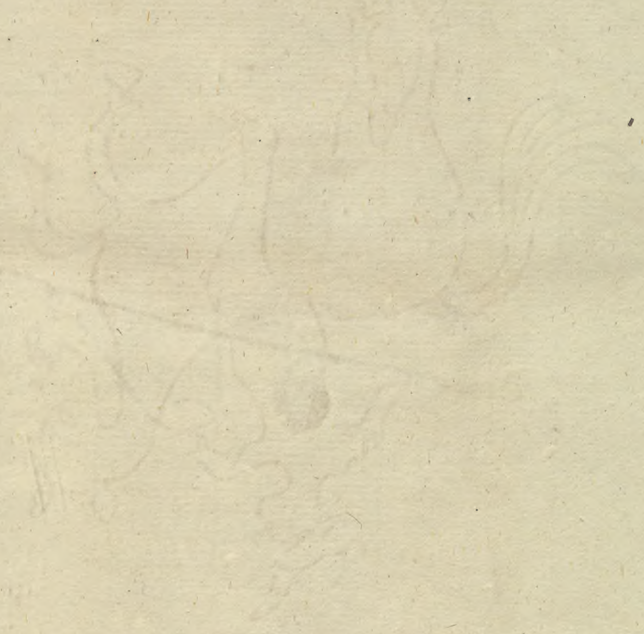
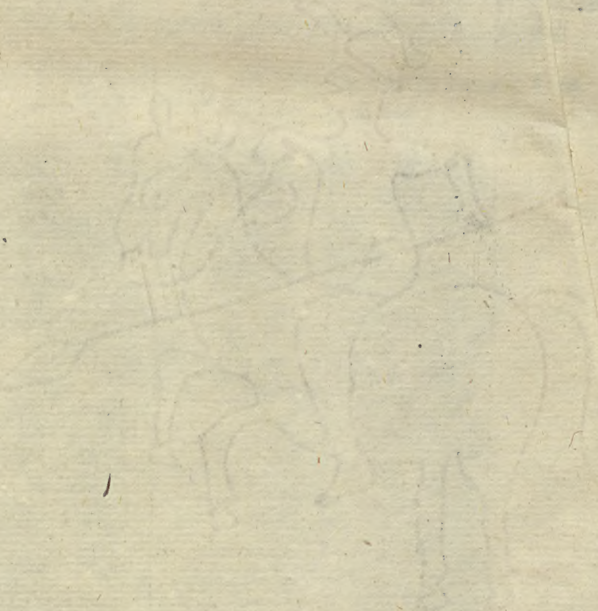
Caxa 76. Lib. 1.

Est — 55
n° — 108

R 16
4/15

R
4

C

HOMILIAE, SIVE CONCIONES PRAESTAN-TISSIMORVM ECCLESIAE CATHOLICAE DOCTORVM,

IN TOTIVS ANNI EVANGELIA, AB ALBINO FLACCO ALCVINO IVS-
ſu Caroli Magni primùm acri iudicio collectæ, & ſubinde ab alijs
non parùm auctæ. Quibus acceſsêre in totius æquè anni Epiſto-
las, Conciones exegeticæ, opera F. Laurentij Surij Carthuſiani ex
præcipuis Patribus accuratè congeſtæ: cuius etiam ſtudio Homi-
liæ hactenùs editæ ab innumeris ſunt mendis vindicatæ, permul-
tæ ſuis authoribus inſcriptæ: loca etiam annotata, vnde ple-
ræque omnes ſumptæ ſint. Denique iam recèns
totum opus ab eodem recognitum,
& aliquot locis au-
ctum eſt.

PATRVM, E QVIBVS HAE CONCIONES DE-
promptæ ſunt, Catalogum proxima offendes pagina.

ACCESSIT RERVM ET SENTENTIARVM
INDEX COPIOSISSIMVS.

COLONIAE,
APVD MATERNVM CHOLINVM.
M. D. LXXVI.
Cum gratia & priuilegio Cæſ. Maieſt. in annos decem.

C

PATRVM, E QVIBVS SVBSEquentes Conciones depromptæ ſunt, Catalogus.

Origenes,	Iſidorus,
Hilarius,	Beda,
Ambroſius,	Albinus,
Chryſoſtomus	Theophylactus,
Hieronymus,	Oecumenius,
Seuerianus,	Rabanus,
Auguſtinus,	Euſebius Emeſenus,
Maximus,	Haymo,
Leo,	Audbertus,
Fulgentius,	Ericus,
Gregorius,	Bernardus,

INVICTISSIMO, VERE-
QVE CHRISTIANO PRINCIPI AC DOMI-
NO, D. MAXIMILIANO, ROMANORVM IMPERATO-
RI ELECTO, HVNGARIAE, POLONIAE BOEMIAE-
que Regi, Archiduci Auſtriæ, &c. Domino ſuo longè
clementiſsimo, Salutem & perpetuam
felicitatem.

TAMETSI SERENISSIMA MAIESTAS TVA,
Cæſar inuictiſſime, grauiſſimis Reip. diſtracta curis, maximiſque
intenta rebus & negotijs, mea interpellatione aliò vel parumper
auocari non debuit: at facit tamen mitiſſimum ingenium tuum,
& apud omnes decantata humanitas, vt propemodum etiam im-
portunus eſſe non dubitarim. Iam enim in caſtigando ad veterum
codicum fidem, itemque augmentando Homiliari, quod vocant,
permultum temporis & operæ poſueram, quærenduſque erat in-
ſignis aliquis patronus, cuius auſpicijs ij qualeſcunque labores mei auderent pro-
dire in publicum, nec vel moroſorum hominum cenſuras, vel improborum liui-
das obtrectationes vereri. Vbi tum ſanè nullus mihi alius potuit magis idoneus
videri, quàm T. M. Cæſar potentiſsime. Nam cùm iam olim Carolus ille verè Ma-
gnus, Romanorum præpotens Imperator, cui T. M. non minùs in vera aſſerenda ac
tuenda religione, quàm in Imperio ſuccedit, huius conficiendi Homiliaris prouin-
ciam homini doctiſſimo demandarit, & ſua Auguſta Maieſtate id vel maximè di-
gnum duxerit, vt eius iuſſu & authoritate hoc opus euulgaretur: dubitare non po-
tui, nec verò debui, quin ſub nullius potiùs quàm T. M. inclyto nomine, non par-
uo quidem labore meo & emendatum & locupletatum deberet in lucem emitti.
Eſt verò non obſcurum eximiæ in DEVM pietatis argumentum, quòd ille longè
potentiſſimus & Chriſtianiſſimus Imperator colligi voluit optimas quæque è Pa-
tribus Homilias: vt haberent ad manum qui ad populum concionantur, non qua-
leſcunque, ſed grauiſſimorum patrum ſolidas & catholicas Euangeliorum exege-
ſes, à quibus ſcirent ſibi haud temerè diſcedendum ſed ijſdem expoſitionis lineis in-
ſiſtendum, modò ne velint à Catholico Catholicæ Eccleſiæ ſenſu, quem ex illo per-
petuo vereque admirabili ſanctorum patrum conſenſu facilè perſpici licet, in cer-
tiſſimam auditorum perniciem diſcedere. Quanuis autem necdum ſatis mihi
conſtat, num hoc potiſſimùm conſilio, aut verò alio magis fine ſanctiſſimus ille
Imperator has Patrum homilias ſeligi voluerit: at dubitari tamen non poteſt, la-
borem hunc nulli ferè perindè commodum & opportunum exiſtere, atque ijs, qui
pro concione populum docere debent. Quibus tamen, vt ſuam illi functionem
omni ex parte præclariùs & vberiùs exequi poſſent, id ſubinde commodi acceſſit,
quòd ſucceſſu temporum non paucæ ab alijs homiliæ adiectæ ſunt: ſed nonnullæ
ſanè in ijs admodùm inconſultè, quæ nihil conuenirent illis locis, quibus inſertæ
erant, quas propterea ſubmoui, ne cum lectoris fraude alienum ſibi locum vendi-
carent: permultæ ſine authoris nomine, quibus ſuos adſcripſi authores: nonnullæ
verò etiam alienis attributæ authoribus, quos veris legitimiſque poſſeſſoribus re-
ſtitui: ſimul etiam ad ſingulas ferè homilias vel Sermones locum annotaui, vnde
ſumptæ ſunt: quod non parum illis conciliat certioris fidei & authoritatis. Eas
autem Homilias, quas Maternus Cholinus, huius ampliſſimæ vrbis ciuis & Sena-
tor, tuæque M. addictiſſimus, ſuperiori editione hortatu clariſſimi viri D. Ioan-
nis Gropperi, quem Paulus IIII. Romanus Pontifex in Cardinalium album ad-
ſcripſit, huic præclaro operi apposuit ſub Euſebij Emeſeni nomine, ſuis quidem
reliqui locis, præter paucas, quas ad loca magis congrua tranſtuli: nec authoris mu-

tavi nomen, tametſi viri doctiſſimi ſatis oſtenderunt, & res ipſa perſpicuè teſtatur, non eas eſſe Euſebij illius, ſed ſcriptoris longè recentioris: Et niſi me fallunt omnia, puto equidem à ſtudioſo quopiam eas ex neſcio cuius doctiſſimi, ſed non admodum vetuſti hominis luculentis & eruditis in libros diuinos Commentarijs eſſe deſcriptas, atque in homiliarum quandam formam redactas, idque ſine authoris nomine: deinde alium cùm in eas incidiſſet, vidiſſetque breues & perſpicuas fereque plauſibiles eſſe, quales diuus Hieronymus ait Euſebium hunc ſcripſiſſe plurimas in Euangelia, nomen Euſebij illis præfixiſſe. Poſſem quædam ex ipſo proferre authore, quæ me hæc non temerè conieciſſe oſtendant, ſed nolo T. M. eſſe oneroſus. Cuiuſcunque autem ſint, id certum eſt, multa in ijs haberi lectu digniſſima, & quæ è ſuggeſtu non ſine fructu promi queant. Etſi verò ex his omnibus ingens vtilitas & hauriri, & in alios deriuari poterat, vnum tamen tam egregio operi etiamnum deeſſe videbatur, nempe, Interpretationem Epiſtolarum anni totius. Hanc itaque lacunam me explere voluit is quem antè dixi Maternus Cholinus, amicus meus, & iuuandæ rei literariæ perquàm ſtudioſus. Quanquàm autem id oneris à me vel ſolo imperitiæ non vano ſed vero prætextu amoliri potuerim, at ceſſi tamen, & bona fide vbicunque ſanctiſſimorum patrum explanationes ad vulgi captum accommodatas habere potui, eorum verbis totius anni epiſtolares lectiones expoſui: vbi verò patres antiqui materiam non ſuppeditabant, ex recentioribus Catholicis adſcripſi ea, quæ poſſent vtiliter dici ad populum. Præcipuè enim id ferè operam dedi, vt meo labore ijs prodeſſem, qui ſublimiora & ſubtiliora capere necdum poſſunt: atque vt ijs verbi diuini præconibus gratificarer, qui vel ob rei familiaris anguſtiam patrum ſibi grandia volumina comparare non poſſunt, vel temporis copia deſtituti, patres ipſos perlegere non queunt. Id verò hoc loco commodiſsimè dici poſſe exiſtimo, vt obſeruet diligens lector, in omnibus his tam diuerſis, peruetuſtis, eruditione & ſanctitate præſtantiſsimis patribus quanta ſit doctrinæ concordia, quàm nihil diſcrepans ab ea religionis ſynceritate, quam hodieque profitetur Romana Eccleſia. Et cùm hæc doctrina à Caroli Magni temporibus ad noſtram vſque ætatem in Germania noſtra ſemper viguerit, tamen non verentur noui dogmatiſtæ palàm affirmare, Luterum demùm Euangelium Germanis attuliſſe. Quod cùm cedat in ſummam omnium ſuperiorum ſeculorum ignominiam, in intolerabile tot ſanctiſsimorum Imperatorum, regum, principum, aliorumque omnis generis hominum dedecus, & iniuriam, tamen & dicitur & ſcribitur ab Luteri ſtudioſis, & ab innumeris etiam recipitur. Qua de re etſi multa non immeritò dici poſſent, at nolim T. M. ſuos animi refricare dolores, quam non dubito hoc Germaniæ, immò totius ferè Europæ miſerabili ſtatu non mediocriter angi & diſcrutiari. Mihi hoc vnum apud T. M. sereniſsime & clementiſsime Imperator effeciſſe & impetraſſe ſatis erit, vt hos meos exiguos, & tua ſanè M. indignos labores pro ſolita benignitate & humanitate ſua placidè & comiter accipiat. Poterunt enim vberiori cum fructu ab omnibus excipi, ſi ſenſerint T. M. eos fuiſſe non ingratos, eiuſque ampliſsimo patrocinio eſſe munitos. In priori quidem editione prætérita à me fuit, non ſtudio, ſed obliuione, ſacroſancta Corporis Chriſti ſolennitas: at in hac poſteriori adiectæ ſunt & Epiſtolæ & Euangelij, quæ in ea recitantur, explanationes cum alijs quibuſdam. Sunt etiam pleriſque locis alia quædam lectu digna adiuncta. Quod ad authorem attinet, cuius hæ Patrum Homiliæ ſint ſtudio primùm congeſtæ, etſi erunt fortaſsis, qui ſecuti pleroſque hiſtoricos, non tam ab Albino Flacco Alcuino, quàm à Paulo Diacono id factum exiſtiment: in præſentiarum nolo contendere, contentus recepta ferè apud omnes ſententia, Albinum Caroli Magni præceptorem primas tam ſancto operi admouiſſe manus: quanquàm vellem eius rei certiora ex veteribus fide dignis hiſtoriographis, quos equidem legerim, extare documenta. Nec id tamen magnoperè mouere nos debet, vtrùm vel Albini, vel Pauli Diaconi opera prodierint, cùm vterque vir doctiſsimus fuerit, & Carolo Magno ob inſignem eruditionem

nem chariſſimus: hoc magis curandum nobis eſt, vt in hac ſanctiſſimorum & celeberrimorum Patrum ſana & catholica doctrina, velut per manus à maioribus noſtris nobis tradita perſeueremus, contemptis ijs omnibus, qui nos aliò transferre conantur, tanquàm hactenùs Germania lucem Euangelij non viderit, eamque nunc demùm ab illis hominibus diſcere debeat, qui non modò à perpetuo totius Chriſtiani orbis conſenſu ſibi diſcedendum putarunt, ſed etiam inter ſeſe atrociſſimè digladiantur, atque in tot indies ſectas diſtrahuntur, vt ſine ſummo animi dolore dici non poſſit. Hic mihi iam ingens pateret campus laudum tuarum, ſereniſſime Cæſar, poſſemque virtutum tuarum non vanum neque fallacem agere encomiaſten: ſed ne ſacratiſsimæ M. T. moleſtus ſim, iam finem facio, Deum rogans, vt M. T. ſuæ Eccleſiæ in plurimos annos ſaluam & incolumem conſeruare velit. Ex Carthuſia Agrippinenſi, XXIX. Februarij, Anno M. D. LXXVI.

T. S. M.

deuotiſsimus
clientulus

F. Laurentius Surius
Carthuſianus.

CAROLVS DEI FRETVS AVXILIO, REX FRANCORVM ET LONGOBARDORVM, AC PATRITIVS ROMAnorũ, Religioſis Lectoribus noſtræ ditioni ſubiectis.

CVm nos diuina ſemper domi foriſque clementia, ſiue in bellorum euentibus, ſiue pacis tranquillitate cuſtodiat: etſi rependere quicquam eius beneficijs tenuitas humana non præualet, quia eſt inæſtimabilis miſericordia Deus noſter, deuotas ſuę ſeruituti benignè approbat voluntates. Igitur quia curæ nobis eſt, vt noſtrarũ eccleſiarũ ad meliora ſemper proficiat ſtat⁹, obliteratã penè maiorũ noſtrorũ deſidia reparare vigilanti ſtudio literarũ ſatagimus officinã, & ad pernoſcenda ſtudia liberaliũ artiũ, noſtro etiã, quos poſſumus, inuitamus exẽplo. Inter quæ iã pridẽ vniuerſos veteris ac noui inſtrumenti libros, librariorũ imperitia deprauatos, Deo nos in omnibus adiuuante, examuſsìm correximus. Accenſi præterea memoriæ venerandæ Pipini genitoris noſtri exemplis, qui totas Galliarũ Eccleſias Romanæ traditionis ſuo ſtudio, cantibus decorauit: nos nihilo minùs ſolerti eaſdẽ curamus intuitù, præcipuarũ inſignire ſerie lectionum. Denique qui ad nocturnale officium copulatas quorundam caſſo labore, licet recto intuitu, minùs tamen idoneo, reperimus lectiones, quippe quæ & ſine autorum ſuorum vocabulis eſſent poſitę, & infinitis vitiorum anfractibus ſcaterent: non ſumus paſſi noſtris in diebus, in diuinis lectionibus, inter ſacra officia, inconſonantes perſtrepere ſolœciſmos, atq; earundem lectionum in melius reformare tramitem, mentem intendimus, idque opus Paulo Diacono familiari clientulo noſtro elimandum iniunximus: ſcilicet, vt ſtudioſè catholicorum patrũ dicta percurrens, veluti è latiſſimis eorum pratis, certos quoſque floſculos legeret, & in vnum, quæque eſſent vtilia, quaſi ſertũ aptaret. Qui noſtræ celſitudini deuotè parere deſiderans, tractatus atque ſermones diuerſorum catholicorũ patrum perlegens, & optima quæque decerpens, in duobus voluminibus, per totius anni circulum, congruentes cuique feſtiuitati, diſtinctè & abſque vitijs, nobis obtulit lectiones. Quarum omnium textum noſtra ſagacitate perpẽdentes, noſtra eadẽ volumina autoritate conſtabilimus, veſtræque religioni in Chriſti eccleſijs tradimus ad legendum.

PAVLVS DIACONVS.

Vtere fœlix	Carole princeps,
Munere Chriſti	Atque togatæ
Pluribus annis	Arbiter orbis,
Luxque decuſque,	Dardaniæque
Magne tuorum	Gloria gentis.

PIO ET CANDIDO LECTORI.

*NEgari non debet, amice Lector, eſtq́ extra omnem du-
bietatis aleam, & vel luce meridiana clarius, quòd in-
ter tot Homiliarū miriades, quæ quotidiè partim La-
tinè, partim Germanicè, opera piorum virorum, qui
Chriſtianæ religioni, hodie nō parum nutanti, bene cō-
ſultū volunt, in lucem prodeunt, facilè palmā ac primatum ſibi vendi-
cet, & multis paraſangis antecellat iſtud Homiliarum volumen, ex ve
tuſtiſsimorū Patrum atq́ Eccleſiaſticorum ſcriptorum commentarijs
ante aliquot annorum centenarios officiosè congeſtum, ac nunc recens
ſingulari ſtudio & diligentia R. Patris Laurentij Surij recognitum, &
multis in locis auctū. Vtrorumq́ quidem, & veterum & neotericorū
idē fuit & eſt ſcopus, ſtudiū, conatus & intentio: ſed non par authoritas
atq́ maieſtas in illuſtranda gloria Ieſu Chriſti, Dei ac Domini ſeruato-
ris noſtri, eiuſq́ Eccleſiæ propugnāda & dilatāda fide, quæ inter tot Hæ-
reſeos nebulas denſiſsimas tanquam fulgentiſsimum iubar ſplendēs ob-
ſcurari, ſed non extingui, inter ſæuientes ac vndiq́ feruentes pelagi flu-
ctus impeti, ſed veluti Marpeſia cautes ſuo loco dimoueri nequit. Im-
pugnari ab ipſis Apoſtolorum vſque in hodiernum diem, at expugnari
non potuit: fundata enim eſt ſupra firmam petram. Recentiores, &
quotquot hodie ſcribēdo periclitāti ac laborāti Eccleſiæ ſuppetias ferre
conantur, hi ad vnum omnes ex veterum ac præcipuorū Doctorum
aluearijs & homilijs quæ hîc offeruntur, tanquàm apes argumentoſæ,
ſua mella congeſſerunt, & ſuis temporibus accommodârunt. Alij, in-
quit D. Hieronymus, offerūt in Domini templo aurum, argentum, pel-
les hyacintinas: alij pilos caprarum, & ſalſa mola litant, vt in prouer-
bio eſt, qui thura non habent. Nequaqnam tamen vetuſtiora Eccleſiæ
clariſsima luminaria præferens, quibus tutiùs & ſecuriùs adhibetur
fides, ſubſequentium diligentiam damnandam cenſeo. Non enim qui
potum vini, aut aquæ liquorem ſine carbonum ſumptibus calefactæ, ſed
etiam, ipſa veritate atteſtante Matt. 10. qui calicem aquæ frigidæ Chri-
ſti diſcipulo offert, mercede donabitur. Tu itaque amice Lector, ho-
rum Patrum labore fruere, & Catholiciſsimi, viriq́ ſenatorij ordinis
apud Agrippinates, Materni Cholini Typographi ſummam in excu-
dendis optimis & ſelectiſsimis authoribus fidem & indefeſſam ſedulita-
tem commendatam habe, qui nullis parcit ſumptibus, vt Catholicæ Ro*

manæ Eccleſiæ vtilitati, & proximorum commoditatibus inſeruiat. In hoc volumine reperies ſanæ Euangelicæ doctrinæ ſuccum ac purioris Theologiæ pabulum: necnon fontem aquæ viuæ ac limpidiſſimæ, ex Euangelicis fontibus promanantem & ſcaturientem, quæ auidè haurientes & bibentes ſalire facit in vitam æternam. Bene vale pie Lector, & hunc inæſtimabilis precij theſaurum vili pecuniola tibi comparare non graueris, & pro veri populi Iſraëlitici redemptione & conſolatione cum ſancto Simeone fideliter Deum Opt. Max. noſtris peccatis inſenſiſſimum fideliter & perſeueranter interpella. Fieri nequit multorum preces non exaudiri ab eo, qui diues eſt in miſericordia, & Deus totius conſolationis: qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra, multò pronior ad miſerendum quàm puniendum, durante ſtatu vitæ præſentis, quo tranſacto, durum erit incidiſſe in manus Dei viuẽtis ijs, qui nunc ſuæ ſalutis immemores, diuinæ bonitatis longanimitate abuſi, theſaurizant ſibi iram in die iuſti iudicij Dei. Ex noſtro Muſæo decimotertio Martij.

Frater Theodoricus Buſcoducen. S. Theologiæ Profeſſor, conuentus fratrum inſtituti S. Dominici humilis Prior, Hæreticæ prauitatis inquiſitor Apoſtolicus.

INDEX

INDEX DOMINICARVM, SACRARVMQVE DIERVM ALIARVM, QVIBVS HVIVSCE OPERIS HOMILIAE ATTRIBVTAE ET ACCOMMODATAE SVNT. ADMONITVM SED TE VOLO, CANdide Lector, non vnam tantùm vnicuique tum Dominicę, tum diei ſacrę attributam eſſe Homiliam, ſed plures etiam, eaſq; optimas atq; integras ex Patribus depromptas, adeò vt ex iiſdem ampliſſimam rectè & conſtruendæ & formandæ concionis materiam & vbertatem hinc ſis conſequuturus.

DE TEMPORE.

Dominica Aduentus prima folio 1
Dominica Aduentus ſecunda 9
Dominica Aduentus tertia 17
Ferta quarta quatuor temporum 22
Feria ſexta quatuor temporum 28
Sabbato quatuor temporum 34
Dominica quarta Aduentus 40
In vigilia natiuitatis Chriſti 50
In nocte natiuitatis Chriſti 56
In aurora natiuitatis Chriſti 61
In die ſancto natiuitatis Chriſti 64
De ſancto Stephano 77
De ſancto Ioanne apoſtolo & euangeliſta 91
De innocentibus 101
Dominica intra octauam natalis Chriſti 110
In circunciſione Domini 117
In vigilia Epiphaniæ 125
In Epiphania Domini 126
Intra octauam Epiphaniæ 134
In octaua Epiphaniæ 136
Dominica prima poſt Epiphaniam 139
Dominica ſecunda poſt Epiphaniam 145
Dominica tertia poſt Epiphaniam 153
Dominica quarta poſt Epiphaniam 162
Dominica quinta poſt Epiphaniam 169
Dominica in Septuageſima 175
Dominica in Sexageſima 183
Dominica in Quinquageſima 189
In die Cinerum 197
Feria quinta poſt Cinerum 200
Feria ſexta poſt Cinerum 201
Sabbato poſt Cinerum 207
Dominica prima in Quadrageſima 209
Feria ſecunda poſt Inuocauit 216
Feria tertia 220
Feria quarta 222
Feria quinta 227
Feria ſexta 231
Sabbato poſt Inuocauit 235
Dominica ſecunda Quadrageſima 238
Feria ſecunda poſt Reminiſcere 249
Feria tertia 251
Feria quarta 253
Feria quinta 255
Feria ſexta 257
Sabbato poſt Reminiſcere 261
Dominica tertia Quadrageſima 266
Feria ſecunda poſt Oculi 274
Feria tertia 277
Feria quarta 280
Feria quinta 284
Feria ſexta 285
Sabbato poſt Oculi 291
In Dominica Lætare 293
Feria ſecunda poſt Lætare 301
Feria tertia 304
Feria quarta 308
Feria quinta 313
Feria ſexta 314
Sabbato poſt Lætare 320
Dominica in paßione, ſeu Iudica 323
Feria ſecunda poſt Iudica 330
Feria tertia 333
Feria quarta 335
Feria quinta 339
Feria ſexta 340
In vigilia Palmarum 342
In dominica Palmarum 346
Feria ſecunda poſt Palmarum 357
Feria tertia 359
Feria quarta 362
In cœna Domini 364
Feria ſexta paraſceues 369
In vigilia Paſchæ 372
In die ſancto Paſchæ 377
Feria ſecunda Paſchæ 384
Feria tertia Paſchæ 392
Feria quarta Paſchæ 397
Feria quinta Paſchæ 403
Feria ſexta 407
Sabbato 410
In octaua Paſchæ 414
Dominica ſecunda poſt Paſcha 424
Dominica tertia poſt Paſcha 429
Dominica quarta 435
Dominica quinta 441
In Litania minori 447
In vigilia Aſcenſionis 452
In die Aſcenſionis 456
Dominica poſt Aſcenſionem 464
In vigilia Pentecoſtes 472

In

In die ſancto Pentecoſtes 476
Feria ſecunda Pentecoſtes 484
Feria tertia Pentecoſtes 488
Feria quarta Pentecoſtes 494
Feria quinta 497
Feria ſexta 501
Sabbato poſt Pentecoſten 504
In octaua Pentecoſtes 508
De ſanctiſſima Trinitate 513
In Solennitate ſacroſanctæ Euchariſtiæ, vel venerabilis Sacramenti 540
Dominica ſecunda poſt Pentecoſten 549
Dominica tertia 557
Dominica quarta 564
Dominica quinta 573
Dominica ſexta 581
Dominica ſeptima 586
Dominica octaua 592
Dominica nona 598
Dominica decima 603
Dominica vndecima 609
Dominica duodecima 616
Dominica decimatertia 623
Dominica decima quarta 629
Dominica decimaquinta 640
Dominica decimaſexta 648
Dominica decimaſeptima 659
Dominica decimaoctaua 666
Feria quarta quatuor temporum 674
Feria ſexta quatuor temporum 676
Sabbato quatuor temporum 679
Dominica decimanona poſt Pentecoſten 682
Dominica vigeſima 688
Dominica vigeſimaprima 696
Dominica vigeſimaſecunda 706
Dominica vigeſimatertia 713
Dominica vigeſimaquarta 722
Dominica vigeſimaquinta 729
Dominica vigeſimaſexta 736
In dedicatione Eccleſiæ vel altaris 744 & 1078

DE SANCTIS

In vigilia ſancti Andreæ 759
In die ſancti Andreæ 763
In octaua ſancti Andreæ 769
De ſancto Nicolao quære in communi
De conceptione beatæ Mariæ, quære in natiuitate eiuſdē.
De ſancto Thoma, quære in Communi.
De ſancto Antonio quære in Communi.
In natali ſanctæ Agnetis 771
In conuerſione ſancti Pauli 773
In purificatione ſanctæ Mariæ 777
In cathedra ſancti Petri 794
In feſto S. Matthiæ apoſtoli 797
In annunciatione beatæ Mariæ 800
In feſto ſanctorum Philippi & Iacobi 809
In feſto inuentionis ſanctæ crucis 817
De ſanctis intra Paſcha & Pentecoſten 824
In vigilia beati Ioannis Baptiſtæ 826
In natiuitate ſancti Ioannis Baptiſtæ 830
In vigilia Apoſtolorum Petri & Pauli 839
In feſto ſanctorum Petri & Pauli 844
In commemoratione ſancti Pauli 852
In octaua ſanctorum Petri & Pauli 856
In feſto viſitationis B. Mariæ 860
In natali ſanctæ Felicitatis 866
In natali beatæ Magdalenæ 867
In natali ſancti Iacobi Apoſtoli 876
In vinculis ſancti Petri 879
De ſancto Laurentio 882
In vigilia Aſſumptionis 891
In Aſſumptione ſanctæ Mariæ ibid.
In feſto ſancti Bartholomæi 908
In decollatione ſancti Ioannis Baptiſtæ 909
In natiuitate ſanctæ Mariæ virginis 923
In exaltatione ſanctæ Crucis, quære ſuprà in Inuentione ſanctæ Crucis Pagi 817
In vigilia ſancti Matthæi Apoſtoli 934
In feſto ſancti Matthæi Apoſtoli 935
In feſto ſancti Michaëlis 945
In dedicatione Eccleſiæ eiuſdem 944
In natali ſancti Lucæ 953
In feſto vndecim millium virginum, quære in Communi de Virginibus
In feſto ſancti Seuerini ibid. de Confeſſoribus.
De feſto ſanctorum Simonis & Iudæ ibid. de Apoſtolis.
In vigilia omnium ſanctorum 960
In die omnium Sanctorum 962
In die animarum 971
De preſentatione B. Mariæ virginis, quære in Natiuitate eiuſdem Pag. 923
In feſto ſancti Martini, quære in Cōmuni de Confeſſoribus.
De ſancta Catharina ibidem de Virginibus.

Commune Sanctorum ſubſequentibus ſacris diebus accommodatum.

De Apoſtolis 979
De vno Martyre 999
De Martyribus. 1015
De Confeſſoribus 1037
De Virginibus 165

Hiſce addita

Homilia de pœnitentia Niniuitarum Emeſeni. 1080
Homilia de ieiunijs Niniuitarum Maximi. 1081

FINIS.

HOMI-

HOMILIAE PRAESTANTISSIMORVM ECCLESIAE CATHOLICAE DOCTORVM IN TOTIVS ANNI EVANGELIA, AB ALBINO FLACCO ALCVINO IVSSV CAROLI MAGNI PRIMVM INGENTI STVDIO

Collectę: quibus præter omnes ſuperiorum temporum acceſsiones, adiunctæ ſunt Conciones exegeticæ in totius æquè anni Epiſtolas, opera F. Laurentij Surij Carthuſiani, ex præcipuis Eccleſiæ Patribus potiſsimùm congeſtæ: porrò nunc recens ab eodem totum Opus & recognitum, & aliquot locis auctum eſt.

IN EPISTOLAM I. DOMINICAE ADVENTVS CONCIO EXEGETICA.

HOdiè dilectiſsimi, Aduentus dominici initia celebramus. Voluit enim pia mater Eccleſia, quæ eſt columna & firmamentum veritatis, non temerè quidem, ſed ſapientiſsimo conſilio, circa illud tempus, quo Chriſtus mundi Saluator natus eſt, ſingulis annis ſolennem agi memoriam aduẽtus Domini: nec tamen illius vnius duntaxat, quo venit in mundum factus homo, ſed etiam prætereà aliorum trium, quorum primus eſt in homines, alter ad obitum ſingulorum, tertius ad iudicium illud horrendum & æquiſsimum, quod erit in fine mundi. Ex his primus & ſecundus inæſtimabilem præ ſe ferunt Chriſti erga humanum genus dignationem, beneuolentiam & charitatem: alij duo pleni ſunt immenſi timoris & horroris: quod Eccleſia ſignificare voluit omittendis quibuſdam canticis lætioribus in officio diuino, puta, Gloria in excelſis, Te Deum laudamus, & alijs nonnullis: itemq; vtendis veſtibus ad luctũ pertinentibus. Nihil enim in Eccleſiæ cæremonijs otioſum, nihil ſuperuacaneũ eſt: omnia ſuas habent voces & ſuas rationes, licet à paucis percipiantur, & intelligãtur, vt nihil de illis dicamus, à quibus planè contẽnuntur. Primum Domini aduentum paucis exprimit D. Ioannes, Verbũ, inquiens, caro factum eſt, & habitauit in nobis. Secundũ ipſe Dominus his verbis declarat: Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit: & pater meus diliget eũ, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus: qui aduẽtus niſi agatur in homine, nihil illi contulerit, ſed potiùs maiori erit ſupplicio primus aduentus in carnẽ: duoq; poſtremi ſummo horrori & ſempiternæ condẽnationi. Tertium hæc nobis verba loquũtur: Et vos eſtote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis veniet. Quartus apud Matthæum prolixè deſcribitur cap. 25. & præcedente cap. 24. paucis verbis idem perſpicuè ſatis explicatur, dicente Domino: Videbunt filiũ hominis venientẽ in nubibus cæli cum virtute multa & maieſtate. Quadruplicem hunc aduentum referunt quatuor hebdomadæ, quibus Aduentus celebratur, quarum poſtrema aut vix, aut nunquã abſoluitur (vigilia enim Natiuitatis Domini ad Aduentum non pertinet, vt quibuſdam placet) vt hoc ipſum nos admoneat, neq; ſummã illam fœlicitatem beatorum, neq; extremam miſeriã impiorum, quam in quarto Aduentu pro meritis vtriſq; iuſtus iudex redditurus eſt, nullum vnquam finem habituram. Porrò toto hoc Aduentus tempore ſolet ſeſe Eccleſia præparare ad dignè ſuſcipiendum Chriſtum ex Virgine matre naſciturum, atque interim in diuino officio quibuſcunque vtitur, ea ſingularem quandam reſipiunt & præ ſe ferunt pietatem ac deuotionem: quanquam dolendum eſt tanto iam penè omnes tepore & ſocordia teneri, vt hoſce dies ſanctiſsimos velut in ſomno quodam tranſigãt, nec aduertant diuinæ benignitatis incomprehenſam & profuſam erga nos liberalitatẽ, & amorem inæſtimabilem, quem in nos tam luculenter declarauit, cùm ad nos in hoc exilium ſemetipſum exinaniens & formam ſerui accipiẽs, deſcendere voluit: cui nos oportebat ſummo cum deſiderio ire obuiam, & ſanctis exercitijs illi noſtris in cordibus parare locum tãta maieſtate dignum, vt quemadmodum olim ſancti patres ante legem & ſub lege ardentiſsimè illum in carne venturum ſuſpirabant: ita nos in ſpiritu eum nobis adeſſe, & in animas noſtras aduenire feruenter cuperemus. Ardorem deſiderij patrũ, ait D. Bernardus, ſuſpirantium Chriſti in carne præſentiam frequentiſsimè cogitãs, compungor & confundor in memetipſo, & nunc vix contineo lachrymas, ita pudet teporis torporiſq; miſerabilium temporum horum. Cui nanque noſtrum tantum ingerit gaudium gratię huius exhibitio, quantum veteribus ſanctis accenderat deſideriũ promiſsio? Hæc ille. Ab hoc torpore & nimis exitioſa oſcitantia excitare nos volens mater Eccleſia, proponit hodie lectionẽ ex Apoſtolo cumprimis ad hoc idoneam & efficacẽ, quam nunc explicaturi ſumus. *Hora eſt*, ait Apoſtolus, *iam nos à ſomno ſurgere*. Ecce enim iam ſol iuſtitiæ Chriſtus Dominus aduentat, cupitque lumen ſuum noſtris in cordibus diffundere, & nos adhuc ſtertimus, neque pudet nos tantam vltrò oblatam gratiam nec aduertere quidem, immò etiam ſupinos ac oſcitantes habere neglectui? Hora eſt iam nos à ſomno ſurgere.

1. Tim. 3. — *Aduentus Chriſti quadruplex.* — *Ioan. 1.* — *Ioan. 14.* — *Luc. 12.* — *Matt. 24.* — *Tepor & ſocordia noſtrorum temporum.* — *Philip. 2.* — *Serm. 2. in Cantica.* — *Rom. 13.*

Quid enim tam indignum,tam peruerſum, vt cùm Chriſtus adueniat ſalutem noſtram olim in paradiſo amiſſam inſtauraturus,cum patre in gratiam nos reſtituturus,atque ad patriam illã cœleſtẽ poſtliminio nos reducturus,nos nihilo minùs vitiorum ſomno æquè ſimus dediti,potiusque velimus manere in tenebris, quàm eius luce illuſtrari? Origenes hũc locũ ita interpretatur:Apoſtolus quò magis auditores incitet ad conuerſionem,introducit modo perurgentem temporis rationem,quod eſt in rebus omnibus ſummum.Nemo enim ita ſomnolẽtus & piger eſt,quem aduenientis diei nõ excitet claritas,& cui ſol oculis infuſus non aperiat aſpectum. Eſt ergo etiam animæ ſomnus quidam. Si enim ſunt ei, vt ſæpe iã diximus, proprij oculi, & aures propriæ,& manus propriæ & pedes,quæ ſingula non tam mẽbra corporalia ineſſe ei,quàm virtutes, quibus ad vnumquodque mouetur & incitatur,reputandæ ſunt,accidit ſine dubio ei ſecundùm oculos ſuos etiam ſomnus. Si enim non agat tempore oportuno,quæ Dei ſunt, ſed deſiderijs torpeſcat,meritò dormire dicitur. Idcircò igitur Paulus præco Chriſti,circuiens mũdum in ſomno deſidiæ poſitum,annũciat adeſſe iam lucem,& tempus eſſe vt ſurgatur è ſomno. Hæc ille.D.Ambroſius ait Apoſtolum hîc dicere,tempus eſſe,quo ad meritum proficere debeamus.Hoc eſt enim,inquit,de ſomno ſurgere,operari bonum,quaſi in die,hoc eſt,palàm.Illicita enim in nocte,id eſt,in abſcondito fiunt. Iam enim in manifeſtatione poſiti,quod eſt,in notitia Dei,agnoſcentes quid ſequi debeamus,dare operam debemus,vt purè viuentes,ad promiſſum præmium veniamus excuſſo ſomno,id eſt, ignorantia ſiue negligentia. D. Chryſoſtomus de terribili Dei iudicio,de die illa velut clibanus accẽſa & de futura reſurrectione hæc interpretatur. Oportet ergo,inquit,vt deinceps pigritia noſtra liberemur.Oecumenius à ſomno ſurgere,idem vult eſſe,quod ex ſocordia ignauiaq; expergiſci & exurgere.Breuiter,hortatur Apoſtolus,vt à ſomno peccati,culpæ & negligentiæ ſeu deſidiæ ſurgamus,ne gratiam in Chriſti aduentu nobis oblatam, noſtra culpa & cœcitate negligamus,efficiamusq; vt Chriſtus nihil nobis proſit, qui non ſtertentibus, ſed obtemperantibus ſibi factus eſt cauſa ſalutis æternæ.Sequitur:*Nunc enim propior eſt noſtra ſalus,quàm cùm credidimus.*Poſtquam per Chriſti aduentũ redẽptio noſtra patrata eſt,iam propior eſt noſtra ſalus,tam iuſtificationis in hac vita,quàm fruendæ gloriæ in futura:quàm cùm eã ex Dei promiſſis adhuc futuram credidimus & expectabamus.Ita enim Patres omnes ante natum Saluatorem credebant quidem & certò expectabant ſalutem per Chriſtum inſtaurandam, ſed tamen omnes à poſſeſsione regni & illius ſempiternæ beatitudinis arcebantur,nondum depenſo pro peccatis noſtris ſanguinis Chriſti precio, per quam poſſeſsionem cõſummatio fit ſalutis noſtræ,quæ per fidẽ inchoatur,ceu per viam ad ſalutem:quantoq; eſt fides explicatior per Euangelium,eo propior eſt noſtra ſalus. Iam enim tempore gratiæ,tot diuinitùs ſuffulti ſacramentis & auxilijs,& per filium Dei patefacto nobis regno cœlorum, expeditiores ſumus ad faciẽda opera,quæ fides per charitatem operatur, præſtandaq; officia,ad quæ nos eadem fides erigit & inuitat,quàm dum fides etiamnum in incunabulis eſſet ſub lege,ac veluti ſub nubilo deliteſcebat:atq; eam ob rem nunc quoq; lõgè propior,id eſt,promptior atque paratior eſt noſtra ſalus,tam iuſtificationis per gratiam,quàm poſſeſsionis vitæ per gloriam,quàm fuit ante Chriſti aduentum. Sequitur:*Nox præceſsit,dies autẽ appropinquauit.Abijciamus ergo opera tenebrarum,& induamur arma lucis.Sicut in die honeſtè ambulemus.* Nox infidelitatis,peccati & ignorantiæ & vmbrarum Moſaicarum præceſsit,& iam tendit ad interitum,illuceſcẽte Euangelio:& ſol iuſtitiæ, dies gratiæ Chriſtus Dominus,qui ſe diem manifeſtauit,in quo operari debemus, appropinquauit.Itaque hoc loco Apoſtolus ſtatum illum veteris legis,propterea quòd tunc paſsiones peccatorum per legem viuebant, eratq; fides tum nubila,& cæremoniæ illæ non niſi quædam futurorum vmbræ, noctem vocat: porrò ſtatum Euangelicũ,diem,in quo Chriſtus veluti ſolis iubar per iuſtificantem gratiam cœpit orbem irradiare,iuxta illud: Vobis timentibus nomen meum,orietur ſol iuſtitiæ.Porrò cùm nox nihil ſoleat ſuadere moderabile,feranturq; homines nocte tanquam in obſcuro propenſiùs in ſcelera,aptiſsimè ſubiungit Apoſtolus,vt poſtquam in Chriſto iuſtitiæ dies illuxit,opera tenebrarũ abijciamus,id eſt,peccata:quę ſicut à mentis cœcitate proficiſcuntur (omnis enim peccans eſt ignorans,vt ait Ariſtoteles)ita ad tenebras illas mittunt exteriores,& terrã tenebroſam & opertam mortis caligine,vbi vmbra mortis & ſempiternus horror inhabitat.Origenes opera tenebrarum vocat actus illos,qui à Deo ſunt alieni: Ambroſius, vitam carnalem,quæ illecebris agitur ſecularibus.Et ipſe Dominus IESVS ait, eum qui malè agit,odire lucem.Si enim ambularet in luce,videret vtiq; peccati turpitudinẽ, videret horrenda,in quæ ſe conijcit,pericula & ſupplicia,videret oculos cuncta cernentis Dei ſe coràm intueri & iam in caput ſuum vibrare gladium,arcum ſuum intendiſſe & in eo paraſſe vaſa mortis,& ſagittas ardentes:atq; iſta cernens fidelibus oculis cordis ſui,timeret iram Dei,timendo fugeret peccatum,& ad diuinam ſe conformaret voluntatem.Sed hæc impij non vidẽt, quia in tenebris ambulãt,ita vt rectè de illis dicat Salomon:Via impiorum tenebroſa:neſciunt vbi corruãt.Iuſtorum autem ſemita,inquit idẽ, quaſi lux ſplendens,procedit & creſcit vſque ad perfectam diem.Ergo abijciamus opera tenebra-

In Epiſt. ad Roma. lib.9. *Anima ſomnus.* *In Epiſt. ad Roma. cap.4ſ.* *Hom.24. in Epiſt. ad Roma.* *In Epiſtol. ad Roma.* *Hebr.5.* *Gal 5.* *Mala.4* *3.Ethic.* *Iob.10* *Ioan.3.* *Pſal.7.* *Prouer.4* *Ibid.*

In Epiſt. ad Rom. Homil. 24. brarum, & induamur arma lucis, id eſt, virtutes, de quibus Chryſoſtomus loquens, Arma, inquit, lucis ſunt: vnde & radijs ſolaribus illuſtriorem te faciunt, multum emittentia fulgorem: atque in toto etiam optimè munitum conſtituunt: arma ſiquidem ſunt: deinde & ſplendidum faciunt, ſunt enim arma lucis. Et quemadmodum è thalamo ſuo ſponſus gloriabundus progreditur: ita & is, qui armis iſtis munitus eſt. Simul enim & ſponſus eſt, & miles. Hæc ille. De his alibi idem Apoſtolus ita ſcribit: *Ephe. vlt.* Induite vos armaturam Dei, vt poſsitis ſtare aduerſus inſidias diaboli. Et infrà: State ergo ſuccincti lumbos veſtros in veritate, & induti loricã iuſtitiæ, & calceati pedes in præparationẽ Euangelij pacis: in omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſsitis omnia tela nequiſsimi ignea extinguere, & galeam ſalutis aſſumite, & gladiũ ſpiritus, *1. Theſſ. 5.* qđ eſt verbũ Dei, &c. Et alibi: Nos autem qui diei ſumus, ſobrij ſimus, induti loricam fidei, *Ibid.* & charitatis, & galeam ſpem ſalutis. Itemq; Nõ ſumus noctis neq; tenebrarum. Igitur non dormiamus ſicut & cæteri: ſed vigilemus & ſobrij ſimus. *Sicut in die honeſtè ambulemus.* Si Chriſtus *In Epiſt. ad Rom.* in corde noſtro ſit, ait Origenes, diẽ nobis facit. Si ignorantias noſtras ſcientiæ ratio fuget, & indignos actus declinãtes, pia quæq; et honeſta ſectemur, in luce ſumus poſiti, & quaſi in die ho- *Cicer. 1. offic.* neſtè ambulamus. Hæc ille. Huc plurimum facit Decorũ illud, cuius apud Philoſophos quoque precepta multa non contemnẽda leguntur, quodq; elucens in vita, mouet approbationem eorum, quibus cum viuitur, ordine & cõſtantia, & moderatione dictorum omniũ atq; factorũ. Neq; .n. decet homines ratione præditos in agẽdis ac omittendis & rebus quibuſcunq; ab hoc decoro recedere, vtpote quibus à natura cõſtantiæ, moderationis, temperantiæ, verecũdiæ partes datæ ſunt. Atq; vtinam à primis incunabulis inſtituerentur pueri ad omnem pietatẽ & morũ honeſtatem. Quod enim hodiè tãta cernitur in õni hominũ vita diſſolutio, petulãtia & turpitudo, ex malè educata iuuẽtute potiſsimũ ꝑficiſcitur. Nec iã vitia ꝓ vitijs habentur, ſed præcipuã ferè laudẽ obtinet apud pleroſq; ſcatere vitijs, nec vllam virtutis ac honeſti ſpeciẽ præ ſe ferre. Non eſt timor Dei ante oculos hominum. Non cogitant ſe perpetuò conſpici ab illo exactiſsimo iudice Deo: itaq; præceptio hæc Apoſtolica, vt ſicut in die honeſtè ambulemus, iam ad ſolas terras relegata eſt. Vitia autem, quæ iam cõſequenter iubet Paulus, vt vitemus, adeò nũc peruulgata ſunt, vt qui illis deditus nõ ſit, tanquam hypocrita ac phariſæus, vel certè vt miſer & phanaticus deſpectui habeatur. ***Non in cõmeſſationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudiictijs, non in contentione & æmulatione.*** *In Epiſt. ad Rom.* Comeſſationes D. Ambroſius dicit eſſe luxurioſa conuiuia, quæ aut collatione omnium celebrantur, aut vicibus ſolent à contubernalibus exhiberi: vt neminem illic pudeat aliquid inhoneſtè dicere aut facere: quia vnuſquiſque præſumit, quòd ſuum conuiuium ſit. Solent enim in aliena menſa pudore coerceri: ſed hîc ad hoc conuenitur, vt fœda illic gerantur copia vini, & incitetur libidinis diuerſa voluptas. Idcirco eui tanda præcipit huiuſmodi conuiuia. Hæc ille. Itaque hoc loco commeſſationes accipiendæ *Comeſſationes vitandæ.* ſunt pro immoderatis conuiuijs, illis præſertim, quæ poſt cœnam fiunt, & in multam noctem protrahuntur, luxu laſciuijſque inſtructa, quæ ingentẽ proferũt multorũ flagitiorũ ſegetẽ. Vnde etiam Dominus ipſe nos hortatur, ne *Luc. 21.* corda noſtra grauentur in crapula & ebrietate: & alibi Apoſtolus ebrietates & commeſſationes *Gal. 5.* numerat inter carnis opera, quæ excludunt à regno Dei. Sunt ergo mortifera peccata. Sed ô Deus bone, quò prolapſa eſt diſciplina Eccleſiaſtica? Olim in primis naſcentis Eccleſiæ initijs Apoſtolus etiam cibum ſumere vetuit cum *1. Cor. 5.* ebrioſis. At non modò tantùm, verumetiã iam olim, vt Diuus teſtatur Auguſtinus, commeſ- *Epiſt. 64.* tiones & ebrietates ita conceſſæ & licitæ putantur, vt in honorem etiam beatiſsimorum martyrum, vt ipſe ait, non ſolũ per dies ſolẽnes (qđ ipſum quis nõ lugendum videat, qui hęc nõ carnis oculis inſpicit?) ſed etiãquotidie celebrẽtur. Quã fœditatẽ idẽ vir ſanctus nõ flagitioſam mòdò, verumetiã ſacrilegã vocat. Sed quotuſquiſq; id alicuius pẽſi habet? O tẽpora, ô mores. Si quis hodiè amicũ cõuiuio excipiat, non ſibi videtur illũ bene tractaſſe, niſi planè vino aut potu obrutum à ſe dimittat. Adeò nunc homines, ipſis brutis ſtolidiores & impudentiores, tum demũ præclarè ſe geſſiſſe putãt, ſi id, vnde homo & nomen habet & rem, id eſt, rationem in ſeipſis & alijs proſternant iugulentque, cùm tamen animal irrationale nulla vel vi vel arte adduci eò poſsit, vt vltra naturæ neceſsitatem pabulum inſumat. Vbi verò ſic viuitur, iam neceſſe eſt ſequi cubilia & impudicitias, & ſpurciſsimas corporis proſtitutiones atq; contaminationes, vt nihil dicamus de innumeris morbis inde naſcentibus, qui vel ſoli poſſent hominẽ à crapula & ebrietate abſterrere, etiamſi nulla alia poſt hanc vitam impijs eſſent ſupplicia conſtituta. Cubilis nomen, quo hîc vtitur Apoſtolus, etſi lectum quoq; ſignificat, vſitatiùs tamẽ accipitur pro luſtris ferarũ à luto dictis, hoc eſt, pro paludibus & cœnoſis locis, in quibus feræ cubãt. Itaq; hac voce ſubindicat Apoſtolus turpitudinem & ignominiam eorum, qui veluti pecora voluntantur in cœno & ſtercore, de quibus propheta *Ioel. 1.* quidam loquitur: Computruerunt iumenta in ſtercore ſuo: Væ mundo ab hac inexplebili libidinis voragine, quæ totum fere genus humanum heu miſerandum in modum nefandæ cõſuetudinis æſtu abſorpſit, adeò vt penè nulla iam ſint continentiæ exempla: ſed omnes ferè hoc igni tartareo conflagrare videantur. Pau-

coſ inuenire eſt, qui ſobrietati & tẽperãtię ſtudeant: plęriq; omnes ſe cibo potuq; ingurgitare volunt, vt mirum non ſit, ſi venter vino æſtuans citò ſpumet in libidinem. Apoſtolus corpus ſuũ ſe caſtigare dicit, & in ſeruitutem redigere, ne forte alijs prædicans, ipſe reprobus efficiatur: ſed hoc tanti Apoſtoli exemplũ in chartis quidẽ legitur, at in hominũ vita vix vſquam apparet. Veniet veniet ille dies, quãdo hic ignis flagitioſæ libidinis & inſanæ turpitudinis, quem jam in nobis ieiunijs, vigilijs, precibus, lachrymis, eleemoſinis, ſacris lectionibus, ſanctis meditationibus, atq; alijs id genus pietatis ſtudijs extinguere nolumus, in ignem ſulphureũ piceq́; flagrantiſsimam mutatus, corpora et animas noſtras in omnem ęternitatem ſæuiſsimo ac immaniſsimo cruciatu exuret, torrebit, depaſcet. Sequitur: *Non in contentione & æmulatione.* Oecumenius Græcus interpres, per contentionẽ vult accipi indignationẽ & excãdeſcentiam: per æmulationem verò, inuidiam. Vtrumq́; hoc vitium, contentionem & æmulationem, ad Galatas ſcribens Apoſtolus, inter mortifera peccata recenſet. Intempeſtiuis compotationibus amica eſt contentio & rixa, quæ plerunq; in homicidia deſinit: porrò inuidia quoq; contentionis eſt mater. Inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum, idemq́; execrabile vitiũ Cain impulit ad parricidiũ. Ex his ergo vitijs, ab Apoſtolo non temerè commemoratis, duo priora ad vim concupiſcibilẽ, & duo poſteriora ad iraſcibilem pertinent, quæ ſunt duæ partes appetitus ſenſitiui, quas neceſſe eſt rationis moderamine in officio contineri. Efficiendum eſt, inquit Cicero, vt appetitus rationi obediãnt, eamq́; neq; præcurrãt propter temeritatem, nec propter pigritiam, aut ignauiã deſerant: ſintq; tranquilli, atq; omni perturbatione animi careant. Sequitur: *Sed induimini Dominum IESVM Chriſtum.* Frequenter diximus, ait Origenes in hunc locum, Chriſtum ſapientiam eſſe, & iuſtitiã, & ſanctificationem, & veritatẽ, & omnes ſimul virtutes: quas vtiq; qui aſſumpſerit, Chriſtũ dicitur induiſſe. Et Chryſoſtomus, Dominum, inquit, ipſum nobis veſtimenti loco tradit. Hunc en[illegible] indutus, omnem ſimul in vniuerſum virtutem habet. Quando verò dicit: Induimini, vndiq; nos illo circumdari iubet. Vult .n. animam noſtram illi domum eſſe, illoq; nos veluti veſtimẽto circumdari, vt is omnia nobis ſit, ſiue interna, ſiue externa reſpicias. Porrò Ambroſius hunc locum ſic interpretatur: Hic induit Chriſtum, qui ſe ab omni errore & turpudine ſeparauerit, ne in conuiuio nuptiarũ ſine veſte eius inuentus, turpiter abiectus, tenebris mancipetur. Exutis .n. veterem hominem, in nouitate vitæ manendum eſt. Baſilius Magnus induendũ dicit Dominum Ieſum, non ſecundũ exteriorem hominem, ſed vt mens noſtra Dei memoria circumamiciatur. Puto enim, inquit, ſpiritalem pertexi tunc veſtem, cùm operatio comes attexitur verbo doctrinæ. Hæc ille. Hoc nimirum verè eſt, Chriſtianum eſſe, adeò in Chriſtum transformari, vt præter illum nihil appareat in homine. Porrò qui Chriſtum ore confitentur, factis negant, illis nihil proderit Chriſtus. Præſtet is nobis gratia & benignitate ſua, vt illum omninò indui mereamur, cui eſt cum patre & ſpiritu ſancto omnis honor & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

1. Cor. 9. — *In epiſtola ad Rom.* — *Gal. 5.* — *Sap. 2.* — *Gen. 4.* — *1. Offic.* — *Origenes.* — *Chryſoſt.* — *Ambroſ.* — *Baſilius in Pſal. 44.*

DOMINICA PRIMA ADVENTVS DOMINI. Matth. 21.

In illo tempore: Cùm appropinquaſſet Ieſus Hieroſolymã, et veniſſet Betphage, ad montem Oliueti, tunc miſit duos diſcipulos, dicens eis: Ite in caſtellum, quod contra vos eſt, & ſtatim inuenietis aſinam alligatam, & pullum cum ea: ſoluite & adducite mihi. Et reliqua.

Homilia B. Ioannis Epiſcopi, aliàs, Chryſoſtomi.

PVto res ipſa exigit vt quæramus. Frequẽter quidem Ieſus venit in Hieruſalem, ſicut Ioannes teſtatur, nunquam tamẽ ſibi adhibuit miniſteria iumentorũ, nec ramorum virentia circa ſe ornamenta conſtituit, nec ad terribilem laudẽ ſuæ diuinitãtis animos populi excitauit, niſi modò, quando vt pateretur, aſcendit. Ideo ergo cum tanta gloria ingreſſus eſt, vt ampliùs illorũ aduerſùm ſe excitaret inuidiã, quia iam tempus paſsionis eius inſtabat, & non mors eum vrgebat, ſed ipſe magis aduerſùm ſe compellebat mortem. Quoties enim de manu ſacerdotum elapſus euaſit, cùm eſſet inuiſibilis factus. Quando Iudæi Chriſtum voluerunt occidere, tangere eum non potuerũt. Quando autem Chriſtus ſecutus eſt mortem, parcere ei Iudæi non potuerunt. Ergo ſi Chriſtus eos prouocauit, an forte de morte ſua fecit eos innoxios? Abſit. Non excitauit eos, vt facerent, quod antè noluerãt: ſed vt poſſent facere, quod priùs volebant: facultas eis data eſt, non mutata voluntas. *Tunc Ieſus miſit duos diſcipulos, dicens: Ite in caſtellũ, quod contra vos eſt, & confeſtim inuenietis aſinã alligatã, & pullũ cum ea: ſoluite & adducite mihi.* Aſina & pullus eius, Iudæi ſunt & gẽtes. Iudæa enim ſecundùm Deum mater eſt gentiũ. Sic enim dicit ad illã Deus per Iſaiam prophetam: Et conſtituam principes tuos ſicut anteà & conſiliarios tuos, ſicut ab initio: & tunc vocaberis ciuitas iuſtitiæ, & mater ciuitatũ, id eſt, eccleſierum, fidelis Sion. Propter quaſdam tales ſimilitudines animalibus his aſsimilati ſunt homines, Deũ vel Dei filiũ non cognoſcentes. Eſt .n. animal hoc immundũ, & præ cęteris penè iumentis magis irrationabile & ſtultũ, infirmũ et ignobili, & oneriferum magis. Sic & homines fuerunt ante Chriſtũ idololatrijs et paſsionibus diuerſis immundi

Eſt ex[illegible] re imp[illegible] cto in M[illegible] thæũ, q[illegible] negat[illegible] ſe Chry[ſo]ſtomi. — *Aſina [&] pullus.* — *Iſai. 1.* — *Genti[les] cur aſi[nis] cõpar[entur]*

immundi & irrationabiles, verbi ratione carentes, & quantum ad Deum, ſtulti. Quid autẽ ſtultius, quàm factorem contemnere quaſi facturã, & opus manuum ſuarum adorare quaſi factorẽ? Erant infirmi ſecundùm animam & ignobiles, non valentes reſiſtere paſsionibus ſuis: & obliti generationẽ ſuã cœleſtem, facti fuerant ſerui paſſionum ſuarum & dæmonum, quibus reſiſtere non valebant. Et quicunq; dæmonum vel philoſophorum cuiuſq; erroris vel dogmatis alicuius ſarcinã eis voluiſſet imponere, ſufferebãt, & omnia non bona patientia ſupportabãt, nec reſiſtebãt. Propter quę omnia & Apoſtolus ad Corinthios dicit: Videte vocationẽ veſtrã fratres, quia nõ multi ſapiẽtes ſecũdùm carnẽ, nõ multi fortes, non multi nobiles: ſed quæ ſtulta ſunt mundi, elegit Deus, vt confundat ſapientes: & infirma mundi elegit Deus, vt cõfundat fortia: & ignobilia & contemptibilia mũdi elegit Deus, & quæ nõ ſunt, vt ea quæ ſunt, deſtrueret. At vbi Chriſtus ſuper eos aſcendit, & induxit in templũ, loti per baptiſmũ, facti ſunt de immundis animalib. homines ſancti. Percepta .n. verbi ratione, & ſapientia Dei, facti ſunt homines rationabiles & prudentes, & inuenta eſt irrationabilitas eorum eſſe ſimplicitas, & ſtultitia eorum manſuetudo. Nam ſimplicitas ſine ratione verbi, hominis irrationabilitas eſt: & manſuetudo, ſi non ſit propter Deum, ſtultitia eſt. Adhuc autem accepta gratia & recognita generatione ſua cœleſti, facti ſunt de infirmis & ignobilibus fortes & nobiles: & quæ videbatur infirmitas, innocentia inuenta eſt in eis: ignobilitas aũt, humilitas. Nã innocentia ſine Deo, infirmitas æſtimatur: & humilitas non propter Deũ, ignobilitas iudicatur. Itẽ reijcientes à ſe onera dæmonũ, & ſuſcipientes ſuper ſe iugum Chriſti ſuaue, & onus eius leue, & ipſum ſeſſorẽ in cordibus ſuis ſuſcipientes, facti ſunt patientes. Nam patientia irrationabilis, onerifera æſtimatur: ligata, id eſt, diabolici erroris vinculo impedita, vt nõ haberet libertatem ire quò vellet. Nam omnes homines antequàm peccemus, liberũ quidẽ habemus arbitrium, ſi volumus ſequi voluntatem diaboli, an non. Quòd ſi ſemel peccantes, obligauerimus nos operibus eius, iam noſtra virtute euadere nõ poſſumus: ſed ſicut nauis fracto gubernaculo illuc ducitur, vbi tempeſtas voluerit: ſic & homo, diuinæ gratiæ auxilio perdito per peccatum, nõ quod vult agit, ſed quod diabolus vult: & niſi Deus valida manu miſericordiæ ſuæ ſoluerit illum, vſq; ad mortẽ in peccatorũ ſuorum vinculis permanebit. Ergo noſtra quidem voluntate & negligẽtia alligamur, ſed per Dei miſericordiã abſoluimur. Sicut .n. videmus in iſtis mundialibus regnis, quomodò in primis quidẽ nemo poteſt facere ſeipſum regem, ſed populus creat ſibi regẽ, quem elegit: ſed cùm ille rex fuerit factus & confirmatus in regno, iam habet poteſtatem in hominibus, & non poteſt populus iugũ eius de ceruice ſua repellere. Nam primùm quidem in poteſtate populi eſt, facere ſibi regẽ quem vult, factũ autem, de regno iam repellere, non eſt in poteſtate eius: & ſic populi voluntas poſteà in neceſsitatem conuertitur: Sic & homo priuſquàm peccet, liberum habet arbitrium, vtrùm velit ſub regno eſſe diaboli, an non. Cùm autem ſe peccando tradiderit ſub regnũ ipſius, iam nõ poteſt de poteſtate eius exire, ſed ſic prima voluntas eius in neceſsitatem conuertitur. Et hoc eſt, quod homines ſeculares & peccatores dicere ſolent: Nunquid nolumus eſſe ſancti? &, quis non vult eſſe iuſtus? Sed non poſſumus. Verum quidem eſt, quod dicunt: ſed non habẽt excuſationẽ, quia primùm potuerunt non eſſe ſub poteſtate Diaboli, ſi voluiſſent: poſtquàm verò poſuerũt thronũ diaboli in cordibus ſuis, iam nemo poteſt eos eripere de poteſtate diaboli, niſi ſolus Deus. *Soluite*, inquit. Quomodo? Per doctrinam veſtram, & per miracula veſtra: quia oẽs Iudæi & gentes per apoſtolos liberati ſunt. *Adducite mihi*, ad miniſterium, id eſt, ad gloriã corrigite illos. Duos autẽ miſit apoſtolos, quia per duo generalia mandata omne genus hominum de peccato abſoluitur. Qualia? Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & proximũ tuum ſicut teipſum. In his duobus omne peccatum expellitur, & omnis iuſtitia conſummatur. Aut certè alia duo: Quod tibi nõ vis, alij ne feceris. Item: Quod vultis, vt faciãt vobis homines, facite & vos illis ſimiliter. Quidam autẽ duos iſtos, *Petrũ & Philippum* apoſtolos, exponit intelligi oportere, quoniã hi primùm tranſgredientes Iudaicos fines, gentes adduxerunt ad Chriſtum: Philippus quidem Samariam, quam ipſam Samariam, aſinã eſſe interpretatur: Petrus autem gentes, accipiens Corneliũ ex gentibus, quaſi Samarię pullũ. *Et ſi quis vobis dixerit aliquid, dicite: Dominus operã eorum deſiderat.* Nec dicatis, dominus tuus, neq; dominus noſter, neq; dominus iumẽtorum: vt intelligant oẽs, quia ego ſolus Dominus, nõ ſolùm animalium, neq; ſolùm eorum, qui mihi ſubditi ſunt, ſed omnium hominũ, etiã qui mihi contrarij ſunt. Nã & peccatores conditione quidẽ mei ſunt, voluntate autẽ ſua, diaboli. Meus eſt .n. orbis terræ, & plenitudo eius. Dominus operã eorum deſiderat. Iuſtũ eſt, vt aliquando creatura ſeruiat ſuo factori. Gentes .n. Deus in poteſtate diaboli pro tempore reliquit, vt tentet: non in æternũ contempſit, vt perdat. Neceſſe eſt autẽ, vt fiat quod ſcriptum eſt: Homines & iumenta ſaluabis Domine. *Confeſtim autem remittet eos.* Animal quidem, poſtquàm ingreſſum eſt in Hieruſalem Iudææ ad dominum ſuum remiſſum eſt: animalis autẽ prophetia in Iudæa remanſit. Nam de animali illo non hoc, quod videbatur, neceſſarium erat Chriſto, ſed id quod intelligebatur, id eſt, non caro, ſed ratio: ideoq; caro remiſſa eſt, ratio autem retenta. Aut ita: Non dixit, Et iterũ remittet

1. Cor. 1. — *Gentiles per Chriſtum quid ſint adepti.* — *Liberum arbitrium.* — *Similitudo* — *Matt. 22.* — *Tob. 4.* — *Matt. 7.* — *Sed hic Philippus, vnus fuit è 7. diaconis.* — *Pſal. 49.* — *Pſal. 35.*

eos ad te,ſed tãtùm,Remittet eos, ne miniſteriũ prçcederet rationẽ. Nam puto in primis homines non ſermone nudo vocauit apoſtolorũ, ſed per virtutẽ ſpirituſſancti ſoluit pariter et adduxit. Poſtquam autẽ adduxit, iterum dimiſit eos *Arbitrij libertas.* in arbitrio,vt labore ſuo,comitante gratia, iuſtificentur.Nã quòd vocati ſumus,Dei eſt:quòd autẽ dignè vocatione viuimus,noſtrum pariter & Dei eſt. Hoc eſt,quod ait: Iterũ remittet eos, non ad diabolum, qui priùs tenebat eos, ſed in arbitrio ſuo, in quo antè fuerunt, adiuuante ſcilicet dono gratiæ. *Hoc autem totum factũ* *Zach. 9.* *eſt,vt impleretur, quod dictum eſt per prophetã, dicentem: Dicite filiæ Sion: Ecce rex tuus venit tibi manſuetus,ſedens ſuper aſinã,& pullũ filium iumenti.* Dominus noſter aſcendens ad mortem in Hieroſolymam,magnam gratiam pacis & cõcordiæ mundo vniuerſo quaſi in teſtamento reliquit.In myſterium .n. gentium futurarum ſedens ſuper aſinã & pullũ eius,intrauit in templum,& ſic gentes Iudæis coniunxit.Sciens autẽ propheta malitiã Iudæorum,quia cõtradicturi fuerant Chriſto aſcẽdenti in templum,ideo antè prçmonuit, vt per hoc ſignum cognoſcerent regẽ ſuum Iudæi,dicens: Ecce rex tuus venit tibi manſuetus, ſedens ſuper aſinam & pullum eius.Ecce,oſtendentis eſt verbũ,id eſt:Videte, non carnali aſpectu,ſed ſpirituali intellectu opera virtutũ eius aſpicite,non ſchema viſionis eius. Si .n. ſchema tantum eius aſpexeritis, decipiendi eſtis in natura humana.Si autem opus eius conſideraueritis,ſaluandi eſtis in virtute diuina. Ante tempora autem multa conſtitutus propheta,videns eũ ſpirituali aſpectu, qui nondũ fuerat natus, ideo dicebat:Ecce,vt oſtenderet,quia ille,de quo loquebatur, antequàm naſceretur,iam erat. Cùm ergo videretis eum in templo,ô Iudęi,nolite ſuperbè agere contra eũ,dicentes: In qua poteſta- *Mat. 21.* te facis hæc?Quia ecce rex tuus venit tibi mãſuetus,ſedẽ ſu p aſinã. Nolite cõſiderare,in qua poteſtate facit, ſed conſiderate tantùm,ſi facere poteſt:quoniam hoc credere eſt,illud autem tentare.Ecce rex tuus venit tibi manſuetus,ſedens *Ioan. 19.* ſuper aſinam.Nolite dicere:Nos non habemus regem, niſi tantummodo Cæſarem.Ecce rex tuus venit tibi manſuetus,ſedens ſuper aſinam. Si intellexeris,venit tibi:ſi non intellexeris,veniet cõtra te:id eſt: Si intellexeris,veniet vt ſaluet te,et ſub pedibus tuis ſubiuget gẽtes,vt gau- *Pſal. 46.* dens per prophetam dicas: Quoniam Dominus excelſus,terribilis,& rex magnus ſuper omnem terram: ſubiecit populos nobis,& gentes ſub pedibus noſtris: elegit nos hæreditatem ſibi, ſpeciem Iacob,quam dilexit.Si autem non intellexeris,veniet vt perdat te,& de templo ſanctitatis expellat,& aliam ſponſam de gentibus caſtiorem ducat in cubiculũ ſanctitatis, vt tu pro- *Cant. 1.* iecta & in tenebris conſtituta,dicas per Salomonem: Ne aſpexeritis me, quoniã ego ſum denigrata,quoniam deſpexit me ſol. Vis cognoſcere manſuetudinem venientis? conſidera ſpeciem aduẽtus eius. Non ſedet in curru aureo,precioſa purpura fulgens: nec aſcendit ſuper equum *Iob 39* feruidum, amatorem diſcordiæ & litis, qui iactantia gloriæ pectus habet repletũ, qui de longinquo odoratur bellum, & gaudet ad vocem tubæ,& cùm viderit ſanguineam pugnam,dicit in corde ſuo, Benè factum, ſed ſedet ſuper aſinã,tranquillitatis & pacis amicam. Non autem vides in circuitu eius ſplendentes gladios, aut cætera ornamenta armorum terribilium. Sed quid? Ramos frondentes, teſtimonia pietatis. Venit ergo manſuetus, non vt propter potentiã timeretur,ſed vt proter manſuetudinem amaretur. *Sedens ſuper aſinam & pullum eius.* Eſto.Super matrem ſedebat, nunquid & ſuper pullum ſedebat? Tametſi corporaliter fieri non poterat, vt ſuper animal vtrunque ſederet, ſpiritualiter poterat,cùm eſſet Deus, vt & in Iudæis ſederet, & in gentibus ſimul. Sedere autem ſuper iumenta, eſt in præcordijs eorum habitare,vt dicat illis Chriſtus: Tollite onus meum ſuper vos, & videte,quia mitis ſum & humilis corde. Man- *Matt. 11* ſueti .n. manſuetum debent portare,quia vocauit eos ſeſſor: non vt puniat eos propter peccata eorum,ſed vt ipſe requieſcat in eis propter manſuetudinẽ eorum. Nam ſicut hoc genus iumenti ſi quid errat,in ſimplicitate errat, & non in aſperitate:ita & homines,qui crediderunt in Chriſtum, ſiue ex Iudæis, ſiue ex gentibus, non in malitia, ſed in ignorantia peccauerunt: ideo ſederi debent, non puniri ſub graui ſeſſore. Nã ſicut peccatores equi ſunt diaboli, ita & ſancti *Equi diaboli & Chriſti.* equi dicuntur Chriſti: quia diabolus in peccatoribus ſedens, inſtigat eos per deſerta facinorum, id eſt, per fornicationes,& per auaritias: Chriſtus autem ſedens in ſanctis,dirigit eos per plana iuſtitię,id eſt,in caſtitate,in humilitate. Ergo equitatus diaboli,perditio eſt: equitatus autem Chriſti, ſalus, ſicut Abacuc dicit in Canticis ſuis ad ipſum: Qui aſcẽdis ſuper equos *Abac. 3* tuos,& equitatus tuus ſanitas eſt. Ergo induxit populũ in templũ,vt gentes Iudæis coniungat, vt impleatur,quòd Iacob benedicens filiũ ſuũ Iudam,prophetauit:Alligans,inquit, ad vitem pullũ ſuũ. Quæ eſt illa vitis?Iudæa, quæ de Ae- *Gen. 49* gypto tranſlata eſt,& in oriente plantata. Et ſicut prophetauit Noe de filijs ſuis, dicens: Benedictus filius meus Sem. Dilatet Deus Iaphet, & *Gen. 9* inhabitet in tabernaculis Sem. Sem enim erat pater Iudæorum, Iaphet autem pater gentium, quæ per Chriſtum ingreſſæ ſunt in tabernacula Iudæorum. *Euntes autem diſcipuli, fecerunt ſicut præceperat illis Ieſus, & adduxerunt aſinã & pullum.* Quod euntes apoſtoli ſoluerunt aſinã alienam, miniſteriũ quidem fuit illorum, virtus autem & autoritas Chriſti. Nec enim potuiſſent tollere iumentum alienum ab illo domino, qui non eos cognoſcebat,qui eſſent, niſi præueniens eos ſpiritus Chriſti,cor domini eius præparaſſet ad dan-

dandum. Sic quòd apoſtoli ſoluerunt Iudæos vel gentes de vinculo inimici, in prima quidem facie, eorum videbatur opus, reuerà autẽ virtus fuit & gratia Chriſti. Nec enim à Chriſto duodecim conſtituti, totum mundum ligatum ſub poteſtate diaboli ſoluere potuiſſent, niſi gratia Chriſti confregiſſet virtutem inimici. *Et impoſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua, & eum deſuper ſedere fecerunt.*

Veſtimenta myſticè.

Veſtimenta ſunt præcepta diuina, & gratia ſpiritualis. Sicut .n. nuditatis turpitudo veſtimento tegitur: ſic naturalia mala carnis noſtræ, pręceptis & gratia diuina teguntur. Omnis enim homo naturaliter nõ ſolùm peccator eſt, ſed etiam totus peccatũ, dicente Apoſtolo: Eramus naturâ filij iræ, ſicut & cæteri.

Epheſ. 2.

Vnde & Adã ideo ſe vidit nudum, id eſt, peccatorem: & ideo Folijs fici, id eſt, mãdatis aſperę legis coöperuit nuditatem ſuam.

Folia fici.

Oſee. 2.

Et alibi promittens Deus ſe iuſtitias ſuas, & gratias ablaturum de gente Iudæa, ſic dicit per Oſee prophetam: Et auferam veſtimenta mea & linteamina, & oſtendam gentibus turpitudinem eius. Ergo impoſuerunt veſtimenta ſuper eos, id eſt, mandata & gratias, quas ipſi acceperunt à Chriſto, ſuper Iudæos & gentiles impoſuerunt, id eſt, tradiderunt. Nec enim requieſcere in eis potuiſſet Chriſtus, niſi eius mandata fuiſſent in eis. *Plurima autem turba veſtimenta ſua ſternebat: alij autem cædebant ramos de arboribus, & ſternebant in via,* videlicet vt veniente calcarentur iumento.

Frondes.

Veſtimẽta ſunt mandata, vt diximus: frondes autem ſpeciem tenent pietatis. Quoniam ergo omnia mandata legis & ſpecies Iudaicæ religionis, à Chriſtianis fuerant conculcanda in via, id eſt, in Chriſto, ideo iam tunc illa ſub pedibus iumenti ſternebant in via. Et vide, quoniam ſuper iumentum quidẽ apoſtoli poſuerũt veſtimẽta ſua, ſub pedibus iumẽti cætera turba Iudaica: quoniã mãdatis quidẽ Apoſtolorũ ſternuntur Chriſtiani et adornãtur, legis autem mandata cõculcant.

Mandata Apoſtolorum.

Quotienſcunq; enim circũciſionẽ ſpernimus, ſacrificia Iudæorum pro nihilo æſtimamus, & cæteras conſuetudines Iudaicas reprobamus, veſtimenta Iudæorum, quibus ipſi induebantur, nos qui ſumus ex gẽtibus, ſub pedibus noſtris calcamus. Alius autem ſic: Qui veſtimenta (inquit) depoſuerunt ſuper aſinã, apoſtoli ſunt, cæteriq; doctores: veſtimenta autem, ſunt decus & ſchemata gloriæ. Gloriam ergo, quam Chriſtus accepit à patre, dedit diſcipulis ſuis: diſcipuli autem accipientes eam à Chriſto, dederunt gentibus, vt delectabiliter Chriſtus ſederet in eis, ſicut ipſe dicit: Et ego gloriã, quam dediſti mihi, dedi eis: vt ſint vnum, ſicut & nos vnum ſumus.

Ioan. 17.

Turba autem, quæ veſtimenta ſua ſternebat in via, credentes erant ex circumciſione, qui gloriam quam habebant ex lege, videntes Chriſtum, deiecerunt in terram, ſemetipſos humiliantes, & cum Apoſtolo Paulo dicentes: Secundum iuſtitiam, quę ex lege eſt, conuerſatus ſum ſine querela. Sed quæ mihi fuerunt lucra, hæc exiſtimaui propter Chriſtũ detrimenta, et arbitror ſtercora eſſe, vt Chriſtum lucrifaciam.

Phil. 3.

Quid eſt autem aliud iuſtitiam legis terræ coæquare, antè ſublimem & glorioſam? Qui autem ramos de arboribus præcidebant frondentes, & ipſi erant credentes, & eruditi doctores, qui ex prophetis accipientes exempla viua de Chriſto, quaſi de arboribus ſemper virentibus, & nunquam folia verborũ ſuorum deijcientibus, ramos frondentes antepo nebant rudibus gentibus, vt per ea exẽpla, quaſi per ramos virentes, ſine offendiculo ambularẽt per viam vitæ iſtius, donec introirent in ſanctuarium Dei. *Turba autem, quæ præcedebant, & quæ ſequebantur, clamabant, dicentes: Hoſanna filio Dauid &c.* Memores populi mirabilium eius, quæ oſtendit eis, & ſanitatum quas pręſtitit eis, exultantes cordibus ſuis, antè & retrò clamabant: Hoſanna filio Dauid. Qui præcedebant, ſeniores erant, id eſt, patriarchæ, prophetæ, ceteriq; ſancti, qui ante aduentum Chriſti de aduentu eius & prædixerunt & cognouerunt: ſequentes autẽ iuniores, id eſt, apoſtoli, martyres, cęteriq; doctores, qui poſt aſcenſum Chriſti de reſurrectione eius, & de aſcenſu vel de operibus prædicauerunt & prædicant.

Turba præcedentes.

Sequentes.

Et diuerſis quidem temporibus fuerunt, tamen in omnibus vnus exultationis ſpiritus fuit. Et illi quidem prophetantes de Chriſto venturo, clamauerunt: Benedictus, qui venit in nomine Domini: Iſti autẽ laudãtes, clamabant de aduentu Chriſti iam adimpleto.

Pſal. 117.

Hoſanna autẽ quidã interpretantur gloriã, alij verò redemptionẽ, alij ſaluifica, ſiue ſaluum fac. Nã & gloria illi debetur, & redemptio illi conuenit, qui nos oẽs redemit, & precioſi ſui ſanguinis effuſione ſaluauit, qui cum Deo & patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat in ſecula ſeculorũ, Amen.

Eiuſdem Euangelij explanationẽ aliam Venerabilis Bedæ Presbyteri habes infrà Dominica Palmarum.

DE EADEM DOMINICA
SERMO BEATI MAXImi Epiſcopi.

IGitur, quoniã pro tempore ſpiritualibus epulis reficere nos debebus, videamus quid euangelica lectio ꝓſequatur. Ait .n. Dominus, ſicut audiuimus, de aduentus ſui tẽpore: Sicut fulgur coruſcãs de ſub cœlo, in ea, quæ ſub cœlo ſunt, fulget, ita erit aduentus filij hominis.

Luc. 17.

Et addidit ĩ cõſequẽtibus: In illa nocte erunt duo in lecto vno: vnus aſſumetur, & vnus relinquetur. Duæ molẽtes in piſtrino: vna aſſumetur, & vna relinquetur. Mouet fortaſſe vos fratres, cur Dñs aduẽtũ ſuũ indicans, noctis ſe tẽpore oſtẽderit aduenturum, cùm vtiq; eius aduẽtus magna cũ claritate diei, magno cũ nitore & timore ſuſcipi deberet à cũctis. Frequenter nãq;

Antichriſti ſtudium. audiuimus ſacris literis prædicatū, priuſquā Dominus Chriſtus adueniat, Antichriſtum regnaturum, qui ita tenebras humano generi ſuæ prauitatis infundet, vt lucē veritatis nemo penè reſpiciat, & caligine propria, operiens mentes hominū, cœcitatē quandā ſpiritualibus oculis exhibebit. Nec mirum ſi diabolus emittat iniquitatis tenebras, cùm ipſe nox ſit omniū peccatorum. Ad huius igitur tetram caliginē depellendam velut fulgur quoddam Chriſtus adueniet: & ſicut luceſcente die nox ſubuertitur, ita coruſcante ſaluatore Antichriſtus effugatur, nec vlteriùs poterit diſſeminare iniquitatis ſuæ tenebras, cùm lumē veritatis effulſerit. *Meritorū differentia* Quod autem ait: Illa nocte erunt duo in lecto vno, vnus aſſumetur, & vnus relinquetur: hìc iam reſurrectionis meritū demonſtratur, quod ꝓ qualitate viuendi ſit gratia reſurgendi, ac tantam in ſingulis quibuſq; reſurrectionis eſſe diſtātiā, vt duobus etiam pariter dormientibus, & vna ſede quieſcentibus, æqualis nō poſsit eſſe aſſumptio. Quāuis .n. eodē conſortij lectulo teneantur, *Lectus communis.* pro meritis tamē alter eorum rapietur ad cœlum, alter relinquetur in terris. Lectus .n. quidam noſter communis, eſt terræ huius ampliſsimū ſolum, in quo corpora noſtra depoſita, tutiſsima ſede *Priuatus.* requieſcunt. In hoc autem lectulo ille molliùs dormit, quiſquis duriùs in vita ſe geſſerit. Poſſumus enim ipſa mēbra noſtra lectulos noſtros proprios nuncupare, in quibus animæ noſtræ, veluti in quodā ſtratu, ſuauiſsimè demorantur Quod quidem ſanctum prophetā ſenſiſſe arbitror, *Pſal. 40.* cùm dicit: Vniuerſum ſtratum eius verſaſti in infirmitate eius. Beatus eſt enim ille, cuius ſtratū Dominus in ipſius infirmitate conuertit, vt qui fuerat paulò antè iracundus, adulter & petulans, & cunctorum ſcelerū infirmitatibus plenus, aſſuetum corpus eius malo verſans Dominus, *Ioan. 5.* fiat caſtus, humilis & modeſtus. De quo ſtratu ſpiritualiter ad paralyticum dictum eſt à Domino: Surge, tolle grabatū tuum, & ambula. Non enim tā in eo admirationis aliquid erat, vt confracti lectuli ligneam cratē portaret paralyticus, quàm vt reſoluti corporis membra & debilitate confracti, velut animæ ſuæ neceſſariū lectulum paralyticus ipſe geſtaret, & coràm po- *Marc. 2.* ſitis Iudæis, proprijs abiret pedibus, qui manibus allatus fuerat alienis. In hoc planè, ſicut dixi, completa eſt prophetica illa ſententia: Verſaſti ſtratum eius in infirmitate eius, vt verſa vice portaret lectum, in quo fuerat paulò antè portatus: & anima illius, quæ priùs vaſculo corporis ferebatur, poſteà corpus ſuum ipſa vtiliùs circumferret. Poteſt etiam accipi, quod ait, Erunt duo in lecto vno, vnus aſſumetur, & vnus relinquetur, Chriſtianorum plebs, & populus Iudæo- *† ſpe.* rū: qui velut vno lectulo, hoc eſt vna mādatorū lege tenētur, & velut ſimili reſurrectionis † ſpecie gloriātur. Tunc igitur Chriſtianorū beatus populus aſſumetur in gloriam: Iudæorum autem execrabilis conuentus relinquetur in terra.

DOMINICA EADEM.

CVm appropinquaſſet Ieſus Hieroſolymis, & veniſſet Betphage, ad montem Oliueti, tunc miſit duos diſcipulos, dicens eis: Ite in caſtellum quod contra vos eſt, & ſtatim inuenietis aſinam alligatam, & pullum cum ea: ſoluite & adducite mihi. Et reliqua. Homilia Euſebij Emeſeni Epiſcopi. Matt. 21.

Duo diſcipuli, duo teſtamenta. DVos diſcipulos ſuos Dominus ante ſe mittit, per quos duo teſtamēta intelligimus. Hos autem diſcipulos ipſe docuit. Hæc duo teſtamenta ipſe edidit, omniſque ſapientiæ & ſcientiæ plenitudine ea repleuit. Sapientes ſunt iſti diſcipuli, & à ſapientiſsimo Magiſtro inſtructi, ſine quorum doctrina nemo ſapiens inuenitur. Hos ante ſe Dominus mandat, iſti pullum & aſinum ſoluunt, eoſq; ſolutos ad eum *Aſina & Pullus myſticè.* ducunt. Sed quid per aſinā, niſi Synagoga: quid per pulllum, niſi gentilis populus figuratur? Illa enim à prophetis domita, & legis pōdere onerata erat: hic autem laſciuus erat & indomitus, ſupra quem nullus vnquam hominum ſederat. Vterque autem ligatus erat, vterque ſolutione indigebat. Non poterant ſolui ab vno, ſoluuntur à duobus. Nemo enim, niſi vtriuſq; teſta- *Zach. 9.* menti fide & doctrina, à peccatorum vinculis liberatur. Sequitur: *Et ſi quis vobis aliquid dixerit, dicite quia Dominus his opus habet, & confeſtim dimittet eos.* Dominus, inquit, his opus habet: non qualiſcunq; Dominus, ſed horum quoque & omnium Dominus. Vnde & ſine adiectione dicitur Dominus. In eo enim quòd Dominus dicitur, & non additur, cuius, omnium Dominus eſſe oſtenditur. Quis igitur tenere audeat, quos omniū Dominus ſoluere iubet? *Hoc factum eſt, vt adimpleretur quod ſcriptum eſt per prophetam, dicentem: Dicite filiæ Sion: Ecce rex tuus venit tibi manſuetus, ſedens ſuper aſinam, & pullum filium ſubiugalis.* Expoſuit Euāgeliſta, cur Dominus omnia hæc agere voluerit, ne fortè inconueniens & indecens hoc alicui eſſe videretur, vt in illo tam par- *Mar. 11.* uo itineris ſpatio, quaſi fatigatus, ſuper aſinam *Ioan. 12.* Dominus ſederet. Alij enim Euangeliſtæ, non ſuper aſinam & pullum, ſed ſuper pullum ſolum CHRISTVM Dominum ſediſſe narrant. Matthæus autem ſuo more, non rem ipſam, ſed ſignificationem ſequens, ſimul cum propheta eum ſuper vtrunq; ſediſſe dicit. Corporaliter enim ſuper pullum, ſpiritualiter autem ſuper vtrunq; Dominus ſedit. Qui enim intelligit quid vterque ſignificet, intelligit etiam quomodo in vtroque Dominus ſedeat. Anima enim iuſti, ſedes eſt ſapientiæ. *Euntes autē diſcipuli, fecerūt ſicut illis præcepit Ieſus. Et adduxerunt aſinā & pullū: & impoſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua, & eū deſuper*

deſuper ſedere fecerunt. Si enim, vt ſuperiùs dictũ eſt, duo iſti diſcipuli duo teſtamenta intelligun-
Veſtimenta.
tur, quæ erunt eorum veſtimenta, niſi ſingulæ ſententiæ, quibus ornantur & veſtiuntur? Si igitur Chriſtum portare, & eius aſinus eſſe velis, neceſſe eſt vt his ſentẽtijs veſtiaris, & hac doctrina & fide orneris. His enim veſtibus induitur anima, his ornatur & decoratur. Nuda enim & paupercula eſt, quæ his induta & ornata non eſt. *Plurima autem turba ſtrauerunt veſtimenta ſua in via.* Teſtamenta quidem duo ſunt, teſtamentorum verò libri plures ſunt. Plurima igitur turba, id
Plurima turba.
eſt, omnis patriarcharum & prophetarum multitudo, veſtimenta ſua ſtrauerunt in via, viam Domino parauerunt, & fidẽ ſuam alios docuerunt. *Alij autem cædebant ramos de arboribus, & ſternebant in via.* Iſti enim alij, apoſtoli ſunt & doctores. Iſti de ſingulis prophetarum libris, quaſi
Rami cæſi de arboribus.
de quibuſdam arboribus, ramos cædunt, ſententias exponunt, & viam parant & ſternunt, per quam Chriſti animalia incedere debeant. Et bene iſti ramos de arboribus cædere dicuntur, quia non ſuam, ſed aliorum fidem & doctrinã exponunt & prædicant. *Turba autem, quæ præcedebant & quæ ſequebantur clamabant dicentes: Hoſanna filio Dauid, benedictus qui venit in nomine Domini: Hoſanna in altiſſimis.* Turbæ .n. præcedentes & ſequẽtes, vtriuſq; † populi ſunt. Ambæ igitur clamant, quia vterq; populus Chriſtũ prædicat & benedicit. Quid enim aliud ſignificat, Hoſanna filio Dauid, niſi gloria, laus, & honor filio Dauid? ſiue etiam, Salus ſit nobis à filio Dauid? Quamuis enim hæc vox certam ſignificationem non habeat, laudem tamen potiùs ſignificare videtur, quæ in ore totius populi ad Chriſti laudem & gloriam perſonabat.

† deeſt Teſtamenti aut aliqui eiuſmodi.

DOMINICA SECVNDA ADVENTVS DOMINI.

In Epiſtolam II. Dominicæ Aduentus, Concio exegetica.

INſignis hodiè ex Apoſtolo proponitur lectio, vel maximè Chriſtianos omnes adhortans ad mutuam pacem & cõcordiam, quam non efficit niſi pura germanaq; charitas, qua Deus proximuſque ſyncerè diligitur. Atque hæc adhortatio huic præcipuè tẽpori eſt accõmodatiſsima, quo filius Dei aduenîens in mundum, pacem omnibus offert & annunciat, efficitq; vtraq; vnum, Iudæos & Ethnicos inter ſe concilians, ad vnius fidei gratiam vtroſque vocans, ex vtroq; populo vnum efficiens ouile, & habitare faciens vtroſq; vnanimes in domo ſua, quæ eſt Eccleſia Catholica, extra quam certum eſt pacem & concordiã veram obtineri non poſſe. Ait ergo Apoſtolus: *Quæcunque enim ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt, vt per patientiã & conſolationẽ ſcripturarum ſpem habeamus.* Abundat ſcriptura diuina
Rom. 15.
multis optimis tum exẽplis, tum inſtitutionibus, ea cauſa proculdubiò ad poſteritatis notitiam tranſmiſsis, vt dum legimus homines Dei fortiter pertuliſſe res aduerſas, & proximorum onera atque infirmitates, interim etiam diuinis recreatos fuiſſe conſolationibus, nos quoque ſpem & fiduciam concipiamus erga Deum, eaque freti, commodè & placidè triſtia quæq; & fratrũ infirmitates tum animorũ tum corporũ tolerare diſcamus, maximè cùm Apoſtolus idẽ alibi dicat, ita nos adimplere legẽ Chriſti, quæ
Gal. 6.
eſt lex charitatis, ſi alter alterius onera portemus. Sic ergo etiam legendæ ſunt ſcripturæ quando leguntur, vt ibi ante omnia, ea, quæ ędificat, charitas inquiratur: alioqui reuerà non ſine periculo ſcripta diuina leguntur, in quibus
Scriptura diuina vt legenda.
cùm ſint multa difficilia intellectu, fieri vix poteſt, quin facilè alicubi impingat, erroriſq; ſibi ipſi materiam hauriat, quiſquis mẽte impura, & à Chriſti manſuetudine ac humilitate aliena eas ſcrutari ac rimari nõ veretur. Sequitur: *Deus autẽ patientiæ & ſolatij det vobis idipſum ſapere in alterutrum & cæt.* Hoc eſt, quod toties inculcat Apoſtolus, vt qui Chriſto nomen dederunt, idipſum dicant omnes, & non ſint in eis ſchiſmata: quod fieri non poteſt, niſi inuicem ex animo
1. cor. 1.
ſeſe diligant. Itaque etiam Chriſtus ipſe hanc diſcipulorum ſuorum certiſsimam voluit eſſe notam, ſi ſe inuicem diligerent. Ergo contra
Ioan. 13.
hunc Apoſtoli locum, totamq; adeò ſcripturam diuinã, cuius ſumma & ſcopus ſiue finis eſt, dilectio, veniunt hæretici & ſchiſmatici omnes,
1. Tim. 1.
qui ſuas priuatas opiniones præferunt Eccleſiaſticæ charitati & concordi ſententiæ, quos dubium non eſt ab illo regi ſpiritu, qui homicida eſt ab inicio, & mendacij pater. Vocat autem Apoſtolus Deum patientiæ & ſolatij, ſicut alibi
Ioan. 8.
2. Cor. 13.
Deum pacis & dilectionis, quòd ab illo omnis noſtra proficiſcatur vera patientia, conſolatio, pax & dilectio. Notandum verò eſt, quòd hîc addit Apoſtolus: *Secundùm Ieſum Chriſtũ.* Vult enim nos idem ſapere, ſed ſecundùm Ieſum Chriſtum: qui cùm factus ſit nobis, teſte eodẽ Apoſtolo, ſapientia, & iuſticia, & ſanctificatio, du-
1. Cor. 1.
bium non eſt, eos qui conſentiunt in illis, quæ ſunt à ſapientia, iuſtitia et ſanctificatione aliena, à Chriſtiana cõſenſione, & animorũ cõſpiratione, quam hic ipſe præſcribit, longè abeſſe. Sequitur: *Vt vnanimes vno ore honorificetis Deũ & patrẽ Domini noſtri Ieſu Chriſti.* Adhortatio planè Apoſtolica. Vnanimes nos vult eſſe: Quid enim ſuauius concordia, vbi multa hominum millia in id incumbunt, vt de ipſis quoque dici poſsit, quod cum ſumma laude dictum eſt de illis primis noſtræ religionis hominibus: Erat credentium cor vnum & anima vna in Domino?
Acto. 4.

no ? Porrò ſi non niſi duo ſint, atque ij inter ſe animis diſsideant, qui eos tolerare queat ? Hoc ergo certò ſibi perſuaſum habere debent Chriſtiani oẽs, eam eſſe totius Chriſtianæ religionis ſummam, vt nos diligamus inuicem, idq; ſecundum Ieſum Chriſtũ, ſicut ille nos dilexit: ita vt hæc omnis dilectio eò tendat, vt vno ore honorificemus Deum, vt ad Deum tanquam ad vltimum finẽ tota vita noſtra, ſtudia, cogitationes, verba, facta omnia referãtur: vbi ſanè multa nobis expendenda proponit Apoſtolus: vt meritò pudere nos debeat, qui cùm Chriſtiani ſimus, ab huius tamen Apoſtolicæ inſtitutionis obſeruatione tam longè abſumus, quorum omnis vita in Dei potiùs contumeliam, quàm honorem tendere videtur. Ait porrò Apoſtolus: *Propter quod ſuſcipite inuicem, ſicut & Chriſtus ſuſcepit vos in honorem Dei.* Hoc eſt: alius alium ſibi adiungat, opituletur & foueat, Iudæus gentilem, gentilis Iudæum: firmiores non deſpiciant infirmos, ſed ſua manſuetudine & patientia illos ad meliora prouocent: infirmi verò non inuideant firmioribus, nòn eos iudicent, ſed eorum virtutes imitentur, & dum in illis amant ac venerantur, quod ſe necdum ſentiunt aſſecutos, bonorum illorum ſe participes reddant. Adfert autem Chriſti exemplum, qui cùm tantæ eſſet excellentiæ & maieſtatis, vt nulla creatura quouis pacto ei digna ſit comparari, tamen adiunxit nos ſibi, humamam naturam ſuæ coniungens diuinitati, & ex filijs iræ transferens nos in filios adoptionis Dei, non ſolùm nihil offenſus ſceleribus noſtris, ſed illis ipſis planè abolitis & condonatis: quod meritò vnumquemq; quantumuis excellentem atque ſublimem permouere debet, vt etiam erga infimos omnem declaret beneuolentiam atque humanitatem. Diuus Ambroſius hunc locum exponens: Sic aſſumpti, inquit, ſumus à Chriſto, dum infirmitates noſtras accepit, & ægritudines noſtas portauit, vt hoc exemplo nos inuicem noſtras infirmitates per patientiam confirmemus, vt nomẽ honoris Dei auſſumptũ in nos non euacuetur. Filij enim dicimur Dei per gratiam Chriſti. Hæc ille. Vtinã in Chriſtianis hic vigeret mutuæ beneuolentiæ affectus, quo cùm deſtituti ſunt homines, quid obſecro differunt à tartareis dæmonibus? Atque hinc intelligi licet, quínam ad Chriſtum, quíue ad ſatanæ partes pertineãt. Præclara virtus eſt charitas, quæ ſola ſeparat filios Dei à mãcipijs diaboli. Charitas patiẽs eſt, erga aliorũ ferendas infirmitates: benigna eſt, erga aliorum ſubleuandã inopiã. Sed Apoſtolum audiamus: *Dico .n. Chriſtum Ieſum miniſtrum fuiſſe circumciſionis, propter veritatem Dei, ad confirmandas promiſsiones patrum: Gentes autẽ ſuper miſericordia honorare Deum.* His verbis confirmat Apoſtolus præcedentia, docens Chriſtũ vtrumque ſibi aſſumpſiſſe, id eſt, adiunxiſſe populum, & Iudæorum, & gentium. Senſus autem eſt:

Summa Chriſtianæ religionis.

In Epiſtol. ad Rom.

1. Cor. 13.

Dominum IESVM per ſeipſum fuiſſe miniſtrum circumciſionis, hoc eſt, vt Ambroſius interpretatur, Iudæis prædicaſſe. Illi enim genti ipſe ſe ait peculialiter miſſum: & Deus omnipotens Abrahę atq; Dauidi ſpeciatim pollicitus erat ex illorum ſemine naſciturum Chriſtum: cuius promiſsionis vt eſſet certa veritas, ex Iudæorum populo natus eſt Chriſtus, ipſosq; Iudæos in propria perſona docere dignatus eſt, ad confirmãdas promiſsiones patrũ, quæ patribus factæ erãt. Itaq; tametſi hoc ipſum quoq; gratiæ & miſericordiæ fuit, ꝙ Chriſtus ex ea gente naſceretur, eamq; ſibi peculiariter aſſumeret: tamẽ quia diuinitùs ſic promiſſũ erat, videbatur quædam eſſe obligatio, vt Deus in ſuis promiſsionibus verax probaretur. Gentiles autem, hoſpites teſtamentorum & alieni à Chriſto atque promiſsis Dei, nòn niſi diuinæ poſſunt acceptum referre miſericordiæ, quòd ipſi quoque à Chriſto admiſſi ſunt in partem & ſocietatem filiorum Dei, & promiſsionum vni populo Iudaico factarum. Itaque etiam ipſi glorificant Deum, ſed ſuper miſericordia, id eſt, propter miſericordiam ipſis vltrò & oblatam & impenſam. Ex quo intelligi poteſt immenſa Dei benignitas, quòd illos etiam in cœleſtis regni per Chriſtum recuperati conſortium admittere voluit, qui dæmonum cultui dediti, nullam eius gratiam merebantur. Oecumenij in hunc locum eiuſmodi eſt expoſitio: Iudæi etſi promiſsiones, inquit, acceperant, nihil tamen per eas adiuti fuiſſent, niſi eas Chriſtus firmaſſet. Vos autem gentes, inquit Apoſtolus, pro ſola clementia & humanitate debetis Deum glorificare, poſtquàm neq; promiſsiones habetis, ſed miſericordia vobis eſt communicata, quæ totum id, quicquid eſt, efficit. Quanto igitur maiori perfuſi miſericordia eſtis per gratiam Chriſti, tanto magis debitores eſtis Deo, ad imbecillos ac paruos in fide ex Iudæis ferendos. Id enim ad gloriam Dei cedit, concordia veſtra paxque veſtra. Hæc ille. Atqui verò hanc miſericodiam dubium non eſt gentibus conciliatam eſſe meritis Chriſti, quæ in tota illius vita innocentiſsimè atque in omnium virtutum genere excellentiſsimè tranſacta, præcipuè verò in illa eius nimiùm tum acerba, tum ignominioſa paſsione perſpicuè relucent, cuius propterea debemus nunquam non memores eſſe, & quæ noſtra cauſa filius Dei tum fecerit, tum perpeſſus, pia animi deuotione & ſumma cum gratitudine commemorare. Turpiſsimum eſt enim tantæ erga nos charitatis illius obliuiſci. Adfert iam Apoſtolus ſcripturæ locos aliquot, quibus ſua dicta confirmet. Primus eſt ex Pſalmo 17. alter ex Deuteronomio, tertius ex Pſalmo 116. quartus ex Eſaia. His locis probare vult etiam Gentibus CHRISTVM attuliſſe ſalutem, non quidem ipſis peculiariter pro-

Mat. 15.

Epheſ. 4.

Oecumen. in Epiſtol. ad Rom.

promiſſam, quemadmodum Abrahæ & ſemini eius, in cuius teſtimonium ipſe ſolus cum ſuo ſemine obſignatus fuit charactere circumciſionis: ſed tamen antiquis vaticinijs per prophetas prænunciatam. Primum locũ ex Pſal. 17. D. Ambroſius dicit eſſe vocem Chriſti, qua futurũ dixit, quòd in gentibus prædicatio eius fructum habitura eſſet confeſsionis ſacramenti Dei. Alter locus totidẽ verbis habetur in Cantico Deuteronomij, cuius hic ſenſus eſt: Vos gentes, quãdoquidem ſua vos vocatione ſancta perinde dignatus eſt Deus, atq; Iudæos, communem cum illis lætitiã percipite, & laudes atq; grates agite Deo, idq; tanto magis, quanto illius in vos profuſior eſt miſericordia. Tertiùs locus hortatur populos omnes, vt laudibus efferãt Deũ, quòd ex immẽſa benignitate ſua indiſcriminatim toti orbi gratiam & miſericordiam ſuam per Euangelij ſui prædicationẽ obtulerit. Quartus locus ex Eſaiæ cap. xj. iuxta ſeptuaginta interpretationem citatus, hunc ſenſum habet, quòd radix Ieſſe, id eſt Chriſtus exurget ad regendum gentes, & in illo non Iudæi tantùm illi, qui in Dominum crediderunt, ſed etiam Gentes ſperabunt. Hoc loco ſic habet D. Ambroſius: Vt maiorem fiduciam gentibus faciat Apoſtolus, & ſpem nõ dubiam, multis teſtimonijs firmat decretũ Dei hoc fuiſſe, vt omnes gentes benedicerentur in Chriſto, ne inſolentia infidentium Iudæorum contriſtaret & dubios redderet credentium animos gentium, quaſi fruſtrà ſibi ſpem promittant, quòd à Deo Abrahæ accepto feratur fides Iudæorũ, vt ipſa ſecuritate & lætitia creſcerent. Et paulò infrà: radix, inquit, eſt Ieſſe: arbor, Dauid: quæ fructum fecit per ramum, quæ eſt Maria virgo, quæ genuit Chriſtum. Addit deinde Apoſtolus: *Deus autẽ ſpei repleat vos omni gaudio & pace in credendo, vt abundetis in ſpe & virtute ſpiritus ſancti.* Deum ſpei vocat, quòd ille ſit author ſpei noſtræ, ſicut & fidei & charitatis, quæ tres virtutes primariæ ſunt, de quibus præclarè Origenes, Puto, inquit, quòd prima ſalutis initia & ipſa fũdamenta fides eſt: profectus verò & augmenta ædificij, Spes: perfectio autem & culmen totius operis, Charitas. Orat igitur Apoſtolus, vt Deus ſpei repleat fideles omni gaudio & pace in credendo, quod gaudium, quamq; pacem certum eſt impios habere non poſſe. Expedit autem, adeoq; neceſſarium eſt, vt quicunq; aduentũ Domini Saluatoris intra ſe ſentire volũt, gaudio bonæ conſcientiæ & vera animi pace atq; pectoris tranquillitate præditi ſint. In pace enim factus eſt locus eius. Porrò hoc gaudium & hanc pacẽ experiri non poſſunt, qui mũdi huius vanitatibus & voluptatibus dediti ſunt, & ab incommutabili bono, quod Deus eſt, ad caduca & labentia, cum quibus ipſi pariter defluunt & euaneſcunt, ſeſe dedita opera conuertunt. De hac pace pulcherrimè ſcribit Auguſtinus in Pſalmum 146. his verbis: Hanc pacem ſectamini, ipſam deſiderate: ipſam in domo, ipſam in negocio, ipſam in vxoribus, ipſam in filijs, ipſam in ſeruis, ipſã in amicis, ipſam in inimicis diligite. Ipſa, eſt pax, quam non habent hæretici. Quid agit pax in huius adhuc regionis incertis, in iſta peregrinatione mortalitatis noſtræ, cùm adhuc nemo eſt alteri conſpicuus, nemo videt cor alterius? Quid agit pax? De incertis non iudicat, incognita non confirmat. Procliuior eſt ad benè credendum de homine, quàm ad malè ſuſpicandum. Non ſe multùm dolet errare, cùm benè credit etiam de malo: perniciosè autem, cùm malè ſenſerit fortè de bono, neſciens qualis ſit. Quid perdo, ſi credo quia bonus eſt? Si incertum eſt, licet vt caueas, ne fortè verum ſit: non tamẽ dãnes, tanquam verum ſit. Hoc pax iubet. Hæreſis quid monet? Damnat incognitos, damnat totũ mundũ. Perijt totus mũdus, nullus eſt Chriſtianus, &c. Hæc Auguſt. Ita ergo orandus quoque nobis eſt Deus, vt impleat nos omni gaudio, non mundano & impuro, ſed ſpiritali & diuino: itemque pace non qualicunque, ſed vera, de qua dictum eſt in Pſalmo: Pax multa diligentibus legem tuam: & pace Chriſti, quæ exuperat omnem ſenſum: quæ tamen in illa demùm ſuperna beatitudine perficietur, vbi omni ſuperata tentatione, nihil deinceps ſentiemus aduerſi, quod nos à Deo, in quo vno & ſolo vera pax eſt, ſeparare queat. Interim hîc nobis danda opera eſt, vt quicquid in nobis vitioſum reſidet, vt ſũt prauæ cupiditates, affectiones atq; perturbationes edometur. Nam donec his locum præbebimus, & obſecundabimus, pace & gaudio potiri nõ poterimus. Nec eſt quòd quiſquam ſibi perſuadeat, pacem hanc tũ ſe adeptum, ſi nihil ſentiat aduerſi: ſed ſi nullis frangatur aduerſis, nulliſq; vitijs ſuccumbat. In hoc mundo preſſuram habebitis, inquit Chriſtus: ſed etſi premit mundus, modò ne opprimat, non poſſumus huius pacis ſuauiſsimæ iacturam facere. Atque hîc permulti errant, qui eos beatos putant, qui floreant in hoc mundo: miſeros, qui multis ſubiaceant calamitatibus: ſed miſeri potiùs cenſendi ſunt, qui in hac vita aliud ſibi polliceri audent, quàm Chriſtus ipſe tum in ſeipſo perpeti, tum ſuis omnibus prædicere voluit, nempe cruces & afflictiones. Chriſti ſectatores nihil tam expectare debent, quàm crucem. Aduerſa dum premunt, cogunt nos confugere ad Deum, mundum deſpicere, animum ab his impuris oblectamentis reuocare: quod dum facimus, ad veram conſciẽtiæ & pectoris pacem pertingimus: atqui proſpera euertunt animos infirmos, atque ſui faciunt obliuiſci, & quadam pernicioſa ſecuritate præſentibus inhærere, futura negligere. Nihil ergo melius, quàm vt vera pace & gaudio repleamur in credendo, ſicq; abundemus in ſpe, quam proculdubiò certiorem & firmiorẽ reddit teſtimonium conſcientiæ bonæ, & quã efficit vita innocenter & in bonorum operum ſtudio

Amb. in hunc Apoſtoli locum.

Deut 32.

In cap 4. Epiſt ad Rom.

Pſa. 48. & 97.

Pſal 75.

Pax quæ nam Chriſtiano ſectanda.

Hæreſis temeritas.

Pſal. 118.

Philip. 4.

Ioan. 16.

Error multorum.

Vtilitas afflictionis.

2.Pet.1. dio feruenter exacta,ipſo nos Apoſtolorũ principe hortante,vt per bona opera certam faciamus vocationem & electionem noſtram. Quòd autẽ addit Apoſtolus,*Et virtute Spirituſſancti*, poteſt non omninò abſurdè de charitate intelligi, licet Græca lectio nõ prorſus quadret:quòd cha- *Rom.5.* ritas peculiariter attribuatur Spirituiſancto,atque adeò per illam eius virtus pręcipuè patefiat, quippe quam ille diffundit in cordibus noſtris. Ita commodiſsimè intelligi licet Apoſtolũ hoc loco tres illas theologicas commendaſſe virtu- *Gal.5.* tes,fidem ſcilicet,vnde ſpes naſcitur,& charita- *Cultus Dei quibus conſtet.* tem,per quam eadẽ fides opera efficit, quæ ſunt copioſioris beatitudinis merita.Atq; his tribus virtutibus conſtat cultus Dei, quemadmodum elegantiſsimè tradit Auguſtinus in Enchiridio illo verè aureo ad Laurentium.Neq; temerè factum eſt,vt in extrema ferè Epiſtola ad Romanos Apoſtolus illis precaretur diuinitùs præſtari gaudium & pacem in credendo,atque ſpei & charitatis,vel virtutis & fortitudinis,quæ à Spiritu ſancto proficiſcitur,abundãtiam.Niſi enim animus gaudio perfruatur bonæ conſcientiæ,& pace erga proximos,ſitq; ſanus in fide,ſpe firmus,charitate & fortitudine inuictus,nõ poteſt *Hæreſes vnde naſcantur.* in bono perſeuerare.Inde adeò proficiſcuntur hæreſes,quòd homines turbulenti, pacis expertes,ſeſe à nouandi ſtudio cohibere non volunt: nec facilè tamen in errorem pelliciunt,niſi quorum eſt perturbata cõſcientia,fides infirma,ſpes nutabunda,& frigida charitas.Iam verò etiam vbi noui quippiam commenti ſunt,non diù eadem in ſententia poſſunt permanere,erroresq; alij ex alijs naſcuntur,ijq; mirè inter ſe pugnantes. Non enim hoc importunis & turbulentis eiuſmodi ingenijs ſtudio eſt,vt veritas pateſcat, ſed vt ipſi præ cæteris veritatem accuratiùs inueſtigaſſe & perſpexiſſe videantur,atq; hoc nomine miſeris ſeſe venditent, tanquam diuinitùs noua quadam luce perfuſos.Sed fallere nõ poſſunt animam Deo certa fide,inconcuſſa ſpe,atq; feruenti charitate & fortitudine inhærentem. Rectè enim dixit Petrus Apoſtolus,quòd pelli- *2Pet.2.* ciant animas inſtabiles,quæ omni doctrinæ vento circumferuntur,libertatem illis promittẽtes, *Hebr.13.* cùm ſint ipſi ſerui corruptionis.Optimum eſt igitur gratia ſtabiliri cor,& abũdare ſpe & virtute Spirituſſancti.Sunt enim multæ & dęmonum & hominum malorum inſidiæ,quibus incautos nituntur ſecũ in damnationẽ pertrahere: quas euadere non poterimus,niſi gratia freti,& benignitate præpotentis Dei ac Domini noſtri IESV Chriſti: qui in animas noſtras aduenire dignetur,& dignum ſua maieſtate in eis excitare domicilium,in laudem & gloriam ſuam ſempiternam,Amen.

DOMINICA SECVNDA Aduentus,Euangelium Luc,XXI.

In illo tẽpore,Dixit Ieſus diſcipulis ſuis:Erũt ſigna in ſole & luna & ſtellis,& in terris preſſura gentiũ,Et reliqua. Homilia B.Grego. Papæ,habita in Baſilica S.Petri.

Dominus ac redẽptor noſter paratos nos inuenire deſiderans, ſeneſcentem mundũ quæ mala ſequantur denũciat,vt nos ab eius amore compeſcat.Appropinquantẽ enim eius terminũ quantę † perſecutiones præueniãt, *† percuſſiones.* innoteſcit:vt ſi Deum metuere in tranquillitate nolumus,vicinũ eius iudicium vel † perſecutionibus attriti timeamus. *† percuſſionibus.* Huic etenim lectioni ſancti Euangelij,quam modò veſtra fraternitas audiuit,paulò ſuperiùs Dominus præmiſit, dicens:Exurget gens cõtra gentem,& regnum aduerſus regnum:& erunt terræmotus magni per loca,& peſtilentiæ,& fames. Et quibuſdam interpoſitis,hoc quod modò audiſtis, adiunxit. *Erunt ſigna in ſole & luna,&c.* Ex quibus profectò omnibus alia iam facta cernimus,alia in proximo ventura formidamus, nam gentem contra gentem exurgere,earumque preſſuram terris inſiſtere,plus iam in noſtris tribulationibus cernimus,quàm in codicibus legimus.Quòd terræmotus vrbes innumeras ſubruat,ex alijs mundi partibus ſcitis quàm frequenter audiuimus.Peſtilentias ſine ceſſatione patimur. Signa verò in ſole & luna & ſtellis adhuc apertè minimè vidimus:ſed quia & hæc non longè ſint,ex ipſa iam aëris immutatione colligimus: quamuìs priuſquàm Italia gentili gladio ferienda traderetur, *Longobardos dicit.* igneas in cælo acies vidimus,ipſum, qui poſteà fuſus eſt,humani generis ſanguinem coruſcantem.Confuſio autem maris & fluctuum,necdũ noua exorta eſt.Sed cùm multa pręnunciata iam completa ſint,dubium non eſt,quin ſequantur etiam pauca,quæ reſtant:quia ſequentium rerũ certitudo,eſt præteritarum exhibitio.Hæc nos fratres chariſsimi idcircò dicimus,vt ad cautelæ ſtudium veſtræ mentes euigilent,ne ſecuritate torpeant,ne ignorantia langueſcant:ſed ſemper eas & timor ſolicitet,& in bono opere ſolicitudo confirmet:penſantes hoc,quod redemptoris noſtri voce ſubiũgitur: *Timor & ſolicitudo neceſſaria Chriſtiano.* *Areſcentibus hominibus præ timore & expectatione,quæ ſuperuenient vniuerſo orbi. nam virtutes cælorum mouebuntur.* Quid enim Dominus virtutes cælorum,niſi Angelos, Archangelos,Thronos & Dominationes,Principatus & Poteſtates appellat?quæ in aduentu diſtricti iudicis noſtris tunc oculis viſibiliter apparebunt, vt diſtrictè tunc à nobis exigant hoc,quòd nos modò inuiſibilis conditor æquanimiter portat, vbi & ſubditur:*Et tunc videbunt filiũ hominis veniẽtem in nubibus,cũ poteſtate magna & maieſtate.* Ac ſi apertè diceretur:In poteſtate magna ac maieſtate viſuri ſunt,quẽ in humilitate poſitum audire noluerunt,vt virtutẽ eius tanto tunc diſtrictiùs ſentiant,quãto nunc ceruicem cordis ad eius patientiam non inclinant.Sed quia hæc contra re-

pro-

probos dicta ſunt, mox ad electorum conſolationem verba vertuntur, nam & ſubditur: *His autem fieri incipientibus, reſpicite & leuate capita veſtra, quoniam appropinquat redemptio veſtra.* Ac ſi apertè veritas electos ſuos admoneat, dicens: Cùm plagæ mũdi crebreſcunt, cùm terror iudicij virtutibus cõmotis oſtenditur, leuate vos capita veſtra, id eſt, exhilarate corda: quia dum finitur mundus, cuius amici non eſtis, propè fit redemptio, quam quæſiſtis. In ſcriptura etenim ſacra ſæpè caput pro mente ponitur: quia ſicut capite reguntur membra, ita & cogitationes mẽte diſponuntur. Leuare itaque capita, eſt mentes noſtras ad gaudia patriæ cœleſtis erigere. Qui ergo Deum diligunt, ex mũdi fine gaudere atq; hilareſcere iubentur: quia videlicet eum, quem amant, mox inueniunt, dum tranſit is, quem nõ amauerũt. Abſit enim, vt fidelis quiſq; qui Deũ videre deſiderat, de mundi percuſsionibus lugeat, quem finiri eiſdem ſuis percuſsionibus nõ ignorat. Scriptum nanq; eſt: Quicunq; voluerit amicus eſſe ſeculi huius, inimicus Dei conſtituitur. Qui ergo appropinquante mundi fine non gaudet, amicũ ſe illius eſſe teſtatur, atq; per hoc inimicus Dei eſſe conuincitur. Sed abſit hoc à fideliũ cordibus, abſit ab his, qui & eſſe aliam vitam per fidem credunt, & eam per operationem diligunt. Ex mundi enim deſtructione lugere eorum eſt, qui radices cordis in eius amore plantauerunt, qui ſequentem vitam non quærũt, qui illam neq; eſſe ſuſpicantur. Nos autem, qui cœleſtis patriæ gaudia æterna cognouimus, feſtinare ad ea quantociùs debemus. Optandum nobis eſt citiùs pergere, atq; ad illam via breuiori peruenire. Quibus enim malis mundus non vrgetur? quæ nos triſtitia, quæ aduerſitas non anguſtat? Quid eſt vita mortalis, niſi via? Et quale ſit fratres chariſsimi perpendite, in labore viæ laſſeſcere, & tamẽ eandem viam nolle finire. Quod autem calcari mundus ac deſpici debeat, redemptor noſter prouida comparatione manifeſtat, cùm potiniùs adiungit: *Videte ficulneam & omnes arbores. Cùm producunt iam ex ſe fructũ, ſcitis quoniã propè eſt aſtas. Ita & vos cùm videritis hac fieri, ſcitote quoniã propè eſt regnũ Dei.* Ac ſi apertè dicat: Quia ſicut ex fructu arborũ vicina æſtas agnoſcitur, ita ex ruina mundi propè eſſe cognoſcitur regnum Dei. Quibus profectò verbis oſtenditur, quia fructus mundi, ruina eſt. Ad hoc enim creſcit, vt cadat: ad hoc germinat, vt quæque germinauerit, cladibus conſumat. Bene autem regnũ Dei æſtati comparatur, quia tunc mœroris noſtri nubila tranſeunt, & vitæ dies æterni ſolis claritate fulgeſcunt. Quę omnia ſub magna certitudine confirmantur, cùm ſubiungitur ſententia, qua dicitur: *Amen dico vobis, quia nõ præteribit generatio hac, donec omnia fiant. Cœlũ & terra tranſibunt: verba autẽ mea non tranſibunt.* Nihil enim in rerũ corporalium natura cœlo & terra durabilius, & nihil in rerũ natura tam velociter, quàm ſermo, tranſit. Verba .n. quouſq; imperfecta ſunt, verba non ſunt: cùm verò perfecta fuerint, omnino iam non ſunt: quia nec perfici, niſi tranſeundo poſſunt. Ait ergo: Cœlũ & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt: ac ſi apertè dicat: Omne, quod apud vos durabile eſt, ſine mutatione, durabile ad æternitatem non eſt: & omne quod apud me tranſire cernitur, fixum & ſine tranſitu tenetur: quia ſine mutabilitate manentes ſententias exprimit meus ſermo, qui tranſit. Ecce fratres mei iam cernimus, quod audiebamus. Nouis quotidie & crebreſcentibus malis mundus vrgetur: ex illa plebe innumerabili quanti remanſeritis aſpicitis, & tamen adhuc quotidiè flagella vrgent, repentini caſus opprimunt, nouæ nos & improuiſæ clades affligunt quotidiè. Sicut enim in iuuentute viget corpus, forte & incolume manet pectus, toroſa ceruix, plena ſunt brachia: in annis autem ſenilibus ſtatura curuatur, ceruix exiccata deponitur, frequẽtibus ſuſpirijs pectus vrgetur, virtus deficit, loquentis verba anhelitus intercidit (nam etſi languor deſit, plerunq; ſenibus ipſa ſua ſalus ægritudo eſt) ita mundus in annis prioribus velut in iuuentute viguit, ad propagandã humani generis prolem robuſtus fuit, ſalute corporum viridis, opulentia rerum pinguis. At nunc ipſa ſua ſenectute deprimitur, & quaſi ad vicinam mortem moleſtijs crebreſcentibus vrgetur. Nolite ergo fratres mei diligere, quem videtis diù ſtare non poſſe, Præcepta Apoſtolica in animo ponite, quibus nos admonet, dicens: Nolite mundũ diligere, neq; ea quæ in mundo ſunt: quia ſi quis diligit mundum, non eſt charitas patris in eo. Nudiuſtertius fratres agnouiſtis, quòd ſubito turbine ãnoſa arbuſta eruta, deſtructæ domus, atq; eccleſiæ à fundamentis ſunt euerſæ. Quanti ad veſperum ſani atq; incolumes, acturos ſe in craſtinum aliquid putabant: & tamen nocte eadem repentina morte defuncti ſunt, in laqueo ruinę deprehenſi? Sed conſiderandum nobis eſt dilectiſsimi, quòd ad hæc agenda inuiſibilis iudex venti tenuiſsimi ſpiritũ mouit, vnius procellam nubis excitauit, & terram ſubruit, caſura tot ædificiorum fundamenta concuſsit. Quid ergo iudex ipſe facturus eſt, cùm per ſemetipſũ venerit, & in vltionem peccatorum ira eius exarſerit, ſi portari non poteſt, cùm nos per tenuiſſimã nubem ferit? In irę eius præſentia quæ caro ſubſiſtet, ſi ventũ mouit, & terram ſubruit? concitauit aëra, & tot ædificia ſtrauit? Hanc diſtrictionem venturi iudicis conſiderans Paulus ait: Horrendũ eſt incidere in manus Dei viuentis. Hanc Pſalmiſta exprimit, dicens: Deus manifeſtè veniet, Deus noſter, & nõ ſilebit. Ignis in conſpectu eius ardebit, & in circuitu eius tempeſtas valida. Diſtrictionem quippe tanti iudicis tempeſtas ignisq; comitabuntur: quia tempeſtas examinat, quos ignis exurit. Illum ergo diem, fratres chariſsimi, illum ante oculos ponite, &

Caput pro mente. — *Iac. 4.* — *Mundus cõtemnẽdus.* — *Mundi iuuentus & ſenectus.* — *1. Ioan. 2.* — *Extremi iudicij ſeueritas.* — *Heb. 10.* — *Pſal. 49.*

te,& quicquid modò graue eſſe creditur,in eius comparatione leuiatur.De illo etiã die per prophetam dicitur: *Soph. 1.* Iuxtà eſt dies Domini magnus, iuxtà eſt & velox nimis. Vox diei Domini amara:tribulabitur ibi fortis. Dies iræ,dies illa,dies tribulationis & anguſtiæ, dies calamitatis & miſeriæ,dies tenebrarũ & caliginis, dies nebulæ & turbinis,dies tubæ & clangoris. De hac die Dominus iterum per prophetam dicit : *Agge. 2.* Adhuc ſemel,& ego mouebo non ſolùm terram, ſed etiã cœlũ. Ecce(vt prædiximus) aërem mouit,& terra non ſubſtitit.Quis ergo ferat, cùm cœlũ mouerit?Quid autem terrores, quos cernimus, niſi ſequentis iræ præcones dixerimus? Vnde & conſiderare neceſſe eſt, quia ab illa tribulatione vltima tantùm ſunt tribulationes iſtæ diſsimiles, quantùm à potentia iudicis perſona præconis diſtat.Illum ergo diem fratres chariſsimi tota intentione cogitate,vitam corrigite,mores mutate, mala tentantia reſiſtendo vincite, perpetrata autem fletibus punite. Aduentum nanq; æterni iudicis tãto ſecuriores quandoq; videbitis, quãto nunc diſtrictionem eius timendo præuenitis.

DE EADEM DOMINICA SERMO BEATI MAXIMI EPIſcopi. Eſt Homilia 2. de Aduentu.

SVperiora Dominica capitulum euangelicum diſſerentes, partem quandam ex illo perſtrinximus: ſupereſt, vt ſequẽtia decurramus. Deſcripſimus .n. quid eſſet, quod ait Dominus : *Luc 17.* In illa nocte erunt duo in lecto vno,& reliqua:Nunc ergo videamus quod reliquũ eſt. Dicit enim eadem ſententia diuina: Erunt duæ molentes in piſtrino:vna aſſumetur, & vna relinquetur. Primũ igitur conſiderandũ eſt,quomodò conſtet molentis officiũ: deinde, quæ ſint duæ quæ molere dicuntur: tertiò,quid piſtrinum ſit,quíue molitionis effectus. Nulli dubiũ eſt,quòd molere aliter non conſtat, niſi duobus lapidibus apparatis & cõuenientibus ſibi,vt alteri ex his magnitudo alterius imponatur:& illum quidẽ lapidem,qui prior ſolo ſternitur,eſſe pigrũ & tardum,& penè (vt ita dixerim) ocioſum:ac niſi ſuperioris participatione lapidis ornaretur,forſitan neceſſarius non videretur: ita dum ille operatur,etiã iſte vtilis inuenitur. Ille aũt,id eſt,ſuperior lapis,tanta velocitate operis circunfertur,vt fallens oculos,in ipſa celeritate ſtare credatur, & putetur immobilis eſſe dũ currat. Qui quanto violentiùs actus fuerit,tanto opus perfectiùs conſummatur. Ita ergo prior lapis ſtat, iacet, & penè nihil prodeſt: Ille verò alter quæ inferuntur cuncta ſuſcipit, quæ veniunt vniuerſa complectitur, & per cauernulas quaſdam vterq; quod operetur acquirit. Qui molit autem,hoc habere videtur officij, vt peruigili cura granorum aſperitate confracta, ex intimis eorũ occultiſq; viſceribus ſimilaginem medullamq́; producat, & ſordium leuitate diſcuſſa, in apertũ proferat omne,quod purum eſt,ex quo mundiſsimum panem conficiens,gratiam domini conſequatur. Hos igitur duos morales lapides, duo eſſe arbitror teſtamenta,hoc eſt,legem Moyſi, & Euangeliũ Domini:quæ ita ſunt diſpoſita vel parata,vt ſibi teſtamentum vtrunque conueniat,ſicut ait Saluator: *Duo lapides molares.* Non veni ſoluere legem,ſed adimplere. *Matt 5.* Et ad vicem molarum aliud priùs ſolo poſitum,aliud inſuper collocatũ, hoc eſt, legem primùm hominibus conſtitutam: deinde ad perfectum Euangelium. Quæ lex velut inferioris molæ ſaxum,ita erat tarda,pigra & penitùs ocioſa, vt quicquid operando acceperat, id omne perdiderit,dicente de Iudæis propheta: *Pſal. 13.* Omnes declinauerunt, ſimul inutiles facti ſunt: non eſt qui faciat bonum,non eſt vſq; ad vnum. Ergo niſi Euangeliũ ſuperpoſitũ fuiſſet, adhuc lex veluti tarda & grauis iaceret in terra Iudaica, & vnius prouinciæ cooperiretur anguſtijs: niſi Euangelium,inquam,datum eſſet,lex neceſſaria omnino non eſſet. Hoc autem lex operabatur ſine Euangelio,quod vno ſaxo fieri poteſt. Confringere poterat,non prodeſſe,ſicut ait beatus Apoſtolus: *Rom 3.* Lex autem iram operatur,grãtiam verò non præſtat. Stante ergo lege, Euangelium datum eſt, *Euangelius.* quod veteri ſuperpoſitum teſtamento, vtrunq; condecorat, ac tanta velocitate operis circunfertur, vt volubilitate ſui ſeculum omne circumeat:hoc eſt,inferna viſitet,cœleſtia penetret, terrena colluſtret. Quod Euangeliũ tanquã ſuperior mola cunctos credentes ſuſcipit, omnes aduenientes accipit, & veluti per quaſdã cauernulas præceptorum ad interiora tranſmittit,vt ibi hincinde duorum teſtamentorum ſalutaribus mandatis,gentilitatis aſperitate†mollita, *† molita* producat omne quod purum eſt. Quam ſimilitudinem teſtamentorum Ezechielem prophetam arbitror perſtrinxiſſe, *Ezech. 1.* cùm dicit rotam in medio rotæ eſſe connexam. Harũ igitur molarum operatione, id eſt, noui ac veteris teſtamenti,hoc agit ſancta Eccleſia cura peruigili,vt peccatorum aſperitate diſcuſſa, ex occultis cogitationibus medullam mundi cordis eliciat,& cœleſtibus mandatis mundata, ex intimis ſpiritualia alimenta producat. De quibus alimentis Paulus Apoſtolus ait:Lac vobis potum dedi,nõ eſcam. *1. Cor. 3.* Et iterum:Perfectorum eſt autem ſolida eſca,qui propter habitum ſenſus exercitatos habent,& reliqua: *Heb. 5.* ac ſpiritum noſtrum omni humanitate purificans,velut ſimilaginem Deo offerre contendit,ſicut Dauid ſanctus ait:Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus. *Pſal. 50.* Tanta autem volocitate circunfertur Euangelium , vt non niſi ſapientes curſum eius intelligant. Quem beatus Paulus intelligẽs,ait: Vt ſermo Dei currat, & clarificetur in nobis. *2 Theſ. 3.*

DE EADEM DOMINICA
HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Q Vibuſdam interrogantibus Dominum & Saluatorem noſtrum, quando veniet regnum Dei, & quod ſignum aduentus eius? reſpondit, quòd priùs ſurget gens contra gentem, & regnum aduerſus regnum, & terræmotus erunt magni per loca, & peſtilentiæ, & fames: terroreſque de cœlo, & ſigna magna erũt. Vnde & Apoſtolus quibuſdam idipſum timentibus & ſcire cupientibus ait: Rogamus vos per aduentũ Domini noſtri Ieſu Chriſti, & noſtræ congregationis in ipſum, vt non citò moueamini à veſtro ſenſu, neq; terreamini, neq; per ſpiritum, neq; per ſermonem, neq; per epiſtolam, tanquã per nos miſſam, quaſi inſtet dies Domini. Quia niſi venerit diſceſſio primùm, & reuelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, qui aduerſatur & extollitur ſupra omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita vt in templo Dei ſedeat, oſtendẽs ſe, tanquã ſit Deus. Hæc igitur erunt prima ſigna aduentus Chriſti: deinde ſequentur & illa, de quibus modò dixit: *Erunt ſigna in ſole, & luna, & ſtellis*. Sicut .n. Chriſti natiuitatẽ pax & exultatio præceſsit, cantãtibus Angelis: Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Et, Ecce annũcio vobis gaudiũ magnum, quod erit omni populo: quia natus eſt vobis hodiè Saluator, qui eſt Chriſtus Dominus, in ciuitate Dauid: Ita & hũc perditionis filiũ, lites, cõtentiones, diſſenſiones, terræmotus, peſtilentiæ, & fames, & alia his ſimilia terroris ſigna præcedent. Erit .n. tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio ſeculi vſq; nunc, neq; fiet. Et niſi Dominus abbreuiaſſet dies illos, non eſſet ſalua omnis caro. Sed propter electos breuiabũtur dies illi, vt nõ tantùm viuat, quantùm ſe viuere ſperabit. Regnabit enim per tempus, & tempora, & dimidum temporis, quem dominus interficiet ſpiritu oris ſui, & illuſtratione aduentus ſui. Sed fortaſsè dicet aliquis, ea non eſſe ſigna, quæ frequenter euenire ſolent: quoniam ſignum dici non ſolet, niſi nouum aliquid & inuſitatum, quo illa prælia, illos terrores more inſolito, multoq; tũc violentiùs fieri credere oportet. Vnde non immeritò illa tribulatio talis fore dicitur, qualis nulla alia aliquando fuerit. Et propter hæc omnia ad cumulũ totius mali ſurgẽt pſeudochriſti, & pſeudoprophetæ, & dabũt alia ſigna & ꝓdigia multa: ita vt in errorem inducantur, ſi fieri poteſt, etiam electi. De ſolis autem & lunæ & ſtellarum ſignis, alius Euãgeliſta dicit: quia Sol obſcurabitur, & Luna non dabit lumen ſuum, & ſtellæ cadent. His autẽ conuenire videntur quædam, quæ in annalibus Iudęorum ſcripta referuntur. In quibus mare ſuper omnes montes quindecim cubitos altiùs exaltari narratur, ſtantibus aquis, & in nullam partem fluentibus. Et deinde tantũ in abyſſum demergetur, vt vix ab inſpicientibus videri valeat. Poſtmodùm verò reuertetur in locũ ſuum, & tunc fortaſſe illa confuſio ſonitus maris & fluctuum fiet, de qua hîc modò loquitur. Neq; enim tanta maris fluctuumq; commotio ſine magna confuſione & ſonitu fieri poterit. Terra quoque ſua ſigna dabit, quia terræmotus tam magni fient, vt penè omnia manufacta ruant, omneſq; lapides, etiam parui conſcindantur. Et feræ de montibus deſcendentes, inter homines manebunt, nulliq; nocebunt: ipſi quoq; homines quaſi amẽtes, & præ timore areſcẽtes, huc illuc diſcurrẽtes tabeſcent. Et his quidem Euangelij verba conuenire videntur, quibus Dominus ait: Areſcentibus hominibus prę timore & expectatione, quæ superuenient vniuerſo orbi. Horum autem ſignorũ, & aliorum, quæ hîc non dicuntur, vnumquodque vno die & non ampliùs fieri narratur. Nos tamen his quidẽ authoritatem nõ damus: quod ideò certè ſcripſimus, quòd Euangelij verbis cõuenire videntur. Sequitur: *Nam virtutes cœlorũ mouebuntur.* Virtutes cœlorum, Angelorum exercitus intelligimus: quæ ad iudicium venientẽ Saluatorem noſtrũ comitabuntur. Vnde & ſubditur: *Et tunc videbunt filiũ hominis venientẽ in nube, cum poteſtate magna & maieſtate.* Sic enim deſcendet Dominus quemadmodũ aſcendit, ſicut ſcriptũ eſt: Viri Galilæi, quid ſtatis aſpicientes in cœlum? Hic Ieſus qui aſſumptus eſt à vobis in cœlũ, ſic veniet quemadmodũ vidiſtis eũ euntem in cœlum. Quis autẽ dicere & cogitare valeat, quæ tunc lætitia bonis, & quæ tunc erit triſtitia malis? Hinc eſt .n. quod Daniel ait: Aſpiciebam in viſione noctis, & ecce in nubibus cœli filius hominis veniebat, & vſq; ad antiquũ dierum peruenit. Dixerat enim ſe vidiſſe quatuor beſtias grandes, & inter ſe diſsimiles. Quarum prima erat quaſi leęna, et habebat alas, vt aquila: quam cùm aſpiceret, euulſæ ſunt alæ eius, & ipſa interijt. Poſteà verò ſtetit ſuper pedes eius quaſi homo, & cor eius datum eſt ei. Alia autẽ erat ſimilis vrſæ, erantq; tres ordines dentium in ore, & in diebus eius dictum eſt ei: Surge, comede carnes plurimas. Tertia verò erat quaſi pardus, & habebat alas quatuor ſuꝑ ſe, & quatuor capita in ea erant, & poteſtas data eſt ei. Quarta verò erat diſsimilis cæteris, terribilis, & admirabilis, & fortis valdè, dentes ferreos habens, comedens, comminuens, & reliqua pedibus ſuis conculcãs. Habebat aũt cornua decem: quæ cùm Daniel aſpiceret, aliud cornu eſt inter illa ortum, à cuius facie tria de ſuperioribus cornibus euulſa ſunt. Erant autẽ in cornu oculi quaſi hominis, & os loquens ingentia. Faciebat verò prelium contra ſanctos, & prętualebat eis, & putabat quòd poſſet mutare tempora & leges. Et regnũ ſanctorũ traditũ eſt in manu eius, vſq; ad tẽpus & tẽpora, & dimidium temporis, donec antiquus dierũ ſedit,

Marginalia: *Luc. 17. Matt. 24. Luc. 21. 2. Theſ. 2. Signa aduẽtus Chriſti. Luc. 2. Matt. 24. Dan. 7. 2. Theſ. 2. Matt. 24. Acto. 1. Dan. 7. Ibid. Quatuor beſtiæ quas vidit Daniel.*

dit, & throni poſiti ſunt. Hæc autem viderat Daniel, quæ cùm intelligere non poſſet, vnum de aſsiſtentibus rogauit, vt ei exponeret, quid iſta ſignificarent: dictumq; eſt ei: Quatuor beſtiæ quatuor regna ſunt, quæ conſurgent de terra: ſuſcipient autem regnum ſancti Dei altiſsimi, & obtinebunt illud vſq; in ſeculum, & in ſeculum ſeculorum. Et de quarta quidem beſtia pleniùs in ſequentibus dicetur. De tribus verò, quoniam Angelus nihil ampliùs expoſuit, quid dederit Dominus, modò dicemus: Prima igitur beſtia, regnum Græcorum eſt, cuius initium Alexander Magnus fuit, qui quaſi leo rugiens, tam paruo tempore circumquaq; terras occupauit, vt magis volaſſe, quàm pugnaſſe videatur. Vnde non immeritò leonis ſpeciem & aquilæ alas habuiſſe deſcribitur. Sed quoniam paruo tempore regnauit, ideo alas eius euulſas dixit. Stetit autem ſuper pedes quaſi homo, quia tandem ſe mortalem intellexit: & cor propriũ recepit, vt magis de morte, quàm de honoribus cogitaret. Hoc autem regnum quantùm Dei populum afflixerit, Machabæorum libri oſtendunt.

1. Beſtia, Græcorum regnum.

2. Regnũ Romanorum.

Secunda verò beſtia, regnum Romanorum intelligitur: quod quidem non cum tanta fortitudine, vt Græcorum cœpit, ſed ad maiorem potentiam venit: quoniam & leo vrſo fortior eſt. Tres autem ordines in ore & dentibus, Senatum populumq; & ipſos Imperatores vel conſules ſignificant: his enim tribus ordinibus regnum Romanorum omnes gentes deuorauit, & ſuo imperio ſubiungauit. Vnde & hîc dicitur ei: Surge, comede carnes plurimas. Et hoc quidem vſq; ad tempora Conſtantini, Dei populum affligere non ceſſauit.

3. Regnum hæreticorum.

Per tertiã verò beſtiam, regnum hæreticorũ intelligimus, à tempore videlicet Arrij & Conſtantij hæretici & crudeliſsimi Imperatoris. Maiorem enim perſecutioné tunc Dei populus paſſus eſt, quàm illa iam ſuperiùs dicta regna ei monuiſſent. Maius eſt enim in corpore & anima, quàm in ſolo corpore perſecutionem pati. Hæc autem beſtia pardo ſimilis, & quatuor alas habuiſſe deſcribitur: quoniã hæreticorũ prædicatio velociter & paruo temporee totum mundũ volando repleuit. Quatuor enim ſunt mundi partes, quæ per quatuor alas & quatuor capita figurantur. Quatuor enim capita habuit hæc beſtia, & in quatuor mundi partibus ſuos prædicatores hæretici habuerunt. Quanta autem poteſtas Arrianis data fuerit, Ariminenſe concilium manifeſtat.

4. Regnũ Antichriſti.

Nunc autem quid de quarta beſtia angelus Danieli reſpondit, audiamus: Beſtia, inquit, quarta, regnũ quartum erit in terra, quod maius erit omnibus regnis. Et deuorabit vniuerſam terram, & conculcabit & comminuet eam. Porrò cornua decem, decem ipſius regni reges erunt. Et alius conſurget poſt eos, & ipſe potentior erit prioribus, & tres reges humiliabit, & ſermones contra excelſum loquetur, & ſanctos altiſſimi conteret, & putabit quòd poſſit mutare tempora & leges, & tradentur in manus eius vſque ad tempus, & tempora, & dimidium temporis. Hoc autem quartum regnum, de quo nunc angelo exponente audiuimus, circa finem ſeculi expectamus. Erit enim tunc, vt iam diximus, tribulatio talis, qualis non fuit ab initio ſeculi vſq; nunc, neque fiet. Vnde & quarta beſtia diſsimilis cæteris, magiſq; terribilis fortiſque deſcribitur.

Decem cornua quartæ beſtiæ.

Per decem verò cornua, omnes mundi reges intelligere poſſumus: frequenter enim in diuina pagina omnes per decem ſignificantur. Illud verò vnum cornu, in cuius ortu tria cornua euulſa ſunt, quod habebat oculos & os loquens ingentia, Antichriſtus erit, alijs regibus fortior & potentior.

Antichriſtus.

Qui poſtquàm tres illos reges ſuperabit, & illorum regna ſubiugabit, in tantam ſuperbiam eleuabitur, vt contra Altiſsimum loqui, & ore neſario Deum ſe dicere non timeat. Plenus nanque ſpiritu ſatanæ, virtutes multas & miracula arte diabolica operabitur. Et alios quidem ſignis, alios verò gladijs ad ſuam voluntatem conuertet. Præliabitur autem contra ſanctos: quia venient tunc Enoch & Elias, quos quia ratione ſuperare non poterit, gladijs interimi faciet. Putabit autem, quòd poſſit mutare tempora & leges: quia nouum teſtamentum ad veteris conſuetudinem transferre conabitur. Regnabit autem per tempus & tempora & dimidium temporis, per quod tres annos & dimidium intelligimus: quem Dominus interficiet ſpiritu oris ſui, & auferet illuſtratione aduentus ſui.

Eſai 11. 2. Theſ. 2.

Et tunc quidem, ſicut in Euangelio audiuimus, videbunt filium hominis venientem in nubibus cum poteſtate multa & maieſtate. Perueniet autem vſque ad antiquum dierum: quia patri ſe æqualem, eiuſdemque antiquitatis ſe eſſe oſtendet. *His autem fieri incipientibus, reſpicite & leuate capita veſtra: quoniam appropinquat redemptio veſtra.* Audiſtis, inquit, certiſsima ſigna futuri iudicij, quæ poſtquam fieri incipient, reſpicite, & mentis oculos aperite, credite, & dubitare nolite. Leuate capita veſtra, & à terrenis ad cœleſtia erigite mentem veſtrã: quoniam appropinquauit redemptio veſtra. Quanuis enim diem illum nemo ſciat, proximè tamen eſſe dubitari non poterit, poſtquam hæc talia & tanta ſigna fieri incipient. Cuius rei gratia hanc valdè competentẽ ſimilitudinem ſubdidit, dicens: *Videte ficulneam & omnes arbores: cùm producunt iam ex ſe fructum, ſcitis quia propè eſt æſtas: ita & vos cùm videritis fieri hæc, ſcitote quoniã propè eſt regnum Dei.* Sicut enim fructus, & folia nouiter in arboribus naſcentia, æſtatis aduentũ denunciant: ita & ſigna ſuperiùs dicta, ſtatim vt apparuerint, regnum Dei propè eſſe certiſsimè nunciabunt. *Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.* Niſi hæc ſigna priùs apparuerint, hominum generatio finiri, & dies vlti-

vltima venire non poterit. *Cœlum & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt,* ſed in ſuæ veritatis ſtabilitate ſemper manebunt: tranſirent enim, ſi id quod fieri affirmant, non fieri poſſet: & id, quod fieri negant, fieri contigiſſet.

DOMINICA TERRIA ADVENTVS DOMINI.

In Epiſtolam III. Dominicæ Aduentus, Concio exegetica.

QVid de Apoſtolis, eorumq́; ſucceſſoribus Epiſcopis, paſtoribus & præfectis Eccleſiæ ſentiendum ſit, quales ij pręſtare ſe debeant, quanque cauẽda ſint iudicia, præſertim temeraria, hac lectione præclarè docet Apoſtolus, quam propterea dubiũ non eſt appoſitè admodum hoc die recitari, quòd in ea mentio habeatur ſecundi illius Chriſti aduentus, qui erit in ſupremo mundi die, quando rediturus eſt cũ poteſtate magna & maieſtate ad iudicandos viuos & mortuos. Principio igitur ait: *Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei.* Audis Apoſtolos & Epiſcopos & Eccleſiarum antiſtites, miniſtros dici, noli contemnere: quia additum eſt, Chriſti: Quid autem glorioſius, quàm miniſtrũ eſſe Chriſti? Nec ſimpliciter miniſtros dicit, ſed addit, Et diſpenſatores myſteriorũ Dei, id eſt, ſacramẽtorum Dei, vt exponit D. Ambroſius. Illis ergo diſpenſatio credita eſt, tibi illis obtemperandi incumbit neceſsitas. Hoc enim alibi luculenter dicit idem Apoſtolus: Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis: ipſi enim peruigilant, quaſi rationẽ pro animabus veſtris reddituri. Iam verò ne adhuc vile putes miniſtri nomen, audi quid de ſeipſo dicat filius Dei, quo nihil ſublimius: Ego in medio veſtrûm ſum, ſicut qui miniſtrat. Et rurſus: Filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare. An ne ergo etiam hunc miniſtrum contemnendũ putabis? Atqui auſculta, quid de ſuis ille miniſtris, de quibus nunc agimus, dicat: Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit. Vides ergo, quàm reuerẽter accipienda ſint, & quanto ſtudio obſeruanda procerum Eccleſiæ decreta, conſtitutiones atq; pręcepta? Et qua fronte auſus erit quiſpiam, ea ceu humanas conſtitutiunculas habere contemptui? Ita enim plerunq; ea nõ dubitant appellare homines ſuperbi, & à Chriſti ſpiritu multùm alieni. Quàm ridiculum, immò quàm impium eſt, vt antiſtitũ tuorũ, id eſt, vicariorũ Chriſti, cenſorẽ & iudicẽ agere nõ dubites, cùm tu illis ſubiectus ſis authoritate diuina, non illi tibi? Sunt ergo illi diſpenſatores ſacramentorũ Dei, in quibus eſt etiã Euchariſtia. Viſum eſt ſpirituiſanćto & Eccleſiarũ rectoribus in Concilio Conſtantienſi laicis, immò etiã ſacerdotibus non ſacrificantibus præſcribere, vt vna ſpecie contenti ſint. Fuerunt in illo Concilio multi excellenti doctrina & ſanctitate viri: habitum interim eſt Conciliũ Baſileæ, item Florentiæ, item Lateranenſ. Romæ, poſtremò aliud Tridenti, & in his omnibus nunquam ea Concilij Conſtatien. ſententia damnata eſt, immò approbata potiùs, & tamen in ea nolunt quieſcere permulti. Quid verò hoc aliud eſt, quam Chriſtum ipſum inſimulare mẽdacij, quòd cùm pollicitus ſit Eccleſiæ ſuæ Spiritus ſancti perpetuam præſentiam, tamen in re tanti ponderis, in diſpenſatione tanti Sacramenti permiſerit tot Concilia generalia tam turpiter tamq́; perniciosè errare? Sed nõ errauit neq; errat Eccleſia: fuerũt interim, vt nihil dicam de ſuperioribus ſeculis, hac communione abundè contenti Chriſtiani omnes in toto Occidente, vt innumeris poſsit doceri teſtimonijs, mira & ſtupenda Deum ſæpenumerò operatum eſſe in amicis ſuis, alteram duntaxat ſpeciem religiosè percipientibus. Faceſſat ergo hæc peruicacia & diffidentia. Securi ac intrepidi in Eccleſiæ ſententiæ acquieſcamus, atq; huiuſmodi Eccleſiæ ꝓceribus ordinanda ralinquamus. Hoc tantùm demus operam, vt vitam noſtrã ſic inſtituamus, quò digni ſimus crebrò ad ſacroſanctam Euchariſtiam ſumendam accedere. Sequitur: *Hic iam quæritur inter diſpenſatores, vt fidelis quis inueniatur.* Hoc ergo curandum eſt modis omnibus Eccleſiæ præpoſitis, vt ſint fideles: væ illis, ſi ſuũ tantum munus mala fide adminiſtrent. Verùm de hoc copioſiùs agere alterius loci fuerit. Vos dilectiſsimi, qui ſubditi eſtis, nolite ſeueri eſſe cenſores Antiſtitum veſtrorum: nihil poteſtis neq; vobis, neq; illis conſultius facere, quàm vt Deũ ſedulis pulſetis precibus, vt ſi qua in illis vitia hæreant, ea corrigendi gratiã illis adſpiret. Iudicare illos procaciter & contemnere, ſine magno ſcelere non poteſtis. Audite Apoſtolnm ipſum ab hac iudicandi temeritate nos reuocantẽ. *Mihi,* inquit porrò, *pro minimo eſt, vt à vobis iudicer, aut ab humano die,* id eſt, vt Chryſoſtomus exponit, à quocunq; homine. Quare pro minimo eſt? Quia ſæpè fallit humanum iudiciũ, & facilè in alterutram partem, vel amore vel odio labitur. Quibus vtiq; verbis, teſte Chryſoſtomo, abducit ſubditos ab inquirenda et iudicanda præpoſitorum vita, quod ſeditionis cauſa eſſe queat. An non de impijs illis & prophanis ſcribis & phariſæis dixit ipſe Dominus: Super cathedram Moyſi ſedent. Omnia ergo quæcunq; dicunt, facite? Non dicit, In vitã illorũ inquirite, vtrũ boni vel mali ſint: ſed ſimpliciter, Omnia quęcuncunq; dicunt, facite. Atq; vtinam Chriſtianis omnibus hoc ꝑſuaderi poſſet, vt de ſuis Prælatis ex animo benè ſentiant, & ſi fortaſsis tam manifeſta ſit eorũ improbitas, qđ ad mores attinet, vt diſsimulari nõ poſsit, tamen non contẽnant, nõ lacerent improbis obtrectationibus, non iudicent petulanter, ſed ſperent ꝑ Dei gratiam ꝓpediẽ meliùs eos victuros, ſibiq́; perſuadeãt, qui

Marginalia: *1. Cor. 4.* — *Apoſtoli et Epiſcopi, miniſtri Chriſti.* — *Heb. 13.* — *Luc. 22.* — *Mat. 20.* — *Luc. 10.* — *Procerum Eccleſiæ præcepta ſeruanda.* — *Ioan. 14.* — *In Eccleſiæ ſententia acquieſcendum.* — *Præfecti eccleſiarum non iudicãdi à ſubditis.* — *Mat. 23.*

iam mali eſſe videantur, breui optimos fore. An
nō ex Saulo ſæuiſſimo ꝑſecutore repentè exitit
inſignis Apoſtolus, & Chriſtianiſmi præcipu-
us ꝓpagator, qui plus ōnibus laborauit? Sequi-
tur. *Sed neq; meipſum iudico.* Si de ſe quiſq;, ait alicu
bi D. Auguſtinus, aut nō omninò, aut vix poteſt
Pſal. 18. verã ꝓferre ſentētiã, quomodò poteſt de alio iu
dicare? Nouerat Apoſtolus illud Dauidicũ, De-
Iob. 1. licta quis intelligit? Ab ocultis meis munda. Iob
quoq; ipſius infallibilis iudicis ore tãtoperè cō-
Iob. 9. mēdatus, ꝙ nō eſſet illi ſimilis in terra. Verebar,
īquit, omnia oꝑa mea, ſciēs ꝙ nō parceres delin-
quenti. Quo quiſq; copioſiùs eſt diuinitùs illu-
ſtratus, hoc de ſe ſētit ſubmiſsiùs. Itaq; qui certò
ſtatuũt ſibi ꝑ Chriſtũ remiſſa peccata ōnia, atq;
hoc ipſo putãt iã planè à peccatis omnib. & pœ-
nis abſolutos ſe eſſe, nihilq́; prætereà requiri, hæ
retici ſunt, eorũq; cæca & pernicioſa temeritas
eſt. Nō ſic Apoſtolus: quin potiùs, Sed neq; me-
ipſum iudico. Alia .n. Dei, alia hominum iudicia
1. Cor. 2. ſũt. Quòd ſi Apoſtolus ipſe ſeſe nō iudicat, cùm
tamen nemo ſciat, quid agatur in homine, niſi
ſpiritus hominis, tu quis es, qui iudicas Chriſti
vicarios, Eccleſiæ ꝓceres? *Nihil .n. mihi, ait, conſcius
ſum, ſed nō in hoc iuſtificatus ſum.* Securitatē, inquit,
nō habeo, vt hũc locũ Oecumenius interpreta-
tur, tametſi nihil mihi cōſcius ſũ, niſi etiã Deus
In Conſtitution. Monaſticis cap. 2. iuſtificet. Quid .n. ſi peccauerim, nec tamē peccaſ
ſe mihi viſus ſim? Baſilius Magnus idē hoc eſſe
ait, ac ſi diceret: Multa delicta cōmitto, quæ cō-
mittere me non intelligo. Ita ſancti viri nunquã
de ſe præſidũt, ſed intra tutiſsimũ ſanctę humili
tatis portũ ſeſe cōtinēt, atq; hoc ipſo ſuperbiſsi-
mi ſatanę laqueos oēs euadũt, maioribusq; ſem-
ꝑ diuinæ gratiæ munerib. augentur. Subiungit
Apoſtolus: *Qui aũt iudicat me, Dominus eſt.* Is eſt iu
dex infallibilis, cuius oculis etiã penitiſsimi &
abditiſsimi animorũ receſſus & cōſcientiarũ la-
tebrę patēt. Huius ergo vnius iudicio ſciēs ſe re-
ſeruari Apoſtolus, hominũ de ſe iudicia nō ma-
gnipēdebat. Et reuerà ſi quis recta ſecùm via re-
putare velit, nō eſt cur humana iudicia formide
mus, modò Deũ iudicē ꝓpitiũ habeamus. Sētiãt
interī de nobis homines vtcunq; volēt, nos Deũ
Rom. 8. iudicē, dũ adhuc licet, modis omnib. nobis cōci-
liare ſtudeamus. Si .n. Deus iuſtificat, quis eſt qui
cōdemnet? Si tu, inquit quodã loco Auguſtinus,
tui ipſius es accuſator, & Deus liberator, quid
erit ſatã, niſi calũniator? Hinc iã Apoſtolus gene
ralē ꝓmit de nō iudicãdo ſententiã, imis pecto-
ribus tenaciſsimè affigendã: *Itaq; nolite ante tēpus
iudicare, quoadusq; veniat Dominus, qui et illuminabit
abſcōdita tenebrarũ, & manifeſtabit cōſilia cordiũ: &
tũc laus erit vnicuiq; à Deo.* Iniuria iudicis eſt, ait D.
Ambroſius, ſi ante cognitionē eius à ſeruo ꝓce-
dat iudiciũ aut ſententia. Chryſoſtomus quoq;,
Cũ cæteris malis, neſcio, inquit, qua ratione &
curioſitatis & nimiæ inueſtigationis morbus na
turã hominũ aggreſſus eſt. Qđ voluptatē quidē
nullã habet, quemadmodũ reliqua peccata, ſed
pœnã tantùm atq; ſuppliciũ. Nō id tibi præcipi-
tur homo, vt de alijs iudiciũ feras, ſed rem tuam *Tract. 90. in Io-*
examines. Quid igitur domini inſtitutũ euertis?
Illius iudicia ſunt, nō tua. Et D. Auguſtinus, In *nem.*
his, ait, tenebris rerũ humanarũ, hoc eſt, cogitati
onũ alienarũ, etſi ſuſpiciones intelligere nō poſ-
ſumus, quia homines ſumus, iudicia tamē, id eſt,
definitas firmasq́; ſentētias continere debemus,
nec ante tēpus quicquam iudicare, donec veniat
Dñs, &c. Sed contra hanc Apoſtoli ſaluberrimã
admonitionē, immò cōtra ipſius Domini grauiſ *Mat. 7.*
ſimã prohibitionē, Nolite iudicare, & non iudi-
cabimini, iã nimis temerè nimisq́; ꝑnicioſè ve-
nitur ferè ab omnibus. Quare hoc? Quia abũdan
te iniquitate, refrixit charitas: quæ ſi ferueret in
hominib, nō cogitarent tam facilè malũ de alijs.
Charitas .n. non cogitat malum. Interim tamen *1. Cor. 13.*
notandũ eſt, quemadmodũ Chryſoſtomus ha *In 1. Cor. 4.*
bet, Paulũ hoc in loco non de manifeſtis crimini
bus eſſe locutũ, ſed de prælatione & vitæ inuicē
comparationibus, quæ ſolus ipſe nouit certa ra-
tione iudicare, qui occulta noſtra iudicaturus
eſt, quæ ue maiori, & quæ minori ſupplicio &
honore digna ſint. Nos autē ſecundum faciem
iudicamus. Quòd ſi in quibus ipſe peccaui, in-
quit, nihil certò mihi, conſcius ſum, quo pacto
dignus fuero, qui de alijs ferã ſententiã? Qua aũt
ratione ſi res meas nō ſatis exploratas habeo, a-
liena potero dijudicare? Quòd ſi Paulo hæc con
tingebãt, longè magis & nobis. Hæc Chryſoſto
mus. Vulgari quidē, ſed nō contemnendo dici-
tur prouerbio: Ille ſapiens eſt & bene eruditus,
qui omnia bonã in partē interpretatur. Atq; id
quidē animo bene conſtituto, & vni Deo inten-
to perfacile eſt. Is .n. ſemper dicit ſibiipſi: Quic-
quid agãt alij, ſis memor ipſe tui. Quiſquis ergo
iucundã & tranquillã vult vitã viuere, aliorum
facta temerè non iudicet, reijciat omnia in Deũ,
qui æquiſsimus iudex quandoq; venturus eſt, &
illuminabit abſcondita tenebrarũ, & manifeſta
bit conſilia, id eſt, intētiones cordium, quos ne-
mo meliùs nouit, quàm ille, qui ſcrutatur corda
& renes. Hoc autē dicit, inquit Ambroſius, quia
in die iudicij nihil occultũ erit eorũ, quæ geſta
aut cogitata ſunt: & ſimplicitas, & hypocriſis il-
lic apparebit: & vt qui deſpectus habebatur, for
tè dignus appareat: & qui aliquid eſſe putaba-
tur, inueniatur reprobus. Omnia .n. nuda erunt
in die iudicij, & tunc laus erit bene agēti vel co-
gitanti. Hîc enim qui laudatur, improbabile eſt
an dignus ſit, ſicut & in alio loco dicit: Nō enim
qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt, ſed
quem Deus cōmēdat, quē vtiq; nihil latet. Hæc *2. Cor. 10.*
Ambroſius. Fœlix itaq; ille, & terq́; quaterq́; be
atus, qui diuino ſemꝑ timori inhærens, poſtha-
bitis alijs omnibus, ita ſe cōparat, vt poſsit bene
paratus occurrere domino ad iudiciũ redituro,
& quemadmodũ Auguſtinus ait, ne ab extremo *Sermone*
præoccupetur die, extremũ computat omnē di- *de S. Cy-*
em: & ſi Deo placitos mores ꝑducit vſq; ad ex- *priano.*
tremum

tremũ diẽ. Qđ aũt Apoſtolus dicit: Tunc laus erit vnicuiq; à Deo, haud obſcurè nos reuocat à vanæ gloriæ ſtudio, qua multi adeò dementantur, vt õnia ſua dicta factaq; nõ aliò referãt, niſi vt hominũ gratiã & laudes captent: quod meritò cauere debent, qui Chriſto placere, & ab illo rectè factorũ ſuorum præmiũ expectare volunt. Quicquid .n. humanæ laudis & vanæ gloriæ ſtudio geritur, non ſolùm nullã habet gratiã
Mat. 5. & mercedẽ apud Deũ, ſed etiã ſupplicium merentur. Ait quidem Dñs Ieſus: Sic luceat lux veſtra corã hominibus, vt videant opera veſtra bona: ſed nõ addidit, Et vos glorificent: ſed potiùs, Et glorificent patrem veſtum, qui in cœlis eſt, qui
Eſai. 42. 48. vtiq; in Propheta ait: Gloriã meam alteri nõ dabo. Itaque dilectiſsimi caueamus temeraria iudicia, bene de omnibus ſentiamus, de nobis viliter, iudiciũ õne Deo relinquamus, qui & iudex
Iere. 29. & teſtis eſt: omnia deniq; noſtra in Dei laudẽ & gloriã referamus, vt ex omnibus, quæ ex virtutis præſcripto gerimus, nobis labor cedat, illi honor & gloria, qui eſt omnium bonorũ noſtrorũ fons & origo, in quem etiam eadẽ omnia ſumma fide, quemadmodũ decet bonos filios, refundere debemus, qui viuit & regnat Deus per infinita ſeculorum ſecula, Amen.

DOMINICA TERTIA

Matth. 11.

In illo tẽpore: Cùm audiſſet Ioannes in vinculis opera Chriſti, mittens duos de diſcipulis ſuis, ait illi: Tu es qui venturus es, an aliũ expectamus? Et reliqua. Hom. B. Gregorij Papæ, habita ĩ Baſilica ſanctorũ Martellini et Pet.

QVærendum eſt nobis fratres chariſsimi, Ioanes propheta, & plus quàm propheta, qui venientem ad Iordanis baptiſma
Ioan. 1. Dominum oſtendit, dicens: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mũdi: qui & humilitatẽ ſuã, & diuinitatis eius potentiã conſiderans,
Ioan. 3. dicit: Qui de terra eſt, de terra loquitur: qui aũt de cœlo venit, ſup oẽs eſt: cur in carcere poſitus, mittẽs dicipulos requirit: *Tu es qui venturus es, an aliũ expectamus?* Tanquam ſi ignoret, quem oſtẽderat, & an ipſe ſit neſciat, quem ipſum eſſe prophetando, baptizando, oſtendendo clamauerat. Sed hæc citiùs quæſtio ſoluitur, ſi geſtæ rei tempus & ordo pẽſetur. Ad Iordanis.n. fluenta poſitus, quia ipſe redẽptor mũdi eſſet aſſerit: miſſus verò in carcerẽ, an ipſe veniat requirit: non quia ipſum redemptorẽ eſſe mundi dubitet, ſed quęrit, vt ſciat, ſi is, qui p ſe in mundum venerat, per ſe etiã ad inferni clauſtra deſcendat. Quem enim præcurrens mũdo nunciauerat, hunc moriendo ad inferos præcurrebat. Ait ergo: Tu es, qui venturus es? &c. Ac ſi apertè dicat: Sicut pro hominibus naſci dignatus es, an etiam pro hominibus† ad inferos deſcẽdere digneris, inſinua: vt qui natiuitatis tuæ præcurſor extiti, deſcenſionis etiã præcurſor fiam, & venturũ inferno te nunciẽ, quem iã veniſſe mundo nunciaui. Vnde & inquiſitus Dominus, enumeratis potentię ſuę miraculis, de mortis ſuæ protinus humilitate reſpondit, dicens: *Cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundãtur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, pauperes euangelizantur. Et beatus eſt, qui non fuerit ſcandalizatus in me.* Viſis tot ſignis, tantiſq; virtutibus, non ſcandalizari quiſq; potuit, ſed admirari: Sed infideliũ mens graue in illo ſcandalum ptulit, cùm eum & poſt tot miracula morientẽ vidit. Vnde & Paulus dicit: Nos autẽ prædicamus Chriſtũ crucifixum, Iudæis quidẽ ſcandalum, gentibus autẽ ſtultitiam. *1. Cor. 1.* Stultum quippe hominibus viſum eſt, vt pro hominibus author vitæ moreretur, & inde contra eum homo ſcandalũ ſumpſit, vnde ei ampliùs debitor fieri debuit. *Mors Chriſti, ſcandalũ ingratis.* Nam tanto Deus ab hominibus digniùs honorandus eſt, quanto pro hominibus & indigna ſuſcepit. Quid eſt ergo dicere, Beatus qui nõ fuerit ſcãdalizatus in me, niſi aperta voce abiectionẽ mortis ſuæ, humilitatemq; ſignare? Ac ſi patenter dicat: Mira quidem facio, ſed abiecta perpeti non dedignor. Quia ergo moriẽdo te ſubſequor, cauendũ valdè eſt hominibus, ne in me mortẽ deſpiciant, qui ſigna venerantur. Sed dimiſsis Ioannis diſcipulis, quid de eodem Ioanne turbis dicat, audiamus: *Quid exiſtis videre in deſerto? arundinẽ vento agitatam?* Quod videlicet non aſſerendo, ſed negãdo intulit. Arundinẽ quippe mox vt aura contigerit, in partẽ alterã inflectit. Et quid per arundinem, niſi carnalis animus deſignatur? qui mox vt fauore vel detractione tãgitur, in partẽ quamlibet inclinatur. *Animus carnalis, arundini ſimilis.* Si.n. ab humano ore aura fauoris flauerit, hilareſcit & extollitur, totumq; ſe quaſi ad gratiã inflectit. Sed ſi inde ventus detractionis eruperit, vnde aura laudis veniebat, mox hunc quaſi in partem alterã ad vim furoris inclinat. Sed arũdo agitata vẽto Ioannes nõ erat: quia hunc nec blandũ gratia, nec cuiuslibet detractionis ira aſperũ faciebat. *Ioannis Baptiſtæ conſtãtia.* Nec proſpera hũc erigere, nec aduerſa nouerãt inclinare. Arundo ergo vento agitata non erat, quẽ ab ſtatus ſui rectitudine nulla rerũ varietas inflectebat. Diſcamus ergo, fratres chariſsimi, arundo vento agitata nõ eſſe: ſolidemus animum inter auras linguarũ poſitũ: ſtet inflexibilis ſtatus mẽtis. Nulla nos detractio ad irã prouocet, atq; ad remiſsionem inutilis gratię nullus fauor inclinet: non nos proſpera eleuent, non aduerſa perturbẽt: vt qui in ſoliditate fidei figimur, nequaquam rerũ tranſeuntium mutabilitate moueamur. Adhuc autem de eius expreſsione ſubiungitur: *Sed quid exiſtis videre in deſerto? hominem mollibus veſtitum? Ecce qui mollibus veſtiuntur, in domibus regũ ſunt.* Camelorum.n. pilis, vt ſcitis, veſtitus Ioãnes fuiſſe deſcribitur. *Matt. 3.* Et quid eſt dicere, Ecce qui mollibus veſtiũtur, in domibus regũ ſunt, niſi aperta ſententia demonſtrare, quia nõ cœleſti, ſed terreno regi militant hi, qui pro Deo perpeti aſpera fugiũt, & ſolis exterioribus dediti, prẽſentis vitæ mollitiẽ & delectationem querunt? Nemo ergo exiſtimet in luxu atque

† mori digneris.

ſtudio precioſarum veſtium peccatum deeſſe: quia ſi hoc culpa non eſſet, nullo modo Ioannẽ Dominus de veſtimenti ſui aſperitate laudaſſet. Si hoc culpa non eſſet, nequaquam Petrus Apoſtolus per epiſtolam fœminas à precioſarum veſtium appetitu compeſceret, dicens: Non in veſte precioſa. Penſate ergo quæ culpa ſit, hoc etiam viros appetere, à quo curauit paſtor Eccleſiæ & fœminas prohibere. Quamuis hoc, quod Ioannes non eſſe veſtitus mollibus dicitur, per ſignificationem intelligi & aliter poteſt. Mollibus enim veſtitus non fuit: quia vitia peccantium non blandimentis fouit, ſed vigore aſperę increpationis increpauit, dicens: Genimina viperarum, quis vobis demonſtrauit fugere à ventura ira? Vnde et per Salomonem dicitur: Verba ſapientium quaſi ſtimuli, et quaſi claui in altum defixi. Clauis quippe atque ſtimulis ſapientiũ verba comparantur, quia culpas delinquentiũ neſciunt palpare, ſed pungere. *Sed quid exiſtis videre in deſerto? Prophetam? Etiam dico vobis, & plus quàm prophetam.* Prophetæ quippe miniſterium eſt ventura prædicere, non etiam demonſtrare. Ioannes ergo plùs quàm propheta eſt, qui eum quem præcurrendo prophetauerat, etiã oſtendendo monſtrabat. Sed quia arundo vento agitata eſſe denegatur, quia non eſſe veſtitus mollibus dicitur, quia prophetæ nomen huic impar eſſe perhibetur, iam quod dignè dici poſſit audiamus. Sequitur: *Hic eſt enim, de quo ſcriptum eſt: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.* Quod enim Græcè angelus, hoc latinè nuncius dicitur. Rectè ergo qui nunciare ſupernum iudicem mittitur, angelus vocatur: vt dignitatẽ ſeruet in nomine, quam explet in operatione. Altum quidem nomẽ eſt, ſed vita nomine inferior non eſt. Vtinam fratres chariſsimi non ad iudiciũ noſtrũ dicamus, quia omnes, qui ſacerdotis nomine cenſentur, angeli vocantur, propheta atteſtante, qui ait: Labia ſacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem requirent ex eore eius: quia angelus Domini exercituum eſt. Sed huius altitudinem nominis etiam vos, ſi vultis, poteſtis mereri. Nam vnuſquiſq; veſtrûm inquantùm ſufficit, inquantùm gratiam ſupernæ aſpirationis accepit, ſi à prauitate proximũ reuocat, ſi exhortari ad bonũ operandũ curat, ſi æternũ regnum vel ſuppliciũ erranti denunciat, cùm ſanctæ denunciationis verba impendit, profectò angelus exiſtit. Et nemo dicat, monere non ſufficio, exhortari idoneus non ſum. Quantum .n. potes exhibe, ne malè ſeruatum talentũ, quod acceperas, in tormentis exigaris. Neq; enim plus, quàm vnum talentum acceperat, qui hoc abſcõdere magis ſtuduit, quàm erogare. Et ſcimus, quòd in Dei tabernaculo non ſolùm phialæ, ſed præcipiente Domino, etiã cyathi facti ſunt. Per phialas quippe doctrina exhuberans, per cyathos verò parua atq; anguſta ſcientia deſignatur. Alius doctrina veritatis plenus, audientium mentes inebriat. Per hoc ergo quod dicit, profectò phialam porrigit. Alius explere quod ſentit non valet, ſed quia hoc vtcunq; denunciat, profectò per cyathum guſtum præbet. In Dei ergo tabernaculo, id eſt, in ſancta Eccleſia poſiti, ſi per doctrinam ſapientiæ miniſtrare phialas minimè poteſtis, inquantùm per diuinam largitatem ſufficitis, proximis veſtris boni verbi cyathos date. Inquantùm vos profeciſſe penſatis, etiam vobiſcũ alios trahite, in via Dei ſocios habere deſiderate. Si quis veſtrùm fratres ad forum, aut fortaſſe ad balneum pergit, quem ocioſum eſſe conſiderat, vt ſecum veniat, inuitat. Ipſa ergo terrena actio veſtra vos conueniat: & ſi ad Deum tenditis, curate ne ad eum ſoli veniatis. Hinc etenim ſcriptum eſt: Qui audit, dicat veni, vt qui iam in corde vocem ſuperni amoris acceperit, foras etiam proximis vocem exhortationis reddat. Et fortaſſe panem vt indigenti eleemoſynam porrigat, non habet, ſed maius eſt, quod tribuere valeat, qui linguam habet. Plus enim eſt verbi pabulo victuram in perpetuum mentem reficere, quàm ventrem morituræ carnis terreno pane ſatiare. Nolite ergo fratres proximis veſtris eleemoſynam verbi ſubtrahere. Mecũ vos admoneo, vt ab ocioſo ſermone parcamus, inutiliter loqui declinemus, inquantùm reniti linguæ præualemus, in ventum verba nõ defluant, cùm iudex dicat: Omne verbũ ocioſum, quod locuti fuerint homines, reddẽt rationem de eo in die iudicij. Ocioſum quippe verbum eſt, qđ aut vtilitate rectitudinis, aut ratione iuſtæ neceſsitatis caret. Ocioſa ergo colloquia ad ædificationis ſtudium vertite: quàm celerrimè huius vitæ tempora fugiant, conſiderate: quàm diſtrictus iudex veniat, attendite. Hunc ante oculos cordis veſtri ponite, hunc proximorum veſtrorum mentibus intimate: vt inquantùm vires ſuppetunt, ſi annunciare eum non negligitis, vocari ab eo angeli cum Ioanne valeatis.

1. Pet. 3. — *Matth 3.* — *Eccleſ. 12.* — *Ioannes plus quàm propheta.* — *Malach. 3.* — *Sacerdotes angeli ſũt.* — *Malach. 2.* — *Mat. 25.* — *Exod. 23.* — *Phialæ & cyathi myſticè.* — *Apoc. 22.* — *Verbi eleemoſina.* — *Lingua fr[enanda].* — *Mat. 12.*

DE EADEM DOMINICA
SERMO BEATI MAXIMI Epiſcopi.

Qvi ſunt in illa nocte duo in lecto, & duæ molentes in vnum, & duo in agro, de quibus omnibus binis ſinguli aſſumentur, & ſinguli relinquentur? Tria genera hominum hîc videntur ſignificari. Vnum eorum, qui ociũ & quietem eligunt, neq; negocijs ſecularibus, neq; negotijs eccleſiaſticis occupati: quæ illorum quies, lecti nomine ſignificata eſt. Alterum eorum, qui in plebibus conſtituti, reguntur à doctoribus, agentes ea quæ ſunt huius ſeculi, quos & fœminarum nomine ſignificauit: quia conſilijs (vt dixi) peritorum regi eos expetit: & molentes dixit propter temporalium negociorum orbem atque circuitum:

Mat. 24. — *Luc. 17.* — *Tria hominũ genera.*

tum:quas tamen in vnũ molentes dixit, in quan
tum de ipſis rebus & negotijs ſuis præbent vſi-
bus Eccleſiæ. Tertium eorum, qui operantur
in Eccleſiæ miniſterio, tanquam in agro Dei,
de qua agricultura Apoſtolus loquitur, dicens:
2. Cor. 7. Dei agricultura eſtis, Dei ædificatio eſtis. In his
ergo tribus generibus, bina ſunt rurſus genera
hominum in ſingulis, & pro robore ſuarum vi-
rium diſcernuntur. Cùm enim omnes ad Eccle
ſiæ membra pertinere videantur, adueniente ta
Tentatio probat, qui ſint Dei, vel non. men tentatione tribulationis, et ex illis, qui ſunt
in ocio, & ex illis, qui ſunt in nogocijs ſeculi, &
ex illis, qui Deo miniſtrant in Eccleſia, aliqui
permanent, aliqui cadunt. Qui permanent, aſſu-
mentur, qui cadunt, relinquentur. Ergo vnus
aſſumetur, & vnus relinquetur: non quaſi de
duobus hominibus dictum, ſed de duobus ge-
neribus affectionum in ſingulis generibus triũ
ꝓfeſsionum. In illa ergo nocte, dixit, in illa tri-
bulatione. Ad ipſa tria genera, quę aſſumuntur,
arbitror pertinere etiam tria illa nomina viro-
rum ſanctorũ, quos ſolos liberandos Ezechiel
Ezech. 14. propheta denunciat, Noë, Daniel, & Iob. Vide-
tur enim Noë pertinere ad eos, per quos Eccle-
ſia regitur, ſicut per illum in aquis arca guberna
ta eſt, quæ figuram geſtabat Eccleſiæ. Daniel au-
tem, quia elegit cœlibem vitam, id eſt, nuptias
2. Cor. 7. terrenas contempſit, vt ſicut dicit Apoſtolus, ſi-
ne ſolicitudine viueret, cogitans quæ ſunt Dei,
genus eorum ſignat, qui ſunt in ocio, ſed tamen
fortiſsimi in tẽtationibus, vt poſsint aſſumi. Iob
autem, quia & vxorem habuit & filios, & am-
plas terrenarum rerũ copias, ad illud genus per-
tinet, cui molendinum deputatum eſt, ſed tamẽ,
vt ſint fortiſsimi in tentationibus, ſicut ille fuit.
Non enim aliter aſſumi poterunt. Nec puto eſſe
alia genera hominum, quibus conſtat Eccleſia,
quàm iſta tria, habentia binas differentias pro-
pter aſſumptionem & relictionem: quanuis in
ſingulis multę ſtudiorum voluntatumq́; diuer-
ſitates, ad concordiam tamen vnitatemq́; con-
currentes, poſsint inueniri.

DE EADEM DOMINICA,
HOMILIA D. EVSE-
bij Emeſeni.

IOannes Baptiſta in vinculis & in
carcere poſitus, cùm audiſſet mi-
racula quæ Dñs operabatur, intel
ligens iã ſibi diẽ mortis immine-
re, voluit eũ quaſi magiſtrũ inter-
rogare de his, quæ ſibi adhuc incerta videbãtur.
Matt. 11. Miſit igitur ad eũ duos de diſcupulis ſuis, qui e-
ius verba Chriſto referrent. Hi autẽ quid dixe-
runt audiamus: Ioãnes, inquiunt, Baptiſta miſit
nos ad te, dicẽs: *Tu es qui venturus es, ã alium expecta-
mus?* Ego quidẽ non puto Ioannis diſcipulos in-
tellexiſſe, quid hac illorũ interrogatione magi-
ſtri ſignificaretur: ſicut neq; in Chriſti reſponſi
one quæſtionẽ intellexerunt eſſe ſolutã. Tu es,
inquit, qui venturus es? Ego quidem vado, ego
ad Patriarchas, & Prophetas in infernũ deſcen-
do: ſed nunquid tu quoq; eò venturus es? Debeo
te illuc venturũ illis annunciare, ſicut te iã ve-
niſſe mundo annunciaui? Deſcendes illuc per
te, an aliũ expectamus à te? Timeo enim hoc cre
dere de te, niſi hoc certum mihi fiat à te. Valdè
quidẽ te humiliaſti, an fortaſſe plùs te humilia-
bis? Quid dicam illis? Quid nunciabo? *Et reſpon-
dens Ieſus, ait illis: Cæci vident, claudi ambulant, le-
proſi mundãtur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, pau-
peres euangelizantur & beatus, qui non fuerit ſcan-
dalizatus in me.* Quid .n. aliud Dominus in hac
ſua reſpõſione ſignificabat, niſi quia & hoc pro-
phetarũ oraculum ꝑ ſe complere non abhorre-
ret, ſicuti nec alia, quæ de eo prophetæ prædi-
xerant? Ite, inquit, dicite Ioanni quæ audiſtis
& vidiſtis. Ipſa enim hora ipſisq́; videntibus, vt
Lucas teſtatur, fecit Dominus multas virtutes. *Luc. 9.*
Et tale erat, ac ſi diceret: In mundũ veni, carnem
aſſumpſi, baptizari volui: nunc aũt prædico, nũc
pauperes ad fidẽ conuerto, cæcos illumino, mor
tuos reſuſcito, & cætera facio, quæ me facturum
eſſe prophetę nunciarũt. Qui igitur in alijs om-
nibus & prophetarũ teſtimonia confirmo & cõ
pleo, abſit vt in hoc vno faciã eos eſſe mendaces.
Beatus .n. qui non fuerit ſcandalizatus in me. Be
atus, qui fideliter firmiterq́; crediderit, quæcun
que ſcripta & prophetata ſunt de me. Qui .n. nõ
horrui virginis vterũ, non vtiq; horreo ad infer
na deſcendere. Cloaca mũdi eſt infernus, lux ta- *Infernus mundi cloaca.*
mẽ ſtercore non inquinatur. Mundus tranſeo ꝑ
immundũ, mundus totũ compleo mundũ. De-
ſcende igitur ſecurè, præcurſor mihi es. Vade &
præcurre, nuncia gaudiũ fidelibus meis: citò ſe-
quar, & liberabo eos. Cõſidera modò, quãta læ-
titia locus ille tenebrarũ, locus ille mœroris &
doloris: conſidera, inquã, quãta lætitia, quantoq;
gaudio exultauerit, quando ibi beatus Ioannes
hæc verba narrare cœpit. *Illis autẽ abeuntibus, cœ-
pit Ieſus dicere ad turbas de Ioanne.* Benè autẽ illis a-
beũtibus. Si .n. illis præſentibus de Ioãne talia lo
queretur, poterat fortaſſe adulatione notari ab
his, qui non Deũ, ſed hominẽ eum eſſe credebãt.
Quid exiſtis in deſertũ videre, arundinẽ vento agitatã?
Non eſt arundo Ioannes, columna eſt: non mo- *Ioannes nõ arundo, ſed columna.*
uetur vento, non quatitur timore, non flectitur
adulatione: vno eodemq́; vultu reſpicit & illos,
qui eũ laudãt: & eos, qui eũ vituperãt. Sic inimi-
cos, vt amicos diligit: ſic potentes, vt impotẽtes
arguit. Vide igitur, quàm cautè Saluator noſter
& Ioãnis iuſtitiã cõmẽdat, & ſeipſũ ab adululati
onis vitio defẽdit, dũ eum quẽ laudat, laude nõ
delectari dicit. *Sed quid exiſtis videre, hominẽ molli-
bus veſtitũ?* Ioãnes .n. ſicut legitur, pilis camelorũ *Mat.*
veſtitus erat, qua in re apertiſsimè oſtenderat,
quia & mũdũ iſtũ eiusq́; cõcupiſcẽtias ꝓ nihilo
ducebat. Inſuꝑ & quia pœnitẽtiã prædicabat, vt
bonus magiſter, pœnitẽtibus in ſeipſo pœnitẽtię
ſimile exẽplũ & regulã dabat. Vnde nõ imme-
ritò

ritò quidam ait: Si vis me flere, dolendum eſt priùs ipſi tibi. *Ecce qui mollibus veſtiuntur, in domibus regum ſunt.* Qui enim mollibus veſtiuntur, conuentus hominum requirunt & videri appetunt: ideoq; non in deſerto, non in loco ſolitario, ſed in domo regia inueniuntur. Vana quippe gloria premitur, qui propter hoc mollibus veſtitur. *Sed quid exiſtis videre? Prophetam? etiā dico vobis & plus quàm Prophetā. Hic eſt enim, de quo ſcriptum eſt: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.* Sic igitur angelus Ioannes, & plus quàm propheta Ioānes. Priùs enim quàm naſceretur, prophetauit, & nō ſicut cæteri Prophetæ poſt multū tēporis Chriſtum venturum eſſe prædixerunt, ſed ante faciem eius manens, & eum baptizans et tangens, reuelante Spiritu ſancto dixit: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Hoc enim non dixiſſet, niſi propheta fuiſſet. Erat autē & plus quàm propheta: quia ipſum, quem prophetauit, digito demonſtrabat. Et in eo quidem, in quo dicitur plus quam propheta, poteſt dici & non propheta: faciens enim plus quàm prophetam, oſtendit ſe alium etiam, quàm prophetā. Prophetarum enim eſt, futura prædicere: non prophetarum verò, præſentia demonſtrare. Vnde idem Ioannes interrogatus, an eſſet propheta, reſpondit ſe non eſſe prophetā. Sequitur: *Amen dico vobis, inter natos mulierum non ſurrexit maior Ioanne Baptiſta.* Aequales enim & pares habuit Ioannes, maiores verò non habuit. Pares enim fuerunt ei & Moyſes, & Iob, & Elias, & multi alij, maiores tamen non fuerunt, excepto illo, qui minor eſt in regno cœlorū. De quo & ſubditur: *Qui autem minor eſt in regno cœlorum, maior eſt illo.* Quis eſt enim iſte, qui Ioanne maior eſt, & in regno cœlorum minor eſt, niſi Saluator noſter, de quo ſcriptum eſt: Minuiſti eum paulominùs ab angelis, gloria & honore coronaſti eum, & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum? Hoc autem Apoſtolus exponens, ait: Eum autem, qui modico quàm angeli minoratus eſt, videmus Ieſum propter paſsionem mortis. Minor eſt .n. angelis Ieſus, ſecundùm hoc, quòd mortalis & paſsibilis factus eſt: qui tamen omnibus maior eſt, ſecundùm quòd Deus & creator omnium eſt. *A diebus autem Ioannis vſque nunc, regnum cœlorum patitur vim, & violenti diripiunt illud.* Ex quo enim Ioannes Baptiſta, cœpit prædicare & dicere: Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorum: ex eo ipſo regnum Dei, quod eſt Eccleſia, multis vndique confluentibus, creſcere cœpit. Et quia violenter à violentis diripitur, non immeritò vim pati dicitur. Bona violentia, qua acquiritur regnū Dei. Hanc enim violentiā habebat ille, cui, cum amicus eius tres panes accōmodare nollet, propter improbitatem eius dedit illi, quotquot habebat neceſſarios. Vis igitur intrare in regnum cœlorum? vis aſcribi in exercitu & in militia ſanctorum? Eſto violentus & improbus. Audi quid Dominus dicat: Petite & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulſate, & aperietur vobis. Omnis enim qui petit, accipit, & qui quęrit, inuenit: & pulſanti aperietur. Hæc eſt igitur violentia, qua diripitur regnum cœlorum. *Omnes enim prophetæ & lex vſq; ad Ioannem prophetauerunt.* Eſt igitur Ioannes finis legis, quemadmodum & Chriſtus. Ioannes enim veteris teſtamenti & prophetarum omnium vltimus, eum, quem cæteri prophetauerunt verbis, digito oſtendit. Sic igitur vſque ad eum prophetiæ venientes, in eo tandem completæ ſunt, dum ipſe mōſtrauit eas eſſe completas. Omnis enim prophetia ibi finitur, vbi id quod prophetauerat adimpletur. Nato etenim Chriſto completa eſt prophetia, qua dicebatur: Ecce virgo concipiet, & pariet filium. Completæ ſunt autem prophetiæ aliter, quia iam non ad literam, ſed ſpiritualiter intelliguntur. Lex igitur vſq; ad Ioannem prophetauit, quia in nube & caligine loquebatur: deinde verò prophetauit Chriſtus, quoniam eandē legem ſpiritualiter intelligere docuit. Propheta enim dicitur, eò quod prophetat & prophetias exponit: eo enim tempore pœnitentiæ & miſericordia excluſit ſacrificium, & baptiſma circumciſionem. Venerat enim Dominus, non vt legem ſolueret, ſed adimpleret. Sequitur: *Et ſi vultis ſcire, Ioannes ipſe eſt Elias, qui venturus eſt.* Interrogatus enim Ioannes, an eſſet Elias, reſpō dit: non ſum. Quid eſt igitur, quòd Dominus eum dicit eſſe Eliam, qui ſeipſum negat eſſe Eliam? Ioannes enim in perſona Elias non erat: in ſpiritu tamen & virtute, Elias erat. Sic enim de ipſo prædixerat angelus: Ipſe præibit ante eū in ſpiritu & virtute Eliæ. Sic itaq; Ioannes erat Elias, & non erat Elias. Vnde & ſubditur: *Qui habet aures audiendi, audiat.* Illi enim audiendi aures non habet, qui hoc ad literam intelligens, Ioannem fuiſſe Eliam arbitratur.

Malac. 3. Ioan. 1. Ioan. 1. Minor in regno cœlorum, Saluator, Pſal 8. Heb. 2. Mat. 3. Luc. 11. Ibidem Rom. Eſai. 7. Matth. Ioan. 1. Luc. 1.

FERIA QVARTA QVATVOR TEMPORVM.

Luc. 1.

In illo tempore: Miſſus eſt angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Ioſeph, de domo Dauid, & nomen virginis Maria. Et reliqua. Homilia Venerabilis Bedæ presbyteri.

EXordium noſtræ redemptionis, fratres chariſsimi, hodierna nobis ſancti Euangelij lectio cōmendat, quę angelū à Deo de cœlis miſſum narrat ad virginē, vt nouā in carne natiuitatem filij Dei prędicaret, per quam nos abiecta vetuſtate noxia, renouari atq; inter filios Dei computari poſsimus. Vt ergo ad promiſſæ ſalutis mereamur dona pertingere, primordia

dia eius intenta curemus aure percipere. *Miſſus eſt, inquit, Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galileæ, cui nomen Nazareth, ad virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Ioſeph.* Aptum profectò humanæ reſtaurationis principium, vt angelus à Deo mitteretur ad virginem, partu conſecrandam diuino: quia prima perditionis humanæ fuit cauſa, cùm ſerpens à Diabolo mittebatur ad mulierem, ſpiritu ſuperbiæ decipiendam: immò ipſe in ſerpente diabolus veniebat, qui genus humanum, deceptis parentibus primis, immortalitatis gloria nudaret. Quia ergo mors intrauit per fœminam, aptè redit & vita per fœminam. Illa à diabolo ſeducta per ſerpentem, viro iuſtum necis obtulit: hæc à Deo edocta per Angelum, mundo authorem ſalutis edidit: *Miſſus eſt ergo Angelus Gabriel à Deo.* Rarò autem legimus, quia apparentes hominibus angeli deſignantur ex nomine. Verùm quotieſcunq; fit, ideo vtiq; fit, vt etiam nomine ipſo, quid miniſtraturi veniant, inſinuent. Gabriel nanq; fortitudo Dei dicitur. Et meritò tali nomine præfulget, qui naſcituro in carne Domino teſtimoniũ perhibet. De quo propheta in Pſalmo: Dominus, inquit, fortis & potens, Dominus potens in prælio. Illo nimirũ prælio, quo poteſtas aëreas debellare, & ab earũ tyrannide mũdũ veniebat eripere. *Ad virginẽ deſponſatã viro, cui nomẽ erat Ioſeph. de domo Dauid: & nomen virginis, Maria.* Quod dicitur de domo Dauid, nõ tantùm ad Ioſeph, ſed etiam pertinet ad Mariam. Legis nanq; erat præceptum, vt de ſua quiſq; tribu ac familia duceret vxorẽ. Apoſtolo quoq; atteſtante, qui ad Timotheũ ſcribens, ait: Memor eſto igitur Dominũ Ieſum Chriſtũ reſurrexiſſe à mortuis ex ſemine Dauid, ſecundũ Euangeliũ meũ. Ideo.n. veraciter ex ſemine Dauid ortus eſt Chriſtus, quia incorrupta eius genitrix, verã de ſtirpe Dauid originem duxit. Cur aũt ipſe non de ſimplici virgine, ſed deſponſata viro concipi & naſci voluerit, plurimę à patribus rationabiles cauſæ proferuntur: è quibus permaxima eſt, ne velut ſtupri rea damnaretur, ſi virum non habens, filiũ ꝓcrearet. Deinde vt in his etiã, quæ domeſtica cura naturaliter exigebat, puerpera ſolatio ſuſtentaretur virili. Oportebat ergo beatam Mariam habere virum, qui & teſtis integritatis eius certiſsimus, & nati ex ea Domini ac Saluatoris noſtri eſſet nutritius fideliſsimus, quiq; & pro eo paruulo ſecundùm legem hoſtias ad templum deferret, & eum, inſtante perſecutionis articulo, in Aegyptum cum matre ferret, ac referret, aliaq; illi perplura, quæ aſſumptæ humanitatis fragilitas poſcebat, neceſſaria miniſtraret. Nec multùm obfuit, ſi quis illũ ad tempus eius filium credidit, cùm prædicantibus Apoſtolis poſt aſcenſionem eius, cunctis palàm credentibus, quòd de virgine natus eſſet, patuerit. Nec prætereundum eſt, quòd beata Dei genitrix meritis præcipuis etiam nomine teſtimonium reddit, interpretatur.n. ſtella maris. Et ipſa quaſi ſidus eximiũ, inter fluctus ſeculi labentis, gratia priuilegij ſpecialis refulſit. *Et ingreſſus angelus ad eam, dixit: Aue gratia plena, Dominus tecum: Benedicta tu in mulieribus.* Quæ ſolatio quantùm humanæ conſuetudini inaudita, tantùm eſt beatæ Mariæ dignitati congrua. Verè etenim gratia erat plena, cui diuino munere collatum eſt, vt prima inter fœminas glorioſiſsimum Deo virginitatis munus offerret. Vnde iure angelico aſpectu ſimul & affatu meruit perfrui, quæ angelicam ſtudebat vitam imitari. Verè gratia erat plena, cui ipſum, per quem gratia & veritas facta eſt, Ieſum Chriſtum generare donatum eſt. Et ideò verè Dominus cum illa erat, quam & priùs nouo caſtitatis amore à terrenis ad cœleſtia deſideranda ſuſtulit, & poſtmodùm mediante humana natura, omni plenitudine diuinitatis conſecrauit. Verè benedicta inter mulieres, quæ ſine exemplo muliebris conditionis, cum decore virginitatis gauiſa eſt honore parentis, quodq; virginem matrem decebat, Deum filium procreauit. Quæ poſtquàm more humanę fragilitatis, & viſione angelica & inſolita eſt ſalutatione turbata, mox idem angelus eam repetito ſermone ne timeat hortatur, quodq; maximè timorem pellere conſueuit, quaſi benè cognitã ac domeſticam, proprio eam nomine vocat, & quare gratia plenam diceret, diligenter edocet. *Ne timeas (inquit) Maria: inueniſti enim gratiã apud Deũ. Ecce concipies in vtero, & paries filium, & vocabis nomen eius Ieſum, hic erit magnus, & filius altiſſimi vocabitur.* Notandus ſolerter ordo verborũ, & tantò arctiùs eſt cordi inſerendus, quantò manifeſtè patet, quia in his tota redemptionis noſtræ ſumma conſiſtit. Nam manifeſtiſsimè Dominum Ieſum, id eſt, Saluatorem noſtrum, et verum Dei patris, et verum hominis matris filium prædicant. *Ecce, inquit, concipies in vtero, & paries filium.* Agnoſce verum hunc hominem, veram de carne virginis aſſumpſiſſe ſubſtantiam carnis. *Hic erit magnus, & filius altiſſimi vocabitur.* Confitere eundem etiam Deum verum de Deo vero, & æterno patri filium ſemper eſſe coæternum. Quod autem futuro tempore dicitur, Hic erit magnus, & filius altiſsimi vocabitur: nemo ita intelligendum putet, quòd Dominus Chriſtus ante partum virginis non fuerit: ſed ita hoc potiùs dictum intelligamus, quia potentiam diuinæ maieſtatis, quam Dei filius æternaliter habuit, hanc idem homo natus ex tempore acceperit, vt vna in duabus naturis perſona eſſet mediatoris ac redemptoris noſtri. *Et dabit illi Dominus Deus ſedem Dauid patris eius.* Sedem Dauid regnum dicit Iſraeliticæ plebis, quod ſuo tempore Dauid, iubente pariter & iuuante Domino, fideli deuotione gubernauit. Dedit ergo Dominus redemptori noſtro ſedem Dauid patris eius, quando hunc de genere Dauid incarnari diſpoſuit: vt populum,

quem

Margin notes: *Gen. 3.* — *Pſal. 23.* — *Num. 36.* — *2. Tim. 2.* — *Cur ex Maria deſponſata Chriſtus naſci voluerit.* — *Maria gratia plena.* — *Ioan. 1.* — *Sedes Dauid vt data Saluatori.*

quem Dauid temporali rexit imperio, ipſe gratia ſpiritali ad ęternum proueheret regnum. De quo Apoſtolus ait: Qui eruit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum filij dilectionis ſuæ. (*Coloſ. 1.*) Hinc eſt, quòd idem populus, diuino admonitus inſtinctu, cùm paſſurus ille Hieroſolymam properaret, in eius laudem gaudẽs decantabat: Benedictus qui venit in nomine Domini, rex Iſraël. (*Ioan. 12.* *Marc. 11.*) Et iuxta alium Euangeliſtam: Benedictum quod venit regnum patris noſtri Dauid. Aderat enim tempus, quo redempto per eius ſanguinem mundo, rex agnoſceretur, non ſolùm Domus Dauid, ſed & totius Eccleſiæ, immò omnium conditor & rector ſeculorum. Vnde rectè angelus, poſtquam dixit, Et dabit illi Dominus Deus ſedem Dauid patris eius, continuò ſubiunxit: *Et regnabit in domo Iacob in æternum.* (*Domus Iacob eccleſia.*) Domum nanq; Iacob eccleſiam dicit vniuerſam, quæ per fidem & confeſſionem Chriſti ad patriarcharũ pertinet ſortẽ: ſiue in his, qui de patriarcharũ ſtirpe carnis originem duxerunt: ſeu in illis, qui de alijs nationibus carnaliter editi, ſpirituali lauacro ſunt in Chriſto renati. In qua videlicet domo regnabit in æternum, *& regni eius non erit finis.* Regnat quippe in ea in præſenti vita, cùm electorũ corda per fidem & dilectionẽ ſuam inhabitans regit, atque ad percipienda ſupernæ retributionis dona, continua protectione gubernat. Regnat in futuro, cùm eiuſdem finito ſtatu temporalis exilij, ad habitationem patriæ cœleſtis introducit: in qua præſenti eius viſione ſemper admoniti, nihil aliud agere, quàm eius vacare laudibus gaudent. *Dixit autem Maria ad Angelum: Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?* Quomodo, inquit, fieri poteſt, vt concipiam, pariamq; filium, quæ in caſtimonia virginitatis vitam conſummare diſpoſui? Non autẽ quaſi incredula verbis angeli, quomodò hæc impleri valeant inquirit, ſed certa, quia oporteret impleri, quod & tunc ab angelo audiebat, & priùs à propheta dictum legerat: quo id ordine complendum ſit, interrogat: quia videlicet propheta, qui hoc futurum prædixit, quomodo fieri poſſet, non dixit, ſed angelo dicendũ reſeruauit. *Reſpondens ergo angelus, dixit ei: Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi: Ideòque & quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur filius Dei.* Superueniens in virginem ſpiritus ſanctus, duobus modis in ea diuinæ ſuæ potentiæ efficaciam oſtendit, quia & mentem illius adeò, quantùm humana fragilitas patitur, ab omni vitiorũ ſorde caſtificauit, vt cœleſti digna eſſet partu: & in vtero illius ſanctum ac venerabile redemptoris noſtri corpus ſola ſui operatione creauit, id eſt, nullo interueniente virili attactu, carnem de carne virginis, ſacroſanctam de intemerata formauit. (*Virtus altiſſimi ſpiritus ſanctus.*) Quem enim priùs apertè ſpiritum ſanctum dixit, hunc ipſum denuò virtutem altiſſimi nominauit, iuxta hoc quod Dominus, cùm eiuſdem ſpiritus aduentum diſcipulis promitteret, ait: Et ego mittam promiſſum patris mei in vos: vos autem ſedete in ciuitate, quoadusque induamini virtute ex alto. (*Luc. 24.*) Obumbrauit autem beatæ Dei genitrici virtus altiſſimi, quia ſpiritusſanctus cor illius cùm impleuit, ab omni æſtu concupiſcentiæ carnalis temperauit, emundauit à deſiderijs temporalibus, ac donis cœleſtibus mentem ſimul illius conſecrauit & corpus. *Ideoq́; & quod naſcetur, inquit, ex te ſanctum, vocabitur filius Dei:* Quia de ſanctificatione ſpiritus concipies, ſanctum erit quod gignitur. Congruit conceptioni natiuitas, vt quæ contra humanæ conditionis morem virgo concipis, ſupra humanæ conſuetudinis modum Dei filium generes. Omnes quippe homines in iniquitatibus concipimur, & in delictis naſcimur. Quotquot autem, donante Deo, ad vitam præordinati ſumus æternam, ex aqua & ſpiritu ſancto renaſcimur. Solus verò redemptor noſter pro nobis incarnari dignatus, mox ſanctus natus eſt, quia ſine iniquitate conceptus eſt. Poſſumus ſanè in eo quod dicitur, Et virtus altiſſimi obumbrabit tibi, altius quiddam de ſacramento dominicæ incarnatiouis intelligere. Obumbrari enim nobis dicimus, cùm feruente meridiano ſole, vel arborem mediam, vel aliud quodlibet obũbraculi genus inter nos & ſolẽ opponimus, quo ardorem eius vel lucẽ nobis tolerabiliorẽ reddamus. Redemptor ergo noſter non immeritò ſolis luce vel ardore deſignatur, qui nos veritatis ſcientia illuſtrat, & amore inflammat. (*Sol Chriſtus.*) Vnde ipſe per prophetam dicit: Vobis timentibus nomen meum, orietur ſol iuſtitiæ. (*Malach.*) Cuius ſcilicet ſolis radios beata virgo ſuſcepit, quando Dominum concepit. Sed idem ſol, id eſt, diuinitas redemptoris noſtri, tegmine ſe humanæ naturæ quaſi vmbraculo quodam obtexit, quo mediante, virginis eum viſcera ferre ſufficerent. Sicq́ue virtus altiſſimi obumbrauit ei, dum diuina Chriſti potentia, & eam præſentialiter impleuit, & vt capi ab illa poſſet, ſubſtantia ſe noſtræ fragilitatis obnubilauit. *Et ecce Elizabet cognata tua, & ipſa concepit filium in ſenectute ſua.* Non quaſi incredulam exemplis hortatur ad fidem: ſed vt benè iam credenti quæ audierat, ampliora ſupernæ diſpenſationis miracula replicat: vt quæ Dominum virgo erat paritura, præcurſorem quoque Domini de anu ac diù ſterili parente cognoſceret eſſe naſciturum. Nec mirandum iuxta hiſtoriam, quòd Elizabeth cognata dicatur Mariæ, cùm ſuperiùs hæc de domo Dauid, illa de filiabus Aaron orta eſſe narratur. (*Elizabeth cognata Mariæ.* *Exod. 6.*) Legimus nanque, quòd ipſe Aaron de tribu Iuda, de qua Dauid ortus eſt, vxorem acceperit, ſcilicet Elizabeth filiam Aminadab, ſororem Nahaſon, qui fuit dux tribus Iuda in deſerto, cùm egrederentur de Aegypto. Rurſusque regnantibus Dauid poſteris, legimus quòd Io-

2.Par. 22. Ioiada pontifex maximus vxorem habuit de tribu regali, hoc eſt, Ioſabeth filiam regis Ioram. *2.Par. 24.* Ipſe eſt Ioiada, cuius filium Zachariam, virum prophetam atque ſanctiſsimum, lapidauerunt inter templum & altare, ſicut etiam ipſe *Matt. 23.* Dominus, beatorum martyrum mentionem faciens, in Euangelio teſtatur. Vnde tribus vtraque, hoc eſt, regia & ſacerdotalis, cognatione ſemper ad inuicem probatur eſſe coniuncta. Potuit autem huiuſmodi coniunctio etiam recentiori tempore fieri, datis nuptum fœminis de tribu in tribum: vt manifeſtè beatam Dei genitricem, quæ de tribu regia deſcendit, cum tribu ſacerdotali cognationem generis habuiſſe conſtaret, quod myſterijs cœleſtibus aptiſsimè congruit. Oportebat nanq;, vt apparens in mundo mediator Dei & hominum, de vtraque tribu carnis origenem haberet: quia nimirum ipſe in *Chriſtus rex & ſacerdos.* humanitate aſſumpta vtranque habiturus erat perſonam, ſacerdotis ſcilicet ac regis. Siquidem de regia eius poteſtate, qua electis ſuis regnum perenne tribuit, & præſens ſancti Euangelij lectio teſtatur, Quia regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis. Porrò de pontificiali illius dignitate, in qua pro noſtra redemptione hoſtiam ſuæ carnis offerre digna- *Pſal. 109.* tus eſt, teſtatur propheta, qui ait: Tu es ſacerdos in æternum ſecundùm ordinē Melchiſedech. Accepta autē gratia, videamus B. Maria in quanta humilitatis arce perſiſtat. *Ecce, inquit, ancilla Domini: fiat mihi, &c.* Magnam quippe *Eximia S. Maria humilitas.* humilitatis conſtantiam tenet, quæ ſe ancillam ſui conditoris, dum mater eligitur, appellat. Beata in mulieribus angelico oraculo prædicatur, incognita adhuc cæteris mortalibus arcana noſtræ redemptionis edocetur, nec ſe tamen de ſingularitate meriti excellentioris ſingulariter extollit: ſed potiùs ſuæ conditionis ac diuinę dignationis in omnibus memor, famularum ſe Chriſti conſortio humiliter adiungit, famulatum Chriſto deuota, quod iubetur, impendit. *Ecce, inquit, ancilla Domini: fiat mihi ſecundùm verbum tuum.* Fiat, vt ſpirituſſanctus adueniens, me cœleſtibus dignam myſterijs reddat: fiat, vt in meo vtero filius Dei humanę ſubſtantiæ habitum induat, atque ad redemptio- *Pſal. 18.* nem mundi tanquam ſponſus ſuo procedat de thalamo. Cuius vocem mentemq; nos, ô fratres chariſsimi, pro modulo noſtro ſequentes, famulos nos eſſe Chriſti in cunctis actionibus noſtris motibusq; recolamus, eius ſemper obſequijs omnia corporis noſtri membra mancipemus, ad eius implendam voluntatem totum mentis noſtræ dirigamus intuitum: ſicque perceptis eius muneribus, gratias rectè viuendo reddamus, vt ad maiora percipienda digni exiſtere mereamur. Precemur ſeduli cum B. Dei genitrice, vt fiat nobis ſecundùm verbum eius, illud ſcilicet verbum, quo rationem ſuæ Incarnationis ipſe exponens, ait: Sic enim dilexit Deus mundum, vt vnigenitum filium ſuum da- *Ioan. 3.* ret: vt omnis qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam. Nec dubitandum, quin nos de profundis ad ſe clamantes citiùs exaudire dignabitur, ꝓpter quos necdum ſe cognoſcentes ipſe ad profundam hanc conuallem lachrymarum deſcendere dignatus eſt, Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui viuit & regnat cum patre in vnitate ſpirituſſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

EADEM FERIA, SERMO LEONIS PAPAE, ESTque octauus de ieiunio decimi meſis & eleemoſynis.

CVm de aduentu regni Dei, & de mundi fine ac temporum, diſcipulos ſuos Saluator inſtrueret, totamq; Eccleſiam ſuam in Apoſtolis ſuis erudiret: Cauete, inquit, ne grauentur corda veſtra crapula & ebrietate, & *Luc. 12.* ſecularibus cogitationibus. Quod vtiq; præceptum, dilectiſsimi, ad nos ſpecialiùs pertinere cognoſcimus, quibus denunciatus dies, etiamſi eſt occultus, non dubitatur eſſe vicinus. Ad cu- *Dies extremus timendus.* ius aduentum omnem hominem conuenit præparari, ne quenquam aut ventri deditum, aut curis ſecularibùs inueniat implicatum. Quotidiano enim, dilectiſsimi, experimento probatur, ſatietate carnis aciem mentis obtundi, & ciborum nimietate vigorem cordis hebetari: ita vt delectatio edendi, etiam corporum contraria ſit ſaluti, niſi ratio temperantiæ obſiſtat illecebræ, & quod futurum eſt oneri, ſubtrahat voluptati. Quanuis enim nihil ſine anima caro deſideret, & inde accipiat ſenſus, vnde ſumit & motus: eiuſdem tamen animæ eſt, quædam ſub- *Anima corporis appetitiones frenare debet.* ditæ ſibi negare ſubſtantiæ, & interiori iudicio ab inconueniētibus exteriora frenare: vt à corporeis cupiditatibus ſæpius libera, in aula mentis poſsit diuinæ vacare ſapientiæ: vbi omni ſtrepitu terrenarum ſilente curarum, in meditationibus ſanctis & in delicijs lætetur æternis. Quod etſi in hac vita difficile eſt continuari, poteſt tamen frequenter aſſumi, vt ſæpius ac diutiùs ſpiritualibus, quàm carnalibus, occupemur. Et cùm melioribus curis maiores impendimus mores ad incorruptibiles diuitias etiam temporales tranſeunt actiones. Huius obſeruātiæ vtilitas, dilectiſsimi, in Eccleſiaſticis præci- *Ieiunia Eccleſiaſtica ex doctrina ſancti ſpiritus inſtituta.* puè eſt conſtituta ieiunijs: quæ ex doctrina ſancti ſpiritus ita per totius anni circulum diſtributa ſunt, vt lex abſtinentiæ omnibus ſit aſſcripta temporibus. Siquidem ieiunium vernum in Quadrageſima, æſtiuum in Pentecoſte, autumnale in menſe ſeptimo, hyemale autem in hoc, qui eſt decimus, celebramus, intelligentes

diuinis nihil vacuum eſſe præceptis, & verbo Dei ad eruditionem noſtram omnia elementa ſeruire: dum per ipſius mundi cardines, quaſi *Pſal. 18.* per quatuor Euangelia, inceſſabili tuba diſcimus, quod & prædicemus & agamus. Dicente enim Propheta: Cœli enarrant gloriam Dei,& opera manuum eius annunciat firmamentum: dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat ſcientiam: quid eſt, per quod nobis veritas non loquitur? Ipſius voces in die, ipſius audiuntur in nocte: & pulchritudo rerum, vnius Dei opificio conditarum, non deſinit cordis auribus *Rom. 1.* magiſtram inſinuare rationem, vt inuiſibilia Dei per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciãtur, & non creaturis, ſed creatori omnium ſer- *Ieiunij vis.* uiatur. Cùm ergo vniuerſa vitia per continentiam deſtruantur, et quicquid auaritia ſitit, quicquid ſuperbia ambit, quicquid luxuria concupiſcit, huius virtutis ſoliditate ſuperetur: quis nõ intelligat, quantum nobis præſidij per ieiunia conferatur? In quibus indicitur, vt *Ieiunandum vt ſit.* non ſolùm à cibis, ſed etiam ab omnibus carnalibus deſiderijs temperetur. Alioquin ſuperfluum eſt ſuſcipere eſuriem,& iniquam non deponere voluntatem: reciſo affligi cibo, & à concepto non deſilire peccato. Carnale eſt non ſpirituale ieiunium, vbi ſoli corpori non parcitur, & in his, quæ omnibus delicijs nocentiora ſunt, permanetur. Quid prodeſt animæ foris agere quaſi dominam,& intùs ſeruire captiuã? membris imperare, & ius propriæ libertatis amittere? Et meritò plerunque patitur famulam rebellantem, quæ non reddit Domino debitam ſeruitutem. Ieiunet ergo corpus ab eſcis, mens ieiunet à vitijs: & curas cupiditateſq; terrenas, regis ſui lege dijudicet. Meminerit primam dilectionem Deo, ſecũdam debere proximo, omneſq; affectus ſuos hac regula dirigendos, vt nec à cultu recedat Domini, nec ab vtilitate conſer- *Deus vt colendus.* ui. Quomodo autem Deus colitur, niſi vt quod ipſi placet, placeat & nobis, nec ab eius imperio noſter vnquam reſultet affectus? Quoniam ſi hoc quod ille vult volumus, ab illo ſumet infirmitas noſtra virtutẽ, à quo ipſam accepimus voluntatem. Deus enim eſt, ſicut Apoſtolus ait, *Phil. 2.* qui operatur in nobis & velle & perficere pro bona voluntate. Nec ſuperbia itaq; homo inflabitur, nec deſperatione frangetur, ſi bonis diuinitùs datis in gloriam dantis vtatur, & ab ijs deſideria ſua reuocet, quæ ſibi nocitura cognoſcit. Abſtinens enim ab inuidiæ malignitate, à luxuriæ diſſolutione, à perturbatione iracundiæ, à cupiditate vindictæ, purificabitur veri ſanctificatione ieiunij, & incorruptibilium delitiarum voluptate paſcetur: vt per vſum ſpiritalem etiam terrenas copias in cœleſtem nouerit transferre ſubſtantiam, non ſibi condendo quæ acceperit, ſed magis magiſq; multiplicando quod dederit. Vnde paternæ charitatis affectu dilectionem veſtram monemus, vt ieiuniũ menſis decimi, fructuoſum vobis eleemoſynarum largitate faciatis, gaudentes quòd per vos Dominus pauperes ſuos paſcit & veſtit: quibus vtiq; poſſet eas, quas vobis contulit, tribuere facultates, niſi pro ineffabili miſericordia ſua, & illos iuſtificare vellet de patientia laboris, et vos de opera charitatis. Quarta igitur & ſexta feria ieiunemus, ſabbato autem apud beatiſsimũ Petrum Apoſtolum vigilias celebremus, qui & orationes,& ieiunia,& eleemoſynas noſtras pre cibus ſuis dignabitur adiuuare, præſtante Domino noſtro IESV CHRISTO, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

DE EADEM QVARTA FERIA HOMILIA EVſebij Emeſeni.

M*iſſus eſt, inquit, angelus Gabriel*, qui Dei fortitudo interpretatur, vt Dei virtutem, & Dei ſapientiam carnem ſuſcipere nunciaret. Sed vbi miſſus eſt? *in Nazareth ciuitatẽ Galileæ.* Ad quam? *Ad virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Ioſeph, de domo Dauid,* de familia regali, de ſtirpe nobili, & præ cæteris religioſa. Vbi enim caſtitatis & munditiæ mater, niſi in Nazareth habitare debuerat, quæ flos vel mun- *Maria ſtella maris.* ditia interpretatur? *Et nomen virginis Maria.* Dicitur enim Maria ſtella maris, huius vtique ma- *Pſal. 103.* ris, de quo ſcriptum eſt: Hoc mare magnum & ſpacioſum: illic reptilia, quorum non eſt numerus. Plures ſtellas habet cœlum, mare vnam, quæ præ illis omnibus clarior & melior eſt. De hac enim vna ortus eſt ſol iuſtitiæ, cuius fulgore omnia illuſtrantur. Quem qui ſequitur, non *Ioan. 8.* ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitę. Cuius igitur fulgoris illam ſtellam eſſe putamus, quæ hunc tantum talemque ſolẽ peperit mundo? *Et ingreſſus angelus ad eam, dixit: Aue gratia plena, Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus.* Non enim in plateis erat, non in publico morabatur: intùs erat, in penetralibus ſola ſedebat: nec tamen ſola, tanto virtutum exercitu † cir- *forte † circumſepta.* cunſcripta. *Aue,* inquit angelus, *gratia plena, Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus.* Non fuit ſufficiens Aue dixiſſe, addidit: *Dominus tecum.* Et deinde eam benedixit, quaſi tribus vicibus ſub vna voce eam ſalutans. Qua in re diligens obſequiũ, charitatis affectus, & reuerentia declarantur. Sed quis vnquam tantam gratiam habuit, quantam virgo Maria? Alijs enim ad menſuram gratiæ dantur: hæc autem gratia plena dicitur. Conſidera modò, quantæ ante eam, *Maria excellens gratia.* quantæ poſt eam mulieres & virgines fuerunt: hęc tamen ſola mater Domini fieri meruit. Magna enim & ineffabilis gratia eſt, vt vna ex tantis millibus eligatur. Quæ cùm gratia plena ſit, priuſquam & concipiat, poſt conceptionẽ quan

ta Dei abundauit gratia, quis cogitare poſsit? Hæc autem ſola inter omnes mulieres benedicitur, quæ adhuc ſub antiquæ præuaricationis maledictione tenebantur, ex quo primæ mulieri à Deo dictum fuerat: Multiplicabo ærumnas tuas, & in dolore paries filios. *Gen.3.* Hac enim lege non tenetur virgo Maria, quæ virgo concepit, virgo peperit, & ſine dolore pariens, virginitatis gloriam non amiſit. Meritò igitur in mulieribus benedicitur, per quam mulieribus benedictio datur, et mundus à maledictionibus liberatur. *Quæ cùm audiſſet, turbata eſt in ſermone eius, & cogitabat, qualis eſſet iſta ſalutatio.* Turbata eſt, inquit, non in vultu eius, ſed in ſermone eius. Non enim angelum, ſed verbũ angeli attendebat, & quid illa tam officioſa ſalutatio ſibi prætenderet, cogitabat. Hoc autem angelus ſentiens, ait: *Ne timeas Maria, inueniſti gratiam apud Dominum.* Si vis audire quam gratiam? *Ecce concipies in vtero, et paries filium, & vocabis nomen eius Ieſum.* Hæc cauſa illius ſalutationis, hoc miſſus ſum nunciare tibi. Abſcedat timor, ceſſet cogitatio: eſto ſecura, nulla ſolicitudine mouearis. Hæc enim verba non ſunt timoris, ſed gaudij. *Paries enim filium.* Non vtiq; alium, niſi omnium rerũ creatorem & Dominum. Creator tuus, erit filius tuus: qui fecit te, naſcetur ex te. *Et vocabis nomen eius Ieſum.* Hoc enim nomen quicunque inuocauerit, ſaluus erit. *Ioel.2.* In hoc nomine omne genu flectetur, cœleſtium, terreſtrium & infernorum. *Phil.2.* De hoc ipſe Dominus ait: Quicquid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis: *Ioan.15.* hoc igitur in omnibus orationibus vti debemus. In hoc nomine non petit ille, qui contra Dei diſpoſitionem, & contra ſuam vel aliorum ſalutem petit. Imò verò qui taliter petit, contra hoc nomen petere non dubium eſt. Sequitur: *Hic erit magnus, & filius altiſsimi vocabitur.* Ipſe enim, qui ſecundùm ſe ſemper magnus eſt, tunc apud homines magnus factus eſt, quando ab hominibus eſt cognitus, quem Petrus Apoſtolus in perſona totius Eccleſiæ altiſsimi filium vocauit, dicens: Tu es filius Dei viui. *Matt.16* *Et dabit illi Dominus Deus ſedem Dauid patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis.* Recipit enim Dominus à Domino ſedem Dauid, ſecundùm hoc, quòd filius Dauid.

Chriſtus vt regnet in domo Dauid & Iacob.

Regnat autem non ſolùm in domo Dauid, id eſt, in tribu Iuda: verùm & domo Iacob, id eſt, in toto populo Iſraël. Per quod intelligitur, quòd in eius regni exercitu õnes illi connumerantur, quicũque Dauid & Iacob fidem & iuſtitiam imitantur. Hoc enim regnum æternum eſt. Hoc imperium non deficiet: quia regnabit Dominus in æternum, & in ſeculum ſeculi. *Pſal.9.* *Dixit autem Maria ad angelum: Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?* Non dubitat fieri, quod angelus fieri promittit. Interrogat tantùm, quomodò fiat: quoniam quanuis virginẽ aliquando parituram audierat, quomodò tamẽ pareret, non audierat. Dicit enim Eſaias: Ecce virgo concipiet, & pariet filium: *Eſai.7.* quomodò tamen pariet, non dicit. Quia igitur virgo eſt, & virũ non cognoſcit, quomodò pariat, & virgo maneat, interrogat: quia nulli adhuc reuelatum erat. *Et reſpondens angelus, dixit ei: Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſsimi obumbrabit tibi.* Hic eſt modus pariendi: ita concipies, ita paries: iam nihil eſt, quod te vlteriùs interrogare oporteat. Spiritus enim ſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſsimi: quæ obumbrabit tibi, & amplexabitur te, totamq; intùs & extrà muniet te. Quod autem ait, *Spiritus ſanctus ſuperueniet in te,* hoc expoſuit, dicens: *Et virtus altiſsimi obumbrabit tibi.* Hæc enim virtus cõmunis eſt totius Trinitatis. Tota enim Trinitas vnus Deus, & ipſe altiſsimus. Natus eſt igitur Chriſtus de Spiritu ſancto & Maria virgine, id eſt, virtute ſpiritusſancti, quæ vna communis eſt patris & filij & ſpiritusſancti. Filius autem ſolius patris filius, & pater ſolius filij pater eſt. Hæc itaque virtus ſuperueniens obumbrauit Mariam, & ex duabus naturis Chriſtũ Dominum operata eſt. Sicut enim anima rationalis & caro vnus eſt homo, ita Deus & homo vnus eſt Chriſtus. Quantùm igitur ad humanitatem ſpectat, non ſolùm à patre & ſpiritusſancto, verùm & à ſeipſo factus & creatus eſt filius. Quantùm verò ad diuinitatem, nec factus, nec creatus eſt: ſed à patre ſolummodò genitus. *Et ecce Elizabet cognata tua, & ipſa concepit filium in ſenectute ſua.* Non ſolùm, inquit, in te virtutis ſuæ miracula his temporibus operabitur Deus, verùm & in Elizabeth cognata tua, quam tu & vetulam eſſe, & ſterilem ab infantia fuiſſe optimè noſti. *Et hic menſis eſt ſextus illi, quæ vocatur ſterilis: vt ſciat omnis, quia non erit impoſsibile apud Deum omne verbum.*

Iudæorum incredulitas.

Quid ad hæc increduli Iudæi dicerent? Negant virginem peperiſſe, neq; Euangelio credere volunt. Elizabeth tamen iam anum & ſterilem peperiſſe, negare non poſſunt. Vtrunq; mirabile eſt, vtrunq; contra naturam factum: neutrum fieri poſſet, niſi ille mutaſſet naturam, cui nihil impoſsibile eſt. Multa enim contra naturam fecit Deus, quæ negare non audet Iudæus. Virgam in ſerpentem, ſerpentem in virgam mutauit: *Exod.4. 8.14.16.* aquas in ſanguinem, & ſanguinem in aquas conuertit: mare aperitur, manna pluit, aſinus loquitur, *Num.22.20.* petra fundit aquas, & Iordanis conuertitur retrorsùm. *Ioſ.3.* Sed quid dicam de virga Aaron, *Num.17.* quæ cùm ſicca eſſet, ſub vna nocte & frondes & flores & fructus germinauit? Virga ſicca nuces dare potuit, & virgo parere non potuit? Vbique Deus operatur quicquid vult, & in matri tantummodò amiſit poteſtatem? *Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini: fiat mihi ſecundùm verbum tuum.* Auditis rationibus acquieuit, & acquieſcendo concepit. Ancilla, inquit, Domi-

ni ſum: non meæ, ſed illius ſum poteſtatis: fiat mihi ſecundùm verbum tuum. *& diſceſsit Angelus ab ea.*

FERIA SEXTA QVATVOR TEMPORVM,

Lucæ 1.

In illo tempore, Exurgens Maria, abijt in montana cum feſtinatione in ciuitatem Iuda, *& intrauit in domum Zachariæ, & ſalutauit Elizabeth.* Et reliqua. *Homilia Venerabilis Bedæ presbyteri.*

LEctio ſancti Euangelij, quam audiuimus, & redemptionis noſtræ nobis ſemper veneranda primordia prædicat, & ſalutaria ſemper imitandæ humilitatis remedia cõmendat. [*Superbia cecidimus: humilitate ſanamur.*] Nam quia peſte ſuperbiæ attactum genus humanum perierat, decebat, vt medicamentum humilitatis quo ſanaretur, prima mox incipientis ſalutis tempora prætenderent. Et quia per temeritatẽ ſeductæ mulieris mors in mundum introierat, congruum fuit, vt in indicium vitæ reuertentis, mulieres ſe deuotæ humilitatis inuicem ac pietatis præuenirent obſequijs. Prior ergo nobis beata Dei genitrix ad ſublimitatem patriæ cœleſtis iter oſtendit humilitatis, nõ minùs religionis, quàm caſtitatis exẽplo venerabilis. Siquidẽ gloria virginei & intemerati corporis, qualis ſit vita ſupernæ ciuitatis, ad quam ſuſpiramus, inſinuat: vbi neq; nubent, neq; nubentur, [*Matt. 22.*] ſed ſunt ſicut angeli Dei in cœlis ac virtutem mentis eximiam, qua ad hanc pertingere debeamus, indicat. Nanq; ſicut præcedente ſancti Euangelij lectione cognouimus, poſtquàm angelica viſione & allocutione meruit ſublimari, poſtquàm ſe cœleſti onuſtandam partu didicit, nequaquam ſe de donis cœleſtibus, quaſi à ſe hæc eſſent, extulit: ſed vt magis magiſq; donis eſſet apta diuinis, in cuſtodiam humilitatis greſſum mentis fixit, ita euangelizanti ſibi Archangelo [*Luc. 1.*] reſpondẽs: Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundùm verbum tuum. Vt verò ex hodierna [*Humilitas matris Dei.*] lectione audiuimus, eandem, quam angelo exhibuerat humilitatem, hominibus quoque curauit exhibere, & (quod maioris eſt virtutis) ſe etiam minoribus. Quis enim neſciat virginem Deo conſecratam, muliere Deo dedita gradum habere potiorem? Quis dubitet matrem regis æterni, iure matri militis præferendam? Attamen ipſa memor ſcripturæ præcipientis, [*Eccleſ. 3.*] Quanto magnus es, te in omnibus humilia: mox vt angelus, qui loquebatur ei, ad cœleſtia redijt, ſurgit ac montana cõſcendit: geſtanſq; in vtero Deum, ſeruorum Dei habitacula petit, ac requirit alloquia. Et aptè poſt viſionem angeli in montana ſubijt, quæ guſtata ſuauitate ſupernorum ciuium, humilitatis greſsibus ad virtutum alta ſe tranſtulit. Intrat ergo domum Zachariæ, atque Elizabeth, quam ſeruũ ac præcurſorem Domini parituram nouerat: non quaſi dubia de oraculo, quod acceperat, ſed vt congratulatura de dono, quod cõſeruam accepiſſe didicerat. Non vt verbum angeli mulieris atteſtatione ꝓbaret, ſed vt mulieri prouectæ ætatis, virgo iuuencula miniſterium ſedula impenderet. *Vt autem audiuit ſalutationem Mariæ* Elizabeth, *exultauit infans in vtero eius, & repleta eſt ſpirituſancto* Elizabeth. Aperiente os ad ſalutandum beata Maria, repleta eſt mox ſpiritūſancto Elizabeth, repletus eſt & Ioannes: atque vno eodemq; ſpiritu ambo edocti, illa ſalutantem quæ eſſet agnouit, & vt matrem Domini ſui debita cum benedictione venerata eſt: ille ipſum Dominum eſſe, qui in vtero virginis portaretur, intellexit: & quia lingua necdum valuit, animo exultante ſalutauit: officiumque ſuæ præcurſionis quàm deuotè, quàm libenter inuenis eſſet impleturus, & antequam naſceretur, adueniente Domino, quibus valebat indicijs intimauit. Aderat nanq; tempus, quo impleretur angeli ſermo, quem dixerat, [*Luc. 1.*] Quia ſpirituſancto replebitur adhuc ex vtero matris ſuæ. *Repleta eſt ergo ſpirituſancto Elizabeth, & exclamauit voce magna.* Rectè voce magna, quia magna Dei dona cognouit. Rectè voce [*Magna voce vt clamarit Elizabeth.*] magna, quia illũ quem vbique præſentẽ nouerat, etiam corporaliter adeſſe ſentiebat. Magna etenim voce, non tam clamoſa, quàm deuota intelligendum eſt. Neque enim modicæ vocis deuotione Dominum laudare valebat, quæ ſpirituſancto plena flagrabat: quæ & illum in vtero geſtabat, quo in natis mulierum maior nemo eſt: & eum aduenisse gaudebat, qui conceptus ex carne matris virginis, filius altiſsimi vocaretur & eſſet. *Exclamauit autem & dixit:* [*Luc. 1.*] *Benedicta tu inter mulieres & benedictus fructus ventris tui.* Benedicta tu inter mulieres. Non ſolum benedicta inter mulieres, ſed inter mulieres benedictas maiori benedictione ſpecialiter inſignis. Benedictus fructus ventris tui. Nec ipſe generali ſanctorum more benedictus, ſed ſicut [*Rom. 9.*] Apoſtolus ait: Quorum patres, & ex quibus Chriſtus ſecundùm carnem, qui eſt ſuper omnia Deus Benedictus in ſecula. De huius ortu [*Pſal. 84.*] fructus Pſalmiſta myſtico ſermone teſtatur, dicens: Etenim Dominus dabit benignitatem, & terra noſtra dabit fructum ſuum. Dedit quippe Dominus benignitatem: quia genus humanum à reatu præuaricationis per vnigenitum ſuũ liberare diſpoſuit. Dedit benignitatẽ: quia eius ingreſſui virginalis vteri templũ ſpiritusſancti gratia conſecrauit. Et terra noſtra dedit fructum ſuum: quia eadem virgo quæ de terra corpus habuerat, filium genuit, diuinitate quidem Deo patri coæqualem, ſed ſibi carnis veritate conſubſtantialem. De hoc & Eſaias humanæ redemptionis tempus intuens, ait: In die illa erit germen Domini in magnificentia

tia

tia & gloria, & fructus terræ ſublimis. Germen nanque Domini fuit in magnificentia & gloria, cùm ſempiternus Dei filius in carne temporaliter apparens, magnitudine virtutum cœleſtium mundo clarus effulſit. Fructus quoq; terræ ſublimis effectus eſt, quando carnē, quam de noſtra natura mortalem ſuſceperat Deus, virtute reſurrectionis immortalem iam redditam, ad cœlos ſubleuauit. Rectè ergo dicitur: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui. Benedicta eſt enim incomparabiliter, quæ & diuini germinis ſuſcepit gloriam, & coronam integritatis ſeruauit. Benedicta inter mulieres, per cuius partum virgineum à natis mulierum maledictio primæ matris excluſa eſt. Benedictus fructus ventris illius, per quem & ſemen incorruptionis, & ſupernæ hæreditatis, quam perdidimus in Adam, fructum recepimus. Et verè ac ſingulariter benedictus, qui non noſtro more, poſtquàm natus eſt, gratiam à Domino benedictionis percepit, ſed ipſe ad ſaluandum mundum benedictus venit in nomine Domini.

Eximia matris Dei benedictio.

Eſai. 66. *Et vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini ad me?* O quanta in prophetiſſæ mente humilitas: quā verus ſermo Domini, quem dixit: Super quem requieſcet ſpiritus meus, niſi ſuper humilem & quietum, & trementem verba mea? Matrem quidem Domini, quæ ad ſe venerat, mox vt vidit, eſſe cognouit: ſed nihil in ſe talis meriti reperiens, quo digna fieret à tanta hoſpite viſitari, Vnde hoc mihi, inquit, vt veniat mater Domini mei ad me? Quia nimirum ipſe ſpiritus, qui ei prophetiæ donum contulit, munus pariter humilitatis præſtitit. Prophetico repleta ſpiritu, genitricem ad ſe aduentaſſe ſaluatoris intellexit: ſed humilitatis ſpiritu circunſpecta, minùs dignam ſe eius aduentu deprehendit. *Ecce enim vt facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo.* Intellexit Elizabeth, eodem quo impleta erat ſpiritu reuelante, quid illa exultatio ſui ſignificaret infantis, hoc eſt, illius veniſſe matrem, cuius ipſe præcurſor ac demonſtrator eſſet futurus. Et quàm miranda, quàm cita ſanctiſpiritus operatio? Nulla quippe in diſcendo mora eſt, vbi ſpiritusſanctus doctor adeſt. Et vno eodemq; momento cum voce ſalutantis, gaudium naſcitur infantis: quia dum vox ad aures peruenit corporales, virtus ſpiritalis cor intrauit audientis: nec ſolùm genitricem, ſed & ſobolem amore Dei aduenientis accendit. Vnde mox eadem præcurſoris Domini genitrix, ea quæ in occulto cognouerat, his qui ſimul aderant & audiebant, palàm euangelizare curauit. Nam ſubdit: *Et beata quæ credidit, quoniam perficientur in ea, quæ dicta ſunt ei à Domino.* Nam & hoc quoque per ſpiritum dicit Elizabeth, quæ angelus ad Mariam verba protulerit: quòd illa mox euangelizanti crediderit: quòd hæc, diuina operante potentia, abſque vlla eſſent dubietate conplenda. Mirumque in modum idem ſpiritus eam cùm repleuit, præſentium ſimul, præteritorum & futurorum ſcientia inſtruxit. De præſentibus nanque ſe edoctam monſtrauit, cùm beatā Mariam matrem Domini ſui vocans, quia redemptorem humani generis in vtero geſtaret, indicauit. Vnde etiam fructum ventris eius ſingulariter benedictum eſſe profeſſa eſt. Præteritorum ſe notitiam accepiſſe ſignificauit, quæ & verba angeli ad Mariam, & conſenſum Mariæ credentis ſibi innotuiſſe prodidit. Sed & futurorum ſcientiam ſibi non negatam intimauit, cùm perficienda à Domino, quæ ei dicta eſſent, aperuit. Quis autem fratres mei dicere, quis æſtimare ſufficiat, quæ tunc gratia ſancti ſpiritus Dei genitricē repleuerit, cùm tanta in matre præcurſoris lux doni cœleſtis emicuit? Verùm audiamus verba quæ dixit, ſi fortè ex his valeamus aliquātulùm dignoſcere, quid intùs habuerit. Audita ergo reſpōſione Elizabeth, qua eam beatam inter mulieres prædicauit, matrem Domini ſui cognominauit, fide fortem laudauit, ad cuius ingreſſum ſeipſam cum filio ſpiritu ſancto repletā eſſe ſignificauit, non ampliùs tacere potuit dona quæ perceperat: ſed quæ ſemper animo gerebat, vbi aptum tempus inuenit, etiam deuota oris profeſſione patefecit. Nanque vt virginalem decebat pudorem, acceptum diuinitùs oraculum aliquandiù ſilentio tegebat, arcanum myſterij cœleſtis in ſui pectoris abdito venerabatur occultum, expectans reuerenter, donec ipſe donorum diſtributor, quid ſibi doni ſpecialis tribuiſſet, quid ſecreti reuelaſſet, quandocunq; vellet, oſtenderet. At poſtquàm ea, quæ ſibi erant chariſmata præſtita, per alios ſpiritu reuelante eſſe patefacta cernebat, mox ipſa etiam theſaurum cœli, quem in corde ſeruabat, aperuit. Ait ergo: *Magnificat anima mea Dominum, & exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo.* Quibus profectò verbis primò dona ſibi ſpecialiter conceſſa confitetur: deinde generalia Dei beneficia, quibus generi humano in æternum conſulere non deſiſtit, enumerat. Eius autem anima Dominum magnificat, qui omnes interioris hominis ſui affectus diuinis laudibus ac ſeruitijs mancipat: qui obſeruantia præceptorum Dei, ſemper eius potentiam maieſtatis ſe cogitare demonſtrat. Eius ſpiritus in Deo ſalutari ſuo exultat, quem nihil in terrenis libet, nulla caducarum rerum affluentia emollit, nulla aduerſitas frangit: ſed ſola illius, à quo ſalus ſperatur æterna, ſui conditoris memoria delectat. Quæ cùm omnibus perfectis verba rectè conueniant, maximè tamen ea beatam Dei genitricem proferre decebat, quæ meriti priuilegio ſingularis, ſpirituali ipſius dilectione flagrabat, cuius corporali conceptione gaudebat. Quæ iure in Ieſu, id eſt, ſaluatore ſuo ſpeciali præ cæteris ſanctis gaudio potuit exultare: quia quem perpetuum

Magna notitia ſpiritus ſanctus Elizabethā ornauit.

Cantici S. Mariæ expoſitio.

tuum ſalutis authorem nouerat, hunc ipſum temporali ortu de carne ſua naſciturum eſſe ſciebat, quatenùs in vna eademque perſona veraciter & ſuus filius eſſet, & Dominus. Quæ ſequentibus quoque verbis quàm vilia de ſeipſa ſenſerit, edocet, & quòd omne quicquid boni meriti habuit, hoc ſuperna gratia lergiente perceperit, dicens: *Quia reſpexit humilitatē ancillæ ſuæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.* Humilem quippe Chriſti ancillam ſuo iudicio ſe fuiſſe demonſtrat: ſed reſpectu gratiæ cœleſtis repentè ſublimatam pronunciat, atque in tantùm glorificatam, vt ſua beatitudo præcipua, meritò cunctarum gentium voce miretur. Addidit etiam adhuc diuinæ pietatis munera, quæ mirabiliter accepit, digna gratiarum actione collaudans. *Quia fecit mihi magna qui potens eſt, & ſanctum nomen eius.* Nihil ergo ſuis meritis tribuit, quæ totam ſuam magnitudinem ad illius donum refert, qui eſſentialiter potens & magnus exiſtens, fideles ſuos de paruis atque infirmis, fortes facere conſueuit & magnos. Benè autem addidit, *Et ſanctum nomen eius.* vt admoneret audientes, imò omnes, ad quos eius verba peruenirent, inſtrueret ad fidem & inuocationem eiuſdem nominis aduolare: quatenùs & ipſi ſanctitatis æternæ & ſalutis veræ poſſent eſſe participes, iuxta illud propheticum: Et erit, omnis quicunque inuocauerit nomen Domini, ſaluus erit. (*Ioel. 2.*) Ipſum eſt enim nomen, de quo ſuprà ait, Et exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo. Vnde adhuc apertiùs addidit: *Et miſericordia eius à progenie in progenies timentibus eum.* Progenies autē & progenies, vel vtriuſque populi, Iudæi videlicet & gentilis appellat, vel certè omnium per orbem nationum, quas in Chriſtum credituras eſſe præuidebat: quia, ſicut Petrus ait, Non eſt perſonarum acceptor Deus: ſed in omni gente, qui timet eum, & operatur iuſtitiam, acceptus eſt illi. (*Acto 10.*) Concinit autem his beatæ Mariæ verbis, ipſius Domini ſermo, quo non tantùm matrem, quæ ſe corporaliter meruit generare, ſed & omnes, qui ſua præcepta ſeruarent, pronunciauit eſſe beatos. Cùm enim docente illo populum quodam loco, & miracula faciente, omnes ſapientiam eius ac virtutes mirarentur, extollens vocem quædam mulier de turba, dixit illi. Beatus venter qui te portauit, & vbera quæ ſuxiſti. (*Luc 11.*) At ille veritatis teſtimonium prolatum libenter accipiens, continuò reſpondit: Beati, qui audiunt verbū Dei, & cuſtodiunt illud: (*Ibidem.*) vt ipſa quoque mulier, imò vniuerſi qui audiebant, ſe beatos fore confiderent, ſi diuinis vellent obtemperare mandatis: ac ſi apertè dicat: Quamuis ſingulare priuilegium beatitudinis habeat, quæ filium Dei incarnatum virgo in vtero geſtare, parere, ac nutrire digna eſt: præcipuum tamen in eadem vita perpetuæ beatitudinis locum & ipſi ſunt habituri, qui eius fidem ac dilectionem caſto in corde concipiunt, qui ſedula in mente præceptorum eius memoriā portant, qui hanc & in mente proximorum ſolerti exhortatione nutrire ſatagunt. (*Preconiũ vteri virginei.*) Verùm quia venerabilis Dei genitrix miſericordiam eius omnibus per orbem, qui eum timerent, affuturam eſſe perdocuit, reſtat, vt etiam ſuperbi & contemnentes monita veritatis, quid mereantur inſinuet. *Fecit, inquit, potentiā in brachio ſuo, diſperſit ſuperbos mente cordis ſui.* In brachio ſuo, in ditione propriæ virtutis ſignificat. Non enim alieno ad operandum indiget auxilio, cui, ſicut ſcriptū eſt, ſubeſt cùm voluerit poſſe. (*Sapien.*) Quod ad diſtinctionem noſtræ bonæ operationis dicit, qui non in noſtræ viribus libertatis, ſed in Deo facimus virtutem: & ſicut aliàs ſcriptum eſt: Et brachium eorum non ſaluauit eos, ſed dextera tua & brachium tuum, & illuminatio vultus tui. (*Pſal. 4.*) Diſperſit autem ſuperbos mente cordis ſui, quia initium omnis peccati ſuperbia: (*Eccle. 1.*) ob cuius meritum Dominus genus humanum à ſtabili habitatione patriæ cœleſtis eijciēs, in huius peregrinationem exilij longè lateq; diſpulit: ſed & his, qui in peccatis perdurare non timent, grauiorem futuræ diſperſionis vindictā reſeruauit. *Depoſuit potentes de ſede.* Eoſdem potentes appellat, quos antè dixerat ſuperbos. Qui ideò nimirùm ſuperbi vocantur, quia ſupra menſuram ſe ſuæ conditionis extollunt. Potentes autem, non quia verè potentes ſunt, ſed quia confidentes in virtute ſua, conditoris auxilium quærere detrectant. Illi autem verè potentes ſunt, qui dicere cum Apoſtolo norunt: Omnia poſſumus in eo, qui nos confortat, Domino Ieſu Chriſto. (*Phil. 4.*) De qualibus ſcriptum eſt, Deus potentes non abijcit, cùm & ipſe ſit potens. (*Iob. 36.*) *Depoſuit ergo potentes de ſede, & exaltauit humiles.* Quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur. (*Luc. 18.*) Quamuis etiam ita rectè poſsit intelligi, quòd nonnunquam illi ipſi, qui merito ſuæ elationis à Domino fuerant deiecti, denuò miſerante illo ad humilitatis gratiam redeant, ſicq; merito deuotæ humilitatis erigantur ad gloriam. Deniq; Saulus ob ſuperbiā de ſede doctrinæ legalis depoſitus eſt, ſed mox ob humilitatis ſubiectionē, ad Euangelizandum Chriſti fidem leuatus. (*Acto. 9.*) *Eſurientes impleuit bonis, & diuites dimiſit inanes.* Qui æterna bona perfectè nunc eſuriunt, atque ad hæc appetenda infatigabili operum iuſtorum inſtantia certare non deſiſtunt, ſatiabuntur vtique, cùm ſui redemptoris gloria, quam deſiderabant, apparuerit. (*Pſal. 16.*) At quicunq; cœleſtibus diuitijs terrenas præponere gaudent, hi nimirum tempore vltimæ diſcretionis, inanes totius beatitudinis dimittuntur à Domino, ideòque cum diabolo perēnis miſeriæ pœna plectūtur. Quod etiā in hac vita ex parte non minima videmus impleri, vt & humiles videlicet ſupernæ bonitatis alimonijs repleantur, virtutumq; cœleſtium largi-

largitate diteſcant: & qui vel de terrenis diuitijs glorianteſ ſuperbiũt, vel de opibus ſe bonorũ operum, quaſi hæc per ſe habeant, extollunt, intùs à lumine veritatis inaneſcant. Singulis autẽ his verſiculis, quos de diuerſo ſuperborum atq; humilium ſtatu beata Maria protulit, adiungendũ eſt quod præmiſit, In progenies & progenies: quia nimirum per omne labentis ſeculi tẽpus creator iuſtus & miſericors & ſuperbis reſiſtere, & humilibus dare gratiam conſueuit. Vnde & benè poſt generalem diuinæ pietatis ac iuſtitiæ commemorationem, ad ſpecialem nouæ incarnationis diſpenſationem, qua mundum redimere Deus dignatus eſt, confeſsionis ſuæ verba conuertit, dicens: *Suſcepit Iſraël puerũ ſuum, memorari miſericordiæ ſuæ*. Iſraël quippe vir videns Deum interpretatur. Quo nomine omnis redemptorum hominum cœtus deſignatur, propter quos, vt Deum videre valeant, ipſe Deus homo viſibilis inter homines apparuit. Qui ſuſcepit Iſraël quaſi medicus ægrum, quem curaret, quaſi rex populũ, quem ab hoſtium incurſione defẽderet, immò hoſte proſtrato liberũ redderet, ac ſecum perpetuò regnare donaret. Et bene addidit, *Puerũ ſuum*, videlicet humilem obedientemq; ſignificans: quia non niſi per virtutẽ humilitatis poteſt quis ad ſortem redemptionis attingere. Vnde & Dominus ait: Niſi conuerſi fueritis: & efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnorum cœlorum. Bene quoque ſubiunxit, *Memorari miſericordiæ ſuæ*: quia quòd Deus hominem, vt nos redimeret, aſſumpſit, non humanæ meritum conditionis, ſed diuinæ donum pietatis extitit. Quid .n. poſt culpam præuaricationis, niſi iuſtam conditoris iram meruimus? Vnde reſtat, vt † quotquot ad ſalutem vitamque recuperamur æternam, non hoc nobis, ſed eius gratiæ tribuamus, cui dictum eſt: In ira miſericordiæ memor eris. *Sicut locutus eſt ad patres noſtros, Abraham & ſemini eius in ſecula.* Patrum memoriam faciens beata Maria, rectè Abraham nominatim exprimit: quia etſi multi patres ac ſancti dominicæ incarnationi teſtimonium myſticè protulerunt, ipſi tamen primò manifeſtè ſunt eiuſdem incarnationis ac noſtræ redemptionis arcana prædicta, ipſi ſpecialiter dictum eſt: Atq; in te benedicentur vniuerſæ cognationes terræ. Quod ad Dominum ſaluatorẽ pertinere nullus fideliũ dubitat, qui ad dandam nobis benedictionẽ perpetuam, de ſtirpe Abrahæ ad nos venire dignatus eſt. Semen autem Abrahæ non illos tantùm dicit electos, qui ex Abrahæ progenie ſunt corporaliter editi, verumetiã nos, qui de gentibus ad Chriſtum congregati, illis fidei ſocietate patribus copulamur, à quibus proſapiæ carnalis origine longè ſegregamur. Et nos enim ſemen ac filij ſumus Abrahæ, cùm ſacramentis noſtri redemptoris, qui de genere Abrahæ carnẽ aſſumpſit, renaſcimur. Nos ſumus filij Abrahæ, cùm illũ videre ſolerti inueſtigatione quærimus, cuius diem beatus Abraham exultauit vt videret: & vidit, & gauiſus eſt. Hinc etenim Apoſtolus ait: Si autem vos Chriſti, ergo ſemen Abrahæ eſtis, ſecundùm promiſsionẽ hæredes. Rectè autẽ in concluſione ſubiungitur, *In ſecula*: quia nimirùm præfata promiſsio ſupernæ hæreditatis nullo vnquam fine claudetur. Nam & vſq; in finem ſeculi huius non deerunt, qui in Chriſtum credendo, ſemen fiant Abrahæ, & futuræ beatitudinis eidem ſemini manebit gloria perennis. Vnde nos neceſſe eſt, fratres chariſsimi, quibus æterna merces à Domine promittitur, indefeſſo niſu mentes pro eius perceptione luctari. Oportet enim, vt pro obtinendo bono, quod ſine fine cupimus habere, ſine vlla intermiſsione, donec accipiamus, certare curemus. Verba igitur euangelicæ lectionis frequenti meditatione reuoluamus, exẽpla beatæ Dei genitricis Mariæ ſemper animo retineamus, vt & in conſpectu Dei humiles inuenti, & proximis quoq; honore debito ſubmiſsi, mereamur vnà cum ipſa perpetuò ſublimari. Studeamus ſollicitè, ne nos laudantiũ indebitè fauor extollat, cùm illã videamus inter verba verę laudationis inconcuſſam humilitatis tenuiſſe conſtantiã. Si immoderatus temporaliũ rerum nos appetitus delectat, reminiſcamur quia iudex noſter diuites dimiſit inanes. Si tẽporalis afflictio fortè mentẽ conturbat, recogitemus quia & humiles exaltat. Nunquam de impetranda admiſſorum venia deſperemus, quia miſericordia eius à progenie in progenies timentibus eum. Nulli inter mala, quæ fecit, grauior impœnitendi culpa ſurripiat: quia Deus ſuperbis reſiſtit, eosq; à beatorũ ſorte ſecernens, per varia pœnarũ loca pro peccatorum varietate diſpergit. Fit autem, largiente Domino, vt ſi beatæ Mariæ ſemper actus & dicta recolamus, ſemper in nobis & obſeruantia caſtitatis, & virtutis opera perſeuerẽt. Nam & optimus ac ſaluberrimus in ſancta Eccleſia mos inoleuit, vt hymnus ipſius quotidiè cum pſalmodia veſpertinæ laudis ab omnibus canatur: quatenùs ex hoc animos fideliũ & frequentior dominicæ incarnationis memoria ad affectum deuotionis accendat, & recogitata ſæpius exempla genitricis illius in virtutũ ſoliditate confirment. Et hoc oportunè ad Veſperas fieri complacuit, vt videlicet fatigata per diem & diſtenta diuerſis cogitationibus mens noſtra, incumbente tẽpore quietis, ad memoriã ſe ſuæ conſiderationis colligeret, iamq; ſalubriter admonita, quicquid ſuperfluũ vel nociuum diurna vagatione contraxiſſet, totum hoc nocturnis denuò precibus ac lachrimis ex tempore mundaret. Verùm nos quia in longum duximus ſermonem, iam conuerſi ad Dominũ, clementiã illius poſtulemus, vt & memoriam beatæ Mariæ congruis veneremur officijs, & ad celebranda dominicæ natiuitatis ſolennia

Marginal notes: *Iac. 4.* *1. Pet. 5.* — *Mat. 18.* — † *quicunq; ſalutem vitamq; recuperamus.* — *Aba. 3.* — *Gen. 12.* — *Filij Abrahæ qui ſint.* — *Ioan. 8.* *Gal. 3.* — *Exempla matris Dei nobis ſectanda.* — *Magnificat cur quotidiè in Veſpertinis precibus canatur.*

purioribus animis venire mereamur, adiuuante ipſo ad facienda opera ſpiritualia, & ad percipienda dona cœleſtia deſiderium noſtrum, qui pro nobis incarnari, atq; inter homines viuendi formam dare voluit vnigenitum ſuum Chriſtũ Dominum noſtrum, cùm quo viuit & regnat Deus in vnitate Spiritusſancti, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

DE EADEM FERIA SERMO B. LEONIS PAPAE EST- que 7. de ieiunio decimi menſis & eleemoſynis.

Ieiunia cur diuinitus inſtituta.

PRæſidia, dilectiſsimi, ſanctificandis mentibus noſtris atq; corporibus diuinitùs inſtituta, ideò cum dierum temporumq; curriculis ſine ceſſatione reparantur, vt infirmitatum noſtrarum ipſa nos medicina commoneat. Natura quippe mutabilis, & de peccati labe mortalis, licèt etiam iam redempta, & ſacro baptiſmate ſit renata, inquantùm eſt paſsibilis, intantùm eſt ad deteriora procliuis. Corrumperetur carnali deſiderio, niſi ſpiritali muniretur auxilio: quia ſicut illi nunquam deeſt, vnde corruat: ita ſemper præſtò eſt, vnde ſubſiſtat, dicente Apoſtolo: Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari ſuper id, quod poteſtis: ſed faciet etiam cum tentatione prouentum, vt poſsitis ſuſtinere. Quanuis ergo Dominus protegat bellatores, & milites ſuos ille, qui potens eſt in prælio, cohortetur & dicat: Nolite timere, quia ego vici mundum: ſciendum tamen eſt dilectiſsimi, hoc incitamento formidinem ſublatam eſſe, non pugnam, & retuſo aculeo timoris, cauſam manere certaminis: quod ab hoſte verſuto terribiliter quidem furore perſecutionis mouetur, ſed innocentibus ſpecie pacis infertur. Vbi enim in aperto ſunt pugnæ, in manifeſto ſunt & coronæ: & hoc ipſum alit atque accendit patientiæ fortitudinẽ, quòd ſicut proxima eſt tribulatio, ita eſt & vicina promiſsio. Ceſſantibus verò publicis impugnationibus impiorum, & à cædibus ſe ac ſupplicijs fidelium diabolo continente, ne pertinacia crudelitatum, multiplicatio noſtrorum fieret triumphorum: fremens aduerſarius cruentas inimicitias ad quietas conuertit inſidias, vt quos vincere fame & gelu, ferro flammisq; non poterat, ocio tabefaceret, cupiditatibus irretiret, ambitione inflammaret, voluptate corrumperet. Sed his atq; alijs omnibus deſtruendis, habet Chriſtiana acies potentes munitiones, et arma victricia, Deo ſcilicet inſtruente milites ſuos ſpiritu veritatis, vt manſuetudo iram, largitas auaritiã, benignitas extinguat inuidiã. Cõmutante enim dextera excelſi corda multorum, redijt in nouitatem vetuſtas, & de famulis iniquitatis miniſtri prodiere iuſtitiæ. Subegit luxuriam continentia, humilitas arrogantiam propulſauit: & qui impudicitia ſorduerãt, caſtitate nituerunt. His autem conuerſionibus dilectiſsimi, prouidente gratia Dei, addita ſũt ſancta ieiunia, quæ in quibuſdam diebus ab vniuerſa Eccleſia deuotionẽ obſeruantiæ generalis exigerent. Quanuis enim pulchrum ſit atq; laudabile, vt ſingula quæque membra Corporis Chriſti proprijs ornentur officijs: excellentioris tamen eſt actionis, ſacratiorisq; virtutis, cùm in vnum propoſitum piæ plebis corda concurrunt: vt ille, cui ſanctificatio noſtra ſupplicium eſt, non ſolùm à parte, ſed etiã à ſoliditate ſuperetur. Cui nunc operi dilectiſsimi, decimus menſis offertur, admonens quodammodò pro qualitate temporis ſui, ne quiſquam frigore infidelitatis obtorpeat, ſed potiùs charitatis ſpiritu concaleſcat: quoniã & per ipſa elementa mundi tanquam per publicas paginas, ſignificationem diuinæ voluntatis accipimus: nec vnquam ceſſat ſuperna eruditio, quando etiam de his, quæ nobis famulantur, imbuimur. Præter illam nanq; apoſtolicam ſententiã, qua homines fructu pietatis carentes, vacuis arboribus comparantur, etiam illa ficus nobis cauenda eſt de ſuæ infœcunditatis exemplo, quam Dominus Ieſus, ſicut in Euãgelio refertur, nihil habentem quod eſuriens ſumeret, perpetua ſterilitate damnauit: vt intelligeremus, quoniam qui eſurientem non refouet egenũ, illi denegat cibum, qui quod pauperi eſt datũ, ſibi dixit impenſum. Et huius maledictionis arbores erũt, quibus à iudicante dicetur: Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, quem parauit pater meus diabolo & angelis eius. Eſuriui enim, & non dediſtis mihi mãducare: ſitiui, & nõ dediſtis mihi bibere, &c. Quæ ideò ſingula recoluntur, vt animaduertamus non futurũ extra miſericordiã, qui vel partem horũ operum fuerit executus. Anima autẽ neminem iuuans, erit arbor non habens poma, cùm totius fructus pietatis inuenietur aliena. Decimi ergo menſis ieiuniũ, quod hyemalis eſt temporis, ad agriculturã nos myſticam vocat, qua ſegetũ & palmitũ atq; arborum vires, quibus humana ſuſtentatur infirmitas, ſpiritalibus ſtudijs excolantur: vt dominicus ager ſuis ditetur impendijs, & quem nunquam expedit eſſe ſine fructu, de propria fiat vbertate fœcundior. Quod vtiq; intelligit ſanctitas veſtra ad totius Eccleſiæ profectum eſſe referendũ, quorum in fide germen eſt, in ſpe incrementũ, in charitate maturitas: quia caſtigatio corporis & inſtantia orationis, tunc veram obtinent puritatem, cùm eleemoſynarũ ſanctificatione niteſcunt, dicente Domino: Date eleemoſinã, & ecce omnia munda ſunt vobis. Quarta igitur & ſexta feria ieiunemus: ſabbato autem apud beatiſsimum Petrum Apoſtolum vigilias celebremus, ipſo præſtante & adiuuãte, qui cum patre & ſancto ſpiritu viuit & regnat in ſecula ſeculorum. Amen

Margin notes: *1. Cor. 10.* — *Ioan. 16.* — *Pugnæ ſpiritualis apparatus.* — *Iudæ.* — *Matt. 21.* — *Matt. 25.* — *Nota de Fide, ſpe & charitate.* — *Luc. 11.*

DE

DE EADEM FERIA
HOMILIA EVSEBII
Emeſeni.

Exurgens Maria, abijt in montana &c.

VIrgo Deo plena ad montana conſcendit, ſuperiora petit: iam non in terris, ſed in cœlis mente habitat & ſpiritu conuerſatur. Feſtinat, properat, nihil negligenter agit, domum religioſam ingreditur, iuſtam copulam & ſine querela incedentem videre deſiderat, ſuæq; humilitatis & manſuetudinis ſigna manifeſtat. Maria ad Elizabeth, Chriſtus ad Ioannem: domina ad ancillam, ad ſeruum Dominus venire non dedignatur. Hoc enim quid aliud eſt, quàm humilitatis exemplum? *Et factũ eſt, vt audiuit ſalutationem Mariæ Elizabeth, exultauit in gaudio infans in vtero eius.* Dic infans, dic

Matt. 11.

prophetarũ omniũ maxime, qui dignè ſatis non propheta, ſed plùs quàm propheta vocaberis, vnde tibi hæc exultatio? Nondum natus es, & prophetas: matrem Domini in voce cognoſcis: quam quia reſalutare non potes, exultando agis quod potes. Quàm lætus ei occurreres, ſi iã natus eã videres, cuius voce audita, exultando obuiàm exire conaris? *Et repleta eſt ſpiritu ſancto Elizabeth, & exclamauit voce magna, & dixit: benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus vẽtris tui.* Priùs filius, deinde mater per filium repletur ſpiritu ſancto: filius intùs latens docet, quid mater exteriùs agere debeat. Quaſi enim magna vi Elizabeth interiùs commota, non ſolùm virginẽ reſalutauit, verùm & voce magna clamauit, dicens: *Benedicta tu inter mulieres.* Ad ipſam enim eadem verba & angelus ait: ab omnibus benedicitur, quæ omni benedictione digna habetur.

Eſai. 11.

Et benedictus fructus ventris tui Benedicta arbor, benedictus & arboris fructus. Benedicta virga de radice Ieſſe, benedictus & flos, qui de tali radice aſcendit. Benedicta talis mater, benedictus filius talis. *Et vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me?* Neq; ſanctitas, neq; religio, neq; nobilitas aliqua hoc mihi pręſtitit, vt tanto honore, tantaq; beatitudine digna fierẽ. Ego potiùs debui ire ad te, ſed tua, tuiq; filij humilitas te coëgit venire ad me. *Ecce enim, vt facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo.* In aduentu, inquit, tuo, non ſolùm ego, ſed & filius meus gratulatur, in tua ſalutatione lætatur, & quæ voce non poteſt, gaudio fatur. *Et beata quæ credidiſti, quoniam perficientur ea, quæ dicta ſunt tibi à Domino.* Quæ ſunt .n. quæ dicta ſunt ei à Domino, niſi illa, quæ ſuperiùs angelus ait: Ecce cõcipies & paries filium, & vocabis nomen eius Ieſum? Et paulò poſt: Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſsimi obumbrabit tibi? *Et ait Maria: Magnificat anima mea Dominum.* Anima, inquit, mea, mens mea, virtus mea, omniſq; intelligentia & conſcientia mea, magnificat Dominũ, laudat, benedicit & prædicat. Dominum .n. magnificat, qui Domini magnificentiam prædicat. Magnificat autem & ille Dominũ, in cuius bonitate magnificatur & laudatur Dominus. Sic enim in diſcipulis magiſtri, ſic in operibus ſuis ſinguli artifices laudantur & magnificantur.

Magnificare dominũ quid ſit.

Et exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo. Modò, inquit, anima mea Dominũ magnificat, modò eius magnificentiam (de qua ſcriptum eſt, Exaltata eſt magnificẽtia tua ſuper cœlos Deus) cunctis gentibus manifeſtat, in quo ſemp exultauit, in quo ſemp delectata eſt, quẽ ſemper dilexit cunctiſq; viribus adhæſit, & cuius ſeruituti ſe p omnia ſubiugauit. Et hoc meritò. *Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ.* Ad quem enim reſpicit Deus, niſi ſuper humilem & quietũ, & trementem ſermones eius? *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.* Vera eſt prophetia, quam veritatis mater de ſeipſa prophetauit. Nulla .n. ex eo tempore generatio fuit, quæ eius beatitudinem non prædicauit. Semper eius beatitudinem Eccleſia concinit, in qua ſimul omnes generationes cõtinentur.

Pſal. 8.

Eſai. 66.

S. Maria ab omnibus beata prædicatur.

Quia fecit mihi magna qui potens eſt, immò qui omnipotens eſt. Verè vtique magna, & tam magna, quàm magna nulli vnquam alij & fecit, & facturus eſt. Ex ea carnem ſuſcepit, & cœli terræq; dominã & reginam eam conſtituit. Magna enim fecit hæc: *Et ſanctum nomen eius.* Quia nulli in vanũ ſuſcipere licet, in quo baptizamur & cõſignamur, in quo ſanctificamur, & Chriſtiani vocamur. *Et miſericordia eius à progenie in progenies timentibus eum.* Eius enim miſericordia non in vna progenie eſt, non in Iudæa tantùm Deus, ſed à progenie in progenies dilatatur, creſcit, cunctis ſubueniens timentibus eum. *Fecit potentiã in brachio ſuo.* præterito pro futuro vtitur. Fecit enim potentiã Dominus in brachio ſuo, id eſt, in virtute & fortitudine ſua: quia diabolum vicit, infernum expoliauit, & ſanctorum animas ſecum ad cœleſtia vexit. *Diſperſit ſuperbos mente cordis ſui.* Mente nanq; cordis ſui, id eſt, ſecundum voluntatem ſuam, ſuperbos Iudæos vbiq; terrarũ Dominus diſperſit, & cũctis nationibus ſubiugauit. Vnde Pſalmiſta: Diſperge illos, inquit, in virtute tua, & deſtrue eos ꝓtector Deus Domine. De quibus adhuc ſubditur: *Depoſuit potentes de ſede, & exaltauit humiles,* in gloriam ſcilicet promiſſam exaltans gentiles. Hoc enim Dominus ſemp agit. Omnis enim qui ſe exaltat, humiliabitur, & qui ſe humiliat, exaltabitur.

Pſal. 58.

Matt. 23. Luc. 14. 18.

Eſurientes impleuit bonis, & diuites dimiſit inanes. Eſurientes erant gentiles, qui cœleſtium mandatorum dulcedinẽ non guſtauerãt: diuites Iudæi, qui legis & prophetarũ diuitijs abundabant. Illos autem ſpiritualibus bonis impleuit: hos verò inanes & ſpiritualis intelligentiæ vacuos abire permiſit. Huic autem & illa conueniunt, quæ alibi Dominus ait: Beati qui eſuriunt & ſitiunt

tiunt

tiunt iuſtitiam: quoniam ipſi ſaturabuntur. Et, Væ vobis diuites, qui habetis conſolationẽ veſtram. *Suſcepit Iſraël puerum ſuum, recordatus miſericordiæ ſuæ. Sicut locutus eſt ad patres noſtros*, id eſt, Abraham & ſemini eius locutus fuerat. *Suſcepit Iſraël puerum ſuum.* Suſcepit enim, reconciliauit, tenuit, & in patriam & promiſſam hæreditatem induxit. Puerum vtiq; Iſraël, non autem ſedem Iſraël, id eſt, non veteris, ſed noui teſtamenti ſectatores. *Manſit autẽ Maria cum illa quaſi menſibus tribus, & reuerſa eſt in domum ſuam.* Decebat enim, vt ſimul maneret, quatenùs in illo par uo temporis ſpacio, & Elizabeth à Maria, & Ioannes à Chriſto doceretur. Libet nunc intueri, quantas tunc Zacharias, & quantas Elizabeth lachrymas fuderint, quando virgo Maria receſſit inde, quando in gaudium & ſtella maris in domum ſuam reuerſa eſt. Ioannes quoq;, quanuis adhuc in matris vtero clauſus, in eius diſceſſu non parùm doluit, qui in illius aduentu tanto gaudio exultauit.

SABBATO.

Luc. iij.

Anno XV. imperij Tiberij Cæſaris, procurante Pontio Pilato Iudæam, tetracha autẽ Galilææ Herode, Philippo autem fratre eius tetracha Ituraæ & Trachonitidis regionis, & Lyſania Abilinæ tetrarcha, ſub principibus ſacerdotum Anna & Caipha: factum eſt verbum Domini ſuper Ioannem Zachariæ filium in deſerto. Et reliqua. Homilia Beati Gregorij Papæ.

Exordium prædicationum S. Ioannis Baptiſtæ.

REdemptoris præcurſor quo tempore verbum prædicationis acceperit, memorato Romanæ reipublicæ principe, & Iudææ regibus deſignatur, cùm dicitur: Anno quintodecimo imperij Tiberij Cæſaris, procurante Pontio Pilato Iudæam, tetrarcha autem Glilææ Herode, Philippo autem fratre eius tetrarcha Ituræ & Trachonitidis regionis, & Lyſania Abilinæ tetrarcha, ſub principibus ſacerdotum Anna & Caipha, factum eſt verbum Domini ſuper Ioannem Zachariæ filium in deſerto. Quia enim illum prædicare veniebat, qui ex Iudæa quoſdam, & multos ex gentibus redẽpturus erat, per regem gentium & principes Iudæorũ prędicationis eius tempora deſignantur. Quia autem gentilitas colligenda erat, & Iudæa pro culpa perfidiæ diſpergenda, ipſa quoq; deſcriptio terreni principatus oſtendit, quoniam & in Romana republica vnus præfuiſſe deſcribitur, & in Iudææ regno per quartã partem plurimi principabãtur. Voce etenĩ noſtri redẽptoris dicitur: Omne regnũ in ſeipsũ diuiſũ, deſolabitur. *Luc. 11.* Liquet ergo, quòd ad finẽ regni Iudæa peruenerat, quæ tot regibus diuiſa ſubiacebat. Aptè quoq; non ſolùm quibus regibus, ſed etiã quibus ſacerdotibus actum ſit demonſtatur: vt quia illũ Ioannes baptiſta prædicaret, qui ſimul rex & ſacerdos exiſtereret, Lucas Euangeliſta prædicationis eius tempora per regnũ & ſacerdotiũ deſignaret. *Et venit in omnem regionem Iordanis, prædicans baptiſmum pœnitentia in remiſſionem peccatorum.* Cunctis legentibus liquet, quia Ioannes baptiſmum pœnitentiæ nõ ſolùm prædicauit, verumetiam quibuſdam dedit: ſed tamen baptiſmum ſuum in remiſsionem peccatorum dare non potuit. Remiſsio enim peccatorum in ſolo nobis baptiſmate Chriſti tribuitur. Notãdum itaq; quod dicitur, Prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſsionem peccatorum: quoniam baptiſmum quod peccata ſolueret, quia dare non poterat, prædicabat: vt ſicut incarnatum verbum patris præcurrebat verbo prædicationis, ita baptiſmum pœnitentiæ, quo peccata ſoluuntur, præcurreret ſuo baptiſmate, quo peccata ſolui non poſſunt: vt quia ſermo eius præcurrebat præſentiã redẽptoris, ipſum quoq; eius baptiſma præcedendo, fieret vmbra veritatis. *Ioannis Baptiſm. non abl. peccat.* Sequitur: *Sicut ſcriptum eſt in libro ſermonũ Eſaiæ prophetæ: Vox clamantis in deſerto: parate viam Domini, rectas facite ſemitas eius.* *Eſ. 40.* Idem verò Ioannes Baptiſta requiſitus quis eſſet, reſpõdit dicẽs: Ego vox clamantis in deſerto. *Ioan. 1.* Qui, ſicut ante nos dictum eſt, ideò vox à propheta vocatus eſt, quia verbũ præibat. Quid autem clamaret aperitur, cùm ſubditur: *Parate viam Domini, rectas facite ſemitas eius.* Omnis, qui fidẽ rectam & bona opera prædicat, quid aliud quàm venienti Domino ad corda audientium viam parat? vt hæc vis gratiæ penetret, lumẽ veritatis illuſtret, vt rectas Deo ſemitas faciat, dũ mundas in animo cogitationes ꝑ ſermonem bonæ prædicationis format. *Omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur.* Quid hoc loco vallium nomine, niſi humiles: quid montiũ & colliũ, niſi ſuperbi homines deſignantur? *Valles, montes & colles myſticè.* In aduentu igitur redẽptoris valles impletæ, montes verò & colles humilitati ſunt: quia iuxta eius vocem, Omnis qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur. *Luc. 14.* Vallis etenim impleta creſcit: mons autem & collis humiliatus decreſcit: quia nimirùm in fide mediatoris Dei & hominum hominis Ieſu Chriſti, & gentilitas plenitudinem gratiæ accepit, & Iudæa per errorẽ perfidiæ hoc, vnde tumebat, perdidit. Omnis enim vallis implebitur, quia corda humilium ſacræ doctrinæ eloquio virtutum gratia replebũtur, iuxta hoc quod ſcriptum eſt: Qui emittit fontes in conuallibus. *Pſal. 103.* Et vnde rurſum dicitur: Et conualles abundabunt frumento. *Pſal. 64.* A montibus nanq; aqua delabitur: quia ſuperbas mentes veritatis doctrina deſerit. Sed fontes in cõuallibus ſurgunt: quia mentes humiliũ verbũ prædicationis accipiunt. Iam videmus, iã conualles frumento abundare conſpicimus: quia illorum ora pabulo veritatis impleta ſunt, qui mites & ſimplices, huic mundo deſpicabiles eſſe videbantur. Ipſum quoq; Ioannẽ Baptiſtam, quia mira

ſancti-

ſanctitate præditum populus viderat, illum hunc eſſe ſingulariter celſum ac ſolidum montem credebat, de quo ſcriptum eſt: In nouiſsimis diebus erit mons domus Domini præparatus in vertice montium. Nam hunc eſſe Chriſtũ putabat, ſicut per Euangelium dicitur: Exiſtimante autem populo, & cogitantibus omnibus in cordibus ſuis de Ioanne, ne fortè ipſe eſſet Chriſtus, quem & requirebant, dicentes: Nunquid Chriſtus es tu? Sed niſi idem Ioannes apud ſe vallis eſſet, repletus gratiæ ſpiritu non fuiſſet. Qui vt hoc quod erat oſtenderet, dixit: Venit fortior me poſt me, cuius non ſum dignus ſoluere corrigiam calceamenti eius. Et rurſus ait: Qui habet ſponſam, ſponſus eſt. Amicus autem ſponſi, qui ſtat & audit eum, gaudio gaudet propter vocem ſponſi. Hoc autem gaudium meum impletum eſt. Illum oportet creſcere, me autem minui. Ecce cùm pro mira operatione virtutum talis eſſet, vt Chriſtus eſſe crederetur, non ſolùm Chriſtum non ſe eſſe reſpõdit, ſed etiam corrigiam calceamenti eius ſoluere, id eſt, incarnationis eius myſteriũ perſcrutari non ſe dignũ eſſe perhibuit. Eius eſſe ſponſam Eccleſiam credebant, qui hunc quia Chriſtus eſſet putabant. Sed ait: Qui habet ſponſam, ſponſus eſt, ac ſi diceret: Ego ſponſus non ſum, ſed amicus ſponſi ſum. Nec propter vocẽ ſuam, ſed in voce ſponſi gaudere ſe perhibebat: quia non ideò lætabatur in corde, quoniam à populis humiliter audiebatur loquens, ſed quia ipſe vocem veritatis audiebat intùs, vt loqueretur foràs. Quod bene gaudium impletũ dicit: quia quiſquis de ſua voce gaudet, plenum gaudium non habet. A quo & ſubditur: Illũ oportet creſcere, me autem minui. Qua in re quærendum eſt, in quo creuit Chriſtus, in quo minutus eſt Ioannes: niſi quòd populus Ioannis abſtinentiã videns, remotum hunc ab hominibus eſſe conſpiciens, eum Chriſtum eſſe putabat. Chriſtũ verò cum publicanis comedentem, inter peccatores ambulantem intuens, eum non Chriſtum, ſed prophetam eſſe credebat. Sed cùm per acceſſum temporis & Chriſtus, qui propheta eſſe putabatur, Chriſtus eſt agnitus: & Ioannes, qui Chriſtus eſſe credebatur, propheta eſſe innotuit, impletũ eſt, quod de Chriſto ſuus præcurſor prędixit: Illum oportet creſcere, me autem minui. In æſtimatione quippe populi & Chriſtus creuit, quia agnitus eſt quod erat: & Ioannes decreuit, quia ceſſauit dici, quod non erat. Igitur quoniam & idem Ioannes ideò in ſanctitate perſtitit, quia in cordis humilitate perdurauit, & multi idcircò ceciderunt, quia apud ſemetipſos elata cogitatione tumuerunt, dicatur rectè. Omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur: quia humiles donũ accipiunt, quod à ſe corda ſuperbientiũ repellunt. Sequitur: *Et erunt praua in directa, & aſpera in vias planas.* Praua directa fiunt, cùm malorum corda

Mich. 3. *Luc. 3.* *Ioan. 1.* *Ibidem.* *Ioan. 3.* *Inſignis S. Ioannis humilitas.* *Chriſtus vt creuerit, et Ioannes minutus ſit.*

per iniuſtitiam detorta, ad iuſtitiæ regulam diriguntur. Et aſpera in vias planas immutantur, cùm immites atq; iracundæ mentes, ꝑ infuſionem ſupernæ gratiæ ad lenitudinem manſuetudinis redeunt. Quando enim verbũ veritatis ab iracunda mente nõ recipitur, quaſi aſperitas itineris greſſum pergentis repellit. Sed cùm mens iracunda per acceptam manſuetudinis gratiam, correptionis vel exhortationis verbum recipit, ibi planam viam prædicator inuenit, vbi priùs per aſperitatem itineris pergere, id eſt, prædicationis greſſum ponere non valebat. Sequitur: *Et videbit omnis caro ſalutare Dei.* Quia omnis caro, accipitur omnis homo, ſalutare Dei, videlicet Chriſtum, in hac vita omnis homo videre non potuit. Vbi ergo in hac ſententia propheta prophetiæ oculum, niſi ad extremũ iudicij diem tendit? Vbi cùm apertis cœlis, miniſtrantibus angelis, conſedentibus apoſtolis, in ſede maieſtatis ſuæ Chriſtus apparuerit, omnes hunc & electi & reprobi pariter videbunt: vt & iuſti de munere retributionis ſine fine gaudeant, & iniuſti in vltione ſupplicij in perpetuum gemant. Nam quia ad hoc iſta ſententia intendit, quòd in extremo examine ab omni carne videbitur, rectè ſubiungitur: *Dicebat autẽ ad turbas, quæ exibant vt baptizarentur ab eo: Genimina viperarũ, quis oſtendit vobis fugere à ventura ira?* Ventura enim ira eſt animaduerſio vltionis extremæ: quam tunc peccator fugere nõn valet, qui nunc ad lamenta pœnitentiæ non recurrit. Et notandum, quòd dum malæ ſoboles malorũ parentũ actiones imitantur, genimina viperarum vocantur: quia per hoc quod bonis inuident, eosq; perſequuntur, quod quibuſdam mala retribuunt, quòd læſiones proximis exquirunt, quoniam in his omnibus priorum ſuorum carnalium vias ſequũtur, quaſi venenati filij de venenatis parentibus nati ſunt. Sed quia iam peccauimus, quia vſu malæ conſuetudinis inuoluti ſumus, dicat quid nobis faciendum ſit, vt fugere à ventura ira valeamus. Sequitur: *Facite ergo dignos fructus pœnitẽtiæ.* In quibus verbis notãdũ eſt, quòd amicus ſponſi non ſolùm fructus pœnitentiæ, ſed dignos fructus pœnitentiæ admonet eſſe faciendos. Aliud eſt nanque fructum facere, aliud dignum fructum pœnitentiæ facere. Vt enim ſecundum dignos pœnitentiæ fructus loquamur, ſciendum eſt, quia quiſquis illicita nulla commiſit, huic iure conceditur, vt licitis vtatur: ſicque pietatis opera faciat, vt tamen ſi uoluerit, ea quæ mundi ſunt, non relinquat. At ſi quis in fornicationis culpam, vel fortaſſe (quod eſt grauius) in adulterium lapſus eſt, tantò à ſe licita debet abſcindere, quanto ſe meminit & illicita perpetraſſe. Neq; enim par fructus boni operis eſſe debet eius, qui minùs, & eius, qui ampliùs deliquit: aut eius, qui nullis, & eius qui in quibuſdam facinoribus cecidit, & eius, qui in multis eſt lapſus.

Genimina viperarum. *Quis dignus fructus pœnitẽtię.*

pſus. Per hoc ergo quod dicitur :Facite dignos
fructus pœnitentiæ, vniuſcuiuſque conſcientia
conuenitur, vt tantò maiora quærat bonorum
operum lucra per pœnitentiam, quantò grauiora
ſibi intulit damna per culpam. Sed Iudæi de
generis nobilitate gloriantes, idcirco ſe peccatores
agnoſcere nolebant, quia de Abrahæ ſtirpe
deſcenderant: quibus rectè dicitur: *Et ne cœperitis
dicere, Patrem habemus Abraham. Dico enim
vobis.quia potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare fi-*
Lapides, *lios Abrahæ* Quid enim lapides, niſi corda genti-
Gentiles. lium fuerunt, ad intellectũ Dei omnipotentis
Ezech.12. inſenſibilia ? Sicut etiam quibuſdam ex Iudæis
dicitur: Auferam cor lapideum de carne veſtra.
Nec immeritò lapidum nomine gentes ſignificatæ
Pſal. 118. ſunt, quæ lapides coluerunt. Vnde ſcriptũ
eſt: Similes illis fiant, qui faciunt ea, & omnes
qui confidunt in eis. De quibus nimirùm lapidibus
filij Abrahæ ſuſcitati ſunt: quia dum dura
corda gentilium in Abrahæ ſemine, id eſt, in
Chriſto crediderunt, eius filij facti ſunt, cuius
ſemini ſunt vniti. Vnde & eiſdem gentibus per
egregium prædicatorem dicitur : Si autem vos
Gal. 3. Chriſti, ergo ſemen Abrahæ eſtis. Si igitur nos
per fidem Chriſti Abrahę ſemen exiſtimus, Iudæi
propter perfidiam Abrahæ filij eſſe deſierunt.
Quia verò illo die tremendi examinis,
parentes boni malis filijs prodeſſe non poſſunt,
Ezech.14. teſtante propheta, qui dicit: Noe, Daniel & Iob,
ſi fuerint in medio eorum, viuo ego dicit Dominus
Deus, quia filium & filiam non liberabunt,
ſed ipſi in iuſtitia ſua liberabunt animas
ſuas. Et rurſùm, quia boni filij nihil malis parentibus
proſint, ſed ad reatũ potiùs parentum
malorum proficiat bonitas filiorum, ipſa per ſe
Luc. 11. veritas Iudæis non credentibus dicit : Si ego in
Beelzebub eijcio dæmonia, filij veſtri in quo eijciunt?
Ideò ipſi iudices veſtri erunt. Sequitur:
*Iam enim ſecuris ad radicem arboris poſita eſt. Omnis
ergo arbor non faciens fructum bonum, excidetur, et in*
Arbor & *ignem mittetur.* Arbor huius mundi, eſt vniuer-
ſecuris my- ſum genus humanum : ſecuris verò, eſt redem-
ſticè. ptor noſter, qui velut ex manubrio & ferro tenetur
ex humanitate, ſed incidit ex diuinitate.
Quæ videlicet ſecuris iam ad radicem arboris
ſita eſt, quia etſi per patientiam expectat, videtur
tamen quid factura eſt. Omnis enim arbor
non faciens fructũ bonum, excidetur, & in ignẽ
mittetur: quia vnuſquiſque peruerſus paratam
citiùs gehennę concremationem inuenit, qui hîc
fructum boni operis facere contemnit. Et notandum,
quòd ſecurim non iuxta ramos poſitam,
ſed ad radicem dicit. Cùm enim malorum
filij tolluntur, quid aliud quàm rami infructuoſæ
arboris abſcinduntur? Cùm verò tota
ſimul progenies cum parente tollitur, infructuoſa
arbor à radice abſciſſa eſt, ne iam remaneat,
vnde iterum praua ſoboles ſuccreſcat. In
quibus Ioannis Baptiſtæ verbis conſtat, quòd
audientium corda turbata ſunt, cùm protinùs
ſubinfertur: *Et interrogabant eum turbæ, dicentes:
Quid ergo faciemus?* Perculſæ enim terrore fuerant,
quæ conſilium quærebant. Sequitur: *Reſpondens
autem dicebat illis : Qui habet duas tunicas,
det non habenti: & qui habet eſcas, ſimiliter faciat.* Per
hoc quòd tunica plùs eſt neceſſaria vſui noſtro,
quàm pallium, ad fructum dignum pœnitentiæ
pertinet, vt nõ ſolùm exteriora quæq; & minùs
neceſſaria, ſed ipſa valdè nobis neceſſaria diuidere
cum proximis debeamus, ſcilicet, vel eſcã,
qua carnaliter viuimus: vel tunicam, qua veſti- *Leui.*
mur. Quia enim in lege ſcriptum eſt: Diliges
proximum tuum ſicut teipſum, minùs proximum
amare conuincitur, qui non cum eo in neceſsitate
illius, etiam ea, quæ ſibi ſunt neceſſaria,
partitur. Idcirco ergo de diuidendis cum proximo
duabus tunicis datur præceptũ, quia hoc de
vna dici non potuit: quoniam ſi vna diuidatur,
nemo veſtitur. In dimidia quippe tunica & nu- *Opera*
dus remanet qui accipit, & nudus qui dedit. In- *miſeri-*
ter hæc autem ſciendum eſt quantùm opera mi- *dia qu-*
ſericordiæ valeant, cùm ad fructus dignos pœ- *ta va-*
nitentiæ ipſa præ cæteris præcipiuntur. Hinc
etiam per ſemetipſam veritas dicit: Date elee- *Luc. 11*
moſynã, & ecce omnia munda ſunt vobis. Hinc *Luc. 6*
rurſus ait: Date, & dabitur vobis. Hinc ſcriptũ *Eccle.*
eſt: Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemo- *Eccle.*
ſyna reſiſtit peccatis. Hinc iterũ dicitur : Con-
clude eleemoſynam in ſinu pauperis, & hæc pro *Iob. 4*
te exorabit. Hinc bonus pater innocentem filiũ
admonet, dicens : Si multum tibi fuerit, abun-
danter tribue: ſi exiguum fuerit, etiam exiguũ *Matt.*
libenter impartiri ſtude. Vt autem quanta eſſet
virtus in continentia & ſuſceptione indigentiũ,
redemptor noſter oſtenderet, dicit: Qui recipit
prophetam in nomine prophetæ, mercedẽ prophetæ
accipiet. Et qui recipit iuſtum in nomine
iuſti, mercedem iuſti accipiet. In quibus verbis
notandũ eſt, quia non ait, mercedẽ de propheta,
vel mercedem de iuſto, ſed mercedẽ prophetæ,
& mercedem iuſti accipiet. Aliud eſt enim mer-
ces de propheta, aliud merces prophetæ: atque *Merced*
aliud merces de iuſto, aliud merces iuſti. Quid *prophe-*
eſt enim dicere mercedem prophetæ accipiet, *quis ac-*
niſi quia is, qui prophetam ſua largitate ſu- *piat.*
ſtentat, quamuis ipſe prophetiam non habeat,
apud omnipotentem tamen Dominum, prophetiæ
præmium habebit ? Iſte enim fortaſsis
iuſtus eſt, & quantò in hoc mundo nihil poſsidet,
tantò loquendi pro iuſtitia fiduciam maiorem
habet. Hunc dum ille ſuſtentat, qui in hoc
mundo aliquid poſsidet, & fortaſſe pro iuſtitia
adhuc loqui liberè non præſumit, iuſtitiæ illius
libertatem ſibi participem facit : vt cum eo
pariter iuſtitiæ præmia percipiat, quem ſuſtentando
adiuuit, quatenùs eandem iuſtitiam liberè
loqui potuiſſet. Ille prophetiæ ſpiritu plenus
eſt, ſed tamen corporeo eget alimento: & ſi corpus
non reficitur, certum eſt, quòd ipſa vox ſubtrahatur.
Qui igitur alimentum prophetæ, propter

pter hoc quod propheta eſt, tribuit, prophetiæ illius vires ad loquendum dedit. Cùm propheta ergo mercedem prophetæ accipiet, qui etſi ſpiritu prophetiæ plenus non fuit, hoc tamẽ ante Dei oculos exhibuit, quòd adiuuit. Hinc eſt enim, quòd de quibuſdam peregrinantibus fratribus Gaio per Ioannem dicitur: Pro nomine enim Chriſti profecti ſunt, nihil accipientes à gentibus. Nos ergo debemus ſuſcipere huiuſmodi, vt cooperatores ſimus veritatis. Qui enim ſpiritualia dona habentibus temporalia ſubſidia tribuit, in ipſis donis ſpiritualibus cooperator exiſtit. Nam cùm pauci ſint, qui ſpiritualia dona percipiunt, & multi, qui rebus temporalibus abundant: per hoc ſe diuites virtutibus pauperũ inſerunt, quo eiſdem ſanctis pauperibus de ſuis diuitijs ſolatiantur. Vnde cùm per Eſaiæ vocem Dominus derelictæ gentilitati, id eſt, ſanctæ Eccleſiæ ſpiritualium virtutũ merita, tanquam deſerta arbuſta promitteret, vlmum quoq; pariter promiſit dicens: Ponam deſertum in ſtagnum aquæ, & terram inuiam in riuos aquarum. Dabo in ſolitudine cedrum & ſpinam, myrtum & lignum oliuæ. Ponã in deſerto abietem, vlmum & buxum ſimul, vt videant & ſciant & recogitent & intelligant pariter. Deſertum quippe Dominus in ſtagnũ aquarum, & terram inuiã in riuos aquarum poſuit: quia gentilitati, quæ priùs per ariditatem mentis nullos bonorum operũ fructus ferebat, fluenta ſanctæ prædicationis dedit: & ipſa, ad quã priùs pro aſperitate ſuæ ſiccitatis via prædicatoribus non patebat, doctrinæ poſtmodùm riuos emanauit. Cui adhuc ex munere magno promittitur: Dabo in ſolitudine cedrũ & ſpinam. Cedrum, quia magni odoris eſt, atq; imputribilis naturæ, iure accipimus in promiſsione. De ſpina verò cùm peccanti homini dictum ſit: Terra tua ſpinas & tribulos germinabit tibi: quid mirum ſi ſanctæ Eccleſiæ illud promittitur, quod peccanti homini pro pœna multiplicatur? Sed cedri ſignificantur nomine hi, qui virtutes & ſigna exhibent in ſua operatione, qui dicere cum Paulo valent: Chriſti bonus odor ſumus Deo: quorũ corda ita interno amore ſolidata ſunt, vt ea iam terreni amoris putredo nulla corrumpat. Per ſpinam verò ſignati ſunt doctrinæ ſpiritualis viri: qui cùm de peccatis ac virtutibus diſſerunt, & modò æterna ſupplicia minantur, modò cœleſtis regni gaudia promittunt, cor audientiũ pungunt: ſicq; mentẽ dolore compunctionis perforant, vt ab eorum oculis quaſi quidam ſanguis animæ, lachrymæ, decurrant. Myrtus verò temperatiuæ virtutis eſt, ita vt diſſoluta membra temperando conſtringat. Qui itaq; per myrtũ, niſi hi deſignati ſunt, qui afflictionibus proximorum compati ſciunt, eorumq; tribulationẽ per compaſsionẽ temperant? iuxta hoc quod ſcriptum eſt: Gratias autem Deo, qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra, vt poſsimus & ipſi conſolari eos, qui in omni preſſura ſunt. Qui dum afflictis proximis verbũ vel opem conſolationis ferunt, eos proculdubiò ad ſtatũ rectitudinis reſtringunt, ne immoderata tribulatione in deſperatione ſoluantur. Quos autem per oliuam, niſi miſericordes accipimus? Quia Græcè eleos miſericordia vocatur, & quaſi oliuæ liquor ante omnipotẽtis Dei oculos miſericordiæ fructus lucet. Cui adhuc in promiſsione ſubiungitur: Ponam in deſerto abietem, vlmũ & buxũ ſimul. Qui per abietem, quæ valdè creſcendo ad aëris alta ſuſtolitur, niſi hi deſignati ſunt, qui intra ſanctam Eccleſiam adhuc in terrenis corporibus poſiti, iam cœleſtia contemplantur: & quanuis naſcendo de terra exeunt, contemplando tamen iam iuxta æthera verticem mentis tollunt? Et quid ꝑ vlmum, niſi ſeculariũ mentes expreſſæ ſunt, quæ dum terrenis adhuc curis inſeruiunt, nullum virtutũ ſpiritualium fructum ferunt? Sed etſi fructum propriũ vlmus non habet, portare tamen vitẽ cum fructu ſolet: quia & ſeculares viri in ſancta Eccleſia, quanuis virtutum ſpiritualiũ dona non habeant, dum tamẽ ſanctos viros donis ſpiritualibus plenos ſua largitate ſuſtentant, quid aliud quàm vitẽ cum botris portant? Buxus autem quos alios deſignat, quæ in altum non proficit, & quanuis fructum non habeat, viriditatẽ habet, niſi eos, qui intra ſanctam Eccleſiã adhuc ex ætatis infirmitate bona opera ferre non valent, ſed tamen parentum fidelium credulitatem ſequentes, fidem perpetuæ viriditatis tenẽt? Poſt quæ omnia aptè ſubiungitur: Vt videant, & ſciant, & recogitent, & intelligant pariter. Ad hoc enim cedrus in Eccleſia ponitur, vt quiſquis à proximo odorem virtutum ſpiritualiũ trahit, ipſe quoq; ab æternæ vitæ dilectione non torpeat, ſed ad donorũ cœleſtiũ deſideria igneſcat. Ad hoc ſpina ponitur, vt qui prædicationis eius verbo compũctus fuerit, ipſe quoque exemplo illius diſcat corda ſequentiũ prędicationis verbo compungere. Ad hoc myrtus ponitur, vt qui in ardore tribulationis ab ore vel opere proximi compatientis tẽperamentum conſolationis acceperit, ipſe etiam diſcat, quemadmodùm afflictis proximis ſuæ conſolationis temperamentũ proferat. Ad hoc oliua ponitur, vt qui alienæ miſericordiæ opera cognoſcit, diſcat quemadmodùm debeat indigenti proximo & ipſe miſereri. Ad hoc abies ponitur, vt quiſquis vim contemplationis eius agnouerit, ipſe quoq; ad contemplanda æterna præmia ſuccendatur. Ad hoc vlmus ponitur, vt quiſquis eum intuetur, qui habere virtutum ſpiritualium fructũ non valet, ſed tamẽ eos, qui ſpritualibus donis ſũt repleti, ſuſtẽtat, ipſe quoque ſanctorũ vitæ quanta valet largitate inſeruiat, & cœleſtium bonorũ botros, quos gignẽdo non valet, ſuſtentando ferat. Ad hoc buxus ponitur, vt qui habere multos adhuc in infirmitate po-

Epiſtola Ioan 3. *Eſai 41.* *Deſertum myſticè.* *Gen. 3.* *Cedrus.* *2. Cor. 2.* *Spina.* *Myrtus.* *2. Cor. 1.* *Oliua myſticè.* *Abies.* *Vlmus.* *Buxus.* *Sancti viri cur ſint in Eccleſia.*

tate poſitos, veræ fidei viriditatem conſiderat, etiam eſſe ipſe infidelis erubeſcat. Bene ergo deſcriptis priùs arboribus dicitur: Vt videant, & ſciant, & recogitent, & intelligant: vbi & aptè ſubiungitur, Pariter: quia cùm intra ſanctã Eccleſiam diuerſi hominum mores, diuerſi ſunt ordines, neceſſe eſt vt omnes ſimul diſcant, dũ in ea ſpirituales viri diuerſæ qualitatis, ætatis & ordinis ad imitandum ſimul videntur. Sed ecce nos dum monſtrare vlmũ quærimus, per multa arbuſta longiùs euagati ſumus. Ad hoc itaq; propter quod prophetæ teſtimonium protulimus, reuertamur. Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet, quia etſi fructum vlmus non habet, vitem tamen cum fructibus portat. Hæc ipſa ſua efficit, quæ bene ſuſtentat aliena. Quia verò ad magna nos opera Ioannes admonet, dicens: Facite fructus dignos pœnitentiæ. & rurſum: *Matt. 11.* Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet eſcas, ſimiliter faciat: iam patenter datur intelligi, quid eſt quod veritas dicit, A diebus Ioannis Baptiſtæ regnum cœlorũ vim patitur, & violenti diripiunt illud. Quæ ſupernæ verba ſententiæ nobis ſunt magnoperè perſcrutanda. Nam quærendum eſt, quomodò vim perpeti regnum cœlorum poſsit. Quis .n. cœlo violentiam irrogat? Er rurſum quærendũ eſt, ſi pati vim cœlorum regnũ poteſt, & violenti rapiunt illud, cur eandem vim à diebus Ioannis Baptiſtæ, & non etiam antè pertulerit. Sed cùm lex dicat: Si quis hæc vel illa fecerit, morte moriatur: cunctis legentibus liquet, quia peccatores quoſq; pœna ſuę ſeueritatis perculit, non autem ꝑ pœnitentiam ad vitã reduxit. Cùm verò Ioannes Baptiſta redemptoris gratiam præcurrens, pœnitentiam prædicat, vt peccator, qui ex culpa eſt mortuus, per conuerſionẽ viuat, profectò à diebus Ioannis Baptiſtæ regnum cœlorum, vim patitur. Quid eſt autem regnum cœlorum, niſi locus iuſtorum? Solis enim iuſtis cœleſtis patriæ præmia debetur, vt humiles, caſti, mites atque miſericordes, ad gaudia ſuperna perueniant. Cùm verò quis vel ſuperbia tumidus, vel carnis facinore pollutus, vel iracundia accenſus, vel crudelitate impius, poſt culpas ad pœnitentiam redit, & vitam æternam percipit, quaſi in locum peccator intrat alienum. A diebus ergo Ioannis Baptiſtæ regnũ cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud: quia qui pœnitentiam peccatoribus indixit, quid aliud quàm cœlorum regno fieri violentiam docuit? Recogitemus ergo fratres chariſsimi mala quæ fecimus, & noſmetipſos aſsiduis lamentis atteramus. Hæreditatẽ iuſtorum, quam non tenuimus per vitam, rapiamus ꝑ pœnitentiam. Vult à nobis omnipotens Deus talem violentiã perpeti, nam regnum cœlorũ rapi vult noſtris fletibus, qđ noſtris meritis non debetur. Ab ſpei ergo certitudine nulla nos malorũ noſtrorum qualitas, nulla quantitas frangat. Præſtat magnam veniæ fiduciam latro ille venerabilis, qui non inde venerabilis vnde latro: nam latro ex crudelitate, venerabilis ex confeſsione. Cogitate rogo, cogitate quàm ſint incomprænhenſibilia in omnipotenti Deo miſericordię viſcera. Latro iſte cruẽtis manibus abſtractus à facie itineris, ſuſpenſus eſt in patibulo crucis. Ibi confeſſus, ibi ſanatus, ibi audire meruit, Hodie mecum eris in paradiſo. *Luc. 23.* Quid eſt hoc? quis tantam bonitatem Dei poſsit dicere? quis æſtimare ſufficiat? De ipſa pœna criminis peruenit ad præmia virtutis. Idcircò autem omnipotens Deus electos ſuos in quibuſdam lapſibus cadere permiſit, vt alijs in culpa iacentibus, ſi toto ad eum corde conſurgant, ſpem venię reddat, vt eis per lamenta pœnitentiæ, viam veritatis aperiat. Exerceamus ergo noſmetipſos in lamentis, extinguamus fletibus & dignis pœnitentiæ fructibus culpas. Tempora indulta non pereant: quia qui multos à ſuis iniquitatibus iam ſanatos aſpicimus, quid aliud quàm ſupernæ miſericordiæ pignus tenemus?

Regnum cœlorum vt vim patiatur.

Regnum cœlorum rapitur pœnitentia.

DE EODEM SABBATO, SERMO BEATI LEONIS PAPÆ: & eſt primus de ieiunio decimi menſis, &c.

Homo ad imaginem Dei factus.

SI fideliter, dilectiſsimi, atque ſapienter creationis noſtræ intelligamus exordium, inueniemus hominem ideò ad imaginem Dei conditum, vt imitator ſui eſſet auctoris: & hanc eſſe naturalem noſtri generis dignitatem, ſi in nobis quaſi in quodam ſpeculo diuinæ benignitatis forma reſpondeat. Ad quã vtique nos quotidiè reparat gratia Saluatoris, cùm quod decidit in Adam primo, erigitur in ſecundo. Cauſa autem reparationis noſtræ, non eſt niſi miſericordia Dei: quem non diligeremus, niſi prior nos ipſe diligeret, & tenebras ignorantiæ noſtræ, veritatis ſuæ luce diſcuteret. *Eſai. 42.* Quod per ſanctum Eſaiam Dominus prænuncians, ait: Adducam cæcos ad viam quam ignorabant, & ſemitas quas neſciebant, faciam illos calcare. Faciam illis tenebras in lucem, & praua in directa. Hæc verba faciam illis, & non relinquam eos. *Eſai. 65.* Et iterum: Inuentus ſum, inquit, à nõ quærerentibus me, & palàm apparui his, qui me non interrogabant. *1. Ioan. 5.* Quod quomodò impletũ ſit, Ioãnes Apoſtolus docet, dicens: Scimus quoniam filius Dei venit, & dedit nobis ſenſum, vt cognoſcamus Deũ verum, et ſimus in vero filio eius. *1. Ioan. 4.* Et iterum: Nos ergo diligamus Deũ, quoniam Deus prior dilexit nos. Diligendo itaque nos Deus ad imaginem ſuam reparat, & vt in nobis formam ſuæ bonitatis inueniat, dat vnde ipſi quoq; quod operatur, operemur, accendens ſcilicet mentiũ noſtrarum lucernas, & igne nos ſuæ charitatis inflammans, vt non ſolùm ipſum,

ſed

ſed etiam quicquid diligit, diligamus. Nam ſi inter homines ea demum firma amicitia eſt, quá morũ ſimilitudo ſociarit, cùm tamen parilitas voluntatẽ ſæpè in reprobos tẽdat affectus: quantùm nobis optandũ atq; nitendũ eſt, vt in nullo ab his, quæ Deo ſunt placita, diſcrepemus? de quo dicit propheta: Quoniã ira in indignatione eius, & vita in voluntate eius. Quia non aliter in nobis erit dignitas diuinæ maieſtatis, niſi imitatio fuerit voluntatis. Dicente itaq; Domino: Diliges Dominũ Deum tuũ ex toto corde tuo, & ex tota mente tua, & diliges proximum tuũ ſicut te ipſum: ſuſcipiat fidelis anima authoris ſui atq; rectoris immarceſcibilem charitatem, totamq; ſe eius ſubijciat voluntati, in cuius operibus atq; iudicijs nihil vacat à veritate iuſtitiæ, nihil à miſeratione clementiæ: quoniã etſi magnis quis laboribus & multis fatigetur incommodis, bona eſt illi cauſa tolerandi, qui ſe aduerſis vel corrigi intelligat, vel probari. Charitatis verò iſtius pietas perfecta eſſe non poterit, niſi diligatur & proximus: quo nomine non hi tantùm intelligẽdi ſunt, qui nobis amicitia & propinquitate iunguntur, ſed oẽs prorſus homines, cum quibus nobis natura communis eſt, ſiue illi hoſtes ſint, ſiue ſocij, ſiue liberi, ſiue ſerui. Vnus enim nos conditor finxit, vnus creator animauit: eodẽ cuncti cœlo & aere, iiſdem vtimur diebus & noctibus: cumq; alij ſint boni, alij mali, alij iuſti, alij iniuſti, Deus tamen omnibus largitur, omnibus eſt benignus, ſicut Lycaonijs à Paulo & Barnaba apoſtolis dicitur de prouidentia Dei, qui in præteritis generationibus dimiſit omnes gentes ingredi vias ſuas. Et quidem non ſine teſtimonio ſemetipſum reliquit, benefaciens eis, de cœlo dans pluuiam & tẽpora fructifera, implens cibo & lætitia corda veſtra. Dedit autem nobis maiores diligendi proximum cauſas Chriſtianæ gratiæ latitudo, quæ ſe per omnes partes totius orbis extendens, neminem deſpectat, dum docet neminẽ negligendũ: & meritò etiã inimicos diligi, & ꝓ perſecutoribus ſibi præcipit ſupplicari, qui ex omnibus quotidiè gentibus, fractis oliuæ ſuæ ramis inſerens germen oleaſtri, de inimicis reconciliatos, de alienis adoptiuos, de impijs facit iuſtos: vt omne genu flectatur, cœleſtium, terreſtrium & infernorũ, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Ieſus Chriſtus in gloria Dei patris eſt. Cùm ergo Deus bonos nos velit eſſe, quia bonus eſt, nihil nobis debet de eius iudicijs diſplicere. Nam non per omnia illi gratias agere, quid eſt aliud, quàm ex quadam eum parte reprehendere? Audet enim plerunq; humana inſipientia aduerſus creatorem ſuum, non ſolùm de inopia, ſed etiã de copia murmurare: vt cùm aliquid non ſuppetit, querula: & cùm quædam exuberant, ſit ingrata. Multæ meſsis dominus horreorũ ſuorum plenitudinẽ faſtidiuit, & ad copiã vindemiæ affluentis ingemuit: nec de magnitudine fructuum gratulatus, ſed de vilitate conqueſtus eſt. Si autem parcior fuerit in ſuſceptis terra ſeminibus, & caſtigatiore prouentu vites oleæq; defluxerint, accuſatur annus, arguuntur elementa, & nec aeri parcitur nec cœlo, cùm fideles & pios diſcipulos veritatis nihil magis cõmendet & muniat, quàm perſeuerans in Deum indefeſſa laudatio, dicente Apoſtolo: Semper gaudete, ſine intermiſsione orate, in omnibus gratias agite: Hæc eſt.n. volũtas Dei in Chriſto Ieſu in omnibus vobis. Huius autem deuotionis quemadmodum poterimus eſſe participes, niſi rerum varietas conſtantiã mentis exerceat, vt amor directus in Deum, nec inter ſecũda ſuperbiat, nec inter aduerſa deficiat? Quod placet Deo, placeat & nobis: de omni menſura munerum ipſius gaudeamus. Qui bene vſus eſt magnis, bene vtatur & modicis. Tam nobis copia, quàm parcitate conſulitur. Nec in ſpiritalibus lucris anguſtia grauabimur fructuum, ſi fœcunditas non areſcat animorum. Oriatur de cordis agro, quod terra non dedit. Semper illi quod largiatur occurrit, cui bene velle non deficit. Ad õnia igitur, dilectiſsimi, opera pietatis, omnium nobis qualitas proſit annorum, nec beneuolentiã Chriſtianã difficultas temporalis impediat. Nouit Dominus vaſa hoſpitali viduæ in opus pietatis ſuæ vacuata cõplere. Nouit aquas in vina conuertere, nouit de pauciſsimis panibus millia eſurientiũ ſaturare populorũ. Et ille qui in ſuis paſcitur, quæ potuit augere dando, poteſt multiplicare ſumendo. Tria verò ſunt, quæ maximè ad religioſas pertinent actiones, oratio ſcilicet, ieiuniũ, & eleemoſyna: quibus exercendis omne quidem tempus promptum, ſed illud eſt ſtudioſiùs obſeruandum, quod apoſtolicis accepimus traditionibus conſecratũ, ſicut etiam decimus hic menſis morem refert veteris inſtituti, vt tria illa de quibus locutus ſum, diligentiùs exequamur. Oratione enim propiciatio Dei quæritur, ieiunio concupiſcẽtia carnis extinguitur, eleemoſynis peccata redimuntur: ſimulq; per omnia Dei in nobis imago renouatur, ſi & in laudem eius ſemper parati, & ad purificationem noſtrã ſine ceſſatione ſoliciti, & ad ſuſtentationem proximi indeſinenter ſimus intenti. Hæc triplex obſeruãtia dilictiſsimi, omnium virtutũ comprehẽdit effectus: hęc ad imaginem & ſimilitudinẽ Dei peruenit, & à ſancto ſpiritu inſeparabiles facit: quia in orationibus permanet fides recta, in ieiunio innocens vita, in eleemoſynis mens benigna. Quarta igitur & ſexta feria ieiunemus, ſabbato autẽ apud beatiſsimũ Petrum Apoſtolũ vigilias celebremus, qui & orationes, & ieiunia, & eleemoſinas noſtras precibus ſuis dignabitur adiuuare. Per Dominũ noſtrũ Ieſũ Chriſtũ, qui cum patre & ſancto ſpiritu viuit & regnat in ſecula ſeculorum. Amen.

Pſal. 29. — *Matt. 22.* — *Proximi noſtri qui ſint.* — *Actor. 14.* — *Matth 5.* — *Rom. 11.* — *Phil. 2.* — *Semper laudandus Deus.* — *1. Theſ. 5.* — *Tria ſunt opera pietatis.* — *Orationis, Ieiunij, Eleemoſinarum efficacia.*

DOMINICA QVARTA ADVENTVS DOMINI.

In Epiſtolam IIII. Dominicæ Aduentus, Concio exegetica.

INſtat nunc, dilectiſsimi, dies ille toti humano generi longè optatiſsimus, quo hominũ redimendorum cauſa Dei filius ex virgine matre naſciturus eſt, noſque è diabolicæ ſeruitutis captiuitate in filiorum Dei libertatem vindicaturus. Itaq; congruentiſsimè hodiè S. Mater Eccleſia eiuſmodi ex Apoſtolo lectionem proponit, quæ nos ad ſpiritale gaudium adhortatur. Et reuerà ſi qua vnquam fuit humano generi gaudendi materia oblata, tum fuit, cùm Chriſtus naſci dignatus eſt ex virgine. Quod qui non intelligit, neſcio an Chriſtianus dicendus ſit. Sed ipſam Apoſtoli lectionem exponere aggrediamur. *Gaudete in Domino ſemper: iterum dico, gaudete.* In quem locum ſic ſcribit D. Auguſtinus Sermone 36. De verbis Domini: Gaudere nos Apoſtolus præcipit, ſed in Domino, non in ſeculo. Quicunq; enim voluerit amicus eſſe huius ſeculi, ſicut ſcriptura dicit, inimicus Dei reputabitur. Sicut autem non poteſt homo duobus Dominis ſeruire, ſic nemo poteſt & in hoc ſeculo gaudere, & in Domino. Multùm inter ſe hæc duo gaudia differũt, ſũtq; omninò contraria. Quando gaudetur in ſeculo, non gaudetur in Domino: quando gaudetur in Domino, non gaudetur in ſeculo. Vincat gaudiũ in Domino, donec finiatur gaudiũ in ſeculo. Gaudium in Domino ſemper augeatur: gaudium in ſeculo ſemper minuatur, donec finiatur. Et infrà: In ſeculo gaudium quod eſt? Gaudere de iniquitate, gaudere de turpitudine, gaudere de dedecore, & de deformitate. Seculi lætitia, eſt impunita nequitia. Luxurientur homines, fornicentur, in ſpectaculis nugentur, ebrioſitate ingurgitentur, turpitudine fœdẽtur, nihil mali patiantur, & videte gaudium ſeculi. Ergo fratres gaudete in Domino, non in ſeculo, id eſt: gaudete in veritate, non iniquitate: gaudete in ſpe æternitatis, non in flore vanitatis. Hæc ille. Oecumenius item ex Chryſoſtomo hæc verba ſic interpretatur: Chriſtus ait: Beati qui lugent: &, Væ illis, qui rident. Quomodò itaque Paulus dicit, Gaudete? Neque Chriſtus mũdi luctum præcepit, hoc eſt, vt propter cognatorum vel affiniũ amiſsionem lugeretur: ſed ſpiritualẽ, vt lugeremus peccata. Nec Paulus mundi huius gaudiũ dicit: propterea etiã addit, In Domino. Itaq; luctus ille, gaudij huius occaſio eſt. Qui enim propria peccata luget, habebit in Domino gaudium. Hac ratione peccatis per luctũ obliteratis, bona quoq; conſcientia ſecundùm Deum gaudebitis. Hæc Oecumenius. In Regulis breuioribus D. Baſilij Magni Interrogatio 193. talis

Philip. 4. *Auguſtinus.* *Iac. 4.* *Gaudere in domino, & in ſeculo.* *Oecumenius* *Matt. 9.* *Baſilius.*

eſt: Cuiuſmodi eſt, quod in Domino gaudium eſt, & quid eſt, quod facientes gaudere debeamus? Reſponſio: In his, quæ ſecundùm mandatũ Domini fiunt, gaudere, eſt in Domino gaudere. Quocircà quandocunq; mandata Dei exequimur, aut propter nomẽ Domini aliquid patimur, gaudere & gratulari inter nos debemus. Hæc ille. Eſt autẽ hoc in Domino gaudiũ cumprimis neceſſariũ omnibus Deo ſeruire cupientibus: quibus cùm ſcriptura diuina interdicat õnibus mundi huius voluptatibus & oblectamẽtis, niſi intrinſecùs bonæ conſcientiæ gaudio perfruantur, Deoq; vniti ſint, fieri vix poteſt, vt diù in bono perſeuerent. Et cur non gaudeant in Domino ſemper, quibus pro momẽtaneis laboribus promiſſa eſt beatitudo ſempiterna? Quòd ſi premunt aduerſa multa, audiant Apoſtoli fidiſsimã conſolationẽ: Non ſunt condignæ paſsiones huius temporis ad futuram gloriã, quæ reuelabitur in nobis: itemq; illam: Quod in præſenti eſt momentaneũ & leue tribulationis noſtræ, ſupra modũ in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis quæ videntur, ſed quæ nõ vidẽtur. Ita etiã Dominus Ieſus ſuos iuſsit gaudere diſcipulos & exultare, ꝙ nomina eorum ſcripta eſſẽt in cœlis. Immò idẽ ipſe iuſsit gaudere pios in perſecutionibus: quoniã, ĩquit, merces veſtra copioſa eſt in cœlis. Sẽper ergo omnibus nõ fallaciter Chriſtianis adeſt copia gaudẽdi in Domino, cuius ampliſsimas promiſsiones certò expectare poſſunt, ſi præceptis eius inhæreant. Repetit autẽ Apoſtolus hanc gaudendi exhortationẽ, & ait: *Iterũ dico, gaudete*, nimirùm vt ſignificet, ſe ſeriò id exigere. Eſt autẽ valdè grata hęc adhortatio ab illo, qui ipſe erat in vinculis: & iã antè cap. 2. de ſeipſo ſcripſerat: Sed & ſi immolor ſupra ſacrificium et obſequium fidei veſtrę, gaudeo & congratulor omnibus vobis: idipſum autem & vos gaudete, & congratulamini mihi. Vbi ſatis indicat, adeò ſe etiã in rebus duris ſemper gaudere in Domino, vt mortẽ quoq; ipſam hilariter ſit obiturus. Sic & Apoſtoli cæſi ibant gaudentes à conſpectu concilij, quòd digni habiti eſſent pro nomine Ieſu contumeliam pati. Nihil igitur vnquam tam moleſtũ occurrat homini Chriſtiano, quod eius animo hanc ſpiritalem iucunditatẽ & lætitiam eripiat, qua ſeipſum erigat & confirmet ſpe futuræ beatitudinis: ad quã certè turpe eſt abſq; labore & dolore, abſq; cruce multiplici velle pertingere cohæredes crucifixi. Sequitur: *Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus.* Modeſtia hoc loco conuenientiſsimè accipi poteſt pro animi moderatione, qua fit, vt etiam moleſta & aſpera æquabiliter & commodè feramus. Non eſt autem dubium, eum in quo hæc virtus ineſt, plurimũ vtilitatis adferre alijs, eam in illo conſpicientibus. Paulus itaq; Philippenſibus ſcribens in afflictione poſitis, hortatur eos, vt res aduerſas tam moderatè & æquanimiter

Rom. 8. *2. Cor. 4.* *Luc. 10.* *Matth. 5.* *Act. 5.*

ter ferant,vt etiam ethnicis & reliquis incredu-
lis omnibus id perſpicuum ſit, atq; ita illorum
Epiſt. 159. ad Marcellinum. modeſtia & moderatione cõuertantur ad Chri-
ſtum. D.Auguſtinus modeſtiã hanc interpreta-
tur manſuetudinem. Omnia, inquit,bona ope-
Matt. 5. ra amant in luce conſtitui, non propter hu-
manã gloriam,ſed vt videant,ait Dominus,bo-
na opera veſtra, & glorificent patrem veſtrum
qui in cœlis eſt. Et ideò non ſufficit Apoſtolo
monere, vt manſuetudinem ſeruaremus,ſed vt
eam etiam notã omnibus faceremus. Manſue-
tudo,inquit, veſtra nota ſit omnib. hominibus.
Hæc Auguſtinus. Iã verò ſubiungit Apoſtolus:
Dominus propè eſt, quod quanuis poſsit de præ-
ſentia diuina per omnia ſeſe diffundente nõ in-
commodè accipi,tamen conuenientiùs de Do-
mino propediem ad iudicium venturo accipi-
tur. Sic enim Chryſoſtomus exponit, & illum
ſecutus Oecumenius. Nec facilè dici queat,quã-
tum habeat momenti ad tentationes & aduerſa
omnia ſuperanda diligens cogitatio,iam iamq;
Eccleſ. 7. imminentis iudicij Dei & aliorum, quæ homi-
nis extrema nominantur. De quibus ſapiẽs qui-
dam loquens,Memorare,inquit,nouiſsima tua,
& in æternum non peccabis. Ideò etiam Domi-
nus ipſe tam ſedulò admonet vt vigilemus:quia
Luc. 12. qua hora, inquiens, non putatis, filius hominis
veniet.Qui igitur ſentiunt ſe afflictionibus prę-
grauatos,conſolentur ſeſe hac ſpe,quòd Domi-
nus propediem venturus ſit, & ipſorum mo-
mentaneas afflictiones ſempiternis conſolatio-
Solicitudo cauenda Chriſtiano nibus compenſaturus. Sequitur: *Nihil ſoliciti ſi-
tis*. Quibus verbis omnis vana & immoderata
atq; à rationis præſcripto deflectens ſolicitudo
prohibetur.Hoc iam propriè pertinet ad Chri-
Pſal. 39. ſtiana religione initiatos, quorum eſt cum Pro-
pheta ex ſententia dicere: Ego autem mendicus
ſum & pauper: Dñs ſolicitus eſt mei. Quanuis,
inquit, planè mendicus ſim & pauper,non tamẽ
hæc me res angit,non me propterea curis immo
dicis diſcrutio, quia Dominus ſolicitus eſt mei.
Proh pudor ab hac ſuauiſsima in Deum fiducia
vſq; adeò penè omnes hodiè receſsiſſe,qui Chri
ſtiani & dici & haberi volunt. Quid non agunt
iam pleriq; omnes,quibus non curis,angoribus,
moleſtijs contabeſcunt, vt in hoc mũdo poſsint
beati & diuites effici?Porro animarum ſuarum
prorſus incurioſi ſunt. Vocati ſumus ad ſempi-
ternam capeſſendam beatitudinem, & certè nõ
poteſt quiſquàm ire inficias pauca huius tempo
ris bona ſufficere poſſe vitæ ſuſtẽtandæ:reliqua
omnia potiùs impedimento ſunt,quàm adiu-
mento ad illam beatitudinem, ſi illis animo in-
hæreatur: & tamen nos miſeri curas noſtras &
cogitationes omnes eò cõferimus, vt habeamus
noſtræ ſalutis certiſsima impedimenta, cùm ta-
1. Tim. 6. men potiùs conniti deberemus, ab illis vt expe-
diri poſsimus. An non Apoſtolus apertiſsimè
dicit:Qui volunt diuites fieri,incidunt in tenta-
tionem,& in laqueũ diaboli, & deſideria multa
inutilia & nociua,quæ mergunt homines in in-
teritum & perditionem? Rectiſsimè ergo hoc
loco Apoſtolus,nihil, inquit, ſoliciti ſitis. Ha- *Ibidem.*
bentes autem alimenta,& quibus tegamini, his
contenti ſitis. Non prohibet autẽ ſcriptura mo-
deratam ſolicitudinem,qua ſibi & ſuis prolibus
quiq; proſpiciant: ſed id tamen non anxiè,mul-
tò verò minùs ſceleratè & ꝑ fraudem prauaſq;
machinationes,quibus iam nimiùm vtuntur ho
mines. Breuiter, ſatis ſit vitæ neceſſaria animis
in Deum erectis moderato ſtudio parauiſſe: re-
liqua cura omnis transferatur ad cœleſtem ob-
tinendam beatitudinem. Non enim habemus *Heb. 13.*
hic manentem ciuitatem, ſed futuram inquiri-
mus. Addit iã Apoſtolus: *Sed in omni oratione &
obſecratione cum gratiarum actione petitiones veſtræ
innoteſcãt apud Deum.* In omni,ſcilicet re vel ne-
gotio (ſic enim Græca lectio docet eſſe intelli-
gendũ hunc locum)orando,obſecrando,gratias
agendo preces veſtras Deo offerte. Hoc quoq;
ſaluberrimũ eſt, & Apoſtolico ſpiritu dignum
præceptũ, vt in rebus omnibus ꝑ preces cũ gra-
tiarũ actione cuniunctas confugiamus ad Deũ. *Matt. 7.*
Ipſe enim dixit,Petite,& dabitur vobis. Chry- *Chryſoſtomus.*
ſoſtomus hęc Apoſtoli verba exponens,Ecce &
aliud,inquit, ſolatiũ, quod inſtar eſt pharmaci,
quo reſoluitur quicquid vſpiam eſt triſtitiæ &
incõmodi,& quæcunq; fuerint moleſtiæ. Quod
autẽ eſt iſtud? Precari,& in omnibus gratias a-
gere. Itaq; preces fieri vult,nõ ſolùm petitionẽ,
immò & gratiarum actionem pro illis,quæ iam
habemus. Quomodo enim futura petet, qui de *Pro omnibus Deo gratiæ agendæ.*
ijs,quæ accepit,non agit gratias?Itaq; pro omni-
bus oportet gratias agere, etiam quæ triſtia vi-
dentur:nam iſtud eſt verè grati. Illud quidẽ re-
rum exigit natura, iſtud verò ab animo fit bene
grato,& erga Deũ ſtudioſè admodum affecto.
Omnia nanq; ad noſtrum profectum diſpenſat,
tametſi nos hoc non agnoſcamus. Hæc Chyſo-
ſtomus. Ambroſius dicit Apoſtolũ velle, præ- *Ambroſius.*
paratos nos eſſe debere, & vigilare in oratione
& prece,Deo gratias agentes, & ſepoſita mundi
ſolicitudine,illud ſperare & ante oculos habe-
re,quod Dominus repromiſit:atque inde etiam
gratias illi agendas. Domino enim imminente,
ſeculi ſolicitudo ceſſat. Vt quid enim ſolicitus
ſit de re citò peritura? Innoteſcant autẽ preces
noſtræ apud Deũ aſsiduitate & vigilantia orati-
onis. Hæc Ambroſius.Poſtremò addit Apoſto-
lus: *Et pax Dei, quæ exuperat omnem ſenſum, cuſto-
diat corda veſtra & intelligentias veſtras in Chriſto Ie-
ſu Domino noſtro.* Hanc pacem non poſſunt habe-
re mali,quantuncunq; alioquì floreant,& bonis
omnibus affluant in hoc mundo.Quæ enim pax
ibi eſſe poſsit, vbi animũ perpetuò rodit mala
conſcientia?Eſt ergo hæc pax, animi tranquilli-
tas, quãdo iam animus in virtutũ ſtudio & ſtre-
nua mandatorum Dei obedientia exercitatus,
bona fiducia ſecurus eſt ab illa magna ira Dei.
Præſtat enim vita innocẽter & religioſè tranſ-

acta magnam fiduciam & ſecuritatem, quã ſe-
curitate nihil poteſt eſſe ſuauius & iucundius.
Secura enim mens quaſi iuge conuiuium. Ita
Pro. 15. Paulus Apoſtolus ſentiens impendere ſibi ſu-
premum huius vitæ diem, cum ingenti optimæ
2. Ti. 4. conſcientiæ fiducia dixit: Bonum certamẽ cer-
taui, curſum conſummaui, fidem ſeruaui: de re-
liquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quã red-
det mihi iuſtus iudex. Quàm autem miſeri ſunt
illi, et ab hac pace Dei longè alieniſsimi, qui cùm
Fiducia hæreticorũ temeraria. perpetuò ſubditi ſint prauis cupiditatibus & vi-
tijs, tamen perſuadent ſibi ſola in Chriſtum fi-
ducia ſe ſeruatũ iri. Quæ tamen non eſt fiducia,
ſed immanis temeritas: non eſt pax, ſed horren-
da perturbatio, & plus quàm Babylonica capti-
uitas. Orat aũt Apoſtolus, vt pax Dei, quæ exu-
perat omnem ſenſum, id eſt, mentem & intelle-
ctũ (id enim ſignificat græca vox, quam hîc in-
terpres ſenſum vertit) cuſtodiat corda & intel-
ligentias noſtras: hoc eſt, vt & voluntate con-
ſtanter inhæreamus Deo, ne vllis tentationibus
& afflictionibus ab illo diuellamur: atq; etiam
ratione & intellectu ita ſimus communiti cer-
tiſsima fidei veritate, vt nullis erroribus & hæ-
reſum figmentis euertamur. Sicq; ferè D. Chry
ſoſtomus hæc exponit. Quod ſequitur, In Chri-
ſto Ieſu, idem Chryſoſtomus hoc ſignificare
vult, vt maneamus in eo, & à fide ipſius non ex-
Baſilius. cidamus. Libet hoc loco etiam D. Baſilij ſenten-
tiã ex Pſalmi 28. prima interpretatione adſcri-
bere, vbi ſic habet: Quiſquis animum confirma-
uit ad efficacem perfectionem bonorũ operum,
is vtiq; Dei benedictione efficitur dignus. Inter
Pax animi. porrò diuinæ benedictionis ſpecies pax perfe-
ctiſsima eſſe videtur, cùm ſtatus ſit mentẽ pro-
cul intemperie omni conſtabiliens: adeò vt pa-
cificus vir hoc inſigni tanquam proprijs notis
internoſci poſsit, ſi quidẽ ſedatis eſt & peramœ-
nis moribus: contrà, qui adhuc compugnantiũ
affectionũ fatigatur intemperie, is nondum ef-
fectus particeps eſt diuinæ illius pacis, quam
Ioan. 14. Dñs ſuis dedit diſcipulis: quæ cùm exuperet om
nem ſenſum, vtiq; illorum præmuniet, & tu-
ebitur animas, qui ſe ea præſtiterint dignos. Hãc
2. Petr. 1. deniq; Apoſtolus apprecatur Eccleſijs, dicens:
Gratia vobis & pax adimpleatur. Sanè optandũ
ſit, vt poſt exantlatum & legitimè toleratũ vitæ
iſtius agonem, poſt prudentiam carnis in ſerui-
tutem redactam, quæ aduerſus Deum inimici-
tias exercet, anima in tranquillã & ab omni tur-
bella diſsitam ſtationẽ recepta, promereamur
appellari filij pacis, ac diuinæ illius benedictio-
nis effici participes, in Chriſto Ieſu Domino
noſtro, cui gloria & imperiũ, nunc & ſemper, &
in ſecula ſeculorum, Amen. Hucuſq; Baſilius.

DOMINICA QVARTA
IOANNIS I.

*In illo tempore, Miſerunt Iudæi ab Hieroſolymis ſa-
cerdotes & leuitas ad Ioannem, vt interrogarent eum:
Tu quis es? Et confeſſus eſt, & non negauit. Et reliqua.
Homilia Beati Gregorij Papæ, habita in baſilica ſancti
Petri Apoſtoli.*

EX huius nobis lectionis verbis fra- Ioannis Baptiſtæ humilitas
tres chariſsimi, Ioannis humilitas
commẽdatur. Qui cùm tantæ vir-
tutis eſſet, vt Chriſtus credi potuiſ-
ſet, elegit ſolidè ſubſiſtere in ſe, ne
humana opinione raperetur inaniter ſuper ſe.
Nam confeſſus eſt, & non negauit. *Confeſſus eſt,
quia non ſum ego Chriſtus.* Sed qui dixit, non ſum,
negauit planè quod non erat, ſed non negauit
quod erat: vt veritatem loquens, eius membrũ
fieret, cuius ſibi nomen fallaciter non vſurpa-
ret. Cùm enim non vult appetere nomen Chri-
ſti, factus eſt membrum Chriſti: quia dum in-
firmitatem ſuam ſtuduit humiliter agnoſcere,
illius celſitudinem meruit veraciter obtinere.
Sed cùm ex lectione alia, redemptoris noſtri
ſententia ad mentem reducitur, ex huius nobis
lectionis verbis quæſtio valdè implexa genera-
tur. Alio quippe in loco inquiſitus à diſcipulis
Dominus de aduentu Eliæ, reſpondit: Elias iam Matt.
venit, & non cognouerunt eum, ſed fecerunt in Matt.
eo quæcunq; voluerunt. & ſi vultis ſcire, Ioan-
nes ipſe eſt Elias. Requiſitus autem Ioannes di-
cit, Non ſum Elias. Quid eſt hoc fratres chariſsi-
mi, quia quod veritas affirmat, hoc propheta
veritatis negat? Valdè nanque inter ſe diuerſa
ſunt: ipſe eſt, &, non ſum. Quomodò ergo pro-
pheta veritatis eſt, ſi eiuſdem veritatis ſermoni-
bus concors non eſt? Sed ſi ſubtiliter veritas ip-
ſa requiratur, hoc quod inter ſe contrarium ſo-
nat, quomodò contrarium non ſit, inuenitur.
Ad Zachariam nanque de Ioanne angelus dicit, Luc. 1.
Ipſe præcedet ante illum in ſpiritu & virtute
Eliæ. Qui idcircò venturus in ſpiritu & virtute Ioannes cur dictus ſit Elias.
Eliæ dicitur: quia ſicut Elias ſecundum Domi-
mini aduentum præueniet, ita Ioannes præue-
nit primum. Sicut ille præcurſor venturus eſt
iudicis, ita iſte præcurſor factus eſt redempto-
ris. Ioannes igitur in ſpiritu Elias erat, in perſo-
na Elias non erat. Quod ergo Dominus fatetur
de ſpiritu, hoc Ioannes denegat de perſona: quia
& iuſtum ſic erat, vt & Dominus diſcipulis ſpi-
ritualem de Ioanne ſententiam diceret, & Ioan-
nes eiſdem turbis carnalibus non de ſuo ſpiritu,
ſed de corpore reſponderet. Contrarium ergo
veritati videtur eſſe quod Ioannes ſonuit, ſed ta-
men à veritatis tramite non receſsit. Qui cùm ſe
etiam prophetam negat, quia videlicet non ſo-
lùm poterat redemptorẽ prædicare, ſed etiã de-
monſtrare: quiſnam ſit continuò exprimit, cùm
ſubiũgit: *Ego vox clamantis in deſerto.* Scitis fratres
chariſsimi, quia vnigenitus filius verbum patris
vocatur, Ioanne atteſtante, qui ait: In princi- Ioan. 1.
pio erat verbum, & verbum erat apud Deum,
& Deus erat verbum. Et ex ipſa veſtra locuti-
one cognoſcitis, quia priùs vox ſonat, vt verbũ
poſtmodùm poſsit audiri. Ioannes ergo vocem
eſſe

oannes vox. eſſe ſe aſſerit, quia verbum præcedit. Aduentum itaq; Dominicum præcurrens vox dicitur, quia per eius miniſterium patris verbum ab hominibus auditur. Qui etiam in deſerto clamat, quia derelictæ ac deſtitutæ Iudææ ſolatium ſui redemptoris annunciat. Quid autem clamet inſinuat cùm ſubiungit: *Dirigite viam Domini, ſicut dixit Eſaias propheta.* Via Domini ad cor dirigitur, cùm veritatis ſermo humiliter auditur. Via Domini ad cor dirigitur, cùm ad præceptum vita præparatur. Vnde ſcriptũ eſt: *Ioan. 14.* Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, & pater meus diliget eum: & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. Quiſquis ergo in ſuperbia mentem eleuat, quiſquis auaritiæ æſtibus anhelat, quiſquis ſe luxuriæ inquinationibus polluit, cordis oſtium contra veritatem claudit, & ne ad ſe Dominus veniat, clauſtra animi ſeris vitiorum damnat. Sed adhuc qui miſſi ſunt, percontantur. *Quid ergo baptizas, ſi tu non es Chriſtus, neque Elias, neque propheta?* Quod quia non ſtudio cognoſcendæ veritatis, ſed malitia exercendæ æmulationis dicitur, Euangeliſta tacitè innotuit, qui ſubiunxit, dicens: *Et qui miſſi fuerant, erant ex phariſæis.* Ac ſi apertè dicat: Illi Ioannem de ſuis actibus requirunt, qui doctrinam neſciunt quærere, ſed inuidere. Sed ſanctus quiſque etiam cùm à peruerſa mente requiritur, de bonitatis ſuæ ſtudio non mutatur. Vnde Ioannes quoque ad verba inuidiæ, prædicamenta reſpondit vitæ. Nam protinus adiungit: *Ego baptizo in aqua: medius autem veſtrûm ſtat, quem vos neſcitis.* *Ioannes cur baptizarit.* Ioannes non ſpiritu, ſed aqua baptizat, quia peccata ſoluere non valens, baptizatorum corpora per aquam lauat, ſed tamen mentem per veniam non lauat. Cur ergo baptizat, qui per baptiſmum peccata non relaxat, niſi vt præcurſionis ſuæ ordinem ſeruans, qui naſciturum naſcendo præuenerat, baptizaturum quoque Dominum baptizando præueniret: & qui prædicando factus eſt præcurſor Chriſti, baptizando etiã præcurſor eius fieret imitatione ſacramenti? Qui inter hæc myſterium noſtri redemptoris annuncians, hunc in medio hominum & ſtetiſſe aſſerit, & neſciri: quia per carnem Dominus apparens, & viſibilis extitit corpore, & inuiſibilis maieſtate. De quo etiam ſubdit: *Qui poſt me venit, ante me factus eſt:* Sic nanque dicitur, Ante me factus eſt, ac ſi dicatur, Ante me poſitus. Poſt me ergo venit, quia poſtmodũ natus: ante me autem factus eſt, quia mihi prælatus. Sed hæc paulò ſuperiùs dicens, etiam prælationis eius cauſas aperuit, cùm ſubiungit: *Quia prior me erat.* Ac ſi apertè dicat: Inde etiam poſt me natus, me ſuperat, quo eum natiuitatis ſuæ tempora nõ anguſtant. Nam qui per matrem in tempore naſcitur, ſine matre ante tempora ex patre generatur. Cui quantæ reuerentiæ humilitatem debeat, ſubdendo manifeſtat: *Cuius non ſum dignus ſoluere corrigiam calceamenti.* Mos apud veteres fuit, vt ſi quis eam quæ ſibi competeret, accipere vxorem nollet, ille ei calceamentum ſolueret, qui ad hanc ſponſus propinquitatis iure veniret. Quid igitur inter homines Chriſtus, niſi ſanctæ Eccleſiæ ſponſus apparuit? De quo & *Ioan. 1.* iſte Ioannes dicit: Qui habet ſponſam, ſponſus eſt. Sed quia Ioannem homines Chriſtum eſſe putauerunt, quod idem Ioannes negat, rectè ſe indignum ad ſoluendum eſſe corrigiam calceamenti eius denunciat: ac ſi apertè dicat: Ego redemptoris veſtigia denudare non valeo, quia ſponſi nomen mihi immeritus non vſurpo. Quod tamẽ intelligi & aliter poteſt. Quis enim neſciat, quòd calceamenta ex mortuis animalibus fiunt? Incarnatus verò Dominus veniens, quaſi calceatus apparuit, qui in diuinitate ſua morticina noſtræ corruptionis aſſumpſit. Vnde etiam ꝑ prophetam dicit: In Idumæam extendã calceamentũ meum. Per Idumæam quippe gentilitas, per calceamentum verò aſſumpta mortalitas deſignatur. In Idumæam ergo Dominus *Pſal. 59.* calceamentũ ſuum ſe extendere aſſerit: quia dũ per carnem gentibus innotuit, quaſi calceata ad nos diuinitas venit. Sed huius incarnationis myſterium humanus oculus penetrare non ſufficit. *Incarnationis Chriſti myſterium incomprehenſibile.* Inueſtigari etenim nullatenùs poteſt, quomodò incarnatur verbũ, quomodò ſũmus & viuificator ſpiritus intra vterum matris animatur, quomodò is qui initium non habet, & exiſtit, & concipitur. Corrigia ergo calceamenti, eſt ligatura myſterij. Ioannes itaque ſoluere corrigiam calceamenti eius non valet: quia incarnationis eius myſterium nec ipſe inueſtigare ſufficit, qui hoc per prophetiæ ſpiritũ agnouit. Quid eſt ergo dicere, Non ſum dignus ſoluere corrigiam calceamenti eius, niſi apertè & humiliter ſuam ignorantiam profiteri? Ac ſi apertè dicat: Quid mirum, ſi mihi ille prælatus eſt, quem poſt me quidem natum conſidero, ſed natiuitatis eius myſterium non apprehẽdo? Ecce Ioannes Prophetiæ ſpiritu impletus, mira ſcientia emicat, & tamen illud de ſe inſinuat, quod ignorat. Qua in re penſandum eſt nobis, fratres chariſsimi, & tota intentione cogitandum, quomodò ſancti viri, vt humilitatis in ſe virtutem cuſtodiant, cùm quædam mirabiliter ſciunt, illud ante mentis oculos ſtudent reuocare, quod neſciunt: vt dum ex parte alia infirmitatem ſuam conſiderant, ex ea parte qua perfectus eſt, eorum ſe animus non extollat. *Scientia virtus.* Scientia etenim virtus eſt, humilitas etiã cuſtos virtutis. Reſtat ergo vt in omni quod ſcit, ſeſe mens deprimat, ne quod virtus ſcientiæ congregat, ventus elationis tollat. Cùm bona fratres agitis, ſemper ad memoriam mala acta reuocate: vt dum cautè culpa conſpicitur, nunquam de bono opere incautè animus lætetur. Superiores inuicem in via Dei, eos maximè, qui vobis commiſſi non ſunt, proximos veſtros attendi-

tendite: quia & quos aliqua agere praua conſpicitis, quæ in eis lateant bona, neſcitis. Magnus ergo eſſe vnuſquiſq; ſtudeat, ſed tamen aliquo modo eſſe ſe neſciat: ne dum ſibi magnitudiné arroganter tribuit, amittat intùs quod erat. *Iſai. 5.* Hinc etenim per prophetam dicitur: Væ qui ſapientes eſtis in oculis veſtris, & corá vobiſmetipſis prudentes. *Rom. 12.* Hinc Paulus dicit: Nolite eſſe prudétes apud voſmetipſos. Hinc contra ſuperbientem Saul dicitur: *1. Reg. 3. 15.* Cùm eſſes paruulus in oculis tuis, caput in tribubus Iſraël factus es. Ac ſi apertè diceretur: Cùm tu te paruulum conſpiceres, ego te præ cæteris magnum feci: quia verò tu te magnum conſpicis, à me paruus æſtimaris. *2. Reg. 6.* Quo contrà cùm Dauid regni ſui potentiam coram arca Domini ſaltando deſpiceret, dixit: Ludam, & vilior fiam plùs quàm factus ſum, & ero humilis in oculis meis. Quem enim non extolleret, ora leonum frangere, vrſorum brachia diſsipare, deſpectis prioribus fratribus eligi, reprobato rege ad regni gubernacula vngi: timendum cunctis vno lapide Goliam ſternere, à rege propoſita extinctis allophylis numeroſa præputia reportare, regnum ex promiſſione percipere, cunctumq; Iſraëliticum populum ſine vlla poſtmodú contradictione poſsidere? & tamen in cunctis ſe deſpicit, qui in ſuis oculis ſe eſſe humilem confitetur. Si igitur etiá ſancti cùm fortia agunt, de ſemetipſis vilia ſentiút, quid in ſua excuſatione dicturi ſunt, qui ſine opere virtutis intumeſcunt? Sed etſi quælibet bona adſint opera, nulla ſunt, niſi ex humilitate condiantur. Miranda quippe actio cùm elatione non eleuat, ſed grauat. Qui enim ſine humilitate virtutes congregat, quaſi in vento puluerem portat: & vnde aliquid ferre cernitur, inde deteriùs cæcatur. In cunctis ergo quæ facitis fratres mei, radicem boni operis humilitaté tenete: nec quibus iam ſuperiores, ſed quibus adhuc inferiores eſtis, aſpicite: vt dum vobis meliora exempla proponitis, ad maiora ſemper aſcendere ex humilitate valeatis.

DE EADEM DOMINICA
SERMO BEATI MAXImi Epiſcopi.

Alij hunc Sermonem habet in vigilijs Natalis Christi.

LAEtitia quanta ſit, quantusq; concurſus, cùm imperatoris mundi iſtius natalis celebrandus eſt, benè noſtis, quemadmodum duces eius & principes, omnes etiam militantes accurati, ſericis veſtibus, accincti operoſis cingulis, auro fulgente precioſis, ambiant ſolito nitidiùs in conſpectu regis incedere. Credunt enim maius Imperatoris eſſe gaudium, ſi viderit maiorem ſuæ apparationis ornatum, tantoq; illum lætum futurum, quantò ipſi fuerint in eius feſtiuitate deuoti: vt quia Imperator tanquam homo corda non conſpicit, affectum eorum circa ſe probet vel habitú contuendo. Ita fit, vt ſplendidiùs ſe accuret, quiſquis regem fideliùs diligit. Deinde quia in natalis ſui die ſciunt eum largum futurum, ac donaturum plurima vel miniſtris ſuis, vel his qui in domo eius abiecti putátur & viles, tanta priùs theſauros eius replere diuitiarú varietate feſtinant, vt in quantum prærogare voluerit, in tantum prærogatio copioſa non deſit, & antè voluntas donandi deficiat, quàm ſubſtantia largiendi. Hæc autem ideò ſolicitè faciunt, quia maiorem ſibi remunerationem pro hac ſolicitudine ſperant futuram. Si ergo, fratres, ſeculi iſtius homines propter præſentis honoris gloriam, terreni regis ſui natalis diem tanta apparatione ſuſcipiunt, quanta nos accurratione æterni regis noſtri Ieſu Chriſti natalem ſuſcipere debemus? qui pro deuotione noſtra non nobis temporalé largietur gloriam, ſed æternam: nec terreni honoris adminiſtrationem dabit, quæ ſucceſſore finitur, ſed cœleſtis imperij dignitatem, quæ non habet ſucceſſorem. Qualis autem noſtra remuneratio ſit futura, dicit propheta: Quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, præparauit Deus diligentibus ſe. *Eſai. 64.* Quibus aút indumentis nos exornari oportet? Quod autem diximus nos, hoc eſt, animas noſtras: quia rex noſter Chriſtus non tam nitoré veſtium, quàm animarum requirit affectum: nec inſpicit ornamenta corporum, ſed conſiderat corda meritorú: nec fragilis cinguli præcingentis lumbos operoſitatem miratur, ſed fortis caſtimoniæ reſtringentis libidiné ad pudicitiá, plùs miratur. Ambiamus ergo inueniri ante ipſum probati fide, compti miſericordiá, moribus accurati: *Ornatus hominis Christiani.* & qui fideliùs Chriſtú diligit, nitidiùs ſe mandatorum eius obſeruatione componat: vt verè nos in ſe credere videat, cùm ita in eius ſolennitate fulgemus, & eò magis lætus ſit, quò nos perſpexerit puriores. Atque ideo ante complures dies caſtificemus corda noſtra, múdemus conſcientiá, purificemus ſpiritú, ac nitidi & ſine macula immaculati Domini ſuſcipiamus aduentum: vt cuius natiuitas per immaculatam virginem conſtitit, eius natalis per immaculatos ſeruos procuretur. Quiſquis enim in illa die ſordidus fuerit ac pollutus, natalem Chriſti votumque non curat. Interſit licèt dominicæ feſtiuitati corpore, mente támen longiùs à Saluatore ſaparatur: nec ſocietatem habere poterunt immundus & ſanctus, auarus & miſericors, corruptus & virgo, niſi quòd magis ingerendo ſe indignus offenſionem contrahit, cùm minimè ſe cognoſcit. Dum enim vult officioſus eſſe, iniurioſus exiſtit, ſicut ille in Euangelio, qui in cœtu ſanctorum inuitatus, ad nuptias venire auſus eſt, veſtem non habens nuptialem. *Matt. 22.* Et cùm alius niteret iuſtitia, alius luceret fide, alius caſtitate fulgeret, ille ſolus conſcientiæ fœditate pollutus, cunctis ſplenden-

dentibus deformi horrore ſordebat: & quantò plus ſimul diſcumbentium beatorum candebat ſanctitas, tantò magis peccatorum illius apparebat improbitas: qui potuerat minùs diſplicuiſſe forſitan, ſi in conſortiũ ſanctorum minimè ſe dediſſet. Proptereà ergo ſublatis manibus & pedibus in tenebras exteriores expellitur; nõ ſolùm quòd peccator erat, ſed quia cùm peccator eſſet, ſanctitatis ſibi meritum vendicabat. Igitur fratres ſuſcepturi natalem Domini, ab omni nos delictorum fæce purgemus. Repleamus theſauros eius diuerſorum munerum donis, vt in die ſancta ſit vnde peregrini accipiant, reficiantur viduæ, pauperes veſtiantur. Nã quale erit, ſi in vna eademq; domo inter ſeruulos vnius Domini, alter exultet in holoſericis, alter conſumatur in pannis? alius æſtuet cibo, alius famem frigusq; ſuſtineat? ille eructet heſternam indigeſtionis crapulam, hic heſternam ieiunij inediam non reſoluat? Aut quis erit noſtrę orationis effectus? Petimus vt liberemur ab inimico, qui non ſumus liberales in fratres. Simus imitatores Domini noſtri. Si enim ille pauperes in cœleſti gratia voluit nobis eſſe conſortes, cur nobis non ſint in ſubſtantia terrena conſortes? Nec extranei ſint alimonijs, qui fratres ſunt ſacramentis: niſi quòd rectiùs apud Deum per ipſos agimus cauſam noſtram, vt noſtris eos alamus ſumptibus, qui illi gratias agant. Quicquid autem pauper Dominum benedicit, illi proficit, quo faciente Dominum benedicit. Et ſicut ſcriptum eſt de illo, Væ illi homini, per quem nomen Domini blaſphematur: ita & de iſto ſcribitur, Pax huic homini, per quem nomen Domini benedicitur Saluatoris. Quale autem eſt meritum largientis, vt ſolus quis operetur in domo, & per multos in Eccleſia Dominum deprecetur? & quod ille fortaſsis petere à diuinitate non audebat, plurimorum interpellantium orationibus etiam quod non ſperabat, accipiat? Quod adiutorium noſtrum commemorans beatus Apoſtolus, ait: Vt per multos gratiarum actio referatur pro nobis. Et iterum: Vt fiat oblatio noſtra accepta, ſanctificata in ſpiritu ſancto.

Benigni eſſe debemus in pauperes.

Rom. 2.

2. Cor. 9.

Rom. 15.

SERMO SANCTI AVGVSTINI EPISCOPI: ESTque ſecundus in Opere Sermonum de Tempore.

SAnctam & deſiderabilem, glorioſam ac ſingularẽ ſolennitatem, hoc eſt, natiuitatem Domini Saluatoris, fratres dilectiſsimi, deuotione fideliſsima ſuſcepturi, totis viribus nos debemus cum ipſius adiutorio præparare, & omnes latebras animæ noſtræ diligẽter aſpicere, ne fortè ſit in nobis aliquod peccatum abſconditum, quod & conſcientiam noſtram confundat ac mordeat, & oculos diuinæ maieſtatis offendat. Nam licet Chriſtus Dominus noſter poſt paſsionem reſurrexerit, & in cœlum aſcenderit: conſiderat tamen, vt credimus, & diligenter attendit, qualiter ſe vnuſquiſque ſeruorum eius, ſine auaritia, ſine ira, ſine ſuperbia atque luxuria ad celebrandam eius natiuitatem ſtudeat pręparare atque componere: & ſecundùm quòd vnumquenq; ornatum bonis moribus viderit, ita illi gratiam ſuæ miſericordiæ diſpenſabit. Si enim viderit charitatis luce veſtitum, iuſtitiæ vel miſericordiæ margaritis ornatum, caſtum, humilem, miſericordem, benignum & ſobrium, ſi talem agnouerit, corpus & ſanguinem ſuum ei non ad iudicium, ſed ad remedium per ſacerdotum ſuorum miniſterium diſpenſabit. Si verò aliquem viderit adulterum, ebrioſum, cupidũ & ſuperbum, timeo ne hoc illi dicatur, quod in Euangelio Dominus ipſe dixit: Amice, quomodò huc intraſti non habens veſtem nuptialem? Et (quod Dominus auertat) fiat quod ſequitur, Ligate illi manus & pedes, & proijcite eum in tenebras exteriores, vbi eſt fletus & ſtridor dẽtium. Ecce qualem ſententiam in die iudicij excipiet, qui ſine remedio pœnitentiæ ad feſtiuitatem Domini vitiorum ſordibus inquinatus acceſſerit. In natali enim Domini fratres dilectiſsimi, quaſi in nuptijs ſpiritalibus ſponſæ ſuæ Eccleſiæ Chriſtus adiunctus eſt. Tunc veritas de terra orta eſt, tunc iuſtitia de cœlo proſpexit, tunc proceſsit ſponſus de thalamo ſuo, hoc eſt, verbum Dei de vtero virginali. Proceſſit enim cum ſponſa ſua Eccleſia, id eſt, humanam carnem ſuſcepit. Ad iſtas ergo tam ſanctas nuptias inuitati, & ad conuiuium patris & filij & ſpiritusſancti intraturi, videte qualibus indumentis debeamus ornari. Et ideo mundemus quantùm poſſumus cũ Dei adiutorio corda ſimul & corpora noſtra, vt cœleſtis ille inuitator nihil in nobis ſordidum, nihil fœdum, nihil obſcurum, nihil oculis ſuis deprehendat indignum. Hæc ergo, fratres dilectiſsimi, non tranſitoriè, ſed cum ingenti timore debemus attendere. Inuitati enim ſumus ad nuptias, vbi noſipſi, ſi benè agimus, ſponſæ erimus. Cogitemus ad quales nuptias, conſideremus ad qualem ſponſum, vel ad quale conuiuium inuitati ſumus. Inuitati enim ſumus ad menſam, vbi non inuenitur cibus hominum, ſed panis ponitur angelorum. Et ideo videamus, ne fortè intus in anima, vbi deberemus bonorum operum margaritis ornari, ibi appareamus vitiorum pannis veteribus inuoluti: & quãdo eos, qui boni ſunt, in oculis Dei caſtitas reddet candidos, tunc eos qui mali ſunt, reddat luxuria ſordidatos. Et ideò quotieſcunque aut dies natalis Domini, aut reliquæ feſtiuitates adueniunt, ſicut frequenter admonui ante plures dies, non ſolùm debeamus:

Ad natalẽ Chriſti vt nos præparare debeamus.

Matt. 22.

Pſal. 48.

Ad feſtos dies vt nos præparare debeamus.

ſolùm ab infœlici concubinarum conſortio, ſed etiã à proprijs vxoribus abſtinete, ab omni iracundia alienos vos efficite, peccata præterita per eleemoſynam & pœnitentiã redimantur, contra nullum hominem odium in corde teneatur: quod ſolebat vanitas per gulam perdere, incipiat iuſtitia per miſericordiam pauperibus erogare: quod luxuria vel gula diſsipauit in mundo, pietas reponat in cœlo. Et licèt hoc expedi- at, vt ſemper eleemoſynas facere debeamus, præcipuè tamen in ſanctis ſolennitatibus ſecundùm vires noſtras abundantiùs erogemus, pauperes ante omnia frequentiùs ad conuiuium reuocemus. Non enim eſt iuſtum, vt in ſancta ſolennitate in populo Chriſtiano, ad vnum Dominum pertinente, alij inebrientur, alij famis periculo crucientur. Et nos & omnis populus vnius Domini ſerui ſumus, vno precio redẽpti ſumus: pari conditione in hoc mũdo intramus, ſimili etiam exitu migraturi ſumus, & ſi benè agimus, ad vnam beatitudinem pariter veniemus. Et quare pauper tecum non capiat cibum, qui tecum accepturus eſt regnum? Quare pauper non accipiat vel veterem tunicam, qui tecũ recepturus eſt immortalitatis ſtolam? Quare pauper non mereatur panem tuum, qui tecum meruit accipere baptiſmi ſacramentum? Cur indignus eſt accipere reliquias ciborum tuorũ, qui tecum ad conuiuium inuitatus eſt angelorum? Audite fratres, audite, non meum, ſed Domini commune præceptum. Sic enim ait in Euangelio: Cùm facis prandium aut cœnam, noli inuitare diuites, qui te iterum inuitent, & fiat tibi retributio: ſed voca pauperes, & claudos, & beatus eris: quia non habent vnde retribuant tibi: retribuetur autem tibi in retributione iuſtorum. Sed dicit aliquis: Ergo amicos aut parentes non debeo ad conuiuium reuocare? Rogandi ſunt & parentes & vicini, ſed rariùs rogandi ſunt: & non nimis ſumptuoſa & delicioſa, ſed tam parca & ſobria vel honeſta illis debent conuiuia præparari, vt remaneat vnde poſsint pauperes refici, vnde poſsit aliquid indigentibus erogari: vt cùm dies iudicij venerit, non cum impijs, qui nunc pauperes deſpiciunt, audiamus: diſcedite à me maledicti in ignem æternum. ſed cum iuſtis & miſericordibus audire mereamur: Venite benedicti patris mei, percipite regnum: quia eſuriui, & dediſtis mihi manducare: ſitiui, & dediſtis mihi bibere. Simul etiam nobis illa vox deſiderabilis dirigatur: Euge ſerue bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam: intra in gaudium Domini tui. Sed vt hęc quæ ſuggeſſimus, ſenſibus veſtræ charitatis tenaciùs inhæreant, breuiter quæ dicta ſunt iteramus. Hoc enim admonuimus fratres, vt quia natalis Domini imminet, tanquam ad nuptiale & cœleſte conuiuium ab omni luxuria alieni, & bonis operibus adornati, nos per Chriſti adiutorium præparemus, eleemoſynas pauperibus erogemus, iracundiam vel odium velut venenum de noſtris cordibus reſpuamus. Caſtitatem fideliter conſeruate, ad conuiuia veſtra frequentiùs pauperes reuocate, ad vigilias maturiùs ſurgite, in eccleſia ſtantes aut orate, aut pſallite, verba ocioſa aut ſecularia nec ipſi proferte, & eos qui proferrre voluerint, caſtigate: pacem cum omnibus cuſtodite, & quos diſcordes agnoſcitis, ad concordiam reuocate. Hæc ſi fideliter Chriſto adiuuante volueritis implere, & in hoc ſeculo ad altare Domini ſecura conſcientia poteritis accedere, & in futuro ad æternam beatitudinẽ fœliciter peruenire, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

Eleemoſynæ præcipuè in feſtis præſtãdæ.

Luc. 14.

Matt 25.

Ibidem.

Epilogus.

DE EADEM DOMINICA IIII. HOMILIA EVSEbij Emeſeni.

Miſerunt Iudæi ab Hieroſolymis ſacerdotes & Leuitas ad Ioannem &c. Ioan. 1.

OMnes enim exiſtimabant Ioannem eſſe Chriſtum, quoniam in moribus & vita, in habitu & ſancta conuerſatione alijs omnibus diſsimilis erat. Ipſe tamen mundi gloriam fugiens, & Chriſtum ſe non eſſe reſpondens, intantùm ſe humiliauit, vt indignũ ſe eſſe diceret, qui Chriſti calceamẽta ſoluere debuiſſet. *Et interrogauerunt eum: Quid ergo? Elias es tu? Et dixit: Non ſum.* Interrogatus Dominus de Elia, reſpondit: Elias quidem venturus eſt, & reſtituet omnia. Et ſi vultis ſcire, Ioannes ipſe eſt Elias. Quid eſt ergo, quòd ſe Ioannes Eliam eſſe negat, quem Dominus ipſe Eliam eſſe affirmat? Dicit Ioannes: Non ſum Elias. Dicit Ieſus: Ioannes ipſe eſt Elias. Nec iſte quidem mentiri poteſt, quia veritas eſt: nec ille, quia diſcipulus veritatis. Verùm ergo vterque dicit: alter enim de perſona, alter de ſpiritu loquitur. Ioannes enim in ſpiritu Elias erat, ſed in perſona Elias non erat: de quo angelus ad Zachariam: Ipſe, inquit, præcedet ante illum in ſpiritu & virtute Eliæ. Aiunt illi: *Propheta es tu? Et reſpondit, Non.* Non enim ſimpliciter propheta, ſed pluſquàm propheta erat Ioannes. Vnde & Dominus ait: Quid exijſtis videre? Prophetam? Etiam dico vobis, & pluſquàm prophetam. Plus enim quàm propheta fuit Ioannes: quia non ſolùm vetura nunciauit, quod vtique prophetarum eſt: verùm in digito demonſtrauit, quod prophetarum non eſt. *Dixerunt ergo ei: Quis es tu, vt reſponſum demus ijs, qui miſerunt nos? Ait: Ego vox clamantis in deſerto: Dirigite viam Domini, ſicut dicit Eſaias propheta.* Vox, Ioannes: verbum, Chriſtus. Sicut enim Ioannes præcedit Chriſtum, ita & vox præcedit verbum. Statim enim vt ore loquen-

Mat. 11

Luc. 1.

Matt. 11

loquentis ſonus qualiſcunque procedit, vox eſt, verbum autem nondum eſt, quia omne verbum ſignificat aliquid. Præcedit igitur vox, ſequitur verbum. Meritò igitur vox Ioannes, & verbum Chriſtus vocatur: quoniam & naſcendo, & prædicando, & moriendo, & ipſa ſui nominis ſigni-
Exod. 28. ficatione Chriſtum præceſsit. Hanc autem vocem illa tintinnabula aurea ſignificabant, quæ
1. Par. 16. pendebant in veſte Aaron. Hanc ſignificabant
Pſal. 80. omnia illa muſicorum genera, quibus Dauid
Pſal. 150. cantare conſueuerat: hanc Pſalterium iucundũ cum cithara: hanc tympana & organa & cymbala benè tinnientia ſignificabant. Hanc deniq;
Num. 10 vocem ſignificabant illæ tubæ, quarum ſonitu iubilæus annus nunciabatur, quarum clangore
Ioſ. 6. totus exercitus & omnia caſtra mouebantur, & figebantur. His nanq; canentibus capta eſt Hiericho, & poſt ſeptem dierum circuitum muri
Iud. 7. corruerunt, & habitatores interierunt. Ijs Gedeon vicit Madianitas. Hæ ſemper victores fecerunt Iſraelitas. Vnde & propheta ait: Ca-
Pſal. 80. nite initio menſis tuba in die inſignis ſolennitatis veſtræ. Semper tubarum ſonitu Dei populus ſumebat arma, & recedebat ab armis. Sic pugnare ſolitus, ſic vincere aſſuetus. Lege in Apo-
Apoc. 8. calipſi, & ſeptem angelos inuenies tubis canen-
Tubæ, Prædicatores. tes, p quos omnes Eccleſiæ prædicatores ab ipſis Apoſtolis vſq; in finem ſeculi ſignificantur. Omnes igitur iſtæ tubæ, omnes iſtæ voces, illam vnam vocem ſignificabant, quomodò in hoc Euangelio loquitur dicens: *Ego vox clamantis in deſerto: Dirigite viam Domini, ſicut dicit Eſaias propheta.* Hæc vox finis veterum, & nouorũ prin-
Luc. 16. cipium eſt. Omnis enim lex & prophetæ vſque ad Ioannem. Diſcant igitur Eccleſiæ prædica-
Luc 21. tores, non armis pugnare, ſed voce. Audiant Dominum dicentem: Ego, inquit, dabo vobis os & ſapientiam, cui non poterunt reſiſtere & contradicere omnes aduerſarij veſtri. Si ergo volunt vincere, ore pugnent, qui tale os & talem vocem habent, cui inimici reſiſtere nequeunt. Sic Ioannes faciebat, & ideò ſe interrogantibus dicebat: *Ego vox clamantis in deſerto.* Non quis ſum, ſed quid dico, attẽdite: non perſonam, ſed vocem conſiderate. Vocem me eſſe dico, vocem me eſſe confiteor. Hæc autem vox in deſerto clamabat: quia crudeles & impios ad fidem vocabat, qui non homines pietate, ſed beſtias crudelitate imitabantur, deſertum enim non hominum, ſed ferarum habitatio eſt. Sed quid dicebat? *Dirigite viam Domini, ſicut dicit Eſaias propheta.* Dirigite, inquit viam Domini, vt ipſe ad vos venire, & in vobis habitare dignetur, qui niſi per viam rectã incedere neſcit. Fides e-
Viæ, per quas Dominus venit ad nos. nim, ſpes & charitas, pietas, iuſtitia & miſericordia, viæ ſunt per quas ad nos Dominus venit, ſi eas habeamus, & ad Dominum dirigamus. Iſtæ viæ in illis directæ non ſunt, qui non ex veritate, ſed ſimilitudine p eas incedunt. *Et qui miſsi fuerant, erant ex Phariſæis.* Phariſæi nanq; ſe præ cæteris iuſtiores eſſe arbitrabantur. Quibus Dominus ait: Publicani & meretrices præcedent *Mat. 21.*
vos in regnum Dei: quos & viperarum genimina vocauit, dicens: Serpentes, genimina vipera- *Mat. 23.*
rum, quomodò fugietis iudicia gehennæ? *Et interogauerunt eum, & dixerũt ei: Quid ergo baptizas, ſi tu nõ es Chriſtus, neq; Elias, neq; propheta?* Vt quid tibi Chriſti & prophetarum officia vendicas, ſi neq; Chriſtus es, neq; propheta? *Reſpondit eis Ioannes, dicens: Ego baptizo in aqua: medius autẽ veſtrum ſtetit, quem vos neſcitis.* In aqua enim & nõ in ſpiritu baptizabat Ioannes: quia peccata non ſoluebat; ſed corpora tantùm lauabat, & Chriſti baptiſmum baptizando ſignificabat. Illius igitur baptiſmum, vmbra quædam erat, & ſignificatio melioris baptiſmi. Ego, inquit, vos in aqua baptizo: medius autem veſtrum ſtetit, quẽ vos neſcitis. *Ipſe eſt, qui poſt me venturus eſt, qui ante me factus eſt.* Poſt eum nanq; & naſcẽdo & prędicando & moriendo venit Chriſtus. Factus autem ante eum, quia quaſi Dominium eius ſequitur beatus Ioannes, & poſt eum vadit. Ante .n. hoc in loco nõ temporis, ſed ordinis habet ſignificationem. *Cuius ergo non ſum dignus, vt ſoluam eius corrigiam calceamenti.* Chriſti nanq; calceamenti corrigiam ſoluere, eſt eius humanitatis & mortalitatis myſteriũ prædicare. Calceamentũ enim, quod ex mortuorum pellibus fit, carnis morticinium ſignificat. Alia enim noſtra indumenta ex alia materia fiunt: calceamenta verò non niſi carnea ſunt, vnde & meritò pro carne ponuntur. Vide ergo quantùm ſe humiliauit præcurſor Domini, qui priuſquam eum laudare cœperat, quaſi qui eius laudes prædicare idoneus non eſſet, ſtatim ſe indignũ eſſe dixit, qui non ſolùm eius diuinitatis, ſed & ipſius humanitatis myſterium nunciaret. *Hæc in Bethania facta ſunt trans Iordanem, vbi erat Ioannes baptizans.*

DOMINICA EADEM.

Marc. 1.

Initium ſancti Euangelij Ieſu Chriſti filij Dei, ſicut ſcriptum eſt in Eſaia propheta: Ecce ego mitto angelũ meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te. Et reliqua. Homilia Venerabilis Bedæ presbyteri, Libro 1. in Expoſitione Euangelij ſecundum Marcum, cap. 1.

COnferendum eſt hoc Euangelij Marci principiũ, principio Matthæi, quo ait: Liber generationis Ieſu Chriſti, filij Dauid, filij Abraham: atq; ex vtroq; vnus Dñs noſter Ieſus Chriſtus, Dei & hominis eſt filius intelligendus. Et aptè primus Euangeliſta filium hominis eum, ſecundus filium Dei nominat, vt à minoribus paulatim ad maiora ſenſus noſter exurgeret, ac per fidem & ſacramenta humanitatis aſſumptæ, ad cognitionem diuinæ æternitatis aſcenderet. Aptè qui humanam gene-

generationem erat deſcripturus, à filio hominis cœpit, Dauid videlicet ſiue Abrahæ, de quorũ ſtirpe carnis ſubſtantiam aſſumpſit. Aptè is, qui librum ſuum ab initio Euangelicæ prædicationis inchoabat, filium magis Dei appellare voluit Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum: quia nimirùm & humanæ erat naturæ, de progenie patriarcharum ſiue regum veritatẽ carnis ſuſcipere: diuinæ fuit potentiæ, Euangeliũ mundo prædicare. Euangelium quippe, bonum nuncium dicitur. Quod autem melius eſt nuncium, quàm, Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorum? Hominis itaque eſt humanitùs naſci: Dei verò, regni cœleſtis introitũ pœnitentibus prædicare. Et ideò Matthæus rectè filium Dauid nuncupat, quem in carne venientem aſſeuerat: Rectè Marcus filium Dei, quem in prima voluminis ſui fronte authorem Euangelij, & ſponſorem regni deſignat æterni. Vbi verò notandum, quod Euangeliſtæ ſancti, qui diſpenſationem nobis dominicæ incarnationis ſcriptam reliquere, vno quidem ſpiritu accenſi, ad officium ſcribendi acceſſerunt, ſed ſecundùm diuerſum narrationis ſuæ primordiũ, ſinguli diuerſum ſtatuêre terminum. Matthæus nanq; à natiuitate dominica exordium ſumens, ad tempus vſque dominicæ reſurrectionis, ſeriẽ ſuæ narrationis perduxit. Marcus ab initio Euangelicæ prædicationis incipiens, peruenit vſque ad tempus aſcenſionis Domini, & prædicationis diſcipulorum eius cunctis gentibus per orbem. Lucas à natiuitate præcurſoris inchoans Euangelium, terminauit in aſcenſione dominica, cùm redeuntes diſcipuli Hieroſolimam, aduentũ ſancti ſpiritus diuinis in laudibus expectant. Ioannes ab æternitate verbi Dei, ꝑ quod omnia facta ſunt, principium ſumens, & ipſe ad tempus vſq; dominicæ reſurrectionis euangelizando pertingit. Scripturus ergo Euangelium Marcus, congruè primò omniũ ponit teſtimonia prophetarum, quibus hoc futurum iam olim præcinebant, vt eò cunctis vera ac ſine ſcrupulo dubietatis ſuſcipienda quæ ſcriberet intimaret, quò hæc à prophetis ſancto ſpiritu impletis anteà præſcita ac prædicta eſſe mõſtraret. Simulq; vno eodemq; Euangelij ſui principio, & Iudæos, qui legem ac prophetas ſuſceperant, ad ſuſcipienda etiam Euangelij ſacramẽta, quæ ipſorũ prophetæ prædixerant, inſtituit: & gentiles, qui per Euangelij præconia ad Deum venerant, ad authoritatem quoq; legis & prophetarum ſuſcipiendã venerandamq; prouocat: ne ſi quis iuxta hæreticos, aut vetus ſolummodò teſtamentum, aut ſolummodò nouum ſuſcepiſſet, alienus à teſtamento Dei remaneret. ***Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.*** Angelus vocatur Ioannes, non ſocietate naturæ, iuxta hæreſim Origenis, ſed officij dignitate. Angelus enim Grecè, Latinè nuncius dicitur. Quo nomine rectè appellari potuit homo ille, qui fuit miſſus à Deo, vt teſtimonium perhiberet de lumine, & venientẽ in carne Dominũ mundo nunciaret. Nec mirandum myſticè angelũ nominari eum, quo inter natos mulierum maior nemo ſurrexit: cùm conſtet omnes, qui ſacerdotij gradu ritè fungũtur, ob euangelizandi officium angelos poſſe vocari, dicẽte propheta: Labia ſacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem requirent ex ore eius, quia angelus Domini exercituum eſt. ***Vox clamantis in deſerto: parate viam Domini, rectas facite ſemitas eius.*** Conſtat, quia vnigenitus Dei filius, verbum patris vocatur, atteſtante Ioanne, qui ait: In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Et ex ipſa noſtra locutione cognoſcimus, quia priùs vox ſonat, vt verbum poſtmodùm poſſit audiri. Ioannes ergo vox à propheta vocatur, quia verbũ præcedit. Aduentum itaq; dominicum præcurrens, vox dicitur: quia per eius miniſteriũ patris verbum ab hominibus auditur. Qui etiam in deſerto clamat: quia derelictæ ac deſtitutæ Iudææ ſolatium redemptionis annunciat. Quid autem clamaret, aperitur cùm ſubditur: ***Parate viam domini, rectas facite ſemitas eius.*** Omnis qui fidem rectam & bona opera predicat, quid aliud quàm venienti Domino ad corda audientiũ viam parat: vt hæc vis gratiæ penetret, & lumen veritatis illuſtret: vt rectas Deo ſemitas faciat, dum mundas in animo cogitationes per ſermonem bonæ prædicationis format? Sanè notandum, quòd ex teſtimonijs propheticis, quæ poſuit Marcus, vnum ſolummodò in Iſaia, aliud inuenitur in Malachia: nec tamen falli aut fallere putandus eſt Euangeliſta, qui hoc ſcriptum dicat in Eſaia, quod Eſaias non ſcripſit: ſed potiùs intelligendum, quia ſi non hæc verba quæ de Malachia poſuit, inneniuntur in Eſaia, ſenſus tamen eorum inuenitur in Eſaia, & in nonnullis locis alijs, & manifeſtiùs in eo, quod ipſe hîc ſubiunxit: Vox clamantis in deſerto: parate viam Domini, rectas facite ſemitas eius. Quis enim non videat, quanta ſit in vtraque ſententia concordia? Nam quòd dixit Malachias, mittendum angelũ ante faciem Domini, qui præpararet viam eius, hoc eſt vtique, quod dixit Eſaias, vocem clamantis audiendam in deſerto, quæ diceret: Parate viam Domini, rectas facite ſemitas eius. Quia ſicut Ioãnes rectè angelus potuit vocari, ꝑ eo, quòd faciem Dñi euangelizando præuenit: ita rectè appellari & vox potuit, quia verbum Dei ſonando præibat, ſicut & ſupra dictum eſt. In vtraque autem ſententia ſimiliter paranda via Domini prædicatur. Ideoque non fallitur Euãgeliſta, qui & hoc dictum ab Eſaia ſcribit, quod ſi non eiſdem verbis, eodem tamen ſenſu ab ipſo ſcriptum inuenitur. Potuit autem fieri, vt animo Marci Euãgelium ſcribẽtis, pro Malachia Eſaias occurrerit, vt fieri ſolet: quod tamẽ ſine vlla dubitatione emendaret,

Mat. 3.

Euangeliſtæ ſinguli diuerſum ab alijs & initium & finem ſcribendi habent.

Ioannes Angelus. Ioan. 1.

Mat. *Mala* *Sacer* *Ange* *Ioan.* *Nota* *tatoq* *co pr* *ta al* *alio.* *Mala* *Eſai*

daret, ſaltem ab alijs admonitus, qui ipſo adhuc in carne viuente hoc legere potuerunt, niſi cogitaret recordationi ſuæ, quæ ſpirituſſancto regebatur, non fruſtrà occurriſſe aliud pro alio nomen prophetæ, niſi quia ita Dominus hoc ſcribi conſtituit. Cur autem ita conſtituerit Dominus, prima illa cauſa vtiliſsima debet facilimè cogitari, etiam ſic eſſe inſinuatum, ita omnes ſanctos prophetas vno ſpiritu locutos, mirabili inter ſe conſenſione conſtare, vt hoc multo amplius ſit, quàm ſi omnium omnia prophetarũ vno vnius hominis ore dicerentur: & ideo indubitanter accipi debere, quæcunque per eos ſpirituſſanctus dixit, & ſingula eſſe omnium, & omnia ſingulorum. Cùm igitur & quæ dicta ſunt ꝑ Eſaiam, tam ſint Malachiæ quàm Eſaiæ: & quæ dicta ſunt ꝑ Malachiam, tam ſint Eſaiæ, quàm Malachiæ: quid opus erat vt emendaret Marcus, cùm aliud pro alio ſibi nomen occurrens à ſe ſcriptum legiſſet, ac non potiùs ſequens authoritatem ſpirituſſancti, à qua mentem ſuam regi plùs nobis ille vtique ſentiebat, hoc ita ſcriptum relinqueret, ſicut eum admonendo conſtituerat ei Dominus, ad informandos nos, tantam verborum ſuorũ prophetis ineſſe concordiam, vt non abſurdè, immò congruentiſsimè etiam Eſaiæ deputaremus, quod per Malachiam dictum reperimus? *Fuit Ioannes in deſerto baptizans, & prædicans baptiſmum pœnitentiæ, in remiſsionem peccatorum.* Cunctis legentibus liquet, quia Ioannes baptiſmum pœnitentiæ non ſolùm prædicauit, verumetiã quibuſdam dedit: ſed tamen in remiſsionem peccatorum dare non potuit. Remiſsio nanque peccatorum in ſolo nobis baptiſmo Chriſti tribuitur. Notandum itaq; quod dicitur, Prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſsionem peccatorum: quoniam baptiſmum quod peccata ſolueret, quia dare non poterat, prædicabat: vt ſicut incarnatum verbum patris præcurrebat verbo prædicationis, ita baptiſmum pœnitentiæ, quo peccata ſoluuntur, præcurreret ſuo baptiſmate, quò peccata ſolui non poſſunt. *Et baptizabantur ab illo in Iordane flumine, confitentes peccata ſua.* Exemplum confitendi peccata, ac meliorem vitam promittendi datur eis, qui baptiſma accipere deſiderant, ſicut etiam prædicante Paulo in Epheſo, multi credentium veniebant, confitententes & annunciantes actus ſuos, quatenùs abdicata vita veteri, renouari mererentur in Chriſto. Vnde etiam beato Petro oſtenſis in linteo cœleſti diuerſi generis animantibus, dictũ eſt: Surge Petre, occide & manduca: quod eſt apertè dicere: Occide infideles ab eo, quod fuerant priùs, abrenunciatione ſcelerum, & promiſsione piæ religionis: ac ſic fidei Chriſtianæ ſacramentis imbutos, in ſanctæ Eccleſiæ membra commuta. *Et erat Ioannes veſtitus pilis cameli, & zona pellicea circa lumbos eius.* Pilis, inquit, veſtitus, non lana. Aliud auſteræ veſtis indumentum

Mira prophetarum conſenſio.

Li. 1. ca. 2.

Confeſsio peccatorũ

Actor. 19.

Acto. 10.

eſt, aliud luxuriæ mollioris. Zona autem pellicea, qua accinctus fuit & Elias, mortificationis indicium eſt. Porrò quod ſequitur: *Et locuſtas & mel ſylueſtre edebat,* habitatori ſolitudinis congruum eſt, vt non delicias ciborum, ſed neceſsitatem humanæ carnis expleret. Poteſt habitus & victus eius per ſignificationem, etiam qualitatem internę conuerſationis eius non inconuenienter exprimere. Nanque auſterioribus vtebatur indumentis, ſicut etiam Dominus in laudibus eius proteſtatus eſt, ad Iudæos dicens: Quid exiſtis videre? hominem mollibus veſtitum? Ecce qui mollibus veſtiuntur, in domibus regum ſunt: quia vitam peccantium non blandimentis fouit, ſed vigore aſperæ inuectionis increpauit, dicens: Genimina viperarum, quis vobis demonſtrauit fugere à ventura ira? Zonam pelliceam habebat circa lumbos ſuos, quia carnem ſuam crucifixit cum vitijs & concupiſcentijs ſuis: quod eorum eſſe proprium, qui ſunt Ieſu Chriſti, Apoſtolo atteſtante didicimus. Locuſtas & mel ſylueſtre edebat, quia dulce quidem ſapiebat turbis prædicatio eius, exiſtimante populo, & cogitantibus omnibus in cordibus ſuis de eo, ne fortè ipſe eſſet Chriſtus: ſed ociùs finem ſortita, intelligentibus eius auditoribus, quia non ipſe Chriſtus, ſed pręcurſor & propheta eſſet Chriſti. In melle etenim dulcedo, in locuſtis eſt alacer volatus, ſed citò deciduus. *Et prædicabat dicens: Venit fortior poſt me, cuius non ſum dignus procumbens ſoluere corrigiam calceamentorum eius.* Mos apud veteres fuit, vt ſi quis eam, quæ ſibi competeret, accipere vxorem nollet, ille ei calceamentum ſolueret, qui ad hanc ſponſus iure propinquitatis veniret. Quid igitur inter homines Chriſtus, niſi ſanctæ Eccleſiæ ſponſus apparuit? de quo & idẽ Ioannes dicit: Qui habet ſponſam, ſponſus eſt. Sed quia Ioannem homines Chriſtum eſſe putauerunt, quod idem Ioannes negat, rectè ſe indignum eſſe ad ſoluendam corrigiam eius calceamenti denunciat, ac ſi apertè dicat: Ego redemptoris veſtigia denudare non valeo, quia ſponſi nomen mihi immeritus non vſurpo: qđ tamen intelligi & aliter poteſt. Quis enim neſciat, quòd calceamenta ex mortuis animalibus fiunt? Incarnatus verò Dominus veniens, quaſi calceatus apparuit, quia in diuinitate ſua morticina noſtræ corruptionis aſſumpſit. Sed huius incarnationis myſterium humanus oculus penetrare non ſufficit. Inueſtigari enim nullatenùs poteſt, operatur verbum, quomodò ſummus & viuificator ſpiritus intra vterum matris animatur, quomodò is qui initium non habet, & exiſtit, & concipitur. Corrigia ergo celceamenti, eſt ligitura myſterij. Ioannes itaq; ſoluere corrigiam calceamenti eius non valet: quia incarnationis myſterium nec ipſe inueſtigare ſufficit, qui hanc per prophetiæ ſpiritũ agnouit. *Ego vos baptizaui in ſpirituſancto.* Non qui-

4. Reg. 1.

Matt. 11.

Luc. 3.

Gal. 5.

Luc. 3.

Ioan. 3.

quidem adhuc Ioannes Dominum manifeſtè Deum, aut Dei eſſe filium, ſed tantùm virum ſe fortiorem prædicat. Non enim rudes adhuc auditores tanti capiebát arcana ſacramenti, quòd filius Dei ęternus, homine aſſumpto ex virgine, denuò natus eſſet in mundum: ſed paulatim per agnitionem glorificatę humanitatis, introducẽdi erant ad fidem diuinæ æternitatis. Quibus tamen quaſi latẽter quodammodò ac velato ſermone Deum hunc eſſe verum declarat, dum eũ ſpiritu ſancto baptizaturum eſſe cõfirmat. Cui enim dubium, nullum poſſe alium gratiam ſancti ſpiritus niſi Deum dare? Tempore aũt procedente, cùm capaciores iam ad intelligendũ eoſ-
Ioan. 1. dem ſuos videret auditores, etiam filium Dei illum apertè prædicauit, dicens: Sed qui me miſit baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris ſpiritum deſcendentem & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat in ſpiritu ſancto. Et ego vidi, & teſtimonium perhibui, quia hic eſt filius Dei. Baptizamur autem à Domino in ſpiritu ſancto, non ſolùm cùm in die baptiſmatis fonte vitæ in remiſsionem peccatorum abluimur, verumetiam quotidiè, cùm per gratiam eiuſdem ſpiritus ad hæc agenda quæ Deo placẽt, accendimur.

IN VIGILIA NATIVITATIS DOMINI.

Matth. 1.

In illo tempore: Cùm eſſet deſponſata mater Ieſu Maria Ioſeph, antequàm conuenirent, inuenta eſt in vtero habens de ſpiritu ſancto. Et reliqua. Homilia Origenis de eadem lectione. Eſt verò Homilia 1. in diuerſos.

Cur deſpõſata S. Maria.

QVæ fuit neceſsitas, vt deſponſata eſſet Maria Ioſeph, niſi propterea, quatenùs hoc ſacramentũ diabolo celaretur, & ille malignus fraudis cõmenta aduerſus deſponſatã virginem nulla penitùs inueniret? Vel ideò fuerat deſpõſata Ioſeph, vt nato infanti, vel ipſi Mariæ curã videretur gerere Ioſeph, ſiue in Aegyptum tranſiens, ſiue indè denuò veniẽs. Ideò deſpõſata fuit Ioſeph, nõ tamen in cõcupiſcẽtia iũcta. Mater, inquit, eius. Mater immaculata, mater incorrupta, mater intacta. Mater eius. Cuius eius? Mater Dei vnigeniti, Domini & regis omniũ, plaſmatoris & creatoris cunctorũ: illius, qui in excelſis ſine matre, & in terra eſt ſine patre: ipſius, qui in cœlis ſecundũ deitatẽ in ſinu eſt patris, & in terris ſecundũ corporis ſuſceptionẽ in ſinu eſt matris. O magnæ admirationis gratia, ô inenarrabilis ſuauitas, ô ineffabile magnumq́ue ſacramentũ. Ipſa eademq́ue virgo, ipſa & mater Domini, ipſa & genitrix, ipſa eius ancilla, plaſmatio eius ipſa, quæ genuit. Quis vnquã iſta audiuit? quis vidit talia, & quis cogitare potuit, vt mater virgo eſſet, & intacta generaret, quæ & virgo permãſit, & genuit? Sicut enim quondã ru-
Exod. 3. bus cõburi videbatur, & ignis eum non tangebat: & ſicut tres pueri in camino incluſi habebantur, & tamen eos non lædebat incendiũ, nec odor fumi erat in eis: vel queadmodùm Danieli intra lacũ leonũ incluſo, clauſtris nõ apertis, allatum eſt prandium ab Abacuc: ita & hæc ſancta virgo genuit Deum, ſed intacta permanſit: mater effecta eſt, ſed virginitatem non amiſit: genuit infantem, & vt dictum eſt, virgo permanſit: mater filij ſacta eſt, & caſtitatis ſigillum non perdidit. Quare? Quia non homo iſte tantũ qui videbatur, ſed vnigenitus erat Deus, qui carne aduenerat. Nec ſubitò carnaliter genitus eſt, ſed perfecta deitas in corpore venit. Integer ergo iſte & indiuiſus Deus, in humano adueniens vel genitus eſt corpore: quiq; Deus & Dominus, figuram ſerui ſuſcepit. Non enim pars vnigeniti venit in corpore, nec ſe ipſe diuiſit, vt dimidius eſſet apud patrem, & dimidius eſſet in virgine: ſed totus apud patrem, & totus in virgine: totus in ſinu patris, & totus in humano corpore: non relinquens ſuperna, venit quærere terrena: quæ in cœlis ſunt conſeruans, & quæ in terra ſunt ſaluans. Vbiq; omnipotens, inſciſſus, indiuiſus, hic ſanctus vnigenitus Deus. Si enim hoc verbum humanum & corporale immiſſum in aures plurimorum, nõ diuiditur per ſingulos, vt pars in alio, & pars ſit iterũ in alio: ſed in omnibus integrum & plenum habetur, vt in vnoquoque totum ſit: quanto magis verbum Dei vnigenitus vbiq; totus eſt, & in cœlo & in terra, & apud patrem, & in virgine, & non diuiditur, vt dictum eſt, neq; ſcinditur, neq; in partes efficitur, ſed totus totum tenet, totum implet, totum illuſtrat & poſsidet? Huius itaq; vnigeniti Dei dicitur hæc mater virgo Maria, digna digni, immaculata ſancti, vna vnius, vnica vnici. Nec enim alter vnigenitus ſuper terrã venit, aut alia virgo vnigenitum genuit. In his omnibus quę dicta ſunt, deſponſata legitur mater eius Maria. Et ait: *Inuenta eſt in vtero habens.* Cui inuenta, aut à quo inuenta eſt? Primò ab angelis cuſtodientibus eam, protegentibus eam, conſeruantibus eam, vel eius beatiſsimam animam, ad honorem illius, qui ab ipſa generandus erat. Dehinc inuenta non incongruè putatur ab ipſo beato Ioſeph, ſancto & iuſto, qui penè licentia maritali, licet eam non contingeret, futuræ tamen, vt putabatur, vxoris omnia nouerat. *Ioſeph autem vir eius, inquit, cùm eſſet homo iuſtus, & nollet eam traducere.* Virum eum appellauit contra Iudæorum prauitatem, vt aduerſus virginem non ſæuirent: propterea & deſponſata fuit ipſi Ioſeph, vt ſuprà dictum eſt. Si enim non fuiſſet deſponſata Ioſeph, omnium bonorum increduli & inimici Iudæi lapidibus eam occidiſſent. Ideò virum eius hîc eum euangeliſta appellauit. Ioſeph vir eius cùm eſſet homo iuſtus. Iuſtus autem in verbo, iuſtus in facto, iuſtus in legis conſũmatione, iuſtus in initio gratiæ. *Iuſtus itaq; cùm fuiſſet, & nollet eam traducere,*

Da... Da... Eleg... ſimil... Ioſeph iuſtus.

re, voluit occultè dimittere eam. Noluit eam traducere, noluit eam accipere, noluit eam malè diffamare: ſed voluit eam occultè dimittere. Occultè eam à ſe dimittere volebat ſicut pius, ſicut manſuetus, ſicut miſericors. Talis ergo cùm eſſet Ioſeph, cogitabat eam occultè dimittere. *Hæc, inquit, illo cogitante.* Quærendũ eſt nobis, nunquid cogitauerit, vt occultè eam dimitteret: & ſi cogitabat vt eam dimitteret, & ſi ita ſuſpicionem in eam habebat, quomodò iuſtus erat. Si ergo non eſt ſuſpicatus, vel tale aliquid cogitauit, cur eam dimittere volebat? Vt immaculatam & ſanctam voluit dimittere? Iniuſtum enim & hoc erat. Sed enim ſimplicem ſenſum audi huius rationis. Ioſeph iuſtus erat, & illa virgo immaculata erat: ſed ideò illam dimittere volebat, quoniam virtutem myſterij, & ſacramentum quoddam magnificum in eadẽ cognoſcebat, cui approximare ſeſe indignum æſtimabat. Ergo humilians ſe ante tantã & tam ineffabilem rem, quærebat ſe longè facere, ſicut beatus Petrus Domino ſe humilians aiebat: Recede à me Domine, quoniam homo peccator ſum. Vel ſicut ille Centurio ad eundem Dominum mittens, dicebat: Non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum: quia nec meipſum dignum exiſtimaui ad te venire. Vel ſicut S. Elizabeth ad ipſam beatam locuta eſt Mariam, dicẽs: Et vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me. Sic & Ioſeph iuſtè humilians ſeſe in omnibus, cauebat & timebat ſibimetipſi tantæ ſanctitatis coniunctionem adhibere: & idcircò volebat eam occultè dimittere: Dimittam eam, dicens, & à me longè faciã eam, & à cognitione mea. Maior eſt enim eius dignitas, ſuperexcellit eius ſanctitas, nec meæ cõgruit indignitati: ideò volebat eam occultè dimittere. *Hæc autem eo cogitãte, Angelus Domini per viſum apparuit ei, dicẽs: Quid dubitas ô Ioſeph?* quare imprudenter cogitas? quare irrationabiliter meditaris? Deus eſt enim qui generatur, virgo quæ generat. Huius generationis miniſter es, & non largitor: ſeruus, & non dominus: mancipium, & non Plaſmator. Propter eà miniſtra, ſerua, cuſtodi, fer curam: intende & huic qui naſcitur, & huic quæ generat. Etenim ſi tibi vxor nominatur, ſi deſponſata tibi eſſe dicitur, non tamen tibi vxor eſt, ſed Dei vnigeniti electa mater eſt. Propterea Ioſeph fili Dauid, qui has promiſsiones accepit, cui iſta fidelia data ſunt teſtamenta, Ioſeph fili Dauid, non tantùm ſecundùm carnem, ſed & ſecundùm ſpiritum, Ioſeph fili Dauid. Si enim filius Dauid, iuſtè & hæres eius tanquam filius patris. Ideò in hæreditatem accipe ea, quæ illi promiſſa ſunt, teſtamenta fidelia. *Ioſeph fili Dauid, ne timueris accipere Mariam coniugem tuam.* Ne timueris, ne trepidaueris, ne conturberis: ſed ſecurus & intrepidus accipe eam, ſecundum legis preceptum vxorem tibi nominatam, ſed ſecundùm nuptiarum conſuetudinem & coniunctionem longè alienam. Accipe ergo eam ſicut commendatum cœleſtem theſaurum, vt deitatis diuitias, ſicut pleniſsimam ſanctitatem, ſicut perfectam iuſtitiam. Accipe eam ſicut vnigeniti manſionem, ſicut honorabile templum, ſicut domum Dei, ſicut creatoris omnium propriã, ſicut regis ſponſi cœleſtis domum immaculatam. Ita ergo Ioſeph fili Dauid, ne timueris accipere eam tibi commendatam, tuæ religioſitati creditam. Serua, fer curam, attende, fugiens ab Herode, duc in Aegyptum: iterum remeans poſt Herodis mortem, deduc in terram Iſraël. Ne timueris accipere Mariam coniugem tuam. Coniugem audiẽs, non expaueſcas, nec conturberis, nec tu, nec quiſquam ſequentium vſque in conſummationem ſeculi. Coniugem eam dico propterea, vt diabolo virginitatem eius occultem, & vt Iudæorum prauitatem excludam atque deijciam, vt legis inſtituta non deſtruam: & in conſequentibus demonſtrabo, quòd iſta nec tua coniunx ſecundùm conſuetudinem coniugij habeatur, nec iſte qui generatur, tuus filius eſſe credatur. *Quod enim naſcetur ex ea, de ſpiritu ſancto eſt.* Quia ſcilicet cooperator huius natiuitatis ſpiritusſanctus eſt: nam vnigenitus filius, qui ante ſecula ineffabiliter ex ſolo patre natus eſt, iam ſeculi appropinquante fine, ex voluntae patris in humano corpore, ſancto cooporante ſpiritu, inter homines venit. Iſte eſt, de quo ſcriptura prænunciauit, dicẽs: Puer natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis. Patris etenim vnigenitus filius, ex virgine generatus eſt, vt illam virginem priorem Euam quæ ceciderat, iterum renouaret atq; erigeret: & qui per prauam voluntatem filij effecti fuerant diaboli, per adoptionem gratiæ filios efficeret Dei. *Pariet, inquit, filium, & vocabis nomen eius Ieſum.* Virgo generat, & tu hunc genitum vocabis Ieſum, qđ interpretatur Saluator. *Ipſe enim ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum.* Vocabis, ait, nomen eius hoc, quod antè fuit, quod ante ſecula nominatum eſt. Non tu ei impones nomen, nec ex te ei vocabulum conſtitues: ſed nomina & voca exultando Ieſum, id eſt, Saluatorem. Saluatorẽ cum eſſe teſtare, neque ex tempore cœpiſſe ſaluare, ſed iam antiquiſsimum ſaluatorem. Ipſe enim ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum. Duo enim per hoc verbum præclara deſignantur, quòd & Deus fuerit & Dominus prius ante incarnationem Chriſtus, & quòd populus eius ab eo ſaluandus, iam tunc annunciabatur. Et ideò dictum eſt: Ipſe enim ſaluum faciet populũ ſuum à peccatis eorum, vt verè Deus. Dei enim eſt virtutis, à peccatis ſaluare, vel peccata dimittere. Iſte ergo filius Dei habens populum ſuum, ipſum venit, vt dictum eſt, liberare à peccatis, atq; ſaluare, ſiue ex Iudæis, ſiue ex gentibus: de quo ipſe iam per prophetam fuerat elocucus, dicens: Dominus dixit ad me, filius meus es tu: ego hodiè genui te.

Ioſeph cur voluerit S. Mariam dimittere.

Luc. 5.

Mat. 8.

Luc. 1.

Egregium S. Mariæ encomion.

Eſai. 9.

Pſal. 2.

te. Poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatẽ tuam, & poſſeſsionem tuam terminos terræ. Ipſe ſaluabit populum ſuum à peccatis eorũ, ſanguine videlicet ſuo cunctos redimens, morte ſua de mortis eos liberans poteſtate. Ipſe ſaluabit, hoc eſt, erit ſaluator omnium hominum fidelium atq; credentium. *Hoc autem totum factum eſt.* Quod totum? Hoc de vnigeniti deſcenſione, hoc de iſta Domini incarnatione, hoc de angeli ad virginem deſtinatione, hoc de ipſius virginis deſponſatione vel caſtitate. Hoc enim totum factum eſt ad totius mundi ſalutem: hoc totum factum eſt, vt vnum compleretur, vt vnũ conſummaretur. Quid illud? Quòd virgo genuit, quòd virgo permanſit, quòd mater fuit, & intacta virgo perſeuerauit. *Ecce virgo in vtero concipiet.* Audite quod dicit omnes filiæ Euæ: audite omnes vos, quæ hæreditatem doloris & triſtitiæ poſt illã & ex illius condemnatione ſumpſiſtis, vos quæ in triſtitia generatis filios, vel magis vos, quæ concupiſcentiã corruptibilẽ nõ timuiſtis: audite & lætamini, audite & conſolamini, audite quòd virgo in vtero accipiet, non ex deſiderio partum concipiens: neq; ſerpentis perſuaſione decepta eſt, neq; eius afflatibus venenoſis infecta eſt: ſed virgo in vtero accipiet, prædicationem angeli ſuſcipiens, prophetarum teſtimonia aſſumens. Virgo in vtero accipiet, vt Deum dignanter incarnatum, ad mundi pariat ſalutem. Ecce, inquit. Hoc ipſum quod dicit, Ecce, admirantis eſt tanti myſterij magnitudinem, vt omnes velut de ſumno ſuſcitans, ad hoc dictum euigilet. *Ecce virgo, dicit, in vtero accipiet, & pariet filium.* Ad colligandum illum fortem armatum, ad cõculcandum ſerpentis impij caput, ad cõterendas vires eius, ad prædam eius diripiendam, adq; captiuitatem populi ſui conuertendam, pariet filium, ad denuò reparandũ Adam, ad inobedientiam Euæ per Mariæ obedientiam excludendam, ad erigendum iacentium genus, quod per mulieris temerariam credulitatem fuerat deiectum. *Et vocabunt nomen eius Emmanuel, quod eſt interpretatum, Nobiſcum Deus.* Vocant nomen eius priùs angeli, pſallentes in eius generatione atq; gaudẽtes, ſicut Deum omnium & regem pacis, ad homines venientem. Deinde apoſtoli, vnigeniti Dei dominationem atq; virtutem omnibus gentibus prædicantes. Adhuc & ſancti martyres, contra ignes & gladios vſq; ad mortem reſiſtentes. Deinde cuncti credentes, hoc ipſum nomen vſque ad conſummationem ſeculi memorantes atq; laudantes. *Et vocabunt nomen eius Emmanuel, quod eſt interpretatum, nobiſcum Deus.* Qui vocabunt, niſi iuſti, quorũ vocabitur in terra nomen nouum, non ſicut priùs in figuris et imaginibus, ſed facie ad faciem apparentem? Nobiſcum Deus. Abrahæ patri credentiũ tribus horis temporis, licẽt non ꝑ ipſam ineffabilem deitatis ſubſtantiam, ſed potiùs per angelicam ſpeciem à meredie viſus eſt: nobis trigintatribus annis in terra apparuit, & cum hominibus conuerſari dignatus eſt. Iacob etiam breui tempore per angelum nihilominùs apparuit colluctans cum eo, quique ſe ab eo ſuperari permiſit, vt hunc mundicordem meritò benediceret, atque Iſraël nominaret. Nobiſcum Deus, ampliùs magis pro nobis magnificum certamen adimplens, & vſque ad mortem accedens, vt morte ſua mortem occideret, & benedictionem ac immortalitatem mundo corde populo condonaret, qui fiducialiter dicit, Nobiſcum Deus, per euangeliſtarum & apoſtolorum prædicationem, per ſui ſancti corporis & ſanguinis ſacramentum, per glorioſæ crucis ſignaculum. Per iſta ergo omnia nobiſcum Deus, & ad nos atq; in nobis, ſicut ipſe ait: Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſq; ad conſummationem ſeculi. Qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat in ſecula ſeculorum, AMEN.

Euigilet, pro, expergefaciat.

Gen. *Gen.* *Nobi vt ſit* *Mat.*

DE EADEM VIGILIA,
HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Cùm eſſet deſponſata Mater Ieſu Maria Ioſeph. &c. Matthei 1.

PRimùm autem qrærendum eſt, cur beata Maria deſponſata fuerit, quæ ante partũ virgo, in partu virgo, & poſt partum virgo, nunquam viro cognita erat. Multæ enim ex hoc rationes reddi poſſunt. Si enim virum non habuiſſet, & grauida videtur, nulla ei excuſatio ſubuenire poſſet, vt quaſi adultera nõ lapidaretur. Quis enim ei crederet ſine viro concepiſſe? quis ei crederet de ſpiritu ſancto eius vterum intumuiſſe? Erat enim hoc inuſitatum & ſine exemplo. Melius ergo fuit, vt ſemper virgo, ad tempus nõ virgo putaretur, quàm accuſata ſecundùm legem lapidaretur. Non .n. violatur virginitas falſa opinione. Occiditur autem innocens plerunq; falſa accuſatione. Poterat enim Dominus & aliter matrem ſuam non ſolùm ab iniuſta damnatione, verùm & à falſa opinione defendere ſi vellet, qui ſemper in poteſtate habuit facere quicquid vellet. Cur autẽ hæc magis voluerit, ipſe ſcit, non ego. Sic ei placuit: placeat igitur & nobis. Indigebat præterea viri auxilio multis modis virgo Maria, quia ſecundùm Dei diſpoſitionem in Bethleem paritura erat, & eam ſimul cum filio in Aegyptum fugere oportebat: ſic enim à Deo fuerat diſpoſitum, ſic à prophetis anteà nunciatum: ſic futurum erat, & mutari non poterat. Hæc eſt igitur cauſa, cur deſponſata fuerit. *Cùm autem eſſet deſponſata mater eius Maria Ioſeph, antequàm conuenirent, inuenta eſt in vtero habens de ſpirituſancto.* Quæritis fortaſſe, qualis mater: quærite priùs, qualis filius. Non habet filius in hominibus parem

S. M cur d ſata.

parem, non habet mater in mulieribus ſimilem.
Pſal. 44. Can. 6. Specioſus ille præ filijs hominum: ſpecioſa illa quaſi aurora conſurgens. Fecit ille matrē ſuam, quód nemo alius fecit: peperit illa filium & virgo permanſit: quod nulla alia fecit: Fuit ille antequam mater, non fuit iſta antequā filius. Quid enim horū mirabilius tibi eſſe videtur? vtrumque enim mirabile eſt: quia nec priùs nec poſteriùs factum eſt. *Antequam conuenirent, inquit, inuenta eſt in vtero habens de ſpiritu ſancto.* Quid eſt, Antequam cōuenirent? antè quàm ſimul in vna domo habitarent: nondum enim conuenerant, nondum ſimul habitabant. Ille in ſua, & illa adhuc in ſua domo manebat. *Et tamen inuenta eſt in vtero habens de ſpiritu ſancto.* Quęrerem ego à quo inuenta fuiſſet, ſi tales inuenire difficile eſſet. Multa enim ſigna ſunt, quibus grauidæ mulieres cognoſcuntur. Videbatur grauida ab ijs, qui ei familiares erant: nemo tamen eam ſuſpectam habebat, quoniam deſponſatā eſſe ſciebant. Intellexit hoc tandem Ioſeph, & ſponſam ſuam grauidam eſſe cognouit: mirabatur igitur, & circa ſponſam ſuā zelotypia mouebatur. Quid faceret? prodere eam timebat, ne occideretur: dimittere eam cogitabat, quod & ſibi facile, &
Deut. 24. periculoſum eſſe ſentiebat: daret enim ei libellum repudij. Sic enim præcipit lex. Hoc eſt autē quod ſequitur: *Ioſeph autem vir eius, cùm eſſet iuſtus, & nollet eam traducere, voluit occultè dimittere,* quam accuſare nolebat. Nolebat eam traducere in domum ſuam, quam videbat grauidam eſſe de non ſuo. *Hoc autem eo cogitante, ecce angelus Domini in ſomnis apparuit ei dicens: Ioſeph fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugē tuam.* Cùm, inquit, ita cogitaret, cùm his anguſtijs æſtuaret, cùm quid faceret, dubitaret: ecce angelus Domini, ecce nuncius cœleſtis, ecce Gabriel conſiliator virginis, eiuſque conſcius caſtitatis, cui hæc ſecreta erant commiſſa, cui hæc myſteria reuelata fuerāt, apparuit Ioſeph in ſomnis, & benè quidem in ſomnis. Si enim Ioſeph non dormiſſet, ſi extra ſe non fuiſſet, ſi mentis oculos apertos habuiſſet, ſi ſolem, qui iam in Maria oriebatur, ſpiritu ſancto reuelante cognouiſſet, proculdubiò nihil tale cogitare potuiſſet. Audiamus autem quid angelus dixerit: *Ioſeph fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugē tuam.* Noli, inquit, timere, noli dubitare: tolle hanc zelotypiam, pelle ſuſpectionem: non eſt vt cogitas, nondum cognoſcis hanc virginem, nondum benè vidiſti Mariam coniugem tuam. Ipſa .n. eſt templum Dei, ipſa eſt porta cœli, ipſa eſt Domina tua, quam putas eſſe ſponſam tuam. Accipe igitur eam, iam nunc quaſi dominam, non quaſi coniugem: accipe eam, non tibi traditam, ſed commodatam. Sis ei obediens, non imperans vt maritus. Quare hoc? Vis audire quare? *Quia quod in ea natum eſt, de ſpiritu ſancto eſt.* Sufficiebat hoc audire, ſufficiebat & credere. Non quæramus qualiter de virgine incarnatus, & qualiter de ſpiritu ſancto natus eſt Chriſtus. Credidit enim virgo Maria & concepit. Hoc enim teſtatur Elizabeth: Beata, inquit, quæ credidiſti, quia perficientur in te ea, quæ dicta ſunt Luc. 1.
tibi à Domino. Credidit enim virgo, & operante ſpiritu ſancto, verbum caro factum eſt. *Pariet autem filium, & vocabis nomen eius Ieſum.* Quare autē tali nomine vocetur, protinùs ſubinferens ait: *Ipſe enim ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum.* Manifeſtum eſt igitur, quia Saluator interpretatur.

IN EPISTOLAM PRIMAE MISSAE NATIVITATIS Domini Concio exegetica.

Adeſt iam dilectiſsimi, vt verbis vtar beatiſsimi illius Leonis Papæ, eius nominis primi, dies ille, quando in Chriſto ipſa ad peccatores miſericordia, ipſa ad errantes veritas, ipſa ad mortuos vita deſcendit, vt verbum illum coæternum et coęquale genitori, in vnitatē deitatis ſuæ naturam noſtræ humilitatis adſumeret, & Deus de Deo natus, idem etiā homo de homine naſceretur. Magna ſe igitur nobis hodie offert occaſio lætandi, tanta nobis gratuita Dei benignitate oblata gratia: ſed interim tamē neceſſe eſt, vt hæc lætitia non de carne ſit, ſed de ſpiritu: non huius mundi, ſed Dei: vt ex animo gaudeamus nobis natū, nobis datum filium Dei, at nihilo minùs quid ipſa ſua natiuitate nobis inſinuet attentiùs conſideremus, & ardentibus animis imitandum ſuſcipiamus. Eò cùm vel maximè nos inuitet & extimulet ea lectio, quæ hoc die in primo Miſſæ ſacro recitatur, eam exponendam ſuſcepimus, ſpe bona freti, fore vt eius expoſitio nonnihil vobis vtilitatis adducat. Habetur autē in Epiſtola ad Titū his verbis: *Apparuit gratia Dei Saluatoris noſtri omnib. hominib. &c.* Magna ſanè & inſignis, prorſuſque gratuita gratia, quæ apparuit in Chriſto, quādo is ꝓpter nos miſeros factus eſt homo, vt nos cum Deo patre in gratiam reſtitueret. Quis hanc gratiam vllis poſſit verbis conſequi? quis vel dignè æſtimare ſufficiat? Totum hoc gratiæ fuit, & quidem prorſus gratuitæ. Non eſt quòd iſthuc ſuis meritis tribuāt homines. Gratia ſaluati eſtis, ait alibi idem Apoſtolus, ꝑ fidē (& hoc non ex vobis, Dei enim donum eſt) non ex operibus, vt ne quis glorietur. Agnoſcimus gratiam, amplectimur gratiam, & quoad poſſumus, tantæ gratiæ totis animi viſceribus gratias agere non ceſſamus. Sed num hîc iam ſubſiſtendum eſt, num in hac Dei gratia ita acquieſcendū, vt nos interim ceu curis omnib. vacui, in vtranq; aurem ſecuri dormiamus? Minimè gentiū: Audiuimus apparuiſſe omnib. hominibus, Iudæis, ethnicis, ſeruis, liberis, maribus, fœminis,

Serm. de Natiu. Domini.
Tit. 2.
Epheſ. 2.

minis, græcis, barbaris &c. gratiam Dei ſaluatoris noſtri, & illa gratia cum Deo reſtituti ſumus in gratiã, quod nullis meritis noſtris fieri poterat: ſed quemadmodũ in Epiſtola ad Epheſios mox addit Apoſtolus ad ea verba, quæ inde paulò antè citauimus, etiam iſta: Ipſius enim factura ſumus, creati in Chriſto Ieſu in operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in illis ambulemus: ita & in hac ad Titum Epiſtola è veſtigio ſubiungit: *Erudiens nos, vt abnegantes impietatem & ſecularia deſideria, ſobriè, & iuſtè, & piè viuamus in hoc ſeculo, &c:* Vbi quis non videat ab ira Dei liberatos quidẽ nos eſſe gratuita ipſius Dei gratia, ſed poſtquam per baptiſmum, cuius virtus omnis ex Chriſti ſanguine proficiſcitur, Deo recõciliati ſumus, iã deinceps id à nobis exigi, vt in ea reconciliatione permaneamus, & in Dei gratia in dies creſcamus: qđ fieri nõ poteſt, niſi vitiorum profligatione, & ſedula virtutũ & bonorũ operũ exercitatione. Sed nec hîc tamẽ quicquã Deo gratum præſtare poſſumus ex nobiſipſis, dicẽte Domino, Sine me nihil poteſtatis facere, putà, quod Deo gratum ſit: at tamen quia bona quæ agimus, Deo nos adiuuante & vires ſuppeditante agimus, grata ſunt Deo opera noſtra, & habent meritum vitę æternæ, non ex nobiſipſis: ſed ex gratuita Dei promiſſione, & ex dignitate gratiæ ea per nos, nõ tamẽ ſine nobis, efficiente. Faceſſat ergo omnis praua opinio. Certum eſt gratuita Dei gratia ſaluos nos fieri in baptiſmo, vbi nõ tam humanorũ operũ merita, quã Chriſti ſanguis operatur: at nihilo minùs certum eſt rectiſſimè dictum ab Apoſtolo de ijs, qui iã baptizati ſunt, Non coronabitur, niſi qui legitimè certauerit. Cùm ergo multa ſeſe offerant homini iam per gratiam renato & iuſtificato certamina, tum falſarum opinionũ & errorum, tũ improbarum cupiditatũ & flagitiorum, neceſſe eſt, vt qui iã renatus eſt & Chriſti ſanguine expiatus, perpetuum ſuſcipiat bellum aduersùm iſtiuſmodi, & quemadmodum Chryſoſtomus ait, abneget impietatem, id eſt, peruerſa dogmata: itemq; ſecularia deſideria, hoc eſt, ſceleſtã atq; improbam vitam. Hoc opus, hic labor eſt: ſed conſolatur nos Apoſtolus, dicẽs. Vnuſquiſque propriã mercedem accipiet ſecundùm ſuũ laborem. Inde eſt, quod Dominus ait: In domo patris mei manſiones multæ ſunt, nimirùm ꝓpter diuerſitatem meritorum. Stella enim ab ſtella in claritate differt: ſic erit & reſurrectio mortuorum. Non ibi ſola fides examinabitur, ſed etiã opera: immò verò ſi baptizatis opera defuerint, audient à iuſto iudice, Ite maledicti in ignem æternum. Eſuriui enim, & non dediſtis mihi manducare &c. Non hîc multis opus eſt concertationibus: tantùm in ſeipſum quiſq; deſcendat, inueniet in ſeipſo multam materiam pugnandi contra ſeipſum. Et hæc pugna finem non habet, licèt ſit Deo diſponẽte modò remiſſior, modò acrior, donec ſpiritus hos regit artus. Caro enim concupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem. Sed tamen conſolatione plenum eſt, quod ait Apoſtolus, Non eſt damnatio his, qui ſunt in Chriſto Ieſu, qui non ſecundùm carnem ambulant: id eſt, qui tametſi ſentiunt veteris hominis impugnationes, tamen illis non obſequuntur. Sed vt illis non obſequantur, magni laboris eſt. Itaque Deus bonus & iuſtus, qui ſolus laborem & dolorem conſiderat, gratuita bènignitate ſua dignatus eſt eiuſmodi pro pietate ſuſceptis laboribus noſtris æternã polliceri mercedem: qua eius pollicitatione nos freti, certi ſumus bona opera apud ipſum ſempiternũ habitura pręmiũ: porrò ſola, nuda & ocioſa contentos fide, cum dæmonibus æterno affligendos ſupplicio. Ait ergo Apoſtolus, & quidem Apoſtolico ſpiritu: Vt abnegantes impietatem & ſecularia deſideria (quæ exponens Apoſtolus Ioannes, Omne, inquit, quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, & concupuſcentia oculorũ, & ſuperbia vitæ) ſobriè, & iuſtè, & piè viuamus in hoc ſeculo, ſobriè, erga nos: iuſtè, erga proximos: piè erga Deum. Hoc loco pro ſobriè, Hieronymus legit, pudicè: Ambroſius temperanter. Chryſoſtomus, vides, inquit, ſobrietas non modò abſtinentiam fornicationis indicat, verũ perturbationũ quoq; relinquarũ. Ita ſecundùm Chryſoſtomũ generalẽ hîc ſobrietas habet ſignificationẽ, vt ſit continẽtia & abſtinentia quædã nõ tantùm in illis voluptatibus, quę tactu percipiũtur, ſed etiã in appetendis diuitijs & alijs. Immo hũc in locum Chryſoſtomus ſcribens, vel maximè perſtringit auaros, dicẽs eos fornicatoribus fœdiores atq; impotentiores eſſe. Deinde etiã iuſtè viuendũ eſt erga proximos. Iuſtitiæ officia ſunt, inquit Lactãtius, humanitas, æquitas, miſericordia. Expulſio autem iuſtitiæ, vt ibidem paulò infrà ait, nihil aliud, quàm deſertio diuinæ religionis putanda eſt: quæ ſola efficit, vt homo hominem charum habeat, eumque ſibi fraternitatis vinculo ſciat eſſe conſtrictum: ſiquidem pater idem omnibus Deus eſt, vt Dei, patriſque communis beneficia cum ijs, qui non habent, partiatur: nulli noceat, nullum premat: non fores claudat hoſpiti, nõ aurem precanti: ſed ſit largus, beneficus, liberalis: quas regias eſſe laudes Tullius exiſtimauit. Hæc eſt profectò iuſtitia, &c. Idem rurſus alibi, Secundùm, ait, iuſtitiæ officium eſt, hominem agnoſcere velut fratrem. Si enim Deus fecit, & vniuerſos ad iuſtitiam, & ad vitam æternam pari conditione generauit, fraterna vtique neceſſitudine cohæremus: quam qui non agnoſcit, iniuſtus eſt. Et infrà: Radix iuſtitiæ, & omne fundamentum æquitatis eſt illud, Vide vt ne facias vli, qđ pati nolis: ſed alterius animum de tuo metieris. Si acerbũ eſt iniuriã ferre, & qui eã fecerit, videtur iniuſtus, transfer in alterius perſonã, quod in te ſentis, & in tuã, qđ de altero iudicas

Marginal notes (left): Epheſ. 2. — A Baptiſmo quid agendum Chriſtiano. — Ioan. 15. — 2. Tim. 2. — 1. Cor. 3. — Ioan. 14. — 1. Cor. 16. — Matt. 25. — Gal. 5.

Marginal notes (right, partly cut off): Rom — Pſal. — 1. Io — Li. — Offi. Iuſti. — In de iuſti. cult.

cas:& intelliges tam te iniuſtè facere,ſi alteri noceas,quàm alterum ſi tibi. Hæc Lactantius. Poſtremò etiã piè viuere iubemur. Hoc præcipuè erga Deũ curandũ eſt, à quo habemus quicquid & ſumus & poſſumus: vt iure meritoq; totũ id quod ſumus & poſſumus, in eius cultũ conferre debeamus. Et hæc eſt pietas, verus Dei cultus, qui fide, ſpe & charitate cõſtat. Sed eheu,quàm hodiè neq; ſobriè, neq; tẽperanter erga ſeipſos, non iuſtè erga proximos, non piè erga Deũ viuunt homines? Non eſt ergo, quod ij expectent beatam ſpem,id eſt,beatã immortalitatem. Rectè.n. D. Hieronymus hunc Apoſtoli locũ interpretans,Pietas,inquit,expectat beatam ſpem & aduentum gloriæ magni Dei & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti. Sicut enim impietas magni Dei reformidat aduentum: ita ſecura de opere ſuo & de fide illum pietas preſtolatur. Hæc Hieronymus. Sobriè ergo, & iuſtè, & piè qui viuit, expectat beatam ſpem & aduentum gloriæ magni Dei, qui eſt Chriſtus iudex viuorũ & mortuorum, qui reddet vnicuiq; ſecundùm opera eius. Qui autem ſolam profeſsionem fidei habet ſine bonis operibus,vt in hunc locum ſcribens ait Ambroſius, eius ſpes fruſtrata eſt. Vident hìc iam Chriſtiani omnes, quibus ſtudijs dediti eſſe debeant: nempe ſobrietati,iuſtitiæ,pietati, vnde naſcitur expectatio futuræ beatitudinis. Væ ergo illis, qui toto pectore mũdi huius voluptatibus & vanitatibus dediti ſunt: quos certa manet damnatio, niſi reſipiſcant.Sequitur in Apoſtolo: *Qui dedit ſemetipſum pro nobis.* Magnũ hoc & ſtupendũ eſt beneficiũ, quòd cùm nos morti ſempiternę addicti eſſemus,Dei filius peccata noſtra in ſe transtulit, & pœnas ijs debitas ipſe luit. Sed cur tandem id fecit? An verò, vt iam nos ſupini & oſcitantes, nullã noſtræ ſalutis curam geramus? Minimè ſanè: *ſed vt nos redimeret ab omni iniquitate,* id eſt,incomparabili precioſi ſanguinis ſui precio liberaret ab omni impietate. Indignisſimum ergo fuerit ſemel à peccati iugo liberatos, iterum peccati ſeruos fieri. *Et mundaret ſibi populum acceptabilem,* id eſt, egregium & peculiarem. Peculiaris autem tunc eſſe poſſet, inquit D. Hieronymus,ſi bonorum operum æmulator exiſteret. Hoc enim ſubdit Apoſtolus, *ſectatorem bonorum operum,* qđ Hieronymus ex Gręco vertit æmulatorem,cuius vocis emphaſim vrgens Chryſoſtomus, Vides,inquit,vt non ſimpliciter à nobis opera virtutum exigantur? Addidit nempe ſectatorem, Græcè ζηλωτὴν, hoc eſt,magna cum alacritate,atque ingenti ſtudio & animo, virtutis opera capeſcentem: qua in re vehementia quædam adſit neceſſe eſt. Ad hoc enim, vt Ambroſius ait, Chriſtus nos redemit, vt puram vitã ſectantes, repleti operibus bonis, regni Dei hæredes eſſe poſsimus. Hoc igitur curandum eſt omnibus è religione Chriſtianis, vt peccatis omnibus in baptiſmo ſe nouerint eſſe mortuos, atque iam inde à baptiſmo ſtudeant ambulare in nouitate vitæ,quod fit alacri & feruenti executione bonorum operum. Interim verò ſi nonnunquam labi in peccata contingat, meminerint illius dicti Apoſtolici: Si quis peccauerit, aduocatũ habemus apud patrem Ieſum Chriſtum iuſtum:& ipſe eſt propiciatio pro peccatis noſtris. Sed huius tamen propiciatione aduocati ita gaudeant, vt non dubitent ſibipſis quoq; agendam pœnitentiã.Habent igitur toto vitæ ſuæ ſpatio Chriſtiani omnes ſatis ſuperq; quod agant. Mundatus es ab omni iniquitate in baptiſmo: ſed remanet fomes peccati, quædam pronitas in peccatum: aduerſùm hanc luctamen ſumendum moleſtum & perpetuum,quod ni facias,relaberis in priſtinam peccati ſeruitutem,& Chriſtus nihil tibi contulerit, niſi rurſum ad pœnitentiæ remedia reuerſus, ad nouum contra vitia certamen te accingas. Non eſt quod putes futuræ beatitudinis immenſam gloriam ocio torpentibus & luxu diffluẽtibus obuenturam. Accingere igitur ad ſectanda bona opera feruenti ſpiritu, & hunc ſpiritum foue quotidianis bonorum operum exercitijs: ſine alios ſuos inanem & ridiculam iactare fidem: tu tuam erga Deum viuam fidem ſtudioſa mandatorũ eius executione declara. Qui enim ſe dicit noſſe Deum, & mandata eius non cuſtodit, mendax eſt. Si quis autem diligit me, ait Chriſtus ipſe, ſermones meos ſeruabit. Ideo idem iam aſcenſurus in cœlum,dixit ad diſcipulos ſuos: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritusſancti, docentes eos ſeruare omnia quæcunque mandaui vobis. Quæ cùm ſint extrema verba Saluatoris noſtri, iam ex hoc mundo ad Patrem demigrantis, nõ debent ſurda aure accipi, ſed accuratiſsimè expendi & diligentiſsimè obſeruari. Et quanuis non abſque magno labore fieri poſsit, quod ait, ſeruare nos debere omnia quæcunque mandauit Apoſtolis:non tamen is labor ſubterfugiendus eſt,niſi velimus à regno Chriſti excludi.Sed idem Dominus,qui tam multa & magna exigit à credentibus,tot rurſus tamq; præclaris & eximijs nos conſolatur promiſsionibus,ſuam quoque in hac vita laborantibus fidiſsimam gratiæ opem pollicetur,vt non poſsimus niſi impudentiſsimè pro ipſo ſubeundos labores recuſare.Bonum ergo facientes non deficiamus: ſuo enim tempore metemus non deficientes, quando vnuſquiſq; propriam mercedem accipiet ſecundum ſuum laborem. Deniq; in præſenti lectione addit Apoſtolus: *Hæc loquere & exhortare.* Vbi perſtringit illos, qui perpetuò lactant auditores vana fidei ſolius iactatione, cùm tamen nihil æquè populo inculcandum ſit, quàm vt fidẽ ſuam optima viuendi ratione & alacri bonorum operum ſtudio, vitiorum mortificatione, virtutum exercitatione, & omni pietate declarent, alioquì proculdubiò nullum habituri

Sola fidei profeſsio ſpe ſua fruſtratur.

In Tit. cap. 2.

1. Ioan. 2.

Certandũ homini perpetuò.

1. Ioan. 2.

Ioan. 14.

Mat. 28.

Gal. 6.

cum illo conſortium, qui hodiè dignatus eſt propter nos homo naſci ex virgine, vt nos ad amiſſam cœli beatitudinem poſtliminiò reduceret: cui cum patre & ſpirituſancto omnis eſt honor & gloria per infinita ſecula, Amen.

IN NOCTE NATIVITATIS DOMINI. Luc. 2.

In illo tempore. Exijt edictum à Cæſare Auguſto, vt deſcriberetur vniuerſus orbis. Hæc deſcriptio prima facta eſt à præſide Syriæ Cyrino. Et ibant omnes vt profiterentur, ſinguli in ciuitatem ſuam. Et rel. Homilia beati Gregorij Papæ. Eſt Homilia 8. in Euangelia.

QVia largiente Domino, Miſſarum ſolennia ter hodiè celebraturi ſumus, loqui diù de Euágelica lectione nõ poſſumus: ſed nos aliquid breuiter dicere, redemptoris noſtri nauitas ipſa compellit. Quid eſt, quòd naſcituro Domino mũdus deſcribitur, niſi hoc quòd apertè monſtratur, quia ille apparebat in carne, qui electos ſuos abſcriberet in æternitate? Quo contrà de reprobis per prophetam dicitur: Deleantur de libro viuentium, & cum iuſtis non ſcribantur. (*Pſal. 68.*) Qui bene etiã in Bethleem naſcitur. Bethleem quippe domus panis interpretatur. Ipſe nanq; eſt qui ait: Ego ſum panis viuus, qui de cœlo deſcendi. (*Ioan. 6.*) Locus ergo in quo Dominus naſcitur, domus panis antè vocatus eſt: quia futurum profectò erat, vt ille per materiã carnis appareret, qui electorũ mẽtes interna ſatietate reficeret. Qui non in parentũ domo, ſed in via naſcitur: vt profectò oſtenderet, quia per humanitatem ſuã quam aſſumpſerat, quaſi in alieno naſcebatur. Alienum videlicet, non ſecundùm poteſtatem dico, ſed ſecundùm naturam. (*Ioan. 1.*) Nam de poteſtate eius ſcriptum eſt: In propria venit. In natura etenim ſua ante tempora natus eſt, in noſtra venit ex tẽpore. Qui ergo æternus permanens, temporalis apparuit, alienũ eſt vbi deſcendit. (*Eſai. 40.*) Et quia per prophetam dicitur, Omnis caro fœnũ: factus homo, fœnum noſtrũ vertit in frumentum, (*Ioan. 12.*) qui de ſemetipſo ait: Niſi granum frumenti cadens in terram mortuũ fuerit, ipſum ſolum manet. Vnde & natus in præſepio reclinatur, vt fideles omnes, videlicèt animalia ſancta, carnis ſuæ frumẽto reficeret, ne ab internæ intelligentiæ pabulo ieiuna remanerẽt. Quid aũt eſt hoc, ꝙ vigilantibus paſtoribus angelus apparet, eoſq; Dei claritas circunfulget: niſi quod illi præ cęteris videre ſublimia merentur, qui fidelibus gregibus pręeſſe ſolicitè ſciunt, dumq; ipſi piè ſuper gregem vigilant, diuina ſuper eos gratia largiùs coruſcat. Regem verò natum angelus nunciat, eiuſq; voci angelorum chori concinunt, & congaudẽtes clamant: Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Priùs quippè quàm redemptor noſter ꝑ carnẽ naſceretur, diſcordiã cum angelis habuimus, à quorũ claritate atq; munditia, ꝑ primæ culpæ meritũ, & ꝑ quotidiana delicta longè diſtabamus. Quia .n. peccando extranei eramus à Deo, extraneos nos à ſuo conſortio deputabant angeli, ciues Dei. Sed quia nos cognouimus regem noſtrum, recognouerũt nos angeli ciues ſuos. Quia enim rex cœli terram noſtræ carnis aſſumpſit, infirmitatem noſtram illa iã angelica celſitudo non deſpicit. Ad pacem noſtram angeli redeũt, intentionem prioris diſcordiæ poſtponunt: & quos priùs infirmos abiectoſq; deſpexerant, iam vt ſocios venerãtur. Hinc eſt enim, quòd Lot & Ioſue angelos adorant, nec tamẽ adorare prohibentur: (*Gene. Ioſ.*) Ioannes verò in Apocalypſi ſua adorare angelum voluit, ſed tamen idem hunc angelus, ne ſe debeat adorare compeſcit, dicens: Vide ne feceris, conſeruus enim tuus ſum & fratrum tuorum. (*Apoc. & 21.*) Quid eſt, quòd ante redemptoris aduẽtum angeli ab hominibus adorantur, & tacent: poſtmodùm verò adorari refugiunt, niſi quòd naturã noſtram, quàm priùs deſpexerant, poſtquàm hanc ſuper ſe aſſumptã conſpiciunt, proſtratam ſibi videre pertimeſcunt? Nec iam ſub ſe velut infirmam contemnere auſi ſunt, quam ſuper ſe videlicèt in cœli rege venerantur: nec habere dedignantur hominẽ ſocium, qui ſuper ſe adorant hominem Deum. Curemus ergo fratres chariſsimi, ne qua nos immunditia polluat, qui in æterna præſcientia & Dei ciues, & angelis æquales ſumus. Vindicemus moribus dignitatẽ noſtram. Nulla nos luxuria inquinet, nulla nos turpis cogitatio accuſet: non malitia mentẽ mordeat, non inuidiæ rubigo conſumat, non elatio inflet, non ambitio per terrena oblectamenta dilaniet, non ira inflammet. Dij etenim vocati ſunt homines. Defende ergo tibi, ô homo, contra vitia honorem Dei, quia propter te factus eſt Deus homo.

DE EADEM NOCTE AC EVANGELIO Luc. 2. HOMILIA

venerabilis Bedæ presbyteri. Habetur inter Homilias hyemales de Sanctis. Tom. 7.

AVdiuimus ex lectione Euangelica fratres chariſsimi, quia naſcituro in mundũ redemptore mundi, Deo et Domino noſtro Ieſu Chriſto, exijt edictũ à Cæſare Auguſto, qui tũc mundani regni apicẽ tenebat, vt mũdus deſcriberetur vniuerſus. Quod nõ caſu contigiſſe putandũ eſt, ſed certiſsima diſpenſatione eiuſdẽ noſtri redemptoris intelligẽdũ eſſe prouiſum. Ipſe etenim mediator Dei & hominũ, ſicut matrẽ ſibi diuinitùs, quã voluit præuidit, de qua naſceretur quãdo vellet humanitùs: ita etiã tẽpora natiuitatis quæ voluit elegit: immò ipſe ea qualia voluit eſſe donauit, talia videlicet, in quibus ſopito turbine bellorũ, noua pacis tranquillitas totũ contegeret orbẽ. Quod enim ma-

ius

ius in hac vita potuit eſſe pacis indicium, quàm ab vno homine orbem deſcribi vniuerſum, atq; vnius cenſus numiſmate concludi? Matrem quippe elegit virginem: quia non aliter Dei filium naſci in carne, quàm de intemerata genitrice decebat. Tẽpus quando naſceretur ſummę pacis elegit: quia hæc nimirùm ei naſcendi in mundo cauſa fuit, vt genus humanũ ad ſupernę pacis dona reduceret. Hinc etenim ſcriptum eſt: Ipſe eſt pax noſtra, qui fecit vtraq; vnum, id eſt, qui de angelis & hominibus vnam Dei domum pius mediator & reconciliator inſtituit. Pacis ergo temporibus natus eſt Dominus noſter, vt etiam ſtatu temporis ipſum eſſe ſe doceret, de quo promiſſa prophetia dicebat: Multiplicabitur eius imperium, & pacis non erit finis. Vnde bene idem propheta aliàs, cùm incarnationis illius ac noſtræ redemptionis ſacramenta myſtico ſermone deſcripſiſſet, dicens: Et erit in nouiſsimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, & eleuabitur ſuper colles, & fluent ad eũ omnes gentes: ſerenitatẽ quoq; pacis, quæ tunc eſſet futura, manifeſtè ſignauit, ſubijciens: Et conflabunt gladios ſuos in vomeres, & lanceas ſuas in falces. Non leuabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur vltrà ad prælium. Propter quod et mox exhortando ſubiunxit: Domus Iacob, venite & ambulemus in lumine Domini. Præmiſit ergo tempora pacis, & ſic apparens in carne ipſe author pacis, & temporum conditor, primò domui Iacob, id eſt, plebi Iſraëliticæ, deinde cunctis gentibus ad ſe confluentibus ianuam lucis aperuit, & pacis æternæ gaudia prædicauit. Nec prætereundum, quòd eius pacis terrena ſerenitas nato regi cœleſti non ſolùm teſtimonium gratiæ perhibuit, ſed & obſequiũ impendit: quia prædicatoribus verbi illius peragrandi orbem facultatem tribuit, & vbicunq; vellent Euangelij gratiam diſſeminandi. Quod fieri minimè poſſet, ſi non vno totus orbis regeretur imperio. Sed & ipſa totius orbis deſcriptio, quę à terreno rege facta memoratur, cœleſtis opera regis manifeſtè deſignat: qui ad hoc nimirùm apparuit in mundo, vt de cunctis per orbem nationibus electos in vnitatem fidei ſuæ colligeret, ac nomina ſua, ſicut ipſe promiſit, in æternum ſcriberet in cœlo. Hoc quoq;, quòd ad edictum Auguſti ibant omnes vt profiterentur, ſinguli in ſuã ciuitatem: in noſtri regis eſt nobis ſeruitio ſpiritualiter agendum. Noſtra quippe ciuitas ſancta Eccleſia eſt, quæ partim adhuc peregrinatur à Domino in terris, partim iam cum Dño regnat in cœlis, & poſt finem huius ſeculi perfecta in æternum tota cum illo regnabit. In hanc ergo ciuitatẽ debemus omnes ire: nullum à tam ſalubri itinere oportet excuſari. Omnes nos neceſſe eſt nato regi debitum pendere cenſum, hoc eſt, & in vnitate nunc Eccleſiæ præſentis, iuſsis obtemperare diuinis, & ad ingreſſum

Ephef. 2. *Eſai. 9.* *Eſai. 2.* *itas no a, S. cleſia.*

patriæ cœleſtis infatigabili bonorũ operum curſu properare. Dabatur autem in profeſsione cenſus denarius, qui decem nummorum in ſe pondus habebat, Cęſaris imaginem continens & nomen: quod nos quoque ſpiritualiter oportet imitari. Soluimus enim regi noſtro denarium, cùm decem præcepta legis illius implere ſatagimus. In quo videlicet denario nomen eiuſdem regis noſtri conſcriptum geſtamus, cùm in cunctis actibus noſtris meminerimus nos à Chriſto Chriſtianos vocari, ac dignitatem nominis ipſius intemeratam in nobis conſeruare curamus. Imaginem quoque eius in eodem denario bonæ noſtræ conuerſationis exprimere debemus, illam vtique quam ipſe docuit, dicens: Sancti eſtote, quia & ego ſanctus ſum, Dominus Deus veſter. Hæc eſt nanque imago Dei, ad quam in primo homine conditi ſumus, vt videlicet participatione diuinæ ſanctitatis perpetuò ſancti eſſemus. Hinc etenim Pſalmiſta ait: Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine. Sed quia hoc lumen diuini vultus homo peccando amiſit, placuit Deo humani vultus habitũ in carne naſcendo aſſumere, quò nos doceret in ſpiritu debere renaſci. Placuit in ſimilitudine carnis peccati ſine peccato apparere, vt nos emundaret ab omni peccato, & claritatem nobis ſuæ reformaret imaginis. *Aſcendit autem, inquit, Ioſeph à Galilæa de ciuitate Nazareth in Iudæam ciuitatẽ Dauid, quæ vocatur Bethleem, eò quod eſſet de domo & familia Dauid, vt profiteretur cum Maria deſponſata ſibi vxore, prægnante.* Diuinitùs conſtat eſſe procuratum, vt ad ſuam quiſq; ciuitatem pergens, ibi cenſum profiteretur: quatenus hoc edicto generali parentes noſtri Saluatoris de Nazareth in Bethleem venire contingeret, ſicque ad complenda vaticinia prophetarum, vtraque ciuitas incarnationis eius inſigniretur arcanis, vna videlicet conceptionis, altera natiuitatis honore præfulgens: Teſtatur nanque Eſaias propheta, quòd redemptorem noſtrum in Nazareth concipi oporteret, cùm dicit: Egreditur virga de radice Ieſſe, & Nazaræus de radice eius aſcendet. Interpretatur autem Nazaræus, flos ſiue mundus. Quo vocabulo incarnatus pro nobis Dei filius rectè potuit cognominari: quia & ipſe mundus vitijs omnibus, naturam ſuſcepit hominis, & in ſe credẽtibus cunctis flos ſpiritualium fructuum origoque proceſsit, quibus rectè ac beatè viuendi & monſtrauit exempla, & dona conceſsit. Egreſſa eſt ergo virga de radice Ieſſe, & Nazaræus de radice eius aſcendit: quia intemerata virgo Maria de ſtirpe Dauid orta eſt, de cuius carne Dominus in ciuitate Nazareth veritatem carnis ſine inquinamento carnis aſſumpſit. Quòd verò in Bethleem eſſet naſciturus, hoc quoque propheticis deſignatur oraculis, cùm dicitur: Et tu Bethleem Ephrata paruula es in millibus Iuda, ex te enim egredietur, qui

Denarius myſticè vt ſoluendus. *Leuit. 19.* *Imago Dei.* *Pſal. 4.* *Eſai. 11.* *Mich. 5.*

qui ſit dominator in Iſraël. Qui bene in Bethleem naſcitur, non ſolùm propter indicium regij ſtemmatis, quia Dauid inde fuit: ſed & propter nomen ipſum, quia Bethleem domus panis interpretatur. Ipſe nanque ait: Ego ſum panis viuus, qui de cœlo deſcendi. Quia ergo proptereà de cœlo ad terram deſcendit, vt nobis vitæ cœleſtis alimoniam donaret, noſq́; æternæ dulcedinis munere ſatiaret, meritò locus in quo naſcitur, domus panis vocatur. Eſt & alia ratio ſupernæ diſpoſitionis, qua Dominus noſter non in ea, qua conceptus erat, ciuitate, ſed in alia naſceretur: vt videlicet ex hoc inimicos inſidiantes faciliùs natiuitatis eius conſcij vel miniſtri deuitarent. Præuidebat quippe, quòd cū mox natum Herodes perſequi, atq; ad mortem quærere inciperet. Et propterea ſic natiuitatis eius myſterium voluit in ciuitate Dauid peragi, vt parentes eius non ibi domum, non poſſeſſioné haberent, ſed tantummodò tempore natiuitatis ipſius illò nouitij aduentarēt, hoſpites manerent: ſtatimq́; completa eadem natiuitate, ac declaratis ſignis cœleſtibus, quæ ei teſtimonium dare decebat, Aegyptum cum ipſo ſecederent. Sic etenim factū eſt, vt non ſolùm eum dum quæreret Herodes, minimè reperiret, ſed nec vllam cognatos eius vexandi occaſioné haberet, cuius parentes qui eſſent explorare non poterat. Nec prætereunda ſilentio maxima conditoris & redemptoris noſtri dignatio, qui non ſolùm incarnari pro nobis, ſed eo tempore voluit incarnari quo mox natus, profeſsione cenſus aſſcriberetur. Induit enim carnem, vt nos virtute ſpiritus indueret. Deſcendit de cœlo ad terras, vt nos de terris eleuaret ad cœlum. Soluit tributum Cæſari, vt nobis perpetuæ libertatis gratiam donaret. Seruiuit Dei filius in homine regi, qui diuinæ ſeruitutis ignorabat obſequiū, vt nobis ꝑ hoc humilitatis formā tribueret: inſinuās videlicet, quantùm ꝑ charitaté ſeruire debeamus inuicem, cùm ipſe non deſpexerit ei, qui verè charitatis erat neſcius, impendere ſeruitiū. Vbi hoc quoq; ſuo præmonſtrauit exemplo, quod poſtmodùm principis apoſtolorū erat verbo docturus: Subditi eſtote omni creaturæ humanæ propter Deum: ſiue regi, quaſi præcellenti: ſiue ducibus, tanquam ab eo miſsis. ***Factum eſt autem, inquit, cùm eſſent ibi, impleti ſunt dies vt pareret, & peperit filium ſuum primogenitum*** Primogenitū vocauit Dominū, non quia credendum ſit beatam Dei genitricem alios poſt eum peperiſſe filios, quam perpetua caſtitate vnà cum viro ſuo Ioſeph conſtat eſſe memorabilem: ſed ob id eum rectè primogenitum appellat, quia ſicut Ioannes ait, Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri. In quibus filijs ipſe iure primatum tenet, qui & antequàm naſceretur in carne, Dei filius abſque initio natus extiterat. Deſcendit autem ad terras, factus eſt noſtræ particeps naturæ, largitus eſt nobis ſuæ participium gratiæ, vt ſicut Apoſtolus ait, ſit ipſe primogenitus in multis fratribus. ***Et pannis eum, inquit, inuoluit, & reclinauit eum in præſepio, quia non erat ei locus in diuerſorio.*** Et hic intuenda eſt, fratres chariſsimi, magna redéptoris noſtri dignatio, hic ex totis medullis cordis vnicuiq; noſtrûm cū propheta dicendum: Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Ille enim cui veraciter canimus: Magnus Dominus & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non eſt finis: paruulus natus eſt nobis, vt nos renaſcendo de paruulis magnos, hoc eſt, de peccatoribus faceret iuſtos. Qui ad dexteram patris ſedet in cœlo, loco egebat in diuerſorio, vt nobis copiam fœliciū manſionum in domo patris ſui donaret. Qui omné creaturam ſiue in cœlis inuiſibiliem, ſiue viſibilem in hoc mundo, multifarijs induit ornatibus, qui in ſua maieſtate, ſicut de eo propheta dicit, amictus eſt lumine ſicut veſtimento: ipſe in aſſumptione noſtræ fragilatatis exiguis contegitur pannis, vt primam nobis ſtolam reſtituat, id eſt, ad gratiam nos immortalitatis, quam in primo parente amiſimus, miſeratus reducat. Ille ꝑ quem omnia facta ſunt, manus pedesq; ſuos, immò totum corpus quod induit, cunis inuolui diſpoſuit, vt manus noſtras in bono opere promptas redderet, pedes noſtros in viā pacis dirigeret, cuncta corporis noſtri membra diuinis manciparet obſequijs. Ille, quem cœlum & cœli cœlorū non capiunt, parui præſepis anguſtia continetur, vt amplitudinem nobis ſupernarum ſediū tribueret: & quadā præcipui gratia ſacramenti in præſepio ſibi ſedem elegit, vbi animalia ſolent ad veſcendum conuenire. Inſinuauit enim iam tunc, quia fideles omnes in ſacroſancta altaris menſa, eiuſdem incarnationis ſuæ myſterijs eſſet refecturus. Indicauit etiam, quia cunctos ſibi humiliter obſequentes, internæ ſuauitatis ſoleat gratia recreare, quibus bene per prophetam dicitur: Cognouit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui. In boue etenim deſignat populum Iudæorum, qui iugum legis portare, & eius conſueuerat verba ruminare. In aſino autem exprimit populum gentium, qui ſordibus idololatriæ ſemper manebat immundus. Ex quo vtroque populo plurimi ad Euangelij gratiam cōuerſi, & poſſeſſorem, à quo creati ſunt, coguouerunt, & cœleſtibus eius quærebant alimonijs ad perpetuam creſcere ſalutem. Quorum primitias ei conſecratas accipimus in paſtoribus illis meritò venerandis, qui natum cum primi angelo nunciante videre & predicare meruerunt, & in Magis, qui ad eius cunabula de Oriente cum muneribus & precibus ſtella duce venerunt. Hi nanq; de Iudæis ad Dominū, illi ve-

nere

Ioan. 6.

Chriſtus in Bethleē cur natus.

1. Pet. 1.

Chriſtus vt ſit dictus primogenitus matris.

Ioan. 1.

Rom.

Pſal. & 14

Pſal.

Chri… præ… curr… tus.

Eſai.

P

nere de gentilibus. Verùm de Magis die ſancto Epiphaniæ, ipſo ad quem venêre Domino propiciante, pleniùs audiemus. Interim de paſtoribus, qui primi ad eum venientes, prioris populi fideles deſignant, quæ ſint geſta videamus. Sequitur: *Et paſtores erant in regione eadem vigilantes, & cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregem ſuum, & ecce angelus Domini ſtetit iuxta illos, & claritas Dei circumfulſit illos.* Aptè autem ſatis hoc ſuperna eſt prouidentia diſpoſitum, vt naſcente Domino paſtores in vicinia ciuitatis eiuſdem vigilarent, ſuosq; greges à timore nocturno vigilando protegerent. Oportebat nanq;, vt cùm magnus paſtor ouium, hoc eſt, animarum nu-

Ioan. 10. tritor fidelium, in mundo natus eſt, teſtimoniũ eius natiuitati vigilantes ſupra gregem ſuũ paſtores darent. Ipſe enim eſt, qui ait: Oues meæ vocem meam audiunt, & ego cognoſco eas, & ſequuntur me, & ego vitam æternam do eis. Nã & futurum iam tunc erat, vt per orbem vniuerſum electi paſtores, id eſt, prædicatores ſancti mitterentur, qui ad ouile dominicum, videlicet ſanctam Eccleſim, populos credentium cogerent. Quorum primo, hoc eſt, beato Petro, cùm ſe Dominum amare profiteretur, idem Dominus ac princeps paſtorum, ad comprobandum

Ioan. 21. eundum amorem præcepit, dicens: Paſce oues meas. Quia nimirũ ſolus ille conditorem perfectè diligit, qui & proximis curam puri amoris impendit. *Et ecce, inquit, angelus Domini ſtetit iuxta illos, & claritas Dei circumfulſit illos: & timuerunt timore magno.* Quid eſt quòd apparente angelo, diuinę claritatis eos ſplendor circundedit, quod nunquam in tota teſtamenti veteris ſerie reperimus, cùm tam innumeris vicibus angeli prophetis & iuſtis apparuerũt, nuſquam eos fulgore diuinæ lucis homines circundidiſſe legimus: niſi quòd hoc priuilegium rectè huius temporis dignitati ſeruatum eſt? Cùm enim vera lux mũdi naſcebatur in mundo, dignũ profectò fuit, vt præco natiuitatis illius, etiã corporales hominũ viſus nouitate cœleſtis perfunderet lucis. Dicit nanq; de illius natiuitate propheta: Ex-

Psal. 111. ortum eſt in tenebris lumen rectis corde. Et quaſi quæreremus, quod eſſet lumẽ, de quo diceret, continuò ſubdit: Miſericors & miſerator & iuſtus Dominus. Cùm ergo miſericors & iuſtus conditor ac redemptor generis humani, mundũ gloria nouæ natiuitatis illuſtrare dignatus eſt, decebat omnib. modis, vt ipſam etiã, in qua natus eſt, regionẽ claritas lucis nouæ compleret. Apparens ergo cum claritate, quid angelus paſtoribus dicat, audiamus. *Nolite timere. Ecce enim euangelizo vobis gaudiũ magnum, quod erit omni populo.* Verè gaudium magnum, quia gaudiũ cœleſte, gaudium æternũ, gaudium, quod nulla triſtitia interueniente turbatur. Quod erit, inquit, omni populo: non omni populo Iudæorum, neq; omni populo gentiũ, ſed omni populo credentiũ, qui vel de Iudæis vel de gentibus orbis totius ad vnam Chriſti confeſsionẽ aggregatur. ab vna eademq; myſteriorum Chriſti perceptione Chriſtianus vocatur, de quo dicit propheta: Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lu- Esai. 9.

cem magnam. *Quia natus eſt nobis hodiè ſaluator, qui eſt Chriſtus Dominus, in ciuitate Dauid.* Bene dixit, hodie natus eſt: non dixit, Hac nocte: quia videlicet cum luce cœleſti apparuit, qui diem natũ euangelizabat his, qui vigilias noctis agebãt, illũ videlicet, de quo Pſalmiſta præcinit, dicens: Bene nunciate diem ex die ſalutare eius. Saluta- Psal. 95.

re quippe Dei, id eſt, Dominus Ieſus, dies eſt ex die: quia qui temporaliter in ciuitate Dauid homo ex virgine matre apparuit, ipſe ante omnia tempora, non localiter, lumen de lumine, Deus verus de Deo vero natus eſt. Quia erga habitantibus nobis in regione vmbræ mortis lux orta eſt vitæ aptè nuncius ortus eiuſdem dicit: Quia natus eſt vobis hodiè Saluator: vt hoc quoque verbo admoniti ſemper recordemur, quia nox Rom. 13.

præceſsit antiquæ cæcitatis, dies autẽ appropinquauit æternæ ſalutis: & ipſi abijciamus opera tenebrarũ, & vt filij lucis ambulemus. Fructus .n. lucis eſt, ſicut idẽ Apoſtolus ait, in omni iu- Ephes. 5.

ſtitia, & bonitate, & ſanctitate. *Et hoc vobis ſignũ: Inuenietis infantẽ pannis inuolutum & poſitũ in præſepio.* Hoc nobis ſignum nati in carne Saluatoris ſemper animo retinere condecet, vt ſemper eius beneficijs gratias rependere bene viuendo diſcamus: quia ita voluit habitum noſtrę fragilitatis aſſumere, vt paupertatis quoq; generalis ſtatum non refugeret. Eſt enim indiciũ aſſumptæ infirmitatis, quòd infans pannis inuolutus eſt & paupertatis, quòd nõ in ſtrato, ſed in præſepio *Paupertas naſcentis Christi.*

poſitus inuenitur. Miſericordias ergo Domini in æternum cantemus, qui vt nos perpetuò beatè viuamus, ipſe abiectionis ac mortalitatis noſtræ ſocius fieri non abnuit. Annunciante autẽ angelo vno gaudium dominicæ natiuitatis, repentè multitudo militię cœleſtis adfuit, quæ eidem nato Domino obſequium ſuæ deuotionis redderet: & quem in cœlo glorificare ſemper conſueuerat, nunc ſolita hymnorum laude apparente in terra concelebrat. Vbi nos quoq; ſua laudatione cœli ciues inſtituunt, qualiter huius ſacratiſsimæ ſolennitatis gaudia celebrare, quantas verbo Dei laudes dicere debeamus, quòd in ea caro factum eſt, & habitauit in nobis: vt nos ad ſuæ gloriæ viſionem ſubleuaret, no- Ioan. 1.

bis participium gratiæ & veritatis, qua ipſum plenum eſt, donaret. Laudant ergo Deum, & dicunt: *Gloria in altiſsimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Et apertè gloriam Deo dicunt, pacem prædicant hominibus: quia illũ, in cuius natiuitate lætantur, mediatorem Dei & hominum, hoc eſt, Deum eſſe verum & hominem norunt. Gloriam in excelſis Deo cantant: quia iam veniſſe tempus illud exultãt, quo mundus abiectis dijs, qui ab hominibus facti ſunt, conditorem ſuũ, qui in cœlis eſt, cognoſceret.

ret. Pacem optant hominibus: quia quos eiectos priùs ab æterna fœlicitate merito peccati deſpexerant, iã nunc redimente Domino, in eiuſdem ſupernæ habitationis gaudijs ſecum futuros intelligunt.. Pacem hominibus mandant, quos in cœleſti Hieruſalem, hoc eſt, in viſione perpetuæ pacis ſocios habere deſiderant: vt ipſos quoq; homines admoneant, per obſeruantiã pacis ad ſuum debere peruenire conſortium. Et bene cùm dicerent, Et in terra pax hominibus, adiungunt, bonæ voluntatis: quia cum illis ſocietatem pacis angelici ſpiritus habere feſtinant, quorum mentibus puritatem bonæ voluntatis ineſſe conſiderant. Illos ſecum poſt abſolutionem carnis ad contemplationẽ veræ pacis ſubuehere lætantur, quos in carne commorantes, omnia quæ agunt aut loquuntur, de radice bonæ voluntatis proferre conſpiciunt. Tales nanque etſi infirmitas fortè aliquando, vel ignorantia à perficienda ea, quam cupiunt, bona actione retardat, ante interni tamen arbitri oculos integritas, quam corde tenent, bonę voluntatis excuſat. Bona autem voluntas eſt, diligere conditorem noſtrum ex toto corde, tota anima, tota virtute: diligere & proximos tanquam noſipſos, atq; eiusdem dilectionis in nobis vigorem indicijs, quibus valemus, piæ actionis oſtẽdere. Quod cùm omnibus horis atq; momentis facere debeamus, quanto magis cùm natiuitatem Domini ac ſaluatoris noſtri vel annua feſtiuitate colimus, vel frequentiore deuotione recolimus? In qua ſpecialiter angelica exhortatione docemur, dona ei bonæ voluntatis offerre, in qua ciues patriæ cœleſtis eidem bonæ voluntati noſtræ conſortiũ ſuæ pacis promittunt: in qua ipſi quoq; eundẽ hymnum angelici concentus Deo dicere ſolemus. Sit igitur nobis, fratres chariſsimi, communis iſta ſolennitas terreſtribus cum cœleſtibus: nec tantùm iſta ſolennitas, ſed & omnis noſtra conuerſatio ſit ſupernorum ciuiũ apta conſortio. Meditemur interim in via, quod habere deſideramus in patria. Concordemus etiam nos inquantùm valemus, vitæ illi mundiſsimæ beatorum ſpirituum: cui tunc aſſociari ſperamus interna puritate mutuæ dilectionis, ſi diuinæ laudationis dona, quibus in futuro vacare cupimus, etiam in præſenti ſectemur. Diſcamus cum Apoſtolo dicere: Noſtra conuerſatio in cœlis eſt, vnde etiam ſaluatorem expectamus Dominũ noſtrum Ieſum Chriſtũ. Illi namq; ſaluatorem ad iudicium venientem cum gaudio expectant, qui ſe ad eius voluntatẽ, cœleſtem in terris vitã egiſſe meminerunt. Dat autem etiam fragilibus nobis ac minùs perfectis magnam ſpem percipiendæ ſalutis, ipſe conditor & ſaluator noſter, qui pro noſtra confirmatione fragilis apparens, mox ore conſono militiæ cœleſtis, bonæ noſtræ voluntati dona ſuæ perpetuæ pacis promiſit, Ieſus Chriſtus Deus & Dominus noſter, qui viuit & regnat cum patre in vnitate ſpirituſſancti, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Bona voluntas quàm grata angelis.

Bona voluntas quæ ſit.

Col. 3.

IN EADEM SANCTA NOCTE HOMILIA EVSEbij Emeſeni.

Exijt edictum à Cæſare Auguſto, vt deſcriberetur vniuerſus orbis. Luc. 2.

QVòd mundus vniuerſus deſcribitur, & ſub vnius poteſtatis tributũ redigitur, magnæ pacis indiciũ eſt. Si enim mũdus adhuc repugnaret, & contra Romanum imperiũ dimicaret, nequaquàm eius edicto deſcribi, et ſub tributũ redigi potuiſſet. De hac enim pace propheta prædixerat: Et conflabunt gladios ſuos in vomeres, & lanceas ſuas in falces. Non leuabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur vltrà ad prælium. Et Pſalmiſta: Orietur in diebus eius iuſtitia & abundantia pacis. Quia enim princeps pacis oriebatur, pacẽ vtiq; fieri oportebat. *Et ibant omnes vt profiterentur, ſinguli in ſuam ciuitatem. Aſcendit autem & Ioſeph à Galilæa de ciuitate Nazareth in Iudæam ciuitatem Dauid, quæ vocatur Bethleem, eò quòd eſſet de domo & familia Dauid, vt profiteretur cũ Maria deſponſata ſibi vxore prægnãte.* His enim verbis apertè mõſtratur, quòd hæc deſcriptio ſecundum familias facta fuerat: vnde ad proprias ciuitates atq; familias, vbicunq; eſſent, ſingulos redire oportebat: quatenùs communicato conſilio omnes ſimul tributum dare promitterent, & facta deſcriptione, ſecundùm vnamquamq; familiam totius tributi ſummam colligerent. Venit itaq; & Ioſeph cum Maria deſponſata ſibi vxore prægnante in Bethleem ciuitatem Dauid, vbi eorum familia habitabat, vt & ipſi, ſicut cæteri, eandem facerent profeſsionem. *Factum eſt autem dum eſſent ibi, impleti ſunt dies vt pareret, & peperit filium ſuũ primogenitum.* Ibi enim Chriſtum naſci oportebat, quia ſic ꝑ prophetam nunciatum fuerat: Et tu Bethleem terra Iuda, non eris minima in principibus Iuda: ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Iſraël. Primogenitus autem ſecundùm legem filius dicitur, qui primus de matris vtero procedit, ſiue alij ſequantur, ſiue non ſequantur. Cùm enim lex ſtatim poſt vnum menſem omne primogenitum Domino offerre præcipiat, quis non intelligat ſine alicuius relatione primogenita dici, cùm nihil adhuc genitum ſit, cui hoc primogenitum referri poſsit? Quid enim ſi mater ilicò mortua fuerit, vel ſi vlteriùs filium nõ genuerit? Nunquid idcircò primogenitus ille non erit, qui ex ea iam natus, et poſt vnum menſem Deo oblatus, ab ipſa lege primogenitus eſt vocatus? Igitur aut lex mẽtitur, aut primogenitus aliquando ſine relatione dicitur. Peperit itaque beatiſsima virgo, concipiens virgo, pariens virgo, & in æternum permanens virgo. Clauſa

ante

ante partum, clauſa in partu, clauſa poſt partum. *Peperit enim filium ſuum primogenitum, et pannis eum inuoluit, & reclinauit eum in præſepio, quia non erat ei locus in diuerſorio.* O pietas immenſa, ô humilitas ineffabilis, ô ſacramentum inenarrabile. Deus homo fit: æternus, temporalis: immenſus, localis: immortalis, paſsibilis: paruis pānis inuoluitur, qui cœli ambitu pro magnitudine non continetur: Quis audiuit vnquam tale? Quis vidit huic ſimile? Reclinatur in preſepio, & panis viuus, qui de cœlo deſcendit, non hominib. ſed pecorib. anteponitur, id eſt, non Iudæis, ſed gentib. miniſtratur. Tunc cognouit bos poſſeſſorē ſuū, & aſinus præſepe domini ſui. *Eſai. 1.* Sed quid dicā, ꝙ cœli terræq́; creator, quòd rex regum & Dominus dominantiū non habuit locum in diuerſorio? Sic enim Apoſtolus ait: Quia cùm omniū diues eſſet, ꝓ nobis pauper factus eſt. *2. Cor. 8.* *Et paſtores erant in regione eadem vigilantes & cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregem ſuum. Et ecce angelus Domini ſtetit iuxta illos, & claritas Dei circumfulſit illos, & timuerunt timore magno. Et dixit illis angelus: Nolite timere. Ecce enim Euāgelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo: quia natus eſt vobis hodie Saluator, qui eſt Chriſtus Dominus in ciuitate Dauid.* Quātum.n. ad literam, ea cauſa eſſe videtur, vt priùs paſtoribus hæc verba angelus nūciaret, ne quaſi incauti ſtabulum intrarent, & in præſepe adire tentarent, in quo puer poſitus erat. Spiritualiter aūt ſtabulū, Eccleſia: præſepe, ſcriptura diuina: paſtores verò, Epiſcopi & doctores intelliguntur. Stabulum enim vocatur Eccleſia, ad quam Dei animalia vndiq; fluunt, ibiq́; ſtant, & morantur in ea, vnde ſcriptū eſt: *Eccleſia ſtabulum.* Animalia tua Domine inhabitabunt in ea. *Pſal. 67.* Hæc autē animalia, quaſi in præſepio, in diuina ſcriptura cibis ſpiritualibus nutriuntur: ibi poſitū inueniunt Chriſtum, ibiq́; comedunt panem viuum. Beati qui huius præſepis cibis aluntur, & de delicijs ibi poſitis reficiuntur. Vos autē Eccleſiæ paſtores, vos Epiſcopi & ſacerdotes, audite & intelligite: vobis angelus loquitur, vobis hoc gaudiū magnū Euangelizat: quia vobis datū eſt noſſe myſteriū regni Dei: vobis datum eſt noſſe & intelligere ſecreta cœli. Nūciate ergo qđ audiſtis, prædicate quod vidiſtis, nolite cælare quod cognouiſtis. Toties.n. Chriſtus in ſtabulo oritur, toties vt paruulus in preſepio ponitur, quoties virginis partum & Chriſti natiuitatē alijs nunciatis. Inde enim hodierna feſtiuitas, natiuitas Domini vocatur: non ꝙ hodie Dominus naſcatur: non quòd Dominus iterum de virgine oriatur: ſed quòd eius natiuitatis memoria hodiè innouatur, & in illius commemoratione celebratur & predicatur. *Et hoc vobis ſignum. Inuenietis infantem pannis inuolutum, & poſitum in præſepio.* Vtinā hoc ſignū Iudęi ſuſciperent, & Chriſtū nobiſcum in præſepio quærerent. Quanuuis enim pannis ſit inuolutus, & ſub velamine literæ iaceat occultus, inuenirent tamen, ſi eum quærerent, & intelligerent ſi credidiſſent. Quiſquis igitur es, qui vis videre Ieſū, accede ad hoc præſepe, ſcrutare ſcripturas, remoue pannos, pelle literā. Litera enim occidit, ſpiritus autē viuificat: & tunc videbis, quod videre non poteras. *2. Cor. 3.* Sic.n. Eccleſiæ paſtores eum quærunt, & quærentes inueniunt, & inueniētes venerātur & credunt. *Et ſubitò facta eſt cum angelo multitudo militiæ cœleſtis laudātium Dominū, & dicentiū: Gloria in excelſis Deo, &c.*

IN EADEM SANCTA NOCTE, VEL AVRORA, Luc. 2.

In illo tempore, Paſtores loquebantur ad inuicem: Tranſeamus vſq; Bethleem, & videamus hoc verbum quod factum eſt, quod fecit Dominus & oſtendit nobis. Et reliqua. Homilia Venerabilis Bedæ presbyteri. Eſt in Homilijs Hyemalibus de Sanctis, Tomo. 7.

NAto in Bethleem Domino Saluatore, ſicut ſacra Euangelij teſtatur hiſtoria, paſtoribus, qui in regione eadem erant vigilātes, & cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregē ſuum, angelus Domini magna cū luce apparuit, exortumq́; mundo ſolem iuſtitiæ, nō ſolùm cœleſtis voce ſermonis, verùm etiam claritate diuinæ lucis aſtruxit. Nuſquam enim in tota veteris inſtrumēti ſerie reperimus angelos, qui tam ſedulò apparuêre patribus, cum luce apparuiſſe: ſed hoc priuilegium rectè hodierno tēpori ſeruatū eſt, quando exortum eſt in tenebris lumen rectis corde, miſericors & miſerator Dominus. *Pſal. 111.* Verùm ne parua vnius angeli videretur authoritas, poſtquàm vnus ſacramentū nouæ natiuitatis edocuit, ſtatim multitudo cœleſtiū agminū, quæ gloriā Deo caneret, pacemq́; ſimul hominibus prædicaret, adfuit: apertè demonſtrans, quia ꝑ hanc natiuitatē homines ad pacem vnius fidei, ſpei & dilectionis, atq; ad gloriam diuinæ laudationis eſſent conuertendi. Significant autē myſticè paſtores iſti gregum, doctores quoſq; ac rectores fideliū animarum. *Paſtores myſticè.* Nox, cuius vigilias cuſtodiebant ſuper gregē ſuū, pericula tentationū indicat, à quibus ſe ſuoſq; ſubiectos oēs, qui perfectè vigilant, cuſtodire non deſiſtunt. *Nox.* Et bene nato Domino, paſtores ſuper gregē vigilant. Ille etenim natus eſt, qui dicit: Ego ſum paſtor bonus: bonus paſtor animā ſuam dat ꝓ ouibus ſuis. *Ioan. 10.* Sed & tempus imminebat, quo idē paſtor ſummè bonus, miſſus in mundum paſtoribus, oues ſuas, quæ longè lateq́; diſperſæ errabant, ad ſemper virentia cœleſtis vitę paſcua reuocaret. Quorū ſummo paſtori præcepit: Si diligis, inquiēs, me, paſce oues meas. *Ioan. 21.* Quod aperiens ait: Confirma fratres tuos. *Luc. 22.* *Et factum eſt, vt diſceſſerunt ab eis angeli in cœlum, paſtores loquebantur ad inuicem: Tranſeamus vſq; Bethleē, & videamus hoc verbum quod factum eſt, quod fecit Dominus & oſtendit nobis. Et venerunt feſtinantes, & inuenerunt Mariam & Ioſeph, & infantem poſitum in præſepio.* Paſtores quidē illi fœlici gaudio feſtinarūt videre quod audie-

audierant: & quia ardenti amore quæſierunt, continuò Saluatorē quem quæſierunt, inuenire meruerunt. Sed intellectualium paſtores gregū; immò cuncti fideles, qua mētis induſtria Chriſtū quærere debeant, dictis pariter ſuis oſtenderunt & factis. Tranſeamus, inquiunt, vſq; Bethleem, & videamus hoc verbum, qđ factum eſt. Tranſeamus ergo & nos fratres chariſsimi, cogitando vſq; Bethleē ciuitatem Dauid, & recolamus amando, ꝙ in ea verbū caro factū eſt, atq; eius incarnationē dignis celebremus honorib. Tranſeamus abiectis cūcupiſcentijs carnalibus, toto mētis deſiderio vſq; Bethleē ſupernam, id eſt, domum panis viui, non manufactam, ſed æternam in cœlis, et recolamus amando, quia verbum caro factum eſt. Illuc carne aſcendit, vbi in dextera Dei ſedet. Illuc eum tota virtutū inſtātia ſequamur, & ſolicita cordis & corporis caſtigatione procuremus, vt quem illi in præſepio videre vagientem, nos in patris ſolio mereamur videre regnantem. *Et videamus, inquiunt, hoc verbū quod factum eſt.* Quàm recta & pura fidei ſanctæ confeſsio. In principio erat verbū, & verbū erat apud Deū, & Deus erat verbum. Hoc verbum natum ex patre, non factum eſt: quia creatura Deus nō eſt. In qua natiuitate diuina videri ab hominib. non potuit: ſed vt videri poſſet, verbum caro factum eſt, & habitatauit in nobis. Videamus ergo, aiunt, hoc verbum quod factū eſt: quia antequam factum eſſet, hoc videre nequiuimus. Quod fecit Dominus, & oſtendit nobis: quod incarnari fecit Dominus, & per hoc viſibile nobis exhibuit. *Et venerunt feſtinantes, & inuenerunt Mariam, & Ioſeph. & infantem poſitū in præſepio.* Venerūt paſtores feſtinantes & inuenerunt Deum hominem natum, ſimul & eiuſdē natiuitatis miniſtros. Feſtinemus & nos fratres mei, non paſsibus pedum, ſed bonorū profectibus operū, videre eandem glorificatā humanitatē cum eiſdem miniſtris, digna ſeruitutis ſuæ mercede remuneratis. Feſtinemus videre illum in diuina patris ac ſua maieſtate fulgentem. Feſtinemus, inquam, nam tanta beatitudo nō cum deſidia ac torpore quærenda: ſed alacriter ſunt Chriſti ſequenda veſtigia. Nā ipſe curſum noſtrū data manu iuuare deſiderat, delectaturq; audire à nobis: Trahe me poſt te: curremus in odore vnguentorū tuorum. Citiùs ergo virtutū greſsibus ſequamur, vt mereamur conſequi. Nemo tardet conuerti ad Dominum, nemo differat de die in diem: ipſum ꝑ omnia precantes, vt greſſus noſtros dirigat ſecundùm eloquiū ſuum, & non dominetur noſtri omnis iniuſtitia. *Videntes autē cognouerūt de verbo, quod dictū erat illis de puero hoc.* Et nos, fratres dilectiſsimi, quæ dicta ſunt nobis de ſaluatore noſtro, Deo vero & homine, interim pia fide recipere & plena dilectione feſtinemus amplecti, vt hæc in futuro perfectæ cognitionis viſu cōpræhendere valeamus. Hæc etenim ſola ac vera eſt beatorū, non ſolùm hominū, ſed & angelorū vita, faciem perpetuò ſui cernere creatoris: quam deſiderabat ardenter Pſalmiſta, qui dicebat: Sitiuit anima mea ad Deum viuum: quando veniā & apparebo ante faciē Dei? cuius ſolius viſione, nō aūt vlla terrenarū rerum affluentia, deſiderium ſuū ſatiari poſſe ſignauit, cùm ait: Satiabor, dum manifeſtabitur gloria tua. Verùm quia nō ocioſi ac deſides, ſed virtutum operibus inſudantes, diuina contemplatione ſunt digni, ſolicitè præmiſit: Ego aūt cum iuſtitia apparebo in conſpectu tuo. Videntes ergo paſtores, cognouerūt de verbo, qđ dictum erat illis de Chriſto: quia viſio Dei, cognitio eius eſt, & hæc eſt ſola beata hominis vita, ipſo teſtante ac dicente, qui nos patri cōmendans, dicit inter alia: Hæc eſt autem vita æterna, vt cognoſcant te eſſe verum et vnū Deū, & quem miſiſti Ieſum Chriſtū. *Et omnes qui audierunt, mirati ſunt de his, quæ dicta erat à paſtoribus ad ipſos.* Non celauere ſilentio paſtores arcana, quæ diuinitus agnouerant, ſed quibuſcunq; potuêre dicebant: quia & ſpirituales Eccleſiæ paſtores in hoc maximè ſunt ordinati, vt verbi Dei myſteria prædicent, & mira quę in ſcripturis didicerint, miranda ſuis auditoribus oſtendant. Nō ſolùm aūt paſtores, epiſcopi, presbyteri & diacones, vel etiā rectores monaſteriorum ſunt intelligendi, ſed & oēs fideles, qui vel paruulæ ſuæ domus coſtodiā gerunt, paſtores rectè vocātur, inquantùm eidē ſuæ domui ſolicita vigilantia præſunt. Et quicunq; veſtrûm ſaltē vni aut duobus fratribus quotidiano regimine præeſt, paſtoris eiſdē debet officium implere: quia inquantùm ſufficit, paſcere hos verbi dapibus iubetur. Immò vnuſquiſq;, fratres, qui etiā priuatus viuere creditur, paſtoris officium tenet, & ſpiritalē paſcit gregē, vigiliaſq; noctis cuſtodit ſuper illum, ſi bonorum actuum cogitationumq; mundarū ſibi aggregans multitudinem, hæc iuſto moderamine gubernare, cœleſtibus ſcripturarū paſcuis nutrire, & peruigili ſolertia cōtra immundorū ſpirituū inſidias ſeruare cōtendit. *Maria autē conſeruabat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo.* Maria virginalis pudicitiæ iura cuſtodiēs, ſecreta Chriſti, quæ nouerat, nemini diuulgare volebat: ſed ipſū quādo vellet hæc, & quomodò vellet diuulgari, reuerenter expectabat. Ipſa autē ſecreta eadē ore tacito, vigili tamē corde ſedula ſcrutabatur. Et hoc eſt, qđ ait, Conferens in corde ſuo. Conferebat quippe ea, quæ acta videbat his, quæ agenda legerat. Videbat nāq; ſe de ſtirpe Dauid ortā, in Nazareth de ſpiritu ſancto filiū Dei concepiſſe. Legerat in propheta: Exiet virga de radice Ieſſe, & Nazaræus de radice eius deſcēdet: et requieſcet ſu ꝑ eū ſpiritus Dñi. Legerat: Et tu Bethleē Ephrata paruulus es in millib. Iuda, ex te mihi egredietur, qui ſit dominator in Iſraël, et egreſſus eius ab initio, à diebus æternitatis. Videbat ſe in Bethleē peperiſſe dominatorem Iſraël, qui æternus ex patre

Deus

Ioan. 1.

Cant. 1.

Pſal. 118.

Vita beata.

Deus ante ſecula natus eſt. Videbat ſe virginem concepiſſe, peperiſſe filium, & vocaſſe nomen *Eſai. 7.* eius Ieſum. Legerat in prophetis: Ecce virgo cõcipiet & pariet filium, & vocabitur nomen eius *Eſai. 1.* Emmanuel. Legerat: Bos cognouit poſſeſſorẽ ſuũ, & aſinus præſepe Domini ſui. Videbat Dominum poſitum in præſepi, quò bos & aſinus *Luc. 1.* ſolent nutriendi aduenire. Meminerat ſibi dictũ ab angelo: Spirituſſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſsimi obumbrabit tibi: ideoq; & quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur filius Dei. Legerat modũ natiuitatis eius non niſi angelo reuelante potuiſſe cognoſci, dicente E- *Eſai. 53.* ſaia: Generationem eius quis enarrabit? Lege- *Mich. 4.* rat :. Et tu turris gregis nebuloſa filiæ Sion: vſq; ad te veniet: & veniet poteſtas prima, regnũ filiæ Hieruſalem. Audiebat angelicas virtutes, quæ ſunt filiæ ſupernæ ciuitatis, apparuiſſe paſtoribus in loco, qui à conuentu pecorum antiquitùs turris gregis vocabatur, & eſt vno milliario ad orientem Bethleem, vbi etiã nunc tria paſtorum illorũ monumenta in eccleſia monſtrantur. Nouerat tunc veniſſe in carne Dominũ, cui vna & æterna eſt cum patre poteſtas, qui regnũ daret Eccleſiæ, filiæ ſcilicet cœleſtis Hieruſalem. Conferebat ergo beata Maria ea quæ facienda legerat, his quæ iam facta cognouit: nec hæc tamen ore promens, ſed clauſo ſeruans in corde. *Et reuerſi ſunt paſtores, glorificantes & laudãtes Deũ in omnibus, quæ audierant, & viderant, ſicut dictum eſt ad illos.* Diſcamus & nos, fratres chariſſimi, ad contemplationẽ dominicæ diſpenſationis, qua nobis piè ſubuenire dignatus eſt, ſemper ad agendas beneficijs eius gratias reuerti. Si .n. illi ſola adhuc natiuitate eius cognita, reuerſi ſunt glorificantes et laudantes Deum in omnib. quæ audierant & viderant: quanto magis oportet nos, qui totã incarnationis illius ſeriẽ ex ordine cognouimus, qui ſacramentis illius imbuti ſumus, in omnibus gloriam eius ac laudem, non *Cur Deus homo factus eſt.* ſolùm verbo, ſed etiam factis prædicare? neque vnquã obliuiſci, ꝙ ideò Deus homo natus eſt vt nos ad imaginẽ & ſimilitudinẽ ſuæ diuinitatis renaſcendo reficeret: ideò baptizatus aqua, vt ad noſtrorũ ablutionẽ ſcelerũ omnium fluenta fœcundaret aquarum: ideò tentatus in eremo, vt vincendo tentatorem, nobis quoq; vincendi peritiã virtutemq; tribueret: ideò mortuus, vt mortis deſtrueret imperium: ideò ſurrexit, & aſcendit in cœlũ, vt nobis reſurgendi à mortuis, atq; in cœleſtibus perpetuò regnãdi ſpem exemplumq; præberet. Pro quibus ſingulis, reuerſi ad intuitum pijſsimæ diſpenſationis eius, glorificemus & laudemus ipſum Deum ac Dominũ noſtum Ieſum Chriſtum, qui viuit & regnat cũ patre in vnitate ſpirituſſancti per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

IN EADEM SANCTA NOCTE VEL AVRORA, HOMILIA Euſebij Emeſeni.

Paſtores loquebantur adinuicem: Tranſeamus vſq; Bethleem &c. Luc. 2.

PAſtores, inquit, loquebantur adinuicèm, & de his, quæ audierant & viderant, inter ſe tractantes, dicebant: Mira ſunt quæ audiuimus, ſtupenda quæ vidimus: cœlis gloria, pax terris promittitur. Saluator hodiè natus eſt nobis, rex nouus hodiè datus eſt nobis, qui eſt Chriſtus Dominus in ciuitate Dauid. Quid igitur facimus? Cur moramur? *Tranſeamus vſq; Bethleem:* ipſa eſt enim ciuitas Dauid: *& videamus hoc verbum,* & credamus quod in principio erat verbũ, & verbũ erat apud Deum, & Deus erat verbum. *Quod factum eſt:* quantum enim ad ſe, neq; factum, neq; creatum eſt: *Ioan. 1.* Factum tamen quodammodò, quia verbũ caro factum eſt. *Quod Dominus oſtendit nobis.* Videamus corporaliter, quod Dominus oſtendit ſpiritualiter: & quod mente concepimus & fide tenemus, reſtat vt oculis intueamur. *Et venerunt feſtinantes, & inuenerunt Mariã & Ioſeph, & infantẽ poſitum in præſepio.* In ſtabulo ſtellam, in præſepio ſolem inuenerunt: quia Maria ſtella maris: Sol iuſtitiæ Chriſtus vocatur. Recedant igitur tenebræ, fugiat caligo: quia ſtella in ſtabulo, & ſol in præſepio fulget. Fœtor quoq; ibi eſſe non *Cant. 2.* poteſt, vbi eſt flos campi & lilium conuallium: cuius odore ſuauiſsimo nimiùm delactata Ec- *Cant. 1.* cleſia, dicit: Trahe me poſt te, & curremus in odorem vnguentorum tuorum. Sed quid de ma- *Cant. 3.* tre Domini dicam, cuius odoris flagrantiã rex ſapientiſsimus Salomon admirans, ait: Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum quaſi virgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris, & vniuerſi pulueris pigmentarij? Vbi enim omnium aromatum fumus redolet, ibi fœtoris indicium eſſe non poteſt. *Videntes autem cognouerunt de verbo, quod dictum erat illis de puero hoc.* Hic eſt enim *Eſai. 9.* ille puer, de quo ſcriptum eſt: Puer natus eſt nobis, filius datus eſt nobis: & factus eſt principatus ſuper humerũ eius, & vocabitur nomen eius admirabilis conſiliarius, Deus fortis, pater futuri ſeculi, princeps pacis. Multiplicabitur eius imperium, & pacis non erit finis. Super ſolium Dauid, & ſuper regnum eius ſedebit, vt confirmet illud & corroboret in iudicio & iuſtitia, amodò vſq; in ſempiternum. Zelus Domini exercituum faciet hoc. His enim paucis verbis natiuitas & nobilitas, virtus & fortitudo, imperiũ & iuſtitia, & cætera, quæ ad laudem & gloriã huius pueri pertinent, deſcribuntur. *Et omnes qui audierant mirati ſunt, & de his quæ dicta erant à paſtoribus ad ipſos.* Quis enim vſq; hodiè non miretur, audiens paſtores in Eccleſia prædicare? Quis non miretur, audiens presbyteros & Epiſcopos Chriſti magnalia & verba Euangelica nunciare? Quis non miretur, quòd ille qui omnia fecit, hodiè natus eſt, & quòd verbum caro factũ eſt, & quòd ille, qui cœlum palmo concluſit, ho-

odie in præſepio poſitus eſt, & paruis pannis inuolutus eſt? Sed pauca ſunt illa, quæ tunc illi paſtores nunciabant: multò plura noſtri paſtores, Epiſcopi videlicet & ſacerdotes predicant & nunciant, valdè miranda multumq; ſtupenda, & cunctis fidelibus fideliter firmiterq; credenda & tenenda. Vnde & ſubditur: *Maria autem conſeruabat omnia hæc verba, in corde ſuo conferens.* O mater ſapientiſsima, & ſola talis filij diniſsima, quæ omnia verba hęc in corde ſuo ideò conferebat, nobiſque conſeruabat & memoriæ commendabat, vt poſteà ipſa docente, ipſa narrante & nunciante, ſcriberentur, & in vniuerſo mundo prædicarentur, cunctiſque nationibus nunciarentur. Ab ipſa enim hæc Apoſtoli audierũt, & ipſa dictante ſcripſerũt, nobiſq; legenda mandauerunt. Quis igitur Euangelijs non credat? Quis eis contradicere præſumat, quæ aut matris, aut filij authoritate muniuntur? Quedã enim Apoſtoli & Euangeliſtæ à matre Domini audierunt, quemadmodùm iſta & cætera, quæ de Saluatoris noſtri infantia ſcripta ſunt: plurima verò viſu & auditu ab ipſo Domino didicerant. Nos quoq; à matre Domini exemplum capiamus, & ea, quæ de Saluatore noſtro nobis annunciantur, fideliter in corde ſeruare, et memoriæ commendare ſtudeamus. De illis .n. qui verbũ Dei audiunt, et memoriæ non commendãt, ſcriptũ eſt: Quia venit diabolus, & tollit verbũ de corde eorum, ne credentes ſalui fiant. Vnde & illa animalia, quæ non ruminant, immunda eſſe dicuntur: quia ſuſcepti cibi obliti, poſtquàm illum transferunt, eius vlteriùs non recordantur. Munda verò animalia non ita faciunt, ſed cibum ſuſceptum iterùm comedendo, & tenuiſsimè comminuendo, eius nullatenùs obliuiſcuntur. Tales igitur ſunt viri catholici, qui verba ſacri eloquij ſine intermiſsione perſcrutantur, & in lege Domini die ac nocte meditantur. Sequitur: *Et reuerſi ſunt paſtores, glorificantes & laudãtes Dominum in omnibus, quæ audierant & viderant, ſicut dictum eſt ad illos.* Beati illi paſtores, qui vſque hodiè in præſepio, id eſt, in ſacris voluminibus Chriſtum quærunt, & in eũ fideliter credunt, eius natiuitatem nunciantes, & eius fidem prædicantes, & eum vbique laudantes & glorificantes. Beati iſti paſtores, qui Chriſtum Dominum videre meruerunt, & Dominum laudantes & glorificantes, ea, quæ audierant & viderant, crediderunt.

A matre Domini multa didicere Euãgeliſta.

Luc. 8. Leuit. 11. Deut. 14.

IN DIE SANCTO IOANNIS I.

In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum, hoc erat in principio apud Deum. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri. Habetur autem in Homilijs Hyemalibus de Sanctis, Tomo. 7.

QVia temporalem mediatoris Dei & hominũ, hominis Ieſu Chriſti natiuitatẽ, quæ hodierna die facta eſt, ſanctorum verbis Euãgeliſtarum, Matthæi videlicet & Lucæ, manifeſtatã cognouimus, libet etiam de verbi, id eſt, diuinitatis eius æternitate, in qua patri manet ſemper æqualis, beati Ioannis dicta perſcrutari: qui ſingularis priuilegio meruit caſtitatis, vt cęteris altiùs ſcripturæ conditoribus, diuinitatis ipſius caperet ſimul & patefaceret arcanum. Neq; enim fruſtrà in cœna ſupra pectus Dñi Ieſu recubuiſſe perhibetur, ſed ꝑ hoc typicè docetur, quia cœleſtis hauſtũ ſapiẽtiæ cæteris excellentiùs de ſanctiſsimo eiuſdẽ pectoris fonte potauerit. Vnde & meritò in figura quatuor animalium, aquilæ volanti comparatur. Cunctis quippe auibus aquila celſiùs volare, cunctis animantibus clariùs ſolis radijs infigere cõſueuit obtutus. Et cæteri Euangeliſtæ quaſi in terra ambulant cum Domino, qui temporalem eius generationem pariter & temporalia facta ſufficienter exponentes, pauca de diuinitate dixerunt. Hic autem quaſi ad cœlum volat cum Domino, qui perpauca de temporalibus eius actis ediſſerens, æternam diuinitatis eius potentiam, per quam omnia facta ſunt, ſublimiùs mente volando, & lympidiùs ſpeculando cognouit, ac nobis cognoſcenda ſcribendo cõtradidit. Ergo alij Euangeliſtæ Chriſtum ex tempore natum deſcribunt: Ioannes eundem in principio fuiſſe teſtatur dicens: *In principio erat verbum.* Alij inter homines eum ſubitò apparuiſſe commemorãt, ille ipſum apud Deũ ſuper fuiſſe declarat, dicẽs: *Et verbum erat apud Deum.* Alij eum verum hominem, ille verum confirmat eſſe Deum, dicens: *Et Deus erat verbum.* Alij hominem eum apud homines temporaliter conuerſatum, ille Deum apud Deum in principio manentem oſtendit, dicens: *Hoc erat in principio apud Deum.* Alij magnalia, quæ in homine geſsit, perhibent: ille quòd omnem creaturam viſibilem & inuiſibilem per ipſum Deus pater fecerit oſtendit, dicens: *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil.* Et mirè beatus Ioannes in initio Euangelij ſui, de diuinitate Saluatoris & fidem rectè credentium ſublimiter imbuit, & hæreticorũ perfidiam potenter exuperat. Fuere nanque hæretici, qui dicerent: Si ergo natus eſt Chriſtus, erat tempus, quando ille non erat. Quos primo ſermone redarguit, cùm ait: In principio erat verbum. Neque verò ait: In principio cœpit verbum eſſe, vt videlicet eum non ex tempore ortum, ſed in exortu temporum exiſtentem, ac ꝑ hoc ſine vllo temporis initio de patre natum monſtraret, iuxta quod ipſe loquitur in Prouerbijs: Dominus poſſedit me initio viarum ſuarum, antequàm quicquam faceret à principio, ab æterno ordinatus ſum. Item fuerunt hære-

Merito I... virgini... tis in I... Ioanni...

Ezech.

Arri... etiã...

Prou. 8.

retici, qui tres ſanctæ Trinitatis perſonas eſſe negantes, dicerent: Idem Deus quando vult pater eſt, quando vult filius eſt, quando vult ſpiritusſanctus eſt: ipſe tamen vnus eſt. (*Sabellianorũ hæreſis.*) Quorum deſtruẽs errorem, ſubiungit: *Et verbum erat apud Deum.* Si enim alius apud alium erat, duo ſunt profectò pater & filius: & non ipſe vnus, modò pater, modò filius, modò etiam ſpiritusſanctus eſt, quaſi mutabilis ſit diuinæ ſubſtantiæ natura, cùm apertiſsimè Iacobus dicat Apoſtolus: (*Iac. 1.*) Apud quem non eſt traſmutatio, nec viciſsitudinis obumbratio. Item fuere quidam praui dogmatis authores, qui Chriſtum hominem tantùm confitentes, Deum prorſus eſſe non crederent, (*Photiniani.*) quos conſequenter opprimit, cùm ait: *Et Deus erat verbum.* Fuere alij, qui Deum quidem illum, ſed ex tempore incarnationis factum, non autem æternum ante ſecula natum à patre putarent. Vnde quidam talium dixiſſe commemoratur: (*Neſtorius.*) Non inuideo Chriſto Deo facto: quoniam & ego, ſi volo, poſſum fieri ſecundùm ipſum. Et horum nefandam refellit ſententiam Euangeliſta, cùm ait: *Hoc erat in principio apud Deum:* id eſt: Hoc verbum, quod Deus eſt, non ex tempore cœpit, ſed in principio (inquit) erat verbum, Deus apud Deum. Item fuere veritatis inimici, qui Chriſtum & (*Arriani.*) ante partum virginis fuiſſe iam non negarent, non tamen natum ex patre Deum, ſed factum à patre, & ideò minorem patre, quia creaturam crederent. Etiam hos damnat Euangelicus ſermo, qui dicit: *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil.* Si enim nihil creaturarum ſine ipſo factum eſt, patet profectò, quia ipſa creatura non eſt, per quem omnis creatura facta eſt. Et ne quis audiens factam per Dominum creaturam, mutabilem eius crederet voluntatem, quaſi qui ſubitò vellet facere creaturam, quam ab æterno nunquam antè feciſſet, manifeſtè docet Euangeliſta, factam quidem in tempore creaturam, ſed in æterna creatoris ſapientia, quando & qualis crearetur, ſemper fuiſſe diſpoſitum. Et hoc eſt, quod ait: *Quod factũ eſt, in ipſo vita erat.* Id eſt: Quod factum in tempore, viuum, ſiue vita carens apparuit, omnẽ hoc in ſpiritali factoris ratione quaſi ſemper vixerat & viuit: non quia coæternum eſt creatori quod creauit, ſed quia coæterna eſt illi ratio voluntatis ſuæ, in qua habuit ab æterno, & habet, quid & quando crearet, qualiter creatum gubernet, vt maneat ad quem finem ſingula quæ creauit, perducat. Sequitur: *Et vita erat lux hominum.* Quo verbo apertiſsimè docetur, quòd ipſa vitalis ratio, per quam omnia diſpoſita ſunt & reguntur, non omnem creaturam, ſed rationalẽ tantùm, vt ſapere poſsit, illuminat. Homines nanque, qui ad imaginem Dei facti ſunt, percipere ſapientiã poſſunt, animalia non poſſunt. Sed & animalis quicunq; eſt homo, non percipit ea quæ (*Cor. 2.*) ſunt ſpiritus Dei. Vnde benè cùm dixiſſet, vita erat lux hominum, ſubiunxit & de his, qui ab humanæ conditionis honore procul recedentes, comparati ſunt iumentis inſipientibus, & ſimiles facti ſunt illis, (*Pſal. 48.*) atque ideò rectè veritatis lumine priuantur. *Et lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderũt.* Lux quippe hominũ (*Lux Chriſti.*) eſt Chriſtus, quia omnia, quæ illuminari merentur, corda hominum ſuæ præſentia cognitionis illuſtrat. Tenebræ autem, ſtulti ſunt & iniqui, (*Tenebræ, peccatores.*) quorum cæca præcordia lux æternæ ſapientiæ, qualia ſint, manifeſtè cognoſcit, quamuis ipſos radios eiuſdem lucis nequaquam per intelligentiam capere poſsint: veluti ſi quilibet cæcus iubare ſolis obfundatur, nec tamen ipſe ſolem, cuius lumine perfunditur, aſpiciat. Sed nec tamen tales omninò ſuperna pietas deſpexit, verùm medelam eis ſalutis, qua ad videndam lucem peruenire poſſent, adhibuit: Ipſa lux inuiſibilis, ipſa Dei ſapientia carne, in qua videri poſſet, induta eſt, quæ in hominis habitu apparens, & loquens hominibus, paulatim fide purificata eorum corda ad cognitionem ſuæ diuinæ viſionis proueheret. Miſſus eſt ante illum homo magni meriti, cuius teſtimonio pararentur omnes ad audiendam mox vt appareret ipſa Dei ſapientiam, ad videndum ipſum ſolem iuſtitiæ nube iam corporis tectum, id eſt, ad videndum audiendumq; hominem, qui Deus eſſet, plenum gratiæ & veritatis. *Fuit, inquit, homo miſſus à Deo, cui nomen erat Ioannes. Hic venit in teſtimoniũ, vt teſtimoniũ perhiberet de lumine, vt oẽs crederent per illum.* Non ait, vt omnes crederent in illũ. (*Iere. 17.*) Maledictus enim homo, qui confidit in homine, & ponit carnem brachium ſuum: ſed vt omnes crederent per illum, hoc eſt, per illius teſtimonium crederent in lucem, quam necdum videre nouerant, Dominum videlicet Ieſum Chriſtum, qui de ſeipſo teſtatur: Ego ſum lux mundi, qui ſequitur me, non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ. (*Ioan. 8.*) Sequitur: *Non erat ille lux, ſed vt teſtimonium perhiberet de lumine. Erat lux uera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* (*Matt. 5.*) Et ſancti quidem homines lux ſunt rectè vocati, (*Epheſ. 5.*) dicente ad eos Domino: Vos eſtis lux mundi. & Apoſtolo Paulo: Fuiſtis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. Sed multùm diſtat inter lucem, quæ illuminatur: & lucem, quę illuminat, id eſt, inter eos, qui participatione veræ lucis accipiunt, vt luceant: & ipſam lucem perpetuam, quæ non ſolùm lucere in ſeipſa, ſed ſua præſentia quoſcunq; attigerit, illuſtrare ſufficit. Ad cuius (*Mat. 11.*) veræ lucis comparationẽ, non tantùm minores quilibet electi, verumetiam ipſe Ioannẽs, quo maior inter natos mulierum non ſurrexit, lux non eſſe aſſeritur vt videlicet Chriſtus non eſſe, qđ putabatur, monſtretur. Ille.n. vt ſcriptum eſt, erat lucerna ardens & lucens. Ardens, ſcilicet, fide & dilectione: & lucens verbo & actione. (*Ioan. 5.*) Gratiam verò lucis † peccatoribus infundere, (*† pectoribus.*)

Ioan. 1. dere, ſolius eſt eius, de quo dicitur: Erat lux vera, quę illuminat omnem hominem, venientem in hunc mundum: omnem videlicet, qui illuminatur, ſiue naturali ingenio, ſiue ſapientia diuina. Sicut enim nemo à ſeipſo eſſe, ita etiam nemo à ſeipſo ſapiens eſſe poteſt: ſed illo illuſtrante, de quo ſcriptum eſt: Omnis ſapientia à Domino Deo eſt. (Eccle. 1.) Cuius vtranq; naturam, & diuinam ſcilicet, qua ſemper vbiq; totus manet, & humanam, ex qua in tempore natus, loco incluſus apparuit, conſequenter deſcribit Euangeliſta, dicens: *In mundo erat, & mundus per ipſum factus eſt, & mundus eum nō cognouit. In propria venit, & ſui eum non receperunt.* In mundo quippe erat, & mundus per ipſum factus eſt: quia Deus erat, quia totus vbiq;, quia ſuæ præſentia maieſtatis ſine labore regens, & ſine onere continens quod fecit: (Ioan. 1.) *Et mundus eum non cognouit*: quia lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt. Mundum nanq; dicit hoc loco homines mundi amore deceptos, atq; inhærendo creaturæ, ab agnoſcenda creatoris ſui maieſtate reflexos. (*Mundus, pro mundo deditis.*) *In propria venit* Quia in mundo, quem per diuinitatem fecit, per humanitatem apparuit. In propria venit, quia in gente Iudæa, quam ſibi præ cæteris nationibus ſpeciali gratia copulauerat, incarnari dignatus eſt. In mundo ergo erat, & in mundum venit. In mundo erat per diuinitatē, in mundum venit per incarnationē. Venire quippe vel abire, humanitatis eſt: manere, diuinitatis. Quia ergo cùm in mundo eſſet p diuinitatem, mundus eum non cognouit, dignatus eſt venire in mundum per humanitatem, vt vel ſic mundus eū cognoſceret Sed videamus quid ſequatur: *In propria venit, & ſui eum non receperunt.* Quem enim in potentia deitatis cuncta creantem regentemq; non cognouerant, ipſum in carnis infirmitate miraculis coruſcantem recipere noluerunt. Et quod eſt grauius, ſui eum non receperunt, homines ſcilicet, quos ipſe creauit, Iudæi, quos peculiarem ſibi elegerat in plebem, quibus ſuæ cognitionis reuelauerat arcanum, quos mirificis patrum glorificauerat actis, quibus ſuæ legis doctrinam contulerat, ex quibus ſe incarnandū promiſerat, et in quibus ſe incarnatum vt promiſerat, oſtendit, ipſi eū recipere venientē ex magna parte recuſarūt. (*Iudæorum ingratitudo erga Christum.*) Neq; n. eum omnes recuſarūt: alioquìn nullus eſſet ſaluus, & ſuperuacua eſſet eius incarnatio. Nūc autem multi eum ex vtroq; populo non credendo reſpuerunt, multi credendo receperunt, de quibus Euangeliſta conſequenter inſinuat, dicens: *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine eius.* Conſideremus fratres chariſsimi, quanta gratia redemptoris noſtri, quàm magna ſit multitudo dulcedinis eius. Vnicus ex patre natus eſt, & noluit remanere vnus. Deſcendit ad terrā, vbi fratres ſibi, quibus regnum patris ſui dare poſſet, acquireret. Deus ex Deo natus eſt, & noluit Dei tantùm filius manere. Hominis quoq; filius fieri dignatus eſt, non amittens quod erat, ſed aſſumens quod non erat, vt per hoc homines in Dei filios transferret, gloriæq; ſuæ faceret cohæredes, qui quod ſemper habebat per naturam, inciperent habere per gratiam. Conſideremus quanta eſt virtus fidei, cuius merito datur poteſtas hominibus filios Dei fieri. Vnde benè ſcriptum eſt, quia iuſtus ex fide viuit. Viuit enim iuſtus ex fide, non illa, quæ labiorum tantùm confeſsione profertur, ſed ea, quæ per dilectionē operatur. Alioquìn fides, ſi non habeat opera, mortua eſt in ſemetipſa. Nullus ſeipſum deſpiciat, nullus de ſua ſalute deſperet. Curramus omnes, curramus ſinguli, vt qui eramus longè, mereamur fieri propè in ſanguine Chriſti. Videamus quod dicitur, quia quotquot receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri. Quotquot, inquit, receperunt. Non eſt enim perſonarum acceptor Deus: ſed in omni gente, qui timet Deum & operatur iuſtitiam, acceptus eſt illi. Quo autem ordine credentes filij Dei poſsint fieri, & quantum hæc generatio à carnali diſtet, ſubſecutus Euangeliſta deſignat: *Qui non ex ſanguinibus, inquit, neque ex voluntate carnis, neq; ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt.* Carnalis quippe noſtra ſingulorū generatio ex ſanguinibus, id eſt, ex natura maris & fœminæ à complexu coniugij duxit originem. At verò ſpiritalis generatio, ſpirituſſancti gratia miniſtratur, quam Dominus à carnali diſtinguens, ait: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritusſancto, non poteſt introire in regnum Dei. Quod natum eſt ex carne, caro eſt: & quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt. Verùm ne quis hominum dubitet filium ſe Dei & cohæredem Chriſti poſſe fieri, dat exemplum Euangeliſta, quia & ipſe filius Dei homo fieri, & inter homines habitare dignatus eſt: vt humanę particeps exiſtendo fragilitatis, homines diuinæ virtutis ſuæ donaret eſſe participes. *Et verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis.* Quod eſt dicere: Et filius Dei homo factus, & inter homines conuerſatus eſt. Solet nanque ſcriptura modò animæ, modò carnis vocabulo totum deſignare hominem. Animæ videlicet, vt ſcriptum eſt, quia deſcendit Iacob in Aegyptum in animabus ſeptuaginta: Carnis verò, vt rurſus ſcriptum eſt: Et videbit omnis caro ſalutare Dei. Neque enim vel animæ ſine corporibus in Aegiptum deſcendere, vel caro ſine anima videre aliquid poteſt. Sic hîc per animam totus homo, ibi ſignatur per carnem. Sic ergo hoc loco quod dicitur, Et verbum caro factum eſt, nihil aliud debet intelligi, quàm ſi diceretur, Et Deus homo factus eſt, carnem videlicet induendo & animam: vt ſicut quiſque noſtrûm vnus homo conſtat ex carne & anima, ita vnus ab incarnationis tempore Chriſtus ex diuinitate, carne & anima conſtet, Deus ab æterno in æter-

æternum exiſtens verus vt erat, hominem ex tempore aſſumens in vnitatem ſuæ perſonæ verum, quem non habuerat. Sequitur: *Et vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à patre, plenum gratiæ & veritatis.* Gloriam Chriſti, quam ante incarnationem videre non poterant homines, poſt incarnationem viderunt, aſpicientes humanitatem miraculis refulgentem, & intelligentes diuinitatem intùs latitantem, illi maximè, qui & eius claritatem ante paſsionem transfiguratì in monte ſancto contemplari meruerunt, voce delapſa ad eũ huiuſcemodi à magnifica gloria: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Et poſt paſsionem, reſurrectionis aſcenſioniſq; ipſius gloria conſpecta, ſpiritus eius dono mirificè ſunt refecti. Quibus omnibus manifeſtè cognouerunt, quòd huiuſmodi gloria non cuilibet ſanctorum, ſed illi ſoli homini, qui eſſet in diuinitate vnigenitus à patre, conueniret. Quod autem ſequitur, *Plenum gratiæ & veritatis*: gratia plenus erat idem homo Chriſtus Ieſus, cui ſingulari munere præ cæteris mortalibus datum eſt, vt ſtatim ex quo in vtero virginis concipi, & homo fieri inciperet, verus eſſet & Deus. Vnde & eadem glorioſa ſemper virgo Maria, non ſolùm hominis Chriſti, ſed & Dei genitrix rectè credenda & confitenda eſt. Idem veritate plenus erat & eſt, ipſa videlicet verbi diuinitate, quæ hominem illum ſingulariter electum, cum quo vna Chriſti perſona eſſet, aſſumere dignata eſt, non aliquid ſuæ diuinæ ſubſtantiæ, vt hæretici volunt, in faciendam hominis naturam commutans, ſed ipſa apud patrem manens, totum quod erat, totam de ſemine Dauid naturam veri hominis, quam non habebat, ſuſcipiens. Vnde oportet, fratres chariſsimi, vt qui humanam redemptoris noſtri diuinitatem hodiè annua deuotione recolimus, & diuinam pariter & humanam eius naturam, non annuo, ſed cõtinuo ſemper amplectamur amore: diuinam, per quam creati ſumus cùm non eſſemus: humanam, per quam recreati ſumus, cùm perditi eſſemus. Et quidẽ diuina conditoris noſtri virtus ſine aſſumptione humanitatis nos recreare erat idonea: humana autẽ eiuſdem redemptoris noſtri infirmitas, ſine aſſumẽte ſe, & inhabitante in ſe, & operante ꝑ ſe diuinitate, nos recreare nequiuit. Atq; ideò verbum caro factum eſt, id eſt, Deus homo factus eſt, & habitauit in nobis, vt per cognatũ nobis hominis habitum, nobis conuerſando congruere, nos alloquendo inſtruere, nobis viuendi viam præbere, ꝓ nobis contra hoſtem confligere, noſtrã mortem moriendo ac reſurgendo poſſet deſtruere: per coæternam verò patri diuinitatẽ nos interiùs viuificando ad diuina ſuſtolleret, remiſsionem nobis peccatorem pariter & ſpirituſſancti dona concederet, & poſt bonorum perfectionẽ operum non ſolùm nos ad videndam gloriam clarificatæ ſuæ perduceret humanitatis, ſed & incommutabilem nobis eſſentiam ſuæ diuinæ maieſtatis oſtenderet, in qua viuit & regnat cũ patre in vnitate ſpirituſſancti, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Mat. 7. 2. Pet. 1.

Act 1. & 2.

Cur Deus homo factus.

DE EODEM FESTO, SERMO SANCTI ISIDORI.

Natalis Domini dies ea de cauſa à patribus votiua ſolennitate inſtitutus eſt, quia in eo Chriſtus ꝓ redemptione mundi naſci corporaliter voluit, prodiens ex virginis vtero, qui erat in patris imperio. Cuius ſuſceptæ carnis cauſa hæc eſt. Poſtquàm enim inuidia diaboli parens ille primus ſeductus vaniter cecidit, confeſtim exul & perditus, in omni genere ſuo, radicem malitiæ & peccati traduxit, creſcebatq; in malum vehementiùs omne genus humanum, diffuſis vbiq; ſceleribus, & quod eſt nequius, omniũ cultibus idolorum. Volens ergo Deus terminare peccatum, conſuluit verbo, lege, prophetis, ſignis, plagis, prodigijs. Sed cùm nec ſic quidem errores ſuos admonitus agnoſceret mundus, miſit Deus vnigenitum filium ſuum, vt carnem indueret & hominib. appareret, & peccatores ſanaret. Qui ideò in hominem venit, quia per ſemetipſum ab hominibus cognoſci non potuit. Vt autem videretur, verbũ caro factum eſt, aſſumendo carnẽ, non mutatum in carnem. Aſſumpſit enim humanitatem, non amiſit diuinitatem. Ita idem Deus, & idem homo, in natura Dei æqualis patri, in natura hominis factus eſt mortalis in nobis. Pro nobis enim de nobis, manẽs quod erat, ſuſcipiens quod non erat, vt liberaret quod fecerat. Hæc eſt ergo dominicæ natiuitatis magna ſolẽnitas, hæc eſt diei huius noua & glorioſa feſtiuitas, aduentus Dei factus ad homines. Itaque dies iſte ꝓ eo, quòd in eo Chriſtus natus eſt, natalis dicitur: quemq; ideò obſeruare ꝑ reuolutũ circulum anni feſta ſolennitate debemus, vt in memoriam reuocetur quòd natus eſt Chriſtus, qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

Natalis Chriſti cur celebretur.

DE EODEM FESTO, SERMO B. LEONIS PAPAE: ESTque primus inter eius Sermones de Natiuitate Domini.

Saluator noſter, dilectiſsimi, hodiè natus eſt, gaudeamus. Neque enim fas eſt locũ eſſe triſtitiæ, vbi natalis eſt vitæ, quæ conſumpto mortalitatis timore, nobis ingerit de promiſſa æternitate lætitiam. Nullus ab huius alacritatis participatione ſecernitur. Vna cunctus lætitiæ communis eſt ratio, quia Dominus noſter, peccati mortiſq; deſtructor, ſicut nullum à reatu liberum reperit, ita liberãdis omnibus venit. Exultet ſanctus, quia propinquat ad palmam. Gaudeat peccator, quia inuitatur

Chriſti natiuitas omnibus cauſa lætandi.

tur ad veniam. Animetur gentilis, quia vocatur ad vitam. Dei nanq; filius ſecundùm plenitudinem temporis, quam diuini conſilij inſcrutabilis altitudo diſpoſuit, reconciliandam authori ſuo naturã generis aſſumpſit humani, vt inuentor mortis diabolus, per ipſam quam vicerat, vinceretur. In quo conflictu pro nobis inito, magno & mirabili æquitatis iure certatum eſt, dum omnipotens Dominus cum ſæuiſsimo hoſte non in ſua maieſtate, ſed in noſtra humilitate congreditur, obijciens ei eandem formã eandemq; naturam, mortalitatis quidẽ noſtræ participem, ſed peccati totius expertem. Alienum quippe ab hac natiuitate eſt, quod de omnibus legitur: Nemo mundus à ſorde, nec infans cuius eſt vnius diei vita ſuper terram. Nihil in iſtam ſingularem natiuitatem de carnis concupiſcentia trãſiuit, nihil de peccati lege manauit. Virgo regia Dauidicæ ſtirpis elegitur, quæ ſacro grauidanda fœtu, diuinã humanamq; prolem priùs conciperet mente, quàm corpore. Et ne superni ignara conſilij ad inuſitatos paueret effectus,
Luc. 1. id quod in ea operandum erat à ſpiritu ſancto, colloquio diſcit angelico, nec damnũ credidit pudoris, Dei genitrix mox futura. Cur enim de conceptionis nouitate deſperet, cui efficientia de altiſsimi virtute promittitur? Confirmatur credentis fides etiam præeuntis atteſtatione miraculi. Donatur Elizabeth inopinata fæcunditas, vt qui conceptum dederat ſterili, daturus nõ dubitaretur & virgini. Verbum igitur Dei De-
Ioan. 1. us, filius Dei, qui in principio erat apud Deum, per quem facta ſunt omnia, & ſine quo factum eſt nihil, propter liberandum hominẽ ab ęterna morte factus eſt homo: ita ſe ad ſuſceptionẽ humilitatis noſtræ ſine diminutione ſuæ maieſtatis inclinans, vt manens quod erat, aſſumenſque qđ non erat, verã ſerui formã ei formæ, in qua Deo patri eſt æqualis, vniret, & tanto fœdere naturã vtranq; conſereret, vt nec inferiorẽ conſumeret glorificatio, nec ſuperiorem minueret aſ-
In Christo gemina natura, & vna persona. ſumptio. Salua igitur proprietate vtriuſq; ſubſtãtiæ, & in vnam coëunte perſonam, ſuſcipitur à maieſtate humilitas: à virtute infirmitas, ab æternitate mortalitas: & ad depẽdendum noſtræ conditionis debitum, natura inuiolabilis naturæ eſt vnita paſsibili, Deuſq; verus & homo verus in vnitatẽ Domini temperatur: vt quod noſtris remedijs congruebat: vnus atq; idem Dei hominumq; mediator, & mori poſſet ex vno, & reſurgere poſſet ex altero. Meritò igitur virgineæ integritati nihil corruptionis intulit partus ſalutis, quia cuſtodia fuit pudoris editio veritatis. Talis ergo, dilectiſsimi, natiuitas decuit Dei virtutẽ, & Dei ſapientiã Chriſtum, qua nobis & humanitate cõgrueret, & diuinitate pręcelleret. Niſi enim eſſet Deus verus, nõ adferet remediũ: niſi eſſet homo verus, non præberet exemplum.
Luc. 2. Ab exultantibus ergo angelis naſcente domino gloria in excelſis Deo canitur, & pax in terra bonæ voluntatis hominibus nunciatur. Vident enim cœleſtem Hieruſalem ex omnibus mundi gentibus fabricari: de quo inenarrabili diuinæ pietatis opere quantùm lætari debet humilitas hominum, cùm tantùm gaudeat ſublimitas angelorũ? Agamus ergo gratias dilectiſsimi Deo patri ꝑ filium eius in ſpirituſancto, qui propter multã charitatẽ ſuam qua dilexit nos, miſertus eſt noſtri: & cùm eſſemus mortui peccatis, conuificauit nos Chriſto, vt eſſemus in ipſo noua *Ephes. Coloss.* creatura, nouumq; figmentum. Deponamus ergo veterem hominem cum actibus ſuis, & adepti participationem generationis Chriſti, carnis renunciemus operibus. Agnoſce, ô Chriſtiane, dignitatẽ tuam, & diuinæ conſors factus naturæ, noli in veterem vilitatẽ degeneri conuerſatione recidere. Memento, cuius capitis, & cuius ſis corporis membrũ. Reminiſcere, quia erutus de poteſtate tenebrarũ, translatus es in Dei lumen & regnum. Per baptiſmatis ſacramentũ, ſancti ſpiritus factus es templum. Noli tantum habitatorẽ prauis de te actibus effugare, & diaboli te iterum ſeruituti ſubijcere, quia precium tuũ ſanguinis eſt Chriſti, qui veritate te iudicabit, & miſericordia te redemit, qui cum patre & ſancto ſpiritu regnat in ſecula ſeculorũ, Amen.

DE EODEM FESTO, SERMO BEATI LEONIS PApæ: & eſt in eius Sermonibus de hac ſolennitate 2.

Exultemus in Domino dilectiſsimi, & ſpiritali iucunditate lætemur, quia illuxit dies redemptionis noſtræ, reparationis antiquæ, fœlicitatis æternę. Reparatur enim nobis ſalutis noſtræ annua reuolutione ſacramẽtũ, ab initio promiſſum, in fine redditum, ſine fine mãſurum. In quo dignũ eſt nos ſurſùm erectis cordibus diuinũ adorare myſterium, vt quod magno Dei munere agitur, magnis Eccleſię gaudijs celebretur. Deus enim omnipotens & clemẽs, cuius natura bonitas, cuius volũtas potentia, cuius opus miſericordia eſt, ſtatim vt nos diabolica malignitas veneno ſuæ mortificauit inuidiæ, prædeſtinata renouãdis mortalibus pietatis ſuæ remedia, inter ipſa mundi primordia præſignauit, denuncians ſerpenti futurũ ſemen mulieris, *Gen. 3.* quod noxij capitis elationẽ ſua virtute contereret, Chriſtũ ſcilicet in carne venturũ Deũ hominemq; ſignificans, qui natus ex virgine, violatorem humanæ propaginis incorrupta natiuitate damnaret. Nam quia gloriabatur diabolus, hominem ſua fraude deceptum, diuinis caruiſſe muneribus, & immortalitatis dote nudatũ, duram mortis ſubijſſe ſententiam, ſeque in malis ſuis quoddam de præuaricatoris conſortio inueniſſe ſolatium, Deum quoq; iuſtæ ſeueritatis exi-

exigente ratione, erga hominẽ, quem in tãto honore cõdiderat, antiquã mutaſſe ſententiã: opus fuit, dilectiſsimi, ſecreti diſpenſatione conſilij, vt incõmutabilis Deus (cuius voluntas non poteſt ſua benignitate priuari) primã pietatis ſuæ diſpoſitionẽ ſacramento occultiore compleret, & homo diabolicæ iniquitatis verſutia actus in culpam, contra Dei propoſitũ non periret.

Incarnationis Chriſti neceſsitas.

Aduenientibus ergo temporibus dilectiſsimi, quæ redemptioni hominũ fuerant præſtituta, Ieſus Chriſtus Dominus noſter, de cœleſti ſede deſcendẽs, & à paterna gloria non recedens, nouo ordine, noua natiuitate generatus. Nouo ordine, quia inuiſibilis in ſuis, viſibilis eſt factus in noſtris. Incomprehenſibilis, voluit comprehendi. Ante tempora manens, eſſe cœpit ex tempore. Vniuerſitatis Dñs, ſeruilem formam obumbrata maieſtatis ſuæ dignitate ſuſcepit. Impaſsibilis Deus, non dedignatus eſt homo eſſe paſsibilis, & immortalis, mortis legibus ſubiacere.

Naſcitur Chriſtus nouo ordine.

Noua autẽ natiuitate genitus eſt, cõceptus à virgine, natus ex virgine, ſine paternæ carnis cõcupiſcentia, ſine maternæ integritatis iniuria: quia futurũ hominũ Saluatorem talis ortus decebat, qui & in ſe haberet humanæ ſubſtantiæ naturã, & humanæ carnis inquinamenta neſciret. Author. n. in carne naſcenti Deus eſt, teſtante angelo ad beatã virginẽ Mariam: Quia ſpiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſsimi obumbrabit tibi, ideoq; & quod naſcetur ex te ſanctũ, vocabitur filius Dei. Origo diſsimilis, ſed natura conſimilis. Humano vſu & conſuetudine qđ credimus caret, ſed diuina poteſtate ſubnixum eſt, ꝙ virgo cõceperit, virgo pepererit, virgo ꝑmanſerit. Non hîc cogitetur parientis conditio, ſed naſcentis arbitriũ, qui ſic homo natus eſt, vt volebat & poterat. Si veritatẽ quæris humanæ naturę, cognoſce materiã: ſi rationẽ ſcrutaris originis, virtutẽ confitere diuinam. Venit. n. Dominus Ieſus Chriſtus contagia noſtra auferre, non perpeti: nec ſuccũbere vitijs, ſed mederi. Venit, vt oẽm languorẽ corruptionis & vniuerſa vulnera ſordentiũ curaret animarũ: propter qđ oportuit, vt nouo naſceretur ordine, qui nouam impollutæ ſynceritatis gratiã humanis corporibus inferebat. Oportuit enim, vt primam genitricis integritatẽ naſcens incorruptio cuſtodiret, & complacitũ ſibi clauſtrũ pudoris & ſanctitatis hoſpitum, diuini ſpiritus virtus infuſa ſeruaret: quæ ſtatuerat deiecta erigere, confracta ſolidare, et ſuperandis carnis illecebris, multiplicatã pudicitiæ donare virtutẽ, vt virginitas, quę in alijs non poterat ſalua eſſe generando, fieret alijs imitabilis confitendo, renaſcendo. Hoc ipſum aũt dilectiſsimi, ꝙ Chriſtus naſci elegit ex virgine, nõne apparet altiſsimæ fuiſſe rationis? vt ſcilicet humano generi natã ſalutẽ diabolus ignoraret, & ſpiritali latente coceptu, quem nõ aliũ videret quàm alios, nõ aliter crederet natũ eſſe quàm cæteros. Cuius. n. ſimilem cũ vniuerſis aduertit naturam, parẽ habere arbitratus eſt cũ omnib. cauſã: nec intellexit à tranſgreſsionis vinculis liberũ, quẽ ab infirmitate mortalitatis nõ inuenit alienũ. Verax nãq; miſericordia Dei, cũ ad reparandũ humanũ genus ineffabiliter ei multa ſuppeterẽt, hanc potiſsimũ conſulendi elegit viã, qua ad deſtruẽdũ opus Diaboli, nõ virtute vteretur potentiæ, ſed ratione iuſtitiæ. Nã ſuperbia hoſtis antiqui nõ immeritò ſibi in oẽs homines ius tyrannicũ vẽdicabat, nec indebito dominatu premebat, quos à mãdato Dei ſpontaneos in obſequiũ ſuæ voluntatis allexerat. Non itaq; iuſtè amitteret originalẽ ditiditi tij generis ſeruitutẽ, niſi de eo, quod ſubegerat, vinceretur. Quod vt fieret, ſine virili ſemine editus eſt Chriſtus ex virgine, quã nõ humanus coitus, ſed ſpiritus ſanctus fœcũdauit: & cũ in omnib. matribus nõ fiat ſine peccati ſorde cõceptio, hęc inde purgationẽ traxit, vnde concepit. Quò. n. paterni ſeminis transfuſio nõ peruenit, peccati ſe illic origo nõ miſcuit. Inuiolata virginitas concupiſcentiã neſciuit, ſubſtantiã miniſtrauit. Aſſumpta eſt de matre hominis natura nõ culpa, creata eſt forma ſerui ſine cõditione virili: quia nouus homo ſic contẽperatus eſt veteri, vt & veritatẽ ſuſciperet generis, & vitiũ excluderet vetuſtatis.

Noua natiuitate.

Luc. 1.

Cur Chriſtus ex virgine natus.

Non potentia, ſed iuſtitia Chriſtus vicit diabolum.

Cũ igitur miſericors omnipotẽsq; Saluator, ita ſuſceptionis humanæ moderaretur exordia, vt virtutẽ inſeparabilis à ſuo homine deitatis, ꝑ velamẽ noſtræ infirmitatis abſconderet, illuſa eſt ſecuri hoſtis aſtutia, qui natiuitatẽ pueri, in ſalutẽ humani generis procreati, nõ aliter ſibi, quàm omniũ naſcẽtiũ putauit abnoxiã. Vidit. n. vagientẽ atq; lachrymantẽ, vidit pãnis inuolutũ, circũciſioni ſubditũ, & legalis ſacrificij oblatione perfunctũ. Agnouit deinceps ſolita incremẽta pueritiæ, & vſq; ad viriles annos de naturalibus non dubitauit augmẽtis. Inter hæc intulit contumelias, multiplicauit iniurias, adhibuit maledicta, opprobria, blaſphemias, conuicia. Omnẽ poſtremò in ipſum vim ſui furoris effudit, omnia tentamẽtorũ genera percurrit: et ſciẽs quo humanã naturã infeciſſet veneno, nequaquã credidit primę tranſgreſsionis exortẽ, quẽ tot documẽtis didicit eſſe mortalẽ. Perſtitit ergo ĩprobus prædo et auarus exactor in eũ, qui nihil ipſius habebat, inſurgere: & dũ vitiatę originis præiudiciũ generale perſequitur, chirographũ quó nitebatur, excedit, ab illo iniquitatis exigens pœnã, in quo nullã reperit culpã. Soluitur itaq; lœtiferę pactionis maleſuada conſcriptio, & ꝑ iniuſtitiã plus petendi, totius debiti ſumma vacuatur. Fortis ille vinculis nectitur ſuis, & omne cõmentũ maligni in caput ipſius retorquetur. Ligato mundi principe, captiuitatis vaſa rapiũtur. Redit in honorẽ ſuum ab antiquis contagijs purgata natura: mors morte deſtruitur, natiuitas natiuitatẽ reparatur, quoniã ſimul & redemptio aufert ſeruitutem, & regeneratio mutat originẽ, & fides iuſtificat peccatorem. Quiſquis igitur Chriſtiano nomine piè & fideliter gloriaris, reconciliatio-

Chriſtus eluſit ſatanam.

tionis huius gratiam iuſto perpende iudicio. Tibi enim quondam abiecto, tibi extruſo paradiſi ſedibus, tibi per exilia longa morienti, tibi in cinerem & puluerem diſſoluto, cui iam non erat ſpes vlla viuendi, per incarnationem verbi poteſtas data eſt, vt de longinquo ad tuum reuertaris authorem, recognoſcas parentem, liber efficiaris ex ſeruo, de extraneo proueharis in filium: vt qui ex corruptibili carne natus es, ex Dei Spiritu renaſcaris, & obtineas per gratiam, quod non habebas per naturam: vt ſi te Dei filium per ſpiritum adoptionis agnoueris, Deum patrem audeas nuncupare, malę conſcientiæ reatu abſolutus, ad cœleſtia regna ſuſpires, voluntatem Dei facias diuino fultus auxilio, imiteris angelos ſuper terram, immortalis ſubſtantiæ virtute paſcaris, ſecurus aduersùs inimicas tentationes pro pietate confligas: & ſi cœleſtis militiæ ſacraméta ſeruaueris, non dubites te in caſtris triumphalibus regis æterni ꝑ victoria coronandum, cumq́; te reſurrectio pijs parata ſuſceperit, in regni cœleſtis conſortium prouehédum. Habentes ergo tantæ ſpei fidutiã dilectiſſimi, in fide qua fundati eſtis, ſtabiles permanete, ne ille idem tentator, cuius iam à vobis dominationé Chriſtus excluſit, aliquibus vos iterum ſeducat inſidijs, & hæc ipſa præſentis diei gaudia fallaciæ ſuæ arte corrumpat, illudens ſimplicioribus animis de quorundam peſtifera perſuaſione, quibus hic dies ſolennitatis noſtræ non tam de natiuitate Chriſti, quàm de noui, vt dicunt, ſolis ortu videtur honorabilis. Quorum corda vaſtis tenebris obuoluta, & ab omni incremento veræ lucis aliena ſunt. Trahuntur .n. adhuc ſtultiſsimis gentilitatis erroribus, & quia ſupra id, quod carnali intuentur aſpectu, nequeunt aciem mentis erigere, miniſtra mundi luminaria diuino honore venerantur. Abſit ab animis Chriſtianis impia ſuperſtitio, prodigioſumq́; mendacium. Vltra omné modum diſtant à ſempiterno temporalia, ab incorporeo corporea, à dominatore ſubiecta: quæ etſi mirandam habent pulchritudinem, adorandam tamen non habent deitatem. Illa ergo virtus, illa ſapientia, illa eſt colenda maieſtas, quæ vniuerſitatem mundi creauit ex nihilo, & in quas voluit formas atq; menſuras terrenam cœleſtemq́; ſubſtantiam omnipotéti ratione produxit. Sol & luna, & ſidera ſint commoda vtentibus, ſint ſpecioſa cernétibus, ſed ita vt de illis gratiæ referantur authori, & adoretur Deus qui condidit, nó creatura quæ ſeruit. Laudate igitur Deum, dilectiſsimi, in omnibus operibus eius atq; iudicijs. Sit in vobis indubitata credulitas virgineæ integritatis & partus: reformationis humanæ ſacrum diuinumq́ue myſterium ſancto atque ſyncero honorate ſeruitio. Amplectemini Chriſtum in noſtra carne naſcentem, vt eundem Deum gloriæ videre mereamini in ſua maieſtate regnantem, qui cum patre & ſpiritu ſancto manet in vnitate deitatis in ſecula ſeculorum.

Chriſti incarnatio quid contulerit.

Error quorundã perſtringitur.

DE EODEM FESTO,

SERMO BEATI MAXImi Epiſcopi.

IVſtiſsimè fratres feſtiuitate præſentis diei in omne ſe gaudium totus vbiq; ſuſcitat mundus, quia hodiè promiſſus à ſeculis, vniuerſo orbi iudex ortus eſt & redemptor: & neceſſe eſt, vt in commune nos omnes, qui futuri examinis reſurrectioniſq́; promiſſæ ſalutarem ſuſcepimus fidem, habeamus metum quidem de iudice, ſed de redemptore lætitiam. Omnis nanq; fidelis anima timore corrigitur, correctione lætatur. Et in hoc chariſsimi, quanta erga humanum genus omnipotentis patris diſpenſatio eſt, quantáue benignitas, vt quem iudicem præparabat incredulis, hunc crediturjs præmitteret redemptorem? quatenùs præcurrens miſericordia, ſeueritaté aduétantis iudicis præueniret? Hodiè itaq; natus eſt Chriſtus, ſed in natiuitate eius noſtra omnium habet vita natalem: quia qui priuilegia primæ natiuitatis amiſimus, viſitante nos Chriſto, ſanctiori partu redimus ad vitã. Hodiè peperit Maria, ſed ipſa ſuum parturiuit authorem. Hodiè edidit mundo hominem, quem non ſuſcepit ab homine. Quid hoc eſt miraculi fratres? Naſcitur caro de carne, non tamen generata per carnem, & ſecreto quodam incomprehenſoq́ue conceptu procedit de mortali fœmina diuina progenies. Nec mirum ſanè ſi extitit diuina natiuitas, vbi non erat humana conceptio: aut ſi illam matré non violauit partus, quam coitus non fœdauit. Ille quondam futurorum conſcius Eſaias, populis & gentibus ſignum nouæ ſalutis aperiens, Ecce, inquit, virgo in vtero accipiet, & pariet filium, & vocabunt nomen eius Emmanuel, quod eſt interpretatum, Nobiſcum Deus. Atque vt aduertamus noui ac veteris teſtamenti vnum eſſe conſenſum, vnumq́ue conſilium, ait etiam beatiſsimus Lucas, dominicæ generationis relator egregius, dicens: Miſſus eſt angelus Gabriel à Deo ad virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Ioſeph, & ait ad illam: Ecce concipies in vtero, & paries filium, & vocabunt nomen eius Ieſum. Ieſus autem chariſsimi, latino ſermone Saluator dicitur. Ecce qualiter inuicé ſe concordantibus ſententijs teſtimonia diuina confirmant: & cùm prædicantium diuerſa ſint tempora, non tamen diuerſa narratio. Nam partum virginis, quem ille prædixerat, iſte teſtatur. Quis igitur de diuinitate Chriſti, quis de redemptione cunctetur, quem & Eſaias profitetur Deum, & Gabriel annunciat Saluatorem? Quis intactæ puerperæ aluum dubitet floruiſſe, quod vno penè ore atq; eodem ſpiritu proloquun-

Quis intactæ puerperæ aluum dubitet floruiſſe, quod vno penè ore atque eodem ſpiritu prolo-quuntur Euangeliſta, angelus & propheta? Vbi tanti taleſq; ſunt teſtes, nõ erubeſcit veritas, ſed auditor incredulus confutatur. Sed iam videamus, quas pro nobis natus perferat Chriſtus iniurias, quibusúe rurſus iniuriæ illę virtutibus decorentur. *Chriſti natus humilitas.* Et ante omnia à fœmineo ſexu cõcipi ſe patitur, qui in exordio mundi omnipotenti manu de maſculo operatus eſt fœminam. Sed hanc humilitatẽ naſcendi, virginalis matris ſublimat integritas. Et quanuis natus Chriſtus fœmineo, vt infans, lacte paſcatur, tamen vt rerum potens, virgineis nutritur vberibus: atque vt primùm illum in has ſeculi procellas, & fluctuantis ſentinam mundi vterus maternus effudit, viliſsimis circundatur pannis. Pannis ſiquidẽ induitur ille ꝓ nobis, qui cũ crearet omnia, terras luce perfudit, cœlum ſideribus adornauit, & ignea ſolẽ claritate veſtiuit. Obuoluitur quidem pannis, ſed hi panni noua radiante *Matt. 2.* ƒelia munerantur à Magis, & exultantibus angelis honorãtur. Et vt nouerimus vniuerſa hæc ꝓ myſteriũ vel dici vel fieri, hic qui pannis circũuoluitur, prędicatus ab initio de ſinu patris, æternoque thalamo ſalutarium nuptiarum ſpõ*Pſalm 18.* ſus venit è cœlo: ſicut ait venerandus Dauid: Ip*Luc. 2.* ſe tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo. Deinde, vt legitur, ponitur in præſepi, quia, vt ait Euangeliſta, non erat illis locus in diuerſorio. Ne quem fratres iſta permoueant: quia omnis hæc in Saluatore vilitas, precioſiſsimũ noſtræ ſalutis eſt ſacramentum. *Chriſtus cur in præſepi poſitus.* Videte enim quãta ſapientia collocari Chriſtus dicitur in præſepi, qui gemina quadam gratia humani generis & eſca erat futurus, & paſtor. Qui benè in præſepio ponitur, vt ad pabula perennis vitæ ſpiritualium ouium greges, agni cœleſtis balatus inuitet. Non erat, inquit, eis locus in diuerſorio. Nunquid tantæ illius erãt anguſtiæ manſionis, vt nati ſub hora paruuli membra non caperet? Sed idcircò myſtico refertur ſermone, nõ inueniri locum in diuerſorio: quia ingreſſus mundum Chriſtus, fidem in qua poſſet requi*Matt. 8.* eſcere, non inuenit, vt ait ipſe in Euangelio, dicens: Filius autem hominis non habet, vbi caput ſuum reclinet. Vnde aduertimus, quia vnicus Dei filius, non in ſpatioſis domibus, auratiſq; laquearijs, ſed in fide credentium requieſcit. Hunc ergo Chriſtum Ieſum ſugentem vbera naſcentium infantũ more vagientẽ, vilibus circũdatum pannis, iacentem viliùs in præſepi, angelica miniſteria proſequuntur, & om*Luc. 2.* nis cœleſtis exercitus multitudo miratur, conſona eum voce collandans, & dicens: Gloria in excelſis Deo, & pax in terra hominibus bonæ voluntatis. Gloria vtique Deo, qui deſperatis mortalibus munus æternæ ſalutis exhibuit: Et pax hominibus bonæ voluntatis, quos certamine ſuo Chriſtus ſuoq; prælio in regnũ propriũ diabolica de captiuitate reuocauit. Et quàm congruè Euangelicus intonat ſermo, cùm dicitur: Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus, quòd idem ipſe Dei filius, & apud angelos glorioſus eſt in excelſis, & bonæ voluntatis hominibus pacem præſtat in terris. Propter quod, dilectiſsimi, compententibus gaudijs tanta de ſalute lætemur, atque angelicis nos vocibus ſociantes, honore debito myſteria ſemper Chriſti virtuteſq; laudemus.

DE EODEM FESTO SERMO BEATI AVGVSTINI Epiſcopi: & eſt V. de tempore.

SALVATOR noſter natus de patre ſine die, ꝑ quẽ factus eſt omnis dies, voluit in terra habere natalem hunc diem, quem hodiè celebramus. Quiſquis in die miraris, æternum mirare potiùs ante omnem diem permanentem, omnem diem creantem, in die naſcentem, à malitia diei liberantem. Adhuc mirare: Quæ peperit, & mater & virgo eſt: Quem peperit, & infans & verbum eſt. Meritò cœli loquuti ſunt, angeli gratulati, paſtores lætati, Magi imitati, reges turbati, paruuli coronati. Lacta mater cibum noſtrum, lacta panem de cœlo venientem, & in præſepe poſitum velut piorum cibaria iumentorum. Illic *Eſa. 1.* enim cognouit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus *Bos & aſinus myſticè.* præſepe Domini ſui: circuncıſio ſcilicet & præputium, cohærendo lapidi angulari, quorum primitiæ fuerunt paſtores & Magi. Lacta eum qui talem fecit te, vt ipſe fieret in te: qui tibi & munus fœcunditatis attulit conceptus, & decus virginitatis non abſtulit natus: qui ſibi priuſquàm naſceretur, & vterum de quo naſceretur, & diem quo naſceretur, elegit. Et ipſe condidit quod elegit, vt ille hinc procederet de thalamo ſuo, quò mortalibus oculis poſſet videri, & augmento lucis annuæ ſe lucem mẽtium veniſſe teſtari. Prophetæ cecinerunt conditorem cœli & terræ in terra cum hominibus futurum, angelus annunciauit creatorẽ carnis & ſpiritus in carne venturum. *Luc. 1.* Salutauit Ioannes ex vtero in vtero Saluatorem, *Luc. 2.* Simeon ſenex Deũ agnouit infantem: Anna vidua virginem matrem. Hæc ſunt teſtimonia natiuitatis tuæ Domine Ieſu, antequàm tibi fluctus ſubſternerentur calcanti, cederent imperanti, antequàm ventus te iubente ſiluiſſet, mortuus te vocante vixiſſet, ſol te moriente palluiſſet, terra te reſurgente tremuiſſet, cœlum te aſcendente patuiſſet, antequàm iſta alia mirabilia iã iuuenilis tui corporis ætate feciſſes. Adhuc in manibus matris portabaris, et iam Dñs orbis cognoſcebaris: ipſe puer paruulus ex ſemine Iſraël, & ipſe nobiſcũ Deus Emmanuel. Quæ eſt illa noſtri ge-

ne-

Chriſti diuina generatio prorſus incomprehenſa. neratio Saluatoris, qua gignenti patri coæternus eſt, quando hanc generationem ex virgine mundus expauit, quam pia fides agnouit & tenuit, infidelitas auté irriſit, ſuperbia timuit ſuperata? Quæ nam eſt illa generatio, quia in principio erat verbum, & verbum erat apud Deum,
Ioan. 1. & Deus erat verbum? Vel quod eſt hoc verbũ, quod dicturus anteà non ſilebat, quo dicto non ſiluit, qui dicebat? Quod eſt verbum ſine tempore, per quod facta ſunt tempora? Verbum
Sap. 10. quod labia nullius aperuit cœptũ, clauſit ue finitum. Verbum quod initium non habet ex ore loquentium, & aperuit ora mutorum. Verbum quod linguis gentium diſertis non fit, & linguas infantium diſertas facit? Quænam eſt illa generatio, cui pater moriendo non cedit, quia non eum viuendo præcedit? Segregata ab omnibus locorum temporumq; interuallis ab omni diſtenſione ſpatiorum, quam vel in diebus, vel in corporibus ſentire conſueuimus. Leuemus ad eum quantùm ipſo adiuuante animam noſtram poſſumus, ſi quo modo capere valeamus & natum non præuenientem qui gignit, & gignentem non ſubſequentem qui gignitur, patrem & filium: nec pariter patres, nec pari-
Acto. 17. ter filios, & pariter æternos. Non vtrunq; generantem, nec vtrunq; naſcentem, ſed alterum ſine altero non viuentem. Et patrem ſempiternum genuiſſe, & filium ſempiternũ natum eſſe cogitemus, ſi valemus: ſi non valemus, credamus. Non eſt, quod hîc dicere volumus, ſed tamen non longè poſitum eſt ab vnoquoque noſtrûm. In illo enim viuimus, mouemur, & ſumus. Traſcendamus carnem noſtram, in qua parẽtes ante filios viuunt: quia vt filios poſſent generare creuerunt, & filijs creſcentibus iam ſeneſcunt. Nondum natis filijs parentes vixerunt, quia & parentibus mortuis filij victuri ſunt. Tranſcendamus ad animas noſtras, pariunt & ipſæ aliquid cogitando, quod ſecũ habent ſciendo: ſed poſſunt amittere obliuiſcendo, quia & non habebant anteà naſcendo. Cuncta corporalia & temporalia & mutabilia tranſcẽdamus, vt videamus ſuper omnia, per quem facta ſunt omnia. Aſcenſus noſter in corde eſt, quia & illud quò aſcendimus, propè eſt. Longè auté ab illo ſumus, in quantùm diſsimiles ſumus. Aſcendit ergo ad eum ſua ſimilitudo, quam in nobis fecit & refecit, quam nondum perfectè palpitat infirmus aſpectus, & ineffabilem candorem lu-
Eſai. 53. cis æternæ non poteſt intueri. Cuius ergo fulgorem mentis acies nondum capit, generationé eius quis enarrabit? Sed verbum caro factũ eſt. & habitauit in nobis. Hanc ergo generationem, cuius hodiernum celebramus diem, hanc in qua dignatus eſt venire p Iſraël, & fieri Emmanuel nobiſcùm Deus in carnis infirmitate, nõ nobiſcùm in cordis iniquitate, accedens ad nos per id, quod aſſumpſit ex noſtro, & liberans nos per id, quod manſit in ſuo. Viſitauit quippe Dominus ſeruos ſuos p mortalé infirmitaté. Hãc ergo generationé, cuius vtcunque capax eſt humana fragilitas, non illã quæ ſine tempore manet ſine matre ſuper omnia, ſed iſtã quæ in tempore facta eſt ſine patre, inter omnia. Hunc virginis filium, & virginum ſponſum, de incorrupta matre naſcentem, & incorruptibili veritate fœtantem, laudemus, amemus, adoremus, vt in eius miſericordia de aſtutia diaboli ſiſi triumphemus. Dibolus ad nos decipiendos corrupta fœminea mente ſurrepſit: Chriſtus ad nos liberandos incorrupta fœminea etiam carne proceſsit, qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum, AMEN.

DE EODEM FESTO, SERMO BEATI AVGVSTINI episcopi: & eſt XIX. de tempore.

GAudeamus fratres, lætentur & exultent gentes. Iſtum diem nobis non ſol iſte viſibilis, ſed creator ipſius inuiſibilis conſecrauit, quando eum pro nobis viſibilem factum, à quo inuiſibili & ipſa creata eſt, viſceri- *S. M*
bus fœcundis, & genitalibus integris virgo ma- *virg*
ter effudit. Cõcipiens virgo, pariẽs virgo, virgo *perp*
grauida, virgo fœta, virgo perpetua. Quid miraris hæc homo? Deum ſic naſci oportuit, quando eſſe dignatus eſt homo. Talem fecit illam, *Chr*
qui eſt factus ex illa. Antequam fieret enim, *nul*
erat: & quia omnipotens erat, fieri potuit quod *&*
non erat, manens quod erat. Fecit ſibi matrem, cùm eſſet apud patrem, & cum fieret ex matre, manſit in patre. Quomodò Deus eſſe deſiſteret cùm homo eſſe cœpit, qui genitrici ſuæ præſtitit, ne deſiſteret virgo eſſe cùm peperit? Proinde quum verbum caro factum eſt, non verbum in carnem pereundo ceſsit, ſed caro verbo, ne ipſa periret, acceſsit: vt quemadmodũ homo eſt anima & caro, ſic eſſet Chriſtus Deus & homo, idem Deus qui homo, & qui Deus, idem homo, non confuſione naturæ, ſed vnitate perſonæ. Denique filius Dei generanti coæternus ſemper ex patre, idẽ filius hominis eſſe cœpit ex virgine, ac ſic et filij diuinitati eſt addita humanitas, & tamen non eſt perſonarum facta quaternitas, ſed permanet trinitas. Non ergo nobis ſubrepat quorundam ſententia minùs attentorum in regulam fidei, & in ſcripturarum oracula diuinarum. Dicunt enim: Qui filius eſt hominis, factus eſt filius Dei: qui verò filius eſt Dei, non eſt factus filius hominis. Hoc vt dicerent, quod verum eſt attenderunt, ſed verum eloqui non valuerunt. Quid.n. attenderunt, niſi quia humana natura potuit in melius cõmutari, in deterius auté diuina non potuit? Hoc verum eſt, ſed etiã ſic, id eſt, nequaquam in deterius diuinitate mutata, verbum tamen caro factum eſt. Neque enim ait Euangeliſta, Caro verbum facta eſt: ſed

ſed ait, Verbum caro factum eſt. Verbum autem Deus, quia Deus erat verbum. Et quid caro, niſi homo? Non enim ſine anima in Chriſto hominis caro. Vnde ait: Triſtis eſt anima mea Matt. 26. vſq; ad mortem. Si ergo verbum Deus, & homo caro, quid eſt aliud, verbum factum eſt caro, niſi qui Deus erat, factus eſt homo? Ac per hoc, qui erat Dei filius, factus eſt hominis filius, aſſumptione inferioris, non verſione potioris, accipiendo ipſe quod non erat, non amittendo quod erat. Nam quomodò in regula fidei confiteremur credere nos in filium Dei, qui natus eſt ex virgine Maria, ſi non filius Dei, ſed filius hominis natus eſt ex virgine Maria? Quis enim Chriſtianus neget ex illa fœmina filium hominis natum, ſed tamen Deum hominē factum, & ita hominem Deum factum? Ioan. 1. Deus enim erat verbum, & verbum caro factum eſt. Cōfitendum eſt igitur, eum qui filius Dei erat, vt de virgine Maria naſceretur, aſſumpta forma ſerui filium hominis factum, quod erat manentem, quod non erat aſſumentem: eſſe incipientem quo minor eſt patre, & ſemper manentem in eo, quo vnum ſunt ipſe et pater. Nam ſi ille qui ſemper eſt Dei filius, non eſt ipſe factus hominis filius, quomodò de illo dicit Apoſtolus: Phil. 2. Qui cùm in forma Dei eſſet, non rapinā arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit, formā ſerui accipiens, in ſimilitudinem hominū factus, & habitu inuentus vt homo? Neq; enim alius, ſed ipſe in forma Dei æqualis patri, qui eſt vtiq; vnigenitus Dei filius, ſemetipſum exinaniuit in ſimilitudinem Ibidem. hominū factus. Neq; alius, ſed idem ipſe in forma Dei æqualis patri, humiliauit nō alium, ſed ſemetipſum, factus obediens vſq; ad mortem, mortem autem crucis. Quod totū non fecit Dei filius, niſi in ea forma, quæ eſt hominis. Itē ſi ille, qui ſemper eſt Dei filius, non eſt ipſe factus hominis filius, quomodò dicit Apoſtolus ad Rom. 1. Romanos: Segregatus in Euangeliū Dei, quod antè promiſerat ꝑ prophetas ſuos in ſcripturis ſanctis de filio ſuo, qui factus eſt ei ex ſemine Dauid ſecundùm carnem? Ecce filius Dei, quod vtiq; ſemper erat, factus eſt ex ſemine Dauid ſecundùm carnem, quod nō erat. Item ſi ille, qui Gal. 4. eſt Dei filius, non eſt ipſe factus filius hominis, quomodò miſit Deus filiū ſuum factū ex muliere? Quo nomine ſecundum Hebræam linguā nō virgineum decus negatur, ſed fœmineus ſexus oſtenditur. Quis enim à patre eſt miſſus, niſi vnigenitus Dei filius? Quomodò ergo ex muliere factus, niſi quia idem ipſe, qui erat apud patrem Dei filius, miſſus, factus eſt hominis filius? De patre natus ſine temporis die, de matre natus hodiè. Ita enim diem quem creauit, in quo crearetur elegit, ſicut factus eſt de matre quam fecit. Nam & ipſe dies, à quo deinceps incremētum lucis accipit dies, opus Chriſti ſignificat, in quo interior homo noſter renouatur de die in diem. Aeterno quippe creatori in tempore creato ille dies debuit eſſe natalis, cui creatura congrueret temporalis, cui honor & imperium per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

ITEM SERMO BEATI AVGVSTINI EPISCOPI, VNde ſuprà: eſtque VI. de tempore.

IN principio erat verbum, & verbum erat apud Deū, & Deus erat verbum. Ioan. 1. Qui in principio erat, intra ſe concludit omne principium. Ex matre verò initium ſumpſit, Eſai. 7. ſicut legimus per Eſaiam: Ecce virgo in vtero accipiet & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel, quod eſt interpretatum, nobiſcum Deus, id eſt, latens in humana fragilitate maieſtas, ſicut in Ioanne Euangeliſta legimus: Ioan. 1. Et verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis, id eſt, in fragilitate corporis noſtri. Itē de Mariæ virginis generatione: Ezec. 44. Et porta erat clauſa, & non aſt aperta. Tanquam ſi interrogaretur, cur aperta non eſſet, adiecit: Quia Dominus tranſiuit per eam. Ibidem. Porta clauſa, id eſt, ſignaculū pudoris, immaculatæ carnis integritas. Non enim eſt violata partu, quæ magis eſt ſanctificata conceptu. Item de Chriſti gemina Dei hominiſq; ſubſtantia: Gen 2. Et erunt, inquit, duo in carne vna, id eſt, Deus et homo vnus Chriſtus. Ephes. 5. Quod Apoſtolus de Chriſto & Eccleſia, id eſt, de Chriſti corpore præcipit intelligi, ſicut ait, Et erunt duo in carne vna. ego autem dico in Chriſto & Eccleſia. Quod apertè expoſuit ad Romanos: Rom. 9. Patres noſtri, ex quibus Chriſtus ſecundùm carnem. Aſſeruit hominis, conſequenter aſſerit proprietatem Dei, dicens: Qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula. Aequalitas patris & filij. Tam perfecta hîc filij eminentia declaratur, vt dici de patre maiora non poſſint. Nam ſi initiū haberet, non eſſet ſuper omnia, ſed inter omnia, quæ pro conditione facturæ intra initiū continentur. Sed Chriſtus qui æqualis eſt patri, nulla temporis, nulla ætatis lege concluditur. Euidēter & ad Philippenſes Apoſtolus duas Chriſti natiuitates, & duas ſubſtantias prædicat, dicens: Phil. 2. Qui cùm in forma Dei eſſet, formam ſerui accepit. Quibus regulis plena ſunt volumina noui & veteris teſtamenti. Similiter & Iob prædicat eximius prophetarum: Iob. 19. Et in carne mea videbo Deum. Quod de illo tempore prophetauit, quando Chriſti deitas habitu noſtræ carnis induta eſt. Quia ergo, vt præfati ſumus, verbum caro factum eſt, & duos eſſe cōſtat, hominem & Deum in carne vna, modò homo loquitur patri, modò Deus: modò viſibilis ex matre, modò inuiſibilis ex patre. Da verba hominis. Luc. 9. Ipſe in Euangelio dicit: Filius hominis non habet, vbi caput ſuum reclinet. Oſtendat hic pau-

per filius hominis, diuitias ſuas in gloria diuinitatis.
Ioan. 16. Omnia, inquit, quæ pater habet, mea ſunt, dum dicit, Omnia, nihil hîc reliquit, quod minùs haberet à patre. Omnia, id eſt, vnius deitatis potentiã, ſubſtantiam, maieſtatem.
Ioan. 5. Quis eam minoré dicere non tremiſcat, qui ſe patri
Phil. 2. generaliter & per omnia veridicus teſtis exæquat, ſicut de eo Euangeliſta pronunciat? Ideò volebant eum Iudæi interficere, quia patrẽ ſuum dicebat Deum, æqualem ſe faciens Deo. Et ad Philippenſes: Non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe ęqualem Deo, id eſt, æqualitatem diuinitatis, quam rebellis Angelus aſſumere voluit per rapinam, Chriſtus poſſedit per naturam. Ergo credas ei, cùm ſe in hominis ſubſtãtia profitetur æqualem. Loquatur filius hominis: Pater, in-
Ioan. 14. quit, maior me eſt. Loquatur filius Dei: Ego &
Ioan. 10. pater vnũ ſumus. Quaſi homo eſurit, quaſi Deus quinq; millia eſurientium, quinq; panibus obſequio creaturæ ſuæ exatiat. Quaſi homo in cruce pendet, quaſi Deus in paradiſum de cruce
Luc. 23. latronem geſtis per omnem mundum loquentibus introducit, dicens: Amen dico tibi, hodiè mecum eris in paradiſo. Quo tempore corpus Domini in tumulo fuit, anima in inferno, diuinitas in paradiſo, in cœlo & vbiq;, intra ſe omnia ſupereminenti ſuæ maieſtatis immenſitate complectens. Secundùm hominem minor dicitur, quando comprehenditur, flagellatur, crucifigitur, moritur, ſepelitur. Secundùm Deum per virtuté reſurrectionis in cœleſtia ſublimatur: Quaſi homo, ſuſcepta morte: quaſi Deus, ſuper mortem. Secundùm hanc regulam modò pauper eſt, modò diues: modò minor, modò æqualis: modò Dominus, modò ſeruus. Tunc ergo minor credatur patre, quando angelorum conditor paulò minùs ab angelis minoratur, ſicut in octauo Pſalmo legimus: Minoraſti eum paulò minùs ab angelis. Tunc ergo patre minor dicatur, quando ſerui formã ſuſcepiſſe perſcribitur, quando ętiam matre iunior inuenitur, quando ipſe de ſe in viceſimo primo Pſalmo dicit: Foderunt manus meas & pedes meos, dinumerauerunt omnia oſſa mea. Quòd auté minor patre ſecundùm carné & ſecundùm hominem nuncupetur, innumeris ſcripturarum teſtimonijs declaratur. De eius diuinitate ita ad
Tit. 2. Titum Apoſtolus dicit: Apparuit gratia Dei
Ibidem. ſaluatoris noſtri. Et iterum: Expectantes beatã ſpem, & aduentum gloriæ magni Dei & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti. Immane piaculum eſt, vt per infidelis hominis blaſphemias minor eſſe dicatur, qué magnũ Deum ipſa veritas profitetur. Nam & Thomas Apoſtolus in Euangelio Ioannis, vbi poſt reſurrectioné corpus hominis crucifixi per clauorum ſigna cognouit, Deum qui intra hominé latebat, Apoſtolica & Euangelica authoritate confeſſus eſt, ita dicens: Dominus meus & Deus meus. Si fides adſit, a-
Ioan. 20. perta eſt ratio, qua Chriſtus nunc minor, nunc æqualis patri ſacris voluminibus aſſeratur, ſicut ipſe de ſe dicit: Ego primus & nouiſsimus. Indubitanter agnoſce, quòd prioré non poteſt habere, qui primus eſt. Ité: Ego ſum Alpha & ω. *Eſai.*
Et ſicut alpha literam nulla præcedit, ita & filium Dei nulli ſecundum conſtat eſſe, quia Deus eſt. Quid reſpondebimus eis, qui ſpiritum ſanctum aut minorem dicunt, aut (quod ſceleratius eſt) miniſterialem magis, quàm Deum abrupta impietate pronunciant? Quomodò creatura dicitur, qui Domini creator ex Maria comprobatur? Sicut legimus, Conceptus de ſpiritu ſancto, natus ex Maria virgine. Chriſtus enim no de ſubſtantia ſpiritus ſancti, ſed de potentia: nec generatione, ſed iuſsione & benedictione conceptus eſt: & ſicut à patre, ita etiam à ſpiritu ſancto ad redemptionem noſtræ malitiæ deſtinatus eſt, ipſo de ſe per Eſaiam loquente: Miſit *Eſai.*
me pater & ſpiritus eius. Si ſpirituſſanctus minor creditur, quomodò ſe filius ſicut à patre, ita etiam à ſpirituſancto miſſum eſſe teſtatur? Spirituſſanctus ipſe locutus eſt in Apoſtolis, ipſe efferbuit in prophetis, dicente beato Apoſtolo Petro in Epiſtola ſua: Non, inquit, ex hominib. allata eſt prophetia, ſed ſpirituſancto inſpirati, locuti ſunt ſancti Dei homines. Et Saluator in Matthæo ita ait ad diſcipulos ſuos: Non vos eſtis qui loquimini, ſed ſpiritus ſanctus: Similiter & Dauid plenus ſpirituſancto, quis p eum loqueretur, manifeſta voce denunciat, dicens: Audiam quid loquatur in me Dominus Deus. Hæc eſt, inqu[illegible], via lucis, cuius cõnfeſſione aperitur oſtiũ [illegible]tis. Itaq; qui in hanc profeſsioné ingrediuntur, beatitudiné eius adipiſcuntur. Beatitudo ei, qui confitetur Deũ patrem & filium & ſpiritũ ſanctum. Beatitudo ei, qui confitetur ſolum Deum, patré & filium & ſpiritũ ſanctum. Beatitudo ei, qui confitetur vnũ omnipotentem Deũ, patrem & filium & ſanctum ſpiritum. Beatitudo ei, qui confitetur vnũ ſummũ Deum, patrem & filium & ſanctũ ſpiritum. Beatitudo ei, qui confitetur vnũ Deum patrem & filiũ & ſanctũ ſpiritum ſempiternũ eſſe. Beatitudo ei, qui confitetur indiuiſam ſubſtantiã eſſe patris & filij & ſanctiſpiritus. Beatitudo ei, qui nihil addiderit vel minuerit in vnitate naturæ patris & filij & ſanctiſpiritus. Beatitudo ei, qui cõfitetur omnia bona facta fuiſſe à patre & filio & ſanctoſpiritu. Beatitudo ei, qui cõfitetur vnã æqualitaté in ſempiterna plenitudine deitatis eſſe, patris & filij & ſanctiſpiritus. Beatitudo ei, qui ſecũdùm ſingula nomina Trinitatis id eſt, patris & filij & ſancti ſpiritus, proprias tantùm perſonas diſtinctas eſſe confitetur. Vnde oportuit nos oſtẽdere eis, quos edent viæ ſuę fructus, maledictiones omniũ malè credentium, ſicut ſcriptum eſt: Maledictus omnis, qui non obaudierit verba libri huius, vt faciat ea in corde ſuo. Maledictus, qui patris & filij & ſancti ſpiritus vnam ſempiternã ſubſtantiam eſſe

non

non confitetur. Maledictus, qui ſecundùm tres perſonas, tres diuiſas ſubſtantias eſſe confitetur. Maledictus, qui tria principia eorum eſſe confitetur. Maledictus, qui ſolum verũ Deum patrẽ, & vnicũ verum Deum filiũ, & vnicum verum Deum ſanctũ ſpiritum non confitetur. Maledictus, qui vnicum nomẽ in deitate trinitatis eſſe nõ confitetur. Maledictus, qui indiuiſam deitatem patris & filij & ſpiritusſancti non confitetur. Maledictus, qui propria nomina perſonarũ tres deos, aut tres dominos, aut tres ſpiritus confitetur. Maledictus, qui ſecundum ſingulas perſonas trina nomina tantùm diſtincta, patris & filij & ſancti ſpiritus non confitetur. Maledictus, qui vnam perſonam eorum eſſe confitetur. Maledictus, qui quem patrem dicit, hunc eundẽ & filiũ eſſe deſignat. Maledictus, qui patrẽ natum, aut incarnatum, aut paſſum eſſe cõfitetur. Maledictus, qui inenarrabiliter filium & verè natũ de ſubſtãtia patris eſſe non confitetur. Maledictus, qui hanc natiuitatẽ factam, vel creatã, vel conditã eſſe confitetur. Maledictus, qui verum filiũ Dei ex voluntate tantùm dicit eſſe, & non potiùs de natiuitate. Maledictus qui dicit, erat tempus quando nõ erat filius. Maledictus, qui hanc natiuitatẽ ex nullis extantibus nõ confitetur, quod Græci ἐξ ὀυκ ὄντων appellant. Maledictus, qui diuinitatem filij Dei dicit initium habere de tempore, ortũ ex nihilo, nomen quaſi adoptionis ex altero. Maledictus, qui vnum de vno, filium de patre generatum non confitetur. Maledictus, qui impaſsibiliter filium natũ, de patre nõ confitetur. Maledictus qui dicit, fuit aliquando pater ſine filio. Maledictus, qui nõ confitetur ante omne principium, vel initium ſemper fuiſſe filium cum patre. Maledictus, qui immortalem deitatem filij Dei non confitetur. Maledictus, qui de ſempiterno filio dicit, Non erat antequã de Maria naſceretur. Maledictus, qui vnitam deitatẽ patris & filij & ſpiritusſancti ex charitate concordiæ tantùm eſſe profitetur, & non magis per hanc ipſam vnitam diuinitatẽ. Maledictus, qui vnitam deitatẽ in tribus his perſonis eſſe non confitetur. Maledictus, qui aduerſus vigorem cenſuræ diuinæ ſcripturæ hunc Deum verum, ſpiritum paracletum, aut filium patris, vel certè facturã vſurpat debere confiteri. Maledictus, qui filium Dei Deũ verum & hominẽ verum de Maria virgine nupèr natum ꝑ noſtra ſalute non confitetur. Maledictus, qui filium Dei hominem tantum pro noſtra ſalute confitetur. Maledictus, qui Deum Dei filium ſempiternum, de aſſumptione hominis per hoc principium habere aſsignat. Maledictus, qui deitatẽ eius paſſam eſſe confitetur. Maledictus, qui incomparabilem deitatem trinitatis propriè ad hominis lineamenta eſſe confitetur, dum ſcriptum inueniamus, quia non ſit illi ſimilis quiſquam Deus in cœlo ſurſùm, & in terra deorſùm.

DE EODEM FESTO HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, &c. Ioan. 1.

NArrant alij Euangeliſtæ Dominũ
& Saluatorem noſtrum ab ange- *Luc. 1.*
lo nunciatum, de virgine natum, *& 2.*
paſtoribus reuelatum, per ſtellã *Mat. 2.*
declaratum, à Magis adoratum, *Luc. 2.*
ad templum delatum, et Simeoni præſentatum. *Mat. 2.*
Narrant præterea, qualiter de Iudæa cum parẽtibus fugerit, qualiter de Aegypto in Iudæam redierit, qualiter creuerit, & virtute & ſapientia profecerit. Hæc autem & his ſimilia dum Euangeliſtæ ſcribebant, verum hominẽ eſſe, & verã carnem eum ſuſcepiſſe firmabant, & hæreticos aliter credentes & docentes ſuperabant. Ioannes autem Euangeliſta altiùs aſcendens, & vſq; ad eius diuinitatem ſe extendens, aſcendit ſuper Cherubin, & volans ſuper pennas ventorum, panetrauit cœlos, tranſcendit archangelos, & peruenit vſq; ad thronum Dei, ibiq; vidit verbum Dei, ibi vidit Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum in ſinu patris, & tunc intellexit quod
ſcriptum erat: Eructauit cor meum verbum bo *Pſal. 44.*
num. Intellexit vtiq; & dixit: *In principio erat verbum, & verbũ erat apud Deum, & Deus erat verbum.* Ieſus Chriſtus Dominus noſter, quemadmodum dicitur filius Dei, ſic dicitur verbum Dei, ſic & virtus & ſapientia Dei. Vnum enim idemq; ſignificant, filius, verbum, virtus & ſapientia. De quo verbo ait Pſalmiſta: Verbo Do
mini cœli firmati ſunt. Et vt verbum & ſapien- *Pſal. 32.*
tiam idem eſſe oſtenderet, ait: Omnia in ſapien- *Pſal. 103.*
tia feciſti. Nunquam igitur pater ſine filio fuit, quia nunquam ſine verbo, nunquam ſine virtute, nunquam ſine ſapientia eſſe potuit. Hæc autem ſapientia, hæc virtus, hic Dei filius, quanuìs temporaliter de virgine natus ſit, in principio tamẽ & ante tempora erat. Et hoc eſt quod ait: *In principio erat verbum.* Taceant igitur, quicunq; Saluatorẽ noſtrũ, priuſquàm de virgine naſceretur, nõ fuiſſe contendunt. Hoc enim Iudæi, & gentiles, & quidam hæreticorum dicere ſolent; quorũ quidem errores Euangeliſta deſtruit, dũ eum in principio fuiſſe dicit. Sed vbi erat? *Et verbum erat apud Deum.* Semper enim in patre filius, ſemper in filio pater. Vnde ipſe ait: Ego ſum in patre, & pater in me eſt. Deniq; vbi debuit eſſe, niſi in Deo, virtus & ſapientia Dei? *Ioan. 14.*
Vbi .n. eſt virtus, & ſapientia tua, niſi in te & in animo tuo? Sic igitur & verbum Dei, id eſt, virtus & ſapientia Dei, in principio erat apud Deum: Et quid erat? *Et Deus erat verbum.* Nihil .n. in Deo eſt, qđ Deus non ſit: Totus .n. idẽ eſt, & ſubſtantialiter idem. Hoc autẽ verbũ nec ſyllabis cõſtat, nec voce profertur, ſed ſemper in ſi-

nu manens & in corde patris, cuncta diſponit, regit & operatur. *Hoc erat in principio apud Deum.* Hæc autem confirmatio eſt eorum, quæ dicta ſunt: *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil.* Si igitur omnia per verbum facta ſunt, & omnia in ſapientia Dominus fecit, manifeſtú eſt, quia verbum & ſapientia idem ſunt: Ibi igitur verbum, vbi & ſapientia. In nobis autem nõ ita fit, quia verbum in ore, in corde ſapientiam habemus. Veruntamẽ ſicut ſapientia noſtra voce induitur, & fit verbum vt audiatur: ita & ſapientia Dei carne induta eſt, & verbum caro factum eſt, vt ab omnibus videatur. Siue igitur verbum, ſiue ſapientia vocetur Dei filius, nulla differentia eſt. Non enim loquendo, ***Vt Deus operetur*** ſed ſciendo & volendo cuncta operatur Deus. Quod enim ſcriptũ eſt, Ipſe dixit & facta ſunt, ***Pſal. 32. 148.*** ipſe mandauit & creata ſunt: non ſic eſt accipiendum, quaſi motu linguæ & aëris percuſsione aliqua ex ipſius ore vox inſonuerit. Sed dicere Dei, voluiſſe eſt. Omnia enim per ipſum facta ſunt, quæcunq; à patre facta ſunt, & ſine ipſo nihil à patre factum eſt: nihil enim ſine ſapientia fecit Deus. Deus igitur vnus eſt, qui in ſapientia ſua, & in ſpiritu ſuo omnia operatus eſt. Cuius ſapientia carnem ſuſcepit, cuius ſpiritus in igne apparuit. Qualiter autem ſapientiam ſuam, verbũ ſuum, & filium ſuũ ipſe genuerit, quia ſolui non poteſt, quæri non debet. *Quod factum eſt in ipſo, vita erat: & vita erat lux hominum, & lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprahenderunt.* ***Gemina in Chriſto natura.*** Duæ nanq; naturæ ſunt in Chriſto, diuina ſcilicet, & humana: quarum altera facta eſt, altera facta non eſt. Humanitas enim quæ in ipſo eſt, & facta & creata eſt. Ipſe enim fecit humanitatẽ ſuam, ipſe fecit & matrem ſuam, *per quem facta ſunt omnia, & ſine quo factum eſt nihil.* Hoc igitur ſolũ in ipſo eſt, nihilq; aliud eſt, qđ in ipſo factum eſt. Hoc autẽ vita erat, quanuis hoc Iudæi non credebant. Chriſti nanq; humanitas omnium in ſe credentiũ ſalus & vita eſt. Vnde ipſe ait: Ego ſum via, veritas, & vita. itẽ- ***Ioan. 14.*** que: Ego ſum reſurrectio & vita. *Et vita erat lux* ***Ioan. 11.*** *hominum.* Si enim Chriſti humanitas vita erat, & vita erat lux hominũ, ergo & Chriſti humanitas erat lux hominũ. Sed quare lux? Quia lucebat, quia docebat, quia prędicabat, quia populum, qui ſedebat in tenebris, illuminabat. Vnde propheta: Populus, inquit, qui ſedebat in tene- ***Eſai. 9.*** bris, vidit lucem magnã: habitantibus in regione vmbræ mortis, lux orta eſt eis. Hinc ipſe ***Ioan. 8.*** quoq; Dominus ait: Ego ſum lux mundi: qui ſequitur me, non ambulabit in tenebris, ſed habebit lumen vitæ. De qua ſubditur: *Et lux in tenebris lucet.* Lux .n. in tenebris lucebat, quando inter peccatores Chriſtus Dominus prædicabat. Hanc autem lucẽ tenebræ nõ comprænhen- ***1. Pet. 2.*** derunt, quia peccatum non fecit, nec dolus inuentus eſt in ore eius. Ipſe enim ſolus inter peccatores ſine peccato viuere potuit. Hæc ſola lux nullis tenebris eſt obfuſcata, nulla caligine denigrata, nullis vitijs maculata. Alij autem hunc locum ita diſtinguunt, vt priùs dicant, *Quod factum eſt:* deinde ſubinferat, *In ipſo vita erat:* ſed videant quomodò his ſequentia continentur. Omnia enim quæ temporaliter fiunt, vel facta ſunt, priuſquàm fierent, in ipſo & viuebant, & vigebant. Viuunt enim omnia, quæ in Dei diſpoſitione ſunt: quia ſicut diſpoſita ſunt, non euenire non poſſunt. *Fuit homo miſſus à Deo, cui nomen erat Ioannes. Hic venit in teſtimoniũ, vt teſtimonium perhiberet de lumine, vt omnes crederent per illũ. Non erat ille lux, ſed vt teſtimonium perhiberet de lumine.* Omnes enim (ſicut Lucas ait) exiſtimabant de Ioanne, ne fertè ipſe eſſet Chriſtus. Erat enim lucerna lucens & ardens. Sed non erat ipſe lux, qui ad hoc ſolummodò venerat, vt teſtimoniũ perhiberet de lumine. *Erat autẽ lux,* lux æterna & indeficiens, *quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Hanc autem lucem, illud candelabrum ſignificabat, quod de auro puriſsimo Moyſes fieri præcepit. Quid.n. tam puriſsimum, quàm eſſe ſine peccato? quid tam puriſsimũ, vt ſapientia, et ſol iuſtitiæ? Habebat autẽ hoc candelabrum ſeptem lucernas, quibus totum tabernaculũ illuminabatur, per quas ſeptem ſancti ſpiritus gratias intelligimus, quibus totus mũdus illuminatur. Habebat autem in haſtili ſuo quatuor ſcyphos, qui quatuor Euangelia ſignificabant. Habebat igitur & lucernas, quibus mentis oculos illuminaret: habebat & ſcyphos, quibus ſitientium corda reficeret & ſanaret. Omnis autem homo in hunc mundum veniẽs, ſola huius candelabri luce interiùs & exteriùs illuminatur. Hæc oculis viſum, & cordi tribuit intellectum. Qui hac luce nõ illuminatur, cæcus eſt, & in tenebris manet. Venit autem homo tunc in hunc mundũ, quandò naſcitur: quia tunc primùm in hoc mundo apparet. Vnde & de ſeipſo Dominus ait: Exiui à patre, & veni in mundũ: iterùm relinquo mũdum, & vado ad patrem. Deus enim qui vbiq; eſt, quando ſe manifeſtat, venire, quando ſe celat, recedere dicitur. Venit igitur in mundum, quia ſecundùm carnẽ quam aſſumpſit, mundo viſibilis apparuit. Et hoc eſt quòd dicitur: *In mundo erat, & mundus per ipſum factus eſt, & mundus eum non cognouit.* Quid eſt, in mundo erat, niſi quia viſibilis inter homines in hoc mundo conuerſabatur? Mundus autẽ ſecundùm quoſdam eũ cognouit, & ſecundùm quoſdã eum nõ cognouit. Mundi enim amatores Chriſtũ ſequi & cognoſcere noluerunt: qui quoniam ſolã huius mundi voluptatẽ & gloriam diligunt, non immeritò mundus vocantur. Vnde & diſcipulis ſuis Dominus ait: Quia de mundo non eſtis, ſed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. *In propria venit, & ſui eum non receperũt.* Cùm enim omnia ſua ſint, eius tamen propria Iudæi dicebantur, & iſti quidẽ eum nõ receperunt,

runt, ſed eum ſpernentes dixerunt, Nolumus
Luc 19. hunc regnare ſuper nos. *Quotquot autem eum receperunt, dedit eis poteſtatem filios dei fieri, his qui credunt in nomine eius.* Quid .n. illis maius dari potuit, quàm vt eſſent filij Dei? Si.n. filij (ait Apo-
Rom. 8. ſtolus) & hæredes: hæredes quidē Dei, cohæredes autem Chriſti. Si verò cohæredes ſunt, eandē habent beatitudinē & poſſeſsionem. *Qui non ex ſanguinibus, neq; ex voluntate carnis, neq; ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt.* Quantum .n. ad hanc ſecundā natiuitatem, qua filij Dei homines fiūt, non ſecundū viri voluntatē, neq; ex voluntate carnis & ſanguinis, ſed ſecundùm voluntatem Dei ex aqua & ſpirituſancto regenerātur & renaſcuntur homines. Quantū verò ad primā natiuitatē, vno & ſimili modo & boni & mali omnes naſcuntur. *Et verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis.* Factum eſt vtiq; verbum caro, non ꝙ verbum mutaretur in carnē, ſed qui carnem ſuſcipiēdo, & diuinitate & humanitate vna perſona facta eſt. *Et habitauit in nobis,* ſicut Ieremi-
Baruch. 3 as ait: Hic eſt Deus noſter, & non æſtimabitur alius ad eum: qui adiuuenit omnē viā ſcientiæ, & dedit eam Iacob puero ſuo, & Iſrael dilecto ſuo. Poſt hæc in terris viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt. *Et vidimus gloriam eius, gloriā quaſi vnigeniti à patre, plenū gratiæ & veritatis.* Hāc
Mat 17. enim Chriſti gloriā illi viderunt, qui ſimul cū eo erant, quando in monte transfiguratus eſt, quando reſplenduit facies eius ſicut ſol, veſtimenta eius facta ſunt alba ſicut nix: quando & vox patris audita eſt, Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi benè cōplacui. Erat aūt plenus
Pſal. 44. gratiæ, ſecundū hoc qđ Pſalmiſta ait: Speciosus forma præ filijs hominū: diffuſa eſt gratia in labijs tuis. Erat autem & veritate plenus, ſecundū
Ibidem. illud: Propter veritatem & manſuetudinem & iuſtitiam, deducet te mirabiliter dextra tua.

IN FERIIS D. STEPHANI, CONCIO EXEGETICA IN LEctionem Epiſtolæ loco ea die recitari ſolitam.

Martyriū triplex. CVm triplex ſit martyrium, aliud quod ſola voluntate non reipſa: aliud quod & re ipſa & voluntate: tertium, quod re quidem ipſa, ſed nō volūtate ſuſcipitur & peragitur: ſapientiſsimè Chriſti Eccleſia hoc triduo, quod eiuſdē Saluatoris natalē diem ordine conſequitur, eiuſmodi triū celebrandas inſtituit ſolennitates, in quibus triplex hoc martirij genus cernere liceat. Stephanus enim & animo & corpore martyr fuit: Ioānes animo, nō corpore: beati innocentes corpore ſolo, nō ani-
Acto. 6. mo. De Stephano nos impræſentiarum dicturi, ex B. Luca martyrij eius ordinē cognoſcemus. *Stephanus inquit plenus gratia et fortitudine, faciebat prodigia & ſigna magna in populo.* Talem decebat eſſe primū martyrē, nempè plenū gratia, fide & fortitudine, plenū ſpiritu ſancto. Electus autem eſt ex tota illa credentium multitudine, & cum ſex alijs electus, ſed ita, vt ipſe primum locum obtineret. Ita nanq; Chriſoſtomus in hunc lo- *Chryſoſt.* cum ſcribens, Vide, inquit, quomodò etiā in illis ſeptē vnus cæteris præferebatur, & primatū *Oecumen.* habebat. Et Oecumenius ex Chryſoſt. Cùm ſeptem, inquit, horū (diaconorū) creatio communis fuiſſet, Stephanus quia aptior erat, maiorem gratiā ex electione conſecutus eſt. Nā cùm ante creationē prodigia non faceret, vtpote nōdum manifeſtus: vbi per creationē notus eſt effectus, tunc donū quod ex creatione collatum ipſi fuit, manifeſtauit: vt planū eſſe omnib. poſſet, non ſolam gratiā ſufficere, ſed ad gratiæ incrementū electione quoq; & declaratione atq; ordinatione eſſe opus &c. Fuit ergo plenus gratia & fortitudine, nimirū primus Chriſti teſtis futurus, cui ſanè neceſſaria erat ſingularis gratia & ſapientia, qua Iudæorum fidē Chriſti oppugnantiū argumenta diſſolueret, & impietatē redargueret: itē; eximia fortitudo, qua ſæuiſſimos lapidū ictus intrepidus exciperet, cōſtanter pro Chriſto mortē oppetendo clariſsimum *Ad Eccleſiaſtica munia quinā admittendi.* naſcenti & teneræ adhuc religioni teſtimoniū præberet. Et notandū hoc loco, quòd Apoſtoli publico miniſterio adhibendos voluerunt eſſe boni teſtimonij, & plenos Spirituſancto & ſapientia: vt intelligant qui eccleſiaſticis deputandi ſunt muneribus et functionibus, nō ſe ſua temeritate & ambitione, ſed legitima vocatione ad eas pertingere debere: tum quoque integra eſſe fama, & ſi nō plenos Spirituſancto & ſapientia, tamē ſedulò eò connitentes, vt in dies ſpirituſſancti & ſapientiæ ſint capaciores. Væ autem illis, qui cùm vitijs & flagitijs cooperti ſint, tamē ꝑ fas & nefas cōtendunt ad Eccleſiæ miniſteria: quorum certè erit grauiſsima damnatio. Porrò Stephanus faciebat ſigna & prodigia magna in populo. Id quidē tum vel maximè erat neceſſarium. Vt enim Iudaico illi populo perſuaderetur, legem iam habere finem, circunciſionem & pleraſq; alias legis cæremonias, ritus ac inſtituta deinceps nihil profutura, Chriſtum verū Deū eſſe & Meſsiā in lege promiſſum, atq; id genus alia, opus erat & eximia vitæ ſanctimonia, & haud vulgari miracula edēdi facultate. Quę duo Chriſtus primis illis noſtræ religionis profeſſoribus largiſsimè contulit, nō ſolùm apud Iudæos, ſed etiam gentiles, quos itidem certū erat non facilè ab veſtuto illo idola colendi more traductum iri, niſi doctrinā nouā inſignia miracula & mores inculpati verā teſtarentur. Sed cùm Stephanus tot clareret miraculis, inſaniam & inuidiā in ſe Iudæorū concitauit, de quibus porrò dicitur: *Surrexerunt autem quidam de Synagoga, quæ appellatur Libertinorum, & Cyreneſiū, & Alexandrinorum, & eorum qui erant à Cilicia & Aſia, diſputantes cum Stephano.* Surrectionem, ait *Chryſoſt.* Chryſoſtomus, vocat illorum exacerbationem

& iram. Variæ autem Synagogæ erant, vt inquit idem, Libertinorum, & Cyrenenſium. Sed Cyrenenſes quidē vltra Alexandrinos ſiti ſunt,&c. Oecumenius in hunc locū ita ſcribit: Libertini, Cyrenenſes & Alexandrini apud Hebræos in captioſis diſputationibus principatum obtinebant: quorum diuerſæ per ſingulas nationes habitantium in Hieruſalem erant ſynagogæ: ſynagogas enim, id eſt, congregationes & conuentus, loca videlicet ſeparata, atque ad lectionem Moſis deſtinata habebant: quippe cùm multi adorandi cauſa cùm in Hieruſalem ventitarent, præcipuè ad Paſcha, quod extra Hieruſalem celebrare non licebat, ibi commorarentur. Ne enim à patria diſcedere frequenter cogerentur, illic aſsidebant. Libertinos autem Romanorū manumiſſos, id eſt, vt Chryſoſtomi interpres vertit, qui à Romanis libertate donati erant, vocabant. Hæc Oecumenius. Quòd verò diſputationē cùm Stephano ſuſceperunt, ideò eos feciſſe dicit Chryſoſtomus, vt cogerent Illum dicere aliquid contra Deum & Moyſen. Optabant enim habere iuſtam aduerſùs eum cauſam tollendi illum è medio. Non enim hæc diſputatio veritatis illuſtrandæ ſtudio eſt inſtituta, ſed vt Stephanum confunderent, ipſiq; viciſſe viderentur, aut certè illi necis ſtruendæ materiam haberent. Sic ſolent etiā hæretici prouocare ad diſputationem, non vt pateſcat veritas, ſed vt apud vulgus imperitum inſignis cuiuſdam eruditionis & ſapiētiæ famā ſibi concilient, & Catholicos longè ſuperaſſe videantur. Huius inſigne exemplum videre eſt apud Nicephorum Hiſtoriæ Eccleſiaſt. lib. 12. cap. 15. Sed quia nihil eſt ingenium humanum, & humana ſapientia aduerſùs Dei ſpiritum & Dei ſapientiam, commodè iam ſubiungitur: *Et non poterant reſiſtere ſapientiæ & ſpiritui, qui loquebatur.* Hoc enim ſuis martyribus pollicitus erat Dominus: Ego dabo vobis os & ſapientiam, cui non poterunt reſiſtere & contradicere omnes aduerſarij veſtri. Sed iam quid B. Stephanus dixerit, videamus: *Dura ceruice, & incircuncisi cordibus & auribus, vos ſemper ſpirituiſancto reſtitiſtis.* Nemo hæc putet cum ſtomacho dici, ſed potiùs ex ingenti dolore & commiſeratione erga illius obſtinatæ gentis horrendā cæcitatem. Charitas enim, non animi perturbatio, hæc à ſancto martyre obiurgationis verba extorſit, non minùs quàm preces, quas paulò pòſt lapidatus ab illis pro eorum ſalute fudit. Optabat illos ad ſanitatem reducere, & duris cordibus neceſſariò acrius & ſeuerius remediū adhibuit: ſimul vtiliſsimū paſtoribus & doctoribus relinquens exemplum, vt nouerint aliter tractanda eſſe aſpera & præfracta ingenia, aliter placida & manſueta. Quòd verò dicit eos ſemper ſpirituiſancto reſtitiſſe, itemq; patres ipſorum, id ex ſacris literis euidentiſsimum euadit, quàm ſit verè dictū. Vnde etiam mox ſubijcit: *Quem prophetarum non ſunt perſecuti patres veſtri?* Hoc idem Chriſtus eis opprobrauit: Sed illa perſecutio tandem effecit, vt illis in ſua cæcitate relictis, Deus lucem Euangelij ſui ad gentes transferret. Itaq; videre iam licet, quibus tenebris illa gens immerſa ſit, hodieq; ſuū expectans Meſsiam, pro Chriſto recaeptura Antichriſtum. Peruenit enim ira Dei ſuper illos vſq; in finē. *Quem prophetarū non ſunt perſecuti patres veſtri? Et occiderunt eos, qui prænūciabant de aduentu iuſti.* Iuſtum vocat Dominū Ieſum, non quomodocunq; iuſtum, inſtar aliorū hominum, ſed eſſentialiter iuſtum, immò iuſtitiam ipſam, de cuius plenitudine ſuam iuſtitiā & gratiam hauſerunt ſancti & iuſti omnes. *Cuius, inquit, vos nunc proditores & homicidæ fuiſtis.* Hæc, inquit Chryſoſtomus, libertas erat viri in dicendo, qui crucem ferebat. Sed verām dicendi libertatē idem Chryſoſtomus eſſe negat, niſi ſit cum manſuetudine coniuncta. Dicendi, ait, libertas, bonū opus eſt: furor, delictū. Igitur nos liberè dicturus, mundos à furore eſſe oportet, vt ne illi imputentur verba. Licèt iuſta cum furore dicas, totū perdideris, etiamſi liberè loquaris, etiamſi moueas, etiamſi quoduis operatus fueris. Hæc ille. *Audientes autem hæc Iudæi,* & verbis ſancti martyris haud ſecùs atq; œſtro quodam perciti, *diſſecabantur cordibus ſuis,* quos contrà cordibus compungi oportuit, & non tam medico iraſci, quàm vitijs ſuis: *Et ſtridebant dentibus in eum.* Ergo veritas odiū peperit. Iā dentibus propemodùm diſcerpere volebant hominem Dei, cuius nec conſpectu digni erant. Sed in tanta martyris perſecutione non defuit conſolatio Spiritusſancti. *Cùm enim eſſet plenus Spiritusſancto, intendens in cœlum, vidit gloriam Dei, & Ieſum ſtantē à dextris virtutis Dei.* Quæ ſanè viſio cum primis ſtupenda fuit, hominē in terris poſitum videre gloriam Dei. Sed quid difficile eſt Domino Deo noſtro? Stantē autem, inquit Oecumenius, & non ſedentē Ieſum beatus Stephanus videt, vt auxilium ſibi paratum cognoſcat, vtq; certatori auxiliatoris habitus & ſtatus promptitudinem magnam atq; alacritatē afferat. *Et ait: Ecce video cœlos apertos, & filium hominis ſtantem à dextris virtutis Dei.* Ibi ergo erat animus martyris, nempe in cœlo. Totus flagrabat amore Chriſti, totus illi vni intētus erat: inde factū eſt, vt etiā adhuc in terris poſitus, illum iam in cœlis videre mereretur. Beatus ergo vir, cuius eſt nomen Dn̄i ſpes eius, cuius cogitatio ſemper in cœlis eſt, non in terris. Tales cum Apoſtolo dicere poſſunt: Noſtra aūt conuerſatio in cœlis eſt, vnde etiā ſaluatorem expectamus Dominū noſtrum Ieſum Chriſtū. Væ aūt illis, qui terræ affixi, nil niſi terrena & caduca ſectātur, qui in ſummas adigentur anguſtias, vbi ad extrema ventū erit. Nec mouere quenquā debet, quod Marcus Dominū ſedere dicit, Stephanus ſtare à Dextris Dei. Sedet .n. vt iudex, ſtat vt auxiliator. A dextris autē ſiue ſedere, ſiue ſtare, cùm dici-

Marginal notes: Oecumen. — Diuerſa Iudæorum ſynagogæ Hieroſolymis. — Hæretici cur ad diſputationē prouocent. — Luc. 21. — Matt. 23. — 1. Th[eſ.] — Vera dicendi [libertas] — S. St[ephani] viſio — Pſal. — Philip. — Marc.

dicitur, intelligendum eſt in potioribus præpotentis patris bonis eum verſari. Sed iam neceſſe eſt, vt Iudæos liuor edax non ſinat ampliùs à vi inferenda manus cõtinere. *Clamantes ergo voce magna*, nimirũ præ magna animi inſania & impotente quadam furoris temulentia, quæ non ſinit quicquã moderatè agere, *continuerunt aures ſuas*, ſicut illi in Pſalmo, ne audirent vocem in-
Pſal. 52. cantãtis ſapienter: *& impetum fecerunt vnaniter in eum*: non enim iudicio aguntur, ſed iræ & inuidiæ ſtimulis agitantur. Vbi nos ſanè diſcere debemus, ne peſsimo iracundiæ vitio nos ſuperari
Eccleſ. 7. ſinamus. Ira .n. vt ait Sapiens, in ſinu ſtulti requieſcit. Nec tamen ira omnis abijcienda eſt: vt autem & quatenùs ea vtendum ſit, pulcherrimè
Ira vt vtendum. Chryſoſtomus hoc loco docet, ita dicens: Si canis adulletur quidem ouibus, ferociat aũt contra externos & vigilet, virtus eſt canis: & licèt eſuriat, non tangat oues, & licèt ſatur ſit, non parcat lupis. Talis & ira ſit, licèt irritetur, mãſuetudinẽ non amittat: licèt quieta ſit, contra malas cogitationes inſurgat. Suũ dominum etiã percutientẽ non relinquat, ſed agnoſcat: alienũ autem etiam adulantẽ impetat. Adulatur diabolus ſæpè ſicut canis, ſed ſciant omnes alienũ eſſe. Sic ſanè & nos virtuti, etiamſi oneroſa ſit, applaudamus: & malitiã etiamſi exhilaret, auerſemur. Hæc Chryſoſtomus. *Et eijcientes eum extra ciuitatem, lapidabant.* Extra ciuitatẽ crucifixus eſt
Heb. 13. etiã Dominus. Sancti enim non habent hîc manentẽ ciuitatem, ſed futurã inquirunt. Lapidãt
Leuit. 24. autẽ tanquam blaſpemũ, quia hoc genus ſupplicij in blaſphemos lege conſtitutũ erat. Ita cæci illi ꝓ beneficio reddidêre maleficium, & ꝓ ſaluberrima ſancti martyris admonitione, terribilẽ lapidum imbrem. *Et teſtes depoſuerunt Veſtimenta ſua ſecus pedes adoleſcentis, qui vocabatur Saulus.* Permiſit Dominus illud vas electionis non ſolùm in tanti martyris conſentire cædem, ſed etiam illius perſecutores ad lapidandũ expeditiores reddere, dum eorũ ſeruauit veſtes. Nemo ergo iã deſperet veniã, quantacunq; ſcelerũ preſſus mole, quando etiã Saulum cruentiſsimũ naſcentis Chriſti Eccleſiæ perſecutorẽ repentè mutatũ videt in totius orbis Doctorem. Lapidatur Stephanus, & vt expeditiùs & alacriùs lapidetur, Saulus lapidãtium veſtes cuſtodit. Non leuis, nec ſimplex hæc culpa fuit: ſed vbi abun-
Rom. 5. dauit iniquitas, abundauit & gratia. Noli anxiè ſcrutari tanti Apoſtoli ad breue tempus errantis lapſus: ſed diligenter contemplare, ſuſcipice, venerare totam illius à conuerſione vitam, quæ certè in pleriſq; ſupra hominũ vſum fuit: & in his omnibus lauda Dei benignitatẽ, et da operã, vt ſi hactenùs malis moribus nõ modò Stephanum, ſed Chriſtũ ipſum lapidaſti, iã cum Paulo conuerſus ex animo, glorifices & portes Deum in corpore tuo. Sed dum lapidatur Stephanus, videamus quid egerit: *Et lapidabant Stephanũ inuocantem & dicentẽ: Domine Ieſu ſuſcipe ſpiritum meum.* Et hæc quidem pro ſeipſo ſtans precatur, cupiens diſſolui & eſſe cum Chriſto, quem iam videbat. Vt autem oſtenderet, quanto pro ſuis hoſtibus, quàm pro ſeipſo ſolicitior eſſet, *poſitis genibus clamauit voce magna: Domine, ne ſtatuas illis hoc peccatum.* Ecce & genua nũc flectit, & clamat voce magna, magno cordis affectu, magno deſiderio, & ingenti clamore cordis & oris. Plùs enim doluit illi cæcitas & iniquitas inſanæ gẽtis, quàm proprij corporis cruciatus. O quàm benè hic beatiſsimus vir imitatus eſt magiſtrũ & Dominũ ſuum, pro ſuis crucifixoribus oran-
tem. Luc. 23. Quàm verè dixit Sapiens: Aquæ multæ (id eſt, afflictiones et cruces multæ) non poterũt
extinguere Cant. 8. charitatem, nec flumina (perſecutionũ) obruent illam. Inter immanes illos lapidũ ictus non ſolùm nihil cõmouetur beatus Stephanus, ſed illos ſæuiſsimos hoſtes non alio quã præcipuorũ amicorũ habet loco, et pro illis magis anxius eſt, quàm ꝓ ſeipſo. Nec putemus inanẽ fuiſſe hanc martyris orationẽ. Niſi precatus eſſet tam ardenter B. Stephanus, forſitan Paulũ Eccleſia non haberet. Cùm ergo magnos Dei amicos in ſummis perſecutionibus videamus erga hoſtes ſuos tam benignos, beneuolos, ſuaues, amantes fuiſſe, diſcamus inde etiã nos amare eos, qui nobis moleſti ſunt; cùm nulla ſit cõparatio eorum, quæ nos patimur, cum illis quæ paſsi ſunt præcipui Dei amici. Nobile vincendi genus eſt patiẽtia: Vincit, qui patitur: ſi vis vincere, diſce pati. Nulli malum pro malo reddentes, ait ſcriptura, ſed econtrariò benedicẽtes. At 1. Pet. 3.
quibuſdã dura hæc videntur. Et ijſipſis durum non eſt immanes perferre labores pro quibuſdam vilibus lucellis temporarijs. O ſi ſcirent homines, quæ præmia, quæ beatitudo maneat pios oẽs in illa futura vita, tribulos & ſpinas auidi vorarent, vt vel infimũ illic locum obtinerent. Audiamus nunc lectionis huius extrema: *Et cùm hoc dixiſſet, obdormiuit in domino.* O verè ſomnum quietis, & pacis ſempiternæ. Dormiunt .n.
ſancti, quia viuunt Deo. Cùm dederit dilectis Pſal. 126.
ſuis ſomnum, ait propheta Dauid, ecce hæredi- Hier. 15.
tas Domini. Dormiunt etiã impij, ſed ſomnũ ſempiternũ, & non expergiſcentur, ait rex, Dominus exercituum nomen eius. Interim nos, dilectiſsimi, beatiſsimum Chriſti protomartyrẽ precibus & lachrymis nobis apud iuſtum iudicem patronũ comparemus, ſeduloq; illum rogemus, vt ſuis meritis & precibus Dei nobis miſericordiam conciliet, cui eſt omnis honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

DE SANCTO STEPHANO.

Matthæi 23.

In illo tempore: Dicebat Ieſus turbis Iudæorum, & principibus ſacerdotum: Ecce ego mitto ad vos prophetas & ſapientes, & ſcribas, & ex illis occidetis & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in ſynagogis veſtris. Et reliqua. Ex commentarijs B. Hieronymi in Matthæũ.

HOc quod anteà dixeram, Vos implete menſuram patrum veſtrorum, ad perſonam Domini pertinere, eò quòd occidendus eſſet ab eis: poteſt & ad diſcipulos eius referri, de quibus nunc dicit: *Ecce ego mitto ad vos prophetas, & ſapientes, & ſcribas: & ex illis occidetis & crucifigetis, et ex eis flagellabitis in Synagogis veſtris, & perſequemini de ciuitate in ciuitatem, vt cõpleatur menſuram patrum veſtrorum.* Simulq; obſerua iuxta Apoſtolum ſcribentem ad Corin-
1. Cor. 12. thios, varia dona eſſe diſcipulorum Chriſti: alios Prophetas, qui ventura prædicant: alios ſapientes, qui nouerint quando debeant proferre ſermonem: alios ſcribas in lege doctiſ-
Acto. 5. ſimos. Ex quibus lapidatus eſt Stephanus, Paulus occiſus, crucifixus Petrus, flagellati in Actibus Apoſtolorũ diſcipuli, & perſecuti eos ſunt de ciuitate in ciuitatem expellentes de Iudæa, vt ad gentium populum tranſmigrarent. *Vt veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſtus, qui effuſus eſt ſuper terram, à ſanguine Abel iuſti, vſq; ad ſanguinẽ Zachariæ filij Barachiæ, quem occidiſtis inter templũ*
Gen 4. *& altare.* De Abel nulla eſt ambiguitas, quin is ſit, quem Cain frater eius occiderit. Iuſtus autẽ non ſolùm ex Domini nunc ſententia, ſed ex
Ibidem. Geneſis teſtimonio comprobatur, vbi accepta eius à Deo narrantur munera. Quærimus quis ſit iſte Zacharias filius Barachiæ, quia multos legimus Zacharias. Et ne libera nobis tribuatur erroris facultas, additum eſt, Quem occidiſtis inter templum & altare. In diuerſis diuerſa legi, & debeo ſingulorũ opiniones exponere. Alij Zachariam filium Barachiæ dicunt, qui in duodecim prophetis vndecimus eſt, patriſq; in eo nomẽ cõſentiat. Sed vbi occiſus ſit inter templũ & altare, ſcriptura nõ loquitur, maximècùm tẽporibus eius vix ruinę tẽpli fuerint. Alii Zachariã patrẽ Ioannis intelligi volunt, ex quibuſdã apocryphorum ſomnijs approbãtes, quòd proptereà occiſus ſit, quia Saluatoris prædicaret aduentum. Et hoc quia de ſcripturis non habet authoritatem, eadem facilitate contemnitur qua probatur. Alij iſtum volunt eſſe Zachari-
2. Par. 24. am, qui occiſus eſt à Ioas rege Iudææ inter templum & altare, ſicut regum narrat hiſtoria. Sed obſeruandum, quòd ille Zacharias non ſit filius
Ibidem. Barachiæ, ſed filius Ioiadæ ſacerdotis. Vnde ſcriptura refert: Non fuit recordatus Ioas patris eius Ioiadæ, quæ ſibi feciſſet bona. Cùm ergo Zachariam teneamus, & occiſionis conſentiat locus, quærimus quare Barachiæ dicatur filius, & non Ioiadæ. Barachiæ in noſtra lingua, benedictus Domini dicitur, & ſacerdotis Ioiadæ iuſtitia Hebræo nomine demonſtratur. In Euangelio, quo vtuntur Nazareni, pro filio Barachiæ, filium Ioiadæ ſcriptũ, reperimus. Simpliciores fratres inter ruinas templi & altaris, ſiue in portarum exitibus, quæ Siloam ducunt, rubra ſaxa monſtrantes, Zachariæ ſanguine putãt eſſe polluta. Non condemnamus errorem, qui de odio Iudæorum & fidei pietate deſcendit. Dicamus breuiter, quare ſanguis Abel iuſti vſque ad ſanguinem Zachariæ filij Barachiæ, ab illa generatione requiratur, cùm neutrum eorum occiderit. Regula ſcripturarum eſt, duas generationes ponere, bonorũ vel malorũ, hoc eſt, ſingulorum ſingulas. De bonis ſumamus exempla: Quis aſcendet in montem Domini, aut quis requieſcet in monte ſancto eius? Cumque plures, qui aſcenſuri ſunt in montem Domini, deſcripſiſſet, qui diuerſis fuere ætatibus, poſteà infert: Hæc eſt generatio quærentium Dominum, quærentium faciem Dei Iacob. Et in alio loco de omnibus ſanctis: Generatio iuſtorum benedicetur. De malis verò, vt in præſenti loco, generatio viperarum. Et, Requirentur omnia à generatione iſta. Et in Ezechiel cùm peccata terræ deſcripſiſſet, ſermo propheticus adiecit: Si Noe & Iob & Daniel ibi fuerint inuenti, non dimitti peccata terræ illi. Omnes iuſtos, qui ſimiles forent virtutibus eorum, per Noë & Iob & Daniel volens intelligi. Ergo & iſti, qui ſimilia Cain & Ioas contra Apoſtolos geſſerint, de vna generatione eſſe referuntur. *Hieruſalẽ, Hieruſalẽ quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te miſſi ſunt: quoties volui congregare filios tuos, quemadmodùm gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti?* Hieruſalem non ſaxa & ædificia ciuitatis, ſed habitatores vocat, quã patris plangit affectu, ſicut in alio loco legimus, quòd videns eam fleuerit. In eo autẽ quòd dicit, Quoties volui congregare filios tuos, omnes retrò prophetas à ſe miſſos eſſe teſtatur. Gallinę quoque ſimilitudinẽ congregantis ſub alas pullos ſuos, in Cantico Deuteronomij legimus: Sicut aquila protegit nidum ſuum, & ſuper pullos ſuos deſiderat, expandens alas ſuas ſuſcepit eos, & tulit ſuper pennas ſuas. (Vbi contuendũ, quia ſicut gallina aliquando oua aliena calefacit, educit & nutrit, ſic eccleſia ex multis gentibus congregatos homines, gratia ſpiritus ſancti fouet. Porrò alæ, Eccleſiæ ſancti Doctores & principes intelligendi ſunt. Sed quæritur quomodò dicat, quoties volui congregare, cùm propheta dixerit: Omnia quæ Dominus voluit, fecit? Hoc eſt, Volui ex mea, ſed noluiſtis ex veſtra parte.) *Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta.* Hoc ipſum & ex perſona Hieremiæ antè iam dixerat: Reliqui domum meam, dimiſi hæreditatem meam: facta eſt mihi hæreditas mea quaſi ſpelunca Hyænæ. Hiæna beſtia eſt nocturna, quæ cadaueribus mortuorum viuit, & de ſepulchris ſolet effodere corpora, nihilque eſt immunditiæ, qua non veſcatur. Talis eſt Iſraël offendens Dominum ſuum, & omnium beſtiarum morſibus traditus. Deſertam Iudæorum domum, id eſt, templum illud, quod antè fulgebat auguſtius, oculis comprobamus: quia habitatorem CHRISTVM

per

perdidit, & hæreditatem præripere geſtiens, occidit hæredem. Aliter: Nunc veſtra eſt non mea, quæ dudum domus mea vocabatur. Deſerta verò in vindictam crucis dicitur; quia non ſolùm auis illius omnipotentis (quam Matthæus hîc gallinã nuncupat) alis protegi deſpexit, ſed eandẽ ſe protegentẽ Herodi & Pilato crucifigendã tradidit. *Dico enim vobis, non me videbitis amodò, donec dicatis: Benedictus qui venit in nomine Domini.* Ad Hieruſalem loquitur, & ad populum Iudæorum. Verſiculum autem iſtum, quo & paruuli atq; lactentes in ingreſſu Hieruſalẽ Domini ſaluatoris vſi ſunt, quando dixerunt: Benedictus qui venit in nomine Domini, Hoſanna in excelſis, ſumpſit de centeſimo decimo ſemptimo Pſalmo, qui manifeſtè de Domini aduentu ſcriptus eſt. Et quod dicit, hoc vult intelligi.: Niſi pœnitentiam egeritis, & confeſſi fueritis ipſum eſſe me, de quo prophetæ cecinerunt, filium omnipotentis patris, meam faciem non videbitis. Habent Iudæi datum ſibi tempus pœnitentiæ. Confiteantur benedictum, qui venit in nomine Domini, & Chriſti ora conſpicient.

Hæc aliunde hîc inſerta ſunt.

Matt. 21.

DE EODEM FESTO,

Matthæi 23.

In illo tempore: Dicebat Ieſus turbis Iudæorum, & principibus ſacerdotum: Ecce ego mitto ad vos prophetas & ſapientes, & ſcribas, & ex illis occidetis & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in ſynagogis veſtris. Et reliqua. Homilia Erici.

Ericũ abbas Spanheimen. ait fuiſſe Benedictinũ doctiſſimũ et claruiſſe Anno Chriſti 880.

EVangelicæ huius lectionis intellectus, ſuperiori narrationi hærere videtur. Suprà ſiquidẽ redemptor noſter ſcribas & phariſæos plurimis increpationibus obiurgaſſe, atq; inter cętera dixiſſe perhibetur: Væ vobis ſcribæ & phariſæi, qui ædificatis monumenta prophetarũ, & dicitis: Si fuiſſemus in diebus patrum noſtrorũ, nõ eſſemus in ſanguine prophetarũ ſocij eorum. Atq; poſt pauca: Et vos, inquit, implete menſurã patrum veſtrorũ, quod eſt dicere: Quæ illi minùs fecerunt, vos ſupplete. Illi occiderunt ſeruos, vos Dominũ crucifigite. Illi homines, vos Deum. Et quaſi ad hæc illi poſſent obijcere, Non habemus modò prophetas, quos occidamus, adiungit: *Ideò ecce ego mitto ad vos prophetas, & ſapientes, & ſcribas: & ex illis occidetis & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in ſynagogis veſtris, & perſequemini de ciuitate in ciuitatem.* Prophetæ hîc Apoſtoli appellantur, quia per donum ſpiritusſancti futurorum habebant notitiam. Ipſi ſunt ſapientes corde, quia ſermonem proferre nouerunt in tempore opportuno. Ipſi ſcribæ, quia legem Dei ſcriptam habent per ſpiritumſanctum in cordibus ſuis. Ex illis ergo occiderunt Iacobum fratrem Ioannis, & ipſum Ioannem Baptiſtam, lapidauerunt Stephanum, crucifixerunt Petrum, flagellauerunt duodecim Apoſtolos, quando ibãt gaudentes à conſpectu concilij, quoniam digni habiti ſunt hæc pro nomine Domini pati, & perſecuti ſunt eos de ciuitate in ciuitatem: vt non recepti ab eis, iuſtè ad gentes migrarent. *Vt veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſtus, qui effuſus eſt ſuper terram, à ſanguine Abel iuſti, vſq; ad ſanguinem Zachariæ filij Barachiæ, quem occidiſtis inter templũ & altare.* Requirendum cur ſanguis omnium inſtorum à ſanguine Abel vſque ad ſanguinem Zachariæ, ab vna Iudæorum generatione requirendus prædicatur, cùm neutrum eorũ conſtet ab illis occiſum. Et certè innumerabiles martyres tam in veteri quàm in nouo teſtamento legimus, quos illi non interfecerunt. Sed mos eſt ſcripturarum duas tantùm generationes, bonorum ſcilicet & malorum texere. De bonorum ſiquidem generatione dictum eſt: Generatio rectorum benedicetur. Et, Hæc eſt generatio quærentium Dominum. At contrà de reprobis dicitur: Genimina viperarum, & generatio praua atq; peruerſa. Vniuerſi ergo reprobi, qui in malitia ſimiles ſunt, in vna generatione computantur: & omnes ſancti è diuerſò, qui ſe in virtutibus imitantur, vna generatio eſſe dicuntur. Quærendum rursùs, quis ſit iſte Zacharias, qui occiſus inter templum & altare memoratur. Et quidem alij iſtum Zachariam opinantur illum ipſum eſſe, qui in ordine prophetarum vndecimus ponitur. Sed licèt in eo patris nomen conſentiat, quia ſcilice filius Barachiæ cognominatur, tamen quomodò inter templum & altare occiſus ſit, non apparet, præſertim cùm temporibus illis vix ruinæ templi ſubſtiterint. Alij hunc Zachariam patrem Ioannis intellexerunt, aſſerentes quòd propterà à Iudæis occiſus ſit, quia aduentũ Saluatoris prænunciauerit. Sed hunc nos Zachariam intelligimus ſine dubio, quem Ioas rex Iudæ inter templum & altare interfecit, ſicut in Regum hiſtoria ſcriptum eſt: Et non eſt recordatus Ioas, inquit, patris eius Ioiadæ, ſed interfecit filium eius, qui ſe eripuerat de morte, & in templo ſeptem annis abſconditè nutrierat. Sed quæritur cur hic Barachiæ dicatur filius, cùm in prȩfata hiſtoria filius Ioiadȩ aſſeratur? Quod ita ſoluitur: Barachias nanq; benedictus Domini dicitur, Ioiada iuſtitia interpretatur. Qui ergo iuſtitia plenus eſt, benedictus Domini rectiſſimè poteſt appellari. Vnus ergo idemq; homo iuxta nominis interpretationẽ, & Ioiada & Barachias æquè poteſt intelligi. Potuit etiã fieri, vt ipſe Barachias binominis fuerit, & ſi altero nomine appellatus Ioiada, ſicut & Matthȩus Euãgeliſta vocatus eſt Leui. Item quærendũ cur dixerit, à ſanguine Abel vſq; ad ſanguinem Zachariæ, à Iudæis ſanguinem prophetarum exqui-

Actor. 12. *Matt. 14.* *Actor. 5.* *Pſal. 111.* *Pſalm. 23.* *Matt. 23.* *Deut. 32.* *2. Par. 24.*

quirendum. Cur enim à ſanguine Abel dixerit, mirum non eſt: cur verò vſq; ad ſanguinem Zachariæ, quærendũ eſt, cùm multi poſt eum extiterint martyres. Ad qđ dicendũ, quòd per hos duos, quorũ alter in campo, alter occiſus eſt in templo duo ordines martyrũ deſignantur. Per Abel quidem, qui in campo occiditur, laici: per Zachariã verò, qui in templo necatur, hi qui ex ſacerdotali dignitate ad martyrij prouecti ſunt palmam, figurantur. Ideò aũt hos duos tantùm nominatim poſuit, quia ambo innocẽtes, et nulla iuſta cauſa exiſtente interfecti ſunt, ambo ſacerdotes, ambo paſtores, ille ouium, iſte animarum. Et ſicut ille interfectus eſt à fratre ſuo in agro, ita & iſte à cõſobrino & collactaneo ſuo in templo. Quem occidiſtis, inquit, inter templũ & altare. Duo erant altaria in templo, vnũ incenſi interiùs, alterũ holocauſtorũ exterius, inter qđ & templum Zacharias eſt interemptus. Vel inter templũ & altare, id eſt, inter conſenſum populi & ſacerdotum: quorũ alij per templum, alij ꝑ altare ſignantur. Poſtremò, quid eſt quòd in Euãgelio vel Epiſtolis Abel ſpeciali teſtimonio iuſtitiæ honoratur? Profectò quia decebat illũ priuilegio quodam tanto cognomine decorari, qui tribus preclaris virtutibus typum Chriſti in ſe excellentiſſimè pretulit. Fuit enim virgo, ſacerdos & martyr. Inter tot & tam varias opiniones de Zacharia quínam fuerit, quoniã ad liquidum veritas hiſtoriæ ſcrutari non poteſt, recurrendũ eſt ad allegoriã. Hic enim eſt vnicus exitus earum rerũ, quæ in ſancto Euangelio dicta tantùm, non autẽ facta leguntur. Per Abel deſignantur omnes ſancti, qui fuerunt ab initio mundi vſq; ad paſſionem Chriſti, & redemptionẽ humani generis, quod ipſa nominis interpretatio demonſtat. Interpretatur .n. luctus, vapor, funiculus, vel funiculatio, ſignificans ſanctos paſſionem Dñi præcedentes: qui conſiderantes ſe exules, & à paradiſi beatitudine deiectos, in luctu & mœſtitia erant, & præſentẽ vitam tanquam fumidam & tranſitoriam contemnentes, ad ſortẽ & funiculum ſupernæ hæreditatis quantocyùs properabant. Zacharias verò ſignificat ſanctos à paſſione Domini vſque ad finem ſeculi. Interpretatur enim Zacharias memoria Domini, ſiue memorans vel recordans Domini, eoſdẽ ſignificans ſanctos, qui conſiderantes ſe ſui Domini paſſione redemptos, eũ ſemper in memoria habere, ac condignas gratiarũ actiones illi agere ſtudent. Hic Zacharias occiſus eſt inter templum & altare. Altare deſignat aram dominicæ crucis, in qua ſingularis ille agnus ꝓ ſalute humani generis Deo patri oblatus eſt. Templum verò exprimit ingreſſum regni cœleſtis, ad quod omnes ſancti peracto iudicio intraturi ſunt. Inter templũ ergo & altare paſſus eſſe dicitur, qui vt dictũ eſt, eos deſignat, qui à tempore dominicæ paſſionis vſque ad ingreſſũ regni cœleſtis vel paſſi vel paſſuri ſunt. *Hieruſalẽ, Hieruſalẽ quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te miſſi ſunt.* Quòd nomen ciuitatis Hieruſalem in cognominando replicat, id eſt, repetit, non ſaxorũ ruinam, ſed populi perditionẽ deplangit. Quæ occídis, inquit, prophetas, vt Eſaiam, quem ſerra lignea viuentem ꝑ medium ſecuerunt: & Amos, quem ſimiliter tranſmiſſo vecte per tempora nefandiſſimè necauerunt: & ceteros, quos diuerſis & penè innumerabilibus referuntur vexaſſe ſupplicijs. Et lapidas eos qui ad te miſſi ſunt, vt Naboth iuſtũ virum, & Hieremiam prophetam in Aegypto, ſicut Epiphanius Cyprius teſtatur. *Quoties volui congregare filios tuos,* ideſt, ſæpè volui, *quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti?* Ponit gallinæ ſimilitudinem, quæ circa pullos tanta affectione ducitur, vt pro eis ipſa quoq; infirmetur, ipſa etiam raucitate vocis exprimente affectum magnæ compaſsionis. Qui ergo alibi Herodem vulpem vocat, rectè ſe hic gallinæ ſimilat. Vt enim vulpes gallinis vorandis iuges prætendit inſidias, ſic Hærodes redẽptoris noſtri necem ſitiens, perennibus odijs inſectando infeſtabat. Cuius ſæuitia inde potiſſimùm claret, quòd cùm Pilatus ad eius iudiciũ Chriſtum Dominum miſiſſet, ille eum ſpreuit cum exercitu ſuo, & illuſit. Hoc etiã genus animantis, cui ſe redemptor noſter comparat, qđ in cæteris difficiliùs inuenitur, alis ſuis pullos protegit, & contra miluum ſe erigit. Sic & mater noſtra, id eſt, Dei ſapientia, quæ Chriſtus eſt, per carnis ſuſceptionem infirmata quodammodò pro nobis (ſicut Apoſtolus ait: Quod infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus) protegit infirmitatẽ noſtram, & reſiſtit diabolo, ne nos in interitum rapiat. In qua tamen defenſione quod gallina contra miluum conatur affectu, hoc aduersùm diabolum perficit poteſtate. Si autem gallina per ſignificationem Deus intelligitur: duæ alæ eius Moyſes & Aaron, qui eduxerunt populum de Aegypto: ſeu Zorobabel vel Eſdras, & Neemias ac Ieſus filius Ioſedech duces, qui eduxerunt eos de Babylone, & ſub quibus idem populus Iſraëliticus de diuerſis captiuitatibus eſt liberatus vel congregatus. Quid autem eſt, quod dicit, Quoties volui, & noluiſti? Nunquid humana voluntas voluntati Dei præualet, cùm ſcriptum ſit: Omnia quæcunq; voluit, fecit? Ad hoc dicendum, quòd liberum arbitrium Deus homini contulit, propter quod dicit, Volui, & noluiſti. Ac ſi diceret: Ex mea parte volui, ſed tu ex tua noluiſti. Aliter: Ego quidem volui, & quod volui, etiam te nolente feci. Illa ergo filios quidem ſuos ab illo colligi noluit, ſed ea quoque nolente, filios eius collegit ipſe quos voluit. *Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta.* Domũ Iudæorũ, vel ciuitatẽ Hieruſalem, quam iuxta aliũ Euangeliſtam nidum

Duo martyrum ordines.

Abel cur iuſtus dictus.

Abel quos deſignet.

Zacharias quorum typus.

dum vocauerat: vel auguſtum in ea templum ſignificat, quod primùm quidē merito infidelitatis eorum à Deo deſertum eſt, clamātibus angelicis poteſtatibus: Tranſeamus ab his ſedibus: deinde in vindictam crucis dominicæ Romanis vaſtantibus, & tanquam vacuū nidum diripientibus, cunctis ſuis habitatoribus eſt deſtitutum. *Dico autē vobis, non me videbitis amodò, donec dicatis, Benedictus qui venit in nomine Domini.* Hoc de futuro tempore, proquinquante ad iudiciū Domino, dictum eſt, quando ad prędicationem Eliæ & Enoch, Iudæi conuerſi ad fidem, Chriſtum Domini benedictum nō voce tantùm, ſed & operibus proclamabunt. Nā poſtquàm hoc dominus dixit, nō legimus Iudæos huiuſcemodi confeſsionē in eius laudem protuliſſe. Poſteà enim hoc dixit, quàm intrauit in templum cum laudibus turbarum, hunc ipſum verſiculum in laudem Chriſti decantantium. Habent igitur Iudæi tempus pœnitētiæ ſibi datum, vt ſi voluerint confiteri Chriſtum Dei patris filiū benedictū in nomine Domini, faciem illius intueri mereantur, id eſt, potentiam diuinitatis eius intellectualibus oculis conſpicere, & ęqualem patri credere. Tunc autem benedictum illū in nomine patris proclamabunt, cùm prædicatione Eliæ & Enoch percepta, vt dictum eſt, fidē eius recipient, & gloriam prædicabunt, impleto Apoſtoli vaticinio: Quia cùm plenitudo gentium intrauerit, tunc omnis Iſraël ſaluus erit. His de lectione Euangelica prout poſſe fuit, præmiſsis, nouerimus, quia beati Stephani primi martyris feſtiuitati quam colimus, non ſolùm venerationem debemus, ſed & imitationem. Hūc enim primum Dominus Ieſus poſt ſuam paſsionem ꝓ ſe pati voluit, cuius dilectionem etiam circa inimicos inuictam, nobis omnibus imitabilem ſanxit, Sed hūc cur primū martyrem vocamus, ante quem millia paruulorū paſſa fuiſſe pro redemptore nouimus? Merito certè in nouo teſtamento primus martyr dicitur, quia primus omniū poſt Domini prædicationē, paſsionem, ac reſurrectionem, per effuſionē ſanguinis meruit palmā perſequi ſupernæ retributionis, atq; ad coronam ſuo & nomini & labori dedicatam pertingere, præſtante eodem Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cū pa[t]re & ſpiritu ſancto viuit & regnat per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

[Ro]m. 11.

[Ste]phanus primus [ma]rtyr di[cit]ur.

IN NATALI SANCTI STEPHANI, SERMO BEATI FVLgentij Epiſcopi.

HErì celebrauimus temporalē ſempiterni regis noſtri natalem, hodiè celebramus triumphalem militis paſsionem. Herì enim rex noſter trabea carnis indutus, de aula vteri virginalis egrediens, viſitare dignatus eſt mundū: Hodiè miles de tabernaculo corporis exiens, triumphator migrauit ad cœlū. Ille ſempiternæ diuinitatis maieſtate ſeruata, ſeruile cinctoriū carnis aſſumens, in huius ſeculi campū pugnaturus intrauit: iſte depoſitis corruptibilibus corporis indumentis, ad cœli palatium perēniter regnaturus aſcēdit. Ille deſcendit carne velatus, iſte aſcēdit ſanguine laureatus. Aſcēdit iſte lapidātibus Iudæis, quia ille deſcēdit lætantibus angelis. Gloria in excelſis Deo, herì exultātes ſancti angeli cantauerunt, hodiè Stephanū lætantes in ſuū conſortiū ſuſceperunt. Herì Dn̄s exiuit de vtero virginis, hodiè miles egreſſus eſt de ergaſtulo carnis. Heri Chriſtus ꝓ nobis pānis eſt inuolutus, hodiè Stephanus eſt ſtola ab eo immortalitatis indutus. Herì præſepis anguſtia Chriſtū portauit infantē, hodiè immenſitas cœli ſuſcepit Stephanū triumphantem. Solus deſcendit Dominus, vt multos eleuaret: humiliauit ſe rex noſter, vt ſuos milites exaltaret. Qui enim corpori ſuo virginis præparauit vterū, ipſe martyri aperire dignatus eſt cœlū. Dominus Chriſtus anguſtias intrare non dedignatus eſt vteri, vt animam Stephani latitudo ſuſciperet cœli. Neceſſariū tamē nobis eſt fratres cognoſcere, quibus armis præcinctus Stephanus, ſæuitiam Iudęorū potuit ſuperare, vt ita meruiſſet fœliciter triumphāre. Neq; enim paruipēdēda ſunt talis virtus talisq; triumphus. An verò vilibus armis potuit præmuniri qui à multis nō potuit ſuperari? Inuictæ nanq; in eo enituit inſigne virtutis, quæ nec frementiū ſæuitiā formidauit, nec lapidantiū ictibus deuicta ſuccubuit. Vſq; adeò.n. inter frementes permanſit interritus, & inter lapidū fuit cruciamēta ſecurus, vt incredulitatē Iudęorum fidenter argueret, & benignus ꝓ lapidātibus exoraret. Quod eſt ergo tam magnū atq; inſuperabile genus, armorū, quo munitus ſæuientes argueret, lapidantes non repercutiens, ſed patiens ſuperaret, inſuper & occiſus, aulā cœleſtis regni viuus & coronatus intraret? Proculdubiò munimine regio ſeptus, nullatenùs eſt ab aduerſarijs ſuperatus. Quoniam rex noſter cùm ſit altiſsimus, ꝓ nobis humilis venit, ſed inanis venire nō potuit. Magnū quippe donatiuū ſuis militibus attulit, quo eos non ſolùm copioſè ditauit, ſed etiā ad certandū inuictiſsimè confortauit. Attulit nanq; donum charitatis, quæ perduceret homines ad conſortium deitatis. Quod ergo attulit, erogauit. Nec ſibi aliquid minuit, ſed mirabiliter & ſuorū fidelium pauperiē ditauit, & indeficiētibus theſauris plenus ipſe permanſit. Charitas ergo, quæ ad terram de cœlo depoſuit Chriſtū, ipſa Stephanum de terris eleuauit ad cœlum. Charitas quæ præceſsit in rege, ipſa ſubſequenter refulſit in milite. O admiranda vbiq; potentia ſaluatoris, ô prædicanda indeſinenter gratia redemtoris. Oſtendit in matre virginitatis æternæ miraculum, demonſtrauit in martyre inuictæ charitatis indicium. Integritas quippe intemera-

Luc. 2.

Inuicta S. Stephani fortitudo.

Charitas reddit inuictos martyres.

merata permanſit in virgine, dilectionis inuicta veſtis perſeuerauit in martyre. Et ſicut in matre Domini non potuit virginitas violari, ſic in martyris mente non potuit Chriſti charitas tãto ſæuientium agmine ſuperari. Stephanus ergo vt nominis ſui coronã meruiſſet accipere, charitatem ꝓ armis habebat, & per ipſam vbique vincebat. Per charitatẽ Dei ſæuientibus Iudæis non ceſsit, per charitatem proximi ꝓ lapidantibus interceſsit: per charitatem arguebat errantes vt corrigerentur, per charitatẽ ꝓ lapidantibus orabat ne punirentur. Charitatis virtute ſubnixus vicit Saulum crudeliter ſæuientem, & quem habebat in terra perſecutorem, in cœlo meruit habere conſortem. Ipſa ſancta & indefeſſa charitas deſiderabat orando acquirere, quos nequiuit monendo conuertere. Neq; .n. fratres, exiſtimandus eſt Stephanus tunc inimicos dilexiſſe, cùm pro eis oraret, & nõ dilexiſſe, cùm eorum incredulitatẽ arguendo corriperet. Abſit hoc ab animo martyris, ad cœli palatium feſtinantis. Ipſa .n. ſancta charitas firmã ſeruauit in oratione patientiam, quæ rigidam tenuit in correptione cenſuram. Et ideò in oratione audiri meruit lenitas, quia ſine charitate nõ fuit in correptione ſeueritas. Ac ꝑ hoc ſiue orando, ſiue corripiendo charitatẽ beatus Stephanus reſeruauit, quia vtrobiq; ſalutem errantiũ cogitauit, & indicio ſanctę orationis oſtendit increpationem illã non fuiſſe odij, ſed amoris. Hoc enim faciens, & præſentibus charitatem beatus martyr exhibuit, & vtile nimis exemplum poſteris reliquit. Demonſtrauit enim geminã eccleſiaſticæ diſpenſationis induſtriam, vt ad corrigendũ cuiuſlibet peccantis errorẽ & non deſit in ore correptio, & ad Deum pro eo ſupplex effundatur oratio: vt qui malũ facit, per increpationẽ de malis operibus confundatur, & per orationẽ apud Dominum adiuuetur. Ac ſic ipſa charitas & in ore iuſtitiam ſonet, vt errantem corrigat: & in corde patientiam ſeruet, vt pro errante orationem puro affectu dilectionis effundat. Qui etenim errantem non corripuerit, de negligentia iudicabitur. Qui autem pro eo non orauerit, de pernicie cõdemnabitur. Quocirca fratres, ſi quando aliquis pro animæ ſalute corripitur, nõ aſpernanter accipiat monita charitatis, nec præſentem triſtitiam ſuæ voluntatis attendat, ſed conſideret quæ lucra vtilitatis acquirat. Idcircò enim arguitur, vt à prauis operibus corrigatur. Nec cùm videt correptionem aliqua verborum auſteritate ferùere, exiſtimet charitatem in corde frigeſcere. Sic enim vigilat in ore correptio, vt in corde non dormitet oratio. Ac per hoc in vtroq; peccanti conſultè proſpicitur, vt dũ homo correptus de peccato confunditur, & à malis omnib. operibus ſeparetur, & ꝑ orationem Deo miſerante ſaluetur. Nam & ſancta ſcriptura dicit: Quoniam quem diligit Dominus corripit, flagellat autem omnem filium quem recipit. Chriſti ergo charitate cõpulſi & bonos hortemur, vt in bono permaneant, et malos compellamus, vt à malo diſcedãt: præſertim quoniam in iſtis duobus ſanctis, geminũ nobis mõſtratur ſalutis indiciũ, vt ſi quis bonus eſt, imitetur perſeuerantiam charitatis in Stephano: qui autem malus eſt, ſectetur exemplũ cõuerſionis in Paulo: & qui bonus eſt, æquitatem vſq; in finem teneat: qui autem malus eſt, quantocyùs à ſua peruerſitate diſcedat. Nec bonum hominem præſumptio iuſtitiæ faciat negligentem, nec malum iniquitas faciat deſperãtem: ſed ille bonũ fortiter teneat, iſte malũ celeriter deſerat. Bonus timeat, ne cadat: malus conetur, vt ſurgat. Quiſquis ergo malus eſt, cum Paulo proſternatur in malo, vt cum eo erigatur in bono: quoniam & ille cecidit malus, & ſurrexit bonus. Proſtratus eſt iniquus, & erectus eſt iuſtus. Cecidit ſæuiſsimus perſecutor, & ſurrexit veridicus pręḍicator. Cadens lumen corporis impius perdidit, ſurgens lumen cordis iuſtificatus accepit. Coniunctus eſt itaq; Stephano, factus ouis ex lupo. Et ecce nunc Paulus cum Stephano lætatur, cum Stephano Chriſti claritate perfruitur, cum Stephano exultat, cum Stephano regnat. Quò enim præceſsit Stephanus trucidatus lapidibus Pauli, illuc ſecutus eſt Paulus, adiutus orationibus Stephani. Quàm vera vita fratres mei, vbi non Paulus de Stephani occiſione confunditur, ſed Stephanus de Pauli cõſortio gratulatur, quoniam charitas in vtroque lætatur. Charitas quippe in Stephano ſuperauit ſæuitiam Iudæorum, charitas in Paulo cooperuit multitudinẽ peccatorũ, charitas in vtroq; pariter regnũ meruit poſsidere cœlorum. Charitas eſt igitur omniũ fons & origo bonorum, munimẽ egregium, via quæ ducit ad cœlum. In charitate qui ambulat, nec errare poterit, nec timere. Ipſa dirigit, ipſa protegit, ipſa perducit. Quocirca fratres, quoniã ſcalam charitatis conſtituit Chriſtus, per quam ad cœlum omnis poſſit conſcendere Chriſtianus, puram charitatem fortiter retinete, ipſam vobis inuicem exhibete, & in ea proficiendo conſcendite, inſiſtite operibus bonis, vt ad pręmia æterna peruenire poſſitis, adiuti gratia Chriſti Domini ſaluatoris.

Charitatẽ pro armis habuit S. Stephanus.

Correptio & oratio peccantibus adhibenda.

Obiurgationes placidè ferẽdæ.

Pro. 3.

SERMO BEATI MAXIMI EPISCOPI.

LEctio Actuum Apoſtolorũ, quæ nobis hodiè lecta eſt fratres dilectiſsimi, cùm plurimũ habeat in ipſa ſpecie admirationis, non minus tamen continet in myſterio dignitatis. Ecce, inquit, beatus Stephanus dicit: Video cœlos apertos, & filium hominis ſtantẽ à dextris virtutis Dei. Conſiderate attentiùs dilectiſsimi fratres: cùm beatus martyr Dominũ noſtum Ieſum Chriſtum ad dexteram Dei patris

tris ſtare vidiſſet, cur ſe filium hominis videre teſtatus eſt,& non potiùs filium Dei,cùm vtiq; plus honoris Domino delaturus videretur,ſi ſe Dei potiùs quàm hominis filiũ videre dixiſſet? Sed certa ratio poſtulabat, vt hoc ita & oſtenderetur in cœlo, & prædicaretur in mundo. Omne enim Iudæorum ſcandalum in hoc erat, cur Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui ſecundùm carnẽ eſt filius hominis, eſſe etiam Dei filius diceretur. Ideò ergo pulchrè ſcriptura diuina filiũ hominis ad dexteram Dei patris ſtare memorauit, vt ad confundendã Iudæorum incredulitatem, ille martyri oſtenderetur in cœlo,qui à perfidis negebatur in mundo.Et illi teſtimoniũ cœleſtis veritas daret,cui fidem terrena impietas derogaret. Vnde licèt iuxta Pſalmũ,qui lectus eſt,precioſa ſit in conſpectu Domini mors ſanctorũ eius, ſi quid tamen diſtare inter martyres poteſt, præcipuus videtur eſſe, qui primus eſt. Nam cùm ſanctus Stephanus ab Apoſtolis diaconus ordinatus ſit,Apoſtolos ipſos beata ac triũphali morte præceſsit: ac ſic qui erat inferior ordine,prior factus eſt paſsione: & qui erat diſcipulus gradu, magiſter cœpit eſſe martyrio,complens illud, qđ beatus propheta in Pſalmo dixit: Quid retribuám Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Retribuere enim primus voluit Stephanus martyr Domino, quod cum omni humano genere accepit à Dño. Mortẽ enim quam Saluator dignatus eſt pro omnibus pati, hanc ille primus reddidit Saluatori. Poſt hæc ſubijcit ſcriptura ſacra & ait: Poſitis genibus clamauit,dicẽs: Domine,ne ſtatuas illis hoc peccatum. Videte dilectiſsimi fratres, affectum beati viri, videte magnam et admirabilem charitatẽ. In perſecutione poſitus erat, & pro perſecutoribus ſupplicabat, atque in illa lapidum ruina quando alios obliuiſci poterat etiam chariſsimos ſuos, ille Domino commendabat inimicos.Quid enim dicebat cũ lapidaretur? Domine,ne ſtatuas illis hoc peccatũ. Plus itaq; tunc illorum dolebat peccata, quàm ſua vulnera: plus illorum impietatem,quàm ſuam mortem: & rectè plus. In illorum quippe iniquitate erant multa, quæ deberent plangi:in illius autẽ morte nõ erat, quod debuiſſet doleri. Illorũ impietatẽ mors ſequebatur æterna, huius autẽ mortem vita perpetua. Imitemur ergo in aliquo dilectiſsimi fratres, tanti magiſtri fidem,tam preclari martyris charitatem.Diligamus nos hoc animo in Eccleſia fratres noſtros, quo ille tunc dilexit inimicos ſuos. Sed quod peius eſt,aliquoties non ſolùm inimicos nõ diligimus,ſed nec amicis quidẽ fidem integrã cuſtodimus. Sed dicit aliquis:Non poſſum diligere inimicum meum,quem quotidiè velut hoſtẽ patior crudeliſsimum. O quicunq; ille es,attẽdis quid tibi fecerit homo, & non conſideras, quid tu feceris Deo. Cùm enim tu multò grauiora in Deum peccata commiſeris, quare non dimittis homini parũ, vt tibi Deus dignetur dimittere multum? Recole quid tibi in Euangelio veritas ipſa promiſerit, & quam tibi quodammodò cautionẽ fecerit, vel quale tecũ pactum inierit. Si enim, inquit, dimiſeritis hominibus peccata eorũ, dimittet & vobis pater veſter cœleſtis peccata veſtra. Si aũt non dimiſeritis,nec pater veſter dimittit veſtra. Videtis fratres, quia cum gratia Dei in poteſtate noſtra poſitum eſt,qualiter à Domino iudicemur. Si, inquit, dimiſeritis,dimittetur vobis. Iam ſæpè dixi fratres,& frequentiùs dicere debeo: Nemo ſe circunueniat,nemo ſe ſeducat: qui vel vnum hominem in mundo odio habet,quicquid Deo in operibus bonis obtulerit,totum perdit, quia nõ mentitur Paulus Apoſtolus dicens: Si dedero omnes facultates meas in cibos pauperum, & ſi tradidero corpus meum vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt. Quam rem etiã beatus Ioannes confirmat, dicens: Omnis qui non diligit fratrem ſuum,manet in morte. Et iterum: Qui fratrem ſuũ odit, homicida eſt.Hoc loco fratrem,omnem hominem oportet intelligi. Omnes enim in Chriſto fratres ſumus. Nemo itaq; ſine charitate de virginitate præſumat,nemo de eleemoſynis,nemo de orationibus confidat: quia quandiu inimicitiã in corde tenuerit, neq; iſtis, neq; alijs quibuſlibet bonis operibus placare ſibi Dominum poterit. Sed ſi vult ſibi habere propitium Deũ, non dedignetur audire conſilium bonũ. Audiat non me,ſed ipſum Dominũ ſuum: Si,inquit, offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris,quia frater tuus habet aliquid aduerſùm te, relinque ibi munus tuũ ante altare, & vade priùs reconciliare fratri tuo,& tunc veniens offeres munus tuum. At nos pugnas habentes intrinſecùs,& dolos in corde verſantes, quaſi qui bonam conſcientiam habeamus, præſumimus accedere ad altare,non timentes quod ſcriptum eſt: Qui manducat & bibit indignè,iudiciũ ſibi manducat & bibit. Sed dicit aliquis: Grandis labor eſt inimicos diligere, pro perſecutoribus ſupplicare. Nec nos negamus fratres: nõ paruus quidem labor eſt in hoc ſeculo, ſed grande erit præmiũ in futuro. Per amorem enim hominis inimici, efficeris amicus Dei: immò non ſolùm amicus,ſed etiam filius,ſicut ipſe dixit: Diligite inimicos veſtros,benefacite his qui oderũt vos, vt ſitis filij patris veſtri,qui in cœlis eſt.Si te aliquis diues homo in hoc ſeculo vellet adoptiuũ filiũ facere,quomodò ſeruires, quas indignitates etiam ſeruorũ eius, quæ ſeruitia duriſsima, & aliquoties etiam turpiſsima ſuſtineres,vt ad caducã & fragilem hæreditatẽ illius peruenires? Qđ ergo alius ſuſtinet propter ſubſtantiã terrenam,tu ſuſtine propter vitã æternã. Conuincimur enim certiſsima ratione,quia propter Deum poſſumus quidem,ſed nolumus iniurias ſuſtinere. Denique ſi nobis aliqua potens perſona

[F]ilius hominis cur Stephano [v]iſus.

[P]ſal. 115.

[I]bidem.

[S]tephani [m]ira charit[a]s.

[I]gnoſcendum proxi[m]is.

Matt. 6.

Odium quàm pernicioſum.

1. Cor. 13.

1. Ioan. 13.

Ibidem.

Matt. 5.

1. Cor. 11.

Matt. 5.

ſona iniuriam faciat, ſi nobis etiam in faciem maledicat, nec reſpondere aliquid aſperum, nō dicam vicem reddere audemus. Quare? Ne ab illa potente perſona adhuc maiora quàm pertulimus, patiamur. Quod à nobis extorquet hominis timor, debuerat à nobis exigere Chriſti amor. Si ergo potens perſona ſæuit contra nos, tacemus, & nihil dicere auſi ſumus. Si verò aut æqualis, aut fortè inferior vel leuem nobis contumeliam fecerit, quaſi fera beſtia ſine vlla patientia, ac ſine aliqua Dei contemplatione conſurgimus, & aut in preſenti noſtram iniuriā vindicamus, aut certè ad maiorem vicem reddendam, noſtrum animum præparamus. Quid eſt hoc, quòd quando potens perſona nobis iniuriam intulit, patienter accipimus: quando inferior, nimio furore ſuccendimur? Quòd ibi timuimus hominē, hic Deum timere nolumus. Vnde rogo vos fratres, vt quantùm poſſumus cum Dei adiutorio, cor noſtrum ad patientiam præparemus, & in omnibus malis hominibus medicorū vicē agere ſtudeamus, & nō ipſos homines, ſed illorum malitiam odio habeamus. Pro bonis oremus, vt ſemper ad meliora conſcendant: pro malis, vt citò ad emendationem vitæ per pœnitentiæ laméta confugiant. Quam rem orantibus nobis ipſe præſtare dignetur, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat Deus in ſecula ſeculorum, Amen.

Poſſumus quidem, ſed nolumus ferre iniuriam.

SERMO SANCTI AVGVSTINI IN FESTIVITATE ſancti Stephani. Eſt autem primus in Sermonibus de Sanctis.

FRaters chariſsimi, celebrauimus heſterna die natalē, quo rex martyrum natus eſt in mundo: hodiè celebramus natalem, quo primicerius martyrū migrauit ex mūdo. Oportebat .n. vt primùm immortalis pro mortalibus ſuſciperet carnē, & ſic mortalis ꝑ immortali contemneret mortem. Et ideò natus eſt Dominus, vt moreretur pro ſeruo, ne ſeruus timeret mori pro Domino. Natus eſt Chriſtus in terris, vt Stephanus naſceretur in cœlis. Ingreſſus eſt Dominus mūdum, vt Stephanus ingrederetur in cœlum. Altus ad humilia deſcendit, & humilis ad alta aſcendit. Filius Dei factus eſt hominis filius, vt filios hominum faceret filios Dei. Fecit Chriſtus mirabilila, fecit & Stephanus. Sed Chriſtus fecit ſine Stephano, nunquid Stephanus potuit facere ſine Chriſto? Viuebat Stephanus de Chriſto, ſicut ſarmentū de vite. Miraris fructum de ſarmento pendentem, vide ſarmentum in vite manentem. Eia ſancte Stephane dic aliquid Iudæis, vt incipias lapidari & poſsis coronari: iaculare verba, & excipe ſaxa. Dic aliquid de incircunciſis cordibus, & morieris lapidibus. Dic aliquid de eo, cuius nomen nolunt audire. Erubeſcant & ſæuiant, muta efficiantur labia doloſa. Dic eis, vbi vides viuum, quem iriſerunt crucifixum. Dic eis vbi eum vides, & hîc non viues, ſed cum illo melius viues. Dic eis quia nihil eſt quod fecerunt, viuit quem occiderunt. Dic eis quia vides ad dexteram patris ſtantē, quem irriſerunt in cruce pendentem. Et ille inquit: Ecce video cœlos apertos, & filium hominis ſtantem ad dexterā Dei. At illi clamantes, continuerunt aures ſuas. Aures clauſerunt, & ad lapides cucurrerunt, impetumque fecerunt omnes in eum, & lapidabant Stephanū inuocantem & dicentem: Adhæſit anima mea poſt te, quia lapidatur caro mea pro te. Accipe ſpiritum meum, & redde mihi promiſſum tuum. Orauit Chriſtus pro ſuis crucifixoribus, orauit & Stephanus pro ſuis lapidatoribus. Dominus Ieſus Chriſtus orauit affixus ligno, Stephanus genu flexo. Qui ſtando ſpiritū ſuum commendauit Domino, pro illorū delicto fixo genu orauit. Orabat Dominū pro inimicis vt amicus, dicens: Certè ego patior, ego lapidor, in me ſæuiunt, & in me fremunt: ſed ne ſtatuas illis hoc peccatū, quia vt hoc dicā tibi, à te primò audiui. Ego ſeruus tuus patior, ſed multū intereſt inter me & te. Tu Dominus, ego ſeruus. Tu verbum, ego auditor verbi. Tu magiſter, ego diſcipulus. Tu creator, ego creatus. Tu deus, ego homo. Multum inter eſt inter peccatum iſtorū qui lapidant me, & illorū qui crucifixerunt te. Quando ergo dixiſti: Pater, ignoſce illis, quia neſciūt quid faciunt: pro magno peccato petiſti, & me pro minimo petere docuiſti. Domine, inquit, ne ſtatuas illis hoc peccatū, tanquam diceret: Ego patior in carne, iſti non pereant in mente. Illi lapides mittebant & ſanctus Stephanus orationes fundebat. Magna pietas fratres, magna clementia. Prorsùs qualia in menſa Domini ſui comedit, talia & ipſe in ſuo conuiuio præparauit. Scriptum eſt in lege: Ad magnam menſam ſediſti, ſcito quoniam talia oportet te præparare. Talia ergo in oratione exhibuit, qualia in ſui Domini mēſa comedit. Dominus Chriſtus dixit: Pater, ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt. Sanctus Stephanus dixit: Ne ſtatues illis hoc peccatum. Et hoc dicto, obdormiuit in Domino. O ſomnum pacis. Quid illo ſomno tranquillius? Quid illo ſomno quietius? Qualis ibat ad amicos, qui ſic diligebat inimicos? Nam vt nouerit ſanctitas veſtra, quantùm valuerit oratio ſancti Stephani martyris, recurrite nobiſcum ad illum adoleſcentē perſecutorem nomine Saulum, ſicut ex libro dum legeretur, audiuimus. Qui cùm Stephanus lapidaretur, ab ipſo omniū lapidantiū veſtimenta ſeruabantur, vt tanquàm manibus omnium ipſe lapidare videretur. Hic cùm iret in via, ſubitò circunfulſit eum lumen de cœlo, & audiuit vocem dicentem ſibi: Saule

Saule

Saule,quid me perſequeris ? Durũ eſt tibi contra ſtimulum calcitrare. Et ille : Et tu quis es Domine? Et Dominus ad eum : Ego ſum Ieſus Nazarenus, quem tu perſequeris. Quid mihi & tibi? Quare te erigis contra me ad tanta mala, quæ commiſiſti in me? Olim quidẽ debuĩ perdere te,ſed Stephanus meus orauit pro te. Saule Saule, quid me perſequeris ? Sed quia inſanis contra nomen meum, ego te faciam ſeruũ meũ. O Saule lupe rapax,comediſti, expecta paululùm & digeres. Dicam planè, eliſus eſt filius perditionis. Nam ſi ſanctus Stephanus ſic nõ oraſſet,Eccleſia Paulum non haberet. Sed ideò erectus eſt Paulus, quia in terra inclinatus, exauditus eſt Stephanus. Ergo quod fecit Saulus, patitur Paulus : quod fecit perſecutor patitur prædicator. Quod fecit lupus, patitur agnus. Et quia ſic eſt in tali homine vindicandum,vt diſcat pati quod faciebat, ſentiat & ipſe quod alijs inferebat, dicitur Ananiæ à Domino Ieſu Chriſto: Vade ad eum, & ſigna eum ſigno meo. Multa enim patietur pro nomine meo. Abijt Ananias,baptizauit Saulũ,& fecit ex lupo agnum. Cœpimus habere nos prædicatorem, quem ſanctus Stephanus habuit lapidatorem. Sic ergo exauditus eſt ſanctus Stephanus, vt eius orationibus deleretur peccatũ quod commiſerat Saulus. Commendemus ergo nos orationibus eius. Multò magis enim nunc exauditur pro veneratoribus ſuis, qui ſic exauditus eſt tunc pro lapidatoribus ſuis.

Preces S. Stephani quid contulerint S. Paulo.

Actor. 9.

DE MIRACVLIS SANCTI STEPHANI, EX AVGVSTINO

de Ciuitate Dei, lib. 22. cap. 8.

AD aquas Tibilitanas Epiſcopo afferente Proiecto reliquias martyris glorioſiſsimi Stephani, ad eius memoriam veniebat magnæ multitudinis concurſus,& occurſus. Ibi cœca mulier vt ad Epiſcopum portantẽ pignora ſacra duceretur, orauit. Flores quos ferebat dedit,recepit, oculis admouit, protinus vidit. Stupentibus cunctis qui aderant, præibat exultans,viam carpens,& vitæ ducẽ vlterius nõ requirens. Memorati memoriã martyris, quæ poſita eſt in caſtello Syniceſi,quod Hipponẽſi Coloniæ vicinum eſt,eiuſdem loci Lucillus Epiſcopus populo præcedente atq; ſequente portabat: fiſtula cuius moleſtia iamdiu laborauerat, & familiariſsimi ſui medici, qui eam ſecaret, opperiebatur manus, illius piæ ſarcinæ vectatione repentè ſanata eſt. Nam deinceps eã in ſuo corpore non inuenit. Eucharius presbyter ex Hiſpania Calamæ habitans,vetere morbo calculi laborabat,per memoriam ſupradicti martyris, quam Poſsidius illò aduexit Epiſcopus,ſaluus eſt factus. Idẽ ipſe poſteà morbo alio præualeſcente mortuus ſic iacebat, vt ei iã pollices ligarentur : opitulatione memorati martyris, cùm de memoria eius reportata fuiſſet, & ſuper iacentis corpus miſſa ipſius presbyteri tunica, ſuſcitatus eſt. Fuit ibi vir in ordine ſuo primarius nomine Martialis, æuo iam grauis, & multùm abhorrens à religione Chriſtiana. Habebat ſanè fidelem filiam, & generum eodẽ anno baptizatum. Qui cùm eum ægrotantem multis & magnis precibus & lachrymis rogarent,vt fieret Chriſtianus,prorsùs abnuit, eoſq; à ſe turbida indignatione ſubmouit. Viſum eſt genero eius, vt iret ad memoriã ſancti Stephani, & illic pro eo quantùm poſſet oraret, vt Deus illi daret mentem bonam, quæ credere non differret in Chriſtũ. Fecit hoc ingenti gemitu & fletu,& ſynceriter ardente pietatis affectu. Deinde abſcedens,aliquid de altari florum quod occurrit tulit,eiq; cùm iã nox eſſet,ad caput poſuit. Tunc dormitũ eſt. Et ecce ante diluculum clamat, vt ad epiſcopũ curreretur, qui mecũ fortè tũc erat apud Hipponem. Cùm ergo eum audiſſet abſentẽ, venire presbyros poſtulauit. Venerunt, & ſtatim credere ſe dixit: admirantibus atq; gaudentibus omnib. baptizatus eſt: Hoc quãdiù vixit,in ore habebat: Chriſte accipe ſpiritũ meum, cùm hæc verba beatiſſimi Stephani, quando lapidatus eſt à Iudæis, vltima fuiſſe neſciret. Quæ huic quoq; vltima fuerunt:nam nõ multò pòſt etiam ipſe defunctus eſt. Sanati ſunt illic ꝑ eundem martyrem etiã podagrici duo,ciuis vnus,peregrinus vnus: ſed ciuis omnimodò,peregrinus aũt per reuelationẽ, quid adhiberet quando doleret audiuit: & cũ hoc feciſſet, dolor continuò conquieuit. Audurus nomen eſt fundi, vbi eccleſia eſt, & in ea memoria martyris Stephani. Puerum quendã paruulum cùm in area luderet, exorbitantes boues,qui vehiculũ trahebant,rota obtriuerũt, & cõfeſtim palpitauit expirãs. Hunc mater arreptũ, ad eandem memoriã poſuit,& nõ ſolùm reuixit,verumetiã illæſus apparuit. Sanctimonialis quædã in vicina poſſeſsione,quæ Caſpaliana dicitur,cùm ægritudine laboraret,ac deſperaretur, ad eandem memoriã tunica eius allata eſt: quæ antequã reuocaretur,illa defuncta eſt. Hac tamẽ tunica operuerunt cadauer eius parentes, & recepto ſpiritu ſalua facta eſt. Apud Hipponem Baſſus quidam Syrus,ad memoriã eiuſdem martyris orabat ꝓ ægrotante & periclitante filia, eoq; ſecum veſtem eius detulerat: cùm ecce pueri de domo occurrerunt, qui ei mortuã nũciarent. Sed cùm orante illo ab amicis eius exciperentur, prohibuerunt illi dicere, ne ꝑ publicum plangeret. Qui cùm domũ rediſſet iam ſuorũ eiulatibus perſonantẽ,& veſtẽ filiæ quam ferebat, ſuper eam proieciſſet, reddita eſt vitæ. Rurſus ibidẽ apud nos Irenæi cuiuſdã collectarij filius ægritudine extinctus eſt. Cumq; corpus iaceret exanime, atq; à lugentibus & lamentantibus exequię pararentur, amicorum

Vide quid antiquitas tribuerit ſacris reliquijs.

Mortuus excitatur.

Nota rem miram.

Actor. 7.

Puer reuiuiſcit.

Item ſanctimonialis.

Item puella.

corum eius quidam inter aliorum cõſolantium verba ſuggeſsit, vt eiuſdem martyris oleo corpus perungeretur: factum eſt, & reuixit. Itemq; apud nos vir tribunitius Eleuſinius ſuper martyris memoriam, quæ in ſuburbano eius eſt, ægritudine exanimatũ poſuit infantulum filium ſuum, & poſt orationem quam cum multis lachrymis ibi fudit, viuenté leuauit. Si miracula ſanitatũ, vt alia taceam, modò velim ſcribere, quę per hunc martyrem, id eſt, glorioſiſsimum Stephanum facta ſunt in Colonia Calamenſi & in noſtra, plurimi conficiendi ſunt libri. Et poſt pauca ſequitur: Vzali etiam, quæ colonia Vticæ vicina eſt, multa præclara per eundem martyrẽ facta cognouimus. Cuius ibi memoria longè priùs, quàm apud nos, ab Epiſcopo Euodio cõſtituta eſt. Cùm .n. nuper illic eſſemus, Petroniam clariſsimã fœminam, quæ mirabiliter ex magno atq; diuturno, in quo medicorũ adiutoria cuncta defecerant, languore ſanata eſt, hortati ſumus, volente ſupradicti loci Epiſcopo, vt libellũ daret, qui recitaretur in populo, & obedientiſsimè paruit. In quo poſuit etiam, quod hîc reticere non poſſum. A quodam Iudæo dixit ſibi fuiſſe perſuaſum, vt annulum capillaceo vinculo inſereret, quo ſub omni veſte ad nuda corporis cingeretur: qui annulus haberet ſub gemma lapidẽ, in renibus inuentum bouis. Hoc alligata quaſi remedio, ad ſancti martyris limina veniebat: Sed profecta à Carthagine, cùm in confinio fluminis Bagradæ in ſua poſſeſsione manſiſſet, ſurgens vt iter perageret, ante pedes ſuos illũ iacentem annulũ vidit, & capillaceam zonã, qua fuerat alligatus mirata tentauit. Quã cùm omninò ſuis nodis firmiſsimis, ſicut fuerat, comperiſſet aſtrictã, crepuiſſe atq; exilijſſe annulũ ſuſpicata eſt. Qui etiam ipſe cùm integerrimus fuiſſet inuentus, futuræ ſalutis quodammodò pignus de tanto miraculo ſe accepiſſe præſumpſit, atq; illud vinculum ſoluens, ſimul cum eodẽ annulo proiecit in flumen. Non credunt hoc, qui etiã Dominum Ieſum per integra virginalia matris enixum, & ad diſcipulos oſtijs clauſis ingreſſum fuiſſe non credunt. Sed hoc certè quærant, & ſi verum inuenerint, illa credant. Clariſsima fœmina eſt, nobiliter nata, nobiliter nupta, Carthagine habitat: ampla ciuitas, ampla perſona, rem quęrentes latere non ſinunt. Vnũ eſt apud nos factum non maius, quàm illa quæ dixi, ſed tam clarum atq; illuſtre miraculũ, vt nullũ arbitrer eſſe Hipponenſium, qui hoc non vel viderit, vel didicerit: nullũ, qui obliuiſci vlla ratione potuerit. Decẽ quidam fratres fuerunt, quorum ſeptẽ ſunt mares, tres fœminæ, de Cæſarea Cappadocię, ſuorũ ciuiũ non ignobiles, maledicto matris recenti patris eorũ obitu deſtitutæ, quæ iniuriã ſibi ab eis factam acerbiſsimè tulit, tali pœna ſunt diuinitùs coërciti, vt horribiliter quaterentur oẽs tremore mẽbrorũ. In qua fœdiſsima ſpecie oculos ſuorum ciuiũ non ferentes, quaquà verſùm cuiq; ire viſum eſt, toto penè vagabantur orbe Romano. Ex his etiam ad nos venerunt duo, frater & ſoror, Paulus & Palladia, multis alijs locis miſeria diffamante iam cogniti. Venerunt autem ante paſcha fermè dies qnindecim, eccleſiam quotidiè, & in ea memoriã glorioſiſsimi Stephani frequentabant, orantes vt iam ſibi placaretur Deus, & ſalutem priſtinam redderet. Venit & paſcha, atq; ipſo die Dominico manè, cùm iam frequens populus præſens eſſet, & loci ſancti cancellos vbi martyrium erat, idem iuuenis orans teneret, repentè proſtratus eſt, & dormienti ſimilimus iacuit, non tamen tremens, ſicut etiam per ſomnum ſolebat. Stupentibus qui aderant, atq; pauentibus alijs, alijs dolentibus, cùm eum quidam vellent erigere, nonnulli prohibuerunt, & potiùs exitum expectandum eſſe dixerunt. Et ecce ſurrexit, & non tremebat, quoniam ſanatus erat, & ſtabat incolumis, intuens intuentes. Quis ergo intuentium ſe tenuit à laudibus Dei? Clamantium gratulantiumq; vocibus eccleſia vſquequaq; completa eſt. Inde ad me curritur, vbi ſedebam iam proceſſurus: irruit alter quiſque poſt alterum, omnis poſterior quaſi nouũ, quod alius prior dixerat, nunciantes. Meq́ue gaudente, et apud me Deo gratias agente, ingreditur etiam ipſe cum pluribus, inclinatur ad genua mea, erigitur ad oſculum meum. Procedimus ad populum, plena erat eccleſia, perſonabat vocibus gaudiorum, Deo gratias, Deo laudes, nemine tacente, hinc atq; inde clamantium. Salutaui populum, & rurſus eadẽ feruentiore voce clamabant. Facto tandem ſilentio, ſcripturarũ diuinarum ſunt lecta ſolennia. Vbi autem ventum eſt ad mei ſermonis locum, dixi pauca ꝓ tempore & pro illius iucunditate lætitiæ. Nobiſcum homo prandit, & diligenter nobis omnem ſuæ fraternæq; ac maternæ calamitatis indicauit hiſtoriã. Sequenti itaq; die poſt ſermonem redditum, narrationis eius libellum in craſtinũ populo recitandum promiſi. Quod cùm ex dominico Paſchæ die tertio fieret in gradibus exedræ, in qua de ſuperiore loquebar loco, feci ſtare ambos fratres. Cùm eorum legeretur libellus, intuebatur populus vniuerſus ſexus vtriuſq; vnum ſtantem ſine deformi motu, alterã membris omnibus contremẽtẽ: & qui ipſum nõ viderant, quid in eo diuinæ miſericordiæ factum eſſet, in eius ſorore cernebant. Videbant enim quid in illo gratulandum, quid pro illa eſſet orandum. Inter hæc recitato eorũ libello, de conſpectu populi eos abire pręcepi, & de tota ipſa cauſa aliquanto diligentiùs cœperã diſputare. Cùm ecce me diſputante, voces aliæ de memoria martyris nouæ gratulationis audiuntur. Conuerſi ſunt eò, qui me audiebant, cœperuntq; concurrere. Illa .n. vbi de gradibus deſcendit in quibus ſteterat, ad

Item infans.

X. proles, matre imprecante, diuinitùs puniũtur.

Item eius ſoror. ad ſanctũ martyrẽ orare perrexerat. Quæ mox vt cancellos attigit, collapſa ſimiliter velut in ſomnũ, ſana ſurrexit. Dum ergo requireremus quid factum fuerit, vnde ille ſtrepitus lætus extiterit, ingreſsi ſunt cũ illa in baſilicam vbi eramus, adducentes eam ſanam de martyris loco. Tũ verò tantus ab vtroq; ſexu admirationis clamor exortus eſt, vt vox continuata cũ lachrymis non videretur poſſe finiri. Perducta eſt ad eũ locum, vbi paulò ante ſteterat tremens. Exultabant eã ſimilem fratri, cui doluerãt remanſiſſe diſsimilẽ, & nondũ fuſas preces ſuas ꝓ illa, iã tamen præuiã voluntatem tam citò exauditã eſſe cernebant. Exultabant in Dei laudẽ voces ſine verbis tanto ſonitu, quantum noſtræ aures ferre vix poſſent. Quid erat in cordibus exultantiũ, niſi fides Chriſti, pro quo Stephani ſanguis effuſus eſt? Cui niſi huic fidei atteſtantur iſta miracula, in qua prędicatur Chriſtus reſurrexiſſe in carne, & in cœlum aſcendiſſe cũ carne? Quia & ipſi martyres, huius fidei martyres, id eſt huius fidei teſtes fuerunt.

DE FESTO S. STEPHANI
HOMILIA EVSEBII.
Emeſeni.

Dixit Ieſus turbis Iudæorũ et principibus ſacerdotũ: Ecce mitto ad vos prophetas, & ſapiẽtes, & ſcribas &c. Matthei 23. *Matt. 23.*

SVperiùs in hoc Euangelio ſcribis & phariſæis Dominus & ſaluator noſter loquitur, dicens: Væ vobis ſcribæ & phariſæi, hypocritæ, qui ædificatis ſepulchra prophetarũ, & ornatis monumenta iuſtorũ, & dicitis: Si fuiſſemus in diebus patrũ noſtrorũ, non eſſemus ſocij eorũ in ſanguine prophetarũ. Ita teſtimoniũ eſtis vobiſmetipſis, quia filij eſtis eorum, qui prophetas occiderunt. Væ (inquit) vobis, non quia ædificatis & ornatis ſepulchra prophetarũ (hoc.n. pietatis opus eſt:) ſed quia filij eſtis eorũ, qui prophetas occiderũt. Filij quidẽ nõ tantùm natura, quantùm imitatione & iniquitate. ſicut enim oẽs boni dicuntur filij Abrahæ, quia imitantur Abrahã: ita oẽs iniqui, iniquorũ filij dicũtur, qui imitantur iniquos. Vnde & Dñs his talibus ait: Si filij Abrahæ eſſetis, opera vtiq; Abrahæ faceretis. *Ioan. 8.* Væ igitur illis, quia nõ Abrahã, non prophetarũ, nõ iuſtorũ filij ſunt, quia non eos imitantur: immò verò eorum filij ſunt, qui prophetas occiderunt, in omni malitia & iniquitate eos imitantes. Dicunt prætereà, ſi fuiſſent in diebus patrũ ſuorũ, non fuiſſent ſocij eorũ in ſanguine prophetarum, quum valdè illis nequiores nõ ſolùm prophetas occiderunt, verumetiã ipſum Dominum prophetarum. *Matt. 23.* Vnde & ſubditur: Et vos igitur implete menſurã patrũ veſtrorum. Currite, feſtinate, vt vſq; ad eorum iniquitatis integrã perfectamq; menſuram perueniatis. Turpe eſt enim, vt à patribus veſtris degeneretis, & minores ab illis nequitia inueniamini. Hoc autẽ ideò dicit, quia in ſua ſuorumq; diſcipulorum nece iã nimiùm eos ꝑ inuidiã acceſſos eſſe videbat. *Ironicè Dominus loquitur.* Hic autẽ loquutionis modus à grãmaticis Ironia vocatur. Serpentes, genimina viperarum: quomodò fugietis à iudicio gehennæ? Serpentes.n. ſunt, quia callidi & venenoſi: genimina viperarũ, quia cunctis iniquis iniquiores, cùm nec vxor viro, nec filij parẽtibus parcãt. Qui vtiq; gehennæ iudiciũ aliter fugere nõ potuerunt, niſi matrem ſuam occiderent, ſicut ipſa quoq; eorum patrem interfecit. *Natura Viperarum.* Viperarum.n. hæc natura dicitur eſſe, vt quãdo fœmina concipit, maſculum interficiat, quando verò parit, ipſa nihilominùs à filijs occidatur. Neq; enim expectant, vt aſſueto naturæ ordine oriãtur ſed perroſo matris vtero violenter foras erumpũt. Vipera igitur, Synagoga: vir eius, Chriſtus. Venit Chriſtus ad Synagogã, venit ad vxorem ſuam, quam poſtquàm ſuo ſemine impregnauit, totamq; Euangelicæ prædicationis ſemẽtem in eã infudit, illa ſicut vipera, ſicut venenoſa & impia, contra eum aſſurgens, eum interfecit, de cuius impio vtero filij eius erumpẽtes, eã occidunt, quoniã Iudæi ad fidem venientes, eã excommunicant & damnant. *Gal. 1.* Vnde Apoſtolus ait: Cùm autem placuit ei, qui me ſegregauit ex vtero matris meæ, & vocauit ꝑ gratiã ſuam, &c. Omnes enim hæreſes damnant, quicunq; ab hæreſibus ad Eccleſiam redeunt. Ideo *ecce ego mitto ad vos prophetas, & ſapientes & ſcribas.* Ideò (inquit) vt & vos impleatis menſurã patrũ veſtrorum, *ego mitto ad vos prophetas, ſapientes, & ſcribas, & ex illis occidetis & crucifigetis, & ex illis flagellabitis in ſynagogis veſtris.* Talis erat beatus Stephanus, de quo modò cùm legeretur, audiuimus, quia plenus gratia & fortitudine, faciebat prodigia & ſigna magna in populo. *Actor. 6.* Surrexerũt autem quidã de ſynagoga, diſputantes cum eo, & non poterãt reſiſtere ſapientiæ & ſpiritui, qui loquebatur. *Luc. 21.* Vnde & Dñs ait: Ego dabo vobis os & ſapientiã, cui non poterunt reſiſtere & cõtradicere oẽs aduerſarij veſtri. Sic igitur pugnabant ſancti, ſic eos Dominus pugnare docuit: non armis pugnabant, ſed voce. Sic antè pugnauerat Gedeon, cuius præliũ hæc omnia ſanctorum prælia ſignificauit. *Iudic. 7.* Gedeon nanq; contra Madianitas pugnaturus, his qui ſecum erãt, tubas & lampades parare iuſsit. *Pugna Gedeonis quid ſignificauerit.* Præcepit autẽ, vt intra lagunculas lampadas occultarent: & ſic ad prælium profectus eſt. Nocte verò inimicorum caſtra ingreſsi, lagunculis fractis, tenentes tubas dextris, lampadas verò ſiniſtris, tubarum clangore & lampadum ſplẽdore omnia circunquaque repleuerunt. Quibus hoſtes perterriti fugere incipiunt, & quaſi inſani proprijs gladijs magna ex parte ſe viciſsim interficiũt. Talibus igitur armis vicit Gedeon: talibus & ſancti martyres vincebant. Quid.n. per tubas, niſi prædicatorum voces intelligimus? quid verò ꝑ lampadas,

padas, niſi miraculorũ ſplendor figuratur? Lagunculę verò vaſa fictilia ſunt, de terra formata, ꝑ quæ ſanctorũ corpora figurantur, de limo terræ plaſmata: de quibus Apoſtolus ait: *2. Cor. 4.* Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus. Quoniam autem Dominus dixerat, *Matt. 10.* Nolite timere eos qui occidũt corpus, animã autẽ non poſſunt occidere: neq; laguncularũ fractionẽ, neq; corporis paſsionem ſancti martyres metuentes, ad omnia tormentorum genera parati erant. Vide igitur, quàm benè ſibi cõueniant præliũ protomartyris Stephani, & præliũ Gedeonis. Si enim ꝑ tubas prędicatorum voces ſignificantur, tunc nimirùm beatus Stephanus tuba ſonabat, quando incredulos Iudæos arguebat & prædicabat: Quando verò prodigia & ſigna magna faciebat, tunc vtiq; lampadas manu tenebat. Maior eſt enim ſplendor miraculorũ, quàm ſplẽdor ignis: & multò longiùs refulget miraculorum fama, quàm lampadarũ flamma. Tunc autẽ Iudæi ſæuientes & ad lapides currentes, protomartyris lagunculã fregerunt, quando eum lapidauerunt & lapidibus interfecerunt. Vicit tamen beatus Stephanus, quoniam coronatus cœlos aſcendit. Iudæi autẽ victi ſunt, quoniã poſt paucos annos deſtructa ciuitate, in captiuitatem deducti ſunt. *Sub Veſpaſiano & Tito.* Sequitur: *Et perſequemini de ciuitate in ciuitatem, vt veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſtus: qui effuſus eſt ſuper terram.* Apoſtoli enim, martyres, & doctores, prophetæ, ſapientes & ſcribæ fuerunt, quos ad Iudæos omneſq; mundi nationes prædicandas Dominus miſit. Hos autem Iudæi occiderunt, crucifixerunt, flagellauerunt, & de ciuitate in ciuitatem perſequuti ſunt. *Iudæi vt Chriſtianos omnes occiderint.* Nemo enim Chriſtianorum vſquàm occiſus eſt, qui eorum vel manibus, vel affectu non ſit occiſus. Vnde & omnium rei eſſe dicuntur, omniumq; iuſtorum ſanguinem ſuper eos venire Dñs ipſe teſtatur. Hoc autem ex quo & vſquequò exponit, dicens: *A ſanguine Abel iuſti, vſq; ad ſanguinem Zachariæ filij Barachiæ, quem occidiſtis inter templũ & altare.* *Ezech. 18.* Cùm enim alibi ſcriptum ſit, quòd filius non portabit iniquitatem patris, ſed vnuſquiſq; in peccato ſuo morietur: quid eſt, quòd modò hîc dicitur, quòd omnis ſanguis iuſtus veniet ſuper generationẽ iſtam? His enim verbis Saluator noſter dicere videtur, quòd hæc impia generatio tantam pœnam pro ſuo ſcelere patiatur, quantam pateretur, ſi omnium iuſtorum ſanguinẽ fudiſſet, qui ab Abel fuſus eſt vſq; ad Zachariã. Et hoc meritò: Maius enim fuit Chriſtum occidere, eiuſq; corpus (quod eſt Eccleſia) iniquo odio perſequi, quàm ſi omnium iuſtorum præcedentium ſanguinẽ fudiſſent. Zacharias autem Barachiæ filius nuſquã legitur fuiſſe occiſus. *2. Par. 24.* At verò Zacharias filius Ioiadæ in atrio templi legitur interfectus: inter templun & altare videlicèt, quod ſub diuo erat, vbi hoſtiarũ ſanguis fundebatur. Sed quare dixit, *Vſq; ad Zachariam,* & non potiùs vſq; ſeipſum, vel vtiq; ad ſeculi conſummationẽ? Multorum enim iuſtorum ſanguinẽ Iudæi fuderunt, non ſolùm vſq; ad Zachariam, verumetiam poſt Zachariam. Hæc igitur quia hiſtoriæ non conueniunt, ſpiritualis intelligentia quærenda eſt. Puto enim quod Dominus noſter ſeipſum Zachariã vocat, & præterito pro futuro vtitur. Interpretatur enim Zacharias, memoria Domini. Sicut enim Chriſtus Ieſus dicitur verbum Domini, ſermo Domini, virtus & ſapientia Domini, ſic etiam dicitur memoria Domini. Et iſte quidem eſt Barachiæ filius, qui benedictus Domini interpretatur. Vnde & principi ſacerdotum ſe interroganti, an eſſet Chriſtus filius Dei benedicti, reſpondit, Ego ſum. Hunc autem occiderunt Iudæi inter templum & altare, quoniam ibi de Chriſti morte inter ſe cõſiliati ſunt. Neq; enim aliter Iudæi Chriſtum Dominum noſtrum occiderunt, niſi conſiliando, accuſando & damnando. Vnde ipſi quoq; dicebant: Nobis non licet interficere quenquam. Quòd verò in atrio templi de eius morte conſiliũ habitum ſit, ipſe ꝑ Pſalmiſtam oſtendit, dicens: Aduerſus me exercebantur, qui ſedebant in porta: & in me pſallebant, qui bibebant vinum. Sic igitur Zacharias filius Barachiæ inter templum & altare occiſus eſt. *Hieruſalem Hieruſalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te miſsi ſunt: quoties volui congregare filios tuos, quemadmodũ gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti.* Ego (inquit) filios tuos multoties congregare, & cõtra malignorum ſpirituum incurſus deſuper & circà volantiũ defendere volui, ſicut gallina pullos ſuos congregat, & ſub alas ſuas eos abſcondit, ne ab importunis auibus ei ſubripiantur: ſed noluiſti. Ego igitur volui, ſed ea conditione, ſi tu quoq; voluiſſes. Quia ergo tu congregari & ſaluari noluiſti, ego quoq; iam nunc cogregare & ſaluare nolo. Vnde & dico: Diſperge illos in virtute tua, & deſtrue eos protector meus Domine. Dñs enim, qui poteſt quæcunq; vult, nullum alium ſaluare vult, niſi eum qui vult ſaluari ab eo. Vnde & per prohetam ait: Si volueritis, et audieritis me, bona terræ comedetis: quòd ſi nolueritis, gladius deuorabit vos. Sicut enim manifeſtum eſt, quòd Dominus non vult mortem peccatoris, ſed vt conuertatur & viuat: & ſicut manifeſtum eſt, quia neminem vult perire, ſed omnes vult ſaluos fieri, & ad agnitionẽ veritatis venire, ſic tamen ſi crediderint, & baptizati fuerint, ſi de peccatis pœnitentiam egerint, & eius voluntatem fecerint: ita etiam manifeſtum, quòd eos qui neq; credere, neq; baptizari, neq; pœnitentiam agere volunt, qui de bonitate Dei deſperant, & de gloria quæ promittitur ſanctis, non curant, ſi in hac praua voluntate vſq; in finem perſeuerant, manifeſtum (inquam) eſt, quia hos tales Deus ſaluare non vult.

vult. Quis enim dicere audeat, quòd eos ſaluare velit, qui ſaluari non poſſunt? Impoſsibile eſt enim ſine fide vel ſaluari vel placere Deo: Vnde & quibuſdam Dominus ait: Quò ego vado, vos non poteſtis venire. *Ioan. 8.* Nota quod ait, & conſidera quare non poſsint. Quia in eum credere nolunt, ideò ad illam beatitudinẽ peruenire nõ poſſunt. Similiter autẽ & Ioannes Euangeliſta ait: *Ioan. 12. Eſa. 6.* Propterea Iudæi credere non poterant, quia ſic de eis Eſaias prædixerat: Excæca cor populi huius, ne forte conuertantur & ſanentur. Sed quare credere non poterant, niſi quia credere nolebant? Fides igitur in voluntate eſt. Si enim voluiſſent, & non potuiſſent, peccatum non habuiſſent. De his autem breuiter in commentario diximus, de quo iſta ſumpta ſunt: quæ qui non intelligit, hæc legat vt intelligat. Sequitur: *Ecce relinquetur vobis veſtra domus deſerta.* Sic in Pſalmis: *Pſal. 54.* Ecce elongaui fugiens, & manſi in ſolitudine. Relictis enim Iudæis, in gentibus habitat Dominus. *Dico enim vobis, non me videbitis amodò, donec dicatis, benedictus qui venit in nomine Domini.* Poſtquam (inquit) hac corporali præſentia, qua vobiſcum ad tempus conuerſatus ſum, vos relinquam, non me videbitis amodò, donec me iterum ad iudicium venientem meliùs cognoſcatis, ſimulq; & vna conſona voce omnes dicatis: Benedictus qui venit in nomine Domini. Hoc eſt quod alibi ait: *Eſai. 45. Rom. 14.* Viuo ego, dicit Dominus, quia mihi curuabitur omne genu, & confitebitur omnis lingua.

IN FERIIS D. IOANNIS APOSTOLI ET EVANGELIſtæ, Concio exegetica in Lectionem Eccleſ. 15.

HIc eſt ille diſcipulus, quem diligebat Ieſus, ob ſingularem innocentiam & corporis ac animi integritatem. Huic datũ eſt ſcribere Euangeliũ cæteris excellentius, cuius initium etiã Philoſophi ethnici teſtati ſunt dignũ eſſe, qđ aureis literis ſcriberetur. De eo ſcribens diuus Auguſtinus, *De conſenſ. Euãgeliſt. li. 1. ca. 4.* Ioannes, inquit, longè à tribus Euãgeliſtis ſuperiùs fertur, ita vt hos videas quodammodò in terra cũ Chriſto homine conuerſari: illum autẽ tranſcendiſſe nebulã, qua tegitur omnis terra, & perueniſſe ad liquidũ cœlum: vnde acie mentis acutiſsima atq; firmiſsima videret in principio Verbũ Deum apud Deũ, &c. Item lib. eodem cap. 6. Ioannes, ait, ſupra nubila infirmitatis humanæ velut aquila volat, & lucẽ incõmutabilis veritatis acutiſsimis atque firmiſsimis oculis cordis intuetur. Baſilius quoq; Magnus, *Homilia in principiũ Ioãnis.* In ipſis, inquit, Euangelij laudibus, & ſermonis magnitudine, & ſententiarũ grauitate, Ioãnes filius tonitrui primas obtinet. In huius ergo excellentiſsimi Euãgeliſtæ, Apoſtoli, prophetæ, martyris, confeſſoris, virginis ſacratiſsima ſolennitate ex Eccleſiaſtico Lectio proponitur Epiſtolæ loco, quàm nunc Deo benè iuuante volumus paucis explicare. *Qui timet Deũ, faciet bona.* Nouimus duplicẽ eſſe timorẽ, *Timor duplex.* alterũ ſeruilẽ, quẽ foras mittit charitas: qui tamen præmiſſus in cor noſtrũ, vt inquit Auguſtinus Epiſtola 120. pellit inde conſuetudinẽ malorũ operũ, & ſeruat charitati locũ: quã tanquã domina veniente, vt illa inſideat abſcedit. Alter timor filialis eſt, & caſtus, & ſanctus, *Pſal. 18. Auguſtin. epiſt. 120.* permanens in ſeculũ ſeculi, quẽ charitas nõ eijcit, ſed aſciſcit. Poſſumus vtriuſq; timoris diſcrimẽ diſcere ex adultera & caſta muliere. Adultera etiamſi timore viri adulterium nõ perpetrat, tamen quod deeſt operi, ineſt voluntati. Caſta verò aliter timet, nã & ipſa timet virum, ſed caſtè. Deniq; timet illa, ne vir infeſtus adueniat: iſta, ne offenſus abſcedat. Nõ amanti enim præſentia viri moleſta eſt, amanti autem abſentia. Timor ergo non eſt in charitate, quia perfecta charitas foras mittit timorẽ, *1. Ioan. 4.* ſed illũ ſeruilẽ quo cùm ſe quiſq; ab opere malo abſtinet, pœna terretur, non iuſtitia delectatur. Hunc charitas foras mittit, quam nõ delectat iniquitas, etiamſi proponatur impunitas: Non illum, quo timet anima, ne amittat ipſam gratiam, qua in illa factum eſt, vt eam nõ peccare delectet: quo timet ne Deus eam deſerat, &c. Itaq; qui ſic timet Deum, is vtiq; faciet bona, vt poſsit magis ac magis placere illi, à quo habet gratiam declinandi à malo & faciẽdi bonum. Scit enim ex Apoſtolo creatos nos in Chriſto Ieſu, in operibus bonis, quę pręparauit Deus, vt in illis ambulemus. *Epheſ. 2.* Nouit Dominum ſingulis quibuſq; ſua dediſſe gratiæ talenta, *Matt. 25.* quæ etiam cum vſura ſit repetiturus, porrò ſeruũ inutilem, qui operari nolit, miſſurum in tenebras exteriores. *Et qui continens eſt iuſtitiæ, apprehendet illam.* Qui iuſtitiæ & bonorum operum ac virtutum ſtudioſus eſt, nouitq; iam vitia & perturbationes prauoſque affectus ſub iugum mittere, ijſque dominari, is apprehendet ſapientiam, quæ Chriſtus eſt vera & increata Dei ſapientia, in quo ſunt omnes *Coloſ. 2.* theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi. *Et obuiabit illi quaſi mater honorificata.* Præoccupat enim ſapientia eos qui ſe concupiſcunt, vt illis ſe *Sap. 6.* prior oſtendat. Quoniam dignos ſe ipſa circumit quærens, & in vijs ſuis oſtendet ſe illis hilariter, & in omni prouidẽtia occurret illis. Quaſi mater honorificata, ſummos honores allatura filijs ſuis diligentibus ſe, & iuſtitiam colentibus. *Et quaſi mulier à virginitate ſuſcipiet illum*: id eſt, perinde vt ſolet ſpõſa caſtiſsima ſummo affectu excipere ſponſum, ita Chriſtus Dei ſapiẽtia incredibili beneuolentia cõplectetur timẽtem ſe. Sic ipſe in Apocalypſi promiſit: Ecce ſto ad oſtium (cordis) & pulſo: ſi quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuã, intrabo *Apoc. 3.* ad illum, & cœnabo cũ illo, & ipſe mecum: qđ quid ſit, ſoli experti nouerunt. O quanta eſt erga hu-

ga humanum genus dignatio præpotentis Dei.
Pſal. 4. O filij hominum, vſquequò graui corde? vt quid diligitis vanitatem,& quæritis mendaciũ? fallaces huius mundi voluptates? *Cibabit illum pane vitæ & intellectus.* Panem vitæ accipimus
Ioan. 6. ipſum Chriſtum, qui de ſe dicit, Ego ſum panis vitæ: qui venit ad me, non eſuriet: & qui credit in me, non ſitiet in æternum. Sed væ tepori & torpori, væ faſtidio & nauſeæ miſerabilium temporum horum. Offert ſeipſum Chriſtus verus Deus in cibum, & paucißimos inuenias, qui vel ſemel in anno ex deſiderio tantæ gratiæ accedere velint. Et quid mirum eſt tam nos hodie omnis gratiæ expertes & vacuos viuere, cùm nolimus ad ipſum totius gratiæ
Ioan. 6. fontem accedere? An non Chriſtus ipſe dicit: Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis? Vitam ſcilicet gratiæ, quam in nobis neceſſe eſt deficere, ſi non identidem hoc vitæ alimento foueamur. Volebat filius Dei fidelibus ſuis inſigne & incomparabile munus relinquere, & cùm ſeipſo nihil haberet præſtantius, ſeipſum reliquit, vt vel ipſa muneris immenſitas oẽs ad ſe nõ inuitaret modò, ſed raperet etiã: & ecce non ſolùm nemo ferè accurrit, ſed propemodùm omnes nauſeabundi ab hac eſca vitali ſe ſubducunt. Ergo iuſtißimè ipſa ſe quoque indignis & ingratis ſubduxit. Videmus iam proh dolor, quàm multi negent in Euchariſtia veritatem corporis Chriſti. Itaque cùm non credant ibi eſſe verum Chriſti corpus, dubium non eſt, nolle eos conficere Chriſti corpus. Ita dum faſtiditur tantum Sacramentum, iure illo priuati ſumus, ſed ſummo noſtro malo. Porrò qui Deum timet & iuſtitiam colit, eum tanquam immenſo bono cibabit Chriſtus
Deut. 8. pane vitæ, id eſt, ſeipſo: itemq; pane intellectus, quod eſt verbum Dei, de quo ſcriptum eſt: Nõ
Luc. 4. in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo,
Pſal. 118. quod egreditur de ore Domini. Itemque: Beati qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud. Et rurſus: Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua ſuper mel ori. Verùm quemadmodùm hoc pane mirificè nutriuntur & pingueſcunt atque confirmantur homines pij, à vitijs repurgati: ita illi, qui ſceleratè viuunt, & nihilo minùs ad ſcrutanda Dei caſta eloquia tumidi & impuri ſe ingerunt, pro cibo plerunque venenum inde hauriunt ſuo ipſorum vitio. Inde tot hæreſes, tot errores, tam prodigioſa dogmata falſitatis. Sequitur: *Et aqua ſapientiæ ſalutaris potabit illum.* Habuiſti cibum, panem vitæ & intellectus: habes & potum, aquam ſapientiæ ſalutaris, quæ eſt præcipuũ donum Spiritusſancti, nec eſt niſi in ſolis bonis. In maleuolã e-
Sap. 1. nim animam non introibit ſapientia. De hac in quadam Epiſtola ad Simplicianum præcla-
Lib. 2. rè ſcribit diuus Ambroſius: Sapiens non metu
Epiſt. 7. frangitur, nec poteſtate mutatur: non attollitur proſperis, non triſtibus mergitur. Vbi enim ſapientia, ibi virtus animi, ibi conſtantia & fortitudo. Sapiens ſemper idem eſt animo, nõ minuitur, non augetur rerum mutationibus. Nec vt paruulus fluctuat, vt circunferatur omni vento doctrinæ: ſed manet perfectus in Chriſto, fundatus charitate, radicatus fide. Sapiens defectus rerum ignorat, & varium animum neſcit: ſed fulgebit ſicut ſol iuſtitiæ, qui in regno patris ſui fulget. Hæc Ambroſius. *Et firmabitur in illo, & non flectetur.* Confirmabit enim eum Chriſtus æterna ſempiterni patris ſapientia, ſicut ſcriptum eſt, Verbo Domini cœli, id eſt iuſti firmati ſunt: & non flectetur ad conſenſum iniquitatis. *Et continebit illum, & non confundetur.* Non eſt .n. vera confuſio, niſi quam adfert peccatũ & vita flagitioſa: à qua cùm longè abſit qui Deum timet, longè quoque abeſt ab eiuſmodi probroſa confuſione. Iuſtus autẽ etiamſi peccare impunè liceat, tamen nolet ob peccati turpitudinem, quam ſequitur ignominia: & quanuis fortaßis lateat peccatũ homines, ipſa tamen ſibi confuſionem adducit mala cõſcientia. Quæ verò illa conſolatio eſt, ſi quid probroſè geras, latere id homines, cùm ſceleris tui teſtem perpetuò circunferas ipſam tuã cõſcientiam? Fœlices ergo illos, quos ſic caſtus Dei timor & ipſa ſapientia occupat, vt nulla re magis, quàm Dei amore & peccati turpitudine ab ipſo peccato retrahantur. *Et exaltabit illum apud proximos ſuos.* Hoc quidem iã expetendũ nõ eſt, ne inanis gloriæ vento abripiamur: ſed tamen habet hoc virtus, vt ſui poſſeſſorem reddat omnibus ſuſpiciendũ ac venerabilem, ita tamẽ vt eum ipſum de nullo viliùs, quàm de ſe ſentire faciat. Nã ſi ſibi placeat, hoc ipſo iam vera virtute deſtituitur, & apud Deũ vileſcit. *Et in medio Eccleſiæ aperiet os eius, & adimplebit eum ſpiritu ſapientiæ & intellectus.* Videmus hoc in beatißimo Apoſtolo Ioanne, qui cũ alioqui rudis eſſet & imperitus, tamẽ Chriſti aſpirante gratia, & os eius aperiente, atq; cor illius ſpiritu ſapiẽtiæ & intellectus adimplente, maxima eructauit myſteria, & ex humili piſcatore factus eſt contemplator ſublimißimus, & cõcionator egregius. Impleuit .n. eum Chriſtus ſpiritu ſapientiæ, quo ſublimiter contemplatus eſt diuina, nõ quemadmodum Philoſophi huius mũdi, qui euanuerũt in cogitationibus ſuis, & obſcuratũ eſt inſipiens cor eorum: nec perinde vt ſcioli quidã & naſutuli, qui ingenio pollẽt et multa acutè de diuinis rebus, at corde mũdo huic & vitijs dedito cogitare ac ſpeculari norũt: ſed cũ fœlici quodã guſtu interno, ſpiritu ſancto intus ſuis diuinis ſplendoribus & conſolationibus illũ ſuauißimè afficiẽte, mẽtisq; eius ſinus laxante ac expandente in Deũ, qui eſt lumen immenſum, in quo veritas omnis ſimplici quodã intuitu puris mentibus cõſpicienda proponitur. Impleuit etiã illũ ſpiritu intellectus, vt intelligeret perſpicuè ea, quæ ſunt fidei noſtræ ratio-

rationesq́; credendorũ, & quanta ſit Chriſtianæ fidei ſynceritas, conſonantia, harmonia. Atquæ hæc in donis ſeptem Spiritusſancti præcipuum ſibi vendicant locum, quæ quidem hominem mirè illuſtrant, & Deo reddunt charum imprimis, & diuinæ cõtẽplationi maximè idoneũ. Sequitur: *Et ſtola gloriæ induet eum*: ſtola immortalitatis, cùm corpus & anima clarificabitur in illa beata vita, vbi iuſti fulgebunt ſicut ſol. *Iucunditatem et exultationem theſaurizabit ſuper eum.* In hac quidem vita præſtabit illi affatim multas diuinas & cœleſtes conſolationes, & imperturbabilẽ in Deo mẽtis ſecuritatẽ, vnde neceſſe eſt immenſam exiſtere pectoris iucunditatẽ & exultationem, cùm ſcriptũ ſit, Secura mens quaſi iuge conuiuium: vbi contrà homines impij dum per vitæ huius damnatas voluptates contra ſui creatoris æternas leges diffluunt, quantumuìs ſibi fœlices & beati eſſe videantur, tamẽ miſeri & infœlices ſunt ob intolerabilem malæ conſcientiæ carnificinam. Non enim poteſt benè eſſe animo, à ſui creatoris voluntate diſcordanti, eaq́; quæ ille prohibet, vſq; conſectanti. Volentes gaudere forinſecùs, ait Auguſtinus, facilè euaneſcunt, & effunduntur in ea, quæ videntur & temporalia ſunt, & imagines eorum famelica cogitatione lambunt. Hæc ille: Qui ergo vult vera iucũditate & exultatione ſyncera perfrui, timeat Deum & colat iuſtitiam, idque conſtanter & ex animo. Hic iam neceſſe eſt, quandam fieri animi auocationẽ & abſtractionem à mundi huius viſibilibus & ſenſibilibus oblectamentis, & integram ſui conuerſionem ad Deum, qui in ipſis intimis animi penetralibus ſuam habet ſedem, paratus quidẽ mira operari in omnibus, ſed impeditur à pleriſque omnibus, extra ipſum ad iſta vana & caduca ſe recipientibus, cùm quibus ipſi pariter vani & caduci efficiuntur. Quos obiurgans diuus Auguſtinus, Redite, inquit, præuaricatores ad cor, & inhærete illi qui fecit vos. State cum eo, & ſtabitis. Requieſcite in eo, & quieti eritis. Quò itis in aſpera, quò itis? Intimus cordi eſt, & cor errauit ab eo. Quod eſt ab illo ſancto viro ſapientiſsimè dictum. Sed quis hoc perſuadebit filijs huius ſeculi, vt contemptis rerum externarum voluptatibus, totos ſe ad ſua intima transferant, illic haud dubiè inuenturi Deum, & in illo bonorum omnium affluentiã? Quàm multi Philoſophi, vt poſſent liberioribus animis vacare inueſtigando vero & ſtudio ſapientiæ, magnam nauarunt operam frænandis animi perturbationibus & prauis cupiditatibus, omneſque corporis voluptates, quas Cicero blandiſsimas dominas vocat, reſpuerunt, facultateſq; omnes abiecerunt? At Chriſtiani tanta futuræ beatitudinis ſpe propoſita, vix pedem Chriſti & virtutis cauſa mouere dignantur, ſed per flagitia & ſcelera omnia volutantur. Itaque tales quandoque dicturi ſunt, ſera ducti pœnitentia: Ergo errauimus à via veritatis, & iuſtitiæ lumen non luxit nobis, & ſol intelligentiæ non eſt ortus nobis. Laſſati ſumus in via iniquitatis & perditionis, & ambulauimus vias difficiles: viam autem Domini ignorauimus. Quid nobis profuit ſuperbia, aut diuitiarum iactantia quid contulit nobis? Tranſierunt omnia illa tanquam vmbra &c. Sequitur: *Et nomine æterno hæreditabit illum.* Non debent pij propterea facere, ſi quid rectè gerunt, vt apud homines celebre nomen obtineant: id enim vanum eſt & Deo inuiſum, cui ſoli debetur omnis honor & gloria: ſed tamen ſolet Deus ſanctos ſuos etiam in hac vita nominis immortalitate afficere, & in tota Eccleſia celebres efficere: propriæ tamen iſthæc nominis æternitas pertinet ad vitam futuram, vbi electi Dei omnes habent ſua nomina ſcripta in libro, nulla vnquã obliuione delenda. Deniq; habet diuus Ioannes Apoſtolus & Euangeliſta nomen in Ecleſia celeberrimum, ſed in cœlis longè præclarius, vbi iã fruitur beata viſione Domini ac Magiſtri ſui, qui eum ſpecialiter charum habuit in terris, cui cum Patre & Spirituſancto eſt omnis honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Matt. 13. — *Prouer. 15.* — *Confeſſ. li. 9. ca.*

DE SANCTO IOANNE APOSTOLO ET EVANgeliſta, Ioannis vltimo.

In illo tempore: Dixit Ieſus Petro: Sequere me. Conuerſus Petrus, vidit illum diſcipulum quem diligebat Ieſus, ſequentem. Et reliqua. Homilia beati Auguſtini Epiſcopi.

Eſt Tract. 124. in Ioannem.

NOn parua quæſtio eſt, cur Apoſtolo Petro, quando ſe tertiò manifeſtauit diſcipulis, dixerit Dominus, Sequere me: de Apoſtolo autem Ioanne, Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te? Huic quæſtioni quantum Dominus ipſe donauerit, ſiuæ pertractandæ, ſiue ſoluendæ, ſermonem nouiſsimum huius operis impendimus. Cùm ergo prænunciaſſet Dominus Petro, qua morte clarificaturus eſſet Deum, dicit ei: Sequere me. Conuerſus Petrus, vidit illum diſcipulũ, quem diligebat Ieſus, ſequentem, qui & recubuit in cœna ſuper pectus eius, & dixit: Domine, quis eſt qui tradet te? Hunc ergo cùm vidiſſet Petrus, dicit Ieſu: Domine, hic autem quid? Dicit ei Ieſus: Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te? Tu me ſequere. Exijt ergo ſermo iſte inter fratres, quia diſcipulus ille non moritur. Et non dixit ei Ieſus, quia non moritur, ſed ſic eum volo manere donec veniam, quid ad te? Ecce quouſq; in hoc Euãgelio extẽditur quæſtio, quæ ſua profunditate nõ mediocriter

criter mentem ſcrutantis exercet. Cur enim dicitur Petro, Sequere me, nec dicitur cæteris, qui ſimul aderant, & profectò eum ſicut magiſtrū diſcipuli ſequebantur? Sed ſi ad paſsioné intelligendū eſt, nunquid ſolus pro Chriſtiana veritate paſſus eſt Petrus? Nónne ibi erat in illis ſeptē alius filius Zebedei frater Ioannes, qui poſt eius aſcenſionem ab Herode manifeſtatur occiſus? Verùm aliquis dixerit, quoniam non eſt Iacobus crucifixus, meritò dictū eſt Petro, ſequere me, qui non ſolùm mortem, ſed etiam mortē crucis, ſicut Chriſtus, expertus eſt. Sit hoc, ſi nihil aliud, quod ſit conuenientius, potuerit inueniri. Cur ergo de Ioanne dictum eſt, ſic eū volo manere donec veniam, quid ad te? & repetitum eſt, tu me ſequere, tanquam ille ideò non ſequeretur, quoniā eum manere voluit donec veniret? Quis facilè aliud dictum eſſe credat, quàm quod crediderāt qui tunc aderant, eò quòd ſcilicet nō eſſet diſcipulus ille moriturus, ſed donec Ieſus veniret, iſta maneret in vita? Sed hanc opinioné Ioannes ipſe abſtulit, non hoc dixiſſe Dominū, aperta contradictione declarans. Cur enim ſubiungeret, Non dixit Ieſus, non moritur, niſi ne hominū cordibus quod falſum fuerat inhęreret? Sed cui placet, adhuc reſiſtat & dicat verum eſſe qđ ait Ioannes, non dixiſſe Dominum quòd diſcipulus ille non moritur, ſed hoc tamen ſignificatum eſſe talibus verbis, qualia eum dixiſſe narrauit & aſſerat Ioannē viuere, atq; in illo ſepulchro eius, quod eſt apud Epheſum, dormire potius eum, quàm mortuum iacere contendat. Aſſumat in argumentū, quòd illic terra ſenſim ſcatere et quaſi ebullire perhibetur, atq; hoc eius anhelitu fieri, ſiue conſtanter, ſiue pertinaciter aſſeueret. Non enim poſſunt deeſſe qui credant, ſi non deſunt qui etiam Moyſen aſſerant viuere, quia ſcriptum eſt eius ſepulchrum non inueniri, & apparuit cum Domino in monte, vbi & Elias fuit, quem mortuum legimus non eſſe, ſed raptum: quaſi Moyſi corpus nō potuerit alicubi ſic abſcōdi, vt prorſus homines lateret vbi eſſet, atq; inde ad horā diuinitùs excitari, quādo cum Chriſto Elias & ipſe ſunt viſi, ſicut ad horam multa ſanctorum corpora ſurrexerunt, quando paſſus eſt Chriſtus, & poſt eius reſurrectionem apparuerunt multis in ſancta, ſicut ſcriptum eſt, ciuitate. Sed tamē, vt dicere cœperam, ſi quidā Moyſen mortuum negant, quem ſcriptura ipſa (licèt ſepulchrū eius nuſquam inueniri legimus) mortuū tamē eſſe ſine vlla ambiguitate teſtatur: quantò magis Ioannes ex iſtorū occaſione verborum, vbi Dominus ait, ſic eū volo manere donec veniam, creditur viuus dormire ſub terra, quem tradunt, quod etiā in quibuſdā ſcripturis quanuis apocryphis reperitur, quando fieri ſibi iuſſit ſepulchrū, incolumem fuiſſe pręſentem, eoq; effoſſo, & diligentiſsimè præparato, ibi ſe tanquam in lectulo collocaſſe, ſtatimq; † fuiſſe defuncto ſimilē? Vt aūt iſti putant, qui hæc verba Domini ſic intelligunt, nō defunctū, ſed defuncto ſimilē cubuiſſe, & cùm mortuus putaretur, ſepultum fuiſſe dormientē, & donec Chriſtus veniat, ſic manere ſuamq; vitā ſcaturigine pulueris indicare, qui puluis creditur, vt ab imo ad ſuperficiē tumuli aſcendat, flatu quieſcentis impelli: huic opinioni ſuperuacaneum exiſtimo reluctari. Viderint .n. qui locum ſciunt, vtrùm hoc ibi faciat vel patiatur terra quod dicitur, quia & reuerà non à leuibus hominibus id audiuimus. Interim cedamus opinioni, quam certis documētis refellere non valemus, nè rurſus aliud quod à nobis quæratur exurgat, cur ſuper humatum mortuum ipſa humus quodammodò viuere, ac ſpirare videatur. Sed nunquid hinc tanta iſta ſoluitur quæſtio, ſi magno miraculo, qualia poteſt facere omnipotens, tandiu viuum corpus in ſopore ſub terra eſt, donec veniat terminus ſeculi? Quinimò fit amplior & difficilior, cur diſcipulo quem præ cæteris diligebat Ieſus, in tantum vt ſuper pectus eius diſcumbere mereretur, pro magno munere longū in corpore donauerit ſomnū, cū beatum Petrū p ingentē martyrij gloriā ab onere ipſius corporis ſoluerit, eiq; conceſſerit quod Apoſtolus Paulus ſe concupiſſe dixit & ſcripſit, diſſolui, & & eſſe cum Chriſto. Si autem, quod magis creditur, ideò ſanctus Ioānes ait, nō dixiſſe Dominum, non moritur, ne illis verbis quæ dixit, hoc voluiſſe intelligi putaretur, corpuſq; eius in ſepulchro exanime, ſicut aliorū mortuorū, iacet, reſtat vt ſi verè ibi ſit, quod ſparſit fama de terra, quæ ſubinde ſublata ſuccreſcit, aut ideò fiat, vt eo modò commēdetur precioſa mors eius, quoniā non eā commēdat martyriū (non .n. eū pro fide Chriſti perſecutor occidit) aut propter aliquid aliud, quod nos latet: manet tamē quæſtio, cur dixerit Dñs de homine morituro, ſic eum volo manere donec veniā. Illud etiam in his duobus Apoſtolis Petro & Ioanne, quē non moueat ad quærēdū, cur Ioannē plus dilexerit Dñs, cùm ipſum Dominū plus dilexerit Petrus? Vbicunq;.n. ſe commemorat Ioannes, vt nomine ſuo tacito ipſe poſsit intelligi, hoc addit, quòd eum diligebat Ieſus, quaſi ſolum diligeret, vt hoc ſigno diſcerneretur à cæteris, quos oēs vtiq; diligebat. Quid ergo niſi ampliùs ſe dilectū, cùm hoc diceret, volebat intelligi? quod abſit vt mēdaciter diceret. Quod autē maius dare potuit Ieſus maioris erga eum ſuę dilectionis indicium, quàm vt ipſe cum cæteris condiſcipulis ſuis ſocius tantæ ſalutis, ſolus tamē diſcubuerit ſuper pectus ipſius Saluatoris? Porrò ꝙ apoſtolus Petrus plus alijs dilexerit Chriſtum, poſſunt quidem documēta multa proferri. Sed vt longè in alia non eamus, in ipſius tertiæ manifeſtationis Domini paulò ſuperiori lectione, quæ iſtam præcedit, ſatis euidenter apparet, vbi eū interrogans, ait: Diligis me plùs his? quod vtiq;

Actu. 12.

Sepulchrū S. Ioannis apud Epheſum quid patiatur.

Deut. 34. Matt. 17. 4. Reg. 2.

Matt. 28.

Ioan. vlt.

vtiq; ſciebat,& tamen interrogabat, vt etiã nos, qui legimus Euangelium, amorem Petri erga Dominũ,&illo interrogante, & iſto reſpõdente noſſemus. Quòd autem in eo, quod reſpondit Petrus, amo te, non addidit, plùs his, hoc reſpondit quod de ſeipſo ſciebat. Non enim quãtùm ab alio quolibet diligeretur, ſcire poterat, qui cor alterius videre non poterat. Sed tamen ſuperioribus verbis dicendo, Etiam Domine, tu ſcis, ſatis & ipſe declarauit, ſcientẽ Dominum interrogaſſe, quod interrogauit. Sciebat igitur Dominus non ſolùm quòd diligeret, verùm etiam quòd plùs illis eum diligeret Petrus.

Petrus præ cæteris Apoſtolis Chriſtum dilexit.

Et tamen ſi proponamus quærentes, quis duorũ ſit melior, vtrùm qui plùs, an qui minùs diligit Chriſtum, quis dubitabit reſpondere, eum qui plùs diligit eſſe meliorẽ? Item ſi proponamus, quis duorũ ſit melior, vtrùm quem minùs, aut quem plùs diligit Chriſtus, eum qui plùs diligitur à Chriſto, meliorẽ proculdubiò reſpondebimus. In illa ergo comparatione, quam priùs poſui, Petrus Ioanni: in hac verò altera, Ioannes anteponitur Petro. Proinde tertiam ſic proponimus: Quis eſt duorum diſcipulorũ melior, qui minùs quàm cõdiſcipulus eius diligit Chriſtum, & plùs quàm condiſcipulus eius diligitur à Chriſto: an ille quem minùs quàm condiſcipulũ eius diligit Chriſtus, cũ plùs ipſe quàm ſuus condiſcipulus diligat Chriſtum? Hic planè cunctatur reſponſio, & augetur quæſtio. Quantùm autem ipſe ſapio, meliorem qui plùs diligit Chriſtum, fœliciorem verò quem plùs diligit Chriſtus, facilè reſpõderem, ſi iuſtitiam liberatoris noſtri minùs eum diligẽtis, à quo plùs diligitur, & eum plùs amantis, à quo minùs diligitur, quemadmodùm defenderẽ, peruiderem. Aggrediar igitur in eius manifeſta miſericordia, cuius eſt occulta iuſtitia, de ſoluẽda quæſtione tã ingenti, pro viribus quas ipſe donauerit, diſputare. Hucuſq; enim propoſita eſt, non expoſita. Exponendæ verò eius hoc ſit exordiũ, vt meminerimus in hoc corruptibili corpore, qđ aggrauat animã, vitã nos miſerã viuere. Sed quia iam redempti per mediatorẽ ſumus, & ſpiritumſanctũ pignus accepimus, beatam vitam in ſpe habemus, etſi reipſa nondum tenemus.

...p. 9.

Spes autem, quæ videtur, nõ eſt ſpes, quod enim videt quis, quid ſperat? Si autem quod non videmus ſperamus, per patiẽtiam expectamus.

...om. 9.

In malis autem quæ quiſque patitur, non in bonis quibus fruitur, opus eſt patientia. In hac itaque vita, de qua ſcriptum eſt: Nunquid non tentatio eſt vita humana ſuper terram? in qua quotidie clamamus ad Dominũ, Libera nos à malo, cogitur homo tolerare aliquam miſeriam etiã remiſsis peccatis, quanuis vt in eam veniret miſeriam, primùm fuerit cauſa peccatum.

...b. 7. *...att. 6.*

Productior eſt enim pœna quàm culpa, ne parua putaretur culpa, ſi cum illa finiretur et pœna. Ac per hæc vel ad demonſtrationẽ debitæ miſeriæ, vel ad emendationẽ labilis vitæ, vel ad exercitationem neceſſariæ patientiæ temporaliter hominẽ detinet pœna, etiam quem ad damnationẽ ſempiternam, reum non retinet culpa.

...na cur ...oductior ...àm cul-

Hæc eſt iſtorum dierum, quos in hac mortalitate agimus malos (quanuis in eis diligamus videre dies bonos) flenda quidem, ſed nõ reprehendenda cõditio. Venit enim de ira Dei iuſta, de qua ſcriptura loquens: Homo, inquit, natus ex muliere, breuis vitæ & plenus iræ: cùm ira Dei non ſit vt hominis, id eſt perturbatio animi concitati, ſed tranquilla iuſti ſupplicij conſtitutio.

Iob 14. *Ira Dei qualis.* *Pſal. 76.*

In hac ira ſua Deus non continens, ſicut ſcriptum eſt, miſerationes ſuas, præter alia ſolatia miſerorum, quæ generi humano præbere non ceſſat, in plenitudine temporis, quo ipſe ſciebat hoc eſſe faciendũ, miſit filiũ ſuum vnigenitum, per quem creauit vniuerſa, vt manẽs Deus fieret homo, & eſſet mediator Dei & hominũ, homo Chriſtus Ieſus, in quem credentes, per lauacrũ regenerationis ſoluto reatu omniũ peccatorũ, & originalis videlicet, qđ generatio trahit, cõtra quàm maximè regeneratio eſt inſtituta: & cæterorũ, quæ malè agendo contracta ſunt, liberarentur à dãnatione perpetua, & viuerent in fide & ſpe & charitate, peregrinantes in hoc ſeculo, atq; in eius tentationibus laborioſis & periculoſis, cõſolationibus autẽ Dei & corporalibus & ſpiritualibus, ambularent ad conſpectũ eius, viam tenentes, quod eis factus eſt Chriſtus.

Gal. 4. *1. Tim. 2.*

Et quia in ipſo quoq; ambulantes non ſunt ſine peccatis, quæ de huius vitæ infirmitate ſubrepunt, dedit eleemoſynarum remedia ſalutaria, quibus eorum adiuuaretur oratio, vbi eos dicere docuit: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Hoc agit Eccleſia, ſpe beata, in hac vita ærumnoſa, cuius Eccleſiæ Petrus Apoſtolus, propter Apoſtolatus ſui primatũ, gerebat figurata generalitate perſonam. Quòd .n. ad ipſum propriè pertinet, natura vnus homo erat, gratia vnus Chriſtianus, abundantiore gratia vnus idemq; primus apoſtolus. Sed quando ei dictũ eſt: Tibi dabo claues regni cœlorũ: & quodcunq; ligaueris ſuper terrã, erit ligatũ & in cœlis: & quodcunq; ſolueris ſuper terrã, erit ſolutũ & in cœlis: vniuerſam ſignificabat Eccleſiã, quæ in hoc ſeculo diuerſis tentationibus velut imbribus, fluminibus, tẽpeſtatibus quatitur, & nõ cadit, quoniã fũdata eſt ſuper petrã, vnde & Petrus nomẽ accepit. Non.n. à Petro petra, ſed Petrus à petra: ſicut nõ Chriſtus à Chriſtiano, ſed Chriſtianus à Chriſto vocatur. Idẽ quippe ait Dñs, Super hãc petram ædificabo Eccleſiã meã, quia dixerat Petrus: Tu eſt Chriſtus filius Dei viui. Super hãc ergo, inquit, petrã, quã cõfeſſus es, ædificabo Eccleſiã meã. Petra.n. erat Chriſtus, ſuper quod fundamentum etiam ipſe ædificatus eſt Petrus. Fundamentũ quippe aliud nemo poteſt ponere præter id, quod poſitũ eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus. Eccleſia ergo,

Chriſtus via noſtra. *Matt. 6.* *Matt. 16.* *Matt. 7.* *Matt. 16.* *1. Cor. 3.*

ſtræ fraternitati, qui ſit ille diſcipulus quem diligebat Ieſus, Ioannes videlicet ipſe, cuius hodie natalitia feſta celebramus, qui hoc ſcripſit Euangelium, atque ideò ſuam perſonam maluit indicijs rerum accidentium, quàm proprio deſignare vocabulo. Diligebat autem eum Ieſus, nõ exceptis cæteris ſingulariter ſolùm, ſed præ ceteris, quos diligebat, familiariùs vnum: quem ſpecialis prærogatiua caſtitatis, ampliore dilectione fecerat dignum. Omnes quippe ſe diligere probat, quibus ante paſsionem loquitur: Sicut dilexit me pater, & ego dilexi vos, manete in dilectione mea. Sed hunc præ omnibus diligit, qui virgo electus ab ipſo, virgo in æuum permanſit. Tradunt nanq; hiſtoriæ, quòd eum de nuptijs volenté nubere vocauerit, & propterea quem à carnali voluptate retraxerat, potiore ſui amoris dulcedine donauit. Deniq; moriturus in cruce matré ſuam ei commendauit, vt virginem virgo ſeruaret, & ipſo poſt mortem ac reſurrectionem cœlos aſcendente, non deeſſet eius genitrici filius, cuius caſta vita caſtis eius tueretur obſequijs. Ponit & aliud ſuæ perſonæ beatus Ioannes indicium, ſubiungens: ***Qui & recubuit in cœna ſuper pectus eius, & dixit: Domine, quis eſt, qui tradet te?*** Hoc quomodò geſtum ſit, ſuperiora huius Euangelij loca pleniùs oſtendunt, quia videlicet in cœna, quam vltimam ante paſsionem cum diſcipulis Saluator habuit, in qua eorum pedes lauit, eiſq; corporis & ſanguinis ſui tradidit myſteria celebranda, diſcipulus ille quem diligebat, ſuper pectus eius recubuerit: & cùm dixiſſet eis: Amen amen dico vobis, quia vnus ex vobis me tradet, reſponderit ille diſcipulus, innuẽte Petro, et interrogaret & diceret ei: Domine quis eſt? ait Dominus: Ille eſt, cui ego intinctum pané porrexero. Quòd autem diſcipulus ille ſupra pectus magiſtri recubuit, non præſentis ſolummodò dilectionis, ſed & futuri erat ſignum myſterij. Figurabatur enim iam tũc Euangelium, qđ idem diſcipulus erat ſcripturus, vberiùs atq; altiùs cæteris ſacræ ſcripturæ paginis arcana diuinæ maieſtatis eſſe compræhenſurum. Quia enim in pectore Ieſu ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientię abſconditi, meritò ſupra pectus eius recubat, quem maiore cæteris ſapientiæ & ſcientiæ ſingularis munere donat. Cæteros quippe Euangeliſtas nouimus plura de miraculis noſtri Saluatoris, pauciora de diuinitate locutos: Ioannes auté perpauca de humanis ſcribens actibus, potiùs ſe exponendis diuinæ naturæ indidit arcanis, patenter inſinuans, quanta de pectore Ieſu fluenta doctrinæ cœleſtis, quæ nobis eructaret, hauſerit. Sequitur: ***Hunc ergo cùm vidiſſet Petrus, dixit Ieſu: Domine, hic autem quid?*** Quia ſe beatus Petrus audierat ꝑ paſsionem crucis clarificaturum eſſe Deum, voluit etiam de fratre & condiſcipulo cognoſcere, qua eſſet ipſe morte perpetuam tranſiturus ad vitam. ***Dicit ei Ieſus:***

Ioãnes cur præ cæteris dilectus.

Ioan.15.

Ioan.19.

Ioan.13.

Euangelij Ioãnis ſublimitas.

Coloſ.2.

Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te? tu me ſequere. Non, inquit, eum per paſsionem martyrij volo conſummari, ſed abſq; violentia perſecutoris diem expectare nouiſsimum, quando ipſe veniens, eũ in æternæ beatitudinis manſionem recipiam. Et quid hoc ad te? Tu tantùm crucis patibulum ſubeundo, mea te veſtigia ſequi debere memento. Et quidem hanc Domini reſponſioné fratres tunc temporis ita tractabãt, quaſi Ioannes nunquam eſſet moriturus. Quod non ita eſſe intelligendum ipſe Ioannes admonere curauit, qui cùm præmiſiſſet exiſſe ſermonem illum inter fratres, quia diſcipulus ille non moritur, ſolerter adiecit, atq; ait: ***Et non dixit ei Ieſus, quia non moritur, ſed ſic volo eum manere donec veniam: quid ad te?*** Non ergo putandum, quia diſcipulus ille non ſit mortuus in carne, quia nec Dominus hoc de illo futurum prædixit: & Pſalmiſta ait: Quis eſt homo qui viuet, & non videbit mortem? Sed potiùs ita intelligendum, quod cæteris Chriſti diſcipulis per paſsionem conſummatis, ipſe in pace Eccleſiæ aduentũ ſuæ vocationis expectauerit. Et hoc eſt quod Dominus ait: Sic eum volo manere donec veniam: non quia & ipſe multos anteà labores pro Domino, preſſuraſq; malorũ non tolerauerit, ſed quia vltimũ in pace ſenium finierit, vtpotè eccleſijs Chriſti per Aſiam, quam regebat, iam longè lateq; fundatis. Nam & in actibus Apoſtolorum cum cæteris Apoſtolis flagellatus inuenitur, quando ibant gaudentes à conſpectu concilij, quũ digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati. Et à Domitiano Cæſare in feruentis olei doliũ miſſus, in eccleſiaſtica narratur hiſtoria, ex quo tamé diuina ſe protegente gratia, tam intactus exierit, quàm fuerat à corruptione cócupiſcentiæ carnalis extraneus. Nec multò pòſt ab eodem principe propter inſuperabilé euangelizandi conſtantiam, in Pathmos inſulã exilio relegatur, vbi humano licèt deſtitutus ſolatio, diuinæ tamé viſionis & allocutionis meruit crebra cóſolatione releuari. Deniq; ibidé Apocalypſim, quàm ei Dominus de ſtatu Eccleſiæ præſenti vel futuro reuelauit, ſua manu conſcripſit. Vnde conſtat promiſsionem ſic manendi, donec veniret Dominus, non eò pertinere, ꝙ ſine labore certaminis victurus eſſet in mundo: ſed illò potiùs, ꝙ ſine dolore paſsionis tranſiturus eſſet è mundo. Sicut enim in patrum literis inuenimus, cùm longo confectus ſenio, ſciret imminere ſibi dié receſſus ſui, conuocatis diſcipulis ſuis, poſt monita exhortationum, ac Miſſarũ celebrationem, vltimũ eis vale fecit. Deinde deſcendens in defoſſum ſepulturæ ſuæ locũ, facta oratione appoſitus eſt ad patres ſuos, tam liber à dolore mortis, quã à corruptione carnis inuenitur alienus. Atq; ita cópleta eſt veridica Saluatoris ſententia, quia ſic eum voluerit manere, donec ipſe veniret. Poſſumus aũt myſtice in his, quæ Petro & Ionni à Do-

Domino prædicta, atq; in eis geſta ſunt, duas Eccleſię vitas, quib. in præſenti exercetur, actiuã ſcilicet & cõtemplatiuã deſignatas accipere, quarũ actiua cõmunis populo Dei via viuendi eſt: ad contemplatiuã verò perpauci, & in hoc ſublimiores quiq; poſt perfectionẽ piæ actionis aſſcendunt. Actiua quippe vita eſt, ſtudioſum Chriſti famulũ iuſtis inſiſtere laboribus, & priùs quidẽ ſeipſum ab hoc ſeculo immaculatum cuſtodire, mentẽ, manum, linguam ac membra corporis cætera, ab omni inquinamento culpæ tentantis continere, ac diuinis perpetuò ſubiugare ſeruitijs: deinde etiam proximi neceſsitatibus iuxta vires occurrere, eſurienti cibũ, potũ ſitienti, algenti veſtitũ miniſtrando, egenos vagoſque in domũ recipiendo, infirmũ viſitando, mortuũ ſepeliendo, eripiendo inopem de manu fortiorum eius, egenum & pauperẽ à diripientibus eum, ſed & erranti viam veritatis oſtẽdendo, ac cæteris ſe mancipando fraternæ dilectionis obſequijs: inſuper & vſq; ad mortem pro iuſtitia certando. Contemplatiua autẽ vita eſt, cùm lõgo quis bonæ actionis exercitio edoctus, diutinæ orationis dulcedine inſtructus, crebra lachrymarũ compũctione aſſuefactus, à cunctis mũdi negotijs vacare, & in ſola dilectione oculũ mentis intendere didicerit, gaudiũq; perpetuæ beatitudinis, qđ in futura percepturus eſt vita, etiam in præſenti cœperit ardenter deſiderando prægustare, & aliquando etiã, inquãtùm mortalib. fas eſt, in exceſſu mentis ſpeculando ſublimiter euolare. Hęc autem vita diuinæ ſpeculationis illos maximè recipit, q̃ poſt longã monaſticæ rudimenta virtutis, ſecreti ab omnib. degere norunt, eò liberiorẽ ad cœleſtia meditãda animũ habentes, quò corpus quoq; à terrenis ſeparatũ habẽt tumultibus. Nanq; actiua non ſolũ in cœnobio monachis, ſed & cũcto, vt diximus, populo Dei generaliter ingrediẽda proponitur: Et quidẽ vtrunq; Apoſtolũ & Petrũ & Ioãnem, quanuìs inter homines poſitũ, ꝓ excellentis culmine gratiæ cõſtet in vtraq; vita fuiſſe perfectũ, attamen vna vita ꝑ Petrum, alia deſignatur ꝑ Ioannem. In eo etenim, qđ ait Petro Dñs, Extendes manus tuas, & alius te cinget & ducet quò nõ vis, perfectionẽ exprimit actiuæ conuerſationis, quæ tentationum ſolet igne probari. Vnde alibi de ea dicit apertiùs: Beati q̃ perſecutionem patiuntur propter iuſtitiã. Cui rectè ſubiungit dicens: Sequere me: quia nimirùm iuxta eiuſdem Petri vocem, Chriſtus paſſus eſt ꝓ nobis, relinquens nobis exemplum, vt ſequamur veſtigia eius. Quod autẽ dicit de Ioanne, Sic eum volo manere donec veniã, ſtatum cõtemplatiuæ virtutis inſinuat, quæ nõ ꝑ mortem finienda, vt actiua, ſed poſt mortẽ eſt perfectiùs, Domino veniente, complenda. Actiuus namq; labor cum morte deficit, mercedẽ poſt mortẽ accepturus æternã. Quis enim in illa vita panem eſurięti dat, vbi nemo eſurit? Quis aquã ſitienti, vbi nemo ſitit? Quis mortuum ſepelit, vbi terra viuentium eſt? Quis cætera opera miſericordiæ exercet, vbi nullus miſer inuenitur? Actionis ergo ibi labor nullus, ſed ſolus præteritæ actionis perpetuus remanet fructus. Speculatiuã autẽ fœlicitas, quæ hîc inchoatur, illic ſine fine perficitur, quãdo & ſupernorũ ciuium & ipſius Domini præſentia, non per ſpeculũ & in ænigmate, ſicut nũc, ſed facie ad faciem videbitur. Vnde rectè de ea ſub typo diſcipuli quem diligebat, quemq; ſupra pectus ſuũ fecit diſcũbere, dicit Ieſus: Sic eum volo manere donec veniã, ac ſi apertè dicat: Nolo guſtum ſpeculatiuæ ſuauitatis, quam maximè in ſanctis meis diligo, ſperantibus in protectione alarũ mearum, inebriatis ab vbertate domus meæ, ſicut laborioſæ vſum actionis lethi cõditione finiri, ſed poſt mortẽ ſublimiùs me apparente, atq; in meæ cõſpectum maieſtatis illos perducente, perfici. Sequitur: *Hic eſt diſcipulus ille, qui teſtimonium perhibet de his, & ſcripſit hæc: & ſcimus quia verum eſt teſtimoniũ eius.* Iã manifeſtè beatus Ioannes ſuam perſonã deſignat ex officio, quã deſignare vitat ex vocabulo. Nõ autem prætereunter intuendũ qđ dicitur, qui teſtimonium perhibet de his, & ſcripſit hæc. Perhibuit quippe teſtimoniũ verbo Dei prædicãdo, perhibuit ſcribendo, perhibuit denuò eadem quæ ſcripſerat docendo, perhibet etiã nũc Euãgelium, qđ ſcripſit Eccleſijs legendum pandendo. Siquidem à tempore dominicæ paſsionis, reſurrectionis & aſcenſionis in cœlũ, vſque ad vltima Domitiani principis tẽpora, ꝑ annos circiter ſexaginta & quinq; abſque vllo ſcribẽdi adminiculo verbũ dei prædicabat. At vbi à Domitiano, qui ſecũdus poſt Neronem Chriſtianorũ perſecutor extitit, in exiliũ miſſus eſt, irrumpẽtes in Eccleſiam hæretici quaſi in deſtituta paſtore ouilia lupi, Marcion & Cerinthus & Ebion, cæteriq; Antichriſti, qui Chriſtũ fuiſſe ante Mariã negabant, ſimplicitatẽ fidei Euãgelicæ peruerſa maculauere doctrina. Sed dum ipſe poſt occiſionẽ Domitiani, permittẽte pio principe Nerua, rediret Epheſum, cõpulſus eſt ab omnib. penè tunc Aſiæ epiſcopis, & multarũ eccleſiarũ legationibus, de coæterna patri diuinitate Chriſti altiùs facere ſermonẽ, eò quòd in trium Euangeliſtarũ ſcriptis, videlicet Matthæi, Marci & Lucæ, de eius humanitate, ac de his quæ ꝑ hominẽ geſsit, ſufficiens ſibi viderentur habere teſtimonium. Quod ille non ſe aliter eſſe facturum reſpondit, niſi indicto ieiunio, oẽs in cõmune Dominũ precarẽtur, vt ille digna ſcribere poſſet. Et hoc ita patrato, inſtructus reuelatione, ac ſancti ſpiritus gratia inebriatus, omnes hæreticorum tenebras pateſacta ſubitò veritatis luce diſpulit. In principio, inquiens, erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Similẽq; initijs totũ ſermonis ſui curſum faciens, Dominũ noſtrũ Ieſum Chriſtũ ſicut verum hominẽ, verè ex

Marginalia (left): *[Acti]ua acti[ua].* — *[Ma]tt. 25.* — *[Psa]l. 34.* — *[Co]ntẽplatiua.* — *[Io]n. 21.* — *[Ma]tt. 5.* — *[1.] Pet. 2.*

Marginalia (right): *1. Cor. 13.* — *S. Ioannis diuturna prædicatio ſine ſcripto.* — *Ioannes quando ſuum ſcripſerit Euangelium.*

rè ex homine temporaliter factum: ita etiã verũ Deũ, verè ex Deo patre æternaliter natum, verè cum patre & ſpirituſancto ſemper exiſtentẽ, clariſsima aſſertione perdocuit, imò omnia diuinæ veritatis & veræ diuinitatis, quantùm alteri mortalium nulli licuit, arcana reſerauit. Et hoc virgini priuilegium rectè ſeruabatur, vt inſcrutãda verbi incorruptibilis ſacramenta, ipſe incorrupto nõ ſolùm corde, ſed & corpore proderet. De cuius dictorum veritate quàm ſit nemini ambigendũ, ipſe quoq; curauit oſtendere: qui cùm dixiſſet, Hic eſt diſcipulus, qui teſtimoniũ perhibet de his, & ſcripſit hæc, cõtinuò ſubiecit & ait: Et ſcimus qui verũ eſt teſtimonium eius. Quia ergo & nos cum cæteris fidelibus ſcimus verum eſſe teſtimonium eius, curemus per omnia recta fide intelligendo, recta operatione exercendo quæ docuit, ad bona ſempiterna quę promiſit peruenire, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtũ, qui viuit & regnat cum Deo &c.

IN FESTO EODEM HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Dixit Ieſus Petro: Sequere me &c. Ioan. 21.

Ioan. 21. Legitur ſuperiùs in hoc Euãgelio, quòd diſcipulos ſuos ad prandiũ Dominus inuitauerat. Et benè quidem ad prandiũ, quia dies Paſchales erant: dies de quibus ipſe

Matt. 9. dixerat, Nõ poſſunt ieiunare filij ſponſi, quãdiu cum illis eſt ſponſus. Talibus .n. diebus non ſemel, ſed tota die, ſi fieri poſſet, Chriſti conuiuijs

Luc. 5. intereſſe, & ſpiritualibus cibis refici debuiſſent Chriſti fideles. Cùm autem prãdiſſent, interrogauit Dominus Petrum, & ter interrogauit, an eum diligeret. Quo reſpondente, Domine, tu ſcis quia amo te, ait: Paſce agnos meos, paſce oues meas. Priùs agnos, deinde oues ei commiſit: quia non ſolùm paſtorẽ, ſed paſtorũ paſtorẽ eũ

Petrus paſtor paſtorum. conſtituit. Paſcit igitur Petrus agnos, paſcit & oues: paſcit et filios, paſcit et matres: regit et ſubditos, & prælatos. Omniũ igitur paſtor eſt, quia præter agnos et oues in Eccleſia nihil eſt. Nihil (inquã) qđ non ſuis paſtoribus Chriſtus cõmiſerit. Ecce Petrus qui negauerat ter Dominum, ter ſe amare reſpondit, quatenùs amor deleat culpã, & dilectio tollat offenſam. Et dicit ei Ieſus: *Amen amẽ dico tibi, quũ eſſes iunior cingebas te, & ambulabas vbi volebas: cùm autẽ ſenueris, extẽdes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quò tu non vis.* Quod quid ſignificet Euangeliſta exponens, ait: *Hoc autẽ dixit, ſignificans qua morte glorificaturus eſſet Deum.* In crucis nanq; patibulo poſitus beatus

Petrus crucifixus. Petrus, ibiq; manus extendens, quum iã quidẽ ſenuiſſet, & ad vitæ finem perueniſſet, ab alijs cinctus & ligatus eſt. Et meritò poſtquã ter Dominũ ſe amaſſe reſpondit, mortem ſuam ei Dominus nunciauit, in qua quãtùm eum dilexerit, apertiſsimè demonſtrauit. *Et quũ hoc dixiſſet, dicit: Sequere me.* Qđ Petro dicitur, omnibus dicitur: quia .n. Petrus præ cæteris maior erat, meritò tota Eccleſia in Petro ſignificabatur. Oẽs igitur fideles ſibi dictũ eſſe intelligant, id quod ſoli Petro dictum eſt, *Sequere me.* Si me, inquit, diligis, ſequere me, veni poſt me, imitare me: vt ſicut ego propter te, ita & tu moriaris pro me. Hęc audiens beatus Petrus, & mente & pedibus cœpit ire poſt Ieſum. *Conuerſus autem vidit alium diſcipulũ, quẽ diligebat Ieſus, ſequentẽ, qui & recubuit in cœna ſuper pectus eius, & dixit: Domine quis eſt, qui tradet te?* Pluribus in locis beatus Ioãnes Apoſtolus de ſeipſo loquẽs, ait: Hic eſt diſcipulus ille, quem diligebat Ieſus: quaſi vel ſolũ ipſum, vel p̃ cæteris ipſum vnum dilexiſſet. Chriſtus autẽ ſi aliquem plus diligebat, eum vtiq; plus diligebat, qui cęteris melior erat. Quòd autem oẽs diligeret ipſe oſtendens, ait: Sicut dilexit me pater, & ego dilexi vos. Perfectè igitur diligebat oẽs. Nõ ergo plus diligebat Ioãnem, quia perfecta dilectione nulla dilectio maior eſt. Sed dicis, ille melior eſt, qui plus diligitur à Domino. Et ego dico, ꝙ melior eſt ille, qui plus diligit Dominum. Nõ facilè igitur patet qui melior ſit: an Petrus, an Ioãnes. Quòd .n. Petrus plus diligat Dominũ, oſtẽdit et ipſe Dominus, dum dicit, Simon Ioãnis, diligis me plus his? Quòd verò Ioãnes plus diligatur à Domino, ipſe manifeſtat, dicens: Hic eſt diſcipulus, quem diligebat Ieſus. Hoc ergo quia ad literã non procedit, ſignificationẽ videamus. Quid .n. per Petrum, niſi vita actiua: quid per Ioannẽ, niſi vita cõtemplatiua deſignatur? Iſte .n. vxorem & prolẽ habuit: ille ſemper in virginitate perſeuerauit. Iſtũ ad laborẽ, illũ ad quietẽ Dominus inuitat. Iſti dicit, Sequere me: de illo dicit: Sic eum volo manere donec veniã, quid ad te? Fatigatur .n. ſemper & tranſit vita actiua: manet verò & quieſcit cõtemplatiua. Vnde in Canticis canticorũ dicitur: Adiuro vos filiæ Hieruſalẽ per capras ceruosq; cãporum, vt non ſuſcitetis, neq; euigilare faciatis dilectam, donec ipſa velit. Nota modò, ꝙ ipſa quoq; vita dilecta vocatur, quæ per hunc dilectũ ſignificatur. Ipſe quoq; Ioannes hoc in loco vitã cõtemplatiuã ſe ſignificare oſtendit, dũ ſe ſupra pectus Ieſu recubuiſſe dicit. Illi .n. recumbunt ſupra pectus Ieſu, qui ſapientiæ & ſcientię operã dant, & qui lectioni vacant & cõtemplationi. Si ergo Petrus ſignificat vitã actiuã, Ioãnes aũt contemplatiuã, plus vtiq; diligit Dñs Ioannẽ, q̃ Petrum .i. illã vitam quæ ſignificatur ꝑ Ioannem, quàm illã, quę ſignificatur ꝑ Petrum, quanuìs æqualiter diligat & Ioannem, & Petrum. *Hunc ergo quum vidiſſet, dicit Ieſu: Domine, hic autem quid?* De me, inquit, iã ſcio, certus ſum de morte mea: volo etiã ſcire, qua morte te clarificet iſte frater & conſeruus & ſocius meus. *Dicit ei Ieſus: Sic eum volo manere donec veniã, quid ad te? tu me ſequere.* Tu, inquit, me ſequere, tu ſicut ego crucẽ aſcende, tu eandẽ quã ego mortẽ patere,

patere. Hunc autem ſic volo manere: nõ cruce, non perſequutoris gladio, non aliqua violentia volo eum vitam finire, ſed in pace & quiete diem vltimum terminare. Veniam ad eum, & quando mihi placuerit vocabo eum. Nemine cogente, ſed ipſo volente, & me vocante, de pace in pacem, de quiete in quietem transferam eum. Legitur enim, quòd beatus Ioannes longo iam ſenio confectus, quum in pace & quiete Eccleſiam regeret apud Epheſum, populum ad ſe conuocans, poſt longam alloquutionem & miſſarum celebrationem in locum iuxta altare defoſſum deſcenderit, & ita quaſi ſomno quodam leui atq; ſuaui ad Dominum tranſierit. Quid eſt igitur, *Sic eum volo manere*? quid eſt, Sic? Sic, inquit, vt à nemine occidatur, ſed me vocãte, ſuauiter & iucundè de hac vita in aliã traſferatur. *Exijt ſermo iſte inter fratres, quòd diſcipulus ille non moritur: & non dixit Ieſus, Non moritur, ſed ſic eum volo manere donec veniam, quid ad te?* Non bene ergo diſcipuli intellexerant id, quòd Dominus de Ioanne dixerat, Sic eum volo manere, donec veniam. Non enim his verbis Ieſu ſignificatur, quòd Ioannes non moriatur. Si enim hoc his verbis ſignificaretur, nequaquam Ioãnes dixiſſet, Et non dixit Ieſus, Non moritur, ſed ſic eum volo manere donec veniam. Quid enim aliud dixit Ieſus, niſi id quod eius verbis ſignificabatur? Non enim tantùm attendimus verba, quãtùm verborum ſignificata. *Hic eſt diſcipulus ille qui teſtimonium perhibet de his, & ſcripſit hæc, & ſcimus quia verum eſt teſtimonium eius.*

Miſſa à S. oanne celebrata.

IN SOLENNITATE BEATORVM INNOCENTVM MARtyrum in Lectionem Apocalypſeos Concio exegetica.

Matt. 19.

SInite paruulos venire ad me, ait Dominus Ieſus: talium eſt enim regnum cœlorum. Idem ergo ipſe propter nos paruulus factus, in ipſa ſua infantia paruulos cœpit colligere: & ne vllum ei tempus eſſet abſque miraculo, vt ait Leo Papa ſanctiſsimus, ante vſum linguæ poteſtatem verbi tacitus exerebat, & noua gloria coronabat infantes, & de initijs ſuis paruulorum primordia conſecrabat: vt diſceretur neminem hominum diuini non capacem eſſe ſacramenti, quando etiam illa ætas gloriæ eſſet apta martyrij. Lectio huius diei, quo beatiſsimorum paruulorum crudelem necem ſancta commemorat Eccleſia, ex Ioannis Apoſtoli diuina Apocalypſi ſumpta eſt, cuius hoc eſt initium: *Vidi ſupra montem Sion agnum ſtantem, & cum eo centum quadragintaquatuor millia.* Vidit beatiſsimus Apoſtolus viſione imaginaria agnum Chriſtum, rectè ſic dictum ob incomparabilem innocentiam & manſuetudinem, & quia ſua ſponte oblatus eſt pro peccatis noſtris: ſtantem ſupra montem Sion, id eſt, Eccleſiam militantem, de qua in Pſalmo dicitur: Mons Dei, mons pinguis: mons coagulatus, mons pinguis: coagulatus coagulo charitatis, quo deſtituto hæreticorum Eccleſiæ, non poſſunt, neq; veræ Eccleſiæ, neque ſibijnuicem cohærere, itemq; mons pinguis vnctione largiſsima & vberrimis chariſmatibus Spiritusſancti. Supra hunc montem ſtat Chriſtus agnus Dei, tanquam caput præſidens myſtico ſuo corpori. Audi ipſum in Pſalmo loquentem: Ego autem conſtitutus ſum rex ab eo (Deo Patre) ſuper Sion montem ſanctum eius. Porrò non ſolùm agnũ vidit Ioannes, *ſed cum eo centum quadragintaquatuor millia, habentes nomen eius, & nomen patris eius ſcriptum in frontibus ſuis.* Qui nam ſint iſti, pòſt audiemus. Habent autẽ nomen Chriſti, itemq; patris ſcriptum in frontibus ſuis: quia re ipſa & opere palàm confitentur Chriſtum, à quo dicuntur Chriſtiani: & Deũ patrẽ, à quo filij Dei nuncupantur. Sunt alij qui ſe confitentur noſſe Deum, factis autem negant, quibus Dominus in Euangelio dicit: Quid me vocatis, Domine, Domine, & non facitis quæ dico? Talibus Chriſti fides non ſolùm nihil conferet, ſed cedet etiam ad maiorem cumulũ damnationis. Seruus enim qui cognouit voluntatem Domini ſui, & non facit, plagis vapulabit multis. Sic ergo etiam nos in frontib. noſtris, id eſt, propalàm Chriſti nomen feramus & confiteamur, vt non tantùm verbis, ſed multò magis factis nos Chriſtianos declaremus. *Et audiui vocem de cœlo, tanquam vocem aquarum multarum, & tanquam vocem tonitrui magni.* Priùs vidit agnum & qui cum agno erant: magnum hoc & diuinæ conſolationis plenum: atqui non ſolum vidiſſe præſtitum eſt: additur etiam ſuauiſsimæ melodiæ auditio, quam depromebant illa centum quadragintaquatuor millia. Fuit autem vox tanquam aquarum multarum, quia multitudinis magnæ. Aquæ enim, ſicut alibi legis in Apocalypſi, populi ſunt. Et tanquam tonitrui magni: vt intelligas eos ingẽti cordis affectu & maxima animorum contentione laudes & grates egiſſe præpotenti Deo. *Et vocem quam audiui, ſicut citharœdorũ citharizantium in citharis ſuis.* Sunt quidem Chriſtiani fideles & pij omnes citharœdi Dei, dum carnem ſuam crucifigunt cum vitijs & concupiſcentijs ſuis, ſed tamen hoc loco ſpecialiter agit caſtiſsimus Euangeliſta de illis, qui mentis & carnis integritatem ſeruarunt, ſicut infrà audiemus. Cithara dum intenditur & aptè pulſatur, reddit ſuauem melodiam: itemque dũ ſenſus corporei à noxijs continentur voluptatibus, ſuauiter ſonant in auribus Dei. Prona eſt caro in voluptates ſuas, breues illas quidem & omnino fœdas: ſed longè maior capitur voluptas ex illis ipſis carnis voluptatibus contemptis ac mortificatis. Et eſt reuerà quauis terreſtri

rm. 2. de piphania. *poc. 14.*

Pſalm. 67. *Hæretici cur inter ſe diſſecti.* *Pſal. 2.* *Tit. 1.* *Luc. 6.* *Luc. 12.* *Apoc. 17.*

reſtri harmonia ſuauior concentus, quem in auribus Dei reddit ſpiritus, dum ſuis non ſinit carnem frui oblectamentis, ſed ea peſſum premit cauſa amoris Dei. *Et cantabant quaſi canticum nouum ante ſedem, & ante quatuor animalia, & ſeniores.* Canticum vetus fuit: Creſcite & multiplicamini, & replete terram: Itemque: Non erit infœcunda nec ſterilis in terra tua. Nam id temporis vt creſceret humanum genus, & propagaretur populus vnum colens Deum, neceſſe erat nuptijs ac liberis operam dare, & ea res hoc animo ſuſcepta habuit tunc benedictionẽ Dei, adeò vt etiam ſterilis maledicta diceretur: at in gratia noui teſtamenti, quando iam appropinquauit regnum cœlorum, & ad perfectiora à Chriſto vocamur, qui non venit ſoluere legem, ſed adimplere: iam nouum depromunt canticum mente ac corpore virgines, iuxta illud Eſaiæ: Lauda ſterilis, quæ non paris. Tempus breue eſt, ait Apoſtolus: reliquum eſt, vt & qui habent vxores, tanquam non habentes ſint. Qui ſine vxore eſt, ſolicitus eſt quæ Domini ſunt, quomodò placeat Deo. Hoc eſt ergo canticum nouũ, cauſa amoris Chriſti, & deſiderio cœleſtis beatitudinis ſeruare mentis ac corporis integritatem: non quòd malum ſit inire coniugium, ſed quòd melius & tempori gratiæ accommodatius ſit ſpernere carnis voluptates, & vni vacare Deo. Cantabant autem canticũ hoc ante ſedem: quia non propterea vt humanã captarent gloriam, ſed vt placerent Deo, virgines permanere voluerunt. Itaq; longè alia eſt ratio eorum, qui in ethniciſmo vixere continẽter, & eorum qui Chriſtianam ſunt ſectati virginitatem. Illi enim neſciebãt quò ſe referrent, tanquàm ad finem vltimum: Chriſtiani verò non ob aliud nörunt ſibi ſernandã virginitatẽ, niſi vt virginum ſponſo Chriſto poſsint eſſe gratiores. Habebant ethnici ſuas Veſtales virgines, ſed dæmonum cultrices: quod ipſum tamen pudore afficere debet homines Chriſtiana religione initiatos, qui ſe dicunt continenter viuere non poſſe, cùm id potuerint dæmonum mancipia: ſed longè alia ratio eſt virginum Chriſti, quæ integritate ſectanda vni cupiunt placere Chriſto. Hoc enim vel maximè curandum eſt illis, qui dant operam pudicitiæ & virginitati, vt id faciãt cauſa amoris Chriſti, q̃ ineffabili amore proſequitur virgines, virginitatis ipſe & fructus & ſponſus: quippe qui paſcitur inter lilia, nec naſci voluit, niſi ex intemerata virgine, quam ipſe ſibi ab omni æternitate delegerat, quæ ſola canticum nouum cantat, quod nemo aliud ex toto hominũ genere cantare poteſt, dum & virgo & mater eſt: regina ipſa virginum & domina angelorum, & mater agni, virginum ſponſi. Cantabant etiam ante quatuor animalia & ſeniores: id eſt, coram ſanctis Apoſtolis, Euangeliſtis, patriarchis & prophetis, quibus iunguntur animis, votis, ſuſperijs, ardentibus meditationibus rerum cœleſtium ac diuinarum, dicuntq; cum Apoſtolo ex ſententia: Noſtra autem conuerſatio in cœlis eſt, vbi neq; nubũt, neq; nuptui tradũtur, ſed inebriantur ab vbertate domus Dei, & torrente voluptatis diuinæ potantur. Quid iam mirum, ſi tales, quorum tam eſt cœleſtis mens & ſpiritualis cogitatio, non ſolùm non impoſsibilem cenſent virginitatis cuſtodiam, ſed iucundam etiam ac delectabilem? Porrò qui nil niſi terrena cogitant, & ventrem ſuum cibis ac poculis largioribus farciunt, non mirum eſt, ſi cõtinentiæ cauſentur difficultatem. *Et nemo poterat dicere canticum, niſi illa centum quadragintaquatuor millia, qui empti ſunt de terra.* Hoc igitur erit caſtarum virginum ſingulare ac peculiare præmium, hæc illa apud Theologos celebrata virginitatis aureola, ad quam vtiq; adſpirare non audebunt, qui virgines non fuerint. Qui ergo poteſt capere, capiat. Cùm verò Chriſtus dicat, omnia poſsibilia ſunt credenti: Et Apoſtolus, Omnia poſſum in eo, q̃ me cõfortat, quis iam adeò effœminato erit animo, vt putet ſe continẽter viuere non poſſe? Non igitur terreat Chriſtianũ ſarcina cõtinentiæ. Leuis erit, vt ait Auguſtin. lib. 2. de Adulterinis cõiugijs, cap. 9. ſi Chriſti erit. Chriſti erit, ſi fides aderit, quæ impetrat à iubente quod iuſſerit. Porrò quòd hîc dicitur, Qui empti ſunt de terra, indicat præcipuè ex merito paſsionis & præcioſi ſanguinis agni immaculati id collatum eſſe virginibus, vt in carne poſsint præter carnem viuere, & carnis inquinamenta neſcire: vt omninò etiam virgines non niſi in Domino glorientur. Empti autem ſunt de terra, id eſt, de carnis infirmitate ſurſum erecti gratia Dei, vt quod carnis per ſe infirmitas non poterat, poſsit virtute gratiæ, cui innititur quiſquis rectè ſapit, nihil ſuis viribus tribuens, ſed bona ſua omnia ab illo ſe habere cõfitens, qui dilexit nos & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo, & confortat nos gratia ſua. Sequitur iam, qui ſint, de quibus hactenùs egit. *Hi ſunt, qui cum mulieribus non ſunt coinquinati: virgines enim ſunt. Hi ſequuntur agnum, quocunque ierit.* Itaque ad virgines pertinet omnis hæc oratio. Habent & coniuges gradum ſuum, ſed nouerint ſublimiorem eſſe virginum. Virginitatẽ in ſeipſo & in matre ſua dedicauit ipſe filius Dei: virginitas præcipuum Eccleſiæ eſt ornamentum, cuius encomia ſanctiſsimi Patres multis libris copioſiſsimè celebrarunt: & væ illis, qui cum Iouiniano audent matrimonio iunctas æquiparare virginibus. Pergite itaq; ſancti Dei, ait diuus Auguſtinus libro de Sancta virginitate, capite 27. pergite pueri ac puellæ, cœlibes & innuptæ: pergite perſeuueranter in finem. Laudate Dominum dulciùs, quem cogitatis vberiùs: ſperate fœliciùs, cui ſeruitis inſtantiùs: amate ardentiùs, cui placetis attentiùs: Vos afferetis ad nuptias, agni canticum

Gen. 1.
Exod. 23.
Matt. 5.
Eſai 54.
1. Cor. 7.
Virginitas Chriſtianorũ & paganorum longè diſpar.
Can. 2. 6.
Canticum nouum S. Mariæ.
Phil. 3.
Matt. 19.
Phil. 4.
Aug.
Apoc. 1.

ticum nouum, quod cantabitis citharis veſtris, quale nemo poterit dicere niſi vos, qui ſequimini agnum quocunq; ierit. Quò ire putamus hunc agnum? Quò nemo eum ſequi, vel audeat, vel valeat, niſi vos. Quo putamus eum ire? In quos ſaltus & prata? Vbi credo ſunt gramina & gaudia, non gaudia ſeculi huius vana, inſaniæ mendaces: nec gaudia, qualia in ipſo regno Dei cæteris non virginibus, ſed à ceterorũ omnium gaudiorum ſorte diſtincta: gaudiũ virginũ Chriſti, de Chriſto, in Chriſto, cũ Chriſto, poſt Chriſtũ, per Chriſtum, propter Chriſtum, &c. Nec eſt, quòd coniuges inuideant virginibus: ex coniugio virgines naſcuntur. Ament in virginibus, quod in ſe non hábent, & ita per charitatem habebunt id in alijs. Virgines auté vt poſsint permanere quod ſunt, nec ob ſuperbiam iuſtè deſtitutæ ope gratiæ, & relictæ in infirmitate naturæ, excidant à gradu ſuo, ſint humiles, nec vllis, quanuis matrimonio iunctis, ſeſe audeant anteferre: cogitent occulta Dei dona illas ſublimiori apud Deum loco collocare, q̃ ſint forſitan ipſæ. Hac humilitate non modò virginitas, ſed etiã charitas ipſa & reliquæ virtutes omnes cuſtodiuntur, ſicut elationis vento facilè diſsipantur. D. Auguſtinus loquens virginibus, Exiſtimate, inquit, aliquos in occulto ſuperiores, quibus eſtis in manifeſto meliores. Cùm aliorum bona, fortè ignota vobis, benignè creduntur à vobis, veſtra vobis nota non comparatione minuuntur, ſed dilectione firmantur. ***Hi empti ſunt ex hominibus primitiæ Deo & agno: & in ore eorum non eſt inuentum mendacium.*** Et hoc quoq; ad eximiã virginum commendationem pertinet, quòd ex toto hominum genere empti ſunt non auro & argento, ſed precioſo agni ſanguine, primitiæ Deo patri & agno Chriſto, vt ſint myſtici corporis Chriſti nobilior & illuſtrior portio. Magnum reuerà quiddam, inquit magnus ille Baſilius lib. de Virginitate, ac præclarũ virginitas eſt, quæ vt totum ſimul explicem, hominem incorruptibili Deo ſimilimũ facit. ***Et in ore eorum non eſt inuentum mendacium,*** nempe pernicioſum, quod mittit hominem in tartara. Os enim quod mentitur, occidit animam: & perdet Deus omnes, qui loquuntur mendacium. Inprimis autem illi pernicioſè mẽtiuntur, q hæreſes & praua dogmata ferunt, qui ſunt peſtes Eccleſiæ, quorum ſermo velut cancer ſerpit: & ideò ſimul atq; oriri cœperint, ſeriò coërcendi ſunt, ſi nolint reſipiſcere, ne alios inficiant. Iam qđ extremo loco ſubditur: ***Sine macula ſunt ante thronum Dei***, propriè ac peculiariter ad noſtros beatiſsimos innocentes martyres referri poteſt, qui reuerà ſunt ſine macula ante thronum Dei, nullo vnquam proprio peccato vel tenuiter inquinati. Porrò originis maculam circunciſio & fuſus pro Chriſto ſanguis eluit. Eſt verò in iſiſpſis betiſsimis paruulis non negligenter obſeruandum, quòd cùm cæteri martyres propter Chriſtũ cęſi ſint, ipſi tanquã in Chriſti perſona trucidati ſunt. Non enim ꝑpterea immanis ille tyrãnus Herodes illos neci dedit, Chriſtum confiterentur, ſed quòd in ſingulis Chriſtum ipſum perdere moliebatur. Nec id ſtudio erat tyranno, vt paruulos occideret, ſed vt Chriſtum enecaret. Eſt ergo hoc ſingulare genus martyrij, cui piè credere poſſumus Dominum Ieſum in cœlis ſingulare & eximium reddidiſſe præmium. Noſtrum eſt dilectiſsimi operam dare, vt beatiſsimorũ martyrum imitemur innocentiam, cùm ſcriptum ſit: Niſi cõuerſi fueritis & efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum. Erimus autem paruuli non ſenſibus, ſed malitia: animi candore & ſimplicitate, non membrorum teneritudine & errore puerili. Præſtet id nobis gratia & benignitate ſua, qui propter nos factus eſt paruulus, Ieſus Chriſtus Dominus noſter, cui cum Patre & Spirituſancto eſt omnis honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Virginitas humilitate tuenda.

De ſancta Virgini. cap. 25.

Sap. 1.
Pſalm. 5.
2. Tim: 2.

Innocentes martyres vt occiſi.

Matt. 18.

1. Cor. 14.

DE INNOCENTIBVS

Matthæi 2.

In illo tempore, Angelus Domini apparuit Ioſeph in ſomnis dicens: Surge & accipe puerum et matrem eius, & fuge in Aegyptum, & eſto ibi, vſq; dum dicam tibi. Et reliqua. Homilia Venerabilis Bedæ presbyteri. Tom. 7. in Homilijs Hyemalibus de Sanctis.

DE morte precioſa martyrũ Chriſti Innocentium ſacra nobis eſt, fratres chariſsimi, Euangelij lectio recitata, in qua tamen omnium Chriſti martyrum precioſa eſt mors deſignata. Quòd enim paruuli occiſi ſunt, ſignificat per humilitatis meritũ ad martyrij perueniendum gloriam, & quia niſi conuerſus fuerit quis, & effectus vt paruulus, non poſsit animam dare ꝓ Chriſto. Quòd in Bethleem & in omnibus finibus eius occiſi ſunt, oſtendit non ſolùm in Iudæa, vnde Eccleſiæ cœpit origo, ſed & in omnibus eiuſdem Eccleſiæ finibus, quacunq; per orbẽ diffuſa eſt, perſecutionẽ ſæuituram perfidorũ, & piorũ patientiam eſſe coronandam. Qui à bimatu occiſi ſunt, doctrina & operatione perfectos indicant. Qui verò infrà, ſimplices vel idiotas: fidei tamen non fictæ, conſtantia fortes æquè denunciant. Quòd illi quidem occiſi ſunt, ſed Chriſtus qui quærebatur, viuens euaſit: inſinuat, corpora quidem ab impijs poſſe perimi, ſed Chriſtum, pro quo perſecutio tota ſæuit, nullatenùs eis vel viuentibus vec occiſis poſſe auferri, ſed eos veraciter conteſtari, quia ſiue viuimus, Domino viuimus: ſiue morimur, Domino morimur: ſiue enim viuimus, ſiue morimur, Domini ſumus. Quòd iuxta vaticinium Ieremiæ, vox in rama, id eſt, in excelſo audita eſt, ploratus & vlulatus, manifeſtè

Humilitas via ad martyriũ.

Rom. 14.

Ierem. 31.

denunciat luctum ſanctæ Eccleſiæ, quæ de iniuſta membrorum ſuorum nece gemit, non, vt hoſtes garriunt, in vacuum cedere, ſed vſq; ad ſolium aſcendere ſuperni iudicijs, & ſicut protomartyris Abel, ita etiam ſanguinem cæterorum martyrum de terra clamare ad Dominũ, iuxta illud viri ſapientis: Non deſpiciet preces pupilli, nec viduam, ſi effundat loquelam gemitus. Non ne lachrymæ viduæ ad maxillam deſcendunt, & exclamatio eius ſuper deducentem eas? A maxilla enim aſcendunt vſq; ad cœlum, & Dñs exauditor non delectabitur in illis.

Eccle. 35.

Quòd Rachel ploraſſe dicitur filios ſuos, nec voluiſſe conſolari, quia non ſunt: ſignificat Eccleſiam plorare quidẽ ſanctorum de hoc ſeculo ablationem, ſed non ita velle conſolari, vt qui ſeculum morte vicerunt, rurſus ad ſeculi certamina ſecum toleranda redeant: quia nimirum vltrà non ſunt reuocandi in mundum, de cuius ærumnis ſemel euaſerunt coronandi ad Chriſtum. Rachel nanq;, quæ ouis aut videns Deum dicitur, Eccleſiam figuratè demonſtrat, cuius tota intentio vt videre Deum mereatur, inuigilat. Et ipſa eſt ouis centeſima, quam paſtor bonus, relictis in cœlis nonagintanouem ouibus angelicarũ virtutũ, abijt quærere in terra, inuentáq; ſuis impoſuit humeris, & ſic reportauit ad gregem.

Rachel typus Eccleſiæ.
Luc. 15.

Quæritur autem iuxta literam, quomodò Rachel ploraſſe dicitur filios ſuos, cùm tribus Iuda, quæ Bethleem tenebat, non de Rachel, ſed de ſorore eius Lya orta fuerit? Vbi tamen facilis patet reſponſio, quia non tantùm in Bethleem, verùm etiam in omnibus finibus eius pueri ſunt omnes trucidati. Tribus autem Beniamin, quæ de Rachel orta eſt, proxima fuit tribui Iudæ. Vnde meritò credi debet, quòd plaga crudeliſsimæ necis non paucos etiã Beniamineæ ſtirpis pueros inuoluerit, quos progenies Rachel elata in excelſum voce plorauerit. Poteſt & aliter intelligi, quia iuxta Bethleem ſepulta eſt Rachel, ſicut titulus monumẽti eius manens vſque hodiè teſtatur ad occidentem ciuitatis, vltra viam quæ ducit Hebron. quòd ea quæ in loco eodem agebantur, ipſa egiſſe prophetico locutionis modo rectè dicatur, cuius corpore & nomine locus ille fuerat inſignis.

Monumẽtum Rachelis.

Quòd Dominus ipſe ne occideretur ab Herode, ſublatus eſt à parẽtibus in Aegyptum: ſignificat electos ſæpiùs malorum improbitate ſuis effugandos ſedibus, vel etiam exilio damnandos. Vbi ſimul exẽplũ datur fidelibus, ne dubitent rabiẽ perſequentium vbi opportunũ fuerit declinare fugiendo, cùm hoc Deum ac Dominum ſuum feciſſe meminerint. Siquidem ipſe qui erat ſuis p̃cepturus, Cùm vos perſecuti fuerint in ciuitate iſta, fugite in aliam: priùs fecit quod præcepit, fugiẽdo hominem quaſi homo in terra, quem Magis paulo antè mõſtrauit ſtella in cœlo.

Matt. 10.

Quòd occiſis ꝓ Domino pueris, Herodes non longè pòſt obijt, & Ioſeph monẽte angelo Dominum cum matre ad terram Iſrael reduxit, ſignificat omnes perſecutiones, quæ cõtra Eccleſiam erant mouendæ, ipſorum perſecutorum morte vindicandas, eiuſdemque mulctatis perſecutoribus, pacem Eccleſiæ denuò reddendam, & ſanctos qui latuerant, ad ſua loca eſſe reuerſuros.

Matt. 2.

Herodes quoq; in diabolo fremit, & auferri ſibi iniquitatis ſuæ regnum in his qui ad Chriſtum tranſeunt, ingemiſcit. Vnde ſi paruulos interficiat, Ieſum ſibi videtur occidere. Quod vtique ſine ceſſatione molitur, dum primordijs renatorum ſpiritum ſanctum eripere, & quandam teneræ fidei infantiam tentat extinguere: Poſſumus quoq; odium Herodis, quo perdere Ieſum voluit, ſuper perſecutionibus, quæ Apoſtolorum ſunt temporibus factæ in Iudæa, ſpecialiter accipere, quando inualeſcente inuidia p̃dicatores verbi ſunt penè oẽs expulſi de prouincia, & in gentibus prædicaturi, ſunt longè lateq; diſperſi. Sicq; factum eſt, vt gentilitas, quæ per Aegyptum figuratur, peccatis antè tenebroſa, lumen verbi perciperet. Hoc eſt enim puerum Ieſum & matrẽ eius per Ioſeph in Aegyptum transferri, fidem ſcilicet Dominicę incarnationis & Eccleſię ſocietatem per doctores ſanctos gentibus committi. Quòd erant in Aegypto vſq; ad obitum Herodis, indicat figuratè per fidem Chriſtum in gentibus manſurum, donec plenitudo earum introëat, & ſic omnis Iſraël ſaluus fiat. Obitus quippe Herodis, terminum intentionis malitioſæ, quæ nunc contra Eccleſiam in Iudæis ſæuit, inſinuat. Occiſæ turbæ paruulorum, mortem humilium ſpiritu, quos à ſe fugato Chriſto Iudæi perimere conantur, deſignant. Quòd autem defuncto Herode redit ad terram Iſrael Ieſus, finem ſeculi denunciat, quando Enoch & Elia prædicantibus, Iudei ſopita modernæ inuidiæ flamma, fidem veritatis accipient. Et bene cùm Iudæam deſerit, fugere, & hoc in nocte dicitur: cum verò reuertitur in eam, non ſolùm fugæ, ſed nec noctis fit mentio: quia nimirum quos ob peccatorum tenebras olim perſecutores reliquit, ipſos ob lucem fidei tandem ſe quærentes reuiſit. Quòd damnato licet Herode, Ioſeph timore Archelai filij eius in Iudæam, vbi metropolim habebat, ire formidans, monente angelo in Nazareth Galilææ ſeceſsit, vltima Eccleſiæ præſentis tempora deſignat, quando pro ea, quæ nunc eſt, vniuerſali gentis illius cæcitate, qua Chriſtianos inquãtùm valet perſequi non deſiſtit, acrior in quibuſdam Antichriſti perſecutio conſurget: & quidem plurimis ad prædicationem Enoch & Eliæ à perfidia conuerſis, ſed cæteris ad inſtinctum Antichriſti tota intentione cõtra fidem dimicantibus. Pars igitur Iudææ, in qua regnabat Archalaus, perfidos Antichriſti ſequaces oſtendit. Porrò Nazareth Galilææ, quò Dominus transfertur, partẽ gentis illius, quæ tunc temporis fidẽ Chriſti eſt ſuſce-

ſuſceptura, deſignat. Vnde benè Galilæa perpetrata tranſmigratio, Nazaret flos aut virgultum eius interpretatur : quia nimirum ſancta Eccleſia quò ardentiore deſiderio ab his, quæ in terris videt, ad cœleſtia promerenda tranſmigrat, eò maiore ſpiritualium abundat flore atq; germine virtutũ. *Primitiæ martyrũ, ſancti innocentes.* Vnde oportet fratres chariſſimi, quia primitias martyrum hodierna feſtiuitate veneramur, de æterna, quæ in cœlis eſt, martyrũ feſtiuitate ſedulò cogitemus, eorumq; veſtigia inquantùm poſſumus ſequendo, & ipſi eiuſdẽ feſtiuitatis ſupernæ participes exiſtere curemus, *2. Cor. 1.* teſtante Apoſtolo, quia ſi ſocij paſſionum fuerimus, ſimul & conſolationum erimus. Nec tam de morte eorum lugeamus, q̃ de iuſta palmæ perceptione lętemur. Siquidem ſingulos eorũ cùm per tormenta pellerentur ex hac vita, Rachel gemebũda .i. ſancta Eccleſia quę gemit, luctu lachrymiſq; proſecuta eſt: ſed iã hinc expulſos ſuperna Hieruſalẽ, quæ eſt mater omniũ noſtrũ, mox in alia vita obuijs lætitiæ miniſtris excepit, atq; in gaudiũ Domini ſui perpetuò coronandos introduxit. *Apoc. 7.* Vnde dicit Ioannes: Stabãt ante thronũ & in cõſpectu agni amicti ſtolis albis, & palmę in manib. eorum. Stant enim modò ante thronum Dei coronati, qui quondã ante thronos iudicum terrenorũ iacebant pœnis attriti. Stant in conſpectu agni, nulla ratione illic à cõtemplanda eius gloria ſeparãdi, à cuius hîc amore nec per ſupplicia poterant ſeparari. Stolis effulgent albis, & palmas in manibus habent: quia præmia in operib. habent, dum corpora, quæ ꝓ Domino ignibus ac beſtijs dilacerari, flagris abſumi, per precipitia diſſolui, vngulis abradi, omnimodo pœnarum genere paſſi ſunt diſsipari, ꝑ reſurrectionẽ glorificata recipiunt. Et clamabãt, inquit, voce magna, dicẽtes: Salus Deo noſtro, qui ſedet ſuper thronum, & agno. Magna voce ſalutem Deo decantant, qui magna gratiarum actione recolunt, non ſua ſe virtute, ſed ipſo auxiliante tribulationũ impugnántium ſuperaſſe certamina. *Ibidem.* Dicit iterum, eorum & præteritos agones, & coronas deſcribens perpetuas: Hi ſunt, qui venerunt de tribulatione magna, & lauerunt ſtolas ſuas, & dealbauerunt eas in ſanguine agni. Stolas quippe Martyres in ſanguine agni lauerunt, dum mẽbra ſua, quæ oculis inſipientium viſa ſunt pœnarũ ſqualore fœdari, ſic potiùs fuſo ꝓ Chriſto ſanguine, ab omnib. mundauere contagijs: inſuper & beata immortalitatis luce digna reddidere, qđ eſt lotas etiã dealbaſſe ſtolas in ſanguine agni. Ideò ſunt, inquit, ante thronum Dei, & ſeruiunt ei die ac nocte in templo eius. Non eſt laborioſa, ſed amabilis & optanda ſeruitus, in Dei laudibus perpetuò aſsiſtere. *Dies. Nox. Pſal. 83.* Dies quippe & nox, non viciſsitudinem temporis propriè, ſed perpetuitatẽ tropicè ſignificant. Nox enim non erit illic, ſed dies vna melior in atrijs Chriſti ſuper millia, in qua non plorat Rachel filios ſuos, ſed abſterget Deus oẽm lachrymã ab oculis eorũ, dantq; vocem lætitiæ & ſalutis æternę, in tabernaculis iuſtorum, ei qui viuit et regnat Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen. *Apoc. 21.*

DE EODEM FESTO, SERMO SEVERIANI, GABAlanorum in Syria Epiſcopi.

De hoc Seueriano vide Niceph: li. 13. ca. 9.

ZElus quò tendat, quò proſiliat liuor, inuidia quò feratur, Herodiana hodiè patefecit immanitas. Quæ dum tẽporalis regni æmulatur anguſtias, æterni regis ortũ molitur extingere, ſicut ait Euangeliſta: Tunc Herodes, inquit, videns quia illuſus eſſet à Magis, miſit in Bethleem, & occidit omnes pueros qui erant in ea, & in omnibus finibus eius. Videns quia illuſus eſſet à Magis. Dolet impietas ſe eſſe illuſam, dilatans ſe crudelitas furit, fremit doloſitas ſe deceptam, & in ſe fraus reuerſa colliditur. Herodes ſtridet, cadens ipſe in laqueum quem tetendit. Hinc iniquitatẽ quam conſiderat, euaginat. De fide perfidiæ ſumit arma, terreno quærit furore, quem natum cœlitùs non credit. Ad ſinus matrum militum cogit caſtra, inter hubera arcẽ pietatis oppugnat. In teneris huberibus ferrũ durat, lac fundit antè, q̃ ſanguinem, dat antè mortem ſentire, quàm vitam, tenebras ingerit intrantibus lucem. Sic agit magiſter mali, miniſter doli, iræ artifex, inuentor ſceleris, impietatis auctor, pietatis ꝑdo, inimicus innocentiæ, hoſtis naturæ, malus omnibus, ſuis peior, peſsimus ſibi: *Herodis tyrãni epitheta.* quem Chriſtus non vt euaderet, ſed ne videretur, aufugit. In altum tendẽs, cadit ab alto. Cœlum pulſans, intrat in profundũ, & in ſe vadit, cùm vadit in Deum. Se occidit, qui vitam conatur occidere: quia capere non poteſt perditionem ſalus, occiſionem vita, æternitas finem. O ambitio, quàm cæca ſemper, ô quàm præſumptio peſsima: ô quàm perdit conceſſa, qui incõceſſa captat. Herodes obſidens terrenũ regnum, impugnat cœleſte. Terrenis inhians, irruit in diuina, ipſamq; pietatem tota impietate inſectatur. Audierat natum regem, quæſierat vbi, quando, vnde, ad quid. Qualiter quæſiuit, quia apud illum peccandi timor, amor innocentiæ non manebat. Deſtinatus ad ſcelus, ad piaculum promptus, paratus ad crimẽ, cauſas innocentiæ nõ requirit, ius abnegat, cõfundit faſq; nefaſq;. Cui nequitia eſt ſodalis, cui odioſa eſt æquitas, iniquitas eſt ſemper amica, qui cædibus viuit, qui ſe munit ſanguine, qui crudelitatibus ſæuit, cui de timore ſtat totum, de amore nihil conſtat. Herodes tunc cæcus ſic Chriſtum gladijs quærit, inueſtigat cruore, crudelitate rimatur: ſucceſſorem timens, inceſſit in authorem, punit innocẽtes, volens innocentiã deperire. Rector populi, morũ cuſtos, diſciplinæ cenſor, iuſtitiæ indago, ſeruator innocentiæ, æquitatis defenſor,

am-

ampliator populi, innocentis cauſam facit, nocentiũ crimen, munus nati, natorũ vertit in pœnam, authoris ortum, orientium mandat occaſum, negocium ſaluantis, ſaluandorũ iubet eſſe diſcrimen. Iudex audiẽtes vocat, interrogat loquẽtes, negantes arguit, vrget reos, percellit ſocios, cõſcios carpit, addicit cõplices, ſentẽtiæ dat detectos. Infantes quid? quorũ lingua tacuit, oculi nihil viderunt, nihil audierunt aures, manꝰ nihil fecerunt, & quibus actus nullus, vnde culpæ? Subierunt mortem, qui viuere neſcierunt. Non tempus aufugit, non excuſauit ætas, ſilentium non defendit, quibus apud Herodẽ ſolùm ꝙ nati ſunt, hoc fuit crimen. Et reuerà quomodò non redderent naturæ creditũ, à quibus cauſa exhibebatur authoris? Infœlix homo, qui ſibi ad accuſationem parauit omnia, ad excuſandũ ſpẽ nõ reliquit, ſed totũ parauit ad pœnã. Quis excuſabit, quẽ pulſat innocentia, infantia impetit? Lac & ſanguis accuſat Herodẽ. Quid? Chriſtus futurorũ præſcius, conſcius ſecretorum, cogitationum iudex, mentiũ perſcrutator, quare deſeruit, quos ſciebat quærẽdos eſſe propter ſe, & propter ſe nouerat occidendos? Natus rex, & rex cœleſtis, quare neglexit milites innocentiæ ſuæ? Coætaneum ſibi quare contempſit exercitum? Quare cunabulis ſuis deputatas excubias ſic reliquit, vt regem ſolum quæſiturus hoſtis totũ graſſaretur in militem? Fratres, Chriſtus non deſpexit ſuos milites, ſed prouexit, quibus dedit antè triumphare quàm viuere, quos fecit capere ſine cõcertatione victoriã, quos donauit coronis antè, quàm membris, quos voluit virtutibus vitia præterire, antè cœlũ poſsidere quàm terram. Præmiſit ergo Chriſtus ſuos milites, nõ amiſit. Recepit ſuas acies, non reliquit. Beati quos natos martyrio videmus eſſe, non ſeculo. Beati qui labores requiem, in refrigerium dolores, mœrores in gaudium commutarunt. Viuunt, viuunt, quia verè viuunt, qui pro Chriſto merentur occidi. Beati ventres, qui portauerũt tales: Beata hubera, quæ ſe talibus infuderunt. Beatæ lachrymæ, quæ ꝓ talibus fuſæ, flentibus gratiã baptiſmatis contulerunt. Nam diuerſo modo, dono vno, in lachrymis ſuis matres, & ſui filij ſuo ſanguine baptizantur. In martyrio filiorũ paſſæ ſunt matres. Nã gladius filiorum pertranſiens membra, ad matrum corda peruenit: & ideò neceſſe eſt, vt ſint præmij conſortes, quæ fuerunt ſociæ paſsionis. Arridebat paruulus occiſori, gladio adiocabatur infantulus. Nutricis loco attendebat lactens percuſſoris horrorem: neſcia lucis ætas moritura gaudebat, infans filius oẽm hominem non hoſtẽ reſpicit, ſed parentem. Matres martyres tulerunt, quicquid & angoris extitit & doloris: & ideò non carebunt martyrũ gaudio, martyrij lachrymas quæ fuderunt. Hoc loco attendat auditor, attendat vt intelligat martyriũ non conſtare ꝑ meritũ. ſed venire per gratiam. In paruulis quæ voluntas, quod arbitrium, vbi captiua fuit & ipſa natura? De martyrio ergo demus totum Deo, nihil nobis. Vincere diabolum, corpus tradere, contemnere viſcera, tormenta expendere, laſſare tortorem, capere de iniurijs gloriã, de morte vitã, nõ virtutis humanę, ſed muneris eſt diuini. Ad martyriũ qui ſua virtute currit, ꝓ Chriſtũ nõ peruenit ad coronam. Sed ipſe nos cœleſte perducat ad palatiũ, qui noſtro dignatus eſt, iacere in ſtabulo, Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

Chriſtus cur permiſerit innocentes pueros interfici.

SERMO IOANNIS CHRYSOSTOMI IN NAtali Innocentium

DEdicatur nouus ab infantibus ſermo ſanctis laudibus Chriſti. In gloriã Domini primã vocẽ aperiunt Innocẽtes. Fiunt diſerti laude, qui fuerũt imperiti ſermone. Offerunt Dño primitias linguæ, nouos oris immolãt fructus, verborum principia libãt. Infantia .n. quę per ætatem loqui non poterat, glorias Dei cũ gaudio reſonabat. Norunt laudare Chriſtum, qui loqui nõ norãt. Fiunt periti laude, qui fuerãt imperiti ſermone. Oſtendunt laudibus Chriſtũ, ſuffragijs ꝑdicãt Chriſtũ. Fiunt intereà pueri ſine magiſtro diſerti, docti ſine doctore, periti ſine eruditore. Agnoſcũt Chriſtũ, prædicãt Dominum, nõ quẽ perſuaſio humana docuerat: ſed quẽ diuinitas innocentibus inſpirabat. Ceſſant .n. humana, cùm diuina tractantur: quia humana ipſa prodeſſe nõ poterunt, niſi diuinorum ſolatio ſubleuentur. Neceſſe eſt enim terrena ſuccumbere, cùm cœleſtia prædicantur: naturalia ſilere, cùm virtutes loquuntur. Erigitur itaq; infantium ætas in laudẽ, quę delictorũ nõ nouerat crimẽ. Dignus à dignis laudatur, & innocens innocẽtium teſtimonio ꝑdicatur. Accipiunt.n. à Chriſto, & reddunt: conſequuntur, & referunt. Vno enim tẽpore & qui dederat recipit, & qui acceperat reddit: vno, inquã, tẽpore ſua Chriſto redduntur, dum eius laudes illi ab infantibus referuntur. Diximus de laude infantium, quid de lactẽtium laudibus proferemus? quorũ laudẽ inuenire nõ poſſumus, niſi eos ipſos qui laudauerint nouerimus. Qui ſint, vbi ſint, quàm laudẽ intulerint, quæro, q loq non norãt? Neq; enim ætas illa poterat poſſe, qđ natura nõ dederat, aut celebrari à talibus poterat, qđ inſtitutio denegabat. Dicunt nanq; Dño laudes trucitati ab Herode lactentes, loquuntur ſanguine, qđ lingua nõ poſſunt. Paſsione canunt, qđ ſermone nõ norunt: occiſi prædicãt, qđ viui nõ poterãt. Nec nouũ quid dicitur, vt innocẽs ſanguis aut Deo referat laudes, aut ſuas indicet paſsiões, cùm Abel ſanguis clamet ad cœlũ, aut occiſorũ animæ ab altari vociferẽtur ad Deum. Cõtulit martyriũ laudẽ, quib. negauerat natura ſermonẽ. Licuit ſanguine clamare, quibus narrare nõ licebat voce: licuit ſanguine loqui, quib. lingua non

non licuit : Miſcent cum Domino colloquia, quibus humana negata ſunt verba. Sed enim oc ciſis innocẽtib. iſtis, impleta ſunt prophetiæ ver ba dicentis: Vox in rama audita eſt, fletus et plo-

ier 31. rationis Rachelis flentis filios ſuos, & noluit conſolari, quia non ſunt. Rachelem primò Ec-

achel ty- us Eccle- ia. cleſię eſſe perſonam, nemo eſt qui abnuat, nemo qui aliud contra veritatem defendat. Sed duo in illa diuerſa conſpicio, fletus & conſolationis contemptus. Si enim fleuit, cur conſolari contempſit? Aut ſi conſolari cõtempſit, cur fleuit? Aut quomodò cõpetit cõſolari noluiſſe, cui cõpetit fleſſe, cùm aut flere non debuit, quæ conſolari contẽpſit: aut conſolari debuit, quæ non flere non potuit, cùm manifeſtum ſit fletus cõſolatione tergi? Vel certè cur indiguit flere, quæ non indiguit conſolationis ſermone? Sed noluit, inquit ſcriptura, conſolari, quia nõ ſunt: id eſt, noluit conſolari, quia ſunt. Si idcircò noluit cõſolari quia ſunt, quomodò voluit flere quaſi illos, qui non ſunt? Sed vt compendiò iã diuerſitatũ cauſa reddatur, cõditio à matre defletur, ſed ſpe gloriæ cõſolatio humana contemnitur. Pietatis affectus in fletibus declaratur, ſed occiſorũ gloria repudiũ cõſolationi indicitur. Pugnant enim in matre affectus & fides, humanitas cum deuotione concertat: plangit affectus, ſed fides exultat: deflet humanitas, ſed deuotio

ugna af- ectus & dei. cõſolatur. Licuit enim matri humanitùs flere, cui non licuit conſolatione humanitùs indigere. Ideò & Dominus Chriſtus in Lazaro fleuit, nec tamẽ ipſe quoq; cuiuſquã conſolatione indiguit: quia hominis fuit, qđ fleuit, cùm manifeſtè Deus ſit, qui Lazarum ſuſcitauit. Sed ô be-

an. 11. ata lactentiũ gloria, quibus ꝓ Chriſto contigit dedicare martyria. Expugnant tẽpore vno natiuitatẽ & mortem, ingreſſum & exitũ, principiũ & occaſum, vt ipſis poſſet tẽpore vno, vt dixi, cõtingere, & naſcendo ingredi mundũ, & dedicare martyrio cœlum. Probat nouos exercitus Chriſtus, rudes milites ſignat, legiones lactentes victoria perpetrata coronat. Fiunt pro Chriſto victores, qui ætate fuerunt coæquales: fiunt, inquam, infantes ſine certamine fortes, ſine pugna victores. Norũt vincere, qui pugnare nõ norant. Exiſtunt victoriæ cõpotes, qui fuerant ætate imbelles. Mercantur pœna martyrium, gloriã ſanguine comparant, ęternam vitam tẽporali morte commutant. Nec timuit ętas illa mortẽ, nec horruit. Timere .n. non potuit, quæ timere non nouit. Tranſmittit infantes infans Chriſtus ad cœlum, offert noua xenia patri primitias fructuũ exhibet genitori. Oſtẽdit futurã fœcundiſsimã meſſem, dũ in ſemine tantã exhibet hubertatem. Deriſit ſe, deriſit hoſtilis immanitas, quę putauit turbari poſſe conſiliũ Dei, gloriã Chriſti, ſaltẽ neceſſariã mundo. Sed con-

att. 2. tulit infantibus multis martyriũ, dum infantẽ quærit occidere Chriſtũ. Præſtat hoſtis, dũ nocet: beneficium tribuit, cùm occidit: inuideret enim eorum gloriæ, ſi amaret. Sed aliæ ſunt terreſtres pugnæ, aliæ cœleſtes victoriæ. In prælio Chriſti moriendo viuitur, cadendo ſurgitur, victoria per interitum comparatur.

ITEM SERMO SANCTI AVGVSTINI.

Hodiè, fratres chariſsimi, natalem illorum infantiũ colimus, quos ab Herode crudeliſsimo rege interfectos eſſe, Euangelij textus eloquitur. *Eſt Serm. 10. de ſanctis.* Et ideò cum ſumma exultatione gaudeat terra cœleſtiũ militum, & tantarũ parens fœcunda virtutũ. Ecce prophanus hoſtis nunquam beatis paruulis tãtùm prodeſſe potuiſſet obſequio, quantùm profuit odio. Nam ſicut ſacratiſsimũ præſentis diei feſtũ manifeſtat, quantùm in beatos paruulos iniquitas abũdauit, tantùm in eis gratia benedictionis refudit. Beata es ô Bethleẽ terra Iuda, quæ Herodis regis immanitatẽ in puerorum extinctione perpeſſa es, quæ ſub vno tempore canditatam plebem imbellis infantiæ Dei offerre meruiſti. Dignè tamẽ natalem illorũ colimus, quos beatiùs æternæ vitæ mũdus edidit, quàm quos maternorũ viſcerum partus effudit. Siquidem antè vitæ perpetuæ adepti ſ[...]nt dignitatem, quàm vſurum præſentis acceperint. Aliorum quidẽ precioſa mors martyrum laudem in confeſsione promeruit, horũ in conſummatione cõplacuit: quia incipientis vitæ primordijs, ipſe eis occaſus initiũ gloriæ dedit, qui præſentis terminum impoſuit: quos Herodis impietas lactãtes matrum huberibus abſtraxit: qui iure dicuntur martyrũ flores, quos in medio frigore infidelitatis exortos, velut primas erumpentes Eccleſię gemmas, quædam perſecutionis pruina decoxit. *Innocẽtes paruuli martyrum flores.* Et ideò dignũ eſt interfectis ꝓ Chriſto infantibus honores impendere: ceremonias non dolores: ſacramentis dare vota, non lachrymis: quia ipſe illis fuit cauſa pœnæ, qui extitit & coronæ: ipſe † odium cauſæ, qui præmium. *† Fortè odij cauſa.* Parante autem Herode paruulis necem, Ioſeph per angelum admonetur, vt Chriſtum Dominum noſtrum in Aegyptum transferat, Aegyptum idolis plenam. Nam poſt Iudæorũ perſecutionẽ, & ad occidendum Chriſtũ prophanæ plebis aſſenſum, Chriſtus ad gentes idolis deditas trãſire dignatur, & Iudæã relinquẽs, ignorãti ſeculo colẽdus infertur. Et quia ex ſcripturis diuinis, fratres chariſsimi, bonos & iuſtos viros perſecutionẽ malorum ſemper ſuſtinuiſſe cognoſcimus, ſi diligenter conſideramus, inueniemus illos maiora ſupplicia ſuſtinere. Omnis enim homo, qui aliũ in corpore perſequitur, priùs ipſe in corde perſecutionẽ ſuſtinere cognoſcitur. Nã ſi etiã illi, quẽ perſequitur, aliquid de ſubſtantia ſua tulerit, maius ſibi ipſe diſpendium facit, quia nemo habet iniuſtum lucrum *Perſecutõres bonorũ ſibi ipſis pernicioſiſsimi.*

ſine

ſine iuſto damno. Vbi lucrum, ibi & damnum. Lucrum in arca, damnum in conſcientia. Tollit veſtem, & perdit fidem: acquirit pecuniam, & perdit iuſtitiam. Sed hoc homines ideò faciunt, quia diem nouiſsimum attendere nolunt. Si enim diem mortis ſuæ cogitare iugiter vellent, animum ſuum ab omni cupiditate vel malitia cohiberent. Sed quod modò nolunt ſalubriter cogitare, neceſſe habent poſteà ſine vllo remedio ſuſtinere. Veniet enim illis dies nouiſsima, veniet dies iudicij, quando eis nec pœnitentiã licebit agere, nec bonis operibus ſe ab æterna morte poterunt redimere: quia percutitur etiã hac animaduerſione peccator, vt moriens obliuiſcatur ſui, qui dum viueret oblitus eſt Dei. Veniet dies iudicij, quando mouebuntur fundamenta montium, & ardebit terra vſq; ad inferos deorſum: quando cœli ardentes ſoluen-

Matt. 24. tur, quando ſol obſcurabitur, & luna non dabit lumen ſuum: quando ſtellæ cadent de cœlo,

Apoc. 14. quando peccatores et impij mittentur in ſtagnũ ignis, & fumus tormentorum illorum aſcendet in ſecula ſeculorum, vbi erit fletus & ſtridor dentium. Veniet tempus, fratres chariſsimi, quãdo nulli bono erit malè, nulli malo erit benè. Veniet, inquam, nouiſsima dies, quando diſcernentur pij ab impijs, iuſti ab iniuſtis, laudatores Dei à blaſphematoribus Dei. Veniet & quando diſcernentur, vt nulli, ſicut dictum eſt, bono fit malè, nulli malo ſit benè. Quare ergo modò non ſic? Fortè & modò ſic. Sed quod nunc eſt in occulto, tunc erit in mani-

Pſal. 72. feſto. Lege ſcripturam diuinã: ingredere mecũ ſi potes in ſanctuarium Dei, fortè ibi ſi poſſum, docebo te, immò diſce mecum ab eo qui docet me, & nunc non eſſe malis benè, & meliùs eſſe bonis quàm malis, quanuis nondũ venerit bonorum plena fœlicitas, nõdumq; venerit malorum pœna nouiſsima. Si legem Dei diligenter attendis, fortè intelligis mecum non eſſe benè malis. Rogo enim te & quæro abs te, tibi quare malè eſt? Reſponſurus es: Egeſtas angit, premit difficultas, dolor fotaſſe membrorum, timor ab inimico. Tibi ideò malè eſt, quia pateris mala, & benè eſt illi, qui eſt ipſe malus? Multum intereſt inter malum pati, & malum eſſe. Tu quod pateris non es: malum enim pateris, ſed tu malus non es, ille hoc malum non patitur, et malus eſt. Noli ergo falli. Non poteſt fieri, vt tibi malè ſit, quia pateris malum, & illi benè ſit, qui eſt malus. Qui enim malus eſt, putas quia non patitur malum, cùm patitur ſeipſum? Tibi malè eſt, quia malum alienum pateris in corpore tuo: & illi benè eſt, qui malum ſeipſum patitur in corde ſuo? Tibi malè eſt, qui fortè malam habes vitam: & benè eſt illi, qui malam habet animã? Eſto bonus, qui habes bona. Bonæ ſunt diuitiæ, bonum eſt aurum, bonum eſt argentum, bonæ familiæ, poſſeſsiones: omnia iſta bona ſunt, ſed vnde facias benè, non quæ te faciant bonum.

Etiam in hac vita mali peiùs habent quàm boni.

Habeto bona, quæ te faciant bonum. Quæ ſunt, inquis, iſta? fac iudiciũ & iuſticiã. Bona ſunt quę habes, fac iudiciũ & iuſtitiã, eſto & tu bon' inter bona tua, erubeſce bonis tuis. Eſto bonus manſurus inter bona tua peritura, erubeſce bonis tuis. Noli eſſe malus in eis, ne pereas cum eis. Ita ergo aurum & argentum diſtribuit hominibus conditor rerum & adminiſtrator Deus, vt ipſum per ſe natura & genere ſuo bonum ſit, copia verò eius non extollat bonos, nec elidat inopia. Malus autem homo & cùm offertur, excæcatur, & cùm aufertur, excruciatur: quia & cùm acquiruntur diuitiæ, falſam lætitiam tribuunt: & cùm perduntur, veram triſtitiam derelinquunt. Diſcamus amare veras diuitias, id eſt, caſtitatem & iuſtitiam, pacem & miſericordiam. Iſtæ enim iuſtæ dicuntur diuitiæ, quia bonis meritis iuſtisq; tribuuntur. Iſtæ veræ dicuntur diuitiæ, quia quiſquis eas habuerit, non egebit: dum iuxta Apoſtolum, habens victum & veſtitum, his contentus eſt. Iſtas verò terrenas diuitias iniuſtum eſt putare diuitias, quæ non auferunt egeſtatem. Tantò enim magis quiſq; ardebit egeſtate auaritiæ, quantò magis eas diligens maiores habuerit. Quomodò ergo ſunt diuitiæ, quibus creſcit inopia, quæ amatoribus ſuis quantò fuerint ampliores, non afferunt ſatietatem, ſed inflammant cupiditate diuitem? Tu putas quia minùs indigeres, ſi minus haberes: vnde bene quidam dixit: Creſcit amor nummi, quantùm ipſa pecunia creſcit. Cum pecuniæ enim incremento, rabies cupiditatis augetur. Nam omnes auari, vel cupidi, velut hydropis morbo ægrotare videntur. Quomodò enim hydropicus quantò plùs bibit, tantò ampliùs ſitit: ita auarus vel cupidus acquirendo non ſatiatur. Nos verò fratres cogitantes peregrinos nos & hoſpites eſſe in hoc ſeculo, hoc tantùm, quod ad victũ & veſtitum opus eſt nobis in itinere vitę iſtius, reſeruemus, & quantum poſſumus in æternam beatitudinem per eleemoſynã pauperum dirigamus: vt cùm in die iudicij cupidi & auari pro ſterilitate bonorũ operum audire meruerint, Diſcedite à me maledicti in ignem æternum: nos pro bonis operibus audire poſsimus: Venite benedicti, percipite regnum: quia eſuriui, & dediſtis mihi manducare: ſitiui, & dediſtis mihi bibere: nudus fui, & operuiſtis me. Ad iſtam benedictionem nos Dominus ſub ſua protectione perducat, cui eſt gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

DE EODEM FESTO, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Angelus Domini apparuit Ioſeph in ſomnis, dicens: Surge & accipe puerum & matrem eius, & fuge in Ægyptum, &c. Matt. 2.

Ve-

Matt. 2. VEnerant illis diebus Magi ad Dominum, & (ſicut Euangeliſta refert) munera ei obtulerunt:& admoniti ab angelo in ſomnis, ne rediret ad Herodem, per aliam viam reuerſi ſunt in regionē ſuam. Qui cùm receſsiſſent, ecce *angelus Domini apparuit in ſomnis Ioſeph, dicens: Surge, & accipe puerum & matrem eius, & fuge in Aegyptum.* Dubitari quidem poteſt, quomodò completis diebus purificationis, in Hieruſalem Chriſtus in templo offerri potuit, ſi ſtatim vt Magi receſſerunt, in Aegyptũ fugiēs abijt. Aut fortaſſe tamdiù Magi in Bethleem morati ſunt, donec ſimul cũ puero & matre eius Ioſeph de Hieruſalem poſt purificationem reuerteretur. Sed melius mihi videtur eſſe, vt ſic dicatur: Qui cùm receſsiſſent, aliquanto pòſt tempore euoluto, & omnibus, quæ ſecundùm legem debebantur, expletis, ecce angelus Domini apparuit in ſomnis Ioſeph, dicens: Surge, & accipe puerum & matrem eius, & fuge in Aegyptum. Adhuc omnia quieta erant: adhuc Herodes Magos expectans, nondũ ſui cordis malitiam reuelabat. Vnde & ſecurè vadunt in Hieruſalem, vt legis mãdata perficiant. Inde verò in Aegyptum fugere iubentur, vbi Abrahã & Iacob & filij Iſraël peregrinati ſunt. Hoc

Eſa. 19. .n. propheta prædixerat, dicens: Ecce Dominus aſcendet ſuper nubem leuem, & ingredietur Aegyptũ. Nubes enim leuis, & nullius corruptionis pondere grauis, eſt virgo Maria, quæ in Aegyptum Chriſtum portauit, vt lux in tenebris luceret, & populus, qui ſedebat in tenebris, lucem magnã videret. Sunt autem, qui etiã ad literam intelligere velint, vt Chriſto Domino Aegyptũ ingreſſo, mox omnia phana & ſimulachra omnia corruiſſent. Hanc autē Chriſti perſequutionē & Moyſes in ſeipſo ſignificauerat. Multa enim ſunt, in quib. Moyſes Chriſtũ ſignificat. Sicut enim Moyſes à Pharaone, ita & Chriſtus ab Herode perſequutionem paſſus eſt: & ſicut infantes propter Chriſtum in Iudæa occiſi ſunt, ita in Aegypto propter Moyſen in flumine necati ſunt. Narrat autem Ioſephus quēdã ſacerdotem & Magũ Aegyptiorum prophetaſſe, quòd de Hebræorum gente talis homo naſciturus eſſet, qui totã terram illã perdere debuiſſet. Vnde & Pharaoni conſilium dedit, vt omnes Hæbræorum infantes interficeret. Præcepit igitur Pharao, vt Hebræorum maſculos interficerent, & fœminas reſeruarent. Hoc autem ideò faciebat, vt ille vnus, qui quærebatur, vel ſic inter alios occidi potuiſſet. Eadem autē intentio fuit & Herodis, qui quoniam Chriſtum inuenire non poterat, tot millia puerorum interfici iuſsit. Illis autem diebus natus eſt Moyſes, de quo longa hiſtoria ſcribitur, quomodò à parentibus occultatus, quomodò in flumen miſſus, quomodò à filia Pharaonis de aqua ſuſceptus, & in filium adoptatus fuerit, quomodò etiam puella de manibus illius impij ſacerdotis, qui eum occidere conatus fuerat, eum liberauerit, quando (vt prædictus hiſtoriographus narrat) de capite Pharaonis ludens in infantia coronam eiecit. Ibidem. Hæc autē Moyſes ideò fortaſſe prætermiſit, ne ſuum præconiũ ſcribere videretur. Veruntamen poſteà in Pharaone & in exercitu eius completum vidit, quod tunc in illis, quæ infans & inſcius agebat, ſignificabatur. Sequitur: *Qui conſurgens, accepit puerum & matrem eius nocte, & receſsit in Aegyptum. Et erat ibi vſq; ad obitum Herodis.* Ecce fugit Chriſtus, & in nocte fugit, vt fuga, quæ per ſe difficilis eſt, noctis obſcuritate difficilior fiat. Si ergo fugit Herodem, quantò magis nos diabolum & membra eius fugere oportet? Nulla itineris difficultate terreamur: quia melius eſt duro labore fatigari, quàm ab hoſtibus necari. Arcta .n. & anguſta eſt via, quæ ducit ad vitam. Matt. 7. Veruntamen nec ſemper eſt fugiendũ, nec ſemper eſt reſiſtendũ, ſed pro temporis & negotij qualitate, & hoc & illud fieri oportet. Nam & ſancti aliquando fugiebãt, aliquando hoſtibus ſpontè occurrebant. Ipſe quoq; Saluator noſter, qui nos de ciuitate in ciuitatem fugere Matt. 10. præcepit, cùm & ipſe ſi vellet, fugere potuiſſet, ſponte ſua tempore paſsionis hoſtibus occurrit. Ioan. 18. Non igitur timore mortis, ſi iuſtum & vtile fore putamus, ſed timore peccandi, & viſibiles hoſtes & inuiſibiles fugere debemus. Quare autem Chriſtus in Aegyptum fugerit, Euãgeliſta ſubinferrens, ait: *Vt adimpleretur, quod dictum eſt à Domino per prophetam, dicentem: Ex Aegypto vocaui filium meum.* Oſea. 11. Si enim in Aegyptum non fugiſſet, ex Aegypto vocari non potuiſſet. Sic enim impleta eſt prophetia, & vtilitas prophetiæ. *Tunc Herodes videns, quòd illuſus eſſet à Magis, iratus eſt valdè: & mittens occìdit omnes pueros, qui erant in Bethleem, & in omnibus finibus eius, à bimatu & infrà.* Fecit hoc ſecundùm tempus, quod exquiſierat à Magis. Quoniã enim Herodes prophetarum oraculo in Bethleem naſciturum Chriſtum audierat, ideò omnes pueros, qui erant in Bethleem & in omnibus finibus eius, occîdit: vt quia vnum inuenire non poterat, vnum ſimul cum cæteris interficeret. Sed quare *à bimatũ & infrà*? Quia ſecundum Magorum reſponſionē Chriſtum huius ætatis eſſe ſciebat. Præoccupatus enim alijs negotijs, cùm iam penè duo anni tranſiſſent, & Magi ad eum non reuerterentur, ſe illuſum eſſe intelligens, valdè iratus, omnes hos pueros occidere iuſsit. *Tunc impletũ eſt, quod dictum eſt per prophetam Hieremiam, dicentem: Vox in Rama audita eſt, prolatus & vlulatus multus: Rachel plorans filios ſuos, & noluit conſolari, quia non ſunt.* Hier. 31. Rama enim interpretatur excelſa. Illa igitur vox in Rama auditur, quæ multùm exaltata, præ ſua magnitudine longè lateq; diffunditur. Multus enim ploratus, multuſq; vlulatus ibi erat, vbi tot matres, tot parentes, tot homi-

Nubes leuis, virgo Maria.

Moyſes typus Chriſti.

Antiquitatum lib. 2. cap. 9.

nes vtriuſq; ſexus, viſa tanta crudelitate, etiam ſi vellent, voces cohibere non poterant. Quare autem Rachel filios ſuos plorare dicitur, quum vtiq; non filij Rachel, quantùm ad literam, ſed filij Lyæ ſororis eius omnes iſti fuerunt? Iudas enim non Rachel, ſed Lyæ filius fuit, in cuius tribu hæc cædes tam immenſa facta eſt. Sed quia Rachel interpretatur ouis, & ſignificat ſanctam Eccleſiam, quæ ouinam ſimplicitaté imitatur, non immeritò filij Rachel eſſe dicuntur, qui quaſi agni innocentes & ſine voce iugulantur. Deniq; cuius filij ſunt agni? non ne ouis? Sunt igitur filij Rachel, ſiquidem illa eſt ouis, & iſti agni. Plorat autem Rachel, id eſt, ſancta Eccleſia, vſq; hodiè filios ſuos: quia quanuìs ad requiem eos ire intelligat, dolet tamen, quia corporaliter ab ea ſeparantur. Sic autem dolebant

Ioan. 16.

& illi, quibus Dominus ait: Et vos nunc quidé triſtitiam habetis: iterùm autem videbo vos, & gaudebit cor veſtrum. Et quanuìs multò meli-

Sãcti ſunt enim Deo.

ùs, quàm fuerant, ſint (ſiquidem iamnunc cum Deo ſunt) ad tempus tamen conſolationem nõ recipit, quoniam in hac vita non ſunt. Supplendæ ſunt enim ſcripturæ, vbi ad intelligentiam aliquid deeſt. Quis enim intelligat, *Noluit conſolari, quia non ſunt*, niſi aliquid addatur? Tale quid & ibi inuenies, vbi de Domino dicitur, ꝙ videns ciuitaté, fleuit ſuper illam, dicens, Quia

Luc. 19.

ſi cognouiſſes, & tu. Quis enim intelligere valeat quid ſignificet, & tu, niſi aliquid additum fuerit? Poteſt autem & ſic intelligi, quod dicitur, *Rachel plorans filios ſuos, noluit conſolari, quia non ſunt.* Sancta nanq; mater Eccleſia, quanuìs multum de filiorum ſuorum nece duriſq; cruciatibus lugeat, conſolationem tamen non recipit, quia non ſunt in tali euentu dandæ vel ſuſcipiendæ conſolationes. Vbi enim lætitia vincit lachrymas, gaudium mœrorem, & gloria paſsionem, ibi conſolatio neceſſaria non eſt. Magìs enim lætandum eſt de illa vita, quàm de iſta ſit dolendum, quam amiſerunt. Quid eſt enim hæc vita ad comparationem illius vitæ? Vnde &

Ioan. 12. Luc. 9.

Dñs ait: Qui amat animam ſuam, perdet eam: & qui perdiderit animam ſuam propter me, inueniet eam. Deniq; cur aliunde quærat conſolationes ille, qui plenus eſt conſolationibus? Illis enim conſolatio neceſſaria eſt, qui illos lugent, de quibus bonam ſpem habere non poſſunt.

DOMINICA INTRA OCTAVAM NATIVITATIS Chriſti in Epiſtolam Concio exegetica.

IN huius diei lectione vtitur Apoſtolus ſimilitudine, quippe quæ plumimum habeat momenti & opportunitatis ad perſuadédum & demonſtrandum. Vtitur crebris parabolis & ſimilitudinibus etiã Chriſtus ipſe. Vult autem docere Apoſtolus, quid interſit inter eos, qui lege tenebantur, & eos, qui ſub gratia ſint. *Quanto*, inquit, *tempore hæres paruulus eſt, nihil differt à ſeruo, cùm ſit Dominus omniũ.* Hoc quidem in rebus humanis neceſſariò fieri oportere, nemo eſt, qui non videat. Neceſſe eſt, inquam, vt quandoquidem paruulus necdũ id iudicij aſſecutus eſt, vt poſsit familiam cõmodè gubernare, & rebus ſuis ſapienter vti, interim nulla ei fiat poteſtas regendi, ſed ſeruulorum conditione teneatur, *ſubditus tutoribus & actoribus*, qui rerum eius curã gerant, & ipſum diſciplinæ quodã fræno contineant, recteq; ac probè inſtituant, virgis etiã & verberibus, ſi ex vſu ſit, coërceant: idque *vſq; ad præfinitum tempus à patre.* Iam verò applicans ſuo inſtituto hanc ſimilitudinem Apoſtolus: *Ita & nos*, ait, *cùm eſſemus paruuli, ſub elementis huius mundi eramus ſeruientes.* Paruulus erat ille populus Iudæorum, dũ etiamnum ſub lege degeret: quia ferè carnalibus promiſsionib. ducebatur, & minis ac terroribus legis retrahebatur à malo: Vnde in ea lege frequens eſt, Ego Dominus, Ego Dominus: quod terroré quendam potiùs incutere videtur, ꝙ̃ ad amorem imbuere. Sed hoc conuenienter impoſitum fuit onus populo illi duræ ceruicis, qui tamen nec ſic quidé vnquam diu potuit in officio contineri. Itaq; etiam eadem ipſa lex, cùm primùm data fuit, nihil ferè aut cernebatur aut audiebatur aliud, ꝙ̃ quòd metum & formidiné adferret. Audiebãtur tonitrua, micabant fulgura, nubes denſiſsima operuit monté, clangorq; buccinæ vehementiùs perſtrepebat, atque ex monte Synai aſcendebat fumus quaſi de fornace, & erat omnis mons terribilis. Quare hoc? Moyſes ipſe reſpondeat: Vt probaret vos venit Deus, inquit, & vt terror illius eſſet in vobis. Sic ergo inſtitui, quid aliud eſt, quàm quadam teneri ſeruitute? ſed quia paruulus adhuc erat ille populus, voluit Deus eũ lege, tanquam elementis paulatim ad meliora prouehi. Vt enim pueri priùs eleméta diſcunt in ſcholis, ac deinde ad ſolidioré ſcientiam prouehuntur: ſic voluit ſapientiſsimus Deus rudem populum congruis ipſi præceptis tantiſper imbui, donec capax eſſet gratiæ per Chriſtũ præſtandæ. Variè quidem exponitur, quod Apoſtolus ait, ſub elementis huius mundi eramus ſeruientes, ſed ſimpliciter elementa hæc accipi poſſunt pro ipſa lege Moſaica, qua erudiebatur interim populus ille duræ ceruicis, & reuerà admodùm puerilis & pronus in idololatriæ ſtultitiam, à qua itemq; à cæteris maleficijs, pœnis & terroribus retinebatur, quibus ea lex plena eſt. Nihil igitur differebant à ſeruis, quia timore potiùs ſeruili, quàm amore ingenuo ac liberali ducebantur. Sed nunc lætiora audiamus: *At vbi venit plenitudo temporis*, id eſt, vbi completum eſt tempus illud, quo ex omni æternitate voluit Deus filiũ ſuum humanã ſumere naturam, *miſit Deus*

filium

filium ſuum, non vt ibi eſſe inciperet, vbi priùs nõ erat: ſed miſit *natũ ex muliere*, id eſt, naſci voluit ex ſacratiſsima Virgine, quam hîc mulierẽ vocat, quia vt Tertullianus & catholici oẽs docent, virgo etiã mulieris vocabulo ſignificatur: & vt D. Hieronymus apertè aſſerit, mulier ſexum magis ſignificat, quàm copulã viri. Quanquam & ipſa Virgo ſingularis, & nimis quàm beata in Prouerbijs Salomonis non ſine grandi myſterio mulier fortis appellatur. Sequitur: *Factum ſub lege, vt eos qui ſub lege erant, redimeret.* Voluit .n. Dominus ſua ſponte ſe legi ſubmittere, vt hocipſo expiaret graue illud primorũ parentum noſtrorum crimen, quo noluerunt ſe ſubmittere diuinæ legi, ſicq; ſua obedientia voluntaria noſtrã aboleret inobedientiam: efficeretq; hocipſo immunes nos ab illa veteri lege, quæ propterà admodũ multiplex videtur data fuiſſe Iudæis, ꝙ parentes illi primi nec vnã ſeruare voluerint. D. Auguſtinus in Pſalmum 31. Vnde, inquit, redimeret? A diabolo, à perditione, à peccatis ſuis, ab eo cui ſe vendiderant. Vt eos qui ſub lege erant, redimeret: Sub lege enim erant, quia premebat eos lex. Idem in Tractatu tertio in Euangeliũ ſecundum Ioannem: Ecce, ait, ad hoc venit Chriſtus, vt eos qui ſub lege erant redimeret, vt iã nõ ſimus ſub lege, ſed ſub gratia. Quis ergo dedit legem? Ille dedit legem, qui dedit & gratiam. Sed legem ꝑ ſeruum miſit, cum gratia ipſe deſcendit. Et vnde facti erant homines ſub lege? Non implẽdo legem. Qui enim legem implet, non eſt ſub lege, ſed cum lege. Qui autem ſub lege eſt, non ſubleuatur, ſed premitur lege. Omnes itaq; homines ſub lege conſtitutos reos facit lex, & ad hoc illis ſuper caput eſt, vt oſtendat peccata, nõ tollat. Lex ergo iubet, dator legis miſeretur in eo, quod lex iubet. Conantes homines viribus ſuis implere, quod lege præceptum eſt, ipſa ſua temeraria & præcipiti ꝑſumptione ceciderunt, & non cum lege, ſed ſub lege facti ſunt rei. Et quoniã ſuis viribus implere nõ poterãt legem, facti rei ſub lege, implorauerũt liberatoris auxilium, & reatus legis fecit ægritudinẽ ſuperbis. Aegritudo ſuperborum, facta eſt confeſsio humilium. Iam confitentur ægroti, quia ægrotãt. Veniat medicus, et ſanet ęgrotos. Medicus quis? Dominus noſter Ieſus Chriſtus. Hæc ille. Sed num ita ſumus redempti à lege, vt iam ab omni lege prorſus immunes ſimus? Minimè gentiũ. Ablatum eſt ab humeris noſtris graue illud onus innumerabiliũ obſeruantiarũ, de quo ipſe Apoſtolorũ princeps ait: Nunc ergo quid tentatis Deum, imponere iugum ſuper ceruices diſcipulorum, quod neq; nos, neq; patres noſtri portare potuimus? ſed rurſus iubemur tollere ſuper nos iugum Chriſti, qđ eſt iugum ſuaue & onus leue. Sed cui tandem? vtiq; ſeruenter amanti. Charitas autem vnde? Audi Apoſtolũ: Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritũ ſanctum q datus eſt nobis. Et hæc charitas vltrò ſeruat legem, adiuuante infirmitatẽ noſtrã ſpiritu Dei. Vbi enim Spiritus Domini, ibi libertas, ſcilicet à ſeruitute peccati: qui autẽ facit pecccatum, ſeruus eſt peccati: à quo non liberat nos niſi gratia redemptoris noſtri, qui ꝑ ſpiriũ ſuum diffundit charitatem in cordibus noſtris, qua accenſi, iam dilatato corde cũ Propheta currimus viã mandatorum Dei, & in via teſtimoniorũ atq; præceptorũ Dei delectamur, ſicut in omnibus diuitijs: quod totũ efficit charitas. Itaq; quod dicit alibi Apoſtolus, Iuſto nõ eſt lex poſita, ideò dicit, ꝙ iuſtus impellente eũ ſpiritu charitatis, ſuapte ſponte totũ ſe ſubmittit voluntati diuinæ, quam nobis filius Dei in ſacroſancto Euangelio ſuo patefecit. Quibus igitur adhuc impoſsibile videtur viuere ſecundum præcepta Euangelij, illi ſe indicant deſtitutos ſpiritu charitatis, quem multis lachrymis & gemitibus petere debent à filio Dei, alioqui ſine illo ſemper in peccati miſera ſeruitute ꝑmanſuri. Sequitur: *Vt adoptionem filiorum reciperemus.* O quis hanc capiat diuinæ benignitatis immenſitatẽ? Omnes eramus natura filij iræ, damnationi obnoxij: & non ſolùm per Chriſtũ ab illa ira & damnatione liberati ſumus, ſed etiam in filios adoptati. Hoc igitur debemus illi charitati, qua ſic Deus dilexit mundũ, vt vnigenitũ ſuum daret, vt omnis qui credit in illũ non pereat, ſed habeat vitam æternam. Liberati igitur ꝑ Chriſtum ab ira Dei, in quam peccando incideramus, adoptatiq; in filios, non iam ſerui, ſed filij ſimus. Seruus ex timore ſeruit Domino ſuo: filius ingenuus liberaliter obtẽperat patri ſuo: nec putat graue eſſe, quicquid præcipit pater: ſed hoc ſolùm veretur, ne qua culpa ſua offendat patrem quẽ diligit, dignuſq; fiat, qui à patre abijciatur. Non ergo ſic liberati ſumus per Chriſtum à lege, vt liceat iam nobis quicquid libet: immò verò miſsi ſumus ſub iugum charitatis, quæ longè plus exigit à nobis, quàm vel lex ipſa præſcribat. Charitas enim quantuncunq; in omni ſeſe exerceat pietate, quantuncunq; bonis & ſanctis inſudet operibus, nihil tamen ſibi dignũ Deo feciſſe videtur, quẽ vnicè amat. Atq; his ſtimulis & calcaribus vrgetur, vt magis ac magis ſemper ſtudeat exercere ſe in illis, quæ nouit placere Deo, .i. in vitiorum omniũ extirpatione ac profligatione, & exercitatione virtutum. Sequitur: *Quoniam autem eſtis filij Dei, miſit Deus ſpiritum filij ſui in corda noſtra, clamantem, Abba, pater.* Hic ſpirit⁹ electis Dei arrha eſt ſempiternæ adoptionis, quẽ qui non habet, idem ipſe nõ eſt Chriſti viuũ membrum. Clamare autẽ dicitur ſpiritus, quia nos clamare facit, præſtatq; fiduciã, vt nõ dubitemus Deũ vocare patrem, nõ tam ſtrepitu oris, qđ & mali poſſunt, quàm magno affectu cordis & fiducia pij amoris. D. Ambroſius ſcribẽs in hunc locum: Vt probaremur, inquit,

[Margin notes:] Pro. 31. / Sub lege qui ſint. / Acto. 15. / Matt. 11. / Rom. 5. / 2. Cor. 3. / Ioan. 8. / Pſal. 118. / 1. Tim. 1. / Ioan. 3. / Iugum charitatis.

quit, adoptati eſſe à Deo in filios, ſpiritum ſuũ dedit nobis, qui ſignum patris oſtendat in filios: vt quia hoc non auderemus dicere in infirmitate & indignitate noſtra, ſuggerat vt audeamus dicere Abba, quod eſt pater. Hæc Ambroſius. Obſeruandum autem hoc loco eſt contra Græcorũ errorem, dici ſpiritũ filij Dei .i. tam à filio procedere ſpiritũ ſanctum, q̃ à patre, quod Græci negant, licèt identidem cum Romana Eccleſia in concordiam redierint, vt etiam poſtremò in Concilio Floretino. Videat, q volet, Auguſtinum Tract. 96. in Euangelium ſecundum Ioannem. Plurimùm autẽ mouere debet omnes è religione Chriſtianos, quòd ſic vocãtur filij Dei, ſicut etiam pleriſq; alijs locis, & pſertim apud Ioannem, dicentem: Chariſsimi,
1. Ioan. 3. nunc filij Dei ſumus. Itemq;: Quotquot receperunt eũ, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri.
Ioan. 1. Quæ eſt reuerà mutatio dexteræ excelſi, vt ex filijs iræ fiant filij Dei, non quidem natura, ſed gratia. Et habent hîc Chriſtiani, modò tales ſe præſtent, quales dicuntur, vnde non immeritò gloriari poſsint, nempe patrem ſe habere Deũ. Solent pleriq; intumeſcere nobilitate ſui ſtemmatis, & cæteros præ ſe contemnere. Sed quæ nã poteſt maior eſſe dignitas, q̃ vt ſis & dicaris filius Dei? Magnum eſt apud homines eſſe filiũ imperatoris, regis aut principis eximij: ſed quę eſt horum comparatio ad filios Dei? Non tamẽ id ſibi dignitatis vendicare debent quicunque Chriſto nomen dedere, niſi pro ſuo modulo eius ſeſe moribus & vitę conformauerint, qui cùm vnicus eſſet æterni Patris filius, nobis id obtinuit, vt poſsimus ipſius eſſe fratres ex gratia, & filij Patris adoptiui. Ideò enim ait Apoſtolus miſiſſe Deum ſpiritum filij ſui in corda noſtra, clamantem Abba, pater. Sed nõ erit auſus Deum vocare patrem, qui nolit eius ſeruare præcepta. Si patrẽ appellas Deum, obtemperãdo iuſsis eius probes te germanum eſſe filium. Si autẽ illi non obtemperas, dubiũ non eſt, quin tui pectoris inhabitator non ſit ſpiritus eius, & ideo non potes fidenter eum appellare patrem. Improbus enim dicendus eſt, q patrem ſuũ vocet, cuius iuſſa contemnat. Atq; vtinam hic ſpiritus Chriſtianis omnibus ineſſet, quo præditi ſic viuerent, vt bona fronte patrem ſuum poſſent vocare Deum. Sequitur: *Itaq; iã non eſt ſer-*
Matt. 25. *uus, ſed filius.* Et tamen pio cuique dicturus eſt Dñs: Euge ſerue bone, intra in gaudium domi-
Timor ſeruilis & caſtus. ni tui. Quomodò ergo non eſt ſeruus? Non eſt ſeruus timore ſeruili, quem charitas foràs mittit: ſed timore caſto, qui permanet in ſeculum ſeculi: qui timor ad filios pertinet, non ad ſeruos: & licèt ſerui vocentur ob mandatorum obedientẽ executionem, ſed filij potiùs ſunt dignatione diuina. *Quòd ſi filius, & hæres per Deum.* Certè qui filij ſunt, ijdem hæredes ſint neceſſe eſt. Sed addidit: Per Deum, id eſt, per gratiam Dei, vt ne quis id ſibi tribuat. Quæ eſt autem hæreditas, ad quam admittuntur adoptiui? Quę oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor 1. Co-
hominis aſcenderunt. Magna beneuolentia, ait In Ioa-
Auguſtinus, magna miſericordia. Vnicus natus Tract.
eſt, & noluit manere vnus. Multi homines cùm filios nõ habuerint, peracta ætate adoptant ſibi, & voluntate faciunt, qđ natura nõ potuerunt: hoc faciũt homines. Si autẽ aliquis habeat filiũ vnicũ, gaudet de illo magis, quia ſolus omnia poſſeſſurus eſt, & nõ habebit, q cum eo diuidat hæreditatẽ, vt pauperior remaneat. Nõ ſic Deus: vnicũ eundem ipſum quem genuerat, & per quẽ cuncta creauerat, miſit in hunc mundũ, vt non eſſet vnicus, ſed fratres haberet adoptatos. Non .n. nos nati ſumus de Deo, quomodò ille vnigenitus, ſed adoptati p gratiã ipſius. Ille enim venit vnigenitus, vt ſolueret peccata, quibus peccatis implicabamur, ne adoptaret nos: ſed hoc impedimentum ipſe ſoluit, & fecit nos fratres & cohæredes ſuos. Cui gratiæ obſecro dilectiſsimi vt grati ſimus, & ſic viuamus quẽadmodũ decet filios & hæredes Dei, pſtãte eodẽ Dño noſtro Ieſu Chriſto, q cũ patre & ſpirituſancto viuit et regnat in ſecula ſeculorũ, Amen.

DOMINICA INTRA OCTAVAM NATIVITATIS SERMO

de ſilentio, in quo miſſum eſt incarnatum verbum. Videtur eſſe ipſius Albini Alcuini.

DVm medium ſilentium tenerent omnia. Tria ſunt ſilentia. Primũ Tripl-
ſilentiũ eſt ignorantia languoris, ſilenti-
ſecũdũ ſilentiũ eſt deſperatio curationis, tertiũ ſilentiũ eſt adeptio ſanitatis. Primũ ſilentiũ fuit ante legem, ſecundum inter legem & gratiam, tertium erit poſt hanc vitam. Primũ ergo ſilentium fuit, quando homo non agnouit morbũ ſuum, & ideò ſiluit, nec quærebat remediũ. Sed poſtquàm lex ſubintrauit, & oſtendit languidis vulnera ſua, ſtatim ruptũ eſt ſilentium, & cæperunt mox ægri ſalutem quærere. Sed quia per opera legis, vbi ſalus non erat, ſaluari volebant, quod quærebãt inuenire nõ potuerunt. Tandẽ igitur conſiderans homo p legem neminem iuſtificari poſſe, quaſi per diuturnos clamores fatigatus, et iã deſperans, rurſus loqui ceſſauit, & ſubſecutum eſt ſecundũ ſilentiũ. Tunc ergo omnipotens verbũ Dei patris in carne veniens, rupit ſilentium, locutum eſt pacẽ, dedit gratiam, propoſuit miſericordiã, promiſit veniã: & cœperunt ægri currere ad medicũ, & quaſi magnis clamoribus, ſic pura fide cordis & vera confeſsione oris flagitare remedium. Hoc itaq; nunc in præſenti vita agitur, vt homo p gratiam Dei ſanitatem recipiat. Sed cùm plenam ſanitatem receperit, & ad illam fœlicitatẽ immortalitatis perductus fuerit, nõ erit amplius, quod petat. Et tunc ſequetur tertiũ illud beatũ ſilentium, quod nunquã habe-

habebit finem. Inter primũ & mediũ ſilentium multa ſonuerunt verba, inter mediũ & vltimũ ſilentium ſonat vnũ verbum. Multa verba fuerunt, *Ioan. 1.* multiplicia legis mandata, quæ per Moyſen data eſt. Vuum verbum eſt gratia Dei, quæ ꝑ Ieſum Chriſtũ facta eſt, vel potiùs Ieſus Chriſtus eſt. Moyſes famulus Dei multa verba, multos ſermones protulit: Deus pater vnũ verbũ, vnũ ſermonem miſit. Sed ſermones Moyſi omnipotentes non fuerunt, quia qđ dicebant, facere non potuerunt: & ideò tandem quandoq; in promiſsione deficiendo ſiluerunt: & tunc omnipotens verbum venit, ſermo Dei qui non ſolùm dixit, ſed quæcunq; dixit, immò quæcũque voluit, fecit. Iſte ſermo, iſtud verbũ adhuc loquitur, quandiù in fidelibus ſuis promiſsiones ſuas operatur. At cùm promiſſa impleuerit, quaſi tunc loqui ceſſabit: cùm autem promiſſa impleta fuerint, quia ampliùs quòd petatur nõ erit, fœlix in ſempiternũ ſilentiũ erit. Dum ergo medium ſilentiũ tenerent omnia. Benè omnia, hoc eſt non ſolùm illi, qui in petitione deſperabant, ſed & illi qui in promiſsione defecerant: *Nox myſticè.* & nox in ſuo curſu medium iter haberet. Nox etenim in ſacra ſcriptura aliquando ꝓ diabolo, aliquando pro membris eius .i. peccatoribus & iniquis, aliquãdo pro ipſo peccato, aliquando ꝓ præſenti vita accipitur. Per noctem ergo in hoc loco mortalis huius vitæ fluxus ſignatur, ſicut per diem alibi claritas vitæ perpetuæ. Nox iſta habet veſperã, dies illa habet auroram. *Veſpera.* Veſpera p̃ſentis noctis, fuit inclinatio *Aurora.* huius diei: aurora illius diei, inclinatio præſentis ſeculi. Veſpera huius noctis fuit, ex quo Adã peccauit, donec accepta mortis ſententia, à paradiſo pulſus, in tenebras huius mundi exijt. Aurora ſequentis diei, eſt à reſurrectione Chriſti vſq; in finem ſeculi: ergo iſta vita, nox eſt. Sed quis eſt curſus vitæ iſtius? Videamus quò currat. Per mortalitatẽ currit in mortẽ, ꝑ mortem currit in damnationem. Igitur vita mortalis deorſum currit, ſicut vita immortalis ſurſũ. Iter ſurſum eſt in cœlis, iter deorſum in inferis, iter medium ſtadiũ vitæ præſentis, quod naſcẽdo intramus, viuendo percurrimus, moriendo eximus. Quando ergo nox in ſuo curſu mediũ iter habuit, niſi quando mors vniuerſos, quos in ſtadio vitæ præſentis reperit, ſecum ad inferos traxit, & nemo adhuc mortalium ad vitam immortalium aſcendere potuit? Vel per noctẽ accipere poſſumus peccatum, quæ videlicet nox ab originali peccato cœpit, & per actualia cucurrit. Quando ergo poſt originalẽ præuaricationẽ, primũ præuaricatione naturalis legis, ac deinde ſcriptę legis præuaricatione ſuccedente, peccatũ ad ſummũ incrementũ venerat: quaſi nox in ſuo curſu medium iter habebat. Sed iſta nox vera luce apparente, mox deorſum vergere cœpit, & nunc quaſi quadã alterna mutatione paulatim decreſcens elongatur, quouſq; lux creſcendo ad plenã diem perueniat. Vide ergo ordinatiſsimũ diuinæ diſpenſationis conſiliũ. Quando omnis recuperãdę ſalutis ſpes perierat, mors omnia ſecum deorſum rapiebat, peccatũ ad ſumnũ venerat, tunc omnipotens ſermo liberandis mittitur, vt ampliùs diuinæ gratiæ munus cõmendetur. Venit, inquit. Quis? Vnde? Quò? Sermo altiſsimi, verbum Dei, vnicus patris, rex filius regis. De conſeſſu patris ad tolerantiam paſsionis. De æqualitate maieſtatis, ad patibulũ crucis. De ſede regali, ad officinã peccati. De lumine cœli vſque ad tenebras inferni. Sed nũquid ideò regnum perdidit? Immò eos, qui ſerui erant peccati liberans, vſque ad conregnandum ſibi ſublimauit. Et ideò fortaſsis à regalibus ſedibus venit, quia in domo patris eius manſiones multæ ſunt, & regnabunt cum illo in æternum, cùm acceperint regnũ quod paratum eſt ab initio ſeculi. *Ioan 14.* Vnicus enim regis erat, ſolus regnum habuit. *Matth. 25.* Sed quia ad conregnandum ſibi fratres adoptare venit, iam non à ſede regali, ſed à ſedibus regalibus venire debuit, quia regnum, ad quod vocãtur electi Dei, præparatum eſt ab initio ſeculi.

DOMINICA EADEM INTRA OCTAVAM.

Luc. XI.

In illo tempore: Erat Ioſeph & Maria mater Ieſu mirantes ſuper his, quæ dicebantur de illo. Et reliq. Homilia Origenis. Eſt autem decima ſexta in Lucam.

Congregemus in vnũ ea, quæ in ortu Ieſu dicta ſcriptaq; ſunt de eo, & tũc ſcire poterimus ſingula quæque digna eſſe miraculo. Quamobrẽ mirabatur & pater (ſic enim appellatus eſt Ioſeph, quia nutritius) mirabatur & mater ſuper omnibus, quæ dicebantur de eo. Quæ nã ergo ſunt, quæ de paruulo Ieſu fama diſperſerat? Paſtores erant in regione illa vigilantes, & obſeruantes cuſtodias noctis ſuper gregem ſuum. Venit angelus ſub ipſa hora natiuitatis Ieſu, & ait ad eos: *Luc. 2.* Annuncio vobis gaudium magnum, ite, & inuenietis infantẽ inuolutum pannis, & poſitũ in præſepio. Necdum angelus verba finierat, & ecce multitudo cœleſtis exercitus laudare cœpit & benedicere Deum. Cùm hoc paſtores trepidi perſpexiſſent, & angelus receſsiſſet ab eis, dixerunt ad inuicem: Eamus Bethleẽ, & videamus factum, quod Dñs oſtendit nobis. *Ibidem.* Venerunt, & inuenerunt paruulum. Tam illi, q̃ parentes videntes quæ facta fuerant, admirabantur. Super hoc & de Simeone ſcribitur, quod rumorẽ auxerit, & miraculi vel magna pars fuerit. Tenuit enim puerum in brachijs ſuis, & ait: *Nunc dimittis Domine ſeruum tuum in pace, ſecundum verbũ tuum, quia viderunt oculi mei ſalutare tuum.* Faſtigium, & vt ita dicam, culmen ſuper his, quæ iactabantur de Ieſu, & pater & mater illius mirabantur, ſermo Simeonis fuit. Non enim ſufficit

cit ei tenere paruulum, & ea quæ de ſemetipſo ſcripta ſunt proloqui, ſed benedixit patri illius & matri, & de ipſo quoq; prophetauit infante, dicens: *Ecce poſitus eſt hic in ruinam & in reſurrectionem multorum in Iſrael, & in ſignum cui contradicetur. Tuam quoq; ipſius animã pertranſibit gladius, vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes.* Quid ſibi vult hoc, qđ ait, Ecce poſitus eſt hic in ruinã & in reſurrectionẽ multorũ in Iſraël? Huic quid ſimile in Euangelio ſecundum Ioannem ſcriptũ reperi: In iudicium ego in mundũ iſtum veni, vt qui non vident, videant, & qui vident, cæci fiant. Quomodò ergo in iudicium venit, vt non vidẽtes de nationibus viderent: & qui priùs videbant de Iſrael, cæci fierent: ſic venit in ruinã & reſurrectionẽ multorũ. In aduentu .n. Dñi Saluatoris qui priùs ſteterant, corruerunt: & qui ceciderant, ſurrexerunt. Vna eſt hæc interpretatio de eo quod dictum eſt, Ecce hic poſitus eſt in ruinã & reſurrectionẽ multorum in Iſraël. Eſt autẽ & altius quid intelligendũ aduerſus eos vel maximẽ, qui contra conditorem latrant, & hinc inde de veteri teſtamẽto quæ nõ intelligunt teſtimonia congregantes, ſimpliciũ corda decipiunt. Aiunt enim: Ecce Deus legis & prophetarum, videte qualis ſit: Ego, inquit, occîdam & viuificabo, percutiã, & ego ſanabo, & non eſt qui eruat de manibus meis. Audiunt, Occidam, & non audiunt, Viuificabo, audiunt, Percutiã, & audire contemnunt, Et ego ſanabo. Iſtiuſmodi occaſionibus creatorẽ calũniantur. Igitur antequàm interpreter, quẽ ſenſum habeat, Ego interficiã & viuificabo, percutiã & ſanabo, opponã eis teſtimonium Euangelij, dicamq; aduerſum hæreticos. Innumerabiles quippe hæreſes ſunt, quæ Euangelium ſecundùm Lucã recipiunt. Si proptereà cruentus, & tantùm iudex crudelis eſt conditor, quia dicit: Ego interficiã & viuificabo, percutiam & ego ſanabo, manifeſtiſſimũ eſt & Ieſũ ipſius eſſe filium. Eadem ſiquidẽ de eo ſcripta ſunt: Ecce poſitus eſt hic in ruinam, & reſurrectionẽ multorum in Iſraël. Non in reſurrectionẽ tantùm, ſed & in ruinã. Si malũ eſt interficere, malũ ſit & in ruinã venire. Quid reſpondebunt? Vtrùm ne recedent à cultu eius, an quærent aliquam interpretationẽ, & ad tropologias confugient, vt & quòd in ruinam venerit, benignitatẽ magis ſonet, q̃ auſteritatem? Et quomodò iuſtum erit, quando quid in Euangelio tale reperitur, ad allegorias & nouas intelligentias confugere: quando verò in veteri teſtamento, ſtatim accuſare, & nullam explanationem, quanuìs probabilis ſit, recipere? Sed & hoc quod ſequitur, In iudicium ego veni in mundum iſtum, vt nõ videntes videant, & qui vident, cæci fiant: quãuis querant vt ediſſerant, implere non poterunt. Ego verò qui opto eſſe Eccleſiaſticus, & non ab hæreſiarcha aliquo, ſed à Chriſti vocabulo nũcupari, & habere nomen quod benedicatur ſuper terram, & cupio tam opere q̃ ſenſu & eſſe & dici Chriſtianus, æqualẽ & in veteri & in noua lege quæro rationem. Loquitur Deus, Ego interficiam. Habeo in me, quod volo libenter, vt ab eo interficiatur. Quando .n. vetus in me homo eſt, & viuo adhuc quaſi homo, cupio vt occîdat in me veterem hominẽ Deus, & viuificet me ex mortuis. Primus enim, ait, homo de terra terrenus, ſecundus homo de cœlo cœleſtis. Sicut portauimus imaginẽ terreni, portemus & imaginẽ cœleſtis. Secundùm hunc ſenſum intelligitur & illud: In iudicium ego veni in mũdum iſtũ, vt qui non vident videant, & qui vident, cæci fiant. Habemus in nobis oẽs homines & aſpectũ & cæcitatẽ. Adam & videbat, & non videbat. Eua quoq; antequàm aperirẽtur oculi eius, vidiſſe deſcribitur: Vidit, inquit, mulier lignũ, quia bonũ erat ad comedendum, & optimum oculis ad videndum, & tollens de fructu ligni comedit, & dedit viro ſuo, & comederũt. Igitur non erant cæci, ſed videbant. Deinde ſequitur: Et aperti ſunt oculi eorum. Ergo cæci fuerant, & non videbant, quorum oculi ſunt aperti poſteà. Sed qui benè antè viderant, poſtq̃ mandatũ Dei prętergreſsi ſunt, cœperunt videre malè, & aſpectũ obedientiæ ſubrepente delicto, poſteà perdiderunt. Ergo ego ſic intelligo & illud, quod dicit Dominus: Quis fecit mutũ & ſurdum, videntẽ & cæcum? non ne ego Dñs Deus? Eſt oculus corporis, quo terrena iſta cõcupiſcimus, oculus ſecundùm ſenſum carnis, de quo ſcriptura ait: Fuſtrà incedens, & inflatus ſenſu carnis. Cui habemus aliũ contrariũ meliorẽ, & diuina ſapientem: qui quia cæcus in nobis erat, venit Ieſus vt faceret eum videre, vt q̃ non videbant, viderent: qui autem videbãt, cæci fierent. Iuxta hunc ergo ſenſum, & hoc quod nunc in manibus habemus, intelligendum eſt, Ecce iſte poſitus in ruinam, & reſurrectionem multorum in Iſraël. Habeo aliquid in me, qđ malè ſtat, & peccati ſuperbia ſe erigit. Hoc cadat, hoc ſubruatur. Quod ſi ceciderit, id quod antè corruerat, ſurgens ſtabit. Interior homo meus quondã iacebat eliſus, exterior ſtabat erectus. Antequàm crederem in Ieſum, bonũ in me iacebat, malum ſtabat. Poſtquam ille venit, tunc quod in me malum fuit, corruit, & expletũ eſt illud, Semper mortificationẽ Ieſu in corpore veſtro circunferentes. Et illud: Mortificate membra veſtra quæ ſunt ſuper teram, fornicationẽ, immunditiã, luxuriã, idololatriam, veneficia &c. Horũ omnium vtilis ruina facta eſt. Et de hac ruina dicitur: Vbicunq; fuerit cadauer, illuc congregabuntur aquilæ. Cadauer quippe à caſu nomẽ accepit. Bona eſt hæc ruina, ad quam primùm venit Ieſus: nec poteſt facere reſurrectionem, niſi ruina p̃ceſſerit. Venit antè deſtruere, qđ in me malũ fuit, vt illo deſtructo & mortificato, cõſurgat in me, & viuificetur id quod bonũ eſt, vt conſequar regnũ cœlorum.

Ioan. 9.

Ad Chriſti aduentũ qui nã corruerint, & qui ſurrexerint.

Deut. 32.

Ioan. 9.

ITEM

ITEM DE EODEM HOMILIA ALIA EIVSDEM ORIGENIS: eſtque XVII. in Lucam.

Luc. 1.

LVcas ſcripſit: Spirituſſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſsimi obumbrabit tibi: propter hoc & quod natum fuerit ſanctum, vocabitur filius Dei. Et qui manifeſtè nobis tradidit, quoniam virginis filius fuit Ieſus, nec de humano conceptus eſt ſemine, iſte patrē eius Ioſeph teſtatus eſt, dicens: *Et erat pater illius & mater admirantes ſuper his, quæ dicebantur de eo.* Quæ igitur cauſa extitit, vt eum qui pater non fuit, patrem eſſe memoraret? Qui ſimplici expoſitione contentus eſt, dicet: Honorauit eū ſpirituſſanctus patris vocabulo, quia nutrierat Saluatorem. Qui autem altius aliquid inquirit, poteſt dicere: Quoniam generationis ordo à Dauid ad Ioſeph vſque deducitur, ne videretur Ioſeph fruſtrà nominari, quia pater non fuerat Saluatoris, vt generationis ordo haberet locum, pater appellatus eſt Domini. Admirabantur igitur pater illius, & mater ſuper his quę dicebantur de eo, tam ab angelo, quàm à multitudine cœleſtis exercitus, necnon & à paſtoribus. Omnia quippe hæc audientes, vehementiſsimè admirabantur. Deinde ſcriptura ait: *Benedixit eis Simeon, & dixit ad Mariam matrem eius: Ecce poſitus eſt hic in ruinam & reſurrectionem multorum in Iſrael, & in ſignum cui contradicetur. Et tuam ipſius animam pertranſibit gladius, vt reuelētur ex multis cordibus cogitationes.* Quomodò Saluator in ruinam & reſurrectionem multorum venerit, contemplandum eſt. Qui ſimpliciter exponit, poteſt dicere in ruinam eum veniſſe infidelium, & in reſurrectionem credentium. Qui verò curioſus interpres eſt, dicit eum nequaquam cadere, qui antè non ſteterit. Da mihi igitur qui fuit ille qui ſteterit, & in cuius ruinam Saluator aduenerit, necnon & eum q̃ conſurgat. Nam ille vtiq; conſurgit, qui antè corruerat. Videndum eſt itaque, ne fortè Saluator nō alijs atq; alijs in ruinam venerit, & in reſurrectionē, ſed ijſdem & in ruinā & in reſurrectionem venerit. In iudicium, ait, ego veni, vt qui non videbant videant, & qui videbant cæci fiant. Eſt enim alud in nobis quod videbat priùs, & poſteà videre deſiuit, & aliud quod non videbat, & poſteà videre cœpit. Verbi gratia: Nolo videre illis oculis, quibus anteà non videbam, & qui mihi poſteà reſerati ſunt: quoniam poſt inobedientiam Adam & Euæ oculi ſunt aperti, de quibus ſuperiori ſermone tractauimus. Nunc autem interpretandū, quid ſibi velit quod ait: *Ecce poſitus eſt hic in ruinam, & reſurrectionem multorum in Iſrael.* Me oportet primùm cadere, & cùm cecidero, poſteà bene ſurgere, ne Saluator mihi fuerit cauſa malæ ruinæ: ſed proptereà me cadere fecerit, vt conſurgam, & multò mihi vtilior fuerit ruina, quàm illud tēpus, quo videbar ſtare. Stabam enim peccato eo tēpore, quo peccato viuebā. Et quia peccato ſtabam, prima mihi vtilitas fuit vt caderem, & peccato morerer. Deniq; & ſancti prophetæ quando auguſtius aliquid contemplabantur, cadebant in faciē ſuam: proptereà autē cadebant, vt peccata per ruinā pleniùs purgarentur. Hoc ipſum & Saluator primū tibi cōcedit, vt corruas. Ethnicus eras? cadat in te ethnicus. Diligebas ſcorta? primū in te fortator intereat. Peccator eras? cadat in te peccator, vt poſsis dehinc reſurgere & dicere: Si commortui ſumus, & conuiuemus: & ſi conformes facti ſumus mortis, conformes erimus & reſurrectionis. Iſte igitur in ruinā & reſurrectionē multorū poſitus eſt in Iſrael, hoc eſt, in his qui plena poſſunt acie & ratione conſpicere Deum. *Et in ſignum cui contradicetur.* Omnibus, quæ narrat hiſtoria de Saluatore, contradicitur. Virgo mater eſt: ſignū eſt cui contradicitur. Marcionitæ contradicunt huic ſigno, & aiunt, penitùs eum de muliere non eſſe generatum. Ebionitæ contradicunt huic ſigno, dicentes eum ex viro & muliere ita natum eſſe, vt nos quoq; naſcimur. Habuit corpus humanū, & hoc ſignū eſt, cui contradicitur. Alij enim dicunt eum veniſſe de cœlis, alij tale quale nos corpus habuiſſe, vt ꝑ ſimilitudinē corporis, etiā corpora noſtra redimeret à peccatis, & daret nobis ſpē reſurrectionis. Reſurrexit à mortuis, & hoc ſignū eſt cui contradicitur, quomodò reſurrexerit, & vtrùm ipſe, & talis, qualis mortuus eſt, an certè in melioris ſubſtantiæ corpus reſurrexerit. Et eſt infinita cōtentio, alijs dicentibus fixuram clauorum Thomæ monſtrauit in manibus ſuis, alijs è regione tranctantibus, ſi idem corpus habuit, quomodò clauſis ingreſſus eſt oſtijs, & ſtetit? Vides igitur, vt argumētis varijs etiā reſurrectionis eius quæſtio concitetur, vt ſint in ſignum cui contradicetur. Ergo & hoc, quod prophetarum ore ꝓdictum eſt, puto ſignū eſſe, cui contradicitur. Sunt .n. plures hæretici, qui aſſerunt eum à prophetis penitùs non eſſe prædictū. Et quid me neceſſe eſt multa perſequi? Omnia quæ de eo narrat hiſtoria, ſignū eſt cui contradicitur: non ꝙ cōtradicant hi qui credūt in eū (nos quippe ſcimus omnia eſſe vera quæ de eo ſcripta ſunt) ſed q̃a apud incredulos vniuerſa, quę de eo ſcripta ſunt, ſignū ſit cui cōtradicitur, deinde Simeon ait: *Et tuam ipſius animā pertranſibit gladius.* Nulla docet hiſtoria, beatā Mariā ex hac vita gladij occiſione migraſſe, ꝓſertim cùm non anima, ſed corpus ſoleat ferro interfici. Vnde reſtat intelligi gladiū illum, de quo dicitur: Et gladius eſt in labijs eorum, hoc eſt, dolorem dominicæ paſsionis eius animam pertranſiſſe, quæ etſi Chriſtū, vtpotè Dei filiū ſpōte propria mori, mortemq; ipſam nō dubitaret eſſe deuicturum, ex ſua tamen carne pro-

Ioſeph cur dictus pater ſaluatoris.

Chriſtus vt in ruinam & reſurrectionē venerit multorum.

Ioan. 9.

Stare peccato quid ſit.

2. Tim. 2.

Saluatori à quibus contradicatur.

Ioan. 20.

Pſalm. 58.

Gladius doloris.

creatum, non ſine doloris affectu videre potuit crucifigi. Nam & ferrum, quod animam Ioſeph *Pſal. 104.* pertranſiſſe canitur, nullum meliùs, quàm dura tribulatio mentis intelligitur. *Vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes.* Cogitationes erant malę in hominib. quæ propterea reuelatæ ſunt, vt prolatæ in mediũ perderentur, & interfectæ atque emortuæ, eſſe deſinerent, & occideret eas ille, qui pro nobis mortuus eſt. Quandiù enim abſconditæ erant cogitationes, nec prolatæ in medium, impoſsibile erat eas penitùs interfici. Vnde & nos ſi peccauerimus, debemus dicere: peccatum meum notum tibi feci, & iniquitatẽ *Confeßio peccatorũ:* meã non abſcondi. Dixi, annunciabo iniuſtitiã meam Domino. Si enim hoc fecerimus, & reuelauerimus peccata noſtra, nõ ſolùm Deo, ſed & his, q̃ poſſunt mederi vulneribus noſtris atque Peccatis, delebũtur peccata noſtra ab eo, qui ait: *Eſai. 44.* Ecce delebo vt nubem iniquitates tuas, & ſicut caliginẽ peccata tua. Poſt Simeonis prophetiam, quia neceſſe erat vt mulieres etiã ſaluarẽtur, venit prophetiſſa mulier, de qua ſcribitur: *Et erat Anna prophetiſſa, filia Phanuel de tribu Aſer.* Quàm pulcher ordo, nõ venit ante virũ mulier, ſed priùs venit Simeon, qui apprehendit infantẽ, & tenuit in brachijs ſuis: deinde mulier, cuius nõ ſunt quidẽ verba digeſta, ſed generaliter dictum eſt, ꝙ confeſſa ſit Domino, & locuta de eo omnibus, qui expectabant redemptionem Iſraël. Et iuſtè ſancta mulier ſpiritũ prophetãdi meruit accipere, quia longa caſtitate, longisque ieiunijs ad hoc culmen aſcenderat: Videte mulieres teſtimoniũ Annæ, & imitamini illud ſi quando vobis euenerit, vt perdatis viros: conſiderate quid de ea ſcriptum ſit: *Septem annis vixit à virginitate ſua cum viro ſuo, & reliqua.* Propterea prophetes fuit. Neq; enim vtilibet & fortuitò ſpiritusſanctus habitauit in ea. Bonũ eſt & primũ, ſi qua poteſt virginitatis gratiam poſsidere. Si autẽ hoc non potuerit, ſed euenerit ei, vt perdat virũ, vidua perſeueret. Quod quidẽ non ſolùm poſt mortem viri, ſed etiã dum viuit ille, debet habere in animo, vt etiam ſi nõ euenerit, voluntas ipſius & propoſitum à Deo coronetur, & dicat: Hoc voueo atq; promitto, ſi mi- *Votum continentiæ.* hi humanũ aliquid (quod nõ opto) contigerit, nihil aliud faciã, quàm incontaminata & vidua perſeuerem. *Et vt perfecerunt omnia ſecundùm legẽ Domini, reuerſi ſunt in Galilæam, in ciuitatem ſuam Nazareth.* Prætermiſit hoc loco Lucas, quæ à Matthæo ſatis expoſita nouerat, Dominũ videlicet poſt hæc, ne ab Herode necandus inueni- *Matt. 2.* retur, in Aegyptũ à parentibus eſſe delatũ, defunctoque Herode ſic demum Galilæã reuerſum, Nazareth ciuitatẽ ſuam inhabitare cœpiſſe. Solent .n. Euangeliſtæ ſinguli ſic omittere quædam, quę vel ab alijs cõmemorata viderint, vel ab alijs cõmemoranda in ſpiritu ꝓuiderint, vt continuata ſuæ narrationis ſerie, quaſi nulla ꝑtermiſiſſe videantur, quæ tamẽ alterius euangeliſtæ cõſiderata ſcriptura, quo loco tranſilita fuerint, diligens lector inueniat. *Puer autem creſcebat & confortabatur, plenus ſapientia, & gratia Dei erat in eo.* Notanda deſtinctio verborũ, quia Dñs noſter Ieſus Chriſtus in eo, ꝙ puer erat, .i. habitum humanæ fragilitatis induerat, creſcere & cõfortari habebat: in eo autem, ꝙ etiam verbũ Dei, & Deus æternus erat, nec confortari indigebat, nec habebat augeri. Vnde rectiſsimè ſapientia plenus & gratia perhibetur. Sapientia quidẽ, quia in ipſo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Gratia autẽ, quia eidẽ mediatori Dei & hominũ, homini Ieſu Chriſto magna gratia donatũ eſt, vt ex quo homo fieri cœpiſſet, perfectus eſſet & Deus. Cui ſimile eſt, ꝙ Ioannes ſcribit eum plenũ gratia & veritate, eandẽ ipſe diuinitatis excellentiã, veritatis, quã Lucas ſapientiæ nomine commendans.

DE EADEM DOMINICA,
HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Erat Ioſeph & mater Ieſu mirantes ſuper his, quæ dicebantur de illo. Luc. 2.

QVare autem pater eius dicatur Ioſeph, in ſequentib. Euangeliſta oſtendit, dicens: Et ipſe Ieſus incipiens, quaſi annorũ traginta, vt putabatur, filius Ioſeph. Non igitur in rei veritate, ſed in hominum opinione erat Ieſus filius Ioſeph. *Et benedixit illis Simeon, & dixit ad Mariam matrem eius: Ecce poſitus eſt hic in ruinam, & in reſurrectionem multorum in Iſrael, & in ſignũ, cui contradicetur.* Hoc eſt enim, quod de ſeipſo Dñs ait: In iudicium ego veni in hunc mundũ, vt qui non vident, videant: & qui vident, cæci fiant. Illis enim in ruinam poſitus eſt Dominus, qui eius ſigno contradicunt: illis verò in reſurrectionẽ, qui eius ſigna & prodigia venerantur & credunt: quoniam illi in interitum ruunt, iſti autẽ ad gloriam reſurgunt. Quod enim de virgine natus eſt, magnum & inauditum eſt ſignũ. Huic autẽ ſigno nos credimꝰ, Iudæi contradicunt. Reſurrexit, cœlos aſcendit: & hoc quidẽ ſignum eſt. Sunt autem & multa alia ſigna, quæ fecit Dominus Ieſus, quibus infideles contradicunt & excæcantur, fideles credunt & illuminantur. Sic igitur poſitus eſt, alijs in ruinam, & alijs in reſurectionem. *Et tuam ipſius animam pertranſibit gladius, vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes.* Tuam, inquit, ipſius animã pertranſibit gladius. Gladius vtiq; ſpiritus, qui eſt verbum Dei, vt tibi ex multis cordibus reuelentur cogitationes, quas nemo niſi Spirituſancto reuelante cognoſcere poteſt. Vt enim de alijs taceamus, ipſas filij ſui cogitationes eam cognouiſſe ex eo intelligere poſſumus, quòd ad nuptias vocata, hoc qđ ille facere diſponebat, ipſa vt faceret, admonebat, dicens: Vinum non habent,

habent. Cui quum ille reſponderet: Quid mihi & tibi eſt mulier? nondum venit hora mea: ipſa gladio ſpiritus per eam tranſeunte futura prænoſcens, ait miniſtris: Quodcunq; dixerit vobis, facite. Hoc enim illa non dixiſſet, ſi cogitationes eius non cognouiſſet: Tale igitur hoc fuit, ac ſi beatæ Mariæ virgini dixiſſet Simeon: Ecce dixi tibi, quæ mihi de filio tuo reuelata fuerant, non à meipſo loquutus ſum. Spiritus enim me docuit, gladius ipſius per me tranſiuit, & mea viſcera penetrauit, qui per te quoq; tranſiturus eſt, vt legis & prophetarum conſilia & occulta myſteria te cognoſcere faciat. Poſſumus autẽ & per hunc gladiũ, quo non corpus, ſed anima vulneratur, immenſum illum dolorem intelligere, quo Virgo beatiſsima de morte vnigeniti filij ſui vulnerata & percuſſa eſt. *Vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes.* Chriſti námque paſsio multorum cordium cogitationes & ſecreta myſteria reuelauit: quoniam prophetarum dicta, cogitationes, & ſcripta ibi reuelata & conſummata ſunt. Quis .n. niſi Chriſtus paſſus
Pſalm. 21. eſſet, intelligere poſſet quid propheta cogitaſſet, quum diceret: Foderunt manus meas & pe-
Pſalm. 3. des meos, & dinumerauerunt omnia oſſa mea? Itemq; : Ego dormiui & ſomnũ cepi, & reſurrexi, quoniam Dominus ſuſcepit me. Sunt autẽ & alia multa nobis quidẽ reuelata, quæ ideò Iu-
Apoc. 5. dæi intelligere non poſſunt, quia ſuper Chriſto dicta nõ credunt. Vnde in Apocalypſi, quum beatus Ioannes omniũ prophetarũ librũ ſignatũ vidiſſet, multumq; fleret, quod nemo eum aperire potuiſſet, dictum eſt ei: Noli flere: ecce vicit leo de tribu Iuda, radix Dauid, aperire librum, & ſoluere ſeptẽ ſignacula eius. Qua in re manifeſtũ eſt, omniũ prophetarũ cogitationes
Matt. 27. & occulta myſteria Chriſti paſsione reuelata eſſe. Et hoc quidem velum templi ſignificauit, quod eo moriente ſciſſum eſt, vt omnibus apparerent ſancta ſanctorum. *Et erat Anna prophetiſſa, filia Phanuel, de tribu Aſer. Hæc proceſſerat in diebus multis, & vixerat cum viro ſuo annis ſeptem à virginitate ſua. Et hæc quidẽ vidua erat vſq; ad annos octogintaquatuor, quæ non diſcedebat de templo, ieiunijs & orationibus ſeruiens nocte ac die. Et hæc ipſa hora ſuperueniens confitebatur Domino, & loquebatur de illo omnibus, qui expectabant redemptionem Hieruſalem.* Hæc igitur mulier venerabilis, cuius nobilitas extollitur, continentia laudatur, ætas cõmendatur, religio prædicatur, idonea valdè & digna erat, quæ Dei filio teſtimonium perhiberet. Tales enim non minùs, quàm viri, in teſtimonium ſuſcipiuntur. *Et vt perfecerunt omnia ſecundùm legem Domini, reuerſi ſunt in Galilæã, in ciuitatem ſuam Nazareth.* Sic enim ſcriptũ eſt in lege Domini, vt mulier pro maſculo offerat
Leuit. 12. Domino par turturum, aut duos pullos columbarũ. Talem igitur hoſtiã offerre debuit virgo Maria, per quam caſtitas et humilitas figuratur, quæ inter omnes mulieres & caſtior ſemper & humilior extitit. Et benè quidẽ nõ ſingula, ſed paria obtulit, quę non corpore tantùm, ſed corpore & anima caſta & humilis erat. Qualiter autem hæc animalia offerri debeant, in Leuitico aperitur. Multa hoc in loco ſcribit Mattheus Euãgeliſta, quæ Lucas prætermittit: ſicut econtrà omnia hæc, quæ hucuſq; Lucas narrauit, prætermiſit Matthæus. Admonitus enim in ſomnis Ioſeph, vt Matthæus ait, ſeceſsit cum puero in
Aegyptũ, & erat ibi vſq; ad obitum Herodis, Matt. 2.
Defuncto autẽ Herode redijt in Galilæam, &, ſicut hîc ſcribitur, habitauit in ciuitate Nazareth. *Puer autem creſcebat & confortabatur, plenus ſapientia, & gratia Dei erat in illo.* Secundùm humanitatem nanq; creſcebat, quia ſecundũ humanitatẽ puer erat. Diuinitas autẽ creſcere nõ poterat, quia vbiq; eſt, & omnia continet. Quotieuſcunq; igitur creſcit, vel confortatur, vel tale aliquid agit, omnia ad hominem referantur.

IN SOLENNITATE CIRCVNCISIONIS DOMINI IN EPIſtolam illam, quam quidam hodie legunt ex cap. 2. ad Titum, Apparuit gratia &c. concionem exegeticam habes ſuprà in ipſa Natiuitate Domini. Alij legunt Epiſtolam ex cap. 3. ad Galatas: eam nunc explicabimus.

PRæclara eſt huius diei ſolennitas, qua Chriſtus paruulus non paruo dolore cœpit pro nobis fundere ſanguinem ſuum, circunciſus ex legis præſcripto, cui ſe per omnia ſemper libentiſsimè ſubmiſit corporaliter, vt abolita illa carnis circunciſione, nos cordibus circũcidamur, & efficiamur veri Iſraëlitæ, nõ litera, ſed ſpiritu. Poſtquã enim Chriſtus venit plenitudo legis, iã nõ ſub illa lege, ſed ſub gratia ſumus, qua ex ſeruitute peccati, vnde lex illa liberare non potuit, in filiorum Dei libertatẽ vindicati, peccati reliquias & ipſam peccãdi libidinẽ debemus in nobis circũcidere, id eſt, ſanctis exercitijs magis ac magis eneruare, vt etſi ſentiatur in nobis ſæua peccati tyrannis, non tamẽ vnquam regnet peccatũ in nobis.
Quod quidem noſtris viribus non poſſumus, Phil. 4.
ſed omnia poſſumus in eo, qui nos cõfortat, cuius gratiã debemus continenter implorare, nihil fidentes viribus noſtris, nec tamen interim omittẽtes, quæ noſtrarũ ſunt partiũ: Qui enim creauit nos ſine nobis, vt rectè ait ſanctus Auguſtinus, non iuſtificabit nos ſine nobis. Adſit enim oportet ex parte noſtra liberi conſenſus arbitrij, qui adiutus ope gratiæ, accommodet ſe ad omnem Dei voluntatem exequendã: idq; odeò, vt etiã in adultis ad baptiſmũ venientib. nec ipſe baptiſmus poſsit expiare peccata, quibus peccãdi volũtas deliberata inhæret. Namq; ad ipſum quoq; baptiſmũ accedentib. iã adultis, ineſſe debet odiũ veteris vitæ, & propoſitũ no-

nouæ. Hinc ergo intelligimus per Chriſti gratiam, quam mirè prædicat Apoſtolus in Epiſtola ad Romanos & Galatas, vnde huius diei lectio ſumpta eſt, liberatos quidem nos eſſe à lege Moſaica & diabolica ſeruitute, ſed non ita tamen, quin ſimus legi Chriſti & virtutũ ſtudio obnoxij: & ſic quidem ab illa graui legaliũ obſeruationũ ſarcina exoneratos, vt tamen nihilominùs perpetim nobis pugnandum ſit aduersùs machinamenta carnis, mundi & diaboli: quibus niſi viriliter reſiſtamus, Chriſtus prodeſſe nobis non poteſt. Quod nimirum aduertere debent, qui Epiſtolam ad Romanos & Galatas legunt, vt earum verba nõ ſuo prauo ſenſui, ſed ſuum ſenſum illarum genuinæ menti ac intelligentiæ cogant obtemperare. Sed iam huius diei Epiſtolam tractemus, quæ non caret ſuis difficultatibus: quanquam non vbiq; hodiè legitur. Ait ergo Apoſtolus: *Priuſquam veniret fides, ſub lege cuſtodiebamur, concluſi in eam fidem, quæ reuelanda erat.* Promiſsio facta Abrahæ, quòd in ſemine eius benedicẽdi eſſent omnes gentes, legem anteceſsit: ſed interim vt ad illam promiſsionem capeſſendã nonnihil præpararẽtur eius hæredes, lex diuinitùs promulgata eſt, non quæ ad illam promiſsioné capeſcẽdã eos ꝑ ſe redderet idoneos, ſed quæ ſuis quibuſdã velut carceribus .i. præceptorum repagulis & pœnarum cõminationib. à peccatis eos arceret, & in officio contineret, ſicque non modò non aboleret promiſsionem, ſed magis ac magis illi ipſos præpararet. Siquidem propter tranſgreſsiones poſita, vt in hunc locũ inquit D. Hieronymus, magis eos arguit peccatores, quibus poſt repromiſsionem in cuſtodiã, & vt ita dicam, in carcerem data eſt: vt quia per arbitrij libertatem noluerant innocẽtes expectare promiſſum, legalibus vinculis præpediti, & in ſeruitutem mandatorum redacti, cuſtodirẽtur in aduentũ futuræ in Chriſto fidei, quæ finẽ repromiſsionis adferret. Hæc ille. D. Ambroſius hunc locum ita exponit: Hoc eſt, quod dicit Apoſtolus: Antequàm veniret Saluator, ſub legis cuſtodia agebamus, ne peccaremus, vt veniente promiſsione digni eſſemus. Hac enim ſpe lex tutos præſtabat nos, vt venienti Chriſto offerret nos, id eſt, Iudæos. Ita Ambroſius. *Itaq; lex pædagogus noſter fuit in Chriſto, vt ex fide iudificemur.* Solent pædagogi adhiberi pueris, vt laſciuiens refrænetur ætas. Itaq; & Moyſi lex, ait diuus Hieronymus, populo laſciuiendi ad inſtar pædagogi ſeuerioris appoſita eſt, vt cuſtodiret eos, & futuræ fidei præpararet: quæ poſtquam venit, & credidimus in Chriſtũ, iam non ſumus ſub pædagogo. Hæc ille. Quòd autẽ hìc dicitur lex pædagogus in Chriſto, intelligendũ eſt, ad Chriſtum, quia ad illũ Iudæos remittebat. *Vt & fide iudificemur.* Quid igitur? Non habebant priſci illi Iudæi fidem? Certè ſine fide impoſsibile eſt placere Deo. Et tamen dubium

Gen. 22.

Lex cur promulgata.

Hieron.

Ambroſ.

Heb. 11.

non eſt per multos ex illis placuiſſe Deo. Habebant ergo fidem etiã illi: ſed tũ fides vmbris & figurarũ inuolucris velabatur, quæ in Euangelio demũ eſt reuelata: habebant illi fidẽ implicitã, vt vocant, nos explicitam. Vt, inquit, *ex fide iuſtificemur.* Num ſola fide? Sed quî tandem iuſtificet fides informis, quę charitate deſtituta, et propterea mortua eſt? Iuſtificat ergo fides, ſed citra dubiũ cum charitate coniuncta: ſicq; ſentiendũ eſt in baptiſmo, vbi ſine vllis præcedentibus meritis gratìs omninò iuſtificamur, cum fide pariter ſpem et charitatẽ infundi, nec nobis imputari tantùm iuſtitiam, ſed re vera conferri & communicari. Quæ verò poteſt eſſe iuſtitia, vbi nõ ſit fides, ſpes, charitas? Immò nõ dubitat diuus Auguſtinus dicere, vna Dei charitate verè iuſtum eſſe, quicunq; iuſtus eſt. Idemq; ad Bonifacium ſcribens contra 2. Epiſtolas Pelagianorum, Si in hac vita, inquit, pio nemine dubitante, quantò ampliùs diligimus Deũ, tanto ſumus vtiq; iuſtiores: quis dubitet piam veramq; iuſtitiam, cùm fuerit dilectio Dei perfecta, tunc perfici? Sequitur: *At vbi venit fides, iam non ſumus ſub pædagogo.* Poſtquàm Chriſti gratia in libertatem vindicati ſumus, & ex ſeruis facti filij, iam nõ timore ducimur ad obſeruandam legem, ſed amore. Vnde D. Ambroſius locum hunc interpretans, ita ſcribit: Sub Pædagogo qui agit, poteſtatis ſuæ non eſt. Paruulus enim & lubricus ad peccandum, ſub Pædagogi cura habetur. Veniente autem Chriſto, qui quaſi de minorib. facit maiores, liberati de poteſtate pædagogi, ꝑ ablutioné peccatorũ facti ſumus filij Dei, cum eſſemus ſerui peccati. Hæc ille. Itaq; Chriſti gratia imbuti, nõ iam ſpiritu ſeruitutis ducimur, ſed vltrò facimus volũtatẽ Dei. Hoc enim charitatis eſt, quæ diffunditur in cordibus noſtris per ſpiritumſanctum, qui datus eſt nobis in baptiſmo: Atq; idcirco danda opera eſt omnibus è religione Chriſtianis, vt charitatis gratiam modis omnibus, ſi fortè peccando amiſſa eſt, recuperent, & eam piorum exercitatione operum in ſe magis magisq; augmentent. Hæc enim virtus dura omnia prorſus leuia reddit, nec eſt amanti quicquam difficile. Nec tamẽ frangantur animo, q ſe ſentiunt pronos in vitia, modò adſit bona voluntas, qua velint & ſtudeãt vitijs reluctari, etiamſi nõ ſemper cedat ex ſentẽtia. Nõ omnia poſſumus omnes, nec oẽs ęquè ſumus ad pugnã armati. Hoc vnũ curãdũ omnib. eſt, vt etiãſi interdũ ex infirmitate labi cõtingat, non hæreamus in peccatis, ſed ꝑ pœnitentiã mox ad Dominum cõuerſi, inſtauremus bonæ volũtatis propoſitũ, & ita ad vltimũ vſq; ſpiritum in lucta contra vitia perſiſtamus: nec dubitemus, quin eiuſmodi aduersùm peccata cõflictus ſpecies ſit nõ imfima martyrij. Sed Apoſtolũ porrò audiamus: *Omnes enim filij Dei eſtis per fidem, quæ eſt in Chriſto Ieſu.* Hoc iam non ad Iudæos tantùm, ſed etiam ad gentiles referen-

De tri. & grã. cap. 3.

Lib. 3.

Rom. 5.

rendum eſt: qui tametſi ſub lege ceu pædagogo non fuerunt, tamen per fidem in Chriſtum id adepti ſunt, vt ipſi quoque vocentur, & ſint filij Dei, non qualis ille vnicus ex natura, ſed vt adoptiui per gratiā. Vbi ſanè habet quiſq; nō fallaciter Chriſtianus, vnde poſsit non immeritò gloriari, quòd ſit filius præpotentis Dei. Atque ab hac dignitate neminem vel paupertas, vel generis humilitas, vel corporis imbecillitas excludit: omnibus hæc gratia ex æquo offertur: quia non eſt acceptor perſonarum Deus, & vt diuus Ambroſius ait, Apud Deum nulla diſcretio perſonarum eſt, niſi morum & vitæ, vt homines vnius fidei, meritis diſtinguantur, non perſonis. Sequitur: *Quicunque enim in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis.* Chriſtum induere, nihil eſt aliud, quàm omni virtute ornari. Sicut ergo in baptiſmo virtutes diuinitùs nobis infuſas accepimus, & Chriſtū induimus, ita debem⁹ per omnē vitā ſoliciti eſſe, vt tam præclara Dei munera in nobis magis atq; magis augeamus, vbi tametſi neceſſe eſt labor vt haud mediocris non raro ſentiatur, tamen auidi futuræ beatitudinis & immenſæ illius gloriæ ſi fuerimus, moleſtiam omnem facilè deuorabimus. Quid verò turpius, quàm cùm Chriſtum indutus ſis, vt ab illo degeneres, & eius contempta gratia, diaboli te rurſus ſimilem effici malis, factus vitiorū vile mancipium? Quod tamen heu paruipendunt plerique omnes è religione Chriſtiani, in quorum vita non Chriſtus, non Chriſtiana pietas vlla, ſed deploratiſsima dæmonum ac vitiorum ſeruitus conſpicitur: quaſi verò ludus ſit Chriſti precioſo ſanguine ab illa immani ſeruitute eſſe liberatum. Porrò cùm hæc gratia indiſcriminatim omnibus parata ſit, rectè addit Apolus: *Non eſt Iudæus, neque Græcus: non eſt ſeruus, neque liber: non eſt maſculus, neque fœmina.* Quæ verba diuus Hieronymus exponens: Nec Iudæus, inquit, idcircò melior eſt, quia circunciſus eſt: nec gentilis ideò deterior, quia præputium habet: ſed pro qualitate fidei, vel Iudæus vel Græcus melior ſiue deterior eſt. Seruus quoque & liber, non conditione ſeparatur, ſed fide: quia poteſt & ſeruus libero eſſe melior, & liber ſeruū in qualitate fidei præuertere. Maſculus ſimiliter & fœmina fortitudine & imbecillitate corporum ſeparantur, cæterùm fides pro mentis deuotione cenſetur, & ſæpè euenit, vt & mulier viro cauſa ſalutis fiat, & mulierem vir in religione præcedat. Cùm autem ita ſe res habeat, & tota diuerſitas generis, conditionis & corporum Chriſti baptiſmate & indumento illius auferatur, omnes vnum ſumus in Chriſto Ieſu. Hæc ille. Diuus Auguſtinus ita ſcribit in hunc locum: In fide non eſt diſtantia Iudæi, neque Græci: non ſerui, neque liberi: non maſculi & fœminæ. In quantùm enim omnes fideles ſunt, omnes vnum ſunt in Chriſto Ieſu.

In 3. cap. ad Galatas.

Chriſtum induere quid ſit.

Ad Galat.

Et ſi hac facit fides, per quam in hac vita iuſtè ambulatur, quāto perfectiùs atq; cumulatiùs id ſpecies ipſa factura eſt, cùm videbimus facie ad faciem? Nam nunc quanuis primitias habentes ſpiritus, qui vita eſt, propter iuſtitiam fidei, tamen quia adhuc mortuum eſt corpus propter peccatum, differentia iſta vel gentium, vel conditionis, vel ſexus iam quidem ablata eſt ab vnitate fidei, ſed manet in cōuerſatione mortali, eiuſque ordinem in huius vitæ itinere ſeruandum eſſe & Apoſtoli præcipiunt: qui etiam regulas ſaluberrimas tradunt, quemadmodùm ſecum viuant pro differentia gentis Iudæi & Græci: & pro differentia conditionis, domini & ſerui: & differentia ſexus, viri & vxoris, vel ſi qua talia cætera occurrunt: & ipſe prior Dominus, qui ait: Reddite Cæſari, quæ Cæſaris ſunt: & Deo, quæ Dei ſunt. Alia ſunt enim, quæ ſeruamus in vnitate fidei, ſine vlla diſtantia: & alia in ordine vitæ huius tanquam in via, ne nomen Dei, & doctrina blaſphemetur, &c. Sequitur: *Omnes enim vos vnum eſtis in Chriſto Ieſu.* Quare vnum? Quia vnius corporis membra. Erubeſcant hìc, qui audent quemlibet quantumuis extremę ſortis Chriſtianum contemnere. Si enim ille membrū Chriſti eſt, quis illum niſi impius poteſt habere contemptui? Si verò vnum ſumus, cur non alij alios pro viribus iuuamus? vt nihil dicam de illis, qui fratres ſuos vel in rebus, vel in corporibus lædunt, quos certum eſt alienos prorſus eſſe à vita, quæ in Chriſto Ieſu & per corpus eius myſticum diffunditur. Si enim viuerent de ſpiritu Chriſti, cum paterentur vtiq; & gratificarentur pro viribus membris omnib. corporis myſtici Domini noſtri Ieſu Chriſti. Tandem addit Apoſtolus: *Si ergo vos chriſti, ergo ſemen abrahæ eſtis, ſecundùm promiſsionē hæredes.* Chriſtus enim cùm ſecundùm carnem ſit filius Abrahæ, & nos per gratiam Chriſti fratres, ergo nos quoque non ſecundùm carnem, ſed ſpiritualiter ſemen Abrahæ ſumus, participes nimirum promiſsionis, quæ facta eſt Abrahæ. Itaque hæredes ſumus vitæ æternæ per Chriſti gratiam, qui nos ſibi fecit cohæredes, & omnib. nobis obtemperantibus ſibi, vt ait ad Hebræos Apoſtolus, factus eſt cauſa ſalutis æternæ. Si igitur hæredes ſumus ſecundū ſpem vitæ æternæ, quid obſecro terrenis inhiamus? Cras forſitā aut perēdiè morituris, cur non vana iſthæc contemnimus, & ad eam properamus hæreditatem, quam habemus nobis repoſitam in cœlis? Ecce filius Dei hodiè ſe legi ſubdit, circunciſus ſecundùm legem, vt nos corde circunciſi diſcamus ſuſpirare cœleſtia. Id igitur accuratè faciamus. Non deerit nobis conantibus gratia paruuli Ieſu, cui cum patre & Spiritu ſancto eſt omnis honor & gloria in ſecula ſeculorum,

AMEN.

Matt. 22.

Heb. 5.

IN

IN CIRCVNCISIONE DOMINI, SERMO BEATI Ambroſij Epiſcopi, lib. 2. in Lucam.

CIrcunciditur itaque puer. Quis eſt iſte puer, niſi ille de quo dictum eſt: Puer natus eſt nobis, filius datus eſt nobis? Factus eſt enim ſub lege, vt eos, qui ſub lege eſſent, lucrifaceret. Siſtitur autem in Hieruſalem. Quid ſit autem in Hieruſalem ſiſti Domino, dicerem, niſi in Eſaiæ cõmentis antè dixiſſem. Circunciſus enim vitijs, Dominico dignus iudicatur obtutu, quia oculi Domini ſuper iuſtos. Vides omnem legis veteris ſeriem fuiſſe typũ futuræ: nam & circunciſio purgationem ſignificat delictorum. Sed quoniam prona quadam cupiditate peccandi, humanæ carnis & mentis fragilitas inextricabilibus vitijs implicatur, eò per octauam circunciſionis diem culpæ totius futura purgatio, reſurrectionis pręfigurabatur ætate. Hoc eſt enim illud: Quia omne maſculinum adaperiens vuluam, ſanctum Domino vocabitur. Verbis enim legis promittebatur virginis partus: & verè ſanctus, quia immaculatus. Deniq; ipſum eſſe, qui lege ſignetur, in eundem modum ab angelo repetita verba declarant: Quia quod naſcetur, inquit, ſanctum, vocabitur filius Dei. Non enim virilis coitus, vuluæ virginalis ſecreta reſerauit: ſed immaculatum ſemen inuiolabili vtero ſpirituſſanctus infudit. Solus eſt enim per omnia ex natis de fœmina, ſanctus Dominus Ieſus, qui terrenæ contagia corruptelæ immaculati partus nouitate non ſenſerit, & cœleſti maieſtate depulerit. Nam ſi literam ſequamur, quomodò ſanctus omnis maſculus, cùm multos ſceleratiſſimos fuiſſe non lateat? Nunquid ſanctus Achab? Nunquid ſancti pſeudoprophetæ, quos ad Eliæ preces vltor cœleſtis iniuriæ ignis abſumpſit? Sed ille ſanctus, quem in figura futuri myſterij, pia diuinæ legis præſcripta ſignabant, eò quòd ſolus ſanctæ Eccleſiæ virginis ad generandos populos Dei immaculatæ fœcunditatis aperiret genitale ſecretum. Hic ergo ſolus aperuit ſibi vuluam. Nec mirum: hic enim dixerat ad Prophetam: Priuſquàm te formarem in vtero, noui te, & in vulua matris ſanctificaui te. Qui ergo vuluam ſanctificauit alienam, vt naſceretur propheta, hic eſt, qui aperuit matris ſuæ vuluam, vt immaculatus exiret.

Eſai. 9. *Gal. 4.* *Ambroſij commentaria in Eſaiam.* *Pſal. 37.* *Exod. 13.* *Num. 8.* *Ier. 1.*

IN EADEM SOLENNITATE, SERMO D. CYPRIANI Epiſcopi & martyris, ex libro de Cardinalibus operibus Chriſti.

DE RATIONE CIRCVNciſionis.

INter omnia teſtamenti veteris ſacramenta nihil circũciſione ſolennius antiqua celebrauit religio, nec tantùm in Hebræos, ſed etiã in Phœnices & Arabes hæc traditio inoleuit. Reliquæ gentes tam mandatum quàm factum irrident, et Deo minimè adſerunt conuenire, vt ſaluatoris benignitas plagis infantium delectetur, & immeritos in ipſo vitæ initio periculo mortis addicat. Hoc de bono Domino ſentire, qui neminem vult perire, abſurdum & irrationabile iudicant. Nec eis tamẽ omnia reliqua ſacrificia ſunt horrori, ſed in multis naturalem legem ſequentes, expiationũ retinent inſtrumenta, & immolant victimas, & incendunt adipes, & cum odoramentis & libaminibus fundunt coram Deo vota & preces. Legimus Iob Dei teſtimonio approbatum, iugibus ſacrificijs occupatum, nec legimus circũciſum. Et poterant eſſe eo temporum diuerſis in locis multi viri inſignes, qui iuſtitię Dei ſubiecti: hoc ſigno carebant: licèt filius Eſau & Iſmaël putandum ſit huius traditionis non fuiſſe expertes. Verùm cùm opus iſtud & antiquitas commendet, & iubentis authoritas, inquirenda eſt tanti myſterij ratio, quæ Abrahæ ſpecialiter & ſemini eius tanto pondere mandata eſt, vt quiſquis in illa gente huius ſigni careret differentia, ethnicus, non Iudæus reputaretur, & à titulo filiorum Iſraël abraderetur proſcriptus. Hoc cùm octaua die iuſſum ſit celebrari, & nomen circunciſio aptari, intimatum eſt his, qui digni ſanctorum conſortio cenſebantur, ꝙ eorum nomina ſcriberentur in cœlis, & æternæ beatitudinis, quam poſt vitæ huius ſeptimanã octaua conſequitur, hæredes fierent & conſortes, quicunq; vitæ innocentia & cœlibatus ſanctimonia ſeſe Domino conſecraſſent. Tenera itaq; infantia huiuſmodi erat imbuẽda doctrina, & ante concupiſcibiles motus, quos peccatũ meruerat, miſerabili pœnæ & ineuitabili vindictę etiã in paruulis adhibenda erat ſeueritas: & antequàm ebulliret ſartago libidinũ, prouiſum eſt ventilabrum, quo refrigerari poſſet & extingui depopulatricis flammæ vagus ardor, & vniuerſa perluſtrans incendium. Ideoq; dolor voluptati, & ſanguini delectationis ſanguis tormenti opponebatur, vt in primis elementis diſcerent paruuli, ſemper propriæ memores ſectionis, contraria curare contrarijs, & ad cohibẽdos refrænandosq; turpitudinum appetitus, neceſſarium eſſe ſale corroſorio carnis perfricare pruritus, & ſemper recrudeſcẽtes deſiccare putredines. Ad hoc corpus ſuũ mortificabat Apoſtolus, non tamen circuncidens illud ſeminarium membrum, ſed totũ ſe crucifigens, & omnibus

Iob. 1.

nibus extraordinarijs motibus opponés cauterium, vſq; adeò corpus ſuum redigens in ſeruitutem, vt diceret: Viuo autem iam non ego, viuit verò in me Chriſtus. Cuius facti æmulatores, erubeſcimus in pudendis, & detecto ſectoq; confuſionis operculo, quanuis conſcientia teſtis ſemper nobis exponat ſcaturientes intus peccati inſidias, nec internum vitare poſsimus iudicium, viriliter tamen ſtandum eſt, & rationis authoritate increpandi ſunt titillatorij ſenſus, & ſummoperè vigilandum eſt, ne ſequatur aſſenſus. Intra nos pudor iſte aboleri omninò nõ poteſt: quia nec totum hoc membrum, ſed anterior eius portio iuſſa eſt circũcidi. Res ſanè maxima eſt, ſi non egrediatur foras huius contagio corruptelæ, & inſaniens beſtia corrupti anhelitus catenis ferreis in vltimis animæ receſsibus alligetur, intusq; fractis dentibus, ſeipſam concupiſcentia captiua maſticet & corrodat. Manet itaq; erubeſcentia propter ſenſum, vt q. in agone contendit, ſciens circuncisionis myſterium, ab omnibus ſe abſtineat, quæ poſſunt huic flammæ miniſtrare fomentum. Nec tamẽ peremptoria eſt contendentibus, ſed probatoria huius ſenſualitatis colluctatio tam veterna: ſed inſtitutum eſt certamẽ inter ſpiritũ & carnem, vt victor homo peccati & pœnæ, poſt triumphos ſolennes coronetur in gloria, ſine infeſtationibus deinceps liber à peccato & pœna. Hanc verecundiam poſt præuaricationem vanitati ſubiecta, nõ volens anima pertulit, & vim ſuſtinet inquietudine perurgente, & inuolũtarijs motibus fatigata, infœlicitatis ſuæ deplorat miſeriam, liberari de corpore mortis huius deſiderans, & pacifici tranquilliq; ſtatus à Deo poſtulat libertatem. Quotidiano ſanè conflictu ſpiritus & caro luctantur, & cauſatur ratio aduersùs domeſticum malũ, quod ita intra ſe exerceat regnum, quaſi natura ſit vitium, & ſecũ traxerit creatio prima peccatum. Hoc vtique prima non ſentit conditio, ſed ſecutum eſt trãſgreſſorẽ ſupplicium, & adhæſit indiuidua pœna peccato, de quo erubeſcent, quicunque mundo corde regem in decore ſuo videre deſiderãt. Quis in tam aſsiduis illuſionibus nõ confundatur? Quis non in tantis contumelijs erubeſcat? Fomes quippe huius mali intus in tenebroſis receſsibus latitans, vt viderit animam aliâs occupatam, & minùs ad ſui circunſpectionem ſolicitam, irruptionibus vehementibus erumpit, & blanditijs venena ſupponens, pudicitiæ puritatem inopinatis inuadit aſſultibus. Ideoq; pudibundus homo nuditatem ſuam operit, & fœditatem confuſus occultat. His rediuiuis vulneribus, ſemper hac ſanie illitis, neceſſaria eſt per omnem huius vitæ ſeptimanam iugis reſecatio putredinum, & continua circuncisio cicatricum. Et in cæteris quidem membra omnia imperio rationis obediunt, & arbitrij retinent libertatem: hîc verò vbi Babyloniæ fornax exarſerit, & quaſi pice & naphta cõſperſi libidinũ ebullierint appetitus, inflammata caro libertatis priuatur honore, in tantum vt rebellia mẽbra, velit nolit, in motus nefarios audacter exurgant. Præcedebant olim integumenta rerum ſignificantia abolitionẽ peccati, & ad perfectionem inchoata tendebant. Nec hoc ſacramentũ cõſuetudini antiquæ ſubtrahere voluit Chriſtus: & licèt non eſſet in hoc tempore neceſſarium, tamen ne antiqua religio prorſus reprobaretur, in ſe voluit circuncisionis aptari ſignaculum. Sanè originale peccatum, quod à primis parentibus in totam generis huius ſucceſsionem defluxit, omni tempore aliquibus remedijs oportuit expiari, licèt vim plenam ſignificantia non habuerit, donec ad rem ipſam ventum eſt, quæ figurarum operiebatur velamine. Et licèt ſacramentorum arcana omnibus non paterent, virtus tamen & effectus eorum ignorari non poterat: quia ab Adam vſq; ad Noë ſacrificia Deo conſtat fuiſſe accepta, quæ vſque ad illud tempus ſine legis diſtinctione, diuinitùs inſpirata inſtitutione, primi homines celebrarent. Illa verò ſacrificia aut in animalium ſanguine, aut aliarum oblationum incenſionibus agebantur: non quòd fumo aut mortibus pecorum delectaretur Deus, ſed vt intelligeretur immutabile iudicium, & prolata ab initio ſententia in peccatum. Immutabile decretum ab æterna lege exierat, concupiſcentiâ affligi, & morte peccatorẽ puniri: nec poterat plagis exteriorib⁹ remedium aliqd' ſubuenire, quin ſtimulus carnis ſine vlla exceptione colaphizaret infirmũ, & vſq; ad diſſolutionẽ mors importuna perſequeretur captiuũ. Et mors quidẽ carnis concupiſcentiarum interſecabat ludibria, nec poterat vltrà peccare illud, quod erat putredini ac diſſolutioni prædeſtinatum & datum: ſed ſupererat poſt mortẽ carnis animæ labor & afflictio ſpiritus, nec poterat vlla ratione illa abſolui damnatio, niſi morti omniũ vita omniũ ſubueniret, & pro generali morbo gratiæ Dei ſingulare propinaret antidotum. Hoc antiquũ redemptionis noſtræ conſiliũ ſanctis patribus reuelauit Deus, voluitq; vt paulatim aſſueſcerent homines paſsioni, & morti neceſſariæ voluntariæ mortis opponerent libamentũ, & pœnam in medelam, & ſuppliciũ in remediũ commutarent. Huius oblationis doctrinã ſacrificia continebant antiqua, & incenſiones, & mortes huius conſummationis gratiam præſignabant. Propter hoc cùm iã fidei tempora propinquarent, imperata eſt circuncisio, & pars illa corporis, in qua eſt voluptatum ſeminarium, & libidinis officina, iuſſa etiam in paruulis amputari, vt proprij primitias ſanguinis ei, qui totũ ſanguinem ſuum oblaturus erat, offerrẽt, & communia ſingulorum ſacrificia ſingulare præcederent holocauſtum. Vbi verò Chriſtus Dominus venit, de quo in capite libri ſcriptũ erat, vt

Gal. 2. — *Vitandæ occaſiones libidinum.* — *Concupiſcẽtia carnis, pœna præuaricationis.* — *Circunciſio perpetua.* — *Remedia perpetua aduerſus peccatum originis.* — *Circunciſio cur inſtituta.* — *Pſalm. 39.*

vt morte ſua patris voluntatem impleret, ceſſarunt ſacrificia: nec iam truncationem præputij Euangelium imperauit, ſed circuncisionem cordis, & omnẽ tam membrorũ quàm affectionũ petulantiã gladio ſpiritus reſecari, immutabili decreto mandauit. Et tantæ dignitatis illa vna redẽptoris noſtri fuit oblatio, vt vna ad tollenda mũdi peccata ſufficeret, qui tanta authoritate in ſancta introiuit in ſanguine ꝓprio, vt deinceps nulla ſupplicantiũ poſtulatio ſanguine indigeret alieno. A diebus igitur viſitationis noſtrę regnũ cœlorũ vim patitur, nec iã in expoliatione carnis circunciſio agitur, ſed ſpiritus ſancti virtute vetuſtatis antiquæ ſanies expurgatur.

Heb. 9.

DE EODEM FESTO,

Luc. 2.

In illo tempore: Cùm conſummati eſſent dies octo, vt circuncideretur Puer, vocatum eſt nomẽ eius Ieſus. Homilia Venerabilis Bedæ presbyteri, Tom 7. in Homilijs Hiemalibus de ſanctis.

SAnctam venerandamq́; præſentis feſti memoriam, paucis quidẽ verbis Euangeliſta cõprehendit, ſed non pauca cœleſtis myſterij virtute grauidam reliquit. Expoſita nanq; natiuitate Dominica (cuius gaudia mox angeli dignis laudibus extulerunt, paſtores deuota viſitatione celebrarunt, oẽs qui tunc audiere, mirati ſunt, nos quoq; pro modulo noſtro, ꝓ vt potuimus, proximè Domino largiẽte cõgruis miſſarũ, hymnorumq́; ſolẽnijs exegimus) ſubiunxit atq; ait: *Et poſtquàm cõſummati ſunt dies octo, vt circũcideretur Puer, vocatum eſt nomen eius Ieſus. Quod vocatum eſt ab angelo, prinſquã in vtero conciperetur.* Hęc ſunt feſtiuitatis hodiernæ gaudia venerãda. Hæc ſacræ ſolẽnitas diei. Hæc illa ſupernæ pietatis munera ſacroſancta, quæ fideliũ cordibus cõmẽdans Apoſtolus, ait: Quia vbi venit plenitudo tẽporis, miſit Deus filiũ ſuum factũ ex muliere, factũ ſub lege, vt eos q̃ ſub lege erant redimeret, vt adoptionẽ filiorũ reciperemus. Magna nãq; diſpẽſatione pietatis, ad redemptionẽ generis humani Deus pater, nõ angelũ, nõ archangelũ, ſed filiũ ſuũ vnigenitũ mittere dignatus eſt. Quẽ quia in diuinitatis ſuę ſpecie videre nequiuimus, magna rurſum dilectionis arte prouidit, vt hũc factũ ex muliere, hoc eſt, ex maternæ carnis ſubſtantia, ſine virili admixtione cõceptũ, ad humanos verũ hominem ꝓferret aſpectus, q̃ in diuina virtute ac ſubſtãtia manẽs ꝑ omnia quod erat, verã naturæ mortalis infirmitatẽ, quã nõ habebat, indueret. Et vt nobis neceſſariã obediendi virtutẽ ꝑcipuo cõmendaret exẽplo, factũ ſub lege filiũ ſuũ miſit Deus in mundũ, nõ quia ipſe legi quicquã debeat, qui vnus magiſter noſter, vnus eſt legislator & iudex, ſed vt eos q̃ ſub lege poſiti, legis onera portare nequiuerãt, ſua cõpaſsione iuuaret, ac de ſeruili conditione, quæ ſub lege erat, ereptos, in adoptionẽ filiorũ, quæ ꝑ gratiã eſt, ſua largitate reduceret. Suſcepit ergo circunciſionẽ lege decretã in carne, qui abſq; omni prorſus labe pollutionis apparuit in carne: et qui in ſimilitudine carnis peccati, nõ aũt in carne peccati aduenit, remediũ, quo caro peccati conſueuerat mũdari, nõ reſpuit: ſicut etiã vndã baptiſmatis, qua nouę gratię populos à peccatorũ ſorde lauari voluit, ipſe nõ neceſsitatis, ſed exẽpli cauſa ſubijt. Scire etenim debet fraternitas veſtra, quia idẽ ſalutiferæ curationis auxiliũ circũciſio in lege cõtra originalis peccati vulnus agebat, qđ nũc baptiſmus agere reuelatæ gratiæ tẽpore cõſueuit, excepto ꝙ cœleſtis regni ianuã necdũ intrare poterãt, donec adueniẽs benedictionẽ daret qui legem dedit, vt videri poſsit Deus deorũ in Sion: Tãtum in ſinu Abrahæ poſt mortẽ beata requie cõſolati, ſupernæ pacis ingreſſum ſpe fœlici expectabant. Qui .n. nunc ꝑ Euangeliũ ſuum terribiliter ac ſalubriter clamat, Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu, non poteſt introire in regnũ Dei: ipſe dudũ ꝑ legẽ ſuã clamabat: Maſculus cuius ꝑputij caro circũciſa nõ fuerit, peribit anima illa de populo ſuo, quia pactũ meum irritũ fecit .i. quia pactũ vitæ in paradiſo hominib. mãdatum Adã ꝑuaricãte tranſgreſſus eſt, in quo peccauerunt oẽs, peribit de cœtu ſanctorũ, ſi nõ fuerit ei remedio ſalutari ſubuẽtũ. Vtraq; ergo purificatio, & circuncisionis videlicet in lege, & in Euãgelio baptiſmatis, tollẽdę ꝑuaricationis primæ gratia poſita eſt. Et ne cui ſeculi labẽtis ætati ſuperni reſpectus munera deeſſent, illi quoq;, qui à mũdi exordio vſq; ad tempora datæ circũciſionis, vel poſt datã circũciſionẽ de alijs nationibus Deo placuerũt, vel hoſtiarũ oblationibus, vel ſola certè fidei virtute ſuas ſuorumq́; animas creatori cõmendãtes, à primi reatus vinculis abſoluere curabãt. Sine fide .n. impoſsibile eſt placere Deo. Et ſicut aliâs ſcriptũ eſt: Iuſtus aũt ex fide viuit. Sed veniens in carne Dei filius, qui ſolã carnis naturã, nullã aũt peccati cõtagionẽ traxit de Adã, & qui ſpiritus ſancti virtute de virgine cõceptus & natus eſt, nullo eguit munere gratiæ renaſcẽtis, vtrũq; purificationis genus ſubire dignatus eſt, & circũciſus videlicet à parẽtib. octaua die natiuitatis, & triceſimo ætatis anno baptizatus à Ioãne. Imò etiam tertiũ ſalutaris hoſtię munus ipſe tẽpli Dñs pro ſe nõ reſpuit offerri: cuius die dehinc triceſima tertia, Dño opitulãte, veſtra charitas auditura ſimul eſt & celebratura myſteriũ. Cũcta, inquã, & legalis, & Euãgelicæ purificationis genera, q̃ nullo indiguit, Dñs ſuſcipere nõ deſpexit, vt & cõſummãdę iã legis decreta ſuo tẽpore doceret eſſe ſaluberrima, & aduenietis Euãgelij cunctis fidelibus oſtẽderet æquè ſubeũda remedia. Sed & hoc, ꝙ eodẽ die ſuæ circũciſionis nomẽ vt Ieſus vocaretur accepit, ad imitationẽ priſcæ fecit obſeruationis, quã ex eo credimus ſumptã, ꝙ Abra-

Miſſarum ſolennia.

Gal. 4.

Obediẽtia nobis in Chriſto cõmendata.

Effectus circunciſ.

Pſal.

Ioan.

Gen.

Rom.

Heb.

Habac.

Luc.

Abrahã patriarcha, qui primus circũciſionis ſacramentũ in teſtimoniũ ſuæ magnæ fidei,& diuinæ ad eum promiſsionis accepit, eodẽ die ſuæ ſuorumq; circunciſionis, etiã nominis amplificatione ſimul cũ cõiuge ſua benedici ꝓmeruit, vt qui eatenus Abram, pater excelſus dictus eſt,
Gen 17. deinde Abraham.i. pater multarũ gentium vocaretur, quia patrẽ, inquit, multarũ gentiũ conſtitui te. Quæ fideliſsima ꝓmiſsio tam latè per orbem iã patet impleta, vt etiã noſipſi de gentibus ad fidei illius deuotionẽ vocati, ipſum nos
Gal 3. patrẽ ſpiritualiter habere gaudeamus, dicente etiã nobis Apoſtolo: Si autem vos Chriſti, ergo ſemẽ Abrahę eſtis, ſecundũ ꝓmiſsionẽ hæredes. Et Sarai, inquit, vxorẽ tuã nõ vocabis Sarai, ſed Sara, id eſt, nõ principem meã vocabis, ſed principẽ, videlicet apertè docens, vt eã, quæ tantæ fidei particeps & ſocia facta eſt, nõ propriè principẽ ſuæ domus, ſed abſolutè principem .i. omniũ rectè credentiũ fœminarũ vocaret & intelligeret eſſe parentẽ. Vnde B. Petrus Apoſtolus credentes de gentibus fœminas, ad humilitatis,
1. Pet. 3. caſtitatis & modeſtię virtutẽ prouocãs eiuſdem matris noſtræ Saræ debita cum laude meminit. Sicut Sara, inquit, obediebat Abrahæ, dominũ eũ vocãs, cuius eſtis filiæ benefacientes,& nõ timentes vllam perturbationem. Hæc dilectionẽ veſtrã, fratres, admonere curauimus, vt ſinguli veſtrũ meminerint, etiam ſeipſos percepta fide Chriſti cũ patriarchis nominis excelſi meruiſſe cõſortiũ, ſeq; percepta in Chriſto purificatione baptiſmi ſalutaris, deriuatũ à nomine Chriſti
Eſai. 65. gaudeãt mutaſſe cognomẽ,& hoc vſq; ad finem
Acto. 4. firmũ intemeratumq; ſeruare contendant, gaudentes in ſe illud Eſaię vaticinium eſſe cõpletũ: Et ſeruos ſuos vocabat nomine alio: hoc eſt, nomine Chriſtiano, quo nunc oẽs ſerui Chriſti ſe delectantur inſigniri. Neq; .n. nomen aliud ſub cœlo datũ eſt hominibus, in quo nos oporteat ſaluos fieri. Vnde Propheta cõſequenter adiungit: In quo q benedicendus eſt ſuper terrã, benedicetur in Deo, amẽ. Dicit & aliàs de eodẽ, mul-
Eſai 62. tiplicãdã etiã de gentibus Eccleſiam alloquens: Videbunt gentes iuſtum tuum, & cuncti reges
Eſai. 9. inclytum tuum: & vocabitur tibi nomẽ nouũ, quod os Dñi locutum eſt. Quare autẽ puer qui natus eſt nobis,& filius qui datus eſt nobis, Ieſu, .i. ſaluatoris nomen acceperit, non expoſitione
Matt. 1. vt à nobis poſsit intelligi, ſed ſolicita ac vigili eget intentione, vt etiã nos poſsimus eiuſdẽ nominis participatione ſaluari. Legimus quippe
Pſal 202. angelo interpretãte, qa ipſe ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum. Et indubitãter credimus ac ſperamus, quia qui à peccatis ſaluat, ipſe etiã à corruptionibus, quæ ob peccata cõtigerũt & ab ipſa morte ſaluare nõ omittit, Pſalmiſta teſtãte, qui ait: Qui ꝓpitius fit omnibus iniquitatib. tuis, qui ſanat oẽs languores tuos. Di-
Cor. 13. miſsis quippe omnib. iniquitatibus noſtris, ad integrum oẽs lãguores noſtri ſanabuntur, cùm reſurrectionis gloria apparente, nouiſsima inimica deſtructa fuerit mors. Et hæc eſt vera ac plenaria noſtra circunciſio, cùm in die iudicij cunctis ſimul animæ carnisq; corruptionib. exuti, mox peracto iudicio ad vidẽdum perpetuò creatoris noſtri faciẽ, aulã regni cœleſtis ingredimur, qđ eſt typicè paruulos circũciſos ad tẽplum Dñi Hieroſolymã cum laudibus hoſtiarũ munus acceptabile deferre. Vera etenim circunciſione purgatus, tẽplum Dñi cum muneribus ingreditur, q gloria reſurrectionis ab omni labe mortalitatis excoctus, cum bonorũ fructibus operum, ſupernæ ciuitatis gaudia ſempi- Pſal. 115.
terna ſubit, Dirupiſti, inquiens, vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiã laudis. Vota mea Dño reddã in atrijs domus Dñi, in conſpectu omnis populi eius, in medio tui Hieruſalẽ. Quod deſide- Sex mũdi
ratiſsimum tempus cœleſtis introitus, illa dies ætates.
octaua, qua circunciſio celebratur, indicat. Sex etenim ſunt huius ſeculi ætates, notiſsimis temporum diſtinctæ articulis, in quibus ꝓ Deo laboribus inſiſtere, & ꝓ adipiſcenda requie ſempiterna ad tẽpus operari neceſſe eſt. Septima eſt ætas, nõ in hac, ſed in alia vita quieſcentium vſq; ad tẽpus reſurrectionis animarum. Octaua aũt ætas, ipſe eſt dies reſurrectionis ſine vllo temporis fine beatã, quãdo vera omnimodò circunci- Sap. 9.
ſionis gloria coruſcãte, nõ vltrà corpus qđ corrũpitur aggrauat animã, nõ terrena inhabitatio deprimit ſenſum multa cogitãtẽ: ſed corpus iã incorruptibile lætificat animã, & ſubleuat cœleſtis inhabitatio totũ hominẽ, viſioni ſui cõditoris inhærentem. Cuius æterni diei beatitudinẽ propheta in illo, cuius ſuprà meminimus, Pſal. 102.
pſalmo cõſequenter exponit animã ſuã ipſe & oẽs interioris ſui hominis affectus ad benedicẽdum Dominũ recordãdasq; oẽs retributiones eius, excitãs, Qui redimit de interitu, inquit, vitã tuã, qui ſatiat in bonis deſiderium tuum, qui coronat te in miſeratione & miſericordia: renouabitur ſicut aquilę iuuentus tua. Et ideò neceſſe eſt, fratres chariſsimi, vt qui ad huius pulcherrimæ renouationis quaſi ſummę circũciſionis deſideramus ꝑmia pertingere, curemus interim primitiuę circunciſionis & renouationis, Ephes. 4.
quæ quotidianis virtutum exercitationibus fit, ſubire remedia. Deponamus ſecũdum priſtinã cõuerſationẽ veterẽ hominẽ, q corrũpitur ſecũdùm deſideria erroris, renouemur ſpiritu mẽtis noſtræ, & induamus nouũ hominẽ, qui ſecũdũ Deũ creatus eſt in iuſtitia & ſanctitate veritatis. Neq; audiẽtes circũciſionẽ, in vno corporis no- 2. Cor. 7.
ſtri mẽbro nos caſtigare ſufficere credamus: ſed ſicut idem alibi monet Apoſtol. Mũdemus nos ob omni labe & inquinamento carnis & ſpiritus, perficiẽtes ſanctificationem in timore Dei: Relegamus Acta Apoſtolorũ, videamus beatiſſimum protomartyrẽ Stephanũ Iudæis ſe cum Dño perſequentibus terribiliter intonantem: Acto 7.
Duri ceruice,& incircũciſi cordib.& aurib. vos

ſemper ſpiritui ſancto reſtitiſtis. Si ergo incircũciſi cordib. & aurib. ſunt, qui ſpiritus ſancti monitis reſiſtunt, eſt vtiq; cordiũ & auriũ circunciſio. Et ſi eſt cordiũ & auriũ, eſt & omniũ exterioris interiorisq; hominis noſtri ſenſuũ. *Incircũciſi oculis, Ioã. 8.* Qui .n. viderit mulierẽ ad concupiſcendum eã, qui habuerit oculos ſublimes, huius incircunciſus eſt viſus. *Auribus.* Quib⁹ voce veritatis dicitur: Qui ex Deo eſt, verba Dei audit: ꝓpterea vos nõ auditis, q̃a ex Deo nõ eſtis, incircunciſi ſunt aurib. *Lingua, Manibus.* Incircunciſi lingua & manib. quorum os locutũ eſt vanitatẽ, & dextera eorum dextera iniquitatis. Qui loquuntur pacẽ cum ꝓximo ſuo, mala autẽ ſunt in cordib. eorũ, & dextera eorũ repleta eſt muneribus. *Guſtu, Eſa. 5.* Incircunciſi ſunt guſto, quos propheta redarguit, dicens: Væ qui potentes eſtis ad bibendũ vinum, & viri fortes ad miſcendã ebrietatẽ. *Olfactu, Tactu.* Incircunciſi olfactu & tactu, q̃ vnguento & varijs ſunt delibuti odoribus, qui ſequuntur amplexus meretricis, aſpergentis cubile ſuum myrrha, & aloë, & cinamomo. *Greſsibus: Pſal. 11.* Incircũciſi greſſibus, de quibus Pſalmiſta cõmemorat: Contritio & infœlicitas in vijs eorum, & viã pacis non cognouerunt. *Verè circũciſi.* At qui omni cuſtodia ſeruãt ſuũ cor, qui auertũt oculos ſuos ne videãt vanitatẽ, qui ſepiunt aures ſuas ſpinis, ne audiãt linguam nequã, qui guſtãt & vidẽt, q̃ ſuauis eſt Dñs, quã beatus vir, qui ſperat in eo, qui cuſtodiunt vias ſuas, vt nõ delinquãt in lingua ſua, qui donec ſuperẽſt halitus in eis, & ſpiritus Dei in narib. eorum nõ loquuntur labijs iniquitatẽ, nec lingua eorũ meditatur mendaciũ, qui leuãt manus ſuas ad mãdata Dei, quæ diligunt, qui ab omni via *1. Cor. 10.* mala ꝓhibent pedes ſuos, vt cuſtodiãt verbum *Ioſu 3.* Dei, iſti omnes ſenſus ſuos petra ſpiritualis ex*1. Cor. 10.* ercitij oſtendunt ſe habere circunciſos. Petrinis quippe cultris circuncıſionem fieri legimus. Petra autẽ erat Chriſtus, cuius fide, & ſpe, & charitate, nõ ſolùm in baptiſmate, ſed in omni prorſus actione deuota purificantur corda bonorũ. Quæ & ipſa quotidiana circuncıſio noſtra .i. cõtinua cordis mundatio, ſemper octauæ diei ſacramentum celebrare non deſiſtit, quia nos in exemplũ Dominicæ reſurrectionis, quę octaua die .i. poſt ſeptimã ſabbati facta eſt, ſanctificare cõſueuit: vt quomodò ſurrexit Chriſtus à mortuis per gloriã patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus, præſtante Deo, qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

DE EODEM FESTO, HOmilia Euſebij Emeſeni.

Gen. 17. *Poſtquam conſummati ſunt dies octo, vt circũciderentur puer, vocatũ eſt nomẽ eius Ieſus, &c. Luc. 2.*

Nobis, nõ ſibi, circunciditur Dominus. Sicut .n. nobis natus eſt, nobis baptizat⁹ & paſſus, ita & nobis eſt circũciſus. *Rom. 4.* Primus Abrahã circunciſus eſt, de quo Apoſtolus ait, Quia ſignum accepit circunciſionis, ſignaculũ iuſtitiæ fidei. Data eſt igitur circũciſio, nõ vt peccata tolleret, qđ baptiſmi proprium eſt, ſed vt aliquid ſignificaret, & quadã differentia Iudæorum populum ab alijs gentibus ſepararet. *Rom. 2.* Quanuis itaq; propter mandati tranſgreſsionẽ, quicunq; olim nõ circuncideretur, dãnabatur: nemo tamen ꝑ circũciſionem iuſtificabatur. Vt .n. Apoſtolus ait: Circunciſio quidem prodeſt, ſi legem obſerues: ſi aũt ꝑuaricator legis ſis, circunciſio tua ꝑputiũ facta eſt. Non .n. qui in manifeſto Iudæus, neq; ea quæ in manifeſto in car- *Circũciſ. in ſpiritu.* ne circunciſio, ſed qui in abſcondito Iudæus, & circunciſio cordis in ſpiritu: non litera. Magnũ igitur aliquid ſignificat circunciſio, & tã magnum aliquid, vt quicunq; eo modo circunciſus nõ fuerit (vt interim de paruulis taceamus) ſaluari non poſsit. De hac .n. circunciſione ſcriptũ *Gal. 5.* eſt: Circuncidite corda veſtra, & nõ corpora veſtra. De carnis verò circũciſione Apoſtolus ait: Ego Paulus dico vobis, ſi circuncidamini, Chriſtus vobis nihil proderit. Hæc .n. circunciſio in *Rom. 10.* Chriſto completa eſt, in quo & aliæ legis cæremoniæ cõſummatę ſunt. Finis .n. legis Chriſtus, ad iuſtitiã omni credenti. Ideò .n. ipſe circunciſus eſt, vt legem cõpleret, & bonã eſſe oſtẽderet, eiusq; nobis ſignificationem cõmendaret. Vnde *Matt. 26.* et ea nocte, qua traditus eſt, cum diſcipulis agnũ comedit, & mox quid ſignificaret, oſtẽdit, dum panem & vinum benedicens, ait: Accipite & comedite: hoc eſt corpus meum. Et bibite ex hoc oẽs: hic eſt calix noui teſtamenti, qui ꝓ vobis & ꝓ multis effundetur. Et hoc ſacramentum tunc ab eo & modò cõpletũ, neq; vlteriùs ſecundũ literã agendum eſſe vel intelligendum, ꝓtinus oſtendit, dicens: Amen amen dico vobis, nõ bibã amodò de hoc genimine vitis, donec bibã illud vobiſcum nouũ in regno Dei. Sic igitur vetus teſtamẽtũ cõpleuit & cõfirmauit, literæ finẽ impoſuit, & ſpirituali nouæq; intelligẽtię principatum Dñs tribuit. Cõſummata eſt ergo lex *Luc. 21.* atq; pertranſijt, ſed ſecundum literã: manet aũt ſemperq; manebit, ſecundum ſpiritualẽ intelligentiã. Vnde ipſe Dñs ait: Cœlum & terra tran- *Matt. 5.* ſibunt, verba aũt mea nõ ꝑteribunt: Itẽq;: Amen amen dico vobis, vnũ iota neq; vnus apex præteribit ex lege, donec omnia cõpleãtur. Et Iudæi quidẽ in vno mẽbro circuncidũtur, quare tamẽ circuncidãtur, non intelligunt: Chriſtiani verò *Chriſtiani verò circũciſi.* quid circunciſio ſignificet intelligentes, nõ vnũ tãtum, ſed omnia mẽbra circuncidunt, nõ pellis inciſione, ſed totius ſuperfluitatis abiectione. Qui .n. non occidit, non mœchatur, non furtum facit, non mentitur, non concupiſcit rẽ proximi ſui, qui nulli nocet, nulli iniuriã facit, vana audire, vel videre, vel cogitare nõ appetit, iſte interiùs & exteriùs perfectè circunciſus eſt. Hoc *Luc. 12.* autẽ illa circunciſio Iudæorũ ſignificat: ſine hac illa ſignificatione inutilis eſt. Si .n. intelligerẽt quid ſignificet, Sint lumbi veſtri ꝓcincti (hæc eſt .n. illius circunciſionis expoſitio) non ſe fortaſsè vlteriùs inutiliter vulnerarẽt. Hæc eſt igitur ſecunda

cunda circunciſio, de qua ad Ioſue Dñs ait: Fac tibi cultros lapideos,& circũcide ſecundò filios Iſrael. Et paulò pòſt: Hæc eſt igitur cauſa ſecũdæ circunciſionis, quia populus qui ꝑ quadraginta annos in deſerto natus fuerat,circunciſus non erat. Quare ergo ſecunda circunciſio dicitur,vel quare ſecundò circuncidi dicuntur,qui priùs circunciſi nõ erant? Secundus.n.ad primũ refertur, neq; ſine primo ſecundus dici poteſt.

Circũciſio carnalis. *Spiritualis.*

Sit igitur prima circũciſio carnalis, ſecunda verò ſpiritualis. Prima Iudęorum,ſecunda Chriſtianorum. Prima eorum,qui Iordanẽ tranſierunt:ſecunda eorum,qui Iordanẽ non tranſierunt. Populus.n. iſte, qui in deſerto natus fuerat (de quo modò dicitur, vt ſecundò circuncidatur)tunc priùs circunciſus eſt,poſtquam Iordanem tranſiuit.Quoniã non illã circunciſionẽ ſignificabat,q̃ fit ante baptiſmum,ſed illã, q̃ fit poſt baptiſmũ.

Iordanis typus baptiſmi.

Iordanis.n. baptiſmũ ſignificat, in quo Dominus baptizatus eſt,qui veri baptiſmi principiũ & formã dedit. Et illa igitur circunciſio,q̃ fit ante baptiſmum, & illa q̃ fit poſt baptiſmũ,pœnitentiã ſignificat. Solebant enim ſancti his, qui baptizandi erãt,pœnitentiã imponere,& illa quidem erat prima circunciſio. Quid eſt.n. circũciſio,niſi vitiorũ & peccatorũ abiciſio? Poſtq̃ verò baptizati ſunt.i. poſtquã Iordanẽ tranſierunt (baptizari.n.hoc eſt Iordanem tranſire) tunc ſecunda circunciſio ſequitur. Sed quare dico ſecundã? Toties.n. circunciditur homo,quoties poſt peccatũ ad pœnitẽtiã redit. Qui ſi nunquã peccaret, nunquã poſt baptiſmũ vel circũciſione,vel pœnitentia indigeret.

Ioan. 1. *1. Cor. 10.* *Pſal. 136.*

Quoniã aũt niſi ꝑ Chriſtũ,peccata nõ tolluntur, (ipſe eſt.n. agnus Dei,qui tollit peccata mundi) ideò cultris lapideis circũciſio fieri iubetur:quoniã ſicut Apoſtolus ait,Petra aũt erat Chriſtus.Beatus.n.qui tenebit & allidet paruulos ſuos ad petrã.Sed quare completis octo diebus circunciſus eſt Dñs? Quare etiã octaua die fiebat circunciſio? Octaua nanq; dies ipſa, q̃ & prima.Ipſa eſt aũt,quę dies Dominica vocatur. Ipſa die mundus cœpit,ipſa Chriſtus à mortuis reſurrexit, ipſa ſpiritũ ſanctũ Apoſtolis dedit, & ipſa vltima & vniuerſalis reſurrectio fiet. Et tunc quidẽ perfectè circũcidetur omnis homo: quia tunc omnib. vitijs abſciſſis, mũdus & purus à peccato,qualis initio creatus eſt,& talis ad vitã ducetur æternã. Sequitur: *Et vocatũ eſt nomẽ eius Ieſus,quod vocatum eſt ab angelo, priuſquàm in vtero conciperetur.* Ieſus.n. ſaluator,ſiue ſalutaris interpretatur.De hoc.n.ſalutari Iacob patriarcha dicebat:Salutare tuum expectabo Dñe.

Gen. 40. *Gen. 41.* *Gen. 37. 42. 47.*

Ideò & Ioſeph,q̃ Chriſtũ ſignificabat,Saluator mũdi à Pharaone vocatus eſt.Multa ſunt.n.in quib.Ioſeph Chriſtũ ſignificat. Fuit.n. & ipſe ouiũ paſtor,Iudæ cõſilio vẽditus,& à fratrib. adoratus. Ipſe inter principes loquebatur ſapiẽtiã,ipſe totam Aegyptũ à fame liberauit, & ſua ſapientia ſaluauit.

IN VIGILIA EPIPHAniæ. Matthæi 2.

In illo tempore: Defuncto Herode, ecce angelus Domini apparuit in ſomnis Ioſeph in Aegypto,dicens: Surge & accipe puerum & matrem eius, & vade in terrã Iſrael. Defuncti ſunt enim,qui quærebant animã pueri. Et reliqua. Homilia Haymonis.

QVia non dixit defunctus, ſed defuncti, ex his angeli verbis intelligimus,multos principes Iudæorum cum Herode in necem Domini conſenſiſſe.Ideoq; diuina vltione actũ eſt, vt multi ex his cum illo perirent, cum quo in necem Domini conſenſerant. Spiritaliter verò obitus Herodis terminũ ſignificat inuidioſæ contentionis,qua nunc Iudæa cõtra Eccleſiam ſæuit. *Qui conſurgens, accepit puerũ & matrem eius,& venit in terram Iſrael.* Quòd poſt obitum Herodis puer Ieſus ad terrã Iſrael reuerſus eſt,ſignificat q̃a circa finẽ ſeculi ad ſynagogã eſt reuerſurus,cùm ꝑ prędicationẽ Enoch & Elię in eum crediderint.

Iudæi quãdo in Chriſtum credituri.

Vnde cùm in Aegyptum deferri iubetur,& fugere, hoc in nocte p̃cipitur: Cùm verò ad terram Iſrael reuertitur, nec noctis fit mentio: quia quos nunc propter incredulitatẽ in tenebris perfidiæ deſerit, circa finem ſeculi credentes in lucem fidei recipiet. *Audiens autem,quòd Archelaus regnaret in Iudæa pro Herode patre ſuo,timuit illò ire.* Archelaus autẽ vnus fuit de Herodis filijs, quem poſt ſe ad regnãdũ in Iudæa Herodes inſtituerat: ſed poſteà inſolentiam eius accuſantibus Iudæis; iudicio ſenatus apud Viennã, quæ Galliarum eſt vrbs, exilio relegatus vitã finiuit.

Herodes cõgitur exulare.

Archelaus autem, qui vincens leo interpretatur, Antichriſtum ſignificat,qui ad tempus in ſanctis victoriã habebit, & quaſi leo terribilis apparebit. In illam ergo partem,in qua regnabat Archelaus,cũ puero ire Ieſeph noluit: quia illam partem populi Iudæorum, q̃ Antichriſto eſt creditura, Chriſtus nõ inhabitabit ꝑ fidem. Poſt necem autem Archelai, Chriſtus ad terram Iſrael reuertitur, quia poſt interfectionem Antichriſti, ſynagoga in eũ creditura eſt, vt ait Apoſtolus: Cùm plenitudo gentiũ intrauerit, tunc omnis Iſrael ſaluus erit.

Rom. 11.

Sed quia in Eccleſia manet & manebit, audiamus vbi habitauerit. *Et admonitus in ſomnis, ſeceſſit in partes Galilææ: & veniens, habitauit in ciuitate,quæ vocatur Nazareth.* Quia.n.Nazareth flos ſiue virgultũ interpretatur, ſignificat Eccleſiã, q̃ & florem habet mũditiæ, & virgultum iuſtitiæ, cuius virgulti pulchritudinẽ admirabatur ſponſus in Canticis Canticorũ, dicens: Quæ eſt iſta,quæ aſcendit ꝑ deſertũ ſicut virgula fumi, ex aromatibus myrrhæ & thuris, & vniuerſi pulueris pigmentarij? Cui iterum voce ſponſi dicitur: Ego flos campi & liliũ conuallium.

Cant. 3. *Cant. 2.*

Et quia Eccleſia de p̃ſentis vitæ amore ad cœleſte deſideriũ trãſit, rectè Nazareth Galileę dicitur, quæ trãſmigratio interpretatur. Quòd aũt ſubdidit: *Vt adimpleretur quod dictum eſt per prophetas, Quoniã Nazaræus vocabitur,* hoc teſtimonium in ſeptuaginta interpretibus nõ habetur. Nonnulli.n.de Eſaiæ prophetæ libro ſumptum eſſe volunt,

Eſai. 11. lunt, vbi ſcriptum eſt: Exiet virga de radice Ieſſe & Nazaræus de radice eius aſcendet. Nos autem dicimus, quia ſi fixum de ſcripturis poſuiſſet Euangeliſta teſtimonium, nõ diceret, ꝑ prophetas, ſed, ꝑ prophetã. Omnes enim prophetæ Dominũ Nazaręum vocant, quia ſanctum eum
Dan. 9. prædicant: Ipſe enim eſt, de quo per Danielem
Pſalm. 15. dicitur: Cùm venerit ſanctus ſanctorum, ceſſa-
Pſal. 4. bit vnctio. Et Dauid: Non dabis ſanctum tuum
Expoſitio videre corruptionẽ. Et iterum: Scitote quoniã
allegorica mirificauit Dominus ſanctum ſuum. Defuncto autem Herode .i. mortua lege literæ, vel excuſſo diabolo de corde Iudæorum circa finẽ mundi: Quia dum Iudæi ſuperſtitioſam legẽ obſeruant literæ, regnat diabolus in illis, & eſt Chriſtus inter gentes. Poſtquàm verò abiecerint hęc omnia à ſe, tũc reuertetur filius Dei vel fides ad eos. *Ecce angelus Domini apparuit in ſomnis Ioſeph.* Qui Chriſtum credit eſſe filium Dei, & eũ portat in corpore ſuo, rectè angelus illi apparet. *Surge & accipe puerum.* Surgit à terra, qui terrena relinquit: Priùs puerum, & poſteà matrem iubet accipere: priùs Deum, & poſteà proximũ diligere. *Et vade in terram Iſrael.* id eſt: Nemo venit in terram Iſrael, hoc eſt, cœleſtem patriam, niſi portet Chriſtum, & diligat Deum ac proximum. *Defuncti ſunt enim, qui quærebant animam pueri.* Totum dicit ꝓ parte. Sic in fine mundi defuncta erit lex literæ, *Audiens autẽ quòd Archelaus regnaret in Iudæa, timuit illò ire.* Cur ire voluit in Iudæam? Cur non ibat in Galilæam, vbi habitauit priùs, vel Nazareth, qua propriè habitabat? Quia putabat quòd angelus eum propter templum & orationes, quæ erãt in Iudæa, iuberet propè cõmorari: Sed propter myſteriũ non potuit illuc diuertere: quia qui aſcendit de Aegypto, hoc eſt, de tenebris peccatorum, non poteſt priùs ire in Iudæam .i. confeſſionem, neque in Bethleem, hoc eſt, domum panis, quæ ſignificat Eccleſiam, nec in Hieruſalem, hoc eſt, viſionẽ pacis, niſi priùs eat in Galilæam, vt emigret & tranſuolet de malo ad bonũ, de vitijs ad virtutes, & inde tranſeat in Nazareth, vt faciat priùs florem & munditiã bonorum operum, & ſic poſteà conſcendat Iudęã: priùs enim fit flos, poſteà fructus: inde ꝑ ordinem conſcendat Bethleem, nouiſsimè Hieruſalem .i. viſionem pacis. Et ideò admonitus eſt Ioſeph in ſomnis ab an-
Archelaus gelo, ne rediret priùs in Iudeam. Archelaus aũt,
typus Anti qui leo inueſtigans interpretatur, ſignificat An-
chriſti. tichriſtũ, qui regnat pro Herode patre ſuo. Sic regnaturꝰ eſt Antichriſtus in fine mundi ꝓ iſto diabolo, qui nunc Iudæos regit. Apud nos autẽ regnat Dñs noſter Ieſus Chriſtus, cuius regnum & imperiũ pemanet in ſecula ſeculorũ, Amen.

IN SOLENNITATE EPIPHANIAE, IN LECTIONEM ex Eſaia Concio exegetica.

HAEc eſt præclara dies, qua ſol iuſtitiæ Chriſtus Dominus oriri dignatus eſt gentibus, & qui pro omnibus voluit naſci, in ipſo ſuæ natiuitatis exordio à gentium primitijs etiam voluit agnoſci. Anguſtum quidem erat domicilium, vbi tum ex Virgine natus, ſub matris cura mũdi totius Dominus tenebatur: ſed non potuit illa loci anguſtia ſolis illius æterni radios continere, quin ſe mox in longinquas regiones effunderet, & ad ſe inquirendum, inueniendum, cognoſcendum, adorandũ, myſticis muneribus honorandum petraheret. Itaq; habet hodiè peculiarem in Domino gaudendi & gloriandi materiam Eccleſia gentium, quippe quæ poſthabito illo quondã electo Iudaico populo admiſſa, immò adducta eſt ad cognitionem filij Dei, qui eſt vnica & vera ſalus totius mundi, cùm interim in ipſa Iudææ regione, vbi naſci dignatus eſt, vix à pauciſſimis eſt agnitus: immo verò non ab Herode tantùm, ſed etiam ſacerdotib. & ſcribis, vt inquit diuus Hieronymus in cap. 2. Matthæi, ad necem quæſitus eſt. Quamobrem etiã legitur hodiè ex Eſaia propheta locus, gentium hanc vocationem egregiè deſcribens, quem tamen Hebræi carnaliter ſapientes, carnaliter ſuo more iterpretantur, nimirum deſtituti vera luce, quę ipſis miſſa quidem præ cæteris fuit, ſed ab illis minimè ad-
miſſa. Sed ipſam lectionem videamus: *Surge, il-* Eſai. 60.
luminare Ieruſalem: quia venit lumen tuum, & gloria Ieruſal.
Domini ſuper te orta eſt. Ieruſalem proptereà Ec- Eccleſia.
cleſiam vocat, quod in illa terrena Ieruſalẽ primùm cœperit Eccleſia, & tendit ad illam Ieruſalem cœleſtem, vbi in ſummæ & ſempiternæ pacis beatiſſima contemplatione quieſcet. Iubetur autem ſurgere, quia dum ſumus in hac vita mortali, mole quadam corporis huius & terrenis deſiderijs preſsi, crebrò labimur modò in has, modò in illas culpas: ſed danda nobis opera eſt, vt lapſi mox reſurgamus, animi ꝓpoſitũ inſtauremus, ad ſuperna nos ſubrigamus, & ſic cõtinenter ad illam beatam patriam cõtendamus.
Septies .n. in die cadet etiam iuſtus, ſed reſurget: Pro. 24.
impij autem corruent in malum, id eſt, non adijcient vt reſurgant. Sunt enim quædam peccata, quæ in hac vita euitari vix poſſunt, in quibus tamen non debemus quodam peccandi af-
fectu inhærere, ſed illicò reſurgere. Alioqui fa- Eccleſ. 19.
cilè nobis accidere poterit, quod ſcriptura ait, Qui ſpernit modica, paulatim decidet. Sed non ſatis eſt ſurrexiſſe: etiam ſupernæ illuſtrationis auidi eſſe debemus, alioquì in tenebris ꝑmanebimus. Quid eſt obſecro homo diuinæ gratiæ lumine deſtitutus? Quàm multi olim philoſophi, multi omnium gentium etiam doctiſſimi homines, vt nihil de rudiori populo loquamur, ꝓ vero Deo coluerunt ligna & lapides, immò & dæmones? Sed quare hoc? Quia non erant hoc lumine perfuſi. Quid verò de Iudæis ipſis, quibus tam longè antè promiſſus & prædictus erat Meſſias

Meſſiæ aduentus, dicturi ſumus? Cur ne illi quidem noſſe potuerunt pſentem iam Chriſtū? cur ad tantam lucem cæci permanſerunt, niſi quia intus obſcuratum erat inſipiens cor eorū? O rem ſtupendam. Venit Chriſtus ad ſuos, & nō eſt agnitus, nec receptus quidem, alienis verò mox innotuit: nō ob aliud ſanè, niſi quia hos intus diuina illuſtrauit gratia, illos ſua malitia excæcauit. Surgamus ergo fratres, & illuminemur. Venit Dominus Ieſus, ambulemus in lumine eius. Sequitur enim: *Venit lumen tuum.* Illud vtiq; verum lumen, quod illuminat omnē hominem venientē in hunc mundum: Sed cur tā multi interim manſerunt in tenebris? Quia ipſas ſuas tenebras .i. peccata ſua dilexerunt. Nō poteſt lucere Sol iuſtitiæ, vbi amantur tenebræ iniquitatis. Peccata quidam denſiſſimus murus ſunt, qui non ſinit hāc lucem ſuos radios in animam diffundere. Hoc lumen venit ad nos, quādo Chriſtus factᵘ eſt homo, vt tenebras noſtras diſpelleret, & ſuam nobis lucem impertiretur. Fratres, certū eſt ſine hac luce nulli ſpem ſalutis vllam poſſe reliquam eſſe. Cur igitur non magis ſtudioſi ſumus lucis huius & obtinendæ, & in dies augmentandæ in nobis? Cur tam multi in vitijs & flagitijs vſq; volutantur, & clauſis oculis præcipites eunt in tartara, inde nunquam poſteà emerſuri, niſi quia lucis huius expertes ſunt? Solent dicere homines ſceleribus addicti, Miſericors eſt Deus, dabit veniam nobis vel in ſupremo ſpiritu reſipiſcentibus. Sed nō aduertunt veram reſipiſcentiam rarò admodum cōtingere illis, qui denſiſsima vitiorū caligine obruti, neſciunt plerunq;, quid ſit reſipicere. Nemo verè reſipiſcit, niſi cui lux gratiæ diuinitùs infuſa oſtendit, & quid in ſe plangere, & quid corrigere debeat. Sequitur: *Et gloria Domini ſup te orta eſt.* Nimirum quando Dominus tot præclara ædidit miracula, diuinæ maieſtatis ſuæ certiſſima documenta. *Quia ecce tenebræ operient terram, & caligo populos*: Terrā exponit D. Hieronymus eos, q terrena ſapiunt. Quales pleriq; oēs erant Iudæi, qui in hunc vſque diem neſcio quam ſibi terrenam fœlicitatem pollicentur in aduentu Meſſiæ ſui, nempe Antichriſti: ſicut olim Chiliaſtæ hæretici mille annorum ſomniabant regnum, auream atq; gemmatam de cœlis expectantes Ieruſalem. Quod autē dicitur, Et caligo populos, D. Hieronymus dicit in Hebraico legi, tribus, idq; propriè referri ad Iudæos. *Super te autem orietur Dominus.* Ablatum eſt regnum à Iudæis, Chriſtum Dei filium reſpuentib. & datum eſt genti facienti fructum eius. Vtinā nos qui Chriſtiana ſumus religione initiati, non tam oſcitanter attēderemus tremenda Dei iudicia. Quondā Iſraël electus fuit populus Dei, chariſſimus ꝑpter patres. Promiſſus illis erat Chriſtus, idq; adeò, vt ipſe quoq; Dominus dixerit, ſe non miſſum, niſi ad oues perditas domus Iſraël. Sed ecce tanta eſt ingratitudo erga Chriſtū ab illo populo declarata, vt illis contemptis, Apoſtolos iuſſerit ire in mundū vniuerſum, quib. anteà dixerat, In viā gentium ne abieritis. Gentibus ergo oblatum eſt Euangeliū. Amplexa eſt illud Græcia, & pleræque aliæ gentium nationes. Sed cùm illæ quoq; iam inciperent delectari hæreſibus & ſchiſmatibus, Dominus migrauit in Occidētis obſcuras priùs regiones. Scimus enim, quādo à Grecis ad Germanos trāſlatum eſt imperium, vnaq; fides catholica ad pleroſq; Germaniæ populos. At nūc quoq; iam pridem tumultuante, & in res nouas auidè inhiante Europa, Dominus cum ſui luce Euangelij migrat ad incognitas hactenùs orbis regiones, & nobis in tenebris derelictis, illis ſuæ gratiæ lucem impertit. Hæc pauci aduertunt, quia ſtultorum infinitus eſt numerus, & pauci ſunt electi. Qui autem rectè ſapiunt, dſcunt & omnib. occultam timere Dei iuſtitiam, & ſoliciti cauere, ne diuinæ gratiæ lumine deſtituantur. Quid eſt enim homo, vt iam antè dixi, hac luce priuatus? Sequitur: *Et ambulabant gentes in lumine tuo, & reges in ſplendore ortus tui.* Hæc iam poſsint accōmodari ad huius diei ſacratiſſimā ſolennitatem, qua gētiles illecti lumine ſyderis inſoliti, & ſplendore Chriſti naſcentis, ad Chriſtum vſq; venire non dubitarunt, nec in ipſa adeò regia ciuitate inquirere, vbi eſſet recèns natus rex Iudæorum, eumq; ſe adorare velle profiteri. Sed etiam poſteà multi reges Chriſtianæ fidei ſua colla ſubmiſerunt, credentes in Chriſtum, quod certè fuit opus dexteræ excelſi. Nec ſubitò mundus ad Chriſtum conuerſus eſt vniuerſus, ſed diù ſe illi oppoſuerūt, tum Romani Imperatores, tū alij reges & principes, ſed tamē tandem vicit Chriſtus, & ſplendore gratiæ ſuæ ad ſe oēs pertaxit. Sequitur: *Leua in circuitu oculos tuos, & vide: oēs iſti congregati ſunt, venerunt tibi.* Ad oēs mundi partes, ad Aquilonem, Auſtrum, Orientem & Occidentem monetur ſe vertere Eccleſia, videlicet ꝙ per totum ſit diffuſa orbē terrarū. Hīc iam manifeſtè perſtringūtur hæretici oēs, q angulos amāt, & ab hac toto orbe diffuſa Eccleſia ſe ſeparant ſua ſponte. Putant .n. apud ipſos ſolos haberi purū verbū Dei & verā fidē, alios ōnes fidē perdidiſſe. Sed horū intolerabilē arrogantiam ita ſolet cōfundere & pudefacere omnipotēs Deus, vt quēadmodùm olim illorum, qui Babel extruebāt, cōfudit linguam: ſic et in iſtos immittat ſpiritū vertiginis et diſſenſionis, & diuidat linguas eorum, vt nec inter ſe poſsint vnquā cōuenire. Non .n. habent ſpiritū veritatis, vnitatis & pacis, q facit in magna domo Dei, q̄ eſt Eccleſia Cathol. oēs habitare vnanimes, idipsū ſentiētes: ſed ſpiritū huius mūdi, ſpiritū mēdacij, q operatur in filios diffidētię. Sequitur: *Filij tui de lōge veniēt, et filia tua de latere ſurgēt.* Sic legit D. Hieron. licèt noſter textus habeat, ſurgēt. Eſt aūt idē hīc rurſus ſenſus, ꝙ à cūctis mūdi climatib. in vnū Eccleſiæ corpus ſint trāſituri, & vnā Eccleſiā effecturi, cuius

Ioan. 1.

Temeraria multorum confidentia.

Chiliaſtæ heretici.

Mat 21.

Rom. 11.

Matt 15.

Marc. 16.

Matt. 10.

Eccleſ. 1.

Heretici vt ſe iactēt

Gen. 11.

Pſal. 67.

Epheſ. 2.

caput eſt Chriſtus,& doctor, cõſolator ac mo-
Ioan. 14. derator ſpiritus ſanctus, q́ manet cum ea in æ-
ternum,nec eã ſinit errare vnquã: vnde meritò
& poſſumus & debemus in Catholicæ Eccleſiæ
ſententia acquieſcere, ſpretis hæreticorũ ſom-
nijs & adinuentionibus, qui ſemper diſcunt, &
nunq̃ ad veritatis ſcientiam pertingunt. Por-
rò filiæ .i. infirmæ & imbecilles animæ creden-
tium lacte potantur, quia ſolidum cibũ capere
necdum poſſunt. Vbi ſimul ſaluberrimè inſti-
tuuntur animarũ paſtores, vt nouerint ſingulis
ſuis ouib. ꝓ cuiuſq; viribus & capacitate cõſu-
lere: aliter tractare firmos & robuſtos, aliter
Eſai. 42. imbecillos. Nã de ipſo quoq; Chriſto Dño di-
ctum eſt, ꝙ arundinem quaſſatã non eſſet con-
triturus,nec linũ fumigãs extincturus. Certè.n.
habenda eſt ratio ſingulorum, vt ꝓ cuiuſq; cõ
ditione, modò vino auſterioris correptionis,
modò oleo blandæ conſolationis vti norit, qui
alijs preeſt.Et id quidem priuatim obſeruandũ
eſt,maximè dum recipiuntur confeſsiones. Pu-
blicè verò ꝓ concione ſemper potiùs vtendũ
eſt quadã verborum acrimonia & moderata ſe-
ueritate,propter eà ꝙ bona pars hominũ vix vl-
lis terroribus aut gehennæ ipſius cõminãdis ſup
plicijs poteſt à ſceleribus auelli, quibus ſi blãda
mulcarũ conſolationũ fomenta adhibere velis,
qđ multi pernicioſiſsimo exemplo faciũt,oleũ
in flammã mittes.Sequitur: ***Tunc videbis et afflues, & mirabitur & dilatabitur cor tuũ, quando conuerſa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentiũ venerit tibi.*** Non eſt dubium Eccleſiã in ſanctis Apoſto
lis & eorũ diſcipulis immenſo perfuſam fuiſſe
gaudio, cùm ad eorum p̃dicationem tot gentiũ
millia, relicto gentilitatis errore, videret con-
uerti ad Dominum, & ex dæmonum mancipijs
tranſire in membra Chriſti. Ideò tam indefeſsi
diſcurrebãt illi ꝑ orbẽ terrarum,nec vllis par-
cebãt laboribus, vt poſſent q́ plurimos lucriſa-
cere,idq; adeò, vt hãc ob cauſam nullas tyrãno-
rum minas, nulla ſuppliciorũ genera reformi-
darint. Atquì ô bone Deus, vbi iam hic eſt zelus
animarum? ***Inundatio camelorũ operiet te, dromedarij Madian & Epha.*** Madian & Epha, inquit, D.
Hieronymus, regiones ſunt trãs Arabiam fer-
tiles camelorum, omniſq; ꝓuincia appellatur
3. Reg 10. Saba. Vnde fuit & Saba regina, quæ venit ſa-
pientiã audire Salomonis. Myſticè per camelos
& dromedarios accipi poſſunt homines vitio-
rum ſarcina graui preſsi, qui ad Dominum cõ-
uerſi,munera Deo grata obtulerunt. D.Hiero-
nymus hoc loco ait ꝑ familiaria nomina genti-
um barbararũ,q́ vicinæ ſunt Iſraeli, totius mũ-
di conuerſionem p̃dicari. ***Oĩs de Saba veniẽt, aurũ & thus deferentes, & laudẽ Domino annunciantes.***
Hoc hodiè fecerunt beatiſsimi Magi, admira-
bili cum feruore ex longinquis regionib. ad na-
tum Saluatorem properãtes, nihil neq; itineris
prolixitate, neq; vllius periculi metu,nec loci
deniq; in quo paruulus Ieſus tum erat,vilitate à
ſuo propoſito deterriti. Quorum debem⁹ imi-
tari fidem & deuotionem,nec ceſſare ab inqui-
rendo Dño,donec illum duce gratia, tanquam
ſtella,intra nos in intimis animi noſtri penetra-
libus,vbi eius ſedes eſt,inueniamus:atque inibi *Munera*
illi offerre myrrhã veræ pœnitẽtiæ, thus deuo- *Chriſtoq;*
tionis,aurum flagrantis charitatis. Huc nos in- *ferenda.*
uitant beati Magi, gentium primitiæ, quos ne-
ceſſe eſt ex omni æternitate peculiariter à Deo
fuiſſe electos,vt filium eius ipſi primi ex omniũ
gentium multitudine & agnoſcerent & adora-
rent. Scribit Nicephorus Caliſtus Eccleſiaſticæ
Hiſt. lib. 1. cap. 13. eos matrem & puerum con-
ſpexiſſe in obſcura, humili & paupere caſa vi-
uẽtes,et in rebus omnib. ad ſummã parſimoniã
& frugalitatem nihil reliqui faciẽtes. Sic viſum
fuit regi immortali & rerũ omnium ꝑpotenti
Dño propter nos ſe abijcere, & in ipſo ſuo ortu
dãnare faſtum & ſuperbiã atq; intemperantiã
noſtrã. Non illũ puduit à tantis viris in tanta vi-
litate & inopia conſpici, ſed iam rebus ipſis cla-
mare cœpit,qđ poſteà verbis docuit? Diſcite à *Matt. 11.*
me,q́a mitis ſum & humilis corde. Præſtet ille
omnib. nobis gratia & benignitate ſua, vt ſicut
illũ hodiè ſummo gaudio cõſpexerũt beatiſſ.
tres Magi in extrema abiectione & inopia: ita
nos in ſupremò die reuerſurũ ſecura mẽte vide-
re mereamur in eius immẽſa maieſtate & glo-
ria. Qui viuit & regnat in ſecula ſeculorũ, Amẽ.

IN EPIPHANIA DOMINI SERMO LEONIS PAPAE: EST- que primus de hac ſolẽnitate.

CElebrato proximè die, quo intemerata
virginitas Mariæ humani generis edi-
dit ſaluatorem, Epiphaniæ nobis, dile-
ctiſsimi, veneranda feſtiuitas dat perſeuerantiã
gaudiorum: vt inter cognatarum ſolennitatum
vicina ſacramenta exultationis vigor, & feruor
fidei nõ tepeſcat. Ad omnium enim hominum
ſpectat ſalutem, quod infantia mediatoris Dei
& hominum iam vniuerſo declarabatur mun-
do, cùm adhuc exiguo detineretur oppidulo.
Quanuìs enim Iſraëliticã gentem, & ipſius gen-
tis vnam familiam delegiſſet, de qua naturam
vniuerſæ humanitatis aſſumeret: noluit tamen
intra maternæ habitationis anguſtias ortus ſui
latére primordia, ſed mox ab omnibus voluit
agnoſci, qui dignatus eſt omnibus naſci. Tribus *Stella cla-*
igitur Magis in regione oriẽtis ſtella nouæ cla- *ris illuſtri-*
ritatis apparuit, quæ illuſtrior cæteris pulchri- *or appa-*
orq́; ſyderibus, facilè in ſe intuentium oculos *ruit Magis*
animoſq; cõuerteret, vt confeſtim aduertere-
tur nõ eſſe ocioſum, quod tam inſolitum vide-
batur. Dedit ergo aſpicientibus intellectũ, qui
præſtitit ſignum, & quod fecit intelligi, fecit
inquiri, & ſe inueniendũ obtulit requiſitus. Se-
quuntur tres viri ſuperni luminis ductũ, & ꝑ-
uij fulgoris indicium intenta contemplatione
comitantes, ad agnitionẽ veritatis gratiæ ſplen-
dore ducuntur, q́ humano ſenſu ſignificatũ ſibi
regis ortum, æſtimauerunt in ciuitate regia
eſſe

Ioan 3. eſſe quærendum. Sed qui ſerui ſuſceperat for-
mã, & non iudicare venerat, ſed iudicari, Beth-
Matt. 2. leem pelegit natiuitati, Ieroſolymam paſsioni.
Herodes verò audiens Iudæorũ principem na-
tum, ſucceſſorem ſuſpicatus expauit, & molitus
necem ſalutis authori, falſum ſpopondit obſe-
quium. Quàm fœlix foret, ſi Magorũ imitare-
tur fidẽ, & cõuerteret ad religionẽ, qđ diſpone-
bat ad fraudem. O cæca ſtultæ æmulationis im-
pietas, quæ perturbandũ putas diuinũ tuo furo-
re cõſilium. Dñs mundi temporale non quærit
regnum, qui præſtat æternum. Quid incõmuta-
bilẽ diſpoſitarum rerũ ordinẽ vertere, & alio-
rum facinus ꝑoccupare conaris? Mors Chriſti,
nõ eſt temporis tui. Antè condendũ eſt euange-
lium, antè ꝑdicandum eſt Dei regnum, antè ſa-
nitates donãdæ, antè ſunt faciẽda miracula. Cur
quod alieni futurũ eſt operis, tui eſſe vis crimi-
nis, & non habiturus effectum ſceleris, in ſolũ te
reatum ꝑcipitas volũtatis? Nihil hac molitione
ꝓficis, nihil peragis. Qui voluntate natus eſt, ar-
bitrij ſui poteſtate morietur. Conſummant er-
go Magi deſiderium ſuum, & ad puerum Do-
minum Ieſum Chriſtũ eadẽ ſtella præeunte ꝑ-
ueniunt: adorãt in carne verbum, in infantia ſa-
pientiã, in infirmitate virtutem, & in hominis
veritate Dominũ maieſtatis: atq; vt ſacramentũ
fidei ſuæ intelligentiæq; manifeſtent, quod cor-
dibus credunt, muneribus proteſtantur. Thus
Munera Magorũ. deo, myrrhã homini, aurum offerunt regi, ſci-
enter humanã diuinamq; naturã in vnitate ve-
nerãtes, quia qđ erat in ſubſtãtijs proprium, nõ
† poteſtate. erat in † perſona diuerſum. Reuerſis autẽ Ma-
gis in regionem ſuã, & tranſlato Ieſu in Aegyp-
tum ex admonitione diuina, exardeſcit fruſtra-
Herodis immanis crudelitas. ta in meditationibus ſuis Herodis inſania, neca-
ri oẽs Bethleem paruulos iubet. Et quoniã quẽ
metuat neſcit infantem, generalem ſæuitiam in
ſuſpectam ſibi tendit ætatem. Sed quos rex im-
pius eximit mũdo, Chriſtus inſerit cœlo: et qui-
bus nõdum ſanguinis ſui impendit redẽptionẽ,
iã martyrij tribuit dignitatem. Erigite ergo, di-
lectiſsimi, fideles animos ad coruſcãtem gratiã
luminis ſempiterni, & impenſa humanæ ſaluti
ſacramenta venerantes, ſtudiũ veſtrum his, quæ
ꝓ vobis geſta ſunt, ſubdite. Diligite caſtimoniæ
1. Pet. 2. puritatẽ, qa Chriſtus virginitatis eſt filius. Ab-
ſtinete vos à carnalibus deſiderijs, quæ militant
aduerſus animã, quemadmodũ nos præſens bea
1. Cor. 14. tus Apoſtolus ſuis, vt legimus, verbis hortatur:
Malitia paruuli eſtote, quia Dñs gloriæ morta-
Matt. 11. lium ſe cõformauit infantię. Sectamini humili-
tatem, quã Dei filius diſcipulos ſuos docere di-
gnatus eſt. Induite vos virtute patiẽtiæ, in qua
animas veſtras poſsitis acquirere, quoniã q cun-
Coloſ. 3. ctorum eſt redemptio, ipſe eſt omnium forti-
tudo. Quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper
terram. Per viam veritatis & vitæ cõſtanter in-
cedite: nec vos impediant terrena, quibus parata
ſunt cœleſtia: Per Dominum noſtrum Ieſum
Chriſtum, qui cum patre & ſpirituſancto viuit
& regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

DE EODEM FESTO,

Matthæi 2.

Cùm natus eſſet Ieſus in Bethlehem Iudæ, in diebus Herodis regis, ecce Magi ab oriẽte venerũt Ieroſolymã, dicentes: Vbi eſt, qui natus eſt, rex Iudæorũ? Vidimus .n. ſtellã eius in Oriente, & venimus adorare eum. Et reliq. Homilia beati Gregorij Papæ. Eſtq; X. in Euang.

SIcut in lectione euangelica fratres
audiſtis, cœli rege nato, rex terræ
turbatus eſt, quia nimirum terre-
na altitudo cõfunditur, cùm cel-
ſitudo cœleſtis aperitur. Sed quæ-
rendum nobis eſt quídnam ſit, ꝙ redemptore
nato paſtoribus in Iudæa angelus apparuit, atq;
ad adorãdum hunc ab oriente Magos, nõ ange-
lus, ſed ſtella perduxit. Quia videlicet Iudæis, Cur Iudæis
tanquàm ratione vtentibus, rationale animal .i. angelus,
angelus prędicare debuit: gentiles verò quia vti Magis
ratione neſciebant, ad cognoſcendum Dominũ ſtella appa-
non ꝑ vocem, ſed ꝑ ſigna perducuntur: quia & ruerit.
illis prophetiæ tanquã fidelibus, nõ infidelibus,
& iſtis ſigna tanquã infidelibus & non fidelibus
datã ſunt. Et notãdum, ꝙ redemptorem noſtrũ
cùm iã perfectæ eſſet ætatis, eiſdem gentib apo-
ſtoli ꝑdicant, eumq; paruulum & necdum per
humani corporis officium loquentem, ſtella
gentibus denunciat: quia nimirũ rationis ordo
poſcebat, vt loquentem iã Dominum loquen- Innoteſce-
tes nobis ꝑdicatores innoteſcerent, & necdũ lo- rẽt, actiuè
quentem, elementa muta prædicarent. Sed in dicit.
omnib. ſignis, quę vel naſcente Dño, vel mori-
ente eo mõſtrata ſunt, cõſiderandum nobis eſt,
quanta fuerit in quorundam Iudæorum corde
duritia, quę hũc nec ꝑ prophetiæ donum, nec ꝑ
miracula agnouit. Omnia quippe elementa au-
thorem ſuũ veniſſe teſtata ſunt. Vt enim de eis
quiddã vſu humano loquar, Deũ hũc cœli eſſe
cognouerũt, quia protinùs ſtellã miſerunt. Ma-
re cognouit, quia ſub plantis eius ſe calcabile ꝓ- Matt 14.
buit. Terra cognouit, quia eo moriente contre- Matt. 27.
muit. Sol cognouit, quia lucis ſuę radios abſcõ-
dit. Saxa & parietes cognouerunt, quia tempo-
re mortis eius ſciſſa ſunt. Infernus agnouit, quia
hos quos tenebat mortuos, reddidit. Et tamen
hunc, quem Deum omnia inſenſibilia elementa
ſenſerunt, adhuc infidelium Iudæorum corda
Deum eſſe minimè cognoſcũt, & duriora ſaxis
ſcindi ad pœnitendum nolunt, eumq; confiteri
abnegant, quẽ elementa, vt diximus, aut ſignis,
aut ſciſcionibus Deum clamant. Qui etiam ad
dãnationis ſuæ cumulum, eum quẽ natũ deſpi-
ciunt, naſciturũ longè antè præſcierũt, & nõ ſo-
lùm quia naſceretur, nouerãt, ſed etiã vbi naſ-
ceretur. Nam ab Herode requiſiti, locum nati-
uitatis eius exprimũt, quẽ ſcripturæ authorita-
te didicerunt, & teſtimonium ꝓferunt, ꝙ Beth
leẽ honorari natiuitate noui ducis oſtenditur;

vt ipſa eorũ gemina ſcientia, & illis fieret ad teſtimoniũ dãnationis,& nobis ad adiutoriũ credulitatis. Quos profectò bene Iſaac cùm Iacob filiũ ſuum benediceret,deſignauit,q & caligans oculis & prophetãs, in pſenti filium non vidit, cũ tamẽ multa in poſterum puidit. Quia nimirum Iudaicus populus,prophetiæ ſpiritu plenus & cæcus,eum de quo multa in futurũ pdixit, in pſenti poſitum nõ agnouit. Sed natiuitate regis noſtri cognita, Herodes ad callida argumenta cõuertitur, & ne terreno regno priuaretur, renũciari ſibi vbi puer inueniretur poſtulat, adorare eum ſe velle ſimulat, vt quaſi hunc ſi inuenire poſsit, extinguat. Sed quanta eſt humana malitia cõtra cõſiliũ diuinitatis? Scriptũ quippe eſt:Non eſt ſapientia,nõ eſt prudentia, nõ eſt conſilium contra Dominum. Nam ea, quæ apparuit, Magos ſtella perduxit,natum regem reperiunt,munera deferunt, & ne redire ad Herodẽ debeant,in ſomnis admonentur. Sicq; fit, vt Ieſum quẽ quærit Herodes, inuenire nõ poſsit. Cuius perſona qui alij, q̃ hypocritæ deſignantur?Qui dũ fictè quærunt, inuenire Dominum nunquã merentur. Sed inter hæc ſciendum eſt, ꝙ Priſcillianiſtæ hæretici naſci vnumquenque hominẽ ſub cõſtitutionib.ſtellarũ putãt.Et hoc in adiutoriũ ſui erroris aſſumunt,ꝙ noua ſtella exijt,cùm Dñs in carne apparuit,cuius fuiſſe fatum eandem quæ apparuit ſtellã, putant. Sed ſi Euãgelij verba penſamus, quibus de eadẽ ſtella dicitur, Vſq; dum veniens ſtaret ſuprà,vbi erat puer:dum nõ puer ad ſtellã,ſed ſtella ad puerum cucurrit, ſi dici liceat,nõ ſtella fatũ pueri, ſed fatũ ſtellæ is qui apparuit,puer fuit. Sed abſit à fidelium cordibus, vt aliquid eſſe fatum dicant. Vitã quippe hominum ſolus hanc conditor,qui creauit adminiſtrat. Neq; enim propter ſtellas homo, ſed ſtellæ propter hominẽ factæ ſunt.Et ſi ſtella fatum hominis dicitur,ipſe ſuis miniſterijs ſubeſſe homo perhibetur. Certè cùm Iacob, de vtero egrediens, prioris fratris plantã teneret manu, prior perfectè nequaquã egredi potuit, niſi & ſubſequens inchoaſſet. Et tamen cùm vno tempore eodemq; momento vtrunq; mater fuderit, nõ vna vtriuſq; vitæ æqualitas fuit.Sed ad hæc ſolent mathematici reſpondere, quia virtus conſtellationis in ictu pungentis eſt. Quibus è diuerſo nos dicimus, q̃a magna eſt mora natiuitatis. Si igitur in ictu puncti conſtellatio permutatur, neceſſe iã erit, vt tot dicant fata,quot ſunt membra naſcentiũ. Fateri etiã mathematici ſolent, ꝙ quiſquis ſigno Aquarij naſcitur,in hac vita piſcatoris miniſteriũ ſortiatur. Piſcatores verò,vt fertur, Getulia nõ habet. Quis igitur dicat, quia nemo illic in ſtella Aquarij naſcitur, vbi piſcator omnino nõ habetur? Rurſum quos naſci ſigno Libræ aſſerunt, trapezetas futuros dicunt. Et trapezetas multarũ gentiũ prouinciæ ignorant.Fateatur ergo neceſſe eſt:aut hoc in eis ſignum deeſſe, aut effectum fatalem nullo modo habere. In Perſarũ quoq; Francorumq; terra reges ex genere prodeunt, quibus profectò naſcentibus, quis æſtimet quanti eiſdẽ momentis horarũ ac temporũ ex ſeruili cõditione naſcuntur? Et tamen regum filij, vno eodemq; ſydere cum ſeruis nati ad regnum proficiũt, cùm ſerui, qui ſecum fuerant geniti,in ſeruitute moriãtur. Hæc de ſtella breuiter diximus, ne mathematicorũ ſtultitiã indiſcuſſam præterijſſe videamur.Magi verò aurum,thus,& myrrhã offerunt. Aurũ quippe regi congruit, thus verò in Dei ſacrificium ponebatur: myrrha autẽ mortuorum corpora cõdiuntur. Eum ergo magi quẽ adorant, etiã myſticis muneribus prędicãt, auro regem, thure Deum,myrrha mortalẽ. Sunt verò nonnulli hæretici,qui hunc Deũ credunt, ſed vbiq; regnare nequaquã credunt. Hi profectò ei thus offerunt, ſed offerre ei aurum nolunt. Et ſunt nõnulli, qui hunc regẽ exiſtimãt,ſed Deum negant. Hi videlicet ei aurum offerunt,ſed offerre thus nolunt. Et ſunt nõnulli, q hunc & Deũ & regẽ fatentur, ſed aſſumpſiſſe carnẽ mortalẽ negãt. Hi nimirum aurum & thus ei offerunt, ſed offerre myrrhã aſſumptæ mortalitatis nolunt. Nos itaq; nato Dño offeramus aurum, vt hunc vbiq; regnare fateamur. Offeramus thus, vt credamꝰ, ꝙ is qui in tempore apparuit,Deus ante tempora extitit.Offeramus myrrhã, vt eũ, quem credimus in ſua diuinitate impaſsibilem, credamus etiã in noſtra fuiſſe carne mortalem. Quanuis in auro, thure, & myrrha intelligi & aliud poteſt. Auro nanq; ſapientia deſignatur, Salomone atteſtãte,qui ait: Theſaurus deſiderabilis requieſcit in ore ſapiẽtis. Thure aũt,qđ Deo incenditur, virtus orationis exprimitur, Pſalmiſta teſtante, qui ait: Dirigatur Domine oratio mea ſicut incenſum in cõſpectu tuo. Per myrrhã verò carnis noſtræ mortificatio figuratur. Vnde ſancta Eccleſia de ſuis operarijs, vſq; ad mortem ꝓ Deo certãtibus dicit:Manus meæ diſtillauerũt myrrhã. Nato ergo regi aurum offerimus,ſi in cõſpectu illius claritate ſupernæ ſapiẽtiæ reſplendemus. Thus offerimus, ſi cogitationes carnis ꝑ ſancta orationũ ſtudia in ara cordis incendimus, vt ſuaue aliquid Deo per cœleſte deſideriũ redolere valeamus. Myrrhã offerimus, ſi carnis vitia ꝑ abſtinentiã mortificamus.Per myrrhã nãq; vt diximus,agitur, ne mortua caro putrefiat. Mortuã verò carnẽ putreſcere,eſt hoc mortale corpus fluxui luxuriæ deſeruire,ſicut de quibuſdã ꝑ prophetã dicitur:Cõputruerũt iumẽta in ſtercore ſuo. Iumenta quippe in ſtercore ſuo putreſcere,eſt carnales homines in fœtore luxuriæ vitam finire. Myrrhã ergo Deo offerimus,quando hoc mortale corpus à luxuriæ putredine, ꝑ cõdimentũ cõtinentiæ cuſtodimus.Magnũ verò nobis aliquid Magi innuunt,ꝙ in regionẽ ſuã per aliam viam reuertuntur. In eo nanq; quod admoniti faci-

Gen. 26. *Pro. 21.* *Herodes typus hypocritarum.* *Contra Mathematicos.* *Gen. 25.* *Getulia nõ habet piſcatores.* *Myſtica Magorum munera.* *Prover.* *Pſal. 140.* *Cant. 5.* *Ioel. 1.*

faciunt, nobis profectò inſinuāt, quid faciamus. Regio quippe noſtra paradiſus eſt, ad quā Ieſu cognito, redire ꝑ viā qua venimus ꝓhibemur. A regione etenim noſtra ſuperbiendo, inobediendo, viſibilia ſequendo, cibum vetitum guſtando diſceſsimus: ſed ad eā neceſſe eſt vt flendo, obediēdo, viſibilia cōtemnēdo, atq; appetitum carnis refrænādo redeamus. Per aliā ergo viam ad regionē noſtrā regredimur, quoniam qui à paradiſi gaudijs per delectamenta diſceſsimus, ad hæc per lamenta reuocamur. Vnde neceſſe eſt, fratres chariſsimi, vt ſemper pauidi, ſemperque ſuſpecti ponamus ante oculos cordis, hinc culpas operis, illinc iudiciū extremæ diſtinctionis. Penſemus q̃ diſtrictus iudex veniat: qui iudiciū minatur & latet: terrores peccatoribus intentat, & tamē adhuc ſuſtinet: & idcirco citiùs venire differt, vt minùs inueniat quos damnet. Puniamus fletibus culpas, & cum Pſalmiſtę voce, præueniamus faciē eius in confeſsione. Voluptatū ergo nos fallacia nulla decipiat, nulla vana lætitia ſeducat. In proximo nanq; eſt iudex, qui dixit: Væ vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis. Hinc .n. Salomon ait: Riſus dolore miſcebitur, & extrema gaudij luctus occupat. Hinc iterū dicit: Riſum deputaui errorē, & gaudio dixi, Quid fuſtrà deciperis? Hinc rurſus ait: Cor ſapientiū, vbi triſtitia eſt? & cor ſtultorū, vbi lætitia. Pertimeſcamus ergo ꝓcepta Dei, ſi celebramus veraciter ſolennitatē diei. Gratū eſt nanq; Deo ſacrificiū afflictio cōtra peccatū, Pſalmiſta teſtāte, qui ait: Sacrificiū Deo ſpiritus cōtribulatus. Peccata noſtra ꝓterita in baptiſmatis ꝑceptione laxata ſunt, & tamē poſt baptiſma multa cōmiſimus, ſed lauari iterū baptiſmatis aqua nō poſſumus. Quia ergo & poſt baptiſmū inquinauimus vitā, baptizemus lachrymis conſcientiā, quatenùs regionem noſtrā per viā aliam repetentes, qui ex ea bonis delectati diſceſsimus, ad eam malis amaricati redeamus.

Ad cœlum quà redeundum. *Pſal. 94.* *Luc 6.* *Prouer. 14.* *Eccleſ. 2.* *Eccleſ. 7.* *Pſalm. 50.*

DE EODEM FESTO, SERMO Beati Maximi Epiſcopi. Eſt autem Hom. 1. in Epiphania Dñi.

IN hac dilectiſsimi celebritate, ſicut relatu paternæ traditionis inſtruimur, multiplici nobis eſt feſtiuitate lætandū. Ferunt .n. hodiè Chriſtū Dominū noſtrū vel ſtella duce à gentibus adoratū, vel inuitatū ad nuptias, aquas in vina vertiſſe, vel ſuſcepto à Ioāne baptiſmate cōſecraſſe fluenta Iordanis, ſuumq; ſimul purificaſſe baptiſtā. Sed quid potiſsimùm ꝑſenti hoc factū ſit die, nouerit ipſe qui fecit: nos tamē credere, nec dubitare debemus, quicquid illud eſt, factū eſſe ꝓ nobis. Nam quòd cum fulgentioris ſtellæ radijs incitati adorauere Chaldæi, Deū verū gentibus ſpes data eſt adorandi. Quòd aquæ nouo ſunt ordine in vina mutatæ, noui nobis poculi ꝑlibatū eſt ſacramētū. Quòd aūtē baptizatus eſt agnus Dei, regenerantis baptiſmi ſalutare nobis munus eſt dedicatum. Oportet itaq; nos fratres, ob honorem Saluatoris noſtri, cuius natiuitatem debita nuper cum exultatione tranſegimus, omni cum deuotione etiā hunc virtutū eius celebrare natalem. Et q̃ rectè tria hæc nobis vno acta in die myſteria ꝑdicantur, qui ineffabilis Trinitatis arcanum vno Dei ſub nomine confitemur? Per hæc ergo miracula Chriſtus Dñs redemptorq; noſter oculis ſe voluit reuelare mortaliū, quatenùs inuiſibilis eius diuinitas, quæ latebat in homine, in opere nō lateret: vt dum tentator verbū omnipotentis patris non deprehendit in carne, oēs vbiq;, qui in Dei filio verbum & carnem crederent, ſaluarentur. Et quidem videbat diabolus infantē pannis obſitū, ſed ignorabat ipſum eſſe, qui remotis initiò tenebris, mundū luce veſtiuit. Videbat eum mortalis matris hubera ſugētē, ſed neſciebat ipſum eſſe, qui eſurientē Hebræū populū angelico fecit pane velut cœleſti lacte pingueſcere. Videbat paruulū anguſtis in cunabulis quieſcētē, ſed videre nō poterat ipſū eſſe, quem nō capit mūdus. Quanto igitur inimicus in hac Chriſti humilitate per incerta diſtractus ſtupore nutabat, cùm ꝑ Chaldæos, ꝓcipuos vtiq; tyrānidis ſuæ miniſtros, nouū videret infantulū, velut noui imperij regē, regijs muneribus honorari? Aut quomodò non ſtuperet, cùm turbatus inſpiceret à Magis ſuis adorari puerū, quem ipſe neſciret? quo torquebatur languore, cùm pariter eius & cunas in terris deſpiceret, & ſtellam miraretur in cœlo? Vnigenitus aūt altiſsimi ſic humiliter ingreſſus eſt mundū, vt indubitata diuinitatis ſuę deferret indicia. Natus enim de fœmina eſt, ſed natus ex virgine. Latebat in ꝓſepi, ſed in ſydere rutilabat: vt hominē illum Deumq; eſſe, & terrena mater, & ſignum cœleſte mōſtraret. Quibus verò radijs, quātòue lumine illam Domini ſtellā antiqua credimus tunc inter aſtra fulſiſſe? Quantùm in ſplendore præceſsit, quæ tantùm præibat in munere, quæ velut quidam totius orbis oculus, caligantis mundi veterem nouauit aſpectum? Ecce fratres ad quærendum regem regum, vna Chaldæos ſtella pertraxit: Iudaicum verò populum ad obedientiam Dei ſui, nec ignea quondam potuit columna conuertere. Nec ſanè quenquam moueat tanta hæc perfidia Iudæorum, quòd Chriſti illos fidem ſuſcipere, neque noui ſtellæ fulgoris, nec parturiens virgo compulerit, qui nec tum quidem Deo credidêre ſuo, cùm illos per arentia deſerta, ipſo comitante Deo cœlum paſceret, petra portaret. Sed iam ad illud præcipuum Chriſti miraculum veniamus, quo pro documento deitatis ſuæ aquas vertit in vinū. Inuitatus itaq;, vt legitur, Dominus perrexit ad nuptias: ſed vt dignaretur hoc virginis filius, noſtræ eruditionis eſt ratio, vt hoc docti ex-

Matt. 2. *Ioan. 2.* *Matt. 3.* *Exod. 16.* *Pſalm. 77.* *Splendor ſtellæ, quæ Magis apparuit.* *Chriſtus cur ad nuptias ierit.*

exemplo, legitimarum illum nuptiarum non negemus authorem. Vadit ergo ad nuptias Dei filius, vt quas dudum poteſtate conſtituit, nunc præſentiæ ſuæ benedictione ſanctificet. Vadit ad nuptias veteris inſtituti, nouam ſibi perpetuę virginitatis ſponſam gentium de conuerſione facturus. Vadit ad nuptias, quem nuptiæ non crearunt. Vadit ad nuptias, non vtiq; vt cōuiuijs delectetur, ſed vt mirabilibus innoteſcat. Vadit ad nuptias, non ſumpturus pocula, ſed daturus. Nam cùm defeciſſet nuptiantibus vinum, ait illi beatiſsima Maria: Vinum nō habent. Cui velut indignans reſpondit Dñs: Quid mihi & tibi eſt mulier? Nondum venit hora mea. Hæc verba indignantis eſſe quis dubitet? Sed idcirco vt reor, quia tam temerè ei mater de defectu carnalis poculi ſuggerebat, q venerat totius orbis gentibus nouum ſalutis æternæ calicem propinare. Quòd enim ait, Nondum venit hora mea, illam nimirum glorioſiſsimā paſsionis ſuæ horam, atq; illud redemptionis noſtræ vinum, quod vitæ omnium proficeret, promittebat. Nā quod petebat Maria, erat gratiæ temporalis: qđ Chriſtus parabat, gaudij ſempiterni. Nec tamen piguit benigniſsimū Dominum, dum magna veniunt, parua præſtare. Et ideò venerabilis Maria verè vt mater Domini, in ſpiritu futura prænoſcens, ac dominicā præuidens voluntatem, ſolicitè miniſtros admonuit dicēs: Quodcunq; dixerit vobis, facite. Sciebat profectò mater ſancta obiurgationē illam Domini filijq; ſui, nō iraſcētis offenſam prætendere, ſed miſerentis portare myſterium. Tunc Dominus increpatæ matris releuās pudorem, ſuamq; iā aperiens maieſtatem, expectantibus ait miniſtris: Implete hydrias aqua. Nec mora, obſequium ſuum obediens miniſter exhibuit. Et ecce repentè aquæ illæ cœperunt mirabiliter fortitudinē ſumere, ducere colorē, odorē præbere, ſaporem concipere, totamq; ſimul mutare naturam. Quæ permutatio aquarū à ſua in aliam creaturam, præſentis creatoris eſt teſtata virtutem. Neq; verò quiſquam conuertare aquas in vſus poſſet alios, niſi ille qui eas fecit ex nihilo. Stupuit ergo miniſter attonitus, qui aquas miſerāt, & viua ſumebat, lętatusq; nimiùm illa ſe ſuis humeris fluenta portaſſe, per quę Dei eſſet gloria reuelata. Nemo enim quicquam locutus in tempore illo, hydrijs præter aquam nihil adiectum, ars nulla cōducta eſt, & tam grande miraculum, inter pauida circunſtantiū ſilentia, ſola tantùm voluntas Domini tacentis effecit. Nec dubitandum chariſsimi, quin ipſe aquas traduxit in vinum, qui eas ab initio † congregauit in niues, durauit in glaciē, Aegyptijs vertit in ſanguinem, & Hebręis ſitientibus manare arida de rupe præcepit, quæ innumerabiliū multitudinē populorū ſtillicidio noui fontis, vice maternorū huberū nutriebat. Quid primùm ſtupeas, quid mireris? vinū de aqua, an aquam de petra? Sed nulla te, quicunque inter iſta cunctaris, infidelitas turbet, quia dubium no eſt, ad nutū creatoris creaturarum elementa pendere. Aut cur non credamus virtute Dominica vinum potuiſſe fieri de aqua, cùm nobis operante Deo, fomētis imbrium terræ de gremio ꝑ miniſteria vinearū aqua ſurgat in vinum? Hoc, inquit, fecit Ieſus initiū ſignorū in Cana Galilææ, & manifeſtauit gloriam ſuam, & crediderūt in eum diſcipuli eius. Crediderunt diſcipuli, non vtiq; hoc quod fieri cernebant, ſed illud quod carnalis videre nō poſſet aſpectus. Crediderunt, non quòd Chriſtus Ieſus filius eſſet virginis, quod ſciebatur, ſed quòd idem vnigenitus eſſet altiſsimi, quod in opere ꝓbabatur. Vnde & nos, fratres chariſſimi, toto corde credamus ipſum eſſe Dei filiū, quem filium hominis confitemur. Credamus illum & noſtræ conſortem naturæ, & paternæ ſubſtantiæ coæqualem: quoniam & nuptijs interfuit vt homo, & aquam in vinum mutauit vt Deus, quatenùs fidei huius merito, non etiā Dominus noſter ſobrio illo gratiæ ſuę vino ꝓpitius potare dignetur, qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

Ibid. | *Ibid.* | *† concreuit* | *Exod. 7.* | *Exod. 17.* | *Ibidem.*

DE EODEM FESTO, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Cùm natus eſſet Ieſus in Bethleem Iudæ in diebus Herodis regis, ecce Magi ab oriente venerunt Hieroſolymam &c. Matt. 2.

NOn vacat à myſterio, quòd beata virgo Maria, relicta patria, ciuitate, & domo, filium ſuū in Bethleem párere venit. Bethleē enim domus panis interpretatur. Ieſus autem de ſeipſo loquitur, dicens: Ego ſum panis viuus, qui de cœlo deſcendi. Dignum ergo fuit, vt panis viuus in domo panis naſceretur, cuius Chriſti natiuitas fuerit cauſa, vt ſic vocaretur. Neq; enim ideò Chriſtus in ea natus eſt, quia ſic vocabatur: ſed ideò ipſa ſic vocata, quia CHRITVS in ea oriebatur. Simus igitur & nos Bethleem, ſimus domus panis: qui enim panis non fuerit, interibit. Hoc enim Dominus ipſe ait: Niſi manducaueritis carnem filij hominis, non habebitis vitā in vobis. Suſpiciamus itaq; Chriſtum in domo noſtra, ſuſcipiamus eum in mente & in pectore noſtro. Oriatur in nobis, ipſe enim via, veritas, & vita: ipſe ſapientia & iuſtitia. Ipſe igitut oritur in nobis, quando iſta naſcuntur & ædificantur in nobis. Sequitur: *Ecce Magi ab oriente venerunt.* Quare ab oriente? Quia iam interiùs illuminati erant, & iam ſol iuſtitiæ eorum mentes illuſtrauerat. Sed vbi venerunt? *Hieroſolymā.* Et quid dicebant? *Vbi eſt qui natus eſt rex Iudæorum?* Vnde hoc ſcitis? quis hoc vobis indicauit?

Ioan. 6. | *Ibidem.* | *Ioan. 14.* | *1. Cor. 1.* | *Vbi.* | *Quid.*

At

At illi: *Vidimus ſtellam eius in oriente, & venimus adorare eum.* Iſti enim ſunt primitiæ gentium: iſti † priùs ex gentibus in Chriſtũ crediderunt. *†Iſor. primi* *Pſalm 18.* His non terra, ſed cœli Chriſti natiuitatem prædicauerunt. Et in his quidem completum eſt illud, quod dicitur, Cæli enarrãt gloriam Dei. Credunt autem iſti cælo non loquenti, ſed nouam ſtellam oſtendenti: Iudęi verò credere nolunt Chriſto prædicanti, prophetias exponenti, mortuos ſuſcitanti, cæcos illuminanti, & alia miracula facienti. Sed nunquid iſta ſtella videbatur ab omnibus? Si enim ab omnibus videretur, nequaquam ſe eam in oriente vidiſſe dicerent, quę non ſolùm in oriente appareret. Factum eſt autem, vt viſa ſtella, quicquid per eam ſignificabatur mox intelligerent, non tamen aſtrologiæ artis demonſtratione, ſed ſanctiſpiritus illuſtratione. Chriſtũ igitur in ſtella quærebant, quem diuina inſpiratione per ſtellã ſignificari intelligebãt. Hoc enim & Balaam ſignificauerat, dicens: *Num. 24.* Orietur ſtella ex Iacob, & exurget homo ex Iſraël. Eſt igitur Chriſtus & homo & ſtella: ſtella in ſignificatione, homo in veritate: ſtella gentibus, homo Iudęis. Gentes enim in ſtella ſequuntur, & illuminantur: Iudęi hominẽ tantùm eſſe putãt, & excęcantur. Vnde ipſe quoque ait: *Ioan. 9.* In iudicium ego veni in hunc mundum, vt qui non vident, videant, & qui vident cæci fiant. *Audiens autem Herodes rex, turbatus eſt, & omnis Hieroſolyma cum illo.* Magna quidem erãt quæ dicebantur, ſed quia lætitiam ſonabant, & totius regni innuebant, nõ itaq; perturbari, ſed lætari & Herodes & omnis Hieroſolyma debuiſſet. Sic .n. infirmi oculi viſo lumine perturbari ſolent. Bene autem iſti tales in prophetarũ libris per illas aues ſignificantur, quas dies excæcat, & nox illuminat. Sed quis non lætetur, dum puer noſter adhuc in cunabulis vagit, & rex terrę cũ toto regno ſuo timore diſſoluitur? Ne timeas miſer: non enim venit vt regnũ tibi auferat, ſed vt omnibus de regno expulſis regnũ reſtituat. Sequitur: *Et congregans omnes principes ſacerdotũ & ſcribas populi, ſciſcitabatur ab eis, vbi Chriſtus naſceretur. At illi dixerũt ei: In Bethleem Iudæ. Sic enim ſcriptũ eſt per prophetã:* *Mich. 5.* *Et tu Bethleẽ terra Iuda nequaquã minima es in principibus Iuda, ex te enim exiet Dux, qui regat populũ meũ Iſraël.* Turbatus .n. Herodes quieſcere nõ poteſt, angitur, anguſtatur, & ne ex improuiſo capiatur, principes ſacerdotũ & ſcribas populi vocat, vbi Chriſtus naſcatur inquirit. Dicitur ei, In Bethleem Iudę. Timor additur timori, & qui Magorum verbis perturbatus fuerat, iterum ſcribarum & ſacerdotum reſponſione terretur. Quomodò enim terreri non poterat, qui tantùm terrena ſapiens, regnũ amittere timebat, dum ſuo tempore Chriſtum natũ eſſe audiebat? *Tũc Herodes clàm vocatis Magis, diligenter didicit ab eis tempus ſtellæ, quæ apparuit illis.* Hoc aũt ideò faciebat, vt ſi Chriſtum inuenire non poſſet, ſaltẽ natiuitatis eius tẽpore cognito, qui ſolus occidi non poterat, ſimul cum cæteris eiuſdẽ ætatis pueris necaretur. Non enim intelligis Herodes, nõ intelligis, quid tibi per Moyſen à Domino dicitur: *Exod. 23. 43.* Non coques hœdum in lacte matris ſuæ, *Deut. 14.* id eſt, non occides Chriſtum infantem, & ad virginis matris vbera pendentem. *Et mittẽs eos in Bethleẽ, dixit: Ite, interrogate diligẽter de puero, & quũ inueneritis, renũciate mihi, vt & ego veniens adorem eũ.* Nihil proficis, nihil hac tua calliditate agis. *Prouer. 21.* Non eſt conſilium, nec fortitudo, neque ſapientia contra Deum. *Qui quũ audiſſent regẽ, abierunt. Et ecce ſtella, quã viderant in Oriente, antecedebat eos, vſque dum veniẽs ſtaret ſuprà, vbi erat puer. Videntes autem ſtellam, gauiſi ſunt gaudio magno valdè.* Recedunt Magi ab Herode, & vident ſtellam: quia & illi, qui à diabolo ſeparãtur, vident iuſtitię lumen. Sed quare eos antecedit ſtella, niſi vt viam eis oſtendat, & ad puerum ducat? Sequuntur igitur eam, veniunt Bethleem, ſtat ſupra domũ illam, in qua erat virgo Maria. Stat ſtella ſupra ſtellam. Maria enim ſtella maris interpretatur. *Maria, ſtella maris.* Stella itaq; filius, ſtella & mater. Stella oritur de ſtella, ſed maior quæ oritur, quàm illa, de qua oritur. Vnde & meritò ſuprà ſtare videtur. Non dixit ſupra puerum. Sed quid dixit? Suprà, vbi erat puer. Vbi enim erat puer, niſi in ſinu matris? Stabat igitur ſtella, & clamabat. *Stella locuta eſt magis, ſed ſignificando.* Habet enim linguam ſuam. Ne enim longè petamus exempla, ſic illa ſtella loquebatur Magis, ſicut iſtæ literæ loquuntur nobis. Significando igitur loquebatur. Sed quid ſignificabat? quid dicebat? Vis audire quid? Hîc eſt puer, hîc eſt mater pueri, hîc eum quærite, hîc eum inuenietis, hîc in paruo corpuſculo latet, qui vbique eſt & omnia replet. Hoc eſt enim quod dicit: *Videntes autem ſtellam, gauiſi ſunt gaudio magno valdè.* Quid eſt enim videntes ſtellam, niſi videntes & intelligẽtes, quid ſignificabatur & dicebatur per ſtellam? Non enim magnum gaudium eſt, videre ſtellas. Nam Solem & Lunam ſæpè videmus, & non multùm videndo gaudemus. Gaudebant igitur non propter ſtellam, ſed propter ſtellæ ſignificatum. *Et intrantes domum, inuenerunt puerũ cum Maria matre eius, & procidentes adorauerunt eũ. Et apertis theſauris ſuis, obtulerunt ei munera, aurum, thus & myrrham.* Quanta igitur tunc tibi exultatio fuerit, ô virgo beatiſsima Maria, *Gaudium matris Dei* quis cogitare valeat, quando eum quem nuper genueras, iam quaſi Deũ adorari videbas? Suſcipe prima munera filij tui, ſuſcipe tributa, quæ ei ſoluuntur: & q̃ alijs tributa ſoluere veneras, ipſa ab alijs tributa ſuſcipias. Ad hoc enim, vt Lucas ait, *Luc. 2.* venerat Ioſeph in Bethleem, vt ipſe quoq; ſicut cæteri profiteretur, & obligaret ſe tributa perſoluere, eò quòd eſſet de domo & familia Dauid. Vnde manifeſtũ eſt, quòd ſecundùm familias tributa ſoluebantur, omneſq; eiuſdem familiæ propter hoc in vnum conueniebant. Sic quidem & Ioſeph & Maria, quia erãt de familia Dauid, in Bethleem venire neceſſariũ fuit, vbi

Myſtica munera Magorum. illa familia habitabat. Sed quare tria munera Magi obtulerunt, niſi vt Trinitatis myſteriũ reuelarent? Primum .n. munus offerimus credendo in Patrem: ſecundum in Filium: tertium in Spiritum ſanctum. Hęc tria munera nobis ſufficiunt. Qui hęc nõ offert, à Chriſto nõ recipitur. Hęc igitur cauſa eſt, quare tria munera domino obtulerunt. Si .n. vel plus vel minus offerrent, fidem catholicam non tenerent. Quòd igitur vnuſquiſq; tria munera obtulit, Trinitatis fidem apertiſsimè demonſtrauerunt. Quid autem per aurum ſignificari putamus, niſi illã, quę cęteris maior eſt & latiùs fulget, regiam poteſtatem? *Aurum myſticè.* Aurũ igitur offerimus Chriſto, quia omnium Regem eum eſſe credimus. *Thus.* Offerimus & thus: quia Deum eſſe confitemur. Thus enim in ſacrificijs etiam gentiles dijs ſuis offerre conſueuerant. *Myrrha.* Myrrham quoque ei offerimus, quia ſic illum Deum eſſe credimus, vt hominem & mortalem eſſe non dubitemus. Myrrha .n. ne corrumperentur, olim corpora mortuorum cõdiebantur. Quia ergo Chriſto obtulimus ſua, offeramus ei & noſtra. Quòd .n. regem, & Deum, & hominem eum eſſe credimus, ſuum eſt: noſtra verò ſunt, quę nobis à Deo donata ſunt. Habet enim eccleſia aurum in ſapientia, thus verò in ſancta & bene Deo redolente conuerſatione: myrrham autem in amaritudine pœnitẽtiæ, & carnis mortificatione. Aurum igitur offerunt doctores, thus martyres & confeſſores, myrrham iam pœnitentes peccatores. In alijs itaque aurum fulget, in alijs thus ſuauiter redolet, in alijs myrrha ſapienter amareſcit. Quid aliud Deo offerre poſſumus? Omnis noſtra oblatio in his tribus muneribus cõtinetur: Talia igitur munera obtulerũt Magi, in quibus & fidei veritatem, & totam Eccleſiæ diſciplinam ſignificabant. *Et reſponſo accepto in ſomnis ne redirẽt ad Herodem, per aliam viam reuerſi ſunt in regionem ſuam.* Reuertamur igitur & nos per aliã viam in regionem noſtram: quia per illam qua exiuimus, redire non poſſumus. *Deut. 16.* Hoc enim & filijs Iſraël de Aegypto exeuntibus pręcipitur, vt per eandem viam non reuertantur. Regio nanque noſtra paradyſus eſt, regio noſtra eſt terra viuentium: ibi habitauerunt parentes noſtri, inde exierunt. Sed qua via? Vtique per ſuperbiam, per inobedientiam, per vanam gloriam, per gulæ intemperantiam. Per hanc autem viã in patriam redire non poſſumus. Alia ergo quęrenda eſt, qua in patriam reuertamur. Hæc autẽ via, Chriſtus eſt: ipſe enim ait, *Ioan. 14.* Ego ſum via, veritas & vita: nemo venit ad patrem, niſi per me. Inuenimus viam, curramus per eam, ſi recto itinere in patriam redire velimus. Per hanc enim ille currit, qui eius præcepta cuſtodit: *Deut. 6. Matt. 22.* Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & proximum tuum ſicut teipſum. Hoc ipſe pręcepit. Hoc tibi ſufficit cuſtodire: ne quæras amplius. Hæc via in patriam reducit.

INTRA OCTAVAM

Epiphaniæ. Ioannis I.

In illo tempore: Vidit Ioannes Ieſum veniẽtẽ ad ſe, & ait: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri. Eſt tomo 7. in homilijs Hiemalibus de Sanctis.

IOannes baptiſta & præcurſor Domini ſaluatoris: quem diù venturum populis verbo prędicauerat, ipſum iam venientem ad ſe, ſicut ex lectione ſancti euangelij fratres, cùm modò legeretur, audiſtis, mox digito demonſtrauit, dicens: *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Ecce agnus Dei, ecce innocens, & ab omni peccato immunis, vtpotè qui os quidem de oſsibus Adam, & caro de carne Adam, ſed nullam de carne peccatrice traxit maculam culpæ. Ecce qui tollit peccata mundi. Ecce qui iuſtus inter peccatores, mitis inter impios, hoc eſt, quaſi agnus inter lupos apparens, etiam peccatores & impios iuſtificandi habet poteſtatem. Quomodò autem peccata mundi tollat, quo ordine iuſtificet impios, apoſtolus Petrus oſtendit, qui ait: Non corruptibilibus argẽto vel auro redempti eſtis de vana veſtra conuerſatione paternę traditionis, ſed precioſo ſanguine quaſi agni incontaminati & immaculati, Ieſu Chriſti. *1. Pet. 1.* Et in Apocalypſi Ioannes apoſtolus, cuius eſt hoc euangelium, *Apoc. 1.* Qui dilexit nos, inquit, & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo. Non ſolùm autem lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo, quando ſanguinem ſuum dedit in cruce pro nobis, vel quando vnuſquiſq; noſtrûm myſterio ſacroſanctæ paſsionis illius baptiſmo aquæ ablutus eſt: verumetiam quotidiè tollit peccata mundi, lauatq; nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo, cùm eiuſdem beatæ paſsionis ad altare memoria replicatur, cùm panis & vini creatura in ſacramentum carnis & ſanguinis eius ineffabili ſpiritus ſanctificatione transfertur, ſicque corpus & ſanguis illius non infidelium manibus ad pernitiem ipſorum funditur & occiditur, ſed fidelium ore ſuam ſumitur in ſalutem. *Tranſſubſtantiatio in Euchariſtia.* Cuius rectè figuram agnus in lege paſchalis oſtendit, *Exod 12.* qui ſemel populum de AEgyptia ſeruitute liberans, in memoriam eiuſdem liberationis, per omnes annos immolatione ſua populum eũdem ſanctificare ſolebat, donec veniret ipſe, cui talis hoſtia teſtimonium dabat, oblatusque patri pro nobis in hoſtiam odoremque ſuauitatis myſterium ſuæ paſsionis ablato agno, in creaturam panis vinique transferret, ſacerdos factus in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech. *Pſal. 109.* Sequitur: Ioannes teſtimonium perhibens de Domino, *Hic eſt*, inquit, *de quo dixi, poſt me venit vir, qui ante me factus eſt, quia prior me erat.* Poſt me venit vir, poſt me natus eſt in mũdo, poſt me pdicare incipiet mũdo: qui ante me factus eſt, qui me potentia maieſta-

ieſtatis tantùm, quãtùm ſol luciferum, licèt pòſt apparens, antecellit. Quia prior me erat, quia in
Ioan. 1. principio erat verbum, & verbũ erat apud Deum, & Deus erat verbum. Poſt me venit vir, tẽpus humanæ natiuitatis, quo Ioanne poſterior eſt, intellige. Qui ante me factus eſt, primatum regiæ poteſtatis, quo etiam angelis præſidet, intuere. Quia prior me erat, æternitatem diuinæ maieſtatis, qua patri æqualis eſt, intellige. Poſt me venit vir, qui ante me factus eſt, quia prior me erat. Poſt me venit vir in humanitate, q̃ ideò me præcellit dignitate, quia prior me erat diuinitate. *Et ego neſciebam eum,* inquit. Certum eſt, quia ſciebat Dominum Ioannes, cui teſtimoniũ
Matth. 3. perhibere miſſus eſt, quem iudicem omnium venturum prædicabat, dicens: Cuius ventilabrum in manu ſua, & permũdabit aream ſuam, à quo ſpiritum ſanctum dari debere teſtabatur, Ipſe vos baptizabit, inquiens, ſpirituſancto: à quo ſeipſum ablui deſiderabat, dicens: Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me? Quomodò ergo dicit, Et ego neſciebam eum, niſi quia eum quem antè nouerat, perfectiùs iam cùm baptizaretur agnouit? Quem mundi ſaluatorẽ & iudicem nouerat, huius potentiam maieſtatis altiùs ſpirituſancto ſuper eum deſcendente cognouit. Neque enim dubitandum eſt, quin B. Ioannes cùm ſpiritumſanctum licèt corporali ſpecie videret, cùm vocẽ patris licèt corporaliter ſonantẽ meruiſſet audire, multũ ex hoc viſu & auditu profecerit, multum de diuinę poteſtatis excellentia, reuelatis oculis mentis, ſcientiæ cœleſtis acceperit, adeò vt ad cõparationem intelligentiæ, qua tunc illuſtrari cœperat, eatenùs illum quantus eſſet, omnimodis ſibi videretur ignoraſſe. Qui teſtimonium, in quod miſſus eſt, Domino diligenter perhibens, adiungit: *Sed vt mani-*
Ioannes cur baptizarit. *feſtaretur in Iſrael, ꝓpterea veni ego in aqua baptizãs.* Quod eſt apertè dicere: Non ideò veni in aqua baptizans, quia peccata mundi baptizãdo tollere poſſum: ſed vt eum baptizando ac prædicando manifeſtarẽ populo Iſraël, qui in ſpirituſancto baptizans, ad tollenda peccata non ſolùm Iſraël ſed totius mundi, ſi ei credere voluerint, idoneus eſt. Propterea veni ego in aqua baptizans, vt ſic baptizando illi viã præpararem, qui baptizaret in remiſsionem peccatorum. *Et teſtimoniũ perhibuit Ioannes, dicens: Quia vidi ſpiritũ de-*
Spiritus Chriſti quibus detur. *ſcendentem quaſi columbã de cœlo, & manſit ſuper eũ.* Benè in columbę ſpecie deſcendit ſuper Dominum ſpiritus, vt diſcant fideles nõ aliter eius ſpiritu ſe poſſe repleri, niſi ſimplices fuerint, niſi verã cum fratribus habuerint pacem, quã ſignificant oſcula columbarum. Habent autem oſcula
Oſcula coruina. Pſal. 27. & corui, ſed laniant, quod columba omnino nõ facit, ſignificãtes eos qui loquuntur pacem cum proximo ſuo, mala aũt in cordibus eorum. Columbę autem natura, quę à laniatu innocens eſt, illis innocentibus aptiſsimè cõgruit, qui pacem ſequuntur cum omnibus & ſanctimonium, ſoli-

citi ſeruare vnitatẽ ſpirit' in vinculũ pacis. Atq; Eph. 4.
ideò ſpiritus in columba deſcendendo, nõ ſuam tantummodò, vel eius, in quem deſcendit, innocentiam ſimplicitatemq; deſignat, ſed eorum æquè, qui ſentiunt de illo in bonitate, & in ſimpli Sap. 1.
citate cordis quærunt illum. Quorum vnanimẽ pietatem ac manſuetudinẽ, ſpiritali gratia donatam, Dominus ipſe laudans loquitur: Vna eſt Cant. 6.
columba mea, vna eſt matri ſuę, electa genitrici ſuæ. Matrem quippe ac genitricem Eccleſię ſpi- Gratia, mater Eccleſiæ.
ritus gratiã vocat, qua inſpirãte percepit, vt ipſa quoq; poſsit colũba rectè nũcupari. Deniq; Hebręo ſermone, quo ſcriptura ſancta eſt edita, ſpirit' genere fœminino appellatur: propter quod cõuenienter Eccleſia vna Chriſti colũba, & hęc matri ac genitrici ſuæ electa nominatur: quia nimirũ ꝙ in vnitate fidei Chriſtianę multis de gentibus cõgregatur, ꝙ columbina ad inuicem pace lætatur, ꝙ electionis ſorte beatur, non ſuo habet merito, ſed dono accepit gratię ſpiritalis. *Et ego, inquit, neſciebã eum,* ſubaudi, tam ſublimiter, quàm ſpiritu in eum deſcendente cognoui. *Sed qui miſit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris ſpiritũ deſcendentẽ, & manentẽ ſuper eũ, hic eſt, q baptizat in ſpũſancto.* Baptizat Dominus Chriſtus vt baptizet in ſpiritu ſancto.
in ſpũſancto, ꝑ ſpiritusſancti gratiã peccata dimittendo. Siue .n. ipſe aqua aliquos diſcipulorũ ſuorũ primus baptizauerit, per quos ad cæteros fideles baptiſmi riuus profluxeret, eoſdem etiam ſpiritu baptizabat, peccata illis relaxãdo, & ſpiritus dona miniſtrando: ſiue fideles eius, inuocato nomine ipſius, aqua baptizent electos, & chriſmate ſacro perungant, eoſdem nihilominùs ipſe ſpirituſancto baptizat, quia nemo præter ipſum peccatorũ nexus ſoluere, aut ſpiritus ſancti valet dona tribuere. Vnde euangeliſta Io- Ioan. 4.
annes cùm dixiſſet, Audierunt phariſęi, quia Ieſus plures diſcipulos facit & baptizat, quàm Ioannes, protinùs adiunxit: Quanquàm Ieſus non baptizaret, ſed diſcipuli eius, apertè dicẽs: Quia etſi diſcipuli Ieſu in nomine eius aqua baptizãt, ipſe tamẽ magis baptizare intelligendus eſt, qui peccata dimittit. Baptizat quoq; dominus in ſpirituſancto, cùm ꝑ afflationem eiuſdem ſpiritus corda fidelium ſuorum feruore ſuæ ſiue fraternæ charitatis accendit. Charitas, inquit, Dei dif- Rom. 5.
fuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritumſanctũ, qui datus eſt nobis. Baptizat in ſpirituſancto, cùm cuilibet electorum dat manifeſtationem ſpiritus ad vtilitatem, virtutes operãdo. De quo baptiſmate aſcenſurus in cœlũ, dixit diſcipulis: Actor. 1.
Vos aũt baptizabimini ſpirituſancto non poſt multos hos dies. Sed diligentiùs intuendum eſt, quia cùm dixiſſet, *Super quem videris ſpiritũ deſcendentem,* addidit, *Et manentẽ ſuper eũ.* Et in ſanctos enim eius ſpiritus deſcendit: verùm quia quandiu ſunt in corpore, peccato carere nequeunt, quia cœleſtium cõtemplationi ſemper oculum mentis intendere non ſufficiunt; ſed ſæpiùs hũc ad terrenæ curam conuerſationis inflectunt, in

Ioan. 3. eorum ꝓculdubiò cordibus ſpiritus aliquãdo venit, aliquãdo recedit. Vnde dictũ eſt: Spiritus vbi vult ſpirat, & vocem eius audis, ſed non ſcis vnde veniat, aut quò vadat. Venit quippe ad ſanctos, vadit à ſanctis ſpiritus, vt quem ſemper habere idonei non ſunt, eius per tempora redeuntis, crebra luce reficiantur. In ſolo autem mediatore Dei & hominũ homine Ieſu Chriſto, ſpiritus perpetuò veraciter manet, in quo nec ſordidæ cogitationis maculã, quã refugeret, vllam inuenit. Manſit aũt totus in illo, nõ ex eo ſolùm tempore, quo hunc Ioãnes ſuper eum vidit deſcendentẽ, ſed ex quo homo fieri incipiens, eius miniſterio & opere conceptus eſt. Vnde etiã po-

Ioan. 14. teſtatem dandi hominibus ſpiritum, non minùs habet ipſe quàm pater, ipſo atteſtãte qui ait: Paracletus aũt ſpiritusſanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia. Et alio

Ioan. 16. loco, ꝙ ipſe hũc mittat, oſtendit dicens: Si enim nõ abiero, paracletus nõ veniet ad vos: ſi aũt abiero, mittã eum ad vos. Quia nimirum vna eſt in diuinitate ſubſtantia, inſeparabilis operatio patris & filij & eiuſdẽ ſpiritusſancti. Nã & de ipſo ſpiritu, ꝙ ſua ſponte veniat vbi velit, ſua poteſtate operetur q̃ velit, teſtatur filius vbi ait, qđ

Ioan. 3. & ſupra memoraui, Spiritus vbi vult ſpirat. Hęc

1. Cor. 2. aũt omnia, inquit Apoſtolus, operatur vnus atq; idẽ ſpiritus, diuidens ſingulis prout vult. Idcircò aũt ſuper eũ, in quo ſemper manebat, baptizatũ ſpiritus deſcẽdere oſtẽditur, vt & Baptiſta ipſe celſiùs iã quẽ prædicaret ipſe agnoſceret, & credentibus daret indicium, nequaquã ſe niſi baptizatos aqua, ſpiritus eiuſdem poſſe baptiſma mereri. Quærendum intereà, quomodò ſpeciale filij Dei agnoſcendi ſignum fuerit, ꝙ ſuper eum deſcẽderit & mãſerit ſpiritus, cùm etiã diſci-

Ioan. 14. pulis ipſe ꝓmittat, dicẽs: Et ego rogabo patrẽ, & alium paracletũ dabit vobis, vt maneat vobiſcũ in æternum, ſpiritum veritatis, quem mũdus nõ poteſt accipere, quia non videt eũ, nec ſcit eũ: vos aũt cognoſcetis eum, quia apud vos manebit, & in vobis erit. Si enim apud ſeruos Dei electos manet, & in illis eſt ſpiritus, quid magni eſt in filio Dei, ꝙ in ipſo manere ſpiritus aſtruatur? Notandumq́; quòd ſemper in Domino mãſerit ſpiritusſanctus, in ſanctis aũt hominibus, quandiù mortale corpus geſtauerint, partim maneat in æternum, partim rediturus recedat. Manet quippe apud eos, vt bonis inſtent actibus, voluntariam paupertatem diligant, manſuetudinem conſequantur, pro æterno deſiderio lugeant, eſuriant & ſitiant iuſtitiam, miſericordes ſint, munditiam cordis teneant, tranquillitatem pacis amplectantur, ſed & pro obſeruatione iuſtitiæ perſecutionem pati non reuereantur, eleemoſynis, orationibus & ieiunijs, cæteriſque ſpiritus fructibus inſiſtere deſiderent. Recedit aũt ad tempus, ne ſemper infirmos curandi, mortuos ſuſcitandi, dæmones eijciendi vel etiam prophetandi habeant facultatem. Manet ſemper,

Spiritusſanctus quẽ efficiat in hominibus.

vt poſſint habere virtutem, qua mirabiliter ipſi viuãt: venit ad tempus, vt etiam alijs per miraculorum ſigna quales ſint intus, effulgeãt. *Et ego vidi, inquit, & teſtimoniũ perhibui, quia hic eſt filius Dei.* Ioan. 1. Suprà dixerat, Poſt me venit vir, qui ante me factus eſt: nunc teſtimoniũ perhibet, quia hic eſt filius Dei, vtriuſq; naturæ veritatẽ, humanæ videlicet & diuinæ, in vna eademq; Chriſti perſona manifeſtè deſignans. Erubeſcat Manichæus audiens, Venit vir: conticeſcat Photinus audiẽs, Hic eſt filius Dei. Audiãt manſueti & lætentur, quia venit vir poſt Ioannẽ fortior Ioanne, qui baptizat in ſpiritusancto, & quia hic eſt filius Dei. Quia enim per ſuperbiam receſſimus homines à Deo, filius Dei per miſericordiam factus eſt homo, vt idem ipſe & per diuinitatem patri, & per humanitatem cõgrueret nobis: per humanitatẽ ſimilem nobis, ꝓ nobis cum hoſte confligere: per diuinitatem patri cõſubſtantialem, ad imaginem nos Dei & ſimilitudinẽ, quã peccando amiſimus, poſſet dignè recreare: per Heb. 2. mortẽ noſtræ fragilitatis deſtruere eũ, qui mortis habebat imperium: & per impaſſibilẽ ſuæ diuinitatis potentiam reconciliare nos Deo patri, cũ quo viuit & regnat Deus in vnitate ſpiritusſancti, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

IN OCTAVA EPIPHANIAE, Matthæi 3.

In illo tempore, Venit Ieſus à Galilæa in Iordanẽ ad Ioannẽ, vt baptizaretur ab eo. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri. Tomo 7. in Homilijs hyemalibus de ſanctis.

LEctio ſancti euangelij, quam modò fratres audiuimus, magnum nobis & in Domino & in ſeruo dat perfectæ humilitatis exemplum. In Domino quidem, quia *Humilitas Chriſti.* cùm ſit Dominus, non ſolùm ab homine ſeruo baptizari, ſed etiam ipſe ad hunc baptizandus venire dignatus eſt: In ſeruo autem, quia cùm *Ioãnis Baptiſtæ.* ſciret ſe præcurſorem ac baptiſtam ſui ſaluatoris eſſe deſtinatum, memor tamen propriæ fragilitatis, iniunctum ſibi humiliter excuſauit officium, dicens: Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me? Sed quia omnis qui ſe humiliat, exal- Luc. 14. tabitur, & Dominus, qui in forma hominis propter homines inſtruendos humilis apparuit, mox à Deo patre quantum ſuper homines, immò etiam quantum ſuper angelos, & ſuper omne quod creatum eſt emineret, apparuit, voce delapſa ad eũ huiuſmodi à magnifica gloria: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi Matt. 17. complacui. 2. Pet. 1. Et fideliſſimus atque humilimus ſeruus ille Ioãnes, qui baptizari à Domino, q̃ Dominum baptizare magis optauit, & ipſum baptizare Dominum, & apertis ſuæ mentis oculis deſcendentem ſuper eum ſpiritum præ cæteris mortalibus videre promeruit. Verùm quia breuiter

uiter iſta prælibauimus, latiùs iam cuncta expoſituri, ipſum ſacræ lectionis videamus exordium. *Tunc venit, inquit, Ieſus à Galilæa in Iordanē ad Ioannē, vt baptizaretur ab eo.* Venit filius Dei baptizari ab homine, non anxia neceſsitate abluendi alicuius ſui peccati, qui peccatum non fecit vllum, nec inuentus eſt dolus in ore eius: ſed pia diſpenſatione ad abluendam omnis noſtri contagionem peccati, qui in multis offendimus omnes, & ſi dixerimus quia peccatum non habemus, noſipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt. Venit baptizari in aquis ipſarum conditor aquarum, vt nobis, qui in iniquitatibus concepti, & in delictis ſumus generati, ſecundæ natiuitatis, quæ per aquam & ſpiritum celebratur, appetendum inſinuaret myſterium. Dignatus eſt lauari aquis Iordanicis, qui erat mundus à ſordibus cunctis, vt ad diluendas noſtrorum ſordes ſcelerum, omnium fluenta ſanctificaret aquarum. Sed quia humilimam Domini diſpenſationem ex lectione euangelica cognouimus, etiam ſerui humilimam obeditionem ſolicita intentione videamus. Sequitur: *Ioannes autem prohibebat eum, dicens: Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me?* Expauit illum ad ſe veniſſe, vt baptizaretur aqua, cui nulla inerat quæ baptiſmo tergeretur culpa, immò qui per ſui gratiam ſpiritus, cunctam credentibus mundi tolleret culpam. Vnde rectè intelligitur, quòd hic dicit Ioannes: Ego à te debeo baptizari, hoc eſſe, quod apud euangeliſtam Ioannem illo ad ſe veniente dixiſſe narratur: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Ab illo enim debemus omnes baptizari, qui ad hoc venit in mundum, vt peccata tolleret mundi. Ab illo debuit ipſe Ioannes baptizari, id eſt, à peccati originalis contagione mundari, qui quanuis nullo inter natos mulierum minor, tamen quaſi natus ex muliere, culpæ næuo non carebat. Ideoque cum cæteris mulierum natis, ab eo, qui ex virgine natus, in carne Deus apparuit, opus habebat ablui. Quoniam ergo ſcriptum eſt, Quid eſt homo, vt immaculatus ſit, & vt mundus appareat natus ex muliere? iure timuit homo quanuis ſanctus, natus tamen ex muliere, & ob id à culpę macula non immunis, baptizare Dominum, quem ex virgine natum nouerat nullam prorſus habere maculam culpæ. Sed quia vera humilitas ipſa eſt, quam obedientia comes non deſerit, quod priùs officium expauit, humiliter impleuit. Nam ſequitur: *Reſpondens autem Ieſus, dixit ei: Sine modò: ſic enim decet nos implere omnē iuſtitiam. Tunc dimiſit eum,* id eſt, tunc demum dimiſit, tunc conſenſit, tunc paſſus eſt eum à ſe baptizari, cùm tali ordine cognouiſſet omnem iuſtitiam debere impleri. Sine modò, inquit. Sine me modò, vt iuſsi, à te baptizari in aqua, & tu poſtmodum à me, quod quæris, baptizaberis in ſpiritu. Sic enim decet nos prærogare exemplum implendæ omnis iuſtitiæ, vt videlicet diſcant fideles mei, neminem poſſe hominem abſque vnda baptiſmatis perfectè iuſtum exiſtere, & eſſe omnibus, quanuìs innocenter & iuſtè viuentibus, neceſſarium viuificæ regenerationis officium, cùm me, qui ſpiritusſancti opere conceptus & natus ſum, cognouerit ſecundæ natiuitatis ſubijſſe, vel potiùs ſibi conſecraſſe lauacrum. Nulla perſonarum maiorum contemnat ab humilibus meis in remiſsionem peccatorum baptizari cùm meminerint Dominum, qui in ſpiritusancto baptizans peccata dimittere ſolet, ſuum baptizandum in aqua ſubmiſiſſe ſerui manibus caput. Sequitur: *Baptizatus autem Ieſus, cōfeſtim aſcendit de aqua. Et ecce aperti ſunt ei cœli, & vidit ſpiritū Dei deſcendentem ſicut columbam, & venientem ſuper ſe.* Et hoc ad impletionem omnis iuſtitiæ pertinet, quòd baptizato Domino aperti ſunt ei cœli, & ſpiritus deſcendit ſuper eum: vt hinc nimirùm fides noſtra confirmetur, per myſterium ſacri baptiſmatis aperiri nobis introitum patriæ cœleſtis, & ſpiritusſancti gratiam miniſtrari. Nunquid enim credi decet, Domino tunc primùm cœleſtia patuiſſe ſecreta, cùm recta fides habeat, non minus tempore, quo cum hominibus conuerſatus eſt, quàm pòſt & anteà in ſinu patris mãſiſſe, & ſedem tenuiſſe cœleſtem? Aut à triceſimo ætatis anno, quando baptizatus eſt, ſpiritusſancti dona percepit, qui à prima conceptione ſpiritusancto plenus ſemper extitit? Nobis ergo fratres chariſsimi, nobis ſunt hæc celebrata myſteria. Quia enim nobis Dominus ſacroſancto ſui corporis intinctu baptiſmi lauacrum dedicauit, nobis quoque poſt acceptum baptiſmum cœli aditum patere & ſpiritum ſanctum dari demonſtrauit. Et congrua multum diſtantia, quia primus Adam ab immundo ſpiritu deceptus per ſerpentem, gaudia regni cœleſtis amiſit: ſecundus Adam à ſpiritusancto per columbam glorificatus, eiuſdē regni limina reſerauit, flammamque vibrantem, qua ingreſſum paradiſi, expulſo Adā primo, Cherub cuſtos interclusit, ſecundus Adam hodierna die per aquam lauacri renaſcentis extingui debere monſtrauit: vt vnde ille cum ſua coniuge ab hoſte victus exijt, ibi iſte cum ſanctorum Eccleſia, ſponſa videlicet ſua, de hoſte victor rediret: imò potiora redemptis à peccato, vitæ immortalis munera pater futuri ſeculi, princeps pacis donaret, quàm præſentis ſeculi pater, princeps diſcordiæ, venundatus ſub peccato, ſua cum ſtirpe perdidit. Quia nimirum vita illa beatiſsima, quā deſeruit Adam, quanuìs incomparabili luce & pace ſublimis, ab omni curarum ſtimulantium nube ſerena, crebra Dei & angelorum fuerit viſione & allocutione glorifica, in terræ tamen huius erat locis conſtituta, terrenis quanuìs nullo labore quæſitis iam alenda fructibus: at hæc quam Chriſtus tribuit, in cœlorum eſt arce vita perennis, non crebra, ſed continua diuinæ contemplationis luce refecta. Prima hominis vita beata ita fuit immortalis, vt poſſet in ea homo non mori, ſi ſe à peccati ſeductione cautus ſeruaret: ſecunda verò ita fiet immortalis, vt non poſ[illegible] ho-

1. Pet. 2.
Iac. 3.
1. Ioan. 1.
Ioan. 1.
Iob. 15.
Obedientia comes humilitatis.
Cur Domino baptizato cœli ſint aperti.
Gen. 3.
Eſai. 9.

Spiritus ſanctus cur in columba apparuerit. mo mori, nec vlla peccati pulſantis ſeductione tentari. Benè autem ſpiritus reconciliator in columba, quæ multum ſimplex eſt auis, apparuit, vt & ſuæ videlicet naturæ ſimplicitatem per huius ſpeciem animalis oſtenderet, (ſpiritus enim *Sap. 1.* ſanctus diſciplinæ effugiet fictum) & eum, in quem deſcendit, manſuetum, mitemque ac miſericordiæ ſupernæ præconem, miniſtrumque doceret mundo eſſe futurum, ſimul & omnes, qui ſua gratia eſſent renouandi, ſimplices ac mundi- *Ibid.* cordes admoneret ingredi, iuxta quod ſcriptum eſt: Sentite de Domino in bonitate, & in ſimplicitate cordis quærite illum: quoniam in maleuolam animam non intrabit ſapientia, nec habita- *Act. 8.* bit in corpore ſubdito peccatis. Hinc eſt, quod Simon, qui in felle amaritudinis & obligatione iniquitatis permanere conſenſit, partem ſortemque in hoc ſpiritu habere nequiuit. Illo enim ſpiritu plenus erat, qui in ſerpente hominibus apparendo, qua ipſe malitia & inſidiarum peſte infectus eſſet, corda diligenter edocuit. Sed deſcendēte ſuper Dominum ſpiritu, videamus quid ſequi- *Myſterium Trinitatis.* tur: *Et ecce vox de cœlis dicens: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.* Filius Dei baptizatur in homine, ſpiritus Dei deſcendit in columba, pater Deus adeſt in voce: ſanctæ & indiuiduę Trinitatis in baptiſmo declaratur myſterium. Et rectè, vt qui ſacramentorum ſuorum diſpenſatoribus erat præcepturus docere omnes gentes, & baptiza- *Matth. 28.* re eas in nomine patris & filij & ſpiritusſancti, primus ipſe ſuo in baptiſmate totam perſonaliter *Matt. 3.* panderet adeſſe Trinitatem. Quòd ait vox paterna: *Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi benè cōplacui*, ad comparationem terreni hominis dicit, in quo peccante quodammodò ſibi diſplicuiſſe Deus conditor inſinuat, cùm ait: Pœnitet me feciſ- *Gene. 6.* ſe hominem in terra. Pœnitentia quidem in Deum nulla cadit, ſed noſtro more loquens, qui compungi pœnitentia ſolemus, quando contra votum noſtra opera verti videmus, pœnitere ſe dixit hominem feciſſe in terra, quem à rectitudine ſuæ facturæ peccando degenerare conſpexit. In filio autem ſuo vnigenito ſibi ſingulariter complacuit, quia hunc hominem quem induerat, à peccato immunem ſeruare cognouit. Et in hac quoque voce patris, ſicut & in cæteris baptizati Domini myſterijs, omnis iuſtitiæ declaratur impletio. Coęternus enim & conſubſtantialis patri filius, deſcendente ſuper eum ſpiritu, qui ſit hominibus intimatur: vt per hoc diſcant homines, per gratiam ſe baptiſmatis, accepto ſpiritusſancto, de filijs diaboli in filios Dei poſſe transferri, *Rom. 8.* ſicut Apoſtolus edocet, fidelibus ita loquens: Accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum, in quo cla- *Ioan. 1.* mamus, Abbà pater. Et euágeliſta Ioannes: Quotquot autem, inquit, receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri. His de baptiſmo noſtri ſaluatoris, fratres chariſsimi, prout ipſe donauit cōmemoratis, ad noſipſos reuertamur: & quia humilitatem obedientiamque baptiſtæ ſimul & baptizati audiuimus, per humilem obedientiam baptiſma quod ſuſcepimus ſeruare curemus, mūdantes nos ab omni inquinamento carnis & ſpiri- *2. Cor. 7.* tus, perficientes ſanctificationem in timore Dei: humiliter eius ſubeunda & ſeruanda myſteria, eis qui necdum his ſunt initiati, ſuadeamus: & quotquot per gradum ſacerdotalem ad diſpenſanda ſumus illius ſacramenta promoti, humiliter iniunctum nobis impleamus officium. Studeamus omnes ſoliciti, vt ianuam patriæ cœleſtis, quæ nobis eſt diuinis patefacta myſterijs, humanis ipſi nobis non intercludamus illecebris. Ne- *Luc. 3.* que enim fruſtrà Dominum apud euangeliſtam Lucā poſt baptiſma oraſſe, & ſic cœlo aperto ſpiritum ac vocem patris veniſſe cōmemoratur: quia etiam tribus conſonantibus euangeliſtis baptiza- *Matth. 3.* tus, mox ieiunium quadraginta dierum ſolitari- *Marc. 1.* us exercuit: ſed nos profectò docuit, noſque ſuo *Luc. 4.* informauit exemplo, vt poſt acceptam in baptiſmo remiſsionem peccatorum, vigilijs, ieiunijs, orationibus, cæteriſque ſpiritus fructibus operam demus, ne nobis torpentibus minuſque ſolicitis immundus ſpiritus, qui de corde noſtro expulſus baptiſmo fuerat, redeat, noſque ſpiritalibus diui- *Luc. 11.* tijs vacuos inueniens, ſeptemplici peſte deprimat, & ſint nouiſsima noſtra peiora prioribus. Caueamus ſeduli, ne ignem nobiſipſi, qui vitæ iter occludat, noſtrorum crebrò accendamus fomite vitiorum. Flammeus nanque gladius, qualiſcunque ille eſt, qui paradiſi oſtia ſeruat, ſingulis quibusque fidelium fonte baptiſmatis extinctus eſt, & vt redire poſsint ablatus: infidelibus autem manet ſemper immobilis. Sed & falsò fidelibus vocatis quidem, ſed non electis, dum poſt baptiſma ſe criminibus implicare non metuunt, quaſi poſt extinctionem idem ignis reaccenditur, ne mereantur intrare regnum, quod ficto corde ac duplici requirunt, ſerpentino potiùs dente fraudulenti, quàm ſimplici oculo columbini, quem in Eccleſia ſua multùm ſe diligere Dominus demonſtrat, qui in amoris cantico ait: Ecce tu pul- *Canti. 1.* chra es amica mea, ecce tu pulchra, oculi tui columbarum. Vnde quia nobis ad diſcendam Deo placitam ſimplicitatem columbæ forma proponitur, diligentiùs eius naturam videamus, vt per ſingula innocentiæ eius exempla vitæ nobis emēdatioris inſtituta ſumamus. Hæc à felle pror- *Columbæ natura.* ſus aliena eſt. Et nos igitur à malitiæ felle alienemur, omniſque amaritudo, & ira, & indignatio *Ephes. 4.* tollatur à nobis cum omni malitia. Nullum ore vel vnguibus lędit, ne minimas quidem muſculas, vel vermiculos, quibus minores penè omnes auiculæ ſe ſuoſque pullos nutriunt & inquirunt. Videamus ne dentes noſtri ſint arma & ſagittæ, ne *Gal. 5.* mordentes & comedentes inuicem, conſumamur ab inuicem. Contineamus manus à rapinis. Qui furabatur, iam non furetur. Magis autem laboret *Ephes. 4.* operando manibus ſuis quod bonū eſt, vt habeat

vnde

vnde tribuat neceſsitatem patienti. Nam & colũba ſæpè alienos, quaſi ſuos, fertur alere pullos. Ipſa terræ fructibus & ſemine paſcitur. Audiamus *Rom. 14.* Apoſtolum: Bonum eſt non manducare carnem, *2. Pet. 2.* neq; bibere vinũ. Et Apoſtolus Petrus, Miniſtrate, inquit, in fide veſtra virtutẽ, in virtute aũt ſciẽtiam, in ſcientia aũt abſtinentiam, in abſtinentia autẽ patientiam, in patientia autem pietatem, in pietate autẽ amorem fraternitatis. Gemitum pro *Pſal. 98.* cantu habet: Miſeri ſimus, & lugeamus, & plore- *Iac. 4.* mus coram Domino, qui fecit nos. Riſus noſter *Matt. 5.* in luctum conuertatur, & gaudium in mœrorem. Beati enim lugentes, quoniã ipſi conſolabuntur. Super aquas ſedere conſueuit, vt venturi raptum accipitris, præuiſa in aquis vmbra declinet. Et nos mundi ſimus, ac mundati ſcripturarum fluentis ſeduli aſsidere curemus, quarum ſpeculis edocti, dignoſcere & præcauere valeamus inſidias hoſtis antiqui. Tales quippe amat Eccleſia, *Cant. 5.* ſponſa videlicet Chriſti, quæ in amatoris ſui laudibus cantat: Oculi eius ſicut columbæ, quæ lacte ſunt lotæ, & reſident iuxta fluenta pleniſsima. Nidificare ſolent in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ. Petra Chriſtus eſt, cuius in cruce clauis manus, latus eſt lancea perſoratum, vnde con- *Maceria.* tinuò ſanguis & aqua, noſtræ videlicet ſanctifi- *Cauerna.* cationis & ablutionis myſterium, exiuit. Maceria eius, & virtus coadunata ſanctorum. Cauerna in ea, ſinus fraternæ dilectionis, quo teneriores animos fideliũ, dũ ad fidei, ſpei & dilectionis perfectionem nutriendos ſuſcipiunt, quaſi nidificantibus colũbis in ſe locũ pandunt. Hęc ergo fortiorũ auxilia, qui adhuc in fide puſilli ſumus, humiliter ſubeamus, his dominicæ paſsionis ſacramentis ſemper ſanctificari curemus. Talem nanque omnium noſtrũm conuerſationẽ Dominus quærit, talibus intentam ſtudijs vniuſcuiuſque no- *Cant. 2.* ſtrũm vitam videre deſiderat, talium voce ſuas laudes decantari ac prædicari gratulatur. Surge, inquit, amica mea, ſpecioſa mea, & veni columba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ. Oſtende mihi faciem tuam, ſonet vox tua in auribus meis. Hæc de columbæ natura, ſeptem virtutis exempla commemoraſſe ſufficiat. Et rectè fortaſſe, quia ſpiritusſancti, qui in columba deſcendit, ſeptiformis eſt gratia. Verùm ex omnibus, quæ de eius natura moraliter interpretanda, humana poteſt comperire ſolertia, præſtat *Gen. 18.* vnum, quod de eius actu myſtico ſacra narrat hi- *Coruus quorum typus.* ſtoria. Cùm enim Dominus in figuram futuri baptiſmatis, originalis mundi ſcelera diluuij aquis ablueret, tranſacta inundatione ſcire volens Noë, qualiter ſe facies terræ haberet, emiſit coruum, qui in arcam redire contempſit, ſignificans eos, qui abluti licèt vnda baptiſmatis, nigerrimũ tamen veteris habitum hominis emendatiùs viuendo deponere negligunt, & ne ſancti ſpiritus vnctione renouari mereantur, ſtatim ab intima Catholicæ pacis & quietis vnitate, exteriora, id eſt, ſeculi deſideria ſequendo deſciſcunt. Emiſit poſteà columbam. At illa venit ad eum veſperè, portans ramum oliuæ virentibus folijs in ore ſuo. Animaduertitis credo, fratres, & me loquentem veſtro intellectu præuenitis, ramum oliuæ virentibus folijs, gratiam eſſe ſpiritusſancti: vitæ verbis abundantem, de cuius plenitudine ſuper Chriſtum requieſcente, Pſalmus ait: Vnxit te *Pſal. 44.* Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ conſortibus *1. Ioan. 2.* tuis. De cuius dono conſortibus Chriſti dato loquitur Ioannes: Vos vnctionem habetis à ſpiritu ſancto, & noſtis omnia. Et pulcherrimà cõparatione vmbra veritati concinit. Ramum oliuæ columba corporalis, ablutum diluuij aquis detulit in arcam: ſpiritusſanctus in ſpecie colũbæ corporalis, baptizatum aqua Iordanis deſcendit in Dominum. Nos quoque Chriſti & Eccleſiæ mẽbra, quos non ſolùm homines, qui erãt in arca cũ Noë, ſed & animantia, quæ arca Domini continebat, & ipſa quoque ligna, ex quibus eadem facta eſt arca, figurant, poſt acceptum vndæ regenerantis lauacrum, per vnctionem ſacri chriſmatis gratia ſpiritusſancti ſignamur, quam conſeruare in nobis intemeratam dignetur ipſe, qui dedit, Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

DOMINICA PRIMA POST EPIPHANIAM IN EPISTOlam Concio exegetica.

PRoponitur hodiè lectio ex Apoſtolo longè optima, ad morum integritatem mirificè eos inſtruens, qui in baptiſmo iuſtificati gratuita Dei benignitate, ita ſeſe comparare cupiunt, ne gratiam illic adeptam ſua culpa amittant. Nam tametſi in baptiſmo condonantur omnia peccata, & virtutes atque iuſtitia homini diuinitùs communicantur, at manet in eodem fomes peccati, quædam carnis infirmitas, & procliuitas in peccatum, ſiue peccandi libido, cui niſi continenter reſiſtatur, non poteſt homo in percepta gratia diù permanere, vt rectè dictum ſit à quodam ſapiente, Ni *Eccleſ. 27.* ſi in timore Domini tenueris te inſtanter, citò ſubuertetur domus tua. Vt enim olim filij Iſraël liberati de manu Pharaonis & Aegyptia ſeruitute, atque in ipſam adeò promiſſam terram introducti, ſemper tamen quoſdam habuerunt hoſtes, cum quibus illis dimicandum erat, quos etiam propterea Dominus ſubitò delere noluit, vt erudiret in eis Iſraëlem, & poſteà diſcerẽt *Iudic 3.* filij eorum certare cum hoſtibus, & habere conſuetudinem præliandi: itemque vt in ipſis experiretur Iſraëlẽ, vtrum audirent mãdata Domini, an nõ: ſic etiã fideles liberati in baptiſmo à diaboli tyrannide & duriſsima peccati ſeruitute, ni-

hilo minùs coguntur perpetuò ſtare in acie aduerſus infeſtas carnis, mundi & dæmonis oppugnationes, quas tanto faciliùs vincunt, quãto fortiùs inhærent gratiæ & auxilio liberatoris ſui, ab illo fideliter & feruenter petendo opem, & eius voluntaté atque præcepta ex animo exequendo. Atque hîc certè re ipſa experiuntur omnes ſuæ ſalutis ſoliciti, quàm verè dictum ſit à beato Iob, militiam eſſe vitam hominis ſuper terram; vbi niſi quis legitimè certauerit, non poterit, teſte Apoſtolo, coronari. Porrò clemens & benignus Deus, qui ſolus laborem & dolorem conſiderat, noluit nos ſolis viribus noſtris pugnare, quia profectò ſuccumberemus: ſed per ſpiritum ſuum ſanctum diffundit charitatem in cordibus noſtris, quæ efficit, vt mandata eius grauia non ſint, ſicque ſua gratia adiuuat infirmitatem noſtram; immò ipſe in nobis operatur & velle & perficere pro bona voluntate: vnde fit, vt opera noſtra ope gratiæ eius effecta illi grata ſint, & tum meritum, tum præmium habeant ſempiternum: quod qui negant, hæretici ſunt. Sed ipſa Apoſtoli verba audiamus: *Obſecro vos fratres per miſericordiam Dei, vt exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viuentem, ſanctam, Deo placentem, rationabile obſequium veſtrum.* Vbi Diuus Chryſoſtomus, Poſteaquam Apoſtolus, inquit, multa iam de benignitate Dei diſſeruiſſet, ineffabilemque illius curam pro nobis, ac prouidentiam ſimul & bonitatem, quam nemo ſcrutari queat, oſtendiſſet, eandem deinceps ipſam proponit ad hoc, vt ijs, quibus tanta contigerunt beneficia, perſuadeat conuerſationem etiam vitæ diuino dono dignam oſtendere. Et cũ tantus ſit ac talis, nihil tamen dubitat eos obſecrare. Hæc ille. Obſecrat ergo diuinus Apoſtolus per miſericordiam Dei, qua à peccatis eruti & cum ipſo in gratiam reſtituti, atque iuſtificati & ſeruati ſumus, vt exhibeamus corpora noſtra hoſtiam Deo. Vult igitur, vt ipſa quoque corpora cedant in ſacrificium Dei: nihil ergo nobis inde vult eſſe reliquum, ſed prorſus vni Deo ea impendi, & eius cultui omninò mancipari. Nihil itaque tibi, quiſquis es Chriſtianus, nec oculis videre, nec audire auribus, nec proferre ore, nec manibus tangere vel efficere, nec quicquam omnino vllo corporis membro exequi licet, quod non cedat in gloriam tui creatoris, cuius templum eſt ipſum corpus tuum, quod ſi aliquo peccato violaueris, diſperdet te Deus. Ecce ſi iam vel hoc vnum duntaxat Apoſtoli dictum rectè velint præſtare Chriſtiani, an non ſatis ſuperque negotij habebunt? Sed hoc etſi moleſtum eſt veteri homini in vitijs enutrito, tamen modò adſit bona voluntas, adiuta & corroborata ſpiritu Dei, paulatim non modò tolerabile, ſed facilè quoque & ſuaue efficitur. Et eiuſmodi pro pietate ſuſcepti labores ingens habent præmium apud Deum, qui reddet vnicuique ſecundùm ſuum laborem. At ne quis putaret debere nos mactare corpora noſtra, vt Iudæi ſuas pecudes, addit, *Viuentem.* Igitur & viuunt, corpora noſtra, & hoſtia ſunt. Sed non viuunt ſi ſeruiant iniquitati. Nam corpora ſubiecta peccatis, ait Diuus Ambroſius, non viua habentur, ſed mortua, ſub deſperatione enim promiſſæ vitæ ſunt. Rectè itaque Chryſoſtomus, Quando membra noſtra, ait, mortificauerimus, tunc demum viuere poterimus. Et paulò infrà: Quoniam membra tua Deo ſunt ſiſtenda, quoniam hoſtia ſunt, omnem ab illis maculam auferto. Nam ſi maculam habuerint, hoſtia iam vtiq; non erunt. Neque enim offerri poterit oculus ſcortationi ſeruiens, neque manus rapiens ac defraudans, nec pedes claudicantes theatraq; viſitantes, nec venter delicijs ſeruiens, voluptatumque deſideria inflammans, nec cor iram aut amorem fornicarium fouens, neque lingua turpia loquens. Hæc ille. Atque hæc eſt non modò viuens, ſed etiam ſancta & Deo placens hoſtia. Quod autem ſequitur, *Rationabile obſequium veſtrum*, idem eſt, ac ſi dicas, rationabilem cultum, id eſt, interprete Chryſoſtomo, nihil habentem corporei, nihil craſſi, nihil quod ſit ſenſibile. Eſt igitur horum omnium hic ſenſus: Exhibete corpora veſtra Deo præpotenti hoſtiam viuentem, ſanctam, Deo placentem, quæ eſt rationalis cultus veſter, nempe Chriſtianorum: non cultus corporeus, qualis fuit quondam Iudæorum in mactatione brutorum animantium: ſed rationalis in mente ſitus & ſpiritualis, quẽ Chryſoſtomus eſſe dicit, ſi modeſtiam, eleemoſynam, manſuetudinem, patientiam offeramus, &c. Sequitur: *Et nolite cõformari huic ſeculo, ſed reformamini in nouitate ſenſus veſtri.* Omne quod eſt in mũdo, inquit ille dilectus diſcipulus, concupiſcentia carnis eſt, aut concupiſcentia oculorum, aut ſuperbia vitæ. His nos cõformari non debemus, quia Chriſti precioſo ſanguine redempti ſumus. Eſt huius ſeculi figura, inquit Chryſoſtomus, humi depreſſa, vilis, temporalis, nihil habens ſublime, nihil ſtabile, nihil recti, ſed omnia peruerſa. Itaque ſi rectâ incedere voles, ne adaptes te ad præſentis vitæ figuram. Nam etiamſi diuitias abieceris, ſi gloriam, ſi delicias, tum etiam cùm magnifica videntur, figura tantummodò ſunt, non ipſius quæ in rebus eſt veritatis demonſtratio: perſona quædam ſcenica, non cõſiſtens rerum ſubſtantia. Hæc ille. Videant hîc qui Chriſtiani ſunt, num huic præcepto Apoſtoli obediant. Volumus eſſe beati & diuites, florere in hoc mundo, affluere delicijs, & nihilo minùs dici Chriſtiani, cùm tamen hoc nihil ſit aliud, quàm conformari huic ſeculo. Ideò tam multi pereunt, &, vt propheta terribiliter ait, dilatauit infernus animam ſuã, & aperuit os ſuum abſque vllo termino: quia obliti ſumus ſponſionis in baptiſmo factæ, qua abrenunciauimus diabolo & omnibus pompis eius, & quaſi ludus ſit fidei Chriſtianæ ſanctiſſima

pro-

Iob.7.
2.Tim.2.
Pſal.9.
Rom.5.
Phil.2.
Rom.12.
Corpora noſtra Deo mãcipãda.
1.Cor.3.
Ibidem.
Membra noſtra Deo offerenda.
1.Ioan.2.
Eſa.5.

profeſsio, flagitijs & ſceleribus dediti ſumus haud aliter, ac ſi necdum vnquã Chriſto nomẽ dediſſemus. Nihil ergo talibus prodeſt ꝓfeſsio Chriſtianiſmi, quia etiãnum ſeculo conformantur. *Sed reformamini*, inq̃t, *in nouitate ſenſus veſtri:* hoc eſt, alios quàm qui huius mundi ſunt, affectus induatis, vt ſic deinceps viuatis, quemadmodum à vobis exigit doctrina Chriſti & ſanctũ Euangelium, nõ vt habet huius ſeculi corruptiſsima conſuetudo. Nõ enim iã id ſtudere debetis, vt placeatis huic ſeculo, cui nuntium remiſiſtis in baptiſmo: ſed vt ad Chriſti doctrinã & præcepta vos accommodetis, quæ longè aliud à vobis exigũt. Breuiter vult Apoſtolus nos planè valefacere vitijs omnibus, & virtutibus ſtrenuam nauare operam: quod qui non facit, videat quo ſibi iure vendicet nomen Chriſtianũ.

Error multorum. *Vt probetis*, ait, *quæ ſit voluntas Dei bona, beneplacens & perfecta.* Qui præſentibus rebus afficiuntur, ait Chryſoſtomus, qui diuitias beatas exiſtimant, qui paupertatem vilipendunt, qui potentatus ſectantur, qui ad externam gloriam anhelant, qui ſeipſos magni faciunt, ſi quando ſplendidas domos ædificarint, ſepulchra pretioſa cõparauerint, mãcipiorum greges habuerint, multamque eunuchorum turbam circumtulerint, illi ſcilicet ignorant, & quæ ſibi vtilia, & quæ ſit Dei voluntas. Sunt autem vtraque iſta vnum quiddam. Nam quæ vtilia nobis ſunt, illa vult Deus: & quæ Deus vult, illa demum & vtilia nobis ſunt. Quæ ſunt ergo, quæ Deus vult? Vt in paupertate viuamus, in humilitate, in contemptu gloriæ: in temperantia, non delicijs: in tribulatione, non in remiſsione: in luctu, non in voluptate ac riſu: Hæc ille. (1. Theſſ. 4.) Alibi Apoſtolus: Hæc eſt, inquit, voluntas Dei, ſanctificatio veſtra: non enim vocauit nos Deus in immunditiam, ſed in ſanctificationem. Sed quid prodeſt noſſe voluntatem Dei, niſi etiam fiat? (Ioan. 13.) Si hæc ſcitis, ait Dominus, beati eritis, ſi feceritis ea. Voluntatem ſuam in ſacroſancto Euangelio luculenter Chriſtus expreſsit, ſed quotuſquiſque eſt, qui ſtudeat Euangelio conuenienter viuere? (Heb. 5.) Et tamen Apoſtolus dicit de Chriſto, quòd factus ſit obtemperantibus ſibi cauſa ſalutis æternę. Verùm enimuerò non mediocriter torquere ſolet homines pios, quòd in multis ſæpè non videant, quid ſit gratum Deo: vnde neceſſe eſt, vt multis precibus voluntatis diuinę cognitio in omnibus obtineatur. Solet .n. ſpecies boni non rarò imponere incautis, & quemadmodum Salomon ait, (Prouer. 14.) eſt via, quæ videtur homini iuſta: nouiſsima autem eius deducunt ad mortem. Sequitur: *Dico enim per gratiam, quæ data eſt mihi, omnibus qui ſunt inter vos, Non plus ſapere quàm oportet ſapere: ſed ſapere ad ſobrietatem, & vnicuique ſicut Deus diuiſit menſuram fidei.* O ſi iſthuc fieret, quanta eſſet rerum humanarum tranquillitas, quàm benè ageretur cum hominum genere, quàm nullę hæreſes, nulla ſchiſmata vel ſectæ extarent vſquam. Vnde enim hæreſes, niſi quia volunt ingenia importuna plus ſapere, q̃ oportet ſapere? His igitur verbis ad modeſtiam & humilitatem omnes reuocat Apoſtolus, quæ eſt mater bonorum, imitatus, vt ait Chryſoſtomus, præceptorem ſuum Chriſtum, qui conſcenſo monte moralem illum ſermonem contexturus, hinc primùm ordiebatur, eademque fundamenta iaciebat, dicens: Beati pauperes ſpiritu. (Matt. 5.) Nimirùm hoc iuſtitiæ velut fundamentum quoddam eſt, ne quis arroganter de ſe ſentiat, præterquàm oporteat de ſe ſentire. Vidiſti hominem ſapientem ſibi videri, ait Sapiens, (Prou. 26.) magis illo ſpem habebit inſipiens. Hoc deteſtabile vitium mala omnia inuehit in genus humanum. Hoc ex Lucifero diabolum, ex primis parentibus noſtris diaboli mancipia fecit. Præclarè autem Diuus Bernardus in concione (Serm. 54. in Cantica) quadam, In veritate didici, inquit, nihil æquè efficax eſſe ad gratiam promerendam, retinendam, recuperandam, quàm ſi omni tempore coram Deo inueniaris non altùm ſapere, ſed timere. Beatus homo, qui ſemper eſt pauidus. (Prou. 28.) Time ergo, cùm arriſerit gratia, time cùm abierit, time cùm denuò reuertetur: & hoc eſt ſemper pauidum eſſe. Hoc, vt dixi, præclarè vir ille diuinus, & apoſtolicæ ſanctitatis. Atque hîc ferè intelligi licet, qui Dei, quíue dæmonis impulſu agantur. (Inſtinctus boni & mali ſpiritus.) Spiritus Dei hortatur ad modeſtiam, pacem, concordiam, contemptum ſui, & denique ea omnia, quæ virtuti ſunt cõſentanea: at ſpiritus ſatanicus ſub quodam virtutis prætextu turbat Eccleſiæ pacem, ſcindit vnitatem, inflat tumore ſuperbiæ, idque efficit in homine, vt ſe vnum plus putet videre, quàm vel tota Eccleſia videat. Quod vtique non eſt ſapere ad ſobrietatem. Ergo vnuſquiſque ſuo ſe pede metiatur, quod Apoſtolus ait, ſicut vnicuiq; diuiſit Deus menſuram fidei. Quæ menſura tanto erit maior, quanto quis etiam in magnis perceptis diuinitùs chariſmatis eſt humilior. Superbis Deus reſiſtit, humilibus dat gratiam. (Iac. 4. 1. Pet. 5.) Sequitur: *Sicut enim in vno corpore multa membra habemus, omnia aũt membra non eundem actũ habẽt: ita multi vnum corpus ſumus in Chriſto: ſinguli autem alter alterius membra.* His verbis arrogantia omnis retunditur eorum, qui videntur quibuſdam potioribus Dei donis excellere. Si enim ad vnũ Chriſti corpus pertinent, de vno ſpiritu viuunt: ergo ab illo ſpiritu habent, quicquid boni habent. Cur igitur ſe efferunt ſupra cætera membra? Diuus Ambroſius hunc locum interpretãs, Exemplo, ait, corporis docet, non poſſe nos ſingulos omnia: quia ſumus inuicem membra, vt alter alterius egeat: ac per hoc curam noſtri inuicem nos agere debere, nec alterum alteri obſiſtere, quia inuicem officijs noſtris opus habemus. Hæc ille. Ergo ſtudeãt, qui volunt eſſe in Chriſti corpore, ſectari ea, quæ humilitatis & pacis ſunt, diligant fratres ſuos & eis gratificentur

vbi

vbicunque poſſunt, non ſe ſuper alios efferant, quia hoc diabolicæ eſt arrogãtiæ, quę pręcipitat homines in tartara: ſint benigni erga oẽs, nec facilè offendãtur infirmis moribus fratrum ſuorum. Non eſt Eccleſia ſine zizanijs, vt nõ eſt triticum ſine paleis. Multi zelo præpoſtero ducti ſic volunt tollere zizania, vt ſimul euellãt triticum. Ipſe Deus & Dominus noſter, qui potuit vel ſolo nutu efficere omnia, tamen in illo anguſto duodecim Apoſtolorum numero vnum tolerauit furem & proditorem, vt nos quoque diſcamus alter alterius onera portare. Rogandus tñ ſemper eſt Deus, vt ſpiritu ſuo permoueat corda præfectorum Eccleſię, vt ij inuigilent vitijs extirpandis: quod ſi ij negligant, non debent laici ius ſibi vſurpare in clerum, nec ſubditi in
1. Cor. 13. magiſtratus tum Eccleſiaſticos, tum ciuiles. Sed hęc omnia non præſtat niſi vera charitas, quę nõ æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non eſt ambitioſa: quam qui habent, veri ſunt filij Dei, & verè pacifici, qui non poſſunt illa priuari hæreditate, quã promiſit Deus diligentibus ſe, qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum. Amen.

DOMINICA PRIMA POST EPIPHANIAM. Lucæ 2.

In illo tẽpore, Cùm factus eſſet Ieſus annorum duodecim, aſcendentibus illis Ieroſolymã ſecundùm cõſuetudinẽ diei feſti, conſummatiſq́; diebus cùm rediret, remãſit puer Ieſus in Hieruſalẽ, & nõ cognouerunt parentes eius. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri. Habetur Tomo 7. in Homilijs Hyemalibus de Tempore.

APerta nobis eſt, fratres chariſsimi, ſancti Euangelij lectio recitata, neque opus eſt, vt in ea quid exponendo loquamur. Deſcribit nanque infantiam pueritiamque noſtri redemptoris, qua noſtræ particeps humanitatis dignatus eſt fieri: commemorat æternitatẽ diuinæ maieſtatis, in qua patri manſit ac manet ſemper æqualis: vt videlicet incarnationis eius
Humilitas vulnerum medicina. humilitate ad memoriam reuocata, & ipſi contra omnium vulnera peccatorum medicamentum veræ humilitatis curemus exercere, pio ſemper animo recolentes, quantùm nos pro diuino amore, quantùm pro noſtra ſalute oporteat humiliari, qui terra ſumus & cinis: ſi tãtùm ſumma illa poteſtas pro nobis humiliari non reſpuit, vt ad ſuſcipienda noſtræ fragilitatis infirma deſcenderet. Itẽ audita, credita & confeſſa diuinitate Domini Saluatoris, qua patri & ſpiritui ſancto conſubſtantialis ſemper & coæternus perſeuerat, ſperemus nos per humanitatis eius ſacramenta, quibus imbuti ſumus, vſque ad contemplandam diuinitatis eiuſdem gloriam poſſe pertingere, quam ipſe contemplationem fidelibus ſuis ſeruis fideli pietate pollicetur, dicens:
Ioan. 14. Qui habet mandata & ſeruat ea, ille eſt qui diligit me: qui autem diligit me, diligitur à patre meo, & ego diligam eum, & manifeſtabo ei meipſum. Meipſum, inquit, manifeſtabo, id eſt, nõ qualem me omnes conſpicere, qualem etiã infideles videre poſſunt & crucifigere: ſed qualẽ in decore ſuo regem ſeculorum ſoli videre poſſunt oculi mundi ſanctorum, talẽ me ad rependendã vicẽ dilectionis his qui me diligũt, oſtendã. Igitur ſperemus nos, vt diximus, ꝑ humanitatis eius ſacramenta, ad videndam diuinitatis ſpeciem poſſe conſcendere, ſi tamen eadem ſacramenta digno iuſtitię, & ſanctitatis, & veritatis honore, vt accepimus, illibata ſeruemus, ſi humanę conuerſationis eius exempla, ſi doctrinæ, quam per hominem nobis miniſtrauit, humiliter dicta ſequamur. Nam qui humilitatis eius veſtigia ſequi dedignatur, qua temeritate ſperat ſe ad intuenda claritatis eius poſſe gaudia penetrare? Quòd ergo Dominus per omnes annos cum parentibus in Paſcha Hieroſolymam venit, humanæ nimirùm eſt humilitatis indicium. Hominis eſt nanq; ad offerenda Deo ſacrificiorum ſpiritaliũ vota concurrere, & authorem ſuum orationibus lachrymiſq; ſibi cõciliare profuſis. Fecit ergo Dominus inter homines homo natus, qd' faciendũ hominibus per angelos imperauerat Deus. Seruauit ipſe legẽ quã dedit, vt nobis, qui puri homines ſumus, ſeruãdum ꝑ omnia quicquid Deus iubet, oſtẽderet. Sequamur iter humanæ conuerſationis eius, ſi deitatis eius gloriam delectamur intueri, ſi optamus habitare in domo eius æterna in cœlis omnibus diebus vitę noſtrę, ſi iuuat videre voluntatem Domini, & protegi à templo ſancto eius. Et ne vlla in æternum malorum aura pulſemur, meminerimus præſentis Eccleſiæ domum neceſſarijs precum mundarũ frequentare muneribus. Quòd ipſe duodennis in tẽplo ſedit in medio doctorum, audiens & interrogãs illos, humanę eſt humilitatis indicium, imò etiã eximium diſcendæ humilitatis exemplum. Dei quippe virtus & Dei ſapientia, æternaque diuinitas loquitur: Ego ſapientia habito in conſilio, *Prouer.* & eruditis interſum cogitationibus. Meum eſt conſilium & æquitas, mea prudentia, mea eſt fortitudo: per me reges regnant, & conditores legum iuſta decernunt. Beatus homo qui audit me, & qui vigilat ad fores meas quotidiè, & obſeruat ad poſtes oſtij mei. Ipſa homine induta, ad audiendos homines aduenire dignata eſt: vt nimirum hominibus, quamuis ſummo ingenio præditis, neceſſariam diſcendi verbi formam prærogaret, ne ſi qui diſcipuli veritatis fieri refugerent, magiſtri efficerentur erroris. Et benè qui iuuenis erat, doctrinæ ſubiturus officium, puerulus adhuc ſeniores audit & interrogat, vt videlicet eorum prouida diſpenſatione compeſcat audaciam, qui non ſolùm indocti, ſed etiã impubes ad docendũ prorumpere magis, quàm ad diſcendum volunt ſubmitti. Sequamur iter eius humanitatis, ſi nos manſio diuinæ delectat viſionis, memores ſemper illius præcepti: Audi fili

Prouer. 1. fili mi diſciplinã patris tui,& ne dimittas legem matris tuæ,vt addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo. Per auditum quippe diſciplinæ paternæ,ac per obſeruantiam maternæ legis,gratia capiti noſtro,& collo torques additur: quia quanto quis diuinis intentus fuerit auſcultare præceptis,quãto ea quæ didicerit, in vnitate matris Eccleſiæ diligentiùs obſeruare ſtuduerit,tãto & nunc digniùs ad honorem prædicandi, & in futuro ſublimiùs aſcendet ad beatitudinẽ cũ Chriſto ſine fine regnãdi. Verùm ne quis autumet Dominum ſaluatorem ob imperitiæ neceſſitatem adiiſſe, audiiſſeq; & interrogaſſe magiſtros,videamus quid ſequitur: *Stupebant aũt omnes qui eum audiebant,ſuper prudẽtia & reſponſis eius, & videntes mirati ſunt.* Qui enim idẽ verus homo & verus erat Deus, ad oſtendendũ, quia homo erat,homines magiſtros humiliter audiebat: ad comprobandum quia Deus erat,eiſdem loquẽtibus ſublimiter reſpondebat.Quòd matri quęrenti ac dicenti: *Fili, quid feciſti nobis ſic? ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te,reſpondit: Et quid eſt quod me quærebatis? neſciebatis quia in his,quæ pa-*
Ioan. 16. *tris mei ſunt,oportet me eſſe?* diuinæ maieſtatis indiciũ fuit,de qua alibi dicit:Omnia quæcunq; habet pater, mea ſunt,atq; ideò rectiſsimè templũ nõ minus ad ſe,quàm ad patrem pertinere teſtatur.Inuẽtus quippe in templo dicit, Quia in his quę patris mei ſunt,oportet me eſſe: quia nimirum quorum vna eſt maieſtas & gloria, horum etiam vna ſedes ac domus eſt. Nec ſolùm materialis Dei domus eſt , quæ ad adorandum eum temporaliter fieri ſolet, ſed etiã domus intellectualis,quæ ad laudandum eũ in ęternũ cõ-
Ioan.14. ſtruitur,ęquè patri & filio, imò etiã ſpirituiſancto cõſtat eſſe cõmunis. Deniq; idem filius, qui de ſe ac patre dilectori ſuo ꝓmittit, Veniemus
Ibidem. ad eum, & manſionem apud eum faciemus, dicit de ſpiritu ſancto:Et ego rogabo patrem,& alium paracletum dabit vobis, vt maneat vobiſcũ in æternũ,ſpiritũ veritatis, qui apud vos manebit,& in vobis erit: quia videlicet eiuſdẽ ſanctę Trinitatis,cuius vna atque indiuiſibilis natura diuinitatis eſt,manſio in cordibus electorum diſpar eſſe non poteſt. Ergo quod Dominus in templo ſedens dicit, In his quæ patris mei ſunt, oportet me eſſe, declaratio eſt conſempiternæ Deo patri poteſtatis & gloriæ. Quòd autem rediens Nazareth,erat ſubditus parẽtibus, humanæ eſt veritatis indicium, ſimulque humilitatis exemplum. In ea nanque natura ſubditus erat
Ioan.14. hominibus,in qua minor eſt patre. Vnde & ipſe
Pſal. 8. dicit:Vado ad patrem, quia pater maior me eſt.
Ioan.10. In qua etiam minoratus eſt paulominùs ab angelis. In illa autem, in qua ipſe & pater vnum ſunt,in qua nõ ex tempore vadit ad patrem, ſed ſemper in ipſo eſt,omnia ꝑ ipſum facta ſunt, & ipſe eſt ante omnes. Cuius multùm eſt miranda magnæ diſpenſatio pietatis, qui dum parentes ſuos myſterium diuinæ ſuæ maieſtatis necdum capere vidiſſet, exhibuit eis humanæ ſubiectionẽ humilitatis, vt per hãc eos paulatim ad agnitionẽ diuinitatis inſtrueret.Cùm enim dixiſſet, Quid eſt quòd me quærebatis? an neſciebatis, quia in his quæ patris mei ſunt,oportet me eſſe? & ipſi nõn intellexerunt verbum,quod locutus eſt ad illos, ſicut Euangeliſta conſequẽter inſinuat, *Deſcendit cũ eis. & venit Nazareth, & erat ſubditus illis.* Dicebat ergo arcanum ſuæ diuinę virtutis parentibus humanę ſuę fragilitatis,matri ſuę ſcilicet verę ſuę carnis,& caſtiſsimo tutori caſtitatis illius,qui per id temporis, necdũ ꝓlata luce euãgelica,ab omnibus penè,qui eos noſſe poterant,carnali coniunctione vir eius,carnali adminiſtratione pater ęſtimabatur ſimul & vocabatur ipſius Domini ſaluatoris: dicebat,inquã, his,quia in his quæ patris mei ſunt, oportet me eſſe. Qui cùm arcem tanti myſterij aſcẽdere intelligendo non poſſent,neque aliter eum in his, quę verè eius patris eſſent,manere decernerent, niſi vt comprehẽdere noſſent, deſcendit ipſe cũ ipſis ad inferiora cõuerſationis eorum, cœpitq; manere in his,quę illorum erãt,& erat eis ꝑpia diſpenſatione ſubiectus, donec proficiente humilitatis magiſterio quantũ omnibus creaturis eſſet præferẽdus agnoſceret. Quid pro his noſtra agat ſuperbia,obſecro paucis attẽdamus. Certè cũ ea,q̃ nõ æternaliter nouimus, ſed iuuãte Do- *Superbia*
mino ex tẽpore didicimus arcana ſcripturarũ, *quorundã*
ſimpliciores quoſq; fratres nobis loquẽtibus in- *taxatur.*
telligere nõ poſſe ſentimus, ſtatim extolli cõſueuimus,eiſq; deſpectis,de noſtra nos quaſi ſingulari ac ꝑplurima eruditione iactamus, quaſi nõ ſint perplures etiã nobis multò doctiores: & qui à doctioribus nolumus deſpici, ipſi indoctiores nobis deſpicere, imò etiam irridere gaudemus: neq; reminiſci curamus,quia nõ eis qui vel myſteria fidei,vel ſui ꝑcepta cõditoris tantũ meditãdo ꝑcipiunt,ſed his potiùs,qui ea q̃ diſcere potuerunt,operãdo exerceant, regni aditus patet.
Inſuper etiã ſciẽti bonum facere, & nõ facienti, *Iaco. 5.*
peccatum eſt illi.Et ſicut Dñs ipſe teſtatur,Om- *Luc.12.*
ni cui multum eſt datum,multum q̃retur ab eo. Ne nos ergo ſcientia inflet, ſed charitas potiùs ædificet,ſequamur exemplum apparentis in homine filij Dei,qui eis,quos ſe ad ſublimia diſcẽda ſequi necdum valere conſpexit, ſeipſum benigna humilitate ſubiecit: cuius exemplo imbutos eorum animos cœleſti gratia dignos, cœleſtis arcani redderet eſſe capaces. *Et mater, inquit, eius conſeruabat omnia verba hæc, conferens in corde*
ſuo. Omnia quę de Domino vel à Domino dicta *Mariæ vir*
ſiue acta cognouerat mater virgo, diligentiùs *ginis ſedu-*
in corde retinebat,ſolicitè cuncta memoriæ cõ- *litas.*
mendabat:vt cùm demum tempus prædicandæ ſiue ſcribendę incarnationis eius adueniret,ſufficiẽter vniuerſa,prout eſſent geſta, poſſet explicare quærentibus. Imitemur & nos fratres mei, piam Domini matrem, ipſi quoque omnia verba & facta Domini ac ſaluatoris noſtri fixè in cor-

corde conſeruādo:horū meditatione diurna & nocturna importunos inaniū nocentiūq; cogitationū repellamus incurſus, horum crebra collatiōe & nos & ꝓximos noſtros à fabulis ſuperuacuis & malè dulcoratis detractationū colloquijs caſtigare, atq; ad diuinæ frequentiā laudis accendere curemus. Si enim, fratres chariſsimi, in futuri beatitudine ſeculi habitare in domo Domini, ac perpetuò illū laudare deſideramus, oportet nimirū, vt in hoc ſeculo quid in futuro quæramus ſolicitè præmonſtremus, frequentando videlicet Eccleſiæ limina, & nō ſolùm in ea laudes Domini canendo, ſed & in omni loco dominationis eius, ea quæ ad laudem gloriamque cōditoris noſtri proficiant, verbis pariter & factis oſtendendo. *Et Ieſus, inquit, proficiebat ſapientia & ætate, & gratia apud Deū & homines.* Naturam veræ humanitatis indicat, in qua ꝓficere ad tēpus voluit, qui in diuinitate idē ipſe eſt, & anni eius non deficient. Iuxta hominis quippe naturam proficiebat ſapientia, non quidem ipſe ſapientior ex tempore exiſtendo, qui à prima conceptionis hora ſpiritu ſapientiæ plenus permanebat: ſed eandem, qua plenus erat, ſapientiam cæteris ex tempore paulatim demōſtrando. Iuxta hominis naturam proficiebat ætate, quia de infantia ad pueritiam, de pueritia ad iuuentutem cōſueto hominibus creſcendi ordine peruenit. Iuxta hominis naturam proficiebat gratia, non ipſe per acceſſum temporis accipiendo quod nō habebat, ſed pandendo donum gratiæ quod habebat. Et benè cùm dictū eſſet, quia Ieſus ꝓficiebat ſapientia & ætate & gratia, adiunctū eſt, Apud Deum & homines: quia quātùm proficiēte ętate, hominibus ſapientiæ & gratiæ, quæ ſibi inerant, dona pateſaciebat, tantùm eos ad laudē Dei patris ſemper excitare curabat, peragens ipſe, quod cęteris agendum præcepit: Luceat lux veſtra corā hominibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum, qui in cælis eſt. Atque ideò non ſolùm apud homines gratia & ſapientia proficere dicitur, in quantùm ipſi eius ſapientiam gratiamq; potuēre cognoſcere: ſed etiā apud Deum, in quātùm ad eius laudem, gloriamque, ſapientiam ac gratiam, quam in eo cognouēre, retulerunt: cuius beneficijs & muneribus æternis ſit laus & gratiarum actio in omnia ſecula ſeculorum. Amen.

Ieſus vt ꝓfecerit ſapientia.

Aetate.

Gratia.

Matth 5.

DE EADEM DOMINICA
HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Cùm factus eſſet Ieſus annorum duodecim, &c. Luca 2.

Luca 2.

DIxit modò in proximo ſuperiori verſu Euangeliſta, quia ibant parentes eius per oēs annos in Hieruſalem, in die ſolēni Paſchæ. Religioſi parentes per annos ſingulos ibant in Hieruſalē, vt legē audirent, ſacrificijs participarēt, ſolēnitatib. intereſſent, & eius adhuc vmbræ ſeruiebāt, cuius iā tenebāt veritatē. Tota.n.illa ſolēnitas, Chriſti paſsionē, & reſurrectionē, & cętera, q̄ de eo ſcripta ſunt, ſignificabat. Erat igitur ſimul cū cæteris Ieſus in ſolēnitate, qui totius erat cauſa ſolennitatis. Permixtus turbis videbatur ab omnibus, qui in lege et prophetis prędicabatur, in ſacrificijs ſignificabatur, & à nemine cognoſcebatur, quia duplici velamine tegebatur: inde velamine literę, hinc carnis pariete. Vnde ſcriptū eſt: En ipſe ſtat poſt parietem noſtrum, reſpiciens per feneſtras, ꝓſpiciēs ꝑ cācellos. Ipſe iugulabatur in agnis, immolabatur in vitulis, & in omnibus ſacrificijs offerebatur. Mater quoque eius multa ibi in lege & prophetis cātari audiebat, q̄ de ipſa dici intelligebat, & in ſe iā cōpleta eſſe ſciebat: qualia ſunt: Ecce virgo cōcipiet & pariet filiū, & vocabitur nomē eius Emmanuel: itēq;: Egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcendet: & multa alia. Meritò igitur per annos ſingulos illuc veniebāt, vbi ſuas laudes ab omni populo prędicari audiebāt. Tandē aūt cōſummatis diebus, & cōpleta ſolēnitate, cū redirēt, *remāſit puer Ieſus in Hieruſalē*: q̄ viſio pacis interpretatur, ꝑ quā ſanctā Eccleſiā intelligimus. Vnde & dicitur: Et factus eſt in pace locus eius, & habitatio eius in Sion. Hoc aūt parētes eius, id eſt, Synagoga & Iudæorum populus non cognouerunt, ſed eum in comitatu eſſe æſtimantes, & ſecum adhuc manere & habitare putantes, venerunt iter diei. Magnus erit iſte dies, hic enim dies finē nō habebit, niſi priùs Iudæi ad fidem conuertātur. Stulti Iudæi, qui ſecum adhuc eum eſſe putabant, quem iam occiderant, & dicentem audierant: Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta: & in pſalmis: Ecce elongaui fugiens, & manſi in ſolitudine. *Requirentes autem eum inter cognatos & notos, & non inuenietes, regreßi ſunt in Hieruſalē, requirētes eū.* Vſq; hodiè nanq; Iudæi (qui ꝑ Ioſeph & Mariā ſignificabantur) inter cognatos & notos (id eſt, in lege & prophetis) quærūt Ieſum: ſed quia carnaliter quærunt, eum inuenire non poſſunt. Si igitur eum inuenire deſiderant, redeant in Hieruſalem, veniant ad templum & ad Eccleſiam: ibi enim eſt, & ibi eum inuenient. Hoc enim tūc ſpiritualiter completum eſt, quando poſt Chriſti paſsionem quidam Iudæorum corde cōpuncti, venientes ad Apoſtolos (hoc enim fuit Chriſtum quęrere, & redire in Hieruſalem) dixerūt: Quid faciemus viri fratres? Quibus Apoſtolus Petrus, Pœnitentiā, inquit, agite, & baptizetur vnuſquiſq; veſtrûm. Hos igitur, & cæteros, qui tunc temporis crediderunt, ſignificabant parentes Ieſu: quoniam ſicut illi ignoranter eum perdiderant, ita & iſti ignoranter eum occiderant. Vnde & beatus Petrus, Et nunc fratres, inquit, ſcimus quia per ignorantiam feciſtis, ſicut & principes veſtri. Meritò autem parentes Ieſu hoc in loco Synagogam & Iudæos ſignificant, quo

quo eum in Hieruſalem duxiſſe narrantur, vt ea in ſignificatione iam fieri videret, quæ poſteà in cruce paſſurus erat. *Et factũ eſt poſt triduũ, inuenerũt illũ in tẽplo ſedentẽ in medio doctorũ, audientẽ illos & interrogantem.* Poſt triduum in tẽplo inuenitur Ieſus: quia poſt reſurrectionem, quæ in die tertia facta eſt, ab his, qui quærunt eũ, in Eccleſia reperitur. Ante triduum quidẽ nõ inueniebatur, quia nõ Deus, ſed homo tantũ ab hominibus putabatur. Sed vbi inuenitur? In templo, in Eccleſia, in cõuentu fideliũ, in medio doctorũ, & in cœtu epiſcoporũ. Qui igitur quæris Ieſum, veni ad templum, veni ad Eccleſiã, veni ad Epiſcopos & ſacerdotes, audi quid ipſi dicunt. Ibi enim videbis Ieſum, ibi ſedet in medio doctorũ, id eſt, in cordibus eorũ. Ibi. n. audiẽs docet, & interrogans inſtruit: ibi omnes actus noſtri & cogitationes reſpõdent. Nihil ei abſcõditur: omnia videt, & cũcta ei loquuntur. *Stupebãt aũt oẽs, qui eum audiebãt, ſuper prudẽtia ſua & reſponſis eius.* Ipſe igitur interrogabat, ipſe reſpondebat, ipſe & ſuas & illorum quæſtiones ſoluebat: morẽ agẽs peritiſsimi magiſtri, qui nunc interrogando, nunc reſpondẽdo diſcipulos inſtruit. *Et videntes admirati ſunt* Admirati (inquit) ſunt parẽtes eius, quũ eum in medio doctorũ ſedere vidiſſent. Admirãtur vſq; hodiè Iudæi, quicunq; ad Eccleſiã veniunt & ad fidẽ cõuertuntur, dũ ibi Chriſtũ vidẽt, quẽ ipſi Meſſiã vocãt, quẽ in Synagoga, & inter cognatos & notos, nulla illorũ expoſitiõe videre vel intelligere potuerũt. *Et dixit mater eius ad illũ: Fili, quid feciſti nobis ſic? Ecce pater tuus & ego dolẽtes quærebamus te.* Diximus iã per matrem Dñi, Synagogã ſignificari, de qua Dñs ſecundum carnẽ originem duxit. Hæc aũt quocunq; tẽpore ad Eccleſiã veniẽs, ibiq; veritatẽ intelligẽs, ſuã ignorantiã & Chriſti abſentiã admiratur, & admirãdo dicit: *Fili, quid feciſti nobis ſic?* cur nos reliquiſti, & ad gentiũ Eccleſiã ptrãſiſti? *Ecce pater tuus*, populus Iudaicus, *& ego dolentes quærebamus te.* Hoc eſt enim, qđ Apoſtolus ait: Teſtimonium illis phibeo, quia zelum Dei habẽt, ſed nõ ſecundũ ſcientiã. Quærũt Ieſum, & non inueniunt, quia nondum ad templum & ad Eccleſiam peruenerunt. *Quid eſt, quòd me quærebatis?* Quid eſt, ꝙ me in comitatu infidelium & extra Eccleſiam eſſe putabatis? Hic erã: hic me quærat, qui quærere vult. *An neſciebatis, quia in his quæ patris mei ſunt*, & inter illos, qui patris mei voluntatem faciunt, *oportet me eſſe? Et ipſi nõ intellexerunt verbũ, quod loquutus eſt ad illos.* Quare non intellexerunt? Quoniam eos ſignificabãt, qui nondum ſpiritualem intelligentiã habebãt. *Et deſcendit cum eis: & venit Nazareth, & erat ſubditus illis.* Audiant hoc ſubditi, & ſubditi eſſe non dedignentur: ſiquidem omnibus prælatus, ſubditus fieri non eſt dedignatus. Prælati quoq; nõ ſuperbiant: & in Ioſeph prælato, & in Chriſto ſubdito intelligant, quia ſæpè fit, vt maioris meriti ſint ſubditi, quàm prælati. *Et mater eius conſeruabat omnia verba hæc in corde ſuo.* Niſi enim ipſa ea conſeruaſſet, nos ea nõ haberemus. De eius nanque theſauris nos iſta ſuſcepimus. *Et Ieſus proficiebat ætate, & ſapientia, & gratia apud Deum & homines.* Proficiebat enim non ſecundùm diuinitatem, quę quidem in nullo vel creſcere vel minui poteſt: ſed ſecundùm humanitatem, qua nobis ſimilis factus eſt.

Chriſtus vbi inueniatur.

Rom. 10.

Vt Chriſtus profecerit, vide in Homilia Bedæ, q̃ hanc antecedit.

DOMINICA II. POST EPIPHANIAM IN EPISTOLAM Concio exegetica.

HAEC lectio Apoſtolica cohæret illi, quam audiuimus Dominica ſuperiori, eaque commemorantur diuerſa Dei dona, quæ diuerſis membris vnius myſtici corporis Chriſti diuinitùs conferuntur, in eius ipſius vtique corporis ædificationem. Itaque videndum eſt cuique, vt quæ dona accepit ab omnipotente Deo, ijs gnauiter & rectè vtatur: & qui parua adeptus eſt, non inuideat maiora conſecutis: qui verò maioribus prędit ſunt, non contemnant inferiores, quia Dei dona ſunt, quæ habent. Sed Apoſtolum ipſum audiamus: *Habentes donationes ſecũdùm gratiã, quæ data eſt nobis, differentes.* Sic alibi idem dicit explicatiùs: Ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem prophetas, alios verò Euangeliſtas, alios autem paſtores & doctores, ad conſummationem ſanctorum & cæt. Non ergo omnium ſunt omnia, ſed ſunt in Eccleſia diſtincti gradus & ordines, nec debet pes ſibi vſurpare officium manus, nec manus oculi, nec alia membra officia aliorum, ne fiat quædam confuſio Babylonica: ſed ſinguli intra ſuos ſe limites contineant, hoc vel maximè curantes, vt pro ſuo quiſque modulo nitatur ad publicam cõferre vtilitatem, quod priuatìm aſſecutus eſt. *Siue prophetiam, ſecundùm rationem fidei.* Origenes ſcribẽs in hunc locum, Cùm dixiſſet, inquit, Apoſtolus ſingulos quoſque credentium membra eſſe vnius corporis Chriſti, nunc quaſi diuerſorum membrorum diuerſitatem operis dinumerat: verbi gratia, velut oculo viſum, ita menti, quæ eſt interior oculus, prophetiæ aſsignat officium, & alij tanquàm manui, miniſterium adſcribit: alij tanquàm linguæ doctrinam tribuit: ſimiliter etiam cætera. Prophetia autem, inquit idem infrà, intelligenda eſt hæc, quã docet Apoſtolus, non illam eſſe per quam dicitur, Hæc dicit Dominus: illa enim vſq; ad Ioannem: ſed illam, de qua idem Apoſtolus ait: Qui prophetat, omnibus loquitur ad ædificationem, & exhortationem, & conſolationem. Et ideò adhibere ſtudium ad huiuſcemodi prophetiã poſſibile nobis eſt & in noſtra poteſtate, vt nobis in Dei opere ſudantibns ſecundùm menſurã & rationem fidei, ſi hæc facimus, addat ad illam, quæ

Rom. 12.

Ephe. 4.

Luc. 16.

1. Cor. 14.

ex Deo eſt prophetiam. Alij locum hunc de ea accipiunt prophetia, qua futura prædicuntur, de qua Chryſoſtomus in caput 12. prioris ad Corinthios ſcribens, eam docet longè aliam eſſe, quàm ſint ethnicorum vatum, per auguria & ſimilia vaticinantium, atque ita hic erit ſenſus horum verborum: Si quis prophetat, prophetet ſecundùm analogiam fidei, non ſecundùm auguria, & ſimilia. *Siue miniſteriũ in miniſtrando.* Rem hîc generalẽ ponit, ait Chryſoſtomus. Nam & Apoſtolatus miniſterium dicitur, & quoduis ſpiritale bonũ que opus, miniſterium eſt. Itaque qui aliquod miniſterium ſortiti ſunt in quocunq; gradu vel ordine Eccleſiaſtico, vtantur illo cum modeſtia, non ſeſe efferant, ſed ad omnium ſeſe accommo- *Matt. 25.* dent vtilitatem, vt poſsint de creditis ſibi talẽtis exactam exactiſsimo iudici reddere rationem. Multi enim, teſte Origene, accepto miniſterio, vel accepta doctrina, plus ſapuerunt quàm oportet ſapere: & elati in arrogantiam, vel in delitijs reſoluti, præcipites corruerunt. *Siue qui docet in doctrina.* Hoc eſt, doctor qui gratiam habet ea, quæ ipſe benè nouit, alijs quoque luculenter & eruditè explicandi, vtatur is dono ſuo in docendo, non id ſpectans, vt ab auditoribus ipſe laudetur, ſed vt proſit audientibus. *Qui exhortatur, in exhortando.* Species eſt doctrinæ & verbi, vt vult Origenes, quo afflictæ animæ ſcripturarum diuinarum prudenter aptatis & in vnum collectis ſermonibus releuantur. Accidit enim ſæpè animæ tribulationum nimietate deſperatio, nec facilè reparari aut refici quibuſcunque verbis poteſt, quanuis polita illa ſint & plauſibilia. Si verò ſermo habens virtutem gratiæ Dei fuerit adhibitus, tunc cor eius penetrat, & conſolationem præbet, ac ſpem reuocat, deſperatione ſubmota. *Qui tribuit, in ſimplicitate.* Hoc eſt, inquit idem, qui præſtat indigẽtibus, in ſimplicitate cordis faciat, ne videatur indigẽtibus benefacere, corde verò laudẽ quærat ab hominibus. Non eſt ergo ſimplicitas, ſi aliud agi videatur in manibus, & aliud *Matt. 6.* quæratur in corde. Idem Dominus vetat, dum *Lib. 2. De Serm. Domini in monte.* ait: Cùm facis eleemoſynam, neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua: id eſt, vt exponit D. Auguſtinus, non ſe miſceat conſcientiæ tuæ laudis humanæ appetitio, cùm in eleemoſyna facienda diuinum pręceptum contendis implere. *Qui præeſt, in ſolicitudine.* Quid ni ſint ſoliciti, qui animarum curam gerunt, ꝓ quibus fudit Chriſtus ſanguinem ſuum? Sed multi prohdolor non hoc ſpectant vt proſint, ſed vt præſint, & vt paſcant non oues, ſed ſemetipſos. Sub talibus paſtoribus increbreſcunt vitia, quæ nullo zelo perſequuntur in ſubditis ſuis: exiſtunt hæreſes & ſcandala innumera, quibus innumeri pereunt & ſtrangulantur: atque hoc totum redundat in caput iſtorum, qui præſunt ſine ſolicitudine, quibus grauiſsimum imminet iudicium. *Qui* *2. Cor. 9.* *miſeretur, in hilaritate.* Hilarem enim datorem diligit Deus. Quoniam verò nihil adeò turpe videtur hominibus, teſte Chryſoſtomo, atque ab alijs accipere, niſi excellenti hilaritate is, qui confert beneficium, ſuſpicionem illam ſuſtulerit, oſtẽderitq; quòd magis accipiat, quàm det, magis deijciet accipientẽ, quàm refocillabit. Diuus Ambroſius hoc loco ſic habet: Sub vno nomine miſericordiæ multa Apoſtolus bona opera ſignificauit, quæ ſi quis impigrè & ſine tædio fuerit operatus, habebit huius operis & in præſenti, & in futuro mercedem. Omnis ergo miſericordia & ſimpliciter, & cum gaudio fieri debet, vt ſimplicitas excludat hypocryſin: gaudium verò fretum futuræ ſpei teſtetur examen. *Dilectio ſine ſimulatione.* Ego puto, ait Origenes, quòd omnis charitas, quæ non eſt ſecundùm Deum, ſimulata ſit, & vera non ſit. Sed & ſi quis proximum ſuum diligat, & cùm errantem eum viderit non commoneat, non corrigat, ſimulata iſta charitas dicenda eſt. Et ideò nihil habere adulatorium, nihil fucatum charitas debet. *Odientes malum, adhærentes bono.* Non ſolùm ab opere, ſed & ab effectu, qui ad malitiam ſit, nos iubet eſſe alienos, vt inquit Chryſoſtomus: & non ſolùm ab affectu, ſed vt & vehementer illam auerſemur, odioque proſequamur. Et non contentus hoc ſolo, virtutis etiam ſtudium ac lucrum inducit, dicens: *Adhærentes bono*: quod Origenes interpretantur, vt vnum ſimus cum bono, & Chryſoſtomus, vt & animo erga bonum appoſiti ſimus. *Charitatem fraternitatis inuicem diligentes.* Hoc eſt, vt exponit Chryſoſtomus, feruenter viciſsim diligẽtes, ita vt alij alios amando anteuertere ſtudeatis. Neſcio quomodò pręceptum iſtud, ait Origenes, quaſi minùs neceſſarium inter homines ſpernitur, & odium, quod nobis inſitum eſſe diximus ad hoc, vt mala odio habeamus, præpoſtero ordine exercemus in bonis, & vitia carnis ac peccata diligentes, fratrem odio habemus. Nec aliter accidit odiſſe nos, quem non oportet, niſi quia diligimus, quæ non oportet. *Honore inuicem prævenientes.* Hac quippe ratione, ait Chryſoſtomus, & naſcitur dilectio, & nata perdurat. Nihil enim ita facit amicos, vt ſtudium illud proximum honorando vincendi. Hæc ille. Notandum eſt autem, ſub honoris nominatione omnia munera, beneficiaque & obſequia accipi debere, quæ ſuo quiſque gradu & ordine alteri debet. Pręueniat igitur filius patrem obſequio & reuerentia, & vbi neceſsitas inciderit, re etiam & ſubſidio: pater verò filium educatione, correctione, conſilio & neceſſario victu. Præueniat Dominum ſubditus veneratione & obediẽtia, ſubditum autem Dominus, munificentia & fauore. *Solicitudine non pigri.* Superiùs eum, qui præeſt, ait Origenes, in ſolicitudine debere eſſe commonuit: nunc verò omnibus dat hoc in cõmune mandatum, ne quis noſtrum audiat à Domino, Serue male & piger. Ambroſius verò, Hoc

eſt,

Hier 48. eſt,inquit,quòd dicit Propheta Hieremias,Maledictus qui facit opera Domini negligenter.Piger enim in conuerſatione diuina ſine ſpe eſt. Ideo ſubiecit:*Spiritu feruentes*:Hoc eſt,iuxta Ambroſium, vt in exercitio diuini operis aut legis non ſit tepidus.Quotidiana enim meditatio tollit ſoporē,& facit vigilantē.Et Origenes, Vult, inquit,vt nos qui ſub lege ſpiritus viuimus, nihil remiſſum,nihil tepidum habeamus in nobis, ſed cum feruore ſpiritus & calore fidei cuncta peragamus. *Domino ſeruientes*. Vbi Chryſoſtomus,Per iſta omnia,ait, Domino ſeruire potes. Quicquid enim in fratrem feceris,in Dominum tuum pertingit: & quaſi ipſe benè abs te affectus eſſet, ita tibi mercedem rependet. Diuus Ambroſius hoc loco legit,Tempori ſeruientes, quod hæretici inſtar araneorum auidè arripiūt, cùm tamen tam Græcorum quàm Latinorum

Spe gaudere. doctorum reclamet vniuerſitas. *Spe gaudentes,in tribulatione patientes*. Hoc eſt ſpe gaudere,inquit Diuus Ambroſius,in tribulatione patientem eſſe. De gaudio enim ſpei tolerat tribulationem, ſciens multò maiora eſſe, quæ pro his promiſſa

Oratio valdè neceſſaria. ſunt. *Orationi inſtantes*. Græca lectio aſſiduam quandam in precibus inſtantiam innuit. Eſt autem, teſte Ambroſio, neceſſaria valdè oratio:

Matt.26. quia vt tribulatio poſſit tolerari, precibus inſiſtendum eſt. Hinc ipſe Dominus diſcipulos tam ſedulò hortabatur ad orandum, ne intrarent in tentationem. Immò verò ſolet interdum Deus multis hominem permittere inuolui difficultatibus,periculis,calamitatibus, vt vel ſic ad orandum extimulet. Et quid tam neceſſarium miſeris mortalibus,mille periculis expoſitis, quàm vt aſſiduis precibus implorent auxilium Dei,ſine quo nos perire neceſſe eſt? Nec minima malorum quæ patimur cauſa eſt,quòd ad orandum tam pigri ſumus. *Neceſſitatibus ſanctorum communicantes*. Iuxta Chryſoſtomum, ſuprà cùm dixit Apoſtolus, Qui miſeretur,in hilaritate, erga omnes eſſe manum aperiendam docuit: hîc verò de credentibus loquitur. Nec dicit, Neceſſitatibus illorum ſubuenite, ſed neceſſitatibus ſanctorum communicantes: oſtendens quòd plus accipiant quàm præſtent, & quòd res iſta,negociacio ſit: communicatio ſiquidem eſt.

Hoſpitalitas vt ſectanda. Tu pecuniam adfers, illi fiduciam tibi erga Deū adferunt. *Hoſpitalitatem ſectantes*. Non dicit facientes, ait idem Chryſoſtomus, ſed ſectantes:

Gen.19. inſtruens nos, vt non expectemus egenos, donec ad nos veniant, ſed ad ipſos curramus & ſectemur. Sic Lot fecit, ſic Abraham. Totum nanque diem in hoc conſumebat, bonam expectans venationem: & ſi quandò quempiam

Gen.18. videbat,inſiliebat,occurrebat,ad terram ſupplicando procidebat, dicens: Si gratiam inueni in conſpectu tuo, ne tranſeas ſeruum tuum. Non quemadmodum nos, qui cùm peregrinum aut pauperem viderimus, ſupercilia attollimus, neque dignos eſtimamus,quos alloquamur.*Benedicite perſequentibus vos:benedicite, & nolite maledicere.* Sic Dominus ipſe ait: Diligite inimicos veſtros, *Matt.5.* benefacite his qui oderunt vos, & orate pro perſequentibus & calumniantibus vos. Minùs magnum eſt(inquit Diuus Auguſtinus in Enchiridio,cap.73.)erga eum eſſe beneuolum,ſiue etiam beneficum, qui tibi mali nihil fecerit.Illud multò grandius & magnificentiſſimæ bonitatis eſt, vt tuum quoque inimicum diligas, & ei qui tibi malum vult,& ſi poteſt facit, tu bonum ſemper velis,faciaſque cùm poſſis, audiens dicentem Ieſum, Diligite inimicos veſtros, benefacite eis qui vos oderunt, & orate pro eis, qui vos perſequuntur.Sed perfectorum ſunt iſta filiorū Dei, quò quidem ſe debet omnis fidelis extendere, & humanum animum ad hunc affectum orando Deum,ſecumque agendo luctandoque perducere.Hæc Auguſtinus.*Gaudere cum gaudentibus: flere cum flentibus*.Hîc Græco more Latinus interpres dixit gaudere,pro gaudete. Vſurpant enim Græci infinitiuum pro imperatiuo. Non quibuſcun- *Cū quibus gaudendū & flendum* que gaudijs Chriſtianorum, vt hic vult Origenes,gaudia ſocianda ſunt, nec quibuſcunque fletibus lachrymæ noſtræ iungendæ ſunt.Nō enim ſi videam gaudere aliquem ſuper quæſtu pecuniæ,aut poſſeſſionū latitudine, aut ſecularis honoris eminentia,congratulari debeo talibus, qui ſciam,quòd huiuſmodi gaudia luctus ſequantur & lachrymæ:ſed ſi quid rectè & ex virtutis præſcripto geratur,ibi congaudere debemus. Similiter autem flere cum flentibus,nō cum illis, qui flent mortuos ſuos, aut damna ſecularia, cùm ſeculi triſtitia mortem operetur: ſed qui flent *2.Cor.7.* pro peccatis ſuis, qui poſt delictum conuertuntur ad pœnitentiam,qui cùm lachrymis ſuſpirāt ad ſupernā patriā.*Idipſum inuicem ſentientes*. Hoc eſt,ait Origenes,vt ita de fratre ſentiamus, vt de nobiſipſis,& ita velimus proximo, ſicut & nobis volumus,vt in Euangelio Dominus dicit: Quæ *Matt.7.* vultis vt faciant vobis homines,eadem & vos facite illis.Oecumenius ex Chryſoſtomo ita ſcribit in hunc locum:Magnum teipſum exiſtimas? talem & fratrē tuum reputa, etiamſi pauper fuerit.Nam apud Deum, diuitiarum atque inopiæ nullus eſt reſpectus aut diſcrimen. Quomodò autem tibi hoc contingat? Si de teipſo non alta ſentias, verùm ſi accommodes & conſentias tenuibus, atque ad illorum humilitatem deſcēderis. Ex his ſupercilium Romanorum & inanem gloriam ſupprimit. Veriſimile nanque erat,propter vrbis amplitudinem tali affectu detineri. Idque ſibi volunt ea, quæ ſequuntur, Apoſtoli verba, *Non alta ſapientes,ſed humilibus cōſentientes.* Idem participium eſt Græcè,quod modò vertit, ſentiētes.Itaque id vult, ne de nobis arroganter ſentiamus.Hoc enim vitium maximè deteſtandum eſt in filijs gratiæ, qui debent imitari eum, cuius gratia redempti ſunt,& diſcere ab eo,quia mitis eſt & humilis corde.*Humilibus conſentientes*. Humiles hîc,Chryſoſtomo interpete, non ſim- *Matt.11.*

 pli-

pliciter eos, qui humili ſunt affectu vel modeſti, ſed humili ſorte & contemptibiles vocat, veluti pauperes, ignobiles, indoctos, plebeos. & cæt. quibus nos debemus comes & affabiles exhibere. Aduenit tibi pauper in ædes tuas, ait Chryſoſtomus, fac vt affectu te illi accommodes, non maiorem propter diuitias tuas animi tumorem concipias. Ne erubeſcas erga illum propter externam amictus vilitatem, ſed ſuſcipe propter internam fidem. Faxit præpotens Deus, vt hiſcé ſanctiſsimis Apoſtoli inſtitutionibus cõuenienter viuamus, gratia & benignitate Domini noſtri Ieſu Chriſti, &c.

Pauper vt accipiēdus.

DOMINICA SECVNDA.

Ioan. 2.

In illo tempore, Nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ, & erat mater Ieſu ibi Vocatus eſt autẽ & Ieſus, & diſcipuli eius ad nuptias Et reliqua. Homilia venerabilis Bædæ presbyteri. Tomo 7. in Homilijs Hyemalibus de Tempore.

QVòd Dominus noſter atq; Saluator ad nuptias vocatus, nõ ſolũ venire, ſed & miraculũ ibidẽ, quò cõuiuas lætificaret, facere dignatus eſt, exceptis cœleſtiũ ſacramentorũ figuris, etiã iuxta literã fidem rectè credentium confirmat. Porrò Taciani & Marciani, cæterorumque, qui nuptijs detrahunt, perfidia quàm ſit damnabilis, inſinuat. Si enim thoro immaculato, & nuptijs debita caſtitate celebratis culpa ineſſet, nequaquam Dominus ad has venire, nequaquàm eas ſignorum ſuorum initijs conſecrare voluiſſet. Nunc autem quia bona eſt caſtitas coniugalis, melior continentia vidualis, optima perfectio virginalis, ad comprobandã omnium electionem graduũ, diſcernendum tamen meritum ſingulorum, ex intemerato Mariæ virginis vtero naſci dignatus eſt, à prophetico viduæ Annæ ore mox natus benedicitur: à nuptiarũ celebratoribus iam iuuenis inuitatus, & hos ſuæ præſentia virtutis honorat. Sed altior eſt cœleſtium lætitia figurarum. Miracula nanque facturus in terra Dei filius, venit ad nuptias, vt ipſum ſe eſſe doceret, de quo ſub typo ſolis Pſalmiſta præcinuit: In ſole poſuit tabernaculũ ſuũ, & ipſe tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo, Exultauit vt gygas ad currendam viam: à ſummo cœlo egreſsio eius: Et occurſus eius vſq; ad ſummum eius. Qui & ipſe quodam loco de ſe ſuiſq; fidelibus ait: Nunquid poſſunt filij ſponſi lugere, quandiù cum illis eſt ſponſus? Venient autem dies, quãdo auferetur ab eis ſponſus, & tũc ieiunabunt: quia nimirũ incarnatio noſtri ſaluatoris ex quo patribus cœpit promitti, multis eſt ſanctorum lachrymis & luctu ſemper expectata donec veniret. Similiter ex quo poſt reſurrectionem aſcendit ad cœlum, omnis ſanctorum ſpes ad eius pendet reditũ. Solo aũt quo cum hominibus conuerſatus eſt tempore, flere ac lugere nequiuerunt, quia iam ſecũ etiã corporaliter eũ, quem ſpiritaliter dilexerunt, habebant. Sponſus ergo Chriſtus, ſponſa eius eſt Eccleſia: filij ſponſi vel nuptiarum, ſinguli quiq; fideliũ eius ſunt. Tempus nuptiarum eſt tempus illud, quãdo per incarnationis myſterium ſanctã ſibi Eccleſiã ſociauit. Nõ igitur caſu, ſed certi gratia myſterij venit ad nuptias, in terra carnali more celebratas, qui ad copulandã ſibi ſpiritali amore Eccleſiã de cœlo deſcendit ad terram: Cuius quidem thalamus incorruptæ genetricis vterus fuit, in quo Deus humanæ naturæ coniunctus eſt, & ex quo ad ſociandã ſibi Eccleſiã tanquã ſponſus proceſſit. Primus nuptiarum locus Iudęa extitit, in qua filius Dei homo fieri, & Eccleſiã ſui corporis participatione cõſecrare, ſui ſpiritus pignore in fide confirmare dignatus eſt. Sed vocatis ad fidẽ gentibus, vſq; ad fines orbis terræ earundẽ nuptiarũ votiua gaudia peruenerũt. Nec vacat à myſterio, quòd die tertia poſt ea, quæ ſuperior euangelij ſermo deſcripſerat, nuptiæ factæ referuntur, ſed tertio tempore ſeculi Dominum ad adoptandã ſibi Eccleſiã veniſſe deſignat. Primũ quippe ſeculi tempus ante legem patriarcharum exẽplo, ſecundùm ſub lege prophetarum ſcriptis, tertium ſub gratia præconijs Euangeliſtarum quaſi tertiæ diei luce mundo refulſit, in quo Dominus & Saluator noſter pro redẽptione generis humani in carne natus apparuit. Sed & hoc, quòd in Cana Galilææ, id eſt, in zelo tranſmigrationis perpetratæ, eædem nuptiæ factæ perhibentur, typicè denunciat eos maximè gratia Chriſti dignos exiſtere, qui zelo feruere piæ deuotionis & æmulari chariſmata maiora, ac de vitijs ad virtutes bona operando, de terrenis ad cœleſtia norunt ſperando & amando tranſmigrare. Diſcumbente autem ad nuptias Domino, vinum defecit, vt vino meliori per ipſum mirabili ordine facto, manifeſtaretur gloria latentis in homine Dei, & credentium in eum fides aucta proficeret. Quòd ſi myſterium quærimus, apparente in carne Domino, meraca illa legalis ſenſus ſuauitas paulatim cœperat ob carnalem phariſæorum interpretationem à priſca ſua virtute deficere, cui mox ea, quæ carnalia videbantur mandata, ad ſpiritalem conuertit doctrinam, cunctamque literæ legalis ſuperficiem, Euangelica cœleſtis gratię virtute mutauit, quod eſt vinum feciſſe de aqua. Sed primò ſtudeamus indagare, quid ſit, quòd cùm deficiente vino diceret mater Ieſu ad eum, Vinum non habent, reſpondit, Quid mihi & tibi eſt mulier? nondũ venit hora mea. Neq; enim matrem ſuã inhonoraret, qui nobis iubet honorare patrem & matrem: aut eam ſibi eſſe matrẽ negaret, ex cuius carne virginea carnem ſuſcipere nõ deſpexit, etiã Apoſtolo teſte, qui ait: Qui factus eſt ei ex ſemine Dauid ſecundũ carnẽ. Quomodò enim ex ſemine Dauid ſecundùm carnem, ſi non ex corpore Mariæ ſecundùm carnẽ, quæ ex ſe-

Hæretici nuptias dãnantes.

Luc. 2.

Pſal 18.

Matt. 9.

ſemine Dauid deſcendit? Sed in eo quòd miraculum facturus ait, Quid mihi & tibi eſt mulier? ſignificat ſe diuinitatis, qua miraculũ erat patrãdum, non principium temporaliter accepiſſe de matre, ſed æternitatẽ ſemper habuiſſe de patre. Quid mihi & tibi, inquit, eſt mulier? cui ex diuinitate, quam ex patre ſemper habui, cum tua carne, ex qua carnem ſuſcepi, commune non eſt. Nondum venit hora mea, vt fragilitatem ſumptæ ex te humanitatis moriendo demonſtrem: prius eſt, vt potentiam æternæ deitatis virtutes operando patefaciam. Venit autem hora, vt quid ſibi & matri cõmune eſſet oſtenderet, cũ eã moriturus in cruce diſcipulo virginẽ virgini commendare curauit. *Ioan. 19.* Carnis nanque infirma perpetiens, matrẽ de qua hæc ſuſcepit, piè cognitã, ei quẽ maximè diligebat diſcipulo cõmendauit, quã diuina facturus quaſi incognitam ſe noſſe diſsimulat, quia hanc diuinæ natiuitatis au thorẽ nõ eſſe cognoſcit. *Erant aũt ibi lapideæ hydriæ ſex poſitæ ſecundùm purificationem Iudæorũ, capientes ſingulæ metretas binas vel ternas.* Hydriæ vocantur vaſa, aquarũ receptui parata. *Aqua, ſcripturæ ſacræ ſcientia.* Græcè enim aqua ὕδωρ vocatur. Aqua autem ſcripturæ ſacræ ſcientiam deſignat, quæ ſuos auditores & à peccatorũ ſorde abluere, & diuinæ cognitionis ſolet fonte portare. Vaſa ſex, quibus continebatur, corda ſunt deuota ſanctorum, quorum perfectio vitæ & fidei exemplũ rectè credendi, ac viuendi propoſita eſt generi humano per ſex ſeculi labentis ætates, id eſt, vſque ad tempus Domininicæ prædicationis. Et benè lapidea ſunt vaſa, quia fortia ſunt præcordia iuſtorum, vtpote illius fide & dilectione ſolidata lapidis, quem vidit Daniel præciſum de monte ſine manibus, factumq́; in montem magnum, & impleſſe omnem terram. *Dan. 2.* Et de quo dicit Zacharias: In lapide vno ſeptem oculi ſunt, id eſt, in Chriſto vniuerſitas ſcientiæ ſpiritalis inhabitat. *Zach. 2.* Cuius & Apoſtolus Petrus memi nit, ita dicens: Ad quem accedentes lapidem viuum, & ipſi tanquam lapides viui superædificamini. *1. Pet. 2.* Benè ſecundùm purificationem Iudæorũ tantùm poſitæ erant hydriæ, quia Iudæorum tantùm populo lex per Moyſen data eſt. *Ioan 1.* Nã gratia & veritas Euangelij non minùs gentibus quàm Iudæis per Ieſum Chriſtum facta eſt. *Capientes*, inquit, *ſingulæ metretas binas vel ternas*, quia ſcripturę ſanctæ authores & miniſtri prophetæ, modò de patre tantùm loquuntur & filio, vt eſt illud: Omnia in ſapientia feciſti. *Pſal. 103. 1. Cor. 1.* Virtus etenim Dei & ſapientia, Chriſtus eſt. Modò etiam ſpirituſſancti faciunt mentionem, iuxta illud Pſalmographi: Verbo Domini cœli firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis virtus eorum. *Pſal. 32.* Verbũ, Dominum, & ſpiritum, totam quæ vnus Deus eſt, intelligentes Trinitatem. Sed quantùm inter aquã & vinum, tantùm diſtat inter ſenſum illum, quo ſcripturæ ante aduentum Saluatoris intelligebantur, & eũ quem veniens ipſe reuelauit Apoſtolis, eorumq́; diſcipulis perpetuò ſequendum reliquit. Et quidem potuit Dominus vacuas implere hydrias vino, qui in exordio mundanæ creationis cuncta creauit ex nihilo: ſed maluit de aqua facere vinũ, quò typicè doceret, non ſe ad ſoluendũ probandumq́ue, ſed ad implendum potiùs legem prophetasq́; veniſſe: *Matt. 5.* neq; alia ſe per euangelicam gratiã facere & docere, quàm quæ legalis & prophetica ſcriptura eum facturum docturumque ſignaret. Videamus ergo fratres ſex hydrias ſcripturarum aqua ſalutari repletas, videamus eandem aquam in ſuauiſsimum vini odorem guſtumq́ue conuerſam. In prima ætate ſeculi, Abel iuſtũ frater inuidens occidit, *I. Aetas. Gen. 4.* & ob hoc ipſe perpetua martyrij gloria beatus, etiam in Euangelicis & apoſtolicis literis iuſtitiæ laudem accepit, fratricida impius æternæ maledictionis pœnas luit. Quicunque his auditis metuunt cũ impijs damnari, cupientes benedici cum pijs, omnium odiorum & inuidiæ ſomitem abijciunt, Deo placere per ſacrificium iuſtitiæ, modeſtiæ, innocentiæ ac patientiæ curant, vas plenum aquæ in ſcriptura inueniunt, vnde ſalubriter abluti potatiq́; gaudeant. Sed ſi intellexerint Cain homicidã, Iudæorum eſſe perfidiã: occiſionẽ Abel, paſsionem eſſe Domini Saluatoris: terram, quæ aperuit os ſuum, & ſuſcepit eius ſanguinem de manu Cain, Eccleſiã eſſe, quæ effuſum à Iudæis Chriſti ſanguinẽ, in myſterium ſuæ renouatiõis accepit: nimirum aquã in vinum mutatã reperiunt, quia ſacræ dicta legis ſacratiùs intelligunt. Secunda ętate ſeculi inclinãte, deletus eſt aquis diluuij mundus ob peccatorum magnitudinẽ, *II. Aetas. Gen. 7.* ſed ſolus Noe eſt propter iuſtitiã cum domo ſua liberatus in arca. Huius plagæ audita vaſtatione horribili, paucorumq́ue liberatione mirabili, quiſquis emẽdatiùs viuere cœperit, liberari deſiderãs cum electis, timens exterminari cum reprobis, hydriam profectò aquæ, qua mundaretur vel reficeretur, accepit. At verò dum altiùs aſpicere cœperit, & in arca Eccleſiam, in Noë Chriſtum, in aqua diluente peccatores, aquam baptiſmi quæ peccata diluit, in hominibus vel in animalibus, quæ arca continebat, multifariàm baptizatorum differentiã, in columba, quæ poſt diluuium ramum oliuę intulit in arcam, vnctionem ſpirituſſancti, qua baptizati imbuuntur intellexerit, vinum profectò de aqua factum miratur: quia in veteris hiſtoria facti, ſuã ablutionẽ, ſanctificationẽ, iuſtificationẽ prophetari contẽplatur. Tertia ætate ſeculi Deus tentans obedientiã Abrahæ, filium vnicum eius, eum quem diligit, *III. Aetas. Gen. 22.* in holocauſtum ſibi offerre præcepit. Nõ differt Abrahã facere quæ iubetur, ſed pro filio immolatur aries: *Obedientia inſignis Abrahæ.* ipſe tamen pro obedientiæ virtute eximia perpetuæ benedictionis hæreditate donatur. Ecce habes hydriã tertiã. Audiens enim quanta virtus obedientiæ, quãta mercede remuneretur, & ipſe obedientiam diſcere atque habere ſatagis. Quòd ſi immolationem filij vnici dilecti, paſsionem eius intelligis, de quo dicit *Matt. 3.*

 pater:

pater : Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi benè cōplacui:in qua,quia diuinitate impaſsibili manente,ſola humanitas mortē paſſa eſt & dolorē,quaſi filius offertur; ſed aries mactatur. Si intelligis benedictionis, q̃ promiſſa eſt Abrahæ, in te,qui de gētibus credis,munus eſſe cōpletum, nimirùm tibi de aqua vinum fecit, quia ſpiritalē ſenſum,cuius noua fragrātia debrieris, aperuit. Quartæ ætatis initijs Dauid pro Saule regnum Iſraeliticæ gentis ſortitur humilis, innocens , & mitis,exul pro illo,cuius iniuſta diù perſecutione cruciabatur. Ecce hydria quarta,fonte ſalutari repleta: Quiſquis hæc audiens, humilitati atq; innocentiæ ſtudere, & ſuperbiam cœperit, atque inuidiam ſuo de corde repellere, quaſi hauſtum aquæ lympidiſsimæ quo reficiatur inuenit. At ſi in Saule Iudæos perſequentes, in Dauid Chriſtū & Eccleſiam ſignificari cognouerit, illorum ob perfidiam & carnale ſimul imperium & ſpiritale deſtructum, Chriſti autem & Eccleſiæ regnum ſemper eſſe manſurum, poculum vtique vini de aqua factum ſentiet:quia ſe ſuamq́ue vitam & regnum,ſed & ſeipſum regem ibi ſcriptum legere nouit, vbi priùs quaſi de alijs veterē legebat hiſtoriam. Quinta ætate ſeculi populus peccans,captiuante Nabuchodonoſor, Babyloniam tranſmigratur, ſed poſt ſeptuaginta annos pœnitens, & correctus , in patriam per Ieſum ſacerdotem magnum reducitur, vbi domum Dei,quæ incenſa eſt,& ciuitatem ſanctam,quæ deſtructa eſt, reædificat. Hæc legens ſiue audiens quiſquis peccādi metum corripit, & ad pœnitendi remedium confugit,aqua hydriæ purificantis ablutus eſt. Si verò intelligere didicerit Hieruſalem & templum Dei Eccleſiam Chriſti, Babylonem confuſionem peccatorum,Nabuchodonoſor diabolū, Ieſum ſacerdotem magnum,verum,ęternumq́ue pontificem eſſe Ieſum Chriſtum,ſeptuaginta annos bonorum plenitudinem operum , quę per ſpiritusſancti dona largiuntur,videlicet propter decalogum & ſeptiformem eiuſdem ſpiritus gratiam : videritq́ue hoc quotidiè fieri, alijs nimirùm à diabolo de Eccleſia peccando raptis, alijs gratia ſpiritusſancti per Chriſtum reſipiſcendo ac pœnitendo reconciliatis, vinum de aqua factum habet: quia ad ſe pertinere quæ ſcripta ſunt intelligens,magno mox compunctionis ardore quaſi muſto incaleſcens , quicquid ſibi peccati captiuantis ineſſe deprehenderit,per Chriſti gratiam liberari depoſcit. Sexta inchoante ſeculi ætate, Dominus in carne apparens, octaua die natiuitatis iuxta legem circuncisus eſt,triceſima & tertia poſt hæc ad templū delatus, & legalia pro eo ſunt munera oblata. Hæc intuentes ad literā, apertè diſcimus quanta nobis diligentia ſunt Euangelicæ fidei ſubeunda myſteria, quando ipſe benedictionem gratiæ afferens, qui legem literæ dedit,veterū primò cæremoniarū ritu cōſecrari, qui cuncta diuinitùs conſecrat, & ſic nouæ gratiæ ſacramenta ſuſcipere ſimul & tradere curauit. Ecce hydria ſexta ad abluenda peccati contagia,ad potanda vitæ gaudia,mundiorem cæteris afferens vndam. Verùm ſi in octauæ diei circuncisione baptiſma, quod in myſterium Dominicæ reſurrectionis , à peccatorum nos morte redemit,intelligis in inductione in templum & oblatione hoſtiæ purificantis figuratum,cognoſcis fideles quoſq; de baptiſterio ad altare ſanctum ingredi,ac Dominici corporis & ſanguinis victima ſingulari debere conſecrari , vino quidē de aqua facto, & quidē meraciſsimo donatus es. Porrò ſi circuncisionis diem ad generalem humani generis reſurrectionem, quando mortalis propago ceſſabit,& mortalitas tota immortalitate mutabitur,interpretaris,& circunciſos induci in templum cum hoſtijs intellexeris, quando poſt reſurrectionem vniuerſali expleto iudicio, ſancti incorruptibiles iam facti,ad contemplandam perpetuò ſpeciem diuinæ maieſtatis cum bonorum operum muneribus intrabunt, mirandum profectò vinum de aqua fieri videbis, cuius conditori rectè proteſteris,& dicas: Et poculum tuum inebrians quàm præclarum eſt. Ergo Dominus vinum in gaudia nuptiarum non de nihilo facere voluit, ſed hydrias ſex implere aqua præcipiens , hanc mirabile conuertit in vinum:quia ſex mūdi ætates ſapientiæ ſalutaris largitate donauit,quā tamē ipſe veniēs ſublimioris ſenſus virtute fœcundauit. Nā quę carnales carnaliter tantùm ſapiebāt, ipſe ſpiritualiter ſentiēda reſerauit. Vultis audire fratres , qualiter de aqua fecerit vinum? Apparuit poſt reſurrectionē ſuā duobus diſcipulis ambulantibus in via, ibatq́ue cum illis , & incipiens à Moyſe & omnibus prophetis,interpretabatur illis in omnibus ſcripturis,quæ de ipſo erant. Vultis iterum audire, quomodò eodē ſunt vino inebriati? Poſtmodū cognoſcentes quis eſſet,qui eis verbum vitæ propinabat,dicebant ad inuicem: Nónne cor noſtrum ardens erat in nobis,cùm loqueretur in via, & aperiret nobis ſcripturas ? *Dicit ergo Ieſus miniſtris: implete hydrias aqua. Et impleuerunt eas vſq; ad ſummum.* Qui per miniſtros,qui hęc iubentur facere, niſi Chriſti ſignantur diſcipuli? Qui impleuerūt hydrias aqua,non quidem ipſi præteritas mundi ętates legalibus ac propheticis implēdo ſcriptis, ſed ipſi intelligendo prudenter , & aperiendo fideliter,quia ſcriptura,quę à prophetis miniſtrata eſt,& ſalubris eſſet ad hauſtum ſapientiæ cœleſtis,& ad operum caſtigationem vtilis. Impleuerunt autem eas vſque ad ſummum,quia rectè intellexerunt nullū fuiſſe tempus ſeculi à ſanctis alienū doctoribus,qui ſiue verbis,ſiue exemplis, ſiue etiam ſcriptis viam vitæ mortalibus panderent. *Et dicit eis Ieſus: Haurite nūc,& ferte Architriclino,& tulerunt.* Architriclinus , aliquis legiſperitus illius temporis eſt , fortaſſe Nicodemus vel Gamaliel,vel diſcipulus tūc eius Saulus,nunc autem magiſter totius Eccleſiæ Paulus Apoſtolus. Et dum talibus verbum ęuāgelij creditur, quod in

IIII. Aetas. 1. Reg. 16.

Saul & Dauid quorũ geſſerint typum.

V. Aetas. 2. Para 36

Hieruſalē & Babylō myſticè.

VI. Aetas. Luc. 2.

in litera legis & prophetiæ latebat occultum, vinum vtiq; architriclino de aqua factum propinatur. Vnde conuenienter perhibetur, quod architriclinus vocato ſponſo dixerit: *Omnis homo primùm bonum vinum ponit, & cùm inebriati fuerint, tūc id qđ deterius eſt: tu aūt ſeruaſti bonū vinū vſq; adhuc.* Quia doctorum eſt cognoſcere diſtantium legis & euangelij, veritatis & vmbræ, cunctisq; veteribus inſtitutis, cunctis terreni regni promiſsis, nouam euāgelicæ fidei gratiam, & perpetua cœleſtis patriæ dona præferre. *Hoc fecit initium ſignorum Ieſus in Cana Galilææ, & manifeſtauit gloriam ſuā.* Manifeſtauit hoc ſigno quia ipſe eſſet rex gloriæ, & ideò ſponſus Eccleſiæ, qui vt homo communis veniret ad nuptias, ſed quaſi Dominus cœli & terræ elementa prout voluiſſet conuerteret. Pulchra autē rerum conuenientia: qui initio ſignorum, quæ mortalis adhuc mortalibus erat oſtenſurus, aquā conuertit in vinum: ipſe initio ſignorum, quę immortalis iam per reſurrectionem effectus, immortalis vitæ ſtudia ſola ſectantibus oſtenderet, carnalem priùs & quaſi inſipidam mentem eorum ſapore ſcientiæ cœleſtis imbuit. Nam & primò conſiſtens in terra ſui ſpiritus munere aperuit illis ſenſum, vt intelligerent ſcripturas: & poſtmodùm miſſo eodem de cœlis, maiorem ſuperni amoris ſimul & ſapientię ſpiritalis flagrantiam eorum cordibus infudit, data inſuper omnium cognitione linguarum, quibus vniuerſo orbi eam, quam perceperant, vitę gratiam propinare ſufficerent. Has ergo Chriſti & Eccleſiæ nuptias fratres chariſsimi, quæ & tunc vna in ciuitate figurabantur, & nunc vniuerſo celebrātur in orbe terrarum, tota mente diligamus, gaudijs cœleſtibus indefeſſa bonorum operum intentione iungamur. Has quia per fidem vocati intrauimus, mundo dilectionis habitu celebrare curemus, noſtręq; actionis ſimul & cogitationis maculas ante diem extremi diſcriminis ipſi ſolicitiùs examinando diluamus: ne fortè tunc ingrediens rex, qui has filio ſuo nuptias fecit, ſi viderit nos nuptialem charitatis veſtem non habere, eijciat nos, & ligatis à bene agendi facultate pedibus noſtris ac manibus, exteriores mittat in tenebras. Mundemus fide fortia cordium noſtrorum vaſcula ſecundùm purificationem præceptorum cœleſtium: impleamus hæc aqua ſcientiæ ſalutaris, ſacræ lectioni crebriùs attendendo. Rogemus Deū, vt ipſam quam nobis ſcientiæ gratiam contulit, ne fortè inflet, charitatis ſuę feruore calefaciat, & ad ſuperna quærenda ſola ac ſapienda conuertat: quatenùs ſpiritaliter inebriati, poſsimus, & ipſi cum propheta cātare: Potaſti nos vino compunctionis: ſicq; fiat, vt nobis quoq; benè proficientibus, & nunc ex parte prout capere ſufficimus, & in futuro perfectè Ieſus manifeſtet gloriam ſuam, in qua viuit & regnat cum patre in vnitate ſpiritus ſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum.

Luc. 24. act. 2. — *Matth. 22. Charitas, veſtis nuptialis.* — *Pſal. 59.*

DE EADEM DOMINICA,

Homilia Euſebij Emeſeni.

Nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ. Ioan. 2.

HAs autē nuptias die tertia Euāgeliſta factas fuiſſe narrat. Quod qualiter ad literā intelligendū ſit, in illo commentario expoſuimus, de quo iſta aſſumpta ſunt. Qualiter aūt ſpiritualiter intelligi debeat, audiamus: Prima nāq; dies ante legem, ſecūda ſub lege, tertia ſub gratia. Hac autē tertia die, hoc tertio ſuæ incarnationis tempore, ad nuptias Dominus venire dignatus eſt, vt errores eorū deſtrueret, qui nuptijs cōtradicunt. Non enim abijcit Ieſus coniugatos, etſi virgines & continentes meliores ſint. Bonæ nuptiæ, quibus mater Ieſu intereſſe dignatur: bonæ nuptiæ, ad quas Ieſus inuitatur, & diſcipuli eius. Tales nuptiæ quotidiè in Eccleſia fiunt, tales nuptias, taliaque conuiuia Epiſcopi & ſacerdotes fidelibus præparant. Hæ nuptiæ non ſunt corporum, ſed animarum. Hi cibi non ſunt carnales, ſed ſpirituales. Toties enim Chriſtum & diſcipulos eius ad nuptias inuitamus, quoties in eccleſia prædicantes, aliquam ſententiam eorum authoritate firmamus. *Et deficiente vino, dicit mater Ieſu ad eum: Vinum non habet.* Plena enim ſpiritu ſancto virgo Maria, iam tunc illud miraculum præuidebat, quod filius eius facturus erat. Quod ergo Ieſus facere cogitabat, hoc illa, vt faceret, admonebat. *Et dicit ei Ieſus: Quid mihi & tibi eſt mulier?* Quid mihi, inquit, & tibi commune eſt, niſi hęc caro mortalis, & humanitas iſta, quā fero, quę famem pati, ſitire, & mori nouit, miracula autem facere non nouit? Quòd enim in vinum aqua conuertitur, non humanitatis, ſed diuinitatis eſt. *Nōdum venit hora mea.* Nondum venit hora paſsionis meę, in qua quid mihi & tibi ſit commune, omnibus innoteſcat. Tunc enim carnem, quam de te ſuſcepi, non virtutes & miracula facere, ſed in cruce pendere & mori videbis. Et tunc quidem faciam vinum nouum, tunc faciam omnia noua, tunc literę vetuſtate relicta, ad nouam & ſpiritualem intelligentiam cuncta conuertam. Hoc enim ipſe ſignificans, ait: Non bibam amodò de hoc genimine vitis vſque in diem illum, quum illud bibam vobiſcum nouū in regno Dei. *Dicit mater eius miniſtris: Quodcunque dixerit vobis, facite.* Inter ſe loquebantur mater & filius: ipſi ſe intelligebant, ipſi ſua ſecreta nouerant: ipſi quid tunc fieri oportebat, & quid poſteà futurum erat, ſciebant. Cęteri autem quid ipſi dicerent, ignorabant. *Erant autem ibi lapideæ hydriæ ſex poſitæ, ſecundum purificationem Iudæorum, capientes ſingulæ metretas binas vel ternas.* Sex nanque hydrię, ſex mundi ętates ſunt. Prima ab Adam vſque ad Noë: ſecunda à Noë vſque ad Abraham: tertia ab Abraham vſque ad Dauid: quarta à Dauid vſque ad tranſmigrationem Babylonis: quinta à tranſmigratione Babylonis

Tres dies myſticè. — *Nuptiæ ſpirituales.* — *Hora paſſionis Chriſti.* — *Matth. 26.* — *Sex hydriæ 6. ætates.*

nis vſque ad Chriſtum: ſexta vſque ad finem ſe-
culi. *Dicit eis Ieſus: Implete hydrias aqua. Et impleruut*
eas vſq; ad ſummum. Quid enim per hos miniſtros,
Miniſtri qui iubente Domino implent hydrias aqua, niſi
doctores. Apoſtolos & doctores intelligimus. Quoties e-
nim narramus & prædicamus quid in vnaquaq;
ætate factum ſit, toties has hydrias aqua imple-
mus. Multis enim in locis diuina ſcriptura aqua
Aetas I. vocatur. In prima nanque ætate cœlum, terram,
maria, & omnia quæ in eis ſunt, creauit Deus, &
tunc fecit hominem ad imaginem & ſimilitudi-
Gen. 2. nem ſuam, & dixit: Non eſt bonum eſſe homi-
nem ſolum: faciamus ei adiutorium ſimile ſibi.
Immiſit igitur ſoporem in Adam, & tulit vnam
de coſtis eius, ex qua mulier facta eſt. Hoc au-
tem dicentes, implemus primam hydriam aqua.
Totum enim hoc ad literam intellectum, quid
aliud eſt niſi aqua? Hæc autem aqua in vinum
conuertitur, ſi ſpiritualiter intelligatur: vt per
Philip. 2. Adam, qui ad imaginem Dei factus eſt, eum in-
telligamus, de quo Apoſtolus ait: Qui quum in
forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe
ſe æqualem Deo. At verò per Euam omnium vi-
uentium matrem, ſanctam Eccleſiam intelliga-
mus. Sicut enim de latere Adam dormientis vna
Ioan 19. coſta ſubtracta, facta eſt Eua: ita & de latere Chri
ſti in cruce morientis, ſanguine effuſo facta eſt
Apoc. 1. Eccleſia. Vnde Ioannes apoſtolus ait: Qui dilexit
nos, & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo.
Veniamus modò ad ſecundã hydriam, non vt eã
impleamus, ſed vt aliquantula aqua eam infun-
Gene 6. 7. damus. In ſecunda nanq; ætate de lignis læuiga-
II. Aetas. tis facta eſt arca, in qua omnium animaliũ gene-
ra collecta ſunt, vt ſaluaretur ſemen vniuerſæ
carnis in ea, & nõ periret. Hęc igitur eſt aqua, quę
in vinũ quidem cõuertitur, ſi ſpiritualiter intel-
ligatur. Arca enim, quæ de lignis læuigatis facta
eſt, ſanctã Eccleſiã ſignificat: quæ ex ſanctis ho-
minibus fabricata, non habet maculã neq; rugã.
In qua omnium animaliũ genera ſunt collecta,
vt illud ſemen ſaluaretur & non pereat, cui bene-
dixit Deus: de quo propheta, Niſi, inqt, dominns
Deus Sabaoth reliquiſſet nobis ſemen, quaſi So-
Eſai. 1. doma fuiſſemus, & quaſi Gomorrha ſimiles eſſe-
mus. Nemo ſaluabitur, quicunq; extra hanc arcã
III. Aetas. inuentus fuerit. Dicamus modò & de tertia hy-
dria, quæ vtiq; tanta eſt, vt eius aqua cũctis bibẽ-
tibus & bibere volentibus abundanter ſufficere
poſsit. In hac enim ætate Abrahã, Iſaac, & Iacob,
& duodecim patriarchæ fuerũt. In hac fuit Moy
ſes & Aaron, qui populũ Dei de Aegypto libe-
Exod. 14. rantes, & per mare rubrum ducentes, legem ſuſci-
pere meruerunt. Propter quos Dominus flagel-
lauit Aegyptios, & Pharaonẽ cũ omni ſuo exer-
citu in profundũ maris demerſit. Sed huius quo-
q; hydrię aqua in vinũ cõuertitur, ſi ſpiritualiter
intelligatur: vt in Moyſe Chriſtũ, in Aarõ Epiſ-
coporũ & ſacerdotũ ordinem ſignificemus. Iſti
.n. populum Dei per baptiſmatis vndas ducen-
tes, & Pharaonẽ, id eſt, diabolum, cum omnium
vitiorum exercitu interficientes, ſanctos Dei in
terrã viuentiũ, & in promiſſam eius hęreditatem *IIII. ætas.*
introducũt. Nunc ad quartam hydriã veniamus:
in qua Dauid fortitudo & ſapiẽtia narratur, quo
modo Goliath interfecerit, & oẽs inimicos ſuos *1. Reg.*
ſuperauerit: in qua & Salomõ templum ædifica-
uit, & regina Auſtri venit à finibus terræ, vt eum
videat, & eius ſapientiã audiat. In hac aũt omniũ
prophetarum libri vſq; ad Ieremiã continentur. *Eſai.*
In qua & Eſaias clamat, dicens: Sitiẽtes venite ad
aquas, & q non habetis preciũ, properate, emite,
& comedite. Ad hanc aũt implendam & exponẽ-
dam non vnus, ſed multi dies neceſſarij ſunt. Quę
ſola ſi in vinum cõuerſa fuiſſet, hodiè omnes no-
biſcũ Chriſtiani eſſent. In hac .n. Chriſti natiui-
tas, paſsio, reſurrectio, & aſcenſio pleniſsimè cõ-
tinetur. Cuius aqua quomodò in vinũ conuerſa
ſit, qui prophetarum expoſitiones legit, intelli- *Pſal.*
git. Si igitur per Dauid Chriſtum intelligamus
(ipſe.n. eſt Deus fortis & potens, Dominus potẽs
in prælio, qui diabolum vicit, & infernum expo-
liauit: qui ſicut Salomon, & verè pacificus, tem-
plum Domini, id eſt, ſanctã Eccleſiam ędificauit,
conſecrauit, & ſanctificauit: ad quem regina Au-
ſtri, id eſt, ſancta Eccleſia venit, eius vultum vi-
dere & ſapientiam audire deſiderãs) Si, inquam,
ita intelligamus, mox mutato colore & ſapore
aqua in vinum conuertitur. Trãſeamus ad quin-
tam hydriam, in qua populus propter peccata
ſua ductus in captiuitatem plorat, dicens: Super *Pſal.*
flumina Babylonis illic ſedimus & fleuimus,
dum recordaremur tui Sion. In ſalicibus in me-
dio eius ſuſpendimus organa noſtra. Qui tamen
ad Deum per pœnitentiam conuerſi, ſub Ieſu ſa-
cerdote magno, læti poſteà in patriam redierunt.
Et hæc quidẽ ſi quis ſpiritualiter intelligat, ſen-
tiet in vinum aquã conuerſam, Illa .n. captiuitas
hanc noſtrã, quã in hoc mundo patimur, captiui-
tatem ſignificat. In qua dum populos peccãtes &
ſemper quaſi aquas ad inferiora labẽtes (aquæ .n. *Apoc.*
multæ, populi multi) ſancti Dei inſpiciunt, flent
& dolent, illius ſupernæ beatitudinis recordan-
tes. Et quia vel pauci vel nulli ſunt, qui eorũ mo-
nitis acquieſcere velint, ſanctæ prædicationis or-
gana ſuſpendunt in ſalicibus, id eſt, quaſi quibuſ-
dam vinculis tenacißimis memoriæ cõmendant, *Pſal.*
dicentes cum Pſalmiſta: In corde meo abſcondi
eloquia tua, vt non peccem tibi. Memoria enim
quia ea, quæ intelligit, firmiter ligat & tenet,
non immeritò ſalix vocatur. Silent .n. prædica-
tores multoties, & à prędicatione ceſſant, dum &
verba ſua paruipendi, & ſeipſos contemptui ha-
beri conſpiciunt. Sed ſicut tunc, ita & modò poſt
pœnitentiam & ſatisfactionem, duce Ieſu ſacer-
dote magno, qui tunc per illum Ieſum ſignifica-
batur, omnes peccatores in patriam reuertuntur. *Pſal.*
Reſtat nunc vt de ſexta hydria dicamus, quę alijs
omnibus nobilior eſt, de qua etiam omnes aliæ
ſaporem ſuſcipiunt. In hac enim quatuor euan-
geliorum libri, & omnia Apoſtolorum dicta cõ-
tinentur.

tinetur. Hác ipſe Dominus ꝑ ſeipſum impleuit. Hanc ſuis diſcipulis dedit, vt omnes gentes ex *Mar.16.* ea ſatiarent, dicens eis: Ite in vniuerſum mundũ, prædicate euangelium omni creaturæ. Huius aqua dulciſsima, huius vinum ſuauiſsimum eſt. Sed vis bibere de aqua eius? Audi ipſum Dominum: Simile, inquit, factum eſt regnũ cœlorum *Matth.13.* homini, qui ſeminauit bonum ſemẽ in agro ſuo. Quum autem dormirent homines, venit inimicus eius, & ſuperſeminauit zizaniam. Quam quũ ſerui eius colligere voluiſſent, ait: Sinite vtraque creſcere vſque ad meſſem, & in tempore meſsis, dicã meſſoribꝰ: Colligite priùs zizania, & alligate ea in faſciſculos ad comburendum: triticũ autẽ congregate in horreum meũ. Hæc eſt igitur huius *Ibidem.* hydriæ aqua: quæ vt in vinum conuertatur, dicamus cum Apoſtolis: Domine ediſſere nobis parabolam iſtam. Ager, inquit Dominus, eſt mũdus. Bonum verò ſemen, hi ſunt filij regni: zizania autem, filij ſunt nequam. Inimicus autem, qui ſeminauit ea, eſt diabolus. Meſsis verò cõſummatio ſeculi. Meſſores autem, angeli ſunt. Sicut ergo colliguntur zizania, & igni comburuntur, ſic erit in conſummatione ſeculi. Exibunt angeli, & ſaparabunt malos de medio iuſtorum, & mittẽt eos in caminum ignis: ibi erit fletus & ſtridor dẽtium. Sic igitur aqua in vinum conuertitur, ſic in ſpiritualem intelligentiam litera mutatur. Dictum eſt autẽ, quid ſex hydriæ ſignificent. Quæ bene quidem ſecundùm purificationem Iudæorum ibi poſitæ erant: quoniam quicquid in eis continetur, baptiſmus quidam eſt & purificatio animarum. Capiebant autẽ ſingulæ metretas binas vel ternas: per quod ſignificatur, quia Dei proximiq; dilectionis, & fidei Trinitatis menſura omnibus ſufficit ad bibendum, tenendum, & credendum. Sequitur: *Et dicit eis Ieſus: Haurite nunc & ferte Architriclino & tulerũt. Vt autem guſtauit Architriclinus aquam vinũ factum, & non ſciebat vnde eſſet: miniſtri autem ſciebant, qui hauſerant aquam, vocat ſponſum Architriclinus, & dicit ei: Omnis homo primùm bonum vinũ ponit, & quũ inebriati fuerint, tunc id quod deterius eſt: tu autem ſeruaſti bonum vinũ vſque adhuc.* *Architriclinus myſticè.* Quis eſt iſte Architriclinus, cui hoc nouum & mirabile vinum priùs affertur? Iſte enim Architriclinus, intellectus mihi eſſe videtur, à quo ſolo vinum bonum cognoſcitur & laudatur. Habet enim vnuſquiſq; homo hunc Architriclinũ in palatio cordis ſui. Ipſe eſt princeps domus, ipſe regit & diſponit omnia. Huic autem Eccleſiæ miniſtri ſanctarum ſcripturarum vinũ quotidiè offerunt: quod ille bibens, quanuis neſciat vnde ſit, tamen admiratur & laudat. Quando enim hæc in Eccleſijs recitantur, nulli alij dant ſaporem, niſi his, qui ea intelligũt. Meritò igitur *Pro cuiuſque captu ſcriptura diſpenſanda.* hoc vinum Architriclino Dominus ferri iuſsit, quatenùs & nos maiora intelligentibus demus vinum, non intelligentibus verò aquam offeramus. Qui enim benè intelligunt, & literam venerãtur & ſpiritum: vnde & hic Architriclinus dicit: Tu autem ſeruaſti vinum bonum vſq; adhuc, & primum videlicet & vltimum laudẽs. Qui verò minoris intelligentiæ ſunt, aquam bibant, & ſcripturarum planiſsima audiant. *Hoc fecit initium ſignorum Ieſus in Cana Galilææ, & manifeſtauit gloriã ſuam & crediderunt in eum diſcipuli eius.* In ſanctarũ nanque ſcripturarum ſpirituali expoſitione, quę vtique per hoc vinum ſignificatur, Chriſti gloria manifeſtatur, vt credentium fides augeatur.

DOMINICA TERTIA post Epiphaniam, in Epiſtolam Concio exegetica.

Sapientiſsimè quidem ſancta mater Eccleſia filijs ſuis eiuſmodi plerũq; proponit lectiones, quæ ad ſectãda gnauiter bona opera extimulẽt, atque à vitijs & ſalutis impedimentis reuocẽt. Hæc.n. ſaluberrimè inculcãtur, & ſunt diligentiſsimè ꝑ cõcione explicãda, omiſsis alijs ſupuacaneis, quę plus faciant ad ꝓpriæ eruditionis oſtentationẽ, aut etiã lactãdos immodicis cõſolationibus auditores. Itaq; videamus, quid ex Apoſtolo nos hodiè diſcere velit: *Nolite eſſe prudentes apud voſmetipſos.* *Roma.12.* O verbũ breue, ſed Chriſtianis omnibus accuratiſsimè expendẽdum, tenaciſsimè animis affingendũ, omni ſollicitudine obſeruandum. Vnde enim hæreſes, vnde ſchiſmata, vnde ſectæ, niſi quòd miſeri homunciones admodùm ſibi ſapere & prudentes eſſe videntur? cùm tamen dicat ſcriptura, Væ qui ſapientes *Eſai.5.* eſtis in oculis veſtris, & corã vobiſmetipſis prudentes. Exiſtunt interdum homines tanta animi arrogantia & ſuperbia tumidi, vt ſuam ſententiã non dubitent vniuerſæ Eccleſiæ iudicio anteponere. Sed quid hac amentia ſtultius ac importunius? Rectè igitur Origenes ſcribens in hunc locum: Qui ſibijpſi, ait, prudens eſſe videtur, hic cũ arrogantia ſtultus eſt, nec poteſt verã ſapientiam Dei ſcire, qui ſuam ſtultitiam quaſi ſapientiam colit. O pudeat tales inſaniæ ſuæ. Chryſoſtomus hoc dicit Apoſtolum velle, ne quis putet ſe ſibi ſufficere. Et propterea, inquit, rurſus arrogantiã & faſtum amolitur, languoremq; iſtum conſtringit. Nihil enim ita à reliquis auellit & abſcindit, *Nemo ſibi ſufficit.* quemadmodum ſi quis ſe ſufficere ſibijpſi putauerit. Vnde & ita nos Deus conſtituit, vt alter alterius opera indigeat. Vtut enim prudens ſis, altero tamen opus habes. Quòd ſi te nullius opera indigere putaueris, omnibus factus es ſtultior & imbecillior. Talis enim nudũ ſe omni auxilio reddit, & in delictis ſuis neq; correctionem, neque veniam recipiet ſed & Deum arrogantia ſua irritabit, & omninò multùm peccabit. Fit enim ſępenumerò, fit, inquã, vt prudens quod oportebat nõ videat, & ſtultior aliq̃d eorũ, quę cõueniũt, inueniat, id q̃d in Moyſe & ſocero ſuo factũ *Exod 18.* eſt, in Saule & puero ſuo, in Iſaac & Rebecca. Ne *1.Reg.9.* putes

Gen.27. putes ergo ideo te deprimi, quòd alio indigeas. Nam hoc ipſum eſt, quod te exaltat, quod validũ facit, quod ſplendidiorem, quod ſecuriorẽ reddit. Hæc Chryſoſtomus. ***Nulli malum pro malo reddentes.*** Hoc difficile eſt carni & ſanguini: immò putant homines egregiè ſe præſtitiſſe officium ſuum, ſi par pari referant. Verùm hoc barborum *1.Pet.2.* eſt, non Chriſtianorum, qui non ſic didicerunt à Chriſto capite ſuo: qui cùm malediceretur, non maledicebat, ſed pro ipſis ſuis atrociſsimis per- *Luc.23.* ſecutoribus orauit, dicens: Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt. Si vituperabilis & infœlix eſt, inquit Oecumenius, qui tibi iniuriã infert, cur tu imitationem prauorum non fugis, ſed dum vltionem expetis, reum teipſum conſtituis, participemque impietatis? Hæc ille. Baſilius Magnus in Homilia de legendis libris gentiliũ, duorum ethnicorum præclara patientiæ exem- *Exempla patientiæ.* pla commemorat his verbis: Homo quidam in foro Periclem probris omnibus inceſſebat. Is autem minimè curare viſus, toto ferè die ſuſtinuit. Deinde veſperi iam diſcedentem cum lumine comitatus eſt, ne quid in philoſophiæ ſtudio amitteret. Rurſus quidam Euclidi Megarenſi animo concitatus mortem ſe iurauit illaturum: ille verò contrà ſe patienter laturum iurauit, placatumq; & ei quanuis infeſto ſe conciliatum iri. Si hoc præſtiterunt homines à Deo alieni, quid excuſationis ſuæ impatientiæ & vlciſcendi libidini prætexere poterunt Chriſtiani, Spiritusſancti gratia imbuti & adiuti? ***Prouidentes bona, non tantùm coram Deo, ſed etiam coram omnibus hominibus:*** Prouidere, ait D. Ambroſius, eſt bona futura ante oculos habere, vt ea gerantur, quæ poſsint poſtquàm facta fuerint in repræhenſio- *Vitandum ſcandalum etiam in licitis.* nem non venire: ſed magìs laudi eſſe, ſiue apud Deum, ſiue apud homines. Ne quis exiſtimet, quia Deo licita non diſplicent, idcircò non curandum, ſi fratri ſcandalum ſint, hoc præmonet: quia illud fieri debet, quod & Deo non diſpliceat, & fratri ſcandalum non ſit. At ſi liceat enim, & fratrem ſcandalizet, Deo non placet: quia Deus ſaluti ſtudendum monet. Sic ergo prouidentur bona coram Deo & hominibus, ſi ea quæ licent ſic agantur, ne ſcandalum faciant. Hæc ille. D. Auguſtinus in libro de bono Viduitatis acriter eos perſtringens, qui famam ſuam negligunt, quam proximis debent, ita ſcriptũ *Fama non negligenda* reliquit: Nec audiendi ſunt, ſiue viri ſancti ſiue fœminæ, quando reprehenſa in aliquo negligentia ſua, per quam fit vt in malam veniant ſuſpicionem, vnde ſuam vitam longè abeſſe ſciunt, dicunt ſibi coram Deo ſufficere conſcientiam, exiſtimationem hominum non imprudẽter ſolùm, verumetiam crudeliter contemnentes: cùm occidunt animas aliorum, ſiue blaſphemantium viam Dei, quibus ſecundùm ſuam ſuſcipionem quaſi turpis, quæ caſta eſt, diſplicet vita ſanctorum: ſiue etiam cum excuſatione imitantium, non quod vident, ſed quod putant. Proinde quiſquis à criminibus flagitiorum atque facinorum vitam ſuam cuſtodit, ſibi benè facit: quiſquis autem etiam famam, & in alios miſericors eſt. Nobis enim neceſſaria eſt vita noſtra, alijs fama noſtra: & vtiq; etiam quod alijs miniſtramus miſericorditer ad ſalutem, ad noſtram quoque redundat vtilitatem. Vnde nõ fruſtrà Apo- *2.Cor.* ſtolus, Prouidemus, inquit, bona, non ſolùm coram Deo, verumetiam coram hominibus, &cæt. ***Si fieri poteſt, quod in vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes.*** Quod dicit, ait Chryſoſtomus, tale eſt: Quæ tui ſunt officij, præſta, nemini dans anſam ſeu belli, ſeu diſsidij, ſiue Iudæo, ſiue Græco. Si verò alicubi pietatem labefactari videris, ne preponas concordiam veritati, ſed generosè perſiſtas ad mortem vſq;. Et tamen neque ſic animo eris erga aduerſariũ hoſtili, neq; mente illum aduerſaberis, ſed in rebus tantummodò pugnabis. Quòd ſi ille pacem non ſeruauerit, tu vide ne animum tuum inimicitia quaſi tempeſtate oppleas: ſed voluntate ſis amicus, ita tamen, quemadmodùm dixi, vt veritatem nõ prodas. Atq; hæc quidem veriſsimè Chryſoſtomus, quæ tamen plerunq; hæretici & ſchiſmatici volent in ſeparationis & diſceſsionis ab Eccleſiæ vnitate occaſionem rapere. Vident enim in Eccleſia abuſus quoſdam, vident vitia & offendicula, & his adeò permouentur, aut potiùs permoueri ſe fingunt, vt propterea à Catholica Eccleſia, deficiant: ſed illorum non imitanda, at deploranda eſt inſania. Iſti enim vel maximè negligunt hoc de ſeruanda pace Apoſtoli præceptum. Audiant miſeri Auguſtinum: Qui ſunt, inquit, qui oderunt pacem? Qui conſcindunt vnitatem. Si enim pacem non odiſſent, in vnitate manſiſſent. Sed videlicet propterea ſe ſeparauerũt, vt iuſti eſſent, vt non haberent mixtos iniuſtos. At noſtra eſt vox iſta, aut illorũ (ſcilicet, Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus) Elige cuius ſit. Catholica dicit: Non eſt dimittenda vnitas, non eſt præcidenda Eccleſia Dei. Iudicabit Deus de bonis & malis poſteà. Si nunc mali à bonis ſeparari non poſſunt, ferendi ſunt ad tempus. Mali in area nobiſcum eſſe poſſunt, in horreo non poſſunt. Et fortè hodiè qui mali apparent, cras boni erunt: & qui de bonitate hodiè ſuperbiũt, cras mali inueniẽtur. Quiſquis ergo humiliter malos ad tempus fert, ipſe perueniet ad requiem ſempiternam. Hæc vox catholica eſt. Illorum autem vox qualis eſt, non intelligentium neque quę loquuntur, neque de quibus affirmant? Ne tangas immundum: & qui tetigerit immundum, inquinabitur. Separemus nos, ne cõmiſceamur malis. Et nos illis, Amate pacẽ, diligite vnitatem. Neſcitis, à quàm multis bonis ſeparamini, dum quaſi malis calumniamini, &c. Hęc ille vir ſanctus contra eos, qui zelo præpoſtero acutuli ſunt ad perſpicienda aliorum vitia, cùm ad ſua quibuſuis talpis cæciores ſint. Atque hoc genus hominum valdè cauendũ eſt, quia ſub ſpecie pietatis perni-

cioſiſsimè inficiunt incautos,& dum ſe abuſus odiſſe ſimulant, hæreſes & ſectas perditionis introducunt. Sequitur: *Non voſmetipſos defendentes chariſsimi, ſed date locum iræ.* Non vult, vt homines ſeipſos ſua priuata authoritate vlciſcantur, ſed cedant iræ ipſos infeſtantium. Debet enim in Chriſtianis Chriſti exemplo magna eſſe patientia, vt etiam læſi malint diſsimulare iniuriam ſuam, quàm ſeſe ira ſtimulati vlciſci. Si teipſum nõ fueris vltus, ait Chryſoſtomus, Deus erit, qui te iuuando vlciſcetur. Permitte itaque, inquit, illi, vt aduerſarium tuum in ius vocet. Hæc Chryſoſtomus: verùm hîc cauendum eſt, ne ſic iudicium Deo committamus, vt ab illo optemus maiorem ſumi de ijs, qui nos lædunt, vindictam, quàm noſipſi inferre poſsimus. Et ideò rectè D. Ambroſius, Vt & pacis, inquit, fœdera ſeruari poſſint, ab ira diſsimulandum monet, maximè quoniam per iram ſolet peccari, quando quis furore commotus plus exigit, quàm

Eccl.7.

poſtulat cauſa delicti: aut ſibijpſi incommodum præſtat, ſi grauiora peccata incompetenti vindicta vult exequi. Debilem enim efficit, quem potuit emendatum habere & ſanum. Vnde & Salomon, Noli, ait, iuſtus eſſe multum. Eſt enim, inquit, qui perit in ſua iuſtitia. Volens enim ſingulis peccatis reſpondere circa vindictam, mortem poteſt inuenire tam ſibi, quàm ei quem plagis affligit, &c.

Deut.32. Pſal.145. Luc.18.

Scriptum eſt enim, Mihi vindictam, & ego retribuam dicit Dominus, Ipſe eſt enim, qui facit iudicium iniuriam patientibus: & qui facit vindictam electorum ſuorum, clamantium ad ipſum die ac nocte, non vtique pro vindicta (id enim longè debet abeſſe à filijs gratiæ) ſed vt in rebus aduerſis diuinitùs confirmentur & adiuuentur. Et certè meritò timere ſibi & poſſunt & debent homines impij, cùm pios affligunt & perſequuntur: quia reuerà impendet illis horrendum Dei iudicium, quo plerunque ſolent tales ſubitò præfocari à diabolo, aut alijs grauiſsimis calamitatibus inuolui.

Pro. 23.

Sed ſi eſurierit inimicus tuus, ciba illum: ſi ſitit, potũ da illi, hoc enim faciens, carbones ignis congeres ſuper caput eius. Adeò non eſt vltio capienda ex illis, qui nos lędunt, vt etiam pro iniuria referre beneficium iubeamur. Verùm quotuſquiſque id facit? Quis vel verbum vnum poteſt æquo ferre animo? quis placido vultu intueri eum, qui duriuſculè ipſi locutus ſit? Sed quare tam imbecilli & miſeri ſumus, niſi quia refrixit in nobis charitas? quæ ſi ferueret, neminem putaremus magis amicum, quàm qui nobis omnium eſſet infeſtiſsimus. Iubemur autem inimicis benefacere, quòd plerunque ſoleant frangi beneficijs, & animo compungi, ſicque congeruntur carbones ignis ſuper caput eorum, id eſt, vrentes pœnitentię gemitus, vt exponit D. Auguſtinus, quibus ſuperbia ſanatur eius, qui dolet ſe inimicum fuiſſe hominis, à quo eius miſerię ſubuenitur.

Libr.3.de Doctri. Chriſtia. cap.16.

Itaq; & Origenes, Fortaſsis, ait, & iſti carbones ignis, qui congregãtur ſuper caput inimici, ad adiutorium ipſius congregantur. Poteſt enim fieri, vt amens, ferus & barbarus inimicus, ſi ſentiat beneficium noſtrum, ſi humanitatem, ſi affectum, ſi pietatem videat, compunctionẽ cordis capiat, commiſsi pœnitudinem gerat, & ex hoc ignis quidam in eo ſuccendatur, qui eum pro commiſſo conſcientiæ torqueat & adurat: & iſti erunt carbones ignis, qui ſuper caput eius ex noſtro miſericordiæ & pietatis opere congregantur. Caput verò principale cordis appellatur: & meritò caput dicitur, cuius intellectu & prudentia membra reguntur vniuerſa. Hæc ille. *Noli vinci à malo, ſed vince in bono malũ.* Vincitur à malo, inquit idem Origenes, qui malis prouocatus, reddit malum. In bono autem vincit malum, qui acceptis malis reſtituit bona. Certum eſt enim hâc eſſe mali naturam, vt ex ſimilibus ſuis augeatur & creſcat: ſicut ignis, ſi ignem iungas: ſicut noctis tenebræ, ſi aëris nubilum ſocietur. Bonum verò ſi adhibeas, exterminatur malum. Contraria nanque contrarijs perimuntur: ſicut per aquã ignis extinguitur, & per lucem tenebræ fugãtur.

Natura mali

D. Ambroſius ſcribens in hunc locum, Hæc interpretatio Apoſtoli eſt, inquit, cohortantis, ne vicem reddamus inimicis, ſicut dictum eſt. Multum .n. proderit nobis, ſi malitiæ cedamus. Vincit enim malum, qui ad tempus vinci videtur ab illo. Et Saluator enim ſic vicit malum, dum non reſtitit. Contra enim ſe agit malitia, & dũ vincitur, vincere ſe putat. Id enim agit inimicus, vt & nos de propoſito noſtro abſtrahat, occaſionem quærens quomodò peccemus. Ideò ſi prouocati ab illo, vicem illi non reddamus, vincimus illum in bono. Hæc Ambroſ.

Inimici vt vincendi.

Scripſit de Bono patientiæ ſermonẽ elegantiſsimum D. Cyprianus, imitatus Tertullianum, qui item de Patientia librũ vnum cõpoſuit. In hoc ſermone inter cætera ſic habet Cyprianus: Nos aũt fratres chariſsimi, qui Philoſophi non verbis ſed factis ſumus, nec veſtitu ſapientiã ſed veritate pręferimus, qui virtutũ magis cõſcientiã quàm iactantiã nouimus, qui non loquimur magna, ſed viuimus quaſi ſerui & cultores Dei, patientiã, quã magiſterijs cœleſtib. diſcimus, obſequijs ſpiritalibus præbeamus. Eſt .n. nobis cum Deo virtus iſta cõmunis. Inde patientia incipit, inde claritas eius & dignitas caput ſumit, Origo & magnitudo patiẽtiæ Deo authore ꝓcedit. Diligenda res homini, quæ Deo chara eſt. Bonũ, qd' amat, diuina maieſtas cõmendat. Si Dominus nobis & Deus & pater eſt, ſectemur patiẽtiã Dei pariter & patris: quia & ſeruos oportet eſſe obſequentes, & filios non decet eſſe degeneres.

Patientia vt ſeruanda.

Qualis verò in Deo & quanta patientia, q[uod] in contumeliã ſuę maieſtatis & honoris inſtituta ab hominib. ꝓphana tẽpla, & terrena figmẽta, & ſacra ſacrilega patiẽtiſsimè ſuſtinẽs, ſuꝑ bonos & malos æqualiter facit diẽ naſci & lumẽ ſolis oboriri: & cũ imbrib. terrã rigat, nemo à beneficijs eiꝰ excluditur, quò minùs iuſtis ſimiliter & iniuſtis indiſcretas pluuias largiatur. Videmus inſepara-

Patientia Dei.

bili

bili æqualitate patientiæ nocentibus & innoxijs, religioſis & impijs, gratias agentibus & ingratis Dei nutu tempora obſequi, elementa famulari, ſpirare ventos, fontes fluere, grandeſcere copias meſſium, fructus miteſcere vinearum, exuberare pomis arbuſta, nemora frondeſcere, prata florere: & cùm crebris, immò continuis exacerbetur offenſis Deus, indignationem ſuam temperat, & præſtitutum ſemel retributionis diem patienter expectat. Cumque habeat in poteſtate vindictam, mauult diù tenere patientiam, ſuſtinens ſcilicet clementer & differens, vt ſi fieri poteſt, multùm malitia protracta aliquando mutetur, & homo in errorum & ſcelerum contagione volutatus, vel ſerò ad Dominum cóuertatur. Hæc nimirùm ille beatiſsimus & conſtantiſsimus martyr Cyprianus, vnde diſcimus, vti nos imitatione Dei & patris noſtri debeamus non alienæ malitiæ vicem reddere, ſed noſtra patientia eorum, qui nos infeſtant, ſæuitiam & maleuolentiam edomare ac vincere. Hoc enim Chriſtianam decet æquanimitatem & modeſtiam: nec aliter poterimus magìs grati eſſe Deo noſtro, quàm ſi illi ſtudeamus eſſe quàm ſimillimi imitatione charitatis, benignitatis, patientiæ ac longanimitatis eius: id quod ipſe nobis præſtare dignetur gratia & miſericordia ſua, qui eſt benedictus in ſecula, Amen.

DOMINICA TERTIA,
Matth. 8.

In illo tempore, Cùm deſcendiſſet Ieſus de monte, ſecutæ ſunt eum turbæ multæ. Et ecce leproſus veniens, rogabat eum dicens: Domine ſi vis, potes me mundare. Et reliqua. Homilia Origenis: quæ eſt V. in diuerſos.

DOcente in monte Domino, diſcipuli venerunt ad eum ſicut alacres, ſicut domeſtici, ſicut proximi, ſicut amici vel fratres. Ideò ait & Dominus ad eos: Vos eſtis ſal terræ, &
Matt. 5. vos eſtis lux mundi. Nunc verò deſcendente eo de monte, turbæ ſecutæ ſunt eum, quæ in montem aſcendere non potuerunt, vt pigri populi, vt negligentes, vt imperfecti. Ita & filij Iſraël primitùs in montem aſcendere non valuerunt, ad obuiandum Deo pergere non potuerunt propter ſuam irreligioſitatem & impietatem, ſed ſolus Moyſes aſcendit, & pauci cum eo ſenio-
Exod. 24. rum Iſraël: ita & cum Domino diſcipuli ſoli in montem aſcenderunt, & tardiores deorſum ſteterunt. Sic & modò vigilantes & alacres & fideles animæ Deum timentes, & Dominum diligentes, regna cœleſtia deſiderantes, Dominum ſemper ſequẽtes, poſt Dominum in illum cœleſtem montem aſcendunt, audientes Apoſtolum
Coloſſ. 3. dicentem: Quæ ſurſum ſunt quærite, quæ ſurſum ſunt ſapite, vbi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens. Deſcendente nunc Domino, hoc eſt, inclinante ſe ad infirmitatem & impotentiam cæterorum, miſertus imperfectioni eorum vel infirmitati, ſecutæ ſunt eum turbæ multæ, aliquanti propter charitatem, aliquãti propter doctrinam, aliquanti propter admirationem & curationem. *Et ecce homo leproſus*, vnus ex illis, qui curam quærebant, qui leuamen deſiderabant. *Et ecce homo leproſus veniens, adorabat eũ, dicens: Domine, ſi vis, potes me mundare.* Deorſum currens rogas, ò homo, & in monte nihil dicis? Quare ſic? Quia tempus & tempora omni rei ſub cœlo: tempus doctrinæ, & tempus curationis. In monte docuit, illuminauit, monuit, animas curauit, corda ſanauit. Propterea ergo ego illa maiora tentare noui, illa ſumma tardare paſſus ſum. Ipſis ergo ab illo completis, deorſum eo de monte ad curandum deſcendente, ſicuti de cœlo, ſicuti de cœleſtibus montibus ad ſaluandos carnales deſcendente, venit ad eum homo leproſus, adorãs eum. Antequàm peteret, adorare cœpit: antequàm rogaret, culturam oſtendit. Adorauit autem eum, pro hoc ipſo Deum & Dominum eum inuocãs. Adorabat eum. Sic & illi beati Magi priùs procidentes adorauerunt eum, & ita demum ei munera obtulerunt. Eodem modo & nunc iſte cadens adorabat, & ſic ſupplicem obtulit poſtulationẽ, Domine, dicens, tu qui dignè adoraris, qui meritò coleris, te ego vt Dominum adoro, ideoque & Dominum dico, opera priùs conteſtans, & ſic verba loquens. Per te enim omnia facta ſunt, tu ergo Domine ſi vis, potes me mundare. Voluntas tua, opus eſt: ideò ſi vis: potes me mundare. Voluiſti vt hæc immundiſsima lepra ſuper me veniret, ſiue propter mea peccata, vt correptus pœnituiſſem: ſiue propter tuam prudentiam, vt mirabiliter me mundans magnificeris. Omnia diſpenſanter & prouidenter facis, & ſalutem largiter tribuis. Siue ergo hanc lepram propter mea peccata portaui, dimittens culpas meas, munda me: ſiue propter prouidentiam tuam, mirabiliter munda me, vt ab omnibus magnificeris. Domine, ſi vis, potes me mundare. Voluntas tua opus eſt, quia & opera voluntati tuæ obediunt: ideoque ſi vis, potes me mundare. Non dubito, non fallor, non dico ſicut ille, qui filij ſalutem deprecabatur. Si quid potes, adiuua nos. Sed ſcio quia omnia potes: ideoque non potentiam peto, non fortitudinem quæro, has enim ſcio eſſe indeficientes: ſed tantùm voluntatem tuam deprecor, & ſequens virtus ſtatim hanc gratiam adimplebit. Domine, ſi vis, potes me mundare, mihi ad beneficium, tibi ad laudem, † & proficienti videtibus autem ad miraculum, † & proficientibus ad doctrinam. Domine, ſi vis, potes me mundare. Tu priùs Naaman principem Syriæ per Eliſeum in Iordane tingens, lepra mundaſti: tu & modò ſi vis, potes me mũdare. Cui reſpondẽs Dominus, ait: Confiteris, quia ego poſſum, profiteris quia ſi ego volo, fit: ideò volo. Mundare.

volun-

voluntatem precaris, potentiam confiteris. Volo, Mundare. Magnificè credis, magnificè & mundaberis. Pleniſsimè confiteris, pleniſsimè & lætificaberis. Volo, Mundare. Nō dubitaſti credere, nō tardo ſanare. Non diſtuliſti confeſsionem, non differam te mundare. Volo, Mundare. Et vt magnam gratiam tibi oſtendā, manum ad te porrigo. *Extendens itaq; Ieſus manum, tetigit eum*

Leui. 13.

dicens: Volo, Mundare. Et quare tetigit eum Dominus, cùm lex ꝓhibuiſſet leproſum tangere? Propter hoc tetigit, vt oſtendiſſet quia omnia munda mundis, quia aliorū alijs non adhærent inquinamenta, quia extranea immunditia immaculatos non coinquinat. Sed adhuc propter quid tetigit?

Chriſtus cur leproſum tetigerit. *Tit. 1,*

Vt humilitatem demonſtraret, vt nos doceret nullum ſpernere, nullum horrere, nullum contemptibilem ducere propter corporis læſionē, aut maculationē, quæ à Domino immittuntur pro qua ipſe ſcit ratione. *Extendens ergo manū Ieſus, tetigit eum.* Medicus ſum, ait, cœleſtis, corpora cum animabus curare poſſum: propterea oēs tango, nō vt infirmitas mihi adhæreat, ſed ideò, vt ab his qui eam habent expellā. Sol ſum enim, ait, incorruptibilis, & luna iuſtitiæ: ideoq; omnibus appropio, & omnes meis ſplendoribus ad ſalutem irradio: ipſe verò ſicut fui permaneo in ſingulari meæ ſanctitatis pulchritudine. *Extendens manum, tetigit eum.* Non ſperno legem, ſed curo vulnus. Non deſtruo mandatum, ſed fugo atque mundo lepram. Ideoq; cùm extendo manum, mox effugit hæc contaminatio: meę virtuti proximare, vel reſiſtere meæ potentię non poterit. Dico: Mundare, & manum ad tangendum extendens, effugit ilicò lepra, & inuenta eſt manus Domini non lepram, ſed mundum tetigiſſe corpus.

Lepra animi.

Conſideremus & nos nunc dilectiſsimi fratres, vt nullus peccati lepram in ſua habeat anima, vt nullus contaminationes delictorum in ſuo retineat corde. Et ſi habet, inſtanter adorans Dominum, dicat ad eum: Domine, ſi vis, potes me mundare. Tu illum priùs multa delicta cōmittentem mundaſti Manaſſen, tu alijs innumerabilibus à ſeculo peccantibus miſertus es. Tu ergo ſi vis, potes me mūdare. Et Dominus mox miſericordiæ porrigens manum, dicet: Volo, Mundare. Et Ieſus ait illi mundato à lepra, huic cui miſertus eſt, huic credenti Dn̄o, qui confiſus eſt in virtute eius: huic ergo dixit Ieſus: Credidiſti, ſanus es: ſperaſti, mundus effectus es. Noli obliuiſci qualis fueris, & qualis factus ſis. Non ceſſes gratias agere, non taceas confiteri. Hoc & nos debemus facere chariſsimi, quando à Domino noſtro de aliquo periculo liberamur, quādo ab dolore ſaluamur, ſiue infirmitatis, ſiue vulneris, ſiue de qualibet neceſsitate. Non efficiamur ingrati, non relinquamus liberatorem noſtrū, ſed alacriter gratiarum actionē ei reddam⁹, ſed & munera ſecundum ſubſtantiā noſtram ad honorificandum eum exhibeamus. Hoc enim & illi mandauit Dominus: *Vade, ait, ad ſacerdotem, & offer munus tuum. Dixit ergo ei Ieſus: Vide nemini dixeris.* Et quare ô dulciſsime Domine nunc dicis, Nemini dixeris? Propter meam, ait, humilitatem, propter meā dulcedinem, vt & vos doceamini, quando aliquid boni facitis, non gloriari, non extolli, non inaniter placere velle in cōſpectu hominum, ſicut conſuetudo eſt aliquātis, ſiue cùm aliquid boni fecerint, ſiue cùm ieiunauerint, ſiue in pauperum eleemoſinis & largitatib. ſiue in altaris honore, ſiue in ſanctorum honorificentia.

Cauenda oſtentatio in rectè factis.

Etenim ipſi ante homines volunt glorificari, & ſibi placere, ante Dominum mercedē perdentes. *Vide nemini dixeris.* Te enim tacente, hoc mirabiliter clamabit: te enim os nō aperiente, omnis tui corporis ſubſtantia iubilabit. Heſterno immundus, & hodiè mundus: ante puſillum horribilis, & nunc decorus. *Vide ergo nemini dixeris, ſed vade & oſtende te ſacerdoti.* Ambulantē te ad templum videntes mirabuntur, & ſacerdos videns expaueſcet, quoniam ſecundùm legem ab eo ſemel & bis ab eo ablutus, & oſtendens te ipſi, mundari nō potuiſti. Vade ergo, oſtende te ſacerdoti, vt videns cognoſcat, quia non per legis conſuetudinem mundatus es, ſed ꝑ gratiæ operationem: non per terrenorum ſacerdotum imaginem, ſed per cœleſtem ſummi ſacerdotis ſplendorem. *Vade oſtende teipſum ſacerdoti.* Sacerdoti te oſtende, à ſummo ſacerdote miſſus. Sacerdoti te oſtende, à ſummo ſacerdote Dei patris mundatus. Sed non videaris in conſpectu Dei inanis. Non videaris ſacerdoti manu vacua ad eum venire, non venias in conſpectu ſancti templi infructuoſus, *ſed offer munus tuum.* Ad illū enim tunc hoc dictum, nos admonet omnes: ad illum loquens, nobis omnib. dicit, vt & nos dona & munera noſtra nō teneamus apud nos, ſed reddamus Deo, maximè cùm de aliqua liberamur tribulatione. *Offer, inquit, munus tuum.* Quare? Vt oēs, qui vident te portare & offerre, credant his mirabilib. & magnificent Deū, qui miſertus eſt tui: & infidelib. per hoc increpatio & teſtimonium duritiæ cordis ipſorum fiet. Sic & *Ioh. 5.*

illum triginta & octo annis iacentem in infirmitate, erigens à languore, iuſsit portare grabatum ſuum, & ire in domum ſuam, vt huncipſum lectum portatum ab eo per mediam ciuitatē clamaſſet, ſaluantem ſe inuocando & laudando. Sic & illum cæcum in natatoriam Siloë miſit, vt videntes ambulare illuc eundem cæcum, & iterum remeantem, mirati & obſtupeſcentes, crederent huic talia mirabilia facienti. *Ioan. 9.*

Poſt hæc, quæ ſuperiùs dicta ſunt, *Cùm introiſſet Capharnaum ciuitatē Galilaæ.* Sic cognominata eſt Capharnaū, in qua Cominus ſæpiùs virtutes ſuæ magnificentiæ demonſtrauit. Ingrediente eo Caphernaum. Cur ibi ingreſſus eſt? Propter hoc, quod & inuenit, & ſtatim manifeſtum eſt. *Acceſsit ad eum centurio.* Acceſsit verè, non dimidius, ſed totus: non aſpectu corporis tantùm: ſed & animæ plenitudine: non facie tantùm: ſed & immaculato corde. Ac-

ceſsit centurio, alienigena generatione, ſed do-
4.Reg.1. meſticus corde: alienus natione, ſed alacer fide: militum princeps, ſed plus angelorum gaudiũ. Acceſsit ad eum Centurio, increpatio illorum. Illi quondam ad Eliam in Carmelo aſcendentes
4.Reg.1. quinquagenarij, mox in infidelitate ſua igne combuſti ſunt, & iſte in fide mox in ſinu deputatus eſt Abrahæ. *Acceſsit ad eum Centurio: rogans eũ & dicens: Domine, puer meus iacet in domo paralyticus, et malè torquetur.* Multi in illo tempore ꝑ diuerſis rogabant infirmitatibus, alius pro filio, alius ꝑ aliquo alio, ſed nullus ꝑ ſeruo, niſi iſte ſolus: & hoc ei ad augmentum beatitudinis, ad coronã gloriæ erat. Quid enim cogitabat iſte beatus? Quid æſtimabat iſte omnibus bonis plenus centurio? Iſte, aiebat, mihi ſeruus eſt, & ego ſeruus creatoris ſum. Iſte me habet ſuper terram dominum, & ego hunc magnum in cœlis habeo do-
Domini vt ſe gerent erga ſeruos. minum. Si ergo ei non miſereor, quomodò mihi ille ſubueniet? Sic debent omnes, qui famulos habent & famulas, cogitare, ſic miſereri, ſic condolere eis, ſic ſupplicare, ſic curam habere de ſeruis ſuis, vel de ancillis ſuis, ſicut & ille beatus centurio fecit. *Puer meus, inquit, iacet & domo.* Non in vna re tantùm miſerabilis, quòd iacet, ſed & in alia, quòd paralyticus, tertia, quòd malè torquetur. Omnia enim iſta dolore cognominauit, & iacentem, & paralyticum, & durè detentum, ideò vt & ſuæ animæ anguſtias demonſtraret, & dominum commoueret, quatenùs & illius cruciatum demõſtraret, & Domi-
Luc.5. ni beneuolentiam inuitaret. *Puer meus iacet in domo.* Et huc quare non attuliſti eum, ſicut illi illũ
Luc.15. paralyticum in lecto portauerunt? Ideò, ait, qa non opus eſt oſtendere illi omnia videnti. Non opus eſt in conſpectu eius afferre, cuius potentia non terminatur, nec includitur, neque excluditur. *Iacet in domo paralyticus, & malè torquetur.* Quid ergo vis? quid cupis? quid deſideras? Non multum loquor, ait: ſcio enim, quia ad omnia cognoſcentem loquor. Non ſum verboſior: ſcio enim, quia ad omnia præſcientẽ reſpondeo. Ideoque iſte cognoſcens corda, reſpondens, dicit:
Gen.21. *Ego veniam, & curabo eum.* Ego ad Abraham veniens, ſenilem Saræ vterum ſanaui, in ſenectute eis Iſaac filium donaui: ego & nunc veniẽs ad te, curabo eum: Et quomodò promittis Domine aduentum tuum huic? Nec petit, nec quærit, ſciens quòd non acceptabile ſit ei, vt venias in domũ eius. Propter quid omnino hoc profers? Ob hoc, vt & vos præualeatis, & eius fidei ſimiletis, vel
Gen.22. cognoſcatis quid ſit iſte, vel qualis in eo fidei theſaurus habeatur occultus. Iam enim & primitùs Abraham tentaui, non pro hoc vt cognoſ-
Iob.1.2. cerem, quem antè ſciebam, ſed vt vos ei ſimiles in omni tentatione, & fortiſsimi inueniamini. Et Iob ita probaui. Non propter hoc probaui, quem iuſtum teſtificatus ſum, ſed vt vobis ſpem & fiduciam vel confidentiam demonſtrarem. Ideò & huic dico: Ego veniam & curabo

eum, vt & ipſe magnam ſuam fidem proferens, dicat: Domine, terruiſti me de hoc promiſſo, conturbaſti me de hoc dicto, interfeciſti fortitudinem animæ meæ in hoc verbo. Non ſum dignus aſpectu, non ſum dignus appropinquatione, non ſum dignus acceſſu vel introitu tuo. *Domine, nõ ſum dignus, vt intres ſub tectum meũ.* Moyſes primitùs ille magnus tuus cõfabulator, ille mirabilis narrator operum tuorum, ille fidelis Exod. in tota domo tua, nimiùm ſe humiliauit, dicens: Non ſum dignus ante heſternum & tertiũ diem. Quanto magis ego dicam, Domine, non ſum dignus, vt ſub tectum meum intres? Alienigena ſum, gentilis ſum, miles ſum gladio accinctus, ſanguinem fundens, ad prælium exiens: ideoque *non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum ſed tantùm dic verbo*, ſed tantùm veni verbo. Verbum tuum, aſpectus tuus eſt: verbum tuum, opus conſummatum eſt. Ideoq; dic verbo, oſtende abſens corpore, quòd præſens ſpiritu conſummare potens es. Vbiq; indeficiens tua præſentia; vbique præſens tuus aſpectus. Idcircò ego acceſſu & introitu tuo indignus ſum, & iſte infirmus verbi tui viſitatione indiget: & ideò *dic verbo, & ſanabitur puer meus.* Sed & hoc nullum noſtrum pertranſeat, ſicut puſillum aliquid, quod dixit iſte beatus: *Non ſum dignus, vt ſub tectum meum intres.* Intrat & nunc Dominus ſub tectum credentiũ Dominus quando vt intret ſub tectũ credentium. duplici figura vel more. Nunc enim quando ſancti & religioſi & Deo acceptabiles Eccleſiarũ antiſtites ſub tectum tuum intrant, tunc ibidem Dominus per eos ingreditur, & tu ſic exiſtimes, tanquam Dominũ ſuſcipiens. Et aliter: Quan- Euchariſtia. do Dominum ſumis cibum, quando illud incorruptum accipis epulum, quando vitæ pane & poculo frueris, quando manducas & bibis carnem & ſanguinem Domini, tunc Dominus ſub tectum tuum ingreditur. Et tu ergo humilians temetipſum, imitare hunc centurionem, & dicito: Domine non ſum dignus, vt intres ſub tectũ Centu. meum. Vbi enim indignè ingreditur, ibi ad iudicium ingreditur illi accipienti. Sed adhuc quid adiecit ille beatus in ſequentibus? *Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, & habeo ſub me milites: & dico huic, vade, & vadit: & alij, veni & venit. & ſeruo meo, fac hoc, & facit.* O prudentia; ô intellectus animæ, ô munditia cordis. Prior omnium manifeſtæ veritatis confeſsionem reuelauit, & noui teſtamenti myſterium declarauit, & Eccleſiæ in ſeſe monſtrauit imaginem, primitiæque ex gentibus Domino credentium factus eſt. Ego, ait, homo ſum ſub poteſtate regis vel principis, indignus ego habeo ſub poteſtate mea milites & ſeruos, & tu habes ſub poteſtate tua angelos ſicut milites, & ſanctos omnes ſeruos. Ego mando vnicuique, & facit ſecundùm præceptum meum: & tu mandas, quod & ſtatim completur. Quod enim mandas & dicis, fit. Mandas, & ſine mora perficitur. Omnis enim creatura ſeruit tibi, & ideò dic verbo,

H

& perficietur velociter, & ſanabitur puer meus. O fides viri, ô religioſitas militis. Quomodò te magnificemus, ô dulciſsime amice veritatis? Te admiratur Dominus, & tuam indeficiétem magnificat fidem. Quomodò de tenebris gentium tantum lumen proceſsit? Quomodò de errore eorum Deum non cognoſcentium, tanta manifeſtata eſt iuſticia? Quomodò ex ore ſtultorum idolis ſeruientium, tam lympida effulſit fides? *Audiens ergo Dominus, admirabatur eum.* Et quod
De nihil Deus vnigenitus miratur, quantũ ſit & quale, in-
admirabi- enarrabile & inæſtimabile: Percipe ſenſu, ô cha-
le. riſsime, ꝙ Deo nihil eſt mirabile, nec aurum, nec diuitiæ, nec regna, nec principatus. Iſta omnia ſunt in conſpectu eius tanquàm vmbra, & ſicut nihil, ſicut flos decidens. Nihil ergo mirabile in conſpectu Dei, nihil magnum, nihil precioſum, niſi tantùm vna fides. Hanc miratur, hanc honorificat, hanc acceptabilem ſibi æſtimat: Ideoq; conuertens ſe ad ſequẽtes turbas, dixit: *Amẽ dico vobis,* hoc eſt verè dico vobis. *non inueni tãtam fidẽ in Iſrael.* Non in illo priore Iſraël beato Iacob tantã
Gen. 49. abnegat ſe Dominus fidem inueniſſe. Ille enim non tantùm credidit Dominum, ſed & prophetauit de eo, & apertiùs eius iuſtitiam demonſtrauit, & manifeſtum in carne aduentus eius prolocutus eſt. Niſi enim credidiſſet ei, quomodò de eodem prophetaſſet? Sic & hi, qui de Iſrael proceſſerunt. Iſrael enim & ipſi nominati ſunt prophetæ & iuſti, Dauid, Eſaias & Hieremias. Hi omnes clarè & manifeſtè eius aduentum prænũciauerunt. Omnes nanque hi habuerunt fidem, habebant etiã & prophetiam. Et iſte beatus centurio fidem habuit, ſed prophetiam non habuit. Ideoq; Dominus admirans, magnificat fidẽ eius ſuper illum, qui tũc fuit Iſrael, hoc eſt, ſuper omnes, qui tunc fuerunt tribus Iſraël, & non ſuper illum, qui ab initio fuit Iſrael, nec ſuper eos, qui poſteà prophetæ & iuſti inuenti ſunt in Iſraël. *Amen dico vobis, nec in Iſraël tantam fidem inueni,* ſicut in gentibus, ſicut in barbaris, ſicut in alieni-
Eſai 1. genis. Gentes filiũ Dei me inuocant omnipotentem, vnigenitum confitentur. Dominum aſſerunt, & ſicut Dominum diligunt, & ſicut bene
Marc. 5. omnia diſpenſantem adorant: & Iſrael me non cognouit, & populus meus hic me nõ intellexit. Ideoq; Beelzebub & Samaritanum appellant, & peccatorem æſtimant. Iairus Iſraelis princeps, ꝓ filia ſua me petens, non dixit, dic verbo, ſed veni,
Ioan 3. ait, velociter, antequàm moriatur filia mea. Ni-
Ioan. 11. codemus doctor Iſrael de fidei ſacramento audiens, ait: Quomodò poteſt hoc fieri? Maria & Martha me nimiũ diligentes, dicunt: Dñe ſi fuiſſes hîc, non eſſet mortuus frater meus, tanquam dubitantes, quòd vbique non velox ſit adeſſe mea potentia. Ideoq; non inueni tandem fidem in Iſrael, ſicut in iſto alienigena. *Dico autem vobis, quòd multi ab oriente, & occidente venient, & recumbent cum Abraham, & Iſaac, & Iacob in regno cœlorũ.* Dico vobis, teſtor vobis, annuncio vobis, prædico vobis, quòd multi venient, de quibus iam priùs propheta locutus eſt, dicens: Et venient gentes multæ, & dicent: Venite aſcendamus in Eſai. 2.
montem Domini, & in domũ Dei Iacob ingrediamur, & oſtendet nobis viam ſuam, & ambulemus in ea. Multi venient, illi de quibus ait Dominus: Et alias oues habeo, quæ non ſunt ex hoc Ioan. 10.
ouili, & illas adducam, & erit vnus grex, & vnus paſtor. Multi venient, illi de quibus dictũ eſt: Vt & filij Dei, qui diſperſi ſunt, cõgregẽtur in vnũ. Ioan. 11.
Iſti ergo oẽs venient. Vnde veniẽt? *ab oriente et occidente,* hoc eſt, ex omni gente, quæ ſub ſole eſt, ab oriente vſq; ad occidentem. Sicut enim per omnes gentes debet hoc euangelium prædicari, ſic ex omnibus gentibus venturi ſunt ad regnũ cœ- Matt. 24.
lorum. Vel adhuc ab oriente hi, qui ſtatim illuminati tranſeunt: & ab occidente hi, qui paſsiones & perſecutiones vſq; ad mortem tolerarunt pro fide. Multi ergo venient. Et quomodò alibi dicis, ô dulciſsime Domine, Multi vocati, pauci Matt. 22.
electi? Multi, ait, vocati. Omnes enim tribus hominum ab initio ſeculi vocatæ ſunt, & pauci electi de multitudine. Etenim per diuerſas generationes & ſecula diuerſa pauci electi Electi &
ſunt. Simul verò conuenientes, & ſimul con- pauci &
gregati in tempore viſitationis multi inuenien- multi.
tur nimiumq; innumerabiles. *Multi enim venient ab oriente & occidente. & recumbent,* non carnaliter iacentes, ſed ſpiritualiter requieſcentes: non
temporaliter potantes, ſed æternè epulantes. *Re-* Beatitudo
cumbent in regno Dei, vbi lux eſt & ſpes, vbi lætitia cœli.
& exultatio, vbi eſt gloria & benedictio, vbi lux oculorum & longæuitas vitæ æternæ, vbi omnes iucundantur, vbi omnes gaudent, vbi patres illi beati recumbunt, vbi omnes prophetæ requieſcunt, vbi apoſtoli & euangeliſtæ ſuper glorioſos ſedẽt thronos, vbi multitudo martyrũ in æterna gloria gloriatur, vbi copioſitas virginũ in ſecula exultat portans coronam immaculatæ virginitatis. O dulciſsimi fratres, vnanimis cõuentio, hilaris congregatio, fulgens coniunctio iſta eſt à ſeculo bene prædicata & annunciata: iſta eſt exultatio, iſta eſt ab initio narrata requiẽs. In iſtã feſtinarunt ire omnes Dominum diligentes, ad iſtam colliguntur omnes ex gentibus Domino credentes, religioſitatem ſeruantes. In eam & nos omnes pergamus, ô religioſi filij Dei, ad iſtam omni virtute noſtra feſtinemus. Nihil nos reuocet, nihil nos retardet, nihil nos impediat ad hoc deſiderabile properare conuiuium. Omnem negligentiam à nobis pellamus, omnẽq; deſidiam ab animo, & corporis impedimenta à nobis projiciamus, vt huius beatitudinis & requiei domeſtici efficiamur, quatenùs ſanctæ huius, vt dictũ eſt, epulationis digni inueniamur. *Vade, ſicut credidiſti fiat tibi.* Sic fiet verè vnicuiq; homini, ſicut crediderit: ſecundùm menſuram fidei metietur ei & iſta à Domino gratia. Ideoq; dixit ad illum Dominus: *Sicut credidiſti, fiat tibi.* Crediſti quia ego omnia poſſum, credidiſti quia ego ſum do-

minus omnium: ſicut crediſti; ita & fiat tibi. Credam⁹ & nos fratres chariſsimi, Ieſum Chriſtum Deum ac Dominum noſtrum omnia poſſe, vbiq; præſentem eſſe, remiſsioné nobis cunctorum peccatorũ eius indulgentia, ſi tamé eius præcepta ſeruemus, largiri, vt vnuſquiſq; noſtrũ cum centurione iſto audire mereatur: Vade, & ſicut crediſti, fiat tibi, Adiuuante ipſo Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum Deo patre in vnitate ſpiritus ſancti viuit et regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

Peccata quibus remittat chriſtus.

DE EADEM DOMINICA, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Cùm deſcendiſſet Ieſus de monte, ſecutæ ſunt eũ turbæ multæ. Matth 8.

Matt 5.

QVum (inquit) deſcendiſſet Ieſus de mõte, vbi octo beatitudines prædicauerat, multæ turbæ eius ſermone delectatæ, eius virtute ſanatæ, eius amori colligatæ, ſequutæ ſunt eũ. *Et ecce leproſus veniens adorabat eum, dicens: Domine ſi vis, potes me mundare.* Meritò quidẽ Dño de monte deſcendenti leproſus occurrit: quia ad hoc venerat, ad hoc de cœlis deſcenderat, vt mũdum ſanaret, & à vitiorũ lepra mundaret. Sed vide quãta ſit fides huius leproſi: hominem videt, Deũ adorat, de omnipotentia non dubitat. Sed quid dicit? *Domine ſi vis, potes me mundare.* Dñs es, omnipotens es, voluntas tua opus eſt: omnis creatura tibi obediens eſt: non promerui beneficium tuum, non ſum dignus colloquio tuo: credo tamẽ, quia ſi vis, potes me mundare. *Et Dominus ad hæc extendens manum ſuam tetigit eum, dicens: Volo, Mundare.* Manum ſuam Dñs extendit, potẽtiã manifeſtat, virtutẽ non cælat: tangit hominẽ, & fugit lepra: imò etiã priùs lepra fugit, q̃ manus ad hominẽ perueniret, ne, ſi leprã tetigiſſet, contra legem facere videretur. Lex enim huiuſmodi hominem immundũ iudicat, q̃ omne immũdum tãgere interdicit. Sed quid ait? *Volo. Mundare, Credis quia poſſum?* Volo quia credis: experire fidem tuam, cognoſce potentiam meam. Volo vt munderis: & ideò mundare. *Et confeſtim mũdata eſt lepra eius*, vt & fidei virtus, & curantis omnipotentia appareret. *Et ait illi Ieſus: Vide nemini dixeris, ſed vade, oſtende te ſacerdoti.* Hoc .n. non dixiſſet, ſi hoc maraculũ inter turbas feciſſet, quæ eũ ſequebantur, quum de monte deſcendiſſet. Neq; enim vnus cælare poſſet, qđ tanta millia hominũ vidiſſent. Et de his quidem in illo volumine pleniùs diximus, de quo iſta aſſumpta ſunt: quærendũ tantùm eſt, cur ei Dominus præcipiat, vt nemini dicat. Prædicare nanq; & Dei miracula populis nunciare, ſacerdotũ eſt. Leproſus verò, etſi mundatus ſit, ſacerdos tamen fieri nõ debet: quoniam illi ad hoc officium eligũtur (vt Apoſtolus ait) qui ſine crimine ſint. In hoc quoq; & nos docemur, in his q̃ benè & laudabiliter agimus, laudem hominũ & vanam gloriam quærere nõ debere. Sed cur eum ad ſacerdotẽ ire mandas Domine Ieſu? quare iubes vt ſacerdoti ſe oſtendat, quem tu ſacerdotum omniũ maximus curas? quis eum iudicare audebit, qui tuo iudicio mundus redit? Hoc igitur agis, vt legis ſacramentis cõſentire agnoſcaris. Ille enim mundus eſt, qui ſacerdotũ iudicio mũdus iudicatur. Illorum enim eſt, bonum à malo, iuſtum ab iniuſto, & mundum ab immundo ſeparare. Hoc itaq; priuilegium eis confirmas, dum ad eorum iudiciũ hunc hominem mũdas. Sequitur: *Et offer munus quod præcepit Moyſes, in teſtimoniũ illis.* Priùs aũt quid leproſus iſte ſignificet: (ſignificat verò aliquid) deinde verò dicamus, quid munus etiã ſignificet, quod eum offerre præcepit Moyſes. Iſte enim leproſus totum humanum genus, & vnuſquiſq; peccator intelligi poteſt. Hæc lepra non corporis, ſed animæ eſt. Illa enim anima leproſa eſt, quæ ſuperbia, ira, auaritia, diſcordia, odio, & luxuria ſordeſcit. Talis leproſus currat ad Ieſum, feſtinet ad medicum, non deſperet, pœniteat, & mundari deſideret. dicat: Domine, ſi vis, potes me mundare: potes vtiq;, quia & ego ſum pœnitens: & tu es omnipotens. Tu enim dixiſti, quia peccator quacunq; hora conuerſus fuerit & ingemuerit, vita viuet, & non morietur. Si enim hoc dixerit, ſi hoc egerit, certus ſit de miſericordia, nõ deſperet de venia, quia benignus eſt Dominus, qui ad ſe venientem neminem repellit. Deinde verò offerat munus, quod pręcepit Moyſes. Præcepit enim Moyſes, vt leproſus quando mundatur, offerat pro ſe duos paſſeres viuos, quibus veſci licitum ſit, & lignum cedrinum, & coccum, & hyſſopum. Et vnum è paſſeribus immolet in vaſe fictili ſuper aquas viuentes: alterum verò in agrum auolare dimittat. Hoc enim vanum & inutile videretur, niſi fieri ille præcipiſſet, cui nihil vanum & inutile placet. Ille igitur qui mundatur, duos paſſeres offerat, & corpus & animam Dño reddat, vt iã non mũdi voluptatib. ſed Deo ſeruiant. Qui bene viui offerri dicuntur, quoniam de morte ad vitam transferuntur. Quibus quia veſci licitum eſt, mundos eos eſſe, & à peccato liberos manifeſtat. Nihil enim niſi mundum lex comedi iubet. Offerat autem ſimul cum his & lignum cedrinum: vt qui corpus & animam ſuam Deo reddit, incorruptam fidem & ſynceram conuerſationem ſe agere promittat. Cedrus enim imputribilis eſt redolentiſq; naturæ. His autem ſuperaddat & coccum, vt charitatis igne ſuccenſus, Deum diligat & proximum. Coccus enim ignei coloris eſt. Offerat prætereà hyſſopum, vt in petra radicatus & fundatus, nunquam à Chriſto ſeparari valeat. Hyſſopus enim naturaliter in petra naſcitur: petra aũt erat Chriſtus. Poſtquàm igitur ſic ſe totum Deo reddiderit, immolet vnum de paſſeribus in vaſe fictili ſuper aquas viuentes. Hic enim paſſer corpus eſt, ideoq; in vaſe fictili immolatur: qa vaſa terrea & fictilia ſunt corpora no-

Leuit. 13. Deut. 13. Leuit 15.

Miracula Dei populis nunciare cuius ſit. Tit. 2.

ra noſtra. Immolatur aũt ſuper aquas viuentes, ſicut ſanctæ ſcripturæ immolari præcipiũt. Vnde Apoſtolus: Obſecro,inquit,vos ꝑ miſericordiã Dei,vt exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viuentẽ ſanctã,Deo placentẽ,rationabile obſequium veſtrũ. Hæc eſt viua aqua,quæ te bene paſſerem tuum immolare docet. Iudæi enim nõ benè immolant,quia ad hanc aquã non veniũt. Alterũ verò paſſerem.i. animam in agrum auolare dimittat, quatenùs iã libera, nec terrenæ correptionis mole grauata, virtutũ alis ad cœleſtia volare diſcat. Quia enim alter paſſer iam immolat⁹ eſt,ideò iſte liberè volat, & à nullo detinetur. Corpus quod corrumpitur aggrauat animam. Hic eſt igitur rectus pœnitentiæ ordo, vt quicũque mundandus ad Deum venit, priùs ſeipſum totũ offerat,fidem & charitatẽ, & in bonis operibus perſeuerantiam promittat: carnẽ quæ peccauerat,in ſeruitutem redigat & affligat, & animam iã libertate donatam, ad cœleſtia contemplanda volare dimittat. Sequitur: *Quum autem introiſſet Capharnaum,acceßit ad eum Centurio, rogãs eum & dicens:Domine,puer meus iacet in domo paralyticus,& malè torquetur. Et ait illi Ieſus:Ego veniam & curabo eum.* Qualiter Centurio ad Ieſum acceſſerit,Lucas Euangeliſta demonſtrat: qui eum non ꝑ ſe,ſed per ſeniores Iſrael ad eum acceſsiſſe narrat,quatenùs ꝓ puero ipſius intercederent, & qui magis Dño familiares erant,ipſi pro eo interpellarent. Illi autem quum veniſſent ad Ieſum, rogabant eum ſolicitè, dicentes ei, quia dignus eſt vt hoc illi præſtes. Diligit enim gentẽ noſtrã, & Synagogã ipſe ædificauit nobis. Sic igitur Centurio acceſsit ad Ieſum,non ꝑ ſe, ſed per ſeniores Iſraël,videlicet vt nos doceret,quid in tali negotio agere debeamus,quando puerum noſtrum in domo noſtra paralyticũ iacere,& malè torqueri ſentimus. Quis eſt enim puer iſte niſi anima,ſecundùm ſe quidẽ innocens & pura ? Puer autẽ à puritate dicitur. Hunc autẽ Lucas ſeruum dicit: quia ſine ſeruitio animæ viuere nequimus. Iſte igitur puer noſter, iſte ſeruus noſter, iſte iniuſtè ſubiugatus & carnis ſeruitio depreſſus ſpiritus noſter,iacet in domo paralyticus,iacet in corpore infirmus, iacet in carnis habitaculo vitiorum morbo ſuperat⁹, & malè torquetur. Hinc luxuria vexatur,hinc ſuperbia fatigatur, hinc auaritia arctatur. Quid igitur ? Mittamus ad Ieſum. Sed quẽ mittemus, & quis ibit ex nobis? Mittam⁹ ſeniores Iſraël .i. Epiſcopos & ſacerdotes. Iſti enim ꝓ alijs interpellare, iſti ꝓ infirmis & peccatoribus orare debent. Iſti citò veniunt ad Ieſum:iſti eum mouere, iſti eũ flectere, & ad miſericordiã inclinare poſſunt: preſertim ſi nos ſanari volumus,ſi nos peccaſſe dolemus, & ſi boni aliquid egimus, vnde nos apud iudicẽ commẽdare queant. Facilè enim illi pœnitenti ſacerdotes à Domino veniã impetrant,qui de peccatis erubeſcit, totoq; mentis anniſu ſe ad pœnitentiã conuertit. Et multos quidem videmus, qui quanuis

Rom. 12. | Paſſer auolans. | Sap. 9. | Rectus ordo pœnitẽtiæ. | Luc. 7. | Puer, anima. | Epiſcopi & ſacerdotes pro quibus intercedãt.

in ſe aliquo vitio torqueantur, bonos tamen diligunt,multiſq; modis ſanctã Eccleſiã ædificant. De his igitur dicere poſſumus, dignos qui exaudiantur,quia diligunt gentem noſtram,& Synagogam ædificauerunt nobis. Sed ſequitur: *Ego veniam & curabo eum.* Hoc Matthæus ait. Lucas autem quid? Ieſus autẽ ibat cum illis. Venit enim Ieſus ad infirmum, venit cũ Epiſcopis & ſacerdotibus ad pœnitentem, quoniam eorum precibus flectitur & orationibus ducitur. Et cùm iam non longè eſſet à domo, miſit ad eum Centurio amicos, dicens: Domine noli vexari: non enim dignus ſum, vt ſub tectum meum intres. Propter quod & meipſum nõ ſum dignum arbitratus,vt venirem ad te. Hæc autem Matthæus prętermiſit. Cætera verò vtriq; cõmunia ſunt. Bene igitur hoc loco hi duo conueniunt,ſi hoc tantùm in Matthæo ſubaudiatur, quòd Centurio non per ſe, ſed per ſeniores Iſraël,deinde verò ꝑ amicos acceſſerit ad Ieſum. Sed qui ſunt amici noſtri,quos Chriſto aduenienti, & iam domui noſtræ appropinquanti obuiam mittimus ? Iſti ſunt (vt opinor) intellectus, & animus, & ſpirit⁹ contribulatus. Iſti enim Chriſti aduentum ſentiũt, iſti cum eo loqui audent, iſti nos Deo commendant, & eius gratiæ reconciliant. Quando enim intus agimus, quando nobiſcum in corde tractamus,quæ & quanta fuerit huius noſtri Saluatoris benignitas, vt ꝓ nobis carnem ſumeret, & mundi iniurias ſuſtineret,tunc prædicti amici noſtri cum Domino loquuntur,& quodammodò ei dicunt, Domine noli vexari:quoniam eius vexationem & fatigationem mirantur & cõtremiſcunt. Hoc enim faciebat Ioannes baptiſta, quum diceret:Ego à te debeo baptizari,& tu venis ad me? Quando verò ad Chriſti ſacramẽtum accedimus, & fragilitatem noſtram conſideramus, quid aliud dicit vnuſquiſq; noſtrum, niſi, Non ſum dignus,vt intres ſub tectum meum,nõ ſum dignus vt corpus & ſanguinem tuum ſuſcipiam in ore meo? Domine dic verbo, & ſanabitur puer meus. Tu enim dixiſti,& facta ſunt omnia:mandaſti & creata ſunt vniuerſa. Eadẽ virt⁹ tibi eſt, eadem potentia manet. Dic igitur, vel præcipe vt fiat,& ſanabitur puer meus. Nõ enim maius eſt ſanare, quàm creare. *Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites:& dico huic, vade,& vadit:& alij,veni:& venit: & ſeruo meo, fac hoc, & facit.* Ego, inquit, homo ſum,tu Deus: ego ſub poteſtate,tu ſuper oẽs poteſtates: ego habeo milites, tu angelos: iſti mihi obediũt, illi tuam faciunt voluntatem. Manda igitur quẽ velis:præcipe ſanitati vt veniat, & iube infirmitati vt recedat. Placuit Domino conſiliũ,laudauit fidẽ Cẽturionis. Ad hoc enim Dominus miſericordiã differebat, vt hæc tanta fides Centurionis clariùs manifeſtaretur. Vnde & ſubditur: *Audiens autem Ieſus,miratus eſt,et ſequentibus ſe dixit: Amen dico vobis,nõ inueni tantã fidem in Iſraël.* Miratur Ieſus de fide Centurionis, miratur de fide gen-

Intellectus. Animus. Spiritus cõtribulatus. | Matt. 3. | Euchariſtia. | Pſal. 148.

gentilis hominis. Et iã tunc fidem gentiũ mirabatur, quam vltra fidem Iudæorũ creſcere videbat. Non igitur inueni tantã fidem in Iſraël, quãtam in Gentili populo: qui ꝑ Centurionem ſignificabatur. De quibus mox ſubinferẽs ait: *Dico aũt vobis, quòd multi ab oriente & occidente venient, & recumbent cum Abrahã, Iſaac & Iacob in regno cœlorũ: filij aũt regni eijcientur in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & ſtridor dentium.* His .n. paucis verbis, Eccleſiam ex omnib. mundi partib⁹ colligendã, & inferno expoliato, ſanctorũ animas ad cœlorũ regna transferendas, & Iudæorũ incredulitatem & damnationẽ denunciat. Tenebræ aũt illę exteriores ſunt, vltra quas aliæ tenebræ non ſunt. Sunt autem aliæ tenebræ interiores, ex quibus venitur ad has exteriores, quas infideles homines in mente patiuntur. De quibus Apoſtol⁹ ait: Cæcitas ex parte contigit in Iſrael. *Et dixit Ieſus Cẽturioni: Vade, et ſicut credidiſti fiat tibi. Et ſanatus eſt puer in illa hora.* Inter dicere & facere Chriſti nulla diſtãtia eſt. Ipſe enim dixit, & facta ſunt: mandauit & creata ſunt. Probauit Centurio fidẽ ſuã, probauit & virtutẽ Ieſu. Dixerat enim, Dñe dic verbo, & ſanabitur puer meus. Et Dominus ad eum dixit verbo: Vade, inquit, & ſicut credidiſti fiat tibi. Et ſanatus eſt puer in illa hora.

Tenebræ exteriores. interiores. Rom 11.

Pſal. 148.

DOMINICA QVARTA

poſt Epiphaniam in Epiſtolam Concio exegetica.

Breuis eſt huius diei lectio Epiſtolaris, ſed quæ totius ſcripturæ diuinæ ſummam in ſe paucis verbis cõplectatur. Hortatur ad fraternũ amorẽ, quem ipſa quoq; natura ſic exigit, vt immanis beluæ feritatẽ vincere videatur, quiſquis nõ amat fratrẽ ſuũ. Etſi autẽ veriſſimũ hoc eſt, tamen vſq; adeò hodiè à toto ferè orbe terrarũ exulat vera & germana charitas, vt homines, ꝓpemodùm omnis humanitatis obliti, id ſolùm ſtudere videantur, quomodò ex alienis dãnis ſua cõpendia venentur: atq; vtinã pleriq; contenti eſſent non gratificari proximo, nõ etiam nobis omnibus nocere conarentur. Iubet Deus, hortatur natura, ipſe quoq; beluæ inuitãt, vt diligamus naturæ conſortes, & nos nihil mouemur. Sed Apoſtolũ ipſum audiamus ex 13. ca. Epiſtolæ ad Romanos: *Nemini*, inquit, *quicquam debeatis, niſi vt inuicem diligatis.* Charitatem, ait D. Auguſtinus, tanto magis debemus, quanto amplius impenderimus: cuius nos perpetuos debitores oſtendit Apoſtolus, dicens: Nemini quicquã debeatis, niſi vt inuicẽ diligatis. Ipſa quippe dilectio exigit debitũ, vt fraternæ charitati ſeruiẽtes, eũ, qui ſe adiuuari rectè velit, in quo poſſumus adiuuemus. Item alibi idem Auguſtinus: Semper debeo, ait, charitatem, q̃ ſola, etiam reddita, ſemper detinet debitorem. Redditur enim, cùm impẽditur, debetur autẽ, etiamſi reddita fuerit; quia nullũ eſt tempus, quando impẽdenda iam nõ ſit. Nec cùm redditur amittitur, ſed potiùs reddendo multiplicatur, habẽdo enim redditur, non carendo. Et cùm reddi nõ poſsit niſi habeatur, nec haberi poteſt, niſi reddatur. Immò etiã cùm redditur ab homine, creſcit in homine, & tanto maior acquiritur, quãto plurib⁹ redditur. Quomodò aũt negetur amicis, quæ debetur & inimicis? Sed inimicis cauta impenditur, amicis ſecura rependitur. Et paulò infra: Non ergo ſic impenditur charitas, vt pecunia. Excepto .n. quòd impendendo illa diminuitur, hęc augetur: etiã illo inter ſe differunt, ꝙ pecuniam cui dederimus, tunc ei beneuolentiores erimus, ſi recipere non quæramus: non autem poteſt eſſe verus charitatis impẽſor, niſi fuerit benignus exactor: quoniam pecunia cùm recipitur, accedit cui datur, ſed recedit à quo datur: charitas verò non ſolùm apud eum creſcit, qui hanc ab eo quẽ diligit, exigit, etiamſi non recipit: ſed etiam ille, à quo eam recipit, tunc incipit habere, cùm reddit. Hæc ille. Chryſoſtomus hunc locum ſic interpretatur: Rurſus ad bonorũ matrem, magiſtram eorũ quæ dicta ſunt, omniſq; virtutis effectricẽ confugit, eamq; ipſam dicit eſſe debitum, non quidem tale, quale eſt tributum, quale vectigal: ſed quod continuò ſine intermiſsione ſit præſtandum. Nunquam enim illam reddi vult: immò ſemper quidem reddi vult, non tamen impleri, ſed ſemper deberi. Tale quippe debitũ eſt, vt & reddatur, & ſemper debeatur. Hæc ille. Porrò Chriſtus ipſe hac nota præcipuè voluit internoſci diſcipulos ſuos, ſi ſe mutuò diligerent. In hoc, inquit, cognoſcent omnes, quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad inuicem. Ideò etiam magiſter bonus in illa ſuauiſsima concione, quam habuit à ſuprema cœna, toties ſuis commendauit mutuam charitatem, tanquam ea ſola ſufficiat, cùm vtique vbi illa adeſt, reliquas quoque virtutes neceſſe ſit adeſſe, & ſine qua nihil omninò poſsit ad ſalutem prodeſſe. Neque vel Chriſtus vel Apoſtolus, dum inuicem nos diligere iubet, Dei amorem excludit, cùm certum ſit, teſte etiam D. Auguſtino, vna charitate nos Deum proximũque diligere, immò nemo poſsit proximum ſalutariter diligere, niſi Deum amet. Hoc ergo commune Chriſtianorum omnium, & qui Chriſtiano nomine non inaniter gloriari velint, ſit ſtudium, vt ament: tanto vſque & meliores in hac vita, & beatiores in illa cœleſti futuri, quanto plus amauerint. Sequitur: *Qui enim diligit proximum, legem impleuit.* En quantum tribuit charitati, vt ſit ſumma legis & prophetarũ, immò impletio totius legis diuinę. Rectè igitur dicit ſcriptura, Iuſto non eſſe legem poſitam: cùm illum charitas impellat ad præſtanda ſpontè omnia, quæ lex præſcribat. Non enim putandus eſt iuſtus eſſe exlex, ſed quia amore ducitur, nõ tam lege compelli, quàm ſua voluntate ad legis iuſſa com-

Charitas exulat.

Epiſt. 135.

Epiſt. 62.

Charitatis debitum perpetuum

complenda moueri videtur. Nec verò legibus ſeueris opus eſt, vbi charitas viget. Nam qui Deum proximúq; diligit ex animo, nõ poteſt certè facilè adduci, vt eiuſmodi aliquid deſignet, quod ad Dei proximíue iniuriam pertineat, etiamſi nullis alioquì legibus arceatur. Itaq; diuus Auguſtinus, Legis, inquit, & omnium diuinarum ſcripturarum plenitudo & finis eſt dilectio rei, qua fruendum eſt (hoc eſt, Dei) & rei, quæ nobiſcum ea re frui poteſt (hoc eſt, proximi) Atque idem ipſe proximi nomine omnem omnino hominem vult contineri, immò & ſanctos angelos, quin & Chriſtum ipſum. Iam verò, inquit, ſi vel cui præbendum eſt, vel à quo nobis præbendum eſt officium miſericordiæ, rectè proximus dicitur, manifeſtum eſt hoc præcepto, quo iubemur diligere proximum, etiam ſanctos angelos contineri, à quibus nobis tanta miſericordiæ officia impenduntur, quanta multis diuinarũ ſcripturarum locis animaduertere facilè eſt. Ex quo & ipſe Deus & Dominus noſter proximum ſe noſtrum dici voluit. Nam & ſeipſum ſignificat Dominus Ieſus Chriſtus opitulatum eſſe ſeminiuo iacenti in via, afflicto & relicto à latronibus. Sequitur: *Nam, Non adulterabis, Non occides, Non furaberis, Non falſum teſtimonium dices, Non concupiſces, & ſi quod eſt aliud mandatum, in hoc verbo inſtauratur, Diliges proximũ tuum ſicut teipſum.* Hoc Moyſes, inquit Ambroſius in hunc locum, ſcriptum accepit à Deo ad reformationem legis naturalis. Itaq; in dilectione impleri legem ſignificat Apoſtolus, ſicut dixit: ac ſi ſint alia mandata, quæ nunc tacuit, tamen pro omnibus mandatis dilectio ſatisfacit. Nam ſi ſe humanum genus ab initio dilexiſſet, iniquitas in terra non eſſet. Exordium enim iniuſtitiæ, diſcordia eſt: ideoque iniquitatis dilectio, iniquitas eſt. Hæc Ambroſius. Photius Epiſcopus hunc locum interpretans, Et qui fiat, inquit, vt qui proximũ diligit, legem compleuerit vniuerſam? Per ſeſe planum eſt: Qui enim diligit, dilecti non violabit matrimonium, in illud, quod omnium, q̃ in hac vita ſunt, maximum eſt, inſidias parans, ac dilecto inferens nocumentum: ſed nec manus contra ipſum armabit cruentas, nec furari aggredietur, nec alio quouis modo concupiſcentia cuiuſpiam rei ad ipſum pertinentis inuectus, per vim auferet. Non ſunt enim hæc amantis. Neutiquàm ſanè falſum contra proximum teſtimonium feret, neque peierabit. Patrem porrò atque matrem, quomodò qui proximum diligit, non vehementer diliget & honorabit? Quo pacto proinde nõ diuinitatem ipſam, qui eiuſmodi eſt, reuerà ex toto corde, exque tota virtute ſua amabit & gloríficabit? Qui autem talibus ſeipſum circunſepſerit, quam aliam virtutem ijs, quæ memorauimus, non coagmentabit & coaptabit? Itaq; qui proximum diligit, totã prorſus legem impleuit. Hæc Photius. Chryſoſtomus, aureum illud os & tuba cœleſtis, Virtutis, inquit, præmium ac finis eſt dilectio. Hanc habet radicem, hanc materiam, hanc verticem. Si itaq; illa & principium eſt, & plenitudo, quid illi poterit adæquari? Sed non ſimplicem dilectionem requirit, verùm etiã vehementem. Non enim ſimpliciter dicit, Diliges proximum tuum: ſed addit, Sicut teipſum. Propterea & Chriſtus legem ac prophetas ab hac dilectione pendere dixit. Et vide, cum duo poſuerit dilectionis genera, iſtam tamen quò euexerit. Cùm enim dixiſſet, Primũ præceptum eſt, Diliges Dominum Deum tuum, ſubiunxit: Secundum enim (neque enim obticuit, ſed addidit) ſimile eſt huic, Et proximum ſicut teipſum. Quidnã poterit huic benignitati conferri? quid huic manſuetudini? Cùm infinitis modis ab ipſo diſtemus, eam tamen dilectionẽ, quã viciſſim nos diligimus, iuxta eam conſtituit, quæ in ipſum tendit, ſimiléq; eam illi eſſe dicit, &c. Addit deinde Apoſtolus: *Dilectio proximi, malum non operatur.* Vtrunq; ergo præſtat dilectio, quemadmodũ Chryſoſtomus & Oecumenius exponunt: nimirũ & abſtinentiã à malo, & boni efficacem operationem. Qui enim diligit, cauet ſibi à peccato, tanquam à certiſsima peſte, qua charitas ipſa enecatur: & feruet in operibus bonis, quibus charitas magis ac magìs fouetur. Non eſt enim vnquã ocioſa charitas. Operatur enim magna, ſi eſt: ſi verò operari renuit, charitas non eſt, quod veriſsimè dictũ eſt à D. Gregorio Papa in homilia quadam. Itaque ſi hæc virtus in hominibus vigeret, aurea eſſent tẽpora, & procul omni depulſa iniquitate, homines iuſtitiam colerent, & hoc mundo non vt patria fruerentur, quod faciunt impij: ſed tanquam exules & peregrini, iuxta beati Petri admonitionem, abſtinerent à carnalibus deſiderijs, quæ militant aduersùs animam, & quorum finis mors eſt & certiſsima damnatio. Poſtremo loco ſubiungit Apoſtolus: *Plenitudo ergo legis, eſt dilectio,* non ſolùm faciendorum nobis doctrinam breuiter inducens, vt ait Chryſoſtomus, ſed & ipſorum exhibitionẽ facilem efficiens. Nõ enim ſolũ hoc ſtudioſè ſatagimus, quomodò quæ preſtare debemus addiſcamus, id q̃d legis eſt opus: ſed & vt illa præſtemus etiã, multã nobis opẽ adfert dilectio, non aliquã tantũmodò mandatorũ partẽ, ſed oẽm in nobis virtutem perficiens. Hæc Chryſoſt: Hoc ergo præceptũ Domini teneam⁹, inquit Auguſtin. vt nos inuicẽ diligam⁹, & quicquid aliud præcipit, facimus, quoniam quicquid eſt aliud, hîc habemus. Diſcernitur quippe iſta dilectio ab ea dilectione, qua ſe inuicẽ diligũt homines ſicut homines. Nã vt diſcerneretur, adiũctũ eſt, Sicut dilexi vos. Vt quid enim nos dilexit Chriſtus, niſi vt poſsim⁹ regnare cũ Chriſto? Ad hoc ergo & nos inuicem diligamus, vt dilectionem noſtrã diſcernamus à cæteris, qui nõ ad hoc ſe inuicem diligunt, quia nec diligunt; Qui aũt ſe propter habendum Deum diligunt, ipſi ſe diligũt. Ergo vt ſe diligãt, Deũ diligũt. Hæc Augu-

Marginalia: De Doctri. Chriſtiana lib. 1. cap. 13. Ibi. ca. 30. — Luc. 10. — In Epiſt. ad Ro. ca. 13. — Apud Oecumenium in cap. 13. ad Rom. — Tr. Chr. ... — Matt. 22. — Ibidem. — Hom 30. in Euangelia. — 1. Pet. 2. — Tractatu 80 in Ioannem.

ſtinus, pulcherrimè diſtingués inter eũ amorem, quo ſe poſſunt etiã mali quodam vel naturæ inſtinctu, vel prauo affectu ducti proſequi, de quo nõ loquitur hîc Apoſtolus: atq; eum amorẽ diuinitùs infuſum, qui ſeparat ciues Babylonios à ciuibus cœleſtis Hieruſalẽ, hoc eſt, reprobos ab electis, qui non poteſt ineſſe niſi bonis, & diffunditur in cordibus noſtris ꝑ ſpiritum ſanctũ, qui *Rom. 5.* ſolus huius eſt dator & auctor muneris: à quo etiam obnixè quotidiè petere debemus, & dicere cum Eccleſia: Veni ſancte ſpiritus, reple tuorũ corda fideliũ, & tui amoris in eis ignẽ accende. Huncamorẽ ſiue hanc dilectionem non habent hęretici & ſchiſmatici, & ideò ab vnitate corporis Chriſti, qđ eſt Eccleſia catholica, ſeſe ſegregant, magno quidẽ ſuo malo, cùm certum ſit nõ *Rom. 8.* poſſe eos viuere de ſpiritu Chriſti, dum ab eius corpore ſeparantur. Quj aũt ſpiritũ Chriſti non habet, hic non eſt eius, ait Apoſtolus. Deus opt. Max. ſuam nobis præſtet gratiã, vt inuicẽ nos diligamus amore ſpiritali & caſta dilectione, non *1. Ioan 3.* verbo neque lingua, ſed opere & veritate, tanto haud dubiè legem omnem perfectiùs impleturi, quanto feruentiùs & ſynceriùs amauerimus, gratia & benignitate Domini noſtri Ieſu Chriſti, cui ſit omnis honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

DOMINICA QVARTA,

Matthæi 8.

In illo tempore: Aſcendente Ieſu in nauiculã, ſecuti ſunt eum diſcipuli eius: Et ecce motus magnus factus eſt in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus. Et reliqua.

Homilia Origenis. Eſt autem VI. in Diuerſos.

INgrediente Domino in nauiculã, ſecuti ſunt eum diſcipuli eius, non imbecilles, ſed firmi & ſtabiles in fide, manſueti & pij, ſpernentes mundum, non duplici corde, ſed ſimplici. Hi ergo ſecuti ſunt eum, non tantùm greſſus eius ſequentes, ſed magis ſanctitatem comitantes, & iuſtitiam eius conſectantes. *Et ecce, tempeſtas magna facta eſt in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus.* Cùm enim multa magna & miranda oſtendiſſet in terra, tranſijt ad mare, vt & ibidem adhuc excellentiora opera demonſtraret, quatenùs terræ mariſq; Dominum ſe eſſe cũctis oſtẽderet. Ingreſſus ergo nauiculã, fecit turbari mare, commouit ventos, concitauit fluctus. Cur hoc? Ideõ, vt diſcipulos mitteret in timorẽ, & ſuũ auxiliũ poſtularent, ſuamq; potentiã rogantibus manifeſtaret. Illa tempeſtas non ex ſeſe *Pſal. 134.* oborta eſt, ſed poteſtati paruit imperantis, eius *Iob. 38.* q educit ventos de theſauris ſuis, qui terminum mari arenã conſtituit. Dixit. n. ei: Vſq; huc venies, & non ſupergredieris, ſed in temetipſo confringentur fluctus tui. Huius ergo iuſſione & ꝑcepto, orta eſt tempeſtas in mari, ꝑpter occaſiones ſuperiùs memoratas. Facta eſt ergo tẽpeſtas magna & nõ puſilla, vt magnũ opus & non puſillũ oſtẽderetur, quantoq; fluctus nauiculæ irruebant, tãto magis timor diſcipulos conturbabat, vt plus magis deſiderarẽt ad liberandũ ſe mirabilia ſaluatoris. *Dominus verò dormiebat.* O res mirabilis & ſtupẽda: is qui nunquã obdormit, dormit: is qui cœlũ & terrã gubernat, dormit: is qui nunquã dormit neq; dormitat, ipſe dormire dicitur. Dormiebat quidẽ corpore, ſed vigilabat deitate: dormiebat corpore, ſed cõturbabat mare, erigebatq; fluctus, & apoſtolos cõterrebat ſuã oſtenſurus potentiã. Dormiebat corpore, ſicuti & ad puteũ de itinere laſſus vel fatigatus ſedebat demõſtrans quia verè humanũ corpꝰ portabat, quod corruptibile induerat. Ipſo corpore dormiebat, deitate verò cõcitabat mare, & iterũ cõplacabat. Dormiebat itaq; corpore, vt apoſtolos ſuſcitaret & euigilare faceret, præcipuè autẽ nos oẽs, ne vnquã animo dormiamus, néue intellectu aut prudentia, ſed vigilare in omni tẽpore, & iubilare Domino, & ſalutẽ ab eo poſtulare ſtudeamus. Nam ipſe q dormiebat corpore, illud ſanctũ verbũ dicit: Ego dormio, & cor meũ vigilat. *Ad quem accedentes diſcipuli, ſuſcitauerunt eum: dicentes: Domine, ſalua nos, perimus.* Tanto fuerant metu conterriti, & penè animo alienati, vt irruerent in eũ, & nõ modeſtè aut leniter ſuggererẽt, ſed turbulenter ſuſcitarent eum, dicentes: Dñe, ſalua nos, perimus. O beati, ô veraces Dei diſcipuli. Dominum ſaluatorẽ vobiſcum habetis, & periculũ timetis? Vita vobiſcum eſt, & de morte ſoliciti eſtis? Maris tumore trementes, creatorẽ eius præſentẽ ita ſuſcitatis, quaſi non poſsit dormiente corpore fluctus ſedare vel mitigare? Sed quid reſpondent hi dilectiſsimi diſcipuli? Paruuli, inquiunt, ſumus, adhuc infirmi, & nondum robuſti: ideo timemus, ideoq; trepidamus: necdum vidimus crucem, necdum nos confirmauit paſsio Domini & reſurrectio, nõ aſcenſio in excelſis, non miſsio vel deſcenſio ſpiritusſancti paracleti: propthereà fragilitate nutamus, proptereà & ſæpè audiuimus à Dño increpationem puſillæ fidei. Supportamus, toleramus libenter, volũtariè ſuſtinemus. Vnde & nunc dicit Dominus: *Quare conturbati eſtis puſillæ fidei?* Cur non habetis fortitudinem? Cur non confidentiam & fiduciam apud vos tenetis? Et ſi mors irrueret, nonne eam debuiſtis conſtantiſsimè ſuſtinere? Ad omne enim quicquid euenerit, fortitudo neceſſaria eſt. Ad omne enim periculum vel tribulationẽ vſq; ad animæ exitum, ſimiliter & contra delicias & diuitias & honores terrenos animi fortitudo tenenda eſt, vt neq; extollaris ô homo, neque in ſuperbiam erigaris, non deſpicias inimicos, neque humiles ſpernas, neque obliuiſcaris Dominum, neque derelinquas creatorem, neq; exiſtas ingratus. Si ergo in neceſsitate & in periculis fortitudo neceſſaria eſt, vt viriliter cum fide toleres vniuerſa, multò magis contra delicias, vt dictũ eſt, & luxurias, fortitudo neceſſaria eſt, ne in muſcipulã incidas diaboli. Quare ergo,

gó turbati eſtis puſillæ fidei? Si potentem me ſuper terrā cognouiſtis, quare non creditis, q & in mare potens ſim? Si Deū me verè eſſe creatorem omnium ſuſcepiſtis, quare nō creditis, q ea quæ à me facta ſunt, in mea habeam poteſtate? Quare ergo dubitaſtis puſillæ fidei? Qui puſillū credit, arguetur: & qui nihil credit, contemnetur: fragiles in fide, corripientur: alieni omninò à fide, punientur. Tales fuerunt Iudæi & pagani, ideoq; in malis ſuis euanuerunt. Tales etiā hæretici, ideoq; in die iudicij condemnabuntur. *Tunc ſurgens imperauit ventis & mari, & facta eſt trāquillitas magna.* Scriptum fuit: Et exurrexit tanquàm dormiens Dominus, tanquàm potens crapulatus à vino, & percuſſit inimicos ſuos in poſteriora. Et nunc ſurgens imperat ventis & mari, & facta eſt tranquillitas magna. Imperauit ventis & mari, ſicut creator, ſicut ſuis, vt potens, vt dominus imperauit vētis & mari, primitùs ante diſcipulos, vt audientes firmarentur in fide: & potentia deitatis occulta imperabat & cōminabatur ei, magis autē regebat & placabat illud, ſecundùm quod quidā ait: Potentia mitigauit mare. Imperauit ergo vētis & mari, & facta eſt tranquillitas magna. De magno vento & tempeſtate magna mari cōturbato & tumenti, facta eſt tranquillitas magna. Decet enim hunc magnum, magna & miranda facere. Ideoq; paulò antè magna accinctus potētia, magnificè conturbauit profundum maris, & nunc iterum in eoipſo oſtendens ſuæ magnificentiam poteſtatis, tranquillitatem magnam fieri iuſſit. Hæc ideò, vt nimiùm conturbati Apoſtoli, magnificè exhilarati lætarentur. Dedit enim per hæc omnia nobis Dn̄s figuram & doctrinæ imaginem, vt & nos in omni conturbatione et contumelia patientiā teneamus, ſtabiles ſimus, fidem non deſeramus. Et ſi omnis iſte mundus tanquā mare ebulliat, atq; in furorē conſurgat; etſi omnes venti & vertigines dæmonū vndique ſæuiant: etſi omnis, vt diximus, tempeſtas maris, id eſt, omnis principatus & poteſtates mūdi concitentur, & in tumore iracundiæ ſpumēt, vt furent ſuper ſanctos: & ſi adhuc vſq; ad cœlū ſeſe extollāt, vt tempeſtates maris, malignitates ac dolos, & fremitus concitantes aduersùs aliquē veſtrum, nolite timere, nolite turbari, nolite contremiſcere, nolite deficere. Omnes enim quotquot in fidei nauicula cum Domino nauigatis, omnes quotquot in hac nimirùm ſanctæ Eccleſiæ nauicula cum Domino p hunc vndoſum ſupernatatis mundum, etſi ipſe Dn̄s dormiat pio ſomno, veſtrā patientiam & tolerantiam expectans, vel impiorum pœnitentiam & cōuerſionē ſuſtinens, alacriter accedite ad eum orationibus inſtantes, atq; cum Propheta dicentes: Exurge quare obdormis domine? exurge, & ne repellas nos vſq; in finem. Et iterum: Exurge Domine, adiuua nos, & redime nos propter nomen tuum. Et ipſe ſurgens imperat ventis, id eſt aëreis dæmonum ſpiritibus. Ipſi enim maris tempeſtates commouens, hoc eſt, amaros & elatos concitant fluctus, id eſt, huius principes mūdi ad perſecutionē ſanctis omnibus immittendam, ad contumelias fidelibus ingerendas. Omnib. Dominus imperat, omnibus cōminatur, omnia mitigat, facitq; tranquillitatē magnam circa corpus & ſpiritū, pacem Eccleſiæ, & ſerenitatem mūdo. Quomodò nanq; ſæpiùs concilia infidelium cōmota ſunt aduerſus verā & firmā Eccleſiā: Aliquoties paganorū, aliquoties hęreticorū? Quemadmodum ſæpiùs ſicut maris fluctus irruebant, cōminantes & conterentes huius principes mundi, per omnia perdere ſe Eccleſiæ filios arbitrantes? Sed ſurgens Dominus increpauit dæmonum ventos, & oēs euaneſcere fecit audaces aduerſarios fidei, magnamq; pacē & tranquillitatē dedit Eccleſiæ ſuæ. *Homines autē in nauicula mirati ſunt.* Qui homines? Scilicet hanc habentes nauiculam, aut ei intendentes nauiculæ. Non putes hic per homines Apoſtolos ſignificatos. Nuſquam enim inuenimus præter honorem cognominari Domini diſcipulos, ſed ſemper aut Apoſtoli, aut diſcipuli nominantur. Mirabantur ergo illi homines, hi qui cum eo nauigabant, hi quorum erat nauicula, illi qui in eadem nauicula ſeſe tranſigebant, hi mirabātur. Et admiratione dignum fuit, mare à profundo cōmotum mitigari, eiuſq; elatos deplacari fluctus, ventos furentes compeſci. Mirabantur ergo, dicentes: *Qualis eſt iſte, quia venti & mare obediūt ei.* Non interrogātes dicunt, qualis eſt iſte? ſed aſſerentes, quòd hic talis eſt, cui mare & venti obediunt. Qualis eſt iſte: hoc eſt, quantus, quàm fortis, quàm potēs, quàm magnus: Qualis eſt iſte: maior Moyſe, potentior Elia. Illi enim ambo, è quibus vnus ligno mari percuſſo, cùm labore diſcidit, alius ictu melotę Iordanem pertranſijt. Iſte verè vno verbo mandat illis qui non habent verba, & obediunt ei: hi qui non habent auditū, obtemperant: hi qui prudentiæ & intellectus expertes ſunt, inclinātur iubenti: quibus neq; loquela, neq; vt diximus, ſermo eſt, obediunt. In eadem aūt ſubſtāſtantia in qua ſunt, & ſua natura mouētur, & iuſſioni deſeruiunt, ad confuſionem mortalium, ad cōdemnationē corruptibiliū. Iubet mari, & non contemnit: dicit ventis & tempeſtatibus, & mox compeſcuntur: iubet omni creaturę, & nō ſupergreditur iuſſionē eius, & vnum hominū genus, & vnū quod ſecundū ſimilitudinē Dei honorificatū eſt, cui verbū & prudentia data eſt, hi ſoli homines reſiſtunt, hi tantùm inobedientes ſunt, hi ſoli contemnunt. Ideoq; & hi ſoli in iudicio dānabuntur, & à iuſtitia punientur, veluti deteriores mutis animalibus, vel his quæ ſine ſpiritu & anima ſunt in hoc mundo. Mirabātur ergo illi, quia mare compeſcuit, & venti mitigati ſunt. Admiremur & nos, quādo & benignitates & beneuolentias oſtendit circa nos Dominus, quādo nos de periculis ſaluare dignatur, quando de tumultibus & tribulationibus multis nos liberat, quando

Marginal notes: *Pſal. 77.* — *Conſtātia in aduerſis* — *Nauicula, Eccleſia.* — *Pſal. 43.* — *Ibidem.* — *Eccleſia ſæpe oppugnata.* — *Exod. 14.* — *4. Reg. 2.* — *Homines ſoli, Deo nō obtēperāt.*

quando ab inimicis inſequentib. eruit nos. Miremur & mirantes gratias agamus, & gratiæ obaudiamus, obaudientes timeamus, timentes diligamus, vt æternæ charitatis ab eodem hæredes efficiamur. *Mirabantur, dicentes: Qualis eſt hic?* Sicut homo videtur, & ſicut Deus potentiã oſtendit. Sicut vnus carnalium putatur eſſe, & ſuper omnia carnalia, magna oſtendit mirabilia. Dormit ſicut homo, & imperat mari & ventis ſicut Deus. In nauicula ſedet, & omnem creaturã iuſſione inclinat vbi vult, Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui cum patre & ſpirituſanctu viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

DE EADEM DOMINICA HOMILIA XXIII. EX OPERE IMperfecto in Matthæum, quod quidam non rectè tribuunt Chryſoſtomo.

NAuigante Domino cum diſcipulis, orta magna tempeſtas eſt, ita vt nauẽ conciti maris inſurgentes fluctus obruerent. Ipſe verò, inquit dormiebat. Miratio. Aſcendit paruã nauicula, vt nauigeret ille, qui totũ mundum diuina virtute gubernat. Dormit in ſomnũ, qui

Chriſtus cur dormierit. populũ ſuũ vigilia æterna cuſtodit. Dormit aũt Dñs, nõ neceſſitate infirmitatis humanę, ſed ſpõtanea voluntate. Nã cùm in Dei illã æternã naturã ſomnus nõ cadat, ſecundũ quod de eo legim᷒

Pſal 120. dictum: Ecce non dormitabit, neq; dormiet, qui cuſtodit Iſrael: tamen Dñs ac Saluator noſter ad probandã in ſe ſuſcepti corporis veritatẽ, etiam vſq; ad ſomnũ humanæ naturæ omnia implere dignatur, vt euidéter veritatẽ in ſe aſſumpti corporis demõſtraret. Sed cùm dormiẽte Domino, ſæuiente procella, vſq; ad periculũ nauis violenti fluctus inſurgerent, diſcipuli timore perculſi Dominũ ſuſcitant, dicentes: *Domine libera nos, perimus.* Quod idipſum olim Dauid ex pſona A-

Pſal. 43. poſtolorũ ſuſcitantium Dominũ ſignificaſſe videtur, cùm dicit: Exurge, quare obdormis Dñe? Exurge, adiuua nos, & libera nos propter nomẽ tuum. *Surgens ergo Dominus, ait illis: Quid timidi eſtis modicæ fidei? Et imperauit vento & mari, & facta eſt tranquillitas magna.* In quo manifeſtè diuinitatis ſuæ potentiam Dominus declarauit, dũ violẽtos maris fluctus diuinæ poteſtatis verbo cõpeſcuit, neq; .n. venti vel mare obedire poterãt, niſi Dño & creatori ſuo. Quod futurũ antè pnunciauerat

Pſal. 76. Dauid, dicendo: Viderunt te aquæ Deus, viderunt te aquæ & timuerũt, & turbatæ ſunt abyſſi: Multitudo ſonitus aquarũ, vocẽ dederũt nubes.

Apoſtoli, nubes. Et quæ iſtæ nubes ſunt, quæ timentib. aquis vocem dederunt, niſi diſcipuli? qui viſo ſigno diuinæ virtutis exclamauerunt, dicentes: Verè hic filius Dei erat. Nubes autẽ idcircò Apoſtoli in-

Matt. 24. telliguntur, quia modo nubiũ de terra ſurgẽtes, ad cœlos ſine aliquo pondere peccati ſpiritalis naturæ læuitate feruntur, & ad rigãda corda credentiũ pluuiã diuinæ pdicationis infundunt. Alio quoq; loco idẽ Dauid, quòd Dño imperante verbo, maris violentia mitiganda eſſet, ita teſtatus eſt, dicens: Tu dominaris poteſtati maris, motum aũt fluctuum eius tu mitigas. Et iterum: Dixit, & ſtetit ſpiritus procellæ, & ſiluerunt fluctus eius. Et iterum: Qui conturbas fundum maris, ſonum autem fluctuum eius tu mitigas. Et iterum: Ecce dabit vocem ſuam, vocem virtutis: hanc vtiq; vocem, qua diuinæ poteſtatis virtute vẽtis imperante, maris tranquillitas reſtituta eſt. Beatus quoq; Iob hocipſum futurum p ſpiritũ ſanctũ non ignorans, cùm de Domino loqueretur, ita ait: Virtute ſedauit mare. Cùm igitur ſedata tempeſtate maris, iuſſione verbi eius tranquillitas reſtituta: *Hi, inquit, qui erãt in naui mirati ſunt, dicentes: Qualis eſt hic, quòd venti & mare obediunt ei?* Hanc autem Dominici verbi virtutem, & eorũ qui in naui erant admirationẽ, olim ſanct᷒ Dauid prænunciauerat in Pſalmo, dicendo: Qui deſcendunt mare in nauibus, facientes operationes in aquis multis. Ipſi viderũt opera Domini, & mirabilia eius in pfundo. Dixit, & ſtetit ſpiritus procellę. Et iterum: Statuit procellam eius in aurã, & ſiluerũt fluctus eius: & lætati ſunt quia ſiluerunt. Hæc itaq; primùm ſecundum ſimplicitatem hiſtoriæ per Domini virtutem ita geſta cognoſcuntur: ſecundùm allegoricam verò rationem, quæ in his omnibus figura mõſtrata ſit, ſolicitè debemus intelligere. Quærendum enim eſt, quid hæc nauis iuxtà ſpiritalem rationẽ intelligi debeat, vel quod hoc mare, vel qui inſurgentes fluctus, qui venti, qui hos fluctus concitant, qui etiam ſomnus Domini, vel quæ hæc increpatio Domini in ventos, & quæ iſta reſtituta tranquillitas, vel quæ digna admiratio nauigantium. Et non dubium eſt nauem iſtã Eccleſiam figuraſſe, ſecundùm quòd per Salomonem de ea Spiritus ſanctus loquitur, dicens: Facta eſt tanquam nauis mercatura loginqua: id eſt, Eccleſia, quæ nauigantibus Apoſtolis, gubernante Domino, flante Spiritu ſancto, prædicationis verbo vbiq; diſcurrit, portans ſecum magnum & inæſtimabile precium, quo omne genus hominum, vel potius totum mundum ſanguine Chriſti mercata eſt. De quo alio quoque loco idem Salomon retulit, dicendo inter cætera: Veſtigium nauis pelagizantis inueniri non poteſt: oſtendens conuerſationem Eccleſiæ non terrenam eſſe vel ſeculi, ſed cœleſtem: ſecundùm quod ſanctus Apoſtolus refert, dicens: Noſtra autem conuerſatio in cœlis eſt. Mare, ſeculum intelligitur, quod diuerſis peccatis & varijs tentationibus, velut quibuſdam fluctib. æſtuat: de quo ſcriptũ legimus: Hoc mare magnũ & ſpatioſum: illic repentia, quorum non eſt numerus. Animalia puſilla cũ magnis, & draco iſte quem formaſti ad illudendum ei. Et iterum: Veni in altitudinẽ maris, & tempeſtas demerſit me. Venti autem, nequitiæ ſpirituales & immundi ſpiritus

ctus intelliguntur, qui ad naufragiũ Eccleſiæ per diuerſas ſeculi tentationes, velut ꝑ fluctus maris deſæuiunt. Dormire verò Dominus in hac naui tunc intelligitur, cũ adprobationẽ fidei, Eccleſiã ſuã preſſuris & perſecutionibus mundi iſtius tẽtari permittit. Excitatio verò diſcipulorum excitantiũ Dominũ, & auxiliũ implorantiũ vt liberentur, preces ſanctorũ omniũ oſtẽdũtur: qui orta tẽpeſtate perſecutionis, ſæuiẽte diabolo & angelis eius, deuota fide ac vigili oratione patientiã Domini, velut de ſomno excitant, vt miſericordiæ ſuę auxilio ꝑ timorẽ humanæ infirmitatis periclitantib. ſubuenire dignetur: quò increpatis ventis, immundis ſcilicet ſpiritibus, qui authores ſunt perſecutionis, & mitigata omni ſeculi tẽpeſtate. Eccleſiã ſuã in pace & tranquillitate reſtituat. In admiratione verò eorũ, qui in naui erant, qui poſt factã tranquillitatẽ Dei filium confitentur, omniũ credentium perſona & fides oſtenſa eſt: q̃ in Eccleſia cõſtituti, priùs orationibus Dominum excitantes, reddita ſibi pace, verè Dominũ ac defenſorẽ Eccleſiæ ſuæ Dei filiũ cõfitentur. Quod factũ ſtatim in Actis Apoſtolorũ poſt Herodis perſecutionẽ & Iudæorũ, à ſanctis ꝑ Eccleſia recognoſcimus. Vnde & quanuìs infeſtatione inimici Eccleſia, vel ſeculi tempeſtate laboret, quibuſuis tentationũ fluctibꝰ pulſetur, naufragiũ facere non poteſt, quia filiũ Dei habet gubernatorẽ. Inter ipſos .n. turbines mũdi, inter ipſas ſeculi perſecutiones plus gloriæ ac virtutis acquirit, dũ in fide firma & indiſſolubili permanet. Nauigat enim inſtructa fidei gubernaculo fœlici curſu per huius ſeculi mare, habens Deum gubernatorem, angelos remiges: portans choros omniũ ſanctorũ, erecta in medio ipſa ſalutari arbore crucis, in qua euangelicæ fidei vela ſuſpendens, flãte Spiritu ſancto, ad portũ paradiſi & ſecuritatẽ quietis æternæ deducitur, Ec hæc quidẽ nauis, quanuìs ꝑ hoc tẽpus vitę, ꝑ has tentationes ſeculi nauiget: nõ eſt tamen ſeculi nauis, ſed Dei. Eſt enim & alia ſeculi nauis, non Dei .i. collectio hæreticorũ, q̃ ſibi huius nomen Eccleſiæ vendicat: aduersùm quam diẽ iudicij futurum Eſaias manifeſtè declarat, dicens: Dies Domini ſabaoth aduersùs oẽm contumelioſum & ſuperbum. Et poſt aliquantũ ait: Et aduersùs omnẽ nauem maris .i. omnẽ Eccleſiã hæreticorũ: de qua alibi idẽ Eſaias, Dirupti ſunt, inquit, funes tui, quia nõ valuit arbor tua; ĩclinauerũt vela tua: & nõ laxabũt vela tua. Nauem verò hanc maris eſſe dixit, quia huiuſmodi Eccleſia non Dei eſt, ſed ſeculi: quæ licèt habere in ſe prædicationẽ dominicæ crucis videatur, inualidã tamen hanc arborẽ eius oſtendit, quia vbi nõ eſt veritas fidei, infirma crucis aſſertio eſt. Vnde inclinata & laxata vela eius ſunt oſtẽſa, q nullo flatu ſancti ſpiritus dirigũtur. Et ideo huiuſmodi nauis, hoc eſt eccleſia hæreticorum, amiſſo verę fidei gubernalo, dominantibus aduerſis ſpiritib. in naufragiũ mortis æternę demergitur, q̃ gubernari à Chriſto Dño nõ meretur; qui eſt benedictus in ſecula ſeculorũ, Amen.

Eccleſia [pre]mi po[te]ſt ſed non [o]primi.

[Ec]cleſia ſe[cu]li colle[cti]o hæreti[coru]m.

[E]ſi. 2.

[E]ſi. 33.

EADEM DOMINICA IIII,

Homilia Euſebij Emeſeni.

Aſcendente Ieſu in nauiculam, ſequuti ſunt eum diſcipuli eius, &c. Matt. 8.

QVid enim nauicula, niſi Eccleſia? quid mare, niſi mundus? quid motus maris, niſi perſequutio, & tyrãnorum ſæuiens indignatio? Ecce enim in nauicula Dñs dormit, & nauicula fluctibus operitur: timent diſcipuli, & nondũ à periculo liberantur. Clamant, & excitant Saluatorẽ: ſurgit à ſomno, qui nunquam dormit. Non enim dormitabit, neq; dormiet, q̃ cuſtodit Iſraël. Imperat ventis & mari, & fit trãquillitas magna. Nobis fratres, nobis fiunt iſta: nobis dormit Ieſus, nobis ſurgit à ſomno. Significatio eſt, noſtræq; fragilitatis inſtructio. Pro nobis dormit, qui pro nobis moritur. Non enim dormiret, niſi nobis ſuũ ſomnũ proficere intelligeret. Dormire enim videtur paſtor, quando lupi in ouem ſæuiũt, quando fures rapiunt, & nõ eſt qui eripiat. Sic igitur & Ieſus quanuìs nõ dormiat, dormire tamen videtur, quando Tyranni ſæuiunt, quando lupi in bonos inſurgunt, quãdo boni vincũtur, & mali vincũt. Nõ dormit quidẽ, ſed ꝑlium intuetur, & certaminis ſimul finem & bellantiũ fidẽ expectat. Et quia non ſtatim adiuuat, quia non citò laborãtibus ſubuenit, dormire putatur. Sed ſi conſideremus eius certaminis qualitatẽ, eiuſq; victoriæ modũ, tũc victores exiſtunt, quando ab iniquis victi eſſe creduntur. Tũc .n. ſancti indubitanter vincũt, quãdo humilitatẽ & patiẽtiã nõ amittũt. Sic igitur dormiat Ieſus, quatenùs iniquorũ crudelitas, & ſanctorũ patiẽtiã innoteſcat. Et Chriſti diſcipuli nõ armis, ſed clamore & orationib. maris huius procellas deponere diſcant. Quòd ſi iam eas ſuſtinere nõ poſſunt, ſi tãtis perturbationibus reſiſtere nequeunt, accedant ad Ieſum, ſuſcitent eũ, dicentes: *Domine, ſalua nos, perimus.* Sic ſe defendãt, hæc arma ſuſcipãt, hoc auxilio tueãtur, & hoc clypeo muniantur. Neq; verò ideò ſe nõ exaudiri exiſtimẽt, q̃a perſequutio nõ ceſſat: quoniã nihil minùs exaudiũtur, ſi eis aduerſa tolerãdi patiẽtia datur, q̃ ſi omnis illa perſequutio ab eis tollatur. Ipſe enim ſcit, q̃d nobis opus ſit. Nos tamẽ ſemper dicamus, Dñe ſalua nos, perimus. Qui .n. hoc dicit, nihil aliud quã ſalutẽ q̃rit. Sed fortaſſe ille de ſalute corporis dicit: ipſe verò de animæ ſalute intelligit. Nemo autem ſanctorũ ſalutem corporis contra animæ ſalutẽ deſiderat: etſi fortaſſe aliquando quærat. Deus igitur nõ verba, ſed intẽtionem exaudit. *Et dicit eis: Quid timidi eſtis modicæ fidei?* Ego hìc ſum: & vos timetis? Sed quare timetis, niſi q̃a fidem modicã habetis? *Tunc ſurgens imperauit vẽtis & mari, & facta eſt tranquillitas magna.* Quotidiè quidẽ ſurgit, quotidiè bella ſedat, quotidiè viſibilib. & inuiſibilib. hoſtibus imperat: & eo iubẽte ceſſant prælia & lites, fit pax & tranquillitas

magna

Nauicula, Eccleſia.

Pſal. 120.

Ieſus quando dormiat.

Victoria piorum.

magna. *Porrò homines mirati ſunt, dicentes: Qualis eſt*
hic, quia venti & mare obediunt ei? Meritò enim ho-
mines vocantur, qui ſicut homines mirantur.
Nondum enim Deum eſſe credebãt, quem quaſi
hominem nunc dormire, & nunc vigilare vide-
Pſalm. 76. bant. Dicebant igitur, Qualis eſt hic? Dicamus
& nos, Quis Deus magnus, ſicut Deus noſter? Tu
es Deus qui facis mirabilia: cui & venti & mare
obediunt, cui omnes creaturæ ſeruiunt, quẽ ma-
Pſal. 113. re vidit & fugit, cuius vocem audiuit, & timuit.
Sed quare dicitis, ô homines, Qnalis eſt hic? Si-
milẽ enim quæritis, qui ſimilem non habet? Ve-
runtamen vultis ſcire qualis eſt? Scio quia vultis:
audite ergo: Qualis Pater, talis Filius, talis Spi-
ritus ſanctus. Ecce talis eſt, nullus alius talis.
Sed quid mirum, ſi venti ei obediunt, qui eos
fecit, qui eos creauit, qui producit ventos de
Pſal. 134. theſauris ſuis? Quod quidem qualiter fiat, nulli
hominum ad plenum reuelatum puto. Quatuor
ſunt mundi partes: quatuor & venti, qui inde
veniunt, quibus in mari & in terra & in aëre non
paruã Deus tribuit poteſtatẽ. Ipſi enim dant plu-
uias & tempeſtates, ipſi fugant nubes, & dant ſe-
renitates. Ideoq; non immeritò omnes huius ſe-
Dan. 7. culi potentes ſignificant. Vnde & Daniel ſe qua-
tuor ventos cœli vidiſſe dicit, qui pugnabant in
mari magno. Vnde & per Salomonem Dominus
ait: Surge aquilo, & veni auſter, perfla hortum
Cant. 4. meũ, & fluent aromata illius. Hic hortus & hæc
nauicula idem ſunt. Venti autem & hîc & ibi
idem ſignificant. Et quidem in horto hoc multa
ſunt arborum genera, multæ florum & aromatũ
ſpecies. In hoc inter roſas martyres, inter lilia
confeſſores & virgines requieſcunt. Hic eſt con-
cluſus, & foris ſignatus: hic eſt hortus tutiſ-
ſimus, ſanctorũ ſanctiſsimus: qui non caret lilijs,
neq; roſis, nec priuantur arbores ſuis pomis. Ibi
fons dulciſsimi eſt ſaporis: hunc ventorum fla-
mina, tyrannorum agmina perturbant & venti-
lant cum furore. Cœlum petunt martyres cum
honore, delectatur Dominus in odore. Et de a-
quilone quidem ſcriptum eſt, Ab aquilone pan-
Hier. 1. dentur mala ſuper omnes habitatores terræ. De
auſtro verò: Deus ab auſtro veniet. Per illum
Habac. 3. igitur aduerſa, per hunc autem proſpera figurã-
tur. Dicat igitur Dominus: Surge aquilo: recede,
da locum, quieſce, noli perturbare hortum me-
um, noli affligere ſanctos meos. Veniat auſter,
veniat pax & ſecuritas, veniant proſpera diù ex-
pectata, & fiat tranquillitas magna.

ITEM ALIA HOMILIA EVSEBII EMESENI.

Regreſſus eſt Ieſus in virtute ſpiritus in Galilæam, & fama exijt per vniuerſam regionẽ de illo &c Luc. 4.

PRedicauerat enim Dominus Ieſus in Iudæa, & ſuæ virtutis potentiã in ſignis & miraculis oſtenderat, & deinde regreſſus eſt in Galilæã. Sed quomodò regreſſus eſt? *In virtute Spiritus.* Semper enim filius in patre & pater in filio, & in vtroq; ſpiritus. Quanuìs igitur ſemper in virtute iret Ieſus: tunc tamen hoc præcipuè agere videbatur, quando in ſermone & opere ſuæ virtutis potentiam demonſtrabat. Vnde & ſubditur: *Et ipſe docebat in ſynagogis eorum, & magnificabatur ab omnibus.* Ideò enim ab omnib. magnificabatur, quia in virtute ſpiritus prædicabat. *Et venit Nazareth, vbi erat nutritus: et intrauit ſecundùm conſuetudinem ſuam die ſabbathi in ſynagogam, & ſurrexit legere: & traditus eſt ei liber Eſaiæ prophetæ.* In Nazareth nutritus erat, ſed literas in Nazareth nõ didicerat: ſurrexit tamen legere, quatenùs eis, inter quos nutritus fuerat, miraculum faceret. Nuſquam enim alibi hoc eum feciſſe legimus. Si enim alibi hoc feciſſet, literas à magiſtro didiciſſe putaretur. Hoc autem iſti opinari non poterant, qui eum ab infantia cognouerant, & in ſcholis nunquam viderant, & nunquam ampliùs legentem audierant. Sed nota quod ait: *Intrauit ſecundùm conſuetudinem ſuam in ſynagogam.* Hanc enim conſuetudinem Chriſtiani habere debent, vt quotidiè ad Eccleſiam veniant: quotidiè legãt ipſi, vel (ſi hoc non valent) alios legentes audiant. *Et vt reuoluit librum, inuenit locum, vbi ſcriptum erat: Spiritus Domini ſuper me: propter quod vnxit me: euangelizare pauperib. miſit me, ſanare contritos corde, prædicare captiuis remiſsionem, & cæcis viſum. Dimittere confractos in remiſsionem, prædicare annũ Domini acceptum, & diem retributionis. Et quum plicuiſſet librum, reddidit miniſtro, & ſedit. Et omnium in ſynagoga oculi erant in eum intendentes. Cœpit autẽ dicere ad illos: Quia hodiè impleta eſt hæc ſcriptura in auribus veſtris. Et omnes teſtimoniũ illi dabant, & mirabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore eius.* Non enim mirabantur quia legebat, niſi fortaſſe pro eo, quòd literas non didicerat: ſed quia ea quæ legebat, mirabiliter exponebat. Erant enim verba illius mirabiliter gratiæ plena, cunctiſque ad audiendum ſuauia: ſecundùm illud: Speciosus forma præ filijs hominum: diffuſa eſt gratia in labijs tuis. Itemque: Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, ſuper mel & fauum ori meo! Hanc enim gratiam & dulcedinem non tantùm lectio, quantùm lectionis expoſitio dabat. Videamus igitur, quid hæc Eſaiæ prophetæ, imò ipſius ſaluatoris noſtri lectio ſignificet. De ſe enim ipſe eam intellexit, & in ſe dixit eſſe completam. *Spiritus* (inquit) *Domini ſuper me.* Ipſe enim eſt flos de radice Ieſſe, ſuper quem requieſcit Spiritus Domini, ſpiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilij & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis, & ſpiritus timoris Domini. Ipſe eſt, de quo ſcriptum eſt: Dilexiſti iuſtitiam, & odiſti iniquitatẽ: propterea vnxit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ p̃ cõſortibus tuis. Decet enim, multumq; conuenit, vt talis eligatur, & in lege [illegible] gatur, qui & iniquitatem oderit & iuſtitiam di-lexe-

lexerit. Dicat igitur: *Spiritus Domini ſuper me, propter quod vnxit me euāgelizare pauperibus miſit me.* Illis vtiq; pauperibus, de quibus dicitur: Beati pauperes ſpiritu. Vnus ad eum diues venit, qui eius verbis auditis, triſtis abijt, quia multas habebat poſſeſsiones. Meritò igitur non diuitibus, ſed pauperibus Dominus prædicat. Illis enim medicina danda eſt, qui ſanari poſſunt. Diuites autem quia auari ſunt, quanto tempore hoc morbo laborant, ſanari non poſſunt. Vnde & Dominus ait: Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quàm diuitem in regnum cœlorum intrare. Hoc autē ſignificabat illa amphora, in qua impietas clauſa erat. De qua ne egredi potuiſſet, maſſa plumbea os amphoræ claudebatur. Qua in re datur intelligi, quàm difficilè ſit de ventre auaritię hominem auarum vel trahi vel ſeparari poſſe. Narrat enim Zacharias propheta ſe vidiſſe amphoram egredientem. De qua quum interrogaſſet quid eſſet, dictum eſt ei: Hęc eſt amphora, & hic eſt oculus eorum in vniuerſa terra. Et ecce mulier vna ſedebat in medio amphoræ. De qua quū interrogaret quę eſſet, dictū eſt ei, ꝙ eſſet impietas. Os aūt amphoræ maſſa plūbea clauſum erat. Et ecce duæ mulieres, quæ habebāt alas quaſi milui, leuauerūt amphorā inter terrā & cœlū, & portauerūt eam in terram Sennaar, vbi erat ei domus ædificata, vt ponatur ibi ſupra baſim ſuā. Quid enim per amphorā, niſi auaritia ſignificatur? Hic eſt aūt oculus eorū. Quorum? Eorū videlicet, qui eam diligunt in vniuerſa terra. Oēs .n. ad eam ſpectant, omnes ad eam attendūt: quoniam (ſicut ſcriptum eſt) pecuniæ obediunt omnia. In hac aūt ſedet Impietas: quoniā diuites & auari, quia miſericordiā & pietatē nō habent, nō ſolùm impij, verumetiā impietas rectè vocātur. Sed quid meliùs per duas mulieres, quę amphoram ferunt, quā ſolicitudo & deceptio intelligi poteſt? Semper enim auari ſoliciti ſunt in acquirendo: & deceptores, aliena rapiēdo. Vnde & alas milui hę mulieres habere dicūtur: quoniam miluus inter alias aues rapaciſsimus eſt, qui ſemper pullis & māſuetis auibus inſidiatur. Ferūt aūt hę mulieres, id eſt, deceptio & praua ſolicitudo, amphorā in terra Sennaar ſiue Babylonis: quia his duobus vitijs diuites & auari in perditionem rapiuntur. De hac enim Babylone ſcriptum eſt: Cecidit Babylō illa meretrix, & facta eſt habitatio dęmoniorū. Miſeri igitur, & ꝑ omnia infœlices, qui inter dæmonia habitaturi ſunt, & in terra Sennaar domum inuenerunt. Sequitur: *Sanare contritos corde.* Sanat aūtem contritos corde, quia talibus eius medicina facilè ſubuenit. De quibus Pſalmiſta: Sacrificium, inquit, Deo ſpiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non ſpernit. Habeat igitur cor contritum, qui à Deo ſanari deſiderat. Prædicat & captiuis remiſsionem: non qua dimittantur à Babylonijs, ſed dimittantur à dæmonijs. Prędicat & cęcis viſum, interiori lumine excęcatis. De qua ſcilicet cæcitate Apoſtolus ait: Cæcitas ex parte contigit in Iſrael. Dimittit confractos in remiſsionem: quia quos diabolus lædendo contriuerat, ipſe ſanando & peccata dimittendo ad indulgentiā vocat. Annum verò Domini acceptum, & diem retributionis prædicat, dicens: Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorum. Itemq;: Multi prophetæ & reges voluerunt videre, quæ vos videtis, & nō viderunt: & audire quę auditis, & non audierunt. De hoc anno accepto, & hoc die retributionis, Apoſtolus ait: Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis. Et verè annus acceptus, in quo homines prædicantur, ſanantur, & illuminantur: in quo & æternæ deliciæ cunctis fidelibus præparantur.

Matt. 5. Matth. 19. Ibidem. Zach. 5. Amphora, auaritia. Eccl. 10. Apoc. 18. Pſal. 50. Rom. 11. Matt. 4. Luc. 10. 2. Cor. 6.

DOMINICA V. POST EPIPHANIAM, IN EPISTOLAM Concio exegetica.

NOn eſſe vocatos ad otiū Chriſtianos homines, ſcripta diuina per omnes paginas declarāt, dū à nobis virtutū omniū ſtudiū tā ſeriò exigūt. In illa priſca lege, illi rudi & carnali populo pręcepit Deus, vt facerēt ſibi fimbrias per angulos palliorū: ponētes in eas vittas hyacinthinas, quas cùm viderēt, recordarētur omniū mandatorū Domini, ne ſequerentur cogitationes ſuas & oculos ꝑ res varias fornicantes, ſed magis memores pręceptorū domini, facerent ea, eſſentq; ſancti Deo ſuo. Si hoc ab illo populo, cui omnia in figura cōtingebāt, vt ait Apoſtolus, exegit Deus, vt tam eſſent ſoliciti cuſtodes cordiū & cogitationū ſuarū, tāq; perpetuò memores præceptorum Domini, vt ea facerēt: quid à nobis exigit dilectiſsimi, qui ſumus per eius vnigenitū filium vocati ad gratiam, quibus iam figurę tranſierunt in rei veritatem, quibus iam nō terrenæ ſed cœleſtes promiſsiones abundantiſsimè proponuntur? Et tamen quotuſquiſq; iſthuc ita vt oportet, attendit? Viuimus haud aliter, atq; ſi ad otium & ludum vocati ſimus, & nulla nobis ſit quandoq; vitæ noſtrę reddenda ratio, aut fruſtrà & inaniter ſcripta diuina toties nobis Dei voluntatem inculcent. Sed debemus hanc amentiā à nobis prorſus excludere, & redire ad ſanitatē, & auſcultare quid in ſcripturis ſanctis à nobis repoſcat Deus. Proponitur nobis hac die ex Apoſtolo lectio breuis, ſed mirum in modum ſententijs grauida, & quę vitā hominis Chriſtiani mirabiliter inſtituat & informet. Ipſum agè Apoſtolū audiamus: *Induite vos ſicut electi Dei ſancti & dilecti, viſcera miſericordiæ, benignitatē, humilitatē, modeſtiam, patientiam: ſupportantes inuicem, & donantes vobiſmetipſis, ſi quis aduersùs aliquē habet querelā: ſicut & Dominus donauit vobis, ita & vos.* Quēadmodū inquit Oecumenius, qui veſtimento nudus eſt, turpiter indecoreq; ſe gerit: ita & qui virtutibus nudus eſt. Hęc ille in cōmentarijs Gręcis. Vult ergo Apoſtolus, vt virtutibus tanquam ornamēto & velut pallio inſeparabiliter ſemper induti

Num. 15. 1. Cor. 10. Coloſ. 3.

ſimus, ne vnquam veris virtutibus deſtituti inueniamur. Et hîc certè labore opus eſt, vt has virtutes tum obtineamus, tum ſeruemus. Atq; ideò vt Dominus nos ad agendum viriliter animaret, laboribus noſtris æterna dignatus eſt præmia polliceri, & ea quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt. Quamobrem etiam in hunc Apoſtoli locum ſic ſcribit D. Ambroſ. Vt lucrum poſsint habere, ad hæc eòs facienda hortatur, quæ meritum collocant apud Deum. A peccatis autẽ abſtinere timor facit. Veretur enim ne mala faciens, pœnis ſubdatur. Hęc autem, quæ nunc facienda monet, ad profectum pertinent meritorum. Ex volũtate enim fiũt, nõ ex neceſsitate. Qui ergo ab illicitis ſe abſtinet, habet laudẽ: qui verò à licitis temperat, & laudẽ habet & prẽmiũ. Hæc ille. Sicut ergo decet electo & ſanctos & Deo dilectos, vult Apoſtol9 nos induere viſcera miſericordię, vt erga alios nõ qualitercũq;, ſed tanquã medullitùs & ex ipſis viſceribus miſericordes ſimus, quãdo & Christus ipſe ad eandem nos virtutẽ extimulans, dicit, Beati miſericordes, quoniã ipſi miſericordiã conſequẽtur: & è diuerſo Iacobus Apoſtolus duros terrere volẽs, Iudiciũ, inquit, ſine miſericordia ei, qui non fecit miſericordiã. Vult item Apoſtolus nos eſſe benignos, id eſt, affabiles, non aſperos & ruſticè duros. Humiles quoq;, vt de nobiſipſis tenuiter & exiliter ſentiamus, & rebus proſperis neutiquã efferamur. Itemq; modeſtos, id eſt, mãſuetos ac lenes. Et patiẽtes, hoc eſt, longanimes: quæ virtus in rebus duris maximè eſt neceſſaria, ne animis frangamur. Duo ſunt tentationũ genera, quibus hominis vita non mediocriter exercetur. In rebus ad voluntatẽ fluentib9 tentat elatio & ſuperbia, cui reſiſtendũ eſt humilitate. In rebus triſtibus & aduerſis quidam torpor & diffidentia atq; deſperatio pulſat animum: ſed opponenda eſt longanimitas & patientia, & ea Apoſtoli ſententia animo fortiter affigenda: Fidelis Deus, qui nõ patietur vos tentari ſupra id, quod poteſtis, ſed faciet etiã cum tentatione prouentũ, vt poſsitis ſuſtinere. Contra vtranq; tentationẽ munit nos Apoſtolus, dũ iubet eſſe humiles & patientes ſiue longanimes. Et ea longanimitas tũ maximè neceſſaria eſt cũ perſeuerãt res aduerſę, & à Deo nulla percipitur conſolatio. Si morã fecerit, ait propheta loquens de Deo, expecta eum. Vult præterea Apoſtolus, vt ſupportemus inuicem. Sic & alibi, Alter, inquit, alterius onera portate: & ſic adimplebitis legem Chriſti. Sunt infirmitates corporum, ſunt & morũ. Vtræq; ferendæ ſunt placidè & comiter in fratribus, ita tamen, vt cùm adeſt opportunitas & ſperatur fructus, morum vitia in proximis corrigere non omittamus. Multi contra hanc Apoſtoli inſtitutionem veniunt, nimiùm rigidi cenſores in aliorum infirmos mores, cùm in ſeipſis etiam craſſa vitia vel non aduertãt, vel diſsimulent. Addit verò Apoſtolus vt donemus inuicem, ſi quis aduerſus aliquem habet querelam. Hoc quoq; Chriſtus ipſe adeò à nobis exigit, vt diſertis verbis teſtetur patrem cœleſtem non dimiſſurum nobis peccata noſtra, ſi nõ dimiſerimus nos, ſi quid habeamus aduersùs aliquem. Qui ergo vult miſericordem experiri Deum, & facilem ad indulgentiam, ſit ipſe quoq; miſericors in fratrem, remittat libenter in ſe peccantibus. Ad quod etiam Apoſtolus Chriſti ipſius exẽplo nos inuitat: Sicut & Dominus, ait, donauit vobis, ita & vos. Vbi Chryſoſtomus, Quando Chriſti, inquit, exemplum adduxit, condonandum perſuaſit, etiamſi magna conqueri poſſemus. Hoc enim innuit, quod ait, Sicut & Chriſtus. Et nõ hoc ſolùm, ſed quòd ex toto corde condonandũ ſit. Et neq; iſtud duntaxat, ſed ꝙ diligere debeamus. Chriſtus enim in medium adductus, omnia iſta ſecùm aduehit: etiamſi magna condonanda ſint, etſi nihil nos anteà læſerimus, etſi nos magni ſimus, illi verò modici: etſi contumelia nos etiam pòſt iſti affecturi ſint, etſi animã pro ipſis ponere oporteat. Hoc nanque exigit illud, Sicut & Chriſtus. Hæc Chryſoſtomus. Et reuerà ſi attendere velimus, qualem ſe erga nos præbuerit Chriſtus, etiã tum cùm adhuc inimici eſſemus, puto habituros nos inſigne erga proximos declarandæ miſericordiæ incitamentum. Sequitur: *Super omnia aũt hæc charitatem habete, quod eſt vinculum perfectionis.* Vide vt ſemper Apoſtolus vel maximè vrgeat charitatẽ. Hæc enim virtus vel ſola diſcernit filios Dei à mancipijs diaboli. Ambroſius hunc locum interpretans, Quia enim omnibus, inquit, maior eſt charitas, huic magis ſtudendum hortatur. Tunc enim omnia, quæ ſuprà mandauerat ſeruanda, ad effectum præmiorum poterunt deduci, ſi duce charitate iter ambulent legis. Tota enim mente operatur, qui de amore aliquid operatur aut facit. Hypocryſis & ſimulatio non eſt in charitate. Quare & Iohannes Apoſtolus, Timor, inquit, non eſt in charitate. Qui enim timet, perfectus non eſt. Perfecta enim dilectio foras mittit timorem. Vnde & Dominus amari ſe maluit, quàm timeri. Hæc eſt enim, quæ cõplectitur vnitatẽ: hæc eſt, quæ omnes vnum corpus facit: hæc eſt, quæ verã habet pacem, quam corde puro cuſtodit. Chryſoſtomus ſic habet: Quod dicere vult Apoſtolus, hoc eſt: Nihil illa proderunt, ſed peribunt omnia, niſi cum charitate ſint coniuncta. Iſta conſtringit & complectitur omnia. Quodcunq; bonum dixeris, niſi adſit charitas, nihil eſt, ſed planè diffluit. Et quemadmodum in naui, etiamſi magna ſint inſtrumenta, niſi fuerint ſubligacula, nihil proderunt: & in domo niſi ſint colligationes & contignationes: & in corpore etiamſi magna ſint oſſa, ſi non fuerint vincula & compagines, nihil proderunt: ita quęcunque quis habuerit rectè facta, inania erunt omnia, niſi ſit charitas, non dixit, quę vertex eſt, ſed quod maius eſt, quę vinculum eſt. Neceſſarium eſt magis hoc, quàm illud. Nam vertex quidem per-

1.Cor.2. — Ambroſ. in cap.3. ad Coloſſ. — Mat.5. — Iaco.2. — tentationum duo genera. — 2.Cor.1. — Haba.2. — Gal.6.

perfectionis eſt auctio & intentio: vinculum autem conſeruatio eorum eſt, quę perfectionem efficiunt, tanquam radix quędam. [*Ibidem.*] Hęc Chryſoſtomus. Addit deinde Apoſtolus: *Et pax Chriſti exultet in cordibus veſtris, in quam & vocati eſtis in vno corpore: & grati eſtote.* [*Pax Dei fir-ma & ſoli-da.*] Pax Dei, inquit Chryſoſtomus, ipſa eſt, quę firma eſt & ſolida. Etenim ſi propter hominem pacē habueris, velociter diſſoluitur: ſi verò propter Deum, non item. Hæc ille. Eſt autem notatu dignum, quòd ait, Pax Chriſti. Habent enim multi huic mundo dediti inter ſe pacem, ſed non eſt ea pax Chriſti. Quod verò ait, Exultet in cordibus veſtris, ſic debet intelligi: Vincat & ſuperet in cordibus veſtris pax vera, quicquid tandem accidat. Sumus enim inuicem vnius corporis membra, & nihil tam debemus accuratè colere, [*Ibidem.*] quàm mutuam pacem, non tamen qualemcunque, ſed veram & Chriſtianam. Addit autem, Et grati eſtote. Ante omnia, ait Chryſoſtomus gratias continuè agamus in omnib⁹. Nam ita & præſentia mala quieſcent, & nos ad gloriam Dei viuemus, & promiſſa bona lucrabimur. Sequitur: *Verbū Chriſti habitet in vobis abundāter in omni ſapiētia: docentes & cōmonentes voſmetipſos in pſalmis, hymnis, & canticis ſpiritualibus, in gratia cātantes in cordibus veſtris Deo.* Hæc meditanda monet ſemper, ait [*In hunc locum.*] D. Ambroſius, quæ ſonent Chriſtum. Hæc in corde habenda, quæ Deo patri ſemper gratias referant, vt vox canora illi ſeruiat, illum laudet pſalmus, hymnus extollat: & huic ſoli notum ſit, qui occulta puidet mētis, à quo ſperatur & præmium. In cordibus illi cantari mandauit, ne fauore hominum fieret, & fructum amitteret. Hęc ille. D. Chryſoſtomus in hunc locum ſcribens, ait, [*Hymni diuiniores Pſalmis.*] hymnos eſſe rem diuiniorem pſalmis: Virtutes ſupernas hymnos cōcinere, nō pſalmos: & quoniam ſcripturę lectio laboris & moleſtiæ, vt ipſe dicit, plurimum habet, Apoſtolum nō ad hiſtorias legendas inducere, ſed ad pſalmos. Et ſaluberrimè profectò hortatur Apoſtolus, vt mutuò ſe Chriſtiani doceant & commoneant, non inanibus, non turpibus, nō ſcurrilibus ſermonibus: ſed pſalmis, hymnis & canticis ſpiritualib⁹, quibus Dei beneficia commemorentur: quæ cùm ore promuntur, debēt non ſolo labiorum ſtrepitu, ſed multa animi attentione depromi. Philo Iudęus, qui putatur Romæ Petro Apoſtolo locutus, in libro de vita Contemplatrice inter cætera ſcribit, primos illos Chriſtianos circa Alexandriā, quos θεραπευτὰς hoc eſt, cultores vocat, vitam duxiſſe inprimis auſterā, taleſq; fuiſſe, quales nūc, inquit D. Hieronymus monachi eſſe nitūtur & cupiunt: & nō ſolùm cōtemplationi vacaſſe, ſed nouos etiam hymnos, carmina & laudes in Deum omni genere grauiorum numerorū atq; rhythmorū cōpoſuiſſe. Noſtra ætate hæretici ex bonis pſalmis Dauidicis fecerūt non bonos pſalmos Lutericos, quos cantillant in tabernis & fornicibus. Sed de huiuſmodi pſalmis non loquitur Apoſtolus. Poſtremò ſubiungit, quod accuratè ſit aduertendum: *Omne quodcunq; facitis in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini Ieſu Chriſti, gratias agētes Deo & patri per ipſum.* Sic enim decet, vt tota vita hominis Chriſtiani referatur in laudem & gloriam Chriſti, vt qui viuunt, non ſibi viuant, ſed ei, qui pro illis mortuus eſt. [*Ambroſ.*] D. Ambroſius ſic ſcribit in hunc locum: Quoniam ſuprà in corde Deum laudari & illi gratias referri præcepit, nūc tam in verbo, quàm in opere totius conuerſationis noſtrę, nomen Domini Ieſu laudari & exaltari hortatur: vt cùm verba noſtra carent reprehenſione, & opera noſtra bona ſunt, magnificetur Dominus Ieſus, cuius magiſterio inuituperabiles ſunt diſcipuli. Tunc enim veras gratias agimus Deo per ipſum, ſi modum præceptorum eius cuſtodiamus. Occumenius quoq;, [*Occumenius in hunc locum.*] Rectè, inquit, per ipſum & cum ipſo dicitur, tum quidem propter æqualitatem & conſubſtantialitatē cum patre: tum verò, quoniam interceſſor noſter ac pōtifex fieri dignatus eſt, vbi Verbum caro factū eſt ſecundū ſcripturam. [*Ioan. 1.*] Præſtet nobis prępotēs Deus, vt his Apoſtolicis inſtitutionibus conuenienter viuamus, & vitam obtineamus æternam gratia & benignitate ipſius, cui eſt omnis honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

DOMINICA QVINTA.

Matth. xj.

In illo tempore: Reſpondens Ieſus, dixit: Confiteor tibi pater, Domine cœli & terræ, quia abſcōdiſti hæc à ſapiētibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. Et reliqua. Homilia beati Auguſtini epiſcopi. Eſt de verbis Domini Sermo 8. et de tempore 48. vbi tota hæc homilia habetur.

SAnctum Euangelium cùm legeretur, fratres, audiuim⁹ Dominum Ieſum exultaſſe in ſpiritu & dixiſſe: *Confiteor tibi pater, Domine cœli & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis.* Hucuſq; interim verba Domini ſi dignè, ſi diligenter, ſi quod primū eſt, piè conſideremus, inuenimus primitùs, non ſemper cùm in ſcripturis legimus confeſſionem, debere nos intelligere vocem peccatoris. Maximè autem hoc dicendum fuit, & hinc admonēda charitas veſtra, quia mox vt hoc verbū ſonuit vox lectoris, ſecut⁹ eſt etiam ſonus tunſionis pectoris veſtri, audito ſcilicet, ꝙ Dominus ait: Confiteor tibi pater. In hoc ipſo quod ſonuit, confiteor, pectora tutudiſtis. Tundere aūt pectus quid eſt, niſi arguere quod latet in pectore, & euidenti pulſu occultum caſtigare peccatū? Quare hoc feciſtis: niſi quia audiſtis, Cōfiteor tibi pater? Cōfiteor audiſtis, qui confitetur non attendiſtis. Nunc ergo aduertite: Si cōfiteor Chriſtus dixit, à quo longè eſt omne [*Confeſſio non ſolum peccatoris eſt, ſed etiā laudantis.*] peccatum, nō ſolius eſt peccatoris, ſed etiam aliquando laudatoris. Confitemur ergo ſiue laudātes Deum, ſiue accuſantes nosmetipſos. Pia eſt vtraq; confeſſio, ſiue cùm te reprehendis, qui nō es ſine peccato: ſiue cùm illū laudas, qui non po-

teſt habere peccatum. Si autem benè cogite-
mus, repræhenſio tua, laus ipſius eſt. Quare enim
iam confiteris in accuſatione peccati tui, in accu-
ſatione ipſius tui? Quare confiteris, niſi quia ex
Eccl. 7. mortuo viuus factus es? Scriptura quippe ait: A
mortuo quaſi qui non ſit, perit cõfeſsio. Si perit à
mortuo cõfeſsio, qui confitetur, viuit. Etſi pecca-
tum confitetur, vtiq; à morte reuixit. Si peccati
confeſſor reuixit à morte, quis eum ſuſcitauit?
Nullus mortuus eſt ſuijpſius ſuſcitator. Ille ſe po-
tuit ſuſcitare, qui mortua carne nõ mortuus eſt.
Etenim hoc ſuſcitauit, quod mortuũ fuit. Ille ſu-
ſcitabat, qui viuebat in ſe, in carne autẽ ſuſcitan-
da mortuus fuerat. Non enim pater ſolus filium
ſuſcitauit, de quo dictũ eſt ab Apoſtolo: Propter
Phil. 2. quod & Deus eum exaltauit: ſed etiam Dominus
ſeipſum, id eſt, corpus ſuũ ſuſcitauit. Vnde dicit:
Ioan. 2. Soluite templũ hoc, & in triduo ſuſcitabo illud.
Mortuus eſt autem peccator, maximè ille quem
moles conſuetudinis premit, quaſi ſepultus eſt
Lazarus. Parũ enim erat, quia mortuꝰ, etiã ſepul-
tus. Quiſquis igitur malę conſuetudinis, malę vi-
tæ, ſcilicet terrenarũ cupiditatũ mole premitur,
Pſal. 13. 52. ita vt in illo iam factũ ſit, ſicut in quodã pſalmo
mirabiliter dicitur: Dixit ſtultus in corde ſuo,
Eccl. 17. non eſt Deus: fit talis, de quali dictũ eſt, A mor-
tuo velut qui non ſit, perit confeſsio. Quis eũ re-
ſuſcitabit, niſi qui remoto lapide clamauit, dicẽs,
Ioan. 11. Lazare, prodi foras? Quid eſt autẽ foras prodire,
niſi quod occultũ erat, foras prodere? Qui cõfite-
tur, foras prodit. Foras prodire non poſſet, niſi
viueret: viuere non poſſet, niſi reſuſcitatus eſſet.
Ergo in confeſsione ſui accuſatio, Dei laudatio
eſt. Dicit ergo aliquis: Quid prodeſt Eccleſia, ſi
iam cõfeſſor voce dominica reſuſcitatus prodit?
Quid prodeſt Eccleſia confitenti, cui Dominus
Mat. 18. ait, Quæ ſolueritis in terra, ſoluta erunt & in cœ-
lo? Ipſum Lazarũ attende: cum vinculis prodijt.
Iam viuebat confitendo, ſed nondũ liber ambu-
labat vinculis irretitus. Quid ergo facit Eccleſia,
cui dictum eſt, Quæ ſolueritis, ſoluta erunt, niſi
Ioan. 11. quod Dominus ait continuò ad diſcipulos, Sol-
uite illũ, & ſinite abire? Siue ergo nos accuſemus,
ſiue Deum laudemus, bis Deum laudamus, ſi piè
nos accuſemus, Deumq; laudemus. Quando Deũ
laudamus, tanquã eum qui ſine peccato eſt præ-
dicamus. Quando autem noſmetipſos accuſa-
mus, ei per quem reſurreximus, gloriam damus.
Hoc ſi feceris, nullam occaſionem inueniet ini-
micus, qua te circunueniat ante iudicem. Cùm e-
nim tuipſe fueris accuſator, & Dominus libera-
tor, quid erit ille niſi calũniator? Meritò ille hinc
ſibi tutelam prouidit aduerſus inimicos nõ con-
ſpicuos nõ carnẽ & ſanguinẽ, miſerandam potiùs
quàm cauendam, ſed aduersùs illos inimicos, cõ-
tra quos Apoſtolus nos hortatur vt armemur:
Non eſt nobis colluctatio aduersùs carnẽ & ſan-
guinẽ, id eſt, aduersùs homines quos videtis ſæ-
uire in nos. Vaſa ſunt, alius vtitur. Organa ſunt,
Ioan. 13. alius tãgit. Immiſit ſe, inquit, diabolus in cor Iu-
dæ, vt traderet Dominũ. Ait aliquis: Quid ergo
ego feci? Audi Apoſtolũ: Neq; detis locũ diabolo:
Tu mala volũtate locum dediſti: intrauit, poſſe-
dit, vtitur. Locũ ſi nõ dares, nõ poſsideret. Ergo
nos admonens, ait: Non eſt nobis colluctatio ad-
uersùs carnẽ & ſanguinẽ, ſed aduersùs principes
& poteſtates. Poſſet quiſque putare aduersùs re-
ges terræ, aduersùs potẽtes ſeculi. Quare? Ipſe non
caro & ſanguis? Semel dictum eſt: Non aduersùs
carnẽ & ſanguinem. Auertere ab omni homine.
Qui ergo reſtant inimici? Aduersùs principes &
poteſtates ſpiritualis nequitiæ, rectores mundi.
Quaſi plus dedit diabolo & angelis eiꝰ. Plus de-
dit, quos rectores mundi appellauit. Sed ne malè
intelligas, exponit quid ſit mũdus, cuius ſunt illi
rectores. Rectores mũdi, tenebrarũ harum. Quid
eſt mũdi? tenebrarũ harũ. Quibus eſt rector? Di-
lectoribus ſuis & infidelibus, quibus plenus eſt
mũdus. Hos appellat Apoſtolus tenebras. Harũ
rectores diabolus & angeli eius. Hæ tenebræ non
naturales ſunt, nõ incõmutabiles ſunt. Mutantur,
& lux efficiuntur. Credũt, & credẽdo illuminã-
tur. Quod cũ in eis factum fuerit, audient: Fuiſtis
enim aliquando tenebrę, nunc aũt lux in Domi-
no. Nam quando tenebræ, non in Domino. Iterũ
quando lux, non in te, ſed in Domino. Quid e- *2. Cor.*
nim habes, quod nõ accepiſti? Quia ergo ſunt in-
uiſibiles inimici, inuiſibiliter ſunt expugnandi.
Quippe hoſtem viſibilem vincis feriendo, inui-
ſibilem vincis credẽdo. Viſibilis eſt hoſtis homo,
viſibile eſt & ferire. Inuiſibilis eſt hoſtis diabo-
lus, inuiſibile eſt & credere. Ergo eſt pugna in-
uiſibilis aduersùs inuiſibiles inimicos: Ab
his enim inimicis quomodò ſe tutum dicit qui-
dam? Hoc enim cœperam dicere, & neceſſe
habebam de iſtis inimicis aliquando cum mora
tractare. Iam ergo cognitis inimicis, videamus
tutelam. Laudãs inuocabo Dominum, & ab ini-
micis meis ſaluus ero. Habes quid agas. Laudans
inuoca, ſed Dominum laudans inuoca. Si enim te
laudaueris, ab inimicis tuis ſaluus non eris. Lau-
dans inuoca Dominum, & ab inimicis tuis ſal-
uus eris: quia, quod ait ipſe Dominus, Sacrificiũ
laudis honorificabit me, & ibi via eſt, vbi oſten-
dam illũ ſalũtare meũ. Vbi via? In ſacrificio lau-
dis. Noli pedẽ extra hanc viã mittere, in via eſto:
à via noli recedere, à laude Domini nec vnguem,
nedũ pedem. Si enim volueris ab hac via deuia-
re, & pro Domino te laudare, non eris ſaluus ab
illis inimicis, quia de ipſis dictũ eſt: Iuxta ſemitã
ſcandalũ poſuerunt mihi. Quicquid ergo puta-
ueris boni habere te abs te, deuiaſti à laude Dei.
Quid iã miraris ſi te ſeducit inimicus, quando tu
tuijpſius ſeductor es? Audi Apoſtolũ: Qui enim
putat ſe eſſe aliquid, cùm nihil ſit, ipſe ſe ſeducit.
Dominũ ergo attẽde confitentẽ: *Confiteor tibi pa-
ter, Domine cœli & terræ.* Confiteor tibi, laudo te.
Laudo te, non accuſo me. Quantũ autẽ pertinet
ad ipſius hominis ſuſceptionẽ, tota gratia, ſingu-
laris gratia, perfecta gratia. Quid meruit homo
ille

Luc. 23. ille qui Chriſtus eſt, ſi tollas gratiam, & tantam gratiam, qua vnum oportebat eſſe Chriſtum, & ipſum eſſe quem nouimus? Tolle iſtam gratiam, quid eſt Chriſtus niſi homo? Quid niſi quod tu? Suſcepit animã, ſuſcepit & corpus, ſuſcepit plenũ hominẽ, cooptat ſibi: vnam facit Dominus cum ſeruo perſonam. Quanta iſta eſt gratia? Chriſtus in cœlo, Chriſtus in terra, Chriſtus ſimul in cœlo & in terra: nec duo Chriſti, ſed idẽ Chriſtus in cęlo & in terra. Chriſtus apud patrẽ, Chriſtus in vtero virginis, Chriſtus in cruce, Chriſtus apud inferos ſubueniens quibuſdam. Eo autem ipſo die Chriſtus in paradiſo cũ latrone confitente. Et ibi latro quid meruit, niſi quia illã viã tenuit, vbi oſtendit ſalutare ſuum? à qua tibi pes non exeat. In eo enim quod ſe accuſauit, Deum laudauit, & vitam ſuã beatam fecit. Præſumpſit quidem de Domino, & ait illi: Domine, memento mei dum veneris in regnũ tuum. Conſiderabat enim facinora ſua, & pro magno habebat, ſi ei vel in fine parceretur. Dominus aũt continuò cùm ille diceret, memento mei, Sed quando? Cùm veneris in regnum tuũ: Amen dico tibi, inquit, hodiè mecum eris in paradiſo. Miſericordia obtulit, quod miſeria diſtulit. Audi ergo Dominum confitentem: Confiteor tibi pater, Domine cœli & terrę. Quid confiteor? In quo te laudo? Hæc enim confeſsio, vt dixi, laudem habet. *Quia abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudẽtibus, & reuelaſti ea paruulis.* Quid eſt hoc fratres? A cõtrario ſenſu intelligite. Abſcondiſti hæc, inquit, à ſapiẽtibus & prudentibus, & non dixit: Reuelaſti ea ſtultis & imprudentibus: ſed dixit, Abſcondiſti quidem à ſapientibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. Sapientibus & prudentibus irridendis, arrogantibus, falsò grandibus, verè autem tumentibus oppoſuit, non ſapientes, nõ prudẽtes, ſed paruulos. Qui ſunt paruuli? Humiles, Ergo abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus. Nomine ſapientium & prudentium ſuperbos intellige. Ipſe expoſuit, cùm ait: Reuelaſti ea paruulis, Ergo abſcondiſti non paruulis. Quid eſt non paruulis? Nõ humilibus. Quid eſt nõ humilibꝰ, niſi ſuperbis? O via Domini: aut non erat, aut latebat. Vt reuelaretur nobis, vnde Dominus exultauit, quia reuelatum eſt paruulis, debemus eſſe paruuli. Nã ſi voluerimꝰ eſſe magni, quaſi ſapientes & prudentes, non nobis illud reuelatur. Qui ſunt magni? Sapientes & prudentes, dicentes ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt. Habes remediũ à cõtrario. Si dicendo te eſſe ſapientẽ, ſtultus factus es, dic te ſtultum, & ſapiens eris. Sed dic, & intus dic, quia ſic eſt vt dicis. Si dicis, noli coram hominibus dicere, & corã Deo non dicere. Prorſus quod ad teipſum pertinet, quod ad tua, tenebroſus es. Quid eſt enim aliud eſſe ſtultũ, niſi eſſe tenebroſum in corde? Deniq; de illis ſic ait: Dicentes ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt. Antequã hoc diceret, quid rurſum? Et obſcuratũ eſt inſipiens cor eorũ. Dic, quia tu tibi lumen non es. Vt

Paruuli, humiles, ſapientes, ſuperbi.

Rom. 1.

multũ oculus es, lumen non es. Quid prodeſt patens ac ſanus oculus, ſi lumen deſit? Ergo dic à te tibi lumẽ nõ eſſe, & clama quod ſcriptum eſt: Tu illuminabis lucernã meam Domine, lumine tuo, Domine, illuminabis tenebras meas. Meæ enim nihil niſi tenebræ, tu aũt lumẽ fugans tenebras, illuminans me, non à me mihi lumẽ exiſtẽs, ſed lumen non participans niſi in te. Et Ioannes amicus ſponſi, Chriſtus putabatur, lumẽ putabatur. Non erat ille lumen, ſed vt teſtimonium perhiberet de lumine. Quod autem erat lumẽ? Erat lumen verũ. Quid eſt verũ? Quod illuminat omnem hominem. Si verũ lumẽ eſt, quod illuminat omnem hominem, ergo & Ioannem rectè dicentem, rectè confitentem: Nos autem de plenitudine eius accepimus. Vide ſi aliud dixit, quàm, tu illuminabis lucernam meam Domine. Denique iam illuminatus teſtimoniũ perhibebat: Propter cęcos lucerna diei teſtimonium perhibebat. Vide quia lucerna eſt. Vos, inquit, miſiſtis ad Ioannem, & voluiſtis exultare ad horam in lumine eius. Ille erat lucerna ardens & lucens. Ille lucerna, hoc eſt, res illuminata, accenſa vt luceret, quę accendi poteſt & extingui. Sed vt non extinguatur, ventum ſuperbiæ non patiatur. Ergo cõfiteor tibi pater, Domine cœli & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, lumen ſe putantibus, & tenebræ erant. Et pro eo quòd tenebræ erant, & lumen ſe putabant, nec illuminari potuerunt. Illi autem qui tenebræ erant, & tenebras ſe eſſe confitebantur, paruuli erant, non magni: humiles erant, non ſuperbi. Rectè ergo dicebant: Tu illuminabis lucernam meã Domine. Se agnoſcebant, Dominum laudabãt, à via ſalutari non recedebant: laudantes Dominũ inuocabant, & ab inimicis ſuis ſalui erant. Poſtremò aperit cœleſte myſterium, quòd ſcilicet placuerit Deo, vt paruulis magis quàm prudentibus iſtius mundi gratiam ſuam reuelaret. Quod Apoſtolus Paulus ſtylo pleniore digeſsit, dicens: Nónne ſtultam fecit Deus ſapientiam huius mũdi? Nam quoniam Dei ſapientiam non cognouit hic mundus per ſapiẽtiam, placuit Deo per ſtultitiam prædicationis ſaluos facere credentes. Ait ergo: *ita pater, quoniam ſic fuit placitum ante te.* Cœleſtium enim verborum arcana atque virtutes ſapientibus abſconduntur, & paruulis reuelantur. Paruulis malitia, non ſenſu: ſapientibus verò ſtultitiæ ſuæ præſumptione, nõ prudentię cauſis. Factiq; huius ęquitatẽ Dominus paternæ volũtatis iudicio cõfirmat: vt qui dedignantur paruuli in Deũ fieri, ſtulti deinceps in ſapientia ſua fiant. Vides quã terribilis in conſilijs Dominus. Diſce veræ humilitatis exẽpla, nec temerè diſcutias ſupernæ diſpẽſationis cõſilia. Cũ enim intuliſſet vtrunq;, ſcilicet ꝙ alijs aduentus ſui ſacramẽta reuelarit, ab alijs verò abſcõderit, nõ mox rationẽ reddidit, ſed ſic Deo placitũ dixit, oſtẽdẽs manifeſtè, quia iniuſtũ eſſe nõ poteſt, quod placuit iuſto. Ac ne quid in illo minùs, quàm quod in Deo

Pſal. 17. Ioan. 1. Ibid. Ioan. 5. Pſal. 17. *Hucuſque in Auguſtini Sermone 8. habetur.* 1. Cor. 1.

eſt, eſtimaretur, ſtatim ſubdidit: *Omnia mihi tradita ſunt à patre meo.* Pulcherrimus cõnectitur de fide locus, quando omnia ſibi tradita dicit à patre ſuo. Cũ omnia legis, omnipotentẽ agnoſcis, non decolorẽ, non degenerẽ patris. Cũ tradita legis, filiũ cõfiteris, cui per naturã omnia vnius ſubſtãtiæ iure ſunt propria, nõ dono collata per gratiã. Tradita aũt ſibi dicit omnia, nõ cœlũ & terrã, vel cętera quę ipſe cõdidit ac fecit elementa: ſed hos, qui per filiũ acceſſũ habẽt ad patrẽ, & antè rebelles, Deũ poſteà per fidẽ ſentire cœperunt. Vnde

Ioan.6. & alio loco dicit: Omne quod dat mihi pater, ad me veniet. *Et nemo nouit filiũ, niſi pater: neq; patrẽ qs nouit niſi filius, & cui voluerit filius reuelare.* Quũ diceret, Nemo nouit filiũ niſi pater, non dixit, Et cui voluerit pater reuelare, quemadmodũ cùm dixerat, Nemo nouit patrem niſi filius, addidit, Et cui voluerit filius reuelare. Quod non ita intelligendum eſt, quaſi à nullo poſsit cognoſci filius, niſi à patre ſolo: pater autem non ſolum à filio, ſed etiã ab illis, quibus reuelauerit filius. Sic enim potiùs dictũ eſt, vt intelligamus & patrẽ & ipſum filiũ per filium reuelari, quia ipſe eſt mentis noſtræ lumen: vt quod poſteà intulit, Et cui voluerit filius reuelare, non patrem tantùm, ſed etiã filium accipias. Ad totum enim quod dixit, illatum eſt. Verbo enim ſuo ſe pater declarat: Verbum enim nõ ſolum id, quod per verbũ declaratur, ſed etiã ſeipſum declarat. Vt ſcias autem, quia ſicut filius patrem, quibus vult, reuelat, ita etiam pater quibus vult filium reuelat, audi dicentẽ ipſum Dominum Ieſum, cùm laudaret Petrum, quòd eum

Mat.16. filium Dei eſſe confeſſus ſit: Beatus es Simon Bariona, quia caro & ſanguis non reuelauit tibi, ſed pater meus, qui eſt in cœlis. Audiamus ergo eũ, qui ſequitur & dicit: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis.* Mirum quibuſdam videtur

Ser.9.Aug. De verbu Domini. chariſsimi, cùm audiunt Dominum dicentem: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos: Tollite iugum meum ſuper vos, & diſcite, quia mitis ſum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus veſtris. Iugum enim meum ſuaue eſt, & onus meum leue eſt: & conſiderant eos, qui iugũ ipſum intrepida ceruice ſubierunt, & illam ſarcinã manſuetiſsimis humeris acceperunt, tantis agitari & exerceri difficultatibus huius ſeculi, vt non à laboribus ad quietem, ſed à quiete ad laborem vo-

2.Tim.3. cati videantur, cùm & Apoſtolus dicat: Omnes qui volunt in Chriſto piè viuere, perſecutionem patiẽtur. Ait ergo aliquis: Quomodò iugum lene eſt, & ſarcina leuis, quandoquidem illud iugum & ſarcinã ferre, nihil aliud eſt, quã piè viuere in Chriſto? Et quomodò dicitur: Venite ad me oẽs qui laboratis & onerati eſtis, & ego vos reficiam, ac non potiùs dicitur, Venite qui vaca-

Matt 20. tis, vt laboretis? Nam & vacãtes inuenit, quos cõduxit in vineam, vt ferrent ęſtum diei: & ſub illo iugo leni & ſarcina leui, audim⁹ Apoſtolum di-

2.Cor.6. cere: In omnibus commendantes noſmetipſos tãquam Dei miniſtros, in multa patientia, in tribulationibus, in neceſsitatibus, in anguſtijs, in plagis, &c. Et alio loco in eadem epiſtola: A Iudeis quinquies quadragenas vna minus accepi: ter virgis cæſus ſum, ſemel lapidatus ſum, ter naufragium feci: nocte & die in profundo maris fui: & cætera pericula, quæ numerari quidẽ poſſunt, ſed tolerari, niſi ſpirituſancto iuuante, non poſſunt. Omnia ergo illa, quę commemorauit aſpera & grauia, frequentiùs & abundantiùs ſuſtinebat, ſed profectò aderat ei ſpirituſſanctus, qui in exterioris hominis corruptione, interiorem renouaret de die in diem, & guſtata requie ſpirituali, in affluentia deliciarum Dei, in ſpe futuræ beatitudinis, omnia præſentia deliniret aſpera, & omnia grauia releuaret. Ecce quàm ſuaue iugum Chriſti portabat, & quàm leuem ſarcinam, vt omnia illa quę ſuperiùs enumerata, dura & immania hominis auditus horreſcit, leuem tribulationem diceret, intuens interioribus & fidelibus oculis, quanto precio temporalium emenda eſſet futura vita: non pati æternos labores impiorũ, & ſine vlla ſolicitudine perfrui æterna fœlicitate iuſtorum. Secari & vri ſe homines patiuntur, vt dolores non æterni, ſed aliquantò diuturnioris hulceris acriorum dolorum precio redimantur. Pro languida & incerta vacatione breuiſsimæ átque vltimæ vitæ, immaniſsimis bellis miles atteritur, pluribus fortaſſe annis in laboribus inquietus, quàm in ocio quieturus. Quibus tempeſtatibus & procellis, quàm horribili & tremendæ ſæuitię cœli & maris imponunt ſe mercatores, vt diuitias venturas acquirant, maioribus quàm quibus acquiſitæ ſunt, periculis & tempeſtatibus plenas? Quos æſtus, quæ frigora, quæ pericula ab aquis, à foſsis, à præcipitijs, à fluminibus, à feris perferunt venatores? Quem laborem eſuriendi & ſitiendi, quãtas viliſsimi & ſordidiſſimi cibi & potus anguſtias, vt beſtiã capiant? Et interdum nec ipſius beſtiæ carnes, propter quam hæc tanta ſuſtinent, epulis neceſſariæ: quanquam etſi aper ceruuſque capitur, magis ſuaue ſit venantis animo quia captus eſt, quàm comedentis palato quia coctus eſt. Quantis cruciatibus propè quotidianarum plagarum tenera puerorum ætas ſubditur? quãtis etiã in ſcholis vigiliarũ & abſtinentię moleſtijs exercentur, non propter diſcendam ſapientiã, ſed propter opes honoreſq; vanitatis, vt numeros & literas & diſertas fallacias eloqui diſcant? Sed in his omnibus qui hæc non amant, eadem grauia patiuntur: Qui verò amant, eadem quidẽ, ſed non grauia pati videntur. Omnia enim ſæua immania, prorſus facilia & propè nulla efficit amor. Quanto ergo certiùs ac facilius ad veram beatitudinẽ charitas facit, quod ad miſeriam, quantùm potuit, cupiditas fecit. Quàm facilè toleratur quælibet aduerſitas temporalis, vt æterna pœna vitetur, æterna requies comparetur? Non immeritò ille vas electionis cum ingenti lætitia dixit: Non ſunt condignæ

gnæ paſsiones huius temporis ad ſuperuenturam gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Ecce vnde iugum illud ſuaue eſt, & ſarcina leuis. Etſi anguſta eſt via paucis eligentibus, facilis tamen omnibus diligentibus. Dicit Pſalmiſta: Propter verba labiorum tuorum, ego cuſtodiui vias duras. Sed quæ duræ ſunt laborantibus, eędem ipſis miteſcunt amantibus. Propter quod ita diuinæ pietatis diſpenſatione actum eſt, vt interiori homini, qui renouatur de die in diem, non adhuc ſub lege poſito, ſed iam ſub gratia exonerato ſarcinis innumerabilium obſeruationum, quod erat reuerà graue iugum, ſed duræ ceruici conuenienter impoſitum, facilitate ſimplicis fidei, & bonæ ſpei, & ſanctæ charitatis, quicquid moleſtiarum exteriori homini forinſecùs intuliſſet ille princeps, qui miſſus eſt foras, interiore gaudio leue fieret. Nihil enim tam facilè eſt bonæ voluntati, quàm ipſa ſibi: & hæc ſufficit Deo. Quantumlibet ergo ſæuiat iſte mundus, veriſsimè angeli nato in carne Domino clamauerunt: Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis: quia qui natus erat, ſuaue iugum eius eſt, & ſarcina leuis: & ſicut dicit Apoſtolus: Fidelis Deus, qui nos non ſinit tentari ſuper quod poſſumus ferre, ſed facit cum tentatione etiam exitum, vt poſsimus ſuſtinere. Conuerſi ad Dominum Deum patrem omnipotētem puro corde ei, in quantū poteſt paruitas noſtra, maximas atque vberes gratias agimus, precantes toto animo ſingularem manſuetudinem eius, vt preces noſtras in beneplacito ſuo exaudire dignetur: Inimicū quoq; à noſtris actibus & cogitationibus ſua virtute expellat, nobis multiplicet fidē, mentem gubernet, ſpirituales cogitationes cōcedat, & ad beatitudinem ſuam perducat per Ieſum Chriſtum filium ſuum Dominum noſtrum, qui cum eo viuit & regnat in vnitate ſpiritus ſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Pſal. 16.

Luc. 2.

1. Cor. 10.

DOMINICA SEPTVAGESIMÆ, IN EPIſTOLAM CONCIO EXEGETICA.

Septuageſimæ tempus nunc inchoat Eccleſia, & eam recolit calamitatē, in quam incidit totum genus humanum ex primorum lapſu parentum. Omittuntur nunc cantica lætitiæ, Alleluia, Gloria in excelſis, & quædam alia: veſtes lugubres in diuinis officijs ſumūtur, nuptias celebrare nō licet, & omnia ferè quēdam præ ſe ferunt luctū, vt diſcant Chriſtiani redire in memoriam exilij ſui, ſuſpirare patriā vnde peccando exciderunt, agere pro peccatis pœnitentiā, vt ad patriā liceat poſtliminiò reuerti. Ab hac die vſque ad ſabbatum poſt Paſcha ſeptuaginta dies numerātur: inde Septuageſima. Nihil eſt in Eccleſiæ cæremonijs ocioſum, & ideò reuerenter habendæ ſunt, non contemnendæ, quod faciunt homines perditi, & à dæmone occæcati, quibus imminet grauiſsima damnatio. Ad Apoſtolicā lectionem veniamus, quæ ſumpta eſt ex prioris ad Corinthios capite nono: *Neſcitis quòd ij, qui in ſtadio currunt, omnes quidem currunt, ſed vnus accipit brauium?* Hoc dicit, inquit Chryſoſtomus, nō tanquam vnus ex omnibus ſalutem ſit cōſecuturus, ſed tanquam multam debeant adhibere diligentiā. Quēadmodùm enim ex his, qui in ſtadiū deſcendunt, nō multi coronātur, ſed ad vnum defertur corona: & nō ſatis eſt tantùm in ſpectaculo ſedere, neq; vngi tantùm & certare: ita & in hoc loco non ſatis eſt fidem habere & quomodocunque certare, ſed niſi ita nos curſu exercuerimus, vt ad metā vſq; nos inuictos præbeamus, & perueniamus ad propoſitum præmium, nihil ſanè conſequi poterimus. Hæc ille, cui alludens Oecumenius, Inſinuat, inquit, non ſatis eſſe crediſiſſe, ſicut nec illis cucurriſſe: ſed ad brauium vſq; conari oportere, ad coronam, inquam. Nam ſi ſcientiam, inquit, habetis fidei, niſi etiā cum fratrum charitate habeatis, nihil inde vtilitatis adipiſcemini. Addit Apoſtolus: *Sic currite, vt comprehendatis.* Curſus noſter, amor eſt. Amando currimus, & quò plus amamus, eò alacriùs currimus, & currendo amamus, & amando peruenimus, & perueniendo cōprehendimus. Non currit temerè, quiſquis amat: currit inaniter, ſed nec currit quidem, quiſquis non amat. Amemus ergo, & magis ac magis amemus, vt quandoq; comprehendamus. Et quid tandem? Deum vtique, qui eſt illud ſummum & vnicum bonum, cui currēdo per amorem inhiamus. Miſera cōditio hominis Deum non amantis. Nam frigore ac torpore quodam pedes, id eſt, affectus animi eius conſtringuntur, vt non modò non currere; ſed nec ambulare quidem poſsit. Itaque D. Auguſtinus libr. 8. Confeſsionum cap. 4. feruenti ſpiritu ſic Dominum precatur: Age Domine & fac: excita & reuoca nos: accēde & rape, flagra, dulceſce: iā amemus & curramus. Sequitur: *Omnis autem qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet: & illi quidem: vt corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam.* Quid hac particula, Ab omnibus, inquit Chryſoſtomus, ſignificatur? Nō ab vno ſe abſtinet, ad alterum autem ſe indifferenter habet: ſed ſaturitate, gula, ebrietate, & ab omnibus ſimpliciter affectibus ſe abſtinet. Hoc quodammodò & in exterioribus fit certaminibus. Neque enim inebriari licet certantibus certatiōis tempore, nec; ſcortari, ne vires deficiant, neq; circa alia vacare: ſed ab omnibus ſimul abſtinendo, ſolummodò ſuis vacant certaminibus. Quòd ſi illic huiuſmodi fiunt, vbi in vnum coronam cōferri neceſſe eſt, multo magis hic, vbi plurima cōtentio, neq; vnus tantùm coronatur, & ipſa præmia multò labores exuperant? Hæc Chryſoſtomus. Si aliquod ſit propoſitū lucrū tēporariū, nullus labor, nullū periculū recuſatur: æternæ beatitudinis & incorruptibilis coronæ obtinēdę cauſa vix pauci digitū mouere dignan-

Septuageſima vnde dicta.

Chryſoſt. in hunc locum.

Curſus noſter, amor.

Auguſtinus.

Chryſoſt. in hunc locum.

dignantur. Cur non verò libenter ab omnibus rebus noxijs abſtineant, quibus pro exiguis & breuibus laboribus promittitur corona incorrupta, vita æterna, ſalus infinita? Debemus ergo inflammare animum, & pulſo torpore, agere viriliter, etſi quis interim occurrat labor, conſolari nos ſpe præmij, quod daturus eſt qui non mentitur Deus, nō tamē vt quaſi mercenarij, ſed vt filij Deo liberaliter ſeruiamus. Nam pręmiū noſtrū Deus ipſe erit, cuius amore & contēplatione facere & pati omnia debem⁹. Noli timere Abram, dixit Deus: ego protector tu⁹, & merces tua magna nimis. Addit porrò Apoſtolus: *Ego igitur ſic curro non quaſi in incertum: ſic pugno non quaſi aërem verberans.* Magna ſpe currere ſe profitetur, inquit Ambroſius, certū habēs quid ſit promiſſum: nec verbis magis, ſed rebus ſe contendere. Sequitur: *Sed caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo, ne fortè cùm alijs prædicauerim, ipſe reprobus efficiar.* In hunc locum ſic ſcribit Chryſoſtomus: Multum ſuſtineo laborem (ego Paulus) vt ſobriè viuā. Siquidem intractabilis eſt cupiditas, & ventris voracitas. Veruntamen eam cohibeo, & non trado meipſum affectibus, ſed omnē fero laborē, vt ab illis non diſtrahar. Nolite igitur exiſtimare, me hæc ſine labore corrigere. Etenim curſus eſt & palæſtra, & naturæ violentia frequenter ſe obijciens, & ſe vendicare annitens in libertatem. Sed non patior, verùm affectus comprimo, & ipſam naturam multis ſudoribus ſubijcio. Hæc autem dico, vt nemo à certando deſperet pro virtute, nam laborioſum eſt. Quare, inquit, caſtigo & in ſeruitutem redigo: non dixit, Perdo: non enim inimica caro eſt: ſed caſtigo & redigo in ſeruitutem, quod domini eſt, non hoſtis: magiſtri, non inimici: exercitatoris, non aduerſarij. *Ne fortè cùm alijs prædicauerim, ipſe reprobus efficiar.* Quòd ſi Paulus hoc timuit, ait porrò idē Chryſoſtomus, cùm talis eſſet præceptor, & poſt prædicationem, & orbis terrarum ſuſceptum patrocinium formidauit, quídnam nos dicemus? Nolite enim putare, inquit, ſolam fidem ad ſalutem veſtram ſatis eſſe. Nam ſi prædicare, docere, innumeros ad ſalutem adducere, mihi non ſufficit ad ſalutem, niſi me irreprehenſibilem exhibeam, longè minùs vobis. Ita Chryſoſtomus. Habent hîc in Apoſtolo doctores & concionatores verbi Dei exemplum, quod imitentur, ne dum alios docent, ſeipſos non doceant, & quod verbis ædificant, mala vita deſtruant. Quòd ſi verò Apoſtolus caſtigat corpus ſuum, qui alibi de ſeipſo dicit, Certus ſum, quòd neque mors, neque vita, &c. poterunt nos ſeparare à charitate Dei: quis iam ſecurus eſſe debeat? Nemo ſibi ipſi aut imponat, aut ſinat imponi. Qui ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitijs & concupiſcentijs. Qui aliter docent, pſeudoprophetæ ſunt. Nec tamen trucidanda eſt caro, ſed prauæ carnis concupiſcentiæ: & illa ſecundum Ambroſium danda corpori, quæ ad vitam proficiant, non ad luxum: ſicque ſubijciendum ſpiritui, vt non ſuam perficiat, ſed ſpiritus voluntatem. Ideò autem Apoſtolus ſe refrenare corpus ſuum oſtendit, vt hoc loco ait idem Ambroſius, vt remuneratione, quam alijs prædicat, etiā ipſe dignus habeatur: ne alijs curatis, ipſe remaneret in vulnere. Sequitur: *Nolo enim vos ignorare fratres, quoniam Patres noſtri omnes ſub nube fuerunt, & omnes mare tranſierunt, & omnes in Moyſe baptizati ſunt in nube & in mari.* Mare rubrum, ait Auguſtinus, ſignificat baptiſmum: Moyſes ductor per mare rubrum, ſignificat Chriſtum: populus trāſiens, ſignificat fideles: mors Aegyptiorum, ſignificat abolitionem peccatorū. Alibi quoque, Nubes & mare rubrū, inquit, baptiſmus vtique, Chriſti ſanguine conſecratus: hoſtes ſequentes à tergo, moriuntur peccata pręterita: ducitur populus per deſertum, baptizati omnes, nondum perfruentes promiſſa patria, ſed quod non videt ſperando, & per patientiam expectando, tanquam in deſerto ſunt. D. Ambroſius hunc locum ſic exponit: Iudæorum exemplo, qui negligentia ſua offenderunt, ſolicitos nos vult eſſe. Ideoque ſub nube dicit illos fuiſſe, quia omnia quæ geſta ſunt, in figura noſtri facta ſunt, vt veritatis noſtræ illi habuerint imaginem. Contecti enim nube, & ab aduerſarijs ſuis tuti præſtiti, dum à morte liberati ſunt, baptizati dicūtur. Illis enim, id eſt, Aegyptijs in mari mortuis, dum hi duce Moyſe fœliciter tranſeunt, erepti ſunt à morte: quod præſtat baptiſmum. Non enim illis pręterita mala imputata ſunt, ſed per mare & per nubem purificati, præparati ſunt ad accipiendam legem & formam futuri ſacramenti noſtri. Hæc Ambroſius. Si figura maris, inquit Auguſtinus Tractatu XI. in Ioannem tantum valuit, ſpecies Baptiſmi quantum valebit? Si quod geſtum eſt in figura, traiectum populum ad manna perduxit, quid exhibebit Chriſtus in veritate Baptiſmi ſui, traiecto per eum populo ſuo? Et paulo infrà: Significabat mare illud rubrum, Baptiſmum Chriſti. Vnde rubet Baptiſmus Chriſti, niſi Chriſti ſanguine conſecratus? Hæc ille. Sequitur in Apoſtolo: *Et omnes eandem eſcam ſpiritualem manducauerunt, & omnes eundem potum ſpiritualem biberunt. (bibebant autem de ſpirituali conſequente eos petra: petra autem erat Chriſtus.)* Manna & aqua, quæ fluxit de petra, inquit D. Ambroſius, hæc dicit ſpiritalia: quia non mundi lege parata ſunt, ſed Dei virtute ſine elementorum commixtione ad tempus creata, habentia in ſe figuram myſterij, quod nunc nos ſumimus in commemoratione Chriſti Domini. Ideò & panis angelorum dictus eſt, quia virtute, qua angeli ſubſiſtunt, creatus eſt, hoc ſignificans, quia de cœlis venturus erat, qui ſpiritaliter paſceret. Hæc ille. Quemadmodum autem ille antiquus Iudaicus populus manna cœli nutritus eſt in deſerto annis quadraginta, donec veniret in terram promiſſio-

Marginalia: Gen. 15. — In 1. ad Cor. 9. — Chryſoſtomus. — Sola fides nō ſufficit ad ſalutem — Rom. 8. — Gal. — In 1. Cor. 9 — Tract. 45. in Ioan. — Contra Fauſt. cap. 29. 30. — In 1. Cor.

Ioan.6. ſionis : ita Chriſtiani aluntur in huius mundi ſolitudine pane illo viuo, qui de cœlo deſcendit, & dat vitam mundo : neque id in figura, vt olim Iſraëlitæ, ſed in veritate. Abſit enim, vt Chriſtus rurſus ad figuras nos reiecerit, cùm in illo figuræ omnes impletæ ſint. Nemo debet

Ibidem. moueri incredulitate Capernaitarum, dicentium, Quomodò poteſt hic nobis carnem ſuã dare ad manducandum, quos hodiè imitantur hæretici Sacramentarij, quorum eſt horrenda cæcitas & cæca temeritas, qui cùm capere non poſſint huius myſterij incomprehenſam altitudinem, labuntur in ſtultiſsimos & valdè impios errores, negantque corporis & ſanguinis Chriſti in Euchariſtia realem præſentiam : quaſi verò tam imbecilla & anguſta ſit Chriſti virtus, vt facere non poſsit, niſi quod humanum capiat ingenium. Omninò ſic neceſſarium erat fragilitati noſtræ, ne in huius exilij moleſta peregrinatione deficeremus, vt Chriſtus ſeipſum nobis, non in figura, ſed in veritate eſcam præberet, qua interim confirmemur & corroboremur, atque ad æternitatem etiam corpora noſtra ſolidentur.

Corpora noſtra vnde habitura immortalitatem. Hoc enim multi ſanctiſsimi Patres vno ore teſtantur, noſtris corporibus ex carnis Chriſti in Euchariſtiæ cõmunione immortalitatẽ conferri. Eius .n. virtute reſurgent in vitã æternam. D.

Cyrillus. Cyrillus Alexandrinus Epiſcopus libro quarto in Ioannem, cap.13. præclarè ſcribit hunc in modum : Quærendum ita ſemper eſt, vt apud eum habitemus, & ad alienas ſententias non deferamur. Sed non ita facit animus malignus. Nam quæcunque non intelligit, ſtatim tãquam friuola falſaque per arrogantiam eijcit, nulli cedens, nec aliquid ſupra ipſum eſſe exiſtimans: quales Iudæos fuiſſe comperimus. Nam cùm oporteret eos, qui diuinam virtutem Saluatoris ac poteſtatem, ſignorum miraculo perceperunt, ſermonem eius libenter ſuſcipere, & ſi qua difficilia videbantur, eorum ſolutionem quærere, contrà omninò faciunt, & quomodò poteſt hic carnem ſuam nobis dare? de Deo non ſine ma-

Luc.1. gna impietate cõclamant: nec in mentem venit, nihil eſſe impoſsibile apud Deum. Nam cùm animales eſſent, vt ait Paulus 1. Corinth. 2. ſpiritualia intelligere non poterant : ſed fatuitas quædam tam magnum ſibi videbatur myſterium. Sed nos magnum, quæſo, à peccatis aliorum profectũ faciamus, & firmã fidẽ myſterijs adhibentes, nunquã in tam ſublimibus rebus illud, Quomodò, aut cogitemus, aut proferamus. Iudaicum enim hoc verbum eſt, & extremi ſupplicij cauſa. Aliorum igitur, vt diximus, culpa perdocti, cùm Deus operetur, non quæramus, Quo-

Cor.10. modò? ſed operis ſui viam atq; ſcientiam illi ſoli concedamus. Hæc Cyrillus. Quod autem Apoſtolus hîc dicit, petram Iudæos eſſe conſecutam, non de petra illa ſenſibili, ſed de Chriſto accipiendum eſt, cuius ope vbiq; fruebantur. Sed illis tunc petra erat Chriſti figura, nos in Euchariſtia non figurã, ſed verum Chriſti corpus & ſanguinem habemus. Atq; vtinam ferueret in nobis deſiderium crebrò ſumendi Euchariſtiã, vt Chriſto magis ac magis vniti, potioribus in dies gratiæ donis augeri mereremur, præſtante eodem Deo ac Domino noſtro, cui eſt cũm patre & ſpiritu ſancto omnis honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

DOMINICA IN SEPTVAGESIMA, Matth. XX.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis parabolam hanc: Simile eſt regnum cœlorum homini patrifamiliâs, qui exijt primo mane conducere operarios in vineã ſuã. Et reliqua. Homilia B. Gregorij Papæ. Eſt autem Homilia XIX. in Euangelia.

IN explanatione ſua multa ad loquendũ ſancti euangelij lectio poſtulat, quã volo, ſi poſſum ſub breuitate ꝓſtringere, ne nos & extenſa proceſsio, & prolixa expoſitio videatur onerare. *Nota hic proceſſionũ antiquitatem.* Regnũ cœlorum homini patrifamiliâs ſimile dicitur, qui ad excolendam vineam ſuam operarios conducit. Quis verò patrisfamiliâs ſimilitudinem rectiùs tenet, quàm conditor noſter, qui regit quos cõdidit, & electos ſuos ſic in hoc mũdo poſsidet, quaſi ſubiectos dominus in domo? Qui habet vineã, vniuerſam ſcilicet Eccleſiã, quę ab Abel iuſto vſq; ad vltimum electũ, qui in fine mũdi naſciturus eſt, quot ſanctos ꝓtulit, quaſi tot palmites miſit. *Dei vinea, Eccleſia.* Hic itaq; paterfamiliâs ad excolendam vineam ſuam mane, hora tertia, ſexta, nona & vndecima operarios conducit, quia à mundi huius initio vſq; ad finẽ ad erudiendam plebem fidelium prædicatores congregare non deſiſtit. Mane etenim mundi fuit ab Adam vſque ad Noë: hora verò tertia, à Noë vſq; ad Abraham : ſexta quoque ab Abraham, vſq; ad Moſen: nona autem à Moſe vſque ad aduentum Domini. *Aetates mundi.* Vndecima verò ab aduentu Domini vſq; ad finem mundi, in qua prędicatores ſancti Apoſtoli miſsi ſunt, qui mercedem plenam, & tardè venientes, acceperunt. Ad erudiendam ergo Dominus plebem ſuam, quaſi ad excolendã vineam ſuam, nullo tempore deſtitit operarios mittere, quia & priùs per patres, & poſtmodũ per legis doctores & prophetas, ad extremũ verò per apoſtolos, dum plebis ſuæ mores excoluit, quaſi ꝑ operarios in vineæ cultura laborauit : quanuìs in quolibet modulo vel menſura, quiſquis cum fide recta bonæ actionis prædicator extitit, huius vineæ operarius fuit. Operator ergo mane, hora tertia, ſexta & nona, antiquus ille Hebraicus populus deſignatur, qui in electis ſuis ab ipſo mundi exordio dum recta fide Deũ ſtuduit colere, quaſi non deſtitit in cultura vineę laborare. Ad vndecimã verò Gentiles vocãtur, quibus & dicitur : *Quid hic ſtatis tota die ociosi?* *Gentiles ad vndecimã vocati.*

Qui

Qui enim tranſacto tam longo mundi tempore pro vita ſua laborare neglexerant, quaſi tota die ocioſi ſtabant. Sed penſate fratres, quid inquiſiti reſpondeant. *Dicunt ei, Quia nemo nos conduxit.* Nullus quippe ad eos patriarcha, nullus propheta venerat. Et quid eſt dicere, ad laboré nemo nos conduxit, niſi quia vitę nobis vias nullus prædicauit? Quid ergo nos à bono opere ceſſantes, in excuſatione noſtra dicturi ſumus, qui pene à matris vtero ad fidem venimus? qui verba vitæ ab ipſis cunabulis audiuimus? qui ab huberibus ſanctæ Eccleſiæ potum ſupernæ prædicationis ſumpſimus cum lacte carnis? Poſſumus verò & eaſdem diuerſitates horarum etiam ad vnumquenque hominem per ætatum momenta diſtinguere.

Aetas hominis myſtice diſtributa.

Mane quippe, intellectus noſtri pueritia eſt. hora autem tertia, adoleſcentia intelligi poteſt: quia quaſi iam ſol in altum proficit, dum calor ætatis creſcit. Sexta verò iuuentus eſt, quia velut in centro ſol figitur, dum in ea plenitudo roboris ſolidatur. Nona autem, ſenectus intelligitur, in qua ſol velut ab alto axe deſcendit: quia ætas à calore iuuentutis deficit. Vndecima verò hora, ea eſt ætas, quæ decrepita vel veterana dicitur. Vnde Græci valdè ſeniores non gerōtas, ſed presbyteros appellant, vt plus quàm ſenes eſſe inſinuent, quos prouectiores vocant.

γέροντας πρεσβυτέρους.

Quia ergo ad vitam bonam alius in pueritia, alius in adoleſcentia, alius in iuuentute, alius in ſenectute, alius in decrepita ætate perducitur, quaſi diuerſis horis operarij ad vineam vocantur. Mores ergo veſtros fratres aſpicite, & ſi iam Dei operarij eſtis, videte. Penſet vnuſquiſq; quid agat, & conſideret ſi in Dei vinea laboret. Qui enim in hac vita ea quę ſua ſunt quęrit, adhuc ad Domini vineā nō venit. Illi nanq; Domino laborant, qui nō ſua, ſed lucra Dominica cogitant: qui zelo charitatis, ſtudio pietatis inſeruiunt, animabus lucrandis inuigilant, perducere & alios ſecum ad vitam feſtinant.

Operarij in vinea Domini qui ſint.

Nā qui ſibi viuit, qui carnis ſuæ voluptatibus paſcitur, rectè ocioſus redarguitur, quia fructu diuini operis nō ſectatur. Qui verò & vſq; ad ætatem vltimā Deo viuere neglexit, quaſi vſque ad vndecimā ocioſus ſtetit. Vnde rectè vſq; ad vndecimam torpentibus dicitur: Quid hic ſtatis tota die ocioſi? ac ſi apertè dicatur: Etſi Deo viuere in pueritia & in iuuentute noluiſtis, ſaltem in vltima ætate reſipiſcite, & ad vitæ vias, cùm iam multum laboraturi non eſtis, vel ſerò venite. Et tales ergo paterfamilias vocat, & plerunq; ante remunerantur: quia priùs ad regnum de corpore exeunt, quàm hi, qui iam in pueritia vocati eſſe videbantur. An non ad vndecimam venit latro? qui etſi nō habuit per ætatem, habuit tamen ſerò per pœnam, qui & Deum in cruce cōfeſſus eſt, & pene cum voce ſententiæ ſpiritū exhalauit vitæ.

Luc 23.

A nouiſſimo autē reddere denariū paterfamilias cœpit: quia ad paradiſi requiem priùs latronē, quàm Petrum perduxit. Quanti patres ante legē, quanti ſub lege fuerunt, & tamen hi, qui in Domini aduētu vocati ſunt, ad cœlorū regnū ſine aliqua tarditate peruenerunt. Eundem ergo denariū accipiunt, qui laborauerunt ad vndecimam, quē expectauerūt toto deſiderio, qui laborauerūt ad primā: quia æqualem vitæ æternę retributione ſortiti ſunt cum his, qui à mundi initio vocati fuerant, hi, qui in mūdi fine ad Dominū venerūt. Vnde & hi, qui in labore pręceſſerunt, murmurantes dicunt: *Hi nouiſſimi vna hora fecerunt, & pares nobis illos feciſti, qui portauimus pondus diei & æſtus?* Pondus ſiquidē diei & æſtus portauerunt hi, quos à mundi initio, quia diù hic contigit viuere, neceſſe etiam fuerat longiora carnis tentamenta tolerare. Vnicuiq; enim pondus diei & æſtus ferre, eſt per longioris vitæ tempora, carnis ſuæ calore fatigari. Sed quæri poteſt, quomodò murmuraſſe dicti ſunt, qui ſaltem ſerò ad regnum vocantur. Cœlorum enim regnum nullus murmurans accipit, nullus qui accipit, murmurare poteſt. Sed quia antiqui patres vſque ad aduentum Domini quātumlibet iuſtè vixerint, ducti ad regnum non ſunt, niſi ille deſcenderet, qui paradiſi clauſtra hominibus interpoſitione ſuæ mortis aperiret: eorum hoc ipſum murmuraſſe eſt, quòd & rectè pro percipiendo regno vixerunt, & tamen diù ad percipiendū regnum dilati ſunt. Quos enim poſt peractam iuſtitiam inferni loca, quamuis tranquilla, ſuſceperunt, eis profectò & laboraſſe fuit in vinea, & murmuraſſe. Quaſi ergo poſt murmurationem denarium accipiunt, qui poſt longa inferni tempora ad gaudia regni peruenerunt. Nos autem, qui ad vndecimam venimus, poſt laborē non murmuramus, & denarium accipimus: quia poſt mediatoris aduentum, in hoc mundo venientes, ad regnum ducimur mox vt de corpore eximus, & illud ſine mora percipimus, quod antiqui patres cum magna percipere dilatione meruerunt. Vnde & ipſe idem paterfamiliàs dicit: *Volo & huic nouiſſimo dare ſicut & tibi.* Et quia ipſa regni perceptio eius eſt bonitas voluntatis, rectè ſubiungit: *An nō licet mihi quod volo facere?* Stulta enim queſtio eſt hominis contra benignitatem Dei. Conquerendum quippe eſſet, non ſi daret quod non deberet, ſed ſi non daret, quod deberet: Vnde aptè ſubditur: *An oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum?* Nemo autem ſe de opere, nemo de tempore extollat, cùm hac expleta ſententia ſubſequenter veritas clamet. *Sic erunt nouiſſimi primi, & primi nouiſſimi.* Ecce enim etſi iam ſcimus, quæ vel quanta bona egimus, adhuc ſupernus iudex qua ſubtilitate hæc examinet, ignoramus. Et quidem gaudendum cuique ſummoperè eſt, in regno Dei eſſe vel vltimum. Sed poſt hæc terribile eſt valdè quod ſequitur: *Multi enim ſunt vocati, pauci verò electi.* Quia & ad fidem multi veniunt, & ad cœleſte regnum pauci perducuntur. Ecce enim ad hodiernam feſtiuitatem quàm multi conuenimus, Eccleſiæ parietes implemus, ſed tamē quis ſciat quàm pauci ſunt, qui in illo electorum

rum Dei grege numerantur? Ecce enim vox omnium Chriſtum clamat, ſed vita omnium nõ clamat. Plerique Deum vocibus ſequuntur, moribus fugiunt. Hinc etenim ad Titum Paulus dicit: Qui confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant. Hinc Iacobus ait: Fides ſine operibus mortua eſt. Hinc per Pſalmiſtam Dominus dicit: Annunciaui & locutus ſum, multiplicati ſunt ſuper numerum. Vocante enim Domino, ſuper numerum multiplicantur fideles: quia nonnunquam etiam hi ad fidem veniunt, qui ad electorum numerum non pertingũt. Hic enim fidelibus per confeſsionem admixti ſunt, ſed propter vitam reprobam illic numerari in ſorte fidelium non merentur. Hoc ouile ſanctæ Eccleſiæ hœdos cum agnis recipit: ſed atteſtante euangelio, cùm iudex venerit, bonos à malis ſeparat, ſicut paſtor ſegregat oues ab hœdis. Neque etenim poſſunt qui hic carnis ſuæ voluptatibus ſeruiunt, illic in ouium grege numerari. Illic eos à ſorte humiliũ iudex ſeparat, qui ſe hic in ſuperbiæ cornibus exaltant. Regnum cœlorũ percipere nequeunt, qui hîc in cœleſti fide poſiti, toto deſiderio terrena quærunt. Et multos tales intra Eccleſiam, fratres chariſsimi, cernitis, ſed eos nec imitari, nec † deſpicere debetis. Quid enim ſit hodiè aſpicimus: ſed quid cras futurus ſit vnuſquiſque, neſcimus. Plerunque & qui poſt nos venire cernitur, per agilitatem nos boni operis antecedit, & vix eum cras ſequimur, quem hodiè præire videbamur. Ecce cùm Stephanus pro fide moreretur, Saulus lapidantium veſtimenta ſeruabat. Omnium ergo lapidantium manibus ipſe lapidauit, qui ad lapidandum omnes expeditos reddidit: & tamen eundem ipſum in ſancta Eccleſia laboribus anteceſsit, quem perſequendo martyrem fecit. Duo ergo ſunt, quæ penſare ſolicitè debemus. Quia enim multi vocati, ſed pauci electi ſunt, primum eſt, vt de ſe quiſque minimè præſumat: quia etſi iam ad fidẽ vocatus eſt, vtrùm perenni regno dignus ſit, neſcit. Secundùm verò eſt, vt vnuſquiſque proximum, quem fortaſſe iacere in vitijs conſpicit, deſperare non audeat, quia diuinæ miſericordiæ diuitias ignorat. Rem fratres quæ nuper contigit refero, vt ſi vos peccatores ex corde eſſe conſpicitis, omnipotentis Dei miſericordiam ampliùs ametis. Præſenti anno in monaſterio meo, quod iuxta beatorum martyrum Ioãnis & Pauli Eccleſiam ſitum eſt, frater quidam ad conuerſionem venit: deuotè ſuſceptus eſt, ſed ipſe deuotiùs eſt conuerſatus. Hunc ad monaſterium frater ſuus corpore, non corde ſecutus eſt. Nam valdè conuerſationis vitam & habitum deteſtãs, in monaſterio vt hoſpes habitabat, & monachorum vitam moribus fugiens, recedere à monaſterij habitatione non poterat, quia vel quid ageret, vel vnde viueret, non habebat. Erat eius prauitas cunctis oneroſa: ſed hunc omnes æquanimiter pro fratris eius amore tolerabant. Nam ſuperbus & lubricus, ſi qua poſt hoc ſeculum vita ſequeretur, neſciebat. Irridebat verò, ſi quis illi hanc prædicare voluiſſet. Itaque cum habitu ſeculari viuebat in monaſterio, verbis leuis, nutibus inſtabilis, mente tumidus, veſte compoſitus, actione diſsipatus. Menſe autem Iulio nuper elapſo, huius, quam noſtis, peſtilentiæ clade percuſſus eſt. Qui ad extremum veniens, vrgeri cœpit vt animam redderet. Et vltima iam corporis parte præmortua, vitalis virtus in ſolo pectore & lingua remanſerat. Fratres aderant, eiuſque exitum, inquantùm Deo largiente poterant, oratione tuebantur. At ille ſubitò ad deuorandum ſe draconem venire conſpiciens, magnis cœpit vocibus clamare, dicens: Ecce draconi ad deuorandum datus ſum, qui propter veſtram præſentiam deuorare me non poteſt. Quid mihi moras facitis? Date locum, vt ei deuorare me liceat. Cumque hunc fratres vt ſignum ſibi crucis imprimeret, admonerent, reſpondebat virtute qua poterat, dicens: Volo me ſignare, ſed non poſſum, quia à dracone premor. Spumæ oris eius faciem meam liniunt, guttur meum eius ore ſuffocatur. Ecce ab eo brachia mea comprimuntur, qui iam & caput meum in ſuo ore abſorbuit. Cumque hoc ille pallens & tremens & moriens diceret, cœperunt fratres vehementiùs orationibus inſiſtere, & oppreſſum draconis præſentia, ſuis precibus adiuuare. Tum repentè liberatus, magnis cœpit vocibus clamare, dicens: Deo gratias. Ecce diſceſsit, ecce exijt: ante orationes veſtras fugit draco, qui me acceperat. Mox autem ſeruiturum ſe Deo & eſſe monachum deuouit, atque à tempore illo nunc vſque febribus premitur, doloribus fatigatur. Morti quidem ſubtractus eſt, ſed adhuc pleniùs vitæ reſtitutus non eſt. Quia enim longis & diuturnis iniquitatibus preſſus eſt, longo languore fatigatur, & durum cor ignis purgationis durior concremat: quia diuina diſpenſatione agitur, vt prolixiora vitia, ægritudo prolixior exurat. Quis illum vnquàm ſeruari ad conuerſionem crederet? Quis tantam Dei miſericordiam conſiderare ſufficiat? Ecce iuuenis prauus draconẽ vidit in morte, cui ſeruiuit in vita: nec vidit, vt vitam funditùs perderet, ſed vt cui ſeruierat ſciret, ſciendo reſiſteret, ipſumq; reſiſtendo ſuperaret: & eum à quo priùs non vidẽs tenebatur, vidit poſteà, ne teneretur. Quæ ergo lingua narrare viſcera diuinæ miſericordiæ ſufficiat? Quis ſpiritus ad tantæ pietatis diuitias non obſtupeſcat? Has diuinæ pietatis diuitias cõſiderauit Pſalmiſta, cùm diceret: Adiutor meus tibi pſallã: quia tu Deus ſuſceptor meꝰ es, Deus meus, miſericordia mea. Ecce perpendens in quibus laboribus humana ſit vita conſtituta, Deum appellauit adiutorem. Et quia à tribulatione præſenti in requiem æternam nos ſuſcipit, appellat etiam ſuſceptorem. Sed conſiderans, quòd mala no-

ſtra

Tit. 1. *Iac. 2.* *Pſal. 39.* *Matth. 25.* *† deſperare* *Actor. 7.* *Non tibi præſidas.* *Non alium deſpicias.* *Obſerua, vt ſemper Chriſtiani Cruce ſi ſignarint.* *Pſal. 58.*

ſtra aſpicit & portat, culpas noſtras tolerat, & tamen nos per pœnitentiam ad præmia reſeruat, noluit Deum miſericordem dicere, ſed hunc ipſam miſericordiam vocauit, dicens: Deus meus, miſericordia mea. Reuocemus ergo ante oculos mala, quæ fecimus, penſemus ex quanta Dei benignitate toleramur: cõſideremus quæ ſunt pietatis eius viſcera, vt non ſolùm culpas indulgeat, ſed cœleſte regnum pœnitentibus etiam poſt culpas promittat; atq; ex omnibus medullis cordis dicamus ſinguli, dicamus omnes, Deus meus, miſericordia mea.

DE EADEM DOMINICA, SERMO BEATI IOANNIS CHRYſoſtomi, quomodò primus homo omni prælatus ſit creaturæ.

Habetur in Tomo. I. operum Chryſoſt.

DIgnitas humanæ originis facilè agnoſcitur, conſiderata ſublimitate authoris. Neque enim facilè poterat eſſe, vel leue, quod manus ſacra confinxit, & cœleſtis flatus in vitalem ſubſtantiam animauit: maximè cùm idem artifex Deus poteſtatem ſuam in omnem fabricam eidem homini fuerat traditurus: vt quem ſecundùm præſidem poſt ſe facere diſponebat, eundem faceret plenum atque perfectum, habentem in ſe & dignitatem, qua præcelleret: & poteſtatem, qua cunctis animantibus imperaret: ſoli ſeruiens illi, à quo ei cuncta fuerant ſubiugata: vt imperaret mundo, ſeruiret Deo: creatorem ſuſpiceret, creaturam ſibi parêre compelleret: tantumque ditionis ſeſe Domino debere perſpiceret, quantum ipſa creatura exigeret, habens in propria poteſtate & obedientiam & contemptum: obedientiam, qua

Liberum arbitrium.

viueret: contemptum, quo dignè pro meritis interiret. Vnde effectum eſt, vt contemnendo mortem incideret, qui obediendo viuere poſſet. Vnde poteſtatem conceſſam dum in contemptum protulit, & vitæ priuilegium perdidit, & mortis ſibi ſententiam acquiſiuit. Et tamen adhuc creatura eius ſeruat imperium, licèt ipſe creatori ſuo denegarit obſequium. Vnde apparet, quid ſuę fœlicitati detraxerit, cùm peccatorũ merita eius ſtatum adhuc mutare non poſſint.

Peccatorũ erga Deum ingratitudo.

Grauaris homo, iuſtè grauaris, & inexcuſabili pœna aſtringeris. Contemnis creatorem, & eius imperas creaturę. Deſpicis Dominum, & de eius creatura exigis obſequium. Beneficijs Dei perfrueris, & eius potentiam non extimeſcis. Et cùm tibi per eum cuncta deſeruiant, ſolus ipſe illi non ſeruis. Bis delinquis, & geminum ac duplex crimen incurris, dum nec pro conditione vt ſeruus obſequeris, nec pro poteſtate data Domino famularis. Tibi cœlum in die lucis ſplendore veſtitur, & ſolis fulgoribus decoratur: in nocte clariſſimo lunę ſpeculo & aſtrorum fulgore vario politus ipſe illuſtratur: vt diei noctisq; viciſsitudine & numeroſitas temporum dignoſcatur, & poſt diurnum laborem requies miſeris mortalibus præbeatur. Tempora alternis vicibus immutantur, frondeſcunt ſyluæ, amœnantur campi, prata vireſcunt, animantia cuncta diuerſis vſibus procreata edunt fœtus, parent imperio, obſequia ſeruant, ſcatent fontes, amnes fluunt, inſtitutis terminis maria coërcentur. Gaudet poſt hyemem verna temperies, æſtatis flagrantia decoquit meſſes, autumnitas temulenta ſuas exhibet hubertates: hyeme † macerantur imbribus terrę: ſuis inſtitutis cuncta deſeruiunt: ſolus homo Deo non ſeruit. Quid ſi tibi vniuerſa natura cõſtanter diceret: Ego tibi à Domino rerum parêre præcepta ſum: ego circà te iuſſa implere, inſtituta ſeruare, naſcentia cuncta tribuere genitoris imperio iuſſa ſum: deniq; pareo, obtempero, ſeruio, & te mutato non mutor. Pareo, inquam, rebelli, obtempero procaci, deſeruio contemptori. Cæterùm ſi mihi inſtituta mutare, iuſſa peruertere, neceſſaria denegare rerum Dominus præcipiſſet: creatura cuncta viduata homine remaneret, nec qui contemneret, vlteriùs eſſet: quia contemptor homo dignè ac meritò interiret. Denique quiſquis talis es, qui in hoc contemptu conſiſtis: qui creaturæ imperas, & creatori non ſeruis: qui dominatum exerces, & Dominum non agnoſcis: time Dominum patientem, ne ſeuerum ſentias iudicem. Corrigat te dilatio differentis, ne cenſura puniat iudicantis. Facilè enim obſequio tuo facies Deum propitium, ſi conuerſus iam mutaueris vitium. Vſuratum enim reddi tur, quicquid dilatione temporis fœneratur: nec eſſe iam poterit impunitum, cui mora temporis non potuit dare remedium. Quid retribuam Domino? Si humana conditio genitori quid debeat, noſcat, atq; ſi eius beneficiorum innumeram multitudinem momentis omnibus retractando intelligat, inueniet ſuæ ſeruitutis obſequia continuis laudibus, iugi gratulatione æquare non poſſe. Neque enim beneficia ab eo præſtita atque collata, vel modum poterunt habere, vel numerum, certè nec terminum: quippe cùm nec ſenſus ad inueſtigandum ſufficiat, nec ſcientia ſuppetat ad laudandum. Immenſitas enim beneficiorum ſuperat cogitationes ſenſuum, & innumera multitudo donorum vincit volubilitatem verborum. Nec ſi totum vitæ tempus oris obſequia occupent, laudes teneant, gratiarum actiones inſiſtant, poteris penſare quod debes. Quis in re danda nobis eſt opera, vt totis viribus deuotio mentis in diuina obſequia † exeratur, & in laudum glorias os noſtrum per omne tempus frequentare cogatur: non quo in iſtis debita compenſentur, ſed vt noſtræ deuotionis voluntas his conatibus dignoſcatur: vt quicquid fragilitas detrahit ad complendum, hoc deuotio conferat ad promerendum: vt iam quia vis, non quia perficis

ficis expungaris : nec quia debita compenſas, ſed quia parere deſideras. Velle enim ipſum expungitur, quia per immenſitatem rerum idipſum quod cupimus explicare non datur. Quid retribuam, inquit, Domino pro omnibus, quæ mihi retribuit? [margin: ...l. 115.] Quærit Propheta ſanctiſsimus, quibus meritis beneficia diuina compenſet, quo famulatus genere munera percepta coæquet, quibus obſequijs tantis poſsit muneribus reſpondere, quo ſeruitutis genere innumera debeat dona, & infinita beneficiorum genera comparare. Sit licèt excellens hominum meritum, ſit naturæ iura conſeruans, ſit legum iuſsis obtemperans, impleat fidem, iuſtitiam teneat, virtutes exerceat, damnet vitia, peccata repellat, ſemet exemplū imitantibus præbeat: quicquid geſſerit, parum eſt: quicquid fecerit, minus. Omne enim meritū breue eſt comparatione donorum. Numera beneficia, ſi potes, & tunc conſidera quod mereris. Cum beneficijs cœleſtibus tua facta perpende, cum diuinis muneribus actus proprios meditare: nec dignum te iudicabis eo quod fueris, ſi intelligas quod mereris. Igitur de beneficijs innumeris diuina in te pietate collatis, elige quod libuerit vnum, huic tuum compenſari totum non poterit meritum. Ceterùm obtunditur ſenſus, confunditur animus, ſpiritus perturbatur, vt ab homine Deus noſcatur : nec humana poterunt penſari obſequia, ſi diuina beneficia compares: & tamen de illo loquimur, qui ſemet peccare nō patitur, qui iudicium ſuæ mentis examinans, cōtendit vt placeat, vt promereatur [illegible] elaborat. Cęterùm quem aut peccare [illegible], aut propriæ mentis ſegnitia, aut inconſiderati actus, aut vanitas vitæ ſic mancipat vitijs, vt ſit materia delictorum, miniſter culparum, ſeminariū peccatorum, ita vt in ſe duplex ſcelus & geminū crimen admittat, & ꝙ debita Domino ſeruitutis nō reddit obſequia, & quòd innumera beneficia peccādo eius penſare nititur cōtumelia. [margin: Merita cumulāda.] Quare nitatur iuſtus merita propria beneficijs cœleſtibus coæquare, nitatur & peccator vitia quæ exercebat horrere. Ille incrementis ſanctæ vitæ increſcat, hic peccata damnando, iuſtitiam quam non amabat exerceat. Iuſtus ad meliora vitæ proficiat, peccator corrigatur & viuat. Ille bonis tribuat ſalutare exemplum, hic malis oſtendat correctionis remedium. Ille præmia meriti ſancti expectet, hic ſupplicia ſemet corrigendo declinet. Sic fit, vt & iuſtus gloriā benè viuendo acquirat: & peccator correctus, indulgentiam diuina pietate percipiat.

DE EADEM DOMINICA
HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Simile eſt regnum cœlorum homini patrifamiliâs &c. Matth. 20.

Conditor humani generis Dominus noſter Ieſus Chriſtus modò ſuperiùs propoſuit, dicens : Multi erunt nouiſsimi primi, & primi nouiſsimi. *Matt. 19.* Hanc autem propoſitionem ad quid attulerit, ſequentia manifeſtabunt: ad hanc enim ſpectat tota ſubſequens ſimilitudo. Vnde & in concluſione dicitur : Sic erunt nouiſsimi primi, & primi nouiſsimi. *Matt. 20.* Quod quidem ſi de mundi ætatibus intelligatur, non video qualiter primi ſunt nouiſsimi, vel nouiſsimi primi. Primi enim fuerunt patriarchæ & prophetæ, & cæteri prioris teſtamenti, ad vitam prędeſtinati: nouiſsimi autem nos ſumus, de quibus Ioannes ait : Filioli, nouiſsima hora eſt. *1. Ioan. 2.* Et Apoſtolus: Nos ſumus, in quos fines ſeculorum deuenerunt. *1. Cor. 10.* Et iſti quidem ſicut tempore primi fuerunt, ita & primi denarium ſuſceperunt. Hos enim ſtatim poſt paſsionem ſuā Chriſtus Dominus à pœnis eripiēs, in gloriam introduxit. Apoſtolus quoq; ait: Quia nos, qui reſidui ſumus, non præueniemus eos, qui dormierunt: *1. Theſſ. 4.* quoniā ipſe Dominus in iuſſu & in voce Archāgeli, & in tuba Dei deſcendet de cœlo, & mortui qui in Chriſto ſunt, reſurgent primi: deinde nos qui viuimus, qui relinquimur, ſimul rapiemur cum illis in nubibus obuiā Domino. Quomodò igitur ſunt nouiſsimi primi? Nunc autem ipſam parabolam audiamus. *Simile eſt regnum cœlorū homini patrifamiliâs, qui exijt primo mane cōducere operarios in vineam ſuam.* Hoc autem tale eſt, ac ſi diceret: Sic fit in regno cœlorum, ſicut factum eſt in vinea patrisfamiliâs, in qua ipſe primo manè exiens, operarios conduxit. Regnum cœlorū, Eccleſia eſt: paterfamiliâs, Chriſtus Dn̄s noſter. Eius nanque familia, & angeli & homines ſunt. Magna quidem familia, quia magnus eſt & pater familiæ. Venit autē iſte paterfamiliâs, vt cōduceret operarios in vineā ſuam. Vinea enim Dei Sabaoth, domus Iſraël eſt. *Eſaiæ 5.* Vinea Dei, Eccleſia eſt: extra quā qui laborat, mercedem non recipit: *Vinea Eccleſia.* in qua qui laborat, denariū ſuſcipit. Iſte .n. denarius, remuneratio eſt æternæ beatitudinis. *Denarius.* Ideò vnus denarius omnibus datur: vnꝰ primis, & vnus nouiſsimis. Et alij quidem primo mane laborare incipiunt, alij verò circa horā tertiā, alij aūt circa ſextā & nonam horam, alij quoque circa horā vndecimam. Hoc eſt enim, quod ait: *Cōuentione autem facta cum operarijs ex denario diurno, miſit eos in vineam ſuam. Et egreſſus circa horam tertiā, vidit alios ſtantes in foro ocioſos, & dixit illis: Ite & vos in vineam meam, & quod iuſtum fuerit, dabo vobis. Illi autem abierunt. Iterum autem exijt circa ſextam horam & nonam, & fecit ſimiliter. Circa vndecimā verò exijt, & inuenit alios ſtantes, & dicit eis: Quid hic ſtatis tota die ocioſi? Dicunt illi: Quia nemo nos cōduxit. Dicit illis: Ite & vos in vineam meam.* Primo nanque manè in vinea Dei laborare incipiunt, qui à primæua ætate, id eſt, à pueritia, in Eccleſia [illegible] Domino ſeruiunt. [margin: M[illegible]] Illi autem circa horam [illegible] [margin: H[illegible] 3.]

q[illegible] b[illegible]

6. & 9. borare veniunt, qui in adoleſcentia ſeruire incipiunt. Veniunt autem & illi circa ſextam & horã nouam, qui vel in iuuentute, vel in ſenectute ad
Vndecima pœnitentiam conuertuntur. Vndecima verò hora illa eſt, quæ in qualibet ætate fini appropinquat, & morti proxima eſt. Hãc enim horam nõ ſolùm iuuenes & ſenes, verùm etiam pueri habent. In hac igitur hora laborare incipit, & ille qui in decrepita ætate, & ille q in graui infirmitate ex toto corde ad Deum conuertitur. Nullus ergo locus deſperationi, nullus locus reſtat excuſationi, ſiquidem in omni ætate & in omni hora
Ezech. 18. peccator ſuſcipitur. Peccator enim quacunque hora conuerſus fuerit & ingemuerit, vita viuet, & non morietur. Cõuertatur igitur vel in vndecima hora, cõuertatur vel in vltimo vitæ termino, qui prius in bono ocioſus, & in malo ſedulus fuit. Nã & ipſe, ſi voluerit, & ſi cõuerſus fuerit, & ſi vel ad horã laborare cœperit, ſimul cũ alijs mercedẽ denariumq; recipiet. Has aũt hora-
Apoc. 21. rũ ſiue ætatũ diſtinctiones, illæ quoq; illius tẽpli portæ ſignificare videtur, de quibus in Apocalypſi Ioãnes Apoſtolꝰ ait, Ab oriẽte portæ tres, ab aquilone portę tres; à meridie portæ tres, ab occaſu portæ tres. Templum igitur & vinea idem ſi-
Eccleſia, vinea & templum. gnificãt. Sancta nanq; Eccleſia, & vinea nobis eſt, in qua laboramus: & templũ, in quo oramus. In hanc autem vineã, & in hoc templũ pueri & infantes, & primo mane & per portas oriẽtis ingrediuntur: adoleſcentes aũt intrãt hora tertia, & per anguſtas difficilesq; magis portas aquilonis. Intrant autem per portas auſtrales, iuuenes & ſenes, qui ſexta & hora nona in vinea Dei laborare cœperũt. Per portas verò occidentales nõ ſolùm decrepiti ſenes ingrediuntur, verùm etiã quicunq; in qualibet ætate ad bonum per pœnitentiã conuertuntur. Portas aũt aquilonis ideò anguſtas & difficiles eſſe diximus, quia multa impedimenta
Eſa. 14. illis fiunt, qui per eas intrare debẽt. Sed quid mi-
Iere. 1. rum, quum ad aquilonem ſedem ſuam diabolus poſuerit, & ab aquilone pandantur mala ſuper omnes habitatores terræ? Miſeri adoleſcẽtes, qui aquilonis flatibus rigeſcunt: miſeri, quos diabolus perflat & ventilat. Beati qui hanc ætatem ſine naufragio tranſire potuerunt. Inde eſt enim, qđ
Eccle. 11. Salomon ait: Lætare iuuenis in adoleſcẽtia tua. Hoc autem illis iuuenibus dicitur, qui ſic in adoleſcentia vixerunt, vt inde in iuuentute non eru-
Prouer. 30. beſcant. Inde quoq; Salomon difficile eſſe dicit, cognoſcere viam hominis in adoleſcentia ſua.
Eſa. 21. Hinc eſt, quòd per Eſaiam prophetã his, qui habitabant in terra auſtri, Dominus præcipit, vt cũ pane & aqua occurrerent illis, qui veniebant de terra aquilonis, & fugiebant de Babylonis captiuitate. Fugiebant enim à facie gladij imminentis, à facie arcus extẽti, & à facie grauis prælij. Talibus igitur cũ cibo & potu ſpirituali occurrere debemus, quos diabolum perſequentem fugere, & per pœnitentiam ad Eccleſiam redire videmus. Sed quid dicemus de illis impedimentis, quæ in ipſo portarum introitu, & quum iam ſe euaſiſſe putant adoleſcentes, patiuntur? Dicit enim Ezechiel propheta: Conuerti me ad portã quæ reſpicit ad aquilonem, & ecce mulieres ſedebant ibi plangentes Adonidem. Vides igitur quia in porta aquilonis ſedent meretrices, Veneris luxuriæq; amores plangentes, & amatoria carmina componentes. Hæc ſunt igitur & ſimilia, quibus adoleſcentes impediuntur, ne in vinea Dei laborare, & in templum intrare & orare valeant. Vnde non immeritò ſacri Canones, niſi tranſacta hac ætate, epiſcopos & ſacerdotes fieri interdicunt. Sequitur: *Cùm ſerò autem factum eſſet, dixit dominus vineæ procuratori ſuo: Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à nouiſſimis vſq; ad primos.* Serò enim vnicuiq; fit, quando vltimũ diẽ cum vita finit. Dei verò ꝓcuratores angeli ſunt, qui ſanctorũ animas Deo repræſentant, & in requiem inducunt: de quibus Apoſtolus, Omnes enim ſunt adminiſtratorij ſpiritus, in miniſteriũ miſſi ꝓpter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis. Fit autem plerunque, vt illi qui poſteriùs veniunt, primi denariũ & mercedem recipiãt: quoniam ſępè cõtingit, vt primi de hac vita exeant, qui poſteriùs laborare Deo & ſeruire incipiũt. Primus enim denarium recipit, qui primus de hac vita exit. Multi enim ſanctorum eadem die qua crediderunt, de hoc mundo per martyriũ exierunt. Iſti igitur vna & vltima hora in Dei vinea laborãtes, priùs ſuſceperunt denarium, quàm illi, qui à primæua ætate Deo ſeruiẽtes, & poſt eos de hoc ſeculo exeuntes, ſicut priùs laborare cœperũt, ita poſt eos denarios ſuſceperunt. Fit igitur aliquãdo (etſi non ſemper) in Eccleſia Dei, qđ in vinea patrisfamiliâs factã fuiſſe narratur, vt videlicet primi ſint nouiſſimi, & nouiſſimi primi. Hoc aũt quia non ſemper fit, ideò in principio huius ſimilitudinis Dominus ait: Multi aũt erunt primi nouiſſimi, & nouiſſimi primi. Si enim ſemper hoc fieret, non multos, ſed omnes dixiſſet. Sic igitur multi nouiſſimi & in mercede ſuſcipienda honorantur, & in precio non minorantur. Vnde & cæteri murmurãtes dicunt: *Hi nouiſſimi vna hora fecerũt, & pares illos nobis feciſti, qui portauimus põdus diei & æſtus?* Quos quidẽ dignè ſatis Dominus redarguit, dum vni eorũ reſpondit, dicens: *Amice non facio tibi iniuriam: nonne ex denario conueniſti mecum? Tolle quod tuum eſt, & vade. Volo autem & huic nouiſſimo dare ſicut & tibi. An oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum?* Hæc autem non ideò dicuntur, vt de prouentu aliorum ſanctos murmurare, vel nequã & inuidos oculos habere intelligere debeamus: ſed potiùs murmurationis & inuidiæ malum quantum ſit intelligamus & caueamus. Magnum enim vitiũ eſt, quod tantoperè à Domino redarguitur. Vnde & Apoſtolus ait: Neque murmuraueritis, ſicut quidam eorũ murmurauerunt, & perierunt ab extermi-

nato-

natore.Multoties enim Iudæi murmurauerunt, multoties & propter murmurationem perierũt. Sancti quidē & boni ſunt,quicunq; hunc denarium accipiunt. Hunc autem accipiunt & primi & nouiſsimi. Primi igitur & nouiſsimi ſi boni ſunt,quomodò murmurare poſſunt? quomodò nequam & inuidos oculos habent? Tales igitur iſti non ſunt,& ne tales fiant, illorum exemplo admonentur.Bonum eſt enim in hac vinea laborare,ſed malum eſt murmurare.Laboremus igitur,nec murmuremus. Illorum reprehenſio, ſit noſtra correptio.Alterum nos inuitat ad bonũ, alterum diſſuadet à malo. Illorũ enim labor & remuneratio nos inuitat ad bonum:illorum verò murmurationis reprehenſio nos à murmuratione compeſcit.In vtroque igitur conſulit nobis Dominus, dum nos in altero laborare admonet,in altero verò murmurare diſſuadet. Quod autem ſequitur, *Multi enim ſunt vocati, pauci vero electi*:valdè paucos eſſe oſtēdit eos,qui ſaluãtur ad cõparationē eorũ,qui per ſingulas horas vocantur.Suſcipiunt igitur denariũ & primi & nouiſſimi:ſed neq; omnes primi, neq; omnes nouiſsimi:quia multi vocãtur,& ad vineæ laborē inuitantur,qui neq; inter primos,neq; inter nouiſsimos connumerantur.Vnde Pſalmiſta: Annunciaui & loquutus ſum,multiplicati ſunt ſuper numerum. Multi enim ad vineam & fidem vocati ſunt,qui ad vitam prædeſtinati non ſunt.

Pſal. 39.

DOMINICA SEXAgeſimæ, in Epiſtolam Concio exegetica.

Circunuenti erant Corinthij à quibuſdã pſeudoapoſtolis,qui ſeipſos quoque inſolenter prędicare,Paulum Apoſtolum carpere, & dente canino rodere non dubitarent. Eos Apoſtolus vocat operarios ſubdolos, transfigurantes ſe in Apoſtolos Chriſti: nec tamen hoc mirum dicit, quando & ſatanas ſe transfigurat in angelum lucis, vt fallat incautos. Verùm addit,Quorum finis erit ſecundùm opera ipſorum.Vtinam eiuſmodi pſeudoapoſtolos, quales multos noſtra quoque vidit ætas, Chriſtiani homines accuratiùs & ſolicitiùs ſemper cauiſſent, non tot clades accepiſſet orbis Chriſtianus.Propter id genus pſeudoapoſtolos Paulus coactus eſt ſeipſum commendare: quod certè non fecit vllo laudis vel gloriæ inanis ſtudio ac appetitu,ſed vt cõſuleret Corinthijs,quorum ſaluti inſidiebantur pſeudoapoſtoli. Non temerè autem eam lectionē Apoſtoli, qua ſuos labores,ſua pericula, ſuas viſiones & reuelationes enumerat, hoc die recitari voluit Eccleſia Dei: ſed cùm in Euangelio hodierno de iacto ſemine & ſeminatore agatur,porrò Apoſtolus toto ferè

2.Cor.11.

Pſeudoapoſtoli quàm pernicioſi.

orbe diſcurrens vbique Chriſti Euangelium ſeminarit,vt nõ immeritò Doctorem & magiſtrũ gentium ipſe ſe appellet, Eccleſia ſe illi gratam declarat: idque non ſolùm lectione recitanda, qua ſuos,vt dixi, labores recenſet: ſed etiam in publica prece,quam Collectam vocant,eius ſingularem facit mentionem, Doctoris gentium contra aduerſa omnia protectione muniri petens.Et quid ni libenter iam in cœlis degens pro nobis oret,& noſtri curam gerat,qui tot olim in terris curas,labores,pericula pro fidelibus ſuſcepit?Lectionem ipſam audiamus: *Libenter ſuffertis inſipientes,cùm ſitis ipſi ſapientes*.Inſipientiæ eſt, ſeipſum iactanter laudare. Id fecerãt pſeudoapoſtoli,& tamen eos tulerãt Corinthij, quos ſecundùm Ambroſium, Apoſtolus ironicè ſapientes vocat,cùm diuerſum velit intelligi. At tamen quia tulerunt pſeudoapoſtolos gloriantes, vult ſe quoque tolerari,dum ſe laudat inuitus. *Suſtinetis enim,ſi quis vos in ſeruitutem redigit.* An non eſt intoleranda ſeruitus, quòd pſeudopropheta ſua praua dogmata ꝑ Dei verbo hominibus obtrudunt,& adorari ea volunt? Sic videmus in veteri lege pſeudoprophetas ſæpè incunctãter dixiſſe,cùm ſui cordis ſomnia proferrent, Hæc dicit Dominus,& id genus alia: & in noua lege quid aliud crepãt hæretici,q̃ ſcripturas & verbũ Dei, cùm ſuos fœdos errores in vulgus ſpargũt? Quæ verò ſeruitus indignior,quàm eiuſmodi hominum ſubdi mendacijs,& falſa pro veris amplecti ac colere? *Si quis deuorat,ſi quis accipit.* Inſatiabilis eſt pſeudoprophetarum auaritia: deglubit ad viuum ſectatores ſuos,& nullum facit accipiendi finem. *Si quis extollitur.* Nihil pſeudoprophetis vel prauis doctoribus arrogantius, quippe qui ſuam ſententiam totius Chriſtiani orbis iudicio non vereãtur anteferre. *Si quis in faciem vos cadit.* In faciem cæditur,ait Ambroſius hoc loco,in cuius os iniuria irrogatur. *Secundùm ignobilitatem dico,quaſi nos infirmi fuerimus in hac parte*:hoc eſt: cõtemptìm iſta loquor, quaſi verò & nos non valeamus ſimiliter expoliare, & vos ſubijcere. *In quo quis audet (in inſipientia dico) audeo & ego.* Vt gloriã pſeudoapoſtolorum inaniat,inquit Ambroſius,imprudentem ſe pronunciat,ne illi prudentes viderentur,dum ſe iactant. Chryſoſtomus ait,Apoſtolum appellare inſipientiam, audere de ſeipſo magna loqui, etiam vbi neceſsitas poſtulat,multùm nos vt hoc fugiamus erudiẽs.Nã ſi poſtquam omnia fecerimus,debemus nos pro inutilibus habere:vbi autem nulla cauſa impulerit, qua venia dignus erit,qui ſeipſum extollit & gloriatur?Hæc ille.Abſit tamen, vt quiſquam putet Apoſtolum inſipientiæ arguendum, quòd ſeipſum laudarit.Non enim vitio id fecit,ſed magno deſiderio ſalutis proximorum. Nec tamen debẽt homines imperfecti & vitijs obnoxij hoc Apoſtolici exẽpli prætextu ſeſe laudare & prædicare:quia longè abſunt à beatiſsimi Apoſtoli animi

1. Tim. 2. 2. Tim. 1. 2. Cor. 11. 3. Reg. 22. Iere. 28. Luc. 17. *Cauenda iactantia.*

animi puritate & candore: multaque licent viris perfectis, quæ in imperfectis meritò reprehendantur. Iam verò Apoſtolus incipit rem ipſam aggredi, & referre quæ Pſeudoapoſtoli ſibi tribuerint. *Hebræi ſunt? & ego: Iſraëlitæ ſunt? & ego: ſemen Abrahæ ſunt? & ego.* Hæc quidem ad carnis gloriam pertinent, quę non eſt magnipendenda, cùm ſit bonis malisque communis. Per interro-
Auguſtinus gationem hæc legenda eſſe admonet Auguſtinus libro 4. de Doctrina Chriſtiana, capite 7. ſicut & illud, quod ſequitur: *Miniſtri Chriſti ſunt? (vt minùs ſapiẽs dico) plus ego.* Non dicit eos fuiſſe Chriſti miniſtros, quippe quos ſuperiùs vocauit operarios ſuddolos, transfigurantes ſe in Apoſtolos Chriſti: ſed cùm illi hoc falsò iactarent, ipſe ſe plus etiam eſſe confirmat, modeſtè tamen, vt agnoſcas pectus verè Apoſtolicum, Chriſti humilitate & manſuetudine imbutum. Nam vt minùs ſapientem, hoc ſe dicere ait. Quid igitur mirum tam excellẽti & multiplici gratia fuiſſe prędıtum Apoſtolum, quando eius incredibilis humilitas nihil eum ferè in ſui laudem dicere ſinit, niſi priùs inſipientiæ ſeipſum accuſet? Humilibus autem Deus dat gratiam. *In laboribus plurimis.*
Iac. 4. Alio loco dicit, ſe etiam omnibus veris Apoſto-
1. Cor. 15. lis plus laboraſſe. *In carceribus abundantiùs, in plagis ſupra modũ, in mortibus frequenter.* Hæc illi Chri-
Act. 9. ſtus Dominus antè prędixerat: Ego, inquit ad Ananiã diſcipulum, oſtendam illi, quanta oportet eum pro nomine meo pati. *A Iudæis quinquies*
Deut 24. *quadragenas, vna minùs, accepi.* In Deuteronomio pręceperat Deus, vt qui dignus eſſet plagis, vapularet: ita duntaxat, vt quadragenariũ numerum non excederent. Putant quidam id factum fuiſſe loro taurino. Iudæi ergo quinquies atrociter flagellarunt Apoſtolum: ne tamen legis tranſgreſſores viderentur, de plagis quadraginta vnam illi remiſerunt. Thephylactus & Oecumenius ex Chryſoſtomo affirmant legem fuiſſe, vt qui plus quadragies vapulaſſet, omni prorſus honore priuaretur. *Ter virgis cæſus ſum, ſemel lapidatus ſum, ter naufragium feci, nocte & die in profundo maris fui.* Veriſimile eſt naufragio facto, in mari nataſſe Apoſtolum, & tandem diuina vir-
Ion. 2. tute ereptum. Qui enim ſeruauit Ionam in vẽtre ceti, idemipſe inter tot immanes belluas marinas & vaſti æquoris vndas ſeruauit Apoſtolũ. In Lycaonia autem lapidatus eſt, ſicut habes Acto. 14. Porrò notandum eſt ex his, quæ ab Apoſtolo hîc referuntur, non omnia eius geſta in Actis Apoſtolicis haberi. *In itineribus ſæpè, periculis fluminũ, periculis latronũ, periculis ex genere, periculis ex gẽtibus, periculis in ciuitate, periculis in ſolitudine, periculis in mari, periculis in falſis fratribus: in labore & ærumna, in vigilijs multis, in fame & ſiti, in ieiunijs multis, in frigore & nuditate.* Magna ſunt hæc & pleraque vel ſolo auditu horrẽda: ſed in his omnibus,
Rom. 8. ait idem ipſe alibi, ſuperamus propter eum, qui dilexit nos. Charitas ergo facilè vincit dura & aſpera omnia. Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem, & flumina non obruent eam, ait in Canticis Salomon. Graui bello, ait Chryſoſtomus in hunc locum, vrgebãt Apoſtolum, ſui, alieni, & hypocritæ, & vbique fluctus ac præcipitia, in orbe habitabili & non habitabili, in terra & mari, intùs & foris: & neque neceſſario cibo abundabat, neq; tenui amictu tegebatur, ſed luctator ille orbis, nudus luctabatur, & eſuriens pugillabat: tantum aberat, vt opibus cumulandis inhiaret. Neq; hoc ægrè ferebat, ſed gratias pro his habebat agonothetæ, ſcilicet, Deo. Hæc ille. Sequitur: *Præter illa, quæ extrinſecùs ſunt, inſtantia mea quotidiana, ſolicitudo omnium Eccleſiarũ.* Oecumenius ex Chryſoſtomo ita habet: Hoc nimirùm omnium caput eſt. Si enim qui vnius tantùm domus gubernaculum habet, ne vel reſpirare quidem poteſt: quid tuliſſe Apoſtolum veriſimile eſt, qui cum tot tãtisq; periculis, vniuerſi orbis curam gerebat? *Quis infirmatur, & ego non infirmor?* Siue magnus, ſiue tenuis aliquis vel ſpiritali vel carnali infirmitate teneatur, ita afficior, ac ſi ipſemet infirmus ſim. Sic Oecumenius. *Quis ſcandalizatur, & ego non vror?* O dignum Chriſti Apoſtolum, quem tantoperè vrebant & diſcruciabant pericula animarum, cui vſque adeò dolebat, quoties vel praua doctrina, vel malo exemplo, aut alia ratione fides alicuius læſa fuiſſet. Cauenda ergo ſummoperè ſunt ſcandala infirmorum, ne quis per nos pereat. Vę enim homini illi, per quem ſcandalum venit. *Si gloriari oportet, quæ infirmitatis meæ ſunt, gloriabor.* Vides, ait Chryſoſtomus, quòd nuſquam à ſignis, ſed vbique à perſecutionibus & tentationibus gloriatur: hoc enim, inquit, infirmitatis eſt. *Deus & pater domini noſtri Ieſu Chriſti, qui eſt benedictus in ſecula, ſcit quòd non mentior. Damaſci præpoſitus gentis Aretæ regis cuſtodiebat ciuitatem Damaſcenorũ, vt me comprehẽderet: & per feneſtrã in ſporta demiſſus ſum per murũ, & ſic euaſi manus eius.* Damaſci, hoc loco genitiuus eſt aduerbialis: nam Præpoſitus, ad ſequentia refertur. Porrò Aretas iſte ſocer fuit Herodis tetrarchæ, & rex Arabiæ Petreæ, ac Damaſcenæ ciuitatis dominus, ſecundùm Ioſephum libro Iudaicarum Antiquitatum. 18. ca. 9. & 11. Poteſt autem infirmitatis videri, quòd fugit: Verùm Oecumenius nouiſſe eum ait dictum eſſe: Orate, ne intretis in tentationem: quocircà, inquit, nõ pręcipitauit ſeſe in tentationes. Seruauit autem ſeipſum prædicationi, magisq; diſcipulorum ſalute gaudebat, quàm ſua ipſius. Hæc ille. Minimè ſanè putandus eſt fugiſſe Apoſtolus vel mortis timore, vel huius vitæ amore: ſed Deus eum ſeruabat Eccleſiæ ſuæ, & innumeris hominibus ad fidem traducendis. Immò & Chriſtus ipſe non ſemel elapſus eſt ex manibus Iudæorum, quòd nondum veniſſet hora eius. Iam porrò accedit Apo-

Apoſtolus ad viſiones & reuelationes: *Si gloriari oportet,(non expedit quidē)veniā autem ad viſiones & reuelationes Domini.Scio hominem in Chriſto, ante annos quatuordecim(ſiue in corpore, ſiue extra corpus neſcio: Deus ſcit) raptū huiuſmodi vſq; ad tertium cœlum. Et ſcio huiuſmodi hominem (ſiue in corpore, ſiue extra corpus,neſcio:Deus ſcit) quoniā raptus eſt in paradiſum: & audiuit arcana verba, q̄ non licet homini loqui. Pro huiuſmodi gloriabor:pro me autē nihil,niſi in infirmitatibus meis.* Non expedit,inquit, gloriari propter ſuperbiam,quæ poteſt in talibus titillare animū: quia de humilitate creſcitur apud Deum, vt ait Ambroſius hoc loco,& auxiliū Dei mitibus proficit,non elatis. Et ſecundum Chryſoſtomum, nullum lucrum, ſed potiùs damnum res hæc affert, niſi neceſſaria quædam ſit occaſio & vtilis, quæ in hoc inducat. Porrò ex plurimis reuelationibus,vt idem vult Chryſoſtomus,non niſi vnam commemorat, idq; demum poſt annos quatuordecim, vt qui tandiù tacuit,facilè deinceps quoque taciturus fuiſſe ſentiatur, niſi neceſsitas aperire compuliſſet. Ambroſius bis raptum dicit, primò in tertium cœlum ſupra firmamentum: ac deinde in paradiſum cœleſtem, illic vbi & ciuitas dicitur eſſe Hieruſalem,mater noſtra. Vterque locus poteſt intelligi cœlum empyreum,vbi audiuit arcana verba,ineffabilia myſteria,quę nō licet homini loqui, quia nullis verbis poſſunt explicari. Tam autem fuit ſublimis hic raptus, vt neſcierit, vtrùm in corpore fuerit,nec ne.Sunt qui putent Apoſtolum vidiſſe Deum per eſſentiam, vt ſolent loqui doctores Theologi.Tanta aūt & tam excellēs fuit hæc reuelatio,vt pro huiuſmodi homine ſe dicat velle gloriari,ſed vtique in Domino: pro ſe autem nihil,niſi in infirmitatibus ſuis. Mirabili prudentia ſic de ſeipſo magnifica & præclara narrat, vt tamen de alio videatur loqui, & ſic rurſus de ſeipſo ſe loqui ſubindicat,vt, qd maximè volebat,tota hæc narratio non in ſui laudem, ſed in Corinthiorum ſalutem cedat. Sequitur: *Nam & ſi voluero gloriari non ero inſipiens: veritatem enim dicam.* Securè poterat gloriari tantus Apoſtolus,quia non ſuam,ſed Domini gloriam ſe quærere ſciebat,nec ſe ignorabat vera dicere. Itaque etiamſi eſſet gloriatus,non poterat argui inſipientiæ. *Parco autem,*inquit, *ne quis me exiſtimet ſupra id,quod videt in me,aut aliquid audit ex me.* Oſtēdit,ait Ambroſius,qua cauſa non apertè glorietur. Ne quis me exiſtimet, inquit, vltrà gloriam meam tendere,quàm limes meritorum admittit. *Et ne magnitudo reuelationū extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, angelus ſatanæ, vt me colaphizet.* Hunc carnis ſtimulū Theophylactus Veneris incitaméta,Hieronymus in Epiſtolam ad Galatas ex aliorum ſententia, crebros capitis dolores,Chryſoſtomus Homilia ſexta de laudibus Pauli,contemptum corporis dolorem, Ambroſius iniurias aduerſariorum, quibus preſſus ſit, ne animo poſſet extolli, interpretantur. *Propter quod Dominum rogaui, vt diſcederet à me: & dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea:nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis,vt inhabitet in me virtus Chriſti.* Sæpiùs quidem rogauit Apoſtolus,ſed ter inſtantiſsimè, nec tamen eſt exauditus: quia non expediuiſſet fortaſsis ſaluti eius,quæ magis ac magis augeſcebat forti tolerantia eiuſmodi vexationum. Et nos igitur non debemus frangi animis, ſi non ad nutum ſemper exaudiamur in afflictionibus noſtris. Nouit Dominus, quid magis expediat nobis.Nos verò plerunque quid oremus neſcimus.Perficitur autem virtus in infirmitate, quia quò eſt exercitatior, eò ſolidior. Libenter igitur,inquit hoc loco Ambroſius, cædi ſe dicit Apoſtolus, dummodò à Chriſto curetur: ſciens plus addere medicinam Chriſti ad ſalutē, quàm infirmitàs detrahat ſanitati. Ipſi gloria in ſecula ſeculorum,Amen.

Apoſtolus celauit reuelationes ſuas.

Gal.4.

Arcana verba.

Angelus ſatanæ apoſtolo infeſtus.

Rom.8.

DOMINICA IN SEXAgeſima, Luc. 8.

In illo tēpore, Cùm turba plurima conueniret, & de ciuitatibus properarent ad Ieſum, dixit per ſimilitudinē: Exijt qui ſeminat, ſeminare ſemen ſuū. Et reliq. Homilia beati Gregorij papæ. Eſt autem XV. in Euangelia.

LEctio ſancti Euangelij,quā modò fratres chariſsimi audiſtis, expoſitione nō indiget, ſed admonitiōe. Quam enim per ſemetipſam veritas expoſuit, hanc diſcutere humana fragilitas nō pręſumit.Sed eſt quod ſolicitè in hac ipſa expoſitiōe Dominica pēſare debeamus: quia ſi nos vobis ſemen verbum,agrum mundū, volucres dæmonia,ſpinas diuitias ſignificare diceremus,ad credendū nobis mens forſitàn veſtra dubitaret. Vnde & idem Dn̄s per ſemetipſum dignatus eſt exponere quod dicebat, vt ſciatis rerū ſignificationes quęrere in his etiam,quę per ſemetipſum noluit explanare. Exponendo ergo quod dixit,figuratè ſe loqui innotuit: quatenùs certos vos redderet, cùm vobis noſtra fragilitas figuras verborum illius aperiret. Quis enim mihi vnquàm crederet, ſi ſpinas diuitias interpretari voluiſſem, maximè cùm illæ pungant, iſtæ delectēt?Et tn̄ ſpinæ ſunt, quæ cogitationū ſuarum punctionibus mentē lacerāt, & cùm vſq; ad peccatum pertrahūt,quaſi inflicto vulnere cruētant.Quas benè in hoc loco, alio euangeliſta teſtance,nequaquam Dominus diuitias, ſed fallaces diuitias appellat.Fallaces enim ſunt,quæ nobiſcum diù permanere nō poſſunt.Fallaces ſunt, quæ

Diuitiæ ſpinæ.

Matt.13.

Diuitiæ fallaces.

quæ mentis noſtræ inopiam non expellunt.Solę autem diuitiæ veræ ſunt,quæ nos diuites virtutibus faciunt.Si ergo fratres chariſsimi,verè diuites eſſe cupitis, veras diuitias amate. Si culmen veri honoris quæritis,ad cœleſte regnum tẽdite. Si gloriam dignitatũ diligitis,in illa ſuperna angelorum curia adſcribi feſtinate. Verba Dei,quæ aure percipitis,mente retinete:Cibus enim mentis,eſt ſermo Dei.Et quaſi acceptus cibus ſtomacho languente reijcitur, quando auditus ſermo in ventre memoriæ nõ tenetur.Sed quiſquis alimenta non retinet,huius profectò vita deſperatur.Aeternæ ergo mortis pericula formidate, ſi cibum quidẽ ſanctæ exhortationis accipitis, ſed verba vitæ,id eſt, alimenta iuſtitiæ in memoria non tenetis.Ecce tranſit omne quod agitis, & ad extremum iudicium ſine vlla momenti interpoſitione quotidiè volentes nolenteſq; properatis. Cur ergo amatur,quod relinquitur? Cur illud negligitur,quò peruenitur?Mementote quod dicitur:*Si quis habet aures audiendi,audiat.* Omnes enim qui illic aderãt,aures corporis habebãt. Sed qui cunctis aures habentibus, ſi quis aures audiendi habet, audiat, dicit, aures proculdubiò cordis requirit. *Aures cordis.* Curate ergo, vt acceptus ſermo in cordis aure remaneat:curate, ne ſemen iuxta viã cadat,ne malignus ſpiritus veniat, & à memoria verbum tollat. *Petroſa terra.* Curate ne petroſa terra ſemẽ excipiat,& fructum boni operis ſine perſeuerantiæ radicibus mittat. Multis enim libet quod audiunt:boni operis initia proponunt:ſed mox vt fatigari aduerſitatibus cœperint, inchoata derelinquũt.Petroſa ergo terra humorem non habuit, quia hoc quod germinauerat,ad fructum perſeuerantiæ non perduxit. *Horaria cõpunctio.* Multi nanq; cùm verbũ contra auaritiam audiunt, eãdem auaritiam deteſtantur,rerum omnium contemptum laudant: ſed mox vt viderit animus quod cõcupiſcat,obliuiſcitur quod laudabat. Multi cùm verbũ contra luxuriam audiunt,pollutiones carnis non ſolùm perpetrare non appetunt, ſed etiam perpetratas erubeſcunt: ſed mox vt carnis ſpecies eorum oculis apparet, ſic mẽs ad deſiderium rapitur, ac ſi adhuc ab ea nihil ſit contra hæc eadem deſideria deliberatum: & damnanda agit, quæ quicquid egiſſe ſe meminit, iam & ipſa damnauit. Sæpe etiam contra culpas compungimur, & tamen poſt fletum ad culpas redimus. Sic Balaam Iſraelitici populi tabernacula contemplatꝰ fleuit,eiſq; ſe ſimilem fieri in morte depopoſcit, *Nume. 23.* dicens:Moriatur anima mea morte iuſtorum, & fiant nouiſsima mea horum ſimilia. Sed mox vt hora compunctionis tranſijt, in auaritiæ nequitiam exarſit. Nam propter promiſſa munera in eius populi mortem conſilium dedit, cuius morti ſe ſimilem fieri optauit:& oblitus eſt quod plãxerat,cùm extinguere noluit, quod per auaritiã ardebat. Notandum verò eſt,quòd exponens Dominus dicit,quia ſolicitudines,& voluptates, & diuitiæ ſuffocant verbũ.Suffocant enim, quia importunis cogitationibus ſuis guttur mentis ſtrangulant,& dum bonum deſideriũ intrare ad cor non ſinunt,quaſi aditum flatus vitalis necant, Notandum etiam,quòd duo ſunt,quę diuitijs iungit,ſolicitudines videlicet & voluptates: quia profectò & per curam mentem opprimũt, & per affluentiam reſoluunt.Re enim contraria poſſeſſores ſuos & afflictos, & lubricos faciunt. Sed quia voluptas conuenire cum afflictione nõ poteſt,alio quidem tempore per cuſtodiæ ſuę ſolicitudinem affligunt,atq; alio per abundantiam ad voluptates emolliunt. Terra aũt bona fructũ per patientiam reddit,quia ſcilicet nulla ſunt bona quæ agimus,ſi non ęquanimiter etiam proximorum mala toleramus. Quanto enim quiſq; altiùs profecerit,tanto in hoc mũdo inuenit,quod duriùs portet: quia cùm à præſenti ſeculo mentis noſtræ delectatio deficit, eiuſdem ſeculi aduerſitas creſcit.Hinc eſt enim,quòd pleroſq; cernimus & bona agere,& tamen ſub graui tribulationum faſce deſudare.Terrena nanq; deſideria fugiunt, & tamen flagellis durioribus fatigantur.Sed iuxta Domini vocem, fructum per patientiam reddunt: quia cùm humiliter flagella ſuſcipiunt, poſt flagella ad requiem ſublimiter ſuſcipiuntur.Sic vua calcibus tunditur,& in vini ſaporem liquatur. Sic oliua contuſionibus expreſſa,amurcam ſuam deſerit, & in olei liquorẽ pingueſcit.Sic per triturã areę à paleis grana ſeparantur,& ad horreum purgata perueniũt. Quiſquis ergo appetit plenè vitia vincere, ſtudeat humiliter purgationis ſuæ flagella tolerare: vt tantò pòſt ad iudicem mundior veniat, quanto nunc eius rubiginem ignis tribulationis purgat. In ea porticu,quę euntibus ad Eccleſiam B.Clementis eſt peruia, fuit quidam Seruulus nomine,quem multi veſtrûm mecum nouerũt, rebus pauper,meritis diues,quem longa ægritudo diſſoluerat. Nam à primæua ætate vſque ad finem vitæ paralyticus iacebat. Quid dicam quia ſtare non poterat, qui nunquàm in lecto ſuo ſurgere vel ad ſedendum valebat? nunquàm manum ſuam ad os ducere, nunquàm ſe potuit in latus aliud declinare. Huic ad ſeruiẽdum mater cum fratre aderat, & quicquid ex eleemoſyna potuiſſet accipere, hoc eorum manibus pauperibus erogabat. Nequaquam literas nouerat, ſed ſcripturæ ſacræ ſibimet codices emerat,& religioſos quoſq; in hoſpitalitatem ſuſcipiens, hos coram ſe legere ſine intermiſsione faciebat. Factumq́; eſt,vt quantum ad menſuram propriam attinet,plenè ſacram ſcripturam diſceret, cũ ſic, ut dixi, literas funditùs ignoraret. Studebat in dolore ſemper gratias agere,hymnis Dei & laudibus diebus ac noctibus vacare. Sed cùm iam tempus eſſet, vt tanta eius patientia remunerari de-

ri debuiſſet,membrorũ dolor ad vitalia redijt. Cumque iam ſe morti proximum agnouit,peregrinos viros atque in hoſpitalitatem receptos admonuit,vt ſurgerent,& cum eo pſalmos pro exſpectatione ſui exitus decantarent. Cumque cum eis & ipſe moriens pſalleret, voces pſallentium repentè compeſcuit, cum terrore magni clamoris dicens:Tacete tacete, nunquid non auditis,quantæ reſonãt laudes in cælo?Cumque ad eaſdem laudes, quas intus audierat,aurem cordis intenderet,ſancta illa anima carnis vinculis ſoluta eſt.Sed exeunte illa,tanta illic fragrantia odoris aſperſa eſt,vt omnes qui illic aderant,inæſtimabili ſuauitate replerentur:ita vt per hoc patenter agnoſcerent,quòd eam laudes in cœlo ſuſcepiſſent.Cui rei monachus noſter interfuit, qui nunc vſque viuit,& cũ magno fletũ atteſtari ſolet,quia quouſq; corpus eius ſepulturæ traderent,ab eorũ naribus odoris illius fragrãtia nõ receſsit.Ecce quo fine ex hac vita migrauit,qui hîc æquanimiter flagella tolerauit. Iuxta vocẽ ergo Dominicã,bona terra fructũ per patientiã reddidit,quæ exarata diſciplinæ vomere,ad remunerationis ſegetem peruenit.Sed vos rogo , fratres chariſsimi attendite, quod excuſationis argumentum in illo diſtricto iudicio habituri ſumus nos,qui à bono opere torpentes,& res & manus accepimus,ſi prçcepta Domini egenus & ſine manibus potuit implere?Non contra nos Dominus tunc Apoſtolos oſtendat,qui ad regnum ſecũ fidelium turbas prędicando traxerũt:nõ cõtra nos martyres exhibeat,qui ad cœleſtẽ patriã ſanguinem fundendo peruenerunt. Quid tunc dicturi ſumus,cũ hũc,de quo locuti ſumus, Seruulũ viderimus,cui longus languor brachia tenuit, ſed tamẽ hæc à bono opere non ligauit?Hæc vobiſcũ fratres agite,ſic vos ad ſtudium boni operis inſtigate:vt cũ vobis bonos modò ad imitandũ proponitis,eorum tunc conſortes eſſe valeatis.

Sanctorum animæ in cœlis degunt.

DE EADEM DOMINICA, SERMO BEATI IOANNIS CHRYſoſtomi,de lapſu primi hominis.

Eſt in 1. Tomo operũ Chryſoſtomi.

NEmo qui neſciat principio hominẽ ſic à Deo plaſmatum,vt inſtrueretur prudẽtia,conſilio formaretur,rationis capax, diuina prouidẽtia redderetur. Inſtrueretur, inquã,prudentia,qua hoſtis calliditatẽ vitaret: cõſilio,quo ſalutaria ac recta perquireret:ratione, qua Deo genitori parendum eſſe cognoſceret. Etenim Dominus Deus videns hominem quem fecerat innocentem,inſtruxit,monuit & armauit:quippe qui cum diabolo fuerat pugnaturus, velut quibuſdam armis,hoc eſt,prudentia, conſilio,ratione fuerat inſtruẽdus.Addidit prçtereà legem,qua Dei voluntatem agnoſceret, & quid contemnenti euenire poſſet,addiſceret.Qui quidem homo incautus,dum plus diabolo perſuadenti,quàm Deo iubenti conſenſit:ſic & vitam quam habuit perdidit,& mortem quam ignorabat accepit.Stabat Adam inter vxorem & diabolum,inter Euam & hoſtem, inter mulierem & ſerpentem.Diabolus perſuadet, vt noceat: Eua conſentit,vt pereat. Diabolus mulierem aſtutia fallendi circumuenit: mulier incauta ſerpentinũ virus accepit.Diabolus quod per ſe non potuit, per vxorem Adam protoplaſtum circumuenit. Adam verò per vxorem inuenit interitum, quã à Deo acceperat in auxilium.Proh dolor proſpera in contrarium cedunt, vtilia perniciem operantur. Denique plus Adam domeſticis,quàm inimici iaculis lęditur:plus proprio,quàm hoſtili enſe perimitur: plus mulieris, quàm externo gladio vulneratur.Acceſsit enim ſerpens ſubtilis vt falleret:& acceſsit,non vt viro,ſed vt mulieri ſerpentinum virus infligeret. Acceſsit, inquam,vt vnius conſenſu vtrique nocere potuiſſet. Sed ſoli perſuadet,quod ambobus obeſſet: vtrique obfuit,quòd vnius animum malitia ſerpentis infecit. Denique conſentiens mulier,talis circa virum extitit,qualem circa ſe malitiam ſerpentis inuenit.Adeò perſuaſa eſt, & pſuaſit: infecta eſt,& infecit:decepta eſt, & decepit. Quæ quidem mulier feritur ſententia duplici,altera propria,altera communi:propria,qua filios parere in dolore præcepta eſt:communi, qua cum viro morti addicta eſt.Altera,quia ſerpenti aſſenſit:altera,quia marito perſuaſit. De conſenſu enim,in mortis ſententiam incidit:de perſuaſu,in dolore filios parere meruit.Hanc igitur ſententiam,& qui non nouit,dum patitur diſcit: & qui neſcit,dum expũgitur ſentit: & qui ignorat, dũ experitur agnoſcit.Proh nefas, Præceptum Domini contemnitur , & perſuaſio ſerpentis auditur.Deſpicitur Deus prouidens,& ſerpens auditur decipiens.Spernuntur ſalutaria monita,& recipiuntur venenata colloquia. Vnde addicitur homo ex contemptu morti, qui maluit obedire ſerpenti.Spoliantur gloria, dignitate priuantur: facti ſunt quod non erant,dum amittunt quod fuerant.Adeò gaudet ſerpens perpetraſſe quod voluit.lætatur hominem peremiſſe, quod optauit.Exultat malitiæ effectus hominis deceptionem impleſſe,& neſcit infœlix vulneratũ ſemet, dum vulnerat:trucidatum,dum trucidat:dũ hominem perimit,ſeipſum eſſe peremptum. Contriſtatus eſt Deus hominem ſententiam mortis † meruiſſe quã vitã,meruiſſe interitũ quàm ſalutem,gloriã contẽpſiſſe quàm mortẽ:ſed tamen plus malitia ſerpẽtis,quàm hominis contemptu cõmotus eſt:plus fallaciã diaboli, quàm hominis pfidiam denotauit:adeò Dominus Deus & ſeuitiã execratus eſt hoſtis,& caſum miſeratus eſt hominis:crudelitatẽ hoſtis exhorruit, & deceptum hominẽ paterna pietate cõdoluit: inimici atrocitate permotus eſt,& hominẽ clementer doluit qui deceptus eſt.Deniq;Dominus Deus, Vbi es,

Adam per vxorem euertitur.

Gene.3.

Stultitia hominis peccatoris.

† antè meruiſſe.

Peccati confeſsionem Deus ab Adam vult elicere.

inquit, Adam?Ad confeſsionem prouocat, dum interrogat. Vult eum fateri peccatum, dum ab eo inquirit admiſſum. Quærit miſereri, dum cũ reo de culpa colloquitur. Veniam cogitat, qui cauſam contemptæ legis incuſat. Obiurgat culpam, vt poſsit retribuere veniã: vt quos formare inſtruendo non potuit, eos poſsit confitendo purgare, accipiunt indumenta pellicea, vt qui cõfeſsi iam delictum fuerant, veniam cultus humilitate perciperent. Oſtendit Dominus, quibus officijs poſsint delicta purgari: oſtendit confeſſione & deformitate cultus veniam poſſe facilimè impetrari. Vt enim cõtumacia eſt, celare qđ Deo teſte commiſeris: ſic periculoſum, ſi ſplendore cultus animi innocentiam mentiaris. Nemo itaq;, nemo peccatorũ vitia deſperata lætitia contegat, nemo infecto delictis animo diſsimulationis virus infundat. Animi vitia corporis mœrore monſtrentur. Si vexatus eſt animus, lugeat corpus: quoniam quoties corpus in cauſa eſt, animus mœſtitia cõdoleſcit. Certè quale eſt, corporis vitia ſine animi compaſsione eſſe non poſſe, tale eſt, animi vitia ſine corporis cõpaſsione non priuari. Pariter contriſtentur, vt veniam pariter conſequantur: quoniam vtroſque ſimul aut beneficio foueri, aut iniuria vexari neceſſe eſt. Nec enim aliud homo eſt, quàm corporis animiq; cõcretio. Hæc enim duo quantùm diffinitionibus differunt, tantùm hominem dum iunguntur efficiunt. Vt enim in vita ſeparari non poſſunt, ita nunquam boni maliq; merito ſeparantur. Vt enim non poteſt à corporis bonis animus ſeparari, ita ab animi malis corpus non poteſt diſſociari. Si enim in Dei iudicio vtræque ſubſtantiæ aut ſupplicio aut pręmio expungentur, cur non & in iſto ſeculo pariter aut mœſtitia aut lætitia ꝑfruũtur? Vnde tibi Chriſtiane excuſatio nulla eſt, qui poſt ſeruitutem liberatus es, poſt captiuitatẽ redemptus, poſt vexationem curatus, poſt interitum reſtitutus. Habes in monitis, quod exerceas: habes exempla, quæ timeas. Adam enim nec fallaciam diaboli norat, nec decepti cuiuſquã caſum defleuerat. Qui quidẽ forſitã poſſet euadere, niſi prior cum hoſte dum confligit, occumberet. Te iam inſtruit Dominus, tibi geſtorũ exempla propoſuit. Ecce, inquit, ſanus factus es, noli iam peccare, ne quid tibi deterius fiat. Noli, inq̃t, peccare poſt veniã, noli vulnerari poſt curã, noli ſordidari poſt gratiam. Cogita, inquit, ô homo, grauiorem culpã eſſe poſt veniã, renouatum vulnꝰ peius dolore poſt curam, moleſtiùs hominem ſordidari poſt gratiã. Quare indulgẽtiæ ingratus eſt, qui poſt veniã peccat: ſanitate indignus eſt, qui ſemetipſum poſtq̃ curatus eſt vulnerat: nec mundari meretur, qui ſemetipſum poſt gratiã ſordidat. Porrò qui poſt abſolutionẽ non peccat, meretur & præmiũ: qui poſt curã cautus eſt, ſanitatis poſſidet donũ: qui gratiã illęſam tenuerit, æternitatis accipiet regnum. Graue eſt enim hominẽ inſtructũ delinquere, grauius iã abſolutũ peccare. Seruo peior eſt, qui patronũ poſt datam libertatem offendit. Beneficijs ingratus eſt, qui datorem tumoris arrogantia deſpicit. Quare aut ſalutem de exemplo acquire, aut de conſortio ſimilem ſententiam metue: ne ſeuerũ ſentias iudicem, qui benignum cõtempſeris perſuaſorem.

Homo quid ſit.

Ioan. 5.

Cauendũ, ne in culpas recidamus.

DE EADEM DOMINICA,

Homilia Euſebij Emeſeni.

Cùm turba plurima cõueniret, & de ciuitatibus properarent ad Ieſum &c. Luc. 8.

MVlta turba ſequebatur Ieſum, multi vndiq; cõueniebant, multi de ciuitatibus ad Deum properabant, qui eius verba audire, ipſumque & miracula quæ faciebat, videre deſiderabãt. Quum autem ſic ad eum omnes cõfluerent, dixit per ſimilitudinem. In parabolis enim loquebatur Dominus, & ſine parabolis loquebatur nihil. Vnde & per Prophetã dixit: Aperiã in parabolis os meũ, loquar propoſitiones ab initio. Nunc aũt ipſam parabolã vel ſimilitudinem audiamꝰ. *Exijt,* inquit, *qui ſeminat, ſeminare ſemen ſuum: & dum ſeminat, aliud cecidit ſecus viã, & cõculcatum eſt, & volucres cœli comederunt illud. Et aliud cecidit inter ſpinas, & ſimul exortæ ſpinæ ſuffocauerunt illud. Et aliud cecidit ſupra petrã, & natũ aruit, quia nõ habebat humorẽ. Et aliud cecidit in terrã bonã, & ortum fecit fructum centuplum. Hæc dicens, clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat* Non ſine cauſa clamat Ieſus: qui enim clamat, audiri deſiderat. Meritò igitur clamabat Dominus, quia pauci ibi erant, qui eũ audirẽt. Audiebant quidẽ vocẽ, audiebant & ſimilitudinẽ: illud tamen non audiebãt, quod ꝑ illam vocẽ, & per ſimilitudinẽ illã ſignificabatur. Vnde & aures audiẽdi requirebat: quia non aures corporis, ſed potiùs aures cordis hunc clamorẽ audiunt & intelligunt. *Interrogabãt aũt diſcipuli eius, quæ eſſet hæc parabola.* Et iſti quidẽ nondũ aures audiendi eius verbis adhibuerãt. *Quibus ipſe dixit: Vobis datum eſt noſſe myſteriũ regni Dei: cæteris autem in parabolis.* Vobis, inquit, qui creditis, vobis qui fidem habetis, vobis qui veritatem diligitis, vobis qui non carnalia, ſed ſpiritualia quæritis, vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei: cæteris autem in parabolis. Sed quare cæteris in parabolis? *Vt videntes non videant, & audientes non intelligant.* Hoc autem tale eſt, ac ſi diceret: Vt videntes vmbram, non videant veritatem: & audientes auribus corporis, non intelligant auribus cordis. Hoc autem eorum duritia & infidelitas facit, vt verba Dei intelligere non mereantur. ***Eſt autem hæc parabola: Semen eſt verbum Dei. Qui autem ſecùs viam, hi ſunt qui audiunt: deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes ſalui fiant. Nam qui ſupra petram, hi ſunt qui quum audiuerint, cum gaudio ſuſcipiunt ver-***

Ma.

Pſa.

Lu.

verbum, & hi radices non habent, quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Quod autem in ſpinis cecidit, hi ſunt qui audierũt, & à ſolicitudinibus & diuitijs & voluptatibus vitæ euntes ſuffocantur, & nõ referunt fructum. Quod autem in bonam terrã, hi ſunt qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia. Ecce ipſo Domino exponente didicimus, quid ſit ſemen, quid ager, quid terra ſecùs viam poſita, quid terra petroſa, quid ſpinoſa, & quid bona terra ſignificet. Semen eſt verbum Dei. Multum eſt ſemen, quia magnus eſt ager. Hoc enim ſemine duo magna horrea plena habemus, nouum videlicet ac vetus teſtamentum. Inde enim ſumimus, quicquid vbicunque ſeminamus. Ager aũt tantus eſt, quãtus & mundus. Vos, fratres mei, vos eſtis ager, in quem hoc ſemen ſeminatur. Videte ergo qualẽ terram huic ſemini exhibeatis: Videte ne ſitis illa terra, quæ ſecùs viam poſita ſit: cuius ſemen illi viatores mali conculcant, qui animæ malè obedienti dicunt: Incuruare, vt tranſeamus. Hoc autẽ ſemen diabolus tollit, quia eius perſuaſione & deceptione fit, vt citiſsimè à memoria dilabatur. Videte ne ſitis terra petroſa, in qua verbi Dei ſemen radices figere non valet, ſed citò areſcit: quia talis terra ad tempus credit, & in tempore tentationis recedit. Videte ne ſitis terra ſpinoſa, quæ quanuis ſemen ſuſcipiat, in ea tamen creſcere & fructificare non valet: quia vitijs & diuitijs, carniſque voluptatibus (quæ per ſpinas ſignificantur) comprimitur & ſuffocatur. Benè autem per ſpinas hæc figurãtur: quoniã etſi carni mollia & ſuauia ſunt, animas tamẽ vulnerant & affligũt. Illi autem ſunt bona terra, qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent: & non ſolùm audiunt & retinent, verùm etiam operantur, & patientiæ fructum afferunt. Non enim auditores legis iuſti ſunt apud Deum, ſed factores legis iuſtificabuntur. Vnde ſcriptum eſt: Intellectus bonus omnibus facientibus eum. Et Ioannes Apoſtolus in Apocalypſi ait: Beatus qui legerit, & qui audiuerit verba prophetię huius, & ſeruat ea, quæ in ea ſcripta ſunt. Sed notandum eſt, quod ait: In corde bono & optimo. Terra enim alia bona, alia melior, & alia optima eſt. Vnde & Mattheus Euangeliſta: Semẽ, inquit, cecidit in terram bonam, & attulit fructũ, aliud triceſimum, & aliud ſexageſimum, & aliud centeſimum. Bona eſt enim, quæ triceſimum: melior, quæ ſexageſimum, optima verò, quæ cẽtiſimũ fructũ affert. Si enim libenter audias verbum Dei, & quod audis, benè & Catholicè intelligas, & id quod intelligis operaris, bona terra es. Quid eſt aũt benè & Catholicè intelligere? Priùs videlicet ſecundũ literã, poſteà verò ſecũdùm ſpiritualem intelligentiã. Decẽ quidẽ ſunt verba legis, in quibus tota lex pendet & prophetæ. Quæ ſi dupliciter intelligamus, ad viginti vſque conſcendimus. Ea aũt quæ dupliciter, id eſt, ad literã & ſpiritualiter intelleximꝰ, ſi per ſingula operemur, fiunt triginta. Bona igitur terra eſt, quę decẽ legis mãdata priùs ad literã, deinde verò ſpiritualiter intelligit, & ea quæ intelligit operatur. Triceſimum ergo fructum dãt boni cõiugati, ſed non ſimpliciter, vt Iudæi, ſed dupliciter, vt Chriſtiani: legẽ credũt & intelligunt, & ea quæ intelligũt, operãtur & cuſtodiunt. Nunc aũt ad ſexageſimum veniamus, quem continentes reddũt: qui tanto coniugatis meliores ſunt, quãto hic numerus illum excedit, quum totus ille in iſto duplex inueniatur. Valdè enim meliores ſunt, qui corporis & animæ continentiã & caſtitatem cuſtodiũt, quàm illi, qui ſolius animæ caſtitatem obſeruant. Conſtat autem ſexageſimus numerus, ex ſex & decem: quoniam ſexies decẽ, vel decies ſex, ſexaginta efficiunt. Et in decem quidem totam legis ſcientiam intelligimus, quoniam (vt iam diximus) in decem legis mandatis vniuerſa lex pẽdet & prophetæ. In ſex autem integra operatio deſignatur: quoniam in ſex ſolũmodò diebus, omnem noſtrum laborem & operationẽ conſtituit Deus. Dies nanque ſabbati non ad laborem, ſed ad quietem poſitus eſt. Dant igitur continentes fructum ſexageſimũ, ſi legẽ, quæ in decem mandatis cõtinetur, credunt & intelligunt, & ea quæ intelligũt, operari non negligunt. Reſtat nunc vt de his dicamus, qui fructũ centeſimum Domino reddunt. Centenarius nanque numerus, & ſecundùm ſe, & ſecundũ partes ſuas perfectus eſt. quoniam replicari quidem poteſt, creſcere autem non poteſt. Decies nanq; decem, centum faciunt: & decem quidem, & centum, & mille, quia non eſt vbi creſcant, perfecti numeri dicuntur. Illi igitur, qui perfecti in Eccleſia ſunt, centenarium fructum congruè ſatis reddere intelliguntur. Et de talibus quidem Dominꝰ ait: Si vis perfectus eſſe, vade & vende omnia quæ habes & da pauperibus, & veni ſequere me. Itemque: Nolite cogitare de craſtino, & nolite ſoliciti eſſe animæ veſtræ quid manducetis, neque corpori quid induamini. Tales autem illi erant, qui dicebant: Ecce nos reliquimus omnia, & ſequuti ſumus te. Soli igitur perfecti centeſimum fructum reddunt: inter quos nec ipſæ virgines poni debent, niſi & ipſi propter diuinitatem hanc habeant perfectionem. Sic igitur ſemen, quod cecidit in terram bonam, attulit fructum, aliud triceſimum, aliud ſexageſimum, atque aliud centeſimum.

[Margin notes: *Semen, verbum, Dei.* — *Ager, mundus.* — *Eſa. 51.* — *Spinæ, diuitiæ, & voluptates.* — *Rom. 2.* — *Pſal. 110.* — *Apoc. 1.* — *Matt. 13.* — *Terra bona melior, optima.* — *Coniugati.* — *Continentes.* — *Centenarius numerus, perfectus.* — *Perfecti.* — *Mat. 19.* — *Mat. 6.* — *Matt. 19.*]

DOMINICA QVINQVAGESIMAE, IN EPISTOLAM

Concio exegetica.

Eccleſia Dei viui, ingreſſura iã propediẽ ſolenne Quadrageſimę ieiuniũ, ex Apoſtolica traditione ad nos vſq; perductũ, & omnibꝰ ſeculis cõtinuatum, oſtendit filijs ſuis, quemadmodũ eos oporteat eſſe cõſtitutos, ſi velint ſibi ieiunij & pœnitentiæ labores & cætera om-

omnia prodeſſe. Adfert ex Apoſtolo lectionem ſaluberrimã qua mirificè & copioſiſsimè charitas cõmendatur, idq́; adeò, vt nullius eſſe vel precij vel vtilitatis alia omnia diſertis verbis aſſerat, quæ ſint charitate deſtituta. Ipſe Apoſtolus nobis loquatur, nos diligenter auſcultem⁹:

1.Cor. 13. *Si linguis hominum loquar & angelorum, charitatẽ autem nõ habeam, factus ſum velut æs ſonãs, aut cymbalum tinniens.* Linguas hominũ, dicit omniũ gentiũ, ſecundùm Chryſoſtomũ: angelorũ verò, beata illorũ inter

Linguæ Angelorũ. ſe colloquia. Habẽt enim & angeli, inquit Oecumenius, ſignificationẽ quandã, per quam mutuò ſermocinãtur: Incipit Apoſtolus, à linguarũ munere, inquit idẽ, quod maximè apud Corinthios habebatur in precio. Si quis igitur incredibili prędit⁹ ſit eloquẽtia, & peritia linguarũ, poſsitq́; ſumma cũ gratia dicere ad populũ, ſit aũt charitate deſtitutus, poterit quidẽ verborũ ſono & dulci tinnitu demulcere & delectare auditorem, ſed ipſe nullũ inde fructũ referet. *Et ſi habuero prophe-*

Num. 24. *tiã & nouerim myſteria omnia, & oẽm ſciẽtiã.* Habuê-

1.Reg 19. re prophetiæ donũ Balaam ariolus, Saul rex im-

Ioan. 11. pius, etiã tũ, cũ innocentiſsimũ Dauidẽ ingratus perſequeretur, Caiphas ſceleratiſs. põtifex: multi ſcripturæ myſteria & ſcrutari & explicare potuerũt prõptiſsimè, perplures incredibili fuere ſciẽtia prędití, in quibus Ambroſi⁹ hoc loco Tertullianũ & Nouatianũ nominatim cõmemorat: ſed ad ſui damnationẽ ea Dei dona habuere potiùs, quã ſalutẽ. Nam, vt de Tertulliano & Nouatiano dicit Ambroſius, quia per zelũ charitatis fœdera perdiderũt, in ſchiſma verſi, ad perditionẽ ſui hæreſes creauerunt. Et noſtra ætate, qua tot homines ſumma eruditione præditi floruerũt, vnde tot abominandæ hæreſes & impia dogmata manarũt, niſi quòd hoc ſolũ pleriſq; ſtudio fuit, vt mirabilẽ ſibi cõpararent rerũ cognitionẽ, neque tamẽ darent operã, vt ad Dei & proximi charitatem ſua ſtudia referrent, ſed nomen celebre, ventoſaſq́; laudes, & hominum applauſum venarentur? Atqui verò apud Deũ lõgè potior & pręſtabilior eſt analphabetus opilio, Deum amans, quã vel ſummus philoſophus charitatis expers. Tum verò cumprimis vtilis eſt ſcientia, quando eſt cum charitate coniuncta. *Et ſi habuero omnẽ fidem, ita vt montes transferam, charitatem autẽ non habuero, nihil ſum.* Ipſam fidẽ, inquit D. Auguſtinus,

Lib. 15. de Trinit. ca. 18. non facit vtilẽ, niſi charitas. Sine charitate quippe fides poteſt quidem eſſe, ſed non & prodeſſe. Hæc ille. Magna ſit fides, oportet, quæ montes tranferat, ſed ſine charitate nihil prodeſt. Multas hîc hæretici imperitis nebulas offundunt, vt hanc Apoſtoli luculentam ſententiã aliò detorqueant, perſuadeantq́; miſeris, ſolam fidem iuſtificare: ſed quantacunq;, quantũuis multa & magna ſit fides, ſine charitate nihil eſt, nihil vtilitatis habet: immò prorſus mortua eſt. *Et ſi diſtribuero in cibos pauperũ omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meũ ita vt ardeã, charitatem aũt non habue-*

In 1.Cor. 13 *ro, nihil mihi prodeſt.* Papę hyperbolẽ, ait Chryſo-

ſtomus. Nam & hæc ipſa noua cũ amplificatione proponit. Neq; enim ſi pauperibus alterã faculta tum mearũ, duasúe aut tres, inquit, dedero partes, ſed ſi vniuerſas dedero: & nõ dedero ſolùm, ſed inſumpſero, inquit, vt impẽſis adminiſtratio etiã ſumma cũ diligentia coniungatur. Ambroſius quoq;, Apertũ eſt, ait, quia ſi omnis ſubſtãtia impẽdatur, nihil proficit charitate neglecta: quia caput religionis charitas eſt: & qui caput non habet, vitã non habet. Sine charitate nihil prodeſt: quia fundamentum religionis, charitas eſt. Quicquid ergo ſine charitate fit, caducũ eſt. Hæc ille. Porrò Auguſtĩn. ſcribẽs Donato presbytero Donatiſtæ, Forìs, inquit, ab Eccleſia cõſtitutus, & ſeparatus à cõpage vnitatis & vinculo charitatis, æterno ſupplicio punireris, etiãſi pro Chriſti nomine viuus incẽdereris. Hęc ille. O quã multi, amini vel errore vel pertinacia ferunt hîc duriſsima mortis ſupplicia, & poſteà æterno igni puniũtur. Nõ enim pœna facit martyrẽ, ſed cauſa. Iã Apoſtolus accedit ad deſcribenda charitatis ſigna. *Charitas patiẽs eſt*, quia fert comiter aduerſa, & eos qui moleſtiam adferũt. Chryſoſtomus hoc loco hortatur Lectorẽ, vt ſingula accuratè expendat, quæ ab Apoſtolo hîc dicũtur, vt & opes charitatis immẽſas, & induſtriã pictoris admirandã cernat. Nã Apoſtolũ dicit formã & decus charitatis inæſtimabile depingere, partibus eius, velut coloribus quibuſdã, illius imaginẽ illuſtrãs: porrò incipere eũ à patientia, quæ ſit vniuerſæ philoſophiæ, id eſt, Chriſtianæ ſapientiæ radix: ſicut etiã D. Gregorius Romanus Põtifex patientiã vocat cuſtodẽ & radicẽ virtutũ omniũ: Pręclaras patiẽtię laudes hoc loco promit Chryſoſtomus, & tãdẽ addit, ꝙ hanc talẽ virtutẽ charitas nobis parit. Sequitur: *Benigna eſt*, non cupiens ſua tolerantia irritare aliquem, ſed animum iratum potiùs mitigare. Neque enim ferendo ſolùm generoſè, ait Chryſoſtomus, ſed & hortando, conſolando ſanabimus iræ vulnus. *Nõ æmulatur*, id eſt, non inuidet alterius bonis. *Nõ agit perperam*, procaciter aut peruersè. *Non inflatur*, Solet plerunq; etiam ex rectè factis quædã animi elatio exiſtere, ſed hanc charitas facilè premit & profligat. Eſt aũt imprimis admirabile, magna & præclara multa agere, & tamen non niſi viliter de ſe ſentire, nihil ſibi tribuere: & hoc præſtat charitas. *Non eſt ambitioſa:* non appetit honores, vel non contemnit præ ſe aliquem. *Non quærit quæ ſua ſunt.* Qui ſua quærit, ait Chryſoſtomus, non inueniet ſua. Conſtat enim vtilitas priuata, vtilitate proximi, & hęc itẽ illa, Hæc Chryſoſtomus. O ſi in hominibus hoc vigeret, vt nemo quæreret quæ ſua ſunt, ſed quæ aliorum, omnes beati & diuites eſſent.. Pauci ſunt, qui non quærant quæ ſua ſunt, quia refrixit charitas: quotidiè noui excogitantur modi, quibus res priuata augeatur etiam cum damno proximi. *Non irritatur*, nullis iniurijs, nulla ingratitudine exaſperatur. *Non cogitat malũ*, nihil de proximo mali ſuſpicatur temerè. *Nõ gaudet ſuper*

ſuper iniquitate. Non lætatur alteri illata iniuria, ſed *Congaudet veritati*:id eſt,vt ait Chryſoſtomus, congaudet ſucceſsibus aliorum,hoc eſt,cum gaudentibus gaudet,cum flentibꝰ flet. Hinc non inuidet, hinc non inflatur:alienos enim ſucceſſus ſuos putat. Vides,ait idem, quàm parum abſit, quin angelos charitas ſuos alumnos reddat.Nam qui ira,qui inuidia vacat,& omni prorſus ſæuiori affectu liber eſt, hominis deinceps naturã exceſsiſſe,& in angelicam mentis tráquillitaté tralatus eſſe videri poteſt. Hæc ille. *Omnia ſuffert.* Sint moleſta licèt,ait Chryſoſt. ſint grauia, ſint cõtumeliæ,ſint verbera,ſit mors,ſit quoduiſcunque.*Omnia credit.* Sed nõ omni ſpiritui credit, inquit Auguſtinus: ac per hoc omnia quidé credit, ſed Deo,quia nõ dictũ eſt,Omnibus credit.Quia ſpirituũ diuerſa ſunt genera,ait D.Bernardus ſermone de ſeptem ſpiritibus, neceſſaria eſt nobis eorũ diſcretio.Eſt ſpiritus malignus, eſt ſpiritus carnis,eſt ſpiritus mũdi huius: nulli horum credendũ eſt.Semper ſpiritus carnis mollia, ſpiritus mũdi vana,ſpiritus malitię ſemper amara loquitur.Quoties verò ſemper caſtigãdo corpore,humiliãdo corde,ſeruanda vnitate,& charitate fratribus exhibéda,ſeu cæteris virtutibus acquirendis,cõſeruandis, amplificandis ſalubris cogitatio in méte verſatur,diuinus ſine dubio ſpiritus eſt, qui loquitur,aut per ſeipſum ſanè,aut per angelũ ſuũ.Hæc ferè Bernardus.Itaq; charitas credit omnia,ſcilicet credenda:nec tamen omnibus credit: quia qui citò credit,ait ſapiés quidã,leuis eſt corde.*Omnia ſperat,* Bona ſcilicet,inquit Chryſoſt.& frugi omnia de proximo ſibi promittit, ſit licèt malus:nã adeſt corrigés, proſpiciés, ſtudiũ impédens,nempe,vt melior euadat. Aut aliter,Sperat, putà,ſperãda omnia. Nihil eſt enim in charitate temerariũ.*Omnia ſuſtinet,*id eſt,lõganimiter & patiẽter expectat. Et id cũprimis neceſſariũ eſt,ne deficiamus in huiꝰ vitæ tétationibus & afflictionibus.Sępè enim Deus differt ſuã cõſolationé,vt pbet noſtrã patientiã.Ergo tũ neceſſe eſt,vt lõganimiter ſuſtineamus eius benignã viſitationé. *Chritas nunquã excedit.* Nunquã deſinit: immò verò in futura vita erit flagrãtior,vbi viderit Deũ, quẽ amat.Fides,ſpes,& multa alia cũ hac vita deſinẽt:charitas manet æternũ.*ſiue prophetia euacuabũtur,ſiue lingua ceſſabũt,ſiue ſciẽtia deſtruetur.* Omnia chariſmatum dona,inquit Ambroſius, euacuari dixit,quia nõ tantũ poſſunt comprehédere, quantũ ipſa veritas habet: neq; nos aũt capere,aut narrare poſſumus plenitudinem veritatis. Quĩ enim fieri poteſt, vt lingua humana cõplectatur omne,quod Dei eſt? *Ex parte enim cognoſcimus,& ex parte prophetamus Cùm autẽ venerit quod perfectum eſt,euacuabitur quod ex parte eſt.* Nã, secũdùm Ambroſiũ, deſtruetur imperfectio noſtra. Non id quod verum eſt euacuabitur, ſed dũ additur perfectio,quod deeſt deſtruetur. Deſtructio enim imperfectionis eſt, quando id, quod imperfectũ eſt, impletur verũ. Hæc ille. *Cũ eſſem paruulus loquebã vt paruulus,ſapiebã vt paruulus,cogitabam vt paruulus.Quãdo aũt factus ſum vir, euacuaui quæ erant paruuli.* Hoc dicit,ait Ambroſius,quia exeuntes ſáncti de hoc mundo, plus neceſſe eſt inueniant,quàm nunc putant:ſicut Ioãnes Apoſtolus de Saluatore dixit:Tunc videbimus illum ſicuti eſt.In hac ergo vita paruuli ſumus ad comparationem futuræ vitæ: quia ſicut vita hæc imperfecta eſt,ita & ſcientia. Hæc ille *Videmus nunc per ſpeculũ in ænigmate,tunc aũt facie ad faciem.Nunc cognoſco ex parte,tunc autẽ cognoſcam,ſicut & cognitus ſum.* In ſpeculo non res ipſa,ſed rei imago cernitur. Ita etiam huius vitæ cognitio imperfecta & exilis eſt comparatione futuræ. Per fidem enim ambulamus,non per ſpeciem. Porrò tum videbimus facie ad faciem, quod Apoſtolus Ioannes dicit, Videbimus enim ſicuti eſt,& cognoſcemus ſicuti & cogniti ſumus, perfectè ſcilicet & perſpicuè, ſed tamen quatenùs creaturæ fas eſt noſſe Deum.Sed vt tunc exactiùs & penitiùs cognoſcamus, hîc interim cordis repurgemus oculos ab omni puluere vitiorum. Beati enim mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt,tanto vtique clariùs & perſpicaciùs, quantò fuerint maiori cordis munditie prędit.*Nunc autem manent,fides,ſpes,charitas,tria hæc: maior autem horum eſt charitas.* Tria hæc ſunt, ait Auguſtinus, quibus & ſcientia omnis & prophetia militat,fides,ſpes, charitas. Sed fidei ſuccedit ſpecies,quam videbimus: & ſpei ſuccedit beatitudo ipſa,ad quam peruenturi ſumus. Charitas autem iſtis decedentibus augebitur potiùs. Si enim credendo diligimus quod nondum videmus,quanto magis,cùm videre cœperimus?Et ſi ſperando diligimus, quò nondum peruenimus, quanto magis cùm peruenerimus? Inter temporalia quippe & ęterna hoc intereſt,quòd tépora le aliquid plus diligitur antequàm habeatur: vileſcit autem,cùm aduenerit. Non enim ſatiat animam,cui vera & certa ſedes eſt æternitas. Aeternum autem ardentiùs diligitur adeptũ, quàm deſideratum. Nulli enim deſideranti cõceditur plus de illo exiſtimare,quàm ſe habet, vt ei vileſcat cùm minus inuenerit: ſed quantum quiſque veniens exiſtimare potuerit,plus perueniés inuẽturus eſt. Et rurſus alio loco idem Auguſtinus, Nullum,inquit, aliud canticum nos docet Deus, niſi fidei,ſpei & charitatis, vt fides noſtra firma ſit in ipſo, quandiù illum non videmus,credentes in eum quẽ non videmus,vt gaudeamus cùm viderimus, & fidei noſtræ ſuccedat ſpecies lucis eius,vbi iam nõ nobis dicetur, Crede quod non vides, ſed,Gaude,quia vides. Spes etiam noſtra incõmutabilis ſit,& figatur in illo,& nõ nutet & fluctuet,non agitetur:ſicut ipſe Deus, in quo figitur,non poteſt agitari. Spes enim quæ modò vocatur,tunc non ſpes, ſed res erit. Tandiù enim vocatur ſpes,quandiù nõ videtur,quod ſperatur, dicente Apoſtolo, Spes autem quæ videtur, non eſt ſpes. Et paulò infrà. Charitas, quæ ter-

Lib. de Spiritu & litera.
Multa ſpirituũ genera
Eccl.19.
In 1.Cor.13.
1.Ioan.3.
2.Cor.5.
1.Ioan.3.
Matt.5.
De Doctrina chriſtia lib.1. cap.27.& 28.
In Pſal. 91.
Rom.8.

tertia nobis adiungitur ad fidem & ad ſpem, maior eſt ſupra fidem & ſpem: quia fides eſt rerum, quæ non videntur. Erunt autem ſpecies, cùm viſæ fuerint: & ſpes rei eſt, quæ non tenetur: adueniente ipſa re, non erit iam ſpes, quia tenebimus, non ſperabimus. Charitas autem non nouit, niſi creſcere magis magiſque. Si enim amamus quem non videmus, quomodò amaturi ſumus cùm viderimus? Hæc Auguſtinus. Manent igitur in hac vita fides & ſpes, ſed in futura deſinent: at charitas non ſolùm non deſinet, ſed multo etiam auctior & ardentior erit. Porrò fide & ſpe maior eſt charitas, quia ſine charitate mortua eſt fides, & ſpes eſt inanis. Videmus in Eccleſia multos, qui rectè credant, & de Chriſti bonitate plurimum ſperent, nec tamen interim deſinant malè viuere: deſinerent autem, ſi amarent. Itaque fides & ſpes vt ſint gratæ Deo, debent habere adiunctam charitatem, ſine qua nulla virtus poteſt eſſe vel grata Deo, vel homini ſalutaris. Præſtet nobis Dominus Deus, vt in eum credentes, in eum ſperantes, eum in omnibus & ſuper omnia amantes peruenire mereamur ad ipſum, cui eſt omnis honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Fides & Spes ſine charitate nihil ꝓſunt

DOMINICA IN QVINquageſima. Lucæ xviij.

In illo tempore, Aſſumpſit Ieſus duodecim diſcipulos ſuos, & ait illis: Ecce aſcendimus Hieroſolymam, & conſummabuntur omnia, quæ ſcripta ſunt per prophetas de filio hominis. Et reliqua. Homilia beati Gregorij Papæ, habita in baſilica ſancti Petri. Eſt verò 2. in Euangelia.

Redéptor noſter preuidẽs ex paſſione ſua diſcipulorũ animos perturbãdos, eis longè antè & eiuſdẽ paſſionis pœnã, & reſurrectionis ſuæ gloriã ꝑdixit: vt cùm eũ morientẽ, ſicut prædictum eſt, cernerent, etiam reſurrecturũ non dubitarent. Sed quia carnales adhuc diſcipuli, nullo modo valebant capere verba myſterij, venitur ad miraculum. Ante eorum oculos cęcus lumen recipit, vt qui cœleſtis myſterij verba non caperent, eos ad fidem cœleſtia facta ſolidarent. Sed miracula Domini ac ſaluatoris noſtri ſic accipiẽda ſunt, fratres mei, vt & in veritate credantur facta, & tamen per ſignificationem nobis aliquid innuant. Opera quippe eius, & per potentiam aliud oſtendunt, & per myſterium aliud loquuntur. Ecce enim quis iuxta hiſtoriam cæcus iſte fuerit ignoramus, ſed tamẽ quem per myſterium ſignificet nouimus. Cæcum quippe eſt genus humanum, quod in parente primo à paradiſi gaudijs expulſum, claritatem ſupernæ lucis ignorans, damnationis ſuæ tenebras patitur: ſed tamen per redemptoris ſui præſentiam illuminatur: vt internæ lucis gaudia iam per deſiderium videat, atque in via vitæ boni operis greſſus ponat. Notandum verò eſt, quod cùm Ieſus Hiericho appropinquare dicitur, cæcus illuminatur. Hiericho quippe interpretatur luna. Luna in ſacro eloquio pro defectu ponitur carnis, quia dum menſtruis momentis decreſcit, defectum noſtræ mortalitatis deſignat. Dum igitur conditor noſter appropinquat Hiercho, cæcus ad lumen redit: quia dum diuinitas defectum noſtræ carnis ſuſcepit, humanum genus lumen quod amiſerat, recepit. Vnde enim Deus humana patitur, inde homo ad diuina ſubleuatur. Qui videlicet cæcus rectè & iuxta viam ſedere, & mendicans eſſe deſcribitur. Ipſa enim veritas dixit: Ego ſum via. Qui ergo æternæ lucis claritatem neſcit, cæcus eſt. Sed ſi iam in redemptorem credit, iuxta viam ſedet. Si autem iam credit, ſed vt æternam lucem recipiat rogare diſſimulat, atq; à precibus ceſſat, cæcus quidem iuxta viam ſedet, ſed minimè mendicat. Si verò & credit & exorat, & iuxta viam ſedet cęcus, & mendicat. Quiſquis ergo cæcitatis ſuæ tenebras agnoſcit, quiſquis hoc quod ſibi deeſt lumen æternitatis intelligit, clamet medullis cordis, clamet & vocibus mentis, dicens: Ieſu fili Dauid, miſerere mei. Sed quid clamante cæco ſubiungitur, audiamus. *Et qui præibãt, increpabant eum: vt taceret.* Quid autem deſignant iſti, qui Ieſum veniẽtẽ præcedunt, niſi deſideriorum carnalium turbas, tumultuſque vitiorum, qui priùs quàm Ieſus ad cor noſtrum veniat, tẽtationibus ſuis cogitationem noſtram diſſipiãt, & voces cordis in oratione perturbant? Sæpè nanq; dum conuerti ad Deũ poſt perpetrata vitia volumus, dum contra hæc eadem exorare vitia quæ perpetrauimus conamur, occurrunt cordi phantaſmata peccatorum quæ fecimus, mentis noſtræ aciem reuerberant, confundunt animum, & vocem noſtræ deprecationis premunt. Qui præibant ergo, increpabant eum vt taceret: quia priuſquàm Ieſus ad cor veniat, mala quæ fecimus, cogitationi noſtræ ſuis imaginibꝰ illiſa, in ipſa nos noſtra oratione perturbant. Sed quid ad hæc illuminandus iſte cæcus fecit, audiamus. Sequitur: *Ipſe verò multò magis clamabat: Fili Dauid, miſerere mei.* Ecce quem turba increpat vt taceat, magis ac magis clamat: quia quanto grauiori tumultu cogitationum carnalium premimur, tanto orationi inſiſtere ardentiùs debemus. Contradicit turba ne clamemus, quia peccatorum noſtrorum phantaſmata plerunque & in oratione patimur. Sed nimirùm neceſſe eſt, vt vox cordis noſtri, quo duriùs repellitur, eò valentiùs inſiſtat, quatenùs cogitationis illicitæ tumultum ſuperet, atq; ad pias aures Domini nimietate ſuæ importunitatis erumpat. In ſe, vt ſuſpicor, recognoſcit vnuſquiſque quod dicimus: quia dum ab hoc mundo animum ad Deum mutamus, dum ad orationis opus conuerti-

Miracula Chriſti vt accipienda

uertimur, ipſa quæ priùs delectabiliter geſſim⁹, importuna poſteà atque grauia in oratione noſtra toleramus. Vix eorũ cogitatio manu ſancti deſiderij ab oculis cordis abijcitur, vix eorũ phantaſmata ꝑ pœnitentiæ lamenta ſuperantur. Sed cùm in oratione noſtra vehementer inſiſtimus, tranſeuntem Ieſum mente figimus. Vnde illic ſubditur: *Stans autem Ieſus, iuſsit eum adduci ad ſe.* Ecce ſtat, qui antè tranſibat: quia cùm adhuc turbas phantaſmatum in oratione patimur, Ieſum aliquatenùs tranſeuntem ſentimus. Cùm verò orationi vehementer inſiſtimus, ſtat Ieſus vt lucem reſtituat: quia Deus in corde figitur, & lux amiſſa reparatur. Qua tamen in re & aliud aliquid nobis Dominus innuit, quod intelligi de humanitate ac diuinitate illius vtiliter poſsit. Clamantem etenim cæcum tranſiens Ieſus audiuit, non ſedens, ſed ſtans miraculum illuminationis exhibuit. Tranſire nanq; humanitatis eſt, ſtare diuinitatis. Per humanitatem quippe habuit naſci, creſcere, mori, reſurgere, de loco ad locum venire. Quia ergo in diuinitate mutabilitas non eſt, atque hoc ipſum mutari tranſire eſt, profectò iſte tranſitus ex carne eſt, non ex diuinitate. Per diuinitatẽ verò ei ſemper ſtare eſt: quia vbiq; præſens eſt, nec per motum recedit, ſicut nec per motum venit. Cæcum igitur clamantem Dominus tranſiens audiuit, ſtans illuminauit: quia per humanitatem ſuam vocibus noſtræ cæcitatis compatiendo miſertus eſt, ſed lumen nobis gratiæ per diuinitatis potentiam infundit. Et notandum quid cæco venienti dicat. *Quid tibi vis faciam?* Nunquid qui lumen reddere poterat, quid vellet cæcus ignorabat? Sed peti vult hoc, quod & nos petere, & ſe concedere prænoſcit. Importunè nanq; ad orationẽ nos admonet, & tamen dicit: Scit nanq; pater veſter cœleſtis, quid opus ſit vobis, antequã petatis eum. Ad hoc ergo requirit, vt petatur: ad hoc requirit, vt cor ad orationem excitet. Vnde & cæcus protinùs adiungit: *Domine, vt videam.* Ecce cæcus à Domino non aurũ, ſed lucem quærit; paruipendens extra lucem aliquid quærere: quia & ſi habere cæcus quodlibet poteſt, ſine luce videre non poteſt quod habet. Imitemur ergo fratres chariſſimi eum, quẽ & corpore audiuimus & mente illuminatũ. Non falſas diuitias, nõ terrena dona, nõ fugitiuos honores à Domino, ſed lucẽ quæramus: nec lucem quæ loco clauditur, q̃ tẽpore finitur, quæ noctiũ interruptione variatur, quæ à nobis cõmuniter cũ pecoribus cernitur: ſed lucẽ quæramus, quã videre cũ ſolis angelis poſsimus, quã nec initiũ inchoat, nec finis anguſtat. Ad quam ꝑfectò lucẽ via, fides eſt. Vnde rectè & illuminãdo cæco protinùs reſpondetur: *Reſpice: fides tua te ſaluum fecit.* Sed ad hæc cogitatio carnalis dicit: Quomodo poſſum lucẽ ſpiritalẽ quærere, quã videre non poſſum? Vnde mihi certũ eſt ſi ſit, quæ corporeis oculis nõ infulget? Cui ſcilicet cogitationi eſt, quod breuiter quiſque reſpondeat: quia & hæc ipſa quæ ſentit, non ꝑ corpus, ſed per animã cogitat: & nemo ſuã animã videt, nec tamẽ ſe dubitat animã habere, quam nõ videt. Ex inuiſibili nãq; anima, viſibile regitur corpus. Si aũt auferatur quod eſt inuiſibile, protinùs corruit hoc, quod viſibile ſtare videbatur. Ex inuiſibili ergo ſubſtantia in hac vita viſibili viuitur, & eſſe vita inuiſibilis dubitatur? Sed iã petenti cæco quid factum ſit, vel quid ipſe fecerit, audiamus. Sequitur: *Confeſtim vidit, & ſequebatur eum.* Videt & ſequitur, qui bonum quod intelligit, operatur. Videt autem, ſed non ſequitur, qui bonũ quidem intelligit, ſed benè operari contemnit. Si ergo, fratres chariſsimi, cæcitatem iam noſtræ peregrinationis agnoſcimus; ſi credendo in redemptoris noſtri myſterium iuxta viam ſedemus, ſi exorando quotidiè ab authore noſtro vitæ lucem petimus, ſi eandẽ lucẽ iam ꝑ intellectum videndo, illuminati poſt cæcitatem ſumus, Ieſum quem mente cernimus, opere ſequamur. Aſpiciamus quà graditur, & eius veſtigia imitando teneamus. Ieſum .n. ſequitur, qui imitatur. Hinc nãq; dicit: Sequere me, & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos. Sequere enim dicitur .i. imitare. Hinc rurſus admonet, dicens: Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur. Conſideremus ergo quà graditur, vt ſequi mereamur. Ecce cũ ſit Dñs & creator angelorũ, ſuſcepturus naturam noſtram quam condidit, in vterum virginis venit. Naſci tamẽ in hoc mũdo ꝑ diuites noluit: parentes pauperes elegit: Vnde & agnus qui ꝑ illo offerretur, defuit: columbarum pullos, & par turturũ ad ſacrificiũ mater inuenit. Proſperari in mundo noluit, opprobria irriſionesq; tolerauit: ſputa, flagella, alapas, ſpineã coronã, crucemq; ſuſtinuit. Et quia rerũ corporaliũ dilectione à gaudio interno cecidimus, cũ qua amaritudine illuc redeatur, oſtendit. Quid itaq; homo ꝑ ſe pati debet, ſi tanta Deus pro hominibus pertulit? Qui ergo in Chriſtum iã credidit, ſed adhuc auaritiæ lucra ſectatur, in ſuperbia honoris extollitur, inuidiæ facib⁹ inardeſcit, libidinis ſe immunditia polluit, proſperari ad ea quæ in mundo ſunt concupiſcit: Ieſum in quem credidit, ſequi cõtemnit. Diuerſo quippe itinere ambulat, ſi gaudia delectationeſque appetit, cui dux ſuus viã amaritudinis oſtendit. Reuocemus ergo ante oculos peccata, quæ fecimus: conſideremus, q̃ terribilis iudex hæc punitur⁹ adueniat. Mentẽ formemus ad lamenta. Vita noſtra ad tẽpus amareſcat in pœnitentia, ne æternam amaritudinẽ ſentiat in vindicta. Per fletus quippe ad gaudia ducimur, veritate pollicente, q̃ ait: Beati q̃ lugẽt, quoniã ipſi cõſolabuntur. Ad fletũ verò per gaudia peruenitur, hac eadẽ veritate atteſtãte, quæ ait: Væ vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis. Si ergo retributionis gaudium in peruentione quærimus, pœnitẽtiæ amaritudinẽ in via teneamus. Sicq; fit, vt non ſolũ vita noſtra in Deũ proficiat, ſed hæc ipſa noſtra conuerſatio

k ad

Marginal notes: *[Or]ationis [ef]ficacia.* — *[M]atth. 6.* — *[D]eo quid [peten]dum.* — *Bona opera ſectanda.* — *Matt. 8.* — *Ioan. 12.* — *Chriſtus vt imitãdus.* — *Luc. 2.* — *Ieſum qui non ſequatur.* — *Matt. 5.* — *Luc. 6.*

ad laudem Dei & alios accendat. Vnde illic ſubditur: *Et omnis plebs vt vidit, dedit laudem Deo.*

EADEM DOMINICA, SERMO BEATI IOANNIS CHRYſoſtomi, de fide Abraham, & de immolatione Iſaac.

Habetur in 1. Tom. operũ Chryſoſtomi.

FIdes eſt religionis ſanctiſsimę fundamentum, charitatis vinculum, amoris ſubſidium. Hæc ſanctitatem firmat, caſtitatem roborat, dignitates exornat. In pueris ſplẽdet, in iuuenibus floret, in ꝓuectis apparet. Gubernat ſexus, gradus prouehit, officia cuncta cuſtodit, In paupere grata eſt, in mediocri læta, in locuplete honeſta. Fides amicitias ſeruat, collegia copulat, artes commendat. Nullum deſpicit, nullum contemnit, nulli deeſt, niſi qui ei fortè defuerit. Fides mãdata tenet, præcepta ſeruat, promiſſa conſummat. Fides familiares efficit Deo, amicos conſtituit Chriſto. Neque enim quiſquam fidei promiſſa percipiet, niſi profeſſionem actibus ſeruet: aut præmiorum poteſt compos exiſtere, qui promiſſam fidem conſeruare noluerit: vt iam aut impletæ fidei merces homini recompenſetur, aut violatæ pœna competens tribuatur. Huius fidei Abraham ducamus exordium, qui cùm in occidua conſtitutus ætate, filium à Deo promiſſum ſe crederet accepturum, & fidei precium in filio conſpexit, & in ſtellarum ſuam ſobolem numerum redundantem, fide comparauit eadem. Denique vnus filius Abrahæ exoptatur, & imméſa ei multitudo promittitur. Solatium vnius hæredis conquiritur, & innumerabilis ſoboles deſtinatur. Neſcis, inquit Dominus, neſcis Abraham, quid deſtinatum ſit tibi: ſed idcircò neſcis, quia quid merearis non reſpicis. Tantùm .n. de me tua meruit fides, tantùm tua obſequia valuerũt, vt & quid deſideres norim, & facere quod merearis decreuerim. Nanq; tibi naſcetur filius, cuius ſemen diffundetur in millia, vt & ſimilitudini ſiderum coæquetur, & arenæ immenſitatibus comparetur. Credo, inquit, Abraham, Domine, credo quia potes: facturum te confido, qđ ſpondes. Nec enim confectã ſenectuté marceſcentis meæ ætatis cõſidero, aut Saræ cõiugis ſterilé effœtamq; conditioné attendo, ſed tuæ maieſtatis potentiam tracto: nec cui talia promittantur, ſed à quo promittantur agnoſco. Generare enim filios ſenilis ætas non patitur, ſed tua Dñe iuſsione completur. Steriles filios habere nõ poſſunt, ſed hoc poſſe, tuæ virtutes efficiunt. Natura quidem negat, ſed potentia imperat. Aetas prohibet, ſed tua poteſtas oſtendit. Impoſsibile quidem illud videtur nobis, non tibi: homini, non tuæ Domine maieſtati: naturæ, non Deo:

Fides opere præſtanda.

ſeruis, non Domino. Vnde credo pater, credo Domine iſtud te facturum eſſe quod dicis, quia his virtutibus cunctis gentibus innoteſcis. Tunc Sara concepit in vtero, & peperit filium, patrem multarum gentium deſtinatum. Naſcitur Iſaac ornamentum generis, parentum gloria, propinquorum lætitia, familiæ decus, hæreditatis ſpes, fidei precium, promiſſæ ſobolis teſtimonium. In cuius natiuitate & Dñs promiſſum reddidit, & Abraham votũ quod optauit, accepit. Gaudet omnes, cuncti lætãtur. Fit enim Iſaac dulcis cùm naſcitur, dulcior cùm nutritur. Nec enim poterat eſſe non dulcis, quem & patris fides condierat, & propria innocentia commendabat. Fit & Sara ex ſterili mater, fœcunda in filio, fœcundior futura ex ipſo. Redit iuuentus in ſenem, marcẽs ætas reparatur in iuuené, & manẽte ſenectutis ætate, iuuenilia geruntur à matre. Denique blanditur, nutrit & lactat, & conſequentia complet officia, quæ iam fortiſitan obliuiſceretur, ſi ſuo tempore Saræ parere concederetur. Tunc locutus eſt Dominus ad Abraham, dicens: Accipe filiũ tuum quem diligis Iſaac, & vade in vnũ montiũ, & offer mihi illum in ſacrificium. Mox Abraham tã celeriter decernit iuſsis cœleſtibus eſſe parendũ, quàm fuerat diuinitùs imperatum. Verebatur enim, ne votũ mora offenderet, aut iuſsioné tarditas impediret. Deniq; properat qđ iuſſum eſt perficere, feſtinat quod præceptũ eſt adimplere. Fuit enim lætus, cùm eum acciperet: lætior cùm eum immolandũ Dñs poſtularet. Oſtendit Abrahã chariſsimum quidé ſibi eſſe filium, ſed multò chariorẽ filio exiſtere Dominũ: nec dulcedinẽ aut affectus pignoris reſpiciebat, q iuſsioné vt perficeret cogitabat. Totos .n. affectus conuertit in Deũ, cui iam ſe nouerat mãcipatũ. Deniq; illã fidẽ ſeruabat in ſeſe, cùm filiũ iuberetur offerre, qua Deum promeruerat, cùm eum mereretur accipere. Adeſt Iſaac patri quidé ætate diſsimilis, ſed fide ac deuotione æqualis, Adeſt, inquã, Iſaac, qui ſi quid pater diſponeret, ipſe fieri libenter optaret. Ita enim filius paruit patri, vt pater diuinæ obtemperaret iuſsioni: vt de conſenſu filij pater ſecurus exiſteret, vt voluntati patris ſeſe filius mãciparet. Erat .n. in vtriſq; vnus animus, par ſenſus, & ſimilis circa Deũ affectus: vt generoſitaté patris in filiũ trãsfuſam cõſpiceres, & innocentiã filij patri non deeſſe videres: vt & paternæ fidei particeps filius exiſteret, & ſimplicitate filij patris ſublimitas redundaret. Qua ſecuritate Abraham fretus, ſternit ſibi aſinam, ad ſacrificium ligna cõcîdit, pueros ſecum adducit. Cumq; ad ciuitatem veniſſent, Eſtote iſtic, inquit: ego & puer iſte ibimus ſoli: & cùm adorauerimus Dominũ, reuertemur ad vos. Statim pater cum filio proficiſcitur ſolus. Ad quem idem filius: Pater, inquit, ligna video, cultrũ & igné conſpicio, hoſtiam quam immolaturus es quæro. Deſine, inquit, deſine iſtud quærere fili, quod ſibi Dominus ad horã procurabit: deſine

quærere, quòd ſibi Dominus iam præuidit: Magnum præſagium promittentis, magna innocentia inquirentis, Iſaac hoſtia, de hoſtia patrem interrogat, ſacrificij effectus deſiderat. Ouis ab eo quæ deerat quæritur, ne ipſe qui loquitur immoletur. Aſt vbi ad locũ ventũ eſt, vterq; montem aſcendit. Aram pater extruxit, ligna cõpoſuit, filiũ colligauit. Patere me, inquit, fili, patere votũ perficere: patere, inquam, ꝑ te iuſsionem Domini adimplere. Deus enim qui te cõdidit, expetit: qui dedit, quærit: qui te creauit, te ſibi deſiderat immolari. Non eſt enim hoc patricidium, non eſt crudelitatis admiſſum, quia votum eſt. Nec tibi fili à genitore mors miſerãda infertur, ſed vtriſq; nobis ſalubriter prouidetur. Tanto eris acceptabilis hoſtia, quãto libenter glorioſæ mortis acceperis beneficia. Quod iuſſus pater es, perfice, inquit: quod diſponis, † cõſtanter adimple. *† inſtãter.* Ego .n. nec renuo, nec recuſo: qđ volueris, volo: quod optas, exopto: quod deſideras, et ipſe deſidero. Deniq; eo voto iſtam mortem excipio, quo te eam mihi inferre velle cognoſco. Hęc etſi vterq; non dixit, tamen cuncta iſta in actu oſtendit. Mox pater extenſa manu gladium ſumit, dexteram erigit, iugulare filium, ſacrificiũ perficere, iuſſum Domini voluit deuotus implere, & pendente iam atq; imminente mucrone, Parce, inquit Dominus, parce: fidem tuam quæſiui, nõ filium vt iugulares optaui: nec amabile pignus tibi ſubtrahere, ſed deuotionẽ tuam volui pertentare. *Prohibetur Abraham à cæde filij.* Nunc cognoui, quia amas Dominũ magis quàm filiũ: imò magis amas filiũ, quia diligis Dominũ: quia dum non pepercisti filio tuo propter Deum, eundem tecum conſtituiſti Domino glorioſum: quare te benedictionibus cumulem, & infinitã filiorũ multitudinem ex eo tibi prouenire cõfirmem. Statim procuratur aries, q̃ pro Iſaac ſanctiſsimo mereretur occidi. Nec enim fas erat, vt Iſaac, qui typũ Chriſti portabat, à patre hoc in tempore mactaretur: quia perfecta ſacrificij hoſtia Chriſto Domino ſeruabatur. *Iſaac, typus Chriſti.* Procurabatur, inquã, aries, qui ꝓ Iſaac mereretur occidi: vt & promiſſum patris de hoſtia cõpleretur, & perfecto ſacrificio, patri Iſaac incolumis redderetur. Tunc vterq; lætus de monte deſcendit: pater, quòd ſacrificij votum ſaluo filio perfecerit: filius, quòd iuſſa patris libenter optaſſet. Gaudet de patre filius, de filio pater. Gaudent ꝓpinqui, familia cuncta lætatur: gaudent, inquam, quòd & opus tantum perfectũ ſit, & quòd patrem cum filio incolumes illis Dominus reuocarit.

EADEM DOMINICA, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Aſſumpſit Ieſus duodecim diſcipulos ſuos, & ait illis: Ecce aſcendimus Hieroſolymam, & conſummabuntur omnia, quæ ſcripta ſunt de filio hominis. Luc. 8.

MVlta iam conſummata erant, quæ de filio hominis prophetæ dixerant: multa iam completa erant, q̃ de eius humanitate prophetauerãt: pauca reſtabãt adhuc, quæ ipſis diebus adimplenda erant. Quæ ideò quidem ſuis diſcipulis Dominus prædicere voluit, vt eum ſua ſponte paſſum intelligam⁹, & ea quæ ventura erant, eum præſciſſe & præuidiſſe nemo vnquã dubitare audeat. Sequitur: *Tradetur enim gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & cõſpuetur: & poſtquam flagellauerint, occident eũ, & die tertia reſurget: Et ipſi nihil horum intellexerunt. Erat enim verbum iſtud abſconditum ab eis, & non intelligebant quæ dicebantur.* Omnia hæc prophetæ ꝓdixerunt: omnia hæc fieri oportebat. Vnde & quibuſdam alibi ait: O *Luc. 24.* ſtulti & tardi corde ad credendum in omnibus, quæ loquuti ſunt prophetæ. Nónne ſi oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriã ſuam? Itẽque: Quomodò ergo implebuntur ſcripturæ, q̨a *Matt. 26.* ſic oportet fieri? Oportet enim vt fiat, quicquid Dominus fieri diſpoſuit. *Matt. 20.* *Tunc autẽ* (vt Matthæ⁹ ait) *acceſſit ad eum mater filiorum Zebedæi cum filijs ſuis, adorãs et petens aliquid ab eo.* Tunc, inquit, quãdo Dñs aſcendebat Hieroſolymam, vt ꝓ omnibus pateretur: tunc mater filiorum Zebedæi .i. Iacobi & Ioannis, à filijs admonita, acceſsit ad Ieſum, vt primas ſedes filijs poſtularet. In quo manifeſtè apparet, quia (vt Euangeliſta dicit) verba *Luc. 18.* Domini diſcipuli non intellexerant, quæ modò de ſua paſsione eis Dominus nunciauerat. Si enim intellexiſſent, potiùs ad fletus & lachrymas conuerterentur, q̃ de dignitatibus aliquid loquerentur. Acceſsit igitur ad eum mater filiorum Zebedæi, adorans, & petens aliquid ab eo. Mulier iſta religioſa & Chriſto familiaris erat: ideò & magna petit, & confidẽter ad Dominum accedit. Valdè enim de Chriſto præſumebat, dũ hoc filijs orat, quod ipſi filij pro ſe petere timebant. Sed quid dicit? *Dic, vt ſedeant hi duo filij mei, vnus ad dexterã tuam, & vnus ad ſiniſtrã in regno tuo.* Cum ambitione loquitur mater, & carnali affectu ambitioſis filijs primas in cœlo cathedras poſtulat. Vnde & meritò eis à Dño dicitur: *Neſcitis quid petatis.* Neq; ita petere, neq; ita dare cõuenit primas ſedes. *Poteſtis bibere calicem, quẽ ego bibiturus ſum? Dicunt ei: Poſſumus.* Obſcurè eis loquitur Dñs, & fortaſſe nondùm intelligebant, de quo *Calix paſſionis.* calice eis loqueretur. Dicebat enim de calice paſſionis, de quo ad Petrũ Apoſtolũ alibi ait: Calicem quẽ dedit mihi pater, nõ vis vt bibam illũ? *Ioan. 18.* *Pſalm. 115.* Et Pſalmiſta: Calicẽ ſalutaris accipiam, & nomẽ Domini inuocabo. *Et ait eis: Calicem quidem meum bibetis.* Biberunt enim Iacobus & Ioannes calicẽ Chriſti, nõ quòd ambo martyrio vitã finierint, ſed quòd multas perſequutiones & anguſtias & & tribulationes ambo ſuſtinuerũt. Et Iacobum *Matt. 12.* quidẽ occidit Herodes: ſic enim ſcriptum eſt: Occidit aũt Iacobũ fratrẽ Ioannis gladio. Ioannes

nes autem non occiſus, ſed in feruentis olei dolio miſſus,& in Pathmo inſula exilio relegatus, magnæ afflictionis & amaritudinis calicem bibit. *Sedere autem ad dexteram meam vel ad ſiniſtram, non eſt meum dare vobis,ſed quibus paratum eſt à patre meo.* Ac ſi dicat: Quod vos modò petitis, iã datum eſt. Non eſt meũ dare vobis modò: non ad me pertinet ordinare & diſponere modò, quis ad dexteram meã vel ad ſiniſtram ſedere debeat in regno meo: hæc diſpoſitio nõ eſt hominis, nõ eſt huius temporis: ab æterno factum eſt, quod modò fieri poſtulatis. Simul cum patre ante tempora diſpoſui, neq; iterũ diſponere habeo, quã ſedem ibi vnuſquiſq; ſuſcipiat. Quibus igitur paratũ eſt ſedere ad dexterã meam vel ad ſiniſtrã, ſiue vobis ſiue alijs,illorũ erit: mutari nõ poteſt, quod paratũ & diſpoſitũ eſt. *Et audientes decem, indignati ſunt de duob. fratribus.* Adhuc enim & iſti carnales erant,neq; minùs ambitioſi quàm illi. Ideoq; indignabantur,& qud ſibi vnuſquiſque affectabat,hoc dari alijs inuidebat. *Ieſus autẽ vocauit eos ad ſe, & ait: Scitis quia principes gentium dominantur eorũ,& qui maiores ſunt,poteſtatem exercent in eos. Non ita erit inter vos: ſed quicunq; inter vos voluerit maior fieri, ſit veſter miniſter: & quicunq; voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter ſeruus.* Non ita, inquit, erit inter vos, ſicut eſt inter mundi huius poteſtates: vt ille cæteris dominetur, qui maior cæteris eſſe videtur: ſed potiùs omnibus erit inferior, qui voluerit eſſe ſublimior: & qui plus ſe humiliauerit, maior à Deo conſtituetur. Hoc autẽ ad exemplũ ſui oſtendit, dicens: *Sicut filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animã ſuã in redemptionẽ pro multis.* Sicut (inquit) filius ſe humiliauit,ſic ſe humiliet,qui maior eſſe voluerit: qui quum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualẽ Deo: ſed ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens,in ſimilitudinẽ hominum factus,& habitu inuentus, vt homo. Humiliauit ſemetipſum,factus obediens vſq; ad mortẽ. Et quaſi ſeruus & miniſter,ſuorũ diſcipulorũ pedes lauare non eſt dedignatus. Hæc autẽ in via loquebatur Dominus. His & ſimilibus ad ſui exemplũ diſcipulos ſuos informabat, nec in ipſo itinere otioſus eſſe volebat. *Factũ eſt, cùm appropinquaret Hiericho, cæcus quidam ſedebat ſecus viam mendicans.* Hiericho nanq; interpretatur luna: cuius mutabilitas tanta eſt,vt nunquã in eodẽ ſtatu permaneat. Significat autem mundum iſtum; cuius mutabilitates infinitæ ſunt. Vt enim de alijs taceamus,quis ſolius hominis mutabilitates dicere valeat? Hanc autem ciuitatem qualibus & quibus armis & in quot diebus ceperit Ioſue,hiſtoria narrat. Quod ſi benè intelligatur,eodẽ modo,eiſdẽ armis,totidemq; diebus,Ieſu Chriſto Domino noſtro mũdus iſte ſubiugatur. Et tunc quidem appropinquauit Dominus Hiericho, quando factus eſt homo, & noſtræ carnis mutabilitatem ſuſcepit.

Humilitas exaltatur.

Phil 2.

Ioan.13.

Luna typus Mundi.

Ioſue 6.

Tunc igitur cæcus iſte illuminatus eſt, in quo multi cæci intelliguntur. Vnde & Matthæus nõ vnum, ſed duos cæcos fuiſſe dicit: per quos duos populos, Iudæos videlicet & Gentiles intelligimus. Orta nanq; iuſtitiæ ſole, populus qui ſedebat in tenebris, vidit lucem magnam. Ipſe eſt enim,qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Omnes enim cæci erant: & quando hæc lux mundo apparuit, vel pauci, vel nulli illuminati erant. Sed nunquid & modò cæci non ſunt? Multi quidem cæci ſunt & modò. Quomodò enim cæci non ſunt, qui diabolum ſequuntur, & per deuia vitiorum præcipitantur? Verè vtiq; cæci ſunt,quos diabolus trahit. Vidiſtis cæcos aliquando à pueris, aliquando & à canibus trahi. Et meliùs quidem iſti trahũtur, quàm illi,qui à diabolo ducuntur. Iſti enim cadunt & ſurgunt: illi verò quos diabolus trahit, poſtquàm ſemel in foueam præcipitantur, nunquam vlteriùs leuantur. Cæcus eſt autem omnis ſuperbus,omnis auarus,omnis adulter & fornicator. Denique omnes cæci ſunt, quicunque illam lucem non ſequuntur, quæ ait: Ego ſum lux mundi: qui ſequitur me, non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ. Quiſquis igitur es,qui te cæcum eſſe intelligis, redi ad viam. Quantò enim quiſq; iniquior eſt, tanto à via lõgiùs eſt. Sed ad quam viam? ad illã, per quam tranſit & ambulat Ieſus. Vniuerſæ enim viæ Domini, miſericordia & veritas. Ad has igitur redi, per has ambulare diſce: clama, & mendica: clama non ore, ſed corde: clamor cordis altiùs auditur, cœlos penetrat,& in Dei auribus reſonat. Clama ergo,& dic: *Miſerere mei Domine, fili Dauid.* Mendica cum Propheta: Inclina Domine aurem tuam ad me: exaudi me,quoniam egenus & pauper ſum ego. O quàm diues iſte erat,qui ſic mendicabat,& ſe egenum & pauperem dicebat. Noli audire turbam increpantem, & clamare prohibentem. Mala turba, quæ à tali clamore hominẽ exturbat. Hæc turba vitiorum & malignorũ ſpirituum exercitus intelligitur, qui nos ad Deũ clamantes,& miſericordiam poſtulantes ſemper impedire conatur. Si enim cæcus tacuiſſet,& turbæ increpanti crediidiſſet, adhuc illuminatus nõ fuiſſet. *Stans autem Ieſus, iuſſit illum adduci ad ſe. Et quum appropinquaſſet, interrogauit eum, dicens: Quid tibi vis faciam? At ille dixit: Domine, vt videam.* Ecce quantùm oratio poteſt, ecce quantùm valet clamor mentis. Turbam vicit, Chriſtum ſiſtit: clamore tenetur, qui fortitudine teneri non poſſet. Stat Ieſus, vocat & expectat eum, quid velit interrogat. Nihil niſi lumen requirit: cum lumine loquitur. & à lumine lumen quærit, nihil melius quærere poterat. Beati enim mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt. Et Ieſus dixit illi: *Reſpice, fides tua te ſaluum fecit. Et confeſtim vidit, et ſequebatur eum. magnificans Deum.* Inter dicere & facere Dei, nulla diſtantia eſt. Dixit illi, Reſpice, &

Matt. *Eſai.* *Ioan.* *Ioan.* *Pſal.* *Pſal.* *Prou.* *Matt.*

Heb. 11. ce, & confeſtim vidit. Hoc autem fides fecit, ſine qua impoſsibile eſt placere Deo. *Et ſequebatur eum, magnificans Deum.* Cæci non ſequuntur Ieſum: illi eum ſequuntur, qui illuminati ſunt. Illi verò illuminati ſunt, qui in eum credunt, q. veritatem intelligunt, & erroris tenebras à ſe (Eccleſ. 15.) repellunt. Et tales quidem eum magnificant & laudant, quia non eſt ſpecioſa laus in ore pecca- (Pſal. 135.) toris. *Et omnis plebs vt vidit, dedit laudem Deo.* Dignum eſt enim, vt omnes eum laudent, qui facit mirabilia magna ſolus.

IN DIE CINERVM,
Matth. VI.

(Habetur lib. 2. De Serm. Domini in monte.) *In illo tempore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Cùm ieiunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ, triſtes. Et reliqua. Homilia beati Auguſtini epiſcopi.*

MAnifeſtum eſt his præceptis omnē noſtram intentionē in interiora gaudia dirigi: ne forìs quærentes mercedem, huic ſeculo conformemur, & amittamus promiſsionem tantò ſolidioris atq; firmioris, quantò interioris beatitudinis, qua nos elegit Deus cōformes fieri imaginis filij eius. In hoc autem capitulo maximè animaduertendum eſt, non ſolùm in rerum corporearum nitore atq; pompa, ſed etiam in ipſis ſordibus luctuoſis eſſe poſſe iactantiam: & eò periculoſiorē, quò ſub nomine ſeruitutis Dei decipit. Qui ergo immoderato cultu corporis atq; veſtitu, vel cæterarū rerum nitore ꝑfulget, facilè cōuincitur rebus ipſis pomparū ſeculi eſſe ſectator, nec quemquā fallit doloſa imagine ſanctitatis. Qui autem in profeſſione Chriſtianitatis, inuſitato ſqualore ac ſordibus intentos in ſe hominum oculos facit, cùm id voluntate faciat, non neceſsitate patiatur, cæteris eius operibus poteſt conijci, vtrùm hoc cōtemptū ſuperflui cultus, an ambitione aliqua faciat. Quia & ſub ouina pelle cauēdos lupos Do- (Matt. 7.) minus præcipit, ſed ex fructib⁹, inquit, eorū cognoſcetis eos. Cùm enim cœperint aliquibus tentationibus ea ipſa illis ſubtrahi vel negari, quæ iſto velamine vel cōſecuti ſunt, vel conſequi cupiunt, tūc neceſſe eſt vt appareat, vtrùm lupus in ouina pelle ſit, an ouis in ſua. Nō enim propterea ornatu ſuperfluo debet aſpectus hominum mulcere Chriſtianus, quia parcū habitum ac neceſſarium etiā ſimulatores ſæpiùs vſurpant, vt incautos decipiant: quia & illæ oues non debent pelles ſuas deponere, ſi aliquando eis lupi ſe contegant. Quæri ergo ſolet, quid ſit quod ait: Vos autem cùm ieiunatis, vngite capita veſtra, & facies veſtras lauate, ne videamini hominibus ieiunantes. Non enim rectè quiſquam præceperit, quanuis faciem quotidiana conſuetudine lauemus, vnctis etiam capitibus cùm ieiunamus nos eſſe debere. Quod ſi turpiſsimum omnes fatentur, intelligendum eſt, hoc præceptum vngendi caput, & faciem lauandi, ad interiorē hominē pertinere. Vngere ergo caput, ad lætitiam pertinet: (Vngere caput.) lauare autem faciem, ad munditiam. Et ideò caput vngit, qui lætatur interiùs mente atq; ratione. Hoc enim rectè accipimus caput, quod in anima præeminet, & quo cætera hominis regi & gubernari manifeſtum eſt. Et hoc facit, qui non forìs quærit lætitiam, vt de laudibus hominum carnaliter gaudeat. Caro autem, quæ ſubiecta eſſe debet, nullo modo eſt totius naturæ humanæ caput. Nemo quidem vnquam carnem ſuam (Epheſ. 5.) odio habuit, ſicut Apoſtolus dicit, cùm diligen- (1. Cor. 11.) dam vxorem præcipit: ſed caput mulieris vir, cui viro caput eſt Chriſtus. Interiùs ergo gaudeat in ieiunio ſuo, eo ipſo quo ſe ſic ieiunando auertit à voluptate ſeculi, vt ſit ſubditus Chriſto, q. ſecundùm hoc præceptum caput vnctū habere (Faciē lauare myſticè.) deſiderat. Ita enim & faciem lauabit .i. cor mundabit, quo viſurus eſt Deum, non interpoſito velamine propter infirmitatem contractam de ſordibus, ſed firmus & ſtabilis, quoniam mundus (Eſai. 1.) & ſimplex. Lauamini, inquit, mūdi eſtote, auferte nequitias ab animis veſtris, atque à conſpectu oculorū meorum. Ab his ergo ſordib⁹ facies noſtra lauanda eſt, quibus Dei aſpectus offenditur. (2. Cor. 3.) Nos enim reuelata facie gloriam Domini ſpeculantes, in eandē imaginē transformabimur. Sæpè etiam cogitatio neceſſariarū rerū, ad iſtam vitam pertinentium, ſauciat & ſordidat interiorē oculum noſtrum, & plerunq; cor duplicat, vt ea quæ videmur cum hominibus rectè facere, non eo corde faciamus, quo Dominus noſter præcipit: id eſt, non quia eos diligimus, ſed quia commodum ab eis aliquod propter neceſsitatem præſentis vitæ adipiſci volumus. Debemus autem benefacere hominibus propter ſalutem ipſorum æternam, non propter temporale cōmodum noſtrum. Inclinet ergo Deus cor (Pſal. 118.) noſtrum in teſtimonia ſua, & non in emolumentum. Finis enim præcepti, eſt charitas de (1. Tim. 1.) corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta. Qui autem propter ſuam de hac vita neceſſitatem fratri conſulit, non vtiq; charitati conſulit: quia non illi, quem debet tanquàm ſeipſum diligere, ſed ſibi conſulit, vel potiùs nec ſibi: quandoquidem hinc ſibi facit duplex cor, quo impeditur ad videndū Deū: in qua ſola viſione eſt beatitudo certa atq; perfecta. Rectè ergo Dominus præcipit, qui mundando cordi noſtro in- (Matt. 6.) ſtat, dicens: *Nolite vobis condere theſauros in terra, vbi tinea & comeſtura exterminant, & vbi fures effodiūt et furantur. Theſaurizate autem vobis theſauros in cœlo, vbi neq; tinea, neq; comeſtura exterminant, ac vbi fures non effodiunt nec furantur. Vbi enim eſt theſaurus tuus, ibi eſt cor tuum.* Ergò ſi in terra erit cor .i. ſi eo corde quiſq; operetur aliquid, vt terrenum cōmodū adipiſcatur, quomodò erit mundū cor, quod in terra volutatur? Si autē in cœlo, mundū

erit, quia mũda ſunt quæcunq; cœleſtia. Sordeſcit enim aliquid, cùm inferiori miſcetur naturæ, quamuis in ſuo genere non ſordidæ. Quia etiam de puro argẽto ſordidatur aurum, ſi miſceatur. Ita & animus noſter terrenorum cupiditate ſordeſcit, quamuis ipſa terra in ſuo genere atq; ordine munda ſit. Cœlum autem hoc loco nõ corporeum acceperim, quia omne corpus pro terra habendum eſt. Totum enim mundũ debet contemnere, qui ſibi theſaurizat in cœlo. In illo ergo cœlo, de quo dictum eſt ꝑ Pſalmiſtam, Cœlũ

Pſal. 13.

cœli Domino, terram autem dedit filijs hominũ: id eſt, in firmamento ſpirituali. Non enim in eo quod tranſiet, cõſtituere aut collocare debemus theſaurum noſtrum & cor noſtrum: ſed in

Matt. 24.

eo, quod ſemper manet. Cœlum autem & terrã tranſient. Et hîc manifeſtat de mundando corde ſe cuncta iſta præcipere, cùm dicit: *Lucerna corporis tui, eſt oculus tuus. Si autẽ oculus tuus nequam eſt, totũ corpus tuum tenebroſum erit. Si ergo lumen quod in te eſt, tenebræ ſunt, ipſæ tenebræ quantæ erunt?* Qui locus ſic intelligendus eſt, vt nouerimus omnia opera noſtra tunc eſſe munda, & placere in cõſpectu Dei, ſi ſiant ſimplici corde, id eſt, intentio-

Rom 13.

ne ſuperna fine illo charitatis, quia & plenitudo legis charitas. Oculũ ergo hîc accipere debemus

Oculus, intentio.

ipſam intentionem, qua facimus quicquid facimus. Quæ ſi munda fuerit & recta, & illud aſpiciens quod aſpiciendum eſt, omnia opera noſtra, quæ ſecundùm eam operamur, neceſſe eſt vt ſint bona. Quæ opera omnia totum corpus appellauit, quia & Apoſtolus membra noſtra dicit

Coloſ. 3.

quædam opera, quæ improbat, & mortificanda præcipit, dicens: Mortificate ergo membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram, fornicationem, immunditiam, auaritiam, & cætera talia. Non ergo quid quiſque faciat, ſed quo animo faciat, conſiderandum eſt. Hoc eſt enim lumẽ in nobis: quia hoc nobis manifeſtum eſt, bono animo nos fa-

Epheſ. 5.

cere quod facimus. Omne enim quod manifeſtatur, lumen eſt. Nam ipſa facta, quæ ad hominum ſocietatem à nobis procedunt, incertũ habent exitum: & ideò tenebras eas vocauit. Non enim noui, cùm pecuniã porrigo indigenti & petẽti, quid inde aut facturus ſit, aut paſſurus: & fieri poteſt, vt vel faciat ex ea, vel ꝓpter eam patiatur aliquid mali, quod ego cùm darem, non euenire voluerim, neque hoc animo dederim. Itaq; ſi bono animo feci, quod mihi cùm facerem notum erat, & ideò lumen vocatur: illuminatur etiam factum meum, qualemcunque exitum habuerit. Qui exitus quoniam incertus et ignotus eſt, tenebræ appellatæ ſunt. Si autẽ malo animo

Lumen quando lumen: quando tenebræ.

feci, etiam ipſum lumen tenebræ ſunt. Lumen enim dicitur, quia nouit quiſque quo animo faciat, etiam cùm malo animo facit: ſed ipſum lumen tenebræ ſunt, quia non in ſuperna dirigitur ſimplex intentio, ſed ad inferiora declinatur, & duplici corde quaſi vmbram facit. *Si ergo lumen quod in te eſt, tenebræ ſunt, ipſe tenebræ quantæ ſunt?* Hoc eſt: Si ipſa cordis intentio, qua facis quod facis, quæ tibi nota eſt, ſordidatur appetitu rerum terrenarum & temporalium, atque cæcatur: quantò magis ipſum factum, cuius incertus eſt exitus, ſordidum & tenebroſum eſt? quia & ſi benè alicui proueniat, quod tu non recta & munda intentione facis, quomodò tu feceris, tibi imputetur, non quomodò illi prouenerit.

EODEM DIE.

Matth. VI.

In illo tempore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Cùm ieiunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ, triſtes. Et reliqua. Homilia Venerabilis Bedæ presbyteri.

CLemens & pius Dominus Deus noſter humanum genus, quod prædeſtinauerat ad vitam, non eſt paſſus relinquere in morte: ſed ita vt ſuaſione deceptum fuerat diaboli per guſtum pomi in paradiſo, ita etiã ſacroſancto ieiunio docuit eſſe liberandum: vt in præſenti lectione audiuit dilectio veſtra. Cùm ieiunatis, inquit, nolite triſtes vos corã hominibus pro appetitu laudis humanæ oſtendere, ſicut hypocritę faciunt, qui omnia bona ſua quæ egerint, propter humanæ tantùm laudis concupiſcentiam operantur, de quibus ſubditur: *Amen dico vobis, quia receperunt mercedem ſuam*, quam ab hominibus quæſierunt: & non ſolùm præmio priuati ſunt ſempiterno, ſed etiã pœnas habent ſibi præparatas æternas. Vnde etiam de ſancto ſequitur ieiunio: *Tu autem cùm ieiunas, vnge caput tuum, & faciem tuam laua.* Ac ſi diceret: Sancto igitur ieiunio, ſancta adaugere opera feſtinate. Quod verò caput vngere docet, facieḿque lauare, pijs hoc ipſum ieiunium operibus Deo omnipotenti commendari vult. Caput ergo noſtrum Chriſtus eſt, omneſq; Chriſti fideles eius membra eſſe dicuntur. Caput ergo noſtrum vngimus, facieḿq; lauamus, cùm ieiunia noſtra eleemoſynarũ largitate, pauperumque & peregrinorum cura, venia quoq; delictorum in debitoribus, orationibus ſanctis, humilique confeſsione, pœnitentia lachrymoſa, vigiliarumq; aſsiduitate, Domino noſtro placabilia facimus. Talibus & his ſimilibus iuſtitiæ vel miſericordiæ operibus omnes ſordes à nobis delictorũ abluere ſtudeamus, præcipueq; cauere, ne humanæ laudis appetitu hæc ipſa perdamus, ſed potiùs, Domino largiente, ita ſint bona noſtra proximis in exemplum, vt videntes bona opera noſtra, glorificent patrem noſtrum, qui in cœlis eſt: & nos pro bonis quæ fecimus, duplicem à Domino mercedem, & pro noſtra, & pro aliorum ſalute percipere mereamur, ſicut ſancta nobis lectio repromittit: *Et pater tuus, qui videt in abſconſo, reddet tibi.* Ac ſi diceret: Nam cùm Deus pium ac fidele ſtudium ve-

veſtrũ viderit, æternæ beatitudinis præmio vos remunerabit. Sequitur: *Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra, vbi ærugo & tinea demolitur & vbi fures effodiunt & furantur. Theſaurizate vobis theſauros in cœlo, vbi neq; ærugo neq; tinea demolitur, & vbi fures non effodiunt neq; furantur.* Quod ad ſuperiora recipiſcit verba, monens eleemoſynarum largitatẽ tantùm in æternum recondi theſaurum. Fures autem ſicut malè ſeruatam pecuniam furantur; & vt tinea corrumpit & diſſipat: ita diabolus, qui hic fur intelligitur, quicquid boni ꝓ Domino faciamus, omni ſtudio (ſicut mille habet artes nocendi) totum hoc fauore hominum (quod hic tinea intelligitur) corrumpere, & æternæ retributionis gaudio omnimodis priuare conatur. Vnde, dilectiſsimi nobis, omni ſtudio, iuxta poſsibilitatem ſuam vnuſquiſq; humanã laudem in exercitio boni operis fugiat: & tamẽ exempla ſanctitatis in omnibus quantùm poteritis, alijs ad vitam, & vobiſmetipſis ad gloriam ſempiternam demonſtrare ſatagite. Mementote, quomodò hæc ipſa ſancta lectio monet: *Vbi enim eſt theſaurus tuus, ibi eſt et cor tuum.* Quiſquis deſiderat in cœlo habitare cum Chriſto, eroget quod valet, vel paruum quod habet in terra, vt recipiat in cœlo quæ dederit. Quid adhæc dicere poſſumus? Si terrena iſta & tranſitoria indigẽtibus non damus, ea nec in cœlo, nec in terra habebimus. Si ergo humiliter dederimus in terra, ſublimiter in cœlo pręmia recipiemus ſempiterna. Amplectamur igitur, dilectiſsimi, beatã iſtã ſacratiſsimæ ſolennitatis inchoationem, & ſolenne ieiuniũ cõcordante propoſito bonæ voluntatis ineamus. Nihil à quoquam arduum, nihil aſperum à nobis quæritur, nec aliquid quod vires noſtras excedat indicitur, ſiue in abſtinentiæ caſtigatione, ſiue in eleemoſynæ largitione. Sciunt enim ſinguli, quid poſſunt, quidúe non poſſunt. Ipſi modulum ſuum penſent, ipſi iuſta & rationabili conſideratione decernant, vt ſacrificium miſericordiæ, quicquid oblatum fuerit, non cum triſtitia Deo offeratur. Nam eleemoſynæ illis proſunt, qui vitã mutauerint. Das enim in egeno Chriſto, vt peccata tua redimas per Chriſtum. Nam ſi ideò illi das, vt liceat tibi peccare impunè, non Chriſtum paſcis, ſed iudicem contemnere conaris. Vos ergo ad hoc facite eleemoſynas, vt orationes veſtræ exaudiantur, ac vt adiuuet vos Deus ad vitam commutandam: & qui commutatis eandem vitam, in melius commutetis: vt per eleemoſynas & orationes atq; ieiunia deleantur mala pręterita, & futura vobis bona proueniant ſempiterna, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat Deus in ſecula ſeculorum, Amen.

Fur diabolus. *Tinea, fauor humanus.* *Eleemoſynæ vt præſtandæ.*

EADEM QVARTA FERIA,

Homilia Euſebij Emeſeni.

Cum ieiunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes. *Matth. 6.*

TRiſtes enim dicuntur hypocritæ: quia vt religioſi appareant, triſtitiam quandã & ſeueritatem in vultu oſtendunt, quaſi qui multo ieiunio ſint confecti. Vnde & ſubditur: *Exterminant facies ſuas, vt appareant hominibus ieiunantes.* Facies enim ſuas exterminant, quia vltra ſuæ pulchritudinis terminos atq; naturam, incultas & informes horreſcere ſinunt. Si enim informitas Deo placuiſſet, tam pulchra facie hominem non formaſſet. Sed quare hoc faciunt? *Vt appareant hominibus ieiunantes.* Si .n. ſoli Deo ieiuniũ ſuum cõmendare voluiſſent, nõ in facie, ſed in corde illud oſtenderent. Scriptum eſt enim: Homo videt in facie, Deꝰ autem corda intuetur. *1. Reg. 16.* Quia igitur nõ Deo, ſed hominib. placere volũt, illud exterminant, quod ab hominibus videtur. Ideoq; q laudẽ ab hominibus quærunt, mercedẽ à Deo non recipiunt. Et hoc eſt, quod ait: *Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam.* Sola igitur intentio facit, vt noſtra ieiunia & cuncta operatio noſtra Deo placeant. *Intentio facit opera Deo grata.* Vnde in ſequẽtibus ait: *Lucerna corporis tui, eſt oculus tuus. Si oculus tuus fuerit ſimplex, totũ corpus tuũ lucidũ erit. Si aũt oculus tuus nequã fuerit, totũ corpus tuũ tenebroſum erit.* Animæ namq; oculus, intentio eſt: quę ſi bona fuerit, omnis eius operatio lucida erit. Vnde quidam ſapiens ait: Non magnoperè conſiderandum eſt, quid aliquis agat, ſed quã intentione hoc faciat. *Auguſtin. lib. 2. de Serm. Domini.* Qui enim ideò ieiunãt, & facies ſuas exterminãt, vt appareant hominibus ieiunãtes, quia ſtulta & vana intentione hoc faciunt, iſti quidẽ (ſicut Dominus ait) receperũt mercedẽ ſuã. Similiter aũt & illi, qui omnia opera ſua faciunt, vt videantur ab hominibus, nullã aliam mercedẽ habebunt. At verò illis, qui bona intentione hoc agunt, ꝑcipit Dominus, vt coram hominibus opera ſua faciant. *Matt. 5.* Sic (inquit) luceat lux veſtra coram hominibus, vt videãt veſtra bona opera, & glorificent patrem veſtrum qui in cœlis eſt. Sola igitur intentio facit, vt opera noſtra vel bona vel mala, Dño appareant. *1. Reg. 16. Matt. 7.* Homo enim in facie videt, Deus autẽ corda intuetur. Vnde & ipſe ait: Nolite iudicare, & non iudicabimini: nolite condemnare, & non condemnabimini. Iudicatis quæ neſcitis, condemnatis multoties quæ ignoratis. Aliter vobis, & aliter mihi videtur: cognoſcite priùs intentionem, & ſic iudicate. Poteſt enim fieri, vt vnum & ſimile opus non vna intentione fiat. Palàm enim eleemoſynã dare, & bona & non bona intentione fieri poteſt. Si enim ideò das, vt bonũ exemplũ alijs tribuas, & Deus indè glorificetur, bona intẽtio eſt. Sic igitur in omnibus ſola intẽtio quærenda eſt: q ſi bona fuerit, totũ corpus virtutũ, totaq; maſſa operationum lucida erit. Sed dicis: Quomodò ergo ieiunabo? Audi qđ ſequitur: *Tu autẽ quum ieiunas, vnge caput tuum, & faciẽ tuam laua, ne videaris hominibus ieiunans, ſed patri tuo qui videt in abſcondito: & pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi.* Hypocryta (inquit) quãdo ie-

iunat, faciem exterminat, quoniam exterminatorem & triſtitiæ principem in corde habet. Tu verò, qui totius conſolationis lætitiæq; Dominũ in cordis habitaculo geſtas, hilarem & pulchrã faciem oſtende: appareat exteriùs in facie, quantum lætitiæ bonum præſideat menti. Et virtute ieiunij operante, ſicut animæ caput & facies vn-

Ieiunij effectus. gitur & lauatur interiùs: ſic etiam nõ mœroris, ſed gaudij pulchritudo reueletur exteriùs. Hoc enim ieiunium, ſuo ordine celebratum operatur in nobis, vt mens noſtra ſancti ſpiritus oleo vngatur, & facies animæ peccatorũ maculis abſtergatur. Faciei autẽ ſpiritualis ſanctaq; lætitia, hypocriſim tollit, eiuſq; ſuſpicionem. Qualiſcũque enim ſit facies, Deus tamen non faciem intuetur, ſed cor. Age palàm quicquid vis, finge & ſimula quod vis, ipſe tamen in abſcondito videt, & ſecundùm hoc quod ibi videt, reddet tibi.

Pſal 38. Luc. 12. *Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra, vbi ærugo & tinea demolitur, & vbi fures effodiunt & furantur. Theſaurizate vobis theſauros in cœlo, vbi neq; ærugo neq; tinea demolitur, & vbi fures non effodiunt, nec furantur.*

Pſal. 111. In terra enim theſaurizanti dicitur, Theſaurizat, & ignorat cui congregabit ea. Itemque: O ſtulte: hac nocte anima tua tolletur à te: quæ

Matt. 19. autem paraſti, cuius erunt? De illo verò, qui in cœlis theſaurizat, quid dicitur? Diſperſit, dedit pauperibus, iuſtitia eius manet in ſeculum ſeculi: cornu eius exaltabitur in gloria. Et Dominus ad diuitẽ: Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & ſequere me, & habebis theſauros in cœlo. Qui autem ſic ſuos theſauros reponit, ſecurus eſt, eoſq; amittere non timet. Quicunq; igitur es, quicunq; cupis habi-

Matt. 6. tare animã tuam in cœlo & eſſe: ibi theſauros tuos repone. Vbi.n. eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum. Si in cœlo eſt theſaurus, ibi erit & anima:

Iob. 10. ſi in terra eſt, in terra erit: In terra vtiq; de qua beatus Iob ad Dominum dicit: Dimitte me, vt plangam paululum dolorem meum, antequam vadam & non reuertar, ad terram tenebroſam, opertam mortis caligine: in terram miſeriæ, & tenebrarũ, vbi vmbra mortis, & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat. Deniq; vbi theſaurus, ibi eſt & cor: quia vnuſquiſq; illuc peruenire deſiderat, vbi diuitias ſuas cognoſcit eſſe conditas. Beatus igitur qui diuitias ſuas in cœlo repoſuit, vt ſemper ibi mentem habeat, ſemperque illuc omnibus viribus & deſiderio tendat.

FERIA QVINTA POST Cinerum, Matth. 8.

Eſt ſermo 6. de Verbis Domini. *In illo tempore: Cùm introiſſet Ieſus Capharnaum, acceßit ad eum Centurio, rogans eum & dicens: Domine puer meus iacet paralyticus in domo, & malè torquetur. Et reliqua. Serm. B. Auguſt. epiſcopi.*

AVdiuimus cùm euangelium legeretur, fidem noſtram in humilitate laudari. Ad domũ quippe centurionis cùm ſe promitteret Dominus Ieſus iturum, vt puerũ eius ſanaret, ille reſpondit: Non ſum dignus, vt ſub tectum meum intres: ſed tantùm dic verbo, & ſanabitur puer meus. Dicendo ſe indignum, præſtitit dignum: non in cuius parietes, ſed in cuius cor Chriſtus intraret. Neq; hoc diceret cũ tanta fide & humilitate, niſi iam illũ, quem timebat intrare domum ſuam, corde geſtaret. Nam non erat magna fœlicitas, ſi Dominus intraret eius parietes, & non eſſet in pectore eius. *Luc.* Magiſter quippe humilitatis & verbo & exemplo, diſcubuit in domo cuiuſdam phariſæi ſuperbi, nomine Simonis: & cùm in domo eius recumberet, non erat in corde eius, vbi caput filius hominis reclinaret. Ita .n. quendam ſuperbum, quantùm intelligitur ex verbis ipſius Domini, vltrò ſecum ire cupientem, à ſuo diſcipulatu reuocauit. *Matt.* Sequar te, ait, Dñe, quocunq; ieris. Et Dominus in eius corde inuiſibilia videns: Vulpes, inquit, foueas habent, & volucres cœli nidos: filius autem hominis nõ habet, vbi caput ſuum reclinet. Hoc eſt: Habitant in te inſidiæ ſicut vulpes, habitat ſuperbia ſicut cœli volatilia: filius autem hominis ſimplex contra inſidias, humilis cõtra ſuperbiam, non habet vbi caput ſuum reclinet. Et ipſa reclinatio capitis, non erectionis, ſed humilitatis magiſtra eſt. Reuocat ergo iſtum ire cupientem, trahit alium recuſantem. Eodem quippe loco ait cuidam: Sequere me. *Ibidem.* Et ille: Sequar Domine, ſed ſine me primò ire, & ſepelire patrem meum. Piè quidem excuſauit, & ideò dignior cui⁹ excuſatio remoueretur, vocatio firmaretur. Pium erat quod volebat facere, ſed docuit magiſter, quid deberet præponere. Volebat enim eum eſſe viui verbi prædicatorem, ad faciendos victuros. Erant autem alij, per quos illa neceſsitas impleretur. Sine, inquit, mortuos ſepelire mortuos ſuos. Infideles quando cadauer ſepeliunt, mortui mortuum ſepeliunt. Illi corpus animam perdidit, illorum anima Deum. Sicut enim vita corporis anima eſt, ſic vita animę Deus. Sicut expirat corpus, cùm animã emittit: ita expirat anima, cùm Deũ amittit. Deus amiſſus, mors animæ: anima emiſſa, mors eſt corporis. Mors corporis neceſſaria, mors animæ voluntaria. Diſcumbebat igitur Dñs in domo ſuperbi cuiuſdam phariſæi. In domo eius erat, vt dixi, in pectore eius non erat. In huius verò centurionis domum non intrauit, ſed pectus poſſedit. Zachæus verò Dominum & domo ſuſcepit, & animo. *Luc.* Huius tamen fides in humilitate laudatur, dixit enim: *Non ſum dignus, vt ſub tectum meum intres.* Et Dominus: *Amen dico vobis, non inueni tantam fidẽ in Iſrael*, ſecundùm carnem. Et iſte iam Iſraelites erat ſecundùm ſpiritũ. Venerat Dominus ad Iſraël carnalem, id eſt, ad Iudæos,

dæos, ibi primùm quærere oues perditas, in quo populo, & de quo populo etiã corpus aſſumpſerat. Non inueni tantam fidem, ipſe dicit. Poſſumus nos metiri fidem hominum, ſicut homines. Illi qui interiora cernebat, ille quem nemo fallebat, perhibuit teſtimonium cordi hominis, audiens verba humilitatis, pronuncians ſententiam ſanitatis. Vnde autem hoc præſumpſit? *Et ego, inquit, homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habẽs ſub me milites: & dico huic vade, & vadit: & alij, veni, & venit: & ſeruo meo, fac hoc, & facit.* Poteſtas ſum quibuſdam ſub me, poſitus ſub poteſtate quadam ſuper me. Si ergo ego, inquit, homo ſub poteſtate, iubendi habeo poteſtatem, quid tu poſsis, cui omnes ſeruiunt poteſtates? Erat autem iſte de gentibus: erat quippe centurio. Iam Iudæa gens habebat militem Romani imperij: ibi iſte militem agebat, quantùm agere centurio poterat, & ſub poteſtate, & habens poteſtatem, ſubditus obediens, ſubditos regens. Dominus autem, quod intendat præcipuè neceſſario charitas veſtra, quamuis in populo Iudaico eſſet, iam pronunciabat Eccleſiam toto orbe terrarum futuram, in quam miſſurus erat Apoſtolos, ipſe à gentibus non viſus & creditus, à Iudæis viſus & occiſus. Quomodò enim Dominus huius domum corpore non intrauit, & eius tamen fidem atque ipſam domum abſens corpore, præſens maieſtate ſanauit: ſic & idem Dominus in ſolo Iudæo populo corpore fuit, apud alias gentes nec de virgine natus eſt, nec paſſus eſt, nec pedibus ambulauit, nec humana pertulit, nec diuina mirabila fecit. Nihil horum in cæteris gentibus egit, & tamen de illo impletum eſt, quod dictũ erat: Populus quem non cognoui, ſeruiuit mihi. Quomodò, ſi non cognouit? In auditu auris obediuit mihi. Iudæa gens cognouit, & crucifixit: orbis terrarum audiuit, & credidit. Hanc quodammodò abſentiam corporis ſui, & præſentiam virtutis ſuæ in omnibus gentibus, & in illa muliere ſignificauit, quæ fimbriam veſtimenti eius tetigerat, cùm requirit, dicens: Quis me tetigit? Tanquàm abſens requirit, tanquàm præſens ſanat. Turbæ te, inquiunt diſcipuli, comprimunt, & dicis, Quis me tetigit? Quaſi enim ſic ambularet, vt à nullo prorſus corpore tangeretur, ita dixit, Quis me tetigit? Et illi: Turbæ te comprimunt. Et tanquàm diceret Dominus, Tangentem quæro, non prementem: ſic etiam nunc eſt corpus eius, id eſt, Eccleſia eius. Tangit eam fides paucorum, premit eam turba multorum. Corpus enim Chriſti eſſe Eccleſiã, tanquàm filij eius audiſtis: & ſi vultis, ipſi eſtis. Apoſtolus multis hoc locis dicit: Pro corpore, inquit, eius, quod eſt Eccleſia. Et iterum: Vos autem eſtis corpus Chriſti & membra: Si ergo corpus eius ſumus, quod tunc corpus ipſius in turba patiebatur, hoc patitur Eccleſia ipſius. A turbis premitur, à paucis tangitur. Caro eã premit, fides tangit. Erigite oculos, obſecro vos, qui habetis vnde videatis. Habebitis etenim quod videtis. Erigite oculos fidei, tangite extremam fimbriam veſtimenti, ſufficiat ad ſalutem. Videte, quod audiſtis ex euangelio tunc futurum, nunc præſens eſt. Ideò, inquit, dico vobis, poſt laudatam centurionis fidem, tanquàm alienigenæ carne, domeſtici corde: proptereà, inquit, *Multi ab oriente & occidente venient.* Non omnes, ſed multi: tamen ipſi ab oriente & occidente. Iſtis duabus partibus totus orbis deſignatur. *Multi ergo venient ab oriente & occidente, & recumbent cum Abrahã, & Iſaac & Iacob in regno cælorum: filij autem regni eijcientur in tenebras exteriores.* Filij autem regni, Iudæi ſcilicet. Vnde filij regni? Quia legem acceperunt, ad quos prophetæ miſſi ſunt, apud quos templum & ſacerdotium fuit, qui celebrant figuras omnium futurorum. Quarum enim rerum figuras celebrauerunt, præſentiam non agnouerunt. *Filij ergo regni ibunt, inquit, in tenebras exteriores: ibi erit ploratus & ſtridor dentium.* Videmus Iudæos reprobatos, videmus Chriſtianos ab oriente & occidente vocatos ad quoddam conuiuium cœleſte, vt recumbant cum Abraham & Iſaac et Iacob, vbi panis iuſtitia, vbi potus ſapientia. Attendite ergo fratres, hoc enim eſtis, ex hoc populo eſtis: iam tunc prædicato, nunc præſentato. De his vtique eſtis, qui vocati ſunt ab oriente & occidente recumbere in regno cœlorum, nõ in templo idolorum. Eſtote ergo corpus Chriſti, non preſſura corporis Chriſti. Habetis veſtimenti fimbriam, quam tangatis, vt à profluuio ſanguinis, id eſt, à carnalium voluptatum fluxu ſanemini. Habetis, inquam, veſtimenti fimbriam, quam tangatis. Veſtem putate Apoſtolos, ſub textura vnitatis adhærentes lateribus Chriſti. In his apoſtolis erat tanquam fimbria, minimus & nouiſsimus Paulus, ipſo dicente: Ego ſum minimus apoſtolorum. In veſte nouiſsimum & minimum, fimbria eſt. Fimbria cum contemptu aſpicitur, ſed cum ſalute tangitur. Vſque ad hanc horam & eſurimus, & ſitimus, & nudi ſumus, ac colaphis cædimur. Quid tam extremum, quid tam contemptibile? Tange, ſi fluuium ſanguinis pateris: exiet virtus de illo, cuius veſtis eſt, & ſanabit te.

[Margin notes: Centurio gentilis antefertur Iudæis. — Pſal. 17. — Luc. 8. — Coloſſ. 1. 1. Cor. 12. — Iudæi, Filij regni. — Veſtis. — Fimbria veſtimẽti. 1. Cor. 15. — 1. Cor. 4.]

FERIA SEXTA POST cinerum. Matth. 5.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Audiſtis quia dictum eſt: Diliges proximum tuum, & odies inimicum tuum. Et reliqua. Ex Tractatu beati Auguſt. epiſcopi.

Eſt ſermo 59. de Tempore.

Gra-

GRadum eſſe aliquem in phariſæorum iuſtitia, quæ ad legem pertinet, hinc intelligitur, quòd multi homines eos etiam, à quibus diliguntur, oderunt: ſicut luxurioſi filij parentes coërcitores luxuriæ ſuæ. Aſcendit ergo aliquem gradum, qui proximum diligit, quanuis adhuc oderit inimicum: eius autem imperio, qui venit legem implere, non ſoluere, perficiet beneuolentiã & benignitatẽ, cùm eam vſq; ad inimici dilectionẽ perduxerit. *Matt. 5.* Nam ille gradus, quanuis nonnullus ſit, tam paruus eſt tamen, vt cum publicanis etiam poſſit eſſe communis. Nec quod in lege dictum eſt, Oderis inimicum tuum: vox iubentis iuſto eſt accipienda, ſed permittentis infirmo. *Inimicus vt diligendus.* Sic autem diligendus eſt inimicus, non inquantùm inimicus, ſed inquantùm homo eſt: vt ei hoc velis prouenire quod tibi, id eſt, vt ad regnum correctus reuocatusq; perueniat. Proximus eſt autẽ omnis homo. Oẽs proximi ſumus, conditione terrenæ natiuitatis & mortalitatis, & etiam ſpe cœleſtis hæreditatis: quia neſcimus quis quid futurus ſit: quoniam aut Iudæus, aut hæreticus, aut paganus, fortè enim per miſericordiam Dei conuertetur ad Deum, & inter ſanctos primum locum habere merebitur. Quòd in lege Dominus non inimicos, ſed inimicum præcipit odiri: vt qui ſpiritales erant in lege, ſolum diabolum odio haberent, cuius odium Chriſtus nõ venit ſoluere, ſed adimplere. *Egò autem dico vobis: Diligite inimicos veſtros, benefacite illis, qui oderunt vos.* *Præcepta Dei nõ impoſsibilia.* Multi præcepta Dei, ſua imbecillitate, non ſanctorum viribus æſtimantes, putant eſſe impoſsibilia quæ præcepta ſunt: & dicunt ſufficere virtutibus, nõ odiſſe inimicos: cæterùm diligere plus præcipi, quàm humana natura patiatur. Sciendum eſt ergo, Chriſtum non impoſsibilia præcipere, ſed perfecta: quæ Dauid fecit in Saul & Abſolon: *1. Reg. 24. 2. Reg. 18.* Stephanus quoque martyr pro inimicis ſe lapidantibus deprecatus eſt, *Acto 8.* & Paulus anathema eſſe cupit pro perſecutoribus ſuis. *Rom. 9.* Hæc autem Ieſus & docuit, & fecit, dicens: Pater ignoſce illis. *Luc. 23.* In reliquis operibus bonis interdum poteſt aliquis qualemcunque excuſationem prætendere: in habenda verò dilectione nullus ſe poterit excuſare. Poteſt mihi aliquis dicere, Non poſſum ieiunare, nunquid poteſt dicere, Non poſſum amare? Poteſt dicere, Propter infirmitatem corporis mei nõ poſſum à vino & carnibus abſtinere: nunquid poteſt dicere, Non poſſum diligere? Poteſt aliquis dicere, Virginitatem non poſſum ſeruare: poteſt dicere, Non poſſum res totas vendere, & pauperibus erogare: nunquid poteſt dicere, Non poſſum diligere inimicos? Non enim ibi aut pedes laborant currendo, aut aures audiendo, aut manus operando laſſantur, vt nos per ipſam excuſationem liberare conemur. Non nobis dicitur: Ite ad orientem, & quærite charitatem: nauigate ad occidentem, & inuenietis dilectionem. Intus in corde noſtro eſt, vbi redire iubemur, dicente propheta: Redite præuaricatores ad cor. Non enim in longinquis regionibus inuenitur, quod à nobis petit. *Et orate pro perſequentibus & calumniantibus vos.* Quid aliud pro inimicis orandum eſt, niſi hoc, quod ait Apoſtolus: Vt det illis Deus pœnitentiam, & reſipiſcant à diaboli laqueis, à quo capti tenentur? Sed hîc meritò mouet, quomodò huic præcepto Domini nõ ſit aduerſum, quòd & in prophetis inueniũtur multæ imprecationes aduersùs inimicos, quæ maledictiones putantur: ſicut eſt illud: Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueum, & cætera, quæ ibi dicuntur. Et Ioannes apoſtolus ait: Qui ſcit fratrem ſuum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Eſt peccatum ad mortem: non pro illo dico, vt roget quis. Vbi primò videndum, quia prophetæ per imprecationem quid eſſet futurum cecinerunt, non optantis voto, ſed ſpiritu præuidentis: qui maximè ſolent figura inprecantis futura prædicere, ſicut figura præteriti temporis ea, quæ ventura erant, ſæpè cecinerunt. Deinde in Apoſtoli verbis intelligendum, eſſe quoſdam fratres, pro quibus non orare nobis præcipitur, cùm Dominus etiam pro perſecutoribus noſtris nos orare iubeat. Quæ ſolui quæſtio non poteſt, niſi fateamur eſſe aliqua peccata in fratribus, inimicorum perſecutione grauiora. Fratres autem Chriſtianos ſignificari, multis diuinarũ ſcriptuarum documentis probari poteſt. Peccatum ergo fratres ad mortem puto eſſe, cùm poſt agnitionem Dei, per gratiam Domini noſtri Ieſu Chriſti, quiſque oppugnat fraternitatem, & aduersùs ipſam gratiam, qua reconciliatus eſt Deo, inuidentiæ facibus agitatur. Peccatum autem non ad mortem eſt, ſi quiſquam non amorem à fratre alienauerit, ſed officia fraternitati debita, per infirmitatem aliquam animi non exhibuerit. Quapropter & Dominus in cruce ait: Pater, ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt. Nondum enim gratię ſpirit⁹ ſancti participes facti, ſocietatem ſanctæ fraternitatis inierant. Et beatus Stephanus in Actibus apoſtolorũ orat ꝓ eis, à quibus lapidatur: quia nondũ Chriſto crediderant, neque aduersùs illam communem gratiam dimicabant. Apoſtolus verò Paulus propterea, credo, non orat pro Alexandro, quia iam frater erat, & ad mortem, id eſt, fraternitatem inuidentia oppugnando, peccauerat. Pro his autem, qui non abruperant amorem, ſed timore ſuccubuerant, orat vt eis ignoſcatur. Sic enim dicit: Alexander ærarius multa mala mihi oſtendit, reddet illi Deus ſecundùm opera illius: quem & tu deuita. Valdè enim reſtitit ſermonibus noſtris. Deinde ſubiungit pro quibus orat, ita dicens: In prima mea defenſione nemo mihi affuit, ſed omnes me dereliquerũt: non illis imputetur. Et nota, quòd Apoſtolus

lus non ait, reddat, ſed, reddet illi Deus ſecun-
dùm opera eius: quod verbum prænunciátis eſt,
non inprecantis: ſicut & de illo hypocrita Iudæ-
Ao.13. orum eſt dictum, cui euerſionem imminere
cernebat: Percutiet te Deus paries dealbate.
Quæritur autem, quomodo huic præcepto, quo
nobis iubetur, Orate pro perſequentibus & ca-
lumniantibus vos, illud non eſt cõtrarium, quod
Apoc.6. in Apocalypſi Ioannis legitur, martyres orare
Deum, vt vindicentur? Sed hoc quempiam mo-
uere non oportet. Quis enim audeat affirmare,
cùm illi ſancti candidati ſe vindicare petiuerũt,
vtrùm contra ipſos homines, an contra regnum
peccati petierint? Nam ipſa eſt ſyncera & plena
iuſtitiæ & miſericordiæ vindicta martyrum; vt
euertatur regnum peccati; quo regnante, tanta
Rom.6. perpeſſi ſunt. Ad cuius euerſionem nititur Apo-
ſtolus dicens: Non ergò regnet peccatum in ve-
ſtro mortali corpore. Deſtruitur autem & euer-
titur peccati regnum, partim correctione homi-
† damnatione. num, vt caro ſpiritui ſubijciatur: partim † depra-
uatione perſeuerantium in peccato, vt ita ordi-
nentur, vt iuſtis cum Chriſto regnantibus mole-
ſti eſſe non poſſint. Quis ergo conuincit ſanctos
non talem ſuã vindictam à Domino eſſe depre-
Ioan.1. catos? Quod autẽ conſequenter poſitum eſt, *Vt
ſitis filij patris veſtri, qui in cœlis eſt*: ex illa regula in-
telligendum eſt, quã Ioannes dicit: Dedit eis po-
teſtatem filios Dei fieri. Vnus enim naturaliter
filius Dei, qui neſcit omninò peccare: nos pote-
ſtate accepta efficimur filij; inquantùm ea, quæ
Rom.8. ab illo præcipiuntur, implemus. Vnde Apoſto-
lica diſciplina adoptionẽ appellat, qua in æternã
hæreditatem vocamur, vt cohæredes Chriſti eſ-
ſe poſſimus. Filij ergò efficimur regeneratione
ſpirituali, vt adoptemur in regnum Dei, nõ tan-
quàm alieni, ſed tanquàm ab illo facti & condi-
ti. Itaque non ait, Facite iſta, quia eſtis filij: ſed,
Luc.23. Facite, vt ſitis filij patris veſtri. Nos autem cùm
patimur inimicos, hoc clamare debemus: Pater,
ignoſce illis: phrenetici enim ſunt: à contrario
ſpiritu poſſidentur, vt nos perſequantur, & ma-
iorem perſecutionem à diabolo patiantur. *Qui
ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos: & pluit ſu-
Mala.4. per iuſtos & iniuſtos*. Scriptũ eſt: Orietur timen-
tibus vobis nomen Domini ſol iuſtitiæ, vt etiam
pluuiam accipias irrigationem doctrinę verita-
Pluuia, tis: quia & bonis & malis apparuit, bonis & ma-
prædicatio. lis euangelizatus eſt Chriſtus. Siue iſtum ſolem
mauis accipere, non ſolùm hominum, ſed etiam
pecorum corporeis oculis prolatum: & iſtam
pluuiam, qua fructus gignuntur, q ad refectio-
nem corporis dati ſunt: quod probabiliùs intel-
ligi exiſtimo, vt ille ſol ſpiritualis nõ oriatur ni-
ſi bonis & ſanctis: quia hoc ipſum eſt, quod plan-
gunt iniqui in illo libro, qui ſapientia Salomo-
Sap.5. nis inſcribitur: Et ſol non ortus eſt nobis, & il-
la ſpiritalis pluuia non irriget niſi bonos: qa ma-
los ſignificabat vinea, de qua dictum eſt: Man-
dabo nubibus meis, ne pluant ſuper eam imbrẽ. Eſa.5.
*Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem
habebitis?* Filios & parentes amat latro, amat & Amor natu-
leo, amat & draco, amãt & vrſi, amãt & lupi. Si n. ralis etiã
amantes non diligimus filios vel parentes, peio- in feris.
res leonibus vel ſupradictis beſtijs ſumus. Si ve-
rò amantibus vicem reddimus, adhuc nihil ab
iſtis beſtijs diſtare videmur. *Nonne & publicani
hoc faciunt?* Publicani ſunt, qui ſectantur lucra, & Publicani.
exigunt vectigalia p negotiationes, & fraudes, &
furta, ſceleraq; & periuria. *Et ſi ſalutaueritis fratres
veſtros tantùm, quid ampliùs facitis? Nónne & ethnici
hoc faciunt?* Ethnici ex Græco in Latinum inter-
pretantur gentiles. Ethnos enim Græcè, gens di-
citur. Si ergo, inquit, etiã peccatores, publicani,
ethnici erga dilectores ſuos, natura duce, norunt
eſſe benefici: quantò magis vos, quibus vt gradu
profeſſionis eximior, ita cura neceſſe eſt ſit † ve- † virtutis.
ritatis huberior, latiori ſinu dilectionis ample-
cti debetis & non amantes? Nam diligere inimi-
cos Deus præcipit; & petulantes humanarum
mentium motus publicæ charitatis frangit affe-
ctu, non ſolùm iram ab vltione depellens, ſed e-
tiam in amorem mitigans iniurioſi: quia gentiũ
eſt amantes amare, & commune eſt diligere dili-
gentes. Plùs diligendi ſunt inimici, quàm amici. Inimici
Qui enim inimici ſunt, corpori aduerſantur, & plùs diligẽ-
animæ præparant æterna præmia: quia qui carna- di, quàm
lia noſtra & terrena rapiunt, cœleſtia nobis & amici.
ſpiritualia cõgregant. Nónne magis diligendus
eſt quàm odiendus, q nobis dat æternas opes? A-
mici verò carnis noſtrę nobis ſuauia ſuadere cõ-
tendũt, quæ animæ noſtræ præparant æternam
mortem. *Eſtote ergo vos perfecti, ſicut pater veſter cœ-
leſtis perfectus eſt.* Quis autem hæc facit, niſi plenè
perfecteq; miſericors? Quo vno conſilio miſeria
deuitatur, opitulante illo, qui ait: Miſericordiã Oſeæ 6.
mágis volo, quàm ſacrificium: Perfectio nanq;
miſericordiæ, quã plurimùm animæ laboranti
conſulitur, vltra dilectionem inimicorum por-
rigi non poteſt. Ideoq; ſic concluditur: *Eſtote vos
perfecti, ſicut & pater veſter cœleſtis perfectus eſt.* Ita
tamẽ, vt Deus intelligatur perfectus, tanquàm
Deus: & anima perfecta, tanquàm a[n]ima. *Atten-
dite ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, vt* Matt.6.
*videamini ab eis: alioquin mercedem nõ habebitis apud
patrẽ veſtrum, q in cœlis eſt.* Cauete, inquit, iuſtitiã
veſtram facere coram hominibus: id eſt, ca-
uete hoc animo iuſtè viuere, & ibi conſtituere
bonum veſtrum, vt vos videant homines. Ali-
quin mercedem non habebitis apud patrem ve-
ſtrum, qui in cœlis eſt: non ſi ab hominibus
videamini, ſed ſi propterea iuſtè viuatis, vt ab
hominibus videamini. Nam & Apoſtolus dicit: Gal.1.
Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ſeruus
non eſſem: cùm alio loco dicat: Sicut &
ego omnibus per omnia placeo. Omnem 1.Cor.10.
curam rerum præſentium amouet, & at-
tentos tantùm eſſe in ſpe futuri iubet: neque
ſectari

ſectari vel hominum fauorem oſtentatione bonitatis, vel iactantiam religionis, orationis publicæ copia: ſed intra conſcientiam fidei fructum boni operis continendum, quia humanæ laudis conſectatio eam tantùm, quam ab hominib. expectat, mercedem ſit receptura.

Iuſtitia quid.

Iuſtitia nõ aliud eſt, quàm non peccare: non peccare autem, legis præcepta ſeruare. Præceptorum autem obſeruatio duplici genere continetur, vt nihil eorum, quæ prohibentur facias, & omnia quæ iubentur, implere contendas.

Pſalm. 36.

Hoc eſt enim, quod Pſalmiſta dicit: Recede à malo, & fac bonum. Si à malo receſſeris, & non feceris bonum, tranſgreſſor es legis: quæ non tantùm in malorum actuum abominatione, ſed in bonorum perfectione completur. Neq; hoc ſolùm tibi præcipitur, vt veſtitum ſuis non ſpolies indumentis, ſed vt ſpoliatos operias tuis. *Cùm ergo facis eleemoſynã, noli tuba canere ante te, ſicut hypocritæ faciunt in ſynagogis & vicis, vt honorificentur ab hominibus.*

Matt. 6.

Hypocrita Græco ſermone ſimulator interpretatur: qui dum intus malus ſit, bonũ ſe palàm oſtendit: hypo enim falſum, criſis verò iudicium ſonat.

Hypocrita quid.

Nomen autẽ hypocritæ tranſlatum eſt à ſpecie eorum, qui ſpectaculis tecta facie incedũt, deſtinguentes vultum cæruleo niueoq; colore, & cæteris pigmentis, habentes ſimulacra oris lintea gypſata, & vario colore diſtincta: nõnunquam colla & manus creta perungentes, vt ad ꝑſonæ colorem peruenirent, & populum dum in ludis agerent, fallerent, modò in ſpecie viri, modò in forma fœminæ, & reliquis præſtigijs. Quæ ſpecies argumenti tranſlata eſt in his, qui falſo incedunt vultu, & ſimulant quod non ſunt. Sed hypocriſeos maculam non habere, aut paucorum, aut nullorum eſt. Nam quicunque vult ſe videri quod non eſt, hypocrita eſt. Qui tuba canit faciens eleemoſynam, hypocrita eſt. Qui in ſynagogis & in platearum angulis orat, vt videatur ab hominibus, hypocrita eſt. Qui ieiunans demolitur faciem, vt ventris inanitatem demõſtret in vultu, & hic hyprocrita eſt. Ex quibus omnib. intelligitur, hypocritas eſſe, qui faciunt quodlibet, vt ab hominibus glorificentur. Mihi videtur & ille, q̃ dicit fratri ſuo, dimitte vt tollã feſtucam de oculo tuo, propter gloriam hoc facere, vt ipſe eſſe iuſtus videatur.

Matth. 7.

Vnde ei à Domino dicitur: Hypocrita, eijce priùs trabem de oculo tuo. Non itaq; virtus, ſed cauſa virtutis apud Deum mercedem habet. Et ſi à rectã ſemita paulùlùm deuiaris, nõ intereſt vtrùm ad dexterã vadas, an ad ſiniſtram, cùm verùm iter amiſeris. Signanter autem dicit, *Receperunt mercedem ſuam:* hoc eſt, non Dei, ſed ſuam. Laudati enim ſunt ab hominibus, quorum cauſa exercuere virtutes. *Te autem faciente eleemoſynam, neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera.*

Dextera. Siniſtra.

In dextera intelligitur amor Dei: in ſiniſtra, vanitas vel cupiditas mundi. Si pro humana laude dederis eleemoſynam, totum eſt ſiniſtra. Si verò ꝓ remiſſione peccatorum, totum dextera facit. Quid eſt ergò, Neſciat ſiniſtra, quid faciat dextera, niſi, Quod facit Dei amor, non corrumpat inanitas, vel cupiditas mundi? Nam ſi hoc aliquis ſecundùm literam impleri poſſe credit, quid faciet? Si enim manus dextera doluerit, nunquid de ſiniſtra eleemoſynã dare non debet? In ſuperioribus, Cauete, inquit, ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, vbi iuſtitiam generaliter nominauit, deinde particulariter exequitur. Eſt enim pars aliqua iuſtitiæ, opus quod per eleemoſynam fit, & ideò cõnectit, dicendo: Cùm ergo facis eleemoſynam, noli tuba canere ante te. Ad hoc reſpicit quod ſuperiùs ait: Cauete facere iuſtitiam veſtrã coram hominibus, vt ſcilicet videamini ab eis. Quod autem ſequitur: *Amen dico vobis, perceperũt mercedem ſuam:* ad aliud reſpicit, quod ſuprà poſuit, Alioquin mercedem non habebitis apud patrem veſtrum, qui in cœlis eſt. Deinde ſequitur: *Te autem faciente eleemoſynam.* Cùm dicit, Te autem, quid aliud dicit, quàm, non quomodò illi? Quid ergo mihi iubet? Te igitur, inquit, faciente eleemoſynam, neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua. Ergo illi ſic faciunt, vt ſciat ſiniſtra eorum, quid faciat dextera. Quod igitur in illis culpatũ eſt, hoc tu facere vetaris. In eis autem hoc culpatum eſt, quod ita faciunt, vt laudes hominum quærant. Quapropter nihil conſequentiùs ſiniſtra videtur ſignificare, quàm ipſam delectationem laudis.

Siniſtra. Dextera.

Dextera autem ſignificat intentionem implendi pręcepta diuina. Neſciat ergo ſiniſtra, quid faciat dextera, id eſt: Non ſe miſceat conſcientiæ tuæ laudis humanæ appetitio, cùm in eleemoſyna facienda diuinum præceptum contendis implere. *Vt ſit eleemoſyna tua in abſconſo.* Quid eſt in abſconſo, niſi in ipſa bona conſcientia, quæ oculis humanis demonſtrari non poteſt, nec verbis aperiri? Multi foris faciunt eleemoſynam, & intus non faciunt, qui vel ambitione, vel alicuius temporalis rei gratia miſericordes volunt videri. *Et pater tuus, qui videt in abſcõſo, reddet tibi.* Rectiſsimè omnino & veriſsimè. Si enim præmium ab eo expectas, qui cõſcientiæ inſpector eſt, ſufficiat tibi ad promerendum Deum ipſa conſcientia. *Et cum oratis, nõ eritis ſicut hypocritæ, qui amãt in ſynagogis et in angulis platearum ſtantes orare, vt videãtur ab hominibus.* Neq; hîc videri ab hominibus nefas eſt, ſed ideò hæc agere, vt videaris, & fructus in eis expectetur placendi hominibus. Plateæ perpetuæ ac latiores ciuitatum viæ ſunt, iuxta proprietatem linguæ Græcæ à latitudine nominatæ. πλατὺ enim latũ dicitur. *Amen dico vobis, perceperũt mercedem ſuam.* Et hîc oſtendit Dominus id ſe prohibere, vt ea merces appetatur, qua gaudent ſtulti, cùm laudantur ab hominibus. *Tu autem cùm orabis, intra in cubiculũ, & clauſo oſtio, ora patrem tuũ in abſconſo.* Cubiculum quod nominat, non occultam domum oſtendit, ſed cordis noſtri ſecretũ.

Pſal.

Hinc Pſalmiſta dicit: Quæ dicitis in cordibus veſtris,

ſtris,& in cubilibus veſtris cõpungimini.Et claudentes oſtia,orate,inquit, ad patrem veſtrum in abſcondito.Parũ eſt intrare in cubicula, ſi oſtiũ pateat importunis:per quod oſtium ea quæ foris ſunt,improbè ſe immergunt,& interiora noſtra aperiunt. Foris autem dicimus eſſe omnia temporalia & inuiſibilia, quæ per oſtium,id eſt, carnalem ſenſum in cogitationes noſtras penetrant,& turbæ vanorum phantaſmatum orantibus obſtrepunt. Claudendum eſt ergo oſtium, id eſt,carnali ſenſui reſiſtendum, vt oratio ſpiritualis dirigatur ad patrem,quę fit in intimo cordis,vbi oratur pater in abſconſo.Qui autem vult orationem ſuam volare ad Deum,faciat illi duas alas,id eſt,eleemoſynam & ieiunium:& aſcendet celeriter,& exaudietur. *Et pater tuus,qui videt in abſconſo,reddet tibi*, & hoc tali clauſula terminãdum fuit.Non enim monet nunc vt oremus, ſed quomodò oremus: neq; (vt ſuperiùs) vt eleemoſynam faciamus,ſed quo animo faciamus:quoniam de corde mundando præcipit, quod nõ mundat niſi ſimplex intentio in æternam vitam, ſolo & puro amore ſapientiæ.

Oſtium. *Oſtium vt claudendũ.* *Ala oratio-nis.*

EADEM VI. FERIA
HOMILIA EVSEBII
Emeſeni.

Audiſtis quia dictum eſt, Diliges proximũ tuum &c. Matth.5.

Matt.22. *Matth.5.* *Deut.23.* *Deut.7.*

Domino Ieſu Christo docẽte didicimus,quia maximũ & primũ mandatum eſt, Diliges Dominũ Deum tuum ex toto corde tuo:ſecundum autẽ ſimile eſt huic, Diliges proximũ tuũ,ſicut teipſum. Qđ aũt hîc dicitur: *Et odio habebis inimicũ tuũ*, illud eſſe puto, quod filijs Iſraël Dñs præcepit, vt Ammonitas & Moabitas interficerent, & nunquam cum eis pacem haberent. Similiter autem præcepit de Iebuſæis, & Euæis,& Cananæis,alijſque terræ illius habitatoribus,vt non illis parcerent, ſed in ore gladij omnes conſumerent. *Ego autem dico vobis, Diligite inimicos veſtros,benefacite his,qui oderunt vos.* Cætera enim quæ ſuperiùs dicta ſunt, non contraria legi,ſed quoddam legis ſupplementum eſſe videntur,ſecundùm hoc quod dixerat: Non veni ſoluere legem,ſed adimplere. Quæ verò modò dicuntur,contraria ſibi eſſe videntur. Oppoſita enim ſibi ſunt, Odio habebis inimicum tuum, &,Diligite inimicos veſtros. Dicit lex: Non diligas inimicum tuum: Dicit Chriſtus: Diligite inimicos veſtros. Quomodò ergo intelligemus verba veritatis,vt non ſint cõtraria legi? Quis eſt iſte inimicus,quem odio habere & diligere præcipitur? Inimic⁹ iſte,homo eſt. Inimic⁹, quia peccator:amicus,quia homo.Duo enim audiſti, hominẽ & peccatorem. Dilige igitur hominẽ,habe odio peccatorem:dilige naturam, nõ vitium: odio habe vitium,nõ naturam. Hoc enim modo, & Chriſtus legi, & lex Chriſto conueniet. Vnus enim idemq; homo,& amicus & inimicus eſt tibi. Vnus idemq; homo te perſequitur, & nõ perſequitur.Quod enim Deus in homine fecit, amicum tibi eſt,& non inſidiatur tibi : quod verò diabolus in homine fecit,inimicum tibi eſt, tibique inſidiatur. In vno igitur eodemq; homine, & amicũ diligimus, & odio inimicum habemus. Quod ergo lex dicit, Diliges proximum tuum, naturam hominis intellige:quæ ideò tibi proxima eſt,quia de eadem maſſa factus es. Quod verò ſequitur:Et odio habebis inimicum tuum, vitium intellige,quod eſt cauſa omnium inimicitiarum.Nullæ enim inter homines inimicitię eſſent,ſi hoc ſolùm de eis ſublatum fuiſſet. Sequitur: *Benefacite his,qui oderunt vos*. Hoc .n. ipſe Dominus & docuit & fecit,ſicut Iudæis loquens ait: Multa bona opera operatus ſum vobis, propter quod horum vultis me occidere? *Et orate pro perſequentibus & calumniãtibus vos*.Et hoc quidem cõpleuit ipſe , quando ipſe pro perſequutoribus ſuis orauit,dicens: Pater ignoſce illis:non enim ſciunt quid faciunt. *Vt ſitis filij patris veſtri,qui in cœlis eſt*.Quod ſic intelligitur:Vt ſicut eſtis filij Dei per creationem, ſic etiã ſitis eius filij per imitationem.Ipſe enim non ſolùm amicis, verùm etiam inimicis benefacit.Et hoc eſt,quod ait, *Qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos*.Sic inimicos nutrit,vt amicos: & hos & illos ſui ſolis ſplendore illuminat, & ſuarum pluuiarum inundatione vtrorumq; poſſeſſiones fœcundat.Sed parua ſunt hæc: audi maiora:Qui ſolem ſuum, filium ſuum, ſolem iuſtitiæ,lucem quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum,nunc oriri, nunc videri,nunc in tenebris lucere, nunc ſuper bonos & malos ſplendeſcere facit. *Et pluit ſuper iuſtos & iniuſtos*.Priùs enim per prophetas, inde per filiũ, poſteà verò per Apoſtolos & doctores, fidei & doctrinæ pluuias omnipotens Dominus pluit. Magnæ ſunt iſtæ nubes : his Eccleſia fœcundatur:his bonorum ſemina nutriuntur: his qui infuſus non fuerit, totus aridus igne cremabitur. *Si enim diligitis eos,qui vos diligunt,quam mercedẽ habebitis? Nõnne & publicani hoc faciũt? Et ſi ſalutaueritis fratres veſtros tãtùm,q.d amplius facietis? nõnne Ethnici hoc faciunt?* Non enim intelligere debemus, vt eos qui nos diligunt,diligere non debeamus: alioquin nec Deum nec proximum diligeremus, quæ ſunt duo maxima legis mandata. Quid igitur,niſi vt non diligamus eos tantùm,qui nos diligunt,ſed etiam eos,qui nos non diligũt? Et non propter hoc tantùm,quia nos diligunt, (hoc eſt enim vicem reddere)ſed quia eiuſdem corporis membra ſumus,& eiuſdem patris filij ſumus, Talis enim amor ſpiritualis eſt,& ideò indeficiens.Carnalis enim amor citò delabitur, ſicut & ipſa caro.Quali videlicet amore publicani atque Ethnici ſe viciſſim diligunt. Statim enim vt ſe ab alijs non diligi intelligunt, ipſi quoque alios

Matth.5. *Homo,& amicus & inimicus.* *Inimicus odio habendus quis ſit* *Ioan.10.* *Luc.23.* *Ioan.1.* *Pluuia Dei* *Proximus omnis vt amandus.*

non diligunt. Nos igitur omnes diligere, omniũ ſalutem quærere, omnibus charitatis affectum oſtendere debemus. Quid enim eſt aliud ſalutare, niſi charitatis & dilectionis affectũ oſtendere? Sic enim augetur amor, & cõcordia creſcit. *Eſtote ergo vos perfecti, ſicut & pater veſter cœleſtis perfectus eſt.* Non dicit, vt ſimus tantùm perfecti, quantùm pater noſter cœleſtis perfectus eſt: (hoc enim impoſsibile eſt) ſed dicit, vt ſimus perfecti, ſicut ipſe eſt. Sic enim puer aliquis homo eſt, ſicut & iuuenis: quanuis viribus & ſcientia non ſit perfectus homo, ſicut iuuenis. Simus igitur perfecti pro modulo noſtro, quoniam perfectus Dominus, bonos & perfectos vult habere fideles. Quæ ſit autem iſta perfectio, audi quid ipſe Dominus dicat: Si vis, inquit, perfectus eſſe, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus. Hæc autem ſpecialiter Apoſtolis dicuntur, eorumq; ſucceſſoribus per eos mandantur. *Attendite, ne iuſtitiam veſtrã faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud patrem veſtrum, qui in cœlis eſt.* Si enim iuſtitiam noſtram non debemus facere coram hominibus, quid eſt quod ſuperiùs ait, Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videntes bona veſtra opera, glorificent patrem veſtrum, qui in cœlis eſt? Quomodò enim videbunt bona opera noſtra, quæ coram eis, ipſis videntibus facere non audemus? Si enim fecerimus, mercedem non habebimꝰ. Videamꝰ ergo quid ſignificet, Vt videamini ab eis. In hoc enim tota quæſtio ſoluitur. Non enim perdit mercedem, ſicut dicere videtur, qui iuſtitiam ſuam facit coram hominibus: ſed ideò, quia facit, vt videatur ab hominibus. Qui enim ideò facit, vt videatur ab hominibus, non iuſtitiæ mercedem quærit, ſed hominum laudem & vanam gloriam, populique fauorem. Ideoq; non habet mercedem apud Deum, quoniam vanam mercedem laudis ſuſcipit apud homines. *Cùm ergo facis eleemoſinam, noli tuba canere ante te, ſicut hypocritæ faciunt in ſonagogis & in vicis, vt honorificentur ab hominibus. Amen amen dico vobis, receperunt mercedẽ ſuam.* Dico ergo, Quare receperunt mercedẽ ſuam? Nunquid ideò, quia pauperes tubæ ſonitu colligebant, quos fortaſſe aliter tam facilè adunare non poterant? aut quia in Synagogis & in vicis hoc faciebant, vbi quia locus ſpatioſior erat, meliùs fieri videbatur? Non ideò quidẽ. Quare ergo? Vis audire quare? Quia ideò hoc faciebant, non vt à Deo mercedem reciperent, ſed vt honorificarentur ab hominibus. Tantum igitur eis amor laudis & gloriæ contulit, vt eleemoſynas darent, & mercedem non haberent. Quomodò ergo eleemoſinas facere debemus? Sequitur: *Te autem faciente eleemoſinam, neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua: vt ſit eleemoſyna tua in abſcondito: & pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi.* Quid enim per dexteram, vel quid per ſiniſtram intelligamus? Si enim manus noſtras in his intelligere velimus, neſciõ quomodò alterius opera altera intelligat. Non enim in manib. ſed in mente eſt intellectus. Denique cur dextera opus ſuũ ſiniſtrę abſcondat, quę tã cõſors ei eſt, tamq; fideliter in omnibus ei auxiliatur? Aliud igitur per dexterã & ſiniſtrã oportet intelligere. Dextera enim noſtra, amor Dei eſt: ſiniſtra verò, amor laudis. Hæc enim ducit ad agnos, illa ducit ad hœdos. Recordare illius Euangelij, in quo agni cõſtituuntur à dextris, hœdi verò à ſiniſtris. Si ergo facis eleemoſinam, fac amore Dei, qui hæc præcepit vt faceres. Hęc eſt enim dextera tua. Neſciat hoc ſiniſtra, id eſt, amor laudis. Non quæras inde fauorem vulgi, vnde quæris placere Deo. Vtrunq; enim ſimul etſi habere deſideras, ſimul tamen habere non poteris. Sic igitur in omni opere noſtro neſciet ſiniſtra, quid faciat dextera, ſi tantùm amore Dei & iuſtitiæ agamus illud. Vnde & hîc dicitur, *Vt ſit eleemoſyna tua in abſcondito.* Siue enim in Synagoga, ſiue in vicis & plateis eleemoſynam facis, in abſcondito tamen facis, quicunq; hoc faciens non ab hominibus, ſed à Deo videri deſideras. E contrà verò qui in abſcondito facit, & videri cupiens, laudem ex hoc & gloriam quærit, non in abſcondito quidem facit, quoniam abſconditum non vult quod facit, tantũq; ei valet, ac ſi in publico faceret. Deus autem, qui videt in abſcondito, & cui abſconditum nihil eſt, qui & corda ſcrutatur & videt cogitationes, reddet vnicuiq; ſecundùm opera ſua. *Et quum oratis, non eritis ſicut hypocritæ, qui amant in ſynagogis & in angulis platearum ſtantes orare, vt videantur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam. Tu autem quũ oraueris, intra cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora patrem tuum in abſcondito. Et pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi.* Omnes enim hę ſimilitudines penè idem ſignificant, atq; vno modo abſolui & intelligi poſſunt. Neq; enim peccat aliquis, quia in Synagoga orat, quæ eſt domus orationis. In plateis quoq; orare, non eſt peccatum. Quare ergo interdicitur? Audi quod ſequitur, & intelliges: *Vt videantur ab hominibus.* Quid enim ſignificet velle videri ab hominibus, iam ſuperiùs dictũ eſt. Hæc eſt cauſa, quare oratio tua non ſuſcipitur, quia vis videri ab hominibus. Vbicũque enim oras, ſi ideò oras, vt videaris ab hominibus, non ſuſcipitur oratio tua. Sed ſi vis bene orare, intra cubiculum tuum, redi ad cor. Hoc eſt enim cubiculum, in quo Deus ipſe quieſcit. Ibi igitur ora, ibi loquere: ibi & quid dicis, & cui dicis præſtò ſunt. Claude oſtiũ, nõ indiget ſono oris, non indiget clamore vocis ille, quem oras. Ad cor enim reſpicit Deus, in abſcondito videt: non verborum compoſitionem, ſed cordis cõpunctionem oſtendit. Vnde Pſalmiſta, Cor contritum & humiliatum Deus non ſpernit.

Margin notes: *Perfecti vt erimus.* — *Matth. 19.* — *Matth. 6.* — *Matth 5.* — *Ne velimus velle videri.* — *Eleemoſynæ vt prę ſtanda.* — *Dextra.* — *Siniſtra.* — *Matth.* — *Hier.* — *Apoc.* — *Rom.* — *Cor.* — *Pſal.*

SAB.

SABBATO POST CInerum, Marci 6.

In illo tempore: Cùm ſerò eſſet factum, erat nauis in medio mari, & Ieſus ſolus in terra. Et videns diſcipulos laborantes in remigãdo: erat enim ventus cõtrarius eis. Et reliqua. Tractatus venerabilis Bedæ presbyteri. Eſt autẽ Tomo 7. Operũ eius in Homilijs Quadrageſimalibus.

Labores Eccleſiæ. LAbor diſcipulorum in remigãdo, & cõtrarius eis ventus, labores ſanctæ Eccleſiæ varios deſignat: quæ inter vndas ſeculi aduerſantis, & immundorũ flatus ſpirituum, ad quietẽ patriæ cœleſtis, quaſi ad fidã littoris ſtationem peruenire cõnatur. Vbi benè dicitur, *quia nauis erat in medio mari, & ipſe ſolus in terra*: quia nonnunquàm Eccleſia tantis gentilium preſſuris, nõ ſolùm afflicta, ſed & fœdata eſt, vt ſi fieri poſſet, redemptor ipſius eam prorſus deſeruiſſe ad tempus videretur. Vnde eſt illa vox eius, inter vndas procellaſq; tentationum vertentium deprehenſæ, atq; auxilium protectionis illius gemebundo clamore quærentis, *Pſalm. 9.* Vt quid Domine receſſiſti longè, deſpicis in opportunitatibus, in tribulatione? Quæ pariter vocem inimici perſequentis exponit in ſequentibus Pſalmi, dicens: *Ibid.* Dixit enim in corde ſuo, Oblitus eſt Deus, auertit faciẽ ſuam, ne videat vſq; in finem. Verùm ille non obliuiſcetur orationum pauperum, nec auertit faciem ſuam à ſperantibus in ſe: quin potiùs & certantes cum hoſtibus vt vincant, adiuuat, & victores in æternum coronat. Vnde hîc quoq; aptè dicitur, *quia vidit eos laborantes in remigando.* Videt quippe Dominus ſuos laborantes in mari, quanuis ipſe poſitus in terra: quia etſi ad horam differre videtur auxilium tribulatis impendere, nihilominùs eos ne in tribulationibus deficiant, ſuæ reſpectu pietatis corroborat, & aliquando etiam manifeſto adiutorio, victis aduerſantibus, quaſi calcatis ſedatiſq; fluctuum voluminibus, liberat: ſicut hîc quoq; conſequenter inſinuatur, cùm dicitur: *Et circa quartam vigiliam noctis venit ad eos, ambulãs ſuper mare.* *Stationes militares.* Stationes & vigiliæ militares, in terna horarum ſpatia diuidũtur. Quando ergo dicit quarta vigilia noctis veniſſe ad eos Dominum, oſtendit tota nocte periclitatos, & extremo noctis tempore eis auxilium prebitũ. Laborabant ergo toto noctis opacæ tempore, ſed diluculo appropinquante, & lucifero ſolis dieique ortum promittente, venit Dominus, & ſuperambulans, tumida freti terga comprimit: quia cùm preſſuris obſita fragilitas humana, puſillanimitatem virium ſuarum conſiderat, nil erga ſe aliud, quàm tenebras anguſtiarũ, & æſtus cernit hoſtium confligentium. Cùm verò mentẽ ad ſuperni lumẽ preſidij, & ꝑpetuæ dona retributionis erexerit, quaſi inter vmbras noctis repẽtè exortum luciferi conſpicit, qui diem proximũ nunciet. Lucifer nanq; cùm plurimum, tres horas noctis, id eſt, totam vigiliam matutinam illuminare perhibetur: aderitq; Dominus, qui ſopitis tentationum periculis, plenam libertatis fidutiam ſuæ protectionis attribuat. Sequitur: *Et volebat præterire eos. At illi vt viderunt eũ ambulantem ſuper mare, putauerunt phãtaſma eſſe, & exclamauerunt. Omnes enim eũ viderunt, & turbati ſunt.* Adhuc hæretici putant phantaſma fuiſſe Dominum, nec veram aſſumpſiſſe carnem de virgine. Deniq; Theodorus, Pharanitanus quondã epiſcopus, ita ſcripſit, corporale pondus non habuiſſe ſecundùm carnem Dominum, ſed abſq; pondere & corpore ſuper mare deambulaſſe. *Theodorus hæreticus.* At contrà fides catholica, & pondus ſecundùm carnem eum habere prædicat, & onus corporeum, & cũ pondere atque onere corporali incedere ſuper aquas, non infuſis pedibus. Nam Dionyſius egregius inter eccleſiaſticos ſcriptores, in opuſculis de diuinis nominibus hoc modo loquitur: *Dionyſius. cap. 2.* Ignoramus enim, qualiter de virgineis ſanguinibus, alia lege præter naturalẽ formabatur, & qualiter non infuſis pedibus, corporale pondus habentibus & materiale onus, deambulabat in humidam & inſtabilem ſubſtantiam. Quomodò autem volebat eos præterire Dominus tanquam alienos, ad quos de periculo naufragij liberandos aduenerat, niſi vt ad horam turbati & pauentes, ſed continuò liberati, ampliùs ereptionis ſuæ miraculum ſtuperent, ac maiores ereptori ſuo gratias referrent: Quia & in tempeſtatibus paſsionum, quæ pro conſtantia fidei à perfidis ingeruntur, talis nonnunquàm prouiſio diuinitùs oſtenditur. Sæpè enim ita fideles in tribulatione poſitos ſuperna pietas deſeruiſſe viſa eſt, vt quaſi laborantes in mari diſcipulos præterire Ieſus voluiſſe putaretur. Vnde eſt illud Eccleſiæ, martyrij certamine deſudantis: *Pſalm. 41.* Quarè oblitus es mei? Quare me repuliſti, & quarè triſtis incedo, dum affligit me inimicus, dum confringuntur oſſa mea? Sed dicant inimici terrentes: *Pſal. 113.* Vbi eſt Deus eorum? quaſi naufragium feſſis minitantes apoſtolis. Dicit ipſe Deus eorum: *Eſai. 44.* Cùm pertranſieris per aquas, tecũ ero, & flumina non operient te: cùm ambulaueris per ignem, non combureris, & flamma non ardebit in te. Vnde hîc quoq; rectè ſubditur: *Et ſtatim locutus eſt cum eis, & dixit illis: Cõfidite, ego ſum: nolite timere: Et aſcendit ad illos in nauim, & ceſſauit ventus.* Prima trepidantium & periclitantium ſubuentio eſt, incuſſum cordibus expellere timorem: ſecunda, tempeſtatum furias ſuæ præſentiæ virtute compeſcere. Nec mirandum, ſi aſcendente in nauiculam Domino ventus ceſſauit. In quocunq; enim corde Deus per gratiam ſui adeſt amoris, mox vniuerſa vitiorum, & aduerſantis mundi, ſiue ſpirituum malignorum bella compreſſa quieſcunt. *Et plus magis intra ſe ſtupebant: non enim intellexerũt de panibus. Erat enim cor illorum obcæcatum.* Dominus quidẽ & in miraculo panum, quòd eſſet conditor rerum, oſtẽdit: & in ambulando ſuper vndas

das, quòd haberet corpus ab omni peccatorum grauedine liberum, edocuit: & in placando ventos, vndarumque rabiem ſedando, quòd elementis dominaretur, monſtrauit. Sed carnales adhuc diſcipuli necdum hunc Deum eſſe cognoſcunt. Et quidem virtutum magnitudinem ſtupebant, necdum tamen in eo veritatem diuinæ maieſtatis cognoſcere valebant. *Cumq́ egreſſi eſſent de naui, continuò cognouerunt eum. Et percurrẽtes vniuerſam regionem illam, cœperunt in grabatis eos, qui ſe malè habebant, circumferre, vbi audiebant eum eſſe.* Cognouerunt eum rumore, non facie: vel certè pro ſignorum magnitudine, quæ patrabat in populis, etiam vultu plurimis notus erat. Et vide quanta ſit fides hominum terræ Genezareth, vt non tantùm præſentium ſalute contenti ſint, ſed mittant ad alias per circuitum ciuitates, quò omnes currãt ad medicum. *Et quocunque introibat in vicos, vel in villas, aut in ciuitates, in plateis ponebãt infirmos, & deprecabantur eum, vt vel fimbriam veſtimẽti eius tangerent, & quotquot tangebant eum, ſalui fiebant* Qui malè habent, non tangunt corpus Ieſu, neq; totum veſtimentum eius, ſed extremã fimbriam: & quicunq; tetigerint, ſanabuntur. Fimbriam veſtimenti eius, minimum mandatum intellige: quod qui tranſgreſſus fuerit, minimus vocabitur in regno cœlorum: Vel aſſumptionem carnis, per quam venimus ad verbum Dei, & illius poſteà perfruimur maieſtate.

Fimbria veſtimẽti. Matth. 5.

EODEM DIE HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Cùm ſerò eſſet factum, erat nauis in medio mari, & reliqua. Mar. 6.

Matth 14.

DE hoc autẽ Matthæus Euangeliſta ſic ait, quia poſtquàm Dominus ex quinque panibus quinq; millia hominũ ſatiauit, iuſsit diſcipulos aſcẽdere in nauiculam, & præcedere eũ trans fretũ, donec dimitteret turbas. *Veſpere autem facto, ſolus erat ibi: nauicula verò in medio mari iactabatur fluctibus Erat enim contrarius ventus.* Ex eo autem tẽpore Iudæorum populo veſperũ fuit, ex quo Chriſtus ſol iuſtitiæ de hoc mundo receſcit. Eo enim naſcẽte, lux orta eſt eis: eo verò moriẽte, tenebræ factæ ſunt eis. Quòd autem nauicula in medio mari iactabatur fluctibus, hoc ſignificabat, quòd poſt Chriſti aſcenſionem, ſancta Eccleſia in hoc mundo multa aduerſa eſſet paſſura. Vnde & benè dicitur, quia ventus erat ei contrarius. Quid enim ventus contrarius, niſi tyrannorum ſæuiens perſequutio? *Quarta autem vigilia noctis venit ad eos, ambulans ſuper mare.* Quarta enim vigilia ex eo tempore agitur, quo Saluator noſter in mũdum venit. Prima enim vigilia, fuit ab Adam vſq; ad Moyſen. Secunda, à Moyſe vſq; ad Dauid. Tertia, à Dauid vſque ad Chriſtũ.

Veſpera Iudæorum.

Ventus cõtrarius.

Vigilia 1. 2. 3.

Prima enim vigilia nimio ſomno grauata, ſine lege fuit. Secunda legem habuit. Tertia prophetas. Quarta Euangeliũ. Quarta igitur vigilia venit ad eos: quia magis in hac, quàm alijs omnibus, ſeruos ſuos Dominus viſitare dignatur. *Ambulat autem ſuper mare,* quia totus eſt ei ſubiectus mundus. *Et videntes eum ſuper mare ambulantẽ, turbati ſunt, dicentes: quia phantaſma eſt: & præ timore clamauerunt.* Clamor confuſus & inordinatus, eos timore nimio indicat fuiſſe turbatos. *Statimq́ Ieſus loquutus eſt, dicens: Habete fiduciam: ego ſum, nolite timere.* Sic enim & Moyſi ait Dominus: Ego ſum, qui ſum, ſic dices filijs Iraël: Qui eſt, miſit me ad vos. Vel ideò fortaſſe dixit, *Ego ſum:* vt eũ quis eſſet agnoſcerẽt, audita voce, quã cognitã habebãt. Sępè enim alicuius vocẽ audiẽtes à longè, quis ſit confeſtim agnoſcimus, etſi eum non videamus. *Reſpondens autem Petrus, dixit: Domine, ſi tu es, iube me venire ad te ſuper aquas. At ipſe ait, Veni.* Vbiq; enim beatus Petrus feruentiſsimæ fuiſſe fidei demonſtratur. Neque enim profundiſsimo pelago ſeſe crederet, niſi fidem rectiſsimam de Domino haberet. Sciebat enim Saluatorem noſtrum omnia poſſe, & nihil minùs in mari, quàm in terra poteſtatem eum habere credebat. Veruntamen quòd Petrus ſuper mare graditur, nõ ſolùm magiſtro, verùm etiam diſcipulis mundus iſte ſubiectus eſſe monſtratur. Quanuis & propter hæreticos ita fieri oportebat, qui Chriſtum Dominum eò quòd ſuper mare ambulauerat, non verum, ſed phantaſticum corpus habuiſſe poſteà dicebant. Vincuntur enim iſti, dum beatum quoque Petrum ſuper mare ambulaſſe audiunt, quem vtiq; verum corpus habuiſſe nõ dubitant. *Et deſcendens Petrus de nauicula, ambulabat ſuper aquam, vt veniret ad Ieſum. Videns verò ventũ validum, timuit: & quũ cœpiſſet mergi, clamauit dicens: Domine ſaluũ me fac. Et continuò Ieſus extendes manum, apprehendit eũ, & ait illi: Modicæ fidei, quare dubitaſti?* Hoc autẽ facto beatus Petrus ea, quæ ſibijpſi futura erant, iam ex tunc ſignificabat. In Chriſti namq; paſsione quaſi ſuper aquas cõfidenter ambulabat, quũ diceret, Etſi omnes ſcandalizati fuerint, ego nunquã ſcandalizabor. Videns verò ventum validum, timuit: quia quum Dominus à Iudeis teneretur, ipſe quoq; ſimul cum alijs diſcipulis fugit. Merſus eſt autem, quando negauit. Deinde verò clamauit, dicens: Domine, ſaluum me fac, quando egreſſus foras, fleuit amarè. Ipſum enim flere, clamare fuit. Sed continuò Ieſus extendens manum, apprehendit eum, quando voce angelica eum conſolando, & quodammodò ad ſe trahendo, dictum eſt mulieribus: Ite, dicite diſcipulis eius & Petro, quia præcedet vos in Galilæam. In eo enim, quòd proprio nomine eum vocauit, quaſi manu apprehenſum, tremebundum & iam perire timentem, ad ſpem gratiæ eum eleuauit. In his autem, Eccleſiæ quoque proſpera & aduerſa ſignificari poſſunt: quæ quidem aliquando mergi, aliquando exurgere

vide-

videtur. *Et quum aſcendiſſet in nauiculam, ceſſauit ventus.* Non eſt autem intelligendum, vt tunc Ieſus in nauiculam aſcendiſſet. Priùs enim venit Capharnaum, ibiq; multa in Synagoga loquutus eſt: quę Ioannes quidem ſcribit, Matthæus verò & Marcus prætermittunt. *Ioan.6.* Dicit enim Ioannes, quia voluerunt eum diſcipuli in nauiculam ſuſcipere, ſed ſtatim fuit nauis ad terram, ad quam ibant, id eſt, Capharnaum. Vnde manifeſtum eſt, eũ tunc in nauiculam non aſcendiſſe. Iuſſerat enim Dominus (vt ſuperiùs dictum eſt) vt diſcipuli ſui eũ præcederent: qui quum veniſſent Capharnaum, ibiq; eum nõ inueniſſent, flectentes iter, ad eum reuertebantur. Et tunc quidem apparuit eis Dominus ambulans ſuper mare, expletis omnibus, quæ modò in hoc euãgelio dicta ſunt. Poſtquàm ea loqoutus eſt, quæ Ioannes narrat, vſq; ad illũ locum, in quo dicitur: Hæc autem loquutus eſt Ieſus in Synagoga, docens in Capharnaum, redierunt ad nauem. *Et quum aſcendiſſet in nauiculam, ceſſauit ventus.* Nondum enim ventus ceſſauerat, nec mare à ſuo feruore quieuerat, ſed ſicut in nocte, ita & in die eiſdem adhuc fluctibus agitabatur. Vt autem Ieſus aſcendit in nauiculam, mox ventus ceſſauit. *Marc.6.* *Qui autem in nauicula erant, viſo tãto miraculo ſtupentes, adorauerũt eum dicentes: Verè filius Dei es.* Marcus verò eos redarguit, & oblitos & excęcatos dicit, quòd ex hoc ſtupentes admirãtur, quòd præterita die tam magnum miraculũ in quinq; panibus Dominum feciſſe cognouerant. Vnde ait: Non enim intellexerant de panibus. Si enim de panum miraculo recordarentur, *Marc.6.* iam non erat, vt de maris ſedati miraculo mirarentur. *Et quum transfretaſſent, venerunt in terrã Genezareth, & applicuerunt: quumq; egreſſi eſſent de naui, continuò cognouerunt eũ.* Hoc autẽ manifeſtiùs *Matt. 14.* Matthæus dicit. Videtur enim Marcus dicere, quòd diſcipuli eũ nõ cognouerint, donec de naui egrederentur. Sed non eſt ita. Nõ enim hoc de diſcipulis dicitur, ſed de omnibus hominibus regionis illius, qui ſtatim eum cognouerunt, & *Ibid.* vndiq; infirmos ſuos ei ad ſanandum obtulerũt. Et hoc eſt, quod ait Matthæus: *Et quũ cognouiſſent eum viri loci illius, miſerunt in vniuerſam regionem illam, & obtulerunt omnes malè habentes. & rogabant eum, vt vel fimbriam veſtimenti eius tangerent: & quicunq; tetigerunt, ſalui facti ſunt* *Nauicula pectoris.* Oremus autẽ & nos Dominum, vt in nauiculam pectoris noſtri aſcẽdere dignetur, & ſuperbiæ vetoſitatem, & vitiorum inſurgentiũ procellas quieſcere faciat. Aſcẽdat etiam in nauiculam ſuam, id eſt, in ſanctam *Nauicula, Ecclesia.* Eccleſiam, & ſe ibi eſſe manifeſtet: qui ibi quodammodò non eſſe videtur, dum tãto eam perſequutionum turbine patitur agitari: & imperet *Matt.14.* ventis & mari, & fiat tranquillitas magna. Quòd autem ait: *Et cùm cognouiſſent eum viri loci illius, miſerunt in vniuerſam regionẽ illã, & obtulerunt ei omnes malè habentes, vt eos ſanaret,* quid aliud ſihnificat, niſi quia viri ſancti, qui Deũ cognoſcere meruerunt, pro aliorum peccatis orare, & alios ei commendare & offerre debent? Sed quid eſt Chriſti veſtimenti fimbrias tangere? Aliud enim eſt tangere Chriſtum, aliud veſtimenta Chriſti. Thomas enim Chriſtum tangens, dicebat: Dominus meus & Deus meus. *Ioan.20.* Philippus verò tangebat veſtimenta, & nõ Chriſtum, cùm diceret: Domine oſtende nobis patrem, & ſufficit nobis. *Ioan 14.* Propinquiùs igitur Thomas Chriſtum tangebat, quàm Philippus. Vnde & illi dicitur: Quia vidiſti me *Ioan.20.* Thoma, credidiſti: Huic autem: Non credis *Ioan.14.* quia ego in patre, & pater in me eſt? qui videt me, videt & patrem. Ille igitur iam vidiſſe & credidiſſe, iſte verò nondum bene vidiſſe vel credidiſſe dicitur. Illi autem tangũt Chriſtum, qui in eum perfectè credentes, catholicæ fidei veritatem cognoſcunt. Illi verò tangunt veſtimenta Chriſti, qui quanuis intelligere non valeant, credunt tamen, quod eis à viris catholicis prædicatur. Tanto itaq; vnuſquiſq; longiùs tangit Chriſtum, quanto minùs intelligit & cognoſcit Chriſtum. Omnes tamen ſanantur, qui vel fimbriam veſtimenti eius tangunt: quoniam omnis qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit. *Marc.16.*

DOMINICA PRIMA IN Quadrageſima.

Sermo beati Leonis Papæ.

LIcèt nobis dilectiſsimi, appropinquante feſtiuitate paſchali, ieiuniũ Quadrageſimæ ipſe legitimi temporis † curſus indicat: cohortatio tamen etiam noſtri ſermonis adhibenda eſt, quæ auxiliante Domino, nec inutilis ſit pigris, nec oneroſa deuotis. *Eſt ſermo 2. de Quadrageſima* *† recurſus.* Nam cùm omnem obſeruantiam noſtram ratio iſtorum dierum poſcat augeri, nemo eſt, vt confido, de vobis, qui ſe ad opus bonum non gaudeat incitari. Natura etenim noſtra, adhuc manente mortalitate, mutabilis, etiamſi ad ſumma quæq; virtutum ſtudio prouehatur, ſemper tamen ſicut poteſt habere quò recidat, ita poteſt habere quo creſcat. Et hæc eſt perfectorum vera iuſtitia, vt nunquam præſumant ſe eſſe perfectos: ne ab itineris nondum finiti intentione ceſſantes, ibi incidant deficiendi periculũ, vbi proficiendi depoſuerint appetitum. *Iuſtitia perfectorum.* Quia ergo nemo noſtrûm, dilectiſsimi, tam perfectus & ſanctus eſt, vt perfectior ſanctiorq; eſſe non poſsit, omnes ſimul ſine differentia graduum, ſine diſcretione meritorum, ab his in quæ peruenimus, in ea quæ nondum apprehendimus, pia auiditate curramus, & ad menſuram conſuetudinis noſtræ, neceſſarij aliquid addamus augmenti. Parum enim religioſus alio tempore demonſtratur, qui in his diebus non religioſior inuenitur. Vnde opportunè auribus noſtris lectio

1·Cor.16. Apoſtolicæ prædicationis inſonuit, dicens: Ecce
Obſerua nunc tumpus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis.
ſanctitatẽ Quid enim acceptius hoc tempore? Quid ſalu-
temporis brius his diebus, in quibus bellum vitijs indici-
Quadrage- tur, & omnium virtutum profectus augetur? Sẽ-
ſimalis. per quidem tibi, ô anima Chriſtiana, vigilandũ contra ſalutis tuæ aduerſarium fuit, ne vllus pateret locus tentatoris inſidijs: ſed modò tibi maior cautio & ſolicitior eſt aſſumenda prudentia, quando idem hoſtis tuus acriori ſæuit inuidia. Nunc enim in toto mundo poteſtas ei antiquæ dominationis aufertur, & innumera illi capitiuitatis vaſa rapiuntur. Renunciatur atrociſsimo prædoni à populis omnium nationum, omniũque linguarum, & nullum iam genus hominum reperitur, quod non iam tyrannicis legibus reluctetur: dum per omnes fines terrarum, regeneranda in Chriſto multorum millium millia præparantur, & appropinquante nouæ creaturæ ortu, ſpiritalis nequitia ab his quos poſsidebat, extruditur. Fremit ergo expoliati hoſtis impius fu-
Inſidiæ dæ- ror, & nouum quærit lucrum, quia ius perdidit
monum. antiquum. Captat indefeſſus & priuigil, ſi quas reperiat oues à ſacris gregibus negligentiùs euagantes, quas per procliua voluptatum, & per deuexa luxuriæ in diuerſoria mortis inducat. Inflammat itaq; iras, nutrit odia, acuit cupiditates, irritat continentiam, incitat gulam. Quem enim tentare non audeat, qui nec ab ipſo Domino noſtro Ieſu Chriſto conatus ſuæ fraudis abſtinuit? Nam ſicut euangelica patefecit hiſtoria, cùm ſal-
Matth.4. uator noſter poſt quadraginta dierum noctiũque ieiunium, infirmitatis noſtræ in ſe recepiſſet eſuriem, gauiſus diabolus ſignũ ſe in eo paſſibilis atq; mortalis inueniſſe naturæ, vt exploraret potentiã quam timebat: Si filius, inquit, Dei es, dic vt lapides iſti panes fiant. Poterat vtique iſtud omnipotens, & facile erat, vt ad creatoris imperium, in quam iuberetur ſpeciem, cuiuſli-
† natura. bet generis † creatura tranſiret: ſicut cùm voluit, in conuiuio nuptiarum aquam mutauit in vinũ. Sed hoc magis ſalutiferis diſpenſationibus con-
Ioan.2. gruebat, vt nequiſsimi hoſtis aſtutia, non potentia deitatis, ſed humilitatis myſterio vinceretur. Deniq; fugato diabolo, & omnibus artibus callidi tentatoris eliſis, acceſſerunt ad Dominum angeli, & miniſtrabant ei. Confundantur itaque filij diaboli atq; diſcipuli, qui repleti inſpiratione viperea, ſimplices quoſq; decipiunt, negantes in Chriſto vtranq; veram eſſe naturam, dum aut deitatem homine, aut hominem deitate deſpoliant, cùm vnius temporis gemino documento vtraq; falſitas ſit perempta: quia & per famem corporis, perfecta humanitas, & per famulantes angelos, demonſtrata eſt manifeſta diuinitas. Quia ergo dilectiſsimi, ſicut redemptoris no-
Deut.6. ſtri magiſterio edocti ſumus, non in ſolo pane
Matth.4. viuit homo, ſed in omni verbo Dei, prõpta deuotione & alacri fide ſuſcipiamus ſolenne ieiunium, nõ in ſterili inedia, quam plerunq; & imbecillitas corporis, & auaritiæ morbus incidit, ſed in larga beneuolentia celebrandum: vt ſimus de illis, de quibus ipſa veritas dicit: Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur. Deliciæ igitur noſtræ ſint opera pietatis, & illis cibis, qui nos ad æternitatem nutriant, impleamur. Lætemur in refectionibus pauperũ, quos impendia noſtra ſatiauerint. Iucundemur in veſtitu eorum, quorum nuditatem indumentis neceſſarijs texerimus. Sentiant humanitatem noſtram ægritudines decumbentium, imbecillitates debilium, labores exulum, deſtitutio pupillorum, & deſolatarum lamẽta viduarum: in quibus iuuandis nemo eſt, qui non aliquam poſsit exequi beneuolentiæ portionem. Nulli enim paruus eſt cenſus, cui magnus eſt animus, nec de rei familiaris modò pendet menſura pietatis. Maiora quidem impendia ſunt diuitum, & minora mediocrium: ſed non diſcrepat fructus operum, vbi non diſsidet affectus operantium. In iſta autem dilectiſsimi, exercendarum opportunitate virtutũ, ſunt & aliarum inſignia virtutũ, quę nullo diſpendio horreorum, nulla pecuniæ diminutione capiantur, ſi laſciuia repellatur, ſi abdicetur ebrietas, & carnalis concupiſcentia caſtitatis legibus edometur: ſi odia tranſeant in dilectionem, ſi inimicitiæ conuertantur in pacem, ſi trãquillitas extinguat iram, ſi mãſuetudo remittat iniuriam, ſi dominorum deniq; ſeruorũ tam ordinati mores ſint, vt & illorum poteſtas mitior, & iſtorum ſit diſciplina deuotior. Hac igitur obſeruantia, dilectiſsimi, obtinebitur miſericordia Dei, & abolito peccatorum reatu, religosè venerandum paſcha celebrabitur.

DOMINICA EADEM,

in Epiſtolam Concio exegetica.

IEiunium Quadragiſimę omni cũ deuotione excipiẽdum eſt, tãquam ab ipſo Chriſto & eius Apoſtolis inſtitutum. Probat hoc Apoſtolorum Canõ 69. qui ſic habet: Si quis epiſcopus, vel presbyter, vel diaconus, vel hypodiaconus, vel lector, vel cãtor ſanctã Paſchę Quadrageſimã nõ ieiunat, vel quartũ diẽ, vel paraſceuen, pręterquã ſi propter imbecillitatẽ corporalem impediatur, deponatur. Si verò ſit laicus, ſegregetur. Meminerũt Quadrageſimalis ieiunij Chryſoſtomus, Epiphanius, Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus, & multi alij ſancti patres, è quibus ſatis ſit hoc loco D. Hieronymũ protuliſſe, qui ad Marcellã de Mõtani erroribus ſcribẽs, Nos, inquit, vnã Quadrageſimã ſecundùm traditionẽ Apoſtolorũ toto anno, tẽpore nobis cõgruo ieiunamus: illi tres in anno faciũt Quadrageſimas, quaſi tres paſsi ſint Saluatores. Hęc ille. Ipſe Chriſtus Dominus dies quadraginta ab omni cibo abſtinuit, vt nos ſuo exemplo ad ieiunan-

iunandum prouocaret. Non erat illi opus ie-
iunio,ſed nobis eſſe ſciebat. Habemus hoſtem
domeſticum, qui niſi congruis ieiunijs caſti-
Serm. 2. de Pētecoſte. getur,laſciuit & trahit animam in ruinam.Inter
maxima Sanctiſpiritus dona numerandum eſt,
inquit Leo Papa,eius nominis primus,quòd no-
bis aduerſum illecebras carnis & inſidias diabo-
li,ieiuniorum ſunt collata præſidia, quibus om-
nes tentationes Deo adiuuante vincamus.Ad A-
poſtoli verba veniamus, quæ ſunt in prioris ad
Corinthios Epiſtolæ ſexto capite: *Adiuuantes au-
tem exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipia-
tis.* Solent hoc Quadrageſimæ ſacrato tempore
Chriſtiani agere pœnitentiam, totius anni lu-
gere & caſtigare peccata, & vitæ emẽdationi ſtu-
dere, atque communicare paſsionibus Chriſti.
Vnde hoc autem,niſi ex gratia Dei ? Niſi enim
ille ſua gratia nos permoueat,nos ſemper in eo-
dem vitiorum luto hæremus. Hortatur ergo A-
In 2. Cor. 6. poſtolus,ne gratiam Dei in vacuum recipiamus.
Nam vt ne putent,ait Chryſoſtomus,hoc ſolùm
eſſe conciliationem,credere loquenti, vrget pe-
tens vitæ diligens ſtudium. Nam ſi is, qui à
peccatis liberatus eſt,& amicus factus,iterum in-
uoluit ſe prioribus,quid aliud agit, quàm quòd
ad inimicitias redit,& in vanum gratiam accipit,
iuxta rationem vitæ ? Nihil enim impurè vi-
uentes ab illo priore beneficio vtilitatis acci-
piunt ad ſalutem, ſed inde magis incommo-
dantur & grauantur in peccatis, qui poſt tan-
tam agnitionem & tantum donum ad priora re-
grediuntur mala. Hæc ille. Ait enim: *Tem-
pore accepto exaudiui te, & in die ſalutis adiuui
te.* Hoc Eſaiæ eſt 49. capite. Hoc tempus
maximè accipiendum eſt de gratiæ tempore,
quod nunc agitur, maximè poſtquam filius
Dei factus eſt homo,& nos Deo patri ſua mor-
te reconciliauit. *Ecce nunc tempus acceptabile, ec-
ce nunc dies ſalutis.* Nam poſtquam per Chri-
ſtum depenſa eſt pœna noſtris peccatis debita,
iam nobis paratior eſt ſalus, & licet facilè cum
Deo redire in gratiam, modò ne velimus gra-
tiæ deeſſe.Igitur qui, dum gratiæ tempus adeſt,
inquit Oecumenius, benè viuendo operam dat,
facilè præmijs donabitur cumulabiturque,nec-
non à Deo exaudietur. *Nemini dantes vllam of-
fenſionem, vt non vituperetur miniſterium noſtrum.*
Hoc maximè cauere debent doctores & Eccle-
ſiaſtæ,ne malo exemplo alios offendant, & ſe
ipſos doctrinamque ſuam eo nomine reddant
contemptibilem. *Sed in omnibus exhibeamus noſ-
metipſos,ſicut Dei miniſtros.* Aptiſsimè quadrant
hæc omnia præſenti Quadrageſimæ tempore,
quo ſanctè & irreprehenſibiliter viuendum eſt,
ſicut decet Dei miniſtros, ne ieiunium noſtrum
irrideant mali dæmones, ſi illud ſceleribus pol-
luamus,& vel hæretici,vel Iudæi,vel dæmonum
cultores vituperent noſtrum miniſterium,quod
Deo ieiunando exhibemus. Nam abſtinere à ci-
bis parùm prodeſt,niſi & à flagitijs abſtineas. Iã

porrò Chriſtiani & verè pij hominis notas ſub- Nota hominis verè Chriſtiani.
iungit Apoſtolus: *In multa patientia.* Cùm enim
multæ ſint tribulatiões vitæ huius, multa quoq;
opus eſt patiẽtia. *In tribulationibus*, q̃ nũquã deſunt
Chriſtiano,quas oportet magno ferre animo. *In
neceſsitatibus.* Hæc.n.incremẽtũ ſunt tribulatio-
nis,ait Chryſoſtomus,quãdo mala euadi nõ poſ-
ſunt,& quaſi neceſsitas quędã iniũgitur malorũ,
q̃ trãſire nequit. *In anguſtijs* animi vel corporis, q̃
ſunt multiplices. *In plagis.* Has paſsi ſunt marty-
res Chriſti plerunque intolerabiles, niſi gratia
Chriſti adfuiſſet patiẽtibus: ipſe inprimis Apo- 2. Cor. 11.
ſtolꝰ de ſe ſcribit,tuliſſe ſe plagas ſupra modũ. *In
carceribus*, quos multi propter pietatẽ paſsi ſunt
fœdos & horrẽdos. *In ſeditionibus*, quas ſolent ex-
citare mali & importuni homines, vt pijs mole-
ſtiam aliquam adferant,vel ſua fruãtur volunta-
te. *In laboribus.* Non enim debent recuſari labores
manuarij,ſi non poſsit aliũde ſuppetere victus &
vitæ neceſſaria.Sic & Apoſtolus ſuis manibus la- Act. 20.
borauit,vt ſibi ſuiſque victum pararet, licèt Do- 1. Cor. 9.
minus permiſiſſet viuere ex Euangelio ijs,qui E-
uangeliũ annunciarẽt. *In vigilijs.* Nobis aũt,vt ſe-
mel dicã,ait Clemẽs Alexandrinus,omnibus ad- Lib. 2. Pædagogi. cap. 9.
uerſus ſomnũ decertandũ eſt,nos paulatim acceſ-
ſione facta aſſuefaciẽtibus,vt maiori parte tẽpo-
ris ꝑ vigiliã ſimus vitæ participes.Somnus enim,
nõ ſecùs ac publicanus,dimidiũ vitę tẽpus nobiſ-
cũ diuidit.Longè aũt abeſt,vt permittatur inter-
diù dormire ijs,qui maximã noctis partẽ ad vigi-
lias reſecãt.Hæc Clemens ille. Multi manẽt per-
uigiles in fœdiſsimis compotationibus, & inter-
diù ſtertunt.Tales vigiliæ non Chriſto, ſed Lu-
cifero militant. *In ieiunijs.* Quantum vtilitatis ha-
beat ieiunium, præter alios Baſilius Magnus
duabus præclaris Concionibus egregiè declarat:
& ipſe Dominus IESVS quoddã genus dæmo-
niorum dicit non exire,niſi per orationem & ie-
iunium.Nec ſolùm animæ,ſed ipſius quoq; cor- Matt. 17.
poris valetudini plurimùm confert ieiuniũ ſicut
ediuerſo veriſsimè dixit quidam, plures crapu-
la quàm gladio perimi. Eſt apud pleroſque mos
admodùm deteſtabilis, quòd & multitudine &
varietate ferculorum delectantur. Contra hos
Clemens Alexandrinus vetuſtiſsimus ſcriptor Lib. Pædagog. 2. ca. 1.
citat Antiphanẽ Deliũ medicũ, qui dixerit vel
vnam hanc eſſe morborũ cauſam, ciborũ varie-
tatem:eodẽq; loco,Multi,inquit Clemẽs, nondũ
didicerunt,Deum paraſſe homini cibũ & potũ,
vt cõſeruetur,nõ aũt vt voluptate afficiatur. Nã
nec corporibus quidẽ natura inſitũ eſt,vt ex mul
tiplici ciborũ varietate iuuẽtur.Cõtrà enim om-
ninò,qui eſcis vtuntur viliſsimis, ſunt robuſtio-
res,ſaniores & generoſiores:vt famuli Dominis,
& agricolæ poſſeſſoribꝰ:& nõ ſolũ fortiores, ſed
etiam prudentiores,vt Philoſophi diuitibus:ne-
que enim mentem nutrimentis obruerunt, neq;
ipſam voluptatibus deceperunt. Hæc Clemens,
vir longè doctiſsimus. *In caſtitate* & puritate mẽ-
tis atque corporis. *In ſcientia.* Scientiam dicit,

Diſcretio, virtus eximia. quam vulgari nomine dicere ſolemus, diſcretionem, ſine qua virtutes abeunt in vitia. Hæc facit, vt in omnibus ſeruemus modum, ne quid plus, ne quid minus. Ea virtus vel maximè neceſſaria eſt, volenti citra offenſionem & errorem vitam tranſigere, & fœlici curſu pertingere ad beatitudinem. De Iudæis quidem alibi dicit Apoſtolus, *Rom.10.* Aemulationem Dei habent, ſed non ſecundùm ſcientiam: quam vulgariter appellamus zelum indiſcretum: qualis ferè in illis eſt, qui propter mores corruptos Eccleſiæ, ſegregant ſe ab Eccleſia, & ſchiſmata ac hæreſes fabricantur, cuiuſmodi importunos homines multos vidit noſtra ætas, qui dum Catholicorum carpunt malos mores & vitia cleri, ipſi horrendos in orbem maximeque pugnantes inuexerunt errores & hæreſes, quibus Europa multis locis planè perijt. Non ſic fecit Chriſtus, qui in paucis Apoſtolis vnum tulit & furem & proditorem. Nec tamen hoc ita dictum ſit, quaſi non ſint caſtigandi & coërcendi mali, ſed quòd propter malos non ſit deſerenda neque ſcindenda Eccleſiæ vnitas. *In longanimitate*, patienter ſuſtinendo in rebus duris auxilium & conſolationem ſpiritusſancti. *In ſuauitate.* Adamantino opus eſt animo, ait Oecumenius, vt cùm quiſpiam vndique impugnetur, non modò patientiam teneat, verumetiam benignitatem. *In Spiritu ſancto*, qui nimirùm bonorum omnium eſt author & largitor: ſine quo nihil poſſumus eorum, quæ dicta ſunt, ſalubriter vel præſtare vel exequi. *Charitas, bonorum omnium cauſa.* *In charitate non ficta.* Hæc omnium bonorum cauſa eſt, inquit Chryſoſtomus: hæc talẽ effecit Apoſtolum: hæc & ſpiritum manere faciebat apud illum, per quem omnia illa rectè agebat. *In verbo veritatis*, non adulterantes verbum Dei, quemadmodum ſolent hęretici, qui ſui cerebri ſomnia pro verbo Dei venditant imperitis, & quod valdè dolendum eſt, ſub prætextu verbi Dei innumeras animas trahunt in impios errores & æternam gehennæ damnationem. *Phil.2.* *In virtute Dei.* Ipſe eſt enim, qui operatur in nobis & velle & perficere pro bona voluntate, vt ne quis inaniter glorietur, ſi quid rectè gerat. *Per arma iuſtitiæ à dextris & ſiniſtris.* Dextra ſunt proſpera: ſiniſtra aduerſa. In vtriſq; permanẽdum eſt in iuſtitia, vt nec proſpera nos extollant, nec aduerſa deijciant. Hoc fiet, ſi cogitemus neque hæc neq; illa poſſe in hac vita eſſe diuturna. Multi cũ arrident proſpera, putant ſe beatos: contrà cùm reflat fortunæ ventus, miſeros ſe & calamitoſos arbitrantur: ſed in his non eſt vera fides. Apoſtolum audi, *2.Tim.3.* Omnes qui volunt piè viuere in Chriſto, perſecutionem patientur. Nõ facit miſerum, *Prouer.14.* niſi iniquitas. Salomon hoc dicit, Miſeros facit populos peccatum. *Per gloriam & ignobilitatem.* Si defertur gloria, contemnatur: ſi putamur ignobiles vel vilipendimur, non ſit nobis curæ. *Per infamiam & bonã famam.* Varia ſunt enim hominum iudicia. Vnam eandemque rem alij laudant, alij vituperant: & quos alij ſuſpiciunt & venerantur, alij deſpiciunt & execrantur. Multi autem, ſecundùm Chryſoſtomum, propter opprobria vel criminationes ceciderunt, & animas ſuas perdiderunt. Etenim beato Iob, inquit, amicorum opprobria, vermibus & vlceribus moleſtiora viſa ſunt. Hæc ille. Et ideò hæreticis hoc valdè familiare eſt, vt quos veritate vincere non poſſunt, eos calumnijs, conuicijs, opprobrijs, mendacijs obruant. Sed in his arripiendus eſt animus magnus, vt hominum deploratorũ figmenta & maledicta prorſus contemnantur. *Vt ſeductores & veraces.* Sic de ipſo *Ioan.* Chriſto Domino alij dicebant, Quia bonus eſt: alij, Non, ſed ſeducit turbas. Hoc igitur conandum nobis eſt, vt tametſi homines nõ alio quàm ſeductorum loco habeant, nos tamen veraces ſimus. *Sicut qui ignoti & cogniti.* Ignoti malis & impijs, cogniti Deo & pijs. Sic de Apoſtolis ſcribit hoc loco Chryſoſtomus, quòd alijs quidem fuerint noti & familiares, qui illos etiam obſeruabant: alij autem nec videre illos dignati ſint. *Quaſi morientes, & ecce viuimus.* Solent mali homines plerunque damnare pios, & vel hypocritas, vel phariſæos & Deo inuiſos appellare, ac planè coram Deo mortuos arbitrari, cùm tamen coram illo viuant, & illi grati & chari ſint. Talia multa noſtro æuo ab hæreticis Catholici perpeſſi ſunt, & præſertim vitæ monaſticæ profeſſores, quos hæretici cane peiùs & angue oderunt, & ex multis locis penitùs exturbarunt, & innumera Deo dicata loca vel ſubuerterunt, vel in prophanos vſus verterunt. *Vt caſtigati & non mortificati.* Putabant olim impij martyrum perſecutores, ſe Chriſti Eccleſiam multiplici cæde poſſe extinguere, ſed ſemper perſecutionibus creuit Eccleſia. Erat igitur vt caſtigata Eccleſia, ſed non mortificata: quia etſi alij cadebant gladijs tyrannorum, at rurſus noui exiſtebant. Vicit Eccleſia, inquit Auguſtinus, vapulando ferientes, patiendo impatientes, diligendo ſæuientes. Quare? Quia emendans, inquit, emendauit me Dominus, & morti non tradidit me. Sæpè filios paterfamiliâs per nequiſsimos ſeruos emendari iubet, cùm illis hæreditatem, iſtis compedes præparet. Hæc ille: *Quaſi triſtes, ſemper autem gaudentes.* Etſi extrinſecùs videamur triſtes, afflicti, deſolati, tamen intrinſecùs ſemper gaudeamus in Domino, qui nouit pios de tentatione eripere, nec patietur nos tentari ſupra id quod poſſumus. Nullum autem armaturæ genus, ait Chryſoſtomus, validius eſt, quàm gaudere ſecundùm Deum: neque quicquam eſt, quod hominẽ eiuſmodi deiectum aut triſtem reddere queat, ſed omnia erecto fortiq; animo perpetitur. Etiam illa, quæ ne audire quidem ſuſtinemus, non ſolùm tolerabilia, verumetiã deſiderabilia redduntur per ſpirituale gaudiũ. Hæc ille. *Sicut egentes, multos aũt locupletãtes.* Videbãtur Apoſtoli rerũ tẽporaliũ inopes, ſed totũ mundũ ſpiritalibus di-

diuitijs illi locupletabant. *Tanquam nihil habentes, & omnia poſſidentes.* Pauperes in ſeculo, diuites in Christo, in quo poſſident omnia, qui eum diligunt. Qui enim dedit ſeipſum pro nobis, quid eſt omninò in rebus creatis, quod dare nolit, ſi ſit è re noſtra? Ne plora propter paupertatem, ait in hûc locum Chryſoſtomus, ſanitatis matrem, ſed & exulta: & ſi vis ditari, contemne diuitias. Non enim habere diuitias, ſed non indigere vt habeas, hæc maxima abundantia eſt. Præſtet id nobis præpotens Deus, qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

Paupertas, mater ſanitatis.

EADEM DOMINICA,
Matth. 4.

In illo tēpore: Ductus eſt Ieſus in deſertum à ſpiritu, vt tentaretur à diabolo. Et reliqua. Homilia beati Gregorij Papæ. Eſtq; XVI. in Euangelia.

DVbitari à quibuſdam ſolet, à quo ſpiritu ſit Ieſus ductus in deſertū, propter hoc quod ſubditur, Et aſſumpſit eum diabolus in ſanctam ciuitatem: & rurſus: Aſſumpſit eū in montem excelſum valdè. Sed verè & abſq; vlla quæſtione conuenienter accipitur, vt à ſancto ſpiritu in deſertum ductus credatur: vt illuc eum ſuus ſpiritus duceret, vbi hunc ad tentandū malignus ſpiritus inueniret. Sed ecce cùm dicitur Deus homo vel in excelſum montem, vel in ſanctam ciuitatem à diabolo aſſumptus, mens refugit credere, humanæ hoc audire aures expaueſcunt. Qui tamen non eſſe incredibilia iſta cognoſcimus, ſi in illo & alia facta penſamus. Certè iniquorum omnium diabolus caput eſt, & huius capitis membra, ſunt omnes iniqui. An non membrum diaboli fuit Pilatus? An non membra diaboli Iudæi perſequentes, & milites crucifigentes fuerunt? Quid ergo mirum, ſi ſe ab illo permiſit in montem duci, qui ſe pertulit etiam à membris illius crucifigi? Non eſt ergo indignum redemptori noſtro, quòd tētari voluit, qui venerat occidi. Iuſtū quippe erat, vt ſic tētationes noſtras ſuis tentationibus vinceret, ſicut mortem noſtrā venerat ſua morte ſuperare. Sed ſciendum nobis eſt, quia tribus modis tentatio agitur: ſuggeſtione, delectatione, cōſenſu. Et nos cùm tentamur, plerūque in delectationē, aut etiā cōſenſum labimur: quia de carnis peccato propagati, in nobiſipſis etiam gerimus, vnde certamina toleramus. Deus verò, qui in vtero virginis incarnatus, in mundum ſine peccato venerat, nihil contradictionis in ſemetipſo tolerabat. Tentari ergo per ſuggeſtionem potuit, ſed eius mentem peccati delectatio non momordit: atque ideò omnis illa diabolica tentatio foris, non intùs fuit. Sed ſi ipſum ordinē tentationis eius aſpicimus, penſamus quanta magnitudine nos à tentatione liberamur. Antiquus hoſtis cōtra primū hominem parentem noſtrū, in tribus ſe tētationibus erexit: quia hunc videlicet gula, vana gloria, & auaritia tentauit: ſed tentando ſuperauit, quia ſibi eū per cōſenſum ſubdidit. Ex gula quippè tentauit, cùm cibum ligni vetitum oſtendit, atq; ad comedendum ſuaſit. Ex vana autem gloria tentauit, cùm diceret: Eritis ſicut dij. Et ex prouectu auaritiæ tentauit, cùm diceret, Scientes bonum & malum. Auaritia enim non ſolùm pecuniæ eſt, ſed etiam altitudinis. Rectè enim auaritia dicitur, cùm ſupra modum ſublimitas ambitur. Si enim non ad auaritiā honoris rapina pertineret, nequaquam Paulus de vnigenito Dei filio diceret: Non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo. In hoc ergo diabolus parentem noſtrum ad ſuperbiam traxit, quòd eū ad auaritiā ſublimitatis excitauit. Sed quibus modis primū hominē ſtrauit, eiſdem modis ſecundo homini † tentato ſuccubuit. Per gulam quippe tentat, cū dicit: *Dic vt lapides iſti panes fiant.* Per vanam gloriam tentat, cùm dicit: *Si filius Dei es, mitte te deorſum.* Per ſublimitatis auaritiam tētat, cùm regna omnia mundi oſtendit, dicens: *Hæc omnia dabo tibi, ſi procidens adoraueris me.* Sed eiſdem modis à ſecundo homine vincitur, quibus primum hominem ſe viciſſe gloriabatur: vt à noſtris cordibus ipſo aditu captus exeat, quo nos aditu intromiſſus tenebat. Sed eſt aliud, fratres chariſsimi, quod in hac tentatione dominica cōſiderare debemus: quia tentatus à diabolo Dominus, ſacri eloquij præcepta reſpondit, & qui eo verbo, qđ erat, tētatorem ſuum mergere in abyſſum poterat, virtutem ſuæ potentiæ non oſtendit, ſola diuinæ ſcripturæ præcepta edidit: quatenùs nobis ſuæ patientiæ præberet exemplum, vt quoties à prauis hominibus aliquid patimur, ad doctrinā potiùs excitemur, quàm ad vindictam. Penſate quanta eſt patientia Dei, quanta impatientia noſtra. Nos ſi iniurijs, aut aliqua læſione prouocamur, furore permoti, aut quātùm poſſumus noſmetipſos vlciſcimur, aut quod non poſſumus, facere minamur. Ecce aduerſitatem diaboli Dominus pertulit, & nihil ei niſi māſuetudinis verba reſpōdit. Portat quem punire poterat: vt hoc in laudem eius altiùs creſceret, ſi hoſtem ſuum non extinguendo, ſed interim patiendo ſuperaret. Notandum verò quod ſubditur, quia recedente diabolo, angeli miniſtrabāt ei. Ex qua re, quid aliud quā vnius perſonæ, vtraq; natura oſtēditur? quia & homo eſt, quem diabolus tentat: & idē ipſe Deus eſt, cui angeli miniſtrant. Cognoſcamus igitur in eo naturam noſtram: quia niſi hunc diabolus hominem cerneret, non tentaret. Veneremur in illo diuinitatem ſuā: quia niſi ſuper omnia Deus exiſteret, ei nullo modo angeli miniſtrarent. Sed quia diebus his lectio congruit (nam quadraginta dierum abſtinentiā noſtri redemptoris audiuimus, qui Quadrageſimæ tempus inchoamus) diſcutiendum nobis eſt, cur

Chriſtus à quo ſpiritu ductus in deſertum.

Tentatio fit tribus modis.

Adam vnde tētatus.

Gen. 3.

Auaritia honoris.

Phil. 2.

† tentando.

Chriſtus tentatus quid egerit.

cur hæc ipſa abſtinentia per quadraginta dierũ numerum cuſtoditur. *Exod.14.* Moyſes enim vt legẽ acciperet, ſecundò quadraginta diebus ieiunauit. *3.Reg.19.* Elias in deſerto quadraginta diebus abſtinuit. Ipſe author hominum ad homines veniens, in quadraginta diebus nullum omnino cibũ ſumpſit. *Ieiunium 40.dierum myſticè.* Nos quoq; inquantũ poſſumus, annuo Quadrageſimæ tempore, carnẽ noſtram per abſtinẽtiam affligere conamur. Cur ergo in abſtinentia quadragenarius numerus cuſtoditur, niſi quia virtus decalogi, per libros quatuor ſancti euãgelij impletur? Denarius etenim quater ductus, in quadragenariũ ſurgit: quia tũc decalogi mãdata perficimus, cùm profectò quatuor libros ſancti euangelij cuſtodimus. Ex qua re ſentiri & aliud poteſt. In hoc enim mortali corpore ex quatuor elementis ſubſiſtimus, & per voluptates eiuſdem corporis, præceptis dominicis contraimus. Præcepta aũt dominica per decalogum ſunt accepta. Qui ergo per carnis deſideria decalogi mandata contempſimus, dignum eſt, vt eandem carnẽ quaterdecies affligamus. Quanuis de hoc quadrageſimali tempore eſt adhuc aliud, quod poſſit intelligi. A præſenti enim die vſq; ad paſchalis ſolennitatis gaudia, ſex hebdomadæ veniunt, quarũ videlicet dies quadraginta & duo fiũt. Ex quibus dũ ſex dies dominici abſtinentiæ ſubtrahũtur, nõ plus in abſtinẽtia, quàm triginta & ſex dies remanẽt. *Annorum noſtrorum decimas Deo damus* Dum verò per trecẽtos & ſexaginta quinq; dies annus ducitur, nos autẽ per triginta & ſex dies affligimur, quaſi anni noſtri decimas Deo damus: vt qui nobiſmetipſis per acce- *Leuit.27.* ptum annũ viximus, authori noſtro nos in eius decimis per abſtinentiam mortificemus. Vnde fratres chariſsimi, ſicut offerre in lege iubemini decimas rerũ, ita ei cõtendite offerre & decimas dierũ. Vnuſquiſq; inquantũ virtus ſuppetit, carnẽ maceret, eiusq; deſideria affligat, cõcupiſcentias turpes interficiat, vt iuxta Pauli vocẽ, hoſtia *Rom.12.* viua fiat. Hoſtia quippe & immolatur, & viua eſt, quãdo & ab hac vita homo nõ deficit, & tamẽ ſe à carnalibus deſiderijs occidit. Caro nos læta traxit ad culpam, afflicta reducat ad veniam. Author etenim mortis noſtræ, per fructũ ligni vetiti, vitæ præcepta trãſgreſſus eſt. Qui ergo à paradiſi gaudijs per cibum cecidimus, ad hæc inquantùm poſſumus, per abſtinentiã reſurgamus. Sed nemo ſibi eandem abſtinentiam ſolam credat poſſe ſufficere, cùm per prophetam Dominus di- *Eſa.58.* cat: Nõnne hoc eſt magis ieiunium, quod elegi? ſubijciens: Frange eſurienti panem tuum, & egenos vagoſq; induc in domũ tuã. Cùm videris nudum, operi eum, & carnẽ tuam ne deſpexeris. Illud ergo ieiunium Deus approbat, quod ad eius oculos manus eleemoſynarũ leuat, qđ cũ proximi dilectione agitur, quod ex pietate conditur. Hoc ergo quod tibi ſubtrahis, alteri largire: vt vnde tua caro affligitur, inde egẽtis proximi caro reparetur. Hinc etenim per prophetã Domi- *Zach.7.* nus dicit: Cùm ieiunaretis & plãgeretis, nũquid ieiuniũ ieiunaſtis mihi? Et cùm comediſtis, & bibiſtis, nũquid nõ vobis comediſtis, & vobiſmetipſis bibiſtis? Sibi enim comedit & bibit, qui alimẽta corporis, quæ ſunt cõmunia dona cõditoris, ſine indigẽtibus percipit. Et ſibi quiſq; ieiunat, ſi ea, quæ ſibi ad tẽpus ſubtrahit, nõ pauperibus tribuit, ſed ventri poſtmodũ offerenda cuſtodit. Hinc per Ioelẽ dicitur: Sãctificate ieiuniũ. *Ioel.* Ieiuniũ quippe ſanctificare, eſt adiũctis bonis alijs, dignã Deo abſtinentiã carnis oſtendere. Ceſſet ira, ſopiantur iurgia. Incaſſum enim caro atteritur, ſi à prauis ſuis voluptatibus animus nõ refrenatur, cùm per prophetã Dominus dicat: Ecce in *Eſa.* die ieiunij veſtri inuenitur voluntas veſtra: ecce ad lites & contentiones ieiunatis, & percutitis pugno impiè, & omnes debitores veſtros repetitis. Neq; enim qui à debitore ſuo hoc quod dedit repetit, aliquid iniuſtum facit: ſed dignum eſt, vt quiſquis ſe in pœnitentia macerat, etiã hoc, quod ſibi iuſtè competit, interdicat. Sic, ſic nobis afflictis & pœnitentibus, à Deo dimittitur quod iniuſtè egimus, ſi pro amore illius, & hoc quod nobis iuſtè competit, relaxemus.

EADEM DOMINICA, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Ductus eſt Ieſus in deſertum à ſpiritu, vt tentaretur à diabolo, &c. Matth.4.

BAptizatus Ieſus, cõfeſtim aſcendit de aqua: & ecce aperti ſunt ei cœli, & vidit ſpiritũ Dei deſcendentẽ ſicut cõlumbam, & venientẽ ſuper ſe: & ecce vox de cœlis, dicens: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Quid eſt enim, ꝙ baptizato Domino cœli aperiuntur? Magnũ eſt hoc myſteriũ, magnamq; his qui baptizãtur lætitiã præfigurat. Clauſum erat priùs: nemo illuc ante baptiſmũ ingrediebatur. Nunc aũt apertũ eſt, ſed baptizatis tantũ eſt apertum. Sic enim Dominus ait: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, nõ intrabit in regnũ cœlorum. *Et tunc quidẽ ductus eſt Ieſus in deſertum à ſpiritu, vt tentaretur à diabolo. Et quum ieiunaſſet quadraginta diebus & quadraginta noctibus, poſteà eſuriit.* Præcipui ſanctæ Eccleſiæ doctores Dominũ Ieſum in deſertũ à ſuo ſpiritũ ductũ eſſe exponũt. Quem ſi ab alio quoq; ſpiritu ductũ fuiſſe expoſuiſſent, non eſſet inconueniens: quum Lucas Euangeliſta eum in Hieruſalem, & in montẽ excelſum valdè à diabolo non aſſumptũ, ſed ductũ apertiſsimè ſcribat, dicens: Et duxit illum diabolus in montem altiſsimum, & oſtendit illi omnia regna orbis terræ, in momento temporis: & paulò pòſt: Et duxit eum in Hieruſalẽ, & ſtatuit illũ ſupra pinnam templi. Quòd ſi ibi ab alio ſpiritu ductum eſſe nõ eſt inconueniẽs, quare in deſertũ quoq; ab alio ſpiritu eũ ductũ fuiſſe inconueniẽs videatur? Sed ſiue à ſuo, ſiue ab alio ductus fuerit, conſiderandum eſt, quare ſe à diabolo tentari

ri permiſerit. Nihil enim ſine vtilitate &ratione fecit Saluator noſter. Et ibi maximè rationem quærere debemus, vbi ipſe aliquid agit, ſi tamen aliquid agit, quod ſuæ maieſtatis videatur eſſe indignum. Quis enim audire non horreat, quòd tanta virtus à diabolo vel ducatur vel tentetur? Veruntamen quia ſua ſpōte ducitur, immò ipſo iubente ducitur, (eius enim velle, iubere eſt) non eſt hoc tantùm horrendum, quantùm quid ſignificet mirandum & quærendū. Quis enim neſciat Pilatū & Iudæos, qui eū occiderūt, nō ſolū membra diaboli, ſed eius quoq; ſeruos fuiſſe? Et quidē maior nobis iniuria eſſe videtur ea, quā à ſeruis alicui[9] hominis patimur, q̃ ſi ab ipſo eorū domino eā pateremur. Vnde nō magis horrendū eſt, quòd Saluator noſter à diabolo ducitur & tētatur, quā quòd à Iudæis occiditur &flagellatur. Sic enim Chriſtus occiditur non ſibi, ſed nobis. Nobis enim mortuus eſt: quia nobis eius mors neceſſaria erat. Niſi enim ipſe moreretur, nos nō viueremus. Mortuus igitur eſt, vt nos viuamus. Similiter autē nobis tentatus eſt, quia eius tētatio duplex nobis beneficiū parat: Alterum quidē, vt ſciamus quomodò tentatoribus noſtris, & his qui nobis iniuriam faciunt, reſpondere debeamus: alterum verò, vt in nulla noſtra virtute vel ſapientia cōfidamus, quoniā inimicus noſter diabolus, qui ipſum Dominū noſtrū tētare p̄ſumpſit, tanquā leo rugiēs ſemper circuit, quærēs quē deuoret. Reddita igitur cauſa tētationis, videamus & myſteriū ſignificationis. Quū enim multis modis diabolus hominem tētet, maximè his tribus tantùm eos tentādo aggreditur, id eſt, aut ciborū appetitu, aut vana gloria, aut honoris & diuitiarum ſublimitate. Nititur autem eos quos tentat ad excelſa ducere, & in altum eleuare, vt ſicut ipſe eleuatus cecidit, ſic & alios exaltando ruere faciat. Ipſe eſt enim, qui ait: In cœlū aſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meū, ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus aquilonis, & ſimilis ero altiſsimo. Alios itaq; in deſertum ducit, alios ſupra templi pinnaculū ponit, alios verò in mōtem excelſum exaltat. Et in deſertum quidem ducit, quando ab amore cœleſtis patriæ, & à diuina contemplatione mentes hominum auertit, & terrena quæq; & trāſitoria cogitare facit. Deſertum enim eſt, quicquid à Deo longè eſt. Sed quia cogitare non magnum peccatū eſt, niſi cogitationi delectatio ſuccedat, opponit menti diuerſas ciborum delicias: vt ſicut primum hominem decepit per gulæ intemperantiam, ſic cæteros quoque decipiat. In pane enim omnia ciborum genera ſignificantur, ſecundùm illud: Intrauit Ieſus in domum cuiuſdā principis Phariſæorum ſabbato manducare panem. Quando hæc igitur tibi in mentē venerint, & oblitus eorum, quæ animę ſunt, ſola ea, quibus caro delectatur, impinguatur, & ſuperbit, cogitare cœperis: recordare quia in deſerto es, tentat te inimicus, & panes ſuos tibi apponit. Non vult

[...]Pet.5.

[...]a.14.

deſertū [...]os ducat [...]an.

[...]c.14.

vt ieiunes, non vult vt abſtineas, non vult vt ſanctorum obſeruationes cuſtodias. Inuitat te ad carnis voluptatem, inuitat te ad crapulam & ebrietatem. Scit enim quantùm caro his ſuperbit & eleuatur, ſcit quantùm anima his premitur & ſuperatur. Reſponde itaque, ſicut Dominus tuus reſpondit, quando ipſe quoque ab eo tentabatur. Pane enim nutritur corpus, verbo Dei reficitur anima. Vtrunq; ergo bonum eſt. Alterum tamen nimiùm appetere, multumq; delectabilem quærere, & in ſuſcipiendo temperantiā non habere, malum eſt. Ex hoc enim luxuria omniſque carnis petulantia naſcitur. Propter hoc & diues ille, qui epulabatur quotidiè ſplēdidè, quia ſuſceperat bona in vita ſua, omnia mala nunc patitur poſt mortem ſuam. Videamus modò illos, quos ſupra pinnaculum templi diabolus ſtatuit. In quibus mihi clericorum ordo maximè ſignificari videtur. Illi enim à diabolo ſupra pinnaculum templi eleuantur, qui dum ſe idoneos eſſe putant, qui Eccleſiam Dei regere poſsint, &precio, & precibus, & quibuſcunq; modis poſſunt, Eccleſiæ prælati & epiſcopi fieri nituntur. Neq; enim ſe aliter Chriſtus illuc à diabolo duci pateretur, niſi quia tales Chriſtianos ſuo nomine præſignitos in hoc facto ſignificare volebat. Et benè quidem tunc omnium perſonas, bonorum ſcilicet & malorum, in ſe ſignificando ſuſcepit, quando ſe à diabolo tentari permiſit. Non eſt autem inconueniens, quòd malos Chriſtianos in ſe Dominus ſignificare voluit, qui per baptiſmi ſacramentū eius corpori vniti ſunt, cū ipſe alibi dicat: Ego ſum vitis vera, & pater meus agricola eſt, omnē palmitē in me non ferentē fructum, tollet eum. Nota quod ait, in me. Omnes enim palmites, etiā infructuoſi, per baptiſmi ſacramentū in ipſo ſunt, quāuìs de ipſo aliquando tollendi ſunt. Quod autē ait: *Si filius Dei es, mitte te deorſum,* quid aliud niſi hoc dicere videtur: Iā inter filios Dei cōputatus es, iam epiſcopus ordinatus es, iā ab his qui te nō cognoſcūt, videris eſſe quod non es: fac igitur aliquid vnde lauderis, vnde magnus ab hominibus videaris. *mitte te deorſum.* Semper enim hi tales ſe deorſum mittūt, qui ſolas diuitias, gloriā & dignitatē quęrētes, quotidiè deteriores fiunt. Et hos tamē benigniſsimus Dominus docere non dedignatur, quomodò ſuo tētatori reſpondere debeant, ſi tamen nō diabolum tentantē, ſed ſe ſalutaria conſilia dantem audire velint. Ait enim: *Rurſum ſcriptū eſt, Non tētabis Dominū Deum tuū.* Hoc enim Dñs reſpondit, quando diabolus eum duxit ſuper pinnaculum tēpli, & quādo ei dixit, Si filius Dei es, mitte te deorſum. Similiter igitur & tu, quia intelligis te ſupra Eccleſiam Dei malè ordinatum, & non à Deo, ſed à diabolo ibi poſitum, cæteriſque prælatum, qui tibi, etiam quotidiè dicit, mitte te deorſum, & te quotidiè præcipitare & perdere nititur, recordare huius teſtimonij, quod non diabolo, ſed tibi & omnibus hominibus à Domino dici-

Nota hæretice.

Luc. 16.

Satā quos ſupra templi pinnaculum ſtatuat.

Ioan. 15.

Mittere ſe deorſum.

Deut. 6.

dicitur. Reſponde igitur: Non tibi credam, non me deorſum mittam, ſed obediā ſcripturæ mihi dicēti, Nō tentabis Dominum Deum tuū. Quomodò enim Deum non tentat, qui Eccleſiā, quā furtim & per latrocinium inuaſit, contra canonū inſtituta & Dei voluntatē tenet & poſsidet? Multùm enim Deum tentat, qui in eo peccato perſeuerat, quo ſe perire non dubitat. His autem ita diſpoſitis, nunc de illis quoq; videamus, qui ſupra montem excelſum valdè à diabolo ducūtur, quibus etiā omnia regna mundi, & eorū gloriā oſtendit, & oſtenſa promittit, ſi eum procidētes adorēt. Quos enim alios per iſtos intelligamus, niſi imperatores, reges, duces, principes, cæteroſq; huius ſeculi potentes, quos in montem excelſum, id eſt, in ipſarum dignitatū ſublimitatē ꝑ homicidia, piuria, furta, rapinas, ꝓditiones, fraudes, & cætera huiuſmodi, diabolus ducit & exaltat? Et iſti quidē eū adorāt, eū colūt, & venerātur, eum quaſi Deū ſequūtur, & poſt eū in tenebris demerguntur. Neq; enim audiūt, quod dicit Dn̄s Ieſus, *Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies*. Iſti eum imitantur, ei ſeruiunt & obediunt. Iſti ſunt eius milites & cōſiliarij, iſti eius faciunt voluntatem. Miſeri qui non intelligunt cui ſeruiunt, quē ſequuntur, & cuius ſe ſeruituti ſubijciūt. Quātò enim ampliùs ei ſeruierint, tantò maiora tormenta ab eo ſuſcipient. Quia igitur dictū eſt de his, qui in deſertum ducūtur, & de his, qui ſupra pinnaculū templi cōſtituuntur, & de illis, qui ſupra montē excelſum valdè exaltātur: nunc ad principiū redeamus, & quare ſaluator noſter quadraginta diebus & quadraginta noctibus ieiunauerit, exponamus. Quæri enim poteſt, quare neq; plùs, neque minùs ieiunauerit, & quare ſibi hoc dierum numero ieiunare placuerit. Tantū enim Moyſen, tantū & Eliam ieiunaſſe legimus. Quadragenarius enim numerus ex quatuor cōſtat & decē: quater enim decē, vel decies quatuor, quadraginta fiūt. Per quatuor aūt nouū teſtamentum ſignificatur, quoniā in quatuor euāgelijs conſiſtit. Per decem verò ſignificatur vetus, quia in decē mādatis legis cōtinetur. Quadraginta enim diebus ieiunat, qui ab illis omnibꝰ ſe immunem & ieiunū cuſtodit, quę vtrūq; teſtamentum facere interdicit: vt ſicut caro exteriùs ieiunat à cibis, ita & animus interiùs ieiunet à vitijs. Dicit enim ſcriptura: Non occides, non mœchaberis, non furtum facies, non falſum teſtimoniū dices, non concupiſces rem proximi tui, & ſimilia. Hi ſunt illi cibi, à quibus vtrunq; teſtamentū præcipit abſtinere. Qui ergo carnē ieiunijs macerat, niſi interiùs ab iſtis cibis ſe ieiunum cuſtodiat, nō benè ieiunat. Ieiunemus igitur carne, ieiunemus & mente. Noti nobis ſunt illi cibi, à quibus abſtinere debeamus. Ieiunauit itaq; Dominus Ieſus quadraginta diebus & quadraginta noctibus, quatenùs in ciborum ieiunio ſignificaret nobis ieiunium corporis, & in dierum numero demonſtraret ieiunium cordis.

In monte excelſum qui ducantur.

Exod 34.

3.Reg.19.

Exod.20.

Ieiunium corporis & cordis.

FERIA SECVNDA
POST INVOCAVIT.
Matth. 25.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Cùm venerit filius hominis in maieſtate ſua. Et reliqua. Homilia Erici.

IN lectione, quæ hāc præcedit, ꝓpoſuit Dn̄s ſimilitudinē hominis peregrè ꝓficiſcentis, qui vocatis ſeruis ſuis, diſtribuit illis pecunias, ꝓut vnicuiq; conueniebat, alij quinque talenta, alij duo, alij vnū, & ſtatim profectus eſt. Poſt multū verò temporis reuerſus, vocatis ſeruis ſuis, poſuit rationem cum eis. Et benè quidē operātes pro apportatis lucris remunerauit: negligentem verò ſeruum, & à bono opere torpentem damnauit. Qua finita parabola, hoc qđ modò exponendum ſuſcepimus, conſequenter adiunxit, probans illam, quam præmiſerat, ſimilitudinem ad ſe pertinere. Ait ergo: *Cùm venerit filius hominis in maieſtate ſua.* Quia enim tēpus paſſionis eius inſtabat, & proximè venturo paſcha comprehendēdus & alapandus, conſpuēdus, flagellandus, ſpinis coronandus, & ad vltimum crucifigendus, aceto potandus, & morti tradendus erat, proinde ſe in maieſtate ad iudicium venturum pronunciat, quatenùs ſecutura ſcādala paſſionis, compenſaret pollicitatio magnæ glorificationis. Ait ergo: *Cùm venerit filius hominis in maieſtate ſua, & omnes angeli cum eo.* Notandum ſanè, quòd filium hominis in maieſtate venturum dicit, per quod deſtruit opinionem quorundam hæreticorum, qui dixerunt Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum à tempore reſurrectionis & aſcenſionis nō manere in natura veraciter aſſumptæ humanitatis: non attendentes quod angeli in eius aſcenſione dixerunt: Sic veniet, quemadmodùm vidiſtis eum euntem in cœlum. Et hîc Dominus manifeſtè filium hominis fatetur venturum eſſe ad iudicium. Idem enim verus filius Dei, idemq́; verus & filius hominis: non tamen duo, ſed vnus eſt filius Dei, qui in iudicio per ſolā vidēdus eſt humanitatē. Nam in diuinitate ſua ſolis poſt iudiciū apparebit electis, quia ſcriptū eſt: Tollatur impius, ne videat gloriam Dei. Soli aūt regem ſeculorum in decore ſuo videbūt oculi mundi ſanctorum. *Cùm ergò, inquit, venerit filius hominis in maieſtate ſua*, hoc eſt, in diuinitatis ſuæ potentia, per quā cum patre ſimul & ſpiritu ſancto genus humanū iudicabit, benè meritis præmia, impijs & peccatoribus digna repēdens ſupplicia, ſecundùm quā (vt dictū eſt) nunquā eum reprobi videre poterūt. Ille ergo, qui quondā in aſſumpto homine iudicandus veniēs non clamauit, neq; vocem eius quiſquā in plateis audiuit: quia ita humilis venit, vt à nemine cognoſceretur: nūc Deus manifeſtè veniet, Deus noſter, & non

non ſilebit, ſtipatus miniſterio angelorum: qui cum eo ad iudicium venient, vt in eorum præſentia iudicentur, qui ſub eorum cuſtodia vixerunt. Angeli enim ſunt adminiſtratorij ſpiritus, qui ſingulis hominibus ad cuſtodiam deputantur, de quibus Dominus: Angeli eorum ſemper vident faciem patris &c. Hinc & Pſalmiſta dicit: Annunciauerunt cœli iuſtitiam eius. Cœli nanque iuſtitiã eius annunciabunt, quia ſancti angeli iuſtiſsimum Dei iudicium veneranter prædicabunt. *Tunc ſedebit ſuper ſedem maieſtatis ſuæ.* Sedẽ ſuper quã Dominus ſeſſurus eſt in iudicio, quidam iuxta literam nubem illam accipiũt, in qua Dominus aſcendit in cœlũ, in qua etiam venturus eſt ad iudicium. Sed competentiùs ſedes Dei ſancta intelligitur Eccleſia, in qua Dominus ſedebit: quia in Eccleſia ſua glorioſus ipſe eã glorificans apparebit. *Et congregabuntur ante eum omnes gentes.* Omnes videlicet homines à primo Adam vſq; ad eum, qui in fine mũdi naſciturus eſt, quique ab exordio mũdi iam defuncti ſunt, vel qui viui in corpore inueniendi ſunt. *Et ſeparabit eos ab inuicem, ſicut paſtor ſegregat oues ab hœdis. Et ſtatuet oues quidem à dextris ſuis, hœdos autẽ à ſiniſtris.* Sicut paſtor pecus ſecernit à pecore, ita Dominus noſter, qui eſt verus paſtor, quem oues ſuæ agnoſcunt, eumque ſequuntur, ſeparabit in die iudicij bonos à malis. Nam per oues deſignãtur ſancti, ſimplicitate & innocentia gaudentes: qui ad dexteram Domini ſtatuentur, quia in ſpe ſempiternæ fœlicitatis collocabuntur. Per hœdos autẽ (qui ſunt petulca animalia & laſciua, & ad libidinem ſemper feruida) deſignantur reprobi, voluptatibus & illecebris corporalibus dediti: qui ponentur ad ſiniſtrã, quia iuſtè ſempiternę damnationi ſubijciẽtur. Sed & illud attẽdendũ, quia nõ capras, ſed hœdos in ſiniſtra ſtatuẽdos dicit, quoniã capra in bonã accipitur ſignificationem. Signat enim ſanctorum animas, quæ velut greges caprarum tonſæ & lotæ aſcenderũt de lauacro, & gemellos edũt fœtus, & ſterilitatem ignorant. Sciendum verò, quia in iudicio duo erunt ordines, alter bonorum, alter malorum, qui tamen quadrifariè diuidentur. Duo enim erũt ordines bonorum: vnus qui non iudicabitur, ſed cum Dño iudicabit: ſicut erunt ſancti Apoſtoli & perfecti, quibus dictũ eſt: Sedebitis ſuper ſedes iudicantes duodecim tribus Iſraël. Alter erit ordo bonorum, qui iudicabitur & ſaluabitur, quibus dicetur: Eſuriui, & dediſtis mihi manducare, &c. Similiter duo erunt ordines reproborum. Vnus eorum, qui non iudicabitur, & tamen damnabitur: in quo erunt pagani Deũ ignorãtes, de quibus Pſalmiſta dicit: Non reſurgẽt impij in iudicio. Et Dominus: Qui nõ credit, iam iudicatus eſt. Alter erit ordo illorũ, qui iudicabũtur & damnabuntur, quibus dicetur: Eſuriui, & nõ dediſtis mihi manducare. *Tunc dicet rex his, qui à dextris eius erunt: Venite benedicti patris mei: poßidete præparatum vobis regnũ à conſtitutione mũdi.* Rex, Chriſtus videlicet, qui eſt rex regum, & Dominus dominantium, quique in die illa ſolus exaltabitur, & ſuæ poteſtatis authoritate ſententiam dictabit. Et dicet his, qui à dextris eius erunt, hoc eſt, ſanctis, qui ad ſortem ſupernæ beatitudinis pertinebunt: Venite benedicti patris mei, & cætera. Vox iſta deſiderabilis, exoptabilis, & omni gratia ſuſcipienda, quã ſancti ad bona perpetua, & ad regnum vocantur ſine fine manſurum. Et meritò benedicti dicuntur, hoc eſt, ad æternam benedictionem, quæ in Chriſto & per Chriſtum eſt, prædeſtinati. Patris autem ſui regnum dicit, ad illum referens omnem poteſtatem, cuius eſt filius: quia à quo habet eſſentiam, ab illo habet & potentiam. Vnum tamen eſt regnum patris & filij & ſpirituſſancti, ſicut vna eſt eſſentia, eademque maieſtas. Quod regnum ab origine mundi illis præparatum aſſerit, quia ad illud ante ſecula prædeſtinati & præordinati ſunt. Nam & Apoſtolus dicit: Quos præſciuit, & prædeſtinauit conformes fieri imaginis filij ſui. Quos autem prædeſtinauit, illos & vocauit: & quos vocauit, hos & iuſtificauit. Quibus verò meritis, talem promeruerint remunerationem, enumerat ſubdens: *Eſuriui, & dediſtis mihi manducare. Sitiui, & dediſtis mihi bibere. Hoſpes eram, & collegiſtis me. Nudus, & cooperuiſtis me. Infirmus, & viſitaſtis me. In carcere eram, & redemiſtis me.* Quæ verba apertè exprimunt opera pietatis, & beneuolentiæ munificentiam, quę corpoream tolerantibus indigentiam neceſſaria eſt. Verùm ſi hæc ſpiritaliter acceperimus, gratius aliquid impletiõe charitatis intelligere poterimus: quia charitas non ſolùm circa carnem fratris quandoq; morituram, verùm multo magis circa animã ſemper victurã eſt exhibenda. Qui igitur eſurientem & ſitientem pane verbi ſatiat, & aqua ſapictiæ potat, perfecta charitatis opera adimplet. Qui errantẽ à via veritatis ſacra admonitione reuocat, & per pœnitentiã in domũ ſanctæ Eccleſiæ recipit, pietatis opera veraciter agit. Qui verò infirmũ in fide ſuſcipit, ſecundũ Apoſtolũ, & tribulationũ ac inſcitiæ carcere clauſo', ſolatium cõpaſsionis ac ſermonem cõſolationis impendit, hic vtiq; veræ dilectiõis iura adimplet, atq; ideò pietatis mercede remunerãdus eſt. Et nota, ꝙ nõ virtutes maximas, ſed ſola dilectionis opera, quæ actiuæ vitæ neceſſaria ſunt, Dominus in iudicio commemorat: vt liquidò oſtẽdat, quia charitatis præcepta ſeruantibus debeãtur regna cœlorũ, ſine qua nulla virtus, nullũ opus bonum Deo placere poteſt. *Tũc reſpõdebũt iuſti, dicẽtes: Domine, quãdo te vidimus eſurientẽ, & pauimus? ſitientẽ, & dedimus tibi potũ? Quãdo aũt te vidimus hoſpitẽ & collegimus te? nudũ, & cooperuimus te?* Reſpondebunt iſta ſancti, ſtupentes ad immenſam & ineffabilem maieſtatem regis Chriſti, & quia omne bonum quodcũque fecerunt, quanuis fuerit maximũ, tunc illis minimum & breuiſsimũ videbitur, præ magnitudine terroris qui tunc erit, ſiue præ abundan-

t tia

Margin notes: Heb. 1. Matt. 18. Pſalm. 96. Act. 1. Sedes Dei. Ioan. 10. Oues. Hœdi. Capra. Cant. 4. Ordines bonorum & malorũ. Matt. 19. Matt. 25. Pſal. 1. Ioan. 3. Matt. 19. Eſa. 2. Rom. 8. Spiritalia charitatis opera. Rom. 14.

tia inæſtimabilis retributionis. Deniq; & B. Ephræm in Homilia quadam de die iudicij, quam plenam compunctione ſcripſit, dicit ſanctos tūc angelos, ſub quorū cuſtodia vixerūt, interrogaturos, quid vnquā boni egerint, aut quid meriti habuerint, vt tali gloria, talique digni habeantur mercede? *Et reſpondens rex, dicet illis: Amē dico vobis, quandiù feciſtis vni de his fratribus meis minimis, mihi* *Mira Chriſti bonitas.* *feciſtis.* Miranda Domini & ſaluatoris noſtri pia dignatio, qui deuotionem iuſtorum tali mercede compenſat, vt ſe in pauperibus paſtum & veſtitum aſſerat, & quicquid illis impenſum eſt, ſe ſuſcepiſſe confirmet. Sanè quod dicit: Quandiù feciſtis vni ex his minimis meis, mihi feciſtis, poteſt quidem generaliter de omni paupere accipi, quòd videlicet eleemoſyna cuiquā egeno propter Chriſtum impenſa, ab ipſo ſuſcipiatur. Verùm cùm Dominus notabiliter & quaſi demonſtrans dicat, vni de minimis iſtis, oſtendit ſe non generaliter, ſed de quibuſdam pauperibus, de his videlicet tantùm dicere, qui ſpiritu pauperes ſunt, quiq; propter Deum voluntariam perferūt egeſtatem: quibus maximè fideles de ſuis facul- *Luc.16.* tatibus ſubuenire, & ſibi amicos facere debeant, vt ab eis in æterna regni cœlorum habitacula recipiantur. *Tunc dicet & his, qui à ſiniſtris eius erūt: Diſcedite à me maledicti in ignē æternū, qui paratus eſt diabolo & angelis eius.* Reprobis ad ſiniſtram poſitis (qui etiam dum in mundo viuerent, ſiniſtra ſemper, hoc eſt, tranſitoria amauerunt, nec vnquā æternorū, quæ per dexterā figurantur, curā habuerunt) dicitur, Diſcedite à me maledicti in ignē *Maledicti qui.* æternum. Maledicti verò vocantur hi, qui in malitia omnē vitā cōſumentes, æternæ maledictioni ſeipſos præparare non timuerunt. Nunquā qui- *Pſal.5.* dem mali cum Domino fuerunt, quia non habitabit iuxta eum malignus: ſed tunc diſcedere iubentur, quia in præſenti mali bonis permixti videntur, à quibus in iudicio ſeparabuntur. Sage- *Matth.13.* na enim ſanctæ Eccleſiæ malos piſces cum bonis capit, & vſq; ad littus vltimi examinis pertrahit. Sed tunc bonis in vaſa collectis piſcibus, mali fo- *Ibidem.* ras proijcientur. Sic & in agro Domini zizania cum tritico germinant: ſed cùm ad areā ventum fuerit, triticum in horreum reconditur, zizania verò in faſciculis colliguntur, & igni comburuntur. Siue diſcedere eos, hoc eſt, à præſentia ſuę viſionis iubet proijci, & in tenebras exteriores expelli. Diſcedere ergo maledicti iubentur in ignē æternum, vt ibi ſine fine ardeant, qui in præſenti ignem vitiorum in ſe extinguere noluerunt. Iſte autem ignis diabolo & angelis eius præparatus eſt: quia ſicut præſcientia Dei iuſtis regnum ab origine mundi præparauit, ita diabolo & angelis eius ac reprobis ignem æternū, in quo perpetualiter crucientur, præordinauit. *Eſuriui enim, & non dediſtis mihi manducare. Sitiui, & non dediſtis mihi potum. Hoſpes eram, & non collegiſtis me. Nudus eram, & non operuiſtis me. Infirmus, & in carcere, & non viſitaſtis me.* Metuenda multumque pertimeſcenda eſt iſta ſententia. Non enim dicit, aliena rapuiſtis, ſed non dediſtis mihi manducare. Si ergo ita tenacia damnatur, rapacitas quid meretur? Aut quid recipiet qui alienum tulerit, ſi ſic punietur, qui de ſuo non dederit? Si tale iudiciū eſt ei, qui non fecit miſericordiam, quale erit ei, qui fecit rapinam? *Tunc reſpondebunt & ipſi, dicētes: Domine, quando vidimus te eſurientem, aut ſitientē, aut hoſpitem, aut nudum, aut infirmum, vel in carcere, & non miniſtrauimus tibi?* Excuſare ſe nituntur, tanquā Deū fallere poſſint, ſicut quōdam homines decipiebant. Sed tunc nullam excuſationem habere poſſunt, qui dum potuiſſent conuerti, noluerunt, & eleemoſynis peccata ſua delere neglexerunt. *Et reſpondens, dicet illis: Amen dico vobis, quandiù non feciſtis vni de his fratribus meis minimis, nec mihi feciſtis.* Qui enim humilibus & deſpectis Chriſti membris beneficium impendere negligit, conuincitur Chriſto minùs eſſe deuotus, atque ideò nunquam ſe ei aliquid tribuiſſe gaudebit. Nam qui non diligit fratrem quem videt, Deum quem non videt, quomodò poteſt diligere? Attendendum verò, quòd & hîc, ſicut & ſuperiùs, vnitatis fit mentio, cùm dicitur: Quādiù non feciſtis vni ex minimis meis, nec mihi feciſtis. Per quod innuitur, quia illius largitas Deo accepta eſt, qui hanc ſimplici cordis intentione, in vnitate fidei Catholicæ ſtudet exhibere. Cęterùm qui ſe vel ab vnitate fidei hæretica prauitate diuidit, vel de ſuo bono opere laudem quærit humanam, huius miſericordia reproba à Chriſto iudicatur & indigna. *Et ibunt hi in ſuppliciū æternum, iuſti autem in vitā æternam.* Origenes dogmatizat, omnes reprobos, ipſum etiam diabolum & angelos eius, poſt multa ſecula poſſe indulgentiam peccatorum promereri, & à ſupplicijs liberari: aſſerens diuinæ pietati aptiſſimè conuenire, vt ſicut hominem redemit, ita quoque prępuaricatorem angelum ſaluet. Cui tamen apertiſſimè hac ſententia repugnatur, qua dicitur, Ibūt hi in ſupplicium æternum. Sed ille ex oppoſito dicit, hoc Dominum dixiſſe ad incutiendum timorē quibusq; peruerſis, quatenùs æterna expaueſcāt ſupplicia, & peccare deſiſtant. Cui contra reſpondēdum, quia ſi hoc verum non eſt, nec illud verum eſt, quod veritas ſubdit: Iuſti aūt in vitā æternā. Sed (quod dictu nefas eſt) ſicut illud falsò minatus eſt, vt timore percelleret: ita hoc falsò promiſit, vt vana ſpe deciperet. Ad hæc fortaſſe aliquis dicat, iniuſtum eſſe vt pro temporali & momentanea delectatione quis æterna perſoluat ſupplicia. Sed ſciendum illos æternis ſubigi tormentis, qui obſtinata voluntate in malo perſeuerare, & nunquam ſuis ſceleribus terminum ponere voluerunt. Inſuper & ſi ſemper viuerent, ſemper vtiq; peccare vellēt. Iuſto igitur Dei iudicio, tales ibunt in ſuppliciū æternū. Proinde orāda eſt miſericordia Dei, & corda cū manibꝰ eleemoſynarū leuāda, vt in pręſenti vita ignis timoris ſui mala noſtra decoquat, quatenùs in tremendi exami-

minis iudicio à malorum ſtatione ſiniſtra liberatos, in dextra cum omnibus ſanctis miſericorditer collocare, & in vitam æternam cum ſanctis angelis connumerare dignetur, in qua viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

EADEM FERIA II.

HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Cùm venerit filius hominis in maieſtate ſua &c. *Matth. 25.*

DOminus enim, qui priùs humilis venit in forma ſerui, iterum excelſus & ſublimis venturus eſt in maieſtate ſua. Venient aũt & oẽs angeli cũ eo, vt ex ipſa ſui exercitus multitudine, & virtus & omnipotẽtia manifeſtetur. Et tũc quidẽ ſedebit in ſede maieſtatis ſuæ, quoniã tunc patri coæterno æqualis & ſimilis reuelabitur. Nuſquã enim meliùs regia dignitas, q̃ in ſede regia manifeſtatur. *Et congregabũtur ante eum omnes gentes* Secundùm illud: Viuo ego, dicit Dominus, quia mihi curuabitur omne genu, & cõfitebitur omnis lingua. Nõ autem erit ei difficilè, ſicut nõ fuit creare, ita & reſuſcitare. Et ipſe quidẽ paſtor bonus, qui oues ſuas benè cognoſcit: bonos à malis ſeparabit, ouesq; ſtatuet à dextris, hœdos autem à ſiniſtris. Oues enim dicuntur boni, propter ſimplicitatem & innocentiam: hœdi vero dicuntur mali, propter vanitatem & petulantiam. In ipſa autem poſitione dextræ & ſiniſtræ, iam ex tũc vtraq; pars agnoſcere poterit, cui miſericordia, & cui pœna immineat. *Tũc dicet rex his, qui à dextris eius erunt: Venite benedicti patris mei, poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi.* Quare hoc? Vultis audire quare? *Eſuriui enim, & dediſtis mihi mãducare: ſitiui, & dediſtis mihi bibere: hoſpes eram, & collegiſtis me: nudus erã, & operuiſtis me: in carcere eram, & veniſtis ad me.* Si enim ante mundi conſtitutionem regnum eis paratum erat, conſtat quia antequàm fierent, ad vitam erant prædeſtinati. Qui verò ad vitam prædeſtinati ſunt, illi nullatenùs perire poſſunt. Fit autem conditionaliter prædeſtinatio Dei, nihilque ſine aliqua conditione prædeſtinatum eſt. Prædeſtinatum eſt enim, vt ſaluaretur mundus, ſed per aquã baptiſmatis, & mortẽ filij Dei. Prædeſtinati ſunt omnes boni ad gloriam, ea tamen conditione, ſi fidem tenuerint, ſi charitatem, ſi humilitatẽ, ſi ſapientiam, ſi miſericordiã & pietatem, & his ſimilia habuerint. Tales enim eos futuros præuidit, quos Deus ad vitã prædeſtinauit: & quaſi prædeſtinãdo eis diceret: Ego quidem vos ad vitã prædeſtino, ſi tamẽ tales fueritis, ſi mea mandata cuſtodieritis, ſi fidẽ & miſericordiã habueritis, & ſi in bono tandẽ inuẽti fueritis. Qui igitur talis eſſe nõ vult, qui mãdata Dei cuſtodire nõ nititur, ideò nõ venit ad prædeſtinationẽ, quia non ſeruat conditionẽ. Noli ergo attẽdere ad prædeſtinationẽ Dei, quã ignoras: attende ad verba, quæ audis & intelligis. Sicut enim in prædeſtinatione ſua verus eſt Deus, & mutari nõ poteſt: ita & verba eius vera ſunt, & mutari non poſſunt. Vnde & in Euangelio Dominus ait: Cœlũ & terra trãſibũt, verba autẽ mea non tranſibunt. Sed audiamus, quæ ſunt hęc verba. Peccator, inquit, quacũque hora conuerſus fuerit & ingemuerit, vita viuet, & non morietur. Itemque: Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis. Quòd ſi nolueritis, gladius deuorabit vos. & in Euangelio: Qui crediderit (inquit) & baptizatus fuerit, ſaluus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur. Et iterũ: Si dimiſeritis hominibꝰ peccata eorum, dimittet vobis pater veſter cœleſtis peccata veſtra. Ne quæras aliam prædeſtinationem. In his enim verbis, omnis & vitæ, & mortis prædeſtinatio conſiſtit. Si hæc feceris, eſto ſecurus, & crede indubitanter, quòd ad vitam prædeſtinatus es. Quòd ſi indurato corde hæc facere nolueris, & in hac malitia perſeueraueris, pro certo ſcias te ad mortem eſſe prædeſtinatum. Quanuìs enim nullus homo ad peccatum ſit prædeſtinatus, omnis tamen homo ad gloriã, aut ad ſupplicium prædeſtinatus eſt. Sequitur: *Tunc reſpondebunt ei iuſti, dicentes: Domine, quando te vidimus eſurientem, & pauimus? ſitientem, & dedimus tibi potum? quando autem te vidimus hoſpitem, & collegimus te? aut quando te vidimus infirmũ aut in carcere, & venimus ad te?* Stupeſcunt enim admiratione, dum eum eſurientem vel ſitientem, dum hoſpitem, infirmũ, aut in carcere fuiſſe aliquando audiunt, quem nunc in tanta gloria, tantaque ſublimitate conſpiciunt. Vnde & nõ immeritò eum interrogãt, quando vel ſic eum viderint, vel ſic ei miniſtrauerint. *Et reſpondens Rex, dicet illis: Amen dico vobis, quandiù feciſtis vni de his fratribus meis minimis, mihi feciſtis.* In membris ſuis ſuſcipitur Chriſtus: membra enim ſua ſunt omnes Chriſtiani. Et ideò quidem dicuntur Chriſtiani, quia membra ſunt Chriſti. Vnde & Apoſtolus ait: Neſcitis, quoniam corpora veſtra, membra Chriſti ſunt? Tollẽs ergo membra Chriſti, faciam membra meretricis? abſit. Chriſtus igitur in eſurientibus eſurit, in ſitientibus ſitit, in infirmis ægrotat, & in alijs ſimiliter patitur. Magna ergo reuerentia ſuſcipiendi ſunt pauperes Chriſti, cum magna veneratione ſeruiendum eſt eis: ſiquidem Chriſtus in eis ſuſcipitur, & honoratur in eis. *Tunc dicet & his, qui à ſiniſtris eius erunt: Diſcedite à me maledicti in ignẽ æternũ: qui paratus eſt diabolo & angelis eius.* Quare autem hoc præcipiat, ſubiũgit cauſam. *Eſuriui enim, & nõ dediſtis mihi manducare: ſitiui, & non dediſtis mihi bibere: hoſpes eram, & non collegiſtis me: infirmus & in carcere, & nõ viſitaſtis me.* Si igitur ignis æternus paratus eſt diabolo & angelis eius, manifeſtum eſt, quoniam ſic prædeſtinati ſunt mali ad mortem propter malitiam ſuam, ſicut boni ad vitam

Eſa. 45. Ioan. 10. Oues. Hœdi. Prædeſtinatio vt fiat. Luc. 21. Ezech. 18. Eſa. 1. Mar. 16. Matth. 6. Chriſtiani membra Chriſti. 1. Cor. 6.

pro bonitate ſua. Sed quæ tormenta patientur qui aliena rapiunt, quum iſti talia patiũtur, quia ſua non tribuunt? Si talia ſuſtinebunt immiſericordes, qualia paſſuros putamus crudeles? *Et ibũt iſti in ſupplicium æternum: iuſti autem in vitam æternam.*

FERIA TERTIA.

Matth. 21.

In illo tẽpore: Cùm intraſſet Ieſus Hieroſolymã, commota eſt vniuerſa ciuitas Et reliqua. Homilia Erici.

Dominus & Deus, author & reparator humani generis Chriſtus, ante mundi conſtitutionem prælegerat cum patre, & vbi pateretur, & quando pateretur pro ſalute hominum. Impleta ergo huius temporis plenitudine, inſtante iam paſsione, appropinquare voluit loco ſuę paſsionis, vbi inueniri poſſet ab his, per quos eadẽ paſsio celebranda erat, ne quaſi refugiens aut detrectans mortem æſtimaretur. Nõ enim metuebat mortem, ſed poteſtate imperabat morti. Ait ergo Euangeliſta: *Quia cùm intraſſet Ieſus Hieroſolymam, cõmota eſt vniuerſa ciuitas, dicens: Quis eſt hic?* Ad ingreſſum Saluatoris cõmota eſt ciuitas, admirata populi frequentia, ignorans Domini intrantis virtutẽ atq; potentiam. Simile quid & in aſcenſione eius de angelis legimus: qui cũ Dominũ triũphali põpa aſcendentẽ cernerẽt, & carnem iam glorificatam ad cœlos vehentem,
Pſalm. 23. admirãtes dicebant: Quis eſt iſte rex gloriæ? No-
Ioan. 12. tandum verò, quòd ante ſex dies Paſchæ, ſicut S. Euangeliſta Ioãnes dicit, venit Dominus Bethaniã, vbi Lazarum ſuſcitauerat: atq; in craſtinũ aſino ſedens, turbis diuinas ſibi laudes acclamãtibus, Hieroſolymam ingreſſus eſt: quod olim in paſchali agno myſticè fuerat præſignatũ. Scriptũ
Exod. 12. nanq; eſt in lege: Decima die menſis primi tollat vnuſquiſq; agnum per familias & domos ſuas, & ſeruabitis eũ, inquit, vſq; ad quartamdecimã diẽ mẽſis huius, immolabitq; eum omnis multitudo filiorũ Iſrael ad veſperã. Ergo ſecundùm hãc de paſchali agno prophetiã, Dominus Ieſus decima die mẽſis primi, hoc eſt, ante quinq; dies paſchæ, ciuitatem Hieruſalem ingreſſus, coniurante aduerſum ſe ſeniorũ principũq; concilio, præſtolabatur horã, qua pro mundi ſalute Deo patri ſe in odorẽ ſuauitatis hoſtiã offerret. *Populi aũt dicebãt: Hic eſt Ieſus à Nazareth Propheta.* Superbis Iudæis quiſnam eſſet, qui cũ tanta gloria ciuitatẽ intrabat interrogãtibus, ſimplex turba quod nouerat fatebatur, Hic eſt, inquiens, Ieſus propheta. Prophetam appellabant, quia errabant, & quid dicerent ignorabant. Neſciebant enim eum Deum, aut Dei filiũ appellare, ſed error eorum perfecta
Deut. 18. ſcientia plenus erat. Nam Moyſes de eo dixerat: Prophetã vobis ſuſcitabit Deus de fratribus veſtris tanquàm me. Et ipſe de ſe loquitur: Nõ capit prophetã perire extra Hieruſalẽ. Ita verò accipiendus eſt eſſe propheta, vt ſit Dominus prophetarum: ſicut eſt rex regũ, & Dominus dominantium. *Et intrauit Ieſus in templum.* Quòd Dominus in ciuitatem ingreſſus, primò templum adijt, formam nobis religioſæ conuerſationis, quam ſequi debeamus, oſtendit. Cùm enim oppidũ, vel caſtellũ, ſiue aliquem locũ, vbi domus orationis Deo ſit conſecrata, ingredimur, priùs ad illã feſtinare debemus: & poſtquàm nos per ſtudia orationum Deo commendauerimus, ſic demũ ad ea, quæ neceſsitas fragilis vitæ exigit, peragenda negocia tutiùs accedamus. *Et cœpit eÿcere vendentes in illo, & ementes: & menſas nummulariorum, & cathedras vendentium columbas euertit.* Inter omnia miracula, quæ Dominus in mũdo corporaliter geſſit, hoc præcellentiſsimum & maximum eſt. Plus enim fuit, vt dicit B. Hieronymus, hoc quòd vnus homo inermis multa millia armatorum de templo eiecit, quàm quòd Lazarum quatriduanum à mortuis ſuſcitauit. Fulgor enim diuinitatis reſplẽdebat in aſpectu humanitatis: atq; ideò videntes inſolitam claritatem in facie hominis radiantem, terga cædenti dabant, & reſiſtere non audebant. *Scriptum eſt: Domus mea, domus orationis vocabitur: vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronũ.* Domus illa Dei ad hoc à Salomone primùm, & poſteà à Ieſu ſacerdote & Zorobabel conſtructa fuerat, non quòd Deus in manufactis templis habitet, ſed vt ibi nomen eius inuocaretur, ibique deuotæ plebis orationes audiret, vota ſuſciperet, munera & oblationes acceptaret. Sed illi eam ſpeluncam latronum fecerant: quia ad hoc in templo reſidebant, vt aut non dantes munera corporaliter punirent, aut dantes ſpiritaliter necarent. Legis ſiquidẽ præceptũ erat, vt ter in anno conuenirent omnes ex diuerſis regni Iudaici partibus ad auguſtiſsimum & ſanctiſsimũ in toto orbe templum, in paſcha videlicet, pẽtecoſte, & ſcenopegia: & eiuſdem legis præceptum erat, ne vacui in conſpectu Domini apparerent. Et plerunque cõtingebat, vt hi, qui de remotioribus partibus veniebant, non haberent quod in ſacrificio Domini offerrent, qui ob lõginquitatem itineris ſecum pecora ſua adducere non valebant. Proinde ſacerdotes habebant pinguiſsima animalia, quæ vſus ſacrificij expoſcit, & ca nõ habentibus vendentes, accepta pecunia, rurſus empta ſuſcipiebant, hoc modo prædam de ſimplici populo facientes. Verùm erant quidam ita pauperes, qui etiam ſumptibus & victu indigebant, & non ſolùm hoſtias, ſed nec vnde eas emerent habebant. Ad hoc ijdem ſacerdotes nũmularios in templo ſtatuerant, qui mutuam eis ſub hac occaſione pecuniam darẽt. Sed quia lex vſuras prohibuerat, nec apertè ab eis duplicatam pecuniam exigere poterant, excogitauerãt rurſus aliam fraudem, vt pro vſuris reciperent varias ſpecies munerum: verbi gratia, frixum cicer,

vuam

uuam paſſam,& diuerſi generis poma: vt quod in nummo non licebat, in his rebus exigerent, quæ nummis emuntur. Hos appellabát ipſi proprio ſermone collybiſtas,qui collybia,id eſt, vilia munuſcula dabant,quæ Græcè tragemata,latinè bellaria dicuntur. Iſtiuſmodi fraudes & negotiationes Dominus cernẽs in domo patris ſui fieri,ſicut beatus Ioannes dicit, facto flagello de reſticulis,innumeram multitudinem de templo eiecit.Attendant iſtud Eccleſiæ ſacerdotes,& caueant, ne domum Dei in ſpeluncam latronum vertant. Latro enim eſt,qui lucra de religione ſectatur, & ex cultu ſanctitatis ſtudet occaſioni negotiationis.Proinde metuendum eſt illis, ne ſicut illi de templo materiali eiecti ſunt, ita iſti de templo ſpirituali eijciantur. Quotidiè enim Dominus domum patris ſui, ſanctam videlicet Eccleſiã intrat, & occupatos lucris turpibus eijcit,atque vnius criminis habet vendentes pariter & ementes. Vendentes enim ſunt, qui ſacros ordines ad præmium largiuntur. Emẽtes verò,qui pro iniuſtitia pecuniam tribuunt, & dato precio patronis,emunt peccatum. Notandũ verò quod dicitur,Menſas nũmulariorum,& cathedras vendentium columbas euertit. Quid enim per menſas nummulariorum,niſi altaria Dei intelliguntur,quæ per auaritiam malorum ſacerdotũ, menſæ efficiuntur nummulariorum?Quid verò per cathedras vendentium columbas, niſi magiſterialis dignitas in Eccleſia accipitur, quæ & ipſa cùm ad lucra deflexerit, ad nihilũ redigitur? Quid verò per columbas, niſi ſpirituſſanctus accipitur,qui ſuper Dominum baptizatum in ſpecie columbæ apparuit? Qui autẽ ſunt qui colũbas vendunt,niſi hi,qui ſpiritum ſanctũ per manus impoſitionẽ ad præmium tribuunt?Sed Dominus cathedras vendentium columbas euertit, quia talium ſacerdotium deſtruit. Quicunque enim epiſcopus gratiam ſpirituſſancti vendiderit, etiamſi in conſpectu hominum pontificali ſtola fulgere videatur, iam ante Dei oculos ſacerdotio priuatus eſt. Hinc & ſacri canones Simoniacam hæreſim anathematizant,& ſacerdotio priuari præcipiunt eos,qui pro impenſa gratia ſpiritali precium quærunt. Moraliter:ſicut in ciuitate templum cæteris ædificijs præeminet,ita in plebe fidelium vita religioſorum. Templum ergo Dei,eſt ipſa mens fidelium, dicente Apoſtolo: Vos eſtis templum Dei,& ſpirituſſanctus habitat in vobis.Hæc igitur mens fidelis, ſi relicta innocentia, in læſionem proximi peruerſas profert cogitationes,ſpelunca vtiq; latronũ efficitur,nec iam domus orationis vocatur,ſed latibulum latronũ:vnde illud meditatur agere, vnde poſsit proximo nocere. Non ergo ſit in domo noſtri pectoris negotiatio, non ementium vendentiumq; cõmercia: ne iratus Ieſus intret, & flagello diſtrictæ ſeueritatis puniat concretas ſordes ſuæ manſionis. *Et acceſſerunt ad eum cæci & claudi in templo,& curauit eos.* Eiectis indignis & prophanatoribus templi, cæcos & claudos mirabiliter ſanauit, vt per hoc virtutis ſuæ ſuis aduerſarijs darẽt indicium,& vt vocem ſe laudantium puerorum,Hoſanna in excelſis clamantiũ, tali teſtimonio confirmaret: oſtendens opere, quod illi vocibus conſonabant: ſimul etiam,vt viſa Chriſti tanta potentia, conuerterentur & crederent. Ideò enim illis cernentibus cæcos illuminauit, vt illi fidei lumen reciperent: ideò claudos direxit, vt iſti claudicationem mentis abijcerent,& meliores pedes in recta operatione habere inciperent. *Videntes autem pueros in templo clamantes,Hoſanna,benedictus qui venit in nomine Domini;dixerunt: Audis quid iſti dicũt?* indignè ferẽtes, quòd Chriſto quaſi homini diuinas laudes, & quæ ſoli Deo conueniunt acclamarent. Verùm Dominus ita reſponſum ſuũ ex omni parte præmuniuit,ita quod diceret temperauit, vt nec calumniatorum inſidijs pateret, vel laudes illas, quaſi à pueris errantibus ſibi deferrentur, abijceret. Non enim reſpondit, quod illi audire volebant,Benè dicũt pueri, iuſtè de me ſic ſentiũt. Nec rurſus ait: Errant pueri,debetis ignoſcere inſciæ ætati. Sed reſpondit:Audio,ſicq; voces illorum teſtimonio Pſalmiſtæ confirmauit,dicẽs: *Nũquã legiſtis,Ex ore infantiũ & lactẽtiũ perfeciſti laudẽ?* Deus enim pater ex ore infantiũ & lactentiũ laudem perfecit,quia per ſimplices & innocentes filio ſuo teſtimonium perhibuit, per quod inimicos ſuos Iudæos, infeſtiſsimos eius perſecutores, euidentiſsimè confudit. *Et relictis illis, abijt foras in Bethaniam.* Reliquit calumniatores incredulos,& exijt in Bethaniam,quæ domus obediẽtiæ interpretatur. Quo iã præmonſtrabatur,quia Synagogam erat relicturus, & ad domum obedientiæ,hoc eſt,ad Eccleſiam gentium tranſiturus. Simul & illud intuendum, quòd ita pauper erat,vt nec tugurium haberet: ita nulli adulabatur,vt in tanta vrbe,tamq; populoſa à nemine reciperetur. Et die quidem in Hieruſalem prædicabat,ſerò verò reuertebatur Bethaniam: vbi erat amicus eius Lazarus cum Martha & Maria ſororibus. Felices certè,multumque beati,qui Dominum hoſpitem habere meruerunt, cuius præſentia triſtia cuncta ſubmouebãtur,ſalubria iucundaque omnia prouidebantur. Sed & illi nihilominùs feliciſsimi, ſummeq; beatiſsimi, qui ita ſe ab omni malitia caſtos immunesque cuſtodiunt,vt in illis Dominus habitare, & apud eos manere dignetur. Hoc ergo votis ſedulis, hoc ſanctis deſiderijs expoſcamus, vt ita in nobis vniuerſa vitia,& quicquid fœdũ, quicquid aſpectibus ſuis eſt indignum,expurget: ſic nos virtutum floribus exornet, quatenùs penetralia noſtrorum cordium acceptiſsimum ſibi habitaculum dignetur efficere,Dominus & redemptor noſter, qui viuit & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Margin notes: *Collybiſta.* — *Ioan. 2.* — *Vendentes. Ementes.* — *Matth 3.* — *Templum Dei, anima* — *1.Cor. 3.* — *Pſalm. 8.* — *Paupertas Chriſti.* — *Chriſtus in quibus habitet.*

EADEM FERIA III.
HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Cum introiſſet Ieſus Hieroſolymam, cõmota eſt vniuerſa ciuitas, &c. Matth. 21.

IN proximo enim bella acturus, & de hoſtibus triumphaturus, cum triumpho & & gloria ad impiam ciuitatem & ad locum certaminis Dominus venit. Certus enim de victoria, ante bellũ (quod fieri non ſolet) triumphũ ſuſcepit. Ingreſſus igitur ciuitatẽ cum hac tãta gloria, cõmota eſt vniuerſa ciuitas, dicens: Quis eſt hic? Omnes enim obuiam ruunt, omnes eum videre deſiderant, & ipſa facie cognoſcere cupiunt, quem iam in miraculorum fama cognouerant. Suſcitauerat enim Dominus Lazarum illis diebus, ad cuius miraculi magnitudinem omnes ſtupebant. *Et intrauit Ieſus in templum Dei, & eiecit omnes vendentes & ementes in templo, & menſas nummulariorum, & cathedras vendentiũ columbas euertit.* Audite hęc Simoniaci, audite infandi negotiatores: aut ceſſate à negotijs, aut exite de templo. Nõ vnum vel duos, ſed indifferenter omnes vendentes & ementes Dominus templis eiecit. Ipſe & menſas nummulariorum, & cathedras vendentiũ columbas euertit. Vos nummularij eſtis, vos columbas venditis, vos ſine nummo & precio nihil agitis. Columbas enim vendunt, qui vel Eccleſias, vel ſancti ſpiritus gratias precio largiuntur. Horum autem cathedras Dominus euertit, vt per hoc eos non eſſe epiſcopos intelligamus. *Et dicit eis: Scriptum eſt: Domus mea domus orationis vocabitur, vos autem feciſtis eam ſpeluncam latronum.* Latrones enim vos eſtis. Qui enim non intrat per oſtium in ouile ouium, fur eſt & latro. Oſtiũ enim Chriſtus eſt, qui quoniam per eum nõ intraſtis, veſtras cathedras euertit. Per hoc enim oſtium illi intrant, qui ſecundùm canonũ inſtituta conſtituuntur. Exite igitur de domo orationis: quæ, quoniam vos in ea habitatis, facta eſt ſpelunca latronum. *Et acceſſerunt ad eum cæci & claudi in templo, & ſanauit eos.* Qui igitur cæcus eſt, & veritatem non intelligit, qui claudus eſt, & recto itinere nõ incedit, feſtinet ad templum: ibi inueniet Ieſum, ibi illuminabitur & ſanabitur. *Videntes autẽ principes ſacerdotũ & ſcribæ mirabilia quæ fecit, & pueros clamantes in templo, & dicentes, Hoſanna filio Dauid, indignati ſunt, & dixerunt ei: Audis quid iſti dicunt? Ieſus autem dixit eis: Vtique. Nunquam legiſtis, Quia ex ore infantium & lactentiũ perfeciſti laudem?* Quòd enim principes ſacerdotum & ſcribæ indignantur, inuidia eſt: quòd verò pueri Deum laudant, prophetiæ adimpletio eſt. Sic enim prophetauerat ipſe Dauid, quòd ex ore infantium & lactentium prædicandus & laudandus Dominus eſſet.

In Simoniacos. — *Columbas qui vendãt* — *Ioan. 10.* — *Pſal. 8.*

Et relictis illis, abijt foras extra ciuitatẽ in Bethaniam, ibiq́; manſit. Manet enim Dominus vſque nunc in Bethania, quæ domus obedientiæ interpretatur: quia relicta Synagoga in Eccleſia habitat, quæ eius eſt obediens voluntati. *Manè autem reuertens in ciuitatem, eſurijt: & vidẽs fici arborẽ vnam ſecus viam, venit ad eã, & nihil inuenit in ea, niſi folia tantũ. Et ait illi: Nunquã ex te fructus naſcatur in ſempiternũ.* Dominus enim, qui nunquam ſine ratione aliquid agit, quando ſine ratione aliquid agere videtur, alicuius magnæ rei ſignificatio eſt. Cui enim rationabile videtur, vt eo tempore in arbore fructum quęrat, quo ſine fructu arbores ſunt? Nunquid enim fructuum tempus ignorat, fructuum & arborũ temporisq́; creator? Eſurit igitur Dominus non ficus, ſed fidem: neque fructus arboris quærit, ſed fructus operis. Hæc enim ficus, Synagoga eſt, quæ ſecùs viam plantata, nullũ tranſeuntibus ſolatium præſtat. Venit Dominus ad eam, & nihil niſi folia inuenit in ea. Folia enim verba ſunt, folia literæ ſunt: hæc habet Synagoga: benè enim loquitur, ſed non agit quæ loquitur. Omnia autem hęc de illa parte Synagogæ intelligi debẽt, quæ in ſua infidelitate perdurat, & loquacitatis folijs obumbrata, ſpiritualis intelligentiæ fructum non reddit. Huic enim maledixit Dominus. Pro alia verò Synagogæ parte orauit, dicens: Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt. Iſti igitur qui maledicũtur, & qui in æternum fructum non reddunt, ſcribæ & phariſæi ſunt, qui in Saluatoris noſtri morte nimia inuidia exarſerunt. *Et areſacta eſt continuò ficulnea. Et vidẽtes diſcipuli, mirati ſunt, dicentes: Quomodò cõtinuò aruit?* Altera verò die (vt Marcus ait) cũ mane inde tranſiret, dixit Petrus ad Ieſum: Rabbi, ecce ficus cui maledixiſti, aruit. Quotidiè Dominus infructuoſis arboribus & hominibus iniquis maledicit, & quotidiè areſiunt, & igni traduntur quibus maledicit. Maledicit autem & per ſe, & per ſeruos ſuos. Vnde & ſubditur: *Reſpondens autem Ieſus, ait eis: Amen dico vobis, ſi habueritis fidem, & non hæſitaueritis, non ſolùm de ficulnea facietis, ſed & ſi monti huic dixeritis, Tollere & iactare in mare, fiet.* Hanc enim fidem Chriſti diſcipuli poſteà habuerunt, quia cæcos illuminantes, leproſos mundantes, mortuos ſuſcitantes, & alia miracula facientes, verum eſſe quod Dominus promiſerat, ipſo experimento didicerunt.

Ficus Synagoga. — *Folia.* — *Lucæ* — *Matth.*

FERIA QVARTA.
Matth. 12.

In illo tempore, Dixerunt ad Ieſum quidam de ſcribis & phariſæis, &c. Homilia Erici.

NArratur in ſuperiorib⁹, quomodò Dominus dæmoniacũ, qui erat cæc⁹ & mut⁹, triplici miraculo ſanauerit. Sed ſcribę & phariſęi, q̃ ad hoc

Matth.

ſem-

ſemper Domino adhærebant, vt illius admiranda opera vel negarent, vel ſiniſtra interpretatione deprauarent, cœperunt blaſphemantes dicere, quòd in Beelzebub principe dæmoniorum eijceret dæmones. Contra quos cùm longa Dominus diſputatione diſſeruiſſet, ſicut nunc euangeliſta dicit, reſponderunt quidam de ſcribis, dicentes: Magiſter, volumus à te ſignum videre. Sic inſana ratione ſigna poſtulabant, quaſi illa quæ viderant, non re vera ſigna fuerint. Magiſtrum etiam ſubdolè appellabant, cuius doctrinæ aperta malitia repugnabant. Quæ verò ſigna, vel vnde poſtulauerint, alius euangeliſta apertiùs oſtendit, dicens: Volumus ſignum videre de cœlo. Volebant igitur, vt vel in morem Eliæ ignem deſcendere præciperet de cœlo, vel etiam in ſimilitudinem Samuëlis æſtiuo tempore faceret mugire tonitrua, coruſcare fulgura, imbres ruere, tanquam illa, quæ Dominus fecerat, non de cœlo fuiſſent, ſed opera potius Beelzebub. Sed qui illa calumniabantur, quæ præ manibus habebant, & ſine vtilitate ſentiebant, multo magis illa calumniarentur, & dicerent hęc non virtute Chriſti, ſed varijs aëris paſsionibus accidiſſe. Fortaſsis etiam dicturi erant, ſimiliter magos in Aegypto multa ſigna feciſſe de cœlo. Sunt qui dicũt illos petiſſe à Domino, vt manna plueret de cœlo, quia ſecundùm alium euangeliſtam dixerunt, Quod ſignum oſtendis nobis? Patres noſtri manna manducauerunt in deſerto. Sed ſiue hoc, ſiue illud petierint, intentione ſtruendæ calumniæ abſq; dubio fecerunt. Verùm videamus, quid eis Dominus reſponderit. *Qui reſpondens, ait illis: Generatio mala & adultera ſignũ quærit.* Egregiè ſatis adulteram vocat generationẽ Iudæorũ, quia legitimum virum dimiſerat, & iuxta Ezechielis vaticinium, multis ſe amatoribus copulauerat. *Et ſignum, inquit, non dabitur ei, niſi ſignum Ionæ prophetæ.* Quia enim illi ſignum de cœlo tentãdo petierant, reſpondit eis Dominus, non ſe ſignum de cœlo eis daturum, quod indigni erant accipere, ſed tale, quale Ionas naufragus, & ceto ſorbente voratus, tamen miſeratione Dei liberatus, & accepit & dedit. Non enim merebantur accipere ſignum diuinitatis, ſed humanitatis: paſsionis, non glorificationis. Diſcipulis verò ſuis Dominus ſignum dedit de cœlo: quia eis æternæ diuinitatis gloriam, & priùs in mõte trãſfiguratus, & poſt in cœlum aſcendendo ſubleuatus, oſtendit. *Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, ſic erit filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus.* Manifeſtiſsimũ eſt ex hoc loco, Ionam prophetam typũ Domini ſaluatoris geſtaſſe. Ionas nanq; interpretatur columba, ſiue dolens: quæ nomina vtique competunt redemptori, ſuper quem baptizatum ſpiritus ſanctus in ſpecie columbæ deſcendit, & de quo Eſaias dicit: Verè languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit. Ionas miſſus eſt ad prædicandum Niniuen, quæ interpretatur ſpecioſa: & ſaluator ad ſalutem gentium miſſus eſt, vt illis ad fidem conuerſis, ſibi aptaret Eccleſiam, quam precioſo ſanguine mundaret, & de turpi ſpecioſam faceret. Piſcis autem, qui Ionam vorauit in pelago, ſignificat mortẽ, quã Dominus pertulit in mundo. Ionas in ventre ceti fuit tribus diebus & tribus noctibus: ſic & Chriſtus in ſepulchro iacuit tribus diebus, totidemque noctibus. Et ſicut Ionas in ventre ceti nõ permanſit, ſed eiectus eſt in aridam: ita & ſaluatoris noſtri anima non eſt relicta in inferno, nec caro eius vidit corruptionem: ſed per gloriam reſurrectionis perductus eſt ad aridam immortalitatis. Quo exemplo declarat iuxta literam, Iudæos (ſicut Niniuitæ quondam fuerant) grauibus peccatis fuiſſe obnoxios, & niſi pœniterent, ſubuerſioni proximos: verùm ſicut Niniuitis, ita quoq; adhuc dari Iudęis tempus pœnitentiæ, nec eos debere deſperare, ſi vellent pœnitentiam agere. Oritur porrò hoc loco non contemnenda quæſtio, quare dicatur Dominus tribus diebus & tribus noctibus fuiſſe in corde terræ, cùm, ſicut euangelium loquitur, paraſceue hora ſexta ſit crucifixus, & circiter horam nonam inclinato capite emiſerit ſpiritum, ſabbato in ſepulchro quieuerit, & prima ſabbati valdè diluculò à mortuis ſurrexerit. Sed hoc ſynecdochicῶs accipiendum eſt, à parte videlicet totum. Nam ſi partem paraſceues cum præterita nocte, qua comprehenſus eſt accipias, itemque ſabbatum cum ſua nihilominùs nocte, & rurſum noctem Dominicam cum eodem die, quo illuceſcente ſurrexit, inuenies profectò integrum triduum, & tres noctes. Sciendum etiam, quòd dupla erat mors noſtra, in anima videlicet & corpore. Domini verò mors ſimpla fuit, quia peccatum, quod eſt mors animæ, non admiſit: ſic & eius reſurrectio ſimpla extitit. Dominus autem trigintaſex horis iacuit in ſepulchro, vno videlicet die & duabus noctibus. Duodecim verò horæ diei, ad viginti quatuor horas duarũ noctiũ, ſimplum ad duplum ſunt. Et duodecim quidem horæ diurnæ, ſimplæ morti noſtri redemptoris conueniunt. Vigintiquatuor autem horæ nocturnæ, ad duplam noſtram conſentiunt mortem. Magno ergo ſacramento, vno die & duabus noctibus iacuit in ſepulchro: quia lucem ſimplæ mortis ſuæ, tenebris duplæ mortis noſtræ adiunxit. Veniens enim ad nos, qui in morte carnis & ſpiritus eramus, vnã ſuã, id eſt, carnis mortẽ detulit, & duas noſtras abſoluit. Simplã ſuã noſtræ duplæ contulit, & duplã noſtrã ſubegit. *Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio cum generatione iſta, & condemnabunt eam, quia pœnitentiã egerũt in prædicatione Ionæ.* Condẽnabunt Niniuitæ gentem Iudæorum, non poteſtate, ſed comparatione correctioris vitæ: egerunt enim pœnitentiã in prædicatione Ionæ. Quod quia Iudæi ad prædicationẽ Domini nõ fecerũt, meritò illorum comparatione dãnabuntur. *Et ecce plùs quàm Iona hîc.* Ionas paucis diebus

Marginal notes: Mat. 8. Luc. 11. 4. Reg. 1. 1. Reg. 12. Ioan. 6. Ezec. 16. Iona. 2. Matt. 17. Ionas typ. Chriſti. Eſai. 53. Pſalm. 15. Ioan. 19. Luc. 24. *Mors noſtra duplex, Chriſti ſimplex.* *Iona 3. Niniuitæ damnabũt Iudæos.*

bus prædicauit, Chriſtus tribus ſemis annis. Ionas miſſus eſt ad Aſsirios, qui barbari & increduli erant: Chriſtus ad Iudæos, qui domeſtici & populus Dei eſſe debuerāt. Ille exteris gētibus, iſte ciuibus locutus eſt. Ionas tantū voce prædicauit, nihil ſignorū exhibuit: Chriſtus tot miracula v-

Matt.12. biq; faciēs, nō recipiebatur, ſed cōtrà Beelzebub calumniā ſuſtinebat. Plus ergo Iona hîc, hoc eſt, in medio veſtrū. Hîc enim, loci aduerbiū eſt. *Regina auſtri ſurget in iudicio cū generatione iſta, & condemnabit eā, quia venit à finibus terræ audire ſapientiā*

3.Reg.10. *Salomonis.* Scriptura libri Regū refert, quomodò regina Saba, gēte ſua & imperij dignitate relicta, per tot difficultates itineris venerit in Iudęā, volēs audire ſapientiā Salomonis, quodq; multa munera ei obtulerit, ſed plura receperit. Iuſtè ergo Iudęos in iudicio cōdemnabit, quia ipſa à finibus terrę requiſiuit eū, quem ſapientię ſingularis dono nouerat eſſe famoſum. Iudæi ſecū habentes

1.Cor.1. Dominū, qui eſt virtus & ſapientia patris, nō modò eum nō audiebant, ſed & blaſphemabāt. Regina auſtri, inquit, ſurget in iudicio cum generatione iſta. Patet ex hoc loco vna bonorū & malorū reſurrectio, cùm regina electa dicitur reſurrectura cū reprobis. *Et ecce plùs quā Salomon hîc:* hoc eſt, in præſentiarū inter vos cōuerſatur, qui Salomone incōparabiliter pręſtantior eſt. Myſticè in Niniuitis pœnitētibus, & electa regina auſtri, fi-

Eccleſia præfertur Synagogæ. des Eccleſiæ prædicatur, & Iſraëli præfertur. Sancta enim Eccleſia ex duabus partibus cōgregatur altera eorum, qui nō peccauerūt: altera eorū, qui peccare deſierūt. *Cùm immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida quærens requiē, & nō inuenit.* Poteſt quidē ſimpliciter intelligi, ꝙ hoc dominus ad oſtendendū diſtinctionē ſuorū & ſatanę operū adiūxerit: quia videlicet ipſe polluta mūdare velit, ſatanas verò ea quę mundata fuerint, grauioribus ſordibus quęrat attaminare: tamē etiā poteſt de quolibet hęretico, vel ſchiſmatico, ſiue falſo catholico nō incōuenienter accipi. Immūdus nanq; ſpiritus exit ab homine, quādo in baptiſmo ꝑ cōfeſsionē fidei catholicę & abrenunciationē mundanorū actuū, ab hęretico vel ſchiſmatico diabolus egreditur. Ambulat per loca arida & inaquoſa, id eſt, circuit corda ſancto-

Loca arida & inaquoſa rum, quę ab humore fluxę cogitationis purgata ſunt: quęrēs requiē id eſt, inueſtigās, ſi quos in eis nequitię ſuę greſſus figere poſsit: ſed non inueniens, quia in caſtis & mundis mentibus locum habere non poteſt, ſed ſolùm in prauorum cordibꝰ

Iob.40. gratam habet quietem. Hinc & ad Iob de diabolo Dominus ſub ſpecie Leuiatan dicit: Sub vmbra dormit in ſecreto calami, in locis humentibus: quia nimirùm in tenebroſis ac ſimulatricibꝰ conſcientijs quieſcit, & laſciuis ac luxurioſis mētibus delectatur. *Tunc dicit: Reuertar in domū meam, vnde exiui,* hoc eſt, requiram hæreticū, quē in baptiſmo dimiſi. Valdè aūt timēdus eſt hic verſiculus, ne fortè culpa, quam nobis dimiſſam credebamus, peiùs nos per incuriā vacantes à bonis operibus opprimat. *Et veniens, inuenit ſcopis mundatā & ornatam.*, vel, ſecundùm alium euangeliſtā, ſcopis mundatam, vacantem & ornatam. Veniens enim malignus ſpiritus, domum, id eſt, mentē talis hominis inuenit ſcopis mundatā, hoc eſt, gratia baptiſmatis à peccatis originalibus ablutā, vacantem à bonis operibus, ornatam ſimulatis virtutibus. *Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe: & ingreſſi habitāt ibi.* Solet ſeptenarius numerus in ſacro eloquio pro vniuerſitate accipi, quia omne ſeculi tempus per ſeptem dies voluitur. Per ſeptē ergo alios nequiores ſpiritus, vniuerſitas omnium vitiorum deſignatur. Septē ergo nequiores ſpiritus ingrediūtur, quia quęcunque poſt perceptā in baptiſmo remiſsionem peccatorū, vel hæretica prauitas, vel ſeculi cupiditas arripuerit, omniū ſeruū facit eſſe vitiorū. Vnde bene ſpiritus nequiores dicūtur: quia talis cùm ſeptem capitalibꝰ vitijs plenus ſit, ipſas tamē virtutes ſe habere ſimulabit. *Et fiūt nouiſſima hominis illius peiora prioribus.* Quia melius erat viā veritatis nō agnoſcere, quàm poſt agnitionē retrorſum cōuerti. *Sic erit & generationi huic peſſimæ.* Quibus verbis apertè oſtenditur hæc ſimilitudo ſpecialiter ad Iudæos pertinere. Quod, inquit, ſpecialiter in vnoquolibet geri ſolere narraui, generaliter in hac generatione Iudæorū fieri non deſinit. Immundus nanq; ſpiritus exijt à Iudęis, quando in mōte Sinai legem accipiētes dixerūt: Omnia quę pręcepit Dominus Deus noſter, faciemus, & obedientes erimus. Ambulauit per loca arida, quærens requiem: quia expulſus à Iudæis, ambulauit per ſolitudines gentiū, qrę arebant ęſtu vitiorū, & pinguedinē ſpiritusſancti non habebant, qua debriari optabat Pſalmiſta, dicēs: Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea. Quæ cùm poſteà Domino credidiſſent, ille non inuento in eis loco, dixit. *Reuertar in domum meam, vnde exiui:* hoc eſt, poſſidebo Iudæos, quos antè dimiſeram. *Et veniens, inuenit mundatam ſcopis,* per circuncisionem: *vacantem,* hoc eſt, cœleſti auxilio deſertam, & Chriſtum hoſpitem non habentem, qui dicit: Relinquetur vobis domus veſtra deſerta: *ornatam* ſuperſtitioſis traditionibus & hypocriſi phariſæorum. Reuertitur ad eos diabolus, quia tales erant: & addita ſeptenaria omnium dæmonum plenitudine, habitat priſtinam domum. *Et fiūt nouiſſima hominis illius peiora prioribus.* Multò enim deteriores ſunt nunc Iudæi, Chriſtum in ſynagogis ſuis quotidie blaſphemantes, quàm eſſent olim in Aegypto idola colētes. Grauius quippe eſt non ſuſcipere eum qui venerit, quàm non credere venturum. *Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater eius & fratres ſtabant foris, quærentes loqui ei.* Occupato Domino in officio prædicationis, ſtabant foris mater & fratres eius, quęrentes loqui ei. *Cui quidam nūciauit: Mater, inquiēs, tua, & fratres ſtant foris, volentes loqui tibi.* Non ſimpliciter iſte hoc Domino nunciaſſe putādus eſt, ſed ſub dolo, experiri volens, vtrùm operi diuino

no affectum carnalium præferret propinquorũ. Vnde Dominus prudentiſsimè ſe matrem noſſe diſsimulat,vt oſtendat potiùs ſe cognoſcere & amare eos,qui per cognationem ſpiritus propinqui ſunt,quàm qui per cognationem carnis. Vnde ſequitur: *At ipſe reſpondens dicenti ſibi ait: Quæ eſt mater mea,& qui ſunt fratres mei?* Non autem Dominus maternæ reſpuit officium pietatis, qui per
Exod.20. legem præcepit,dicens: Honora patrem tuum &
matrem: ſed Dei patris miniſteria maternis
Matt.10. præponit affectibus. Hinc alibi dicit: Qui amat patrem aut matrem ſuper me,nõ eſt me dignus. Nec contemnit fratres,ſed cognationi carnis opus præferendum docet eſſe prædicationis.
Fratres Domini. Nemo autem turbetur,cùm audit fratres : quia fratres Domini in euangelio vocantur cõſobrini eius,filij ſcilicet Mariæ materteræ eius,quę fertur fuiſſe mater Iacobi minoris,& Ioſeph, & Iu-
Marc.6. dæ,quos & in alio euangelio fratres Domini legimus appellatos. Myſticè verò mater Domini, Synagoga intelligitur,de cuius carne editus eſt: fratres autem,populus eſt Iudæorum. Saluatore igitur intùs poſito,mater eius & fratres ſtant foris:quia cùm Iudæi in Chriſtum credere nollet, dum ad eum, qui ad illorum ſalutem miſſus fuerat,intrare per fidem negligerent,turba gentium præoccupans ingreſſa eſt, & nunc Domini ſermonibus fruitur & doctrina,illis foris ſtantibus, & circa terrenam legis intelligentiam & literæ cuſtodiam diuerſantibus:quiq; quantùm in ipſis eſt,magis Chriſtum ad docenda carnalia foris cogunt exire,quàm ipſi ad diſcenda ſpiritualia volunt intrare. *Et extendens manus in diſcipulos ſuos, dixit: Ecce mater mea & fratres mei.* Matrem & fratres apoſtolos dicit, impletores paternæ voluntatis,qui à Deo patre illum miſſum credebant, quiq; prædicationibus illius paratiſsimo animo intendebant. Nec negauit matrem,de qua carnẽ aſſumpſerat(ſicut inſaniunt Marcioniſtæ & Manichæi,qui eum dicunt non habuiſſe verum corpus,ſed phantaſticum)ſed ſpiritualem propinquitatem,carnis prætulit conſanguinitati, vt & nos doceret,in cauſa Dei nullum de affectione carnis recognoſcere. Vnde adhuc ſequitur: *Quicunq; fecerit voluntatem patris mei,qui in cœlis eſt,ipſe meus frater,& ſoror,& mater eſt.* Quod Dominus eum,qui voluntatem patris ſui fecerit, fratrem ac ſororem vocat,propter vtrumq; ſexum, qui ad fidem colligitur,non eſt mirum. Valdè autem mirum,& quæſitu dignum eſt,quomodò etiam
Matt.28. mater Domini dici poſsit? Nam & diſcipulos fratres dignatus eſt appellare poſt reſurrectionem, ita inquiens: Ite,nunciate fratribus meis. Qui ergo frater eſt in eum credendo,& patris voluntatem implendo , quomodò etiam mater fieri
Spiritalis mater Christi. poſsit, inueſtigandum eſt. Sed ſciendum , quia ſicut quis frater Domini efficitur in eum credendo,ita etiam mater prædicando. Quaſi enim mater Chriſti quis efficitur,cùm per eius prædicationem amor Domini in proximi mente generatur. Magna dignatio, inæſtimabilis bonitas, inenarrabilis miſericordia,hominem qui ſeruus vocari dignus non erat,fratrem Domini appellari. Quam quia ex æquo perpendere non valemus,ſaltem dignè venerari ſatagamus, omniq́ue induſtria laboremus,ne aliqua vitiorum fœditate degeneres,& tanto nomine iudicemur indigni. Defendamus nobis moribus id,quod nomine vocamur,ne non intelligentes honorem diuinæ
filiationis,comparemur iumentis inſipientibus, Pſal.48.
& ſimiles illis ſimus. Et vt ea quæ loquimur, obtinere mereamur,illius ſemper adiutoriũ nobis adeſſe poſcamus, qui cùm eſſet vnicus filius Dei,propter nos dignatus eſt eſſe filius hominis, Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

EADEM FERIA QVARTA, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Acceſſerunt ad Ieſum ſcribæ & Phariſæi &c. Mat.12.

QVanta eſt ſuperbia ſcribarũ & phariſęorum,tãta eſt ſtultitia & infidelitas eorũ. Nõ rogant,nõ poſtulant,ſed inflato ſto-
macho & erecta ceruice dicunt, *Volumus à te ſignũ* Matt.12.
videre. Signa videre volunt,credere autẽ nolunt. Sed quare ſigna quærunt,qui iam tot ſigna viderunt? Nũquid enim ſigna nõ ſunt, quòd mortui reſurgũt? ꝙ cęci illuminãtur,leproſi mundãtur,
paralytici curãtur,& dęmones eijciũtur? Omnia *legendum*
enim hęc,ſigna ſunt. Vnde & † puerũ Cẽturionis *videtur*
ſanaturus Dominus,ait: † Niſi ſigna & ꝓdigia vi- *† filium re-*
deritis,non creditis. Qui reſpondens,ait illis: *Ge- guli.*
neratio mala & adultera ſignũ quærit,& ſignũ non da- † Ioan.4.
bitur ei,niſi ſignũ Ionæ Prophetæ. Dũ enim ſigna phariſęi volũt,audiũt nõ immeritò,quòd audire nolũt. *Generatio mala & adultera,* quę toties cum idolis fornicata,& deos gentium eſt ſequuta, *ſignum* 1.Cor.1.
quærit. Iudæi enim ſigna petunt,& Gręci ſapientiam quærunt: *& ſignum non dabitur eis, niſi ſignum Ionæ prophetæ.* Magnum eſt enim ſignũ Ionę prophetę,in quo Chriſti mors,ſepultura,& reſurrectio,in quo Iudęorum perditio,& ſalus gentium
ſignificatur. *Sicut enim fuit Ionas in vẽtre ceti diebus* Ioan.2.
tribus & tribus noctibus,ita erit filius hominis tribus diebus & tribus noctibus in corde terræ. Quid eſt aũt, in corde terrę,niſi in affectu & deſiderio Iudęorũ? Et tale eſt,ac ſi diceret: Magnum ſit vobis hoc & mirabile ſignũ,quòd tribus diebus & tribus no-
ctibus ita me veſtrę poteſtati ſubijciã,vt in me fa- *Terra, Iu-*
ciatis,quicquid facere deſideratis. Terra aũt di- *dæi.*
cũtur Iudęi,quia cœleſtiũ obliti, ſola terrena & trãſitoria quærunt. Hęc aũt eſt illa terra ſpinoſa & petroſa,in qua verbi Dei ſemẽ creſcere & fructificare nõ poteſt. Multoties enim Iudęi voluerunt capere & tenere Ieſum,& nõ potuerũt. Sed quid mirum? Nunquam enim ſi voluiſſet, in eũ
poteſtatem habuiſſent. Vnde & Pilato ait: Non Ioan.16.
haberes in me poteſtatem,niſi fuiſſet tibi datum
deſuper. Itemq;: Hęc eſt hora veſtra & poteſtas Luc.22.
tene-

tenebrarum. Tribus igitur diebus & tribus noctibus fuit Dominus in corde terræ, id eſt, in voluntate & poteſtate Iudæorum: quia & illa nocte in qua captus eſt, & tota nocte illius diei in qua crucifixus eſt, & tota nocte ſabbati, in eorum poteſtate fuit. Similiter auté & tota die in qua paſſus eſt, & tota die ſabbati. & principio diei Dominicæ, in illorum fuit poteſtate: quia & viuum crucifixerunt, & mortuum ſepelierunt, & ſepultum in cuſtodia habuerunt. Vſitatiſsimum etenim eſt, non ſolùm in ſcripturis, verùm etiam in vulgata loqutione partem pro toto ponere. Sic enim à longè proſpicientes, dicere ſolemus, Video hominem: cùm non totum hominem, ſed aliquam eius videamus partem. Similiter autem dicimus: Ille homo bene videt, bene audit, & bene loquitur: quum ſoli oculi videant, aures audiant, & ſola lingua loquatur. Similiter auté dicimus: Ille homo vulneratus eſt, cuius ſolus pes vel ſola manus vulnerata ſit. Fuit igitur Dominus in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus, quanuis non integris tribus diebus & tribus noctibus. Hæc autem ſententia omnibus alijs planior mihi & verior eſſe videtur. Sequitur: *Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio cum generatione iſta, & condemnabunt eam: quia pœnitentiam egerũt in prædicatione Ionæ, & ecce plus quàm Ionas hîc.* Bene quidem dicit, cum generatione iſta: quia (ſicut Apoſtolus ait) omnes quidem reſurgemus, ſed non omnes immutabimur. Omnes enim, ſiue boni ſiue mali, aſtabimus ante tribunal Chriſti. Condemnabunt autem Niniuitæ Iudęos: quia eorum exemplo damnabuntur, quoniam non egerunt pœnitentiã in prędicatione Chriſti, ſicut illi in prędicatione Ionę, qui non ſolùm minor, verùm etiam ſeruus eſt Chriſti. *Similiter auté & regina Auſtri ſurget in iudicio cũ generatione iſta, & condemnabit eam: quia venit à finibus terræ audire ſapientiã Salomonis: & ecce plus quàm Salomon hîc.* Regina Auſtri Eccleſiam gentium ſignificat, quæ ex omnibus mundi partibus Chriſti fidem & ſapiẽtiam audire & recipere venit. *Cùm immũdus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiem, & non inuenit.* Hanc auté ſimilitudinem ideò Dominus dedit, vt Iudæorũ generationem malam & adulterã propter duritiam ſuã & cor impœnitens, nõ ſolùm à Niniuitis, verùm etiã ab alijs gentibus meritò damnandam & iudicandã eſſe oſtenderet, quoniam hæc impia natio pœnitere neſcit, ſed quotidiè ſeipſa deterior fit, cuius nouiſsima peiora prioribus fient. Hoc enim ipſi ſignificabãt, quum de Saluatore noſtro dicerent: Sanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros. Sic igitur erit generationi huic peſsimæ, ſicut illi homini, qui ab immundo ſpiritu poſsidetur. *Cùm immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiem, & non inuenit.* Falilè enim malignus ſpiritus & intrat in hominẽ, & exit ab homine. Quoties enim homo vel cogitatione, vel locutione, vel operatione nefandũ aliquid agit,

Ioan. 3.

1. Cor. 15.

Regina auſtri, Eccleſia.

Matt. 27.

diabolus adeſt. Si verò ex corde pœnitere incipiat, diabolus exit. Exiens aũt ambulat per loca arida & inaquoſa, eos videlicet tentãdo, in quib⁹ malitiæ & voluptatis humorẽ nõ inuenit, quoniã fluxa & humida quærit. Vnde & de eo dicitur: Sub vmbra dormit, in ſecreto calami, in locis humentibus: quibus loca genitalia ſignificantur. *Tunc dicit: Reuertar in domũ meã, vnde exiui.* Quia enim in bonis requiem habere nõ poteſt, ad malos redit. Tentare nanq; bonos diabolus poteſt, requiẽ aũt in eis habere non poteſt: quoniã nũc, eorum orationibus, nunc eorum fletibus, nunc eorum eleemoſynis, alijsq; ſimilibus ſolicitatur, mouetur, & pellitur. *Veniẽs autẽ in domũ ſuam, inuenit eam vacãtem.* Vacantem quidem, quia nõ inuenit ibi charitatem, nec fidem rectam, nec humilitatem, nec patientiam, nec iuſtitiam, nec miſericordiam, nec cætera, quibus ſanctorum animæ muniuntur. Qualem igitur eam inuenit? *Scopis mundatam & ornatam.* Talem eam inuenit, qualem inuenire deſiderat. Inuenit eam malis ſcopis mundatam, & malis ornamentis ornatam. Malæ ſcopæ, quæ virtutes pellunt, & vitia relinquunt. Malæ ſcopæ, quę pauimenta diſsipant, & puluerem non eijciunt. Luxuria verò, fornicatio, voluptas, ſuperbia, auaritia, diſcordia, omniſque immunditia, ornamenta diaboli ſunt. His auté ornamentis inuenit eam ornatam. *Tunc igitur vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe, & ingreſſi habitant ibi.* Non ſufficit ei, vt ſolus talem domũ poſsideat, ſocios quærit: ſpatioſus eſt locus, multis indiget habitatoribus. Sed qui ſunt iſti ſeptem ſpiritus? quare nequiores? Quia enim ſunt ſeptẽ gratiæ ſpiritusſancti, quibus omnis anima ad fidem conuertitur, & conuerſa defenditur: ideò iniquus iſte ſeptem ſpiritus illis contrarios aſſumpſit, quibus aduerſum eas domum ſuam tueatur: opponens videlicet ſpiritum ſtultitiæ contra ſpiritum ſapientiæ: & contra ſpiritum intellectus, ſpiritum vertiginis & inſaniæ: contra ſpiritum conſilij, ſpiritum temeritatis: contra ſpiritum fortitudinis, ſpiritum inconſtantiæ & timoris: contra ſpiritum pietatis, ſpiritum impietatis: contra ſpiritum timoris Domini, ſpiritũ contemptus & odij. Infœlix illa anima, in qua iſti ſpiritus regnant, & cui iſti ſpiritus dominantur. Iſti enim quodammodò nequiores illo ſunt, qui eos conduxit: quoniam iſti in hac vita animam corrumpunt, ille verò poſt hanc vitam animam cruciat: ille tentat, iſti occîdunt: ille ianuas aperuit, iſti intromiſsi cuncta perdunt & diſsipant. Ille hominem tentare & vexare poteſt, animam verò niſi per iſtos occidere non poteſt. Sic iſti ſunt nequiores illo, quia plus nocent iſti, quàm ille. Ille enim conſiliando & tentando eſt nequior. iſti agendo & corrumpendo ſunt nequiores. Illi Apoſtolus hominem tradidit in interitum carnis, de iſtis verò dicit: Non regnet peccatum in veſtra mortali carne. Non eſt igitur mirum, ſi fuerint nouiſsima hominis illius peiora prio-

Iob 40.

Malæ ſcopæ.

Ornamenta diaboli.

7 dona ſpiritus ſ.

7 mali ſpiritus.

1. Cor. 5.

Rom. 6.

prioribus, quum priùs vno, poſteà ſeptem prematur dęmonibus. *Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater eius & fratres ſtabāt foris, quærentes loqui ei.* Fratres enim eius, beatæ Mariæ nepotes dicit, Iacobum ſcilicet, & Ioſeph, & Iudam & Simonē. Mos eſt enim diuinæ ſcripturę, quoſcũq; propinquos fratres vocare. Dicit autem ei quidam: *Ecce mater tua & fratres tui foris ſtant, quærentes te. At ipſe reſpōdens dicenti ſibi, ait: Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei? Et extēdens manū in diſcipulos ſuos, dixit: Ecce mater mea & fratres mei. Quicunq; enim fecerit voluntatē patris mei qui in cœlis eſt, ipſe meus frater, ſoror, & mater eſt.* Cum extraneis loquitur Ieſus, mater eius & fratres foris ſtant. Iſti cum eo in domo ſedent, illi eum foris expectant. Non vacat hoc à myſterio: alicuius rei ſignificatio eſt. Vſque hodiè nanque videmus Ieſum cum extraneis loqui. Cum extraneis enim loquitur Ieſus, quando gentium populo hoc Euangelium legitur. Mater eius Synagoga, & fratres eius Iudæi, foris ſtant. Foris quidem, quia in Eccleſia non ſunt. Expectant eum tamen, & cum eo loqui deſiderant. Vt enim Apoſtolus ait, Zelum Dei habent, ſed non ſecundùm ſcientiam. Veruntamen non loquentur cum eo, neq; videbunt eum, niſi priùs domum intrauerint, & in Eccleſia baptizati fuerint. Nullum autem ſibi Dominus alium dicit eſſe propinquū niſi eos, qui patris eius voluntatem faciunt. Eos autem & matrem & fratres vocat, quoniam quaſi matrem & fratres eos diligit. Et his quidem verbis apertiſsimè monſtratur, quòd carnali amori, ſpiritualis amor pręferri debet. Eo enim amore & matrem, & fratres, omnesq; propinquos noſtros diligere debemus, quo matrem & fratres ſuos Chriſtus dilexit. Diligebat enim eos, non quia magis ſecūdùm carnem propinqui erant, ſed quia patris eius voluntatem magis faciebant. Ille igitur eſt Chriſto propinquior, qui melior,

Fratres Chriſti.
Chriſtus cū extraneis vt loquatur.
Roma.10.
Cognati vt amandi.

FERIA QVINTA,

Ioan.8.

In illo tempore, Dicebat Ieſus ad eos, qui crediderant Iudæis: Si vos manſeritis in ſermone meo, verè diſcipuli mei eritis. Et reliqua. Homilia Erici.

Ioan.8.

LOquente ad turbas Domino, & diuinitatis ſuę myſteria annūciante, ſicut ſuperiùs ſanctus Ioannes euāgeliſta dicit, multi crediderunt in eū. Iam multi in eū, nō tamē omnes credebāt, quia necdū omnibus pręedicatū fuerat, necdū in omnē terrā apoſtolicę pręedicationis ſonus exierat, necdū apoſtolis pręceptū fuerat: Ite, docete omnes gentes. Ad hos ergo, qui in ſe crediderant loquebatur, dicens: *Si vos manſeritis in ſermone meo, verè diſcipuli mei eritis.* Iam doctrina ſpirituali initiati erant, iam ibi eſſe cœperāt, & ideò dicit: Si manſeritis in ſermone meo, hoc eſt, in fide, quæ in vobis credentibus ineſſe cœpit, tunc verè diſcipuli mei eritis: Diſcipuli vtiq; bonitatis, diſcipuli iuſtitię & ſummæ veritatis. Sed quò nobis perueniendum eſt? Nam fides fundamentum eſt. Ex hoc fundamento ad quam celſitudinē proficiemus? *Cognoſcetis, inquit, veritatem.* Veritas Chriſtus eſt, qui dicit: Ego ſum via, veritas & vita. Qui ergo veritatē cognoſcit, Dominū cognoſcit. Penſandū ergo quantū ſit pręmiū cognoſcere illud, quod nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit. Nam fides eſt, quod non vides credere: veritas verò, quod credidiſti videre. Hinc ipſe alibi dicit: Qui diligit me, diligetur à patre meo: & ego diligam eū, & manifeſtabo ei meipſum. Hoc ergo præmium, hanc ſatietatē nobis in ſuo ſermone permanentibus Dominꝰ promittit, quā Pſalmiſta exoptat, dicens: Satiabor cùm apparuerit gloria tua. *Et veritas liberabit vos,* hoc eſt, liberos faciet, vt liberati ab amore ſeculi, Deū, qui ſolus ſupra omnia diligendus eſt, ſecuri ametis, & cum Pſalmiſta dicatis: Mihi aūt adhærere Deo bonū eſt. *Dixerunt ergo Iudæi ad eū: Semē Abrahæ ſumus, & nemini ſeruiuimus vnquā.* Nō hoc illi dicebāt, qui crediderāt, ſed inter eos quidā, qui nō credebant: quiq; cū audiſſent Dominū libertatē ſibi promittentem, vnde gratioſi & ſubditi eſſe debuerant, inde magis indignati ſunt, quaſi ſeruos eos denotauerit, quibus libertatē pollicebatur. Et reuerà ſerui erant peccati, à qua peſsima ſeruitute nō niſi per veritatē liberari poterāt. Verū illi ſolā carnis libertatē cogitantes, cœperūt ſe de nobilitate carnis extollere, dicentes: *Semen Abrahæ ſumus, & nemini ſeruiuimus vnquā.* Stulta & vana ſuperbia. Quid eſt quod dicūt, Nemini ſeruiuimus vnquā? Ioſeph quippe in Aegypto ſeruiuit, de quo ſcriptū eſt: Manus eius in cophino ſeruierūt. Ipſe etiā Iudaicus populus in Aegyptū tranſlatus, grauiſsima ſeruitute, nō ſaltē auri & argenti, ſed luti & lateris, à Pharaone & Aegyptijs oppreſſus eſt. Vnde & ſępiſsimè illis Dominus imputat, quòd eos de domo ſeruitutis & fornace ferrea Aegypti eduxerit. Sed fortè dicturi erāt, patres ſuos, nō aūt ſe ſeruiſſe, quibus tunc Dominus loquebatur. Et quid eſt, quod Romanis ſoluebāt? Nā hinc Domino laqueū calumniæ tetenderant, quando eum in dolo interrogabant, dicentes: Licet cenſum dare cæſari, an nō? Audiamus iam, quid Dominus mentientibus, & de vana libertate tumentibus reſponderit: *Amen amen dico vobis, quia omnis qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati.* Amen Hebræus eſt ſermo, Latinè verum interpretari poteſt. Eſt autem, ſi dici fas eſt, iuramentum Domini: quod verbum ſolus Ioannes euangeliſta legitur ſubinde iteraſſe, & apud omnes ita inuenitur interpretes, nec ab vllo in aliam tranſlatum eſt linguam, propter honorem & reuerentiam dominici ſacramenti. Ingeminat verò amen amen, vt ipſa itera-

Matt.28.
Ioan.14.
1.Cor.2.
Ioan.14.
Pſal.16.
Pſal.72.
Pſal.80.
Exod.1.
Deut 4.
Iere.11.
Matt.22.

iteratione attentos faciat audientes. Sententia hæc cum magno timore audienda eſt. Quis enim non contremiſcat, quod Dominus dicit: Omnis qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati? Nã quis eſt homo, qui ſe audeat dicere peccatorem non eſſe? Si ergo omnis homo eſt peccator, vtique omnis homo ſeruus peccati. Miſerabilis planè conditio, ſeruum eſſe peccati, ſeruum & diaboli, qui author eſt. Et hominum quidem ſerui plerunq; duros & immites dominos fugiunt, fugiendo requieſcunt, ſeruus verò peccati quò fugiat non habet. Sequitur enim eum vindex conſcientia, ac ſemper ei inhæret excrucians eum, nec vel ad modicum ceſſat grauiſsimis agitare ſtimulis, quos ſubminiſtrat recordatio peccatorum. Cùm ergo omnis qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati, quæ poteſt ſpes ſupereſſe libertatis? Sed audiuimus Dominum terrentem, audiamus etiam conſolantem. Ita enim timorem incutit, vt afferat ſecuritatem. Nam ſequitur: *Seruus autem non manet in domo in æternum, filius manet in æternum.* Domus Dei, eſt Eccleſia Dei. Apoſtolus enim loquitur fidelibus, dicens: Templũ Dei ſanctum eſt, quid eſtis vos. Seruus ergo peccati nõ manet in domo in ęternũ: quia qui manet in peccato, nõ permanet in Eccleſia. Ecce apertè oſtendit, quia aliud eſt peccare, aliud eſſe ſeruum peccati. Nemo enim poteſt nõ eſſe peccator, ſed poteſt nõ eſſe ſeruus peccati. Permanere enim in peccato, hoc eſt ſeruũ eſſe peccati. Seruus verò nõ manet in domo in æternũ: quia etſi mali intra ſinum Eccleſiæ videantur poſiti, iam tamen in Dei cuncta cernentis præſentia, ab Eccleſia proiecti, & nouiſsimè in die iudicij ab electorum ſocietate ſegregati, ad ſiniſtrã ſunt ſtatuendi. Vnuſquiſque ergo, qui ſe recognoſcit ſeruum eſſe peccati, ſtudeat abijcere iugum duriſsimæ ſeruitutis: credat in filium Dei, obtemperet præceptis filij Dei, vt poſsit & ipſe effici filius Dei. Hanc enim gratiam dedit in ſe credentibus & ſe diligentibus vnicus filius Dei, vt ipſi quoq; mereantur fieri filij Dei. *Si ergo filius vos liberauerit, verè liberi eritis.* Hæc eſt vera ſpes, vt à libero liberemur: & liberati à peccato, ſerui Chriſti efficiamur: liberati à cupiditate, ſerui efficiamur charitatis. Hęc eſt vera & perfecta libertas, Deo Chriſto ſeruire, ipſumq; diligere, qui nos de ſeruitute tenebrarum eripuit, & vocauit in libertatem gloriæ filiorum Dei. Sed Iudæi de carnis ſuæ nobilitate ſuperbientes, dedignati ſunt fieri liberi, cùm eſſent ſerui peccati, ideò conſequenter ait eis Dominus: *Scio quia filij Abrahæ eſtis.* Ac ſi diceret: Filij quidem Abrahæ eſtis ſecundùm carnẽ, ſed nõ eſtis filij Abrahę per imitationem. Agnoſco in vobis carnis originem, ſed non agnoſco fidem. *Sed quæritis me interficere.* Ecce vnde degeneres, ecce vnde non filij Abrahæ. Quæritis me, inquit, occidere. Quod certè nunquam cogitaretis, ſi filij Abrahæ eſſetis. *Quia ſermo meus non capit in vobis:* id eſt, non habet locum in cordibus veſtris. Non, inquit, capit in vobis, hoc eſt, non recipitur à vobis. Si enim caperetur à vobis, caperet vtiq; vos. *Ego quod vidi apud patrẽ meum, hoc loquor.* Quid viderat Chriſtus apud patrem? Veritatem vidit, ſeipſum vtiq; vidit: quia ipſe eſt verbum, quod erat in principio apud Deum. Veritatem ergo vidit apud patrem, veritatem loquebatur in mundo, quia ſe & Deum patrem annunciabat mundo. *Et vos quæ vidiſtis apud patrem veſtrum, facitis.* Quid facerent, ſuprà eis dixerat: Quæritis, inquiens, me occidere. Sed hoc apud Abraham non viderunt, quem amicum Dei fuiſſe ſcriptura teſtatur. De quo ergo nunc patre dicat, cuius opera facerent Iudæi, in ſequentibus apertiſſimè manifeſtabitur. Dicturus eſt enim patrem eorum eſſe diabolum: non quòd ab eo geniti vel creati eſſent: ſed tamen filij eius erant, inquantum mali erant. Filij eius erant vtiq; per imitationem, non per creationem. Apud hunc patrem viderant opera quæ faciebant: quia imitatores diaboli facti fuerant, cùm nõ ſolùm nollent filium Dei recipere, verùm etiam meditarentur occidere. *Reſponderunt & dixerunt ei: Pater noſter Abraham eſt.* Tu, inquiunt, arguis nos facere opera patris noſtri. Certè pater noſter Abrahã eſt: quaſi verò aliquid poſsis dicere cõtra Abraham, aut in aliquo reprehendere. Sed Dominus non de Abraham dicebat: quia Abraham non fuit talis qui reprehenderetur, ſed qui potiùs à Domino laudaretur: ſed iſti eum prouocabant, vt diceret aliquid contrà Abraham, quatenus poſſent in eum vindicare, tanquam inimicum Abrahæ. Sed audiamus, quid eis Dominus reſponderit, Abraham laudans, iſtos verò damnãs. *Si filij Abrahæ eſſetis, opera Abrahæ faceretis. Nunc autẽ quæritis me occidere, hominem qui veritatem locutus ſum vobis, quam audiui à Deo, hoc Abraham nõ fecit.* Iudæis Abraham pro ſe iactantibus, & ex hoc calumniam Domino ſtruentibus, non reſpondit Dominus quod illi audire volebant. Non enim dixit: Ego Dominus ſum Abrahæ. Quod ſi diceret, verum certè diceret: ſed noluit illis locum dare calumniæ. Interim quod videbant, quod eum ſolummodò eſſe putabant, hominem ſe appellauit. Ait ergo: Si filij Abrahæ eſſetis, opera Abrahę faceretis: id eſt, ſic me amaretis, ſic de mea pręſentia gauderetis, ſicut Abrahã, qui exultauit vt videret diem meũ, & vidit, & gauiſus eſt. Nunc autẽ probatis vos non filios eſſe Abrahæ: quia quęritis me interficere, hominem qui veritatem locutus ſum vobis. Veritatem illis loquebatur, cùm ſe & patrem illis annunciaret: & hanc veritatem à Deo audierat, quia ipſe, qui eſt veritas, à Deo patre genitus erat. Audire enim illi, nihil eſt aliud, quã eſſe à patre. Quæritis, inquit, me occidere: hoc Abraham nõ fecit, ergo eius filios vos nõ eſſe conuincitis, dum ei contraria opera agitis. Suprà enim dixerat: Scio quia filij Abrahæ eſtis, probans in illis originẽ carnis Abrahæ. Sed nunc oſtendit illos non eſſe filios Abra-

Peccator, ſeruus eſt peccati.

1. Cori. 3.

Vera & perfecta libertas.

Chriſtiani filij Abrahæ.

Abrahæ, quia nolebant imitari opera Abrahæ. Multò enim meliùs Chriſtiani dicuntur filij Abrahæ, imitatores fidei & operũ Abrahæ, quàm Iudæi, quorũ caro ex illo erat, vita aũt non erat. *Vos, inquit, facitis opera patris veſtri id eſt, diaboli: quia ille ab initio homicida eſt: & vos ſequaces eius, quæritis me interficere. Dixerũt itaq; ei: Nos ex fornicatione nõ ſumus nati: vnum patrem habemus Deum.* Toties nobilitatem generis Abrahæ præferentes, totieſque conuicti, quòd non eſſent filij Abrahæ, tandem cœperunt intelligere, Dominum non de carnis generatione, ſed vitæ ſimilitudine, moruínque imitatione dicere. Quaſi enim adinuicem loquebantur: Quoties nominauerimus Abraham, dicturus eſt: Quare non illum imitamini, de cuius genere gloriamini? Dicamus Deum patrem noſtrum, & videamus quid nobis reſpondeat. Nos, aiunt, ex fornicatione nõ ſumus nati. Legerant in ſcripturis, fornicationem ſpiritualem appellari idololatriã, per quam miſera anima dæmonibus quaſi proſtituta ſubijcitur. Ideò dixerunt: Nos ex fornicatione non ſumus nati. Iactant ergo ſe, quòd ſemper Deum coluerũt, q. Iſraël ſuũ primogenitũ appellauit. Sed audiamus quid illis reſponſum ſit: *Si, inquit, Deus pater veſter eſſet, diligeretis vtiq; me.* ac ſi diceret: Iactatis vos Deũ habere patrem, agnoſcite me vel fratrem. Etſi nondũ me vt Deum, aut Dei filiũ venerari vultis, ſaltẽ me vt fratrẽ diligite. *Ego enim ex Deo proceſsi & veni.* Proceſsio iſta æterna eſt & ineffabilis abſq; tempore: quia filius proceſsit à patre vt Deus, & æqualis vt filius & verbum patris. Proceſsit ex Deo & venit: quia verbum quod erat in principio, caro factũ eſt, et habitauit in nobis. Venire .n. humanitatis eſt, ſicut manere diuinitatis. Proceſsit à patre & venit, quia à patre in mundũ miſſus eſt, ſicut ipſe dicit: *Non enim à meipſo veni, ſed ille me miſit.* Quæ miſsio vtiq; incarnatio intelligenda eſt. *Quare loquelam meam non cognoſcitis? quia nõ poteſtis audire ſermonẽ meum.* Quare ſermonẽ eius audire non poterant, niſi quia in eum credere, & à ſua impietate corrigi nolebãt? Adhuc quare non poterant audire? quia filij diaboli elegerãt manere. Vnde ſequitur: *Vos ex patre diabolo eſtis.* Filios diaboli dicit Iudæos, non naſcẽdo, ſed imitando. Nam cõſuetudinis eſt ſacræ ſcripturæ, ex imitatione vel ſimilitudine filios appellare, iuxta quod Ezechiel propheta loquitur ad Iudæã: Pater tuus Amorrhæus, & mater tua Cethæa. Quia enim Iudæi imitati fuerãt impietates Amorrhæorũ & Cethæorũ, iure parentes illos habuiſſe dicũtur, de quibus in moribus naſcerentur, & cũm quibus pro ſimili ſcelere damnarentur. Omnis ergo homo inquantum à Deo creatus eſt, bonus eſt: inquantũ verò per liberum arbitrium peccando ſe ſubijcit diabolo, patrem habet diabolum. Nam & ipſe diabolus inquantùm naturalem habet ſubſtantiam & inquantùm creatura eſt, à Deo factus eſt, & bonus eſt: inquantùm verò ſuperbiendo & inobediendo prolapſus eſt, diabolus factus eſt, & malus eſt. Diabolus enim interpretatur deorſum ruens. Ait ergo Dominus Iudæis, diaboli imitatoribus: *Vos ex patre diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri perficere vultis.* Quæ erant deſideria patris illorũ? ſuprà ait: Quæritis me occidere. Hæc erant deſideria diaboli, quia & ipſe inuidit homini, & occidit eum: Nam Euam per ſerpẽtẽ ſeduxit, & per illam decepit virum, ſicq; occidit eũ: quia ex iuſto facit peccatorẽ, ex immortali fecit mortalem. *Ille, inquit, homicida erat ab initio.* Diabolus contra primum hominẽ non ferro accinctus, ſed lœthifera perſuaſione armatus venit: nec cum gladio, ſed ferro necauit. Omnis ergo qui alicui homini malum perſuadet, dũ illum ad peccatũ pertrahit, occidit. De talibus Pſalmiſta dicit: Filij hominum, dentes eorũ arma & ſagittæ: & lingua eorum gladius acutus. *Et in veritate non ſtetit, quia veritas in eo non eſt.* In veritate non ſtetit, quia prolapſus à veritate, nõ voluit permanere in ſuæ originis ſanctitate. Factus enim fuerat ad imaginem & ſimilitudinem Dei: ſed ſuperbiendo retinuit quidem imaginem, quia non perdidit naturam immortalitatis: amiſit tamen veritatem ſimilitudinis, quia ex iuſto & bono angelo, diabolus iniuſtus & malus factus eſt. De quo adhuc ſubditur: *Cùm loquitur mendacium, de proprijs loquitur: quia mendax eſt. & pater eius,* ſubauditur, mendacij. Diabolus à ſemetipſo mendax fuit, & ipſe genuit mendacium ſuum. Ideò cùm loquitur mendacium, de proprijs loquitur, quia è nemine prorſus audiuit & didicit mendacium. Et idcircò mendax eſt, & pater mendacij: ſicut Deus verax, pater eſt veritatis. Et quare mendax eſt? Quia in veritate non ſtetit, hoc eſt, in Deo nõ mãſit: quia Deus veritas eſt. Nam & homo, quia & ipſe à veritate declinauit, & peccando à Deo diſceſsit, mendax vocatur, dicente Pſalmiſta: Omnis homo mendax. Et quia homo à diabolo deceptus, & mendax effectus fuerat, ideò filius diaboli erat, non natura, vt dictum eſt, ſed imitatione. *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Quia .n. ipſe eos redarguerat de eorum peccato, dat eis optionem, vt ſi poſſint, ipſi quoq; eum de ſuo peccato reprehendant. Et conſiderandũ, quanta ſit humilitas noſtri redemptoris. Ad relaxãda hominum peccata venerat, & tamen nos dedignatur oſtendere ſe peccatorem non eſſe, qui ex potẽtia diuinitatis poterat peccatores iuſtificare. *Si veritatem dico, quare vos non creditis mihi?* Veritatas Chriſtus eſt. Et quid aliud veritas, q̃ veritatẽ loqueretur? Veritatem loquebatur, cùm diceret: Ego ex Deo proceſsi & veni: quare vos nõ creditis mihi? Quare? niſi qa ex patre diabolo eſtis, & in patre mẽdacij permanere elegiſtis? *Qui ex Deo eſt, verba Dei audit.* Audire verba Dei eſt præceptis illius, quæ per ſcripturas ſuas loqtur, obedire. Proindè ſi ille verba Dei audit, q ex illo eſt, & audire verba eius non poteſt, quiſquis ex illo non eſt: interroget ſe vnuſquiſq; vtrùm

Ier. 3.

Proceſsio filij ex patre.

Ezec. 16.

Diabolus vt vicerit Adamum.

Pſal. 56.

Diabolus pater mendacij.

Pſal. 115.

Ioan. 14.

Audire verba Dei.

trùm verba Dei aure cordis perceperit, & intelliget vnde ſit. Iubet enim Deus cœleſtem patriã deſiderari, carnis deſideria conteri, mundi gloriam fugere, aliena non rapere, ꝓpria largiri. Hãc Dei vocem ſi quis in ſui cordis aure conualuiſſe cognouerit, gaudens cognoſcat, quòd ex Deo ſit. Sed (qđ nõ ſine mœrore dici poteſt) ſunt nõnulli, qui verbum Dei nec aure quidem corporis percipere dignantur. Quid iſti aliud, niſi patenter indicant, quia membra diaboli ſunt, et in eius ſorte potiùs, quàm in Dei permanere elegerunt? Quotidiè Dominus per ſcripturas ſuas clamat, noſq; vt perituri mundi oblectamenta fugiamꝰ, & ad ea, quæ finiri neſciunt, perennium bonorũ gaudia mentis deſiderio transeamus, inuitat. Studeamus ergo nunc vocantem & admonentem ſequi: ne ſi modò loquentis verba cõtemnimus, cùm iudex in maieſtate venerit, ab illo quaſi ignoti & alieni contemnamur. Quin potiùs eum in præſenti audire, & præceptis eius obedire feſtinemus, quatenùs ab eo in beatam patris manſionem recipi mereamur, præſtante eodem Domino noſtro Ieſu Chriſto.

EADEM FERIA V.

HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Egreſſus Ieſus, ſeceßit in partes Tyri & Sydonis. Et ecce mulier Chananæa à finibus illis egreſſa, clamauit dicens: Miſerere mei Domine fili Dauid, &c. Matthæi 15.

HAec eſt igitur cauſa, cur clamantem mulierem Deus non exaudit. Hæc eſt cauſa, cur miſericordia nõ miſeretur. Hæc eſt cauſa, cur ille q. in principio erat verbũ, quãuìs multa verba mulier multiplicet, nõ tamẽ reſpondet ei verbũ. *Non ſum, inquit, miſſus niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſraël.* Quid eſt igitur quod ꝓpheta ait:

Eſai. 11. Erit radix Ieſſe, & qui exurget regere gentes, in eum gentes ſperabunt? Si non es miſſus niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſraël, quid eſt quod tibi à patre dicitur,

Pſal. 2. Poſtula à me & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſsionem tuam terminos terræ? Itemque, ſi non es miſſus niſi ad oues, quæ perierunt Domus Iſraël, quid eſt quod in Eſaia pater loquitur, dicens:

Eſai. 49. Parùm eſt, vt ſis mihi ſeruus ad ſuſcitandas tribus Iacob, & ad fæces Iſraël conuertendas: ecce dedi te in lucem gentium, vt ſis ſalus mea vſque ad extremum terræ? Hoc enim teſtimonio magis ad gentes, quàm ad Iſraël miſſus eſſe videris. Parùm enim videtur patri, & meritò quidẽ parùm, vt qui eius æqualis es, pro tam vili precio eius ſeruꝰ ſis, homo fias, ſeruilem formam ſuſcipias, ſi tantùm tribus Iacob & fæces Iſraël conuertere & vocare veniſti. Pater dicit, Ecce dedi te in lucem gentium, vt ſis ſalus mea vſque ad extremum terræ: & tu dicis, Non ſum miſſus niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſraël? Contraria hæc eſſe videntur, cõtraria tamẽ non ſunt. Miſſus eſt enim ad oues, quæ perierunt domus Iſraël, vt eas vocaret, eas ſanaret, eis prædicaret, & ad fidem eas conuerteret: & hoc per ſe. Miſſus etiam ad gentes vocandas, ſanandas, prædicandas, ad fidem conuertendas: ſed per diſcipulos ſuos, & non per ſe. Miſſus eſt denique priùs prædicare Iudæos, deinde gentiles. Vnde & eiſdem Iudæis Apoſtolus ait: Vobis primùm oportuerat prædicari verbum Dei: ſed quia repuliſtis illud, & indignos vos feciſtis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad Gentes. Sic igitur & miſſus, & non miſſus eſt Dominus. Audiuimus quid diſcipulis ſuis pro ea interpellantibus in itinere Chriſtus reſponderit: nunc autem videamus, quid etiam veniens domum egerit. Marcus enim Euangeliſta, quia omnia hæc quæ in itinere dicta ſunt, prætermittit, cætera quæ ſequuntur, non in via, ſed in domo facta fuiſſe deſcribit. Ait enim: *Et inde ſurgens abijt in fines Tyri & Sidonis. Et ingreſſus domum, neminem voluit ſcire: & non potuit latêre. Mulier autem ſtatim vt audiuit de eo, cuius habebat filia ſpiritum immundũ, intrauit, & procidit ad pedes eius. Erat n. mulier gentilis, Syrophœniſſa genere.* Quia .n. non erat miſſus niſi ad oues, quæ perierunt domꝰ Iſraël, ideò clamanti mulieri nihil in via reſpondit. Inſuper & domũ ingreſſus, neminẽ ſcire voluit, & tamen latêre non potuit. Sed quare neminẽ ſcire voluit? Quia omnes illi gentiles erant. Gentilibus autẽ nondum reuelari volebat. Quare ergo latêre non potuit? Inconueniens enim eſſe videtur, vt ille qui omnia poteſt, latere velit, & latere non poſsit. Non igitur ſic eſt accipiendum, quaſi latere voluiſſet, & latere non potuiſſet. Simplici enim ſermone hoc in loco vtitur Euangeliſta. Quid eſt enim, neminem voluit ſcire, niſi quia præcepit diſcipulis, vt eum ibi eſſe nemini dicerent? Neque enim hoc aliter diſcipuli intelligerent, niſi ipſe eis, ne eum manifeſtarent, præciperet. Sciri igitur voluit, & quia voluit, latere non potuit. Similiter autem de eodem ipſo alibi quoq; dicitur, quia ipſe ſe finxit longiùs ire, cùm ire longiùs noluiſſet. Latere igitur nolebat, domum tamẽ ingreſſus ſe latêre velle oſtendebat: quia nondum tempus aduenerat, quo gentili populo prædicandus erat. Mulier autem, quæ poſt eum clamauerat in via, poſtquàm eum inter diſcipulos non inuenit, interrogat vbi eſſet. Vt audiuit de eo, ſtatim domum intrauit, & procidit ad pedes eius. Sed quid dixit? Domine, adiuua me. Qui reſpondẽs ait: *Non eſt bonũ ſumere panem filiorũ, & mittere canibus.* Miſera miſericordiam ſequitur, repulſa nõ erubeſcit, domum ingreditur, importunè clamat, Saluatorem adorat, & iam tandem reſponſum audire meretur. Probat eam Dominus, an patientiam habeat, an humilitatẽ teneat. Canem eam vocat, canem ſe illa eſſe fatetur. *Non eſt* (inquit)

quit) bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus. Dicit illa: Etiam Domine. Canis ego ſum, de populo gentili, de genere Chananeo: Non ſum digna pane filiorum, non ſum digna beneficio ſanctorũ: ſed quia canis ſum, porrige mihi micas. *Nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa dominorũ ſuorum.* Docet nos mulier iſta, qualiter orare debeamus.

Vt ſit orandum.

Euangelium non legerat, & ſicut Euangeliũ præcepit, orat. Scriptum eſt enim: Petite, & acccipietis: quærite, & inuenietis: pulſate, & aperietur vobis.

Matt. 7. Luc. 11.

Tunc reſpondens Ieſus, ait: *O mulier, magna eſt fides tua: fiat tibi ſicut vis.* Cum improbitate panem petiſti, propter improbitatem tuam dabuntur tibi, quotquot habes neceſſarios. Vade, quia ſanata eſt filia tua. *Et ſanata eſt filia eius ex illa hora.* Oremus igitur & nos Dominũ, vt ſanet filias noſtras. Oremus vt ſanet, & à peccatis liberet animas noſtras. Illa enim anima vexatur à dæmonio, quæ peccare non ceſſat, & in crimine perſeuerat. Quæ ſi benè conuerſa fuerit, & de Chriſti miſericordia non deſperauerit, dicetur ei à piiſſimo Domino. Fiat tibi ſicut vis: & ſanabitur ex illa hora. Quia peccator quacunq; hora conuerſus fuerit & ingemuerit, vita viuit, & non morietur.

Ezech. 18.

FERIA SEXTA.

Ioan. 5.

In illo tempore: Erat dies feſtus Iudæorum, & aſcendit Ieſus Hieroſolymam. Eſt autem Hieroſolymis probatica piſcina. Et reliq. Homilia Erici.

IN Euangelica lectione, quam modò audiuimus, duo nobis miracula recitata ſunt: vnum inuiſibiliter per angelicam adminiſtrationem patratum: alterum per dominicam præſentiam viſibiliter exhibitum. Ergo vtriuſq; nobis ſunt breuiter exponenda myſteria. *Erat, inquit Euangeliſta, dies feſtus Iudæorum, & aſcendit Ieſus Hieroſolymam.* Quia enim Deus pro hominibus homo factus erat, cum hominibus ſolennitates, Dei lege conſtitutas, celebrat. *Erat autem Hieroſolymis probatica piſcina, quæ cognominatur Hebraicè † Bethſaida, quinq; porticus habens. In his iacebat multitudo magna languentium, cæcorũ, claudorum, aridorum, expectantium aquæ motum.*

† Betheſda.

Probatica Græcè, Latinè dicitur pecualis, πρόβατον quippe dicitur ouis. Et piſcina illa probatica vocatur, quia ibi ſacerdotes hoſtiarum, quas in tẽplo Dei immolabant, cadauera abluebant.

Piſcina probatica.

Myſticè vero probatica piſcina, quæ quinque porticibus cingebatur, ſignificat populum Iudæorum, legis cuſtodia vndiq;, ne peccare deberet, munitum. Quinq; enim porticus, legem quæ in quinq; libris Moyſi continetur, inſinuat.

V. Porticus.

Et benè idem populus per aquam ſignatur piſcinæ: quia ſicut aqua piſcinæ nunc placida ventis ſtare, nunc iiſdem ventis irruentibus turbari ſolet: ita ille populus in quibuſdam vitæ munditiam ſeruare, in quibuſdam immundorum ſpirituũ ſolebat tentationibus agitari. Aptè quoq; eadẽ piſcina probatica vocatur, quia nimirum erant quidam in illo populo, qui meritò ſimplicis & innocentis vitæ Deo placere, & cum Pſalmiſta dicere poterant: Nos autem populus tuus, & oues paſcuæ tuæ.

Pſal. 94.

Multitudo languentium, quæ in memoratis porticibus iacebat, aquæ motũ expectans: deſignat eos, qui verba legis audientes, hanc ſe ſuis viribus implere non poſſe dolebant, atque ideò dominicæ gratiæ auxiliũ totis animæ affectibus exoptabant.

Multitudo ægrorum.

Iacebat ibi, inquit, multitudo magna languentium, cæcorum, claudorum, aridorum. Cæci erant, qui necdum fidei lumen habebant: claudi, qui bona quæ agenda eſſent nouerant, ſed ad implenda ea boni operis greſſibus aſſurgere non valebant: aridi, qui oculum quidem ſcientiæ habent, ſed ſpei & dilectionis pinguedine egent.

Cæci. Claudi. Aridi.

Tales in quinq; porticibus iacebant, ſed non niſi angelo in piſcinam deſcendente ſanari poterant: quia per legem cognitio eſt peccati, gratia verò remiſſionis non niſi per Chriſtum poterat dari.

Rom. 3.

Quem meritò deſignabat angelus, qui inuiſibiliter deſcendens in piſcinam, aquam mouebat, eiq; virtutem ſanandi ſuggerebat. Motus enim aquæ, paſſionem Domini, quæ turbata gente Iudæorum facta eſt, inſinuat.

Angelus, Chriſtus. Motus aquæ.

Deſcendit ergo carne indutus, hic magni conſilij angelus, id eſt, paternæ voluntatis nuncius, in piſcinam populi Iudæorum. Mouit illos miraculis & doctrina ſua, vt eum morte crucis afficeret, qui genus humanum non ſolùm à languoribus peccatorum ſanare, ſed etiam ab ipſa morte æterna ſufficeret liberare. Deſcendentes ergo in aquam piſcinæ turbatam, ſanabantur: quia per paſſionem Domini, quam motus aquæ deſignat, redẽpti ſumus de maledicto legis. Lex ſiquidem Moyſi, quæ quid agendum, quidúe cauendum eſſet docuit, neminem tamen ad perfectum adduxit: quaſi eductos de ſedibus ignorãtiæ prioris, in porticibus continebat languidos, nec tamẽ ſanabat.

Heb. 7.

Gratia aũt & fides dominicæ paſſionis, ſanat oẽs infirmitates iniquitatum noſtrarum, & quaſi eiectos de porticibus, in aquam piſcinæ turbatã immittit: quia à peccatis, quæ lex oſtenderat per aquam baptiſmatis abluit, iuxta quod Apoſtolus dicit: Quotquot baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus.

Rom. 6.

Notandum verò nobis eſt, qđ dicitur: *Quia qui primus deſcendiſſet in piſcinam poſt motionem aquæ, ſanus fiebat, à quocunq; languore detineretur.* Vnus, inquit, ex tãta languentiũ multitudine ſanabatur, quia vnus Deus, vna fides, vnum baptiſma. Quicunque ergo in vnitate catholicæ fidei myſterijs Chriſti in baptiſmo imbuitur, ab omni prorſus peccatorum languore ſanatur. Qui verò ab vnitate Eccleſiæ diſcrepat, ſalutem, quæ ab vno &

Epheſ. 4. In vnitate ſalus.

per vnum eſt, habere non meretur. His de primo miraculo, quod per angelũ inuiſibiliter fiebat, præmiſsis, nunc de ſequente, quod per verũ angelum Chriſtum viſibiliter patratum eſt, paucis loquamur, in quo etiam ſimiliter vnus ſanatus eſt. Poterat quidem Dominus omnes, qui ibi erant, infirmos ſanare, ſed vnũ tantùm certi cauſa myſterij ſanare voluit, vt profectò oſtẽderet, præter Eccleſiam nemini patere locum ſalutis. *Erat ibi homo triginta & octo annos habens in infirmitate ſua. Hũc cùm vidiſſet Ieſus iacentem, & cognouiſſet quia multum iam tempus haberet, dixit ei: Vis ſanus fieri? Reſpondit ei languidus: Domine, hominẽ non habeo, vt cùm turbata fuerit aqua, mittat me in piſcinã. Dum venio enim ego, alius ante me deſcendit. Dicit ei Ieſus: Surge, tolle grabatũ tuum, & ambula. Et ſtatim ſanus factus eſt homo, & ſuſtulit grabatũ ſuũ & ambulabat.* Sanaturus Dominus infirmum diuturno languore tabeſcentem, interrogauit, vtrùm vellet ſanus fieri: non quò eũ id velle ignoraret, ſed vt eum ad maius ſanitatis deſiderium accenderet, q̃ iam longa decubatione penè ſalutem deſperauerat, nec ſaltem ꝓ ſua reſtauratione rogare nouerat. Vnde & ille cauſam impoſsibilitatis cœpit obtendere, & conqueri quòd hominẽ non haberet, qui eum poſt motũ aquæ in piſcinam mitteret. Sed Dominus languentis miſeratus imbecillitatem, pariterq; inſciam ſimplicitatem, ait illi: *Surge, tolle lectum tuum, & ambula.* Ille cõtinuò receptis viribus, & iamdudum amiſſum perſentiens robur, tulit in quo iacebat, & abijt in domũ ſuam. Iuxta ſpiritualem intelligentiã, homo iſte multorum annorũ infirmitate detentus, deſignat peccatorem, multorũ & grauium ſcelerum numeroſitate depreſſum. Nam & ipſa temporis quantitas, quo languidus decumbebat, huic ſignificationi congruit. Nam triginta & octo annos in infirmitate habuiſſe dicitur, duo videlicet minus de quadraginta. Quadragenarius autẽ numerus, qui denario quater ducto conficitur, ꝓ perfectione rectæ operationis in ſcripturis accipi ſolet. Ille enim rectè viuit, qui decalogũ legis ꝑ quatuor ſancti euangelij libros implere ſtuduerit. A qua perfectione duo minùs habet: quiſquis dilectionem Dei & proximi, quam legis & Euangelij pariter ſcriptura cõmendat, ſeruare negliglit. Quod & Dominus ſignãter expreſsit, qui ſanaturus infirmũ præcepit, dicens: Surge, tolle lectum tuum, & ambula. Lectus noſter proximus intelligitur, qui nobis in corporis vel animi infirmitate ſolatium exhibuit: quem ſanati portare ꝓcipimur, vt ei quoq; in ſuis neceſsitatibus adiutorium ſubminiſtremus. Ait ergo ei Dñs, quem ſanabat: Surge, tolle lectum tuum, & ambula. Surge, iuquit, vitiorum torporẽ, quo diù langueras, excute, & ad exercitiũ virtutũ erigere. Tolle lectum tuum: Porta proximum tuum, eius infirma patienter tolerando, à quo es diù multumq; cùm adhuc ſub graui faſce tentationum gemeres, ſuſtentatus. Hinc & Apoſtolus dicit: Alter alterius onera portate. Ambula verò, quotidianis bonorum operum profectibus, de virtute in virtutem progredere. Surge peccata relinquendo, tolle lectum tuũ fratri ſuccurrendo, ambula ſupernam patriam deſiderando, & ad videndã creatoris faciem feſtinando. *Erat autem ſabbatum in illa die. Dicebant ergo Iudæi ei, qui ſanatus fuerat: Sabbatum eſt, non licet tibi tollere grabatũ tuum.* Mira & vehementer ſtupenda perfidorum demẽtia. Cùm enim ad tam inopinatam hominis diù languentis ſanitatem credere, & diuinã potentiã laudare debuerant, ecõtrà ſcandalizabantur, & ſaluatorẽ pariterq; ſaluatum calumniabantur. Saluatorem quidem, q̃ die ſabbati hominem curaſſet, lectumque ſuum tollere præceperit: ſaluatũ verò reprehendunt, quia ſabbato grabatum portauerit. *Dicebant ergo ei, qui ſanatus fuerat: Sabbatum eſt, non licet tibi tollere grabatum tuum.* Legis literam ſtultiſsimè defendebant, ignorantes diſpenſationem Domini ſaluatoris, qui ipſam legẽ quondam per ſeruum dederat, ac nunc per ſemetipſum veniens, eandem legem in gratiam ſancti Euãgelij mutare diſponebat: vt quod anteà iuxta literam carnaliter à carnalibus obſeruabatur, deinceps ſpirituales ſpiritualiter obſeruandum ſuſciperent. Deniq; die ſeptimo populus ab omni opere ſeruili vacare præceptus fuerat. Spiritualis verò ſabbati obſeruatione, quod eſt in luce ſeptiformis ſpiritus ſancti, ob omni peccato, quod reuerà ſeruile opus accipitur, non vna die, ſed omni vitæ noſtræ tempore feriati eſſe præcipimur: nec ſolùm à prauis operibus abſtinere, ſed etiam bonis operibus inſiſtere iubemur. Quod & in huius hominis ſanatione liquidò monſtratum eſt, cùm Dominus eum, quem à languore liberabat, non ſolùm ſurgere, verùm etiam lectum ſuum tollere præcepit, videlicet apertè inſinuans, eos qui volunt à vitiorum tabe reſurgere, diſcuſſo torpore negligentiæ, cum fraternæ charitatis pignore, ad viſionem ſui conditoris debere properare, nec malorum contradictionibus ſeu perſecutionibus à cœpto boni oporis ſtudio ceſſare. Nam & homo iſte cùm ei Iudæi contradicerent, eumque ne lectum ferret prohiberent, dicentes, Sabbatũ eſt, non licet tibi tollere grabatum tuum: non ideò lectum depoſuit, ſed fiducialiter cœptis inſiſtens, reſpondit: *Qui me ſanum fecit, ille mihi præcepit, Tolle grabatum tuum, & ambula*: illius potius volens obtemperare mandatis, à quo ſanatus fuerat, quàm illorum falſæ religioni cedere, qui eius ſanitati & Domini ſui gloriæ inuidebant. *Et interrogauerunt eum: Quis eſt ille homo, qui dixit tibi, tolle grabatum tuum, & ambula? Ille autem*, vt ait Euãgeliſta, *ignorabat quis eſſet.* Iam ſaluatus erat, ſed adhuc ſaluatorẽ ſuũ ignorabat: dignus tamẽ erat, cui ſe ſaluator oſtenderet, cuius imperio ſic deuotus obtemperaſſet. *Ieſus autem declinauerat à turba conſtituta in loco.* Declinauerat, inquit, à turba turbata, diuino eos deſerendos auxilio innu-

Myſtica interpretatio languidi.

cens

Quid facie dum Ieſum noſſe voleti

ens, cuius virtutibus obſtinata malitia conabantur reſiſtere. *Poſteà inuenit eum Ieſus in templo, & dixit illi: Ecce ſanus factus es.* Per hoc, quòd is qui ſanatus fuerat, Ieſum non in turba, ſed in templo cognoſcit, myſticè nos inſtruimur, vt ſi gratiam conditoris noſtri cognoſcere, & ad eius viſionem deſideramus peruenire, fugiamus turbam cogitationum & affectuum prauorum, declinemus ſolicitè conuenticula hominum improborum, qui bonum noſtrum propoſitum, vel mala exempla demonſtrando, vel noſtra opera deridendo, aut etiam prohibendo, conantur impedire. Confugiamus deuoti ad templum Dei, vbi illi de perceptis beneficiis gratias agere, ac pro percipiendis exorare ſatagamus, noſque ipſos templum Dei, in quo miſericorditer venire & manſionem facere dignetur, preparare curemus. Attendere autem debemus, quid à ſe ſanato Dominus dicit: *Ecce ſanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.* Quibus verbis oſtenditur, quia propter peccata ſua languerat, nec niſi illis dimiſsis ſanari poterat. Sed credendum nobis eſt, quòd Dominus qui eum ſanauit exteriùs ab infirmitate, intùs etiam abſoluit à ſcelere. Vnde & eum Dominus cautè præmonuit, ne vlteriùs peccaret, ne iterùm peccando grauioris ſententiam damnationis incurreret. Non autē ſemper propter ſola peccata datur hominibus infirmitas. Quinq; enim modi à ſanctis doctoribus deprehenſi ſunt, quibus infirmitas hominibus contingit. Aliquando enim datur infirmitas hominibus pro gloria Dei manifeſtanda, ſicut illi cæco nato, & ſicut Lazaro, de quo Dominus dixit: Infirmitas hæc non eſt ad mortem, ſed vt glorificetur filius Dei per eam. Nonnunquàm verò ad probationē, & virtutum augmentum, ſicut beato Iob & Tobiæ, qui cùm ante flagellum ſancti extiterint, ſanctiores ex flagello & probatiores apparuerunt. Datur plerunq; infirmitas ad virtutū cuſtodiam, ſicut B. Paulo Apoſtolo. Datur prætereà infirmitas hominibus ob delicti caſtigationem, ſicut huic, qui triginta & octo annis decubuerat languens, & ſicut illi paralytico, cui Dominus dixit: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. De qualibus dicitur: Flagellat Deus omnē filium quē recipit. Quintus modus reproborum eſt, quib. datur infirmitas, vt hic torqueri incipiant, & per hæc tormēta temporalia trāſeant ad æterna, quemadmodùm contigit Antiocho & Herodi, in quibus impletū eſt, quod ſcriptum eſt: Duplici contritione cōtere eos. Quocunq; ergo modo diuina prouidentia nos iubeat infirmari, diſcamus ſemper flagellis pij patris humiliter ſubdi, & iudicia illius iuſtiſsima venerari, arbitrantes nos minùs quàm meremur ſuſtinere, illius ſētētiæ memores: Beatus homo, qui corripitur à Deo. Hoc .n. agentes, & in pſenti de eius verbere proficere, & in futuro ad æternā requiē poſt flagella merebimur peruenire, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum patre & ſpirituſancto viuit & regnat Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Morbi acci dūt quinq; ob cauſas. Ioan. 9. Ioan 11. Matt. 9. Heb. 12. Iere. 17. Iob. 5.

EODEM DIE,

HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Erat dies feſtus Iudæorū, & aſcendit Ieſus Hieroſolymam. Ioan. 5.

AD diem feſtum Iudeorum Dominus aſcendit, vt populis vndique conuenientibus fidei doctrinā annunciet, ſalutis myſteria pandat, & veritatis lumen oſtendat. *Eſt autē Hieroſolymis probatica piſcina, quæ cognominatur Hebraicè † Betſaida, quinq; porticus habens.* Hæc piſcina baptiſmatis aquas ſignificabat. Vnde nō immeritò probatica, id eſt, ouina dicebatur: quoniā oues Dei fiunt, qui in baptiſmate lauantur: de quibus in Canticis Canticorum Eccleſiæ dicitur: Dentes tui ſicut greges tonſarum ouium, quæ aſcenderunt de lauacro. Hæc autem piſcina quinq; portic⁹ habet, quia quinq; libri ſunt Moyſi, in quibus baptiſmi ſacramentum pleniſſimè continetur, eorumq; authoritate munitur, & doctrina declaratur. *In his iacebat multitudo lāguentium, cæcorum, claudorum, aridorum, expectantium aquæ motū.* Hi .n. languentes, qui in prædictis porticibus iacebant, Iudæi intelliguntur, qui ſub lege erant, legiſq; fræno & moderamine arctabantur, legis tamen mendicamine nō iuſtificabantur. Vnde Apoſtolus ait: Si enim data eſſet lex, quæ poſſet iuſtificare, verè ex lege eſſet iuſtitia: ſed concluſit ſcriptura omnia ſub peccato. Lex igitur & ſcriptura ſunt porticus illi, qui languentes continent, quia ſub peccato omnia claudunt. Nemo in porticibus ſanabatur, quia nō erat data lex quæ poſſet iuſtificare. Inde tamen languētes & videbant piſcinam, deſcendebant in eam & ſanabātur, vt promiſsio ex fide Ieſu Chriſti per baptiſmum daretur credentibus. *Angelus enim Domini ſecundùm tempus deſcendebat in piſcinā, & mouebatur aqua. Et qui prior deſcendiſſet in piſcinā poſt motionem aquæ, ſanus fiebat, à quacunq; infirmitate detinebatur.* Angelus enim Dñi ſecundùm tēpus deſcendebat in piſcinam, quando tempore præfinito ſaluator noſter ad baptiſmum venit. Ipſe enim eſt ille magni conſilij angelus, de quo ſcriptum eſt: Et ſtatim veniet ad templum ſanctum ſuum dominator quem vos quæritis, & angelus teſtamenti quem vos vultis. Et ipſe quidem aquam cōmouit, ipſe baptiſmatis aquas ſanctificauit, omnemq; inimici latentem infeſtationem ſuo tactu ab eis remouit. Poſt cuius commotionem, tantam in ſe virtutem aqua ſuſcepit, vt omnes hominum in eam deſcendentium ſanet languores, pellat ægritudines, & ſoluat peccata. Sed notandū, quia ſolus ille ſanatur, qui

† Betheſda. Probatica piſcina, typus baptiſmi. Cant. 4. Galat. 3. Angelus, Chriſtus. Mala. 3.

prior poſt motionem aquæ in piſcinā deſcendit, ꝑ quē totus populus Chriſtianus intelligitur, q. ſolus & vnicus, prior & vltimus, vnus & inſeparabilis in aquis baptiſmi & lauatur & ſanatur. Sed quis eſt, qui poſt eum deſcendit, niſi ille, qui huic corpori Eccleſiaſtico non inhæret? Si .n. huius corporis eſſet, non poſt eum, ſed in eo deſcendere diceretur. Poſt eum nanq; hæretici deſcendunt, & deſcendentes nihil ſibi proficiunt. *Erat autem quidā homo ibi triginta & octo annos habens in infirmitate ſua. Hunc cùm vidiſſet Ieſus iacentē, & cognouiſſet quia iā multū tempus haberet, dicit ei: Vis ſanus fieri? Reſpondit ei languidus: Domine, hominē non habeo, vt quū mota fuerit aqua, mittat me in piſcinā. Dū venio .n. ego, alius ante me deſcendit.* Homo.n. iſte eos deſignat, qui poſt baptiſmū peccata criminalia cōmittunt, ꝓ quibus graui longæq; pœnitētiæ ſubijciuntur, qua nimirùm corpus ægrotat, ſed anima ſanatur. Vt enim ꝓ ſuis iniquitatibus hunc ægrotaſſe intelligas, ipſe Dn̄s oſtendit, dicens: Ecce ſanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Tales autem quia non bene pœnitent, etſi longo tempore languere, & pœnitere, & carnem marcerare videantur, valdè tamen difficilè curantur. Si enim bene pœnituiſſent, nō triginta & octo annos, ſed quadraginta ex integro in hac tali infirmitate habuiſſent. Imperfecta eſt enim omnis pœnitentia, quæ de hoc numero aliquid minus habet. Quare autem perfecta pœnitentia hoc numero deſignetur, attende. Hic enim numerus ex quatuor conſtat & decem: quater enim decem, vel decies quatuor, quadraginta fiunt. In quatuor aūt nouum teſtamentum, in decem verò vetus figuratur: quoniā hoc in quatuor euangelijs, & illud in decem verbis conſiſtit. Nulla aūt pœnitentia ꝓficit ad ſalutem, quæ noui veteriſque teſtamenti authoritate non agitur. Hoc .n. ipſe Dn̄s ſignificans, quadraginta diebus & noctibus ieiunauit. Similiter aūt & Moyſes & Elias. Hoc igitur numero pœnitentiam agat, id eſt, ſecundùm vtriuſq; teſtamenti doctrinam diſciplinamq; pœniteat, quicunq; ſibi ſuam pœnitentiam vult eſſe fructuoſam. Declinet igitur homo à malo, & faciat bonum, inquirat pacē, & ſequatur eam. Hæc eſt.n. vera pœnitentiā. Sed nota, quia miſericors Dominus, etiam non bene & legaliter pœnitentes, bonam tamen voluntatem habentes, & ſalutis remedia expectantes, viſitare, ſanare & illuminare dignatur. Vnde & huic languido dicit: Vis ſanus fieri? ac ſi diceret: Sanari quidem vis, ideò enim hîc iaces, ideò ægrotas, ideò carnem maceras, & hanc qualēcunq; pœnitentiam agis. Reſpondit ei languidus: Domine, hominem nō habeo, vt quū mota fuerit aqua, mittat me in piſcinam. Quid enim his verbis aliud ſignificat, niſi quandā baptizandi, & in illam piſcinam deſcendendi impoſsibilitatem? Impoſsibile eſt enim eos qui ſemel baptizati ſunt, iterum per baptiſmum renouari, & à peccatorum contagione

Eccleſia. — *Hæretici.* — *Numerus quadragenarius.* — *Matt. 4.* — *Exod. 24.* — *3. Reg. 19.* — *Pſalm. 36.* — *Baptiſmus non poteſt repeti.*

mundari. Vnde & iſte quanuis ſanetur, non tamē mergitur in piſcinā: quia eos ſignificat, qui poſt baptiſmum ſola pœnitentia ſanātur. Quod autē ait, Dum venio enim ego, alius ante me deſcendit, de ipſo adhuc gentili & catechumento dicere videtur. Ipſe enim quū adhuc gentilis & catechumenus eſſet, in piſcinam deſcendit: modò verò quia Chriſtianus eſt, in eam deſcendere non poteſt. Idem igitur ipſe alius eſt, & ipſe qui deſcendit ante ſeipſum. *Dicit ei Ieſus: Surge, tolle grabatū tuum, & ambula.* Noli (inquit) iā vlteriùs hominem quærere, qui te mittat in piſcinam: ſurge tantummodò, erige mētem, contemplare cœlū: quæ ſurſum ſunt quære, non quæ ſuper terram. Hac enim via illi, qui baptizati ſunt, recuperant ſanitatem, ſi eos ægrotare contingat. Tolle grabatū tuum, porta & contine, & in ſeruitutē redige carnem tuam. Lectus nanq; animæ, corpus eſt. In quo ſi vitioſum fuerit, tota infirma & languida iacet anima. Vnde ſcriptum eſt: Corpus quod corrumpitur, aggrauat animam. Et ambula, non ſis otioſus. Otioſitas enim animæ inimica eſt, quæ & vitia nutrit, & virtutes necat. *Et ſtatim ſanus factus eſt homo, & ſuſtulit grabatum ſuum, & ambulabat.* Facile igitur eſt Deo & ſanare hominē, & peccata ſoluere. *Erat autē ſabbatum in illa die. Dicebant ergo Iudæi illi, qui ſanatus fuerat: Sabbatū eſt, non licet tibi tollere grabatū tuum. Reſpondit eis: Qui me ſanum fecit, ille mihi dixit, Tolle grabatū tuū, & ambula.* Maioris (inquit) authoritatis, q̄ vos ſitis, eſt ille, qui me ſanū fecit. Illi igitur, & non vobis, me obedire oportet. *Interrogauerūt autē eū: Quis eſt ille homo qui dixit tibi: tolle grabatū tuum & ambula? Is autem qui ſanus fuerat effectus neſciebat quis eſſet.* Nō mirum ſi iſte neſciebat quis eſſet, neq; enim facile eſt cognoſcere Ieſum. Vnde & ipſe Dominus ait: Nemo nouit filiū niſi pater, & nemo nouit patrem niſi filius, & cui voluerit filius reuelare. *Ieſus ergo declinauit à turba conſtituta in loco. Poſteà inuenit eum Ieſus in templo.* Vbiq; eſt Ieſus, ſed nō vbiq; cognoſcitur. Non cognoſcitur in turba: cognoſcitur autem in tēplo. Fugiamus igitur turbā, & ſimul cum Ieſu declinemus à turba. Eamus in templū, ibi nos inueniat, ibiq; à nobis inueniatur. Ideò.n. ipſe ab hominū turba diſceſsit, vt & nos à vitiorū turba diſcedere doceat. *Et dixit illi Ieſus: Ecce ſanus factus es, iā noli peccare, ne deterius tibi aliquid cōtingat.* Hoc (inquit) cōtigit tibi, quia peccaſti: iā noli peccare, nō tibi ſit volūtas peccādi. Non peccare enim, valdè difficilè, & penè impoſsibile eſt. Multi enim peccant, qui peccare nolunt. Vnde Apoſtolus: Non enim qđ volo, hoc ago: ſed quod nolo, illud facio. Magnū igitur peccatum eſt, volūtas peccandi. Voluntariè enim (vt ait Apoſtolus) peccantibus nobis poſt acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur hoſtia pro peccato. Quod de illis quidem intelligitur, qui vſque in finem ſua ſponte in peccatis perſeuerant. *Abijt ille homo, & nunciauit Iudæis, quia Ieſus eſſet, qui fecit eum ſanum.*

SAB-

SABBATO,

Matth. XVII.

Extat in operibus eius. *In illo tempore, Aſſumpſit Ieſus Petrum & Iacobum & Ioannem fratrem eius, & duxit illos in montem excelſum ſeorſum: & transfiguratus eſt ante eos. Et reliqua. Homilia beati Leonis Papæ.*

EVangelica lectio, dilectiſsimi, quæ per aures corporis interioré mentium noſtrarũ pulſauit auditum, ad magni ſacramenti nos intelligentiam vocat. Quam aſpirante gratia Dei faciliùs aſſequemur, ſi conſiderationem noſtram ad ea, quæ paulò ſuperiùs ſunt enarrata, referamus. Saluator enim humani generis Ieſus Chriſtus, condens eam fidem, quæ impios ad iuſtitiam, & mortuos reuocat ad vitam, ad hoc diſcipulos ſuos doctrinæ monitis, & operum miraculis imbuebat, vt idem & vnigenitus Dei & filius hominis crederetur. (Chriſtus Deus & homo.) Nam vnum horum ſine alio non proderat ad ſalutẽ, & æqualis periculi erat, Dominũ Ieſum Chriſtũ aut Deũ tantummodò ſine homine, aut ſine Deo ſolùm hominẽ credidiſſe, cũ vtrunq; eſſet pariter confitendũ: quia ſicut Deo vera humanitas, ita homini inerat vera diuinitas. (Matth. 16.) Ad confirmandum ergo huius fidei ſalubritatem, interrogauerat diſcipulos ſuos Dominus inter diuerſas aliorũ opiniones, quid ipſi de eo crederent, quidue ſentirent. Vbi Apoſtolus Petrus per reuelationem ſummi patri corporea ſuperans, & humana tranſcendens, vidit mentis oculis filiũ Dei viui, & confeſſus eſt gloriã deitatis: quia non ad ſolam reſpexit ſubſtantiã carnis & ſanguinis: (Petro quãtũ à Chriſto collatũ.) tantumq; in hac ſi dei ſublimitate complacuit, vt beatitudinis felicitate donatus, ſacrã inuiolabilis petræ acciperet firmitatẽ, ſupra quã fundata Eccleſia, portis inferni & mortis legibus præualeret: nec in ſoluẽdis aut ligãdis quorũq; cauſis, aliud ratũ eſſet in cælo, quã quod Petri ſediſſet arbitrio. Hæc aũt, dilectiſsimi, laudatæ intelligẽtiæ celſitudo, inſtruẽda erat de inferioris ſubſtantiæ ſacramẽto, ne Apoſtolica fides ad gloriã confitendæ in Chriſto deitatis euecta, infirmitatis noſtræ receptionem indignã impaſsibili Deo atq; incongruã iudicaret, & ita iã in ipſo humanã crederet glorificatã eſſe naturã, vt nec ſupplicio poſſet affici, nec mor te diſſolui. (Matth 16.) Et ideò dicẽte Domino, quòd eum oportet ire Hieroſolymã, & multa pati à ſenioribus & ſcribis ac principibus ſacerdotum, & occidi, & tertia die reſurgere: cùm beatus Petrus, qui ſuperno illuſtratus lumine, de ardentiſsima filij Dei confeſsione feruebat, contumelias illuſionum, & crudeliſsimæ mortis opprobrium, religioſo, vt putabat, et libero faſtidio reſpuiſſet, benigna ab Ieſu increpatione correptus, & ad cupiditatem participandæ cum eo paſsionis animatus eſt. Subſequens enim exhortatio ſaluatoris hoc inſpirauit, hoc docuit, vt volentes eum ſequi, negarent ſe ſibi, & pro ſpe æternorum leuiſsimum ducerent temporalium detrimentũ: (Chriſtum ſequi volẽti quid agẽdum.) quia is demum animam ſuam ſaluam faceret, qui eam pro Chriſto perdere non timeret. Vt ergo iſtam felicis conſtantiæ fortitudinem, toto Apoſtoli corde conciperent, vt nihil de ſuſcipiendæ crucis aſperitate trepidarent, vt de ſupplicio Chriſti non erubeſcerent, nec pudendam ſibi eam patientiam crederent, quæ ſic ſubitura erat ſæuitiam paſsionis, vt non amitteret gloriam poteſtatis, aſſumpſit Ieſus Petrum & Iacobum, & fratrem eius Ioannem, & cõſcenſo cum eis ſeorſùm monte præcelſo, claritatem illis ſuæ gloriæ demonſtrauit. Quia licet intellexiſſent in eo maieſtatem Dei, ipſius tamen corporis, quo diuinitas tegebatur, potentiam neſciebant. (Matth. 16.) Et ideò propriè ſignanterque promiſerat, quoſdam de aſtantibus diſcipulis, non priùs guſtare mortem, quàm viderent filiũ hominis veniẽtẽ in regno ſuo, id eſt, in regia claritate: quam ſpecialiter ad naturam ſuſcepti hominis pertinentem, his tribus viris voluit eſſe conſpicuam. Nam illam ipſius deitatis ineffabilẽ & inacceſsibilem viſionem, quæ in æternam vitam mundis corde ſeruatur, (Matt. 5.) nullo modo mortali adhuc carne circundati intueri poterant & videre. Aperit ergo Dominus coram electis teſtibus gloriam ſuam, & communem illam cum cæteris corporis formam tanto ſplendore glorificat, vt & facies eius ſolis fulgori ſimilis, & veſtitus candori niuium eſſet æqualis. In qua transfiguratione illud quidem principaliter agebatur, vt de cordibus Apoſtolorum crucis ſcandalum tolleretur, nec conturbaret eorum fidem, voluntariæ humilitas paſsionis, quibus reuelata eſſet abſconditæ excellentia dignitatis. (Cur corã diſcipulis transfiguratus Chriſtus.) Sed non minore prouidentia ſpes ſanctæ Eccleſiæ fundabatur, vt totũ Chriſti corpus agnoſceret, quali eſſet commutatione donandum, & eius ſibi honoris conſortiũ mẽbra promitterẽt, qui in capite præfulſiſſet: d quo idẽ Dominus dixerat, cùm de aduentus ſui maieſtate loqueretur: Tũc iuſti fulgebũt ſicut ſol in regno patris ſui: (Matth. 13.) proteſtante hoc ipſum beato Paulo Apoſtolo, atq; dicente: Exiſtimo enim, quòd nõ ſint cõdignæ paſsiones huius temporis ad futuram gloriã, quæ reuelabitur in nobis. (Rom. 8.) Et iterum: Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cũ Chriſto in Deo. (Col. 3.) Cũ enim Chriſtus apparuerit vita veſtra, tunc & vos apparebitis cũ ipſo in gloria. Confirmandis verò Apoſtolis, & ad omnem ſcientiã prouehendis, alia quoque in illo miraculo acceſsit inſtructio. *Moyſes enim & Elias*, Lex ſcilicet & prophetæ, *apparuerunt cum Domino loquentes*: vt veriſsimè in illa quinq; virorum præſentia compleretur, quod dictum eſt: In duobus vel tribus teſtibus ſtabit omne verbum. (Deut. 19. Matth. 18.) Quid hoc ſtabilius, quid firmius verbo, in cuius prædicatione veteris ac noui teſtamenti concinit tuba, & cum Euangelica doctri-

na antiquarum proteſtationum inſtrumenta cōcurrunt? Aſtipulantur enim ſibi inuicem vtriuſque fœderis paginæ, & quem ſub velamine myſteriorum præcedentia ſigna promiſerant, manifeſtum atque perſpicuum præſentis gloriæ ſplendor oſtendit: quia, ſicut ait beatus Ioannes: *Ioan. 1.* Lex per Moyſen data eſt, gratia autem & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt: in quo & propheticarum impleta eſt promiſsio figurarum, & legalium ratio præceptorum: dum & veram docet prophetiam per ſui præſentiam, & poſsibilia facit mandata per gratiam. His ergo ſacramentorum reuelationibus Petrus Apoſtolus incitatus, mundana ſpernens & terrena faſtidiens, in æternorum deſiderium quodam mentis rapiebatur exceſſu, & gaudio totius viſionis impletus, ibi cum Ieſu optabat habitare, vbi manifeſtata eius gloria lætabatur. Vnde & ait: *Domine, bonũ eſt nos hic eſſe, ſi vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi vnum, Moyſi vnum, & Heliæ vnum.* Sed huic ſuggeſtioni Dominus non reſpondit, ſignificans non quidem improbum, ſed inordinatum eſſe quod cuperet, cùm ſaluari mundus, niſi Chriſti morte nō poſſet, & exemplo Domini in hoc vocaretur credentium fides, vt licèt non oporteret de beatitudinis promiſsione dubitari, intelligeremus tamē inter tentationes huius vitæ, priùs nobis tolerantiam poſtulandā eſſe, quàm gloriā, quia tempora patiendi non poteſt felicitas præuenire regnandi. *Adhuc itaq; loquente eo ecce nubes lucida obũbrauit eos: et ecce vox de nube, dicēs: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi benè cōplacui: ipſum audite.* Præſens quidem erat in filio pater, & in illa Domini claritate, quam ad diſcipulorum temperat aſpectum, non ſeparabatur ab vnigenito genitoris eſſentia. Sed ad commendandum proprietatem vtriuſq; perſonæ, ſicut viſui ſignificauit filium ſplendor ex corpore, ſic auditui patrem vox nunciauit ex nube. Qua voce accepta, diſcipuli quòd in faciem ceciderunt & timuerunt valdè, non de patris tantùm, ſed & filij maieſtate tremuerunt. Altiore enim ſenſu, vnam vtriuſq; intellexere deitatem, & quia in fide non erat hæſitatio, non fuit in timore diſcretio. Latum ergo illud & multiplex teſtimonium fuit, & plus in virtute verborum, quàm in ſono vocis auditum eſt. Dicente enim patre, Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi benè cōplacui, ipſum audite: nonne euidēter auditum eſt: Hic eſt filius meus, cui ex me & mecum eſſe ſine tempore eſt? quia nec genitor genito prior, nec genitus eſt genitore poſterior. *Filius Dei patri æqualis.* Hic eſt filius meus dilectus, quem à me non ſeparat deitas, non diuidit poteſtas, non diſcernit æternitas Hic eſt filius meus, non adoptiuus, ſed proprius: non aliunde creatus, ſed ex me genitus: non de alia natura mihi factus comparabilis, ſed *Ioan. 1.* de mea eſſentia natus æqualis. Hic eſt filius meus *Ioan. 5.* per quem omnia facta ſunt, & ſine quo factum eſt nihil: qui omnia quæ facio ſimiliter facit, & quicquid operor, inſeparabiliter mecum atque indifferenter operatur. In patre enim eſt filius, & in filio pater, nec vnquàm vnitas noſtra diuiditur: & cùm alius ego ſim qui genui, alius ille quem genui, non aliud tamen de illo vobis cogitare fas eſt, quàm de me ſentire poſsibile eſt. Hic eſt filius meus dilectus, qui eam quam mecum habet æqualitatem, non rapina appetijt, nec vſurpatione præſumpſit, ſed manens in forma gloriæ meæ, vt ad reparandum genus humanum, exequeretur commune conſilium, vſq; ad formam ſeruilem inclinauit incōmutabilem deitatem. Hunc ergo, in quo mihi per omnia benè cōplaceo, & cuius prædicatione manifeſtor, cuius humilitate clarificor, incunctanter audite: quia ipſe eſt veritas & vita, ipſe virtus mea atq; ſapientia. Ipſum audite, quem legis myſteria pronunciarunt, quem prophetarum ora cecinerunt. Ipſum audite, qui mundum ſanguine ſuo redimit, qui diabolum ligat, & vaſa eius rapit, qui peccati chirographum & præuaricationis pacta diſrumpit. Ipſum audite, qui viã aperit ad cælum, & per crucis ſupplicium gradus vobis aſcenſionis parat ad regnum. Quid trepidatis redimi? quid pauetis ſaucij liberari? Fiat, quod me volente vult Chriſtus. Abijcite carnalem formidinem, & fideli vos armate cōſtātia. Indignũ eſt, vt in ſaluatoris paſsione timeatis, quod ipſius munere nec in veſtro fine metuetis. Hæc, dilectiſsimi, nō ad illorum tantùm vtilitatē dicta ſunt, qui ea proprijs auribus audierunt: ſed in illis tribus Apoſtolis vniuerſa Eccleſia didicit, quicquid eorum & aſpectus vidit, & auditus accepit. Confirmetur ergo, ſecundùm prædicationem ſacratiſsimi Euãgelij, omnium fides, & nemo de Chriſti cruce, per quã mundus redēptus eſt, erubeſcat. Nec ideò quiſquã aut pati pro iuſtitia timeat, aut de promiſſorum retributione diffidat, quia per laborem ad requiem, & per mortē trãſitur ad vitã, cùm omnem humilitatis noſtræ infirmitatem ille ſuſceperit, in quo ſi in confeſsione & dilectione ipſius permanemus, & quod vicit vicimus, & quod promiſit accipimus. Quia ſiue ad facienda mandata, ſiue ad aduerſa toleranda, promiſſa ſemper vox patris debet auribus noſtris inſonare, dicentis: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui: ipſum audite: qui viuit & regnat cum patre & cum ſpirituſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

EODEM DIE HOMILIA EVSEBII EMESENI.

Aſſumpſit Ieſus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius &c. Matth. 17.

DOminus & ſaluator noſter (ſicut legitur paulò ſuperiùs) promiſerat diſcipulis ſuis, dicens: Amen dico vobis, ſunt quidam de hic ſtantib⁹ qui non guſtabunt mortē, donec videãt filiũ hominis venientē in regno ſuo. Si .n. de illo regno & de illa gloria hoc intelligamus, in qua modò cũ angelis ſuis ſe iudicaturũ venire promi-

promiſit, ſtare nõ poteſt. Nemo enim ibi erat, vbi Dominus iſta dicebat, qui mortẽ iã nõ guſtaſſet: ipſe tamen ad iudiciũ nondũ venit. Qualiter aũt hæc intelligi debeat, ſequẽtia manifeſtãt. Ait enim Euangeliſta: *Et poſt dies ſex aſſumpſit Ieſus Petrum, & Iacobũ, & Ioãnem fratrẽ eius, & duxit illos in montem excelſum ſeorſum, et trãsfiguratus eſt ante eos.* Matth. 17. Iſti igitur ſunt, de quibus modò dixerat: Qui nõ guſtabũt mortẽ, donec videant filium hominis venientẽ in regno ſuo, id eſt, apparentẽ in virtute & gloria regni ſui. Transfiguratus enim Dominus, talis tunc in monte tribus iſtis ſuis diſcipulis apparuit, qualis poſt hanc vitam in regno ſuo cunctis ſuis fidelibus apparebit. Sed quare ſaluator noſter in illam ſuæ claritatis ſpeciem trãsfigurare ſe voluit, niſi vt illius gloriæ, quam prædicabat, nos redderet certiores? Vnde & tres ſuos diſcipulos, qui Eccleſiæ columnæ alibi vocantur, adeſſe voluit, qui huius tantæ viſionis teſtes exiſterent. Gal. 2. Sufficiunt enim iſti tres ad hoc teſtificandum: quia (ſicut ſcriptũ eſt) in ore duorum vel trium ſtabit omne verbum. Deut. 19. Matt. 18. Quis enim non credat, quod Petrus & Iacobus & Ioannes teſtantur? Rectè autem in excelſo monte iſta fiebant, quæ poſtmodùm in cælis fieri debebant. Heb. 4. Fiunt verò poſt dies ſex, quia (vt Apoſtolus ait) huiusvitę labore finito, qui in ſex diebus agitur, relinquitur ſabbatiſmus, & requies populo Dei. Multùm igitur deſiderare debemus, vt hi ſex dies tranſeant, quatenùs regem noſtrum in ſuo decore, ſuęq; maieſtatis gloria videamus. Scimus enim (ait Ioannes) quia cùm apparuerit, ſimiles ei erimus: quia videbimus eum ſicuti eſt. 1. Ioan. 3. *Et reſplenduit facies eius ſicut ſol: veſtimenta aũt eius facta ſunt alba vt nix.* Nihil Euangeliſta ſole ſplendidius, nihil niue candidius inuenire poterat, cui Chriſti faciem & veſtimenta aſsimilaret: nos tamen ſplendidiorem eum eſſe non dubitamus. Non enim creatura creatori adplenũ ſimilis eſſe poteſt. *Et ecce apparuit Moyſes, & Elias cum eo loquẽtes.* Sed quare Moyſes & Elias? In Moyſe nanq; legem, in Elia prophetas videmus. Vident igitur Apoſtoli Moyſen & Eliam cum Chriſto loquẽtes, vident legem & prophetas ei teſtimoniũ dãtes. Lex & prophetæ Chriſtum prædicant. Vnde & Abacuc propheta ait: In medio duorum animalium cognoſceris. Haba. 3. In medio nanque vſquehodie duorum animaliũ, in medio Moyſi & Eliæ, id eſt, in lege & prophetis Chriſtus cognoſcitur & videtur. Lege libros Moyſi, lege prophetarum libros: ibi Chriſtum inuenies, ibi eum cognoſces & videbis: ibi enim trãsfiguratur, ibi ſuis fidelibus eius maieſtatis gloria reuelatur. Luc. 9. Loquebãtur autem iſti duo viri, vt Lucas ait, ſimul cum Ieſu de morte eius, quam in proximo paſſurus erat in Hieruſalẽ. Et fortaſſe læti, quia videbant ſuæ redemptionis, totiusque humani generis diem appropinquare. *Reſpondens autem Petrus, dixit ad Ieſum: Domine bonum eſt nos hîc eſſe, ſi vis, faciamus hîc tria tabernacula, tibi vnum, Moyſi vnum, & Eliæ vnũ.* Cognouit igitur Petrus & Moyſen & Eliam, quos nunquam ampliùs viderat, quanuìs (vt alij Euangeliſtæ dicunt) quid diceret, ignoraret. Mar. 9. Luc. 9. Ignorabat quidem, quia non à ſe ipſo loquebatur: alius enim erat, qui loquebatur in eo. Plura tabernacula facere non eſt neceſſe, tria ſufficiunt. De tribus enim tabernaculis Apoſtolus ſcribens ait Hebræor. 9. Tabernaculum factum eſt primum, in quo erat candelabrum, & menſa, & propoſitio panum, quod dicitur ſancta. Ibid. De ſecundo verò ſic ait: Poſt velamẽtum autem ſecundum tabernaculum, quod dicitur ſancta ſanctorum, aureum habens thuribulum, & arcam teſtamenti, circuntectam ex omni parte auro, in qua vrna aurea, habens manna, & virga Aaron quæ fronduerat, & tabulæ teſtamenti. De tertio verò, ſic: Chriſtus (inquit) aſsiſtens pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum non manufactum, id eſt, nõ huius creationis, neq; per ſanguinem hircorum aut vitulorum, ſed per proprium ſanguinem introiuit ſemel in ſancta, æterna redemptione inuenta. Ibidem. Primum igitur tabernaculum eſt Synagoga, ſecundum Eccleſia, tertium cælum, & primum quidem fuit Moyſi, qui illius populi princeps fuit: ſecundum autem eſt Eliæ, de quo Dominus ait: Elias quidem venturus eſt, & reſtituet omnia: tertium verò Chriſti, de quo Apoſtolus ait: Non enim in manufacta ſancta introiuit Ieſus, ſed in ipſum cælum, vt appareat vultui Dei pro nobis. 3. Tabernacula myſtice. Matth. 17. Primum in vmbra fuit & figura, ſecũdum in figura eſt & veritate, tertium in veritate ſola. Hebr. 9. In primo oſtenditur vita, in ſecundo datur, in tertio poſsidetur. Non enim ſacramenta Eccleſiæ, ſicut ſacramenta Synagogæ, medicinam docent & oſtendunt, ſed ipſa potiùs ſunt medicina & remiſsio peccatorum. Sacramenta Eccleſiæ exhibent gratiam. Et primum quidem tabernaculum habuit candelabrum, patriarchas videlicet & prophetas: habuit & menſam, legem ſcilicet iuxta literam: in quã menſa erant panes, id eſt, cibi ſpirituales, qui in illa continebantur. Sed quid illud candelabrũ, menſam & panes habuiſſe profuit? Apoſtolus enim dicit: Cæcitas ex parte contigit in Iſraël. Rom. 11. & propheta: Quis cæcus, niſi populus meus? Eſai. 42. Itemque: Excæca cor populi huius. Eſai. 6. Et Pſalmiſta: Fiat, inquit, menſa eorum coram ipſis in laqueũ, & in retributionem, & in ſcandalum. Pſalm. 68. Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Thre. 4. Sic igitur Iudæi habentes non habuerũt, & legem tenẽtes, neſciuerunt. Ier. 2. Secundum autẽ tabernaculũ thuribulũ aureum habuit: ipſos videlicet Apoſtolos, qui odorem notitiæ Dei manifeſtãtes in omni loco, alijs erant odor vitę ad vitã, alijs odor mortis ad mortem: 2. Cor. 2. & arcam. Arca verò & Eccleſia idẽ ſignificant: quæ benè auro circumtecta dicitur, quia & interiùs per ſcientiã & ſanctitatẽ, & exteriùs per prædicationẽ & operationem refulget. In hac autem eſt vrna aurea, habens manna: Chriſtus videlicet Dominus noſter, vt per vrnam humanitatem, & per manna diuinitatem intelligamus.

In

In hac eſt virga Aaron quæ fronduerat, per quã beatam Mariam virginem intelligimus, quæ cõtra naturam floruit, contra naturam concepit & peperit: ſicut & illa virga cùm eſſet ſicca, contra naturam & flores & frondes & nuces germinauit. Tabulæ verò teſtamenti, quæ ibi erant, vtriuſque teſtamenti ſcientiam, ſanctam Eccleſiam & habere & poſsidere ſignificabant. De tertio verò tabernaculo nihil tale dicitur: non candelabrum, non menſa, non arca vel vrna ibi ponitur: nihil ibi eſt in figura, omnia in veritate. Vnde Apoſtolus ait: Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Nunc cognoſco ex parte, tunc autem, ſicut & cognitus ſum. Hæc ſunt igitur tria tabernacula, quæ beatus Petrus in ecſtaſi poſitus, facere voluiſſe narratur. Sequitur: *Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbrauit eos, & ecce vox de nube, dicens: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui: ipſum audite.* In nube enim Deus apparuit, quia in ſua maieſtate ab hominibus videri non poteſt, ſicut ipſe ait: Non me videbit homo, & viuet. Poſſumus autem per hanc nubem, diuinam ſcripturam ſignificare, quæ aqua ſapientiæ plena, intelligentibus lucida, non intelligentibus obſcura apparet. In hac autem nube omnipotens Deus audiri quidem poteſt, videri autem & intelligi, ſicuti eſt, omnino non poteſt.. Vbique enim loquentem audimus, nuſquam autem, niſi per ſpeculum & in ænigmate, eum videmus. Ipſe enim in prophetis, ipſe in Apoſtolis loquitur. Vnde ipſe Dominus ait: Non enim vos eſtis qui loquìmini, ſed ſpiritus patris veſtri, qui loquitur in vobis. Nubem igitur videre poſſumus, ipſum autem qui in nube loquitur, videre non poſſumus. Nam & modò in hac nube ſacri Euangelij eum loquentem audiuimus, eum tamen non videmus. Cuius enim niſi illius vox eſt, hoc quod iſtę literæ ſonant. *Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui?* Benè enim in filio ſuo ſibi complacuit, qui hominis creatione ſibi diſplicuit. Vnde & ipſe ait: Pœnitet me feciſſe hominem. Hunc autem audire, huic & credere & obedire nos admonet. Cui enim, niſi ſapientiæ, iuſtitiæ, & veritati credere debemus? Ipſe enim eſt Dei virtus & Dei ſapientia: ipſe eſt via, veritas & vita. *Et audientes diſcipuli, ceciderunt in faciem ſuã, & timuerũt valdè.* Quid enim ſi ſpeciem eius vidiſſent, qui eius vocem ferre non potuerunt? *Et acceſſit Ieſus, & tetigit eos, dixitq; eis: Surgite & nolite timere* Beati illi, quos tãgit Ieſus: beati illi, quos ſalus tangit & vita. Illi enim ſurgunt, illi ſine timore, & ſecuri fiunt. Rogemus igitur eum, vt & nos tangat, & à ſomno ſtuporis & inſipietiæ excitet, atq; ad ſe videndũ oculos nobis aperiat. *Leuantes autem oculos ſuos, neminẽ viderunt, niſi ſolum Ieſum.* Sufficit enim videre Ieſum, ſufficit videre illam lucem, quam qui ſequitur, non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ. *Et deſcendentibus illis de monte, præcepit Ieſus dicẽs: Nemini dixeritis viſionem, donec filius hominis à mortuis reſurgat.* Conueniens enim erat, vt hæc tanta eius gloria tunc primũ prædicaretur, quando carnis mortalitate exutus, nouæ reſurrectionis gloria & decore indueretur.

Num. 17. 1.Cor. 13. Exod. 33. Nubes lucida, ſcriptura ſacra. Matth. 10. Gen. 6. Ioan. 8.

DOMINICA SECVNDA QVADRAGESIMAE, SERmo beati Leonis Papæ.

SEmper quidem nos, dilectiſsimi, ſapienter & iuſtè viuere decet, & in id voluntates noſtras actionesque dirigere, quod diuinæ nouimus placere iuſtitiæ. Sed cùm hi appropinquant dies, quos illuſtriores nobis ſalutis noſtræ ſacramenta fecerunt, diligentiori ſolicitudine corda mundanda ſunt, & ſtudioſiùs exercenda eſt diſciplina virtutum: vt ſicut ipſa myſteria quadam ſui parte maiora ſunt, ita & noſtra obſeruantia ſuperet in aliquo conſuetudinem ſuã: & cui feſtiuitas eſt celebranda ſublimior, ipſe quoque in ea reperiatur ornatior. Si enim rationabile & quodammodò religioſum videtur, per diem feſtum in veſtitu nitidiore prodire, & habitu corporali hilaritatem mentis oſtendere, ſi ipſam quoque orationis domum propenſiori tunc cura & ampliori cultu quantùm poſſumus adornamus: nonne dignum eſt vt anima Chriſtiana, quæ verum viuumque Dei templum eſt, ſpeciem ſuam prudenter exornet, & redemptionis ſuæ celebratura ſacramentum, omni circumſpectione præcaueat, ne vlla eam macula iniquitatis obfuſcet, aut duplicis cordis ruga dedecoret? Nam quid prodeſt honeſtatis formam præferens cultus exterior, ſi interiora hominis, aliquorum ſordeant contaminatione vitiorũ? Omnia igitur, quæ animi puritatem & ſpeculũ mentis obnubilant, abſtergenda ſedulò, & quadam elimatione radenda ſunt. Scrutetur quiſque conſcientiam ſuam, ſeque ante ſe ſtatuat proprij cenſura iudicij. Videat ſi in ſecreto cordis ſui illam, quam Chriſtus dat, inuenit pacem, ſi deſiderium ſpiritus nulla concupiſcentia carnis impugnat, ſi humilia non ſpernit, ſi alta non appetit, ſi iniquo non delectatur lucro, ſi immoderato rerum ſuarum non gaudet augmento, ſi denique aliena fœlicitate non vritur, aut inimici miſeria non lætatur: & cùm harum perturbationum nihil in ſe fortè repererit, ſyncero diſquirat examine, qualium cogitationum ſpecie frequentetur, & vtrùm nullis vanitatum imaginibus acquieſcat, vel quàm citò animum ab his, quæ noxiè blandiuntur, abducat. Nam nullis illecebris commoueri, nullis cupiditatibus tittillari, non eſt iſtius vitæ, quę tota tẽtatio eſt, & qua nimiùm vincitur, qui vinci ab eadem non veretur. Superbum eſt

1. Ioan. 2. eſt enim de non peccandi facilitate præſumere, cùm hoc ipſum præſumpſiſſe, peccaſſe ſit, dicente beato Ioanne Apoſtolo: Si dixerimus quia peccatum non habemus, noſipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt. Nemo ergo ſe fallat, dilectiſsimi, nemo decipiat: neque ita quiſquam de cordis ſui puritate confidat, vt putet ſe nullis tentationum periculis ſubiacere, cùm peruigil ille tentator, eos acrioribus pulſet inſidijs, quos maximè viderit abſtinere à peccatis. Nam à quo dolos ſuos contineat, qui ipſum quoque Dominum maieſtatis auſus eſt calliditatis ſuæ fraude Matth. 4. tentare? Viderat ſuperbiam ſuam baptizati Domini Ieſu humilitate calcatam, intellexerat quadraginta dierum ieiunio omnem concupiſcentiam carnis excluſam, & tamen non deſperauit de artibus ſuæ malitiæ ſpiritalis improbitas, tantūq; ſibi de naturæ noſtræ mutabilitate promiſit, vt quem verum experiebatur hominē, præſumeret poſſe fieri peccatorem. Si ergo ab ipſo Domino ſaluatore noſtro deceptionum ſuarum diabolus non reuocauit inſidias, quanto magis fragilitatē noſtram impugnare præſumit, quos exinde vehementiori odio, & inuidia ſæuiore perſequitur, ex quo ei in baptiſmo renunciauimus, & ab illa, cui dominabatur, origine in nouam creaturam diuina regeneratione tranſiuimus? Tentatio quando acrior. Vnde quia dum mortali carne circundamur, non deſinit nobis antiquus hoſtis laqueos peccati vbiq; prætendere, & tūc maximè aduerſum Chriſti membra ſæuire, quando ab eis ſacratiora ſunt celebranda myſteria: meritò doctrina ſpirituſſancti hac eruditione imbuit populum Chriſtianū, vt ad paſchale feſtum ſe per quadraginta dierum continentiam præpararet: cuius purificationis ratio iam nos inuitat ad obſeruantiam ſuæ ſalubritatis, & diligentiam nobis propoſitæ caſtigationis indicit. Sancta Quadrageſimæ ieiunia. Quanto enim ſanctiùs quiſq; hos dies inuenietur egiſſe, tanto probabitur paſcha Domini religioſiùs honoraſſe. In diebus igitur ſanctorum ieiuniorum, pietatis opera, quibus ſemper ſtudendum eſt, abundantiùs exequamur, miſericordes ſimus ad omnes, maximè autem ad domeſticos fidei, vt Matth. 5. in ipſis quoque eleemoſynarum diſtributionibus bonitatem patris cæleſtis imitemur, qui ſolē ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos. Quamuis ergo fidelium ſit præcipuè adiuuanda paupertas, etiam illi tamē, Serui vt habendi. qui nondum Euangelium receperunt, in ſuo labore miſerandi ſunt: quia in omnibus hominibus naturæ eſt diligenda communio, quæ nos etiam his benignos debet efficere, qui nobis quacunq; ſunt conditione ſubiecti, maximè ſi eadem gratia iam renati, & eodem ſanguinis Chriſti precio ſunt redempti. Simul enim cum iſtis habemus, quòd ad imaginē Dei conditi ſumus, nec carnali origine à nobis, nec ſpiritali natiuitate diuiſi ſunt. Eodem ſpiritu ſanctificamur, eadē fide viuimus, ad eadē ſacramenta concurrimus. Non ſpernatur hæc vnitas, nec vilis ſit nobis tanta communio: ſed hoc ipſum nos per omnia faciat mitiores, quòd eorum vtimur ſubiectione, cum quibus vni Deo eadem ſubijcimur ſeruituti. Si qui ergo horū grauioribus dominos ſuos offendēre delictis, indulgentiam nunc in diebus reconciliationis accipiant: auferat miſeratio ſeueritatem, & venia deleat vltionem. Nullum Matth. 6. cuſtodia teneat, nullum carcer includat: quoniā Deus noſter miſericordiam ſuam hac conditione promiſit, vt is remittenda ſibi noſſet peccata propria, qui remiſiſſet aliena. Diſſenſionum materię dilectiſsimi, & inimicitiarum aculei conterantur. Ceſſent odia, deficiant ſimultates, in vnitatem dilectionis omnia Chriſti membra conueniant. Beati enim pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Matth. 5. Nec ſolùm filij, ſed etiam hæredes, cohæredes autem Chriſti Domini noſtri, Rom. 8. qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

DOMINICA II. QVADRAGESIMAE, IN EPISTOLAM Concio exegetica.

PErgit Eccleſia hortari filios ſuos, vt hoc ſacro tempore à vitijs abſtineant, & magis ac magis ſtudeant proficere in vera pietate. Cùm enim totum hoc Quadragemæ tēpus deſtinatum ſit agendæ pœnitentiæ & virtutibus acquirendis, magnoperè curandum eſt, ne ſcelera ſceleribus cumulemus, & labores noſtri ſine fructu abeant, cùm vtique parum proſit plangere vitæ ſuperioris errata, ſi non deſinas noua indies adijcere. Lectio Apoſtolica nobis recitatur ex prioris ad Theſſalon. cap. 4. Ea ſic habet: *De cætero fratres, rogamus vos & obſecramus in Domino Ieſu, vt quemadmodum accepiſtis à nobis, quomodò oporteat vos ambulare, & placere Deo, ſic & ambuletis, vt abundetis magis.* vide Apoſtoli modeſtiā, nō imperat, ſed obſecrat, quia morigeris loquebatur. 2. Tim. 4. Apud duros & refractarios opus eſt multa obiurgatione & ſeueritate: apud morigeros ſatis eſt admonuiſſe: ſed Apoſtolus etiā orat & obſecrat. At idem ipſe Timotheo diſcipulo ſuo ſcribēs, Prædica, inquit, verbū: inſta opportunè, importunè: argue, obſecra, increpa, in omni patientia. Ne quis aūt putet ſufficere ſolā fidē ad ſalutē, Apoſtolus orat Theſſalonicēſes, vt ſic ambulent, quēadmodùm ab ipſo didicerint, & abundēt magis. Quemadmodū enim tellurē, ait Chryſoſtomus, oportet nō accepta dūtaxat ſemina referre ac reddere: ita & animam oportet nō in acceptis tantū pręceptis cōſiſtere, ſed etiā trāſcēdere. Oecumeniꝰ vult hoc dicere Apoſtolū, vt plus aliquid quā quæ audierint faciāt: & perinde ac pueris imperfecta ſe præcepiſſe: in fide autem ſolidati, proficiant etiā conuerſatione. Pulcherrimè hac de re ſcribit Diuus Bernardus Epiſtola

254. ad Garinum Abbatem Alpenſem: Currentem Christum, inquit, non apprehendit, qui & ipſe pariter non currit. Et quid prodeſt Chriſtū ſequi, ſi non contingat conſequi? Ideò paulus aiebat: Sic currite, vt comprehendatis. Ibi tu Christiane fige tui curſus profectusque metam, vbi Chriſtus poſuit ſuam. Factus eſt, inquit, obediēs vſque ad mortem. Quantumlibet ergo cucurreris, ſi vſque ad mortem non perueneris, brauium non apprehendis. Brauium Chriſtus eſt. Quòd ſi illo currēte tu gradum ſiſtis, non Chriſto appropias, ſed te magis elongas, timendumq; tibi eſt, quod ait Dauid: Ecce qui elongant ſe à te Domine, peribunt. Itaque ſi proficere currere eſt, vbi proficere, ibi & currere deſinis: vbi verò non currere, ibi & deficere incipis. Hinc planè colligitur, quia nolle proficere, non niſi deficere eſt. Vidit ſcalam Iacob, & in ſcala angelos: vbi nullus reſidens, nullus ſubſiſtens apparuit, ſed vel aſcendere, vel deſcendere videbatur vniuerſi: quatenùs palàm daretur intelligi, inter ꝓfectum & defectum in hoc ſtatu mortalis vitæ nihil medium inueniri: ſed quomodò ipſum corpus noſtrum continuè aut creſcere cōſtat aut decreſcere, ſic neceſſe ſit & ſpiritum aut proficere ſemper aut deficere. Hæc Bernardus. *Scitis enim, quæ præcepta dederim vobis per Dominū Ieſum.* Addit, Per Dominum Ieſum, ne putent contemnenda. Vnde & Dominus dicit de Apoſtolis & eorum ſucceſſoribus: Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit. *Hæc eſt enim volūtas Dei, ſanctificatio veſtra, vt abſtineatis vos à fornicatione.* Sanctificatio veſtra, id eſt, caſtitas veſtra. Sic .n. ex Chryſoſtomo Oecumenius exponit, additque: In qualibet Epiſtola caſtitatis maximè ſermonem in longum protrahit Apoſtolus. Et Chryſoſtomus, Quemadmodùm porcus, ait, in cœno volutatus, quocunq; ingreſſus fuerit, omnia fœtore replet, ac ſenſus graueolenti ſtercore imbuit: ita & ſcortatio malum eſt, quod difficile abluatur. Eodem loco Chryſoſtomus hortatur parentes, vt filios ſuos vbi adoleuerint, iungāt matrimonio. Sed ne quis putet eum voluiſſe libidini laxare habenas, non multò pòſt ſermone ad iuuenes conuerſo, Admonui quidem, inquit, pàtres veſtros, quòd oporteat vos ſtatim ad nuptias adigere, attamen neque vos à ſupplicio immunes euadetis. Niſi enim & alij iuuenes vobis plures fuiſſent in caſtitate & temperantia viuentes, & olim & nunc, meritò quandam haberetis excuſationem. Si verò ſunt, vnde poteritis dicere, concupiſcentiæ flammam vos cohibere non potuiſſe? Nam illi vos arguunt, qui potuere, cùm eiuſdē vobiſcùm ſint naturæ. Audite quid Paulus dicat: Pacem ſectemini & ſanctificationem, ſine qua nemo Dominum videbit. An iſtę minę vos abſterrere non poterunt? Vides alios ſemper caſtos ac temperantes, atq; in impudicitia degentes, & tu ne vſque ad iuuentutis quidem tempora te cohibes. Vides alios ſæpenumerò voluptatem viciſſe, & tu ne ſemel quidem illam ſuſtines. Si vultis, cauſam ego dicam, non enim in cauſa iuuētus eſt: alioquin futurum eſſet, vt omnes in vniuerſum adoleſcentes laſciui eſſent. Sed ipſi noſipſos in flammam & incendium impellimus. Quando enim aſcendis in theatrum ac ſedes, nudis mulierum membris oculos ineſcans, ad tempus quidem oblectaris, nouiſsimè verò magnam inde febrem tibi contrahis. Et infrà: Si gentes ſæpenumerò, quæ Deum ignorant, caſtæ ſunt ac temperātes, erubeſcamus ſi quando peiores illis ſumus. Facile eſt aſſequi caſtitatem, ſi voluerimus: & omninò nihil eſt volentibus difficile, nihil nolentibus nobis facile. Sunt enim omnia noſtri arbitrij. Quapropter & ſcriptura dicit: Si volueritis & audieritis me. Et iterum: Si verò nolueritis, nec me audieritis. Itaq; totum in eo ſitum eſt, an vel velimus, vel nō velimus. Propterèa & punimur & laudamur. Hæc Chryſoſtomus Homilia 5. in priorem ad Theſſalonicenſes Epiſtolam. *Vt ſciat vnuſquiſq; veſtrū vas ſuum poßidere in ſanctificatione & honore, non in paßione deſiderij, ſicut & gentes, quæ ignorant Deum.* Vult Apoſtolus, vt vnuſquiſq; poſſeſſor & dominus ſit ſui corporis. Quod non exigeret, ſi à nobis pſtari non poſſet. Nos ratione & libero arbitrio præditi ſumus, nec debemus inſtar pecudū duci ſenſuum appetitionibus, ſed ſub iugum eas mittere, vt pariant rationis imperio. Turpe eſt, ſubdi carnis voluptatibus: eas autem reſpuere, edomare, profligare, honorificum eſt, & tales etiam barbaris hominibus ſunt admirationi. Qui verò libidinis mancipia ſunt, & proni feruntur in libidinē, brutis ſunt deteriores, præſertim ſi ſe non corrigant, ſed vt iumenta computreſcant in ſtercore ſuo. Hoc quidem plerunq; faciunt gentes, quæ ignorant Deum, & propterèa neque ſpe futuræ beatitudinis, neq; timore æterni ſupplicij trahuntur à peccatis. *Et ne quis ſupergrediatur, neq; circumueniat in negotio fratrem ſuum.* Benè dixit, ait Chryſoſtomus, Ne ſupergrediatur. Vnicuique Deus ſuam dedit vxorem: terminos poſuit naturæ, commixtionem illam cum vna. Itaq; quæ cum altera fit, tranſgreſsio eſt, latrocinium & fraus: immò quouis latrocinio peior ac grauior. Non enim ita dolemus ꝓpter ablatas pecunias, atq; propter violatum & corruptum coniugium. Fratrem vocas, & defraudas, idq; vbi minimè oportet? De adulterio hìc dicit: ſuprà verò etiam de quauis ſcortatione. Cùm enim dicturus eſſet, non ſupergrediendum neq; defraudandum eſſe fratrem, Ne putes me, inquit, de fratre duntaxat iſta loqui: ſed neque aliorum vxores, neque innuptas, neque eas quæ communes ſunt, habere oportet: ab omni ſcortatione abſtinendū eſt. Ita Chryſoſtomus. Et principaliter quidem videtur Apoſtolus de vitando adulterio loqui, & ne quis alium vi opprimat: poteſt tamen etiam ad alia referri, ne facias alteri, quod tibi nolis fieri: atque negotij nemine

1. Cor. 9.
Philip. 2.
Pſal. 72.
Gen. 28.
Luc. 10.
Iuuenes ſtudere debent continentiæ.
Heb. 12.
Eſai 1.
Ibidem.

ne intelligi licet venditionem, emptionem, mutuum, locationem, & id genus alia, quæ ad hominum commercia pertinent, in quibus plerunque miræ fiũt fraudes & imposturæ in proximorum perniciem: quæ vt ſolicitiùs caueantur, addit Apoſtolus: *Quoniã vindex eſt Dominus de his omnibus, ſicut prædiximus vobis & teſtificati ſumus.* Vnde enim peſtes, vnde bella, vnde annonæ ſumma caritas, vnde innumera alia horrenda flagella, niſi propter peccata noſtra? Neq; enim impunè hæc facimus, ait Chryſoſtomus, neq; tantũ voluptatis nunc capimus, quantum expectamus ac ſuſtinebimus ſupplicij. Hæc ille. At tamen videmus plerunq; homines impios rebus proſperis frui, diù viuere: florere in hoc mundo: & quia non profertur citò contra malos ſententia, vt inquit Salomon, abſq; timore vllo filij hominum perpetrãt mala. Ieremiam prophetam res iſta mouiſſe videtur, dum ait ad Dominum: Iuſtus quidem tu es Domine, ſi diſputem tecum: veruntamen iuſta loquar ad te. Quare via impiorum proſperatur? benè eſt omnibus qui præuaricantur & iniquè agunt. Plantaſti eos, & radices miſerunt: proficiunt & faciunt fructum: propè es tu ori eorum, & longè à renibus eorum. Verũ hocipſum eſt genus grauiſsimi ſupplicij, cùm non vlciſcitur Deus hominum ſcelera, ſed dimittit eos ſecundùm deſideria cordis eorum, vt poſteà in puncto ad inferna deſcendant, & ibi luãt pœnas ſempiternas. Quàm autem multis modis hodiè alij alios circunueniant in negocijs & commercijs, dici vix queat. In illis planè mortua eſt fides. Non enim cogitant Deum eſſe horum vindicem & vltorem, non penſant immanitatem tormentorũ, quæ ferre oportebit apud inferos. Quid facitis miſeri? Vt diuites efficiamini, nullũ genus fraudis prætermittitis, quò fratrẽ circũueniatis. Cur non vobis in mentẽ venit, Deum horum eſſe vindicem? Non ſine cauſa hoc dixit Apoſtolus, nam ſi accuratè cogitaretur diuina vltio, diuina ſeueritudo, diuina animaduerſio, ceſſaretis vtiq; ab hac amentia. Quid enim ſtultius, quid amẽtius, quã pro vili lucello teipſum reddere obnoxium vltioni ſempiternæ? Verùm hæc plerunq; ſurdis auribus accipiuntur: ſed quid futurum eſt, vbi ventum erit ad illum gehennæ carcerem, vbi omnia ad nouiſsimum vſq; quadrantem exigentur? Væ cæcitati & amentiæ noſtræ, quos nullæ minæ, nulli terrores reuocant ad ſanitatem. Sequitur: *Non enim vocauit nos Deus in immũditiam, ſed in ſanctificationẽ.* Lex Euangelica, totius puritatis & ſanctimoniæ lex eſt. Nõ debent Chriſtiani ſtudere carnis voluptati, quia alienũ eſt à Chriſtiana profeſsione. In ſanctificationem vocati ſumus, adeò vt Apoſtolus velit omnes homines eſſe ſicut ſeipſum, hoc eſt, continentes, & ipſius quoq; matrimonij, ſi fieri poſsit, expertes: non quòd matrimonium malum ſit, ſed quòd qui habet vxorem, ſolicitus ſit, quę ſunt mundi, quomodò placeat vxori, & diuiſus ſit: qui autem ſine vxore eſt, ſolicitus ſit quæ Domini ſunt, quomodò placeat Deo. Atq; eam ob rem eodem loco hoc quoq; dicit: Tẽpus breue eſt: reliquum eſt, vt & qui habent vxores, tanquam non habentes ſint. Sed quia vnuſquiſq; propriũ habet donum ex Deo, qui ducit vxorem, non peccat: verùm ſi id fiat libidinis cauſa, vt verendum eſt à multis fieri, non eſt ſanè laudandum, cùm id non ſit congruum illi ſanctificationi, ad quam vocati ſumus à Deo. Porrò verò cùm etiã illi ducũt vxores, qui Deo perpetuam vouerũt continentiam, illi iam planè damnationem habent, quia primam fidem irritam fecerunt, & erit illorum longè grauiſsima damnatio, quia nõ modò non ſtuduere caſtitati & ſanctificationi, quam profeſsi ſunt, ſed etiam cum totius Chriſtiani orbis ſcandalo contra fidem Deo datam, inceſtæ libidini, ſe mancipia reddiderunt. Tales multos vidit noſtra ętas, qui ſeipſos deſperantes, tradiderunt impudicitię, in operationem immunditiæ omnis. Vos autem non ita didiciſtis Chriſtũ, ait Apoſtolus ad Epheſios eodem loco, ſi tamen illũ audiſtis, & in ipſo edocti eſtis (ſicut eſt veritas in Ieſu) deponere vos ſecundùm priſtinam conuerſationem veterem hominem, qui corrumpitur ſecundùm deſideria erroris. Renouamini autem ſpiritu mentis veſtrę, & induite nouum hominem, qui ſecundùm Deũ creatus eſt, in iuſtitia & ſanctitate veritatis. Hoc ferè idem eſt, quod in pręſenti lectione dicitur, Non vocauit nos Deus in immundiam, ſed in ſanctificationem. Sic etiam in cantico Zachariæ legimus: Vt ſine timore de manu inimicorum noſtrorũ liberati, ſeruiamus illi in ſanctitate & iuſtitia coram ipſo omnibus diebus noſtris. Hîc iam neceſſe eſt multa occurrere certamina, multas offerri difficultates. Caro petulans appetit voluptates, mundus fomenta ſuggeret, diabolus prauas cogitationes & tela ignea cumulatìm in hominis pectus conijciet. Num propterea cedẽdum eſt? Minimè. Non coronabitur, ait Apoſtolus, niſi qui legitimè certauerit. Militia eſt vita hominis ſuper terram: poſt militiã, poſt pugnas, poſt labores perueniet ad requiem, & accipiet, quod nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, cui eſt cum Patre & Spirituſancto omnis honor & gloria in ſecula ſeculorum Amen.

[Margin: Eccle. 8. — Ierem. 12. — Pſal. 80. — Iob. 21. — Lex Euangelica. — 1. Cor. 7. — 1. Timo. 5. — Epheſ. 4. — Luc. 1. — 2. Tim. 2. — Iob 7. — 1. Cor. 2.]

EADEM DOMINICA, Matth. XV.

In illo tempore, Egreſſus Ieſus ſeceſſit in partes Tyri & Sidonis. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri.

[Margin: Eſt Tomo 7 Operũ eius in Homelijs Quadrage In ſimilibus.]

IN lectione ſancti Euágelij,quę modò nobis lecta eſt,fratres chariſsimi,audiuimus magnã mulieris fidem,patientiã,conſtantiã & humilitaté. Cuius eò magis eſt admiranda mentis deuotio,quò ipſa quidé vtpote gentilis,à diuinorũ eloquiorũ funditùs erat ſegregata doctrinis,nec tamé illis,quas eadem eloquia prędicant,eſt priuata virtutibus. Habebat nanq; magnam fidei pfectioné,quę pietaté ſaluatoris implorans,ait: *Miſerere mei Domine, fili Dauid.* Cùm enim eundem Dominũ filium Dauid appellat,patet profectò,quia verum hunc hominé,verũ credit & Deum. Cùm pro filia rogans,non illam ſecum adducit,nõ Dominum ad eam venire precatur,conſtat apertiſsimè,quòd eum verbo ſalutem poſſe dare confidit,cuius præſentiã corporis nullã requirit. Sed & in hoc,ꝙ eũ poſt multas lacrymas tandé proſtrata adorat, dicens: *Domine adiuua me*, nequaquam ſe de eius diuina maieſtate ambiguam docet,cuius adorandã vt Dei didicit eſſe potentiam.

Mulieris Chananææ fides.

Patientia.

Habet patientiæ virtutem nõ exiguam,quæ Domino ad primam petitionem eius non reſpondente verbum, nequaquã à precibus ceſſat,ſed ampliori inſtantia auxiliũ, quod cœperat,pietatis eius implorat. Reſpondere autem differt ei Dominus,nõ quia miſericors medicus miſerorum preces deſpicit,de quo veraciſſimè ſcriptum eſt: Deſiderium pauperũ exaudiuit Dominus: ſed vt perſeuerantiam mulieris nobis ſemper imitabilé demonſtret: quæ quò magis contépta videbatur à Domino, eò ardentiùs cœptis perſtabat in precibus. Reſpõdere differt, vt diſcipulorũ quoq; ſuorũ miſericordes animos (qui quaſi homines ad clamoré mulieris, publicè eos proſequentis, erubeſcebant) ad poſtulandum ſimul cum ea prouocaret. Nam ipſe temperamentum miſericordiæ ſuę nouerat,qui omnia in mẽſura & numero & põdere diſponit. Reſpõdere diſtulit, ne daretur occaſio Iudæis calumniandi,quòd gentiles eis in docendo vel ſanãdo prætulerit,ideò ipſi fidé eius ſuſcipere iuſtè recuſauerint. *Et hoc eſt quod ait: Non ſum miſſus, niſi ad oues quæ perierunt domus Iſrael.* Quia per ſe ipſe ſolus docebat Iudæos,qui per ſuos diſcipulos etiã gentiles ad fidei gratiã vocauit. De quibus dicit alibi: Et alias oues habeo,quę non ſunt ex hoc ouili,& illas oportet me adducere,& vocé meam audiét: & fiet vnum ouile,& vnus paſtor. Hinc eſt,quòd vnam per ſe in corpore gentilem ſanaturus puellam,non hoc antè,quàm probata omnibus incomparabili matris fide perficit.

Pſal 9.

Sapi. 11.

Ioan. 10.

Conſtantia & humilitas.

Habet autem eadem mater etiam conſtantiæ & humilitatis inſigne pręcipuum,quæ canibus comparata à Domino,nec ſic quidem ab inſtantia precandi deſiſtit,vel à ſperãdo pietatis munere mẽtem reuocat: ſed ſuſceptam libenter amplexata contumeliam,non ſolùm canibus ſe ſimilé non negat,ſed & catellis ſeipſum æquiparandam adiungit,prudentique argumento Domini ſententiam confirmat, nec à ſuæ tamen petitionis improbitate quieſcit. Confirmat nanque ſententiã Domini,cui dicenti, *Non eſt bonum ſumere panẽ filiorum, & mittere canibus:* reſpondit, *Etiam Domine.* id eſt, Veraciter vt aſſeris,ita eſt: quia non eſt bonum ſumere ſalutem plebi Iſraël cælitùs deſtinatam,& dare eã gentibus. Sed cùm addit, *Nam et catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum:* prudentiſsimè demonſtrat,quantam humilitatem,qualem intus gerat pectoris conſtantiam,quæ indigna quidem ſit integris dominicæ doctrinæ,qua Iudæi vtebantur, epulis refici, ſed quantulacunque ei à Domino foret impertita gratia, hanc ſibi ad ſalutem ſufficere poſſe putauerit. Vnde rectè à pio Saluatore, qui preces illius non ſuperba dedignatione, ſed diſpenſatione prouida ad tempus diſtulit,audire meruit. *O mulier, magna eſt fides tua: fiat tibi ſicut vis.* Magnam quippe ſatis habebat fidẽ,quæ nec prophetarum antiqua, nec recentia ipſius Domini miracula,præcepta vel promiſſa cognoſcens,inſuper à Domino toties contempta, perſeuerat in precibus,& quem fama tantùm vulgante didicerat ſaluatorem,rogando pulſare non omittit. Propter quod & magnum ſuæ poſtulationis conſequitur effectum, cùm Domino dicente, *fiat tibi ſicut vis, ſanata eſt filia eius ex illa hora.* Meritò autem hæc mulier,natura quidem gẽtilis, ſed corde conſtans & credula congregatæ de gentibus Eccleſiæ fidem, deuotionemque ſignificat,quam expulſi de Iudæa prædicatores ſancti, verbo ſimul & myſterijs gratiæ cæleſtis imbuerunt. Relegamus nanque ſuperiorem ſancti Euangelij lectionem,& inueniemus,quia venientes ab Hieroſolymis ſcribæ & phariſæi,grauiſsimis Dominum & diſcipulos eius perfidiæ ſuæ pulſauere tumultibus,quos ipſe mox digna inuectione coercitos reliquit: *& egreſſus inde. ſeceſſit in partes Tyri & Sidonis,* Vbi manifeſtè præfiguratur,quòd poſt paſsionem reſurrectionemque ſuam Dominus in prædicatoribus ſuis,Iudæorum perfida corda relicturus,& in partes gentiũ exterarum eſſet ſeceſſurus. Tyrus quippe & Sidon,quæ ciuitates fuere gentilium, munimenta doctrinæ ac vitæ gentilis,in quibus ſtulti confidunt,indicant. Vnde bene mulier, quæ Dominũ credula precatur, à finibus illis egreſſa perhibetur: quia niſi priſcæ cõuerſationis habitacula vana reliquiſſet,ad Chriſti Eccleſiam nunquam veniret: niſi tota antiqui dogmata anathematizaſſet errroris,nequaquam nouam fidei ſuſcipere gratiam poſſet. Filia dæmonioſa,pro qua poſtulat,anima quęlibet eſt in Eccleſia, malignorum ſpirituum magis deceptionibus,quàm conditoris ſui mancipata pręceptis: pro qua neceſſe eſt mater Eccleſia Dominum ſolicitè interpellet, vt quã ipſa foris monẽdo, obſecrando, increpando corrigere non valet,ille interiùs aſpirando corrigat,

rigat, atque ab errorum tenebris conuerſam, ad agnitionem veræ lucis excitet. Verùm etiamſi ad primas rogatis Eccleſię lachrymas Dominus reſpondere, id eſt, poſtulatam errantibus ſoſpitatem mentis dare diſtulerit, nec ſic quidē à petendo, quærendo, pulſando deſiſtendum eſt, neque impetrandi ſubeunda eſt deſperatio: ſed tanta potius perſeuerandum inſtantia, tam obſtinato frequentandus clamore ſaluator, tanta etiam ſanctorū eius inter litanias appetenda ſuffragia, donec & ipſi de cœlis Domino pro audiēda ſupplicent Eccleſia. Sicq; fit, vt ſi mentem ab intentione propoſita non mutauerit, nequaquam fructu petitionis fraudetur: ſed ſiue pro ſua fragilitate quis, ſeu pro alijs interuenerit, deſiderato potiatur effectu. Nam & ſi quis noſtrum cōſcientiam habet auaritiæ, elationis, vanæ glorię, indignationis, iracundiæ, vel inuidiæ, cœterorumúe vitiorum ſorde pollutam, filiam profectò habet malè à dæmonio vexatam, pro cuius ſanatione ſupplex ad Dominū currat: quia nimirū de corde cogitationem progenitā, diabolica tolerat arte dementatam, cuius emendationem à pio conditore crebris, imò continuis debeat flagitare lamentis & precibus. Si quis bona quę geſſit, fortè periurij, furti, blaſphemiæ, detractionis, rixæ, vel etiam corporalis immunditiæ, cæterorúmue huiuſmodi peſte fœdauit, filiā habet immūdi ſpiritus furijs agitatam: quia videlicet actionem, quam benè laborando ediderat, iam diaboli fraudibus ſtultè ſeruiēdo diſperdidit: Ideoque neceſſe eſt, vt cùm reatum ſuū cognouerit, mox ad preces lachrymasq; confugiat, ſanctorū crebris interceſsionibus auxilia quærat, qui pro animæ eius ſalute rogantes, Domino dicāt: Precamur Domine meſerator & miſericors, patiēs & multę miſerationis, dimitte eum, quia clamat poſt nos, Dimitte reatum, & dona gratiam, quia noſtrum intimo affectu quærit pronus ſuffragium. Neceſſe eſt debita ſubmiſſus humilitate, non iam ſe ouium Iſraeliticarum, id eſt, mundarum conſortio dignum iudicet animarum, ſed potiùs cani comparandum, & cœleſtibus indignum arbitretur eſſe muneribus. Nec tamen deſperando à precandi quieſcat inſtantia, ſed indubitata mente de largitoris ſummi bonitate confidat: quia qui de latrone confeſſorem, de perſecutore Apoſtolum, de publicano Euangeliſtā, de lapidibus potuit facere filios Abrahæ, ipſe etiam canem impudentiſsimū conuertere Iſraëliticam poſsit in ouem, cui merito donatæ caſtitatis etiā vitę ęternę paſcua largiatur: id eſt, peccatorem conuerſum à via ſua mala iuſtum facere dignetur, quem merito bonæ actioni ad regnum cœleſte perducat. Videnſque Dominus tantum fidei noſtræ ardorem, tam pertinacem orandi perſeuerantiam, tandem miſerebitur, & nobis quoque ſicut volumus fieri concedet: vt videlicet expulſis vitioſarum tumultibus cogitationum, dimiſsis peccatorum nexibus, & pura nobis ſerenitas mentis, & perfectio boni redintegretur operis. Notandum intereà, quòd hæc orandi pertinacia ita ſolùm meretur eſſe fructifera, ſi quod ore precamur, hoc etiam mente meditemur, neque aliò clamor labiorum, quàm cogitationum ſcindatur intuitus. Sunt enim, qui intrantes Eccleſiam, multis pſalmodiam vel orationem ſermonibus prolongant: ſed alibi corde intendentes, nec ipſi quid dicant recolunt. Ore quidem orantes, ſed mente foris vagantes, omni ſe orationis fructu priuāt, putantes à Deo precem exaudiri, quam nec ipſi qui fundunt audiunt. Quod antiqui hoſtis inſtinctu fieri, nemo eſt qui animaduertere nequeat. Sciens enim vtilitatem orandi, & inuidens hominibus gratiam impetrandi, immittit hominibus multimoda cogitationum leuium, & aliquàdo etiam turpium nocentiumque phantaſmata, quibus orationem impediat, adeò vt nonnunquam tales tantoſque diſcurrentium cogitationum fluctus proſtrati in oratione toleremus, quales nec in lecto reſupini iacentes tolerare nouerimus. Vnde neceſſe eſt, fratres chariſsimi, vt agnitam diaboli curemus ſuperare malitiam, & ipſi videlicet animū ab huiuſmodi nebulis, quas hoſtis aſpergere gaudet, inquantùm poſſumus ſerenando, & pij defenſoris perpetuum flagitando pręſidium, qui potens eſt (quamuìs indignis peccatoribus) & purè orandi, & perfectè impetrandi cōcedere gratiā. Multùm autem † iuuat orationis puritas, ſi in omni loco vel tēpore nos ab actibus tēperemus illicitis, ſi ſemper ab ocioſis ſermocinationibus auditum pariter caſtigemus & linguā, ſi in lege Dei ambulare, & teſtimonia eius aſſueſcamus toto corde ſcrutari. Quæcunq; enim ſæpiùs agere, loqui vel audire ſolemus, eadem neceſſe eſt ſæpiùs ad animum, quaſi ſolitam propriamque recurrant ad ſedem. Et ſicut volutabra ſues paluſtria, columbæ lympida ſolent frequentare fluenta: ita cogitationes impurę mentem immundam perturbant, caſtam ſpirituales ſanctificant. Sanè ſi ad exemplum Chananææ mulieris, in orando perſtemus, fixique maneamus, aderit gratia conditoris noſtri, qui cuncta in nobis errata corrigat, immunda ſanctificet, turbulenta ſerenet. Fidelis nanque & iuſtus eſt, vt remittat nobis peccata noſtra, & mundet nos ab omni iniquitate, ſi ad illum ſedula mentis voce clamemus: qui viuit & regnat cum patre in vnitate ſpiritusſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum Amen.

Suffragia ſanctorum.

Sanctorum interceſſio expetē da.

Ad preces adhibenda attentio.

Diabolus impedire conatur precantes.

† fortè iuuatur.

EADEM DOMINICA, Matth. XV.

In illo tempore, Egreſſus Ieſus, ſeceſſit in partes Tyri & Sidonis. Et reliqua. Homilia diui Ioannis Chryſoſtomi.

Eſt Homilia 16 ex varijs in Matthaeum locis.

MIratur Euangeliſta. Ecce mulier vetuſta armatura diaboli, quæ hominem de paradiſo expulit, mater peccati, initium iniquitatis, præuaricationis materia: ipſa illa mulier venit, ipſa natura. Noua res & admiranda: Iudæi fugiunt, & mulier ſequitur: *Et ecce mulier à finibus illis egreſſa, rogabat eum, dicens: Miſerere mei Domine, fili Dauid.* O præclara confeſsio. Euangeliſta fit mulier, deitatem eius & diſpenſationem annuncians. Confitetur enim & dominationem & incarnationem eius. Miſerere mei. Vide philoſophicam mulieris animam, dicentis: Miſerere mei. Non, inquit, habeo conſcientiam bonorum operum, nec rectæ vitæ fidutiam. Ad miſericordiam confugio, ad tranquillum portum peccantium. Ad miſericordiam confugio, vbi ceſſat iudicium: ad miſericordiam confugio, vbi ineffabilis ſalus eſt. Dic mihi mulier, queadmodùm auſa es, cùm ſis peccatrix & iniqua, accedere ad eum? Ego, inquit, noui quid agam. Vide prudentiam mulieris. Non rogat Iacobum, non obſecrat Ioannem, neque pergit ad Petrum, nec intendit Apoſtolorum chorum, nõ quæſiuit mediatorem: ſed pro omnibus illis pœnitentiã accepit comitem, quæ aduocati locũ impleuit, & ſic ad ſummum fontem perrexit. Proptereà (inquit) deſcendit, proptereà carnem aſſumpſit & homo factus eſt, vt & ego ei audeã loqui. Surſum in cœlis Cherubim eum tremunt, & Seraphim metuunt, & deorſum meretrix loquitur cum eo, Miſerere mei. Nudus quidem ſermo, ſed immenſitatem ſalutis continens: Miſerere mei. Proptereà (inquit) veniſti, proptereà carnem aſſumpſiſti, proptereà factus es quod ego ſum. O admiranda res. Surſum tremor, & deorſum fidutia. Miſerere mei. Nõ opus habeo mediatore, Miſerere mei. Quid habes opus? Miſericordiam, inquit, quæro. Quid pateris? *Filia*, inquit, *mea malè à dæmonio vexatur*. Egreſſa eſt aduocatrix filiæ. Non affert infirmantem puellam, ſed defert fidem deuotam, hæc intra ſemetipſam conferens & dicens: Deus eſt, ad quem vado. Abſentia videt, occulta inſpicit, omnia nouit. *Miſerere mei, filia mea malè à dæmonio vexatur.* Fletus peſsimus ſtimulus naturæ, viſcera mea diſrumpit. Quid faciã miſera? Vide prudentiã. Non dixit, miſerere filiæ meæ: ſed miſerere mei. Illa enim inſenſibili paſsione tenetur, neſcit quid habet, non ſentit dolorem, velatum cor habet, nequiſsimo ſpiritu obducente. Miſerere mei ſpectatricis diuturnorum malorum: quotidiè cruciatus meos video. Vbi vadam? quò pergam? In eremum ire non audeo, nec illam ſolam relinquere: in domo ſedere non poſſum, quia intrinſecùs eſt inimicus: Fluctus in portu ſunt, in tranquillitate tempeſtas eſt: & quo nomine eam vocem, inuenire non poſſum. Mortuam dicam? ſed mouetur. Viuam appellem? ſed neſcit quid faciat. Inuenire non poſſum, quo eam appellem nomine. Miſerere mei. Si mortua eſſet filia mea, non talia paterer. Tradidiſſem vtique corpus in ſinum terræ, & tempore euoluto obliuionẽ malorum haberem, & dolor conquieſceret. Nunc autem mortuum habeo pertinax corpus, ſine ſenſu viuum, ſpectaculum lamentabile: increſcentia premunt eam vulnera, paſsionum multiplicata doloribus. Cerno enim oculos eius tranſuerſos, aſpectũ ſanguineũ, manus intortas, crinẽ diſſolutum, contortum collũ, ora ſpumãtia, inimicum incendentem, & non apparentem: tortorem clauſum, & flagella reſonantia, neminem interrogantem, & illam cum clamore loquentem. Adſum ſermocinatrix malorum meorum, præſtò ſum ſtimulante natura. Miſerere mei. Peſsima tempeſtas, paſsio & timor. Paſsio naturæ, timor dæmonis. Accedere nõ poſſum neq; cõtingere. Adigit me paſsio, explodit timor. Miſerere mei. Conſidera mulieris philoſophiam, inſpice animã generoſam. Nõ perrexit ad diuinos, nõ vocauit magos, non alligaturas quæſiuit, non impoſtrices mulieres adduxit, illas quæ ſolent dæmones prouocare, & incantationibus ſuis vulnus augere. Reliquit illa omnia, dimiſit diaboli falſitates, omnia purgamenta contempſit, & venit ad ſalutarem animarum noſtrarum portum. *Miſerere mei Domine fili Dauid, filia mea malè à dæmonio vexatur.* Noſtis paſsionem, quanticunque fuiſtis patres, quantæcunque matres vocatæ eſtis. Non poſſum interpretari tempeſtatem, quam ſuſtinuit mulier illa. Miſerere mei, filia mea malè à dæmonio vexatur. Vidiſti inſtantiam mulieris, vidiſti virilitatẽ, vidiſti longanimitatẽ, vidiſti fidem. *Qui non reſpondit ei ſermonem.* O noua rerum materies. Rogat mulier, obſecrat, deprecatur, deflet caſum ſuum, auget tragœdiã, enarrat paſsionem: & amator hominum non reſpondit. Sermo tacet, fons clauſus eſt, medicus medicamenta retinuit. Quid tam nouum? quid tam admirabile? Alios prouocas ad ſequendum, & hãc miſerabilem inſequentem abigis? Sed conſidera medici ſapientiam. Qui non reſpondit ei verbum. Cur non reſpondit? quia fidem illius ampliùs prouocabat, & animum perſeuerantia exercebat, & diſcipulorum miſerationes exercitabat. *Dicunt quippe ad eum diſcipuli eius: Dimitte eam quia clamat poſt nos.* Vos, inquit, deforis clamare auditis, ego autem intrinſecùs video. Grandis quidem vox ex ore procedit, ſed maior eſt mentis. Dimitte eam, quia clamat poſt nos. Alius Euangeliſta dicit, ante nos. Diuerſi quidem ſermones, ſed vna ſententia eſt: nec eſt mendacium in vtriſque. Vtrunque enim faciebat mulier & in cauſa doloris. Priùs poſt tergum clamabat, & cùm vidiſſet quia non reſpondit, antè cucurrit, quaſi canis Domini veſtigia lambens, Dimitte, inquiunt, eam. Theatrum nobis clamoribus excitabit, omne conuocabit vulgus. Et illi quidem quaſi homines ad clamorem illius erubeſcebãt, ſed Dominus temperamentum miſericordiæ ſuæ

Mulier Chananæa cognoſcit Chriſtum.

Prudentia mulieris Chananææ.

ſuę nouerat. *Dimitte eam, quia clamat poſt nos. Ipſe autem reſpondens, ait: Non ſum miſſus, niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſraël.* Et cùm hoc dixiſſet, peius eius hulcus effecit. Medicus enim erat ſecans, non vt diuidat, ſed vt coniungat. Hic paululùm, chariſſimi, accommodate mentem veſtram: theſaurum enim inueſtigare volo abſconditum. *Non ſum, inquit, miſſus niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſraël.* O Domine, hoc eſt totum? Ideò homo factus es? ideò carnem aſſumpſiſti, gubernantias tantas operatus es, vt vnum ſaluares angulum, & hunc pereuntem? Orbis terrarum vniuerſus deſertus eſt, & Schytę, Thraces, Indi, Mauri, Cilices, Cappadoces, Syri, Phœnices. Quantã cunq; ſol reſpicit terram tranſiſti, & propter Iudæos ſolos veniſti, gentes autem in deſolatione conſtitutas deſpicis? & illos quidem contẽnentes patrem tuum, & idola adorantes, & incenſa illis offerentes, inſuper & filios ſuos dęmonibus conſecrãtes, hęc omnia diſſimulas, & nos miſeros expectantes te deſpicis? Et certè omnes prophetæ & ipſe proauus tuus Dauid ſecundùm carnẽ

ſal.2. dicit: Poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſsionem tuam terminos terrę.

ſai.11. Et Eſaias, qui te in ſede maieſtatis tuæ contem-

om.15. platus eſt, dicit: Et erit radix Ieſſe, & qui exur-

ne.49. get imperare gentibus, in ipſum gentes ſperabũt. Et Iacob patriarcha dicit: Non deficiet princeps ex Iuda, neq; dux de femoribus eius, donec veniat cui repoſitum eſt: & ipſe erit expectatio

lac.1 gentium. Malachias quoq; propheta dicit: Ab ortu ſolis vſque ad occaſum, glorificatur nomẽ meum in gentibus, & in omni loco ſacrificia mũda offeruntur Deo. Et ipſe Dauid ita dicit: Om-

46. nes gentes plaudite manibus, iubilate Deo in voce exultationis: quia Deus excelſus terribilis, rex magnus ſuper omnem terrã. Aſcendit Deus

t.32. in iubilo, & Dominus in voce tubæ. Et alter di-

a.70. cit: Lætamini gẽtes cũ populo eius. Et reliqui omnes aduentũ tuũ ſalutarem gentibus annunciarunt. Nam & ipſe in aduentu tuo Magos ab oriẽte vocaſti, & principia gentilitatis per illos ceſſare feciſti, & Euãgeliſtas eos ad ſua remiſiſti. Et tu quidẽ Magos per ſtellã conuocaſti, prophe-

th.28. tæ autem gentibus aununciauerunt. Exurgens ab inferis, dicis diſcipulis tuis: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filij & ſpiritusſancti. Et nunc cùm veniſſet miſeranda & infœlix mulier, pro filiæ ſuæ infirmitate te obſecrãs, & caſus ſuos deplorans, dicis: Nõ ſum miſſus niſi ad oues, quæ perierunt domus

t.8. Iſraël? Nam & cũ acceſsiſſet cẽturio, rogans pro

23. famulo ſuo, dicis: Ego veniam, & curabo eum. Et

c.2. latroni obſecranti reſpondes: Hodiè mecum eris in paradiſo. & paralytico dicis, Surge, tolle

11. grabatum tuum, & vade in domum tuam. & Lazaro quatriduano mortuo, & iam fœtenti dicis: Lazare, veni foras. Et qui leproſos mundas, mortuos ſuſcitas, paralyticos ſtringis, cæcos illuminas, latrones ſaluas, meretricem caſtificas, huic miſeræ nihil reſpondes? O noua res & admiranda. Conſiderate, chariſsimi, conſtantiam virilitatemque mulieris, & Domini benignam ſapientiam pariter & clementiam, quomodò dilatio & excuſatio eius diuitias contulit obſecranti: vt & tu ſi oraueris, & ſtatim non acceperis quod rogaſti, non deſinas deprecando. Conſidera enim diligentiùs, chariſsime, legis diuinæ ſecretum. Quando Iudæi de Aegyptiorum dominatione & tyrannide ſunt liberati, & effugientes manus Pharaonis, ad eremũ perrexerunt, intraturi terram Chananæorum, repletam idolorũ cultibus, adorantem ligna & lapides, legem acceperũt, vt cùm fuiſſent ingreſsi, non acciperent filias eorũ Exod.34. in matrimonio, neq; connubia mutuò iungerẽt, Deut.7. neq; conuiuia ſociarent, ne per ſocietatem mutuã auerterent illos à mandatis Domini, & deprauarent mores eorũ. Nihil tibi, inquit, & Chananęis: ſed eſto in finibus tuis: & in gente tua negocia exerce, & connubia iunge: quia linguã tuam habes, & legem quæ tibi per Moyſen data eſt, quam ſicut maceriam & ſepem quandam inter vos & illos poſui. Sicut enim vinea aut hortus maceria circundatur, ſic Iudęis lex data eſt, vt transgredi non liceret. Prohibitum itaq; erat à lege, vt non miſcerentur Chananæis, neque vllã communionem haberent cum illis, ne amicitiæ cauſa, impietatis occaſio fieret. Cùm ergo abominabiles Iudæis eſſent Chananæi, tanquàm idololatræ & immundi, cum quibus nec fabulari fas erat: & quia iſta mulier de finibus erat Chananæorum egreſſa, acceſsit autem ad Chriſtum, & Chriſtus Iudæis dicebat inſidiantibus ſibi, Quis ex vobis arguet me de peccato, eò quòd Ioan.8. præuaricauerim legem? quoniam ergo homo erat, & omnia quæ legis ſunt implebat, & ſicut iã dixi, abominabiles erant Chananæi Iudęis, qui ſub lege mandante tanquam ſepe erant vallati: veniens autem Chriſtus, hoc eſt, natus ex virgine, octaua circunciſus die, pro quo in templo Luc.2. oblatio celebrata eſt, & omnes cæremoniæ impletæ ſunt legis, & ideò impleuit legem, ne dicerent Iudæi, non potuit implere legem, proptereà diſſoluit eam, priùs eam complet, & poſteà ſoluit, vt omnem illis querimoniæ auferret occaſionem. Clamabat enim & dicebat: Quis ex vobis arguet me de peccato? Ne ergo occaſione accepta dicerent Iudæi, Non credimus tibi, quia iniquè feciſti ſoluens legem: quia perrexiſti ad fines Chananęorum, & confabulatus es cum illis: quod ne fieret, lege prohibitum eſt: ideò nihil interim loquitur mulieri, ſed legem cuſtodiens, retardat ſalutem: & Iudæos refrenat, & hanc recreat. *Qui nõ reſpondit ei verbum.* Nolo vt in me occaſiones querimoniarum inuenias, ô Iudæe, ecce non loquor, ecce non reſpondeo. Adeſt occaſio benefaciendi, & pietatem meam interim differo. Ecce naufragium imminet, & gubernator quieſcit: & increſcente calamitate, differtur ſanitas propter vos, qui ingrati extitiſtis,

vt omnis vobis auferatur occaſio detrahendi. Ecce mulier multitudinem mihi clamoribus ſuis congregauit, & nondum accepit reſponſum: ne fortè dicatis, quia vobis præpoſui Chananæos, & tranſgreſſus ſum legem, & ideò mihi nõ credatis. *Qui non reſpondit ei verbum*, ſubauditur, eò quòd ad Iudæos ſermonem faceret, qui beneficijs eius erant ingrati. Hæc autem omnia pro ineffabili clementia ſua faciebat Deus, vt illos paulatim ab infidelitate erigeret, & omnem cauillationem de animis eorum tolleret. Nam & cùm leproſum curaſſet, dicebat: Vade, oſtende te ſacerdotibus, & offer munus, quod præcepit Moyſes pro emunditione tua. O inauditam rẽ. Dominus mũdat, & mittit eum ad legem Moyſi. Et cur hoc facit conſidera, ne Iudæi videlicet redarguerent eum, tanquam præuaricatorem legis. Nam quomodò curauerit leproſum, eloqui curationis modum non inuenio. Ecce, inquit, leproſus accedens, rogabat eum dicens: Domine, ſi vis, potes me mundare. Et extendens Ieſus manum ſuam, tetigit eum, dicens: Volo: mundare. Imperatiuo modo legendum eſt, nõ indicatiuo. Quia dixerat ille, Si vis: reſpõdit Dominus, Volo. Potes, inquit, me mundare, & ipſe ait: Mundare. In lege non licebat tangi leproſum: quia quicunque tetigiſſet, immundus tota die fiebat. Nam & beatus Eliſeus hoc ſciens, cùm ad eum Naaman veniſſet leproſus alienigena, miſſus à rege ſuo, mandat illi per diſcipulum ſuum dicens: Vade ad Iordanem fluuium, & lauare ſepties, & mundaberis à lepra tua. Ipſe verò non fuit auſus ire, & videre lepram, vel tangere illum. Et Eliſeus quidem mundauit leproſum, & Chriſtus curauit leproſum. Ne ergo dicerent Iudæi, Quid magnum fecit Chriſtus? hoc fecit, quod fecerat Eliſeus. Sed ille quidem tangere auſus non fuit leproſum, ne contaminaretur, iſte autem tetigit, & mundauit. Et ideò tetigit, vt oſtenderet quoniam qui ſeruus eſt, ſubditus eſt legi. Dominus autem eſt, qui imperat legi. Volo, Mundare. Et ſtatim mundatus eſt. Nõ inuenit Euangeliſta verbis edicere velocitatem curationis. Statim enim dicendo, aliud quod diceret, non inuenit. Tanta enim fuit operantis authoritas, vt in ingreſſo ſermonis fugaretur infirmitas. Et ideò dicit: Vade, oſtende te ſacerdoti, & offer munus tuum pro emũdatione tua, quod præcepit Moyſes in teſtimonium illis, quibus? Iudæis, ne dicant præuaricaſſe me legem. Nam & occultè diuinitatem ſuam manifeſtabat illis, vt ex operibus crederent, quia filius ſit Dei: & in illa die veniens leproſus coarguat eos, cui præceptum fuerat munus ſecundùm legem offerre. & ideò multa propter Iudæos faciebat. Sic & nũc reſponſionem ſuam ad preces mulieris temperat & retardat. *Miſerere, inquit, mei, quia filia mea malè à dæmonio vexatur. Qui non reſpondit ei verbum Accedentes autem diſcipuli eius, dicunt: Dimitte eam, quia clamat poſt nos. Reſpõdit Dominus: Nõ ſum miſſus niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſraël.* Ne fortè dicerent Iudæi: Dimiſiſti nos, & ad extraneos perrexiſti, & ideò non credimus tibi: ecce de gentibus veniunt, & non ſuſcipio: vos fugientes cõuoco, dicens: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati eſtis: & venire non vultis. Hanc repello, & recedere non vult. Verè impletur illud, quod ſcriptum eſt: Populus quem non cognoui, ſeruiuit mihi, in auditu auris obediuit mihi. Et alibi: Apparui his, qui me non quærebant, inuentus ſum ab his, qui me non interrogabant: ex quibus & Chananæa erat. *Dimitte* (inquiunt) *eam, quia clamat poſt nos.* Videamus ergo, quid dicit Dominus: *Non ſum*, inquit, *miſſus niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſraël.* Conſiderate clemẽtiã Domini: Nõ dixit, Recede à me: ſed, Non ſum ad vos miſſus. Nõ veni ꝑter te, ſed ꝑpter Iudæos, oues perditas domus Iſraël. *Quæ cùm audiſſet, acceſſit & adorauit eum, dicens: Domine, adiuua me. Qui reſpondens, ait: Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus.* Conſidera precantis inſtantiam, & Domini temperantiam. O clementia medici. In deſperationem adducebat eam, vt ampliùs rogaret, & augmentum fidei faceret. *Non eſt bonum* (inquit) *ſumere panem filiorum.* Quorum filiorum? Iudæorum videlicet: *& mittere canibus.* Quibus? Sine dubio, vobis. Hæc ad opprobrium dicebantur Iudæorum, qui filij vocati, canes effecti ſunt, dicente Paulo: Videte canes, videte malos operarios, videte conciſionem. Nos enim ſumus circunciſio. Gentes verò canes appellati, facti ſunt filij. Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis. Laus Iudæorum, accuſatio illis erat. *Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus. At illa dixit: Etiam Domine.* O violentia mulieris, ô intentio animi, ô profectus fidei. Medicus dicit, Non. Hæc dicit, Etiam. Dominus dicit, Non: iſta dicit, Etiam. Non quaſi procax aut impudens reputanda eſt, ſed laudanda magis, quia expectat ſalutem. *Non eſt*, inquit, *bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus. Etiam Domine.* Tu canem me vocas, ego te Dominum voco. Tu me iniurias, ego te glorifico. *Etiam Domine, nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum.* Non reſpuo opprobrium, tantùm accipiã vel eſcam canis. Dicit rem, quæ in conſuetudine eſt. Tu fac, quod debetur cani. Quia canem me vocas, da mihi micas. O Domine, aduocatus factus es meæ poſtulationis: abnegando promittis. *Etiam Domine. Nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum.* Quid ergo? Qui abnegabat, qui repellebat, qui non reſpõdebat, qui dicebat, Nõ eſt bonum ſumere panẽ filiorũ, et mittere canibus: qui dicebat, Nõ ſum miſſus niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſraël: in laudes mulieris ſubitò erũpit, dicẽs. *O mulier.* Proptereà, inquit, laudo conſtantiã eius, laudo fidem, quia iniuriata permanſit, & ratione extorſit: ſi enim

Matt. 8.

Ibidem.

Idẽ admonet etiã D. Hieronymus in hũc locum.

4. Reg. 5.

enim ab initio dimiſiſſem illam, nec illa paulatim erudita fuiſſet, nec tu ſciſſes virtutem animę eius, nec latentem fidei theſaurum: & ideò ſuſpédi donationem, vt tu agnoſceres fidem. O mulier. Deus dicit, O mulier. Audiant hęc, qui iactātèr orant, & faſtidioſè precantur. Quando dico, chariſsime, roga Deum, obſecra eum, famulare illi, dicis: Rogaui ſemel, ſecundò & tertiò, & decies & vicies, & quídnam accepi? inquis. Ne receſdas, quouſq; accipias. Finis poſtulantis, acceptio deprecantis eſt. Tunc ceſſa, quando acceperis. Immò magis nec tunc ceſſes, ſed tunc perſeuera, agens gratias pro eo quod accepiſti, vt perſeueret tibi quod acceperis.

In eos, qui vagamente precantur.

Nonnulli introëuntes Eccleſiam, in mille verſus extendunt orationem ſuam, quaſi apud Deum multitudo ſermonum opus ſit, tanquam ignoranti quid poſtules, qui antequàm cogites nouit. Nam & illi quidé quid dicant neſciunt: labia mouentur ſolummodò, mens autem ſine fructu eſt, & aures eius ſurdæ ſunt. Tu non audis orationem tuam, & Dominū vis audire precem tuam? Flexi, inquis, genua. Curuaſti quidem genua intùs, ſed mens tua foris vagatur. Corpus tuum intùs, ſed ſenſus foris. Os quidem loquebatur, ſed mens vſuras cogitabat, poſſeſsionum redditus ſupputabat, deſcriptiones domorum videbat, amicorum verba voluebat, negligentias intuebatur famulorum, paraſitorum vrbanitates ridebat, mulierum ſpeciem conſiderabat.

Dæmones impedire conantur preces.

Diabolus enim cùm ſit aſtutus, ſcit quoniam in tempore orationis grandia poſtulamus, & ſæpiùs impetramus, impedire feſtinat improuidas mentes: Nam aliquoties cùm reſupini iacemus in lectulo, nihil tale cogitamus: ſed cùm venimus ad orationem, cogitationum nos opprimunt nubes, vt nos auocent, & ſine fructu efficiant. Hæc igitur ſciens in orationibus fieri, imitare Chananæam vir mulierem, quæ vigilanter & cum ſumma ſapientia rogabat Dominum, & ideò meruit impetrare. Sed forſitan dices: Non habeo filiam, quæ dæmone plena ſit: ſed habes animam peccatis refertam. Et quid dixit Chananæa? Miſerere mei Domine, quia filia mea male à dæmonio vexatur. Dicito & tu: Miſerere mei Domine, quia anima mea malè à dæmonio vexatur.

Grādis dæmon, peccatum.

Grandis enim dæmon, peccatum eſt. Et ille quidem in propatulo habens, velociùs curari poteſt: qui autem occultat peccata ſua hominibus, & pœnitere non vult, ſed contemnens ſecurus delinquit, odibilis eſt. Et ille quidem pro ipſa vexatione veniam habebit, iſte verò reſponſione indignus probabitur. Miſerere mei. Modicus quidem ſermo, ſed immenſum benignitatis continet pelagus. Vbi enim miſericordia poſtulatur, ibi vniuerſa cōprehenſa ſunt bona. Quod ſi foris Eccleſiam es, dic tu: Miſerere mei Domine, non ſolùm labia mouens, ſed mente ingemiſcens: quia & tacentes audit Deus. Non quæritur locus, ſed deuotio mentis. Ieremias in lacū cœni demerſus erat, & fideliter orans, Domini gratiam promeruit. (Iere. 38.) Daniel in lacū leonū miſſus, ad ſe Dei miſericordiā inclinauit. (Dan. 6.) Tres pueri in camino ardenti erant, & Dominō placuerunt. (Dan. 3.) Latro in cruce erat, & exauditus eſt fideliter poſtulando: & nihil obfuit crux, ſed cōfeſsio fidei paradiſum aperuit. (Luc. 23.) Iob in ſterquilinio erat, & per patientiam ſuam Deum propitiabat. (Iob. 2.) Quòd ſi & in balneis es, ora: Vbicunque fueris, ora. Templum Dei eſtis, & ſpiritusſanctus habitat in vobis. (1. Cor. 3.) Voluntas ſolūmodò deuotæ menti opus eſt. Quòd ſi in iudicio aſsiſtis, ora. Et cū iraſcitur rex, ora: vbiq; Deus præſens eſt: nō clauditur loco: inuocanti dicit, Aſſum. Nam & cùm eduxiſſet Moyſes populum de Aegypto, & per deſertum ad mare rubrū veniſſet, Aegyptij poſt tergum erant inſequentes populum. (Exod. 14.) Ante mare fremebant fluctus: Moyſes in anguſtia erat. Tacebat quidem, ſed mente grandia cogitabat. In medio tribulationis erat: inde Aegyptij inſequétes, hinc mare intumeſcens. Ad Dominum igitur mente clamabat, & vox penitùs non audiebatur. Ideò Dominus dicit ad eum: Quid clamas ad me? (Ibidem.) cùm ore quidem non clamaret, ſed corde. Et tu igitur quando aſtiteris furenti iudici ac rabido tyranno, ora Deum tuum, & orante te fluctus mitigabuntur. Iudex ad te, tu ad Deum confugito. Iudex prope te, tu Deum inuoca, qui in te eſt. Nunquid longè à te eſt, vt vadas ad locum aliquem? Deus non clauditur loco, ſed ſemper in proximo eſt. Et qui loco non clauditur, fide tenetur. Nam ſi hominem rogare volueris, interrogas quid facit: & audies, dormit: aut, non vacat, aut certè non dignabitur miniſter reſpondere tibi. Ad Deum autem nihil horum opus eſt: ſed vbicunq; fueris & inuocaueris, audit te. Nō oſtiarius, non mediator, non miniſter opus eſt: ſed dicito, Miſerere mei, & Deus ilicò aderit. Adhuc te loquente, dicit, Aſſum. (Eſai. 58.) O ſermo manſuetudine & benignitate plenus. Non expectat conſummari orationem, ſed ſtatim tribuit petitionem. Miſerere mei. Hanc imitemur Chananæā: Miſerere mei Domine, filia mea malè à dæmonio vexatur. *O mulier, magna eſt fides tua: fiat tibi ſicut vis.* Vbi ſunt hæretici? Nunquid dixit, Rogabo patré meum, obſecrabo genitorem meum? Nunquid oratione eguit? Non vtique, quia author ſalutis eſt, & vniuerſitatis creator, & verbum Deus. Ideò dixit: O mulier, magna eſt fides tua: quanuìs & pro diſpenſatione carnis orauerit. Et quia magna eſt fides, copioſa effuſa eſt gratia. Vbi autem oratio neceſſaria eſt, infirmatio eſt. O mulier, magna eſt fides tua. Non vidiſti mortuum ſuſcitatum, nec leproſum mundatum, nec prophetas audiſti, nec legem meditata es, neque mare in diuiſionibus ſcindi vidiſti. Nihil horum contemplata es, inſuper & deſpecta & contempta à me es, & non receſsiſti, ſed perſeueraſti petendo. O mulier, grandis eſt fides tua. Mortua eſt mulier, & præconia eius vigent. Vbicunq; ieris, audies Chriſtum dicenté: O mulier,

†Scotia. magna eſt fides tua. In †Scythia, in India, in Mauritania, quantamcunq; ſol reſpicit terrã, clamat Chriſtus, & non tacet verbum: O mulier, grãdis eſt fides tua: fiat tibi ſicut vis. Non dixit, Sanetur filia tua: ſed, Fiat tibi ſicut vis: Tu, inquit, eam cura, eſto medicus: tibi committo medicamentum vt imponas ei: fiat tibi ſicut vis: Voluntas tua curet eã. Chananæa volũtate curauit, & filius Dei, ſicut dicunt hic, à ſemeipſo non curat? Fiat tibi ſicut vis. Neque iuſsit mulier, neq; imperauit dæmoni: ſed ſola mulieris voluntas curauit filiam, dæmonemq; fugauit. Vbi ſunt qui audent dicere, Chriſtum per orationem virtutes feciſſe? Vide quid dicat. Fiat tibi ſicut vis. Conſidera ſermonis germanitatem. Patrem ſuum imitatur. Quando enim faciebat Deus cœlum, dixit: Fiat Gen. 1. cœlum. Et factum eſt cœlum. Fiat terra, & facta eſt terra: Fiat ſol: fiant aſtra cœli, & facta ſunt vniuerſa. Iuſsio adduxit ſubſtantiam parentelæ, ſermo communionem oſtendit naturæ. *Et ſanata eſt, inquit, filia eius ex illa hora.* Ex qua hora? Nõ ex qua venit mater eius domo, ſed ex qua Domini ſermo proceſsit. Et cùm rediſſet domum, inuenit eam ſanæ mentis, & voluntate, imò fide eius curatam. Pro his autem omnibus gratias agamus Deo, per Chriſtum Dominũ noſtrum, cum quo eſt Deo patri vnà cum ſpiritu ſancto honor & gloria & poteſtas, per immortalia ſecula ſeculorum, Amen.

FERIA SECVNDA,

Ioan. 8.

In illo tẽpore, Dixit Ieſus turbis Iudæorum: Ego vado, & quæretis me, & in peccato veſtro moriemini. Et reliqua. Homilia Erici.

Ioan. 8. REfert ſuperiùs ſanctus euangeliſta Ioannes, quia cùm doceret Dominus in gazophylacio templi, & diuinitatis ſuæ myſteria apertiſsimè populis panderet, voluerunt eum Iudæi apprehendere: ſed nemo miſit in eum manus, quia nondum venerat hora eius. Nondum enim venerat voluntaris ipſius & diſpoſitionis hora: quia ſicut voluntate natus, ſic & volũtate paſſus eſt. (Chriſtus ſpõte ſua paſſus.) Quia ergo illi Dominum apprehendere voluerant, vt oſtenderet inefficaciter illos conari, quandiù ipſe nollet, ideò Dominus dixit eis, quod modò audiuimus: *Ego vado, & quæretis me.* Ac ſi alijs verbis diceret: Fruſtrà me perſequimini, incaſſum mihi manus inijcere tentatis. Ego enim præfiniui tẽpus, quando pro humani generis ſalute pati debeam. Ego, inquit, vado, ego volens ad paſsionem pergo. Vos autem nec modò mihi aliquid mali facere poteſtis, quia ego nolo. Et quęretis me, non amore, ſed odio. Denique cùm Chriſtus de mundo diſceſsit, poſtquam per paſsionem oculis ſe hominum abſentauit, quæſierunt eum Iudęi, perſequendo illum in apoſtolis & cæteris credentib'. Vnde & Saulo perſecutori dictum eſt: Saule Saule, quid me perſequeris? Quæſierunt etiam eum ſancti Apoſtoli amatores ipſius, illum pręſentem habere cupientes, & deſiderio viſionis eius exæſtuantes. Hoc ergo modo eum quærere debemus, quo eum quæſierunt apoſtoli, vt illum ſemper diligamus, edicatq; illi cor noſtrum: Exquiſiui vultum tuum, vultum tuum Domine requiram: ne auertas faciem tuam à me. Hoc modo requiramus animam Chriſti, non illo, quo eum quæſierunt Iudæi inimici Chriſti. Illi enim quęrebant, vt haberent: iſti, vt perderent. Vnde & ne putaretur benè illos eum quæſituros, adiunxit: *Et in peccato veſtro moriemini.* Ille in peccato ſuo moritur, qui permanet in peccato vſque ad mortem. Et quia præuidebat illos in ſua malitia perſeueraturos, ideò dixit: In peccato veſtro moriemini. Et quia videbat in illis omnibus vnam voluntatem ſimilemque malitiam, ideò ſingulari numero dixit, In peccato: plurali aũt, Veſtro, quia pari affectu omnes eũ perdere volebant, qui ad ſaluandos eos venerat. *Quò ego vado, vos non poteſtis venire.* Non poterant venire quò ibat, quia in eum credere nolebant, quia eum non diligebant. Atque ideò ad illam gloriam, ad quam ille per mortẽ feſtinabat, ipſi venire nõ poterãt. Hoc ipſum alibi apoſtolis loquens, dixit: Quò ego vado, vos non poteſtis venire modò. Neque enim tunc, quò ipſe ibat, venire poterant, quia necdũ pro illo pati idonei erant, ſed pòſt venturi erant. Non ergo abſtulit eis ſpem, ſed prædixit dilationem. Iudæi verò nunquam quò ibat venturi erant, quia in eum credere nolebant. Et idcircò audierunt: In peccato veſtro moriemini. Sed audiamus, quid reſponderunt verbo Domini, carnaliter tantùm audientes, & non intelligentes. *Nunquid interficiet ſemetipſum, quia dicit, Quò ego vado, vos nõ poteſtis venire?* Quàm cæca mẽs, & ſuis tenebris obſcurata. Nunquid enim ſi Dominus ſe interficeret, ſequi eum ad mortem non poterãt? Aut nunquid mori ipſi non valebant? Ergo quò ego vado, dixit, non de eo quò ibat ad mortem, ſed de eo quò venturus erat poſt mortem, hoc eſt, de gloria ad quam per paſsionem & mortem properabat: & ad hanc illi peruenire nullo modo poterant. Sed iam videamus, quid his Dominus reſponderit. *Vos de deorſum eſtis, ego de ſupernis ſum.* De deorſum, inquit, eſtis: terrena ſapitis, terrenis delectamini, terrenis inhiatis, ſurſum corda non leuatis. Ego de ſupernis ſum, hoc eſt, à patre, quo nihil eſt ſuperius, quia pater de nullo eſt. De his ſupernis, id eſt, de patre Deo erat, quia verbum eius erat, & ab illo coæternus & conſubſtantialis genitus fuerat ante omnem creaturam, ante tempus, vel quicquid in tempore cogitari poteſt. *Vos de mundo hoc eſtis, ego non ſum de hoc mundo.*

De

De hoc mundo erant, quia peccatores, quia iniqui & infideles erant. Sed nunquid apoſtoli & cæteri ſancti de hoc mũdo nõ erant? De mundo erant, quia de Adam nati fuerant: ſed de mundo, id eſt, de carnali conuerſatione à Domino electi fuerant, iuxta quod alibi dicit: Ego vos elegi de mundo. De mundo ergo fuerant, ſed iam non erant de mundo, quia electi de mundo erant, & ad eum pertinebant, per quem factus eſt mundus. Iudæi verò quia perſeuerabant in peccato, permanebant in mundo. Propterea eis dictum eſt, In peccato veſtro moriemini. *Dixi ergo vobis, quia moriemini in peccato veſtro. Si enim non credideritis quia ego ſum, moriemini in peccato veſtro.* Reddit illis ſpem, & oſtendit quomodò poſsint non mori in peccato ſuo, videlicet ſi in eum credant. Ergo inter eos, quibus Dominus loquebatur, erant plurimi, qui non erant credituri: erant & alij, qui credituri erant: atque ideò illi in peccato ſuo morituri erant, iſti verò à peccato liberandi erant. Notandum verò, quòd dicit, Si non credideritis quia ego ſum, nec addit quid eſſet. Non dixit, Si non credideritis, quia ego ſum Chriſtus, vel ego ſum filius Dei, vel ego ſum, quẽ prophetæ prædixerunt: nihil horum dixit, ſed tantùm, Ego ſum. Nimirum, vt oſtenderet ſe illum eſſe, qui olim Moyſi dixerat: Ego ſum, qui ſum. Eodẽ verbo eſſentiæ vſus eſt loquens populo Iudæorum, quo tunc vſus eſt ad Moyſen, loquens per angelum, quem dirigebat ad liberandum populũ ſuũ. Ac ſi diceret: Ego qui tunc veni per angelum, vt mitterem Moyſen ad liberandum populum meũ, ego ipſe per memetipſum veni liberare genus humanum. Niſi ergo credideritis, quia ego ſum Deus, moriemini in peccato veſtro. Sed illi in ſua ſtultitia perſeuerantes, & ſubtilitatem verborum Domini non intelligentes, reſpõderunt: *Tu quis es?* Sed Dominus ad inſtruendos eos, qui in eum credituri erant, reſpondit: *Principium, qui & loquor vobis.* Principium ſe Dominus appellat, quia omnia per ipſum facta ſunt. Ipſe eſt enim Dei ſapientia, de qua Pſalmiſta Deo patri dicit, Omnia in ſapientia feciſti. Si igitur omnia fecit in ſapientia, id eſt, in filio ſuo, vtique ipſe eſt principium omnium rerum, quas per eum Deus pater creauit. Dicitur & pater principium, quia in principio erat verbum, id eſt, in patre erat filius. Vnum tamen eſt principium pater & filius, quia vnus eſt Deus pater & filius. *Principium*, ait, *qui & loquor vobis.* Ac ſi diceret: Ego ſum Deus, qui propter vos humilis factus, ad hoc deſcẽdi, vt vobis loqui poſſem per ſuſceptam ſerui formam. Credite ergo me eſſe principium, quia vt hoc credatis, loquor vobis. *Multa habeo de vobis loqui & iudicare.* In alio euangelij loco dixit: Ego non iudico quenquam. Quid eſt quod nunc dicit, Multa habeo de vobis loqui & iudicare? Sed illud de primo ſuo aduentu dixit, quo non venit vt iudicaret mundum, ſed vt ſaluaret. Quòd autem nunc dicit, Multa habeo de vobis loqui & iudicare, ſecundum aduentum ſuum inſinuat, quando ad iudicandos viuos & mortuos vẽturus eſt. *Sed qui me miſit, verax eſt.* Ac ſi diceret: Idcircò veritatem dico, quia filius ſum veracis: pater enim verax eſt, filius veritas. Et ſicut eſt filius à patre, ſic veritas à verace. Et attendendum, quòd omnem gloriam dat Deo patri vnicus filius, vt nos tali inſtruat exemplo: quia ſi ipſe, qui eſt coæternus filius, omnẽ gloriam dat ei à quo eſt, multo magis nos Deum in ſuis operibus glorificare debemus, cuius ſerui ſumus. *Et ego quæ audiui apud eum, hæc loquor in mundo.* Quid audierat apud patrem, niſi veritatem? Veritatem ergo audierat, veritatem loquebatur. Audiuit autem apud patrem, quia eſt à patre. Nihil enim eſt illi aliud audiſſe, niſi eſſe: quia ab illo habet audientiam, à quo habet eſſentiam. *Et non cognouerunt, quia de patre eis diceret.* Quare non cognouerunt? Quia adhuc carnalibus inhærebant, necdũ oculos cordis apertos habebant, quibus patris & & filij æqualitatem intelligere valerent. *Dixit ergo eis: Cùm exaltaueritis filium hominis, tunc cognoſcetis quia ego ſum.* Exaltationem hoc loco paſsionẽ ſuam vocat, qua exaltatus eſt in cruce. Hæc nanque exaltatio humiliationis fuit, non glorificationis, ſecundùm quam humiliauit ſemetipſum, factus obediens patri vſque ad mortem. Ait ergo: *Cùm exaltaueritis filium hominis, tunc cognoſcetis quia ego ſum.* Præuidebat enim ibi quoſdam, quos ante mũdi conſtitutionem prędeſtinauerat, poſt ſuam paſsionem credituros. De quibus in Actibus apoſtolorum legimus, quia prædicante Petro vna die crediderunt tria millia, alia die quinque millia, & deinceps multa millia. *Tunc*, inquit, *cognoſcetis, quia ego ſum.* Ac ſi diceret: Idcircò differo fidem veſtram, vt impleam paſsionem meam. Cùm verò me in cruce exaltaueritis, ſicut quondam Moyſes exaltauit ſerpentem in deſerto, tunc cognoſcetis me Deum vnius cum patre ſubſtantiæ. *Et à meipſo facio nihil.* quia nec ſum à meipſo. Ab ipſo eſt mihi operatio, à quo & generatio. *Et ſicut docuit me pater, hæc loquor* in mundo. Non ſic docuit pater filium, quaſi indoctum genuerit: ſed docuit, hoc eſt, ſcientem genuit. Simplex eſt enim natura veritatis, & hoc eſt illi eſſe, quod noſſe: & ab illo habet ſciẽtiam, à quo habet eſſentiam. *Et qui me miſit, mecum eſt.* Deus pater filium miſit, quia eum incarnari conſtituit. Miſsio enim eius, ipſa incarnatio eſt. Deus ergo pater cum filio eſt, quia vnum ſunt pater & filius, vna eſt illis ſubſtantia, eademq; deitas, indiuiſa maieſtas. Et tamen cùm ſimul ſint, ſolus filius miſſus eſt, hoc eſt, ſolus filius incarnatus eſt, ſicut & ſolus filius paſſus eſt. Deus ergo pater ſemper cum filio fuit, & eum non reliquit, & tamen, vt dictum eſt, ſolius filij perſona carnem aſſumpſit, & paſsioni ac morti ſubiacuit. Dei autem patris perſona, ab iſta incarnatio-

nis

Ioan.15.

Exod.3.

Chriſtus, principiũ.

Pſal.103.

Pater, principium.

Ioan.8.

Ioan.3.

Exaltatio Chriſti in cruce.

Philip.2.

Act.2.&4

Num.21.

nis & paſsionis iniuria aliena fuit. Vt enim aliquo vtamur exemplo, ſicut arbor aliqua radium ſolis in ſe ſuſcipiens, ferro inciditur, cùm tamen radiꝰ ſolis nec incîdi poſsit, nec ab arbore ſeparari: ita Deus pater, & ipſa in Chriſto diuinitas, pati non potuit, ſed ſola humanitas Chriſti paſsibilis fuit. *Quia quæ placita ſunt ei, ſemper facio.* Quæ Deo patri placita erant, ſemper faciebat: quia voluntatem eius ſalutem humani generis operando adimplebat, & peccati totius perpetuò expers immuniſq; perſeuerabat: quia peccatum non fecit, nec dolus inuentus eſt in ore eius. Quapropter & nos ſi membra eius eſſe volumus, capitis noſtri exempla imitari ſtudeamus. Agamus quæ Deo placita ſunt, caſtificemus animum ab omni concupiſcentia, edomemus illicitos carnis appetitus, mala quæ nos perpetraſſe meminimus, lachrymis pœnitentiæ diluamus, & bonis inquantùm poſſumus operibꝰ inſiſtamus, quatenùs Deum & inter ſeculi preſſuras adiutorem & protectoré habere, & in futuro ad illud ſummũ bonũ viſionis eius mereamur fœliciter ꝑuenire, Amen.

1.Pet.2. *Chriſti veſtigijs inſiſtendum.*

EADEM FERIA HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

In illo tẽpore dixit Ieſus turbis Iudæorum: Ego vado, & quæretis me &c. Ioan. 8.

Ioan. 8. EGo, inquit, *vado*, ego ad patrem redeo: vos aũt *quæretis me*, nõ vt in me credatis, ſed vt me occidatis, & idcircò *in peccato veſtro moriemini. Quò ego vado, vos nõ poteſtis venire* quare? quia nõ creditis, quia me occidere quæritis, quia ad vitã prædeſtinati non eſtis. Nemo enim venit ad patrẽ, niſi per me. *Ioan 14.* *Dicebãt ergo Iudæi: Nunquid interficiet ſemetipſum, quia dicit: Quò ego vado, vos nõ poteſtis venire?* Non ipſe interficiet ſemetipſum, ſed vos quia interficietis ipſum, interficietis etiam voſmetipſos: & idcircò non venietis ad ipſum. *Et dicebat eis: Vos de deorſum eſtis, ego de ſupernis ſum.* Vos, inquit, de deorſum eſtis, de terra eſtis, terram diligitis, & terrena ſapitis. Ego verò de ſupernis ſum, de cœlo, de patre, qui cunctis ſuperioribus ſuperior eſt. *Vos de mundo hoc eſtis, ego non ſum de hoc mundo.* Quantùm enim ad humanitaté, ſicut cæteri homines, ita & Chriſtus de mundo eſt: quantùm verò ad diuinitatem, non ipſe eſt de mundo, ſed mundus de ipſo: quia non ipſe à mundo cœpit, ſed mundus ab ipſo. Omnia enim per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. *Ioan. 1.* Vnde & ſuperiùs dicitur: In mundo erat, & mundus per ipſum factus eſt, & mundus eum nõ cognouit. *Ibidem.* *Dixi ergo vobis, Moriemini in peccatis veſtris.* Nunc autem audite rationem, quare in peccatis veſtris moriemini. *Si enim non credideritis quia ego ſum, moriemini in peccato veſtro.* Quid eſt, Ego ſum? Nunquid enim eum Iudæi eſſe non credebant, quem & videbant & audiebant? Nunquid & ipſe ſolus eſt, & alia non ſunt? quia dicit, *Niſi credideritis, quia ego ſum.* Ille enim ſolꝰ eſt, qui ſemper eſt, qui immutabilis eſt, qui idẽ ipſe eſt, qui nunq̃ eſſe cœpit, qui nunq̃ deſinit eſſe, qui omnibus dat eſſe, qui de ꝓprio eſſe nõ mutatur in eſſe vel nõ eſſe, de quo per Moyſen dicitur filijs Iſraël, Qui eſt, miſit me ad vos. *Exod. 3.* Qui igitur ſic eũ eſſe non crediderit, morietur in peccato ſuo. *Dicebãt ergo ei: Tu quis es? Dicit eis Ieſus: Principium, qui & loquor vobis.* Ego, inquit, ſum principium, qui propter vos & ſecundùm humanitatem & factus & creatus, & appareo vobis, & loquor vobis. Quidam autem codices habent, Quia & loquor vobis, & tale eſt, ac ſi diceret: Ego ſum principium: principium me eſſe credite, quia vt vos me credatis eſſe principium, homo factus ſum, & loquor vobis, & loquendo viam veritatis & ſalutis oſtendo vobis. Siue etiam, principium me eſſe credite, quia ego qui mẽtiri non poſſum, hoc loquor atq; teſtificor. *Multa habeo de vobis dicere & iudicare, ſed qui miſit me, verax eſt.* Non enim, inquit, modò vos iudico, etſi iudicio digni ſitis. quare? quia non venit modò filius hominis, vt iudicet mundum, ſed vt ſaluetur mundus per ipſum: *Ioan.* iudicabit tamen quandoque, & vero iudicio iudicabit, quia veracis patris verax filius eſt. Et hoc eſt, quod ait: *Qui me miſit verax eſt, & ego quæ audiui ab eo, hæc loquor.* Non ſic eſt accipiendum, quaſi alter alteri loquatur, ſed audiui, hoc eſt, cognoui. Ab eo enim habet filius cognitioné, à quo & eſſe habet. Sicut enim dicitur verbum & ſapientia Dei, ſic dicitur & cognitio Dei. *Et nõ cognouerũt, quia patrẽ ſuum eſſe dicebat Deũ. Dixit ergo eis Ieſus: Cùm exaltaueritis filium hominis, tunc cognoſcetis quia ego ſum, & à meipſo facio nihil: ſed ſicut docuit me pater, hæc loquor.* Non omnibus qui ibi aderãt, ſed quibuſdam hæc Ieſus loquitur. Videbat enim aliquos ibi, qui poſt eius paſsioné credituri erant. Multi enim ex his, qui eum crucifixerũt, poſteà corde cõpuncti, ad fidem conuerſi in eum crediderunt, & veraciter cognoſcentes, ſicut Dei filiũ coluerunt & adorauerunt. In eo verò quod ait, *Sicut docuit me pater, hæc loquor:* patris doctrinam ſe eſſe oſtẽdit. Quid eſt enim doctrina patris, niſi ſapientia patris? Dicit ergo: *Sicut docuit me pater, hæc loquor, & à meipſo facio nihil.* non ſecundùm humanitatem loquor: hæc doctrina non eſt hominis: hæc doctrina diuinitatis eſt. *Sicut docuit me pater, hæc loquor:* id eſt, ſecundùm ſcientiam & doctrinam diuinitatis loquor. Ipſum enim genuiſſe, docuiſſe fuit. *Et qui me miſit, mecũ eſt, & non reliquit me ſolum: quia ego quæ placita ſunt ei, facio ſemper.* Quanuis enim filius à patre miſſus eſt, quanuis incarnatus & homo factus eſt, (hoc eſt enim miſſio, quod incarnatio) ſemper tamen in filio pater, & ſemper in patre filius eſt. Hic eſt ille filius dilectus, in quo ipſe ſibi benè complacuit. *Hæc illo loquente, multi crediderunt in eum.*

FERIA TERTIA.

Matth. 23.

In illo tempore: Locutus eſt Ieſus ad turbas & ad diſcipulos ſuos, dicens: Super cathedram Moyſi ſederunt ſcribæ & phariſæi. Et reliqua. Homilia Erici.

REpudiatis Dominus, vt dignum erat, tentatoribus, ad ſuos ſermonẽ conuertit, vt illorũ confuſio, iſtorũ fieret diſciplina. Infructuoſum nanq; eſt verbũ, in quo ſic alter cõfunditur, vt nõ alter erudiatur. *Super cathedram,* inquit, *Moyſi ſederũt ſcribæ & phariſæi.* Nõ quidẽ materialis cathedra, cui ſederat Moyſes, vſq; ad illud tẽpus ſeruabatur apud Iudæos: ſed per cathedrã Moyſi intelligitur doctrina, quam ſcribæ & phariſæi, licet nõ facerent, prædicabant. *Omnia ergo quæcunq; dixerint vobis, ſeruate & facite: ſecundũ verò opera eorũ facere nolite.* Tanquàm diceret eis: Doctrinam quam docuit Moyſes legiſlator, prędicãt & annunciãt ſcribæ phariſæi: ſed quia quod ore prædicãt, opere deſtruunt, quod vobis annũciant ſeruate: quod verò faciunt, facere nolite. Et mira bonitate Dominus à phariſæis tentatus, eorũ machinas diſsipat, & nihilominùs propter ſacerdotij dignitatẽ, hortatur homines vt eis ſubijciantur, non opera illorum, ſed doctrinam imitantes. Frequenter enim & de homine malo, bona doctrina procedit, & vilis terra precioſum aurum producit. *Alligant autem onera grauia & importabilia, & imponunt in humeros hominum, digito autẽ ſuo nolunt ea mouere.* Onera grauia & importabilia, legis dicit mãdata, quæ Iudęis maximè ꝓpter peccatum vituli adorati conſtat fuiſſe impoſita. Quæ quidem mãdata ſcribæ & phariſæi, permixtis ſuis traditionibus, tanquàm grauiſsima onera ſimpliciori populo imponebant, quæ ipſi nec vno digito mouere, hoc eſt, nec in minimis quidem præceptis volebant perficere. Tales ſunt modò in Eccleſia indiſcreti ſacerdotes, qui omnem iuſtitiam populo mandant, ſed ipſi nec modica ſeruant. Si enim faſcem lignorum ſuper alicuius humeros, qui ferre non valet, poſueris, neceſſe habet, vt aut faſcem à ſe reijciat, aut ſub pondere ruat. Sic & homini, cui graue pondus pœnitentiæ imponitur, neceſſe eſt vt aut pœnitẽtiam reijciat, aut ſuſcipiens, dum ferre nõ valet, ſcãdalizatus ampliùs peccet. Nam ſi erramus modicam pœnitentiã peccantibus imponentes, melius eſt tamen de miſericordia à Deo iudicari, quàm de crudelitate condemnari. Qui enim vult apparere ſanctus, circa vitam ſuam debet eſſe auſterus, circa aliorum benignus. *Omnia enim opera ſua faciunt, vt videantur ab hominibus.* Scribę & phariſæi omnia, quæ operabantur, ad hoc faciebant, vt ab hominibus viderentur, hoc eſt, vt laudem & fauorem populi exteriùs caperent. Similiter & omnis homo, quicunque opera ſua ideò tantùm facit, vt ab hominibus videatur, ſimilis eſt ſcribis & phariſęis. Ex propoſito nanq; vniuſcuiuſq; hominis accipit diabolus occaſionem, vt eis retia texat: quia à ſemetipſo nil agere poteſt, niſi occaſionem ex nobiſipſis acceperit. Tollamus ergo hoc vitium à nobis, ne velimus ab hominibus videri, hoc eſt, laudari, & ſine labore omnia vitia reſecabimus. *Dilatant enim phylacteria ſua, & magnificant fimbrias.* Quia Græco ſermone φιλάττειν, ſeruare dicitur, thorah verò lex appellatur, phylacteria vocat illas membranas vel pittaciola, quę quaſi ex præcepto legis in frontibus portabant, laudem captantes popularem ob cuſtodiam & monumentum diuinorum mãdatorum, quæ inibi ſcribebantur: non intelligentes quia lex diuina in corde ſit meditanda, non in corpore oſtendenda. Præcepto etiam legis iubebatur fieri fimbria parua & breuis in quatuor pallij ſummitatibus, vt ſicut circunciſione legis à cæteris gentibus, ſic etiam veſte diſtarent: qualis erat fimbria, quam mulier ſanguine fluens, in Domini pallio tetigit. Sed ſuperſtitioſi magiſtri, laudis popularis auidiſsimi, componebant ſibi grãdes fimbrias, acutiſsimas ſpinas in eis ligantes, vt ambulantes vel ſedentes crebrò pungerentur, & quaſi admoniti ad eloquia diuina meditanda recurrerent. Ex qua re creditur in Eccleſia inoleuiſſe, quòd quidam aliquam partem euangelij ſcriptam, vel reliquias martyrum deferre cõſueuerunt. Sed ſciendum, quòd cui in auribus euangelica poſita non proſunt verba, eum circa collũ ſuſpenſa non ſaluant: quia virtus euangelij non eſt in figuris literarum, ſed in intellectu ſenſuũ. Sequitur: *Amãt enim primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in ſynagogis, & ſalutationes in foro.* Nõ prohibet eos Dominus ſalutari in foro, neq; primos diſcumbere in prandijs, quibus iure hoc officium debetur: ſed ab illis docet eſſe cauẽdum, qui cùm hæc habere digni nõ ſint, vltra modũ tamẽ ea ſibi exhiberi deſiderãt. Hæc aũt verba ſaluatoris ſi corporaliter intelligantur, nõ ſolũ non ædificant, ſed adhuc magis deſtruunt auditorẽ. Audiens enim aliquis, laudabile eſſe vltimo loco diſcumbere, diſcumbit poſt omnes: & non ſolùm iactantiam cordis non amittit, ſed adhuc aliam iactantiam de ſua humilitate acquirit: vt qui priùs deſiderabat ab alijs videri iuſtus, etiam humilis eſſe videatur. Multi enim ſuperbi corpore quidem in vltimo loco diſcumbunt, cordis autem elatione vidẽtur ſibi maioris meriti eſſe. At contrà multi ſunt humiles in primo loco recumbentes, & tamen in conſcientia ſe exiſtimant in vltimo eſſe. Sed quia Deus ſpiritus eſt, qui loquitur fidelibus ſuis, & non ad carnem loquitur Deus, ſed potiùs ad ſpiritum (caro enim ſpiritum non intelligit, dicente Apoſtolo, Qui ſpiritum Dei habet, intelligit quæ dico, quia Domini ſunt mandata:) quæcunque Dominus loquitur, non carnaliter loquitur, ſed ſpiritualiter. Vnde & hæc verba ſpiritualiter ſunt intel-

Cathedra Moyſi.

Scribarum & phariſæ... ſimu... iuſti...

Num. 15.

Matt 9.

Scribarum & Phariſæorũ oſtentatio.

1. Cor. 14.

intelligenda. Non enim curat Deus, vbi corpus hominis iaceat, ſed in qua parte mens ſit collocata. Vnde quòd iubet nos Deus in vltimo loco recũbere, nõ pcipit vt corpore in vltimo loco iaceamus, ſed vt animo nouiſsimos omnium nos eſſe iudicemus. Sine cauſa enim loco ſe humiliat, qui corde ſe præfert. *Et ſalutationes in foro.* Non ſolùm hoc exigebant ſcribæ & phariſæi à populo, vt priùs eos ſalutarent, voce magna dicentes: Aue Rabbi, ſed vt flexis capitibus ad genua eorũ incuruarentur. *Et vocari ab hominibus rabbi,* ſubaudiendũ, amãt. Deſiderabant nanq; ſcribæ & phariſæi vocari rabbi, & nolebant eſſe magiſtri: nomen appetebant, ſed officium negligebant. *Vos autem nolite vocari rabbi, vnus eſt enim magiſter veſter. Et patrẽ nolite vocare vobis ſuper terram, vnus eſt enim pater veſter. qui in cœlis eſt.* In his omnibus prohibetur, ne quod Deo debetur, hominibus deferatur. Sed cùm omnia præcepta diuinæ ſcripturæ à Deo procedant, mouet multos, cur contra præceptum alterius ſcripturę quę dicit, Honora patrẽ, prohibeat vocari patres vel magiſtros. Nam & Paulus magiſtrum gentium ſe eſſe teſtatur. Sed aliud eſt eſſe patrem vel magiſtrum naturâ, aliud permittente indulgentia. Nos enim ſi hominem patrem vel magiſtrum vocamus, honorem deferimus his, à quibus incrementum vel originem ſumpſimus, non eos authores noſtræ vitæ oſtendimus. Tamen ſecundùm quod à Deo conditi ſumus & gubernamur, nec pater, nec magiſter vocandus eſt alius, niſi Deus. Pater vocandus eſt, quia ex ipſo ſunt omnia: Magiſter, quia per ipſum ſunt omnia, vel quia ipſe eſt ſingularis magiſter, qui omnes interiùs naturaliter edocet. Homo enim non prẽſtat homini intellectum docendo, ſed illum tantummodò exercet admonẽdo. Doctrina nanque cotis officium tenet, quæ ferrum non facit, ſed acuit. *Qui maior eſt veſtrũm, erit miniſter veſter.* Ac ſi dicat: Quicunque vult fratrem præuenire regnãdo, priùs illum neceſſe eſt præueniat obſequendo. Quod in ipſo Chriſto veraciter impletum eſſe nouimus, qui cùm maior ſit omnibus fidelibus, tamen ſuis non ſolùm exteriora miniſtrauit, ſed etiam animã ſuam pro illis in mortem tradidit: Hoc enim quod dicit: Qui maior eſt veſtrum, erit miniſter veſter: congregationum prælatis ſpecialiter præcipitur, vt quibus ſpirituali regimine principantur, eorum indigentiam pariter releuare, atque ſupplementum familiaris paupertatis, ſtudioſa ſubminiſtratione procurent. *Qui autem ſe exaltauerit, humiliabitur, & qui ſe humiliat exaltabitur.* Videmus multos honoribus & diuitijs huius ſeculi florere, & in his vſq; ad finem perſeuerare. Cernimus econtrà nonnullos paupertate & inopia laborare, & in eadẽ egeſtate vſque ad exitum vitæ permanere. Cùm ergo iſti in inchoata fœlicitate, & illi in priſtina paupertate vſq; ad terminũ vitę permaneant, quomodò verum eſſe cõſtat, quod Dominus dicit, omnem hominem exaltatũ humiliari, atq; humiliatum exaltari? Sed quoniã veritas falli non poteſt, quæ dicit, Omnis qui ſe exaltat humiliabitur, & qui ſe humiliat exaltabitur: ſciendũ quia etſi in præſenti hoc non ſemper adimpleri videmus, in futuro tamẽ cõplendum nõ dubitamus. Omnis enim, qui in præſenti vita ita ſe exaltat, vt diuinis pręceptis ſe ſubdere contẽnat, hic in die iudicij cũ ſuperbis & impijs ſociatus humiliari cogetur, auditurus à Domino, Ite maledicti in ignem æternum. Qui verò diuino amore hîc ſe humiliare ſtuduerit, imitãs illũ qui dicit, Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde: ipſe in futuro iudicio à Domino exaltabitur, cùm optabilẽ vocẽ audire meruerit: Venite benedicti patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum eſt à conſtitutione mundi.

Exod.20. *2.Tim.1.*

Deus vt ſolus pater & magiſter.

EADEM FERIA,

HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Super cathedram Moyſi ſederunt ſcribæ & phariſæi &c. Matth.23.

QVid eſt enim ſedere ſup cathedrã Moyſi, niſi Moyſi doctrinam & legem prædicare, & populum regere & admonere? Hoc erat autem officium ſcribarum & phariſæorũ: vnde & ſuper cathedram Moyſi ſedere dicuntur. Sed quid eſt, quod Dominus alibi præcipit, dicens: Cauete à fermento Phariſæorum, quod eſt hypocriſis? Hîc autem dicit: *Omnia quæcunque dixerint vobis, ſeruate & facite?* Phariſæorum enim doctrina fermentum dicitur, ſed non illa quam docent, quando ſedent ſuper cathedram Moyſi. Sedent enim ſuper cathedram Moyſi, quando nihil aliud prædicant, niſi ea quæ præcepit Moyſes. Hæc autem & ſeruanda & facienda ſunt. Quando verò per fraudem & hypocriſim, non legis verba, ſed ſuas traditiones docent, tunc eis obedire & credere nõ oportet, quoniã in Moyſi cathedra nõ ſedẽt. Qualiſcunq; igitur ſit prędicator, ſi tamẽ nõ ſua, ſed Dei verba annũciat, populus ei & obedire & credere debet. Sequatur eum in his, quæ dicit, non quæ agit. Quod enim dicit, Dei eſt: quod autem agit, ſuum eſt. *Alligant enim onera grauia & importabilia, & imponunt in humeros hominum, digito autem ſuo nolunt ea mouere.* His autem verbis clementiſsimus Dominus nos admonere videtur, vt in peccatoribus ad pœnitentiam conuerſis, pietatem & miſericordiam habeamus, eorumq́; onera potiùs cum eis portemus, quàm ſupra vires eos oneremus. Vnde & ſacerdotes in lege iniquitatem ſanctuarij portare iubentur. Vnde & per Moyſen Dominus ait: Qui percuſſerit ſeruum ſuum vel ancillam virga, & mortui fuerint in manibus ſuis, criminis reus erit. Fit enim multoties, vt paſtor Eccleſiæ peccantem ſeruum vel ancillam, id eſt, maſculũ vel

vel fœminam ſibi ſubiectos, eorum facinora exaggerãdo, & tormenta futura minando, duram que canonum pœnitentiam nunciando, nimis aſperè virga correctionis percutiat. Qui ſi in eius manibus mortui fuerint, id eſt, ſi eos propter immanitatem ſceleris & importabile onus pœnitentiæ, veniam deſperare ſenſerit, eoſque verbis mitioribus & antidoto pietatis non confortauerit, quaſi qui malè medendo ægrum occiderit, reus erit. Habeat igitur pœnitentia modum, & vnicuique rationabiliter onera imponantur. Magis enim ad cordis contritionẽ, quàm ad ieiunium & carnis maceratiõnẽ reſpicit Deus. Magna enim miſericordia ei fieri poteſt, qui iam ex corde pœnitet, & peccare ceſſat. Qui verò aliter agit, etſi multùm ieiunet, tamen nihil agit. *Omnia verò opera ſua faciunt, vt videantur ab hominibus.* Ideò enim ſcribæ & phariſæi nullam de operibus ſuis mercedem ſuſcipiunt, quia omnia opera ſua faciunt non pro iuſtitia, vel animarum ſalute, ſed pro vana gloria, vt videantur & laudentur ab hominibus. *Dilatant enim phylacteria ſua, & magnificant fimbrias.* Phylacteria, id eſt, chartulas quaſdam in manibus, vel circa collum appenſas ferebant, in quibus verba legis ſcripta erant, vt ſemper ad ea reſpicientes, à iuſtitia non declinarent. Hanc autem conſuetudinem ex eo loco ſumpſiſſe videntur, vbi dicitur: Erit igitur hoc quaſi ſignum in manu tua, & quaſi appẽſum quid ob recordationem ante oculos tuos. Quod quidem ſi bono & ſimplici animo feciſſent, non valdè reprehenſibile eſſe videbatur. De fimbriarum quoq; vſu Moyſi à domino dicitur: Loquere filijs Iſraël, & dices ad eos, vt faciant ſibi fimbrias per angulos palliorum, ponentes in eis vittas hyacinthinas: quas cùm viderint, recondẽtur omnium mandatorum Domini, ne ſequantur cogitationes ſuas, & oculos per res varias fornicantes: ſed magis memores præceptorum Domini, faciant ea. Hoc autem quid ſignificet, nõ multa indiget expoſitione: ſiquidem ipſe qui ſcripſit, expoſuit. Ad hoc enim vittas hyacinthinas in fimbrijs ponere iuſsit, vt ſignum quoddam eis eſſet, quo cæleſtium mandatorum memores, vana & inutilia non cogitarẽt. Sunt igitur fimbriæ, legis mandata: Vittæ verò hyacinthinæ, ſanctæ cogitationes: quæ ſi ſimul iunctæ fuerint, ab omni vanitate oculos auertũt, & totam mentẽ ad cæleſtia dirigunt. Videntes enim hyacinthum, cælum recordamur, quoniã vnius coloris ſunt cælum & hyacinthus. Hoc autem in phariſæis Dominus non reprehendiſſet, niſi quia omnia opera ſua faciebant, vt viderentur ab hominibus. De quibus adhuc ſubditur: *Amãt autem primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in ſynagogis, & ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi.* His autẽ verbis ſcribæ & phariſæi de vana gloria, ſuperbia & ambitione notantur. His autem & nos admonemur, ne eos in talibus imitemur. Primæ nanq; cathedræ ad ambitionem, cætera verò ad ſuperbiam & vanam gloriam ſpectant. *Vos aũt nolite vocari Rabbi: vnus eſt enim magiſter veſter.* Quia enim omnis vana gloria peccatum eſt, peccat vtique, qui pro vana gloria ſic vocari deſiderat. Diſcipulus quoq; non effugiet culpam, qui magiſtri nomen ſibi vſurpat. *Omnes autem vos fratres eſtis. Et patrem nolite vocare vobis ſuper terram, vnus eſt enim pater veſter, qui in cælis eſt. Nec vocemini magiſtri, quia magiſter veſter vnus eſt Chriſtus.* Vnus eſt pater, vnus eſt magiſter. Vnde & Iacobus ait: Nolite plures magiſtri fieri, fratres mei. Vbi enim plures magiſtri, ibi & plures ſententiæ: vbi plures ſententiæ, ibi ſchiſma. Vnde Apoſtolus admonet, vt idipſum dicamus omnes. Bonum habemus magiſtrum, ipſum ſequamur: ipſa ſententia, vna ſit. Patrem verò in terra quærere non debemus, quia omnes fratres ſumus, & vnum in cælis patrem habemus: illi credere, illi obedire oportet: cuius amore patres & matres, fratres & ſorores, magiſtros & doctores, & quæcunque in mũdo ſunt, & in terra verſantur, abijcere & abnegare debemus. *Qui maior eſt veſtrûm, erit miniſter veſter.* Hoc enim de ſe ipſo Dominus ait, qui vſque ad lauandos pedes diſcipulorum ſe humiliare dignatus eſt, præbens nobis humilitatis exemplum. Vnde & ſubditur: *Qui autem ſe exaltauerit, humiliabitur: & qui ſe humiliauerit, exaltabitur.* Deus enim ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Deponit enim potentes de ſede, & exaltat humiles.

Immoderata carnis caſtigatio nulli imponenda. — *Phylacteria.* — *Exod. 13.* — *Num. 15.* — *Fimbriæ. Vittæ hyacinthinæ.* — *Iacob. 3.* — *1. Cor. 1.* — *Intellige, ſi nos retrahant à Deo* — *Ioan. 13.* — *Iaco. 4.* — *Luc. 1.*

FERIA QVARTA,

MAtth. XX.

In illo tempore, Aſcendens Ieſus Hieroſolymam, aſſumpſit duodecim diſcipulos ſecretò, & ait illis: Ecce aſcendimus Hieroſolymam. Et reliq. Homilia Erici.

DOminus ac redemptor noſter, præuidẽs diſcipulorum animos de ſua paſsione turbandos, longè antè eis & pœnam eiuſdem paſsionis, & gloriam ſuæ reſurrectionis prædicere voluit: vt cùm eum morientem cernerent, reſurrecturum quoque, ſicut eis prædixerat, minimè dubitarent. Et crebrò quippe hoc ipſum eis prænunciauerat: ſed quia temporis acceſſu quod audierant, labi à memoria poterat, idcircò iturus ad paſsionem, & ſecùm eos ducturus, iteratò eis futura prædicit, quatenùs eos contra venientem tentationem præpararet, ne veniente crucis perſecutione & paſsionis ignominia, terrerentur. Minùs enim afficiunt mala, quæ præſciuntur. Nam ſubiti caſus, etiam fortiſsimos quoſque obruere ſolent. *Aſſumpſit,* inquit, *duodecim diſcipulos ſuos.* Initio ſuæ prædicationis plures Dominus voluit habere diſcipulos, è quibus duodecim elegit, quos & Apoſtolos nominauit, quibus Euangelij ſacramenta committeret, & per quos totum mundum ad ſuam fidem con-

Luc. 6. — *Luc. 22.*

uocaret. Quibus & alibi dicit: Vos eſtis, qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis. His ergo aſſumptis ſecretò, ait illis: *Ecce aſcendimus Hieroſolymam, & filius hominis tradetur principibus ſacerdotũ & ſcribis, & condemnabunt eum morte.* Attendendũ quòd Dominus filium hominis tradendum & morte condemnandum dicit: qui cùm ſit idem filius Dei, & filius hominis Dominus Ieſus Chriſtus, ſolus tamen filius hominis, id eſt, humanitas aſſumpta, tradi & comprehendi, ac paſsioni & morti ſubiacere potuit. Simul & illud conſiderandum, quia penè in omnibus ſancti euangelij locis potiùs ſe Dominus filium hominis, quàm filium Dei appellat: vt videlicet nobis ad memoriam reducat, quid pro nobis factus ſit. Nam qui erat Deus excelſus ſupra omnia, factus eſt homo humilis inter omnia. Sed quantò magis ille humanitatis ſuæ infima commendat, tantò magis nos ſublimia diuinitatis eius venerari ac glorificare oportet.

Chriſtus filium hominis cur ſe crebriùs dicat.

Ioan. 18.

Tradetur, ait, *principibus ſacerdotum.* Primùm enim ad Annã ſacerdotem, deinde ad Caiphæ domum adductus eſt, qui erat pontifex anni illius. *Et condemnabunt eum morte.* Morte eum condemnauerunt, quando clamauerunt dicentes: Reus eſt mortis: Et, Tolle, tolle, crucifige eũ. *Et tradent eum gentibus ad illudendum.* Traditus eſt gentibus: quia ſicut textus paſsionis eius apertè loquitur, vinctum adduxerunt eum, & tradiderunt eum Pontio Pilato præſidi, qui vtiq; gentilis erat, non Iudæus. Ipſe verò flagellatum eum tradidit militibus Romanis ad crucifigendum. Sciendum autem, à multis Dominum fuiſſe traditum. Tradidit nanque eum Deus pater, iuxta quod Apoſtolus ait: Qui proprio filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum. Tradidit ſe ipſe filius, eodem Apoſtolo dicente: Qui dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis. Tradidit eum Iudas Iudæis, Iudæi nihilominùs tradiderunt eũ Pilato, Pilatus, vt dictum eſt, tradidit eum militibus.

Matth. 26.
Luc. 23.
Matth. 27.
Chriſtus à multis traditus.
Rom. 8.
Epheſ. 5.

Si ergo eum Deus pater tradidit, & ſi ſe ipſe tradidit, quid Iudas & Iudæi peccauerunt? quid tantum ſceleris admiſerunt, vt ſic execrationi & horrori ſint omnib. in Chriſtum credentibus? Sed in re vna diſpar fuit affectus. Quod enim Deus pater cum coæterno ſibi filio fecit, amore & dilectione humani generis: hoc fecit Iudas, hoc Iudæi fecerunt odio & inuidia. Ideoq; Deus pater digniſsimè cum Chriſto filio ſuo benedicitur, & continuis laudibus prædicatur: illi verò æterna maledictione & ſupplicio condemnantur. *Tradetur,* inquit, *gentibus, ad illudendum & flagellandum.* Illuſus eſt Dominus, quando (ſicut euangelium refert) ſuſcipientes eum milites, velauerunt faciem eius, & induerũt eum purpura, & plectentes coronam de ſpinis, poſuerunt ſuper caput eius, & arũdinem in dextera eius, & venientes dixerunt: Aue rex Iudæorum, & dabant ei alapas. Flagellatus eſt, ad columnam religatus, in qua hodieque fuſi cruoris indicia feruntur apparere. Quòd verò priùs flagellatus, deinde crucifixus eſt, ex Romano more factũ eſt, qui reos & morti adiudicatos, primùm flagellis verberabant, deinde ſecuri cædebant.

Matth. 27.

Et die tertia reſurget. Solet ſcriptura diuina triſtibus læta ſubiungere. Vnde & Dominus prædictam ſuæ paſsionis ignominiam, reſurrectionis è veſtigio futuræ gloria euacuauit, ſubdens: *Tertia die reſurget.* Et iure die tertia, quia author vitæ, diù à morte teneri non potuit. De quo Pſalmiſta dicit: De torrente in via bibet: quia videlicet mortem noſtram in tranſitu guſtauit, & caro illius corruptionem non vidit. *Tunc acceßit ad eum mater filiorum Zebedæi cum filijs ſuis, adorans & petens aliquid ab eo. Qui dixit ei, Quid vis? Ait illi: Dic vt ſedeãt hi duo filij mei, vnus ad dexterã tuã, & vnus ad ſiniſtrã tuam in regno tuo.* Mater filiorũ Zebedæi, ipſa eſt Maria mater Iacobi & Ioannis, cuius & in reſurrectione Domini mẽtio agitur. Sed cùm Dominus ſuam ſuperiùs legatur prædixiſſe paſsioné, quòd videlicet tradendus, & illudendus, & flagellandus eſſet, quærendum vnde mater filiorũ Zebedæi ad hanc regni opinionem inducta ſit, vt filijs à Domino regnandi cum eo gloriã quæreret. Ea enim, quæ Dominus in ſe implẽda prædixerat, contraria videbantur gloriæ regni. Sed quia Dominus ſubiunxerat ſe die tertio reſurrecturum, putauit hęc mulier poſt reſurrectionem ilicò eum in mundo regnaturum, arbitrãs in primo aduentu Domini implendum, quod in ſecũdo promittitur. Ideoque immemor futurorum, auiditate fœminea præſentem gloriam concupiſcit. Sed & vſque hodiè Iudęorum opinio eſt, Chriſtum ſuum cùm venerit, per mille annos feliciter in mundo regnaturum, omnibusq; gentibus imperaturum, ipſosque Iudæos omni pace & proſperitate gauiſuros, atque ab omnibus populis eſſe venerandos. Hac opinione correpta fuit hæc mulier, ideoque errore muliebri & affectu materno, filijs volebat regnum impetrare. Quod verò Dominus interrogat quid illa velet, non de ignorantia facit, ſed ex diſpenſatione: vt videlicet illius petitio nota omnibus fieret, ſicque & Dominus aptè reſponderet. *Reſpondens Ieſus, dixit: Neſcitis quid petatis.* Matre poſtulante, non matri Dominus, ſed filijs reſpondit: quia nouerat matris preces ex filiorum venire voluntate. Neſciebant enim quid peterent, qui conregnare & conſedere Chriſto volebant, quod necdum pro Chriſto pati potuerant. Necdum enim pro Chriſto pati merebantur. Necdum enim pro Chriſto pati potuerant, vt Apoſtolus dicit: Si compatimur, & cõregnabimus. Delectat ergo eos culmen honoris, ſed prius debet eos via exercere laboris. Iam deſiderãt ſublimiter regnare cum Chriſto, ſed priùs debent pati pro Chriſto. Bonum certè erat eorum deſiderium, ſed inconſiderata petitio: atque ideò Dominus non voluntatem aut propoſitum illorum culpauit, quod de eius amore naſcebatur, ſed ſolam ignorantiam reprehendit, dicens: *Neſcitis quid petatis. Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum?* Nomine calicis vel baptiſmi

Luc. 11. Luc. 22. mi, in ſancto euangelio labor martyrij ſolet deſignari. Vnde alibi Dominus dicit: Baptiſmate habeo baptizari, & quàm coartor, vſque dum perficiatur? In paſsione quoque patrem orat: Si vis, transfer calicem iſtum à me. Interrogat ergo illos, ſi poſſent bibere calicem, quem ipſe erat bibiturus, per hoc ſe & illos per paſsionem inſinuans conſummandos. Quod illi intelligentes, reſponderunt: *Poſſumus. Et Dominus, Calicem, inquit, meum bibetis.* Queri ſolet, quomodò ambo hi fratres, Ioannes videlicet & Iacobus, calicem Domini biberint, cùm ſolum Iacobum legamus pro Chriſto ab Herode capite cæſum, Ioannem verò in pace quieuiſſe, & propria morte vitã finiſſe. Sed legimus in hiſtorijs, ipſum quoq; cauſa nominis Chriſti multa ſuſtinuiſſe. Nam & cum cæteris Apoſtolis cæſus in Actibus apoſtolorum inuenitur, & deinceps à Domitiano Cæſare in feruentis olei dolium miſſus, itemq; ab eodem principe propter inuictã euangelizandi cõſtantiam, in Patmos inſulam exilio narratur fuiſſe relegatus. Videmus ergo nõ defuiſſe animũ martyrio, & ipſum quoq; bibiſſe calicẽ paſsiõis, quãuis perſecutor non fuderit eius ſanguinem. *Sedere autem ad dexteram meam & ſiniſtram, non eſt meũ dare vobis, ſed quibus paratum eſt à patre meo.* Quod dicit, Non eſt meum dare vobis, ita ſentiri poteſt: non eſt meum, ſed veſtrum. Non eſt meum dare, quia regnum cælorum in accipientis eſt poteſtate. Quicunq; enim talem ſe exhibuerit, vt dignus ſit regno cęlorum, hic talis illud accipiet, quia regnum cælorum, non perſona, ſed vita cõſequitur. Si itaque & vos tales fueritis, vt digni ſitis accipere illud regnum, quod Deus pater ſolis victoribus, & vſque in finem in bono perſeuerantibus præparauit, vos quoque illud abſque dubio accipietis. Siue etiam alio ſenſu: Non eſt meum dare vobis, hoc eſt, non eſt meum dare illud regnum ſuperbis & elatis, quod adhuc erãt. Si ergo illud vultis accipere, nolite eſſe quod eſtis, id eſt, nolite eſſe elati, quia tales indigni ſunt accipere regnum cælorum. Ergo priùs humiliamini, & tunc vobis quoque præparabitur regnũ cælorum. *Et audientes decem, indignati ſunt de duobus fratribus.* Nõ contra matrem indignantur, ſed ad filios referunt præſumptionem huiuſce poſtulationis, quòd quaſi ignorantes menſuram ſui, immodica cupiditate ad petendum regnum exarſerint. Iuxta quod Dominus quoque ſuprà non petenti matri, ſed tacentibus filijs reſpondit, Neſcitis quid petatis. Ex qua Domini reſponſione, ſimul & decem apoſtolorum indignatione, datur intelligi, quòd filij matrem inſtigauerint ad grãdia petenda. *Ieſus autem vocauit eos ad ſe, & ait: Scitis quia principes gentium dominãtur eorum, & qui maiores ſunt, poteſtatem exercent in eos. Non ita erit inter vos, ſed quicunq; voluerit inter vos maior fieri, ſit veſter miniſter: & qui voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter ſeruus.* Humilis ac benignus magiſter, formaque omnium magiſtrorum, nec illos duos de immodica & irrationabili petitione, nec hos decem de indignatione & liuore, quem contra illos habebant, redarguit: ſed tale ponit exemplum, quo manifeſtè doceat illum verè eſſe maiorem, qui minorem ſe exhibuerit: illumq; exiſtere primum, qui fuerit ſeruus omnium. Qui ergo vult fratrem præuenire regnando, præueniat cùm ſe humiliando. Vincat eum obſequio, quem vult vincere dignitate. Fruſtrà igitur illi grãdia quærebant, fruſtrà & iſti de illorum inſolenti deſiderio indignantur, cùm à Domino doceantur, ad ſummæ dignitatis culmen, non potentia, ſed humilitate conſcendere. *Sicut filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam ſuam redemptionem pro multis.* Proponit illis ex ſeipſo formam diſcendæ humilitatis, vt ſi docentis verba paruipenderent, inuitarentur exemplo. Non venit, inquit, filius hominis miniſtrari, id eſt, vt miniſtraretur ei, ſed miniſtrare. Si ego, inquit, qui cùm ſim Dei filius & Deus, propter vos homo factus, non ad hoc in mundum veni, vt hominũ obſequia vel miniſteria mihi requirerem, ſed vt ipſe potiùs vobis obſequerer, vobiſq; miniſtrarẽ: quare vos homines ab hominibus, mortales à mortalibus ſuperba ſeruitia requiritis, nõ vt naturę, cui ſatis parua ſufficiunt, neceſsitatibus ſubueniatis, ſed vt maiores & celſiores cæteris appareatis? Attendant hoc eccleſiarum præpoſiti, & caueant: audiant à Domino, quia gentilis & non eccleſiaſticæ conſuetudinis eſt, ſubiectis dominari, & ſuper eos, quibus prælati ſunt, poteſtatis dominium exercere. Diſcant igitur boni magiſtri exemplo, non ſe faſtu ſuperbiæ ſuper minores extollere, ſed potiùs illis ſe contemperare, atque æquales in omnibus ſe exhibere ſtudeant, quatenùs ab illo, qui non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, cæleſtem mereantur conſequi magiſtratum. Miniſtrauit autem Dominus, quando in cœna linteo ſe præcinxit, & omnium diſcipulorum pedes lauit. Miniſtrauit etiam, cùm in crucis altari ſeipſum pro noſtra redemptione Deo patri hoſtiam obtulit. Vnde ſequitur: *Et dare animam ſuam redemptionem pro multis.* Commendandum memoriæ, quòd non pro omnibus, ſed pro multis ſe dicit animam ſuam dare: pro his videlicet, qui credere voluerint: pro his, qui ſunt de numero ſaluandorum, & ad vitam æternam prædeſtinatorum.

Act. 12. Act. 5. Regnum cælorũ quibus paratũ. Maior quis fit. Humilitas filij Dei. Ioan. 13.

FERIA QVINTA,

Lucæ 16.

In illo tempore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis, Homo quidam erat diues, qui induebatur purpura & byſſo. Et reliqua.

Homiliam require prima dominica poſt octauas Pentecoſtes.

EADEM V. FERIA
HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Homo quidam erat diues, & induebatur purpura et byſſo, & epulabatur quotidie ſplendide. Luc. 16.

HAec enim verba & diuitibus & pauperibus valdè neceſſaria ſunt, quia & illis dant timorem, & his conſolationem. Audiunt hic diuites pœnas ſuas, audiunt & pauperes gaudia ſua. *Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius, vlceribus plenus, cupiēs ſaturari de micis, quæ cadebant de menſa diuitis, & nemo illi dabat.* Sanctorum etenim nomina ſcripta ſunt in cælis: malorum verò nomina non ſunt ſcripta in libro vitæ. Vnde & hoc loco diuitis nomen non dicitur: mendici verò dicitur. Hic Lazarus vocatur: ille quomodò vocetur, neſcimus. Talibus enim dicturus eſt Dominus: Amen dico vobis, neſcio vos. Quid igitur mirum, ſi illum neſcimus, quem ille neſcit, qui omnia ſcit? Se viciſſim vterque videt, vt illius impietas manifeſtetur, & huius patientia creſcat. Videt iſte diuitem delicijs affluentem, videt ille pauperem inopia tabeſcentem: ille epulatur, iſte cruciatur. Neque ille tantùm peccaret, ſi hūc non vidiſſet: neque iſte tantùm cruciaretur, ſi illius delicias non aſpexiſſet. Vterque igitur erat alteri materia mali: ille temporalis, iſte æterni. Habebat tamen pauper hanc vnam conſolationem, quòd canes veniebant & lingebant vlcera eius. Canum enim lingua medicamentum quoddam eſt, & lingendo vulnera curat. *Factum eſt autem, vt moreretur mendicus & portaretur ab angelis in ſinum Abrahæ. Mortuus eſt autem & diues, & ſepultus eſt in inferno.* Nam & Abrahā, ſicut & cæteri patriarchæ & prophetæ, in inferno erat, inferni tamen pœnas non patiebatur. Sinus igitur Abrahæ ille locus intelligitur, in quo ſimul collecti ſancti quieſcebant. Infernus autem pœnarum locus, in quo iniquorum animæ cruciantur. *Eleuans autem oculos ſuos cùm eſſet in tormentis, vidit Abrahā à longè, & Lazarū in ſinu eius.* Hoc eſt enim, quod Dominus ait: Eadem quippe menſura, qua menſi fueritis, remetietur vobis. Maiora tamē ſunt tormenta diuitis, quàm fuerant vlcera Lazari. Contrà diues iam videre incipit Lazarū ſuperiorem, & tam ſuperiorem, vt niſi oculis eleuatis eum videre nō poſſit. Videt Abraham, videt & Lazarum in ſinu Abrahæ: & quamuis longè poſitus, videt tamen omnes delicias illi antepoſitas. Videt & concupiſcit: cruciatur, & non eſt, qui eius miſereatur. Et tantò quidem ampliùs cruciatur, quātò maiores delicias contemplatur. Viſus enim multoties appetitum parit: & ea quæ non videmus, minùs appetere ſolemus. Vnde & ait: *Pater Abraham miſerere mei, & mitte Lazarū, vt intingat extremū digiti ſui in aqua, & refrigeret linguā meam: quia crucior in hac flamma.* Micas panis de menſa diuitis Lazarus concupiuit: guttam aquæ de digito Lazari diues quæſiuit. Sed quare de digito Lazari? Fortaſsè quia timebat, ne eum accuſaret, & vt eum quem offenderat, vel talibus verbis ad miſericordiam inclinaret: Aut quia non alium videre ei cōcedebatur, niſi eundem ipſum, pro quo cruciabatur. Non enim licet malis videre quod volunt, quamuìs liceat bonis videre, & audire, & habere, quæcunq; volunt. Fruſtrà autē miſericordiam petit, qui miſericordiam nō fecit. Vnde & ſubditur: *Et dixit illi Abrahā: Fili recordare, quia recepiſti bona in vita tua, et Lazarus ſimiliter mala: Nūc autē hic conſolatur, tu verò cruciaris.* Hinc eſt enim, quod Dominus ait: Væ vobis diuites, qui habetis conſolationem veſtram: &, Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. Diuitiæ igitur ad miſeriam, paupertas ad beatitudinem perducit: pauperibus cælum, diuitibus infernus aperitur, diuitibus vtique, qui his diuitijs malè vtuntur. *Et in his omnibus, inter nos & vos chaos magnum firmatum eſt, vt hi qui volunt hinc tranſire ad vos, non poſſint, neque inde huc tranſmeare.* Magnum enim chaos, Dei diſpoſitio eſt: quæ tam firma & ſtabilis eſt, vt contra Dei voluntatem penitùs immutari non poſſit. Igitur neque boni miſerando poſſunt tranſire ad malos, neq; mali ad bonos tranſmeare valent. Volunt tamen boni compatiendo tranſire ad eos, ſi Deus velit: ſed quia hoc Deus non vult, ipſa talis compaſsio deficit in eis, quoniam omnis eorum voluntas in Dei voluntate conſiſtit. *Et ait: Rogo ergo te pater, vt mittas illum in domum patris mei. Habeo enim quinque fratres, vt teſtetur illis, ne & ipſi veniant in hunc locum tormentorum.* Hæc autem colloquutio Abrahæ & diuitis, non ſono vocis, ſed ſola mentis cogitatione facta eſt. Et boni quidem omnia cognoſcunt: malis verò ea tantummodò ſcire datur, in quibus eorum pœna magis creſcat & augeatur. Vnde & diues iſte pro fratribus ſolicitus magis torquetur, timens ne ipſi quoque ſimilia patiantur. Si enim illorū penitùs oblitus fuiſſet, minùs aliquid tormenti habuiſſet. *Et ait illi Abraham: Habent Moyſen & prophetas, audiant illos.* Sufficit enim hos audire, ſi his credere voluerint. Omnibus enim ad ſalutem ſufficiunt ſoli Moyſi & prophetarum libri, ſi tamen benè intelligantur. *Et ille dixit: Non pater Abraham, ſed ſi quis ex mortuis ierit ad illos, pœnitentiā agent. Ait autem illi: Si Moyſen et prophetas non audiūt, neq; ſi quis ex mortuis ſurrexerit, credent.* Ideò enim Chriſto Domino reſurgenti, vſque hodiè Iudæi credere nolunt, quia Moyſen & prophetas nō audiunt. Vnde ipſe Dominus: Si crederetis, inquit, Moyſi, crederetis vtiq; & mihi: de me enim ipſe ſcripſit. Hæc autem ſi allegoricè intelligantur, diues iſte Iudaicum populum ſignificat. Solus enim Iudæorum populus legis & prophetarū diuitijs & delicijs locupletatus, omnes alios deſpiciebat, multiſq; in cibis ſpiritualibus, quibus abūdabat, communicare nolebat. Hoc enim vitio vſq;

Luc. 13.

Sinus Abrahæ.

Luc 6.

Luc. 6

Matt.

Chaos

Ioan. 5

Expoſitio

vſque nunc populus ille laborat:& ſic omnia cælat, ac ſi reuelando perdere debuiſſet. Qui purpura quidem in regibus, in ſacerdotibus autē byſſo induebatur. Cuius quinque fratres, quinque populi partes intelliguntur, reges ſcilicet, ſacerdotes, ſcribæ & phariſæi, & cætera populi multitudo. Mendicus verò, id eſt, Lazarus, qui adiutus interpretatur, quem Dominus adiuuit, & à mortis periculo liberauit, gentilis populus eſt: qui prius quidem cæleſtium bonorū egenus & pauper veritatem cognoſcere & Deum intelligere cupiebat, ſed nemo illi dabat, nemo illi veritatis arcana reuelabat: ſed tandem canes, tādem Chriſti apoſtoli venientes, eius vlcera linxerūt, & lingendo curauerunt. Sicut enim canes, ita & apoſtoli & doctores medicamentum lingua ferunt, quia prædicando ſanant. Videamus quod ſequitur. *Factum eſt autem, vt moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in ſinum Abrahæ. Mortuus eſt autem & diues, & ſepultus eſt in inferno.* Quotidiè namque & Iudæi & Gentiles moriuntur: quotidiè Chriſtiani in cælum feruntur, quotidiè Iudæi in inferno ſepeliuntur: ibique ſua tormenta ſentientes, dum ſecum recogitāt in quibus peccauerint, intelligūt quàm ſtulti & increduli fuerint, quantùm à fide & iuſtitia patris ſui Abrahæ deuiauerint. Et dum à Gentili populo, ſi fieri poſſit, adiuuari concupiſcunt, dumque Abraham eorum vana & inutilia deſideria, & ſeram pœnitentiam conſiderat, quodammodò Abraham loquitur cum eis, rogatur ab eis, & reſpondet eis. Sola enim cogitatio ſufficit eis ad colloquendum quęcunque volunt. Quoniam autem de ſua ſalute deſperat, pro fratribus timet & orat, ne & ipſi decipiantur, & ſimilia patiantur.

Lazarus, typus populi gentilis.

FERIA SEXTA,

Matth. XXI.

In illo tempore: Dixit Ieſus principibus ſacerdotum & ſenioribus populi parabolam hanc: Homo erat paterfamilias, qui plantauit vineam, & ſepem circundedit ei, Et reliqua. Homilia Erici.

Matt 21.

Aſſurus pro ſalute hominum Dei filius, venit Hieruſalem, triumphali pompa ab exultantibus turbis exceptus, quò tali gloria inimicorum ſuorum animos ad ſuam necem maturandam ampliùs incitaret: ibique per quinque dies non ceſſauit docens populum, & propoſitis ſimilitudinibus, ſcribarum & phariſæorum ſcelera redarguens. Nam quia ipſi interrogauerant eum, cùm eos de templo mirabili authoritate eijceret, In qua poteſtate iſta facis? eique in ſermone laqueos tetenderant, cùm ſimulata veneratione interrogabant, vtrùm liceret dare cenſum Cæſari, an non: idcircò ipſis ſuis artibus ſuperantur à Domino, & in parabolis audiunt, quòd apertiùs non merebantur audire. Hæc denique ſimilitudo, Iudæorum inuidiam, quam contra ſaluatorem conceperant, & paſsionis eius totum complectitur ſacramentum. Homo iſte paterfamilias, Deus omnipotens eſt: qui ſic homines in mūdo, quaſi dominus ſuos famulos poſsidet in domo. Hic eſt ille paterfamilias, qui habuit duos filios, quiq; ſecundùm alterius loci parabolam, conduxit operarios in vineam ſuam. *Qui plantauit vineam*, plebē videlicet Iſraëliticam, quam de omnibus gentibus in populum ſibi peculiarem elegit. Hæc eſt illa vinea, de qua Eſaias in Cantico locutus, ad vltimum addidit: Vinea Domini ſabaoth, domus Iſraël eſt: de qua & Pſalmiſta dicit: Vineam de Aegypto trāſtuliſti: eiecisti gentes, & plantaſti eam. *Et ſepem circundedit ei, & fodit in ea torcular, & ædificauit turrim, & locauit eam agricolis.* Sepes vel murum vrbis, vel angelica præſidia deſignat. Sepem ergo vineæ circundedit, quia & munimine murorum, & auxilio angelorum illam plebem vallauit. Torcular, altare: quia ſicut in torculari vuæ exprimuntur, ita in altari Deo hoſtiæ immolantur. Hæc ſunt illa torcularia, quorum titulo tres Pſalmi prænotantur ita: In finem pro torcularibus. *Aedificaui turrim*, templum ſcilicet. Hæc eſt illa turris, ad quam loquitur Micheas propheta, dicens: Et tu turris gregis nebuloſa filia Sion. *Locauit eam agricolis.* Agricolas, principes Iudęorum dicit, quibus Deus vrbē templumq; & vniuerſam ſimul plebem tradidit gubernandam. *Et peregrè profectus eſt.* Profectus eſt peregrè, non loci mutatione. Nam quò poteſt recedere, qui per prophetam loquitur: Cælum & terram impleo? Et alibi: Deus de propè ego ſum, & non Deus de longè. Sed abiiſſe dicitur, liberum illis relinquendo arbitrium, vtrùm vellent operari in vinea, an non. *Cùm autem tempus fructuum appropinquaſſet.* Tempus fructuum fuit, ex quo interfectis hoſtibus terram repromiſsionis ſecuri incolere cœperunt. Et pulchrè non prouentum, ſed tempus fructuum dicit: quia nullus huius vineæ prouentus, nullus proterui populi extitit boni operis fructus. *Miſit ſeruos ſuos ad agricolas, vt acciperet fructus eius. Et agricolæ apprehenſis ſeruis eius, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium verò lapidauerunt.* Serui qui primùm ad agricolas miſsi ſunt, Moyſes legiſlator, & Aaron, & reliqui ſacerdotes intelliguntur, qui per quadraginta annos continuos in deſerto fructum legis, quam illis Deus dederat, exigebant. Sed agricolæ miſſos ad ſe ſeruos occiderunt, flagellantes illos verberibus linguarum. Scriptum eſt enim: Irritauerunt Moyſen in caſtris, Aaron ſanctum Domini. Et iterum: Vexatus eſt Moyſes propter eos, quia exacerbauerunt ſpiritum eius. De qua vinea quid ipſe Moyſes ſentiat, in Cantico Deuteronomij declarat, dicens: De vinea Sodomorum vinea eorum, & de ſuburbanis Gomorræ. Vua eorum vua fellis, &

Matth. 21. *Matth. 21.* *Eſa. 5.* *Pſal. 79.* *Mich. 4.* *Ier. 33.* *Ibid.* *Pſal. 105.* *Ibid.* *Deut. 32.*

botrus amariſsimus. Notãdum quòd alius euangeliſta dicit, Alium in capite percuſſerunt. Per *Marc. 12.* hunc nanq; ſeruũ intelligitur Dauid, quia & ipſe ſeruus patrisfamilias erat, qui eundem populũ ad ſuperna deſideria incitabat, & iucũdam pſalmorum melodiam concinendo mulcebat. Sed hũc in capite percuſſerũt, quia ipſum ſpũalis muſicę repertoré abiecerũt, dicentes: Non eſt nobis *2.Re.20.* pars in Dauid, neq; hæreditas in filio Iſai. Nobile quoq; regnũ eius ignobili tradiderunt, & religionem impietate mutauerũt. Sed ille huius iniuriæ immemor, pro hac vinea hunc patréfamilias precabatur, dicés: *Pſal. 79.* Domine Deus virtutũ cõuertere, reſpice de cælo & vide, & viſita vineam iſtã. ***Iterum miſit alios ſeruos, plures prioribus.*** Per ſeruos, qui ſecundo loco miſsi ſunt, choros prophetarũ debemus accipere, qui ſuis oraculis populũ conueniebant, & quæ huic vineæ imminerent *Act. 7.* prædicabant. Sed & hos ſimiliter perſecuti ſunt, & occiderunt eos, qui prænunciabant de aduẽtu iuſti. Audiamus quid Eſaias de huius vineę ſteri*Eſa. 5.* litate queratur: *Ier. 2.* Ego te plãtaui vineam electam, omne ſemen verum: quomodò conuerſa es in amaritudinévitis alienę? ***Fecerunt, inquit, illis ſimiliter.*** Quoſdam enim lapidauerunt, vt Ezechielem in Chaldæa, Ieremiam in Aegypto: Alios occiderunt, vt Naboth. *3.Reg. 21.* Alios ſecuerunt, vt Eſaiam. Nonnullos vecte ferreo perculerunt, vt Amos. Et oſtenditur hic patientia & ſuſtentatio Domini, qui crebrò ſeruos ſuos ad malos colonos direxit, quatenùs ab illis conuenti pœnitentiam agerent. Sed illi contemnentes, iram ſibi in die iræ theſaurizauerunt. ***Nouiſsimè autem miſit ad eos filiũ*** *Gal. 4.* ***ſuum, dicens: Verebuntur forſitan filium meum.*** Nouiſſimè, inquit, miſit filium ſuũ: quia, vt Apoſtolus dicit, quando venit plenitudo temporum, miſit Deus filium ſuum, factum ex muliere. Non auté miſit, vt de malis & pœnæ obnoxijs colonis ſententiam iudicialem ferret, ſed adhuc poſt tanta ſcelera, poſt ſeruorum ſuorum impias mortes, locum veniæ miſericorditer reſeruaret. ***Verebuntur filium meum.*** Quod quaſi ambigens dicit, ***Verebuntur filium meum***: non ita eſt accipiẽdum, quòd ignorans hoc dixerit. Nam quid Deus, qui cuncta ſingulariter & ſummè nouit, ignorare poſsit? Sed dubitare dicitur, vt in homine poteſtas liberi arbitrij demõſtretur. ***Agricolæ autem videntes filium,*** *Inuidia Iudæorum.* ***dixerunt: Hic eſt hæres, venite occidamus eũ, & habebimus hæreditatem eius.*** Ex hoc loco manifeſtiſsimè comprobantur principes Iudæorum non per ignorantiam, ſed per inuidiam crucifixiſſe redem*Pſalm. 2.* ptorem. Nouerant enim eum eſſe filium Dei, intelligebant hũc eſſe illum, cui loquitur Deus pater, Poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſsionem tuam terminos terrę. Agnoſcebant eum ad hoc veniſſe in mundum, *Ioan. 12.* vt oés gentes ad fidẽ ſuam conuerteret: ideoque quaſi conſulentes ſibi, dicebant: Ecce mundus totus poſt eum abijt: & ſi dimittimus eum ſic, oés credẽt in eum. Hæreditas aũt filij, Eccleſia eſt, in cunctis ei data nationibus, quam non moriens pater ei reliquit, ſed ipſe morte ſua illam miſericorditer acquiſiuit, atque à mortuis reſurgendo, illam ſub teſtamento vitæ æternæ poſſedit. De qua Apoſtolus: Attendite, inquit, gregi, in quo *Act. 20.* vos poſuit Chriſtus regere Eccleſiam, quam acquiſiuit ſanguine ſuo. Hanc hæreditatem nequã coloni occiſo hærede percipere cupiebant: quia ad hoc perſequebantur Chriſtum, vt fidem, quæ per eum eſt, extinguerent, & carnalem iuſtitiam legis, iuſtitiæ euangelij præferrent, atq; omnibus gentibus imbuendis inſererent. ***Et apprehenſum, inquit, eum eiecerunt extra vineam, & occiderũt.*** Extra vineã vineæ hęres occiditur, quia Chriſtus extra ciuitaté in loco, qui Golgatha, id eſt, Caluarię dicitur, crucifixus eſt. Vnde Apoſtolus, Ieſus, ait, vt *Heb. 13.* ſanctificaret per ſuũ ſanguiné populũ, extra portam paſſus eſt. Siue eiecerunt eum extra vineam, & occiderũt: quia priùs per incredulitatem à ſuis eum cordibus expulerunt, ac ſic crucis ſupplicio affecerunt. Hoc olim præſignabat, quod Moyſes *Exo.* in tabernaculo Dei, altare holocauſti, in quo victimarũ ſanguis effundebatur, nõ intra tabernaculum, ſed ad oſtiũ poſuit, myſticè innuens, quia crucis ara extra portã Hieroſolymorũ erigenda erat, & Chriſtus Dei patris filius nõ in domo Iudæorum, hoc eſt, in mentibus illorum recipiendus, ſed foris eſſet immolandus. *Matt.* Quòd aũt Marcus mutato ordine dicit, Et apprehendentes occiderunt eum, & eiecerunt eum extra vineã: pertinaciam infidelitatis illorum denotat, qui nec poſt eius paſsionem & reſurrectionem credere voluerunt, ſed quaſi cadauer inutile proiecerũt, prædicatores verbi illius à ſuis finibus excludentes, & ad nationum populos tranſmittentes. ***Cùm ergo venerit dominus vineæ, quid faciet agricolis illis?*** Interrogat eos, nõ quo ignoret quid illi reſpõſuri eſſent, ſed vt eos propria ipſorum reſponſione condemnet. ***Aiunt illi: Malos, malè perdet, & vineam ſuam locabit alijs agricolis, qui reddant ei fructum temporib. ſuis.*** Veniẽs dominus malos malè perdidit, quia incredulos & crudeles ſui homicidas digna vitione punijt, locum, gentem, ſimul & regnum eis auferendo, & per omnes mundi terminos longè lateq; diſſeminando. Locauit aũt vineam alijs agricolis, quia nobis ſcripturarum myſteria, & ſuam cognitionem tribuit ea conditione, vt ſuis temporibus fructum reddamus, id eſt, nouerimus quid vnoquoq; tẽpore nos loqui vel agere cõueniat. Sed hoc quod illi dixerũt, quòd ſcilicet malos malè perderet, & vineam alijs agricolis locaret, Dominus ipſe diuinitùs procuratum prophetico oſtendit exẽplo, reſpondens: ***Nunquã legiſtis in ſcripturis: Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli: A Domino factũ eſt illud, & eſt mirabile in oculis noſtris?*** Ipſos quos ſuperiùs colonos vocauerat, nũc ædificantes appellat: quia principes & ſacerdotes Iudęorũ, ſubditam plebem ad offerendos iuſtitiæ fructus, quaſi vineam excolere, ipſi etiam hanc vt Domino inhabitaculum

bitatore digna fieret, quaſi domum conſtruere & exornare debuerant. Nã & Apoſtolus huic ſenſui adſtipulatur, fidelibus loquens: Dei agricultura eſtis, Dei ædificatio eſtis. Sed illi quaſi mali coloni, fructum vineæ reddere noluerant, id eſt, quaſi mali cæmentarij electum & precioſum lapidem, vel in fundamento, vel in angulo domus Dei ponendum ſubtrahere, hoc eſt, fidem Chriſti auditoribus conabantur eripere. Ait ergo: *Nunquã legiſtis in ſcripturis: Lapidẽ quem reprobauerunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli: à Domino factũ eſt iſtud, et eſt mirabile in oculis noſtris?* Ac ſi diceret: Quomodò implebitur hęc prophetia, quæ lapidem ab ædificantibus reprobatum, in caput anguli factum dicit, niſi Chriſtus à vobis reprobatus & occiſus, credituris gentibus prædicetur? Ipſe enim quaſi lapis precioſus (iuxta quod Apoſtolus ait, Petra erat Chriſtus) in caput anguli factus eſt, quia duos parietes, circũciſionis & præputij, in ſua fide copulauit, & vnã Eccleſiam è duobus populis conſtituit. *Ideò dico vobis, auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius.* Regnum Dei, hoc loco ſanctæ ſcripturæ intelligendæ ſunt, quas Dominus infidelibus Iudæis abſtulit, & nobis tradidit, vt earum fructũ faciamus. Iſta eſt illa vinea, quæ quõdam locata eſt agricolis, ſed illi nomen tantùm ſcripturarum habuerunt, fructum verò illarum nullum conſequi meruerunt. *Et qui ceciderit ſuper lapidem iſtum confringetur: ſuper quem verò ceciderit, conteret eum.* Multum diſtat inter eum, qui ꝑ fragilitatem aut ignorantiam peccando offendit Chriſtum, & eum qui per ſuperbiã negat Chriſtum. Qui ergo credens in Chriſtum peccat, ſuper lapidem cadit & confringitur: ſed non omnino conteritur, quia reſeruatur ad pœnitentiã. Si verò quis negauerit Chriſtum, cadet, id eſt, irruet ſuper eum, lapis iſte, & ita conteret eum æterno interitu, vt ne teſta quidem remaneat, in qua parum aquæ de fouea hauriatur. Poteſt & hoc dici, quòd illi ſuper lapidẽ cadebant, q̃ tunc eum per ſimplicitatem & ignorantiam contemnebant, & iniurijs afficiebant: ideò conquaſſantur, non tamen penitùs conteruntur. Qui verò illum ſcientes Dei filium, per inuidiam negabant, & contra ſuã conſcientiã eius opera Beelzebub aſsignabant, ſuper hos irruet lapis, & conteret eos ſempiterna perditione, atque comminuet, vt ſint impij ſicut puluis ante faciem venti. *Et cùm audiſſent principes ſacerdotum & phariſæi parabolas eius, cognouerunt quòd de ipſis diceret. Et quærentes eum tenere, timuerunt turbas, quoniam ſicut prophetam eum habebant.* Principes ſacerdotũ & ſcribæ, propria redarguti conſcientia, quærebant interficere Dominum, quaſi mentientem contra ſe. Sed hoc agentes, probant vera eſſe quæ dixerat. Ipſe enim erat hæres, cuius mors iniuſta vindicanda erat à patre. Ipſi verò erant nequam coloni, qui ab occidendo filio Dei ad modicum quidem humano timore retardari poterant, donec hora eius veniret: nunquam verò diuino timore aut amore cohiberi voluerunt. Hæc verò quæ de hac parabola ſuper malitia Iudæorum expoſuimus, morali intellectu ad vnumquemq; noſtrum referre poſſumus. Cùm enim alicui fidelium myſteriũ baptiſmi, quod operando exercere debeat, committitur, quaſi ei vinea quam excolat locatur. Mittitur vnus & alter ſeruus, & tertius, qui fructus accipiant, cùm legitur lex, prophetia & Pſalmi: quorum monitis inſtructus, bonorum fructus operum reddere debeat. Sed ſeruus contumelijs affectus eijcitur, cũ ſermo Dei vel contemnitur, vel etiam (quod grauius eſt) blaſphematur. Inſuper & hæredem, quantùm in ſe eſt occidit, qui immemor miſericordiæ omnipotentis Dei, ipſum filium Dei reſpuit, & ſpiritui ſancto, quo regeneratus eſt, contumeliã facit. Propter quod malis agricolis malè perditis, datur alteri vinea: quia dono gratiæ, quod ingrat⁹ ſpreuit, humilis quiſq; ditatur. Sed & hoc, quod de illis in fine Euangelij dictũ eſt, quia quærentes tenere Chriſtum, timore turbarum præpediuntur, quotidiè videmus agi in Eccleſia. Multi enim ſunt in Eccleſia ſolo nomine fratres, qui Eccleſiaſticæ fidei & pacis vnitatem, quam non diligunt, propter cohabitantium bonorum fratrum multitudinem, aut erubeſcunt, aut timent impugnare. Sed his, ſicut Dominus ad Iob de ſtruthione loquitur, cùm tempus fuerit, in altum alæ erigentur: qui nacta occaſione, Eccleſiam perſequi, & Chriſtum cum phariſæis cruci addicere, & oſtentui conantur habere. Pertimeſcere debemus ipſi quæ loquimur, & cauere ne exempla phariſæorum ſequamur. Curemus ſolicitè, ne ſolo nomine tãtum ſimus Chriſtiani, nec ſub ſpecie pietatis, impietatis titulum ſubcelemus. Agamus Domino gratias, qui ſcripturarũ ſcientiam, in qua quondam Iudæi florebant, illis ꝑ irreuocabili malitia abſtulit, & nobis pro ſola miſericordia largitus eſt. Veneremur eum, non ſicut ſimplices turbæ, vt prophetam, ſed vt Deum & Dominum prophetarum, ſaluatorem & redemptorem noſtrum: Qui viuit & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

[Margin notes: 1. Cor. 3. — 1. Cor. 10. — Regnum Dei, ſcriptura ſacra. — Pſalm. 34. — *Moralis huius parabolæ expoſitio.* — Iob. 39.]

EADEM FERIA VI.

HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Homo erat pater familias, &c Matt. 21.

IN figura huius hominis patrisfamilias, Deum patrem ſignificat, qui vineã Sorec ex Aegypto trãſtulit, & in montibus Iſraël eam plantauit. Vnde & Pſalmiſta: Vineam (inquit) ex Aegypto tranſtuliſti, & eieciſti gentes, & plantaſti eam: de qua & propheta ait: Vinea facta eſt dilecto in cornu filio olei. Et

[Margin notes: Pſal. 79. — Eſai. 5.]

paulò pòſt , Vinea enim Dei Sabaoth , domus Iſraël eſt. *Ibidem.* *Huic autem ſepem circundedit*, quia ſuæ virtutis præſidio eam muniuit. *Et fodit in ea torcular*: per quod altare intelligitur, in quo, quaſi vinum in torculari, hoſtiarum ſanguis quotidie fundebatur. *Aedificauit turrim* in medio eius, tēplum videlicet, in quo Iudæorum populus maximè confidebat. *Et locauit eam agricolis*: quia terram illam, lacte & melle manantem Iudæis tradidit ad inhabitandum. *Et peregrè profectus eſt*: quia longè eſt à peccatoribus ſalus. *Cùm autē tempus fructuum appropinquaſſet, miſit ſeruos ſuos ad agricolas, vt acciperent fructus eius: & agriculæ apprehenſis ſeruis ſuis, alium ceciderunt, aliū occiderunt, aliū verò lapidauerunt.* *Eſai. 118.* Hoc eſt .n. quod propheta ait: Expectaui vt faceret vuas, & fecit labruſcas. *Pſal. 5.* Iſti .n. ſerui, viri ſancti & prophetæ fuerunt, quos ad illū populū corrigendum, & ad ſeruitiū ſuum inuitandum Dominus præmiſit. *Iterùm miſit alios ſeruos plures prioribus, & fecerunt illis ſimiliter.* Vnde & beatus Stephanus ait: *Acto. 7.* Quem enim prophetarum non ſunt perſecuti patres veſtri? & occiderunt eos, qui prēnunciabant de aduentu iuſti, cuius vos nunc proditores & homicidæ fuiſtis. *Nouiſſimè autē miſit ad eos filium, dicens: Verebuntur filiū meum. Agricolæ autē videntes filium, dixerunt intra ſe, Hic eſt hæres: venite occidamus eū, & habebimus hæreditatem eius.* Manifeſta ſunt hæc, in quibus paſſionē ſuam Dominus prophetabat: nos autē omnia iam completa videmus & credimus. Agricolæ enim .i. principes ſacerdotum, niſi Chriſtum *Ioan. 11.* interficerent, & locum & gentem ſe amittere timuerunt. Idoque dederunt conſilium populo, vt eum interficerent. *Et apprehenſum eum eiecerūt extra vineam.* Quid eſt extra vineam, niſi extra ciuitatē? Hoc eſt enim, qđ Apoſtolus ait: *Heb. 13.* Quorum enim animalium infertur ſanguis in ſancta per pontificem, horum corpora cremantur extra caſtra. Ita & Ieſus, vt ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum, extra portam paſſus eſt. Compleuerunt igitur iſti malo ſuo, quod illi ſignificabant in ſacrificio ſuo. *Cùm ergo venerit Dominus vineæ quid faciet agricolis illis?* Interrogat autem Dominus ſententiam iudicij, vt ipſimet ſuo iudicio ſeipſos damnarent. *Aiunt illi: Malos malè perdet, & vineam ſuam locabit alijs agricolis: qui reddēt ei fructum temporibus ſuis.* Quid eſt, ô principes ſacerdotum? Quomodò non reſpondetis, Neſcimus, *Matt. 21.* ſicut ſuperiùs cùm de baptiſmo Ioannis vos Dominus interrogaret, niſi quia hanc parabolā nondum intelligitis? Si enim intelligeretis eam, aut nullum, aut aliud daretis reſponſum. Lucas tamen dicit, ꝙ phariſæi audito hoc verbo, reſpōderint, Abſit: quod tale fuit, Ac ſi diceret: Abſit *Luc. 20.* vt te occidamus, & ideò pereamus. *Dicit illis Ieſus: Nunquam legiſtis in ſcripturis: Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli? A Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis no-* *Pſal. 117.* *ſtris?* Hæc enim ſuperior parabola idem ſignificat. Principes enim ſacerdotum, & ſcribæ, & phariſæi, qui legem exponentes & populum docentes, Synagogam ædificabant, Chriſtum Dominū noſtrum, lapidem videlicet augularē, non ſolùm reprobauerunt, verùm etiam morte turpiſsima occiderunt. Hic autem factus eſt in caput anguli, iungens duos parietes, vnum ex circuncilione, alterum ex præputio venientem. *Duo parietes, Iudæi & Gentiles.* Et hoc quidē à Domino factum eſt, & eſt mirabile in oculis noſtris. Cui enim non videatur eſſe mirabile, quòd ille, qui modò cum latronibus ſuſpenſus fuit, nunc ab vtroq; populo caput & Dominus habeatur, & vbique regnans ab omnibus adoretur? *Ideò dico vobis, quia auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius.* Quia enim hæc & illa fecerunt, quia hunc lapidem reprobauerunt, & Dei filium occiderunt, ideò regnum Dei auferetur ab eis, & dabitur gentili populo, qui eſt melior eis. Vnde & per prophetam *Oſee 1.* Dominus ait: Vocabo non plebem meam, plebē meam: & non miſericordiam conſequutam, miſericordiam conſequutam. *Et qui ceciderit ſuper lapidem iſtum, confringetur: ſuper quem verò ceciderit, conteret eum.* Illi enim ſuper iſtum lapidem cadent, qui malè de Chriſto intelligentes, & à fide catholica aberrantes, in eum offendunt. Vnde *Rom. 9.* Apoſtolus ait: Offenderunt enim in lapidē offenſionis, ſicut ſcriptum eſt: Ecce pono in Sion lapidem offenſionis, & omnis qui crediderit in *Eſai. 28. & 8.* illū non confundetur. Ipſe quoq; Dominus ait: Beatus eſt, qui non fuerit ſcandalizatus in me. *Matt. 11.* *Super quem verò ceciderit, conteret eum.* Super quem enim cadit Dominus, niſi ſuper eos, quibus iraſcitur & indignatur? Ipſe eſt enim ille lapis, qui in Daniele abſciſſus de monte ſine manibus, totam *Dan. 2.* illam famoſiſsimam ſtatuam comminuit, ꝑ quā omnis iniquorū multitudo figuratur. *Et cùm audiſſent principes ſacerdotum & phariſæi parabolas eius, cognouerūt quòd de ipſis diceret: & quærentes eum tenere, timuerunt turbam, quoniam ſicut prophetam eum habebant.* Apparet igitur, quòd eius verba priùs non intellexerunt, atque ideò ſua ſe reſponſione damnauerunt. Multoties enim Iudæi eū tenere voluerunt, et non potuerunt; *Matt. 12.* vt adimpleretur quod ipſe dixerat: Generatio praua & peruerſa ſignum quærit, & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Ionæ prophetæ. Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, ita erit filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus: tribus, & non ampliùs. Hæc eſt igitur cauſa, quòd eum tenere volentes, tenere non poterant.

SABBATO,

Luc. XV.

In

In illo tempore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis parabolam hanc: Homo quidam habuit duos filios, & dixit adoleſcentior ex illis patri. Et reliqua. Homilia Erici.

Luc. 15.

SCribis & phariſæis contra authorem noſtræ ſalutis murmurantibus, ſicut requiſita, quæ hanc præcedit, ſancti Euangelij lectio declarat, propoſuit Dominus duas parabolas: alteram, hominis de inuenta oue perdita gaudentis: alteram, mulieris ſuper perdita & reperta drachma gratulabundè exultãtis: oſtẽdẽs in cõcluſione parabolæ, quantũ ſit gaudium in cœlo ſuper cõuerſis peccatoribus. Deinde dixit & hanc ſimilitudinem: non ſolùm ſuum de conuerſis peccatoribus gaudium demonſtrans, verumetiam inuidentium murmurationem reprehendens. Ait ergo: *Homo quidam habuit duos filios.* Homo iſte, Deus omnipotens pater intelligitur, qui duos habuit filios: quia ipſe eſt genitor ac creator duorum populorum. Et maior Iudæos deſignat, qui in cultura vnius Dei permanſerunt: Minor verò populos ſignificat gentium, q relicto creatore, colendo creaturã, etiã vſq; ad ipſum Dei inimicũ diabolum adorandũ peruenit. *Et dixit adoleſcentior ex illis patri: Da mihi portionẽ ſubſtantiæ, quæ me cõtingit, & diuiſit illis ſubſtantiã.* Subſtantia quæ inter fratres diuiſa eſt, ſenſus rationalis homini à Deo attributus intelligitur. Nam viuere, intelligere, meminiſſe, ingenio aliquo præeminere, diuini muneris ſubſtãtia eſt. Quam ſubſtantiam tunc minor filius à patre expetijt, cùm homo in ſua volẽs eſſe poteſtate, per liberum arbitrium ſe regere conatus eſt: ſicque dominium cõditoris ſui quæſiuit ſuperbus abijcere. Diuiſit ergo eis ſubſtantiam: quia fidelibus ſuæ protectionis grãtiam quam deſiderabant, impertijt: infidelibus verò naturalis tantùm ingenij beneficium, quod ſibi ſufficere putabant, attribuit. *Et non poſt multos dies, congregatis omnibus, adoleſcentior filius peregrè profectus eſt in regionem longinquam.* Quòd non poſt multos dies congregatis omnib. profectus eſt, deſignat quia non multò poſt inſtitutionem humani generis viſum eſt animæ, vt bona naturæ ſuæ, quæ per ſe ad bona opera facienda infirma & impotens eſt, niſi eius, qui eam dedit, auxilio fulciatur, ad explenda ſua deſideria ſibi aggregaret vel attribueret. *Et diſſipauit ſubſtantiam ſuã, viuendo luxurioſè.* Viuendo luxurioſè dicit, amando hanc vitam prodigã: quæ pompis exterioribus ſpatiari gaudet, intùs non metuit inaneſcere. Lõgè verò profectus eſt, non loci, ſed animi mutatione. Quantò enim quis ampliùs delinquit, tantò longiùs à Dei ſui conditoris gratia recedit. *Et poſtquàm omnia conſummaſſet, facta eſt fames valida in regione illa.* Fames in longinqua regione, indigentiam deſignat verbi Dei. In regione longinqua, id eſt, in obliuione conditoris. De qua Dominus ꝑ prophetam minatur: Mittam famem ſuper terram: non famem panis, neque ſitim aquæ, ſed audiendi verbi Dei. *Et ipſe cœpit egere: & abijt, & adhæſit vni ciuium regionis illius.* Meritò egere cœpit, qui theſauros diuinæ ſapientiæ & diuitiarũ cœleſtium dereliquit. Vnus ciuium regionis illius, cui iſte prodigus adæhſit, diabolus eſt, quẽ Dominus principem huius mundi appellat, quia merito peruerſitatis ſuæ terrenis concupiſcentijs præpoſitus eſt. *Et miſit illum in villam ſuam, vt paſceret porcos.* Villa, carnalem concupiſcentiam ſignat, de qua is, qui inuitatus ad ſpirituales epulas ire excuſat, dicit: Villam emi, & neceſſe habeo exire, & videre illam. In villam ergo mitti, eſt cupiditatibus mundi ſubiugari. Porcos verò paſcere, eſt ea quibus maligni ſpiritus delectantur, operari: qui merito immunditiæ & impuritatis deſignantur per animal ſordibus & cœno ſemper gaudens. *Et cupiebat implere ventrem ſuũ de ſiliquis, quas porci manducabant.* Siliqua genus eſt leguminis, follibus maximũ & ſonorum, ſed granorum paucitate ſterile, & penè vacuum. Ideóque per ſiliquas deſignantur doctrinæ ſeculares, ſterili ſuauitate reſonantes: in quibꝰ laudes idolorum, id eſt, fabulæ & carmina cõcrepant poëtarum, quibus porci, id eſt, dæmones delectãtur. His prodigus iſte ſaturari cupiebat: quia aliquid ſolidum, & quod ad beatam vitam pertineret, in talibus inuenire volebat, nec poterat. Hoc eſt enim, quod ſubiũgitur: *Et nemo illi dabat. In ſe autem reuerſus dixit: Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus, ego autẽ hic fame pereo?* In ſe, inquit, reuerſus. Vnde iſte reuerſus fuerat? Ab his nimirum, quæ foris ꝓ oblectamenta noxia illiciunt & ſeducunt, ad conſcientiæ interiora mentis intentione redierat. *Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus, ego autẽ hic fame pereo?* Licet .n. gentes in magna veri ignorãtia, & errore cultus Dei verſabantur, tamen prædicantibus apoſtolis, cœperunt quodãmodò reſipiſcere, & ad agnitionem ſuæ inediæ, verbi ſaturitate perſpecta, reuocari. Mercenarij autem ſunt, qui intuitu ſupernæ mercedis, digna ſatagunt operari. Hi mercenarij in domo patris panibus abundant: quia tales in Eccleſia ſpiritualis gratiæ reficiuntur alimonijs. At verò qui extra ædes huius patrisfamilias poſiti ſunt, fame verbi Dei pereunt, & ventrem ſiliquis implere cupiunt: quia ſcientiam veritatis non habentes, beatam vitam in ſtudijs inanis philoſophiæ requirunt. Sicut enim panis, qui cor hominis confirmat, verbo Dei meritò cõparatur: ita ſiliqua (quæ foris nitida, intùs vacua eſt, nec reficit ventrem, ſed onerat) ſeculari ſcientiæ comparatur, quæ eſt ſermone ſonora, vtilitate vacua. *Surgam*, inquit, quia peſſimè me iacere ſentio. *Ibo ad patrem meum*, à quo longè receſsi. *Ad patrem*, inquit, *ibo*, quia ſub porcorum principe miſerabili egeſtate tabeſco. Et quoniam pium & miſericordẽ nouerat patrẽ, qui quanquam offenſus, quamquam magnis

Margin notes: Duo filij, Iudæi & gentiles. — Subſtantia diuiſa. — Fames. — Amos 8. — Ciuis. — Ioan. 12. — Villa. — Luc. 14. — Porcos paſcere. — Siliquæ. — In ſe reuerti. — Mercenarij. — Pſal. 103.

nis ſceleribus irritatus, non dedignatur patris audire vocabulum: *Pater, inquit, peccaui in cœlum*, hoc eſt, in angelis, & in ſanctis animabus, quæ ſunt ſedes Dei. Anima, inquit, iuſti, ſedes ſapien-
Eſa.66. tiæ. Et Dominus dicit: Cœlum mihi ſedes eſt. Addidit: *Et coram te*, hoc eſt, in ipſo interioris cõſcientiæ ſecreto, quod Dei ſolius oculi penetrare poſſunt. *Et iam non ſum dignus vocari filius tuus, fac me ſicut vnũ ex mercenarijs tuis.* Meminit ſe eſſe filium, & pio affectu cuncta quæ patris ſunt, ſua eſſe non ambigit: ſed prioris ignorantię memor, ad hæc nequaquam aſpirare præſumit. Ideoq; ſicut mercenarium ſe fieri poſcit, patri pro mercede, non pro hæreditate ſeruiturus, fac me, inquiens, ſicut vnum ex mercenarijs tuis. Verùm ne hoc quidem, niſi paterna dignatione promèreri poſſe teſtatur. Quapropter taceant Pelagiani, qui ore temerario garriunt, hominẽ ſua vir-
Ioan.15. tute ſine Dei adiutorio poſſe ſaluari, cùm aper-
Venire ad patrem. tiſsime veritas dicat: Sine me nihil poteſtis facere. *Et ſurgens, venit ad patrem ſuum.* Ad patrem venire, eſt ad Eccleſiæ ſocietatem per fidem accedere, vbi eſt legitima & fructuoſa peccatorum confeſsio. *Cùm autẽ adhuc longè eſſet*, hoc eſt, cùm nondum adhuc Deum intelligeret, ſed iam pia deuotione quæreret, vidit illum pater, hoc eſt, miſertus eſt illius. Videre nanque Domini,
Luc.22. miſereri eſt, ſicut & de Petro ſcriptum eſt: Reſpexit Dominus Petrum. *Et miſericordia motus, accurrit.* Reuertenti filio pater accurrit, quia Deus ſemper fuit cum vnigenito filio ſuo. Et licet ſolus filius pro noſtra ſalute carnem aſſumpſerit, tamen in eo Deus pater ſemper manſit, & cum eo ad hanc noſtram peregrinationem deſcendit.
2 Cor.5. Apoſtolus enim dicit, Deus erat in Chriſto, mũ-
Ioan.8. dum reconciliãs ſibi. Hinc ipſe ſaluator ait: Qui me miſit, mecum eſt, & non reliquit me ſolum. Et alibi: Pater in me manens, ipſe facit opera. *Et*
Ioan.14. *cecidit*, inquit, *ſuper collũ eius, & oſculatus eſt eũ.* Super collum filij cadere, eſt in amplexus eius brachium inclinare. Deus ergo pater ſuper reducis filij collum cecidit, quia brachium ſuum, hoc eſt, verbum ſuum ad hæc mundi infima immenſa miſericordia fudit. Oſculatus eſt eum, videlicet ad ſpem veniæ peccatorum verbum gratiæ
Matt.4. reduxit, cùm ꝑ filium diceret: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. *Dixitq́; filius ad patrem: Pater, peccaui in cœlum, & coram te: iam non ſum dignus vocari filius tuus.* Poſtq̃ ad patrem reuerſus eſt, hoc eſt, in Eccleſia iam poſitus, incipit peccata confiteri: ſed non dicit omnia, quæ ſe dicturum ſuprà promiſerat. Dixit enim: Iam non ſum dignus vocari filius tuus, nec addidit, quæ ſuperiùs ſe dicturũ meditabatur, Fac me ſicut vnũ de mercenarijs tuis. Cùm enim adhuc longè eſſet, & patrẽ non haberet, cupiebat vt mercenarius eſſet. At Poſtquàm patris oſculo meruit honorari, generoſiſsimè iam dedignatur mercerarius eſſe. Multam nanque intelligit diſtantiam eſſe inter ſeruum, mercenarium, & filium: ſeruus nanq; eſt, qui adhuc metu *Serui.* pœnarum gehennæ, vel legũ mundanarum formidine, à vitijs abſtinet: mercenarius verò eſt, qui ſpe ac deſiderio regni cœleſtis bona agit: fi- *Mercenarius.* lius verò eſt, qui affectu boni & virtutum amore delectabiliter Deo per charitatem famulatur: *Filius.* quam ſummam et perfectionem omnium virtutum Apoſtolus commemorat, dicens: Nunc autẽ manent fides, ſpes, charitas, tria hęc: maior autẽ *1. Co.* horum eſt charitas. Ergo prodigus iſte primò quaſi ſeruus ad ſe reuerſus, diræ famis cœpit ſupplicia formidare. Mox reuerti ad patrem volẽs, de ſtatu mercenarij cœpit cogitare. Poſtquã verò accurrens pater, amplexatus & oſculatus eſt eum, oblitus ſtatum ſerui, oblitus & mercedem mercenarij, de ſola iam hæreditate cœpit ſolici- *1. Ioa.* tus eſſe parentis. Et hoc eſt, quod Apoſtolus dicit: Perfecta charitas foras mittit timorem. *Dixit autem pater ad ſeruos ſuos: Citò proferte ſtolã primam, & induite illum.* Stola prima, beata veſtis eſt inno- *Stola.* centiæ, quam protoplaſtus Adam, bene à Deo ma- conditus accepit, ſed à diabolo malè deceptus amiſit. Vnde & poſt culpam pręuaricationis pri- *Gen.* mi homines cognouerũt ſe eſſe nudos, & amiſſa immortalitatis gloria, pelliceum, id eſt, mortale acceperunt indumentum. Serui quibus hoc præcipitur, ſunt ſancti prædicatores: qui protulerunt primam ſtolam, quando homines Deo reconciliatos, prædicabant eſſe tanta gratia ſubli- *Rom.* mãdos, vt nõ ſolum ciues angelorũ, ſed etiã hæredes Dei, & cohæredes fierent Chriſti. *Et date annulum in manu eius.* Annulo ſolet res ſecreta ſignari. Per annulum ergo, ſignaculum fidei debe- *Ann.* mus accipere, quo cuncta Dei promiſſa in fidelium cordibus confirmantur. Annulo etiã ſponſa nuptiali fœdere pignoratur: idcircò ꝑ annulum intelligitur pign⁹ nuptiarum Chriſti & Eccleſiæ. Annulũ ergo prodigus fili⁹ accepit, cùm per fidem Chriſtus Eccleſiã ex gentibus ſibi ſociauit. Et benè in manu datur annulus, vt opera fidẽ aſtruant, ipſa opera fide confirmẽtur. Dan- *Ca.* tur & calceamenta in pedes. Per calceamenta, of- ficium euangelizandi ſignatur. Scriptum eſt e- *Ro.* nim: Quàm ſpecioſi pedes euangelizantiũ pacẽ, *Ep.* euangelizantium bona. Et Apoſtolus: Calceati, inquit, pedes in prædicatione Euangelij pacis. Filio ergo ad patris pietatem reuerſo, manus & pedes ornantur. Manus quidem, vt quique fideles rectè viuant: pedes verò, vt pijs ſanctorũ muniti exemplis, ad æterna gaudia properemus. *Et adducite vitulum ſaginatum, & occidite.* Vitulus ſaginatus, ipſe eſt filius Dei, Dominus Ieſus Chriſtus. Qui benè vitulus dicitur ſaginatus, quia caro eius ſpirituali pinguedine & virtute fertili opima eſt, adeò vt ſola ſuffecerit ad tollenda toti' mundi peccata. Adducere autem vitulum præcepit & occidere, mortẽ eius ꝑ Apoſtolos ſignificãs prædicari. Quaſi.n. recens vitulus iſte occiditur, cùm ab vnoquoq; occiſus creditur. Tunc comeditur, cùm ſacramentũ paſsionis eius caſto

cor-

corpore & munda mente percipitur. *Et manducemus & epulemur, quia hic filius meus mortuus fuerat, & reuixit: perierat, & inuentus eſt.* Intuendũ quòd pluraliter dicitur: Manducemus & epulemur. Quòd enim carne ſacra ſancti huius vituli nõ ſolùm ille, q̃ mortuus reuixerat, perditus inuentus fuerat, verùm pater & ſerui illius ſunt epulati, oſtenditur quia lætitia patris eſt noſtra ſalus, & illius gaudium eſt noſtrorum remiſsio peccatorum: nec ſolum patris, ſed & ſpiritusſancti: quia [Gen. 18.] ſanctæ Trinitatis vna eſt operatio, vnũ gaudiũ, vnaq; dilectio. Hoc præſignabat olim, quòd Abraham tribus angelis hoſpitio receptis, vitulũ tenerrimum & optimum legitur occidiſſe, & eis appoſuiſſe: quia immolata pro noſtra redẽptione caro Chriſti, totius Trinitatis eſt lętitia. *Et cœperunt epulari.* [Eccleſia iuge ſacrificium.] Epulæ iſtæ nunc in Eccleſia p̃ totum orbem dilatatæ celebrãtur. Quotidiè enim in ſancta Eccleſia vitulus iſte ſacerrimus Deo patri per ſacerdotes offertur, et in vitam percipientes paſcit æternam: quia cùm quotidiè immolatur, ſemper integer permanet, & immolatus, & viuus. *Erat verò filius ſenior in agro.* Filius ſenior, [Iere. 31] populus Iudæorum eſt, qui prior cognitionem habuit Dei, quiq; à Deo per prophetam primogenitus appellatus eſt filius: qui quanuis longè à patre non diſceſsiſſet, non tamen domi, ſed in agro erat: quia idem populus neq; cultum creatoris ex toto propter idola deſeruit, nec tamẽ legis ſibi datæ interiora myſteria penetrauit: ſed ſuperficie tantum literæ delectatus, exteriora .i. [Eſai. 1.] terrena tantum operari & ſperare nouerat: vnde & ei terrena promittebantur, Domino p̃ prophetam dicente: Si volueritis, & audieritis me, bona terra comedetis. *Et cùm veniret, & appropinquaret domui, audiuit ſymphoniam & chorum.* Sæpè contingit, vt aliquis diligens ac ſtudioſus doctor Iudæorum, legis arcana ſcrutari incipiat: cumq; ex eiſdem ſcripturis libertatem Eccleſiæ perceperit, laborem ſeruilis operis, cui literam legis obſeruando, intentus erat, perhorreſcit. Hoc [Eccleſiæ doctorum ſymphonia] eſt enim quaſi de agro recedere, & domui appropinquare. Audit ſymphoniã & chorũ, hoc eſt, prædicatores ſancto ſpiritu plenos, conſonis vocibus intelligit prædicare. Denique & Apoſtolus: [1. Cor. 1.] Obſecro vos, inquit, vt idipſum dicatis omnes. *Et vocauit vnum de ſeruis, & interrogauit eũ quæ hæc eſſent.* Vocat vnum de ſeruis, cùm ſumit in manibus ad legendum aliquem ex prophetis, qui ſunt veri ſerui huius patrisfamilias. Et ſolicitus inueſtigans, quaſi requirit quæ tam iucunda Eccleſiæ feſta ſint, quibus ſe videt minimè intereſſe. Iſque ei reſpondet: *Frater tuus venit, & occidit pater tuus vitulum ſaginatum.* Quod eſt apertè dicere: Gentilis populus Deum eatenùs ignorans, qui per errorem longè à Deo diſceſſerat, nunc ex omnibus mundi partibus, ab extremis quoque terrarum finibus ad eum conuertitur, & pro eius ſalute tanta exultatione nouum Deo canticum cantat. Propter quem etiam occiſus eſt vitulus ille pinguiſsimus, cui p̃ Pſalmiſtam dicitur: Holocauſtum tuum pingue fiat. [Pſal. 19.] *Indignatus eſt autem, & nolebat intrare.* Obſtinato adhuc animo Iudæi foris ſunt, & nolunt fidem Eccleſiæ intrare. *Pater ergo illius egreſſus, cœpit rogare illum.* Nouiſsimo ſeculi tempore implebitur [Iudæi tandẽ credent in Chriſtũ] vocatio Iudæorum, quia credituri ſunt ad prædicationem Eliæ & Enoch. Hanc ergo apertam illorum vocationẽ, egreſſum patris vocat. Tunc enim quodammodò egredietur, & rogabit eum, vt ingreſſa iam gentium plenitudine, quaſi [Rom. 11.] minore filio, omnis etiam Iſraël ſaluus fiat, cui ex maxima parte contigit cæcitas infidelitatis. *At ille reſpondens, dixit patri ſuo: Ecce tot annis ſeruio tibi, & nunquàm mandatum tuum præterini.* Cùm frequentiſsimè legamus, illum populum contra mandatum Domini idola coluiſſe, quid eſt, quòd nunc dicit, Nunquam mandatũ tuum præteriui? Sed hoc non de omnibus generaliter Iſraëlitis, ſed particulariter de quibuſdam accipiendum eſt: de his ſcilicet tantùm, qui ſemper Deum coluerunt, & nunquam ad idola deſluxerunt. Hi tales enim quanuis in terrenis tantùm delectarentur, quaſi in agro eſſent, ipſa tamẽ bona terrena, à ſolo Deo ſperabant accipere. Quod & teſtimonio ipſius fratris confirmatur, cùm reſpondet in ſequentibus, *Et nunquam dediſti mihi hædum, vt cum amicis meis epularer.* Hœdus animal olidũ & petulcũ, in ſcripturis diuinis peccatoris figurã tenere ſolet. [Hœdus myſticè.] Sed hoc loco, hœdi nomine Chriſtum debemus intelligere, quem ille populus in ſimilitudine carnis peccati veniſſe conſpiciens, peccatorẽ eſſe exiſtimauit. Vnde & cæco illuminato dicebant: Nos ſcimus, quia hic homo peccator eſt. [Ioan. 9.] Et alibi Samaritanũ eum eſſe, & dæmonium habere blaſphemabant. [Ioan. 8.] Nec mirũ videri debet, ſi hic per hœdum Chriſtum figuratũ dicimus, cũ & in lege hoc nomine legatur appellatus: ait enim: Nõ coques hœdũ in lacte matris ſuæ. Quod ergo dicit, Non dediſti mihi hœdum, tale eſt ac ſi dicat: Illum qui hœdus [Exod. 23.] mihi videbatur, non dediſti mihi, hac de cauſa illum mihi ſubtrahens, quia hœdus mihi videbatur. Nam quia Chriſtum prophanatorem legis, & violatorem ſabbati dicebant, idcircò epulis eius iucundari non meruerũt. Quod verò ſequitur, vt cum amicis meis epularer, ex principum perſona accipiendũ eſt, qui cum amicis, id eſt, reliqua plebe epulari volebant. Poteſt & ex perſona populi Hieroſolymitani dictum intelligi, cum cæteris populis Iuda. *Sed poſtquàm filius tuus hic, qui deuorauit ſubſtantiam ſuam cum meretricibus, venit, occidiſti illi vitulum ſaginatum.* Meretrices cum quibus ſubſtantiam ſuam deuoraſſe [Meretrices] dicitur, ſuperſtitiones gentilium & nefanda figmenta ſunt, in quibus totum naturale ingenium expenderunt: & relicto Deo, quem virum animæ habere debuerunt, cum turba dæmonũ turpiſsima cupiditate fornicati ſunt. *At ipſe dixit: Fili, tu ſemper mecũ es.* Nõ redarguit qua-

ſi

ſi mentientem, ſed eius perſeuerantiam in ſuo obſequio comprobans, ad collætandum ſibi, ſimulque pro filio epulandum iniuitat. *Et omnia mea tua ſunt.* Ad patrem loquens quodam loco filius, dicit: Et mea omnia tua ſunt: & tua mea ſunt. Ecce hoc ſimilimū huic ſonare videtur: Et omnia mea tua ſunt. Sed diſtinctè & multùm diſsimiliter, omnia quæ patris ſunt habet is, qui per naturam eſt filius Dei, quàm hi, quos gratia fecit filios Dei. Illius enim ſunt omnia patris per naturam, iſtorum per donatoris Dei clementiā. Ille ſicut vnicus habet omnia poteſtate: iſti ſicut adoptati, conceſſa diuinitùs pietate. Ille habet omnia per id, quòd de Deo Deus patri æqualis natus eſt: iſti per hoc, quòd ex Deo renati ſunt. Sanè cùm dicit, Omnia mea tua ſunt, non ſic accipiendū, quaſi non ſint & fratris. Nam in terrena hæreditate quædam ſunt anguſtiæ, nec poteſt maior frater habere omnia, ſi minor etiam partem habuerit. At in ſpiritualium & cœleſtium bonorum hæreditate, ſic à perfectis & immortalib⁹ filijs omnia poſsidentur, vt & ſingula ſint omnium, & omnia ſingulorum, operante in omnibus charitate, quæ nihil nouit cum anguſtia poſsidere. Quam Pſalmiſta magna laude ſublimans, ait: Omnis conſummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis. Hanc igitur efficaciſsimè tenere ſtudeamus, per hanc mutuis profectibus congaudere diſcamus. Diligamus id quod eſt ſupra nos, & quod intra nos: diligamus quod eſt iuxta nos, & quod infra nos. Diligamus Deum, qui eſt ſupra nos, tota anima, tota mente, tota virtute. Diligamus quod eſt intra nos, id eſt, interiorem noſtrum hominem, animā videlicet noſtram, eamq́; Deo ſemper ſubdere curemus. Diligamus quod eſt iuxta nos, id eſt, proximum, ſicut noſipſos. Diligamus quod eſt infra nos, carnem videlicet noſtram, vt eius illicitos appetitus frangamus, eamq́; ſpiritui obtemperare cogamus, Chriſtum ſedulò poſcentes, vt ſpiritum, animam, ſimulq́; corpus ſine querela in ſuo ſibi aduentu cuſtodiat, Deus & Dominus noſter, qui cū patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Ioan 17. *Hæreditas terrena & cœleſtis.* *Pſal. 118.*

EODEM DIE HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Homo quidam habuit duos filios, &c. Luc. 15.

Filij duo. HOmo iſte, Deus ipſe hoc in loco intelligitur: qui quoniā ad eius imaginē fact⁹ eſt homo, nō dedignatur vocari homo. Huius duo filij, duo populi ſunt, Iudæus ſcilicet & gentilis. Horum aūt adoleſcentior gentilis eſt, non tamen ætate, ſed ſcientia. Inde enim puer centū annorū maledicitur. Inde & Apoſtolus ait: Nolite pueri effici ſenſibus, ſed malitia paruuli eſtote. Dicuntur igitur pueri & adoleſcentes, non ſolùm ætate, ſed & ſcientia & malitia. In ſenibus enim maturior eſt ſapientia. Senior igitur erat Iudaicus populus, ſiquidem ſapientior & melior. Hæc autem ſubſtantia, quam filij adoleſcenti & ſtulto .i. populo Gentili, omnium rerum creator & pater Deus diuiſit, intellectus eſt, memoria, ratio, ſenſus, ſciētia, omniſq́; animæ virtus & poſſeſsio: nulla ſubſtantia talis, nullæ diuitiæ his diuitijs comparari poſſunt. Has etenim diuitias & bonis & malis largitus eſt Dn̄s. *Congregatis igitur omnibus, adoleſcentior filius peregrè profectus eſt in regionem longinquam, et ibi diſsipauit ſubſtantiam ſuam, viuendo luxurioſè.* Omnis enim regio longinqua eſt, quæ à Deo lōgè eſt. Longè aūt eſt à Deo, qui lōgè eſt à fide, à pietate, à miſericordia & iuſtitia. Ab his enim lōgè fit, qui vitijs appropinquat. Citò igitur, & poſt dies non multos in longinquam regionem vnuſquiſque proficiſci poteſt. Ibi autem miſer homo diſsipat ſubſtantiam ſuam, ibi perdit diuitias animę, inter vitia & peccata viuēdo luxurioſè. *Et poſtquàm omnia conſummaſſet, facta eſt fames valida in regione illa et ipſe cœpit egere.* Virtutibus enim fugatis eget anima, & fame perit. De hac enim fame dicitur per prophetam: Immittam in vobis non famem panis, neque ſitim aquæ, ſed audiendi verbū Dei. Magna igitur fames eſt in regione illa: magna egeſtas eſt in peccatore illo, vbi verbi Dei memoria nulla habetur: quod quidem poſtquàm fit, totus iam homo diabolo traditur, totuſq́; ab eo poſsidetur. Vnde & hîc ſubditur: *Et abijt & adhæſit vni ciuium regionis illius & miſit illū in villam ſuam, vt paſceret porcos.* Iſte enim ciuis, omnium iniquorum princeps & caput, diabolus intelligitur. Poſſumus autem per hunc ciuem, errorem ſpecialiter intelligere: cui ille populus, non ſolùm adhæſit, verùm etiā ex toto ſubditus fuit. Error enim hoc fecit, vt à Deo recederet, animæq́; ſubſtantiam cum meretricibus diſsiparet. Error illum in villam immundorum ſpirituum miſit, qui modò per porcos ſignificantur, vt illos paſceret, illos ſequeretur, illis ſeruiret & obediret. Multi .n. ſunt maligni ſpiritus: magna eſt eorum ciuitas & cōgregatio. Vbicunq; autem maligni ſpiritus habitāt, ibi eſt villa diaboli. Porci autem ipſi quoq; maligni ſpiritus ſunt, quia in fœtore & vitiorū ſtercore delectātur. Hos autem porcos illi paſcunt, qui eorum voluntati obediunt, eorumq́; deſideria complent. Quicunq; igitur adulterantur, fornicantur, furantur, & alias iniquitates operantur, magnam his porcis refectionem parant. *Et cupiebat implere ventrem ſuum de ſiliquis, quas porci manducabant & nemo illi dabat.* Superbia .n. luxuria, auaritia, & ſimilia, ſiliquæ ſunt, quibus maligni ſpiritus nutriuntur. His autem ventrem ſuum implere peccatores cupiunt, quia præ nimio peccandi deſiderio his ſatiari non poſſunt. Quantò enim ampliùs peccant, tantò ampliùs pec-

Eſa. 66. *1. Cor. 14.* *Subſtan. diſtribu-* *Regio longinqua.* *Fames ma.* *Amos 8.* *Ciuis.* *Error.* *Porci.* *Villa.* *Porcorum paſtores.* *Siliquæ.*

peccare deſiderant. Hoc enim in fornicatoribus, auaris & raptoribus probari poteſt, quorum iniqua deſideria nunquam ad ſatietatem perueniunt. Vnde & hîc dicitur: *Et nemo illi dabat.* Quia enim non tantũ eis datur, quantũ ſibi dari appetunt, ideò neminem eis dediſſe dicit. Datur igitur eis quod volunt, ſed non quantũ volũt. Fit enim multoties, vt homines iniqui ſua deſideria, Dño prohibente, adimplere non valeant. Sequitur: *Ipſe autem in ſe reuerſus, dixit: Quanti mercenarij in domo patris mei abundat panibus, ego aũt hic fame pereo?* Niſi enim fuiſſet extra ſe, non diceretur reuerſus in ſe. Tunc enim in ſe reuerſus eſt, quando memoriam recuperauit, vt domus patris ſui recordaretur.

Mercenarij.

Mercenarij aũt hoc in loco ſcribæ & pharisæi dicuntur, qui magis decimarum & oblationũ mercede, q̃ ex charitate Dño ſeruiebãt. Et iſti quidem iam tũc & ſpiritualibus & carnalibus panibus in domo Domini abundabãt, cùm adhuc gentilis populus extrà poſitus, ſpititualis alimoniæ fame periret. Qui tamen in ſe reuerſus & pœnitentia ductus, ait, *Surgã, & ibo ad patrẽ meum, & dicam ei: Pater, peccaui in cœlum & corã te, iam non ſum dignus vocari filius tuus: fac me ſicut vnum ex mercenarijs tuis. Et ſurgens, venit ad patrẽ ſuum.*

Epheſ. 5.

Apoſtolus enim dicit: Surge qui dormis, ſurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus. Sic igitur ſurrexit, qui priùs mortuus in peccato iacebat. *Et venit ad patrem ſuũ.* Sed quomodò venit, niſi pœnitentia, & corde cõtrito, & ſpiritu contribulato? Hac enim via redeunt peccatores ad Dominũ. *Et cùm adhuc longè eſſet, vidit illũ pater ipſius, & miſericordia motus eſt.* Clementiſsimus pater, qui ſtatim vt filius cõpungitur & pœnitere incipit, quãuis adhuc in peccatis, miſericordia mouetur, & pœnitentẽ filium læto vultu reſpicere dignatur. *Et occurrens cecidit ſuper collum eius, & oſculatus eſt eũ.* In hoc .n. quid aliud, niſi pax & perfecta reconciliatio ſignificatur? *Dixitq́; ei filius: Pater, peccaui in cœlum,* plùs diligens terram, q̃ cœlum, *& coram te,* qui vbiq; es, & omnia vides: *iam non ſum dignus vocari filius tuus,*

Hoc textus nõ habet.

tanto tempore conuerſatus cum inimicis tuis: *fac me ſicut vnum de mercenarijs tuis.* De his enim mercenarijs beatus Iob loquitur, dicens: Sicut ceruus deſiderat vmbrã, & ſicut mercenarius præſtolatur finẽ operis ſui: ſic & ego habui menſes vacuos, & noctes laborioſas enumeraui mihi.

Iob. 7.

Dixit aũt pater ad ſeruos ſuos: Citò proferte ſtolam primã, & induite illum, & date annulum in manu eius, & calceamenta in pedes eius.

Stola prima.

Prima enim ſtola immortalis eſt, quàm primus homo peccando amiſit, & amiſſa, mox nudũ ſe eſſe intellexit. Hæc aũt veſtis per baptiſmum & pœnitentiam recuperatur: & tunc quidem datur homini annulus, & fidei arrha, ſignum videlicet quo in Dei exercitu connumeretur.

Annulus.

Calceamẽta.

Luc. 10.

Deinde verò dantur calceamenta, id eſt, virtus & poteſtas, vt ſecurè poſsit calceare ſuper ſerpẽtes & ſcorpiones, & ſuper oẽm virtutem inimici. Et ſic demũ accedit ad patris conuiuiũ, vt Chriſti carnẽ & ſanguinẽ recipere mereatur. Vnde & ſubditur: *Et adducite vitulum ſaginatũ, & occidite illũ, vt manducemus & epulemur: quia hic filius meus mortuus fuerat, & reuixit: perierat, & inuẽtus eſt.* Hic enim vitulus ſaginatus, Chriſtus eſt, omni virtute & gratia plenus, de patriarcharũ & prophetarum armento ſuſceptus: qui quanuìs ſemel pro nobis (vt ait Apoſtolus) mortuus ſit, & iam non moritur, & mors illi vltrà non dominetur: toties tñ occiditur, & à fidelibus comeditur, quoties in hoc altaris ſacramento immolatur.

Vitulus ſaginatus.

Rom. 6.

Hunc vitulum & corpore manducamus & mente. Et mente quidem audiendo, eiusq́; paſsionẽ cõmemorando. Per hunc à morte redempti, per hunc Deo quotidiè recõciliamur. Sequitur: *Erat aũt filius ſenior in agro: & cùm veniret, & appropinquaret domui, audiuit ſymphoniã & chorum, & vocauit vnum de ſeruis, & interrogauit quid hoc eſſet. Isq́; dixit illi: Frater tuus venit, & occidit illi pater tuus vitulũ ſaginatũ, quia ſaluum illum recepit.* Ab agro enim, à labore, & à legis ſeruitio Iudaicus populus rediens, cùm iam domui Eccleſiæ per fidem appropinquaret, Apoſtorum ſymphoniam, chorũ & prædicationem audiuit. Cumq; interrogaret quid hæc eſſent, dictũ eſt ei, quòd Gentilis populus cognita veritate, Chriſti ſanguine redemptus, ad fidem cõuerſus eſſet, & iã non Iudæorũ Deus tantùm, immò & Gentiũ. *Indignatus ergo, nolebat introire.* Hoc eſt enim, quod in actibus Apoſtolorũ legitur, quòd cùm veniſſet Petrus Hieroſolymã, diſceptabant aduerſus eum, qui erant ex circuncisione, dicentes: Quare introiſti ad viros præputium habentes, & manducaſti cum illis? Quibus Petrus narrauit omnia, quæ ei acciderãt, & quomodò gentes credidiſſent.

Act. 11.

Senior igitur frater illã Iudæorũ partẽ ſignificat, quę in primitiua Eccleſia de Gentilis populi conuerſione cõtra Apoſtolos ſcandalizata eſt, de quibus in Actibus Apoſtolorum, & in Epiſtolis Pauli multa dicũtur.

Senior frater, typus Iudæorum.

Pater ergo illius cœpit rogare illum. Omnes enim rationes, quas de Gentium conuerſione Iudæis Apoſtoli reddebãt, quid aliud niſi quędã omnipotentis Dei placationes & preces erant? Quale eſt illud Apoſtoli: Non enim eſt diſtinctio Iudæi & Græci: omnes enim peccauerunt, & egent gloria Dei. Nam idem Dominus omnium, diues in omnibus, qui inuocant illum.

Rom. 3.

At ille reſpondens, dixit patri ſuo: Ecce tot annis ſeruio tibi, & nunquã mandatũ tuum præteriui, & nunquã dediſti mihi hœdũ, vt cùm amicis meis epularer. Sed poſtquàm filius tuus hic, qui deuorauit ſubſtantiam ſuã cum meretricibus, venit, occidiſti illi vitulum ſaginatum. Ex parte mentitur, & ex parte verum dicit ſenior filius. In eo enim, quod ait, quia reuertenti filio vitulum ſaginatum pater occiderit, verũ dicit: mentitur aũt, dum Dei præceptũ nunquã ſe præteriſſe iactat. Inſuper & ingratus eſſe videtur, dum tantorũ, quibus quotidiè mũdabatur, ſacrificiorum oblitus, nunquã vnum hœdum ſe à patre ſuſcepiſſe conqueritur. Hæc aũt quia Iudaicus populus ille ad fidẽ cõuerſus cogitare poterat, dum Iudæos reprobari, &

Gentiles eligi vidiſſet, ſic poſita ſunt, ac ſi ea loquutus fuiſſet. Quis enim non miretur tantã immutationẽ eſſe factã, vt Iudæos, quos tantùm dilexerat, in ſua cæcitate Dominus perire permitteret: & pro Gentili populo, quẽ odio habebat, vnigenitum filium morti traderet? Sed hæc cogitando, ſimul cum filio ſeniore quaſi indignati, contra Dei diſpoſitionẽ quodãmodò loquimur. Nec valdè quidẽ mirandũ eſt, ſi Iudæi nouiter Exod. 34. ad fidẽ conuerſi, Gentibus cõmunicare noluiſſent, cùm hanc talẽ cõmunionẽ lex eis per omnia interdixiſſet. Vnde iſte neq; pro hac indignatione hic reprehenditur, ſed potiùs reddita ratione pater eũ placare conatur, dicẽs: *Fili, tu mecũ ſemper es, & omnia mea tua ſunt: Epulari aũt oportebat & gaudere: quia hic frater tuus mortuus fuerat, & reuixit: perierat, & inuentus eſt.* Semper enim ille populus ſecundùm quoſdã cũ Deo fuit, & ſecundùm quoſ- Rom. 11. dã cũ Deo non fuit. Vnde Apoſtolus, Cæcitas, inquit, ex parte contigit in Iſraël. Elias quoq; cùm 3. Reg. 19. diceret, Domine prophetas tuos occiderunt, & Rom. 11. altaria tua ſuffoderũt, & relict⁹ ſum ego ſolus, & quærũt animã meã: Ait ei Dñs: Reliqui mihi ſeptẽ millia virorũ, qui non curuauerũt genua ſua ante Baal. De his igitur & ſimilibus Dominus ait: Ephes. 5. Fili, tu ſemper mecum es. Pro qualibus & de Eccleſia dicitur, quòd non habeat maculã neq; rugã. Si enim ad vniuerſitatẽ ſpectes, multas maculas habet Eccleſia. Et tales quidem filij hæredes ſunt, talibusq́; omnis patris poſſeſsio debetur, eis ad beatitudinẽ ſufficiẽs & neceſſaria. Deniq; omnia quæ Dei ſunt, quodammodò noſtra ſunt, ſi taliter & habeamus, vt aliter ea habere nolimus.

Eſt Sermo 4 de Quadrageſima

DOMINICA TERTIA IN QVADRAGESIMA, SERmo beati Leonis Papæ.

PRædicaturus vobis, dilectiſsimi, ſacratiſsimum maximumq́ue ieiunium, quo aptiùs vtar exordio, quàm vt verbis A- 1. Cor. 13. poſtoli, in quo Chriſtus loquebatur, incipiã, di- 2. Cor. 6. camq; quod lectum eſt: Ecce nũc tẽpus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis? Quanuis enim nulla ſint tempora, quæ diuinis non ſint plena muneribus, & ſemper nobis ad miſericordiã Dei per ipſius gratiã præſtetur acceſſus: nunc tamen omnium mentes maiore ſtudio ad ſpiritales profectus moueri, & ampliore fidutia animari oportet: quando ad vniuerſa pietatis officia, illius nos diei, in quo redẽpti ſum⁹, recurſus inuitat: vt excellens ſuper omnia Dominicæ paſsionis ſacramentũ, purificatis & corporibus & animis celebremus. Debebatur quidem tantis myſterijs i a inceſſabilis deuotio, & continuata reuerentia, vt tales permaneremus in cõſpectu Dei, quales nos in ipſo paſchali feſto dignũ eſt inueniri. Sed quia hæc fortitudo paucorũ eſt, & dum carnis fragilitati auſterior obſeruantia relaxatur, dumq; per varias actiones, vitæ huius ſolicitudo oſtenditur, neceſſe eſt de mundano puluere etiam religioſa corda ſordeſcere: magna diuinæ inſtitutionis ſalubritate prouiſum eſt, vt ad reparandã mentiũ puritatem, quadraginta nobis dierum exercitatio mederetur, in quibus aliorum temporum culpas, & pia opera redimerent, & ieiunia caſta decoquerent. Ingreſſuri igitur, dilectiſsimi, dies myſticos, & purificandis animis atque corporibus ſacratiùs inſtitutos, præceptis Apoſtolicis obedire curemus, emundantes nos ab omni inquinamẽto carnis & ſpirit⁹: vt caſtigatis colluctationibus, quæ ſunt inter vtranq; ſubſtantiã, animus (quem ſub Dei gubernaculis cõſtitutum, corporis ſui decet eſſe rectorẽ) dominationis ſuæ obtineat dignitatem: vt nemini dantes vllam offenſionem, vituperationibus obloquentium non ſimus obnoxij. Digna enim ab infidelibus reprehenſione carpemur, & noſtro vitio linguæ impię in iniuriam ſe religionis armabunt, ſi ieiunantiũ mores à puritate perfectæ continentiæ diſcreparint. Non enim in ſola abſtinentia cibi ſtat noſtri ſumma ieiunij, aut fructuoſè corpori eſca ſubtrahitur, niſi mens ab iniquitate reuocetur, & ab obtrectationibus lingua cohibeatur. Sic ergo nobis edendi eſt moderanda libertas, vt etiã aliæ cupiditates eadem lege frenentur. Manſuetudinis & patientiæ, pacis & tranquillitatis hoc tempus eſt: in quo excluſa omni contaminatione vitiorum, perpetuitas nobis eſt obtinẽda virtutum. Nunc piarum mentium fortitudo, donare culpas, negligere contumelias, & obliuiſci aſſueſcat iniurias. Nunc fidelis animus per arma iuſtitiæ à dextris ſe exerceat & ſiniſtris: vt per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam, ſecuram conſcientiam nec laudes inflent, nec opprobria defatigent. Religioſorum modeſtia non ſit mœſta, ſed ſancta: nec inueniantur in eis vllarum murmura querelarum, quibus nũquam deſunt ſanctorum ſolatia gaudiorum. Nec timeatur inter opera miſericordiæ terrenarum diminutio facultatum. Semper diues eſt Chriſtiana paupertas: quia eſt plus quod habet, quàm quod non habet: nec pauet in iſto mũdo indigentia laborare, cui donatum eſt in omnium rerum Domino omnia poſsidere. Operantibus ergo quæ bona ſunt, non eſt omninò metuendũ, ne eis facultas deſit operandi: cùm & in duobus nummis Euangelicæ illius viduæ ſit laudata deuotio, & pro calice aquæ frigidæ præmiũ habeat gratuita largitio. Ex affectibus enim piorum, benignitatis menſura taxatur: & nunquam eum miſerendi efficacia deſerit, in quo miſericordia ipſa non deficit. Experta eſt hoc vidua illa de Sarepta, quæ B. Eliæ in tempore famis vnius diei cibum, quem ſolum habebat, appoſuit: & prophetæ eſuriem neceſsitati ſuæ præferens, exiguum farinæ ac puſillum olei incunctanter expendit. Sed non ei defuit, quod fideliter erogauit: & in vaſis pia effuſione vacuatis, fons nouæ hubertatis exortus eſt: vt ſanctis vſibus non minue-

minueretur eius ſubſtantiæ plenitudo, cuius non fuerat formidata defectio. His autem ſtudijs dilectiſsimi, ad quæ vos voluntariè confidimus præparatos, non ambigitis diabolum, qui omnium virtutum eſt aduerſarius, inuidere, & ad hoc vim ſuæ malignitatis armare, vt pietati laqueos de ipſa pietate prætendat: & quos non potuerit deijcere per diffidentiam, conetur ſuperare per gloriam. Quia difficilè eſt, vt laudabiliter viuentem laus humana non capiat, niſi, vt ſcriptū eſt, Qui gloriatur, in Domino glorietur. Cuius verò ille hoſtis iniquiſsimus non audeat impugnare propoſitum, cuius non appetat violare ieiunium, quando verſutias ſuas, ſicut Euangelica lectione patefactum eſt, nec ab ipſo mūdi ſaluatore continuit? Expaueſcens enim in eo quadraginta dierum noctiumque ieiunium, explorare callidè voluit, vtrùm hanc continentiam donatam haberet, an propriam: vt non metueret deceptionum ſuarum opera reſoluenda, ſi Chriſtus eius eſſet conditionis, cuius & corporis. Primò itaque dolo ſcrutatus eſt, an ipſe eſſet ſubſtantiarum creator, qui rerum corporearum poſſet in quæ vellet mutare naturas. Secundò, an ſub humanæ carnis ſpecie diuinitas obumbrata tegeretur, cui facile eſſet peruium ſibi aëra facere, & terrena per vacuum membra librare. Sed cùm illi Dominus iuſtitiam maluiſſet opponere veri hominis, quàm potentiam manifeſtare deitatis: ad hoc conuertit tertiæ fraudis ingenium, vt eum in quo diuinæ poteſtatis ſigna ceſſauerant, dominandi cupiditate tentaret, & ad venerationem ſui, regna mundi pollicendo traduceret. Sed prudentiam diaboli, ſtultitiam fecit ſapientia Dei, vt ſuperbus hoſtis hominem videns, quem aliquando ſuperauerat, non metueret eum perſequi, quem pro omnibus oportebat occidi. Huius igitur aduerſarij dolos, non ſolùm in illecebris gulæ, ſed etiā in propoſito abſtinentiæ caueamus. Qui enim ſciuit humano generi mortem inferre per cibū, nouit & per ipſum nocere ieiunium: & ad contrariæ fraudis effectum, famulis vtendo Manichæis, ſicut per ſerpentem intulit interdicta præſumi, ita per famem ſuadet conceſſa vitari. Vtilis quidem eſt continentia, quæ parco aſſueta victui, deliciarū cohibet appetitum: ſed væ illorum dogmati, apud quos etiam ieiunando peccatur. Damnant enim † creaturarum naturam in creatoris iniuriam, & contaminari edentes aſſerunt his, quorum non Deum, ſed diabolum conditorem eſſe definiunt, cùm prorſus nulla ſit ſubſtantia mala, nec ipſius mali ſit vlla natura. Omnia enim bona bonus author inſtituit, & vnus eſt vniuerſarum rerum creator, qui fecit cœlum & terram, mare & omnia, quæ in eis ſunt. Ex quibus quicquid homini ad cibum potumque conceſſum eſt, ſanctum & mundum eſt in ſui generis qualitate. Quòd ſi immoderata auiditate ſumatur, nimietas edaces & bibaces dedecorat: non cibi neque poculi natura contaminat. Omnia enim, ſicut Apoſtolus ait, munda mundis: coinquinatis autem & infidelibus nihil eſt mundum, ſed inquinata ſunt eorum & mens & conſcientia. Vos autem, dilectiſsimi, catholicæ matris ſancta generatio, quos in ſchola veritatis ſpiritusſanctus erudiuit, libertatem veſtram congrua ratione moderamini, ſcientes, quoniam bonum eſt & à licitis abſtinere. Et cùm caſtigatiùs viuendum eſt, ita diſcernite cibos, vt vſus eorum remoueatur, non natura damnetur: & à prædictorum peſtifero contagio vos remouete, vt cùm Chriſto Domino omnium creatore regnetis.

[Margin notes: 1. Cor. 1. — Matt. 4. — Illuſtr. dia. — Stultitia ſapientia Sal. uatoris. — In Mani. chæos. — † creaturam. — Rom. 14. Tit. 1. — Diſcretio ciborum.]

DOMINICA TERTIA QVADRAGESIMAE, IN EPIſtolam Concio exegetica.

Optimas habet hæc lectio inſtitutiones, & ſacrato congruas tempori, quibus & ad virtutes incitamur, & à vitijs reuocamur, quæ eſt ſumma totius ſcripturæ diuinæ. Nam poſtquam primorum parentum lapſu & culpa ab illa prima & originali iuſtitia excidimus, & miſerabiliter in nobiſipſis & in natura noſtra corrupti & deprauati ſumus, ſemper in vitia propendemus, & difficilè ad virtutes ſectandas adducimur. Itaque omnis ſcriptura diuina eò tendit, vt excitet nos ad vitandam peccati corruptionem, & ſtudendum iuſtitiæ atque omni virtuti, vt ſic quandoque poſsimus redire ad priſtinam innocentiam & integritatem. Sed cùm nulla ſit virtus potior aut excellentior charitate, ad eam vel maximè nos adhortantur ſcripta diuina, ſicut & huius diei lectio, quæ ſumpta eſt ex cap. 5. Epiſtolæ ad Epheſios, cuius hoc eſt initium: *Eſtote imitatores Dei, ſicut filij chariſsimi, & ambulate in dilectione, ſicut & Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem et hoſtiā Deo in odorē ſuauitatis.* Sicut Dei patris imitatores nos eſſe vult, ait Ambroſius, in benignitate & miſericordia, ita & Chriſti filij eius in dilectione: vt ſicut ille dilexit nos, tradens ſe pro nobis: ita & nos inuicem pro nobis etiam animas ponere debeamus. Hæc ille. Dilexit nos Deus etiam tum, cùm adhuc inimici eſſemus, & miſit filium ſuū, qui ſua morte noſtra aboleret peccata: atque idem ipſe quotidiè ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos: immò quid non præſtat Deus etiā impijs & peccatoribus? Quicquid enim boni habent, à quo habent niſi ab illo? Non ergo iubet nos Apoſtolus imitari Deū in faciendis miraculis, ſed in dilectione, quæ virtus Deo & ho-

[Margin notes: Summa ſcripturæ diuinæ. — In Ephe. 5. — Matt. 5.]

mini communis eſt, & homines Deo præcipuè coniungit, redditque ſimilimos. Aſpiciamus redemptorem noſtrum Chriſtum: en vltrò dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis. Sponte ſua tradidit, non vlla neceſsitate, ſed amore gratuito ac liberali: & quidem oblationem & hoſtiam Deo patri in odorem ſuauitatis. Hic cogitetur ipſa offerendi ratio, & videbimus Chriſti erga nos charitatem. In ipſam vſque crucis ignominioſiſsimam mortem ſe obtulit. Hoc exemplo incomparabili vult nos Apoſtolus inflammari ad amandum tum Deum, tum proximum. Quid hac Chriſti oblatione admirabilius? quid ſuauius? Quid tam omnem vincit admiratione, quàm Chriſtum verum & viuum Deum videre in cruce? Num fruſtrà Chriſtus in cruce? Neutiquam ſanè, ſed vt nos ſimus imitatores Dei, & ambulemus in dilectione. Non enim eo ſolo nomine Chriſtus voluit ferre ſupplicium crucis, vt nos redimeret, ſed etiam vt nos ſuo exemplo ad amandum accenderet. Amor eſt, quem potiſsimum Chriſtus exigit à nobis: & ideò ipſe ait, in duobus charitatis mandatis totam legem pendere & prophetas: & Apoſtolus legis plenitudinem dicit eſſe dilectionem. Hæc facit ex ſeruis filios, & quidem chariſsimos. Chryſoſtomus odorem ſuauitatis dicit eſſe & hoſtiam acceptabilem, pati pro inimicis, quod vtique Chriſtus fecit. Quòd ſi mortuus fueris, inquit, pro illis, tum demùm eris victima: additque: Iſtud ſcilicèt eſt imitari Deum. *Fornicatio autem, & omnis immunditia, aut auaritia nec nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos.* Ioannes Apoſtolus in prima ſua Epiſtola, omne quod eſt in mundo, inquit, cõcupiſcentia carnis eſt, ad quã pertinet fornicatio & immunditia omnis: & cõcupiſcentia oculorum, ad quam pertinet auaritia. Iam vide quantam vitæ ſanctimoniam à Chriſtianis exigat Apoſtolus, dum ea vitia, quibus plenus eſt mũdus, nec nominari vult inter illos. Atqui hæc vitia adeò nũc apud Chriſtianos increuerunt, vt pudor ſit dicere. Solo itaque nomine Chriſtiani ſumus, res ipſa relegata eſt ad Indos. *Aut turpitudo, aut ſtultiloquiũ, aut ſcurrilitas, quæ ad rem non pertinet: ſed magis gratiarũ actio.* D. Hieronymus ait, turpitudinẽ hic ſignificare abſcõditam cogitationem, cùm inflammatur ſenſus noſter ad libidinem, & carnis titillationibus anima ignita ſuccenditur. Alij volunt eſſe verborum obſcœnitatem, vel operum fœditatem. Stultiloquiũ verò, eſt ſermo ſtultus & ineptus. Scurrilitas hîc ponitur pro facetijs & iocis, præſertim intempeſtiuis. Quid prodeſt vrbanè vel ſcurriliter dixiſſe, ait Chryſoſt. in hũc locũ? Riſum dũtaxat mouiſti. Dic mihi, facítne coriarius quicquã eorũ, quæ ad artẽ ſuã non pertinent, aut poſsidebit aliquod tale inſtrumentum? Nequaquã. Quæ enim nullo ſunt vſu, nihil illa ad nos. Nullus ſit nobis ſermo otioſus: ex otioſo quippe ſermone incidimus & in abſurdos. Præſens tempus non effundẽdi gaudij, ſed luctus eſt, tribulationum & lamentationũ. Tu verò leuiter vrbanis facetijs iocularis? Quis athletarũ ſtadiũ ingreſſus, relicta ſolicitudine cũ aduerſario certãdi, facetijs vtitur? Inſtat diabolus, cirmumit rugiẽs vt rapiat, omnia mouet ac tentat, omnia aduerſus caput tuum inuertit, extraque nidum te eijcere molitur, dentibus ſtridet ac fremit, ignem ſpirat aduerſus ſalutem tuam, & tu ſedes facetias effundens, & quæ ſtulta ſunt & ad rem non conueniunt effutiens? Poteris itaque ipſum benè ſuperare? Hæc & multa alia Chryſoſtomus contra facetias, quibus tamen permulti mirificè ſtudẽt, nec alicuius penſi habent, quod Dominus terribiliter ait, de omni verbo otioſo reddituros nos rationem in die iudicij. Itaque repudiatis id genus infrugiferis & noxijs ſermonibus, gratiarũ actioni potiùs operam demus. Loquamur de beneficijs Dei erga genus humanum. Quis ea explicare ſufficiat? Et vt alia omittam⁹, quis dignè commemoret, quòd noſtra cauſa homo fieri voluit, & in noſtra natura tam multa facere & pati, vt nos ad vitam & ſalutem à morte & damnatione, non qualicunque, ſed æterna reuocaret? Hîc nunquam deeſſe poteſt materia, de qua loquamur, & vnde Deo gratias agamus. Auguſtinus Epiſtola 77. Quid melius, inquit, & animo geramus, & ore promamus, & calamo exprimamus, q̃ Deo gratias? Hoc nec dici breuius, nec audiri lętius, nec intelligi grãdius, nec agi fructuoſius poteſt. Hæc ille. *Hoc enim ſcitote intelligentes, quòd omnis fornicator, aut immundus, aut auarus (quod eſt idolorum ſeruitus) non habet hæreditatem in regno Chriſti & Dei.* Non deſunt inepti quidam, qui putent fornicationem, quę fit extra matrimonium, non eſſe peccatum mortiferum. Sed illorũ ſtultitiam tum iſte, tum alij plures ſcripturæ diuinæ loci coarguunt. D. Auguſtinus Homilia vltima in libro 50. Homiliarum, Quapropter præſumere quis audeat, inquit, de nomine Chriſtiano, & non cum omni obedientia & timore audiat Apoſtolum dicentẽ, Hoc enim ſcitote cognoſcentes, quòd omnis fornicator, aut immundus, aut auarus (quod eſt idolorum ſeruitus) non habet hæreditatem in regno Chriſti & Dei? Et paulò infrà: Quiſquis ergo poſt baptiſmum aliquo priſtinorum malorum opere obligatus tenetur, vſq; adeò ſibi inimicus eſt, vt adhuc dubitet vitam mutare dum tempus eſt, cùm ita peccat & viuit? Nam vtique quòd ita perſeueranter peccat, theſaurizat ſibi iram in die iræ & reuelationis iuſti iudicij Dei. Quòd autem adhuc viuit, patientia Dei ad pœnitentiam eum adducit. Implicatus ergo tam mortiferorũ vinculis peccatorum, detrectat, aut differt, aut dubitat confugere ad ipſas claues Eccleſiæ, quibus ſoluatur in terra, vt ſit ſolutus in cœlo? Et infrà: Iudicet ergo ſeipſum homo in iſtis (ſcilicet, operibus carnis, quæ ex capite 5. ad Galatas hîc recenſuit) voluntate dum poteſt, & mores cõuertat in melius, ne cùm iam non poterit, etiam præter voluntatẽ à Do-

Charitas Chriſti erga nos.

Matt. 22.

Rom. 13.

1. Ioan. 2.

In iocos & facetias.

Confeßio peccatorū. à Domino iudicetur. Et cū in ſe protulerit ſeueriſsimæ medicinæ, ſed tamen medicinæ ſententiam, veniat ad antiſtites, per quos illi in Eccleſia claues miniſtrantur, & tanquam bonus incipiēs iam eſſe filius, maternorū membrorū ordine cuſtodito, à præpoſitis ſacramentorum accipiat ſatisfactionis ſuæ modum, vt in offerendo ſacrificio cordis cōtribulati deuotus & ſupplex, id tamen agat, quod non ſolùm illi proſit ad recipiendam ſalutem, ſed etiam cæteris ad exemplum: vt ſi peccatum eius nō ſolùm in graui eius malo, ſed etiam in ſcandalo eſt aliorum, atque hoc expedire vtilitati Eccleſiæ videtur antiſtiti, in notitia multorum, vel etiā totius plebis agere pœnitentiam non recuſet, non reſiſtat, non letali & mortiferæ plagæ per pudorem addat tumorē, &c. Hæc Auguſtinus, præclarè adhortans ad peccatorum confeſsionem, & agendam pœnitentiam etiam publicam, ſi ſit peccatum publicum, & cum aliorum ſcandalo coniunctum. Eſt autē hoc loco obſeruandum, quòd Apoſtolus auaritiam vocat idolorum ſeruitutem. Auarus enim nummum pro Deo colit. Hoc deteſtabile vitiū præter alia mala, etiam rerum omnium caritatem adducit. Cùm enim auari priuatis ſemper lucris inhient, & omnia ad ſe rapiant, inde fit, vt tam multi ſumma premantur inopia, tam crebra exiſtat annonæ & aliarū rerum caritas. Rectè dixit Sapiens quidam: Auaro nihil eſt ſceleſtius. Vt autem fornicatio & voluptas venerea præcipuè infeſtat adoleſcentes & iuuenes: ita ſenibus familiarior eſt auaritia. Vtrunq; autem vitiū certiſsimè excludit à regno Dei. *Nemo vos ſeducat inanibus verbis: propter hæc enim venit ira Dei in filios diffidentiæ.* Quemadmodum in veteri lege pſeudoprophetæ vanis perſuaſionibus populum auertebant, ne veris prophetis iram Dei & ſupplicia comminantibus fidem commodarent, dictaque ſanctorum prophetarum eleuabant, quēadmodùm in Ieremia legimus feciſſe Ananiam illum, quem proptereà Dominus eodem anno percuſsit: ſic in nouo teſtamento hæretici blandis ſermonibus euertunt plurimos, omniaque facilima prædicant, ſolam fidem ſufficere ad ſalutem, opera non eſſe neceſſaria, Chriſtum pro nobis abundè ſatisfeciſſe, & id genus alia apud imperitos deblaterant. Contra tales impoſtores munitos nos eſſe volens Apoſtolus, Nemo vos, ait, ſeducat inanibus verbis. Inanes ſermones ſunt, inquit Chryſoſtomus, qui ad tēpus gratiam habentes, nequaquam re ipſa oſtenduntur. Eſt enim ſeductio res iſta. Hæc ille. Certum autē atque perſuaſum nobis eſſe debet, propter fornicationem, immunditiam, auaritiā venire iram Dei in filios diffidentiæ, in incredulos & immorigeros, qui non obtemperant mandatis Dei, ſed ſuis indulgent affectibus, prauaſque ſectantur cupiditates, quas ex verbi Dei præſcripto in ſeipſis perſequi & extirpare deberent. *Nolite ergo effici participes eorum.* Hoc eodem capite, vnde hæc lectio ſumpta eſt, alijs verbis ſic dicit Apoſtolus: Nolite communicare operibus infructuoſis tenebrarū (hominū impiorū, qui propter cordis cæcitatē rectè tenebræ vocātur) magis aūt redarguite. Duo igitur exigūtur: vt nō cōſentias alterius iniquitati, & vt eam redarguas. Primū ſemper eſt neceſſariū: alterū fieri debet, ſi ſperetur vtilitas, & adſit opportunitas. *Eratis enim aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. Vt filij lucis ambulate.* Quemadmodū in ipſis corporibus, ait D. Auguſtinus, ea quæ inferiora ſunt, ſicut terra, & aqua, & ipſe aër, meliora fiunt participatione melioris, id eſt, cùm luce illuminātur, & feruore vegetātur: ſic incorporeæ creaturæ rationales ipſius creatoris fiūt participatione meliores, cùm ei cohærent puriſsima & ſanctiſsima charitate: qua omnimodò ſi caruerint, tenebreſcunt & obdureſcunt quodammodò. Proinde infideles homines tenebræ ſunt: qui per fidem conuerſi ad Deū, quadā præmiſſa illuminatione lux fiunt: in qua proficiendo, ſi ex fide ad ſpeciē peruenerint, vt id quod credūt, etiā conſpicere, ſicut tantū bonum poteſt conſpici, mereātur, perfectam recipient imaginē Dei. Talibus enim dicit Apoſtolus: Fuiſtis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. Hæc ille. Quòd verò ſubiungit Apoſtolus, Vt filij lucis ambulate, alibi ſic dicit, Sicut in die honeſtè ambulemus. Debent Chriſtiani ſic viuere, vt nihil fœdū, nihil inhoneſtum in eorū dictis & factis appareat. *Fructus enim lucis, eſt in omni bonitate, & iuſtitia, & veritate.* Hæc ergo qui ſectantur, veri ſunt Chriſtiani, & filij lucis. Et hinc poſſunt internoſci filij Dei à ſeruis diaboli, quòd filij Dei ſtudent bonitati, iuſtitiæ & veritati, & ſi interdùm offendunt & labuntur, ad pœnitentiæ remedia ilicò confugiunt: porrò ſerui diaboli volutantur in cœno vitiorū, ſtudēt libidini, immunditiæ, auaritiæ & operibus tenebrarum: quod etſi ſemper, tamen vel maximè cauendum eſt his Quadrageſimæ diebus, quibus non ſine cauſa tot ſanctiſsimæ adhortationes nobis ex Apoſtolo depromuntur. Preſtet nobis Dominus Deus noſter, vt ijs conuenienter viuamus, cui eſt gloria & honor in ſecula ſeculorum, Amen.

Marginalia: *Vide de ſatisfactiõe.* — *Publica pœnitētia cui agenda.* — *Eccleſ. 10.* — *Iere. 28.* — *Sermones inanes.* — *Epiſt. 120.* — *Vnde homines teneбreſcant.* — *Epheſ. 5.* — *Rom. 13.* — *Notæ filiorū Dei & ſeruorū ſatanæ.*

EADEM DOMINICA,

Lucæ 11.

In illo tempore: Erat Ieſus eijciens dæmonium, & illud erat mutum. Et cùm eieciſſet dæmonium, locutus eſt mutus, & admiratæ ſunt turbæ. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri.

Eſt Tom. 7. Operū eius in Homilijs Quadrageſimalibus.

Matt.12.

DAEMONIACVS iſte apud Matthæum non ſolùm mutus, ſed & cæcus fuiſte narratur: curatuſque dicitur à Domino, ita vt loqueretur, & videret. Tria ergo ſigna ſimul in vno homine perpetrata ſunt: cæcus videt, mutus loquitur, poſſeſſus à dæmone liberatur. Quod & tunc quidem carnaliter factum eſt: ſed & quotidiè completur in conuerſione credentium; vt expulſo primùm dæmone, fidei lumen aſpiciant: deinde ad laudes Dei tacentia priùs ora laxentur. *Quidã autem ex eis dicebant: In Beelzebub principe dæmoniorum eijcit dæmonia.* Non hoc aliqui de turba, ſed phariſæi calumniabantur & ſcribæ, ſicut alij Euangeliſtæ teſtantur. Turbis quippe, quæ minùs eruditæ videbantur, Domini ſemper facta mirantibus, illi contrà vel negare hæc, vel quæ negare nequiuerãt, ſiniſtra interpretatione peruertere laborabant: quaſi hæc non diuinitatis, ſed immundi ſpiritus opera fuiſſent, id eſt, Beelzebub, qui Deus erat Accaron. Nam Beel quidem ipſe eſt Baal, zebub autem muſca vocatur. Nec iuxta quædam mendoſa exemplaria, vel l. litera, vel d. in fine nominis eſt legenda, ſed b. Beelzebub ergo Baal muſcarum, id eſt, vir muſcarum, ſiue habens muſcas interpretatur, ob ſordes videlicet immolaticij cruoris, ex cuius ſpurciſsimo ritu vel nomine, principem dæmoniorum cognominabant. *Et alij tentantes, ſignum de cœlo quærebant de eo.* Vel in morem Eliæ, ignem de ſublimi venire cupiebant: vel in ſimilitudinem Samuelis, tempore æſtiuo mugire tonitrua, coruſcare fulgura, imbres ruere: quaſi non poſsint & illa calumniari, & dicere ex occultis & varijs aëris paſsionibus accidiſſe. At tu, qui calumniaris ea, quæ oculis vides, manu tenes, vtilitate ſentis, quid facies de his, quæ de cœlo venerint? Vtique reſpondebis & magos in Aegypto ſigna multa feciſſe de cœlo. *Ipſe autem vt vidit cogitationes eorum, dixit eis: Omne regnum in ſeipſum diuiſum, deſolabitur, & domus ſuper domum cadet.* Nõ ad dicta, ſed ad cogitata reſpondit, vt vel ſic compellerentur credere potentiæ eius, qui cordis videbat occulta. Si autem omne regnum in ſeipſum diuiſum deſolatur, ergo patris & filij & ſpirituſſancti regnum non eſt diuiſum, quod ſine vlla contradictione non aliquo vnquam poterit labefactari impulſu. Si verò ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis indiuiduum (immò quia indiuiduum) manet regnum, deſiſtant Arriani minorem patre filium, minorem filio ſpiritum ſanctum dicere: quia quorum vnum eſt regnum, horum eſt vna maieſtas. *Si autem & ſatanas in ſeipſum diuiſus eſt, quomodò ſtabit regnum ipſius, quia dicitis in Beelzebub me eijcere dæmonia?* Hoc dicens, ex ipſorum confeſsione volebat intelligi, quòd in eum non credendo, in regno diaboli eſſe delegiſſent, quod vtique aduerſum ſe diuiſum ſtare non poſſet. Eligãt ergo phariſæi, quid voluerint. Si ſatanas ſatanam non poteſt eijcere, nihil contra Dominũ quod dicerent inuenire potuerunt. Si autem poteſt, multò magis ſibi proſpiciant, & recedant de regno eius, quod aduerſum ſe diuiſum, ſtare non poteſt. In quo autem Dominus Ieſus Chriſtus eijciat dæmones, ne dæmoniorum principem exiſtiment, attendant quod ſequitur: *Si autem ego in Beelzebub eijcio dæmonia, filij veſtri in quo eijciunt? Ideò ipſi iudices veſtri erunt.* Dixit vtique hoc de diſcipulis ſuis, illius populi filijs: qui certè diſcipuli Dñi Ieſu Chriſti, benè ſibi conſcij fuerant, nihil ſe malarum artium à bono magiſtro didiciſſe, vt in principe dæmoniorum eijcerent dæmones. *Ideò*, inquit, *ipſi iudices veſtri erunt.* Ipſi, inquit, ipſi ignobilia & contemptibilia huius mundi, in quibus non artificioſa malignitas, ſed ſancta ſimplicitas meæ virtutis apparet, ipſi teſtes mei, iudices erunt veſtri. Aliter: Filios Iudæorum, exorciſtas gentis illius ex more ſignificat, qui ad inuocationem Dei eijciebant dæmones. Et coartat eos interrogatione prudenti, vt confiteantur ſpirituſſancti eſſe opus. Quòd ſi expulſio, inquit, dæmonũ in filijs veſtris, Deo non dæmonibus deputatur, quare idem in me opus non eandem habeat cauſam? Ergo ipſi iudices veſtri erunt, non poteſtate, ſed comparatione, dum illi expulſionem dæmonum Deo aſsignant, vos Beelzebub principi dæmoniorum. *Porrò ſi in digito Dei eijcio dæmonia, profectò peruenit in vos regnum Dei.* Iſte eſt digitus, quem & confitentur magi, qui contra Moyſen & Aaron ſigna faciebant, dicentes: Digitus Dei eſt iſte: quo & tabulæ lapideæ ſcriptæ ſunt in monte Synai. Si igitur manus & brachium, Dei filius eſt, & digitus eius ſpirituſſanctus, Patris & filij & ſpirituſſancti vna ſubſtantia eſt. Non te ſcandalizet membrorum inæqualitas, cùm ædificet corporis vnitas. Aliter: Digitus Dei vocatur ſpirituſſanctus, propter partitionem donorum: quæ in eo dantur vnicuique propria, ſiue hominum, ſiue angelorum. In nullis enim membris noſtris magis apparet partitio, q̃ in digitis. Quod autem dixit, *Peruenit in vos regnum Dei*, regnum Dei nunc dicit, quo damnantur impij, & à fidelibus de peccatis ſuis pœnitentiam nunc agentibus ſecernuntur. *Cùm fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ea ſunt, quæ poſſidet.* Fortem, diabolum: atrium verò illius, mundum, qui in maligno poſitus eſt, appellat: in quo vſq; ad ſaluatoris aduentum, malè pacato potiebatur imperio, quia in cordibus infidelium ſine vlla cõtradictione quieſcebat. Vnde & alibi princeps mundi vocatur, dicente Domino: Venit enim princeps mundi, & in me nihil inuenit. Et iterùm: Nunc princeps huius mundi eijcietur foras. De qua hic eiectione ſubiungitur: *Si autem fortior illo ſuperueniens vicerit eũ, vniuerſa*

Matt.9.12
Mar.3.
Beelzebub quid.
4.Reg.1.
1.Reg.12.

ſa arma eius auferet, iu quibus cõſidebat, & ſpolia eius diſtribuet. De ſeipſo quippe loquitur, quòd non concordi fallax operatione, quemadmodùm calumniabantur, ſed fortiori potentia victor, homines à dæmonio liberaret. Arma, in quibus malè fortis ille conſidebat, aſtutiæ dolique ſunt nequitiæ ſpiritalis. Spolia verò eius, ipſi homines ſunt ab eo decepti, quæ victor Chriſtus diſtribuit, quod eſt inſigne triumphantis: quia captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus: quoſdam quidem apoſtolos, alios euangeliſtas, hos prophetas, illos paſtores ordinans & doctores. *Qui non eſt mecum, aduerſum me eſt: & qui non colligit mecum, diſpergit.* Non putet quiſquam de hęreticis hoc dictum & ſchiſmaticis, quanquam & ita ex ſuperfluo poſsit intelligi: ſed ex conſequentibus textuque ſermonis ad diabolum refertur, & quòd non poſsint opera ſaluatoris Beelzebub operibus comparari. Ille cupit ànimas hominum tenere captiuas, Dominus liberare. Ille prædicat idola, hic vnius Dei notitiam. Ille trahit ad vitia, hic ad virtutem reuocat. Quomodò ergo poſſunt habere concordiam inter ſe, quorum opera diuiſa ſunt? *Cùm immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca inaquoſa.* Quanuis ſimpliciter intelligi poſsit, Dominum hæc ad diſtinctionẽ ſuorum & ſatanæ operũ adiunxiſſe, quòd ſcilicet ipſe ſemper polluta mundare, ſatanas verò mundata grauioribus feſtinet attaminare ſordibus: tamen & de hætetico quolibet vel ſciſmatico, vel etiam malo catholico poteſt non inconuenienter accipi : de quo tempore baptiſmatis ſpiritus immundus, qui in eo priùs habitauerat, ad confeſsionem catholicæ fidei abrenunciationemq; mundanæ conuerſationis eijciatur: locaq; inaquoſa peragret, id eſt, corda fidelium, quæ à mollitie fluxæ cogitationis expurgata ſint, callidus inſidiator exploret, ſi quos ibi fortè ſuæ nequitiæ greſſus figere poſsit. Sed benè dicitur, *Quærens requiem, & non inueniens:* quia caſtas mẽtes effugiens, in ſolo diabolus corde prauorum gtatam ſibi poteſt inuenire quietẽ. Vnde & de illo Dominus, Sub vmbra, inquit, dormit, in ſecreto calami, in locis humentibus. In vmbra videlicet, tenebroſas conſcientias: in calamo, qui fòris nitidus, intùs eſt vacuus, ſimulatrices: in locis humentibus, laſciuas molleſque mentes inſipuãs. *Tunc dicit: Reuertar in domum meã, vnde exiui.* Timendus eſt iſte verſiculus, non exponendus: ne culpa, quam in nobis extinctam credebamus, per incuriam nos vacantes opprimat. *Et cùm venerit, inuenit ſcopis mundatam:* hoc eſt gratia baptiſmatis à peccatorum labe caſtigatam, ſed nulla boni operis induſtria cumulatam. Vnde benè Matthæus hanc domum vacantem, ſcopis mundatam, atque ornatam dicit inuentam: mũdatam videlicet à vitijs priſtinis per baptiſmum, vacantem à bonis actibus per negligentiam, ornatam ſimulatis virtutibus per hypocriſin. *Et tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe, & ingreſsi habitant ibi.* Per ſeptem malos ſpiritus, vniuerſa vitia deſignantur. Quemcunque enim poſt baptiſma ſiue prauitas hæretica, ſeu mundana cupiditas arripuerit, mox omnium proſternet in ima vitiorum. Vnde rectè nequiores tunc eum ſpiritus dicũtur ingreſsi: quia non ſolùm habebit illa ſeptem vitia, quæ ſeptem ſpiritualibus ſunt contraria virtutibus, ſed per hypocriſin ipſas ſe virtutes habere ſimulabit. *Et ſunt nouiſsima hominis illius peiora prioribus.* Melius quippę erat ei viam veritatis non agnoſcere, quàm poſt agnitionem retrorsùm conuerti. Quod in Iuda traditore vel Simone Mago, cęteriſque talibus ſpecialiter legimus impletum. Quò autem generaliter hæc parabola tendat, ipſe ſecuudùm Matthæum ſaluator expoſuit, vbi ea terminata, mox ſubdidit dicens: Sic erit & generationi huic peſsimæ: id eſt, ꝙ de vnoquolibet ſpecialiter geri ſolere narraui, hoc in tota generaliter huius populi gente geri non deſinit. Immundus quippe ſpiritus exiuit à Iudæis, quando acceperunt legem: & ambulauit per loca arida, quærens ſibi requiem: expulſus videlicet à Iudæis, ambulauit per gentium ſolitudines. Quę cùm poſteà Domino crediddiſſent, ille non inuento loco in nationibus dixit: Reuertar in domum meam priſtinam, vnde exiui: habebo Iudæos, quos antè dimiſeram. Et veniens, inuenit vacantem, & ſcopis mundatam. Vacabat enim templum Iudæorum, & Chriſtum hoſpitem nõ habebat, dicentem: Dimittetur vobis domus veſtra deſerta. Quia igitur Dei & angelorum præſidia non habebant, & ornati erant ſuperfluis obſeruationibus phariſæorum, reuertitur ad eos diabolus, & ſeptenario ſibi numero dæmonum addito, habitat priſtinam domum, & fiunt poſteriora illius populi peiora prioribus. Multo enim nunc maiore dæmonum numero poſsidentur, blaſphemantes in ſynagogis ſuis Chriſtum Ieſum, quàm in Aegypto poſſeſsi fuerant ante legis notitiam: quia aliud eſt venturũ non credere, aliud eum non ſuſcepiſſe qui venerit. Septenarium autem numerum adiunctũ diabolo, vel propter ſabbatum intellige, vel propter numerum ſpiritusſancti: vt quomodò in Eſaia ſuper virgam de radice Ieſſe, & florem qui de radice conſcendit, ſeptem ſpiritus virtutum deſcendiſſe narrantur: ita & è contrario vitiorum numerus in diabolo conſecratus ſit.

Arma dæmonis Spolia. *Ephes. 4.* *Iob 40.* *Matt. 12.* *2. Pet. 2.* *Actor. 8.* *Matt. 11.* *Immundus ſpiritus & exit & redit ad Iudæos.* *Matt. 23.* *Eſai. 11.*

IN COMMEMORATIONE beatiſsimæ virginis Mariæ, de euangelio: Extollens vocem quædam mulier de turba, dixit &c.

Hæc pertinent ad eãdem Bedæ homiliam.

F*Actum eſt autem cùm hæc diceret, extollens vocẽ quãdã mulier de turba, dixit illi: Beatus venter qui te portauit, & vbera quæ ſuxiſti.* Magnæ deuotionis & fidei hæc mulier oſtenditur, quæ ſcribis & phariſæis Dominum tẽtantibus, ſimul & blaſphemantibus, tanta eius incarnationẽ prę omnibus ſynceritate cognoſcit, tanta fidutia confitetur, vt & præſentium procerum calumniam, & futurorum confundat hæreticorum perfidiã. Nam ſicut tunc Iudęi ſancti ſpiritus opera blaſphemando verũ conſubſtantialemque patri Dei filium negabant: ſic hæretici poſteà negãdo Mariam ſemper virginem, ſancti ſpiritus operante virtute, naſcituro ex humanis membris vnigenito Deo carnis ſuæ materiam miniſtraſſe, verũ cõſubſtantialemq; matri filium hominis fateri nõ debere dixerũt. Sed ſi caro verbi Dei ſecundùm carnem naſcentis à carne virginis matris pronunciatur extranea, ſine cauſa venter, qui eam portaſſet, vbera quæ lactaſſent beatificantur. Qua enim conſequentia eius lacte credatur nutritus, cuius ſemine negatur eſſe conceptus: cùm ex vnius eiuſdemq; fontis origine ſecundùm Phyſicos vterque liquor emanare probetur? Niſi fortè putanda eſt virgo ſementiuam ſuæ carnis materiam, nutriendo in carne Dei filio ſuggerere potuiſſe, incarnando aũt, quaſi maiori & inuſitato miraculo, minimè potuiſſe. Sed huic opinioni

Galat. 4. obſtat Apoſtolus, dicens: Quia miſit Deus filium ſuum, factum ex muliere, factum ſub lege. Neque enim audiendi ſunt, qui legendum putant, natũ ex muliere, factum ſub lege: ſed, factum ex muliere, quia conceptus in vtero virginali, carnem non de nihilo, non aliunde, ſed materna traxit ex carne. Alioquin nec verè filius hominis diceretur, qui originem non haberet ex homine. Et nos igitur his contra Eutychẽ dictis, extollamus vocem cum Eccleſia catholica, cuius hęc mulier typum geſſit, extollamus & mentem de medio turbarum, dicamusq; ſaluatori: Beatus venter, qui te portauit, & vbera quæ ſuxiſti. Verè enim beata parens, quæ ſicut quidã ait, enixa eſt puerpera regem,

Is damnatus eſt in Synodo Chalcedonen.

Sedulius. Qui cœlum terramq; regit per ſecula, cuius
Numen, & æterno complectens omnia gyro
Imperium ſine fine manet: quæ ventre beato
Gaudia matris habens cum virginitatis honore,
Nec primam ſimilem viſa eſt, nec habere ſequentem.

At ille dixit: Quinimò, beati qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud. Pulchrè ſaluator atteſtationi mulieris annuit, non eam tantummodò beatam, quæ verbum Dei corporaliter generare meruerat, ſed & omnes, qui idem verbũ ſpiritaliter auditu fidei concipere, & boni operis cuſtodia, vel in ſuo, vel in proximorum corde parere, & quaſi alere ſtuduerint, aſſeuerans eſſe beatos: & quia hæc eadem Dei genitrix & inde quidem beata ſit, quia verbi incarnandi miniſtra facta eſt temporalis: ſed inde multò beatior, quia eiuſdem ſemper amandi cuſtos manebat ęterna. Qua ſententia ſapientes Iudæorum clàm percutit, qui verbum Dei non audire & cuſtodire, ſed negare & blaſphemare quærebant. Vnde & re- *Iaco 1.*
ctè dicitur: Beati qui audiunt verbum Dei, & *Rom. 2.*
cuſtodiunt illud: quia non auditores legis, iux- *Pſal. 105.*
ta Iacobi Apoſtoli ſententiam, iuſtificabuntur apud Deum, ſed factores legis. De quo & Pſalmiſta ait: Beati cuſtodiunt iudicium, & faciunt iuſtitias eius in omni tempore: quia illis merces in gloria retribuetur ſempiterna, vbi contemplantes faciem Dei, laudes illi in perpetuum cantabunt: qui in trinitate & vnitate perfecta regnat & permanet Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

EADEM DOMINICA, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Erat Ieſus eijciens dæmonium, &c. Luc 11.

BEatus Matthęus Euãgeliſta hominem iſtũ non ſolùm mutum, ſed etiam cęcũ fuiſſe narrat. Cæcus eſt *Cæcus ſit.*
enim omnis homo, qui eam lucem
nõ ſequitur, quę ait: Ego ſum lux *Ioan 8.*
mũdi: qui ſequitur me, non ambulat in tenebris,
ſed habebit lumen vitæ. Mutus verò, qui peccatũ *Mutus.*
ſuũ confiteri, & in Dei laudibus labia ſua aperire
neſcit. Dæmoniũ autem ille habet, qui in aliquo *Dæmoniacus.*
magno peccato perſeuerat. Ideoque Apoſtolus
nos admonet, dicens: Non regnet peccatum in *Rom. 6.*
veſtro mortali corpore. Quandiù enim peccatum in homine regnat, tamdiù vinctus & captus à diabolo poſſidetur. Hic igitur cœcus & mutus ſi Domino offeratur, ſi ad pœnitentiam conuertatur, mox Ieſus curabit eum, ita vt eiecto dęmonio loquatur & videat. Loquatur autem non vana & inutilia, vt priùs: ſed ſancta & religioſa, qualia loqui cõuenit Chriſtianum. Videat verò non vanitates oculis corporis, ſed lumen vitæ & veritatis oculis mentis. *Quidam aũt ex eis dixerunt:*
In Beelzebub principe dæmoniorum eijcit dæmonia. De
his autem Matthæus euangeliſta ſic ait: Phari- *Matt.*
ſæi autem hæc audientes, dixerunt: Hic non eijcit dæmonia, niſi in Beelzebub principe dæmoniorum. Quantò enim Phariſæi cæteris meliores & ſapientiores eſſe videbantur, tantò multoties maiori inuidia contra Dominum mouebantur. Sed quis Phariſæi vos iſta docuit? Niſi enim Beelzebub diſcipuli eſſetis, hæc talia in eius præconio non diceretis. Videtis Ieſum mortuos ſuſcitare, cæcos illuminare, leproſos mundare, omnes languores omneſque infirmitates curare, &

re & dicitis quòd in Beelzebub eijcit demonia? Nunquid enim Beelzebub deus muſcarum hęc aliquando facere potuit? *Alij autem tentantes, ſignũ de cœlo quærebant ab eo.* Quibus quid Dominus reſponderit, alius euangeliſta exponit, dicens: Generatio hæc praua & peruerſa ſignum quærit,& ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Ionæ prophetæ. Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, ita erit filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus. Sufficiat vobis hoc ſignum:neq; de terra,neq; de cœlo dabitur vobis aliud ſignum. Magnũ enim & admirabile ſignũ eſt, ꝙ ille, qui omnia in poteſtate habet,ſe tribus diebus & tribus noctib⁹ in peccatorũ poteſtate eſſe permiſit. Quid eſt enim in corde terræ niſi in affectu,in poteſtate,& in deſiderio peccatorũ? Vnde & ipſe quoq; Dominus Pilato dicebat: Non haberes in me poteſtatẽ,niſi datũ fuiſſet tibi deſuper. Sicut autẽ cœlũ ſignificat iuſtos,ita & terra ſignificat peccatores.Hęc aũt iã ſuperiùs expoſita ſunt.Sequitur:*Ipſe autẽ vt vidit cogitationes eorũ, dixit:Omne regnum in ſeipſum diuiſum deſolabitur,& domus ſupra domum cadet. Si aũt & ſatanas in ſeipſum diuiſus eſt, quomodò ſtabit regnũ ipſius. quia dicitis in Beelzebub eijcere me dæmonia?*Euidenti ſyllogiſmo eos cócludit, qui in Beelzebub eum eijcere dæmonia dicunt.Si enim ita eſſet,vt illi dicunt, iam quidem Beelzebub vires principatus & regnum penitùs amiſiſſet.Si enim cõtra ſe dæmonia bellum gererent,aut paruas aut nullas vires cõtra homines haberent.Sed quod peius eſt,vix inueniũtur aliqui homines,qui tantam concordiam habeant in bono,quantam maligni ſpiritus habent in malo. Cùm enim infiniti ſint & innumerabiles,omnes tamen in vno concordant,ꝙ nihil niſi facere malum deſiderant. Si igitur hanc iniquitatis concordiam non habuiſſent,& ad pœnitentiam cõuerti voluiſſent & potuiſſent, iam quidem regnum Beelzebub deſolatum fuiſſet. Hoc enim in alijs regnis fieri videmus.Non eſt igitur vt illi dicunt,neque ſatanas ſatanam eijcit: quin potiùs omnes in omnibus ſibi inuicem auxiliantur. Vnde etiam ad beatum Iob à Domino de diabolo dicitur,Corpus illius quaſi ſcuta fuſilia, & cõpactum ſquamis ſe prementibus:vna vni coniũgitur, & ne ſpiraculum quidem incedit per eas: vna alteri adhærebit,& tenentes ſe nequaquàm ſeparabuntur.His enim verbis malignos ſpiritus tantam inter ſe concordiam habere deſignat, vt nullatenùs ab inuicem ſeparari queant. Corpus enim diaboli,totus ille malignorum ſpirituum exercitus intelligitur. Dicuntur autẽ ſcuta fuſilia maligni ſpiritus,propter fortitudinem. Dicuntur & ſquamę ſe prementes,ſeque mutuò tenentes , ſibiq; inuicem adhærentes,propter nimiam concordiam & vnitatem, quam habent in omni malitia & nocendi cupiditate. Vtinam ſi fieri poſſet,hæc tanta illorum pax & concordia rumperetur,& regnum illud iniquitatis ſolueretur.

Matt.12. — Ion 2. — In corde terræ, quid ſit. — Ioan.19. — Dæmonum concordia. — Iob.41. — Corpus diaboli.

Sequitur:*Et ſi ego in Beelzebub eijcio dæmonia, filij veſtri in quo eijciunt?*Si,inquit,de me talia cogitatis,quid dicitis de diſcipulis meis? ſcio enim quia non benè intelligitis de diſcipulis, qui tam nefanda de magiſtro cogitatis. Hoc eſt enim quod ſuperiùs dixerat: Si patremfamilias Beelzebub vocauerunt, quantò magis domeſticos eius?Dicuntur autem Apoſtoli filij Phariſæorũ, quoniam & ipſi,& cæteri omnes qui credebant reſurrectionẽ,quam Phariſæi prædicabant,quaſi patres & magiſtros Phariſæos habebant. Vnde etiam illius ſectæ eos fuiſſe intelligi poteſt. Hæc enim ſecta cæteris melior erat,quanuìs & ipſa in pluribus bona non erat.Ideoq; in Actibus Apoſtolorum Paulus quoque Apoſtolus clamaſſe legitur :Phariſæus ſum, de ſpe & reſurrectione mortuorum ego iudicor. Hæc eſt igitur cauſa, cur Chriſti diſcipuli Phariſæorum filij dicantur.Sequitur: *Ideo ipſi iudices veſtri erũt*.Ipſi enim ſedebũt ſuper ſedes duodecim,iudicantes duodecim tribus Iſraël.*Porrò ſi in digito Dei eijcio dæmonia.profectò peruenit in vos regnũ Dei*.Hoc autẽ quid ſignificet,alius euangeliſta oſtendit dicens: Si ego in ſpiritu Dei eijcio dæmones, quòd vtique verum eſt,& dubitari non debet,igitur peruenit in vos regnum Dei.Vbi enim eſt ſpiritus Dei,ibi eſt & regnum Dei.Vocatur autem digitus Dei ſpiritusſanctus,propter multiplicem gratiarum diuiſionem.In nulla enim corporis parte tanta diuiſio,quanta in digitis inuenitur.Et tale eſt,ac ſi diceret:Ego quidem in ſpiritu Dei & in virtute diuinitatis dæmones eijcio,quoniã mihi ſubditi ſunt,quoniam in mea poteſtate ſunt, quoniam mihi reſiſtere non poſſunt, quoniam ligatos eos teneo & vinctos habeo. Et hoc eſt,quod ait:*Cùm fortis armatus cuſtodit atriũ ſuum,in pace ſunt ea quæ poſſidet:ſi autem fortior illo ſuperueniens vicerit eum,vniuerſa arma eius auferet,in quibus cõfidebat, & ſpolia eius diſtribuet*.Fortis enim erat diabolus,ſed fortior ego ſum.Intraui in domum eius,veni in hunc mundum,quẽ ipſe vt domum propriã poſſidebat:ſed propè eſt,vt princeps huius mundi eijciatur foras.Ligaui eũ,vaſa eius diripui,& miſeros homines,quos ipſe inuaſerat,de eius ſeruitute liberaui.Nõ eſt igitur ipſe mecũ,neq; cõgregat mecũ,neq; dæmones eijcit mecum:non ſanat homines vt ego,nõ cõgregat oues,neque ad vitæ paſcua ducit,ſicut ego.Quid igitur facit? Vis audire quid?ſpargit,diſſipat,occidit, & quoſcunq; poteſt,ad mortem & æternã damnationẽ ſecum trahit. Hoc eſt enim,quod dicit: *Qui non eſt mecũ, aduerſum me eſt: & qui non colligit mecum,diſpergit. Cùm immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca inaquoſa,quærẽs requiẽ,& nõ inueniẽs,dicit:Reuertar in domũ meã vnde exiui,& veniẽs,inuenit eã vacantem.ſcopis mundatã,& ornatam: & tunc vadit, & aſſumit ſeptẽ alios ſpiritus nequiores ſe,& ingreſſi habitãt ibi: & fiunt nouiſſima hominis illius peiora prioribus. Sic erit generationi huic peſſimæ.* Hanc autem ſimilitu-

Matt.10. Filij Phariſæorũ cur Apoſtoli. — Acto 23. — Matt 19. — Matt.12. — Digitus Dei. — Ioan.12. — Opera diaboli.

Iudæi à quibus dānandi.

litudinem ideò Dominus dedit, vt Iudæorũ generationẽ malã & adulterã, propter duritiã ſuã & cor impœnitens, non ſolùm à Niniuitis, verùm etiã ab alijs gentibus meritò damnandam & iudicandã eſſe oſtenderet. Quoniam hæc impia generatio pœnitere neſcit, ſed quotidiè ſeipſa deterior fit, eius nouiſsima peiora prioribus fiẽt. Hoc enim ipſi ſignificabant, cùm de Saluatore noſtro dicerẽt: Sanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros. *Matt. 27.* Sic igitur erit generationi huic peſsimæ, ſicut illi homini, qui ab immundo ſpiritu poſsidetur. Cùm enim immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiẽ & non inuenit. Facilè enim malignus ſpiritus & intrat in hominem, & exit ab homine. Quoties enim homo vel cogitatione vel operatione nefandum aliquid agit, diabolus adeſt: ſi verò ex corde pœnitere incipiat, diabolus exit. Exiens autẽ, ambulat per loca arida & inaquoſa, eos videlicet tentando, qui malitiæ & voluptatis humorem non habent: in quibus requiem non inuenit, quoniam fluxa & humida quærit. Vnde & de eodem dicitur: Sub vmbra dormit, in ſecreto calami, in locis humentibus, quibus loca genitalia ſignificantur.

Loca arida & inaquoſa.

Iob. 40.

Tunc dicit: Reuertar in domum meã, vnde exiui. Quia enim in bonis requiẽ habere nõ poteſt, ad malos redit. Tentare nanq; bonos diabolus poteſt, requiem aũt in eis habere non poteſt: quoniã nũc eorũ orationibus, nũc eleemoſynis, alijsq; ſimilibus ſolicitatur, mouetur, & pellitur. *Veniens aũt in domũ ſuã, inuenit eã vacantẽ.* Vacantẽ quidẽ, quia non inuenit ibi charitatẽ, nec fidem rectam, nec humilitatem, nec patientiam, nec iuſtitiam, nec miſericordiam, nec cętera, quibus ſanctorũ animæ muniuntur. Qualem igitur eam inuenit? *Scopis mundatam, & ornatam:* talẽ eam inuenit, qualẽ inuenire deſiderat. Inuenit enim eam malis ſcopis mundatã, & malis ornamentis ornatã. Malæ ſcopæ, quę virtutes pellunt, & vitia relinquũt: malæ ſcopæ, quę pauimenta diſsipãt, & puluerẽ non eijciũt. Luxuria verò, fornicatio, voluptas, ſuperbia, auaritia, diſcordia, omniſq; immũditia, ornamenta diaboli ſunt. His autẽ ornamẽtis inuenit eam ornatam. *Tũc igitur vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum, nequiores ſe, & ingreſſi habitant ibi.* Nõ ſufficit ei, vt ſolus talem domũ poſsideat, ſocios quęrit: ſpatioſus eſt locus, multis indiget habitatoribus. Sed qui ſunt iſti ſeptẽ ſpiritus? quare etiã ſeptẽ? quare nequiores? Quia enim ſeptẽ ſunt gratiæ ſpiritusſancti, quibus omnis anima ad fidem Chriſti conuertitur, & conuerſa defenditur: ideò iniquus iſte, ſeptem ſpiritus illis cõtrarios ſecum aſſumpſit, quibus aduerſus eas domũ ſuam tueatur: Opponẽs videlicet ſpiritũ ſtultitiæ contra ſpiritum ſapientiæ: & cõtra ſpiritũ intellectus, ſpiritum vertiginis & inſanię: cõtra ſpiritum conſilij, ſpiritum temeritatis: cõtra ſpiritũ fortitudinis, ſpiritum inconſtantię & timoris: contra ſpiritum ſcientiæ, ſpiritum inſcientiæ: contra ſpiritum pietatis, ſpiritum impietatis: contra ſpiritũ timoris Domini, ſpiritum cõtemptus & odij. Infelix illa anima, in qua iſti ſpiritus regnant, & cui iſti dominantur. Iſti enim quodãmodò nequiores illo ſunt, qui eos cõduxit: quoniã iſti in hac vita animas corrumpunt, ille verò poſt hanc vitam animas cruciat: ille tentat, iſti occidunt: ille ianuas aperit, iſti intromiſsi cuncta perdunt & diſsipant: ille hominẽ tentare & vexare poteſt, animam verò niſi per iſtos occidere nõ poteſt. Sic igitur iſti ſunt nequiores illo, quia plus nocent iſti, quàm ille. Ille enim conſiliando & tentando eſt nequior, iſti agendo & corrumpẽdo ſunt nequiores. Illi Apoſtolus homines tradidit in interitum carnis: de iſtis verò dicit, Non regnet peccatum in veſtra mortali carne. Non eſt igitur mirũ, ſi fiunt nouiſsima hominis illius peiora prioribus, cùm priùs vno, & poſteà ſeptẽ alijs prematur dæmonibus.

Domus vacans.

Scopis mundata & ornata.

7. Dona ſpiritus ſancti.

7. Vitia.

1. Cor.

Rom.

Factum eſt autem cùm hæc diceret, vocẽ extollens quadã mulier de turba, dixit illi: Beatus venter, qui te portauit, & vbera quæ ſuxiſti. At ille dixit: Quinimò, beati qui audiũt verbũ Dei, & cuſtodiunt illud. Hoc tale eſt, ac ſi diceret: Beata quidẽ eſt mater mea, felix eſt vẽter, qui me portauit: ſed nõ ideò beata, quia mater mea: neq; ideò felix, quia me portauit: ſed ideò felix atque beata, quia verbum Dei audiuit, audiendo credidit, credendo cuſtodiuit. Hoc enim niſi feciſſet, neque felix, neque mater mea eſſe potuiſſet.

FERIA SECVNDA,

Luc. 4.

In illo tempore, dixerũt Phariſæi ad Ieſum: Quãta audiuimus facta in Capharnaum: fac & hic in patria tua. Et reliqua. Homilia Erici.

REfert ſuperiùs euãgeliſta, quia cùm veniſſet Dominus Nazareth, & in ſynagoga lectoris functus officio, ab omnib. intẽta ſtudioſaq; intẽtione auditus fuiſſet, omneſq; mirarẽtur in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore illius, cœperũt ſcribę & phariſæi inuidentes dicere: Nónne hic eſt filius Ioſeph fabri? Quorũ quanta eſſet cæcitas, hinc liquidò cognoſcimus, quia Dominum quẽ in verbis factiſq; mirabantur, & Chriſtũ agnoſcebant, ob ſolã generis notitiã contemnebant, quia illum apud ſe nutritũ, & per ætatum tempora profeciſſe viderant. Vnde & eum qui de virgine natus fuerat, filium Ioſeph appellabant: qui ſponſus integerrimæ matris eius, & baiulus ac nutritius fuerat ipſius. Et ait illis Dominus: Vtiq; dicetis mihi hãc ſimilitudinẽ: Medice, cura teipſum. Quid aũt hoc vulgare cõtineret prouerbium, aperit euangeliſta, cùm ſubiungit: *Quanta audiuimus facta in Capharnaũ, fac & hic in patria tua.* Quod eſt dicere: Quia, inquiunt, in Capharnaum plures te curaſſe fama vulgante cõperimus, cura etiam teipſum, id eſt, fac ſimiliter in patria: hoc eſt, in tua ciuitate. Patria enim vel ciuitas Domini, Nazareth erat: in qua ſecundùm aſſumptum hominem & cõceptus eſt & nutritus.

Luc.

Luc.

Nazareth patria Chriſti.

tritus. Et intuere, quòd ſicut ſuperiùs Chriſtum fabrum vel filium fabri, ita nunc eadem erroris inſania medicum cognominant. Sed error iſte inſanus, plenus eſt ſanæ fidei & veritatis. Reuerà enim filius erat fabri illius, qui in principio cœlũ terramq́; fabricatus eſt: quiq́; ſicut verus faber, igni operatur & ſpiritu, iuxta quod de Chriſto tanquam fabri filio Ioannes dicit: Ipſe vos baptizabit in ſpiritu ſancto & igne. Hic faber in magna huius mundi domo facit diuerſi generis vaſa: aliud quidem in honorem, aliud verò in contumeliã. Ipſa etiam vaſa iræ, ſpirituſſancti igne molliẽdo, in vaſa conuertit miſericordiæ, iuxta quod Malachias ex perſona Dei patris de Chriſto loquitur: Dt ſedebit conflãs, & emundans argentũ. Eſt ergo Chriſtus verè faber, de quo ſcriptũ eſt: Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factũ eſt nihil. Eſt & medicus, quia per ipſum in cœlis & in terris omnia ſunt reſtaurata: Quiq́; de ſe alibi dicit: Non eſt opus valentibus medicus, ſed malè habentibus. Sed videamus adhuc, quo genere medicaminis iſte medicus vtatur. Legimus in euangelio Ioannis, quia præteriens vidit cœcum à natiuitate, & expuit in terrã, & fecit lutum ex ſputo, & liniuit ſuper oculos cęci, & dixit ei: Vade ad natatoriã Siloẽm, quòd interpretatur, miſſus. Abijt, & lauit, & venit videns. Cuius mirabilis curationis myſterium, quia ſuo loco iuuante Domino eſt exponendum, hic dicere ſuperſedemus. Monetur ergo Chriſtus ab irridentibus ciuibus, vt ſeipſum curaret: hoc eſt, in ſua patria virtutes faceret, quaſi non reuerà alibi fecerit, quæ rumor ſemper incertus vulgauerat, cũ apud ſuos ciues, tanquam apud domeſticos & affines, nihil tale geſsiſſet, quibus multò conuenientiùs talia beneficia impendenda erant. Quod quare Dominus non fecerit, alius euangeliſta apertè oſtendit, & excuſat Dominum, dicẽs: Quia non poterat ibi virtutẽ vllam facere, niſi paucos infirmos curauit. Et mirabatur, inquit, propter incredulitatẽ illorũ. Non ergo viluerat Domino patria ſua, ſed incredulitas illorum hoc non merebatur. Amabat quidẽ ciues, ſed ipſi deſpicientes Chriſtum quaſi notum, & non credentes, patriæ ſe charitate priuabant. *Ait autem: Amen dico vobis, quia nemo propheta eſt acceptus in patria ſua.* Quòd verò Dominus in ſcripturis propheta ſoleat appellari, Moyſes teſtatur, qui dicit: Prophetã vobis ſuſcitabit Dominus Deus veſter de fratribus veſtris tanquàm me. Non autem ſolùm Dominus, qui eſt caput & Dominus prophetarum, verumetiam Elias & Ieremias, ceteriq́; ſancti prophetæ, minores atque inferiores apud ciues ſemper habiti ſunt, quàm apud exteras nationes. Naturale enim quodammodò & proprium eſt, ciues ciuibus inuidere: quia non præſentia opera, nõ prudentiam, non virtutem in viro conſiderant, ſed fragilis infantiæ recordantur, veluti non & ipſi per eoſdem gradus ad maturam peruenerint ætatem. *In veritate dico vobis: multa viduæ erant in diebus Eliæ in Iſraël, quando clauſum eſt cœlũ annis tribus & menſibus ſex, cùm facta eſſet fam.s magna in omni terra, & ad nullam earum miſſus eſt Elias, niſi in Sarepta Sidoniæ ad mulierẽ viduã.* Notiſsimo vtitur ex libro regũ exemplo viduæ Sareptanæ, ad quam Elias famis tẽpore miſſus eſt, plùs vt eã paſceret, quàm vt ab ipſa paſceretur, cùm tamen in Iſraël tunc tẽporis innumeræ eſſent viduæ: Ac ſi apertè diceret: Non eſt contrarium exemplis prophetarum, quòd vobis ciuibus meis beneficia operũ meorum ſubtraho. Sicut enim quondam fame totã terram premente, nemo eſt in Iudæa repertus, qui dignus eſſet Eliæ hoſpitio, ſed exteræ nationis vidua quæſita eſt, quæ à tanto propheta viſitaretur: ſic & vos modò, qui me inuidiæ & perfidiæ cauſa ſpernitis, ipſi vos ſuperno munere priuatis. Hoc prophetæ iuxta hiſtoriam factum, myſticè ſuperbiam Iudęorum, & fidem ac ſalutem gentium deſignat. Nam vidua iſta ſanctam præmonſtrat Eccleſiam, quæ vidua erat, quia diutiùs à ſuo conditore deſerta remanſerat. Hæc filium pauperẽ egena ſtipe nutriebat: quia populũ rectæ fidei neſciũ, verbo ſecularis ſciẽtię abſque vtilitatis fructu docebat. Bene hęc vidua in Sarepta Sidonię fuiſſe dicitur. Sidonia nanque venatio inutilis, Sarepta aũt incẽdium vel anguſtia panis interpretatur. Quibus omnibus gẽtilitas exprimitur, quę inutili venationi dedita erat, lucris ac negotijs temporalibus inſeruiens. Eratque in Sarpeta, in incendio videlicet carnalium cupiditatũ, paniſq́; ſpiritualis patiebatur anguſtias. Ad hanc miſſus eſt Elias, id eſt, ſermo propheticus, qui in Iudæa fame periclitabatur, clauſa cœli ianua, id eſt, ceſſante ſcripturarum intelligentia, meritò infidelitatis Iudæorum. Venit ergo propheticus ſermo ad Eccleſiam, vt paſceretur & paſceret, vt videlicet receptus à credẽtibus, reficeret corda credentiũ. Vbi ergo anteà panis ſpiritualis erat anguſtia, nunc farina & oleum benedicitur, id eſt, fructus & hilaritas charitatis, vel gratia dominici corporis, & ſacri chriſmatis munera conſecrantur: & hactenùs hæc diuina munera apud Eccleſiam nõ deficiũt. Pulchrè verò hæc mulier myſticũ factura panẽ, priùs ſe dixit duo ligna colligere. Vbi non ſolùm quòd lignum nominauit, verùm quòd duo ligna dixit, figurã crucis euidentiſsimè exprimit, in qua nobis vitæ æternæ præparatus eſt panis. *Et multi leproſi erant in Iſraël ſub Eliſeo propheta, & nemo eorum mundatus eſt, niſi Naaman Syrus.* Quoniam hiſtoriæ narratio ſatis omnibus liquet, quæ ad myſterium pertinent videamus. Naaman, qui decor interpretatur, populus eſt nationum, qui antequam in Chriſtum crederet, perfidiæ & ſcelerum lepra maculoſus erat: ſed in Chriſtum credendo, per baptiſmum ab omni fœditate mentis purgatus eſt. De quo benè dicitur, quòd puellæ conſilio monitus ſit, vt ad prophetam Eliſeum veniret: quia gratia ſupernæ inſpirationis, quam puella ſignificat, populus gentium cœpit ſalutẽ, quæ

Matt.3. *Mala.3* *Ioan.1.* *Matt.9.* *Ioan.9.* *Marc.6.* *Deut.18.* *3.Reg.17.* *Vidua, typus Eccleſiæ.* *Duo ligna figura crucis.* *4.Reg.5.* *Naaman, typus gentium.*

quæ eſt in Chriſto,ſperare. Iubetur à propheta
ſepties in Iordane lauari:quia nimirùm illud ba-
ptiſma credentes ſaluat,quod ſeptiformi ſpiritu
regenerat.De quo illud ſignanter dicitur,quòd
poquàm lauit,reſtituta eſt caro eius, ſicut caro
pueri paruuli: quia cunctos in Chriſto baptiza-
tos,in vnam purgat gratia mater infantiam. Siue
quòd ſicut puer renouatus eſt, ſignat, quia per
baptiſmũ in Chriſto, vetere homine depoſito,
vitia reſpuere ſcimus, eiuſque corpori confor-
Eſai.9. mamur,de quo ſcriptum eſt: Paruulus natus
eſt nobis , filius datus eſt nobis. Nec il-
lud vacat à myſterio , quòd partem terrę ſan-
ctæ ſecum tuliſſe dicitur: quia baptizati, cor-
poris & ſanguinis dominici debent perceptio-
nę confirmari.His igitur exemplis duorum pro-
phetarum Eliæ atque Eliſei,probatur Dominus
non cauſa impotentiæ ciuibus virtutum doctri-
nam negaſſe, ſed propter eorum inuidentiam
atque infidelitatem.*Et repleti ſunt omnes in ſynago-
ga ira,hac audientes. Et ſurrexerunt, & eiecerunt eum
extra ciuitatem* Quod Dominus ſuprà de eis dixe-
rat,hoc ipſi verum eſſe facto teſtantur. Nã reple-
ti ira,ſurrexerunt & eiecerunt eum extra ciuita-
tem.Hoc nempe eorum ſacrilegium,quod nunc
in euangelio feciſſe memorantur,olim per Pſal-
Pſal 34. miſtam prænunciatum ita fuerat: Retribuebant
mihi mala pro bonis. Cùm enim Dominus per
populos ſanationum beneficia diffunderet, illi è
contrario iniurias ei irrogabant. Nec mirum, ſi
ſalutem habere non merentur, qui ſaluatorem
de ſuis finibus expulerunt.*Et duxerunt,inquit,eum
vſq; ad ſupercilium montis,ſuper quem ciuitas illorum
erat ædificata,vt præcipitarent eum.Ipſe autẽ tranſiens,
per medium illorum ibat* O peſſimo magiſtro peio-
res diſcipuli.Diabolus enim tantùm Dominum
Matt.4. tentat verbo,iſti facto.Ille hortatur vt deorſum
Iudæi dæmone deteriores. ſe mittat:iſti adoriuntur vt mittant.Ferunt autẽ
hi qui ſanctorum locorum miracula curioſè in-
ueſtigare,& diligenter ſcribere ſtuduerũt, quòd
cùm Dominus de manibus Iudæorum elapſus,
per medium illorum de rupis vertice deſcendiſ-
ſet,atque ſub ipſa rupe deliteſceret,ſubitò ad ta-
ctum veſtis ipſius ſaxum illud ſubterfugit,& in-
ſtar ceræ reliquatum ac reſolutum, ſinum quen-
dam,quo corpus dominicum muniretur & reci-
peretur,effecit,tantæ vtiq; capacitatis,quantæ ip-
ſum corpus Domini extitit quantitatis. In quo
hodieq; vniuerſa lineamenta & rugæ veſtis,quæ
à tergo Domini fuerant,veluti manu ſculptoris
expreſſa ſeruantur.Et illi quidem ad hoc illum
ad ſupercilium montis duxerunt,vt illum præ-
cipitarent: ſed ſubitò illorum mente mutata,&
maieſtate ineffabili ſtupefacta,per medium illo-
rum tranſiens deſcendit,adhuc illis locum reſer-
uans pœnitentiæ,vt vel ſic intelligentes eius po-
tentiam,à conſilio mortis ei inferendæ animum
reuocarent. Nondum enim venerat hora paſ-
ſionis eius,quę non ſabbato,ſed paraſceue paſchę
futura erat. Nondum locum eiuſdem paſsionis
adierat,quæ non in Nazareth,ſed in Hieroſoly-
mis erat implẽda,vbi & per agni paſchalis immo
lationem eius mors prænũciabatur.Sed nec hoc Mors [...]
genus mortis elegerat.Neq; enim modò à Naza- cis cur[...]
renis pręcipitari,neq; alibi ab Hieroſolymitis ſe ſecula [...]
permiſit lapidari,nec multò antè ab Herode ſe Domin[...]
puerum voluit perimi: quia ante ſecula elegerat lecta.
mortẽ crucis,cuius ſigno frontes fideliũ armarẽ-
tur,quæ celerrimo dextræ motu exprimi poteſt,
contra diaboli tentamenta: ſimulq́; vt ſe monar-
chiam totius orbis per crucis poſitionẽ obtinuiſ-
ſe monſtraret,cuius cacumẽ ad cœlos tendit,ima
petunt inferos,terram cornua tegunt.Hinc Apo- Philip.[...]
ſtolus eiuſdem crucis myſterium exponens, di-
cit: Vt in nomine Ieſu omne genu flectatur, cœ-
leſtium,terreſtriũ,& infernorũ,& omnis lingua
confiteatur,quia Dominus Ieſus Chriſtus in glo
ria eſt Dei patris: qui viuit & regnat cum patre
& ſpiritu ſancto ꝑ omnia ſecula ſeculorũ, Amẽ.

EADEM II. FERIA
HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

*Dixerunt Phariſæi ad Ieſum: Quanta audiuimus fa-
cta in Capharnaum &c. Luc.4.*

LEgitur ſuperiùs in hoc euangelio, Luc.4.
ꝙ cùm Dominus veniſſet in patriã
ſuã,& ſecundùm conſuetudinẽ ſy-
nagogã introiſſet,traditus eſt ei li-
ber Eſaiæ prophetæ,In quo cùm le
giſſet,& ſicut voluit expoſuiſſet,omnes ei teſti-
moniũ dabant,& admirãtes dicebãt: Quomodò
hic litetrs ſcit cùm non didicerit? Et paulò pòſt Inuid[...]
mente mutata,inuidia quadam & indignatione diſcip[...]
dicere cœperũt,Nónne hic eſt filius Ioſeph? Hoc
igitur ſolùm minùs habere videbatur, quòd ex-
traneus nõ erat,quòd eius parentes nouerant, &
quòd ibi nutritus fuerat.Si enim aliunde veniſ-
ſet,eiſq; omnino incognitus eſſet,tunc eis per o-
mnia venerabilis omniq; reuerentia dignus ha-
beretur.Et ait illis: Vtiq; dicetis mihi hanc ſimi-
litudinem.Medice,cura teipſum: *quanta audiui-
mus facta in Capharnaũ,fac & hic in patria tua.* Hoc
enim derogando dicebant,& ea quæ de ipſo au-
dierant,non credebant.Et tale eſt,ac ſi dicerent,
Si medicus es,ſi infirmos curare & languores pel-
lere potes,quod nos non credimus, cura priùs
teipſum,cura carnem tuam,parentes ſcilicet, vi-
cinos,propinquos,& patriam tuam,& ea quæ in
Capharnaum & alijs ciuitatibus te feciſſe audi-
uimus,fac & hic in patria tua, vt nos videamus
*Ait autem: Amen dico vobis,quia nemo propheta accep-
tus eſt in patria ſua.* Ideò (inquit)non curo patriam Ch[...]
meam,quia ei acceptus non ſum, quia fidem in cu[...]
ea non inuenio,& quia mihi ſicut cœteri non cre[...]
dit patria mea.Delectatur in verbis meis,admi- [...]
ratur in ſermonibus meis,& ſcandalizatur in pa- [...]
rentibus meis,tantoque minùs cognoſcit,quan-
tò plus præ cæteris me notum habuit. *In veritate
dico*

dico vobis, multæ viduæ erant in diebus Eliæ in Iſrael, 3. Reg. 17. *quando clauſum eſt cælum annis tribus & menſibus ſex, cùm facta eſſet fames in omni terra, & ad nullam illarum miſſus eſt Elias, niſi in Sareptam Sidoniæ ad mulierem viduam.* Non ad vos (inquit) miſſus ſum, non vos curare & ſanare veni, quia non ad omnes viduas miſſus eſt Elias. Hoc enim ille ſignificabat: & quod ego in ciuitate, hoc ille in vrbe faciebat. Psal. 131. Illam ego viduam curare, illam cibis ſpiritualibus ſatiare, & ab omni fame & penuria eripere veni, de qua ſcriptum eſt: Vidua Eccleſia. Viduam eius benedicens benedicam, pauperes eius ſaturabo panibus. Hæc enim vidua & ſancta eccleſia vniuerſaliter, & vnaquæque fidelis anima ſingulariter intelligi poteſt. Ioan. 15. Venit enim Dominus vocare omnes, prædicare omnibus, ſed non venit ſanare & à fame eripere omnes. Niſi enim veniſſet, & loquutus eis fuiſſet, peccatum non haberent: nunc autem excuſationem non habent de peccatis ſuis. Amos 8. Prædicante itaque Domino, cælum aperitur, fames tollitur, & fideles animæ cæleſti nectare inebriantur. 4. Reg. 5. Econtrà autem infidelibus & iniquis minatur, dicens: Ecce ego mittam in vobis non famem panis, neque ſitim aquæ, ſed audiẽdi verbum Dei. Sequitur. *Et multi leproſi erant in Iſrael ſub Eliſæo propheta, & nemo eorum mundatus eſt, niſi Naaman Syrus.* Similitudo eadem eſt, quæ ſuperior. Multi enim leproſi, multi ſunt peccatores. Vnus Naaman, vnus populus gentium, ſiue vnuſquiſque fidelis intelligitur. Hic autem ad Dominum veniens, & eius tandem ſermonibus credens, baptizatur, ſanatur, & mundatus eſt. *Et repleti ſunt omnes in ſynagoga hæc audientes ira.* Repleti ſunt, quoniam hæc aduerſum ſe dicta fuiſſe intellexerunt, ſeque indignos æſtimari cognouerunt, quos ille talis tantuſque propheta viſitare debuiſſet. *Et ſurrexerunt, & eiecerunt illum extra ciuitatem, & duxerunt illum vſque ad ſupercilium mõtis ſuper quem ciuitas illorum erat ædificata, vt præcipitarent eum. Ipſe autem tranſiens, per medium illorum ibat.* Sæuiant homines quantùm velint, fremant & iraſcantur, ſecurus eſt Dominus: nihil timet, omnia in poteſtate habet, & niſi ipſe velit, teneri non poteſt. Non tamen reſiſtit, ſed per mediũ inimicorum tranſiens, canes contemnit hinc inde latrantes.

FERIA TERTIA,
Matth. XVIII.

In illo tempore. Reſpiciens Ieſus in diſcipulos ſuos, dixit Simoni Petro: Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipſum ſolum. Et reliqua. Homilia Erici.

TOta hæc ſancti euangelij lectio moralibus nos præceptis inſtruit, & qualiter erga eos, qui in nos delinquunt, facere debeamus, ſatis neceſſaria admonitione oſtendit. Ideoq; tantò propenſiùs eſt audienda, tantoque ſtudioſiùs addiſcenda, quantò conſtat, quia ſine huius doctrina illibatæ charitatis vinculum, quò ſtatus Eccleſiæ continetur, ſolidum atque indiruptum ſeruari non poteſt. Ait ergo Dominus, diſcipulos ad habendam cum fratribus pacem erudiens: *Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipſum ſolum.* Notandum verò priùs eſt, quòd ſi in nos frater peccauerit, & qualibet cauſa noſtrum animum læſerit, dimittendi nobis conceditur poteſtas, imò ingeritur neceſsitas: *Matth. 6.* quia aliter nobis noſtra ſciamus debita non relaxari, niſi & nos debitoribus noſtris dimiſerimus. *1 Reg 2.* Si verò quis in Deum peccauerit, non eſt arbitrij noſtri, ſed ſolius eſt dimittere Dei. Scriptum eſt enim: Si peccauerit vir in virum, placari ei poteſt Deus: ſi autem in Deum peccauerit, quis orabit pro eo? *Ordo in correptione adhibendus.* Sed nos ordine peruerſo, in vlciſcenda Dei iniuria, lœtali pietate torpemus: in noſtris verò contumelijs odia exercemus. Priùs tamen corripiendus eſt, qui in nos peccat, ſeorſum, ne putet non eſſe peccatum quod facit: ſicque amiſſa ſemel verecundia, in peccato permanere velit. *Iac. 5.* Et ſi quidem nos audierit, lucrifacimus animam eius: quia per illius ſalutem nobis quoque datur remiſsio peccatorum, Iacobo Apoſtolo dicente: Qui conuerti fecerit peccatorẽ ab errore viæ ſuæ, ſaluabit animam eius à morte, & operit multitudinem peccatorum. Ergo docet, quo ordine ſcandala vitare poſsimus, videlicet ſi neque ipſi aliquem læſimus, ſi peccantem zelo iuſtitiæ corripimus, ſi pœnitẽti viſcera pietatis toto corde pandimus. Cùm ergo fratrem delinquentem corripimus, ſi nos non audierit, adhibendi ſunt fratres vnus aut duo: vt qui ab vno non potuit, à pluribus corrigatur, vel etiam eorum teſtimonio conuincatur. Porrò ſi nec illos audierit, tunc Eccleſiæ dicere præcipimur, vt ab omnibus deteſtetur & dijudicetur: quatenùs ſi noluit pudore corrigi, ſaltem corrigatur multorum opprobrijs. *Si autem nec Eccleſiam audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus.* Ethnos Græco ſermone gens dicitur: inde ethnicus, id eſt, gentilis deriuatur, qui ſic permanet vt natus eſt, & non eſt in Chriſto renatus. Publicani verò ſunt, qui publicè peccant, vel qui publicis negotijs inſeruiunt per fraudes ac furta & ſcelerata periuria. Sanè cum incorrigibilẽ fratrem ſicut ethnicum & publicanum dicit habendum, oſtendit grauioris criminis eum eſſe reum, qui ſub ſpecie fidelis, opera agit infidelium, quàm eum, qui apertè infidelis & publicanus exiſtit. *Cui venia danda.* Sed & hic cautè attendendum, quòd non paſsim aut leuiter, ſed obedienti, & pœnitentiam commiſsi ſui agenti, ac veniam petenti fratri dimittere iube-

mur. Vnius enim ſceleris rei tenentur apud Deum, & is qui peccantem videns fratrẽ, corrigere noluerit, ſed negligẽs paruipenderit: atq; ille, qui pœnitentiã agenti fratri dimittere noluerit. Nã Dñs cùm dixiſſet: Si peccauerit frater tuus, corripe, ſtatim ſubiunxit: Si dixerit, Pœnitet me, dimitte. Igitur largiẽda eſt venia poſt increpationẽ ſed illi, qui pœnitentiã egerit, & ſe ab errore cõuerterit: quia nec difficilis venia, nec remiſſa debet eſſe indulgentia. *Amen dico vobis, quæcunq; ligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cælis.* Quia dixerat durũ & impœnitentẽ fratrẽ, ſicut ethnicũ & publicanum habendũ, ne aliquis ita vecors, & deſperatione mortifera cõtemptor exiſteret, vt tacitus apud ſe loqueretur: Si me deſpicis, & ego te deſpiciam: ſi me honoras, vtiq; mea ſententia honoraberis: Idcircò Dominus apoſtolis poteſtatẽ ligandi tribuit & ſoluendi, vt hi, qui condemnantur, ſciant humanã ſententiam diuina firmari, & quod fuerit ligatũ in terra, ligari nihilominùs in cælo. Hæc verò poteſtas ſpecialiter ſanctis Eccleſiæ Epiſcopis collata eſt, generaliter verò omni Eccleſiæ data creditur. Nã quod & Dominus alibi beato Petro hanc poteſtatem ligandi atq; ſoluendi dedit, vtiq; in Petro, qui typum gerebat Eccleſiæ, omnibus fidelibus hoc conceſsiſſe non dubitatur. *Iterum dico vobis, quia ſi duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re quamcunq; petierint, fiet illis à patre meo, qui eſt in cælis.* Magnam fidelibus authoritatem & fiduciam tribuit, & ecõtrà magnum contẽptoribus metũ incutit, dicens à Deo patre in cælis fieri, quicquid duorum conſenſu ſuper terram fuerit conſtitutũ. Et hoc premio ad concordiam prouocat, quò ſolicitiùs feſtinemus ad pacem, cùm ſe dicit inter duos aut tres aliquid ſtatuẽtes, medium fore. Nam ſequitur: *Vbi enim fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorũ.* In medio, inquit, ſum eorum, vt vel recipiam humilem pœnitentem, vel proijciam ſuperbum & contumacem. Et quicquid illi iudicando ad hominum ſalutem agunt in terra, meo deſuper iudicio roboratur in cælo. Spiritualiter verò illud dicere poſſumus: quia vbi ſpũs, anima & corpus cõſenſerint, nec bellum inter ſe diſcordantium habuerint voluntatũ, car ne aduerſus ſpiritum, & è diuerſo ſpiritu concupiſcente aduerſus carnem, de omni re quã petierint à patre, impetrare poſsint. Nec dubitandum iuſtam & acceptam Deo petitionem, vbi ea vult caro, quæ ſpũs. *Tunc accedens Petrus ad eum, dixit: Domine, quoties peccabit in me frater meus, & dimittã ei? vſque ſepties? Dixit illi Ieſus: Non dico tibi vſque ſepties, ſed vſque ſeptuagies ſepties.* Superioribus verbis Domini prouocatus apoſtolus Petrus, ſolita ſibi fiducia accedens, interrogauit quoties deberet in ſe peccanti dimittere, an ne vſq; ſepties? Cui reſpondit Dominus: Non ſolùm vſque ſepties, ſed vſq; ſeptuagies ſepties, id eſt, quadringentis nonaginta vicibus, ſi toties in die peccare potuerit. Impoſsibile eſt enim aliquem quadringẽtis nonaginta vicibus in fratrem poſſe delinquere. Et hæc multiplicatio, ſecundũ B. Hieronymum facta eſt. Cæterùm B. Auguſtinus docet hunc numerum ſimpliciter & non multipliciter accipiẽdum, idcircò quòd totus per aduerbium fit. Ars enim arithmetica docet, vt numer⁹ aliquis ſi per ſolum fiat aduerbium, vel per ſolum nomen, nõ multiplicetur: ſi verò ex nomine ſimul & aduerbio: vt verbi gratia: ſepties ſeptuageni, vel conuerſìm ſeptuagies ſepteni, poſsint multiplicari. Quòd ergò dicit ſeptuagies ſepties, ſeptuaginta ſeptẽ vicibus idem doctor intelligit. Sed iam veniẽdum eſt ad myſterium. Neq; enim abs re eſſe poteſt, quod Dominus hunc & nõ alium aliquẽ numerũ in relaxandis fratris erratibus cõſtituere voluit. Cõſtat enim ex ſeptenario & vndenario. nam ſiue ſepties vndeni, ſiue vndecies ſepteni dicamus, ſeptuaginta ſeptem perficimus. Et ſeptenarius quidem numerus ſacratiſsimus eſt donis ſeptiformis ſpiritus. Vndenarius verò numerus figuram tenet omnis peccati: in vndenario nãq; tranſgreſsio eſt denarij. Et nos cùm peccamus, decalogum profectò præceptorum Dei tranſgredimur. Hinc eſt, quòd in tabernaculo Dei vndecim ſaga cilicina fuiſſe memorantur: ciliciũ nãq; habitum pœnitẽtium, & pro peccatis mœrentiũ deſignat. In tabernaculo ergo Dei vndecim ſaga cilicina fieri iuſſa ſunt, quia ſancta Eccleſia non ſolùm ex iuſtis & immaculatis, verumetiã ex peccatoribus pœnitentibus & conuerſis conſiſtit. Huius numeri ſacramentum Petrus apoſtolus agnoſcens, Iuda perdito, noluit apoſtolos in vndenario numero remanere: ſed electo Matthia, duodenariam ſummã curauit ſupplere. Septuagies ſepties ergo Dominus dimittere præcepit, vt oſtendat quia quoties & quoties aliquis peccauerit, toties & toties ei dimittere, & nuquã à dimittendo ceſſare debemus. Quod enim per hũc numerum remiſsio ſignificatur peccatorum, illud quoq; manifeſtat, quod B. Lucas catalogũ dominicæ generationis ſeptuaginta ſeptem generationibus terminauit, incipiẽs à Ioſeph, & vſq; ad ipſum Deum conditorem perueniens. Quia enim Dei filius ad ſoluenda mundi peccata veniebat, ideò iure eius incarnatio ſeptuaginta ſeptem generationibus texitur, & hoc aſcẽdendo: Quia videlicet humilitas incarnationis filij Dei, noſtra exaltatio fuit: & vnde ille deſcendit, inde noſtra abiectio aſcendere meruit. Quòd verò hic numerus ex ſeptenario & vndenario multiplicatus exurgit, ſignificat, quia omnis peccatorum remiſsio per gratiam ſancti ſpiritus fit, cuius donis priuari merentur, quicunque fratribus in ſe peccantibus dimittere noluerint. Sanè aliter fratri pœnitenti, aliter præcipimur inimico perſequenti veniam dare. Huic nanq; dimittendũ eſt, vt accepta remiſsione peccati, quo nos inſontes læſit, ſocia dehinc nobis charitate communicet: illi verò, vt cùm malum vult nobis, aut facit, nos illi ſemper bonum velimus, & ſi poſſumus,

Matth. 16.

In Petro ſunt claues authoritatiuè, in Eccleſia finaliter, quia propter eius vtilitatem data ſunt.

Concordia ſpiritus, animæ & corporis.

Septuagies ſepties quid ſit.

mus, etiam faciamus. Non enim illis, quandiù in malo perſeuerant, peccati ſui veniam dare poſſumus, licet velimus. Habemus hinc duo conuenietiſsima exempla. Ioſeph nanq; fratribus ſuis ſalubriter caſtigatis, beneuolè ignouit. Dauid verò perſecutoribus ſuis impœnitentibus, & in malitia perdurantibus, quamuis eos fleuerit, veniam tamen illis præſtare non potuit. Hęc igitur præcepta tenendæ charitatis, quæ à Chriſto, qui eſt author pacis, audimus, ſedulò operari curemus: ne grauemur minima dimittere, cùm ſciamus nobis innumera millia peccatorũ in baptiſmo dimiſſa. Sed & quotidiè delinquentes, quotidianam à Domino veniam poſtulemus. Exẽplo nanque ſuo nos ipſe ad facilitatem indulgentiæ prouocat, qui totius mundi peccata non ſolùm dimittere, verùm etiam proprio cruore dignatus eſt expiare, Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui cũ patre & ſpirituſancto viuit & regnat Deus in omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Gene. 45.
2. Reg. 1.

EADEM FERIA III.
HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Reſpiciens Ieſus diſcipulos ſuos, dixit Simoni Petro: Si peccauerit in te, &c. Matth. 18.

Haec autem Apoſtolis, eorumq; ſucceſſoribus, epiſcopis videlicet & ſacerdotibus Dominũ ſpecialiter dixiſſe, ex eo maximè intelligi poteſt, quòd mox ipſe in ſequentibus ait: *Amen dico vobis, quaecunq; ligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo: & quaecunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo.* Vnde & benè ſubditur: *Si peccauerit in te frater tuus.* Peccat enim in paſtorem, qui oues affligit: peccat in epiſcopum, qui populo ſibi commiſſo iniuriam facit. Ad hos enim pertinet corripere, ad hos pertinet excommunicare, & de Eccleſia pellere. Hoc autẽ quo ordine faciamus, ipſe Dominus nos docuit, dicens: *Vade & corripe eum inter te & ipſum.* Si enim hoc faciamus, non eſt vnde frater noſter meritò ſcandalizari debeat, præſertim cùm bona ſuadẽtes, veritatem ei dicamus. Qui ſi nos audierit, noſtra humili alloquutione Domino reconciliabitur. *Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc vnũ vel duos, vt in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum.* Paucos adhuc Dominus adhibere iubet, ne ille qui corrigitur, multorum redargutione ſcandalizatus, deterior fiat. Sufficiunt tamen iſti ad teſtimonium, ſi vel de iniuſta conuentione, vel ſe non ita, vt dicitur, eis reſpõdiſſe, cõtra epiſcopum vel ſacerdotem aliquando agere voluerit. *Quod ſi nõ audierit eos, dic Eccleſiæ:* quatenùs vel omnium obiurgatione erubeſcat, qui paucorum humili alloquutione ſatisfacere noluit. Vnde & Apoſtolus ait: Sufficit illi qui eiuſmodi eſt, obiurgatio quæ fit à pluribus. *Si autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus*, vt excommunicatus & ab Eccleſia ſeparatus, nullus Eccleſiæ filius ei communicet, qui Eccleſię credere noluit, eiuſq; conſilijs obedire contempſit: & cæteri hoc audiẽtes timeant, atq; vnius exemplo corrigantur multi. *Amen dico vobis, quaecunq; ligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo: quaecunq; ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo.* Hoc epiſcopi audiant, & hunc ligandi & ſoluendi ordinem teneant. Prius ſingulariter, aut per ſe, aut per alium peccantes conueniant: deinde cum paucis: poſtmodùm verò cum tota Eccleſia: quam ſi audire contempſerint, iam tunc eos ligare non dubitẽt. Qui enim ſic ligantur, & in cœlo & in terra ligati ſunt. *Iterum dico vobis, quia ſi duo ex vobis cõſenſerint ſuper terrã, de omni re quancunq; petierint, fiet illis à patre meo, qui in cœlis eſt. Vbi enim ſunt duo aut tres cõgregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorũ.* Qualiter .n. intelligere debeamꝰ hoc quod ait, *De omni re*, determinatur dum dicitur, *In nomine meo.* Nõ enim malã petitionẽ facere poſſũt, qui in eius nomine cõgregantur, & in quorũ medio ipſe eſt, id eſt, in quorum corde ipſe prę̃ſidet: quia ideò ibi eſt, vt corda regat, cõſilia dirigat, petitiones diſponat, eoſq; ſibi inuicẽ in bono cõſentire faciat. Videtur aũt huic loco illud cõuenire, quod alibi dicitur: Quicquid petieritis patrẽ in nomine meo, dabit vobis. Illi enim ſibi in bono cõſentiunt, in nomine Ieſu cõgregantur & petũt, qui ea poſtulãt, quæ ad ſalutem pertinẽt. Quid enim niſi ſalus in ſaluatoris nomine quæritur? Ieſus enim ſaluator interpretatur. Qui igitur ſalutem non petit, quãuis vocet Ieſum, non tamen petit in nomine Ieſu: quia hoc non petit, quod interpretatur Ieſus. Dicatur ergo: Si duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re, quancunque cum fide & ſine hęſitatione petierint in nomine meo, fiet eis. Vnde hoc? *Quia vbi ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.* Quòd ſi duo vel tres ſibi in bono conſentientes, & in Chriſti nomine petentes ſic exaudiuntur, quantò magis plures, quantò magis totam Eccleſiam Deus exaudit? Sed dicis: Quid ſi in nomine Ieſu pro damnatorum ſalute petant, nunquid exaudiuntur? Nam pro Iudęis, & ſchiſmaticis, & hęreticis quotidiè Eccleſia orat, & non exauditur. Orauit & Dominus pro Iudæis, dicens: Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt. Sic igitur pro multorum ſalutę orant ſancti, & nõ exaudiuntur: determinandum eſt igitur & iſtud, vt ſic dicatur: Si duo ex vobis in bono conſenſerint ſuper terrã, de omni re quancunque petierint in nomine meo, ſi tamen tale ſit, quod Dei ordini & diſpoſitioni conueniat, fiet eis à patre meo, qui in cęlis eſt. Aliter enim non exaudiuntur, quamuis ſibi conſentiant, quamuis petant in nomine Ieſu. Quoties igitur oramus & non exaudimur, ideò fit, quia aut in nomine Ieſu nõ petimus, aut quia contra eius ordinem & diſpoſitionem petimus. Ipſe enim ſcit quos elegit, ipſe ſcit quid nobis opus

Ordo correctionis fraternæ.
2. Cor. 2.
Ordo ligandi & ſoluendi.
Ioan. 14.
In nomine Ieſu qui petant.
Luc. 23.

opus ſit, antequàm petamus. *Tunc accedẽs Petrus ad eum, dixit: Domine, quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei, vſq; ſepties? Dicit illi Ieſus: Non dico tibi vſq; ſepties: ſed vſq; ſeptuagies ſepties.* Quod tale eſt, ac ſi diceret: Quoties peccauerit, toties dimitte: ſi ſepties, ſepties: ſi decies, decies: ſi centies, centies: ſi millies, millies, vt non ille plus in te peccare, quã tu illi dimittere poſsis. Aliter nõ dimittetur tibi.
Matth. 6. Vnde ſuperiùs dixit: Niſi dimiſeritis hominibus peccata eorum, nec pater veſter dimittet vobis peccata veſtra. Ecce lex, ô homo, tibi à Domino poſita eſt: ſi dimiſeris, dimittetur tibi: ſi non dimiſeris, non dimittetur tibi. Quoties autem peccaueris, & indulgentiam quæſieris, dimittetur tibi, ſi & tu fratri tuo dimiſeris, non tantùm ſepties,
Pſal. 118. ſed & vſque ſeptuagies ſepties. Neque enim fruſtrà Pſalmiſta ait: Viam iniquitatis amoue à me, & de lege tua miſerere mei. De lege (inquit) tua miſerere mei, vt quoties peccauero, mihi dimittas, ſicut me iubes fratri meo in me peccanti, ſemper dimittere: ſemper quidem, quia non tantùm ſepties, ſed vſque ſeptuagies ſepties. Putabat enim beatus Petrus ſibi ſufficere, ſi ſepties dimitteret. quoniam ſcribæ & phariſæi legem & prophetas exponentes, & non intelligentes, multùm in ſuis ſermonibus hunc numerum commenda-
Exo. 12. 13. bant, quem ſatisfactioni & emendationi ſuffice-
Leuit. 13. re poſſe putabant. Vnde ſeptem diebus azyma
Leui. 15. comedunt. Vnde & leproſus quando mundatur,
Leuit. 12. & vir, qui fluxum ſeminis patitur, ſeptem diebus
4. Reg. 5. ſeparatur. Separatur autem ſeptem diebus & mu
Leuit. 16. lier menſtruata. Similiter quando pariebat, ſeptẽ diebus immunda erat. Naaman quoque ex præcepto Eliſei ſepties immergitur in Iordanem: &
Pſal. 118. ſacerdos offerens ſacrificium, tingens digitum in ſanguine, ſepties illum contra Dominum ſpargit. Pſalmiſta quoque ſic ait: Septies in die laudẽ dixi tibi. Propter hæc igitur, & alia multa, quæ de hoc numero ſecundùm literam Iudæi intelligebant, dixit beatus Petrus: *Vſque ſepties?* Legis verò & prophetarum magiſter, altiùs omnia intelligens, addidit ſuper hæc, ſeptuagies ſepties. Veruntamen ſi benè intelligatur ſepties, nihil minus eſt ſepties, quam ſeptuagies ſepties. De hoc autem in Leuitico ſufficienter diximus.

FERIA QVARTA,

Matth. XV.

In illo tempore, Acceſſerunt ad Ieſum ſcribæ & phariſæi, dicentes: Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur traditiones ſeniorum? Et reliqua. Homilia Erici.

QVia Dei filius pro ſalute omniũ in mundum venerat, ideò loca ſingula citis greſsibus percurrebat, vt omnibus prodeſſet, vniuerſis ſuccurreret, poſtremò cunctorum in com
Matth. 14. muni ſaluti conſuleret. Deniq; vt ſuperiùs euangeliſta loquitur, venit Dominus cum diſcipulis in terram Gerazenorum, vt illis quoq; optatum leuamẽ ſua viſitatione ferret. Ibi quoq; Phariſæi, iuſtitiæ inimici, eũ perſecuti ſunt, non ſtudio diſcendæ veritatis, ſed cauſa perſtruendæ falſitatis. Nã ſicut lectũ eſt, *Acceſſerunt ad Ieſum ſcribæ & Phariſæi, dicentes: Quare diſcipuli tui tranſgrediũtur traditiones ſeniorum? Non enim lauant manus ſuas, cùm panẽ manducãt.* Matt. Quàm vera eſt confeſsio Domini, qua ſuperiùs Deum patrem laudans, dixerat: Abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. Ecce Gerazeni, qui minùs docti erant, ad Dominum veniunt, infirmos ſuos ſecum deferunt, remedia ſalutis ſibi ſuiſque tactu ſaltem fimbriæ Domini requirunt. Atq; ideò cupitæ ſalutis remedia, plena id fide promerente, conſequũtur. At verò ſcribæ & phariſæi, qui populi doctores eſſe debuerant, non ad audiendũ verbũ, nõ ad aliquã animæ vel corporis capiẽdã medelam, ſed ad mouendas quæſtionum pugnas conueniunt: eoſque de non lotis manibus vituperare laborant, in quibus nil immunditiæ ſordidantis reperire valebant. Rè enim vera ſeipſos magis culpare debuerant, qui lotas aqua manus habentes, conſcientiam liuore pollutam geſtabant. Quare, inquiunt, diſcipuli tui tranſgrediuntur præcepta ſeniorum? Stupenda dementia. Eũ, qui eſt filius Dei, reprehendunt, cur hominũ traditiones non ſeruet. Non enim, aiunt, lauant manus ſuas, cũ panẽ manducant. Proprium, & quodãmodò cõſuetudinariũ erat Iudæis, crebrò manus abluere, & aliquando totum corpus, maximè ſi cõtigiſſet eos cũ quolibet gentiliũ loqui. Sed iã videamus, qua ſententia veritatis reuincuntur filij falſitatis. *Ait illis: Quare & vos trãſgredimini præceptũ Dei propter traditionẽ veſtrã?* Ac ſi diceret: Cũ vos præcepta Dei ꝓpter traditionẽ hominũ negligitis, quare diſcipulos meos reprehenditis, ꝙ ſeniorũ traditiones paruipendãt, vt diuina iuſſa cuſtodiant? *Nam Deus dixit: Honora patrẽ tuũ & matrẽ. Et: Qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur.* Exo. Honor in ſacro eloquio dupliciter accipitur, videlicet nõ ſolùm in ſalutando & conquiniſcẽdo, ſed etiã in eleemoſyna, & rerũ neceſſariarũ collatione. Hinc Apoſtolus dicit: Presbyteri duplici honore digni habeantur: vt non ſolùm illis officiũ venerationis deferatur, verùm etiã opportuna ſubſidia miniſtrentur. Et alibi idẽ Apoſtolus præcipit: Honora viduas, quæ verè viduæ ſunt: id eſt, dona illis & cõpetentia largire munuſcula. Ibid. *Vos aũt dicitis: Quicunq; dixerit patri vel matri, Munus quodcunq; ex me, tibi proderit, & nõ honorificabit patrẽ aut matrẽ ſuã: & irritũ feciſtis mãdatũ Dei propter traditionẽ veſtrã.* Vniuerſorũ conditor & parẽs Deus, imbecillitates vel ætates parentũ conſiderans, in lege præceperat, vt filij parentes ſuos honorarẽt, & res vitæ neceſſarias miniſtrarẽt. Hãc prouidentiſsimã legẽ Dei, ſcribæ & phariſæi ſubuertẽtes, & impietatẽ pro pietate inducẽtes, docebant peſſimos filios, vt quæ in vſus parentum deputanda erant, Deo offerrent, oblationes Dei parentum mune-

muneribus præponentes. Ita fiebat, vt liberorū oblatio, ſub occaſione templi, in lucra cederet ſacerdotū. Ipſi enim parentes, ea quæ ſciebant à filijs Deo cōſecrata, ne ſacrilegiū cōmitterent, tangere nolebāt: ac per hoc egeſtate & fame afficiebantur. Cùm igitur pater indigens & imbecillis à filio aliquid expoſceret, reſpondebat ei, doctus à magiſtris iniquitatis: O pater, noli contriſtari, ſed patienter neceſſitatis huius penurias perferre ſtude: quia munus, quod eſt ex me oblatum Deo tibi proderit, ſi nō corporaliter, at certè ſpiritualiter. Poteſt & hunc ſub interrogatione habere ſenſum: O pater, munus quod ex me eſt, tibi proderit? Ac ſi diceret: Exigis vt donū, quod oblaturus eram Deo, in tuos vſus conſumā, & hoc tibi proderit? Docebāt hoc ſcribæ & phariſæi, vt parentes miſeri timerēt accipere, quod Deo oblatū videbant, & eligerent magis inopē vitā ducere, quàm Deo conſecrata contingere. *Hypocritæ, benè prophetauit de vobis Eſaias, dicēs: Populus hic labijs me honorat, cor aūt eorū longè eſt à me.* Prouidēs propheta Eſaias Iudæorū ſimulationē, quod contra euangelij prædicationem venturi, & Chriſto repugnaturi eſſent, benè de iſtis prophetauit, non quò hoc quod de illis dicebatur, bonū eſſet, ſed quia ipſa prophetia optimè eorum moribus cōueniret. Ait ergo propheta ex perſona Domini: Populus hic labijs me honorat. Iudæi labijs Deum honorabant, cùm legem ab eo datam ſcrutarentur, pſalmos etiam & diuinos hymnos modularentur. Sed cor eorum longè erat ab eo, quia ſemper in malum proni ferebātur, cordibus idolacolentes: de quibus etiam ſcriptum eſt, quod reuerſi ſunt cordibus in Aegyptum. Honorabāt labijs Deum, quando ad Chriſtum ſubdola fraude dicebant: Magiſter, ſcimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces. Sed cor illorum longè ab illo erat, quia idcircò loquebantur iſta, vt poſſent eum præſidis tradere poteſtati. Hoc enim ſignauit euangeliſta, cum præmiſit, Quia abeūtes phariſæi conſiliū inierunt, vt caperent Ieſum in ſermone. *Sine cauſa autem colunt me, docentes doctrinas & mandata hominum.* In vanum illum labijs & lingua colebant, quorum corda auerſa erant: quia cum cæteris Dei cultoribus mercedem expectare non poterant, ipſo Domino alibi dicente: Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum. Doctrinas verò & mandata hominum docebāt, quia præcepta Dei negligentes ſuas, vt ſuprà oſtenſum eſt, traditiones ſtatuere volebant. *Et conuocatis ad ſe turbis, dixit eis: Audite & intelligite: Non quod intrat in os, coinquinat hominem, ſed quod exit de ore.* Hoc verbum, quod eſt, communicat, ſanctarum ſcripturarum eſt proprium. Siquidem Iudæi, qui ſe populum & partē Dei eſſe iactant, communes cibos vocabāt, quibus in cōmune omnes homines vtuntur, præter ipſos Iudæos: ſicut lepores, oſtreæ, ſuilla caro, & iſtiuſmodi animātia, quibus Iudæis præceptum eſt abſtinere. Commune ergo illud vocabant, quod cæteris hominibus ad vtēdum patet, & non eſt de ſorte Dei, atque ideò immundum. Inde & hoc verbum, quod eſt cōmunicare, pro polluere & coinquinare ponitur. Ait ergo: *Non quod intrat in os, coinquinat hominem.* Ac ſi diceret: Nihil quod extra hominem eſt, & in hominem ingreditur, ipſum poteſt hominē coinquinare: ſed quæ de homine procedunt, illa hominē polluunt. Obijciat ſanè aliquis: Si quod intrat in os, non coinquinat hominē, quare non veſcimur idolothytis? Apoſtolus enim dicit: Non poteſtis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorū. Sed ſciendum, quia ipſi cibi, & omnis creatura Dei, per ſeipſam munda eſt, inuocatione tamen dæmonum dum idolis offertur, fit immunda: & idcircò à ſanctis viris iuſtè reſpuitur. *Tunc accedentes diſcipuli, dixerunt ei: Scis quia audito hoc verbo, phariſæi ſcandalizati ſunt?* Scandalizabantur, quia videbant vno ſermone Domini omnes ſuperſtitiones obſeruationum ſuarum eliſas, qui tātummodò in cibis ſumendis vel abominandis, atque in lauacris & varijs baptiſmatibus ſuā religionē cōſtare arbitrabantur, ignorantes quod Apoſtolus dicit: Eſca autē nos non commendat Deo. Scandalū verò Græcus ſermo eſt, quem nos offendiculū vel ruinam, id eſt, impactionem pedis poſſumus dicere. Phariſæi ergo in verbis Domini ſcandalizabantur, quia peruerſæ mentis obſtinatione cæcati, non ſalutē in doctrina Chriſti, ſed perditionis & æternæ ruinæ occaſionē inueniebant. *At ille reſpondens, ait: Omnis plantatio, quam non plantauit pater meus cæleſtis, eradicabitur.* Hunc locum ſibi fauere arbitrantur hi, qui dicunt duas eſſe naturas in hominibus, alteram bonā à Deo, alteram malam à principe tenebrarum diabolo. Et plantationē, quam non plantauit pater, naturam mali accipiunt. Sed ſciendum, quia omnis natura à Deo eſt, & bona eſt. Sed quia ineſt hominibus liberum arbitrium, ideò bona eſt plantatio naturæ, ſed plerunq; malę voluntatis. Hinc Ieremias ait: Ego te plantaui vineam electam, quomodò conuerſa es in amaritudinē vitis alienæ? Ergo quod Deus plantat, nemo poteſt eradicare, niſi ipſa natura prębuerit aſſenſum. Sanè poteſt hic oriri non abſurda quæſtio. Nam ſi omnis plantatio, quam non plantauit pater, eradicabitur, ergo & illa plantatio eradicabitur, de qua Apoſtolus dicit: Ego plantaui, Apollo rigauit. Sed attendendum quod ſequitur: Deus autem incrementum dedit. Igitur plantante Paulo, Apollo rigante, Deus ſuis operarijs cooperatur, & cum eis ipſe plātat & rigat. Hinc idem alibi dicit: Dei agricultura eſtis: & de ſe ac ſibi ſimilibus loquitur: Cooperatores enim Dei ſumus. *Sinite illos: cæci ſunt, & duces cæcorum.* Cæci erant phariſæi, quia tenebroſas traditiones, quas ipſi adinuenerant, obſeruantes, lucem mandatorum Dei non conſiderauerunt. De qua Pſalmiſta dicit: Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis. Nec ſolùm cæci, ſed & duces cæcorum dicuntur:

Margin notes: Eſai. 29. — Act. 7. — Matt. 22. — Matt. 7. — Deut. 14. Commune id apud Iudæos. — Marc. 7. — 1. Cor. 10. — 1. Cor. 8. — Scandalū. — Liberum arbitrium. — Hier. 2. — 1. Cor. 3. — Ibidem.

Praui doctores vitandi. cuntur: quia tales non ſolùm ſibi non proſpiciūt, ne in foueam perditionis incidant, ſed etiam ſibi obſequentes, in præcipitium mortis ſecum trahūt. Hos ergo & omnes peruerſos doctores præcipit ſaluator ſinēdos, & ſuis erroribus ac libero arbitrio dimittendos, ſciēs eos poſtquā ſemel exciderint, aut vix, aut nullatenùs ad veritatē poſſe trahi. Hinc & Apoſtolus præcipit, dicens: Hæreticum hominem póſt primam & ſecundam correptionem deuita. *Reſpondens autem Petrus, dixit: Ediſſere nobis parabolam iſtam. At ille dixit: Adhuc & vos ſine intellectu eſtis?* Sancti Apoſtoli adhuc minùs

Tit. 3. docti erant, & ideò verba Dei abſolutè prolata non intelligebāt: ſed quod apertè dictum fuerat, & patebat auditui, parabolicè dictūm putabant: ideoque in re manifeſta myſticam requirebant intelligentiam. Proinde corripiuntur à domino, quia per figuras dictum pùtarēt, quod perſpicuè locutus fuerat. *Adhuc*, inquit, *& vos ſine intellectu eſtis? Non intelligitis, quia omne quod intrat in os, in ventrem vadit, & in ſeceſſum emittitur?* Hanc Domini ſententiam hæretici calumniantur, eumq; reprehendunt, quaſi phyſicę diſputationis ignarū, qui putet omnes cibos in ventrem ire, & in ſeceſſum digeri. Dicunt enim ſuſceptas eſcas, & attritu dentium colliquefactas, per artus, venas, medullas, neruosq; diffundi. Vnde & videmus multos, qui vitio ſtomachi perpetem patiuntur vomitum, poſt prandia ſtatim euomere quod ingeſſerunt, & tamen corpulentos eſſe, quia ad primum eſcæ attactum, liquidior cibus & potus per membra funditur. Sed hi tales cùm volunt reprehendere imperitiam alienam, oſtendunt ſuā.

Texantur hæretici. Quamuis enim tenuiſsimus humor & liquēs eſca ſit, tamen & ipſa cùm artubus & venis ſuſcepta & decocta fuerit, per occultos meatus, quos poros dicunt, ad inferiora purganda dilabitur, & ſic in ſeceſſum vadit. *Quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coinquinant hominem. De corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa, teſtimonia, blaſphemiæ.* Notandum, quod Dominus cogitationes malas de corde dicit exire. Nam Plato philoſophus dicit ſedem animæ in cerebro eſſe: ſed oportet vt principale animæ in corde accipiamus, vbi quaſi in quodam meditullio conſiſtens, cogitationes diſponit, & membris corporis vitalē ſubminiſtrat affectum. Simul etiam hac ſententia arguuntur, qui dicunt cogitationes à diabolo immitti, & nō ex propria voluntate naſci. Diabolus enim adiutor & incentor poteſt eſſe malarum cogitationum, author verò eſſe non poteſt. Sed neque recipiendum eſt, diabolum ſecreta cordis poſſe rimari. Ille enim in inſidijs ſemper poſitus, quid animo verſemus, ex habitu & geſtibus ipſius corporis æſtimat, cùm tamen penitùs cogitationes cordis nequeat intueri, quod ſoli ſibi Deus reſeruauit, cui dictum eſt: Tu ſolus noſti corda filio-

3. Reg. 8. rum hominum. Cùm ergo ipſas cogitationes videre non poſsit, ſignis quibuſdam & motibus illas deprehendit. Verbi gratia: Si nos pulchram mulierem viderit crebrò reſpicere, intelligit cor amoris iaculo vulneratum, ſicque prauis ſuggeſtionibus ſtimulat ad fornicandum. Si nos cōtra proximum rancorem vocis, vel trucem aſpectū leuare conſpexerit, intelligit cor inuidia tabeſcere, ſicq; per irā ad homicidij facinus inflammat. Si ieiuniorum tempore viderit nos crebrò ad feneſtrā reſpicere, & in ſolis radio curioſiùs horam denotare, gulæ vitio conijcit animum ſauciatū. Si gemmarum, vel auri, vel quarumlibet rerum pulchritudinem nos ardenter intueri conſpexerit, intelligit in corde latēre malum auaritiæ, & idcircò prouocat ad furta. Attendendum verò, quòd hæc, quæ aperta ſunt opera, ſaluator cogitationes appellat: quia primùm concupiſcentia corde concepta, cogitationum fomitibus nutritur, & ſic demum ad operationem perducitur. Et ideò Dominus hæc opera cogitationes vocat, quarum indicia hoſtis callidus per quaſdam habitudines morum inueſtigans, humanum genus decipere feſtinat, & ad agenda quæ diuinus ſermo prohibet, inſtigat, vt hominem ad imaginē Dei conditum polluat. Vnde & Saluator, enumeratis cogitationibus malis, ſubiunxit: *Hæc ſunt quæ coinquinant hominem: non lotis autem manibus manducare, non coinquinat hominem.* Sed *Cæci phariſæi.* phariſęi iuxta literam cuncta accipientes, & ſpiritualia prophetarum verba ſpiritualiter intelligere nolentes, quęcunq; illi de cordis ſimul & *Eſa. 1.* corporis munditia præcipiebant, dicentes: Lauamini, mundi eſtote. Et alibi: Mundamini qui fer- *Eſa. 52.* tis vaſa Domini: hæc iſti in ſola corporum munditate ſeruanda credebant. Sed fruſtrà manus abluebant, fruſtrà baptizabantur, qui fonte ſaluatoris ablui contemnebant. Sed quid prodeſt exteriùs excandidare cutem, & interiùs inuidia & auaritia, cæterisq; vitijs ſordidā geſtare mentem? Tales enim rectè comparantur ſepulchris dealbatis, quæ à foris candida videntur, interiùs verò ſordibus & fœdo cadauere *2. Cor.* plena ſunt. Ergo ſecundùm Apoſtolum, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus, ſatagamus gabere mundam animam in corpore mundo, vt ſic perficiamus ſanctificationem in timore Chriſti, cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

EADEM FERIA III.

HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Acceſſerunt ad Ieſum ab Hieroſolymis ſcribæ & phariſæi, dicentes: Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur traditionem ſeniorum? Matth. 15.

Senio-

SEniorum nanque traditiones, non prophetarum dicta, ſed maiorum conſuetudines vocantur, quibus docentur & manus, & vrceos, & calices, & omnia vaſa frequenter lauare, ſemperq; munda & nitida habere. His autem Iudæi magis, quàm legi & prophetis obedientes erant. Habebant autem & alias multas traditiones & conſuetudines, quæ etiam legi & prophetis contrarię erant, de quibus Dominus ſubſequenter eos redarguens, ait:

Exod. 20. Exod. 21. *Quare & vos tranſgredimini mandatum Dei propter traditionem veſtram? Nam Deus dixit: Honora patrẽ tuum & matrem tuam: &: Qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur, vos autem dicitis: Quicunq; dixerit patri vel matri, Munus quodcunq; eſt ex me, tibi proderit, & non horificabit patrem ſuum aut matrẽ ſuam: & irritum feciſtis mandatum Dei propter traditionem veſtram.*

Marc. 7. Hoc autem Marcus Euangeliſta aliquantò planiùs dicere videtur. Ait enim: Vos autem dicitis: Si dixerit homo patri aut matri, Donum quodcunq; eſt ex me, tibi profuerit, & vltrà non dimittitis eum quicquam facere patri ſuo aut matri, reſcindentes verbum Dei. Quod tale eſt, ac ſi diceret: Deus parentes honorare præcepit: vos autem honorem malè interpretantes, parentes ſuos filios inhonorare docetis. Dicitis enim hoc parentibus ad honorem ſufficere, ſi verbis & oratione à filijs honorentur: quoniam Moyſes eos honorare præcepit, ſed quomodò honorentur, non præcepit. Et hoc agentes, non dimittitis eos quicquã vltrà facere parentibus ſuis: quoniam malè à vobis inſtructi, vanis verbis eos conſolantur, vt ſic eos honorare videantur.

Honor quid ſignificet in ſcripturis. Prou. 3. 1. Tim. 5. Honor enim in diuina ſcriptura magis in obſequijs, quàm in verbis intelligitur, ſecundùm illud: Honora Dominũ de tua ſubſtantia. & Apoſtolus: *Honora viduas, quę verè viduę ſunt.* Vnde & homines dicere ſolent: Ille & ille bene me honorauit, ſi illum in domum ſuũ ſuſcepit & libenter ei ſeruiuit, & affluenter neceſſaria miniſtrauit. Tali igitur honore parentes noſtros honorare debemus. Per hoc autem intelligere datur, quòd ſcribæ & phariſæi ſuis vtilitatibus prouidentes, à parentum ſeruitio filios retraherent, & ad templi ſeruitia, & munera, & ſacrificia offerenda eos inuitarent. Quibus cũ illi ſe id minimè facere poſſe reſponderent, quoniã pauperes ſuos parentes de ſuis facultatibus eos ſuſtentare oporteret, dicebãt magis Deo obtẽperandum eſſe, quàm hominibus. At ille ecõtrà: Cur igitur Deus parentes honorare præcepit? Quibus illi dixerunt: Nemo meliùs parentes ſuos honorat, q̃ ille, qui pro ſe & pro illis munera Domino offert. Qui igitur benè parentes ſuos cupit honorare, dicat patri & matri ſuæ: Munus quodcunq; eſt ex me, no mihi tantùm, ſed & tibi proderit: ſicut pro me, ita & pro te munera offero: omnis mea oblatio, non mea tantùm, ſed & tua eſt. Hoc autem parentes cùm audirent, magis volebant fame torqueri, quàm talia munera impedire. Hoc igitur ingenio ſcribæ, & phariſæi, & parentes fame cruciabant, & filios ſuos facultatibus ſpoliabant. Et hoc eſt quod ait: Et vltrà non dimittitis eum quicquã facere patri ſuo aut matri, reſcindentes verbum Dei. Verbum enim Dei reſcindunt, q̃ illud tam malè interpretãtur. Mala interpretatio, qua homo decipitur, miſericordia tollitur, & auaritia nutritur. Nihil vltrà parentibus faciunt, omnia eis offerunt, quæ parentibus dare debuerant. Peccant equidẽ illi, qui ſic ſuos parentes honorant: ſed plus illi peccant, qui ſic eos honorare docent. *Hypocritæ, benè prophetauit de vobis Eſaias dicens: Populus hic me labijs honorat, cor autem eorũ longè eſt à me. Sine cauſa autẽ colunt me, docentes doctrinas & mandata hominum.* Pſal. 27.

Iſti enim ſunt, de quibus dicitur: Qui loquutur pacem cum proximo ſuo, mala autẽ ſunt in cordibus eorum. Sine cauſa autẽ Dominum colunt, quia nullam de ſeruitio ſuo retributionem ſuſcipient. Deus enim non verba, ſed corda attendit. Redarguit autem eos, qui legis & prophetarum præcepta relinquentes, hominum doctrinas & mandata docebant, ea ſcilicet quæ ſeniorum traditiones vocabant. *Et conuocatis ad ſe turbis, ait eis: Audite & intelligite. Non quod intrat in os, coinquinat hominẽ: ſed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem.* Vos, inquit, audite & intelligite: quoniam iſti quidem audire volunt, ſed intelligere nolunt, excęcauit enim eos malitia eorum. *Tunc accedentes diſcipuli eius, dixerũt: Scis quòd phariſæi audito hoc verbo ſcandalizati ſunt? At ille reſpondens ait: Omnis plantatio, quam non plantauit pater meus cæleſtis, eradicabitur.* Omnis igitur plantatio philoſophorũ, omnis plantatio hæreticorũ, omnis plantatio ſcribarum & phariſæorum, quæcunque contra Deum eſt, contra veritatem, contra iuſtitiam eſt, eradicabitur. *Plantationes eradicandæ.* Quæ enim plantatio contra hæc non eſt, etiamſi ab illis fiat, illorum tamen non eſt. Plantat enim Deus plantationem ſuam, non ſolùm per bonos, verùm etiam per malos. Vnde etiam & eorundem ſcribarum & phariſæorum plãtationem alibi commendat Dominus, dicens: Super cathedrã Moyſi ſederunt ſcribæ & phariſæi. *Matt. 23.* Quæcunque dixerint vobis, facite: Non tamen ſimpliciter quæcunque, ſed illa tantùm omnia, quæ Moyſi cathedræ doctrinæque conueniant. Talis enim doctrina & plantatio, & illorum eſt, quia per eos fit: & illorum non eſt, quia eorum traditio non eſt. Omnis enim doctrina, ſi bona eſt, à quocũq; fiat, Dei eſt. *Sinite illos: cæci ſunt, & duces cæcorum, cæcus enim ſi cæco ducatum præſtet, ambo in foueam cadunt.* Hæc autem cæcitas, non corporis, ſed cordis eſt. *Cæcitas cordis.* Cæcus enim eſt, qui errorem ſequitur, & veritatem non intelligit: quoniam lumẽ mentis, intellectus eſt. In foueam autem cadunt, qui in infernum deſcẽdunt. *Reſpondens autẽ Petrus, dixit ei: Ediſſere nobis parabolam iſtam. At ille dixit: Adhuc & vos ſine intellectu eſtis?* Erant enim

For.† planè, aut, plano ſermone.

Apoſtoli ſine intellectu, dum ea non in parabolis, ſed † plano Dominꝰ dixerat. Vnde & illi meritò redarguuntur, quia ea quæ ad literam intelligi debent, allegoricè exponere conantur. Non intelligitis, quia omne quod in os intrat, in ventrem vadit, & in ſeceſſum emittitur? Manifeſtũ eſt enim, quòd cibus in ventre digeritur, eiusque pars ad corpus nutriendum per membra diffunditur, alia verò pars, quæ corpori neceſſaria non eſt, in ſeceſſum emittitur. Vnde etiam vigilanter dictum eſt, *Omne*, & non, *Totum*. Si enim *totum* dixiſſet, non eſſet verum. Non enim totum, qđ in ventrem vadit, in ſeceſſum emittitur: aliud eſt enim totũ, & aliud omne. Si enim dicas, omnis homo corporeus eſt, verum dicis: ſi verò dicas, totus homo corporeus eſt, verùm non dicis: quoniam anima, cùm ſit pars hominis, incorporea eſt. Sic igitur omne, quod in ventrem vadit, in ſeceſſum emittitur. Omnia igitur, quę ad corpus nutriendum in ventrẽ vadunt, etiam ſi minima ſint, & digeſtionem, & egeſtionem ſuſcipiunt. *Quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coinquinant hominem.* Taceant igitur philoſophi, qui mentem & rationem, memoriam & intellectum, in cerebro eſſe confirmant. Qui .n. fecit hominem, ipſe ſcit quid in vnaquaque parte hominis poſuerit. Ipſe enim ſcrutatur renes & corda. Sed dicunt: Si hæc in corde, & non in capite ſunt, quare capitis ægritudine amittũtur, & eiuſdem bona valetudine recuperantur? Cur inſanis & phreneticis, vt ad mentem redeant, capiti & non cordi medicamen apponitur? Eis .n. qui talia patiuntur, penè omnis cura non cordi, ſed capiti adhibetur. Sciant iſti mentem & rationem, memoriam & intellectum, principaliter & propriè in corde ſedem habere, quæ ſicut capitis infirmitate aliquando impediuntur, ita eiuſdẽ ſanitate conualeſcũt. Scimus enim viſum in oculo eſſe, cui ſi manum opponas, mox viſus tollitur: ſi manus tollitur, viſus recipitur. Sed nũquid idcircò non in oculo, ſed in manu viſum eſſe dicis, quia eius impedimento viſus tollitur? Sic igitur ratio, quanuis capitis impedimẽto tollatur, non in capite tamen, ſed in corde eſſe creditur. Calor enim naturalis, qui pulſuum vehiculo per totum corpus ex corde diffunditur, in infirmo capite, aliqua re nobis incognita, aliquando corrumpitur, cuius corruptione poſtquam cor tangitur, & mens & ratio in eo obſcuratur. Vnde fit, vt ſanato capite corruptio tollatur, & mens & ratio conuertatur. Sequitur: *De corde enim exeũt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa teſtimonia, blaſphemiæ. Hæc ſunt, quæ inquinant hominem.* De corde enim exeunt, quæ in corde generantur, ibiq; ſedẽ habent. Siue .n. hominis adinuentione, ſiue à diabolica perſuaſione ibi fiant, de corde tamẽ ea exire non dubiũ eſt. Hæc autem coinquinant hominẽ, hæc homines à Deo ſeparant, & abominabilẽ faciunt. *Non lotis autẽ manibus manducare, non coinquinat hominem.* Manducare enim non lotis manibus, ruſticitas eſt, non peccatum.

Mens, ratio, memoria, intellectus vbi ſedẽ habeãt.

Calor naturalis.

FERIA QVINTA, Lucæ iiij.

In illo tempore, Surgens Ieſus de ſynagoga, introiuit in domum Simonis. Et reliqua.

HOMILIAM REQVIRE SABBAto poſt Pentecoſten.

EADEM FERIA V. HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Surgens Ieſus de ſynagoga, introiuit in domum Simonis &c. Luc. 4.

SCire enim oportet, quæ ſit vxor Petri, vt poſsimus ſcire quæ ſit ſocrus eius. Petri nanq; vxor Eccleſia eſt, quoniam ei à Dño ſpecialiter tradita eſt, dicente Domino: Si diligis me, paſce oues meas. Eius igitur ſocrus eſt Synagoga, quia ipſa eſt mater Eccleſiæ. Vnde eidẽ in Cãticis Canticorũ Dñs ait: Sub arbore malo ſuſcitaui te: ibi corrupta eſt mater tua, ibi violata eſt genitrix tua. Hæc autẽ iacet in domo Petri, & febricitat: quoniã vſq; hodiè inter Chriſtianos Synagoga infirma moratur & habitat. Vbicunq; eſt Eccleſia, ibi eſt domus Petri. Huius autẽ manũ circa finẽ mundi Dñs tanget, & tunc febre fugata ſurget, & miniſtrabit Dño. Tunc .n. eius manũ tãget, quando ipſius opera approbabit. *Veſpere autẽ facto, obtulerunt ei multos dæmonia habẽtes, & eijciebat ſpiritus verbo, & omnes malè habẽtes curauit: ut adimpleretur quod dictũ eſt per Eſaiam prophetã, dicentem: Ipſe infirmitates noſtras accepit: & ægrotationes noſtras portauit.* Verbo .n. ſpiritus eijcit ille, de quo ſcriptum eſt: In principio erat verbum. Verbo quidem, quia propria virtute. Sed quarè facto veſpere, niſi quia hac vltima ætate, hac extrema hora ad ſanandum & curandum, ad pellendum venerat dæmonia? Neque enim debuerat populus ille curari, niſi facto veſpere, qui ad medicum non redit vſque ad veſperam. Vnde Pſalmiſta ait: Conuertentur ad veſperam, & famem patientur vt canes, & circuibunt ciuitatem. Tunc enim venient, tunc cõuertentur, tũc ægros ſuos, tunc animas ſuas multo languore confectas, Iudæi ad Dominum afferent, & ſanabit eos, & eijciet dæmonia ab eis. Cùm enim plenitudo gentium introierit, tunc Iſrael ſaluus fiet. Et ſi fuerit numerus filiorum Iſrael ſicut arena maris, reliquiæ conuertentur ad Dominum. *Videns autem Ieſus turbas multas circum ſe, iuſsit ire trans fretum.* Puto enim, quòd Ieſus ideò trans fretum propter turbas ire iuſsit: quia niſi per aquas baptiſmatis tranſeuntes, vitiorum tur-

turbas & malignorum ſpirituum exercitus euadere non poteram. *Et accedens vnus ſcriba, dit illi: Magiſter, ſequar te quocunq; ieris: Dixit ei Ieſus: Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos: filius autem hominis nō habet, vbi caput ſuū reclinet.* Nihil Deum latet, nulla ſimulatio eius oculis abſconditur: omnia videt, cogitationi reſpondet. Dicit ſcriba: Magiſter, ſequar te quocunque ieris. Dicit Ieſus: Non eſt ita: non vis me ſequi, non vis mea præcepta ſeruare, non video in te, vbi caput meum reclinē. Caput Chriſti, Deus eſt. Deus autē in humili habitat, & in quieto, & tremente ſermones eius. In te autem, quaſi dicat, vulpes foueas habent, & ideò cum ſimulatione & calliditate loqueris. Vulpes enim propter aſtutiam, maligni ſpiritus dicuntur. Dicuntur autem & volucres cœli, quoniam in hoc aere obtinēt principatum. Et iſti quidem in peccatoribus & iniquis hominibus nidos & foueas faciunt, quoniam in eorū cordibus malas cogitationes & iniquitatum germina pariunt. *Alius autē diſcipulus eius ait illi: Magiſter, ſequar te. Ait illi, Sequere. At ille ait: Domine, permitte me primùm ire, & ſepelire patrē meum: Ieſus autē ait illi: Sequere me, & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos.* Alio enim ſpiritu loquebatur iſte. Vnde & merito non ſcriba, ſed diſcipulus dicitur, neq; ſequi Dominū prohibetur: imò verò ſequi & imitari iubetur. Volebat tamen primùm ire, & ſepelire patrem ſuum. Opus quidem pietatis facere volebat, pietatis tamen patri & Domino non placebat. Quare hoc? Quia aliud ſignificabat, nobiſq; in hoc facto exempla dabat. Et tale erat, ac ſi diceret: Veniſti ad vitam, vis redire ad mortem? Ego ſum vita, ego ſum pater & creator tuus: me ſequere, & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos. Mortui enim mortuos ſepeliunt, quando peccatores (qui Deo mortui ſunt, mortui quidem, quia vita, de qua modò diximus, in eis non eſt) mortalia opera, & criminalia peccata in ſe abſcondunt & celant. Et non ſolùm hæc, verùm etiam & patrem ſuum diabolum (de quo Iudæis Dominus ait, Vos ex patre diabolo eſtis) in ſepulchro pectoris ſui ſepeliunt, & quaſi bonum aliquod ſeruant & occultant. Talem igitur patrem ſepelire, & ſic ſepelire Dominus prohibet.

1. Cor. 11.

Eſa. 66.

Ioan. 8.

FERIA SEXTA,

Ioan. iiij.

In illo tempore, Ieſus fatigatus ex itinere, ſedebat ſic ſupra fontem. Et reliqua. Homilia Erici.

Ex hac lectione vera noſtri redemptoris, quam ex nobis & pro nobis aſſumpſit, humanitas commendatur. Cùm enim eſſet verus filius Dei, beatè ſummus, & ſummè beatus, bona cuncta tribuens, nullius egens, propter nos redimendos homo factus, ita ſeſe noſtræ contemperauit ac cōmodificauit infirmitati, vt omnia quæ noſtrę fragilitati conueniunt, in ſe, excepto peccato, ſuſciperet. Deniq; is, qui panis vitæ erat, eſurijt, fons iuſtitiæ ſitiuit: fatigatus eſt ab itinere, qui erat via: quiq; lux erat mundi, noſtro permiſit mēbra ſopori. Quid nēpè modò ait Euangeliſta? *Ieſus fatigatus ex itinere, ſedebat ſic ſuper fontē.* Sed videndum, ex quo itinere Dñs fatigatus dicatur. Suprà legitur, quòd cùm audiſſet Ieſus, quia dixerunt de eo phariſæi, quòd plures diſcipulos facit & baptizat quàm Ioannes, quanuìs Ieſus ipſe non baptizaret, ſed diſcipuli eius, reliquit Iudæam, & abijt iterùm in Galilæam. Venit ergo in ciuitatem Samariæ, quæ dicitur Sychar, iuxta prædium quod dedit Iacob filio ſuo Ioſeph, vbi erat fons Iacob, ac deinde, *Ieſus fatigatus ex itinere.* Pro nobis ergo & ex nobis fatigari potuit, qui in ſe motu ſtabilis, & ſtatu mobilis ſemper fuit. Sedebat ſuper fontem, vt laſsitudinis incommodum releuaret, & perſonam ac dignitatem magiſtri intenderet. Sedere nanque magiſtrorum eſt. Venit ergo Dominus in ciuitatem Samaritanorum, vt illis quoque in tranſitu doctrinæ ſuę beneficium impartiret. Ad prædium verò, quòd dedit Iacob filio ſuo Ioſeph, idcircò acceſsit, vt illum ſe eſſe oſtenderet, quem S. Ioſeph præſignauerat: quē verè ſol & luna venerantur, & cui aſtra omnia famulantur, quemque fratres impij, Iudæi videlicet, iniuſto odio perſequebantur. Sedit ſuper fontem, quia ibi nouerat venturam mulierem, quam credituram ante ſecula præſciebat. Vnde ſequitur: *Venit mulier de Samaria haurire aquā. Dicit ei Ieſus: Da mihi bibere.* Quid eſt quòd Dominus à muliere Samaritana potum expoſcit, qui in ſequentibus ſpiritualis affluētiam fontis in ſe credentibus ſe daturum promiſit? Sed ſitiebat, non tam aquam, quàm mulieris ſalutem & fidem. Denique qualis ſit ſitis Domini, ex ſequentibus claret, vbi dicit: Meus cibus eſt, vt faciam voluntatem patris mei. Qualis ergo cibus eius, talis eſt & potus. Hoc ergo deſiderabat, hoc ſitiebat, vt in illa voluntatē patris perficeret. Sed carnalis adhuc mulier, ſitim Domini carnaliter accipiens, reſpondit: *Quomodò tu Iudæus cùm ſis, bibere à me poſcis, quæ ſum mulier Samaritana?* Hoc quare miraretur, oſtendit ſubinſerens: *Non enim coutuntur Iudæi Samaritanis.* Non coutuntur .i. non communicant Samaritanis Iudæi, nullius rei vſum cum illis habēt, nec in aliquo participes ſunt eorum. Execrantur enim illos & odiunt, quòd ipſorum regionem poſsideant, vel quòd Deum ſimul & idola colant. Vnde & pro magna contumelia ducebant, ſi quem Samaritanum vocaſſent: quo nomine Chriſtū crebrò leguntur iniuriaſſe. Sed audiamus quid Dominus adhuc errāti, & in tenebris agenti mulieri reſponderit. *Si ſcires,*

Ioan. 4.

Ioſeph typus Chriſti

Iudæi deteſtantur Samaritanos

Ioan. 8.

ſcires, inquit, donũ Dei, & quis eſt qui tibi dicit, Da mihi bibere, tu forſitan petiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquã viuam. Donum Dei quid eſt aliud, quàm ſpiritus ſanctus? Hoc donum poſt ſuam aſcenſionem fidelibus dedit: quia aſcendens in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. Et ſicut alibi idem Euangeliſta dicit: Nondum erat ſpritus datus, quia Ieſus nondum erat glorificatus. Oſtendit ſe ergo Dominus non talem ſitire aquam, qualẽ illa intelligebat. Fidem nanque eius ſitiebat, & idcircò ei ſitienti ſpiritũ dare volebat. Hæc eſt aqua, de qua alibi ſtans in templo, dicebat: Qui ſitit, veniat & bibat, & de ventre eius fluent aquæ viuæ. Quod exponens Euangeliſta, ſubiunxit: Hoc autem dicebat de ſpiritu, quem accepturi erant credentes in eum. Ait ergo: *Si ſcires donum Dei, & quis eſt qui dicit tibi: Da mihi bibere, tu fortiſitan petiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquam viuam.* Scire Chriſtum non poterat, qua donum Dei, id eſt, ſpiritum ſanctum non habebat: Atque ideò quia Chriſtum ignorabat, aquam viuam ab eo petere neſciebat. Sed adhuc in carnali ſenſu perſeuerans mulier, reſpondit: *Domine, neq; in quo haurias habes, & puteus altus eſt. Vnde ergo habes aquam viuam? Nunquid tu maior es patre noſtro Iacob, qui dedit nobis puteum, & ipſe ex eo bibit, & filij eius, & pecora eius?* Notandum verò, quod hîc puteum dicit, cùm ſuperiùs fontem nominauerit: quia nimirum omnis puteus fons, non autẽ omnis fons puteus. Quæ verba ſicut aperta & plana trãſcurrentes, audiamus quid ei Dominus reſponderit, ſuperiora verba ſua exponens. Ait enim: *Omnis qui biberit ex aqua hac, ſitiet iterum: qui autẽ biberit ex aqua quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum. Sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam.* Quibus Dñi ſermonibus delectata, & tanti muneris compos eſſe cupiens, & adhuc prudentiam carnis amplectens, reſpondit: *Domine, da mihi hanc aquam, vt non ſitiam, neq; veniam huc haurire. Ait illi Dominus: Vade, voca virum tuũ, & veni huc. Dicit ei: Non habeo virum. Dicit ei Ieſus: Benè dixiſti, quia non habeo virum. quinq; enim viros habuiſti, et nunc quem habes, non eſt tuus vir.* Nouerat certè Dominus illam non habere virum, & iſta loquebatur, vt paulatim eam à carnali intellectu retraheret, & ad intelligendum quis eſſet, qui cum ea loquebatur, perduceret. Denique mulier audiens quæ circa ſe erant, primò eum prophetam, poſtmodùm Chriſtum eſſe confeſſa eſt. Sed hæc hiſtoriæ ſic eſt plana ſimplicitas, vt in ea ſenſuũ lateat alta profunditas. Si ergo aliquid iam de hoc dono Dei, & de ſpirituali aqua guſtauimus, ſpiritualiter iſta tractemus. Et primò videamus quid ſignificet, quòd hora ſexta Dominus ad puteum veniſſe dicitur. Hora ſexta, ſextam mundi ætatem ſignificat, quando tanquam in ſenectute mundi, Dominus & redemptor noſter hominem indutus, venit ad puteum, ad tenebroſam videlicet huius mundi profunditatem: de illa cœlorum ſublimitate ad infimas terræ partes dignatus eſt deſcendere. Hora ergo ſexta Dominus ad puteum venit, quando ſol ad inferiores circulos à ſummo cœli centro incipit declinare: quia nouiſsima ſeculi, vt dictum eſt, ætate filius Dei ad terrenum laborẽ noſtrum dignatus eſt deſcendere, vt nos doceret exuere veterem hominem cum affectibus ſuis, & induere nouum, qui ſecundùm Deum creatus eſt. Quòd fatigatus venit, infirmitatem carnis: quòd ſedit, humilitatem oſtendit. Fatigatus ergo reſedit: quia & imbecillitatem carnis pro nobis ſuſcepit, & homo humilis inter homines apparuit. De hac infirmitate carnis eius dicit propheta: Vidimus eum, & non erat aſpectus: & deſiderauimus eum deſpectum, & nouiſsimum virorum, virum dolorum, & ſcientem infirmitatem. De humilitate verò eius ait Apoſtolus: Humiliauit ſemetipſum, factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis. Mulier hæc Samaritana, gentium eſt Eccleſia, quæ benè Samaritana vocatur. Samaria enim pro idololatria ſolet accipi. Hinc propheta Chriſti prænuncians incarnationẽ, dicit: Antequàm ſciat puer vocare patrem aut matrem ſuam, accipiet virtutem Damaſci, & ſpolia Samariæ. Chriſtus nanq; virtutem Damaſci accepit, quando ei Magi aurum obtulerunt, in quo quondam ipſa potentiſsima ciuitas confidebat. Accepit & ſpolia Samariæ, id eſt, homines idololatriæ captiuitate oppreſſos, ad libertatem nouæ gratiæ reduxit. Aptè igitur hæc mulier Samaritana dicitur: quia ſancta Eccleſia ante Chriſti aduentum idololatriæ cultui dedita erat, nihilque aliud agere nouerat, quàm circa ſeculi curas vanis cupiditatibus occupari. Hoc enim ſignificat, quòd cum hydria ad puteum hæc mulier aquam haurire veniebat. Poſcebat Dominus ab ea bibere, ſalutem gentium ſitiens, quatenùs eas ab errore erueret, & ad Chriſtianæ fidei religionem adduceret. Quinq; viri quos habuerat, quinq; corporis ſenſus accipiuntur, viſus videlicet, auditus, guſtus, odoratus & tactus. Et viſu quidem alba & nigra, & quoquo modo colorata videmus. Auditu rauca & ſonora captamus. Olfactu odora fœtentiaq; diſcernimus. Guſtu dulcia & amara percipimus. Tactu verò, qui per omnia corporis membra diffunditur, calida & frigida, mollia & dura, lenia, & aſpera ſentimus. Iſtis quinq; ſenſibus Eccleſia gẽtiũ ante aduentũ Chriſti ſubdita erat, & lucẽ mentis nõ habens, carnalẽ vitã abſq; vlla intelligentia tranſibat. Et quia iſtos ſenſus nõ error reperit, ſed natura cõtribuit, rectè viri quaſi legitimi dicuntur, quibus primis ſeculi temporibus oẽs homines ſeruiebant. Sed iam venerat tempus, quo non illis ſenſibus rectoribus anima vteretur, ſed haberet virum, id eſt, rationalem ſpiritũ, cui illos priores viros, id eſt, quinque ſenſus in famulatum ſubijceret, nec iam anima quinq; viris ſubderetur, ſed verbum Dei amplecteretur, ſpiritu Chriſto inhæreret, nec

præ

Pſal. 67.

Ioan. 7.

Ioan. 7.

Hora ſexta myſticè.

præſentibus delectaretur, ſed æternorum amore frueretur. Sed quoniam adhuc priſtino errore tenebatur, nec eam poſt quinque viros, id eſt, poſt tempus quinq; ſenſuum carnalium verbum Dei acceperat, ſed diabolus complexu adulterino illectam obtinebat, ait Dominus: Voca virum tuum, & veni huc, quod eſt dicere: Remoue te ab affectione carnali, in qua nunc es, & ſpiritu intelligentiæ euocato, præſens adeſto. Vir enim animæ, eſt quodammodò ſpiritus hominis, qui animalem affectionem tanquam coniugem regit. De quo Apoſtolus dicit: Nemo ſcit hominum, quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis, qui in ipſo eſt. Sed cùm illa reſponderet, Non habeo virum, audiuit: Benè dixiſti: quinq; enim viros habuiſti, id eſt, primo tẽpore quinq; ſenſibus corporis ſeruiuiſti. Nũc ergo quem habes, non eſt tuus vir, quia non eſt in te ſpiritus, qui intelligat Deum, cum quo legitimum poſſis habere coniugium: ſed error diaboli tibi dominatur, qui te adulterina cõmaculatione corrumpit. Et fortaſſe ad hoc pertinet, quòd hæc mulier poſt quinque carnales reſponſiones, ſexta iam Chriſtum nominat: Nam prima eius reſponſio fuit, Quomodò tu cùm Iudæus ſis, bibere à me poſcis, quæ ſum mulier Samaritana? Secunda, Domine neque in quo haurias habes, & puteus altus eſt. Tertia, Domine, da mihi hanc aquam, vt non ſitiam, neq; veniam huc haurire. Quarta, non habeo virum. Quinta, Video quia propheta es tu: patres noſtri in monte hoc adorauerunt. Sexta iam reſponſione Chriſtum fatetur, dicens: Scio quia Meſsias venit, qui dicitur Chriſtus. Sed adhuc errat, quia venturum eum expectabat, quem præſentem habebat. Nondum enim virum ſuum vocauerat, ſed vicinum erat, vt error iſte tãquam adulter expelleretur, & intellectus rationalis intoduceretur. Ait ergo mulier: *Domine, video quia propheta es tu.* Iam quaſi vir cœperat intellectus eius appropinquare, ſed nõdum plenè veniebat. Prophetam enim Dominum putabat, nec per omnia errabat. Nam & ipſe ſe prophetam vocare dignatus eſt, dicẽs: Nõ capit prophetam perire extra Hieruſalem. Et longè antè Moyſes de eo dixerat: Prophetam vobis ſuſcitabit Deus de fratribus veſtris, tanquàm me, ipſum audite. *Patres noſtri in monte hoc adorauerunt, & vos dicitis, quia Hieroſolymis eſt locus, vbi adorare oportet.* Cõtentio erat inter Iudæos & Samaritanos, quia Iudæi ſolummodò Hieroſolymis in templo à Salomone conſtructo Deum adorabant: Samaritani verò longè poſiti, & ipſi Deum, ſed non in illo templo adorabant. Ideoque Iudæi ſe extollebant, & meliores ſe illis dicebant, qui Deum in templo à ſapientiſſimo hominum ædificato colebant. Quibus dicebant Samaritani: Quare vos meliores nobis eſſe putatis, quia templum habetis, quod nos non habemus? Nunquid patres noſtri, qui Deo placuerunt, non in hoc monte adorauerunt? & ipſi certè templum non habebant, ſed hic adorabant, vbi & nos adoramus. Vtriq; contendebant, illli pro templo, iſti pro monte: & vtrique ignari veritatis erant. Sed quid Dominus mulierem doceat, audiamus. *Dicit ei Ieſus: Mulier crede mihi, quia veniet hora, quando neque in monte hoc, neq; in Hieroſolymis adorabitis patrẽ.* Crede, inquit, mihi. Eſt enim in te qui credit, quia cœpiſti adeſſe intellectui, quando me prophetã agnouiſti. Crede ergo mihi, quia ſcriptum eſt: Si non credideritis, non intelligetis. Venient, ait, dies, quando neque in monte hoc, neque in Hieroſolymis adorabitis patrem. Tempus euangelicæ gratiæ, quod iam inſtabat, dicit, quando ablata omni vmbra figurarum, veritas pura luce mentes credentium illuſtrutura erat. Deus enim non loco continetur, qui cœlum & terram adimplet, nec in templis manufactus, ſed in ſanctis mentibus habitat. *Vos, inquit, adoratis quod neſcitis: nos adoramus quod ſcimus.* Multum honorem Iudæis tribuit, qui Dei cognitionem habebant, legem & prophetas acceperant, quorum eſt teſtamentum, & legislatio & promiſſa, quorum patres, ex quibus Chriſtus, qui eſt benedictus in ſecula. Hoc eſt enim, quod dicit: *Salus ex Iudæis eſt*: quia ſaluator ex illo populo natus eſt. Honorabat ergo Iudæos, ſed non iſtos reprobabat. Ipſe enim erat lapis angularis, qui ex gentibus parietem parieti ex Iudæis copulat. Quòd verò ait, Nos adoramus quod ſcimus, non ad omnium perſonas eſt referendum, ſed ad illos tantùm, qui ſapientes & veritatis doctores erant, quales erant Apoſtoli, quales fuerant prophetæ, cæterique vel Chriſtum venturum fide expectauerunt, vel venientem fideliter ſuſceperunt. *Dicit illi mulier: Scio quia Meſsias venit, qui dicitur Chriſtus.* Pietas catholica ſatis nouit, quia Meſſias Hebraicè, Chriſtus Græcè, vnctus Latinè dicitur. Scio, inquit, ac ſi diceret: Quid neceſſe eſt nos pro monte, illos pro templo contendere: Cùm enim Chriſtus venerit, montem ſpernet, templum euertet, & nos docebit, vt in ſpiritu & veritate adorare noſcamus. Sciebat iam hac mulier à quo docenda eſſet, ſed docentem nondum agnoſcebat. Ideoque digna erat, quæ non differretur, ſed cui Chriſtus iam manifeſtaretur. *Dicit ei Ieſus: Ego ſum, qui loquor tecum.* Ecce, adeſt vir, quem vocare iubebat. Factus eſt ſecundùm Apoſtolum caput mulieris, vir: caput autem viri, Chriſtus. Sed illa poſtquam audiuit, Ego ſum, nihil reſpondit, quia manifeſtè iam Chriſtum cognouit. *Et continuò diſcipuli eius venerunt, & mirabantur quòd cum muliere loquebatur.* Venerunt diſcipuli, qui erant in ciuitate, vt cibos emerent. Mirantur tantam Chriſti dignationem, tantam clementiam, qua perditam ouem quærebat, qua gentilem & erroneam mulierem docebat. Hanc eius miſericordiam, hanc eius bonitatem inæſtimabilem

Margin notes: 1. Cor. 2. — V. Reſponſiones mulieris. — Luc 13. — Deut. 18. — Contentio inter Iudæos & Samaritanos — Eſai. 7. — Ier. 23. — Acto. 17. — Rom. 9. — Meſſias, chriſtus, vnctus. — 1. Cor. 11.

lem mirabantur, non mali aliquid ſuſpicabantur. *Reliquit ergo mulier hydriam ſuam, & abijt in ciuitatem, & dicit illis hominibus: Venite, & videte hominẽ, qui dixit mihi omnia quæcunq; feci.* Proiecit hydriam, quam ob nimiam auiditatem ſuam non iã vſui, ſed oneri deputabat, vt expedita atq; exonerata Chriſtum annunciaret. Sed & myſticè, ſancta Eccleſia, poſtquàm ad fidem Chriſti venit, hydriam proiecit, quia cupiditatibus ſeculi renunciauit. Hydria enim illa, amorem ſeculi figuraliter exprimebat, quia ſibi homines de tenebroſa, ac in imum demerſa conuerſatione, quaſi de puteo, voluptatem hauriebant. Qua percepta, iterùm ſitiunt: quia expleta voluptas non ſatiat, ſed ad maiorem ſitim mali operis accendit. *Venite,* inquit, *& videte hominem, qui dixit mihi omnia quæcunq; feci.* Paulatim venit ad prædicandum Chriſtum. Primò vocat eum hominem, ne, ſi Chriſtum primò diceret, auditores iraſcerentur & indignarentur, ſicque ad eũ exire nollent. *Interea rogabant eum diſcipuli, dicentes: Rabbi, manduca. Ille autem dixit eis: Ego cibum habeo mãducare, quem vos neſcitis. Dixerunt ergo diſcipuli eius: Nunquid aliquis ei attulit manducare?* Quid mirum, ſi mulier Samaritana ſuperiùs non intelligebat, quam aquam Dominus ei promitteret? Ecce ipſi diſcipuli nunc intelligunt, de qua eſca Dominus dicat. Sed verus magiſter inſtruit eos, non ſicut mulierem per anfractus & ſermonum circuitus, ſed apertè oſtendit ſpiritualem ſe nominare cibum. Ait enim: *Meus cibus eſt, vt faciam voluntatẽ patris mei, qui in cœlis eſt, vt perficiã opus eius.* Voluntas patris eſt, vt credamus in filium eius: ſicut alibi dicit: Hæc eſt voluntas patris mei, qui miſit me, vt credatis in eum, quem miſit ille. Opus verò patris, prouiſio noſtræ redemptionis. Cibus ergo Chriſti, fides noſtra & ſalus eſt. Atque ideò perficiebat voluntatem patris, omnes in ſe credere docendo. Perficiebat opus eius, humanæ redemptionis myſteriũ maturando. *Nónne vos dicitis, quia adhuc quatuor menſes ſunt, & meſſis venit?* Opus illum vrgebat, & quodam feruore properandæ ſalutis exardeſcebat, iamq; operarios, id eſt, prædicatores, in mundum mittere volebat. Vos, inquit, dicitis quòd adhuc quatuor menſes, & meſſis venit. Sed ego vobis aliam meſſem iã ortam, iã maturam, & ad metendum paratam oſtendo. *Ecce, inquit, dico vobis: Leuate oculos veſtros, & videte regiones, quia albæ ſunt iam ad meſſem.* Ergo tempus eſt, vt meſſores mittantur. Quod eſt apertè dicere: Intellectu mentis conſiderate, Deum mundo reconciliari, & tranſacta hyeme infidelitatis, adeſſe fidei calorem, iamque parata eſſe corda gentiũ, vt ex illis meſſem iuſtitiæ veſtra prædicatione colligatis. *In hoc enim verbum eſt verum, quia alius eſt qui ſeminat, alius qui metit. Ego miſi vos metere, quod vos non laboraſtis. Alij laborauerunt, & vos in labores eorum introiſtis.* Non miſit Dominus ſeminare diſcipulos, ſed metere.

Hydria, amor mũdi.

Ioan. 6.

cibus chriſti.

Diriguntur enim, vbi iam alij laborauerunt, id eſt, ad Iudæos primùm, quibus prophetæ Chriſtum priùs annũciauerant. Et vbi laboratũ erat, vtiq; ſeminatũ erat. Quod verò ſeminatũ erat, iam maturum, falcẽ & trituram quærebat. Diriguntur ergo Apoſtoli, quo iam prædicauerant prophetæ. Ipſi enim ſeminauerunt hoc, quod ad huius mulieris notitiam peruenerat. Vnde dicebat, Scio quia Meſsias venit, qui dicitur Chriſtus. Hæc meſsis primùm in Iudæa collecta eſt, quando prædicante Petro vna die crediderunt tria millia, alia die quinq; millia, & deinceps multa millia. Quando etiam qui crediderant, afferebãt rerum ſuarum precia, & ponebant ante pedes Apoſtolorum, vt expediti à ſarcinis ſeculi, liberi Chriſtum ſequerentur. De hac meſſe pauca grana per orbem ſparſa, innumerã meſſem per totum mundum genuerunt, quæ in fine ſeculi colligenda eſt. Intuendum verò quod ſuprà dixit: *Vt & qui ſeminat, ſimul gaudeat, & qui metit.* Prophetæ enim ſeminatores, & Apoſtoli meſſores, diſparis temporis labores habuerunt, ſed vnam mercedem acceperunt, & fructum pariter in vitam æternam congregauerunt. *Ex ciuitate autem illa multi crediderũt in eum Samaritanorũ, propter verbum mulieris teſtimonium perhibentis, quia dixit mihi omnia quæcunq; feci. Cùm veniſſent ergo Samaritani ad illũ, rogauerunt eũ, vt ibi maneret. Et mãſit ibi duos dies: & multò plures crediderunt in eum propter ſermonem eius. Et mulieri dicebant: Quia iã non propter tuã loquelã credidimus: ipſi enim audiuimus & ſcimus, quia hic eſt verè ſaluator mundi.* Primò quidam famã Dñi audierunt, poſtmodum conſpexerunt. Nec hoc ſuffecit, ſed etiam rogauerunt eum, vt ſaltem aliquot dies maneret apud illos. Nec iam ſe propter hoc, de quo mulier teſtimoniũ perhibuerat, credere dicebant, ſed ſeipſos verè cognouiſſe & ſciſſe, quia ipſe eſt ſaluator mundi. Cita credulitas Samaritanorum exaggerat multùm & aggrauat infidelitatẽ Iudæorum. Samaritani certè nullum miraculum viderant, non mortuũ reſuſcitatum inſpexerant, non mare pedibus tranſmeatum acceperant, ſed tantùm qđ mulier dicebat, quia dixit mihi omnia quæcunq; feci. Iudæi verò innumera quotidiè mirabilia cernentes, nõn ſolùm non credebãt, verum etiam ſuæ ſalutis perſequebantur authorem. Sic etiam fit quotidiè apud gentiles. Cùm enim à Chriſti amicis Chriſtũ prædicari audiunt & credunt, quaſi per famam mulieris prædicantis ad Chriſtum veniunt: ſicq; eo apud illos manente, iam robuſtiùs per ſeipſos quanta veritas ſit Chriſtianæ fidei, quanta ſalus in Chriſtum credentibus, ex tempore cognoſcunt. Nec vacat, quòd biduò apud eos manſiſſe dicitur: quia nimirum in ſe credentes Chriſtus duobus præceptis inſtruit charitatis, docens eos diligere Deum ſuper omnia, & proximum ſicut ſeipſos. Biduo ergo apud Samaritanos manſit, quia in co-

ſorum cordibus requieſcit, quos geminæ charitatis lampade feruere cognouerit. Nec illud omittendum, quòd nulla noctis, ſed ſolius diei ſit mentio. Nam quæ poteſt eſſe ſocietas luci ad tenebras? Ioannes enim dicit, quia Deus charitas eſt. Idem quoque alibi dicit: Deus lux eſt, & tenebræ in eo non ſunt vllæ. Si ergo Deus charitas eſt, & ſi Deus lux eſt, ergo charitas lux eſt. Vbi ergo charitatis lux eſt, quis tenebris locus eſſe poteſt? Et econtrà, vbi charitas non eſt, nulla ibi lux, ſed omnia tetra obſcuritate nigra ſunt. Hinc Ioannes: Omnis qui non diligit fratrem ſuum, in tenebris eſt, & in tenebris ambulat, & neſcit quò eat. Qui autem diligit, in lumine manet. Hanc igitur inquantùm poſſumus efficaciter teneamus, vt Chriſto inhabitante gaudere mereamur. Proijciamus à nobis noxiarum hydriam cupidatum, & ad bona, quæ Deo inſpirante cognouimus, nobiſcum alios trahere feſtinemus, clementiamque noſtri redemptoris pijs votis ac bonis actibus exoremus, vt quibus iam ſuam dignatus eſt dare cognitionem, cũ virtutum profectu vſq; ad ſuæ gloriæ dignetur perducere viſionem, Amen.

1.Ioan.4. 1.Ioan.1. 1.Ioan.2.

EADEM FERIA, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Venit Dominus Ieſus in ciuitatem Samariæ, quæ dicitur Sychar, iuxta prædiũ quod dedit Iacob filio ſuo, &c. IOAN. IIII.

HOc enim eſt illud prædium, de quo Iacob filium ſuum Ioſeph benedicens, ait: Do tibi partem vnam extra fratres tuos, quã tuli de manu Amorrhæi in gladio & arcu meo. Ibi autem erat fons Iacob. Si enim Iacob erat ille fons, bonam aquam habebat, cùm ſcriptum ſit: In eccleſijs benedicite Deo Domino de fontibus Iſraël. Fons iſte, profunda patriarcharum fides & doctrina eſſe videtur. Vnde non ſolum fons, ſed & puteus vocatur. Fons quidẽ, propter viuam aquam: puteus verò, propter profunditatem. Valde enim profunda eſt legis & prophetarum ſcientia. *Ieſus ergo fatigatus ex itinere, ſedebat ſic ſuper puteum: hora autem erat quaſi ſexta.* Fatigatur enim Ieſus, ſed ſecũdùm carnem. Niſi enim fatigaretur, niſi eſuriret & ſitiret, homo eſſe non crederetur. Sic igitur idem fatigatus, ſedebat ſuper puteum. Qui ergo ſunt fatigati, & requieſcere volunt, veniant ad puteum, veniant ad ſcripturas prophetarum: ibi inuenient Ieſum, ibi eum dicentem audient: Venite ad me qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Ideò enim

Gene.48. Pſal.67. Fons & puteus. Matth.11.

Ieſus ſuper puteum fatigatus quieuit, vt nobis vbi quietem quæramus, oſtenderet. *Erat autem hora quaſi ſexta,* quia ætas ſeculi ſexta. Prima enim ætas ab Adam vſque ad Noë: ſecunda vſque ad Abraham: tertia vſque ad Dauid: quarta vſq; ad tranſmigrationem Babylonis: quinta vſq; ad Chriſtum: ſexta vſque ad finem ſeculi. *Venit mulier de Samaria haurire aquas.* Hæc enim mulier, tota illa plebs Iſraëlitica mihi eſſe videtur, quæ ad puteum Iacob, ad fontes Iſraël, ad ſcripturas patriarcharum & prophetarum quotidiè venit: ſed quia virum non habet, bibendo ſatiari non poteſt. Hæc autem in ſequentibus exponentur. *Dicit ei Ieſus: Da mihi bibere.* Sitit Ieſus, ſitit fons vitæ, de quo ſcriptum eſt, Quoniã apud te eſt fons vitæ. Sed ſi fons viuus eſt, quomodò ſitire poteſt? Nó aquã, ſed fidẽ noſtrã ſitit Ieſus. Vnde in ſequẽtibus ait: Meus cibus eſt, vt faciã voluntatem patris mei, qui in cœlis eſt. Patris autem voluntas erat, vt populum ſaluaret, & ad fidem conuerteret. Hoc igitur erat, quod ſitiebat Ieſus. *Diſcipuli autem abierant in ciuitatem, vt cibos emerẽt. Dicit ergo mulier Samaritana: Quomodò tu Iudæus cùm ſis, bibere à me poſcis, quæ ſum mulier Samaritana? Non enim coutuntur Iudæi Samaritanis.* Quanuìs enim Samaritani Iſraëlitæ erant, tamen ſequuti Hieroboã, qui eos idola colere docuit, intantùm à lege erant alienati, vt quaſi Gentiles à Iudæis haberentur. *Reſpondens autem Ieſus, dixit ei: Si ſcires donum Dei, & quis eſt qui dicit tibi, Da mihi bibere, tu forſitan petiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquam viuam.* Si me (inquit) cognoſceres, & ſancto ſpiritu illuminata eſſes (donum nanque Dei, eſt ſpiritus ſanctus) forſitan petiſſes à me, ſicut ego modò peto à te, & dediſſem tibi aquam viuam, & aquam indeficientem, aquam in vitam æternam ſufficientem. *Dicit ei mulier: Domine, neque in quo haurias habes, & puteus altus eſt. Vnde ergo habes aquã viuam? Nunquid tu maior eſt patre noſtro Iacob, qui dedit nobis puteum iſtum, & ipſe ex eo bibit, & filij eius, & pecora eius?* Tu mihi, inquit, aquam viuam promittis: viua autẽ hęc aqua eſt: ſed neque hauritorium habes, neq; vas, neque funem te habere conſpicio, inſuper & puteus altus eſt, ad cuius profunditatem manibus attingere non vales. Vnde ergo tibi aqua viua? aut ſi mihi aliam promittis, ad cuius comparationem hanc aquam non viuam ſed mortuam intelligas, quare pater noſter Iacob eã nobis non dedit? nunquid tu maior illo es? Hoc aũt illa mulier dicebat, quia nondum Chriſti verba intelligebat. *Reſpondẽs Ieſus, dixit ei: Omnis qui bibit ex aqua hac ſitiet iterum: qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei non ſitiet in æternum: ſed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitã æternã.* Paulatim ſeparat eam Dominus à ſuo intellectu, vt ad meliorem intelligentiam eam trahat. Hæc autẽ aqua illa eſt, de qua alibi ait: Qui ſitit, veniat & bibat, & de ventre eius fluent aquæ viuæ. Quod quid ſignificet, mox Euangeliſta expoſuit, dicẽs:

Sex mundi ætates. *Mulier plebs Iſraëlitica.* *Pſal.35.* *3.Reg.12.* *Ioan.7.*

Hoc autem dicebat de ſpiritu, quem accepturi erant credētes in eum. *Dicit ad eum mulier: Domine, da mihi hanc aquā, vt non ſitiam neq; veniā huc haurire.* Separata iam mulier aliquantulū à priori intelligentia, non illius putei aquam intelligit: aliā aquam petit, qua ſemper abundans, ampliùs eam illuc venire non ſit neceſſe. Sed quia iſte quoque intellectus carnalis eſt, ad alium intellectū eā Dominus inuitat, dicens: *Vade, voca virū tuū & veni huc.* Voca (inquit) virum tuū, adhibe intellectū tuū, & veni huc: eſto præſens, noli iam per diuerſa fluctuare.

Vir animæ, intellectus.

Vir enim animę, intellectus eſt, quo & regitur & gubernatur. *Reſpōdit mulier & dixit: Nō habeo virum. Dicit ei Ieſus: Benè dixiſti, quia non habeo virum: quinq; enim viros habuiſti, & nunc quē habes, nō eſt tuus vir, hoc verè dixiſti.* Quāuis enim aliud iſta ſignificēt, credendū tamē eſt hanc fœminā quinque viros habuiſſe: nunc autem alicui in fornicationē conſenſiſſe. Quod vtiq; Dominū non latebat.

V. Viri, 5. libri Moyſi.

Spiritualiter autē quinq; viri, quinque libri Moyſi, quibus plebs illa Iſraelitica (quæ per hāc mulierem ſignificatur) ad tempus cōiuncta, quaſi vxor à maritis regebatur, docebatur & gubernabatur. A quibus tāto tēpore diuiſa erat, quāto tempore Dei ſui oblita, eis inobediens erat. Sæpè enim alios amatores ſecuta, & cum idolis fornicata, hos viros legitimos fugiens, errori conſenſit. Hic igitur eſt, de quo hîc dicitur: Et nūc quē habes, nō eſt tuus vir. Error eſt, non maritus: deceptor eſt, non amator. *Dicit ei mulier: Domine vt video, Propheta es tu.* Hoc enim mulier nō dixiſſet, niſi virum ſuum vocaſſet. Iam igitur error fugit; iam fornicator abſcedit. Sequitur: *Patres noſtri hoc in monte adorauerunt, & vos dicitis, quia Hieroſolymis eſt locus, vbi adorare oportet.* Video (inquit) quia propheta es tu: reſponde igitur mihi quod interrogo & diſcere concupiſco: Quid eſt hoc, quod vos Iudæi dicitis, quia Hieroſolymis eſt locus vbi adorare oportet, cùm certum ſit, quòd patres noſtri in hoc adorauerunt? *Dicit ei Ieſus: Mulier crede mihi, quia venit hora, quando neque in monte hoc, neque in Hieroſolymis adorabitis patrem. Vos adoratis quod neſcitis, nos adoramus quod ſcimus: quia ſalus ex Iudæis eſt: ſed venit hora, & nūc eſt, quando veri adoratores adorabunt patrē in ſpiritu & veritate.* Veniet igitur (inquit) hora, & nunc eſt, quando veri & ſpirituales oratores, nō in monte vel in ciuitate, ſed in ſpiritu & veritate Deū adorabūt. Quanuis enim alicubi eos orare oporteat, nō tamē ad montē, vel ad ciuitatē, ſed potiùs ad cor reſpicit

Pſal. 50.

Deus. Nec montē altiorē, nec ciuitatē nobiliorem

Matt. 6.

attendit: ſed cor contritum & humiliatum Deus

Veri adoratores.

nō ſpernit. Intra igitur in cubiculū tuū, & clauſo oſtio, ora patrē tuū. Ora nō labijs tātū, ſed ſpiritu & veritate. Soli aūt Iudæi, ſoli cōfeſſores, ſoli legis obſeruatores adorant quod ſciunt: cæteri verò adorant quod neſciunt. Quare? quia ſalus ex Iudæis eſt. Ex quibus Iudæis? Audi Apoſtolum:

Rom. 2.

Non enim qui in manifeſto Iudæus, neq; quæ in manifeſto in carne circuncisio: ſed qui in abſcondito Iudæus, & circuncisio cordis in ſpiritu, nō litera. Nos ſumus igitur illi Iudæi, nos Chriſtiani, nos membra Chriſti: pro quibus omnibus caput noſtrum modò dicit: Vos adoratis quod neſcitis, nos adoramus quod ſcimus. Sequitur: *Nam & pater tales quærit, qui adorent eū:* ſubauditur, in ſpiritu & veritate. Si enim corporeus & localis eſſet, in monte vel in ciuitate quęrēdus eſſet: ſed quia ſpiritus eſt, in ſpiritu adorādus eſt. Dicit ei mulier: *Scio quòd Meſſias veniet, qui dicitur Chriſtus, cùm ergo venerit, ille nobis annūciabit omnia.* Ac ſi diceret: Obſcurè loqueris, & ea quæ dicis non intelligo: ſcio tamen quia Meſſias veniet, qui dicitur Chriſtus: ille cùm venerit, omnia nobis annuncibit, ille & tua & aliorum prophetarum obſcura myſteria nobis reuelabit. *Dicit ei Ieſus: Ego ſum, qui loquor tecum. Et continuò venerunt diſcipuli eius, & mirabantur quia cum muliere loquebatur.* Quare mirabantur? quia hoc fortaſſe in vſu non habebat. *Nemo tamē dixit: Quid quæris? aut quid loqueris cum ea?* nullam ſuſpicionem habentes in eo de ea. Illis autem venientibus, ſiluit mulier, multum fortaſſe (niſi illi veniſſent) adhuc loqutura. *Reliquit ergo hydriam ſuam:* reliquit prauā intelligentiam ſuam, cum qua de fontibus Iſraël prius carnaliter & nō ſpiritualiter bibere ſolebat. *Abijt in ciuitatem,* abijt ad Eccleſiam gentium, iuit in vniuerſum mundum prædicare Euangeliū omni creaturæ. *Et dicit illis hominibus: Venite & videte hominē, qui dixit mihi omnia quæcunq; feci. Nunquid ipſe eſt Chriſtus? Exierunt ergo de ciuitate, & veniebant ad eum:* ſignificantes eos, qui relicta Gentilitate, vſq; hodiè conuertuntur ad eum. *Intereà rogabāt eum diſcipuli, dicentes: Rabbi, manduca. Ille autem dixit eis: Ego cibum habeo mādrucare, quem vos neſcitis. Dicebant ergo diſcipuli ad inuicem: Nunquid aliquis attulit ei manducare?* Ecce diſcipuli non intelligunt, de quo cibo Dominus loquatur: ſicut & mulier ſuperiùs non intelligebat aquam, de qua ei Dominus loquebatur. *Dicit eis Ieſus: Meus cibus eſt, vt faciā voluntatem eius qui miſit me, vt perficiā opus eius.* Hoc cibo delector, hoc reficior: quem (quia adhuc carnales eſtis) nondùm ad plenum intelligitis. *Nonne vos dicitis, quia adhuc quatuor menſes ſunt, & meſſis venit? Ecce dico vobis, leuate oculos veſtros & videte regiones, quia albæ ſunt iam ad meſſem.* Videns enim Ieſus totam ciuitatem illam ad ſe confluentem, & iam ad credendū maturā, & paratā, ſub meſſionis figura de ea loquitur. Diſcipulos ad videndum inuitat, & oculos eis leuare præcipit, vt veri dum ... bi Dei falcem arripientes, metere incipiant, dum meſſes iam albas, ad colligendū vident eſſe idoneas. Et ne labor ipſe grauis & aſper eſſe videatur, operis mercedem eis promittit, dicens: *Et qui metit, mercedem accipit, & congregat fructum in vitam æternā: vt & qui ſeminat, ſimul gaudeat, & qui metit.* Seminatores enim prophetæ fuerunt, qui fidei & doctrinæ ſemina primi in illo populo ſeminarunt.

Meſſores. runt. Meſſores verò, Apoſtoli: qui populos iam penè inſtructos & credulos, in Eccleſiæ aream collegerunt: pro quibus nimirùm fructum ſuſcipient, vitam æternam: quatenùs ſeminatores & meſſores ſimul gaudeant, ſimulq́; æterna beatitudine perfruantur. *In hoc enim eſt verbum verum quia alius eſt qui ſeminat, & alius eſt qui metit. Ego miſi vos metere, quod vos non ſeminaſtis: alij laborauerunt, & vos in labores eorum introiſtis.* Niſi enim prophetę ſeminaſſent, & Chriſti aduentum & cætera, quæ de eo ſcripta ſunt, prænunciaſſent, tantam fidelium meſſem in illo populo Apoſtoli non collegiſſent. Et in hoc eſt verbum verum, quia alius eſt qui ſeminat, & alius eſt qui metit. In hoc enim Euangelij verbum verum & indubitabile eſſe probatur, quia hoc quod Apoſtoli affirmãt, prophetę prædixerunt. Quod iſti dicunt factum, illi dixerunt eſſe futurum. Vnde nõ tantùm ſua, quantùm prophetarum teſtimonia confirmãtes, non ſua, ſed aliorum ſemina metunt. Credãt igitur prophetis, qui Apoſtolis credere nolunt, & in ore tantorum teſtium ſtet omne verbum. Nemo illud verbum verum eſſe dubitet, quod vtriuſque teſtamenti teſtimonio roboratur. *Ex ciuitate autem illa multi crediderunt in eũ Samaritanorum, propter verbum mulieris teſtimonium perhibentis, Quia dixit mihi omnia quæcunq; feci. Cùm veniſſent ergo ad illum Samaritani, rogauerunt eum vt ibi maneret: & manſit ibi duos dies.* Rogemus igitur eum & nos, vt & nobiſcũ maneat duos dies: duos dies dixi, quatenùs duo præcepta charitatis, duorũq́; teſtamentorum fidem nos & amare & tenere doceat. Hæc enim ſufficiunt nobis ad illuminationem, ſufficiunt & ad vitæ plenitudinem: quia charitas nunquam excidit, charitas finem non habet. Magni igitur dies iſti, qui finem non habent. Sequitur: *Et multò plures crediderunt in eum propter ſermonẽ eius,* quàm propter ſermonem mulieris. Inſtabat mulier & prædicabat, & verbũ per quod omnia facta ſunt, prout poterat verbis adiuuabat. Dicebant igitur ei iam deſpicientes audire eam: *Quia iam non propter tuam loquelam credimus,* non tua prędicatione indigemus. *Ipſi enim audiuimus & ſcimus, quia hic eſt verè ſaluator mundi.* Sciebat enim Dominus Ieſus, quales iſti erant, quando eos meſſes maturas vocabat, dicens: Videte regiones, quia albę ſunt iã ad meſſem. Hoc enim teſtimonium eis non dediſſet, niſi eos ad audiendum & credẽdum voluntarios præuidiſſet.

Duo dies. 2. præcepta charitatis. 1. Cor. 13.

SABBATO

Ioan. viij.

In illo tempore, Perrexit Ieſus in montem Oliueti, & diluculo iterùm venit in templum. Et reliqua. Homilia Erici.

Omnipotentiſſimus cõditor, & benigniſſimus amator hominũ, Dominus Deus noſter Ieſus Chriſtus, cuius vniuerſæ vię miſericordia & veritas, hãc ſibi maximè circa ſuam paſſionẽ familiarẽ effecerat cõſuetudinẽ, vt diebus quidẽ in tẽplo, quod Hieroſolymis erat, verbum Dei prędicaret, ſigna & miracula oſtẽderet quibus ſe Dei eſſe filiũ declararet: ſerò autem reuerteretur in Bethaniã, & apud amicũ ſuũ Lazarum, ſororeſq́; eius Mariam, & Marthã noctibus hoſpitaretur: ſicq́; iterũ diluculo ad ſimile prędicationis opus Hieroſolymã reuerteretur. Secundùm hunc igitur ſibi conſuetũ morẽ, cùm tota die in die feſto ſcenopegiæ, id eſt, tabernaculorum, in tẽplo prædicaſſet: veſperaſcente iam die, ſicut aſſerit ſanctus Euangeliſta, perrexit in mõtem Olìueti, & inde rurſus diluculo venit in tẽplum. Myſticè, mons Oliuéti ſublimitatem dominicę pietatis ac miſericordiæ deſignat: quod & ipſo ſatis vocabulo claret, quia mõs Oliueti à miſericordia nomen trahit. ἔλεος nanque Græcè, Latinè miſericordia dicitur. Natura quoque olei myſterio aptiſſimè conuenit. Superfertur enim omnibus liquoribus, atq; gratiam præmonſtrat miſericordiæ Dei: de qua Pſalmiſta, Suauis inquit, Dominus vniuerſis, & miſerationes eius ſuper omnia opera eius. Olei quoque perunctio feſſis ac dolentibus membris ſolet afferre leuamen. Et Pſalmiſta miſerationes Domini gratioſa laude commemorans: Qui propiciatur, inquit, omnibus iniquitatibus tuis, qui ſanat omnes infirmitates tuas. Pergebat ergo Dominus in montem Oliueti, ibique manebat, vt arcem miſericordiæ in ſe conſtare, immò ſe oſtenderet eſſe ipſam miſericordiam, ſecundùm Pſalmiſtæ vocem: Deus, inquit, ſuſceptor meus es Deus meus, miſericordia mea. Tempus verò diluculi, quo prædicaturus Hieroſolymam redibat, exortum nouæ gratiæ deſignat, quando remota legalium vmbra figurarum, lux Euangelicæ veritatis mundo reuelanda erat. *Et omnis, inquit, populus venit ad eum, & ſedens docebat eos.* Seſſio Domini, humilitatem incarnationis eius inſinuat, per quam mundo ſubuenire dignatus eſt. Domino ergo in templo ſedente, omnis populus venit ad eum: quia poſtquam per ſuſceptam humanitatem, viſibilem ſe hominibus præbuit, cœperunt multi prædicationem eius audire, & in eum credere: & tantò libentiùs, quantò eum ſibi per aſſumptam carnem proximum factum eſſe meminerant. Multi autem diximus, quia plurimi ſuperba mente ſalutem quam attulerat, contempſerunt. Vnde multò antè per prophetã prędictum fuerat: Audiant manſueti & lætentur. Mãſuetis igitur & ſimplicibus ſermonẽ Domini mirantibus, & intentiſſimè audientibus, quid contemptores fecerint, audiamus. *Adducunt autem ſcribæ & phariſæi mulierem in adulterio deprehenſam. et*

Pſal. 24. Ioan. 8. Mons Oliueti myſticè. Pſal. 144. Pſal. 102. Pſal. 58. Pſal. 33.

ſtatuerunt eam in medio, & dixerunt ei: Magiſter, hæc mulier modò deprehenſa eſt in adulterio. In lege autem Moyſes præcepit nobis huiuſmodi lapidare, tu ergo quid dicis? O captioſa veneratio, ô ſimulatum venenatæ mentis obſequium, ô labia doloſa, in corde & corde loquentia. Interrogant, non vt quod rectũ eſt diſcant, ſed vt veritati laqueos nectant. Sciebant enim idcircò vel maximè Dominum à turbis amari, quia miſericordiam prædicabat, & peccatores benigniſsimè ſuſcipiebat. Ideoq; cùm inueniſſent mulierem in adulterio, exultabant inueniſſe ſe tentandi occaſionem. Adduxerunt ergo eam ad Dominum, percontantes quid de ea fieri iuberet. Dicebant enim ad inuicem: Si dixerit, lapidãda eſt hæc mulier iuxta decretum Moyſi, quaſi crudelem & oblitum miſericordię, quam prædicabat, deridebimus, ſicq; eum odioſum turbis, à quibus diligitur, faciemus. Si verò lapidari eam prohibuerit, quaſi legis aduerſarium, & fautorem ſcelerum publicè comprehendemus, & mortis ſupplicio condemnabimus. Sed quid peruerſitas valeret humana contra poteſtatem diuinam? Scriptum nanq; eſt: Non eſt ſapientia, non eſt prudentia, non eſt conſilium contra Dominum. Sequitur enim: *Ieſus autẽ inclinauit ſe deorſum, & digito ſcribebat in terra.* Per hoc quod ſe Dominꝰ inclinauit, humilitatẽ aſſumptę humanitatis oſtendit. Per digitũ, qui cõiunctionibus articulorum compoſitus, atq; ideò cæteris membris flexibilior eſt, ſublimitas diſcretionis exprimitur. Per terram verò, humanum cor oſtẽditur, quod bonarum vel malarum actionum ſolet reddere fructus. Expectatus ergo Dominus à Phariſæis, vt de adultera ſententiam ferret, nõ ſtatim iudicat, ſed priùs inclinans ſe digito in terra ſcribit, ac ſic demum illis obnixè inſiſtentibus iudicat: vt nos hoc exemplo typicè moneat, quatenùs cùm quælibet mala proximorum conſpicimus, non ſtatim ea temerè reprehendendo damnemus: ſed priùs ad noſtri cordis conſcientiam humiliter conuerſi, digito diſcretionis eã ſolicitè diſquiramus, & vtrùm ſint in ea opera Deo placentia, an diſplicentia, diligenti meditatione inueſtigemus. Temerarium eſt enim iudicare de erratibus alienis, ſi adhuc reprehenderis proprijs. Hinc & Apoſtolus dicit: Fratres, & ſi præoccupatus fuerit quis in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis, inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis, conſiderans teipſum, ne & tu tẽteris. *Cùm autẽ perſeuerarent interrogantes eum, erexit ſe, & dixit eis: Qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in illam lapidem mittat.* Phariſæi quidem & ſcribæ ex omni parte laqueos tetenderant, credebãtq; ſe eũ poſſe oſtendere vel immiſericordẽ, vel iniuſtũ. Sed Dominus fraudes illorum facilimè ſicut fila araneæ pertranſijt, ſeruans per omnia & iuſtitiæ diſtrictionem, & pietatis manſuetudinem. Ait enim: *Qui ſine peccato eſt veſtrum,* ecce temperãtia miſerantis. Rurſum, *Primus in illam lapidẽ mittat,* ecce iuſtitia iudicantis. Ac ſi patenter diceret: Dicitis quia Moyſes præcepit huiuſmodi lapidare: ſed hoc à iuſtis, nõ à peccatoribus fieri pręcepit. Primò igitur iuſtitiam legis implete, & ſic mundis manibus & corde ad lapidandam ream concurrite. Primò fidem & miſericordiam, ſpiritualia videlicet præcepta, perficite, & ſic ad carnalia iudicia venite. Hoc iudicio dato, *Dominus iterum ſe inclinans, ſcribebat in terra.* Poteſt intelligi feciſſe hoc Dominus iuxta morem humanæ conſuetudinis, vt quaſi aliud agens, & vultu aliò intendẽs, liberam eis facultatem egrediendi daret, quos ſua reſponſione perculſos, & in ruborem actos, citiùs exituros, quàm plura interrogaturos eſſe cernebat. Deniq; ait Euangeliſta: *Qui audientes, vnus poſt vnum exibant, incipientes à ſenioribus.* In hoc verò, quòd & ante datam ſententiam & poſt, inclinans ſe ſcribebat in terra, figuratè admonuit, vt & priuſquàm peccantem fratrem corripiamus, & poſteaquàm ei miniſterium debitæ correptionis impenderimus, ſolicita atq; humili inueſtigatione perpendamus, vtrùm aut ipſis, de quibus alium caſtigamus, aut alijs peccatis obnoxij ſimus. Sæpè enim contingit, vt ille qui alium, verbi gratia, de homicidio iudicat, ipſe per odium fratris ante oculos conditoris reus homicidij habeatur, quia ſcriptum eſt: Omnis qui odit fratrem ſuum, homicida eſt. Nonnunquam aliquis alium de fornicatione accuſat, & in ſe faſcinus ſuperbiæ abſconditum celat. Cùm ergo peccantem aliquem corripimus, penſemus ſolicitè, quàm deiecti, quàm fragiles ex nobis ſimus, ſi non diuinæ pietatis auxilio ſuſtentemur. Ita enim fiet, vt nequaquam contra eum, quem corripimus, ſuperbiamus, nec proteruo ſpiritu iudicantes cõdemnemus: ſed memores propriæ conditionis, manſuetè ac leniter ad pœnitentiam & emendationẽ delicti ſalubri exhortatione prouocemus. *Erigens autem ſe Ieſus, dixit ei. Mulier, vbi ſunt qui te accuſabant? Nemo te condẽnauit? Quæ dixit: Nemo Domine.* Nullus quippe auſus eſt condemnare peccatricem mulierem: quia Domino ancipiti verbi ſui gladio eorum conſcientias penetrante, ſinguli in ſe cernebant, quòd magis damnari deberent. Sed quia accuſatores iuſtitiæ authoritate proſtrauit, eam quæ accuſabatur, magno pietatis munere ſubleuauit. Sequitur enim: *Dixit ei Ieſus: Nec ego te condemnabo: vade & ampliùs noli peccare.* Tanquam pius præterita peccata ignoſcit: ſed quaſi iuſtus, ne ampliùs peccare præſumat, interdicit. Quia enim Deus erat & homo, per id quòd homo erat, accuſatæ miſereri potuit: per id verò quòd Deus eſt, dimiſſo ſcelere eam abſoluit. Veneremur ergo eum per id, quòd Deo patri æqualis eſt: diligamus eũ per id, quòd nobis proximus fieri dignatus eſt. Precemur eius miſericordiã pijs vocibus, iuſtis operibus, vt nos ab omnibus peccatorũ nexibus ſoluat, & de cætero non peccare concedat: ſicq; mentes noſtras ſancti amoris ſui flammis accendat, vt ſecũdùm beneplacitum ſuum in omni bono perſeuerabiles

Leui, 20.

Maligna phariſæorũ ſimulatio.

Pro. 21.

Peccans frater vt tractandus.

Gala. 6

les faciat Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui cū Deo patre & ſpiritu ſancto viuit,&c.

EODEM SABBATO, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Perrexit Ieſus in montem Oliueti, & diluculo iterùm venit in templum,&c. Ioan.8.

QVòd enim Ieſus in montem Oliueti ire & orare ſolebat,ſanctam Eccleſiam,oliuarum arboribus conſitam,ſe diligere ſemperq; habitare ſignificabat.De his enim oliuis ille erat,qui dicebat: Ego ſicut oliua fructifera in domo Domini,ſperabo in miſericordia Dei mei in æternum & in ſeculum ſeculi. Tales oliuæ ſunt,quicunque pacem & miſericordiam diligunt.Sed cùm Ieſus iterùm veniret in templum,& ſedens doceret populum,econtrà inimici eius ſcribę & phariſæi, qui ſemper ei inſidiantes,iniquo odio eum perſequebantur, adducunt mulierem quandam in adulterio deprehenſam, & ſtatuunt eam in medio,& dicunt: *Magiſter, hæc mulier modò deprehenſa eſt in adulterio:In lege autem Moyſes mādauit huiuſmodi lapidare,tu ergo quid dicis?* Sciebant enim miſericordem & piū eſſe. Vnde potiùs eum ad miſericordiam & pietatem,quàm ad legis verba attēdere ſperabant: quod ſi feciſſet,ilicò eum de legis tranſgreſſione accuſare volebāt.Vnde & ſubditur:*Hoc autem dicebant tentantes,vt poſſent accuſare eum.Ieſus autem inclinans ſe deorſùm,digito ſcribebat in terra.Cùm autem perſeuerarent interrogantes eum,erexit ſe,& dixit eis: Qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in illam lapidem mittat.* Quòd Ieſus digito ſcribebat in terra, tale erat,ac ſi diceret: Vos legis mihi teſtimonia affertis,vos legis mihi verba narratis, qui legem ipſam non intelligitis.Hic eſt ille digitus,qui eā ſcripſit:hoc digito illę tabulę exaratę ſunt,de quibus dicitur:Deſcendit Moyſes de monte,ferens duas tabulas in manibus ſuis, ſcriptas vtraſque digito Dei. Ego igitur legem compoſui, & vos legis exēplis me irritare nitimini.Stulti eſtis, ſi meis argumentis me capere & ſuperare ſperatis.Præcepit enim lex mulierem huiuſmodi lapidare,ſed non ſicut vos intelligitis, neque à talibus quales vos eſtis.Ego ſum finis legis, in me lex cōpleta eſt:ecce omnia noua facio, ſpiritualiter intelligantur,quæ hactenùs ad literam intelligebantur. *Qui igitur ſine peccato eſt,primus in illam lapidem mittat.*Quis enim ſine peccato? Si enim dixerimus quia peccatum non habemus, nosipſos ſeducimus,& veritas in nobis non eſt. Poteſt enim aliquis ſine crimine eſſe,ſed ſine peccato quis erit?Peccatum hoc igitur in loco pro crimine ponitur:alioquin impoſsibilia iuberet Ieſus.Et Apoſtolus quidem ad epiſcopatum tales eligi præcepit, qui ſine crimine ſint. Iſti igitur ſunt,qui in huiuſmodi mulierem primi lapidem mittere debent. Dicendum eſt itaque, quid mulier adultera,& quid lapides iſti ſignificent. Eſt enim mulier adultera,omnis anima,hæretica prauitate corrupta. Hæc autem tunc lapidatur, quando ad Epiſcoporum vel ſacerdotum concilium ducta,& de ſua iniquitate conuicta, à toto concilio excommunicatur.Sed primus in illam lapidem mitit ille,qui ſine peccato eſt:per quem epiſcopum intelligimus, quem Apoſtolus ſine crimine eſſe præcepit. Deinde autem quicunque illi ſunt, qui excommunicationem confirmant,omnes in illam lapidem mittunt. Hoc igitur Moyſes ſignificauit,quando mulierem adulteram lapidare præcepit. Hoc Dominus expoſuit,quando eum qui ſine peccato eſſet, primū in illam lapidem mittere iuſsit. Sed hoc Iudæi non intelligebant,& quid contradicerent non habebant. Sic enim ſuum ſermonem temperauit Ieſus,vt legi non contradiceret, & pietatem non amitteret.*Audientes aūt,vnus poſt vnū exibant, incipiētes à ſenioribus:& remanſit ſolus Ieſus,& mulier in medio ſtans.*Quare exibant?Quia omnes ſe peccatores eſſe ſciebant:ille autem ſolus remanſit, qui ſolus erat ſine peccato.Adhuc mulier timebat,adhuc in medio ſtabat:hinc miſericordiam & inde iudicium expectabat. Quid eſt enim in medio,niſi inter miſericordiā, & iudiciū? Benè igitur Pſalmiſta ait: Miſericordiam & iudiciū cantabo tibi Domine.*Erigens autem ſe Ieſus dixit ei: Mulier,vbi ſunt qui te accuſabant?Nemo te condemnauit? Quæ dixit:Nemo Domine.*Non igitur condemnauit eam Ieſus in eo,quod ait,*Qui ſine peccato eſt, primus in illam lapidem mittat.*Si enim eam condēnaſſet, nequaquam ei dixiſſet,Nemo te condemnauit?*Dixit autem ei Ieſus:Nec ego te cōdemnabo.*Noli timere,eſto ſecura,crede tantummodò conſilijs meis:non abijcio peccatores, pœnitentes ſuſcipio.*Vade,& ampliùs noli peccare.* Sic igitur liberata eſt miſera,iubente miſericordia.

Pſal.51.

Fraus phariſæorum.

Exod.31.

Leui.20.

Rom.10.

1.Ioan.1.

Tit.1.

Mulier adultera, anima hæretica.

Vt lapidetur.

In mediō vt ſteterit mulier.

Pſal.100.

DOMINICA LAETARE, SERMO BEATI Leonis Papæ.Eſt verò V. in Quadrageſima.

APOSTOlica, dilectiſsimi, doctri-
na nos admonet, vt deponentes ve-
terem hominem cum actibus ſuis,
Epheſ. 4. Col. 3.
de die in diem ſancta conuerſatio-
ne renouemur. Si enim templum
Dei ſumus, & mentium noſtrarum ſpiritus ſan-
1. Cor. 6.
ctus habitator eſt, dicente Apoſtolo, Vos enim
eſtis templum Dei viui: multa nobis vigilantia
laborandum eſt, vt cordis noſtri receptaculum
tanto hoſpite non ſit indignum. Et ſicut in do-
mibus manufactis laudabili diligentia prouiden
dum eſt, vt ſi quid aut infuſione imbrium, aut
turbine procellarum, vel ipſa fuerit antiquitate
corruptum, cita in integrum cura reſtituat: ita iu-
gi oportet ſolicitudine præcaueri, ne quid in no-
ſtris animis incompoſitum, ne quid inueniatur
immundum. Quanuis enim ædificium noſtrum
ſine ope ſui non ſubſiſtat artificis, nec fabrica no-
ſtra poſsit eſſe incolumis, niſi ei ꝓtectio præfue-
rit conditoris: tamen quia rationabiles lapides
ſumus, & viua materies, ſic nos authoris noſtri
Cooperari debemus gratiæ.
extruit manus, vt cum opifice ſuo etiam is qui
reparatur, operetur. Gratiæ igitur Dei obedien-
tia ſe humana non ſubtrahat, nec ab illo bono,
ſine quo non poteſt bona eſſe, deficiat: ac ſi quid
ſibi impoſsibile aut arduum in mandatorum ef-
fectibus experitur, non in ſe remaneat, ſed
ad iuuantem recurrat: qui ideò dat præceptũ,
vt excitet deſiderium, & præſtet auxilium, di-
Pſal. 54.
cente Propheta: Iacta in Dominum cogitatio-
nem tuam, & ipſe te enutriet. An fortè quiſquam
tam inſolenter ſuperbit, & ita ſe illæſum, ita im-
maculatum eſſe præſumit, vt nullius iam reno-
uationis indigeat? Fallitur prorſus iſta perſuaſio,
& nimia vanitate veteraſcit, quicunq; inter ten-
tationes huius vitę, ab omni ſe vulnere credit im
munẽ. Plena omnia periculis, plena ſunt laqueis.
Tentationes huius vitæ.
Incitant cupiditates, inſidiantur illecebræ, blan-
diuntur lucra, damna deterrent, amaræ ſunt ob-
loquentium linguæ, nec ſemper veracia ſunt ora
laudantium. Inde ſæuit odium, hinc decipit men
dax officium, vt facilius ſit vitare diſcordem,
quàm declinare fallacem. In ipſis autem virtuti-
bus obtinendis, tam dubius modus, & tam incer-
ta diſcretio eſt, vt ſi quiſquam inter bonorũ ma-
lorumque confinia, ſubtiliſsimi diſcriminis po-
tuerit ſeruare menſuras, difficile ſit, vt benè ſibi
conſciam probitatem obtrectantium lingua nõ
mordeat, & iniquorum euadat opprobria, cui
eſt amica iuſtitia. Iam cùm ad ipſas rerum tem-
poralium varietates cogitatio humana conuer-
titur, quantæ ſe opponunt caligines, quanti pra-
uarum opinionum oboriuntur errores, vt de-
obiectu contrariorum ſumatur materia quere-
larum? Nam licet omnium fidelium corda non
dubitent, nullis mundi huius partibus, nulliſque
temporibus prouidentiam abeſſe diuinã, nec de
ſtellarũ poteſtate, quæ nulla eſt, ſecularium nego
ciorũ pendere prouẽtus, ſed æquiſsimo & clemẽ-
tiſsimo ſummi regis arbitrio cũcta diſponi: quo-
niam ſicut ſcriptum eſt, Vniuerſæ viæ Domini,
miſericordia & veritas: tamẽ cùm quædã non ſe-
cundùm deſideria noſtra procedunt, & ſub hu-
mani errore iudicij, ſuperior eſt plerunque ini-
qui cauſa quàm iuſti: vicinũ nimis atque conti-
guũ eſt, vt etiã magnos animos iſta cõcutiant, &
in aliquod illicitæ cauſationis murmur impellãt
ſiquidẽ iſtis varietatibus etiam excellentiſsimus
propheta Dauid vſque ad periculũ ſe turbatum
profitetur, & dicit: Mei autẽ penè moti ſunt pe-
des, penè effuſi ſunt greſſus mei: quia zelaui in
peccatoribus, pacẽ peccatorũ videns. Vnde quia
paucorũ eſt tã ſolida fortitudo, vt nulla inæqua-
litatum perturbatione quatiantur, & multos fi-
delium non aduerſa tantùm, ſed etiam ſecun-
da corrumpant: ſanandis vulneribus, quibus hu-
mana infirmitas ſauciatur, diligens eſt adhiben-
da curatio. Ideò enim de periculis, quibus mun-
dus hic plenus eſt, quædam breuiter percurri vt
dicente ſcriptura, Quis gloriabitur caſtum ſe ha-
bere cor, aut mundum ſe eſſe à peccato? omnes
ſibi intelligant delictorum indulgentiam, & re-
parationis neceſſariam eſſe medicinam. Quando
autem opportuniùs, dilectiſsimi, ad remedia di-
uina decurrimus, quàm cùm ipſa nobis ſacramen
ta redemptionis noſtræ temporum lege referun
tur: quæ vt digniùs celebremus, ſaluberrimè
nos quadraginta dierum ieiunio præparemus?
Non enim hi tantùm, qui per mortis Chriſti re-
ſurrectioniſque myſterium, in nouam vitam
baptiſmo ſunt regenerante venturi, ſed etiã om-
nes populi renatorũ, & vtiliter & neceſſariè prę-
ſidium ſibi huius ſanctificationis aſſumunt: illi,
vt quæ nondum habent, accipiant: iſti, vt accepta
cuſtodiant. Dicente nanque Apoſtolo, Qui ſtat
videat ne cadat: nemo tanta eſt firmitate ſufful-
tus, vt de ſtabilitate ſua debeat eſſe ſecurus. Vta-
mur ergo, dilectiſsimi, ſaluberrimi temporis ve-
nerabilibus inſtitutis, & ſolicitiore cura cordis
noſtri ſpecula tergamus. Quantumlibet enim
caſtè & ſobriè mortalis hæc vita ducatur, quodã
tamẽ puluere terrenæ conuerſationis aſpergitur,
& nitor mentium ad Dei imaginem conditarũ,
nõ ita à fumo totius vanitatis alienus eſt, vt nulla
poſsit ſorde fuſcari, & non ſemper indigeat ex-
poliri. Quod ſi etiam cautiſsimis animis neceſſa-
riũ eſt, quãtò illis ampliùs eſt expetendũ, qui to-
ta fortè anni ſpatia aut ſecuriùs, aut negligentiùs
tranſierunt? Quos charitate debita commone-
mus, vt non ideo ſibimet blandiãtur, quia nobis
conſcientiæ ſingulorũ patêre non poſſunt, cùm
oculos Dei ſimul vniuerſa cernentis, non abdita
locorũ, nõ parietũ ſepta ſecludant: nec ſolùm ei
acta & cogitata, verũ & agenda & cogitanda ſint
cognita. Iſta ergo ſcientia ſummi iudicis, iſte eſt
tremendus aſpectus, cui peruium eſt omne ſo-
lidum, & apertum omne ſecretũ: cui obſcura cla-
rent, muta reſpondent, ſilentiũ confitetur. & ſi-
ne voce mens loquitur. Nemo patientiã bonita-
tis Dei de peccatorũ ſuorũ impunitate contem-
nat:

mat: nec ideò illum æſtimet non offenſum, quia necdum eſt expertus iratum. Non ſunt longæ vitæ mortalis induciæ, nec diuturna eſt licentia inſipientium voluntatum, in æternarum dolorem tranſitura pœnarum, ſi dum iuſtitiæ ſententia ſuſpenditur, pœnitentiæ medicina non quæritur. Confugiamus ergo ad præſentem vbique miſericordiam Dei, & vt ſanctum paſcha Domini digna obſeruantia celebretur, cunctorũ ſe fidelium corda ſanctificent. Miteſcat ſæuitia, manſueſcat iracundia, remittãt ſibi omnes culpas inuicem ſuas, nec exactor ſit vindictæ, qui petitor eſt veniæ. Dicentes enim, Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris: duriſsimis nos vinculis illigamus, niſi quod profitemur impleamus. Vnde ſi orationis huius ſacratiſsimum pactum, nõ tota ſui cõditione ſeruatũ eſt, nunc ſaltẽ conſcientiã ſuam vnuſquiſq; cognoſcat, & alienis ignoſcendo delictis, abolitionẽ ſuorum obtineat peccatorum. Dicente nanque Domino: Si dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet vobis & pater veſter, qui in cœlis eſt, delicta veſtra: non longè eſt ab vnoquoq; quod poſcit, cùm de benignitate ſupplicis, ſententia pendeat iudicantis: qui humanarum precum miſericors & iuſtus auditor, æquitati ſuæ de noſtra lenitate præſcribit, vt non haberet in eos ius ſeueritatis, quos non inueniſſet cupidos vltionis. Clementes autem & mites animos, etiam largitas decet. Nihil enim eſt dignius, quàm vt homo ſui ſit authoris imitator, & ſecundùm modũ propriæ facultatis, diuini ſit operis executor. Nam cùm aluntur eſurientes, veſtiuntur nudi, fouentur infirmi, nónne auxilium Domini manus explet miniſtri, & benignitas ſerui, munus eſt Domini? Qui cùm ad effectus miſericordiæ ſuæ adiutore non egeat, ita ſuam omnipotentiam temperauit, vt laboribus hominũ per homines ſubueniret, & meritò Deo gratiæ referrentur de pietatis officijs, cuius opera viderentur in famulis. Propter quod ipſe Dñs diſcipulis ſuis ait: Sic luceat lumen veſtrũ corã hominibus, vt videtes opera veſtra bona, magnificent patrem veſtrũ qui in cœlis eſt: Qui cum eodem patre & ſpirituſancto viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

Ignoſcẽdũ proximis. *Matt. 6.* *Opera miſericordiæ exercẽda.* *Matt. 5.*

DOMINICA QVARTA QVADRAGESIMAE, IN EPIſtolam Concio exegetica.

IAm peruenimus ad Quadrageſimæ mediũ, & ecce vt ſpe bona & firma futuræ beatitudinis ſeſe conſolẽtur, qui in laboribus pœnitẽtiæ, in ieiunijs & caſtigatiõe corporis, in vigilijs & precibꝰ hoc ſacro tẽpore verſantur, cæremonijs quibuſdã lætitiam præ ſe ferentibus Eccleſia hoc die vtitur, & ſacroſanctæ liturgiæ officium à voce lætitiæ inchoat, conciniq; quibuſdam locis Paſchale Kyrie eleeſon, ad ſpiritalem nos lætitiam & iucunditatem prouocans, quæ maximè neceſſaria eſt in pœnitentia laborantibus, tum ne animis deficiant, tum quòd hilarem datorem diligat Deus. Apoſtoli lectionem audiamus, huic diei congruentiſsimam, ex 4. Cap. ad Galatas ſumptam: *Scriptum eſt, quoniam Abraham duos filios habuit: vnum de ancilla, & vnum de libera.* Nota eſt hiſtoria ex Geneſi de Agar ancilla Abrahæ, quæ ei peperit Iſmaëlem: & de Sara coniuge, vnde ſuſcepit Iſaac iam centenarius. *Sed qui de ancilla, ſecundùm carnem natus eſt: qui autem de libera, per repromiſsionem.* Auguſtinus libr. 15. de Ciuitate Dei, cap. 2. Parit, inquit, ciues terrenæ ciuitatis peccato vitiata natura: cœleſtis verò ciuitatis ciues, parit à peccato naturam liberans gratia. Vnde illa vocantur vaſa iræ, iſta vaſa miſericordiæ. Significatum eſt hoc etiam in duobus filijs Abrahæ, ꝙ vnus de ancilla, quæ dicebatur Agar, ſecundùm carnem natus eſt Iſmaël: alter autem de Sara libera, ſecundùm promiſsionem natus Iſaac. Vterq; quidẽ de ſemine Abrahæ: ſed illum genuit demonſtrans conſuetudo naturam: iſtum verò dedit ꝓmiſsio, ſignificans gratiã. Ibi humanus vſus oſtenditur, hîc diuinum beneficiũ commẽdatur. Et paulò pòſt, cap. 3. Natus eſt ergo Iſmaël, ſicut naſcũtur homines permixtiõe ſexus vtriuſque, vſitata lege naturæ. Ideò dictum eſt, Secundùm carnem: non quòd iſta beneficia Dei nõ ſint, aut non illa operetur Deus, cuius opifex ſapiẽtia attingit, ſicut ſcriptum eſt, à fine vſq; ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter: ſed vbi ſignificandum fuerat Dei donum, quod indebitũ hominibus gratis gratia largiretur, ſic oportuit dari filium, quemadmodùm naturæ non debebatur excurſibus. Et poſt pauca: Rectè igitur ſignificat Iſaac, per repromiſsionem natus, filios gratiæ, ciues ciuitatis liberæ, ſocios pacis æternæ, vbi ſit non amor propriæ ac priuatæ quodammodò voluntatis, ſed communi eodemque immutabili bono gaudens, atq; ex multis vnum cor faciẽs, id eſt, perfectè facta concors obedientia charitatis. Hæc Auguſtinus. Dicitur ergo Iſmaël, populi Iudaici typum gerens, natus ſecundùm carnẽ, quia ex Agar fœcunda eum genuit Abraham: Iſaac verò populi Chriſtiani typus, per repromiſſionem, quia & ſterilitas & ſenectus non patiebãtur vt Sara pareret, ac peperit nihilominùs, non naturæ, ſed promiſsionis efficacia. *Quæ ſunt per allegoriam dicta*, id eſt, ſecundùm intelligentiã ſpiritualem, vt D. Hieronymus exponit. Apud infideles fruſtrà adhibentur allegoriæ. itaque notandum eſt, Apoſtolum allegorijs vti apud Galatas, quòd eſſent fideles. Sic & Chriſtus multa dixit parabolicè ꝓ captu vniuſcuiuſque, & ſim-

2. Cor. 9. *Gen. 16.* *Gen. 21.* *Rom. 9.* *Filij naturæ & gratiæ.* *Sap. 8.*

& ſimplex plebecula ſimilitudinibus, parabolis, allegorijs faciliùs permouetur. *Hæc enim ſunt duo teſtamenta*, id eſt, ſignificant duo teſtamenta, & duas Eccleſias: putà, teſtamentum vetus cum ſua ſynagoga: & teſtamentum nouum cum noua Eccleſia. *Vnum quidem in monte Sina, in ſeruitutẽ generãs, quæ eſt Agar. Sina enim mons eſt in Arabia, qui cõiunctus eſt ei, quæ nunc eſt Ieruſalem, & ſeruit cum filijs ſuis.* Agar dicta eſt ancilla, ait Chryſoſtomus.

Mõs Sina. Mos autem Sina ita ſonat illius (putà, Arabicæ) gentis lingua, vt omnes, qui ex veteri Teſtamento nati ſunt, oporteat ſeruos eſſe. Nam mons ille, vbi vetus Teſtamentum datum eſt, commune nomen habet cum ancilla. Hæc Chryſoſtomus.

Cur coniũctus dicatur Ieruſalem. Dicitur autem mons Sina propterea quadam ſimilitudine coniunctus terrenæ illi Ieruſalem, quòd ſicut lex ſeruitutis data eſt in monte Sina, ita eius cultus & ſeruitus viguit tum in Ieruſalem, adeò vt Chriſti Euangelium & gratiam recipere noluerint Iudæi, & ipſum quoque Chriſtum interfecerint. Non tamen ſentiendum eſt iuſtos, qui ſub lege fuere, à Chriſti gratia excluſos eſſe: ſiquidem vt nos in Chriſtum credimus, qui iampridem venit: ſic illi credebant in venturum, & per Chriſti gratiam ſunt etiam illi veram ſpiritus & filiorum Dei libertatem adepti. Sunt qui dicant montem Sina idcircò dici coniunctum terrenæ Ieruſalem, quòd continua montana ſint ab Arabia Petræa vſque ad Cades Barnea Iudææ. Et ipſa quidem Ieruſalem cum filijs ſuis ſeruiuit legi ſpiritu ſeruitutis in timore: ſeruiuit etiam Romanis, illorum armis ſubacta. *Illa autẽ, quæ ſurſum eſt Ieruſalẽ, libera eſt, quæ eſt mater noſtra.*

Eccleſia Chriſti. Hæc eſt Chriſti noua Eccleſia, quæ ſurſum eſſe dicitur, quia eius conuerſatio in cœlis eſt, quia fide & ſpe tendit ad cœleſtia. Et hæc libera eſt, nempè à priſcæ legis ſeruitute liberata, ſpiritu timoris ſeruilis mutato in ſpiritum amoris liberalis. Et eſt mater noſtra, omnium qui in Chriſtum credidimus. Sicut autẽ ipſa libera eſt, ita proculdubiò etiam populum parit liberum, quandoquidem partus ſequitur vterum. Naſcimur igitur ex Chriſto libertatis huius authore, & eius ſponſa Eccleſia, quam in libertatem vendicauit ex legis ſeruitute: & datur nobis ſpiritus ſanctus,

Rom. 8. in quo clamamus, Abba, pater: & per quem dif-

Rom 5. funditur charitas in cordibus noſtris, qua fit, vt iam non ſeruili timore, ſed amore ingenuo ac liberali ſeruiamus Deo in iuſtitia & ſanctitate, carnem cum vitijs & concupiſcentijs ſponte crucifi-

Rom. 8. gentes. Scimus nanque debitores nos eſſe, non carni, vt ſecundùm carnem viuamus. Si enim ſecundùm carnem vixerimus, vtiq; moriemur, & nihil nobis proderit parta per Chriſtum libertas, quæ ſanè non carnis eſt, ſed ſpiritus: Si autem ſpiritu facta carnis mortificauerimus, viuemus, nimirum vita gratiæ, idq; tantò magis, quantò ſtudioſiùs carnis operibus profligandis & mortificandis incubuerimus: non tamen quaſi nolentes & inuiti, ſed vltrò & voluntariè: ita vt ipſa quoque ſacrata Quadrageſimæ ieiunia, ob carnis caſtigationem ſaluberrimè diuinitus inſtituta, libentibus & alacribus animis ſeruemus. Nam cùm dixiſſet Apoſtolus, Si autem filij ſumus Dei, ergo & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti, mox ſubiecit: Si tamen compatimur, vt & cõglorificemur. Et ne obmurmuraret carnalis homo, Exiſtimo, inquit *Ibidem.* eodem loco, quòd non ſunt condignæ paſsiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Ita planè extenuat & paruipendit omnes vitæ huius perpeſsiones, nimirum ſpe futuræ beatitudinis, & promptitudine bonæ voluntatis, quam efficit charitas, vltrò iam ſe offerens ad compatiendum Chriſto, vt ſimul cum illo glorificetur. Neque enim libertas eſt, vbi ſeruitur iniquitati, vbi carnis obtemperatur concupiſcentijs, vbi fræna laxantur prauis cupiditatibus, vbi licet quicquid libet. Non eſt hæc Chriſtiana libertas, ſed teterrima ſeruitus: quoniam qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati, & ira Dei manet ſuper eum. *Scriptum eſt enim: Lætare ſterilis, quæ non paris: erumpe & clama, quæ non parturis: quia multi filij deſertæ, magis quàm eius, quæ habet virum.* Locus eſt ex Eſaia propheta, euidens tribuens teſtimonium & fœcunditati Eccleſiæ, & Synagogæ deſolationi. Fuit enim ad Chriſtum vſque ſterilis gentilitas, & diù fœcunda Synagoga. Sed poſt Chriſti aduentum cùm Synagoga nollet eum recipere, datus eſt ei libellus repudij, & meretrix gentilitas, quæ cum multis dijs, immò dæmonibus fornicata erat, in ſponſam caſtiſsimam accita eſt, cuius poſteà longè plures fuere filij, quàm Synagogæ vnquàm. Ita quæ priùs deſerta erat à Deo, facta eſt fœcundiſsima parens: & Synagoga à Deo propudiata, & toto orbe diſperſa, ſterilis manet & infœcunda. *Nos autem fratres ſecundùm Iſaac promiſsionis filij ſumus.* Non enim ſterilis tantùm erat Eccleſia, ait Chryſoſtomus, quemadmodùm Sara: neque ſolùm multorum liberorum mater facta eſt, vt illa: ſed & ita genuit, quemadmodum illa. Vt enim illam non natura, ſed Dei repromiſsio fecit matrem: ſic & noſtra renaſcentia, natura quidem nulla eſt, cæterùm verba Dei, quæ norunt fideles, hæc in aquæ lauacro per ſacerdotem pronunciata, tanquam in vtero quodam formant ac regenerant eum qui baptizatur. Proinde ſi ſterilis filij ſumus, ſumus & liberi. Hæc ille. *Sed quemadmodum tunc is, qui ſecundùm carnem natus fuerat, perſequebatur eũ qui ſecundùm ſpiritum: ita & nunc.* D. Auguſtinus in Sermone de Agar & Iſmaele, dicit luſum illum Iſmaëlis cum Iſaac fuiſſe perſecutionem, quòd Iſmaël tunc Iſaaco illuſerit: nam alioqui ſcriptura expreſsè non meminit perſecutum eſſe Iſmaë-

Iſmaëlem fratrem ſuum Iſaac. Perſequuti ſunt autem etiam Iudæi Chriſtianos, perſequuntur hodieq; hæretici Catholicos. Nam hæretici filij ſunt ancillæ,& à gratia alieni, filios gratiæ perſequuntur:non enim habent coagulum charitatis.Itaq; non cohærēt corpori Chriſti, nec viuūt de ſpiritu Chriſti, ſed habent ſpiritum huius mundi: vnde mirum non eſt,ſi corpus Chriſti,id eſt, Catholicam Eccleſiam perſequantur, Gen.21. cuius caput eſt Chriſtus, qui illi vitam impertit, & ſuo eam vegetat ſpiritu. *Sed quid dicit ſcriptura? Eijce ancillā & filiū eius. Nō enim erit hæres filius ancillæ cum filio liberæ.* Eiecta eſt Synagoga cum filijs ſuis, & quanuìs nati ſint ſecundùm carnem ex Abraham,non tamen illi in hæreditate ſuccedunt: ſed filij liberæ,id eſt,Eccleſiæ, fiunt hæredes, & quod natura negat,præſtat gratia. Sic eijciuntur etiam omnes hæretici,de ancilla generati. Iactant quidem ſe Chriſtianos, iactant ſe Ioan.8. filios Abraham,ſed propter ſuperbiam eijciuntur. Non enim faciunt, quod Chriſtus ait: Si filij Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite: nolunt imitari obedientiam Abrahæ, diuinæ voluntati promptiſsimè etiam in rebus difficilimis obtemperantis. Non ſunt igitur hæredes Abrahæ. *Itaq; fratres non ſumus ancillæ filij,ſed liberæ: qua libertate Chriſtus nos liberauit.* Quare toties inculcat hâc libertatem Apoſtolus,niſi vt Chriſto liberatori grati ſimus,eius gratiam agnoſcamus,eius gratiæ Rom.6. cooperemur, & aſſerti in libertatem, in ea conſtanter permaneamus: hoc deinceps vel maximè curantes,ne regnet peccatum in mortali corpore noſtro,ne dominetur nobis iniquitas, & à gratia per peccati conſenſum excidamus? Hoc etiam vult nobis inculcare, iſto præſertim tempore,mater Eccleſia:quia fruſtrà plangimus peccata præterita,niſi & in poſterum ab illis accuratè nobis caueamus.Fuimus ancillæ filij, ait Ambroſius in hunc locum,dum peccatis eramus obnoxij:ſed accepta remiſsione peccatorū, à Chriſto liberati ſumus. Hæc ille. Hanc igitur li- Ibidem. bertatem modis omnibus tueamur, ne peccati rurſus mancipia efficiamur. Quid ergo dicemus,ait Apoſtolus alibi: Manebimus in peccato,vt gratia abundet? Abſit. Qui enim mortui ſumus peccato, quomodò adhuc viuemus in illo? An ignoratis fratres, quia quicunq; baptizati ſumus in Chriſto Ieſu,in morte ipſius baptizati ſumus? Conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in mortem: vt quomodò Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Si enim complantati facti ſumus ſimilitudini mortis eius,ſimul & reſurrectionis erimus: hoc ſcientes, quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, vt deſtruatur corpus peccati, vt vltrà non ſeruiamus peccato. Libertas Chriſtiana. Ecce hæc eſt libertas noſtra, vt liberati à peccatis,vltrà non ſeruiamus peccatis. Erimus autem proculdubiò etiam nos non liberæ, ſed ancillæ filij, ſi in peccatis permanſerimus: neque nobis proderit Chriſti gratia, quæ vtique non eſt fotrix ſed expultrix peccati: neque ſic nos abſoluit à lege veteri, vt iam ſimus prorſus exleges,ſed liberat à ſpiritu ſeruitutis, & afficit nos ſpiritu amoris & dilectionis, atque ex ſeruis facit filios,ad quos illa D. Petri adhortatio pertinet: 1.Pet.1. Propter quod ſuccincti lumbos mentis veſtræ,ſobrij, perfecti,ſperate in eam, quæ offertur vobis,gratiam,in reuelationem Ieſu Chriſti,quaſi filij obedientiæ, non configurati prioribus ignorantiæ veſtræ deſiderijs: ſed ſecundùm eum, qui vocauit vos,ſanctum, & ipſi in omni conuerſatione ſancti ſitis, quoniam ſcriptum eſt:Sancti eritis,quoniam ego ſanctus ſum. Leuit. 11. 19 20. Ita ergo agamus, freti gratia & benignitate Domini noſtri Ieſu Chriſti,cui eſt cum patre & ſpirituſancto omnis honor & gloria in ſecula ſeculorum,Amen.

Euangelij, quod hac Dominica legitur, preclaram expoſitionem S. Auguſtini infrà reperiet Lector, Dominica 26. poſt pentecoſten.

EADEM DOMINICA,
Ioan. 6.

In illo tempore: Abijt Ieſus trans mare Galilææ, quod eſt Tiberiadis. Et ſequebatur eū multitudo magna, quia viderant ſigna, quæ faciebat ſuper his qui infirmabātur. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri. *Eſt Tom.7. Operū eius in Homilijs Qradrageſimalibus.*

QVI ſigna & miracula Domini ac ſaluatoris rectè,cùm legunt vel audiunt,accipiunt, non tā in his quid foris ſtupeant attēdunt,quàm quid horum exemplo ipſi intùs agere, quid in his myſticum perpendere debeant, inſpiciunt. *Miracula Chriſti vt accipienda.* Ecce etenim propinquante paſcha die feſto Iudæorum,ſequentem ſe multitudinem Dominus verbo ſaltutis pariter & ope curationis erigebat.Nā ſicut alius euangeliſta ſcribit, loquebatur illis de regno Dei, Luc. 9. & eos qui cura indigebant ſanabat, eademq́ue doctrina & ſanatione completa,paucis de cibarijs abundantiſsimè refecit. Et nos,ergo,fratres chariſsimi,huius exemplo facti, propinquante paſcha die feſto noſtræ redemptionis, adiuncta fratrum caterua, Dominum toto corde ſequamur, quo actionum itinere ingreſſus ſit,diligentiſsimè contemplemur,vt veſtigia eius ſequi mereamur. 1.Ioan.2. Qui enim dicit ſe in Chriſto manere, debet ſicut ille ambulauit, & ipſe ambulare. Quicquid in nobis imperitiæ nocentis ineſſe deprehenderimus, crebra verbi illius auditione tergamus

mus:quicquid vitij tentâtis,morbi videlicet ſpiritalis,nos interiùs vaſtare ſenſerimus, ſolitæ pietatis illius munere poſtulemus emundari. Sed & ſi ei vnitos nos cœleſtis vitæ dulcedine conſpexerimus,eius gratiam flagitemus, vt neceſſariæ nos cõpũctionis,&cęterarũ virtutũ ſpiritaliũ donis ſatiare dignetur: quatenùs tẽpore ſacroſanctæ reſurrectionis illius interiùs exteriusque decenter ornati,ſacramẽta noſtræ ſalutis puro corpore ſimul & corde ſumamus.Verùm quia breuiter iſta prælibauimus, libet diligentiùs totam ſacræ ſeriē lectiõis intueri,& quicquid in ea myſticũ indagare valemus, veſtræ pandere charitati. *Abijt Ieſus trans mare Galilææ,quod eſt Tiberiadis.* Primò dicendũ iuxta hiſtoriã, quia mare Galilææ,quod multis ꝓ diuerſitate circũiacentiũ regionũ vocabulis diſtinguitur, illis tantùm in locis Tiberiadis vocatur, vbi Tiberiadẽ ciuitatẽ, aquis (vt aiunt) calidis ſalubrem, ab occidente præmonſtrat.Siquidẽ interfluẽte Iordane, duodeuiginti paſſuũ millibus in longũ,& quinq; extenditur in latũ.Myſticè aũt mare,turbida ac tumentia ſeculi huius volumina ſignificat, in quibus praui quilibet iniuſtè delectati,quaſi profundo dediti piſces,mentem ad ſuperna gaudia nõ intendunt. Vnde benè idem mare Galilææ,id eſt,rota cognominatur:quia nimirùm amor labentis ſeculi,quaſi in vertiginẽ corda mittit,quæ ad perennis vitæ deſideria erigi nõ permittit.De qualibus Pſalmiſta,In circuitu,inquit,impij ambulant.Sed abeuntem trans mare Galilææ Ieſum multitudo maxima ſequebatur,quæ doctrinæ,ſanationis & refectionis ab eo cœleſtis ſumma munera perciperet:quia priuſquã Dominus in carne appareret, ſola illum gens Iudæa ſequebatur credendo.Poſtquàm verò per incarnationis ſuæ diſpenſationẽ,fluctus vitæ corruptibilis adijt,calcauit,tranſijt,maximè mox eum multitudo credẽtium ſecuta eſt nationũ,ſpiritaliter inſtrui,ſanari ac ſatiari deſiderãs,& cum Pſalmiſta deprecans:Dominè ad te confugi, doce me facere voluntatem tuam.Miſerere mei domine,quoniam infirmus ſum:ſana me Domine,quoniam cõturbata ſunt oſſa mea.Et iterũ de percipiẽdis ab eo vitæ perpetuæ alimonijs cõfiſa,Dñs (inquit) paſcit me, & nihil mihi deerit: in loco paſcuæ ibi me collocauit. Quòd autẽ ſubiens in montem Ieſus,ibi ſedebat cum diſcipulis ſuis, ſed venien te ad eum multitudine deſcendit,atq; hanc in ſuperioribus reficit,quã in inferioribus paulò antè curauerat: nequaquã fruſtrà factũ credamus, ſed ad ſignificãdum myſticè,quia doctrinam, & chariſmata ſua Dñs iuxta percipientiũ capacitatem diſtribuit. Infirmis quidẽ adhuc mentibus, ac paruulis ſpiritu,ſimpliciora credens ſacramenta:celſioribus aũt quibuſq;,&perfectiorib.ſenſu, ſecretiora ſuæ maieſtatis arcana referans, arctiora dæuotæ conuerſationis itinera ſuggerens,& altiora præmiorum cœleſtium dona promittens. Denique cuidam ſciſcitanti, quid faciens vitam æternam poſſideret,quaſi inferiùs adhuc poſito, communia ſuæ dona largitatis impendit, dicens: Non occîdes,non mœchaberis,non furtum facies,non falſum teſtimonium dices: honora patrẽ tuum & matrem. Cui poſtmodùm maiora quærenti,&veluti ad montem virtutum accedere cupienti:Si vis,inquit,perfectus eſſe, vade, vẽde omnia quæ habes,& da pauperibus,& habebis theſaurum in cœlo:& veni,ſequere me. Cuius diſcretionem moderaminis,non per ſe ſolùm Dominus in carne docens exhibuit, verùm nũc quoque per verbi ſui miniſtros exhibere non ceſſat. Vnde de eiſdem ſub vnius boni ſerui perſona teſtatur, quia dare debeant conſeruis in tẽpore tritici menſuram,id eſt,pro captu audientium opportunè & menſuratè verbi dapes ſuggerere. Quòd verò appropinquante paſcha, Dominus turbas docet,ſanat & reficit,poſſumus ita myſticè interpretari, quia paſcha tranſitus dicitur,& quoſcunque Dominus interna munerum ſuorum ſuauitate recuperat,ad ſalubrem profectò tranſitum præparat:vt carnis videlicet concupiſcentias, mentis ſublimitate tranſcendant, infima mundi deſideria, proſpera pariter & aduerſa,cœleſti ſpe & amore conculcent. Etſi necdum anima vel carne ad ſuperna valent pertingere, quia hoc nimirum in futuro promittitur, quicquid tamen carnales quaſi altum amplecti conſpiciunt, comparatione æternorum quaſi nihili deſpiciant, iuxta exemplum illius, qui videns impium ſuperexaltatum & eleuatum ſuper cedros Libani, tranſijt temporalia contemplando,& quaſi non eſſe videbat,quẽ citò tollendum præuidebat. Quòd ſubleuaſſe oculos Ieſus, & venientem ad ſe multitudinem vidiſſe perhibetur,diuinæ pietatis indicium eſt: quia videlicet cunctis ad ſe venire cupientibus, gratia miſericordiæ cœleſtis occurrere conſueuit,& ne quærendo errare poſsint,lucem ſui ſpiritus aperire currentibus ſolitus eſt. Nam quòd oculi Ieſu dona ſpiritus eius myſticè deſignent, teſtatur in Apocalypſi Ioannes, qui figuratè loquens de illo:Et vidi,inquit,agnum ſtantem tanquam occiſum, habentem cornua ſeptem,& oculos ſeptem,qui ſunt ſeptem ſpiritus Dei,miſsi in omnem terram. Quòd tentans Philippum Dominus, *Vnde,inquit,ememus panes, vt manducent hi?* prouida vtique diſpenſatione facit, non vt ipſe quæ non nouerat diſcat,ſed vt Philippus tarditatem ſuæ fidei,quam magiſtro ſciente ipſe neſciebat, tentatus agnoſcat,& miraculo facto caſtiget. Neque enim dubitare debuerat præſente rerum creatore,qui educit panem de terra,& vino lætificat cor hominis, paucorum denariorum panes ſuficere turbarum millibus non paucis, vt vnuſquiſque ſufficienter acciperet, etiam ſaturatus abiret. Quinque autem panes, quibus multitudinem populi ſaturauit,quinque ſunt libri Moyſi: quibus ſpiritali intellectu patefactis, & abundantiore iam ſenſu multiplicatis, auditorum fidelium

Mare Galilææ vbi Tiberiadis vocetur.

Mare, ſeculum.

Pſalm.11.

Pſal.142.

Pſal.6.

Pſal.22.

Matt.19.

Luc.18.

delium quotidiè corda reficit. Qui benè hordeacei fuiſſe referũtur, propter nimirum auſteriora legis edicta, & integumenta literæ groſsiora,

Duo piſces.

quæ interiorem ſpiritalis ſenſus quaſi medullam celabant. Duo autẽ piſces quos addidit, pſalmiſtarum non inconuenienter & prophetarum ſcripta ſignificant, quorum vnum canendo, alterum colloquendo ſuis auditoribus futura Chriſti & Eccleſiæ ſacramenta narrabant. Et benè per aquatilia animantia figurantur illius æui præcones, in quo populus fidelium ſine aquis baptiſmi viuere nullatenus poſſet.

Puer populus Iudaicus.

Puer qui quinq; panes, & duos piſces habuit, nec tamen eos eſurientibus turbis diſtribuit, ſed Domino diſtribuẽdos obtulit, populus eſt Iudęorum, literali ſenſu puerilis, qui ſcripturarum dicta clauſa ſecum tenuit, quæ tamẽ Dominus in carne apparens accepit, & quid intus haberẽt vtilitatis ac dulcedinis oſtendit: quàm multiplici ſpiritus gratia, quę pauca ac deſpecta videbantur, exuberarent patefecit, & hæc per apoſtolos ſuos, apoſtolorumque ſucceſſores, cunctis nationibus miniſtranda porrexit.

Matt.14. Marc.6. Luc.9. Heb.2.

Vnde benè alij ferunt Euangeliſtæ, quia panes & piſces Dominus diſcipulis, diſcipuli autem miniſtrauerunt turbis. Cùm enim myſterium humanæ ſalutis initio cœpiſſet enarrari per Dominum, ab eis qui audierunt, in nos confirmatum eſt.

Luc.24.

Quinq; ſiquidem panes & duos piſces fregit, & diſtribuit diſcipulis ſuis, quando aperuit illis ſenſum, vt intelligerẽt omnia quæ ſcripta eſſent in lege Moyſi & ꝓphetis & Pſalmis de ipſo.

Marc.16.

Diſcipuli appoſuerũt turbis, quãdo ꝑfecti prędicauerunt vbique, Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis. Fœnum in quo diſcumbens turba reficitur, concupiſcentiã carnalis intelligitur, quam calcare ac premere debet omnis, qui ſpiritalibus alimentis ſatiari deſiderat.

Iſa.40.

Omnis enim caro fœnum, & omnis gloria eius tanquam flos fœni. Diſcumbat ergo ſuper fœnum, vt florem fœni conterat, id eſt, vt caſtiget corpus ſuum, & ſeruituti ſubijciat, voluptates carnis edomet, luxuriæ fluxa reſtringat, quiſquis panis viui cupit ſuauitate refici: quiſquis ſupernæ gratiæ dapibus renouari amat, ne infima vetuſtate deficiat, caueat. Quinq; millia virorum qui manducauerunt, perfectionem eorum, qui verbo vitę reficiuntur, inſinuant. Virorum quippe nomine, ſolent in ſcripturis perfectiores quique figurari, quos fœminea mollities nulla corrumpit, quales cupit eos eſſe, quibus dicit Apoſtolus:

1.Cor.16.

Vigilate, ſtate in fide, viriliter agite & confortamini. Millenarius autem numerus, vltra quem nulla noſtra computatio ſuccreſcit, plenitudinem rerum, de quibus agitur, indicare conſueuit. Quinario verò numero, quinq; notiſſimi corporis noſtri ſenſus exprimũtur, viſus videlicet, auditus, olfactus, guſtus & tactus. In quibus ſingulis quicunque viriliter agere & confortari ſatagunt, ſobriè & piè & iuſtè viuendo, vt cœleſtis ſapientiæ mereantur dulcedine recreari, hi nimirum quinq; millibus virorum, quos Dominus myſticis dapibus ſatiauit, figuratur. Nec prętereundum, ꝙ refecturus multitudinem, gratias egit.

Chriſtus cur gratias egerit.

Egit quippe gratias, vt & nos de perceptis cœlitùs muneribus gratias ſemꝑ agere doceret, & ipſe quantùm de noſtris profectibus gratuletur, & de noſtra ſpiritali refectione gaudeat, intimaret. Vultis etenim noſſe fratres, quantùm noſtræ congaudeat ſaluti?

Luc.10.

Narrat Euangeliſta Lucas, dediſſe eum diſcipulis poteſtatem calcandi ſupra omnem virtutem inimici, eorumq; nomina ſcripta indicaſſe in cœlis, & ſtatim infert: In ipſa hora exultauit in ſpiritu ſancto, & dixit: Confiteor tibi pater Domine cœli & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. Claret ergo, quia ſaluti ac vitæ fidelium congratulatur, qui patrem gratias agendo collaudat, quòd ea quæ ſuperbientibus abſcondit, humilibus ſpiritu ſecreta reuelauerit.

Fragmenta colligi iuſſa.

Quòd autem ſaturata multitudine, iuſsit diſcipulos colligere quæ ſuperauerant fragmẽta, ne periret, hoc profectò ſignat, quia pleraq; ſunt arcana diuinorum eloquiorum, quæ vulgi ſenſus nõ capit: nonnulla, quæ per ſe quidem minùs docti aſſequi nequeũt, ſed à doctoribus expoſita mox intelligere queunt. Hæc ergo neceſſe eſt, vt qui valent, diligentiùs ſcrutando colligant, & ad eruditionem minorum ſuo vel dicto vel ſcripto faciant peruenire, ne alimenta verbi illorum deſidia pereant, plebibusq; tollantur, qui hæc Domino donante interpretando colligere norunt. *Collegerunt ergo, inquit, & impleuerunt duodecim cophinos fragmẽtorum.*

Duodecim cophini myſticè.

Quia duodenario numero ſolet perfectionis cuiuſlibet ſumma figurari, rectè per duodecim cophinos fragmentorum plenos, omnis doctorum ſpiritaliũ chorus exprimitur, qui obſcura ſcripturarum, quæ per ſe turbæ nequeunt, & meditando colligere, & meditata & mandata literis, ſuo pariter & turbarum vſui conſeruare iubentur. Hoc ipſi fecere Apoſtoli & Euangeliſtæ, non pauca legis & prophetarũ dicta myſtica ſuis (interpretatione addita) inferendo opuſculis: hoc ſequaces eorum Eccleſiæ toto orbe magiſtri, etiam integros nonnulli vtriuſq; teſtamenti libros diligentiori explanatione diſcutiẽdo: qui quanuìs hominibus deſpecti, cœleſtis tamẽ gratiæ ſunt pane fœcũdi. Nã ſeruilia cophinis ſolent opera fieri. Vnde de populo, qui in luto quondã ac lateribus ſeruiebat in Aegypto, dicit Pſalmiſta: Manus eius in cophino ſeruierunt.

Pſal.80.

Illi ergo homines cùm vidiſſent quod fecerat Ieſus ſignũ, dicebant: Quia hic eſt verè propheta, qui venturus eſt in mundũ. Rectè quidẽ dicebãt Dominũ prophetã, magnũ magnæ ſalutis præconem iam mundo futurũ. Nam & ipſe prophetam ſe vocare dignatur, vbi ait: Quia nõ capit prophetã perire extra Hieruſalem.

Luc.11.

Sed necdum plena fide proficiebãt, qui hunc etiam Deum dicere neſciebant. Ergo illi videntes ſignum quod fecerat Ieſus, dixerunt: Quia hic eſt verè propheta, qui venturus eſt in mun-

mun-

mundum. Nos certiori cognitione veritatis & fidei, videntes mundum quem fecit Ieſus, & ſigna quibus illum repleuit, dicamus: Quia hic eſt verè mediator Dei & hominum, qui implet mũdum diuinitate, & mundus per ipſum factus eſt: qui in propria venit, genus humanum quærere & ſaluare quod perierat, ac recreare mundum quem fecerat: qui cum ſuis fidelibus per præſentiam diuinitatis eſt in mundo omnibus diebus vſq; ad conſummationem ſeculi: qui in conſummatione ſeculi per humanitatem venturus eſt in mundum, vt reddat ſingulis ſecundùm opera eorum, impios quidem & peccatores æternũ proijciens in ignem, iuſtos autem in vitam introducens æternam, in qua viuit & regnat cum patre in vnitate ſpiritusſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Matt. 28. *Matt. 25.*

EADEM DOMINICA,
HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Abijt Ieſus trans mare Galilææ, quod eſt Tiberiadis, &c. Ioannis 6.

MAgna Dominus miracula factur⁹, & noui mirabiliſque panis delicias populo datur⁹, monté aſcẽdit, quatenùs & nos quotieſcunq; ſpiritualibus nouiſq; epulis ſatiari cupim⁹, non montis, ſed mentis altitudiné & ingenij ſublimitatem aſcendamus. Quoniam autem talibus delicijs refecti, feſtiuitatem agere, & Chriſti carnem & ſanguinem ſuſcipere digni ſunt, meritò hic dicitur, quia proximum erat Paſcha, dies feſtus Iudæorũ. Securi .n. ad hanc feſtiuitaté veniunt, qui talib. epulis ſunt repleti. *Cũ ſubleuaſſet ergo oculos Ieſus, & vidiſſet quia multitudo maxima venit ad eũ, dixit ad Philippum: Vnde ememus panes, vt manducent hi? Hoc autem dicebat tentans eum. Ipſe enim ſciebat, quid eſſet facturus.* Sciebat enim Dominus q̃d facturus erat, ſed tentando Philippum, audire volebat, quid de eius omnipotentia ſentiebat: ſimulq́ue nouũ illud miraculum diſcipuli reſponſione extollebat, cùm ex quinq; panibus tot homines reficeret, quibus (ſecundùm illius teſtimonium) ducentorum denariorum panes non ſufficerent, vt vnuſquiſq; modicum quid acciperet. Sic enim Philippus reſpondet, dicens: *Ducẽtorum denariorum panes non ſufficiunt eis, vt vnuſquiſq; modicũ quid accipiat. Dicit ei vnus ex diſcipulis eius, Andreas frater Simonis Petri. Eſt puer vnus hîc, qui habet quinq; panes hordeaceos, & duos piſces: ſed hæc q̃d ſunt inter tantos?* Puer iſte populus Iudaicus eſt, ſenſu adhuc & intelligentia puerilis: quinque verò panes, quinque libri Moyſi intelliguntur. Quos panes populus ille vbique ſecũ portat, & non comedit, quia legit tantùm ſcripturas, & non intelligit. De his Beatus Matthæus Euangeliſta ſic ait: *Veſpere autem facto acceſſerũt ad eum diſcipuli eius, dicentes: Deſertus eſt locus, & hora iam præterijt: dimitte turbas, vt euntes in caſtella, emant ſibi eſcas. Ieſus autem dixit eis: Non habent neceſſe ire: date illis vos mãducare.* Veſpere enim Dominus turbas reficit, quia nouiſsima hora & vltima ætate prædicare cœpit. Vnde Ioannes ait: Filioli, nouiſsima hora eſt. Et Apoſtolus: Nos ſumus, in quos fines ſeculorum deuenerunt. Hoc autem agit in deſerto, id eſt, in populo ſylueſtri, indomito, indiſciplinato & indocto. De quo Pſalmiſta ait: In terra deſerta, inuia, & inaquoſa, ſic in ſancto apparui tibi, vt viderem virtutem tuam & gloriam tuam. In hoc deſerto & Ioannes Baptiſta prædicabat, dicens: Ego vox clamantis in deſerto, Parate viam Domino. Si autem diſcipuli eius ſcirent hoc, quod Dominus facturus erat, ſicut ſciebat mater eius ad nuptias inuitata, nequaquam ei dixiſſent: Dimitte turbas, vt euntes in caſtella emãt ſibi eſcas. Illa enim ſpiritu Dei plena, iam futura prænoſcens, dicebat: Vinum non habent: quoniam ſciebat filium ſuum nouum vinum ibi eſſe daturũ. Sed quid ait Dominus? *Date illis vos manducare. Reſponderunt ei: Nõ habemus hîc, niſi quinq; panes & duos piſces.* Vides igitur, quia nondum Chriſti diſcipuli intelligebant, quid duo piſces & quinque panes ſignificarent. Ideoq́ue tantæ turbæ putabant non poſſe ſufficere, quod vniuerſo mundo ſufficiebat. Quinque enim panes, quinque ſunt libri Moyſi: in quibus (ſi ſpiritualiter intelligantur) totum & nouum & vetus teſtamentum pleniſsimè continetur. Quorum quidem diuitię cunctis hominibus ad manducandum ſufficiũt. Semper enim creſcunt, ſicut & iſti panes: & qui plus comedit, plus abundat. Duo verò piſces, intellectus & memoria ſunt. Sine his panes iſti neque comedi, neque in ventre animæ retineri valent. Talis enim cibus intellectu comeditur, & memoria retinetur. Igitur nec panes ſine piſcibus, nec piſces ſine panibus ſaporem habent. Quid enim legere prodeſt, ſi nõ intelligas? quid verò intelligere, ſi id quod intelligis, memoriæ non cõmendes? Comedamus igitur panes, comedamus & piſces. Legamus & intelligamus, & ea quæ intelligimus, memoria retineamus. Qui autem aliter agunt, venit diabolus & tollit verbum de corde eorum, ne credentes ſalui fiant. Iuſsit igitur Dominus panes illos ſibi afferri: *& cũ iuſſiſſet turbã diſcumbere ſuper fœnũ, acceptis quinq; panibus & duobus piſcibus, aſpiciẽs in cœlũ benedixit, & fregit, & dedit diſcipulis panes: diſcipuli autẽ turbis.* Ecce Saluator noſter ſuper fœnum turbas diſcumbere facit, quatenùs hoc cibo ille ſe intelligat eſſe indignum, qui nondum ſupra fœnum diſcubuit. Propheta enim dicit: Verè fœnum eſt populus: ſiccatum eſt fœnum, & cecidit flos. Quicunque igitur es, qui vis ſatiari de panibus Chriſti,

Cur Dominus Philippum tẽtarit.

Diſcumbe- ſti, diſcumbe priùs ſuper fœnum: imò priùs te ip-
te ſuper fœ- ſum fœnū eſſe cognoſce. Non iam luxuriet in te
num. viriditas carnis. Audi Apoſtolum dicētem: Mor-
Coloſſ. 3. tificate membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram.
Intellige, quia flos & pulchritudo huius vitę citò
areſcit. *Accipiens autem Dominus quinq; panes et duos*
Luc. 1. *piſces, aſpiciens in cælum, benedixit & fregit, & dedit di*
ſcipulis ſuis. Magna munera diſcipulis daturus,
priùs in cælum Dominus aſpicit: vt & nos intel-
Eccl. 1. ligamus, quoniam omne datum optimum, & o-
mne donum perfectum, deſurſum eſt deſcendēs
Ioan. 6. à patre luminum. Omnis enim ſapientia à Domi
no Deo eſt, & cum eo fuit ſemper, & eſt ante æ-
uum. Vnde & de ſeipſo Dominus ait: Ego ſum
Gen. 1. panis viuus, qui de cęlo deſcendi. Illuc igitur Do
minus aſpicit, vnde veniunt omnia bona. Bene-
Panes frã- dicit autē panes, vt ſua benedictione multiplicē-
gere. tur. Sic etenim & primis ſeminibus à principio
Luc. 24. Dominus benedixit, cuius benedictionē ſemel
accepta, vſq; hodiè fructificare nō ceſſant. *Et fre-*
git: quod valdè neceſſarium erat. Quid eſt enim
panes frangere, niſi ſcripturarum myſteria reue-
lare? ipſe enim diſcipulis ſenſum aperuit, vt ſcri-
1. Cor. 11. pturas intelligerent. Ipſe eos panes frangere, &
ſcripturas exponere docuit. Hoc eſt enim, quod
ait: *Et dedit diſcipulis ſuis, diſcipuli dederunt turbis.* ipſe
enim diſcipulos ſuos, diſcipuli verò nos docue-
runt. Vnde Apoſtolus ait: Ego enim accepi à Do-
mino, quod & tradidi vobis. Nos quoque panes
alijs frangimus, quos à Chriſti diſcipulis fractos
accepimus, eosque quotidiè turbis apponimus,
dum hæc ſacri Euangelij verba exponimus. *Et*
manducauerunt omnes, & ſaturati ſunt. Manducantiū
autem fuit numerus quinq; millia virorū exceptis mulie
ribus & paruulis Non ſunt panes niſi quinq;, man-
ducantes autem plus millibus quinq;. Illi mandu
cant, panes creſcunt, certamen fit inter panes &
homines: vincunt panes, ſuperantur homines: illi
ſufficiunt, iſti deficiunt: niſi enim manducare
homines ceſſaſſent, fortaſſe in infinitum panes
creuiſſent. Sic igitur & cibus ſpiritualis, ſic panis
vtriuſq; teſtamenti, quantò plus comeditur, tan-
tò ampliùs creſcit. Nonne vides, quomodò panis
iſte mihi quoq; in faucibus creſcit? Pauca enim
verba ſunt quæ exponuntur: quæ ſi quis come-
dendi auidus, & ruminandi validus, qui & den-
tes fortiores & ſtomachum ſaniorem haberet,
ruminare adhuc & plus frangere voluiſſet, mul-
tas adhuc delicias ex his parare ſibi potuiſſet. Se-
quitur: *Et ſuſtulerunt reliquias. duodecim cophinos fra-*
gmentorum plenos. Valdè enim plures ſunt reli-
quiæ panū, quàm fuiſſent ipſi panes. Duodecim
enim ſunt cophini reliquiarum, panes verò om-
nes antequam manducarentur intra vnum co-
phinum poni potuiſſent Si quis autem iſta miratur,
miretur & cætera omnia, quæ Dominus opera-
tur. Quid enim fecit Deus, quod mirabile non
ſit? Cęlum & terram fecit, mirabile eſt: Homines
& cuncta animalia creauit, & hoc mirabile. Sed
cur quidem illud quoq; mirabile non eſt, quòd
ex pauco ſemine per ſingulos annos tanta nobis
horrea replet? Quid, cùm terræ humor idem ſit,
& in vnaquaque arbore vel herba mutat ſapo-
rem? & cùm ſecundùm ſe neque dulcis neque
amarus ſentiatur, in alijs tamen dulcis, in alijs a-
marus inuenitur? Sic igitur quære per ſingula, &
nihil inuenies, quod non ſit mirabile. Noli au-
tem iſta mirari: ſed potiùs illum mirare, qui hæc
& alia omnia tam admiranda creauit. Illud quo-
que conſiderandum eſt, quòd tot ſunt cophini,
quot & Apoſtoli. Vnuſquiſque Apoſtolorum XII. Cophi
ex iſtorum quinque panum fragmentis cophi- ni.
num ſuæ mentis repleuit, vt haberet vnde ſibi
commiſſum populum reficere poſſet. Vide mo-
dò in hoc vno cophino beati Matthæi Euange-
liſtæ, quem ante mentis noſtræ oculos effudit,
quantæ deliciæ contineantur. Quem de piſcibus
quoque multum ſuſcepiſſe dubitare non poſſu-
mus, cùm tam benè hęc intellexerit omnia, & in-
tellecta memoriæ commendauerit. Similiter au-
tem & beatus Ioannes cophinum ſuum ex his pa- Ioan. 6.
nibus impleuit, qui eos hordeaceos fuiſſe de-
ſcribit. Verè itaque hordeacei erant, ad comeden
dum inſuaues & difficiles: ideoque Dominus eos
fregit, & piſces eis addidit, cum quibus faciliùs
comedi potuiſſent.

FERIA SECVNDA,
Ioannis II.

In illo tempore. Propè erat Paſcha Iudaeorum, & aſcē-
dit Ieſus Hieroſolimā Et inuenit in templo vendentes o-
ues, & boues, & columbas, & nummularios ſedentes Et
reliqua. Homilia Erici.

BEatus Ioānes, quia vltimus omni-
um euangeliſtarum ſuum ſcripſit
euāgelium, idcircò pleniùs ac pro-
fundiùs ea, quæ à tribus euangeli-
ſtis omiſſa fuerant, deſcribere cura-
uit. Illi enim ea tantùm ſcripſerunt, quæ à Domi-
no duobus annis ante paſsionem eius geſta ſunt, Bis Chri-
incipientes à tempore, quo Ioannes Baptiſta miſ- ſtus ad pa-
ſus eſt in carcerem. Ergo diligentiſsimè ſancti ſcha venit
euangelij narratione conſiderata, reperimus bis Ieroſoly-
Dominum ſaluatorem ad Paſchalē ſolennitatē mam
celebrādam Hieroſolymā veniſſe: ſemel primo Ioan. 12.
anno ſuæ prædicationis, quod Ioannes ſcribit: &
iterū ipſo quo paſſurus erat anno, quādo quinta
die ante paſcha aſino ſedens, Hieroſolymam in-
trauit. Vtraq; tamen vice auaritiam ſcribarum,
ſacerdotumq; impietatem deteſtatus, quam in Matth. 21.
tēplo exercebant, eos cum omnibus, qui negotia Luc. 19.
ibi habebant, eiecit. Qua de re patet, non eſſe hāc
ipſam lectionem, quæ apud Matthæum & Lu-
cam legitur, quoniam bis idem miraculum in
paſcha geſtum eſt: Primo ſcilicet anno prædica-
tionis, qui eſt tertius ante paſsionem, & tertio
imminente iam hora ipſius paſsionis. His per

exceſſum neceſſariò præmiſsis, ad exponendam per ordinem accedamus ſancti euangelij lectionem. *Propè, inquit, erat Paſcha Iudæorum, & aſcendit Ieſus Hieroſolymam.* Quòd Dominus appropinquante paſcha Hieroſolymam aſcendit, nobis profectò exemplum dedit, quãta cura & ſtudio diuinis ſubdi debeamus imperijs. Si enim ille, qui erat Dei filius, in infirmitate noſtrę carnis apparens, decreta legis à ſe datæ implebat, ſolennitates legitimas cum cæteris hominibus frequentando, quid nobis qui ſerui ſumus, agendum eſt? quanto ſtudio & hæ, & aliæ feſtiuitates bonis operibus ſunt præueniendæ, & digna reuerentia cùm venerint celebrandæ? *Et inuenit in templo vendentes oues, & boues, & columbas, et numularios ſedentes. Et cùm feciſſet quaſi flagellũ de funiculis, omnes eiecit de templo, oues quoq; & boues: & numulariorum effudit æs, & menſas ſubuertit.* Non eſt putandũ, quòd hæc venalia in ipſo templo fuerint, ſed potiùs in porticibus, quibus ipſum templum cingebatur. Oues ergo & boues & columbæ ad hoc ibi emebantur, vt in ſacrificio Domini offerrentur. Numularij verò adhoc ibi reſidebãt, vt interempto res venditoresq; hoſtiarũ prõpta fieret pecuniæ taxatio. Ergo quodãmodò honeſta erat & licita iſta negotiatio, quia ad hoc (vt dictũ eſt) emebãtur hoſtiæ, vt Deo offerrentur. Quid ergo putamus feciſſet Domin⁹, ſi inueniſſet eos rixis diſsidẽtes, aut fabulis ocioſis, aut turpib⁹ & obſcœnis colloquijs vacantes, aut quolibet alio ſcelere reperiſſet occupatos, ſi ita in eos deſæuit, & de templo eliminare feſtinauit, qui ea negociabantur in templo, quæ Domino offerre volebant? Hæc contra illos dicimus, qui eccleſiam ingreſsi, non ſicut in domo Dei, cũ metu & reuerentia ibi conſiſtunt: ſed laſciuientibus obtutibus vagi, inanibus fabulis occupantur, cachinno ſoluuntur ſpretaq; intentione orandi, peccata pro quibus exorare debuerant, augent. Quodq; grauius eſt, ſi quis eos pro huiuſmodi ſtulta præſumptione redarguere auſus fuerit, odijs eũ & maledictis perſequuntur, nec diuinum ex hoc iudicium reformidant, cuius templum nefario auſu prophanãt. Hoc ſanè, quod tunc corporaliter geſtum eſt in templo, quotidiè geri in Eccleſia nullus qui rectè ſapit, ignorat. Quotidiè nanq; Dominus ſanctam ſpiritualiter intrat Eccleſiã, & qualiter in ea vnuſquiſq; conuerſetur, attendit. Cauendum ergo, & valdè pauendum eſt, ne improuiſus veniens, peruerſum in nobis aliquid, vnde meritò flagellari, & de Eccleſia eijci debeamus, inueniat. Maximè verò hoc obſeruare debemus in ea, quæ ſpecialiter domus Dei vocatur, ne quid ibi ineptum geramus, ne dicatur de nobis quoq; qđ per prophetã Dominus dixit: Dilectus meus in domo mea fecit ſcelera multa. Nec obliuiſcamur noſipſos templum Dei eſſe: ideoq; ab omni immunditia & iniquitate conſcientiam noſtram immunem cuſtodiamus illud cum tremore recolentes, quod dicit Apoſtolus: Si quis templum Dei violauerit, diſperdet illum Deus. Notandũ autem eſt, quòd vendebantur in templo boues, & oues, & columbæ. Boues quippe terram exarant, & ſuſcipiendis ſeminibus præparant. Quid ergo per boues, niſi doctrina cæleſtis accipitur? Boues igitur vendunt, qui verbum euangelij nõ pro auditorum vtilitate, nec cauſa amoris Chriſti, ſed intuitu temporalis lucri auditoribus impendunt. Oues, ſimplicia & manſueta animalia, veſtiendis hominibus ſua vellera præſtant. Et quid per oues, niſi opera ſimplicitatis & innocentiæ ſignantur? Vendunt ergo oues, qui gratia humanæ laudis opera agunt pietatis. De qualibus dicitur: Receperũt mercedem ſuam. Quid verò per columbã, quæ felle caret, niſi ſpiritusſanctus intelligitur, qui in ſpeciehuius volucris ſuper baptizatum Dominum oſtenſus eſt? Columbas igitur vendunt, qui ſpiritusſancti donum per impoſitionẽ manus, vel ad præmium, vel ad vulgi fauorem tribuunt, qui ſacros ordines non pro vitę merito, ſed pro gratia largiuntur. Numularij verò ſunt in templo hi, qui in Eccleſia apertè terrenis rebus inſeruiunt, quæ ſua ſunt quærentes, non quæ Ieſu Chriſti. Hos omnes Dominus facto flagello de reſticulis, eiecit de tẽplo. Quid per funiculum, niſi crementa intelliguntur malarum actionum? Hinc Eſaias dicit: Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis. Et Salomon: Funiculis peccatorum ſuorum vnuſquiſq; cõſtringitur. Cùm enim peccator aliquis prioribus peccatis grauiora accumulat, quaſi funiculũ quo flagelletur, paulatim agendo prolongat. Eiecit ergo hos Dominus, eiecit cum eis boues ſimul & oues, cæteraq; venalia: quia talium doctrina pariter cum ſuis authoribus reprobanda eſt, & à domo Dei depellenda. Numulariorum quoq; æs effunditur, & menſæ ſubuertũtur: quia damnatis in fine mundi reprobis, etiam illarum rerum quas dilexerunt, auferetur figura, iuxta quod Ioannes dicit: Mundus tranſit, & concupiſcẽtia eius. *Et his, qui columbas vendebant, dixit: Auferte iſta hinc, & nolite facere domum patris mei domum negotiationis.* Venditionem columbarum in templo fieri prohibet: quia gratia ſpiritusſancti non ad præmium danda eſt, ſed gratis accepta, gratis debet dari. Vnde omnes, qui eandem præmio vel accipere vel dare voluerint, ſimiles ſunt ſcribis & phariſæis. Domum verò Dei faciunt domum negociationis, qui ſacros ordines dandó vel accipiendo præmium vel à manu, vel ab ore requirunt, & miniſterium quod perceperunt, non ſimplici intentione, ſed pro humana retributione in Eccleſia peragunt: nec ſtudent, vt Deus in his quæ agunt glorificetur, ſed vt ipſi potiùs laudentur & remunerentur. Sed & hoc non negligenter prætereundum, quòd hic vtraque Domini ſaluatoris natura nobis commendatur. Humana quidem, quia ſicut homo ad celebrandam paſchæ ſolennitatem cum cæteris aſcen-

Ioan. 2.

Vbi ſederint vendentes.

In eos, qui in templis inſolenter ſe gerunt.

Ier. 11.

Templum Dei ſumus 1.Cor.3.

aſcendit: Diuina verò, ſecundùm quam his quos eijciebat de templo, dixit: Nolite facere domum patris mei domum negociationis. Apertè nanq; ſe filium Dei oſtendit, qui templum Dei, patris ſui domum appellat. *Recordati verò ſunt diſcipuli eius, quia ſcriptum eſt: Zelus domus tuæ comedit me.* Zelus hoc loco, in bonam partem accipitur. Eſt enim zelus feruor quidam, quo mens reiecto humano timore, pro defenſione veritatis accenditur. Zelo ergo Dei patris ſaluator impios negociatores eiecit de templo. Sed & nos quantùm poſſumus, zelemus domũ Dei, & ne quid prauũ in ea geratur, ſtudioſè curemus. Quod tunc rectè agimus, ſi fratrem, qui templum Dei eſſe debuerat, videmus vel ſuperbia tumidum, vel luxuria eneruatum, vel ebrietati deditum, ſeu cuilibet vitio ſubſtratum, & in quantùm vires ſuppetũt, corrigere, & ad emendatioris vitæ ordinem reducere ſatagimus: Vel etiam in ipſa domo orationis, vbi corporis Chriſti ſacroſancta myſteria conſecrantur, vbi angelorum & ipſius Dei præſentia auguſtiùs eſſe non dubitatur, ne quid inhoneſtum aut indecens agatur, ſolicitè procuremus. *Reſponderunt Iudæi, & dixerunt ei: Quod ſignum oſtendis nobis, quia hæc facis? Reſpondit illis Ieſus: Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.* De quo templo hoc dixerit, oſtendit euangeliſta, cùm ſubdit. *Hoc autem dicebat de templo corporis ſui.* Templum digniſsimè ſanctum corpus ſuum dicit, ſacrarium diuinitatis: quia, vt Apoſtolus ait: In ipſo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, & ſunt in illo omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi. Hoc templum ſoluendum erat in paſsione, excitandum citiſsima diei tertij reſurrectione. Non dicit, ſicut illi in paſsione confinxerunt, deſtruam, ſed honeſto verbo, Vos, inquit, ſoluite. Neque enim conuenit, vt noſipſi nobis manus inferamus. Vos ergo, ait, ſoluite, quia ab illis excruciandus & crucifigendus erat. Meritò igitur de templo illo typico eiecti fuerãt, qui ipſum verum Dei templum in quo nulla prorsùs peccati macula eſſe poterat, ſoluere per mortem quærebant. *Dixerunt ergo Iudæi: Quadraginta & ſex annis ædificatum eſt hoc templum, & tu in tribus diebus excitabis illud?* Carnaliter Domino reſponderunt, quia carnaliter ſuperiora eius verba intellexerunt. Quod enim ipſe de ſui corporis templo dixerat, hoc iſti de materiali templo dictum putabant. Verùm quòd dicunt quadraginta & ſex annis templum ædificatum: non primam, ſed ſecundam eius indicant ædificationem. Primò nanque templum ipſum à Salomone, in maxima regni pace, decentiſsimo opere, ſeptem annorum ſpatio perfectũ eſt. Hoc deſtructum poſteà à Chaldæis, rursùm poſt ſeptuaginta annos, iubente rege Perſarum, relaxata populi captiuitate, à filijs trãſmigrationis ſub Zorobabel & Ieſu principibus reædificari cœptum eſt. In quo opere ſic impediti ſunt,

Pſalm. 68.

Zelus bonus.

Coloſſ. 2.

Templum corporis Chriſti.

3. Reg. 6.

impugnantibus ſe vicinis gentibus, vt vna manu gladium tenerent, altera lapidem in parietis ſtructuram ponerent. Atque ita factum eſt, vt per quadragintaſex annos inchoata templi fabrica, vix potuerit impleri. Hic autem annorum numerus, perfectioni dominici corporis aptiſsimè congruit. Tradunt nanque phyſici, tot dierum ſpatio formam humani corporis in vtero matris perfici. Suſceptum nanque ſemen primis ſex à conceptione diebus lactis habet ſimilitudinem, nouem ſequentibus vertitur in ſanguinem, reliquis duodecim coagulatur, & in carneam ſoliditatem redigitur: alijs verò decem & octo formatur vſque ad perfecta membrorum lineamenta: hinc iam vſque ad tempus editionis magnitudine ſemper augetur. Sex autem, & nouem, & duodecim, & decem & octo in ſumma collecti, quadraginta quinque faciunt. Quibus ſi ipſum diem adijcias, quo diſcretum per membra corpus incipit ſumere crementum, quadraginta ſex abſque errore reperies. Per quod videlicet tot dies in ædificatione corporis Domini, quot annos in fabrica templi legimus, numerantur. Poſſumus quoque húc ipſum numerum in nomine Adam, ſupputato ipſarum literarum numero, inuenire, cuius nomen ex principalibus quatuor climatum mundi literis apud Græcos conſtat. Per quod innuitur, ipſum primum parentem noſtrum de paradiſo eiectum, & in totum orbem fuiſſe diſſeminatum. Nomina quippe quatuor mundi partium ſecundùm Græcos ſunt, ἀρκτὸς, δύσις, ἀνατολὴ, μεσημβρία, hoc eſt, ſeptentrio, occidens, oriens, & meridies. Nomen verò Adam ex α, δ, α, μ, conſtat. Quarum literarum ſecundùm Græcos numerus eſt α vnum, δ quatuor, & rurſùm α vnum, & μ quadraginta, quæ ſimul ſunt quadraginta ſex. Tot nimirum diebus corpus Chriſti in vtero virginali formatum ac perfectum eſt. Per quod deſignabatur, primum Adam per orbem diſperſum, per ſecundum Adam, id eſt, Chriſtum, colligendum, atque in vnionem fidei congregandum. *Cùm ergo ſurrexiſſet à mortuis, recordati ſunt diſcipuli eius, quia hæc dicebat: & crediderunt ſcripturæ, & ſermoni quem dixit Ieſus.* Nondum ſancti apoſtoli ſcripturas intelligebant, quia necdum Chriſtus à mortuis reſurrexerat, nondum illis ſpiritum ſanctum apertè dederat. At ipſo die reſurrectionis ſuæ apparens illis, aperuit illis ſenſum, vt intelligerent omnia, quæ de ipſo erant in lege Moyſi & prophetis & pſalmis ſcripta. Tunc recordati ſunt verborum, quæ ante paſsionem Dominum dicentem audierant. Et crediderunt, inquit, ſcripturæ prophetarum, quæ eum reſurrecturum prædixerat: & ſermoni quem dixit eis Ieſus, hoc videlicet quod præmiſſum eſt: Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. *Cùm autem eſſet Ieſus Hieroſolymis in paſcha in die feſto, multi crediderunt in eum. Ipſe autem non credebat ſemetipſum eis, eò quòd ipſe noſſet*

2. Eſd. 4.

De his vide 3. partem ſummæ S. Thomæ Aquinatis. quæſt. 33. articulo 1.

Luc. 24.

 omnes,

omnes, & non opus erat ei, vt quis teſtimonium perhiberet de homine. ipſe enim ſciebat, quid eſſet in homine. Patet cauſa, quare Dominus ad feſtiuitates Iudæorum celebrandas corporaliter venerit, vt videlicet plures per eius prædicationem in eum crederent. Ait enim euangeliſta, quia cùm eſſet Ieſus Hieroſolymis, multi crediderunt in eum: ſed ipſe non credebat ſeipſum eis, quia illi non ſic credebãt in eum, vt digni eſſent, cum quibus Chriſtus familiariter habitaret. Licèt enim iam credere putarentur, ipſe introrsùs corda eorum intuebatur. Hoc eſt enim, quod dicitur: Eò quòd ipſe noſſet omnes. Nec volebat à talibus prædicari, quos præuidebat in ſua paſſione poſſe ſcandalizari. *Non enim illi opus erat, vt quis teſtimonium perhiberet de homine. ipſe enim ſciebat, quid eſſet in homine.* Hi nimirum typum tenebant catechumenorum, qui iam credunt in Chriſtum, ſed ipſe non ſe credit eis, quia nondum renati ſunt aqua baptiſmatis. Nemo enim poteſt introire in regnũ Dei, niſi priùs renatus fuerit ex aqua & ſpirituſancto. Inde etiam mos eccleſiaſticus obtinuit, vt catechumenis non credantur myſteria corporis & ſanguinis Chriſti, quanquàm ipſi ſe in Chriſtum credere fateantur. Nos verò, qui & in Chriſto iam renati, & viuificis corporis eius ſacramentis ſumus initiati, agamus nomini eius æternas gratias, eiuſque miſericordiam dignis inquantùm ſufficimus laudibus extollamus, qui nobis ita ſe credere, ita dignatus eſt incomprehenſibili pietate contradere, vt ipſe in nobis, & nos maneremus in eo. Magnum eſt certè quod præſumimus, ſed ſecuri ſumus de eius veraciſſima promiſſione, qua ait: Qui manducat carnem meam, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo. Proinde inſpiciamus diligenter penetralia cordium noſtrorum, & quicquid vitijs fœdum, quicquid ſordidum deprehenderimus, his præcipuè diebus feſtinemus orationibus, ieiunijs & lachrymis emundare profuſis. Præueniamus modò faciem eius in confeſſione, ſi cupimus eius in futuro vultum cernere ſine confuſione. Ad cæleſtem patriam tendentes, nulla ſeculi obiecta præpediant, nec proſpera reuocent, nec aduerſa retardent. Neque enim vile aut caducũ aliquid nobis promittitur, ſed illud, quod nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit. Ad quod mereamur peruenire, opitulante ipſo, qui nos dignatus eſt vocare. Amen.

Cur Dominus ad feſta celebranda acceſſerit.

Ioan. 3.

Ioan. 6.

1. Cor. 2.

HOC LOCO DESIDERATVR HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

FERIA TERTIA, Ioannis VII.

In illo tempore. Iàm die feſto mediante, aſcendit Ieſus Hieroſolymam in templum, & docebat. Et mirabantur Iudæi, dicentes: Quomodò hic literas ſcit, cùm non didicerit? Et reliqua. Homilia Erici.

IN lectione, quę hanc precedit, narrat ſanctus euangeliſta, quia ambulabat Dominus in Galilæam: non enim volebat ire in Iudæam, quoniam Iudæi quærebant eum occidere. Cùm ergo ibi eſſet, & (vt ita [illegible]) propter concitatam cõtra ſe perſecutionem delitesceret, eſſetq; in proximo dies feſtus ſcenopegiæ, dixerunt fratres eius ad eum: Tranſi hinc, & vade in Iudæam, vt & diſcipuli tui videant opera tua, quæ facis. Quos videns Dominus labilem & caducam huius mundi gloriam quærere, & cæleſtem paruipendere, reſpondit: Vos aſcendite ad diem feſtum, ego non aſcendam ad diem feſtum iſtum. Cùm igitur hęc & plura alia ad redarguendos confundendoſque humanæ laudis cupidos dixiſſet, tunc quidem manſit in Galilæa. *Iam autem mediante die feſto,* (nam per [illegible] dies agebatur ipſa ſolennitas) ſicut nun[illegible] eſt, & ipſe Ieſus aſcendit. *Et mirabantur [illegible] centes: Quomodò hic literas ſcit, cùm non di[illegible]* Quid nam hoc eſt, quòd antequàm [illegible] ad feſtiuitatem veniret, quærebant eu[illegible] mur magnum de eo erat? Ecce adeſt, qu[illegible] batur, docet qui latebat, palàm loquitur, [illegible] tenetur. Sed illud erat exempli, hoc pote[illegible]. Latuit enim, vt nos doceret perſecution[illegible] bere fugere, ſecundùm quod alibi præcep[illegible] vos perſecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam. Et mirabantur, inquit, Iudæi. Mirabantur, ſed non tamen ab infidelitate conuertebantur. Vnde mirarentur, aperitur cùm ſubditur: *hic literas ſcit, cùm non didicerit?* Nouerant vbi natus, & quomodò fuerit educatus. Nunquàm eum viderant literas diſcentem, audiebant tamen eum de lege diſputantem, legis & prophetarum teſtimonia proferentem: quod nemo alius facere[t], qui legem ipſam non legiſſet. Nemo autem ipſam legem legeret, niſi priùs literas didiciſſet. Hac de cauſa mirabantur, non intelligentes eum legis authorem & Dominum. Quod ſi credere voluiſſent, nequaquàm mirarentur, ſi ille legem noſſet, qui ipſam legem dediſſet. Verùm hac illorũm admiratio, facta eſt veritatis magiſtro, altioris doctrinæ inſinuandæ occaſio. Reſpondit enim Dominus aliquid profundum, & attentiùs inſpiciendum. Nam ſequitur: *Reſpondit eis Ieſus: Mea doctrina non eſt mea, ſed eius qui me miſit.* Paucis verbis quaſi cõtrarium aliquid Dominus dixiſſe videtur. Non enim ait, Iſta doctrina non eſt mea, ſed mea doctrina non eſt mea. Quærendum ergo quid ſit, Mea doctrina non eſt mea. Si enim ſua, quomodò nõ ſua? Sed recolamus, quid beatus Ioannes in exordio huius euangelij dixerit, &

& ibi reperire poterimus ſolutionem huius quæſtionis. Ait enim: In principio erat verbũ, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbũ. Quæ eſt ergo doctrina patris, niſi verbum patris? Verbum enim, alicuius eſt verbum. Et ideò ſuam doctrinam dixit non ſuam, quia ipſe non à ſe eſt, ſed eſt verbum patris. Quod ergo ait, Mea doctrina non eſt mea, tale eſt, ac ſi diceret: Ego qui doceo, non ſum à meipſo. Cùm enim credamus & confiteamur filium patri eſſe æqualem per diuinitatem, nec vllam recipiamus inter generantem & genitum, vel naturæ vel ſubſtantiæ differentiam, tamen ille pater, ille filius. Et pater quidem de nullo, quia de ſe Deus eſt: Filius verò non de ſe, ſed de patre genitus eſt Deus, ſicut ſpiritusſanctus à patre procedit & filio. Et hi tres vnus Deus, vnũ lumen, vna potentia, vna maieſtas. Et quia hoc tam profundũ myſterium videbat non omnes poſſe intelligere, dat conſilium, quid agentes ad illud pertingere valerent. *Si quis inquit, voluerit voluntatem eius facere, cognoſcet de doctrina mea, vtrùm ex Deo ſit, an ego à meipſo loquar.* Si quis voluerit voluntatem patris facere, hoc eſt, ſi quis voluerit in filiũ eius credere, cognoſcet de doctrina mea, hoc eſt, intelliget. Ergo intellectus eſt merces fidei. Non ergo intelligendum eſt, vt credamus, ſed priùs credendum, vt intelligamus. Scriptum nanque eſt: Si non credideritis, non intelligetis. Ergo faciamus voluntatem patris, hoc eſt, credamus in filium Dei patris. Hæc eſt volũtas patris, iuxta quod alibi idem filius dicit, hoc eſt opus Dei, vt credatis in eum, quem miſit ille. Cognoſcenda ſanè eſt neceſſariò huius verbi ſtructura: aliud enim eſt, cùm dicimus per datiuum caſum, Credo tibi: aliud per accuſatiuum, Credo in te. Dicimus certè credere nos Paulo, ſed non in Paulum. Dicimus credere nos Petro, ſed non in Petrum. Ergo aliud eſt credere Deo, aliud eſt credere in Deum. Credere enim Deo, eſt verbis illius fidem accommodare, ſecundùm quod & dæmones credunt ei, & contremiſcunt. Credere verò in Deum, eſt Deum credendo amare, credendo diligere, membris eius credendo incorporari. Hæc eſt fides, quam à nobis exigit Deus, quæ per dilectionem operatur. Si quis ergo facit volũtatem patris credendo in filium eius, cognoſcet de doctrina Chriſti: quia non aliunde, non de nihilo, ſed de patre eſt, manens in patre, æqualis patri. *Quia à ſemetipſo loquitur, gloriã propriam quærit.* Quibus verbis Antichriſtum notat, theſaurum malitiæ, & perditionis filium: Qui (vt Apoſtolus ait) aduerſatur & extollitur ſupra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur: ita vt in templo Dei ſedeat, oſtendens ſe tanquam ſit Deus. Hic ergo cùm venerit, à ſemetipſo loquetur, ſua ſe authoritate veniſſe non à Deo miſſum dicens: nec Dei, ſed ſuam gloriam quæſiturus eſt. De quo alibi dicit: Ego veni in nomine patris mei, & non ſuſcepiſtis me: ſi alius venerit in nomine ſuo, illum accipietis. *Qui autem quærit gloriam eius qui miſit eum, hic verax eſt, et iniuſtitia in illo non eſt.* Se vtiq; Dominus his verbis inſinuat, qui cùm per diuinitatem æqualis eſſet patri, tamen per ſuſceptam ſerui formam apparens in tempore, qui erat creator temporum, non ſuã quæſiuit gloriam, ſed patris. Vel nobis certè per hoc præbuit humilitatis exemplum, vt nos qui puri homines ſumus, nec ex nobis boni quicquã poſſumus, totũ Deo tribuamus, ad eius laudem & gloriam referamus, cùm vel boni aliquid facimus, vel eius largiente clementia rectè ſcripturas illius intelligimus. Sed nos econtrà bona quæ agimus, nobis ſuperbè aſcribimus, mala verò noſtra creatori noſtro irrogamus, causãtes quòd tales nos fecerit. Chriſtus verò Dominus noſter gloriam patris quærebat, & idcircò verax eſt, & iniuſtitia in illo non eſt. In Antichriſto verò iniuſtitia eſt, & verax non eſt: quia ſuam, non Dei gloriam quæſiturus eſt. Non eſt à Deo miſſus, ſed venire permiſſus. *Nonne Moyſes dedit vobis legem, & nemo ex vobis facit legem? Quid me quæritis interficere?* Illi quidem gloriabantur ſe legis præcepta implere, ſed aperta reuincuntur ſententia. Lex enim homicidium vetat. Quomodò ergo legem faciebant, qui ſaluatorem interficere cogitabant? Nam ſi legem rectè legiſſent, & opere impleſſent, in ipſis ſcripturis ſuis Chriſtum agnoſcerent, & nunquam de eius morte tractaſſent. *Reſpondit ei turba.* Turba, inquit, ſemper incerta & turbata, nullo rationis ordine prædita. *Dæmonium habes. Quis te quærit interficere?* O ſcelus inexpiabile: ô blaſphemia, neque in hoc ſeculo, neq; in futuro remittenda. Nam peius fuit hoc dicere, quàm Chriſtum occidere. Ei nanque dicebant, Dæmonium habes, qui ſuo imperio dæmonia expellebat. Obturandæ eſſent aures ad tam ſceleſtam contumeliam, niſi ipſius Domini exemplo diſceremus habere patientiam. Neque enim à furioſis & turbatis hæc audiens turbatus eſt, ſed in ſua veritate tranquillus permanens, nõ reddidit malum pro malo, nec maledictum pro maledicto. Quibus ſi reſpondere voluiſſet, Vos potiùs habetis dæmonium, verum vtiq; diceret: quia niſi pleni dæmonio eſſent, tam peruersè de Deo loqui non poſſent. *Reſpondit ergo eis: Vnum opus feci, & omnes miramini.* Ac ſi diceret. Qui tantùm miramini in ſanatione vnius hominis, quãtum miraremini, ſi omnia opera mea videretis? Vnam enim rem fecerat: ſanauerat in ſabbato paralyticũ, qui triginta & octo annis decumbebat, & turbati ſunt, quia non intelligebant eum eſſe authorem ſabbati. Non deſtruxerat ſabbatũ, hominem in eo ſanando: quia ad ſalutem hominũ, ſabbati cuſtodia hominibus data fuerat. *Propterea Moyſes dedit vobis circumciſionem: non quia ex Moyſe eſt, ſed ex patribus.* Moyſes quidem legem decreuit, vt circũciſio ſeruaretur, ſed non ipſe author eſt circunciſionis. Multò enim ante legem tempore Abraham primus recepit circuncisionem à Domino, in ſignũ magnæ fidei ſuæ. *Et in ſabbato,* inquit,

[Left margin notes: Ioan. 1. — Doctrina patris, verbũ patris. — Eſa. 7. — Ioan. 5. — Credere Deo. — Iac. 2. — Credere in Deum. — Credere in Deum, quid. — 2. Theſ. 2. — Ioan. 5.]

[Right margin notes: Immanis Iudæorum blaſphemia. — Ioan. 5. — Exod. 12. — Gen. 17.]

inquit, *circunciditis hominem.* Tanquam diceret: Reuincit vos Moyſes. Præcipitur in lege, vt hominem octaua die circuncidatis: præcipitur etiã, vt ſabbatizetis ſeptimo die. Si ergo octaua dies illius qui natus eſt, euenerit die ſeptimo, hoc eſt, in ſabbato, quid facietis? Vacabitis, vt cuſtodiatis ſabbatum: an circuncidetis infantem, vt impleatis octaui diei ſacramentum? Sed noui quia circuncidetis, quoniam ſignum ſalutis eſt, & nõ debet homo in ſabbato vacare à ſalute. Ergo nec mihi indignamini, quia totum hominem ſanum feci in ſabbato: quia & curatus eſt, vt ſanus eſſet in corpore: & credidit, vt ſanus eſſet in anima. *Si circunciſionẽ accipit homo in ſabbato, vt nõ ſoluatur lex Moyſi: mihi indignamini, quia totum hominem ſanũ feci in ſabbato?* Illa quippe circũciſio ob tres præcipuè cauſas data fuerat. Primò, vt ſignum eſſet magnæ fidei Abrahæ. Secundò, vt per eam à cæteris nationibus diſcernerentur in corpore, ſicut fimbrijs palliorum diſtinguebantur in veſte. Tertiò, vt illam in virili membro ſuſcipientes, caſtitatem mentis & corporis ſe obſeruare debere cognoſcerent. Et tantùm valebat tunc circunciſio, quantum & in nouo teſtamento baptiſma: quia omnia peccata per eam dimittebantur, excepto quòd ianuam regni cæleſtis nequaquam aperire poterat. Non ergo à tam vtili & proficua re propter inanis ocij ſabbatum, vacare debebant. Myſticè verò illa circunciſio figurabat baptiſma, quod nunc in Eccleſia geritur, quo veriſsimè omnia peccata dimittuntur, & cæleſte regnum credentibus aperitur. Exhibebatur verò circunciſio in virili membro, per quod humana propagatio miniſtratur: vt oſtenderetur, per vnum hominem peccatum intraſſe in mundum, & per peccatum mortem: & ſicut omnis homo cum præputio naſcitur, ita etiam omnis homo cum originali peccato generatur, à quo cum omnibus vitijs per baptiſmum, quod eſt vera & ſpiritualis circunciſio, expoliamur. Petrinis autem cultris circuncidebantur homines, quia, vt ait Apoſtolus, Petra erat Chriſtus: per cuius nominis inuocationem, ſimplex aqua baptiſmatis ſpirituali potentia fœcundatur, vt hominibus ſpiritualem poſsit præſtare generationem. *Nolite iudicare ſecundùm faciem, ſed iuſtum iudicium iudicate.* Secundùm faciem iudicare, eſt perſonam in iudicio conſiderare. Et iſti perſonaliter iudicabant, quia illis, qui in ſabbato paruulos circuncidebant, nõ iraſcebantur: Domino autem indignabantur, quia in ſabbato totum hominem ſaluum feciſſet. Iuſtum, inquit, iudicium iudicate: quod ſi facitis, neque me, neque Moyſen condemnabitis: ſed veritate perſpecta, nullatenùs mea opera Moyſi præceptis contraire videbitis. Sanè hæc Domini admonitio, non ſolis facta eſt Iudæis: nos etiam Dominus monuit, nos inſtruxit. Sic ergo verba eius audiamus, quaſi præſens nobis loquatur. Ait enim: *Nolite iudicare ſecundùm faciem, ſed iuſtum iudicium iudicate.* Magni

Leuit. 12.

Circunciſio tres ob cauſas mãdata.

Circunciſio, typus baptiſmi.

1.Cor.10.

Iudicare ſecundùm faciem.

laboris eſt hoc vitium effugere, id eſt, non ad intuitum perſonæ iudicare, ſed iuſtum iudicium proferre. Nullus quippe alius hoc poteſt implere, niſi ille, qui omnes æqualiter diligit: qui in iudicandis cauſis nõ attendit ambitum, ſed meritum, nec conſiderat quis iudicandus, ſed vnde ſit iudicandum. Nec hoc dicimus de illis, quos pro gauduum honore diuerſo modo iubemur honorare: ſed de illis, quorum cauſas diſcere ac dijudicare iubemur. *Dicebant autem quidam ex Hieroſolymis: Nonne hic eſt, quem quærunt interficere? Ecce palàm nunc loquitur, & nihil ei dicunt.* Iſti qui hoc dicebant, nouerant quia Dominus à Iudæis quęrebatur: ſed non intelligebãt, qnòd ſua potẽtia non tenebatur: atq; ideò putauerunt principes iam credidiſſe, quia ipſe eſſet Chriſtus. Dicunt enim: *Nunquid verè cognouerunt principes, quia hic eſt Chriſtus?* Sed oſtendunt ſe nondum crediſſe, cùm ſubiungunt: *Sed iſtum nouimus vnde ſit: Chriſtus autẽ cùm venerit, nemo ſcit, vnde ſit.* Quid eſt quod dicunt: Chriſtus cùm venerit, nemo ſcit vnde ſit? Nam Herode locũ natiuitatis Chriſti requirente, reſponderunt quòd in Bethleem naſciturus eſſet, & ipſa ſua verba prophetica authoritate confirmauerunt. Sed nouerant locum natiuitatis eius, non autem poterant comprehendere generationem diuinitatis eius, propheta dicente: Generationem eius quis enarrabit? Ac ſi dicerent: Iſtum ſicut aliquem ex cæteris hominibus nouimus: nihil in illo diuinum, nihil regale attendimus. Chriſtus verò noſter Deus omnipotentiſsimus venturus eſt, & vniuerſo mundo imperaturus. Hæc erat cauſa morbi illorum. Ideò enim in Chriſtum credere nolebant, quia humanitatem ſolam in eo conſiderabant, diuinitatem perpendere non valebant. Vnde & Dominus illis ad vtrunque reſpondit, videlicet & de humanitatis fragilitate, & de diuinitatis maieſtate. *Clamabat enim, docens in templo: Et me ſcitis, & vnde ſim ſcitis.* Hoc de ſua dixit humanitate, ſecundùm quã & locum natiuitatis eius, & parentum nobilitatem, & vultus effigiem nouerant. Sciebant ergo eum, quia de regali ſtirpe deſcenderat, & nobilitatis lampade illuſtris, latêre non poterat. *Et à meipſo non veni, ſed eſt verus qui miſit me, quem vos neſcitis.* Hoc ad ſuam retulit diuinitatem, ſecundùm quam ignorabant eum eſſe Dei filium, & à patre miſſum in mundum. Neſciebant etiam Deum patrem, qui verus eſt ipſius genitor veritatis, quem neſciebant: quia ignorantes filium, nec in eum credentes, ad Dei patris notitiam peruenire non merebantur. Denique ſubiungit: *Ego autem noui eum.* Si ergo eum cognoſcere vultis, à me quærite vt ſciatis: quia ab illo ſum, & ille me miſit. Pulcherrimè & quambreuiſsimè diuinitatem ſimul & humanitatem ſuam complexus eſt. *Ab ipſo, inquit, ſum:* quia filius de Deo patre natus ſum. Quicquid enim eſt filius, ab ipſo eſt, & ei debet, cuius eſt filius.

Ma

Eſa.

Eſa.

filius. *Et ipſe me miſit*. hoc eſt, incarnari cõſtituit: hoc eſt, quod me videtis, quod præſentem attẽditis. Cùm autem audiamus Deum patrem miſiſſe filium, non cogitemus naturę diſsimilitudinem, ſed patris authoritatem. *Quærebant ergo eũ apprehendere, & nemo in eum miſit manus, quia nondum venerat hora eius.* Nemo, inquit, in illũ miſit manus, hoc eſt, nullus vim fecit, nullus eum rapere præſumpſit: quia nondũ venerat hora eius, hora videlicet voluntatis illius. Sicut enim voluntate natus, ſic & voluntate paſſus eſt. Nam ſicut ante ſecula præordinauit matrem virginem, de qua naſceretur, ſic etiam præſciuit & prælegit mortẽ quam pateretur, & tempus quãdo pateretur. Huius horæ reminiſcens dum penderet in cruce, dixit: Conſummatum eſt. Et inclinato capite tradidit ſpiritũ. Non ergo potuerunt eum Iudæi comprehendere: quia ipſe mortem ſuã & miniſtros mortis ſuæ in ſua habebat poteſtate, ac cùm ipſe voluit pati, etiamſi voluiſſent à nece eius Iudæi abſtinere, nõ potuiſſent. In altero igitur miſericordia, in altero veritas prærogata eſt. Miſericordia quidẽ in humilitate carnis, qua pati voluit: Veritas in poteſtate diuinitatis qua donec ipſe voluit, cõprehendi nequiuit. Vtrunque propter noſtrã ſalutem geſtum eſt, propter quos homo factus fuerat, qui hominem fecerat, ne periret quod fecerat. Non ergo ſimus ingrati tantis beneficijs, quæ ab ipſo immeriti accepimus & indigni. Obediamus præceptis eius, vt ſimus compotes promiſsionis eius. Quæramus ſpirituali deſiderio vultum eius, quæramus faciem eius ſemper. Quæramus eum, non ſicut Iudæi, vt eum occidamus, ſed vt ab ipſo viuificemur. Quæramus, non vt eum à nobis expellamus, ſed vt cum eo in perpetuum maneamus, AMEN.

Chriſtus voluntate & natus & paſſus.

Ioan. 19.

EADEM III. FERIA, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Iam die feſto mediante, aſcendit Ieſus in templum, & docebat, &c Ioan. 7.

DIximus ſuperiùs hanc feſtiuitatem ſeptem diebus celebrari, quod igitur ait, *Iam die feſto mediante*, tale eſt, ac ſi diceret: Cùm adhuc media pars dierum ſupereſſet de tota feſtiuitate, aſcendit Ieſus in templum, & docebat. Mirabantur autem Iudæi eum audientes quoniam mira loquendi ſuauitate de lege & prophetis eum ſcholaſticè diſputare audiebant, quem nũquam in ſcholis literas didiciſſe cognouerant. Quia enim ſolum hominem videbant, nihil niſi hominẽ eum credebant. Sed latet diuinitas omnis huius doctrinæ informatrix atque magiſtra. Vnde etiam ipſe Dominus ſubinferens, ait: *Mea doctrina non eſt mea, ſed eius qui miſit me.* Sed ſi ſua erat, quomodò non ſua erat? & ſi ſua non erat, quomodò ſua erat? Ipſe .n. vtrunq; dicit, ſuam & non ſuã. Sed ſua erat, quia diuinitatis erat: & ſua non erat, quia humanitatis non erat, ſic igitur & ſua, & non ſua erat, & ſua non erat. Similiter enim & illud intelligitur, quod ſuperiùs ait: Quia deſcendi de cœlo, non vt faciã voluntatem meam, ſed voluntatem eius, qui miſit me. Et quidem vnũ ſunt & pater & filius. Hoc enim ipſe ait: Ego & pater vnũ ſumus. Vna igitur voluntas vtriuſq;. Si igitur facit voluntatẽ patris, facit & voluntatẽ ſuã. Facit igitur & voluntatẽ ſuam, & non voluntatẽ ſuam. Facit enim voluntatem ſuã ſecundùm diuinitatem: ſed non facit volũtatem ſuam ſecundùm naturã humanitatis. Dicebat igitur Dominus Iudæis admirantibus in doctrina eius: *Mea doctrina non eſt mea.* Mea doctrina non eſt hominis, mea doctrina non eſt humanæ ſapiẽtiæ, neq; ego ab homine didici eam, nolite mirari: diuinitatis eſt: intùs eſt magiſter, qui me talia docuit. De quo ſuo magiſtro ꝑ Eſaiã ſic ait: Erigit manè, manè erigit mihi aurẽ, vt audiã quaſi magiſtrũ. Idẽ igitur ipſe, & magiſter & diſcipulus eſt: magiſter ſecundùm diuinitatem, diſcupulus ſecũdùm humanitatẽ. Planũ eſt itaq;, quod ait: *Mea doctrina, non eſt mea. ſed eius qui miſit me.* Tale quidẽ etiã diſcipulis ait: Non .n. vos eſtis, ꝗ loquimini, ſed ſpiritus patris veſtri, qui loquitur in vobis. *Si quis voluerit volũtatẽ eius facere, cognoſcet de doctrina, vtrũ ex Deo ſit, an ego à meipſo loquar.* Soli igitur illi hãc doctrinã intelligere & cognoſcere poſſunt, qui patris volũtatẽ faciunt. Eſt autẽ voluntas patris, vt in eũ credamus, quẽ ipſe miſit. Niſi igitur crediderimus, non intelligemus. Vnde & Eſaias ait: Niſi credideritis, nõ intelligetis. Fides igitur nobis eſt neceſſaria, vt ad hanc doctrinam peruenire veleamus. Sed quid eſt, ꝙ ait: Vtrũ ex Deo ſit, an ego à meipſo loquar: niſi vtrũ ſecundùm diuinitatẽ loquar? Loquitur enim Dñs à ſeipſo, ſed ſecundũ alteram partẽ ſuijpſius. *Qui à ſeipſo loquitur gloriã propriã quærit, qui autem quærit gloriam eius qui miſit illũ. hic verax eſt, & iniuſtitia in illo nõ eſt.* Nõ generaliter de omnib. ſed ſpecialiter de ſeipſo & de Antichriſto dicit Ieſus. Ille .n. nõ à ſpiritu ſancto loquetur, ſed à ſemetipſo: ille nõ Dei, ſed ſuã gloriã quęret, ꝗ ſupra omne, qđ dicitur Deꝰ, aut qđ colitur, ſe exaltabit, ita vt in tẽplo Dei ſedeat, oſtendens ſe tanquam ſit Deus. Ecõtrà verò Chriſtus, qui verax eſt, imò qui veritas eſt, & in quo iniuſtitia nulla eſt, vbique patris qui miſit illum, & non ſuã gloriam quærit. Vnde ipſe ait: Zelus domus tuæ comedit me, & opprobria exprobrãtium tibi ceciderunt ſuper me. *Nónne Moyſes dedit vobis legem, & nemo ex vobis facit legem?* Hoc autem quare dixerit, ſubiũgens oſtendit. *Quid me quæritis interficere?* Si enim legẽ feciſſent, ſi legis mandata cuſtodiſſent, nunquam innocentem & iuſtum interficere quæſiſſent. *Reſpondit turba, et dixit: Dæmonium habes, quis te quærit interficere?* Sic enim reſpondit turba, ſicut ſordida,

Ioan. 6.

Ioan. 10.

Eſai. 50.

Matt. 10.

Ioan. 6.

Eſai. 7.

Antichriſtus.

2. Theſ. 2.

Pſal. 68.

dida, & turbata, ſicut turbulenta & turbida. *Reſpondit Ieſus, & dixit eis: Vnũ opus feci, & omnes miramini.* Non eorũ reſponſione mouetur, non conuitijs conuitia reddit: Vnum, inquit, opus feci, & omnes miramini. Miramini quidem, nõ quia magnum aliquid feci (talis enim admiratio bona eſt) ſed quia in ſabbato feci. Quare ergo & vobiſipſis non indignamini, qui in ſabbato circunciditis hominem? *Si circunciſionem accipit homo in ſabbato, vt non ſoluatur lex Moyſi, mihi indignamini, quia totum hominẽ ſanũ in ſabbato feci? Propterea Moyſes dedit circunciſionem,* videlicet vt vos ab infirmitate ſanaret. *Non quia ex Moyſe eſt circunciſio, ſed ex patribus.* Priùs enim, quàm de circũciſione aliquid diceret Moyſes, circunciſi ſunt Abraham, Gen.17. Iſaac & Iacob, & multi alij. Omni ergo die fieri licet, quicquid ad ſalutem pertinet: & idcircò in ſabbato circunciditis hominem. Iniuſtum eſt igitur, vt mihi indignemini, quia totum hominem ſanum feci in ſabbato. Si enim mihi nõ licet, nec vobis licet. Licet autem: ſi enim non licuiſſet, Leuit.12. Moyſes non iuſsiſſet. Præcepit .n. Moyſes, vt octauo die circuncidatur infantulus, ſiue ipſum ſabbatum, ſiue alius quilibet dies occurrat. *Nolite iudicare ſecundùm faciem, ſed iuſtũ iudicium iudicate.* Aut ſimul mecum Moyſen reprehendite, aut me quoq; ſimul cum Moyſe iuſtificate. Ambo enim idem facimus, ambo in ſabbato ſalutem operamur. Sed illum non reprehenditis, quia timetis: hoc etenim eſt ſecundùm faciem iudicare. *Dicebant ergo quidã ex Hieroſolymis: Nónne hic eſt, quẽ quærũt Iudæi interficere? Ecce palàm loquitur, & nihil ei dicunt. Nunquid verè cognouerunt principes, quia hic eſt Chriſtus? Sed hunc ſcimus vnde ſit: Chriſtus autẽ cùm venerit, nemo ſcit, vnde ſit.* Hoc autem tale eſt, ac ſi dicerent: Decepti ſunt principes noſtri, ſi Chriſtũ hunc eſſe putant, cuius nos & natiuitatis locum, & parentes cognouimus. Quòd enim dicunt, Chriſtus autem cùm venerit, nemo ſcit, vnde ſit: ex eo loco hoc teſtimonium ſumpſiſſe videtur, vbi dicitur: Generationẽ Eſai 53. eius quis enarrabit? Sciebãt tamẽ Iudæi in Bethleem Iuda Chriſtum Dominum naſciturũ eſſe, ſecundùm illud: Et tu Bethleem terra Iuda, non eris minima in principibus Iuda: ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Iſraël. Mich.5. *Clamabat ergo docens in templo Ieſus, & dicens: Et me ſcitis, & vnde ſim ſcitis, & à me ipſo non veni: ſed eſt verus, qui miſit me, quẽ vos neſcitis.* Quid autẽ aliud his verbis ſignificatur, niſi quia & me ſcitis, & me neſcitis? Cùm enim vnum ſit & pater & filius, qui patrem neſcit, & filium neſcit. Sciebant igitur eũ, quia hominem eum eſſe credebant: & neſciebãt eum, quia Deum eſſe ignorabanc. Sciebãt quoq; eſſe de Nazareth, ſed non ſciebant eſſe de patre. Dicat igitur: Et me ſcitis: & vnde ſum ſcitis: & à Ioan.5. meipſo non veni, ſicut de quo ſuprà dixi, Alius veniet in nomine ſuo, illum accipietis: ſed eſt Ioan.10. verus, qui miſit me pater. Verus igitur & ego: ego enim & pater vnum ſumus, quem vos neſcitis. *Ego ſcio eum: & ſi dixero quia neſcio eum, ero ſimilis vobis mendax. Ego .n. eũ ſcio, quia ab ipſo ſum, & ipſe me miſit.* Ab ipſo enim eſt: quia Deꝰ de Deo, lumen de lumine, eiuſdem cum patre ſubſtantiæ eſt. Pater enim de nullo, filius de patre: ſpiritus verò ſanctus ab vtroque procedit. Quid eſt autem quod ait, *Qui miſit me,* niſi qui me hominem fieri, & carnem ſuſcipere voluit? Hæc autẽ operatio, totius Trinitatis, & non ſolummodò patris eſt. Notandum igitur, quomodò vbique patrem honorat atq; glorificat. *Quærebant ergo eum apprehendere, et nemo in illũ miſit manus, quia nõdum venerat hora eius.* Illa videlicet, qua tradẽdus & crucifigendus erat. Hæc autẽ hora, niſi eo volente, venire non poterat. Poteſtatem enim habebat (ſicut ipſe ait) ponendi animam ſuam, Ioan.10. & iterum ſumendi eam. *De turba autem multi crediderunt in eum.* Hoc eſt enim, quod ipſe alibi ait: Matt.11. Cõfiteor tibi Domine pater cœli & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. *Et dicebant: Chriſtus cùm venerit, nunquid plura ſigna faciet, quàm quæ hic facit?* Septimũ argumentum, & huic aſſertioni valdè idoneum. Sic & ipſe Dominus ait: Opera quæ Ioan.5. ego facio in nomine patris mei, ipſa teſtimoniũ perhibent de me.

FERIA QVARTA,

Ioannis IX.

In illo tempore, Præteriens Ieſus, vidit hominem cæcũ à natiuitate. Et interrogauerũt eum diſcipuli eius: Rabbi, quis peccauit, hic aut parentes eius, vt cæcus naſceretur? Et reliqua. Homilia Erici:

VEnerat Dei filius ad ſolennitatem Ioan.7. ſcenopegiæ, & nouiſsimo die eiuſdem feſtiuitatis ſtans in tẽplo, docebat populũ, qui ad diem feſtum confluxerat. Redarguebat Iudæos infideles, & myſterijs diuinitatis ſuæ inſtruebat fideles. Sed miſeri, & totius boni inimici Iudæi, verba illius ferre non valentes, ad lapides confugerũt, quærentes obruere, quẽ non poterãt intelligere. Ipſe autem tranſiens, per medium illorũ ibat. Necdum quippe venerat hora, quam præfinierat paſsioni: quia nõ in ſcenopegia, ſed in paſcha pati diſpoſuerat. Ioan.13. *Præteriens ergo Dominus,* ſicut nũc ſanctus Euangeliſta loquitur, *vidit hominem cæcum à natiuitate:* hoc eſt, cæcum natũ, quem maTer de tenebris vteri profuderat in noctem mundi. Vidit, inquit, illum, id eſt, miſertus eſt illius. Luc.22. Videre enim illius, miſereri eſt. Hinc ſcriptum eſt: Reſpexit Dominus Petrum. *Et interrogauerunt eum diſcipuli eius: Rabbi, quis peccauit, hic aut parentes eius, vt cæcus naſceretur?* Nouerãt ſancti Apoſtoli, ob multas cauſas diſpenſatione Dei dari infirmitates hominibus, aliquando propter purgationem peccatorum, aliquando ad probationem, nonnunquàm ad virtutum cuſtodiam: ſed

ſed ignorabant, quæ harum cauſa homo ille cæcus natus fuiſſet, ideoque interrogauerunt Dominum quaſi magiſtrum, vt ab eo diſcerent qđ neſciebant. *Reſpondit eis Ieſus: Neque hic peccauit, neque parentes eius.* Quid eſt quod dicit Saluator neque illum, neque parentes eius peccaſſe? Si enim nullus hominum ſine peccato, quomodò parentes cæci non peccauerant? aut nunquid ipſe cæcus cum originali peccato natus non fuerat? Nũquid etiam viuendo & conuerſando in mundo, non plura peccata addiderat? Si ergo & hic & parentes eius peccatum habebant, quare Dominus dixit, Neque hic peccauit, neque parentes eius? Sed ſciendum, quia Dominus ad rem, de qua fuerat interrogatus, reſpondit. Illi enim interrogauerant, vtrùm pro ſuo, vel parentũ peccato cæcus natus fuiſſet. Ad hoc reſpondit Dominus, neque illum, neque parentes eius peccaſſe, hoc nimirum, vt ille cæcus naſceretur. Habebant ergo & ipſe & parentes eius peccata innumera, ſed non propter illa ipſe cæcus editus fuerat. Quare ergo? *Sed, inquit, vt manifeſtarentur opera Dei in illo.* Veritatis magiſter docet, q̃ ad hoc natus ſit, vt opera Dei manifeſtarentur in eo: quatenùs ab ingenita cæcitate illum liberando, & lumen reſtituendo filium Dei ſe eſſe omnibus apertè clareſceret. *Me oportet operari opera eius qui miſit me, donec dies eſt.* Sicut vbique, ita & Opera patris per Christum. nunc omnem gloriam Deo patri attribuit, eius ſe dicens opera facere, cuius eſt filius. Iſta erant opera Dei patris, propter quę Dei filius venerat, illuminatio videlicet & ſanatio generis humani. Nam per illuminationem huius cæci, illuminatio ſignificabatur humani generis. Miracula Cæcus typus humani generis. denique noſtri redemptoris, ita iuxta literam facta creduntur, vt myſticè conſiderata, aliquid innuant faciẽdum. Cæcus ergo iſte genus humanum præſignat, quod in primo parente cæcatum eſt: quia ex illo oẽs traximus non ſolùm originẽ mortis, ſed etiam iniquitatis. Et benè non ſolùm cæcus, ſed etiam cæcus à natiuitate dicitur: quia omnes homines (excepto illo, qui de virgine natus eſt) cum peccato originali naſcimur, & grauiſsima cæcitate depreſsi, in mundum venimus: quàm cæcitatem de radice primi parẽtis contraximus. Qui bene videns conditus fuerat, ſed diabolicis ſuaſionibus obtemperando, cæcitatẽ incurrerat, quam in oẽs ſuos poſteros tranſmittebat. Præteriens autem Dominus, vidit cæcũ. Nõ enim ſtans, ſed præteriens vidit cæcum: quia in 1. Pet. 2. ſimilitudinẽ peccati apparuit, ſed in via pecca- Luc. 10. torũ non ſtetit: quoniã peccatũ non fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius. Hinc eſt, q̃ ſecũdum alterius loci parabolã, Samaritanus ſecùs ſauciũ venit. Quod enim ibi per ſaucium, hoc ſignatur hîc per cæcum. Et q̃ ibi dicitur, Venit: hîc, Præterijt. Venit ergo Dominus ſecùs ſauciũ, & præteriens vidit cæcum: quia appropinquauit vitæ mortalitatis noſtræ, non tamen fixit veſtigiũ in via peccatorũ. Venit enim, vt cæcitatẽ peccatorũ noſtrorũ tolleret, non vt ipſe eã ſuſciperet. Hæc ergo opera patris ſe dicebat oportere operari, quia venerat quærere perdita, reſtaurare corrupta. Donec, inquit, dies eſt. *Venit nox, quãdo nemo poteſt operari.* Quam diẽ vellet intelligi, definitè expreſsit, cùm ſubiungit: *Quandiù ſum in mundo, lux ſum mundi.* Sed quid eſt quod dixit: Me oportet operari donec dies eſt? Nunquid enim tantummodò operatus eſt, quando præſentia corporali fuit in mundo? Si enim hoc receperimus, iam poſt eius aſcenſionẽ eſt iſta terribilis & metuenda nox in mundo, qua nemo poteſt operari. Et certè ipſe alibi repromiſit: Ecce ego vo- Matt. 28. biſcum ſum omnibus diebus vſq; ad cõſummationem ſeculi. Si ergo eſt cum ſanctis vſque ad finem ſeculi, vtique ſemper operatur vſque ad finem ſeculi. Qui enim tunc præſentia corporali fuit in mundo, nunc diuina potentia vbique præſens eſt mundo. Quærendum ergo, quæ ſit Nox impiorum. iſta nox, qua nemo poteſt operari. Nox iſta impiorum eſt, quibus dicetur: Ite maledicti in ig- Matt. 25. nem æternum, qui præparatus eſt diabolo & angelis eius. Nox iſta erit, quando damnatis omnibus reprobis, nullus iam locus pœnitentiæ, nulla facultas veniæ reſtabit: quia in inferno nemo Pſalm. 6. confitebitur Domino. Operatur ergo Dominus donec dies eſt: quia dum hic viuimus, expectat, hortatur ad confeſsionem, & punire detrectat, adeſt omnibus inuocantibus ſe in veritate. Venit nox, qua nemo operatur: quia finito mundo, receptis cœlo electis, clauſo oſtio, vanus labor eſt, & ſera pœnitudo. Clamantibus enim, Matt. 25. Domine, Domine aperi nobis, reſpondebit: Ne- Luc. 13. ſcio vos: diſcedite à me operarij iniquitatis. Proinde audiamus Apoſtolum dicentem: Dum Gal. 6. tempus habemus, operemur bonum. Nunc eſt tempus operandi, tunc verò recipiendi, quod fueris operatus. Sed videamus quid Dominus fecerit. *Hæc cùm dixiſſet expuit in terram, & fecit lutum ex ſputo, & liniuit ſuper oculos eius, & dixit: Vade, laua in natatoria Siloë, (quod interpretatur miſſus.)* Mirabilis & ipſa ſui nouitate ſtupẽda cæci curatio, magnũ, ſi intelligamus, cõmendat myſterium. Expuens quippe in terràm, fecit lutum, & oculos cæci inunxit. Sputum, quod à Sputum. capite in os defluit, diuinitatem Chriſti ſignificat, quia caput Chriſti Deus. Et ſapientia loquitur: Ego ex ore altiſsimi prodiui, primogenita ante omnem creaturam. Et Salomon de ipſa: Va- Eccleſ. 4. por eſt enim virtutis Dei, & emanatio quædam Sap. 7. maieſtatis eius ſyncera. Lutum de terra, caro Lutum è terra. Chriſti eſt. Expuens ergo in terram, lutum fecit: quia verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. Inunctus iam cæcus nondum videt, donec venit in natatoria Siloë, quod interpretatur, miſſus. Non vacat à myſterio, q̃ Euangeliſta huius nominis poſuit interpretationem. Quod, inquiens, interpretatur miſſus. Quis enim miſſus, niſi ille qui dicit, Non veni à meipſo, ſed Ioan. 8. à patre miſſus ſum? Chriſtus igitur verus eſt

miſſus,

Piſcina. miſſus, quia niſi ille fuiſſet miſſus, nullus noſtrũ à peccato fuiſſet dimiſſus. Piſcina ergo illa, baptiſmus eſt Chriſti. Lauit cæcus in piſcina Siloë, quod interpretatur miſſus, & illuminatus eſt: quia in Chriſto baptizati, illuminamur. Cùm ergo inunctus eſt, quaſi catechumenus factus eſt: ſed egebat lauari, id eſt, baptizari, vt illuminaretur. Catechumenus enim inũgitur, vt doceatur, Nã catechumenus Græcè, Latinè inſtructus dicitur. Baptizatur verò, vt verum lumen agnoſcat, & remiſsionem omnium peccatorum accipiat. *Itaque vicini, & qui nouerant eum priùs, quia mendicus erat, dicebant: Nônne hic eſt, qui ſedebat & mendicabat? Alij dicebant, Quia hic eſt: alij autẽ, Non, ſed ſimilis eius eſt.* Hunc errorẽ aperti oculi fecerant, illuminatus quaſi mutauerat vultum. Sed ille non ingratus, nec collati immemor beneficij, dicebat: *Ego ſum.* Confitebatur ſe eſſe, & laudabat eum, qui tam benè ipſum fecerat eſſe. *Dicebant ergo: Quomodò aperti ſunt tibi oculi? Reſpondit: Ille homo, qui dicitur Ieſus, lutum fecit & vnxit oculos meos, & dixit: Vade ad natatoria Siloë & laua, & abij, & laui, & video.* Benè iã videbat, q̃ ſic gratiã ſibi pſtitã annunciabat. Iã ergo euãgelizat Chriſtum, prædicat illuminatorem ſuum. *Dixerunt illi: Vbi eſt ille? Ait: Neſcio.* Adhuc inunctus, necdum ſpiritualiter illuminatus erat. Prædicabat Chriſtum, ſed quem prædicaret, ignorabat. Nam & ſuprà, Ille, ait, homo, neſciens Deum dicere, quia quaſi catechumenus erat, & doceri neceſſe habebat. *Adducunt eum ad phariſæos, qui cæcus fuerat. Erat autem ſabbatum in die illa, quando lutũ fecit Ieſus, & aperuit oculos eius. Iterum ergo phariſæi interrogabant eũ, quomodò vidiſſet. Ille ergo dixit eis: Lutum poſuit mihi ſuper oculos, & laui, & video. Dicebãt ergo ex phariſæis quidam: Non eſt hic homo à Deo, qui ſabbatum non cuſtodit.* Non omnes hoc dicebant, ſed quidam. Iam enim inungebantur, iam veritas eorum cordibus ſubrutilare incipiebat. Iſti verò qui Dominum reprehendebant, potiùs cæci erant, nec inuncti erant, nec videbant. Reprehendebant enim Dominum, quòd non cuſtodiret ſabbatum, cùm ipſe perpetuò ab omni ſeruili opere vacaret, qui peccatum non fecit. Hoc eſt nanque ſpiritualiter ſabbatum obſeruare feriatum eſſe à peccato, quod eſt opus ſeruile: quia omnis qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati. Sed illis iſta dicentibus, alij, qui iam illuminationi appropinquabant, dicebant: *Quomodò poteſt homo peccator hæc ſigna facere? Et ſchiſma erat inter eos:* Schiſma Græcè, Latinè ſciſsio. Sciſsi ergo erant, quia pars veritati aſſentiebát, pars falſitati applaudebat. Chriſtus dies, inter lucẽ & tenebras diuiſus eſt. *Dicunt ergo cæco iterum: Tu quid dicis de eo, qui aperuit tibi oculos?* Interrogant quid de ſuo illuminatore ſentiret, vt occaſionem inuenirent, qua eum de Synagoga proijcerent. Sed ille quid de eo exiſtimaret, conſtanter aperuit. Ait enim: *Quia propheta eſt.* Necdum in corde il-

Sabbatum ſeruare ſpiritaliter. Ioan. 8.

luminatus, ſed inunctus tantùm, neſcit dicere filium Dei, ſed confitetur prophetam eſſe: nec tamen errans per omnia fallebatur. Ipſe enim de ſe ait: Non capit prophetam perire extra Hieruſalem. & : Nemo propheta ſine honore, niſi in patria ſua. *Non crediderunt de illo, quia cæcus fuiſſet & vidiſſet, donec vocauerunt parentes eius qui viderat, & interrogauerunt eos, dicentes: Hic eſt filius veſter, quem vos dicitis, quia cæcus natus eſt? Quomodò ergo nunc videt? Riſponderunt eis parentes eius, & dixerunt: Scimus quia hic eſt filius noſter, & quia cæcus natus eſt: quomodò autem nunc videat, neſcimus: aut quis eius aperuit oculos, nos neſcimus. Ipſum interrogate, ætatem habet, ipſe de ſe loquatur.* Videbant enim & ſibi & illi calumniam ſtrui, & ideò dicunt: Scimus quia hic eſt filius noſter, & quia cæcus natus eſt. Si autem vultis ſcire quomodò nunc videat, ipſum interrogare debetis, quia ætatem habet, olim loquitur. Iuſtè quippe pro infante loqui cogeremur, quia infans per ætatem loqui rationabiliter non poteſt. Hæc autem illos non ob ignorantiam, ſed ob metum dixiſſe Euangeliſta oſtendit, cùm ſubdit: *Hæc dixerunt parentes eius, quia timebant Iudæos. Iam enim conſpirauerant Iudæi, vt ſi quis eum confiteretur eſſe Chriſtum, extra ſynagogam fieret.* Pro magno apud illos tunc temporis ducebatur, ſi quem de Synagoga eieciſſent. Sicut enim modò homicidæ, vel adulteri, vel cæteris capitalibus criminibus rei, ab Eccleſia pelluntur: ita tunc confeſſores Chriſti à Synagoga Iudæorum eliminabantur. Hoc metuebant incurrere parentes cæci, ideoque dixerunt: Ipſe de ſe loquatur. *Vocauerunt rursùm hominem qui cæcus fuerat, & dixerunt ei: Da gloriam Deo.* Gloriam Deo dare, eſt, veritatem de aliqua re quaſi præſente Deo loqui. Sed iſti volebant, vt negaret Chriſtum. Nam quid eſt aliud dicere, Da gloriam Deo, niſi, nega donum quod accepiſti? cùm certè hoc non ſit gloriam Deo dare, ſed potiùs blaſphemare Deum. *Nos ſcimus, quia hic homo peccator eſt.* Sic illum volebant dare gloriam Deo, vt ſicut ipſi, Chriſtum diceret peccatorem. Sed ille, vt neque pateret calumniæ, neque veritatem ſubcelaret, non dixit, Scio eum iuſtum: ſed reſpondit: *Si peccator eſt, neſcio: vnum ſcio, quia cæcus cùm eſſem, modò video. Dixerunt ergo illi: Quid fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos?* Ille qui toties interrogatus, toties reſponderat, iam quaſi quodam tædio affectaretur, propter illorum duritiam & incredulitatem, cum quadam aporia reſpondit: *Dixi vobis iam, & audiſtis: quid iterum vultis audire? Nunquid & vos vultis eius diſcipuli fieri?* Quia enim ipſe iam credebat, iam Domini diſcipulus factus erat, ideò dicebat: Nunquid & vos, ſicut & ego, vultis in eum credere, & diſcipulatui eius inhærere? *Maledixerunt ei, & dixerunt: Tu diſcipulus illius ſis.* Maledictum hoc veniat ſuper nos

nos Chriſtianos. Si enim cor eorum intuearis, maledictum eſt, quia hoc maledicentis affectu protulerunt. Si verò verba ipſa perpẽdas, exoptabilis eſt benedictio. Quis .n. non deſideret diſcipulus eſſe Chriſti? *Nos, inquiunt, Moyſi diſcipuli ſumus.* Falluntur, ſemetipſos decipientes. Nam ſi diſcipuli Moyſi eſſent, crederent Moyſi Chriſtum annuncianti, & cognoſcerẽt eum, qui [Ioan. 5.] per Moyſem prænunciatus eſt. Sic enim ait Dominus: Si crederetis Moyſi, crederetis & mihi. *Nos ſcimus, quia Moyſi locutus eſt Deus: hunc aũt neſcimus vnde ſit.* Deſpicientiũ verba ſunt. Nam quomodò neſciebant vnde eſſet, cùm vbi natus fuiſſet, & de qua tribu eſſet, noſſent? Hinc & ſuprà dixerunt: Sed hunc ſcimus vnde ſit. Tale q̃d [1. Reg. 17.] & in libro Regum legimus. Cùm enim Dauid adoleſcens Goliã viris fortibus formidabilẽ ſtrauiſſet, ait Saul ad Abner: [1. Reg. 16.] Cuius filius eſt iſte puer Abner? Certè armiger eius fuerat, citharã corã eo crebrò percuſſerat, & nunc quis eſſet interrogabat. Quaſi .n. non agnoſcebat, in quo ætatem adoleſcentis, & habitũ paſtoralẽ contemnebat. Simili modo miſerandi homines, Dei filiũ cernentes hominẽ, intantùm contemptibilem & nouiſsimũ iudicabant, vt dicerent: Neſcimus vnde ſit: conſueto more hominũ, qui quos abijciũt, neſcire ſe dicunt. *Reſpondit ille, & dixit: In hoc mirabile eſt, quia vos neſcitis vnde ſit, & aperuit oculos meos.* Tanq̃ diceret: Hic quem vos neſcire dicitis, latet humilitate, proditur ſignorũ virtute. Neſcitur vnde ſit, & ſicut Deus cæcos videre facit. *Scimus autem, quia Deus peccatores nõ audit: ſed ſi quis Dei cultor eſt & voluntatem eius facit, hunc exaudit.* Tanquam inunctus, et necdũ illuminatus loqui- [Luc. 18.] tur: exaudit nanq; Deus etiã peccatores. Deniq; exauditus eſt publicanus, qui in templo Dei à lõgè ſtans, & oculos in terram demittens, pectusq; pugnis percutiens, dicebat: Deus propitius eſto mihi peccatori. Qua confeſsione ſic exauditus eſt, vt iuſtificatus à templo rediret, qui iniuſtus venerat ad templum. [Peccatores vt exaudiãtur à Deo.] Exaudiuntur ergo, vt dictũ eſt, peccatores, ſed reſipiſcũt à peccatis, ſi mala præterita lachrymis abluũt, & ex corde abnegant eſſe quod fuerant. *A ſeculo non eſt auditum, quia aperuit quis oculos cæci nati. Niſi eſſet hic à Deo, non poſſet facere quicquam.* Ingẽs fiducia, libera cõſtantia: Principes ſæuiebant, ille indignatione eorũ poſthabita confeſſus eſt veritatem. Quis enim alius tanta & talia faceret, niſi Deus? Sed & ſi qui [Ioan. 15.] ſunt, qui hæc aliquando fecerunt, ab ipſo vt facere poſſent, habuerunt. Ipſe enim dixit: Sine me nihil poteſtis facere. *Reſponderunt & dixerunt: in peccatis natus es totus*: id eſt, cum clauſis oculis. Improperant enim, quòd propter parentum peccata ſic natus ſit. Sed qui oculos aperuit, totum ſaluauit: quique foris illuminauit, ipſe cor illius ab omni iniquitatis nubilo purgauit. *In peccatis natus es totus, & tu doces nos?* Ipſi certè eum interrogauerant, ipſi eum coëgerant, vt diceret quid de Chriſto ſuo illuminatore ſentiret: & nunc confitentem arguunt, & de ſynagoga propellunt. Nam ſequitur: *Et eiecerunt eum foras.* Illi quidem eum eijciebant, ſed Chriſtus ſuſcipiebat. Tunc magis meruit cognoſcere Chriſtum, cùm eiectus eſt de conſortio inimicorum Chriſti. *Audiuit nanque Ieſus, quia eieciſſent eum foras: & cùm inueniſſet eum, dixit illi: Tu credis in filiũ Dei?* Sed ille, qui eũ tantum corporeis oculis videbat, corde nondũ intelligebat, reſpondit: *Quis eſt Domine, vt credam in eum?* Quibus verbis oſtendit iam dudũ paratũ ſe cor ad credendum habuiſſe, ſed in quẽ deberet credere, ignoraſſe. *Ait illi Dominus: Et vidiſti eum, & qui loquitur tecum, ipſe eſt.* Iam Dominus inuncti faciẽ lauat, iã cordis oculos illuminat. Deniq; ille lotus & illuminatus ſpiritualiter, reſpondit: *Credo Domine.* Sed hoc parum fuit. Non ſuffecit credere: quin etiam ꝓcidens adorauit eũ, per hoc quodammodò conteſtans ſe Deum credere, quem adorabat. Sed inter hæc, quid nobis ſupereſt, qui iſta legimus, propter quos etiam ſcripta ſunt? Quæcunque enim ſcripta ſunt, vt ait Apoſtolus, ad noſtram [Rom. 15.] doctrinam ſcripta ſunt. Quid igitur nobis agendum eſt, niſi vt ea, quæ in ſcripturis legimus, vel audimus, imitari ſatagamus? Multum eſt dicere, vt imitemur Petrum Apoſtolum, cuius veſtigijs mare ſe calcabile præbuit. Non igitur Petrũ, non reliquos Apoſtolos nobis in exemplum proponere neceſſe eſt: hunc ſaltem, hunc ante modicũ cæcum, iam benè illuminatum imitemur: quem non truculentorum minæ principum, non catenùs geſtæ cæcitatis opprobrium, non ſolùm ſibi, ſed & ſuis parentibus terribilis ac formidabilis de ſynagoga eiectio, non hæc neq; alia potuerũt ſeducere, & à confeſsione ſupprimere veritatis. Audiamus prædicantem, & verè profitentẽ, quia ſi quis Dei cultor eſt, & voluntatẽ eius facit, hũc exaudit. Colamus ergo Dominum, non thuris vaporibus, non taurorum mugientium iugulis, ſed gratiſsimis fidei & dilectionis victimis: faciamus voluntatem eius, hoc eſt: mandata illius impleamus, & timorem illius, & ſanctã ſpem promiſsionum eius in mentibus habeamus, quoniã beneplacitum eſt Domino ſuper timentes eum, [Pſal. 146.] & in eis, qui ſperant ſuper miſericordia eius: Cui gloria per infinita ſecula, Amen.

EADEM FERIA HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Præteriens Ieſus, vidit hominem cæcum à natiuitate, &c. Ioan. 9.

IPſe ſaluator noſter apertiſsimè oſtẽdit, quòd eius miracula aliquid ſignificent, dũ ea faciendo aliquid agit, quod ratione carere videatur. Niſi enim aliquid ſignifica-

ficaret, quid neceſſarium fuit in huius cæci illuminatione vt lutum faceret, quo oculos eius liniret, cui ſolùm dicere ſufficiens erat? Ipſe enim

Pſal. 148. dixit, & facta ſunt: ipſe mandauit, & creata ſunt omnia. Quæramus igitur ſignificationem, & videamus quid cæcus iſte ſignificet. Cæcus iſte, &

Cæcus quẽ ſignificet. à natiuitate cæcus, genus humanum eſſe videtur. Sed quare à natiuitate, niſi quia à primo homine? Cùm enim primo homini lignũ vetitum cõedere diabolus ſuaderet, dicens, Comedite, &

Gen. 3. aperientur oculi veſtri: nónne cæcum eum eſſe mõſtrabat? Cæcus tamẽ adhuc non erat, ſed cõedendo cæcus factus eſt. Ab hoc ergo vno cæco, omnes homines naſcuntur cæci. Hæc autem cæcitas, non corporis, ſed animæ eſt. Hæc cæcitas facit, vt homines non cognoſcant creatorem ſuum. Sed audiamus, quid diſcipulis interrogantibus Dñs reſponderit. *Neq; hic peccauit,* inquit, *neque parentes eius, vt propter hoc cæcus naſceretur.* Quare ergo cæcus natus eſt? *Vt manifeſtentur opera Dei in illo.* Peccauerat enim & iſte & parẽtes eius, ſed non propter ſua vel illorum peccata cæcus natus eſt, ſed potiùs vt manifeſtẽtur opera Dei in illo. Sequitur. *Me oportet operari opera eius, qui miſit me, donec dies eſt. Venit nox, quando nemo poteſt operari. Quandiù in mundo ſum, lux ſum mundi.* Adhuc igitur operatur Dominus, quia adhuc dies eſt. Operatus eſt enim per ſe, operatus eſt & per diſcipulos ſuos, operatur nunc quoq;, & operarabitur vſq; ad ſeculi conſummationẽ per fideles ſuos.

Gal. 6. Poſteà verò ſequetur nox, in qua nemo poteſt operari. Igitur dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maximè autem ad do-

Matt. 28. meſticos fidei. Et ne putes hunc diem citò finiri, audi quid ipſe Dominus dicat: Ecce ego vobiſcũ ſum omnibus diebus, vſque ad conſummationem ſeculi. Sed quandiù in mundo eſt, lux eſt mundi. Eſt igitur & modò lux mundi, quia modò eſt in mundo. Si enim nobiſcũ eſt, & in mundo eſt, quia nos in mundo ſumus. *Hæc cùm dixiſſet, expuit in terrã, & liniuit lutum ſuper oculos eius, & dixit ei:* Vade, & laua in natatoria Siloë. Quid autẽ interpretatur Siloë, Euangeliſta ſubdit, dicens: *Quod interpretatur miſſus.* Diximus iam, quid cæcus iſte ſignificet: nunc autem quomodò & quo

Sputũ myſticè. medicamine cæci illuminentur, videamus. Sputum enim quod naturaliter ex capite deſcendit,

1. Cor. 11. Chriſti diuinitas eſt: cui' caput (vt ait Apoſtolus) Deus eſt. Hæc autem in terram cecidit, quando in virginem venit. Et factum eſt lutum, quia verbum caro factũ eſt, & habitauit in nobis. Hoc eſt igitur illud medicamen (id eſt, incarnatio filij Dei) quo cæci illuminãtur. Cęci enim ſunt illi oculi, qui hoc luto non tãguntur. Hoc autem luto illi tanguntur, qui Deum & hominem Chriſtũ eſſe credunt. Non ſufficit tangere terram, nõ ſufficit tangere ſputum: ſufficit autem tangere & credere lutum, quod ex vtroque factum eſt: Sic tamen, ſi ille qui lutũ tetigit, & Deum & hominem Chriſtum credidit eſſe, vadat ad natatoriã Sileë, feſtinet ad baptiſmum, ibique lauetur & regeneretur. Niſi enim quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, non intrabit in regnum Dei. Vtrunque enim neceſſarium eſt, & credere & baptizari: neque alterum ſine altero valet. Non autem vacat à myſterio, quòd Siloe interpretatur miſſus. In Iordane cœpit baptiſmus, qui per Apoſtolos regenerandis hominibus vbique gentium miſſus eſt. *Abijt ergo, & lauit, & venit videns. Itaq; vicini, & qui viderant eum priùs, quia mendicus erat, dicebant: Nónne hic eſt, qui ſedebat & mendicabat? alij dicebant, Quia hic eſt: alij autem, Nequaquã, ſed ſimilis eſt eius. Ille verò dicebat, q̃a ego ſum. Dicebant ergo ei: Quomodò aperti ſunt tibi oculi? Reſpondit: Ille homo, qui dicitur Ieſus, lutũ fecit, & liniuit oculos meos.* Quid eſt enim, Lutũ fecit, niſi verbum caro factũ eſt? Tetigit autẽ oculos mentis noſtræ, vt eum videamus, & veritatem intelligamus. *Et abij, dixit mihi: Vade ad natatoriam Siloë, & laua: & abij, & laui, & vidi.* Conſidera modò, quanta lætitia hæc verba plena ſunt, quanta exultatione redundant. *Dixerunt illi: Vbi eſt ille? ait: Neſcio.* De homine illi interrogabant, de homine ille reſpondit. Non eſt igitur inconueniens, quod ait, *Neſcio*: quia etſi iam Chriſtianus erat, propheta tamen non erat. *Adducunt eum ad phariſæos, qui cæcus fuerat. Erat autẽ ſabbatum, quando lutũ fecit Ieſus, & aperuit oculos eius.* Qui igitur illuminari volunt, ſabbatizent à peccato, à ſeruili opere requiem habeant. Tale nanque ſabbatum colit Eccleſia, ex quo Deum cognouit & vidit. *Iterũ ergo interrogabãt eum phariſæi, quomodò vidiſſet. Ille autẽ dixit eis: Lutũ mihi poſuit ſuper oculos, & laui, & video. Dicebant ergo ex phariſæis quidam: Non eſt hic homo à Deo, qui ſabbatũ non cuſtodit.* Nondum enim iſti illuminati erant, qui ſabbati obſeruantiam ſic intelligebant. Nondum enim tetigerant lutum, nondum venerant ad lauacrum. *Alij dicebant: Quomodò poteſt homo peccator hæc ſigna facere?* Iſti enim iam quodãmodò propinquabant ad lucem, & videre incipiebant. *Et ſchiſma erat inter eos. Dicunt cæco iterùm: Tu quid dicis de eo, qui aperuit oculos tuos? Ille autẽ dixit, quia propheta eſt.* Benè quidem dixit, ſed meliùs dicere poterat, niſi timuiſſet. Nam ipſe quoque Dominus prophetam ſe eſſe oſtendit, dicens: Non eſt propheta ſine honore, niſi in patria ſua. *Nõ crediderũt ergo Iudæi de illo, quia cæcus fuiſſet et vidiſſet, donec vocauerunt parentes eius qui viderat, & interrogauerunt eos, dicentes: Hic eſt filius veſter, quẽ vos dicitis, quia cæcus natus eſt? quomodò ergo nunc videt? Reſponderunt eis parentes eius, & dixerunt: Scimus quia hic eſt filius noſter, & quia cæcus natus eſt: quomodò autem nunc videat, neſcimus: aut quis eius aperuit oculos, nos neſcimus, ipſum interrogate, ætatẽ habet, de ſe loquatur.* Hæc autem quare illi dixerint, Euangeliſta exponẽs, ait: *Hæc dicebant parentes eius, quia timebant Iudæos. Iam enim conſpirauerant Iudæi, vt ſi quis eum confiteretur Chriſtum, extra Synagogam fieret. Propterea parentes eius dixerũt: Aetatem habet, ipſum interrogate. Vocauerunt,*

uunt ergo rurſum hominem, qui cæcus fuerat, et dixerūt ei: Da gloriam Deo. Quid eſt da gloriā Deo? Nega hunc eſſe Chriſtum, nega te eſſe Chriſtianum. Hoc autem non eſt dare, ſed auferre gloriā Deo. *Nos ſcimus, quia homo peccator eſt. Dixit ergo ille: Si peccator eſt neſcio, vnum ſcio, quia cæcus cùm eſſem, modò video.* Ego (inquit) eius peccata ignoro, ego eū de peccatis non accuſo: vnum ſcio, illud dico & prædico: Cæcus eram, & eo iubēte, modò video. *Dixerunt ergo illi: Quid fecit tibi? quomodò aperuit tibi oculos?* At ille indignatus, quia toties eadē verba dicebant, ait: *Dixi vobis iam, & audiſtis: quid iterum vultis audire?* Quid toties eadem repetere iuuat? *Nunquid & vos vultis diſcipuli eius fieri?* Si ſcirem vos quoque eius diſcipulos fieri velle, ſicut ego ſum, iterum atque iterum, & adhuc multoties eadem dicere non recuſarem. *Maledixerunt ergo illi, & dixerunt: Tu diſcipulus illius ſis: nos autem Moyſi diſcipuli ſumus.* Beati illi, ſuper quos talis maledictio cadit. Vtinam & ſuper nos iſta maledictio veniat. Sequitur: *Nos ſcimus, quia Moyſi loquutus eſt Deus: hunc autem neſcimus vnde ſit. Reſpondit ille homo, & dixit eis: In hoc mirabile eſt, quia vos neſcitis vnde ſit, & aperuit meos oculos.* Vbi eſt ergo ſapientia veſtra? Vbi eſt doctrina, quam prædicatis? Cur legem legitis, ſi non intelligitis? Dicitis peccatorē hunc eſſe: inauditum, & inuſitatum eſt, vt peccatores talia operentur. *Scimus enim, quia peccatores Deus nō audit: ſed ſi quis Dei cultor eſt, & voluntatē eius facit, hunc exaudit.* Non eſt mirandum, ſi rudis adhuc nouiterque illuminatus, contra Eccleſiæ doctrinam aliquid ignoranter loquatur. Neque enim verum eſt, vt Deus peccatores non audiat. *A ſeculo non eſt auditum, quia aperuit quis oculos cæci nati. Niſi eſſet hic à Deo, non poterat facere quicquam. Reſpōderunt & dixerunt ei: In peccatis natus es totus, & tu doces nos?* Quia enim cæcus natus fuerat, plus cæteris eum peccatorem eſſe putabant. Quod ipſos quoque diſcipulos Chriſti ſenſiſſe intelligi poteſt, qui Dominum interrogantes, dicebāt: Quis peccauit, hic, aut parentes eius, vt cæcus naſceretur? *Et eiecerunt eum foras.* Multū ei profuit, quòd foras eiecerunt eum: quia foras eiectus Ieſum videre & cognoſcere meruit. Non enim Iudæi poſſunt videre Ieſum, niſi priùs de Synagoga exeāt. *Audiuit Ieſus, quia eiecerunt eum forás, & cùm inueniſſet eum, dixit ei: Tu credis in filium Dei? Reſpondit ille, & dixit: Quis eſt Domine, vt credam in eū?* Non de eſſentia dubitat, ſed de perſona interrogat. Nondum enim perſonaliter eum cognoſcebat, quem tamen Dei filium eſſe credebat. *Dixit ei Ieſus: Et vidiſti eum, & qui loquitur tecum, ipſe eſt. At ille ait: Credo Domine: & procidens, adorauit eum. Dixit ei Ieſus: In iudicium in hunc mundum ego veni, vt qui non vidēt videant: & qui vident, cæci fiant.* His autē verbis, quid hæc illius cæci illuminatio ſignificaret, oſtendit. In iudicium (inquit) ego veni in hunc mundum. In quod iudicium? Iuſtificationis & damnationis. Iuſtificantur enim inſipientes, damnantur ſapientes: iſti illuminantur, illi excæcantur: iſti lucem ſequuntur, & illi in tenebras demerguntur. *Et audierunt quidam ex Phariſæis qui cùm ipſo erant, & dixerunt ei: Nunquid & nos cæci ſumus?* Si illi (inquiunt) qui vident, cæci fiunt, nunquid & nos, quia videmus, cæcos eſſe dices? *Dicit eis Ieſus: Si cæci eſſetis, non haberetis peccatum. Nunc autem quia dicitis, videmus, peccatum veſtrum manet,* Ideò (inquit) manet peccatum veſtrum, quia dum vos videre putatis, non quæritis vt videatis. Si enim apud vos cæci eſſetis, id eſt, ſi vos cæcos eſſe intelligeretis, peccatum non haberetis, quia lucem quæreretis.

Cæcus arguit phariſæos.

Synagoga non videt Ieſum.

FERIA QVINTA.

Lucæ VII.

In illo tempore: Ibat Ieſus in ciuitatem, quæ vocatur Naim: & ibant cum eo diſcipuli eius, & turba copioſa. Et reliqua.

Require Homiliam Dominica XVII. poſt feſtum Pentecoſtes.

EADEM FERIA V.

HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Ibat Ieſus in ciuitatē, quā vocatur Naim &c. Luc. 7.

HAec enim vidua, quam multa turba ſequitur, ſancta Eccleſia eſt, de qua dicitur: Viduam eius benedicens benedicam. Vidua quidē eſt, non quòd virum non habeat, ſed quia videre eum non poteſt, quem adhuc poſt multa tempora venturum expectat. Dicitur enim vidua, quaſi à viro diuiſa. Idipſum autem & per viduam mulierem, & per hanc ciuitatē figuratur. Huic autem ciuitati Dominus appropinquat, qui quotidiè Eccleſiam ſuam viſitare non ceſſat. De hac ciuitate toties defunctus effertur, quoties aliquis in peccato mortuus ab ea ſeparatur: quem tamen pia mater lachrymis proſequitur, quia nec fugientis filij Eccleſia obliuiſcitur. Luget enim (vt Apoſtolus ait) quotidiè de omnibus illis qui peccauerunt, & pœnitentiam non egerunt de peccatis ſuis. *Quam cùm vidiſſet Dominus, miſericordia motus ſuper illam, dixit ei: Noli flere. & acceßit, & tetigit loculum. Hi aūt qui portabant ſteterunt, & ait illi: Adoleſcens, tibi dico, ſurge, & reſedit qui erat mortuus, & incœpit loqui: & dedit illum matri ſuæ.* Mœrentium conſolator Deus, illorū maximè lachrymas intuetur, qui aliorum deflent peccata. Tangit loculum, ſiſtit portitores, & mortuū ſuſcitat, dum ſuæ viſitationis attactu ad pœnitētiam hominem reducit. Mali iſti portitores, qui ad ſepeliendum hominem ferunt: boni illi, qui à ſepulchris ad vitam hominem reducunt. Iſti enim portitores, vitia & maligni ſpiritus, hæretici

Pſal. 131.

Vidua, S. Eccleſia.

Defunctus effertur.

2. Cor. 12.

Mali portitores.

& ſeductores intelliguntur. Hos enim niſi Dominus ſiſteret, quoſcunque ſemel acciperẽt, ſepulturæ & æternæ damnationi traderent. Suſcitatus igitur adoleſcens, ſedet, loquitur, & matri redditur: quia ad pœnitentiam conuerſus, iam non ad flagitia & mortem ruit, sed in Eccleſiæ pace quieſcit, Dei magnalia loquitur, ſua peccata confitetur, & Deo & Eccleſiæ per omnia reconciliatur. Non autem vacat à myſterio, quòd cùm plures mortuos Dominus ſuſcitauerit, tres tantùm Euangeliſtæ eum ſuſcitaſſe ſcripſerunt. Suſcitauit enim filiam Archiſynagogi adhuc intra domũ manentem, & in abditis penetralibus iacentem. Suſcitauit autem & hũc viduæ mulieris filium, iam quidem extra ciuitatis portas elatum, ſed nondum humatum. Suſcitauit prætereà Lazarum non ſolùm ſepultum, verũetiam fœtentem quatriduanum. Iſti ergo tres mortui tria mortis genera ſignificant. Moritur enim homo cogitatione, moritur operatione, & moritur peccandi conſuetudine. Sed hæc tertia mors illis alijs duabus peior eſt, ſicut & ſecunda valdè prima deterior eſt. Peccat enim mala cogitando, ſed plus peccat malè operando, & eo ampliùs, in peccato perſeuerando. Qui enim cogitando illicita & nefaria concupiſcit, mortuus eſt: ſed adhuc in domo manens, & peccatum interiùs celans, nondum ad ſepulchrum effertur. Et iſte quidem facilè ſuſcitatur, ſi eum viſitauerit, vocauerit, & tetigerit Ieſus. Talem enim animam, quia facilè excitatur, non penitùs mortuam, ſed quaſi dormientem Dominus reputat, dicens: Non eſt mortua puella, ſed dormit. Si verò malum, quod intus cogitauit, foris oſtendat, & in effectũ perducat, non ſolùm mortuus eſt, verùm etiam extra domum, imò extra ciuitatem elatus, & longè ab Eccleſia factus, iam ſepulchro & perditioni proximus eſt. Pro hoc igitur neceſſe eſt, vt ploret, lachrymetur, & oret mater Eccleſia, quatenùs ad perditionem ruenti occurrat Ieſus, ſuſcitet eum, ad vitam reducat, portitores ſiſtat, matri reddat, & Eccleſiæ reconciliet. At verò ſi & cogitatione, & operatione, & longa conſuetudine peccandi mortuus eſt, hic quaſi Lazarus quatriduanus iam fœtet. Suſcitatur tamen & iſte, ſed non tam facilè, ſicut illi. Quantò enim ampliùs in peccato aliquis perſeuerat, tantò difficiliùs ab eo ſeparatur. Hoc autem ex eo oſtenditur, quòd in morte Lazari lachrymatus eſt Ieſus, & non qualicunq;, ſed magna voce vocauit eum, dicens: Lazare, veni foras. Qui quaſi longis prauæ conſuetudinis funibus irretitus, manibus pedibuſq; ligatis prodijſſe refertur.

Luc. 8. *Luc. 7.* *Ioan. 11.* *Tres mortui. 3. genera mortis animæ.* *Luc. 8.* *Ioan. 11.*

FERIA SEXTA,

Ioannis XI.

In illo tempore. Erat quidem languens Lazarus à Bethania, de caſtello Mariæ & Marthæ ſororum eius. Et reliqua. Homilia Erici.

INter omnia miracula, quæ Dei fil[...] us, vt ſuam panderet diuinitatem, operatus eſt, ſuperrminet hoc, & La[...] quaſi quẽdam obtinet principatũ, [...] quod circa Lazarũ fecit. Et quidẽ [...] ſingula opera eius admiratione digniſſima ſunt. [...] Quis enim non venerabiliter admiretur, quòd claudi rectis greſſibus inceſſerunt, quòd mutis linguarum clauſtra ſoluta ſunt, quòd cæcorum diù clauſa lumina, tactu ſacræ manus eius reſerata ſunt? Quis hæc & plura alia conſiderans, non diuinam potentiam ſtupens admiretur? Sed hæc omnia parua ad ingentem Chriſti maieſtatẽ videbantur, niſi amicus eius Lazarus moreretur. Quem idcircò mori permiſit, vt eũ nouo & omnibus ſeculis admirando ordine ſuſcitando, ſeſe vitæ mortiſque Dominum eſſe declararet. Acceſſit etiam ad ſingularem dignitatem miraculi, ſpeciale meritum digniſſimi deſcriptoris. Nullus quippe alius omnium Euangeliſtarum hoc deſcripſit, ſed ſoli dilecto Domini Ioanni reſeruatũ eſt: quia nimirum res tam vnica & tam egregia nullum alium, quàm dilectiſſimũ Chriſto virginem habere debuit relatorem. Verùm quoniam hæc lectio ex maiore ſui parte per ſe clara eſt, & per ſingula expoſitione non eget, capitulatim magis quàm verbatim eam explanandam ſuſcepimus, vt ad ea, quæ magis neceſſaria ſunt, veniamus. Denique ſuprà legitur, quòd cũ [...] eſſet Dominus in templo, & in porticu, quæ Salomonis appellatur, doceret, nõ ferẽtes Iudæi verba diuinitatis eius, ſuſtulerunt lapides, vt lapidarent eum: Dominus verò inter manus ſe lapidare volentium illæſus exiuit de templo, & abijt trans Iordanem, vbi priùs fuerat Ioannes baptizans. Cùm ergo ibi eſſet, infirmabatur Lazarus in Bethania, quod erat caſtellum Mariæ & Marthæ, proximum Hieroſolymis. *Maria autem erat, quæ vnxit Dominum vnguento, & exterſit capillis ſuis pedes eius.* Quoniam tunc temporis plures erat huius nominis, ne erraremus ex nomine, oſtẽditur ex notiſſima actione. Ipſa enim eſt Maria, quæ [...] quondam, vt Lucas Euangeliſta narrat ſuperiùs, peccatrix veniens pedes Domini vnguento perunxit, lacrhrymis rigauit, capillis deterſit, ſicque multorum criminum veniam à Domino promeruit. Miſerunt ergo ad illũ, quoniam abſens erat trans Iordanem, nunciantes quòd frater illarũ Lazarus infirmaretur: vt tã ſibi quàm fratri ſuccurreret, iſtas dolore, illũ ægritudine liberaret. Sed videamus, quid nũciantes dixerũt: *Domine, ecce quem amas, infirmatur.* Nõ dixerũt, Veni vt languentẽ ſanes: nõ hoc certè auſę ſunt dicere: ſufficiebat illis, ſi tãtùm noſſet, quòd infirmaretur. Sciebant enim, quòd non deſereret quem amabat. Ecce, inquiunt, quem amas, infirmatur. Tanquam dicerent: Sat eſt, vt hoc noueris Domine, nec opus eſt, vt ad nos veniens fatigeris. Ibi præcipe, & hic quod iuſſeris fiet. *Audiens autem Ieſus, dixit: Infirmitas hæc nõ eſt ad mortẽ, ſed pro gloria Dei,*

vt glorificetur filius Dei per eam. Quare dicis Domine, ad mortem non eſt, cùm Lazarus ineuitabiliter ſit moriturus? Nouerat & hoc Dominus, & vt ſic fieret ipſe voluerat: ſed poſt mortem eum ſuſcitare decreuerat. Quòd ergo reſpondit, Infirmitas hæc non eſt ad mortem, tale eſt, ac ſi dicatur: Mors hæc nõ eſt ad mortẽ. Non enim moriatur, vt ſicut cæteri homines mortui, à morte teneatur, ſed vt mirabiliter reſuſcitetur. Pro gloria Dei, vt filius Dei glorificetur per eam, ſubaudiendum, infirmitatem. Hæc autem glorificatio nõ ipſum auxit, qui ſummè perfectus eſt, & proficere non nouit: ſed nobis profuit, quatenùs per hoc tantum miraculum in eum crederemus, & æternam animæ mortem euaderemus. Sed videamus diligentiùs, quid dixerit. Ait enim: Pro gloria Dei. deinde adiunxit: Vt glorificetur filius Dei per eam. Ergo filius Dei, Deus. Hoc contra hæreticos, qui dixerunt Chriſtum non eſſe natura Deum, ſed gratia. Vnde quidam illorum dixit: Non inuideo Chriſto facto Deo: hoc & ego fieri poſſum, ſi volo.

Hæretici. Arriani.

Diligebat autem Ieſus Marthã, & ſororem eius Mariam, & Lazarum. Ille languebat, illæ dolebant: ſed ſpem maximam habebant, quoniam diligebatur ab eo, qui & dolentium eſt conſolator, & languentium ſanator, ipſorum etiam mortuorum reſuſcitator. *Vt ergo audiuit quia infirmabatur, tunc quidẽ mãſit in eodẽ loco duobus diebus.* Noluit tunc Dominus venire: diſtulit ſanare, vt poſſet mirabiliùs reſcuſcitare. Manſit ergo illic, donec quatriduum impleretur. *Deinde poſt hæc dixit diſcipulis ſuis: Eamus in Iudæam iterum.* Territi ſunt diſcipuli, quòd audiebant illum velle iterum in Iudæam venire. Nouerant cõſpirationem immaniſsimam, qua illum Iudæi perſequebantur, & morti tradere laborabant: idcircò dicebant ei: *Rabbi, nunc quærebant te Iudæi lapidare, & iterum vadis illuc? Reſpondit eis,* qui humanam rabiẽ timere non poterat: *Nonne duodecim horæ ſunt diei? Si quis ambulauerit in die, non offendit, quia lucẽ huius mundi videt. Si autẽ ambulauerit in nocte, offendit, quia lux in eo non eſt.* Audierãt ſancti diſcipuli Dominum in Iudæam iterũ velle venire, & formidantes ne bonus magiſter à Iudæis comprehenderetur, quaſi conſilium ei dare, & ab incepto reuocare volebant. Non adhuc perfectè intelligebant diſpenſationem, propter quam venerat. Ad hoc enim Deus hominem induerat, vt pro ſalute hominum moreretur. Sic & B. Petrus cùm audiſſet Dominũ de paſsione ſua loquentem, quaſi reuocare eũ volens, dixit: Abſit hoc à te Domine, nõ morieris. Cũ ergo Apoſtoli Domino cõſulere & quodãmodò conſiliũ dare vellẽt, redarguit eos dicens: Nõne duodecim ſunt horæ diei? Se profectò diẽ appellauit, qui eſt dies ex die, lumen de lumine, quiq; de ſe alibi dicit: Ego ſum lux mundi. Et vt ſe diẽ oſtẽderet, duodecim Apoſtolos elegit, de quib9 nũc dicit: Nonne duodecim horæ ſunt diei? Ac ſi diceret: Vos qui horæ eſtis diei, quare ſic conſiliũ dare vultis? Horæ diẽ ſequuntur, & die moderante peragũtur. Sed fortè dicat aliquis: Iudas ex duodecim vnus erat: nũquid & ipſe hora diei erat, qui ipſam diẽ ad mortẽ tradebat? Sed quãdo hoc Dominus dicebat, nõ ipſum Iudã attendebat, ſed Matthiã in locũ illius eligebat. Deniq; Iuda in locũ ſibi debitũ abeũte, electus eſt Matthias Apoſtolus: & ſic perfectus mãſit Apoſtolicus numerus. Chriſtus ergò dies eſt, & qui in hac die ambulauerit, errare nõ poterit. Illi enim adhæret, qui dixit: Ego ſum lux mũdi, qui ſequitur me, nõ ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ. Nã qui ſine hac luce eſt, errare poteſt, ambulare nõ poteſt.

Matt. 16. Ioan. 8. Act. 1. Chriſtus, dies. Ioan. 8.

Hæc ait, & poſt hæc dixit eis: Lazarus amicus noſter dormit, ſed vado, vt à ſomno exuſcitẽ eum. Mortuus quidẽ erat, ſed Chriſto viuebat. Nullus quippe tanta facilitate poteſt aliquem excitare à ſomno, quãta Chriſtus Lazarũ reſuſcitare valebat è tumulo. Deniq; & oẽs defuncti, ſi potentiã Dei cõſideres, à quo in nouiſsimo ſunt reſuſcitandi, dormiẽtes poſſunt vocari, iuxta qđ Apoſtolus dicit: Nolo vos ignorare fratres de dormiẽtibus. Et alio loco: Oẽs quidem dormiemus, ſed nõ oẽs immutabimur. *Domine, ſi dormit, ſaluus erit.* Sicut verba Domini intellexerũt, ſic reſpõderũt. Si dormit, inquiũt, ſaluus erit. Solet enim ſomnus in ęgrotãte iuuene indiciũ eſſe ſalutis. *Et Dominus quidem dixerat de morte eius: illi autẽ putauerũt, quia de dormitione ſomni diceret. Tũc dixit eis Ieſus manifeſtè: Lazarus mortuus eſt, & gaudeo propter vos, vt credatis, quia nõ erã ibi.* Lazarus languẽs, nõ mortuus fuerat nũciatus. Sed quid latêre poſſet eũ, cuius oculis omnia nuda & aperta ſunt? Quomodò ignoraret mortẽ Lazari, qui ipſum Lazarũ creauerat? Gaudebat igitur propter diſcipulos, qui mirabãtur ſic eum cuncta noſſe, & per hoc verũ Deũ certiùs & manifeſtiùs eum eſſe credebant. Licet enim iam crederent, talis tamen erat illorũ fides, quæ adhuc proficeret, quæ miraculis ædificata creſceret. *Sed eamus ad eum. Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didymus, ad cõdiſcipulos: Eamus & nos, & moriamur cum illo* Quibus verbis verum prodit amãtis affectũ. Amabant quippe Apoſtoli incõparabiliter Dominũ: quia eorũ vita ex illius præſentia pendebat, adeò vt aut cũ eo viuere, aut certè cum eo mori iucundum haberent. Eamus, inquit, & moriamur cum eo. Quia, inquit, videmus eum ad inimicos & ad mortem properare, neq; eum à tali conſilio valemus reuocare, eamus & nos, & cum eo moriamur: ne poſt eius necem deſerti & inconſolati remaneamus. *Venit itaq; Ieſus, et inuenit eũ quatuor dies iam in monumẽto habentem.* Sic ipſe voluerat, ad hoc anteà venire diſtulerat, vt illud quatriduũ impleretur, & glorioſiùs ille reſuſcitaretur. Sed quoniam ea quæ ſunt ad literam, ſatis per ſe patent, ad indagandũ myſteriũ accedamus. Significatur ergo per hunc Lazarũ peccator aliquis, qui iam nõ ſolũ peccauit, verum etiã peccandi conſuetudinẽ recepit. Sed fortaſsis aliquis tacitus dicat: Quomodò Lazarus typum peccatoris gerebat, quẽ ſic Do-

1. Theſſ. 4. 1. Cor. 15. Heb. 4. Lazarus quem ſignificet.

minus amabat? Sed ſolent aliquãdo ſignificatio-
2.Reg.11. nes rerum ex cõtrario accipi. Deniq; Dauid rex
& propheta adulterium in Bethſabee vxore V-
riæ admiſit & ipſum fidelẽ & innoxium militẽ
ſuum, gladio filiorum Ammõ interfecit. In quo
facto ſi reſpicias hiſtoriam, quis dubitet Vriam
innocenter occiſum, merito iuſtitiæ & innocen-
tiæ, Dauid adultero & homicidæ præferendum?
Sed ſi arcanum interroges myſterium, per Vriã
diabolus, per Dauid ex contrario intelligitur
Chriſtus. Verùm cùm hoc fit, nõ idcircò merita
diuerſarum partium depreciantur. Et ſępè vide-
tur nomen diaboli teterrimum auro vel minio
ſcriptum, nomen verò Chriſti ſplendidiſsimum
atramento notatum. Ergo per Lazarum, vt præ-
miſimus, peccator aliquis figuratur. Amabatur à
Chriſto, quia Chriſtus pro peccatoribus ſuam
dignatus eſt exhibere præſentiam. Ipſe enim di-
xit: Non veni vocare iuſtos, ſed peccatores. Quæ-
Matt.9. rendum nunc, quid deſignetur per quatuor dies,
quibus mortuus in ſepulchro iacebat. Omnis ho
mo, mortuus naſcitur cum peccato originali.
Rom.5. Hinc Apoſtolus dicit, Quia per vnũ hominem
peccatum intrauit in mundum, & per peccatum
I. dies mortis. mors. Hæc eſt prima dies mortis, quã dedit ori-
go propaginis. Deinde creſcendo adoleſcit ho-
mo, venit ad annos rationis capaces, incipit in ſe
habere naturalem legem, qua docentur natura-
Lex naturæ. liter homines, vt quod ſibi fieri nolunt, alijs non
faciant. Sed & hanc tranſgrediuntur, & qui pati
furtum nolunt, furtum faciunt: ecce altera dies
mortis. Acceſsit adhuc lex data per Moyſen.
II. dies. Præcipitur nanq; ibi: Non occides, non mœcha-
Exod.20. beris, non furtum facies: honora patrem tuum &
matrem. Scripta eſt hæc lex, ſed ipſa quoq; con-
III. dies. temnitur: & ſic iam quaſi tertia dies mortis. Poſt
omnia venit Chriſtus, attulit Euangelium, præ-
dicauit regnum cælorum, malefaciẽtibus mina-
tus eſt gehennã, benè viuentibus vitam promiſit
æternam. Quid plura? Etiam Euangeliũ contem
IIII. dies. nitur, & eſt hæc quarta dies mortis. Poſſunt & a-
liter hi quatuor dies exponi. Diximus nanq; per
Lazarum figurari peccatorem, qui iam mala
peccandi conſuetudine & deſperatione ſepultus
Quatuor peccati gradus. eſt. Ad conſuetudinem verò peccati quarto quo-
dam progreſſu peruenitur. Primò enim eſt titil-
latio in corde, ſecundò conſenſus, tertiò factum,
quartò conſuetudo. Quidam enim quum illici-
ta cogitatione pulſantur, ita eam à corde repel-
lunt, vt penitùs nulla mali delectatione moueã-
tur. Quoſdam delectat quidem, ſed nõ adducun-
tur, vt conſentiant. Ad delectationem accedit
conſenſus, & ſic in opus erumpitur. Iam factum
in conſuetudinem vertitur, & impletur illud
mortis quatriduum: & quaſi quædam fit deſpe-
ratio, vt dicatur, Iam fœtet: quatriduanus enim
eſt. *Martha ergo vt cognouit quia Ieſus venit, occurrit illi. Maria autem domi ſedebat. Dixit ergo Martha ad Ieſum: Domine, ſi fuiſſes hic, frater meus nõ fuiſſet mortuus: ſed et nũc ſcio, quia quæcũq; poposceris à Deo, dabit tibi Deus.* Quàm moderatis verbis vtitur, quæ ita temperanter dolet interitum fratris? Non enim dixit, Rogo te vt ſuſcites eum, ſed tantùm, Scio, quia quęcũq; popoſceris à Deo, dabit tibi Deus. Tanquam diceret: Certa quidem ſum, quia potes: ſcio potentiam in te eſſe indeficientem, ſed ſi vis, facis. Nõ ergo præſumo petere vt facias, quia neſcio ſi velis. *Dicit illi Ieſus: Reſurget frater tuus. Dicit ei Martha: Scio quia reſurget in reſurrectione in nouiſsimo die.* Dominus quidem in præſenti fratris reſurrectionem promittebat: ſed Martha de ea reſurrectione, qua omnes homines reſurrecturi ſunt, eum dixiſſe putabat. Viderant certè crebrò Dominum mortuos ſuſcitaſſe, ſed hoc tantum erat, quantum nec ipſa auſa eſt fides optare. De illa ergo reſurrectione ſecura erat, de hac autem incerta manebat. *Dicit ei Ieſus: Ego ſum reſurrectio et vita.* Ac ſi diceret: Quare dubitas nunc fratrem poſſe reſurgere, cùm ego qui ſum reſurrectio & vita, illum reſurrecturum promittam? Per quẽ reſurget, quando reſurrecturi ſunt & cæteri homines, per eum poteſt & modò reſurgere. Ipſe ergo eſt reſurrectio & vita, quia per eum reſurgimus à peccato, vt viuamus iuſtitiæ. *Qui credit in me, etiam ſi mortuus fuerit, viuet.* hoc eſt: ſi mortuus fuerit carne, viuet ſpiritu. Non eſt enim Deus mortuorum. De morte enim corporis hîc loquitur. Quicunq; enim in Chriſtum credit, & ſecundùm quod credit, viuit, etiamſi carne moriatur, vniuerſale cunctorum hominum perſoluendo debitum, viuit tamen in anima, Chriſto, qui vita animæ eſt, inhærendo. *Et omnis*, inquit, *qui viuit*, ſubaudiendum, in carne, *& credit in me*, & ſi mortuus fuerit ad tempus morte corporis, *non morietur in æternum*, propter vitam ſpiritus, & immortalitatem reſurrectionis. *Credis hoc?* Sciebat hoc, quem nil latẽre poteſt, quòd crederet, ſed confeſsionẽ qua ſaluaretur quærebat. Corde enim creditur ad iuſtitiam, ore autem fit confeſsio ad ſalutem. *Ait illi: Vtique Domine. Ego credidi, quia tu es Chriſtus filius Dei viui, qui in hũc mũdum veniſti.* Cùm autem credidit eum filium Dei, credidit etiam vitam & reſurrectionem, quodq; omnis, qui in eum crederet, in æternum non moreretur. Nam ſuprà Dominus vtrùm hoc crederet, interrogauerat. *Et cùm hæc dixiſſet, abijt & vocauit Mariã ſororem ſuam ſilentio, dicens: Magiſter adeſt, & vocat te.* Silentium hic ſuppreſſam vocem dixit. Neq; enim ſiluit, quæ dixit, Magiſter adeſt, & vocat te. *Illa vt audiuit, ſurgit citò, & venit ad eũ. Nondũ enim venerat Ieſus in caſtellũ: ſed erat adhuc in loco illo, vbi occurrerat ei Martha. Iudæi igitur, qui erãt cũ ea in domo, & conſolabantur eã, cùm vidiſſent Mariam, quia citò ſurrexit et exijt, ſecuti ſunt eã, dicentes: Quia vadit ad monumẽtũ, vt ploret ibi.* Putantes Iudæi, qui ad illam conſolandam conuenerant, quòd ad fratris tumulũ feſtinaret, lachrymis ſolatiũ quęſitura, & dolori ſuo fletibus ſatisfactura, ſecuti ſunt eam, diuina ideò gente prouidentia: vt plures tam pręclarũ miraculum

culum quatriduani mortui reſurgẽtis cernerẽt, ſicq; in Chriſtũ crederẽt. *Martha ergo cũ veniſſet vbi erat Dominus, videns eũ, cecidit ad pedes eius dicẽs: Domine, ſi fuiſſes hic, frater meus non fuiſſet mortuus.* Ac ſi queratur, dicens: Dũ nobiſcũ pręſens fuiſti, non morbus, non infirmitas aliqua nobis appropinquare auſa eſt, apud quas vitã hoſpitari nouerat. At vbi abſceſsiſti, adfuit mors inuida, quę fratrẽ noſtrũ te adhuc poſito in ſeculo, acerbo funere rapuit: quod ſi tu adfuiſſes, amicus tuus Lazarus mori nõ potuiſſet. *Ieſus ergo vt vidit eã plorantẽ, & Iudæos qui cũ ea venerãt plorãtes, infremuit ſpiritu, & turbauit ſemetipſum. & dixit: Vbi poſuiſtis eũ?* [Fremuit, & turbauit ſeſe Ieſus.] O fremitus pietatis, ô turbatio turbatorum ſublatura mœſtitiã, & æternã prerogatura lętitiã. Turbauit ergo ſemetipſum Dominus poteſtate, quia nullus alius poterat eum turbare. Turbatus eſt, quia voluit: ſicut mortuus eſt, quia ipſe mortẽ ad ſe venire permiſit. Sed magnũ aliquid in hac ſua nobis innuit perturbatione. Diximus ſuprà, per Lazarũ quatriduanũ, peccatorẽ ſignificari deſperatũ, & longa peccati conſuetudine quaſi mole ſepulchri depreſſum, ac mala opinione fœtentẽ & tabidum. Suſcitaturus eũ Chriſtus fremuit, & turbauit ſe, vt oſtendat, eũ qui talis eſt, perturbari & ingemiſcere, atq; intimo cordis rugitu fremere debere, & attendere quæ fecit, & ſic ſecũ agere: Quid mihi miſero contigit? Dimiſſa erant mihi in baptiſmo omnia peccata: ſed ecce poſt ſanctũ lauacrũ peiùs ſordidatus ſum, poſt medicinã grauiùs vulneratus. Peccaui grauiter, nec vnquã peccatis meis terminũ ponere volui, & ſemper me Dei clementia ad pœnitentiã expectauit, & peccantẽ ſtatim punire noluit: cũ ego miſerrimus & æternis cruciatibus dignus, eius mãſuetiſſimam lenitatem ſemper nouis & ſubinde recrudeſcentibus ſcelerib⁹ irritare nõ timuerim. Quãdo iſta peccator ſecum plãgit, iã fremit & turbatur in eo Chriſtus. Ad hoc enim tunc fremuit, vt doceret peccatorẽ fremere, & peccata ſua accuſare debere, ſi vult ad vitã animæ redire. [Gen. 3.] *Vbi*, inqt, *poſuiſtis eũ?* [Luc 13.] Nunquid ignorabat vbi poſitus eſſet, [Matt. 25.] quẽ volebat reſuſcitare? Sed interrogat, vt oſtẽderet ea ſolũ ſe cognoſcere, quę iuſta & ſancta ſunt, peccatorẽ verò ignorat, quia reprobat. Vnde Adę poſt peccatum dicitur: Vbi es? Et reprobis in iudicio dicturus eſt: Neſcio vos, vnde ſitis. Quid eſt enim dicere, Neſcio vos, niſi nõ vos in luce iuſtitiæ recognoſco? *Dicunt ei: Domine, veni. & vide.* Vide, hoc eſt, miſerere. Videre nanq; eius, miſereri eſt. *Et lachrymatus eſt Ieſus.* Lachrymatus eſt, quia fons pietatis erat. Sed illæ lachrymæ inexplebile gaudium erant parituræ. Hinc pulchrè Sedulius: Lachrymis impleuit amicum. Maieſtate Deum. Flebat enim eum pro parte humanitatis, quẽ reſuſcitare poterat per potẽtiã diuinitatis. Lachrymatus eſt etiã Dominus ea de cauſa, qua ſuperiùs fremuit & turbatus eſt, vt peccatores doceret fletibus & lachrymis indigere profuſis. *Dixerũt ergo Iudæi: Ecce quomodò amabat eũ. Quidã aũt ex ipſis dixerũt: Nõ poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere, vt hic nõ moreretur?* Poterat hoc certè Dominus: ſed permiſit vt Lazarus moreretur, quatenùs maiore miraculo ſuſcitaretur. *Ieſus aũt iterũ fremens in ſemetipſo, venit ad monumentũ: erat aũt ſpelunca, & lapis ſuperpoſitus erat ei.* Per lapidẽ, quo mortuus premebatur, figuratur lex, qua peccator reus cõdẽnatur. [Lapis, lex.] Et benè lex per lapidẽ accipitur, quia in lapideis tabulis ſcripta fuit. Mortuus ergo ſub lapide, reus eſt ſub lege. Nam hi qui bene viuunt, ſub lege nõ ſunt: quoniam iuſto lex nõ eſt poſita, ſed iniuſtis & peccatoribus. [1. Tim. 1.] Hunc lapidẽ Dominus iuſsit remoueri, quãdo gratiã ſancti Euangelij iuſsit per totũ orbẽ prędicari. *Dicit ei Martha, ſoror eius qui mortuus fuerat: Domine, iam fœtet. quatriduanus eſt enim.* Iam quaſi deſperabat, potiusq; timebat remoto lapide fœtorẽ excitari, quàm fratrẽ poſſe reſuſcitari. *Dicit ei Ieſus: Nõne dixi tibi, quia ſi credideris, videbis gloriam Dei,* cùm videlicet quatriduanũ & putentẽ ſuſcitauero? Sed & cùm deſperatus aliquis à ſepulchro peccatorũ eripitur, Dei potẽtia ab intuẽtibus prædicatur: quia vbi abundauit iniquitas, ſuperabundat gratia. *Tulerũt ergo lapidẽ, Ieſus aũt eleuatis ſurſum oculis, dixit: Pater, gratias ago tibi, quoniã audiſti me.* [Rom. 5.] *Ego aũt ſciebã, quia ſemper me audis: ſed propter populũ qui circunſtat, dixi, vt credant quia tu me miſiſti.* Quibus verbis quid aliud, quàm gloriã Dei patris in hoc, ſicut & in alijs operibus requirebat? Nã quia per humanitatẽ minor erat patre, ab illo Lazari quęrebat reſuſcitationẽ, atq; ab eo ſe dicebat exauditũ, & hoc propter circunſtantẽ turbã, vt eum vel ſic crederent Dei filiũ, & ab eo miſſum, quẽ patrem chari filij cõpellabat affectus. Iam inferi turbabantur, iam ſub pedibus Domini reſeratus patuit infernus. Oẽs mortui expectabãt nomina ſua vocari. *Clamabat ergo Ieſus voce magna, dicens: Lazare, veni foras.* Vno nominatim vocato, cæteri intercepti ſunt. Sed quanta in huius mortui reſuſcitatione facta eſſe dicuntur? Fremuit Dominus, turbatus eſt, voce magna clamauit: quia videlicet difficilè & cũ clamore à peccati morte reſurgit, quẽ moles malæ cõſuetudinis premit. *Et ſtatim prodijt, qui fuerat mortuus, ligatus manus & pedes inſtitis id eſt. faſciolis: & facies illius ſudario erat ligata. Dixit eis Ieſus: Soluite eum, & ſinite abire.* Potuit quidẽ Dominus ſoluere mortuũ, quem valuit reſuſcitare: ſed noluit ſecreti gratia ſacramenti. Ad magnam enim vocem Domini ſurgit mortuus, quando magna Dei gratia reſipiſcit peccator. Prodit de monumento, quando confitetur peccata ſua: ſed tamen adhuc ligatus eſt, adhuc reus, nec ſuis viribus abſolui poteſt. [Confeſsio peccatorũ.] Præcipit ergo Dominus diſcipulis, vt eum ſoluant, & abire ſinant: quia ipſis & reliquis miniſtris ſanctæ Eccleſiæ, ſucceſſoribus eorum, data eſt poteſtas dimittendi peccata. [Abſolutio.] Ait enim: Quæcunq; ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo. [Matt. 18.] Simul etiam commẽdata eſt hoc loco vnitas Chriſti & Eccleſiæ. [Vnitas Chriſti & Eccleſiæ.] Quia etenim Chriſtus caput eſt, & Eccleſia corpus eius, Chri-

ſtus ſuſcitat, diſcipuli ſoluũt: vt liquidò monſtretur, neminem ſine vnitate fidei catholicæ poſſe à peccatorum morte ſuſcitari. Sanè non eſt omittendum, quòd in ſancto Euangelio tres tantùm mortuos reſuſcitaſſe Dominus legitur. Plures quidem reſuſcitaſſe nõ dubitatur, quoniãquidẽ beatus Ioannes dicit: Multa alia ſigna fecit Ieſus in conſpectu diſcipulorum ſuorũ, quæ non ſunt ſcripta in libro hoc. Sed tres tantùm referuntur, certi cauſa myſterij. Denique ſuſcitauit filiam archiſynagogi, adhuc intra domeſticos parietes conſtitutam: nec permiſit ſecum quenquam intrare, niſi Petrum & Iacobum & Ioannem, & patrem & matrem puellæ. Suſcitauit etiam filium viduæ mulieris, extra portam ſuæ ciuitatis elatum, multis coràm poſitis & cernentibus. Suſcitauit præterea Lazarum iam ſepultum, iam fœtidum. Iſta tria genera mortuorum, ſignificant tria genera hominum peccatorum, quos & hodiè ſuſcitat Chriſtus. Nam per filiam archiſynagogi, quæ intra domum paucis videtibus reſuſcitata eſt, deſignantur hi, qui peccatum intus in conſcientia clauſum habent, & necdum ad opus erumpunt. Verbi gratia: Commotus eſt aliquis mala concupiſcentia, deliberat ſi adſit facultas implere, quod illicitè concupiuit. Iam mortuus eſt, ſed intra domum clauſus eſt. Dicit enim Dominus: Qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo. Necdum corpore ad eam acceſsit, ſed corde conſenſit: mortuus iam eſt, ſed nondum elatus eſt. Hic ſi aliquando diuina inſpiratione reprehenderit prauam concupiſcentiã, punit nequam conſenſum, reuiuiſcit ad ſalutem in ſecreto cogitationis. Sunt alij, qui poſt conſenſum ad perpetrandũ facinus exeunt, & quaſi mortuum de latebris animæ proferunt, vt quod latebat in ſecreto, appareat in publico. Sed hi tales plerunq; diuinitùs admoniti conuertũtur, & ad vitã animæ reſuſcitantur. Sunt prętereà nonnulli, qui faciendo quod malum eſt, etiam ſe mala conſuetudine implicãt, adeò vt ipſa mali conſuetudo non permittat eos intelligere malũ eſſe, quod faciunt. Nonnunquam defendũt malũ quod agunt, iraſcuntur cùm reprehenduntur. Hi tales iam quaſi ſepulti, & ingenti mole, hoc eſt, pondere malæ conſuetudinis obruti ſunt. Ad hos quoq; dignatur venire Dominus occulto ſuæ miſericordiæ inſtinctu, ſi tamen habuerint ſorores, id eſt, ſpirituales animæ virtutes, quarũ interuentu poſsint reuocari ad vitã. Verũ quaſi quandam oſtendit Dominus difficultatẽ, cùm fremit ſpiritu, cùm turbat ſeipſum, cũ clamat voce maxima, vt oſtẽdat magnæ obiurgationis clamore opus eſſe aduerſùs eum, qui peccandi conſuetudine duruerit. Non ergo de his deſperandũ eſt. Ad vocem namq; Domini contremuit infernus, ſurrexit quatriduanus mortuus, liberatus eſt peccator etiam à conſuetudine cõmittendi reatus. Sed priùs eum intrinſecus per ſeipſum viuificat, poſteà per ſacerdotũ miniſteriũ abſoluit. Nullus quippe peccator abſoluẽdus eſt, antequã per dignam pœnitentiam correctus, & intrinſecùs appareat viuificatus. *Multi autem ex Iudæis, qui venerant ad Mariam & Martham, & viderant quæ fecit, crediderũt in eum.* Facto tam glorioſo, & cunctis ſeculis prædicando miraculo, non omnes, ſed multi Iudæorum credidiſſe dicuntur. Quo loco duriſsima infidelitas, & inconuertibilis in malo pertinacia notata eſt. Et reuera tantũ erat peccatum illorũ, vt aliter non poſſent dignè fidem Chriſti ſuſcipere, niſi priùs filiũ Dei interficerent. Hinc Pſalmiſta: Imple facies eorũ ignominia, & quærent nomen tuum Domine. Priùs enim confuſione et ignominia repleti ſunt, cùm poſt Chriſti aſcenſionem, audientes Apoſtolos eius reſurrectionẽ prædicantes, cœperunt erubeſcere, & perpendere quãtum ſcelus in nece ſaluatoris admiſiſſent: ſicq; nomen eius quæſierunt, cùm perculſi timore Apoſtolis dixerũt: Quid faciemus viri fratres? indicate nobis. Quibus beatus Petrus: Pœnitentiã, inquit, agite, & baptizetur vnuſquiſq; veſtrũ in remiſsionem peccatorum. Sic enim ante ſecula decreuerat, vt morte ſua illum, qui habebat mortis imperiũ, id eſt, diabolum, deſtrueret, ipſoſque mortis ſuæ miniſtros mortuus ſibi ſubiugaret. Quocircà tam inſigni mortis triumphatori gratias digniſsima exultatione ſoluamus, illum diebus & noctibus meritis laudũ præconijs extollamus, & præcipuè miſericordiam illius imploremus: quatenùs nos ita ſuis per omnia faciat obedire mandatis, quò nullo in nobis regnante peccato, ipſi mente & deſiderio adhærere atq; ad gaudium beatæ eius viſionis mereamur feliciter peruenire, Amen.

Ioan. 20.

Luc. 8.

Luc. 7.

Tria genera peccatorum.

Matt. 5.

Mala conſuetudo.

EADEM VI. FERIA,
HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Erat quidam languens Lazarus à Bethania, de caſtello Mariæ & Marthæ ſororum eius, &c. Ioan. 11.

IN magnis laudibus Mariæ ſcripſit hæc Euangeliſta, quæ Dominũ vngere, eiuſque pedes tangere meruit. Beatæ illæ animæ, quæ ad ſimilitudinem huius Mariæ, cum aromatibus, cũ vnguento, & bono odore ad Dominũ accedunt. Hæc eſt illa, quæ in Canticis canticorum loquitur, dicens: Cùm eſſet rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum. Tres mortuos Dominũm ſuſcitaſſe legimus: Filiam ſcilicet principis ſynagogæ, in domo: Filiũm mulieris viduæ, extra portam ciuitatis: & hũc Lazarum, in ſepulchro quatriduanum. Per hos enim tres mortuos, tria mortis genera ſignificantur. Moritur enim homo praua & illicita cogitando moritur malè operando, moritur in peccatis perſeuerando. Cogitas aliquid agere, quod non licet: mortua eſt anima tua; ſed in

in domo adhuc & in occulto iacet mortua: quia latet peccatum, & nondum diuulgatum eſt. Si (Operis,) verò cogitationem ad effectum perducas, non ſolùm mortua eſt, ſed iam etiam extra ciuitatis portam elata, & per peccatum ab Eccleſia ſeparata, & perditioni proxima eſt. (Praua conſuetudinis.) At verò ille, qui peccatum aliquod magnum commiſit, & multo tempore in eo perſeuerat, non ſolùm mortuus eſt, & ſepultus, verumetiam iam fœtet: quia eius turpiſsimā famam circunquaq; audire abhorret. Omnes tamen hos ſuſcitat Ieſus, ſi à peccato (Iac.5.) ceſſent, & ex corde pœniteant, & pro eis parentes, & ſorores, & mater vidua deprecetur. Vnde ſcriptum eſt: Confitemini alterutrùm peccata veſtra, & orate pro inuicem, vt ſaluemini. Multum enim valet deprecatio iuſti aſsidua. Sed (IIII. Aetates.) quid per quatuor dies, quibus Lazarus in ſepulchro mortuus iacuit, niſi quatuor ætates intelligimus? Quatuor enim ætatibus, quaſi quatuor diebus fœtens, in peccati ſepulchro mortuus iacet ille, qui in pueritia, & adoleſcentia, in iuuentute, & ſenectute, in malo quod cœperat perſeuerat. Infantia enim, quia ignorantiæ plena eſt, his diebus non annumeratur. Conſidera igitur, quanta ſit benignitas Saluatoris noſtri, qui poſt tantam perſeuerantiā in malo, putidum & fœtentem reſuſcitare non dedignatur. *Miſerunt ergo ſorores eius ad eum, dicentes: Domine, ecce, quem amas infirmatur.* Audis igitur, quia Dominus a- (Luc.15.) mat peccatores, peccatores vtiq; iam pœnitentes. Tales enim ſignificat Lazarus, de qualibus ipſe Dominus ait: Gaudeo magis ſuper vno peccatore pœnitentiā agente, quàm ſuper nonaginta nouem iuſtis, qui non indigent pœnitentia. *Audiēs autem Ieſus, dixit eis: Infirmitas hæc non eſt ad mortem, ſed pro gloria Dei, vt glorificetur filius Dei per eam.* Nó ideò, inquit, moritur Lazarus; vt in morte maneat, ſed vt pro gloria Dei à mortuis reſurgat. *Diligebat Ieſus Martham, & ſororem eius Mariam, & Lazarum.* Diligit enim Dominus & actiuam vitam, & contemplatiuam, & peccatores ad pœnitentiam conuerſos. De his autem aliàs diſputabitur. *Vt ergo audiuit quia infirmabatur, tunc quidem manſit in eodem loco duobus diebus: Deinde poſt hæc dicit diſcipulis ſuis: Eamus in Iudæam iterum. Dicūt ei diſcipuli: Rabbi, nunc quærebant te Iudæi lapidare, & iterum vadis illuc? Reſpondit Ieſus: Nónne duodecim horæ ſunt diei? Si quis ambulauerit in die, non offendit, quia lucem huius mundi videt: ſi autem ambulauerit in nocte, offendit, quia lux non eſt in eo.* Quid eſt (in- (Chriſtus, eiusq; Apoſtoli, horæ.) quit) quod dicitis? Me ſequimini, poſt me venite: ego ſum lux mundi: ego ſum dies, vos horæ. Nónne duodecim ſunt horæ diei? Ideò ego vos duodecim elegi, quia duodecim ſunt horæ diei. Quia igitur horæ eſtis, diem ſequimini: hoc.n. horarum proprium eſt. Si quis autem (Ioan.8. & 9.) hunc diem ſequatur, ſi quis in eo ambulauerit, ſi quis mihi crediderit, nó offendet. Quare? Quia lucē huius mundi videt. Ego ſum lux mundi. Si verò in nocte ambulauerit, ſi errorē & tenebrarum principem ſequutus fuerit (hoc eſt enim in nocte ambulare) offendet & cadet. Quare? quia lux nō eſt in eo, quia erroris tenebræ obcæcauerunt oculos eius. *Hæc ait, & poſt hæc dicit eis: Lazarus amicus noſter dormit, ſed vado vt à ſomno excitē eum. Dixerunt ergo diſcipuli eius: Domine ſi dormit, ſaluus erit.* Aſſolet infirmis ſomnus ſignū eſſe ſalutis. *Dixerat autē* (ait Euangeliſta) *Ieſus de morte eius: illi autē putauerūt, quia de dormitione ſomni diceret.* Et tale erat, ac ſi diceret: Dormit Lazarus, ſed mihi: alijs autem mortuus eſt. Faciliùs ego eū de morte reſuſcitare poſſum, q̄ aliquis homo eū de ſomno excitare valeat. Vado igitur, vt à ſomno excitē eū. *Tunc ergo dixit Ieſus manifeſtè: Lazarus mortuus eſt: & gaudeo propter vos, vt credatis, quoniā non eram ibi. Sed eamus ad eum. Gaudeo* (inquit) *quoniā non erā ibi.* Si enim Ieſus ibi eſſet, ille mortuus non eſſet. Vbi enim eſt vita, mors eſſe non poteſt. Ego (inquit Dominus) ſum reſurrectio & (Ioan.11.) vita. Gaudeo, inquit, ſed propter vos. Quare propter vos? Vt credatis, vt illius reſurrectione fides veſtra roboretur, cuius mortē ego abſens vobis annuncio. *Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didymus, ad condiſcipulos: Eamus & nos, & moriamur cum eo.* (Odium Iudæorum in Chriſtū & diſcipulos eius.) Hoc.n. dicit Thomas, quia tanto odio aduerſùs Ieſum ad diſcipulos eius Iudæos inflammatos eſſe ſciebat, vt nihil niſi mortem & pœnam ab eis expectaret. *Venit itaq;, & inuenit eū quatuor dies iā in monumento habentem.* Quid quatuor dies ſignificent, ſuperiùs diximus. *Erat autem Bethania iuxta Hieroſolymā quaſi ſtadijs quindecim. Multi autē Iudæorum venerant ad Marthā & Mariam, vt conſolarentur eas de fratre ſuo. Martha ergo vt audiuit quia Ieſus venit, occurrit illi: Maria autē ſedebat domi.* Quare autē vbiq; Martha ſolicita ſit, & Maria quieta, illi ſciunt, qui per eas actiuam & contemplatiuā vitam ſignificari intelligunt. *Dixit ergo Martha ad Ieſum. Domine, ſi hic fuiſſes, frater meus nō fuiſſet mortuus.* Quomodò enim mori poſſet, ſi ibi vita fuiſſet? de ſe enim Dn̄s ait: Ego ſum via, veritas, & (Ioan.14.) vita. *Sed & nunc ſcio, quia quæcunq; popoſceris à Deo, dabit tibi Deus. Dicit illi Ieſus: Reſurget frater tuus. At illa, Scio, inquit, quia reſurget in reſurrectione in nouiſſimo die.* De illa reſurrectione certa ſum: hanc autem te facere poſſe non dubito: ſed vtrùm facias, certa non ſum. *Dixit ei Ieſus: Ego ſum reſurrectio & vita.* per me reſurgunt & viuunt, quicunque viuunt & reſurgunt. *Qui credit in me, etiam ſi mortuus fuerit, viuet.* Qui igitur non credit, non viuet: viuet autem, ſed in pœnis. Talis autem vita, mors eſt potiùs dicenda, quàm vita. Vera.n. vita, mortis amaritudinem non habet. Qui igitur credit in Chriſtum, quanuis temporaliter moriatur, viuet tamen in æternum. Similiter autem ille qui viuit, & credit in eum (credere enim, viuere eſt: quia vita animæ, fides eſt) nunquam moritur. *Credis hoc? ait illi, Vtique Domine: ego credidi, quia tu es Chriſtus filius Dei, qui in hunc mundum veniſti. Et cùm dixiſſet, abijt, & vocauit Mariam ſororem ſuam ſilentio, dicens: Magiſter adeſt,*

& vocat te. Illa vt audiuit, ſurrexit citò, & venit ad eũ. Nondũ enim venerat Ieſus in caſtellum, ſed erat adhuc in illo loco, vbi occurrerat ei Martha. Iudæi igitur, qui erãt cum ea & cõſolabãtur eam, cùm vidiſſent Mariam quia citò ſurrexit, & exijt, ſequuti ſunt eã, dicẽtes: Quia vadit ad monumentũ, vt ploret ibi. Maria igitur cùm veniſſet vbi erat Ieſus, videns eũ cecidit ad pedes eius, & dixit ei: Domine ſi fuiſſes hic, nõ eſſet mortuus frater meus. Ambæ ſorores idẽ dicunt, idẽ intelligunt, & veram vitã Chriſtum eſſe credunt, quo præſente & volente nemo moriatur. *Ieſus ergo videns eã plorantem, & Iudæos qui venerãt cum ea plorantes, infremuit ſpiritu, & turbauit ſeipſum.* Nõ aliundè turbatus eſt, ſed ipſe turbauit ſeipſum, & magnum aliquid ſignificauit nobis per hoc ipſum. Iſte enim fremitus & hęc turbatio nos docet, quid nos quoq; in tali re agere debeamus, quando vel pro nobiſipſis, vel ꝓ alijs in peccatis turpiter degentibus & fœtentib. Deum oramus. Nos enim (ait Apoſtolus) quid oremus neſcimus, ſed ſpiritusſanctus orat pro nobis gemitibus inenarrabilib⁹. Vnde & Pſalmiſta: Sacrificium Deo ſpiritus cõtribulatus: cor contritum & humiliatũ Deus nõ ſpernit. *Et dixit Ieſus: Vbi poſuiſtis eum?* Sic enim & primo homini à Deo dicitur, Adã vbi es? Quod quidem tale fuit, ac ſi diceret: Conſidera modò, de quanta gloria in quantã miſeriam deuolutus es. Et taliter quidẽ illi ponũtur, qui per Lazarũ ſignificantur. Sed à quibus ponũtur, niſi à mulieribus? Mulierum nanq; conſilio factum eſt, vt omnis homo moriatur, et in ſepulchro ponatur. *Et lachrymatus eſt Ieſus.* Lachrymemur igitur & nos ꝓ omnib. illis, quos in fœtore vitiorũ iacere ſentimus, ſi fortè noſtris lachrymis Dñs eos reſuſcitare dignetur. *Dixerunt ergo Iudæi: Ecce quomodò amabat eum. Quidã aũt dixerũt ex ipſis: Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci, facere, vt & hic nõ moreretur? Ieſus ergo rurſum fremẽs in ſemetipſo, venit ad monumentum. Erat aũt ſpelunca, & lapis ſuperpoſitus erat ei. Ait Ieſus: Tollite lapidem.* Non .n. poſſunt reſurgere, qui lapide premuntur & claudũtur. Lapis iſte litera legis eſt; quoniam in lapide ſcripta data eſt: litera enim occidit, ſpũs autem viuificat. *Dicit ei Martha, ſoror eius qui fuerat mortuus: Domine iã fœtet: quatriduanus enim eſt.* Quid eſt .n. fœtor, & quid dies quatuor ſignificent, ſuperiùs diximus. *Dicit ei Ieſus: Nónne dixi tibi, quia ſi credideris, videbis gloriã Dei? Tulerunt ergo lapidem. Ieſus autẽ ſurſum eleuatis oculis, dixit: Pater gratias ago tibi, quoniã audiſti me. Ego autem ſciebã, quia ſemper me audis.* Ieſus.n. ſecundum eã partẽ, qua homo eſt, fremit, turbatur, lachrymatur, orat, exauditur, & gratias agit. Hæc aũt quare dixerit, quare orauerit & gratias egerit, mox reddidit cauſam, dicens: *Propter populum qui circũſtat dixi, vt credant, quia tu me miſiſti.* Hinc eſt enim, quod alibi ait: Ego à meipſo non veni, ſed pater meus miſit me. *Hæc cùm dixiſſet, voce magna clamauit.* Qui magno ſomno grauatur, magna voce excitandus eſt. Magno enim ſomno grauatur, qui in peccato ſepultus, neq; in pueritia, neq; in adoleſcentia, neq; in iuuentute, neq; in ſenectute excitatur. Hoc enim ſignificant illi quatuor dies, quibus Lazarus iã fœtens iacuit in ſepulchro. *Et ſtatim prodijt qui erat mortuus, ligatus pedes & manus inſtitis: & facies illius ſudario erat ligata.* Nulla deſperationi datur occaſio, cũ Lazarus fœtẽs & quatriduanus à mortuis reſurgat. Et valdè quidẽ mirabile, nõ ſolũ quia mortu⁹ reſurrexit, verumetiã quia pedibus manibusq; ligatus, foras ꝓceſsit. Et hoc fortaſſe ſignificatio eſt, vt intelligam⁹, quia peccator quacunq; hora cõuerſus fuerit & ingemuerit, vita viuet & nõ morietur. Ligatus tamen adhuc eſſe videtur, donec ab epiſcopis ſolutus, Eccleſię ſacramentis reconcilietur. Iſte .n. talis, quanuìs foris ligatus appareat, intus tamẽ ligatus nõ eſt: quia peccatorũ vinculis ſolutus, iã Deo ꝑ pœnitentiam iunctus eſt. Vnde & Lazarus, ac ſi pœnitùs ligatus non eſſet, de ſepulchro liber exiuit. Quẽ tamẽ Dñs ſoluere iuſsit, quatenùs & nos eos oſtendamus eſſe ſolutos, qui audita voce euangelij, in anima ꝑ pœnitentiã ſuſcitari meruerunt. *Multi ergo ex Iudæis qui venerant ad Mariã & Martham, & viderant quæ fecit Ieſus, crediderunt in eum. Quidã autem ex his abierunt ad Phariſæos, & dixerunt eis quæ fecit Ieſus.* Hoc autem vtrùm eius gloriam prædicando, an eum accuſando dixerint, dubitari poteſt.

Fremitus & turbatio Christi quid ſibi velint. — *Rom. 8.* — *Pſal. 50.* — *Gen. 3.* — *Lapis, legis litera.* — *2. Cor. 3.* — *Ioan. 7. & 8.* — *Somnus peccati.* — *Eccle.*

SABBATO,

Ioannis VIII.

In illo tempore, Dicebat Ieſus turbis Iudæorum: Ego ſum lux mundi. Qui ſequitur me, non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ. Et reliqua. Homilia Erici.

POſtquàm Dominus & redẽptor noſter mulierẽ in adulterio deprehenſam, à ſæuitia Iudæorũ eam lapidare volentium eripuit, & à reatu adulterij miſericordiſsimè abſoluit, ne alicui fortaſsis in dubiũ veniret, vtrùm nam is, quẽ verũ hominẽ videbãt, poſſet peccata dimittere, dignatur apertiſsimè quid ſit, ex diuinitatis potẽtia demõſtrare. Ait enim: *Ego ſum lux mũdi.* Lux quippe erat incõpręhenſibilis, & incircunſcripta diuinitas, quæ ſub velamine aſſumptę carnis latebat, cuius authoritate & huic mulieri, & cuicũq; volebat, peccata dimittebat. Hęc eſt illa vera lux, quę illuminat oẽm hominẽ veniẽtẽ in hunc mũdũ, Dei videlicet ſapiẽtia, quæ de illo lumine ęterno & indeficienti ꝓceſsit. Cuius ſplẽdorem humana fragilitas aliter ſufferre non potuiſſet, niſi ſe illa maieſtas nube carnis circundediſſet, per quam veluti lucidiſsimum ſpeculum diuini huius luminis claritas humanis mentibus innoteſceret. Ergo purganda eſt interioris hominis acies, & ab omni viciorum labe, quaſi humore noxio, immunis cuſtodienda, vt veri huius luminis aſpectu digna reddatur. *Qui ſequitur me, non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ.* Ac ſi quis verbis alijs manifeſtiùs diceret: Qui in præſenti meis iuſsis obſequitur, & mea inquan-

Ioan. 1. — *Christus lux mundi.* — *Ioan. 3.*

quantùm ſufficit exempla imitatur, in futuro nõ timebit tenebras æternæ damnationis, ſed lumine vitæ æternæ perfruetur, vbi ſublato metu mortis, de ſola dabitur perennitate gaudere. Hæ

Tenebræ dãnationis

ſunt metuendæ tenebræ, omni nocte tetriores: nõ exteriorũ oculorum, quibus alba & nigra videmus, ſed interiorum, quibus iuſta & iniuſta diſcernimus, quibus non corporeas & viſibiles formas aſpicimus, ſed ipſam veritatem intelligibiliter contemplamur. *Reſponderunt ei phariſæi: Tu de teipſo teſtimonium perhibes: teſtimonium tuum non eſt verum.* Sic iſta reſpondent, tanq̃ ſolus ipſe ſibi teſtimonium perhiberet, atq; verum non eſſet eius teſtimonium, cùm conſtet quia antequã veniret Dominus, & per carnem viſibilis appareret, multos teſtes præmiſit, & quaſi lucernas ſpiritu prophetiæ accendit, qui eius natiuitatem, paſsionem, reſurrectionem, necnon & aſcenſionem prædixerũt. Ex quibus præcipuus & maximus fuit Ioannes Baptiſta, cuius magnitudini ipſe ſaluator atteſtatur, dicens: Inter natos mulierum non ſurrexit maior Ioanne Baptiſta. Quem alibi idem Dominus lucernam vocat, dicens: Ille erat lucerna ardens & lucens. Hic ergo teſtimoniũ Domino noſtro Ieſu Chriſto perhibens, dixit: Ego vos baptizo: ſed ille qui poſt me venit, fortior me eſt, cuius non ſum dignus corrigiã calceamenti ſoluere. Sed Iudæi iſta non attendẽtes, & horũ facti immemores, quaſi ſolus ſibi ille teſtimonium daret, dicebant: Tu de teipſo teſtimoniũ perhibes: teſtimoniũ tuum nõ eſt verum. Sed audiamus, quid eis Dominus reſponderit.

Matt. 11
Ioan. 5.
Luc. 3.

Et ſi ego teſtimoniũ perhibeo de meipſo, teſtimoniũ meũ eſt verum: quia ſcio vnde veni, & quò vado. Quibus verbis ſe ſimul & Deũ patrẽ oſtendit, cui omnẽ gloriam dabat vnigenitus filius. Si, inquit, ego perhibeo teſtimoniũ de me, verũ eſt meum teſtimonium, quod patris teſtimonio cõfirmatur. Scio enim vnde veni, quia ab eo miſſus ſum: & quò vado, quia peracto myſterio meæ incarnationis, reuertar ad patrẽ. Non aũt quando ad nos venit, patrẽ deſeruit: nec rurſum quãdo ad patrẽ rediit, terras p implẽtẽ omnia diuinitatem reliquit. Neq; .n. tale lumẽ eſt Chriſtus, quod locis temporibuſq; cõprehendatur: ſicut ſol iſte corporeus, qui nõ poteſt accedere ad occidentẽ niſi recedat ab oriente. Non ita de illo vero lumine, quod eſt Chriſtus, ſentiendũ eſt, quod vbiq; totũ eſt, & vbiq; ineffabiliter lucet. Ipſe .n. alibi dicit: Deum nemo vidit vnquam. Vnigenitus filius, qui eſt in ſinu patris, ipſe enarrauit. In terris loquebatur, & apud patrem ſe eſſe dicebat: ſed per aſcenſionem iam receſſurus de mundo, promiſit fidelibus, dicens: Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſq; ad conſummationem ſeculi. Verum ergo erat teſtimonium, quod de ſe perhibebat: quia à patre miſſus, eius teſtimonium habebat: atq; hoc impleto, eò vnde venerat, redibat *Vos ſecundùm carnẽ iudicatis: ego non iudico quenquam.* Hoc de primo eius aduentu accipi debet.

Ioan. 1.
Matt. 28.

Duo ſiquidem ſunt Domini aduentus: Primus miſericordiæ, ſecundus iudicij: ille peractus eſt, iſte in fine ſeculi futurus eſt. Si enim primo Dominus iudicare veniſſet, omnes puniendos reperiſſet. Priùs ergo prærogãda erat miſericordia, pòſt iudicium exercendum: Quia & Pſalmiſta dixit, Miſericordiam & iudicium cantabo tibi Domine. Priùs miſericordiam, pòſt iudicium ſe dixit Domino cantaturum. Per hanc miſericordiam factus eſt pro hominib. homo, opprobria, irriſiones, ſputa, flagella, poſtremò ipſam crucem ſuſtinuit, vt hominem perditum ſaluaret. De hoc ergo primo aduentu ſuo, quo miſericorditer venerat genus humanum redimere, ait: *Ego non iudico quenquam.* Nam de ſecundo, quo iudex venturus eſt, ſubiungit: *Et ſi iudico ego, iudiciũ meum verum eſt.* Vnde autem verum eſſet iudiciũ eius, aperit cùm ſubdit: *Quia ſolus non ſum: ſed ego, & qui miſit me pater,* id eſt, incarnari me conſtituit. Miſsio enim iſta, incarnatio eſt. Miſſus ergo à patre filius fuerat, ſed à patre non receſſerat. In mundum nanq; venit per humanitatẽ, ſed manſit cum patre per coæternam illi diuinitatem. Inde ergo verum erat iudicium eius, quia ipſe verus erat Dei filius. *Et in lege, inquit, veſtra ſcriptũ eſt: Quia duorum hominum teſtimonium verum eſt.* In veſtra dicit, in lege, quæ vobis data eſt. Sic quotidiè dicimus orantes: Panem noſtrum, id eſt, quem nobis dari expoſcimus. Quærendum verò, quomodò duorum hominũ teſtimonium verum ſit. Nunquid enim duo falſi teſtes non fuerunt, qui in paſsione Domini falſum teſtimoniũ protulerunt? Aut nunquid illi duo presbyteri falſi teſtes non fuerunt, qui in libro Danielis cõtra Suſannã caſtiſsimam, falſi criminis teſtimonium tulerunt? Sed hoc modo in lege cùm diceretur, In ore duorum vel trium teſtium ſtabit omne verbum: Trinitatis cõmendatum eſt myſterium, quæ etiam Suſannæ caſtitati intus in conſcientia ſuo teſtimonio ſuffragabatur, cùm à duobus presbyteris falsò accuſaretur. Et eſt ſenſus: Si duorum hominum teſtimonium verum eſſe veſtra lex approbat, qui nonnunquàm falſum dicere poſſunt, etſi non ſtudio mentiendi, tamen errore decepti, dum putant vera eſſe, quæ falſa ſunt: Si ergo horum teſtimonium improbare vel reijcere nõ audetis, qua ratione meum, & Dei patris, & ſpiritusſancti teſtimonium, quod ſumma veritate ſtabilitum eſt, verum non eſſe dicere præſumitis? Accipite potiùs noſtrum teſtimonium, ne ſentiatis iudicium. *Ego ſum, qui teſtimonium perhibeo de meipſo.* Ipſe de ſeipſo teſtimonium perhibet, nec requirit alium teſtem, quàm ſeipſum: quia omnia nouit etiam antequã fiant, & quicquid ex quo fonte procedat, euidentiſsimè conſiderat Omnia enim nuda & aperta ſunt oculis eius: nec ab aliquo requirit, qualis ſit vita ſingulorum, qui iudex eſt omnium hominum, quique reddet vnicuique ſecundùm opera ſua. Sequitur: *Et teſtimonium perhibet de me. qui*

Duo aduentus Chriſti.
Pſal. 100.
Deut. 19.
Matt. 26.
Dan. 13.
Deut. 19.
Heb. 4.
Rom. 2.

miſit

miſit me pater. Non ſolus, inquit, de me teſtimonium perhibeo, quia pater qui miſit me, ipſe teſtimonium reddit mihi. Sed Iudæi verba Chriſti carnaliter accipientes, patrem Chriſti carnaliter intellexerunt, ideoq; dixerunt: *Vbi eſt pater tuus?* Videbant nanq; in aperto hominē, ſed non intelligebāt in occulto Deū. Vbi eſt, inquiūt, pater tuus? Audiuimus, aiunt, te dicentē, quia non eſſes ſolus, ſed qui te miſit pater, tecum eſſet. Te autem ſolum videmus, patrem tecum videre nō poſſumus. Oſtende igitur nobis patrem tuum. *Et Dominus: Neq; me ſcitis, neq; patrem.* Ac ſi diceret: Sic vultis vt patrem vobis oſtendam, quaſi me iam ſciatis: ſed adhuc neq; me ſcitis, neque patrem meum. Nam quia me ignoratis, idcircò patrem meum ſcire nō poteſtis. Priùs eſt vt me cognoſcatis, & tunc ad patris mei notitiam peruenire poteritis. *Si enim me ſciretis, forſitan & patrem meum ſciretis.* Vna eſt enim cognitio patris & filij, quorum vna eſt ſubſtantia, nec alter ſine altero cognoſci poteſt. Nouerant igitur Chriſtum ſe-

Ioan. 7. cundùm carnem, ſecundùm quam alibi eis dixit: Et me ſcitis, & vnde ſim ſcitis: ſed ignorabant eius diuinitatem. Dicit autem forſitan, nō dubitando, ſed infidelitatem illorum increpando. Hoc enim aduerbiū cùm ab homine dicitur, dubitationem ſignificat: cùm à Deo, cui nihil occultum eſſe poteſt, increpationem. Nam & A-

1. Cor. 7. poſtolus cùm diceret: Puto quia ſpiritū Dei habeo, non ſe ſpiritum Dei habere dubitabat, ſed dubitantes & incredulos arguebat. Cùm ergo dicit: Si me ſciretis, forſitan & patrem meū ſciretis, increpat infideles, qui neſciebant vnam eſſe cognitionē patris & filij, nec alterum ſine altero

Ioan. 14. poſſe cognoſci. Hinc alibi Philippo poſcenti, vt eis oſtenderet patrem, reſpondit: Qui me videt, videt & patrem meum. Quia enim vnū ſunt pater & filius, idcircò eorum vna eſt viſio, vna &

Gazophy-lacium. ſcientia. *Hæc verba locutus eſt Ieſus in gazophylatio, docens in templo.* Gazophylacium locus erat in tēplo, vbi theſauri recondebantur. Gaza quippe lingua Perſica diuitiæ, φυλάττω Græcè dicitur ſeruo. Gazophylaciū ergo compoſito nomine vocatur, ꝙ ibi diuitiæ ſeruarentur. Magno porrò conſtantia, ingens fiducia loquentis Domini demonſtratur, qui in ipſis templi penetralibus, corā ſcribis & phariſæis inimicis ſuis, diuinitatis

Gazophy-lacia, myſteria ſcripturarum. ſuæ verba imperterritus loquebatur. Myſticè verò gazophylacia, myſteria deſignant ſcripturarū, quæ bene templo adhærebant. Chriſtus nāque templū eſt, cui omnia legis & prophetarum adhærent myſteria, & ad eum pertinent, atq; nō niſi in eo implenda erant. Hæc Gazophylacia ſpiritualia, poſt eius reſurrectionem aperienda erant, ipſo Apoſtolis intelligentiā tribuente, & cūcta in ſe impleta monſtrante. Vnde euāgeliſta

Luc. 24. dicit, quia reſurgens à mortuis, illis aperuit ſenſum, vt intelligerent omnia, quæ de ipſo ſcripta erant. Sed tūc Dominus in Gazophylacio locutus eſt, quia Iudæis in parabolis non intelligentibus & non credentibus loquebatur. *Et nemo apprehendit eum, quia nondū venerat hora eius:* hora videlicet voluntatis & diſpoſitionis ipſius. Sicut .n. voluntate natus eſt, ſic & volūtate paſſus eſt: quiq; ſi voluiſſet, nunquā paretur: ſi non pateretur, nunquā genus humanū redimeretur: ſi non redimeretur, nullus hominū ſaluaretur. Ad hoc ergo Deus homo factus eſt, vt ex infirmitate humanitatis redimeret, quos ex diuinitatis potentia creauiſſet. Vnus ergo idemq; eſt filius Dei & filius hominis, Deus & Dominus noſter Ieſus Chriſtus, non confuſus, nec verbo diuiſus, perfectus Deus & perfectus homo, cuius beneficijs æternis ſit ſempiterna gratiarum actio: Qui cum patre & ſpirituſancto viuit & regnat, Amen.

EODEM DIE, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Ego ſum lux mundi. Qui ſequitur me, non ambulat in tenebris, &c. Ioan. 8.

EGo, inquit, ſum lux mundi: ego ſum illa lux, quæ illuminat omnē hominem venientē in hunc mundum: ego ſum illa lux, quæ ſoli ſplendorem, oculis viſum, & menti tribuit intelectum: per me ſol ſplendet, oculi vident, & anima intelligit. Ego igitur ſum vera lux, per quem illuminantur cuncta, & ſine quo tenebreſcunt omnia: hac luce illuminātur cæci, reſurgunt mortui, & ad videndū Deum mentis oculi aperiūtur. Meritò itaq; hac luce abeūte, tenebræ factæ ſunt in vniuerſa terra. *Qui ſequitur me, non ambulat in tenebris.* In quib⁹ tenebris? Sunt enim tenebræ noctis, ſunt & tenebræ ignorantiæ & erroris. Si enim de noctis tenebris intelligamus, nemo in nocte ſequitur lucē. Qui verò hāc lucē nō ſequitur, nō eſt Chriſtianus. Nunquid igitur in nocte Chriſtiani nō ſumus, quia in nocte ambulamus in tenebris, & nemo qui Chriſtū ſequitur, ambulat in tenebris? Nō eſt igitur hoc intelligendū de tenebris noctis, ſed potiùs de tenebris ignorātiæ & erroris. Chriſtus enim & ſapientia & veritas eſt. Vbi aūt ſapientia & veritas, ibi error & ignorantia eſſe non poteſt. Non ambulat igitur in tenebris ignorātiæ & erroris, qui Chriſtū ſequitur. In his aūt tenebris totus mundus ſedebat, quando lux mundi Chriſtus apparuit. Vnde ſcriptū eſt: Populus qui ſedebat in tenebris, vidit lucē magnam. Dicat igitur ſaluator noſter, *Qui ſequitur me, nō ambulat in tenebris, ſed habebit lumē vitæ.* Sequi aūt, imitari eſt: at verò lumē vitæ, qđ vitā præſtat æternam. Per quod nimirū doctrinā & agnitionē veritatis intelligimus. *Dixerunt ergo ei Phariſæi: Tu de teipſo teſtimoniū perhibes, teſtimoniū tuum non eſt verum.* Miſeri phariſæi, qui teſtimonium veritatis verum non eſſe dicunt. Veritas enim mentiri non poteſt. Sed fortaſſe hoc ideò dicebant: quia ſcriptum eſt:

Lau-

Pro 27. Laudet te os alienum,& non tuum.Non enim ad laudem ſui,neque pro vana gloria talia Dominus loquebatur,ſed vt eos inſtrueret,qui credere debuiſſent. Vnde & ipſe ait: Ioan 8. Si ego glorifico meipſum,gloria mea nihil eſt. Sequitur: *Et ſi ego teſtimonium perhibeo de meipſo,verũ eſt teſtimonium meum.* Vnde hoc? *Quia ſcio vnde venio, & quò vado.* Mirabils argumentatio.Ideò ergo verũ eſt teſtimonium tuum Domine,quia ſcis vnde venis,& quà vadis? Dic ergo nobis vnde venis, & quò vadis. Ioan 16. Exiui (inquit) à patre, & veni in mundum, iterum relinquo mũdum,& vado ad patrem. Si enim à patre exiſti, & ad patrem vadis, filius Dei es. Si filius Dei es, mentiri non potes. Verum eſt igitur teſtimonium tuum, quia ſcis vnde venis,& quò vadis,id eſt,quia filius Dei es. *Vos autem neſcitis, vnde venio & quò vado.* Quare neſcitis? Quia non creditis me eſſe filium Dei. Illi enim ſoli hoc ſciunt, qui Dei filium me eſſe credunt. Scimus igitur nos,ꝙ à patre exiuit, & ad patrem vadit: qualiter tamen à patre exiuit, & qualiter ad patrem iuit, neſcimus. Quomodò enim vadit vel venit, qui vbiq; eſt? Qui enim vadit, illuc vadit vbi non eſt: aut Ioan 14. quomodò exijt à patre,& redit ad patrẽ,qui ſemper eſt in patre,& in quo ſemper eſt pater?hoc enim ipſe ait: Ioan. 3. Ego ſum in patre,& pater in me eſt. *Vos ſecundùm carnẽ iudicatis: ego non iudico quenquã.* Quid eſt ergo,quod alibi dicit: Pater nõ iudicat quemquã,ſed omne iudiciũ dedit filio? ſic filius quoq; non iudicat quenquã.Iudicat igitur filius, ſed nõ ſicut Phariſæi:non ſecundùm carnẽ.Vnde & ſubditur: *Et ſi ego iudico, iudicium meum verũ eſt: quia ſolus non ſum,ſed ego, & qui miſit me pater.* Eadẽ argumentatione iudicium ſuum verum eſſe probat,quo teſtimonium ſuum eſſe probauit: videlicet quia Dei filius eſt. Ideò (inquit) verum eſt iudicium meum,quia ſolus nõ ſum, quia Pſalm. 115. homo ſolummodò non ſum: omnis enim homo mendax:ſed Deus & homo ſum,& cum patre ſimul vnum idemq; ſum, quanuis in perſona alius ſum. Deut. 19. *Et in lege veſtra ſcriptum eſt,quia duorum hominũ teſtimoniũ verum eſt.* Alioquin iniuſtè damnati ſunt illi duo ſenes, Dan. 13. quos Daniel occidere iuſſit. Quid igitur? Mentitur lex, quæ duorum hominum teſtimonium verum eſſe dicit? Abſit. Si enim tales fuerint teſtes, quales leges & canones quærunt, duorum hominum teſtimonium verum eſt. Quod ſi ſpiritualiter intelligatur, per duos homines duorum teſtamentorum viri catholici figurantur, quorum vtiq; teſtimonium verum eſt. Si verò duorum hominum verum eſt, quis contradicere audeat, quod pater teſtatur & filius? Hoc eſt enim, quod ait: *Ego ſum qui teſtimonium perhibeo de meipſo, & teſtimoniũ perhibet de me, qui miſit me pater.* Matt. 3. Perhibet enim pater de filio teſtimonium, vbi ait: Hic eſt filius meus dilectus,in quo mihi bene complacui. *Dicebant ergo ei: Vbi eſt pater tuus? Reſpondit: Neque me ſcitis,neque Patrem meum.* De patre (inquit) me interragatis, quaſi iam mei notitiam habeatis: priùs me quem videtis agnoſcite, & ſic poſtea,ſi poteſtis,ad patris notitiã peruenite.Nemo enim Matt. 11. nouit patrem niſi filius,& cui voluerit filius reuelare. *Si me ſciretis, forſitan & patrem meum ſciretis.* Quod enim forſitan, dicit, non dubitando, ſed increpando dicit. Malus enim ſeruus Dominum ſuum non cognoſcit, niſi eum iratum videat. Verum eſt igitur, quod dicitur, Cognoſcetur Dominus iudicia faciens. Pſal. 9. Sic enim propter ſuos diſcipulos magiſter dicere ſolet: Si ea quæ tibi parantur ſcires,tu forſitan lugeres. *Hæc verba locutus eſt Ieſus in Gazophylatio, docens in templo.* Reponamus igitur hæc verba in Gazophylacio pectoris noſtri, ſeruemus hunc theſaurum in ſecretario cordis noſtri, quatenùs cum Apoſtolo dicere poſſimus: Habeamus theſaurũ iſtũ 2. Cor. 4. in vaſis fictilibus. Ideò .n. in Gazophilacio hæc verba dicta ſunt,quia valdè cuſtodienda,ſeruanda,& memoriæ commendanda ſunt. *Et nemo apprehendit eum, quia nondum venerat hora eius.* Quare nondum venerat? quia ipſe nolebat. Non igitur ipſe horam, ſed hora ipſum expectabat. Omnia enim in eius poteſtate poſita ſunt. Erat igitur & hora eius in eius poteſtate tunc, vt non anteà veniret, quàm ipſe iuberet.

DOMINICA IN PASSIONE, SERMO LEONIS Papæ.

Eſt nonus inter Sermones de paſſione Domini.

SAcramentum dilectiſsimi, dominicæ paſsionis, in ſalutẽ humani generis ante tempora æterna diſpoſitum, & per multas ſignificationes omnibus retrò ſeculis nunciatum, non adhuc expectamus manifeſtandum, ſed iam adoramus impletum, concurrentibus ad eruditionem noſtram & nouis teſtimonijs & antiquis: dum quod prophetica cecinit tuba, Euangelica pandit hiſtoria, & ſicut ſcriptum eſt, Pſal. 41. Abyſſus abyſſum inuocat in voce catatractarũ tuarum: quoniam ad enarrandum gloriã gratiæ Dei, paribus ſibi vocibus vtriuſque teſtamenti altitudo reſpondet,& quod erat ſub velamine figuratum profundũ, fit reuelata luce perſpicuum. Si enim inter illa miracula ſaluatoris. quæ ſub populorũ gerebãtur aſpectu, pauci veritatis præſentiam ſentiebãt, ipſiq; diſcipuli voluntaria Domini paſsione turbati, non euaſerũt ſcandalum crucis ſine tentatione formidinis: vnde fides noſtra intelligentiam ſumeret, vnde cõſtantia robur acciperet, niſi quæ facta cognoſcimus, prædicta legeremus? Peracto igitur, dilectiſsimi,ſaluatoris triumpho,& cõſummatis diſpenſationibus, quas omnia veteris teſtamenti eloquia nunciarunt, lugeat carnalis Iudæus, ſed ſpiritalis gaudeat Chriſtianus: & feſtiuitas, quæ illis conuerſa eſt in noctem, nobis coruſcet

ſcet in lucem: quoniam crux Chriſti eadem eſt & credentium gloria, & non credentium pœna. Quanuìs enim perſequentium furor, nihil aliud in Dominum maieſtatis operatus ſit, quàm atrocem crudelitatem, & immite ſupplicium: redemptis tamen hac Domini paſsione, verior eſt iuſtiorq; lætandi ratio, quàm dolendi. Fuerit tunc diſcipulorum excuſabilis pauor, nec diffidentiæ culpam Apoſtolicus mœror inciderit, quando concurrentibus ad vnum ſcelus Iudæis Iudæorumq; principibus, ſuperbus taurorum pinguiũ tumor, & proterua vitulorum petulantia ſæuiebat, quando ſub oculis ouium paſtoris iuſti ſanguinẽ frementium beſtiarum rabies expetebat, quando deniq; etiã ipſe, qui pati venerat, de noſtræ naturæ cõmunione dicebat: Triſtis eſt anima mea vſq; ad mortem. Nunc autem poſtquam per ſuſceptionem infirmitatis, potentia eſt clarificata virtutis, nulla fidelium mœſtitudine paſchalis in obſcuranda ſolennitas, nec cum triſtitia nobis geſtorum ordo recolendus eſt: cùm ita Dominus vſus ſit malitia Iudæorũ, vt de intentione facinoris, voluntas ſit impleta miſerentis. Si autẽ in exitu Iſraël de Aegypto agni ſanguis fuit reſtitutio libertatis, & ſacratiſsima eſt facta feſtiuitas, quæ per hoſtiam pecudis iram auerteret vaſtatoris: quanta populis Chriſtianis concipienda ſunt gaudia, pro quibus omnipotẽs pater filio ſuo vnigenito non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum: vt in occiſione Chriſti paſcha eſſet verum & ſingulare ſacrificium, quo non ex dominatione Pharaonis vnus populus, ſed ex diaboli captiuitate totus mundus eruitur? Hoc ergo illud eſt, dilectiſsimi, ſacramentum, cui ab initio omnia ſunt famulata myſteria. Nunc ſanguis iuſti Abel mortem ſummi paſtoris eloquitur, & in parricidio Iudęorum Cain interfector fratris agnoſcitur. Nunc diluuiũ & Noë arca manifeſtat, quid ſit renouationis in baptiſmo, & quid ſalutis in ligno. Nunc Abraham gentium pater promiſſos acquirit hæredes, & in ſemine eius non germen carnis, ſed fidei propago benedicitur. Nunc ad prænunciatum feſtis omnibus feſtum, ſacer nouorum menſis † emicuit, vt in quo accepit mundus exordium, in eodam haberet Chriſtiana creatura principium. Quanuìs ergo furentes Iudæi fecerunt in Dominũ Ieſum quęcunq; voluerunt, & ſuſcepti hominis veritatẽ nullis eorum auſibus poteſtas diuina ſubtraxerit: patientia tamen Domini conſilij ſui munus impleuit, & pertinacia ſacrilegæ crudelitatis profecit operi ſaluatoris: quod non ſcribæ, non phariſæi, non ſummi intellexere pontifices. Si enim cognouiſſent, nũquam Dominum gloriæ crucifixiſſent. Nec ipſe itaq; diabolus intellexit, quòd ſæuiendo in Chriſtum, ſuum deſtrueret principatum: qui antiquæ fraudis iura non perderet, ſi ſe à Domini Ieſu ſanguine contineret. Sed malitia nocendi auida, dũ irruit, ruit: dũ capit, capta eſt: & dum perſequitur mortalem, incidit in ſaluatorem. Inuenit ſanè in illo molimine imprudentis audaciæ dignum cooperatorem, dignumque conſortem: cùm impius Iudas maluit miniſter eſſe diaboli, quàm Apoſtolus Chriſti: quem non timoris perturbatione deſeruit, ſed pecuniæ cupiditate diſtraxit. Videte dilectiſsimi, & prudenter inſpicite, quæ germina, & quales fructus de auaritiæ ſtirpe naſcantur: quam meritò Apoſtolus radicem eſſe malorum omnium definiuit: quia nullum peccatum ſine cupiditate committitur, & omnis illicitus appetitus, iſtius auiditatis eſt morbus. Amori pecunię vilis eſt omnis affectio, & anima lucri cupida, etiam pro exiguo perire nõ metuit: nullumq; eſt iuſtitiæ in illo corde veſtigium, in quo ſibi auaritia fecit habitaculum. Hoc perfidus Iudas inebriatus veneno, dum ſitit lucrum, peruenit ad laqueum: & tam ſtultè impius fuit, vt triginta argẽteis & dominũ venderet & magiſtrum. Cùm autem ſe ad excipiendum iniquitatis iudicium Dei filius præbuiſſet, beatus Apoſtolus Petrus, cuius fides ea deuotione feruebat, vt Dño & cõpati paratus eſſet & commori, ancilla ſacerdotis calumniante perterritus, infirmitate periculum negationis incurrit: ob hoc, ſicut apparet, hæſitare permiſſus, vt in Eccleſiæ principe remediũ pœnitentiæ conderetur, & nemo auderet de ſua virtute confidere, quando mutabilitatis periculum nec B. Petrus potuiſſet euadere. Dominus autem Ieſus, qui intra pontificale concilium ſolo corpore tenebatur, trepidationem diſcipuli foris poſiti diuino vidit intuitu, & pauentis animum mox vt reſpexit, erexit, & in fletus pœnitudinis incitauit. Fœlices, ſancte Apoſtole, lachrimæ tuæ, quæ ad diluen dam culpam negationis, virtutem ſacri habuere baptiſmatis. Aſfuit enim dextera Domini Ieſu Chriſti, quæ labentem te priùs quàm deijcereris exciperet, & firmitatem ſtandi in ipſo cadendi periculo recepiſti. Vidit in te Dominus non fidem fictam, nõ dilectionem auerſam, ſed conſtantiam fuiſſe turbatam. Abũdauit flętus, vbi non defecit affectus, & fons charitatis lauit verba formidinis: nec tardum eſt remedium abolitionis, vbi non fuit iudicium voluntatis. Citò itaque in ſoliditatem ſuã redijt petra, tantam recipiens fortitudinem, vt quod tunc in Chriſti expauerat paſsione, in ſuo pòſt ſupplicio non timeret.

Crux Chriſti, credentiũ gloria.

Matt. 26.

Exod. 12.

Rom. 8.

Abel Chriſti, cain Iudæorum typus.

† enituit.

1. Cor. 2.

DOMINICA QVINTA QVADRAGESIMAE, IN Epiſtolam Concio exegetica.

IAm ad Dominicam paſsionem accedimus, cui, ſicut par eſt, hoc ſacro Ieiunij tẽpore pro modulo noſtro aut cõpatimur, aut compati debemus:

mus:nec quicquã omninò eſt, quod nos ad pœnitentiæ labores alacri animo perferendos perinde inflammare queat, atque paſsio Chriſti, quæ diligenter conſiderata poſsit vel ſaxea pectora permouere & compungere. Itaque hos paucos, qui ſuperſunt dies, cum Chriſto patiente ipſi pariter compatientes tranſigamus, & ſedulò verſemur in pertractandis animo, quæ illa maieſtas noſtrâ cauſa pertulit. Hoc, dilectiſsimi, expedit nobis, hoc fructus nobis adferet immenſos, hoc nos ad gratitudinem & ad omnem pietatem mirabiliter excitabit. Sed ad lectionem diei huius nos conferamus, quæ excerpta eſt ex Epiſtolæ ad Hebræos capite nono. *Chriſtus aſſiſtens pontifex futurorũ bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum, non manufactũ, id eſt, nõ huius creationis: neq; per ſanguinẽ hircorum aut vitulorum, ſed per propriũ ſanguinẽ introiuit ſemel in ſancta, æterna redẽptione inuenta.* Chriſtus pontifex æternus ſecundũ ordinem Melchiſedec, meliora nobis attulit bona: quæ ſtante etiamnum tabernaculo Moſaico futura dicebantur, ſed nunc in Eccleſia præſentia ſunt, & per Chriſtum fidelibus conferuntur: Per amplius & perfectius tabernaculum, id eſt, propriam carnem, quæ ſecundùm Chryſoſtomum ideò rectè maius & perfectius tabernaculum dicitur, quòd & Deus verbum, & cuncta ſpiritus operatio habitet in ea, & tota plenitudo diuinitatis corporaliter. Ea verò non eſt manufacta, id eſt, non huius creationis, hoc eſt, nequaquam opere humano, ſed ſanctiſpiritus potentia effecta. Nam etſi eiuſdem cum noſtra carne ſubſtantiæ eſt, non tamen iuxta coniugale connubium nata eſt, ſed ipſe totius ſanctitatis ſpiritus, vt habent Græca Oecumenij ſcholia, eam præparauit. Itaque non eſt huius creationis, hoc eſt, non iuxta legem naturæ formata, adeoque diuinitati per ſubſiſtentiam coniuncta, vt nullo pacto ab ea ſeparari potuerit. Per hanc igitur carnem, & non per ſanguinem hircorum aut vitulorum, qui nunquam potuit auferre peccatum, ſed per proprium ſanguinem introiuit ſemel in ſancta, id eſt, in cœlum empyreum, æterna redemptione inuenta. Per ſanguinem hircorum & vitulorum Iudaicus pontifex ſemel in anno ingrediebatur in ſancta ſanctorum, ſed illo ſanguine impoſsibile erat peccata expiari: at Chriſtus æternus ſacerdos per proprium ſanguinem in cruce fuſum ita ſemel ingreſſus eſt in cœlum, vt æterna nobis redemptio parta ſit, & adit⁹ in ipſum quoq; cœlũ patefact⁹. Quid verò hac charitate benignius, quid hac beneuolentia admirabilius, quòd proprio ſanguine tam largiter & cruciabiliter fuſo, ab æterna morte redimere nos voluit Chriſtus ver⁹ Deus? *Si enim ſanguis hircorum, & taurorum, & cinis vitulæ aſperſus, inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis: quãtò magis ſanguis Chriſti, qui per ſpiritumſanctũ ſemetipſum obtulit immaculatũ Deo, emundabit cõſciẽtiam noſtram ab operibus mortuis, ad ſeruiendum Deo viuenti?* Varijs modis olim Iudæi reddebantur immundi, & à templo arcebantur: porrò ſanguine pecuino, & aqua expiationis, fuſa ſuper cineres vaccæ rufæ, mundabantur, non tamen ſecundùm interiorem, ſed exteriorem duntaxat hominem. Si ergo carnem, inquit Chryſoſtomus, poteſt mundare ſanguis taurorum, multò ampliùs animæ ſordes diluet ſanguis Chriſti: *Qui per Spiritumſanctum ſeipſum obtulit immaculatũ Deo,* non per ignem, non per aliena quædam. *Emundabit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis.* Benè dixit, Ab operibus mortuis. Si quis enim tangebat mortuum, polluebatur: & hîc ſi quis tetigerit opus mortuum, contaminatur per conſcientiam. *Ad ſeruiendum Deo viuo.* Hîc manifeſtat, quia opera mortua habentes, non poſſunt ſeruire vero & viuo Deo, quia illa mortua ſunt & falſa: & meritò. Nullus igitur opera mortua habens ingreditur huc. Si enim eum, qui corpus mortuum tangebat, non oportebat intrare in templum: quantò magis eum, qui opera mortua habet? Pollutio quippe eſt peſsima. Mortua quippe omnia opera ſunt, quæ vitam non habent, quæ putorem ſpirant. Sicut enim mortuum corpus ad nullum ſenſum eſt vtile, verum etiam contriſtat appropinquantes: ſic & peccatum confeſtim rationem noſtrã percutit, & non permittit neque mentẽ ipſam quieſcere, ſed perturbat & cõmouet. Hucuſq; Chryſoſtomus. Emundat ergo Chriſti ſanguis conſcientiã noſtrã à peccatis, vt deinceps ſeruiamus Deo viuenti. Non enim emundat Chriſti ſanguis illos, qui perſeuerant in operibus mortuis, rurſus crucifigentes ſibi filiũ Dei, & ſpiritui gratiæ contumeliã facientes. Huius aũt oblationis, quæ facta eſt in cruce, perpetua fit repræſentatio in Miſſa, vbi incruentè Chriſtus Deo patri offertur in memoriã cruenti illius in cruce litati ſacrificij. Non enim voluit Deus teſtamentum nouũ ſuo & ſacerdotio & ſacrificio carere, quorum typũ videmus in lege veteri. Atque hæc oblatio illa munda eſt, quæ, iuxta Malachię vaticinium, in omni loco offertur Deo, ſicut hoc innumeris ſanctiſsimorum Patrum teſtimonijs doceri poteſt. Vnum Chryſoſtomum attuliſſe ſatis ſit. Is in Cap. X. Epiſtolæ ad Hebræos Homilia 17. ſic habet: Quid ergo nos? Nónne per ſingulos dies offerimus? Offerimus quidem, ſed ad recordationem facientes mortis eius. Et vna eſt hæc hoſtia, non multæ. Quomodò vna eſt, & non multæ? Quia ſemel oblata eſt, oblata eſt in ſancta ſanctorum: hoc autem ſacrificium exemplar eſt illius, idipſum ſemper offerimus. Nec nunc quidem alium agnum, craſtina alium: ſed ſemper eundem ipſum. Proinde vnum eſt hoc ſacrificium hac ratione. Alioquin quoniam in multis locis offertur, multi Chriſti ſunt? Nequaquam, ſed vnus vbique eſt Chriſtus, & hîc ple-

Pſal. 109.
Caro Chriſti ſit tabernaculum perfectius.
Hebr. 10.
Num. 19.
Opera mortua.
Hebr. 6.
Hebr. 10.
Miſſæ ſacrificium incruentũ.
Mala. 1.

plenus exiſtens, & illic plenus, vnum corpus. Sicut enim qui vbique offertur, vnum corpus eſt, & non multa corpora: ita etiam & vnum ſacrificium. Pontifex autem noſter ille eſt, qui hoſtiam mundantem nos obtulit: ipſam offerimus & nunc, quæ tunc oblata quidem, conſumi non poteſt. Hoc autem quod facimus, in commemorationem quidem fit eius, quod factum
Luc.22. eſt. Hoc enim facite, inquit, in meam commemorationem. Non aliud ſacrificium, ſicut pontifex, ſed idipſum ſemper facimus: magis autem recordationem ſacrificij operamur. Hæc Chryſoſtomus, quibus euidentiſsimè, ſicut & reliqui ſancti Patres omnes, confutat huius calamitoſi æui noſtri hæreticos, qui valdè indignè ſentiunt de Eccleſiæ hoc ſanctiſsimo ſacrificio, illudque prorſus reijciunt, vt ampliſsima itinera venienti parent Antichriſto. Sequitur: *Et ideò noui Teſtamenti mediator eſt: vt morte intercedente, in redemptionem earum præuaricationum, quæ erant ſub priori Teſtamento, repromiſsionem accipiant qui vocati ſunt æternæ hæreditatis.* Volebat pater ille, aiunt Græca Oecumenij ſcholia, vt promiſsionum ſuarum fieremus hæredes: ſed nequibamus, cùm & inimici eſſemus, bellumque contra eum gereremus. Quid igitur? Ipſe per ſeſe filius medius interceſsit, ſuoque nos patri reconciliauit. Cæterùm quia oportebat, vt & nos terrigenæ pœnas eorum, quæ deliquimus, lueremus (nam etſi clemens eſt Deus, iuſtus tamen eſt) & has ipſas pro nobis filius pertulit crucifixus. Hæc ſcholia Græca ex Chryſoſtomo. Inter homines non eſt ratum teſtamentum, dum viuit qui teſtatus eſt. Chriſtus ergo moritur, & ſuo ſanguine nouum confirmat teſtamentum: & nos, qui ſupplicio digni eramus, adimus hæreditatem. Ipſa verò Chriſti Ieſu immerita morte abolentur & eæ præuaricationes omnes, quæ erant ſub priori Teſtamento, quas ſanguis pecorum nullo pacto expiare potuit: & ſimul e-
Apoc.7.22 lecti omnes, dum ſtolas ſuas lauant in ſanguine agni, iam ſuper niuem dealbati & candidati, admittuntur in poſſeſsionem hæreditatis æternæ. In veteri Teſtamento carnalibus promiſsionibus inuitabantur & fulciebantur, adhuc obſerato regno cœlorum: in nouo Teſtamento, ruptis per Chriſtum mortis vinculis, & deſtructo per
Heb 2. eius mortem diabolo, qui habebat mortis imperium, adituque in cœlos patefacto, terrena potiùs contemnere iubemur, & vocamur ad cœleſtia, vt videamus bona Domini in terra viuentium. Ibi enim eſt æterna & ſemper manſura
Rom.8. hæreditas, promiſſa vocatis illis omnibus, de quibus alibi dicit Apoſtolus: Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, ijs qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt ſancti. Nam quos præſciuit, & prædeſtinauit conformes fieri imaginis filij ſui, vt ſit ipſe primogenitus in multis fratribus. Quos autem prædeſtinauit, hos & vocauit: & quos vocauit, hos & iuſtificauit: quos autem iuſtificauit, illos & glorificauit. Hi nimirũ ad æternam perueniunt hæreditatem, in veteri Teſtamento ſub carnalibus promiſsionibus & figuris occultatam, in nouo euidentiſsimè declaratam. Vnde etiam D. Auguſtinus lib. 4. Quæſtionum ſuper Numeros, cap. 33. Eadem ſunt, inquit, in veteri & nouo Teſtamento: ibi obumbrata, hîc reuelata: ibi præfigurata, hîc manifeſtata. Nam non ſolùm ſacramenta diuerſa ſunt, verumetiam promiſſa ibi videntur temporalia proponi, quibus ſpiritale præmium occultè ſignificetur: hîc autem manifeſtiſsimè ſpiritalia promittuntur & æterna. Temporalium autem bonorum atque carnalium, & ſpiritalium atque æternorum, quæ clarior certiorque diſtinctio eſt, quàm paſsio Domini noſtri Ieſu Chriſti, in cuius morte ſatis conſtitit, non iſtam terrenam tranſitoriamque felicitatem à Domino Deo pro magno munere ſperandam & optandam, quandoquidem in vnigenito filio ſuo, quem tanta illa perpeti voluit, longè aliud à ſe peti expectarique oportere apertiſsima diſtinctione declarauit? Hęc Auguſtinus. Itaque ipſa Chriſti paſsio ad futuræ illius & ſempiternæ hæreditatis ſpem atque expectationem nos inuitat, hortaturque vt huius vitæ blanda & proſpera contemnamus, quando Chriſtus tam dirè propter nos perpeti voluit, vt ſpes noſtra ſit in cœlis, nõ in terris. Dolendum verò inprimis eſt, Chriſti paſsionem vſque adeò abire in obliuionem, vt rariſsimè animo reuoluatur. Eſt ea exitialis prorſus ingratitudo, tantæ charitatis tam turpiter obliuiſci. Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, ait Sponſa in Canticis: inter vbera mea commorabitur. D. Bernardus Sermone 10. in Cantica, Sponſæ hęc vbera interpretatur congratulationem & compaſsionem, iuxta illud Apoſtoli, Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. Porrò Sermone 43. in eadem Cantica etiam hæc addit de Sponſa: Quia verò, inquit, inter aduerſa & proſpera verſans, nouit vtrobique pericula nõ deeſſe, medium huiuſcemodi vberum ſuorum vult, habere dilectum, cuius aduerſus vtraque continua protectione munitam, nec læta extollant, nec triſtia deijciant. Tu quoque ſi ſapis, imitaberis Sponſæ prudentiam, atque hunc myrrhæ tam charum faſciculum de principali tui pectoris nec ad horam patieris auelli: amara illa omnia, quæ pro te pertulit, ſemper in memoria retinens, & aſsidua meditatione reuoluens, quò poſsis dicere & tu: Faſciculus mirrhæ dilectus meus mihi: inter vbera mea commorabitur. Et ego fratres ab ineunte mea conuerſione pro aceruo meritorum, quæ mihi deeſſe ſciebam, hunc mihi faſciculum colligare, & inter vbera mea collocare curaui, collectum ex omnibus anxietatibus & amaritudinibus Domini mei.

Pri-

Habes Christiane, quod ſemper cogites.

Primùm videlicet infantilium illarum neceſsitatum: deinde laborum, quos pertulit in prædicando, fatigationum in diſcurrendo, vigiliarum in orando, tentationum in ieiunando, lachrymarum in compatiendo: poſtremò periculorum in falſis fratribus, conuiciorum, ſputorum, colaphorum, ſuabſannationum, exprobrationū, clauorū, horumq; ſimilium, quæ in ſalutē noſtri generis ſylua Euangelica copioſiſsimè noſcitur ꝑtuliſſe. Et poſt pauca: Hæc meditari, dixi ſapientiam: in his iuſtitię mihi perfectionem conſtitui, in his plenitudinē ſciētię, in his diuitias ſalutis, in his copias meritorū. Ex his mihi interdū potus ſalutaris amaritudinis, ex his rurſum ſuauis vnctio conſolationis. Hæc me erigunt in aduerſis, in proſperis reprimunt, & inter læta triſtiaque vitæ præſentis via regia incedenti tutum præbēt vtrobique ducatum, hincinde mala imminentia propulſando. Hæc Bernardus, vir eximia ſanctitate & inſigni eruditione, quem vtinā nos dilectiſsimi pro modulo noſtro imitemur, &, hoc præſertim tempore, Domini Ieſu acerbiſsimam paſsionem ſedulis & gratis mentibus cogitemus, atque eius contemplatione libentiſsimè breues huius ſacri ieiunij & totius vitæ labores perferamus. Præſtet id nobis idemipſe Dominus Ieſus Chriſtus, qui cum Patre & ſpirituſancto viuit & regnat in æterna ſecula, Amen.

EADEM DOMINICA, Ioan. 8.

Eſt Homilia 18. in Euangelia.

In illo tempore, Dixit Ieſus turbis Iudæorum & principibus ſacerdotum: Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico, quare non creditis mihi? Et reliqua. Homilia beati Gregorij papæ.

PEnſate, fratres chariſsimi, manſuetudinem Dei. Relaxare peccata venerat, & dicebat: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Non dedignatur ex ratione oſtendere ſe peccatorē nō eſſe, qui ex virtute diuinitatis poterat peccatores iuſtificare. Sed terribile eſt valdè, quod ſequitur. *Qui ex Deo eſt, verba Dei audit: propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis.* Si enim ipſe verba Dei audit, qui ex Deo eſt, & audire verba Dei nō poteſt, quiſquis ex illo non eſt: interroget ſe vnuſquiſque, ſi verba Dei in aure cordis percipit, & intelliget vnde ſit. Cœleſtē patriā deſiderare veritas iubet, carnis deſideria conteri, mundi gloriam declinare, aliena nō appetere, propria largiri. Penſet ergo apud ſe vnuſquiſque veſtrum, ſi hæc vox Dei in cordis eius aure conualuit, & quia iam ex Deo ſit, agnoſcit. Nā ſunt nonnulli, qui præcepta Dei nec aure corporis percipere dignantur. Et ſunt nonnulli, qui hæc quidem corporis aure percipiunt, ſed nullo ea mentis deſiderio complectuntur. Et ſunt nonnulli, qui libenter verba Dei ſuſcipiunt, ita vt etiam in fletibus compungantur: ſed poſt lachrymarum tēpus ad iniquitatem redeunt: hi profectò verba Dei non audiunt, quia hæc exercere in opere contemnunt. Vitam ergo veſtram, fratres chariſsimi, ante mentis occulos reuocate, & alta conſideratione pertimeſcite hoc, quod ex ore veritatis ſonat, Propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis. Sed hoc, quod de reprobis veritas loquitur, ipſi hoc de ſemetipſis reprobi ſuis operibus oſtendunt. Nam ſequitur: *Reſponderunt ergo iudæi, & dixerunt ei: Nonne benè dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes?* Accepta autem tanta cōtumelia, quid Deus reſpondeat, audiamus. *Ego dæmonium nō habeo, ſed honorifico patrem meum, & vos inhonoraſtis me.* Quia enim Samaritanus interpretatur cuſtos, & ipſe veraciter cuſtos eſt, de quo Pſalmiſta ait: Niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem, fruſtrà vigilat qui cuſtodit eam: & cui per Eſaiam dicitur, Cuſtos quid de nocte, cuſtos quid de nocte? reſpondere Dominus noluit, Samaritanus non ſum, ſed, Ego dæmonium non habeo. Duo quippe ei illata fuerant: vnum negauit, aliud tacendo conſenſit. Cuſtos nanque humani generis venerat, & ſi Samaritanum ſe non eſſe diceret, eſſe ſe cuſtodem negaret. Sed tacuit quod recognouit, & patienter repulit, quod dictum fallaciter audiuit, dicens: Ego dæmonium non habeo. In quibus verbis quid aliud, niſi ſuperbia noſtra confunditur? quæ ſi exagitata vel leuiter fuerit, atrociores iniurias reddit, quàm acceperit, facit mala quæ poteſt, minatur quæ facere nō poteſt. Ecce iniuriam ſuſcipiens Deus non iraſcitur, non contumelioſa verba reſpondet. Qui ſi eiſdem iſta dicentibus reſpondere voluiſſet, dæmonium vos habetis, verum profectò diceret: quia niſi impleti dæmonio, tam peruerſa de Deo loqui non poſſent. Sed accepta iniuria, etiam quod verum erat, dicere veritas noluit, ne non dixiſſe veritatem, ſed prouocatus contumeliam reddidiſſe videretur. Ex qua re quid nobis innuitur, niſi vt eo tempore, quo à proximis ex falſitate contumelias accipimus, eorum etiam vera mala taceamus, ne miniſteriū iuſtæ correptionis in arma vertamus furoris? Sed quia quiſquis zelo Dei vtitur, ſæpè à prauis hominibus dehoneſtatur, in ſemetipſo nobis Dn̄s patientiæ præbuit exemplum, qui ait: Sed honorifico patrem meum, & vos inhonoraſtis me. Sed quid nobis ad iſta faciendum ſit, adhuc exemplo nos admonet, cùm ſubiungit: *Ego autē non quæro gloriam meam: eſt qui quærat & iudicet.* Scimus certè quòd ſcriptum eſt, quia pater omne iudicium dedit filio: & tamen ecce idem filius iniurias accipiens, gloriam ſuam non quærit,

Verbū Dei nō vno modo ab omnibus auditur.

Pſal. 126.

Eſa. 21.

Patientia Chriſti nobis imitanda.

Ioan. 5.

rit, illatas contumelias patris iudicio reſeruat: vt nobis profectò inſinuet, quantùm nos eſſe patientes debeamus, dum ſe adhuc vlciſci non vult & ipſe, qui iudicat. Cùm verò malorum peruerſitas creſcit, non ſolùm prædicatio † frangi non debet, ſed etiã augeri. Quod ſuo Dominus exemplo nos admonet, qui poſtquàm habere dæmonium dictus eſt, prædicationis ſuæ beneficia largiùs impendit, dicens: *Amen amen dico vobis, ſi quis ſermonem meũ ſeruauerit, mortem nõ videbit in æternũ.* Sed ſicut bonis neceſſe eſt, vt meliores etiam per contumelias exiſtant, ita ſemper reprobi de beneficio peiores fiunt. Nam accepta vera prædicatione iterùm dicũt: *Nunc cognouimus, quia dæmoniũ habes.* Quia enim æternæ morti inhæſerãt, & eandem mortẽ cui inhæſerant non videbant, dũ ſolã mortem carnis aſpicerẽt, in veritatis ſermone caligabant, dicentes: *Abraham mortuus eſt, & prophetæ: & tu dicis, ſi quis ſermonem meum ſeruauerit, mortẽ non guſtabit in æternũ?* Vnde & ipſi veritati eundẽ Abrahã & prophetas quaſi venerantes præferũt. Sed aperta nobis ratione oſtẽditur, quia qui Deũ neſciunt, Dei quoque famulos falsò venerantur. Et notandum, quòd vidit eos Dominus aperta ſibi impugnatione reſiſtere, & tamẽ eis ſe iterata non deſinit voce prædicare, dicens: *Abraham pater veſter exultauit vt videret diem meum: vidit, & gauiſus eſt.* Tunc quippe diẽ Domini Abrahã vidit, cùm in figura ſummæ Trinitatis tres angelos hoſpitio ſuſcepit. Quibus profectò ſuſceptis, ſic tribus quaſi vni locutus eſt: quia etſi in perſonis numerus trinitatis eſt, in natura vnitas diuinitatis eſt. Sed carnales mentes audientium, oculos à carne non ſubleuant, dum in eo ſolã carnis ætatem penſant, dicentes: *Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidiſti?* Quos benignè redemptor noſter à carnis ſuæ intuitu ſubmouet, & ad diuinitatis contemplationẽ trahit, dicẽs: *Amen Amen dico vobis, antequam Abrahã fieret, ego ſum.* Antè enim pteriti tẽporis eſt, ſum, præſentis. Et quia præteritũ & futurũ tempus diuinitas non habet, ſed ſemper eſſe habet, nõ ait, ante Abraham ego fui, ſed, ante Abraham ego ſum. Vnde & ad Moyſen dicitur: Ego ſum qui ſum: & ſic dices filijs Iſraël: Qui eſt, miſit me ad vos. Ante ergo & poſt Abraham habuit, qui & accedere potuit per exhibitionem præſentiæ, & recedere per curſum vitæ. Veritas verò ſemper eſſe habet, quia ei quicquam nec priore tempore incipitur, nec ſubſequenti terminatur. Sed ſuſtinere iſta æternitatis verba mentes infidelium non valentes, ad lapides currunt, & quem intelligere nõ poterãt, obruere quærebant. Quid aũt contra furorem lapadantiũ Dominus fecerit, oſtenditur, cùm protinùs ſubinfertur: *Ieſus autẽ abſcondit ſe, & exiuit de templo.* Mirũ valdè eſt, fratres chariſsimi, cur perſecutores ſuos Dominus ſe abſcondendo declinauerit, qui ſi diuinitatis ſuæ potentiã exercere voluiſſet, tacito nutu mentis in ſuis eos ictibus ligaret, aut in pœna ſubitæ mortis obrueret.

† minui.

Gen 18.

In Deo nõ eſt tempus præteritũ & futurũ.

Exod. 3.

Sed qui pati venerat, exercere iudicium nolebat. Certè ſub ipſo paſsionis tempore, & quãtum poterat oſtendit, & tamẽ hoc ad quod venerat pertulit. Nam cũ perſecutoribus ſuis ſe quærentibus diceret, Ego ſum: ſola hac voce eorum ſuperbiã perculit, & oẽs in terrã ſtrauit. Qui ergo & hoc in loco potuit manus lapidantium non ſe abſcõdendo euadere, cur abſcondit ſe, niſi quòd homo inter homines factus, redemptor noſter alia nobis verbo loquitur, alia exemplo? Quid autem nobis hoc exemplo loquitur, niſi vt etiam cùm reſiſtere poſſumus, iram ſuperbientium humiliter declinemus? Vnde & per Paulum dicitur: Date locum iræ. Quanta humilitate iram proximi ferre debeat, perpẽdat homo, ſi furores iraſcentium abſcondens ſe declinauit Deus. Nemo ergo ſe contra acceptas cõtumelias erigat, nemo conuicijs conuicium reddat. Imitatione etenim Dei, glorioſius eſt iniuriam tacendo fugere, quàm reſpondendo ſuperare. Sed contra hoc ſuperbia dicit in corde: Turpe eſt, vt accepta iniuria taceas, quiſquis conſpicit quia contumeliam accipis & taces, non putat quia patientiam exhibes, ſed crimen agnoſcis. Sed vnde vox iſta in corde noſtro contra patientiam naſcitur, niſi quia in imis cogitationem fiximus, & dum in terra gloriam quærimus, placere ei qui nos de cœlo conſpicit, non curamus? Accepta ergo contumelia, meditemur in opere vocem Dei: Ego non quæro gloriam meam: eſt qui quærat & iudicet. Hoc autem quod de Domino ſcriptum eſt, Abſcõdit ſe, intelligi & aliter poteſt. Multa quippe Iudæis prædicauerat, ſed prædicationis eius verba deridebant. Deteriores quoque ex prędicatione facti ſunt, qui vſque ad iaciendos lapides peruenerũt. Et quid abſcondendo ſe Dominus ſignat, niſi quòd eis ipſa veritas abſconditur, qui eius ſequi verba contemnunt? Eam quippe quam non inuenit humilem, veritas fugit mẽtem. Et quàm multi ſunt hodiè, qui Iudæorum duritiam deteſtãtur, quia prædicationem Domini audire noluerunt: & tamen quales illos arguunt fuiſſe ad fidem, tales ipſi ſunt ad operationem? Præcepta Dei audiũt, miracula cognoſcunt, ſed conuerti à ſuis prauitatibus renuunt. Ecce vocat, & redire nolumus: ecce ſuſtinet, & eius patientiam diſsimulamus. Dum ergo tempus eſt, fratres, prauitatem ſuam vnuſquiſque deſerat, Dei patientiam pertimeſcat, ne quem nunc tranquillum deſpicit, iratum poſtmodùm nequaquàm euadere poſsit.

Ioan. 18.

Rom. 12.

EADEM DOMINICA,

HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Qui

Quis ex vobis arguet me de peccato? &c. Ioan. 8.

Leuit. 21. PRæceperat Dominus per Moyſen ſacerdotibus Iudæorum, vt ad nullum omninò mortuum accederent, niſi ad patrem, & matrem, & fratres, & ſorores, quæ virum non haberent. (Ibidem.) Præceperat prætereà de ſummo ſacerdote, vt neque ad patrem, neque ad matrem, neque ad aliquẽ omninò mortuum accederet. (Mortuus peccatum.) Sed quid per mortuum, niſi peccatum? Peccatum enim, mortis cauſa fuit: quoniam niſi primus homo peccaſſet, nemo vnquàm hominum moreretur. Accedere igitur ad mortuum, hoc eſt, accedere ad peccatum: & eſt effectus pro cauſa. Præcepit igitur Dominus, vt ſacerdotes ad mortuum non accedant, id eſt, vt mortalia peccata non committant. Quanuìs enim ſine peccato eſſe non poſsint, ſine crimine tamen eſſe oportet. Sed quia ſine originali peccato nullus eſſe valet, ad parentum & propinquorum mortem ſacerdotes accedere non prohibentur. Omnium enim commune eſt originale peccatum: omnes igitur ad illud accedere non dubium eſt. (Sororum nupta viro.) Sed quid per ſororem, quæ virum habet, intelligere debeamus, niſi illas animas, quæ à patris domo & ab Eccleſia ſeparantur? Iudæi nobis & hęretici ſunt in exemplum, qui ſuas ſequentes voluptates, extra Eccleſiam pereunt. Iſti igitur ſunt illæ ſorores mortuæ, ad quas accedere non licet. Hoc audiant noſtri ſacerdotes, & ab omni opere mortuo, ab omni peccati contagione ſe immunes cuſtodiant. (1. Cor. 10.) Omnia enim in figura contingebant illis; ſcripta ſunt autem ad correctionem noſtram. (Pontifex, Chriſtus.) Nunc autem de ſummo ſacerdote videamus: per quem Dominum & ſaluatorem noſtrum intelligimus, ſacerdotum omnium maximum. Ipſe enim ad nullum mortuum acceſsit, quia neque originale peccatum à parentibus traxit, neque à ſe peccatum aliquod commiſit. (1. Pet. 2.) Ipſe eſt enim, de quo ſcriptũ eſt: Qui peccatum non fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius. Ipſe igitur ſolus eſt, qui ad patris & matris mortem & peccatum non acceſsit. Dicat igitur, & confidenter dicat: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* (Heb. 9. Leuit. 19.) Hoc enim ſignificabat illa vacca rufa, quæ ſine macula fuiſſe deſcribitur. De qua modò in Apoſtolo cùm legeretur audiuimus. Sic enim dixerat Dominus Moyſi: Præcipe, inquit, populo, vt adducat ad te vaccam rufam, non habentem maculam, ætatis integræ, & quæ nunquam portauit iugum: & cætera quæ ſequuntur. (Vacca rufa.) Sed quid vacca rufa, niſi caro Chriſti ſaluatoris, de armento patriarcharum & prophetarum aſſumpta, intelligitur? Sed quare rufa, niſi quia proprio ſanguine cruẽtata? Cur autem ætatis integræ, niſi quia in iuuentute paſſus eſt Dominus? (Heb. 6.) Iugum autem non traxit, quia peccatum non fecit. Nolite (inquit Apoſtolus) iugum ducere cum infidelibus. Vnde & immaculata dicitur. Vnde & modò Dominus ait: *Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico, quare vos non creditis mihi?* Quis (inquit) ex vobis arguet me de peccato? quid vidiſtis in me, quod meritò reprehendere debeatis? Si veritatem dico, quare vos non creditis mihi, niſi quia ex Deo non eſtis? *Qui enim eſt ex Deo, verba Dei audit: & proptereà vos non auditis, quia ex Deo nõ eſtis.* Si enim ex Deo omnia ſunt, quomodò iſti ex Deo non ſunt? Omnia enim ex Deo ſunt, quia ab eo creata ſunt. Vnde & de ſaluatore noſtro ſuperiùs dicitur: Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. (Ioan. 1.) Sunt igitur iſti ex Deo ſecundum naturam, ſed non ex Deo ſecundum malitiam: ſunt ex Deo ſecundum creationem, ſed non ſunt ex Deo ſecundum corruptionem. Quicquid enim ex Deo eſt, bonum eſt: & quicquid bonum non eſt, à Deo non eſt. Sic igitur mali ex Deo ſunt, & ex Deo nõ ſunt. *Reſponderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei: Nonne benè dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes?* Miſeri Iudæi, vos ipſi verum eſſe probatis id, quod modò Dominus ait, quia ex Deo non eſtis. Si enim ex Deo eſſetis, hæc Dei filio non diceretis. Ideò enim hæc dicitis, quia ex patre diabolo eſtis. *Reſpondit Ieſus: Ego dæmonium non habeo, ſed honorifico patrem meum, & vos inhonoraſtis me.* Vbique Dñs ad patientiæ & manſuetudinis exẽplum nos prouocat. Accepta iniuria nõ iraſcitur, neq; conuicia conuitijs reddit, & dæmonium ſe non habere reſpondit, ſe tamen Samaritanum eſſe non negat. Si enim Samaritanũ ſe eſſe negaſſet, ipſemet ſuis verbis contradixiſſet, quia alibi ſeipſum Samaritanum vocat. Recordare illius euangelij, vbi Samaritanus ſanat vulneratum hominem à latronibus, qui deſcendebat ab Hieruſalem in Hiericho. (Luc. 10.) Et quia Samaritanus interpretatur cuſtos, meritò Dominus Samaritanus vocatur. De quo ſcriptum eſt: Cuſtos quid de nocte? (Eſa. 21.) Et Pſalmiſta: Niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem, in vanum vigilant, qui cuſtodiunt eã. (Pſal. 126.) *Ego non quæro gloriam meã, eſt qui quærat & iudicet.* (Pſal. 21.) Nõ enim quærebat Dominus gloriam ſuam, qui de tanta ſublimitate ſe humiliando, factus eſt opprobrium hominum, & abiectio plebis. *Sed eſt pater, qui quærat & iudicet.* Quærebat enim pater gloriam filij, ipſumque ſuper omnia iudicabat, quando dicebat: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui: ipſum audite. (Matt. 3. & 17.) Hæc igitur gloria, ſuper omnem gloriam eſt. Sequitur: *Amen dico vobis, ſi quis ſermonem meum ſeruauerit, mortẽ non guſtabit in æternum.* Quare (inquit) non creditis mihi? quare ſermonem meum non ſeruatis? *Amen amen dico vobis, ſi quis mihi crediderit, & ſermonẽ meũ ſeruauerit, mortem non guſtabit in æternum.* Quid eſt mortem non guſtabit? Mortis dolorem & amaritudinem non ſentiet: mortis vtique non temporalis, ſed æternæ. Quod enim dixit, In æternum, tale fuit, ac ſi diceret: Mortem non guſtabit æternam. *Dixerunt igitur*

Iudæi: Nunc cognoſcimus, quia dæmonium habes. Abraham mortuus eſt, & propheta, & tu dicis, Si quis ſermonem meũ ſeruauerit, mortem non guſtabit in æternum? Nunquid tu maior es patre noſtro Abrahã, qui mortuus eſt? & prophetæ mortui ſunt: quem teipſum facis? Ac ſi dicant: Talis homo nunquam fuit, qualis tu es. Si verum eſt quod dicis, ſi verum eſt, vt illi non moriantur, qui ſermonem tuum ſeruabũt, maior es tu quàm Abrahã, & omnibus prophetis maior es tu. Illi enim mortui ſunt: tu verò nõ ſolùm immortalis es, ſed hos etiam immortales facis, qui tibi credunt & obediunt. Nimiùm te exaltas, nimiùm te glorificas. *Reſpondit Ieſus: Si ego glorifico meipſum, gloria mea nihil eſt. Eſt pater meus, qui glorificat me, quem vos dicitis, quia Deus veſter eſt, & non cognouiſtis eum. Ego autem noui eum: & ſi dixero quia non noui eum, ero ſimilis vobis mendax. Sed ſcio eum, & ſermonem eius ſeruo.* Sed dicet aliquis: Quomodò ipſe non glorificat ſeipſum, ſi pater glorificat ſeipſum, cùm idem ſit pater & ipſe? Ipſe enim dicit: Ego & pater vnum ſumus. Ioan.10. Si enim vnum ſunt, quem pater glorificat, & filius glorificat: glorificat igitur & ipſe filius ſeipſum. Quid eſt ergo quod ait, Si ego glorifico meipſum, gloria mea nihil eſt? Quia enim Saluator noſter & Deus & homo eſt, ſi ſecũdùm diuinitatem glorificat ſeipſum, magna eſt gloria eius. Magna quippe gloria eſt, paralyticos curare, cæcos illuminare, leproſos mundare, ventis imperare, ſuper mare ſiccis pedibus ambulare, & mortuos ſuſcitare. Sed omnis iſta gloria, diuinitatis eſt. Si verò ſecundùm humanitatem glorificat ſeipſum, gloria eius nihil eſt. Glorificantur enim homines, non quia homines ſunt, ſed quia ſapientia & fortitudine, aliiſque virtutibus præditi ſunt. Hæc autem vbicunque ſunt, non hominis, ſed Dei ſunt. Galat. 6. Ideoque Apoſtolus ait: Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego 2.Cor.1. mundo. Itemque: Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ. Sequitur: *Abraham pater veſter exultauit, vt videret diem meũ: & vidit, & gauiſus eſt.* Omnes enim patriarchæ & prophetæ, Chriſti natiuitatis diem cum magno deſiderio expectabant, per quem ad ſupernæ beatitudinis gloriam ſe venturos eſſe ſciebant. Poteſt tamen Gen.18. per hunc diem illius temporis dies intelligi, quo dum ſtaret Abrahã ad ilicem Mambræ, vidit tres viros, in quibus per ſpiritum ſanctum Chriſtum agnoſcens, vnum adorauit. Sed quid mirum, ſi priùs quàm Chriſtus homo fieret, Abraham Dan. 3. eum vidit, cùm ipſe quoque Nabuchodonoſor in fornace ignis eum ſe vidiſſe teſtetur? *Dixerunt ergo Iudæi ad eum: Quinquaginta annos nõdum habes, & Abraham vidiſti? Dixit eis Ieſus: Amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego ſum.* Secundùm diuinitatem loquitur, ſed illi hoc non intelligunt, quia non Deum, ſed hominem vident. Hominem vtique paruę ætatis, & longè à temporibus Abrahæ. Et cùm verborum rationem quærere debuiſſent ab eo, cuius verba non vana & otioſa eſſe ſciebant, vt quia ipſi per ſe eum intelligere non poterant, ipſe eis verba ſua expoſuiſſet, ad lapides concurrunt, & eum occidere volunt. Vnde & ſubditur: *Tulerunt ergo lapides, vt iacerent in eum: Ieſus autem abſcondit ſe, & exiuit de templo.* Abſcondit ſe Ieſus, & exiuit de templo, non ſecundùm quod eſt antequam Abraham, ſed ſecundùm hoc, quod eſt filius Abrahæ. Facilè eſt itaque duas naturas in Chriſto cognoſcere: Gemina in Chri[sto] natura. vnam, ſecundùm quam omnis creatura ei obedit: alteram, ſuper quam turba iniquorum impia ſæuit. Quòd autem Ieſus ſe abſcondit, non timor eſt, ſed ſignificatio: figura eſt, non trepidatio. Abſcondit ſe Ieſus, ſed malis occultatur vita & iniquis. Vſque hodiè nanque quærunt Iudæi Ieſum, & non inueniunt. Legunt in lege & prophetis, veritatem tamen inuenire non poſſunt. Quare hoc? Quia Ieſus abſcondit ſe, & exiuit de templo. Vnde ipſe ait: Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta. Matth. Voces quoque angelorum, vt Ioſephus refert, in templo auditæ ſunt dicentium: Relinquamus has ſedes. Beati igitur Chriſtiani, quibus ſolis vita reuelatur. Beati mundo corde: quoniam ipſi Deum Matt. videbunt.

FERIA SECVNDA,

Ioan. 7.

In illo tempore: Miſerunt ſcribæ & phariſæi miniſtros, vt comprehenderent Ieſum. Dixit ergo eis Ieſus: Adhuc modicum tempus vobiſcum ſum, & vado ad eum, qui me miſit. Et reliqua. Homilia Erici.

NEmo ſatis dignè ſufficit admirari, quanta fuerit in ſcribarum & phariſæorũ corde duritia. Duritia ſcribarum & pharis[æorum]. Cùm enim redemptor noſter aſsidua prædicatione & miraculorum operatione illos ad fidem vocaret, turbis ſimplicibus credentibus, & facta Domini ſimul & verba glorificantibus, illi ecõtrariò non ſolùm in eum credere nolebant, verùm etiam eum apprehendere laborabant. In amore nanque ſeculi radicem cordis fixerant: idcircò verba doctrinæ cœleſtis recipere non valebant. *Miſerunt ergo miniſtros, vt comprehenderent eum:* ſed Dominus, qui in ſua poteſtate habebat, quando, & quomodò vellet mori, reſpondit dicens: *Adhuc modicum tempus vobiſcum ſum.* Ac ſi diceret: Prę properum eſt, quod nunc agere vultis. Quod enim vultis, facturi eſtis: ſed non modò, quia ego nolo. *Adhuc modicum tempus vobiſcum ſum, & vado ad eum, qui miſit me.* Priùs ego implere de-

debeo diſpenſationem ſuſceptæ carnis,& ſic peruenire ad locum ſuſcipiendæ paſsionis. *Quæretis me,& non inuenietis:& vbi ſum ego,vos non poteſtis venire.* Quibus verbis deſignauit tempus ſuæ reſurrectionis. Qui enim præſentem loquentẽ ſibi & miraculis ſe Deum conteſtantem recipere noluerunt,poſt eius reſurrectionem eum quæſierunt,cùm vbiq; viderent innumeram multitudinem iam credentem, & longè lateque ſigna & miracula per Apoſtolos fieri,illo in eis & per eos operante,qui alibi dicit:Sine me nihil poteſtis facere. [Ioan.15.] Tunc ergo quæſierunt eum,& non inuenerunt,quia iam præſentia corporali de mundo receſſerat,& aſcendendo ad patrem, cælos penetrauerat. *Et vbi ſum ego,vos non poteſtis venire.* Perpendendum , quòd de futuro dixit, Quæretis me,& non inuenietis:de præſenti nunc dicit, Vbi ego ſum,vos non poteſtis venire. In ſinu quippe patris conſempiternus & conſubſtantialis illi filius erat. In terra loquebatur,ſed apud patrẽ & in patre commorabatur : quò illi venire non poterant,qui eum patri ęqualem credere nolebant. Ad ipſum enim nõ loco,ſed fide veniendũ eſt. Sed Iudæi more ſibi conſueto verba ipſius non intelligentes, & carnaliter illum loqui putantes,cœperunt adinuicem conqueri & dicere: *Quò hic iturus eſt,quia non inueniemus eum? Nunquid in diſperſionem gentium iturus eſt,& docturus gentes?* Quod dicentes,ignorauerunt quid dicerent, tamen quia ille voluit,prophetauerunt. In diſperſionem nanque gentium iturus erat, illaſque docturus,non corporali præſentia,ſed per Apoſtolos ſuos,per quos & quibus ipſe loquebatur , ſicut quidam illorum loquitur,dicens: An experimentum quæritis eius,qui in me loquitur Chriſtus? [2.Cor.13.] Sancti enim prædicatores, pedes Chriſti erant Propheta dicente: Quàm ſpecioſi pedes euangelizantium pacem, euangelizantium bona. [Eſai.52.] Per hos pedes iturus erat ad gentes , vt fidem & ſalutem,quam Iudæi ſpreuerant, gentes reciperent. *In nouiſsimo autẽ die magno feſtiuitatis ſtabat Ieſus,& clamabat,dicẽs: Si quis ſitit,veniat & bibat. Qui credit in me(ſicut dicit ſcriptura)flumina de vẽtre eius fluent aquæ viuæ.* [Solennitas ſcenopegiæ] Solennitas ſcenopegiæ tunc celebrabatur,id eſt,tabernaculorum, in memoriam illius temporis,quando per quadraginta annos in vmbraculis habitauerunt in deſerto. Agebatur autem hæc ſolennitas menſe ſeptimo, qui à latinis ſeptember appellare conſueuit. [Leuit.23.] Solennizabantque eam per octo dies, & octaua , id eſt, nouiſsima dies erat celeberrima & ſanctiſsima. In hac nouiſsima die ſolennitatis huius ſtabat Ieſus,& non vtrunque loquendo, ſed clamando omnes ad ſe vocabat,dicens: Qui ſitit,veniat ad me,& bibat. Sitis iſta nõ eſt corporis,ſed mentis. Si quis ergo ſitit,hoc eſt,ſi quis vult credere & diligere Chriſtũ,veniat nõ paſsibus corporis,ſed affectibus mentis:veniat nõ migrando corporaliter ad Chriſtum,ſed amando Chriſtum : recedat ab amore ſeculi,& ſuſcipiat amorem Dei. Qui credit in me (ſicut dicit ſcriptura) flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Quam aquam intelligere deberemus,neceſſariò curauit Euangeliſta exponere,ſubdens:*Hoc autem dicebat de ſpiritu, quem accepturi erant credentes in eum.* Quæ igitur hæc eſt aqua,niſi charitas, quæ per ſpiritũ ſanctum diffuſa eſt in cordibus fidelium? *Aqua charitas.* Ait enim Apoſtolus:Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritum ſanctum, qui datus eſt nobis. *Rom.5.* Venter, quo hanc aquam recipere debeamus,interior conſcientia eſt:quę cùm hanc ſpiritusſancti aquã biberit, id eſt,cùm Chriſti charitatem habere cœperit, habebit fontem aquæ viuæ,imò ipſa efficietur fons. *Venter, conſcientia.* Fons enim iſte de ventre conſcientiæ fluens,beneuolentia eſt, quæ de charitatis aqua procedens, vult conſulere proximo. *Fõs, beneuolentia.* Nam qui bonum quod habet, ſibi ſoli putat ſufficere , nec ad aliorum ſatagit deriuare profectum,nõ fluunt aquæ viuæ de ventre eius. Si verò alijs vult ex bono quod accepit, prodeſſe,fluit aqua de ventre eius,quia diffunditur ad proximos beneuolentia illius. Nec vlla ariditate fons iſte ſiccabitur, ſed magis magisque profluo curſu ſemper augebitur. Hoc autem dicebat de ſpiritu,quem accepturi erant credentes in eũ. Spiritum ſanctum dicit, quem nos tertiam in ſancta Trinitate veneramur perſonam. Sciendũ nanque omnibus fidelibus eſt, quia tota Trinitas Deus, ſpiritus eſt, Domino dicente. Deus ſpiritus eſt. *Ioan.4.* Pater ergo ſpiritus, & filius ſpiritus:atque ideò vt diſtinctio fiat patris & filij, tertia Trinitatis perſona iam non abſolutè ſpiritus,ſed cum epitheto ſpiritusſanctus appellatur. Hunc ſpiritúſanctum ante aſcenſionem Apoſtolis promiſit,& poſt aſcenſionem die pentecoſtes in linguis ingneis miſit. *Luc.24. Actor.2.* Atque ideò Euangeliſta dicit:Quem accepturi erant credentes in eũ. Habebant quidem ſancti Apoſtoli & reliqui fideles ſpiritumſanctum ante reſurrectionem Chriſti,ſed non ita aperta datione illum acceperunt, ſicut poſteà accepturi erant. Habebant ſpiritum ſanctum,vt ipſi rectè viuerent,& quibuſdã prodeſſent : acceperunt poſtmodùm ſpiritumſanctum,vt omne genus hominum ad fidem Chriſti conuertere poſſent. Hoc ſpiritu vniuerſaliter tota Eccleſia illuminatur,inſtruitur,& inter ſeculi preſſuras ſpe futurorum bonorum cõſolatur. *Spiritus ſanctus adeſt Eccleſiæ.* Cuius efficaciſsimam potentiam Apoſtolus enumerans,ait:Alij datur per ſpiritum ſermo ſapiẽtiæ,alij ſermo ſcientiæ,alij genera linguarum, & cætera vſquequò concludens, dicit : Hæc autem omnia operatur vnus atq; idem ſpiritus,diuidẽs ſingulis prout vult. *1.Cor.12.* Hunc igitur deuoti poſcamus,vt ſic mentes noſtras ab omnibus diſideriorum carnalium ſordibus euacuet , quatenùs nos ſua inhabitatione dignos efficiat,tota id operante omnipotentiſsima Trinitate: Quę viuit, &cæt.

EADEM II FERIA, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Miſerunt principes & phariſæi miniſtros, vt apprehenderent Ieſum, &c. Ioan. 7.

IN vanum (inquit) laboratis & vos & principes veſtri. Ad hoc miſsi eſtis, & adhoc veniſtis, vt me apprehendatis. Hoc autem non in veſtra, ſed in mea eſt poteſtate, *Adhuc modicum tempus vobiſcum ſum*: expectate dum tempus adueniat, vt ſuo ordine omnia cōpleantur. Citò vos relinquam, non diutiùs vobiſcum morabor: propè eſt vt ad eum reuertar, qui miſit me. *Quæretis me, & non inuenietis: & vbi ſum ego, vos nō poteſtis venire.* Quærebāt enim Iudæi Ieſum: & quia malè quærebāt, nō inueniebant. Quærūt enim adhuc, & nō inueniunt: ſcripturas legunt, & nō intelligunt. Ibi quærūt Ieſum: ſed quia carnaliter quærunt, non inueniūt. Vis inuenire Ieſum? Vade ad tēplum, vade ad Eccleſiā: ibi ſedet in medio doctorum, in conuentu epiſcoporum & presbyterorum. Sed quid eſt, quod ait, *Vbi ſum ego, vos non poteſtis venire.* Vbi enim tunc erat Ieſus? nónne inter eos? Quomodò ergo venire non poterant, vbi ipſe erat? Erat enim in cœlis Ieſus ſecundùm diuinitatem: quò vtique venire non poſſunt, quicunq; in eum credere nolunt. *Dixerunt ergo Iudæi ad ſemetipſos: Quò hic iturus eſt, quia non inueniemus eum? Nunquid in diſperſionē gentiū iturus eſt, & docturus gentes? Quis eſt hic ſermo, quem dixit: Quæretis me, & non inuenietis: & vbi ſum ego, vos non poteſtis venire?* Non poſſunt Iudæi verba Chriſti intelligere, quia animalis homo non percipit ea, quæ ſpiritus Dei ſunt. Putant eum corporaliter ad gentilem populum pergere velle, quaſi illuc eum ſequi non potuiſſent, ſi illuc ire Dominus voluiſſet *In nouiſsimo autē die magno feſtiuitatis, ſtabat Ieſus & clamabat dicens: Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat. Qui credit in me, ſicut dicit ſcriptura flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ.* Inuitat eos Domin⁹ ad bibendum, quia fons eſt: inuitat vtique, ſed ſitientes, & bibere & credere cupientes. Quod autem ait, Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ, Euangeliſta expoſuit dicens: *Hoc autē dixit de ſpiritu, quem accepturi erant credentes in eum.* Viua igitur aqua, ſpiritus: Hac enim aqua & lauamur & viuificamur. Proxima ſibi ſunt ſpiritus & aqua. Vnde & ſpiritus Dei ferebatur ſuper aquas. Hinc eſt etiam quod dicitur: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, non intrabit in regnum Dei. Meritò igitur ſpiritus aqua vocatur, & non qualiſcunque, ſed viua aqua. Hac autem aqua plenus eſt, qui in Chriſtum credit. Hac Apoſtoli abundabant: huius flumina de eorum ventre fluebant. Vide modò, quàm magnum flumen de iſtius, qui hic loquitur, pectore fluit, cuius fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei. Omnia igitur flumina, omnia ſanctarum ſcripturarum volumina ex hac aqua fluūt. Sed quare dixit, *Quem accepturi erant credentes in eum?* Vis audire quare? *Quia nondum erat ſpiritus datus, quia Ieſus nondum fuerat glorificatus.* Poſt Chriſti nanque glorificationem & aſcenſionem, viſibiliter in linguis igneis ſpirituſſanctus Apoſtolis datus eſt: quod nunquam anteà factum eſt. Vnde & Saluator noſter eiſdem ſuis diſcipulis dicebat: Niſi ego abiero, paracletus non veniet ad vos: ſi autē abiero, mittā eū ad vos. Oportebat igitur priùs glorificari Ieſum, vt ſpirituſſanctus daretur credētibus. *Ex illa ergo turba, cùm audiſſent hos ſermones, dicebāt: Hic eſt verè propheta. Alij dicebāt: Hic eſt Chriſtus.* Et illi, & illi benè dicebāt, ſed meliùs illi, qui dicebant eum eſſe Chriſtum. Et ideò meliùs, quia plus quàm prophetam eum eſſe credebant. *Quidam autem dicebant: Nunquid à Galilæa Chriſtus venit? Nonne ſcriptura dicit, quia ex ſemine Dauid, & de Bethleē caſtello, vbi erat Dauid, venit Chriſtus?* Vides ergo, quàm neceſſarium fuit, vt Chriſtus naſceretur in Bethleem. Puto enim iſtos ignoraſſe, Saluatorem noſtrum in Bethleem natum fuiſſe. *Diſſenſio itaque facta eſt in turba propter eum.* Hoc eſt enim, quod Dominus ait: Nolite putare, quia veni pacem mittere in terram: non veni pacem mittere, ſed gladium. *Quidam autem ex ipſis volebant apprehendere eum, ſed nemo miſit ſuper illum manus.* Volebant illi apprehendere eum: ſed ille nolebat, & quia nolebat, nemo miſit ſuper illum manus. Oblatus eſt igitur, quia ipſe voluit. Vnde ipſe quoque ait: Nemo tollet à me animam meam, ſed ego pono eam, & iterum ſumo eam. *Venerunt ergo miniſtri ad Pontifices & phariſæos, & dixerunt eis: Quare non adduxiſtis eū? Reſponderunt miniſtri: Nunquam ſic loquutus eſt homo, ſicut hic homo:* Ac ſi dicerent: Vtinam & vos præſentes fuiſſetis, vtinam & vos eius verba audiſſetis: nunquam fortaſſe vlterius aduerſus eū aliquid ageretis. Nunquā enim ſic loquutus eſt homo, ſicut hic homo, qui maius aliquid videtur eſſe, quā homo. Ipſe enim eſt Deus & homo. *Reſponderunt ergo eis Phariſæi: Nūquid & vos ſeducti eſtis?* Seducti itaq; ſed benè. Benè enim ſeducuntur, qui de malo ad bonū ducuntur. At illi: *Nunquid aliquis ex principibus credidit in eum, aut ex phariſæis? Sed turba hæc, quæ non nouit legem, maledicti ſunt.* Non enim iſti maledicti ſunt, ſed vos potiùs maledicti eſtis, qui in eū credere noluiſtis, per quem à legis maledictione ſolui debuiſtis. Excæcantur igitur ſapientes, illuminantur inſipientes: ſicut ipſe Dominus ait: In iudicium ego veni in hunc mundum, vt qui non vident, videant: & qui vident, cæci fiant. *Dicit Nicodemus ad eos, ille qui venit ad eum nocte, qui vnus erat ex ipſis: Nunquid lex noſtra iudicat hominem, niſi audierit ab ipſo priùs, & cognouerit quid faciat?* Nemo enim ſecundùm legem damnatur, niſi à ſeipſo confeſſus, vel ab alijs conuictus. *Reſponderunt & dixerunt ei: Nunquid & tu*

Iudæi malè quærunt Ieſum.

1.Cor.2.

Spiritus, aqua viua.

Gen.1.

Ioan.3.

Pſal.45.

tu Galilæus es? ſcrutare ſcripturas & vide quia propheta à Galilæa non ſurgit. Hoc igitur de Chriſto intelligunt, quem in Bethleem, & non alibi naſciturum prophetæ prædixerant. *Et reuerſi ſunt vnuſquiſque in domum ſuam*, valdè dolentes, quia facere non potuerunt voluntatem ſuam.

FERIA TERTIA, Ioannis VII.

In illo tempore, ambulabat Ieſus in Galilæam, non enim volebat ambulare in Iudæam, quia quærebant eum Iudæi interficere. Et reliqua. Homilia Erici.

Vita Chriſti exemplar credentium.

DOminus noſter Ieſus Chriſtus per omnia memor noſtræ ſalutis, in cunctis quæ faciebat, futuris fidelibus ſuis exempla quæ imitari deberent, proponebat. Quia enim perſecutionem infidelium præuidebat cauſa ſui nominis in ſancta Eccleſia excitandam, ſciebat etiam infirmiora membra ſua immanitatem perſecutionis tolerare non poſſe: ne hi tales ſalutem deſperarent, & quaſi à Chriſto ſe alienos arbitrarentur, ſi vnquã territi paſsionẽ refugiſſent, dignatus eſt eis Dominus præcepto ſimul & exemplo cõſulere. Præcepto quidẽ, quo tales ingruente perſecutionis tẽpore fugere permiſit, dicẽs: Si vos perſecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliã: Exẽplo verò, quo adhuc puer ad declinandam Hærodis ſæuitiã, non ſolùm de ciuitate in ciuitatẽ, verùm etiam de regione in regionem fugere dignatus eſt, delatus à parentibus in Aegyptum. (Matth. 10. Matth. 2.) Factus etiã iuuenis, cùm eũ Iudæorum principes propter Euangelij prædicationẽ vellẽt interficere, crebrò Iudæam deſeruit, & ad alias trãſijt regiones: ne videlicet mẽbra illius hoc facere metuerent, quod nouerãt in ſuo capite præceſsiſſe, néue alicui pro crimine obijceretur, ſi quando captus formidine fugæ præſidiũ requiſiſſet. Ait enim ſanctus Euangeliſta, qui lectus eſt. *Quia ambalabat Ieſus in Galilæam. Non enim volebat ambulare in Iudæam, quia quærebãt eũ Iudæi interficere.* Neque enim Dominus ſuam amiſerat poteſtatem, ſed noſtram hoc faciens conſolabatur infirmitatẽ. Nam ſi vellet, poterat tutus inter illos ambulare, qui ipſam quoque mortem in poteſtate ſe habere teſtatur, dicens: Poteſtatem habeo ponendi animam meam, & iterum ſumendi eam. (Ioan. 10. Ioan. 18.) Denique hanc poteſtatem demonſtrauit, quando tempore paſsionis ad vocem illius hi, qui ad eum comprehendendum venerant, abierunt retrorsùm, & ceciderunt in terram. Sed omnia prouidentiſsima diſpenſatione diſponens, præbendi gratia exempli, vt dictum eſt, dignatus eſt ad tempus ſe perſecutoribus abſentare. *Erat autem in proximo dies feſtus Iudæorum, Scenopegia.* Scenopegia erat feſtiuitas tabernaculorum, quando menſe ſeptimo omnes Iudæi in tabernaculis lege præcipiebantur habitare, in memoriam illius temporis, quo per xl. annos in tabernaculis abſq; vllis domibus commorati ſunt in deſerto. (Feſtum Scenopegiæ.) Dies autem feſtus dicitur, nõ quò tantùm vna die iſta ageretur feſtiuitas (nam per ſeptem dies in tabernaculis habitabant) ſed quotquot dies eſſent eiuſdem celebritatis, vnã diẽ propter vnã ſolennitatem conſueuerãt appellare Iudæi. *Dixerũt ergo ad eũ fratres eius: Tranſi hinc, & vade in Iudæã.* Fratres Domini vſitatiſsimo more ſacræ ſcripturæ, conſanguinei ipſius ſecundũ carnẽ, conſobrini videlicet ipſius intelliguntur. (Fratres Domini.) Nã quòd quidã hęretici dixerunt, fratres Domini appellari filios Ioſeph ſpõſi Marię ſemper virginis, de quadã vxore eius Eſta nomine, nulla authoritate ſubnixũ eſt, atq; ideò à fidelibus nullo modò recipiendũ. (Vide Hieronym. aduerſus Eluidium.) Sciendũ ſiquidem, quòd in ſacro eloquio fratres trib⁹ modis dici ſolent, natura, gente, & cognatione. Natura, ſicut Iacob & Eſau. Gẽte, ſicut omnes Iudęi, de quacunq; tribu fuiſſent, fratres appellabantur. Vnde dicitur in lege: Si attenuatus frater tuus Hebręus vẽdiderit ſe tibi. (Leuit. 25.) Cognatione, ſicut Abrahã & Lot fratres dicti ſunt, cùm Abrahã patruus fuerit Lot. Scriptũ eſt enim: Dixit Abrahã ad Lot: Ne quęſo ſit iurgiũ inter me & te, & inter paſtores meos & paſtores tuos, fratres enim ſumus. (Gene. 13.) Quartus quoq; modus addi poteſt religionis, ſecundũ quã oẽs Chriſtiani fratres dicimur, qui vnũ Deũ patrẽ nos habere gaudemus. Illo ergo tertio modo, quo iuxta cognationem fratres vocari diximus, & hic & vbicũq; fratres Domini legimus, hoc vocabulũ recipere debemus. Hoc itaque modo Iacobus frater Domini dictus eſt: quia filius fuit Mariæ materteræ Domini. *Dixerũt ergo fratres eius ad eũ: Trãſi hinc, & vade in Iudæã, vt & diſcipuli tui videant opera tua, quæ facis. Nemo quippe in occulto aliquid facit, & quærit ipſe in palã eſſe. Si hæc facis, manifeſta teipſum mũdo.* Quare iſta dicerẽt, S. Euangeliſta aperire curauit, cũ ſubſecutus adiũxit. *Neq; enim fratres eius credebãt in eũ.* Potuerunt enim ſecundũ carnẽ cõſanguinei Chriſti eſſe, ſed credere ipſa ꝓpinquitate dedignati ſunt: et quoniã gloriã mundanã requirebãt, in eũ, quem glorię huius contemptorẽ nouerãt, credere nolebant. Putabãt ergo illũ tantũ eſſe hominẽ, atque ideò eũ ex ſeſe metiẽtes, & ſicut ipſi honoris erãt cupidi, ita eũ arbitrãtes ab hac cupiditate nequaquã eſſe immunẽ, quaſi conſolãtes & conſiliũ ei dãtes, dixerũt: Trãſi hinc, & vade in Iudęã, vbi caput regni totius eſt, vbi metropolis ciuitas, & venerabile omni mundo templũ, vt tibi hominibus innoteſcas, & ab omnib⁹ glorificeris. Quod verò dicũt, Vt & diſcipuli tui videãt opera tua, quę facis: Videbant quidem ſancti Domini diſcipuli opera ipſius, ſed nõ ad hoc, quod illi quærebant, vt ea terrenis & popularibus fauoribus attollerẽt, quoniam diuina opera diuinis laudibus nouerant efferenda. Sed audiamus, quid amatorib⁹ gloriæ Dominus reſpõderit: *Tẽpus meũ nondũ aduenit.* Illi quidem ſuadebant ire in Iudæam, & ſuam potentiam miraculis mundo innoteſcere, ne

ne latens,ignobilis & inglorius haberetur. Verùm Dominus reſpondit,nondum aduenisse tēpus gloriæ ſuæ. Prius fuit tempus humilitatis eius,per quam ad cæleſtem ſublimitatem diſpoſuerat peruenire. Ait ergo: Tempus meum, id eſt,tempus meæ glorificationis nondum aduenit.Primò nanq; paſſurus,& ſic demum reſurgēdo,& ad cælos aſcendendo erat glorificandus. *Tempus autem veſtrum,ait,ſemper eſt paratum.* Tempus videlicet gloriæ, quam ſemper affectatis, propter quam omnia facienda putatis. Sed licet omni ſtudio mundi gloriam quærerent,eam cōſequi non valebant:quoniam gloria ſuos perſequitur & ambit cōtemptores,deſpicit & execratur ſuos appetitores. Quos benè notat illa fabula,qua dicuntur quidā ita apud infernū dānati, vt ſaxū ingens cōtra montē voluant. Sicut enim qui lapidē ad altiora impellit,retroactus pōdere ſaxi,ad inferiora relabitur:ſic ambitioſi quique turpē patiūtur repulſam,nec ad id quod conantur,valēt aſſurgere. Tempus ergo gloriæ Chriſti nondum aduenerat,quod pleniſſimè erit in fine ſeculi,quando is qui venit iudicandus, veniet iudicaturus viuos & mortuos:& qui ſe exhibuit in humilitate,apparebit in maieſtate. *Vos aſcendite ad diem feſtum hunc.* Ad hunc,inquit,diem aſcēdite,in quo vos ad mundi gloriam extēditis, nec cæleſtem cogitatis. *Ego non aſcendam ad diem feſtū iſtum,quia tempus meum nondum impletum eſt.* Quare dicit Dominus,Nō aſcendam,cùm in ſequētibus mediante iam die feſto legatur aſcendiſſe? Sed eſt attendendum,quòd dicit,Ad diem feſtū iſtum. Tunc enim nō cum illis aſcendit,ſed poſt aliquot dies feſtiuitatis emenſos. Quia tempus meum,hoc eſt,gloriæ meæ, nondum impletum eſt. Tunc enim erit meus feſtus dies,non certis diebus pertranſiens,ſed cōtinua celebritate permanens. *Hæc cùm dixiſſet,ipſe mā ſit in Galilæa Vt aūt aſcenderunt fratres eius,tunc & ipſe aſcendit ad diē feſtum,non manifeſtè,ſed quaſi in occulto.* Quantùm ad literam,occultè Dominus aſcendit, quia non fauores hominum requirebat,non pompis ſeculi & ſtipantium ſeſe turbarum obſequijs oblectabatur. Myſticè verò,occultus aſcendit, quia ipſe in illis ſolennitatibus latebat,typicis hoſtiarum, quæ ibi offerebantur, ſacrificijs perſignatus erat,ſed non intelligebatur:Iam verò ſub gratia ſancti Euāgelij manifeſtus eſt:quia quod illis in vmbra & figura exhibebatur, nobis reuelata veritatis luce agitur. *Iudæi ergo quærebant eum in die feſto*, quia ipſe cum fratribus non aſcenderat. Antequam veniret,quærebāt eum,& dicebant: *Vbi eſt ille? Et murmur multum erat in turba de illo.* Murmur illud magnum de contentione factum eſt, quam inter ſe diſſidentes habebant. Nam ſicut Euangeliſta ſubiungit, *quidam dicebant quia bonus eſt:alij autem,non ſed ſeducit turbas.* Alij enim eū bonum aſſerebant,alij ſeductorem blaſphemabāt. Sed quod tunc de Domino ab impijs dicebatur, hoc ipſum hodieq; de fidelib9 ſeruis eius dicitur.

Fabula de Siſiphi ſaxo

Occultus Chriſti aſcenſus.

Nam quicunque religioſus eſt, & Deo in ſimplicitate cordis ſeruiens,ab irreligioſis & malitioſis vituperatur,& ab alijs bonus,ab alijs impoſtor & ſeductor vocatur. Hoc igitur valet plurimùm ad conſolationem noſtram. Quare enim exhorreſcant membra Chriſti,quod ipſi illatum eſt capiti ſuo? Non refugiant ſerui Chriſti audire à ſeculi amatoribus,quod dictum eſt de Chriſto à Iudæis murmuratoribus. *Nemo tamen palàm loquebatur de illo propter metum Iudæorum.* Quòd dicit,Nemo palàm loquebatur de illo,ad illos tantùm reſpicit,qui dicebant,Quia bonus eſt:hi enim ſilentio & voce minima & ſono preſſiore loquebantur. Illi verò qui dicebāt,Seducit turbas,clariùs reſonabant:eorum ſonitus clariùs audiebatur tanquam arentium foliorum. Sed Deo gratias:permutatæ ſunt in melius voces. Quanuis enim necdum venerit illa gloria Chriſti, quā deuoti præſtolamur, per quā æternitatis præmia nos adepturos ſperamus:tamen ita per vniuerſum mundum iam dilatata creuit Eccleſia,ſic ſe diffundit per omnes orbis partes quaquauerſùm diffundit,vt eius laudes ab omnibus fidelibus libera & excelſa voce pſallantur,palamque dicatur ab vniuerſis,quoniam bonus eſt. Si qui verò ſunt hæretici,qui pauci velut nauis tabulę poſt naufragium remanſerunt, non apertè,ſed velut in angulo ſuſurrant potius,quàm loquuntur, quia ſicut dicit Pſalmiſta:Obſtructum eſt os loquentiū iniqua. Clauſo nanq; ore infidelium,aperta ſunt ora fidelium,& iam laudant nomen Chriſti in choro,& pſallunt ei in tympano & pſalterio:qui exaltatus in cruce traxit ad ſe omnia, vt in omnibus gentibus ipſe ſolus colatur, & habeatur Deus ſuper omnia benedictus in ſecula: Cui eſt honor & gloria cum patre & ſpiritu ſancto per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

EADEM FERIA
HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Ambulabat Ieſus in Galilæam:non enim volebat in Iudæam ambulare,&c. Ioan 7.

HOc enim faciebat Ieſus, non quòd mortē,vel quòd Iudæos timeret, ſed vt fidelib9 ſuis exemplū præberet. Vnde & alibi ait:Si vos perſequuti fuerint in ciuitate vna,fugite in aliā. *Erat aūt in proximo dies feſtus Iudæorū, ſcenopegia.* Scenopegia nāq; feſtiuitas erat tabernaculorū,& habitabāt filij Iſrael in vmbraculis ſeptē diebus. Sed(ſicut Apoſtolus ait)omnia hæc in figura cōtingebāt illis. Illa enim feſtiuitas hāc noſtrā ... uitatē ſignificabat,in qua viri ſancti à Chriſti reſurrectione vſq; ad ſeculi conſummationē à ſeruili & iniquo opere quieſcentes,in bono opere per-

perſeuerant.Benè autem fiebat diebus ſeptem, per quos extunc omnes iſti dies ſignificantur:ſiquidem non ſunt dies niſi ſeptem. Sed quare in vmbraculis habitabant,niſi quia vmbracula citò deficiunt,vtpotè non habentia fundamentũ,paruoq; tempore in eis habitatur? Vnde & Apoſtolus ait: Non enim habemus hic manentẽ ciuitatem,ſed futurã inquirimus.Et Pſalmiſta: Quoniam incola ego ſum apud te in terra,& peregrinus,ſicut omnes patres mei.*Dixerunt autem fratres eius:Tranſi hinc,& vade in Iudæam,vt & diſcipuli tui videant opera tua, quæ facis. Nemo quippe in occulto aliquid facit,& quærit ipſe in palàm eſſe.* Qui ſint autem iſti fratres,ſæpè iam diximus. Iſti enim ſunt,qui eius propinqui erãt ſecundũ carnẽ, conſanguinei videlicet virginis Mariæ. Mos etenim eſt ſanctarum ſcripturarũ,quoslibet valdè propinquos,fratres vocare. Carnales igitur fratres, carnale conſiliũ dabãt,quò ſaluator noſter mundi gloriã acquireret,& ſuũ nomẽ longiùs dilataret.Ideoq; non in occulto, ſed palã in conuentu multorũ miracula Chriſtũ Dominũ facere admonebant.Oſtendũt enim plures diſcipulos in Iudęa eũ habuiſſe,qualis fuit Nicodem⁹,& multi alij,qui eius opera videre cupiebãt,in eo quod dicunt,vt & diſcipuli tui videant opera tua,quę facis.*Si hæc facis,manifeſta teipſum mundo.* Hoc autẽ tale eſt,ac ſi diceret:Aut ceſſa à miraculis:aut ſi ea facis,ita fac, vn mũdo per miracula manifeſteris. *Neq; enim fratres eius credebant in eũ.* Quãuìs enim credebant eum eſſe prophetam,nondum tamen Dei filium eſſe credebant.*Dicit ergo eis Ieſus: Tempus meum nondum aduenit,tempus autem veſtrum ſemper eſt paratum.*Dicitis,inquit,mihi,vt me mundo manifeſtem: dicitis vt laudem & gloriam quæram,ſed tempus gloriæ meæ nondum aduenit. Veniet autẽ in iudicio, quando mihi curuabitur omne genu,& confitebitur omnis lingua.*Tempus autem veſtrum ſemper eſt paratum*,quo & mundi laude,omniumq́ue fauore, & vana gloria decipiamini.*Non poteſt mundus odiſſe vos,me autem odit, quia ego teſtimonium perhibeo de illo, quia opera eius mala ſunt.*Quid eſt enim quod ait,Nõ poteſt mũdus odiſſe vos,cùm ipſos mundi armatores (qui per iſtos ſignificantur)tam multa per odiũ inter ſe bella,lites,& contentiones habere videamus? Quod igitur ait: *Non poteſt mundus odiſſe vos,* tale eſt,ac ſi diceret: Non poteſt mundus odiſſe veſtros mores,opera veſtra,& malitiã veſtram,ſi enim odiſſet,non feciſſet:ac per hoc de hoc mundo mundus non eſſet.*Me aũt odit, quia ego teſtimonium perhibeo de illo, quia eius opera mala ſunt.*Hęc enim maxima & principalis cauſa eſt,quare omnes iniqui & ipſum Chriſtũ,&mẽbra Chriſti odio habẽt.Hinc eſt quòd tyranni,ſacrilegi,adulteri,periuri,omnesq; facinoroſi in Eccleſiam inſurgunt.*Vos aſcendite ad diem feſtum hunc:ego autem nõ aſcendo ad diẽ feſtum iſtũ,quia tempus meum nondũ impletum eſt.* Vos (inquit) qui hominum laudem quæritis,qui populi fauorem concupiſcitis,qui mundi gloriam deſideratis,vos aſcendite ad diẽ feſtum hunc:vbi non miſericordia,non Dei gratia,non peccatorum remiſsio,ſed laus ſola & inanis gloria quæritur.Ego enim,qui talibus non delector,& huiuſmodi gloriam non appeto,non aſcendo ad diem feſtum iſtum.Quare? *Quia tempus meum nondum impletum eſt.*Priùs enim plenitudo Gentium intrabit,priùs omnis Iſraël ſaluus fiet:prius ad iudicium veniam,quàm huius tantæ gloriæ tempus adueniat. *Vt autem aſcenderunt fratres eius,tunc & ipſe aſcendit ad diem feſtum.* Aſcẽdit vtiq; ad diem feſtum,ſed non ad illum, ad quem fratres eius aſcenderunt. Alioquin verum non eſſet,quod ipſe ait,Ego non aſcendo ad diẽ feſtum. Dies feſtus Domini non exteriùs,ſed interiùs:non in facie, ſed in mente agitur. De quo Pſalmiſta:Quia cogitatio(inquit)hominis confitebitur tibi,& reliquiæ cogitationũ diem feſtum agent tibi.Sic igitur age diem feſtum, ſi ad tuam feſtiuitatem vis venire Ieſum.Noli hoc agere in manifeſto, neque vt ab hominibus videaris. Qui enim hoc agunt,receperunt mercedem ſuã. Nónne audis,quia ipſe Dominus,non in manifeſto,ſed quaſi in occulto venit ad diem feſtum? Venit enim Dominus in occulto ad diem feſtũ,quia quanuis tota illa feſtiuitas in eius honore & gloria agebatur,ipſe tamen à paucis vel à nullis ibi intelligebatur.Erat igitur in die feſto,ſed occultus.Miſeri Iudęi, in quorũ feſtiuitatibus ſemp manet occult⁹. Hoc enim ſignificabat Iſaac,quia quãdo Iacob filio ſuo benedicebat,eũ nõ cognoſcebat.*Iudæi ergo quærebãt eũ in die feſto, & dicebant: Vbi eſt ille?* Vſq; hodiè nanq; in omni ſabbato & in omni ſua feſtiuitate legunt Iudæi,& quærũt Ieſum,non tamen inueniunt, quia non benè quærunt:quęrunt enim cum inuidia & murmuratione. Vnde & ſubditur:*Et murmur multum erat de eo in turba.Quidam enim dicebant,quia bonus eſt:alij autem dicebant:Non,ſed ſeducit turbas.*Quid igitur mirum,ſi de viris ſanctis & religioſis,iniqui homines aliquando malè loquuntur,cùm de ipſo Dei filio talia loquerentur? *Nemo tamen palàm loquebatur de illo,propter metũ Iudæorum.*Ijdem igitur ipſi, qui bonum eum eſſe dicebant,palàm hoc dicere non audebant,quia magis homines quàm Deum timebant.

Heb.13. Pſal.38. Fratres Chriſti. Rom 11. Pſalm.75. Gene.27.

FERIA QVARTA
Ioannis X.

In illo tempore,Facta ſunt encænia in Hieroſolymis,& hyems erat.Et ambulabat Ieſus in templo,in porticu Salomonis.Et reliqua:Homilia Erici.

ENCAENIA plurali numero,vocabatur feſtiuitas dedicationis templi,quam populus Iudæorũ ex antiqua patrum conſuetudine per annos ſingulos celebrare ſolebat.En- *Encænia.*

cæniare

cæniare nanq; Grçcè,initiare,vel inchoare Lati-
nè dicitur. Verùm non ab re eſſe credendum eſt,
quòd S.Euangeliſta tempus quoq;, quo iſta de-
dicatio facta eſt,intimare curauit, dicens, *Et hy-
ems erat*.Per hoc quippe oſtendit, quòd hçc encç-
nia non ad primam templi dedicationem, ſed
ad eam,quæ vltima fuit,pertinent. Tertiò nan-
3.Reg.8. que templum ipſum dedicatum in ſanctis literis
inuenimus.Prima ſiquidem eius dedicatio à Sa-
lomone,magna gloria,& totius regni pace autũ-
1.Eſdr.6. nali tempore facta eſt.Secunda à Zorobabel, &
Ieſu ſacerdote magno,ac reliquis filijs tranſmi-
grationis,veris tempore perfecta eſt.Tertia à Iu-
1.Mach. 4. da Machabæo & fratribus eius,hyemis tempore
peracta eſt:quando etiam ſpecialiter conſtitutũ
eſt,vt ſingulis annis hæc eadẽ dedicatio ſolenni-
bus frequentaretur officijs.Quæ conſtitutio vſ-
Dedicatio nis eccleſia rum feſtũ. que ad tempus Saluatoris ſeruata eſt, ſicut ex
hac ſancti Euangelij lectione datur intelligi. Ve-
rùm hæc obſeruatio ab illis cœpta,ſalubriter nũc
in Eccleſia, venerabiliterq́; haberi dignoſcitur,
cùm per annos ſibi iugiter ſuccedentes dies an-
niuerſaria dedicationis Eccleſiæ diuinis laudi-
bus à populo fidelium deuotè ſatis excolitur:tan-
toq́e propenſiùs ac maiori ſtudio celebratur,
quantò eſſe gratiſsima redẽptori nõ dubitatur:
adeò vt in hac die ipſum templum intrare,& di-
uinitatis ſuæ myſteria populo pandere dignatus
ſit.Sanè per aſperitatem hyemis,duritia denota-
tur infidelitatis, quæ in mentibus quorundã Iu-
Matt.24. dæorum tunc erat, quibus conueniebat illud,
ꝙ Dominus alibi dicit:Quoniã abũdabit iniqui-
tas,refrigeſcet charitas multorũ.*Et ambulabat Ieſus
in tẽplo,in porticu Salomonis*. Porticũ Salomonis di-
Porticus Salomonis. cit,in qua rex ille quondã potẽtiſsimus ad ado-
randum ſtare ſolitus erat:atq; ideò ex eius nomi-
ne cognominari cœperat.Solẽt aũt porticus,qui-
bus templũ illud cingebatur,nomine templi ap-
pellari. Si ergo tunc Dei filius in templo,in quo
ſanguis brutorũ animaliũ fundebatur, voluit
corporaliter ambulare: multò ampliùs nunc do-
mum ſuæ Eccleſiç,vbi corporis & ſanguinis ſui
myſteria cõſecrantur,inuiſere & inhabitare gau-
debit.Si tunc in porticu,in qua rex ille, quanuis
potentiſsimns & ſapientiſsimus, tamen morta-
lis atque terrenus,ſtare ſolebat, perambulare nõ
deſpexit:multò magis penetralia cordium no-
ſtrorũ ſuæ præſentia maieſtatis dignabitur illu-
ſtrare:ſi tamen noſtras mentes porticũ eſſe Salo-
monis,id eſt,ſi eas timoris ſui plenas,qui eſt ini-
Pſal.110. tium ſapientiæ,viderit.Neque enim putare debe-
mus,quòd hæc tantùm domus,in qua ad adorã-
dum conuenimus,ſit templũ Dei.Nos enim ipſi,
qui conuenimus,templũ Dei & dici & eſſe de-
2.Cor.6. bemus,Apoſtolo dicente:Vos eſtis templũ Dei
viui.*Circũdederũt ergo eum Iudæi,& dixerunt ei:Quo-
uſque animam noſtram tollis? Si tu es Chriſtus,dic no-
bis palàm.* Apparet cur præmiſerit Euangeliſta,
Hyems erat. Circundederunt enim Dominũ,
non ſtudio agnoſcendæ veritatis,ſed gratia inge-
rendæ tentationis,& ſtruendæ calumniæ, vt in-
uenirent quomodò eum accuſarent.*Quouſq;*,a-
iunt,*animam noſtram tollis?* Cauſantur, quòd ani-
mas eorũ,incertos ac ſuſpenſos eos dimittendo,
tolleret,qui ad hoc venerat, vt animas in ſe cre-
dentiũ ſaluaret.*Si tu es Chriſtus,dic nobis palàm.* Iu-
dæi Chriſtum purum tantùm hominẽ futurũ,&
regẽ cæteris excelſiorẽ credunt venturum:quod
etiã poſteri eorũ vſq; in præſens,& quouſq; An-
tichriſtum pro Chriſto ſuſcipiãt, dementiſsimè
arbitrari non deſinunt. Volebant ergo,vt ſe Do-
minus Chriſtũ eſſe diceret,quatenùs poſſent eum
quaſi Auguſto repugnantẽ,& imperiũ ſibi vſur-
pantem,præſidis poteſtati tradere puniendum.
Quapropter Dominus ita prudenter ac tempe-
ranter ſuã reſponſionẽ circuntulit,vt & illis adi-
tum calumniæ obſtrueret,& quia ipſe Chriſtus
eſt,futuris fidelibus,aperta voce panderet.*Reſpõ-
dit enim eis,dicens:Loquor vobis,& non creditis.* Ecce
apertiſsimè oſtendit, quod ipſe ſit Chriſtus. Di-
cens enim,loquor vobis: reſpondit ſe verbum,
hoc eſt,filium Dei,coæternum & conſubſtantia-
lem patri,tanquam diceret:Ego me ſemper filiũ
Dei eſſe operum atteſtatione pronũcio:ſed vos
veſtra infidelitate cæcati,nec mihi loquenti cre-
ditis,nec opera quæ facio attendere vultis. Quæ
ſi dignè conſideraretis,Dei filium me eſſe pro-
culdubiò crederetis. *Opera, inquit,quæ ego facio in
nomine patris mei, ipſa teſtimonium perhibent de me.*
Et nota,quòd ſuorum operum omnem gloriã
Deo patri aſſcribit,cùm ea in eius ſe nomine face-
re aſſerit.Ipſa ergo opera quæ faciebat,cæcos illu-
minando,paralyticos ſanitati reſtituẽdo,de pau-
cis panibus multa millia hominũ reficiẽdo,mor-
tuos etiam,quatriduanos quoq; fœtidos ad vitã
reuocãdo,ipſa,inquã,opera teſtimonium redde-
bant,quòd eſſet verus filius Dei,cuius gloriã in
omnibus operibus ſuis requirebat.*Sed vos non cre-
ditis.* Cauſamq́; cur non crederent reddens, ſub-
dit:*Quia non eſtis ex ouibus meis.* Oues ſuas, fideles
& ſibi obſequentes dicit,qui eum paſtorem dili-
gunt & ſequuntur,atq; ad paſcua æternæ ſatieta-
tis,boni paſtoris ſequendo veſtigia,perueniunt.
Ergo hos,qui in ſe nolebant credere, dicebat nõ
eſſe ex ouibus ſuis,quia videbat iam æternæ per-
ditioni præparatos,nec ſui ſanguinis precio ad
vitam perpetuam eſſe comparandos.*Oues meæ vo-
cem meã audiunt,& ego agnoſco eas,& ſequuntur me.*
Vſitato more ſanctæ ſcripturæ agnoſcere pro e-
ligere ponitur. Vnde ſcriptum eſt:Nouit Domi-
nus,qui ſunt eius. Neſcire verò pro improbare.
Illud enim Deus ignorat,quod dignum æternæ
vitæ nõ approbat. Vnde impijs in iudicio dictu-
rus eſt:Neſcio vos. Oues ergo Chriſti vocẽ eius
audiũt,quia præceptis illius ex animo obediunt.
Et ipſe eas cognoſcit,quia vt Apoſtolus de ſe &
ſui ſimilibus dicit.Elegit nos ante mundi conſti-
tutionem,vt eſſemus ſancti & immaculati in cõ-
ſpectu eius. Sequuntur autem eum,& hîc man-
ſuetudinis & innocentiæ eius vias incedendo,&
pòſt

pòſt cum eo ad gaudia ſempiternæ vitæ feliciter intrando: vnde ſequitur: ***Et ego vitam æternam do eis.*** Hæc ſunt illa paſcua, quæ pollicitus eſt ſe daturum ouibus ſuis, nulla vnquam ariditate marcentia, ſed indefectiua amœnitate vernantia. ***Et non peribunt,*** inquit, ***in æternum:*** quia paſtor eorum & ſaluator talis eſt, apud quem nihil omninò poſsit perire. Videbantur quidem perire ſancti martyres oculis inſipientiũ, cùm hanc mortalẽ vitam per tormenta amittebant: ſed non peribãt in æternũ: quia ſoluti vinculis carnis, debita ſibi præmia à Chriſto percipiebant. Vnde conſequẽter adiungit: ***Et non rapiet eas, quiſquã de manu mea,*** id eſt, poteſtate mea. Eos enim, quos ſemel prædeſtinando Chriſtus aſſumpſerit, nulla vis diabolicæ tentationis, non immanitas humanæ perſecutionis de poteſtate eius poteſt auferre. Nã & ſi ſunt quidam, qui poſt perceptam gratiam de numero ouium Chriſti pereunt, hi certè in Dei oculis oues non ſunt. Nitebantur quidẽ perſecutores rapere pios confeſſores Chriſti de manu eius, cùm eos tormentis fidem Chriſti negare compellebant, vt eorũ animas à Chriſto alienas efficerent: vel cùm ſuperati conſtantia morientium, corpora eorum aut ignibus exurenda tradebant, aut aqua diſſoluenda immergebant, tanquam poſſent à Chriſto ea reſuſcitandi tollere facultatem. Sed nemo poteſt rapere de manu eius, qui ſanctos inter certamina vt vincant adiuuat, & victores in cælis coronat. Quibus etiam verbis illorum redarguit temeritatem, qui ſibi mortis laqueos tetenderãt. Stultiſsimè enim de eius nece cogitabant, cùm non ſolũ in ipſum nihil poſſent agere, verumetiam neminem de ſuis poſſent auferre. Verùm ne hæc dicendo ſuam videretur quærere gloriam, totam hanc potentiã ad patrem refert, ſubiungens: ***Pater meus, quod dedit mihi, maius omnibus eſt.*** Hoc quod Deus pater mediatori Dei & hominũ dedit, maius omnibus eſt: quia dedit illi, vt ſit eius vnigenitus filius, nec natura diſsimilis, nec virtute inferior, nec tempore poſterior. Et hoc gignendo dedit, quia Deus Deũ genuit: hoc eſt, quod maius omnibus eſt. Idcircò idem Ioannes locuturus de verbo Dei, tranſcendit omnem angelicam & humanã creaturam, & ſic peruenit ad illud, quod maius eſt omnibus, & dixit: In principio erat verbũ. Hoc verò, quod Dei filius habuit ante ſecula per diuinitatem, accepit ex tempore per humanitatẽ. ***Et nemo poteſt rapere de manu patris mei.*** Suprà dixit: Non rapiet eas quiſquam de manu mea. Hic dicit, Nemo poteſt rapere de manu patris mei: vt liquidò intelligeremus, hoc eſſe virtutem ſuam, eſſe & patris, atq; ideò Chriſtũ ſe eſſe credendũ: qui non, vt cæteri ſancti, per gratiam acceperit ex tempore: ſed verus ſemper extiterit Dei filius. Quod etiam ſubſequenti ſententia oſtendit, cùm dicit: ***Ego & pater vnum ſumus.*** Vnum, inquit, ſumus: vna nobis ſubſtantia, vna diuinitas, perfecta æqualitas. Quibus verbis non ſolũ Iudæorũ

…ter quid …derit fi-

…n.1.

quæſtionem, qui tentantes an ipſe eſſet Chriſtus interrogabant, abſoluit, verùmetiam hæreticorũ, quos futuros præuidit inſaniam, quàm ſit deteſtanda, monſtrauit. *Sabellij hæreſis.* Sabellius nanq; dogmatizat vnam perſonam eſſe patris & filij, quẽ conuincit cùm dicit, Ego & pater, vbi apertiſsimè duæ ſonant perſonæ. Sed Iudęi, qui eatenùs loquentem Dominum quaſi patienter audierant, cùm dixiſſet, Ego & pater vnũ ſumus, ampliùs vim verborum eius ferre non valentes, quia ipſi lapidea corda geſtabant, ad lapides cucurrerunt. Nam ſequitur: ***Suſtulerunt lapides Iudæi, vt lapidarẽt eum.*** Verùm quia ille nec tunc volebat pati, nec ſe ab illis lapidari diſpoſuerat, elata & iam iamque ferientia brachia ſuo nutu continuit, & adhuc eos alloquitur. ***Reſpondit eis Ieſus: Multa bona opera oſtendi vobis ex patre meo,*** videlicet in ſanitatibus infirmorũ, in aſsidua exhibitione doctrinæ & miraculorũ: quæ vniuerſa ex patre ſe dicit oſtendiſſe, vt ſe indicaret eius per omnia gloriã quærere. ***Propter quod, inquit, eorum opus me lapidatis? Et reſponderunt ei: De bono opere non lapidamus te, ſed de blaſphemia.*** Quanquàm inuiti & nolentes confitẽtur, nec poſſunt negare multorum beneficiorũ bona ſibi à Chriſto impẽſa fuiſſe: ſed miſeri, qui quod ille de ſua & patris æqualitate dixerat, pro blaſphemia deputabant. Conſiderandum verò, quod dicunt: ***Tu homo cùm ſis, facis teipſum Deum.*** *Pſal. 81.* Ecce infideles Iudæi intellexerunt, quod Arriani adhuc intelligere negligunt. Id enim quod Dominus dixerat, Ego & pater vnum ſumus, intellexerũt non poſſe dici vnum, niſi vbi eſſet æqualitas: quod iſti pro blaſphemia idcircò receperant, quia eum tantùm hominem eſſe credebant, Deum nullatenus credere volebant. *Scriptura ſacra omnis, lex dicitur.* *Luc. 16.* ***Reſpondit eis Ieſus: Nonne ſcriptum eſt in lege veſtra, Ego dixi, dij eſtis?*** In lege veſtra, dicit in lege vobis data. *Luc. 24.* Sed & hoc notandũ, quòd hoc Pſalmographi teſtimoniũ in lege ſcriptũ dicit, quia nimirum omnes ſcripturæ aliquando lex appellantur generali vocabulo: nonnunquã diſtinctè per ſe lex accipitur, & à prophetis diſtinguitur, ſicut ipſe Dominus alibi dicit: Lex & prophetæ vſq; ad Ioannẽ. Plerunq; in tria eædem diſtribuuntur ſcripturæ, vt eſt illud: Tunc aperuit illis ſenſum, vt intelligerent omnia, quæ de ipſo erãt ſcripta in lege Moyſi & prophetis, & pſalmis. ***Si illos dixit deos, ad quos ſermo Dei factus eſt, & non poteſt ſolui ſcriptura:*** hoc eſt, non poteſt argui falſitatis, atque ideò non audetis illam reijcere. ***Si ergo illos dixit deos, ad quos ſermo Dei factus eſt: quẽ pater ſanctificauit, & miſit in mundum, vos dicitis, Quia blaſphemas, quia dixi filius Dei ſum?*** Ac ſi diceret: Si idcircò homines dij appellati ſunt, quia ſermo Dei ad eos factus eſt, ipſum verbum Dei (quod erat in principio apud Deum) quomodò non eſt Deus? Si illi dij vocari meruerunt, qui participes facti ſunt ſermonis Dei, ipſe ſermo Dei, vnde participant, cur non ſit Deus? *Pater vt filium ſanctificarit.* Notandum verò, quòd dicit, ***Quem pater ſanctificauit, & miſit***

in mundum. Sanctificauit nanque pater filium, nō quò vnquam ille ſanctus non fuerit, ſed ſanctificauit, quia illum ſanctū genuit. Sicut enim Deus Deum, immenſus immenſum, ſic ſanctus ſanctū pater filium genuit: & miſit in mundum, quia eū incarnari conſtituit pro ſalute hominum. *Si non facio opera patris mei, nolite mihi credere: Si autē facio, & ſi mihi non vultis credere, operibus credite.* Ac ſi diceret: Si tantummodò nudis verbis Dei me filiū eſſe dico, & non etiam operum exhibitione me id eſſe comprobo, cùm eos quos aut natura imperfectos edidit, aut vitium deprauauit, aut certè infirmitas afflixit, potenti maieſtate reſtauro, nolite credere mihi. Si verò iſta facio, quæ nullus niſi Dei filius facere poſſet, ſi mihi non creditis, his ſaltem operibus credite. *Vt cognoſcatis & credatis, quia in me eſt pater, & ego in patre.* Dixerat iam, Operibus credite, nunc iterum dicit, Vt cognoſcatis & credatis. Quod tale eſt, ac ſi diceret: Credite, vt credentes cognoſcatis. Eſt verò ſenſus: Si mihi non creditis, operibus credite, vt cognoſcatis credētes, quia in me eſt pater, & ego in patre. Debemus ergo credere, vt poſſimus cognoſcere: quia cognitio, merces eſt fidei. Credentes enim intrabimus in potentias Domini, & cognoſcemus quomodò in filio eſt pater, & filius in patre. Sanè ſciendum eſt, quia non ſic pater eſt in filio, vel filius in patre, quomodò dicitur Deus eſſe in aliquo ſancto viro, & ſanctus quicunq; in Deo. Filius quippe in patre eſt, per æqualitatem vnius eiuſdemq; ſubſtantiæ: homo verò in Deo eſt, per participationem gratiæ. Deniq; vir ſanctus poteſt dicere, Quia Deus eſt in me: non autē poteſt dicere, Ego & Deus vnum ſumus, nec rurſus: Qui videt me, videt Deum. Hoc enim vnigenito ſolùm filio conuenit, qui ſic eſt in patre vt ſit æqualis patri, ſit vnū cum patre: Cum quo illi eſt omnis honor & gloria, in ſancti ſpiritus vnitate per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Cognitio merces fidei.

EADEM FERIA,
HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Facta ſunt encaenia in Hieroſolymis, & hyems erat: &c. Ioan. 10.

ENCAENIA dicebant Iudæi illam feſtiuitatem, quam celebrabāt pro tēpli ædificatione ſiue innouatione. In hac autē feſtiuitate ambulabat Ieſus in templo, in porticu Salomonis. oſtendens ſe illam ſapientiam eſſe, quæ laudatur in libris Sapientiæ Solomonis. Sed quia hyems erat, & quia inuidiæ gelu Iudæi congelati erant, & charitatis ignem non habebant, Regē & Dominum ſuum occidere cupiebāt. Proxima .n. ſibi ſunt frigus & mors. *Circundederunt ergo eū Iudæi*, non vt in eum crederent, ſed vt eum perderēt. *Et dicebant ei: Quouſq; animam noſtrā tollis? Si tu es Chriſtus, dic nobis palàm.* Quem nos regem dicimus, Iudæi Chriſtum appellabant. Dolo igitur loquebantur, vt ſi ſe Chriſtum eſſe Dominus reſponderet, quaſi qui Cæſari contradixiſſet, mox Romanorum miniſtris occidendus traderetur. Hinc eſt enim, quod Pilato dicunt: Si hūc dimittis, non es amicus Cæſaris: omnis enim qui ſe regem facit, contradicit Cæſari. *Reſpondit eis Ieſus: Loquor vobis & non creditis: opera quæ ego facio in nomine patris mei, hæc teſtimonium perhibent de me.* Cur me (inquit) interrogatis, cùm verbis meis nō credatis? Loquor vobis, & non creditis. Sed quia verbis non creditis, vel operibus credite: opera non mentiuntur. *Sed vos non creditis verbis meis, quia non eſtis ex ouibus meis.* Manifeſtum eſt igitur, quòd ex ouibus Chriſti non ſunt, quicunq; Euangelicis verbis credere nolunt. *Oues meæ vocē meā audiunt, & ego agnoſco eas, & ſequuntur me: & ego vitam æternam do eis, & non rapiet eas quiſquā de manu mea.* Et de his quidē ſatis iam ſuperius diximus. Probat autē, quòd nō rapiat eas quiſquā de manu ſua, dū dicit: *Pater meus quod dedit mihi, maius omnibus eſt: & nemo poteſt rapere de manu patris mei.* Sed ne aliquis diceret: Quia non inde conſequitur, vt de eius manu rapi non poſsit, addidit, dicens: *Ego & pater vnum ſumus.* Si enim ipſe & pater vnum ſunt, cū nemo eas rapere poſsit de manu patris, nemo poteſt rapere de manu filij: Sed vnde vel ille pater, vel iſte filius eſſe probatur? Ex eo vtique, quod ait: *Pater meus quod dedit mihi, maius eſt omnibus.* Hoc autem quid aliud eſt, niſi quia ipſe me genuit? Hoc enim donū maius omnibus eſt: ipſum enim dediſſe, genuiſſe fuit. Non enim priùs fuit ille qui dedit, quàm ille cui dedit: quia non priùs fuit ille qui genuit, quàm ille quem genuit. Neq; enim aliquādo pater ſine filio fuit: quia ſine verbo, ſine virtute & ſapientia, ſine vita & veritate nunquā eſſe potuit. Hoc .n. totū filius Dei. Ipſe .n. eſt veritas & vita: ipſe eſt verbū, virtus & ſapiētia patris. Sapiētia vtiq;, quā ipſe genuit, eſt verax: quia veritatem genuit. Sed quia nunquàm fuit non ſapiens & non verax, nunquam fuit ante ſapientiam & veritatem. Nunquam enim ſapiens ſine ſapientia eſſe poteſt. *Suſtulerunt ergo lapides Iudæi, vt lapidarent eum. Reſpondit eis Ieſus: Multa bona opera oſtendi vobis ex patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis?* An quia ad veritatis viam vos reuocō? an quia vos ab æternæ mortis periculo ſeruo? an ideò fortaſſe, quia infirmos veſtros ſanaui, cæcos illuminaui, leproſos mundaui, paralyticos curaui, & mortuos ſuſcitaui? Hæc enim opera nō lapidatione, ſed honore digna ſunt. *Reſponderunt ergo Iudæi: De bono opere non lapidamus te, ſed de blaſphemia: & quia tu homo cùm ſis, facis teipſum Deum.* Stulti Iudæi interrogant ipſum quis ſit, & palàm cū reſpondere rogant: & quia veritatem eis reſpōdet, eum occidere volunt. *Reſpondit eis Ieſus: Nonne*

Encania Iudæorum.

Dolus Iudæorum.

Ioan. 1[…]

Psal. 81. *ne ſcriptum eſt in lege veſtra, Quia ego dixi, dij eſtis?* Le-
gem hoc in loco Pſalmos vocat, quia & ipſi iudi-
cant, dum & nocentes damnant, & bonos iuſtifi-
cant. *Si illos dixit deos, ad quos ſermo Dei factus eſt, &*
non poteſt ſolui ſcriptura: quem pater ſanctificauit &
miſit in mundum, vos dicitis quia blaſphemas, quia di-
xi, Filius Dei ſum? Si, inquit, adopriui filij, dij dicũ-
tur, quare naturalis filius Deus non dicatur? Si
illi dicuntur dij, ad quos ſermo Dei factus eſt, &
ideò quidem dij dicuntur, quia ſermonem Dei
Matt. 5. cuſtodiunt: quare non magis ipſe ſermo Dei di-
catur Deus? Non enim poteſt ſolui ſcriptura;
quia non præteribit ex ea iota vnum, neq; vnus
apex, donec tota compleatur. Quòd autem ait.
Quem pater ſanctificauit: Tale eſt, ac ſi diceret, Quẽ
pater ſanctum genuit. Idem enim fuit & ſanctifi-
caſſe, & genuiſſe. *Si non facio opera patris mei, nolite*
credere mihi. Mirabilia ſunt opera patris, mirabi-
lia ſunt & opera filij: facit ille quod vult, facit &
iſte quicquid vult. Sequitur: *Si autem facio, & ſi*
mihi non vultis credere, operibus credite: vt cognoſcatis
& credatis, quia in me eſt pater, & ego in patre. Quia
Fide & pietate tenetur Ieſus. enim vnum ſunt pater & filius, & filius eſt in pa-
tre, & pater in filio. *Quarebant ergo eum apprehende-*
re, & exiuit de manibus eorum. Quæramus igitur &
nos, ſed non ſicut illi: quæramus fide & pietate,
& non effugiet de manibus noſtris. His enim
manibus apprehenditur & tenetur Ieſus. *Et abijt*
iterum trans Iordanem in eum locum, vbi fuerat Ioãnes
baptizans primum, & manſit illic. Et multi veniebant
ad eum, & dicebant, Quia Ioannes quidem nullum ſi-
gnum fecit. Omnia autem quæcunq; dixit Ioannes de
hoc, vera erant: & multi crediderunt in eum. Fortaſſe
ad hoc iuerat Dominus illuc, vt iſti ad eum ve-
nirent, eum viderent, & in eum crederent.

FERIA QVINTA,

Luc. vij.

In illo tempore: Rogabat Ieſum quidam phariſæus, vt
manducaret cum illo. Et ingreſſus domum phariſæi, di-
ſcubuit. Et reliqua.

Homiliam require infrà in ferijs S.
Mariæ Magdalenæ.

EADEM FERIA,

HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

IN hoc Euangelio Phariſæi ſuper-
bia deprimitur, & peccatricis mu-
lieris humilitas commẽdatur. Pha-
riſæus iſte, Iudæorum populus eſt:
haec mulier peccatrix, Gentilitas
3. intelligitur. Illum dominus à lepra curauit, huic
multa peccata dimiſit. Non eſt igitur qui faciat
bonum, non eſt vſque ad vnum. Omnes enim, vt
ait Apoſtolus, peccauerunt, & egent gloria Dei.
Venit Ieſus in domum phariſæi, venit ad popu- Rom. 3.
lum Iudæorũ. Vnde ipſe ait: Non ſum miſſus, ni-
ſi ad oues, quæ perierũt domus Iſraël. Sed quare
venit? Vt manducaret cum illo, vt carnalibus & Matt. 15.
ſpiritualibus cibis frueretur cũ illo, & patris vo-
luntatem operaretur in illo. Ipſe enim dixit:
Meus cibus eſt; vt faciam volũtatem patris mei,
qui in cælis eſt. Ad tempus enim conuerſatus cũ Ioan. 4.
Iudæis, legis & prophetarũ cibum ſuſcipiebat cũ
eis, & annonam diuini eloquij miniſtrabat eis.
Hoc aũt cognouit mulier, quæ erat in ciuitate
peccatrix: hoc Gentilitas intellexit, quę in huius
mũdi ampliſsima ciuitate cõuerſabatur. Et quid
egit? Vis audire quid? *attulit alabaſtrum vnguẽti.* Alabaſtrũ
Per quod nihil meliùs, quàm pectus, & cordis ſe- myſticè.
cretariũ, plenum fide & charitate intelligere poſ-
ſumus. Tale enim alabaſtrũ, huiuſmodi vnguen- 3. Reg. 10.
tum ſeruare cõſueuit. Idipſum enim ſignificauit
& regina Auſtri, quæ veniẽs à finibus terræ audi-
re ſapiẽtiam Salomonis, precioſiſsima ei aroma-
ta ſecũ attulit. Nullũ aũt vnguentũ, nulla aroma-
ta ſic Domino redolẽt, ſicut fides & charitas cæ-
teræq; virtutes. *Et ſtans retro pedes eius, lachrymis cœ-*
pit rigare pedes eius. In eo enim, quòd mulier retrò
ſtat, deuotio & humilitas agnoſcitur. In eo enim
quòd lachrymis pedes rigat, vera pœnitentia &
compunctio demonſtratur. Et quoniam eaſdem
lachrymas capillis tergit, & tergendo ne videan-
tur abſcondit, & delet, ſeſe vtiq; de illis non eſſe
oſtendit, qui omnia opera ſua faciunt, vt videã- Matt. 23.
tur ab hominibus, de quibus Dominus ait, quia Matt. 6.
receperũt mercedẽ ſuam. *Et oſculabatur pedes eius,*
& vnguento vngebat. In oſculo enim pacẽ, amorẽ
& dilectionẽ monſtrabat: in vnguẽto verò, cor-
dis intima blandimẽta, & deuoti in Chriſtũ ob- Pſal. 140.
ſequij affectionẽ ſignificabat. Huic aũt vnguen-
to illud oleũ contrariũ eſt, de quo dicitur: Oleũ
aũt peccatoris non impinguet caput meũ. Quàm Luc. 18.
ſimilis eſt iſte phariſæus illi alij, de quo alibi di-
citur: Duo homines aſcẽderunt in templũ vt o-
rarẽt, vnus phariſęus, & alter publicanus: qui pha-
riſæus in ſua cõfidens ſuperbia, ſtãs hæc apud ſe
orabat: Deus, gratias ago tibi, quòd nõ ſum ſicut
cæteri homines, raptores, iniuſti, adulteri, velut
etiã hic publicanus. Sicut enim ille illũ publica-
nũ, ita & iſte iſtã peccatricẽ mulierẽ horrebat &
deſpiciebat. Vnde & ſubditur: *Videns autem phari-*
ſæus, qui vocauerat eũ, ait intra ſe dicens: Hic ſi eſſet pro-
pheta, ſciret vtiq;, quæ & qualis eſt mulier, quæ tangit
eum: quia peccatrix eſt. Neſcis phariſæe ſtulte, ne-
ſcis: nuper te mundauit à lepra, quẽ modò nõ cre-
dis eſſe prophetã. Et propheta quidẽ eſt, & opti-
mè ſcit, quæ & qualis ſit mulier quæ tangit eum,
& quia peccatrix eſt. Ad hoc enim ipſe venit, ad
hoc ipſe de cælis deſcendit. Non enim venit vo-
care iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam. Hoc Matt. 9.
& ipſe teſtatur: eius verba ſunt hæc. Non horret
igitur peccatores, qui pro peccatoribus factus
eſt homo. *Et reſpondens Ieſus, dixit ad illum, Simon, ha-*

beo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magiſter, dic. Duo debitores erãt cuidã fœneratori vnus debebat denarios quingẽtos, & alius quinquaginta. Non habẽtibus illis vnde redderẽt, donauit vtrunq;. Quis ergo eum plùs diligit? Reſpondẽs Simon, dixit: Aeſtimo, quia is, cui plùs donauit. At ille dixit ei: Rectè iudicaſti. Valdè enim iuſtũ & rationabile eſt, vt ille plùs diligat, cui plùs donatur. Illud quoque æquum eſſe videtur, vt qui plùs diligit, magis ametur. Meritò igitur hanc peccatricẽ mulierem Dominus diligebat, à qua ſe multũ diligi ſciebat. Ideò enim dimiſſa ſunt ei peccata multa, quia dilexit multùm. Vide ergo, quàm pulchra ſimilitudo de eo, qui plùs, & de eo, qui minùs debebat: in qua phariſæus ſecũdùm ſuam reſponſionẽ intelligere poterat, quia minùs ipſe quàm Maria Chriſtum diligebat, ſiquidem ſe nec tantum debere, nec tantum ſibi, quantum illi, dimiſſum eſſe credebat. Vnde & ſubditur: *Et conuerſus ad mulierẽ, dixit Simoni: Vides hanc mulierẽ? intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dediſti: hæc autẽ lachrymis rigauit pedes meos, & capillis ſuis terſit. Oſculum mihi non dediſti: hæc autẽ ex quo intrauit, non ceſſauit oſculari pedes meos. Oleo caput meum non vnxiſti: hæc aũt vnguento vnxit pedes meos. Propter quod dico tibi: Remittũtur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm. Cui aũt minùs dimittitur, minùs diligit.* Ad mulierem conuerſus eſt Dominus, quia de muliere loquutus erat. Sed quid ait? Vides (inquit) hanc mulierem? non talis eſt, qualem tu eam eſſe arbitraris.

Alia Dei, alia hominum iudicia. Aliter videtur à me, & aliter videtur à te: tu exteriùs, & ego interiùs: tu in facie, & ego in corde video. Mihi eius fides, eius amor nõ eſt occultus. *Intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dediſti: hæc autẽ lachrymis rigauit pedes meos.* Quantum igitur intereſt inter aquam & lachrymas, tãtum eſt inter tuum & illius amorem. Sed hæc præter literam aliud ſignificare videntur. Neque enim credibile eſt, eũ qui Chriſtum ad conuiuium inuitauerat, eius pedibus aquam dare noluiſſe. Diximus enim per phariſæum Iudæos, per mulierem Gentiles ſignificari. Chriſti verò pedes, humanitatem: ſicut eius caput, ipſius diuinitatem ſignificat. Hoc enim Apoſtolus ait: Omnis viri caput, Chriſtus:

1. Cor. 11. Chriſti caput, Deus. Chriſti igitur pedibus Iudęi aquam non dant, neque eos lauant, imò verò quantùm poſſunt ſordidant & deturpant, quia ſaluatorem noſtrum cum iniquis deputantes, vitiorum puluere & terrena contagione iudicant

1. Pet. 2. eſſe pollutum. At verò Apoſtolus Petrus, Chriſti pedes lauabat, cùm de eo diceret: Qui peccatum non fecit, nec dolus inuentus eſt in ore eius. Nemo enim ſic lotus, nemo ſic mũdus, ſicut ille, qui ſine peccato eſt. Vnde & Eccleſia iam baptizata

Can. 5. & à peccatis mundata, dicit: Laui pedes meos, quomodò inquinabo illos? Nos autem non ſolùm aquam, ſed & lachrymas Chriſti pedibus damus: quia eius humanitati nos humiliter inclinamus, & inde peccatorum veniam expectamus, eamq; adoramus & veneramur, & eum lachrymis deprecamur. Sequitur: *Oſculum mihi non dediſti: hæc autem ex quo intrauit, non ceſſauit oſculari pedes meos.* Oſculum enim, pacis & dilectionis ſignum eſt. Oſculum igitur Iudæi Chriſto Domino non dederunt, quem gratis & ſine cauſa odio habentes, vſque ad mortem perſecuti ſunt. Vnde & ipſe ait, Quia odio habuerunt me gratis. *Ioan.* Gentiles verò eius pedes oſculari non ceſſant; quia ab eius amore non ſeparantur, & in ipſius nominis confeſſionẽ mori non timent. Quodammodò enim Chriſti martyres oſculabantur eum, dum eum confitentes, & benè de eo loquentes, moriebantur pro eo. *Oleo caput meum non vnxiſti: hæc autem vnguento vnxit pedes meos.* Maiorem igitur reuerentiam Chriſti humanitati ferunt Gentiles, quàm eius diuinitati Iudęi aliquando exhibuiſſent. Ipſi eum neque eſſe Deum, neque ſancti ſpiritus gratia vnctum credũt: nos autem etiam ſecundùm humanitatem omni virtute & gratia plenum eſſe confitemur, dicẽtes cum Pſalmiſta: Dilexiſti iuſtitiam, & odiſti iniquitatẽ: propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ cõſortibus tuis. *Pſal.* In ipſo enim, vt Apoſtolus ait, habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. *Col.* Hoc enim Apoſtolus dicens, eius vtiq; corpus, eius humanitatem & pedes vngebat. Audiamus igitur, quid beatiſsimæ mulieri, audiamus quid in eius figura Gentium Eccleſiæ pro huius tantæ ſeruitutis obſequio Dominus dicat. *Dixit autem ad illam: Mulier, remittuntur tibi peccata.* Vide ergo, quid lachrymæ poſsint: vide, quid fides & dilectio operetur. Paruo temporis ſpatio iuſtificata eſt mulier, & ab omni peccato mundata, quę tam peccatrix fuerat, vt eam videre phariſæus dedignaretur. Nemo igitur deſperet, nemo de domini miſericordia diffidat. Clemens eſt Dominus, qui ex corde conuerſis tam facilè miſeretur.

FERIA SEXTA,

Ioannis XI.

In illo tempore: Collegerunt pontifices & phariſæi concilium aduerſus Ieſum, & dicebãt: Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit? Et reliqua. Homilia Erici.

REſuſcitato à ſaluatore Chriſto Lazaro, tam ingenti miraculo, multi ex Iudæis, qui præſentes fuerãt, vel viderant quæ fecit Ieſus, crediderũt in eum. Quidam verò ex ipſis, ſiue qui iam in eum crediderãt, ſiue qui ad Martham & Mariam conſolandi cauſa venerant, abierunt ad phariſæos, & nunciauerunt eis, quæ fecit Ieſus, ſiue pio ſtudio, vt & ipſi in eum crederent: ſiue gratia deferendi, vt contra eum ſæuirent. Protinùs illi malitia ſua contenebrati, & quò ſe verterent neſcientes (videbant enim ſe ſignorum euidentia ſuperari) collegerunt conciliũ,

non

non vt conuerterentur & crederent, ſed vt eum nefanda conſpiratione morte damnarent. Incunt conſiliũ vt eũ perderent, non vt ſibi conſulerẽt. *Quid, inquiunt, facimus?* Miſeri, non dicebant, credamus, ſed velut exacuẽtes, & ad necem eius ſeſe mutuò cohortantes, dicebant: *Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit?* Velint nolint conſitentur, quia ille, quem quaſi hominem deſpiciebãt, ſicut Deus ſignis & miraculis coruſcabat. *Si dimittimus eum ſic, omnes credent in eum: & venient Romani, & tollent locum noſtrum & gentẽ.* Temporale regnum amittere timuerunt, de vita autem ęterna cogitare neglexerunt: atque ideò vtrunque iuſtiſsimo Dei iudicio amiſerunt. Nam quadrageſimoſecundo anno poſt eius paſsionẽ, ſimulq; glorioſam aſcenſiõnẽ, venientes Romani ſub Tito & Veſpaſiano principibus, locum ſimul & regnũ & gentem illis abſtulerũt, & ipſos ferro, fameq; & captiuitate deleuerunt. Et qui in paſcha Chriſtum occiderant, in eadẽ ſolennitate ab hoſtibus captiuati ſunt. Quiq; in iniuria filij patrem offenderant, ipſi à patre & filio, id eſt, Veſpaſiano & Tito deleti ſunt: ſicq; rei & miſeri ad æterna ſupplicia tranſierunt, iuxta quod Dominus alibi de eis dixerat: Filij autem regni eijcientur in tenebras exteriores. *Venient, inquiunt, Romani, & tollent noſtrum locum & gentem.* Putabãt Iudæi doctrinam Chriſti contra templum & paternas traditiones eſſe: ideoq; timebãt, ne ſi omnes in Chriſtum crederẽt, nullus remaneret, qui pro ciuitate & templo contra Romanos pugnãdo reſiſteret. *Vnus autem ex ipſis Caiphas nomine, cùm eſſet pontifex anni illius, dixit eis: Vos neſcitis quicquam, nec cogitatis, quia expedit vt vnus homo moriatur pro populo, & non tota gens pereat.* Quod eum à ſemetipſo non dixiſſe, ſed quia erat pontifex anni illius, prophetaſſe, agente ipſo pontificatus ſacramento, quod indignus gerebat, ſubſecutus Euangeliſta oſtendit, dicens: *Hoc autem à ſemetipſo non dixit: ſed cùm eſſet pontifex anni illius, prophetauit, quia Ieſus moriturus erat pro gente.* Quo loco diſcimus plerunq; etiam malos per ſpiritum prophetiæ futura prædicere. Vnde & in iudicio Domino dicturi ſunt: Domine, Domine, nonne in nomine tuò prophetauimus? Quæri verò poteſt, quomodò hic Caiphas dicatur pontifex anni illius, cùm Dominus per legem præcepiſſet, vt vnus tantùm eſſet ſummus ſacerdos, cui mortuo filius ſuccederet, & loco patris ſacerdotium adminiſtraret? Sed ſciendum, hoc primò ab Aaron vſque ad Dauid regis tempora ſeruatum: qui volens augere culturas templi, plures pontifices, Domino nihilominùs agente, eſſe decreuit: qui per ordinem vicibus ſibi ſuccederent, ac per annos ſingulos miniſtrarẽt. Hinc Lucas Euangeliſta de Zacharia refert: quia cùm ſacerdotio fungeretur in ordine vicis ſuæ ante Dominum, ſorte exijt, vt poneret incenſum, ingreſſus in templum Domini. Poteſt etiam intelligi, moderno tempore hoc per ambitiones dignitatum & cõtentiones conſtitutum fuiſſe apud Iudæos, vt plures eſſent pontifices, & vicibus in templo Domini miniſtrarent, quibus poſt annum alij ſuccedebant. Nam & de hoc Caipha refert Ioſephus, quòd preciò ſibi vnius anni ſacerdotium redemerit ab Herode. Quid verò prophetauerit, videamus. *Vos neſcitis quicquam, neq; cogitatis, quia expedit vt vnus homo moriatur pro populo, & nõ tota gens pereat. Hoc aũt, ait Euangeliſta, à ſemetipſo non dixit: ſed cùm eſſet pontifex anni illius, prophetauit, quia Ieſus moriturus erat pro gente: & non tantùm pro gente, ſed vt filios Dei, qui erant diſperſi, congregaret in vnum.* Prophetauit ergo Caiphas, quòd pro Iudeorum tantùm gente Chriſtũ mori expediret: ſed Euãgeliſtá nouerat eum pro ſalute totius humani generis paſſurum: quatenùs illos, qui ante ſecula prædeſtinati erant, vt eſſent filij Dei, in vnum congregaret, & ex credentibus Iudæis & gẽtibus vnũ gregem & vnum ouile perficeret, ſicut ipſe alibi dicit: Et alias oues habeo, quæ non ſunt ex hoc ouili: & illas oportet me adducere, & vocem meam audiẽt: & fiet vnum ouile, & vnus paſtor. Non enim iam tunc filij Dei vel oues erant, ſed ipſe pro eis patiendo, eosq; precioſo ſuo ſanguine redimendo, ex filijs diaboli fecit filios Dei, & ex nocentibus lupis, innocentes oues eſſe conſtituit. *Ab illo ergo die cogitauerunt, vt interficerent eum.* Non quò & anteà iam non hoc cogitaſſent, cùm ſuperiùs in eius necem cõſpiraſſe, & crebrò eum cõprehendere voluiſſe legantur: ſed quia tunc ineuitabiliter ſe ſcelere perficiendæ mortis eius conſtrinxerunt, & quò citiùs poſſent, iniqua ſua conſilia accelerare decreuerunt. *Ieſus ergo iam non palàm ambulabat apud Iudæos: ſed abijt in regionem iuxta deſertum in ciuitatem, quæ dicitur Ephrem, & ibi morabatur cum diſcipulis ſuis.* Non vtiq; ille, qui eſt Dominus virtutũ, formidare poterat, nec eum ſuæ diuinitatis poteſtas deſeruerat: quia ſi vellet, poterat palàm inter Iudæos conuerſari, & nihil mali ab illis pati. Sed recedendo, ac ſæuitiam inimicorũ declinãdo, nobis exemplum dare dignatus eſt, vt ſi tempus perſecutionis ingruerit, non dubitemus refugij latebram quærere, & furorẽ ſceleratorum hominum latendo deuitare. Sanè quòd Dominus relictis Iudæis abijt in regionẽ iuxta deſertum, ſignificat, quia illos, qui quondã plebs Dei, & populus acquiſitionis fuerant, propter ſuam perfidiam & incredulitatem relicturus erat, & ad gentes, quæ quondã deſertæ fuerãt à Deo, per apoſtolicam prædicationẽ erat tranſiturus. Nam & ciuitatis ipſius vocabulum, in qua cum diſcipulis commoratus eſt, huic rei aptiſsimè congruit. Ephrem nanque fructificatio interpretatur, nimirùm ſanctam præſignans Eccleſiam ex gentibus, quæ quondam ſterilis & infœcunda, poſtquàm verbum fidei Chriſti ſuſcepit, ſpiritualibus bonorum operum fructibus abundare ſtuduit. Et quæ aliquando terra peruſta ac ſqualida, nihil vires gignere nouerat, modò fructiferis arboribus fœcunda, in diuerſorum fru-

Vaſtatio Iudæorum.

Matt. 8.

Prophetiã habent etiam mali.

Matt. 7.

Luc. 1.

Caipha ambitio.

Ioan. 10.

Christus cur Iudæorum ſæuitiæ ſe ſubduxerit.

Ephrem, eccleſiam præſigurauit.

 ctuum

ctuũ prolatione gratiam ſimul & vſum latè per totum orbem propinat. Nec iam deſertum, ſed meliori nomine hortus deliciarum, & paradiſus Dei digna eſt appellari. Redemptor noſter, quia ſciebat inſtare tempus ſuæ paſsionis, voluit ſe abſentare modicùm à Iudæis, expectans vt veniente paſcha, quod in proximo erat futurum, ſeſe illorum manibus, ſicut ante ſecula præfinierat, cõprehendendum traderet, & crucifigendum. Quã & nos ſolénitatem, ſacra dierum quadrageſimalium obſeruatio commonet vigilantiſsimè expectare. Ideoq; neceſſe eſt, eius qui nos magno ſui cruoris precio redemit, clementiam votis ſedulis exorare, vt nos cum remiſsione peccatorũ, cumq; gratia & miſericordia ſua, ad eum ſibi placitos faciat peruenire, qui viuit & regnat, &c.

EADEM FERIA,

HOMILIA EVSEBII

Emeſeni.

Collegerunt pontifices & phariſæi concilium, &c. Ioan. 11.

Ioan. 11. AVdierant põtifices & phariſæi Saluatorem noſtrum Lazarum quatriduanum reſuſcitaſſe, cuius miraculi magnitudine territi, inter ſe conſiliantes dicebãt: *Quid facimus?* Occidamus Ieſum. Quare? *Quia multa ſigna facit. Si enim dimittimus eum ſic, omnes credent in eum*, videntes ſigna & virtutes, quæ fiũt per eum. Quod ſi fecerint, *Venient Romani, & tollent noſtrum locum & gentem.* Timebant enim, ne regẽ conſtituerẽt, & ob hoc contra ſe Romanorũ exercitũ concitarẽt, quorũ imperio ſicut cęteræ gẽtes, Iudæi quoque ſubditi erant. Sed ſicut Pſalmiſta ait, Illic trepidauerũt timore, vbi nõ erat timor. Si enim Chriſto crediďiſſent, ſi Ieſum non occidiſſent, nec locũ nec gentẽ amiſiſſent. Sed quia Chriſtũ occidere non timuerunt, & locum & gentẽ perdiderunt. *Vnus autem ex ipſis Caiphas nomine cùm eſſet pontifex anni illius, dixit eis: Vos neſcitis quicquam nec cogitatis: quia expedit vobis, vt vnus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. Hoc autem* (ait Euangeliſta) *à ſemetipſo non dixit, ſed cùm eſſet pontifex anni illius, prophetauit, quia Ieſus moriturus erat pro gente: & non tantùm pro gente, ſed vt filios Dei, qui erãt diſperſi congregaret in vnum.* Vos (inquit) neſcitis quicquam, neq; cogitatis ea, quæ neceſſaria ſunt. Ego autem ſcio, & cognoui, quia neceſſe eſt, vt vnus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. Hoc autem nõ dixit à ſemetipſo, ſed à ſpiritu ſancto, qui aliter, quã ipſe intelligebat, verba illa dirigebat in ipſo. Aliud Caiphas ſe dicere putabat, atq; aliter ſua verba intelligebat. Tota enim eius intẽtio erat, vt Iudæi Chriſtum occiderent, ne ipſi à Romanis occiderentur. Prophetabat tamen, quòd Ieſus moriturus erat pro Iudæorum gente, & non tantùm pro illa gente, ſed vt filios Dei, qui vbiq; gentiũ diſperſi erãt, in vnam fidẽ & Eccleſiã congregaret, vt fierent vnum ouile & vnus paſtor. *Ab illo ergo die cogitauerunt vt interficerent eum.* Quaſi enim vtili accepto conſilio, ex quo Caiphas hæc loquutus eſt, tota illa phariſæorũ multitudo, quomodò Chriſtum interficeret, cogitabat. *Ieſus ergo iam non in palàm ambulabat apud Iudæos, ſed abijt in regionem iuxta deſertũ, in ciuitatẽ, q̃ dicitur Ephrem, & ibi morabatur cũ diſcipulis ſuis.* Hoc.n. nõ timore fecit Ieſus, q vbiq; ſecurus erat, q ipſos quoq; inimicos in poteſtate habebat, quẽ Iudæi nec tenere, nec occidere poſſent, ſi nollet. Quare ergo? Vt nos doceret, vt prouidos redderet, vt nos quoq; iniquorũ hominũ furori & iræ cedamus, ſi eos fortaſſe noſtra præſentia & alloquutione nõ corrigi, ſed deteriores fieri videamus. *Proximũ aũt erat Paſcha Iudæorũ, & accesserunt multi Hieroſolymã de regione ante Paſcha, vt ſanctificarent ſeipſos.* Hoc paſcha miſeri Iudæi cruentum habuerũt: hoc regem & Dominũ ſuũ interfecerunt. Hoc multi Hieroſolymã vndiq; confluxerunt, & qui ſeipſos ſanctificare venerãt, Chriſto Domino interfecto valdè deteriores ad propria remearunt. *Quærebãt ergo Ieſum, & colloquebãtur in tẽplo ſtantes. Quid putatis, quòd nõ venit ad diẽ feſtũ?* Quærebant (inquit) Ieſum: & ideò quærebant, quia occidere eum volebant. In templo ſtabant, non orabant, ſed de Saluatoris morte inter ſe tractabant. Mirabantur quia nõ venerat ad diem feſtum, qui eos docere ſolebat in diebus feſtis: & eũ perdidiſſe timebant, quẽ occidere quærebant. *Dederant aũt pontifices & phariſæi mandatũ, vt ſi quis cognouerit vbi ſit, indicet, vt apprehẽdant eum.* Qui enim ita quærunt Ieſum, non poſſunt ſcire vbi ſit, neq; inueniunt eum. Si vultis ſcire Iudæi & inuenire Ieſum, venite ad Eccleſiã, venite ad nos, & indicabimus vobis eũ, non prodendo, ſed credendo, nõ vt eum occidatis, ſed vt nobiſcum in eum credatis.

Pſal.13.25. Vanus timor iudæorum. Caiphas neſciens prophetat.

IN VIGILIA PALMA-

marum, Ioan. xvij.

In illo tempore: Subleuatis Ieſus oculis in cælum, dixit: Pater, venit hora, clarifica filium tuum vt filius tuus clarificet te. Et reliqua.

Homiliã require in vigilia Aſcenſionis Domini.

EODEM DIE HO-

MILIA EVSEBII

Emeſeni.

Cogitauerunt principes ſacerdotum, vt & Lazarum interficerent &c. Ioan. 12.

SVlti Iudæi eũ occidere volebant quẽ nuper Dominꝰ ſuſcitauerat, ac ſi ipſum eũ reſuſcitare non poſſet. *In craſtinũ autẽ turba multa quæ venerat ad diẽ feſtũ, cùm audiſſet quia venit Ieſus Hieroſolymam, acceperunt ramos palmarum, & proceſſerunt obuiam ei.* Rami palmarum victoriã ſignificant, quam Dominus illis diebus de hoſte triuphãs ſuſcepturus erat. Palma.n. in ſcripturis ſępiſsimè pro victoria ponitur. *Et clamabãt Hoſanna, benedictus qui venit in nomine Domini rex Iſrael.* Hoſanna interiectio eſt, n. hil q aliud ſignifi-

gnificat, niſi quendã populi affectũ, cõgratulãtis
Ioan. 5. & Deu laudantis. Venit autem Dñs in nomine
Dñi, ſecundùm quod ipſe ait: Ego veni in nomi-
Zach. 9. ne patris mei, & non recepiſtis me: alius veniet in
nomine ſuo, & illũ accipietis. *Et inuenit Ieſus aſel-
lũ, & ſedit ſuper eũ. ſicut ſcriptũ eſt: Noli timere filia Siõ:
ecce rex tuus venit, ſedẽs ſuper pullũ aſinæ.* Hæc aũt in
Gen. 49. Matthæo expoſuimus. De hac enim aſina & pul-
lo Iacob patriarcha loquitur, dicens: Iuda, te lau-
dabunt fratres tui. Manus tuę in ceruicib. inimico-
rũ tuorũ: catulus leonis Iuda. Ad prędã fili mi aſ-
cẽdiſti: accubuiſti vt leo, & quaſi leæna, quis ſuſ-
Aſina, ſynagoga. citabit eũ? Et paulò pòſt: Ligãs ad vineã pullum
ſuũ, & ad vitẽ, ô fili mi, aſinã ſuã. Hæc .n. aſina,
Pullus, Synagoga eſt, q̃ alio nomine vinea nuncupatur:
gentiles. pullus verò, populus gentiũ indomitus & laſci-
Ioan. 15. uus: vitis aũt Chriſtus, qui ait: Ego ſum vitis ve-
ra. Ligauit igitur ad vineã pullu ſuũ, quia genti-
lẽ populu Synagogæ cõiunxit, vt fieret vnũ oui-
le & vnus paſtor. Sed quia priùs ſecundũ quandã
partẽ Synagogã ſibi coniunxerat, aſinã quoq; li-
gauit ad vitẽ. Per ſe .n. Synagogã, & p Synagogã
nos p̃dicauit, & prædicãdo nos Synagogæ ſibiq;
ligauit. Sequitur: *Hæc nõ cognouerũt diſcipuli eius pri
mũ: ſed quãdo glorificatus eſt Ieſus, tunc recordati ſunt,
quia hæc ſcripta erãt de eo, & hæc fecerũt ei.* Quid hæc
ſignificarẽt, nõ cognouerũt diſcipuli eius primũ:
ſed quando glorificatus eſt .i. poſtquã eorũ ſen-
Luc. 24. ſus aperuit, vt ſcipturas intelligerẽt, *Tũc recordati
ſunt, quia hæc ſcripta erãt de eo, & hæc fecerũt ei*: non
alio modo, niſi eo, quo antè p prophetã fuerant
p̃nunciata de eo. *Teſtimoniũ ergo perhibebat turba, q̃
erat cũ eo, quãdo Lazarũ vocauit de monumẽto, & ſu-
ſcitauit eũ à mortuis. Proptereà & obuiã ei venit turba,
quia audierãt eũ feciſſe hoc ſignum.* Miraculis igitur
trahebatur, qui verbis nõ mouebentur. *Phariſæi
ergo dixerũt inter ſe, et ad ſemetipſos: Videtis quia nihil
proficimus: ecce mũdus totus poſt eũ vadit*, cuius nomẽ
delere cogitauimus. Quæ ſunt .n. iſtæ voces, quæ
in eius gloria reſonãt? Quid eſt, Hoſanna filio Da
uid? quid eſt quod populus dicit, Benedictus qui
venit in nomine Dñi? Proximũ eſt, vt rex ab om
ni populo conſtituatur, & Romanis venientibus,
Matt. 8. locus iſte funditus deſtruatur. *Erãt aũt gẽtiles qui-
dã ex his qui aſcenderãt, vt adorarẽt in die feſto.* De ta-
libus .n. fuit Centurio, de quo ipſe Dñs ait: Amẽ
dico vobis, nõ inueni tantã fidẽ in Iſrael. *Hi ergo
acceſſerunt ad Philippũ qui erat à Bethſaida Galileæ, &
rogabãt eũ, dicentes: Domine, volumus Ieſum videre.* Et
Iudæi & Gẽtiles quęrũt Ieſum: Iudęi, vt perdant:
Gẽtiles, vt credãt. *Venit Philippus, & dicit Andreæ,
Andreas rursùm et Philippus dixerũt Ieſu. Ieſus autẽ re-
ſpõdit eis, dicẽs: Venit hora, vt clarificetur filius hominis.*
Modò (inquit) occidetur filius hominis, modò
cũ iniquis reputabitur: modò ſol iuſtitię obſcu-
rabitur: ſed venit hora poſt hæc, vt clarificetur, &
nõ tãtùm ab his, ſed à cũctis gẽtib adoretur. Hoc
autẽ factũ eſt poſt Chriſti reſurrectionẽ, vbique
Apoſtolis p̃dicãtibus, & Chriſti nomẽ in ſignis
& miraculis declarãtibus. *Amẽ amen dico vobis, niſi
granũ frumẽti cadens in terrã mortuum fuerit, ipſum
ſolũ manet: ſi aũt mortuũ fuerit, multum fructũ affert.*
Hoc eſt .n. illud granũ frumẽti, qđ virgo & ina-
rata terra produxit, de quo Pſalmiſta ait. Veritas
de terra orta eſt, & iuſtitia de cœlo proſpexit: Pſal. 84.
Etenim Dominus dabit benignitatem, & terra
noſtra dabit fructum ſuum. Huius autem gra-
ni immenſa multiplicatione omnia Eccle
ſiæ horrea repleta ſunt. De hoc frumẽti grano il-
le panis conficitur, de quo ipſe Dñs ait: Ego ſum
panis viuus, q de cœlo deſcẽdi. Cõſtat aũt hoc & Ioan. 6.
ad literã verũ eſſe, q frumenti granum, ſi in arca
ſeruetur, nõ creſcit: ſi aũt ſeminetur, ſi in terra ſo-
luatur & moriatur, multũ fructũ affert. *Qui amat
animã ſuã perdet eã & q odit animã ſuã in hoc mundo,
in vitã æternã cuſtodit eã.* Hoc .n. non dixiſſet, ſi ani
mas noſtras & benè & malè odiſſe nõ poſſemus.
Ipſe .n. exponit, quid ſit malè amare: & ipſe expo
nit, quid ſit benè odiſſe. Male enim animã ſuã a- Malè ama
mat in hoc mũdo, qui ꝓpter hũc mundũ, & pro- re animã
pter hãc vitã p̃ſentẽ, eã amat. Iſte .n. perdet eam: ſuã.
qui ſic amãdo, æternę morti & perditioni tradet
eã. Qui .n. benè amat animã ſuã, ſic eã amat, vt in
ęternũ viuat, nõ vt breui tẽpore in delicijs viuat.
Vnde & in vitã æternã eã cuſtodit, qui ſic in hoc Benè ama-
mũdo animã ſuã odit. Ille animã ſuã et vitã ſuam re.
odiſſe videtur, qui mori nõ timet: qui ieiunijs &
vigilijs, qui paupertate & nuditate, alijsq; ſimili- Odire ani-
bus eã affligit. Ille deniq;, qui ſic amat animã ſuã, mam ſuã.
vt eam, ſi neceſſe ſit, ꝓ Chriſti fide ponere nolit,
perdet eã. Qui verò ſic odit, vt eã in tali neceſsi-
tate ponere nõ recuſet, in vitã æternam cuſtodit
eã. *Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur*: vt ſicut ego ꝓ
ipſo, ita & ipſe (ſi neceſſe ſit) ꝓ me moriatur. Se-
qui .n. imitari eſt. Miniſtrant enim Dño non ſolũ
epiſcopi & ſacerdotes, cæteriq; illius ordinis: ve-
rũ etiam qui facit eleemoſynas, veſtit nudos, vi-
ſitat infirmos, aliaq; his ſimilia miſericordiæ &
pietatis opera facit, Dño miniſtrat. Vnde & ipſe
quoq; Dñs ait. Qđ vni ex minimis meis feciſtis,
mihi feciſtis: oſtẽdẽs eos miniſtrare ſibi, qui ipſius Matt. 25.
mẽbris miniſtrant. Sed quid eis ſibi miniſtraſſe
ꝓderit? Sequitur: *Et vbi ſum ego, illic et miniſter meus
erit.* Dicis fortaſſe, nõ hoc tibi ſufficit. Audi qđ ſe
quitur: *Si quis mihi miniſtrauerit, honorificabit eũ pa-
ter meus.* Magnus honor, magna gratia immenſæ
diuitiæ. Beatus ille, quẽ Dominus honorificabit.
Ille .n. ditabitur illis bonis, q̃ oculus nõ vidit, nec 1. Cor. 2.
auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, q̃ præ-
parauit Deus diligẽtib. ſe. Deniq; qui ibi erit, vbi
ipſe eſt, quid melius vnquã habere poteſt? Hoc .n.
Pſalmiſta deſiderãs, ait: Beati q habitãt in domo
tua Dñe: in ſeculũ ſeculi laudabunt te. Itẽq;: Vnã Pſal. 83.
petij à Domino, hãc requirã, vt inhabitẽ in domo
Dñi omnib. diebus vitæ meæ. Et Apoſtolus, Cu- Pſal. 26.
pio, inquit, diſſolui & eſſe cũ Chriſto. Sequitur:
*Nũc anima mea turbata eſt: et quid dicã? Pater ſaluum
me fac ex hac hora. Sed proptereà veni in hãc horã. Pa-* Philip. 1.
ter glorifica nomen tuũ. Dixit ſuperiùs: Venit hora,
vt clarificetur filius hominis: nũc aũt dicit, q ani
ma eius turbata eſt. Sed vnde turbata, niſi quia ex

ipſa ſua clarificatione, multos vbiq; terrarũ non ſolùm turbari, verùm etiam flagellari & occidi, cunctisq; tormentorum generibus affligi videbat? Quis in eum credidiſſet, ſi clarificatus non fuiſſet? Niſi enim à mortuis reſurrexiſſet, cœlos aſcendiſſet, tantaq; fideles ſui in ipſius nomine miracula feciſſent, nemo in eum credidiſſet. dicat ergo: Nunc anima mea turbata eſt: non meæ mortis timore, ſed meorum fidelium compaſsione: homo enim ſum, & humanis affectionibus moueor. Et quid dicam, cùm pro meo nomine fideles meos ſic affligi & cruciari videam? Pater ſaluum me fac: ſalua mẽbra mea, ſalua & cuſtodi fideles meos ex hac hora, ex hoc tempore meę paſsionis, & illorum perturbationis. Simul enim & paſsio Chriſti & Eccleſiæ perſequutio cœpit: quia dum ipſe capitur, Apoſtoli fugiunt, Petrus negat, & ſcandalum patiuntur omnes. *Sed propterea veni in hanc horam*, vt ex hora hac fideles mei ſaluentur, & meo ſanguine mundentur. Tunc verò *Pater clarifica nomen tuum*, vt me die tertia reſurgente, clarum & manifeſtum fiat, ꝙ tu pater, & ego filius vocor. Si enim cognouerint nomen tuum, cognoſcent & nomen meum: quia pater ſine filio eſſe non poteſt. *Venit ergo vox de cœlo, dicens: Et clarificaui, & iterum clarificabo.* Clarificaui per miracula, & iterum clarificabo per reſurrectionem & aſcenſionem. Clarificaui paucis, clarificabo multis, & demũ clarificabo omnibus. Pauci enim fuerunt illi, qui eum dicentem audierunt, Hic eſt filius meus dilectus. Multi verò ſunt, qui Dei filium eũ eſſe credunt. Sed hoc in iudicio plenius declarabitur: quando omnis lingua cõfitebitur, quia Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei patris. *Turba ergo, quæ ſtabat & audierat, dicebat tonitruum factũ eſſet, alij dicebãt, Angelus ei loquutus eſt.* Illi igitur & illi vocem audierunt, ſed neq; illi, neq; alij eam intellexerunt. *Reſpondit Ieſus, & dixit: Non propter me hæc vox venit, ſed propter vos.* Nulla enim tali colloquutione indigebat, qui patris voluntatem ꝑ omnia ſciebat. Linguæ enim, vt ait Apoſtolus, in ſignum ſunt, non fidelibus, ſed infidelibus. *Nunc iudicium eſt mundi: nunc princeps mundi huius eijcietur foras.* Hoc enim iudicio agitur, vt bonum à malo, & iuſtum ab iniuſto diſcernatur. Ex eõ igitur tempore mundus iudicari & iudicare cœpit, ex quo Chriſti doctrinam ſuſcepit: quia tunc primùm veritatẽ à mendacio diſcernere nouit. Ex tunc princeps mundi huius, id eſt, diabolus, rex & dominus iniquorum, eiectus eſt foras: non foras vtique de mundo, ſed foras de populo baptiſmate mundato, quem Chriſtus ſuo ſanguine lauit, & baptiſmatis aqua mundauit. *Et ego ſi exaltatus fuero à terra, omnia trahã ad meipſum.* Ille, inquit, foras eiectus, amittet principatum: ego autem exaltatus, ad meipſum omnia traham: omnia videlicet, quæ trahenda ſunt. *Hoc autem dicebat,* ait Euangeliſta, *ſignificans qua morte erat moriturus. Reſpondit ei turba: Nos audiuimus ex lege, quia Chriſtus manet in æternum: & quomodò tu dicis, Oportet exaltari filium hominis? Quis eſt iſte filius hominis?* Videntur Iudæi hoc in loco intellexiſſe, quid hac tali exaltatione Dominus ſignificauit, dum eum intelligunt, qui ſic exaltatur, non poſſe manere in æternum. *Dixit ergo eis Ieſus: Adhuc modicum lumen in vobis eſt. Ambulate dum lucẽ habetis, vt non tenebræ vos comprehendant. Qui ambulat in tenebris, neſcit quò vadit. Dũ lucem habetis, credite in lucẽ, vt filij lucis ſitis.* Adhuc, inquit: modicum lumẽ intelligentiæ in vobis eſt, dum neſcitis quis ſit filius hominis. Illi enim ſoli illuminati ſunt, qui eum cognoſcunt, & qui eum eſſe credunt filium Dei & filium hominis. Ambulate, feſtinate, currite ad lucem, dum poteſtis, dum proxima eſt, dum eam videtis & ante oculos eam habetis: & non tenebræ erroris & mortis vos comprehendant. Qui enim ambulat in tenebris ignorantiæ & erroris, neſcit quò vadit. *Ego ſum lux mũdi, qui ſequitur me, nõ ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ.* Ergo dũ lucem habetis, credite in lucem, vt filij lucis ſitis. *Et Hæc loqutus eſt Ieſus, & abijt, & abſcondit ſe ab eis.* Et hoc quidem ſignificatio eſt. Ideò enim Dominus tunc ab eis ſe abſcondit, quia vſq; hodiè ab eis non inuenitur. Quotidiè enim in lege & prophetis loquitur eis, & tamen non inuenitur ab eis, & hoc erat quod ſignificabat, quando ſe abſcondit ab eis.

Perſecutio Eccleſiæ quando cœperit.

Matt. 3. 17.

Philip. 2.

1. Cor. 14.

Diabolus, eiectus eſt foras.

DOMINICA IN RAMIS PALMARVM, SERMO BEATI Auguſtini Epiſcopi: ſumptus ex ſecunda expoſitione Pſalmi 21.

DEus Deus meus, reſpice me, quare me dereliquiſti? Iſtum verſum primũ in cruce audiuimus, vbi Dñs dixit, Eli Eli, quod eſt, Deus meus, Deus meus, lamma azabthani, quod eſt, Quare me dereliquiſti? Interpretatus eſt illud Euangeliſta, & dixit eum Hebraicè dixiſſe: Deus meus, Deus meus, quare me dereliquiſti? Quid voluit dicere Dominus? Non enim dereliquerat illum Deus, cùm ipſe eſſet Deus, vtiq; filius Dei Deus, vtique verbum Dei Deus. Audi à capite illum Euangeliſtam, qui eructabat quod biberat de pectore Domini: videamus ſi Deus eſt Chriſtus. In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Ipſum ergo verbum, quod Deus erat, caro factum eſt, & habitauit in nobis. Et cùm verbum Deus factum eſſet caro, pẽdebat in cruce, & dicebat: *Deus meus, Deus meus, reſpice me, quare me dereliquiſti?* Quare dicitur, niſi quia nos ibi eramus? niſi quia corpus Chriſti Eccleſia? Vt quid dixit: Deus meus, reſpice me, quare me dereliquiſti, niſi quodammodò intentos nos faciens, & dicens, Pſalmus iſte de me ſcriptus eſt? *Longe à ſalute mea verba delictorum*

rum meorum. Quorum delictorum, de quo dictũ
1. Pet. 2. eſt: Qui peccatum non fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius? Quomodò ergo dicit, Delictorũ meorũ, niſi quia pro delictis noſtris ipſe precatur, & delicta noſtra ſua delicta fecit, vt iuſtitiã ſuã noſtram iuſtitiã faceret? *Deus meus clamabo ad te per diem, & non exaudies, & nocte, & non ad inſipientiã mihi.* Dixit vtiq; de me, de te, de illo. Corpus .n. ſuum gerebat, id eſt, Eccleſiam: niſi fortè
Matt. 26. putatis, fratres, quia quando dixit Dominus: Pater ſi fieri poteſt, tranſeat à me calix iſte, mori timebat. Non eſt fortior miles, quàm imperator: ſufficit ſeruo, vt ſit ſicut dominus eius. Paulus .n.
Philip. 1. dicit, miles regis Chriſti: Compellor è duobus, concupiſcentiam habẽs diſſolui, & eſſe cũ Chriſto. Ille optat mortem, vt ſit cum Chriſto, & ipſe Chriſtus timet mortem? Sed quid niſi infirmitatem noſtram ipſe portabat, & pro his, qui adhuc timent mortem, in corpore ſuo conſtitutis, iſta dicebat? Inde erat illa vox: membrorũ ipſius vox erat, non capitis, ſicut hic: Per diẽ & noctẽ clamaui, & non exaudies. Multi .n. clamant in tribulatione, & non exaudiuntur: ſed ad ſalutẽ, non ad
2. Cor. 12. inſipientiã. Clamauit Paulus, vt auferretur ab eo ſtimulus carnis, & non eſt exauditus vt auferretur, ſed dictum eſt ei: Sufficit tibi gratia mea: nã virtus in infirmitate perficitur. Ergo non eſt exauditus, ſed non ad inſipientiam, ſed ad ſapientiam: vt intelligat homo medicũ eſſe Deum, &
Afflictio medicina ſalutis. tribulationem medicamentum eſſe ad ſalutem, non pœnam ad damnationem. Sub medicamento poſitus vreris, ſecaris, clamas: nõ audit medicus ad volũtatem, ſed audit ad ſanitatem. *Tu autem in ſancto habitas, laus Iſraël.* In illis habitas, quos ſanctificaſti, & quos facis intelligere, quia ad vtilitatem quoſdam non exaudis, & ad damnationem quoſdam exaudis. Ad vtilitatẽ non eſt exauditus Paulus, ad damnationem exauditus eſt
Iob. 1. diabolus. Petijt Iob ad tentandum, & conceſ-
Matt. 8. ſum eſt. Dæmones petierunt ſe ire in porcos, & exauditi ſunt. Dæmones exaudiuntur, Apoſtolus non exauditur: ſed illi exaudiuntur ad damnationem, Apoſtolus non exauditur ad ſalutem: quia non ad inſipientiam mihi. *Tu autem in ſancto habitas, laus Iſraël.* Quare non exaudis & tuos? Quare dico iſta? Mementote ſemper dici, Deo gratias: & magna eſt hic multitudo, & qui non ſolent venire, venerunt. Omnibus dico, quia in tribulatione poſitus Chriſtianus probatur, ſi non derelinquit Deum ſuum. Nam quãdo benè eſt homini, deſertus eſt ſibi Chriſtian9. Ignis intrat in fornacem, & fornax aurificis magni ſacramenti res eſt. Ibi eſt aurũ, ibi eſt palea, ibi ignis in anguſto operatur. Ignis ille non eſt diuerſus, & diuerſa agit: Paleam in cinerem vertit, auro ſordes tollit. In quibus autem habitat Deus, vtiq; in tribulatione meliores fiunt, tanq̃ aurũ probati. Et ſi fortè petierit inimicus diabolus, & conceſſum illi fuerit, ſiue aliquo dolore corporis, ſiue damno, ſiue amiſſione ſeruorum: fixum cor habeat in illo, qui ſe non ſubtrahit, & ſi quaſi ſubtrahit aurem ploranti, ſed apponit miſericordiam deprecanti. Nouit quid agat, qui nos fecit: nouit & reficere nos. Bonus eſt ſtructor, qui ędificauit domum: & ſi aliquid ibi ceciderit, nouit reſarcire. Et vide quid dicat: *In te ſperauerunt patres noſtri, ſperauerunt, & eruiſti eos.* Et nouimus & legimus, q̃ multos patres noſtros, ſperantes in ſe eruit Deus. Eruit ipſum populũ Exod. 14.
Iſraël de terra Aegypti, eruit tres pueros de ca- Dan. 3.
mino ignis, eruit Danielẽ de lacu leonum, eruit 14.
Suſannã de falſo crimine. Omnes inuocauerũt, 13.
& eruti ſunt. Nunquid defecit ad filium ſuum, vt in cruce pendentem nõ exaudiret? Quare autem ipſe non eruitur modò? Quia ipſe dixit, *In te ſperauerunt patres noſtri, ſperauerunt, & eruiſti eos. Ego autẽ ſum vermis, & non homo.* Nã eſt & homo vermis: ſed ille vermis, & non homo. Vnde non homo? Quia Deus. Quare ergo ſic ſe abiecit vt diceret, ſum vermis? An quia vermis de carne ſinè cõcubitu naſcitur, ſicut Chriſtus de Maria virgine? Et vermis, & tamẽ nõ homo. Quare vermis? Quia mortalis, quia de carne natus, quia ſine cõcubitu natus. Quare nõ homo? Quia in principio Ioan. 1.
erat verbũ, & verbũ erat apud Deũ, & Deus erat verbũ. *Opprobriũ hominũ & abiectio plebis.* Videte quanta paſſus eſt. Iam vt dicamus paſſionem, & ad illam maiori gemitu veniamus, videte quãta modò patitur, & deinde videte quare. Quis .n. fructus? Ecce ſperauerunt patres noſtri, & eruti ſunt de terra Aegypti. Et ſicut dixi, tam multi inuocauerunt, & ſtatim ad tempus, non in futura vita, ſed cõtinuò liberati ſunt. Ipſe Iob diabo- Iob. 2.
lo petenti conceſſus eſt, putreſcens vermibus: tamen in hac vita recuperauit ſalutem, dupla ac- Iob. 42.
cepit quæ perdiderat. Dñs autem flagellabatur, & nemo ſubueniebat, ſputis deturpabatur, et nemo ſubueniebat: colaphis cædebatur, & nemo ſubueniebat: ſpinis coronabatur, & nemo ſubueniebat: leuabatur in ligno, nemo eruit: clamat: Deus meus, Deus meus, vt quid dereli- Matt. 27.
quiſti me? non ſubuenitur. Quare fratres mei? quare? qua mercede tanta paſſus eſt? Omnia iſta quæ paſſus eſt, precium erant. Cuius rei precio tanta paſſus eſt recitemus; videamus quæ dicat. Primò quæramus quæ paſſus ſit, deinde quare, & videamus quàm ſint hoſtes Chriſti, qui confitentur quia tanta paſſus eſt, & tollunt quare. Hîc audiamus totum in iſto Pſalmo, & quæ paſſus ſit, & quare. Tenete iſta duo, quid, & quare. Modò ipſum quid explicem. Non ibi immoremur, & meliùs ad vos perueniunt ipſa verba Pſalmi. Videte quæ patitur Dominus: attendite Chriſtiani: *Opprobrium hominum, & abiectio plebis. Omnes qui videbant me, ſubſannabãt me, locuti ſunt in labijs, & mouerunt caput. Sperauit in Domino, eruat eum: ſaluum faciat eum, quoniam vult eum.* Sed quare dicebant iſta? Quia homo factus erat, dicebant tanquam in hominem. *Quoniã tu es, qui extraxiſti me de vẽtre.* Nũquid

quid dicerent talia in illud, quod in principio erat verbum, & verbum erat apud Deum? Verbũ enim illud, per quod facta ſunt omnia, nõ extractum eſt de ventre, niſi quia verbum caro factũ eſt, & habitauit in nobis. *Quoniam tu extraxiſti me de ventre: Deus meus ab vberibus matris meæ.* Nam ante ſecula pater meus, ab vberibus matris meæ Deus meus. *In te iactatus ſum ex vtero,* id eſt, vt mihi tu ſolus eſſes ſpes, iam tanquam homo, iam tanquã infirmus, iam verbum caro factum eſt. *De ventre matris meæ Deus meus es tu.* Nõ de te Deus meus: nam de te pater meus, ſed de ventre matris meæ Deus meus. *Ne diſcedas à me: quoniam tribulatio proxima eſt, & non eſt qui adiuuet.* Videte deſertum, & væ nobis, ſi ipſe nos deſerat, quoniã non eſt qui adiuuet. *Circundederunt me vituli multi, tauri pingues obſederunt me,* populus & principes: populus, vituli multi: principes, tauri pingues. *Aperuerunt ſuper me os ſuum, ſicut leo rapiens & rugiens.* Audiamus rugitũ eorũ in Euangelio: Crucifige, crucifige. (Ioan. 19.) *Sicut aqua effuſus ſum, et diſperſa ſunt omnia oſſa mea.* Oſſa ſua, firmos ſuos dicit: oſſa.n. firma ſunt in corpore. Quando diſperſit oſſa ſua? Quãdo dixit illis: Ecce ego mitto vos velut agnos in medio luporum. (Matt. 10. Luc. 10.) Firmos ſuos diſperſit, & ſicut aqua effuſus eſt. Aqua enim quando effunditur, aut abluit, aut irrigat. Effuſus aſt Chriſtus, ſicut aqua, abluti ſunt ſordentes, rigatæ ſunt mentes. *Factum eſt cor meum tanquam cera liqueſcens in medio ventris mei.* Ventrem ſuum, dicit infirmos in Eccleſia ſua. Quomodò cor ipſius factũ eſt ſicut cera? Cor ipſius, ſcriptura ipſius, id eſt, ſapientia ipſius, quæ erat in ſcripturis. Clauſa enim erat ſcriptura, nemo illã intelligebat. Crucifixus eſt Dominus, & liquefacta eſt ſicut cera, vt omnes infirmi intelligerent ſcripturam. (Matt. 27.) Nam indè & velum templi ſciſſum eſt: quia quod velabatur, reuelatum eſt. *Exaruit velut teſta virtus mea.* Magnificè quid dixit: Firmius factũ eſt nomen meũ de tribulatione. Quomodò .n. teſta ante ignẽ mollis eſt, poſt ignẽ fortis: ſic Dñi nomen ante paſſionẽ cõtemnebatur, poſt paſſionem honorificatur. *Et lingua mea adhæſit faucibus meis.* Quomodò membrum illud in nobis non valet niſi ad loquendũ: ſic prædicatores ſuos, linguam ſuam, dixit adhæſiſſe faucibus ſuis, vt de interioribus eius caperẽt ſapientiam. *Et in puluerem mortis deduxiſti me. Quoniam circundederunt me canes multi, concilium malignantium circundedit me.* Etiam videte Euangeliũ. *Foderunt manus meas & pedes meos.* Tunc facta ſunt vulnera, quorum vulnerum cicatrices dubitans diſcipulus contrectauit ille, qui dixit: Niſi miſero digitos meos in cicatrices vulnerũ eius, non credam: quando ei dixit, Veni, mitte manum tuam incredule. (Ioan. 20.) Et miſit manum ſuam, & clamauit, Dominuus meus & Deus meus. Et ille: Quia vidiſti, & credidiſti: beati qui non vident, & credunt.

DOMINICA PALMARUM, in Epiſtolam Concio exegetica.

NOn ſine cauſa, ait D. Bernardus, ſpiritum Sponſi pariter & Dei ſui habens Eccleſia, proceſsionem hodiè noua quadam & mira coniunctione addidit paſsioni. Nam proceſsio plauſum habet, paſsio planctum. Quoniã ergo ſapientibus & inſipientibus debitores ſumus, videamus quid vtriſq; conferat hæc coniunctio. Et priùs quidem, quid ſecularibus indicet: quoniam non prius quod ſpirituale, ſed quod animale. Videat ſecularis anima, videat & intelligat, quoniam extrema gaudij luctus occupat. Propter hoc enim, qui cætera quoque cœpit facere & docere, non ſolùm verbis prædicans, ſed exemplis, quod antè prædixerat per prophetam, Quoniam omnis caro fœnũ, & omnis gloria eius tanquam flos fœni: etiam apparens in carne, manifeſtè ſtuduit probare in ſeipſo. Vnde & proceſsionis gloria voluit ſublimari, qui paulò pòſt ſibi nouerat imminere diẽ ignominioſiſsimæ paſsionis. Quis ergo ſperare iam debeat in incerto glorię temporalis, cùm videat in ipſo quoq;, qui peccatum non fecit, creatore temporum & conditore vniuerſitatis, poſt exaltationem tantam, tantam nihilo minùs humiliationem ſequi? In eadem enim ciuitate, à plebe eadem & eodem tempore, nunc quidem proceſsionis gloria & diuinis & laudibus honoratus: poſtmodùm verò interrogat⁹ contumelijs & tormento, & cum ſceleratis deputatus. Hic eſt tranſitoriæ finis lætitiæ, hic fructus gloriæ temporalis. Hæc Bernardus. Iam ad Apoſtolicã huius diei lectionem accedamus, quæ eſt in Epiſtolæ ad Philippenſes capite 2. *Hoc enim ſentite in vobis, quod & in Chriſto Ieſu: qui cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, et habitu inuentus vt homo.* Sic nos Apoſtolus vult eſſe affectos, vt fuit Chriſtus Ieſus. Vis noſſe, vt ille affectus fuerit? Audi eum dicentem, Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde. Ante huius lectionis verba Apoſtolus præmiſit, vt in humilitate nobiſipſis inuicem nos ſuperiores arbitremur. Hoc non poſſunt facere, qui non ſentiunt in ſe, quod fuit in Chriſto Ieſu, id eſt, qui nolunt eius imitari manſuetudinem & humilitatem. Superbia omnibus ſe præfert. Verùm etiam illud cogitandum, inquit Auguſtinus, nullum eſſe hominem, qui non poſsit habere aliquod bonum, quod tu nondùm habes, etiamſi lateat, in quo ſine dubio poſsit te eſſe ſuperior. Quæ cogitatio ad contundendam edomãdamq; ſuperbiam valet,

valet, ne arbitreris quoniam bona tua quidem eminent & apparent, ideò alterum nulla habere quæ lateant, & fortaſsis maioris ponderis bona, quibus te ſuperat neſcienté. Hæc Auguſtinus, docens non quemadmodùm alios nobis anteferre debeamus, & nobis ſuperiores non ſimulatè, ſed ex animo exiſtimare. Quæ autẽ Apoſtolus poſteà ſubiungit, nempe hodiernæ lectionis exordium, idem Auguſtinus libro octogintatriũ Quæſtionum, Quæſtione 73. ſic interpretatur: Cùm ergo Apoſtolus de vnigenito Dei filio loqueretur, quãtum pertinet ad eius diuinitatem, ſecundùm id quòd veriſsimus Deus eſt, æqualẽ dixit eſſe patri: quod non ei fuit tanquam rapinam, id eſt, quaſi alienũ appetere, ſi ſemper manens in ea æqualitate, nollet hominem indui, & hominibus vt homo apparere: ſed ſemetipſum exinaniuit, non formam ſuam mutans, ſed formam ſerui accipiens: neque conuerſus aut transmutatus in hominem, amiſſa incõmutabili ſtabilitate: ſed tanquam verum hominem ſuſcipiendo, ipſe ſuſceptor in ſimilitudinem hominum factus, non ſibi, ſed eis quibus in homine apparuit, habitu inuentus eſt vt homo: id eſt, habendo hominẽ, inuentus eſt vt homo. Non enim poterat inueniri Deus ab his, qui cor immundum habebant, & verbum apud patrem videre non poterant, niſi hoc ſuſcipiendo quod poſſent videre, & per quod ad illud lumen interius ducerentur. Et paulò pòſt: Hoc ergo nomine habitus ſatis ſignificauit Apoſtolus, quemadmodùm dixerit, In ſimilitudinem hominum factus: quia non transfiguratione in hominem, ſed habitu factus eſt, cùm indutus eſt hominem, quẽ ſibi vniens quodammodò atq; conformans, immortalitati æternitatiq; ſociaret. Hæc Auguſtinus. Eximia autem hîc nobis imitanda, vt dixi, proponitur humilitas filij Dei: qui cùm in forma Dei eſſet, patreque nulla re inferior, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo. quemadmodùm Lucifer ille ſuperbus per rapinam voluit ſeſe efferre vſque ad Dei æqualitatem, cùm non ignoraret ſe longè abeſſe à præſtantia naturæ diuinæ: ſed ſemetipſum exinaniuit, & vſque ad incredibilem abiecit humilitatem, non quidem amiſſa forma Dei, ſed formam ſerui accipiens. Vbi exclamans Chryſoſtomus, Diſcite, ait, quid animi humilitas ſit, vos qui diabolicam elationem habetis. Quid igitur eſt animi humilitas? Humilibus affici. Humilibus verò afficitur, non qui neceſſario humili ſorte eſt, ſed qui ſeipſum humiliat. Hæc ille. Longè abſunt à Chriſti humilitate ſuperbi oẽs, quorũ rex eſt Lucifer ille ſuperbus & arrogans: inprimis aũt hæretici nihil cõmune habent cũm humili filio Dei, qui ſuum iudicium totius Eccleſiæ iudicio intolerabili arrogantia anteponunt, & innumeras animas in errores inducunt. Porrò huiuſipſius arrogantiæ ea pœna eſt, quòd in ſua amentia manent pertinaces, & proficiunt in peius, errantes & in errorem mittentes: ſed ſequitur eos ignominia & confuſio ſempiterna. [*2. Tim. 3.*]
Verùm ijs omiſsis, videamus quid porrò dicat Apoſtolus: *Humiliauit ſemetipſum factus obediẽs vſq; ad mortem: mortẽ autẽ crucis.* Creator hominis, inquit Auguſtinus, homo eſſe dignatus eſt: factus eſt, quod fecerat, ne periret quod fecerat. Quid huic miſericordię addi poteſt? Et tamen addidit. Parum fuit ei hominẽ fieri, ſed voluit etiã ab hominib. reprobari. Parũ fuit reprobari, & exhonorari. Parum erat exhonorari, & occidi. Sed & hoc parũ eſt, morte crucis (ſcilicet, occidi voluit) Nam & cùm eius obedientiã vſq; ad mortem factam cõmendaret Apoſtolus, parum illi fuit dicere, Factus obediens vſq; ad mortem, non enim qualemcunq; mortem: ſed addidit: Mortem autẽ crucis. Illa morte nihil peius inter omnia genera mortium. Denique vbi dolores acerrimi exagitant, cruciatus vocatur, à cruce nominatus. Pendentes enim in ligno crucifixi, clauis ad lignum pedibus manibuſq; confixi, producta morte necabantur. Non enim crucifigi, hoc erat occidi, ſed diù viuebatur in cruce: nõ quia longior vita eligebatur, ſed quia mors ipſa protendebatur, ne dolor citiùs finiretur. Mori voluit pro nobis, parum dicimus: Crucifigi dignatus eſt, vſq; ad mortem crucis obediens factus. Elegit extremum & peſsimum genus mortis, qui omnem fuerat ablaturus mortem. De morte peſſima occidit omnem mortem: peſsima enim erat non intelligentibus Iudæis: nam à Domino electa erat. Ipſam enim crucem ſuam ſignum habiturus erat, ipſam crucem de diabolo ſuperato tanquam trophæum in frontibus fidelium poſiturus, vt diceret Apoſtolus, Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo. Nihil erat tunc in carne intolerabilius, nihil eſt nunc in fronte glorioſus. Quid ſeruat fideli ſuo, qui talem honorem dedit ſupplicio ſuo? Hæc Auguſtinus. [*Tractat. 36. in Ioannem.*] [*Cicero in Verrem, crucem vocat crudeliſsimũ teterrimũq; ſupplicium.*] [*Galat. 6.*]
Hanc patientiam & humilitatem, ait D. Ambroſius, imitari nos decet, vt non ſolùm coæqualibus nos non anteponamus, verumetiam inclinemus nos, authoris noſtri ſecuti exemplum. [*In Phil. 2.*] *Propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen, vt in nomine IESV omne genu flectatur, cæleſtium, terreſtrium & infernorum: & omnis lingua cõfiteatur, quia Dominus IESVS CHRISTVS in gloria eſt patris.* [*Ibidem.*] Quid & quantùm humilitas mereatur, inquit Ambroſius, oſtendit, vt magis hanc appeteremus, calcata iactantia. Superbis Deus reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. [*1. Pet. 5.*] De qua re & Dominus, Qui ſe, inquit, exaltauerit, humiliabitur: & qui ſe humiliauerit, exaltabitur. [*Matt. 23.*] [*Luc. 18.*] Hæc eſt ergo humilitas, ſi ſibi quis nec qđ deberi nouit defendat. Denique phariſæus ille vera de ſe dicens, exaltaſſe ſe dictus eſt, ac per hoc humiliatus eſt. Chriſtus autem plus fecit: qui cùm Deus ſit, caro factus, hominibus ſe in-

cli-

clinauit. Hæc Ambroſius. Si poſt incarnationem, ait Baſilius Magnus lib. 4. aduerſus Eunomium, propter obedientiam nomen, quod ſupra omne nomen eſt, filio qui Deus erat, pater donauit, omniſq; lingua eum confeſſa eſt Dominum: ante incarnationem verò neque nomen, quod ſupra omne nomen eſſet, habebat, neq; ab omnibus confeſsionem, quòd eſſet Dominus: maior igitur factus eſt poſt incarnationẽ, quàm fuerit ante incarnationem: quod eſt abſurdum. Tale porrò eſt & illud: Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra. De humanitate itaque, & non de diuinitate, intelligenda hæc ſunt. Sic etiam D. Auguſtinus exponit hunc locum libro 2. contra Maximinum, cap. 5. Homini, inquit, donauit iſta, non Deo. Neq; enim cùm in forma Dei eſſet, non excelſus erat, aut non ei genua flectebant cœleſtia, terrena & inferna. Sed cùm dicitur, Propter quod eum exaltauit, ſatis apparet, propter quid exaltauerit. i. propter obedientiam vſq; ad mortem crucis. In qua ergo forma crucifixus eſt, ipſa exaltata eſt, ipſi donatum eſt nomen, quod eſt ſuper omne nomẽ, vt cùm ipſa forma ſerui nominetur, filius vnigenitus Dei intelligatur. Hæc Auguſtinus. Quid verò, ait Chryſoſtomus in hunc locum, eſt cœleſtiũ, terreſtriũ & infernorũ? Hoc eſt, Omnis mundus, & angeli, & homines, & dæmones: aut & iuſti, & viuentes, & peccatores. Hæc ille. Diſcimus hinc, etiam corporis & membrorum obſequio debere nos cultum & reuerentiã præſtare Domino noſtro Ieſu Chriſto. Ab illo enim habemus & animam & corpus, & vtrunq; debemus eius cultui & venerationi impendere. Quod verò ſequitur, Et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei patris, ſatis indicat, & angelos & homines & dæmones confiteri & agnoſcere in Chriſto diuinam maieſtatem: & licet inuiti id faciant dæmones, tamen agnoſcunt in eo diuinã potentiam & maieſtatem. Græcè legitur, In gloriam, idq; Chryſoſtomus, Theophylactus & Oecumenius ſic exponunt, quòd omnis lingua confiteatur Chriſtum eſſe Dominum, idque in gloriam Patris. Verùm qui obſeruarit Apoſtolum prępoſitione εἰς ferè vti pro ἐν, videbit noſtrum Latinum interpretẽ non temerè vertiſſe, In gloria: & id quoque ſententiæ Apoſtolicæ rectè conguere videtur. Diſcimus autem ex hac breui lectione permulta: imprimis autem veram & voluntariam humilitatem, quæ ſumma fuit in Chriſto: & promptam obedientiam, quam Chriſtus vſq; ad probroſiſsimã crucis mortem exhibuit. Hæ virtutes mirificè ornant Chriſtianum, vt è diuerſo ſuperbia & inobediẽtia reddunt hominẽ cõtemptibilẽ, & Deo inuiſum. Quàm multos noſtra vidit ætas, intolerabili arrogantia & ſuperbia tumidos, ſuas ſtultiſsimas opiniones toti⁹ Eccleſiæ dogmatis anteferre: & eos quidem miratur mundus, ſed apud Deum nihil illis eſt vilius. Magnum malum arrogantia, inquit Chryſoſtomus Serm. 7. in Epiſtolam ad Philippenſes. Satius fuerit fatuũ & inſipientem eſſe. Nam illic quidẽ ſtultitia ex ſolo mentis defectu eſt: hîc verò ſtultitia peior eſt, & ſtultitia cum inſania coniuncta. Fatuus ſibijpſi nocet, arrogans verò & alios lędit. Ex dementia, iſta animi paſsio generatur. Non poteſt ſuperbus eſſe, qui fatuus nõ eſt. Qui verò ſtultitia plenus eſt, is & arrogans eſt. Et paulò pòſt: Tumidus animus peiorem intercute morbum habet: ſedatus verò, ab omni paſsione liberatus eſt. Quanta igitur bona nobis animi parit humilitas? Quid vis? Clementiam? manſuetudinem? benignitatem? ſobrietatem? alacritatem? Omnia iſta bona à modeſtia vel humilitate, & contraria ab arrogantia naſcuntur. Neceſſariò qui arrogãs eſt, & contumelioſus eſt, & percuſſor, & iracundus, & amarulentus, & triſtis: beſtia magis quàm homo. Hæc Chryſoſtomus. Itaq; imitemur humilem filium Dei: glorioſum eſt vel aliqua ex ad quandam filij Dei ſimilitudinẽm potuiſſe accedere. En alta pendet à cruce, ſaturatus opprobrijs, nouiſsimus virorum. Clamat vt ſi cũ ipſo gloria & honore coronari velimus, priùs xe animo humilitati ſtudiam⁹, tãtò hauddubio in cœlis futuri glorioſiores, quanto hic fuerim⁹ humiliores, ipſo præſtante, cui cum Patre & Spiritu ſancto eſt omnis honor & gloria in infinita ſeculorum ſecula, Amen.

Matt. 28.

Etiam corpore Deo cultus exhibendus.

EADEM DOMINICA,

Matth. XXI.

In illo tempore: Cùm appropinquaſſet Ieſus Hieroſolymis, & veniſſet Bethphage ad montem Oliueti, tunc miſit duos de diſcipulis ſuis dicens eis: Ite in caſtellum, quod contra vos eſt. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri.

MEdiator Dei & hominum, homo Chriſtus Ieſus, qui pro humani generis ſalute paſſurus, de cœlo deſcẽderat ad terras, appropinquante hora paſsionis, appropinquare voluit & loco paſsionis: vt etiam ꝑ hoc clareſceret, quia non inuitus, ſed ſpõtè pateretur. In aſino venire, & à turbis rex appellari ac laudari voluit, vt etiam per hoc eruditus quiſque agnoſceret ipſum eſſe Chriſtum, quem ſic illò venturum prophetia olim præmiſſa ſignauerat. Ante quinq; dies paſchę venire voluit, ſicut ex Ioannis euangelio didicimus, vt etiam per hoc oſtenderet ſe eſſe agnum immaculatum, qui peccata tolleret mundi. Agnus quippe paſchalis, cuius immolatione populus Iſraël ab Aegyptia ſeruitute eſt liberatus, ante quinque dies paſchæ, id eſt, decima luna domum inferri, & ipſa die paſchæ, id eſt, quartadecima luna ad veſperam, iuſſus eſt immolari: ſignificans eum, qui nos ſuo ſanguine redempturus, ante quinque dies paſchæ, id eſt, hodierno die, mag-

magno præcedentium ſequentiumq́; populorũ gaudio ac laudatione deductus, venit in templũ Dei, & erat quotidiè docens in eo. Quinta demum peracta die, vbi veteris paſchæ ſacramẽta hactenùs obſeruata conſummauit, ac noui deinceps obſeruanda diſcipulis ſacramenta contradidit, egreſſus in montem Oliueti, tentus eſt à Iudæis: & manè crucifixus, ipſa nos die à dæmoniaca dominatione redemit: qua antiquus ille Hebræorum populus, per immolationem agni iugum Aegyptię ſeruitutis abiecit. Ergo Dominus instar agni paſchalis, ante quinq; dies, q̃ pati inciperet, locũ paſsionis adijt, vt ſe inſinuaret eſſe illum, de quo prædixit Eſaias: Scut ouis ad occiſionem ducetur, & quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet, & non aperiet os ſuum. Et paulò ſuperiùs: Ipſe autem vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, & liuore eius ſanati ſumus. Sed inuidorũ corda principum, in cunctis, quæ prouidè geſsit, eum perſequi, quàm in eum credere maluerunt, & multum miſeri, vitæ authorem morti potiùs dare, quàm per eum ipſi viuificari ſtudebant. Verùm nos perfidorum cæcitate declinata, eorum magis exempla, qui fideliter Dominum laudauere, ſequamur, & iter eius myſticum myſtica (vt decet) interpretatione ſcrutemur. Aſina & pullus, quibus ſedens Hieroſolymam venit, vtriuſq; populi, Iudæi videlicet & gentilis ſimplicia corda deſignant, quibus ipſe præſidens, quæq́; à noxia libertate ſuo frenans imperio, ad viſionem ſupernæ pacis perducit. Hieroſolyma etenim viſio pacis interpretatur. Et bene cùm ad montem Oliueti veniſſet Dominus, diſcipulos qui hæc animalia adducerent, miſit: quia non noſtris ad eum meritis, ſed ſola ipſius gratia largiẽte peruenimus, Ioanne atteſtante, qui ait: Et in hoc eſt charitas, non quaſi nos dilexerimus Deũ: ſed quòd ipſe dilexit nos. Mons nanque Oliueti, celſitudinem dominicæ dilectionis, qua nos miſericorditer illuſtrare ac ſaluare dignatus eſt, inſinuat: non ſolum quia olei natura, lucis miniſtra eſt, & laborũ dolorumq́; ſolamẽ, verùm etiã quia cunctis, quibus immiſcetur, ſolet excellere liquoribus. Et Apoſtolus de charitate loquuturus: Adhuc, inquit, excellentiorem viam vobis demonſtro. Ad montem igitur Oliueti veniens Dominus, aſinos ſibi, quibus Hieroſolymam petat, præcipit exhiberi, figuratè ſignificans hoc, quod alibi dicit apertè: Quia ſic Deus dilexit mundum, vt filium ſuum vnigenitum daret, vt omnis qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam. Duos ad exhibenda ſibi iumenta miſit diſcipulos, vt ſignificaret in vtrunq; populum, circuncisionis ſcilicet & pręputij, prædicatores eſſe deſtinandos. Vel certè duos miſit, vt eoſdem prædicatores doctrina ſimul & operatione perfectos eſſe moneret, ne vel erroris verba indocti veritati miſcerent, vel ea quæ rectè docuiſſent, peruersè viuendo negarent. *Inuenietis, inquit, aſinam alligatam, & pullum cum ea, ſoluite, & adducite mihi.* Pullum quoque alligatum alij euangeliſtæ teſtantur. Vterque enim populus funibus peccatorũ erat circumplexus, & ſolutione diuina opus habebat: iſte lege quam acceperat malè vtendo, ille nunquam accipiendo peccauerunt. Vnde benè dicit Apoſtolus: Quia non eſt diſtinctio, omnes enim peccauerunt, & egent gloria Dei, iuſtificati gratis per gratiam ipſius. Et pulchrè alij tres euangeliſtę, qui gẽtibus ſcripſerunt, pullum ſolummodò Domino allatum memorant. Matthęus autem euangeliſta qui ex Hebræis & Hebræo ſermone ſcripſit euangelium, etiam aſinæ facit mentionem, prouida vtique diſpenſatione: vt quorum ſalutem ſcribendo quæſierunt, hos ſaluandos à Domino myſticè docerent eſſe figuratos. *Et ſi quis vobis, inquit, aliquid dixerit, dicite, quia Dominus his opus habet, & cõfeſtim dimittet eos.* Et doctoribus præcipitur, vt ſi quid eis obſtiterit aduerſitatis, ſi quis prohibuerit peccatores à laqueis diaboli ſolui, & per confeſsionem fidei Domino adduci, non tamẽ prædicando deſiſtant, ſed conſtanter inſinuent, quia Dominus ad ædificandam Eccleſiam talibus opus habet. Quanuis enim ſæuus ſit perſecutor & immanis, nõ poteſt eorum obſiſtere ſaluationi, quos nouit Dominus quia ſunt eius, quos ad vitam præordinauit æternam. Adhibetur autẽ huic facto prophetæ teſtimonium, vt appareat Dominum quidem in omnibus, quæ de ipſo erant ſcripta, compleſſe, ſed inuidia cæcatos ſcribas & phariſęos, ea quæ ipſi legebant, intelligere nequiuiſſe. *Dicite filiæ Sion: Ecce rex tuus venit tibi manſuetus, ſedens ſuper aſinam, & pullum filium ſubiugalis.* Filia Siõ, Eccleſia eſt fidelium, pertinens ad ſupernam Hieruſalem, quæ eſt mater omnium noſtrũ, cuius portio tũc nõ minima erat in populo Iſraël: regem habens manſuetum, quia non terrena immitibus, ſed manſuetis cæleſtia regna dare conſueuit, dicens: Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus veſtris. De quibus Pſalmiſta, Mãſueti, inquit, poſsidebunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis. Rex ergo manſuetus mãſuetis, id eſt, humilibꝰ corde terrã pacis tribuit, quos in terra belli & tribulationum quondam rex impius, id eſt, diabolus ſuperbiæ vulnere ſtrauit. *Sedens, inquit, ſuper aſinam, & pullum filiũ ſubiugalis,* quia requieſcit in corde humilium & quietorũ, & tremẽtium verba eius: ſiue eorum, qui in Synagoga iugum legis trahere mouerunt: ſeu illorum, qui gentili diù libertate effrenes, eiuſdem Synagogæ inſtantia ad fidei & veritatis ſunt gratiam conuerſi. *Adducentes autem aſinã & pullũ diſcipuli, impoſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua, & Dominũ deſuper ſedere fecerunt.* Veſtimenta diſcipulorum opera ſunt iuſtitiæ, Pſalmiſta teſte, qui ait: Sacerdotes tui induantur iuſtitia. Aſinos, quos nudos inueniunt, diſcipuli ſuis ſternunt veſtimentis, & ita Dominum deſuper imponunt, cùm prædicatores

G

Eſai.53. *Aſina & pullus myſticè.* *1.Ioan.4.* *Mons Oliueti.* *1.Cor.12.* *Ioan.3.* *Diſcipuli duo.*

Marc.11. *Luc.19.* *Rom.3.* *Matthæus euangeliũ ſcripſit Hebraicè.* *Zach.9.* *Filia Sion, Eccleſia.* *Matt.11.* *Pſal.36.* *Eſa.66.* *Veſtes apoſtolicæ.* *Pſal.131.*

tores ſancti quoſlibet à ſanctitatis habitu vacuos inueniunt, hoſq; virtutum ſuarum exemplis ad ſuſcipiēdam fidem & dilectionem ſui conditoris imbuunt. Non enim nudam Dominus aſinā, non nudum voluit aſcendere pullum: quia ſiue Iudæus, ſiue gentilis, niſi ſanctorum fuerit dictis ornatus & actis, nō poteſt Dominum habere rectorem: ſed regnat potiùs peccatum in mortali eius corpore, ad obediendū cōcupiſcentijs eius.

Turba plurima. *Plurima autem turba ſtrauerunt veſtimenta ſua in via.* Plurima hæc turba, innumerabilē martyrū deſignat exercitum, qui corpora ſua, animarū videlicet tegumenta, pro Domino dabant, quò ſequētibus electis planiorem rectè viuendi callem facerent, ne qui videlicet dubitarēt ibi pedem bonæ actionis ponere in pace, vbi non paucos viderent in bello præceſsiſſe martyrij.

Rami arborum. *Alij autem cædebant ramos de arboribus, & ſternebant in via.* Rami arborum, dicta ſunt patrum præcedentium & exēpla. Et quiſquis in exemplum rectè credendi ſiue operandi, quid prophetæ, quid apoſtoli, quid cæteri ſancti dixerunt ſeu fecerūt, pandit, ramos profectò de arboribus cædit, quibus iter aſini Dominum portantis cōplanet: quia ſententias de ſanctorū libris excerpit, per quas ſimplicium Chriſti corda, ne in via veritatis errent, ędificet. *Turba aūt quæ præcedebant, & quæ ſequebātur, clamabant dicētes: Hoſanna filio Dauid.* Vna eademq; confeſsionis & laudationis voce Dominū qui præcedunt & qui ſequuntur, exaltant: quia vna nimirum fides eſt eorum, qui ante incarnationem dominicam, &, qui poſteà fuere probati, quāuis ſacramēta habuerit pro temporum ratione diſparia, Petro atteſtante, qui ait: Sed per gratiam Domini Ieſu credimus ſaluari, quemadmodùm & illi. Quod autem aiunt, Hoſanna filio Dauid, hoc eſt, quod in Pſalmo legimus: Domini eſt ſalus, & ſuper populum tuum benedictio tua: Hoc quod in magnæ deuotione laudis in Apocalypſi ſanctorum chorus reſonat: Salus Deo noſtro, qui ſedet ſuper thronū, & agno. *Benedictus, qui venit in nomine Domini.* In nomine Domini, in nomine Dei patris ſignificat, quod ipſe alibi Iudæis non credentibus dicit: Ego veni in nomine patris mei, & nō recepiſtis me: alius veniet in nomine ſuo, illū recipietis. Venit enim Chriſtus in nomine Dei patris, quia in omnibus, quę geſsit & dixit, patrē glorificare, & glorificandū hominibus prædicare curauit. Veniet Antichriſtus in nomine ſuo, qui cùm ſit homo omniū hominū nequiſſimus & diabolo comite plenus, dedignatur ſe filiū Dei cognominari: aduerſatur & extollitur ſuper omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur. Aſſumunt aūt verſiculum laudis turbæ de Pſalmo cētesimo decimoſeptimo, quem de Domino cantatum nemo eſt qui dubitet. Vnde pulchrè de ipſo in eodem Pſalmo præmittitur: Lapidem quem reprobauerūt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli: quia videlicet Chriſtus, quē reprobauerunt Iudæi, ædificantes ſuarum decreta traditionum, factus eſt in munimentum vtriuſq; populi credentis, Iudęis ſcilicet atque gentibus. Quòd enim in Pſalmo lapis angularis vocatur Chriſtus, hoc eſt vtique, quod in euangelio prędentium ſequentiumq; collaudatur voce turbarum. Quòd autem in eiuſdem laudis proſecutione ſubiungitur, Hoſanna, id eſt, ſalus ſiue ſaluifica in altiſsimis, perſpicuè docet aduentum Domini in carne, non ſolùm humani generis in terra, ſed & angelorum in cælis eſſe ſalutem: quia dum nos redempti ad ſuperna perducimur, eorum profectò numerus, qui ſatana cadente erat minoratus, impletur. Hinc enim Paulus ait, inſtaurari omnia in Chriſto, quæ in cælis, & quæ in terra ſunt, in ipſo. Rectè igitur Hoſanna in altiſſimis, in eius laude canitur, cuius tota incarnationis diſpenſatio, pro implenda gloria patriæ cæleſtis aderat. Proinde neceſſe eſt, fratres mei, vt ad promiſſam nobis patriam tota mentis deuotione tendamus, ſemper recordantes, quia etſi anguſta eſt via, qua ingredimur, beata eſt manſio ad quam feſtinamus. Felicius quippe eſt per aſperum iter ad regnum, quàm per amœnum planūque ad ſupplicium duci. Felicius eſt continentia carnis temporali gaudiū perenne mereri, quàm pro laſciuia parui tempris, æternam luere vindictam. Ecce ieiunium Quadrageſimale, Domino auxiliante, iam plurima ex parte cōpleuimus: teſtis eſt vnicuiq; conſcientia ſua, quia quantò diſtrictiùs ſe ſanctis his diebus Domino mancipaſſe meminit, tantò amplius gaudens, ſanctum dominicæ reſurrectionis tempus expectat. At ſi quem fortè adhuc conſcientia minus perfectè caſtigata accuſat, nulli dubium, quin pauidus & tremens tantæ ſolennitatis preſtoletur aduentum. Nec tamen hic talis de ſalute diffidat, ne aliqua ſuorum numeroſitate vel enormitate ſcelerum confuſus, barathrum deſperationis incidat, iuxta illud Salomonis: Impius cùm venerit in profundum malorum, contemnit: ſed ſolicitus perpendat, quia ſi tempus annuæ feſtiuitatis, qua de authoris noſtri reſurrectione lætamur, tanto vel gaudio caſtos, vel impuros metu & confuſione afficit: multò magis in tempore diſtricti examinis, quando generalis omnium reſurrectio celebratur, etiam audita iudicis ſententia, hos conſcientia munda excuſans lætificat, illos noxia accuſans, in perpetuum damnat. Quicunq; ergo, fratres dilectiſsimi, continentiæ armis accincti, ab initio iam Quadrageſimæ cum tentatore ſuperbo certare cœperunt, videant cautè, ne cœpta deſerant priùs, quàm hoſte proſtrato miniſterijs donentur angelicis. Qui verò hactenùs armaturam virtutum non induit, vel hodiè incipiat, hodiè cum turbis illis fidelibus fidei opera aſſumat, imploret pietatem eius, qui in nomine patris adueniens, benedictionem mundo attulit, Hoſanna in altiſsimis proclamans, ſaluari ſe ſuperna in patria flagitet. Sternat veſtimenta ſua in via,

Marginal notes: *Acto 15.* — *Pſal. 3.* — *Apoc. 7.* — *Ioan 5.* — *2. Theſ. 2.* — *Pſal. 117.* — *Epheſ.* — *Ieiunium Quadrageſimale.* — *Prouer.*

via id eſt, membra ſui corporis humiliet in præſenti, vt exaltet ea Deus in futuro, memor illius Dauidici, quia exultabunt oſſa humiliata. Ramos de arboribus cædat, & ſibi ſternat in via, id eſt ſanctorum ſcripta ſedulus ad memoriam reuocet, quibus ſtantes ne cadant roborant, lapſos ne diutiùs iaceant hortantur, reſurgentes vt virtutibus exerceantur inſtruunt, exercitatos virtutibus præmia in cælis vt ſperent erigunt: hiſque greſſus ſuæ actionis, ne in lapidem offenſionis & petram ſcandali offendant, præmuniat, ac ſic etiã ipſe cum cęteris fidelibus redemptoris ſui veſtigia ſequatur, paſſioniſq; ac reſurrectionis eius myſteria digna mentis puritate veneretur, quæ electis omnibus, membris videlicet ſuis, in remedium vulnerum ſimul & cœleſtium gaudiorum pignus dare dignatus eſt Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui viuit & regnat cum patre in vnitate ſpirituſſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum Amen. *(Pſal.50.)*

EADEM DOMINICA, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Scitis quia poſt biduum paſcha fiet, & filius hominis tradetur vt crucifigatur? &c. Matt. 26.

NVnciat Dominus Paſcha poſt biduum, nunciat & paſsionẽ ſuã, vt in Paſcha occidatur, qui per Paſcha ſignificatur. Tota enim illa feſtiuitas, per tot annos anteà celebrata, nihil aliud niſi Chriſti paſsionem ſignificabat. Meritò igitur ſimul cõueniunt, & ſignificatio & ſignificatũ. Meritò illa & non alia die iam tandẽ morti traditur, qui per ſingulos annos in huius facti ſignificatione illa die immolabatur. Paſcha enim ſiue Phaſe, tranſitus dicitur, ſiue quia tunc Dominus tranſiens ꝑ caſtra Aegyptiorũ, omnia eorum primogenita interfecit: ſiue etiã, quia tũc Saluator noſter tranſiuit ex hoc mundo ad patrem. Vnde Ioannes ait: Sciens Ieſus, quia venit eius hora, vt tranſeat ex hoc mũdo ad patrem, cùm dilexiſſet ſuos, in finem dilexit eos. Hęc autẽ ſolennitas ſeptem diebus celebrabatur: de qua in Exodo ſufficienter diximus. *Tunc congregati ſunt principes ſacerdotum & ſeniores populi in atrium principis ſacerdotum, qui dicebatur Caiphas: & conſilium fecerunt, vt Ieſum dolo tenerent & occiderent.* Sicut enim per ſingulos annos omnes Iudæi conuenire ſolebant, vt in hac ſolennitate vnum hœdum immolarẽt, ita & nunc omnes colliguntur in vnum, vt Chriſtum dolo teneant, & occidant, quem ille hœdus ſignificabat: de quo ſcriptum eſt: Iuxta quem ritum tolletis & hœdum, & immolabit eũ omnis multitudo filiorum Iſrael ad veſperũ. Cui enim nõ videretur ridiculũ eſſe, vt ſexcenta millia hominum & eo ampliùs in vnum conuenirẽt, vt vnum hœdum interficerent, niſi quia hoc tã magnũ ſacramentũ in illo facto ſignificabatur? *Dicebant autem: Non in die feſto, ne fortè tumultus fieret in populo.* Timebant enim, ne populi ſeditione de illorum manibus Chriſtus tolleretur, qui illuc ad diem feſtum vndiq; conuenerant. *Cùm autem eſſet Ieſus in Bethania in domo Simonis leproſi, acceſsit ad eũ mulier, habens alabaſtrum vnguenti precioſi, & effudit ſuper caput ipſius recumbentis.* Simõ iſte leproſus fuerat, quem iam anteà ſanauerat Dominus. Hęc autem mulier vtrùm eadem ſit, quę lachrymis pedes eius rigauit, an alia, non contendo. Mihi tamen non videtur inconueniens, ſi ad Chriſti caput vngendum acceſsit, cui iam Dominus peccata dimiſerat, dicens: Mulier, dimittuntur tibi peccata. Hoc aũt vnguentum alius Euangeliſta ſpicatum, alius piſticum vocat. Et ſpicatum quidẽ dicitur, ab ea ſpecie, quæ ſpica nardi vocatur. Piſticum aũt fidele interpretatur: cui illud contrarium eſt, de quo dicitur: Oleum aũt peccatoris non impinguet caput meum. Manifeſtum eſt igitur, quid vtrunq; ſignificet. *Videntes aũt diſcipuli, indignati ſunt, dicentes: Vt quid perditio hæc? poterat enim hoc veñundari multo, & dari pauperibus.* Hoc autem ſolũ Iudã dixiſſe Ioannes Euangeliſta narrat: & hoc fortaſſe, quia plus cæteris hoc ei diſplicuiſſet. Et cæteris quidem, propter pauperes: Iudę verò, quia fur erat, & loculos habebat. Quia enim huius rei ſignificatum non intelligebant, inutiliter eis fieri videbatur. *Sciens Ieſus, ait illis: Quid moleſti eſtis huic mulieri? opus enim bonum operata eſt in me.* Sciens enim Ieſus, quid hoc ſignificaret, defendit, & laudat mulierem de opere bono. *Nam ſemper pauperes habebitis vobiſcum: me autem non ſemper habebitis.* Hoc enim de præſentia ſui corporis dicit, quam illi modicùm ſecum habituri erant. *Mittens enim hæc vnguentum hoc in corpus meum, ad ſepeliendum me fecit.* Significatio (inquit) eſt, nõ perditio: in proximo enim paſſurus ſum, ideoq; hęc mulier hoc vnguentum mihi obtulit ad ſepeliẽdum. Mos enim antiquitùs fuit, vt nobilium corpora ſepelienda vnguentis precioſis vngerentur, & cum aromatibus ſepelirentur. *Amen dico vobis, vbicunq; prædicatum fuerit hoc Euangelium in toto mũdo, dicetur & quòd hæc fecit in memoriam eius:* Vos, inquit, inſipienter pro eo facto eam reprehenditis, pro quo ipſa laudanda eſt in vniuerſo mundo. *Tunc abijt vnus de duodecim, qui dicebatur Iudas Scarioth, ad principes ſacerdotum, & ait illis: Quid vultis mihi dare, & ego vobis eũ tradã? At illi cõſtituerunt ei triginta argẽteos: & exinde quærebat opportunitatẽ, vt eũ morti traderet.* Hoc enim totũ à prophetis prænunciatũ fuerat, & quòd à diſcipulo traderetur & quòd triginta argẽteis venderetur. Vnde Pſalmiſta: Homo pacis meæ, in quo ſperabam, qui edebat panes meos, ampliauit aduerſum me ſupplantationem. Et alibi: Appenderunt mercedem meam triginta argenteis: de quorum precio ironicè dixit, quia indecorũ & iuconueniens erat, vt mun-

Marginal notes: *Paſcha, trãſitus.* — *Exod. 12.* — *Ioan. 13.* — *Hœdus, typus Chriſti. Exod. 12.* — *Luc. 7.* — *Marc. 14.* — *Ioan. 12.* — *Pſal. 140.* — *Ioan. 12.* — *Mos condẽdorum cadauerum.* — *Pſal. 40.* — *Zach. 11.*

mũdi Saluator tam vili precio vẽderetur. *Prima autem die azimorũ acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum, dicẽtes: Vbi vis paremus tibi comedere Paſcha?* Paſcha enim
† For. cum hoc in loco agnum illum vocat, qui in Paſcha immolabatur, quem nocte illa comedebant † in azimis & lactucis agreſtibus. *At Ieſus dixit: Ite in ciuitatẽ ad quendam, & dicite ei: Magiſter dicit, Tempus meũ prope eſt: apud te facio Paſcha cum diſcipulis meis.* Iſte enim quidam non parui meriti fuiſſe credendus eſt, apud quem non ſolùm Dominus Paſcha fecit, verùm etiam paſsionis reuelat arcanum, dicens ei: *Tempus meum propè eſt. Et fecerunt diſcipuli ſicut præcepit illis Ieſus, & parauerunt Paſcha. Veſpere autẽ facto, diſcumbebat cum duodecim diſcipulis ſuis: & edentibus illis, dixit: Amen dico vobis, quia vnus veſtrûm me traditurus eſt. Et contriſtati ſunt valdè, & cœperunt ſinguli dicere, Nunquid ego ſum Domine? At ipſe reſpõdens ait: Qui intingit mecum manũ in paropſide, hic me tradet.* Priùs dicit: Vnus veſtrũ tradet me: deinde dubitantibus omnibus, & vnoquoque timente pro ſe, (ſciebant enim eum mentiri non poſſe) manifeſtiùs eum oſtendit dicens: *Qui intingit mecum manum in paropſide, hic me tradet. Filius quidem hominis vadit, ſicut ſcriptum eſt de illo: Væ autẽ homini illi, per quem tradetur.* Vtrunq; enim prophetatum erat, & quòd filius hominis traderetur, & quòd væ illi eſſet, per quem traderetur. Vtrunque enim præuiderat Deus, & mortem ſuam, & iniquitatem proditoris ſui. Vtrunq; ergo prędicere voluit, vt eo ampliùs ſibi quiſq; caueret, & proditionem facere timeret. *Bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille.* Simplici ſermone & vulgata loquutione loquitur, non quòd bonum vel malũ ei ſit, qui omnino nõ eſt: niſi fortè quis hoc ſubtiliùs intelligere velit, vt formato corpore, & ſuſcepta anima, ſi Iudas in matris vtero, priùs quàm naſceretur, moreretur, melius illi eſſet, quàm vt ad hoc tantum ſcelus perueniſſet: quoniam etſi gloriam beatitudinis non haberet, pœnam tamen proditionis non ſuſtineret. Credimus enim omnes homines, etiam non natos reſurgere, quibuſcunq; vel ad horam conceſſum eſt viuere. *Reſpondens autem Iudas, qui tradidit eum, dixit: Nunquid ego rabi? Ait illi: Tu dixiſti.* Ecce miſer. Vide Dominum omnia ſcire, nec tuã conſcientiam eũ latere: ceſſa igitur, & confitere. *Cœnantibus aũt eis, accepit Ieſus panẽ, & benedixit ac fregit, deditq; diſcipulis ſuis, & ait: Accipite & comedite, hoc eſt corpus meũ.* Expo-
Ioan. 6. nit Dominus hoc in loco, quid ſignificaret, cùm alibi diceret: Niſi manducaueritis carnẽ filij ho-
Pſal. 109. minis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis
Tranſſubſtantiatio. vitam in vobis. Ecce ſacerdos in æternum, ſecundùm ordinem Melchiſedech, panem & vinum virtute ineffabili in ſui corporis & ſanguinis ſubſtantiam conuertit. Sicut enim tunc & viuebat & loquebatur, & tamen à diſcipulis comedebatur, & bibebatur: ita & modò integer & incorruptus manet, & à fidelibus ſuis in panis & vini ſacramẽto, quotidiè bibitur & manducatur. Niſi enim panis & vinũ in eius carnẽ & ſanguinẽ verterentur, nunquã ipſe corporaliter manducaretur & biberetur. Mutantur enim iſta in illa, comeduntur & bibuntur illa in iſtis: quod qualiter fiat, ipſe ſolus nouit, qui omnia poteſt, & omnia nouit. Dixit enim tũc per ſe, dicit & modò per ſuos miniſtros, Hoc eſt corpus meum. Et tãta eius verbi virtus & efficacia, vt ſtatim fiat quod dicitur. Similiter aũt dũ dicit: *Hic eſt ſanguis meus*, mox in eius ſanguinem vinũ conuertitur. *Et accipiens calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes: Hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſsionẽ peccatorũ.* Hic, inquit, eſt ſanguis meus, qui fundendus eſt, nõ alius iſte & alius ille, ſed vnus idẽq; & iſte & ille. Cras igitur fundetur ex hoc meo latere, quem vos modò bibitis, & videtis in calice. Aliter enim teſtamentũ nouũ confirmari non poteſt. Et hoc eſt, quod Apoſtolus ait: Vbi enim teſtamentũ eſt, mors Heb. 9. neceſſe eſt intercedat teſtatoris. Teſtamentum enim in mortuis confirmatum eſt. Alioquin nõdũ valet, dum viuit qui teſtatus eſt. Vnde nec primum quidẽ ſine ſanguine dedicatũ eſt. Sanguine igitur vetus teſtamentum, ſanguine dedicatur & nouum: ſed illud quidem ſanguine hircorum, hoc aũt ſanguine Chriſti. *Dico autẽ vobis, Non bibam amodò de hoc genimine vitis, vſq; in diem illum, cùm illud bibã vobiſcũ nouũ in regno patris mei.* Regnũ Dei, Eccleſia eſt, in qua vinum vetus non bibitur, nec vetus doctrina ſuſcipitur: quia non ad literã, ſed ſpiritualiter ſcriptura intelligitur. In hac igitur Chriſtus nouum vinum bibit nobiſcum, quia in nobis manens, in nobis eſurit & ſitit, in nobis cibatur, atque potatur. Sic enim ipſe ait: Eſuriui, & dediſtis mihi manducare: ſitiui, & Matth. 25. dediſtis mihi bibere. Ipſe enim ſecundùm ſe iam nũc neq; eſurit neque ſitit, neque manducat neque bibit. Spreto igitur vino veteri, vinum nouum nobiſcum in Eccleſia bibit: quia repulſa Iudæorum fide atque doctrina, noſtrã fidem & doctrinam recipit. Quaſi enim de vno vino bibimus, dum vnam fidem & doctrinam tenemus. Lucas enim duos calices ponit, duo ſignificans teſtamenta. Et in primo quidem calice dicitur, Non bibã amodò de hoc genimine vitis, vt intelligamus vetus teſtamentũ iuxta literam eſſe completum. Vnde & mox ſubditur *Donec bibam vobiſcum illud nouum in regno Dei. Et hymno dicto, exierunt in montem Oliueti.* Meritò enim poſt talem refectionem hymnum dicunt, & in montem Oliueti aſcendunt: quoniam qui Chriſti carne & ſanguine reficiuntur, Deum laudare & montem pacis aſcendere digni ſunt. *Tunc dicit illis Ieſus: Omnes vos ſcandalum patiemini in iſta nocte in me.* Scandalum enim dubitationis paſsi ſunt, dum eum quaſi impotentem teneri, ligari & flagellari viderunt. *Scriptum eſt enim: Percutiam paſtorem, & diſpergentur oues gregis.* Scripturæ teſtimonio probat, quod dixerat. Nam & Pſalmiſta ait: Quoniam quem tu percuſsiſti, perſecuti ſunt. Percuſsit pater filium: quia (ſicut ipſe ait) non habe-

haberent in eum̃ poteſtatem,niſi hoc eis datum fuiſſet deſuper. *Poſtquàm autẽ reſurrexero,præcedam vos in Galilæam.* Hæc enim prophetia,cõſolatione plena eſt. In Galilæam eos præcedit,id eſt,in patriam eorum:(omnes enim Galilæi erant)ſignificans ſe tandem illos ad meliorem patriam reducere. *Reſpondens aũt Petrus,ait illi: Et ſi omnes ſcandalizati fuerint in te,ego nunquam ſcandalizabor.* Non enim putabat beatus Petrus,vt alicuius perſequutionis timore ſuæ fidei & dilectionis flamma extingui potuiſſet. *Ait illi Ieſus: Amẽ dico tibi, quia in hac nocte,antequàm gallus cantet,ter me negabis. Ait illi Petrus: Etiãſi oportuerit me mori tecũ,non te negabo. Similiter & omnes diſcipuli dixerũt.* Nemo igitur in ſe,nemo in viribus ſuis confidere poteſt. Omnis conſtantia,omnis virtus & fortitudo,non hominis,ſed Dei eſt.

Gethſemani.

Tunc venit Ieſus cum illis in villã,quæ dicitur Gethſemani. & dixit diſcipulis ſuis: Sedete hic donec vadã illuc,& orem. Quia enim Gethſemani vallis pinguiũ interpretatur,illuc oraturus Dominus venit,vt ex ipſa loci appellatione oſtenderet,quanta pietatis & miſericordiæ pinguedine abundaret,qui pro ſuis quoque inimicis patrem oraret. *Et aſſumpto Petro,& duobus filijs Zebedæi,cœpit contriſtari & mœſtus eſſe.* Quòd enim Dominus orat,quòd contriſtatur & mœſtus fit,omnia ad hominem referenda ſunt. Hoc autem tribus diſcipulis teſtibus agit, ſiue vt nos doceret pro inimicis noſtris orare,ſiue etiam,vt ſe oſtenderet eos Iudæos velle ſaluare,ſi voluiſſent.

Matt.23.

Vnde & ad Hieruſalem loquitur,dicens: Quoties volui congregare filios tuos, ſicut gallina congregat pullos ſuos ſub alas,& noluiſti? Nemo enim ſaluabitur,qui ſaluari non vult. Tunc ait illis: *Triſtis eſt anima mea vſque ad mortem: ſuſtinete hic,& vigilate mecum.*

Triſtitia Chriſti.

Triſtis eſt enim Dominus de perditione Iudæorum: ſed hæc triſtitia citò finitur,quoniam mors proxima eſt. Vſque ad mortem itaque triſtis eſt,quia poſt mortem nulli tali ſubiacet paſſioni. Vt enim de Domino taceamus, nemo ſanctorum poſt reſrrectionem, triſtitiæ & dolori ſubiacebit: alioquì beati non eſſent. Qui enim aliquo indiget,vel ſui voti compos non eſt,beatus dici non poteſt. Triſtis verò lætitia indiget,& triſtitia carere deſiderat: non eſt igitur triſtis beatus. *Suſtinete hic,& vigilate mecum.* Mecum(inquit) vigilate,mecum hoc onus ſuſtinete:& quod me pro inimicis meis facere videtis,hoc & vos facite pro inimicis veſtris. Aliter enim non eritis hic,id eſt, in villa Gethſemani,in loco pinguedinis & miſericordiæ. *Et progreſſus puſillum,procidit in faciem ſuam,orans,& dicens: Pater mi,ſi poſsibile eſt,tranſeat à me calix iſte.* Separatur à diſcipulis,puſillùm progreditur,in faciem procidit,quatenùs nos doceat, quid in noſtris orationibus agere debeamus. Nemo autem putet timore mortis eum orare,vt calix paſsionis ab eo transferatur,cùm Petro de paſsione diſſuadenti dicat: Vade retrò ſatana,ſcandalum mihi

Matt.16.

es:quia non ſapis ea,quæ Dei ſunt. Non enim abſolutè orat,vt calix ab eo transferatur, ſed calix iſte:quia etſi pro ſalute mundi mori venerat, à Iudæis tamen,ſi fieri poſſet,occidi nolebat. Pater verò contrà ab illis eum occidi volebat, qui alijs omnibus nequiores erant, quatenùs ad ſuæ damnationis cumulum hoc addidiſſent,qui vtique damnandi erant, etiamſi Chriſtum non occidiſſent.

Volebat,nõ iubendo,ſed permittẽdo.

Veruntamen nõ ſicut ego volo,ſed ſicut tu vis. His autem verbis apertè oſtendit,ſe non diuinitatis,ſed humanitatis affectu omnia illa fuiſſe loquutum,quoniam vna eademq; voluntas eſt ei cum patre ſecundùm diuinitatem. *Et venit ad diſcipulos ſuos,& inuenit eos dormientes,& dicit Petro: Sic non potuiſtis vna hora vigilare mecum?* Sic (inquit) agitis? ſic mei memores eſtis? ſic mecũ vigilatis? *Vigilate & orate,vt non intretis in tentationẽ.* Ille enim intrat in tentationem,qui iam quaſi victus, ipſa tentatione tenetur illaqueatus. Aliud igitur eſt tẽtari,aliud in tẽtationem intrare.

Intrare in tentationẽ.

Spiritus quidem promptus eſt,caro autem infirma. Quanuìs enim anima tentationibus potenter reſiſtat, caro tamen,quæ illam grauat,infirma & fragilis eſt,niſi oratione & attenta ſolicitudine roboretur. *Iterum ſecundò abijt,& orauit dicens: Pater mi,ſi nõ poteſt hic calix tranſire,niſi bibam illum,fiat voluntas tua.* Si nõ poteſt (inquit)fieri, vt me Iudæi non occidant,& ſic in voluntate tua poſitum eſt, fiat voluntas tua. Voluntas igitur patris fuit,vt Chriſtum Iudęi interficerent. Quia enim pro ſalute mundi moriturus erat,vt aliqua gens eum occideret oportebat. Oportebat enim pati Chriſtum,& reſurgere à mortuis,& ita intrare in gloriam ſuam.

Luc.24.

Sed quæ alia gens Chriſtum occidere debuit,niſi illa quæ iniquior erat, & quæ plus cæteris eius ſanguinem ſitiebat? Deus enim neminem cogit ad peccandum: eos tamen peccare permittit,qui vehementer peccare deſiderant. Vult igitur Deus,vt hi tales,quorum tota voluntas prona eſt ad malum,ſanctos ſuos interficiant, quatenùs & his maior pœna,& illis abundantior gloria creſcat. Fit itaq; in morte martyrum duplex bonum,quoniam & mali (qui etiamſi eos non occiderent,tamen perituri erant) in eorum morte maiorem ſibi pœnam acquirunt:& boni, dum pro Chriſti fide occiduntur, maiori gloria cumulantur.

In nece martyrum geminũ bonum.

Ac per hoc voluit Deus pater, vt filiũ ſuum Iudæi interficerẽt, & quia nequiſsimi erant, maximum ſcelus perpetrarent, quatenùs nullam habeant excuſationem,& maiori pœnæ ſubijciantur: vt veniat ſuper eos omnis ſanguis iuſtus, qui effuſus eſt ſuper terram.

Matt.23.

Et venit iterum,& inuenit eos dormientes, erant enim oculi eorum grauati. Somnus iſte diſcipulorum,Eccleſiæ ſomnum & torporem ſignificabat,quæ in magnis tẽtationibus ſæpè tabeſcit & deficit, niſi Chriſti frequenti viſitatione excitetur. *Et relictis illis, iterum abijt,& orauit tertiò eundem ſermonem dicens. Tunc venit ad diſcipulos,& dicit illis: Dormite iam & re-*

requieſcite,ecce appropinquauit hora, & filius hominis tradetur in manus peccatorum,ſurgite, eamus:ecce appropinquauit,qui me tradet. Hæc enim non præcipiendo,ſed redarguẽdo dicit.Non enim dormiẽdum vel quieſcendum,ſed potiùs vigilandũ eſt, & orationibus inſtandum,in magnis perturbationibus. Ideoq́; protinùs eos excitans,ait:*Surgite eamus.*Quod vtiq; non dixiſſet,ſi eos dormire & quieſcere voluiſſet.*Adhuc ipſo loquente, Iudas vnus de duodecim venit,& cum eo turba multa cum gladijs & fuſtibus,miſsi à principibus ſacerdotum & ſenioribus populi.*Vbi enim ille qui impetitur,ſe defendere nõ vult,fuſtes & gladij neceſſarij nõ ſunt.Si enim Domin⁹ ſe defendere voluiſſet, neq; fuſtes, neq; gladij ei reſiſtere potuiſſent.Hoc enim ipſe monſtrauit,cùm ad vnam reſponſionẽ eos pro-
Ioan.18. ſtrauit.Vt enim dixit,Ego ſum,abierunt retrorſùm,& ceciderunt in faciem ſuam. *Qui autẽ tradidit eũ,dedit eis ſignum,dicens:Quemcunq; oſculatus fuero,ipſe eſt,tenete eũ.Et confeſtim accedens ad Ieſum,dixit:aue rabbi:& oſculatus eſt eum.* Hoc enim ſignũ propter Romanorũ milites,qui Chriſtũ nõ cognoſcebant,proditor Iudas dediſſe videtur. *Dixitq́; illi Ieſus:amice,ad quid veniſti?* Amicum eũ per contrariũ vocat,qui ei inimicus erat. Sic & beatus Iob benedicere pro maledicere poſuit, dicẽs:
Iob.1. Ne fortè peccauerint filij mei, & benedixerint Deo in cordibus ſuis.*Tunc acceſſerunt,& manus iniecerunt in Ieſum,& tenuerunt eum.Et ecce vnus ex his, qui erãt cum Ieſu,extẽdens manum,exemit gladiũ ſuũ, & percutiens ſeruũ principis ſacerdotũ,amputauit auriculam eius.*Iſte vnus,beatus Petrus Apoſtolus fuit: qui poſtquã Dominũ ſuum teneri vidit, dolore cõmotus,ſe vlteriùs cohibere non potuit.Amputauit igitur auriculam ſerui principis ſacerdotũ, quæ nondum circunciſa fuerat,& idcircò malis
Ioan.18. conſilijs obedierat.Vocabatur aũt Malchus ſeruus iſte,qui regnaturus interpretatur. Soli enim illi regnabunt & viuent,qui aures circunciſas habebunt.Vnde & huius aurem Dominus tetigiſſe
Luc.22. & ſanaſſe ab alio euangeliſta dicitur. Quæ enim aures ab Apoſtolis & doctoribus circũciduntur, illas Dominus tangit & ſanat.*Tunc ait illi Ieſus:Cõuerte gladiũ tuũ in locũ ſuum:Omnes enim,qui acceperint gladium,gladio peribunt.* Diſplicet Deo factum Petri:quoniã etſi bonũ ſignificabat,no tamẽ bono animo ferebat.Omnes enim qui acceperint gladium,id eſt,qui iniuſta animi cõmotione aliquem interfecerint,niſi fortè dignè pœnituerint gladio peribunt:gladio vtiq; perpetuæ vltionis. Omnis enim pœna,gladius vocatur.Beatus aũt Petrus iuſtam cauſam habebat,ſed neq; iuſtè neque iniuſtè Dominus armis defendi volebat.Vnde & ſubditur:*An putas,quia nõ poſſum rogare patrẽ meũ,& exhibebit mihi modò plus quàm duodecim legiones angelorum?* Vos (inquit) duodecim homines eſtis,qui pro me vtcunq; pugnare contenditis: ego aũt,ſi volo,plus quam duodecim legiones angelorũ ſubitò habere poſſum. Quòd igitur me non defendo, non eſt impotentia,ſed voluntas.Si enim me defendero,nihil poterunt aduerſùm me:ꝙ ſi nihil poterunt,*quomodò ergo implebũtur ſcripturæ,quia ſic oportet fieri? In illa hora dixit Ieſus turbis:Tanquàm ad latronem exiſtis cum gladijs & fuſtibus cõprehendere me:quotidiè ſedebã apud vos in tẽplo docens,& nõ me tenuiſtis.* Quod quidem non ſine ratione & Dei nutu eueniſſe, euangeliſta exponit,dicens.*Hoc autẽ totum factum eſt,vt adimplerentur ſcripturæ prophetarum.Tunc diſcipuli omnes,relicto eo fugerunt.Et illi,tenentes Ieſum, duxerunt illum ad Caipham principẽ ſacerdotum,quò ſcribæ & ſeniores conuenerãt.Petrus autẽ ſequebatur à longè vſq; in atriũ principis ſacerdotum.Et ingreſſus intrò,ſedebat cum miniſtris,vt videret finẽ.* Adhuc(inquit)Petrus ſequebatur Dominum,ſed à longè:iam proximus erat enim negationi. Vnde & non immeritò cum miniſtris ſedebat,finem rei videre deſiderans. Vbi enim ſedet,qui Chriſtum negat,niſi inter Iudęos,Iudæorumq́; miniſtros?*Principes autẽ ſacerdotum & omne cõſilium quærebant falſum teſtimonium contra Ieſum,vt eum morti traderẽt:& non inuenerunt cũm multi falſi teſtes acceßißent.* Secundùm legem Chriſtũ damnare volũt,& falſa teſtimonia quęrũt,cùm lex ipſa falſa teſtimonia non ſuſcipiat. Qua in re maxima Iudęorũ iniquitas,& odiũ crudele & execrabile comprobatur. *Nouißimè autem venerunt duo falſi teſtes:& dixerunt:Hic dixit, poſſum deſtruere templum Dei,& poſt triduum reædificare illud.*Hoc enim Chriſtus nõ dixerat:quòd ſi dixiſſet,facere vtiq; potuiſſet:Dixerat enim: Soluite templũ hoc,& in triduo excitabo illud. Quod quid ſignificet,euangeliſta exponẽs,ait: Hoc aũt dicebat de tẽplo corporis ſui.*Et ſurgẽs princeps ſacerdotum,ait illi: Nihil reſpõdes ad ea, quæ iſti aduerſùm te teſtificãtur? Ieſus autẽ tacebat.* Tacet Chriſtus & reſpõdere nõ vult,tũ quia vana & inutilia audit,tũ quia ſcriptũ eſt,Ex ore altiſsimi non exierunt nec bona nec mala.*Et princeps ſacerdotum ait illi:Adiuro te per Deum viuum,vt dicas nobis,ſi tu es Chriſtus filius Dei viui.Dicit ei Ieſus:Tu dixiſti.* Ad ea enim reſpõdet Dominus,quę videt eſſe digna reſponſione.Si enim à principe ſacerdotũ (qui pro ſui officij dignitate ab omnib⁹ venerabatur)ſic adiuratus non reſpondiſſet, Deum non timere & paruipendere videretur.Sequitur:*Veruntamen dico vobis,Amodò videbitis filium hominis ſedentem à dextris virtutis Dei,& venientem in nubibus cæli* Hoc aũt erit in iudicio,quando omnis oculus eũ videbit. *Tunc princeps ſacerdotum ſcidit veſtimenta ſua, dicens, Blaſphemauit:quid adhuc egemus teſtibus?Ecce nunc audiſtis blaſphemiã Quid vobis videtur?At illi reſpondentes,dixerunt:Reus eſt mortis.*Veſtimenta ſua ſcindit princeps ſacerdotum,ſeipſum maximã & principalem cauſam eſſe ſignificans, cur Iudæorum ſacerdotium ſcindatur & deſtruatur.*Tunc expuerunt in faciem eius,& colaphis eum cæciderunt.* Sic enim prophetatum fuerat.*Alij autem palmas in faciẽ eius dederunt,dicẽtes:Prophetiza nobis Chriſte, quis eſt*

qui

Dominus non temerè respondet.

qui te percußit? Nuſquam reſpondet Dominus, niſi vbi eius reſponſio neceſſaria & vtilis eſt. *Petrus verò ſedebat foris in atrio, & acceßit ad eũ vna ancilla, dicens: Et tu cũ Ieſu Galilæo eras. At ille negauit corã omnibus, dicens: Neſcio quid dicis.* Negat Petr⁹, vt magiſtri ꝓphetia impleatur. *Exeunte aũt illo ianuã, vidit eum alia ancilla, & ait his, qui erãt ibi: Et hic erat cũ Ieſu Nazareno. Et iterum negauit cum iuramento, quia nõ nouiſſet hominem. Et poſt puſillum acceſſerunt qui ſtabant, & dixerunt Petro: Verè & tu ex illis es: nam & loquela tua manifeſtũ te facit. Tunc cœpit deteſtari & iurare quia nõ nouiſſet hominẽ.* Et ecce paſtor Eccleſiæ non ſolùm à viris, verùm etiã à mulieribus cõpellitur negare Dominũ. Hoc aũt nõ ſemel, ſed & bis, & ter. Qua in re & illi ad indulgendũ regula datur, vt in ſeipſo aliorũ fragilitatem cognoſcẽs, alijs miſereatur: & nobis etiã in maximis exceſsibus delictorũ veniã ſperare conceditur. *Et continuò gallus cantauit. Et recordatus eſt Petrus verbi Ieſu, quod dixerat, Priùs quã gallus cantet, ter me negabis. Et egreßus foras fleuit amare.*

Luc. 22.

In alio verò Euangeliſta legitur, quia reſpexit Dominus Petrum. Tenebatur Dominus à turbis, trahebatur & flagellabatur, & tamen diſcipuli memor, quem verbis (ne proderetur & caperetur) conſolari timebat, ſolo reſpectu conſolatur & ſanat, & ſui vultus illuminatione ad ſpem veniæ inuitat. Cognoſcit igitur Petrus reatum ſuum, cognoſcit & voluntatẽ Domini ſui: dolet & pœnitet, egreditur foras, relinquit cõſilium malignantium, locum petit ſecretum, lachrymis & pœnitentiæ amicũ. Flet amarè, certiſsimè intelligens quia ſacrificiũ Deo ſpiritus eſt contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non ſpernit. Hic eſt pœnitentiæ modus. peccaſti, quieſce, dole, & lachrymare, & diſce cum Apoſtolo flere amarè.

Petri pœnitentia.

Pſal. 50.

Modus pœnitendi.

Manè autem facto, conſilium inierunt omnes principes ſacerdotum & ſeniores populi aduerſus Ieſum, vt eum morti traderent. Et vinctũ adduxerunt eum, & tradiderunt Pontio Pilato præſidi. In vnum conueniunt, conſilium faciunt, coniurant aduerſus Ieſum, timent ne aliquis bonus & iuſtitiæ defenſor inter eos inueniatur. Vinctum Ieſum Pilato tradunt, vt ex hoc reus mortis & venia indignus eſſe credatur. *Tunc videns Iudas, qui eum tradidit, quòd damnatus eſſet, pœnitentia ductus, retulit triginta argenteos principibus ſacerdotum & ſenioribus, dicens: Peccaui, tradens ſanguinem iuſtum.* Cognoſcit Iudas ſe peccaſſe, argenteos reddit, quaſi eodem precio, quo eum vendit, Chriſtum Dominum redimere poſsit. *At illi dixerunt: Quid ad nos? Tu videris.* Tu (inquit) videas quid egeris, quia ad nos non pertinet, ſi tu peccaſti, & ſi iuſtum ſanguinem tradidiſti. *Et proiectis argenteis in templo, receßit, & abiens laqueo ſe ſuſpendit.* Infelix Iuda: ad viam ſalutis redire cœpiſti, ſed diabolus, qui te ad tradendum magiſtrum & Dominum incitauit, ipſe tibi vt teipſum occideres, conſilium dedit. Hoc enim ſolum ſufficiebat tibi ad perditionẽ, etiamſi Dominum non tradidiſſes. Quanto tibi melius fuerat, vt Chriſti pedibus te humiliares, & ab eo indulgentiam peteres, qui neminem ad ſe venientem repellit? *Principes autem ſacerdotum acceptis argenteis, dixerunt: Nõ licet mittere eos in corbonam, quia precium ſanguinis eſt.* Dico ergo: Si non licet mittere eos in corbonam, quia precium ſanguinis eſt, neque licet eos trahere de corbona, vt precium ſanguinis fierent. *Conſilio autem inito, emerunt ex illis agrum figuli, in ſepulturã peregrinorum.* Iſte figulus nos finxit. Huius vaſa fictilia omnes nos ſumus: huius ager Chriſti precio emitur, in quo eius peregrini ſepeliuntur & requieſcunt. *Propter hoc vocatus eſt ager ille Acheldemach, hoc eſt, ager ſanguinis, vſq; in hodiernũ diẽ.* Meritò enim ager ſanguinis vocatur, qui Chriſti ſanguine comparatur. Ager enim iſte terra viuentium eſt, in qua qui ſepeliuntur, non moriuntur. *Tunc impletum eſt, quod dictum eſt per Ieremiam prophetam, dicentem: Et acceperunt triginta argenteos, precium appreciati, quem appreciauerunt à filijs Iſraël, & dederũt eos in agrum figuli, ſicut cõſtituit mihi Dominus.* Audis quia Dominus hoc conſtituit, hoc ante tempora diſpoſuit, quòd triginta argenteis Chriſtus Dominus venderetur, ex quibus ager figuli emeretur. Hoc autem exemplum non in Ieremia, ſed in Zacharia inuenitur. Dicitur tamen in quibuſdam Ieremiæ exemplaribus hoc inueniri, quibus nos nõ vtimur.

Desperatio Iudæ.

Ager ſanguinis.

Zach. 11.

Ieſus aũt ſtetit ante præſidem, & interrogauit eum præſes, dicens: Tu es Rex Iudæorũ? Dicit ei Ieſus: Tu dicis. Quod præſes interrogatiuè dixit, Chriſtus affirmatiuè ſuſcepit. *Et cùm accuſaretur à principibus ſacerdotum & ſenioribus, nihil reſpondit:* quoniam ille ſimpliciter eum interrogauit, iſti verò malitioſè contra eum loquebantur. Per omnia enim ad contradicendum parati, indigni erant quibus Dominus reſponderet. *Tunc dicit illi Pilatus: Non audis, quanta aduerſum te dicunt teſtimonia? Et non reſpondit ei ad vllum verbum, ita vt miraretur præſes vehementer.* Non enim conueniens erat, vt tunc Pilato Dominus reſponderet, quando eum ad litigandum contra falſos & inuidos prouocabat. Nihil enim eſt niſi labor, reſpondere ijs, qui veritatem audire nolunt. *Per diem autem ſolennem conſueuerat præſes dimittere populo vnum vinctum, quem voluiſſent. Habebat aũt tunc vinctum inſignem, qui dicebatur Barrabas. Congregatis ergo illis, dicit Pilatus: Quem vultis dimittam vobis? Barrabam, an Ieſum qui dicitur Chriſtus? Sciebat enim, quòd per inuidiã eũ tradidiſſent. Sedente aũt illo pro tribunali, miſit ad eũ eius vxor, dicens: Nihil tibi & iuſto illi: multa enim hodie paſſa ſum per viſum propter eum.* Quanuìs enim & mali in viſione multa præuideant, ego tamen hanc mulierem boni ſpiritus fuiſſe crediderim. *Principes autem ſacerdotum & ſeniores perſuaſerunt populis, vt peterent Barrabam, Ieſum verò perderent.* Vult Pilatus dimittere Chriſtum: inſtant Iudæi, ne di-

Vxor Pilati laudatur

dimittatur. Vnde & ipſi meritò eum crucifixiſſe dicuntur, quanuìs non ab ipſis, ſed à gentibus ſit crucifixus. *Reſpondens autem præſes, ait illis: Quem vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixerunt: Barrabam. Dicit illis Pilatus: Quid igitur faciam de Ieſu, qui dicitur chriſtus? Dicunt omnes: Crucifigatur.* Occidũt Iudæi Dominum ſuum, damnant & crucifigi præcipiunt Saluatorem ſuum: petunt ſibi Barrabam, qui filius magiſtri eorum interpretatur. Magiſter nanque eorum diabolus eſt, qui eos ſic clamare, & hanc adoptionem facere docuit, vt filium diaboli eligerent ſibi, & Dei filium crucifigerent. *Ait illis præſes: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant, dicentes: Crucifigatur.* Iã nõ accuſatione, ſed clamore: non iudicio, ſed violẽtia, Chriſtũ Iudæi occidere contendũt. Interrogat Pilatus, quid mali fecerit: nihil huic interrogationi reſpondent, quoniam quid reſpondeant non habent. Clamant igitur, fremunt, & inſaniunt, vt ſcriptura impleatur, quæ ait: Quare fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt inania? aſtiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum, aduerſus Dominum, & aduerſus Chriſtum eius. *Videns autem Pilatus, quòd nihil proficeret, ſed magis tumultus fieret, accepta aqua lauit manus coram populo, dicens: Innocens ego ſum à ſanguine iuſti huius, vos videritis.* Lauat Pilatus manus ſuas, vt ſicut manus habet mundas à ſordibus, ita ſe innocentem à Chriſti morte eſſe oſtendat. Sed non eſt ita. Quanuìs enim ipſe eum non iudicauerit vel damnauerit, reus tamen eſt, quia alijs eum ad iudicandum tradidit, quem ſine cauſa & per inuidiam damnari ſciebat. *Et reſpondens vniuerſus populus, dixit: Sanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros.* Hanc enim hæreditariam maledictionem in poſteros ſuos Iudæi tranſmiſerunt, cui ſubiacent omnes, qui illos imitantur, & quibus hoc illorum factum non diſplicet. *Tunc dimiſit illis Barrabam: Ieſum autem flagellatum tradidit eis, vt crucifigeretur.* Flagellauit Pilatus Ieſum, ſiue vt illa talis ſatisfactione Iudæi ſatiati quieſcerent, & ſic eum emendatum dimitterent: ſiue etiam quia leges Romanæ, eum qui crucifigendus erat, priùs flagellare iubebant. *Tunc milites præſidis ſuſcipientes Ieſum in prætorio, congregauerunt ad eum vniuerſam cohortem. Et exuentes eum, chlamydem coccineam circundederunt ei. Et plectentes coronam de ſpinis, poſuerunt ſuper caput eius, & arundinem in dextra eius: & genu flexo ante eum, illudebant, dicentes, Aue rex Iudæorum.* Illi enim (ſicut dicitur) omnia hæc illudentes fecerunt: nobis autem magni ſacramenti ſignificationes ſunt, neque pro ludo, ſed omnia in veritate hæc ſuſcipimus & veneramur. Quòd autem corona ſpinea eſt, regnum ex peccatoribus colligendum ſignificabat. Sceptrum ei ex arundine datur, vt iuſtos in cœlis, peccatores in terra ſcribat, ſecundùm illud: Domine omnes qui te oderunt, confundentur: recedentes à te, in terra ſcribentur: Bonis autem Dominus ait: Quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis. Iudæi enim cũ arundine ſcribere conſueuerant. In veſte verò coccinea ſiue purpurea: qua & cæteri reges vtebantur, quocunq; animo illud faciebant, regem tamen eſſe eum apertiſsimè prædicabant. *Et expuentes in eum, acceperunt arundinem, & percutiebant caput eius.* Vt enim Apoſtolus ait, Caput Chriſti Deus. Caput igitur Chriſti arũdine percutit, qui contra eius diuinitatem ſcripturam componit, vel ipſum Deum non eſſe, alicuius ſcripturæ authoritate defendit. *Et poſtquam illuſerunt ei, exuerũt eum chlamyde, & induerũt eum veſtimentis ſuis, & duxerunt eum vt crucifigerent.* Neq; enim cõueniebat, vt cum regio apparatu crucifigeretur, ſed humilis appareret in habitu, qui ſeipſum humiliauerat maieſtate. *Exeuntes autem inuenerunt hominem Cyrenæum, nomine Simonem. Hunc angariauerunt, vt tolleret crucem eius.* Cyrenæus, hæres: Simon, obediens interpretatur. Gẽtilis igitur homo, patriæ cœleſtis hæres, & Deo obediens, crucem Chriſti portat. De quo ipſe Dominus alibi ait: Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucẽ ſuam, & ſequatur me. *Et venerunt in locum, q. dicitur Golgatha, quod eſt Caluariæ locus.* Locus aũt iſte ſic vocatus eſt, quia ibi damnatitij filij decollabantur, ibiq; capitis caluarias amittebãt. Fuerunt tamen, qui hunc locum à Caluaria primi hominis ſic nominatum fuiſſe putarũt. *Et dederunt ei vinum bibere cum felle: & cùm guſtaſſet, noluit bibere.* Vnde Pſalmiſta: Et dederunt, inquit, in eſcã meã fel, & in ſiti mea potauerunt me aceto. Guſtauit autem, ſed bibere noluit, quia mortis amaritudinem, quam guſtaturus erat, momentaneam & citò in dulcedinẽ conuertẽdam ſignificabat. *Cùm ſerò autem factum eſſet, venit homo quidã diues, ab Arimathæa, nomine Ioſeph, qui & ipſe diſcipulus erat Ieſu. Hic acceſsit ad Pilatum, & petijt corpus Ieſu. Tunc Pilatus iuſsit corpus reddi.* Quia enim iſte Ioſeph diues & nobilis erat, ideò Chriſti corpus tã facilè à Pilato potuit impetrare. *Et accepto corpore Ioſeph, inuoluit illud in ſindone munda, & poſuit illud in monumento ſuo nouo quod exciderat in petra, & aduoluit ſaxum magnum ad oſtium monumenti, & abijt.* Docet nos Ioſeph, qualiter Chriſti corpus ſuſcipere debeamus: docet nos mundo corde & pura conſcientia illud ſuſcipere, quod ipſe in ſindone munda inuoluit, & in nouo monumento ponit. *Erat autẽ ibi Maria Magdalene, & altera Maria, ſedentes contra ſepulchrum.* Meritò eis Dominus poſt reſurrectionem ſuam priùs apparuit, quæ ſic eum cuſtodiebant, ſic eum videre cupiebant: & quia eum iam videre non poterant, ante ipſius ſepulchrum ſedebant. Notabant locum, quem frequentare volebant, & à quo (ſi fieri poſſet) recedere nolebãt. Tædet iam Iudæorum audire blaſphemias: conueniunt iterum, rogant Pilatum vt ſepulchrum cuſtodiat: quaſi in ſepulchro teneri valeat, qui vbique

Importunitas Iudæorum.

Pſal. 2.

Non eſt inſons Pilatus.

Cur flagellatus Dominus.

Iere. 17.

Luc. 10.

1. Cor. 11.

Luc. 9.

Locus Caluariæ.

Pſal. 68.

Chriſti corpus ſumendum.

vbiq; eſt, & omnia cōtinet. At ille iam fatigatus, & eos iam audire contēnens, *Ite* (inquit) *vos, & cuſtodite ſicut ſcitis.* Vadunt illi, ſepulchrum muniunt, cuſtodes ponunt, lapidem ſignant, & tam diligenter omnia faciunt, vt & ipſi, quanuis nolētes, ſibi tamen teſtes ſint, Dominū reſurrexiſſe, & nullo modo poſitum furari potuiſſe.

Eſt Sermo 14. de paſſione Domini.

FERIA SECVNDA, SERMO LEONIS Papæ.

GLoria, dilectiſsimi, dominicæ paſſionis, de qua nos etiā hodiè locuturos eſſe ꝓmiſimus, humilitatis maximè eſt mirāda myſterio, quę omnes nos & redemit & docuit, vt vnde datū eſt precium, inde & iuſtitia ſumeretur. Omnipotentia enim filij Dei, quæ per eandem eſſentiā æqualis eſt patri, potuiſſet humanum genus à dominatu diaboli ſolo imperio ſuæ voluntatis eruere, niſi diuinis operibus maximè congruiſſet, vt nequitiæ hoſtilis aduerſitas de eo, qđ vicerat, vinceretur, & per ipſam materiam naturalis repararetur libertas, per quam generalis fuerat illata captiuitas. Dicente aūt Euangeliſta, ꝙ verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis: & dicente Apoſtolo, ꝙ Deus erat in Chriſto, mundum reconcilians ſibi: oſtenſum eſt, quia vnigenitus patris ſummi tale inijt cum humana humilitate conſortium, vt ſuſcepta noſtræ carnis animæq; ſubſtantia, vnus atq; idem Dei filius permaneret, noſtra augendo, nō propria: quia infirmitas erat prouehenda, non virtus, vt cùm ſuo creatori creatura eſſet vnita, nihil aſſumpto diuinum, nihil aſſumenti deeſſet humanum. Hoc conſilium iuſtitiæ & miſericordiæ Dei, licet in præteritis ſeculis quibuſdam velaminibus fuerit obumbratū, non tamen ita obtectum eſt, vt ſanctorum, qui ab initio vſq; ad aduētum Domini laudabiles extiterūt, intellectui negaretur, cū & propheticis verbis, & rerū geſtarū ſignificationibus ſalus, quæ in Chriſto erat ventura, promiſſa ſit: quā non ſolùm qui prædicabant adepti ſunt, ſed etiā omnes, qui prædicantibus crediderunt. Vna enim fides iuſtificat vniuerſorum temporū ſanctos, & ad candē ſpem fideliū pertinet, quicquid per mediatorē Dei & hominū Ieſum Chriſtum, vel nos confitemur factū, vel patres noſtri adorauere faciendū. Nec inter Iudæos atq; Gētiles vlla diſtinctio eſt. Siquidē, ſicut ait Apoſtolus, circunciſio nihil eſt, & præputiū nihil eſt, ſed obſeruatio mandatorū Dei. Quę ſi cū fidei integritate ſeruētur, veros Abrahæ filios, id eſt, perfectos faciunt Chriſtianos, dicēte eodē Apoſtolo: Quicunque enim in Chriſto Ieſu baptizati eſtis, Chriſtū induiſtis. Non eſt Iudæus neq; Græcus, nō eſt ſeruus neq; liber, nō eſt maſculus neq; fœmina, omnes enim vos vnum eſtis in Chriſto Ieſu. Si autem vos Chriſti, ergo Abrahæ ſemen eſtis, ſecundùm promiſsionem hæredes. Non eſt ergo dubium, dilectiſsimi, naturam humanam in tantam connexionē à filio Dei eſſe ſuſceptam, vt non ſolùm in illo homine, qui eſt primogenitus totius creaturæ, ſed etiam in omnibus ſanctis ſuis vnus idemque ſit Chriſtus: & ſicut à membris caput, ita à capite diuidi membra non poſſunt. Quanuis enim non iſtius vitæ ſit, ſed æternæ, vt ſit Deus omnia in omnibus, tamē etiā modò templi ſui, quod eſt Eccleſia, indiuiſus habitator eſt, ſecundū quod ipſe promiſit, dicēs: Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſq; ad conſummationem ſeculi. Quibus Apoſtolus conſonans, ait: Ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ, qui eſt principium, primogenitus ex mortuis, vt ſit in omnibus ipſe primatum tenens: quia in ipſo complacuit omnem plenitudinē diuinitatis inhabitare, & per eum reconciliari omnia in ipſo. His autem & pluribus alijs teſtimonijs quid inſinuatur cordibus noſtris, niſi vt per omnia ad eius imaginem renouemur, qui permanens in forma Dei, carnis peccati forma fieri dignatus eſt? Omnes enim infirmitates noſtras, quæ veniunt de peccato, abſque peccati communione ſuſcepit, vt & famis ac ſitis, ſomni & laſsitudinis, mœroris ac fletus affectionibus non careret, doloresq; ſæuiſsimos vſq; ad mortis extrema pateretur: quia nemo poſſet laqueis mortalitatis abſolui, niſi ille, in quo ſolo innocens erat natura omnium, ſineret ſe interfici manibus impiorum. Vnde ſaluator noſter filius Dei vniuerſis in ſe credentibus, & ſacramentum condidit & exemplum, vt vnum apprehenderent renaſcendo, alterum ſequerentur imitando. Hoc enim docet B. Petrus Apoſtolus, dicens: Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt ſequamini veſtigia eius, qui peccatum non fecit, nec inuētus eſt dolus in ore eius. Qui cùm malediceretur, non maledicebat: cū pateretur, non comminabatur. Tradebat autem iudicanti ſe iniuſtè, qui peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum, vt peccatis mortui, iuſtitiæ viueremus. Sicut ergo nemo eſt credentiū dilectiſsimi, cui dona neganda ſint gratiæ: ita nemo eſt, qui non ſit Chriſtianæ debitor diſciplinæ: quia etſi remota eſt myſticæ legis aſperitas, volūtariæ tamen obſeruantiæ creuit vtilitas, dicente Ioāne Baptiſta: Quia lex per Moyſen data eſt, gratia aūt & veritas per Ieſum Chriſtū facta eſt. Omnia enim quę ſecundùm legē, ſiue in circunciſione carnis, ſiue in diuerſitatibus hoſtiarū, ſiue in ſabbati obſeruantia præceſſerūt, Chriſtum teſtificata, Chriſti ſunt gratiam prælocuta, & ipſe eſt finis legis, non euacuando ſignificationes ipſius, ſed implendo. Qui licet idem ſit author veterum, qui nouorū, figuratarū tamē promiſsionū ſacramenta mutauit, quia promiſſa perfecit, & denunciationibus ceſſationē impoſuit, quoniā denunciatus aduenit.

Ioan. 1. 2.Cor.5. 1.Cor.7. Gal. 3.

Prouer 29. Coloſ 1. Matt.28. Coloſ. 1. 1.Pet.2. Ioan. 1. Rom.10. Legū veterū quæ mutata, quæ non.

nit. In præceptis autem moralibus nulla prioris teſtamenti decreta reprobata, ſed Euangelico magiſterio multa ſunt aucta, vt perfectiora & lucidiora eſſent dantia ſalutem, quàm promittentia ſaluatorem. Omnia igitur, quæ Dei filius ad reconciliationem mundi & fecit & docuit, non in hiſtoria tantùm præteritarum actionum nouimus, ſed etiam in præſentium operum virtute ſentimus. Ipſe eſt, qui de ſpirituſancto ex matre editus virgine, incontaminatam Eccleſiam ſuã eadem inſpiratione fœcundat, vt per baptiſmatis partum, innumerabilis filiorum Dei multitu-

Ioan. 1. do gignatur. De quibus dicitur: Qui non ex ſanguinibus, neq; ex voluntate carnis, neq; ex volũtate viri, ſed ex Deo nati ſunt. Ipſe eſt, in quo ſemen Abrahæ totius mundi adoptione benedicitur, & fit patriarcha gentiũ pater, dũ promiſsionis filij fide, non carne, naſcuntur. Ipſe eſt, qui nullius gentis exceptionem faciens, de omni natione quæ ſub cœlo eſt, vnum ſanctarũ ouiũ efficit gregem, & quotidiè implet quod promiſerat,

Ioan. 10. dicens: Habeo & alias oues, quæ non ſunt ex hoc ouili: & illas oportet me adducere, & vocem meam audient, & erit vnus grex, & vnus paſtor.

Ioan. 21. Quanuis enim beato Petro principaliter dicat, Paſce oues meas, ab vno tamen Domino ipſa omnium regitur cura paſtorum: & venientem ad petrã tam lętis tamq; irriguis paſcuis alit, vt innumeræ oues dilectionis pinguedine roboratæ, ſicut bonus paſtor dignatus eſt pro ouibus ſuis animã ſuã ponere, ita & ipſæ non dubitent pro nomine paſtoris occumbere. Ipſe eſt, cui non ſolùm glorioſa martyrum fortitudo, ſed etiam omniũ

In baptiſmo vt mutetur homo renaſcentiũ fides in ipſa regeneratione compatitur. Dum enim renunciatur diabolo, & creditur Deo, dum in nouitatem à vetuſtate trãſitur, dum terreni hominis imago deponitur, & cœleſtis forma ſuſcipitur: quædam ſpecies mortis, & quædam ſimilitudo reſurrectionis interuenit: vt ſuſceptus à Chriſto, Chriſtumq; ſuſcipiens, non idem ſit poſt lauacrũ, qui ante baptiſmum fuit, ſed corpus regenerati, fiat caro crucifixi. Hæc

Pſal. 76. commutatio, dilectiſsimi, dextræ eſt excelſi, qui

1. Cor. 12. operatur omnia in omnibus, vt ſingulis fidelibus per bonæ conuerſationis qualitatem, ipſum piorum operum intelligamus authorem, gratias agentes miſericordiæ Dei, qui innumeris chariſmatum donis ita vniuerſum Eccleſiæ corpus exornat, vt per multos vnius luminis radios idem vbiq; ſplendor appareat, nec poſsit niſi gloria eſſe Chriſti, cuiuſlibet meritũ Chriſtiani. Hoc eſt illud verũ lumẽ, quod omnẽ hominẽ iuſtificat & illuſtrat: hoc eſt qđ eruit de poteſtate tenebra-

Coloſ. 1. rũ, & trãsfert in regnũ filij Dei: hoc eſt, quod per nouitatẽ vitæ deſideria animæ prouehit, & cõcu-

1. Cor. 5. piſcẽtias carnis extinguit: hoc eſt, quo paſcha Domini in azimis ſynceritatis & veritatis legitimè celebratur, dũ fermento malitiæ veteris abiecto, noua creatura de ipſo Domino inebriatur & paſcitur. Non enim aliud agit participatio corporis & ſanguinis Chriſti, quàm vt in id, quòd ſumimus, tranſeamus, vt in quo commortui, & cõſepulti, & conreſuſcitati ſumus, ipſum per omnia & ſpiritu & carne geſtemus, dicente Apoſtolo: Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo. Cùm enim Chriſtus ap- Col. paruerit vita veſtra, tunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria: qui cum patre & ſpirituſancto viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

EADEM FERIA,
HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Ante ſex dies Paſcha venit Ieſus in Bethaniã, vbi fuerat Lazarus mortuus, quẽ ſuſcitauit Ieſus, &c. Ioan. 12.

MIrum ſi Euangeliſta omnia hæc ſine aliqua ſignificatione tã officioſè dicere voluit. Bethania enim domus obediẽtiæ interpretatur. Eſto igitur Bethania, ſis obediens Deo, quatenùs ad te Dominus veniens, in domo pectoris tui hoſpitari dignetur. Præpara ei cœnam, crede in eum, obſerua mãdata eius, tali enim cœna delectatur Dominus. Vnde ipſe ait: Ego ſto ad oſtiũ, & pulſo: ſi quis aperuerit mihi, intrabo ad illum, & cœnabo cum ipſo, & ipſe mecũ. Noli iſta quærere extra te. Tu enim ipſe & Bethania, & Martha, & Lazarus & Maria eſſe potes. Si benè miniſtraueris, ſi eleemoſynas dederis, nudos veſtieris, infirmos viſitaueris, aliaq; his ſimilia feceris, eris Martha. Omnia enim hæc ad actiuã vitam pertinent, quæ per Martham ſignificatur. Vis eſſe Lazarus? Fuge mortem, veni ad vitam, age pœnitentiam, & reſuſcitaberis. Id- Ioan. eò enim hîc dicitur, quia Lazarus vnus erat ex diſcumbentibus cum eo. Peccator enim quacunque hora conuerſus fuerit, & ingemuerit, vita viuet, & non morietur. Quòd ſi hoc tibi fortaſſe non ſufficit, ſed altiùs aſcendere volens, vis eſſe Maria, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus: & ſpretis omnibus quæ mundi ſunt, ſoli lectioni, & orationi, & diuinæ contemplationi vacare ſtudeas. Hanc enim optimam partẽ elegit Maria, quæ non auferetur ab ea. Sequitur: *Maria ergo accepit librã vnguenti nardi piſtici precioſi, & vnxit pedes Ieſu, & exterſit capillis ſuis pedes eius: & domus impleta eſt ex odore vnguenti.* Hoc enim vnguentum fidem ſignificat. Vnde & meritò piſticum vocatur, quoniam piſtis fides interpretatur. Nullo vnguento magis quàm hoc delectatur Ieſus. Sine hoc vnguento ad eum accedere, eum tangere non licet. Impoſsibile eſt enim ſine fide placere Deo. Hoc vnguento impletur domus, hoc tota Eccleſia redolet. Fœtent igitur Domino infideles, quia hoc vnguentum non ferunt. Quòd autem pedes vngit, & capillis tergit, principium & finem, Deum & hominem eum eſſe intelligit. Caput enim pedibus quodammodò iun-

Matt.26. iungit, qui Deum & hominem eum eſſe credit. Vnde non ſolùm pedes, ſed etiam caput, hæc mulier Saluatori noſtro vnxiſſe narratur. *Dicit ergo vnus ex diſcipulis eius, Iudas Simonis Scariothis, qui erat eũ traditurus: Quare hoc vnguentum non venditur trecentis denarijs, & datũ eſt egenis?* Hoc autẽ ne pietatis affectu & miſericordiæ ſtudio dixiſſe putaretur, Euangeliſta ſubdidit, dicens: *Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum, ſed quia fur erat, & loculos habẽs, ea quæ mittebantur portabat.* Nemo igitur nos reprehendat, ſi iniquos homines toleramus, & citò ab Eccleſiæ communione non ſeparamus, cùm ipſe Saluator noſter Iudam pateretur, quem non ſolùm proditorem, ſed furem quoque & ſacrilegum eſſe ſciebat. *Dixit ergo Ieſus: Sine illã, vt in diem ſepulturæ meæ ſeruet illud.* Hoc autem tale eſt, ac ſi diceret: Myſteriũ eſt quod agitur, in quo mors & ſepultura mea citò fieri ſignificatur. Vnde & alius Euangeliſta dicit: Præuenit vngere corpus meum in ſepulturã. *Pauperes enim ſemper habetis vobiſcum: me autem non ſemper habebitis.* Quid eſt igitur quod alibi ait, Ecce ego vobiſcũ ſum omnibus diebus, vſq; ad conſummationẽ ſeculi? Si enim omnib⁹ diebus cũ eis eſt, quomodò eum non ſemper habebunt? Facilis eſt ſolutio, ſi duarum in Chriſto naturarũ memores ſimus. Quòd enim ait: Me autem nõ ſemper habebitis, de præſentia carnis intelligere debemus, quia poſt reſurrectionem die quadrageſimo cœlos aſcendit. *Cognouit ergo turba multa ex Iudæis, quia illic eſſet: & venerunt non propter Ieſum tantùm, ſed vt Lazarum viderẽt, quem ſuſcitauit à mortuis.* Iſti non amore, ſed admiratione ducebantur, & ſicut ſe habebat cupiditas hominum, noua videre & audire cupiebant.

Mar.14.

Matth.28.

FERIA TERTIA, SERMO LEONIS Papæ.

...Sermo ...de paſsi... ...ne Domi.

SCio quidem, dilectiſsimi, paſchale feſtum tã ſublimis eſſe myſterij, vt non ſolùm humilitatis meæ tenuiſsimum ſenſum, verumetiam magnorũ ingeniorũ ſuperet facultatem: ſed non ita mihi diuini operis conſideranda eſt magnitudo, vt vel diffidam vel erubeſcam de ſeruitute quam debeo, cùm ſacramentum ſalutis humanæ non liceat taceri, etiamſi nequeat explicari. Auxiliantibus autem orationibus veſtris, affuturam credimus gratiam Dei, quæ inſpirationis ſuæ rore ſterilitatẽ noſtri cordis aſpergat, vt linguæ paſtoralis officio, quæ ſancti gregis auribus ſint vtilia, proferantur. Dicente enim Domino, bonorum omnium largitore, Aperi os tuum, & ego implebo illud: audemus eidem verbis propheticis dicere: Labia mea aperies, & os meum annunciabit laudem tuam. Incipientes ergo, dilectiſsimi, Euangelicam de paſsione Domini hiſtoriam retractare, diuino intelligimus diſpoſitum fuiſſe conſilio, vt ſacrilegi Iudæorum principes, & impij ſacerdotes, qui ſæuiendi in Chriſtum occaſiones ſæpè quæſierant, non niſi in ſolennitate paſchali exercendi furoris ſui acciperent poteſtatem. Oportebat enim, vt manifeſto implerentur effectu, quæ diù figurato fuerãt promiſſa myſterio, vt ouem ſignificatiuam ouis vera remoueret, & vno expleretur ſacrificio variarum differentia victimarum. Nam omnia illa, quæ de immolatione agni diuinitùs per Moyſen fuerant inſtituta, Chriſtum prophetauerunt, & Chriſti occiſionem propriè nunciauerunt. Vt ergo vmbræ cederent corpori, & ceſſarent imagines ſub præſentia veritatis, antiqua obſeruantia nouo excluditur ſacramento: hoſtia in hoſtiam tranſit, ſanguine ſanguis aufertur, & legalis feſtiuitas dum mutatur, impletur. Vnde cùm ſcribas & ſeniores populi ad impietatis conſilium pontifices congregarent, omniumque animos ſacerdotum cura admittendi in Ieſum ſceleris occupaſſet, ipſi ſe doctores legis lege priuarunt, & ſpontaneo defectu ritus ſibi patrios ſuſtulerunt. Incipiente enim feſtiuitate paſchali, qui ornare templum, vaſa mundare, victimas prouidere, & legitimis purificationibus ſacratiorem diligẽtiam adhibere debuerant, paricidalis odij furore concepto, ad vnum opus vacant, & in vnum facinus ſimili crudelitate coniurant: quid aſſecuturi ſupplicio innocentiæ, condemnatione iuſtitiæ, niſi vt & noua myſteria non apprehenderent, & antiqua violarent? Prouidentibus ergo principibus, ne in ſancto die tumultus oriretur, non feſtiuitati, ſed facinori ſtudebatur: nec religioni ſeruiebat hæc cura, ſed crimini. Diligentes enim pontifices & ſoliciti ſacerdotes, ſeditiones turbarũ fieri in præcipua feſtiuitate metuebant, non vt populus non peccaret, ſed ne Chriſtus euaderet. At Ieſus conſilij ſui certus, & in opere paternæ diſpoſitionis intrepidus, vetus teſtamentum conſummabat, & nouum paſcha condebat. Diſcumbentibus enim ſecum diſcipulis ad edendam myſticã cœnam, cùm in Caiphæ atrio tractaretur, quomodò Chriſt⁹ poſſet occidi, ille corporis & ſanguinis ſui ordinans ſacramentum, docebat qualis Deo hoſtia deberet offeri, nec ab hoc quidem myſterio traditore ſubmoto, vt oſtenderetur nulla iniuria exaſperatus, qui voluntaria erat impietate præſcitus. Ipſe enim ſibi fuit materia ruinæ, & cauſa perfidiæ, ſequens diabolũ ducem, & nolens Chriſtum habere rectorem. Dicens itaq; Dominus: Amẽ dico vobis, quia vnus veſtrũm me traditurus eſt, notã ſibi proditoris ſui conſcientiam demonſtrauit, non aſpera, nec aperta impiũ increpatione confundens, ſed leni & tacita admonitione cõueniens, vt faciliùs corrige-

Verũ corpus Chriſti in Euchariſtia.

Euchariſtia ſacramentũ & ſacrificiũ.

Matt.26.

rigeret pœnitudo, quem nulla deformaſſet abie-ctio. Cur infelix Iuda tanta benignitate non vteris? Ecce parcit auſibus tuis Dominus, & nulli te niſi tibi indicat Chriſtus. Nec nomen tuũ nec perſona detegitur, ſed veritatis & miſericordiæ verbo, cordis tui tantùm arcana tanguntur. Non Apoſtolici ordinis honor, nec ſacramentorum tibi communio denegatur. Redi in integrum, & depoſito furore reſipiſce. Clementia inuitat, ſalus pulſat, ad vitam vita te reuocat. Ecce immaculati & innocentes condiſcipuli tui, ad ſignificationem facinoris expaueſcunt, & omnes ſibi non edito impietatis authore formidant. Contriſtati enim ſunt non de conſcientiæ reatu, ſed de humanæ mutabilitatis incerto, timentes ne minùs verũ eſſet, quod in ſe quiſq; nouerat, quã quod ipſa veritas præuidebat. Tu autem in hac trepidatione ſanctorum, abuteris Domini patiẽtia, & abſcondi te tua credis audacia. Addis impudentiam ſceleri, nec ſigno euidentiore terreris. Cùmq; ſe alij à cibo, in quo indicium Dominus poſuerat, continerent, tu manum non retrahis à paropſide, quia animum non auertis à crimine. Secutum itaque eſt, dilectiſsimi, ſicut Ioannes Euangeliſta narrauit, vt cùm traditori ſuo Dominus manifeſtiùs deſignando panem porrexiſſet intinctum, totum Iudam diabolus occuparet, & quem malignis cogitationibus obligarat, iam ipſo impietatis opere poſsideret. Corpore enim tantùm cum cœnantibus recumbebat, mente autem ſacerdotum inuidiam, teſtium falſitatẽ, & furorem imperitæ plebis armabat. Deniq; Dominus videns cui Iudas flagitio eſſet intentus, Quod facis, inquit, fac celeriùs. Vox hæc non iubentis eſt, ſed ſinentis: nec trepidi, ſed parati: qui habẽs omnium temporum poteſtatem, oſtendit ſe moram non facere traditori, & ſic ad redemptionem mundi, paternam exequi voluntatem, vt facinus quod à perſequentibus parabatur, nec impelleret, nec timeret. Poſtquàm ergo Iudas perſuaſus à diabolo, diſceſsit à Chriſto, ſeq; à corpore Apoſtolicæ vnitatis abſcidit, nullo Dominus pauore turbatus, ſed de ſola redimendorum ſalute ſolicitus, omne temporis ſpatium, quod à perſequentium vacabat incurſu, myſticis ſermonibus, ſacratæque doctrinæ, ſicut Ioannis Euangelio declaratur, impendit, eleuans ad cœlum oculos, & pro vniuerſa Eccleſia ſupplicans patri, vt omnes quos dediſſet, daturusq; eſſet filio pater, vnum fierent, & in gloria redemptoris indiuidui permanerent, adijciens poſtremò illam orationem, qua ait: Pater, ſi fieri poteſt, trãſeat calix iſte à me. Vbi non exiſtimandum eſt, ꝙ Dominus Ieſus paſsionem & mortem, cuius iam diſcipulis ſuis tradiderat notionem, voluerit declinare, cùm ipſe Apoſtolum Petrum deuota fide & charitate feruentem, vti aduerſus perſecutores gladio vetet, dicẽs: Calicem quem dedit mihi pater, non bibam illum? certumque ſit, quod & Dominus ipſe teſtatus eſt, dicens: Sic enim Deus dilexit mundum, vt filium ſuum vnigenitum daret, vt omnis qui credit in eum, non pereat, ſed habeat vitam æternam: & quod de ipſo ait Apoſtolus Paulus: Chriſtus nos dilexit, & tradidit ſemetipſum pro nobis hoſtiam Deo in odorem ſuauitatis. In ſaluandis enim hominibus per crucem Chriſti, communis erat voluntas patris & filij, commune conſilium, nec vlla poterat ratione turbari, quod ante æterna ſecula & miſericorditer erat diſpoſitum, & incommutabiliter præfinitum. Qui ergo verum, dilectiſsimi, totumq; aſſumpſit hominem, veros & corporis ſenſus, & animi ſuſcepit affectus. Nec quia omnia in illo plena erant ſacramẽtis, plena miraculis, ideò aut falſis lachrymis fleuit, aut mendaci eſuriẽ cibum ſumpſit, aut ſimulato ſopore dormiuit. In noſtra humilitate contẽptus, in noſtra mœſtitudine cõtriſtatus, in noſtro eſt dolore crucifixus. Paſsiones enim mortalitatis noſtræ ob hoc miſericordia ſubijt, vt ſanaret: ob hoc virtus recepit, vt vinceret. Quod Elias apertiſsimè prophetauit, dicens: Hic peccata noſtra portat, & pro nobis dolet: & nos putauimus illũ eſſe in dolore, & in plaga, & in vexatione: ipſe autẽ vulneratus eſt propter facinora noſtra, & infirmatus eſt ꝓpter peccata noſtra, & liuore eius ſanati ſum⁹. Cùm igitur Dei filius dicit: Pater, ſi fieri poteſt, trãſeat calix iſte à me, noſtræ vtitur voce naturę, & cauſam agit fragilitatis & trepidationis humanæ: vt in his, quę toleranda ſunt, & patientia roboretur, & fromido pellatur. Deniq; ceſſans hoc ipſum petere, excuſato quodãmodò noſtrę infirmitatis metu, in quo nobis remanere nõ expedit, in aliũ affectũ trãſit, & dicit: Veruntamẽ nõ ſicut ego volo, ſed ſicut tu. Et iterũ: Sed ſi nõ poteſt, inquit, calix iſte trãſire à me, niſi bibã illũ, fiat volũtas tua. Hæc vox capitis, ſalus eſt totius corporis. Hæc vox omnes fideles inſtruxit, omnes confeſſores accendit, omnes martyres coronauit. Nam quis mundi odia, quis tentationũ turbines, quis poſſet perſecutionum ſuperare terrores, niſi Chriſtus in omnibus & ꝓ omnibus diceret patri, Fiat voluntas tua? Diſcant igitur hanc vocem omnes Eccleſiæ filij, magno precio redempti, gratis iuſtificati: & cùm aduerſitas violentæ alicuius tentationis incubuerit, præſidio potentiſsimæ rationis vtantur, vt ſuperato tremore formidinis, accipiant tolerantiam paſsionis. Hinc iam, dilectiſsimi, ad perſtringendum ordinem dominicę paſsionis ſermo eſt dirigendus, quem, ne vos cumulo prolixitatis oneremus, in ſextam ſabbati, diuiſo communi labore differamus. Aderit præcantibus vobis gratia Dei, quæ mihi ſoluẽdi debiti tribuat facultatem, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, viuentem & regnantem cum patre & ſpirituſancto, Amen.

Iudas non excluſus à cõmunione Euchariſtia.

Ioan. 13. *Ibidem.* *Ioan. 17.* *Matt. 26.* *Ioan. 18.* *Ioan. 3.* *Epheſ.* *Eſai.* *Matt.*

EADEM FERIA, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Amen amen dico vobis, non eſt ſeruus maior domino ſuo, neq; apoſtolus maior eo, qui miſit illum, &c. Ioan. 13.

SI, inquit, ſcitis quæ fecerim vobis, & hoc exemplum ſequuti, feciſtis ſimiliter alijs, queádmodùm ego feci vobis, beati eritis. Sed quare veſtris æqualibus non facitis, quod me vobis meis ſeruis & diſcipulis facere videtis? *Non de omnibus vobis dico, ego ſcio quos elegerim.* Dixi, inquit, vobis, Beati eritis, ſed non omnibus dixi. illis dixi, qui facturi ſunt ea: illis dixi quos elegi, non tantùm ad Apoſtolatum, verùm etiam ad beatitudinem. Ad Apoſtolatum enim & Iudas electus eſt. Vnde & ſuperiùs Dominus ait: Non ne ego vos duodecim elegi, & vnus ex vobis diabolus eſt? *Sed vt adimpleatur ſcriptura: Qui manducat meum panem, leuabit contra me calcaneum ſuum.* Sic enim ſcriptum eſt: Homo pacis meæ, in quo ſperabam, qui edebat panes meos, ampliauit aduerſùm me ſupplantationem. *Amodò dico vobis priuſquam fiat, vt credatis cùm factum fuerit, quia ego ſum.* ille, ſubauditur, de quo illa ſcriptura hoc dicit. *Amen amen dico vobis, qui accipit ſi quem miſero, me accipit: & qui me accipit, accipit eum qui miſit me.* Quanuis enim aliter ſit pater in filio, & aliter filius in Apoſtolis, tamen quia Chriſtus in eis eſt, quicunque accipit Apoſtolos, accipit & Chriſtum. *Cùm hoc dixiſſet Ieſus, turbatus eſt ſpiritu, & proteſtatus eſt, & dixit: Amē amen dico vobis, quia vnus ex vobis tradet me.* Spiritu enim turbatur, qui ſpiritualiter turbatur. Spiritualis enim turbatio, ad pietatē & miſericordiam ſpectat: carnalis autē turbatio, iram excitat & furorem. Spiritu igitur turbatur Ieſus, ſiue quia diſcipulus eum tradit, & tradendo perit: ſiue vt nos doceat quid agere debeamus, quādo in magnum facinus & ſcelus aliquem hominem ruere videmus. Erat autem Iudas vnus ex eis, quia carnaliter conuerſabatur cū eis, quanuis mente & fide iam receſsiſſet ab eis. Inter eos ad Apoſtolatum electus fuerat, ſed cum eis ad vitā æternam prædeſtinatus non fuerat. *Aſpiciebat ergo ad inuicem diſcipuli, hæſitantes de quo diceret.* Vnuſquiſque ſibi timebat, quod in conſcientia non habebat, quia eū mentiri non poſſe ſciebant. *Erat ergo recumbens vnus ex diſcipulis in ſinu Ieſu, quem diligebat Ieſus.* Quis eſt enim iſte diſcipulus, niſi idē ipſe qui hæc ſcribit, beatus Ioānes, qui ſecúdùm conſuetudinem ſanctarum ſcripturarum, ſic de ſe quaſi de alio loquitur? Sic enim Moyſes frequenter dicit, Loquutus eſt Dominus ad Moyſen, & alij prophetæ ſimiliter. Recumbebat autē diſcipulus iſte in ſinu, id eſt, in pectore Ieſu, & ſuper illum fontem ſapientiæ, de quo omnia hęc haurire promeruit, quæ per totum hoc Euangelium tam affluenter nobis eructat. *Innuit ergo huic Simon Petrus, & dicit ei: Quis eſt de quo dicit?* Innuit (inquit) id eſt, admonuit ſecretò, vt de quo diceret, interrogaret. *Itaq; cū recubuiſſet ſupra pectus Ieſu, dicit ei: Domine, quis eſt qui tradet te? Reſpondit Ieſus: Ille eſt, cui ego intinctum panem porrexero. Et cùm intinxiſſet panem, dedit Iudæ Simonis Scariothis.* In eo fortaſſe quòd panem intinctum ei dabat, eum diabolica nigredine tinctum & infectum ſignificabat: *Et poſt buccellam, tunc in illum introiuit Satanas.* Introiuerat enim iam anteà in eū Satanas ad tentandū & decipiendū, ſed tunc primùm intrauit in eum ad poſsidendū. Et forſitan adhuc dubitabat, atque timebat, ne Iudas reſipiſceret, & à proditione quieſceret: ſed poſtquā per buccellā deſignatū vidit, quaſi propriū inuaſit, & ſuæ ſeruituti eū ſubiugauit. *Dixit ei Ieſus: Quod facis, fac citiùs.* Nō præcipiēdo hoc dixit, ſed prædicēdo: qa videbat eius animū præ nimio deſiderio accelerādi quod cœperat, non poſſe quieſcere. *Hoc autē nemo ſciuit diſcumbentium, ad quid dixerit ei. Quidam enim putabāt, quia loculos habebat Iudas, quòd dixiſſet ei Ieſus, Eme ea, quæ opus ſunt nobis ad diē feſtū, aut egenis vt aliquid daret. Cū ergo accepiſſet buccellā, exiuit continuò. Erat autem nox.* Benè, quia nox erat, quoniā in noctē & in mortē & in tenebras ibat. *Cū ergo exiſſet, dicit Ieſus: Nunc clarificatus eſt filius hominis, & clarificatus eſt Deus in eo. Si Deus clarificatus eſt in eo, & Deus clarificauit eum in ſemetipſo, & cōtinuò clarificauit eum.* Nūc, inquit, quia filius noctis & tenebrarū receſsit à diſcipulis meis, nunc filius hominis clarificatus eſt in eis, nunc nihil caliginis et tenebrarum ſentit in eis. Et Deus clarificatus eſt in eo, quia nihil tenebrarū aliquando diuinitas ſenſit in eo. Ipſe eſt enim illa lux, quæ in tenebris lucet, & tenebræ eam nō cōprehenderunt. Quanuìs igitur clarificetur in alijs, in ſe tamen clariſsimus eſt. In alijs enim clarificatur, dū illi clarificātur, qui eius membra ſunt. Similiter aūt & Deus clarificatus eſt in eo, quia clarū fecit eum. Et hoc eſt quod ait: Si Deus clarificat' eſt in eo, & Deus clarificauit eum. In quo? In ſemetipſo. Quando? Continuò. Quid eſt continuò? ſtatim vt genitus eſt. Cæteri enim homines priùs generātur & naſcuntur, deinde per pœnitentiā, per baptiſmū, & per miniſteriū ſacerdotū regenerantur & clarificantur. Filius aūt hominis non priùs genitus eſt, quā clarificatus. Diuinitas enim humanitati coniūcta, ſtatim in ipſa vnitione ſiue commixtione hominē illū aſſumptū ſanctificauit & clarificauit, & ab omni corruptela primæ præuaricatiōis mūdauit. Dicatur ergo: Nūc filius hominis clarificatus eſt in diſcipulis ſuis, in quo filio hominis Deus clarificatus eſt continuò, vt ſe humanitati coniūxit, quā ipſe in ſemetipſo clarificauit & ſanctificauit. *Filioli adhuc modicum vobiſcum ſum.* Hoc aūt de carnis præſentia dicit, quæ nō poſt multos dies aſcendit. *Quæretis me, & ſicut dixi Iudæis, quò ego vado, vos nō poteſtis venire, & vobis dico modò.* Quærebant enim diſcipuli videre Ieſum, & deſiderio quærebant, quia ſemper cū eo eſſe cupiebāt. Vnde Apoſtolus ait: Cupio diſſolui, & eſſe cū Chriſto. Sed non poterant tunc venire quò ipſe ibat, quanuìs illuc poſteà ituri erant. Vnde & ſubdidit:

Ioan. 6. | Psal. 40. | Turbatio ſpiritualis. Carnalis. | Satan occupat Iudam | Ioan. 1. | Chriſtus vt clarificetur. | Ioan. 7. | Philip. 1.

dit: *Et vobis dico modò.* Iudæis (inquit) abſolutè dixi, Quò ego vado, vos non poteſtis venire: vobis autē dico, quia non poteſtis venire modò, quò ego vado. Priùs enim vos oportet ire, & prædicare Euangelium omni creaturæ. *Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem, ſicut dilexi vos.* Diligere nanq; non eſt nouum mandatum, ſed ſic diligere ſicut ipſe dilexit, nouum mandatum eſt. Lex enim proximos diligere præcepit, ſed pro eis mori nō præcepit. *In hoc cognoſcēt oēs, quòd diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionē habueritis ad inuicē. Dixit ei Simon Petrus: Domine, quò vadis? Reſpōdit ei Ieſus: Quò ego vado, non potes me modò ſequi, ſequeris aūt poſteà. Dicit ei Petrus: Quare nō poſſum te modò ſequi? animā meā pro te ponā. Reſpondit ei Ieſus: Animā tuā pro me pones? Amen amen dico tibi, non cantabit gallus, donec me ter neges.* Solus Marcus dicit, Non cantabit bis Gallus. Vt igitur Euangelia cōueniant, ſic dicatur: Nō cantabit, id eſt, nō complebit cantum, donec me ter neges. Huic autem ſimile eſſet, ſi diceremus: Non priùs cœnauit Ieſus, quàm lauit pedes diſcipulorum: id eſt, non priùs cœnā compleuit, & ſi priùs cœnare cœpit.

Leui. 18.

Mar. 14.

FERIA QVARTA, SERMO LEONIS Papæ.

Eſt Serm. 19. de Paſſione Domini.

SAcram, dilectiſsimi, dominicę paſſionis hiſtoriam, euangelica (vt moris eſt) narratione decurſam, ita omniū veſtrū arbitror inhęſiſſe pectoribus, vt vnicuiq; audientium ipſa lectio quædam facta ſit viſio. Habet enim hanc potentiam fides vera, vt ab his mente non deſit, quibus corporalis præſentia intereſſe non potuit: & ſiue in præteritum redeat, ſiue in futurum ſe cor credentis extendat, nullas ſentiat moras temporis cognitio veritatis. Adeſt ergo ſenſibus noſtris imago rerū pro noſtra ſalute geſtarū, & quicquid tūc diſcipulorum perſtrinxit animos, noſtros quoq; tangit affectus, nō quod aut triſtitia deprimimur, aut ſæuitia furentiū Iudæorum terremur, cùm etiā eos, quos illius tēpeſtatis magnitudo concuſsit, ad inuictam conſtantiam reſurrectio Domini aſcēſioq; prouexerit: ſed quia in cogitationem venit, quales tunc Hieruſalē populi, & quales fuerint ſacerdotes, cū magno accipimus tremore mentiū tantum facinus impiorū. Quanuis enim ad ſalutem humani generis pertineret paſsio ſaluatoris, & æternæ mortis vincula temporali ſint Domini morte dirupta: aliud tamen crucifixi patientia, aliud crucifigentiū egit inſania: nec ad eoſdē rerum exitus miſericordia & ira tendebat, cū eiuſdē ſanguinis fuſione Chriſtus ſolueret mundi captiuitatem, Iudæi interficerēt omnium redemptorem. Obdurauit igitur carnalē Iſraël malignitas ſua, & nihil ei legis teſtificatio, nihil myſteriorū imagines, nihil prophetarum oracula profuerunt, cū paſcha Domini tot ſeculis celebratū, in eo Ioānes doceret impletū, de quo publica proteſtatione dicebat: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Repugnat iniquitas iuſtitiæ, cæcitas luci, mendaciū veritati: ſed de ſæuitia obluctantium, de ſcelero crudelium obtinuit Ieſus æternę diſpoſitionis effectum: & ita humano generi ſua morte cōſuluit, vt ſacramentum ſalutis etiam ipſis perſecutoribus non negaret. Qui enim venerat vniuerſis credentibus omnia peccata dimittere, à generali indulgentia nec Iudaicum voluit crimē excludere. Quorum itaq; perfidiā deteſtamur, eorū fidem, ſi conuertantur, amplectimur: & imitātes miſericordiam Domini, qui pro eis, à quibus erat crucifixus, orabat, nos quoq; cum B. Paulo Apoſtolo noſtras iungimus preces, & vt ille populus miſericordiam conſequatur optamus, ob cuius offenſionem gratiam recōciliationis accepimus, quoniam ſicut ait idem magiſter gentiū: Concluſit Deus omnia incredulitate, vt omniū miſereatur. Quid autē illud fuit, quod & Iudæis intellectum abſtulit, & ſapientium mundi corda turbauit, niſi crux filij Dei, quæ & philoſophicam vaneſcere prudentiam, & Iſraëliticam fecit caligare doctrinam? Omnem nanq; ſenſum humanæ mentis exceſsit diuini altitudo conſilij, cū placuit Deo per ſtultitiam prædicationis ſaluos facere credentes, vt mirabilior fieret conſtantia fidei ex difficultate credendi. Inconſequēs enim & irrationabile videbatur recipere animo, quòd creatorē omnium naturarū in ſubſtantia veri hominis virgo intemerata peperiſſet, quòd æqualis patri filius Dei, qui impleret omnia, & cōtineret vniuerſa, furentium manibus comprehēdi, iniquorum iudicio condēnari, & poſt dedecora illuſionum cruci ſe permiſiſſet affigi. Sed in his omnibus ſimul ſunt & humilitas hominis, & celſitudo deitatis: nec miſericordiæ ratio maieſtatem miſerentis obſcurat: quia de ineffabili potētia factū eſt, vt dum homo verus eſt in Deo inuiolabili, & Deus verus eſt in carne paſsibili, cōferretur homini gloria per cōtumeliā, incorruptio per ſuppliciū, vita per mortem. Niſi enim verbū caro fieret, & tā ſolida exiſteret vnitas in vtraq; natura, vt à ſuſcipiente ſuſceptā, nec ipſum breue mortis tempus abiungeret, nunquā valeret ad æternitatē redire mortalitas. Sed affuit nobis in Chriſto ſingulare præſidium, vt in natura paſsibili mortis conditio non maneret, quā impaſsibilis eſſentia recepiſſet: & per id quod nō poterat mori, poſſet id, quod erat mortuū, ſuſcitari. Huic ſacramēto, dilectiſsimi, vt inſeparabiliter congruamus, magna nobis & animi & corporis intētione nitendum eſt: vt cùm grauiſsimi ſit piaculi feſtū paſchale negligere, periculoſius ſit eccleſiaſticis quidē cōuentibus iungi, ſed in dominicæ paſsionis conſortio non haberi. Nam dicente Domino, Qui non accipit crucē ſuā, & ſequitur me, non eſt me dignus: Et dicēte Apoſtolo:

Obduratio Iudæorum.

lo: Si compatimur, & conregnabimus: quis verè Chriſtũ paſſum, mortuũ & reſuſcitatũ colit, niſi qui cum ipſo & patitur, & moritur, & reſurgit? Et hæc quidẽ in omnibus Eccleſię filijs ipſo iam regenerationis ſunt inchoata myſterio, vbi peccati interitus vita eſt renaſcentis, & triduanã Domini mortẽ imitatur trina demerſio, vt dimoto quodã aggere ſepulturæ, quos veteres ſuſcepit ſinus fõtis, eoſdẽ nouos edat vnda baptiſmatis. Sed implendum eſt nihilominùs opere, qđ celebratum eſt ſacramento, & natis de ſpirituſancto, quantumcunq; ſupereſt mundani tẽporis, nõ ſine crucis ſuſceptione ducẽdum eſt. Quãuìs enim forti & crudeli tyrãno per potentiã crucis Chriſti vaſa antiquæ deprædationis erepta ſint, & dominatio principis mundi à redemptorum ſit eiecta corporibus: inſidiari tamen etiam iuſtificatis eadẽ malignitas perſeuerat, & multis modis eos, in quib. nõ regnat, impugnat: vt ſi quas animas negligẽtes imprudẽteſq; repererit, ſeuerioribus eas laqueis rurſùs innectat, & à paradiſo Eccleſiæ raptas, in conſortium ſuæ damnationis inducat. Vndè cùm quiſpiam ſe limites obſeruãtiæ Chriſtianæ ſentit excedere, & in id cupiditates ſuas tendere, quod eum à recto itinere faciat deuiare, recurrat ad crucẽ Domini, & ligno vitæ motus noxiæ voluntatis affigat, ac voce prophetica ad Dominum clamet, & dicat: Cõfige clauis à timore tuo carnes meas: à iudicijs enim tuis timui. Quid autem eſt clauis timoris Dei carnes habere cõfixas, niſi corporeos ſenſus ab illecebra illiciti deſiderij ſub metu cõtinere diuini iudicij: vt qui reſiſtit peccato, & cõcupiſcentias ſuas (ne quid morte dignũ operetur) interficit, audeat cũ Apoſtolo dicere: Mihi aũt abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti, per quẽ mihi mundus crucifixus eſt, & ego mũdo? Ibi ergo ſe conſtituat Chriſtianus, quò eum ſecũ ſuſtulit Chriſtus: & ad id dirigat omnem viam ſuam, vbi ſcit humanam ſaluatam eſſe naturam. Paſsio enim Domini vſque ad finem producitur mundi, & ſicut in ſanctis ſuis ipſe honoratur, ipſe diligitur, & in pauperibus ipſe paſcitur, ipſe veſtitur: ita in omnibus, qui pro iuſtitia aduerſa tolerant, ipſe compatitur: niſi fortè æſtimandum eſt, multiplicata per orbem fide, & rareſcente impiorum numero, omnes perſecutiones, & omnia quæ aduersùs beatos martyres ſæuierunt, finita eſſe certamina, tanquam ſuſcipiendæ crucis illis tantùm neceſsitas incubuerit, quibus ad expugnandam Chriſti dilectionem atrociſsima ſunt illata ſupplicia. Sed aliud ſeruientium Deo pietas experitur, aliud etiam Apoſtoli prædicatio proteſtatur, qui dicit: Omnes qui volunt piè viuere in Chriſto Ieſu, perſecutionem patientur. Qua ſententia nimis tepidus & ſegnis oſtenditur, qui nulla perſecutione pulſatur. Pacem enim cum hoc mundo niſi amatores mundi habere non poſſunt, & nulla vnquam iniquitati cum æquitate communio, nulla mendacio cum veritate concordia, nullus eſt tenebris cum luce conſenſus: quia etiamſi pietas bonorũ cupiat malos corrigi, conuerſioneq; multorum per gratiã Dei miſerantis obtineat: malignorum tamẽ ſpirituum aduersùs ſanctos inſidiæ nõ quieſcunt, & ſiue occulto dolo, ſiue aperto prælio, in omnibus fidelibus propoſitum bonæ voluntatis infeſtãt. Inimicum nanq; illis eſt omne quod rectum, omne quod caſtum eſt: & quum eis nihil in quenquam ampliùs liceat, quàm iuſtitia diuina permiſerit, quæ dignatur ſuos aut corripere diſciplina, aut exercere patientia: agunt tamen verſutiſsima arte fallaciæ, vt ex arbitrio propriæ poteſtatis, aut lædere videãtur, aut parcere, & multis (quod dolendum eſt) ita per nequitiã ſimulationis illudunt, vt quidam illos & timeant pati infenſos, & velint habere placatos, quũ beneficia dæmonum omnib⁹ ſint nocentiora vulneribus: quia tutius eſt homini inimicitiam diaboli meruiſſe, quàm pacem. Sapientes itaq; animæ, quæ vnum timere, vnum diligere, & in vnum ſperare didicerunt, mortificatis cupiditatibus, & crucifixis corporis ſenſibus, ad nullũ hoſtium metum, ad nullum inclinantur obſequium. Voluntatem enim Dei etiam ſibi præferunt, & tanto ampliùs ſe amant, quãto ampliùs pro Dei amore ſe non amant. Cumq; audiunt ſibi diuinitùs dici, Poſt concupiſcentias tuas non eas, & à voluntate tua auertere: diuidũt affectus ſuos, & legem mentis à corporis lege diſcernunt: vt ex quadam ſe parte ſibi denegent, perdentes ſe in his, quæ carnaliter diligunt, & inuenientes ſe in his, quæ ſpiritaliter cõcupiſcunt. Sanctum igitur paſcha, dilectiſsimi, in talibus membris corporis Chriſti legitimè celebratur, & nihil illis deeſt † triumphi, quos paſsio ſaluatoris obtinuit: quoniam in his, qui Apoſtolico exemplo caſtigant corpus ſuum, & ſeruituti ſubijciunt, ijdem hoſtes eadem fortitudine conteruntur. Et nunc enim à Chriſto vincitur mundus, & cùm à ſeruis eius quorumcunq; vitiorum incentiua ſuperantur, ipſius virtus eſt, ipſiuſq; victoria. Hæc, dilectiſsimj, quę ad participationem crucis pertinent, ſufficienter (vt arbitror) veſtris ſunt hodiè auribus intimata, vt paſchale ſacramentum etiam in membris corporis Chriſti legitimè celebretur. Supereſt, vt de obtinendo reſurrectionis cõnſortio diſſeramus. Quod ne continuato ſermone, & mihi & vobis fiat oneroſum, in diem ſabbati promiſſa differemus. Aderit, vt credimus, gratia Dei, vt debitum noſtrum ipſius auxilio compleatur, qui viuit & regnat cum patre & ſpirituſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

2.Ti.2. Verus Chriſti cultor. Crux perpetuo ferenda. Pſal.118. Gal.6. 2.Ti.3. Verſutia dæmonum. Eccl.18. † triũphis. 1.Cor.9.

EADEM FERIA,
HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Appropinquabat autem dies feſtus azymorum qui dicitur Paſcha, & quærebant principes ſacerdotũ, quomodò Ieſum interficerent: timebant verò plebẽ, &c. Lu.22.

Enit autem dies azimorum, in qua neceſſe erat occidi Paſcha. & miſit Petrũ & Ioannem, dicens: Euntes parate nobis Paſcha, vt manducemus. Mittit Dominus Petrum & Ioannem parare Paſcha. Quibus introeuntibus ciuitatem, occurrit homo amphoram aquę portans: quem ipſi ſequuntur in domum, in quã intrat. Et oſtendit eis paterfamilias cœnaculũ magnum ſtratum. Iſti enim duo Chriſti diſcipuli, duo teſtaméta ſunt, quæ dum diuina inſpiratione mittũtur ad ciuitatem pectoris noſtri, Paſcha ibi parant: quia quid agnus ille ſecundùm legem immolatus ſignificet, & qualiter Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus, nos docent & intelligere faciunt: quibus interior homo occurrit, qui quoniam baptizatus eſt, amphoram aquæ non immeritò portare dicitur. Nemo enim non baptizatus, hãc amphoram portat. Hunc igitur ſequuntur vſq; in domum, vſq; in cordis ſecretarium interius, ibiq; inueniunt patremfamilias, id eſt, intellectum, à quo interior noſtra familia regitur & gubernatur. *Et ipſe oſtendit eis cœnaculum magnum ſtratum,* per quod fidem intelligimus, alijs virtutibus ornatam. Ibi enim hæc cœna paratur, quia per fidem reuelatur. Vnde rectè dicitur: Niſi credideritis, non intelligetis. Hoc enim cœnaculum infideles non habent. *Et cùm facta eſſet hora, diſcubuit, & duodecim Apoſtoli cum eo, & ait illis: Deſiderio deſideraui hoc Paſcha manducare vobiſcum, antequam patiar.* Multùm (inquit) hoc Paſcha vobiſcum manducare deſideraui, vt vetera complerem, & ad noua tranſirem. *Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in regno Dei:* id eſt, donec in Eccleſia ſpiritualiter intelligatur & agatur. *Vos eſtis, qui permanſiſtis mecũ in tentationibus meis: & ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi pater meus, regnum, vt edatis & bibatis ſuper menſam meam in regno meo, & ſedeatis ſuper ſedes, iudicantes duodecim tribus Iſrael.* Sic (inquit) ego vobis Eccleſiæ regnũ trado & diſpono, ſicut & pater meus mihi illud diſpoſuit, vt mea vice illud regatis, & ſuper menſam meam edatis panem verum, qui de cælo deſcendit, & bibatis calicem noui teſtamenti. Hoc autem & de illa cæleſti menſa intelligi poteſt, in qua ſancti ſola ſummi boni contemplatione reficiuntur: De qua Pſalmiſta, Ego (inquit) cum iuſtitia apparebo conſpectui tuo: ſatiabor, dũ manifeſtabitur gloria tua. *Ait autẽ Dominus Simoni: Simon, ecce Satanas expetiuit, vt cribraret vos ſicut triticum.* Sicut enim olim beatum Iob, ita & Apoſtolos ex Dei permiſſione cribrauit, ſi quid forſitã zizaniæ & corruptionis in eis inueniret. *Et dixit eis: Quãdo miſi vos ſine ſacculo, & pera, & calceamẽtis, nũquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt, Nihil.* Nihil enim eis deeſſe poterat, quos Domin' ipſe regebat. Vnde Pſalmiſta: Dominus regit me, & nihil mihi deerit. Miſerat enim eos Dominus non prædicare, ſed infirmos ſanare, dicens eis: Ite, ſanate omnes languores, omneſque infirmitates. Ideoq; neq; ſacculo indigebant, neq; pera, neque calceamentis. Nondũ enim calceati erant in præparatione Euangelij pacis. *Dixit ergo eis: Sed nunc qui habet ſacculum, tollat: ſimiliter & peram.* Nunc (inquit) & ſacculum & peram vos ferre concedo, non ad colligendum, ſed ad tribuendum: nõ vt aliena in eis coaceruetis, ſed vt inde trahatis, quod alijs detis. Hæc enim duo, præter hoc quòd miſericordiam & largitatem indicant, vtrunque etiam teſtamentum ſignificant. Ex his enim, quaſi ex ſacculo & pera, cunctis diuitijs plenis trahebant Apoſtoli, vnde mentes famelicas & ſitientes reficerent. Securi ſint igitur Apoſtoli, & nihil timeant, quia nihil deerit eis portãtibus ſacculũ & peram, quibus nec priùs aliquid defuit ſine ſacculo & pera. *Et qui non habet, vendat tunicam ſuam, & emat gladium.* Qui (inquit) nõ habet gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei, vendat tunicam ſuam, & emat eum, vt omnibus exutus, nudus nudam crucem ſequatur. His igitur verbis apertè monſtratur, quòd illi ſoli prædicare, & gladium ſpiritus ferre debent, qui ſimul cum Apoſtolo dicere poſſunt: Ecce nos reliquimus omnia, & ſequuti ſumus te. Qui enim nihil poſſidet, meritò nudus & abſq; tunica dicitur. *Dico enim vobis, quoniam adhuc hoc, quod ſcriptum eſt, oportet impleri in me: Et cũ iniquis deputatus eſt. etenim ea quæ ſunt de me, finem habent.* Adhuc (inquit) parũ qđ reſtat, oportet impleri in me. Penè .n. iam finita ſunt, quę de me ſecundũ carnẽ ſcripta ſunt: ſed adhuc illud reſtat, vt cum iniquis me deputantes Iudæi, crucifigant. Et tunc tandem ego à prædicatione ceſſabo: vos autẽ omnibus venditis emite gladium, accingimini, & ad prędicandum vos præparate. *At illi dixerunt: Domine, ecce gladij duo hic. At ille dixit eis: Satis eſt.* Sufficiunt enim duorũ teſtamentorum gladij, ad totius prædicationis opus peragendum. Vide quàm benè omnia conueniant: quanuis quid verba Domini ſignificarent, Apoſtoli non intelligebant. *Et apparuit illi angelus Domini de cælo confortans eum: & factus eſt in agonia, & prolixiùs orabat: & factus eſt ſudor eius ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram.* Hæc enim pugna ſaluatoris noſtri, martyrum agones & certamina ſignificabat. Ille ſudor ſanguineus, eorum ſanguinem de toto eius corpore (quod eſt Eccleſia) vbiq; fundendum manifeſtabat. Orabat autem prolixiùs, quatenùs nobis oſtenderet, quid in tali pugna agere debeamus, vt angelorũ conſolationem recipere mereamur. Cætera quæ ſequuntur, in Matthæo expoſita ſunt.

Luc. 22.

Duo diſcipuli, 2. Teſtamenta.

Homo interior

Intellectus.

Fides viua

Eſa. 7.

Pſal. 16.

Pſal. 22.

Matt. 10.

IN COENA DOMINI

ex tractatu D. Auguſtini Epiſcopi in Pſalmum LXIII.

EXaudi Deus orationẽ meam dum tribulor, à timore inimici erue animam meã. Sæuierunt inimici in martyres. Quid orabat iſta vox corporis Chriſti? Hoc orabat, vt eruerentur ab inimicis, & non eos poſſent occidere inimici. Ergo exauditi non ſunt, quia occiſi ſunt, & deſeruit Deus cõtritos corde ſeruos ſuos, & ſperantes in ſe deſpexit? Abſit. Quis enim inuocauit Dominum, & derelictus eſt ab eo? Quis ſperauit in eum, & deſertus eſt ab eo? Exaudiebantur ergo, & occidebantur, & tamen ab inimicis eruebantur. Alij timentes conſentiebant & viuebant, & tamen ipſi ab inimicis abſorbebantur. Occiſi eruebantur, viuentes abſorbebantur. Inde eſt illa vox gratulationis: Forſitan viuos abſorbuiſſent nos. Multi abſorpti, & viui abſorpti: multi mortui abſorpti. Qui putarunt inanem eſſe fidẽ Chriſtianam, mortui abſorpti ſunt. Qui autem ſcientes veritatem eſſe prædicationem Euangelij, Chriſtum eſſe filium Dei ſcientes, & hoc credentes, & hoc intus tenentes, ceſſerunt tamen doloribus, & idolis ſacrificauerunt, viui abſorpti ſunt. Illi abſorpti, quia mortui: illi autẽ, quia abſorpti, mortui. Non enim abſorpti viuere potuerunt, quanuìs viui abſorberentur. Ergo hoc orat vox martyrum: *A timore inimici erue animam meam*, non vt me non occidat inimicus, ſed vt nõ timeam occidentem inimicum. Hoc orat in pſalmo impleri ſeruus, quod modò Dominus iubebat in Euãgelio. Quid modò iubebat Dominus? Nolite timere eos, qui corpus occidunt, animam autem non poſſunt occidere: ſed potiùs eum timete, qui habet poteſtatem & animam & corpus occidere in gehennam ignis. Et repetiuit: Ita dico vobis, eum timete. Qui ſunt qui corpus occidunt? Inimici. Quid iubebat Dominus? Ne timerentur. Oretur ergo, vt præſtet quod iubet. *A timore inimici erue animam meam.* Erue à timore inimici, & ſubde timori tuo. Non timeam eum qui corpus occidit, ſed timeam eum, qui habet poteſtatem & corpus & animam occidere in gehennam ignis. Non enim à timore volo eſſe immunis, ſed à timore inimici liber, ſub timore Domini ſeruus. *Protexiſti me à conuentu malignantium, à multitudine operantiũ iniquitatẽ.* Iam ipſum caput noſtrum intueamur. Multi martyres talia paſſi ſunt, ſed nihil ſic elucet, quomodò caput martyrũ. Ibi meliùs intuemur, quod illi experti ſunt. Protectus eſt à multitudine malignantium, protegente ſe Deo, protegente carnem ſuam ipſo filio, & hominem quem gerebat, quia filius hominis eſt, & filius Dei eſt. Filius Dei propter formã Dei, filius hominis propter formam ſerui: habẽs in poteſtate ponere animam ſuam, & recipere eã. Quid ei potuerunt facere inimici? Occiderũt corpus, animam non occiderunt. Intendite. Parum ergo erat Domino hortari martyres verbo, niſi firmaret exemplo. Noſtis qui conuentus erat malignantium Iudæorũ, & quæ multitudo erat operantium iniquitatẽ. Quam iniquitatem? Quia voluerũt occidere Dominum Ieſum Chriſtum. Tanta opera bona, inquit, oſtendi vobis, propter quod horum me vultis occidere? Pertulit omnes infirmos eorum, curauit omnes languidos eorum, prædicauit regnum cælorum, nõ tacuit vitia eorum, vt ipſa potiùs eis diſplicerent, non medicus, à quo ſanabantur. His omnibus curationibus eius ingrati, tanquã multa febre phrenetici, inſanientes in medicum, qui venerat curare eos, excogitauerũt conſilium perdendi eũ: tanquam ibi volẽtes probare, vtrùm verè homo ſit, qui mori poſſit, an aliquid ſuper homines ſit, & mori ſe non permittat. Verbum ipſorum agnoſcimus in Sapientia Salomonis: Morte turpiſſima, inquiunt, condemnemus eũ. Interrogemus eum: erit enim reſpectus in ſermonibus illius. Si enim verè filius Dei eſt, liberet eũ. Videamus ergo, quid factum ſit. *Quia exacuerunt tanquam gladium linguas ſuas.* Filij hominum, dẽtes eorum, arma & ſagittæ, & lingua eorũ gladiꝰ acutus. Quod dicit & alius Pſalmus, ſic & hic: *Exacuerunt tanquã gladium linguas ſuas.* Non dicant Iudæi, Non occidimus Chriſtum. Etenim propterea eum dederunt iudici Pilato, vt quaſi ipſi à morte eius viderentur immunes. Nam cùm dixiſſet eis Pilatus, Vos eum occidite, reſponderunt: Nobis non licet occidere quenquam. Iniquitatem facinoris ſui in iudicem hominem refundere volebant. Sed nunquid Deum iudicem fallebant? Quid fecit Pilatus? In eo ipſo quod fecit, aliquãtùm particeps fuit: ſed in comparatione illorum, multo ipſe innocentior. Inſtitit enim quantùm potuit, vt illum ex eorum manibus liberaret: nam propterea flagellatum produxit ad eos. Non perſequẽdo Dominum flagellauit, ſed illorum furori ſatisfacere volens, vt vel ſic iam miteſcerent, & deſinerẽt velle occidere, cùm flagellatũ viderent. Fecit & hoc. At vbi perſeuerauerunt, noſtis illũ lauiſſe manus, & dixiſſe, ꝙ ipſe nõ feciſſet, mundum ſe eſſe à morte illius: fecit tamẽ. Sed ſi reus, quia fecit vel inuitus: illi innocẽtes, qui coẽgerũt vt faceret? Nullo modo. Sed ille dixit in eum ſententiã, & iuſſit eũ crucifigi, & quaſi ipſe occidit: & vos, ô Iudęi, occidiſtis. Vnde occidiſtis? Gladio linguæ. Acuiſtis enim linguas veſtras. Et quando percuſſiſtis, niſi quando clamaſtis, Crucifige, crucifige? Propterea enim non eſt prætermittendum, quia venit in mentem, ne fortè aliquem perturbet lectio diuinorum librorũ. Quidam Euangeliſta dicit hora ſexta crucifixũ Dominum, & quidã hora tertia. Niſi intelligamus, perturbamur. Et iam incipiente ſexta hora, dicitur Pilatus ſediſſe pro tribunali. Et reuerà quando leuatus eſt Dominus in ligno, hora ſexta erat. Sed alius Euangeliſta intuens animum Iudęorum, quia volebãt ſe immunes videri à morte Domini, narrando eos oſtendit reos, dicens Dominum hora tertia crucifixum. Conſiderantes autem omnem circunſtantiã lectionis, quanta

Marginal notes: Eccl. 2. — Pſal. 96. — Matt. 10. — Luc. 12. — Ioan. 10. — Ioan. 10. — Iudæorum ingratitudo. — Sap. 2. — Pſal. 56. — Ioan. 18. — Matt. 27. — Ioan. 19. — Mar. 15.

ta agi potuerunt, cùm apud Pilatum Dominus accuſaretur vt crucifigeretur, inuenimus horam tertiam eſſe potuiſſe, quando illi clamauerunt, Crucifige, crucifige. Ergo veriùs illi tunc occiderunt, quādo clamauerūt. Apparitores poteſtatis hora ſexta crucifixerunt, præuaricatores legis hora tertia clamauerunt. Quod illi manibus hora ſexta, hoc iſti lingua hora tertia. Rei magis iſti, qui clamando ſæuiebant, quàm illi, qui obtemperando adminiſtrabant. Ipſum eſt totū acumen Iudæorum, hoc eſt, quod pro magno quæſierunt: Occidamus, & non occidamus. Sic occidamus, vt non ipſi occidiſſe iudicemur.

EODEM DIE,

Ioan. xiij.

Ante diem feſtum paſcha, ſciens Ieſus quia venit hora eius, vt tranſeat ex hoc mundo ad patrem, cùm dilexiſſet ſuos qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri.

Eſt Tomo 7. in Homilijs Quadrageſima

SCripturus Euangeliſta Ioānes memorabile illud Domini miniſterium, quo diſcipulis in paſcha, priuſquā ad paſsionem iret, pedes lauare dignatus eſt, primò ipſum nomē paſchæ quid myſticè ſignificaret, aperire curauit, ita incipiens: *Ante diem feſtum paſcha, ſciens Ieſus quia venit hora eius, vt tranſeat ex hoc mundo ad patrē.*

Paſcha, tanſitus. *Exod. 12.* Paſcha quippe, tranſitus interpretatur, nomen ex eo vetus habens, quòd tranſierit in eo Dominus per Aegyptum, percutiens primogenita Aegypti, & filios Iſraël liberans: & quòd ipſi filij Iſrael tranſierint illa nocte de Aegyptia ſeruitute, vt venirent ad terram promiſſæ olim hereditatis & pacis: Myſticè autem ſignificans, quòd in eo Dominus tranſiturus eſſet ex hoc mundo ad patrem, & quòd eius exemplo fideles, abiectis temporalibus deſiderijs, abiecta vitiorum ſeruitute, continuis virtutum ſtudijs tranſire debeāt ad promiſsionem patriæ cæleſtis. Quomodò autem tranſierit Ieſus ex hoc mundo ad patrem, pulchro ſermone deſignat Euangeliſta, cùm dicit: *Cùm dilexiſſet ſuos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.* Id eſt, intantùm dilexit, vt ipſa dilectione vitā ad tēpus finiret corporalē, mox de morte ad vitam, de hoc mundo tranſiturus ad patrē. Maiorem nanque hac dilectionem nemo habet, quàm vt animam ſuam quis ponat pro amicis ſuis. *Ioan. 15.* Vnde rectè vterq; tranſitus, & legalis videlicet & euangelicus, ſanguine conſecratus eſt: Ille agni paſchalis, iſte eius, de quo dicit Apoſtolus: *1. Cor. 5.* Etenim paſcha noſtrū immolatus eſt Chriſtus. Iſte ſanguine fuſo in cruce, illo in crucis modum medio limine & ſuperliminari, medijs aſperſo in poſtibus. *Et cœna (inquit) facta, cùm diabolus iam miſiſſet in cor, vt traderet eum Iudas Simonis Scariothis, ſciēs quia omnia dedit ei pāter in manus, & quia ex Deo exiuit, & ad Deū vadit, ſurgit à cœna, & ponit veſtimēta ſua.* Locuturus de maxima humilitate aſſumptæ humanitatis, priùs commemorat æternitatē diuinæ poteſtatis: vt & ipſum verum Deum hominemq́ue demonſtraret, & nos illius præcepti admoneat, vt quanto magni ſumus, humiliemur in omnibus. *Eccl. 3.* Homo nanqne erat verus, qui hominum pedes tangere ac lauare, per hominem tradi, atq; ab hominibus poterat crucifigi: Deus erat verus, cui omnia dedit pater in manus, quia à Deo exiuit, & ad Deum redijt. Sciebat ergo Dominus, quia diabolus iam miſerat in cor Iudæ, vt traderet eum: ſciebat quia omnia dedit ei pater in manus, inter quæ omnia & ipſum traditorem, & eos quibus tradendus erat, & mortem quam erat paſſurus: vt de his omnibus quæ vellet faceret, malumq́; eorum ſua potentia conuerteret in bonum. Sciebat, quia per humilitatē incarnationis à Deo exiuit, & per victoriam reſurrectionis ad Deum erat rediturus, nec Deū cùm inde exiret, nec nos deſerens cùm rediret. Sciebat quidem omnia hæc, & tamen in magnæ ſuæ indicium pietatis, in magnæ noſtræ exemplum humilitatis, ſurgit à cœna, & ponit veſtimēta ſua, lauat pedes diſcipulorum, non Dei Domini, ſed hominis ſerui implens officium, & eius quoque pedes humiliter abluens, cuius manus in ſua traditione nouerat ꝑcaciter eſſe polluendas. Quòd ſi altiori indagine miniſterium hoc humilimū noſtri ſaluatoris pertractare delectat, cœna hæc ſacroſancta, in qua cum diſcipulis recubuit Dominus, tempus ſignificat vniuerſum, quo corporaliter in Eccleſia demoratus, & dapibus verbi ſalutaris, ac miraculorum ſuorū dulcedine, cunctos longè lateq́ue pauit, & ipſe audientium fide ac dilectione paſtus eſt: quia quotquot ad gratiā veritatis conuertit, per hos nimirùm corporis ſui, quod eſt Eccleſia, quaſi more veſcētium fecit augmentum. Surrexit autem à cœna, & poſuit veſtimenta ſua, quando temporaliter cum hominibus ampliùs conuerſari deſiſtens, membra corporis aſſumpti depoſuit in cruce. Accepto linteo præcinxit ſe, quando accepto à patre mandato patiendi pro nobis, in ipſo paſsionis exercitio ſua membra circundedit. Solet nanque per linteum, quod multifario tormentorū labore conficitur, afflictio paſsionū figurari. Et Dominus ponens veſtimenta, linteo præcingitur, vt ſignificet ſe habitū corporis, quē induit, non ſine preſſura dolorum, ſed longa crucis tribulatione deponere. Miſit aquam in peluim, & cœpit lauare pedes diſcipulorum, & extergere linteo, quo erat præcinctus, quando defunctus in cruce, aquā vnà cum ſanguine de latere ſuo profudit in terram, quibus credentium opera mundaret: eademq́ue opera non ſolū paſsionis ſacramentis ſanctificare, ſed etiam eiuſdem exemplis cōfirmare dignatus eſt. Quòd autē inchoata pedum lauatiône dicitur, *Venit ergo ad Simonē Petrū:*

nō

Petrus primus Apoſtolorum.

non ita intelligendum eſt, quaſi poſt aliquos ad
illum venerit, ſed quia ab illo, qui primus Apo-
ſtolorum erat, cœperit, & ille tale miniſterium,
quia myſterium neſciebat, nō fruſtrà horruerit.
Quòd etiam quilibet eorum acturus fuiſſe non
dubitatur, ſi non illa terreretur ſententia, quā
Petro dictum eſt, *Si non lauero te, non habebis par-
tem mecum.* Vbi apertè monſtratur, quòd hæc pe-
dum lauatio ſpiritalem animę & carnis purifica-
tionem, ſine qua ad conſortiū Chriſti peruenire
non poteſt, inſinuat. Vnde Petrus hæc audiens,
ſolito mox amoris diuini feruore correptus, re-
ſpondit: *Domine non tantùm pedes meos, ſed & ma-
nus & caput.* Ac ſi apertè dicat: Quia iam te do-
cente intelligo, quòd lauando pedes meos, erra-
ta mea te mundare ſignificas, non ſolùm pedes,
ſed & manus & caput tibi lauandum offero: quia
non ſolùm inceſſu, ſed etiam actu, viſu quoque,
auditu, guſtu, olfactu, & tactu multa me cōmit-
tere, quæ à te debeant dimitti, non ambigo. Sed
feruido amori quid reſpondeat Dominus, quo-
modò hunc ad intelligentiam myſticæ lauatio-
nis paulatim prouocet, audiamus: *Qui lotus eſt, in-
quit, non indiget, niſi vt pedes lauet, ſed eſt mundus to-
tus.* Manifeſtè denunciat, quòd lauatio pedū illa,
remiſſionem quidē peccatorū deſignaret, non
tamen eam, quæ ſemel in baptiſmate datur, ſed
illam potiùs, qua quotidiani fideliū reatus, ſine
quibus in hac vita non viuitur, quotidiana eius
gratia mundantur. Pedes nanq;, quibus inceden-
tes terrā tangimus, ideoq; eos à contagione pul-
ueris, ſicut reliquum corpus, immunes cuſtodi-
re nequimus, ipſam terrenæ inhabitationis ne-
ceſſitatē deſignant: qua inquantùm quotidiè de-
ſides nos & negligentes afficimur, intantùm eti-
am magni quiq; & ſummę conuerſationis viri,
à cœleſti: quàm maximè diligunt, contemplatio-
ne reuocantur: vt ſi dixerimus quia peccatū non
habemus, noſipſos ſeducamus, & veritas non ſit
in nobis. *Qui ergo lotus eſt, non indiget niſi vt pedes la-
uet, ſed eſt mundus totus*: quia qui ablutus eſt fonte
baptiſmatis in remiſſionem omnium peccato-
rū, non indiget rurſùs, imò non poteſt eodē mo-
do ablui: ſed quotidiana tantùm mundanæ con-
uerſationis contagia neceſſe habet quotidiana
ſui redemptoris indulgentia tergantur. Eſt enim
toto actionū ſuarum corpore mundus, exceptis
duntaxat his, quæ menti neceſſitate curæ tempo-
ralis adhæſerūt. Ob quorū quotidianā ſordida-
tionē ſimul & emundationē quotidiè dicimus,
orantes: Et dimitte nobis debita noſtra ſicut &
nos dimittimus debitoribus noſtris. Verùm hæc
de Apoſtolis eorūq; ſimilibus dicta ſunt, beatis
videlicet & immaculatis, qui timentes Dominū,
ambulant in vijs eius. At nos, qui diuini ſæpè ti-
moris obliti, iter læuum incedimus, non illa leui
& quotidiana orationū ſolennitate poſſumus ab
erratuū noſtrorū ſorde liberari: ſed maior neceſ-
ſe inquinatio maiori orationum, vigiliarum vel
ieiuniorum, lachrymarum atq; eleemoſynarum

Margin notes: Pedū lotio myſticè. — Pedes myſticè. — 1. Ioan. 1. — Baptiſmus non eſt iterandus. — Matt. 6. — Pſal. 127.

exercitio purgetur, ipſo nimirum interiùs veſti-
gia cordis noſtri mundante, qui ſedens in dexte- *Rom. 8.*
ra Dei, per aſſumptæ habitum humanitatis, quo-
tidiè interpellat pro nobis: *Poſtquam verò lauit di-
ſcipulorum pedes Dominus, accepit veſtimenta ſua: &
cùm recubuiſſet iterùm,* aperuit verbo myſterium
lauationis, quòd eis paulò antè facto necdū ſci-
entibus exhibuerat: quia poſtquàm patiendo in
cruce lauacrum nobis remiſſionis conſecrauit,
accepit membra iam immortalia, quæ mortalia
poſuerat: & cùm poſt reſurrectionem apparuiſ-
ſet diſcipulis, ac familiariter cùm eis eſſet etiam
in conueſcendo per dies quadraginta conuerſa-
tus, expoſuit eis vtilitatem ſuæ paſsionis, cuius
eatenùs, quia virtutē myſticam neſciebāt, euen-
tum ſatis timebant. *Si ergo ego, inquit, laui veſtros
pedes Dominus & magiſter, & vos debetis alter alterius
lauare pedes.* Quæ videlicet ſententia & ad literā
& ad myſticum ſenſum rectè accipi, & deuotè
debet impleri. Ad literam quidem, vt per chari- *Charitatis*
tatem ſeruiamus inuicem, non ſolùm in lauādo *multa officia.*
pedes fratrum, ſed in quibuſlibet eorum neceſ-
ſitatibus adiuuandis. Ad myſticum verò intelle-
ctum, vt ſicut nobis Dominus peccata pœniten-
tibus dimittere conſueuit, ita etiam nos peccāti-
bus in nos fratrib⁹ dimittere feſtinemus. Sicut il-
le lauit nos à peccatis noſtris, interpellādo patrē
ꝓ nobis: ita & nos ſi ſcimus fratrem noſtrum pec- *1. Ioan. 5.*
care peccatū non ad mortē, petamus vt detur ei
vita peccanti nō ad mortē. Et ſicut Apoſtolus Ia-
cobus admonet, cōfiteamur alterutrū peccata no- *Iac. 5.*
ſtra, & oremus ꝓ inuicē vt ſaluemur: & ſicut ille
ꝓ nobis animam ſuam poſuit, ſic & nos inſtante
temporis articulo, ꝓ fratribus animas ponamus.
Sequitur: *Amen amen dico vobis, non eſt ſeruus maior
domino ſuo, neq; apoſtolus maior eo, qui miſit illū.* Hoc
ideò dixit, quia lauerat pedes ſeruorum Domi-
nus: & ipſe qui miſit, eorum quos miſit. Apoſto-
lus Græcè, latinè dicitur miſſus: vt oſtenderet ea
quę excelſus fecit humiliter, multo magis humi-
libus & infirmis humiliter eſſe facienda. Sed vt
& hoc in loco ſpiritualis intellectus commone-
ret, quia ſi ipſe, qui peccatū non fecit, nec inuen- *1. Pet. 2.*
tus eſt dolus in ore eius, interpellat pro noſtris
exceſsibus, multò magis ipſi debeamus orare
pro inuicem. Sed & ſi dimittit nobis ille, cui non
habemus quod dimittamus, multò magis opor-
tet nos alterutrum dimittere nobis debita no-
ſtra. Quod ipſum Apoſtolus quoque præci-
piens, ait: Eſtote autem inuicem benigni, miſe- *Epheſ. 2.*
ricordes, donantes inuicem, ſicut & Deus in
Chriſto donauit vobis. *Si hæc ſcitis, inquit, beati e-
ritis, ſi feceritis ea.* Salutaris hæc multùm noſtri
ſaluatoris, & ſedulò eſt cogitanda ſententia, *Facienda*
quia beati erimus ſciendo cœleſtia præcepta, ſi *quæ iubet*
tamen ea quæ nouimus, operando ſectemur. *Deus.*
Qui enim cognita eius mandata ſeruare negli-
git, beatus eſſe non valet. Qui hæc vel cog-
noſcere contemnit, multò longiùs à beatorum
ſorte ſecluditur. Congruit his Pſalmiſta, qui

mortalium corda perpendens, æquè omnes beatitudinem amare, ſed paucos vbi eſt quærere cōſpiciens, ipſe quę ſit maxima in hac vita hominis
Pſal. 118. beatitudo, manifeſtè proteſtatus eſt, dicens: Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. Et ne putaretur hæc vita immaculatorū ac beatorum, ab imperitis paſsim & rudibus poſſe comprehendi, conſequenter adiunxit, &
Ibidem. ait: Beati qui ſcrutantur teſtimonia eius, in toto corde exquirunt eum. Quapropter, chariſsimi, rogemus eius clementiam, qui mandauit
Ibidem. mandata ſua cuſtodiri nimis, vt dirigat ipſe vias noſtras ad cuſtodiendas iuſtificationes ſuas: Ipſe poſt cuſtodiam mandatorum ſuorum, ad beatitudinem nos ſuæ perpetuæ viſionis inducat, Ieſus Chriſtus Deus & Dominus noſter, qui viuit & regnat cum patre in vnitate ſpiritusſancti, per omnia ſecula ſeculorum.

EADEM FERIA, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Ante diem feſtum Paſchæ, ſciens Ieſus quia venit eius hora, vt transeat ex hoc mundo ad patrem, cùm dilexiſſet ſuos q erant in mundo, in finē dilexit eos, &c. Ioan. 13.

Ioan. 12. NArrat ſuperiùs Euangeliſta, quòd ante diem feſtum Paſchæ ſaluator noſter in Bethaniam venit, vbi Lazarum à mortuis ſuſcitauit. Fecerunt autem ei cœnam ibi, & Martha miniſtrabat. Lazarus autem vnus erat ex diſcumbentibus. Cogitauerunt autem Iudæi, vt & Lazarum interficerent, quoniam multi credebant propter eum. Quid autem ſignificet Betha-
Ibidem. nia (quæ domus obedientiæ interpretatur) quid Maria & Martha, & quid Lazarus à mortuis ſuſcitatus, iam ſuperiùs expoſuimus. Inde autem cùm ſuper pullum aſinæ ſedens Hieroſolymam Dñs appropinquaſſet, ramos palmarū accipientes, omnes obuiam procedunt. Cum tanto igitur taliq; triumpho ciuitatem ingreſſus, ad templū venit, omneſq; in eo & ementes & vendentes foras eiecit. Cùm autem frequenter illis diebus iret
Matt. 21. Bethaniā, & rediret Hieroſolymam, videns arborē fici, acceſsit ad eam: quæ quia fructum non habebat, maledixit eam, & aruit. Hæc autem in Matthæo expoſita ſunt. *Ante diem autem feſtū Paſchæ,* præmiſsis diſcipulis, qui ei paſcha pararent, venit ad locū paſsionis, & ad impiā ciuitatem, vt tandem ea compleret, quæ de eo p prophetas fuerant nunciata. *Sciens igitur, quia venit eius hora, vt tranſeat ex hoc mundo ad patrē, cùm dilexiſſet ſuos qui erant in mundo, in finem dilexit eos.* Sciens (inquit) Ieſus, quia venit eius hora: ſciebat enim quando veniret, qui ante mundi conſtitutionē, & tempus & annum & diem diſpoſuit, in quo veniret. Sed quæ hora? Vt tranſeat ex mundo ad patrem: Ab hoc enim tranſitu, Paſcha tranſitus interpretatur. Cùm ſemper dilexiſſet ſuos, qui erant in hoc mundo, in finem dilexit eos, & vſque ad mortem dilexit eos, & in fine oſtendit, quanto amore dilexerit eos. Maiorem enim hac dilectiōnem nemo habet, quàm vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. Hoc enim ipſe dixit, & hanc tantam dilectionem & dicendo ſignificauit, & patiendo monſtrauit. *Et cœna facta, cùm miſiſſet diabolus iam in cor, vt traderet eum Iudas Simonis Schariothis, ſciēs, quia omnia dedit ei pater in manus, et q.a à Deo exiuit, & ad Deū vadit, ſurgit à cœna, & ponit veſtimenta ſua.* Ponit veſtimenta ſua, accipit linteum, præcingit ſe, mittit aquam in peluim: & tā charitatiuè, tam honeſtè, tam officioſè præparatus, venit lauare & tergere pedes diſcipulorum. Et vt omnia ratione & ordine faceret, & faciendo nos inſtrueret, venit ad Simonem Petrum. Ipſe enim inter alios maior erat. *Et dicit ei Petrus: Domine, tu mihi lauas pedes?* Non decet, non conuenit: tu Dominus, ego ſeruus: tu Deus, ego homo: tu creator, ego creatura: & tu mihi lauas pedes? *Reſpondit Ieſus, & dicit ei: Quod ego facio, tu neſcis modò: ſcies aūt poſteà* Hæc mea humiliatio, magni eſt ſacramenti ſignificatio: quam me docente & exponente, poſteà ſcies. At ille de tanta filij Dei inclinatione perterritus, adhuc in eadem voluntate perſiſtens, reſpondit: *Non lauabis mihi pedes in æternum.* Nunquam hoc patiar, nunquam hoc feram, nunquam de manibus Domini mei hoc tale ſeruitium recipiam. *Reſpondit ei Ieſus: Si non lauero te, non habebis partem mecum.* Illi igitur partem habebunt cū Chriſto in regno ſuo, quos ipſe dilexit, & lauit à peccatis in ſanguine ſuo. *Dicit ei Simō Petrus: Domine, non tātùm pedes meos, ſed & manus & caput.* Iſti igitur ſunt illi pedes, quos etiam illos, qui iam loti & baptizati ſunt, frequenter lauare oportet. Sed quid de animę affectionibus dicam, cùm ipſis quoq; bonis actionibus, ſuperbia & vana gloria ſæpè ſe immiſceat? Et hæc igitur lauatio neceſſaria eſt. Sequitur: *Et vos mundi eſtis, ſed non omnes.* Hæc autem quia Euangeliſta expoſuit, nobis aliter exponere non licet. *Sciebat enim* (ait Euangeliſta) *quiſnam eſſet, qui traderet eum: propterea dixit: Non eſtis mundi omnes. Poſtquàm ergo lauit pedes eorū, & accepit veſtimenta ſua, cùm recubuiſſet iterùm, dixit eis: Vos vocatis me magiſter & Domine: & benè dicitis: ſum etenim.* Bene (inquit) dicitis, quia me magiſtrum & Dominum vocatis: ſicut enim dicitis, ita eſt. Sed quia magiſter ſum, meam doctrinā recipite: & quia Dominus, meū mandatum cuſtodite. Quod mandatum? Vultis audire quod? *Si ego laui pedes veſtros Dominus et magiſter, & vos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplū enim dedi vobis, vt quemadmodùm ego feci vobis, ita & vos faciatis.* Quanuìs .n. hoc ad literā cuſtodire, plenū ſit charitate & humilitate, maius tamen aliquid ſignificare videtur, ſicut & cuncta, quæ ſaluator noſter ſimiliter egit. Et hoc eſt fortaſſe quod Apoſtolus ait: hæc eſt forſitan illa lex, quam

Galat. 6. quam nos adimplere præcepit, quando dixit: Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti, id eſt, mandatum Chriſti. Vnde & *Iac. vltimo.* Iacobus Apoſtolus ait: Confitemini alterutrum peccata veſtra, & orate pro inuicem, vt ſaluemini. Dum enim pro ſe inuicem ſancti orant, alter alterius pedes lauant.

FERIA SEXTA PARASCEVES, ex Auguſtini Tractatu in Pſalmum 63.

EXacuerunt tanquam gladium linguas ſuas, intenderunt arcum rem amaram. Arcũ dicit inſidias: qui enim gladio pugnat, cominùs pugnat, apertè pugnat: qui ſagittam mittit, fallit vt feriat. Priùs enim ſagitta percutit, quàm venire ad vulnus præuideatur. Sed quem laterẽt inſidiæ cordis humani? Nunquid & Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui nõ opus habebat vt ei teſtimonium quiſquã perhiberet de homine? *Ioan. 2.* Ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine, ſicut euangeliſta teſtatur. Tamen audiamus eos, & intueamur eos, quaſi neſciẽte Domino facere qđ moliũtur: *Intenderũt arcum rem amarã, vt ſagittarẽt in abſcondito immaculatũ.* Quòd dixit, Intenderũt arcum, hoc eſt, in abſcondito, quaſi fallentes inſidijs. *Doli Iudæorum.* Noſtis enim, quibus dolis id egerint, quẽadmodùm diſcipulum ei cohærentem pecunia corruperint, vt ſibi traderetur: quomodò falſos teſtes procurauerint, quibus inſidijs & dolis egerint, vt ſagittarent in abſcondito immaculatum. Magna iniquitas. Ecce de abſcondito venit ſagitta. Quam maculam ferit in eo, qui nec tantã habebat maculam, quanta poteſt pungi à ſagitta? Agnus quippe immaculatus, totus immaculatus, ſemper immaculatus: non cui maculæ ablatæ ſint, ſed qui maculas nullas contraxerit. Nam fecit multos immaculatos, donando peccata, ipſe immaculatus non habendo peccata. *Vt ſagittent in abſcondito immaculatum. Repente ſagittabunt eum, & non timebunt.* O cor durum, occidere velle hominẽ, qui mortuos ſuſcitabat. Repentè .i. inſidiosè, quaſi inopinatè, quaſi nõ præuiſè. Similis enim neſcienti erat inter ipſos Dominus, ignorãtes quid neſciret, & quid ſciret, imò ignorantes eũ nihil neſcire, & omnia ſcire, & ad hoc veniſſe vt illi facerent, quod ſe facere ſua poteſtate arbitrabantur. *Repentè ſagittabunt eum & non timebunt, firmauerunt ſibi ſermonẽ malignum.* O firmauerũt. *Duritia Iudæorum.* Facta ſunt tanta miracula, & non ſunt moti. Perſtiterunt in conſilio ſermonis maligni. Traditus eſt ille iudici, trepidat iudex, & nõ trepidant, qui iudici tradiderunt. Contremiſcit poteſtas, & nõ contremiſcit malignitatis immanitas. Vult ille lauare manus, & illi inquinant linguas. Sed quare hoc? Firmauerunt ſibi ſermonem malignum. Quanta egit Pilatus, quanta, vt refrenarentur? Quæ dixit? quid egit? Sed firmauerunt ſibi ſermonem malignum, crucifige, crucifige. *Ioan. 19.* Repetitio, confirmatio eſt ſermonis maligni. Vide acriùs, quomodò firmauerũt ſibi ſermonẽ malignũ. *Ibidem.* Regẽ veſtrum crucifigã? Dixerunt: Non habemus regẽ, niſi Cæſarem. O firmauerunt ſibi ſermonẽ malignum. Offerebat ille regẽ filium Dei, illi ad hominẽ recurrebant: digni qui illũ haberent, & illũ non haberent. *Luc. 23.* Adhuc audi, quomodò firmauerunt ſibi ſermonẽ malignũ: Non inuenio aliquid in iſto homine, ait iudex, quo dignus ſit morte: *Matt. 27.* & illi, q. firmauerunt ſibi ſermonẽ malignum: Sanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros. Firmauerunt ſibi ſermonem malignum. Firmauerunt ſermonẽ malignum, non Dño, ſed ſibi. Quomodò .n. non ſibi, cùm dicunt, Sanguis eius ſuper nos & ſuper filios noſtros? Quòd ergo firmauerunt, ſibi firmauerũt: quia ipſius vox eſt alibi: *Pſalm. 56.* Foderunt ante faciẽ meam foueã, & ipſi inciderũt in eam. Dominũ mors nõ occîdit, ſed ipſe mortẽ. Illos autẽ iniquitas occîdit, quia noluerũt occidere iniquitatẽ. Prorsùs fratres certũ eſt: *Iniquitas niſi occidatur, occidit.* aut occides iniquitatem, aut occideris ab iniquitate. Noli autem quærere occidere iniquitatem, tãquàm aliquid extra te. Ad teipſum reſpice, vide quid tecum pugnet in te, & caue ne expugnet te. Iniquitas tua eſt inimica tua, quandiù interfecta non erit. Ex te enim eſt, & anima tua aduerſùm te rebellat, non aliud aliquid. Ex quadam parte cohæres Deo, ex quadam parte delectaris ſeculo. *Pugna in homine.* Illud quo delectaris ſeculo, pugnat aduersùs mentem, quæ cohæret Deo. Sed quæ cohæret, cohæreat, non deficiat, non ſe dimittat. Magnum adiutorium habet, vincet quod in illa ſibi rebellat: perſeueret in pugnando. Eſt peccatum in corpore tuo, ſed non regnet. Non ergo regnet, inquit, peccatum in veſtro mortali corpore, ad obediendum deſiderijs eius. *Rom. 6.* Si non obedieris, & ſi eſt quod ſuadeat, quod delectet ad malum non obtemperando facis, vt non regnet quod eſt: & ita fiet poſteà, vt non ſit quod erat. Quando? Cùm abſorbebitur mors in victoria, cùm corruptibile hoc induerit incorruptionẽ. Ibi non erit, qđ tibi repugnet, & nõ erit, quod te aliud delectet, niſi Deus. *1. Cor. 15.* Ergo & iſti Iudæi inuiderunt Domino. delectabat eos principatus quidam. Videbant ſibi ab eo auferri principatum, & ex delectatione ſua rebellauerunt aduersùs Dominum. *Inuidia Iudæorum.* Qui ſi rebellaſſent aduersùs delectationem ſuã malam, ipſam inuidentiam vincerent, nec vincerentur ab ea, & eſſet illis Dominus ſaluator, qui venerat vt ſanaret. Nunc aũt fauerunt febri, repugnauerunt medico. Quicquid ſuggerebat febris, faciebant: quicquid contrà iubebat medicus, negligebãt. Ergo illi magis occiſi ſunt, non Dominus: nam in Domino mors occiſa eſt, in illis iniquitas vixit. Viuente autem in ſe iniquitate, illi mortui ſunt. *Narrauerunt vt abſconderent muſcipulas: dixerunt, Quis videbit eas?* Latere putabant eum, quem occidebant. Lateret Deum? Ecce puta, homo erat Chriſtus, ſicut & cæteri

homi,

homines: neſciebat quid de illo cogitaretur. Nunquid & Deus neſcit? O cor humanum, quare tibi dixiſti, Quis videt me, cùm ille videat, qui fecit te? Dixerunt, Quis videbit eas? Videbat Deus, videbat & Chriſtus, quia & Chriſtus Deus. Sed quare videbatur eis non videre? audi ſequentia. *Perſcrutati ſunt iniquitatem, defecerunt ſcrutantes ſcrutationes*, id eſt, acerba & acuta conſilia. Non tradatur ꝑ nos, ſed per diſcipulum ſuum: non occidatur à nobis, ſed à iudice. Totum nos faciamus, & nihil feciſſe videamur. Et vbi eſt clamor linguę, crucifige, crucifige? Sic cæci eſtis, vt & ſurdi ſitis. Simulata innocentia, non eſt innocentia. Simulata æquitas, non eſt æquitas, ſed duplex iniquitas: quia & iniquitas eſt, & ſimulatio. Ibi ergo iſti defecerunt ſcrutātes ſcrutationes. Quantò acutiùs ſibi excogitare videbantur, tantò magis deficiebant: quia à lumine veritatis & æquitatis, in profunda conſiliorum malignorum demergebantur. Habet iuſtitia quandam lucem ſuam: perfundit & illuſtrat animam inhærentem ſibi. Anima verò auertēs ſe à luce iuſtitiæ, quantò magis quærit quod inueniat contra iuſtitiam, tantò plùs à luce repellitur, & in tenebroſa demergitur. Meritò ergo & iſti perſcrutantes quod contra iuſtum moliebātur, à iuſtitia recedebant: & quantò à iuſtitia recedebant, tantò plus deficiebant perſcrutantes ſcrutationes. Magnum conſilium innocentiæ, Quando ipſum Iudam pœnituit, quòd tradidiſſet Chriſtum, et proiecit illis pecuniā quam dederant: illi noluerunt eam mittere in gazophylacium, ſed dixerunt: Pecunia ſanguinis eſt, non illam mittamus in gazophylacium. Quid eſt gazophylacium? Arca Dei, vbi colligebantur ea, quæ ad indigentiam ſeruorum Dei mittebantur. O homo, cor tuum ſit potiùs arca Dei, vbi habitent ſecreta Dei, vbi ſit nummus Dei mens tua, habens imaginem imperatoris tui. Cùm ergo hæc ita ſint, qualis illa innocentiæ ſimulatio fuit, pecuniam ſanguinis nō mittere in arcam, & ipſum ſanguinem mittere in conſcientiam? Sed quid eis contigit? Defecerunt ſcrutantes ſcrutationes. Vnde? Quia dicebant, Quis videbit eas? id eſt, quia eas nemo videbit. Hoc dicebant, hoc apud ſe opinabantur, quòd nemo eas videret. Vide quid contingat animæ malæ: recedit à luce veritatis, & quia ipſa non videt Deum, putat ſe non videri à Deo. Sic & iſti recedendo ierunt in tenebras, vt ipſi non viderēt Deum: & dixerunt, Quis nos videbit? Videbat & ille, quem crucifigebant. Illi deficiendo, nec ipſum filium, nec patrem videbant. Si ergo & ille videbat, quare ſe patiebatur teneri ab eis, occidi ab eis? Quare, ſi videbat, voluit conſilia eorum præualere in ſe? Quare? Quia homo erat propter hominem, & Deus latēs in homine: quia venerat neſcientibus exemplum fortitudinis dare. ideò ſciēs ipſe omnia ſuſtinebat. Quid enim ſequitur? Accedat homo ad cor altum, & exaltabitur Deus. Illi dixerunt, quis nos videbit? Defecerunt ſcrutantes ſcrutationes, id eſt, conſilia mala.

Luc. 23. *Ioan. 19.*

Iuſtitia, lux.

Matt. 27.

Gazophylacium, arca Dei.

EADEM FERIA,

Sermo Leonis Papæ.

DEcurſis, dilectiſsimi, ſermone proximo his, quæ ad comprehenſionē Domini pręceſſerunt, ſupereſt nūc vt auxiliante gratia Dei, de ipſo iā paſsionis ordine, ſicut promiſimꝰ, diſſeramus. Nam cùm verbis ſacræ orationis ſuæ Dominus declaraſſet, veriſsimè ſibi atq; pleniſsimè & humanā & diuinam ineſſe naturā, oſtēdēs vnde eſſet, quòd pati nollet: & vnde, quòd vellet: depulſa trepidatione infirmitatis, & cōfirmata magnanimitate virtutis, rediijt in ſententiā diſpoſitionis æternæ: & ſæuienti diabolo per miniſteria Iudæorum formam ſerui nihil peccati habentis obiecit, vt per eum ageretur omnium cauſa, in quo ſolo erat omnium natura ſine culpa. Irruerunt ergo in lumen verum filij tenebrarū, & vtentes faculis atq; laternis, non euaſerunt infidelitatis ſuæ noctem, quia nōn intellexerunt lucis authorem. Occupant paratum teneri, & trahunt volentem trahi. Qui ſi vellet obniti, nihil quidē in iniuriam eius impiæ manus poſſent, ſed mundi redēptio tardaretur, & nullū ſaluaret illæſus, qui pro omnium erat ſalute moriturus. Sinens igitur inferri ſibi, quicquid ſacerdotum incitamentis furor popularis audebat, ad Annam Caiphæ ſocerum, ac deinde ad Caipham ex Annæ tranſmiſsione perducitur: & poſt inſanas calumniantium obiectiones, poſt cōmentitias ſubornatorū teſtium falſitates, ad † examē Pilati pōtificum delegatione transfertur. Qui diuino iure neglecto, clamantes ſe regē non habere niſi Cæſarem, tanquam Romanis deuoti legibus, omne iudicium poteſtati præſidis reſeruaſſent, expetierunt executorē magis ſæuitiæ, quàm arbitrū cauſæ. Offerebāt enim Ieſum, duris nexibus vinctū, colaphis & alapis frequētibus cæſum, ſputis oblitum, clamoribus prædamnatū: vt inter tot pręiudicia, quē oēs vellent perire, non auderet Pilatus abſoluere. Deniq; nec in accuſato eo reperiſſe culpā, nec in ſententia ſua tenuiſſe conſtantiā, docet ipſa cognitio: in qua iudex, quem innocentē pronunciat, damnat, addicēs iniquo populo ſanguinem iuſti, à quo abſtinendum ſibi & intellectu proprio ſenſerat, & ſomnio vxoris nouerat. Non purgāt contaminatum animū manus lotę, nec in aſperſis aqua digitis expiatur, quod famulante impia mente cōmittitur. Exceſsit quidem Pilati culpā facinus Iudæorum, qui illū nomine Cæſaris territū, & inuidioſis vocibꝰ increpatū, ad effectum ſui ſceleris impulerunt. Sed nec ipſe euaſit reatum, qui cooperatus ſeditioſis, reliquit iudicium proprium, & in crimen tranſijt alienum.

† Audientiam.

num. Quòd ergo Pilatus, dilectiſsimi, implacabilis populi victus inſania: multis Dominum Ieſum dehoneſtari ludubrijs, & immodicis vexari permiſit iniurijs, quodq́; eum flagris cæſum, ſpinis coronatum, & amictu irriſoriæ veſtis indutũ, ſcribarum & ſacerdotũ oſtentauit aſpectui, mitigandos proculdubiò inimicorum amimos exiſtimauit: vt exaturatis inuidiæ odijs, non vltrà iam crederent perſequendum, quem tot modis intuebantur afflictum. Sed cùm inardeſceret ira clamantiũ, vt Barrabam indulgentia relaxaret, & Chriſtum crucis pœna ſuſciperet, quum cõſono fremitu diceretur à turbis, Sanguis eius ſuper nos, et ſuper filios noſtros, obtinuerunt iniqui in damnationẽ ſuam, quod pertinaciter exigebant,

Matt. 27.

Pſal. 16.

quorum dentes, ſicut propheta teſtatus eſt, arma erant & ſagittæ, & lingua eorum gladius acutus. Fruſtrà enim à crucifigendo maieſtatis Domino manus impias continebant, in quẽ letalia vocum ſpicula, & venenata verborum tela vibrauerant. Vobis, vobis, ô falſi Iudæi & ſacrilegi principes populi, totũ facinoris iſtius pondus incumbit: & licet immanitas ſceleris & prȩſidem obligarit, & milites, omnis tamen facti ſumma vos arguit: & ſi quid in ſupplicio Chriſti, vel Pilati peccauit iudicium vel cohortis obſequium, hoc vos facit humani generis odio digniores: quia veſtri furoris impulſu, nec illos innocentes eſſe licuit, quibus iniquitas veſtra non placuit. Traditus itaq; Dominus Ieſus ſæuientiũ voluntati, ad irriſionẽ regiæ dignitatis, ſupplicij ſui iuſſus eſt eſſe geſtator, vt impleretur quod Eſaias propheta præuiderat, dicens: Ecce natus eſt puer, & datus eſt nobis filius, cuius imperium ſuper humeros eius.

Eſai 9.

Cùm ergo Dominus lignũ portaret crucis, quod in ſceptrum ſibi conuerteret poteſtatis, erat quidem apud impiorum oculos grande ludibrium: ſed manifeſtabatur fidelibus grande myſteriũ, quia glorioſiſsimus diaboli victor, & inimicarum virtutũ potentiſsimus debellator, pulchra ſpecie triumphi ſui portabat trophæum, & inuictæ patientiæ humeris ſignum ſalutare, adorandum regnis omnibus inferebat, tanquam & tũc ipſa operis ſui imagine omnes imitatores ſuos confirmaret, & diceret: Qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus. Euntibus autem cum Ieſu turbis ad locum pœnæ, Simon quidam Cyrenæus inuentus eſt, in quem lignum ſupplicij transferretur à Domino: vt etiam tali facto præſignaretur gentium fides, quibus crux Chriſti non confuſio erat futura, ſed gloria. Non ergo fortuitum, ſed figuratũ & myſticum fuit, vt Iudæis in Chriſtum ſæuientibus, ad compatiendum ei peregrinus occurreret, dicente Apoſtolo: Si compatimur, & conregnabimus: vt ſacratiſsimo ſaluatoris opprobrio, non Hebræus quiſquam, nec Iſraelita, ſed alienigena ſubderetur. Per hanc enim tranſlationem à circuncisione ad præputium, à filijs carnalibus ad filios ſpiritales, immaculati agni propitiatio, &

Crux Chri- [illegible] da.

Matt. 10.

Simon Cyrenæus.

Rom. 8.

omnium ſacramentorũ plenitudo tranſibat. Siquidem paſcha noſtrum immolatꝰ eſt Chriſtus, qui ſe nouum & verum reconciliationis ſacrificium offerens patri, non in templo, cuius iã erat finita reuerentia, nec intra ſepta ciuitatis, ob meritum ſui ſceleris diruendæ: ſed foris & extra caſtra crucifixus eſt, vt veterum victimarũ ceſſante myſterio, noua hoſtia nouo imponeretur altari, & crux Chriſti non templi eſſet ara, ſed mundi. Exaltato igitur, dilectiſsimi, per crucem Chriſto, non illa tantùm ſpecies aſpectui mentis occurrat, quȩ fuit in oculis impiorum, quibus ꝑ Moyſen dictum eſt: Et erit pendens vita tua ante oculos tuos, & timebis die ac nocte, & non credes vitæ tuæ. Iſti enim nihil in crucifixo Domino præter facinus ſuum cogitare potuerunt, habẽtes timorem, nõ quo fides vera iuſtificatur, ſed quo conſcientia iniqua torquetur. Noſter verò intellectus, quẽ ſpiritus veritatis illuminat, gloriam crucis cœlo terraq́; radiantẽ, puro ac libero corde ſuſcipiat, & interiori acie videat, quale ſit qđ Dominus ait, cùm de paſsionis ſuæ loqueretur inſtantia: Venit hora, vt clarificetur filius hominis. & infrà: Nunc, inquit, anima mea turbata eſt, & quid dicam? Pater, ſalua me ex hac hora. Sed propter hoc veni in hanc horam. Pater, clarifica filiũ tuum. Et cùm vox patris veniſſet è cœlo, dicens: Et clarificaui, & iterùm clarificabo: reſpondens Ieſus circunſtantibus, dixit: Non propter me hæc vox facta eſt, ſed propter vos. Nunc iudiciũ eſt mundi, nunc princeps mundi †mittetur deorſùm. Et ego ſi exaltatꝰ fuero à terra, omnia traham ad me ipſum. O admirabilis potentia crucis, ô ineffabilis gloria paſsionis, in qua & tribunal Dñi, & iudiciũ mũdi, & poteſtas eſt crucifixi. Traxiſti enim Domine omnia ad te, & cùm expandiſſes tota die manus tuas ad plebem non credentẽ, & contradicentem tibi, confitendȩ maieſtatis tuæ ſenſum totus mundus accepit. Traxiſti Domine omnia ad te, quoniam in execrationem Iudaici ſceleris vnam tulerũt omnia elemẽta ſententiã, cùm obſcuratis luminaribus cœli, & conuerſo in noctem die: terra quoq; motibus nutaret inſolitis, vniuerſaq́; creatura impiorũ ſe vſui negaret. Traxiſti Domine omnia ad te, quoniam ſciſſo templi velo, ſancta ſanctorũ ab indignis pontificibus receſſerũt, vt figura in veritatẽ, prophetia in manifeſtationem, & lex in euangelium verteretur. Traxiſti Domine omnia ad te, vt quód in vno Iudææ Iudeorumq́; templo obumbratis ſignificationibꝰ agebatur, pleno apertoque ſacramento vniuerſarum vbique nationum deuotio celebraret. Nunc enim & ordo clarior Leuitarum, & dignitas amplior ſeniorum, & ſacratior eſt vnctio ſacerdotum: quia crux tua omnium fons benedictonum, omnium eſt cauſa gratiarum, per quem credentibus datur virtus de infirmitate, gloria de opprobrio, vita de morte. Confiteamur igitur, dilectiſsimi, quod beatus magiſter gentium Paulus glo-

1. Cor. 5.

Deut. 28.

Gloria crucis.

Ioan. 12.

† eijcietur foras.

Eſai. 65.

Chriſtus vt traxerit omnia ad ſe.

rioſa

rioſa voce confeſſus eſt, dicens: Fidelis ſermo, &
1. Tim. 2. omni acceptione dignus, quia Chriſtus Ieſus ve-
nit in hunc mundum peccatores ſaluos facere.
Hinc enim mirabilior eſt erga nos miſericordia
Dei, ꝙ non ꝓ iuſtis neq; pro ſanctis, ſed pro ini-
quis & impijs Chriſtꝰ eſt mortuus: Et cùm mor-
tis aculeum recipere non poſſet natura deitatis,
ſuſcepit tamen naſcendo ex nobis, quod poſſet
offerre ꝓ nobis. Olim enim morti noſtræ mor-
Oſeæ 13. tis ſuæ potentiam minabatur, dicens per Oſeā
prophetam: Ero mors tua ô mors, ero morſus
tuus inferne. Leges enim inferni moriendo ſub-
ijt, ſed reſurgēdo diſſoluit, & ita perpetuitatem
mortis incîdit, vt eam de æterna faceret tempo-
1. Cor. 15. ralem. Sicut enim in Adam omnes moriuntur,
2. Cor. 5. ita & in Chriſto oēs viuificabuntur. Fiat itaque
dilectiſsimi, quod Apoſtolus ait, vt qui viuunt,
iā ſibi non viuant, ſed ei, qui pro omnibus mor-
tuus eſt, & reſurrexit. Et quia vetera tranſierūt,
& facta ſunt omnia noua, nemo in carnalis vitæ
vetuſtate permaneat, ſed omnes de die in diem
proficiendo renouentur. Quamlibet enim quiſ-
Si non pro- que iuſtificatus ſit, habet tamen dum in hoc cor-
ficis, deficis pore eſt, quo probatior eſſe poſsit & melior. Qui
autem non proficit, deficit: & qui nihil acquirit:
non nihil perdit. Currendum ergo nobis eſt fi-
1. Cor. 5. dei greſsibus, miſericordiæ operibus, amore iu-
ſtitiæ, vt diem redemptionis noſtræ ſpirituali-
ter celebrantes, nō in fermēto veteris malitiæ &
nequitiæ, ſed in azymis ſynceritatis & veritatis,
reſurrectionis Chriſti mereamur eſſe partici-
pes, Qui viuit & regnat cum patre & ſpirituſan-
cto, in ſecula ſeculorum, Amen,

IN VIGILIA PASCHAE,

ex Auguſtini Tractatu in Pſalmum 63.

A*Ccedet homo ad cor altū, et exaltabitur Deus.* Illi dixerunt, Quis nos videbit? Defecerunt ſcrutantes ſcrutationes, conſilia mala. Acceſsit homo ad ipſa cōſilia, paſſus eſt ſe teneri vt homo. Non.n. teneretur niſi homo, aut videretur niſi homo, aut cæderetur niſi homo, aut crucifigeretur & moreretur niſi homo. Acceſsit ergo homo ad illas omnes paſsiones, quæ in illo nihil valerent, niſi eſſet homo. Sed ſi ille non eſſet homo, non liberaretur homo. Acceſsit homo ad cor altum, id eſt, cor ſecretum, obijciens aſpectibus humanis hominem, ſeruans intus Deum, celans formam Dei, in qua æqualis eſt patri, & offerens formam ſerui, qua minor eſt patre. Ipſe enim dixit vtrunq;. Sed aliud eſt ex forma Dei, aliud ex forma ſerui. Dixit ex forma
Ioan. 10. Dei, Ego & pater vnum ſumus. Dixit ex forma
Ioan. 14. ſerui, Quoniam pater maior me eſt. Vnde ex
forma Dei, Ego & pater vnum ſumus? Quia
Phil. 2. cùm in forma Dei eſſet conſtitutus, non rapinam
arbitratus eſt eſſe æqualis Deo. Vnde ex forma
ſerui, Quoniam pater maior me eſt? Quia ſe-
metipſum exinaniuit, formā ſerui accipiens. Ac-
ceſsit ergo homo ad cor altū, & exaltatus eſt De-
us. Occiditur homo, & exaltatur Deus. Quòd.n.
occiſus eſt, ex infirmitate humana fuit: ꝙ reſur-
rexit & aſcēdit, ex poteſtate diuina. Accedit ho-
mo ad cor altū, cor ſecretū, cor abditū non oſtē-
dens quid noſſet, non oſtendens quid eſſet. Illi
putantes hoc totū eſſe quod videbatur, occidunt
hominē in corde alto, & exaltatur Deus in cor-
de diuino. Potentia .n. maieſtatis ſuæ, exaltatus
eſt. Et quò iuit exaltatus? Vnde nō receſsit humi
liatus. Accedet homo ad cor altū, & exaltabitur
Deus. Propterea iā attendite, fratres mei, cor al- Pſal.
tum hominis. Cuius hominis? Mater Sion, dicet
homo, & homo factus eſt in ea, & ipſe fundauit
eam altiſsimus. In ipſa ciuitate factus eſt homo,
quam idē ipſe fundauit altiſsimus, qui in ea factꝰ
eſt homo. Ergo acceſsit homo ad cor altū. Intue
re hominē in corde alto. Vide quantum potes, ſi
potes, & Deū in corde alto. Acceſsit homo, & qa
Deus erat, & quia paſſurus erat volens, & quia
exemplū præbiturus infirmis, & quia nihil ei fa-
cturi erant, qui ſæuiebant tanquā paſſuro Deo,
ſed in homine, ſed in carne, quid ſequitur? *Sagittæ
infantium factæ ſunt plagæ eorum.* Vbi eſt illa ſæui-
tia? vbi eſt ille fremitus leonis, populi rugientis
& dicentis, Crucifige, crucifige? Vbi ſunt inſidiæ
arcū tendentiū? Nónne ſagittæ infantium factæ
ſunt plagæ eorū? Noſtis quemadmodùm ſibi fa-
ciunt de cannicijs ſagittas infantes. Quid feriunt,
aut vnde feriunt? Quæ manus, aut quod telum?
Quæ arma, aut quæ membra? Sagittæ infantiū
factæ ſunt plagæ eorum. *Et infirmatæ ſunt ſuper eos
linguæ eorum.* Acuant nunc linguas ſuas tanquam
gladiū, firment ſibi ſermonē malignum. Meritò
ſibi eum firmauerunt, quia infirmatæ ſunt ſuper
eos linguæ eorū. Nunquid poterat eſſe hoc fir- Pſal.
mū aduersùs Deum? Mentita eſt, inquit, iniqui-
tas ſibi. Infirmatæ ſunt ſuper eos linguæ eorum.
Ecce reſurrexit Dn̄s, qui occiſus erat. Tranſibāt
ante crucē vel ſtabant, & intuebantur illū, ſicut
tanto antè Pſalmus prędixerat: Foderunt manus Pſal.
meas, & pedes meos, dinumerauerūt omnia oſſa
mea. Ipſi verò conſiderauerūt & aſpexerunt me.
Tūc caput agitabant, dicentes: Si filius Dei es, de- Matt.
ſcende de cruce. Tentauerunt quodammodò, v-
trùm filius Dei eſſet, & quaſi inuenerant, ꝙ non
eſſet, quia inſultantib. illis, de cruce non deſcen-
debat. Si deſcēderet de cruce, filiꝰ Dei eſſet. Quid
tibi videtur, q de cruce nō deſcendit, & de ſepul-
chro ſurrexit? Quid ergo profecerunt? Quòd &
ſi Dominus non reſurrexiſſet, quid profeciſſent,
niſi quod profecerunt & perſecutores martyrū?
Nam & martyres nondum ſurrexerunt, & tamē
illi non profecerunt: nondum reſurgentium iam Martyrum
natalitia celebramus. Vbi eſt furor ſæuientiū? Sa-
gittæ infantium factæ ſunt plagæ eorū, & infir-
matæ ſunt ſuper eos linguæ eorum. Quò perdu-
xerunt illas ſcrutationes ſuas, quas perſcrutantes
defe-

deſecerunt,vt etiam mortuo Domino & ſepulto,cuſtodes ponerent ad ſepulchrum? Dixerunt Matt.27. enim Pilato:Seductor ille(hoc appellabatur nomine Dominus Ieſus Chriſtus,ad ſolatiũ ſeruorũ ſuorũ,quando dicuntur ſeductores. Ergo illi Pilato,Seductor ille,inquiunt) dixit adhuc viuens:Poſt tres dies reſurgam. Iube itaque cuſtodiri ſepulchrum vſque in diem tertium,ne fortè veniant diſcipuli eius, & furentur eum,& dicãt plebi,Surrexit à mortuis: & erit nouiſsimus error peior priore.Ait illis Pilatus: Habetis cuſtodiam.Ite& cuſtodite ſicut ſcitis.Illi autem abeuntes,munierunt ſepulchrum,ſignantes lapidem cum cuſtodibus. Poſuerunt cuſtodes milites ad ſepulchrum:concuſſa terra Dominus reſurrexit. Miracula talia facta ſunt circa ſepulchrum, vt & ipſi milites,qui cuſtodes aduenerãt, teſtes fierẽt, ſi vellent vera nunciare:ſed auaritia illa, quæ captiuauit diſcipulum comitem Chriſti, captiuauit & militem cuſtodẽ ſepulchri. Vide nequitiam Iudæorum. Damus vobis, inquiunt,pecuniam,& dicite,quia vobis dormientibus venerũt diſcipuli eius,& abſtulerunt eũ. Verè defecerunt ſcrutantes ſcrutationes. Quid eſt quod dixiſti,ô infelix aſtutia? Tantùm ne deſeris lucem cõſilij pietatis,& in profunda verſutiæ demergeris,vt hoc dicas : Dicite, quia vobis dormientibus venerunt diſcipuli eius, & abſtulerunt eum? Amentia Iudæorum. Dormientes teſtes adhibes? Verè tu ipſe obdormiſti,qui ſcrutando talia defeciſti. Si dormierũt,quid videre potuerunt? Si nihil viderunt,quomodò teſtes ſunt? Sed defecerunt ſcrutantes ſcrutationes.Defecerunt à luce Dei, defecerũt in ipſo effectu conſiliorum ſuorũ:quando qđ voluerunt,nihil ꝑficere potuerunt,vtiq; defecerunt. Quare hoc? Quia acceſsit homo ad cor altũ,& exaltatus eſt Deus. Propter eà poſteà cùm innotuiſſet Chriſti reſurrectio,& veniens ſpiritus ſanctus impleret fiducia timẽtes quoſdam diſcipulos, vt auderent iam mortem non timentes prædicare quod viderãt,exaltato Deo in maieſtate ſua,qui propter noſtram infirmitatem humilis iudicatus eſt : & vbi cœperunt tubæ cœleſtes perſonare iudicem venturum, quem primò viderant iudicatum, *Conturbati ſunt omnes, qui videbant eos*. Exaltato Deo,vt dixi,prædicato Chriſto,viſi ſunt Iudȩi à quibuſdã Iudȩis,viſi ſunt deficiẽtes in ſcrutationib⁹ ſuis. Videbãt enim illi in nomine crucifixi & occiſi manibus ſuis,fieri tãta miracula,& receſſerunt corde ab eis,qui perman Act.2. ſerunt in impietate, diſplicuit eis illorũ duritia, quæſierunt conſilium ſalutis ſuæ, & dixerunt apoſtolis:Quid faciemus ? Conturbati ſunt ergo omnes,qui videbant eos;id eſt,qui intelligebant, quòd linguæ eorũ infirmatæ ſunt ſuper eos:qui intelligebant,quia in omnibus ſuis malis perſcrutationibus conſiliorum vtiq; defecerunt. Cõturbati ſunt iſti. *Et timuit omnis homo*. Qui non timuerũt,nec homines fuerũt. Timuit omnis homo,id eſt,omnis vtens ratione ad intelligenda, quæ facta erant. Vnde illi,qui nõ timuerunt,pecora potiùs nominandi ſunt, beſtiæ potiùs immanes & truces,leo rapiẽs & rugiens ille adhuc populus. At verò,omnis homo timuit, id eſt, qui credere voluerunt,qui iudiciũ futurum contremuerunt. *Et timuit omnis homo. Et annunciauerunt opera Dei*. Ille qui dicebat,A timore inimici erue animã meam,timuit omnis homo:à timore inimici eruebatur,ſed timori Dei ſubdebatur. Nõ timebat eos, Matt.10. qui corpus occidunt,ſed eum qui poteſtatem habet & corpus & anima mittere in gehẽnam. Prædicauerunt Dominũ. Nam primò Petrus timuit, & inimicum timuit:nondum erat anima eius eruta ab inimico. Interrogatus ab ancilla, ꝙ inter Matt.26. diſcipulos eius eſſet,negauit Dominum ter. Reſurrexit Dominus,firmauit colũnam. Iã Petrus prædicat ſine timore,& cũ timore. Sine timore eorum,qui corpus occidunt:cum timore eius,qui habet poteſtatẽ & corpus & animam occidendi in gehennã ignis. Timuit omnis homo,& annũciauerunt opera Dei. Nanq; annunciantes iſtos a- Act.5. poſtolos opera Dei, exhibuerunt ſibi principes ſacerdotum,& comminati ſunt dicentes,ne in nomine Ieſu prædicarent. Et illi dixerunt : Dicite nobis,cui magis obtemperare oporteat, Deo an hominibus? Quid illi dicerent? Hominibus potiùs quàm Deo? Sine dubio non reſponderunt,niſi Deo potiùs. Illi aũt ſciebant quid iuberet Deus, & contempſerunt minantes ſacerdotes. Quia ergo timuit omnis homo,non terruit homo,& annunciauerunt opera Dei. Si timet homo,non terreat homo. Eum enim timere debet homo, à quo factus eſt homo. Quod ſupra homines eſt,time,& homines te non terrebunt. Mortem ſempiternam time,& præſentem non curabis. Voluptatem illam incorruptã,& quietẽ ſine labe concupiſce: & promittentem dona iſta temporalia, & totum mundum diri debis. Ama ergo,& time: Ama & time. ama quod ꝓmittit Deus, time qđ minatur Deus:nec corrumperis ex eo, quod promittit, nec terreberis ex eo,quod minatur homo. Et timuit omnis homo,& annunciauerunt opera Dei. *Et facta eius intellexerunt*. Quid eſt,Facta eius intellexerũt? Hoc erat illud, ô Domine Ieſu Chriſte, ꝙ Eſa.53. tacebas & ſicut ouis ad victimã ducebaris,& non aperiebas coram tondente os tuum.

IN EADEM VIGILIA,

Matth. 28.

Veſpere autem ſabbati,quæ luceſcit in prima ſabbati,venit Maria Magdalene & altera Maria videre ſepulchrũ. Et ecce terræmotus factus eſt magnus. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri.

Eſt Tomo 7. Homilia I. inter Aeſtiuales de Tempore.

Vigilias nobis huius ſacratiſsimæ noctis,ſicut ex lectione euangelica audiuimus, fratres chariſsimi,reſurrectio Domini ac ſaluatoris noſtri dedicauit. Iuſtè etenim hanc pro eius amore vigilijs celebramus & hymnis,qui pro noſtro amore in

ea dormire in mortē, ac de morte voluit excitari. Nā ſicut Apoſtolus ait: *Rom. 4.* Mortuus eſt ꝓpter delicta noſtra, & reſurrexit ꝓpter iuſtificationē noſtram. Quod ipſo quoq; ſtatu tēporis, quo vel mortuus eſt in cruce, vel à mortuis reſurrexit, oſtendit. Circa horā quippe nonā, cum inclinata iā eſſet ad veſperā dies, & tepefactus à meridiano feruore radius ſolis, myſteriū victorioſiſsimæ paſsionis conſummauit, euidenter ſe inſinuans, propter auferenda ſcelera, quibus à diuina luce & dilectione in huius noctem peregrinationis incidimus, crucis ſubijſſe patibulū. Surrexit manè prima ſabbati, quæ nūc dies Dominica vocatur: manifeſtè docens, ſe nos à morte animæ reſuſcitatos, in lucem perpetuæ felicitatis eſſe perducturum. Sed & aliud nobis memorabile myſterium tempore ſuæ paſsionis, ſepulturæ & reſurrectionis intimare curauit. *Myſteriū mortis & reſurrectionis Chriſti.* Sexta quippe feria crucifixus eſt, ſabbato quieuit in ſepulchro, Dominica reſurrexit à mortuis: ſignificans electis ſuis per ſex huius ſeculi ætates, inter pericula pſecutionum bonis operibus inſudandum: in alia aūt vita, quaſi in ſabbato perpetuo, requiem animarum ſperandam. Porrò in die iudicij, quaſi in die Dominica, corporū quoq; immortaliū receptionē eſſe celebrandā, in quibus deinceps animę ſuperno gaudio ſine fine fruantur. Quòd aūt in lectione euangelica dictum eſt, quia ſanctæ mulieres veſpere ſabbati, quæ luceſcit in prima ſabbati, venerint videre ſepulchrum: ita intelligendum eſt, quia veſpere quidē venire cœperint, ſed luceſcente mane in primā ſabbati, ad ſepulchrū peruenerint: id eſt, veſpere aromata parauerint, quibus corpus Domini vngere deſiderabant, ſed parata veſpere aromata, mane ad ſepulchrū detulerint. Quod Matthæus quidem breuitatis cauſa obſcurius poſuit: ſed alij euangeliſtę quo ordine ſit factum, euidentiùs oſtendunt, ſepulto nanque ſexta feria Domino, reuerſæ à momumento mulieres, parauerunt aromata & vnguenta, quādiù operari licebat: & ſabbato quidem ſiluerūt ſecūdùm mandatū, ſicut Lucas apertè diſignat. *Luc. 23.* Cùm aūt tranſiſſet ſabbatū, veſperaq; adueniente, tempus operandi rediſſet, mox prōptæ ad deuotionē emerunt, quæ minùs parauerant aromata, ſicut Marcus cōmemorat, *Marc. 16.* vt venientes vngerent eum: & valdè manè vna ſabbatorū veniunt ad monumentū. Quærendū aūt, cur noctē dominicæ reſurrectionis euangeliſta deſcribens, ait: Veſpere aūt ſabbati, quę luceſcit in prima ſabbati: cùm cōſuetus ordo temporū habeat veſperā magis tenebreſcere in noctē, quàm in diē luceſcere. Sed myſticè loquens euangeliſta, quantū dignitatis hæc ſacratiſsima nox de gloria deuictæ mortis acceperit, inſinuare ſtuduit, dū eius exordiū, quo deuotæ Chriſto fœminę in obſequiū illius vigilare cœperūt, in ſequentē iā diē luceſcere perhibuit. Nam Dominus author & ordinator temporum, qui in vltima noctis huius parte ſurrexit, totā eā nimirum eiuſdem reſurrectionis luce feſtiuam reddidit & coruſcam. Siquidē ab exordio mundanæ creationis vſq; huc ita temporū curſus diſtinguebatur, vt dies noctem præcederet, iuxta ordinem videlicet primæ conditionis. Hac aūt nocte per myſteriū reſurrectionis Domini, temporum ordo mutatus eſt: nam quia nocte reſurrexit à mortuis, die verò ſequenti eiuſdem reſurrectionis effectum diſcipulis oſtendit, ac participato cum eis cōuiuio, veritatem virtutis eius mirantibus ſimul & gaudentibus aſtruxit: rectiſsimè nox illa ſequentis diei coniuncta eſt luci, ac ſic temporum ordo ſtātutus, vt dies noctē ſequatur. Et quidem aptiſsimè quondam diē ſequebatur nox, quia homo à luce paradiſi peccando lapſus, in huius ſeculi tenebras ærumnaſq; decidit: aptiſsimè nunc dies ſequitur noctē, quando per fidem reſurrectionis à peccati tenebris & vmbra mortis, ad lucē vitæ Chriſto largiēte reducimur. Quaꝓpter neceſſe eſt, fratres chariſsimi, vt quia noctem hanc præcipue gratia dominicæ reſurrectionis illuſtratam cognouimus, ipſi quoq; ſolicitè curemus, ne qua eius particula noſtro in corpore tenebreſcat, ſed tota luceſcat in diem: & nunc videlicet nobis vigilias eius digna deuotione laudis agentibus, & completis quoq; vigilijs, ſobria ac pura cōſcientia diei Dominicæ paſchalia feſta expectantibus. *Venit, inquit, Maria Magdalene, & altera Maria videre ſepulchrū.* Duæ vnius Domini, eiuſdemq; amoris ac deuotionis fœminæ, quæ dominicum venerunt inuiſere ſepulchrum, duas fidelium plebes, Iudaicam ſcilicet & gentilem deſignant: quę vno atq; indiſsimili ſtudio paſsionem reſurrectionemque ſui redemptoris, quacunq; eius Eccleſia per orbē diffuſa eſt, ſcelebrare deſiderant. Quòd aūt terræmotus reſurgēte Domino de ſepulchro, ſicut etiam moriēte in cruce, factus eſt magnus: ſignificat terrena priùs corda, & cœleſti ſpe deiecta, per fidē paſsionis ac reſurrectionis eius cocutienda ad pœnitentiam, ac ſaluberrimo pauore permota, ad vitam ſublimanda perpetuam. Quòd angelus aduenit, obſequium ſuæ ſeruitutis, quod Domino debuit, exoluit. Quia enim Chriſtus Deus & homo eſt, inter acta humanitatis eius ſemper angelorum miniſteria Deo debita non deſunt, ſicut inquiſita ſancti euāgelij copioſiſsimè probat hiſtoria. Reuoluit aūt lapidem, nō vt egreſſuro Domino ianuam pandat, ſed vt egreſſus eius iam facti, hominibus præſtet indicium. Qui enim mortalis adhuc clauſo virginis vtero potuit naſcendo mundum ingredi, ipſe abſq; vlla dubietate iam factus immortalis, clauſo licet ſepulchro, potuit reſurgendo exire de monumento. Nec prætereundū, quare teſtis dominicæ reſurrectionis angelus ſedens apparuerit, cùm is, qui natiuitatis eius mundo gaudium euangelizabat, iuxta paſtores ſtetiſſe legatur: ſtare quippe pugnantis eſt, ſedere regnātis. Et rectè ſtans apparuit angelus, qui aduētum Domini in mundo prædicabat, vt etiam ſtādo ſignaret, quia is quem prædicabat, ad debellan-

landum mundi principem veniret. Rectè præco reſurrectionis eius ſediſſe memoratur, vt etiam ſedendo figuraret, eum ſuperato mortis autho-
Matt.28. re, ſedem regni iam cõſcendiſſe perpetui, de qua ipſe paulò pòſt diſcipulis apparens, ait: Data eſt
Marc.16. mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra. Et euãgeliſta Marcus: Et Dominus quidem Ieſus, inquit, poſtquàm locutus eſt eis, aſſumptus eſt in cœlũ, & ſedet à dextris Dei. Sedebat autem ſuper lapidem reuolutum, quo oſtium monumenti claudebatur, vt clauſtra inferorum ſua Dominu virtute deieciſſe ac ſuperaſſe doceret, quatenùs omnes, quos ibi ſuos inueniſſet, ad paradiſi lucẽ re-
Zach.9. quiemque ſubleuaret, iuxta illud propheticum: Tu quoq; in ſanguine teſtamẽti tui eduxiſti vinctos de lacu, in quo nõ eſt aqua. *Erat autem aſpectus eius ſicut fulgur, & veſtimenta eius ſicut nix*: vt ipſo quoque habitu & vultu ſignificaret, quia is, cui⁹ gloriam reſurrectionis nunciabat, & terribilis ad damnandũ reprobos, & benignus eſſet ac blãdus ad conſolandum electos. In fulgure enim terror timoris, in niue autem blandimentum candoris exprimitur. In cuius indicium diuinæ diſcretionis ipſe quoq; angelus, qui apparet, & cuſtodes ſepulchri impios timore pterret, ac mortuorũ inſtar terræ proſternit, & viſitatrices eiuſdem ſepulchri pijſsimas benigna conſolatione refouet, ac ne paueant confortat: inſuper etiam familiari affatu prior ipſe, quia ſciret eas Ieſum quærere, dicit, & quia iã ſurrexit, addit: mox etiã ipſas honorifico ac lætifico ſubditas miniſterio, gaudium reſurrectionis eius euangelizarẽ
Gen.3. præcipit. Et quàm felices fœminæ, quæ angelico doctæ oraculo, triumphum reſurrectionis mundo annunciare meruerunt, atq; mortis (quã Eua ſerpentino ſeducta affactu contraxit) imperium prædicare dirutum. Quanto feliciores animæ virorum pariter & fœminarum, quotquot in die iudicij, percuſsis pauore ac digna vltione reprobis, ipſę cœleſti gratia adiutæ, triũphare de morte, & gaudium beatæ reſurrectionis intrare meruerint? *Currẽtibus autem eis euangelizare diſcipulis, occurrit Ieſus, eaſq; ſalutat*, oſtẽdens ſe omnibus iter virtutum inchoantibus, vt ad ſalutem perpetuã peruenire queant, adiuuando occurrere. *Illæ autẽ acceſſerũt, & tenuerunt pedes eius.* Videamus fratres, in Domino reſurgente à mortuis, veritatem noſtræ carnis, videamus gloriam nouæ incorruptionis. Superiùs quippe lectum eſt, quia clauſo ſurrexit monumento: nunc autem legitur, quia mulieres tenuerunt pedes eius, & adorauerunt eum. Surrexit enim clauſo oſtio monumenti & exijt, vt immortale iam factum doceret eſſe corpus, quod in monumento clauſum fuerat mortuum. Tenendas mulieribus præbuit plantas, vt veram ſe habere carnem, quæ à mortalibus tangi poſſet, intimaret: *Ite, inquit, nunciate fratribus meis, vt eant in Galilæã: ibi me videbunt.* O mira pietas ſaluatoris, mira benignitas. Quos ante paſsionem diſcipulos, & aliquando etiam ſeruos vocare conſueuerat, hos poſt reſurrectionem fratres appellat: vt & eiuſdem ſe humanitatis, quam & antè habuerat, habitum reſurgendo reſumpſiſſe monſtraret, & illos quoque ad promerendam ſperandãque in ſua carne coronam immortalitatis, qua ipſe iam præminebat, erigeret. Sanè quòd ſe in Galilæa videndum à diſcipulis prædixit, & ſicut ſequentia ſancti euangelij declarant, exhibuit, etiam in hoc myſticè & veritatem ſuæ reſurrectionis, & noſtræ profectum vitæ ſpiritalis inſinuat. Galilæa quippe, tranſmigratio facta interpretatur. Et benè in Galilęa videtur à diſcipulis, *Galilæa.* qui iam de morte ad vitam, de corruptione ad incorruptionem, de pœna tranſmigrauerat ad gloriam: & victoriam reſurrectionis non ſolùm oſtenſione corporis, & exhortatione ſermonis, ſed nomine quoque loci, in quo appareret & loqueretur, commendabat. Sed & ipſi gaudio re- *Chriſti reſurrectio* ſurrectionis eius ita ſolùm tunc frui valemus, ſi *quibus gaudiũ afferat* nunc de corruptela vitiorum ad virtutum opera tranſmigrare ſatagimus. Vnde curandum ſummoperè eſt, fratres mei, vt quia reſurrectiõis Domini & ſaluatoris noſtri tẽpus agnouimus, quia eius ſolennia celebramus, continuis bonorum operum profectibus ad contemplãdam eius celſitudinem tranſmigremus: quia noſtræ reſurrectionis tempus ignoramus, quod tamen futurum nullo modo ambigimus, & omni quidem tempore, & in hac præcipuè nocte, ſolicitas pro eius expectatione vigilias agamus. Obſecremus miſericordiam illius, qui ſuſceptam pro nobis humiliter mortem, mox ſublimiter ſuperauit, vt noſtræ nos tempore reſurrectionis de morte ad vitam tranſmigrare concedat. Rogemus eum, qui paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus, vt inchoata paſchalis gaudij ſolennia, nos dignè peragere, & per hæc contingere ad gaudia præſtet æterna. Inter hæc verò notandum, quòd *Paſchatis* huius ſacratiſsimæ noctis ac redemptionis no- *noſtri typus.* ſtræ, quam colimus, ſolennitas, iam olim eſt in antiquo Dei populo myſticè deſignata. Cùm enim idem populus diù fuiſſet Aegyptia ſeruitute grauatus, nec eum dimittere vellent Aegyptij ad liberum ſui conditoris exire ſeruitium, tandem præcepit ei Dominus in celebratione pa- *Exod.12.* ſchæ immolare agnum, eiuſque carnes hac nocte aſſare, & edere: eiuſque ſanguine, qui eſſet fuſus in limine, poſtem domuum ſuarum vtrunq; ac ſuperliminare, perungere, atque intùs paratum ac vigilantem horam ſuæ redemptionis expectare. Quod dum faceret, ecce noctis huius medio Dominus adueniens, percuſsis Aegyptiorum primogenitis, liberauit populum ſuum à pondere longæ ſeruitutis, atque ad terram promiſſæ olim patriæ perduxit, iubens eum hanc noctem in memoriam ſuæ ſaluationis omnibus annis immolatione agni paſchalis agere ſolennem. Quæ profectò redemptio populi illius, ſpiritalis noſtræ redemptionis, quæ reſurgente à mortuis Domino hac nocte completa eſt, typum geſsit:

I 2 ſicut

riſtus uſo pro- ſepul-

ſicut etiam carnales eiuſdem populi oppreſſores
Aegyptij, duriora nequitiæ ſpiritalis arma deſi-
gnant, quibus ſubiectum ſibi genus humanũ im-
pia dominatione premebat. Sed veniens agnus
immaculatus Ieſus Christus, dignatus eſt immo-
lari pro nobis, dedit ſanguinem ſuum noſtræ ſa-
lutis precium: qui morte ad tẽpus ſuſcepta, mor-
tis imperium perpetuò damnauit: mirandoq́; ac
Agnus Chriſtus, leonẽ diabolum protriuit. deſiderabili ſpectaculo agnus innocenter occi-
ſus, leonis qui eum occiderat, vires potenter at-
triuit. Agnus, qui tollit peccata mundi, leonem,
qui intulit peccata mundo, confregit. Agnus, qui
1.Pet.3. nos ſuæ carnis & ſanguinis libamine, ne perca-
mus, reficit, leonem qui nos rugiens circumit, &
quem de nobis perdat inquirit, mira virtute ſu-
perauit. Agnus, qui ſuæ mortis ſignum frontibus
noſtris ad decutienda tela mortiferi hoſtis impo
Exod.12. ſuit, (nam & ideò ſanguis agni legalis in limine
ſuperliminari & vtroq; poſte domorum, in qui-
bus edebatur, iuſſus eſt poni, vt etiam quadripar
tita ſanguinis diſtinctio, quadrifidum dominicæ
paſsionis vexillum, quo nos ſignati liberamur,
exprimeret) deiecit aduerſarium noſtræ liberta-
Pſal. 9. tis & pacis, qui inſidiatur nobis in occulto, ſicut
leo in cubili ſuo. Sicut ergo nocte hac immolato
agno in Aegypto, ſignatis eius ſanguine domi-
bus fidelium, comeſtis eius carnibus, venit Do-
minus repentè, & eos qui myſterij cœleſtis exor-
tes manebant, puniens, econtrà populum, quem
ſacramẽtis ſalutaribus imbutum vidit, redemit:
ita nimirùm Dominus & redẽptor noſter, cùm
ſuum pro nobis corpus & ſanguinem hoſtiam pa
tri obtuliſſet, ſubuertit potentiam diaboli & ſa-
tellitum eius, ſpirituum videlicet immũdorum
audaciam comminuit, diſiecit clauſtra inferni,
electos qui ibidem quanuis in trãquillitatis ſinu
tenebantur, eruit, & hac ipſa nocte reſurgens à
mortuis, ad cæleſtis regni gaudia reduxit, imple-
Pſal. 67. ta prophetia, quæ dixit: Aſcendens in altum, ca-
ptiuam duxit captiuitatem. Nec iuſtos ſolùm,
quos apud inferos inuenit, abſtulit: verùm etiam
quos in carne adhuc poſitos, ſuos eſſe cognouit:
necnon & nobis, quos in ſe credituros in fine
temporum præuidit, remedium ſalutis morte
ſua ac reſurrectione procurauit: nobis & antequã
crearemur ſpiritalem vitæ alimoniam qua recre
aremur, ſacrauit: ſignum victoriæ, quo ab hoſti-
um inſidijs muniremur, parauit: vitæ perennis
iter quod ſequamur, aperuit. Vnde & ipſi me-
ritò nocte hac redemptionis noſtrę memores, vi-
gilijs Domino dignis inſtamus & precibus, le-
ctionibus diuinis, quæ datæ nobis gratiæ mune-
ra narrant, audiendis operam damus, nouam ad-
optionis plebem ſpiritalis Aegypti domino ſub-
tractam, vni vero Deo fonte regenerationis ſa-
cramus, Miſſarum ſolennia celebramus, corpus
ſacroſanctum & precioſum agni noſtri ſangui-
nem, quo à peccatis redempti ſumus, denuò Deo
Miſſa ſacrificium. in profectum noſtræ ſalutis immolamus. Et
quia de reſurrectionis dominicæ ſimul & ere-
ptionis noſtræ myſterijs annua ſolennitate læta. Chri-
mur, ſtudeamus, chariſsimi, hæc eadem myſteria ſun-
interno mentis amore complecti, hæc viuendo vt cel-
ſemper tenere: hæc quaſi munda animalia nunc da.
oris locutione ruminanda, nunc cordis penetra-
libus retractanda ſeruemus. Et ante omnia tali-
bus vitam ducere curemus actibus, quibus no-
ſtræ quoque reſurrectionis euentũ lætantes me-
reamur aſpicere: vt cùm tuba nouiſsima totum
genus humanum excitans, ad tribunal iuſti iudi-
cis aduocauerit, nos à ſorte reproborum ſecer-
nat ſignum eiuſdem iudicis noſtri quo ſacra-
mur, à pœna negligentium ſecernãt vigiliæ, qui-
bus aduentum eius expectamus: eiſque digna vl-
tione mulctatis, ipſe nos ad manſionem ſupernæ
pacis, quam ante ſecula promiſit, inducat, qui vi-
uit & regnat &c.

EADEM VIGILIA PASCHAE, HOMILIA EVSEbij Emeſeni.

*Veſpere autem ſabbati, quæ luceſcit in prima ſabba-
ti, venit Maria Magdalene & altera Maria videre ſepul
chrũ, &c. Matth.28.*

VEſper enim, qui & Heſperus dici-
tur, ſtella eſt, quæ alio nomine Lu-
cifer vocatur. Et Heſperus quidẽ
ſiue veſper vocatur in fine diei:
Lucifer verò in principio. Sæpè e-
nim quando oritur, pauciſsimo interuallo ſolem
præcedit. Quòd aũt Euangeliſta hoc de ſtella in-
tellexerit, ex eo apparet, quòd fœminino genere
dixit. Quæ luceſcit in prima ſabbati. Ad quid e-
nim, niſi ad ſtellam, quæ pronomen referatur?
Sabbatum autem vnumquemq; diem Iudæi vo-
cabant. Dicatur ergo: Veſpere autem ſabbati ap-
parẽte, id eſt, illa ſtella, quæ Veſper & Lucifer vo
catur, iam diẽ proximam nunciante: non aũt illã
dico, quæ apparet in fine diei, ſed illam quæ vi-
detur in principio, id eſt, quæ luceſcit in prima
ſabbati, hoc eſt, quæ lucere incipit in prima parte
diei primi, qui nunc dies Dominicus appellatur:
Venit Maria Magdalene & altera Maria videre
ſepulchrũ. Hanc enim ſtellam, quia cæteris cla-
rior eſt, iter agentes obſeruare ſolent. Huius igi-
tur ſigno hæ ſanctæ mulieres ad ſepulchrum ve-
nire cœperunt. Et valdè manè, quum adhuc tene
bræ eſſent, vt Ioannes ait: ſole tamen iam oriẽte,
vt Marcus dicit, veniunt ad monumẽtum. Priùs
enim fit ort⁹ ſolis, quàm receſsio tenebrarũ. Hęc
autem recipiat qui vult: ad credendum autem
neminem compello. Sequitur: *Surrexit enim,
ſicut dixit: Venite & videte locum, vbi poſitus erat Domi
nus.*

nus. Nam & Eccleſiæ doctores ſæpè nobis locum oſtendunt, in quo Dominus poſitus fuerat, dum ſanctarum exempla ſcripturarum exponentes, vbi eius natiuitas, paſsio & reſurrectio ſit prophetata, nos docent. Vis videre locum, in quo Dominus fuerat poſitus? lege in pſalmis: Ego dormiui, & ſomnum cepi, & reſurrexi, quia Dominus ſuſcepit me. *Et citò euntes, dicite diſcipulis eius, quia ſurrexit: & ecce præcedet vos in Galilæā: ibi eū videbitis, ecce prædixi vobis.* Ecce mulier, quæ fuerat ianua mortis, prima prædicat reſurrectionem, & oſtendit ianuam vitæ. In Galilæam præcedit Dominus, ibique diſcipulos expectat: quia tunc ſancti Deum videbunt, quando in patriam reuerſi fuerint. Galilæa nanque, Apoſtolorum patria fuit: vnde & viri Galilæi dicuntur. *Et exierunt citò de monumento, cum timore & gaudio magno, currentes nunciare diſcipulis eius.* Marcus autē dicit, quòd fugientes de monumento, quia terror inuaſerat eas, nemini quicquam dixerunt. Per quod datur intelligi, quia priùs de viſione angelorum nihil dixerunt, ſolummodò narrantes de monumento Dominum fuiſſe ſublatum. Sic igitur ſe habet ordo: Venerunt mulieres ad monumentum, viderunt angelum (quem tamen non angelum, ſed iuuenē eſſe putabant) cucurrerunt ad Apoſtolos: & de angelo quidem & eius verbis, quibus Dominum reſurrexiſſe audierant, nemini quicquā dixerunt: hoc ſolùm nunciantes, Dominum in monumento non eſſe. Cucurrerunt ergo ſimul Petrus & Ioannes, & ſola linteamina poſita inuenerunt: quibus recedentibus, manſerunt mulieres ibi. Et tunc quidem Maria Magdalene inclinauit ſe & proſpexit in monumentum, & vidit duos angelos ibi ſedentes: qui cùm eam conſolarentur, conuerſa eſt retrorſum, & vidit Ieſum ſtantem: quem non Ieſum, ſed hortulanum eſſe putabat. Quem cùm in voce cognouiſſet, acceſſit ad eum: & quanuis ei diceret, Noli me tāgere: tenuit tamen, & oſculata eſt pedes eius. Tunc & aliæ mulieres venerunt (plures enim Lucas fuiſſe commemorat) quas cùm Dominus benignè ſalutaſſet, & ipſæ tenuerunt pedes eius. Vnde & hic ſubditur: *Et ecce Ieſus occurrit illis, dicēs: Auete. Illæ aūt acceſſerūt, & tenuerūt pedes eius, & adorauerunt eū. Tunc ait illis Ieſus: Nolite timere: ite, nūciate fratribus meis, vt eant in Galilæam: ibi me videbunt.* Certæ itaque de reſurrectione, iam non ſicut priùs Dominum de monumento ſublatum annunciant, ſed eum ſe vidiſſe, & cū eo ſe loquutas eſſe affirmant. Dicunt diſcipulis vt vadant in Galilæā, & ibi eum videbunt, ſicut prædixerat. *Quæ cùm abiiſſent, ecce quidam de cuſtodibus venerunt in ciuitatem, & annunciauerunt principibus ſacerdotum omnia quæ facta fuerant. Et congregati cum ſenioribus, conſilio accepto, pecuniā copioſam dederunt militibus, dicentes: Dicite quia diſcipuli eius nocte venerunt, & furati ſunt eum, nobis dormientibus. Et ſi hoc auditū fuerit à præſide, nos ſuadebimus ei, & ſecuros vos faciemus. At illi accepta pecunia, fecerūt ſicut erāt edocti. Et diuulgatum eſt verbū iſtud apud Iudæos vſq; in hodiernum diem.* Ergóne tātum poteſt auaritia, tantum poteſt amor pecuniæ? Priùs Chriſtum vendidit, nunc iterum eius reſurrectionem negari compellit. O miſeri Iudæi, ſufficiebat vobis ſemel Chriſtum occidiſſe, ſufficiebat verbis eum emiſſe. Iterum pecunia emitis, & maiori quàm priùs pecunia comparatis. Et quantum in vobis eſt, ecce iterum eum occiditis, dum eum reſurrexiſſe & viuere negatis.

Pſal. 4. — Matth. — Marc 16. — Ioan. 20. — Ibidem. — Luc. 24. Matth. 28.

IN DIE SANCTO PASCHAE, IN EPISTOLAM CONCIO EXEGETICA.

Irupto in Chriſti morte tēpli velamine, inquit beatiſsimus Cyprianus, ver⁹ agnus, ſolus inter filios hominū ſine macula Chriſtus, ætate vltima, in qua mūdi veſperaſcit cōditio, ab vna populi Chriſtiani familia, in vnitate Eccleſiæ, aſſus in cruce, proiectis forās hæreticorū fermentis, ſyncera fidei ſolidata cōpagine, incōſumptibiliter editur, creditur & tenetur. Noua & vetera ſub hoc nomine cōuenerunt: egreditur Iſraël de ſeruitute Aegypti: exit populus Dei de regno diaboli: baptizatur in nube & mari Hebræi, & iā Spirituſancto & ſanguine Chriſti mūdatur à peccatis populus Dei. Ex diuerſis familijs vna fit dom⁹, vna fit tribus, vnus eſt cibus: ſignificantia & ſignificata, res & ſigna, virtus inuiſibilis & inuiſibilia ſacramēta ſic faciunt vnū corpus, ſicut caro & ſpiritus: & quod videtur, & nomine & virtute Chriſti corpus cēſetur. In hac rerum conuenientia honorificatus eſt Chriſtus, & glorioſæ laudis triumphos lætabunda hodiè canit Eccleſia, in lapide angulari conſocians diſiunctos olim parietes, quos in vnum mirabilis artifex fuſo ſanguine glutinauit, & reprobato diù à malignis fidei fundamento, charitatis ſuæ nexibus diuiſas copulauit macerias, & redegit partes in totum, & multa in vnum: & facti ſunt vna domus confœderati parietes & ſtabile fundamentum. Honorificatus eſt Chriſtus reſurgens à mortuis, victor mortis ſpolians inferos, & captiuos præmittens ad ſuperos. Hucuſque per humilitatis gradus aſcendens, modò gloria & honore coronatus, nil mortale, nil paſsibile retinens, impaſsibilitatis & immortalitatis donauit nos gloria, & reſurgentes in beatitudine conſtituit ſempiterna. Hæc Cyprianus. Magna hodiè ſolennitas agitur, & Chriſto reſurgenti, ipſa etiam elementa congratulari videntur. Nouam vitam Chriſti noua reſurrectio exigit, vt qui cum illo volunt coronari, cum illo priùs in vitæ nouitatem reſurgant. In quadrageſima planximus & caſtigauimus veteris hominis errata: iam non licet nobis ad illa redire, ſed ſtudendum eſt virtutibus,

Sermone de Reſurrectione Domini. — *Exod. 12.* — *Nouā vitā repoſcit Chriſti reſurrectio.*

tibus,ne ſemper in eodem luto vitiorum hæreamus,& nihil nobis proſit Chriſti paſsio,ſi nõ etiam illius reſurrectio appareat in nobis. Eò nos inuitat Apoſtolus hac ipſa lectione,quam Eccleſia voluit hodiè recitari ex prioris ad Corinthios ca.5.*Expurgate*,inquit,*vetus fermentũ,vt ſitis noua*
Ephe.4. *conſperſio,ſicut eſtis azymi.* Sic alibi Epheſios hortatur Apoſtolus,vt deponant ſecundùm priſtinam conuerſationem,veterem hominem, qui corrũpitur ſecundùm deſideria erroris : renouentur autem ſpiritu mentis ſuæ, & induant nouum hominem,qui ſecũdùm Deum creatus eſt, in iu-
Summa totius ſcripturæ. ſtitia & ſanctitate veritatis. Atq; hæc eſt ſumma totius ſcripturæ diuinæ,vt mortui peccato,iuſtitiæ viuamus.In primo Adamo per peccati cõſenſum mortui ſumus:in ſecundo,id eſt,Chriſto reſurgimus in vitæ nouitatẽ,eius veſtigijs inſiſten-
Ioan 13. tes : quandoquidem exemplum dedit nobis, vt quemadmodum ipſe fecit, ita & nos faciamus. Et qui ſic affecti ſunt,illi iam lætiſsimũ celebrãt Paſcha,&cantant in vijs Domini,in ſemitis Chriſti ſeruatoris ſui,quoniam magna eſt gloria Domini iam à mortuis reſurgentis, cuius paulò antè ſumma fuit ignominia pendentis à cruce. Chryſoſtomus ſcribens in hunc locũ, omnẽ malitiam dicit eſſe vetus fermentũ:porrò Apoſtolum non Purgate,ſed, Expurgate dixiſſe,vt oſtenderet diligentiam adhibendã,vt neq; reliquiæ, neq; minima illius vmbra ſuperſit. Quòd autẽ ait, *Sicut eſtis azymi*,id ſignificat, quemadmodùm vos decet eſſe ab omni vitiorum fermento alienos. Nõ enim dicit , teſte Chryſoſtomo , omnes puros fuiſſe,ſed ſicut eos eſſe decet. Ita nimirùm ſanctus Apoſtolus non mediocrem exigit à Chriſtianis vitæ & animi puritatem, ne quis falsò perſuaſus putet ſolã fidem ſufficere. Habet in ſeipſo quiſque quandam ad mala propenſionem, cum qua perpetuò luctandum eſt,ne regnet peccatum in mortali corpore noſtro:&in hac lucta clamandũ
Pſal.118. eſt ad Dominum cum Propheta : Greſſus meos dirige ſecundùm eloquium tuum, & non dominetur mei omnis iniuſtitia. Multo ſanè & diuturno ſtudio ac labore opus eſt,vt vetus peccati fermentum penitùs expurgetur. Sed hic labor pro Chriſti amore ſuſceptus mercedem habet ſem-
1.Cor.3. piternam in cœlis,dicente Apoſtolo: Vnuſquiſq; propriã mercedẽ accipiet ſecundùm ſuũ laborẽ. Si mercatores vilis lucelli cauſa per mare, ꝑ terras,per tot diſcrimina rerum iactantur intrepidi & alacres,quid nos pro vita æterna &Chriſti cauſa facere æquum eſt?*Etenim Paſcha noſtrũ immolatus eſt Chriſtus*.Non dixit,ait Chryſoſtomus,mortuus eſt,ſed ꝓpriè propoſitũ,immolatus eſt.Noli igitur quærere huiuſmodi azyma, cùm talẽ agnũ habeas.Noli igitur fermentũ quærere, cùm
Malitia omnis abijcienda. azyma tua nõ ſint talia.Oportet vt omnẽ malitiam fidelis abijciat.Vt enim Iudęus perit, cùm apud eũ vetus inuenitur fermentũ:ſic apud nos is, in quo inuenitur malitia. Nõ enim in vmbra quidem tantum ſuppliciũ,in nobis autem non multo maius. Nam ſi domus tantoperè fermenta purgant Iudæi, & murium foramina diligenter inquirunt:longè magis nos animam inueſtigare oportet,vt omnem immundam abijciamus cogitationem.Hæc ille.*Itaq; epulemur,nõ in fermento veteri,neq; in fermento malitiæ & nequitiæ,ſed in azymis ſynceritatis & veritatis.* Paſcha noſtrũ immolatus eſt Chriſtus,& ille nobis iam edendus proponitur , hoc præſertim ſacratiſsimo tempore, quo Chriſtiani omnes ſacroſanctam Euchariſtiam percipiunt.Sed hîc neceſſe eſt, vt malitiæ & nequitiæ fermento ex conſcientia expurgato , in ſynceritate & veritate accedamus ad celſiſsimũ ſacramentum,ne indignè ſumendo, iudiciũ manducemus,& rei efficiamur corporis & ſanguinis Domini. Eſt apud D.Bernardum ſaluberrima adhortatio,quæ ſit animis noſtris non negligen-
ter affigenda.Quid nos dicimus, inquit, qui ſacram Domini reſurrectionem,Paſchę priuamus nomine , vt ſit nobis in reditum magis quàm in tranſitum?Luximus his diebus:compunctioni & orationi,grauitati & abſtinentiæ dediti, cæterorum negligentias temporum ſacro hoc quadragenario redimere & diluere cupientes.Communicauimus paſsionibus Chriſti , complantati ei denuò ſumus per baptiſmum quendam lachrymarum,pœnitentiæ,confeſsionis.Si ergo mortui ſumus peccato , quomodò viuemus adhuc in illo ? Si negligentias planximus , quid cauſæ eſt, vt recidamus nunc in eaſdem ? Inueniemur nunc iterùm curioſi , vt antè , verboſi vt antè, pigri, & negligentes vt antè,vani,ſuſpicioſi, detractores , iracundi , cæteriſque impliciti vitijs, quæ tam anxiè deplorauimus his diebus : Laui pedes meos, quomodò iterùm inquinabo eos? Exui me tunicam meam , quomodò induam eã? Non eſt tranſmigratio hæc fratres : non ſic videbitur Chriſtus : non hoc iter , quo oſtendat nobis Deus ſalutare ſuum. Denique qui retrò reſpicit,indignus eſt regno Dei. Sic amatores ſeculi,inimici crucis Chriſti , cuius in vanum accepto nomine dicuntur Chriſtiani,toto hoc tempore Quadrageſimali ad inſtantes inhiant dies reſurrectionis,heu vt liberiùs indulgeant voluptati. Obnubilat,fratres,ſolennitatis lætitiam materia triſtior : ſed ipſius plangimus ſolennitatis iniuriam,quam diſsimulare non poſſumus nec in ipſa , immò minùs in ipſa. Proh dolor peccandi tempus,terminus recidendi , facta eſt reſurrectio Saluatoris. Ex hoc nempè comeſſationes & ebrietates redeunt,cubilia & impudicitiæ repetuntur,& laxantur cõcupiſcentijs fræna:quaſi ad hoc ſurrexerit Chriſtus, & non magis propter iuſtificationem noſtram.Sic honoratis miſeri Chriſtum,quem ſuſcepiſtis? Venturo paraſtis hoſpitium,confitentes peccata cum gemitu, caſtigantes corpora , eleemoſynas impendentes : & ecce ſuſceptum proditis inimicis , immo exire compellitis , priores nequitias admittendo. Neque enim cohabitatio eſſe poteſt

Serm. de Re... ...ctione

Rom.

Cant.

Luc.

poteſt luci ad tenebras, Chriſti cum ſuperbia, cũ auaritia, cum ambitione, cum fraterno odio, cũ luxuria, cum fornicatione. Quid enim minùs præſenti debetur, quàm vẽturo? quid minus reuerentiæ reſurrectionis tempus exigit, quã paſſionis? Sed vos, vt manifeſtum eſt, neutram honoratis. Nam ſi compateremini, & conregnaretis, ſi commoreremini, & conreſurgeretis. Nunc autẽ ex ſola conſuetudine temporis & ſimulatione quadam humiliatio illa proceſsit, quam non ſequitur exultatio ſpiritualis. Propter hoc, vt ait Apoſtolus, multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Propter hoc crebra in diuerſis regionibus hominum mortalitas, ſpecialiter his diebus. Quid enim? Deprehenſi eſtis inter anguſtias præuaricatores, non qui præuaricati eſtis, ſed qui perſiſtitis in peccato, addentes præuaricationem, aut penitus impœnitentes, aut tepidè pœnitentes, nec pericula fugientes, vel poſt miſeram experientiam incentiua peccati. Si hac conſcientia Chriſti ſacramenta refugitis, nihil vobis commune cum Chriſto: non habetis vitã in vobis. Si indignè ſuſcipitis, iudicium vobis manducatis, ſanctum Domini non dijudicantes. Redite ergo præuaricatores ad cor, & in toto corde quærite Dominum, & odite malum, pœnitentes non verbo tantùm & lingua, ſed ſpiritu & veritate. Hæc D. Bernardus, quibus luculenter explicat, vt epulari debeamus, non in fermẽto veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ, ſed in azymis ſynceritatis & veritatis. Chryſoſtomus hanc epulationem ſic interpretatur, vt ob maxima Dei beneficia perpetuò nos lætari debere nouerimus. Epulationis, inquit, præſens eſt tempus. Nam cùm dixiſſet Apoſtolus, Epulemur: non quòd Paſcha eſſet, non quòd Pentecoſte, idcircò epulandum intellexit, ſed quòd omne tempus, epulationis tempus eſſet Chriſtianis, propter collatorum beneficiorum excellentiã. Quod enim non conceſſum eſt bonum? Filius Dei propter te homo factus eſt, morte te liberauit, in regnum vocauit. Cùm igitur huiuſmodi aſſecutus ſis & aſſequaris, qua ratione non omni tempore tibi epulandum eſt? Nemo igitur in paupertate, morbo, inſidijs contriſtetur. Epulationis enim noſtræ omne tempus eſt. Idcircò, inquit Paulus: Gaudete in Domino ſemper: iterùm dico, Gaudete. In epulationibus nemo turpia induat veſtimenta. Non de veſtibus nobis ſermo eſt, ſed de operibus immundis. Hęc Chryſoſtomus, adhortans nos ad mentis alacritatem, qua perpetìm Deo laudes grateſq; agamus pro immenſis eius in nos collatis beneficijs. Nemo hîc putet ſe ad comeſſationes & compotationes inuitari, quæ vitia excludunt à regno Dei. Spiritaliter epulari & gaudere iubemur omni tempore: idq; præſertim hac ſacratiſsima ſolennitate, qua Chriſtus ruptis mortis vinculis aditũ nobis patefecit ad patriam cæleſtem, à qua tot annorum millibus exulauit totũ genus humanũ.

1. Cor. 11.

Ibidem.

Lætitia ſpiritualis in nobis perpetua eſſe debet.

Philip. 4.

Solennes hac die in Eccleſia Catholica cæremoniæ, pijſsimis ſignificationibus plenæ, ſeruantur, & feſtiuum creberrimè repetitur Alleluia, tandiù intermiſſum, cunctaque adeò elementa Chriſto reſurgenti, vt diximus, congratulari videntur. Triſtia & lugubria pœnitentiæ cantica omittuntur, læta omnia & iucunda, non modò cantica, ſed etiam veſtimenta & ornamenta cæremonialia repetuntur, vt qui per Quadrageſimæ ſacratos dies Chriſto morienti pro modulo noſtro pœnitentiæ laboribus ferendis compaſsi ac velut commortui ſumus, hiſce rebus admoneamur cum Chriſto reſurgente, & admirabiliter de morte & diabolo triumphante lætari & exultare, maximè quòd non ſibi duntaxat, ſed nobis quoque reſurrexerit, & certiſsimam noſtræ reſurrectionis ſpem attulerit. Tantùm opera nobis danda eſt, ne à diaboli captiuitate per illum redempti, rurſus in illam teterrimam captiuitatem, peccando recidamus. Quod quidẽ hodiè à pauciſsimis cauetur: immò plerique omnes tam negligenter & diſſolutè tantoque cum tædio agunt tempus Quadrageſimæ, atque ad peccatorum ſuorum faciendam confeſsionem exactam & accuratam adeò nihil ſeſe accommodant, immò tam nullam præ ſe ferunt vitæ emendationẽ, vt verendum ſit maxima ex parte homines ad ſacroſanctam Euchariſtiã indignè accedere, quod eſt certè horrendum & grauiſsimum peccatum, cùm, teſte Apoſtolo, rei fiant corporis & ſanguinis Domini. Talibus fortiter inculcandum eſt, vt conuenienter doctrinæ Apoſtolicæ, expurgẽt vetus peccati fermentum per puram & integrã confeſsionem, cum firmo deinceps à peccatis abſtinendi propoſito coniunctam, atque ita in ſynceritate à vitijs, vt exponit Gloza interlinearis, & veritate bonorum operum accedant ad Chriſti venerabile ſacramentum. Ipſe enim Paſcha noſtrum eſt: ipſe verus agnus, qui abſtulit peccata mũdi: qui mortẽ noſtram moriendo deſtruxit, & vitam reſurgendo reparauit. Si qui verò manent in peccandi propoſito, & nihilo minùs ad Domini menſam accedunt, ij cum ſceleratiſsimo Iuda proditore cibum vitæ ſibi vertunt in exitium, & ſatanę ſe tradunt occupandos, atque in omne vitiorum genus pertrahendos. Quod à nobis auertat Chriſtus, Deus & Dominus noſter, cui eſt cum patre & ſpirituſancto omnis honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Cæremoniæ Eccleſiæ.

Incuria hominũ Chriſtianorum.

1. Cor. 11.

EODEM DIE,

Mar. xvj.

In illo tempore: Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome emerũt aromata, vt veniẽtes vngerent Ieſum. Et reliqua. Homilia beati Gregorij papæ.

Eſt Homilia 21. in Euangelia.

MVltis vobis lectionibus fratres chariſsimi, per dictatum loqui cõſueui: ſed quia laſſeſcẽte ſtomacho ea, quæ dictaueram, legere ipſe non poſſum, quoſdam veſtrum minus libenter audientes intueor. Vnde nunc à memetipſo exigere contra morem volo, vt inter ſacra Miſſarum ſolennia, lectionem ſancti Euangelij non dictando, ſed colloquendo ediſſeram. Sicq; excipiatur vt loquimur: quia collocutionis vox corda torpentia plus quã ſermo lectionis excitat, & quaſi quandã manu ſollicitudinis vt euigilent, pulſat. Et quidẽ ad hoc opus me ſufficere poſſe nõ video: ſed tamẽ vires, quas imperitia denegat, charitas miniſtrat. Scio nãq;

Pſal. 80. qui dixit: Aperi os tuũ, & ego implebo illud. Bonũ ergo opus nobis in voluntate ſit: nã ex diuino adiutorio erit in perfectione. Dat loquẽdi auſum etiã reſurrectionis dominicæ tãta ſolennitas: quia & indignum valdè eſt, vt hodiè laudes debitas taceat lingua carnis, quo videlicet die caro reſurrexit authoris. Audiſtis, fratres chariſsimi, ꝙ ſanctæ mulieres, quæ Dominũ fuerãt ſecutæ, cũ aromatibus ad monumentum venerunt: & ei quẽ viuentẽ dilexerant, etiã mortuo ſtudio hu-

Res geſta aliquid faciendũ ſignificat. manitatis obſequuntur. Sed res geſta, aliquid in ſancta Eccleſia ſignat gerendũ. Sic quippe neceſſe eſt, vt audiamus quæ facta ſunt, quatenùs cogitemus etiã, quæ nobis ſint ex eorũ imitatione facienda. Et nos igitur in eum, qui eſt mortuus, credẽtes, ſi odore virtutum referti, cũ opinione bonorum operũ Dominũ quærimus, ad monumentũ profectò illius cum aromatibus venimus. Illæ autem mulieres angelos vidẽt, quæ cum aromatibus venerunt: quia videlicet illæ mentes ſupernos ciues aſpiciunt, quæ cum virtutum odoribus ad Deum per ſancta deſideria proficiſcuntur. Notandũ verò nobis eſt, quidnam ſit, quòd in dextris ſedere angelus cernitur. Quid nanque per ſiniſtrã, niſi vita præſens: quid verò per dexteram, niſi perpetua vita deſignatur? Vnde ſcri-

Cant. 2. ptum eſt: Lęua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Quia igitur redemptor noſter iam præſentis vitæ corruptionem tranſierat, rectè angelus, qui nunciare perennẽ eius vitã venerat, in dextera ſedebat. Qui ſtola candida coopertus apparuit: quia feſtiuitatis noſtræ gaudia nunciauit. Candor enim veſtis, ſplendorem noſtræ denunciat ſolennitatis. Noſtræ dicamus, an ſuæ? Sed vt fateamur veriùs, & ſuæ dicamus, & noſtrę. Illa quippe redemptoris noſtri reſurrectio, & noſtra feſtiuitas fuit, quia nos ad immortalitatem reduxit: & angelorum feſtiuitas extitit, quia nos reuocando ad cæleſtia, eorũ numerum impleuit. In ſua ergo ac noſtra feſtiuitate angelus albis veſtitus apparuit, quia dum nos per reſurrectionem dominicam ad ſuperna reducimur, cæleſtis patriæ damna reparantur. Sed quid aduenietes fœminas affatur, audiamus: *Nolite expaueſcere.* Ac ſi apertè dicat: Paueant illi, qui non amant aduentum ſupernorũ ciuiũ: pertimeſcant, qui carnalibus deſiderijs preſsi, ad eorũ ſe ſocietatem poſſe pertingere deſperant. Vos autẽ cur pertimeſcitis, quæ veſtros cõciues videtis?

Matt. 28. Vnde & Matthæus angelũ apparuiſſe deſcribẽs, ait: Erat aſpectus eius ſicut fulgur, & veſtimenta eius ſicut nix. In fulgure enim terror timoris eſt, in niue autem blandimentum candoris. Quia verò omnipotens Deus & terribilis eſt peccatoribus, & blandus iuſtis, rectè teſtis reſurrectionis eius angelus, & in fulgure vultus, & in candore habitus demonſtratur: vt de ipſa ſua ſpecie & terreret reprobos, & mulceret pios. Vnde rectè

Exod. 13. quoq; populum per deſerta gradientem, columna ignis in nocte, & colũna nubis præibat in die. In igne enim terror eſt, in nube aũt viſionis lene blãdimẽtũ. Dies verò vita iuſti, & nox accipitur vita peccatoris. Vnde & conuerſis peccatoribus

Ephe. 5. Paulus dicit: Fuiſtis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. In die ergo per nubem columna monſtrata eſt, & in nocte per ignem: quia omnipotens Deus & blandus iuſtis, & terribilis apparebit iniuſtis. Iſtos in iudicio veniens, per lenitatis manſuetudinem demulcet: illos verò per iuſtitiæ diſtrictionem terret. Sed iam quid angelus ſubiungat, audiamus: *Ieſum quæritis Nazarenũ.*

Ieſus ſaluator. Ieſus latino eloquio ſalutaris, id eſt, ſaluator interpretatur. At verò multi tunc Ieſus dici poterant, nõ tamen ſubſtantialiter, ſed nuncupatiuè. Ideò & locus ſubiungitur, vt de quo Ieſu dictum ſit, manifeſtetur: Nazarenum. Et cauſam protinùs ſubdidit: *Crucifixum.* Atq; addidit, *Surrexit, nõ eſt hic.* Nõ eſt hic dicitur, per præſentiam carnis, qui tamen nuſquam deerat per præſentiam maieſtatis. *Sed ite, dicite diſcipulis eius & Petro, quia præcedet vos in Galilæam.* Quærendum nobis eſt, cur nominatis diſcipulis, Petrus deſignatur ex nomine. Sed ſi hunc angelus nominatim non exprimeret, qui magiſtrum negauerat, venire inter diſcipulos non auderet. Vocatur ergo ex nomine, ne deſperaret ex negatione. Qua in re conſiderandum nobis eſt, cur omnipotens Deus eum, quẽ cunctæ Eccleſiæ præferre diſpoſuerat, ancillę vocem pertimeſcere, & ſeipſum negare permiſit. Quod nimirùm magnæ actum eſſe pietatis

S. Petrus cur lapſus permiſſus. diſpenſatione cognoſcimus, vt is qui futurus erat paſtor Eccleſiæ, in ſua culpa diſceret, qualiter alijs miſereri debuiſſet. Prius itaque eum oſtendit ſibi, & tunc præpoſuit cæteris, vt ex ſua infirmitate cognoſceret, quàm miſericorditer aliena infirma toleraret. Benè autem de redemptore noſtro dicitur: *Præcedet vos in Galilæam: ibi eũ videbitis, ſicut dixit vobis.* Galilæa nanque, tranſmigratio facta intrerpretatur. Iam quippe redemptor noſter à paſsione ad reſurrectionem, à morte ad vitam, à pœna ad gloriam, à corruptione ad incorruptionem tranſmigrauerat. Et priùs poſt reſurrectionem in Galilæa benè à diſcipulis videtur: quia reſurrectionis eius gloriam pòſt læti videbimus, ſi modò à vitijs ad virtutũ celſitudi-

nem

nem tranſmigramus. Qui ergo in ſepulchro nũciatur, in tranſmigratione oſtenditur: quia is, qui in mortificatione carnis agnoſcitur, in tranſmigratione mentis videtur. Hæc, fratres chariſsimi, pro tanta diei ſolennitate, de lectionis Euangelicæ expoſitione tranſcurrimus: ſed libet, vt de hac eadem ſolennitate aliquid ſubtiliùs loquamur. *Duæ vitæ.* Duæ etenim vitę erant, quarum vnam nouimus, alterã neſciebamus. Vna quippe mortalis eſt, altera immortalis: vna corruptionis, alia incorruptionis: vna mortis, alia reſurrectionis. Sed venit mediator Dei & hominũ, homo Chriſtus Ieſus: ſuſcepit vnam, & oſtendit alteram. Vnam pertulit moriendo, & oſtendit alterã reſurgendo. Si igitur nobis mortalem vitam ſcientibus, reſurrectionem promitteret carnis, & tamẽ hanc viſibiliter non exhiberet, quis eius promiſsionibus crederet? Factus itaque homo, apparuit in carne, mori dignatus eſt ex voluntate, reſurrexit ex poteſtate, & oſtendit exemplo, quod nobis promiſit in pręmio. Sed fortaſſe aliquis dicat: Iure ille ſurrexit, qui cùm Deus eſſet, teneri à morte non potuit. Ad inſtruendam ergo ignorãtiam noſtram, ad roborandã infirmitatẽ noſtrã, ſuæ tantũ reſurrectionis exemplum nobis ſufficere noluit. *Matt. 27.* Solus illo in tempore mortuus eſt, & tamen ſolus minimè ſurrexit, nã ſcriptũ eſt: Multa corpora ſanctorum qui dormierant, ſurrexerũt. Ablata ergo ſunt omnia argumẽta perfidię. Ne quis enim dicat: Sperare de ſe non debet homo, quod in carne ſua exhibuit homo Deus: ecce cũ Deo homines reſurrexiſſe cognoſcimus, & quos puros fuiſſe homines nõ dubitamus. Si igitur mẽbra noſtri redemptoris ſumus, præſumamus in nobis, quod geſtum conſtat in capite. Si multùm nos abijcimus, ſperare in nobis debemus nos membra vltima, quod de membris eius ſuperioribus audiuimus. *Ibidem.* Ecce verò ad memoriam redit, quod crucifixo Dei filio Iudęi inſultantes dicebant: Si rex Iſraël eſt, deſcẽdat de cruce, & credimus ei. *Chriſtus cur noluerit de cruce deſcẽdere.* Qui ſi tunc de cruce deſcenderet, nimirũ inſultantibus cedens, virtutem nobis patientię non demonſtraret. Sed expectauit paulũ, tolerauit probra, irriſiones ſuſtinuit, ſeruauit patientiã, diſtulit admirationẽ, & qui de cruce deſcendere noluit, de ſepulchro ſurrexit. Plus igitur fuit de ſepulchro ſurgere, quã de cruce deſcendere: plus fuit mortẽ reſurgendo deſtruere, quã vitã deſcendẽdo ſeruare. Sed cùm Iudæi hũc ad inſultationes ſuas de cruce deſcendere minimè cernerẽt, cùm morientẽ viderẽt, eũ ſe viciſſe crediderũt, nomẽ illius ſe quaſi extinxiſſe gauiſi ſunt. Sed ecce, clarificatũ de morte nomen eius per mundũ creuit, ex qua hoc infidelis turba extinxiſſe ſe credidit: & quem gaudebat occiſum, dolet mortuũ: quia hũc ad ſuã gloriã cognoſcit perueniſſe per pœnã. *Iud. 16.* Quod benè in libro Iudicũ Samſonis illius facta ſignificant: qui cùm Gazam ciuitatẽ Philiſtinorũ fuiſſet ingreſſus, Philiſtæi ingreſſum eius protinùs cognoſcẽtes, ciuitatem repentè obſidionibus circundederunt, cuſtodes deputauerunt, & Samſonem fortiſsimũ ſe iã comprehendiſſe gauiſi ſunt. Sed quid Samſon fecit agnouimus. Media nocte portas ciuitatis abſtulit, & montis verticem aſcendit. Quem, fratres chariſsimi, hoc in facto, quẽ niſi redemptorem noſtrum Samſon ille ſignificat? *Samſon. Gaza. Philiſtæi.* Quid Gaza ciuitas, niſi infernum deſignat? Quid per Philiſtæos, niſi Iudæorum perfidia demõſtratur? Qui cùm mortuũ Dominum viderent, eiusq; corpus in ſepulchro iã poſitũ, cuſtodes ilicò deputauerunt, *Matt. 27.* & eum, qui author vitæ claruerat, inferni clauſtris retentũ, quaſi Samſonẽ in Gaza ſe deprehendiſſe ſunt lætati. Samſon verò media nocte non ſolùm exijt, ſed etiã portas tulit: quia videlicet redemptor noſter ante lucem reſurgens, non ſolũ liber de inferno exijt, ſed ipſa etiam inferni clauſtra deſtruxit: portas tulit, & mõtis verticem ſubijt: quia reſurgendo clauſtra inferni abſtulit, & aſcendendo cælorum regna penetrauit. Hanc ergo reſurrectionis eius gloriam, fratres chariſsimi, quæ & priùs demonſtrabatur ex ſigno, & pòſt patuit ex facto, tota mente diligamus, pro eius amore moriamur. Ecce enim in reſurrectione authoris noſtri, miniſtros eius angelos conciues noſtros agnouimus. Ad horũ m ergo ciuium illam frequentem ſolennitatem feſtinemus: his, cùm needum viſione poſſumus, deſiderio ac mente iungamur. Tranſmigremus ad virtutes de vitijs, vt in Galilæa redemptorem noſtrum videre mereamur. Adiuuat omnipotẽs Deus ad vitam deſiderium noſtrum, qui pro nobis in mortem dedit vnicum filium ſuum, eundem Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui cum eo viuit & regnat in vnitate ſpiritusſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

SERMO ALIVS EODEM
die, ſumptus ex Moralibus Beati Gregorij.

DVAE quippe vitę ſunt hominis in corpore cõſiſtentis: vna ante mortẽ, alia poſt reſurrectionẽ. *Lib. 30. ca. 31. in Iob.* Quarum vnã omnes agendo nouerant, alteram neſciebãt: & humanũ genus ſoli huic quã nouerat, intendebat. Venit per carnẽ Dominus, & duas ſuſcepit vnam, alteram demonſtrauit: dum hanc nobis cognitam ſuſcepit, illam quæ nobis eſt incognita, oſtendit. Moriendo quippe vitam exercuit quam tenemus, reſurgẽdo aperuit quã quæramus: exemplo ſuo nos docens, quòd hæc vita, quam ante mortem ducimus, non propter ſe amanda ſit, ſed propter alteram tolerãda. Nullus autem noſtrũ quid poſt mortem ſequeretur agnoſceret, niſi vitæ noſtrę conditor ad pœnam vſque noſtræ mortis veniret. *Li. 29. cap. 5. in Iob.* Niſi enim ipſe miſericorditer infima peteret, nequaquàm nos poſt ſuam imaginem perditos iuſtè ad ſumma re-

Iob.38. reuocaret. Vnde & rectè ad B.Iob dicitur: *Nunquid ingreſſus es profundũ maris, & in nouiſsimis abyſsi deambulaſti?* Ac ſi dicat: Vt ego, qui nõ ſolùm mare, id eſt, ſeculum per aſſumptam humanam carnem atq; animam petij, ſed etiam per eã ſpontè in morte poſitus, vſque ad vltima inferni, quaſi ad maris profunda deſcendi. Si enim mare, more diuini eloquij, ſeculum debet intelligi, nil prohibet profunda maris, inferni clauſtra ſentiri. Quod profundum maris Dominus petijt, cũ inferni nouiſsima electorum ſuorum animas e- Eſai.51. repturus, intrauit. Vnde & per prophetam dicitur: Poſuiſti profundum maris viam, vt tranſirent liberati. Hoc nanque profundum maris ante redemptoris aduentum non via, ſed carcer fuit: quia in ſe etiam bonorũ animas, quanuis nõ in locis pœnalibus, clauſit: Quod tamen profundum viam Dominus poſuit, quia illuc veniens electos ſuos à clauſtris inferi (hodierna die) ad cæleſtia tranſire conceſsit. Vnde & aptè illic dicitur, Vt tranſirent liberati. Quod verò profundum maris dixerat, hoc alijs verbis replicans, abyſsi nouiſsimum vocat: quia ſicut aquarũ abyſſus nulla noſtra viſione comprehenditur, ita occulta inferni nullo à nobis cogitationis ſenſu penetrantur. Qui enim hic ſubtrahantur cernimus, ſed quæ illos iuxta meritum retributio ſup Lib.29. cap.6. pliciorum maneat, non videmus. Vigilanti verò eſt cura penſandũ, quòd in nouiſsimis abyſsi deambulaſſe ſe perhibet. Deambulare quippe non conſtricti, ſed liberi eſt. Quẽ enim vincula ſtringunt, eius nihilominus greſſus impediunt. Quia Pſal.87. igitur Dominus nulla peccati vincula pertulit, in inferno deambulauit: liber quippe ad ligatos venit. Vnde ſcriptum eſt: Factus ſum ſicut homo ſine adiutorio, inter mortuos liber. In nouiſsimis ergo abyſsi Domino deambulare, eſt in loco dãnationis nil ſuæ retẽtionis inuenire, atteſtante Pe Acto.2. tro, qui ait: Solutis doloribus inferni, iuxta quod impoſsibile erat teneri illũ ab eo. Vel certè, quia deambulando nos cũ de loco ad locũ ducimur, hic illicq; præſentes inuenimur, deambulaſſe in inferno Dominus dicitur, vt electis animabus in locis ſingulis, per diuinitatis potentiã præſens Sap.7. fuiſſe monſtretur. Vnde & ſpiritus ſapientiæ mobilis deſcribitur, vt per hoc ꝙ nuſquã deeſt, vbique nobis occurrere deſignetur. Quã deſcenſionem ſuã Dominus tanto mirabilẽ reſpicit, quan- Iob.38. to eam redẽpto homini crebriùs infundit. Eam Portæ mortis, dæmones. nanq; adhuc replicãs, ſubdit: *Nũquid apertæ ſunt tibi portæ mortis & oſtia tenebroſa vidiſti?* Portę enim mortis, ſunt poteſtates aduerſæ: quas deſcendens Dominus aperuit, quia earũ fortitudinẽ moriendo ſuperauit. Quæ appellatione quoq; alia tenebroſa oſtia vocãtur, quia dũ per occultationis ſuę inſidias nõ videntur, deceptis mẽtibus viã mortis aperiunt. Quæ tenebroſa oſtia Dominus videt, quia immundorũ ſpirituũ fraudulentã malitiam & reſpicit & premit: quos niſi ſpe, nobis neſcientibus, videndo prohiberet, & nil de inſidijs eorum mens noſtra cognoſceret, & ijſdem inſidijs capta deperiret. Quæ tenebroſa oſtia nos etiam cernimus, quando ſupernæ lucis radijs illuſtramur. Vnde & per Prophetam dicitur: Dominus Pſal.117. mihi adiutor eſt, & ego videbo inimicos meos. Hoſtes igitur noſtros ipſe videt, qui ſuo eos munere nobis viſibiles facit. Vel certè tenebroſa oſtia tunc Dominus vidit, cùm clauſtra inferni penetrans, crudeles ſpiritus perculit, & mortis præpoſitos moriendo damnauit. Quod idcircò hic nõ adhuc de futuro, ſed iam de præterito dicitur, quia hoc quod facturus erat in opere, nimirùm iam fecerat in prædeſtinatione. Quia verò poſt mortem reſurrectionemq; eius creuit Eccleſia, atque in cunctis eſt gentibus dilatata, aptè ſubiungitur: *Nũquid cõſideraſti latitudinẽ terræ?* Dũ Iob.38. Lib.29. cap.7. enim Dominus anguſtias mortis petijt, fidẽ ſuam in gentibus dilatauit, atq; ad innumera corda credentiũ ſanctam Eccleſiã extendit, cui per prophetã dicitur: Dilata locum tentorij tui, & pel- Eſai.54. les tabernaculorũ tuorum extẽde: ne parcas. Longos fac funiculos tuos, & clauos tuos conſolida. Ad dexterã enim & ad læuã, penetrabis, & ſemen tuum gẽtes hæreditabit. Quę latitudo terræ profectò non fieret, niſi ipſe priùs & vitam, quã nouimus, moriẽdo deſpiceret, & vitã, quã nõ nouimus, reſurgendo monſtraret. In morte quippe ſua noſtræ oculos mentis aperuit, & quæ eſſet vita, quæ ſequeretur, oſtendit. Vnde & hunc in Euangelio ordinem tenens, diſcipulis dicit. Sic o- Luc.24. portebat Chriſtum pati, & reſurgere à mortuis tertia die, & prædicari in nomine eius pœnitentiam & remiſsionem peccatorum per omnes gentes. Pauci enim ex plebe Iſraëlitica ipſo prædicante crediderunt, innumeri verò gentium populi, viam vitæ illo moriente ſecuti ſunt. Superbos nanq; dũ adhuc paſsibilis viueret, pertulit: à paſsibili verò vita multos dũ moreretur, ſtrauit. Quod benè Samſon in ſemetipſo dudum fi- Iud.16. guraliter expreſsit, qui paucos quidem dum viueret interemit: deſtructo aũt templo, hoſtes innumeros, cùm moreretur, occidit. Quia nimirũ Dominus ab elatione ſuperbiæ paucos dũ viueret, plures verò cùm tẽplum ſui corporis ſolueretur extinxit, atq; electos ex gentibus, quos viuendo ſuſtinuit, ſimul oẽs moriẽdo proſtrauit. Rectè itaque poſtquàm inferna penetraſſe ſe edocuit, conſiderandam mox terræ latitudinem ſubiũxit. Dominus itaque noſter ad humani ge- Lib.33. cap.10. neris redemptionem veniens, velut quendam Iob. de ſe in necem diaboli hamum fecit. Aſſumpſit enim corpus, vt in eo Behemoth iſte quaſi eſcam ſuam mortem carnis appeteret: quam mortem dum in illo iniuſtè appetit, nos quos quaſi iuſtè tenebat, amiſit. In hamo ergo eius incarnationis captus eſt, quia dum in illa appetit eſcam corporis, transfixus eſt aculeo diuinitatis. Ibi quippe inerat humanitas, quæ ad ſe deuoratorem duceret: ibi diuinitas, quæ perforaret. Ibi aperta infirmitas, quæ prouocaret: ibi occulta virtus, quæ rapto-

raptoris faucem transfigeret. In hamo igitur ca ptus eſt, quia inde interijt, vnde deuorauit. Et quidem Behemoth iſte filium Dei incarnatum nouerat, ſed redemptionis noſtræ ordinem neſciebat. Sciebat enim, quòd pro redemptione noſtra incarnatus Dei filius fuerat, ſed omnino quòd idem redemptor noſter illum mo-
Lib.33. ca. 12. riendo transfigeret, neſciebat. Ne ergo iſte humanis mortibus cetus inſidians, quos vellet vl-
Lib.32. cap.26. trà deuoraret, hamus hic raptoris fauces tenuit, & ſeſe mordentē momordit. Supereſt, vt vnuſquiſq; noſtrū tantò ſe pleniùs authori ſubijciat, quantò cōtra ſe veriùs violentas aduerſarij vires penſat. Quid nanq; nos niſi puluis ſumus? Quid verò ille, niſi vnus atque ex cæleſtibus ſpiritibus, & quod adhuc maius eſt, ſummus? Quid ergo de propria virtute audeat, quando, contra angelorū principē puluis pugnat? Sed quia ſupernorū ſpirituum conditor terrenum corpus aſſumpſit, rectè iam ſuperbientem angelum puluis humilis vincit. Inhærendo quippe veræ fortitudini vires accipit, quas transfuga ſpiritus cùm ſemetipſum ſequitur amiſit. Et dignum eſt vt vincatur à pul-
Iuda diaue. li. uere, qui fortem ſe credidit deſerto creatore, vt ſuperatus inueniat, quia defecit elatus. Valdè aūt anhelat ſæuiens, quod cùm ipſum ima crucient, homo ad ſumma conſcendat: quod in illa celſitudine ſubuectā caro permaneat, à qua tātus ipſe ſpiritus ſine fine proiectus iacet. Sed loca mentiū mutauit ordo meritorum. Sic ſuperbia meruit deijci, ſic humilitas exaltari: quatenùs & cœleſtis ſpiritus erigendo ſe tartarum toleret, & terra humilis ſine termino ſuper celos regnet: præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

EODEM DIE RESVRRECTIONIS, HOMILIA Euſebij Emeſeni.

Maria Magdalene & Maria Iacobi & Salome emerunt aromata, &c. Mar.16.

SAbbato enim neq; vendere, neque emere aliquid licebat, quoniam tale aliquid in ſabbato fieri lex interdicebat. Veniūt aūt hę ſanctæ mulieres vngere Ieſum, Sed quomodò veniūt? cū aromatibus. Ali-
Aromata, virtutes, ter enim ad Ieſum venire non licet. Sunt autem hæc aromata: fides, ſpes, charitas, pax, patientia, humilitas, mā ſuetudo, cōcordia, miſeri-
Psal.37. cordia, & ſimilia. Hæc enim Deo ſuauiter redolēt, ſicut & è cōtrario vitia fœtēt. Vnde Pſalmiſta Putruerunt, & corruptæ ſunt, inquit, cicatrices meę à facie inſipiētię meæ. Beatę igitur illę mulieres, beatę illæ animæ, quæ ſicut Maria Magdalene, ſemper cū vnguētis, ſemper cum aromatibꝰ ad Dominū veniūt. Hæc enim eſt, quæ alibi ait: Can.1.
Cùm eſſet rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum. Hæc autem ſignificabat Eccle- Marc 16.
ſiam gentium, de qua Dominus ſeptem dæmonia eiecit: quæ quidem quoniam dilexit multū, Luc.7.
dimiſſa ſunt ei peccata multa. Maria verò Iacobi, quæ Chriſti matertera fuit, plebem Iudaicam figurabat, de qua ſecundùm humanitatem Saluator noſter originem duxit. At verò Salome, quæ interpretatur pacifica, tota ex vtroq; populo ſanctorum collecta multitudo intelligitur. In hac igitur tota Eccleſia, in illis verò Eccleſiæ partes figurantur. Poſſunt tamen hæ tres mulieres, tres mundi partes ſignificare, Aſiam videlicet, Africam, & Europā, in quibus Eccleſia tota cōſiſtit. Et iſtæ quidem vngunt Ieſum, iſtæ eum delectant, iſtæ eius paſſionem prædicant, & odorem notitiæ illius cunctis gentibus manifeſtant. Ecce autem mulieres, quæ vſque ad hunc diem erubeſcebant, & ſe mortis ianuam, totius humani generis ruinam eſſe dolebāt, hodiè lætantur, hodiè prędicant, hodiè originale peccatum deletum affirmant, & ipſis quoque Apoſtolis reſurrectionis gloriam annunciant. *Et valdè manè vna ſabbatorum veniunt ad monumentum, orto iam ſole.* Non eſt autem ſibi contrarium hoc, quod ait: Et valdè manè, & orto iam ſole. Vnde & alius Euan- Ioan 20.
geliſta dicit: Cū adhuc tenebræ eſſent. Solis itaque ortum intelligerę oportet, ex quo eius ſplendore cælum illuſtratur, quanuis nondùm terris Valdè ma-
appareat, raris adhuc tenebris exiſtētibus. Quid nè quid ſit.
eſt igitur valdè manè, niſi iam rubeſcente auroræ? Neque enim ſine cauſa Euangeliſta non manè ſimpliciter, ſed valdè manè dixit. *Et dicebant ad inuicem. Quis reuoluet nobis lapidem ab oſtio monumēti? Et reſpicientes, viderunt reuolutum lapidē. Erat quip-*
pe magnus valdè. Narrat enim Matthæus Euange- Matt.28.
liſta, quòd Chriſto reſurgente, angelus Domini deſcendit de cælo, & accedens reuoluit lapidem, & ſedebat ſuper eum. Præ timore autem eius exterriti ſunt cuſtodes, & facti ſunt velut mortui. Et euntes in ciuitatē, nunciauerunt principibus ſacerdotum omnia: quæ facta fuerant. At illi de- Teſtes dor-
derunt eis copioſam pecuniam, dicentes: Dicite mientes.
quòd vobis dormientibus nocte venerunt diſcipuli eius, & furati ſunt eum. Sequitur: *Et introeuntes in monumentum, viderunt iuuenem ſedentem in dextris, coopertū ſtola candida, & obſtupuerunt.* Sedet angelus in dextris, ſtola candida coopertus: quoniā & lætitiam & proſperitatem prædicat, gloriā reſurrectionis & carnis innouationem annunciat. Conſidera modò, quo dilectionis igne interiùs ardebant, quæ fœminei timoris & fragilitatis oblitæ, non ſolū in nocte veniunt, verùm etiam, cōfidenter in monumentum ingrediūtur. Vnde & conſolationis verba audire meruerunt, dicente angelo: *Nolite expaueſcere: Ieſum quæritis Nazarenū, crucifixū, ſurrexit, nō eſt hic: ecce locus, vbi poſuerūt eū.* Locū, inquit, videre poteſtis, ipſum aūt modò videre non poteſtis. Surrexit enim, non eſt hic: ſed

ex-

expectate pauliſper, & videbitis eum. Non enim ibi erat præſentia corporis, qui vbiq; eſt potentia diuinitatis. Sed vbi tunc eum fuiſſe putamus? Ego quidem dicere timeo, quod Euangeliſtæ non dicunt. Et fortaſſe ad matrem iuerat, quæ eius amoris deſiderio plus omnibus afficiebatur. Quod aût ipſa inter oẽs mulieres beatiſsima virgo ſimul cũ alijs ad monumentũ nõ venit, hęc (vt opinor) cauſa fuit: quia ex quo vnigenitũ filiũ ſuum teneri, flagellari, & crucifigi vidit, delicatis manibus delicata pectora tundens, & ſe dolore nimio, vigilijs, iuiunijsq; affligens, iam viribus pariter & ſpiritu attenuata, alicubi ſola in ſecreto ſedebat, & de his, quæ ſibi acciderant, calamitatibus lamentabatur & flebat. Sed nos hæc verba, pietate plena & cogitatione digna, interim relinquamus, & quid angelus dixerit audiamus. *Ite* (inquit) *dicite diſcipulis eius, & Petro, quia præcedet vos in Galilæam: ibi eũ videbitis, ſicut dixit vobis.* Niſi enim beatum Petrum ex nomine vocaſſet, fortaſsè cũ cæteris venire timuiſſet, eò quòd ter Dominũ & magiſtrũ negaſſet. Quòd enim in Galilæa, quæ Apoſtolorũ patria fuit, à diſcipulis Dominus videtur, quid aliud ſignificat, niſi quia eum, quem nunc videmus per ſpeculũ in ænigmate, cùm nos ad antiquam patriam noſtrã reduxerit, tunc facie ad faciem videbimus? Vnde & Galilæa transmigratio perpetrata interpretatur. Nulla enim poſt illam tranſmigrationẽ alia vlteriùs tranſmigratio fiet. Sciendum eſt autem, ꝙ illa hora, qua Saluator noſter inclinato capite emiſit ſpiritum, corpore in cruce derelicto, anima ſimul cum diuinitate ad inferna ſpolianda deſcendit. Et tunc quidem illud Pſalmiſtæ adimpletum eſt: Tollite portas principes veſtras, & eleuamini portæ æternales, & introibit rex gloriæ. Quibus interrogantibus: Quis eſt iſte rex gloriæ? Reſponſum eſt eis: Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio. Ingreſſus igitur Dominus loca tenebrarũ, omnia circũquaq; ſuo ſplẽdore illuminauit. Fit clamor permixtus, bonis præ lætitia exultantibus, malis verò præ timore fugere cupientibus. Tunc primi parentes occurrerunt, & videntes creatorem ſuum, lætis vocibus clamãt: Tandem Chriſte venis, magnis nos ſoluere pœnis. Tunc patriarchæ & prophetæ obuiam ruunt: tunc omnis ſanctorum exercitus eius pedibus ſe proſternit: O, inquiunt, diu deſiderate, ô tanto tempore expectate, quæ te tantæ tenuere moræ? Tunc cithariſta Dauid, Hoc eſt, inquit, quod dicere ſolebam: Auditui noſtro dabis gaudium & lætitiam, & exultabunt oſſa humiliata. Ecce nunc vident, ecce nunc audiunt, quod eos & videre & audire deſideraſſe Dominus ipſe dicebat. Ait enim: Multi prophetæ & reges voluerunt videre, quæ vos videtis, & non viderũt: & audire quæ auditis, & nõ audierũt. Tunc & Ioãnes Baptiſta, Ecce, inquit, de quo dicebam vobis: videtis illum, cuius aduentũ nunciabam vobis. Sed quis per ſingula dicere valeat, quanta ibi lætitia fuerit, cùm Chriſtus ſol iuſtitiæ eis apparuit? Tunc alligato diabolo, magno ſanctorum exercitu comitante, cum gloria & triumpho lætus Dominus ad ſuperos redijt, dicens: Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis ſanctum tuum videre corruptionem. Notas mihi feciſti vias vitæ, adimplebis me lætitia cum vultu tuo, delectationes mihi pater in dextra tua, vbi tecũ ſedeo, & viuo, & regno in ſecula ſeculorum Amen.

Cur Petrus nominatim expreſſus.

1.Cor.13.

Pſal.23.

Pſal.50.

Luc.10.

Pſal.1

FERIA SECVNDA PASCHAE, IN LECTIONEM Epiſtolæ loco, Concio exegetica.

CVm quadraginta dierum obſeruãtia, inquit Leo eius nominis I. Romanus, idemq; ſanctiſsimus & doctiſsimus Pontifex, hoc voluerimus operari, vt aliquid ſentiremus crucis in tempora dominicæ paſsionis, adnitẽdum eſt nobis, vt etiam reſurrectionis Chriſti inueniamur eſſe conſortes, & de morte ad vitam, dum in iſto corpore ſumus, tranſeamus. Vnicuiq; enim homini, qui ex alio in aliud aliqua conuerſione mutatur, finis eſt, nõ eſſe, quod fuit: & ortus, eſſe, quod nõ fuit. Sed intereſt, cui quis aut moriatur, aut viuat: quia eſt mors, quæ cauſa eſt viuendi: & eſt vita, quæ cauſa eſt moriendi. Nec alibi, quàm in hoc tranſitorio ſeculo vtrunq; cõquiritur, vt ex qualitate temporalium actionum, differentiæ retributionum pendeant æternarum. Moriendũ ergo eſt diabolo, & viuendum Deo: deficiendum iniquitati, vt iuſtitiæ reſurgatur. Occumbãt vetera, vt oriãtur noua: & quoniã, ſicut ait veritas, nemo poteſt duobus dominis ſeruire, dominus ſit, non ille qui ſtantes impulit in ruinam, ſed ille, qui deiectos erexit in gloriam. Dicente ergo Apoſtolo, Primus homo de terra terrenus, ſecundus homo de cælo cæleſtis: qualis terrenus, tales & terreni, & qualis cæleſtis, tales & cæleſtes: ſicut portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem eius, qui eſt de cælo: multũ nobis de hac commutatione gaudendũ eſt, qua de ignobilitate terrena ad cæleſtẽ transferimur dignitatem, per illius ineffabilem miſericordiã, qui vt nos in ſua proueheret, in noſtra deſcẽdit, vt non ſolum ſubſtantiam, ſed etiam cõditionẽ naturæ peccatricis aſſumeret, & ea ſibi pateretur inferri diuina impaſsibilitas, quæ miſerrimè experitur humana mortalitas. Hęc Leo Pontifex, quæ & ſolennitati præſenti mirificè ſunt accommodata, & pulchrè conueniũt cum lectione diei huius, quam nunc explicandam ſuſcipimus. Habetur autem in Actibus Apoſtolis, capite 10. vbi legimus Cornelium Centurionem virum iuſtum,

Ser.1.

Matth.

1.Cor.

ctum, & eleemoſynis ac precibus ſtrenuè vacantem, tantam apud Deum gratiam ſibi conciliaſſe, vt miſſo cælitùs angelo iuſſus ſit accerſire Simonem Petrum, à quo diſceret Dei volútatem. Accerſitus Petrus incunctanter venit, vt erat hominum ad Chriſti fidem traducendorum ſitientiſsimus, ingreſſuſque domum Cornelij, cùm multos illic congregatos inueniſſet, inter cætera ea quoque locutus eſt, quæ hac lectione continentur: *Vos ſcitis*, inquit, *quod factum eſt verbum per vniuerſam Iudæam.* Fama de præclaris Seruatoris operibus iam longè lateque ſparſa erat, vt etiam ethnicos non lateret: quales erant iſti, quibus hęc Petrus loquebatur, deſignati per illa omnis generis animantia, quæ in linteo cęlitùs demiſſo in viſione illi oſtenſa erant, de quibus Gregorius Nyſſenus ita ait: Beſtias, id eſt, beſtialem & irrationabilem ſpeciem hominum mactare Petrus iubetur, vt ipſis expurgatis, quod reliquum eſt, eſui aptum efficiatur. Et quidem tertiò id factũ eodem capite legitur, cuius myſticam ſignificationem idem Gregorius exponens, Simpliciter, inquit, atque apertè pietatis ratio traditur, cùm non ſemel dixerit diuina vox, non eſſe commune id quod Deus purificauit, ſed ter: vt intelligamus prima voce Deum Patrem, altera Deum vnigenitum, tertia Spiritum ſanctum purificare. Hæc ille. *Incipiens enim à Galilæa, poſt baptiſmum quod prædicauit Ioannes: Ieſum à Nazareth, quomodò vnxit eum Deus ſpiritu ſancto & virtute.* Omnia, quæ in ſymbolo dicuntur, ait Beda in hunc locum, breuiter complexus eſt, quòd Ieſus ſit Chriſtus, quòd omnium Dominus, quòd mundum Deo reconciliare miſſus, (Hæc enim lectionem hanc præcedunt) quòd Ioannis voce præconizatus, quòd Spirituſancto perunctus, quòd DEO inhabitante per miracula declaratus, quòd crucifixus, & à mortuis ſuſcitatus, ſuiſque manifeſtatus, quòd iudex omnium in fine venturus, quodque Eccleſiam ſuam per fidem totũ ſit dilataturus in orbem. Hæc ille. Quòd verò dicitur hic Chriſtus vnctus ſpiritu ſancto, de humanitate eius accipiendum eſt. Rectè itaq; Auguſtinus lib. 15. de Trinitate, cap. 26. Dominus ipſe Ieſus, inquit, Spiritum ſanctum non ſolùm dedit vt Deus, ſed etiam accepit vt homo: proptereà dictus eſt plenus gratia. Et manifeſtiùs de illo ſcriptum eſt in Actibus Apoſtolorum, quoniam vnxit eum Deus ſpirituſancto: non vtique oleo viſibili, ſed dono gratiæ, quod viſibili ſignificatur vnguento, qua baptizatos vngit Eccleſia. Nec tamen tunc vnctus eſt Chriſtus ſpirituſancto, quando ſuper eum baptizatũ velut columba deſcendit. (tunc enim corpus ſuum, id eſt, Eccleſiam ſuam præfigurare dignatus eſt, in qua præcipuè baptizati accipiunt ſpiritumſanctum:) ſed iſta myſtica & inuiſibili vnctione tunc intelligendus eſt vnctus, quando verbum Dei caro factum eſt, id eſt, quando humana natura ſine vllis præcedentibus bonorum operum meritis Dei verbo eſt in vtero virginis copulata, ita vt cum illo fieret vna perſona. Hæc Auguſtinus. *Qui pertranſijt benefaciendo, & ſanando omnes oppreſſos à diabolo, quoniam Deus erat cum illo.* Beneficia Saluatoris innumera præclarè commemorant Euangeliſtæ, nec tacent ſummam Iudæorum, quibus peculiariter miſſus erat, erga illum ingratitudinem. Dicebat ſe miſſum non niſi ad perditas oues domus Iſraël, & ab illa ipſa gente tanta perpeſſus eſt, vt nemo ſatis explicare ſufficiat. Cùm eijceret dæmones ex obſeſſorum corporibus, hoc recepit beneficij, vt in Beelzebub dæmoniorum principe eos eijcere diceretur: cùm ægros ſanaret in ſabbatis, legis transgreſſor dicebatur: cùm ſceleratiſsimorum ſcribarum & phariſæorum flagitia amantiſsimo animo reprehenderet, illorum pluſquàm Vatinianum in ſe concitauit odium: at interim nihilo minùs à benefaciendo non ceſſauit vnquàm, bona pro malis rependens. Illius ea vox eſt in Pſalmo: Poſuerũt aduersùm me mala pro bonis, & odium pro dilectione mea: Erat autem Deus cum illo, id eſt, vt ait Beda, Pater cum filio. Melius eſt enim ſic intelligere, quàm diuinitatem filij cum homine, quem aſſumpſit, cohabitantem ſignificari, ne Chriſti perſonam geminare, & in Neſtorij dogma cadere videamur. Hæc ille. Pauci conſiderant hanc ineffabilem Dei erga humanum genus dignationem, quòd voluit noſtra cauſa homo fieri, & inter homines tot annis corporali præſentia viſibilis commorari, nec interim tamẽ pro tam eximia charitate quicquam præter iniurias & contumelias referre. *Et nos teſtes ſumus omnium, quæ fecit in regione Iudæorum, & Ieruſalem: quem occiderunt ſuſpendentes in ligno.* Hoc nimirum Dominus IESVS in cælum aſcenſurus illis mandarat, cùm ait: Et eritis mihi teſtes in Ieruſalem, & in omni Iudæa, & Samaria, & vſque ad vltimum terræ. Ita nimirùm illa æterna ſapientia homines rudes & ſimplices, & qui dicta ſua phalerare neſcirent, teſtes habere voluit geſtorum ſuorum, quorum etiam opera, quod omnem admirationem ſuperat, totum ſibi ſubegit orbem, & omnes Philoſophorum ac mundi ſapientum linguas retudit, rationes eneruauit, ſcholas diſsipauit: quæ vel ſola res euidentiſsimo poteſt eſſe argumento, Chriſtum verum Deum eſſe: quem tamen Iudæi recipere noluerunt recepturi quandoque Antichriſtum: ſed eum occiderunt ſuſpendentes in ligno, vt ad ſupplicij acerbitatem etiam ſumma ignominia accederet. Nam in lege maledictus pronunciatur, qui pendet in ligno. *Hunc Deus ſuſcitauit tertia die, & dedit eum manifeſtum fieri, nõ omni populo, ſed teſtibus præordinatis à Deo, nobis qui manducauimus & bibimus cum illo, poſtquàm reſurrexit à mortuis.* Illis ſe voluit rediuiuum exhibere, quibus iam antè dixerat ſe tertia die reſurrecturum. Vulgus ineptum ſe illudi putaſſet, ſi ſe illis viſendum exhibuiſſet. Sapientia ſapienter omnia fecit. Nec tamen ſuæ re-

Act. 10.

In commentarijs Græcis Oecumenij.

Ibidem.

Chriſmate iam olim ſancti baptizati.

Matt. 15.

Pſal. 108.

Charitas Chriſti erga nos.

Act. 1.

Deut. 21.

K

resurrectionis teſtes habere voluit mundi huius vel potentia, vel opulentia, vel ſapientia tumidos, ſed ſimplices piſcatores & idiotas, quibus tamen & os dedit & ſapientiam, ſicut erat pollicitus, cui non poſſent reſiſtere & contradicere omnes aduerſarij eorum. Chryſoſtomus hunc locum interpretans, Vides, inquit, vnde reſurrectionem ſtabilit? A comedendo. Quare autem non reſurgens fecit ſignum, ſed comedit ac bibit? Quia & reſurrectio ipſa per ſe magnum ſignum erat. Nihil autem ad oſtendendam illam maius, quàm comedere ac bibere. Hæc ille. Voluit autem Dominus poſt reſurrectionem non ſtatim aſcendere in cælum, ſed apud diſcipulos moram in terris facere, vt reſurrectio, quam plerique difficilè erant credituri, multis argumentis doceretur & adſtrueretur. Et ita quidem poſcebat ordinatiſsimus æternæ Sapientiæ proceſſus, vt id genus ſublimia myſteria primò electis quibuſdam & maioribus, ac deinde per illos alijs reuelarentur. *Et præcepit nobis prædicare populo, & teſtificari, quia ipſe eſt, qui conſtitutus eſt à Deo iudex viuorum & mortuorum.* Hæc eſt illa incommutabilis veritas, inquit Auguſtinus libro de vera religione, capite triceſimo primo, quæ lex omnium artium rectè dicitur, & ars omnipotentis artificis. Vt enim nos & omnes animæ rationales ſecundùm veritatem de inferioribus rectè iudicamus, ſic de nobis, quando ei cohæremus, ſola ipſa Veritas iudicat. De ipſa verò nec Pater: non enim minor eſt quàm ipſe, & ideo quæ Pater iudicat, per ipſam iudicat. Pater ergo non iudicat quenquam, ſed omne iudicium dedit filio. Hæc Auguſtinus. Porrò non ſine cauſa voluit Chriſtus prædicari, ſe conſtitutum eſſe iudicem viuorum & mortuorum. Hoc enim meritò deterret à peccando mortales, quòd ſe norunt factorum ſuorum, immò & dictorum & cogitationum omnium apud Deum olim rationem reddituros. Eſtque omninò danda opera, vt crebrò veniamus in memoriam futuri illius iudicij, quemadmodum ſanctos omnes feciſſe conſtat. Ita D. Iob ab ipſo Deo mirificè commendatus, Verebar, inquit, omnia opera mea, ſciens quòd non parceres delinquẽti. Itemque: Nonne ipſe conſiderat vias meas, & cunctos greſſus meos dinumerat? Quid enim faciam, cùm ſurrexerit ad iudicandum Deus? Semper quaſi tumentes ſuper me fluctus timui Deum. Horrendum eſt, ait Apoſtolus, incidere in manus Dei viuentis. An non verò Chriſtus ipſe terribiliter dicit, In die iudicij reddituros nos rationem de omni verbo otioſo, quod locuti fuerimus? Nec tamen hæc cogitatio debet nos ad quandam deſperationem adigere, ſed religioſam in nobis excitare ſolicitudinem, ne labamur in vitia, ne Deum creatorem & redemptorem noſtrum peccando offendamus. Itaque ſæpè dicamus cum Propheta: Confige timore tuo carnes meas: à iudicijs enim tuis timui.

Luc. 21.

Lex omnium artiũ, incommutabilis veritas.

Iob 9.

Iob. 31.

Heb. 10.

Matt. 12.

Pſal. 118.

Huic omnes prophetæ teſtimonium perhibent, remiſsionem peccatorum accipere per nomen eius, omnes qui credunt in eum. Ille enim lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo. Non autem debemus hæc ita accipere, quaſi ad veniam peccatorum impetrandam ſufficiat credere in Chriſtum abſque vera pœnitentia & deteſtatione veteris vitæ, atque propoſito rectiùs viuendi. Nam & in illis, qui in matura ætate baptizantur, neceſſe eſt inueniri pœnitentiam, qua doleant ſe peccaſſe in Deum, & propoſitum deinceps vitandi peccata. Nam ſi in peccandi voluntate perſeueretur, nec ipſe baptiſmus peccata auferre poteſt. Vbicunque ergo fidei tribuitur remiſsio peccatorum, de ea fide accipiendum eſt, quæ cum ſpe & charitate coniuncta eſt. Eiuſmodi enim fides charitate inflammatur ad vitanda omnia, quibus offenditur Deus, & exequenda ea, quæ ſint grata Deo. Diuus Auguſtinus libro de Fide & operibus admodùm reprehendit eos, qui baptizandis putent ſola credenda, non etiam agenda proponi debere. Sciant, inquit, in Chriſto crucifixo multa homines diſcere, & maximè quòd vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, vt euacuetur corpus peccati, & vltrà non ſeruiamus peccato. Vnde etiam de ſeipſo dicit: Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo. Proinde attendant & videant, quemadmodum doceatur atque diſcatur Chriſtus crucifixus, vt ad eius crucem nouerint pertinere, quòd etiam nos in eius corpore crucifigimur mundo: vbi intelligitur omnis coërcitio malarum concupiſcentiarum: ac per hoc fieri non poteſt, vt eis, qui cruce Chriſti informantur, profeſſa adulteria permittantur. Nam & Apoſtolus Petrus de ſacramento ipſius crucis, hoc eſt, paſsionis Chriſti admonet, vt qui ea conſecrantur, peccare deſiſtant, ita loquens: Chriſto ergo paſſo per carnem, & vos eadem cogitatione armamini: quia qui mortuus eſt carne, deſijt peccare, vt iam non hominum deſiderijs, ſed voluntati Domini Dei reliquum in carne viuat, & cætera. Quibus conſequenter oſtendit, eum pertinere ad Chriſtum crucifixum, hoc eſt, per carnem paſſum, qui in eius corpore, crucifixis carnalibus deſiderijs, benè viuit per Euangelium. Hæc Auguſtinus. Noſtræ ætatis hæretici miſeræ plebeculæ fidem ad rauim vſq; deprædicant, bonorum operum nulla volunt eſſe merita. Itaque multis locis homines ad quendam atheiſmum vel ethnicisſmum relabuntur, & eſt miſeranda multis locis rerum confuſio. Atqui oportebat diſſolutos hominum animos & ſua ſponte in deteriora procliues religione obſtringere, diuini iudicij ſeueritate identidem commemoranda ad vitæ emendationem & iuſtitiæ ac pietatis opera ſectanda permouere. Præpotens ac miſericors Deus ſuam gratiam adſpiret miſerè euerſis &

Act. 1.

Cap. 1.

Rom. 6.

Gal. 6.

1. Pet. 4.

& ſeductis hominibus, & præſtet vt à morte vitiorum ſimul omnes excitati, cum Chriſto in vitæ nouitatem reſurgamus, cui eſt omnis honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

FERIA SECVNDA PASCHAE, IOAN. XXIIII.

In illo tempore: Duo ex diſcipulis Ieſu ibant ipſa die in caſtellum quod erat in ſpatio ſtadiorum ſexaginta ab Hieruſalem, nomine Emaus. Et reliqua. Homilia B. Gregorij Papæ.

...ſt Homi. ...23 in ...angelia.

IN quotidiana vobis ſolennitate laborantibus pauca loquenda ſunt, & fortaſſe hæc vtiliùs proderunt: quia ſæpè & alimenta, quæ minùs ſufficiunt, auidiùs ſumuntur. Lectionis ergo Euangelicæ ſummatim ſenſum ſtatui, non per ſingula verba diſcutere, ne dilectionem veſtram valeat ſermo prolixior expoſitionis onerare. Ecce audiſtis, fratres chariſsimi, quia duobus diſcipulis Ieſu ambulantibus in via, non quidem credentibus, ſed tamen de ſe loquentibus Dominus apparuit, ſed ijs ſpeciem, quam recognoſcerent, non oſtendit. Hoc ergo egit foris Dominus in oculis corporis, quod apud ipſos agebatur intus in oculis cordis. Ipſi nanque apud ſemetipſos intus & amabant, & dubitabant. Eis autem Dominus & foris præſens aderat, & quis eſſet non oſtendebat. De ſe ergo loquentibus præſentiam exhibuit: ſed de ſe dubitantibus cognitionis ſuæ ſpeciem abſcondit. Verba quidem contulit, ſed duritiam intellectus increpauit, ſcripturæ ſacræ myſteria, quæ de ſeipſo erant, aperuit: & tamen quia adhuc in eorum cordibus peregrinus erat à fide, ire ſe longiùs finxit. Fingere nanque componere dicimus, vnde & compoſitores luti, figulos vocamus. Nihil ergo ſimplex veritas per duplicitatem fecit, ſed talem ſe eis exhibuit in corpore, qualis apud ipſos erat in mente. Probandi autem erant, ſi hi, qui eum, & ſi necdum vt Deum diligerent, ſaltem vt peregrinum amare potuiſſent. Sed quia extranei eſſe à charitate non poterant hi, cum quibus veritas gradiebatur, eum ad hoſpitium quaſi peregrinum vocant. Cur autem dicimus, vocant, cùm illic ſcriptum ſit, Et coëgerunt illum? Ex quo nimirùm exemplo colligitur, quia peregrini ad hoſpitium non ſolùm inuitandi ſunt, ſed etiam trahendi. Menſam ponunt, panes ciboſque offerunt, & eum, quem in ſacræ ſcripturæ expoſitione non cognouerant, in panis fractione cognoſcunt. Audiendo ergo præcepta Dei, illuminati non ſunt, faciẽdo illuminati ſunt, quia ſcriptum eſt: Non auditores legis iuſti ſunt apud DEVM, ſed factores legis iuſtificabuntur. Quiſquis ergo vult audita intelligere, feſtinet

Cur ſe Chriſtus peregrinũ oſtenderit.

Peregrini trahendi ad hoſpitium.

...m. 2.

ea, quæ iam intelligere potuit, opere implere. Ecce Dominus non eſt cognitus, dum loqueretur: & dignatus eſt cognoſci, dum paſcitur. Hoſpitalitatem ergo, fratres chariſsimi, diligite, charitatis opera amate. Hinc enim per Paulum dicitur: Charitas fraternitatis maneat in vobis, & hoſpitalitatem nolite obliuiſci: per hãc enim quidam placuerunt, angelis hoſpitio receptis. Hinc Petrus ait: Hoſpitales inuicem ſine murmuratione. Hinc ipſa veritas dicit: Hoſpes fui, & ſuſcepiſtis me. Opinata res eſt valdè, & ſeniorum noſtrorum nobis relatione tradita. Quidam paterfamilias cum tota domo ſua, magno hoſpitalitatis ſtudio ſeruiebat. Cumque quotidiè ad menſam ſuam peregrinos ſuſciperet, quodam die peregrinus quidam inter alios aduenit, ad menſam ductus eſt. Dumque paterfamilias ex humilitatis conſuetudine aquam vellet in eius manibus fundere, conuerſus vrceum accepit, ſed repentè eum, in cuius manibus aquam fundere volebat, non inuenit. Cumque hoc factum ſecum ipſe miraretur, eadem nocte ei Dominus per viſionem dixit: Cæteris diebus me in membris meis, heſterno autem die me in memetipſo ſuſcepiſti. Ecce in iudicium veniens, dicet: Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Ecce ante iudicium dum per membra ſua ſuſcipitur, ſuſceptores ſuos etiam per ſemetipſum requirit, & tamen nos ad hoſpitalitatis gratiam pigri ſumus. Penſate fratres, quanta hoſpitalitatis virtus ſit. Ad menſas veſtras Chriſtum ſuſcipite, vt vos ab eo ſuſcipi ad conuiuia æterna valeatis. Præbete modò peregrino Chriſto hoſpitium, vt vos in iudicio non quaſi peregrinos neſciat, ſed vt proprios recipiat ad regnũ, ipſo adiuuante, qui viuit & regnat Deus in ſecula.

Heb. 13.

1. Pet. 4.

Matt. 25.

Exemplũ hoſpitalitatis.

Ibidem.

EADEM FERIA, SERMO SANCTI MAXIMI Epiſcopi.

Eſt Homilia 3. in feſto Paſcha.

EXultandum nobis eſt, fratres chariſsimi, in hac die, quam fecit Dominus, continuata lætitia, & in eius feſtiuitate iugi gloria gratulandum. Nec quia nox ſolennitati inueruenit, gaudia noſtra præcidit: nec quia obſcuritas diſtinxit tempora veſpertina, reſurrectionis lux vota æterna deſeruit. Nobis enim herì & hodiè dies vnus, dies ipſe eſt, quia ſic dicit de ſaluatore B. Apoſtolus: Ieſus Chriſtus herì & hodiè ipſe eſt. Ergo ſi Ieſus Chriſtus herì & hodiè ipſe eſt, ipſe atque idem nobis ſemper eſt dies: quia in ipſo viuimus, in ipſo mouemur, in ipſo non morimur. Non morimur, inquam, quia ſicut lucem Chriſti nulla peccati inceſsit obſcuritas, ita & viuentes in ea nulla temporis abſumit vetuſtas. Lætemur ergo in Chriſti reſurre-

Heb. 13.

ſurrectionis die. Communis enim omnium, communis eſt noſtra lætitia. Communis planè, quia omnes illo reſurgente ſurreximus. Omnium enim reuixit ſaluti, qui pro omnium peccatis addictus eſt paſsioni. Reſurrexit igitur Saluator à mortuis: noua res & mira, ſed habet hæc aſſertio veritatem. Nam vt taceam prophetarum oracula, angelorum miniſteria, aperta ſepulchri penetralia, ipſum Dominum poſt reſurrectionem cum diſcipulis loquentem, conuerſantem, edentem, Thomam quoque clauorum vulnera etiam digito contrectantem: vt hæc omnia prætermittam, tamen fidem noſtram con-

Ioan. 20. firmat impietas Iudæorum. Nam ſufficit ad credulitatem nobis eorum nimiùm cauta crudelitas. Quò enim diligentiùs cuſtodierunt tumulum, eò conſtat illum manifeſtiùs reſurrexiſ-

Fidem noſtram confirmat curioſitas Iudæorum. ſe. Quò plures appoſuere cuſtodes, eò plures teſtium reliquere. Nam hoc procurauit diuina prouidentia, vt reſurrectioni dominicæ non ſolùm angeli, non ſolùm diſcipuli, ſed & teſtimonium perhiberent (quod eſt ampliùs) inimici. Libentiùs ergo accipimus, quòd eum diligentiùs obſeruarunt. Credimus enim ſub tot cuſtodibus potuiſſe illum prodire citiùs, quàm perire: & de tumulo iure Domini progredi, quàm diſcipulorum fraude ſubduci. Tanta enim ſolicitudine ſepulchrum obſtruxit impietas, vt id non præualeret manus humana deſtru-

Matt. 28. ere, niſi ſola virtus reſurgentis aperiret. Deniq; dicit ſanctus Euangeliſta, deſcendente angelo, magno terram tremore fuiſſe commotam, vt fundamenta tumuli mouerentur, & percuſſos pauore cuſtodes, qui venerant cuſtodire mortuum, eſſe factos vt mortuos. Vt mortuos, inquam: Dignum planè iudicium, ſi cùm iuſtus reſurgit, peccator emoritur: cùm reuiuiſcit innocens, eius interficitur inimicus. Nam ideò nec progredientem Dominum cernere potuerunt, quia criminoſas mentes terror oppreſſerat, dum ſuſtinere fulgorem reſurrectionis rutilæ non valebant. Maiore ergo ſolicitudine phariſæi Dominum cuſtodierunt mortuum, quàm viuum ſunt perſecuti. Siquidem cauſa illos maior vrgebat: intelligebant enim faciliùs fuiſſe eum apud ſuperos deſpici, quàm redeuntem ab inferis poſſe contemni: & quòd tunc prædicans facilè potuerit occidi, nunc autem reſurgens iam nō poſsit occidi, dicente Apoſtolo: Reſurgens au-

Rom. 6. tem iam non moritur, mors illi vltrà non dominabitur. Cuſtodiebant ergo eum ſolicitè in ſepulchro, præſertim quia ſe die tertia dixerat ſurrecturum. Cuſtodiebant autem ſolicitè in ſepulchro, quia neceſſe illis erat eum iam non doctorem timere, ſed iudicem. Iudicem, inquam, non ſui tantùm, ſed & crudelis ſententiæ ſuæ, qua filios poſteroſque ſuos ſceleribus addixerunt, dicentes: Sanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros. Crudelis ſub tali ſententia impietas Iudæorum, quæ facinore ſuo non ſolùm præſentes liberos damnat, ſed etiam non natos occidit. Quantos enim hac voce ad conſcientiam facinoris vocant, quos ſcientia criminis non tenebat? Crudelis, inquam, impietas, quòd poſteros ſuos antè in reatum vocat, quàm producat in lucem, vt priùs futuris contingeret peccare, quàm viuere. Cruenti planè genitores, qui antè paricidæ facti ſunt, quàm parentes: & antè eos ſocios ſuis ſceleribus aſſumpſerunt, quos vtrum ſanguinis participes poſſent habere, neſcirent. Non igitur mirandum eſt, ſi in ſaluatorem tam crudeles fuerūt, qui extiterūt in ſuos poſteros tam crudeles. Non immeritò in hac die ſanctus Dauid ſine exceptione exultandum præcepit & lætandum, in qua die totius mūdi gaudia celebrantur. Omnibus enim lætandum eſt, quia omnibus prodeſt. Cunctis exultandum eſt, quia cunctis eſt ſalutare, & ideò non adulatoria eſt adhibenda, nec fucata lætitia. Quiſquis enim in Chriſti reſurrectione lætatur, lætetur potiùs, quia in Chriſto ipſe ſurrexit. In illo enim noſtra portio, noſtra conditio, & mortem pertulit, & reuixit. Et licet nos adhuc reſolutio corpuſculi maneat, cœpimus tunc in Chriſto æterna vitá iam viuere. Vnde quanuis fragilitatem noſtram acceleret immaturæ mortis occaſio, in ſaluatore tunc didicimus priùs reſurgere, quàm perire. Antè enim futurus homo reſurrexit in Chriſto, quàm vitam ſortiretur in ſeculo. Non enim tantùm illi Dominus generationi reſurrectionis præſtitit gratiam, in cuius generationis tempore reſurrexit: ſed etiam ſecuturis poſteà populis hoc prouidit, vt priùs eſſemus de reſurrectione ſecuri, quàm de morte ſoliciti: & antè cum Deo viueremus in cælis, quàm cum hominibus conuerſaremur in terris. In ſaluatore enim omnes reſurreximus, omnes reuiximus, omnes ad cæleſtia tranſmigrauimus. Eſt enim in illo Chriſti homine vniuſcuiſque noſtrum carnis & ſanguinis portio. Vbi ergo portio mea regnat, regnare me credo: vbi dominatur ſanguis meus, me ſentio dominari: vbi glorificatur caro mea, me glorioſum eſſe cognoſco. Quanuis igitur peccator, de hac communione gratiæ non diffidat: quia etſi peccata nos prohibent, ſubſtantia nos requirit: & ſi delicta propria nos excludunt, naturæ communio non repellit. Nam propter bonitatem diuinitatis, peculiarem nobis ſaluator debet affectū, ſcilicet quia ſicut Deus noſter in ipſo eſt, ita & ſanguis noſter in illo eſt. Miſericordiam igitur mihi debet præſtare diuinitas, neceſsitudinem exhibere debet affinitas. Neq; enim tam immitis eſt Dominus, vt obliuiſcatur hominis, & nō meminerit illius, quem ipſe geſtat: vt quē cauſa mei ſuſceperit, non eius cauſa quem ſuſceperit, me requirat. Non, inquā, tam immitis eſt Dominus, vt non diligat carnem ſuam, membra ſua, viſcera ſua. Ait S. Apoſtolus: Nemo vnquam carnē ſuā odio habuit, ſed nutrit & fouet eā, ſicut & Chriſtus Eccleſiam. Nihil ergo de venia deſperemus, fra-

fratres, nihil de odio timeamus. Habemus prærogatiuam ſanguinis noſtri. In Chriſto enim caro noſtra nos diligit. Sumus enim membra eius & caro, ſicut dicit idem Beatus Apoſtolus: Hoc nunc os ex oſsibus meis, & caro de carne mea. Sacramentum hoc magnum eſt: ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia. Exultemus ergo fratres, ſicut ait ſcriptura, in hac die Domini, exultemus planè: quia cùm votis Domini gratulamur, magis noſtra vota curamus. Quid tandem dicit propheta? Hæc eſt dies, quam fecit Dominus. Bonus planè dies, qui lucem intulit vniuerſis: verùm non huius ſeculi lucem, ſed reſurrectionis æternæ. Lux enim iſta, non caliginem noctis detulit, ſed mortis tenebras amputauit. Bonus, inquam, dies, & melior hic quàm ille, in quo primùm mundus enituit. Ille enim hominibus ad laborem creatus eſt, hic factus eſt ad quietem. Ille mortem meruit, hic formidinem mortis euaſit. Ille bonis maliſque communis eſt, hic proprius eſt iuſtorum. Illius diei lux tenebris ſepelitur, huius diei ſplendor etiam ſepulturas illuminat. Ad poſtremum illius diei lucem mortui non vident, huius diei lumen etiam defunctis emicuit, ſicut ait propheta: Qui ſedebant in vmbra mortis, lux orta eſt eis. Lætemur ergo in hac die, quæ & viuos circunfulget, & mortuos viuificat, & venturos illuminat, ſicut ait beatus Euangeliſta: Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.

Eph. 5. Gen. 2. Pſal. 117. Ibidem. Eſa. 9. Ioan. 1.

EADEM FERIA, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Duo ex diſcipulis Ieſu ibant ipſa die in caſtellum, quod erat in ſpatio ſtadiorum ſexaginta ab Hieruſalem, & cet. Luc. 24.

VNus autem iſtorum, qui hæc ſcribit, beatus Lucas fuiſſe putatur. Mos enim fuit antiquorum, vt in ſuis ſcriptis ſic de ſe, quaſi de alijs loquerentur. Vnde & Moyſes frequenter dicit: Loquutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens. Et Matthæus, Præteriens Ieſus, inquit, vidit hominem ſedentem in telonio, Matthæum nomine: & multa alia. *Et factum eſt, dum fabularentur, & ſecum quærerent, & ipſe Ieſus appropinquans, ibat cum illis.* Bonum eſt igitur loqui de Ieſu, bonum eſt eum ſemper in mente habere: quia nec ipſe eorum obliuiſcitur, qui eius memores ſunt. Sicut & hic, quia iſti duo de eo loquebantur, ipſe appropinquans, ibat cum eis. Beati cum quibus ambulat Ieſus, beati cum quibus ambulat ſalus & vita: qui quoniam cum luce vadunt, diù errare non poſſunt. Sequitur: *Oculi autem eorum tenebantur, ne eum agnoſcerent.*

Matt. 9.

Quia enim dubitant, quia nondùm perfectè credebant, ideò eum videntes non agnoſcebant. *Et ait ad illos: Qui ſunt hi ſermones, quos confertis ad inuicem ambulantes, & eſtis triſtes? Et reſpondens vnus, cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu ſolus peregrinus es in Hieruſalem, & non cognouiſti quæ facta ſunt in illa his diebus?* Ac ſi dicat: Tantum ſcelus nouiter in Hieruſalem perpetratum eſt, vt præ ſua magnitudine omninò celari non poſsit: & quomodò tu ſolus ea, quæ his diebus ibi facta ſunt, non cognouiſti? *Quibus ille dixit: Quæ? Et dixerunt: De Ieſu Nazareno, qui fuit vir propheta, potens in opere & ſermone coram Deo & omni populo: & quomodò eum tradiderunt ſummi ſacerdotes & principes noſtri in damnationem mortis, & crucifixerunt eum. Nos autem ſperabamus, quòd ipſe eſſet redempturus Iſraël.* Multùm ægrotabant iſti, multumque eis neceſſe fuerat, vt eis medicus & ſaluator apparuiſſet. Quod enim dicunt, *Nos ſperabamus*, ſe iam à ſpe quodammodò decidiſſe oſtendunt. *Et nunc ſuper hæc omnia, tertia dies eſt hodiè, quòd hæc facta ſunt.* Hodiè igitur ſecundùm promiſsionem ſuam reſurrexiſſe debuerat. Qui tamen vtrùm reſurrexerit, ignoramus. *Sed & mulieres quædam ex noſtris terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum: & non inuento corpore eius, venerunt dicentes ſe etiam viſionem angelorum vidiſſe, qui dicunt eum viuere. Et abierunt quidam ex noſtris ad monumentum, & ita inuenerunt vt mulieres dixerunt, ipſum verò non inuenerunt.* His auditis ſecretorum omnium cognitor, & videns eos amare & dubitare, eorum infidelitati reſpondens, ait: *O ſtulti & tardi corde ad credendum in omnibus, quæ loquuti ſunt prophetæ. Nonne hæc oportuit pati Chriſtum, & reſurgere à mortuis, & ita intrare in gloriam ſuam? Et incipiens à Moyſe & omnibus prophetis, interpretabatur illis in omnibus ſcripturis, quæ de eo erant.* Et meritò quidem à Moyſe Dominus incipit, quoniam & inter alios prophetas maior eſt, & pluribus in locis Chriſti paſsionem & reſurrectionẽ pleniſsimè ſignificat. Quale eſt illud de vacca rufa, quæ in libro Numeri immolari iubetur. Quale eſt illud de agno & hœdo Paſchali, quorum alter per domos comedebatur, alter verò ab omni populo circa veſperam immolabatur. De quibus ad Moyſen & Aaron Dominus in Aegypto loquutus eſt, dicens: Loquimini ad vniuerſum cœtum filiorum Iſraël, & dicite eis, vt ſumat vnuſquiſque agnum per familias & domos ſuas, ſecundùm numerum animarum, quæ ſufficere poſsint ad veſcendum agnum. Sin autem minor eſt numerus ad eſum agni, aſſumat vicinum, qui cõiunctus eſt domui eius. Erit autem agnus abſque macula, maſculus, anniculus. Iuxta quẽ ritum tolletis & hœdum, immolabitque eum vniuerſa multitudo filiorũ Iſraël ad veſperum. Chriſtus enim & agnus eſt, propter innocentiam: & hœdus dicitur, propter ſimilitudinem carnis peccati. De hoc enim dicitur: Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi. De hoc ſimiliter dicitur: Ne coquas hœdum in la-

Moyſes inſignis propheta. *Num. 19.* *Exod. 12.* *Chriſtus et agnus & hœdus.* *Ioan. 1.* *Exo. 23 34.*

ĉte matris ſuæ. Ad hunc autem veſcendum vicinos & propinquos inuitare debemus, vt qua charitate omnium ſalutem deſideramus, innoteſcat. Vicinus etenim omnis Chriſtianus eſt noſter, & quicunque ab Eccleſia longè non eſt.
1. Pet. 2. Eſt autem agnus iſte abſque macula, quoniam (ſicut ſcriptum eſt) peccatum non fecit, nec dolus inuentus eſt in ore eius. Eſt autem & maſculus, anniculus, quia nihil habet fœmineum, nihil corruptioni obnoxium, nihil carna-
Eccleſiæ ſacrificium. lis ſentiens titillationis. Et agnus quidem per domos comeditur, hœdus verò ab omni multitudine immolatur. Per quod aptiſsimè deſignatur & hoc ſacrificium, quod modò in Eccleſia ſumitur, & illud, quod à Iudæis inſanien-
Eſa. 53. tibus in ara crucis eſt immolatum. Quanuis
Ioan. 18. enim & hoc & illud vnum idemque ſit, tamen aliter & aliter fit. Vnde illi hœdum occidunt, inter iniquos & peccatores mundi ſaluatorem deputantes, ſicut ſcriptum eſt: Et inter iniquos deputatus eſt. Itemque: Niſi eſſet hic malefaĉtor, non tibi tradidiſſemus eum. Nos autem, quia innocentem, ſanĉtum & iuſtum, & ſine omni contagione peccati, Dei filium eſſe credimus, agnũ abſq; macula & immolamus & ſumimus. Ideoque quanuis agnus & hœdus immolatur, ſolus tamen agnus à populo manducatur. Illud enim ſacrificium in iſto ſumitur, quia hoc in illud veriſsimè conuertitur. Nunquam enim illud comederetur, niſi hoc in illud conuerteretur. Eſt autem hæc mutatio dextræ excelſi. Omnis autem multitudo filiorum Iſrael hœdum immolauit. Sed quando? Ad veſperam: quoniam proditor Iudas circa hanc horam cùm Iudæis loquutus Chriſtum vendidit, nummos accepit, atque altera die circa horam veſpertinam, id eſt, poſt nonam Saluator noſter ſpiritum emiſit. Vnde Pſalmiſta ait: Eleuatio ma-
Pſal. 140. nuum mearum, ſacrificium veſpertinum. Sequitur: Et ſument de ſanguine agni, & ponent ſuper vtrunque poſtem, & in ſuperliminaribus domorum, in quibus comedent illum. Super vtrunque etenim poſtem agni ſanguinem ponunt, qui & ore & corde illum ſuſcipiunt. Qui verò vel indignè ſuſcipiunt, vel etiam ſuſcipientes, Chriſti ſanguinem eſſe non credunt, iſti in vnum tantummodò poſtem ſanguinem ponunt.
1. Cor. 11. De quibus Apoſtolus ait: Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit. Nos igitur & ore ſumentes, & corde Chriſti ſanguinem eſſe credentes, in vtrunq; poſtem eum ponamus, & corpore & mente ſuſcipiamus.
Signũ crucis in fronte. Cùm autem crucis ſignum, quæ Chriſti ſanguine cruenta eſt, in noſtris frontibus facimus, tunc in ſuperliminaribus domorum Chriſti ſanguinem ponimus. Sequitur: Et edent carnes noĉte illa aſſas agni, & azymos panes cum laĉtucis agreſtibus. Idem enim hoc in loco & per carnes & per panes azymos intelligimus. Et benè vtrunque poſuit, quoniam de panibus hæ carnes fiunt. Has autem cum laĉtucis agreſtibus comedunt, qui corde compunĉto & humiliato eas ſuſcipiunt, & crucis amaritudinem, Chriſto compatientes, in cordis palato quodammodò ſentiunt. Non comedetis ex eo crudum quid, nec coĉtum aqua, ſed aſſum tantùm igni. Non ſunt enim hæ carnes crudæ, quia paſſus eſt Chriſtus: neque in aqua coĉtæ, quia non occultè, ſed palàm & cunĉtis videntibus eſt crucifixus. Latent enim carnes, quæ in aqua coquuntur: apparent autem quæ aſſantur. Talis igitur fuit paſsio Chriſti, quia cunĉtis videntibus eſt crucifixus. Redolet caro cùm aſſatur, redolet & paſsio Chriſti. Caput cum pedibus & inteſtinis vorabitis, nec remanabit ex eo quicquam vſque mane. Caput enim Chriſti (ſicut Apoſtolus ait) Deus eſt. Pedes verò, qui terram tangunt, eius carnem ſignificant, quæ de terra aſſumpta
eſt. Quid verò eius inteſtina, niſi occulta om- *1. Cor.*
nia & profunda myſteria? Caput igitur illius cum pedibus & inteſtidis vorant, qui & Deum & hominem eſſe credunt eum, & quæcunque de eo ſcripta ſunt, dignè fideliterq; ſuſcipiunt. Non enim ſufficit, ſi & Deum & hominem eum eſſe credamus, niſi inteſtina quoq; eius ſuſcipientes, & de virgine natum, & circunciſum, & veraciter paſſum, & die tertia reſurrexiſſe, & cætera, quæ de eo ſcripta ſunt, indubitanter crediderimus. Vnde & ſubditur: Nec remanebit ex eo quicquam vſq; mane. Omnia ſumantur, omnia credantur, nihil de hoc agno rematur, omnia credantur, nihil de hoc agno remaneat, quod in fidei peĉtore non claudatur. Mane autem, vitæ huius finis intelligitur, quando Chriſtus ſol iuſtitiæ apparebit, & fugatis tenebris, nox vlteriùs non erit. Tunc autem non erit tempus conuertendi, vel agni carnes comedendi: quia tunc credere incipient, quando cum fatuis virginibus audient: Amen dico vobis, *Matth.*
neſcio vos. Si quid reſiduum fuerit, igne comburetis. Reſidua enim ſunt, quæ comedi nequeũt, vt eſt pellis & oſſa. Pellis etenim agni, caro Chriſti eſt: quæ quidem qualiter Deo vnita, qualiter verbũ caro faĉtũ eſt, neq; dici, neq; intelligi poteſt. Sed quis illa oſſa comedere, vel (vt ita dixerim) corrodere valeat, vt qualiter ante omnia tempora ſit à patre genitus, diutiſsimè
ſi licuerit, ſemperq; inueſtigando intelligat? *In Eccle.*
Sunt autem & alia multa, quæ quoniam comedi & intelligi non poſſunt, charitatis igne fideique ardore comburantur. Sufficit enim credere, ſi non datur intelligere. Plures enim credendo, quàm intelligendo has carnes comedunt. Comedant igitur qui poſſunt: qui verò non poſſunt, credant, & charitatis igne comburant. Sequitur: Sic autem comedetis illum. Renes veſtros accingetis, & calceamenta habe-
bitis in pedibus, tenentes baculos in manibus, *Luc.*
& comedetis feſtinãtes. Renes quidem accingere, eſt caſtitatis & continentiæ cingulo luxuriam refrænare. Vnde & ipſe Dominus ait: Sint lumbi ve-

veſtri præcincti. Calceamenta verò in pedibus habent, qui quaſi aliò pergere parati, peregrinos ſe in hoc mũdo eſſe cognoſcunt. Et iſti quidem viam mandatorum Dei currentes, ſecurè & ſine timore (vtpotè benè calceati) ſuper ſerpentes calcant & ſcorpiones. Baculos autem in manibus teneant, vt ſe ab incurrentibus aduerſarijs defendere valeant. Habes humilitatem: baculus eſt tibi. Hoc enim ſuperbiam vincis. Habes caſtitatem: & hic baculus eſt, quo luxuria ſuperatur. Sed quid multa? quot virtutes, tot baculos habes. Sic igitur præparetur, ſic muniatur, ſic armetur, qui has carnes comedere venit. Citò autem & feſtinantes comedetis eas, vt cùm Dominus venerit, iam pleni & ſaturi ſitis, nec tunc credere incipiatis, quando per fidem liberari debetis. In fide nanque ſuſcipienda nulla mora debet eſſe. Vigilate itaque, quia neſcitis diem neque horam.

Baculi, virtutes ſunt.

Matt. 25.

Chriſti præterea paſsionem & reſurrectionem alibi quoque ſignificat Moyſes. Scribit qualiter Iacob Iudam filium ſuum benedixerit, de cuius progenie Dominus natus eſt, dicens ei: Iuda, te laudabunt fratres tui. Manus tua in ceruicibus inimicorum tuorum: catulus leonis Iuda. Ad prædam fili mi aſcendiſti, accubuiſti vt leo, & quaſi leæna: quis ſuſcitabit eum? Ad prædam enim Chriſtus in crucem aſcendit, quia de diaboli poteſtate, morte ſua mundum eripuit. Sed quaſi leo accubuit, quia nec ipſa morte fortitudinem amiſit. Quis autem ſuſcitauit eum, niſi Deus pater, & diuinitas ipſa, quæ in eo erat? Similiter autem Dauid, Chriſti paſsionem & reſurrectionem ſignificans, ait: Ego dormiui & ſomnum cepi, & reſurexi, quoniam Dominus ſuſcepit me. Foderunt manus meas & pedes meos, dinumerauerunt omnia oſſa mea. &: Diuiſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem. Et in Eſaia: Corpus (inquit) meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus. Faciem meam non auerti ab increpantibus, & conſpuentibus in me. Et alibi: Verè languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit. Oblatus eſt, quia ipſe voluit, & peccata noſtra ipſe portauit. Propter ſcelus populi mei percuſsi eum, & dabit impium pro ſepultura, & diuitem pro morte ſua. Quæris fortaſsè, quis ſit iſte diues & impius, quem pro morte & ſepultura ſua Dominus dedit. Diues iſte & impius, populus Iudaicus intelligitur: diues quidem, quia legis & prophetarum diuitijs ſpiritualibus abundabat, & terram lacte & melle manantem poſsidebat. Impius autem, quia Dominum & creatorem ſuum damnare non timuit. Hunc autem dedit Dominus pro morte ſua, quia eum occidit: & pro ſupultura, quia etiam ſepultum ne reſurgeret cuſtodiuit. Sed quibus dedit? Romanis vtique: vt impleretur quod ſcriptum eſt: Quod timet impius, veniet ſuper eum. His enim in perpetuam ſeruitutem, & in vltimam infelicitatem, propter Chriſti mortem Iudæi traditi ſunt.

Gen. 49.

Pſal. 3.

Pſal. 21.

Ibidem.

Eſai. 50.

Eſai 53.

Pro. 10.

Dum hæc & his ſimilia Dominus loqueretur, & prophetarum illis teſtimonia interpretaretur, appropinquabant caſtello quò ibant. Et tunc quidem non ſolùm corporis habitudine, ſed & ipſa facie, quanuis longiùs ire noluerit, longiùs ſe tamen ire oſtendit. Sic enim & ſuperiùs dicitur, quòd Samaritani noluerunt recipere eum, quia facies eius erat euntis in Hieruſalem. Hoc igitur modo probabat eos Dominus, quo affectu & qua charitate peregrinos ſuſcipiebant, quatenùs & nos ab eis diſcamus, qualiter eos ſuſcipiamus. Si enim aliter eos tenere non poſſumus, piam eis violentiam inferre debemus. Vnde & hic dicitur: *Et coëgerunt illum, dicentes: Mane nobiſcum, quoniam adueſpeраſcit, & inclinata eſt iam dies. Et intrauit cum illis. Et factum eſt dum recumberet cum illis, accepit panem, & benedixit ac fregit, & porrigebat illis.* Sic enim facere ſolebat, quando adhuc inter eos conuerſabatur. Et apertis oculis eorum, aſſuetam eius conſuetudinem videntes, cognouerunt illum, & ipſe euanuit ex oculis eorum. At illi gaudio pariter & mœrore commoti, dixerunt ad inuicem: *Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis ſcripturas?* Quare eum non tenebamus? quare vel ad pedes eius nõ corruimus? quare nobis ipſis & cordibus noſtris nõ credidimus? Vbi eum quæremus? vbi eum inueniemus? *Et ſurgentes eadem hora, regreſsi ſunt in Hieruſalem, & inuenerunt congregatos vndecim, & eos qui cum ipſis erant, dicentes, quia ſurrexit Dominus verè, & apparuit Simoni. Et ipſi narrabant, quæ geſta erant in via, & quomodò cognouerunt eum in fractione panis.* Conſidera modò, quanta ibi lætitia fuerit, dum illi & illi viciſsim ſibi ſua gaudia nunciarent. Nunquam autem tam benè cognoſcitur Ieſus, ſicut in fractione panis. Panis iſte ſpiritualis eſt, nõ carnalis: panis iſte cibus animæ eſt. Hoc pane nutritur anima, & pingueſcit intelligentia. De hoc pane ſcriptum eſt: Non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei. De hoc pane per prophetam dicitur: Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Miſeri Iudæi, qui panem quidem habent, ſed qui panem eis frangat non habent. Nobis autem panẽ fregit, nobis ſcripturas expoſuit, & ſenſum aperuit Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

Luc. 9.

Panis & cibus animæ, verbum Dei.

Deut 8.

Thre. 4.

FERIA TERTIA PAſchæ, in lectionem Epiſtolæ loco, Concio exegetica.

OB confirmandam in credentium pectoribus dominicæ reſurrectionis fidem, multis lectionibus tota hac hebdomada eam ipſam reſurrectionẽ commemorat Chriſti Eccleſia: ſimul etiam excitare nos volens tũ ad cõgratulandũ Chriſto poſt ſummas calamitates in ſummam gloriam reſurgenti, tum ad præparandos nos per nouæ vitæ ſtudium ad futuram reſurrectionem, quam in fine ſeculi expectam⁹, ſed planè fruſtrà, quod ad beatitudinem attinet, niſi hic priùs à vitijs reſurgamus, quæ eſt reſurrectio prima, de qua in Apocalypſi dicitur: Beatus & ſanctus, qui habet partem in reſurrectione prima: in his ſecunda mors non habet poteſtatem, ſi tamen perſeuerauerint vſq; in finem.

Apoc. 20. Lectio huius diei, ſicut & heſternæ, ex Actibus Apoſtolicis ſumpta eſt, quam nunc paucis percurremus: *In diebus illis, Surgens Paulus, & manu ſilentium indicens, ait: Viri fratres, filij generis Abrahã, & qui in vobis timent Deum, vobis verbum ſalutis huius miſſum eſt.* Hæc Paulus locutus eſt

Actor. 13. Apud Antiochiam Piſidiæ in ſynagoga Iudæorum, in quam Oecumenius eum cũ Barnaba ingreſſum ſcribit habitu Iudæorũ ne eijcerentur, atq; ita rem bene geſsiſſe. Vocat autem eos filios Abraham, quòd ſic illi libenter appellarentur. Sed quid prodeſt

Ioan. 8. patrem habere Abrahamum, niſi fidem & iuſtitiam Abrahæ ſecteris? Sic Chriſtus ad Iudæos, Si filij, inquit, Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite. Preclarius ergo eſt, quod ait, Et qui in vobis timẽt Deum. Illi enim germani ſunt filij Abrahæ, qui vſq; adeò diuino timori poſthabuit omnia,

Gen. 22. vt etiam chariſsimum filium ſuum Iſaac, in quo ampliſsimás Dei ꝓmiſsiones acceperat, ſuis manibus immolare voluerit. *Vobis verbum ſalutis huius miſſum eſt*, quod de Meſsia iam miſſo annun-

Matt. 15. ciabatur. Multum illi genti præſtitit Deus, adeò vt Chriſtus ipſe teſtatus ſit, ſe non miſſum, niſi ad perditas oues domus Iſraël. Sed cùm illi obſtinato animo gratiam oblatam repellerent, ad

Rom. 11. ethnicos tranſlata eſt, & delictum Iudæorum

Rom. 9. ſalus eſt gentium. Multa Apoſtolus Paulus de illis præclara ſcribit: Optabam, inquit, ego ipſe anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis, qui ſunt cognati mei ſecundùm carnem, qui ſunt Iſraëlitæ, quorum adoptio eſt filiorum, & gloria, & teſtamentum, & legiſlatio, & obſequium, & promiſſa, quorum patres, ex quibus eſt Chriſtus ſecundùm carnem. Sed præpotens

Gratia Dei transfertur ab alijs ad alios. Deus dum ſuã gratiam ſentit negligi, tollit eam ab ingratis, & alijs largitur, qui ea probè vtantur. Sic primùm ablata eſt Iudæis, & data gentibus. At vbi Greci & pleriq; alij Orientis populi eam habuere contemptui, atq; in hæreſes & vitia alia prolapſi ſunt, impijſsimi Mahometani, Deo permittente, eos ſibi ſubiugarunt, atq; fides Chriſtiana in pleraſq; Occidentis & Septentrionis regiones propagata eſt, vbi aliquot ſeculis mirabiliter floruit, adeò vt à Græcis impiorum quoq; Occidentis in Germanos traſlatum ſit. Sed his quoque nationibus hæreſes & ſchiſmata amplectentibus, Chriſtus migrauit ad Antipodes & remotiſsimas à noſtro orbe prouincias, vbi innumera hominum idololatrarũ multitudo intra annos non adeò multos cõuerſa eſt ad fidem Chriſti, ſic vt vnus ſacerdos ſepties centena hominũ millia baptizaſſe legatur, præter eos, quos alij baptizarunt. *Innumeri pagani conuerſi ad Chriſtũ nouo orbe.* Quod ideò dictum ſit, vt qui ſtat, videat ne cadat: qui habet gratiam Dei, ſolicitè eam cuſtodiat, eaq; rectè vtatur. *Qui enim habitant Ieruſalem, & principes eius, hunc ignorantes, & voces prophetarũ, quæ per omne Sabbatũ leguntur, iudicantes impleuerunt.* Mirum eſt tot ſignis, tanta vitæ ſanctimonia, tanta doctrinæ ſynceritate & maieſtate, non potuiſſe adduci Iudæos, vt crederẽt in Chriſtum. Conqueritur hoc de illis Chriſtus ipſe apud Ioannem: Si non veniſſem, & locutus fuiſſem eis, peccatũ non haberent, nunc autem excuſationẽ non habent de peccato ſuo. Si opera non feciſſem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. *Ioan. 15.* Porrò non omninò ignoraſſe eos Chriſtum, ex illa apparet parabola, quam Matthæi 21. & Lucæ 20. eis Dominus propoſuit de homine, qui plantauit vineã, & ad extremum filium ſuum miſit ad agricolas, quẽ illi videntes dixerunt: Hic eſt hæres: venite occidamus eum, & habebimus hæreditatem eius. Nam & ipſi principes ſacerdotum & phariſæi, quibus loquebatur, intellexerunt hanc parabolã ad ipſos pertinere. Aliquo ergo modo cognouerunt, ſed inuidentia & deteſtabili ambitione atq; auaritia excœcati, cùm illos acriter reprehenderet, omnia eius dicta factaq; in peiorem partem interpretabantur, adeò vt etiam dæmoniacum & populi ſeductorem eum appellarent, tantum abeſt, vt ſuũ Meſsiam & filiũ Dei eum agnoſcerent. Ita rectè dictum eſt, Excæcauit eos malitia eorũ. *Sap. 2.* Sed licèt & ipſum & voces prophetarum, quę de illo per omne ſabbatum legebantur, quibus etiã paſſurum ſignificabatur, ignorarent, tamẽ eas ipſas voces dum Chriſtum necandum curant, impleuerunt. *Et nullam cauſam mortis inueniẽtes in eo, petierunt à Piloto, vt interficerent eum.* Hoc quidem maximè tanti ſceleris auget immanitatem, quòd innocentiſsimum & ab omni noxa alienum neci dare voluerunt. Hinc ergo liquet, quòd ea, quæ coram Pilato & Herode Domino obiecerunt, contra ſuam conſcientiam impudentiſsimè confixerunt, ſciebant enim, nihil dignum morte geſsiſſe eum: ſed & Pilatus ipſe non ignorabat, quòd ſtimulante inuidia eum tradidiſſent. *Mat. 27.* O cor durum, inquit Auguſtinus, *In Pſal. 63.* occi-

occidere velle hominem, qui mortuos ſuſcitabat. Facta ſunt miracula, non ſunt moti. Traditus eſt ille iudici: trepidat iudex, & non trepidant qui iudici tradiderunt. Delectabat eos principatus quidam. Videbant ſibi à Domino auferri principatum, & ex delectatione ſua rebellauerunt aduersùs Dominum. Qui ſi rebellaſſent aduersùs delectationem ſuam malam, ipſam inuidentiam vincerẽt, nec vincerentur ab ea, & eſſet illis Domin⁹ ſaluator, qui venit vt ſanaret. Nunc autem fauerunt febri, repugnauerunt medico. Ergo illi magis occiſi ſunt, nõ Dominus. Nã in Domino mors occiſa eſt, in illis iniquitas vixit. Viuente autem in ſe iniquitate, illi mortui ſunt. Hæc Auguſtinus. *Cùm cõſummaſſent omnia, quæ de eo ſcripta erant. deponentes eum de ligno, poſuerunt eum in monumento.* Ab impijs quidem occiſus eſt Dominus, ſed à pijs ſepulturæ mandatus. Et vt maior eſſet certitudo & exploratior notitia Domini re vera excitati, non abq; Dei prouidentia factum eſt, vt principes ſacerdotũ mirabili induſtria & monumentũ obſignandum, & adhibita etiam militum cuſtodia ſeruandum curarint. Sed hîc quoq; eorum incredibilis extitit malitia, ꝙ milites narrantes ea, quæ circa ſepulchrum cõtigerant tempore reſurrectionis, pecunia copioſa corruperũt, vt dicerent ipſis dormientibus veniſſe diſcipulos, & eius corpus eſſe ſuffuratos. Et licet id impudentiſsimam habeat vanitatem, tamẽ perſuaſum eſt infelici turbæ populi Iudaici: ſicut etiam hodiè videmus hæreticos quantumuis abſurda multa ꝓferant, tamen inuenire qui ipſorũ impijs cõmentis fidem commodent. *Deus autem ſuſcitauit eum à mortuis tertia die.* Et Chriſtus ſeipſum excitauit. Soluite, inquit ad Iudæos, templum hoc, & ego in tribus diebus excitabo illud. *Qui viſus eſt per multos dies his, qui ſimul aſcenderant cum eo de Galilæa in Ieruſalem, qui vſq; nunc ſunt teſtes eius ad plebem.* Non ſine cauſa Dominus à reſurrectione diù cũ diſcipulis morari voluit: &, vt ait Leo Pontifex eius nominis primus, dies illi, qui inter reſurrectionem Domini aſcenſionemque fluxerunt, nõ otioſo tranſiere decurſu, ſed magna in eis confirmata ſacramẽta, magna ſunt reuelata myſteria. In ijs metus diræ mortis aufertur, & non ſolùm animæ, ſed etiam carnis immortalitas declaratur. In ijs per ſufflationem Domini infunditur Apoſtolis omnib⁹ Spiritus ſanctus, & beato Apoſtolo Petro ſupra cęteros, poſt regni claues, ouilis dominici cura mandatur. Per omne hoc tempus quod inter reſurrectionem & aſcenſionem Domini exactum eſt, hoc prouidẽtia Dei curauit, hoc docuit, hoc ſuorum & oculis inſinuauit & cordibus, vt Dominus Ieſus verè agnoſceretur reſuſcitatus, qui verè erat natus, & paſſus & mortuus. Hæc Leo. Quanta autem ſit gratiæ efficientia, vel hinc liquet, quòd Apoſtoli, qui paulò antè præ nimio timore Dominũ deſeruerant, & ob metum Iudæorum intra domum obſeratis oſtijs latitabant, poſt acceptum Spiritum ſanctum palàm & intrepidè Chriſtum omnibus prædicarunt. Quicquid ergo in nobis boni eſt, id gratiæ eſt. Quid habes, inquit Apoſtolus, quod non accepiſti? Si autẽ accepiſti, quid gloriaris, quaſi nõ acceperis? Iſthuc qui nouerũt, non facilè intumeſcunt ſuperbia, nec ſe alijs anteponunt. *Et nos vobis annunciamus eam, quæ ad patres noſtros repromiſſio facta eſt: quoniam hãc Deus adimpleuit filijs veſtris, reſuſcitans Ieſum.* Quod illi priſci patres cum ingenti deſiderio tot ſeculis, immò tot annorũ millibus longanimiter expectarunt, vobis nunc exhibetur, vt in Chriſto ſalutem adipiſcamini, & cum Deo per illius ſanguinem in gratiam reſtituti, & de manu inimicorũ veſtrorum liberati, poſsitis ad amiſſã poſtliminiò redire beatitudinem, à qua totum genus humanum à prima illa in paradiſo tranſgreſsione exulauit. Abſurdum autem nihil eſt, vt ait Oecumenius, quòd Ieſus ſuſcitatus eſſe à Deo dicatur. Nam ſi nihil aliud eſt Ieſus, quàm verbum, quod carnem aſſumpſit: Verbum autem Patris vis eſt & potentia, quo videlicèt omnia operatur, iuxta illud, Chriſtus Dei vis, vel virtus: ipſe ſeipſum etiã ſuſcitaſſe intelligetur, etiamſi à Patre fuiſſe ſuſcitatus dicitur, in quem vt principium & cauſam tempore carentem omnia referuntur. Hæc ille. In Chriſti ergo reſurrectione promiſsio diuina impletur, & morte deſtructa reuocamur ad certam ſpem vitæ & reſurrectionis, vt quò caput præceſsit excitatum à mortuis, eò ſequantur & membra, vitam ex capite ſuſcipientia. Non enim ſibi vni Chriſtus reſurrexit: ſed nobis omnibus, quotquot ad eius corpus pertinemus, reſurrectionem in fine ſeculi donabit, quando triumphantes cantabimus: Abſorpta eſt mors in victoria. Vbi eſt mors victoria tua? Vbi eſt mors ſtimulus tuus? Oportet enim corruptibile hoc, induere incorruptionẽ: & mortale hoc, induere immortalitatem. Sed interim, dum hæc vita præſens agitur, aduersùs prauas cupiditates & peccati corruptionem pugnandum eſt, & per actam ſalutis viam poſt Dominum Ieſum, accepta in humeros cruce, conſtanter eundum, vt ſic priùs peccato mortui, & carne cum vitijs & concupiſcentijs crucifixa, poſsimus etiã cum Chriſto tandem reſurgere in illam vitam ſempiternam. Si enim commortui fuerimus, & conregnabimus. At nõ ſic faciunt filij huius ſeculi, qui ex exilio ſibi paradiſum fingunt: qui ducunt in bonis dies ſuos, edunt, bibunt, ludunt, totoſque ſe fallaciſsimis mũdi præterlabentis ac inſtar fumi euaneſcentis oblectamentis tradunt, nec alicuius penſi habẽt, quòd Chriſtum audiunt in Pſalmo loquentem, Defecit in dolore vita mea, & anni mei in gemitibus: & rurſus: Pauper ſum ego in laboribus à iuuentute mea: itemque: Afflictus ſum & humilitus ſum nimis, rugiebam à gemitu cordis mei. Nolunt Saluatoris ſui veſtigijs inſiſtere,

Matt. 27. — *Matt. 28.* — *Ioan. 2.* — *Serm. 1. de aſcenſione Domini.* — *Ioan. 20.* — *Gratiæ efficacia.* — *1. Cor. 4.* — *1. Cor. 1.* — *Spem vitæ Chriſti reſurrectio affert.* — *1. Cor. 15.* — *2. Tim. 2.* — *Pſal. 30.* — *Pſal. 87.* — *Pſal. 37.*

ſiſtere, ſed planè diuerſo itinere ingredi: quod tamen iter neceſſe eſt eò tandẽ eos perducat, vbi pro momentaneis voluptatibus pœnas cogantur luere ſempiternas. Quantò igitur ſatius, hîc breui tempore cum Chriſto & electis omnib⁹ crucem ferre, & peccatis mori, vt poſteà liceat feliciſsimè cum Chriſto reſurgere, & in omnẽ æternitatẽ illis bonis perfrui, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt? Præſtet id nobis ꝑ vnigenitum ſuum Deus Pater omnipotens, cum quo in vnitate Spiritus ſancti viuit & regnat in ſecula ſeculorũ, Amen. *1. Cor. 2.*

FERIA III. PASCHAE,

Luc. XXIIII.

In illo tempore, Stetit Ieſus in medio diſcipulorum ſuorũ, & dixit eis: Pax vobis: ego ſum, nolite timere. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri. *Eſt Tom. 7. in Homilijs Aeſtiualibus de tempore.*

Reſurrectionis ſuæ gloriam Dominus & redemptor noſter paulatim diſcipulis & per incrementũ temporis oſtendit: quia nimirùm tanta erat virtus miraculi, vt repentè hanc totam capere fragilia mortalium pectora non poſſent. Conſulens igitur ipſe imbecillitati quærentium, primo venientibus ad monumentum, & fœminis ſuo amore feruentibus & viris, reuolutum lapidem, & ablato ſuo corpore, linteamina, quibus inuolutum erat, ſola poſita mõſtrauit. *Marc. 16. Ioan. 20.* Deinde curioſiùs inquirentibus fœminis, & de eo quod inuenerant mente conſternatis, angelorum viſionem oſtendit, qui illum reſurrexiſſe certa manifeſtatione patefacerent, ac ſic præcurrente fama patratæ reſurrectionis, tandem ipſe Dominus virtutum & rex gloriæ apparens, quanta potentia mortem, quam ad horam geſtauerat, deuiciſſet, aperuit. *Luc. 24.* Et quidem quantum ex euangelicæ ſerie lectionis inuenimus, quinquies ipſa, qua reſurrexit, die viſus eſt hominibus. *Ioan. 20.* Primò Mariæ Magdalenæ ad momumentum, quando ei deſideranti pedes eius amplecti, dictum eſt: Noli me tangere, nondum enim aſcendi ad patrem meum. Deinde duabus à monumento currentibus nunciare diſcipulis, quæ ab angelis de perfecta eius reſurrectione didicerant, de quibus ſcriptum eſt: *Matt. 28.* Quia acceſſerunt & tenuerunt pedes eius, & adorauerunt eum. *Luc. 24.* Apparuit ipſo die adueſperaſcente, duobus euntibus in caſtellum Emaus, qui eum ad hoſpitium vocantes, in panis fractione cognouerunt. *Ibid.* Apparuit & Petro: quod ſi euangeliſta quando vel vbi factum ſit, minimè deſignauerit, tamen quia factum ſit Lucas nõ tacet, ſcribens, quia cùm præfati duo diſcipuli cognito Domino in Emaus, ſtatim rediſſent Hieruſalem, inuenerint congregatos vndecim, & eos qui cum ipſis erant, dicentes, quia ſurrexit Dominus verè, & apparuit Simoni. *Luc. 24.* Ac deinde ſubiungit: Et ipſi narrabant quæ geſta erant in via, & quomodò cognouerunt eum in fractione panis. Statimque annectit quintam eius apparitionem, de qua modò cùm legeretur audiuimus, ita incipiens: *Quinta Chriſti apparitio.* ***Dum hac autem loquuntur, ſtetit Ieſus in medio eorum, & dixit eis: Pax vobis: ego ſum, nolite timere.*** Vbi primò notandum, & diligenter memoriæ cõmendandum eſt, quòd de ſe loquentibus diſcipulis, Dominus adſtare in medio, & præſentiam ſuæ viſionis reuelare dignatus eſt, hoc eſt enim, quod fidelibus cunctis alibi promiſit, dicens: Vbi ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum. *Matt. 18.* Ad confirmandam nanque fidei noſtræ conſtantiam, quod ſemper agit præſentia diuinæ pietatis, aliquando etiam præſentia voluit corporalis oſtendere viſionis. Nam & de nobis, quãuis porrò infra apoſtolorum pedes iacentibus, hoc ipſum eius miſericordia fieri confidere debemus, ipſum videlicet eſſe in medio noſtri, quotieſcunq; conuenientes, in nomine illius congregamur. Nomen quippe illius eſt Ieſus, id eſt, ſaluator. *Adeſſe Chriſtum piis colloquiis.* Et cùm de acquiſitione perpetuæ ſalutis locuturi conuenimus, cõſtat nimirùm, quia in nomine Ieſu congregamur. Nec dubitare fas eſt, de his quæ ipſe amat conferentibus nobis, eum eſſe præſentem, & tantò vtiq; veriùs, quantò ea quæ ore proferimus, perfectiori corde retinemus. Deinde videndum, quòd apparens ſaluator diſcipulis, pacis eis ſtatim gaudia mãdat, idipſum celebrata immortalitatis gloria iterans, quod ad paſsionem mortis iturus, quaſi pignus eis ſpeciale ſalutis ac vitæ commendauerat, dicens: Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. *Ioan. 14.* Cuius gratiam muneris, eo quoq; nato, viſi mox paſtoribus angeli prædicabant, laudantes Deum, & dicentes: Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ volũtatis. *Luc. 2.* Quia nimirùm tota redemptoris noſtri in carne diſpenſatio, mundi eſt reconciliatio. Ad hoc quippe incarnatus, ad hoc paſſus, ad hoc reſuſcitatus eſt à mortuis, vt nos qui peccando iram Dei incidimus, ipſe reconciliando ad Dei pacem reduceret. Vnde rectè & à propheta pater futuri ſeculi, princeps pacis nominatur. *Eſai. 9.* Et Apoſtolus de eo ſcribens his, qui ex gentibus crediderant, ait: Et veniẽs euangelizauit pacem vobis, qui lõgè fuiſtis: & pacem his qui propè: quoniam per ipſum habemus acceſſum ambo in vno ſpiritu ad patrem. *Ephes. 2.* ***Apparente autem ſibi Domino, conturbati & territi diſcipuli, exiſtimabant ſe ſpiritũ videre.*** Agnoſcentes quidẽ Dominũ eſſe q̃ apparuit, ſed putantes, quia nõ in corporis eũ, ſed in ſpiritus ſui ſubſtantia viderent, id eſt, quia non corpus ipſius, quod defunctum & ſepultum nouerant, iam reſuſcitatum à morte conſpicerẽt, ſed ſpũm potiùs, quem relicto corpore, in manus patris cõmendauerat, præ oculis haberent. Sed hũc eorũ errorẽ ſimul & pauorẽ, quo ad nouã incognitamq; viſionẽ fuerant perculſi benigna magiſter piiſsimus gratia cõſolationis & admonitionis

nis abſtergere curauit. *Quid, inquiens turbati eſtis, & cogitationes aſcendunt in corda veſtra? Videte manus meas & pedes, quia ego ipſe ſum.* Non auté ſine cauſa manus ſuas & pedes potiùs, q̃ vultum, queẽ æquè nouerant, eos videre ac recognoſcere iubet: ſed vt viſis clauorũ ſignis, quibus cruci erat affixus, non ſolùm corpus eſſe, quod videbant, ſed vt ipſum Dñi ſui corpus eſſe, quod crucifixum noue- *Ioan. 20.* rant intelligere poſſent. Vnde benè Ioannes huius dominicæ apparitionis memoriam faciens, latus quoq; ſuũ, quod à milite fuerat vulneratũ, diſcipulis eũ oſtédiſſe perhibet, vt quò plura notiſsimæ paſsionis, ac ſuſceptæ mortis indicia cognoſcerent, eò certiori patratæ iã reſurrectionis ac dirutæ mortis fide gauderẽt. Qui vt illos per omnia de fide reſurrectionis certos redderet, nõ tantùm oculis intuendũ, ſed attrectandũ quoq; manibus corpus, qđ immortale illis oſtenderat, exhibuit, dicẽs: *Palpate et videte, q̃a ſpiritus carnẽ & oſſa non habet, ſicut me videtis habere:* Quatenùs gloriã reſurrectionis p̄dicaturi, modum quoq; nobis reſuſcitati corporis qualis eſſet ſperãdus, abſque omni ambiguitate mõſtrare valerent. Vnde cũ magna fiducia beatus Ioãnes Apoſtolus auditores ſuos ad ſequẽda fidei & veritatis, quæ didi- *1 Ioan. 1.* cit, arcana ꝓuocat, dicẽs: Quod fuit ab initio, qđ audiuimus, & vidimus oculis noſtris, quod perſpeximus, & manus noſtræ cõtrectauerũt de verbo vitæ. Solent aũt gentiles hoc in loco ſimplicitate fidei noſtræ deceptionũ tendere laqueos, dicendo: Qua temeritate cõfiditis, quia Chriſtus, quem colitis, veſtra de puluere corpora poſſit incorrupta reducere, qui nec ſuorũ vulnerũ, quæ in cruce ſuſcepit, potuit cicatrices obducere, ſed reſuſcitato, vt dicitis, ſuo corpore à mortuis, ſigna adhuc mortis ineſſe non celauit? Quibus reſpondemus: Quòd Chriſtus cùm omnipotẽs ſit Deus, & noſtra, vt promiſit, corpora de corruptione ad incorruptionem, de morte ad vitam, de terræ puluere cœleſtẽ ſuſcitabit ad gloriã: & ſuũ, quod moriendo exuerat corpus, quale voluit reuocauit ad vitã: quod cùm abolitis paſsionis indicijs oſtendere diſcipulis poſſet, certæ vtiq; di- *Cur Chriſtus vulnerum ſigna reſurgens reſeruerit.* ſpenſationis gratia, paſsionis in eo maluit indicia reſeruare: Primò videlicet, vt diſcipuli qui hæc videbant, manifeſtè poſſent dignoſcere, non ſpiritũ ſine corpore, ſed corpus eſſe ſpiritale quod videbant, certamq; fidem peractę reſurrectionis eius, certã ſpem futuræ omniũ hominũ reſurectionis mundo prædicarent. Deinde, vt ipſe Dominus & Deus noſter Ieſus Chriſtus, qui in humanitate patrẽ interpellat ꝓ nobis, oſtenſis vulnerũ ſuorũ cicatricibus, quantùm pro humana ſalute laborauerit, ei perpetuò demõſtret, miroq; & ineffabili nobis ordine, eũ qui nil vnquàm poteſt obliuiſci, qui ſemper miſereri paratus eſt, abſq; intermiſsione admoneat, q̃ congruè hominib⁹ miſereatur, quorũ particeps naturæ doloris & paſsionis ipſe Dei filius effectus ſit, pro quibus ipſe confligens, mortis imperiũ moriendo proſtrauerit. Tertiò, vt oẽs electi in perpetua beatitudine ſuſcepti, vidẽtes in Deo, ac Dño ſuo ſigna paſsionis, nũquã illi gratias agere deſiſtant ꝑ cuius mortẽ ſe viuere cognoſcunt: ſicq; fieri valeat, *Pſal. 88.* qđ voce totius Eccleſiæ cãtat Propheta in Pſalmis: Miſericordias Domini in æternũ cantabo. Ad extremũ, vt etiam reprobi in iudicio ſigna e- *Ioan. 19.* iuſdem paſsionis aſpiciant, ſicut ſcriptũ eſt: Videbunt in quem transfixerunt: ac ſe iuſtiſsimè damnandos intelligant, non ſolùm hi, qui ei impias intulẽre manus, ſed & illi, qui vel ſuſcepta eius myſteria pro nihilo cõtemnunt, vel ſibi oblata nunquã ſuſcipere curarunt: vel etiã maiori impietate in eis, qui ſuſceperãt, odijs ac perſecutionibus extinguere aut corrumpere laborant. Non ergo fallit nos fides reſurrectionis Chriſti, non decipit nos ſpes reſurrectionis noſtræ: quia Deus pater & Dominũ ſuſcitauit, & nos ſuſcitabit ꝑ virtutem ſuam. Et ſicut alibi idẽ Apoſtolus *1. Cor. 6.* ait: Quòd ſi ſpũs eius, inquit, qui ſuſcitauit Ieſum *Rom. 8.* à mortuis, viuificabit & mortalia corpora veſtra ꝑ inhabitantem ſpiritum eius in vobis. Quod de electis ſpecialiter dictum cõſtat, quoniam quidẽ oẽs reſurgemus, non aũt omnes immutabimur: ſed ſoli qui nũc ſancti ſpiritus inhabitatione re- *1. Cor. 15.* guntur, tunc in æternæ vitæ beatitudine, maiori eiuſdem ſpũs gratia ſubleuantur. Igitur Dominus ad cõfirmandã reſurrectionis fidem, ſeipſum viuum diſcipulis præbuit, verba exhortationis attulit, veſtigia paſsionis nõ ſolùm intuenda, ſed & palpanda demonſtrauit. Sed infirma adhuc eorum præcordia nouitatem tantæ potentiæ capere nequeunt, magiſq; mirari præ gaudio quod videbant, q̃ credere quod docebantur incipiunt. Verùm Dominus, ne quid in eorum mente reſideret ambigui, ſumptis etiã epulis comedit corã eis: vt ſi viſibus oculorũ, ſi ſuorum tactibus non crederent digitorum, vel alimentorũ carnalium *Hæreſis* perceptione carnẽ eſſe quæ apparuit cognoſce- *Cerinthi.* rent. Qua in re fratres, cauenda eſt hæreſis ſtulta Cerinthianorũ, ne quis videlicet pueriliter deſipiens, æſtimet vel mediatoris Dei & Domini noſtri corpus excitatũ à mortuis, ſuſtentaculo eguiſſe ciborum, vel noſtra poſt reſurrectionẽ corpora in vita & conuerſatione ſpiritali eſcis reficienda carnalibus, vbi diuinæ contemplatio caritatis eſurire & ſitire, ſicut & bonorum cæterorum penuriã pati, nullatenùs ſinit. Vnde ardẽtiſſimus vitæ illius amator, de ſua certus deuotione, Deo ſpe lætabundus loquitur: Ego autẽ cum *Pſal. 16.* iuſtitia apparebo in cõſpectu tuo, ſatiabor dum manifeſtabitur gloria tua. Et Philipp⁹ eodẽ feruens amore, Dñe, inquit, oſtende nobis patrẽ, & *Ioan. 14.* ſufficit nobis. Simpliciter itaq; & piè ſentiendũ eſt, ſuſcitatum à morte, & immortale iã factum corpus dominicũ, nullam quidẽ neceſsitatẽ, attamen facultatem habuiſſe veſcendi. Ideoq; vbi opportunitas probandæ ſubſtantię naturalis exigebat, cibis eſſe refectum: qui nimirum cibi nullum

lum ſaginæ adiumentum, vt mortalium corporibus ſolent, illi præbuerint, ſed quomodo in ignem miſſa aqua, ita mox comeſti, ſpirituali eius ſint virtute abſumpti. Sed & noſtra poſt reſurrectionē corpora, cœleſti gloria prædita, credendum eſt ad quicquid voluerint agendum eſſe potentia, ad perueniendum vbicunq; libuerit eſſe promptiſsima. Sed quia tunc nulla manducandi neceſsitas vel vtilitas aliundè poteſt incurrere, nullatenùs immortale ſeculum cibis mortalibus eſt fruiturum, vbi filijs reſurrectionis non aliud eſca & potus, quàm vita & ſalus, gaudium, pax,
Pſal. 83. & omnia bona, quum illud nimirum fit, quod in Pſalmo canitur: Beati qui habitant in domo tua Domine: in ſecula ſeculorum laudabunt te.
Ibidem. Et iterum: Videbitur Deus deorum in Sion. Vnde & Apoſtolus illius ſeculi arcana deſcribens, ait: Quando erit Deus omnia in omnibus. Ex-
1. Cor. 15. pleta autem refectione, Dominus adhuc exhortationis monita ſubiunxit, dicens: *Hæc ſunt verba, quæ locutus ſum ad vos, cùm adhuc eſſem vobiſcum*, id eſt, cùm mortali adhuc & paſsibili carne veſtri eſſem ſimilis. *Quoniā neceſſe eſt impleri omnia, quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi, & prophetis, & Pſalmis de me.* Omnē magiſter veritatis tollit ſcrupulū ſimulationis, vndique veritatis iura confirmat. Videtur, palpatur, reficitur, ſermo exhortationis per ſingula præbetur. Et ne ſolum eius teſtimonium minùs ſufficere putaretur, etiam Moyſi & prophetarum authoritas, qui eius incarnationem, paſsionem & reſurrectionem ſuis præſignauerunt ſcriptis, ad medium producitur. Ne verò ad intelligenda horum myſtica dicta tardi fortè remanerent, ſenſum quoque illis, quo hæc intelligere poſſent, aperuit. Quo facto, nil vltrà priſcę dubietatis in eorum mente reſidere permiſit, nec tamen illis adhuc rationem paſsionis ac reſurrectionis ſuæ reddere deſtitit. Nam ſequitur: *Et dixit illis: Quoniam ſic ſcriptū eſt, & ſic oportebat Chriſtum pati, & reſurgere à mortuis die tertia, & prædicari in nomine eius pœnitentiam & remiſsionem peccatorum in omnes gentes.* Ideò autem Chriſtum pati & reſurgere oportebat à mortuis, quia impoſsibile
Paſſio & reſurrectio Chriſti cur neceſſaria. erat mundum ſaluari, niſi Deus homo veniret, qui in hominis habitu apparens, & homines quæ eſſent diuina inſtrueret, & mortem vt homo ſuſcipiens, diuina virtute reuinceret: ſicq; in ſe credentes, & ad contemptum ſubeundæ mortis accenderet, & certitùdine ſperandæ reſurrectionis ac vitæ perpetis animaret. Quo enim aptiùs exemplo poterant homines ad fidem participandæ gloriæ, & promerendæ vitæ immortalis erigi, quàm cùm ipſum Deum cognoſcerēt humanitatis ac mortalitatis ſuæ factum fuiſſe participem? Quo efficaciùs ordine ad toleranda pro ſua ſalute aduerſa quæque prouocarētur, quàm cùm authorem ſuum didiciſſent, pro eorum ſalute & innumera ab impijs genera probrorum, & ipſam mortis ſubijſſe ſententiam? Qua ratione congruentiùs ſpem reſurrectionis acciperēt, quàm cùm eius ſe ſacramentis ablutos & ſanctificatos, eius corpori adunatos eſſe meminiſſent, qui pro ipſis morte guſtata, citiùs exemplum reſurgendi à morte præberet? Oportebat itaque pati Chriſtum, & reſurgere à mortuis die tertia. *Et prædicari*, inquit, *in nomine eius pænitentiam & remiſsionem peccatorum in omnes gentes.* Qui nimirum ordo erat neceſſarius, vt prius pro ſalute mundi ſanguis funderetur Chriſti, poſtque per eius reſurrectionem & aſcenſionem patefieret hominibus cœleſtis ianua regni: & ſic demum mitterentur, qui cunctis per orbem nationibus verbum vitæ prædicarent, ac ſacramenta fidei, quibus ſaluari, atque ad gaudia ſupernæ patrię poſſent attingere, miniſtrarent, cooperante ipſo mediatore Dei & hominum, homine Chriſto Ieſu, qui viuit & regnat cum patre in vnitate ſpiritusſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

EADEM FERIA, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Stetit Ieſus in medio diſcipulorum ſuorum, & dixit eis: Pax vobis, &c. Luc. 24.

LOquebantur diſcipuli de Ieſu, & ea quæ viderant, in commune referebant, cùm ſtatim ipſe adfuit, & ſua eos præſentia reddidit certiores. Semper enim in medio illorum eſt Ieſus, qui piè loquuntur de eo, & qui congregantur in nomine eius. Vnde ipſe ait: Vbi duo vel tres congregati ſunt in nomine meo, ibi ſum in medio eorum. Pacem autem eis commendat, pacem eos habere perſuadet, quia ſine pace impoſsibile eſt placere Deo. In eis enim habitat Dominus, qui pacem & concordiam diligunt. Vnde Pſalmiſta: Et factus eſt (inquit) in pace locus eius. Sequitur: *Ego ſum, nolite timere.* Ego (inquit) ſum, cognoſcite vocem meam: non in ſpiritu, vt putatis, ſed corporaliter me videtis. *Conturbati enim & conterriti*, nō ipſum Dominum quem videbant, ſed *ſpiritum ſe videre putabant. Et dixit eis: Quid turbati eſtis, & cogitationes aſcendūt in corda veſtra?* Nihil eſt quod cogitetis, quia non phantaſticum aliquid, ſed veritatē videtis. Et protinùs eis manus & pedes oſtendens, ait: *Videte manus meas, & pedes meos, quia ipſe ego ſum.* Cognoſcite vel vulnerū cicatrices, ſi me nec in perſona, nec in voce cognoſcitis. *Palpate, & videte, quia ſpiritus carnē & oſſa non habet, ſicut me videtis habere.* Ideò enim ſuorū vulnerum cicatrices Dominus reſeruauit, vt in eis diſcipulorū ſuorum corda ſanaret, & in ſeipſo oſtendendo vulnera carnis, ſanaret in eis vulnera mentis. Sciebat enim, quòd Apoſtolus Thomas aliquando dicturus eſſet: Niſi videro in manibus eius † figurā clauorum, & mittam digitū meum

Matth. 18. Pſal. Vulnerum cicatrices cur Chriſtus ſeruauit. Ioan. 20. † ſimilitudinem

in locum clauorum, & mittam manum meam in latus eius, non credam. Propter hoc igitur cicatrices delere noluit, quas ſi voluiſſet, omnimodò delere potuiſſet. Nemo autem hinc argumentando, nos cum omnibus noſtri corporis cicatricibus reſurgere arbitretur: quoniam nihil in ſanctorum reſurget corporibus, quod inconueniens vel indecens videatur. *Adhuc autem illis non credentibus, & mirantibus præ gaudio, dixit: Habetis hic aliquid, quod manducetur? At illi obtulerunt ei partē piſcis aſſi, & fauum mellis.* Hoc igitur offeramus & nos: ſemper hæc oblatio inueniatur in nobis. Hoc enim cibo ipſe delectatur, quia in hoc cibo noſtra fides continetur. In quo Chriſti paſſio & reſurrectio, in quo & vitæ noſtræ perfecta forma ſignificatur. Quia enim & de ipſius paſſione dolemus, & iterùm de eiuſdem reſurrectione gaudemus, vtiq; offerimus ei & piſcem aſſum pro paſſione, & fauum mellis pro reſurrectione. Nam & beatus Paulus piſcem aſſum ei offerebat, cùm diceret: Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo, ne fortè cùm alijs prædicauerim, ipſe reprobus efficiar. Itemque: Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non vror? Multùm enim ille piſcis aſſatur, qui pro omnibus vritur. Omnes enim piſces ſumus, quicunque in baptiſmo natauimus. Offerimus autē & Domino fauum mellis, quando eius amoris dulcedine pleni, ſimul cum Pſalmiſta dicimus: Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, ſuper mel & fauum ori meo? Hoc enim cibo nobiſcum reficitur Ieſus, quo & ipſe delectatur, & mentes noſtræ pingueſcunt. Vnde & ſubditur: *Et cùm mā ducaſſet coram eis, ſumens reliquias, dedit eis.* Chriſti nanque reliquias ſumimus, ſi eum imitamur & eius ſermonem. Eius nanque reliquiæ ſunt hæc euangelia, quæ ad comedendum & agendum ipſe nobis reliquit. His enim mens nutritur, reficitur anima, pingueſcit intellectus. Vnde & ſubditur: *Hæc ſunt verba, quæ loquutus ſum ad vos, cùm adhuc eſſem vobiſcum: quoniam neceſſe eſt impleri omnia quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi, & prophetis, & Pſalmis de me. Tunc aperuit illis ſenſum, vt intelligerent ſcripturas.* Dedit igitur eis reliquias, dedit & dentes, quibus eas comedere poſſunt. Has enim comedere nequeunt, quibus ſenſus diuinitùs non aperitur. *Et dixit eis: Quoniam ſic ſcriptum eſt.* Quod vos quidē quia vſque nunc ſcripturas non intelligebatis, ſicut ſcriptum eſt, eſſe neſciebatis. *Et ſic oportebat Chriſtum pati, & reſurgere à mortuis die tertia, & prædicari in nomine eius pœnitentiam & remiſſionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Hieruſalem. Vos autem eſtis teſtes horum.* Vobis prædicantibus, teſtantibus, vbi hæc omnia firmabuntur. *Et ego mittam promiſſum patris mei in vos.* De quo propheta: Erit (inquit) in diebus illis, effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnem, & prophetabunt. *Vos autē ſedete in ciuitate, quoad vſq; induamini virtute ex alto.* Nemo igitur ab Eccleſia recedat, quicunque hac virtute indui deſiderat. Hæc enim virtus nulli datur, qui extra hanc ciuitatem inuenitur. Vnde & ſacri canones negant hæreticos dare poſſe Spiritum ſanctum. Ideoque à catholicis conſignari præcipiunt, qui ab eis baptizati ſunt.

Piſcis aſſus & fauus mellis ſemper offeren dus. — *1. Cor. 9.* — *2. Cor. 11.* — *Pſal. 118.* — *Chriſti reliquiæ.* — *Ioel. 2.* — *Hæretici nō poſſunt dare Spiritū ſanctū.*

FERIA IIII. PASCHAE,

Ioannis XXI.

In illo tempore. Manifeſtauit ſe iterùm Ieſus diſcipulis ſuis ad mare Tiberiadis. Manifeſtauit autem ſic. Et reliqua. Homilia beati Gregorij Papæ.

Eſt Homilia 24. in Euangelia

LEctio ſancti euangelij, quæ modò in auribus veſtris lecta eſt, fratres mei, quæſtione animum pulſat, ſed pulſatione ſua vim diſcretionis indicat. Quæri etenim poteſt, cur Petrus, qui piſcator ante conuerſionem fuit, poſt conuerſionem ad piſcationem redijt: & cùm veritas dicat: Nemo mittens manū ſuam ad aratrum, & aſpiciens retrò, aptus eſt regno Dei: cur repetijt, quod dereliquit? Sed ſi virtus diſcretionis inſpicitur, citò videtur, quia nimirùm negocium, quod ante conuerſionem ſine peccato extitit, hoc etiā poſt conuerſionem repetere culpa non fuit. Nam piſcatorem Petrū, Matthæum verò telonarium ſcimus. Et poſt conuerſionem ſuam ad piſcationem Petrus redijt: Matthæus verò ad telonei nogocium non reſedit: quia aliud eſt victum per piſcationē quærere, aliud telonei lucris pecunias augere. Sunt enim pleraq; negocia, quæ ſine peccatis exhiberi aut vix, aut nullatenùs poſſunt. Quæ ergo ad peccatum implicant, ad hæc neceſſe eſt vt poſt conuerſionem animus non recurrat. Quæri etiā poteſt, cur diſcipulis in mari laborantibus, poſt reſurrectionem ſuam Dominus in littore ſtetit, qui ante reſurrectionem ſuam coram diſcipulis in fluctibus maris ambulauit. Cuius rei ratio feſtinè cognoſcitur, ſi ipſa, quę tunc inerat, cauſa penſetur. Quid enim mare, niſi præſens ſeculum deſignat, quod ſe † caſuum tumultibus, & vndis vitæ corruptibilis illidit? Quid ꝑ ſoliditatē littoris, niſi illa perpetuitas quietis æternæ figuratur? Quia igitur diſcipuli adhuc fluctibꝰ mortalis vitæ inerat, in mari laborabant. Quia autem redemptor noſter iam corruptionem carnis exceſſerat, poſt reſurrectionē ſuam in littore ſtabat: ac ſi ipſum reſurrectionis ſuæ myſterium rebus diſcipulis loqueretur, dicens: Iam vobis in mari non appareo, quia vobiſcum in perturbationis fluctibus non ſum. Hinc eſt, quòd in alio loco poſt reſurrectionem ſuam eiſdem diſcipulis dicit: Hæc ſunt verba, quę locutus ſum ad vos, cùm adhuc eſſem vobiſcum. Neq; enim cum ipſis non erat, quibus præſens corporaliter apparebat. Sed tamen iam ſe cum ipſis eſſe denegat, à quorum mortali corpore carnis immortalitate diſta-

Luc. 9. — *Mare præſens ſeculū.* — *† cauſarū.* — *Luc. 24.*

ſtabat. Quòd illic cùm ipſis poſitus fatetur, non ſe eſſe cum ipſis, hoc quoque hic ſitu corporis indicat, cùm adhuc eis nauigantibus eſſe ſe iam in litore demonſtrat. Facta eſt autem diſcipulis piſcationis magna difficultas, vt magiſtro veniente fieret admirationis magna ſublimitas. Qui protinùs dixit: *Mittite in dexteram nauigij rete, & inuenietis.* Bis in ſancto euãgelio legitur, quia Dominus iuſsit vt ad piſcandum retia mitterentur, ante paſsionem videlicet, & poſt reſurrectionem. Sed priuſquàm redemptor noſter pateretur & reſurgeret, mitti quidem rete ad piſcandum iubet, ſed vtrùm in dexteram, an in ſiniſtram mitti debuiſſet, non iubet. Poſt reſurrectionem verò diſcipulis apparẽs, mitti rete in dexteram iubet. In illa piſcatione tanti capti ſunt, vt retia rumperentur: in iſta autem & multi capti ſunt, & retia tamen rupta non ſunt. Quis verò neſciat bonos in dextera, ac malos in ſiniſtra figurari? Illa igitur piſcatio, in qua ſpecialiter in quã partẽ mitti rete debeat non iubetur, præſentẽ Eccleſiã deſignat, quæ bonos ſimul & malos colligit, nec eligit quos trahat, quia quos eligere poſsit, ignorat. Hæc autem piſcatio poſt Domini reſurrectionem facta, in ſolam dexteram miſſa eſt: quia ad videndum claritatis ipſius gloriam ſola electorum Eccleſia pertingit, quæ de ſiniſtro opere nihil habebit. In illa piſcatione præ multitudine piſcium rete rumpitur: quia nunc ad fidei confeſsionem, etiam cum electis reprobi tanti intrant, qui ipſam quoq; Eccleſiam hæreſibus ſcindant. In iſta verò piſcatione, & multi piſces & magni capiuntur, & rete non rumpitur: quia ſancta electorum Eccleſia in continua authoris ſui pace requieſcẽs, nullis iam diſſenſionibus dilaniatur. *Captis autem tam magnis piſcibus, aſcendit Simon Petrus, & traxit rete in terrã.* Iam credo, quòd veſtra charitas aduertat, quid eſt, quòd Petrus rete ad terram trahit. Ipſi quippe ſancta Eccleſia eſt commiſſa: ipſi ſpecialiter dicitur: Simon Ioannis, amas me? paſce oues meas. Quod ergo poſtmodùm aperitur in voce, hoc modò ſignatur in opere. Quia igitur prædicator Eccleſiæ nos à mundi huius fluctibus ſeparat, nimirũ neceſſe eſt, vt rete plenum piſcibus Petrus ad terram ducat. Ipſe enim piſces ad ſoliditatem litoris pertrahit, quia ſanctæ prædicationis voce, ſtabilitatem æternæ patriæ fidelibus oſtendit. Hoc egit verbis, hoc epiſtolis, hoc agit quotidiè miraculorum ſignis. Quoties enim per eum ad amorem quietis æternæ conuertimur, quoties à terrenarum rerum tumultibus ſeparamur, quid aliud quàm miſsi intra rete fidei, vt piſces, ad litus trahimur? Sed cùm rete magnis piſcibus plenum dicitur, additur & quantis, ſcilicet centum quinquaginta tribus. A magno myſterio numerus non vacat, ſed intentos vos tanti myſterij ꝓfunditas expectat. Neque etenim quantitatis ſummam ſolerter euangeliſta exprimeret, niſi

Luc.5.

Boni, dextra. Mali, ſiniſtra.

Ioan.21.

Petrus rete trahit ad litus.

Piſces 153. myſticè.

hanc ſacramento plenam eſſe iudicaſſet. Scitis nanque, quòd in teſtamento veteri omnis operatio per decalogi mandata præcipitur. In nouo autem eiuſdem operationis virtus per ſeptiformem gratiam ſpiritusſancti multiplicatis fidelibus datur: quem propheta denuncians, dicit: Spiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilij & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis, & replebit eum ſpiritus timoris Domini. Sed ille in hoc ſpiritu operationem percipit, qui fidem Trinitatis agnoſcit, vt & patrẽ & filium & eundem ſpiritum ſanctum vnius virtutis credat, vnius ſubſtantiæ eſſe fateatur. Quia igitur ſeptem, quæ ſuperiùs diximus, per nouum teſtamentum latiùs data ſunt, decẽ verò per vetus præcepta, omnis noſtra virtus & operatio per decem & ſeptem poteſt plenè comprehendi. Ducamus ergo per trigonum decem & ſeptem, & veniunt quinquaginta & vnum. Qui profectò numerus à magno myſterio non vacat, quia in teſtamento veteri legimus, quòd annus quinquageſimus Iubileus vocari iuſſus eſt, in quo videlicet cunctus populus ab omni operatione quieſceret. Sed vera requies in vnitate eſt, diuidi quippe vnum nõ poteſt. Vbi enim ſciſſura diuiſionis eſt, vera requies non eſt. Ducamus igitur per trigonum quinquaginta & vnum, & fiunt centum quinquagintatres. Quia igitur omnis noſtra operatio in fide Trinitatis exhibita, ad requiem tendit, decem & ſeptem ter ducimus, vt ad quinquaginta & vnum venire debeamus. Et quia vera noſtra requies tunc eſt, cùm ipſam iam claritatem Trinitatis agnoſcimus, quam in vnitate diuinitatis eſſe certum tenemus: quinquaginta & vnum ter ducimus, & electorum ſummam in ſuperna patria, quaſi centum quinquagintatrium piſcium, numerum tenemus. Poſt reſurrectionem ergo Domini miſſum rete dignum fuit, vt tot piſces caperet, quot ſolummodò electos ciues ſupernæ patriæ deſignarent. Inter hæc verò, & heſterna ſancti euangelij lectio, & hodierna nos admonet, vt vigilanter debeamus inſpicere, cur Dominus & redemptor noſter poſt reſurrectionem ſuam piſcem aſſum legitur comediſſe. Non enim vacat à myſterio, quod iteratur in facto. In hac etenim lectione panem, & aſſum piſcem: in illa verò, quæ heſterna die lecta eſt, cum aſſo piſce etiam fauum mellis comedit. Quid autem ſignare piſcem aſſum credimus, niſi ipſum mediatorem Dei & hominum paſſum? Ipſe enim latere dignatus eſt in aquis generis humani, capi voluit laqueo mortis noſtræ, & quaſi tribulatione aſſatus eſt tempore paſsionis ſuæ. Sed qui piſcis aſſus fieri dignatus eſt in paſsione, fauus mellis nobis extitit in reſurrectione: & qui in piſce aſſo figurari voluit tribulationem paſsionis ſuæ, in fauo mellis vtranque naturam exprimere voluit perſonæ ſuæ. Fauus quippe, mel in cera eſt: mel

mel verò in cera, eſt diuinitas in humanitate. Quod ab hac quoque lectione non diſcrepat: nam piſcem comedit & panem. Qui enim aſſari vt piſcis potuit ex humanitate, pane nos reficit ex diuinitate, qui ait: Ego ſum panis viuus, qui de cęlo deſcendi. Aſſum ergo piſcem comedit & panem, vt ipſo ſuo cibo nobis oſtenderet, quia & paſsionem ex noſtra humanitate pertulit, & refectionem noſtram ex ſua diuinitate procurauit. Quod ſi vigilanter inſpicimus, nobis quoque qualiter ad imitandum congruit videmus. Sic enim ſua facta redemptor indicat, vt imitationis viam nobis ſequentibus ſternat. Ecce in cibo ſuo Dominus noſter piſci aſſo coniungere fauum voluit: quia videlicet illos in ſuo corpore ad æternam quietem ſuſcipit. qui cùm hic tribulationes pro Deo ſentiunt, ab amore internæ dulcedinis non recedunt. Cum aſſo piſce fauus ſumitur, quia qui hic aflictionem pro veritate ſuſcipiunt, illic dulcedine vera ſatiantur. Notandum quoque, quòd vltimum conuiuium Dominus cum ſeptem diſcipulis habuiſſe deſcribitur. Petrus nanque & Thomas, Nathanaël, filij Zebedæi, & alij ex diſcipulis eius duo, in eo fuiſſe memorantur. Cur autem cum ſeptem diſcipulis vltimum conuiuiũ celebrat, niſi quòd eos tantummodò, qui ſeptiformi gratia ſpiritusſancti pleni ſunt, futuros ſecum in æterna refectione denunciat? Septem quoque diebus omne hoc tempus euoluitur, & ſæpè ſeptenario numero perfectio deſignatur. Illi ergo vltimo conuiuio de præſentia veritatis epulantur, qui nunc perfectionis ſtudio terrena tranſcendunt, quos mundi huius amor non ligat, quibus & ſi vtcunque per tentamenta obſtrepit, cœpta tamen eorum deſideria non retundit. De hoc extremo conuiuio aliàs per Ioannem dicitur: Beati qui ad cœnam nuptiarum agni vocati ſunt. Idcircò enim non ad prandium, ſed ad cœnam vocatos narrat, quia nimirum in fine diei conuiuiũ, cœna eſt. Qui ergo finito præſentis vitæ tempore, ad refectionem æternæ contemplationis veniunt, non ad agni prandium, ſed ad cœnam vocantur. Quæ videlicet cœna hoc vltimo conuiuio exprimitur, cui ſeptem diſcipuli adeſſe memorantur: quia illos, vt diximus, tunc interna refectio reparat, qui pleni nunc ſeptiformi gratia, in amore ſpiritus anhelant. Hæc ergo vobiſcum fratres agite, huius ſpiritus repleri præſentia deſiderate: quid vos ſequi in futurum poſſit, ex præſenti perpendite. Penſate ſi hoc ſpiritu pleni eſtis, & noſtis, ſi ad illud conuiuium peruenire valeatis. Quiſquis nanque ille eſt, quem nunc ſpiritus iſte non reparat, profectò ab illa æterni conuiuij refectione ieiunat. Mementote quid de eodem ſpiritu Paulus dicat: Si quis ſpiritum Chriſti non habet, hic non eſt eius. Quaſi quidam titulus diuinæ poſſeſsionis, eſt iſte ſpiritus amoris. Nunquid nam ſpiritum Chriſti habet is, cuius mentem odia diſsipant, elatio inflat, ira vſque ad diuiſionem mẽtis exaſperat, auaritia cruciat, luxuria eneruat? Penſate quis ſit ſpiritus Chriſti. Profectò ille, qui facit amicos & inimicos diligi, terrena deſpici, pro cæleſtibus æſtuari, carnem propter vitia conteri, mentem à concupiſcentijs refrenari. Si ergo vultis ius cognoſcere poſſeſsionis Dei, perſonam perpendite poſſeſſoris veſtri. Ecce enim quod diximus, voce veridica Paulus clamat: Si quis ſpiritum Chriſti non habet, hic non eſt eius. Ac ſi apertè dicat: Qui nunc Deo inhabitante non regitur, de diuinæ claritatis ſpecie poſtmodùm nõ lætatur. Sed nos tamen, ſi ad hæc quæ dicta ſunt infirmamur, necdum culmen perfectionis attingimus, in via Dei quotidiè ſancti deſiderij greſſus ponamus. Conſolatur nos veritas, quæ per Pſalmiſtam dicit: Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes ſcribentur. Non omnino erit nobis noxia noſtra imperfectio, ſi in Dei itinere conſtituti, & ad tranſacta non reſpicimus, & ea quæ reſtant, tranſire feſtinamus. Nam qui imperfectorum deſideria dignanter inflammat, hæc quandoq; ad perfectionem roborat, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtũ, qui cum eo viuit & regnat Deus in vnitate ſpiritus ſancti, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Ioan. 6. *Plimum Domini cõuiuium.* *Apoc. 19.* *Cœna Agni.* *Rom. 8.* *Spiritus Chriſti quid efficiat.* *Rom. 8.* *Pſal. 138.*

EADEM FERIA IIII.

Paſchæ, Sermo ſancti Auguſtini.

Eſt autem quintus inter eos, qui Louanij excuſi ſunt Anno 1564.

Liberatoris noſtri † piſcatio, noſtra eſt liberatio. Duas aũt aduertimus in ſancto euangelio Domini piſcationes, id eſt, quãdo ad verbũ ipſius miſſa ſunt retia. Vnam priùs, quando diſcipulos elegit: & hãc alterã, quãdo à mortuis reſurrexit. Illa piſcatio ſignificauit Eccleſiã, qualis modò eſt: iſta verò poſt reſurrectionẽ Domini ſignificauit Eccleſiã, qualis futura eſt in fine ſeculi. Deniq; in illa priore piſcatione iuſsit mitti retia, & nõ dixit in quam partẽ, ſed tantũmodò vt mitterentur præcepit. Miſerũt diſcipuli, non dictum eſt, in dexteram: non dictum eſt, in ſiniſtram. Piſces enim, homines ſignificabant. Si ergo diceretur, in dexteram, ſoli boni futuri erant: ſi diceretur, in ſiniſtram, ſoli mali. Quia verò permixti futuri erant in Eccleſia, & boni & mali, ſine differentia miſſa ſunt retia, vt caperentur piſces, ſignificantes mixturam bonorum & malorum. Deinde & hoc ibi ſcriptum eſt, quia tantum piſcium ceperunt, vt duæ nauiculæ mergerentur, hoc eſt, ad ſubmerſionem premerentur. Non enim ſubmerſa ſunt illa duo nauigia, ſed periclitata. Vnde periclitata? Multitudine piſcium. Significatum eſt hinc, quia per multitudinem,

† prædicatio. *Luc. 5.* *Piſces homines.* *Ibid.*

dinem, quam collectura erat Eccleſia, periclitatura erat diſciplina. Et hoc adiunctum eſt in illa piſcatione, atque narratur, quia & retia præ multitudine piſcium dirupta ſunt. Dirupta retia quid ſignificauerunt, niſi futura ſchiſmata? Tria ergo iſta in illa piſcatione ſignificata ſunt, mixtura bonorum & malorum, preſſura turbarum, ſeparationes hæreticorum. Mixtura bonorum & malorum, quia nec in dexteram nec in ſiniſtram miſſa ſunt retia. Preſſura turbarum, quia tantum captum eſt, vt nauiculæ premerentur. Separationes hæreticorum, quia tanta fuerat multitudo, vt retia rumperentur. Reſpicite nunc ad iſtam piſcationem, quæ hodiè recitata eſt. Facta eſt enim poſt reſurrectionem Domini, vt ſignificaret talem futuram Eccleſiam poſt noſtram reſurrectionem. Mittite, inquit, rete in dexteram partem. Diſcretus eſt ergo numerus eorum, qui ad dexteram ſtabunt. Meminiſtis enim Dominum dixiſſe, venturum ſe eſſe cũ angelis ſuis, & quòd congregabuntur ante eum omnes gentes, & diuidet eas ſicut paſtor diuidit oues ab hœdis. Oues ponet ad dexteram, hœdos ad ſiniſtram. Ouibus dicturus eſt: Venite, percipite regnum. Hœdis dicturus eſt, Ite in ignem æternum. *Mittite in dexteram*. Tanquã diceret: Iam reſurrexi. Eccleſiam volo ſignificare, quæ erit in reſurrectione mortuorum. Mittite in dexteram. Miſſa ſunt retia in dexteram, nec poterant ea leuare præ multitudine piſcium. Et ibi dicta eſt multitudo, ſed hic certus numerus, & multitudo, & magnitudo: ibi autem nõ eſt dictus numerus. Modò enim antequam veniat reſurrectio, & ſeparentur boni à malis, illud impletur, quod ait propheta: Annunciaui & locutus ſum. Quid eſt, Annunciaui & locutus ſum? Retia miſi, & quid? Multiplicati ſunt ſuper numerum. Eſt numerus, ſunt ſuper numerum: Numerus ad ſanctos pertinet, qui ſunt regnaturi cum Chriſto. Super numerum modò in Eccleſiam intrare poſſunt, in regnum cælorum non poſſunt. Quare admoneo, vt eripiatis vos de præſenti ſeculo malo. Quare admoneo, vt qui vultis viuere, nõ imitemini malos Chriſtianos. Non dicatis: Quare? Ille non fidelis eſt, & inebriatur? Quare? Ille non fidelis eſt & concubinas habet? Quare? Ille non fidelis eſt, & quotidiè fraudes facit? Quare? Ille non fidelis eſt, & mathematicos conſulit? Modò enim qui volueritis eſſe grana, tunc inueniemini cum maſſa. Qui autem volueritis eſſe palea, inueniemini in magno aceruo, ſed magno igne incendendo. Quid ergo? Adduxerunt, inquit, retia ad litus. Petrus attraxit retia ad litus. Modò cùm euangelium legeretur, audiſtis. Vbi audiſtis litus, intelligite finem maris: vbi audiſtis finem maris, intelligite finem ſeculi. In illa piſcatione non ad litus attracta ſunt retia, ſed ipſi piſces qui capti ſunt, in nauiculas fuſi ſunt. Hic autem traxerunt ad litus. Spera finem ſeculi. Venturus eſt finis, bono dextrorum, malo ſiniſtrorum. Attraxerunt, inquit, retia habentia piſces centum quinquagintatres. Et adiecit euangeliſta rem neceſſariam: Et cùm tam magni eſſent, non eſt ſciſſum rete. Magni erunt, ſed hæreſes non erunt, & ideò magis hæreſes non erunt, quia magni erunt. Qui ſunt magni? Lege verba ipſius Domini in euangelio, & inuenies magnos. Ait enim quodam loco: Non veni legem ſoluere & prophetas, ſed adimplere. Amen enim dico vobis, quòd quicunque ſoluerit vnum de mandatis iſtis minimis, & docuerit. Soluerit & docuerit. Soluerit malè viuendo, & docuerit bona docendo: minimus vocabitur in regno cælorum. Sed in quo regno cælorum? In Eccleſia, quæ modò eſt, quia & ipſa vocatur regnum cælorum. Nam ſi non vocaretur regnum cælorum & iſta Eccleſia, quæ colligit malos & bonos, non diceret ipſe Dominus in parabola loquens: Simile eſt regnum cælorum ſagenę miſſæ in mare, & congregat omnia genera piſcium. Sed quid ſequitur? Simile eſt regnum cælorum ſagenæ miſſæ in mare. Sagena, retia ſunt, congregat omnia genera piſcium. Sed quid? Trahunt illa ad litus. Hoc in parabola Dominus dicit. Et cùm traxerint ad litus, ſedent & colligunt bonos in vaſcula, malos autem proijciunt. Et expoſuit, quod propoſuit, quid enim ait? Sic erit in conſummatione ſeculi. Intellexiſtis litus? Veniunt, inquit, angeli, & colligunt malos de medio iuſtorum, & mittunt in caminum ignis ardentis: ibi erit fletus, & ſtridor dentium. Tamen regnum cælorum eſt appellata Eccleſia: & quia mare habet piſces ſimul natantes & bonos & malos, in iſto regno cælorum, id eſt, in Eccleſia huius temporis, minimus vocatur ille, qui docet bona, & agit mala, quia ibi eſt & ipſe. Non enim non eſt ibi: ibi eſt in regno cęlorum, id eſt, in Eccleſia, qualis eſt iſto tempore. Docet bona, agit mala. Neceſſarius eſt, mercenarius eſt. Amen dico vobis, ait, perceperunt mercedem ſuam. Prodeſt aliquid. Nam ſi nihil prodeſſent, qui bona docent, & malè viuunt, non diceret ipſe Dominus ſuo populo: Scribæ & Phariſæi cathedram Moyſi ſedent: quæ dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere nolite. Quare? Dicunt enim, & non faciunt. Intendat ergo charitas veſtra. Volo enim exponere, qui ſint piſces magni. Qui ſoluerit (inquit) vnum de mandatis iſtis minimis, minimus vocabitur in regno cælorum: ibi erit, ſed minimus erit. Qui autem fecerit & docuerit ſic, magnus vocabitur in regno cælorum. Ecce, iſti ſunt illi piſces magni, ad dexteram capti. Qui fecerit, & ſic docuerit. Bona fecerit, bona docuerit, non ſibi loquenti malè viuendo contradixerit, cùm malæ vitę teſtem habeat linguã bonam. Qui ergo fecerit & ſic docuerit, magnus

Dirupta retia, ſchiſmata.

Ioan. 21.

Matt. 25.

Pſal. 39.

Mali, ſunt ſuper numerum.

Matth. 5.

Matth. 13.

Eccleſia regnum cælorum.

Matth. 6.

Matth. 23.

Matth. 5.

nus vocabitur in regno cælorum. Et ſequitur: Dico enim vobis, quia niſi abundauerit iuſtitia veſtra ſuper ſcribarum & phariſæorum, non intrabitis in regnum cælorum. Modò quomodò
Matt. 25. intelligitis regnum cælorum? Illud, vnde dicitur dextris: Venite benedicti patris mei, percipite regnum. Niſi abundauerit iuſtitia veſtra pluſquàm ſcribarum & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cælorum. Quid eſt, Plus quàm ſcribarum & Phariſæorum? Reſpice ſcribas illos & Phariſæos, qui cathedram Moyſi ſedent, de quibus dictum eſt. Quæ dicunt, facite: quæ autem faciũt, facere nolite, dicunt enim, & non faciunt. Ergo iuſtitia Phariſæorum eſt, dicere, & non facere. Abundet iuſtitia veſtra ſuper ſcribarum & phariſæorum, vt & bona dicatis, & benè viuatis. Iam ergo de numero centum quinquagintatrium piſcium quid opus eſt eadem retexere? No-
A decẽ ſeptẽ vt numerã dum ad 153 ſtis illa. A decem & ſeptem naſcitur numerus creſcens. Incipe ab vno, perueni ad decem & ſeptem, vt omnes addas, id eſt, vnum addas ad duos, & fiant tres, addas tres, & fiant ſex: addas quatuor, & fiant decem: ſic oẽs adde vſq; ad decẽ & ſeptem, & peruenis ad centum quinquaginta tres. Tota ergo intentio noſtra eſſe non debet, niſi quid ſibi volunt decem & ſeptẽ: ibi eſt enim fundamentũ centũ quinquagintatrium. Quid ſibi volunt decem & ſeptem? In lege agnoſce de-
Exod. 20. cem. Decem præcepta data ſunt prima. Decalogus dicitur ſcriptus in tabulis digito Dei. In decem agnoſce legem, in ſeptem agnoſce ſpiritum ſanctum. Septenario enim numero com-
Gene. 1. mendatur ſpiritusſanctus. Ideò in lege non nominatur ſanctificatio, niſi ſeptimo die. Fecit Deus lucem, non dictum eſt, ſanctificauit eam. Fecit firmamentum, non dictum eſt, ſanctificauit firmamentum. Diſcreuit mare à terra, iuſſit germinare terram: non dictum eſt, ſanctificauit eã. Fecit lunam & ſidera, non dictũ eſt ſanctificauit. Iuſſit animaliũ procedere de aquis natantia & volantia, non dictum eſt, ſanctificauit. Iuſſit de terra exire animalia quadrupedia & omnia reptantia, non dictum eſt, ſanctificauit. Fecit ipſum hominem, non dictum eſt, ſanctificauit. Ventum eſt ad ſeptimum diem, vbi re-
Sanctifica- quieuit, & ipſum ſanctificauit. Per requiem ſu-
tio noſtra am Deus ſanctificauit requiem noſtram. Ibi er-
plena. go erit ſanctificatio noſtra plena, vbi cum illo ſine fine requieſcamus. Nam quare Deus requieſceret? Non enim operando fatigatus eſt. Tu ſi verbo facias, non fatigaris. Si iubeas, & continuò fiat, ſtas, integer manes. Pauca verba dixit, vnde totum fecit, & ſubitò laſſatus eſt? Ergo legem agnoſce in decem, ſpiritumſanctũ agnoſce in ſeptem. Iungatur ſpiritus legi: quia ſi acceperis legem, & defuerit tibi adiutorium ſpiritus, non imples quod legis: non imples quod iubetur tibi, ſed homo ſub lege inſuper præuaricator te netur. Accedat ſpiritus, adiuuet: & fit quod iubetur. Si deſit ſpiritus, litera occidit te. Quare litera occidit te? Quia præuaricatorem te faciet, nec potes te excuſare de ignorantia: quia legem accepiſti, iam quod faceres didiciſti. Ignorantia te non excuſat, ſpiritus te non adiuuat: ergo periiſti. Sed quid ait Apoſtolus? Litera occidit, ſpiri- 2. Cor. 3.
tus autem viuificat. Vnde ſpiritus viuificat? Quia facit impleri literam, ne occidat. Iſti ſunt ſancti, qui faciunt legem Dei ex dono Dei. Lex iubere poteſt, iuuare non poteſt. Accedit adiutor ſpiri- Spiritus
tus, & fit iuſſum Dei cum gaudio, cum delectati- Dei quid
one. Nam multi faciunt ex timore. Sed qui faci- preſtet ho-
unt legem timendo pœnam, mallent non eſſe mini.
quod timerent. Qui autem faciunt legem, amando iuſtitiam, gaudent ibi, quia non habent inimicam. Ideò dicit Dominus: Concorda cum
aduerſario tuo citò, dum es cum illo in via. Quis Matt. 5.
eſt aduerſarius tuus? Sermo legis. Quæ eſt via? vita iſta. Quomodò eſt ille aduerſarius? Dicit, Non mœchaberis, & tu vis mœchari. Dicit, Non concupiſces rem proximi tui, & tu vis rapere res alienas. Dicit, Honora patrem & matrem, & tu contumelioſus es in parentes. Dicit lex, Noli dicere falſum teſtimonium, tu à mendacio non recedis. Quando vides, quia ille ſermo aliud iubet, & tu aliud facis, eſt aduerſarius tuus. Aduerſarium habes malum, non tecum intret in ſecretarium: compone, dum es cum illo in via. Adeſt Deus, qui vos concordet. Quomodò vos concordat Deus? Donando peccata, & inſpirando iuſtitiam, vt fiant opera bona. Cùm ergo concordaueris cum aduerſario tuo, id eſt, cum decalogo legis per ſpiritum ſanctum, pertinebis ad decem & ſeptem. Cùm pertinueris ad decem & ſeptem, iam exinde excreſcet numerus ad centum quinquagintatres. Eris ad dextram coronãdus, ne remaneas ad ſiniſtram damnandus.

EADEM FERIA HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Manifeſtauit ſe Ieſus diſcipulis ſuis ad mare Tiberiadis. Manifeſtauit autem ſic. &c. Ioan. 21.

QVid eſt enim, ꝙ Apoſtolus Petrus de piſcatione à Domino vocatus, ad piſcationem iterùm redit? ſimiliter autẽ & filij Zebedæi? Ipſi enim ſunt, quibꝰ Dominus dixerat: Venite poſt me, faciã vos fieri piſcatores hominũ. In hoc igitur oſtenditur, in his & ſimilibus victum quærere quotidianum, non eſſe peccatum. Vnde & Apoſtolus proprijs manibus laborans, vnde viuat, cæteros quoque ad laborandum inuitat, dicens: Laboret vnuſquiſque operando manibus ſuis quod bonum eſt, vt habeat vnde tribuat neceſſi- Ephe. 4.
tatem patientibus. *Exierunt & aſcenderunt nauẽ & illa*

illa nocte nihil prendiderunt. Quia in nocte nihil laborabant,& nondum ad eos venerat Ieſus. Inſuper quia per ſe ad piſcandum venerant, & ab alio miſsi non fuerant. Eos enim adhuc ſignificabant,qui non ex præcepto canonum,ſed proprio arbitrio Eccleſiam prædicare & regere veniunt. Tales enim, piſces Dei fugiunt, & eorum retia intrare, eorumque prædicationes audire dedignantur. *Mane autem iam facto, ſtetit Ieſus in litore non tamen cognouerunt diſcipuli,quia Ieſus eſt.* Ecce iam aliud ſignificare incipiũt: quia iam non in nocte laborant, ad diem veniunt,& Dominum vident. *Dicit ergo eis Ieſus: Pueri nunquid pulmentarium habetis? Reſponderunt ei: Non. Dicit eis: Mittite in dexteram nauigij rete,& inuenietis.* Ac ſi diceret, Ego hac vice non miſi vos: in nocte veniſtis: ſiniſtrorſùm laboraſtis, nihil prendidiſtis: nunc ergo mittite in dextram nauigij rete,ex meo præcepto laborate, meam doctrinam prædicate: neſciat ſiniſtra veſtra,quid faciat dextra veſtra,& inuenietis. In dextera igitur piſcari, eſt veram & catholicam doctrinam ſyncero affectu & mundo corde prædicare. Piſcatores enim Apoſtoli ſunt, prædicatores, & doctores: retia verò hæc, Euangelia, omniſque ſermo diuinus. Piſces autem, omnes fideles intelliguntur. Tales enim piſces in baptiſmatis flumine natant, tales retibus Euangelij & amore fidei capiũtur. *Miſerunt ergo, & iam non valebant illud trahere præ multitudine piſcium.* Magnũ miraculum: per totam noctem laborantes nihil ceperũt, & tam ſubitò ad Domini iuſsionem tanta piſcium conuenit multitudo. Poſſumus aũt per hanc primam & nocturnã piſcationem, intelligere eam, quam tunc apud Iudæos Apoſtoli habuerunt, quando eis nolentib⁹ credere Apoſtol⁹ ait: Vobis primũ oportuit prædicari verbũ Dei:ſed quia repuliſtis illud,& indignos vos feciſtis æternæ vitæ,ecce conuertimur ad gentes. Quid eſt enim:Ecce conuertimur ad gentes,niſi quod hic dicitur, Mittite in dexteram nauigij rete? Quia enim piſces Iudaici fluminis,Apoſtolorum retia intrare noluerunt, ad flumina gentium Apoſtoli miſsi ſunt. Et tunc quidem doctores piſcantur in nocte, quando auditores interiùs excæcati,veritatem non intelligunt. Miſerunt ergo ad dexteram nauigij rete,& iam non valebant illud trahere præ multitudine piſcium. Hoc eſt enim, quod Pſalmiſta ait: Annunciaui & loquutus ſum,multiplicati ſunt ſuper numerum. Quo viſo miraculo, *diſcipulus ille quem diligebat Ieſus,dixit Petro, Dominus eſt. Simon ergo Petrus,cùm audiſſet quia Dominus eſſet, tunica ſuccinxit ſe,(erat enim nudus)& miſit ſe in mare.* Vbique Petrus feruentioris fidei,& maioris dilectionis inuenitur. *Alij autem diſcipuli nauigio venerunt, non enim longè erant à terra.* Quid enim per hanc terram,niſi terram viuentium intelligimus?à qua iſti non longè erant,quia corporeis vinculis reſoluti,citò illuc ituri erant. *Quaſi cubitis ducentis,trahentes rete piſcium.* Cẽtenarius numerus perfectus eſt,qui tunc quidem duplicatur,quando ſermone & opere adimpletur. Trahunt igitur doctores rete piſcium cubitis ducentis,quando & ſermone & opere poſt ſe ad æternam vitam ducunt audientes. *Vt ergo deſcenderunt in terram, viderunt prunas poſitas, & piſces ſuperpoſitos & panes.* Hoc enim cibo Chriſti piſcatores & prædicatores ſemper recreantur, & vires ſuſcipiunt, quotieſcunque fatigati ab hoc opere redeunt. Quoties enim prunas,& piſcem ſuper prunis poſitum, & panem vident, quoties Chriſti paſsionis recordantur, toties laboris & fatigationis, & omnium ſuarum anguſtiarum obliuiſcuntur. Quid eſt enim piſcis prunis aſſus, niſi Chriſtus in cruce paſſus? Quid eſt panis, niſi Euangelica prædicatio,qua eos Dominus reficere ſolebat,dicens: Nolite timere eos qui occidunt corpus,animam autem non poſſunt occidere? His enim Apoſtoli recreantur, his animantur & ſatiantur,& ad laborem iterùm incitantur. *Dicit eis Ieſus: Afferte de piſcibus, quos prendidiſtis nunc.* Semper enim Apoſtoli & doctores piſces Domino offerunt, ſemper exemplo & doctrina fidelium animas ad eum ducunt. Vnde & ſubditur: *Aſcendit ergo Simon Petrus,& traxit rete in terram,plenum magnis piſcibus,centum quinquagintatribus Et cùm tanti eſſent,non eſt ſciſſum rete.* Boni piſces erant iſti,à quibus rete ſciſſum non eſt. Mali piſces,hæretici & ſchiſmatici,qui Euangeliorum retia quotidiè ſcindunt. Sed quid per centum quinquaginta & tres piſces,niſi omnes baptizatos & fideles intelligimus? Hoc enim ſignificant tres,quod centum quinquaginta. Si enim in æquas partes centum quinquaginta diuidamus, tres & non amplius quinquagenæ fiunt. Tres enim ſunt mundi partes,quæ per tres piſces, & tres quinquagenas ſignificantur, Aſia videlicet,Aphrica,& Europa. Inde eſt,quòd mulier abſcondit fermentum in tribus ſatis farinæ,donec fermentaretur. Inde eſt,quòd in cruce titulus Hebraicè,Græcè & Latinè ſcribitur. Capiunt igitur Apoſtoli tres piſces & centum quinquaginta,quoniam eorum exemplo & ſermone ducuntur, quicunque ex his tribus mundi partibus ad Eccleſiam veniunt. Meritò denique centum quinquaginta & tres piſces capti referuntur,quoniam in huius numeri ſacramento, id eſt,in fide Trinitatis,omnes Chriſtiani in baptiſmate fidei retibus capiuntur. *Dicit eis Ieſus: Venite,prandete. Et nemo audebat diſcumbentium interrogare eum: Tu quis es? ſcientes quia Dominus eſt: Et venit Ieſus, & accepit panem, & dabat eis Et piſcem ſimiliter.* Quotidiè nos Dominus ad prandium inuitat,quotidiè nobis & panem & piſcem apponit, quotidie cibum Euangelicum & ſui corporis & ſanguinis adminiſtrat. Dum hæc enim Euangelia legimus, ſui panis cibo nos interiùs reficit. Hic & piſcem aſſum nobis tribuit, quia qualiter pro nobis paſſus eſt, his inue-

Non miſsi, non debent prædicare.

In dextra piſcari quid ſit.

Actor.13.

Piſcari in nocte.

Pſal.39.

inuenimus. Nec benè Chriſti retia trahere poſſunt, qui his cibis aſsiduè non reficiũtur. *Hoc iam tertio manifeſtatus eſt ieſus diſcipulis ſuis, cùm reſurrexiſſet à mortuis.* De illis hic manifeſtationibus loquitur, quæ vel omnibus, vel pluribus in vnũ collectis factæ ſunt.

FERIA QVINTA PASCHAE, Ioan. 20.

Homilia 25. in Euangelia. *In illo tempore: Maria ſtabat ad monumentum foris plorans. Dum ergo fleret, inclinauit ſe, & proſpexit in monumentum. Et reliqua. Homilia Gregorij Papæ.*

MAria Magdalene, quæ fuerat in ciuitate peccatrix, amãdo veritatẽ lauit lachrymis maculas criminis, & vox veritatis impletur, qua dicitur: Dimiſſa ſunt ei peccata multa, (Luc. 7.) quonia dilexit multùm. Quæ enim priùs frigida peccãdo remãſerat, poſtmodũ amando fortiter ardebat. Nã poſtquã venit ad monumentũ, ibiq; corpus Dominicũ nõ inuenit, ſublatũ credidit, atq; diſcipulis nũciauit. Qui veniẽtes viderunt, (Ioan. 20.) atq; ita eſſe vt mulier dixerat, crediderũt. Et de eis protinùs ſcriptũ eſt: Abierũt ergo diſcipuli ad ſemetipſos. Ac deinde ſubiungitur: *Maria autem ſtabat ad monumentum foris plorans.* Qua in re penſandum eſt, huius mulieris mentem quanta vis amoris accẽderat, quæ à monumẽto Domini etiã diſcipulis recedẽtibus non recedebat. Exquirebat quẽ non inuenerat, flebat inquirendo, & amoris ſui igne ſuccẽſa, eius quem ſublatũ credidit, ardebat deſiderio. Vnde contigit vt eum ſola tunc videret, quæ remãſerat vt quæreret: quia nimirũ virtus boni operis, perſeuerãtia eſt. Et vo (Matt. 10. & 24.) ce veritatis dicitur: Qui aũt perſeuerauerit vſq; in finem, hic ſaluus erit. Et præcepto legis, cauda (Leuit. 3.) hoſtiæ in ſacrificio iubetur offerri. In cauda quippe finis eſt corporis. Et ille benè immolat, qui ſacrificiũ boni operis vſq; ad finẽ debitæ perducit (Gen. 37.) actionis. Hinc Ioſeph inter reliquos fratres talarẽ tunicã habuiſſe deſcribitur. Tunica quippe vſque ad talũ, eſt opus bonũ vſq; ad cõſummationẽ. Sed Maria dũ fleret, inclinauit ſe, & proſpexit in monumentũ. Certè monumentũ iã vacuũ viderat, iam ſublatũ Dominũ nunciauerat. Quid eſt, ꝙ ſe iterùm inclinat, iterũ videre deſiderat? Sed amanti ſemel aſpexiſſe nõ ſufficit, quia vis amoris intentionem multiplicat inquiſitionis. Quæſiuit ergo priùs, & minimè inuenit: perſeuerauit vt quæreret, vnde & contigit, vt inueniret. Actũq; eſt, vt deſideria dilata creſcerent, & creſcentia caperẽt qđ inueniſſent. Hinc eſt enim, ꝙ (Cant. 3.) de eodẽ ſponſo Eccleſia in Canticis canticorũ dicit: In lectulo meo per noctẽ quæſiui, quẽ diligit anima mea. Quæſiui illũ, & non inueni. Surgã & circũibo ciuitatẽ: per vicos & plateas quærã, quẽ diligit anima mea. Quæ defectum quoq; inuentionis ingeminat, dicens: Quæſiui illũ, & non inueni. Sed quia diũ inuentio ſe nõ elõgat, ſi inquiſitio nõ deſiſtat, adiungit: Inuenerũt me vigiles, (Ibidem.) qui cuſtodiunt ciuitatẽ. Nũ quem diligit anima mea, vidiſtis? Paululũ dum pertranſiſſem eos, inueni quem diligit anima mea. Dilectũ nanq; in lecto quærimus, quãdo in præſentis vitæ aliquãtula requie redemptoris noſtri deſiderio ſuſpiramus. Per noctem quærimus, quia etſi iã in illo mens vigilat, tamẽ adhuc oculus caligat. Sed qui dilectũ ſuũ non inuenit, reſtat vt ſurgat, ciuitatẽ circumeat, id eſt, ſanctã electorum Eccleſiã mente & inquiſitione percurrat: per vicos eum & plateas quærat, id eſt, per anguſta & lata gradientes aſpiciat, vt ſi quã inuenire in eis valeat, eius veſtigia exquirat: quia ſunt nõnulli etiã vitæ ſecularis, qui imitandũ aliquid habeant de actione virtutis. Quærẽtes aũt nos vigiles inueniũt, qui cu- (Vigiles, ſancti patres.) ſtodiunt ciuitatẽ, quia ſancti patres, qui Eccleſiæ ſtatũ cuſtodiũt, bonis noſtris ſtudijs occurrunt, vt ſuo vel verbo vel ſcripto nos doceant. Quos cùm paululũ pertrãſimus, inuenimus, quẽ diligimus: quia redemptor noſter etſi humilitate homo inter homines, diuinitate tamẽ ſuper homines fuit. Cũ ergo trãſeunt vigiles, dilectus inuenitur: quia cùm prophetas & apoſtolos infra ipſum eſſe cõſpicimus, illum qui naturâ Deus eſt, eſſe ſupra homines cõſiderãmus. Priùs ergo non inuentus quæritur, vt pòſt inuentus ſtrictiùs teneatur. Sancta enim deſideria, vt prædiximus, dilatione creſcunt: ſi aũt dilatione deficiũt, deſideria nõ fuerunt. Hoc amore arſit, quiſquis ad veritatẽ pertingere potuit. Hinc nanq; Dauid ait: (Pſal. 41.) Sitiuit anima mea ad Deum viuũ, quando veniã & apparebo ante faciẽ Dei? Hinc nos admonet, dicens: Quærite faciẽ eius ſemper. Hinc prophe- (Pſal. 104. Eſai. 26.) ta ait: Anima mea deſiderauit te in nocte, ſed & ſpiritu meo in præcordijs meis de mane vigilabo ad te. Hinc iterũ Eccleſia in Cãticis canticorũ dicit: Vulnerata charitate ego ſum. Iuſtũ quippe eſt, vt ex viſione medici pertingat ad ſalutẽ, quæ per æſtũ eius deſiderij vulnus amoris portat in pectore. Hinc rurſus ait: Anima mea liquefacta (Cant. 5.) eſt, vt dilectus locutus eſt. Mens nanque homi- (Mens dura hominis Deũ non quærẽtis.) nis, conditoris ſui ſpeciem non quærentis, malè dura eſt, quia in ſemetipſã remanet frigida: at ſi iam ardere ex deſiderio cœperit, ad ſequendum quem diligit, liquefacta per ignem amoris currit. Fit deſiderio anxia, vileſcunt in ſeculo cuncta quæ placebant, nihil eſt quod extra conditorem libeat: & quæ priùs delectabant animum, fiunt poſtmodùm vehementer oneroſa. Nil eius mœſtitiam conſolatur, quouſq; adhuc qui deſideratur, non aſpicitur. Mœret mens, lux ipſa faſtidio eſt, talique igne in mente decoquitur rubigo culpæ, & ſuccenſus animus quaſi auri more, quia per vſum ſpeciem perdidit, per incendiũ clareſcit. Iſta itaq; quæ ſic amat, quæ ſe ad monumentũ quod perſpexerat iterùm inclinat, videamꝰ quo fructu vis amoris in ea ingeminat opus inquiſitionis. Sequitur: *Vidit duos angelos in al-*

bus ſedentes, vnum ad caput, & vnum ad pedes, vbi poſitum fuerat corpus Ieſu. Quid eſt quòd in loco Dominici corporis duo angeli videntur, vnus ad caput, atque alius ad pedes ſedens, niſi quòd latina lingua angelus vocatur nuncius, & ille ex paſsione ſua nunciãdus erat, qui & Deus ante ſecula eſt, & homo in fine ſeculorum? Quaſi ad caput ſedet angelus, cùm per Apoſtolum Ioannem prædicatur, quia in principio erat verbũ, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Et quaſi ad pedes ſedet angelus, cùm dicit: Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. Poſſumus etiã per duos angeolos, duo teſtamenta cognoſcere, vnum prius, & aliud ſequens. Qui videlicet angeli per locum Dominici corporis ſibimet ſunt coniuncti: quia nimirum vtraque teſtamenta dũ pari ſenſu incarnatum & mortuum, ac reſurrexiſſe Dominum denunciant, quaſi teſtamentum prius ad caput, & teſtamentum poſterius ad pedes ſedet. Vnde & duo Cherubin, quæ propiciatorium tegunt, ſeſe inuicem aſpiciunt, verſis vultibus in propiciatorium. Cherubin quippe, plenitudo ſcientiæ dicitur. Et quid per duo Cherubin, niſi vtraque teſtamenta ſignantur? Quid verò ꝑ propiciatoriũ, niſi incarnatus Dominus figuratur? de quo Ioannes ait: Ipſe eſt enim propiciatio pro peccatis noſtris. Et dum teſtamentum vetus hoc faciendum denunciat, quod teſtamentum nouum de Domino factum clamat, quaſi vtraque Cherubin ſe inuicem aſpiciunt, dum vultus in propiciatorium vertunt: quia dum inter ſe poſitum incarnatum Dominum vident, à ſuo aſpectu non diſcrepant, quæ diſpenſationis eius myſterium concorditer narrant. Requirunt angeli Mariam, dicentes: *Mulier, quid ploras? Et dicit eis: Quia tulerunt Dominum meum, & neſcio vbi poſuerunt eum.* Ipſa nanque ſacra eloquia, quæ in nobis lachrymas amoris excitant, eaſdem lachrymas conſolantur, dum nobis redemptoris noſtri ſpeciem promittunt. Sed notandum iuxta hiſtoriã eſt, quòd mulier non ait: Tulerũt corpus Domini mei, ſed, Tulerunt Dominum meũ. Vſus nanque ſacri eloquij eſt, vt aliquando ex parte totũ, aliquãdo verò ex toto partẽ ſignificet. Ex parte enim totũ ſignificat, ſicut de Iacob filijs ſcriptum eſt: Quia deſcendit Iacob in Aegyptum in animabus ſeptuaginta. Neq; enim in Aegyptũ animæ ſine corporibus deſcenderunt, ſed per ſolam animã totus homo ſignatur, quia ex parte totum exprimitur. Et ſolum Dominicũ corpus in monumento iacuerat, & Maria non corpus Domini, ſed ſublatum Dominum quærebat, videlicet ex toto deſignans partẽ. *Hæc cùm dixiſſet, conuerſa retrorſum, vidit Ieſum ſtantem, & neſciebat quia Ieſus eſſet.* Notandum quòd Maria, quæ adhuc de Domini reſurrectione dubitabat, retrorſum cõuerſa eſt, vt videret Ieſum: quia videlicet per eandem dubitationem ſuam quaſi tergum in Domini faciem miſerat, quem reſurrexiſſe minimè credebat. Sed quia amabat & dubitabat, videbat & non agnoſcebat, eumque illi & amor oſtenderat, & dubietas abſcondebat. Cuius adhuc ignorantia exprimitur, cùm infertur, Et neſciebat, quia Ieſus eſſet. *Qui dicit ei: Mulier, quid ploras? Quem quæris?* Interrogatur doloris cauſa, vt augeatur deſiderium: quatenùs cùm nominaret quem quæreret, in amore eius ardẽtiùs æſtuaret. *Illa exiſtimans quia hortulanus eſſet, dicit ei: Domine, ſi tu ſuſtuliſti eũ, dicito mihi vbi poſuiſti eũ, & ego eũ tollã.* Forſitan nec errãdo hæc mulier errauit, quæ Ieſum hortulanum credidit. An non ei ſpiritaliter hortulanus erat, qui in eius pectore per amoris ſui ſemina, virtutũ virẽtia plantabat? Sed quid eſt, quòd viſo eo, quem hortulanũ credidit, cui necdum dixerat, quem quærebat, ait: Domine, ſi tu ſuſtuliſti eum? Quaſi enim iam dixiſſet, ex cuius deſiderio plangeret, eum dicit, quem non dixerat. Sed vis amoris hoc agere ſolet in animo, vt quem ipſe ſemper cogitat, nullum alium ignorare credat. Rectè & hæc mulier quem quærit, non dicit, & tamen dicit, Si tu ſuſtuliſti eum: quia alteri non putat incognitum, quẽ ſic ipſa continuo plangit deſiderio: *Dicit ei Ieſus: Maria.* Poſtquàm eam communi vocabulo appellauit ex ſexu, & agnitus non eſt, vocat eam ex nomine, ac ſi apertè dicat: Recognoſce eum, à quo recognoſceris. Perfecto quoque viro dicitur: Noui te ex nomine: quia homo commune omnium noſtrum vocabulũ eſt, Moyſes verò proprium: cui rectè dicitur, quia ex nomine ſcitur, acſi ei Dominus apertè dicat: Non te generaliter vt cæteros, ſed ſpecialiter ſcio. Maria ergo quia vocatur ex nomine, recognoſcit authorem: atque eum protinùs rabboni, id eſt, magiſtrum vocat: quia & ipſe erat, qui quærebatur exteriùs, & ipſe, qui eam interiùs vt quæreret docebat. Iam verò ab Euangeliſta non ſubditur quid mulier fecit, ſed ex eo innuitur, quod audiuit: cui dicitur: *Noli me tangere: nondum enim aſcendi ad patrem meum.* In his nanq; verbis oſtenditur, quòd Maria amplecti voluit eius veſtigia, quem recognouit: ſed ei magiſter dicit, Noli me tangere: nõ quia poſt reſurrectionẽ Dominus tactum renuit fœminarum, cùm de duabus ad ſepulchrũ eius venientibus ſcriptũ ſit: Acceſſerunt & tenuerunt pedes eius: ſed cur tangi non debeat, ratio quoq; additur, cùm ſubinfertur: Nondum enim aſcendi ad patrem meũ. In corde etenim noſtro tunc Ieſus aſcendit ad patrẽ, cùm æqualis creditur patri. Nam quiſquis eum æqualem patri non credit, adhuc in eius pectore ad patrem Ieſus nõ aſcendit. Ille ergo Ieſum veraciter tangit, qui patri filium coæternũ credit. In corde etenim Pauli iam ad patrẽ Ieſus aſcẽderat, cùm idem Paulus dicebat: Qui cùm in forma Dei eſſet, non rapinã arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo. Vnde Ioannes quoque redemptorem noſtrum manu fidei tetigit, qui ait: In principio erat verbũ, & verbũ erat

Marginal notes: *Duo angeli in monumento.* — *Ioan. 1.* — *Ibidem.* — *Exod. 25.* — *1. Ioan. 2.* — *Gen 46.*

erat apud Deum, & Deus erat verbum: hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipſum facta ſunt. Tangit ergo Dominum, qui eum patri æternitate ſubſtantiæ æqualem credit. Sed fortaſſe aliquis tacita quæſtione pulſatur, quomodò filius patri eſſe æqualis poſsit. Qua in re humana natura quod admirando comprehendere non valet, reſtat vt hoc ſibi eſſe credibile ex admiratione alia ſciat. Habet nanq;, quid ad hæc ſibi ſub breuitate reſpondeat. Conſtat enim, quia ipſe creauit matrem, in cuius virgineo vtero ex humanitate crearetur. Quid ergo mirum, ſi æqualis eſt patri, qui prior eſt matre? Paulo quoq; atteſtante didicimus Chriſtum Dei virtutem, & Dei ſapientiam. *1.Cor.1.* Qui ergo filium minorem putat, patri ſpecialiter derogat, cuius ſapientiã eſſe ei inæqualem fatetur. Quis etenim homo potens æquanimiter ferret, ſi quis ei diceret: Magnus quidem es, ſed tamen ſapientia tua te minor eſt? Ipſe quoque Dominus dicit: Ego & Pater vnum ſumus. *Ioan.10.* Sed rurſus ait: Pater maior me eſt. *Ioan.14.* De quo etiam ſcriptum eſt, quia ſubditus erat parentibus ſuis. *Luc.2.* Quid ergo mirum, ſi ex humanitate ſua minorem ſe patre aſſerit in cœlo, ex qua ſubiectus erat etiam parentibus in terra? Ex qua humanitate nunc Mariæ dicitur: *Vade ad fratres meos, & dic eis: Aſcendo ad patrem meum, & patrẽ veſtrum: Deum meum & Deum veſtrum.* Cùm meum dicat & veſtrum, cur non communiter dicit, noſtrum? Sed diſtinctè loquens indicat, quia eundẽ patrem & Deum diſsimiliter habeat ipſe, quàm nos. Aſcendo ad patrem meum, videlicet per naturam: & patrẽ veſtrum, per gratiam: ad Deum meum, quia deſcendi: ad Deum veſtrum, quia aſcendetis. Quia enim & ego homo, Deus mihi eſt: quia vos ab errore liberati, Deus eſt vobis. Diſtinctè ergo mihi pater & Deus eſt: quia quem ante ſecula Deum genuit, hominẽ in fine ſeculorũ me mecum creauit. *Venit Maria Magdalen annuncians diſcipulis, quia vidi Dominũ, & hæc dixit mihi:* Ecce humani generis culpa ibi abſcinditur, vnde proceſsit. *Gen.3.* Quia enim in paradiſo mulier viro propinauit mortẽ, à ſepulchro mulier viris annunciauit vitam, & dicta ſui viuificatoris narrat, quæ mortiferi ſerpentis verba narrauerat: ac ſi humano generi nõ verbis Dominus, ſed rebus dicit: De qua manu vobis illatus eſt potus mortis, de ipſa ſuſcipite poculum vitæ. Hæc de expoſitione lectionis Euangelicæ ſuccinctè trãſcurrimus, nunc opitulante eodem, de quo loquimur, Domino, & reſurrectionis eius gloriã, & pietatis eius viſcera conſideremus. Citiùs enim à morte voluit reſurgere, ne noſtra diù anima in infidelitatis morte remaneret. Vnde benè quoq; per Pſalmiſtam dicitur: De torrẽte in via bibet, ꝓpptereà exaltabit caput. *Pſal.109.* In humano quippe genere, ab ipſo mundi initio torrẽs mortis efluxerat. Sed de hoc torrente Dominus in via bibit, quia mortẽ in tranſitu guſtauit: atq; ideò exaltauit caput: quia hoc quod moriẽdo in ſepulchro poſuit, reſurgendo ſuper angelos eleuauit: & inde antiquũ hoſtem in æternũ perculit, vnde ſæuire contra ſe manus perſequentiũ temporaliter permiſit. Quod apertè Dominus beato Iob indicat, dicens: Nunquid capies Leuiathan hamo? *Iob.40.* Per Leuiathan quippe, quod additamentum eorũ dicitur, vetus ille deuorator humani generis deſignatur: qui dum ſe diuinitatẽ homini addere ſpopondit, immortalitatẽ ſuſtulit. *Leuiathã, diabolus.* Qui præuaricationis quoq; culpam, quam primo homini propinauit, dum ſe ſequentibus peſsima perſuaſione multiplicat, pœnas eis ſine ceſſatione coaceruat. In hamo autem eſca oſtenditur, aculeus occultatur. Hunc ergo pater omnipotens hamo cepit, quia ad mortem illius vnigenitum filium incarnatum miſit, in quo & caro paſsibilis videri poſſet, & diuinitas impaſsibilis videri non poſſet. *Diabolus hamo captus.* Cumque in eo ſerpens iſte per manus perſequentium eſcam corporis momordit, diuinitatis illum aculeus perforauit. Priùs verò eum in miraculis Deum cognouerat: ſed de cognitione ſua ad dubitationem cecidit, quando hunc paſsibilem vidit. Quaſi hamus ergo fauces glutientis tenuit, dum in illo eſca carnis patuit, quã deuorator appeteret: & diuinitas paſsionis tempore latuit, quæ necaret. In hamo eius incarnationis captus eſt: quia dum in illo appetijt eſcam corporis, transfixus eſt aculeo diuinitatis. Ibi quippe inerat humanitas, quæ ad ſe deuoratorem duceret: ibi diuinitas, quæ perforaret: ibi aperta infirmitas, quæ prouocaret: ibi occulta virtus, quæ raptoris faucem transfigeret. In hamo igitur captus eſt, quia inde interijt, vnde momordit: & quos tenebat mortales, iure perdidit: quia eum, in quo ius non habuit, morte appetere immortalẽ præſumpſit. Hinc eſt etiã, quòd hæc ipſa, de qua loquimur, Maria viuit: quia ille pro humano genere, qui morti nil debebat, occubuit. Hinc eſt, quòd nos quotidiè ad vitam poſt culpas reuertimur, quia ad pœnã noſtram cõditor ſine culpa deſcendit. Ecce iam antiquus hoſtis ea, quæ de humano genere ceperat, ſpolia amiſit, ſupplantationis ſuæ victoriam perdidit: quotidiè peccatores ad vitam redeunt, quotidiè de eius faucibus redemptoris manu rapiuntur. Vnde benè quoq; ad beatum Iob voce dominica iterùm dicitur: Aut armilla perforabis maxillam eius? *Iob.40.* Armilla vbi ponitur, ambiẽdo cõſtringit. Quid igitur per armillam, niſi circumplectẽs nos diuina miſericordia deſignatur? Quæ Leuiathan iſtius maxillam perforat, dum nobis poſt perpetrata vitia, quæ prohibuit, adhuc pœnitentiæ remedium oſtendit. Armilla Dominus Leuiathan maxillã perforat, quando ipſe ineffabili miſericordiæ ſuæ potẽtia ſic malitiæ antiqui hoſtis obuiat, vt aliquãdo etiã eos, quos iã cepit, amittat. Et quaſi ab ore illiꝰ cadũt, qui poſt perpetratas culpas ad innocentiam redeũt. Quis enim ore illius ſemel raptus, maxillam eius euaderet, ſi perforata non eſſet? An non in ore Dauid *2.Reg.11.*

uid tenuit, cùm in tantam ſe luxuriæ voraginem
Matt.26. merſit? An nõ in ore Petrum tenuit, cũ negauit?
Sed dum ad vitã vterq; per pœnitentiã rediјt, Le
uiathan iſte eos aliquo modo quaſi per maxillæ
ſuæ foramen amiſit. Per foramen ergo maxillę
ab eius ore ſubtracti ſunt, qui poſt perpetratio-
nem tantæ nequitiæ pœnitendo redierunt. Quis
autem hominum Leuiathan iſtius os euadat, vt
illicita nulla committat? Sed hinc cognoſcimus
Dei erga quantũ redẽptori humani generis debitores ſi-
nos bonitas mus, qui non ſolũ nos in ore Leuiathan ire pro-
hibuit, ſed ab ore eius etiã redire conceſsit: qui
ſpem peccatori nõ abſtulit, quia maxillã eius, vt
euadẽdi viã tribueret, perforauit: vt ſaltem poſt
morſum fugiat, qui incaut⁹ priùs cauere noluit,
ne morderetur. Vbique ergo nobis occurrit ſu-
perna medicina: quia & dedit homini præcepta
ne peccet, & tamen peccanti dedit remedia, ne
deſperet. Vnde cauendũ ſummoperè eſt, ne quis
delectatione peccati Leuiathan iſtius ore rapia-
tur: & tamen ſi raptus fuerit, non deſperet: quia
ſi peccatum perfectè lugeat, adhuc foramen in
maxilla eius inuenit, per quod euadat. Adeſt te-
ſtis diuinæ miſericordiæ hæc ipſa, de qua loqui-
mur, Maria: de qua phariſæus, dum pietatis fon-
Luc.7. tem vellet obſtruere, dicebat: Hic ſi eſſet prophe
ta, ſciret vtiq; quæ & qualis eſt mulier, quæ tan-
git eum, quia peccatrix eſt. Sed lauit lachrymis
maculas cordis & corporis, & redẽptoris ſui ve-
† tetigit. ſtigia † terſit, quæ ſua itinera praua dereliquit.
Sedebat ad pedes Ieſu, verbumque de ore illius
audiebat: viuenti adhæſerat, mortuũ quærebat:
viuentem reperit, quem mortuum quæſiuit: tan-
tumq; apud eum locum gratiæ inuenit, vt hunc
ipſis quoque Apoſtolis, eius videlicet nunci-
is, ipſa nunciaret. Quid igitur, fratres, quid
in hac re debemus aſpicere, niſi immenſam mi-
Exẽpla pœ- ſericordiam conditoris noſtri, qui nobis velut
nitentiæ. in ſigno ad exemplum pœnitentiæ poſuit eos,
quos per pœnitentiam viuere poſt lapſum fe-
cit? Perpendo etenim Petrum, conſidero la-
tronem, aſpicio Zachæum, intueor Mariam: &
nihil in his aliud video, niſi ante oculos no-
Matt.26. ſtros poſita ſpei & pœnitentiæ exempla. For-
taſſe enim in fide lapſus eſt aliquis: aſpiciat
Petrum, qui amarè fleuit, quod timidè negaue-
Luc.23. rat. Alius contra proximum ſuum in mali-
tia crudelitatis exarſit: aſpiciat latronem, qui
& in ipſo mortis articulo ad vitæ præmia pœni-
Luc.19. tendo peruenit. Alius auaritiæ æſtibus anhe-
lans, aliena diripuit: aſpiciat Zachæum, qui
ſi quid alicui abſtulit, quadruplum reddidit.
Alius libidinis igne ſuccẽſus, carnis munditiã p-
didit: aſpiciat Mariã, q̃ in ſe amorẽ carnis, igne di
uini amoris excoxit. Ecce omnipotens De-
us vbique oculis noſtris quos imitari debeamus
obijcit, vbique exempla ſuæ miſericordiæ op-
ponit. Mala ergo iam diſpliceant vel exper-
ta. Libenter obliuiſcitur omnipotens Deus,
quòd nocentes fuimus: paratus eſt pœnitenti-
am noſtram nobis ad innocentiam deputare.
Inquinati poſt aquas ſalutis, renaſcamur ex la-
chrymis. Itaque iuxta primi paſtoris vocem, *1.Pet.*
ſicut modò geniti infantes lac concupiſcite. Re-
dite ergo paruuli filij ad ſinum matris veſtræ æ-
ternæ ſapientiæ, ſugite larga hubera pietatis
Dei: tranſacta plangite, imminentia vitate. Re-
demptor noſter momentaneos fletus veſtros æ-
terno conſolabitur gaudio, qui viuit & regnat
cum Deo patre in vnitate ſpiritus ſancti Deus,
per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

EADEM FERIA,

HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Maria ſtabat ad monumentum foris plorans, &cet. Ioan.20.

REcedunt diſcipuli: ſtat mulier, & plorat. Adeſt Ieſus mœrentium conſolator, & pias mulieris lachrymas intuetur. Expectat quid mulier agat, neq; in loco ſe manifeſtat. Inclinat ſe illa, nec ſemel vidiſſe ſufficit. Nihil eſt ſatis amanti: proſpicit in monumentum, & videt duos angelos, qui nihil meliùs, quàm duo teſtamenta ſignificabant. Quibus nunciantibus Chriſti natiuitatem, paſsionem, & reſurrectionem, & quæcunque de eo ſunt, pleniſsimè inſtruimur & docemur. Qui quoniam gaudium & reſurrectionem modò ſpecialiter nunciare venerant, non immeritò, ſed dignè ſatìs in albis apparent. Stat vnum duorum teſtamentorum, quæ per angelos figurantur, ad caput Dominici monumenti, & vnum ad pedes: quia nunc de diuinitate, nunc de humanitate nobis loquuntur. Per Chriſti enim caput, diuiuitatem: & per pedes, eius humanitatem intelligimus. Hoc enim ſignificauit Moyſes: qui cùm de agno illo Paſchali & ſignificatiuo loqueretur, ait: *Et comedetis carnes agni nocte illa, cum azymis & lactucis agreſtibus: caput & pedes cum inteſtinis vorabitis.* Sed audiamus, quid flenti mulieri angeli dicant: *Mulier* (inquiunt) *quid ploras?* Non eſt plorandum, ſed plaudendum: hic dies lætitiæ, non mœroris. Læta venimus nunciare tibi. Sed potiùs ad illum reſpice, quem tanto amore videre deſideras. *Dicit eis: Quia tulerunt Dominum meum, & neſcio vbi poſuerunt eum.* Magnus, inquit, dolor me flere compellit, magna triſtitia coarctat viſcera meã, quia tulerunt mihi Dominum meum, & neſcio vbi poſuerunt eum. *Hoc cùm dixiſſet, conuerſa eſt retrorſum, & vidit Ieſum ſtantem: & neſciebat, quia Ieſus eſt. Dicit ei Ieſus: Mulier, quid ploras? quem quæris?* Sciebat enim Domi-

Dominus, quid illa querebat: nec ignorando, ſed
conſolādo eā interrogabat, & ideò interrogatio-
nē duplicauit, vt audita voce eū agnoſceret. Illa
æſtimās, quia hortulanus eſſet, dicit ei: *Domine, ſi
tu ſuſtuliſti eū, dicito mihi vbi poſuiſti eū, & ego eū tollā.*
Quaſi de cognito loquitur: & quem ipſa dilige-
bat, omnes ſcire cogitabat. *Dicit ei Ieſus: Maria.*
At illa vt ſe ſuo nomine vocari audiuit, mox eū
cognouit, & à monumento (à quo præ nimio a-
more oculos auertere non poterat) ad illum con
uerſa, ait: *Rabboni.* Quid autem ſignificet Rabbo-
ni, Euangeliſta expoſuit: *quod dicitur, Magiſter.* Sta
tim autem vt eum cognouit, corruit ad pedes
eius. Cui Dominus: *Noli me tangere: nondum enim
aſcendi ad patrem meum.* Ac ſi dicat: Noli me mani- *Tangere Chriſtum fide.*
bus tangere, quem nondum fide tetigiſti: crede
quia ſurrexi, & quia inferno expoliato iam ſe-
cundùm animam cœlos aſcendi: nec me quæras
in monumento, qui vbiq; ſum, & loco arctari nō
poſſum. Nondum me credis aſcendiſſe ad patrē,
nondum me credis æqualem patri. Quid eſt e-
nim ad patrem aſcendere, niſi patri æqualē eſſe?
non altiùs extenditur pater, quàm filius: vbicun-
que eſt pater, ibi eſt & filius. Non igitur eū tāgat,
neq; ad eum accedere præſumat, quicunq; talem
& tantū eū eſſe non credit. Tenuit tamen illa pe- *Matt. 28.*
des eius, ſicut & aliæ mulieres, de quibus alij Eu-
angeliſtæ ſcribunt. *Vade ad fratres meos, & dic eis:
Aſcendo ad patrem meum & patrem veſtrum, ad Deum
meum & ad Deum veſtrum.* Notiſsima verba, & quę
per ſeipſum ſæpè eis prædixerat, illis mandat:
quatenùs ea audientes, faciliùs crederent verum
eſſe, quod mulier nunciabat. *Venit Maria Magda-
lene, annuncians diſcipulis, quia vidi Dominum, & hæc
dixit mihi.*

FERIA SEXTA PASCHAE, Matthæi xxviij.

*In illo tempore: Vndecim diſcipuli abierunt in Ga-
lilæam, in montem vbi conſtituerat illis Ieſus. Et vidētes
eū adorauerunt: quidam autē dubitauerunt.* Et reliqua.
Homilia venerabilis Bedæ presbyteri.

...ſt Tom. 7. in Homilijs de feſtiuali bus de Tempore.

EVangelica lectio, fratres chariſsimi,
quam modò audiuimus, & iuxta li-
teram gaudio plena refulget, quia
triumphum redemptoris noſtri, ſi-
mul & redemptionis noſtræ dona,
plano ſermone deſcribit: & ſi hanc enucleatiùs
pertractare velimus, gratiorē in litera fructū ſpi- *Sermo Dei aromatum inſtar.*
ritalis ſenſus inditum eſſe cōperimus. Sermo ete-
nim Dei, aromatū more, quò ſubtiliùs quaſi te-
rendo & cernendo diſcutitur, eò maiorem in-
ternæ ſuæ virtutis fragrantiā reddit. Planum nan
que eſt, & dulce ad audiendū pijs, quòd diſcipuli
abierunt in Galilæā, in montē vbi conſtituerat
illis Ieſus, & videntes eum adorauerunt. Sed non
vacat à myſterio, quòd Dominus in Galilæa
poſt reſurrectionem, vel quòd in monte diſcipu
lis apparuit. In monte etenim apparuit, vt ſigni-
ficaret, quia corpus, quod de communi humani
generis terra naſcendo ſuſceperat, reſurgendo
iam ſuper terrena omnia ſubleuatum, cœleſti
virtute induerit. In monte apparuit, vt admo-
neret fideles, ſi illic celſitudinem reſurrectionis
eius cupiunt videre, hic ab infimis cupiditatibus
ad ſuperna ſtudeant deſideria tranſire. Nomen
verò Galilææ quid myſterij ſalutaris contineat,
crebra patrum expoſitione notiſsimum eſt. Sed
non ab re eſt, ſæpiùs verbo repetere, quod ſem-
per neceſſe eſt animo retinere. Galilæa quip- *Galilæa.*
pe tranſmigratio facta, vel reuelatio dicitur. V- *tranſmigratio facta, vel reuelatio*
traque autem interpretatio nominis, ad vnum
finem reſpicit, ſiquidem ſuprà legimus dixiſſe
angelum mulieribus: Ite, dicite diſcipulis eius,
quia ſurrexit: & ecce præcedet vos in Galilæā, *Matt. 28.*
ibi eum videbitis: & nunc Euangeliſta narrante
cognouimus, quòd abierunt diſcipuli in Galilę-
am, & videntes eum adorauerunt. Quid eſt
ergo, quòd Ieſus præcedit diſcipulos in Galilæ-
am, vt videatur ab eis, ſequuntur illi, & videntes
eum adorant: niſi quòd ſurrexit Chriſtus à mor
tuis, primitiæ dormientium: ſequuntur autē hi,
qui ſunt Chriſti, & ipſi in ſuo ordine ad vitam
de morte tranſmigrant, ibique eum videntes a-
dorant, quia in ſpecie ſuæ diuinitatis contemplā-
tes, ſine fine collaudant? Cui viſioni congruit il
lud, quòd Galilæa etiā reuelatio interpretatur.
Tunc enim reuelata facie (ſicut Apoſtolus teſta- *2. Cor. 3.*
tur) gloriā Domini ſpeculantes, in eandē imagi-
nem trāsformamur, quicunq; modò reuelamus
ad eum viam noſtram, eiusq; veſtigia ſequimur
fide non ficta. *Et videntes (inquit) eū adorauerūt: qui-
dam autem dubitauerunt.* † Sed quærentibus vnde † *Si quærimus.*
dubitauerint, qui videntes Dominum adoraue-
runt, nulla magis cauſa occurrit, quàm ea cuius
Lucas meminit, quum ipſo reſurrectionis ſuæ *Luc. 24.*
die diſcipulis eum apparuiſſe narraret. Contur-
bati verò & conterriti, exiſtimabant ſe ſpiritum
videre. Videntes ergo Dominum cognoſcunt:
& quia hunc Deum eſſe didicerant, demiſsis in
terram vultibus adorant. Sed inerat mentibus
eorum nō cōtemnenda dubietas: quia ſe nō cor-
pus, in quo paſſus eſt, reſuſcitatum, ſed ſpiritum,
quem finita paſsione tradidit, ſolum videre pu-
tabant. Vnde confeſtim magiſter pius, & eos qui
iam crediderunt, in fide confortat: & illos qui
adhuc dubitauerunt, ad fidei gratiam conuocat:
omnibus ſcilicet intimans, ad quantam glo-
riæ magnificentiam aſſumpta pro hominibus, &
morti data humanitas, reſurgendo peruenerit.
*Data eſt mihi (inquit) omnis poteſtas in cælo & in ter-
ra.* Non enim hæc de coæterna patri diuinitate,
ſed de aſſumpta loquitur humanitate: quam ſu-
ſcipiendo, minoratus eſt paulò minùs ab an-
gelis: & in qua reſurgendo à mortuis, gloria &
honore coronatus eſt, & conſtitutus ſuper ope-

ra ma-

ſta manuum patris:omniaque ſubiecta ſub pedi-
bus eius:inter quæ omnia etiam mors ipſa, quæ
ei ad tempus præualere viſa eſt, eius pedibus
Pſal. 8. ſubſtrata eſt. Quod ergo Pſalmiſta de Domino
reſurgente à mortuis ait patri, Omnia ſubie-
ciſti ſub pedibus eius, hoc eſt vtique, quod reſur
gens ipſe Dominus diſcipulis ait: Data eſt mihi
omnis poteſtas in cœlo & in terra. Et quidé etiã
priuſquàm à morte reſurgeret, nouerant angeli-
cæ in cœlo virtutes iure ſe ſubditas homini, qué
à ſuo conditore ſpecialiter aſſumptum eſſe vide-
bant:ſed cæci homines in terra dedignabantur
ei ſubijci, quem communi ſecum mortalitate
cognouerant indutum: & contemnebant eius
virtutem in miraculis intelligere diuinam, cui
infirmitatem in paſsionibus ineſſe cernebant hu
manam. Propter quod benignè mediator Dei &
hominum etiam hominibus in terra notum fieri
volens, quia data ſit ei omnis poteſtas in cœlo &
in terra, quatenùs & ipſi cum angelis in cœlo vi-
tam poſsint habere perennem, miſit doctores,
qui cunctis per orbem nationibus verbum vitæ
Quis ordo prædicarent. *Euntes, inquit, docete omnes gẽtes, bapti-*
in prædicã *zantes eos in nomine patris & filij & ſpiritusſancti: do-*
do ſeruan- *centes eos ſeruare omnia, quæcunq; mãdaui vobis.* Re-
dus. ctiſsimus auté ordo prædicãdi, & modernis quo-
que prædicatoribus Eccleſiæ diligentiſsimè ſe-
ctandus, vt primò quidem doceatur auditor, de-
inde fidei ſacramentis imbuatur, deinde ſeruan-
dis Domini mandatis ex tẽpore liberiùs inſtrua-
tur:quia neque indoctus quiſq; & ignarus Chri-
ſtianæ fidei, poteſt eiuſdem fidei ſacramentis ab-
lui: neque lauacro baptiſmi à peccatis emun-
dari ſufficit, ſi non poſt baptiſma ſtudeat quiſq;
bonis operibus inſiſtere. Priùs ergo docere gen-
tes, id eſt, ſcientia veritatis inſtituere, ac ſic bapti-
Heb. 11. zare præcipit: quia & ſine fide impoſsibile eſt
Ioan. 3. placere Deo, & niſi quis renatus fuerit ex aqua
& ſpiritusſancto, nõ poteſt introire in regnũ Dei.
Ad extremum verò ſubiungit: *Docentes eos ſerua-*
Iac. 2. *re omnia, quæcunq; mandaui vobis*: quia ſicut corpus
ſine ſpiritu mortuum eſt, ita & fides ſine operi-
bus mortua eſt. Quanta autem merces piæ con-
uerſationis, quale pignus futuræ beatitudinis
etiam in præſenti fideles maneat, ſubſequenter
inſinuat, dicẽs: *Et ecce ego vobiſcum ſum omnibus die-*
bus, vſq; ad conſummationem ſeculi. Libet autem con
Mar. 16. ferre huic teſtimonio, quod Marcus ait: Et Do-
minus quidem Ieſus poſtquam locutus eſt eis,
aſſumptus eſt in cœlum, & ſedet à dextris Dei.
Quia enim ipſe Deus & homo eſt, aſſumptus eſt
in cœlum humanitate, quam de terra ſuſceperat:
manet cùm ſanctis in terra diuinitate, qua terrã
Ierem. 23. pariter implet & cœlum. Manet autem omnibus
diebus vſque ad conſummationem ſeculi. Ex
quo intelligitur, quòd vſque ad finem ſeculi nõ
ſunt defecturi in mundo, qui diuina manſione
& inhabitatione ſint digni: nec dubitandum, eos
poſt huius ſeculi certamina manere cum Chri-
ſto in regno, qui in ſeculo certantes, Chriſtum in

ſui cordis hoſpitio meruerunt habere manſoré.
Notandum intereà, quòd præſens vbique diui-
na maieſtas aliter electis ſuis, aliter adeſt repro-
bis. Adeſt enim reprobis potentia naturæ incom
prehenſibilis, qua omnia cognoſcit nouiſsima *Pſal. 13*
& antiqua, intelligit cogitationes à longe, & om-
nes vias ſingulorum præuidet. Adeſt electis gra-
tia piæ protectionis, qua illos ſpecialiter per præ-
ſentia dona vel flagella quaſi filios pater erudit,
atque ad poſſeſsionem futuræ hæreditatis erudi- *Pſal. 33.*
endo prouehit. Adeſt electis, vt ſcriptum eſt,
Iuxtà eſt Dominus his qui tribulato ſunt corde,
& humiles ſpiritu ſaluabit. Adeſt reprobis, vt
præmiſſum eſt, & ſicut ibi ſequitur: Vultus auté
Domini ſuper facientes mala, vt perdat de terra
memoriam eorum. Vnde neceſſe eſt, vt ſemper
in operibus nequam paueant mali, quorum etiã
cogitationes ſingulæ conſpectui diſtricti iudicis
patent: ſemper in operatione iuſtitiæ, & in his
quæ propter iuſtitiam patiuntur, gaudeant bo-
ni, quibus Deum diligentibus omnia cooperan- *Rom. 8.*
tur in bonum, & in quacunque tribulatione po-
ſitis nunquã eius pietas abeſt, cui canitur in Pſal-
mo: Tibi derelictus eſt pauper, pupillo tu eris *Pſal. 9.*
adiutor: contere brachium peccatoris & mali-
gni. Quam pietatis ſuæ præſentiam, non tantùm
nobis verbo promiſit, ſed & euidentibus deſi-
gnauit indicijs, cùm poſt reſurrectionem ſuã di-
ſcipulis ſæpiùs vſque ad diem, quo cœlos petijt,
apparuit, eorumque animos admonendo, incre-
pando, ſpiritusſancti donum tribuendo robo-
rauit. Ex quibus quidem apparitionibus decem
ſolummodò in Euangeliſtarum ſcriptis inueni-
mus, ſed plures fuiſſe docet Apoſtolus, dicens: *1. Cor.*
Et reſurrexit tertia die ſecundùm ſcripturas, &
viſus eſt Cephæ, & poſt hæc vndecim. Deinde
viſus eſt plus quàm quingentis fratribus ſimul,
deinde viſus eſt Iacobo, deinde Apoſtolis om-
nibus, nouiſsimè autem omnium tanquam ab-
ortiuo viſus eſt mihi. Quibus enim locis vel tem-
poribus factæ ſint viſiones, quas commemorat,
ignoramus: tantùm ſcimus, quia quòd ſibi no-
uiſsimè viſum eſſe Dominum confirmat, poſt a-
ſcenſionem eius factum eſt: vel quando illum *Act.*
de cœlo alloquens, de perſecutore doctoré Ec- *1. Cor.*
cleſiæ fecit: vel quando in paradiſum & tertium
cœlum raptus, audiuit arcana verba, quæ non
licebat homini loqui, & ſicut alibi dicit, myſte- *Gal.*
rium Euangelij, quod ab homine non accepit,
per reuelationem Ieſu Chriſti didicit. Decies ve-
rò viſum, vt diximus, poſt reſurrectionem Do-
minum, Euangelorum nobis & Actuum Apo-
ſtolorum prodit hiſtoria: vbi ipſo reſurrectio-
nis ſuæ die quinquies apparuiſſe legitur. Pri- *Ioan.*
mò quidem Mariæ Magdalene, flenti ad monu- *Matth.*
mentum. Deinde eidem Mariæ, & alteri eiuſdé
nominis fœminæ, regredientibus à monumen-
to nunciare diſcipulis quæ ibi compererant, oc-
currens apparuit. Tertiò, Simoni Petro. Quar- *Luc. 24.*
tò, Cleophæ, & ſocio eius, cum quibus ipſe gra-
diens

diens in Emaus, ibidem in panis fractione cognitus eſt. Qui mox reuerſi Hieroſolymam, inuenerunt diſcipulos loquentes, quia ſurrexit verè Dominus, & apparuit Simoni: nam pleniùs
Ioan. 20. alibi, quando Simoni apparuerit, nō legitur. Quintò, apparuit eis in eodem loco ianuis clauſis, vbi non erat Thomas. Sextò, poſt dies octo, quando erat cum eis & Thomas. Septimò, piſcantibus ad
Mar. 16. mare Tiberiadis. Octauò, in monte Galilææ, quod hodierna lectione audiuimus. Nonò, recumbentibus illis vndecim, apparuit die quo aſcendit in cælum. Decimò, viderunt eum ipſa die non iam in terra poſitum, ſed eleuatum in
Act. 1. aera, cæloſq; petentem, dicentibus ſibi angelis: Sic veniet, quemadmodùm vidiſtis eum euntem in cælum. Hac ergo frequentia corporalis ſuæ manifeſtationis, oſtendere voluit Dominus, vt
Vt Chriſtus vbiq; præſto ſit ſuis. diximus, in omni loco ſe bonorū deſiderijs diuinitùs eſſe præſentem. Apparuit nanq; ad monumentum lugentibus: aderit & nobis abſentiæ eius recordatione ſalubriter contriſtatis. Occurrit reuertentibus à monumento, vt agnita reſurrectionis gaudia prædicarent. Aderit & nobis, dum bona quæ nouimus, proximis fideliter annunciare gaudemus. Apparuit in fractione panis his, qui ſe peregrinum putantes eſſe, ad hoſpitium vocauerunt. Aderit & nobis, quum peregrinis & pauperibus quæcunq; poſſumus libenter impendimus. Aderit nobis in fractione panis, cū ſacramenta corporis eius, videlicet panis & vini, caſta ac ſimplici conſcientia ſumimus. Apparuit in abdito de ſua reſurrectione loquentibus. Adeſt & nobis modò, eius dono idem agentibus. Aderit nobis ſemper, cùm ab externis operibus ad tempus vacantes, de eius gratia locuturi conuenimus. Apparuit, cùm foribus clauſis intus metu Iudæorum reſiderent: apparuit, cùm minorato eodem metu, apertis eum greſſibus in montis vertice requirerent. Affuit quondam confortaturus ſuo ſpiritu Eccleſiam, cùm ab infidelibus premeretur, & ad publicum venire ac dilatari prohiberetur. Adeſt eidem & nunc, cùm inclinato ad fidem culmine regali, terror quieuit perſecutionis, & omnis mundi ſublimitas Apoſtolicis eſt ſubdita veſtigijs. Apparuit piſcātibus, eiſque appropians, diuinis adiuuit beneficijs. Aderit & nobis, cùm neceſſaria vitæ temporalis recta intentione curamus, iuſtiſq; noſtris
1. Cor. 10. laboribus ſubſidium ſuæ pietatis adiungit. Apparuit recūbentibus. Aderit & nobis, cùm iuxta Apoſtoli monita, ſiue mādu camus, ſiue bibimus, ſiue aliud quid agimus, omnia in gloriam Dei facimus. Apparuit primò in Iudæa, deinde in Galilæa, poſt hæc rurſus in Iudæa die, quo aſcendit in cælum. Aderat Eccleſiæ, cùm primò ſolius Iudææ terminis clauderetur: adeſt modò, cùm
Rom. 11. Iudæis ob culpam perfidiæ derelictis, transmigrauit ad gentes. Aderit in futuro, cùm ante finem ſeculi reuertetur ad Iudæam: & ſicut Apoſtolus ait, intrante gentium multitudine, ſic omnis Iſraêl ſaluus erit. Nouiſsimè his apparuit aſcendens in cælum: aderit & nobis, vt eum poſt
Luc. 24. mortem ſequi mereamur ad cælos, ſi ante mortem eum in Bethaniam, vnde aſcendit, id eſt, in domum obedientiæ ſequi curamus. Ipſe etenim
Philip. 2. cælos aſcenſurus, Bethaniam venit: quia ſicut Apoſtolus ait, Factus eſt obediens vſq; ad mortē, mortem autem crucis. Propter quod & Deus illū exaltauit. Veniemus ibidem & nos, ſi quod ille monet agimus, quod promiſit intendimus.
Apoc. 2. Eſto, ait, fidelis vſq; ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ. Fitque ipſius gratia largiente, vt qui nobiſcum vſq; ad vitæ huius terminum manet, poſt hanc nos vitam ad videnda ſecum vitæ cæleſtis præmia ſubleuet, in qua viuit & regnat cum patre Deus in vnitate ſpiritus ſancti per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

EADEM FERIA,
HOMILIA EVSEBII
Emeſeni.

Vndecim diſcipuli abierunt in Galilæam, in montem vbi conſtituerat illis Ieſus, &c. Matth. 28.

HAEc autem viſio quando facta ſit, incertum habeo: quoniam Thomas (qui vnus erat ex iſtis) ante
Ioan. 20. dies octo Dominum vidiſſe narratur. Sed nō vacat à myſterio, quòd de Iudæa in Galilæam diſcipulos ſuos Dominus ire præcepit, vbi ſe illis manifeſtare voluit. Narrant enim Euangeliſtæ, mulieres ad ſepulchrum
Matt. 28. Mar. 16. Domini veniſſe, & angelū eis dicentem audiſſe: Nolite timere: ſcio enim quia Ieſum quæritis Nazarenū, crucifixū: ſurrexit non eſt hic, ſed citò euntes, dicite diſcipulis eius & Petro, quia præcedet vos in Galilæam: ibi eū videbitis, ſicut dixit vobis. Quid aūt mulieres ſignificēt, & quare ſe illis poſt reſurrectionem priùs Dominus manifeſtare voluit, cur etiam Petrus nomine vocetur, iam ſuperiùs expoſuimus. Dicendū eſt igitur, quid per Galilæam, & quid per montem, ad quem eos venire conſtituit, ſignificetur. Galilæa nanq;, quæ transmigratio interpretatur, Ec-
Galilæa, Eccleſiam ſignificat. cleſiam ſignificat, ad quā & de qua magna quotidiè tranſmigratio fit. Magna quidem de peccatoribus tranſmigrantibus ad ipſam: magna verò & de iuſtis, ad cælos tranſmigrantibus ab ipſa. Sed quid ad Eccleſiam veniſſe profuit, niſi & in montem aſcendamus, in quo ſe Dominus videndum eſſe conſtituit? Mons iſte hoc Euange-
Mons Euāgelium. liū mihi eſſe videtur, in quo Chriſti paſsio & reſurrectio nūciatur, in quo & ipſe ſuis fidelibus manifeſtatur, cognoſcitur & adoratur. Sed vis audire Ieſum, ſuis diſcipulis in hoc monte loquentem? audi & intellige: O ſtulti, inquit, &
Luc. 24. tardi corde ad credendū in omnib⁹, quæ loquuti ſunt prophetæ. Nonne ſic oportuit pati Chri-

 ſtum,

ſtum, & reſurgere à mortuis, & ita intrare in gloriam ſuam? Idemque: Palpate & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut vos videtis me habere. Sunt autem & multa talia, quibus ſe Dominus in hoc monte ſuis diſcipulis manifeſtat. Vis etiam videre Ieſum in monte Dauid, id eſt, in Pſalterio ſe manifeſtantem, & diſcipulos alloquentem? Ego, inquit, dormiui, & ſomnum cepi, & reſurrexi: quoniam Dominus ſuſcepit me. Et iterùm: Foderunt manus meas & pedes meos, dinumerauerunt omnia oſſa mea. Ipſi verò conſiderauerunt & conſpexerunt me: diuiſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem. Sed quid dicimus? Tot ſunt montes, quot & prophetæ: tot ſunt montes, quot & librorum volumina. De his enim montibus ſcriptũ eſt: Leuaui oculos meos ad montes, vnde veniet auxiliũ mihi. Et alibi: Vt quid ſuſpicamini montes coagulatos? mons in quo beneplacitũ eſt Deo habitare. Venite, aſcendamus igitur in montẽ Domini, & ad domũ Dei Iacob, & docebit nos vias ſuas, & ambulabimus in ſemitis eius. Ideò enim & Apoſtoli in Galilæam abierunt, & in montem, vbi conſtituerat Ieſus illis, aſcenderunt, & videntes eum adorauerunt: quidam autem dubitauerunt. Ego quidem puto, quòd illi qui dubitauerunt, hæreticos ſignificabant: qui ex nobis quidẽ exierunt, ſed nõ erant ex nobis. Sequitur: *Et accedens Ieſus, locutus eſt eis, dicens: Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terra.* Qui enim ſecundùm diuinitatẽ ſemper ſimul cũ Patre & ſpiritusancto omniũ rerum poteſtatẽ habuit, nunc etiam ſecundùm humanitatẽ omniũ rerũ poteſtatem accepit: vt homo ille, qui nuper paſſus eſt, & cæli & terræ dominetur: neq; iam ſolummodò Iudæorum, verùm etiã omnium Gentium & Deus & Dominus eſſe credatur. Habet enim in cælo poteſtatem eligendi quoſcunq; vult: quia hic & ibi facit, quicquid vult. *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, et ſpiritusſancti.* Iam, inquit, nulla diſtinctione, qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit: omnes docete, omnes vocate, & baptizate, ſiue Iudæi fuerint, ſiue Gentiles: docete eos ſeruare omnia, quæcunq; mandaui vobis. Cui hoc videtur impoſſibile, ſolam teneat charitatem & cuſtodiat. *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus, vſq; ad conſummationem ſeculi.* Magna promiſsio, magnus & inſuperabilis clypeus ſecuritatis. Ego, inquit, vobiſcum ſum, in vobis ſum, in vobis pugno, vos defendo: nihil timeatis, ite ſecuri. Si enim Deus pro nobis, quis contra nos? Dicite ergo: In Deo faciemus virtutem, & ipſe ad nihilum deducet inimicos noſtros: Cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Ibidem. — *Mõs Dauidis.* — *Pſal. 3.* — *Pſal. 21.* — *Tot mõtes, quot prophetæ.* — *Pſal. 120.* — *Pſal. 67.* — *Eſa. 2.* — *1. Ioan. 2.* — *Mar. 16.* — *Matt. 16.* — *Rom. 8.* — *Pſal. 107*

SABBATO POST PAſcha, Ioan. xx.

In illo tempore: Vna ſabbati Maria Magdalene venit manè, cùm adhuc tenebræ eſſent, ad monumentum, & vidit lapidem ſublatum à monumento. Et reliqua. Homilia beati Gregorij Papæ.

Eſt Homilia 20. in Euangel.

FRactus longa moleſtia ſtomachus, diù me charitati veſtræ de lectionis Euangelicæ expoſitione loqui prohibuit. Vox nanq; ipſa à clamoris virtute ſuccumbit, & quia à multis audiri non valeo, loqui (fateor) inter multos erubeſco. Sed hanc in me verecundiam ipſe reprehendo. Quid enim? Nunquid ſi multis prodeſſe nequeo, nec paucis curabo? Et ſi ex meſſe portare manipulos multos nõ poſſum, nũquid nam debeo ad aream vacuus redire? Quanuìs enim quantos debeo, ferre non valeo, certè vel paucos, certè vel duos, certè vel vnum feram. Habet nanq; ipſa infirmitatis intentio mercedis ſuæ certitudinem: quia ſupernus arbiter noſter etſi pondus conſiderat in retributione, tamen vires penſat in pondere. Lectio ſancti Euangelij, quam modò fratres audiſtis, valdè in ſuperficie hiſtorica eſt aperta, ſed eius nobis ſunt myſteria ſub breuitate requirenda. *Maria Magdalene, cùm adhuc tenebræ eſſent, venit ad monumentum.* Iuxta hiſtoriã notatur hora, iuxta intellectum verò myſticum, requirentis ſignatur intelligentia. Maria enim authorẽ omniũ, quem carne viderat mortuum, quærebat in monumento, & quia hũc minimè inuenit, furatum credidit. Adhuc ergo erãt tenebræ, cùm venit ad monumẽtũ. Cucurrit citiùs, diſcipulis nunciauit: ſed illi præ cæteris cucurrerũt, qui præ cæteris amauerũt, videlicet Petrus & Ioannes. Currebant autem duo ſimul, ſed Ioannes præcucurrit citiùs Petro: venit prior ad monumentum, & ingredi non præſumpſit. Venit ergo poſterior Petrus, & intrauit. Quid fratres, quid curſus iſte ſignificat? Nunquid nã hæc tam ſubtilis Euangeliſtæ deſcriptio à myſterijs vacare credenda eſt? Minimè. Neque enim ſe Ioannes & præiſſe, & non intraſſe diceret, ſi in ipſa ſui trepidatione myſterium defuiſſe crediſſet. Quid ergo per Ioannem, niſi Synagoga: quid per Petrum, niſi Eccleſia deſignatur? Nec mirum eſſe videatur, quòd per iuniorem Synagoga, per ſeniorem verò Eccleſia ſignificari perhibetur: quia etſi ad Dei cultũ prior eſt Synagoga quàm Eccleſia gentium, ad vſum tamen ſeculi prior eſt multitudo gentium, quàm Synagoga, Paulo atteſtante, qui ait: Quia non priùs quod ſpiritale eſt, ſed quod animale. Per ſeniorem ergo Petrũ ſignificatur Eccleſia gentium, per iuniorem Ioannem, Synagoga Iudæorum. Cucurrerunt ambo ſimul: quia ab ortus ſui tempore vſq; ad occaſum pari & communi via, etſi nõ pari & cõmuni ſenſu, gentilitas cũ ſynagoga cucurrit. Venit ſynagoga prior ad monumentũ, ſed minimè intrauit: quia legis quidem mãdata percepit, pro-
pheæ

Etiam pro ... cũ ... lendum. — *Curſus Petri & Ioannis.* — *Ioannes Synagogã, Petrus Eccleſiam.* — *1. Cor. 15.*

phetias de incarnatione ac paſsione dominica audiuit, ſed credere in mortuum noluit. Vidit enim Ioannes poſita linteamina, non tamen introiuit: quia videlicet ſynagoga & ſcripturæ ſacræ ſacramenta cognouit, & tamen ad fidem dominicæ paſsionis credendo intrare diſtulit: quẽ diù longeq́ue prophetauit, præſentem vidit, & recipere renuit: hominem eſſe deſpexit, Deũ carne mortalem factum credere noluit. Quid ergo eſt, niſi quia & citiùs cucurrit, & tamen ante monumentum vacua ſtetit? *Venit autem Simon Petrus ſequens eum, & introiuit in monumentum*: quia ſecuta poſterior Eccleſia gentium, mediatorem Dei & hominum, hominem Ieſum Chriſtum, & cognouit carne mortuũ, & viuentẽ credidit Deũ. *Vidit linteamina poſita, & ſudarium quod fuerat ſuper caput eius, non cum linteaminibus poſitũ, ſed ſeparatim inuolutum in vnum locum.* Quid eſſe credimus, fratres, quòd ſudarium capitis Domini cum linteaminibus non inuenitur in monumẽto, niſi quia, Paulo atteſtante, caput Chriſti Deus, & diuinitatis incomprehenſibilia ſacramẽta ab infirmitatis noſtræ cognitione diſiuncta ſunt, eiusq́; potentia creaturæ tranſcendit naturam? Et notandum, quòd non ſolùm ſeparatim, ſed & inuolutũ inueniri dicitur in vnum locum. Linteum quippe quod inuoluitur, eius nec initium nec finis adſpicitur. Rectè ergo ſudarium capitis inuolutum inuentum eſt, quia celſitudo diuinitatis nec cœpit eſſe, nec deſinit: nec per initium naſcitur, nec termino coanguſtatur. Benè autẽ additur, In vnum locum: quia in ſciſſura mentium Deus non eſt. Deus quippe in vnitate eſt: & illi habere eius gratiam merentur, qui ſe ab inuicem per ſectarum ſcandala non diuidunt. Sed quia ſolet per ſudarium, laborantium ſudor detergi, poteſt etiam ſudarij nomine exprimi labor Dei: qui in ſe quidem quietus ſemper atq; incommutabilis permanet, ſed tamen laborare ſe denunciat, cùm duras hominum prauitates portat. Vnde per prophetam dicit: Laboraui ſuſtinens. Deus autẽ apparuit in carne, laborauit ex noſtra infirmitate. Quem laborem paſsionis eius dum increduli viderunt, eum venerari noluerunt. Quem enim videbant carne mortalem, dedignati ſunt credere immortalem eſſe diuinitate. Vnde etiam Ieremias ait: Reddes eis vicem Domine, iuxta opera manuum ſuarum: dabis eis ſcutum cordis, laborem tuum. Ne enim prædicationis ſpicula eorum corda penetrarent, dum paſsionis eius laborem dedignati ſunt, quaſi eundem laborem illius pro ſcuto tenuerunt, vt eò ad ſe tranſire eius verba non permitterẽt, quò eum laborare vſq; ad mortẽ viderent. Quid autẽ nos, niſi capitis noſtri, id eſt, Domini mẽbra ſumus? Per linteamina itaq; corporis, laborum ligamẽta ſignãtur, quæ nunc electos oẽs, id eſt, eius mẽbra conſtringunt. Sudariũ ergo, quod ſuper caput eius fuerat, ſeorſùm inuenitur: quia ipſa redemptoris noſtri paſsio, longè à noſtra paſsione diſiuncta

1. Cor. 11.

In ſchiſmatis nõ eſt Deus.

Labor Dei.

Iere 6.

Thre. 3.

eſt: quoniam ipſe ſine culpa pertulit, quod nos cum culpa toleramus. Ipſe ſpontè morti ſuccumbere voluit, ad quam nos venimus inuiti. Sequitur: *Tunc ergo introiuit & ille diſcipulus, qui venerat prior ad monumentum.* Poſtquàm intrauit Petrus, ingreſſus eſt & Ioannes. Poſterior intrauit, qui prior venerat. Notum eſt fratres, quòd in fine mundi ad redemptoris fidem etiam Iudæa colligetur, Paulo atteſtantẽ, qui ait: Donec plenitudo gentiũ intraret, & ſic omnis Iſraël ſaluus fieret. *Et vidit, & credidit.* Quid fratres, quid æſtimandus eſt crediſſe? Nunquid quia Dominus ſurrexerat, quẽ quærebat? Non vtiq;, quia adhuc tenebræ erant ad monumentum: & ſubiuncta quoq; verba contradicunt, cùm dicitur: *Nondum enim ſciebant ſcripturas: quia oporteret eum à mortuis reſurgere.* Quid ergo vidit, & quid credidit? Vidit linteamina poſita, & credidit, quod mulier dixerat, de monumento Dominum fuiſſe ſublatũ. Qua in re diuinæ diſpẽſationis magnitudo penſanda eſt, quòd diſcipulorum corda & accẽduntur vt quærant, & differuntur ne inueniant: quatenùs infirmitas animi ipſo ſuo mœrore cruciata, purgatior ad inueniendum fiat: & tantò validiùs teneat cùm inuenerit, quantò tardiùs inuenit quod quærebat. Hæc ſub breuitate, fratres chariſsimi, de Euangelica lectione tranſcurrimus: nunc reſtat, vt de ipſa tantæ ſolennitatis nobilitate aliquid loquamur. Hanc enim rectè nobilitatem ſolennitatis dicam, quia ſolennitates cæteras antecedit. Sicut enim in ſacro eloquio ſancta ſanctorum, vel Cantica canticorum pro ſui magnitudine dicuntur: ita hæc feſtiuitas rectè dici poteſt ſolẽnitas ſolennitatum. Ex hac quippe ſolennitate exẽplum nobis reſurrectionis datum eſt, ſpes cæleſtis patriæ aperta, & facta ſuperni regni iam præſumptibilis gloria. Per hãc electi, qui quamuis in tranquillitatis ſinu, tamen apud inferni clauſtra tenebantur, ad paradiſi amœna reducti ſunt. Quod ante paſsionem dixit, in reſurrectione ſua Dominus impleuit: Si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me. Omnia etenim traxit, qui de electis ſuis apud inferos nullũ reliquit. Omnia abſtulit, vtiq; electa. Neq; etenim infideles quoſq;, & pro ſuis criminibus æternis ſupplicijs deditos, ad veniam Dominus reſurgendo reparauit: ſed illos ex inferni clauſtris rapuit, quos ſuos in fide & actibus recognouit. Vnde rectè etiam per Oſee dicit: Ero mors tua ô mors, ero morſus tuus inferne. Id nanque quod occidimus, agimus vt penitùs non ſit. Ex eo autem, quod mordemus, partẽ abſtrahimus, partem relinquimus. Quia ergo in electis ſuis fundìtus occidit mortẽ, mors mortis extitit: quia verò ex inferno partem abſtulit, & partem reliquit, non occidit funditùs, ſed momordit infernum. Ait ergo: Ero mors tua ô mors. Ac ſi apertè dicat: Quia in electis meis te funditùs perimo, ero mors tua ô mors. Ero morſus tuus inferne: quia ſublatis eis, te ex parte transfigo. Quæ eſt

Rom. 11.

Paſcha cæteras antecellit ſolennitates.

Ioan. 12.

Oſee 13.

Chriſtus mors mortis.

iſta

iſta ergo ſolennitas, quæ inferni clauſtra deſtruxit, & ianuas nobis regni cæleſtis aperuit? Inquiratur ſubtiliùs nomen eius: requiratur egregrius prædicator, videamus quid de eius æſtimatione denunciet. Ait enim: Etenim paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Si igitur paſcha Chriſtus, penſandum nobis eſt, quid de paſcha lex loquitur, vt indagemus ſubtiliùs, an de Chriſto dicta videantur. Moyſes quippe ait: Sument de ſanguine agni, ac ponent ſuper vtrunq; poſtem & in ſuperliminaribus domorum, in quibus comedent illum. Et edent carnes nocte illa aſſas igni, & azymos panes cum lactucis agreſtibus. Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, ſed aſſum tantùm igni. Caput cum pedibus eius & inteſtinis vorabitis: nec remanebit ex eo quicquam vſque mane: ſi quid reſiduum fuerit, igni comburetis. Vbi & additur: Sic autem comedetis illum: Renes veſtros accingetis, calceamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus: & comedetis feſtinantes. Quæ videlicet cuncta magnam nobis ædificationem pariunt, ſi fuerint myſtica interpretatione diſcuſſa. Quis nanq; ſit ſanguis agni, non iam audiendo, ſed bibendo didiciſtis. Qui ſanguis ſuper vtrunque poſtem ponitur, quando nõ ſolùm ore corporis, ſed etiã ore cordis hauritur. In vtroq; etenim poſte agni ſanguis eſt poſitus, quando ſacramẽtum paſsiõis illius, cũ ore ad redemptionẽ ſumitur, ad imitationẽ quoq; intenta mente cogitatur. Nã qui ſic redẽptoris ſui ſanguinẽ accipit, vt imitari paſsionẽ illius necdũ velit, in vno poſte ſanguinẽ poſuit: qui etiam in ſuperliminaribus domorũ ponendus eſt. Quid enim ſpiritualiter domos, niſi mentes noſtras accipimus, in quibus per cogitationẽ inhabitamus? Cuius domus ſuperliminare eſt ipſa intentio, quæ præeminet actioni. Qui igitur intentionẽ cogitatiõis ſuæ ad imitationẽ paſsionis dominicæ dirigit, in ſuperliminari domus agni ſanguinẽ ponit. Vel certè domus noſtræ ipſa ſunt corpora, in quibus quouſq; viuimus, habitamus. Et in ſuperliminari domus agni ſanguinẽ ponimus, quia crucem paſsionis illius in frõte portamus. De quo adhuc agno ſubditur: Et edent carnes nocte illa aſſas igni. In nocte quippe agnum comedimus, quia in ſacramento modò dominicum corpus accipimus, quando adhuc ab inuicẽ noſtras conſcientias non videmus: quæ tamẽ carnes igni aſſandæ ſunt, quia nimirũ ignis diſſoluit carnes, quas aqua coxerit: quas verò ignis ſine aqua excoquit, roborat. Carnes itaq; agni noſtri ignis excoxit, quia eũ ipſa vis paſsionis illius ad reſurrectionẽ valentiorẽ reddidit, atq; ad incorruptionẽ roborauit. Qui enim ex morte cõualuit, videlicet carnes illiꝰ ab igne duruerũt. Vnde etiã per Pſalmiſtam dicit: Exaruit velut teſta virtus mea. Quid nanq; eſt teſta ante ignẽ, niſi molle lutum? Sed ei ex igne additur, vt ſolidetur. Virtus ergo humanitatis eius velut teſta exaruit: quia ab igne paſſionis ad virtutem incorruptionis creuit. Sed ſola redemptoris noſtri percepta ſacramenta, ad veram ſolennitatem mentis non ſufficiunt, niſi eis quoq; & bona opera iungantur. Quid enim prodeſt corpus & ſanguinẽ illius ore percipere, & ei peruerſis moribus cõtraire? Vnde benè adhuc ad comedendum ſubditur: Et azymos panes cũ lactucis agreſtibus. Panes quippe ſine fermento comedit, qui recta opera ſine corruptione vanægloriæ exercet, qui mandata miſericordiæ ſine admixtione peccati exhibet, ne peruerſè diripiat, quod quaſi rectè diſpẽſat. Hoc quoque peccati fermentũ bonæ ſuæ actioni miſcuerãt, quibus prophetæ voce per increpationẽ Dominus dicebat: Venite ad Bethel, & impiè agite. Atq; poſt pauca: Et ſacrificate de fermẽtato laudem. De fermentato nanq; laudẽ immolat, qui Deo ſacrificium de rapina parat. Lactucæ verò agreſtes valdè amaræ ſunt. Carnes ergo agni cũ lactucis agreſtibus ſunt edendæ, vt cũ corpus redemptoris accipimus, nos pro peccatis noſtris in fletibus affligamus: quatenùs ipſa amaritudo pœnitentiæ, abſtergat à mentis ſtomacho peruerſæ humorem vitæ. Vbi & ſubditur: Non comedetis ex eo crudũ quid, nec coctũ aqua. Ecce iã nos ipſa verba hiſtoriæ ab intellectu hiſtorico repellunt. Nunquid, fratres chariſsimi, Iſraeliticus ille populus in Aegypto cõſtitutus, comedere agnum crudũ conſueuerat, vt ei lex dicat, Non comedetis ex eo crudum quid? Vbi & additur: Nec coctum aqua. Sed quid aqua, niſi humanam ſciẽtiam deſignat, iuxta hoc quod per Salomonem ſub hæreticorũ voce dicitur, Aquæ furtiuæ dulciores ſunt? Quid crudæ agni carnes, niſi inconſideratã, ac ſine reuerentia cogitationis relictã illius humanitatẽ ſignificant? Omne enim, quod ſubtiliter cogitamus, quaſi mente coquimꝰ. Sed agni caro nec cruda edenda eſt, nec aqua cocta: quia redemptor noſter nec purus homo æſtimãdus eſt, neq; per humanam ſapientiam, qualiter Deus incarnari potuit, cogitandus. Omnis enim qui redemptorẽ noſtrũ purũ hominem credit, quid iſte aliud, quã agni carnes crudas comedit, quas videlicet coquere per diuinitatis eius intelligentiã noluit? Omnis verò, qui incarnationis eius myſteria iuxta humanã ſapientiã diſcutere conatur, carnes agni aqua vult coquere, id eſt, diſpenſationis eius myſteriũ, per diſſolutã vult ſcientiã penetrare. Qui ergo paſchalis gaudij ſolennitatẽ celebrare deſiderat, agnũ nec aqua coquat, nec crudũ comedat: vt neq; per humanam ſapientiã profunditatẽ incarnationis illius penetrare appetat, neq; in eũ tanquã in hominẽ purũ credat: ſed aſſas igni carnes comedat, vt diſpenſari omnia per ſancti ſpiritus potentiã ſciat. De quo adhuc rectè ſubiungitur: Caput cũ pedibus & inteſtinis vorabitis: quia redemptor noſter eſt α & ω. Deus videlicet ante ſecula, & homo in fine ſeculorũ. Sicut iam prædiximus, fratres, Paulo atteſtãte, didicimus, quia caput Chriſti Deus. Caput

1. Cor. 5. — *Exod. 12.* — *Eſus agni paſchalis.* — *Paßio Chriſti imitanda.* — *Agnus in nocte editur.* — *Pſal. 21.* — *Bona op[era] ...* — *Exod. 1[2]* — *Amos 4* — *Prou. 9*

put ergo agni vorare, eſt diuinitatem illius fide percipere. Pedes verò agni vorare, eſt veſtigia humanitatis eius amando & imitando perquirere. *Inteſtina.* Quid verò ſunt inteſtina, niſi verborũ illius occulta & myſtica mandata? quæ tunc voramus, cũ verba vitæ cum auiditate ſumimus. In quo deuorationis verbo, quid aliud quàm pigritiæ noſtræ torpor reprehenditur, qui eius verba atq; myſteria & per noſmetipſos nõ requirimus, & dicta ab alijs audimus inuiti? Nõ remanebit ex eo quicquã vſq; mane: quia eius dicta ſunt magna ſolicitudine diſcutienda: quatenùs priuſquã dies reſurrectiõis appareat, in hac præſentis vitæ nocte omnia illius mãdata intelligendo & operãdo penetrẽtur. *Scriptura ſacra nõ facile intelligitur.* Sed quia valdè eſt difficile, vt omne ſacrum eloquiũ poſsit intelligi, & omne eius myſteriũ penetrari, rectè ſubiungitur: Si quid autẽ remãſerit, igni cõburetis. Quod ex agno remanet, igni cõburimus, quando hoc, quod de myſterio incarnationis eius intelligere & penetrare non poſſumus, poteſtati ſanctiſpiritus humiliter reſeruamus: vt nõ ſuperbè quis audeat vel contemnere vel denunciare, quod nõ intelligit. Sed hoc igni tradit, cùm ſpirituiſancto reſeruat. Quia igitur qualiter edendũ ſit paſcha cognouimus, nũc à qualibus edi debeat agnoſcamus. Sequitur: Sic autẽ comedetis illum. Renes veſtros accingetis. Quid in renibus, niſi delectatio carnis accipitur? *Pſal. 25.* Vnde & Pſalmiſta poſtulat, dicẽs: Vre renes meos. Si enim voluptatẽ libidinis in renibus eſſe neſciret, eos vri minimè petiſſet. Vnde quia poteſtas diaboli in humano genere maximè per luxuriam præualuit, de illo voce dominica dicitur: *Iob. 40.* Poteſtas eius in lũbis eius. Qui ergo paſcha comedit, habere renes accinctos debet: vt qui ſolennitatem reſurrectionis atq; incarnationis agit, corruptioni iam per vitia nulla ſubiaceat, voluptates edomet, carnẽ à luxuria reſtringat. Neq; enim cognouit quæ ſit ſolennitas incorruptionis, qui adhuc per incontinentiam corruptioni ſubiacet. *Matt 7.* Hæc quibuſdam dura ſunt, ſed anguſta porta eſt, quæ ducit ad vitam: & habemus iam multa exempla continentiũ. Vndè benè adhuc ſubditur: Calceamẽta habebitis in pedibus. quid etenim ſunt pedes noſtri, niſi opera? quid verò calceamenta, niſi pelles mortuorũ animalium? Calceamenta aũt pedes muniũt. Quæ verò ſunt mortua animalia, ex quorũ pellibus noſtri muniũtur pedes, niſi antiqui patres, qui nos ad æternam patriã præceſſerunt, quorũ dum exẽpla conſpicimus, noſtri operis pedes munimus? *Calceamẽta in pedibus habere.* Calceamenta ergo in pedibus habere, eſt mortuorũ vitam conſpicere, & noſtra veſtigia à peccati vulnere cuſtodire. Tenentes baculos in manibus. Quid lex per baculos, niſi paſtoralem cuſtodiã deſignat? Et notandum, quòd priùs præcipimur renes accingere, poſtmodùm baculos tenere: quia illi debent curam paſtoralem ſuſcipere, qui iam in ſuo corpore ſciũt fluxa luxuriæ domare, vt dum alijs fortia prædicant, ipſi deſiderijs mollibus eneruiter non ſuccumbant. Benè autẽ ſubditur: Et comedetis feſtinantes. Notate chariſsimi fratres, notate quod dicitur, Feſtinantes. Mãdata Dei, myſteria redemptoris, cæleſtis patriæ gaudia cum feſtinatione cognoſcite, & præcepta vitæ cum feſtinatione implere curate. Quia enim adhuc hodiè licèt benè agere ſcimus: vtrũ cras liceat, ignoramus. Feſtinantes ergo paſcha comedite, id eſt, ad ſolennitatem patriæ cæleſtis anhelate. Nemo in huius vitæ itinere torpeat, ne in patria locum perdat. Nemo moras ad appetẽda ſtudia innectat, ſed cœpta perficiat, ne minimè liceat implere quod inchoat. Si ad amorem Dei pigri non ſumus, adiuuat ipſe quem amamus, Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui viuit & regnat cum patre in vnitate ſpiritus ſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

EODEM DIE, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Vna Sabbati Maria Magdalene venit manè, cùm adhuc tenebræ eſſent, ad monumentum, & cæt. Ioan. 20.

QVantùm ad literã, magnus amor cõpellebat hanc mulierẽ, vt ante lucẽ ad monumentũ Dominum quęreret. Quantùm autẽ ad ſpiritualẽ intelligentiã, adhuc tenebris inuoluta erat: quia nondum interiùs illuminata Chriſti reſurrectionem credebat. Vnde etiam illi à Domino dicitur: *Ioan. 20.* Noli me tangere: nondum enim aſcendi ad patrem meum. Sed quid mirum, ſi reſurrectionem mulier ignorabat, cùm hic idem dilectus domini diſcipulus de ſeipſo dicat, quòd *Ibidem.* nondùm ſciebat ſcripturas, quia oporteret eum à mortuis reſurgere? *Cucurrit ergo, & venit ad Simonem Petrum, & ad alium diſcipulum quem amabat Ieſus, & dicit eis: Tulerunt Dominum de monumento, & neſcimus vbi poſuerunt eum.* Quia enim in monumento Dominus non erat, non reſuſcitatum, ſed ſublatum eum eſſe credebat. Et hoc ideò, quia adhuc ei tenebræ erant, & nondum mentis oculos apertos habebat. Dolebat tamen de corpore Ieſu, quod iam vbi quæreret, neſciebat. *Exijt ergo Petrus, & ille alius diſcipulus, & venerunt ad monumentum.* Sed quo modo venerunt? Currẽdo vtiq;. Et hoc eſt quod ait: *Currebant autem duo ſimul: & ille alius diſcipulus præcucurrit citiùs Petro, & venit primus ad monumentum. Et cùm ſe inclinaſſet, vidit linteamina poſita, non tamen introiuit. Venit ergo Simon Petrus, ſequens eum, & introiuit in monumentũ, & vidit linteamina poſita, & ſudariũ quod fuerat ſuper caput eius, nõ cum linteaminibus poſitum, ſed ſeparatim inuolutum in vno loco. Tunc ergo introiuit & ille diſcipulus, qui venerat primus ad monumentum, & vidit, & credidit.* *Duo diſcipuli, duorũ typus populorum.* Duo iſti diſcipuli, duos populos ſignificant, ad Chriſtum currentes, & ad fidem venientes

 tes

tes, Iudæos ſcilicet & Gentiles. Ex his enim tota
conſiſtit Eccleſia. Et Ioannes quidem ſignificat
Iudæos: Petrus verò Gentiles deſignat: quoniam
Iudaicus populus minor & iunior eſt, Gentilis
verò maior & antiquior, ſicut Petrus eſt maior
& antiquior Ioanne. Sed Ioãnes præcucurrit ci-
tiùs Petro, quia Iudaicus populus priùs quàm
Gentilis ad fidei cognitionem venire cœpit. Et
venit ad monumentum, ſed non ſtatim introi-
uit, quia Chriſti reſurrectionem audiens, nõ cre-
didit. Si enim ſtatim introiſſet, & linteamina te-
Linteamina Chriſti myſticè. tigiſſet, cùm ibi Chriſtum non eſſe ſenſiſſet, re-
ſurrexiſſe credidiſſet. Sed quid per linteamina
Chriſti, per indumenta verbi Dei, niſi literã in-
telligimus, qua verbum indutum non apparet?
Verbum vtiq;, quod in principio erat verbum,
& verbum erat apud Deum, & Deus erat verbũ:
quod quidem niſi literæ velamine expoliatum
fuerit, neq; videtur, neq; cognoſcitur. *Venit Ioannes ad monumentum, inclinauit ſe, vidit linteamina, ſed non tetigit*: quia & Iudæi vſq; hodiè ſe ad legẽ-
dum inclinant, ſed non intelligunt. Tangere e-
nim, intelligere eſt. Nunc autẽ videamus, quid
Petrus quoq; fecerit, qui poſt Ioannem ad mo-
numentum venit. *Venit*, inquit, *Simon Petrus, ſequens eum*. Et quid fecit? *Et introiuit in monumentum*. Sed non introiſſet, niſi cognouiſſet. Introi-
uit ergo, & vidit, diligenterq; inſpexit ſola lin-
teamina ibi eſſe poſita, & illum reſurrexiſſe co-
gnouit, qui in illis linteaminibus priùs inuolu-
tus latebat. Sic & nos cùm ad librum accedimus,
id eſt, ad monumentũ Chriſti, in quo eius mor-
tis & reſurrectionis recordamur, & admone-
mur: dũ intelligendo intramus, literæ velamina
Pſal. 3. reuoluimus, mox Chriſtum Dominum reſur-
rexiſſe cognouimus. Cũ enim legimus, Ego dor-
miui, & ſomnum cepi, & reſurrexi, quoniã Do-
minus ſuſcepit me: (Si tamen hoc monumẽtum
cum Petro intramus: intramus autẽ, ſi intelligi-
mus, & literæ velamina reuoluimus) Chriſtum
Dominũ reſurrexiſſe cognoſcimus. Hoc autem
Iudæi non cognoſcunt, quia & ſi monumentum
& linteamina, id eſt, librum & literas videant,
illuc tamen intelligendo non intrant, vſitata lo-
cutione: vt in illam ſententiam nos non poſſe in-
trare dicamus, quam intelligere non valemus.
Videamus etiam quid ſudarium illud ſignificet,
1. Cor. 11. quod ſuper eius caput poſitum fuerat. Si enim
Sudarium capitis chriſti. (vt Apoſtolus ait) caput Chriſti, Deus eſt, quid
ſudariũ quo tegitur caput, niſi illam ſcripturam
deſignat, quæ loquitur de diuinitate? Vis videre
ſudariũ, quo tegitur caput Chriſti? lege huius E-
uangelij caput: In principio erat verbum, & ver-
bum erat apud Deum, & Deus erat verbum.
Vnde & benè de hoc ſudario dicitur, quia non
cum cæteris linteaminibus poſitum, ſed ſepara-
tim in vno loco inuolutũ erat: quoniam magna
diſtantia eſt inter eas ſcripturas, quæ de Chriſti
diuinitate, & eas, quæ de eius humanitate loquũ-
tur. Hinc eſt quòd de quibuſdam ſeparatis ſacri-
ficijs nemo comedit, niſi Aaron cũ filijs maſcu-
lis. *Tunc ergo introiuit & ille diſcipulus, qui venerat primùm ad monumentum, & vidit, & credidit.* Hoc
eſt enim, quod Apoſtolus ait: Cùm plenitudo *Rom. 11.*
gentiũ introierit, tunc Iſraël ſaluus fiet. Priùs igi-
tur neceſſe eſt, vt Petrus introëat cum tota gẽti-
um plenitudine, quæ per eum ſignificatur: & ſic
poſteà intrabit Ioannes cum Iudæorum populo,
qui per eum deſignatur. Quòd autem ait, Et vi-
dit, & credidit, non planè de reſurrectione, ſed
de his quæ mulier dixerat, Dominum videlicet
de monumento fuiſſe ſublatum, intelligi debet.
Vnde & ſubditur: *Nondum enim ſciebat ſcripturam, quia oportuit eum à mortuis reſurgere.* Ideò enim
ſcripturam nondum ſciebat, quia adhuc lintea-
mina à longè videbat. Diximus enim ſcripturã
per linteamina ſignificari.

DOMINICA IN OCTAVIS PASCHAE, IN EPISTOLAM

Concio exegetica Diui Bernardi, Abbatis ſanctiſsimi atque doctiſſimi.

OMne quod natum eſt ex Deo, vincit mundum. *1. Ioan. 5.* Poſtquam vnigenitus Dei nõ *Philipp. 2.*
rapinã arbitratus eſt eſſe ſe æqua-
lem Deo, hominis quoq; dignatus
eſt fieri filius, & habitu inuẽtus, vt
homo, non immeritò iam de cæleſti generatio-
ne exiguitas humana præſumit. Neq; enim indi-
gnum eſt Deo, eorum fieri patrem, quorum ſe
Chriſtus fecerit fratrem. Hinc eſt, quòd Bea-
tus Ioannes, qui ſæpiùs nobis ac ſtudioſiùs hanc
commendat adoptionem filiorum Dei, in ipſo *Ioan. 1.*
quoq; Euangelij ſui principio, Quotquot, in-
quit, receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios
Dei fieri. Huic ergo verbo ſimile eſt, quod audi-
uimus hodiè de eius Epiſtola recitari. *Omne*, in-
quit, *quod natum eſt ex Deo, vincit mundum.* Quot-
quot enim ſunt Chriſti, cum Chriſto eos mũdus
odit, ſed cum Chriſto ſuperatur, pariter & ab
ipſis. Nolite, ait, mirari, ſi odit vos mundus: ſci-
tote quia priorẽ me vobis odio habuit. Et item, *Ioan. 15.*
Confidite, inquit, ego vici mundum. Sic nimi- *Ioan. 16.*
rùm manifeſta fit ſermonis illius veritas, quem
ait Apoſtolus: quos præſciuit, inquit, (haud du- *Rom. 8.*
bium, quin Deus pater) & prædeſtinauit con-
formes fieri imaginis filij ſui. Vide conforma-
tionẽ. Poſt ipſum adoptantur, vt ſit ipſe primo-
genitus in multis fratribus: poſt ipſum odit mũ-
dus eos, poſt ipſum & ab eis vincitur mundus.
Benè ergo quod natũ eſt ex Deo, vincit mundũ,
vt ſit teſtimoniũ cæleſtis generationis victoria
tentationis, & ſicut is, qui filius eſt per naturam,
mundũ cũ ſuo principe triũphauit: ſic & nos vi-
ctores inueniamur, quotquot ſumus filij adoptio-
nis. Victores ſanè, ſed in ipſo qui cõfortat nos, in
quo

Ioh. 4. quo & poſſumus omnia: *Quia hæc eſt victoria, quæ vincit mundum, fides noſtra.* Fide ſiquidem in Dei filios adoptamur, fidem in nobis mundus in maligno poſitus odit atque perſequitur, fide Heb. 11. quoque & vincitur, ſicut ſcriptum eſt: Sancti Habac. 2. per fidem vicerunt regna. Quid ni attribuatur fidei victoria, cuius eſt etiam vita? Iuſtus, inquit, ex fide viuit. Quoties ergo tentationi reſiſtis, quoties vincis malignũ, noli proprijs tribuere virib⁹, noli in te, ſed magis in Domino gloriari. Quando enim fortis ille armatus tuæ cederet in-1. Pet. 5. firmitati? Audi denique, quid dominici conſtitutus paſtor ouilis admoneat: Aduerſarius, inquit, veſter diabolus, tanq̃ leo rugiens circumit, quærens quem deuoret: cui reſiſtite fortes in fide. Vides quemadmodùm ſibi veritatis teſtimonia concinant? Paulus fide regna viciſſe ſanctos, Petrus principi mundi reſiſtẽdum in fide, Ioannes quoq;, Hæc eſt, inquit, victoria, quæ vincit mundum, fides noſtra. Sequitur: *Quis eſt qui vincit mundũ, niſi qui credit, quoniam Ieſus eſt filius Dei?* Ioan. 3. Certum id quidem fratres, omnem qui non credit in filium Dei, ex hoc ipſo iam non modò victum eſſe, ſed etiam iudicatum. Sine fide enim Heb. 11. impoſsibile eſt placere Deo. Veruntamen poteſt fortè mouere, quòd tam multos videmus credẽtes Ieſum filium Dei eſſe, adhuc tamen mundi nihilo minùs cupiditatibus irretitos. Quid ergo ait, Quis eſt qui vincit mundum, niſi qui credit quia Ieſus eſt filius Dei, cùm & ipſe iam mundus id credat? An nõ ipſi quoq; dæmones & cre-Luc. 4. dunt & contremiſcunt? Sed dico: Putas ne filiũ Dei reputat Ieſum, quiſquis ille eſt homo, qui Mortua fides. ipſius nec terretur comminationibus, nec attrahitur promiſsionibus, nec præceptis obtemperat, nec conſilijs acquieſcit? Nónne is, etiamſi fatetur ſe noſſe Deum, factis tamen negat? Porrò Iacob. 2. fides ſine operibus mortua eſt in ſemetipſa. Nec ſanè mirum videri poteſt, ſi nequaquam vincit, quæ nec viuit quidem. Quæris quæ nam ſit viuida & victorioſa fides? Illa ſine dubio, per Ephes. 3. quam Chriſtus habitat in cordibus noſtris. Chriſtus enim & virtus eſt & vita noſtra. Cùm Chriſtus apparuerit vita veſtra, ait Apoſtolus, tunc & Coloſ. 3. vos apparebitis cum ipſo in gloria. Vnde gloria, niſi de victoria? Aut quare cum ipſo apparebimus, niſi quia in ipſo & vincimus? Deniq; ſi his tantùm data eſt poteſtas filios Dei fieri, qui ſuſcipiunt Chriſtum, de his quoq; ſolis intelligendum eſt quod dicitur, Omnis qui natus eſt ex Deo, vincit mundum. Inde eſt, quod hic quoque cùm dixiſſet, Quis eſt qui vincit mundum, niſi qui credit quia Ieſus eſt filius Dei; vt planius faceret eam commendari fidem, per quam, vt dictum eſt, Chriſtus in cordibus noſtris habitat, addidit continuò de ipſius aduentu, dicens: *Hic eſt, qui venit per aquam & ſanguinem, Ieſus Chriſtus.* Adhuc autem ſupereminentiorem viam oſtendens, *Et ſpiritus eſt*, inquit, *qui teſtificatur, quoniam Ieſus eſt filius Dei.* (Sic legit D. Bernardus. Nos legimus, Quoniam Chriſtus eſt veritas.) Sanè quòd interponit, ſignanter repetens, *Non in aqua ſolùm, ſed in aqua & ſanguine*, ad Moyſi differentiã arbitror accipiendum. Moyſes quidem in aqua venit, à qua & nomẽ accepit, vt Moyſes vocaretur. Recolant quibus nota eſt hiſtoria veteris teſtamenti, quemadmodùm in Aegypto dum paruuli omnes Iſraelitici germinis necarentur, expoſitum in aquis Moyſen tulerit filia Pharao-Exod. 2. nis. Et vide ſi non manifeſtè Chriſti & in hoc Moyſes typus Chriſti ipſo videtur præceſsiſſe figura. Simili nempe cum Pharaone etiam Herodes ſuſpicione labo-Matt. 2. rans, ad eadem conuerſus eſt crudelitatis argumenta, ſed eodem modo eſt & ipſe deluſus. Vtrobique pro vnius ſuſpecta perſona trucidatur numeroſitas puerorum, vtrobique qui quærebatur euadit. Et quomodò Moyſen filia Pharaonis, ita Chriſtum quoque Aegyptus, quæ non immeritò Pharaonis intelligitur filia, ſuſcepit conſeruandum. Manifeſtè tamen plus quàm Moyſes hic, vtpotè qui non venerit in aqua tantùm, ſed in aqua & ſanguine. Aquæ enim multæ, Apoc. 17. populi multi. Venit ergo in aqua tantùm, q̃ congregauit quidem populũ, ſed populũ non redemit. Nam & ipſa quoque de ſeruitute Aegyptia liberatio, non Moyſi ſed agni ſanguine facta eſt, liberandos nos præfigurans à vana noſtra cõuer-Exod. 12. ſatione huius ſeculi ſanguine agni immaculati Chriſti Ieſu. Hic eſt verus legifer noſter, apud quem copioſa eſt redemptio. Mortuus eſt enim non tantùm pro gente, ſed vt filios Dei, qui Ioan. 11. diſperſi erant, congregaret in vnum. Memento ſanè hunc eſſe Ioannem, qui vidit, & teſtimonium perhibuit, & ſcimus quia verum eſt teſtimonium eius, exiſſe de latere Domini dormientis Ioan. 19. in cruce, ſanguinem ſimul & aquam: quò videlicèt dormienti nouo Adæ noua de latere ſuo proferretur pariter & redimeretur Eccleſia. Sic ergo hodiè quoque ad nos per aquam & ſanguinem venit, vt ſit aqua & ſanguis teſtimoniũ aduentus eius, fideique victricis. Non ſolùm autem, ſed teſtimonium eſt maius his, quod perhibet ſpiritus veritatis. Horum trium teſtimoniũ verum certumq; eſt, & felix anima, quæ meretur illud accipere. *Tres enim ſunt, qui teſtimoniũ dãt in terra, Spiritus, Aqua & Sanguis.* In aqua quidem Ioan. 6. baptiſmum intellige, in ſanguine martyrium, in ſpiritu charitatem. Spiritus enim eſt, qui viuificat: & fidei vita, dilectio. Denique ſi quæris, Rom. 5. Quid ſpiritui & charitati? reſpondeat Paulus, Quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritũ ſanctum, qui datus eſt nobis. Neceſſariò quoq; additur ſpiritus aquæ & ſanguini, cùm eodẽ Apoſtolo teſte, ſine charitate quicquid ha-1. Cor. 13. beas, nihil proſit. Iam verò quia baptiſmũ aqua, martyriũ diximus ſanguine deſignari, memẽto & vnicũ, & quotidianũ eſſe baptiſmũ, ſimiliter et martyriũ. Eſt.n.& martyrij gen⁹, & q̃dã ſanguinis effuſio in quotidiana corporis afflictione: eſt et baptiſm⁹ aliqs in cõpũctione cordis, & lachry-

marum aſsiduitate. Sic quippe infirmis & puſillis corde neceſſe eſt, vt quem ſemel pro Chriſto ponere non ſufficiunt, ſaltem mitiori quodam ſed diuturniori martyrio ſanguinem fundant. Sic & baptiſmi ſacramentũ, quoniam iterari nõ licet, his qui ſæpiùs in multis offendunt, frequẽti oportet ablutione ſuppleri. Vnde & propheta, Lauabo, inquit, per ſingulas noctes lectũ meum, lachrymis meis ſtratum meum rigabo. Vis ergo noſſe, quis eſt qui vincit mundũ? Quæ in eo vincenda ſunt, diligentiùs intuere. Siquidem & hoc ipſum beatus iſte Ioannes indicat, dicens: Chariſsimi, nolite diligere mundum, neq; ea, quæ in mundo ſunt. Omne enim, quod in mundo eſt, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorũ, & ambitio ſeculi. Hę ſunt tres turmæ, quas fecerunt Chaldæi: ſed memini quoq; ſanctum Iacob tres turmas, cùm timeret à facie Eſau, rediens de Meſopotamia. Et vobis ergo aduersùs triplex genus tentationis, triplici opus eſt munimẽto, vt carnis quidem concupiſcentia ipſius mortificatione vincatur, quam, ſi meminiſtis, in ſanguinis teſtimonio diximus intelligendam: oculorum verò concupiſcentiam ſuperet ſtudium compunctionis & aſsiduitas lachrymarum, porrò ambitionis vanitatem virtus charitatis excludat, quæ ſola caſtificat animum, ſola purgat intentionẽ. Certum quippe triumphati mũdi teſtimoniũ eſt, ſi corpus caſtiges & ſubijcias ſeruituti, ne pernitioſa libertate ſeruiat voluptati: ſi fletui præbeas oculos magis, quàm petulantię vel curioſitati: ſi deniq; ſpirituali dilectione flagrãs, nulli animum dederis vanitati. Meritò ſanè vnꝰ eſt, qui in terra pariter & in cœlo teſtimoniũ perhibet, ſpiritus: quia ſiue corporis afflictio, ceſſabit, ſiue lachrymarum fons, exiccabitur: ſed charitas nunquam excidit. Prælibatio quædam eſt in præſenti, cõſummatio & plenitudo in futuro manet. Veruntamen licet maneat poſt aquam & ſanguinem ſpiritus (aqua quippe & ſanguis regnum Dei non poſsidebunt) interim tamen aut vix, aut nullo modo inuenire eſt ſpiritum ſine illis: *Quoniã hi tres*, inquit, *vnum ſunt*, vt quolibet ex his tribus deficiente, adeſſe cætera non præſumas. Simul verò iũcta teſtimonia iſta credibilia facta ſunt nimis, nec poterit cui in terris ſuppetunt hæc, carere teſtimonio vel in cœlis. Confitetur Dei filium corã hominibus, nõ verbo neque lingua, ſed opere & veritate: & filius quoq; confitebitur eum coram angelis Dei. An verò ei deeſſe poterit in teſtimonio Pater, cui filium videat atteſtantem? Sine dubio confitebitur & ipſe, quod viderit in abſcondito. Sed neq; Spiritus quidem à Patre Filioq; diſſentiet: quippe qui Patris Filijq; ſit Spiritus. Deniq; quó nam modo careat teſtimonio eius in cœlo, qui habere illud meruit et in terra? *Tres ergo ſunt, qui teſtimoniũ dant in cœlo, Pater, & Filius, & Spiritusſanctus.* (Nos legimus Pater, Verbum & Spiritus ſanctus) Et ne quam fortè diſſonantiam ſuſpiceris, hi tres, vnũ ſunt. Magnum profectò habituri ſunt teſtimonium, quos in cælo Pater ſuſceperit tanquã filios & hæredes, Filius aſciuerit tanq̃ fratres & cohæredes, Spiritus ſanctus adhærentes Deo, vnum ſpiritum faciat eſſe cum eo. Eſt enim Spiritus ipſe indiſſolubile vinculum Trinitatis, per quem ſicut Pater & Filius vnum ſunt, ſic & nos vnum ſumus in ipſis, eo miſerante, qui pro diſcipulis hoc ipſum orare dignatus eſt, Ieſu Chriſto Domino noſtro. Hucuſq; D. Bernardus in Sermone in Octaua Paſchæ. Reſtant autem pauca adhuc de lectione eadem breuiter exponenda: *Si teſtimonium hominũ accipimus, teſtimoniũ Dei maius eſt, quoniam hoc eſt teſtimoniũ Dei, quod maius eſt, quoniã teſtificatus eſt de filio ſuo. Qui credit in filiũ Dei, habet teſtimonium Dei in ſe.* Hoc loco, vt ait Oecumenius, confirmationẽ à minori ſubiungit Apoſtolus, atque inquit: Si teſtimoniũ hominum aliqua de re admittimus, nónne multò iuſtiùs Dei, qui maior eſt, admittere teſtimonium debemus? At hoc teſtimonium de filio ſuo, id eſt, de Chriſto, à Deo eſt. Qui igitur in filium Dei credit, quòd videlicèt Deus ſit, vtpotè Dei filius, in ſeipſo habet teſtimonium, cùm ſe adoptatum in filium credat per Ieſum, qui adoptatus à Deo eſt. Qui non credit, obnoxius duobꝰ malis manet, cùm & Deum mendacem faciat, & adoptione, atq; ob id vita æterna, ſeipſum priuet: quam quidem vitam adoptatis à ſe filijs promiſit Chriſtus, atq; in ſe habet, ſicut in Euangelio ſcribitur: In ipſo vita erat. Quare qui habet filium per ſanctum baptiſma, vitam etiam habet. Quicunq; enim baptizati in Chriſtum ſumus, id eſt, iuxta mandatum eius, Chriſtum induimus. At qui filium Dei per baptiſma non habet, neque vitam habet, ſed mortuus eſt. Nam mortuos nos peccatis ſuſcipiens, per ſanctum baptiſma ad vitam ſuſcitat. Sicut enim ſæpè dictũ eſt, qui conſepultus cum Chriſto eſt per demerſionem in ſancto baptiſmate, is mundo, id eſt, mundanis cupiditatibus mortuus eſt, & non ampliùs ſibi, ſed Chriſto tantummodo viuit, dum iuxta mandata eius in nouitate vitæ ambulat, nullumq́; aditum peccato ampliùs præſtat. Hæc Oecumenius. Multa in hac lectione tribuuntur fidei, ſed illi fidei, quæ eſt in illis Chriſtianis, qui, vt præclarè inquit Auguſtinus Tractatu 10. in priorem Ioannis Epiſtolam, non ſolùm nomine Chriſtiani ſunt, ſed factis & vita. Fides enim Chriſtiani, vt ait Auguſtinus ibidẽ, cum dilectione eſt, dæmonis ſine dilectione. Itaque fratres, inquit, nemo hæreticorum dicat vobis, Et nos credimus. Ideò enim de dæmonibus exemplum propoſui, ne gaudeatis ad verba credentium, ſed exploretis facta viuentium. Hæc Auguſtinus. Chriſtus Ieſus præſtet nobis ſuam gratiam, qui cum Patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat per omnia ſecula,

AMEN.

Pſal. 6.
1. Ioan. 2.
Iob. 1.
Gen. 32.
Tentatio triplex vt vincenda.
1. Cor. 13.
Ioan. 17.
Ioan. 1.
Gal. 3.

IN OCTAVA PASCHAE.

In illo tempore: Cùm eſſet ſerò die illa vna ſabbatorum, & fores eſſent clauſæ, vbi erãt diſcipuli congregati propter metum Iudæorum, venit Ieſus, & ſtetit in medio eorum, & dicit eis: Pax vobis. Et reliqua. Homilia B. Gregorij Papæ. *Iſt Homilia 26 in Euangelia.*

PRima lectionis huius Euangelicæ quæſtio animum pulſat, quomodò poſt reſurrectionem corpus dominicum verũ fuit, quod clauſis ianuis ad diſcipulos ingredi potuit. Sed ſciendũ nobis eſt, quòd diuina operatio ſi rationi comprehenditur, non eſt admirabilis: nec fides habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. *Humana ratio non capit opera Dei.* Sed hæc ipſa redemptoris noſtri opera, quæ ex ſemetipſis comprehendi nequaq; poſſunt, ex alia eius operatione penſanda ſunt, vt rebus mirabilibus fidem præbeant facta mirabiliora. Illud enim corpus Dñi intrauit ad diſcipulos ianuis clauſis, quod videlicet ad humanos óculos per natiuitatem ſuã clauſo exijt vtero virginis. Quid ergo mirum, ſi clauſis ianuis poſt reſurrectionẽ ſuam in æternũ iam victurus intrauit, qui moriturus veniens, non aperto virginis vtero exiuit? Sed quia ad illud corpus, quod videri poterat, fides intuentiũ dubitabat, oſtendit eis protinùs manus & latus, palpandã carnem præbuit, quàm clauſis ianuis introduxit. Qua in re duo mira, & iuxta humanam rationẽ ſibi valdè contraria oſtendit, dum poſt reſurrectionem corpus ſuũ & incorruptibile, & tamen palpabile demõſtrauit. *Corpus Christi & palpabile & incorruptibile.* Nam & corrumpi neceſſe eſt, quod palpatur: & palpari nõ poteſt, quod nõ corrumpitur. Sed miro modo atq; inæſtimabili redemptor noſter & incorruptibile poſt reſurrectionẽ, & palpabile corpus exhibuit, vt monſtrando incorruptibile, inuitaret ad præmium: præbendo palpabile, formaret ad fidem. Et incorruptibilẽ ſe ergo & palpibilem demonſtrauit, vt profectò eſſe poſt reſurrectionem oſtenderet corpus ſuũ & eiuſdem naturæ, & alterius gloriæ. *Dicit eis: Pax vobis. Sicut miſit me pater, & ego mitto vos.* Pater filium miſit, qui hunc pro redemptione generis humani incarnari conſtituit. Quem videlicet in mundum venire ad paſsionem voluit, ſed tamen amauit filium, quem ad paſsionem miſit. Electos verò apoſtolos Dominus non ad mundi gaudia, ſed ſicut ipſe miſſus eſt, ad paſsiones in mundum mittit. Quia ergo & filius amatur à patre, & tamẽ ad paſsionem mittitur: ita & diſcipuli amãtur à Domino, qui tamen ad paſsionem mittuntur in mundo. Itaq; rectè dicitur: Sicut miſit me pater, & ego mitto vos: id eſt, ea charitate vos diligo, cùm inter ſcandala perſecutorum mitto, qua me charitate pater diligit, quem venire ad tolerandãs paſsiones fecit. Quãuis mitti etiam iuxta naturam diuinitatis poſsit intelligi, eo enim ipſo à patre filius mitti dicitur, quo à patre generatur. Nam ſanctum quoq; ſpiritũ, qui cũ ſit coæqualis patri & filio, non tamen incarnatus eſt, idem ſe filius mittere perhibet, dicens: Cùm venerit paracletus, quem ego mittam vobis à patre. *Ioan. 15.* Si enim mitti ſolummodò incarnari deberet intelligi, ſanctus proculdubiò ſpiritus nullo modo diceretur mitti, qui nequaquàm incarnatus eſt: ſed eius miſsio, ipſa proceſsio eſt, qua de patre procedit & filio. Sicut itaque ſpiritus mitti dicitur, quia procedit: ita & filius non incongruè mitti dicitur, quia generatur: *Hoc cùm dixiſſet, inſufflauit, & dicit eis: Accipite ſpiritumſanctum.* Quærendum nobis eſt, quid eſt, quòd ſpiritumſanctum Dominus noſter & ſemel dedit in terra conſiſtens, & ſemel cœlo præſidens. Neq; enim alio in loco datus ſpiritusſanctus apertè monſtratur, niſi nunc cùm per inſufflationem percipitur, & poſtmodùm cùm de cœlo veniens, in linguis varijs demonſtratur. *Spiritusſanctus cur à Christo bis datus.* Cur ergo priùs in terra diſcipulis datur, poſtmodum de cœlo mittitur: niſi quòd duo ſunt præcepta charitatis, dilectio vidilicet Dei, & proximi? In terra datur ſpiritus, vt diligatur proximus: è cœlo datur ſpiritus, vt diligatur Deus. Sicut ergo vna eſt charitas & duo præcepta, ita vnus ſpiritus, & duo data: priùs à conſiſtente Domino in terra, poſtmodũ è cœlo: quia in proximi amore diſcitur, qualiter perueniri debeat ad amorem Dei. Vnde & idem Ioannes dicit: Qui non diligit fratrem ſuũ, quem videt, Deũ quem nõ vidit, quomodò poteſt diligere? *1. Ioan. 4.* Et ante quidẽ diſcipulorũ mentibus idem ſpiritus ſanctus inerat ad fidem, ſed tamen manifeſta datione non niſi poſt reſurrectionem datus eſt. Vnde & ſcriptũ eſt: Nondum erat ſpiritus datus, quia Ieſus nondum fuerat glorificatus. *Ioan. 7.* Vnde etiã per Moyſen dicitur: Suxerunt mel de petra, & oleum de firma petra. *Deut. 32.* Neq; enim quicquam tale iuxta hiſtoriã legitur, ſi tota teſtamenti veteris ſeries recenſeatur: nuſquã de petra mel, nuſquã oleum ille populus ſuxit. Sed quia iuxta Pauli vocẽ, petra erat Chriſtus, mel de petra ſuxerunt, *1. Cor. 10.* qui eiuſdẽ redemptoris noſtri facta & miracula viderunt. Oleum verò de firma petra ſuxerunt, quia effuſione ſancti ſpiritus poſt reſurrectionẽ eius vngi meruerunt. Quaſi ergo infirma petra mel dedit, quando adhuc mortalis Dñs miraculorũ ſuorum dulcedinẽ diſcipulis oſtẽdit: ſed firma petra oleũ fudit, quia poſt reſurrectionem ſuã factus iam impaſsibilis, per afflationem ſpûs donũ ſanctę vnctionis emanauit. De hoc oleo per prophetam dicitur: Computreſcet iugũ à facie olei. *Eſai. 10.* Sub iugo quippe tenebamur dæmoniacæ dominationis, ſed vncti ſumus oleo ſpirituſſancti. Et quia nos gratia libertatis vnxit, dæmoniacæ dominationis iugũ putruit, Paulo atteſtãte, qui ait: Vbi ſpiritus Dñi, ibi libertas. *2. Co. 3.* Sciendũ verò eſt, quòd hi qui ſpûmſanctum priùs habuerunt, vt & ipſi innocenter viuerẽt, & in prædicatione quibuſdã prodeſſent: idcircò hunc poſt reſurrectionẽ Dñi patenter acceperunt, vt prodeſſe non paucis, ſed pluribus poſſent. Vnde & in hac ipſa datione ſpiritus dicitur. *Quorum remiſeritis peccata, re-*

ta, remittuntur eis: & quorũ retinueritis, retenta ſunt. Libet intueri, diſcipuli illi ad tanta onera humilitatis vocati, ad quantum culmen gloriæ ſint pducti. Ecce non ſolùm de ſemetipſis ſecuri fiunt, ſed etiam alienæ obligationis, poteſtatem relaxationis accipiunt: principatum ſuperni iudicis ſortiuntur, vt vice Dei quibuſdam peccata retineant, quibuſdam relaxent. Sic ſic eos à Deo decebat erigi, qui tantùm pro Deo conſenſerant humiliari. Ecce qui diſtrictum Dei iudiciũ metuunt, animarum iudices fiunt: & alios damnant vel liberant, qui ſemetipſos damnari metuebãt.

Episcopi ſucceſſores Apoſtolorũ. Horum profectò nunc in Eccleſia epiſcopi locũ tenent: ligandi atq; ſoluendi authoritatem ſuſcipiunt, qui gradum regiminis ſortiuntur. Grandis honor, ſed graue pondus iſtius eſt honoris. Durum quippe eſt, vt qui neſcit tenere moderamina vitæ ſuæ, iudex vitæ fiat alienæ. Et plerunque cõtingit, vt hic iudicij locum teneat, cui ad locũ vita minimè cõcordat: ac proindè ſæpè agitur, vt vel damnet immeritos, vel alios ipſe ligatus ſoluat. Sæpè in ſoluendis ac ligandis ſubditis ſuæ voluntatis motus, nõ autem cauſarũ merita ſequitur. Vnde fit, vt ipſa hac ligandi ac ſoluẽdi poteſtate ſe priuet, qui hanc pro ſuis voluntatibus, & non pro ſubiectorum moribus exercet. Sæpè fit, vt erga quemlibet proximum odio vel gratia moueatur paſtor. Iudicare autem de ſubditis dignè nequeunt, qui in ſubditorum cauſis ſua vel odia, vel gratiam ſequũtur. Vnde rectè p prophetam dicitur: *Ezec. 13.* Mortificabant animas, quæ non moriuntur, & viuificabant animas, quæ non viuunt. Non morientem quippe mortificat, qui iuſtum damnat: & non victurum viuificare nititur, qui reum à ſupplicio abſoluere conatur.

Soluendi et ligandi poteſtas vt exercenda. Cauſæ ergo penſandæ ſunt, & tunc ligandi atq; ſoluendi poteſtas exercenda: videndum quæ culpa, aut quæ ſit pœnitentia ſecuta poſt culpam: vt quos omnipotens Deus per compunctionis gratiam viſitat, illos paſtoris ſentẽtia abſoluat. Tũc enim vera eſt abſolutio præſidentis, cùm interni arbitrium ſequitur iudicis. Quod benè quatriduani mortui reſuſcitatio illa ſignificat, quæ videlicet demonſtrat, quia priùs mortuum Dominus vocauit, & viuificauit, dicens: *Ioan. 11.* Lazare, veni foras: & poſtmodùm is, qui viuẽs egreſſus fuerat, à diſcipulis eſt ſolutus, ſicut ſcriptum eſt: Cumq; egreſſus eſſet, qui fuerat ligatus inſtitis, tũc dixit diſcipulis: Soluite eum, & ſinite abire. Ecce illũ diſcipuli iam viuentem ſoluunt, quem magiſter ſuſcitauerat mortuum. Si enim diſcipuli Lazarũ mortuum ſoluerent, fœtorẽ magis oſtenderẽt quàm virtutem. Ex qua conſideratione intuendum eſt, quòd illos nos debemus per paſtoralem authoritatem ſoluere, quos authorem noſtrum

Cõfeßio peccatorũ. cognoſcimus per ſuſcitantem gratiam viuificare. Quæ nimirum viuificatio ante operationem rectitudinis in ipſa iã cognoſcitur confeſsione peccati. Vnde & huic ipſi mortuo Lazaro nequaquàm dicitur, Reuiuiſce: ſed, Veni foras. Omnis quippe peccator, dum culpam ſuam intra cõſcientiam abſcondit, introrsùs latet, in ſuis penetralibus occultatur. Sed mortuus venit foras, cũ peccator nequitias ſuas ſpontè confitetur. Lazaro ergo dicitur, Veni foras: ac ſi apertè cuilibet mortuo in culpa diceretur: cur reatum tuum intra cõſcientiam abſcondis? Foras iã per confeſsionem egredere, qui apud te interiùs per negationem lates. Veniat itaq; foras mortuus .i. culpã confiteatur peccator. Venientem verò foras ſoluant diſcipuli, vt paſtores Eccleſiæ ei pœnam debeant amouere quam mœruit, qui non erubuit confiteri quod fecit. Hæc de ſolutionis ordine breuiter dixerim, vt ſub magno moderamine paſtores Eccleſiæ vel ſoluere ſtudeant, vel ligare. Sed vtrùm iuſtè an iniuſtè obliget paſtor, paſtoris tamen ſententia gregi timenda eſt: ne is qui ſubeſt, & cũ iniuſtè forſitan ligatur, ipſam obligationis ſuæ ſententiam ex alia culpa mereatur. Paſtor ergo vel abſoluere indiſcretè timeat, vel ligare. Is autem qui ſub manu paſtoris eſt, ligari timeat vel iniuſtè, nec paſtoris ſui iudicium temerè reprehendat, ne, & ſi iniuſtè ligatus eſt ex ipſa tumidæ reprehenſionis ſuperbia, culpa quæ nõ erat, fiat. Sed quia hæc breuiter per exceſſum diximus, ad expoſitionis ordinem reuertamur.

Thomas autẽ vnus ex duodecim, qui dicitur didymus, nõ erat cum eis, quãdo venit Ieſus. Iſte vnus diſcipulus defuit, reuerſus quod geſtum eſt audiuit, audita credere renuit. Venit iterum Dñs, & non credẽti diſcipulo latus palpandum præbuit, manus oſtendit, & oſtenſa ſuorum cicatrice vulnerũ, infidelitatis illius vulnus ſanauit. Quid fratres chariſsimi, quid inter hæc animaduertitis? Nunquid caſu geſtũ creditis, vt electus ille diſcipulus tunc deeſſet, pòſt autem veniens audiret, audiens dubitaret, dubitans palparet, palpans crederet? Non hoc caſu, ſed diuina diſpenſatione geſtum eſt. Egit nanq; miro modo ſuperna clementia, vt diſcipulus ille dubitans, dũ in magiſtro ſuo vulnera palparet carnis, in nobis vulnera ſanaret infidelitatis. Plus enim nobis Thomæ infidelitas ad fidem, quàm fides credentium diſcipulorum profuit: quia dum ille ad fidem palpando reducitur, noſtra mens omni dubitatione poſtpoſita, in fide ſolidatur. Sic quippe diſcipulum poſt reſurrectionem ſuam dubitare permiſit, nec tamen in dubitatione deſeruit, ſicut ante natiuitatem ſuam habere Mariam ſponſum voluit, qui tamen ad eius nuptias non peruenit. Nám ita factus eſt diſcipulus dubitãs & palpans, teſtis veræ reſurrectionis, ſicut ſponſus matris fuerat cuſtos integerrimæ virginitatis. Palpauit autem & exclamauit: *Dominus meus & Deus meus. Dicit ei Ieſus: Quia vidiſti me, credidiſti.* Cùm Paulus Apoſtolus dicat: Eſt autem fides ſperandarũ ſubſtantia rerum, argumentũ non apparentium, profectò liquet, quia fides illarum rerum argumentum eſt, quæ apparere non poſſunt. Quæ etenim apparent, iam fidem non habent, ſed agnitio-

tionem. Dùm ergo vidit Thomas, dú palpauit, cur ei dicitur, Quia vidiſti me, credidiſti? Sed aliud vidit, aliud credidit. A mortali quippe homine diuinitas videri non potuit. Hominē igitur vidit, & Deum confeſſus eſt, dicens: Dominus meus, & Deus meus. Videndo igitur credidit, qui conſiderando verum hominum, hunc Deum, quē videre non poterat, exclamauit. Lætificat valdè, quod ſequitur: *Beati qui non viderūt, & crediderunt.* in qua nimirùm ſententia nos ſpecialiter ſignati ſumus, qui eú quem in carne non vidimus, mente retinemus. Nos ſignati ſumus, ſed ſi fidē noſtram operibus ſequimur. Ille etenim verè credit, qui exercet operādo, quod credit. Quo contrà de his, qui fidem nominetenùs retinent, Paulus dicit: Confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant. Hinc Iacobus ait: Fides ſine operibus mortua eſt. Hinc ad B. Iob de antiquo hoſte generis humani Dominus dicit: Abſorbebit fluuium, & non mirabitur: & fiduciam habet, ꝙ influat Iordanis in os eius. Quis etenim ꝑ fluuiū deſignatur, niſi humani generis fluxus? Quod videlicet genus ab ortu ad finem defluit, & quaſi aquæ more, vſq; ad cōpetentem terminū ex carnis liquore percurrit. Quid ꝑ Iordanē, niſi baptizatorum forma ſignatur? Quia enim in Iordanis flumine ipſe author redēptionis noſtræ baptizari dignatꝰ eſt, rectè Iordanis nomine eorum multitudo exprimitur, qui intra ſacramentum baptiſmatis cōtinentur. Antiquus ergo hoſtis generis humani fluuiū abſorbuit, quia à mūdi origine vſq; ad redemptoris aduentum, vix paucis electis euadentibus, in ventrē ſuæ malitiæ genus humanū traxit. De quo rectè dicitur: Abſorbebit fluuiū, & non mirabitur: quia ꝓ magno non habet, cùm infideles rapit. Sed graue eſt valdè, qđ ſubditur: Et habet fiduciā, ꝙ influat Iordanis in os eius: quia poſtquā infideles quoſq; à mundi origine rapuit, adhuc ſe poſſe decipere etiā fideles præſumit. Nam ore peſtiferæ perſuaſionis eos quotidiè deuorat, in quibus à confeſſione fidei reproba vita diſcordat. Hoc ergo, fratres chariſsimi, tota intentione pertimeſcite, hoc apud vos ſolicita mente cogitate. Ecce paſchalia ſolēnia agimus: ſed ita viuendū eſt nobis, vt peruenire ad æterna feſta mereamur. Tranſeunt cūcta, q̄ temporaliter feſtiua celebrantur. Curate q̄ his ſolennitatibus intereſtis, ne ab æterna ſolennitate ſeparemini: Quid prodeſt intereſſe feſtis hominū, ſi deeſſe contingat feſtis angelorū? Vmbra venturæ ſolennitatis eſt ſolennitas præſens. Idcircò hanc annuè agimus, vt ad illam, quæ non eſt annua, ſed continua, perducamur. Cùm hæc ſtatuto tēpore geritur, ad illius deſiderii memoria noſtra refricatur. Frequentatione ergo gaudij tēporalis, ad æterna gaudia mens incaleſcat & ferueat: vt ex veritate lætitiæ perfruatur in patria, qđ de vmbra gaudij meditatur in via. Vitā igitur veſtram, fratres, moresq; componite. Is qui mitis reſurrexit ex morte, quàm diſtrictus in iudicio veniat, præuidete. Certè in die tremendi examinis ſui cum angelis, cum archangelis, cum thronis & dominationibus, cū principatibus & poteſtatibus apparebit, cœlis ac terris ardentibus, cunctis videlicet elementis in ſui obſequij terrore commotis. Hunc ergo tanti pauoris iudicem ante oculos ponite, hunc venturum timete, vt hunc cùm venerit, non timidi, ſed ſecuri videatis. Timendus ergo eſt, ne timeatur. Terror eius nos ad vſum bonæ operationis exerceat, metus illius vitam noſtram à prauitate compeſcat. Mihi fratres credite, quia tanto tunc erimus ſecuri de eius præſentia, quanto nunc eſſe ſatagimus ſuſpecti de culpa. Certè ſi aliquis veſtrûm cum ſuo aduerſario cauſam dicturus, in meo iudicio die craſtina eſſet exhibendus, totam fortaſſe noctem inſomnem duceret, quid ſibi dici poſſet, quid obiectionibus reſpondere, ſecum ſolicita & æſtuanti mente verſaret: ne me inueniret aſperum, vehementer metueret: ne apud me appareret noxius, formidaret. Et quis ego: aut quid ego? Nimirum non longè pòſt futurus poſt hominem vermis: atque poſt vermen puluis. Si ergo tanta cura pertimeſcitur iudicium pulueris, qua intentione cogitandum eſt, qua formidine prouidendum tantæ iudiciū maieſtatis? Sed quia ſunt nonnulli, qui de reſurrectione carnis incerti ſunt, & hanc tunc rectiùs docemus, ſi etiam cordium veſtrorū quæſtionibus occultis occurrimus, pauca nobis de ipſa reſurrectionis fide loquenda ſunt. Multi etenim de reſurrectione dubitantes, ſicut & nos aliquando fuimus, dum carnem in putredinem, oſſaq; in puluerem redigi per ſepulchra conſpiciunt, reparari ex puluere carnē & oſſa diffidūt, ſicque apud ſe quaſi ratiocinantes dicunt: Quando homo ex puluere reducitur? Quando agitur, vt cinis animetur? Quibus breuiter reſpondemus, quia longè minus eſt Deo reparare qđ fuit, quàm creaſſe quod non fuit. Aut quid mirum ſi hominem ex puluere reficit, qui ſimul omnia ex nihilo creauit? Mirabilius nanque eſt, cœlum & terram ex nullis exiſtentibus condidiſſe, quàm ipſum hominem ex terra reparare. Sed cinis attenditur, & in carnem redire poſſe deſperatur, & diuinæ operationis virtus comprehendi quaſi ex ratione quæritur. Qui ſcilicet hæc idcircò in ſuis cogitationibus dicunt, quia eis quotidiana Dei miracula ex aſsiduitate viluerunt. Nam ecce in vno grano paruiſsimi ſeminis, latet tota quæ naſcitura eſt arboris moles. Conſtituamus nanq; ante oculos cuiuſlibet arboris miram magnitudinem: cogitemus vnde oriendo cœpit, quæ ad tantam molem creſcendo peruenit. Inueniemus proculdubiò eius originem paruiſsimum ſemen. Conſideremus nūc, vbi in illo paruo ſeminis grano latet fortitudo ligni, aſperitas corticis, ſaporis odoriſque magnitudo, hubertas fructuū, viriditas foliorum. Contrectatum nanque ſeminis granum non eſt

[margin notes:] Vera fides. — Pſeudo-chriſtiani. — *Timendus Deus, ne timeatur.* — *Reſurrectio corporum aſſeritur.* — *Quotidiana Dei miracula.*

eſt validum: vnde ergo proceſsit ligni duritia? Non eſt aſperum: vnde aſperitas corticis erupit? Non eſt ſaporum: vnde ſapor in fructibus? Olfactum nil redolet: vnde odor in fructibus fragrat? Nil in ſe viride oſtendit: vnde foliorum viriditas exiuit? Cuncta ergo in ſemine ſimul latent, quæ tamen non ſimul ex ſemine prodeunt. Ex ſemine quippe producitur radix, ex radice prodit virgultū, ex virgulto oritur fructus, in fructu etiam producitur ſemen. Addamus ergo, quia & ſemen latet in ſemine. Quid ergo mirum, ſi oſſa, neruos, carnem capilloſque reducat ex puluere, qui lignum, fructus, folia in magna mole arboris, ex paruo quotidiè ſemine reſtaurat? Cùm ergo dubitans animus de reſurrectionis potentia rationem quærit, earum rerum ei quæſtiones inferendæ ſunt, quæ & inceſſanter fiunt, & tamen ratione comprehendi nequaquam poſſunt: vt dum non valet ex viſione rei penetrare quod conſpicit, de promiſsione diuinæ potentiæ credat quod audit. Illa ergo vobiſcum, fratres chariſsimi, promiſſa cogitate, quæ permanent: quæ verò cum tempore tranſeunt, velut iam dimiſſa deſpicite. Ad huius reſurrectionis gloriam, quam in ſe veritas oſtendit, tota intentione feſtinate: terrena deſideria, quæ ab authore ſeparant, fugite: quia tanto altiùs ad conſpectū Dei omnipotentis pertingitis, quanto mediatorem Dei & hominum ſingulariter amatis, qui viuit & regnat cum patre in vnitate ſpiritus ſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Aeterna appetenda.

EADEM DOMINICA, SERMO BEATI AVGVSTINI Epiſcopi ad † neophytos. Eſt autem 157. in Sermonibus de Tempore.

† competentes

PAſchalis ſolennitas hodierna feſtiuitate concluditur, & ideò hodiè neophytorum habitus commutatur: ita tamen, vt candor qui de habitu deponitur, ſemper in corde teneatur. In qua quidem primùm nobis agédum eſt, vt quia paſchales dies ſunt, id eſt, indulgentiæ ac remiſsionis: ita nobis ſanctorum dierum feſtiuitas agatur, vt relaxatione corporum puritas non obfuſcetur: ſed potiùs abſtinentes ab omni luſu, ebrietate, laſciuia, demus operam ſobriæ remiſsioni: ac ſanctæ ſynceritati, vt quicquid modò corporali abſtinentia non acquirimus, mentium puritate quæramus. Ad omnes quidem pertinet ſermo, quos cura noſtra complectitur, veruntamen hodiè terminata ſacramentorum ſolennitate, vos alloquimur nouella germina ſanctitatis, regenerata ex aqua & ſpiritu ſancto, germen pium, examen nouellum, flos noſtri honoris & fructus laboris, gaudium & corona mea, omnes qui ſtatis in Domino: Apoſtolicis verbis vos alloquor: Ecce nox præceſſit, dies autem appropinquauit: abijcite opera tenebrarum, & induite vos arma lucis, ſic vt in die honeſtè ambulemus. Non in commeſſationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitijs, non in contentione & æmulatione: ſed induimini Dominū Ieſum Chriſtum. Habemus, inquit, certiorem propheticum ſermonem, cui benefacitis intendētes, tanquā lucernæ in obſcuro loco, donec dies luceſcat, & lucifer oriatur in cordibus veſtris. Sint ergo lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes, & vos ſimiles hominibus expectantibus dominum ſuum, quando reuertatur à nuptijs. Ecce dies adueniunt, in quibus Dominus dicit: Puſillum, inquit, & non videbitis me: & iterùm puſillum, & videbitis me. Hæc eſt hora, de qua dixit: Vos triſtes eritis, ſeculū autem gaudebit: id eſt, vita iſta tentationibus plena, in qua peregrinamur ab eo. Sed iterū, inquit, videbo vos, & gaudebit cor veſtrum, & gaudium veſtrū nemo tollet à vobis: cuius ſpei tā gratum & tā gratuitū etiā pignus ſanctū ſpiritum accepimus, qui in cordibus noſtris inenarrabiles gemitus operatur ſanctorū deſideriorum. Concepimus .n. ſicut ait Eſaias, & parturiuimus ſpiritū ſalutis. Et mulier cùm parturit, ait Dominus, triſtitia eſt illi, quia venit dies eius: ſed cùm peperit, fit gaudium, quoniam natus eſt homo in ſeculo. Hoc eſt gaudium, quod nemo auferet à nobis, quo in æternæ vitæ lucem de hac fidei conceptione transfundimur. Nunc ergo ieiunemus & oremus, cum dies parturitionis eſt. Hoc totū corpus Chriſti in toto orbe diffuſum, id eſt, tota hæc agit Eccleſia, & illa vnitas, quæ dicit in Pſalmo: A finibus terræ ad te clamaui, dum anxiaretur cor meum. Vnde iam nobis elucet, cur Quadrageſima inſtituta ſit huius humiliationis ſolennitas. Qui enim à finibus terræ clamat, cùm anxiaretur cor eius, à quatuor orbis terræ partibus clamat, quas frequenter etiam ſcriptura cómemorat, oriente & occiduo, aquilone & meridie. Per hoc totum ille decalogus legis, iam non per literam tantummodò metuendus, ſed per gratiam charitatis implendus, indictus eſt. Vnde quater multiplicati decem, videmus quadraginta compleri, ſed adhuc in labore tentationis cum venia delictorum. Quis enim perfectè implet, Non concupiſces? Vnde ieiunandum & orandum, à bono tamen opere non ceſſandum. Cui labori merces illa redditur in fine, quæ denarij nomine nuncupatur. Sicut autem ternarius à tribus, quaternarius à quatuor, ita denarius à decem nomen accepit: qui cùm iunctus eſt quadragenario, tanquàm merces labori redditur. Quinquagenarii numeri figura tempus illius gaudij ſignificat, quod nemo auferet à nobis: cuius in hac vita nondum perfectionem habemus, ſed tamen poſt ſolennitatem dominicæ paſsionis, à die reſurrectionis eius, per dies quinquaginta, quibus ieiunia relaxamus, hoc in dominica

Nota hic vt olim baptizati albo habitu vſi ſint.

minicis laudibus perſonante alleluia celebramꝰ. Nunc itaq; in perſona Chriſti, vt non poſsideamur à ſatana, exhortor vos dilectiſsimi, vt quotidianis & largioribus eleemoſynis, frequẽtioribus orationibꝰ Dominũ propiciemꝰ. Nunc tẽpus eſt, vt vnuſquiſq; abſtineat ſe nõ tantùm ab illicitis, ſed etiam à quibuſdã licitis, & orationibus atq; ieiunijs vacet: quanuìs & per totũ annũ certis diebus hoc facere debeat: & quanto crebriùs, tanto vtiq; meliùs: quia & qui conceſſa immoderatè appetit, eum qui conceſsit, offendit. Oratio quippe ſpiritalis res eſt, & ideò tanto eſt acceptior, quanto magis ſuæ naturæ implet affectum. Tanto magis aũt ſpiritali opere funditur, quãto magis animus qui eam fundit, à carnali voluptate ſuſpenditur. Quadraginta diebus ieiunauit *Exod. 24.* Moyſes legis adminiſtrator, quadraginta Elias *3. Reg. 19.* prophetarum excellentiſsimus, quadraginta ipſe *Matt. 4.* Dominus, teſtimonium habens à lege & prophetis. Baptiſmus ille proponitur. Ioannes enim baptizauit Chriſtum, cùm ſe Chriſto profiteretur minorem. Chriſtus autẽ baptizauit Chriſtianum, qui ſe oſtendit & Ioanne eſſe maiorẽ: ſicut *Luc. 2.* circunciſione carnis (quanuìs eã & Chriſtus accepit, & nemo Chriſtianꝰ accepit) melius eſt ſacramentũ reſurrectionis Chriſti, ꝙ ad expoliẽdã carnalem hanc veteremq; vitã corde circuncideretur Chriſtianus, vt audiat Apoſtolum dicentem: *Rom. 6.* Sicut Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriã patris, ſic & nos in nouitate vitæ ambulemus: ſicut ipſum vetus paſcha, quod agni occiſione celebrari præceptum eſt, non ideò, quia hoc cum diſcipulis celebrauit Chriſtus, iã melius eſt paſcha *1. Cor. 5.* noſtro, quod immolatus eſt Chriſtus. Pertinuit enim ad præbendum nobis humilitatis & deuotionis exemplum, vt illa etiam ſacramenta veniens ſuſcipere dignaretur, quibus venturus ipſe prænunciabatur: vt hinc oſtenderet, quanta religione nos oportet accipere hæc ſacramenta, quibus iam veniſſe nunciatur. Non ergo quia Chriſtus poſt acceptum baptiſmum continuò ieiunauit, tanquam regulam obſeruationis dediſſe credendus eſt, vt poſt ipſius Chriſti baptiſmum acceptum, continuò ieiunare neceſſe eſſet: ſed *Quando ieiunandum.* plane illo exemplo docuit ieiunandum eſſe, quãdo fortè acriore luctamine cum tentatore confligitur. Ob hoc enim & Chriſtus, qui ſicut homo dignatus eſt naſci, non reſpuit ſicut homo tentari, vt Chriſtianus magiſterio eius inſtructus, non poſsit à tentatione ſuperari. Siue ergo continuò poſt baptiſmum, ſiue quolibet interuallo temporis interpoſito, quando ſimile prælium tentationis infertur, homini ieiunandum eſt, vt & caro impleat de caſtigatione militiam, & anima *Ratio ieiunij Quadrageſima & eius poſtea relaxationis.* impetret de humilitate victoriam. In illo ergo dominico exemplo, illius cauſa ieiunij, non Iordanis tinctio, ſed diaboli tentatio fuit. Cur autẽ nos ante ſolennitatem paſsionis Domini ieiunemus, & illa ieiuniorum relaxatio quinquageſimo die perficiatur, hæc ratio eſt. Omnis qui rectè ieiunat, aut animam ſuã in gemitu orationis, & caſtigatiõe corporis humiliat ex fide nõ ficta: aut ab illecebra carnis inopia aliqua ſpiritali veritatis & ſapientiæ delectatione ſuſpenſã, ad famem ſitimq; patiendam deſcendit. Interrogantibus phariſæis, cur diſcipuli eius nõ ieiunarent, de illo primo, quod habet animę humiliationẽ, Non poſſunt, inquit, lugere filij ſponſi, quandiù *Matt. 9.* cũ eis ſpõſus eſt, ſed veniet hora quãdo auferetur ab eis ſponſus, & tũc ieiunabunt. De illo aũt altero, quod habet epulas mẽtis, ita conſequẽter locutus eſt: Nemo aſſuit pannũ nouũ veſtimẽto veteri, ne maior ſciſſura fiat: neq; mittunt vinũ nouum in vtres veteres, ne rũpantur, & vinũ effundatur: ſed vinũ nouum in vtres nouos mittunt, *Ibidem.* vt vtrunq; ſeruetur. Proinde quia iã ſponſus ablatus eſt, vtiq; nobis filijs illius pulchri ſponſi lugendũ eſt. Speciosũs enim forma prę filijs hominum, cuius diffuſa eſt gratia in labijs eius, inter *Pſal. 44.* manus perſequentiũ nõ habuit ſpeciẽ neq; decorẽ, & ablata eſt de terra vita eius. Et rectè quidẽ *Eſai. 53.* lugemus, ſi flagramꝰ deſiderio eius. Beati quibus eũ licuit ante paſsionẽ tũc habere præſentẽ, interrogare ſicut vellẽt, audire ſicut audire deberẽt. Illos dies concupierũt videre patres ante aduentũ eius, neq; viderũt: quia in alia diſpẽſatione fuerant ordinati, per quos venturus annũciaretur, non à quibus veniẽs audiretur. De his enim Apoſtolis loquitur, dicẽs: Multi iuſti & prophetæ vo- *Matt. 13.* luerunt videre quæ videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt. In nobis aũt illud impletum eſt, quod idem ipſe dicit: Ve- *Luc. 17.* nient dies, quando deſiderabitis videre vnum de diebus iſtis, & non poteritis. Qui ſancti deſiderij flamma vritur, quis hic non lugeat, quis nõ laboret in gemitu ſuo, quis nõn dicat, Factæ ſunt *Pſal. 41.* mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidiè, vbi eſt Deus tuus? Credimꝰ quippe eum iam ſedentem ad dexteram patris, ſed tamẽ quandiù ſumus in corpore, peregrina- *2. Cor. 5.* mur ab eo, nec de eo dubitantibus vel negantibus & dicentibus, vbi eſt Deus tuus? valemus oſtendere. Meritò Apoſtolus eius concupiſcebat *Phili. 1.* diſſolui, & eſſe cum illo: manere aũt in carne, nõ ſibi optimum dicebat, ſed neceſſarium propter nos: vbi cogitationes mortalium timidæ, & incer *Sap. 9.* tæ prouidentiæ noſtræ, quoniam deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem. Inde *Iob. 7.* tentatio eſt vita humana ſuper terram, & in hac *1. Pet. 5.* nocte ſeculi circumit ſicut leo quærens quem deuoret. Non leo de tribu Iuda rex noſter, ſed leo diabolus aduerſarius noſter. Ille enim qua- *Apo. 4. 5.* tuor animalium de Apocalypſi Ioannis figuram in ſe vno exprimens, natus vt homo, operatus vt leo, immolatus vt vitulꝰ, volauit vt aquila: vola- *Pſal. 17.* uit ſuper pennas ventorum, & poſuit tenebras latibulum ſuum. Poſuit tenebras, & facta eſt nox, *Pſal. 103.* in qua pertranſeunt omnes beſtiæ ſyluæ: catuli leonum rugientes, tentatores videlicet, per quos diabolus quærit quem deuoret: non quidem ha-

bentes poteſtatem, niſi in eos in quos accepe-rint, quia in Pſalmo ipſo ita ſequitur: Quærentes à Deo eſcam ſibi. In tam periculoſa & tentationibus plena huius ſeculi nocte, quis non timeat? quis non medullis omnibus cõtremiſcat, ne dignus iudicetur, qui deuorãdus dimittatur in fauces tam crudelis inimici? Vnde & ieiunandum & orandum eſt, & tanto potiùs, tanto inſtantiùs, quanto propinquiùs & ipſa dominicæ reſurrectionis ſolennitate, paſſioniſq; celebritate anniuerſaria, quodammodò nobis eiuſdem noctis memoria reſculpitur, ne obliuione deleatur, & nos nõ corpore, ſed ſpiritu dormientes, ille rugiens deuorator inueniat. Nã & ipſa dominica paſſio, quid nobis aliud in capite noſtro Ieſu Chriſto, quàm ipſam vitæ huius tentationem maximè commendauit? Vnde adueniente iam mortis ſuæ tempore, Petro dixit: Poſtulauit ſatanas vexare vos ſicut triticum: ſed ego oraui ꝓ te Petre, ne deficiat fides tua, vnde & tu conforta fratres tuos. Et planè cõfortauit nos ꝑ apoſtolum, vel quando ei cum his duobus ieiunij huius celebratoribus, Moyſe videlicet & Elia, in monte ſe oſtendit. Nos autẽ quia tã lõgum ieiunium ꝑpetuare nõ poſſumus, vt per tot dies & noctes nihil alimentorum, ſicut illi, accipiamus, ſaltem quantum poſſumus faciamus: & exceptis diebus, per quos certis de cauſis mos Eccleſiæ prohibet ieiunare, Domino Deo noſtro vel quotidiana à nobis crebrò ieiunia exigamus. Sed licet ſicut à cibo & potu abſtinentia, per tot dies non poſſit eſſe continua: tamẽ propter hominum errores, qui per vaniloquia & ſeductiones, & prauas conſuetudines, nobis moleſtam pro vobis curam inferre non ceſſant, tempus humiliandæ animæ quantùm potui commendaui. Sunt enim quidam obſeruatores Quadrageſime, delicioſi potiùs quàm religioſi, exquirentes nouas ſuauitates magis, quàm veteres concupiſcentias caſtigantes: qui precioſis copioſiſq; apparatibus, fructuum diuerſorum quorumlibet varietates & ſapores ſuperare contendunt. Vaſa in quibus coctæ ſunt carnes, tanquàm immunda formidant, & in carne ventris & gutturis luxuriam non formidant. Ieiunant, non vt ſolitam tẽperando minuant edacitatem, ſed vt immoderatam differendo augeant auiditatem. Nam vbi tempus reficiendi aduenerit, opimis menſis tanquàm pecora præſepibus irruunt, ventreſque diſtẽdunt artificioſis & peregrinis condimentorum diuerſitatibus: tantum capiunt manducando, quantũ digerere non ſufficiunt ieiunando. Sunt etiam qui vinum ita non bibunt, vt aliorum expreſſionem pomorũ, alioſq; ſibi liquores, non ſalutis cauſa, ſed iucunditatis exquirant, tanquam non ſit Quadrageſima piæ humiliationis obſeruatio, ſed nouæ voluptatis occaſio. Quanto enim honeſtius eſſet, vt qui ꝓpter infirmitatem ſtomachi aquam potare non poterat, vino vſitato & modico ſuſtentaretur? Quid autem abſurdius, quàm tẽpore, quo caro arctiùs eſt caſtiganda, tantam ſuauitatẽ carni procurare, vt ipſa faucium concupiſcentia nollet Quadrageſimã præterire? Quid inconuenientius, quàm diebus humilitatis, quando parum victus omnibus imitandum eſt, ita viuere, vt ſi toto tempore ſic viuatur, vix poſſint victum patrimonia ſuſtinere? Cauete iſta dilectiſſimi. Cogitate qđ ſcriptũ eſt: Poſt concupiſcentias tuas non eas. Quod ſaluberrimũ præceptum, ſi omni tempore obſeruandum eſt, quanto ampliùs his diebus, quando ita turpe eſt, ſi cupiditas noſtra ad inuſitatas relaxetur illecebras, vt meritò culpetur, qui non reſtrinxerit vſitatas? Præcipuè ſanè pauperum mementote, vt quod vobis parciùs viuendo ſubtrahitis, in cœleſti theſauro reponatis. Accipiat eſuriens Chriſtus, quod ieiunans minùs accipit Chriſtianus. Caſtigatio volentis, fiat ſuſtentatio non habentis: copioſæ voluntatis inopia, fiat neceſſaria inopis. Copioſa ſit etiam in animo placabili & humili miſericors ignoſcendi facilitas: petat veniam, qui fecit iniuriam: det veniam, qui accepit iniuriam: vt non poſſideamur à ſatana, cuius triumphus eſt diſſenſio Chriſtianorũ. Et hæc enim magni lucri eleemoſyna eſt, debitum relaxare cõſeruo, vt tibi relaxetur à Domino. Vtrunq; opus bonũ cœleſtis magiſter diſcipulis commendauit, dicens: Dimittite, & dimittetur vobis: date, & dabitur vobis. Mementote qđ ſerui illius, cui omne debitum dominus eius donauerat replicauit, quia conſeruo ſibi debenti centũ denarios, miſericordiã non rependit, quã de talentorũ X. millibus, quæ debebat, accepit. In hoc genere operis boni nulla eſt excuſatio, vbi ſola voluntas tota facultas eſt. Poteſt quiſq; dicere, Ne ſtomachus doleat, ieiunare non poſſum, poteſt etiam dicere, Volo dare pauperi, ſed vnde, non habeo: aut tãtum habeo, vt timeam egere, ſi dedero. Quanquàm & in his operibus excuſationes pleriq; ſibi homines falſas faciunt, quas veras non inueniunt: veruntamen quis equidem dicat, ideò non ignoui veniam petenti, quia me valetudo impediuit: aut quia manus qua porrigerem, non fuit? Dimitte, vt dimittatur tibi: cordis hoc opus eſt, nullum vel carnis ſuæ membrum in adiutorium animæ aſſumitur, vt hoc impleat quod rogatur. Voluntate agitur, voluntate perficitur. Fac ſecurus, nihil in corpore dolebis, nihil in domo minus habebis. Iam verò fratres videte, quid malum ſit, vt pœnitenti fratri non ignoſcat, cui preceptum eſt, vt inimicũ adhuc diligat. Quæ cùm ita ſint, & cùm ſcriptum ſit, Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram: conſiderate fratres, vtrùm Chriſtianus ſit dicendus, qui his diebus inimicitias non vult finire, quas nũquàm debuit exercere.

Paßio Christi quid nobis innuat. *Luc.22.*

In eos, qui in Quadrageſima indulgẽt gulæ.

Eccleſi. *Triumphus ſatanæ.* *Luc.6.* *Matt.18.* *Ephes.*

EADEM DOMINICA, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Cùm

Cùm eſſet ſerò die illo, vna ſabbatorũ, & fores eſſent clauſæ, vbi erant diſcipuli congregati propter metum Iudæorum, &c. Ioan. 20.

Hier. 9.

VIcunq; intelligit illud, quod ſcriptum eſt: Mors intrat ꝑ feneſtras noſtras, intelligit etiã, quid apoſtoli ſignificabant, cùm clauſis ianuis intùs ſedebant propter metũ Iudæorũ. Vno enim Iudæorũ nomine, oẽs Eccleſiæ inimici ſignificantur. Nã & vitia, & maligni ſpiritus, hæretici, & tyranni, omneſq; Eccleſiæ perſequutores, hoc vno nomine intelliguntur. Claudamꝰ igitur feneſtras, claudamꝰ ianuas corporis noſtri, non tantùm propter metũ Iudæorũ, quantùm ꝓpter metũ dæmoniorũ, & falſas perſuaſiones hæreticorum, & corruptelas innumeras vitiorum. Ideò enim Apoſtolus ait: Corrumpunt mores bonos colloquia mala. Ideò & Pſalmiſta dicit: Auerte oculos meos, ne videãt vanitatem. Multi enim videndo, multi audiẽdo, multi loquẽdo & comedẽdo perierũt. Iſtę igitur ſunt illæ feneſtræ, iſtæ ſunt illæ ianuæ, per quas mors ingreditur in hominem. Primi parentes ſint nobis in exemplum: niſi enim ſerpentis vocem audiſſent, & malè ſuadenti credidiſſent, niſi lignũ vetitum vidiſſent, & pomum concupiſcentiæ cõediſſent, in tantum barathrum non corruiſſent. Hoc igitur Apoſtoli ſignificabant, cùm clauſis ianuis in domo ſedebãt. Nemo aũt miretur, ſi clauſis ianuis, corpore iam per reſurrectionem glorificato, ad diſcipulos Ieſus intrauit, qui corpore mortali adhuc & corruptibili de matris vtero exiuit, clauſa & incorrupta ſemper virgine matre permanente. Caro enim noſtra poſt reſurrectionẽ & eiuſdem naturæ erit, & alterius gloriæ. Pacẽ aũt eis cõmendat, quia ſine pace impoſsibile eſt placere Deo: & vbi pax non eſt, diſcordia regnat. Vnde Pſalmiſta: Factus eſt (inquit) in pace locus eius. Pacem veniens attulit, & hinc abiẽs pacem reliquit. *Et cùm hoc dixiſſet, oſtendit eis manus & latus. Gauiſi ſunt ergo diſcipuli, viſo Domino.* Sed quare manus & latus? Vt videntes vulnerum cicatrices, eum manifeſtiùs clariuſq; cognoſcerent, neque iam vlteriùs de illius reſurrectione dubitarent. Sed quod tunc Dominus egit ad ſanãda vulnera mentis, inde hæretici vulnerãtur in mente, qui hic malè argumentãtur, ſuis deformitatibus & accidentibus, nec ipſa reſurrectione corpora noſtra poſſe ſanari. Quod ſi (quod abſit) verum eſſet, multos ſanctorum ſine oculis & manibus, ſine pedibus alijſq; membris reſurgere oporteret. Hũc autem errorem ille deſtruit, qui ſuis diſcipulis promiſit, dicens: Quòd capillus de capite veſtro non peribit. *Dixit ergo eis iterũ: Pax vobis.* Frequẽter eis pacem commendat, quoniam perfectio tota Chriſtianæ fidei & religionis, in pace & dilectione conſiſtit. Vnde & ipſe diſcipulis ait: In hoc cognoſcent omnes, quòd diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad inuicem. *Sicut miſit me pater, & ego mitto vos.* Meos vicarios vos conſtituo, mea vice vos mando, meum officium vobis commendo: ad docendum, ad prædicandum, ad baptizandum, ad ſaluandũ, ad meum & patris nomẽ glorificãdum vos mitto. *Hoc cùm dixiſſet, inſufflauit, & dixit eis: Accipite ſpiritum ſanctum:* cuius auxilio & ſpiratione hoc tantum onus ferre valeatis. Et fortaſſe ideo inſufflauit, vt per hoc intelligamus, firmiterque credamus, quia Spiritus ſanctus ſicut à patre, ita & ab ipſo procedit. Sed dicet aliquis: Si modò diſcipulis ſuis dedit Dominus Spiritum ſanctum, Sed non ea plenitudine, qua poſteà daturus erat. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt.* Quorum (inquit) peccata remiſeritis, ſiue per baptiſmum, ſiue per pœnitẽtiam, ſiue per ſanctam confeſsionem, remittuntur eis: quorũ retinueritis, ſiue per illorũ infidelitatẽ, ſiue per cor impœnitens, ſiue per inobedientiã, retenta ſunt. Hæc ſunt enim, quibus vnuſquiſq; vel abſoluitur, vel ligatur. *Thomas aũt vnus de duodecim, qui dicitur didymus, nõ erat cũ eis, quãdo venit Ieſus. Dixerunt ergo ei alij diſcipuli: Vidimus Dominum. Ille aũt dixit eis: Niſi videro in manibus eius fixurã clauorũ, & mittã digitum meũ in locum clauorum, & mittam manum meam in latus eius, non credam.* Ecce ad quid Dominus ſuorum vulnerum cicatrices reſeruare voluit, & delere noluit: quia per hoc eius diſcipulũ ſanare, & eius mentis vulnera curare diſponebat. Tamen dubitatio hæc Apoſtoli Thomæ multos alios cõfirmat, & à dubitatione liberat. Hæc enim ſcripta non eſſent, ſi Thomas nõ dubitaſſet. Proderunt aũt hæc multis legẽtibus & audiẽtibus, vſq; ad ſeculi cõſummationẽ. *Et poſt dies octo iterũ erãt diſcipuli eius intus, & Thomas cũ eis. Venit Ieſus ianuis clauſis, & dixit eis: Pax vobis. Deinde dicit Thomæ, vt in eius latus digitũ inferat, manus videat, & iã non ſit incredulus, ſed fidelis. Reſpondet Thomas, & dicit ei, Dominus meus, & Deus meus.* Quid eſt Dominus meus, & Deus meus? Iã nihil dubito, certus ſum, confirmo reſurrectionẽ, prædico immortalitatẽ. Tu es Dominus meus, magiſter meus: ego ſeruus tuus, & filius ancillæ tuæ. Tu es deniq; Deus meus, qui me creaſti, pro me carnẽ ſuſcepiſti: quam vt me redimeres morti tradidiſti, & vt me tecũ reſuſcitares, nunc à mortuis reſurrexiſti. Hęc eſt fides mea: ita ſentio, & ita credo. *Dicit ei Ieſus: Quia vidiſti me Thoma, credidiſti: beati qui non viderunt, & crediderũt.* Si enim ideò credidit, quia eũ vidit: cõſtat, ꝙ ſi eum nõ vidiſſet, nõ credidiſſet. Vnde meritò beati ſunt, qui corporeis oculis eum non viderunt: & hæc & his ſimilia audientes, in eum crediderunt. *Multa quidem & alia ſigna fecit Ieſus in conſpectu diſcipulorum ſuorũ, quæ non ſunt ſcripta in libro hoc.* Signũ enim fuit, ꝙ clauſis ianuis ad diſcipulos intrauit. *Hæc autẽ ſcripta ſunt, vt credatis, quia Ieſus eſt Chriſtus filius Dei, & vt credẽtes, vitã habeatis in nomine eius.* Hæc enim ſola ſufficere poterãt ad fidei documentũ, etiãſi alij euangeliſtæ cætera eius facta non ſcripſiſſent.

Margin notes: 1. Cor. 15. — Pſal. 118. — *Chriſtus ſuum corpus per clauſas intulit ianuas.* — Pſal. 75. — Luc. 21. — *Chriſtianæ religionis perfectio.* — Ioan. 13. — *Peccata vt remittãtur.* — *Thomæ dubitatio cõfirmauit multos.*

DOMINICA SECVNDA POST PASCHA, IN LECTIonem Epiſtolæ loco, Concio exegetica.

PRoponitur hodiè lectio ex prioris D. Petri Epiſtolæ cap. 2. vehementer ad Chriſti imitationem & peccati vitationem nos extimulans. Expedit enim Chriſtianos ſedulò & continenter admoneri, vt in Dei gratia per Chriſtum nobis parta perſeuerent: quod fit extirpatione vitiorum, & ſtudio virtutum, quæ in Chriſto vel maximè relucent. Qui verò in vitijs iacent, & Chriſtianæ profeſsioni congruenter viuere nolunt, illis Chriſtus fruſtrà paſſus eſt & reſurrexit, ſi tales permaneant. Oportebat autem Chriſtianos in Chrſti vitam, paſsionem, reſurrectionem & clariſsima virtutum exempla ſemper eſſe intentos, vt ad eorum imitationem ſeſe pro ſuo modulo componerēt, alioquì ſanè ex Chriſtiano nomine nō niſi ſummam ignominiam olim reportaturi. Sed Apoſtolorum principis omni maieſtate plenam orationem audiamus: *Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplū, vt ſequamini veſtigia eius.* Multi noſtro æuo de Chriſti paſsione mirabiliter gloriantur, ea ſe in libertatem vindicatos perpetìm iactitant, & adeò ſunt ex Chriſti paſsione ſecuri, vt de imitatione Chriſti vix quicquam vnquam ſibi cogitandum putent: & ſic miſeri præpoſtera quadam fiducia grauiorem ſibi ex Chriſti paſsione damnationem conciliant, dum inde ſibi occaſionem ſumunt licentiùs & fidentiùs in vitijs permanendi, vnde illos oportebat ad fugienda & deteſtanda vitia vel maximè incitari. Non enim hoc ſolo nomine Chriſtus pro nobis paſſus eſt, vt nos redimeret, ſed etiam vt ſuæ paſsionis, id eſt, obedientiæ, humilitatis, patientiæ, manſuetudinis, charitatis, quæ in illa veneranda paſsione tam mirabiliter relucent, exempla ſectemur. Hoc ſibi vult Petrus Apoſtolus, dum ait, Chriſtum pro nobis paſſum, & exemplum reliquiſſe, vt ſequamur veſtigia eius. Audis, inquit Beda in hunc locum, quia paſſus eſt pro nobis, & gaudes quia pro te mortuus eſt, attende quod ſequitur: Relinquens vobis exemplum, vt ſequamini veſtigia eius: exemplum tribulationum, non deliciarum, contumeliarum, flagellorum, dolorum, opprobriorum, ſpinarum, crucis, vulnerū, mortis. In Pſalmo ſcriptum eſt: Propter verba labiorum tuorum ego cuſtodiui vias duras. Propter quæ verba labiorum Dei, niſi quibus promittit vitam æternam? Hæc Beda. Proſper quoque, Sequenda ſunt, inquit, veſtigia Chriſti præſtando beneficia ingratis, non retribuendo ſecundùm merita ſua maleuolis, orando pro inimicis, amando bonos, miſerendo peruerſis, inuitando aduerſos, ſuſcipiendo in charitate conuerſos, & æquanimiter patiendo ſubdolos ac ſuperbos. Hęc Proſper. *Qui peccatum nō fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius.* Nullo Chriſtus neque hæreditario, neque proprio vnquam peccato fuit obnoxius, ſed ideò venit in hunc mundum, vt ex peccatoribus iuſtos efficeret. Porrò dolus à ſimplici veritate, quę Chriſtus eſt, longiſsimè ſemper abfuit. Habes Chriſtiane quod imiteris. Agnoſce dignitatem tuam, inquit Leo ſanctiſsimus Pontifex, & diuinæ conſors factus naturæ, noli in veterem vilitatem degeneri conuerſatione recidere. Memento cuius capitis & cuius corporis ſis membrum. Reminiſcere quia erutus de poteſtate tenebrarum, tranſlatus es in Dei lumen & regnum. Per baptiſmatis ſacramētum, Spiritus ſancti factus es templum. Noli tantum habitatorem prauis de te actibus effugare, & diaboli te iterū ſeruituti ſubijcere. Venit Dominus Ieſus, ait ille idem, contagia noſtra auferre, non perpeti: nec ſuccumbere vitijs, ſed mederi. Hæc ille. *Qui cùm malediceretur, non maledicebat: cùm pateretur, non cōminabatur.* Fortè dicet quiſpiam, inquit Oecumenius in hunc locum, Quo pacto ait nunc Petrus, Dominum cùm conuicijs afficeretur, non conuiciatum contrà fuiſſe, & cùm pateretur, non fuiſſe minatum? cùm tamen videamus ipſum & Iudæos canes mutos, & Phariſæos cœcos vocare: & Iudæ item minari, cùm inquit: Bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille, &, Tolerabiliꝰ erit Sodomis, quàm ciuitati illi, &, vbi vermis ipſorū non deſinit, & alia complura huiuſmodi. Dicimꝰ igitur, non aſſerere hîc Petrum, Chriſtum cōuiciatū non fuiſſe, aut minatum nō fuiſſe: ſed cùm conuicijs afficeretur, non fuiſſe contrà conuiciatum: & cùm pateretur, non minatum fuiſſe, quaſi per contentionem & vindictam: ſed ſi quid modò conuiciatus eſt alicui, id increpando & exprobrando duritiam dixit. Nam cùm conuicijs afficiebatur à Iudæis, dum dicerent, Dæmonium habes: &, In principe dæmoniorum dæmonia eijcis: &, Ecce homo vorax & potator vini: nunquid ipſis viciſsim quippiam cōtumelioſum per conuicium reſpondit? Non ſanè, ſed manſuetè admodùm illis dixit: Si ego in Beelzebub eijcio dæmonia, filij veſtri in quo eijciunt? Alijs qui voracem & potatorem eum vocabant, parabolam eam puerorum obiecit, qui in platea aduerſùs colluſores ſuos indignabātur, qui cùm tibia cecinißent ipſi, illi non ſaltaſſent: & cùm luctū precinuiſſent, non planxiſſent. Cùm verò cruci affigebatur & patiebatur, magis orabat quàm minabatur: & Iudæ antequam eum prodidiſſet, & ſcelus illud perpetraſſet, ne mali aliquid pateretur minabatur, vt à prauo illo propoſito reprimeret. Simili modo eos, qui non ſuſcepturi erant diſcipulos, peius quid paſſuros eſſe quàm Sodomitas aſſeruit, partìm vt ad hoſpitalitatem illos incitaret, partìm vt terrore eo prædicationi euāgelicæ locum aperiret, ita vt hæc minimè dum malè pateretur minatus ſit, & veriſsima hæc Petri oratio de

Gratia Dei vt conſeruetur.

1.Pet.2.

Cur chriſtus paſſus.

Pſalm.16.

Ser. 1. de Nat. Domini.

Ser. 1. de Natiu.

Eſa. 56.

Matt. 23.

Matt. 26.

Matt. 11.

Ioan. 8.

Matt. 9.

Matt. 11.

de Domini tolerantia eſſe deprehendatur, qua
inquit nemini eum inſultanti & cõtumeliam in-
ferenti cõtumelioſè fuiſſe aduerſatũ. Hæc Oecu-
menius. *Tradebat aũt iudicãti ſe iniuſtè.* Paſſus eſt ſe Matt. 27.
ab iniquo iudice, qui illũ ſciebat innoxium &
per inuidiam traditũ, capite dãnari, & morti tur-
piſsimæ adiudicari. Græca Oecumenij ſcho-
lia hunc locum ſit interpretantur: Tradebat vin- Rom. 2.
dictã Deo qui iuſtè iudicat, qui reddet vnicuiq;
ſecundùm opera ſua, id enim iuſtum eſt. *Qui pec-
cata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum, vt
peccatis mortui, iuſtitiæ viuamus: cuius liuore ſanati e-
ſtis.* Cùm ſuprà ad ſeruos ſpecialẽ fecerit ſermo-
nẽ, ait Beda, nunc generaliter admonet, vt etiam
domini in memoriam reuocent, quid pro illis
Deus ſuſtinuerit: immò & totam Eccleſiã inſtru
it, quid pro eius liberatione ſuus author pertu-
lerit. Hæc ille. Porrò & hîc quoq; dicit Apoſto-
lus, Chriſtũ peccata noſtra pertuliſſe in corpore
ſuo ſuper lignũ, nẽpe crucis, quod ſuis humeris
Heb. 12. pius Seruator tulit, vt peccatis mortui, iuſtitię vi
uamus. Sic etiã Paulus Apoſtolus, Deponẽtes, in-
quit, omne pondus & circunſtans nos peccatum,
per patientiã curramus ad propoſitum nobis cer
tamen, aſpicientes in authorem fidei & conſum-
matorẽ Ieſum, qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinu-
it crucem, confuſione contempta. Et quanuìs ve-
riſsimè dicat hîc D. Petrus, *cuius liuore ſanati eſtis*,
nempè à peccati vulneribus, tamen niſi in ea ſa-
nitate permaneamus, aut ſi interdum vulnerari
contingat, ad pœnitentiæ remedia confugiamus,
nihil nobis ꝓdeſſe poſſunt liuores & vulnera
Chriſti, quibus ſanati ſumus. Cùm enim ſua ſa-
croſancta paſsione & immenſis corporis atq; ani
mi doloribus hoc voluerit Chriſtus efficere, vt
quæ nobis per peccatũ inflicta erant vulnera cu-
rarentur, & deinceps ſanitati reſtituti, peccatis
mortui, iuſtitiæ viuamus, nimis profectò erga tã-
tam filij Dei charitatẽ, tantosq; ex amore perpeſ-
ſos dolores ingratũ ſe declarat, quiſquis ad ini-
quitatẽ ſpontè relabitur, & in vitijs perſeuerat.
Hoc enim propemodùm eſt rurſus crucifigere
filiũ Dei, & eius renouare vulnera. Porrò qui ex
infirmitate nonnunquàm ſuccumbunt vitijs, ſed
citò ad pœnitentiæ medicinã recurrunt, nõ ſunt
aſperè repellendi. Nam ne quis deſperaret, pro- Pœnitẽtiæ
pterea ꝙ baptiſmus repeti ſine ſummo ſcelere ſacramen-
nõ poteſt, pijſsimus Saluator Pœnitẽtiæ ſacramẽ- tum.
tum inſtituit, datis Eccleſiæ clauibus, quibus ſol-
uantur peccata. Nec quiſquam omninò quantũ-
uis ſceleratus & ſæpè in vitia relapſus deſperare
debet, quanquã nihil perindè cauere debet Chri
ſtianus, q̃ ne recidat in peccata mortifera, pro-
pterea ꝙ & vulnera repitita difficiliorem habe-
ant curationem, & nimiam erga Chriſtum ingra
titudinẽ declaret, qui eius contempta gratia, dia-
bolo ſe iterùm captiuum tradit. *Eratis enim ſicut o-
ues errãtes: ſed conuerſi eſtis nunc ad paſtorem & epiſco* Eſa. 53.
pum animarum veſtrarũ. Ita quoq; in Eſaia legim⁹:
Oẽs nos quaſi oues errauimus, vnuſquiſq; in viã
ſuam declinauit. Et Chriſtus in Euangelio cùm Matt. 9.
turbas vidiſſet, miſertus eis legitur, ꝙ eſſent ve-
xati, & iacentes ſicut oues non habentes paſtorẽ.
Hoc maximè verum fuit ante aduẽtum Saluato-
ris, quando totum ferè humanum genus miſerè
à Deo creatore ſuo auerſum, colebat ligna & la-
pides, & dæmones adorabat, quorũ impulſu in
omnem ſcelerum immanitatem ruebant. At vbi
Sol iuſtitiæ Chriſtus deſcendit in terras, radios
ſuos diffudit in totum orbem terrarum, quibus
cæca mortalium pectora illuſtrata, cœperunt a-
gnoſcere Deum creatorem ſuum, & ita ſuperio-
ris ætatis damnato errore, veritati nomen dede-
re, credentes in Dominũ Ieſum, paſtorẽ & epiſco
pum animarum ſuarũ, clamãtem humaniſsimè
in Euangelio ſuo, Venite ad me omnes qui Matt. 11.
laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos, ego
paſcam, ego enutriam vos. De hoc paſtore le-
gimus in Eſaia propheta: Sicut paſtor gregẽ ſuũ Eſa. 40.
paſcet: in brachio ſuo congregabit agnos, & in ſi-
nu ſuo leuabit, fœtas ipſe portabit. Item in Eze-
chiele: Saluabo gregẽ meum, & non erit vltrà in Ezech. 34.
rapinam, & iudicabo inter pecus & pecus: & ſu-
ſcitabo ſuper ea paſtorem vnum, qui paſcat ea,
ſeruum meum Dauid: ipſe paſcet ea, & ipſe erit
eis in paſtorem: quo in loco etiã ſecundũ Hebrę-
os per paſtorem intelligitur Meſsias, dictus Da-
uid, ꝙ ex ſemine Dauid futurus erat. Ad hunc er
go paſtorem & epiſcopum genus humanum, Pſal. 18.
ab eo præſertim tempore, quo in omnẽ terrã ſo-
nus Apoſtolicæ prædicationis exiuit, cõuerſum
eſt magno & ineffabili Dei munere, & hodieq;
in nouo orbe ab Hiſpanis inuento in dies conuer
tuntur gentes innumeræ, quæ hactenùs idola co-
luerunt ſuperſtitione intolerabili. In quo ſanè
orbe & inſulis occidentalibus, quas non ſine Nu-
minis ſingulari prouidentia Hiſpani noſtra me-
moria repererunt, dæmones per vias oẽs & com- Nota dæ-
pita frequentiſsimè homines illic degentes allo- monum in-
quebantur, & quæ fieri vellent admonebant: ſic- ſolentiam.
ut etiam auorum noſtrorũ memoria in Canaria
& alijs inſulis Fortunatis dæmones varijs formis
exhibebant ſe illis populis conſpiciendos, & eos
alloquebantur, inducebantq; ad multa genera ſa
crificiorum ſęua & horrenda, vt, ad paruos filios
iugulandos, exurendos, & alia huiuſmodi: quæ
tamen omnia prorſus ceſſarunt, poſtquam eę gẽ-
tes ad Chriſtum paſtorem & epiſcopũ animarũ
ſuarum conuerſæ ſunt. Quàm verò nulla poteſt
ratione ſatis quiſquam pro dignitate efferre lau-
dibus & prædicatione gratiam Dei, ꝙ homines
miſeros & perditos ſic vocat ad ſui cognitionẽ,
fidẽ & amorẽ: tã non poteſt ſatìs deplorari corũ
ingratitudo, qui poſt veritatis agnitionẽ, redeũt
ad iniquitatẽ, & contẽpta ſui redemptoris volun
tate, in cœno vitiorũ vſq; volutãtur: & neq; ſum-
mæ beatitudinis ampliſsimis promiſsionibus,
neq; ineffabilibus gehennæ intentatis ſupplicijs
poſſunt emolliri ad pietatem. Hi Chriſtum iu
dicem ſentiẽt longè ſeueriſsimũ in illo ſupremo

mundi die. Agamus ergo dilectiſsimi ꝓ virib⁹, & Chriſti paſtoris & Epiſcopi noſtri veſtigijs inſiſtamus, peccata vitemus, iuſtitiæ ſtudioſi ſimus, ne fruſtrà, quod abſit, eius ſanguine redempti ſimus. Spes noſtra non eſt de ſeculo, vt ait Auguſtinus: ab amore huius ſeculi vocati ſumus, vt aliud ſeculu ſperemus & diligamus. Præſtet id nobis

Ioan 10. Chriſtus Ieſus paſtor bonus, qui animam ſuã poſuit pro ouibus ſuis, cui eſt cum Patre & Spirituſancto omnis honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

DOMINICA EADEM,

Ioan. 10.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Ego ſum paſtor bonus. Bonus paſtor animam ſuã ponit pro ouibus ſuis. Et reliqua. Homilia B. Gregorij Papæ.

Eſt Homilia 14. in Euãgelia.

AVdiſtis fratres chariſsimi, ex lectione euangelica eruditioné veſtrã: audiſtis ex lectione euangelica periculum noſtrum. Ecce enim is qui non ex accidẽti dono, ſed eſſentialiter bonus eſt, dicit: *Ego ſum paſtor bonus.* Atq; eiuſdẽ bonitatis formã, quã nos imitemur, adiũgit, dicens: *Bonus paſtor animam ſuã ponit pro ouibus ſuis.* Fecit quod monuit, oſtendit quod iuſsit. Bonus

Euchariſtiæ ſacramentum. paſtor pro ouibus ſuis animam ſuam poſuit, vt in ſacramento noſtro corpus ſuũ & ſanguiné verteret, & oues quas redemerat, carnis ſuæ aliméto ſatiaret. Oſtenſa nobis eſt de contemptu mortis via quã ſequamur, appoſita eſt forma cui imprimamur. Primum nobis eſt, exteriora noſtra miſericorditer pro ouibus eius impendere. Poſtremum verò, ſi neceſſe ſit, etiam mortem noſtram pro eiſdem ouibus miniſtrare. A primo autem hoc minimo peruenitur ad poſtremum maius. Sed cùm incomparabiliter longè ſit melior anima qua viuimus, quàm terrena ſubſtantia quam exteriùs poſsidemus: qui nõ dat pro ouibus ſubſtantiam ſuam, quando pro his daturus eſt animã ſuam? Et ſunt nonnulli, qui dum plus terrenam ſubſtantiam, quàm oues diligunt, meritò nomen paſtoris perdunt, de quibus protinùs ſubditur: *Mercenarius autem & qui non eſt paſtor, cuius non ſunt oues propriæ, videt lupũ venientẽ, & dimittit oues & fugit.*

Mercenarius quis. Non paſtor, ſed mercenarius vocatur, qui nõ ꝓ amore intimo oues dominicas, ſed ad tẽporales mercedes paſcit. Mercenarius quippe eſt, qui locum quidem paſtoris tenet, ſed lucra animarũ non quærit, terrenis commodis inhiat, honore prælationis gaudet, tẽporalibus lucris paſcitur, impenſa ſibi ab hominibus reuerentia lætatur.

Mercedes mercenarij Iſtæ ſunt etenim mercedes mercenarij, vt pro eo ipſo quod in regimine laborat, hic quod quærit inueniat, & ab hæreditate gregis in poſterũ alien⁹ exiſtat. Vtrùm verò paſtor ſit an mercenari⁹, cognoſci veraciter non poteſt, ſi occaſio neceſsitatis deeſt. Trãquillitatis enim tempore plerũq; ad gregis cuſtodiam, ſicut verus paſtor, ſic & mercenarius ſtat: ſed lupus veniens indicat, quo quiſque animo ſuper gregis cuſtodiã ſtabat. Lupus etenim ſuper oues venit, cùm quilibet iniuſtus & raptor fideles quoſq; atq; humiles opprimit. Sed is, qui paſtor eſſe videbatur, & nõ erat, relinquit oues & fugit: quia dum ſibi ab eo periculum metuit, reſiſtere eius iniuſtitiæ non præſumit. Fugit aũt non mutando locum, ſed ſubtrahendo ſolatium. *Fugit mercenarius* Fugit, quia iniuſtitiam vidit & tacuit. Fugit, quia ſe ſub ſilentio abſcondit. Quibus bene per prophetã dicitur: *Ezech. 13.* Non aſcendiſtis ex aduerſo, neq; oppoſuiſtis murum pro domo Iſraël, vt ſtaretis in ꝓlio in die Domini. Ex aduerſo quippe aſcendere, eſt quibuſlibet poteſtatibus prauè agẽtibus rationis libera voce contraire. Et in die Domini ꝓ domo Iſrael in prælio ſtamus, ac murũ opponimus, ſi fideles innocentes cõtra peruerſorũ iniuſtitiã ex iuſtitiæ authoritate vindicam⁹. Quod quia mercenarius non facit, cùm veniẽtẽ lupũ viderit fugit. *Lupus diabolus.* Sed eſt alius lupus, qui ſine ceſſatione quotidiè nõ corpora, ſed mẽtes dilaniat, malignus videlicet ſpũs, qui caulas fideliũ inſidians circumit, & mortes animarũ quærit, de quo lupo mox ſubditur: *Et lupus rapit, & diſpergit oues.* Lup⁹ venit, & mercenari⁹ fugit: quia malign⁹ ſpiritus mentes fideliũ in tentatione dilaniat, & is qui locũ paſtoris tenet, curã ſolicitudinis non habet. Animæ pereũt, & ipſe de terrenis commodis lætatur. Lup⁹ rapit & diſpergit oues, cùm aliũ ad luxuriã pertrahit, alium in auaritiã accẽdit, aliũ in ſuperbiã erigit, alium per iracundiã diuidit, hũc inuidia ſtimulat, illũ fallacia ſupplãtat. Quaſi ergo gregẽ lupus diſsipat, cùm fideliũ populos diabolus per tentationes necat. Sed contra hæc mercenarius nullo zelo accenditur, nullo feruore dilectionis excitatur: quia dum ſola exteriora cõmoda requirit, interiora gregis damna negligenter patitur. Vnde & mox adiũgitur: *Mercenarius autem fugit, quia mercenarius eſt, & nõ pertinet ad eum de ouibus.* Sola ergo cauſa eſt, vt mercenarius fugiat, quia mercenarius eſt. Ac ſi apertè diceretur: Stare in periculo ouium nõ poteſt, qui in eo ꝙ ouibus præeſt, nõ oues diligit, ſed lucrum terrenum quærit. Dum enim honoré amplectitur, dũ temporalibus cõmodis lætatur, opponere ſe cõtra periculũ trepidat, ne hoc qđ diligit, amittat. Sed quia redemptor noſter culpas ficti paſtoris innotuit, iterũ formã cui debeamus imprimi oſtendit, dicens: *Ego ſum paſtor bonus.* Atq; ſubiungit: *Et cognoſco meas*, hoc eſt, diligo: *& cognoſcũt me meæ.* Ac ſi patenter dicat: diligentes obſequuntur. Qui enim veritatem non diligit, adhuc minimè cognouit. Quia ergo audiſtis fratres chariſsimi, periculum noſtrum, pẽſate in verbis dominicis etiam periculum veſtrum. Videte ſi oues eius eſtis, videte ſi eum cognoſcitis, videte ſi lumen veritatis ſcitis. Scitis autem dico, non per fidem, ſed per amorem. Scitis dico, non ex

ex credulitate,ſed ex operatione. Nam idē ipſe qui hæc loquitur, Ioannes Euangeliſta teſtatur, *1.Ioan.2.* dicēs: Qui dicit ſe noſſe Deũ, & mandata eius nõ cuſtodit, mēdax eſt. Vnde & in hoc loco protinus Dominus ſubdit: *Scut nouit me pater, & ego agnoſco patrē. & animam meã pono pro ouibus meis.* Ac ſi apertè dicat: In hoc cõſtat, quia & cognoſco patrem, & cognoſcor à patre, quia animã meã pono pro ouibus meis: id eſt, ea charitate qua ꝓ ouibꝰ morior, quantùm patrem diligã, oſtendo. Quia verò nõ ſolùm Iudæam, ſed etiã gentilitatē redimere venerat, adiungit, dicens: *Et alias oues habeo, quæ non ſunt ex hoc ouili: & illas oportet me adducere, & vocē meam audient, & fiet vnũ ouile, & vnus paſtor.* *Ouile Chriſti ex Iudæis & gentibus.* Redemptionē noſtram, qui ex gentili populo venimus, Dominus aſpexerat, cùm ſe adducere & alias oues dicebat. Hoc quotidiè aſpicitis fratres fieri, hoc recõciliatis gentibus factũ hodiè videtis. Quaſi ex duobus gregibꝰ vnũ ouile efficit, quia Iudaicum & gentilē populũ in ſua fide con- *Ephes.2.* iungit, Paulo atteſtante, qui ait: Ipſe eſt pax noſtra, qui fecit vtraq; vnũ. Dum enim ad æternam vitã ex vtraq; natione ſimplices eligit, ad ouile proprium oues deducit. De quibus profectò ouibus rurſus ait: *Oues meæ vocem meam audiunt, &* *Ioan.10.* *ego cognoſco eas, & ſequuntur me, & ego vitã æternam do eis.* De quibus & paulò ſuperiùs dixit: Per me ſi quis introierit, ſaluabitur: & ingredietur, & egredietur, & paſcua inueniet. Ingredietur quippe ad fidē, egredietur verò à fide ad ſpeciem, à credulitate ad contemplationē: paſcua aũt inueniet in æterna refectione. Oues ergo eius paſcua inueniēt, *Paſcua electorum.* quia quiſquis illũ corde ſimplici ſequitur, æternę viriditatis pabulo nutritur. Quę autē ſunt iſtarum ouiũ paſcua, niſi interna gaudia ſemper virentis paradiſi? Paſcua nanq; electorũ ſunt, vultus præſens Dei, qui dum ſine defectu conſpicitur, ſine fine mens vitæ cibo ſatiatur. In iſtis paſcuis de æternitatis ſatietate lætati ſunt, qui iã laqueos voluptuoſæ temporalitatis euaſerũt. Ibi hymnidici angelorũ chori, ibi ſocietas ſupernorũ ciuiũ, ibi dulcis ſolennitas à peregrinationis huius triſti labore redeuntiũ. Ibi ꝓuidi prophetarum chori, ibi iudex Apoſtolorũ numerus, ibi innumerabiliũ martyrũ victor exercitus, tãto illic lætior, quanto hic duriùs afflictus: ibi confeſſorum conſtantia pręmij ſui perceptione conſolata. Ibi fideles viri, quos à virilitatis ſuæ robore voluptas ſeculi emollire nõ potuit. Ibi ſanctæ mulieres, quæ cũ ſeculo & ſexum vicerunt. Ibi pueri, qui hic annos ſuos moribꝰ tranſcenderũt. Ibi ſenes, quos hic & ætas debiles reddidit, & virtus operis nõ reliquit. Quæramus ergo fratres hæc paſcua, in quibus cum tantorũ ciuiũ ſolennitate gaudeamus. Ipſa nos lætantiũ feſtiuitas inuitet. Certè ſicubi populus nundinas celebraret, ſi ad alicuius Eccleſiæ dedicationem denunciata ſolēnnitate concurreret, feſtinaremus omnes ſimul inueniri, intereſſe vnuſquiſque ſatageret, graui ſe damno afflictum crederet, ſi ſolennitatem cõmunis lætitiæ nõ videret. Ecce in cæleſtibus electorum ciuium lætitia agitur, viciſſim de ſe omnes in ſuo conuentu gratulantur: & tamen nos ab amore æternitatis tepidi, nullo deſiderio ardemus, intereſſe tantæ ſolennitati non quærimus: priuamur gaudijs, & læti ſumus. *Tepor noſter taxatur.* Accendamus ergo animum fratres, recaleſcat fides in id quod credidit, inardeſcant ad ſuperna noſtra deſideria: & ſic amare, iam ire eſt. Ab internę ſolennitatis gaudio nulla nos aduerſitas reuocet: quia & ſi quis ad locum propoſitum ire deſiderat, eius deſiderium quælibet viæ aſperitas non immutat. Nulla nos proſperitas blandiens ſeducat, quia ſtultus viator eſt, qui in itinere amœna prata conſpiciens, obliuiſcitur ire quò tendebat. Toto ergo deſiderio ad ſupernam patriam animus anhelet, nihil in hoc mundo appetat, quod conſtat quia citiùs relinquat: vt ſi cæleſtis paſtoris veraciter oues ſumus, quia in viæ delectatione non figimur, æternis paſcuis in peruentione ſatiemur, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui viuit & regnat cum patre in vnitate ſpiritus ſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum Amen.

EODEM DIE,

HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Ego ſum paſtor bonus. Bonus paſtor animam ſuam ponit pro ouibus ſuis &c. Ioan.10.

EGo (inquit) *ſum paſtor bonus.* Audite hoc paſtores, & à me vno paſtore boni paſtores eſſe diſcite. Bonus enim paſtor eſt, qui animam ſuam dat pro ouibus ſuis. Hæc eſt definitio boni paſtoris, hoc ego feci: *Bonus paſtor.* hoc & vos facite, ſi neceſſe fuerit. Maiorem enim dilectionem nemo habet, quàm vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. *Ioan.15.* *Mercenarius autem & qui non eſt paſtor, cuius nõ ſunt oues propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit.* Bonus paſtor fuit Iacob, bonus paſtor & Moyſes, bonus paſtor erat & Dauid, qui pro tuendis ouibus, vrſis & leonibus (quamuis puer eſſet adhuc) ſe obijcere non timebat. Nam & leonem *1.Reg.17.* & vrſum ipſe interfecit, ſicut ad Saul loquens ipſe teſtatur. Illi enim vrſi, & illi leones, vitia & malignos ſpiritus, hæreticos & ſchiſmaticos *Vrſi & leones, hæretici.* ſignificabant, contra quos nunc Eccleſiæ paſtores pugnant & dimicant. Non erat ille mercenarius, qui dimiſſis ouibus fugeret, & luporum impetus formidaret. Ille igitur bonus paſtor, hũc paſtorem optimum ſignificabat, qui modò in hoc Euangelio loquitur, dicens: *Ego ſum paſtor bonus.* Vis videre etiam ipſum Dauid boni paſtoris definitionem, quæ hîc deſcribitur, adimpleſſe? Cùm enim angelus in populum deſæuiſſet, & euaginato gladio multos interfeciſſet, morti ſeip- *2.Reg.24.*

ſum objiciens, clamauit, dicẽs. Ego ſum qui pec-
caui, ego iniquè egi: iſti qui oues ſunt, quid fece-
runt? Vertatur obſecro manus tua contra me, &
contra domum patris mei. Dicat itaque noſter
Dauid: (filius autẽ illius Dauid, ſed fortior, quã
ille Dauid) Ego ſum paſtor bonus. Quòd autem
paſtorem ſe Dominus dicit, dignatio eſt, nõ pro-
motio: inclinatio eſt, non dignitatis alicuius ali-
qua ſublimatio. Sed non dedignetur ſe paſtorem
dicere, qui paſtoris officium, iniurias & labores
non eſt dedignatus ſubire. Ipſe enim eſt, de quo
Eſai.40. propheta ait: Sicut paſtor gregem ſuum paſcet,
& in brachio ſuo congregabit agnos, & in ſinu
ſuo leuabit: fœtas ipſe portabit. Cui autem non
videatur iniurioſum eſſe, vt agnnos & oues fœ-
tas & ſordidas in ſinum congreget, & ſuper hu-
meros portet? Tales tamẽ erãt oues Chriſti, tales
priùs erant oẽs Chriſtiani, quos ipſe ſuo ſangui-
ne lauit, & aquis baptiſmatis mundauit, & pro-
prijs humeris ad paſcua reportauit. Sed dicat idẽ
propheta, qualis ſecundum diuinitatem ſit, qui
Ibidem. ſecundùm humanitatem tantũ humiliare ſe vo-
luit. Quis (inquit) menſus eſt pugillo aquas, aut
cælos palmo ponderauit? Quis appendit tribus
digitis molem terræ, & librauit in pondere mon
tes, & colles in ſtatera? Ipſe, inquit, qui paſtoris
iniurias ſuſtinuit, ipſe eſt, qui cælum & terram fa
bricauit, ipſe eſt qui pugillo metitur aquas, qui
pluuiæ guttas & ſtellarũ numerũ nouit: ipſe eſt,
qui virtute omnipotẽtis Trinitatis, quaſi triũ di-
gitorũ operatione, librauit in pondere montes
& colles in ſtatera. Ipſe in medio firmamenti ter-
ram ſtabiliuit, quæ ſuis librata ponderibus, cùm
nullũ habeat fundamentũ, nuſquàm tamen ca-
dere poteſt. Deniq; ipſe eſt, qui in pondere,
Sap.11. & numero, & menſura omnia feciſſe legitur. Per
Omnia in certum enim pondus, & certum numerum, cer-
pondere, tamque menſuram omnia feciſſe legitur. Certũ
numero, et enim pondus, & certum numerũ, certamq; men-
menſura. ſuram omnibus poſuit, vltra quæ extendere ſe
nulla valet creatura. Tot igitur erũt homines,
quot ipſe diſpoſuit: eius ponderis grauitatem, &
fortitudinem eius virtutis, ſapientiæ, honoris,
dignitatis quantitatem & menſuram vnuſquiſ-
que habebit, quam ipſe ante tempora habere diſ-
Iob.28. poſuit. Ideò enim & ventis pondus dediſſe legi-
tur, quia angelicis poteſtatibus & iuſtorum ani-
mabus grauitatem eam & fortitudinem tribuit,
quam ſuperbiæ leuitas à proprio ſtatu mouere
non poſſet. Hanc autem grauitatem & hoc pon-
dus ille non habuit, qui ſuperbiæ leuitate ele-
Eſai.14. uatus dixit: In cælum aſcendam, ſupra aſtra Dei
exaltabo ſolium meum. In voluntate igitur tua
Domine vniuerſa ſunt poſita, & nõ eſt, qui poſ-
Eſther 13. ſit tuæ reſiſtere voluntati. Sequitur: *Mercenarius
autem & qui non eſt paſtor, cuius nõ ſunt oues propriæ,
videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit* Mer-
Mercena- cenarius enim eſt ille epiſcopus, qui in paſcen-
rius quis. dis & regendis ouibus ſola temporalia & tranſi-
toria quærit: qui non amore cæleſtis patriæ, ſed
pro lucro & mercede temporalium rerum, oues
dominicas paſcit. Et iſte quidem apud Deum
paſtor non eſt, etſi ab hominibus paſtor dicatur.
Hic autem non habet oues proprias, ſed merce-
de conductas. Si enim eius propriæ eſſent, dili-
geret vt proprias, & ſe pro eis periculis objicere
non dubitaret. Sed videt lupum venientem, vi-
det diabolũ eiuſq; ſatellites imminentes (ſatel-
lites nanq; diaboli, hæretici & ſchiſmatici ſunt,
omneſque deceptores) & dimittit oues, & fugit.
Dimittit vtique non auxiliando, veritatem non
prædicando, conſtantiam & patientiam non ad-
monendo, & hæreſi non reſiſtendo. Vnde per
Ezechielem à Domino dicitur: Non aſcendiſtis
ex aduerſo, neque oppoſuiſtis murum pro do-
mo Iſraël, vt ſtaretis in prelio in die Domini.
Omnia enim hæc verba murus quidã ſunt, qui-
bus ab hæreticis oues Eccleſiæ defendũtur. His
lupus pellitur, his vincitur & fugatur. *Mercena-
rius autem fugit, quia mercenarius eſt, & non pertinet
ad eũ de ouibus.* Non enim fugeret, ſi mercenarius
non eſſet: non fugeret, ſi pro amore & charitate,
& non pro mercede ſeruiret, perfecta enim cha-
ritas foras mittit timorem. Et ideò quidem fu-
git, quia non pertinet ad eum de ouibus. *Ego ſum
paſtor bonus, & cognoſco meas, & cognoſcunt me meæ.*
Nouit enim Dominus, qui ſunt eius. Cog-
noſcere autem Dei, diligere eſt. Vnde & quibuſ-
dam in iudicio dicturus eſt: Amen dico vobis,
neſcio vos: alioquin, qui omnia ſcit, quomodò
ignorare aliquid poteſt? Quod igitur ait: *Et cog-
noſco meas, & cognoſcũt me meæ*: tale eſt, ac ſi dice-
ret: Diligo meas, & diligor à meis. Sed quomodò
cognoſco? Vis audire quomodò? *Sicut nouit me pa-
ter, & ego agnoſco patrem.* Sic, inquit, cognoſco, id
eſt, diligo meas, & diligor à meis, ſicut diligo pa-
trem. Vnde & in ſequentibus ait: Sicut dilexit
me pater, & ego dilexi vos. Itemque: Non pro
his rogo tantùm, ſed pro eis, qui credituri ſunt
per verbum illorum in me: vt omnes vnum ſint,
ſicut & tu pater in me, & ego in te, vt & ipſi in no
bis vnum ſint. *Et animam meã pono pro ouibus meis.*
Niſi enim eas dilexiſſet, animam pro eis non po-
ſuiſſet. *Et alias oues habeo, quæ non ſunt ex hoc o-
uili: & illas oportet me adducere, & vocem meam
audient: & fiet vnum ouile, & vnus paſtor.* Hoc eſt
enim, quod Apoſtolus ait: Ipſe eſt pax noſtra,
qui fecit vtrunque vnum. Iunxit enim duos pa-
rietes: vnum ex circuncisione, & alterum ex præ-
putio venientem. Iudæis loquebatur Dominus,
quibus ſe Gentiles iungere promittebat, vt ex
duobus populis vna domus ædificaretur, & vna
Eccleſia conſtrueretur. Facta eſt igitur pax inter
Iudæos & Gentiles: vnum eſt ouile, vnus eſt pa-
ſtor: vnam legem tenent, vnum Deum adorant,
& vnius paſtoris vocem ſequuntur. Hos autem
duos ouium greges, hos duos Eccleſiæ parietes,
Moyſes quoque ſignificauit, qui ex decem cor-
tinis (iubente Domino) tabernaculum fieri
præcepit. Erant autem quinque cortinæ in pa-
riete

riete vno, anſulis hiacynthinis ſibi mutuò cõiunctæ. Erant autem & aliæ quinque in pariete altero, ſimili modo ſibi mutuò conſortes. Quinque vero & quinque, id eſt, duo parietes aureis circulis ſibi inuicem iungebantur: ex quibus videlicet duobus parietibus vnum tabernaculum conſtruebatur. Omnes autem cortinæ opere plumario contextæ erant, pulchraque varietate diſtinctæ. Hæc autem quid ſignificent, in Exodo expoſuimus.

DOMINICA TERTIA POST PASCHA,

in Epiſtolam Concio exegetica.

RVrſus ex principis Apoſtolorũ priori Epiſtola lectio depromitur, plena optimis inſtitutionib⁹, in qua ſanè pſpicuè videre licet, quàm longè diſtẽt pſeudo prophetæ à veris doctoribus: tum etiam quemadmodum nos viuere conueniat, dum ſumus in hoc mundo. Pſeudoprophetæ pleriq; omnes ſua mendacia, quia veritate & ratione non poſſunt, dolis & armis, concitandisque ſeditionibus tueri ac promouere ſolent: cùm è diuerſo qui vera docent, modis omnibus ſtudeant paci, concordiæ, atque vnitati Eccleſiaſticæ, quæ ſalua eſſe nõ poteſt, niſi ſubditi pareant Magiſtratibus, & pro ſe quiſque ſuum faciat officium: ad quæ nos hodierna lectio verbis Apoſtolorum principe dignis, & quidem amantiſsimè hortatur: *Obſecro vos tanquam aduenas & peregrinos, abſtinere vos à carnalibus deſiderijs, quæ militant aduersùs animam.* Poſt illud primorũ hominum peccatũ, omne humanũ genus è paradiſo in hoc exiliũ detruſum eſt, vbi ſumus aduenæ & peregrini. Sed multò maxima hominum pars exiliũ ſibi vertit in paradiſum, & degunt in hóc mundo, tanquam perenniter huius lucis vſura fruituri. Hoc quidẽ efficit malignus dæmon, vaſta quadam caligine offuſa interioris hominis oculis, vt non videat vbinã ſit, ſed in ſumma miſeria haud ſecùs atq; in vera beatitudine: in ſummis periculis, haud aliter atq; in præcipua ſecuritate verſetur. Itaq; D. Petrus Eccleſiæ paſtor tales amanter admodùm obſecrat, vt meminerint ſe eſſe aduenas & peregrinos in hac vita, & eò minùs terrenis rebus dediti ſint, quò magìs agnoſcunt ſe patriam habere in cęlis. Huius rei præclariſsima exempla habemus in beatiſsimis patriarchis Abrahamo, Iſaac, & Iacob, de quibus in epiſtola ad hebræos ſic ſcribit Apoſtolus: Fide Abraham demoratus eſt in terra repromiſsionis tanquam in aliena, in caſulis habitando cum Iſaac & Iacob, cohæredibus repromiſsionis eiuſdem. Expectabat enim fundamẽta habentem ciuitatem, cuius artifex & conditor Deus. Et Paulò infrà: Iuxta fidẽ defũcti ſunt omnes iſti, non acceptis repromiſsionibus, ſed à longè eas aſpicientes & ſalutantes, & cõfitentes quia peregrini & hoſpites ſunt ſuper terrã. Qui enim hæc dicunt, ſignificãt ſe patriam inquirere. Si ſic affecti fuere illi patres longè ante legem veterẽ, quibus adhuc tot ſeculis expectanda erat cæleſtis patriæ beatitudo, quantò magis nos debemus in hac vita tanquã aduenæ & peregrini degere, qui iam per Chriſtum habemus patefactũ in cælos aditum, & ſcriptis Apoſtolicis atq; Euãgelicis iubemur mundũ hũc contemnere, & ferre poſt Dominum crucẽ noſtrã, atq; per anguſtã portam & arctam viam ingredi? Et rectè quidẽ hoc loco Beda ait, inter electos & reprobos in hac vita hoc diſtare ſolere, quòd electi peregrini nunc & exules patriã expectant in futuro, tantoq; minùs in præſenti gaudijs delectantur caducis, quanto futura ſine fine gaudia ſe ſperant accipere, & in æternũ regnare cum Chriſto: at verò reprobi hîc habent patriam, cuius ſolùm vitæ deſiderijs norũt inhiare. Ideoq; poſt hanc vitam in exiliũ relegabuntur perpetuũ, vbi cũctis carentes voluptatibus, ſola in tormentis patiantur aduerſa. Hęc Beda. Carnales aũt cupiditates, vt ait Oecumenius, militare, inquit, aduersũs animam, propterea quòd, vt inquit etiam B. Paulus, caro concupiſcit aduersùs ſpiritum: quippe cùm carnis cupiditates circa fruitionem & voluptatẽ ſenſibilium rerum verſentur, rationem noſtram & conſilium conturbent, ſeruilemq; animã noſtram efficiant. Hæc Oecumenius. Videat hîc vnuſquiſq;, quã ex animo abſtineat à carnalibus deſiderijs, quæ certè militant aduersùs animam. Illis ergo ſtudere atque operam dare, quod tam multi etiam Chriſtiani faciunt, quid eſt aliud, quàm planè odiſſe animam ſuam, eamque prorſus velle perditam? Paulus Apoſtolus certam quandã indicaturus notã, qua Pſeudochriſtiani à veris internoſcantur, Qui aũt, inquit, ſunt Chriſti, carnem ſuã crucifixerũt cum vitijs & concupiſcentijs. Ergo è diuerſo, qui carnis fouent vitia & concupiſcentias, nouerint ſe eſſe alienos à Chriſto. Sed quotuſquiſq; hęc alicuius penſi habet? Heu viuunt homines, tanquã mors nulla ſequatur, Et velut infernus fabula vana foret. *Conuerſationẽ veſtram inter gentes habentes bonam, vt in eo quòd detrectant de vobis, tanquàm de malefactoribus, ex bonis operibus vos cõſiderantes, glorificent Deum in die viſitationis.* Hæc admonitio etſi nunquam non, tamen tum vel maximè fuit opportuna, immò & neceſſaria, cùm fides Chriſti apud ethnicos primùm oriri cœpit, paucosque haberet profeſſores comparatione idololatrarum, quorum improbæ obtrectationes nulla re alia efficaciùs, quàm vitæ innocentia & inculpatis moribus confutari poterant. Atq; eodẽ omninò remedio aduersũ hæreticos vtendũ eſt Chriſtianis catholicis. Facilè enim impia cõmenta prauorum

Diſcrimen inter falſos & veros doctores.

1 Pet. 2.

Aduenæ ſumus & peregrini.

Heb. 11.

Luc. 9.

Luc. 3.

Gal. 5.

Veri Chriſtiani qui ſint.

Gal. 5.

Vita inculpata deſtruuntur hæreſes.

uorum dogmatum deſtruuntur,ſi in Catholicis appareat vitæ integritas: cùm alioquì, ſicut noſtra æſtate compertum eſt,parum apud illos poſſit ꝓfici,quandiù habent, quod in Catholicorum vita & moribus carpere queant. Plerunque contigit, ait Beda,vt pagani,qui fidem Chriſtianorum vituperabant, quia deos ſuos dereliquiſſent, poſtmodùm conſiderantes caſtam eorum conuerſationem,& inuictum in Chriſto animum,ceſſarent eis detrahere, magisq; Deum glorificare ac laudare inciperent, qui bonitate ac iuſtitia cultorum ſuorũ bonus eſſe probaretur & iuſtus.Glorificét,inquit,Deum,in die viſitationis,hoc eſt,in tempore retributionis quãta vobis ſit gloria per Deum donanda iam nnnc agnoſcant increduli,cũ vos conſtanter inter obſtantia pericula illũ ſequi perſpexerint. Hæc Beda.*Subiecti igitur eſtote omni humanæ creaturæ propter Dominum:ſiue regi,quaſi præcellenti: ſiue ducibus,tanquã ab eo miſſis ad vindictã malefactorũ,laudẽ verò bonorum.*Humanam creaturã,inquit Oecumenius, hîc magiſtratus vocat,qui à regibꝰ creãtur:quinetiam ipſos reges,propterea quòd ipſi quoq; ab hominibus conſtituuntur· Solet enim ſcriptura
Ephe.2. conſtitutioné & poſitioné,creaturã etiam quandoq; appellare:vt cùm inquit, Vt duos creet in vnum nouum hominem,id eſt,ponat & coſtituat. Inquit igitur:Subditi eſtote mundanis principibus,ac ſubditi quidé propter Dominũ,id eſt, eo modo quo Dominus præcipit.Sed quid præcipit
Matth.22. Dominus?Reddite quæ ſunt Cæſaris,Cæſari: & quæ ſunt Dei,Deo:vt ſi quid cõtra Dei inſtitutioné mandarint,obediendũ eis nõ ſit.Hoc enim prorſus & Dominus & eius diſcipulus præcipit ea cauſa,ne dicere Græci poſſint, Chriſtianiſmũ vitæ ſubuerſioné adferre,turbationisq; & cõfuſionis cauſam eſſe.Hæc Oecumenius. Quòd verò ait, *Ad vindictam malefactorũ,laudẽ verò bonorum,* Beda ſic exponit,Non ꝙ omnes quidem reges aut duces,vel malefactores punire, vel laudare bonos nouerint:ſed quæ eſſe debeat actio boni iudicis ſimpliciter narrat,hoc eſt, vt malefactores coërceat,benè agentes remuneret. Qui etſi iniuſtè agit ſi bonos dãnet,nihilo minùs ad laudem eorũ pertinent quæ facit, ſi patiẽter eius improbitaté tolerent,& patienter eius ſtultitiæ re-
Rom.13. ſiſtant. Vis(inquit)nõ timere poteſtaté?Bonũ fac, & habebis laudem ex illa.Non dicit, Ab illa,ſed, Ex illa:quia etſi poteſtas humana non laudat, immò ſi etiã perſeqtur,ſi occidit gladio,vt Paulũ,ſi crucifigit,vt Petrũ,habebis ex illa laudé,dũ ex eo,quod illa malè facit in te iuſtũ & innoxiũ, tuæ virtutis patiẽtia coronã laudis meretur.Hęc ille. *Quia ſic eſt voluntas Dei,vt benefacientes,obmuteſcere faciatis imprudentiũ hominũ ignorantiã.* Præclarè hoc admonet Apoſtolus,quia reuerà nulla ſunt ad confutandos tum hæreticos,tum ethnicos & à fide Dei alienos arma validiora, quàm ſtudium pietatis & bonorum operum, vt omni ex parte caueamus nobis quidem à peccato, proximis verò à ſcandalo.Cùm enim cernũt nos inculpatè viuere,& animo ſyncero minimeq; fucato colere iuſtitiam,& bonis operibus eſſe addictos,non habent quod carpant: immò plerũq; etiam hac ratione homines perditi ad ſanitatem reducũtur,& ab errore & ſtultitia ſua reſipiſcũt. Quòd ergo noſtro æuo tantos progreſſus habuére impia hæreticorum dogmata, inde potiſsimũ accidit,quòd apud Catholicos penè nulla ſecuta eſt morum correctio:quæ ſi ſecuta eſſet, iampridem mutuis odijs & armis hæreſum architecti cum ſuis commentis interijſſent, & miſera plebs ab illis euerſa & ſeducta,celerrimè ad Chriſti vnicum ouile redijſſet. *Quaſi liberi, & non quaſi velamen habentes malitiæ libertatẽ,ſed ſicut ſerui Dei.* Liberi rectè vocamur,inquit Beda,qui per baptiſma à peccatorum ſumus nexibus abſoluti, qui à dæmoniaca ſeruitute redempti, qui filij Dei effecti,non tanto dono libertatis potiorem peccãdi facultatem vel licentiam accepimus: quinimò ſi peccamus,mox libertate perdita,ſerui efficimur peccati.Et quiſquis ſe ad hoc liberatũ à Domino putat,vt licentiùs peccet,talis ſuam libertatem in velamen malitiæ mutat. Hęc Beda. Non ſumus ad carnis,ſed ſpiritus libertatem vocati: & licet à multis priſcæ legis oneribus ſimus abſoluti, at nihilo minùs habemus à Chriſto nobis præſcriptam Euangelij legem, & ſumus diuinæ obnoxij ſeruituti : ſed ſic ſeruire, regnare eſt. Non eſt libertas, vbi dominatur iniquitas:ſumma libertas eſt,vbi Chriſto addictiſſimè ſeruitur.*Omnes honorate,Fraternitatem diligite.Deum timete,Regem honorificate.* Sunt homines omnes conditi ad imaginem Dei, ſunt precioſo Chriſti ſanguine redempti,ſunt capaces beatitudinis æternæ,vbi erũt filij & hæredes Dei:ergo non immeritò honorandi. Apud Malachiam prophetam legimus : Nunquid non pater vnus omnium noſtrûm? Nunquid non Deus vnus creauit nos?Quare ergo deſpicit vnuſquiſq; noſtrûm fratrem ſuum,violans pactum patrũ noſtrorum?Eſt quoque diligenda fraternitas, quia diuites & pauperes, potentes & humiles vnius magni patris filij,& proinde inter nos fratres ſumus.Multùm deteſtanda eſt eorũ ſuperbia, qui cùm honore, diuitijs aut id genus alijs præditi ſunt,proximos ſuos,præſertim inopes & humilioris conditionis deſpiciunt,& ipſi olim à Deo deſpiciendi. Debebant rebus & facultatibus ſuis miſerorum leuare inopiam , & in pauperibus atque abiectis fratribus ſuis Chriſtum Ieſum intueri & venerari.Cogitent diuitis epulonis & Lazari mendici exempla,& egenos atque calamitoſos non ſolùm non contemnant, ſed etiam ſibiipſis anteponant , in eisque Dominum beneficijs & puro amore proſequantur. Iam quod addit Apoſtolus, *Deum timete,* omnia in ſe totius diuinæ legis præcepta complectitur. Qui enim timet Deum,nihil negligit.Eſt autem hîc accipiendus caſtus filiorum timor, non

non ille ſeruilis, quem rectè Cicero vocat non diuturni magiſtrum officij. Qui ſic timet Deum, putà, caſtè & purè, vt decet filios ingenuos, is ob Dei voluntatem etiam Reges & magiſtratus honore afficit, & ex animo eos obſeruat ac veneratur. *Serui, ſubditi eſtote in omni timore dominis, non tantùm bonis & modeſtis, ſed etiam dyſcolis.* Sic & Apoſtolus Paulus, Serui, inquit, obedite dominis carnalibus cum timore & tremore, in ſimplicitate cordis veſtri, ſicut Chriſto: nõ ad oculum ſeruientes, quaſi hominibus placentes: ſed vt ſerui Chriſti, facientes voluntatẽ Dei ex animo: cum bona voluntate ſeruientes Domino, & non hominibus, ſcientes quòd vnuſquiſque quod fecerit bonum, hoc recipiet à Domino, ſiue ſeruus, ſiue liber. Itaq; in dominis ſuis cõtemplari debent ſerui Chriſtũ, atq; ita fiet, vt faciliùs præſtare queant, quod hîc ait Petrus Apoſtolus, vt ſubditi ſint & morigeri non ſolùm bonis & modeſtis atq; humanis dominis, ſed etiam dyſcolis, difficilibus & moroſis, quos cauſa amoris Chriſti commodè & placidè ferent, & ſua fide, diligentia, alacritate, obediendi promptitudine commodos & tractabiles efficient. Quod aũt hîc ſeruis præcipitur, omnes Chriſtiani ad ſe pertinere putabũt, vt meminerint obtemperandum ſibi eſſe Eccleſiæ præpoſitis & antiſtitibus, non modò bonis & vitæ inculpatæ, ſed etiã malis ac improbis, ſicut etiam in Euangelio Dominus ait, Super cathedram Moyſi ſederũt ſcribæ & phariſæi. Omnia ergo quæcunq; dicunt vobis, facite. Preſtet nobis Deus ſuam gratiam, qui eſt benedictus in ſecula, Amen.

Ephe. 6.

Præpoſitis Eccleſiæ obtemperandũ.

Matt. 23.

DOMINICA EADEM,

Ioan. xvj.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Modicùm, & iam non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri.

Eſt Tomo 1. in Homi. 75. æſtiua de Tẽpore.

LAEta Domini & ſaluatoris noſtri promiſſa, fratres chariſsimi, læto cordis auditu pcipere debemus, ſedulaq́; intentione perſiſtere, quatenùs ad hęc ptingere mereamur. Quid eſt enim, quod meritò lętiùs audiatur, quã pueniri poſſe ad gaudiũ, quod nunquã poſsit auferri? Notandũ aũt, quòd tota lectionis huius Euangelicæ series illis conuenit, qui eam præſentes audierũt à Domino: pars autem illius etiam nobis, qui poſt paſsionem & reſurrectionem Dominicã ad fidem venimꝰ, aptiſsimè congruit. Quòd ergo ait: *Modicùm, & iam non videbitis me: & iterum modicùm & videbitis me, quia vado ad patrem,* ad illos ſpecialiter pertinet, qui eius diſcipulatui prædicantis in carne adhęrere, & poſt triſtitiam paſsionis viſa reſurrectione & aſcenſione eius lætificari meruerunt. Nam quia hæc illa, qua tradebatur, nocte locutus eſt, modicum erat, id eſt, eiuſdem noctis & diei ſequentis tempus, vſque ad horam, qua illum non videre inciperent. Tentus enim nocte illa à Iudæis, & in craſtinum crucifixus, cùm ſerò factum eſſet, depoſitus eſt de cruce, & inter ſepta ſepulchri ab humanis ſecluſus obtutibus. Et iterùm modicum erat, vſque dum illum viderent. Reſurrexit enim à mortuis die tertia, & apparuit eis in multis argumentis per dies quadraginta. Quare autem modicum eſſet, vt non viderent eum, et iterum modicum vt viderent eum, annectit cauſam, dicens: *Quia vado ad patrem.* Ac ſi apertè dicat: Ideò poſt modicum à veſtris aſpectibus, in monumenti clauſtris abſcondor, & iterùm poſt modicum deſtructo mortis imperio, vobis intuendus appareo: quia tempus eſt, vt expleta diſpenſatione aſſumptæ mortalitatis, cum reſurrectionis triumpho iam reuertar ad patrem. Poteſt & aliter intelligi quod ait, Modicùm & iam non videbitis me: & iterùm modicùm, & videbitis me. Modicum quippe tempus futurum erat, quo eum non viderent, illud ſcilicet triduum, quo erat quieturus in monumento: & iterum modicum erat futurum, quo viderent eum, illi videlicet dies quadraginta, in quibus eis poſt paſsionem ſuam ſæpiùs vſque ad tempus aſcenſionis apparuit. Quod autem ſubiunxit, Quia vado ad patrem, iuxta hũc ſenſum ad illud ſpecialiter reſpicit quod præmiſit, Et iterùm modicùm, & videbitis me. Ac ſi apertè diceret: Propterea me reſuſcitatum à mortuis modico tempore videbitis, quia non ſemper in terra corporaliter manſurus, ſed per humanitatem quam aſſumpſi, iam ſum aſcenſurus in cælum. Hæc quidem verba Domini, vt diximus, illis ſpeciatim, qui eius reſurrectionem videre potuerunt, conueniunt. Quod verò illis quærentibus exponendo ſubiungit, *Amen amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos: mundus autem gaudebit, vos autem contriſtabimini: ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium,* & ipſorum & totius Eccleſiæ ſtatui congruit. Plorabant quippe & flebant amatores Chriſti, cùm illum comprehendi ab hoſtibus, ligari, ad concilium duci, damnari, flagellari, deriſui haberi, ad vltimum crucifigi, lanceari, & ſepeliri viderent. Gaudebant mundi amatores (quos ob infimas cogitationes mundum vocat Dominus) quum morte turpiſsima condemnarent illum, qui grauis erat eis etiam ad videndum. Contriſtabantur diſcipuli poſito in morte Domino: ſed agnita eius reſurrectione, triſtitia illorum verſa eſt in gaudium: viſa aſcenſionis potentia, iam maiori gaudio ſubleuati, laudabant & benedicebãt Dominum, vt Lucas teſtatur. Sed & cũctis fidelibus hic Domini ſermo cõuenit, qui per lachrymas

Acto. 1.

Mundus, mundi amatores.

Sap. 2.

Luc. 24.

Pij hic lugent. mas preſſuraſq; præſentes ad gaudia æterna peruenire contendunt. Qui meritò in præſenti plorant, flent & triſtes ſunt, quia necdum valent videre quem diligunt: quia quandiù ſunt in corpore, peregrinari ſe à ſua patria & regno cognoſcunt, quia per labores & certamina ad coronam ſibi perueniendũ eſſe non dubitant. Quorũ triſtitia vertetur in gaudiũ, quũ finito agone vitæ huius, brauium vitæ perennis accipiunt. De quo *Pſal.125.* dicitur in Pſalmis: Qui ſeminãt in lachrymis, in *Impij hic lætantur.* gaudio metent. Flentibus aũt & contriſtatis fidelibus, mũdus gaudet: quia iure in præſentibus qualecunq; gaudium habent, qui alterius vitæ vel nulla eſſe gaudia ſperant, vel ſe ad hæc pertingere poſſe deſperant. Quod tamen ſpecialiter de perſecutoribus fidei Chriſtianæ poteſt intelligi, qui cruciatis occiſiſque martyribus, ad tempus ſe præualuiſſe gaudebant, ſed non poſt multum illis in occulto coronatis, ipſi pœnas perfidiæ ſuæ ſimul & homicidij ſubibant æternas. *Eſai.65.* Quibus diuina increpatione rectè dicitur per prophetam: Ecce ſerui mei lætabuntur, vos autẽ confundemini: ecce ſerui mei exultabunt in lætitia, vos autem clamabitis præ dolore cordis veſtri, & præ contritione ſpiritus vlulabitis. Sequi- *Mulier, ſancta Eccleſia* tur: *Mulier cùm parit, triſtitiam habet: quia venit hora eius.* Mulierem dicit ſanctam Eccleſiam, videlicet propter fœcunditatem bonorum operum, & quia ſpiritales Deo filios gignere nunquam de- *Luc.13.* ſinit, de qua & alibi dicit: Simile eſt regnum cælorum fermento, quod acceptum mulier abſcondit in farinæ ſata tria, donec fermentaretur totum. Mulier quippe fermentum accepit, cùm Eccleſia vim ſupernæ dilectionis & fidei, Domino largiente, conſecuta eſt. Abſcondit hoc in farinæ ſata tria, donec fermentaretur totum, cùm Aſię, Europę & Aphricę partibus verbum vitæ miniſtrauit, donec omnes terrarum termini, regni cęleſtis amore flagrarent. Ad huius mulieris mem- *Gal.4.* bra ſe pertinere ſignabat, qui recedentibus quibuſdam à caſtitate fidei, triſtis aiebat: Filioli mei, quos iterũ parturio, donec formetur Chriſtus in vobis. Ad huius ſe mẽbra pertinere teſtãtur, qui cæleſtibus deſiderijs accenſi, in conditoris ſui laude proclamant: A timore tuo Domine *Eſai.26.* concepimus & parturiuimus, & peperimus ſpiritum. Hæc mulier cùm parit, triſtitiã habet, quia venit hora eius. *Cùm autem pepererit puerũ, iam non meminit preſſuræ propter gaudium, quia natus eſt homo in mundum.* Quia nimirùm ſancta Eccleſia quandiù in mundo ſpiritalium virtutum profectibus inſiſtit, nunquàm mundi tentationibus exerceri deſiſtit. At quum deuicto laborum certamine ad palmã peruenerit, iam non meminit preſſuræ præcedentis, propter gaudium perceptæ *Rom.8.* retributionis. Non ſunt enim condignæ paſſiones huius temporis ad ſuperuenturam gloriam, quæ reuelabitur in nobis. *Non meminit*, inquit, *preſſuræ propter gaudium, quia natus eſt homo in mundum.* Sicut enim mulier nato in hunc mundum homine lætatur: ita Eccleſia nato in vitam futuram fidelium populo, digna exultatione repletur: pro qua eius natiuitate multum laborans & gemens in præſenti, quaſi parturiens dolet. Nec nouum debet cuiquam videri, ſi natus dicatur, qui ex hac vita migrauerit. Quomodò enim conſuetè naſci dicitur, cùm quis de vtero matris procedens, hanc in lucem egreditur: ita etiam rectiſsimè poteſt natus appellari, qui ſolutus à vinculis carnis, ad lucem ſublimatur æternã. Vnde mos obtinuit Eccleſiaſticus, vt dies beatorum *Cur natalitia dicantur* martyrum ſiue confeſſorum Chriſti, quibus de ſeculo tranſierunt, natales vocitemus, eorumq; ſolennia non luctuoſa funebria, ſed natalitia dicantur: Sequitur Dominus, exponens ipſe paradigma, quod de muliere propoſuit. *Et vos igitur nunc quidẽ triſtitiam habetis: iterũ aũt videbo vos, & gaudebit cor veſtrũ, et gaudiũ veſtrũ nemo tollet à vobis.* Quod de ipſis quidem diſcipulis facilè intelligitur, quia triſtitiã habuerũt paſſo ac ſepulto Domino: ſed peracta reſurrectionis gloria, gauiſi ſunt viſo Domino. Et gaudium illorum nemo tulit ab eis, quia etſi poſtmodùm perſecutiones pro Chriſti nomine ac tormenta paſsi ſunt, ſpe tamen reſurrectionis & viſionis illius accenſi, li- *Iaco.1.* benter aduerſa quæque ferebãt: imò omne gaudium exiſtimabant, cùm in tentationes varias inciderent. Deniq; cæſi à principibus ſacerdotũ, *Actor.5.* vt ſcriptum eſt, ibant gaudentes à conſpectu cõcilij, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati. Gaudiũ eorũ nemo tulit ab eis, quia talia patiendo pro Chriſto, meruerunt regnare ſine fine cum Chriſto. Sed & omnis Eccleſia per huius vitæ labores & anguſtias ad æterna cæleſtiũ tendit præmia gaudiorum, *Actor.14.* atteſtante Apoſtolo: Quia per multas tribulationes oportet nos introire in regnũ Dei. Quòd aũt ait, Iterum videbo vos, & gaudebit cor veſtrum. Videbo vos, dixit, eripiam vos ab aduerſarijs, coronabo vos victores, me vos decertantes ſemper vidiſſe probabo. Quando enim non videret *Matth.28.* ſuos, maximè preſſuris circundatos, cum quibus ſe ipſe omnibus diebus ſeculi manere promiſit? Sed morientibus inter tormenta fidelibus, arbitrabantur eos tortores diuino carere præſidio, *Pſal.* [illegible] dicentes: Vbi eſt Deus eorum? Vnde quidam ex his circunſeptus ærumnis, aiebat: Vide Domine affictionem meam, quoniam erectus eſt inimicus meus. Quod eſt apertè dicere: Quoniam inimicus inſequens ceruicem ſuperbiæ contra tuos humiles attollit, tuo nos auxilio conditor noſter omnipotens ſubleua: te victis ac repulſis hoſtibus, noſtros ſemper agones vidiſſe, tibi hos placuiſſe comproba. Videt itaque electos poſt triſtitiam Dominus, cùm eorum patientiam, damnato impugnatores, remunerat. Poteſt etiam intelligi quod ait, Iterùm autem videbo vos, quaſi diceret: Iterùm vobis videndus apparebo: quo- *Gene.22.* modò dixit Abrahæ: Nunc cognoui quòd timeas Dominum, pro eo vt diceret, Nunc cognoſce-

noſcere homines feci, quòd timeas Deum, qui hactenùs neſciebant, quod apud me ſemper habui certum. Si ergo, fratres chariſsimi, ſalubri nunc triſtitia afficimur, ſi iuxta hortamenta Apoſtoli ſpe gaudentes, in tribulatione exiſtimus patientes, ſi noſtra errata corrigimus, ſi miſerias proximorum debita lamentatione deflemus, videbit nos iterum Dominus, id eſt, videndum ſe nobis oſtendet in futuro, qui quondam nos videre, fidei ſuæ nobis agnitionem largiendo, dignatus eſt. Videbit vt coronet, qui quondam vidit vt vocaret. Videbit & gaudebit cor noſtrum, & gaudium noſtrum nemo tollet à nobis: quia hæc eſt vera & vnica merces eorum, qui ſecundùm Deum contriſtantur, de perpetua eius viſione gaudere. Quam profectò mercedẽ promiſit ipſe ſublimiter, cùm ait: Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt. Quàm deſiderabat ardenter Propheta, cùm dicebat: Sitiuit anima mea ad Deum viuum, quando veniam & apparebo ante faciem Dei? Quam ſe Apoſtolus cum ſui ſimilibus accepturũ eſſe gratulatur, qui certaminum ſuorum conſcius, confidenter proteſtatur, dicens: Videmus nunc per ſpeculum & in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Quam nos quoq; & fideliter quęrere, & veraciter apprehẽdere donet ipſe certantiũ auxiliator, & remunerator vincentium, Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui viuit & regnat cum patre in vnitate ſpiritusſancti, per omnia ſecula ſeculorum, AMEN.

Rom. 12.
Matt. 5.
Pſal. 41.
1. Cor. 13.

EODEM DIE, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Modicum, & iam non videbitis me: & iterùm modicùm, & videbitis me, & cæt. Ioan. 16.

MOdico enim tẽpore in ſepulchro Dominus iacuit, quo eum diſcipuli videre nõ potuerunt. Et iterùm modico tempore poſt reſurrectionem eum viderunt: quia (vt Lucas ait) per dies quadraginta apparuit eis, loquens de regno Dei. Et hoc eſt quod ait: *Modicùm, & iam nõ videbitis me: & iterum modicùm, & videbitis me.* Sed quare modicùm? *Quia ad patrem vado.* Si enim ad Patrem non iuiſſet, non modico, ſed multo tempore eum vidiſſent. Hoc autem diſcipuli non intelligentes, dicebant: *Quid eſt hoc, quod dicit nobis, Modicùm, & non videbitis me, & iterum modicùm, & videbitis me, &, quia vado ad patrem? Quid eſt, quòd dicit, Modicùm? Neſcimus quid loquitur.* Sciebant enim diſcipuli, quòd ad patrẽ Dominus iret, quia iam multoties hoc eis nunciauerat. Vnde & modò ſuperiùs ait: Vado ad eũ qui miſit me, & nemo ex vobis interrogat me, Quò vadis? Et ideò nemo me interrogat modò, Quò vadis, quoniã certiſsimè ſcitis, quia ad patrem vado. Hoc igitur ſolùm erat, quod Apoſtoli intelligere non poterant, & hoc ſolùm diſcere cupiebant, quid aliud modicùm ſignificaret, quo eum & viderẽt & non viderent. *Cognouit autem quia volebant eum interrogare, & dixit eis: De hoc quæritis inter vos, quia dixi, Modicùm, & nõ videbitis me: & iterùm modicùm, & videbitis me. Amen amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit: vos autem contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium.* Hæc eſt igitur expoſitio, ſed obſcura: & tale eſt, ac ſi diceret: Modò quidem non intelligitis, quid ſignificet, Modicùm, & non videbitis me: ſed me poſt modicùm mortuo & ſepulto, veſtriſque ab oculis ſublato, quando pro morte mea plorabitis & flebitis, quando & mundi amatores, ſcribæ videlicet & phariſæi de mea morte gaudebunt, tunc vtique intelligetis, quid ſignificet, Modicùm, & non videbitis me. Intelligetis etiam, quid ſignificet illud quod ſequitur, Et iterùm modicùm, & videbitis me, quando me die tertia reſurgente triſtitia veſtra vertetur in gaudium. Gauiſi ſunt enim diſcipuli viſo Domino. Vnde & Pſalmiſta, Ad veſperum, inquit, demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia. *Mulier cùm parit, triſtitiam habet, quia venit hora eius: cùm autem peperit puerum, iam non meminit preſſuræ propter gaudium, quia natus eſt homo in mundo. Et vos quidem nunc triſtitiam habetis.* Sic, inquit, fiet vobis, ſicut fit mulieri prægnanti & parturienti: quæ quidem cùm parit, triſtitiam habet, quia mortis horam timet aduenisse: ſed tanta lætitia ſequitur poſt partum, vt totius illius triſtitiæ & preſſuræ non recordetur, propter pueri natiuitatem. Sic igitur & Apoſtoli quando pariebant, quando prædicabant & baptizabant, quando per fidem adoptionis filios generabant, tunc quidem triſtitiam habebant, quia moriendo pariebant. Pariebant vtique, vt Apoſtolus ait: Filioli mei, quos iterùm parturio, donec Chriſtus formetur in vobis. Itemq;: Nam & ſi multos pædagogos habeatis, ſed non multos patres: in Chriſto Ieſu per Euangelium ego vos genui. Hoc autem ſignificabat Rachel, quæ pariendo mortua eſt. Vnde & filium moriens vocauit Benoni, id eſt, filium doloris mei. Pariebant igitur Apoſtoli in dolore, quia propter hunc talem partum occidebantur, & cruciabantur, multos dolores multaſque anguſtias patiebantur. Beatus iſte partus, quo tanta ſoboles tam nobilium filiorum vbique gentium germinauit. De hac quoque muliere prægnante & pariente Ioannes Apoſtolus in Apocalypſi loquitur, dicens: Et ſignum magnum apparuit in cælo, mulier amicta ſole, & luna ſub pedibus eius, & in capite eius corona ſtellarum duodecim, & in vtero habens cruciabatur vt pariat. Hæc enim mulier, Eccleſia eſt, quæ ſolis pulchritudine & ſplendore circumamicta, multos ſuæ claritatis lumine ad ſeſe & poſt ſeſe attrahit amatores. Sole nanque veſtitur, quatenùs

Ioan. 20.
Pſal. 29.
Gal. 4.
1. Cor. 4.
Gen. 35.
Partus Apoſtolorũ.
Apoc. 12.
Eccleſia, mulier amicta ſole.

Eph. 4. nùs ſoli iuſtitiæ placeat. Induite, inquit Apoſtolus, nouum hominẽ, qui ſecundùm Deum creatus eſt. Eſt & luna ſub pedibus eius. Luna enim *Luc. 10.* propter defectionem, ſuiq; mutabilitatem, mundum iſtũ ſignificat. Vnde quia Iericho interpretatur luna, homo ille qui de Hieruſalem veniebat, in Iericho deſcendiſſe à Domino narratur. Habet igitur Eccleſia lunam ſub pedibus, quoniam cuncta terrena & tranſitoria & mutabilia deſpiciens, & pro nihilo ducens, ſola cæleſtia cõcupiſcit. Coronam verò in capite portat, duodecim ſtellis quaſi duodecim margaritis ornatam. *Corona 12. ſtellarum.* Hæc enim corona, Apoſtolorum duodenus numerus intelligitur. Iſti enim vicerunt, iſti Eccleſiam coronauerunt, iſti primi milites in capite poſiti, quaſi ſtellæ in Eccleſia fulgẽt. Et in vtero habẽs cruciabatur vt pariat. Multos enim in vtero habet, multos quotidiè filios parit Eccleſia: nõ tamẽ ſine cruciatu quodã atq; dolore. Vnde & in hoc Euangelio Dominus ait: Mulier cùm *Gal. 4.* parit, triſtitiã habet, quia venit hora eius. Et Apoſtolus: Filioli mei: quos iterum parturio, donec Chriſtus formetur in vobis. Maiores tamen in perſequutionis tempore pariẽdo Eccleſia cruciatus patiebatur. Ideò enim ſancti occidebantur, quoniam parere cupientes, ad baptiſmum alios inuitabat. Ibi enim parit Eccleſia, ibi legitimos filios generat. Et viſum eſt aliud ſignum in cælo: & ecce draco magnus rufus, habens capita ſeptem, & cornua decem, & in capitibus ſuis ſeptem diademata, & cauda eius trahebat tertiam *Draco, diabolus.* partem ſtellarum cæli, & miſit eas in terrã. Draco iſte magnus & rufus, diabolus eſt, qui in ſpecie ſerpentis primum hominem decepit. Et nũc quidem propter ſanguinem martyrum, quem fundere non ceſſat, rufus apparet. Hic autem ſeptem capita habere perhibetur, ſeptem videlicet peccata principalia, quę de matre ſuperbia exor- *7. Peccata capitalia.* ta ſunt: ex quibus quaſi principijs omnia alia vitia oriuntur. Hæc autem ſunt, Vana gloria, inuidia, ira, triſtitia, auaritia, ingluuies, luxuria. Decem verò cornua, omnia alia vitia ſunt, quæ ab his capitibus deriuantur. Quæ quoniam multa ſunt, eum numerum ponere voluit, in quo omnes numeri continentur. Non enim progreditur numerus vltra decem: ſed ipſe in ſe reuolutus, *Corona diaboli, flagitia.* omnes alios numeros complet. Quid igitur cornua decem, niſi cornua multa? Habet autem in capitibus ſuis ſeptem diademata, quia pro vnoquoq; vitio ſuam portat coronam. Quoties enim per inuidiam vincit, toties per inuidiam coronatur. Sic & in alijs. Poſſunt autem ſeptem capita, *7. Hæreſiarchæ.* ſeptem hæreſiarchæ: & decem cornua, decẽ reges intelligi, qui in tempore Antichriſti, non ſolùm falſis prædicationibus, verùm etiã tyrannica poteſtate ſanctam Eccleſiam affligent. Et cauda eius trahebat tertiam partem ſtellarũ cæli, & miſit eas in terram. Quid enim per caudam, niſi eius deceptionem intelligimus? Cauda igitur eius, id eſt, ipſius calliditatis & hæreticæ prauitatis deceptio, tertiam partem ſtellarum cæli, multos videlicet qui in Eccleſia fulgere videbãtur, trahebat, & miſit eos in terram: vt non iam cæleſtia, ſed ſola terrena & tranſitoria diligerẽt. De hac autem tertia parte iam ſæpiſsimè dictũ eſt: quæ quoniam neq; in prælatorum, neque in ſubiectorum numero continetur, hæreticos & falſos Chriſtianos eam ſignificare diximus. Et draco ſtetit ante mulierem, quæ paritura erat, vt cùm peperiſſet, deuoraret filium eius. Et peperit filium maſculum, qui recturus erat omnes gentes in virga ferrea. Et raptus eſt filius eius ad Deum, & ad thronũ eius. Et mulier fugit in ſolitudinẽ, vbi habet locum paratum à Deo, vt ibi paſcant illam diebus mille ducentis ſexaginta. Semper enim Eccleſiæ filijs diabolus inſidiatur. Non enim magnoperè de alijs curam habet. Sunt enim eſcæ eius electæ. Et ſecundùm illud propheticum, fiduciam habet, vt influat Iordanis in os eius. *Iob.* Neminem enim ita perſequitur, quemadmodùm Eccleſię filios, & aqua baptiſmatis regeneratos. Hoc eſt enim, quod dicit: Vt cùm peperiſſet, deuoraret filium eius. Quod autem ait, Et peperit filium maſculum, ſingularẽ pro plurali poſuit. Nullum filium niſi maſculũ parit Eccleſia. Nam & ſi multas filias habeat, ſolę illius ſunt, quæ non mollitiem muliebrem, ſed virilẽ & maſculinam robur obtinere nitũtur. Nam neq; maſculi propter ſexum, ſed propter fortitudinẽ & conſtantiam filij eius eſſe dicuntur. Tales autem in virga ferrea gentes regunt, tales vitia & malignos ſpiritus ſuperant, tales imperio forti & inſuperabili Dei populum per rectam viam incedere docent. Et raptus eſt filius eius ad Deũ & thronũ eius. Quotidiè nanque Eccleſiæ filij ad Deum ab angelis rapiuntur, quotidiè ad thronum eius deferuntur, atque ab ipſius faucibus deuorare cupientis, ſæpiſsimè pręda ſubtracta, gaudens & triumphans cælos aſcendit. Mulier autem in ſolitudinẽ fugit, quoties malorum vitans conſortia, ad mentis ſecretum, ad Dei contemplationẽ ſancta Eccleſia ſeſe confert. Vnde & ſcriptum eſt: Ecce elongaui fugiens, & manſi in ſolitudine. *Pſal.* Ibiq; locum habet à Deo paratum. Sed quomodò paratum? Vis audire, quomodò? Vt ibi paſcant illam diebus mille ducentis ſexaginta. Sed qui ſunt, qui eam paſcunt, niſi ſacra volumina ſcripturarum? Lege Eſaiam, & ipſe te paſcet. Lege & alios prophetas, & ibi paſcua inuenies, nullis delicijs comparanda. De quibus dicitur: Dominus regit me, & nihil mihi deerit, in loco paſcuæ ibi me collocauit. Per dies autem mille ducentos ſexaginta, omne tempus, in quo Antichriſtus regnabit, intelligimus. Regnabit enim, ſicut ſcriptum eſt, per tẽpus & tempora & dimidium temporis, id eſt, per tres annos & dimidium, in quibus ſancta Eccleſia, verbi Dei pabulo nutrita, nullatenùs ab eo ſuperari poterit. *Dan. Apoc.* Sequitur: *Iterùm autem videbo vos, & gaudebit cor veſtrum, & gaudium veſtrum nemo tollet à vobis.* Quãdo enim

enim eos non videat, qui ſemper & vbique omnia videt? De illa igitur viſione dicit, quæ æterna eſt & finem non habet, quæ ſemper in gaudio eſt, cuius lætitia & beatitudo auferri non poteſt. Vnde & ait: Et gaudium veſtrum nemo tollet à vobis.

DOMINICA QVARTA POST PASCHA, IN EPIſtolam Concio exegetica.

HAc die ex D. Iacobi Epiſtola nobis lectio recitatur. Fuerunt noſtro ſeculo hæretici, qui eam tanti Apoſtoli Epiſtolam è ſanctarum catalogo ſcripturarum reijcere, & ſtramineam appellare non dubitarint. Vſque eò progreditur cæca & impia humanæ arrogantiæ væſania, vt in ipſas quoq; ſcripturas diuinas, blaſphemias vomere non dubitet. Atqui verò ſanctiſſimi & eruditiſſimi Patres Hieronymus, Auguſtinus, & cæt. crebra ex hac Epiſtola teſtimonia proferunt, & Catholica Chriſti Eccleſia inter Canonicas noui teſtamenti ſcripturas nõ poſtremum illi locum ſemper tribuit. Hodierna lectio breuis eſt verbis, ſed vberes habet ſalutaris doctrinæ ſententias. Ipſam agè audiamus: *Omne datum optimum, & omne donum perfectum, deſurſùm eſt deſcendens à patre luminum.* Fuerunt olim hæretici Pelagiani, qui dicerent noſtris viribus poſſe nos iuſtos effici: à Deo enim habere nos, quòd homines ſumus: à nobiſipſis verò, quòd iuſti ſumus. Illos planè confutat his paucis verbis per Apoſtolum ſuum ſpiritusſanctus. Nam D. Ambroſius lib. 1. de Vocatione gentium, cap. 9. dicit Iacobũ Apoſtolũ hac oratione docere, omnis boni Deum eſſe authorem, cuius dona nec incerta ſunt, nec mutabilia, ſed ex æterna voluntate veniẽtia. Beda hunc locum interpretans, ait Apoſtolum oſtendere, quicquid boni agimus, hoc Deo donante nos percepiſſe. Vnde & eum patrẽ, inquit, luminum appellat, quem authorem nouit ſpiritalium chariſmatum. Hæc Beda. Itaq; quicquid in nobis boni eſt, id totũ ex Deo ad nos promanauit. Quid enim habes, ait Paulus Apoſtolus, quod non accepiſti? Inde eſt ergo etiam meritũ bonorum operum noſtrorum, quia Deo operãte fiunt per nos. Hic iam neceſſe eſt & omnem in nobis ſuperbiæ tumorem prorſus comprimi, dũ videmus quicquid boni habemus, non noſtrum id eſſe, ſed Dei: & ingentem quoque erga Deum exiſtere gratitudinem, qui tot nos beneficijs affecerit. Omnia naturæ, omnia gratiæ, omnia gloriæ dona à Deo ad nos proficiſcuntur. Amemus ergo eũ & illi perpetim gratias agamus, & vt ſua in nobis dona conſeruet & augeat obnixè rogemus. Gratitudinẽ enim exigit tam profuſa benignitas: ingratitudo fontem benignitatis prorſus obturat. *Apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſsitudinis obumbratio.* Ipſa mutabilitas, inquit Diuus Gregorius, vmbra eſt, quæ quaſi obſcuraret lucem, ſi hanc per aliquas viciſsitudines permutaret. Sed quia in Deo mutabilitas non venit, nulla eius lumen vmbra viciſsitudinis intercidit. Hæc Gregorius. Eſt enim natura Dei incommutabilis, qui ſemper idem ipſe eſt: & cùm ſupplicia in reos conſtituit, & cùm beneficijs afficit pios, vnus atque idem eſt, in ſeipſo immotus & tranquillus perſeuerans. *Voluntariè enim genuit nos verbo veritatis.* Per verbum enim, id eſt, Filium ſuum fecit omnia: per idem quoque verbum, cùm iam perditi eſſemus, regenerauit nos, donans nobis in baptiſmo omnia peccata. Et quidem vtrunque putà quòd creatione nos genuit, redemptione regenerauit, ſuæ voluntatis fecit liberali bonitate, non vel noſtris meritis, vel vlla neceſsitate adactus. *Vt ſimus initium aliquod creaturæ eius.* Ne in eo quod ait, Genuit, hoc nos fieri putaremus, inquit Beda, quod ipſe eſt, ideò principatum quendam in creatura nobis hac adoptione conceſſum oſtendit. Hos etenim verſiculos quidam ita tranſtulit: Volens genuit nos verbo veritatis, vt ſimus primitiæ creaturarum eius, id eſt, vt cæteris, quas cernimus, creaturis ſimus meliores. Primitias nanque frugum vel animantium Domino conſecrari lex præcipit: primitias autem auri & argenti ad opus tabernaculi iuſsit conferri, id eſt, optima quæque in metallis. Hæc Beda, cui Oecumenius conſentanea ſcribit, dicens Deum nos procreaſſe, vt eſſemus primitiæ, id eſt, primi atque honoratiſsimi inter creaturas eius. Creaturas autem, hic viſibiles tantùm res creatas vocat. Hæc Oecumenius. *Scitis fratres mei dilectiſsimi.* Ea quæ dixi, arbitror vobis eſſe nota atque perſpecta, tanquam ex lege eruditis atque benè inſtitutis. *Sit autem omnis homo velox ad audiendum*, haud dubiè verbum Dei, de quo ſcriptura diuina loquens, Non in ſolo, inquit, pane viuit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Qui ergo vult viuere, auidè debet ſumere animæ cibum, id eſt, cupidè audire verbum Dei: quod maximè pertinet ad vulgares & indoctos homines, q. debẽt ſtudioſè auſcultare ſacras cõciones, vt nouerint quid in tota viuendi ratione aut amplecti, aut reſpuere oporteat. Talia .n. debent pro concione diligenter inculcari, omiſsis illis, quæ tantùm ad ingenij & eruditionis faſtuoſam oſtentationẽ, aut ad oblectandos inutiliter auditores faciunt. Porrò velocitas hæc, quam hic exigit Apoſtolus, non ad ſimplicem, vt ait Oecumenius, auditionem refertur, ſed ad operoſam auditionem, cùm ſimul atque audiuit aliquis, ad ea quæ imperata ſunt, aggredienda incitatur. Intelligit enim de eo, qui ſtudioſè ita ijs quæ dicuntur aures adhibet, vt ad opere ea implenda promptum ſe præſtet. Hæc Oecumenius. *Tardus autem ad loquendum.* Certè ſi nihil aliud, vel vnica illa Chriſti æterni iudicis ſententia ab incau-

Error Pelagianus.

Hi libri attribuuntur Proſpero Aquitanico.

1. Cor. 4.

Li. 12. ca. 17. Moralium.

Exod. 23.

Deut. 26.

Exod. 35.

Deut. 8.

Auditio verbi Dei operoſa.

Matt.12. ta locutione abſterrere nos poteſt, qua ait: De omni verbo otioſo, quod locuti fuerint homines, reddét de eo rationem in die iudicij. In vniuerſum autem, inquit Baſilius Magnus in Regulis breuioribus, Interrogatione 23. omne verbum, quod ad propoſitum in Domino vſum non facit, otioſum eſt: & adeò magnum eſt huiuſmodi verbi periculum, vt licet genere ipſo de numero bonorum ſit quod dicatur, tamen niſi ad ædificationem fidei dirigatur, nequaquàm propterea quòd bonum ſit, liber ſit à periculo qui illud locutus ſit: quippe qui videlicet ex eo, quòd ad ædificationem illud non accommodauerit, contriſtaſſe noſcitur Spiritumſanctum Dei. Hoc enim apertè docuit Apoſtolus, cùm dixit: Omnis ſermo malus ex ore veſtro nō procedat, ſed ſi quis bonus ad ædificationem fidei, vt det gratiam audiētibus. Et ſubiecit illud: Nolite contriſtare Spiritum ſanctum Dei, in quo ſignati eſtis. Quàm autem pernitioſa res ſit contriſtaſſe Spiritum ſanctum, de hoc verò qui opus eſt vt dicatur? Hæc Baſilius. Vidiſti hominem velocem ad loquendum, ait ſapientiſsimus Salomon: ſtultitia magis ſperanda eſt, quam illius correctio. *Et tardus ad iram.* Ne ſis velox ad iraſcendum, ait idem Salomon: quia ira in ſinu ſtulti requieſcit. Et alibi: Vir iracundus prouocat rixas: & qui ad indignandum facilis eſt, erit ad peccandum procliuior. Non autem ita velocitatem iræ vetat hic Apoſtolus, vt Beda inquit, vt huius tarditatem approbet: ſed hoc potiùs admonet, vt & hora perturbationis ac litium ne nobis ira ſubrepat caueamus: aut ſi fortè ſubrepſerit, intra oris ſepta eius cohibeamus impetum, & exacta hora diſcriminis, liberiùs eam ad integrum à noſtro corde per tempus expurgemus. Vel certè tardos ad iram nos eſſe præcipit, vt non quaslibet ob cauſas ſerenitatem noſtri vultus in auſteritatem vertamus, ſed certa exiſtente ratione. Verbi gratia: Si aliter corrigi proximos, maximè qui nobis ſunt commiſsi, non poſſe cernamus, ſeueritatem erga eos verbi, vel etiam iudicij diſtrictioris exhibeamus, manente tamen, quantùm natura humana patitur, ſtatu mentis noſtræ ſereno. Hæc Beda. Porrò Oecumenius hunc locum interpretans, illam prophetæ ſententiam citat, Iraſcimini, & nolite peccare, id eſt, vt ipſe exponit, Ne iraſcentes ſtatim furorem, qui ab ira ſuggeritur, effundatis: ac deinde addit: Nam & in loquendo tarditas, & in iraſcendo lentitudo efficit, vt ad rectum & oportunum opus cunctando reducamur: atque ex conſideratione, quę per moram fit, concitatus animi impetus vel omninò reſoluatur, vel ſicut res poſtulat, cohibeatur ac moderetur, & præcipuè iræ, quæ cùm inconſideratè effertur, è iuſtitia Dei nos exturbat. Ita Oecumenius. Eſt ſanè cuiuis in id diligenter incumbendum, præſertim cholerico, vt iræ ferueſcentis impetus compeſcere, & animo ſuo moderari diſcat, ne dum vult improbę huic perturbationi vel commotioni obſequi, Deum ipſum à ſe penitùs expellat. Nil iracundia peius, inquit Chryſoſtomus, nil ira intempeſtiuius. Itaque vos hortor, vt omnia faciatis, vt hanc feram cohibeatis. Acutum eſt ira vitium, acutum & efficax animas noſtras furari. Proptereà paſsim oportet ei aditum obſtruere: abſurdum enim eſt, feras quidem manſuefacere poſſe, animam verò noſtram inſoleſcentem deſpicere. Ignis eſt vehemens ira, omnia deuorans: nam & corpus perdit, & animam corrumpit, & reddit inſuauem, & viſu quenque turpiſsimum. Quòd ſi furoris tempore poſſet iraſcens ſibimetipſi notus fieri, non alia foret opus admonitione. Nihil enim iraſcentis deformius aſpectu. Ebrietas quædam eſt ira, immò verò difficilior ebrietate, & dęmone miſerabilior: ſed ſi modeſtè agere meditemur, optimam philoſophiæ viam inueniemus. Hæc Chryſoſtomus. *Ira enim viri, iuſtitiam Dei non operatur.* Non habitat Spiritusſanctus, ait idē Chryſoſtomus, vbi furor: maledictus iracundus. Nihil ſani poteſt emanare, vnde procedit ira. Sicut enim in maris tempeſtate multus tumultus, clamor magnus, nec ibi quis Philoſophandi tempus habet: ita nec in ira. Hæc ille. Si iuſtitia eſt habitus in anima noſtra, inquit in hunc locum Oecumenius, qui quod vnicuique conuenit, pro dignitate diſtribuit: ira autem, vt ſcriptura inquit, prudentes etiam ipſos perdit: qui fieri poteſt, vt quæ nimia perturbatione mentem obtenebrando prudentes etiam perdit, virtutem illam conſtituat, quæ iuſto cum iudicio vnicuique diſtribuit quod ſuum eſt? Vult igitur, vt dupliciter tarditatem exerceamus, & in loquendo videlicet, & iraſcendo: quippe cùm facere cunctatio ſoleat, vt ab incitatione atque impetu abſtineamus. Hæc Oecumenius. *Propter quod abijcientes omnem immunditiam, & abundantiā malitiæ, in māſuetudine ſuſcipite inſitum verbum, quod poteſt ſaluare animas veſtras.* Priùs & corpus & mentem, ait Beda, à vitijs iubet expurgare, vt digni exiſtere poſsint, qui verbum ſalutis percipiant. Qui enim nō declinat priùs à malo, non poteſt facere bonū. Omnem quippe immūditiam, & carnis & animæ nuncupat: malitia autem propriè ad interioris hominis prauitatem reſpicit. Suſcipite, inquit, inſitum verbum, id eſt verbū quod veſtris cordibus prædicādo imponimus, vos diſcendo ſuſcipite. Hæc Beda. Vult ergo Apoſtolus, vt vitijs propudiatis, tranquillo ac ſereno pectore audiamus verbū Euangelij, & in intimos animi receſſus illud admittamus, vt non ſatis ſit audiuiſſe, ſed etiam illi conuenienter viuere conemur. Inſeritur enim illud nobis, dum prædicando inſtillatur: ſed non poteſt ſaluare animas noſtras, niſi cum amore & deſiderio ſuſcipiatur, & in opus conferatur. Non enim auditores legis iuſti ſunt apud Deum: ſed factores legis iuſtificabuntur. Quamobrem Dominus Ieſus, cùm ſermonem illum prolixum in monte habuiſſet, & multa

Verbum otioſum quod ſit.

Epheſ. 4.

Prou.29.

Eccl. 7.

Prou.15.

Pſal. 4.

Hom. ad popu. Antioch.

Homil. ad Pop. Antioch.

Prou.

R. [illegible]

Matt. 7. multa præclarè docuiſſet, ita tandem concluſit: Omnis ergo qui audit verba mea hęc, & facit ea, aſſimilabitur viro ſapienti, qui ædificauit domum ſuam ſuper petram, & deſcendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerũt in domum illam, & non cecidit: fundata enim erat ſuper petram. Et omnis qui audit verba mea hæc, & non facit ea, ſimilis erit viro ſtulto, qui ædificauit domum ſuam ſuper arenam, & deſcendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna. Itaque & hoc loco Iacobus Apoſtolus in manſuetudine verbum Euangelij ſuſcipiendum docens, pectus exigit à vitiorum

Pſal. 75. perturbatione expurgatum, tranquillum, ſerenum. In pace enim factus eſt locus Dei, & non niſi in pacis ſtudioſo pectore habitat. Poſſunt

Eſa. 57. autem verbum Dei audire etiam impij, ſed il-

Idem. lud in manſuetudine non ſuſcipiunt, dum inſtar maris feruent, quod quieſcere non poteſt. Vnde etiam rectè eodem loco Propheta ſubiungit: Non eſt pax impijs, dicit Dominus: Sic ergo audiendum eſt Euangelium, vt eius præcepta & inſtitutiones, quæ militant contra vitia & prauas cupiditates noſtras, in operis exercitium veniant, & ita paulatim ad id perfectionis & ſanctitatis pertingamus, vt in moribus noſtris & tota viuendi ratione intus & foris reluceat Euangelium & doctrina Chriſti, & ita proculdubiò inde vitam & ſalutem hauriemus. Porrò ſcienti

Iac. 4. bonum, & non facienti, peccatum eſt illi: & me-

2. Pet. 2. lius erat non cognoſcere viam iuſtitiæ, quam diſcimus ex verbo Euangelij, quàm poſt agnitionem retrò conuerti à ſancto mandato. Nam qui eiuſmodi ſunt, ijs contingit illud veri prouerbij, Canis reuerſus ad ſuum vomitum: & Sus lota in volutabro luti. Quod à nobis prohibeat

Pro. 26. Chriſtus Ieſus, Deus ac Dominus noſter, qui cum Patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

DOMINICA EADEM,

Ioan. XVI.

Extat To. 7. in Homi. Aeſti. valibus de tempore.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Vado ad eum qui me miſit, & nemo ex vobis interrogat me, Quò vadis? Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri.

SIcut ex lectione euangelica, fratres chariſsimi, audiuimus, Dominus & redemptor noſter imminente ſuæ paſsionis articulo, diſcipulis & gloriam aſcenſionis, qua ipſe poſt mortem & reſurrectionem erat clarificandus, & aduentum ſpiritusſancti, quo illi erant illuſtrandi, patefecit, quatenùs inſtante hora paſsionis eiuſdem, minùs pro illius morte dolerent, quem poſt mortem ad cælos ſubleuandum non dubitarent: minùs de ſua deſolatione trepidarent, quos, abeunte licet Domino, ſpiritusſancti gratia conſolandos eſſe ſperarent. *Vado, inquit, ad eum qui miſit me, & nemo ex vobis interrogat me, Quò vadis?* Ac ſi apertè dicat: Reuertor aſcendendo ad eum, qui me incarnari conſtituit, & tanta tamque manifeſta erit eiuſdem aſcenſionis claritas, vt nemini veſtrum opus ſit interrogare quò vadam, videntibus cunctis, quia ad cælos pergam. Benè autem, quum de aſcenſione ſua dixiſſet, Vado ad eum qui me miſit, addidit: Et nemo ex vobis interrogat me, Quò vadis? Superiùs nanque cùm de ſua paſsione proteſtaretur, dicens: Quò ego vado, vos non poteſtis venire, interrogauit eum Petrus, & ait: Domine, Ioan. 13. quò vadis? reſponſumque eſt ei: Quo ego vado, non potes me modò ſequi: ſequeris autem poſteà: quia nimirùm paſsionis mortisq́; eius myſterium necdum intelligere, necdum poterant imitari: maieſtatem verò aſcenſionis ſtatim vt viderunt, cognouerunt, totisque animi votis, vt ſequi mererentur, optabant. *Sed quia hæc locutus ſum vobis, triſtitia impleuit cor veſtrum.* Sciebat Dominus ipſe, quid hæc ſua verba in diſcipulorum cordibus agerent, quia videlicet triſtitiam magis de abſceſſu quo eos deſereret, quàm de aſcenſu quo patrem peteret, lætitiam generarent. Vnde benignè conſolando ſubiunxit: *Sed ego veritatem dico vobis, expedit vobis vt ego vadam.* Expedit vobis, vt forma ſerui veſtris ſubtrahatur aſpectibus, quatenùs amor diuinitatis arctiùs veſtris figatur in mentibus. Expedit vt notam vobis formam cælo inferam, quatenùs maiori per hoc deſiderio illuc ſuſpiretis, ſicque ſuſpenſis ad ſuperna cordibus veſtris, ad accipienda iam ſpiritusſancti dona capaces fiatis. *Si enim non abiero paraclet us non veniet ad vos: ſi autem abiero, mittam eum ad vos.* Ioan. 16. Non quia non poterat ipſe in terra poſitus dare ſpiritum diſcipulis, hæc loquitur, (cùm apertè legatur, quia poſt reſurrectionem apparens eis, inſufflauit & dixit eis, Accipite ſpiritum ſanctum) ſed quia ipſo in terra poſito, & corporaliter conuerſante cum eis, non valebant illi erigere mentem ad ſitienda munera gratiæ cæleſtis. Aſcendente autem ipſo ad cælos, & ipſi pariter omne deſiderium ſuum illo transferebant, iuxta hoc quod alibi audierunt: Vbi eſt theſaurus tuus, ibi & cor tuum erit. Matt. 6. Ideoque capaces ſpiritus iam facti erant, non vltrà de morte eius contriſtati, ſed de promiſsionis eius munere lætati, Luca atteſtante, qui ait: Et factum eſt dum Luc. 24. benediceret illis, receſsit ab eis, & ferebatur in cælum. Et ipſi adorantes, regreſsi ſunt in Hieruſalem cum gaudio magno: & erant ſemper in templo, laudantes & benedicentes Dominum. Patet autem, nec laborioſa expoſitione indiget,

cur eundem ſpiritum paracletum, id eſt, cõſolatorem cognominet, quia nimirùm corda diſcipulorum, quæ receſſus ipſius mœſta reddidiſſet, huius conſolaretur & recrearet aduentus. Sed & ſingulis quibuſq; fidelium vel de peccati perpetratione mœrentibus, vel communi ſeculi huius afflictione laborãtibus, dum ſpem veniæ & miſericordiæ cæleſtis inſpirat, profectò ab angore triſtitiæ mentẽ eorũ illuſtrando ſubleuat. Quia verò ſpiritus idem menti quam replet, non ſolũ vim diuinæ charitatis infũdit interiùs, verũ etiã carnali timore depulſo, ad increpandam prauitatem malorum foris fiduciam præſtat, rectè ſubditur: *Et cùm venerit ille, arguet mundum de peccato, et de iuſtitia, & de iudicio.* Claret nanque, quòd ipſe Dei filius Dominus noſter Ieſus Chriſtus, cùm eſſet in mundo, arguebat mundum, id eſt, ſectatores mundi de peccato ſuę incredulitatis: arguebat de iuſtitia, quia videlicet iuſtitiam fidelium nollent imitari: arguebat de iudicio, quare videlicet diabolũ, qui iam iudicatus ac condẽnatus erat, ſequerentur. Sed non ſine cauſa ſpiritũ, cùm venerit, hoc idem dicit acturũ: quia profectò per huius inſpirationẽ corroborandus erat animus diſcipulorum, ne mundum, qui contra ſe fremebat, arguere timerent. Exponens ergo ſententiã ſuam Dominus, adiunxit: *De peccato quidem, quia non crediderunt in me.* Peccatũ incredulitatis quaſi ſpeciale poſuit, quia ſicut fides origo eſt virtutũ, ita ſolidamentum eſt vitiorum in incredulitate perſiſtere, Domino terribiliter atteſtante, qui ait: Qui aũt nõ credit, iam iudicatus eſt, quia non credit in nomine vnigeniti filij Dei. At cõtrà, Iuſtus ex fide viuit. *De iuſtitia verò, quia ad patrem vado. & iam non videbitis me.* Iuſtitia diſcipulorum Chriſti erat, quòd Dominum, quẽ verũ hominẽ cernebant, verum quoque filium Dei eſſe crediderunt: & quem ſibi corporaliter ablatum nouerant, certo ſemper amore colebant. Iuſtitia cęterorum fidelium, id eſt, eorum qui Dominum in carne non viderunt, hæc eſt, quòd eum quem corporali intuitu nunquam viderunt, Deum & hominem verum corde credunt ac diligunt. De qua profectò iuſtitia fidei arguuntur infideles, cur ipſi videlicet cùm ſimiliter verbum vitę audirent noluerũt credere ad iuſtitiam. Neq; enim nequitia malorum ex ſua ſolùm tortitudine, verum etiam ex comparatione rectorum, quàm ſit damnanda, monſtratur. Hinc enim ſcriptum eſt: Probata autem virtus corripit inſipientes. Arguit ergo mundũ ſpirituſſanctus de peccato ſuo, quia non crediderit in Chriſtum: arguit & de iuſtitia credentium, quia exemplum eorum ſequi noluerit, qui hunc ad patrem aſcendiſſe, neque vltrà corporaliter in terris conuerſaturum eſſe ſciebant, nec tamen ab eius dilectione poterant vlla ratione ſeparari. Hoc eſt enim, quod ait: Quia ad patrem vado, & iam non videbitis me. Non videbitis me poſtquàm aſcendero, qualem nunc videre ſoletis, carne mortali & corruptibili circundatum, ſed in maieſtate ad iudicium venientem, & peracto iudicio, in maiori gloria ſanctis apparentem. Sequitur: *De iudicio autem, quia princeps mundi huius iudicatus eſt.* Principem mundi diabolum dicit, quia principatur eis, qui ordine peruerſo mundum potiùs quàm mundi conditorem diligunt. Qui iudicatus eſt à Domino, qui ait: Videbam ſatanã ſicut fulgur de cælo cadentem. Iudicatus eſt ab eo, cùm & ipſe dæmonia eijceret, & diſcipulis daret poteſtatem calcandi ſuper omnem virtutem inimici. Arguitur itaque mundus de iudicio, quo diabolus eſt iudicatus, quando homines ne Dei voluntati reſiſtere præſumant, exemplo damnati propter ſuperbiam terrentur archangeli. Arguit mundum ſpirituſſanctus de iudicio, quo princeps mundi iudicatus eſt, cùm loquens in ſpirituſancto Iudas Apoſtolus, ad corrigendam hominum prauorum nequitiam, pœnam ſuperbientium commemorat angelorum, dicens: Angelos verò, qui non ſeruauerunt ſuum principatum, ſed reliquerunt ſuum domicilium, in iudicium magni Dei vinculis ęternis ſub caligine reſeruauit. ſequitur: *Adhuc multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modò. Cùm autem venerit ille ſpiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.* Certum eſt quidem, quia veniente deſuper ſpiritu, Apoſtoli maiorem multò ſcientiam veritatis, quàm carnales eatenùs potuere, conſecuti ſunt, maiori deſiderio certandi pro veritate ſuccenſi ſunt. Non tamen putandum eſt, in hac vita quempiam omnem veritatem poſſe comprehendere, cùm hæc fidei noſtræ merces in alia ſit vita promiſſa, ipſa veritate dicente: Hæc eſt autem vita æterna, vt cognoſcant te ſolum verum Deum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum. Et alibi ad Iudæos: Si manſeritis in verbo meo, verè diſcipuli mei eritis, & cognoſcetis veritatem. Vnde & Apoſtolus, qui ad tertium cælum raptus, audiuit arcana verba, quæ non licebat homini loqui: Ex parte, inquit, cognoſcimus, & ex parte prophetamus. Intelligendum eſt ergo quod ait de ſpiritu, Docebit vos omnem veritatem, quaſi diceret: Diffundet in veſtris cordibus charitatem, cuius magiſterio intùs edocti, proficiatis de virtute in virtutem, dignique efficiamini peruenire ad vitam, in qua vobis & æterna claritas ſummæ veritatis, & verę ſublimitatis, id eſt, contemplatio veſtri conditoris appareat. *Non enim loquetur à ſemetipſo, ſed quæcunque audiet, loquetur.* Non loquitur ſpiritus à ſemetipſo, id eſt, ſine patris & filij communione. Neque enim diuiſus ac ſeparatus eſt ſpiritus: ſed quæcunque audiet loquetur. Audiet videlicet per vnitatem ſubſtantiæ, & proprietatem ſcientiæ. Non loquitur à ſemetipſo, quia non eſt à ſemetipſo. Pater quippe ſolus de alio non eſt. Nam & filius de patre natus eſt, & ſpirituſſanctus de patre procedit. Ab ipſo autẽ audiet ſpirituſſanctus,

Spirituſſanctus cur dictus paracletus.

Ioan. 3.

Habac. 2.

Iuſtitia diſcipulorum Chriſti.

Iuſtitia fidelium.

Sap. 1.

Princeps mundi, diabolus.

Luc. 10.

Ibidem.

Ioan. 17.

Ioan. 8.

2. Cor. 12.

1. Cor. 13.

Spiritus à ſe non loquitur.

ctus, à quo procedit: quia non eſt à ſeipſo, ſed ab illo à quo procedit. A quo eſt illi eſſentia, ab illo vtique & ſcientia. Ab illo igitur audientia, quod nihil eſt aliud quàm ſcientia. Quòd verò adiunxit: *Et quæ ventura ſunt, annunciabit vobis*: conſtat innumeros fidelium per donũ ſancti ſpiritus prænouiſſe ac prędixiſſe ventura. Sed quia ſunt nonnulli, qui ſpiritus gratia pleni infirmos curant, mortuos ſuſcitant, dæmonibus imperant, multis virtutibus coruſcant, ipſi angelicã in terris vitam gerunt, nec tamen quæ ſibi ſunt ventura, ſpiritus eiuſdem reuelatione cognoſcunt: poteſt hic Domini ſermo etiam ſic accipi: Quia ſpiritus aduenions, quæ ventura ſunt nobis annunciat, cùm gaudia nobis patriæ cœleſtis ad memoriam reducit, cùm feſta illa ſupernæ ciuitatis per donum nobis ſuæ adſpirationis innoteſcit. Ventura nobis annunciat, cùm nos à delectatione præſentium abſtrahens, promiſſi in cœlis regni deſiderijs inflammat. *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annunciabit vobis.* Spiritus clarificauit Chriſtum, quia per eum tanta charitas in cordibus diſcipulorum accenſa eſt, vt abiecto timore carnali, effectum reſurrectionis eius conſtantes prædicarent, à quo tempore paſsionis pauidi fugerant. Vnde ſcriptum eſt: Et repleti ſunt omnes ſpirituſancto, & loquebantur verbum Dei cum fiducia. Spiritus clarificauit Chriſtum, cùm impleti gratia ſpirituali doctores ſancti, tot & tanta miracula in nomine Chriſti fecerunt, quibus orbem totum ad fidem Chriſti conuerterunt: tot ac tanta pro Chriſti nomine paſsionum certamina pertulerunt, donec ipſa etiam ſuperborum colla perſecutorum ſuauiſsimo Chriſti iugo ſubmitterent. Spiritus clarificat Chriſtum, cùm ſua nos inſpiratione ad diligendam eius viſionem accendit, cùm illum patri in diuinitate æqualem eſſe credendum, fidelium cordibus intimat. *Quia de meo, inquit, accipiet, & annunciabit vobis.* De patre accipit ſpirituſſanctus, vnde accipit & filius, quia de hac trinitate de patre natus eſt filius, de patre procedit ſpiritus ſanctus. Qui aũt de nullo natus ſit, de nullo procedat, pater eſt ſolus. *Omnia quæcunq; habet pater, mea ſunt: proptereà dixi, Quia de meo accipiat, & annunciabit vobis.* De his dixit, quæ ad ipſam Patris diuinitatem pertinent, in quibus illi eſt æqualis, omnia quæ habet pater, habendo. Neque enim ſpiritus ſanctus de creatura, quæ patri eſt ſubiecta & filio, erat accepturus quod ait, De meo accipiet, ſed vtique de patre, de quo procedit ſpiritus, de quo natus eſt & filius. Sed quia donante Domino lectionem ſancti Euangelij, patrum veſtigia ſequentes, exponendo tranſcurrimus, reſtat veſtram fraternitatem, chariſsimi, mecum pariter admonere, vt eius memoriam ſolicita ſemper intentione ſeruemus, eius ſuauitatem & deuoto pectore ſcrutemur, & caſto ſæpiùs ore ruminemus. Quid enim prodeſt ad audiendum Dei verbum conuenire, & expleto auditu ad inania mox & ſecularia colloquia vel acta conuerti? Recolamus ergo, iuxta quod eadem admonet lectio, quia Dominus noſter expleta paſsione redijt ad patrem, à quo miſſus eſt, nec patrem cùm ad nos veniret, nec nos deſerens cùm rediret. Illuc eius veſtigia toto mentis niſu ſectemur: & vt illò peruenire, & illius regni ianuam mereamur intrare, perpendamus magnoperè, quibus actionum greſsibus in terris degens inceſſerit. Qui enim dicit ſe in Chriſto manere, debet ſicut ipſe ambulauit, & ipſe ambulare. Certè ipſe per agones paſsionum ad coronam peruenit glorię. Meritò ergo intimatur & nobis, quia per multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei. Vnde & Apoſtolus Petrus, obſeſsis feruore tentationum quibuſdam fratribus, conſolans aiebat: Nolite pauere, quaſi noui aliquid vobis contingat: ſed communicantes Chriſti paſsionibus gaudete, vt & in reuelatione gloriæ eius gaudeatis exultantes. Reuocemus ad mentem, quia gratiam ſpiritus diſcipulis & ſe miſſurum eſſe promiſit, & miſit: & curemus omni vigilantia, ne cogitationibus illecebroſis contriſtemus ſpiritumſanctum Dei, in quo ſignati ſumus in die redemptionis. Sic enim ſcriptum eſt: Spirituſſanctus diſciplinæ effugiet fictum, & auferet ſe à cogitationibus, quæ ſunt ſine intellectu. Vnde prouidè Pſalmiſta, cùm huius ſpiritus accipiendi deſiderio flagraret, priùs cordis mundi hoſpitium, in quo hunc recipere poſſet, & ſic demùm tanti hoſpitis ingreſſum quærebat: Cor mundum, inquit, crea in me Deus, & ſpiritum rectum innoua in viſceribus meis. Priùs quippe cor mundum in ſe creari, ac deinde ſpiritum rectum in ſuis viſceribus precabatur innouari: quia vtique ſciebat ſpiritum rectum in corde polluto ſedem habere non poſſe. Retineamus ſedulo corde, quia idem ſpiritus arguit mundum de peccato, & de iuſtitia, & de iudicio: Caueamus ne ima quærendo, ad mundum pertineamus, quia mundus tranſibit, & cõcupiſcentia eius. Quæ ſurſùm ſunt quæramus, quæ ſurſùm ſunt ſapiamus, vbi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens. Conuerſationẽ noſtram cũ Apoſtolo habeamus in cœlis, & ne de peccato incredulitatis arguamur, exerceamus operando quod credimus, fides enim ſine operibus ocioſa eſt. Ne ex comparatione iuſtorum, quòs imitari noluerimus, acriùs iudicemur, ſolerti animo memoremus, quod de contemptoribus ſuæ gratiæ Dominus ait: Regina auſtri ſurget in iudicio cum generatione iſta, & condemnabit, quia venit à finibus terræ audire ſapientiam Salomonis: & ecce plus quàm Salomon hic. Ne cum mundi principe damnemur, reſiſtamus illi fortes in fide, & fugiet à nobis. Loquamur veritatẽ in corde noſtro, nec faciamus dolũ in lingua noſtra, vt ſpiritus veritatis magis magiſq; diffundẽdo charitatem in cordib' noſtris,

Spiritus ſanctus vt Chriſtũ clarificarit. Actor. 4.

1. Ioan. 2.

Actor. 14.

1. Pet. 4.

Epheſ. 4.

Sap. 1.

Pſal. 50.

1. Ioan. 2.

Coloſ. 3.

Phil. 3.

Iac. 2.

Luc. 11.

ducat nos in agnitionem omnis veritatis. Huius ſpiritus gratiam in cunctis actibus noſtris, chariſsimi, huius precemur auxilium. Dicamus ſinguli Domino, dicamus omnes: Spiritus tuus bo-
Pſal. 124. nus deducet me in terram rectam. Sicque fit, vt qui Apoſtolis ſuperueniens, ea quæ ventura erāt annunciauit, noſtris quoque mentibus venturæ vitæ gaudia patefaciat, nos ad hæc inquirenda benignus incendat, cooperante ipſo, qui hunc & polliceri ſuis fidelibus & dare conſueuit, Ieſu Chriſto Domino noſtro, qui viuit & regnat cū patre in vnitate eiuſdem ſpiritusſancti, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

EODEM DIE, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Vado ad eum qui miſit me: & nemo ex vobis interrogat me, Quo vadis? &c. Ioan. 16.

Ioan. 13. DIxerat ſuperiùs beatus Petrus: Domine, quo vadis? ſed iam nunc eius ſermonibus omnes edocti & inſtructi, nemo eum interrogat quò vadit, quoniam certiſsimè ſciunt, quia ad patrem vadit. Vt quid enim interrogarent quod ſciebant, & vnde non dubitabant? *Sed quia hæc locutus ſum vobis, triſtitia impleuit cor veſtrum.* Videbat enim eos contriſtatos de receſſu ſuo, quem modò audierunt & cognouerunt in ſermone ſuo. Quis enim non doleret à tali, tam bono, tam dulci, tamq; ſuaui Domino ſeparari? *Sed ego veritatem dico vobis, Expedit vobis vt ego vadam.* Quid enim veritas, niſi veritatem dicere poteſt? Dicit igitur hoc non tantùm ſermonem ſuū confirmando, quantùm illorū corda conſolando. *Si enim non abiero, paracletus non veniet ad vos: ſi autem abiero, mittã eum ad vos.* Quanuìs enim & ibi & vbique ſpiritus paracletus erat
Sap. 1. (ſiquidem ſpiritus Domini repleuit orbem terrarum) aliter tamen venturus erat. Sic enim ante tempora prædeſtinatum fuerat, vt priùs Dei filius de virgine naſceretur, moreretur, reſurgeret, cœlos aſcēderet, & ſic tandē ſpiritū ſanctū conſolandis diſcipulis mitteret: ſic erat diſpoſitum, ſic præfinitum, & aliter venire nō poterat. *Et cùm venerit ille arguet mūdum de peccato, & de iuſtitia, & de iudicio.* Hoc aūt exponit. *De peccato quidem, quia non credunt in me: de iuſtitia verò, quia ad patrem vado, & iam non videbitis me: de iudicio autem, quia princeps huius mundi iam iudicatus eſt.* Ecce tibi appoſuit, in quibus Spiritus ſanctus mundum redarguit: de quibus ipſe quoque Dei filius eum priùs redarguerat. Tale eſt ac ſi deceret: Ego quidem ad patrem vado, ſed ſpiritum vobis paracletum mitto, qui mea vice vos doceat, confirmet, & corroberet, q in vobis & p vos loquatur, & per vos arguat mundum de peccato, & de iuſtitia, & de iudicio: de peccato quidem infidelitatis, quia nō credunt in me, & qui non credūt in me, iuſtitiā non operantur: & ideò arguet eos ſpiritus ſanctus etiā de iuſtitia. Sed quare ipſe vice mea, & non ego per meipſum? Quia ego ad patrem vado, & iam non videbitis me. Ipſe.n. hanc redargutionem facere poterat, niſi quia ſecundùm carnē cœlos aſcendebat, & quia corporaliter in hoc mundo vlteriùs non manebat. Et non ſolùm de peccato, & de iuſtitia, verùm etiam de iudicio arguet mundū ſpiritus ſanctus. De quo iudico? De illo quidem, de quo ſuperiùs ait: Nūc iudicium eſt mundi, nunc princeps huius mundi Ioan. 12.
eijcietur foras. Vnde & bene hic dicitur: De iudicio quidem, quia princeps huius mundi iam iudicatus eſt, id eſt, foras eiectus eſt. De tali nanq; iudicio ait Pſalmiſta: Iudica Domine iudicium meum & cauſam meam. Itemq;: Iudica iudiciū meum, & redime me. Quod eſt iudicium mūdi, Pſal. 118.
niſi redemptio mundi? Quod eſt iudiciū mundi, niſi iudiciū in quo iudicatur, dānatur, & de cordibus fideliū eijcitur princeps mūdi? De hoc igitur iudicio arguitur mundus, quia tanti beneficij ingratus, adhuc ſequitur principē mundi. Arguitur ergo mundus de peccato, quia in Chriſtum credere noluit. Arguitur & de iuſtitia, quam eo docente audiuit, & ſeruare noluit. Arguitur & de iudicio, quo princeps mundi eſt damnatus, & mundus ipſe liberatus: ſed tanti beneficij ingratus, nondū Chriſtum ſequitur ſuæ ſalutis authorē, ſed potiùs diabolū deceptorē. Poteſt aūt & ſic intelligi quod ait: Ipſe arguet mundū de peccato, & de iuſtitia, & iudicio. Ac ſi diceret: Ipſe arguet mundū de peccato ſuo, & de iuſtitia mea, & Ioan. 15.
de iudicio ſuæ prauæ electionis. De peccato quidem, quia nō credunt in me. Si enim nō veniſſem & loquutus eis fuiſſem, peccatum non haberent: nunc aūt excuſationē non habēt de peccato. Arguet aūt mundum & de iuſtitia mea, quam ego Ioan. 19.
quidē tunc habebā, cùm me Dei filiū eſſe dicebam. Ipſi verò contrà iniuſtè clamabant. Secundùm legem debet mori, quia filium Dei ſe fecit. Hæc autē mea iuſtitia nunc manifeſtabitur, quia ecce ego nunc ad patrem vado, & iam non videbitis me. Neq; enim ad eum quaſi ad patrem ire potuiſſem, ſi eius filius non fuiſſem. Et alij quidem oēs ibunt ad eum quaſi ad Dominum, ſolus filius iuit ad eum quaſi ad patrem. Arguet præterea ſpiritus ſanctus mundum de iudicio prauæ ſuæ electionis, quo videlicet iudicio mundi principi (qui iam & damnatus & iudicatus eſt) ſeruire elegit, & me ſuæ ſalutis authorem damnauit, & reprobauit. Sequitur: *Adhuc multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modò: cùm autem venerit ille ſpiritus veritatis, docebit vos omnē veritatem.* Multa (inquit) iam dixi vobis, multa habeo dicere adhuc vobis: quæ ideò non poteſtis portare modò, quia illam tantam mei ſpiritus plenitudinem nondùm vobis infundere volo. Quare? Vt omnia ſuo tempore fiant, vt priùs cœlos

Spiritus ſanctus per apoſtolos arguit mundum.

Ioël. 2.

los aſcēdam, & tunc tandem effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnem, & prophetabũt.

Spiritus veritatis.

Cùm autem venerit ille ſpiritus veritatis, qui nihil docet niſi veritatẽ, de quibuſcunq; rebus vos docuerit, ſine alicuius falſitatis admixtione, integram & perfectã omnemq; veritatem vos docebit. Et propter hoc quidem, quia ſpiritus docet omnem veritatem, Dominus & Saluator noſter

Matt. 12.

de ſpiritu ſancto dicere videtur, quòd omne peccatum & blaſphemia remittetur: ſpiritus autem blaſphemia non remittetur. Et quicunque peccauerit in filium hominis, dimittetur ei: q. aũt peccauerit in ſpiritũ ſanctũ, nõ dimittetur ei neq; in hoc ſeculo, neq; in futuro. Vnum igitur peccatum eſt, & præter ipſum nullum aliud

Vnum pec. catum irremiſsibile.

eſt, quod hominibus non dimittatur. Hoc autē eſt, veritati credere nolle. Ideò enim pereunt Iudæi & pagani, quia veritati credere nolunt. Quicunq; igitur eſt, qui vult vt dimittantur ei peccata ſua, credat veritati: & ſi Chriſtianus nõ

Marc. 16.

eſt, conuertatur ad fidem & baptizetur. Hoc enim veritas dicit, Quia qui non crediderit, condemnabitur. Si verò Chriſtianus eſt, credat veritati, recedat à peccato, pœniteat & dimittetur

Pſal. 94.

ei peccatum. Dicit propheta de ſpiritu ſancto: Hodiè ſi vocem eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra. Dicit & Apoſtolus per ſpiritum

Rom. 2.

ſanctum: Secundùm duritiam autē tuam & cor impœnitens theſaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iuſti iudicij Dei. Hoc autem verũ eſt, & omninò verum eſt, cui veritati quicunq; indurato corde credere noluerit, non dimittetur ei neq; in hoc ſeculo, neq; in futuro. Sicut autem proprium eſt filio carnem ſuſcepiſſe, & mũdum à morte perpetua ſuo ſanguine liberaſſe: ita & ſpiritui ſancto propriè pertinere videtur, vt à

Matt. 10.

patre filioq; procedens, per Apoſtolos Eccleſiæque doctores omnē veritatem doceat & prædicet. Vnde & Dominus ait: Non .n. vos eſtis qui loquimini, ſed ſpiritus patris veſtri, qui loquitur in vobis. Quanuis igitur in totam Trinitatē peccet, quicunq; in vnam de tribus perſonis peccat: tamen propriè in ſpiritum ſanctum peccare videtur, quicunq; veritati nõ credens, eius doctrinæ magiſterio contradicit. Sequitur: *Non enim*

Ioan 14. Ibidem.

loquetur à ſemetipſo, ſed quæcunq; audiet loquetur, & quæ ventura ſunt, annunciabit vobis. Sic enim & de ſeipſo Dñs ait: Ego à meipſo loquor. Itemque: ſermonem quem audiſtis, non eſt meus, ſed eius qui miſit me. Quod quidem, ſicut ſuperiùs, tale eſt, ac ſi diceret: Ego non ſum à meipſo. Pater e-

Ioan. 3.

nim à nullo, filius à patre, ſpiritus verò ſanctus, à patre filioq; procedit. Non igitur loquitur à ſemetipſo, quia non eſt à ſemetipſo: quia ſpiritus vbi vult ſpirat, ſed non tantùm à ſemetipſo, quia non eſt à ſemetipſo, quia vnum ſunt pater & filius cum ipſo. Tres igitur in vno loquũtur, quia tres vnũ ſunt. Dicatur ergo: *Non enim loquetur à ſemetipſo, ſed quæcunq; audiet loquetur.* Quid eſt, *Audiet?* Neque enim intelligendũ eſt, vt in illa Trinitate inuiſibili vocalis aliqua & clamoſa colloquutio fiet. In eo ergo ſe audiunt, quo idem ſciunt & volunt. Loquetur igitur ſpiritus ſanctus, quæcunq; patrem & filium velle cognoſcet. Sicut .n. voluntas cõmunis eſt, ſic & auditus. *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet & annunciabit vobis.* Et hoc exponit: *Omnia quæcunq; habet pater, mea ſunt. Propterea dixi, quia de meo accipiet, & annunciabit vobis.* Ille me (inquit) clarificabit, id eſt, meam claritatē vobis reuelabit, & per vos multis alijs me Dei eſſe filium manifeſtabit: & hoc ideò, quia de meo accipiet. Si enim ſpiritus ſanctus accipit de his, quæ patris ſunt, accipit vtique de his quæ ſunt filij, quoniam omnia quæcunq; habet pater, filij ſunt. Eſt igitur ſpiritus ſanctus,

Spiritus ſanctus & patris & filij ſpiritus.

ſpiritus filij: ſiquidem eſt ſpiritus patris. Pater enim ad filium refertur, & filius ad patrem. Spiritus verò ſanctus ad patrem & ad filium. Sed ad ſpiritũ ſanctum nihil refertur. Eſt .n. pater, filij pater: & filius, patris filius. Spiritus verò ſanctus, ſpirit⁹ eſt & patris & filij. Sed neq; pater, ſpiritus eſt pater: neq; filius, ſancti ſpiritus fili⁹ eſt. Nihil igitur refertur ad ſpiritũ ſanctum. Quoniam aũt & ſpirit⁹ ſanctus, & patris & filij ſpiritus eſt, vnde habet eſſe, inde habet & ſapientem & veracē eſſe. Quod enim eſt eſſe ei, hoc eſt ei ſapientē & veracem eſſe, & ſimilia: eſt enim ſpiritus ſapiētiæ & intellectus, eſt & ſpiritus omnis veritatis. Sed hoc de patre filioq; habet & accepit. Et hoc eſt, vnde Dñs ait: Quia de meo accipiet, & annunciabit vobis. Hæc autem quoniam omnium trium cõmunia ſunt, & ſubſtantialiter communia, poterat dixiſſe Dominus, ſi voluiſſet, Quia de meo & de ſuo accipiet, & annunciabit vobis. Nam & filius quando prædicabat, & de ſuo, & de his quæ patris & ſpiritus ſancti ſunt, accipiebat, quoniã vna eſt ſapientia & veritas omnium trium. Vnde & ipſe dicebat, Mea doctrina non eſt mea. *Ioan. 7.*

DOMINICA QVINTA POST PASCHA, IN Epiſtolam Concio exegetica.

NON ſine cauſa putanda eſt Eccleſia Dei, quæ magiſtrum habet ſpiritum ſanctum, ita conſtituiſſe & ordinaſſe, vt Dominicis omnibus, quæ inter Paſcha & Pentecoſten occurrunt, ex Epiſtolis illis, quas Canonicas vocamus, lectiones recitentur. Ne enim perſuaſum haberent recens ad Chriſtum conuerſi, & baptiſmatis vndis expiati, (quod olim ſolebat in Paſcha & Pentecoſte fieri) ad ſalutem ſufficere ſolam fidem, quæ opinio, teſte Auguſtino, iã Apoſtolorũ temporibus exorta fuit, & cõtra eã Apoſtolicæ Epiſtolę Petri, Ioannis, Iacobi, Iudæ vel maximè ſcriptę ſunt, vt idem docet Auguſtinus,

Libr. de Fide & Operib. ca. 14.

nus, ex ijſipſis Epiſtolis lectiones propterea his diebus dominicis depromptæ videntur, vt nouerint recens baptizati, quemadmodùm viuere debeant, nihilq; ambigant, vt hîc ait Auguſtinus,
Ibidem. fidē ſine operibus nihil prodeſſe. Nam & D. Petrus, inquit idem Auguſtinus, ſciens de Apoſtoli Pauli quibuſdam ſubobſcuris ſentētijs nonnullos iniquos accepiſſe occaſionem, vt tanquàm ſecuri de ſalute, quæ in fide eſt, benè viuere nō curarent, commemorauit quædam ad intelligen-
2. Pet. 3. dū difficilima eſſe in Epiſtolis eius, quæ homines peruerterent, ſicut & alias ſcripturas, ad ꝓpriū ſuum interitū: cùm tamen & ille Apoſtolus (Paulus) de ſalute æterna, quæ niſi benè viuentibus non daretur, eadem ſentiret quæ cæteri Apoſtoli. Ita Auguſtinus. Et nos igitur diligenter animū aduertamus ad lectiones iſtas, præſertim quando hodiè per importunos homines rurſùm ab inferis excitata eſt peruerſiſsima opinio, ſolā fidē ad ſalutē ſufficere, qua innumera hominum
Iac. 1. millia iam perierunt, & plurimi in dies pereunt. Hodiè ex Iacobo Apoſtolo lectio profertur: *Eſtote*, inquit, *factores verbi, & non auditores tantùm, fallentes voſmetipſos.* Eſt quidem laudandum eorum ſtudium, qui ſedulos ſe præbent verbi Dei auditores, adhibent operam vt poſsint ex ſacra concione ſcire voluntatem Dei, ſed ſi hîc interim hærent, nec vltrà progrediuntur, vt quod faciendum didicerint, opere exequi nitantur, oleum & operam perdunt: & ij certè luculenter fallunt & deludunt ſemetipſos. Seruus enim qui
Luc. 12. cognouit voluntatem Domini ſui, & non fecit, plagis vapulabit multis. Si hæc ſcitis, ait Domi-
Ioan 13. nus Ieſus, beati eritis, ſi feceritis ea. Et Prophe-
Pſa. 102. ta regius, Miſericordia, inquit, Domini ab æterno & vſque in æternum ſuper timentes eum: & iuſtitia illius in filios filiorum, his qui ſeruant teſtamentum eius: & memores ſunt mandatorum ipſius ad faciendum ea. Et id genus ſententijs ſcriptura diuina abundat, vt iam meritò hanc in curam vnicuiq; non fallaciter Chriſtiono incūbendum ſit, primò, vt ſedulò & diligenter audiat verbum Dei: deinde etiam illi congruenter viuat. Qui ſecùs fecerit, ſibijpſi prorſus imponit. *Quia ſi quis auditor eſt verbi, & non factor: hic comparabitur viro conſideranti vultū natiuitatis ſuæ in ſpeculo. Cōſiderauit enim ſe & abijt, & ſtatim oblitus eſt qualis fuerit.* Qui ſe in ſpeculo contemplatur, videre quidem poteſt næuos & maculas vultus ſui: ſed ſi id faciat perfunctoriè, nullo adhibito ſtudio corrigendi & abſtergendi maculas, manet qualis antè fuit. Sic etiam qui audiunt vel legunt verbū Dei, hauddubiè cernūt & cognoſcūt vitia ſua: ſed ſi nulla adhæſit cura ea emendandi, manent in fæcibus ſuis. Nemo igitur contentus ſit vel auſcultatione, vel lectione verbi Dei: ſed ſi nolit
Matt. 25. grauiùs inde condemnari, quod faciendū omittendumúe didicit, vel faciat vel omittat. Piger ſeruus, qui vnum à Domino talentum acceperat, abiens fodit in terram, & eo nomine damnatus eſt, quia noluit ex talento operari. Ridiculum eſt, immò ſtultum & impium laborare vt ſcias quid ſcriptura diuina, id eſt, verbū Dei faciendum præſcribat, & tamen nolle facere quod illud præſcribit, ſed ſemꝑ permanere in vita flagitioſa, quæ illi vel maximè aduerſa eſt. *Qui autem perſpexerit in lege perfectæ libertatis, & permanſerit in ea, non auditor obliuioſus factus, ſed factor operis, hic beatus in facto ſuo erit.* Legem perfectæ liber- Heb. 7.
tatis, inquit Beda, gratiam dicit Euangelij, nihil Rom. 8.
enim ad perfectum adduxit Lex. Et alibi: Non .n. accepiſtis ſpiritum ſeruitutis iterum in timore, ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum. Ioan. 8.
Et iterum: Vbi enim ſpiritus Domini, ibi libertas. Et ipſe Dominus, Si vos, inquit, filius liberauerit, verè liberi eritis. Hæc Beda. Qui ergo Euangelium audiunt, quod eſt lex perfectæ libertatis, & in eo permanent, non contenti illud auditu percepiſſe, quód poſſunt etiam ſceleratiſsimi & perditiſsimi nebulones, ſed illi vitam moresq; ſuos ex animo accommodant, quod meritò deberent omnes è religione Chriſtiani, ij iam beati ſunt, non ex Euangelij auſcultatione, ſed accurata & liberali executione. Sumus enim ꝑ peccatum miſerè deprauati, & nihil eſt boni in nobis ex nobiſipſis. Ex Euangelio diſcimus, quo pacto reformari debeamus: Chriſtus nobis & verbo & exemplo iter monſtrauit, quod amplecti nos oporteat, ſi ſanari velimus. Si qua ergo in nobis eſt cura ſempiternæ ſalutis noſtræ, obtemperemus conſilijs redemptoris noſtri, eius iuſſa promptis animis capeſſamus: parum ſit nobis didiciſſe quid in Euangelio iuſſerit, etiā factis nos morigeros declaremus. Hic nimirum & decet & declarat probè Chriſtianos. In libertatem à Domino Ieſu vocati ſumus, eam libertatē modis omnibus tueamur: id autem ita demùm conſequemur, ſi non ſimus verbi auditores obliuioſi, ſed factores operis: id eſt, ſi à vitijs deinceps ſeriò nobis caueamus, & Euangelio dignè viuamus. Væ autem impijs & perditis, qui Euāgelij gratiam ore iactitant, & tamen camipſam gratiam ſceleratè viuendo contemnunt & profligant. *Si quis autem putat ſe religioſum eſſe, non refrænans linguam ſuam, ſed ſeducēs cor ſuum, huius vana eſt religio.* Monuerat ſuprà, ait Beda, verbū Dei non ſolùm audire, ſed & facere: nunc addit, quia etſi quis mandata Domini, quæ didicit, factis exercere videtur, ſi non etiam linguam à detractionibus, mendacijs, blaphemijs, ſtultiloquijs, ab ipſo etiam multiloquio, cæteriſq; quibus peccare ſolet, refrænauerit, fruſtrà ſe de operum iuſtitia iactat. Hæc ille. Peccatum quod per linguam admittitur, inquit Magnus ille Baſilius, omniū ferè propenſiſsimum, ſed & idem multiforme. Iratus es? mox lingua occurrit. Concupiſcentia teneris? Habes & hîc linguam ante omnia quaſi lenam & conciliatricem, quæ cooperetur peccato, quæ per ſimulationem proximis imponat. Eſt tibi lingua quoq; vice ſcuti ad iniquitatem,

cùm

cùm non ex corde loquitur, ſed ea promit, quæ ad fraudẽ & impoſturam faciunt. Denique quid opus commemorare, quæ per linguam peccentur? Vita noſtra referta eſt linguæ delictis, turpiloquio, vrbanitate, ſtultiloquio, & quæ non conueniunt, detractione, otioſo ſermone,

Matt. 12.

periurio, falſis teſtimonijs. Hæc mala omnia, & adhuc illis plura, ſunt linguæ opera. Qui verò aduerſùs Dei gloriam os aperiunt, & iniquitatem in excelſum loquuntur, alió ne aliquo, quàm linguæ organo impietatem ſuam perficiunt? Quoniam igitur ex tuis verbis iuſtificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis, prohibe linguam tuam à malo, nec vana mendaciq; lingua iram tibi theſaurizabis. Hæc Baſilius.

Linguatur ... 14.

In lubrico poſita eſt lingua, & difficilè poteſt cordis tueri innocentiam, & à grauibus ſe ſeruare peccatis, qui linguæ neſcit frænum inijcere.

Pſal. 38.

Pſal. 140.

Nec poteſt ſane religioſus iure appellari, qui linguæ laxat habenas, quæ nobis propterea data eſt, vt ea Deum laudemus, & proximos verbis vtilibus & ſalutaribus ad Deum trahamus. Dixi, Cuſtodiam vias meas, ait regius propheta, vt non delinquam in lingua mea: idemque ſic orat Deum: Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circunſtantiæ labijs meis. Quare hoc? Quia nouerat, quàm difficile ſit inter loquendum immunem ſe ſeruare à peccato. Quòd ſi etiam ſancti viri tam ſunt ſoliciti cuſtodes oris ſui, quàm ſolicitos eſſe oportet homines in vitia pronos? Certè procax loquacitas etiam vitioſis alioquì hominibus moleſta & inuiſa eſt in alijs: contrà verò, verecunda & prudens taciturnitas multam apud omnes gratiam meretur.

Pro. 21.

Simus ergo memores futuri iudicij, vitæ præſentis incredibili celeritate continenter prçterfluentis breuitatem accuratè penſitemus, & ita erimus linguæ frænandæ ſtudioſi. Sapienter nos admonet Sapiens, immò per illum Spiritus ſanctus, dum ait: Qui cuſtodit os ſuum & linguam ſuam, cuſtodit ab anguſtijs animam ſuam. Nam qui ſuo ori non inuigilant, ſed effutiunt quicquid in buccam venit, innumeris ſeſe peccatis obſtringunt, quæ plerunq; tamen etiam ipſi præ cordis cæcitate non aduertunt. At vbi ventum erit ad extrema, cordis oculi aperientur, & aderunt dæmones, dictaq; omnia nobis procaciſsimè ob oculos reuocabunt, & in ſummas nos anguſtias adducent: quæ res pleroſque ſolet in deſperationem adducere, eos præſertim, q̃ iam ſalutis ſuæ incurioſi viuũt, & frænandæ linguæ nullam nauant operam. *Religio munda & immaculata apud Deum & patrem hæc eſt, Viſitare pupillos & viduas in tribulatione eorum, & immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſeculo.* Quia dixerat factorem operis, inquit Beda, beatum in facto ſuo futurum, nunc quæ facta maximè Deo placeant dicit, miſericordia ſcilicet & innocentia. Nanque in eo, quòd pupillos & viduas in tribulatione eorum viſitare iuſsit, cuncta quæ erga proximum miſericorditer agere debeamus inſinuat. Quod quantùm valeat, ipſo iudicij tempore pandetur, vbi dicturus eſt iudex:

Matt. 25.

Quandiù feciſtis vni ex his fratribus meis minimis, mihi feciſtis. Porrò in eo, quod immaculatos nos ab hoc ſeculo cuſtodire præcipit, vniuerſa in quibus noſipſos caſtos ſeruare decet, oſtendit: in quibus ſunt ea, quæ ſuprà obſeruare monuerat, vt tardi ſimus ad loquendum, & tardi ad iram. Hæc Beda. Totius Chriſtianæ religionis ſumma eſt, declinare à malo & facere bonũ.

Summa religionis Chriſtianæ

Hæc duo paucis comprændit hic Iacobus Apoſtolus, dum hortatur ad opera miſericordiæ, & ad linguæ refrænationem, atque vt immaculatos nos ſeruemus ab hoc ſeculo, id eſt, à concupiſcentia carnis & oculorum, vitæque ſuperbia, quibus plenus eſt mundus, & ex quibus tanquam fontibus reliqua vitia omnia promanant. Hinc ergo poſſumus probè Chriſtianos à pſeudochriſtianis internoſcere. Multi habent Chriſtum in ore, iactant Euangelij gratiam, ſe Chriſti ſanguine redemptos prædicant, ſed moribus ſuis Chriſtũ ipſum & eius gratiam impugnant. Horum certè impura eſt religio, & cultus Deo inuiſus. Vult Chriſtus, vt ſuis inſiſtamus veſtigijs, ſimus humani & benigni in proximos, præſertim inopes, afflictos, ac noſtri indignos, ſeruemus nos immunes à vitijs & flagitijs, cum quibus nihil commercij habere poteſt gratia & libertas Euangelij, mundi huius prauas cupiditates, faſtum, ambitionem, fugiamus: Hac qui faciunt, eos iure dixeris Chriſtianos: qui autem planè diuerſo gradiuntur itinere, à Chriſto alienos eſſe non dubites, quantumuis Chriſti fidem & Euangelium iactitent.

Veri & pſeudochriſtiani.

Chriſti religio munda & immaculata non tam oris iactatione, quàm vitæ innocentia, bonorum operum ſtudio, mundi huius & voluptatum omnium contemptu declaranda eſt. Audi veritatem ipſam, quæ nec fallit, nec fallitur:

Matt. 7.

Non omnis, inquit, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum: ſed qui facit voluntatem patris mei, qui in cœlis eſt, ipſe intrabit in regnum cœlorum. Multi mihi dicent in illa die, Domine Domine, nónne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis, Quia nunquam noui vos: diſcedite à me omnes, qui operamini iniquitatem. Nihil ergo fides prodeſt, nihil Euangelij buccinatio, nihil miracula, ſi te interim præſtes mancipium peccati & iniquitatis. Chriſtianam religionem iactitas? fac eluceat in factis & moribus tuis: ſis miſericors & pius in miſeros, diligenter exerceas te in charitatis & pietatis operibus, ſtude humilitati, manſuetudini, temperantiæ, iuſtitiæ, ſobrietati, pudicitiæ & virtutibus omnibus, & immaculatum te cuſtodi ab hoc ſeculo nequam, id eſt, ſeculi vitijs omnibus:

ita

ita demum conſtare poterit, non vanam, ſed puram & immaculatam eſſe religionem tuam: quam omnibus nobis largiatur Chriſtus Deus ac Dominus noſter, Amen.

DOMINICA QVINTA POST PASCHA.

Ioannis 16.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Amen amen dico vobis, ſi quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. Vſque modò non petiſtis quicquã in nomine meo Et reliqua. Homilia Venerabilis Bedæ presbyteri.

Tom. 7. in Homilijs Aeſtiuabilibus de Tempore.

POteſt mouere infirmos auditores, quomodò in capite lectionis huius euangelicæ diſcipulis ſaluator ꝓmittat: quid, inquiens, petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis: cùm non ſolùm noſtri ſimiles, multa quæ patrem in Chriſti nomine videntur petere, non accipiant, verumetiam ipſe Apoſtolus Paulus tertiò Dominum rogauerit, vt à ſe angelus ſatanæ, à quo tribulabatur, abſcederet, nec impetrare potuerit. Sed huius motio quæſtionis, antiqua iam patrum explanatione reſerata eſt, qui veraciter intellexerunt, illos ſolummodò in nomine ſaluatoris petere, qui ea, quæ ad ſalutem perpetuã pertinent, petunt: ideoq; Apoſtolũ non in nomine ſaluatoris petiſſe, vt tentatione careret, quã ob cauſam humilitatis acceperat: quia ſi hac caruiſſet, ſaluus eſſe non poſſet, ipſo affirmante, cùm ait: Et ne magnitudo reuelationũ extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, angelus ſatanæ, qui me colaphizet. Quotieſcunque ergo petentes non exaudimur, ideò fit, quia vel contra auxilium noſtræ ſalutis petimus, ac proptereà à miſericorde patre beneficij gratia nobis quod ineptè petimus negatur: quod eidem Apoſtolo Paulo contigiſſe probatur, cui ter petenti reſponſum eſt: Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur. Vel vtilia quidem, & quæ ad veram ſalutem reſpiciunt petimus, ſed ipſi malè viuendo, auditum à nobis iuſti iudicis auertimus, incidentes in illud Salomonis: Qui auertit aurem ſuam ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis. Vel dum pro peccantibus quibuſdam vt reſipiſcant oramus, & ſi ſalubriter petimus, atque ex noſtro merito digni ſumus audiri, ipſorum tamen peruerſitas ne impetremus obſiſtit. Fit etiam aliquando, vt ſalutaria prorsùs & precibus ſolicitis & deuotis quæramus actionibus, nec tamen ſtatim quæ petimus obtineamus, ſed in futurum petitionis noſtræ differatur effectus: ſicut cùm genibus flexis quotidiè rogamus patrem, dicentes: Adueniat regnum tuum: idem tamen regnum non mox oratione finita, ſed tempore congruo ſumus accepturi. Quod pia prouiſione noſtri conditoris conſtat actitari, vt videlicet deſideria noſtræ deuotionis dilatione creſcant, & incremento quotidiano magis magiſque prouecta, tandem perfectiùs capiant gaudia quæ requirunt. Inter quæ notandum, quia cùm pro peccantibus oramus & ſi eorum ſaluationem impetrare nequimus, nequaquam tamen fructu precis noſtræ priuamur: quia etſi illi digni non ſunt ſaluari, nos tamen amoris, quem illis impendimus, mercede donabimur, ſicque in tali petitione implebitur nobis illa Domini promiſſio, qua ait: *Si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis.* Intuendũ enim, quia non ait ſimpliciter, Dabit, ſed, Dabit, inquit, vobis: quia & ſi non eis, pro quibus petimus, dabit, nobis tamen cùm pro aliorum erratibus miſericorditer interuenimus, præmiũ noſtræ benignitatis reſtituet. Sequitur: *Vſque modò non petiſtis quicquam in nomine meo.* Non petierunt eatenùs in nomine ſaluatoris, quia dum ipſum ſaluatorem viſibili præſentia complecterentur, minùs ad inuiſibilia ſalutis dona mentis intuitum erexerant. Sed & noſtra fragilitas patrem petẽs, non in nomine Ieſu, id eſt, ſaluatoris petit, dum contra rationem ſuę petit ſalutis: non, vt apoſtolorum ſimplicitas, corporali viſu ſui ſaluatoris ab æternæ ſalutis petitione retardata, ſed obſtaculo propriæ cupiditatis ab intuitu dominicæ voluntatis impedita. Quid autem principaliter petendum, ac ſine vlla dubietate eis, qui fideliter in petendo preſtiterint, ſit ſperandũ à patre, Dominus ſubdendo manifeſtat, dicens: *Petite, & accipietis, vt gaudium veſtrum ſit plenum.* Ordo quippe ſenſus eſt: Petite, vt gaudium veſtrum ſit plenum, & accipietis. Plenum ergo gaudium, beatitudinem perpetuæ pacis appellat. Nam vt taceamus de gaudio reproborum, quo ſibi luctum mercantur æternum, habent ſancti etiam in pręſenti gaudium de ſpe cœleſtium bonorum, cùm pro Domino terrenis exercentur aduerſis, habent gaudium, quum amore fraternitatis ſuadente, diſcunt gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. Sed non eſt plenum gaudium, quod fletu variante miſcetur. Plenum quippe gaudium eſt, vbi nemine flente, cum ſolis datur gaudere gaudentibus. Ait itaq; Petite & accipietis, vt gaudium veſtrum ſit plenum, ac ſi patenter dicat: Non fluxa ſeculi gaudia, quæ & mœrore ſemper mixta, & certo ſunt fini obnoxia: ſed illud ſingulare gaudiũ à patre petite, cuius plenitudo nullo cuiuſlibet inquietudinis attactu minuitur, æternitas nullo vnquã termino diſſoluitur. Si enim perſtiteritis in petendo, proculdubiò quæ petitis, percipietis. De huius plenitudine gaudij Petrus fidelibus ſcribit, dicens: Credentes autem exultabitis lætitia inenarrabili & glorificata, reportantes finem fidei veſtræ ſalutem animarum veſtrarum. Petere autem huiuſmodi gaudium, eſt, non verbis tantummodò patriæ cœleſtis introitũ flagitare, ſed & digna operatione pro eius perceptione certa-

2. Cor. 12.

In Ieſu nomine qui petant.

2. Cor. 12.

Prouer. 28.

Matt. 6.

Rom.

1. Pet.

re.Neq; enim quippiam vtilitatis affert benè orando ſuperna quærere,qui non deſiſtit peruerſè viuendo infimis implicari. *Hæc in prouerbijs loquutus ſum vobis. Venit hora,cùm iam non in prouerbijs loquar vobis,ſed palàm de patre meo annunciabo vobis.* Illam nimirùm horam ſignat, qua eis, peracta ſua paſsione ac reſurrectione, ſpiritusſancti gratiam erat daturus. Tunc enim ſpiritualiter intus inſtructi,& ſpiritali dilectione ſucceſi,quo perfectiùs omnia, quæ de agnitione diuinitatis mortalibus erant capienda ,ceperant, eo ardentiùs ſola quæ ad eius viſionem promerẽdam iuuarent,petere ac deſiderare curarunt. Hoc eſt enim,quod ſubiungit: *Illo die in nomine meo petetis.* Poſſumus horam quam pollicetur,in futura vita intelligere, in qua palàm de patre annunciabit,id eſt,palàm oſtendet patrem electis,quando 1. Cori 13. ſicut Apoſtolus ait,videbimus eum facie ad faciem. 1. Ioan. 3. De qua annũciatione dicit Ioannes: Chariſsimi,nunc filij Dei ſumus, & nondum apparuit,quid erimus. Scimus quia cùm apparuerit, ſimiles ei erimus,videbimus enim eum, ſicuti eſt.Vbi & veraciter in nomine Ieſu petunt electi,dum pro noſtra fragilitate intercedunt,quatenùs ad ſuæ ſaluationis ſortem pertingamus, à quã adhuc inter inſidias hoſtium peregrinamur in terris. Quam ſanctorum petitionem aptiſsimè in die futuram promiſit:Illo,inquiens, die in nomine meo petetis.In die etenim petunt, quia nõ inter tenebras preſſurarum,vt noſtra in præſenti,ſed in luce ſempiternæ pacis & gloriæ beatorum ſpirituũ pro nobis interceſsio funditur. Poſſunt autem ijdem ſpiritus electorum in illa ciuitate cæleſti poſiti,etiam pro ſeipſis in nomine ſaluatoris petere intelligi,quia videlicet tempus vniuerſalis iudicij & reſurrectionis corporum,in quibus pro Domino certauere, venire deſiderant. Apoc. 6. Vnde & Ioannes ait: Vidi ſub altare Dei animas interfectorum propter verbũ Dei, & propter teſtimonium quod habebãt,& clamabant voce magna,dicentes: Vſquequò Domine ſanctus & verus,non iudicas & vindicas ſanguinem noſtrum de his,qui habitant in terra ? Vbi continuò ſubinfertur:Et datæ ſunt eis ſingulæ ſtolæ albæ: & dictum eſt illis, vt requieſcerent tempus adhuc modicum,donec implerentur cõſerui eorum, & fratres eorum. Singulas quippe ſtolas albas nunc habent animæ, quum ſola ſua felicitate fruuntur.Binas tunc accipient, quum impleto in fine numero fratrum,corporũ quoq; immortalium receptione lætabuntur. *Et non dico vobis,quia ego rogabo patrem de vobis.* Quia Dominus noſter Ieſus Chriſtus,& Deus & homo eſt, modò ſumma deitatis,modò humanitatis humilia loquendo deſignat. Quòd enim dicit, non rogaturum ſe patrem de diſcipulis, propter conſubſtantialem patri diuinitatis ſuæ potentiam dicit,in qua nõ patrẽ ipſe rogare, ſed rogata cum patre conſueuit donare. Quod verò Petro ait,Ego autem rogaui pro te,vt non deficiat fides tua: & de illo Ioannes: Aduocatum, inquit,habemus apud patrem Ieſum Chriſtum iuſtum : propter diſpenſationem dictũ eſt aſſumptæ humanitatis,cuius cùm triumphum patris oſtendit oculis,pro noſtra infirmitate propitius interuenit. 1. Ioan. 2. *Chriſtus vt pro nobis intercedat.* Poteſt & ita non inconuenienter accipi,quod ait:Et non dico vobis,quia ego rogabo patrem pro vobis: quia non de præſenti rogo,ſed de futuro tempore poſuit,rogabo, quòd ſanctis in æterna pace receptis,non opus iam aliquid rogari de illis,quia nimirum tanta beatitudine donati ſunt,qua amplior eſſe non poteſt. *Ipſe enim pater amat vos,quia vos me amaſtis, & credidiſtis quia à Deo exiui.* Non ita intelligendũ eſt, quaſi amor & credulitas diſcipulorum, præceſſerit amorem quo illos pater amaret, meritumq; humanum prius ſit muneribus gratiæ cæleſtis, cùm apertiſsimè dicat Apoſtolus:Aut quis prior dedit illi,& retribuetur ei? Quoniam ex ipſo, & per ipſum,& in ipſo ſunt omnia. Sed ita potiùs, quia pater illos gratuito amore præuenerit, atq; ad amandum credendumque filium amando ſuſtulerit:& quia ipſi agnitam filij dilectionem atque fidem pio & ſolicito corde ſeruauerint,maioribus eos donis paternæ dilectionis eſſe remuneratos. Non autem arbitrandum, quia pater ſine filio & ſpiritu ſancto amare, vel amoris poſſit munera dare.Nec rurſus æſtimandum, quia filius ſine patre & ſpiritu ſancto valeat amari vel credi. *Vt chriſtus à patre exierit.* Quod ergo ait,Ipſe enim pater amat vos, intelligendum eſt, vnà cum filio & ſpirituſancto amare,quos amore dignos iudicat. Et quod adiunxit, *Quia vos me amaſtis*, eadem ratione ſentiendum eſt,quia quicunque filium rectè amat, hunc cum patre & amborum ſpiritu amet: quia quorum inſeparabilis eſt natura diuinitatis,horum eadem ſunt dona virtutis. *Exiui à patre,& veni in mundum. Iterùm relinquo mundum & vado ad patrem.* Exiuit à patre,& venit in mundũ, quia mundo viſibilis apparuit in humanitate, qui erat inuiſibilis apud patrẽ in diuinitate. *Vt mundũ reliquerit.* Exiuit à patre,quia non in ea forma , qua æqualis eſt patri,ſed in aſſumpta creatura minor apparuit. Et venit in mundum,quia in forma ſerui quam accepit,etiam mundi huius amatoribus ſe videndum præbuit.Iterum reliquit mundũ , & redijt ad patrem, quia ab aſpectu amatorum mundi quod viderant abſtulit , & ſe amatoribus ſuis æqualem patri eſſe credendum docuit. Reliquit mundum,& redijt ad patrem, quia humanitatẽ quam induit, per aſcenſionem ad inuiſibilia perduxit. Hæc quidem verba Domini myſtica, & ſicut ipſe teſtatur,in prouerbijs ſunt dicta: ſed diſcipuli quibus dicebãtur,adeò carnales adhuc erant, vt eorum profunditatem minimè caperent,& non ſolùm arcana dictorum, ſed nec ipſam ignorantiam ſuam intelligerent, putantes ſimpliciter & dilucidè prolata,quæ non intelligentibus prouerbia erat,vnde continuò reſponderunt: *Ecce nunc palàm loqueris,& prouerbium nullum*

lum dicit. Palàm igitur eum loqui autumabant, cuius myſteria dictorum necdum comprehendere valebat. Quod autem adiungunt, *Nunc ſcimus quia ſcis omnia, & non opus eſt tibi, vt quis te interroget: in hoc credimus, quia à Deo exiſti:* apertè oſtendunt, quia loquens ad eos Dominus, de his maximè diſputabat, quæ illos delectabat audire: & quæ illi interrogare volebant, hæc ipſe, præueniens eos, vltrò proferebat. Vnde meritò illum ſcire omnia quaſi Deum, & quaſi Dei filium à Deo veniſſe credunt & confitentur. Apertum nanque diuinitatis indicium eſt, cogitationum noſſe ſecreta, Salomone affirmante, qui Deo

3.Reg 8. ſupplicans, ait: Tu enim ſolus noſti corda omnium filiorum hominum. Vnde etiam Iere-

Hier.11. mias ait: Tu autem Domine Sabaoth, qui iudicas iuſtè & probas renes & corda. Neque enim hæc tranſeunter aut negligenter commemoranda ſunt, ſed ſolerter inuigilandum eſt, fratres mei, vt non verba tantùm & opera noſtra, ſed ipſa quoque cordium ſecreta diuinis aſpectibus digna reddamus. Non in templo noſtri pectoris odiorum flamma, non inuidiæ rubigo reſideat, non inde turpis vel contumelioſi ſermonis radix oriatur, non ibi meditatio facti nocentis innaſcatur. Memores ſimus dominicæ commina-

Eſai.66. tionis, qua dicitur: Ego enim opera & cogitationes eorum venio, vt congregem: & expulſis vitiorum ruderibus, talem cordis noſtri paremus manſionem, cuius ipſe dignetur ineſſe manſor, qui eius ineuitabilis inſpector & iudex eſt. Sci-

Triplices malæ cogitationes. endum autem, quia triplex eſt modus cogitationum nequam. Vnus earum, quæ deliberatione & propoſito peccandi mentem contaminant. Alius earum, quæ delectatione quidem peccati perturbant mentem, nec tamen hanc ad peccandi conſenſum pertrahunt. Tertius earum, quæ naturali motu mentem percurrentes, non tam hanc ad perpetrāda vitia illiciunt, quàm à bonis quæ cogitare debuit, impediũt: veluti eſt cũ phãtaſmata eorum, quæ aliquando ſuperuacuè geſta vel dicta nouimus, ad memoriam reducimus: quorum crebra retractatio, quaſi importuna muſcarum improbitas, cordis oculos circumuolare, ac ſpiritalem eius aciem inquietare magis, quàm excæcare conſueuit. A cunctis autem his cogitationum nequam generibus caſtigari mo-

Prouer.4. nuit Salomon, cùm dicit: Omni cuſtodia ſerua cor tuum, quoniam ex ipſo vita procedit. Cuius monita ſequentes, agamus ſoliciti, vt ſi quid con-

Confeſsio peccatorũ. ſenſu perpetrandi facinoris in animo deliquimus, cita hoc confeſsione, & dignis pœnitentiæ fructibus abſtergamus. Si delectatione peccandi nos tentari ſenſerimus, noxiam delectationem crebris precibus ac lachrymis, crebra amaritudinis perpetuæ recordatione pellamus. Et ſi nos ſolos ad hanc propulſandam ſufficere non poſſe viderimus, fratrum quæramus auxilia, vt quod noſtris viribus nequimus, illorum conſilio & interceſsione ſumamus. Multum enim valet deprecatio iuſti aſsidua, & ſicut idem præ- Iacob.5.

miſit: Oratio fidei ſaluabit infirmum, & alleuabit eum Dominus: & ſi in peccatis ſit, dimittentur ei. Quia ſuperuacuis cogitationibus ad integrum carere non valemus, has in quantùm poſſumus immiſsione bonarum cogitationum, & maximè frequenti ſcripturarum meditatione fugemus, iuxta exemplum Pſalmiſtæ qui dicit: Quomodò dilexi legem tuam Domine, to- Pſal.118.

ta die meditatio mea eſt. Petamus ſupernam clementiam, quod eſt verè in nomine ſaluatoris petere, vt & cordis nobis munditiam, & boni operis præſtet efficaciam: & ante omnia illam ſedula mente recolamus horam, illam citiùs venire optemus, in qua nõ iam per ſcripturas loquatur nobis Dominus, ſed palàm de patre annunciet nobis, cum quo viuit & regnat Deus in vnitate ſpiritusſancti, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

EODEM DIE, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Amen amen dico vobis, ſi quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis, &c. Ioan 16.

SI conſideramus hęc verba, quibus ſpecialiter proprieq; dicantur, facilis eſt ſolutio. Apoſtolis enim loquebatur Dominus, quos in nomine Chriſti Ieſu cæcos illuminaſſe, paralyticos curaſſe, mortuos ſuſcitaſſe, & alia multa miracula feciſſe legimus: nihilq; patrẽ in nomine filij eos petijſſe audiuim⁹, quod non acceperunt. Vnde & quoſdam malè petentes Iacobus Apoſtolus redarguens, ait: Pe- Iacob.4.

titis & non accipitis, eò q; malè petatis. Itemque: Si quis indiget ſapientia, poſtulet à Deo, qui dat Iacob.1.

omnibus affluenter & non improperat, & dabitur ei. Poſtulet autem in fide, nihil hæſitãs. Apparet igitur his verbis Apoſtolum quoq; ideò exauditũ nõ eſſe, eò quòd non in nomine Ieſu, & 2.Cor.12.

non benè petiſſet. Si tamen non exauditum dicamus, qui quaſi meliùs exauditus, ſe quòd petebat, non accepiſſe lætatur. Noluit enim exaudiri, poſtquam ſe malè petijſſe cognouit. Atque in eò exauditus meliùs eſt, quòd de his quæ petebat, exauditus non eſt. Eſt enim exauditus non de his quæ petebat, ſed de his quæ volebat. Nemo autem ſic exauditur, ſicut ille, qui vtiliter accipit quod vult. Sequitur: *Vſque modò non petiſtis quicquam in nomine meo.* Quid eſt hoc? Legimus enim Chriſti diſcipulos priùs etiã, quàm hęc eis Dominus diceret, in nomine Ieſu Chriſti infirmos multos ſanaſſe, & dæmonia eiecisse. Vnde

Luc.10. de & ad eum reuerſi (vt Lucas ait) cũ gaudio dicebant: Domine, etiam dæmonia ſubijciuntur nobis in nomine tuo. Legim⁹ etiã eos increpaſſe
Luc 9. quendam, qui eos non ſequebatur, eò quòd in nomine Ieſu dæmonia eieciſſet. Quid eſt igitur, quod ait: *Vſque modò non petiſtis quicquam in nomine meo*, cùm manifeſtum ſit eos in nomine Ieſu tam multa petiſſe? Dicis fortaſſe eos non petiſſe in nomine Ieſu, id eſt, non petiſſe ea, quæ pertinent ad ſalutem, ſic enim hoc quidam intel-
Luc 10. ligere volunt. Sed non eſt verum. Quid igitur dicemus? dicunt diſcipuli: Etiam dæmonia ſubijciuntur nobis in nomine tuo: dicit magiſter: Vſque modò nõ petiſtis quicquã in nomine meo. Tene igitur, quod ſuperiùs ait: Si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis: deinde iunge quod ſequitur, Vſq; modò non petiſtis quicquã (ſubauditur, à patre) in nomine meo. Quia enim non patrem ſed filium videbant, ad filium ſolummodò reſpiciebant. Sed poſtquàm filius cælos aſcendit, meliùs inſtructi, & à ſpiritu veritatis edocti, & patrem & filium rogare cœperũt. Vult igitur filius, vt quod in nomine eius petitur, à patre petatur, ſemperque pater in filio honoretur. Sequitur adhuc de ipſa petitione: *Petite, & accipietis, vt gaudium veſtrum plenum ſit*. Dixit vt peterent, & vt à patre peterent, & in ſuo nomine
Quid petẽdũ à Deo peterent: nunc autem eos docet, quid petere debeant. Petite. Quid? Vultis audire quid? vt gaudium veſtrum plenum ſit. Illud enim gaudiũ plenum eſt, quod perfectum & integrum eſt, quod nunquam finitur, & æternum eſt. Hoc igitur petendum eſt, vt ad tale gaudium perueniatur. Quæ verò ab iſto gaudio hominem ſeparãt, ea petenda non ſunt. Sic igitur temporalia quæramus, vt noſtrum deſideriũ ab æterno gaudio non ſeparetur: ſic tranſeamus per bona temporalia, vt non amittamus ęterna. Audiamus ſemper, quod hîc dicitur: Petite, vt gaudium veſtrũ plenum ſit, & accipietis: accipietis vtique, ſed non modò: accipietis, ſed non in hac vita. Hoc
Matt.6. enim gaudium non accipitur, niſi poſt hanc vitã.
Luc.12. Quærite igitur primũ regnũ Dei, & iuſtitiã eius, & hæc omnia adijcientur vobis. *Hæc in prouerbijs loquutus ſum vobis. Venit hora cùm iam nõ in prouerbijs*
Matt.13. *loquar vobis*. Hoc eſt enim, quod alius Euangeliſta ait: Quia in parabolis loquebatur Ieſus, & ſine parabolis non loquebatur eis. In prouerbijs enim aliud auditur, & aliud intelligitur. Per illã
Palàm quã do locutus ſit Chriſtus. autem horam, qua non in prouerbijs, ſed palàm ſe loquuturum de patre dicit, ab eius reſurrectione omne tempus futurum ſignificatur, ſiue per ſe viſibiliter ſiue per ſpiritum ſanctum inuiſibiliter eis loquatur. Adueniente nanque ſpiritu ſancto, tunc palàm & manifeſtè nunciatum & reuelatum eſt eis, quod priùs de patre ignora-
Ioã.14. bant. Neque fuit neceſſarium, vt vlteriùs dicerent, Domine oſtende nobis patrem, & ſufficit nobis: videntes in patre filium, & in filio patrẽ, & in vtroque ſpiritum ſanctum. *In illo die in nomine meo petetis* In illo (inquit) die petetis in nomine meo, vt in virtutibus quæ per vos fient, glorificetur & pater, quem vos petiſtis in nomine meo. Non enim dixit, Nomen meum, ſed petetis in nomine meo, vt oſtenderet nobis à quo, & in quo petere debeamus. Superiùs dixerat: In illo die me non rogabitis quicquam: nunc autem dicit, In illo die in nomine meo petetis, quod vtique contrarium eſſet, ſi de eodem die intelligeretur. Hic igitur dies huius ſeculi eſt, ille verò alterius ſeculi: hic ante iudicium, ille poſt iudicium. *Et nõ dico vobis, quia ego rogabo patrẽ de vobis. Ipſe enim pater amat vos, quia vos me amaſtis, & credidiſtis quia à Deo exiui.* Poſtquàm (inquit) cælos aſcendero, non dico me rogare patrẽ de vobis, ſed vos ipſi rogate in nomine meo, & quod volueritis, dabit vobis. Diligit enim vos, quia vos, me amaſtis, & credidiſtis, quia à Deo exiui. *Exiui à patre, & veni in mundũ: Iterũ relinquo mundũ, & vado ad patrẽ.* A patre exiuit, quia à patre genitus eſt: In mundũ venit, quia per ſuſceptam humanitatem mundo ſe viſibilem præbuit. Quomodò exiuit neſcitur, quia quomodò genitus eſt ignoratur. Mundum verò relinquit, & ad patrem vadit, nõ ſecundùm diuinitatem, qua vbiq; eſt, ſed ſecundùm humanitatem, qua localis eſt. Dicunt ei diſcipuli eius: *Ecce nunc palàm loqueris, & prouerbium nullũ dicis. Nunc ſcimus, quia ſcis omnia, & non eſt tibi opus, vt quis te interroget.* Volebamus (inquiunt) te interrogare, quia illa quę dicebas minimè intelligebamus: ſed ſine omni noſtra interrogatione tu ipſe nobis ea expoſuiſti, de quibus te interrogare volebamus. Vnde pro certo ſcimus, quia ſcis omnia, & nõ eſt opus tibi, vt quis te interroget. *Et in hoc modò credimus, quia à Deo exiſti.*

IN LITANIA MINORI. Luc.XI.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Quis veſtrũ habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi: Amice, commoda mihi tres panes: quoniam amicus venit de via ad me, & nõ habeo quod ponam ante illum. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri. Tom.7. in Homilijs Aeſtiualibus de Tempore.

ROgatus à diſcipulis Saluator non modò, formam orationis, ſed & inſtantiã frequentiamque tradit orandi. Amicus ergo ad quem media nocte venitur, ipſe Deus intelligitur, cui in media tribulatione ſupplicare, & tres panes, id eſt, intelligentiam Trinitatis, qua præſentis vitæ conſolentur labores, efflagitare debemus. Amicus qui venit de via, ipſe noſter eſt animus, qui toties à nobis recedit, quoties ad appetenda terrena & temporalia foris vagatur. Redit ergo, cæleſtique alimonia refici *Amicus Deus.* *Tres panes.* *Amicus de via.*

deſiderat,cùm in ſe reuerſus,ſuperna cœperit ac ſpiritalia meditari. De quo pulchrè qui petierat adiungit,non ſe habere quod ponat ante illum: quoniam animæ poſt ſeculi tenebras Deum ſuſpiranti,nil præter eum cogitare, nilque libet intueri: ſolum quod recognouit, ſummæ Trinitatis gaudium contemplari,atque ad hoc plenius intuendum peruenire ſatagit. *Et ille deintus reſpondens dicat: Noli mihi moleſtus eſſe: iam*
Oſtium amici. *oſtium clauſum eſt,& pueri mei mecum ſunt in cubili: non poſſum ſurgere,& dare tibi.* Oſtium amici,diui-
Col.4. ni eſt intelligentia ſermonis, quod ſibi Apoſtolus orat aperiri ad loquendum myſteriū Chriſti:clauſumq́; eſt tempore famis,cùm intelligentia verbi non datur. Et illi,qui Euangelicam ſapientiam tanquam panem erogantes,per orbem
Pueri patrisfamilias. terræ prædicauerūt,pueri patrisfamiliâs iā ſunt in ſecreta quiete cum Domino:& tamen orando efficitur, vt accipiat deſiderans intellectum ab ipſo Deo,etiam ſi homo deſit,per quem ſapientia prædicetur. *Et ille ſi perſeuerauerit pulſans,dico vobis,& ſi non dabit illi ſurgens eò quòd amicus eius ſit, propter improbitatē tamen eius ſurget,& dabit illi quotquot habet neceſſarios. Et ego dico vobis:Petite, & dabitur vobis: quærite,& inuenietis:pulſate,& aperietur vobis.* Comparatio eſt à minore. Si ergo homo amicus ſurgit de lecto,& dat non amicitia,ſed tædio compulſus: quantò magis dat Deus,qui ſine tædio largiſsimè donat quod petitur? Dominus etenim ſaluator noſter,ad cæleſtis regni gaudia nos peruenire deſiderans,& nos eadem gaudia à ſe petere docuit,& nobis petentibus ſe hæc daturum eſſe promiſit. Petite, inquit,& dabitur vobis: quærite,& inuenietis:pulſate,& aperietur vobis. Quæ nobis ſunt verba Domini noſtri,fratres chariſsimi,magnoperè ac toto corde penſanda, quia videlicet regnum cœlorum non otioſis & vacantibus,ſed petentibus,quærentibus, & pulſantibus,dandum,inueniendum,& aperiendum eſſe teſtatur. Petenda eſt ergo regni ianua oran-
Petere. Quærere. Pulſare. do,quærenda rectè viuendo,pulſanda perſeuerando. Non enim ſufficit verbis tantūmodò rogare Dominum, ſi non etiam quærimus diligentiùs,qualiter nobis ſit viuendū, vt digni ſimus
Matt.7. impetrare quæ poſcimus,ipſo atteſtante,qui ait: Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum:ſed qui facit voluntatem patris mei qui in cælis eſt, ipſe intrabit in regnum cælorum. Neque aliquid prodeſt bona inchoaſſe, ſi non quiſque ſtudeat ea quæ benè inchoauerit, vſque ad finem firmū perducere:
2.Pet.2. quinimò meliùs erat non cognoſcere viam iuſtitiæ,quàm poſt agnitionem retrorsùm conuerti. Vnde neceſſe eſt,fratres mei,vt petamus ſeduli ſine intermiſsione,oremus & procidamus ante
Pſal.94. Deum,ploremus coram Domino qui fecit nos: & vt nos exaudiri mereamur, videamus ſoliciti
Pſal.104. qualiter nos viuere velit,quid nos facere iuſſerit,qui fecit nos. Quæramus Dominum & confirmemur,quæramus faciem eius ſemper: & vt hunc inuenire ac videre mereamur, mundemus 2.Cor.7.
nos ab omni inquinamēto carnis & ſpiritus,quia non niſi corpore caſto in die reſurrectionis ad cœlos ſubleuari,non niſi mundo corde gloriam valemus diuinæ maieſtatis intueri. Pulſemus infatigabili deſiderio æternæ beatitudinis aures pij conditoris,nec deficiamus à cœptis,priuſquā illo aperiente,de carcere mortis huius eripi, ac portam mereamur cæleſtis patriæ ingredi. Nemo ſibi blandiatur de innocentia, nullus fidens ſuis actibus(quaſi qui miſericordia iuſti iudicis non egeat)à precibus ceſſet: quin potius etiam cùm ſe aliquid boni quis egiſſe cognouerit, quia qua hoc diſtrictione iudicetur ignorat, tremens cum propheta clamet: Ne intres in iudicium cū Pſal.142.
ſeruo tuo,quia nō iuſtificabitur in cōſpectu tuo omnis viuens. Et cum beato Iob: Si iuſtificare Iob.9.
me voluero,os meum condemnabit me. Si innocentem oſtendero, prauum me comprobabit. Memor ſemper illius Apoſtolici ſermonis,quia 1.Ioan.1.
ſi confiteamur peccata noſtra, fidelis eſt & iuſtus,vt remittat nobis peccata noſtra, & emundet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus, quoniam non peccauimus, mēdacem facimus eum, & verbum eius non eſt in nobis. Neque rurſus quiſpiam conſiderata peccatorum ſuorum qualitate ſeu quantitate, à petenda venia mentem deſperando reuocet. Neminem viſa ſuorum putredo vulnerum,ſui magnitudo languoris, à ſalute quærenda retrahat. Præbeat magnam obtinendæ ſanitatis fidutiam, quòd ipſe conditor Chriſti
noſter,medicus nobis fieri,ipſe ad nos venire in mi…
carne,ipſe infirmitates noſtras ſuſcipere vt ſana- Eſai.
ret,dolores noſtros vt auferret, portare dignatus eſt:ipſe ſuum pro nobis ſanguinem fudit,ſuā pro vita noſtro mortem obtulit. Ipſe magnis peccantium commiſsis,magna pœnitentiæ remedia oſtendit,dicens per præcurſorem ſuum:Genimina viperarum,quis oſtendit vobis fugere à Luc.3.
ventura ira? Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ. Et paulò pòſt inquit: Qui habet duas tuni- Ibidem.
cas,det non habenti:& qui habet eſcas, ſimiliter faciat. Ipſe leuioribus quotidianisque noſtris erratibus,ſine quibus hæc vita tranſigi non poteſt, quotidiana confeſsionis & interceſsionis mutuæ medicamenta conceſsit,dicens per Apoſtolum Iacobum: Confitemini alterutrùm peccata veſtra, & orate pro inuicem,vt ſaluemini. Iacob.5.
Ipſe rogari vt præſtet,amat,qui animos inopum ad ſe rogandum largus donator erigit. *Omnis enim quiens,qui petit,accipit:& qui quærit,inuenit: & pulſanti aperietur* Non ergo dubitandum quòd petentes accipimus,quærentes inuenimus, pulſantibus nobis aperietur, quia nimirùm fallere non potuit veritas,quæ promiſit. Sed hoc eſt vigilantiùs intuendum,quia non omnes qui coram hominibus orare videntur,in coſpectu æterni arbitri petere,vel quærere,vel cæleſtis regni aditū Pſal.144.
pulſare probantur. Neque enim Propheta diceret, Propè eſt Dominus omnibus inuocantibus eum

Inuocare Deum in veritate. eum in veritate, ſi non aliquos Dominũ inuocare, ſed non in veritate cognoſceret. Inuocant quippe Dominum in veritate, qui in hoc quod orando dicunt, viuendo non contradicunt. Inuocant Dominum in veritate, qui ſuas ei preces oblaturi, primò iuſſa illius implere ſatagunt: qui *Matt.6.* dicturi ei in oratione, Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris: illud eius mandatum impleuerunt, *Mar.11.* quo dicit: Et cùm ſtabitis ad orandum, remittite ſi quid habetis aduersùs aliquem, vt & pater veſter qui in cælis eſt, dimittat vobis peccata veſtra. Vnde & de talibus aptè ſubiungit Propheta: *Pſal. 144.* Voluntatem timentium ſe faciet, & orationes eorum exaudiet, & ſaluos faciet eos. Illi itaque in veritate Dominum inuocant, qui eum timere comprobantur. Horum ipſe cùm clamauerint, orationes exaudit: horum cùm ad ſe ſuſpirauerint, pia deſideria perficit: hos cùm de hac vita tranſierint, ad ſalutem ſuſtollit æternam. At con- *Iac.4.* trà ſunt, qui Dominum, ſed non in veritate inuo- *Qui malè petunt.* cant, quos redarguẽs Iacobus, ait: Petitis, & non accipitis, eò quòd malè petatis. Malè nanque petunt, qui perſeuerantes in peccatis, pro eiſdẽ peccatis, quæ ipſi minimè dimittunt, vt ſibi à Domi- *Iſai.1.* no dimittantur, impudenter exorant, quales ipſe per Eſaiam reprobat, dicens: Et cùm extenderitis manus veſtras, auertã oculos meos à vobis: & cùm multiplicaueritis orationem, non exaudiam, manus enim veſtræ ſanguine plenæ ſunt. Quibus adhuc conſulendo, qua ratione poſsint *Ibidem.* impetrare quæ poſcerent, oſtendit cùm ſubdit: Lauamini, mundi eſtote, auferte malum cogitationum veſtrarum ab oculis meis. Malè petunt, qui vocem Domini iubentis audire obtemperãdo contemnunt, & nihilominùs Dominum ſuã vocem ſupplicantium exaudire miſerando de- *Luc.6.* poſcunt, quos ipſe repellens in Euangelio loquitur: Quid autem vocatis me Domine, Domi- *Prou.28.* ne, & non facitis quæ dico? De quibus & Salomon in Prouerbijs: Qui declinat, inquit, aurem ſuam ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis. Malè petunt, qui non ſupernę mercedis intuitu, ſed ad exemplum phariſæorũm humanæ gra- *Matt.6.* tia laudis, longis incumbunt precibus. De quibꝰ ipſe teſtis & iudex terribiliter proteſtatur, quia receperũt mercedem ſuam. Malè petunt & illi, qui terrena magis in oratione quàm cæleſtia bona requirũt, quorum preces Apoſtolus in ipſa, de qua loquimur, ſententia ſpecialiter *Iac 4.6.* reprehendit. Cùm enim dixiſſet, Petitis & non accipitis, eò quòd malè petatis, adiũxit continuò: Vt in concupiſcentijs veſtris inſumatis. Ne- *Quatenùs petẽda bona temporalia.* que enim prohibentur ciues patriæ cæleſtis in terra peregrinantes, pro pace temporum, pro ſalute corporũ, pro hubertate frugum, pro ſerenitate aurarũ, pro cæteris huius vitæ neceſſarijs Dominum petere, ſi tamen hæc non nimiè petantur, & ſi ob id ſolũmodò petantur, vt abũdante viatico in præſenti, liberiùs ad futura dona tendatur. Sed quia ſunt nonnulli, qui temporalem quietem & proſperitatem à ſuo creatore requirunt, non quidem vt eidem creatori deuotioribus animis obediãt, ſed vt abũdantiùs comeſſationibus & ebrietatibus vacent, & ſecuriùs ac licentiùs concupiſcentijs ſuis, & carnis ſuæ ſeruiant illecebris, meritò tales malè petere dicuntur. Verùm quia omnes huiuſmodi petitores, eò quòd malè petant, accipere non merentur: ſtudeamus dilectiſsimi & benè petere, & digni ad obtinenda quæ petimus exiſtere. Quod ita fit, ſi & ea quæ Deus iuſsit, orando quærimus, & quales ipſe nos fieri docuit, tales ad orandum procedimus: & intenti in precibus, donec impetremus, inſiſtimus. Si autem ſcire cupimus, quæ ipſe nos petere velit, audiamus illud Euangelicũ: *Matt.6.* Quærite primùm regnum Dei & iuſtitiam eius, *Regnum Dei & iuſtitiã eius quærere.* & hæc omnia adijcientur vobis. Regnum autem Dei & iuſtitiam eius quærere, eſt & cæleſtis patriæ dona deſiderare, & quibus iuſtitiæ meritis ad hæc perueniri debeat, indeſinenter inquirere, ne ſi à via fortè, quæ illò ducit, aberremus, peruenire quò nitimur, minimè queamꝰ. Quòd ſi verba Domini & ſaluatoris noſtri, quibus nos de exemplo terreni parentis ad rogandum Deũ patrem hortatur, diligenter inſpicimus: citiùs agnoſcimus, quæ ſit magna iuſtitia, quæ iter nobis cæleſtis regni aperiat. *Quis, inquit, ex vobis patrem petit panem: nunquid lapidem dabit illi? Aut piſcem: nunquid pro piſce ſerpentẽ dabit illi? Aut ſi petierit ouũ, nunquid porriget illi ſcorpionem?* Aperta etenim eſt comparatio hæc, & cunctis audiẽtibus facilima: quia ſi homo quilibet mortalis & fragilis, & peccati adhuc carne grauatus petentibus ſe filijs quos diligit, quæ habet bona, quanuis terrena & fragilia, dare non denegat: multo magis pater cæleſtis petitoribus ſuis, ſuo timore & amore præditis, non defectiua in cælis bona largitur. Sed iuxta typicam intelligentiam, panis dilectionem *Panis, charitas.* ſignificat: quia ſicũt ille principalis eſt cibus, ita vt ſine eo menſa inops eſſe videatur: ita hæc principalis eſt virtus, ita vt ſine illa virtutes reliquæ *Sine charitate, nulla eſt virtus.* ſpirituales, virtutes eſſe nequeãt: quia nimirùm quicquid boni agitur, in ſola dilectione perficitur. Vnde dixit Apoſtolus, quia ſi linguis homi- *1.Cor.13.* num loqueretur & angelorum, & ſi haberet prophetiam, & noſſet myſteria omnia, & omnẽ ſciẽtiam, & ſi haberet omnem fidem, ita vt montes transferret, & ſi diſtribueret oẽs facultates ſuas in cibos pauperum, & ſi traderet corpus ſuum ita vt arderet, charitatem autem non haberet, nihil ei prodeſſet. Charitas autem vera eſt, qua & *Charitas vera.* Dominum Deum ex toto corde, tota anima, tota virtute, & proximum tanquàm noſipſos diligere præcipimur. Nec tantùm proximis & amicis: verumetiam inimicis perfectus quiſque beneficium dilectionis impendere debet, Domi- *Matt.5.* no dicente: Diligite inimicos veſtros, benefacite

te his qui oderunt vos, & orate pro perſequentibus & calumniantibus vos, vt ſitis filij patris veſtri, qui in cælis eſt. Piſcis fides. In piſce autem, fides non ficta exprimitur. Quomodò enim piſcis ſub tegumento aquarum naſcitur, viuit & alitur: ſic & fides, quæ in Deum eſt, quæ alterius vitę gaudia per lamenta prẹſentia fletusque requirit, inuiſibiliter in corde gignitur, inuiſibili gratia ſpiritus per aquam baptiſmatis conſecratur, inuiſibili auxilio diuinę protectionis ne deficiat, nutritur, inuiſibilium præmiorum intuitu quęq; bona valet operatur: 2.Cor.4 memor illi⁹ Apoſtolici: Quia quæ videntur, temporalia ſunt: quę aũt non videntur, æterna ſunt. Poſſumus & hoc dicere, quòd piſcis in eo fidei typum teneat, ꝙ ſicut ille crebris maris fluctibus tunditur, nec perimitur: ita fides firma quantislibet aduerſantis mundi preſſuris impugnetur, inconuulſa perſiſtat, immò etiam de certamine glorioſior exiſtat, adiuuante illo, Ioan.16. qui miſsis ad prædicanda eiuſdem fidei dona diſcipulis ait: In mundo preſſuram habebitis, ſed confidite, ego vici mundum. Porrò Ouũ ſpes. per ouum, ſpei noſtræ certitudo figuratur: quia in ouo nondùm cernitur fœtus, ſed futuræ auis fœtus ſperatur. Et fideles quique necdũ in præſenti ſupernæ patriæ gloriam quam credunt intuentur, ſed futuram ſperando præſtolantur. Rom.8. Vnde dicit Apoſtolus: Si autem quod nõ videmus, ſperamus, per patientiam expectamus. Hæc igitur ſunt, fratres chariſsimi, bona, quæ principaliter à Domino petere, hæc iuſtitia regni Dei, quam ante omnia quærere debemus, fides Hab.2. videlicet, ſpes & charitas: quia & ſcriptum eſt: Iuſtus Pſal.31. nanque ex fide viuit: ſperantes autem in Domino Rom.13. miſericordia circundabit: & plenitudo legis, eſt dilectio. Omnis enim lex in vno ſermone impletur: Diliges proximum tuum, ſicut teipſum. Et iterum: Dilectio proximi malum non operatur. Non eſt autem metuendum, ne ſi gratiam dilectionis à Domino pia deuotione quæramus, ſi intimo ex corde dicamus, Panem noſtrum quotidianum da nobis hodiè: ille cor noſtrum rigore odiorum conſtringi permittat. Hunc etenim Lapidis duritia. rigorem per duritiam lapidis inſinuat, cùm dicit: Quis ex vobis patrem petit panem, nunquid lapidem dabit illi? Non eſt formidandum, ne ſi fortitudinem fidei contra hoſtis antiqui tentamenta Luc 17. precemur, toto ex corde dicentes: Domine adauge nobis fidem, ille nos Infidelitatis virus. infidelitatis ſinat interire venenis. Iure enim nomine ſerpentis, virus infidelitatis, quod per ipſum generi humano aſperſum eſt, exprimitur, cùm dicitur: Aut ſi piſcem petit, nunquid pro piſce ſerpentẽ dabit illi? Non eſt timendum, ne ſi ſpem cæleſtiũ bonorum, per quam præſentia aduerſa ſimul & proſpera contemnere poſsimus, à Domino poſtulemus, ille auditum auertat, ac nos deſperatione futurorum retroſpicere, id eſt, ea quæ reliquimus, patiatur labentis ſeculi commoda virulenta requirere. Rectè nanque immutatio boni propoſiti nociua, & concupiſcentiæ carnalis repetitio, veneno ſcorpionis (quod retrò, id eſt, in cauda geſtat) comparatur, cùm dicitur: Aut ſi petierit ouum, nunquid porriget illi ſcorpionẽ? Hæc itaque petamus à Domino, fratres chariſsimi, vt ſcilicet alimentum nobis puræ charitatis, ſynceræ fidei, certæ ſpei tribuat, vt duritiam odiorum, vt perfidiæ virus, vt aculeum nobis deſperationis, qui ad caduca retrahere ſolet, auferat: & abſque vlla dubietate quod petimus, accipiemus. Ait enim veridica voce Ioannes Apoſtolus: Quia quæcunq; petierimus ſecundùm voluntatem eius, audit nos. Sed & ipſe Dominus certam nobis fidutiam dat impetrandi, quæ rectè petimus, cùm ſubiungit: *Si ergo vos cùm ſitis mali, noſtis bona data dare filijs veſtris, quanto magis pater veſter de cælo dabit ſpiritum bonum petentibus ſe?* Malos autẽ vocat diſcipulos, qui vtiq; quantùm ad humanum ſpectat iudicium, boni erant: quia nimirũ nemo eſt, qui in hac vita à cunctis valeat immunis eſſe delictis, Salomone affirmante, qui ait: Eccle. Quia non eſt homo iuſtus in terra, qui faciat bonum, & nõ peccet. Vnde prouidè Dominus, qui grauibus peccantium reatibus, grandiora pœnitendi medicamenta demonſtrat, ipſe quotidianos electorum erratus (qui verbo maximè vel cogitatu contingunt) quotidianis orationum ſtudijs docet debere curari, quos inter alia ſic orare præcipit: Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Vel certè malos appellat diſcipulos, quia in cõparatione diuinæ bonitatis, omnis creatura mala eſſe probatur, dicente Domino: Nemo bonus, niſi vnus Deus: cùm tamen participatione eiuſdem diuinæ bonitatis, rationalis creatura bona fieri poſſe cognoſcitur. Vnde & Dominus pia promiſſione teſtatur, quia pater de cælo dabit ſpiritum bonum petentibus ſe, vt profectò oſtendat, quia qui ex ſeipſis mali ſunt, per acceptã ſpiritus gratiam boni poſſunt effici. Spiritum bonum petentibus dandum à patre pollicetur, quia ſiue fidẽ, ſpem, charitatem, ſiue alia quælibet bona cæleſtia deſideramus adipiſci, non aliter nobis hæc, quàm per ſpiritusſancti donũ tribuũtur. Hinc eſt enim, quòd idem ſpiritus in Eſaia, ſpiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilij & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis, ſpiritus timoris Domini, & in alio loco ſpiritus dilectionis & pacis, ſpiritus gratiæ & precum nominatur: quia nimirũ quicquid boni veraciter habemus, quicquid benè agimus, hoc eodem ſpiritu largiente percipimus. Quod intelligens Propheta cùm cordis munditiam quæreret, dicens: Cor mundum crea in me Deus, continuò ſubiunxit: Et ſpiritum rectũ innoua in viſceribus meis. Quia ſi nõ interiora noſtra ſpiritus Domini rectus impleuerit, cor in nobis mundum vnde ſit non habet. Cumque operis boni profectũ concupiſceas di-

Pſal.142. dixiſſet, Domine ad te confugi, doce me facere voluntatem tuam: ſtatim quo hanc ordine conſequi deberet, oſtendit, cùm ſubdit: Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam. Cuius veſtigijs iuxta modulum noſtrum, fratres dilectiſsimi, adhærentes, petamus Deum patrem, vt (Gal.5.) ſpiritus ſui gratia nos in viam rectæ fidei, quæ per dilectionem operatur, inducat. Et vt optata mereamur obtinere, taliter viuere ſtudeamus, ne tanto patre ſimus indigni: quin potiùs myſterium regenerationis, quo in baptiſmate filij Dei ſumus effecti, illibato ſemper corpore pariter & mente ſeruemus: (Filij Dei in baptiſmo efficimur.) Certum nanq; eſt, quia ſi ſummi patris mandata ſeruamus, remunerabit nos hæreditate ſempiternæ benedictionis, quam nobis ante ſecula parauit, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui cũ eo viuit & regnat Deus in vnitate ſpiritusſancti, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

EODEM DIE, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Quis veſtrûm habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, &c. Luc.11.

(Eccle.1.) HIs enim verbis admonemur, vt ſpiritum ſapientiæ & intellectus ab eo quæramus, à quo eſt omnis ſapientia, cum quo fuit ſemper, & eſt ante æuum: quatenùs amicis noſtris de via venientibus, & ſanctarum ſcripturarũ panem petentibus, cibum ſpiritualem apponere valeamus. De hoc (Iacob.1.) enim & Iacobus Apoſtolus ait: Si quis veſtrûm indiget ſapientia, poſtulet à Deo, qui dat omnibus afluenter, & non improperat, & dabitur ei. Poſtulet autem in fide, nihil hæſitans. Quando enim ſubiecti nos de ſcripturis interrogant, tunc (Amicus de via.) amici noſtri veniunt de via ad nos, & tanto quidem de longiori via, quanto longiùs ſunt ab intelligentia. Oportet igitur nos habere, quod eis apponamus, & vnde illorum mentes famelicas reficiamus. Quòd ſi non habemus, ſurgamus (Nox ignorantia.) media nocte. (Hæc enim nox ignorantia eſt:) legamus, & ſcripturas perſcrutemur, rogemus Dominum, vt oculos mentis noſtræ aperiat, & tres panes illos nobiliſsimos nobis commodare dignetur. (Tres panes. Deut.33.) Tres enim iſtos panes, legem & prophetas & euangelia intelligimus. De quibus Moyſes metaphoricè ait: Dominus de Sina venit, & de Seir ortus eſt nobis: apparuit de monte Pharam, & cum eo ſanctorum millia. Tres iſti montes, tres panes ſunt, & tria modò dicta ſanctarum ſcripturarum volumina. Sina enim legem ſignificat, quia ibi lex data eſt. Seir prophetas, quia hiſpidus interpretatur. Prophetæ enim valdè hiſpidi, & aſperi, & difficiles ſunt. At verò mons Pharam, qui frugifer dicitur, euangelia deſignat, cuius ſemina præ cunctis ſeminibus vbique gentium fructificaſſe cognouimus. Venit igitur Dominus de Sina, quia eius aduentus pluribus in locis in lege (id eſt, in libris Moyſi) annunciatur, ſecundùm illud: Prophetam vobis ſuſcitabit Dominus de fratribus veſtris, tãquàm meipſum audietis. (Deut.18.) Ortus eſt autem & de Seir, quia eius ortus & natiuitas manifeſtiſsimè in prophetis inuenitur. Vnde Eſaias: Ecce virgo concipiet, & pariet filiũ, & vocabitur nomẽ eius Emmanuel. (Eſa.7.) Apparuit autem de monte Pharam, quia eius natiuitas, paſsio & reſurrectio, quid egerit, & qualiter vixerit, in euangelijs declaratur. Hos igitur tres panes quæramus, ſine quibus anima non viuit, qui cunctis eſurientibus ſufficere poſſunt: quæramus, & non deficiamus: pulſemus, & perſeueremus, etiamſi ille amicus noſter vnicuique noſtrum dixerit: *Noli mihi moleſtus eſſe, iã oſtiũ clauſum eſt, & pueri mei mecũ ſunt in cubili: non poſſum ſurgere, & dare tibi.* Hoc enim amicus noſter, id eſt, Deus & Dominus noſter, qui intantùm dilexit nos, vt mori pro nobis nõ dubitaret, hoc (inquã) ipſe non dicit: dicere tamen videtur, cùm poſt multum laborem, poſt multas preces, poſt multum intelligendi deſiderium nos non exaudit. (*Amicus noſter Deus.*) Quid enim ſic orat, vt ſancta deſideria? Niſi deſiderium oraret, Pſalmiſta non diceret: Deſideriũ pauperum exaudiuit Dominus. (Pſal. 9.) Tunc igitur benè oramus, quando bonum aliquod deſideramus. Nemo autem eſt, qui ſacras ſcripturas intelligere non deſideret. Nemo igitur eſt, qui Deum pro his panibus non oret. Sed quia Dominus iã cœlos aſcendit, & oſtium clauſit, id eſt, à prædicatione quieuit, qui iam pueros ſuos, ſanctos videlicet Apoſtolos, in æternum quietis cubiculũ ſecum collegit, iam ad nos docendum neque ipſe, neq; illi huc vlteriùs corporaliter redire poſſunt. (*pueri Dei apoſtoli.*) Et hoc eſt, quod ait: Noli mihi moleſtus eſſe: iam oſtium clauſum eſt, & pueri mei mecum ſunt in cubili: non poſſum ſurgere, & dare tibi. Nos tamen ab hac moleſtia, ab hac importunitate, & ab hac violentia non ceſſemus. Ipſe enim Dominus ait: Regnum cœlorum vim patitur, & violenti diripiunt illud. (Matt.11.) Bona eſt igitur hæc violentia, bona eſt hæc moleſtia & improbitas, & intantùm bona, vt panes, quos nobis Dominus pro ipſa amicitia dare non vult, propter improbitatem tamen ſurgens det nobis ad ſufficientiam & neceſsitatem. Hoc eſt enim, quod ait: *Et ille ſi perſeuerauerit pulſans, dico vobis, & ſi non dabit illi eò quòd amicus eius ſit, propter improbitatẽ tamen eius ſurgens, dabit ei, quotquot habet neceſſarios.* Vnde & adhuc ſubditur: *Et ego dico vobis: Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulſate & aperietur vobis.*

bis. Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit: & pulſanti aperietur. Hac enim tanta verborũ inculcatione manifeſtè Dominus oſtendit, quá ſolicitos, moleſtos, importunos, violẽtos, & improbos ad petendũ nos eſſe velit. Vnde quidam ait:
Virg. 1. Georg. Labor improbus omnia vincit. Sed quomodò verum eſt, Omnis enim qui petit, accipit? Multi enim petunt, & non accipiunt quod petunt. Hoc
Luc. 12. autem de illa petitione intelligatur, de qua ſuprà dixit: Quærite primùm regnum Dei, & iuſtitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis. Non enim in ſtultis petitionibus fideles ſuos Deus exaudit. Ipſe enim ſcit, quid nobis opus ſit. In illis igitur nos exaudit, quæ nobis ſalutaria eſſe cognoſcit. Omnis igitur qui petit, accipit: ſi tamen ipſa petitio digna ſit, quæ exaudiatur. Aliam autem petitionem Deus non exaudit. Vnde ſubditur: Aut quis eſt ex vobis homo, quem ſi petierit filius ſuus panem, nunquid lapidem dabit? aut ſi piſcem petierit, nunquid ſerpentem porriget? *Si ergo vos, cùm ſitis mali, noſtis bona data dare filijs veſtris, quãto magis pater veſter, qui in cælis eſt, dabit bona petentibus ſe?* ac ſi diceret: Vos qui mali eſtis, nõ mala tñ, ſed bona data datis filijs veſtris: & Deus, qui naturaliter bonus eſt, bona data non dabit fidelibus ſuis? Dabit vtique bona data, & non niſi bona dabit eis, etiamſi inutilia quærant, dum ſe ſibi profutura quærere ſperant. Aliquando enim ſancti non recipiendo quod petunt, magis exaudiuntur, quàm exaudirentur, ſi illud reci-
2. Cor. 12. perent. Plus enim non recipiendo beatus Paulus exauditus eſt, quàm ſi illud recepiſſet, pro quo (ſicut ipſe ait) ter Dominum rogauerat. Exauditus eſt igitur, ne exaudiretur. Non enim niſi bona Apoſtolus quærebat, quanuìs illud non bonum ſibi eſſe non intelligebat. Exauditus eſt igitur recipiendo bonum, ne exaudiretur recipiendo non bonum. Qui enim ſibi bonum non quęrit, dum ſe ſibi bonum quærere putat, ſi id recipiat quod quærit, non exauditur: ſi non recipit, exauditur. Deus igitur qui non aliud, niſi quærentis affectum conſiderat, bonum ei reddit, qui ſe bonum quærere credit, etiam ſi ſibi non ſit bonum quod quærit. Videamus autem, quid per panem, & piſcem, & quid per lapidem & ſerpen-
Panis, myſticè. tem ſignificetur. Ego quidem in pane ſanctarũ ſcripturarũ ſpiritualem intelligentiam ſigni-
Lapis. ficari puto, literam verò in lapide, quoniam in
Piſcis. tabulis lapideis ſcripta eſt. At verò in piſce Dominum noſtrũ intelligo, qui in baptiſmi flumine primus natauit, & ad piſcis ſimilitudinem ſi-
Serpens. ne coitu de virgine natus eſt. In ſerpente verò quis alius intelligatur, niſi ille, qui primũ homi-
Luc. 11. nem in ſerpente decepit? Lucas verò Euangeliſta prætereà ouum quoque & ſcorpionem poſuit.
Ouum. In ouo igitur reſurrectionem intelligamus, in qua velut pulli de ouis, omnes ſancti & electi de ſepulchris reſurgentes, ſurſùm ad cœleſtia con-
Scorpio. uolabunt. In ſcorpione autem diabolum vel Antichriſtum, qui dum latenter homines diripiũt, quaſi cauda eos percutiunt. Boni itaque filij, id eſt, Chriſtiani, panem petũt, quia in lege & pro- *Chriſtiani quid pe-* phetis ſpiritualem intelligentiam quærunt. Petunt autem & piſcem, quia Chriſti carne ſaluari deſiderãt. Petũt ſimiliter & ouũ, quia firmiſſima ſpe, carnis expectant reſurrectionem. At verò mali filij, id eſt, Iudæi, lapidem petunt, quia in ſa- *Quid Iu-dæi.* cris voluminibus ſolam literam quærũt. Petunt autem & ſerpentem, quia in veneno & tortitudine diabolum imitantur. Petunt ſimiliter & ſcorpionem, Antichriſtum expectantes, quem Meſſiam vocant: vt qui in mundi exordio in primo homine occiſi ſunt à dracone, circa mundi finẽ percutiantur à ſcorpione. Sic itaque bonis filijs, bona data petentibus, bonus pater bona data tribuit. Mali verò mala data petentes, à malo patre mala data ſuſcipiunt.

IN VIGILIA ASCENſionis. Ioan. 17.

In illo tempore: Subleuatis Ieſus oculis in cælum, dixit: Pater, venit hora, clarifica filium tuum, vt filius tuus clarificet te. Et reliqua. Homilia beati Auguſtini Epiſcopi. *Ex Tract. 104 in Euangel. Ioan.*

ANte iſta, quæ nunc ſumus adiuuante Domino tractaturi, dixerat Ieſus: Hæc locutus ſum vobis, vt in me pacem habeatis. Quæ non recentiora paulò ſuperiùs ab eo dicta, ſed omnia debemus accipere, ſiue quæcunque illis locutus eſt, ex quo eos cœpit habere diſcipulos, ſiue certè ex quo poſt cœnam exorſus eſt hunc admirabilem prolixumque ſermonem. Talem quippe commemorauit cauſam, cur eis ſit locutus, vt ad eum finem rectiſſimè referantur, vel omnia quæ locutus eſt eis, vel ea maximè, quæ dixit iam pro eis moriturus, tanquam verba nouiſſima, poſteaquàm de conuiuio ſancto ille, qui eum fuerat traditurus, egreſſus eſt. Hanc ergo commendauit cauſam ſermonis ſui, vt in illo pacem haberent: propter quod totũ agitur, quòd Chriſtiani ſumus. Hæc *Pax, finis noſtr.* enim pax finem temporis non habet, ſed omnis piæ noſtræ intentionis actionisq; finis ipſa erit. Propter hanc ſacramentis eius imbuimur, propter hanc mirabilibus eius operibus & ſermonibus erudimur, propter hanc ſpiritus eius pignus accepimus, propter hanc in eũ credimus & ſperamus, & eius amore quantũ donat accendimur. Hac pace in preſſuris omnibus cõſolamur, hac à preſſuris omnibus liberamur. Propter hanc oẽm tribulationẽ fortiter ſuſtinem⁹, vt in hac feliciter

ſine

ſine vlla tribulatione regnem. Cùm ergo dixiſſet, propter quid omnia ſit locutus, vt in illo ſcilicet pacem haberẽt, in mundo habentes preſſuram, exhortatusq́; fuiſſet vt confiderent, quia ipſe vicit mũdum, eo qui erat ad illos, ſermone finito, deinde ad patrem verba direxit, & orare iã cœpit: ſic enim Euãgeliſta ſequitur, dicens: *Hæc locutus eſt Ieſus, & ſubleuatu oculis in cœlũ, dixit: Pater, venit hora, clarifica filiũ tuum.* Poterat Dominus noſter vnigenitus & coæternus patri, in forma ſerui, & ex forma ſerui, ſi hoc opus eſſet, orare ſilentio: ſed ita ſe patri exhibere voluit precatorem, vt meminiſſet noſtrum ſe eſſe doctorem. Proinde eam, quam fecit orationem pro nobis, notam fecit & nobis: quoniam tanti magiſtri nõ ſolùm ad ipſos ſermocinatio, ſed etiam ipſius pro ipſis ad patrem oratio diſcipulorum eſſet ædificatio. Et ſi illorum, qui hæc dicta erant audituri, profecto & noſtro, qui fueramus conſcripta lecturi. Quapropter hoc quod ait: Pater, venit hora, clarifica filiũ tuum: oſtendit omne tempus, & quid quãdo faceret, vel fieri ſineret, ab illo eſſe diſpoſitum, qui tempori ſubditus nõ eſt: quoniã quæ futura erant per ſingula tempora, in Dei ſapientia cauſas efficientes habent, in qua nulla ſunt tempora. Non ergo credatur hæc hora fato vrgẽte veniſſe, ſed Deo potiùs ordinante. Dicit ergo: Pater, venit hora mea: qui cum patre diſpoſuit omnes horas, tanquàm dicens: Pater, quam propter homines & apud homines ad me clarificandũ ſimul conſtituimus, venit hora: clarifica filium tuum, vt & filius tuus clarificet te. Clarificatũ à patre filium nonnulli accipiũt in hoc, quòd ei nõ pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum. Sed ſi paſsione clarificatus dicitur, quanto magis reſurrectione? Nã in paſsione magis eius humilitas, quàm claritas cõmendatur, Apoſtolo dicẽte, qui ait: Humiliauit ſemetipſum, factus obediens vſq; ad mortẽ, mortẽ aũt crucis. Deinde ſequitur, & de eius clarificatione iam dicit: Propter quod & Deus illum exaltauit, & donauit ei nomen, quod eſt ſuper omne nomen, vt in nomine Ieſu omne genu flectatur, cœleſtium, terreſtrium & infernorũ, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei patris. Hæc eſt glorificatio Domini noſtri Ieſu Chriſti, quæ ab eius reſurrectione ſumpſit exordiũ. Vt ergo mediator Dei & hominũ, homo Chriſtus Ieſus reſurrectione clarificaretur vel glorificaretur, priùs humiliatus eſt paſsione. Nõ enim à mortuis reſurrexiſſet, ſi mortuus nõ fuiſſet. Humilitas, claritatis eſt meritũ: & claritas, humilitatis eſt premiũ. Sed hoc factũ eſt in forma ſerui. In forma verò Dei ſemper fuit, ſemper erit claritas: immò nõ fuit, quaſi iã nõ ſit: nec erit, quaſi nondũ ſit: ſed ſine initio, ſine fine ſemper eſt claritas. Quod ergo ait, Pater, venit hora, clarifica filium tuũ, ſic intelligendũ eſt, tanquam dixerit: Venit hora ſeminandæ humilitatis, fructum non differas claritatis. Sed quid ſibi vult, quod ſequitur: *Vt filius tuus clarificet te?* Nunquid etiam Deus pater humilitatem pertulit carnis ſiue paſsionis, ex qua illum clarificari oporteret? Quomodò igitur eũ clarificaturus erat filius, cuius claritas ſempiterna, nec ex forma ſerui potuit videri minor, nec in diuina poſſet eſſe amplior? Sed glorificatũ à patre filium ſecundùm formam ſerui, quam pater ſuſcitauit à mortuis, & ad ſuam dexterã collocauit, res ipſa indicat, & nullus ambigit Chriſtianus. Sed quoniam non tantùm dixit: Pater, clarifica filiũ tuum, ſed addidit etiam, Vt filius tuus clarificet te: meritò quæritur, quomodò patrẽ clarificauerit filius, cũ ſempiterna claritas patris, nec diminuta fuerit in forma humana, nec augeri potuerit in ſua perfectione diuina. Sed in ſeipſa claritas patris nec minui, nec augeri poteſt: apud homines autem proculdubiò minor erat, quando in Iudæa tantummodò Deus notus erat, nondùm à ſolis ortu vſque ad occaſum laudabant pueri nomen Domini. Hoc aũt quia per Euangelium Chriſti factũ eſt, vt per filiũ pater innoteſceret gentibus, profectò patrem clarificauit & filius. Si aũt tantummodò mortuus fuiſſet filius, nec reſurrexiſſet, proculdubiò nec à patre clarificatus eſſet, nec patrem ipſe clarificaſſet. Nunc aũt reſurrectione clarificatus à patre, reſurrectionis ſuæ prædicatione clarificat patrem. Hoc quippe aperit ordo ipſe verborum: Clarifica, inquit, filium tuum, vt filius tuus clarificet te, tanquàm diceret: Reſuſcita me, vt innoteſcas toti orbi per me. Deinde magis magisq́; pandens, quomodò clarificet patrem filius: *Sicut, inquit, dediſti ei poteſtatem omnis carnis, vt omne quod dediſti ei, det eis vitam æternam.* Omnem carnem, dixit omnem hominem, à parte totum ſignificans: quemadmodum rurſus à parte ſuperiore ſignificatus eſt homo totus, vbi ait Apoſtolus: Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Quid enim dixit, Omnis anima, niſi Omnis homo? Et hoc autẽ, quòd poteſtas Chriſto à patre data eſt omnis carnis, ſecundũ hominem intelligendum eſt. Nam ſecundùm Deum omnia per ipſum facta ſunt, & in ipſo condita ſunt omnia in cœlo & in terra, viſibilia & inuiſibilia. Sicut ergo dediſti ei poteſtatem, inquit, omnis carnis, ita clarificet te filius, id eſt, notum te faciat omni carni, quam dediſti ei. Sic enim dediſti, vt omne qđ dediſti ei, det eis vitam æternam. *Hæc eſt autem vita æterna, inquit, vt cognoſcãt te ſolũ verum Deũ, & quẽ miſiſti Ieſum Chriſtũ.* Ordo verborũ eſt: Vt te & quem miſiſti Ieſum Chriſtum, cognoſcant ſolũ verũ Deum. Conſequẽter enim & ſpiritus ſanctus intelligitur, quia ſpiritus eſt patris & filij, tanquã charitas ſubſtantialis & cõſubſtantialis amborũ: quoniã nõ duo dij pater & filius, nec tres dij pater & filius & ſpiritusſanctus: ſed ipſa Trinitas, vnus ſolus verus Deus, nec idem tamen pater qui filius, nec idem filius qui pater, nec idẽ ſpiritusſanctus, qui pater & filius: quoniam tres ſunt, pater & filius & ſpiritusſ.

Chriſtus orãs, nobis prebet exemplum.

Rom. 8.

Philip. 2.

Ex Tract. 105. in Ioannem.

Pſal. 75.

Pſal. 112.

Rom 13.

Ioan. 1.

Col. 1.

tuſſanctus: ſed ipſa Trinitas, vnus eſt Deus. Si ergo eo modo te glorificat filius, ſicut dediſti ei poteſtatem omnis carnis: & ſic dediſti, vt omne quod dediſti ei, det eis vitam æternam: & hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te: ſic te igitur filius glorificat, vt omnibus quos dediſti ei, te cognitum faciat. Porrò ſi cognitio Dei eſt vita æterna, tanto magis viuere tẽdimus, quãto magis in hac cognitione proficimus. Non autem moriemur in vita æterna. Tunc ergo Dei cognitio perfecta erit, quando nulla mors erit: ſumma eſt tunc Dei glorificatio, quia ſumma gloria, quæ Græcè dicitur δόξα, vnde dictum eſt δόξασον, quod Latini quidam ſunt interpretati, clarifica: quidam, glorifica. A veteribus autem gloria, qua glorioſi homines dicuntur, ita eſt diffinita: Gloria eſt frequens de aliquo fama cum laude. At ſi homo laudatur, cùm famæ creditur, quomodò Deus laudabitur, quãdo ipſe videbitur? Propter quod ſcriptum eſt: Beati qui habitant in domo tua: in ſecula ſeculorum laudabunt te. Ibi enim erit Dei ſine fine laudatio, vbi erit Dei plena cognitio. Et quia plena cognitio, ideò ſumma clarificatio vel glorificatio. Sed priùs hic clarificatur Deus, dũ annunciatus hominibus innoteſcit, & per fidem credentium prædicatur: propter quod dicit: *Ego te clarificaui ſuper terrã, opus conſummaui quod dediſti mihi vt faciam.* Non ait, iuſſiſti, ſed dediſti: vbi cõmendatur euidens gratia. Quid enim habet, quod non accepit, etiam in vnigenito humana natura? An non accepit, vt nihil mali, ſed bona faceret omnia, quando in vnitatem perſonæ ſuſcepta eſt à verbo, per quod facta ſunt omnia? Sed quomodò conſummauit opus, quod accepit vt faciat, cùm reſtet adhuc paſsionis experimentum, vbi martyribus ſuis maximè præbuit, quod ſequerentur exemplum, (vnde Apoſtolus Petrus: Chriſtus paſſus eſt pro nobis, relinquens vobis exemplum, vt ſequamini veſtigia eius) niſi quia conſummaſſe ſe dicit, quod ſe conſummaturum eſſe certiſsimè nouit? Sicut longè antè in prophetia præteriti tẽporis vſus eſt verbis, quando poſt annos plurimos futurũ erat quod dicebat: Foderunt, inquit, manus meas & pedes meos, dinumerauerunt omnia oſſa mea. Non ait, Fodient, & dinumerabunt. Et ipſe in hoc Euangelio: Omnia, inquit, quæ audiui à patre meo, nota feci vobis: quibus ait poſteà: Adhuc multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modò. Qui enim certis & immutabilibus cauſis omnia futura prædeſtinauit, quod facturus eſt, fecit. Nam & per prophetã dictum de illo eſt, Qui fecit quæ futura ſunt. Secũdùm hoc etiam quod ſequitur, dicit: *Et nũc clarifica me tu pater apud temetipſum, claritate quã habui, priuſquã mundus eſſet apud te.* Nã & ſuprà dixerat: Pater, venit hora, clarifica filium tuum, vt filius tuus clarificet te. In quo verborum ordine oſtenderat priùs à patre clarificandum filium, vt patrem clarificaret & filius. Modò autem dixit: Ego te clarificaui ſuper terram, opus conſummaui, quod dediſti mihi vt faciam, & nunc clarifica me: tanquàm ipſe prior clarificauerit patrem, à quo deinde vt clarificetur expoſcit. Ergo intelligendum eſt vtroque verbo ſuperiùs vſum, ſecundùm id quod futurum erat, eoque ordine quo futurum erat, clarifica filium, vt filius te clarificet: modò verò vſum fuiſſe verbo præteriti temporis de re futura, vbi ait: Ego te clarificaui ſuper terram, opus conſummaui, quod dediſti mihi vt faciam. Deinde dicendo, Et nunc clarifica tu me pater apud temetipſum, quaſi poſteriùs eſſet clarificandus à patre, quem priùs ipſe clarificauerat: quid oſtendit, niſi ſuperiùs, vbi ait: Ego te clarificaui ſuper terrã, ita locutum ſe fuiſſe, tanquã feciſſet, quod facturus eſſet: hic autem popoſciſſe vt pater faceret, per quod illud filius facturus eſſet: id eſt, vt pater clarificaret filiũ, per quã clarificationẽ filij, etiã filius eſſet clarificaturus patrẽ? Sed hanc prædeſtinationẽ in ſua clarificatione manifeſtiùs aperuit, qua eum clarificauit pater, in eo quod adiunxit, Claritate quã habui priuſquàm mundus eſſet apud te. Ordo verborũ eſt: Quam habui apud te, priuſquàm mundus eſſet. Ad hoc valet, quod ait: Et nunc clarifica me, hoc eſt, ſicut tunc, ita & nũc. Sicut tunc prædeſtinatione, ita & nunc perfectione. Fac in mũdo, quod apud te iã fuerat ante mundũ. Fac in ſuo tempore, quod ante omnia tempora ſtatuiſti. Hoc quidã ſic intelligendũ putarunt, tanquã natura humana, quæ ſuſcepta eſt à verbo, conuerteretur in verbum, & homo mutaretur in Deum, immò ſi diligentiùs quod opinati ſunt cogitemus, homo periret in Deo. Non enim quiſquam ex iſta mutatione hominis, vel duplicari Dei verbum dicturus eſt vel augeri, vt aut duo ſint, quod vnum fuit: aut amplius ſit, quod minus fuit. Porrò ſi natura humana in verbum mutata atque conuerſa, verbum Dei quantum erat, & quod erat, hoc erit, vbi eſt homo, ſi non perit? Sed ad hanc opinionẽ, quam veritati prorſus non video conuenire, nihil vos vrget, ſi filio dicente, & nunc clarifica me tu pater apud temetipſum, claritate quam habui priuſquã mũdus eſſet apud te: intelligamus prædeſtinationem claritatis humanæ, quæ in illo eſt, naturæ, ex mortali immortalis apud patrem futuræ: & hoc iam prædeſtinando fuiſſe factũ antequàm mundus eſſet, quod in mũdo etiam ſuo tempore fieret. Si enim de nobis dixit Apoſtolus: Sicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, cur abhorrere putatur à vero, ſi tunc pater caput noſtrũ glorificauit, quando nos in ipſo vt membra eius eſſemus, elegit? Hinc audiamus Apoſtolum in ſuarũ exordio literarũ. Nam & prima epiſtolarũ eius, quæ eſt ad Romanos, & ipſius epiſtolæ principium eſt, vbi legitur: Paulus ſeruus Chriſti Ieſu, vocatus Apoſtolus, ſegregatus in Euangelium Dei, quod antè promiſerat per prophetas ſuos in ſcripturis ſanctis de filio ſuo, qui fact⁹ eſt ei ex ſemine Dauid ſecundũ carnem,

Cognitio Dei, vita æterna.
Cicero 2. de inuent.
Pſal. 83.
1. Pet. 2.
Pſal. 21.
Ioan. 15.
Ioan. 16.
Epheſ. 1.
Rom. 1.

nem, qui prædeſtinatus eſt filius Dei in virtute
ſecundùm ſpiritum ſanctificationis, ex reſurre-
ctione mortuorum. Secundùm hanc ergo præ-
deſtinationem etiam clarificatus eſt antequàm
mundus eſſet, vt eſſet claritas eius ex reſurrectio-
ne mortuorum apud patrem, ad cuius dexteram
ſedet. Cùm ergo videret illius prædeſtinatæ ſuę
clarificationis veniſſe iam tempus, vt & nunc fie-
ret in redditione, quod fuerat in prædeſtinatio-
ne iam factum, orauit dicens: Et nunc clarifica
me tu pater apud temetipſum, claritate quã ha-
bui, priuſquàm mundus eſſet apud te. Tanquã di
ceret: Claritatem quã habui apud te: id eſt, illam
claritatem, quam habui apud te in prædeſtina-
tione tua, iam tempus eſt, vt apud te habeã etiam
viuens in dextera tua. *Manifeſtaui nomen tuum ho-
minibus quos dediſti mihi de mũdo. Tui erãt & mihi e-
os dediſti, & ſermonẽ tuũ ſeruauerunt. Nũc cognouerũt,
quia omnia quæ dediſti mihi, abs te ſunt: quia verba quæ
dediſti mihi, dedi eis: & ipſi acceperunt, & cognouerunt
verè, quia à te exiui, & crediderunt quia tu me miſiſti.*
Quanquàm & hæc omnia de futuris omnibus fi-
delibus dici potuerunt ſpecie perfecta, cùm ad-
huc eſſent futura: ſed vt de his ſolis, quos tũc ha-
bebat, diſcipulis hæc loqui intelligatur, illud ma-
gis vrget, quod paulò pòſt ait: *Quum eſſem cum eis,
ego ſeruabã eos in nomine tuo: quos dediſti mihi, cuſto-
diui, & nemo ex eis perijt, niſi filius perditionis, vt ſcri-
ptura adimpleatur:* Iudã ſignificans, qui tradidit e-
um: ex iſto quippe duodenario Apoſtolorũ nu-
mero ſolus perijt. Deinde ſubiũgit: *Nunc aũt ad te
venio.* Vnde manifeſtum eſt, eum de corporali ſua
dixiſſe præſentia, Cùm eſſem cum eis, ego ſer-
uabam eos, veluti iam cum eis ea præſentia non
eſſet. Eo modo enim ſignificare voluit aſcenſio-
nem ſuam mox futuram, de qua dixit: Nunc au-
tem ad te venio: iturus vtique ad dexteram pa-
tris, vnde eſt venturus ad viuos & mortuos iudi-
candos, præſentia itidem corporali ſecundùm
fidei regulam, ſanamque doctrinam. Nam præ-
ſentia ſpiritali cum eis erat vtique futurus poſt
aſcenſionem ſuam, & cum tota Eccleſia ſua in
hoc mundo vſque ad conſummationem ſeculi.
Non itaq; rectè intelliguntur, de quibus dixerit,
Cùm eſſem cum eis, ego ſeruabam eos: niſi hi,
quos in ſe credentes ſeruare iam cœperat præſen
tia corporali, & quos relicturus erat abſentia
corporali, vt eos cum patre ſeruaret pręſentia ſpi
ritali. Pòſt verò adiungit & cæteros ſuos, vbi di-
cit: Non pro his autẽ rogo tantùm, ſed & pro eis,
qui credituri ſunt per verbum eorum in me. Vbi
manifeſtiùs oſtendit, quòd non de omnibus ad
eum pertinentibus ſuperiùs loqueretur, ab eo lo
co vbi ait, Manifeſtaui nomen tuum hominibus
quos dediſti mihi: ſed de his tantùm, qui eum
cũ illa diceret, audiebant. Iã nũc ergo videamus,
quid de illis, à quibus tunc audiebatur, diſcipu-
lis ſuis dicat: *Manifeſtaui*, inquit, *nomen tuum homi-
nibus, quos dediſti mihi.* Nõ ergo nouerant Dei no-
men, cùm eſſent Iudæi? Et vbi eſt, quod legitur:

In Tract. 106. in Ioannem.

Notus in Iudæa Deus, in Iſraël magnum nomen *Pſal. 75.*
eius? Ergo manifeſtaui nomen tuum hominibus
iſtis, quos dediſti mihi de mundo, qui me au-
diunt hæc dicentem: Non illud nomen tuũ, quo
vocaris Deus, ſed illud quo vocaris pater meus:
quod nomen manifeſtari ſine ipſius filij mani-
feſtatione non poſſet. Nam quòd Deus dicitur
vniuerſæ creaturæ, etiam omnibus gentibus, an-
tequàm in Chriſtum crederent, non omnimodò
eſſe potuit hoc nomen ignotum. Hæc eſt enim
vis verè diuinitatis, vt creaturæ rationali iam ra-
tione vtenti, non omninò ac penitùs poſſit abſ-
condi. Exceptis enim paucis, in quibus natura
nimiũ deprauata eſt, vniuerſum genus humanũ
Deũ mundi huius fatetur authorẽ. In hoc ergo,
quòd fecit hunc mundum cœlo terraq; conſpi-
cuum, & antequàm imbuerentur in fide Chriſti,
notus omnibus gentibus Deus. In hoc autem,
quòd non eſt iniurijs ſuis cum dijs falſis colen-
dus, notus in Iudæa Deus. In hoc verò, quòd
pater eſt huius Chriſti, per quẽ tollit peccata mũ
di: hoc nomẽ eius priùs occultum omnibus, nũc
manifeſtauit eis, quos dedit ei pater ipſe de mũ-
do. Sed quomodò manifeſtauit, ſi nondum ve-
nit hora, de qua ſuperiùs dixerat, quòd veniet
hora, cùm iam non in prouerbijs, inquit, loquar
vobis, ſed palàm de patre meo annũciabo vobis?
An verò annũciatio manifeſta putabitur in pro-
uerbijs? Cur ergo dictum eſt, Palàm annunciabo
vobis, niſi quia in prouerbijs non eſt palã? Quod
autem non in prouerbijs occultatur, ſed verbis
manifeſtatur, proculdubiò palàm dicitur. Quo-
modò ergo manifeſtauit, quod nondùm palàm
dixit? Proinde ſic intelligendum eſt, pro tempo-
re futuro præteritum poſitum, quemadmodùm
illud: Omnia quæ audiui à patre meo, nota feci *Ioan. 15.*
vobis: quod nondùm fecerat, ſed loquebatur
quaſi feciſſet, quod immutabiliter eſſe præfi-
xum ſciebat vt faceret. Quid eſt autem, *Quos de-
diſti mihi de mundo?* Dictũ eſt enim de illis, quòd
non eſſent de mundo. Sed hoc illis regeneratio
præſtitit, non generatio. Quid eſt etiam, quod
ſequitur: *Tui erant, & mihi eos dediſti?* An aliquan-
do erant patris, quando non erant vnigeniti fi-
lij eius, & habuit aliquando pater aliquid ſine
filio? Abſit. Veruntamen habuit aliquid aliquan
do Deus filius, quod nondum habuit idem ipſe
homo filius, quia nondum erat homo factus ex
matre, quando tamen habebat vniuerſa cum pa-
tre. Quapropter quod dixit, Tui erant: non ſe
inde ſeparauit Deus filius, ſine quo nihil vn-
quam pater habuit: ſed ſolet ei tribuere omne
quod poteſt, à quo eſt ipſe qui poteſt. A quo e-
nim habet vt ſit, ab illo habet vt poſſit: & ſimul
vtrunq; ſemper habuit, qui nunquàm non fuit, &
nunquã non potuit. Quocirca quicquid potuit
pater, ſemper cum illo filius potuit: quoniã ille
qui nunquam non fuit, & non potuit, nunquã ſi-
ne patre fuit, nunquã ſine illo pater fuit. Ac per
hoc ſicut pater æternus omnipotẽs, ita filius co-
æter-

Vt Chriſtus diſcipulis patris nomen manifeſtarit.

Vis vera deitatis.

Chriſtus quid acceperit ſecundum humanitatem.

æternus omnipotens, & ſi omnipotens, vtique omnitenens. Id enim verbum potiùs verbo interpretamur, ſi propriè volumus dicere, quod à Græcis dicitur παντοκράτωρ: quod noſtri non ſic interpretarentur, vt omnipotens dicerent, cũ ſit παντοκράτωρ omnitenens, niſi tantundem valere ſentirent. Quid igitur vnquàm habere potuit æternus omnitenens, quod non ſimul habuerit coæternus omnipotens? Quòd itaque ait, & mihi eos dediſti: hominem ſe accepiſſe hanc poteſtatem, vt eos haberet, oſtendit: quoniam qui ſemper omnitenens fuit, non ſemper homo fuit. Quamobrem cùm patri potiùs tribuiſſe videatur, vt ab eo illos acceperit: quoniam ex ipſo eſt, quicquid eſt de quo eſt: etiam ipſe ſibi eos dedit: hoc eſt, cum patre Deus Chriſtus homini Chriſto, quod cum patre non eſt, homines dedit. Denique qui hoc loco dicit, Tui erant, & mihi eos dediſti, iam ſuperiùs eiſdem diſcipulis dixerat: Ego elegi vos de mundo. Conteratur hîc cogitatio carnalis, atque diſpereat. De mundo ſibi à patre dicit filius datos homines, quibus alio loco dicit: Ego vos elegi de mundo. Quos Deus filius de mundo elegit cum patre, idem ipſe homo filius de mũdo eos accepit à patre. Nõ enim illos pater filio dediſſet, niſi elegiſſet. Ac per hoc filius ſicut non inde ſeparauit patrem, quando dixit: Ego vos de mundo elegi, quoniã ſimul eos elegit & pater: ſic nõ inde ſeparauit & ſe, quando dixit: Tui erant, quia & ipſius filij pariter erant. Nunc autem homo idem ipſe filius accepit eos, qui non erant ipſius: quia & formam ſerui accepit Deus idem, quæ non erat ipſius. Sequitur ac dicit: *Et ſermonẽ tuum ſeruauerũt. Nunc cognouerũt, quia omnia quæ dediſti mihi, abs te ſunt*: id eſt, cognouerũt, quia abs te ſum. Simul enim pater dedit omnia, cùm genuit qui haberet omnia. *Quia verba, inquit, quæ dediſti mihi, dedi eis. & ipſi acceperunt* Id eſt, intellexerunt atque tenuerũt. Tunc enim verbum accipitur, quando mente percipitur. *Et cognouerũt, inquit, verè, quia à te exiui: & crediderunt, quia tu me miſiſti.* Et hic ſubaudiendũ eſt, verè. Quòd enim dixit, Cognouerũt verè, exponere voluit adiungendo, Et crediderunt. Hoc itaque crediderunt verè, quod cognouerunt verè. Id eſt enim, A te exiui, quod eſt, Tu me miſiſti. *Ego pro eis rogo: non pro mundo rogo, ſed pro his, quos dediſti mihi.* Mundũ vult modò intelligi, qui viuunt ſecundùm concupiſcentiam mundi, & nõ ſunt in ea ſorte gratiæ, vt ab illo eligãtur ex mũdo. Non itaque pro mundo, ſed pro his, quos ei pater dedit, rogare ſe dicit. Per hoc nanq;, quòd eos illi pater iam dedit, factum eſt vt non pertineant ad eum mundum, pro quo non rogat. Deinde ſubiungit: *Quia tui ſunt.* Neque enim quia pater eos dedit filio, amiſit ipſe quos dedit, cùm adhuc filius ſequatur, & dicat: *Et mea omnia tua ſunt & tua mea ſunt.* Vbi ſatis apparet, quomodò vnigeniti filij ſint omnia, q̃ ſunt patris. Per hoc vtique, quod etiã ipſe Deus eſt, & de patre patri natus eſt æqualis. *Et clarificatus ſum, inquit, in eis.* Nũc ſuam clarificationem tanquàm facta ſit dicit, cùm adhuc eſſet futura. Dicendo enim eſſe iam factum, oſtendit iam fuiſſe prædeſtinatum, & certum haberi voluit, quod eſſet futurum. *Et iã inquit non ſum in mundo, & hi in mundo ſunt.* Si horam prorſus illam, qua loquebatur, attendas, vtrique adhuc in mundo erant, & ipſe ſcilicet, & illi, de quibus hæc dicebat. Non enim ſecundum profectum cordis & vitæ hoc accipere poſſumus vel debemus, vt illi propterea adhuc eſſe dicantur in hoc mundo, quòd mundana adhuc ſapiãt: ille autem iam non eſſe in mundo, ſapiendo diuina. Poſitum eſt hîc enim vnum verbum, quod nos ita intelligere omninò non ſinat: quia non ait, Et non ſum in mundo, ſed, Iam non ſum in mundo: per hoc oſtendens fuiſſe ſe in mundo, iam non eſſe. Nunquid ergo fas eſt, vt eum credamus aliquando mundana ſapuiſſe, & ab hoc errore liberatum, iam illa non ſapere? Quis tam impio ſenſu ſe induerit? Reſtat igitur, vt ſecundùm id, quòd ipſe etiam in mundo priùs erat, in mundo ſe dixerit iam non eſſe: profectò præſentia corporali, à mundo ſcilicet abſentiam ſuam iam citò futuram, illorũ autem tardiùs: per hoc oſtendens, quod ſe iam non hic eſſe, illos autem hic eſſe dixit, cùm & ipſe hic & illi adhuc eſſent. Sic enim eſt locutus homo congruens hominibus, vt mos loquendi ſeſe habet & humanus vſus. An non quotidiè dicimus, Iam non eſt hic, de aliquo quantocyùs abituro? Et maximè hoc de morituris ſolet dici. Quanquàm & ipſe Dominus, tanquàm præuidens quid lecturos mouere poſſet, adiecit: Et ego ad te venio, ſic exponens quodammodo cur dixerit, Iam non ſum in mundo.

Ioan. 15.

Ex Tract. 107. in Ioannem. Mundus mundo dediti.

IN ASCENSIONE CHRISTI, IN LECTIONEM Epiſtolæ loco, Concio exegetica.

SIcut in ſolẽnitate Paſchali, inquit Leo I. Romanus pontifex, reſurrectio Domini fuit nobis cauſa lętãdi: ita aſcenſio eius in cælos pręſentium nobis eſt materia gaudiorũ, recolentibus illam diem & ritè venerantibus, qua naturæ noſtræ humilitas in Chriſto ſuper omnem cœli militiam, ſuper omnes ordines angelorum, & vltrà omnium altitudinem poteſtatum, ad Dei patris eſt prouecta conſeſſum. Quo ordine operum diuinorum nos fundati, nos ædificati ſumus, vt mirabilior fieret gratia Dei, cùm remotis à conſpectu hominum, quæ meritò reuerentiam ſui ſentiebantur indicere, fides non deficeret, ſpes non fluctuaret, charitas non teperet. Hæc ille. Sed ad ipſam ſacratiſſimæ dici

Ser. 1. de aſcenſ. Domini.

Act. 1. diei huius lectionẽ, ex Actis Apoſtolicis ſumptã, iam agè accedamus. *Primum quidem ſermonẽ feci de omnibus, ô Theophile, quæ cœpit Ieſus facere & docere, vſque in diem, qua præcipiens Apoſtolis, per ſpiritumſanctum quos elegit, aſſumptus eſt.* Hunc Theophilum Oecumenius principem fuiſſe dicit: Ambroſius exponens proœmium S. Lucæ in Euangelium ſuum, ait illud ſcriptum ad eum, quem diligit Deus: ſic enim Theophylus latinè redditur. Si Deum diligis, inquit idem Ambroſius, ad te ſcriptum eſt. Si ad te ſcriptum eſt, ſuſcipe munus Euangeliſtæ, pignus amici in penetralibus animi diligenter aſſerua. Hæc Ambroſius. Chryſoſtomus hic Euangeliſtæ Lucæ obſeruat humilitatẽ, quòd non Euangelium, ſed ſermonem vocet priorem librum ſuum, tanquàm ſe agnoſcat Euangeliſtæ nomine indignum. Magna enim in illis beatiſsimis patribus, putà Apoſtolis & Euangeliſtis, modeſtia & humilitas fuit, adeò vt ipſe quoque Gentium doctor Paulus ſe minimum vocet Apoſtolorum, immò Apoſtoli vocabulo indignum aſſerat. Aduertendum autem eſt, Lucam Euangeliſtam ſe non omnia facta & dicta Domini Ieſu, ſed de omnib⁹ ſcripſiſſe teſtari, vt ſecundùm Chryſoſtomum, nouerimus eũ ſummatim & in genere ſe ſcripſiſſe intelligi velle, aut certè de omnibus neceſſarijs. Iam quòd ait ſe ea ſcripſiſſe, quæ cœpit Ieſus facere & docere, nõ temerè annotarunt ſanctiſsimi Patres, Chriſtum quæ verbo docuit, priùs factis præſtitiſſe. Et tu fac ſimiliter. Nihil enim eo doctore frigidius, teſte Chryſoſtomo in hunc locũ, qui verbis dũtaxat philoſophatur: neq; enim hoc doctoris eſt, ſed hiſtrionis & hypocritæ. Eoque Apoſtoli, vt ait idem, priùs vitæ exemplis docebant, deinde verbis. Quid autem præcepit Apoſtolis? Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spirituſſancti, docentes eos ſeruare omnia, quæcunque mandaui vobis. Sic Chryſoſtomus. *Quibus & præbuit ſeipſum viuũ poſt paßionem ſuã, in multis argumentis per dies quadraginta apparens eis, & loquens de regno Dei.* Qua de cauſa, ait Chryſoſtomus hoc loco, non apparuit omnibus, ſed diſcipulis tantùm? Quoniam multis illorum viſum fuiſſet ſpectrum, videlicet ijs, qui non nouerant arcanum myſterij. Etenim ſi ipſi diſcipuli diffidebant initiò ac turbabantur, & opus erat vt manibus contrectarẽt, opus erat mẽſa cõmuni, quomodò veriſimile eſt affectos futuros fuiſſe vulgares iſtos? Diuus Cyprianus in Sermone de aſcenſione Domini, Celebrata, inquit, in cruce ſolenni victoria, cùm iam templũ corporis ſui, quod perſecutio Iudæorum effoderat, Dominus reparaſſet, noluit ſtatim ad Patrem aſcendere, & glorificati corporis præſentiam inferre cæleſtibus: ſed neceſſaria diſpenſatione diſcipulorum infirmitati conſulens, vtiliter diſtulit, & quadraginta diebus in terra conuerſatus, & viſus eſt ſæpè, & locutus cum Apoſtolis, & manducauit & bibit, & vulnera, quæ ad dubietatem eorum tollendam in corpore reſeruarat, & videnda & palpanda expoſuit, & impleta in ſe, quæ in ſcripturis erant prædicta, euidentia rerum edocuit. Ad hoc neceſſaria fuit huius temporis mora, vt recollectis quos in fugam timor impegerat, quos ſupplicium crucis terruerat, in multis argumentis apparens, mentes quæ diffidentia titubauerant, ſolidaret: nec eſſe phantaſticum ſed verum corpus quod ſurrexerat, tam commeſſationibus quàm contrectationibus probaret. Ad hoc dilata eſt aſcenſionis gloria, vt ſub hoc dierum interſtitio præcedens doctrina affectibus firmaretur, immò vt diſcipulorum deſideria receſsionem eius corporalem ambirẽt: quia ſpiritalis præſentiæ plenitudo, quandiù conſpectu carnis præſens aderat, aduentare non poterat: & paulatim in hoc conducti ſunt, vt libenter conſuetudine conuictus aſſueti carerent, cùm inhabitator Spirituſſanctus eorum animas poſsidens inuiſibili acceſſu ſynceriores eis affectus infunderet, & aperiret interiores oculos ad intuendum intellectu puro patrem luminum, & ſubſtantia rerum ſperandarum propoſita apparentia ſepeliret: nec incertitudinis ſcrupulus ſupereſſet, cùm Dominus & Magiſter, quem verum hominem probauerant, eis videntibus cælum aſcenderet: ſed iam ſecuri ſe crederent ſecuturos, nec eſſe impoſsibile, quin & ipſi in carne & ſpiritu ad ſuperos transferrentur. Hæc Cyprianus. Eſt autem hic obſeruandum, iuxta Chryſoſtomum, quòd non dicitur diebus quadraginta, ſed per dies quadraginta apparuiſſe diſcipulis. Non enim ità erat perpetuò cum illis à reſurrectione, vt anteà: ſed modò aduolabat, modò deuolabat, vt diſcipulorum animos ad altiora ſubueheret, ne ſic erga ipſum eſſent affecti, vt priùs. Itaque & ſubinde ſe viſendum præbebat, vt veritas reſurrectionis oſtenderetur: & rurſùm ſe ſubducebat, vt deinceps maior humana conditione haberetur. Ita Chryſoſtomus. Nec de rebus friuolis cum illis locutus eſt, ſed de regno Dei, tam de militante, quàm triumphãte Eccleſia, & quę ad hanc flagranti deſiderio appetendam, ad illam diſponendam pertinerent. *Et cõueſcens præcepit eis, ab Ieroſolymis ne diſcederent, ſed expectarent promißionem patris, quam audiſtis, inquit, per os meum: quia Ioannes quidem baptizauit aqua, vos autẽ baptizabimini Spiritu ſancto non poſt multos hos dies.* Conueſci voluit, vt reſurrectionis fides adſtrueretur. Quẽadmodùm verò milites, ait Chryſoſtomus, in multitudinem erupturos nemo patitur exire, priuſquàm armati fuerint, neq; quiſquam equos ſinit à carcere proſilire, priuſquàm aurigam nacti ſint: ita nec Chriſtus diſcipulos ſuos paſſus eſt in acie conſpici, priuſquàm deſcenderet Spiritus, ne facilè caperentur & abducerentur à multitudine. Sed quam ob cauſam non tum protinùs venit Spirituſſanctus? Oportebat illos deſiderio promiſſi teneri, atq; ita donum accipere. Ideoq; cùm ipſe digreſſus eſſet, tũ aduenit Spiritus: qui

Theophilus quis fuerit.

1 Cor. 15.

Matt. 28.

Cur Dominus ſuũ in cælos aſcenſionem diſtulerit.

Vt Chriſtus diſcipulis apparuerit.

Cur dilatus aduentus Spirituſſancti.

ſi veniſſet eo præſente, non habuiſſet illos tam ardens expectatio. Et ideò non protinùs ab aſcenſione Domini venit ſpiritus, ſed poſt octo aut nouem dies. Itidem & nos tum maximè excitamur in Deum, quoties in neceſsitate conſtituti ſumus. Hæc Chryſoſtomus. Fuiſſe autem Apoſtolos iam antè baptizatos baptiſmo Chriſti, ſatis indicare videtur Auguſtinus Epiſtola 108. ad Seleucianam. Quòd verò Dominus non certum exprimit diem, quo venturus ſit ſpiritus ſanctus, eò facit, vt ad ſui præparationem accuratiorem eos excitet: nec tamen diù dilatum iri proptereà ſignificat, ne animis deijciantur, vt vult Chryſoſtomus. *Igitur qui conuenerant, interrogabãt eum dicẽtes: Domine, ſi in tempore hoc reſtitues regnum Iſraël? Dixit autẽ eis: Non eſt veſtrum noſſe tempora vel momenta, quæ pater poſuit in ſua poteſtate.* Diſcipuli quidam adhuc rudes & ignari, quale eſſet regnũ Chriſti, ſperaſſe videntur Chriſtum regnum Iſraëliticum inſtauraturum: ſed meminiſſe de-
Ioan. 18. bebant illum dixiſſe Pilato, Regnum meum non eſt de hoc mundo. Non ideò filius Dei dignatus eſt eſſe filius hominis, vt temporarium reſtitueret regnum, ſed vt æternùm cum ipſo regnemus in cælis. Placidè verò illorum caſtigat
Taxantur Mathematici. curioſitatem, qua id noſſe volebant, quod nullo eis eſſet vſui futurum. Hac autem Domini reſponſione, vt innuit Oecumenius, Mathematici delirantes egregiè retunduntur, qui cùm ab aſtris pendeant, non vident Deum Opt. Max. tẽpora in ſua poſuiſſe poteſtate. Et eſt certè dolendum tam multum tribui à pleriſque ſuperſtitioſæ huic aſtrologorum diuinationi, quæ à ſcripturis diuinis, à patribus ſanctiſsimis, & ciuilibus quoq; legibus damnatur. *Sed accipietis virtutem ſuperuenientis Spiritusſancti in vos, & eritis mihi teſtes in Hieruſalem, & in omni Iudæa, & Samaria, & vſque ad vltimum terræ.* Solent boni præceptores non id dicere diſcipulis, quod noſſe delectet, ſed quod expediat: ita & Chriſtus non reſpõdet diſcipulorum percunctationi, verùm id dicit, quod eis ſciebat longè fore vtiliſsimum, nempe eos propediem accepturos virtutem Spiritusſancti, quæ adeò ipſos confirmaret, vt qui paulò antè ne Ieroſolymis quidem eum auſi fuerint prædicare, iam toto orbe illi ſint teſtimonium redditur͂i. Quibus verbis etiam Catholica Eccleſia commendatur, quæ toto eſt terrarum orbe diffu-
Heretici angulos occupant. ſa, cùm hæreſes plerunq; in aliquo orbis angulo latitent, aut ſi propagentur longiùs, citò tamen in multas ſcindantur, eaſq; pugnantes factiones. *Et cùm hæc dixiſſet, videntibus illis eleuatus eſt, & nubes ſuſcepit eum ab oculis eorum.* Non aliena, ſed propria virtute eleuatus eſt, & aſpectantibus diſcipulis è terris in cælum aſcendit, vt & illorum & noſtrum omnium deſideria ſursùm attraheret, ne in his caducis rebus hæreamus. Suſcepit autem eum nubes, quod erat cæli ſymbolum, vt ait Chryſoſtomus. Papæ, inquit idem, quo ſpectaculo dignatus eſt diſcipulos Dominus? *Cumque intuerentur in cælum euntem illum, ecce duo viri aſtiterunt iuxta illos in veſtibus albis, qui & dixerunt: Viri Galilæi, quid ſtatis aſpiciẽtes in cælum? Hic Ieſus qui aſſumptus eſt à vobis in cælum, ſic veniet, quemadmodùm vidiſtis eum euntem in cælum.* His verbis, inquit Leo Pontifex Sermone 2. de aſcenſione Domini, omnes Eccleſiæ filij docebantur, vt Ieſus in eadem, qua aſcenderat, carne venturus viſibilis crederetur: nec poſſet ambigi omnia illi eſſe ſubiecta, cui ab ipſo corporeæ natiuitatis exordio famulatus ſeruiſſet angelicus. Sicut enim concipiendum Chriſtum de Spiritu ſancto beatæ virgini *Luc. 1.*
angelus nunciauit, ſiç & editum de virgine vox *Luc. 2.*
cæleſtium paſtoribus cecinit. Sicut reſurrexiſſe à mortuis ſupernorum nunciorum prima teſtimonia docuerunt, ſic ad iudicandum mundum in ipſa carne venturum angelorum officia prędicarunt: vt intelligeremus quantæ poteſtates ſint adfuturæ cum iudicaturo, cui tantæ miniſtrarunt etiam iudicando. Hæc Leo. Quòd ait, Nubes ſuſcepit eum, inquit Chryſoſtomus hoc loco, his verbis declarat illum eſſe regem cęlorum. Quemadmodùm currus regalis declarat ipſum regem, ſic & ad illum miſſum eſt regale vehiculum, ne quid triſte loquerentur, nec idem illis accideret, quod accidit Eliſæo, qui magiſtro aſſumpto in cælum, dilaçerauit tunicam ſuam.
Quid autem dicunt angeli? Hic Ieſus, qui aſſum- *4. Reg. 2.*
ptus eſt à vobis in cælum, ſic veniet. Quùm verò ſic eſſent locuti, ne conſternarent illorum animos, ſubiecerunt, Sic veniet. Reſpirarunt aliquantulùm, cùm audiſſent eum denuò redituru͂, pręthereà ſic rediturum, vt intelligerent illum ſic rediturum, vt adiri poſsit. Rurſus hæc particula A vobis, non ſimpliciter addita eſt, ſed commendat Domini charitatem erga illos, quos è mundo ſelegerat, docetq́ue eum nunquam deſerturum quos elegerat. Itaque ſuæ quidem reſurrectionis ipſe fuit teſtis, quòd id eſſet omniu͂ maximè mirandum, quæ acciderant poſt partum virginis, immò & omnium quæ contigeru͂t ante virginis partum, videlicet quòd ipſe ſuſcitaret ſeipſum. Ait enim, Soluite templum hoc, & *Ioan. 2.*
ego excitabo illud. Cæterùm poſterioris aduentus angeli fuere teſtes, dicentes, Sic veniet. Proinde ſi quis deſiderat videre Chriſtum, ſi quis dolet quòd illum non viderit, hoc angelorum audito ſermone, Sic veniet, vitam admirandis virtutibus componat, & omninò viſurus eſt, quem deſiderat, nec fruſtrabitur ſuo voto. Nam maiore cum gloria veniet: ſic tamen veniet, cum nube: ſic veniet, cum corpore. Sed multò magis admirandum eſt, videre eum è cælo deſcẽdentem, quàm è terris in cælum aſcendentem. Hæc Chryſoſtomus. Poſtquàm igitur Chriſtus aſcendit in cælum, aſcendat cum illo & cor noſtrum, ſit de- *Hebr. 13.*
inceps conuerſatio noſtra in cælis: & ſi Chriſtus *[Philip. 3.]*
eſt theſaurus noſter, ſit in cælis cor noſt[illegible]. [illegible] habemus hic manentem ciuitatem, ſed [illegible] non manufactam, æternam in cælis. Ibi nec ex- pe-

pectant quotquot eò iam peruenerunt; liberati ab his periculis & tempeſtatibus, quibus plenus eſt hic mundus. Cupiunt nos ſecum habere in illis beatis & lucidiſsimis manſionibus. Agedùm incaleſcamus animis, tendamus ad illam veram ſemperque manſuram beatitudinem, & ſine tędio & abſque pigritia tendamus. Tot nos ſanctorum millia præceſſerunt, vt dubitare iam nõ liceat patere etiam nobis aditum, modò perueniendi non deſit ſtudium. O nos miſeros, qui immenſa illa beatæ vitæ gaudia, illas cæleſtis paradiſi ineffabiles delicias vſqueadeò faſtidimus. (*Pſal. 35.*) Filij hominum, ait Propheta regius, in tegmine alarum tuarum ſperabunt: inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos. Quoniam apud te eſt fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen. Præſtet id nobis gratia & benignitate ſua Chriſtus Deus ac Dominus noſter, Amen.

IN DIE ASCENSIONIS, Marc. XVI.

(*Homil.*) *In illo tempore: Recumbentibus vndecim diſcipulis, apparuit illis Ieſus, & exprobrauit incredulitatem illorum & duritiam cordis. Et reliqua. Homilia beati Gregorij Papæ.*

QVòd reſurrectionem dominicam diſcipuli tardè crediderunt, nõ tam illorũ infirmitas, quã noſtra, vt ita dicã, futura firmitas fuit. Ipſa nanq; reſurrectio illis dubitantibus per multa argumenta monſtrata eſt, quæ dum nos legentes agnoſcimus, quid aliud, quàm de illorũ dubitatione ſolidamur? Minùs enim mihi Maria Magdalene præſtitit, quæ citiùs credidit, quàm Thomas, qui diù dubitauit. Ille enim dubitando vulnerum cicatrices tetigit, & de noſtro pectore dubietatis vulnus amputauit. Ad inſinuandam quoque veritatem dominicæ reſurrectionis, notandum nobis eſt, quid Lucas referat, dicens: Conueſcens præcepit eis, ab Hieroſolymis ne diſcederent. Et poſt pauca: Videntibus illis eleuatus eſt, & nubes ſuſcepit eum ab oculis eorum. Notate verba, ſignate myſteria. Conueſcens eleuatus eſt. Comedit & aſcendit, vt videlicet per effectum comeſtionis, veritas pateſceret carnis. Marcus verò priuſquàm cęlum Dominus aſcenderet, illum de cordis atque infidelitatis duritia increpaſſe diſcipulos memorat. Qua in re quid conſiderandum eſt, niſi quòd idcircò Dominus tunc diſcipulos increpauit, cùm corporaliter reliquit, vt verba quæ recedens diceret, in corde audientium arctiùs impreſſa remanerent? Increpata igitur eorum duritia, quid admonendo dicat, audiamus: *Euntes in mundum vniuerſum, prædicate euangelium omni creaturæ.* Nunquid, fratres mei, ſanctũ Euangelium vel inſenſatis rebus, vel brutis animalibus fuerat prędicandum, vt de eo diſcipulis dicatur, Prædicate omni creaturæ? Sed omnis creaturæ nomine ſignatur homo. (*Omnis creatura, homo.*) Sunt nanq; lapides, ſed non viuunt nec ſentiũt. Sunt herbæ & arbuſta, viuunt quidem, ſed non ſentiunt: viuunt dico non per animam, ſed per viriditatẽ, quia & Paulus dicit: (*1.Cor.15.*) Inſipiens, tu quod ſeminas, non viuificatur, niſi priùs moriatur. Viuit ergo, quod moritur, vt viuificetur. Lapides itaq; ſunt, ſed non viuunt. Arbuſta etiam ſunt & viuunt, ſed non ſentiunt. Bruta verò animalia ſunt, viuunt, ſentiunt, ſed non diſcernunt. Angeli etenim ſunt, viuũt, ſentiunt, & diſcernunt. Omnis autẽ creaturæ aliquid habet homo. Habet nanq; commune eſſe cum lapidibus, viuere cum arboribus, ſentire cũ animalibus, intelligere cũ angelis. Si ergo commune habet aliquid cum omni creatura homo, iuxta aliquid omnis creatura eſt homo. Omni ergo creaturæ prædicatur Euangeliũ, cùm ſoli homini prædicatur: quia videlicet ille docetur, propter quem in terra omnia creata ſunt, & à quo omnia per quandam ſimilitudinẽ aliena non ſunt. (*Omnia propter hominem condita.*) Poteſt etiam omnis creaturæ nomine, omnis natio gentium deſignari. (*Matt. 10.*) Antè enim dictum fuerat: In viam gentium ne abieritis, nunc autem dicitur: Prædicate Euangeliũ omni creaturæ, vt ſcilicet priùs à Iudæa Apoſtolorũ repulſa prædicatio, tunc nobis in adiutoriũ fieret, cùm hanc illa ad damnationis ſuæ teſtimoniũ ſuperba repuliſſet. Sed cùm diſcipulos ad prędicandũ veritas mittit, quid aliud in mũdo facit, niſi grana ſeminis ſpargit? & pauca grana mittit in ſemine, vt multarum meſſiũ fruges recipiat ex noſtra fide. Neq; enim in vniuerſo mundo tanta fidelium meſſis exurgeret, ſi de manu Domini ſuper rationalẽ terram illa electa grana prædicantium non veniſſent. Sequitur: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur.* Fortaſſe vnuſquiſque apud ſemetipſum dicat: Ego iam credidi, ſaluus ero. Verũ dicit, ſi fidem operibus tenet. Vera etenim fides eſt, quæ in hoc quod verbis dicit, moribus non contradicit. (*Vera fides.*) Hinc eſt enim, quod de quibuſdam falſis fidelibus Paulus dicit: (*Tit. 1.*) Qui confitẽtur ſe noſſe Deum, factis autem negant. Hinc Ioannes ait: (*1. Ioan. 2.*) Qui dicit ſe noſſe Deum, & mandata eius non cuſtodit, mendax eſt. Quod cùm ita ſit, fidei noſtræ veritatem in vitæ noſtræ conſideratione debemus agnoſcere. (*Verè fideles.*) Tunc enim veraciter fideles ſumus, ſi quod verbis promittimus, operibus implemus. (*Sponſio in baptiſmo.*) In die quippe baptiſmatis omnibus nos antiqui hoſtis operibus, atque omnibus pompis abrenunciare promiſimus. Itaq; vnuſquiſque veſtrum ad conſiderationem ſuam mentis oculos reducat, & ſi ſeruat poſt baptiſmum, quod ante baptiſmum ſpopondit: certus iam quia fidelis eſt, gaudeat. Sed ecce quod promiſit, minimè ſeruauit: ad exercenda praua opera, ad concupiſcendas mundi pompas dilapſus eſt: videamus ſi iam ſcit plange-

re, quòd errauit. Apud miſericordem nanque iudicem nec ille fallax habebitur, qui ad veritatem reuertitur etiam poſtquam mentitur: quia omnipotens Deus dum libenter noſtram pœnitentiam ſuſcipit, ipſe ſuo iudicio hoc quod errauimus, abſcondit. *Signa autem eos qui credituri ſunt hæc ſequentur: in nomine meo dæmonia eijcient, linguis loquentur nouis, ſerpentes tollent: & ſi mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Super ægros manus imponent, & benè habebunt.* Nunquidnam fratres mei, quia iſta ſigna non facitis, minimè creditis? Sed hæc neceſſaria in exordio Eccleſiæ fuerunt. Vt enim ad fidem creſceret, miraculis fuerat nutrienda: quia & nos cùm arbuſta plantamus, tandiù eis aquam fundimus, quouſque ea in terra iam conualuiſſe videamus. At ſi ſemel radicem in terra fixerint, irrigatio ceſſabit. Hinc eſt enim, quod Paulus dicit: Linguæ in ſignum ſunt, non fidelibus, ſed infidelibus. Habemus de his ſignis atque virtutibus, quæ adhuc ſubtiliùs conſiderare debeamus. Sancta quippe Eccleſia quotidie ſpiritaliter facit, quod tunc per Apoſtolos corporaliter faciebat. Nam ſacerdotes eius cùm per exorciſmi gratiam manum credentibus imponunt, & habitare malignos ſpiritus in eorũ mente contradicunt, quid aliud faciunt, niſi dæmonia eijciunt? Et fideles quiq;, qui iam vitæ veteris ſecularia verba derelinquunt, ſancta autem myſteria inſonant, conditoris ſui laudes & potentiam quantùm præualent, narrant: quid aliud faciunt, niſi nouis linguis loquuntur? Qui dum bonis ſuis exhortationibus malitiam de alienis cordibus auferunt, ſerpentes tollunt. Et dum peſtiferas perſuaſiones audiunt, ſed tamen ad operationẽ prauam minimè pertrahuntur, mortiferum quidem eſt quod bibunt, ſed non eis nocebit. Qui quoties proximos ſuos in bono opere infirmari conſpiciunt, dum eis tota virtute concurrunt, & exemplo ſuæ operationis illorũ vitam roborant, qui in propria actione titubant, quid aliud faciunt, niſi ſuper ægros manus imponunt, vt benè habeant? Quę nimirùm miracula tanto maiora ſunt, quãto ſpiritalia: tanto maiora ſunt, quanto per hæc non corpora, ſed animæ ſuſcitantur. Hæc itaq; ſigna, fratres chariſſimi, authore Deo, ſi vultis, vos facitis. Ex illis enim exterioribus ſignis obtineri vita ab hæc operantibus non valet. Nam corporalia illa miracula oſtendunt aliquando ſanctitatem, non autẽ faciunt. Hæc verò ſpiritalia, quæ aguntur in mente, virtutem vitæ non oſtendunt, ſed faciunt. Illa habere & mali poſſunt, iſtis autem perfrui niſi boni non poſſunt. Vnde de quibuſdam veritas dicit: Multi dicent mihi in illa die: Domine Domine, nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis, quia nunquam noui vos: diſcedite à me omnes, qui operamini iniquitatem. Nolite ergo, fratres chariſſimi, amare ſigna, quæ poſſunt cum reprobis haberi communia: ſed hæc, quæ modò diximus, charitatis atq; pietatis miracula amate, quæ tanto ſecuriora ſunt, quanto & occulta: & de quibus apud Dominum eò maior fiet retributio, quò apud homines minor eſt gloria. Sequitur: *Et Dominus quidem Ieſus poſtquàm locutus eſt eis, aſſumptus eſt in cælum, & ſedet a dextris Dei.* In veteri teſtamento cognouimus, quòd Elias raptus ſit in cælum. Sed aliud eſt cælum aëreum, aliud æthereum. Cælum quippe aëreum terræ eſt proximum: vnde & aues cæli dicimus, quia eas volitare in aëre videmus. In cælum itaque aëreum Elias ſubleuatus eſt, vt in ſecretam quandam terræ regionem repentè duceretur: vbi in magna iam carnis & ſpiritus quiete viueret, quouſq; ad finem mundi redeat, & mortis debitum ſoluat. Ille enim mortem diſtulit, non euaſit. Redemptor autem noſter, quia non diſtulit, ſuperauit, eamq; reſurgendo conſumpſit, & reſurrectionis ſuæ gloriam aſcendendo declarauit. Notandum quoq; eſt, quòd Elias legitur in curru aſcendiſſe, vt videlicet apertè monſtraretur, quia purus homo adiutorio egebat alieno. Per angelos quippe facta illa & oſtẽſa ſunt adiumenta, quia nec ad cælum quidem aereum per ſe aſcendere poterat, quem naturæ ſuæ infirmitas grauabat. Redemptor autem noſter non curru, non angelis ſubleuatus legitur: quia is qui fecerat omnia, nimirùm ſuper omnia ſua virtute ferebatur. Illò etenim reuertebatur, vbi erat: & inde redibat, vbi remanebat: quia cùm per humanitatem aſcenderet in cælum, per diuinitaté ſuam & terram pariter continebat & cælum. Sicut autem Ioſeph à fratribus venditus, venditionem redẽptoris noſtri figurauit: ſic Enoch translatus, atq; ad cælum aëreum Elias ſubleuatus, aſcenſionem Dominicam vterque deſignauit. Aſcenſionis ergo ſuæ Dominus prænuncios & teſtes habuit, vnum ante legem, alium ſub lege, vt quandoque veniret ipſe, qui veraciter cælos penetrare potuiſſet. Vnde & ipſe ordo in eorum quoque vtrorunque ſubleuatione, per quædam incremẽta diſtinguitur. Nam Enoch translatus, Elias verò ad cælum ſubuectus eſſe memoratur, vt veniret poſtmodùm, qui nec translatus, nec ſubuectus, cælum æthereum ſua virtute penetraret. Qui nobis in ſe credentibus, quia carnis ſuæ quoque munditiam largiretur, & ſub eo per incrementa temporum virtus caſtitatis excreſceret, in ipſa quoq; eorum translatione, qui aſcenſionem Dominicam, vt videlicet famuli deſignauerunt, & in ſeipſo qui ad cælum aſcendit, Dominus oſtendit. Nam Enoch quidem vxorem & filios habuit: Elias verò neq; vxorem, neque filios legitur habuiſſe. Penſate ergo, quomodò per incrementa temporum creuerit munditia ſanctitatis: quod & per translatos famulos, & per aſcendentis Domini perſonã patenter oſtenditur. Translatus nanq; eſt Enoch & per coitum genitus, & per coitũ generans. Raptus eſt Elias, per

1. Cor. 14.

Signa Eccleſiæ ſpiritalia.

Miracula ſpiritalia potiora externis.

Matt. 7.

4. Reg.

Gen.

Gen.

per coitum genitus, ſed non per coitum generans. Aſſumptus verò eſt Dominus, neq; per coitum generans, neq; per coitum generatus. Conſiderandum verò nobis eſt, quid eſt, quod Marcus ait, Sedet à dextris Dei: & Stephanus dicit: Video cælos apertos, & filium hominis ſtantem à dextris Dei. Quid eſt, quòd hunc Marcus ſedentem, Stephanus verò ſtantem ſe videre teſtatur? Sed ſcitis fratres, quia ſedere iudicantis eſt, ſtare verò pugnantis vel adiuuantis. Quia igitur redemptor noſter aſſumptus in cælum, & nunc omnia iudicat, & ad extremum iudex omnium veniet, hunc poſt aſſumptionem Marcus ſedere deſcribit, quia poſt aſcenſionis ſuæ gloriam, iudex in fine videbitur. Stephanus verò in laboris certamine poſitus, ſtantem vidit, quem adiutorem habuit: quia vt iſte in terra perſecutorum infidelitatem vinceret, pro illo de cælo illius gratia pugnauit. Sequitur: *Illi autem profecti prædicauerunt vbique, Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis.* Quid in his conſiderandũ eſt, quid memoriæ commendandum, niſi quòd præceptum obedientia, obedientiam verò ſigna ſecuta ſunt? Sed quia authore Deo breuiter lectionem Euangelicam exponendo tranſcurrimus, reſtat vt aliquid de ipſa tantæ conſideratione ſolennitatis dicamus. Hoc autem nobis primùm quærendum eſt, quidnam ſit quòd nato Domino apparuerunt angeli, & tamen non leguntur in albis veſtibus apparuiſſe: aſcendente autem Domino, miſsi angeli in albis leguntur veſtibus apparuiſſe. Sic etenim ſcriptum eſt: Videntibus illis eleuatus eſt, & nubes ſuſcepit eum ab oculis eorum. Cumque intuerentur in cælum euntem illum, ecce duo viri aſtiterunt iuxta illos in veſtibus albis. In albis autem veſtibus, gaudiũ & ſolennitas mentis attenditur. Quid eſt ergo, quòd nato Domino non in albis veſtibus, aſcendente autem Domino in albis veſtibus apparent, niſi quòd magna tunc ſolennitas angelis facta eſt, cùm cælum Deus homo penetrauit? Quia naſcente Domino videbatur diuinitas humiliata, aſcendente autem Domino, eſt humanitas exaltata. Albæ etenim veſtes exaltationi magis congruunt, quàm humiliationi. In aſſumptione ergo eius angeli in albis veſtibus videri debuerũt, quia qui in natiuitate ſua apparuit Deus humilis, in aſcenſione ſua oſtẽſus eſt homo ſublimis. Sed hoc nobis magnoperè, fratres chariſsimi, in hac ſolennitate penſandum eſt, quia deletum eſt hodierna die chirographũ damnationis noſtræ, mutata eſt ſentẽtia corruptionis noſtræ. Illa enim natura, cui dictũ eſt: Terra es, & in terram ibis, hodiè in cælum iuit. Pro hac ipſa nanq; carnis noſtræ ſubleuatione, per figuram beatus Iob Dominum auem vocat. Quia enim aſcenſionis eius myſterium Iudæam non intelligere conſpexit, de infidelitate eius ſententiam protulit, dicens: Semitam ignorauit auis. Auis enim rectè appellatus eſt Dominus, quia corpus carneum ad æthera librauit. Cuius auis ſemitam ignorauit, quiſquis eum ad cælum aſcendiſſe non credidit: De hac ſolennitate per Pſalmiſtam dicitur: Eleuata eſt magnificentia tua ſuper cælos. De hac rurſus ait: Aſcendit Deus in iubilatione, & Dominus in voce tubæ. De hac iterum dicit: Aſcendens in altum, captiuam duxit captiuitatẽ, dedit dona hominibus. Aſcendens quippe in altum, captiuam duxit captiuitatem, quia corruptionem noſtram virtute ſuę incorruptionis abſorbuit. Dedit verò dona hominibus, quia miſſo deſuper ſpiritu, alij ſermonem ſapientiæ, alij ſermonem ſcientiæ, alij gratiam virtutum, alij gratiam curationum, alij genera linguarum, alij interpretationem ſermonum tribuit. Dedit ergo dona hominibus. De hac aſcenſionis eius gloria etiam Abacuc ait: Eleuatus eſt Sol, & Luna ſtetit in ordine ſuo. quis enim ſolis nomine, niſi Dominus: & quæ lunæ nomine, niſi Eccleſia deſignatur? Quouſq; enim Dominus aſcendit ad cælos, ſancta eius Eccleſia aduerſa mundi omnimodò formidauit. At poſtquàm eius aſcenſione roborata eſt, apertè prædicauit, quod occultè credidit. Eleuatus eſt ergo ſol, & luna ſtetit in ordine ſuo: quia cùm Dominus cælum petijt, ſancta eius Eccleſia in authoritate prædicationis excreuit. Hinc eiuſdem Eccleſiæ voce per Salomonem dicitur: Ecce iſte venit ſaliens in montibus, tranſiliens colles. Conſiderauit nanque tantorum operum culmina, & ait: Ecce iſte venit ſaliens in montibus. Veniendo quippe ad redemptionem noſtram, quoſdam (vt ita dixerim) ſaltus dedit. Vultis, fratres chariſsimi, ipſos eius ſaltus cognoſcere? De cælo venit in vterum virginis, de vtero venit in præſepe, de præſepio venit in crucem, de cruce venit in ſepulchrum, de ſepulchro redijt in cælum. Ecce vt nos poſt ſe currere faceret, quoſdam pro nobis ſaltus manifeſtata per carnem veritas dedit, quia & exultauit vt gigas ad currendum viam, vt nos ei ex corde diceremus: Trahe me poſt te, curremus in odore vnguentorum tuorum. Vnde fratres chariſsimi oportet, vt illuc ſequamur corde, vbi eũ corpore aſcendiſſe credimus. Deſideria terrena fugiamus: nihil nos iam delectet in infimis, qui patrem habemus in cælis. Et hoc nobis magnoperè eſt perpendendum, quia is qui placidus aſcendit, terribilis redibit: & quicquid nobis cũ manſuetudine præcepit, hoc à nobis cum diſtrictione exiget. Nemo ergo indulta pœnitentiæ tempora paruipendat, nemo curam ſui dum valet agere, negligat: quia redemptor noſter tanto tunc in iudicium diſtrictior veniet, quanto nobis ante iudicium magnam patientiam prærogauit. Hæc itaque vobiſcum fratres agite, hæc in mente ſedula cogitatione verſate. Quanuis adhuc rerum perturbationibus animus fluctuet, iam tamẽ ſpei veſtrę anchoram in æterna patria figite, intentionem mentis in vera luce ſolidate. Ecce ad cælum aſcendiſſe Dominum audiuimus:

Marginalia: *Marc. 16.* *Act. 7.* *Act. 1.* *Veſtes albæ quid indicent.* *Aſcenden- … Chriſto … abolitum … damnatio- … chiro- graphum.* *Gen. 3.* *Iob 28.* *Pſal. 8.* *Pſal. 46.* *Pſal. 67.* *1 Cor. 12.* *Abac. 3.* *Can. 2.* *Saltus Chriſti.* *Pſal. 18.* *Can. 1.*

mus: hoc ergo ſeruemus in meditatione quod credimus: etſi adhuc hic tenemur infirmitate corporis, ſequamur tamẽ eum paſsibus amoris. Nõ autem deſerit deſiderium noſtrum ipſe qui dedit, Ieſus Chriſtus Dominus noſter: Qui viuit & regnat cum Deo patre in vnitate ſpiritus ſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

IN EODEM FESTO,

SERMO LEONIS PAPAE.

Eſt autem primus de Aſcenſione Domini.

POſt beatam & glorioſam reſurrectionem Domini noſtri IESV CHRISTI, qua verum Dei templum, Iudaica impietate reſolutum, diuina in triduo potentia ſuſcitauit, quadragenarius hodiè dilectiſsimi ſanctorum dierum expletus eſt numerus, ſacratiſsima ordinatione diſpoſitus, & ad vtilitatem noſtræ eruditionis impenſus: vt dum à Domino in hoc ſpatio mora præſentiæ corporalis extenditur, fides reſurrectionis documentis neceſſarijs muniretur. Mors enim CHRISTI multùm diſcipulorum corda turbauerat, & de ſupplicio crucis, de emiſsione ſpiritus, de examinati corporis ſepultura, grauatis mœſtitudine mentibus, quidam diffidentiæ torpor obrepſerat.

Mar. 16.
Luc. 24.

Nam cùm ſanctę mulieres, ſicut Euangelica pandit hiſtoria, reuolutum à monumento lapidem, & ſepulchrum corpore vacuum, & viuentis Domini teſtes angelos nunciarent, verba earum Apoſtolis alijsq; diſcipulis deliramentis ſimilia videbantur. Quam vtiq; hæſitationem, humana infirmitate nutantẽ, nequaquàm permiſiſſet ſpiritus veritatis prædicatorũ ſuorum ineſſe pectoribus, niſi illa trepida ſolicitudo, & curioſa cunctatio, noſtræ fidei fundamenta ieciſſet.

Cur Apoſtoli permiſsi ſint hæſitare.

Noſtris igitur perturbationibus, noſtris periculis in Apoſtolis conſulebatur: nos in illis viris contra calumnias impiorũ, & contra terrenæ argumenta ſapientiæ docebamur: nos illorum inſtruxit aſpectus, nos erudiuit auditus, nos confirmauit tactus. Gratias agamus diuinæ diſpenſationi, & ſanctorũ patrum neceſſariæ tarditati. Dubitatũ eſt ab illis, ne dubitaretur à nobis. Non ergo hi dies, dilectiſsimi, qui inter reſurrectionem Domini aſcenſionemq; fluxerunt, ocioſo tranſiere decurſu: ſed magna in eis confirmata ſacramenta, magna ſunt reuelata myſteria. In his metus diræ mortis aufertur, & non ſolùm animę, ſed etiam carnis immortalitas declaratur. In his per inſufflationem Domini infunditur Apoſtolis omnibus ſpiritusſanctus: & beato Apoſtolo Petro ſupra cæteros poſt regni claues, ouilis dominici cura cõmẽdatur.

Ioan. 21.

In his diebus duobus diſcipulis tertius in via Dominus comes iungitur, & ad omnẽ noſtræ ambiguitatis caliginem detergendam, pauentiũ ac trepidantium tarditas increpatur.

Luc. 24.

Flammam fidei illuminata corda concipiunt, & quæ erãt tepida, reſerante ſcripturas Domino, efficiuntur ardentia. In fractione quoque panis conueſcentium aperiuntur obtutus, multò feliciùs eorum oculis patefactis, quibus naturæ ſuæ manifeſtata eſt glorificatio, quàm illorum generis noſtri principum, quibus præuaricationis ſuæ eſt ingeſta confuſio.

Ibidem.

Inter hæc autem aliaq; miracula, cùm diſcipuli trepidis cogitationibus æſtuarent, & apparuiſſet in medio eorum Dominus, dixiſſetq;, Pax vobis: ne hoc in eorum remaneret opinionibus, quod voluebatur in cordibus (putabant enim ſpiritum ſe videre, non carnem) redarguit cogitationes à veritate diſcordes: ingerit dubitantium oculis manentia in manibus ſuis & pedibus crucis ſigna, & vt diligẽtiùs pertractetur inuitat: quia ad ſananda infidelium cordium vulnera, clauorũ & lanceæ erant ſeruata veſtigia, vt non dubia fide, ſed conſtantiſsima ſcientia teneretur, eam naturam in Dei patris conſeſſuram throno, quæ iacuerat in ſepulchro.

Cur vulnerum veſtigia Chriſtus ſeruarit.

Per omne ergo hoc tẽpus, dilectiſsimi, quod inter reſurrectionẽ & aſcenſionẽ Domini exactum eſt, hoc prouidentia Dei curauit, hoc docuit, hoc ſuorũ & oculis inſinuauit & cordibus, vt Dominus Ieſus Chriſtus verè agnoſceretur reſuſcitatus, qui verè erat natus, & paſſus, & mortuus. Vnde beatiſsimi Apoſtoli, omneſq; diſcipuli, qui & de exitu crucis erant trepidi, & de fide reſurrectionis ambigui, ita ſunt veritate perſpicua roborati, vt Domino in cęlorum eunte ſublimia, non ſolùm nulla afficerentur triſtitia, ſed etiam magno gaudio replerentur. Et reuerà magna erat & ineffabilis cauſa gaudendi, cùm in conſpectu ſanctæ multitudinis, ſuprà omnium creaturarum cæleſtium dignitatem humani generis natura conſcenderet, ſupergreſſura angelicos ordines, & vltra archangelorum altitudines eleuanda, nec vllis ſublimitatibus modum ſuæ prouectionis habitura, niſi æterni patris recepta conſeſſu, illius gloriæ ſociaretur in throno, cuius naturæ copulabatur in filio.

Humana natura in Chriſto quò prouecta.

Quia igitur Chriſti aſcenſio, noſtra eſt prouectio, & quò præceſsit gloria capitis, eò ſpes vocatur & corporis: dignis, dilectiſsimi, exultemus gaudijs, & pia gratiarum actione lætemur. Hodie enim non ſolùm paradiſi poſſeſſores firmati ſumus, ſed etiam cælorum in Chriſto ſuperna penetrauimus, ampliora adepti per ineffabilem Chriſti gratiam, quàm per diaboli amiſeramus inuidiã. Nam quos virulentus inimicus primi habitaculi felicitate deiecit, eos ſibi concorporatos Dei filius ad patris dexteram collocauit, cum quo viuit & regnat in vnitate ſpiritusſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum,

AMEN.

IN

IN EODEM FESTO, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Recumbentibus vndecim diſcipulis, apparuit illis Ieſus, &c. Marc. 16.

VEnit ad diſcipulos ſuos Dominus IESVS, inuenit eos recumbentes, inuenit eos manducantes & bibentes: diſcubuit cum illis, manducauit & bibit cum illis, vt ſe non phantaſmaticum, ſed verum corpus aſſumpſiſſe oſtenderet, & ſua eos præſentia roboraret. Redarguit eos de infidelitate ſua, confirmauit eos colloquio ſuo. Et ſicut ſcriptum eſt, conueſcens præcepit eis ab Hieroſolymis ne diſcederent, ſed expectarent promiſsionem patris. (Actor. 1.)

(Quid faciē-dū expectāti ſpiritū ſanctum.) Quicunque igitur es, qui ſancti ſpiritus ꝓmiſſionem expectas, noli ab Hieroſolymis diſcedere, noli Eccleſiam relinquere, noli ſanctorũ conſortium deſerere: ibi expecta, ibi mane, quia nulli extra Eccleſiam datur ſpiritus ſanctus, & eos etiam qui habent, ſi ab ea ſe ſeparauerint, derelinquit. Redarguit autem eos propter duritiam ſuam, reprehendit eos de infidelitate cordis ſui. Quanuis enim Simon Petrus, & Maria Magdalena, & duo illi diſcipuli, quibus in ſpecie peregrini Dominus apparuerat, certiſsime firmiſsimeque nunciarent Dominum reſurrexiſſe, ſeque illum vidiſſe, cæteri tamen illis non credebant. Et quid mirum eſt, cùm nec ſibi ipſis, nec ſuis oculis crederent, & eum videntes non viderent? Narrat enim Matthæus Euangeliſta, quòd vndecim diſcipuli abierunt in Galilæam in montem, vbi conſtituerat Ieſus illis, & videntes eum adorauerunt: quidam autem dubitauerunt. (Matt. 28.) Non enim verum corpus, ſed ſpiritum ſe videre putabant. Vnde ipſe ait: Palpate & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere. (Luc. 24.) Et fortaſſè hæc tanta illorum dubitatio ex immenſo amore procedebat. Non enim facilè credimus, quod multum deſideramus: ſicut econtrà quod timemus, leuiter poſſe accidere credimus *Et dixit eis: Euntes in mundum vniuerſum, prædicate Euangelium omni creaturæ.* Priùs enim dixerat: In vias gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis. (Matt. 10.) Non enim ſum miſſus, niſi ad oues quæ perierunt domus Iſrael. (Matt. 15.) Nunc autem eos præcipit ire in vniuerſum mundum. In quo Iudæorum abiectio, & Gentium electio apertiſsimè monſtratur. Vnde & illi à patre dicitur: Poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſsionem tuam terminos terræ. (Pſalm. 2.) Quod autem ait, *Prædicate Euangelium omni creaturæ:* Alius Euangeliſta exponit, dicens: Ite, docete omnes gentes. (Matt. 28.) Idem enim per omnem creaturam, & per omnes gentes ſignificatur. Sic enim Apoſtolus ait de charitate, quia omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet, quod quidem verùm non eſt, niſi aliter determinetur. (1. Cor. 13.) Si enim charitas omnia credit, credit vtique Phariſæis & Saducæis, alijs affirmantibus, alijs negantibus reſurrectionem: quod fieri non poteſt. Non igitur charitas omnia credit. Sic ergo determinetur: Omnia credit, quæ credenda ſunt. (Charitas vt omnia credat.) Similiter igitur & id quod dicitur, Prædicate Euangelium omni creaturæ, determinandum eſt, vt ſic dicatur: Omni creaturæ prædicate Euangelium, cui prædicandum eſt. Non enim eſt Euangelium prædicandum vel lapidibus, vel alijs quibuſcunq; rebus ſenſu & oratione carentibus. Sunt autem qui hæc ſubtiliùs intelligentes, ea quæ plana ſunt, difficilia reddunt. Et multa quidem in prophetis & Apoſtolis & in verbis Dominicis reperiuntur, quibus hæc vna determinatio ſufficere poteſt. Quale eſt illud: Cùm exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum: (Ioan. 12.) cui ſi addatur, quæ trahenda ſunt, nihil erit inconueniens. Aliter autem, quanta inconuenientia ſequantur, quis non intelligat? Valdè enim pauca ſunt ea, quæ illuc trahuntur, ad comparationem illorum, quæ ad ſe Dominus non trahet: ſiquidem ſolos homines, & ipſos non omnes trahet ad ſe. His igitur & ſimilibus facilè intelligitur, quid in eo ſignificetur quod dicitur: Prædicate Euangelium omni creaturæ. Cui videlicet Euangelio, *qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit.* Dicit tibi Euangelium: Diliges Dominũ Deum tuũ ex toto corde tuo, & proximum tuũ ſicut teipſum. (Matt. 22.) Hoc enim conſilium ſi credideris & feceris, ſaluus eris. Dicit autem & alia multa, quæ & ſalutem parant & vitam æternam. *Qui verò non crediderit, condemnabitur.* Quanuis enim homo baptizatus ſit, & omnia peccata in baptiſmo ſint ei remiſſa, condemnabitur tamen quicunq; eſt ille, niſi Euangelio crediderit, eiuſq; conſilijs aſſenſum præbuerit. *Signa autem eos qui crediderint, hæc ſequentur: In nomine meo dæmonia eijcient, linguis loquentur nouis, ſerpentes tollent: & ſi mortiferum quid biberint, non eis nocebit: Super ægros manus imponent, & benè habebunt.* Omnia enim hæc in primitiua Eccleſia non ſolùm Apoſtolos, ſed & alios ſanctos feciſſe legimus. Neq; enim aliter ab idolorũ cultura homines infideles cõuerterentur, niſi his tantis ſignis & miraculis Euãgelica prædicatio firmaretur. Prædicabant .n. Chriſti diſcipuli (vt Apoſtolus ait) Chriſtũ crucifixũ, Iudæis quidẽ ſcandalũ. Gentibus autẽ ſtultitiam. (1. Cor. 1.) Sed cũ ſubitò dæmonia eijcerent, linguis loquerentur nouis, ſerpentes ſolo verbo aut occiderent, aut fugarent, venenũ ſine læſione biberent, & non ſolùm tactu, verùm etiam ſui corporis vmbra ægros ſanarent, mox in

admirationem Gentiles conuerſi clamabant: Vnus Deus: quem Apoſtoli prædicant: vnus Dominus Ieſus Chriſtus, qui talia operatur. Nobis autẽ ſigna & miracula iam nunc neceſſaria nõ ſunt, quibus ea quæ facta ſunt, ſolummodò legere & audire ſufficit. Credimus enim Euangelio, credimus & ſcripturis iſta narrantibus. Nemo modò in Eccleſia dicit: Non tibi credo, niſi mortuos ſuſcites, niſi cæcos illumines, & niſi hæc & ſimilia facias. Signa tamẽ in Eccleſia quotidiè fiunt, quæ ſi quis attendere velit, multo maiora cognoſcet, q̃ illa, quæ tunc ab illis corporaliter fiebant. Quotidiè .n. ſacerdotes populum baptizando, & ad pœnitentiã vocando, dæmonia eijciunt: quotidiè linguis loquuntur nouis, diuinas ſcripturas exponentes, dum literæ vetuſtatẽ in ſpiritualis intelligentiæ nouitatem conuertũt. Serpentes verò tollunt, quia cõcupiſcentias malas, quia vitia & peccata ſua admonitione à peccatorum cordibus auertunt. Bibunt autem mortiferum, ſed non eis nocet: quia paganorum & hæreticorum libros legentes, & amara & venenoſa conuitia ſibi illata ſæpiùs audientes, ſurda aure tranſeunt, & pro nihilo ducunt. Super ægros verò manus imponunt, & benè habent: quia animas infirmas ſuis orationibus ſanant, & Deo reconciliant. Eadem ſigna igitur & nunc ſancti Dei faciunt, quæ tunc eos Dominus facturos eſſe promiſit. *Et Dominus quidẽ Ieſus poſtquàm locutus eſt eis, aſſumptus eſt in cœlum, & ſedet à dextris Dei.* Qualiter autem aſſumptus eſt, liber Actuũ Apoſtolorũ oſtendit, dicens: Et cùm hæc dixiſſet, videntibus illis eleuatus eſt, & nubes ſuſcepit eum ab oculis eorum. *Illi autẽ profecti, prædicauerunt vbique, Domino cooperante, & ſermones confirmante ſequentibus ſignis.* Et tunc quidem adimpleta eſt prophetia, quæ ait: In omnem terram exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.

Signa quotidiana in Eccleſia.

Acto.1.

Pſalm.18.

DOMINICA INTRA OCTAVAS ASCENSIONIS, in Epiſtolam Concio exegetica.

ADuentante iam ſacratiſsimo illo die, quo in Apoſtolos & credentes deſcẽdit viſibiliter Spituſſanctus, cõgruẽter admodùm in hodierna lectione inter alia ad orandum inuitamur, quò poſsimus etiam nos capaces effici Spirituſſancti. Sic .n. legimus in Actis Apoſtolicis, diſcipulos à monte Olïueti poſt Chriſti aſcẽſionem reuerſos Ieroſolymã, aſcendiſſe in cœnaculũ, & ibi vnanimiter perſeueraſſe in oratione & obſecratione. Hac .n. ratione præparabãt ſeſe venturæ ꝑpediem gratiæ, vt illorũ exemplo nos quoque diſcamus à Deo multis & continuis precibus gratiã petere. Lectionem diei huius ex Prioris D. Petri Epiſtolæ cap.4. excerptam conſtat, quam nunc explicandam ſuſcipimus: *Eſtotè prudentes, & vigilate in orationibus.* Hoc maximè curandũ eſt volentibus larga ſancti ſpiritus chariſmata percipere, vt ſint prudentes, ſobrij, & vigiles atque attenti in precibus. Pulcherrimè D. Cyprianus martyr docet in Sermone de Oratione Dominica, quemadmodùm orandum ſit: Quando ſtamus ad orationem, inquit, fratres dilectiſsimi, inuigilare & incumbere ad preces toto corde debemus. Cogitatio omnis carnalis & ſecularis abſcedat, nec quicquam tunc animus, quàm id ſolũ cogitet quod precatur. Ideo & ſacerdos ante orationem præfatione pręmiſſa, parat fratrum mentes, dicendo: Surſum corda: vt dum reſpondet plebs, Habemus ad Dominũ, admoneatur nihil aliud ſe, quàm Dominum cogitare debere. Claudatur contra aduerſarium pectus, & ſoli Deo pateat, nec ad ſe hoſtem Dei tempore orationis adire patiatur. Obrepit enim frequenter & penetrat, & ſubtiliter fallens preces noſtras à Deo auocat, vt aliud habeamus in corde, & aliud in voce: quando intẽtione ſyncera Dominũ debeat nõ vocis ſonꝰ, ſed animus & ſenſus orare. Quæ aut ſegnitia eſt, alienari & capi ineptis cogitationibus & ꝓfanis, cùm Dominũ deprecaris, quaſi ſit aliud quod magis debeas cogitare, q̃ quod cum Deo loqueris? Quomodò te audiri à Deo poſtulas, cùm te ipſe non audias? Vis eſſe Deum memorem tui cùm rogas, cùm tu ipſe memor tui non ſis? Hoc eſt ab hoſte in totum nõ cauere, hoc eſt quando oras Deum, maieſtatem Dei negligentia orationis offendere, hoc eſt vigilare oculis & corde dormire, cùm debeat Chriſtianus, & cùm dormit oculis, corde vigilare: ſicut ſcriptum eſt ex perſona Eccleſiæ, loquentis in Cantico canticorum: Ego dormio, & cor meum vigilat. Quapropter ſolicitè ſemper & cautè Apoſtolus admonet, dicens: Inſtate orationi, vigilantes in ea, docens ſcilicet & oſtẽdens, eos impetrare quod poſtulant de Deo poſſe, quos Deus videat in oratione vigilare. Hæc Cyprianus. Qui igitur cupiunt in ſuas animas aduentantem recipere Spiritum ſanctum, imitentur Apoſtolos, ſedeant vnanimes in vna Eccleſiæ Catholicæ domo, inſtent precibus attentis & aſsiduis, præparent intra ſeſe purũ cordis ſui domicilium, quod ſit tanto hoſpite dignum, & ita nunc quoq; ſentient copioſam ſibi diuinitùs illabi gratiam, qua freti in alios planè homines mutentur cum Apoſtolis, quos certè imbecillos & imperfectos in ſummũ totius ſanctitatis gradum repentè euexit Spirituſſanctus, vt ex eorum omnium perſona non immeritò dicat Apoſtolus Paulus, ipſos primitias, id eſt, præcipua dona & chariſmata Spiritus accepiſſe. Sed quia ſine charitate nihil poteſt eſſe gratum Deo, rectè ſubdit Petrus Apoſtolus: *Ante omnia autem mutuam in vobiſmetipſis charitatem continuam habentes: quia charitas operit multitudinem peccatorum.* In primis & ante omnia iubemur habe-

Acto.1.

In preci... vt nos ge... re debe... mus.

Cant.5.

Col.4.

Qui ſit ... cus pr... Spiritu... tus ſanct...

Rom.8.

Ioan. 13.

habere charitatem, ſymbolum certiſsimum germanè Chriſtianorum, dicente Domino Ieſu: In hoc cognoſcent omnes, quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad inuicem. Hæc præcipuè virtus Deo nos & ſimiles & gratos efficit, & vt fratribus eam libentiſsimis animis impendamus, ipſa nos natura & inuitat, & impellit. Omne enim animal diligit ſimile ſibi. Quid verò inſinuauit crebriùs diſcipulis ſuis Dominus, inquit Cyprianus, quid inter ſalutaria monita & præcepta cœleſtia cuſtodienda ſeruandaq́; magis mādauit, quàm vt eadem dilectione, qua diſcipulos ipſe dilexit, nos quoque inuicem diligamus? Hæc ille. Benè addidit, *Continuam*, ait Beda, quia ſemper diligere valemus: ſemper autem vigilare in orationibus, fragilitate carnis obſtante, nequimus, ſemper his, quas ſubiungit, virtutibus inſiſtere minimè valemus, id eſt, hoſpitalitati, doctrinæ, adminiſtrationi gratiarum vel communium vel ſpecialium in proximos, cæteriſque eiuſmodi, quia hæc nimirùm & per officium corporis, & per tempora opportuna fieri neceſſe eſt: Ipſa autem charitas, cuius inſtinctu hæc foris aguntur, quia interiori homini præſidet, ſemper ibidem haberi poteſt, quamuis in publico non ſemper oſtendi poſsit. Hæc Bæda. Præclarè autem ſubiungitur, quòd charitas operit multitudinem peccatorum. Sic enim & Dominus de illa peccatrice muliere ait, Dimiſſa ſunt ei peccata multa, quoniam dilexit multùm. Et in Prouerbijs Salomonis legimus, Vniuerſa delicta operit charitas. ***Hoſpitales inuicem ſine murmuratione.*** Hilariter & ex animi beneuolentia, non cum tædio & inuitè vult nos ſtudere hoſpitalitati, cuius illuſtria exempla habemus in D. Iob & Abrahamo, multiſq́; alijs ſanctis patribus. Et mirum profectò eſt, tam nullos ferè hoſpitalitati eſſe deditos, cùm Dominus in illo tremendo iudicij die dicturus ſit. Hoſpes eram, & collegiſtis me, vt non dubitemus in peregrinis & miſeris Chriſtum ipſum hoſpitio recipi. O ſi fides in nobis mortua non eſſet, bonorum operum non tam eſſemus incurioſi. ***Vnuſquiſq; ſicut accepit gratiam, in alterutrum illam adminiſtrantes, ſicut boni diſpenſatores multiformis gratiæ Dei.*** Sum⁹ .n. vnius corporis membra: porrò membrorū omnium non idem officium eſt: habent ſingula ſuas functiones, ita tamen vt in totius corporis vſum & vtilitatem cedant officia ſingulorum: Neq; enim ſibi duntaxat vident oculi, non ſibi tantùm aures audiunt, non ſibi ſolis pedes ambulant, manus contrectant, ſed toti corpori proficit cuiuſlibet membri miniſteriū: ita & nos, qui pro menſura donationis Chriſti, ſinguli peculiarem accepimus gratiam, debemus eam in communem omnium vtilitatem conferre, ne talentū diuinitùs acceptum in terram defodiſſe, & turpiter neglexiſſe iudicemur. Multiformis eſt gratia Dei, ſicut Apoſtolus ſatis indicat, vbi ait: Vnicuique autem datur manifeſtatio ſpiritus ad vtilitatem. Alij quidem ꝑ ſpiritum datur ſermo ſapientiæ: alij aūt ſermo ſciētiæ, ſecundùm eundē ſpiritum, alteri fides, in eodē ſpiritu: alij gratia ſanitatū, in vno ſpiritu: alij operatio virtutū, alij prophetia, alij diſcretio ſpirituū, alij genera linguarū, alij interpretatio ſermonū. Hæc aūt omnia operatur vnus atq; idem ſpirit⁹, diuidēs ſingulis prout vult. Sed diuidit ille quidem dona ſua, non autem, vt præclarè ait D. Hilarius, diuiditur in donis. Noſtrum verò eſt donis Dei rectè atq; ſapienter vti, vt digni ſemper reddamur potioribus augeri Spiritusſancti chariſmatis, qui nobis gratificari ſemper cupit, modò ne noſtra incuria & peruerſitate illi obicem ponamus. Multi habēt magna Dei dona, ſed iiſ ipſis in Dei contumeliam abutuntur, quorū erit horrenda damnatio, niſi reſipiſcant. Habēt multi excellentia ingenia, multiplici ſunt eruditione inſtructi, & poſſent, modò vellent, & ſibi & alijs maximo eſſe vſui, cùm tamē interìm, quod dolendū valdè eſt, ſuis ingenijs & doctrina aut ad faſtū & ſuperbiā, aut ad praua cōminiſcenda dogmata, quibus & ſe & alios ſecū trahāt in tartara, ſceleratiſsimè abutantur. Vtinam illi aduerterent, quod in hac lectione ſequitur. ***Si quis loquitur, tanquam ſermones Dei.*** Solent quidē etiam hæretici ſuas prauas opiniones ꝓ Dei verbo & ſermonibus, obtrudere imperitis, ſed impia commenta facilè deprehenduntur, cùm non vnitati, ſed diſſenſioni & ſchiſmati pleraq; omnia ſeruiant, quando è diuerſo tota ſcriptura diuina ad animorū ſuauem concordiā, pacem, conſpirationē nos inuitat. Vult ergo Apoſtolus, vt qui docent & prædicant verbum Dei, nihil dicāt quod nō ſit verbo Dei conſentaneum: ſyncerè tradant verbū Dei, quemadmodū habet Catholicæ Eccleſiæ conſuetudo, vt re ipſa oſtendant, ſe nō ſui cerebri figmenta, ſed Dei ſermones annunciare. Id aūt tum demū cōſequentur, ſi in interpretando & p̄dicando verbo, à Catholicę Eccleſiæ ſenſu & conſenſu minimè diſcedant. Sed & in priuatis ſermonibus, quos inter ſe Chriſtiani conferunt, id curare debent, vt cedāt in gloriā Dei & ipſorum ſalutem atq; profectum: quemadmodū Apoſtolus Epheſijs ſcribēs, hortatur his verbis: Omnis ſermo malus ex ore veſtro nō procedat: ſed ſi quis bonus ad ædificationem fidei, vt det gratiā audientibus. ***Si quis miniſtrat, tanquā ex virtute quā adminiſtrat Deus.*** Sub hoc miniſterio poſſint comprehendi officia omnia fraternæ charitatis & beneuolentiæ, quæ in proximos cōferuntur, in quibus ſanè, ſicut & in alijs omnibus, quæ à nobis rectè geruntur, perſuadere nobis debemus, nō noſtra virtute, ſed Dei gratia nos facere ea quæ facimus. Hoc qui ſapienter & accurratè penſare norunt, ex nulla re ſuperbiunt, non ſeſe iactitant, non inaniter & ſtolidè gloriantur, ſed laudē & gloriā Deo tribuunt, à quo tanquàm ex fonte inexhauſto bona omnia proficiſcuntur. Quid habes, quod non accepiſti, ait Apoſtolus? Si

Margin notes (left): Ser. de zelo et liuore. — Luc. 7. — Pro. 10. — Matt. 25. — Matt. 25. — Matt. 25.

Margin notes (right): ***In cap. 9. Matthæi.*** — ***Multi donis Dei abutuntur.*** — ***Vt exponendum Dei verbum.*** — ***Epeſ. 4.*** — ***Cor. 4.***

Si autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis? Hoc autē ſeruus ille neſcit, vt in caput 15. Ioannis ſcribit Auguſtinus, qui neſcit quid facit Dominus eius: & cùm aliquid boni facit, ſic extollitur, quaſi ipſe hoc faciat, non Dominus eius, & in ſe, non in Domino gloriatur, cùm ſe ipſe deceperit, quia ſic gloriatur, quaſi non acceperit. Hæc Auguſtinus. Fuerunt olim hæretici Pelagiani, qui ad id vſque inſaniæ progreſsi ſunt, vt dicerent à Deo quidem ſe accepiſſe, quòd eſſent homines, à ſeipſis verò, quòd eſſent iuſti, quemadmodum id Auguſtinus commemorat Tractatu 81. in Ioannem: ſed eoſipſos ibidem meritò vocat homines mente corruptos, reprobos circa fidem, additque paulò pòſt: Qui à ſemet ipſo ſe fructum exiſtimat ferre, in vite non eſt: qui in vite non eſt, in Chriſto non eſt: qui in Chriſto non eſt, Chriſtianus non eſt. Hæc ſunt profunda ſubmerſionis veſtræ. Et ne quiſquàm putaret ſaltem paruum aliquem fructum poſſe à ſemetipſo palmitem ferre, cùm dixiſſet Dominus, Hic fert fructum multum, non ait, Quia ſine me parum poteſtis facere, ſed, Nihil poteſtis facere. Siue ergo parum, ſiue multum, ſine illo fieri non poteſt, ſine quo nihil fieri poteſt. Hæc Auguſtinus contra Pelagianos, qui nimium tribuebant libero arbitrio, atque ideo loco eodem rectè ab Auguſtino vocantur non aſſertores, ſed præcipitatores liberi arbitrij. Noſtra ætate quidam hæretici è contrario prorſus omne tollunt & negant hominis liberum arbitrium, & incredibili blaſphemia audent Deum facere authorem omnium ſcelerum noſtrorum. Tales non verbis, ſed verberibus: non argumentis ſed tormentis & ſupplicijs reprimendi ſunt.

Tract. 85.

Pelagiani hæretici.

Vt in omnibus honorificetur Deus per Ieſum Chriſtum, cui eſt gloria & imperium in ſecula ſeculorum, Amen. Si ſecundùm Iacobum Apoſtolum, omne datū optimum, & omne donū perfectum deſurſum eſt, deſcendens à patre luminum: ſi Deus eſt, qui teſte Paulo, operatur in nobis & velle & perficere pro bona voluntate, id eſt, largitur nobis & bonæ voluntatis feruorem, & boni operis effectum atq; conſummationē, cur non illi vni omnis honor & gloria, omnis laus & prædicatio tribuatur? Quid verò tam improbum, quàm cùm rectè facta bona noſtra omnia illius ſint dona, tibi ex illis vſurpare laudem & gloriam, quæ illi vni debetur, & quam ille apud Eſaiam nō ſemel teſtatur ſe alteri minimè daturum? Hic ergo facilè poteſt diſcerni affectus filiorū ab effectu ſeruorum. Filius nihil habet antiquius, nihil clarius fide & amore erga parentem: ita fit vt illius iniuriam omnē prorſus deteſtetur. Quid verò tā iniquum, tamq; iniurium, quàm honore & gloria ſua ſpoliare Deum? Ergo qui id faciunt, nō filij ſunt, ſed ſerui: non id eis ſtudio eſt, vt in omnib⁹ honorificent Deum ac Dominū ſuum: ſed ex illius donis intumeſcunt, inflantur, laude & prædicatione efferri, & pro magnis haberi volunt. Non enim amore liberali inſtar filiorum, ſed pœnæ formidine qualemcunq; Deo famulatum offerunt. Eſt autem certè etiam timendus Deus, ſed timore caſto & ingenuo, qui metuit ne qua iniuria offendat piiſsimum creatorem, ne quid tale admittat, quo eius gratiam, nullo vel auro vel argento æſtimandam perdat, libenter & fideliter ſeruiturus Deo, etiamſi nulla forent ſupplicia inferorum, nec vlla gaudia beatorum. Qui ſic affecti ſunt, ij in omnibus ſitiunt honorem Dei ac Domini ſui, idque per Ieſum Chriſtum, cuius meritis & gratia fit, vt noſtra quoq; rectè facta ſint grata Deo, & digna vitæ æternæ præmio, cui cum Patre & Spiritu ſancto eſt gloria & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

Iacob. 1.

Philip. 2.

Eſai. 42. 48.

Serui ſunt nō filij, qui ſuā gloriā venantur.

DOMINICA EADEM, IOANNIS XV.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: cùm venerit paracletus, quē ego mittā vobis à patre, ſpiritū veritatis qui à patre procedit, ille teſtimonium perhibebit de me. Et reliqua. Homilia Venerabilis Bedæ presbyteri.

Tom. 7 in Homilijs æſtiualibus à Trin. poſt.

EX multis ſancti Euangelij locis inuenimus, quia diſcipuli ante aduentum ſpiritusſancti minùs capaces erant ad intelligenda arcana diuinæ ſublimitatis, minùs fortes ad toleranda aduerſa humanæ prauitatis: ſed eis adueniente ſpiritu, cum augmento diuinæ agnitionis, data eſt etiam conſtantia vincendæ humanæ perſecutionis. Vnde illis nūc de miſſione dicitur: *Cùm venerit paracletus, quem ego mittam vobis à patre ſpiritum veritatis qui à patre procedit, ille teſtimonium perhibebit de me, & vos teſtimonium perhibebitis.* Notandum autem in primis, quòd Dominus ſpiritum veritatis & à ſe mittendum eſſe teſtatur, & eundē mox à patre procedere ſubiūgit: nō quia idē ſpiritus aliter à patre procedit, quàm à filio mittitur: aut alio tempore à patre procedit, quàm cùm à filio mittitur: ſed ideò filius eum à ſe mitti, & à patre dicit procedere, vt aliam patris, aliam eſſe ſuam perſonam deſignet: atque in eadem diſtinctione perſonarum, vnam eſſe operationem ac voluntatem ſuam cum patris voluntate & operatione denunciet. Cùm enim eiuſdem ſpiritus gratia datur hominibus, profectò mittitur ſpiritus à patre, mittitur & à filio: procedit à patre, procedit & à filio: quia & eius miſsio, ipſa proceſsio eſt, qua ex patre procedit & filio. Venit & ſua ſponte, quia ſicut coæqualis eſt patri & filio, ita eandē habet voluntatem cum patre & filio cōmunē. Spiritus enim vbi vult, ſpirat. Et ſicut enumeratis Apoſtolus donis cœleſtibus, ait: Hæc autem omnia operatur vnus atq; idē ſpiritus, diuidens ſingulis prout vult. Adueniens autem ſpiritus teſti-

Spiritus ſanctus à patre & filio procedit.

Ioan. 3.

1. Cor. 12.

ſtimonium perhibuit de Domino, quia diſcipulorum corda adſpirans, omnia quæ de illo ſcienda erant mortalibus, clara illis luce reuelauit, quòd videlicet æqualis & conſubſtantialis erat patri ante ſecula, quòd conſubſtantialis nobis factus eſt in fine ſeculorum, quòd de virgine natus ſine peccato vixit in mundo: quòd quádo voluit, & qua voluit morte tranſiuit de mundo: quòd veraciter mortem reſurgendo deſtruxit, veram in qua paſſus eſt & reſurrexit, carnem ad cœlos aſcendendo leuauit, atque in paternæ gloriæ dextera conſtituit: quòd omnia prophetarum ſcripta illi teſtimonium perhibent: quòd cófeſſio nominis eius vſque ad fines erat propaganda terrarum, cæteraq; fidei illius myſteria, ſpiritusſancti teſtimonio ſunt reſerata diſcipulis. Neque illis tantummodò, ſed & omnibus, qui ſecundú verbum eorum credunt in Dominum, quicquid rectè ſapiunt, eiuſdem ſpiritus eſt munere conceſſum. Ille ergo, inquit, teſtimonium perhibebit de me, & vos teſtimonium perhibebitis: quia quæ ſpiritu intùs docente perceperunt, hæc abiecto timore priſtino, foris loquendo & alijs miniſtrabant. Ipſe nanque ſpiritus corda eorum & ſcientia veritatis illuſtrauit, & ad docenda quæ noſſent, culmine virtutis erexit. Vnde rectè a-
Esai. 11. Spiritus sci entiæ.
pud Eſaiam, ſpiritus idem fortitudinis & ſcientiæ nuncupatur. Eſt etenim ſpiritus ſciétiæ, quia per ipſum quæ rectè agere, vel etiam cogitare
Fortitudi nis.
debeamus, agnoſcimus. Eſt & fortitudinis, quia etiam per ipſum vt quæ benè nouimus, viriliter operemur, accipimus, ne aduerſitate aliqua à bonis quæ cœpimus repellamur. *Et vos, inquit, teſtimonium perhibebitis, quia ab initio mecum eſtis.* Cum data ſpiritus gratia etiam hoc fidutiam diſcipulorum iuuit, quòd ab initio erant cum Domino: ideoque quæ apud illum viderunt & audierunt, abſq; vlla ambiguitate prædicare valebant. Vnde benè Petrus alium pro Iuda ordinare volens
Act. 1.
Apoſtolum, non hunc neophytum, ſed probatú ex tempore curauit eligere, dicens: Oportet ergo ex his viris, qui nobiſcùm congregati ſunt in omni tempore, quo intrauit & exiuit inter nos Dominus Ieſus, teſtem reſurrectionis eius nobiſcùm fieri vnum ex iſtis. Hinc ipſe gentibus
Act. 10.
Chriſtum Euangelizans, confidenter aiebat: Hunc Deus ſuſcitauit tertia die, & dedit eum manifeſtum fieri non omni populo, ſed teſtibus præordinatis à Deo, nobis, qui manducauimus & bibimus cum eo, poſtquàm reſurrexit à mortuis. Sed quia creſcentibus electorum meritis, ſtatim creſcere ſolet antiqui hoſtis inuidia, qua vel per ſeipſum latenter, vel per homines ſuæ malignitati ſubditos, patenter inchoata pietatis germina conetur obruere: rectè Dominus promiſſa diſcipulis prædicandi fiducia, perſecutionem quoque eorum, qui eidem prædicationi reſiſterent, pariter exorituram oſtendit, dum ſubdidit: *Hæc locutus ſum vobis, vt non ſcandalizemini. Abſque ſynagogis facient vos.* Curauit nanq; pius magiſter futura diſcipulis prauorum bella prædicere, quò minùs hæc eos venientia poſſent offendere: quia ſolent nimirùm leuiùs ferri aduerſa, quæ poſſunt antè prænoſci. Nanque ſi imparato ac non præuidenti animo mala ingeruntur, grauiùs hunc ſæpè ab integritatis ſuę ſtatu deijciunt. Vnde bene Salomon admonet, dicens: Fili accedens ad ſeruitutem Dei, ſta in iuſtitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Eccle. 2.
Non ſolùm verò diſcipulos ſaluator à contribulium ſocietate pellendos, ſed ab eis etiam mortis pericula paſſuros fuiſſe præmonuit. Nam ſequitur: *Sed venit hora, vt omnis qui interficit vos, arbitretur obſequium ſe præſtare Deo.* Arbitrabantur autem obſequium ſe Deo præſtare Iudæi in eo, quòd miniſtros noui teſtamenti odijs inſequebantur & mortibus: quia Rom. 10.
(ſicut illis teſtimonium perhibet Apoſtolus) æmulationem Dei habent, ſed non ſecundùm ſcientiam. Et de ſeipſo loquitur: Et ego qui- Act. 26.
dem exiſtimaueram me aduersùs nomen IESV Nazareni debere multa contraria agere, quod & feci Hieroſolymis. Prædictis ergo preſſuris aduerſantium, repentè quaſi conſolans diſcipulos adiunxit: *Sed venit hora, vt omnis qui interficit vos, arbitretur ſe obſequium præſtare Deo.* Ac ſi apertè dicat: Bella quidem tribulationum à contribulibus veſtris eſtis paſſuri: ſed eo tolerabiliùs hæc ſuſcipite, quo non tam odio veſtri, quàm diuinæ legis æmulatione ingerentur vobis. Cuius memor admonitionis beatus martyr Stephanus, flexis genibus pro his qui ſe interficiebant, pia voce ſupplicabat, dicens: Act. 7.
Domine, ne ſtatuas illis hoc peccatum. Arbitrabantur ergo legis æmulatores obſequium ſe præſtare Deo, dum præconibus gratiæ neces inferrent: ſed fruſtrà legem, quæ per famulum data eſt, defendunt, qui gratiam, quam ipſe filius offert, accipere renuunt. Incaſſum ſe Deo patri placere exiſtimant, qui Dei filium contemnere, immò etiá perſequi ac blaſphemare laborant. Vnde rectè ſubiungitur: *Et hæc facient vobis, quia non nouerunt patrem, neque me.* Quia enim Ioan. 14.
filius in patre, & pater eſt in filio: & qui videt filium, videt & patrem: profectò patet, quia quicunque filij credulitati obſtinata mente reſiſtunt, nec patrem noſſe probantur. Vnde etiam idem Ioannes veritatem diuinę vnitatis inſinuans, ait: Omnis qui negat filium, nec patrem habet: qui confitetur filium, & patrem habet. 1. Ioan. 2.
Et iterùm: Et omnis qui diligit eum qui genuit, diligit & eum, qui natus eſt ex eo. 1. Ioan. 5.
Verùm quia diſcipuli, qui patrem benè nouerant & filium, multa pro eiuſdem ſcientiæ defenſione ac popalatione fuerant paſſuri, prouida Dominus admonitione ſubiungit: *Sed hæc locutus ſum vobis, vt cùm venerit hora, eorum reminiſcamini, quia ego dixi vobis.* Magnoperè penſandum eſt, quod ait, Ego dixi vobis. Ego, qui pro veſtra vita ac ſalute moriturus ſum, qui vos meo ſan-

gui-

guine redempturus, qui in tribulatione vos ſemper adiuturus, qui æterna vobis præmia poſt tribulationem daturus ſum. Magnum quippe certantibus leuamen, magnam conſolationis gratiam præſtat, quando ille certamina eadẽ futura prædixiſſe reminiſcitur, qui & milites ſuos ne vinci poſsint adiuuare, & ne incaſsùm vincant, immortalem poſt prælia ſolet rependere palmam. Qui enim hic horam perſecutionis venturam fuiſſe præmonuit, ipſe paulò pòſt in eadem

Ioan. 16. perſecutione ſuum fidelibus auxilium pollicetur, dicens: In mundo preſſuram habebitis: ſed confidite, ego vici mundum. Ipſe alibi legitimè

Matt. 5. certantibus coronam vitæ repromittit, dicens: Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. Hæc de euangelica lectione, fratres chariſsimi, breuiter explanando tranſcurrimus: nunc libet de ipſa, quam colimus, Quinquageſimæ ſolennitate ſubtiliùs aliquid loqui. Sicut enim imminentibus ſolennijs paſchalibus, Quadrageſimã ieiuniorum obſeruantia celeberauimus, ſic eiſdem peractis Quinquageſimam, non ſine certi cauſa myſterij, feſta deuotione agimus. Nam quia ſancta Eccleſia in quibuſdam ſuis membris adhuc pro æterna requie laborat in terris, in quibuſdam verò omni finito labore, cum Chriſto iam regnat in cœlis: in memoriam vtriuſque

Quadrageſima cur inſtituta. vitæ conſtituêre patres noſtri gemina hæc congruæ religionis ſolennia, Quadrageſimam videlicet afflictionis & ieiuniorum, inſtante iam dominicæ reſurrectionis tempore, gaudijsque paſchalibus: vt per eam nobis ſæpiùs ad memoriam reuocarent, quia per labores & continentiam, per vigilias & orationes, & per cætera, quę Apoſtolus commemorat, arma iuſtitiæ, ad vitæ

2. Cor. 6. immortalis præmia debeamus attingere. Porrò

cur item Quinquageſima. Quinquageſimam ab ipſo dominicæ reſurrectionis die inchoare, & gaudijs potiùs laudibusque diuinis, quàm ieiunijs voluerunt eſſe celebrem: quatenùs annuis eius feſtis dulciùs admoneremur, deſiderium noſtrum ad obtinenda feſta, quæ non ſunt annua, ſed continua, non terrena, ſed cœleſtia, ſemper accendere, fixumque tenere, quia non in tempore mortalitatis huius, ſed in æternitate futuræ incorruptionis, vera nobis quærenda felicitas, vera eſt inuenienda ſolennitas: vbi ceſſantibus cunctis languoribus, tota in Dei viſione ac laude vita geritur, iuxta hoc quod Propheta, corde pariter & car-

Pſalm. 83. ne in Deum viuum exultans, aiebat: Beati qui habitant in domo tua, in ſecula ſeculorum laudabunt te. Vnde meritò Quinquageſimæ diebus in memoriam huius noſtræ quietiſsimæ ac

Alleluia cur frequẽs à Paſcha vſq; Penteſten. feliciſsimæ actionis, crebriùs ac feſtiuiùs Alleluia canere ſolemus. Alleluia nanque Hebræus ſermo eſt, & interpretatur latinè, Laudate Dominũ. Deniq; in Pſalmis, vbi nos canimus, Laudate Dominum, pro hoc verbo, apud Hebręos ſemper Alleluia canitur. Quod euangeliſta Io-

annes in Apocalypſi ſua cœleſtium agmina virtutum cantantia ſe audiſſe perhibet. *Apoc. 19.* Sed & venerabilis pater Tobias, ex viſione angelica intelligens qualis ſupernorum ciuium gloria, quanta ipſius Hieruſalem cœleſtis ſit claritas, hæc myſtica voce dicebat: Ex lapide precioſo & mundo *Tob. 13.* omnes plateæ eius ſternenter, & per vicos eius alleluia cantabitur. Rectiſsimè autẽ & pulcherrimè generalis ſanctæ Eccleſiæ mos inoleuit, vt *Alleluia cur Hebr... cã...* hoc diuinæ laudationis carmen propter reuerẽtiam primæ authoritatis, à cunctis per orbem fidelibus Hebræa voce cantetur. Quod ideò fit, vt per talis conſonantiam deuotionis omnis admoneatur Eccleſia, quia & nunc in vna fidei cõfeſsione ac dilectione Chriſti conſiſtere debeat, & ad illam in futuro patriam feſtinare, in qua nulla diuerſitas mentium, nulla eſt diſſonantia linguarum. Nam quomodò in Hieroſolymis quondam multitudinis credentium erat cor *Act. 4.* vnum & anima vna, & erant illis omnia communia: ita in illa ſummæ pacis viſione, multitudinis videntiũ Deum erit cor vnũ, & anima vna, videlicet diligendi ac laudandi eum, cuius ſe gratia viderint eſſe ſaluatos. Et ibi veraciter erunt omnibus omnia communia, quia, ſicut Apoſtolus ait: *1. Cor. 15.* Erit Deus omnia in omnibus. In cuius typum temporis, ac laudabundæ noſtræ quietis vltimi ſeptem Pſalmi, qui ſpecialiter in Domini laudem canuntur, alleluia titulo prænotantur. Septima quippe dies ſabbati, id eſt, requiei, per legem vocari & haberi præcepta eſt. Et aptè liber Pſalmorum poſt tanta cœleſtium præceptorum inſtituta, tot arcanorum ſpiritalium myſteria decantata, tantas ſaluberrimæ confeſsionis ac deprecationis humilimæ voces editas, ſeptem alleluia titulis finitur: quia quicquid in vita boni gerimus, quicquid in obſequium redemptoris noſtri lingua exultante profemus, quicquid pro æte næ patriæ deſiderio cogitamus, cuncta hæc nimirùm ea nobis mercede recõpenſantur, vt in requie ſempiterna & audire vocem laudis eius, & ipſi cum ſanctis eius cum benedicere, gloriam regni eius dicere, potentiam virtutis eius loqui mereamur. Idcircò au- *Alleluia cur in Quadrag. intermitt...* tem plures Eccleſiæ magiſtri decantationem Alleluia, tempore Quadrageſimæ intermittendam eſſe ſanxerunt: quanuìs in Eccleſia nunquàm à diuina laude ceſſetur, ſed alijs verbis, quæ idipſum perfectè ſignificant, eius quotidiè dona cantantur, vt noua repetitio eius, maiorem gratioremque paſchalibus gaudijs honorificentiam reddat & ſplendorem. *1. Cor. 13.* Sed & hoc in eo myſterium maximè deſignare voluerũt, quòd in huius exilij peregrinatione, ſicut ex parte nouimus, & ex parte prophetamus, ita etiam ex parte Dominum laudamus, dicentes cum *Pſalm. 136.* propheta: Quomodò cantabimus canticum Domini in terra aliena? Cùm verò noſtram patriam, terram ſcilicet viuentium, domumq; regni cœleſtis nobis olim à Domino repromiſſam in-

tra-

trare merebimnr, tunc vt illum perfectè intueri, ſic etiam perfectè valebimus laudare, iuxta illud Pſalmiſtæ: Et in templo eius omnes dicent gloriam. Vnde & alibi dicit: Cœli enarrant gloriam Dei. Cœlos quippe, cœleſtis patriæ ciues appellat. Et quidem terrigenæ gloriam Dei narrare poſſunt, non autem hanc enarrare niſi cœli ciues ſufficiunt, qui quo hanc viciniùs vident, eo certiùs valent eloqui. Vtranque ſanè hanc ſolennitatem, hoc eſt, & Quadrageſimæ & Quinquageſimæ, non quorumlibet hominũ, ſed ipſius Domini ac ſaluatoris noſtri prima nobis ſanxit autoritas: Quadrageſimam videlicet in eo, quòd quadraginta diebus ac noctibus ieiunauit in deſerto, victaque tentatoris verſutia, miniſterijs fruebatur angelicis: vbi ſuo nos informauit exemplo, quia per macerationem carnis, aduerſarij ſpiritalis machinas euitare, & ad angelorum debeamus peruenire conſortium. Porrò Quinquageſimæ nobis in eo gaudia ſeruanda monſtrauit, quòd poſt reſurrectionem ſeipſum diſcipulis viuum in multis argumentis per dies quadraginta præbuit, apparens eis, & loquens de regno Dei, & conueſcens, vt in eorum Actibus legimus, quia illos ſuæ frequentia viſitationis lætabundum hoc tempus habere fecit ac feſtiuum. Sed & in cœlũ aſcendẽs, nequaquàm eis priſcæ ſuæ præſentiæ dulcedinẽ abſtulit, ſed eandem potiùs promiſſo ſpiritusſancti chariſmate cumulauit. Denique cùm promitteret eos ſpiritusſancto baptizando: poſt dies non multos, eiſque benedicẽs aſcenderet, ac ferretur in cœlum, quadrageſima vtiq; die ſuæ reſurrectionis, mox illi adorantes, regreſsi ſunt in Hieruſalem cum gaudio magno, & erant ſemper in templo laudãtes & benedicentes Deum. Hoc quoque nobis gaudio, ac laude & benedictione cœleſti, qua ſpiritusſancti præſtolabantur aduentum, vſque ad diem quinquageſimam, quam Græci pentecoſten appellant, ſolennitatis huius lætitiam docuerunt eſſe protelandam. Inter hæc verò ſolertiùs intuendum, fratres chariſsimi, quòd Dominus hac quadraginta dierum conuerſatione cum diſcipulis, non ſolùm futuri ſeculi gaudia, quæ cũ illo ſumus habituri, prę́ſignauit: verumetiam ineffabilem circa nos ſuæ pietatis oſtendit affectum: qui depoſita iam infirmitate corporis, immò finita, & per reſurrectionis virtutem in cœleſtem gloriam cõmutata, dignatur tamẽ adhuc diſcipulorum intereſſe conuiuio, vt eos ſocios poſsit habere in cœlo, & vt præcepta, quibus ad regnum Dei perueniant, viuaciùs ipſa familiaritate commendet. Quid enim fratres mei, quid ſibi vult horum coniũctio verborum, qua dicitur: Apparens eis, & loquens de regno Dei, & conueſcens, niſi quia patenter oſtenditur, quòd ob hoc maximè conuictui ſociabatur eorum, cùm de regno Dei loqueretur, vt terrenas inter eos epulas ſumens, quibus cœleſte corpus ſuum monſtrabat, arctiùs eos vinculis ſui amoris obligaret, atque illius temporis memoria roboraret, de quo eis ante paſsionem ſuam promittendo prædixerat: Et ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi pater meus, regnum, vt edatis & bibatis ſuper menſam meam in regno meo? Meritò ergo ſacroſanctis diebus his nos quoq; maioribus epulis atq; hymnis cœleſtibus vacamus, ob reuerentiam nimirùm Dominicæ reſurrectionis, ob memoriam Dominici cõuictus cum diſcipulis, ſimul & ob ſpem futuræ noſtræ quietis, ac vitæ immortalis. Sed & genu in oratione minimè iuxta morem flectimus, quia pro certo genuũ inflexio, pœnitentiæ & luctus indiciũ eſt. Quod etiam omnibus Dominicis diebus obſeruandum, propter eiuſdem reſurrectionis vel Dominicæ, vel noſtræ ſacramenta patres inſtituerũt. De ſacramento autem quinquagenarij vel quadragenarij numeri, multipliciter à patribus diſputatum eſt. Sed nos quia in longum duximus ſermonem, breuiter modò fraternitati veſtræ dicere ſat eſt, quòd rectè ieiuniorum cæremoniæ quadragenario dierum numero obſeruantur, vt ſcilicet per hoc inſinuetur, quòd toto huius vitæ tempore, pro æternæ vitæ perceptione laborare debeamus. Quater enim deni, quadraginta ſunt. Et vita præſens congrue quaternario numero figuratur, vel quia quatuor anni temporibus tota variatur, vel quia mundus ipſe, in quo viuimus, quatuor elementis ſubſiſtit, videlicet igne, aere, aqua & terra. Futuræ autem vitæ beatitudo, denario numero non inconueniẽter exprimitur. Hinc eſt enim, quòd Dominus operarios vineæ, denario remuneratos eſſe perhibet. Operarij quippe vineæ, cultores ſunt ſanctæ Eccleſiæ. Denarius autem vitæ cœleſtis perfectionem deſignat, in qua gloriam Domini, ſummi videlicet regis ſpeculantes, in eandem imaginem transformamur: non ſolùm quidem in eo, quòd regis imaginem habet & inſcriptionem, verumetiam in eo, quòd decem obolis, qui eſt perfectus numerus, conſtat, vnde & nomen accepit. Rectè ergo quadragenario, hoc eſt, quater denario dierum numero ieiuniũ annuè celebramus, vt per hoc ſpecialiùs admoneamur, quia quandiù viuimus in mundo, pro cœleſtium præmiorũ adeptiõe ſemper laborare debeamus. Rectè etiam quinquagenario dierum numero, ſtatum futuræ noſtrę beatitudinis in imagine veneramur, ieiunia videlicet relaxando, alleluia canendo, ſtantes orando, quæ ſunt aptiſsima perpetuæ quietis, reſurrectionis & laudis præſagia. Septies enim ſeptem, quadragintanouem faciũt. Et quidem per ſeptem, ſæpè requiem deſignari luce clarius eſt. Septem verò ſepties ducta, eiuſdem requiei perfectionem inſinuant, quæ nullo vnquàm fine clauditur, nulla labe maculatur: ſed vbi dies iudicij vniuerſalis, ac reſurrectionis aduenerit, ampliori corporum receptorum gratia perficitur. Quòd enim ad ſeptem ſeptimanas monas additur, id eſt, ipſa dies Dominica pen-

Pſal. 28. Pſal. 18.

Quadrageſima & Quinquageſima à Chriſto inſtituta.

Act. 1.

Luc. 24.

Pẽtecoſte.

Luc. 22.

Cur genũ flexo non oremus intra Quinquageſimam.

Ieiunia cur continueantur numero quadragenario.

Matt. 20.

2. Cor. 3.

Myſteriũ numeri quinquagenarij.

pentecoſtes, qua ſpiritum ſanctum accepit Eccleſia primitiua, & ita quinquagenarius numerus perfectè completur, ipſum iudicij & reſurrectionis omnium tempus oſtendit, quando ſanctarum requies animarum, quæ nunc in illa vita geritur, etiam corporum immortaliũ receptione geminabitur, & ille Apoſtoli ſermo adimplebitur: Quòd ſi ſpiritus eius, qui ſuſcitauit Ieſum à mortuis, habitat in vobis: qui ſuſcitauit Ieſum à mortuis, viuificabit & mortalia corpora veſtra propter inhabitantem ſpiritum eius in vobis. Verùm hoc quoque, quòd non ſtatim peracta die quinquageſima genu ad orãdũ curuamus, ſed & illa adhuc ſeptimana ſtantes Domino ſupplicamus, & quamuis intermiſſa repetentes ieiunia, tamen alleluia quotidiè perſonamus, nemo abſq; diſcretione, ſed apta & congrua ratione myſterij putet actitari. Quia enim ſpiritusſancti ſeptiformis eſt gratia, iure ſolennitas aduentus eius per ſeptem dies laude hymnorum debita, ſimul & miſſarum celebratione colitur. Quia tempore Pentecoſtes, Eccleſia toto orbe nouos ſemper Deo populos per aquam regenerationis aggregare conſueuit, meritò ſaluti eorum congaudentes, quouſque albis induuntur ſtolis, & nitorem purificatæ mentis, ſplendore habitus præmonſtrant, hymnum Deo deuotæ laudis offerimus, iuxta præceptum ipſius pijſsimi paſtoris ac redemptoris noſtri, quo ait: Congratulamini mihi, quia inueni ouem meam quæ perierat. Meritò etiam tunc ſtantes oramus, ob ſignificantiam videlicet liberationis eorundem, quia per donũ ſpiritusſancti de morte animæ ad vitam reſuſcitari ac reſurgere meruerunt, cuius donante gratia, etiam carnis immortalitate nos in nouiſſimo die veſtiendos, atque ad gaudia beatæ reſurrectionis perducendos eſſe ſperamus, iuxta hoc quod paulò antè Apoſtolo teſte docuimus. Quòd verò inter hæc ieiuniorum caſtigatio repetitur, de ipſorum Apoſtolorũ exemplo ſumptum credere debemus, qui accepto ſpiritu, quo perfectiùs noua cœleſtium bonorum ſuauitate fruebantur, eo altiùs mentem à memoria deliciarum abſtulêre terreſtrium. Iam enim aduenerat tempus illud, de quo Dominus prædixit, quia diſcipuli ipſo ſecum conuerſante ieiunare non poſſent, ablato autem eo ieiunarent. Nam cùm interrogarent eum diſcipuli Ioannis, dicentes: Quare nos & phariſæi ieiunamus frequenter, diſcipuli autem tui non ieiunant? ait illis: Nũquid poſſunt filij ſponſi lugere, quandiù cum illis eſt ſponſus? Veniet autem dies, cùm auferetur ab eis ſponſus, & tunc ieiunabunt. Qui ergo & ante paſsionem & poſt reſurrectionem Dominicam, propter ipſius Domini præſentiam lugere ac ieiunare nequiuerant, conſtat profectò, quòd poſt ablationem eius, ſpontaneis ſeſe ſubdidere ieiunijs. Nanque vbi ſancti ſpiritus ſunt acceptione recreati, ſicut à cæteris mundialibus illecebris, ſic & abepularũ appetitu mentẽ prorſus auerterunt, animæ potiùs quàm corporis alimonia gaudẽtes, & pro memoria patrię cœleſtis, orationibus ac lachrymis inſiſtentes ſalubribus. Deniq; Luca referente cognouimus de illis tribus millibus virorum, qui ipſo die Pentecoſtes, Petro prædicante, crediderunt, quàm parco victu contenti fuerint, quàm ſobriam cœleſtemq; in terris egerint vitam. Erant, inquit, perſeuerantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus. Et paulò pòſt: Quotidiè quoque perſeuerantes vnanimiter in templo, & frangentes circa domos panes, ſumebant cibum cum exultatione & ſimplicitate cordis, collaudantes Deum, & cætera huiuſmodi. Ad quorum nos exemplum, vitã moresq; ſolerter aptare neceſſe eſt: quia perfectum vitæ magiſterium eſt, Eccleſiæ primitiuæ ſemper actus imitari, illamq; ædificij ſpiritalis normam ad finem vſque ſeruare, quam ab ipſis Apoſtolis in fundamento fidei liquet eſſe propoſitam. Nec dubitandum, quia quorum nunc veſtigia ſequimur, ad eorum in futuro ſumus præmia peruenturi. Et quidẽ, fratres mei, pulcherrimã etiã in pręſenti futuræ beatitudinis figurã gerimus, de qua modò aliquanta perſtrinximus. Sed ita nobis viuendũ eſt, vt quæ exteriùs in imagine colimus, ante interni arbitri oculos veraci corde ſeruemus. Perſeueremus ergo & nos in doctrina ſanctorum, vt videlicet diſcendo, & operibus exercendo quæ docent, orationibus incumbamus aſsiduis, dominici panis communione digni ſatagamus exiſtere, vnanimiter in Eccleſia horis perſiſtamus canonicis, panẽ indigenti proximo, vel quicquid valemus piæ conſolationis porrigamus: ita cibum corpori indulgeamus, vt memoria viui panis potiùs mentis intima lætificet: ſimplicitatẽ cordis in omnibus teneamus, quod eſt ſola intentione ſupernæ retributionis bona operari, & quæ præſentia feſta maximè decet, hymnũ diuinæ laudis conſona voce ſimul & mẽte perſonemus. Sic enim ſolummodò Deo noſtro iucũda fit laudatio, ſi quod ore canimus, non impugnamus opere: ſi quũ labijs alleluia proferimus, à turpi & maligna cogitatione præcordia caſta geſtamus. Ea tantùm ratione ſuauis erit ei laudatio noſtra, ſi nõ in rebus caducis & infimis, ſed delectemur in Dño. Quod ipſe pſtare dignetur, qui tãta nobis tamq; pclara beneficiorũ pignora, p paſchalia ſacramẽta prærogauit, Ieſus Chriſtus Dñs noſter, qui viuit & regnat cũ patre in vnitate ſpiritusſancti, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Rom. 8.

Cur per octauum pentecoſtes ſtantes oremus, &c.

Luc 15.

Ieiunia Pẽtecoſtes ab Apoſtolis profecta.

Matt. 19.

Act. 2.

Imita- benig- moria dentium exempla.

Hora Canonica.

EODEM DIE, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Cùm venerit paracletus, quẽ ego mittam vobis, à patre, ſpiritũ veritatis, qui à patre procedit, ille teſtimoniũ perhibebit de me, &c. Ioan. 15.

SEM-

SEmper Saluator noſter triſtibus miſcet læta, vt diſcipulorũ corda mœrentia cõſoletur. Cùm, inquit, venerit paracletus, qui conſolator interpretatur, ille teſtimoniũ perhibebit de me: ille & vos & alios multos perfectiſsimè intelligere faciet, quis & qualis ego ſum: ipſe enim in vobis loquetur & per vos. Cùm igitur ſteteritis ante reges & preſides, nolite cogitare quomodò aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus patris veſtri, qui loquitur in vobis. Matth.10. Et ipſe quidem teſtimonium perhibebit de me, eiusque virtute & inſpiratione innumerabilis hominum multitudo conuertetur ad me. Et non ſolùm ipſe, *ſed vos quoque teſtimonium perhibebitis, quia ab initio mecum eſtis.* Multa (quaſi diceret) iam ſcitis, quæ ab initio me referente audiſtis, quoniam ex tũc mecũ fuiſtis, in quibus teſtimoniũ mihi perhibebitis. Non enim habebant neceſſarium iterum diſcere, quæ ab ipſa ſapientia didicerant, & memoriæ iam commendauerant. Vna enim eademque doctrina eſt & patris & filij & ſpiritus ſancti. Et quamuìs quædam perſonaliter agere videantur, vna tamen omnium trium eſt operatio. Quos igitur docet filius, docet pater & ſpiritus ſanctus: ſic & in alijs. Vnum enim ſunt, ſimul vbique & inſeparabiles. Paucis enim verbis hoc in loco ſpiritus ſanctus & à ſe venire, & à patre filioque procedere oſtenditur. In eo enim quòd dicitur, *cùm venerit*, à ſeipſo oſtenditur: in eo verò quòd Dominus ait, *Quem ego mittam vobis à patre*, ab vtroque procedere monſtratur. Quid eſt enim, quem ego mittam vobis à patre, niſi quem ego & pater mittam vobis? Ab vtroq; enim mittitur, quia ab vtroque procedit. Sed quia pater à nullo, filius à patre, ſpiritus ſanctus à patre & filio, idcirò Dominus ait, Qui à patre procedit. Et tale eſt, ac ſi diceret: Ab illo procedit ſpiritus, à quo & ego genitus ſum, à quo & ego exiui, & veni in mundum. Multa enim (vt in hoc libro apparét) habet filius cum patre communia, quæ tamẽ non ad ſe, ſed ad patrẽ honorando refert. Quomodò autem & quando Spiritus ſanctus ſuper Chriſti diſcipulos venerit, Lucas Euangeliſta in Actibus Apoſtolorum plenißimè narrat. Ait enim: Cùm complerentur dies Pentecoſtes, erant omnes diſcipuli pariter in eodem loco. Et factus eſt repentè de cœlo ſonus tanquàm aduenientis ſpiritus vehementis, & repleuit totam domum vbi erant ſedentes. Et apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tanquàm ignis, ſeditque ſupra ſingulos eorum Spiritus ſanctus. Et repleti ſunt omnes Spiritu ſancto, & cœperunt loqui varijs linguis, prout ſpiritus ſanctus dabat eloqui illis. Et meritò quidem die quinquageſimo venit Spiritus ſanctus, quia ipſe eſt remiſsio omnium peccatorum. Annus enim quinquageſimus, qui hũc diem ſignificabat, Iubileus vocatur, id eſt, annus remiſsionis: in quo & ſeruis dabatur libertas, & omnis hæreditas ad priores reuertebatur. *Leuit.25.* Quod quidem tunc completum eſt, quando Eccleſiæ duces in Spiritu ſancto baptizati, ab omni vitiorum ſeruitute liberati ſunt. Vnde ipſe Dominus ait: Quia Ioannes quidem baptizauit aqua, vos *Act.1.* autem baptizabimini in Spiritu ſancto, non poſt multos hos dies. Niſi enim quis renatus fuerit *Ioan.3.* ex aqua & Spiritu ſancto, non intrabit in regnũ Dei. Hac igitur die & hæreditas & libertas reddita eſt nobis, quia ille, ſine quo hæreditas & libertas haberi non poteſt, datus eſt nobis. Hæreditas noſtra regnum Dei eſt, in quod non intratur, niſi per aquam & ſpiritum ſanctum. Hac itaque die genus humanum venit ad Iubileũ. Hac die venit ad annũ libertatis & remiſsionis. Hoc anno cœperunt Apoſtoli clangere tubis, & loqui & prædicare omnibus linguis. Has enim tubas *Leuit.25.* illæ tubæ ſignificabant, quibus tunc incipiente Iubileo, tota illa terra ad feſtiuitatẽ parabatur. Apparuit autem in igne Spiritus ſanctus, vt maniſeſtiſsimè intelligamus, quia eius præſentia mẽtis oculi illuminantur, peccata vruntur, & corda fidelium igne charitatis accenduntur. Sed quia ignis iſte linguarũ ſpeciem habebat, ipſum qui in ſanctis loquitur ſe oſtendebat eſſe, & linguis quodammodò linguas tangebat, & ſic ad loquẽdum Apoſtolos inſtruebat. Sequitur: *Hæc loquutus ſum vobis, vt non ſcandalizemini.* Vnde? Vultis audire vnde? *abſque ſynagogis facient vos,* & quaſi iniquos & contra legem facientes à ſe repellent & à ſynagogis eijcient. Vos autem verborum meorum memores, non ſcandalizemini, ſed patienter & fiducialiter omnia ſuſtinete. Dixi vobis, quia abſque ſynagogis facient vos, ecce plus dico: *Venit hora, vt omnis qui interficit vos, arbitretur obſequium ſe præſtare Deo.* Totus contra vos mundus coniurabit, totus exercitus ſatanæ contra vos armabitur. Hinc Iudæi, inde Gentiles: illi propter legis obſeruationem, iſti propter deorum religionem. Et intantùm omnes abominabuntur vos, vt magnum obſequium arbitretur præſtare Deo, quicunque interfecerit vos: *Et hæc facient vobis, quia non nouerunt patrem neque me.* Si enim patrem & filium cognouiſſent, ſe erraſſe vtique intellexiſſent, & ſic errorem reliquiſſent, & ad fidem veniſſent. *Sed hæc loquutus ſum vobis, vt cùm venerit hora, eorum reminiſcamini, quia ego dixi vobis.* Quare ergo reminiſcamini? Vt in ipſis tribulationibus & anguſtijs conſtantiùs firmiuſque pugnetis, cùm me omnia præſciſſe & prædixiſſe cognoſcetis. *Hoc autem vobis ab initio non dixi, quia vobiſcum eram.* Si enim cum eis ſemper corporaliter eſſet, hac tali conſolatione eos præmunire neceſſarium non eſſet.

IN VIGILIA PENTECOSTES, IOANNIS XIIII.

Tom. 7. in Homilijs æſtiualibus de Tẽpore.

In illo tempore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Si diligitis me, mandata mea ſeruate: & ego rogabo patrẽ, & alium paracletũ dabit vobis, vt maneat vobiſcum in æternum. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri.

QVia ſancti ſpiritus hodiè, fratres chariſsimi, celebramus aduentum, debemus ipſi cógruere ſolennitati quam colimus. Hoc etenim ordine tantæ feſtiuitatis huius dignè gaudia celebramus, ſi nos quoque Domino opitulante aptos reddiderimus, ad quos ſpiritusſanctus aduenire, & in quibus habitare dignetur.

Vt ſimus capaces ſpiritus ſancti

Ea autem ſolummodò ratione, aduentu & illuſtratione ſpiritusſancti apti exiſtimus, ſi & corda noſtra diuino amore repleta, & corpora ſint Dominicis mancipata præceptis. Vnde in exordio lectionis huius Euangelicæ, diſcipulis veritas ait: *Si diligitis me, mandata mea ſeruate: & ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis.* Paracletus quippe, conſolator interpretatur. Et ſpiritusſanctus rectè paracletus vocatur, quia corda fideliũ, ne inter huius ſeculi aduerſa deficiant, cœleſtis vitæ deſiderijs ſubleuat ac reficit.

Act. 9.

Vnde in Actibus Apoſtolorum creſcente ſancta Eccleſia dicitur: Et ædificabatur ambulás in timore Domini, & conſolatione ſancti ſpiritus replebatur. Quod ergo ait: Si diligitis me, mandata mea ſeruate: & ego rogabo patrem, & alium paracletũ dabit vobis: in ipſis quidem diſcipulis, qui verè eum dilexiſſe, vereque mãdatis eius obediſſe nó dubitantur, hodierna die completum eſt, quando illis in cœnaculo orantibus, repentè ſpiritusſanctus in igneis linguis apparuit, eosq; & in ore per diuerſitatem linguarum docuit, & in corde per amoris ſui conſolationem roborauit. Habebant autem & priùs paracletum, ipſum videlicet Dominum ſecum in carne commorantem, cuius & miraculorum dulcedine, & ope prædicationis, ne infidelium perſecutione ſcandalizari poſſent, erigi & confortari ſolebant. Verùm quia ille poſt reſurrectionem aſcendens in cœlum, eos corporaliter deſeruit, quibus tamen diuinæ præſentia maieſtatis nunquàm defuit, rectè de hoc paracleto, id eſt, ſpiritusancto, ſubiunxit: *Vt manet vobiſcum in æternum.* In æternum quippè manet cũ ſanctis, quos in hac vita ſemper inuiſibiliter intùs illuſtrat, & in futuro ad contemplãdam perpetuò ſpeciem ſuæ maieſtatis introducit. Sed & nos, fratres chariſsimi, ſi Chriſtum perfectè diligimus, ita vt eiuſdem dilectionis veritatem, mandatorum eius obſeruatione probemus, rogabit etiam pro nobis patrem, & alium paracletum dabit nobis pater. Rogabit patrem per humanitatem, qui dabit cum patre per diuinitatem. Neque enim putandum eſt, quòd ante paſsioné ſuã tantũmodò pro Eccleſia rogauerit, & non etiam nunc poſt aſcenſionem roget, cùm dicat de illo Apoſtolus: Qui eſt ad dexterã Dei, qui etiam interpellat pro nobis.

Rom. 8.

Habemus autẽ & nos paracletum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, quem & ſi corporaliter videre nequimus, ea tamen quæ in corpore geſſit & docuit, in Euangelijs ſcripta tenemus.

Chriſtus noſter paracletus.

Et ſi his audiendis, legendis, inuicem conferendis, corde & opere conſeruandis, curam impendimus, conſtat nimirùm, quòd ærumnas ſeculi facilimè, quaſi Domino nobiſcum perpetuò commorante, ac nos conſolante, vincamus. Si ergo hunc paracletum diligimus, eiusque mandata ſeruamus, rogabit patrem, & alium paracletum dabis nobis, id eſt, ſpiritus ſui gratiam noſtris cordibus clementer infundet, quæ nos inter aduerſa præſentis exilij patriæ cœleſtis expectatione lætificet, ita vt cũ Propheta poſsimus dicere: Secundùm multitudinem dolorum meorum in corde meo, paracleſes, id eſt, conſolationes tuæ Domine lætificauerũt animam meam.

Item ſpiritus ſanctus.

Pſal. 93.

Alium ergo, inquit, paracletum dabit vobis, vt maneat vobiſcum in æternũ. Et addidit: *Spiritum veritatis, quem mundus nõ poteſt accipere.* Mundum autem appellat, homines mundi huius amori deditos, ſicut econtrà ſancti, qui cœleſtium deſiderio flagrant, rectè cœli vocantur, dicente Pſalmiſta: Et annunciabunt cœli iuſtitiam eius populo qui naſcetur.

Mundus myſticè.

Pſal. 21.

Quod eſt apertè dicere: Annunciabunt excelſi mente, voce, actione doctores iuſtitiam eius, populo qui ad fidem veniendo nuper, in illo naſci deſiderat. Quiſquis igitur conſolationem foris in mundi rebus inquit, hic diuinæ conſolationis munere intùs reformari non valet. Quiſquis infimis delectationibus inhiat, non poteſt ſpiritum veritatis accipere. Fugit enim ſpiritus veritatis cor, quod vanitati ſubditum cernit: ſolosque eos, quos mandata veritatis per dilectionem operari conſpicit, aduentus ſui luce reficit. Vnde benè cùm diceret, Quem mundus non poteſt accipere, mox addidit, dicens: *Quia nõ videt eũ, nec ſcit eum: vos autẽ cognoſcetis eum, quia apud vos manebit, & in vobis erit.* Dominum nanque ſaluatorem & infideles ante paſſionem in carne viderunt: ſed quia Dei filius eſſet, quia paracletus à Deo miſſus in mundum, non niſi fideles ſcire potuerũt. Spiritum autem ſanctum neq; oculis videre infideles, neq; animo cognoſcere valebant: quia non indutus humanitate diſcipulis apparuit, ſed ita ad eos venire, ita apud eos maluit manere, vt in ipſis eorum cordibus gratiſsimam ſibi ſedé conſecraret. Hoc eſt enim, quod ait: *Vos autem cognoſcetis eũ, quia apud vos manebit, & in vobis erit.* Qui autem inuiſibiliter in hac vita manet cũ electis, inuiſibiliter vtiq; eis gratiam ſuæ cognitionis exhibet. *Non vos relinquam orphanos, veniã ad vos.* Videba-

batur infidelibus, quòd moriens in cruce Domi-
nus, diſcipulos relinqueret orphanos: ſed nõ re-
Act. 1. liquit orphanos, quibus & ſeipſum præbuit viuũ
poſt paſsionem ſuam in multis argumentis per
dies quadraginta, & poſt dies decem aſſumptio-
nis ſuæ, hoc eſt, hodierna die, ſpirituſſancti illos
de cœlo chariſmate donauit: vbi ipſum Chriſtũ
ad eos veniſſe nullus ambigit, qui inſeparabilem
ſanctæ Trinitatis naturam, virtutem & operati-
onẽ eſſe cognouit. Quod ipſum latiùs exequens,
quantùm cauſa illorum de gente non ſancta ſit
diſcreta, denuntiat: *Adhuc modicum, & mundus me
iam non videt. Vos autem videtis me, quia ego viuo, &
vos viuetis.* Nã quia hæc ad paſsionẽ iturus loque-
batur, modicum erat vſq; ad tempus expletæ paſ
Soli pij ſionis, ex quo illum reprobi nunquam videre va
Chriſtum lebant. Soli etenim iuſti, qui morte illius erant
viderunt contriſtati, gaudium reſurrectionis eius videre
rediuiuum meruerũt. At qui viſa morte eius exultabãt, ne-
quaquàm ipſi viſa eius reſurrectione lætari, ſed
audita conturbari ac dolere, prout decebat, ha-
bebant. Vos aũt videtis me, inquit, quia ego vi-
uo, & vos viuetis. Ego viuo, præſentis temporis
verbo poſuit: & vos viuetis, futuri: quia nimi-
rùm in proximo adeſſe cernebat, ideoq́ue quaſi
præſentem nominabat horam, in qua ipſe morte
deſtructa, in æternam reſurgeret vitam. Illorum
verò vitam in futurum nouerat eſſe differendã:
quos & vſque ad præfinitum mortis ſuæ tempus
ſingulos pro ingreſſu vitæ perennis agonizari, &
vſque ad finem ſeculi reſurrectionem ſui corpo-
ris expectare oportebat: ait ergo: Adhuc modi-
cum, & mundus iam me non videt: vos aũt vide-
tis me, quia ego viuo, & vos viuetis. Ac ſi apertè
dicat: Adhuc modicum, & mundi amatores me
mortalem vltrà videre deſiſtunt: reſurgentẽ ve-
rò à mortuis cernere nequeũt: quia illam neſci-
unt vitam, cuius ſoli amatores gloriam meæ re-
ſurrectionis merentur intueri. Vos autem id-
cò me poſt hæc videre valetis, quia & ego viuo
reſuſcitatus à mortuis, & vos digni eſtis meæ re-
ſurrectionis exemplo confortari, qui & ipſi ad
perpetuã vitam & beatæ reſurrectionis eſtis gau
Vt chri- dia venturi. *In illo die vos cognoſcetis, quia ego in pa-
ſtus in pa- tre meo, & vos in me, & ego in vobis.* Nouerant etiam
tre, nos in tunc apoſtoli Chriſtũ eſſe in patre per vnitatẽ in-
Chriſto, & diuiduæ diuinitatis, nouerant ſe eſſe in Chriſto
Chriſtus per ſuſceptionem fidei & ſacramentorum eius,
in nobis. nouerant in ſe eſſe Chriſtum per dilectionẽ &
Ioan. 14. obſeruantiam mandatorum eius. Dixit enim eis
ipſe: Si quis diligit me, ſermonem meũ ſeruabit:
& pater meus diliget eũ, & ad eum veniemus, &
manſionem apud eum faciemus. Hæc vtique &
tunc imbuti à Chriſto nouerant apoſtoli, & nũc
apoſtolicis imbuta literis, nouit omnis Eccleſia
Chriſti. Sed in illo nimirùm die, quo veraciter
viuere incipiũt, longè meliùs ea iuſti cognoſcũt,
id eſt, in die reſurrectionis, quando eo perfecti-
ùs cuncta quæ ſcienda ſunt ſciũt, quo ipſum ſci-
entiæ fontẽ viciniùs ſine fine conſpiciunt. Quod
etiam de quibuſdã perfectioribus ſanctis & an-
te tempus reſurrectionis fieri dubium non eſt, il
lis videlicet, qui fidutia bonorum operum dice- *Philip. 1.*
re cum Apoſtolo valent: Cupio diſſolui, & eſſe
cum Chriſto, mihi viuere Chriſtus eſt, & mori
lucrum. Hæc quidẽ omnia Dominus quaſi apo-
ſtolis ſpecialiter dicere videtur: ſed ne putare-
mus eum illis ſolummodò, & non etiam nobis, ſi
illorum exempla ſequeremur, beatitudinem di-
uinæ cognitionis polliceri, generalem poſt hæc
ſententiam ſubintulit, & omnibus ſe diligenti-
bus eadem ſuæ viſionis & cognitionis præmia
promittit, dicens: *Qui habet mandata mea, & ſer-
uat ea, ille eſt qui diligit me: qui autẽ diligit me, dilige-
tur à patre meo: & ego diligam eum, & manifeſtabo ei
meipſum.* Vbi omni intentione conſiderandum, *Chriſtum*
quia Chriſtum verè diligere, eſt non ipſam dile- *quis verè*
ctionẽ labijs profiteri, ſed mandata Chriſti, quæ *amet.*
diſcendo habemus, operando ſeruare. Vnde & *1. Ioan. 3.*
Ioannes admonens, ait: Filioli mei, non diliga-
mus verbo neque lingua, ſed opere & veritate.
Omni gaudio amplectendum eſt, quia merces
veræ noſtræ dilectionis illa erit, qua maior eſſe
nulla poterit, nos ſcilicet à patre & filio diligi,
nobis contemplandam perpetuò filij Dei glori-
am reuelari. Non aũt dubitandum, quia quibus
gloria filij Dei reuelabitur, eiſdem quoq; patris
& ſpirituſſancti liceat adeſſe conſpectui: quia
quorum vna eſt diuinitas, vna vtique & inſepara
bilis viſio eſt. Hinc etenim dicit: Qui me videt, *Ioan. 14.*
videt & patrem. Et notandum, quia cùm præſen-
tis temporis verbo diceret, Qui aũt diligit me,
adiecit de futuro, Diligetur à patre meo: & ego
diligam eum, & manifeſtabo ei meipſum. Dili-
git nanq; etiam nunc dilectores ſuos cum patre
filius: ſed nunc diligit ad hoc, vt rectè viuant ex *Galat. 5.*
fide, quæ per dilectionem operatur: tunc ad hoc
diliget, vt perueniant ad viſionem veritatis, quã
per fidem guſtauerant, & pro qua ad mortẽ vſ-
que certauerant. Non aũt fruſtrà cum additamẽ-
to ait: Et manifeſtabo ei meipſum. Se enim cun-
ctis hominibus, ſeipſum verò ſolis manifeſtabit
electis. Nam & reprobi in iudicio Chriſtum vi-
debunt, ſed, ſicut ſcriptum eſt: Videbunt in quẽ
transfixerunt: ſoli autem regem in decore ſuo *Zach. 12.*
videbunt oculi iuſtorũ. Beati enim mundo cor-
de, quoniam ipſi Deum videbũt. Hæc de lectio- *Matt. 5.*
ne euãgelica fraternitati veſtræ, chariſsimi, pro-
ut Dominus dedit, exponendo diximus. Vide-
tur autem opportunũ, de ſolennitate adhuc ho-
dierna breuiter aliqua diſſerere. In primis autẽ *Pentecoſte*
ſciendum eſt, quòd hæc ſolennitas non euange- *in vtroque*
licis tantum conſecrata chariſmatibus, verũeti- *teſtamento*
am legalibus iam olim præſignata eſt myſterijs, *ſolennis.*
ac Domino iubente per omnes annos ſacris ob- *Deut. 16.*
ſeruata cæremonijs. Hodierna etenim die, vt no- *Act. 2.*
uimus, poſitis in cœnaculo diſcipulis, factus eſt
repentè de cœlo ſonus, & ſpirituſſanctus in viſi-

one ignis apparens, ſciẽtiam illis omniũ linguarum tradidit. Facta autẽ hac voce, conuenêre viri religioſi, qui de diuerſis nationibus, Hieroſolymam paſchalis feſtiuitatis gratia confluxerant, ſtupebantque mirantes, quoniam audiebat vnuſquiſque lingua ſua illos loquentes magnalia Dei. Exponentibus autem diſcipulis, quia ſpiritusſancti eſſet gratia quam cernebant, olim quidem voce prophetarum promiſſa, tunc autem Chriſti munere miſſa, crediderunt ex eis tria millia virorum, & baptizati acceperunt etiã ipſi donum ſpiritusſancti. Hæc eſt diei huius annua celebritas, hæc eſt gratiæ cœleſtis ſemper grata feſtiuitas.

Cur in Pentecoſte collatus baptiſmus. Ob huius memoriam fidelium cordibus arctiùs imprimendam, pulcherrimus ſanctæ Eccleſiæ mos inoleuit, vt annis ſingulis in ea batiſmatis myſteria celebrentur, pablutiſque fonte ſalutari credentibus, ſuperuenienti ſpiritui ſancto templum venerabile paretur: ac per hoc non ſolùm veteris facti recordatio, verumetiã in nouos adoptionis filios, nouus in ea ſpiritusſancti celebretur aduentus. Attendat ergo charitas veſtra, fratres mei, qualiter huic noſtræ feſtiuitati, legalis feſti typus & figura concinat.

Exod. 12. Liberati de Aegyptia ſeruitute filij Iſraël p immolationem agni paſchalis, exierunt in deſertum, vt venirent ad terram promiſsionis: *Exod. 19. & 20.* peruenerunt que ad montem Sinai. Et deſcendens Dominus in igne ſuper montem, comitantibus ſonitum buccinæ tonitruis ac fulgoribus, quinquageſimo die peracti paſchæ, legis decalogum *Leuit. 23.* eis aperta voce diſpoſuit, atque in memoriam datæ legis ſtatuit, eo die per annos ſingulos ſacrificium ſibi nouum de frugibus eiuſdem anni, panes videlicet primitiarum duos ad altare deferri. Quæ autem ſit igni paſchalis immolatio, quæ Aegyptiæ ſeruitutis abſolutio, cunctis legentibus liquet, quia videlicet paſcha noſtrum *1. Cor. 5.* immolatus eſt Chriſtus. Et ipſe eſt verus agnus, qui abſtulit peccata mundi: qui ſui ſanguinis precio nos à peccatorum ſeruitute redemit, ſuæ reſurrectionis exemplo nobis ſpem vitæ & per- *Exod. 19. & 20.* petuæ libertatis oſtendit. Quinquageſimo verò die poſt occiſionem agni data eſt lex, deſcendente Domino ſuper montem in igne: & quinquageſima æquè die poſt reſurrectionem noſtri redemptoris, quæ eſt hodiè, data eſt gratia ſpiritusſancti diſcipulis in cœnaculo conſtitutis, quæ apparente foris igne viſibili inuiſibiliter eorum pectora luce ſcientiæ irradiauit, ac inextinguibili charitatis ardore ſuccendit. Et hic autem altitudo cœnaculi, & ibi cacumen montis, ſublimitatem præceptorum & donorum indicat cœleſtium: & quia nemo infimis adhuc deſiderijs inhærens, vel diuinis obtemperare mandatis, vel ſupernis poſsit dignus exiſtere donis. Sed hic in maioris ſignum perfectionis, omnes qui accipiebant ſpiritum, in cœnaculo erant poſiti: illic ad deſignanda infirmorum corda auditorum, populus quidem omnis infra montem ſtabat, at pauci ſeniorum montis partem conſcenderant: ſolus autem Moyſes in ipſum eius verticem, vbi in igne & caligine diuina maieſtas præfulgebat, aſcendit: quia nimirùm altiora & intima legis arcana, perfectiores ſolùm capere & ſeruare nouerunt: populus verò carnalis literæ ſuperficie contentus, quaſi exteriùs & infrà poſitus, verbi cœleſtis adſtabat auditui: at nunc data latiùs gratia ſpiritusſancti, ad intelligenda ſublimiùs, ſimul & implenda perfectiùs ſancti euangelij dicta, fidelium corda ſubleuantur. Ibi inter flammas ignium & micantia fulgura, fragor quoque tonitruorũ & clangor ſonabat buccinæ: hic cum ignearum viſione linguarum, ſonitus pariter de cœlo tanquàm ſpiritus vehementis aduenit. Sed cùm in vtraque datione, & legis videlicet & gratiæ, foris audiretur ſonitus: hic tamen ampliori miraculo cũ auditu ſonitus, adfuit virtus doni cœleſtis, quæ intùs ſine ſonitu diſcipulorum corda doceret. Ibi auditis legalibus edictis, reſpondit omnis populus vna voce concorditer, dicens: Omnia verba quæ locutus *Exod. 24.* eſt Dominus, audiemus & faciemus: hìc accepta illuſtratione ſpiritus, naſcentis Eccleſiæ cœtus omnium nationum linguis Dei magnalia loquebatur: certæ vtique diſcretionis gratia: quia legis obſeruatio vni tantùm genti Iudææ data ſit: verbum verò euangelij cunctis per orbem gentibus prædicandum, cunctorum linguis populorum Chriſtianæ fidei eſſent præconia dicenda, impleta prophetia quæ dicit: A ſolis ortu vſ- *Pſal. 112.* que ad occaſum laudabile nomen Domini: excelſus ſuper omnes gentes Dominus. Sed & *Leuit. 23.* hoc, quòd in venerationem acceptæ legis omnibus annis ſacrificiũ nouũ Domino die Pentecoſtes offerri iuſſum eſt, & in noſtra quoq; feſtiuitate ſpiritualiter agi ex acceptæ gratiæ tẽpore nunquàm deſijt. Nouum quippe in eo ſacrificiũ *Nouũ ſacrificiũ eccleſiæ in Pentecoſte.* offert Eccleſia, cùm ſabbato incipientis ſanctæ Pentecoſtes, nouum adoptionis populũ per baptiſma Domino conſecrat, ritu verè decentiſsimo, ſicut & ſuprà docuimus, vt nõ ſolùm populis Chriſtianis veteris facti memoria innouetur, ſed & in nouã renatorũ ſobolem noua paracleti à patre miſsio celebretur. Nouum in ea ſacrificiũ Domino ipſi quoq; Apoſtoli mox accepto dono ſpiritus obtulerunt, cũ euangelizãtes his qui conuenerãt, plurimos cõuerterũt ad fidẽ, & hos fonte baptiſmatis renouatos, ac ſpiritus gratia ſanctificatos, viuas vtiq; noui teſtamenti primitias, ad cõmunionem dominici altaris obtulerũt. Benè aũt duo panes primitiarũ de nouis frugibus iubebãtur offerri, quia nimirũ Eccleſia de vtroque populo, Iudæorum ſcilicet & gentium, colligit, quos in nouam ſuo redemptori familiam *Numeri quinquagenarij myſteria.* conſecret. Inter hæc verò ſolerter intuendum eſt, quòd non ſine magno myſterio quinquagenarius numerus in datione vel legis vel

gratiæ

gratiæ obſeruatus eſt. Nam quinquageſima die Paſchæ,& illa in monte populo data,& hæc diſcipulis in cœnaculo miſſa eſt.Sed hoc nimirùm numero perpetuitas futuræ quietis oſtenditur,in quo rectè vel legis decalogus mandatur, vel ſpiritusſancti gratia datur hominibus, vtapertè monſtraretur,quia quicunque diuinæ legis iuſſa,iuuante ſpiritus gratia perficiūt,ad veram profectò requiem tendunt. Quia enim quinquageſimus annus in lege iubileus, id eſt,dimittens ſiue mutatus appellari iuſſus eſt, in quo populus ab omni operatione quieſceret,omnium debita laxarentur, ſerui liberi redirent,annus ipſe maioribus ſolennijs ac laudibus diuinis eminentior cæteris exiſteret: meritò per hunc numerum illa ſummæ pacis tranquillitas indicatur,quando,ſicut Apoſtolus ait, canente nouiſsima tuba mortui reſurgent, & nos immutabimur in gloriam: vbi ceſſantibus huius ſeculi laboribus & ærumnis,dimiſsis omnium culparum debitis, in ſola diuinæ viſionis contemplatione cunctus electorum populus in æternum gaudebit, impleto illo deſiderabili Domini ac ſaluatoris noſtri mandato, Vacate & videte, quoniam ego ſum Deus. Ad quam profectò vacationem & viſionem incommutabilis veritatis, quia non niſi per obſeruantiam præceptorum cæleſtium, & ſpiritusſancti donum pertingitur, rectè & legem decalogi, & eiuſdem ſpiritus gratiam, in eo dierum numero,qui requiem deſignaret, dari decebat. Neque hoc prætereundum, quòd ideò numerus quinquagenarius ſignificationi æternæ quietis aptatur,quia ex ſeptem ſeptimanis & monade perficitur. Sex quippe diebus in lege populus operari, ſeptima quieſcere,ſex annis arare & metere, ſeptimo iuſſus eſt ceſſare: quia ſcilicet & ſex diebus Dominus mundi ornatum perfecerit, ſeptimo ab opere ſuo ceſſauerit. Quibus omnibus myſticè admonemur, quòd hi qui in hoc ſeculo, quod ſex ætatibus conſtat, bonis operibus pro Domino inſtant, in ſabbatum in futuro,id eſt,in requiem à Domino inducuntur æternam. Quòd autem ſeptem dies vel anni ſepties ducuntur,multiplicem eiuſdem requiei abundantiam deſignant, in qua præmium illud ſublime datur electis, de quo Apoſtolus ait,Quòd oculus non vidit, nec auris audiuit,nec in cor hominis aſcendit, quæ præparauit Deus his qui diligunt illum. Cuius præmij cognitionem,quia in cor hominis,id eſt,humana adhuc ſapientis, aſcendere non poſſe teſtatur, aperit ſubſequenter vnde hæc diligentibus Deum poſsit oſtendi. Nobis autem (inquit) reuelauit Deus per ſpiritum ſuum.Per ſpiritum ergo reuelatur pręmij magnitudo perennis, quia dum ipſe corda quæ implet, appetitu inuiſibilium inflammat, eadem bona inuiſibilia quàm ſint præclara, quàm terrenis omnibus præferenda, manifeſtat. Vnde benè eiuſdem ſpiritus gratia ſeptiformis à propheta deſcribitur, quia nimirùm & per eius inſpirationem ad requiē peruenitur,& in eius plena perceptione ac viſione requies vera poſsidetur. Porrò ipſe dies,vel annus quinquageſimus, qui ſeptem ſeptimanis ſupereſt, & maiore præ cæteris erat ſolennitate venerabilis, tempus futuræ reſurrectionis indicat,in quo illa requies,qua nunc animæ fruuntur electorum, corporum quoque receptorum gloria cumulabitur. Vbi ſolicitiùs, fratres mei, intuendum eſt, quia ſpiritusſanctus non ſolùm in futuro perfectam, ſed in præſenti maximam iuſtis quietem tribuit, cùm eorum mentes cæleſtis igne charitatis accendit.Dicit nanque Apoſtolus: Spes autem non confundit,quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritumſanctum, qui datus eſt nobis.Et hæc eſt vera,imò hæc eſt ſola in hac vita requies animarum,diuina dilectione repleri, ſpe ſupernæ retributionis proſpera mundi ſimul & aduerſa contemnere, terrena à ſe deſideria funditùs extirpare, concupiſcentijs renunciare ſecularibus, illatis pro Chriſto contumelijs & perſecutionibus gaudere,& cū Apoſtolo dicere poſſe: Et gloriamur in ſpe gloriæ filiorum Dei: non ſolùm autem, ſed & gloriamur in tribulationibus.Nam qui in rerum mundanarum delectationibus & opulētia ſe requieſcere poſſe cōfidit, fallitur:etenim & creberrimis eiuſdem mūdi perturbationibus, & ipſo fine conuincitur, quia ſuper arenam fundamentum ſuæ quietis poſuerit. At quicunque ſancto afflati ſpiritu, ſuauiſsimum illud Dominicæ dilectionis iugum ſuper ſe leuauerint, atque exemplo illius mites eſſe & humiles corde didicerint, nōnulla etiam in præſenti futuræ quietis imagine fruuntur,dum à conturbatione hominum ſecularium tota mente ſecreti,vultum ſui conditoris ſemper reminiſci gaudent, atque ad perfectam eius contemplationem pertingere ſitiunt, dicentes ſibi cum Ioanne Apoſtolo: Scimus quia cùm apparuerit, ſimiles ei erimus: videbimus enim eum, ſecuti eſt. Ad cuius præmium viſionis ſi peruenire deſideramus, oportet fratres chariſsimi,vt huius Euangelicæ lectionis perpetuò memores à mundi nos illecebris immunes exhibeamus, quatenùs ad percipiendam ſpiritusſancti gratiam, quam mundus non poteſt accipere, digni exiſtere valeamus. Diligamus Chriſtum, eiuſque mandata quæ habemus incipiendo, ſeruemus perſeuerando. Fit enim iuſta mercede, vt illum diligendo,diligi ampliùs mereamur à patre: ſed & ipſe maiorem dilectionis ſuæ nobis gratiam præſtare dignetur in futuro.Dat enim nunc diligendo nos, vt credentes ſperemus in eum: tunc autem,vt videamus eum facie ad faciem: manifeſtabitq; ſeipſum nobis,hoc eſt,in claritate quā ha-

Leuit.25. *1.Cor.15.* *Pſal.45.* *Exod.20.* *Exod.23.* *1.Cor.2.* *Ibidem.*

Eſai.11. *Rom.5.* *Vera quies animi in hac vita.* *Ibidem.* *Math.11.* *1.Ioan.3.*

habuit,priuſquàm mundus eſſet apud patrem, cum quo viuit & regnat in vnitate ſpiritusſancti Deus,per omnia ſecula ſeculorum,Amen.

IN SACRATISSIMA PENTECOSTE, IN LECTIONEM Epiſtolæ loco, Concio exegetica.

HAc die longè celeberrima, qua ſpiritus ſanctus in diſcipulos ſicut ſperabatur influxit,ex Actis Apoſtolicis lectio recitatur,ad cuius explanationem antequàm accedamus,libet verbis vti beatiſsimi martyris

In Serm. de ſancto ſpiritu.

Cypriani,ijs videlicet: Adeſto ſancte ſpiritus,& paracleſin tuam expectantibus illabere cælitùs: ſanctifica templum corporis noſtri, & conſecra in habitaculum tuum. Deſiderantes te animas tua præſentia lætifica,dignam te habitatore domum compone,adorna thalamum tuum, & quietis tuæ reclinatorium circunda varietatibus virtutum: ſterne pauimenta pigmentis, niteat manſio tua carbũculis flammeis,& gemmarum ſplendoribus,& omniũ chariſmatũ intrinſecùs ſpirent odoramẽta:affatim balſami liquor fragrantia ſua cubiculum tuum imbuat,& abigens inde quicquid tabidum eſt, quicquid corruptelæ ſeminarium,ſtabile & perpetuum hoc, facias gaudiũ noſtrum,& creationis tuę renouationẽ in decore immarceſsibili ſolides in æternum.Ita quidem Cyprianus in ſui exordio Sermonis,formam nobis efficaciſsimæ precationis exhibens,qua ſpiritum ſanctum vt in nos quoq; adueniat,obſecremus.Sed iam quæ ſit lectio in-

Actor. 2.

ſpiciamus. *Dum complerentur dies Pentecoſtes, erant*

Exod. 20.

omnes pariter in eodem loco. Die quinquageſimo ab exitu filiorum Iſraël ex Aegypto olim data eis lex eſt in monte Sinai: die itidem quinquageſimo à Domini reſurrectione miſſus eſt in credẽtium pectora Spiritusſanctus,qui legem Euange-

Iere. 31.

licam non in tabulis lapideis,ſed in tabulis cordis carnalibus exararet,ſicut per Ieremiam Do-

Spiritus ſancti qui ſint capaces.

minus erat pollicitus. Solennis vtrobiq; dies & apud veteris,& apud nouæ legis homines. Pulchrè aũt annotatũ eſt,fuiſſe diſcipulos omnes pariter in eodẽ loco, vt perſpicuè intelligamus ſpiritũ ſanctũ capere non poſſe niſi eos, qui vnanimes in vna catholicæ Eccleſiæ domo commorentur.Nõ enim poſſunt viuere de ſpiritu Chriſti,qui non ſunt in Chriſti corpore,quod eſt Eccleſia.Non venit ſpiritus ſanctus in hæreticos & ſchiſmaticos,licet plurimùm ipſi iactitent ſe ſolos habere ſpirtũ Dei. *Et factus eſt repentè de cælo ſonus,tanquàm aduenientis ſpiritus vehementis,& repleuit totam domum vbi erant ſedentes* Rectè Ambroſius,Neſcit,inquit,tarda molimina ſpiritusſancti gratia.Repentè factus eſt ſonus vehemẽs,vt turba rei nouitate permota,ad tam inſigne ſpectaculum concurreret,& qui Chriſtum crucifixerant,hoc quoque ſtupendum opus coràm ſpectarent,& ſuæ impietatis conuicti errorem ſuũ agnoſcerent,atque in Chriſtum immani ſcelere à ſe crucifixum crederẽt,ſicque compleretur, quod Dominus ipſe antè prædixerat,Cùm exal-

Ioan. 8.

taueritis filium hominis,tunc cognoſcetis quia ego ſum. Nam hoc ipſo die legimus cõuerſa fuiſſe ad Dominum Iudæorũ tria millia, quib9

Act. 2.

inſigne reddit ſcriptura diuina teſtimoniũ,quod perſeuerarint in doctrina Apoſtolorum,& communicatione fractionis panis,& orationibus.D. Ambroſius lib.2.cap.5.de Sacramentis ita hunc locum interpretatur : Poſt mortem,inquit,Domini noſtri Ieſu Chriſti apoſtoli erant in vno loco congregati,& orabant in die Pentecoſtes: & ſubitò factus eſt magnus ſonus, quaſi cum vi magna ſpiritus ferretur,& viſæ ſunt linguæ diſperſæ ſicut ignis.Quid hoc ſignificat,niſi deſcenſum Spiritus ſancti,qui ſe voluit incredulis etiã corporaliter demonſtrare?hoc eſt, corporaliter per ſignum,ſpiritaliter per ſacramentũ.Ergo manifeſtũ teſtimoniũ eius aduentus,nobis aũt iam fidei prærogatiua defertur: quia in principio ſigna incredulis fiebant,nobis iam in plenitudine Eccleſiæ non ſigna,ſed fidei veritas colligenda eſt.Hæc ille.Implet autem totam domum,ſcilicet Eccleſiæ,extra quam nemo poteſt eſſe capax Spiritusſancti,nec tamen etiam in ipſa Eccleſiæ domo quoslibet replet,ſed ſedentes,id eſt, quietos & humiles.Sic apud Eſaiã loquitur ipſe Spiritus ſanctus ſecundùm ſeptuaginta verſionem: Super quem reſpiciam,niſi humilẽ & quietũ, & trementem ſermones meos?Vbi ſic habet diuus Hieronymus: Conſiderantes iudicium Dei, quietem agunt à malis operibus, & ſedentes in domo,æterno requieſcunt ſabbato, ne moueant ſe ad opus ſeruile peccati. *Et apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tanquàm ignis,ſeditq; ſupra ſingulos eorũ.* Benè in igne apparuit Spiritus, ait Diuus Gregorius Papa,quia ab omni corde quod replet, torporem frigoris excutit, & hoc in deſiderium ſuæ æternitatis accendit. In igneis au-

Eſai. 66.

tem linguis monſtratus eſt, quia idem Spiritus coæternus eſt filio, & habet cognationem maximam lingua cum verbo. Verbum quippe Patris eſt filius: & quia vna eſt Spiritus & verbi ſubſtantia, idem ſpiritus monſtrari de-

Homil. in Euang. lib.

buit in lingua. Hæc Gregorius. Sedit autem ſupra ſingulos, id eſt, ſecundum Chryſoſtomum,manſit apud illos, & in illis requieuit. Nam ſedendi verbum ſtabilitatem ac manſionem declarat. *Et repleti ſunt omnes Spiritu ſancto, & cœperunt loqui varijs linguis, prout ſpiritus ſanctus dabat*

dabat eloqui illis. Rectè ſic locutus eſt, inquit Chryſoſtomus: nec enim vulgariter acceperut gratiā ſpiritus, ſed eouſq́; vt implerētur. Illud aũt cōſidera, inquit idē, cū inſtāt deprecationi, cùm charitatē inter ſe habent, tũ aduenit Spiritus. Hæc ille. Propter hanc ſingularem gratiæ plenitudinem, quæ venit in Apoſtolos, Paulus quodā loco de ſe cæteriſque loquens Apoſtolis, Et noſipſi, ait, primitias ſpiritus habentes, per primitias vtiq; præcipua Spiritus ſancti chariſmata volēs intelligi. Sed ſic oportebat illos beatiſsimos patres impleri, vt poſſent toti orbi de ſua plenitudine communicare. Facilè autem licet intelligi, non niſi ſublimia & admiranda eſſe locutos, qui ea dixerint, quæ Spiritus ſanctus ſuggeſsit. Eſt hoc verò omni admiratione dignum, quòd homines rudes & imperiti, qui vix natiuũ callerent idioma, repente gentium omnium loquũtur linguis, ſic vt ab omnibus quarumlibet regionum hominibus intelligerentur. Id autem iam tum præſignificabat, toto orbe terrarũ diuulgatũ iri Chriſti Euangelium, & nationes omnes Deum conſeſſuras atque prædicaturas vno ore. Quis non ſtupeat, vnum hominem ea voce ſua ſenſa depromere, vt à diuerſiſsimorum idiomatum nationibus tanquam ſingularum lingua vtens facilè capiatur? Sed hoc non humanæ, ſed diuinæ virtutis opus fuit, totumque cedit in laudem & gloriam Dei, qui facit mirabilia magna ſolus, qui eſt mirabilis in ſanctis ſuis. Non eſt his Spiritus in ſchiſmaticis & hæreticis, qui eodem etiā idiomate, eadem omninò lingua ſæpè diuerſa & pugnantia docent, atque mirum in modum inter ſe diſſentiunt, atque in varias opiniones diſtrahuntur: quos propterea cauere debent, quotquot nolunt deſtitui gratia Spirituſſancti, qui habitare facit vnanimes in domo Eccleſiæ. *Erant autem in Hieruſalem habitantes Iudæi, viri religioſi, ex omni natione, quæ ſub cælo eſt.* Sub Cyro rege Perſarum facta eſt poteſtas Iudæis, quos Nabuchodonoſor rex Babylonis in captiuitatē abduxerat, in Iudæam reuertendi: & multa quidem millia tunc rediere, ſed permulti in locis, in quæ diſperſi erant, permanere maluerunt, ſicq́; iuxta præpotentis Dei comminationem in omnes ferè regiones inter gentes diſperſi ſunt, multiſq; locis permiſſum eis eſt habere ſuas ſynagogas, vt in Actis Apoſtolicis crebrò videre licet. Fortaſsis aũt quoſdam inceſsit cupido Ieroſolymis vel perpetuò, vel ad tempus commorandi, aut certè ob dies ſolennes Paſchæ & Pentecoſtes ex diuerſis prouincijs Ieroſolymam adorationis cauſa confluxerunt. Chryſoſtomus ait, eos è tam multis profectos nationibus, & patria, & domo, & cognatis relictis, habitaſſe Ieroſolymis. *Facta autē hac voce conuenit multitudo, & mente confuſa eſt, quoniam audiebat vnuſquiſq; lingua ſua illos loquētes.* Qui inter hos religioſi fuere, ij rei nouitate attoniti, turbātur: erat enim res admiratione digna: porrò impij & ſceleſti irridēt Apoſtolos & alios cum illis, & licet tempus illud, vt ait Chryſoſtomus, muſtum neutiquàm haberet, tamen ſumma veſania & malitia inaudita plenos muſto dicũt: & qui Deum in tam ſtupendo opere laudare & glorificare debebant, ad blaſphemias conuertuntur. Rectè proinde à Diuo Stephano paulò pòſt audiunt: Dura ceruice & incircumciſi cordibus & auribus: vos ſemper Spiritui ſancto reſtitiſtis, ſicut & patres veſtri. *Stupebant autē omnes & mirabantur, adinuicē dicentes: Nónne ecce omnes iſti qui loquuntur Galilæi ſunt? Et quomodò nos audiuimus vnuſquiſq; linguam noſtrā in qua nati ſumus? Parthi, & Medi, & Elamitæ, & qui habitant Meſopotamiā, Iudæam & Cappadociam, Pontũ & Aſiam, Phrygiam & Pamphyliam, Aegyptum & partes Libyæ, quæ eſt circa Cyrenē, & aduenæ Romani, Iudæi quoque & Proſelyti, Cretes & Arabes: audiuimus eos loquentes noſtris linguis magnalia Dei.* Non ſine cauſa tam inſigne miraculum voluit edere Spirituſſanctus, ſed vt ſtuporem & admirationē adferret Iudæis, qui Chriſtũ crucifixerāt, & vt ipſe Chriſtus teſtatus erat, & ipſum & patrē odio habuerāt gratis: vt ſic corde cōpuncti in Chriſtũ crederent. Nā & hoc Dominus Ieſus proximus paſsioni fore prædixerat: Cùm autem venerit paracletus, quem ego mittam vobis à patre, Spiritus veritatis qui à patre procedit, ille teſtimonium perhibebit de me. Nam paracletus, vt in eum locum ſcribit Auguſtinus, quando venit, ſpiritus veritatis, eos qui viderunt & oderunt, teſtimonio manifeſtiore conuicit: immò verò etiam aliquos ex illis, qui viderunt & adhuc oderant, ad fidem quæ per dilectionem operatur, ſui manifeſtatione conuertit. Venit enim Spirituſſanctus die Pentecoſtes in 120. homines congregatos, in quibus & Apoſtoli omnes erant, qui illo adimpleti cùm linguis omnium gentium loquerentur, plures ex his qui oderant, tanto miraculo ſtupefacti, quandoquidem viderunt loquente Petro tam magnum atque diuinum teſtimonium perhiberi de Chriſto, vt ille qui occiſus ab eis inter mortuos deputabatur, reſurrexiſſe & viuere probaretur, compuncti corde conuerſi ſunt, & tanti ſanguinis tam impiè atque immaniter fuſi indulgentiam perceperunt, ipſo redempti ſanguine quem fuderunt. Hæc Auguſtinus. Ab ipſa igitur tam inſignis miraculi admiratione veniunt ad agnitionem ſui facinoris, ſicut hoc eodem capite, vnde præſens lectio ſumpta eſt, refertur, & ad tria millia hac ipſa die baptizantur. Horum ergo cauſa viſibili & ſigno & ſonitu in credentes venit Spirituſſanctus, qui alioquì tacito illapſu poterat ſuorum implere pectora, & largiſsimis chariſmatis ſuis ea perfundere ac illuſtrare. Verùm ea res tantam admirationem non habuiſſet, nec tam illuſtre Chriſto rediuiuo & in cælis regnanti teſtimonium attuliſſet. Quis verò hanc capiat diuinæ miſericordiæ immenſitatem, quòd etiam illos voluit ad ſui cognitionem adducere, qui Chriſti ſan-

Rom. 8.

Quid ſignificarit, quod apoſtoli linguis varijs loquuntur.

Pſal. 135. Pſal. 67.

[illegible]

Actor. 7.

Ioan. 15.

ibid.

Tract. 92. in Ioannē.

ſaguinem fuderant? O duritiam cordis humani, quod tanta non poteſt ad ſui amorem permouere benignitas. Videmus erga genus humanum incomprehenſibilem amorem Dei, & tamen nō ſolùm non redamamus, ſed contemnimus etiā. Enumerantur deinde regiones variæ, è quibus Ieroſolymam venerant Iudæi, qui huic ſpectaculo interfuere. Primo loco ponutur Parthi. *Parthi,* Eſt aūt Parthia regio Aſſyriæ. Inde Medi ex Me- *Medi.* dia Aſiæ regione, quæ hodiè paret Perſarū regibus. Et Elamitæ, qui Plinio ſunt Arabiæ populi: *Elamitæ.* porrò ſecundùm Ioſephū, etiam Perſarū principes, ab Elam filio Sem, ſic vocantur. Et qui ha- *Meſopotamia.* bitant Meſopotamiam, quæ eſt regio inter Tigrim & Euphratem ſita. Sequitur Iudæa, quæ in- *Iudæa.* terdum pro tota Iudæorum regione, aliàs pro *Cappadocia.* tribu Iuda & Beniamin accipitur. Et Cappadocia, quæ Pontica regio eſt. Et Pontus, prouincia *Pontus.* Aſiæ minoris. Et Aſia. Aſia maior, tercia eſt pars *Aſia, &c.* orbis. Aſia minor, pars quædam eſt Aſiæ maioris. Et Phrygia, quæ item eſt regio Aſiæ minoris. Et Pamphylia, regio inter Ciliciam & Syriam. Et Aegyptus, & Lybiæ Cyrenaicæ partes. Libya eſt Aphrica: Cuius oppidum eſt Cyrene à quo vocatur Libya Cyrenaica. Et aduenæ Romani, quos debemus profeſsione quidem Iudæos accipere, ſed vel natione, vel habitatione Romanos. Iudæi quoq; & Proſelyti, quorum illi priores ſunt in Iudaiſmo nati, at iſti poſteriores ex gētibus ad Iudaiſmum traducti. Item Cretes ex Creta inſula in medio Ponto, centum vrbibus clara. Poſtremò, Arabes. Arabia regio eſt inter Iudæam & Aegyptum. Eſt verò obſeruandum triplicem eſſe Arabiam. Prima eſt Arabia felix, inter ſinum Arabicum & Perſicū. Altera, Arabia deſerta, finitima Meſopotamiæ. Tertia, Arabia Petrea, finitima Palæſtinæ. Hi omnes ex tam longinquis & diuerſis Deo ſic ordinate collecti prouincijs: *audiuimus*, inquiunt, *eos loquentes noſtris linguis magnalia Dei.* Neque enim quidlibet garriebant, vt ait Chryſoſtomus, ſed admiranda quædam loquebantur. Notatu dignum eſt, quod idē paulò pòſt ſubiungit de beatiſsimis Apoſtolis: Illud, inquit, mirabilius, quòd Apoſtoli nudo corpore conſiſtebant aduersùs armatos, aduersùs principes, qui publicum in ipſos ius habebant: imperiti, elingues ac ſimplices idiotæ, aduersùs impoſtores & circumuentores, aduersùs ſophiſtarum, rhetorum ac philoſophorum turbam, qui in Academia Platonis & Ariſtotelis deambulationib⁹ exercitati depugnarāt, & in Stoicorum porticibus fuerant occupati. Hos ita ſuperauit Petrus, quaſi cum mutis piſcibus certamen fuiſſet. Ille Galilæus, ille Betſaidæ natus, ille ruſticanus vniuerſos illos deuicit. Hoc nimirùm faciebat gratia Spiritusſancti, qui quoſcunque acceſſerit, eos pro luteis reddit aureos. Vtinam & nos ille adorandus Spiritus ſui faciat capaces, qui cum Patre & Filio par eſt poteſtas in æterna ſecula, Amen.

IN DIE SANCTO PENTECOSTES, IOANNIS XIIII.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit: & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eū faciemus. Et reliqua. Homilia beati Gregorij papæ. *Homil. 30 in Euangelia.*

LIbet, fratres chariſsimi, Euangelicæ verba lectionis ſub breuitate trāſcurrere, vt pòſt diutiùs liceat in contēplatione tātæ ſolennitatis immorari. Hodiè nanque ſpiritusſanctus repentino ſonitu ſup diſcipulos venit, menteſq; carnaliū in ſui amorē permutauit: & foris apparentib⁹ linguis igneis, intùs facta ſunt corda flāmantia: quia dū Deū in ignis viſione ſuſcipiunt, per amorem ſuauiter arſerūt. Ipſe nanque ſpiritusſanctus amor eſt. Vnde & Ioannes *1. Ioan. 4.* dicit: Deus charitas eſt. Qui ergo mente integra Deū deſiderat, profectò iam habet quem amat. Neque enim quiſquam poſſet Deum diligere, ſi eum quem diligit, non haberet. Sed ecce vnuſquiſq; veſtrū ſi requiratur an diligat Deū, tota fiducia & ſecura mente reſpondet, Diligo. In ipſo autem lectionis exordio audiſtis, quid veritas dicit. *Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit.* Probatio ergo dilectionis, exhibitio eſt operis. Hinc in Epiſtola idem Ioannes dicit: Qui di- *1. Ioan. 2.* cit quia diligo Deum, & mandata eius non cuſtodit, mendax eſt. Verè enim diligimus, ſi man- *Deū quando verè amemus.* data eius ſeruamus. Verè diligimus, ſi à noſtris nos voluptatibus coarctamus. Nam qui adhuc per illicita deſideria diffluit, profectò Deum nō amat, quia ei in ſua voluptate contradicit. *Et pater meus diliget eum: & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Penſate, fratres chariſsimi, quanta ſit iſta ſolennitas, habere in cordis hoſpitio aduentum Dei. Certè ſi domum veſtram quiſquam diues & præpotens amicus intraret, omni feſtinantia domus tota mundaretur, ne quid fortaſſe eſſet, quod oculos amici intrantis offēderet. Tergat ergo ſordes praui operis, qui Deo præparat domum mentis. Sed videte quid veritas dicat: Veniemus, & manſionem apud eum faciemus. In quorundam etenim corda venit, & manſionē nō facit: quia per compunctionem quidem Dei reſpectū percipiunt, ſed tentationis tempore hoc ipſum quod compuncti fuerant obliuiſcuntur, ſicq; ad perpetranda peccata redeunt, ac ſi hæc minimè planxiſſent. Qui ergo *Apud quos Deus manſionem facit.* Deum verè diligit, qui eius mandata cuſtodit, in eius corde Dominus & venit, & manſionē facit: quia ſic eum diuinitatis amor penetrat, vt ab hoc amore tētationis tempore non recedat. Ille ergo verè amat, cuius videlicet mentē delectatio praua-

ua ex conſenſu non ſuperat, nam tanto quiſque à ſuperno amore diſiungitur, quanto inferiùs delectatur. Vnde & adhuc ſubditur: *Qui non diligit me, ſermones meos non ſeruat.* Ad voſmetipſos ergo fratres chariſsimi, introrsùs redite, ſi Deum verè amatis exquirite: nec tamen ſibi aliquis credat, quicquid ſibi animus ſine operis atteſtatione reſponderit. De dilectione conditoris, lingua, mẽs, & vita requiratur. Nunquam eſt Dei amor ocioſus, operatur enim magna, ſi eſt: ſi verò operari renuit, amor non eſt. *Et ſermonem quem audiſtis non eſt meus, ſed eius qui miſit me patris.* Scitis fratres chariſsimi, quia ipſe qui loquitur vnigenitus filius, verbum patris eſt: ideò ſermo, quem loquitur filius, non eſt filij, ſed patris, quia ipſe filius verbum eſt patris. *Hæc locutus ſum vobis apud vos manens.* Quando non maneret apud eos, qui aſcenſurus cælum, promittit dicens: Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad cõſummationem ſeculi? Sed verbum incarnatum & manet, & recedit: recedit corpore, manet diuinitate. Apud eos ergo tunc ſe manſiſſe perhibet, quia is qui inuiſibili ſemper poteſtate præſens erat, corporali iam viſione recedebat. *Paracletus autem ſpirituſſanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia, quæcunque dixero vobis.* Noſtis plurimi, fratres mei, quòd Græca locutione paracletus, Latina aduocatus dicitur, vel conſolator. Qui idcircò aduocatus dicitur, quia pro errore delinquentium apud iuſtitiam patris interuenit. Qui vnius ſubſtantiæ cum patre & filio exorare pro delinquẽtibus perhibetur, quia eos quos repleuerit, exorantes facit, vnde & Paulus dicit: Ipſe enim ſpiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Sed diceret quis: Minor eſt qui poſtulat, quã qui poſtulatur. Quomodò ergo ſpiritus poſtulare dicitur, qui minor non eſt? Sed ipſe ſpiritus poſtulat, quia ad poſtulandum eos, quos repleuerit, inflammat. Conſolator autem idẽ ſpiritus vocatur, quia de peccati perpetratione mœrentibus dum ſpem veniæ præparat, ab afflictione triſtitiæ mentem leuat. De quo rectè promittitur: *Ipſe vos docebit omnia:* quia niſi idem ſpiritus cordi adſit audientis, ocioſus eſt ſermo doctoris. Nemo ergo docenti homini tribuat, quod ex ore docentis intelligit: quia niſi intùs ſit qui doceat, doctoris lingua exteriùs in vacuũ laborat. Ecce vnam loquentis vocem omnes pariter auditis, nec tamen pariter ſenſum auditæ vocis percipitis. Cùm ergo vox diſpar nõ ſit, cur in cordibus veſtris diſpar eſt vocis intelligentia, niſi quia per hoc, quod vox loquẽtis cõmuniter admonet, eſt magiſter interior, qui de vocis intelligentia quoſdã ſpecialiter docet? De hac vnctione ſpiritus rurſus per Ioannẽ dicitur: Sicut vnctio eius docet vos de omnibus. Per vocẽ ergo nõ inſtruitur, quãdo mẽs per ſpiritũ nõ vngitur. Sed cur iſta de doctrina hominũ loquimur, quãdo & ipſe cõditor nõ ad eruditionẽ hominis loquitur, ſi eidẽ homini per vnctionẽ ſpiritus nõ loquatur? Certè Cain priuſquàm fratricidium opere perpetraret, audiuit: Peccaſti, quieſce. Sed quia culpis ſuis exigentibus, voce eſt admonitus, nõ vnctione, audire Dei verba potuit, ſed ſeruare contẽpſit. Requirendũ verò nobis eſt, cur de eodem ſpiritu dicatur, Et ſuggeret vobis omnia, cũ ſuggerere eſſe ſoleat minoris? Sed quia ſuggerere aliquando dicimus ſubminiſtrare, inuiſibilis ſpiritus ſuggerere dicitur, non quò nobis ſcientiã ab imo inferat, ſed ab occulto. *Pacẽ relinquo vobis, pacẽ meã do vobis.* Hic relinquo, illic do: ſequentibus relinquo, ꝑuenientibus do. Ecce fratres chariſsimi, verbá ſacræ lectionis ſub breuitate diſcuſsimus, nunc ad contemplationem tãtæ feſtiuitatis animũ transferamus. Sed quia cum lectione Euangelica nobis eſt etiam Actuũ Apoſtolorum lectio recitata, ex ea ergo aliquid in vſum noſtræ contemplationis trahamus. Audiſtis enim, quia ſpirituſſanctus ſuper diſcipulos in igneis linguis apparuit, omniumq; linguarum ſcientiam dedit: quid ſcilicet hoc miraculo deſignans, niſi quòd ſancta Eccleſia eodem ſpiritu repleta, omnium gentium erat voce locutura? Qui verò contra Deum turrim ædificare conati ſunt, communionem vnius linquæ perdiderunt. In his autem qui Deum humiliter metuebant, linguæ omnes vnitæ ſunt. Hic ergo humilitas virtutem meruit, illic ſuperbia confuſionẽ. Sed quærendum nobis eſt, fratres dilectiſsimi, cur ſpirituſſanctus patri & filio coætern⁹, in igne apparuit, cur in igne ſimul & linguis, cur aliquãdo in coluba, aliquãdo verò in igne mõſtratur, cur ſuper vnigenitum filiũ apparuit in ſpecie columbæ, & ſuper diſcipulos in igne, ita vt neq; ſuper Dominũ veniret in igne, neq; ſuper diſcipulos mõſtraretur in coluba? Per quatuor itaq; hęc quę ꝓpoſuimus, ſoluẽdo redeamus. Patri nanq; & filio coęternus ſpiritus in igne mõſtratur, quia incorporeus, inuiſibilis atq; ineffabilis ignis eſt Deus, atteſtante Paulo: Deus noſter ignis conſumẽs eſt, Deus quippe ignis dicitur, quia per hũc peccatorũ rubigo cõſumitur. De hoc igne veritas dicit: Ignẽ veni mittere in terrã, & quid volo, niſi vt accẽdatur? Terra enim vocata ſunt corda terrena, quæ dũ ſemper infimas in ſe cogitationes congerunt, à malignis ſpiritibus conculcantur. Sed ignem Dominus in terrã mittit, quum afflatu ſancti ſpiritus corda carnalium inflammat: & terra ardet, cùm cor carnale in ſuis prauis voluptatibus frigidum, relinquit concupiſcentias præſentis ſeculi, & incenditur ad amorem Dei. Benè ergo in igne apparuit ſpiritus, quia ab omni corde quod replet, torporem frigoris excutit, & hoc in deſiderio ſuæ æternitatis accendit. In igneis autem linguis monſtratus eſt, quia idem ſpiritus coæternus eſt filio, & habet cognationẽ maximã lingua cum verbo. Verbũ quippe patris eſt filius. Et quia vna eſt ſpiritus & verbi ſubſtantia, idem ſpiritus debuit monſtrari in lin-

Otia neſcit amor.

Matt.28.

Rom.8.

...ſolator.

Gene.4.

Actor.2.

Gene.4.

Aliquot quæſtiones de S. ſancto

Heb.12.

Luc.12.

Cur S. ſanctus in linguis igneis apparuerit.

lingua. Vel certè, quia per linguam procedit verbum, in linguis igneis apparuit ſpiritus: quia quiſquis ſpiritu ſancto tangitur, Dei verbum.i. vnigenitum Dei filium confitetur, & negare Dei verbum non valet, quia iam ſancti ſpiritus linguam habet. Vel certè in linguis igneis apparuit ſpiritus: quia omnes quos repleuerit,ardentes pariter & loquentes facit. Linguas igneas doctores habent,quia dum Deum amando prædicant, corda audientium inflammant.Nam & ocioſus eſt ſermo doctoris, ſi præbere non valet incendium amoris. Hoc doctrinæ incendium ab ipſo veritatis ore conceperant, qui dicebant: Nónne cor noſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via,& aperiret nobis ſcripturas?Ex audito quippe ſermone exardeſcit animus, torporis frigus recedit, fit mens in ſuperno deſiderio anxia, à

Luc.42. concupiſcentijs terrenis aliena.Amor verus, qui hanc repleuerit,in fletibus cruciat:ſed dum tali ardore cruciatur, ipſis ſuis cruciatibus paſcitur: audire ei libet præcepta cæleſtia, & quot mādatis inſtruitur, quaſi tot facibus inflammatur: & quæ torpebat priùs per deſideria, ardet poſt-

Deut.33. modùm per verba.Vnde benè per Moyſen dicitur:In dextera eius ignea lex.Siniſtra quippe reprobi,qui ad ſiniſtram ponēdi ſunt:dextera autem Dei appellantur electi.In dextera ergo Dei

Nota quid ſermo Dei efficiat in bonis. ignea lex eſt,quia electi mādata cæleſtia nequaquā frigido corde audiūt,ſed ad hæc amoris intimi facibus inardeſcunt.Sermo ad aurem ducitur,& mens illorum ſibimet irata,internæ dulcedinis flamma concrematur.In columba verò ſpirituſſanctus & in igne monſtratus eſt,quia omnes quos repleuerit, ſimplices & ardentes facit: ſimplices puritate,ardentes æmulatione. Neque enim placet Deo aut ſimplicitas ſine zelo, aut zelus ſine ſimplicitate. Hinc ipſa veritas dicit:

Matt.10. Eſtote prudentes ſicut ſerpentes.& ſimplices ſicut columbæ.Qua in re notandum eſt,quòd diſcipulos ſuos nec de columba ſine ſerpente, nec de ſerpente ſine columba voluit Dominus admonere,quatenùs & columbæ ſimplicitatem aſtutia ſerpentis accenderet,& ſerpentis aſtutiam columbæ ſimplicitas temperaret.Hinc Paulus

1.Cor.13. ait:Nolite pueri effici ſenſibus. Ecce prudētiam ſerpentis audiuimus,nunc de ſimplicitate colūbæ moneamur.Sed malitia paruuli eſtote.Hinc de B.Iob dicitur:Erat vir ſimplex & rectus.Quæ

Iob 1. eſt autem rectitudo ſine ſimplicitate, aut quæ ſimplicitas ſine rectitudine? Quia ergo & rectitudinem docet iſte ſpiritus, & ſimplicitatem, & in igne monſtrari debuit,& in columba: quatenùs omne cor,quod eius gratia tangitur,& manſuetudinis lenitate tranquillum,& zelo iuſtitiæ accenſum fiat.Ad extremum verò quærendum eſt, cur in ipſo redemptore noſtro, mediatore Dei & hominū,per columbam apparuit,in diſcipulis verò per ignem.Certè vnigenitus Dei filius,iudex eſt generis humani:Sed quis eius iuſtitiam ferret,ſi priuſquàm nos per manſuetudinē colligeret,culpas noſtras per zelū rectitudinis examinare voluiſſet? Homo ergo pro hominibus factus,mitē ſe hominibus præbuit: noluit peccatores ferire,ſed colligere.Priùs voluit manſuetè corripere,vt haberet quos poſtmodùm in iudicio ſaluaret.In colūba ergo apparere ſuper eum debuit ſpiritus,qui non veniebat vt peccata iam per zelum percuteret, ſed adhuc per manſuetudinem toleraret.At contrà ſuper diſcipulos in igne debuit ſpirituſſanctus demōſtrari, vt hi qui erant ſimpliciter homines,atque ideo peccatores, eos contra ſemetipſos ſpiritalis feruor accenderet,& peccata quæ Deus per manſuetudinem parceret,ipſi in ſe per pœnitentiam punirent.Nec ipſi quippe eſſe poterant ſine peccato, qui adhærebant cæleſti magiſterio, Ioanne atte- *1.Ioan.1.* ſtante,qui ait:Si dixerimus,quia peccatum non habemus, noſmetipſos ſeducimus,& veritas in nobis non eſt.In igne venit ergo in hominibus, in columba verò apparuit in Domino:quia peccata noſtra,quæ piè Dominus per manſuetudinem tolerat, nos per zelum rectitudinis debemus cautè conſpicere, & ardore ſemper pœnitētiæ cremare.Igitur per columbam ſpiritus in redemptore monſtratus eſt,per ignem verò in hominibus:quia quanto nobis noſtri iudicis facta eſt ſeueritas temperata,tanto erga ſe debet fieri noſtra infirmitas accenſa. Quatuor itaque propoſitionum expleta ratione,ad eiuſdem ſpiritus dona contemplanda tranſeamus.De iſto quippe ſpiritu ſcriptum eſt:Spiritus eius ornauit cælos. *Iob.* Ornamenta enim cælorum,ſunt virtutes prædicantiū,quæ videlicet ornamenta Paulus enumerat,dicens:Alij datur per ſpiritū ſermo ſapientiæ, *1.Cor.* alij ſermo ſcientiæ,ſecundùm eundem ſpiritum: alteri fides,in eodem ſpiritu: alij gratia ſanitatum,in vno ſpiritu: alij operatio virtutum,alij prophetia, alij diſcretio ſpirituum: alij genera linguarum, alij interpretatio ſermonum. Hęc autem omnia operatur vnus atque idem ſpiritus, diuidens ſingulis prout vult. Quot ergo ſunt bona prædicantium,tot ſunt ornamenta cælorum.Hinc rurſum ſcriptum eſt: Verbo Domini cæli firmati ſunt.Verbū enim Domini, filius eſt patris. Sed eoſdem cęlos, videlicet ſanctos Apoſtolos,vt tota ſimul Trinitas oſtendatur operata,cuius virtus firmauerit,repentè de ſpirituſſancti diuinitate adiungitur: Et ſpiritu oris eius omnis virtus eorum.Cęlorum igitur virtus de ſpiritu ſumpta eſt,quia mūdi huius poteſtatibus contraire non præſumerent,niſi eos ſpiritus ſancti fortitudo ſolidaſſet.Quales nanque doctores ſanctæ Eccleſiæ ante aduentum huius ſpiritus fuerint ſcimus,& poſt aduentum illius cuius fortitudinis ſint facti aſpicimus. Certè iſte paſtor Eccleſiæ,ad cuius ſacratiſsimum corpus ſedemus,quantæ debilitatis,quantæque formidinis ante aduentum ſpiritus fuerit, ancilla oſtiaria requiſita dicat.Vna enim mulieris voce per-

cul-

cuſſus, dum mori timuit, vitam negauit. Et penſandum, quia eum cóprehenſum Petrus negauit in terra, quem ſuſpenſum latro confeſſus eſt in cruce. Sed vir iſte tantæ formidinis, qualis poſt aduentum ſpũs exiſtat, audiamus. Fit conuentus magiſtratus atq; ſeniorũ, cæſis denunciatur apoſtolis, ne in nomine Ieſu loqui debeant. Petrus magna authoritate reſpondet: Obedire oportet Deo magis, quàm hominib⁹. Et rurſum: Si iuſtũ eſt in cóſpectu Dei vos potiùs audire quàm Deũ, iudicate. Non enim poſſumus quæ vidimus & audiuimus, non loqui. Et illi quidem ibant gaudentes à conſpectu concilij, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliá pati. Ecce gaudet Petrus in verberib⁹, qui antè in verbis timebat. Et qui priùs ancillæ voce requiſitus timuit, poſt aduentũ ſpiritusſancti vires principũ cæſus premit. Libet oculos fidei in virtute opificis huius attollere, atq; ſparſim patres teſtaméti noui ac veteris conſiderare. Ecce apertis eiuſdem fidei oculis Dauid, Amos, Danielem, Petrum, Paulum, Mattheum intueor, & ſanctus iſte ſpiritus qualis ſit artifex conſiderare volo, ſed in ipſa mea conſideratione deficio. Implet enim cithaœdum puerum, & pſalmiſtá facit. Implet paſtorem armentarium ſycomoros vellicanté, & prophetam facit. Implet abſtinentem puerũ, & iudicem ſenum facit. Implet piſcatorem, & prædicatorem facit. Implet perſecutorem, & doctorem gentium facit. Implet publicanum, & Euangeliſtã facit. O qualis artifex eſt iſte ſpiritus? Nulla ad diſcendum mora agitur. In omne quod voluerit, mox vt tetigerit menté, docet, ſolũq; tetigiſſe, docuiſſe eſt. Nam humanũ animum ſubitò vt illuſtrat, immutat: abnegat hinc repentè quod erat, exhibet repentè quod non erat. Penſemus ſanctos prædicatores noſtros quales hodierna die reperit, quales fecit. Certè qui in vno conclaui propter Iudæorum metum reſidebant, natiuitatis ſuæ ſinguli linguam nouerant, & tamen nec ea ipſa lingua, quam nouerant, apertè Chriſtum loqui præſumebant. Venit ſpiritus, & in ore eos per diuerſitatem linguarum docuit, in mente au té ex authoritate roborauit. Cœperunt & in aliena Chriſtũ eloqui, qui de illo priùs & in ſua lingua loqui metuebant. Inflammatum enim cor deſpexit torméta corporis, quæ antè metuebat. Vicit vim carnalis formidinis, pr̨e amore conditoris: & qui priùs ſuis aduerſarijs ſuccumbebant formidine, eis iam præerant authoritate. Qui ergò in tantæ eos celſitudinis culmen erexit, quid aliud dixerim, niſi quòd mentes terrenorum hominum cælos fecit? Péſate fratres chariſsimi, poſt incarnationem vnigeniti filij, qualis ſit hodierna ſolénitas de aduétu ſpiritusſancti. Sicut enim illa, ita quoque & hæc eſt honorabilis. In illa quippe Deus in ſe permanés, ſuſcepit hominé: in iſta verò homines venientem deſuper ſuſceperunt Deum. In illa Deus naturaliter factus eſt homo, in iſta homines facti ſunt per adoptionem dij. Si ergo remanere carnales in morte nolumus, hunc fratres chariſsimi viuificantem ſpiritum amemus. Sed quia caro ſpiritum neſcit, dicat fortaſsè carnali cogitatione aliquis: Quomodò diligere valeo, quem ignoro? Hæc & nos concedimus, quia mens viſibilibus intenta, videre neſcit inuiſibilem. Nulla enim niſi viſibilia cogitat, eaque cùm non agit, eorum imagines introrsùs trahit: dumque in imaginibus corporeis iacet, ſurgere ad incorporea non valet. Vnde fit, vt tanto deteriùs creatorem neſciat, quanto in cogitatione ſua familiariùs creaturam corpoream portat. Sed cùm Deum videre non poſſumus, habemus aliquid quod agamus, vnde iter fiat, quo ad eum noſtræ intelligentiæ oculus veniat. Certè quem in ſe nullo modo videre valemus, hunc in ſeruis ſuis iam videre poſſumus: quos dum mira conſpicimus agere, certum nobis fit in eorum mentibus Deum habitare. In re autem incorporea à rebus corporalibus vſum trahamus. Nemo etenim noſtrum orientem clarè ſolem, in ſphæram illius intendendo, valet conſpicere, quia tenſi in eius radijs oculi reuerberantur: ſed ſole illuſtratos montes aſpicimus, & quia iam ſol ortus eſt, videmus. Quia ergo ſolem iuſtitię in ſeipſo videre non poſſumus, illuſtratos montes claritate illius videamus, ſanctos videlicet apoſtolos, qui virtutibus emicant, miraculis coruſcant, quos nati ſolis claritas perfudit, & cùm in ſeipſo inuiſibilis ſit, per eos nobis quaſi per illuſtratos montes ſe viſibilé præbuit. Virtus enim diuinitatis in ſe, quaſi ſol in cælo eſt: virtus diuinitatis in hominibus, ſol in terra. Solem ergo iuſtitiæ intueamur in terra, quem videre non poſſumus in cælo: vt dum inoffenſo pede operis per hunc in terra gradimur, ad intuendum illum quandoq; oculos & in cælum leuemus. Sed inoffenſo pede iter noſtrum in terra agitur, ſi Deus ac proximus integra méte diligatur. Nec enim Deus verè ſine proximo, nec proximus verè diligitur ſine Deo. Hinc eſt, quòd, ſicut in alio ſermone iam diximus, idem Spiritus ſecundò legitur diſcipulis datus: priùs à Domino in terra degente, poſteà à Domino cælo præſidente. In terra quippe datur, vt diligatur proximus: è cælo verò, vt diligatur Deus. Sed cur priùs in terra, poſtmodùm è cælo, niſi quòd patéter datur intelligi, quia iuxta Ioannis vocé, qui nó diligit fratré ſuũ qué videt, Deũ quem non videt, quomodò poteſt diligere? Diligamus ergo proximum fratres, amemus eum qui iuxta nos eſt, vt peruenire valeamus ad amorem illius, qui ſuper nos eſt. Meditetur mens in proximo, quod exhibeat Deo, vt perfectè mereatur in Deo gaudere cum proximo. Tunc ad illam ſupernæ frequentiæ lætitiam perueniemus, de qua nunc ſancti ſpiritus pignus accepimus. Ad iſtum finem toto amore tendamus, in quo ſine fine lætabimur. Ibi ſupernorum ciuium ſocietas ſancta, ibi ſolennitas certa, ibi requies ſecura, ibi

Gratiæ quanta efficacia.

Act. 5.

Virtus ineffabilis Spiritus ſancti.

Dauid. Amos. Daniel. Petrus. Paulus. Matthæus.

...ſtantia ...naita. Penteco...

Deus relucet in ſeruis ſuis.

Cur Spiritus ſanctus bis datus.

I. 4. Ioan.

ibi pax vera ; quæ iam nobis non relinquitur, ſed datur per Dominũ noſtrum Ieſum Chriſtũ: qui viuit & regnat in vnitate ſpiritusſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

DE EODEM FESTO, HOMILIA BEATI Maximi Epiſcopi.

Ex Homilia prima de pentecoſte.

NOSSE credo vos fratres, quæ ſit ratio, quòd venerabilem hanc pentecoſtes diem non minori lætitia celebramus, quàm ſanctum paſcha curauimus celebrare: & quòd eadem deuotione huius ſolennitatis obſeruantiã decurrimus, ſicut illius obſequia feſtiuitatis impleuimus. Tunc enim, ſicut modò fecimus, ieiunauimus ſabbato, vigilias celebrauimus, orationibus pernoctanter inſtitimus. Vnde neceſſe eſt, vt ſimilis obſeruantia ſimilem lætitiam conſequatur. Eſt lætitia planè conſimilis: Tũc enim ab inferis reſurgentem ſuſcepimus ſaluatorem, modò autem ſpiritũ ſanctum expectamus è cælis. Tunc anxij vel ſoliciti Chriſti precabamur aduentũ: modò trepidi vel ieiuni paracleti deſideramus aduentũ. In omnibus enim Deus ſaluti prouidit humanæ. Tũc enim nobis ad reſurgendũ tartara Saluator aperuit, modò nobis ad regnandum paracletus cæleſtia reſerauit: & quibuſdam quaſi profectuũ gradibus tunc de morte ad vitam didicimus remeare, modò autem de terris ad cælos meditamur aſcendere. Hęc autem omnia operatur in nobis Chriſtus Dominus, qui priuſquàm rediret ad cælos promiſit diſcipulis ſuis, dicens: Cùm autem aſcendero, rogabo patrem meum, & mittet vobis alium paracletũ, qui vobiſcum ſit in æternum, ſpiritum veritatis. Vnde credendum eſt ad patrem perueniſſe Chriſtum, cùm videmus ad Apoſtolos deſcendiſſe paracletum. Credendum eſt, inquam, ſicut ait Dauid, ſaluatorem in Dei dextera conſidere: quia cernimus ſpiritum ſanctum, ſicut promiſit Dominus, in diſcipulis exultare. Scire debet ſanctitas veſtra, fratres, hanc ſanctam Pentecoſtes diem qua ratione curemus, vel cur iſtorum quinquaginta dierum numero ſit nobis iugis & continuata feſtiuitas, ita vt hoc omni tempore neq; ad obſeruandum indicemus ieiunia, neq; ad exorandum Deum genibus ſuccidamus, ſed ſicut Dominica ſolemus facere, erecti & feriati reſurrectionem Domini celebremus. Dominica enim nobis ideò venerabilis eſt atq; ſolennis, quia in ea ſaluator velut ſol oriens, diſcuſſis infernorũ tenebris, luce reſurrectionis emicuit, ac propterea ipſa dies ab hominibus ſeculi, dies ſolis vocatur, quòd ortus eam ſol iuſtitiæ Chriſtus illuminet. Ad inſtar ergo Dominicæ, tota quinquaginta dierũ curricula celebrantur, & omnes iſti dies velut dominici deputantur. Reſurrectio enim dominica eſt. Nam in dominica reſurgens ſaluator, reuerſus ad homines eſt, & poſt reſurrectionem tota † quadrageſima cum hominibus commoratus eſt. Aequalis ergo eorum neceſſariũ vt eſſet feſtiuitas, quorum æqualis eſſet & ſic quantitas. Sic enim diſpoſuit Dominus, vt ſicut in eius paſsione in quadrageſimæ ieiunijs mœrebamus, ita eius reſurrectione in quinquageſimæ ferijs lætaremur. Non igitur ieiunamus in quinquageſima, quia in his diebus nobiſcum Dominus commoratur. Non, inquam, ieiunamus præſente Domino, quia ipſe ait: Nunquid poſſunt filij ſponſi ieiunare, quandiù cum illis eſt ſponſus? Cur enim abſtineat corpus à cibo, cùm anima præſentia Domini ſaginatur? Non poteſt enim eſſe ieiunus, qui reficitur gratia ſaluatoris. Societas enim Chriſti, quodammodò eſca eſt Chriſtiani. Reficimur ergo in quinquageſima Domino nobiſcũ conuerſante. Cùm autem poſt hos dies aſcendit in cælũ, iterum ieiunamus, ſicut ait idem ſaluator dicẽs: Venient aũt dies cùm auferetur ab eis ſponſus, & tunc ieiunabũt. Lætemur ergo in hac ſancta die, ſicut in Paſcha lætati ſumus. Eſt enim in vtroq; die ſimilis eademque ſolennitas. In Paſcha enim omnes gentes baptizari ſolent: in Pentecoſte aũt apoſtoli baptizati ſunt, ſicut ait Dominus diſcipulis ſuis aſcenſurus in cælum: Ioannes baptizauit aqua, vos aũt baptizabimini ſpiritu ſancto, quẽ accepturi eſtis, non poſt multos hos dies. Et ideò dicit Lucas: Cùm aũt complerentur dies Pentecoſtes, factus eſt ſubitò ſonus de cælo, tanquàm aduenientis ſpiritus validi: ſeditque ſuper ſingulos eorum.

Eccleſiæ ieiunia, preces, vigiliæ.

Ioan. 14.

Pſal. 109.

Ex Homilia 3. de Pentecoſte.

Dominicus dies cur ſolis dicatur.

† In quinquageſimæ cur non ieiunemus.

Matth. 9.

Ibidem.

Act. 1.

Act. 2.

EODEM DIE, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit. Ioan. 14.

DOminus & ſaluator noſter paulò ſuperiùs diſcipulis loquitur, dicẽs: Qui habet mandata mea ſeruat ea, ipſe eſt qui diligit me. Et mox quo fructu, quáue mercede hoc faciat, ſubdẽs manifeſtat: Qui autem diligit me, diligetur à patre meo. Et quid inde? Et ego diligam eũ. Qua vtilitate? Et manifeſtabo ei meipſum. Si ergo nõ ſufficit tibi vt diligaris à patre, ſi nõ ſufficit tibi vt te filius diligat, ſufficiat tibi, quod ille qui ſapientia eſt, qui veritas eſt, qui iuſtitia eſt, manifeſtabit ſeipſum tibi. In his enim omnis animæ beatitudo conſiſtit. Hoc ſolùm deſiderabat Moyſes, cum Domino diceret: Si inueni gratiam in oculis tuis, oſtende mihi faciem tuam vt videam te. Hinc & Pſalmiſta ait: Ego autem cum iuſtitia apparebo in cõſpectu tuo, ſatiabor dum manifeſtabitur gloria tua. Satiabor, inquit, ſatis mihi erit, nihil ampliùs quæram, poſtquam teipſum mihi manifeſtabis. Beatus igitur ille cui

Ioan. 14.

Animæ beatitudo.

Exod. 33.

Pſal. 16.

ille manifeſtabitur, quo manifeſtato nihil deerit
ad beatitudinem. Scimus enim quia cùm appa-
1. Ioan 3. ruerit & reuelabitur nobis, ſimiles ei erimus,
quia videbimus eum ſicuti eſt. Sed cui non ſuffi-
cit, vt ſit ſimilis filio Dei? Similis autem eius eſt,
qui videt eum ſicuti eſt. Sufficit ergo nobis hoc,
quòd ſeipſum manifeſtabit nobis. Dicit ei Iudas,
non ille Scariothes: Domine, quid factum eſt,
quia nobis manifeſtaturus es teipſum, & non
mundo? Reſpondit Ieſus, & dixit ei: *Si quis diligit*
Cur ſe Chriſtus malis non manifeſtet *me, ſermonem meum ſeruabit. & pater meus diliget eũ,*
& ad eum veniemus, et manſionem apud eum faciemus.
Qui non diligit me, ſermones meos non ſeruat. Magna
quæſtio, magnæq; quæſtionis nobiliſsima ſolu-
tio. Ideo, inquit, mundo, id eſt, mũdi amatoribus
me non manifeſto, quia me non diligũt. Quod
ex eo quidem apertiſsimè probatur, quia ſermo-
nem meum non ſeruant. Mei autem diſcipuli &
fideles, quia diligunt me, & quia mandata mea
cuſtodiunt, digni ſunt quibus meipſum mani-
feſtare debeam: Vt cognita ſapientia, ſint ſa-
pientes, cognita iuſtitia ſint iuſti, cogni-
ta veritate ſint veraces, & vita cognita in æternũ
viuant. Hæc enim omnia Chriſtus eſt, omnia
hæc manifeſtantur in Chriſto. Et nõ ſolum hæc,
inquit, habebit ille qui diligit me, ſed & pater
meus diliget eum. Quanta dilectione? Vis audire
quanta? *Et ad eum veniemus.* Et non tantùm venie-
mus, ſed manſionem quoq; apud eum faciemus.
In illis enim manſionem Dominus facit, in qui-
bus veniens manet, & à quibus poſtquàm venit
non recedit. Venit enim Dominus in eos, ſed
manſionem non facit in eis, qui ad tempus cre-
dunt, & in tempore tentationis recedunt. Sequi-
Ioan 7. tur: *Et ſermonem quem audiſtis non eſt meus, ſed eius,*
qui miſit me patris. Hoc eſt enim, quod alibi ait:
Mea doctrina nõ eſt mea, ſed eius qui miſit me.
In hoc enim apertiſsimè mõſtrat, omnia hec ver
ba, quæ diſcipulis audientibus loquutus eſt, non
humanitatis, ſed diuinitatis eſſe. Et eius igitur
erat ſermo iſte ſecundùm diuinitatem, & eius nõ
erat ſecundùm humanitatem: Poteſt autem &
altiùs intelligi, vt ſic dicatur: *Et ſermonem quem*
Ioan. 1. *audiſtis, non eſt meus, ſed eius qui miſit me patris:* id eſt,
Ego non ſum à meipſo, ſed à patre qui miſit me,
cuius vtiq; verbum, & ſermo, & ſapientia ego
ſum. Me igitur loquente quid audiſtis, niſi ver-
bum patris, quod in principio erat verbũ, & ſer-
monem, & ſapientiam patris? Verbũ autem, ſer-
mo, & ſapientia, non à ſe, ſed ab alio ſunt. Sermo
igitur quem audiſtis, non eſt meus: quia ego non
ſum à meipſo. *Hæc loquutus ſum vobis apud vos ma-*
Pſal. 32. *nens.* Hæc, inquit, omnia verba loquutus ſum ego
verbum: mea ſunt igitur hæc verba, ſed ego non
ſum meum verbum. Cuius ergo? illius de quo
dicitur: Verbo Domini cæli firmati ſunt, & ſpi-
ritu oris eius omnis virtus eorum. *Paracletus au-*
tem Spiritusſanctus, quem mittet pater in nomine meo,
ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia, quæcun-
que dixero vobis. Doletis, inquit, quia non ſemper

vobiſcum corporaliter maneo, & quia hæc mea
verba neq; carnis præſentiam ſubtraho vobis:
ſed nolite contriſtari, quia mea vice & in meo
nomine magnus conſolator & doctor ſapientiſ-
ſimus dabitur vobis. Ille vos conſolabitur, ille
vos docebit, ille vobis omnia ſuggeret & mini-
ſtrabit, quæcunq; dixero vobis. *Pacem relinquo vo-* Pax mũdi.
bis, pacem meam do vobis: ſed non quomodò mundus dat, Rom. 12.
ego do vobis. Mundus enim non dat pacem niſi
his, à quibus accipit pacem. Sed quid dicit Apo- Pſal. 119.
ſtolus? Si fieri poteſt, quod ex vobis eſt, cum om-
nibus hominibus pacem habentes, & cęt. Et Pſal-
miſta, Cum his qui oderunt pacem eram pacifi- Pax Chri-
cus, cùm loquebar illis, impugnabant me gratis. ſti.
Et talem quidem pacem dedit Ieſus diſcipulis Matt. 5.
ſuis, dicens eis: Diligite inimicos veſtros, bene-
facite his qui oderunt vos. Hanc autem pacem
debemus habere cum malis, non vt eis in mali-
tia conſentiamus, ſed vt ab iniquitate eos ad iu-
ſtitiæ viam trahamus. Inde eſt enim, quòd Do-
minus ait: Nolite putare quia veni pacem mit-
tere in terram: non veni pacem mittere, ſed gla- Matt. 10.
dium. *Non turbetur cor veſtrum neq; formidet: audi-*
ſtis quia ego dixi vobis, vado & venio ad vos. Non tur-
betur cor veſtrum de morte mea, neq; formidet
de abſentia mea. Eſtote ſemper memores quia
ego dixi vobis, vado, & venio ad vos. Non dixi
ſolummodò, Vado, ſed, vado & venio. Sicut
igitur turbamini quia dixi, Vado, ita cõfortami-
ni, quia dixi, Venio. Ad patrẽ vado, ſed vos non
relinquo: maior eſt diuinitas quæ vobiſcum re-
manet, quàm humanitas quæ cælos aſcendet.
Iam enim & illius imbecillitatem, & huius po-
tentiam cognouiſtis. Vadit igitur Chriſtus ad
patrem per humanitatem, qui vbique eſt per di-
uinitatem. Quomodò ergo venit? Ipſe vtrunque
dicit, Et vado, & venio. Venit enim, & inuiſibili-
ter venit, præbendo auxilium, dando ſolatium,
corroborando fidem, & confirmando charita-
tem. Sic enim Dominus ad Apoſtolum venerat,
qui ait: An experimentum quæritis eius, qũi in
me loquitur Chriſtus? Hoc autem modo non 2. Cor. 13.
ſolùm filius, ſed pater quoque vadit & venit. Vn
de & modò ſuperiùs, Ad eum, inquit, veniemus,
& manſionem apud eum faciemus. *Si diligeretis* Amor diſci-
me, gauderetis vtique, quia ad patrem vado, quia pater pulorum
maior me eſt. Diligebant enim eum Apoſtoli, ſed Chriſti im-
nondùm ſpirituali perfectoque amore, dum ſo- perfectus
lam carnis præſentiam ſe amittere dolebant. arguitur.
Hoc enim non fecit Ioannes Baptiſta: neque cor-
poraliter cum eo conuerſatus eſt, quem ſecun-
dùm diuinitatem apud ſe ſemper habebat, ſem-
perque mentis oculis inſpiciebat. Si diligeretis
me (inquit) ſicut me diligere debetis, & ſicut
poſt aduentum Spiritusſancti diligetis, vnde
vos modò doletis, inde vtique gauderetis. Do-
letis igitur quia ad patrem vado, quia portas pa-
radiſi aperio, quia cæli ianuam pando, quia vi-
tæ ſemitam vobis oſtendo, & ſpiritum paracle- Ioan. 16.
tum vobis mando. Niſi enim ego abiero, pa-

Paracletus non veniet ad vos: ſi autem abiero, mittam eum ad vos. Vado igitur ad patrem, quia pater maior me eſt: id eſt, ſecundùm hoc vado ad patrem, ſecundùm quod maior eſt pater. Aequalis eſt enim patri ſecundùm diuinitatem, minor verò ſecundùm humanitatem. *Et nunc dixi vobis priuſquàm fiat, vt cùm factum fuerit credatis.* Quid credatis? Quæcunq; vobis dixi & credere iuſſi. *Iam non multa loquar vobiſcum.* Quare? Vultis audire quare? Quia iam paſsioni appropinquo, iam cum ſatellitibus ſuis princeps mundi huius ad prædam occurrit. Et hoc eſt, quod ait: *Venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam.* Venit aduerſùm me, ſæuit & fremit contra me, ſed nihil habet in me. Poteſtatẽ enim habeo ponẽdi animã meã, & iterum ſumendi eam. Nemo tollit eam à me, ſed ego pono eam à meipſo. Cõſidera modò, quid in aliorũ exitu facit, qui contra ipſum mundi ſaluatorẽ & Dominum venire præſumpſit. Sed quare princeps mundi dicitur diabolus? quare huius? Non enim ſine cauſa dictum eſt huius: aliquid enim determinatur, dum dicitur, *Huius.* Non enim diceretur princeps mundi huius, ſi totius mundi princeps eſſet. Eſt igitur princeps mundi huius: huius nequam & præſentis, & Chriſtum occidere cupientis. Eſt deniq; princeps mundi huius, id eſt, omnium illorum qui non habent curam alterius, niſi ſeculi huius. Et quaſi aliquis diceret, Si princeps mũdi huius non habet quicquàm in te, & ſi nihil poteſt aduerſùm te, quare te non defendis? quare te occidi permittis? ait: *Sed vt cognoſcat mundus quia diligo patrem, & ſicut mandatum dedit mihi pater, ſic facio.* Amor (inquit) eſt, non impotẽtia: non eſt defectus, ſed obediẽtia. Poteram enim me defendere ſi voluiſſem, nunquam morerer ſi noluiſſem. Sed vt cognoſcat mundus quia diligo patrẽ, & cognoſcẽdo me imitetur, factus ſum obediẽs patri vſq; ad mortem, & ſicut mandatũ dedit mihi pater, ſic facio: ſicut voluit pater, ſic facio. Ipſum enim voluiſſe, mandaſſe fuit, quoniam vna eademq; volũtas eſt in vtroq;. *Surgite eamus hinc.* Non eſt hic locus noſtræ habitationis: cęlũ attendite, quia inde originem habetis.

Ioan. 10.

Cuius mũdi princeps ſit diabolus.

FERIA SECVNDA PENTECOSTES, IN LEctionem Epiſtolæ loco, Concio exegetica.

Serm. 1. de Pẽtecoſte.

Hodiernam ſolennitatem, vt verbis beatiſsimi Leonis Pontificis vtamur, in præcipuis feſtis eſſe venerãdam, omnium Catholicorum corda cognoſcunt: nec dubiũ eſt quãta huic diei reuerẽtia debeatur, quem Spiritus ſanctus excellẽtiſsimo ſui muneris miraculo cõſecrauit. Nam ab illo die, quo Dominus ſuper omnium cælorum altitudinẽ ad dexteram Dei patris conſeſſurus aſcendit, decimus iſte eſt, qui ab eiuſdem reſurrectione quinquageſimus nobis in eo, à quo cœpit, illuxit, magna myſteria veterum ſacramentorũ in ſe continens & nouorũ, quibus manifeſtiſsimè declaratur, & gratiam prænuntiatam fuiſſe per legem, & legem impletam eſſe per gratiam. Sicut enim in Hebræo quondam populo, ab Aegyptijs liberato, quinquageſimo die poſt immolationem agni lex data eſt in monte Sina: ita poſt paſsionem, qua verus Dei agnus occiſus eſt, quinquageſimo à reſurrectione eius die, in Apoſtolos plebemq; credentium Spiritus ſanctus illapſus eſt: vt facilè diligens Chriſtianus agnoſcat, initia veteris Teſtamenti Euangelicis miniſtraſſe principijs, & ab eodem Spiritu conditum fœdus ſecũdum, à quo primum fuerat inſtitutum. Ita Leo. Porrò notatu dignum eſt, heſterno die lectionem fuiſſe depromptam ex Actis Apoſtolicis, quæ Spiritus ſancti in Iudæos deſcenſum explicaret: hodiè eam recitari, quæ non multùm diſsimilẽ etiam in gẽtiles eiuſdem ſacratiſsimi pneumatis illapſum exponat. Non enim Iudæorum tantùm Deus, ſed & gentium: nec ſolis Iudæis hanc gratiam Chriſtus promiſerat, ſed etiam gẽtibus. Lectionem ipſam inſpiciamus: *Aperiens Petrus os ſuum, dixit: Nobis præcepit Dominus prædicare populo & teſtificari, quia ipſe eſt qui conſtitutus eſt à Deo, iudex viuorum & mortuorum.* Hæc verba pars quædam ſunt concionis illius, quam habuit D. Petrus Apoſtolici agminis princeps in ædibus Cornelij centurionis, quando eò venit ex Ioppe accerſitus, & multos inuenit ibi congregatos ethnicos, amicos Cornelij. Et hæc quidem iam ſuprà expoſuimus feria 2. Paſchæ. Certè autem non immeritò admirari quis poſsit, cur hoc vel maximè D. Petrus commemoret Dominum mandaſſe, vt teſtificarentur ipſum eſſe iudicem viuorum & mortuorum. Scilicet, admonitum vnumquenq; eſſe voluit Dominus illius horrendi & ſeueri iudicij, vt norit ita hic omnem exigere vitam, quò tunc rationes ſuas omnes habeat promptas & expeditas. Sic ipſe Dominus in Euangelio ſæpè nos admonet vt vigilemus, Quia neſcitis, inquit, qua hora Dominus veſter venturus ſit, ſcilicet ad iudicium. Cur autem tam diſſolutè viuunt homines, niſi quòd huius iudicij prorsùs aut immemores, aut incurioſi degunt? Qui autem ſic viuũt, quo pacto poſſunt alacriter exire obuiàm veniẽti Chriſto? Cur non igitur potiùs cogitant diem iudicij, & cùm incertum habeant, quis ipſis ſit futurus vitæ huius ſupremus dies, omnẽ diem ea pietate & ſolicitudine tranſigunt, tãquàm eo ipſo hinc ſint emigraturi? Hoc quidem moleſtum eſt carni & ſanguini, ſed proptereà nobis de cælo & promittitur & mittitur Spiritus ſanctus, vt per eius gratiam poſsimus, quod per nos neutiquàm poſſemus. Interim rogamus quotidiè Deum & dicimus, Adueniat regnum tuum, & tamẽ ſic viuimus, vt nihil videamus

Exod. 19.

Act. 2.

Act. 10.

Matth. 24.

mur minùs optare, quàm aduentum illius regni. Quòd verò rogamus & petimus, inquit D. Cyprianus ſermone de mortalitate, vt adueniat regnum cælorum, ſi captiuitas terrena delectat? Quid precibus frequenter iteratis rogamus & poſcimus, vt acceleret dies regni, ſi maiora deſideria & vota potiora ſunt ſeruire hic diabolo, quàm regnare cum Chriſto? Hæc Cyprianus. Optimè igitur & ſaluberrimè voluit Dominus Ieſus prædicari futurum iudicium, & eius ſeueritatē nobis ob oculos proponi, vt viuamus hic ſolicitè, & à vitijs atq; flagitijs abſtinentes, capaces in dies efficiamur gratiæ abundantioris, atq; tandem immenſæ illius beatitudinis, quam promiſit Deus diligentibus ſe. *Huic omnes Prophetæ* *Rom. 10.* *teſtimonium perhibent, remiſsionem peccatorum accipere per nomen eius, omnes qui credunt in eum.* Chriſtus finis eſt legis ad ſalutē omni credenti: Chriſtus opus eſt omnium Prophetarū. Multa in *Hebr. 10.* *Ibidem.* veteri lege ſub typo præcepta fuere ſacrificia, ritus & cæremoniæ, ſed his omnibus non potuit obtineri peccatorū remiſsio. Impoſsibile eſt enim, vt ait Apoſtolus, ſanguine taurorum & hircorū auferri peccata. Et, vt idem inquit, omnis ſacer- *Ibid.* dos præſtò eſt quotidiè miniſtrans, & eaſdem ſæpè offerens hoſtias, quæ non poſſunt auferre peccata: Chriſtus verò vna oblatione conſummauit in ſempiternum ſanctificatos. Ipſe eſt enim, qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo. Atq; hoc teſtantur prophetæ omnes, Chriſtum ſuo ſanguine humani generis peccata expiaturum. Itaq; in eum crediderunt electi omnes & qui ante legem, & qui ſub lege fuerūt, tanquàm in redemptorem ſuum, ſicut & illi qui ſub Euangelij gratia extitere. Nec tamen ita hoc accipiendum eſt, quod plerique & veteres, & noui hæretici blaterant, quaſi nuda fides ſufficiat ad ſalutem vel peccatorum remiſsionem, ſed neceſſariò etiam in ipſis baptizandis adſit oportet odium peccati, & propoſitū vitę in melius commutandæ. Hæc autē charitas efficit in homine. *Ioan. 14.* Rectè enim ait Chriſtus. Si quis diligit me, ſermones meos ſeruabit. Amor enim facit vt fugias ea, quæ ſcis odire illum quem amas, & cupidè *Peccandi voluntas illam baptiſmo [illegible] obicem* etiam facias, quæ noſti illi grata eſſe. Itaq; etiam baptizandi, ſine charitate manent in morte animæ. Quantumcunq; enim quis credat in Chriſtum redemptorem ſuum, ſi interim perſeuerat in peccandi voluntate, vtiq; diuinæ gratiæ obicem ponit, vt etiam baptiſmus ipſe, quo peccata omnia penitùs tolluntur, nihil ei proſit. Sed qui ſic credunt in Chriſtum, vt deinceps velint illius præceptis conuenienter viuere, ij remiſsionem peccatorum accipiunt per nomen eius, maximè in baptiſmo, vbi ſine vllis præcedentibus bonis operibus, ſi hæc adſit bona voluntas, peccata omnia pleniſsimè condonantur. *Adhuc loquente Petro verba hæc, cecidit Spiritusſanctus ſuper omnes, qui audiebant verbum.* De hoc loco ſic ſcribit Auguſtinus lib. 2. Quæſtionum Euangeliorum, Quæſtione 40. Cornelius etiam cùm eleemoſynæ eius acceptæ, & preces eius auditæ illi ab Angelo nuntiarentur, propter doctrinæ tamen ſacramentorumq; vnitatem ad Petrū iubetur mittere, tanquàm illi & ſuis diceretur, Ite, oſtendite vos ſacerdotibus. Nam & cùm irent mundati ſunt. *Cornelius centurio cur ad Petrum miſſus.* Iam enim ad eos venerat Petrus, ſed tamen ipſi nondū accepto baptiſmatis ſacramento, nondū ſpiritaliter ad ſacerdotes peruenerunt: & tamen infuſione Spiritusſancti, & admiratione linguarum eorum mundatio declarata eſt. Hęc Auguſtinus. In eundem locum Beda ſic habet: Ne baptiſma gentibus tradere dubitet, Spiritusſancti teſtimonio confirmatur, ipſas lauacri aquas, quas ſanctificare ſolet, nouo ordine præcurrentis: quod ſemel in teſtimoniū fidei gentium, nūquàm verò in Iudæis eueniſſe reperitur. Hæc Beda. *Et obſtupuerunt ex circuncißione fideles, qui venerant cum Petro, quia & in nationes gratia Spiritusſancti effuſa eſt. Audiebant enim illos loquentes linguis, & magnificantes Deum.* Nos iam non immeritò admirari poſsimus, vſq; adeò illos obſtupuiſſe ad tantam Dei benignitatem & munificentiam, quaſi ſolis Iudæis ſeruandis venerit Chriſtus, & non etiam Ethnicis. At Chriſtus etiam gentes ad ſe pertinere ſatis indicauit, cùm & ante paſsionē dixit: Alias oues habeo, quæ non ſunt ex hoc ouili (putà, ex Synagoga Iudæorū) & illas oportet me adducere, & vocem meam audient, & fiet *Ioan. 10.* vnū ouile, & vnus paſtor: itemq; poſt paſsionem iam in cælum aſcenſurus ait ad diſcipulos: Euntes in mundū vniuerſum, prædicate Euangeliū *Marc. 16.* omni creaturæ. Non ergo mirandū fuit, quòd etiam in gentiles effuſa eſt gratia Spiritusſancti, quia facile erat Deo ex lapidibus, id eſt, gentilibus ſaxea idola colentibus, facere filios Abrahæ, & certè etiam permultis Iudæis longè meliores. Immò verò gratiā Chriſti Iudæis reſpuentibus, Dominus ipſe terribiliter dixerat, Auferetur à *Matt. 21.* vobis regnū Dei, & dabitur genti facienti fructū illius: quibus verbis Iudæi ob ſuā ingratitudinē & contemptū repudiantur: gentiliū deuotio, ſtudium & obedientia prædicatur. Sed tamen modis omnibus laudāda & prædicanda eſt bonitas *Benignitas Dei in Ethnicos.* Dei, quòd impios & à ſe prorſus alienos & auerſos, dæmonū & ſcelerū cultores voluit ad ſui agnitionem toto terrarū orbe adducere, nullis præcedentibus bonorū operū meritis, vt gratia Dei illuſtrior appareat, donans eis in baptiſmo omnia peccata, & in filios atq; hæredes eos adoptās, vt conuerſi ad Deum viuū & verū, deinceps illi ſeruiant in ſanctitate & iuſtitia corā ipſo omnibus diebus vitæ ſuæ. Oecumenius hoc loco ait, Deū magnam D. Petro defenſionē præparaſſe. Facilè enim apud Iudæos, qui poſteà cum eo contenderunt, quòd ad ethnicos eſſet ingreſſus, hac ſe ratione defendit, quòd ijs quoq; gratia Spiritusſancti eſſet collata. *Tunc reſpondit Petrus: Nunquid aquam quis prohibere poteſt, vt non baptizentur hi, qui Spiritum ſanctum acceperunt ſicut & nos?* Ac-

S 5 cepe-

ceperunt ſanè etiam iſti Spiritumſanctum ſigno viſibili ſicut Apoſtoli, licet non ſit certum cuiuſmodi hoc ſignum fuerit: ſed non ea plenitudine accepere Spiritum, quo Apoſtoli, qui primitias Spiritus adepti ſunt. Videtur autem Petrus hac vti percontatione ad Iudæos, vt ne quid temerè feciſſe diceretur, ſi illos ſubitò baptizare iuſsiſſet, nulla priùs reddita ſui facti ratione. *Et iuſsit vos baptizare in nomine Domini Ieſu Chriſti.* Tametſi Chriſtus iuſſerat, vt in nomine Patris & Filij & Spiritusſancti baptizarentur credentes, at nihilominùs aliquandiù Apoſtoli baptizarunt in Chriſti nomine, vt apud gentes Chriſti IESV nomen celebrius & illuſtrius redderetur, quod apud Iudæos contemptibile habebatur. Nec dubium, quin formam baptiſmi ab ipſo Domino diſertis verbis traditam Apoſtoli non aliqua leuitate, ſed ex Sanctiſpiritus inſtinctu ad tempus mutarint, licet nec ſic quidem ab ea forma, quam Dominus præſcripſit, diſceſſum ſit. Vt enim D. Ambroſius ait lib. 1. de Spiritusſancto, cap. 3. ſi Chriſtnm dicas, & Deum Patrem, à quo vnctus eſt Filius, & ipſum qui vnctus eſt Filium, & Spiritum quo vnctus eſt deſignaſti. Hæc Ambroſius. Vnde etiam poteſt intelligi, quanta ſit Eccleſiæ authoritas, quæ vtique eodem regitur Spiritusſancto, quo Apoſtoli: & ideò ſi quid ea præſcribat vel faciendum vel omittendum, non aliter debet accipi, quàm ſi Deus ipſe iuſsiſſet. Vt enim de Eccleſiæ authoritate prorsùs nihil dubitaremus, Eccleſiæ præpoſitis dixit: Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit. Vbi ſanè illorum execranda impietas apparet, qui nihil volunt recipiendum, quod non ſit expreſsè in diuinis literis vel iuſſum vel vetitum, & confidenter contemnunt generalium Conciliorum & Pontificum decreta, nec vident quòd is contemptus in Deum ipſum redundet. Chriſtus non fallit Eccleſiam ſuam, cum qua ſe futurùm promiſit omnibus diebus vſq; ad conſummationẽ ſeculi, cui etiam promiſit paracletum, ſpiritum veritatis, vt maneat cũ ea in æternum. Is eſt Spiritus pacis, ſpiritus concordiæ, quem nõ poſſunt habere filij deſertores, qui ſe à Catholica Eccleſia, id eſt, à Chriſti corpore ſeparant, atq; ideò non viuunt de ſpiritu Chriſti, quibus mirabiliter illudunt ſpiritus tenebrarum, & in horrenda eos errorum præcipitia abducunt. Oecumenius hunc locum exponens, Nõ dixit Petrus, inquit, Quid opus eſt aqua, cùm Spiritusſanctus in ipſos deuenerit, ſed iuſsit eos ſtatim in nomine Domini baptizari. Nouerat ſiquidem diuina in baptiſmate myſteria ac ſacramenta ineſſe, ſepulturam videlicet, & mortificationem, & reſurrectionem, & vitam. Quemadmodum enim facilè nobis eſt demergi & emergi, ita Deo ſepelire veterem hominem, & nouum proferre facile eſt. Ter autem id fit, vt Patris & Filij & Spiritusſancti potentia id fieri intelligamus. Hæc Oecumenius. Noſtrum iam eſt rogare obnixè Spiritum ſanctum, vt ſe nobis quoque impertire dignetur. Eſt autem obſeruatu dignum, quòd & illi centum viginti, de quibus heri dictum eſt, & iſti Cornelij centurionis amici, de quibus hodiè non temerè lectio proponitur, intra vnum locum collecti, vnanimiter verbum Dei audiuiſſe, & ſumma cõcordia locuti eſſe magnalia Dei, & Deum magnificaſſe ſcribuntur. Non enim venit Spiritusſanctus, niſi in illos, qui intra vnam Catholicæ Eccleſiæ domum pacifici & concordes in bono commorantur, qui idem dicunt, idem ſapiunt, in quibus non ſunt ſchiſmata, qui vno ore laudant & magnificant Deum: atque hæc ipſa præſtari non poſſunt, niſi gratia Spiritusſancti, vt non ſit mirum nihil horum conſpici apud ſchiſmaticos & hæreticos, cùm illos certum ſit non eſſe capaces Spiritusſancti, qui non eſt diſſenſionis Deus, ſed pacis. Quid verò horrendum magis eſt, quàm eſſe deſtitutum gratia Spiritus ſancti, cùm ſine illo nihil omninò poſsimus boni, cùm ſine illo neceſſe ſit penitùs nos perire & areſcere, vtpotè omni gratiæ vitalis ſucco & humore deſtitutos? Auertat hoc à ſeruis ſuis Chriſtus IESVS Deus & Dominus noſter, mittatque in corda noſtra hunc viuificantem Spiritum, qui ignem ſui amoris accendat in cordibus noſtris, & regat atque poſsideat nos per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

Rom. 8.

Eccleſiæ authoritas

Luc. 10.

Matt. 28.

Ioan. 14.

In quos venit Spiritusſanctus.

1. Cor. 14.

EADEM FERIA, IOANNIS III.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Sic Deus dilexit mundum, vt filium ſuum vnigenitum daret, vt omnis qui credit in eum non pereat, ſed habeat vitam æternam. Et reliqua. Homilia Beati Auguſtini Epiſcopi.

Ex Tracta tu 12. in Ioannem.

TOTA cordis noſtri intentio, fratres, ad Euangelium feratur, nemo aliundè cogitet. Si enim qui totus adeſt vix capit, qui ſe per cogitationes diuerſas diuidit, nonne & quod ceperat fundit? Audite auribus, accipite mentibus dilectiſsimi loquentibus nobis, ſed ipſo docente, qui non recedit à nobis. Dominus dicit commendans charitatem patris in nobis, quam exhibuit ipſe filius moriendo pro nobis, quomodò cùm legeretur audiſtis: *Sic enim Deus dilexit mundum, vt filium ſuum vnigenitum daret, vt omnis qui credit in ipſo, non pereat.* Etenim filius mortuus eſt, & ipſa morte liberauit nos à morte: morte occiſus, mortem occidit.

dit. Et noſtis fratres, quia mors iſta per (Sap.1.) diaboli inuidiam intrauit in mundum. Deus mortem non fecit, ſcriptura loquitur: Nec lætatur, inquit, in perditione hominum. (Sap.2.) Creauit enim, vt eſſent omnia. Sed quid ibi ait? Inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum. Ad mortem à diabolo propinatam, non veniret homo vi adactus. (Peccant homines ſuo vitio.) Non enim cogendi potentiam diabolus habebat: ſed perſuadendi verſutiam. Si non conſentires, nihil inuenerat diabolus. Conſenſio tua, ô homo, te perduxit ad mortem. A mortali mortales nati, & ex immortalibus mortales facti. Ab Adam omnes homines mortales. Ieſus autem filius Dei, verbum Dei, per quod facta ſunt omnia, vnicus, æqualis patri, mortalis (Ioan.1.) factus eſt, quia verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. Ergo mortem ſuſcepit, & mortem ſuſpendit in cruce, & de ipſa morte liberantur mortales. Quod in figura factum eſt apud antiquos, commemorauit illud Domi(Ioan.3.)nus: Et ſicut, inquit, exaltauit Moyſes ſer(Num.21.)pentem in eremo, ita exaltari oportet filium hominis: vt omnis qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam. Magnum ſacramentum: & qui legerunt, nouerunt. Deinde audiant vel qui non legerunt, vel qui fortè lectum vel auditum obliti ſunt. (Ibidem.) Proſternebatur in eremo populus Iſraël morſibus ſerpentum: fiebat magna ſtrages multarum mortium. Plaga enim Dei erat corripientis & flagellantis, vt erudiret. Demonſtratum eſt ibi magnum ſacramentum rei futuræ: ipſe Dominus teſtatur in hac lectione, vt nemo poſsit aliud interpretari, quàm quod ipſa veritas de ſe indicat. Dictum eſt enim ad Moyſen à Domino, vt faceret ſerpentem æneum, & exaltaret illum in ligno in eremo, admoneretque populum, vt ſi quis morſus eſſet à ſerpente, illum ſerpentem exaltatum in ligno attenderet. (Serpens æneus, typus Christi.) Factum eſt, mordebantur homines, intuebantur, ſanabantur. Quid ſunt ſerpentes mordentes? Peccata de mortalitate carnis. Quis eſt ſerpens exaltatus? Mors Domini in cruce. Quia enim à ſerpente mors, per ſerpentis effigiem figurata eſt mors. Morſus ſerpentium lætalis, mors Domini vitalis. Ergo fratres, vt à peccato ſanemur, Chriſtum crucifixum intueamur. Quomodò qui intuebantur illum ſerpentem, non peribant morſibus ſerpentum: ſic qui intuentur fide mortem Chriſti, ſanantur à morſibus peccatorum. Sed illi ſanabantur ad vitam temporalem: hic autem ait, vt habeant vitam æternam. Hoc enim intereſt inter figuratam imaginem & rem ipſam. Figura præſtabat vitam temporalem: res ipſa, cuius illa figura erat, præſtat vitam æternam. *Non enim miſit Deus filium ſuum in mundum, vt iudicet mundum, ſed, vt ſaluetur mundus per ipſum.* Ergo quantùm in medico eſt, ſanare venit ægrotum. Ipſe ſe interimit, qui præcepta medici obſeruare non vult. Venit ſaluator in mundum. Quare ſaluator dictus eſt mundi, niſi vt ſaluet mundum, non vt iudicet mundum? Saluari non vis ab ipſo? ex teipſo iudicaberis. Et quid dicam, Iudicaberis? Vide quid ait: *Qui credit in eum, non iudicatur. Qui autem non credit:* quid dicturum ſperas, niſi, Iudicatur? *Iam, inquit, iudicatus eſt.* Nondum apparuit iudicium, & iam factum eſt iudicium. (2. Ti. 2.) Nouit enim Dominus qui ſunt eius. Nouit qui permaneant ad coronam, qui permaneant ad flammam. Nouit in area ſua triticum, nouit paleam, nouit ſegetem, nouit zizania. Iam iudicatus eſt, qui non credit. Quare iudicatus eſt? *Quia non credidit in nomine vnigeniti filij Dei. Hoc eſt autem iudicium, quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines tenebras magis, quàm lucem. Erant enim mala opera eorum.* Fratres mei, quorum opera bona inuenit Dominus? Nullorum. Omnium enim mala opera inuenit. Quomodò ergo quidam fecerunt veritatem, & venerunt ad lucem? Et hoc enim ſequitur: *Qui autem facit veritatem, venit ad lucem: vt manifeſtentur opera eius, quia in Deo ſunt facta.* Quomodò ergo quidam bonum opus fecerunt, vt venirent ad lucem, id eſt, ad Chriſtum? Et quomodò quidam dilexerunt tenebras? Si enim omnes peccatores inuenit, & omnes à peccato ſanat, & ſerpens ille, in quo figurata eſt mors Domini, eos ſanat qui morſi fuerant, & propter morſum ſerpentis erectus eſt ſerpens, id eſt, mors Domini propter mortales homines, quos inuenit iniuſtos, quomodò intelligitur, Hoc eſt autem iudicium, quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem, erant enim mala opera eorum? Quid eſt hoc? Quorum enim erant bona opera? Nónne veniſti, vt iuſtifices impios? Sed dielxerunt, inquit, magis tenebras, quàm lucem. Ibi poſuit vim. Multi enim dilexerunt peccata ſua, multi confeſsi ſunt peccata ſua: quia qui confitetur peccata ſua, & accuſat ea, iam cum Deo facit. (Qui peccata ſua accuſat cum Deo facit.) Accuſat Deus peccata tua: ſi & tu accuſes, coniungeris Deo. Quaſi duæ res ſunt, homo & peccator. Quod audis, homo, Deus fecit: quod audis, peccator, ipſe homo fecit. Dele quod feciſti, vt Deus ſaluet quod fecit. Oportet vt oderis in te opus tuum, & ames in te opus Dei. Cùm autem cœperit tibi diſplicere quod feciſti, inde incipiunt bona opera tua, quia accuſas mala opera tua. Initium operum bonorum, confeſsio eſt operum malorum. (Facere veritatem.) Facis veritatem, & venis ad lucem. Quid eſt, Facis veritatem? Non te palpas, non tibi blandiris, non tibi aduláris: non dicis, iuſtus ſum, cùm ſis iniquus: (Venire ad lucem.) & incipis facere veritatem. Venis autem ad lucem, vt manifeſtentur opera tua, quia in Deo

 ſunt

ſunt facta: quia & hoc ipſum, quod tibi diſplicuit peccatum tuum, non tibi diſpliceret, niſi Deus tibi luceret, & eius veritas tibi oſtenderet. Sed qui & admonitus diligit peccata ſua, odit admonentem lucem & fugit eam, vt non arguantur opera eius mala, quæ diligit. Qui autem facit veritatem, accuſat in ſe mala ſua: non ſibi parcit, non ſibi ignoſcit, vt Deus ignoſcat. Quia quod vult vt Deus ignoſcat, ipſe agnoſcit, & venit ad lucem, cui etiam vberes gratias agit, quòd illi quid in ſe odiſſet oſtendit, & dicit Deo: *Pſal. 50.* Auerte faciẽ tuã à peccatis meis: & qua fronte dicit, niſi primitùs dicat: Facinus meum ego cognoſco, & peccatum meum coram me eſt ſemper? Sit ante te, quod non vis eſſe ante Deum. Si autem poſt te feceris peccatum tuum, retorquet tibi illud Deus ante oculos tuos, & tunc retorquet, quando iam pœnitentiæ fructus nullus erit. *Ioan. 9.* Currite, ne vos tenebræ comprehendãt. Fratres mei, euigilate ad ſalutem veſtram, euigilate dum tempus eſt. *Adhortatio ad ſtudium operum bonorum.* Nullus retardetur à templo Dei, nullus retardetur ab opere Domini, nullus auocetur ab oratione continua, nullus à deuotione ſolita fraudetur. Euigilate ergo, dùm dies eſt. Lucet dies, Chriſtus eſt dies. Paratus eſt ignoſcere, ſed agnoſcentibus: punire autem defendentes ſe, & iuſtos ſe iactantes, & putantes ſe aliquid eſſe, cùm nihil ſint. In dilectione autem eius, & in miſericordia eius qui ambulat, liberatur iam ab illis lætalibus & grandibus peccatis, qualia ſunt facinora, homicidia, furta, adulteria. Propter illa verò quæ videntur minuta eſſe peccata, linguæ, aut cogitationum, aut immoderationis in conceſsis rebus, facit veritatem præueniendo faciem Domini in confeſsione, & *Etiam minuta peccata vitandã* venit ad lucem in operibus bonis: quoniam plura minuta peccata ſi negligantur, occidunt. Minutæ ſunt guttæ, ſed flumina grandia implent. Minuta ſunt grana arenæ: ſed ſi multa arena imponatur, premit atque opprimit. Hoc facit ſentina neglecta, quod facit fluctus irruens. Paulatim per ſentinam intrat, ſed diù intrando, & non exhauriendo, mergit nauim. Quid eſt autem ſentinam exhaurire, niſi ſemper ſolicitè bonis operibus inſiſtere: vt non obruant peccata, gemendo, petendo, ieiunando, tribuendo, ignoſcendo, omnes rupturas peccatorum occludere? Iter autem huius ſeculi moleſtum eſt, plenum eſt tentationibus. In rebus proſperis ne extollat, in rebus aduerſis ne frangat. Qui tibi dedit fœlicitatem huius ſeculi, ad conſolationem tuam dedit, non ad corruptionem. Rurſus, qui te flagellat in hoc ſeculo, ad emendationem, nõ ad damnationem facit. Ferto patrem erudientem, ne ſentias iudicem punientem. Hæc quotidiè dicimus vobis, & ſæpè dicenda ſunt, quia bona & ſalutaria ſunt.

FERIA TERTIA PENTECOSTES, IN LECTIONEM LOCO EPISTOLÆ, CONCIO EXEGETICA.

CElebramus, dilectiſsimi, hodiè ſpiritus ſancti ſolennitatem, tota cum iucunditate celebrandam, dignam omni deuotione. *Bernardus Serm. 1. de Pentecoſte.* Dulciſsimum enim quiddam in Deo Spiritus ſanctus eſt, benignitas Dei, & idem ipſe Deus. Proinde ſi celebramus ſanctorum ſolennia, quantò magis eius, à quo habuerunt vt ſancti eſſent, quotquot fuere ſancti? Si veneramur ſanctificatos, quantò magis ipſum ſanctificatorem conuenit honorari? Hodiè itaque feſtiuitas eſt Spiritus ſancti, qua viſibiliter apparuit inuiſibilis: ſicut & filius, cùm ſit nihilo minùs inuiſibilis in ſeipſo, dignatus eſt exhibere ſe in carne viſibilem. Hodiè Spiritus ſanctus reuelat nobis aliquid de ſeipſo, ſicut antè de Patre & Filio aliquid noueramus. Nam perfecta Trinitatis cognitio, vita æterna eſt. Sic nimirùm D. Bernhardus 1. Sermone de Pentecoſte, quæ ceu præfatiunculæ cuiuſdam loco dicta ſint: nunc ad Lectionem hodiernam veniamus. Habetur ea in Actis Apoſtolicis cap. 8. *Cùm audiſſent Apoſtoli, qui erant Hieroſolymis, quòd recepiſſet Samaria verbum Dei, miſerunt ad eos Petrum & Ioannem.* *Act. 8.* In ea perſecutione, quæ poſt necem Stephani Hieroſolymis graſſabatur, præter Apoſtolos diſperſi ſunt omnes per regiones Iudææ & Samariæ. In ijs fuit etiam Philippus, vnus ex ſeptem primis diaconis: qui venit Samariam, & multos tum verbo, tum ſignis admirandis conuertit ad Dominum, atque in nomine Ieſu Chriſti baptizabantur viri ac mulieres. *Simon magus hæreſiarcha.* Baptizatus eſt etiam Simon ille magus, qui multorum fuit author errorum, atque hæreticorum patriarcha. Et fama conuerſæ Samariæ vbi Hieroſolymam perlata eſt, primarios Apoſtolos Petrum & Ioannem ad eos miſerũt, qui eos in Dei gratia confirmarent. *Sacramenta Baptiſmi & Confirmationis.* Ita habemus hîc duo Sacramenta, Baptiſmum quo abluimur à peccatis, & abrenuntiamus ſatanæ: Confirmationem, qua ad certandum viriliter contra vitia, diabolum, mundum & carnem corroboramur. In baptiſmo Chriſto nomen damus: In Confirmatione armis ſpiritalibus accingimur & communimur, vt cum Apoſtolo bonum certamen certare queamus. *2. Tim. 4.* Nam & ſi in Baptiſmo remittuntur peccata omnia, at nihilò minùs manet quædam infirmitas & pronitas in malum, & fomes peccati, aduersùs quæ opus eſt gratia Spiritus ſancti, quam in Confirmatione accipimus. Sed quare non contulit hanc gratiam Philippus? Quia, vt ait Chryſoſtomus, facultatem hanc nõ ha-

habebat dandi Spiritumſanctum, hoc enim donum ſolorum Apoſtolorum erat. Rectè igitur in Eccleſia etiam hodiè non niſi Epiſcopi, qui ſunt ſucceſſores Apoſtolorum, conferunt Sacramentum Confirmationis, cùm baptiſmum conferant presbyteri, & vbi vrget neceſsitas, etiam fœminæ ſeruata Eccleſiæ forma conferre queãt. Vnde etiã Beda hunc locũ interpretans, Notandum, inquit, ꝙ Philippus, qui Samariæ euangelizabat, vnus de ſeptẽ fuerit. Si enim Apoſtolus eſſet, ipſe vtiq; manũ imponere potuiſſet, vt acciperent Spiritũ ſanctũ: hoc .n. ſolis pontificibus debetur. Nam presbyteris ſiue extra Epiſcopũ, ſeu præſente Epiſcopo baptizent, chriſmate baptizatos vngere licet, ſed quod ab Epiſcopo fuerit conſecratũ: non tamen frontem ex eodem oleo ſignare, quod ſolis debetur Epiſcopis, cùm tradunt Spiritũ paracletum baptizatis. Hæc Beda. Miſsi autem dicuntur Petrus & Ioãnes, quos in ſcripturis diuinis ſæpè legimus coniunctos, quorum alter ardentiùs Christum amauit, alter familiariùs à Chriſto dilectus eſt. *Qui cùm veniſſent, orauerunt pro ipſis, vt acciperent Spiritum ſanctum.* Iam quidẽ in baptiſmo acceperant Spiritũ ſanctũ, ſine quo non poteſt fieri remiſsio peccatorum: at nihilo minùs orant pro illis Apoſtoli, vt accipiant Spiritum ſanctum: non vt iam in illis eſſe incipiat, ſed vt dona ſua in illis augeat & tueatur: quod etiam hîc factum eſt ſigno viſibili. Id quod facilè inde conſtare poteſt, ꝙ impius ille Simon magus, cùm vidiſſet per impoſitionem manus Apoſtolorum dari Spiritũ ſanctum, pecunia ab Apoſtolis eam poteſtatẽ mercari voluit, qua poſſet etiam ipſe manibus impoſitis conferre ſpiritum ſanctum. Cur autem id fecerit, Epiphanius contra Simonianos ſcribens explicat his verbis: Cùm Philippus diaconus eſſet, non habebat poteſtatem imponendi manus, vt per hoc daret ſpiritum ſanctum. Cùm aũt Simon non haberet rectum cor, neq; cogitationem rectam, ſed turpi lucro ac ſtudio pecuniarum intentus eſſet, & à prauo propoſito ſuo nuſquã decederet, offerebat pecunias Petro Apoſtolo, vt daret ipſi poteſtatem exhibendi Spiritum ſanctum per manuum impoſitionem: ita ratione ſecum inita, quòd dare vellet multis pro modica pecunia, atq; ſic per exhibitionem Spiritus multas pecunias cumulare ac lucrari. Hæc Epiphanius. *Nondùm enim in quemquã illorum venerat, ſed baptizati tantùm erant in nòmine Domini Ieſu.* Hoc quidem ſic accipiendum eſt, quòd non venerit ſigno viſibili ſpirituſſanctus in illos. Nã alioquì non poſſent in Chriſti membris viuis numerari, qui non habent ſpiritum ſanctum. Si quis non habet Spiritũ Chriſti, ait Apoſtolus, hic non eſt eius. Præclarè de his duobus Sacramentis in Epiſtola ad omnes Hiſpaniæ Epiſcopos ſcribit Miltiades Papa, è qua pauca hîc commemorare libet: Sed fortè cogitet aliquis, inquit: Quid mihi prodeſt poſt myſteriũ baptiſmatis myſterium confirmationis? Aut quantùm video, non totũ de fonte ſuſcepimus, ſi poſt fontem adiectione noui generis indigemus. Non ita, dilectiſsimi. Attendat charitas veſtra. Sicut exigit militaris ordo, vt cùm imperator, quemcunque in militum receperit numerum, non ſolùm ſignet receptum, ſed etiam armis competentibus inſtruat pugnaturum: ita in baptizato benedictio illa munitio eſt. Dediſti militem, da ei adiumentum militiæ. Nunquid prodeſt, ſi quiſquam parentum magnam pupillo conferat facultatem, niſi prouidere ſtudeat & tutorem? Itaque paracletus regeneratis in Chriſto, cuſtos & conſolator & tutor eſt. Ideò dicit ſermo diuinus: Niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem, fruſtrà vigilat qui cuſtodit eam. Ergo Spiritus ſanctus, qui ſuper aquas baptiſmi ſalutifero deſcendit illapſu, in fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam, in Confirmatione augmentum præſtat ad gratiam. Et quia in hoc mũdo tota ætate victuris, inter inuiſibiles hoſtes & pericula gradiendum eſt, in baptiſmo regeneramur ad vitam, poſt baptiſmum confirmamur ad pugnam: in baptiſmo abluimur, poſt baptiſmum roboramur. At continuò tranſituris ſufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen neceſſaria ſunt Confirmationis auxilia, &c. *Tunc imponebant manus ſuper illos, & accipiebant Spiritum ſanctum.* Diuus Auguſtinus lib. 2. contra literas Petiliani, cap. 104. Confirmationem vocat Sacramentum Chriſmatis, idemq; in genere viſibilium ſignaculorum ſacroſanctum eſſe dicit, ſicut & ipſum Baptiſmum: at nihilo minùs eſſe illud poſſe & in hominibus peſsimis, in operibus carnis vitam conſumentibus, & regnum cœlorum non poſſeſſuris. Verùm iſtiuſmodi homines, de quibus id aſſerit Auguſtinus, etſi extrinſecùs Epiſcopi miniſterio confirmantur, nó tamen accipiunt Spiritum ſanctum, cuius gratiæ per malam voluntatem & improbã vitam obicem ponunt. Adhibetur autẽ Chriſma in Confirmatione ex Apoſtolica traditione, loco viſibilis deſcenſionis Spiritus ſancti: atque ipſum Chriſma & impoſitio manuum, ſignum eſt externum Sacramenti huius: porrò eiuſdem ſacramenti res, eſt vngi ſpiritaliter notiſsima illa ſeptiformi gratia ſpirituſſancti: puta Spiritu ſapientiæ & intellectus, ſpiritu conſilij & fortitudinis, ſpiritu ſcientiæ, pietatis & timoris Domini. Porrò Confirmationis Sacramentum non niſi ab Epiſcopis tribui, præter alia declarant illa verba D. Hieronymi, quibus vtitur in Dialogo aduerſus Luciferianos: Quòd ſi hoc loco quæris, inquit, quare in Eccleſia baptizatus, niſi per manus Epiſcopi non accipiat Spiritũ ſanctum, quem nos aſſerimus in vero Baptiſmate tribui, diſce hanc obſeruationem ex ea authoritate deſcendere, quòd poſt aſcenſum Domini Spiritus ſanctus ad Apoſtolos deſcendit. Hæc Hieronymus. Ipſa verò manus

ima

Soli epiſcopi cõferũt confirmationem.

Acto 8. Simonis magi impietas.

Pſal. 126.

Auguſtin. confirmationem dicit Sacramentum.

Cur Chriſma in cõfirmatione.

Eſai. 11.

impoſitio ſignificat diuinam poteſtatem, virtutem, robur, auxilium, & gratiam Spiritus ſancti, quæ manus impoſitionem accipientibus, vel ad emundationẽ, vel reconciliationem, vel ſanctificationem, vel ad robur, vel ad felicitatis incrementum, Dominica authoritate hominibus cõceſſa conferuntur. Eſt autem in ſcripturis diuinis frequens admodùm, per Dei manum, Dei virtutem ſignificare: cumque Dei munere fungantur eius miniſtri, quibus eſt ea collata poteſtas, perſuaſum quiſq; habere debet, cùm ij man' imponunt more & ritu Eccleſiaſtico, Deum ſuã hominibus manum per illos imponere, & ſua dona atque chariſmata impertiri. Vt enim luculenter ab D. Ambroſio de dignitate Sacerdotali cap. 5. dicitur, Homo imponit manum, Deus largitur gratiam. Quod, ſicut D. Ambroſius veriſſimè aſſerit, ita dubitandum non eſt, Confirmationem rectè inter Sacramenta reponi, quippe in quo ſub ſigno viſibili inuiſibilis Spiritus ſancti gratia confertur, non tamen quibuſlibet, ſed ijs qui gratiæ obicem non ponunt. Vſque adeò enim ſacramenta ſuam non habent efficientiam in illis, quibus conferuntur, quod ad ſpiritalis gratiæ infuſionem attinet, ſi quis in peccandi propoſito perſeueret, vt etiam baptiſmus, q eſt Sacramentorũ omnium veluti ianua quædam & aditus, non emundet à peccatis baptizatum, niſi & peccaſſe ſe doleat, & deinceps à peccato cauere velit: immò baptiſmus dari non debet in peccandi propoſito permanentibus. Multa hoc loco de Confirmationis Sacramento dici poſſent, præſertim cùm id hæretici horum temporum è numero Sacramentorum impiè excludant, ſed ſatis ſit ex Michaële Syngelo Ieroſolymitano presbytero ea retuliſſe, quæ is in Encomio D. Dionyſij Areopagytæ ſcribit, quem certè teſtatur catechizatum, exorcizatum, baptizatũ, candido veſtitum, perfectione (id eſt, confirmatione: ſic enim Ambroſius lib. 3. cap. 2. de Sacramentis Confirmationem notat) dignum fuiſſe habitum, & lucis armis indutum. Is verò Dionyſius diſcipulus fuit Pauli Apoſtoli. Inde iã certò licet colligi, quàm ſit ab ipſo Chriſto in Apoſtolos, & ab ijs in nos vſq; deriuatum hoc Sacramentum. In quo etiam Chriſmatis vſum longè eſſe vetuſtiſsimum idem Michaël Syngelus ibidem ſatis declarat, cùm ſubiungit Dionyſiũ gratia illa, quæ ex baptiſmo eſt obmunitum, diuino eſſe vnguento delibutum. τῷ θείῳ, inquit, χρίσεως ἀλείμματι. Nec quiſquam dubitare debet eum, qui Sacramentum Confirmationis ex contemptu & incuria nolit accipere, graui ſe ſcelere obſtringere. Sicuti autem aqua corpus tangit, & cor abluit, quod ait Auguſtinus: ita Confirmationis oleum frontem linit, & animam ſpiritali atque inuiſibili Spiritus ſancti chariſmate inungit atque imbuit, & donis cumulatioribus auget. Noſtræ ætatis hæretici hoc Sacramentum & ſacrum chriſma per ſummum ſcelus audacter reijciunt & irrident, ſed illos non imitari, verùm fugere debemus tanquàm datos in reprobũ ſenſum. Iam ſuprà quædam attulimus ex Miltiade Pontifice de hoc ſacramento, ex quo rurſus nonnulla adijcere libet, vt magis accendamur deſiderio cœleſtium chariſmatum, quæ nobis per ſpiritum ſanctum largiſsimè conferuntur: Cùm ſpiritus ſanctus, inquit Epiſtola ſuprà memorata, infunditur, cor fidele ad prudentiam & conſtantiam dilatatur. Itaq; ante deſcenſionem Spiritus ſancti, vſque ad negationem Apoſtoli deterrentur: poſt viſitationẽ verò eius, vſq; ad martyrium contemptu ſalutis armantur. Secundũ hoc per Chriſtum redimimur, per ſpiritũ verò ſanctũ dono ſapiẽtiæ ſpiritualis illuminamur, ædificamur, erudimur, inſtruimur, conſummamur, vt illam ſancti ſpiritus vocẽ audire poſsimus, Intellectum tibi dabo, & inſtruam te in via hac qua gradieris. De Spiritu ſancto accipimus, vt ſpirituales efficiamur, quia animalis homo non percipit ea, quæ ſunt Spiritus Dei. De Spiritu ſancto accipimus, vt ſapiamus inter bonum malumque diſcernere, iuſta diligere, iniuſta reſpuere, vt malitiæ ac ſuperbiæ repugnemus, vt luxuriæ ac diuerſis illecebris, & fœdis indignisque cupiditatibus reſiſtamus. De ſpiritu ſancto accipimus vitæ amorem, & gloriæ ardorem, vt ſuccenſi diuinitùs, erigere à terrenis mentem ad ſuperna & diuina valeamus. Hæc ille ſanctiſsimus pontifex. Supereſt dilectiſsimi, vt gratiam Sancti ſpiritus in Baptiſmo primùm, deinde in Confirmationis ſacramento nobis collatam, crebrò in nobis reſuſcitemus, quemadmodùm etiam diſcipulum ſuum Timotheum hortatur Paulus Apoſtolus, idque his præſertim ſacratiſsimis diebus, quibus agitur ſolennitas Spiritus ſancti. Sine gratia ſancti ſpiritus nihil poſſumus boni efficere. Itaq; ſemper in eam curam incumbere debemus, ne nos illius gratia reddamus indignos. Res eſt incomparabilis precij, gratia, tametſi multo maxima hominum pars eam prorſus negligit, imò & abijcit & conculcat pedibus, dum ſpontè vitam viuit à Dei gratia prorſus abhorrentem. Id quod à nobis auertat ineffabilis benignitas Spiritus ſancti, cùm patre & filio viuentis & regnantis per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

Dei manus, Dei virtus.

Sacramenta in quibus non habent ſuã efficientiã.

Peccant, qui nolunt confirmari

Pſal.

1. Cor. 2.

2. Tim. 1.

EADEM FERIA,

Ioannis 10.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Amen amen dico vobis, qui non intrat per oſtium in ouile ouium, ſed aſcendit aliunde: ille fur eſt & latro. Et reliqua. Homilia beati Auguſtini Epiſcopi.

DE

DE illuminato illo qui natus eſt cæcus, ſermo ad Iudæos Domini exortus eſt. Huic itaq; lectioni hodiernam eſſe con- Ioan. 9.
textam, ſcire debuit & commoneri charitas veſtra. Cùm enim Dominus dixiſſet, In iudicium ego in hunc mundum veni, vt qui non vident videant, & qui vident cæci fiant, quidam ex phariſæis dixerũt: Nunquid & nos cæci ſumus? Quibus reſpondit: Si cæci eſſetis, non haberetis peccatum. Nunc autem dicitis, Quia videmus, peccatum veſtrum manet. His verbis ſubiunxit ca, Ioan. 10.
quæ hodiè cũ recitarentur audiuimus, *Amen amẽ dico vobis, qui non intrat per oſtium in ouile ouium, ſed aſcendit aliundè, ille fur eſt & latro.* Dixerant enim ſe cæcos non eſſe. Videre autem tunc poſſent, ſi oues Chriſti eſſent. Vnde ſibi vſurpabant lumẽ, qui furebant contra diem? Propter illorum ergo vanam & ſuperbam & inſanabilem arrogantiã, Dominus Ieſus iſta contexuit, in quibus nos ſalubriter, ſi aduertamus, admonuit. Multi enim ſunt, qui ſecundùm quandam vitæ huius conſuetudinem dicuntur boni homines, boni viri, bonæ fœminæ, innocentes, & quaſi obſeruantes ea quæ in lege præcepta ſunt, deferentes honorem parentibus ſuis, non mœchantes, non homicidium perpetrantes, non furtum facientes, non falſum aduersùs quenquam teſtimonium perhibentes, & cætera quæ in lege mandata ſunt, velut obſeruantes, & Chriſtiani nõ ſunt, & plerunque ſe iactant quomodò iſti, Nunquid & nos cæci ſumus? Quia verò iſta omnia quæ faciunt, & neſciunt ad quem finem referant, inaniter faciunt, Dominus de grege ſuo & oſtio, quo intratur ad ouile, ſimilitudinem poſuit in hodierna lectione. Dicant ergo pagani, Benè viuimus. Si per oſtium non intrãt, quid eis prodeſt, vnde gloriantur? Ad hoc enim debet vnicuique prodeſſe benè viuere, vt detur illi ſemper viuere. Nam cui non datur ſemper viuere, quid prodeſt benè viuere? Quia nec benè viuere dicendi ſunt, qui finem benè viuendi vel cæcitate neſciunt, vel inflatione contemnunt. Non eſt autem cuiquam ſpes vera & certa ſemper viuendi, niſi agnoſcat vitam, quod eſt Chriſtus, & per ianuam intret in ouile. Quærunt ergo plerunque tales homines etiam perſuadere hominibus, vt benè viuant, & Chriſtiani non ſint. Per aliam partem volunt aſcendere, rapere & occidere, nõ vt paſtor conſeruare atque ſaluare. Fuerunt ergo quidam philoſophi, de virtutibus & vitijs ſubtilia multa tractantes, diuidentes, diffinientes, ratiocinationes acutiſſimas concludentes, libros implentes, ſuam ſapientiã buccis crepantibus ventilantes, qui etiam dicere auderent hominibus, Nos ſequimini, ſectam noſtram tenete, ſi vultis beatè viuere. Sed non intrant per oſtium. Perdere volebant, mactare, & occidere. Quid de iſtis dicam? Ecce ipſi phariſæi legebant, & in eo quod legebant, Chriſtum ſonabant; venturum ſperabant, & præſentem non agnoſcebant. Iactabant ſe etiam ipſi inter videntes, hoc eſt, inter ſapientes, & negabant Chriſtũ, & non intrabant per oſtium. Ergo & ipſi ſi quos fortè ſeducerent, mactandos & occidendos, non liberandos ſeducerent. Et hos dimittamus: videamus illos, ſi fortè ipſi intrant per oſtium, qui *Hæretici ſe*
ipſius Chriſti nomine gloriantur. Innumerabi- *illuminatos*
les enim ſunt, qui ſe videntes non ſolùm iactant, *tos videri*
ſed à Chriſto illuminatos videri volunt, ſunt au- *volunt.*
tem hæretici. Fortè ipſi per ianuam intrauerunt? Abſit. Sabellius dicit: Qui filius eſt, ipſe eſt & pater. Sed ſi filius non eſt pater, non intrat per oſtium, qui filium dicit patrem. Arrius dicit: Aliud eſt pater, aliud filius. Rectè diceret, ſi diceret alius, non aliud, quando enim dicit, aliud, ei contradicit, à quo audit: Ego & pater vnum ſumus. Nec ipſe ergo per oſtium intrat. Prædicat enim Chriſtum qualem ſibi fingit, non qua- *Ioan. 10.*
lem veritas dicit, nomen habet, rem non habet. Alicuius rei nomen eſt Chriſtus. Tene ipſam rem, ſi vis prodeſſe tibi nomen. Alius, neſcio vnde, ſicut Photinus, Chriſtus homo eſt, inquit, Deus non eſt. Nec ipſe intrat per oſtium, quia Chriſtus & homo eſt & Deus. Et quid opus eſt multa percurrere, & multa vana hæreſum enumerare? Hoc tenete, ouile Chriſti eſſe Eccleſiam catholicam. Quicunq; vult intrare ad ouile, per oſtium intret, Chriſtum verum prædicet. *Ouile*
Non ſolùm Chriſtum verũ prædicet, ſed Chri- *Chriſti, Ec-*
ſti gloriam quærat, non ſuam. Nam multi quæ- *cleſia.*
rendo gloriam ſuam, oues Chriſti ſparſerunt potiùs, quã congregauerunt. Humilis .n. ianua eſt Chriſtus Dñs. Qui intrat per hanc ianuam, oportet humiliet ſe, vt ſano capite poſſit intrare. Qui autem ſe non humiliat, ſed extollit, per maceriam vult aſcendere. Qui autem per maceriam aſcendit, ideò exaltatur, vt cadat. Tectè tamen adhuc loquitur Dominus Ieſus, nondum intelligitur. Nominat oſtium, nominat ouile, nominat oues. Commendat hæc omnia, ſed nondum exponit. Legamus ergo, quia venturus eſt ad ea verba, in quibus aliqua quæ dixit, dignetur exponere, ex quorũ expoſitione dabit nobis fortaſſe etiam illa, quæ non expoſuit, intelligere. Paſcit enim manifeſtis, exercet obſcuris. Qui non intrat per oſtium in ouile ouium, ſed aſcendit aliunde, væ miſero, quia caſurus eſt. Sit ergo humilis, per oſtium intret, plano pede veniat, & nõ offendet. Ille, inquit, fur eſt & latro. Oues ſuas vult dicere oues alienas: ad hoc ſuas, id eſt, furto ablatas, nõ vt ſaluet, ſed vt occidat. Ergo fur eſt, *Fur.*
quia quod alienum eſt, ſuũ dicit. Latro, quia & *Latro.*
quod eſt furatus, occidit. *Qui autem intrat per oſtium, paſtor eſt ouium, huic oſtiarius aperit.* De oſtiario iſto tunc quæramus, quando & ab ipſo Domino audierimus quod ſit oſtium, & qui ſit paſtor. *Et oues vocem eius audiunt. Et proprias oues vocat nominatim.* Habet .n. nomina eorũ ſcripta in libro vitę. Proprias oues vocat nominatim. Hinc dicit Apoſtolus: Nouit Dominus qui ſunt eius. *2. Tit. 2.*

Et

Et educit eas: & cùm proprias oues emiſerit, ante eas vadit, & oues illum ſequuntur, quia ſciunt vocem eius. Alienũ autem non ſequuntur, ſed fugiunt ab eo, quia nõ nouerunt vocem alienorum. Tecta ſunt verba hæc, plenaq; quæſtionibus, grauida ſacramentis. Sequamur ergo, & audiamus magiſtrum ex his obſcuris aliquid aperientem, & per id quod aperit, nos fortè intrare facientem. *Hoc prouerbium dixit illis Ieſus. Illi autem non cognouerunt, quid loqueretur eis.* Fortè nec nos. Quid ergo intereſt inter illos & nos, antequã iſta verba agnoſcamus & nos? Quia nos pulſamus, vt aperiatur nobis: illi autẽ Chriſtum negando nolebant intrare ſeruandi, ſed foris remanere perdẽdi. Quòd ergo nos audimus hæc piè, quòd antequam illa intelligamus, credimus vera eſſe atq; diuina, magna ab iſtis diuerſitate diſtamus. Incipiamus ergo audire exponentem, quem audiuimus proponentem. *Dixit ergo illis iterum Ieſus: Amen amen dico vobis, quia ego ſum oſtium ouium.* Ecce ipſum oſtiũ, quod clauſum poſuerat aperuit. Ipſe eſt oſtium. Agnouimus, intremus, aut nos intraſſe gaudeamus. *Omnes quotquot venerunt, fures ſunt & latrones.* Quid eſt hoc Domine, Omnes quotquot venerunt? Quid enim? Tu non veniſti? Sed intellige, Omnes quotquot venerunt dixit, Vtique præter me. Recolamus ergo. Ante aduentum ipſius venerunt ꝓphetæ. Nunquid fures & latrones fuerẽt? Abſit: non præter illum venerunt, quia cùm illo venerunt. Venturus præcones mittebat, ſed eorum corda quos miſerat poſſidebat. Vultis noſſe quia cum illo venerunt? Quid eſt ipſe ſemper? Carnẽ quippe accepit ex tempore. Quid eſt ergo ſemper? In principio erat verbum. Cum illo ergo venerunt, q cum verbo Dei venerunt. Ego ſum, inquit, via, & veritas, & vita. Si ipſe eſt veritas, cum illo venerũt, qui veraces fuerũt. Quotquot ergo præter illũ, ſunt fures & latrones. i. ad furãdum & occidendũ. *Sed non audierunt eos oues.* Maior hæc quæſtio eſt: non audierunt eos oues. Ante aduentum Domini noſtri Ieſu Chriſti, quo humilis venit in carne, præceſſerũt eum iuſti, ſic in eũ credentes venturum, quomodò nos credimus in eum qui venit. Tempora variata ſunt, nõ fides: quia & ipſa verba pro tempore variantur, cùm variè declinantur. Alium ſonũ habet, Venturus eſt: alium ſonum habet, Venit. Mutatus eſt ſonus, venturus eſt, & venit. Eadem tamen fides vtroſque cõiungit, & eos qui venturũ eſſe, & eos qui eum veniſſe crediderunt. Diuerſis quidem temporibus, ſed vtroſque per vnum fidei oſtium, hoc eſt, per Chriſtum videmus ingreſſos. Nos credimus Dominum Ieſum Chriſtum natum ex virgine, veniſſe in carne, paſſum eſſe, reſurrexiſſe, in cœlum aſcendiſſe. Totum hoc, ſicut auditis verba præteriti temporis, impletum eſſe iam credimus. In eius ſunt fidei ſocietate nobiſcum & illi patres, qui crediderunt de virgine naſciturum, paſſurũ & reſurrecturum, in cœlos aſcenſurum. Illos enim oſtendit Apoſtolus, vbi ait: Habentes autem eundem ſpiritum fidei, ſicut ſcriptum eſt: Credidi, propter quod locutus ſum: & nos credimus, propter qđ & loquimur. Vt ſcias autem quòd vna ſit fides, audi dicentem: Habentes autem eundem ſpiritum fidei, & nos credimus. Quotquot ergo illo tempore crediderunt vel Abrahæ, vel Iſaac, vel Iacob, vel Moyſi, vel alijs patriarchis, alijsq; prophetis Chriſtum prænunciantibus, oues erant, & Chriſtum audierunt: non alienam vocem, ſed ipſius audierunt. Iudex fuerat in præcone, quia & quando iudex loquitur ꝑ præconem, exceptor non facit, Præco dicit, ſed, Iudex dicit. Alij ſunt ergo quos nõ audierunt oues, in quibus non erat vox Chriſti, errantes, falſa dicentes, inania garrientes, vana fingentes, miſeros ſeducentes. Quid eſt ergo quod dixi, maior hæc quæſtio eſt? Quid habet obſcurum & ad intelligendum difficile, audite obſecro: Ecce Dominus ipſe Ieſus Chriſtus venit, prædicauit. Vtiq; multò magis vox paſtoris erat expreſſa ipſo ore paſtoris. Si enim per prophetas vox paſtoris erat, quanto magis vocem paſtoris proferebat lingua ipſa paſtoris? Nõ omnes audierunt. Sed quid putamus? Qui audierunt, oues erãt? Ecce audiuit Iudas, & lupus erat: ſequebatur, ſed pelle ouina tectus, paſtori inſidiabatur. Aliqui verò eorum, qui Chriſtũ crucifixerunt, non audiebant, & oues erant. Ipſos enim videbat in turba, quando dicebat: Cùm exaltaueritis filium hominis, tunc cognoſcetis, quia ego ſum. Quomodo ergo iſta ſoluitur quæſtio? Audiunt non oues, & non audiunt oues: Sequuntur vocem paſtoris quidam lupi, & ei quædam contradicũt oues, poſtremò paſtorem occidunt oues. Soluitur quæſtio. Reſpondet enim aliquis, & dicit: Sed quando non audiebant, oues nondũ erant: tunc lupi erant. Vox audita eos mutauit, ex lupis oues fecit. Quando ergo factæ ſunt oues, audierunt, & paſtorẽ inuenerunt, paſtoremq; ſecutæ ſunt, paſtoris promiſſa ſperauerunt, quia iuſſa fecerunt. Soluta eſt vtcunq; iſta quæſtio, vt cuiq̃ fortè ſufficiat: me autem adhuc mouet, & quid me moueat communico vobiſcum, vt quodammodò quærẽs vobiſcum, reuelante illo vobiſcum merear inuenire. Quid ergo me moueat, accipite. Per Ezechielem prophetam Deus obiurgat paſtores, & dicit inter cætera de ouibus: Errantem ouem non reuocaſtis. Et errantem dicit, & ouem appellat. Si quando errabat, ouis erat, cuius vocẽ vt erraret, audiebat? Proculdubiò enim non erraret, ſi vocẽ paſtoris audiret. Sed ideò errauit, quia vocem audiuit alieni, vocem furis & latronis audiuit. Certè latronum vocem non audiunt oues. Qui venerũt, inquit, & intelligimus, pręter me, fures ſunt & latrones, & non audierunt eos oues. Domine, ſi non audierunt eos oues, quomodò errant oues? Si oues non audiunt niſi te, tu autem veritas es, quiſquis veritatem audit, non vtique errat. Illi autem errant, & oues appellantur. Nã ſi in

Oſtium ouiũ Chriſtus.

Ioan. 1.

Ioan. 14.

Fides vna & ante & poſt aduentum Domini.

2. Cor. 4. *Pſal. 115.*

Ioan. 8.

Ezech. 34.

ſi in errore ipſo oues non appellarentur, non diceretur per Ezechielem, Errantem ouem non reuocaſtis. Quomodò & errat, & ouis eſt? Vocem alieni audiuit. Certè non audierunt eos oues. Audiſtis fratres altitudinem quæſtionis. Dico ergo. Nouit Dominus, qui ſunt eius: nouit præſcitos, nouit prædeſtinatos. Nouit Dominus, qui ſunt eius. Ipſæ ſunt oues. Aliquando ſe ipſæ neſciunt, ſed paſtor nouit eas. Secundùm iſtam prędeſtinationem, ſecundùm iſtam Dei præſcientiam, ſecundùm electionem ouiũ ante conſtitutionem mundi. (Nam hoc dicit Apoſtolus: Sicut elegit nos in ipſo ante conſtitutionem mundi.) Secundùm ergo iſtam præſcientiam Dei & prædeſtinationẽ, quàm multæ oues foris, quàm multi lupi intùs? & quàm multæ oues intùs, & quàm multi lupi forìs? Quid eſt quod dixi, quã multæ oues forìs? Quàm multi modò luxuriantur, caſti futuri: quàm multi blaſphemant Chriſtum, credituri in Chriſtum: quàm multi ſe inebriant, futuri ſobrij: quàm multi rapiunt res alienas, donaturi ſuas? Veruntamen modò alienã vocem audiunt, alienos ſequũtur. Item quàm multi intùs laudant blaſphematuri, caſti ſunt fornicaturi, ſobrij ſunt ſe vino poſteà ſepulturi, ſtant caſuri: non ſunt oues. De prædeſtinatis enim loquimur: de his loquimur, quos Dominus nouit, qui ſunt eius. Et tamen ipſi quandiù rectè ſapiunt, Chriſti vocem audiunt. Ecce audiunt ipſi, non audiunt illi, & tamen ſecundum prędeſtinationẽ non oues iſti, oues illi. Adhuc manet quęſtio, quę mihi interim nũc videtur ita poſſe diſſolui. Eſt aliqua vox, eſt, inquam, vox aliqua paſtoris, in qua oues nõ audiunt alienos, in qua nõ oues non audiunt Chriſtum. Quę eſt iſta vox? Qui perſeuerauerit vſq; ad finẽ, hic ſaluus erit. Hanc vocem non negligit proprius, non audit alienus. Nã & ipſe hoc ei prædicat, vt perſeueret apud ipſum vſq; in finem: ſed nõ apud eũ perſeuerando, non audit hanc vocem. Iſtam qui audierit, ouis eſt. Sed audiebat illã neſcio quis, & deſipuit, refriguit, audiuit alienam. Si prædeſtinatus eſt, ad tempus errauit, in æternum non perijt. Redit vt audiat quod neglexit, faciat quod audiuit. Si enim de his eſt qui prædeſtinati ſunt, & errorem ipſius Deus præſciuit, & conuerſionem futuram. Si aberrauit, redit vt audiat vocẽ illam paſtoris, & ſequatur dicentem: Qui perſeuerauerit vſq; in finẽ, hic ſaluus erit. Bona vox, fratres, & paſtoralis. Ipſa eſt vox ſalutis in tabernaculis iuſtorum. Perſeuerare vſq; in finem, hoc eſt ouiũ vocem paſtoris audientiũ. Tentatio accedit: perſeuera vſq; in finem, quia tentatio perſeuerat vſq; in finem. Vſq; in quem finẽ perſeuerabis? Quouſq; finias viam, hoc eſt, iſtã mortalem vitam. Vt potui, vt Deus donauit, profundam multùm quęſtionem aut expoſui vobis, aut tractaui vobiſcũ. Per hoc ergo quod expoſuit Dominus, quia ipſe eſt oſtiũ, introëamus ad ea, quæ propoſuit nec expoſuit. Et paſtor quidem quiſnã ſit, quanuis non dixerit in iſta lectione, quæ hodiè recitata eſt, tamẽ in ea quæ ſequitur, apertiſsimè dicit, Ego ſum paſtor bonus. Quod & ſi non diceret, quem aliũ pręter ipſum intelligere deberemus in eis verbis, vbi ait: Qui intrat per oſtium, paſtor eſt ouium: huic oſtiarius aperit, & oues vocat nominatim, & educit eas: & cũ proprias oues emiſerit, ante eas vadit, & oues eũ ſequuntur, quia ſciunt vocem eius? Quis enim alius oues proprias vocat nominatim, & educit eas hinc ad vitam æternã, niſi qui nouit nomina prædeſtinatorum? Vnde ait diſcipulis ſuis: Gaudete, quoniã nomina veſtra ſcripta ſunt in cælo. Hinc enim eas vocat nominatim. Et quis alius eas emittit, niſi qui eorũ peccata dimittit, vt eũ ſequi duris liberatæ vinculis poſsint? Et quis eas præceſsit, quò eum ſequantur, niſi qui ſurgens à mortuis, iam non moritur, mors illi vltrà nõ dominabitur? Vnde illud, quod ait: *Ego ſum oſtium: per me ſi quis introierit, ſaluabitur, & ingredietur & egredietur, & paſcua inueniet:* In hoc euidenter oſtendit, non ſolũ paſtorẽ, ſed etiã oues intrare per oſtium. Non pigeat nos, fratres, ſecundũ quaſdam ſimilitudines ipſum accipere oſtiũ, ipſum oſtiarium. Quid eſt enim oſtiũ? Quo intramus. Quis eſt oſtiarius? Qui aperit. Quis ergo ſe aperit, niſi qui ſeipſum exponit? Ecce Dominus dixerat oſtium, non intellexeramus: quando non intelleximus, clauſum erat: qui aperuit, ipſe eſt oſtiarius. Nulla eſt ergo neceſsitas aliquid aliud quærere, nulla neceſsitas, ſed fortè eſt voluntas. Si eſt voluntas, noli exorbitare, noli à Trinitate diſcedere. Si perſonã aliam quæris oſtiarij, ſpirituſſanctus occurrat. Non enim dedignabitur oſtiarius eſſe ſpirituſſanctus, quando ipſum oſtiũ eſſe dignatus eſt filius. Vide oſtiariũ, fortè ſpiritumſanctum: ipſe Dominus diſcipulis ſuis de ſpirituſancto dicit: Ipſe vos docebit omnẽ veritatẽ. Oſtiũ quid eſt? Chriſtus. Quid eſt Chriſtus? Veritas. Quis aperit oſtium, niſi qui docet omnem veritatem? Sed quid eſt, Ingredietur, & egredietur & paſcua inueniet? Ingredi quippe in Eccleſiam per oſtium Chriſtum, valdè bonũ eſt. Exire autem de Eccleſia, ſicut ait iſte ipſe Ioannes Euangeliſta in Epiſtola ſua: Ex nobis exierunt, ſed nõ erant ex nobis: non eſt vtiq; bonum. Talis ergo egreſſus non poſſet à bono paſtore laudari, vt diceret: Et ingredietur, & egredietur, & paſcua inueniet. Eſt ergo aliquis, non ſolùm ingreſſus, verùm etiam egreſſus bonus per oſtiũ bonũ, quod eſt Chriſtus. Sed quis eſt iſte laudabilis & beatus egreſſus? Poſſem quidẽ dicere ingredi nos, quãdo interiùs aliquid cogitamus: egredi autem, quando exteriùs aliquid operamur: & quoniã, ſicut dicit Apoſtolus: Per fidem habitat Chriſtus in cordibus noſtris, ingredi per Chriſtum, eſſe ſecundùm ipſam fidem cogitare: egredi aũt per Chriſtum, ſecundùm ipſam fidem etiam forìs, id eſt, corã hominibus operari. Vnde & in Pſalmo legitur: Exiet homo ad opus ſuum. Et ipſe

Margin notes: 2.Tim.2 — Ephe.1. — Matt.10. Vox Chriſti, quenã à ſolis ouibus audiatur. — ...117. — Ioan.10. — Luc.10. — Rom.6. — *Hæc inſerta ſunt ex Tract. 46. in Ioannẽ.* — Ioan.16. — *Hæc rurſus ſunt ex Tracta.45.* — 1.Ioan.2. — *Egreſſus bonus.* — Epheſ.3. — Pſal.101.

[Matt. 5.] Dominus dicit: Luceant opera veſtra coram hominibus. Sed plùs me delectat, quod ipſa veritas tanquàm paſtor bonus, & ideò doctor bonus, quodammodò nos admonuit, quemadmodum intelligere debeamus quod ait, Ingredietur, & egredietur, & paſcua inueniet, cùm ſecutus adiunxit: *Fur non venit niſi vt furetur, & mactet, & perdat: ego veni vt vitam habeant, & abundantiùs habeant.* Videtur enim mihi dixiſſe, Vt vitam habeant ingredientes, & abundantiùs habeant egredientes, Non autem poteſt quiſque per oſtiũ, id eſt, per Chriſtum egredi ad vitam æternam, quæ erit in ſpecie, niſi per ipſum oſtium, hoc eſt, [Gala. 5.] per eundem Chriſtum, in Eccleſiam eius, quod eſt ouile eius, intrauerit ad vitam temporalem, quæ eſt in fide. Ideò ait: Ego veni vt vitã habeãt, hoc eſt, fidem quæ per dilectionẽ operatur, per quam fidem in ouile ingrediũtur vt viuãt, quia [Aba. 2.] iuſtus ex fide viuit. Et abundantiùs habeant, qui perſeuerando vſque in finem, per illud oſtiũ, id eſt, per fidem Chriſti egrediuntur, quoniam veri fideles moriuntur. Et abundantiùs habeant vitam, veniendo quò paſtor ille præceſsit, vbi nunquàm deinde moriantur. Quanuìs ergo & hic in ipſo ouili non deſint paſcua, quoniam ad vtrunque poſſumus intelligere quod dictum eſt, Et paſcua inueniet, id eſt, & ad ingreſſum & ad egreſſum: tamen tunc verè paſcua inuenient, vbi ſaturentur qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam, qualia [Luc. 23.] paſcua inuenit, cui dictum eſt: Hodiè mecum eris in paradiſo.

FERIA QVARTA PENTECOSTES, Ioan. VI.

In illo tempore: Dixit Ieſus turbis Iudæorum: Nemo poteſt venire ad me, niſi pater qui miſit me, traxerit eũ. Et reliqua. Homilia beati Auguſtini Epiſcopi. [Ex Tract. 26 in Ioa.]

CVM Dominus noſter Ieſus Chriſtus, ſicut in Euangelio cùm legeretur audiuimus, panẽ ſe eſſe dixiſſet, qui de cælo deſcendit, murmurauerunt [Ioan. 6.] Iudæi, & dixerunt: Nónne hic eſt IESVS filius Ioſeph, cuius nos nouimus patrem & matrem? Quomodò ergo dicit hic, quia de cælo deſcendi? Iſti à pane de cælo longè erant, nec eũ eſurire nouerant: fauces cordis languidas habebant, auribus apertis ſurdi erant: videbant, & cæci ſtabant. Panis quippe iſte interioris hominis quærit eſuriem. Vnde alio loco dicit: Beati qui [Mat. 5.] eſuriunt & ſitiunt iſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur. [1. Cor. 1.] Iuſtitiam verò nobis eſſe Chriſtum, Paulus Apoſtolus dicit. Ac per hoc qui eſurit hunc panem, eſurit iuſtitiam, ſed iuſtitiã quæ de cælo deſcendit, iuſtitiã quam dedit Deus, non quam ſibi facit homo. Si enim nullam ſibi faceret homo iuſtitiam, non diceret idem Apoſtolus de Iudæis: [Rom. 10.] Ignorantes enim Dei iuſtitiam, & ſuá volentes cõſtituere, iuſtitiæ Dei non ſunt ſubiecti. Inde erant iſti, qui panem de cælo deſcendentem non intelligebant, quia ſua iuſtitia ſaturati, iuſtitiam Dei non eſuriebant. Quid eſt hoc, iuſtitia Dei, & iuſtitia hominis? Iuſtitia Dei hic dicitur, non qua iuſtus eſt Deus, ſed qua dat homini Deus, vt iuſtus ſit homo. Per quem? Per Deú. Quæ autem erat illorum iuſtitia? Qua de ſuis viribus præſumebant, & quaſi impletores legis ſeipſos ex ſua virtute dicebant. Nemo autem implet legem, niſi quem adiuuerit gratia, id eſt, panis qui de cælo deſcẽdit Legis enim plenitudo, cõpendio, vt ait Apoſtolus, charitas eſt: charitas [Rom. 13.] non nummi, ſed Dei: charitas non terræ, non cæli, ſed eius qui fecit cælum & terram. Vnde iſta charitas homini? Ipſum audiamus: Charitas, inquit, [Rom. 5.] Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritum ſanctum, qui datus eſt nobis. Daturus ergo Dominus ſpiritumſanctum, dixit ſe panem qui de cælo deſcendit, hortans vt credamus in eum. Credere enim in eum, hoc eſt manducare panem viuum. qui credit in eum, manducat: inuiſibiliter ſaginatur, quia inuiſibiliter renaſcitur Infans intus eſt, nouus intus eſt. Ibi nouellatur, ibi ſatiatur. Quid ergo talibus murmurantibus reſpondit Ieſus? Nolite murmurare inuicem. Tanquàm dicens: Scio quare non eſuriatis, & iſtum panem non intelligatis, neque quæratis. Nolite murmurare inuicem. *Nemo poteſt venire ad me, niſi pater qui miſit me, attraxerit eum.* Gratiæ hæc magna commendatio. Nemo venit niſi tractus. Quem trahat, & quẽ nõ trahat: quare illum trahat, & illum non trahat, noli velle iudicare, ſi non vis errare. Semel accipe, & intellige. Nondum traheris? ora vt traharis. Quid hic dicimus fratres? Si trahimur ad Chriſtum, ergo inuiti credimus, ergo violentia adhibetur, non voluntas excitatur. Intrare quiſquam eccleſiam poteſt nolens, accedere ad altare poteſt nolens, accipere ſacramentum poteſt nolens, credere non poteſt niſi volens. Si corpore crederetur, fieret in nolentibus: ſed non corpore creditur. Apoſtolum audi: [Rom. 10.] Corde creditur ad iuſtitiam. Et quid ſequitur? [Ibidem.] Ore autem confeſsio fit ad ſalutem. De radice cordis ſurgit iſta confeſsio. Aliquando audis confitentem, & neſcis credentem: ſed nec debes vocare confitentem, quem iudicas non credentem. Hoc eſt enim confiteri, dicere quod habes in corde. Si autem aliud in corde habes, aliud dicis, loqueris, non confiteris. Cùm ergo in Chriſtum corde credatur, quod nemo vtique facit inuitus: qui autem trahitur, tanquàm inuitus cogi videtur: quomodò iſtam ſoluimus quæſtionem, Nemo venit ad me, niſi pater qui miſit me, traxerit eum? Si trahitur, ait aliquis, inuitus venit: ſi inuitus venit, non credit: ſi nõ credit, nec venit. Non enim ad Chriſtum ambulando currimus, ſed credendo. Nec motu corporis, ſed voluntate cordis accedimus. Ideò illa mulier quæ fimbriam tetigit, magis tetigit quàm

turba,

Luc.8. turba,quæ preſsit.Ideò Domin⁹ dixit: Quis me
tetigit?Et mirantes diſcipuli,dixerũt: Turba te
comprimit,& dicis,Quis me tetigit? Et ille repe-
Tangere Chriſtum quid ſit. tiuit:Tetigit me aliquis.Illa tangit, turba pre-
mit.Quid eſt tetigit,niſi credidit? Vnde & mu-
Ioan.20. lieri illi poſt reſurrectionem dixit, volenti ſe
mittere ad pedes eius,Noli me tangere: nondum
enim aſcendi ad patrem meum. Quod vides,
hoc ſolùm me eſſe putas.Noli me tangere, quid
eſt? Hoc ſolùm me eſſe putas, quod tibi appa-
reo. Noli ſic credere, hoc eſt, noli me tangere:
nondum enim aſcendi ad patrem meum. Tibi
non aſcendi: nam inde nunquàm receſsi In ter-
ra non tangebat ſtantem,quomodò tangeret ad
patrem aſcendentem? Sic tamen, ſic ſe tangi vo-
luit: ſic tangitur ab eis,à quibus benè tangitur,
aſcendens ad patrem,manens cum patre, æqua-
lis patri.Inde & hic ſi auertitis, Nemo venit ad
Trahi amore ad Chriſtum. me, niſi quẽ pater attraxerit: Nolite cogitare in-
uitum trahi.Trahitur animus & amore. Nec ti-
mere debemus , ne ab hominibus qui verba
perpendunt, & à rebus,maximè diuinis, intelli-
gendis longè remoti ſunt,in hoc ſcripturarum
ſanctarum euangelico verbo forſitan reprehen
Pſal.36. damur,& dicatur nobis: Quomodò voluntate
credo,ſi trahor? Ego dico,Parum eſt voluntate,
etiam voluptate traheris.Quid eſt voluptate tra-
hi? Delectare in Domino,& dabit tibi petitio-
nes cordis tui.Eſt quædam voluptas cordis, cui
panis dulcis eſt ille cæleſtis.Porrò ſi poëtæ licuit
dicere: Trahit ſua quenq; voluptas: non ne-
ceſsitas, ſed voluptas: non obligatio, ſed dele-
ctatio: quanto fortiùs nos dicere debemus trahi
hominem ad Chriſtum, qui delectatur veritate,
delectatur beatitudine, delectatur iuſtitia, de-
Voluptates ſpirituales animi. lectatur ſempiterna vita,quod totum eſt Chri-
ſtus?An verò habent corporis ſenſus voluptates
ſuas,& animus deſeritur à voluptatibus ſuis? Si
Pſal.35. animus non habet voluptates ſuas,vnde dicitur,
Filij autem hominum in tegmine alarum tuarũ
ſperabunt,inebriabuntur ab hubertate domus
tuæ,& torrente voluptatis tuæ potabis eos: quo-
niã apud te eſt fons vitæ,& in lumine tuo videbi
mus lumen?Da amantem,& ſentit quod dico.
Da deſiderantem,da eſurientem,da in iſta ſoli-
tudine peregrinantem atq; ſitientem, & fonti æ-
ternæ patriæ ſuſpirantem:da talem,& ſcit quid
dicam. Si autem frigido loquor, quid loquor?
Tales erant iſti,qui inuicem murmurabant. Pa-
ter,inquit,quẽ traxerit,venit ad me.Quid eſt au-
tem,Pater quem traxerit?Ipſe Chriſtus trahat.
Cant.1. Quare voluit dicere,Pater quem traxerit?Si tra-
hendi ſumus,ab illo trahamur,cui dicit quædã,
quæ diligit: Trahe me poſt te: poſt odorem vn-
guentorum tuorũ curremus: Sed quid intelligi
voluit aduertamus,& quantùm poſſumus capia-
mus. Trahit pater ad filium eos,qui propterea
credunt in filiũ,quia eum cogitant patrẽ habere
Deum.Deus enim pater æqualem ſibi genuit fi-
lium.Et qui cogitat,atq; in fide ſua ſentit & ru-

minat,æqualem eſſe patri eum in quẽ credidit,
ipſum trahit pater ad filiũ.Arrius credidit crea-
turam:non eum traxit pater,quia non conſide-
rat patrẽ,qui filiũ non credit æqualẽ. Quid di-
cis o Arri?Quid hęretice loqueris?Quid eſt Chri
ſtus?Non,inquit,Deus verus,ſed quẽ fecit Deus
verus.Non te traxit pater:non enim intellexiſti
patrem,cuius filium negas.Aliud cogitas. Non
eſt ipſe filius:nec à patre traheris, nec ad filium
traheris.Aliud eſt enim filius,aliud quod tu di-
cis,Photinus dixit:Homo ſolus eſt Chriſtus , nõ
eſt & Deus.Qui ſic credit,non pater eum traxit.
Quem pater traxit,Tu es,inquit, Chriſtus filius *Matth.16.*
Dei viui.Non ſicut propheta,non ſicut Ioannes,
non ſicut aliquis magnus iuſtus, ſed ſicut vni-
cus,ſicut æqualis:Tu es Chriſtus filius Dei viui.
Vide quia tractus eſt,& à patre tractus eſt. Et
Dominus quid?Beatus es Simon Bariona, quia
nõ tibi reuelauit caro & ſanguis,ſed pater meus,
qui in cęlis eſt.Iſta reuelatio , ipſa eſt attractio.
Ramum viridem oſtendis oui,& trahis illam.
Nuces puero demonſtrantur,& trahitur:& quia *ibidem.*
quòd currit trahitur,amando trahitur, ſine læ-
ſione corporis trahitur,cordis vinculo trahitur.
Si ergo iſta , quæ inter delicias voluptateſq; ter-
renas reuelantur amantibus, trahunt, quoniam
verum eſt,Trahit ſua quenque voluptas, non
trahit reuelatus Chriſtus à patre?quid enim for- *Studium*
tiùs deſiderat anima,quàm veritatem ; quò aui- *veritatis.*
das fauces habere debet? Vnde optare debet,
vt ſanum ſit intùs palatum vera iudicãdi, niſi vt
manducet & bibat ſapientiam,iuſtitiam, verita-
tem,& æternitatem?Vbi autem hoc,ibi meliùs,
verius ibi,plenius ibi, nam hic faciliùs poſſumus
eſurire,& hoc,ſi bonam ſpem habemus,quàm
ſatiari.Beati enim,inquit,qui eſuriunt & ſitiunt *Matth.5.*
iuſtitiam hic: quoniam ſaturabuntur , ſed ibi.
Ideò cùm dixiſſet,Nemo venit ad me, niſi pater *Ioan.6.*
qui miſit me,traxerit eum,ilicò ſubiecit: *Et ego*
*reſuſcitabo eum in nouiſſimo die.*Reddo illi quod a-
mat,reddo quod ſperat. Videbit, quod adhuc
non videndo credidit:manducabit quod eſurit,
ſaturabitur eo quod ſitit, Vbi?In reſurrectione
mortuorum: quia ego reſuſcitabo eum in no-
uiſsimo die.*Scriptum eſt enim in prophetis: Et erunt*
*omnes docibiles Dei.*Quare hoc dixi ô Iudæi? Pater
vos non docuit, quomodò me poteſtis agnoſce-
re?Omnes regni illius docibiles Dei erunt. Non
ab hominibus audient, & ſi ab hominibus au-
diunt,tamen quod intelligunt,intùs datur,intùs
cõruſcat,intùs reuelatur. Quid faciunt homines
forinſecùs annuntiantes? Quid facio ego modò
cùm loquor?Strepitum verborum ingero auri-
bus veſtris.Niſi ergo reuelet ille qui intus eſt,
quid dico, vel quid loquor?Exterior cultor ar-
boris,interior eſt creator:qui plãtat & rigat,ex-
trinſecus operatur.Hoc facimus nos. Sed neque
qui plantat,eſt aliquid,neq; qui rigat,ſed qui in- *1.Cor.3.*
cremẽtum dat Deus.Hoc eſt:Erunt omnes do-
cibiles Dei.Qui omnes?*Omnis qui audiuit à patre &*

 didicit,

didicit,venit ad me Videte quomodò trahit pater.
Docendo,non neceſsitatem imponendo. Ecce
quomodò trahit. Erunt omnes docibiles Dei,
trahere Dei eſt.Omnis qui audiuit à patre & di-
dicit,venit ad me,trahere Dei eſt. Quid igitur
fratres?Si omnis qui audiuit à patre & didicit,ip-
ſe venit ad Chriſtū,Chriſtus nihil docuit?Quid,
quòd patrem magiſtrum,homines non viderūt,
filium viderunt?Filius dicebat, ſed pater doce-
bat.Ego homo cùm ſim,quem doceo? quem fra
tres,niſi eum qui audit verbum meum?Si ego cū
homo ſim,illum doceo qui audit verbum meū,
illum docet & pater,qui audit verbum eius.Si il
lum docet pater,qui audit verbum eius,quære
Ioan. 1. quid ſit Chriſtus,& inuenies verbum eius. In
principio erat verbum. Non in principio fecit
Gene. 1. Deus verbum,quomodò in principio fecit cælū
& terram.Ecce quia non eſt creatura. Diſce tra-
hi ad filium à patre,doceat te pater,audi verbum
eius.Quod verbum eius,inquis,audio?In princi-
pio erat verbum.Non factum eſt, ſed erat.Quo-
modò homines in carne conſtituti,audiant tale
Ioan. 1. verbum?Quia verbum caro factum eſt,& habi-
tauit in nobis.Exponit hoc & ipſe,& oſtēdit no-
bis quid dixerit. Qui audiuit à patre & didicit
venit ad me.Continuò enim ſubiecit, quod co-
gitare poſsimus.*Non quia patrē vidit quiſquā, niſi is
qui eſt à Deo,hic vidit patrē* Quid eſt quod ait: Ego
vidi patrem,vos non vidiſtis patrem, & tamen
non venitis ad me,niſi trahamini à patre. Quid
eſt autem vos trahi à patre, niſi diſcere à patre?
Quid eſt diſcere à patre,niſi audire à patre?Quid
eſt audire à patre ,niſi audire verbum pa-
tris,id eſt, me? Ne fortè ergo cū dico vobis:Om-
nis qui audiuit à patre & didicit dicatis apud
vos,Sed nunquam vidimus patrem, quomodò
diſcere potuimus à patre? à meipſo audite, Non
quia patrem vidit quiſquam, ſed qui eſt à Deo,
hic vidit patrem.Ego noui patrem, ab illo ſum:
ſed quomodò verbum ab illo,cuius eſt verbum,
non quod ſonat & tranſit, ſed quod manet cum
dicente,& trahit audientem. Admoneat quod
ſequitur: *Amen amē dico vobis,qui credit in me,habet
vitam æternam.*Reuelare ſe voluit quid eſſet. Nā
compendiò dicere potuit: Qui credit in me, ha-
bet me.Ipſe enim Chriſtus verus eſt Deus, & vi-
ta ęterna. Qui ergo credit in me,inquit,it in me:
& qui it in me,habet me.Quid eſt autem habe-
re me? Habere vitam æternam. Vita æterna mor
tem aſſumpſit, vita æterna mori voluit, ſed de
tuo,non de ſuo.Accepit à te,vbi moreretur pro
te.Ab hominibus enim carnem aſſumpſit, ſed
non more hominum.Nam patrem habens in cę-
lo,matrem elegit in terra.Et illic natus ſine ma-
tre,& hic ſine patre. Aſſumpſit ergo vita mor-
tem,vt vita occideret mortem. Nam qui in me
credit,inquit,habet vitam æternam: non quod
patet,ſed quod latet.Vita enim æterna, verbum
erat in principio apud Deum,& Deus erat ver-
bum,& vita erat lux hominum. Ipſe vita æterna,

Audire patrem eſt audire Chriſtum qui eſt verbum patris

Vita occidit mortē.

dedit & carni ſuſceptę vitam æternam. Mori ve-
nit,ſed die tertio reſurrexit.Inter verbum ſuſci-
piens & carnem reſurgentem, mors media con-
ſumpta eſt.*Ego,inquit,ſum panis vitæ.* Et vnde illi
ſuperbiebant? *Patres*,inquit,*veſtri manducauerunt
in deſerto manna,& mortui ſunt.*Quid eſt vnde ſup-
bitis? manducauerunt manna, & mortui ſunt.
Quare manducauerunt,& mortui ſnnt? Quia
quod videbant,credebant:quod non videbant,
non intelligebant.Ideò patres veſtri, quia ſimi-
les eſtis illorum, & infidelium filiorum infide-
les patres. Nam quantum pertinet fratres mei ad
mortem iſtam viſibilem & corporalem, nūquid
nos non morimur, qui manducamus panem de
cælo deſcendentem? Sic ſunt mortui & illi, quē-
admodùm nos ſumus morituri, quantum atti-
net(vt dixi) ad mortem huius corporis viſibilē
atque carnalem.Quantum autem pertinet ad il-
lam mortem de qua terret Dominus, quia mor-
tui ſunt patres iſtorum, manducauit manna &
Moyſes,manducauit manna & Aaron, mandu-
cauit manna & Phinees,manducauerūt ibi mul-
ti,qui Domino placuerunt,& mortui non ſunt.
Quare?Quia viſibilē cibum ſpiritaliter intelle-
xerunt,ſpiritaliter eſurierunt, ſpiritaliter guſta-
uerunt,vt ſpiritaliter ſatiarētur.Nā & nos hodiè
accipimus viſibilē cibū: ſed aliud eſt ſacramen-
tum,aliud virtus ſacramenti. Quàm multi de al-
tari accipiunt & moriūtur,& accipiendo moriū-
tur?Vnde dicit Apoſtolus:Iudiciū ſibi mãducat 1. Cor. 11.
& bibit.Non enim buccella Dominica venenum
fuit iudæ,& tamē accepit.Et cùm accepit, ſtatim
in eum inimicus intrauit: non quia malum acce-
pit,ſed quia bonum malè malus,accepit. Videte
ergo fratres:panem cæleſtem ſpiritaliter mandu
cate,innocentiam ad altare portate. Peccata & ſi
ſint quotidiana,vel non ſint mortifera. Ante-
quàm ad altare accedatis, attēdite quid dicatis: Matt. 6.
Dimitte nobis debita noſtra,ſicut & nos dimitti-
mus debitoribus noſtris.Dimittis,dimittitur ti-
bi.Securus accede:panis eſt, non venenū, ſed vi-
de,ſi dimittis.Nam ſi non dimittis,mentiris: &
ei mentiris,quem non fallis.Mentiri Deo potes,
fallere Deum non potes.Nouit ille quid agatur.
Intùs te videt,intùs te examinat, intùs inſpicit,
intùs iudicat,intùs aut damnat,aut coronat. Pa-
tres autem iſtorum , id eſt, mali patres malo-
rum,inſideles patres infidelium, murmuratores
patres murmuratorum. Nam de nulla re magis
Deum offendiſſe ille populus dictus eſt, quàm
contra Deum murmurando: ideò & Dominus
eos volens oſtendere talium filios hinc ad eos
cœpit:Quid murmuratis inuicem murmurato-
res filij murmuratorum? Patres veſtri manduca-
uerunt manna,& mortui ſunt.Non quia malum
erat manna , ſed quia malè manducauerunt.
Hic eſt panis qui de cælo deſcendit. Hunc panem ſig-
nificauit manna,hunc panē ſignificat altare Dei.
Sacramenta illa fuerunt.In ſignis diuerſa ſunt:in 1. Cor. 10.
re quæ ſignificatur,paria ſunt. Apoſtolum au-
di:

di:Nolo enim vos inquit,ignorare fratres, quoniam patres noſtri omnes ſub nube fuerunt, & omnes mare tranſierunt,& omnes in Moyſe baptizati ſunt, in nube & in mari,& omnes eandē eſcam ſpiritalem manducauerunt.Spiritalem vtique eandem,nam corporalem alteram:quia illi manna,nos aliud: ſpiritalem verò quam nos. Sed patres noſtri, non patres illorum,quibus nos ſimiles ſumus, non quibus illi ſimiles fuerunt:Et adiungit:Et omnes eundem potum ſpiritalem biberunt.Aliud illi,aliud nos:ſed ſpecie viſibili,quod tamen hoc idem ſignificaret virtute ſpiritali.Quomodò enim eundem potum ſpiritalem bibebant?Bibebant autem,inquit,de ſpiritali ſequenti petra:petra autem erat Chriſtus. Inde panis,inde potus. Petra Chriſtus in ſigno: verus Chriſtus in verbo & in carne.Et quomodò biberunt? Percuſſa eſt petra de virga bis.Gemina percuſsio, duo crucis ligna ſignificat. *Hic eſt ergò panis de cælo deſcendēs,vt ſi quis ex ipſo mãducauerit,non moriatur*:Sed quod pertinet ad virtutem ſacramenti, non quod pertinet ad viſibile ſacramentum.Qui manducat intùs,non foris: qui manducat corde,non qui premit dente. *Ego ſum panis viuus,qui de cælo deſcendi.* Ideò viuus, quia de cælo deſcendi.De cælo deſcendit & mãna:ſed manna vmbra erat,iſte veritas eſt. *Si quis mãducauerit ex hoc pane,viuet in æternũ. Et panis quē ego dabo,caro mea eſt,pro mundi vita.*Hoc quãdo caperet caro,quòd dixit panem carnem? Vocatur caro,quod non capit caro:& ideò magis non capit caro,quia vocatur caro.Hoc enim exhorruerunt,hoc ad ſe multum eſſe dixerunt, hoc non poſſe fieri putauerunt.Caro mea eſt, inquit,pro mundi vita.Norũt fideles corpus CHRISTI, ſi corpus CHRISTI eſſe non negligant.Fiant corpus Chriſti,ſi volunt viuere de ſpiritu Chriſti.De ſpiritu Chriſti non viuet, niſi ſit corpus Chriſti.Intelligite fratres mei,quid dixerim:Homo es,& ſpiritum habes,& corpus habes.Spiritũ dico,quæ anima vocatur,qua conſtat quòd homo es.Conſtas enim ex anima & corpore. Habes itaque ſpiritum inuiſibilem, corpus viſibile.Dic mihi quid ex quo viuat.Spiritus tuus viuit ex corpore tuo, an corpus tuum ex ſpiritu tuo?Reſpondet omnis qui viuit:qui autem hoc non poteſt reſpondere,neſcio ſi viuit. Quid reſpondet omnis qui viuit?Corpus vtique meum viuit de ſpiritu meo.Vis ergo & tu viuere de ſpiritu CHRISTI? In corpore eſto CHRISTI. Nunquid enim corpus meum viuit de ſpiritu tuo? Meum viuit de ſpiritu meo, & tuum de tuo.Non poteſt viuere corpus Chriſti,niſi de ſpiritu Chriſti. Inde eſt, quòd exponens nobis Apoſtolus Paulus hunc panem: Vnus,inquit,panis, vnum corpus multi ſumus. O ſacramentum pietatis,ô ſignum vnitatis,ô vinculum charitatis. Qui vult viuere,habet vbi viuat,habet vnde viuat.Accedat, credat, viuat in Deo,Deo incorporetur,vt viuificetur.Non abhorreat à compage membrorum: non ſit putre membrum,quod reſecari mereatur: non ſit diſtortum,de quo erubeſcatur. Sit pulchrum, ſit aptum,ſit ſanum.Hæreat corpori,viuat Deo de Deo.Nunc laboret in terra, vt poſteà regnet in cælo.

Num. 20.

Caro Chriſti in Euchariſtia.

FERIA QVINTA PENTECOSTES, Lucę IX.

In illo tempore: cõuocatis Ieſus duodecim Apoſtolis, dedit illis virtutem & poteſtatē ſupsr omnia dæmonia, & vt languores curarent. Et reliqua. Homilia ex Ambroſio,Hieronymo, & præſertim ex Cõmentarijs Bedæ in Lucam contexta.

PRæcedentibus ſancti huius Euangelij locis narrat beatus Lucas, quia in illis diebus exijt Ieſus in montem orare,& erat pernoctans in oratione Dei. Et cùm dies,inquit,factus eſſet,vocauit diſcipulos ſuos, & elegit duodecim ex ipſis.Forma tibi pręſcribitur,ô homo,quã debeas æmulari. Quid enim te pro ſalute tua facere oportet,quãdo pro te Chriſtus in oratione pernoctat? Quid te facere cõuenit,cùm vis aliquod officiũ pietatis adoriri,quando Chriſtus miſſurus Apoſtolos,priùs orare curauit?Nõ aũt omnis qui orat,aſcendit in montē. Eſt enim oratio,quæ peccatum facit.Sed qui benè orat, qui Deum orando quærit,hic à terrenis ad ſuperiora progrediens, verticem † curiæ ſublimioris aſcendit. Qui verò de diuitijs,aut de honore ſeculi,aut certè de inimici morte ſolicitus obſecrat,ipſe in infimis iacens,viles ad Deum preces mittit. Orat autem Dominus,nõ vt pro ſe obſecret,ſed vt pro me impetret. Nam & ſi omnia poſuerit pater in poteſtate filij, filius tamen vt formam hominis impleret, obſecrandũ patrē putat pro nobis eſſe, quia aduocatus noſter eſt. Aduocatum enim,inquit,habemus apud patrem, Ieſum Chriſtum.Si aduocatus eſt debet pro meis interuenire peccatis. Non ergo quaſi infirmus,ſed quaſi pius obſecrat. Vis ſcire quia omnia quæ vellet poſſet? Et aduocatus & iudex eſt.In altero pietatis officium, in altero inſigne eſt poteſtatis. Vis quoq; ſcire, quia mihi,non ſibi orauerit? Et cùm dies, inquit, factus eſſet,vocauit diſcipulos ſuos, & elegit duodecim ex ipſis. Vbi notandum, quòd euangelica & apoſtolica ſcriptura non ſolùm illos duodecim appellat diſcipulos Chriſti, ſed & omnes in eum credentes,qui eius magiſterio ad regnum cælorum erudiebantur. Diſcipuli quippe à diſcendo ſunt vocati,de quorum multitudine quos ipſe voluit elegit,quos & apoſtolos nominauit, Apoſtoli Græcè,Latinè miſsi dicuntur.Cuius ſacramentum nominis exponens euangeliſta Marcus,ait:Et fecit vt eſſent duodecim cum illo,& vt

Luc. 6.

Chriſtus orans,nos ad orandũ inuitat.

† *cura*

1. Ioan. 2.

Luc. 6.

Diſcipuli Chriſti qui ſint.

Mar. 3.

mitteret eos prædicare Euangelium. Et ipſe Do- Ioan.20.
minus dicit: Sicut miſit me pater, & ego mitto
vos. Qui benè duodecim ſunt electi, vt videlicet
mundi ſalutem quam verbo prædicarent, ſuo
quoque numero myſticè commendarent. Ter
enim quaterni, decas dipondius. Hinc eſt illud,
quia cùm in typo Eccleſiæ Salomon Domino
2.Par. 4. templum conderet, fecit & mare æneum, in quo
ſacerdotes lauarentur: duodecimq́; hoc boum
clunibus impoſuit, quorum tres aquilonem, tres
occidentem, tres meridiem, & tres aſpicerent o-
rientem: figuraliter inſinuans, qnoniam apoſto-
li apoſtolorúq́; ſucceſſores, cũctas orbis quadra-
ti plagas fide & confeſsione ſanctæ Trinitatis
eſſent à peccatorum labe purgaturi. qui benè e-
tiam in mõte eligũtur. Mõs ille, in quo apoſto-
los elegit Dominus, altitudinem deſignat iuſti-
tiæ, qua inſtituendi erant, & quam prædicaturi
hominibus. Nam quia miſſurus erat eos ad præ-
dicandum euangeliũ regni cæleſtis, meritò per
ſublimitatem loci in quo electi ſunt, admonere
eos voluit, non in infimis deſiderijs animũ diſ-
ſoluere, ſed ad ſuperna deſideranda & quæren-
da ſemper erigere debere. Sic etiam legem datu-
rus priori populo ſuo, in monte apparuit, de mõ
Matt.3. te quæ agenda eſſent innotuit. Verùm quia nec-
dum erat tempus vt diceretur: Pœnitentiam agi-
te, appropinquabit enim regnum cælorum, ſed
Exod. 20. tantùm dicebatur: Honora patrem tuum & ma-
trem, vt ſis longæuus ſuper terram, quam Domi-
nus Deus tuus dabit tibi: quanuis hæc eadem
verba typicè regnum nobis æternum, quod eſt
in terra viuentium, promittant, nequaquam po-
Exod.19. pulus loquẽti in monte Domino appropinquare
valuit, ſed de inferioribus quæ dicerentur audi-
uit, quia necdum mente capaci ad intelligenda
myſtica quæ dicebantur, aſcendere nouerat: ſo-
luſq́; Moyſes, quia legem ſpiritaliter audire di-
dicerat, montis in quo erat Dominus, verticem
conſcendit. Benè autem dicitur, quia aſcendens
in montem Dominus, vocauit ad ſe quos vo-
luit ipſe. Non enim illorum electionis ac ſtu-
dij, ſed diuinæ erat dignationis & gratiæ, vt in a-
Ioan.15. poſtolatum vocarentur. Vnde & alibi dicit: Non
vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos. Modò autem
fratres, cùm euangelium legeretur, audiuimus,
quia *conuocatis Ieſus duodecim Apoſtolis, dedit illis pote-
ſtatẽ & virtutẽ ſuper omnia dæmonia, & vt languores
curarent.* Benignus & clemens Dominus ac
magiſter non inuidet ſeruis atque diſcipulis vir-
tutes ſuas exercere. Et ſicut ipſe curauerat om-
nem languorem & omnem infirmitatem, Apo-
ſtolis quoque ſuis tribuit poteſtatem, vt cura-
rent omnem languorem, omnemq́ue infirmita-
tem. Sed multa diſtantia eſt inter habere & tri-
buere, donare & accipere. Iſte quodcunque a-
git, poteſtate Domini agit. Illi ſi quid faciunt,
imbecillitatem ſuam, & virtutem Domini con-
Actor.9. fitentur, dicentes: In nomine Ieſu ſurge & am-
bula. Notandum autem, quòd in duodecimo lo-
co ſecundùm Matthæum, prima poteſtas ſigno- Matth.10.
rum Apoſtolis conceditur. Nec hoc myſterio ca
ret, quòd duodenario numero chorus Apoſto-
licus concluditur, vt ſcilicet mundi ſalus, quæ
verbo ab eis prædicaretur, ſuo etiam numero
commendaretur. Ter etenim quaterni, duode-
cim faciunt. Et ter quaterni ad prædicandũ ſunt
miſsi apoſtoli, vt per vniuerſas quadrati orbis
plagas baptizarent gentes in nomine patris & fi- Apoc.21.
lij & ſpiritusſancti. Vnde & de ciuitate ſancta
Hieruſalem, deſcendente de cælo à Deo, ſcri-
ptum eſt, quia erant ei ab oriente portæ tres, &
ab aquilone portæ tres, & ab auſtro portæ tres,
& ab occaſu portæ tres. Vbi figuraliter oſtende-
batur, quia prædicãtibus apoſtolis, apoſtolorúq́;
ſucceſſoribus, cunctæ per orbem nationes in fi-
de ſanctæ Trinitatis Eccleſiam eſſent ingreſſuræ.
In quo etiam ſacramẽto ita quondam filij Iſraël
circa tabernaculum caſtra metabantur, vt ex om
ni parte per quadrũ ternæ tribus manerẽt. Quia
primitiua nimirùm Eccleſia, quæ erat in Iudæa,
vndiq; per circuitum ſui credentibus toto orbe
nationibus, ſpiritualia Deo caſtra erat in fide &
confeſsione ſanctæ Trinitatis fixura. *Dedit, in-*
quit, illis virtutem & poteſtatẽ ſuper omnia dæmonia, et
vt languores curarent. Poſtquàm Dominus nefan-
dos ſpiritus ſe prædicare prohibuit, elegit ſan-
ctos, qui & immundos ſpiritus eijcerent, & ipſi
euangelium munda mente ac lingũa prædica-
rent: quibus etiam cæteras infirmitates curandi,
necnon & mortuos ſuſcitandi (vt Matthæus E- Matth.10.
uangeliſta ſcribit) contulit facultatem. *Et miſit il-*
los prædicare regnum Dei, & ſanare infirmos. Fortaſsè Cur apoſtolis collata
enim nemo crederet hominibus illiteratis, pro- facultas
mittentibus regna cælorum: ideò conceſsit illis ſignorum.
primùm poteſtatem ſignorum, & tunc miſit
prædicare regnum Dei, vt promiſſorũ magni-
tudini atteſtaretur etiam magnitudo factorum,
fidemq́ue daret verbis virtus oſtenſa, & noua
facerent, qui noua prædicarent: atque ad hoc
viſibilia miracula in ſanandis infirmitatibus ex-
hiberent, vt corda audientium ad fidem inuiſi-
bilium pertraherent. Vnde nunc quoque cùm
fidelium numeroſitas excreuit, intra ſanctam
Eccleſiam multi ſunt, qui vitam virtutum te-
nent, & ſigna virtutum non habent: quia fruſtrà
miraculum foris oſtenditur, ſi deeſt quod in-
tùs operetur. Nam iuxta magiſtri gentium vo- 1.Cor.14.
cem, linguæ in ſignum ſunt non fidelibus, ſed
infidelibus. Verùm ſigna quæ tunc per Apoſto-
los corporaliter fiebant, quotidiè in ſancta Ec- Miracula
cleſia per ſanctos prædicatores ſpiritaliter fiunt. ſpiritualia
Cùm in fide quis infirmus, eorum prædicatione Eccleſiæ.
roboratur ad fidem: cùm mortuus quis in pec-
catis, gratia & miſericordia Dei compunctus,
per eorum eruditionem reſuſcitatur ad pœni-
tentiam & confeſsionem peccatorum ſuorum,
dignaq́ue emendatione vitam meretur ſempi-
ternam: cùm ſeductus quis à diabolo in fornica- Ephe.5.
tione, aut auaritia, quæ eſt idolorũ ſeruitus aut

etiam

etiam quorundam capitalium criminum decepte ptus errore, quæ omnia eſſe lepra animæ iudicantur, per ora doctorum, vel etiã per exempla ſanctitatis compuncti, redeunt ad ſinum matris Eccleſiæ, confitentes ſe iugiter in maximis deliquiſſe, & gemitum peccatorum ſuorum inceſſabiliter oſtendentes, culpas ſuas eleemoſynis, cæteriſq; operibus miſericordiæ redimunt, donec emendationem vitiorum, quibus implicati fuerant, in pœnitentia permanentes percipiãt: nónne hi quaſi à lepra mundati, ſalutem merentur æternam? *Et ait ad illos: Nihil tuleritis in via, neq; virgam, neq; peram, neque panem, neque pecuniam, neque duas tunicas habeatis.* Tanta ergo ſacerdotibus debet in Deo eſſe fidutia, vt nequaquam curis terrenæ negotiationis, nec deſiderijs ſeculi implicentur: & quanuìs præſentis vitæ ſumptus non prouideant, tamen hos ſibi nunquàm deeſſe certiſsimè ſciant, ſi in opere voluntatis Dei, in verboque prædicationis fideliter laborent, ne dum mens eorum occupatur ad temporalia, minùs ſubiectis prouideant æterna. Pauperem videlicet vitam ſacerdotes debere habere demõſtrat, ne viderentur cauſa lucri prædicare: quia qui diuitias detruncauit, propemodum & neceſſaria vitæ amputauit, theſauriſque prohibitis, etiam gulam prohibet cùm panem portare contradicit.

Virga.

In virgæ prohibitione nos admonet, non aliunde niſi à Domino auxilium quærere, vt qui Domini habemus auxilium, baculi præſidia nõ quæramus. Vnde alibi dicit: Quærite ergo primùm regnum Dei & iuſtitiam eius, & hæc omnia adijciẽtur vobis. Cùm peram prohibuit, honores terrenos, vel etiam humanos fauores, necnon & delectationes carnis omnimodis nos vitare debere demonſtrat. Cùm panem contradicit, monet vt non in crapula & ebrietate ſit cõuerſatio noſtra: & qui alijs abſtinentiam prædicamus, nos vitium gulæ à nobis abſcindamus. Porrò Marcus dicit, ſandalijs eos calceatos eſſe præcipi, vt neque pes tectus ſit, neque nudus terram tangat: id eſt, vt terreni commodi appetitu nequaquàm prædicatio occultetur, nec etiam exempla praua à ſacerdotibus ſubditis demonſtrentur. Per pecuniam occulta ſapientiæ deſignantur. Qui enim ſapientiæ verbum habet, ſed hoc erogare proximo negligit, quaſi pecuniam clauſam portat. Verùm quiſquis officium doctoris accipit, neque oneribus ſecularium negociorum deprimi, neque deſiderijs carnalibus reſolui, neque commiſſum ſibi talentum verbi ſub ocio debet lenti torporis abſcondere. Cùm duas tunicas prohibet, monet nos non duplici eſſe animo, aliud ore loquentes, & aliud in corde geſtantes: ſed beneuolos & benignos eſſe ad omnes. In alio Euangelio ſcribitur Dominum Apoſtolos vetuiſſe poſsidere aurum vel argentum, neque pecuniam in zonis, non peram in via, & cæt. Conſequenter hoc præcipit euangelizatoribus veritatis, quibus antè dixerat: Gratis accepiſtis, gratis date. Si enim ſic prædicant, vt precium non accipiant, ſuperflua eſt auri argentique & nummorum poſſeſsio. Nam ſi habuiſſent aurum & argentum, viderentur non cauſa ſalutis hominum, ſed cauſa lucri prædicare. Aes verò in ſacculis ideò amputauit, vt Apoſtoli doctores veræ religionis, qui inſtituebãt omnia prouidentia Dei gubernari, ſeipſos oſtenderent nihil cogitare de craſtino. Non peram, inquit, in via. Et ex hoc præcepto arguit philoſophos, qui vulgò appellantur Bactroperitæ, quòd contemptores ſeculi, & omnia pro nihilo ducentes, cellarium ſecum vehebant. Neque duas tunicas. In duabus tunicis videtur mihi duplex oſtendere veſtimentum: non quòd in locis Scythiæ & glaciali niue rigentibus vna quis tunica debeat eſſe contentus, ſed quòd in tunica veſtimentum intelligamus, ne alio veſtiti, aliud nobis futurorum timore ſeruemus. Neque calceamenta. Et Plato præcepit duas corporis ſummitates non eſſe velandas, nec aſſuefieri debere mollitiei capitis & pedum. Cùm hæc enim habuerint firmitatem, cætera robuſtiora ſunt. Neque virgam. Qui Domini habemus auxilium, baculi præſidium cur quæramus? Et quia quodammodò nudos & expeditos ad prædicandum miſerat apoſtolos, & dura videbatur eſſe conditio magiſtrorum, ſeueritatem præcepti ſequenti ſententia temperauit, dicens: Dignus eſt operarius cibo ſuo. Tantum (inquit) accipite, quantum in victu & veſtitu vobis neceſſarium eſt. Vnde & Apoſtolus replicat: Habentes victum & veſtitum, his contenti ſimus. Et in alio loco: Communicet autem is qui catechizatur verbo, ei qui ſe catechizat, in omni bono: vt quorum diſcipuli metunt ſpiritualia, conſortes eos faciant carnalium ſuorum, non in auaritia, ſed in neceſſitate. Hæc hiſtoricè dixerimus. Cæterùm ſecundùm anagogen: Non licet magiſtris aurum & argentum & pecuniam, quæ in zonis eſt, poſſidere. Aurum ſæpè legimus pro ſenſu, argentũ pro ſermone, æs pro voce. Hæc nobis non licet ab alijs accipere, ſed data à Domino poſſidere. Neq; hæreticorum & philoſophorum, peruerſæq; doctrinæ ſuſcipere diſciplinas, non ſeculi pondere premi, neque duplici eſſe animo, neque pedes noſtros mortiferis vinculis alligare: ſed ſanctam terram ingredientes eſſe nudos: neque habere virgam, quæ vertatur in colubrum: neque in aliquo præſidio carnis inniti, quia iſtiuſmodi virga & baculus arundineus eſt, quem ſi paululum preſſeris, frangitur, & manum transforat incumbentis. Item neque virgam, id eſt, poteſtatis extraneæ iure non indigere, habentes virgam de radice Ieſſe. Nam quæcunque alia fuerit, non erit Chriſti. Solet autem quæri, quomodò Matthæus & Lucas cõmemorauerint dixiſſe Dominũ diſcipulis, vt nec virgã ferrent, cùm dicat Marcus: Et præcepit eis ne quid tollerent in via, niſi virgã tantùm. Quod ita ſoluitur, vt intelligamus

Margin notes: Luc. 12. — Pera. — Panis. — Marc. 6. — Pecunia. — Duæ tunicæ. — Matt. 10. — Zona. — *Bactroperitæ philoſophi.* — *2. Tim. 6.* — *Gal. 6.* — *Doctoribus quæ cauenda.* — *Mar. 6.*

ſub alia ſignificatione dictam virgam, quæ ſe-
cundùm Marcum ferenda eſt, & ſub alia illam,
quæ ſecundùm Lucam & Matthæum non eſt fe-
Iac.1. renda: ſicut ſub alia ſignificatione intelligitur
tentatio, de qua dictum eſt, Deus neminem ten-
Deut.13. tat: & ſub alia de qua dictum eſt: Tentat vos Do
minus Deus veſter, vt ſciat ſi diligitis eum. Illa
ſeductionis eſt, hæc probationis. Vtrunque ergo
accipiendum eſt à Domino apoſtolis dictum, vt
nec virgam ferrent, & vt nō niſi virgam ferrent.
Matt.10. Cùm enim ſecundū Matthæū diceret eis, Nolite
poſsidere aurum & argentum &c. continuò ſub-
iecit, Dignus eſt operarius cibo ſuo. Vnde ſa-
tis oſtendit, cur hæc eos poſsidere ac ferre nolu-
erit, non quòd neceſſaria non ſint ſuſtentationi
huius vitæ, ſed quia ſic eos mittebat, vt eis hęc de-
beri monſtraret ab eis, quibus euangelium cre-
dentibus annunciarent. Claret autem hæc ita
non præcepiſſe Dominum, tanquam euangeliſtę
viuere aliunde non debeant, quàm eis præbenti-
bus, quibus annunciant euangelium. Alioquin
Act.20. contra hoc præceptum fecit Apoſtolus, qui vi-
ctum de manuum ſuarum laboribus tranſige-
bat, ne cuiquam grauis eſſet: ſed poteſtatem de-
diſſe, in qua ſcirent ſibi iſta deberi. Cùm enim à
Domino aliquid imperatur, niſi fiat, inobedien-
tiæ culpa eſt: cùm autem poteſtas datur, licet vni-
cuique non vti, & tanquam de ſuo iure cedere.
1.Cor.9. Hoc ergo ordinans Dominus, quod eum ordi-
naſſe dicit Apoſtolus, his qui euangelium annū-
ciant, de euangelio viuere, illa apoſtolis loque-
batur, vt ſecuri non poſsiderent neque portarēt
huius vitæ neceſſaria, nec magna, nec minima.
Virga prohibita apoſtolis. Ideò poſuit, Nec virgam, oſtendens à fidelibus
ſuis omnia deberi miniſtris ſuis, nulla ſuperflua
requirentibus. Ac per hoc addendo, Dignus eſt
enim operarius cibo ſuo, prorſus aperuit & illu-
ſtrauit, vnde hæc omnia loqueretur. Hanc ergo
Virga permiſſa. poteſtatē, virgæ nomine ſignificauit, cùm dicit,
ne quid tollerent in via, niſi virgam tantùm: vt
intelligatur, quia per poteſtatem à Domino ac-
ceptam, quæ virgæ nomine ſignificata eſt, etiam
quæ non portantur, non deerunt. Hoc & de dua-
bus tunicis intelligendum eſt, ne quiſquam eo-
rum præter eam, qua eſſet indutus, aliam por-
tandam putaret, ſolicitus ne opus eſſet, cùm ex il
la poteſtate poſſet accipere. Quòd verò ſecun-
dùm Marcum non portari, vel haberi duas tuni-
cas, ſed expreſsiùs indui prohibet, dicens: Et ne
induerentur duabus tunicis, quid eos monet,
niſi non dupliciter, ſed ſimpliciter ambulare:
(Sufficit enim nobis ſemel Chriſtus indutus)
néue per prauitatem intelligentiæ noſtræ, altera
deinceps vel hæreſeos, vel veſte legis induamur?
Aliter: In prohibitione duarum tunicarum, mo-
nemur omnia ſuperflua noſtra indigentibus e-
1.Tim.6. rogare. Vnde & Apoſtolus nos monet, vt haben-
tes victum & veſtitum, his cōtenti ſimus. Nō mū-
Matth.6. di pompas quæramus, nō diuitias ſeculi, ſed the-
ſaurizemus nobis theſauros in cœlo, vbi neq; æ-
rugo, neq; tinea demolitur, & vbi fures nō effo
diūt, neque furantur. Quia vbicunque theſau-
rus noſter eſt, ibi & neceſſariò cor noſtrū erit. Id-
cò indigentibus dare oportet, quæ nobis ſuper- *Manus pauperis gazophylacium Chriſti.*
ſunt, quoniam manus pauperis, gazophylacium
Chriſti eſt. Nos ergo, fratres, diſpenſatores Do-
mini ſumus. Quapropter videamus & recogite-
mus, quia cum magna à nobis diſtrictione exi-
getur, quod hic nobis ad erogandum tribuitur.
Vnde fideles nos eſſe diſpēſatores oportet. Nam
de ſubſtantia quàm habemus, nullus fidelior
eſt diſpenſator, quàm noſipſi. Dum ergo li-
cet, & dum tempus habemus, ſolicitè tribua-
mus. Memores ſimus, quòd quidam ſapi-
ens dixit: Munera quæ tibi dat moriens, hæc
munera non ſunt. Dicit ergo, non eſſe Deo pla-
cabilia munera noſtra data poſt mortem, vt ea,
quæ in incolumitate huius vitæ dātur. Quod er-
go homo voluerit habere in patria æterna, præ-
paret ſibi quouſque moratur in hac præſenti
vita: quia quæ hic recondit in manu pauperis,
illic inueniet in præſentia diuinæ maieſtatis.
Melius eſt ergo, vt quiſque viuens quæ habet,
Deo offerat, quàm alius poſt mortem eius: quo-
niam qui ſemetipſum non negligit, poſt mor- *Matth.25.*
tem non pœnitebit. Vnde & Dominus fideli
ſuo diſpenſatori in fine dicturus eſt: Euge ſer-
ue bone, in modico fuiſti fidelis: intra in gau-
dium Domini tui. Sequitur: *Et quamcunque
domum intraueritis, ibi manete, & inde ne exeatis.* Dat
conſtantiæ generale mandatum, vt hoſpitalis
neceſsitudinis iura cuſtodiant, alienum à prædi-
catore regni cœleſtis aſtruens curſitare per do-
mos, & inuiolabilis hoſpitij iura mutare. Nec
ocioſè ſecundùm Matthæum domus, quam in-
gredientur apoſtoli, eligenda decernitur, vt mu-
tandi hoſpitij neceſsitudiniſque violandæ cau-
ſa non ſuppetat. Sic enim ſcriptum eſt: In quam- *Matt.10.*
cunque ciuitatem aut caſtellum intraueritis, in-
terrogate quis in ea dignus ſit, & ibi manete
donec exeatis. Super ordinatione epiſcopi &
diaconi Apoſtolus loquitur: Oportet autem te- *1.Tim.3.*
ſtimonium eos habere bonum ab his, qui foris
ſunt. Apoſtoli nouam introeūntes vrbem, ſcire
non poterant, quis qualis eſſet. Ergo hoſpes
fama eligendus eſt populi, & iudicio vicinorum,
ne prædicationis dignitas ſuſcipiētis infamia de-
turpetur. Cùm vniuerſis debeant prædicare,
hoſpes vnus eligetur, non tribuens beneficiū ei
qui apud ſe manſurus eſt, ſed accipiens. Hoc e-
nim dicitur, quis in ea dignus ſit, vt magis ſe no-
uerit accipere gratiam, quàm dare. *Et quicunq; nō
receperit vos, exeuntes de ciuitate illa, etiam puluerē pe-
dū veſtrorum excutite in teſtimoniū ſuper illos.* Puluis
excutitur de pedibus in teſtimoniū laboris ſui, *Puluis excutiendus à pedibus.*
quòd ingreſsi ſunt in ciuitatem, & prædicatio a-
poſtolica ad illos vſq; peruenerit. Siue excutitur
puluis de pedibus, vt nihil ab eis accipiāt, nec ad
victum quidem neceſſariū, qui euangeliū ſpre-
uerint. Allegoricè aūt, qui verbo humiliter in-
tendunt,

tendunt, ſi quibus vt homines, terrenæ leuitatis næuis obſcurantur, per ea mox, quæ recipiunt, euangelicæ prædicationis veſtigia purgantur. Qui verò perfidia, vel negligentia, vel etiam ſtudio contemnunt, horum vitanda communio, fugienda ſynagoga cenſetur. Excutiendus eſt pedum puluis, ne geſtis inanibus, & pulueri comparandis, mentis caſtæ veſtigium polluatur. Aliter: Pedes diſcipulorum, ipſum opus, inceſſumque prædicationis ſignificant. Puluis verò quo aſperguntur, terrenæ leuitas eſt cogitationis, à qua etiam ipſi ſummi doctores immunes eſſe nequeunt, cùm pro auditoribus ſoliciti, ſalubribus curis inceſſanter intendunt, & quaſi per itinera mundi, vno vix calcaneo terræ puluerem legunt. Qui ergo receperint verbum, ipſi afflictiones curasque doctorum, quas pro ſe tolerabant, in argumentum ſibi vertunt humilitatis. Qui verò ſpreuerint doctrinam docentium, ſibi labores & pericula, tædiumque ſolicitudinum ad teſtimonium damnationis inflectunt. Et ipſe eſt puluis, qui in euangelij contemptores alibi extergi mandatur, & à quo per bonos auditores, euangeliſtarum iubentur pedes ablui, immò per ipſum ſaluatorem narrantur abluti. *Egreſſi autem circumibant per caſtella, euangelizantes & curantes vbique.* Quid euangelizarent, vel quomodò curarent apoſtoli, Marcus exponit pleniùs: Prædicabant, inquit, vt pœnitentiam agerent, & vngebant oleo multos infirmos, & ſanabantur. Dicit & Iacobus: Infirmatur quis ex vobis? inducat presbyteros Eccleſiæ, vt orent ſuper eum, vngentes eum oleo in nomine Domini, & alleuiabit eum Dominus: & ſi in peccatis ſit, dimittentur ei. Vnde patet ab ipſis apoſtolis hunc ſanctæ Eccleſiæ morem eſſe contraditum, vt pontificali benedictione conſecrato oleo perungantur ægroti. Prædicabant autem, vt pœnitentiam agerent. Et ſuprà: Miſit illos, inquit, euangelizare regnum Dei, quia videlicet vtrunque (iuxta Ioannis Baptiſtæ, vel ipſius Domini ſaluatoris exemplum) prædicabãt: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnũ cœlorum. Regni cœlorum ianuis appropinquare, eſt de his quenque, quibus ab eo diſceſſerat, pœnitere.

Iac. 5. Extrema vnctio, Apoſtolica traditio. Luc. 9.

FERIA SEXTA PENEECOSTES, Lucæ V.

In illo tempore: Factum eſt vna dierum, & Ieſus ſedebat docens. Et erant phariſæi ſedentes, & legis doctores, qui venerant ex omni caſtello Galilææ & Iudææ, & Hieruſalẽ. Et virtus Domini erat ad ſanandũ eos. Et reliqua.

Homilia ex Commentarijs venerabilis Bedæ presbyteri in Marcum & Lucam maxima ex parte contexta.

SAluator omniũ Dominus ſalutari omnia luſtrat inceſſu, & nũc in deſertis, nunc in ciuitate, nunc ad mare doctrinæ cœleſtis, & virtutũ dona turbis miniſtrat. Nunc in mõte ſolus orat, nunc laborãtes in mari ne perire debeant, adiuuat. Vbiq; munera ſalutis impertit, vt omnes gradus ac conditiones ad ſuam gratiam pertinere demonſtret. Conueniebant, inquit euangeliſta, turbæ multæ vt audirẽt Ieſum, & curarentur ab infirmitatibus ſuis: ipſe autem ſecededat in deſertum, & orabat. Iuxta myſticum intellectum, poſt factũ in ciuitate miraculum, perfecta vtiq; leproſi curatione, quẽ ſuprà deſcribit euangelicus ſermo Domino tangente mundatum, ſecedit in deſertum, ibiq; conuenientes ad ſe turbas benigna pietate ſuſcipit, vt oſtendat ſe magis quietam, & à ſeculi curis remotam diligere vitam, atque ob huius appetitũ ſe ſanandis curam adhibere corporibus. Et quidem more humano quaſi frequentiam ſe quærentium declinans, nolebat manifeſtè in ciuitatẽ introire: ſed allegoricè docebat, quia tumultuoſis carnalium mentibus apertam ſui manifeſtationem veritas non exhibet, ſed quoſcunque ab illecebris rerum temporalium viderit eſſe diſcretos, his ſuorum lucem donorum largiùs infundit. Verùm quia nec carnales ſuperna pietas deſerit, quinetiam ijs gratiam ſuæ viſitationis, per quam & ipſi ſpirituales effici valeant, indulget, poſt deſertum (vt Marcus ſcribit) Dominus redit in ciuitatem, multisque eodem conuenientibus loquitur verbum, ac ſanato paralytico, pluribus occaſionem internæ ſanationis, quæ eſt in fide tribuit. Aliter: Quòd in vrbe Dominus miracula facit, in deſerto verò, vel (vt legitur) in monte orando pernoctat, vtriuſque vitæ nobis, & actiuæ ſcilicet & contemplatiuæ, documenta prẽmonſtrat, vt nec contẽplationis ſtudio quis proximorũ curam negligat, nec cura proximorum immoderatiùs obligatus, contemplationis ſtudia derelinquat: quatenùs nec amorem Dei prẽpediat amor proximi, nec amorem proximi, quia tranſcendit, abijciat amor Dei. In monte quippe orare, eſt relictis infimarum cogitationum curis, tota mente quemlibet ad æterna ſupernæ contemplationis gaudia feſtinare. In deſertum ſecedere, & orare, eſt exurgentem intrinſecùs ſtrepitum terrenorum deſideriorum premere, & quoddam ſibi cum Domino intra ſe ſecretum quærere, vbi cum illo, ceſſante exteriore tumultu, per interna deſideria ſilenter loquatur. Quòd verò legitur ſecundùm Marcum, quia docente Domino in domo, tam multi conuenerunt, vt non caperent, neque ad ianuam, noſtram propriè ſaluationem, qui de gentibus ad fidem venimus, deſignat: quia prædicante in Iudæa Domino, necdum intrare ad audiendum valuimus: ad quos tamen etſi foris poſitos, verba ſuæ doctrinæ fecit peruenire: quia nos ipſe per ſancto-

Beda in 2. ca. Marci. *Luc. 5.* *Ibidem.* *Veritas quibus ſe reuelet.* *Marc. 2.* *Beda in 5. cap. Lucæ.* *Marc. 2.* *Hæc verſus ex Beda in 2 ca. Marci.*

ſanctorum ora prædicatorum collegit, & quanuis extra ſynagogam, in qua ipſe prædicabat, inuentos, euangelij ſui fecit eſſe participes.

Conſideratis quæ ab euangeliſta compendiò ſunt præmiſſa, quod ſequitur de euangelio, & hodiè lectum eſt; conſequenter & nos videamus, & quod Dominus donauerit, hinc dicamus: *Et factum eſt in vna dierum, & Ieſus ſedebat docens. Et erant phariſæi ſedentes & legiſdoctores, qui venerant ex omni caſtello Galilææ, & Iudææ, & Hieruſalem. Et virtus Domini erat ad ſanandum eos.* Vbi Dominus ſedens docuerit, quando ſcribis & phariſæis conſedentibus paralyticum curauit, Lucas breuiandi cauſa præterit: ſed Matthæus & Marcus qui narrant, queſtionem facere videntur, quoniamquidem Matthæus in ciuitate ſua, Marcus in Capharnaum hoc eum feciſſe teſtantur. Quæ difficiliùs ſolueretur, ſi Matthæus etiam Nazareth nominaret. Nunc verò vel ipſa Galilæa, in qua erat Nazareth, intelligenda eſt dicta ciuitas Chriſti, ad diſtinctionem videlicet regionis transmarinæ Gerazenorum, de qua transfretando, ſicut Matthæus ſcribit, venerat Galilæam: vel certè ipſa Capharnaum ciuitas Chriſti eſt dicta, quam non naſcendo, ſed virtutibus illuſtrando, ſuam ipſe fecerat. *Et ecce viri portantes in lectulo hominem, qui erat paralyticus, & quærebant eum inferre & ponere ante Ieſum.* Obtulerunt autem eum paralyticum iacentem in lectulo, quia ipſe ingredi non valebat. Curatio paralytici huius, animæ poſt diuturnam illecebræ carnalis inertiam, ad Chriſtum ſuſpirantis indicat ſaluationem: quæ primò omnium miniſtris, qui eam ſubleuent, & Chriſto offerant, id eſt, bonis doctoribus, qui ſpem ſanationis opemque interceſſionis ſuggerant, indiget. Qui benè Marco narrante, quatuor fuiſſe reperiuntur, ſiue quia quatuor euangelij libris omnis prædicantium virtus, omniſque ſermo firmatur: ſeu quia quatuor ſunt virtutes, quibus ad promerendam ſoſpitatem fiducia mentis erigitur. De quibus in æternæ Sapientiæ laude dicitur: Sobrietatem enim, & ſapientiam docet, & iuſtitiam, & virtutem, quibus vtilius nihil eſt in vita hominibus: quas nonnulli verſis nominibus prudentiam, fortitudinem, temperantiam & iuſtitiam appellant. *Et non inuenientes qua parte illum inferrent præ turba, aſcenderunt ſupra tectum per tegulas.* Deſiderant paralyticum Chriſto offerre, ſed turba interpoſita, ab omni parte recluduntur: quia ſæpè anima poſt infirmi corporis deſidiam ad Deum reſipiſcens, ſupernæque gratiæ remedio cupiens renouari, priſcæ conſuetudinis obſtaculo retardatur. Sæpè inter ipſas orationis ſecretæ dulcedines, & quaſi ſuaue cum Domino colloquium, turba cogitationum interueniens, aciem mentis, ne Chriſtus videatur, intercludit. Et quid inter hæc agendum? Non vtique in infimis exteriùs, qua turbæ tumultuantur, remanendum, ſed tectum domus in qua Chriſtus docet, aſcendendum, id eſt, ſacræ ſcripturæ ſublimitas eſt appetenda, lexque Domini cum Pſalmiſta die noctuque meditanda. In quo enim corrigit iunior viam ſuam? In cuſtodiendo, inquit, ſermones tuos. *Et ſubmiſerunt illum cum lecto in medio ante Ieſum.* Patefacto tecto, æger ante Ieſum ſubmittitur, quia reſeratis ſcripturarum myſterijs, ad notitiam Chriſti peruenitur, hoc eſt, ad eius humilitatem fidei pietate deſcenditur. Et benè domus Ieſu tegulis contecta deſcribitur: quia ſub contemptibili literarum velamine, ſi adſit qui reſeret, diuina ſpiritalis gratiæ virtus inuenietur. Denudatio etenim tegularum in domo Ieſu, apertio eſt in vilitate literæ ſenſus ſpiritualis, & arcanorum cœleſtium. Quòd autem cum lecto deponitur, ſignificat, ab homine in iſta carne adhuc conſtituto Chriſtum debere cognoſci. Iuxta myſticum verò ſenſum, iam in paralytico gentium vniuerſitas offertur medenda. Et curationis ipſius Domini verba ſunt contuenda. Non dicitur paralytico, Saluus eſto: non dicitur, Surge & ambula: ſed (vt Matthæus ſcribit) tantùm dicitur, Conſtans eſto fili, remiſſa ſunt tibi peccata. In Adam vno peccata vniuerſis gentibus remittuntur. Hic itaque angelis miniſtrantibus curandus offertur, hic filius nuncupatur, quia primum Dei opus eſt. Huic remittuntur animæ peccata, & indulgentia primæ tranſgreſſionis ex venia eſt. Hoc eſt enim, quod ſubſequitur: *Quorum fidem vt vidit, dixit: Homo, remittuntur tibi peccata tua.* Hominem Dominus à paralyſi curaturus, primò peccatorum vincula diſſoluit, vt oſtenderet eum ob nexus culparum, artuum diſſolutione damnari, nec niſi his relaxatis, membrorum poſſe recuperatione ſanari. Sic & illi paralytico, qui iuxta probaticam piſcinã diù aquæ motum fruſtrà præſtolabatur, ſanato à Domino dicitur: Ecce ſanus factus es: iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Et bene is, cui peccata dimittebantur, homo vocatur: qui hoc ipſo, quòd homo erat, non poſſet dicere, non peccaui. Simul etiam, vt ille qui homini errata dimittebat, intelligeretur Deus. In Matthæo & Marco ei dicitur: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. O mira humilitas: deſpectum & debilem, totiſque membrorũ compagibus diſſolutum filium vocat, quem ſacerdotes non dignabantur attingere. Aut certè ideò filium vocat, quia dimittuntur ei peccata ſua. Iuxta tropologiam, interdum anima iacens in corpore ſuo, totis membrorum virtutibus diſſolutis, à perfecto doctore offertur curanda Domino: quæ ſi miſericordia eius ſanata fuerit, tantũ roboris accipit, vt portet ſtatim lectulum ſuum. Intuendum ſanè, quanti propria cuiuſque fides apud Deum valeat, vbi tanti valuit aliena, vt totus homo repentè, id eſt, exteriùs interiuſque iam ſaluatus exurgeret, aliorumque merito

alijs

Beda in 5. cap. Lucæ. Matt 9. Marc. 2.

IIII. Virtutes Cardinales. Sap. 8.

Pſal. ... Ibidem. Marc. 2. Matth. 9. Ioan. 5. Matth. 9. Marc. 2. Hæc D. Hieron. in c. Matthæi. Beda in 5. cap. Lucæ.

alijs laxarentur errata. *Et cœperunt cogitare ſcribæ & phariſæi, dicentes: Quis eſt hic, qui loquitur blaſphemias? Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus?* Legimus in prophetis, dicēte Domino, Ego ſum qui deleo iniquitates tuas. Eſa. 43. Conſequenter ergo ſcribæ, quia ipſum hominem putabant, & verba Dei intelligebant, arguunt eum blaſphemiæ. Verum vtique dicunt ſcribæ, quia nemo dimittere peccata, niſi ſolus Deus poteſt: qui per eos quoque dimittit, quibus dimittendi tribuit poteſtatem: & ideò Chriſtus verè Deus eſſe probatur, quia dimittere peccata quaſi Deus poteſt. Verum Deo teſtimonium reddunt, ſed perſonam Chriſti negando falluntur. Errant itaque Iudæi, qui cùm Chriſtum & Deum eſſe, & peccata dimittere poſſe credunt, Ieſum tamen Chriſtum eſſe non credunt. Sed multo dementiùs errant Arriani, qui cùm Ieſum & Chriſtum eſſe, & peccata poſſe dimittere euangelij verbis deuicti negare non audeant, nihilominùs tamen Deum negare non timent. At ipſe perfidos ſaluare deſiderans, & occultorum cognitione, & virtute operum, Deum ſe eſſe manifeſtat. *Reſpondens autem, dixit ad illos: Quid cogitatis mala in cordibus veſtris?* Eidem nanque Deo, qui dicit, Ego ſum, ego ſum ipſe, qui deleo iniquitates tuas, ſapientiſſimus orator ait: 3. Reg. 8. Tu enim ſolus noſti corda omnium filiorum hominum. Eadem ergo, inquit, maieſtate & potentia, qua cogitationes veſtras intueor, poſſum & hominibus delicta dimittere. Ex vobis intelligite, quid paralyticus conſequatur. Hieron. in 9. cap. Matthæi. *Quid eſt facilius dicere: Dimittuntur tibi peccata, an dicere, Surge & ambula?* Inter dicere & facere, multa diſtantia eſt. Vtrùm ſint paralytico peccata dimiſſa, ſolus nouerat qui dimittebat. Surge autem & ambula, tam ille qui ſurgebat, quàm hi qui ſurgentem videbant, approbare poterant. Fit igitur carnale ſignum, vt probetur ſpiritale: quanquā eiuſdem virtutis ſit, & corporis & animę vitia dimittere. Et datur nobis intelligētia, propter peccata pleraſque euenire corporum debilitates: & idcircò forſitan priùs dimittuntur peccata, vt cauſis debilitatis ablatis, ſanitas reſtituatur. Beda in 2. Marci. Quinque ſiquidem ſunt differentiæ cauſarum, pro quibus in hac vita moleſtijs corporalibus affligimur. Aut enim ad merita augenda per patientiam, iuſti corporis infirmitate grauātur, vt beati patres Iob & Tobias, & innumeri martyres in vtroque teſtamento. 2. Cor. 12. Aut ad cuſtodiam virtutum perceptarum, ne ſuperbia tentante diſpereant, ſicut apoſtolus Paulus, ne magnitudine reuelationum extolleretur, datus eſt illi ſtimulus carnis ſuæ, angelus ſatanæ, qui eum colaphizaret. Num. 12. Aut ad intelligenda & corrigenda peccata noſtra, ſicut Maria ſoror Aaron in eremo ob verba temeritatis & ſuperbiæ, lepra percuſſa eſt: & ſicut paralyticus de quo tractamus, qui non niſi primò dimiſſis peccatis potuit ab infirmitate curari. Aut ad gloriā Dei ſaluantis, ſiue per ſeipſum, ſiue per famulos ſuos: ſicut cæcus natus in Euangelio, qui neque ipſe peccauit, neque parentes eius, ſed vt manifeſtarentur opera Dei in illo: Ioan. 9. & ſicut Lazarus, cuius infirmitas non dicebatur eſſe ad mortem, ſed pro gloria Dei, vt glorificaretur filius Dei per eam. Ioan. 11. Aut ad inchoationem damnationis æternæ, quod reproborum eſt proprium, ſicut Antiochus & Herodes, 2. Mac. 9. qui vterque ſuo tempore aduerſus Deum repugnantes, quid tormentorum in gehenna perpetuò paſſuri eſſent, præſentium afflictionum miſeria cunctis oſtēdebatur. Quibus congruit illud prophetæ: Et duplici contritione contere eos. Hier. 17. Vnde neceſſe eſt in omnibus, quæ aduerſa temporaliter patimur, cum humilitate Domino gratias agamus, & infirmitatis noſtræ conſcij, de collatis nobis remedijs gratulemur. Neceſſe eſt vt ad conſcientiam noſtram reuerſi, ſolerter opera noſtra ſimul & cogitationes exploremus, & quicquid nos peccaſſe deprehendimus, digna caſtigatione purgemus: quicquid de his, quæ nos rectè feciſſe credebamus, vitio nobis elationis periſſe comperimus, & hoc humili ſatisfactione caſtigemus. Hæc enim nobis ſæpiùs fuit cauſa flagellorum. Cæterùm innocentes & iuſtos ob augmenta præmiorum flagellari, perfectorum eſt donum ſpeciale virorum: verberibus autem temporalibus ad æterna tormenta compelli, impœnitentium eſt pœna reproborū. *Vt ſciatis autem, quia filius hominis poteſtatē habet in terra dimittendi peccata.* Si & Deus eſt iuxta Pſalmiſtam, Pſal. 102. qui quantum diſtat oriens ab occaſu, elongauit à nobis iniquitates noſtras, & iuxta memoratum Eſaiæ teſtimonium, qui delet iniquitates noſtras: & filius hominis poteſtatem habet in terra dimittendi peccata: ergo idem ipſe & Deus, & filius hominis eſt: vt & homo Chriſtus per diuinitatis ſuæ potentiam peccata dimittere poſsit, & idem Deus Chriſtus per humanitatis ſuæ fragilitatem pro peccatoribus mori. *Dixit paralytico: Surge, tolle lectum tuum, & vade in domū tuam.* Et anima paralytica ſi ſurrexerit, Hieron. in 9. ca. Matthæi. ſi priſtinum robur recuperauerit, portat lectum ſuum in quo iacebat antè diſſoluta, & portat illum in domum virtutum ſuarum. Beda in 5. cap. Lucæ. Spiritaliter de lecto ſurgere, eſt animam ſe à carnalibus deſiderijs, vbi ægra quieſcebat, abſtrahere. Lectum verò tollere, eſt ipſam quoque carnem per continentiæ frena correptam, ſpe cœleſtium prȩmiorum delicijs priuare terrenis. Ipſe enim eſt lectus, qui per ſingulas noctes lauatur à Dauid, id eſt, pro vnius cuiuſque noxæ maculis, digno pœnitentiæ flumine caſtigatur. Pſal. 6. Sublato autem lecto domum ire, ad paradiſum redire eſt. Ipſa eſt enim vera domus, quæ hominem prima ſuſcepit, non iure amiſſa, ſed fraude, tandemque reſtituta per eū, qui fraudulento hoſti nihil debuit. Aliter: Sanus qui languebat, lectū reportat domū, cùm anima peccatorum remiſſione accepta, ad internam ſui cuſtodiam cum ipſo ſe corpore refert, ne poſt veniam quid, vnde iterū

iuſtè

iuſtè feriatur, admittat. Per lectum enim, in quo carnis eſt requies, ipſa caro ſignatur: per domum verò conſcientia figuratur. Et quia cùm mente mortui in vicijs iacemus, in carnis delectatione quieſcimus, infirmi portamur in lecto. Cùm verò ſanati mẽte fuerimus, vt iam vitijs carnis pulſantibus reſiſtamus, neceſſe eſt vt tentationum contumelias de noſtra infirmitate toleremus. *Pœna peccati.* Aegro itaque mirè ad ſalutem reducto præcipitur, Tolle lectum tuum, id eſt, illud in quo portatus es: quia neceſſe eſt vt portet quiſque contumeliam carnis, in qua priùs iacebat ægrotus. Quid ergo eſt dicere, Tolle lectum tuum, & vade in domum tuam, niſi, porta tẽtationes, in quibus hactenùs iacuiſti, ac reuertere ad conſcientiam, vt videas quæ feciſti? *Et confeſtim ſurgens coram illis, tulit in quo iacebat, & abijt in domum ſuam, magnificans Deum. Et ſtupor apprehendit omnes, & magnificabant Deum.* Mira diuinæ potẽtiæ virtus, vbi nulla temporis interueniente morula, iuſſu ſaluatoris ſalus feſtina comitatur. Meritò qui adfuerant, damnatis blaſphemiæ iaculis, ad laudem tantæ maieſtatis ſtupentia corda conuertunt. Nam primò Domini virtutem ſuę perfidię fore vltricem turbæ timent: dehinc ceſſante iam deſperatiõis timore, honor Deo redditur, quòd tantam dedit hominibus poteſtatem. Hoc enim ſequitur: *Et repleti ſunt timore, dicentes, Quia vidimus mirabilia hodiè.* Sed ſoli hoc Chriſto erat debitũ, ſoli de communione paternæ ſubſtantiæ hoc agere erat familiare. Non ergo hoc venit in admirationem, quòd poſſet iſta. Quid enim Deus non poſſe creditur? Alioquin laus de vno homine, non de pluribus extitiſſet. Sed delati Deo honoris huius cauſa eſt, quòd poteſtas hominibus ac via data ſit per verbum eius, & peccatorũ remiſſionis, & corporum reſurrectionis, & reuerſionis in cœlum.

SABBATO POST PENTECOSTEN. Lucæ 4.

In illo tempore: Surgens Ieſus de Synagoga, introiuit in domum Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus, & rogauerunt illum pro ea. Et reliqua. Homilia beati Ambroſij in Commentarijs in Lucam.

SACRILEGIA Iudæorum, quæ multò antè Dominus prænuntiauerat per prophetas, & Pſalmi verſiculo declarauerat, quæ paſſurus eſſet in corpore conſtitutus, dicẽs: Retribuebant mihi mala pro bonis: in euangelio docet eſſe completa. Nam cùm ipſe per populos beneficia diffunderet, illi iniurias irrogabãt. Nec mirum ſi perdiderunt ſalutẽ, qui eiecerunt de ſuis finibus ſaluatorẽ. Moralis enim Dominus, & qui docuerat exemplo ſui apoſtolos ſuos omnibus omnia fieri, nec volentes repudiat, nec inuitos alligat, nec eijcientibus reluctatur, nec rogantibus deeſt. Sic Geraſenos alibi cũ virtutes eius ſuſtinere nõ poſſent, quaſi infirmos & ingratos reliquit. Simul intellige, nõ ex neceſsitate fuiſſe, ſed voluntariam corporis paſsionem: nec captum à Iudæis, ſed à ſeipſo oblatum. Etenim quando vult capitur, quãdo vult elabitur, quando vult ſuſpenditur, quando vult non tenetur. Et hic in ſupercilium montis præcipitandus aſcenderat, & ecce per medium illorum, mutata ſubitò, vel obſtupefacta furentium mente, deſcendit. Nondum enim hora venerat paſsionis: quinetiam malebat adhuc Iudæos ſanare quàm perdere, vt inefficaci furoris exitu deſinerent velle, quod implere non poſſent. Vides igitur & hic diuinitatis eſſe, quòd non captus eſt, & illic voluntatis eſſe, quòd captus eſt. Nam quemadmodùm à paucis teneri potuit, qui à populo non tenetur? Sed noluit ſacrilegium eſſe multorum, vt in authores culpæ, crucis inuidiam retorqueret: atque à paucis quidem affigeretur, ſed pro toto orbe moreretur. *Et in Synagoga erat homo, habens ſpiritũ immundũ. Et infrà. Surgens aũt de Synagoga, intrauit in domum Simonis & Andreæ. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus.* Vide clemẽtiam Domini ſaluatoris. Nec indignatione commotus, nec ſcelere offenſus, nec iniuria violatus Iudæam deſerit: quinetiam immemor iniuriæ, memor clementiæ, nunc docendo, nunc liberando, nunc ſanando, infidæ plebis corda demulcet. Et benè ſanctus Lucas virum à ſpiritu nequitiæ liberatum antè præmiſit, & ſubſtituit fœminæ ſanitatem. Vtrunque enim ſexum Dominus curaturus aduenerat, & prior ſanari debuit, qui prior creatus eſt: nec prætermitti illa, quæ mobilitate magis animi, quàm prauitate peccauerat. Sabbato medicinæ dominicæ opera cœpta ſignificat, vt inde noua creatura cœperit, vbi vetus creatura antè deſiuit: nec ſub lege eſſe Dei filium, ſed ſupra legem in ipſo principio deſignaret: nec ſolui legem, ſed impleri. Neque enim per legem, ſed verbo factus mundus, ſicut legimus: Verbo Domini cœli firmati ſunt. Non ſoluitur ergo lex, ſed impletur, vt fiat renouatio hominis iam labentis. Vnde & Apoſtolus ait: Expoliantes vos veterem hominem, induite nouum qui ſecundùm Deum creatus eſt. Et benè ſabbato cœpit, vt ipſum ſe oſtenderet creatorem, qui opera operibus intexeret, & perſequeretur opus quod ipſe iam cœperat: vt ſi domum faber renouare diſponat, non à fundamentis, ſed à culminibus incipit ſoluere vetuſtatem. Itaque ibi priùs manum admouet, vbi antè deſierat: deinde à minoribus incipit, vt ad maiora perueniat. Liberare à dæmone & homines, ſed in verbo Dei poſſunt: reſurrectionem mortuis imperare, diuinæ ſolius eſt poteſtatis. Nec quenquam mouere debet, quòd Ieſu Nazareni nomen in hoc libro diabolus dixiſſe primus inducitur. Nec enim ab eo Chriſtus nomẽn accepit,

Pſal. 108. *Iudæorũ erga Chriſtũ ingratitudo.* *Luc. 8.* *Voluntaria Chriſti Paſſio.* *Luc. 4.* *Chriſti clementia in Iudæos.* *Pſal. 32.* *Ephe. 4.*

Dæmonis impudētia. pit, quòd de cælo angelus ad virginem detulit. Eſt huius impudentiæ, vt inter homines aliquid primus vſurpet, & ad homines quaſi nouum deferat, quò terrorem ſuæ poteſtatis incutiat. Denique & in Geneſi primus Deum homini nun- *Gen. 3.* cupauit. Sic enim habes: Et dixit ſerpens mulie- *Gen. 2.* ri: Quid vtiq; dixit Deus, ne edatis ab omni ligno? Vterq; igitur deceptus à diabolo eſt, ſanatus à Chriſto. Sequere cætera, & euangelicæ lectionis diſce myſteria, atq; in duorum ſanitate, pub- *1. Cor. 15.* licæ ſacramentum ſalutis agnoſce. Sicut enim in Adã omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes viuificabuntur. Quis eſt ille, qui in ſynagoga ſpiritum dæmonij habebat immundum, niſi populus Iudæorum? qui quaſi ſerpentinis ſpiris reuinctus, & innodatus diaboli laqueis, ſimulatam corporis munditiam, interioris mentis ſordibus inquinabat. Et benè in ſynagoga homo erat, qui ſpiritum immundum habebat, quia ſpiritũ ſanctum amiſerat. Introierat enim diabolus, vnde Chriſtus exierat. Simul oſtenditur natura diaboli non improba, ſed opera iniqua. Nam quẽ per *Nequitia diaboli.* ſuperiorem naturam Deum confitetur, opere negat. Et in hoc apparet eius nequitia, & improbitas Iudæorum, quòd ita populo veſanæ cæcitatem mentis offudit, vt populus neget, quem *Matt. 4.* *Luc. 4.* dæmones confitentur. O peior magiſtro diſcipulorum hæreditas: ille verbo tentat Dominũ, hi facto. Ille dicit, Mitte te, iſti adoriũtur vt mittant. Si altiori conſilio iſta pendamus, animi debemus intelligere & corporis ſanitatem: vt priùs animus, qui ſerpentinis laborabat inſidijs, abſolutus ſit. Anima enim à corpore nunquam vinceretur, niſi priùs à diabolo tentaretur. Nam cùm anima corpus agat, viuificet & gubernet, quemadmodùm in eius illecebras captiua raperetur, niſi & ipſa ſuperioris alicuius poteſtatis vinculis ſtringeretur? Denique non priùs Eua eſurijt, quàm ſerpentis eam verſutia tentauit: & ideò aduerſus ipſum authorẽ peccati priùs debuit medicina ſalutis operari. Fortaſsis etiam in typo mulieris illius, ſocrus Simonis & Andreæ, *Febriũ animo[rum]* varijs criminum febribus caro noſtra languebat, & diuerſarum cupiditatũ immodicis æſtuabat illecebris. Nec minorem febrem amoris eſſe dixerim, quàm caloris. Itaq; illa animum, febris, *Auaritiæ, libidinis,* hæc corpus inflãmat. Febris enim noſtra auaritia eſt, febris noſtra libido eſt, eò quod ignitæ ſint *1. Cor. 7.* cupiditates. Vnde & Apoſtolus ait: Si non ſe con- *luxuriæ, ambitio[nis].* tinẽt, nubãt: melius eſt enim nubere, quàm vri. Febris noſtra luxuria eſt: febris noſtra ambitio eſt, febris noſtra iracũdia eſt. Quæ licet corporis vitia ſint, ignem tamen oſsibus implicant, mentẽ, animum, ſenſumq; pertentant. Hæc prior diaboli ſolicitatur arte. Etenim ager bonus, veſtis, monile, ſuadela ſerpentis eſt: honorum gratia, ſublimitas poteſtatum, epularum ſuauitas, forma meretricis laqueus eſt diaboli, & quaſi quidam nequitiæ ſpiritalis illecebroſus affatus, qui per carnis illecebram, quæ cito fœminea quadam leuitate mollitur, animam quoque de gradu deijcit. Neque enim formam mulieris animus priùs, quàm corporis oculus concupiſcit. Denique quod non videris, non amabis. Sed vbi caro concupierit, compatientis quoque animi conſtantia defatiſcit, & mens conſortio amoris inflectitur. *Febris animi.* Duo enim in carne vna ſunt, ad quam mors irrepit ſceleris effectu, tentante diabolo, carne ſuadente. Vehementior tamen eſt animi quàm corporis febris, & ideò pro animi voluntate corporis ſalus plerunque contemnitur, nec à periculis abſtinetur. Vndè non alienũ videtur repetere, quemadmodùm Theotimus, cùm graui oculorum incommodo laboraret, & amaret vxorem, interdicta ſibi à medico facultate coëundi, cupiditatis impatiens, atque impetu libidinis raptus, ſe moderari nequiuerit. Sciẽs enim prudenſque, quòd eſſet oculos amiſſurus, priuſquàm conueniret vxori, in ipſo æſtu feruentis cupiditatis & conſuetudinis apparatu, Vale, inquit, amicum lumen. Sic febre libido flagrã- *Libido febre flagrãtior.* tior eſt, grauiuſque præcipitat & inflammat. Sed vbi quis reſipuerit à furore, tunc conſcientiæ interioris viſus aperitur, factique ſuccedit pœnitentia & pudenda ſui vnuſquiſque facinoris erubeſcit. Tunc Deus timetur, & peccator ſe celare cupit, ſed non poteſt. Tunc caro arguitur, diabolus accuſatur: hæc quaſi lena vitiorum, ille quaſi author erroris. Pateſcit deformitas, nudum eſt enim Deo omne ſecretum, nec vllius ficus folijs, hoc eſt, tegmine corporali vel iactantia ſeculari, flagitiorum ſecreta velantur: & vnuſquiſque diuinum peccati conſcia formidat mente iudiciũ, dicens: Qui ſuper me montes cadent, in quibus me abſcondam fiſſuris petrarum, cùm venerit confringere terram? Tunc tribulos & ſpinas animo caro, hoc eſt, curarum morſus ſolicitudinũque generat, æſtuſque quos ſibi per concupiſcentiam carnis animus ipſe circundedit. Etenim *Quàm noceat ſuccũbere vitijs.* quaſi clauis quibuſdam ſuffigitur anima corporeis voluptatibus, & cùm ſemel adheſerit cupiditatibus demerſa terrenis, difficilè in altum poteſt, vnde deſcendit, ſine Dei fauore reuolare. Actuum enim ſuorum vincta laqueis, & deliciarum ſecularium illecebris obnoxia iam tenetur. Hunc ergo Adam, hanc Euam Dominus liberaturus aduenit, quorum alter ad imaginem Dei factus, altera virtutem ſui accipiens viri, quandiù fuit ſubdita fortiori, vnam gerebant in vno ſpiritu Deo placitam voluntatẽ, & in paradiſo poſiti Dei, vitæ cæleſtis operabantur alimoniã. Poſteà verò quàm caro ſuadere diuerſum, & legem cœpit primam non † timere, paradiſi *† tenere* exules facti, in hunc inferiorem dimerſumq; locũ peccati merito reciderũt. Nec quiſquam putet incongruũ eſſe, ſi Adam atq; Eua in typo animæ & corporis æſtimẽtur, cùm in typo Eccleſiæ æſtimentur & Chriſti. Nam cùm duos eſſe in vna carne Apoſtolus diceret, adiecit: Sacramẽ- *Ephes. 5.* tum enim hoc magnum eſt. Ego autem dico in

V Chriſto

Chriſto & in Eccleſia. In quo ergo ſuperni Dei, in eo multo magis animi noſtri poteſt eſſe myſterium. Sed hæret, ſuffixus eſt, captus eſt, & corporeis ſuccenſus febribus, compaſsione carnis ægreſcit. Quærendus eſt medicus. Sed quis iſte tantus eſt, qui ſauciæ mentis medeatur hulceribus? Quis tantus eſt homo, qui poſsit alijs ſubuenire, cùm ſibi ipſe non poſsit? Quis alijs poſsit vitam reddere, cùm ipſe mortem nó poſsit euadere?
1. Cor. 15. Omnes enim in Adam moriuntur, quia per
Rom. 5. vnum hominem in hunc mundum peccatum introiuit, & per peccatum mors: & ita in omnes homines pertranſijt, in quo omnes peccauerunt. Illius igitur culpa, mors omnium eſt. Deniq; miſsi ſunt ſancti, miſsi ſunt & prophetæ, qui oracula diuina loquerentur, nec quicquam promouere potuerunt. Quæramus ergo aliquem de angelis aut archangelis medicum. Sed quemadmodùm mihi poſſunt præſidium ferre ne peccem, cùm ipſe archangelus à peccato non potuerit abſtinere? Quemadmodùm ad paradiſum angelus reuocare me poterit, cùm ipſe ſatanas & angeli ſui ſedem, quam acceperant, ſeruare non potuerint?

EODEM SABBATO, Luc. IIII.

In illo tempore: Surgens Ieſus de ſynagoga, introiuit in domum Simonis. Et reliqua. Homilia ex Bedæ commentarijs in Lucam magna ex parte confecta.

IN iſto ſancti Euangelij capitulo nó
Mar. 1. idem ab Euangeliſtis ſeruatus eſt ordo. Hoc denique factum Marcus & Lucas antequàm de leproſo, qui Domino deſcendente de mon-
Matt. 8. te mundatus eſt, quid dicerent, narrant. Matthæus verò poſt terminatum in monte ſermonem, leproſi præmiſſa mundatione, puerique centurionis curatione, ſubiúgit de reſtitutione ſocrus
Hieron. in 8. cap. Matthæi. Simonis Petri. Sed nihil obſtat narrandi diuerſitas, vbi eadem res nunciatur. Et notandum, quòd leproſus ille apud Matthæum primis ſpecialiter curatus ſit, ſecundò puer centurionis, tertiò ſocrus Petri febriens in Capharnaum, quarto loco qui oblati ſúnt ei à Dæmonio vexati, quorum ſpiritus verbo eijciebat, quando & om-
Sap. 2. nes malè habentes curauit. Quoniam inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum, ideò contra ipſum mortis authorem primò debuit medicina ſalutis operari, primò lingua ſerpentina ne vltrà virus ſpargeret, occludi: ac deinde fœmina, quæ prima ſeducta eſt, à carnalis concupiſcentiæ febre, curari: tertiò vir qui malè ſuadentis dicta coniugis audiuit, ab erroris ſui lepra caſtigari, vt ipſe apud Lucam Euangeliſtam eſſet ordo reſtaurationis, qui fuerat & caſus. Paulò ſuperiùs enim refert, quia in ſynagoga erat homo habens dæmonium immundum. Cuius integra reſtitutione ſanitatis deſcripta, ſubdit hoc quod ex lectione audiuimus hodierna: *Surgens autem de ſynagoga Ieſus, introiuit in domum Simonis. Socrus autẽ Simonis tenebatur magnis febribus.* Sed & huius releuationis à Domino collatæ explicita narratione, nonnullis interpoſitis, viri qui erat plenus lepra, ſubinfert mundationem. Benè autem vbi leproſus mundatur, certus non exprimitur locus, vt oſtendatur, non vnum populum ſpecialis alicuius ciuitatis, ſed omnium populos fuiſſe ſanatos. Hæc per exceſſum neceſſarium præmiſimus, vt myſticum ordinem ab Euangeliſta ſeruatum monſtraremus, vt dictum eſt, reſtaurationis in Domino, qui erat & caſus in protoplaſtis. Intendamus nunc mentis obtutú ad hoc Euangelij capitulum, quod nobis exponendum hac lectione propoſitum eſt. Si virum *Beda in ca. Luc.* à dæmonio liberatum, moraliter animum ab immunda cogitatione purgatum dixerimus ſignificare, conſequenter fœmina febribus tenta, ſed ad imperium Domini curata, carnem oſtendità concupiſcentiæ feruore per continentiæ præcepta frenatam. Omnis enim amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blaſphemia, ſpiritus im- *Ephes. 4.* mundi furor eſt. Fornicationem verò, immunditiam, libidinem, concupiſcentiam malam, & auaritiam, quæ eſt ſimulacrorũ ſeruitus, febrem illecebroſæ carnis intellige. *Et rogauerunt illum pro ea. Et ſtans ſuper illam, imperauit febri, & dimiſit illã.* *Col. 3.* In Euangelio Matthæi ſcriptum eſt: Et tetigit manum eius, & dimiſit eam febris. Modò enim ſaluator rogatus, modò vltrò curat ægrotos, *Matt. 8.* oſtendens ſe contra peccatorum quoq; paſsiones & precibus ſemper annuere fidelium, & ea quæ ipſi minimè in ſe intelligunt, vel intelligenda dare, vel piè petentibus etiam non intellecta dimittere, iuxta quod Pſalmiſta poſtulat: Delicta *Psal. 18.* quis intelligit? ab occultis meis munda me Domine. Tangitur verò manus mulieris, & ſanatis operibus eius, peccatorum infirmitas fugit. *Et continuò ſurgens, miniſtrabat illis.* Naturale eſt febricitantibus, incipiente ſanitate laſſeſcere, & ægrotationis ſentire moleſtiam. Verùm ſanitas, quæ Domini confertur imperio, ſimul tota redit: nec ſolùm ipſa redit, ſed & tanto robore comitante, vt eis continuò, qui ſe adiuuerant, miniſtrare ſufficiat: & (iuxta leges tropologiæ) membra quę ſeruierant immunditiæ ad iniquitatem, vt fructificarent morti, ſeruiant iuſtitię in vitam æternam. Sed & ſecundùm myſticos intellectus, ſaluato centurionis puero, ac fide gentium in cẽturione laudata, conſequenter ſocrus Petri, hoc eſt, ſynagoga Iudaica ab æſtu febrium ſanatur. Domus nanq; Petri, plebs Iſraëlitica intelligitur, in qua, iuxta quod Paulus Apoſtolus refert, ipſe *Domus Petri.* Petrus apoſtolatus miniſterium accepit. Socrus verò Petri, eiuſdem plebis eſt ſynagoga, quæ mater primitiuę Eccleſię, tanquam vxoris Petri, ob *Gal. 2.* *Socrus Petri.* hoc conuenienter accipitur, quoniam ex ipſa ſynagoga, primaria diſcipulorum Chriſti Eccle-

cleſia carnis originem traduxiſſe cognoſcitur:
quæ Petro veluti deſponſata, ſed ſpiritusſancti
gratia inuiſibiliter fœcundata, in exemplum bea
ti Ioſeph & Mariæ virginis, ſalubriter creditur.
Rom. 11. At verò ſocrus Petri, hoc eſt, ſynagoga Iudaica
interim perfidiæ febribus æſtuat, donec plenitu-
do gentium introëat, & ſic omnis Iſrael ſaluus
fiat. Cuius manum tangere, eſt in ea bonas actio-
nes informare: quia niſi mundatæ fuerint ma-
nus Iudæorum, quæ ſanguine ſunt plenę, ſynago
ga eorum febricitans iacet. Sed tunc eam febris
dimittit, cùm multiplex perfidiæ languor ipſam
deſerit. Porrò ſurgit ac miniſtrat, cū mortuis o-
peribus abrenuncians, atq; ea quæ ſursùm ſunt
quærens, in nouitate vitæ perambulat. *Cùm ſol*
Matt. 8. *autē occidiſſet, omnes qui habebant infirmos varijs lan-*
guoribus, ducebant illos ad illum. at ille ſingulis imponēs
manus, curabat eos. Matthæus ita ſcribit: Veſpere,
inquit, facto obtulerunt ei multos dæmonia ha-
bentes, & eijciebat ſpiritus verbo, & omnes malè
Eſai. 53. habentes curauit, vt impleretur quod dictum eſt
per Eſaiam prophetam dicentem: Ipſe infirmita
tes noſtras accepit, & ægrotationes portauit. Om
nes non manè, non meridie, ſed ad veſperam cu-
Ioan. 12. rantur, quando ſol occubiturus eſt, quando gra-
nū tritici in terra moritur, vt multos fructus af-
Ioan. 9. ferat. Solis nanq; occubitus, paſsionē mortemq;
illius ſignificat, qui dixit: Quādiù in mūdo ſum,
lux ſum mundi. Et ſole occidente plures dæmo-
niaci quàm antè, plures ſanātur ęgroti: quia tem-
poraliter in carne viuens, paucos Iudæorum do-
cuit: calcato regno mortis, omnibus per orbem
gentibus fidei ſalutisq; dona tranſmiſit. Cuius
Pſal. 67. miniſtris, quaſi vitæ lucisq; præconibus, Pſalmi-
ſta canit: Iter facite ei, qui aſcendit ſuper occasū.
Super occaſum quippe Dominus aſcendit, quia
vnde in paſsione occubuit, inde maiorem ſuam
gloriam reſurgendo manifeſtauit. *Exibant autem*
dæmonia à multis, clamantia & dicentia: quia tu es fi-
lius Dei. Et increpans non ſinebat ea loqui, quia ſciebant
ipſum eſſe Chriſtum. Dęmonia filium Dei confite-
Matt. 4. bantur, & atteſtante Euangeliſta, ſciebant ipſum
eſſe Chriſtum: quia quem dierū quadraginta ie-
iunio fatigatum diabolus hominem cognouerat
nec tētando valebat, an & Dei filius eſſet, experi-
ri, iam nunc per ſignorum potentiam vel intelle
xit, vel potiùs ſuſpicatus eſt eſſe filium Dei. Non
igitur ideò Iudæis eū crucifigere perſuaſit, quia
Chriſtum, ſiue filium Dei non eſſe putauit, ſed
quia ſe morte illius non præuidit eſſe dānandū.
Verè enim de hoc myſterio à ſeculis abſcondito
1. Cor. 2. dicit Apoſtolus, Quod nemo principum huius
ſeculi cognouit. Si enim cognouiſſent, nunquam
Dominum gloriæ crucifixiſſent. Quare aūt dæ-
Pſal. 49. monia Dominus ſe loqui prohibebat, manifeſtat
Pſalmiſta, qui ait: Peccatori aūt dixit Deus, Qua
re tu enarras iuſtitias meas? ne quis dū audit prę-
dicātem, ſequatur errantem. Improbus enim ma
giſter eſt diabolus, qui falſa veris ſemper permi-
ſcet, vt ſpecie veritatis teſtimonium fraudis ob-
texat. Aliâs autem non ſoli dæmones, qui inuiti
confitebantur, iubentur ſilere à chriſto, ſed &
illi, qui ab eo ſanati ſpontè confiteri volebant:
immò ipſi Apoſtoli, qui eum poſt reſurrectio- Matt. 17.
nem toto erant orbe prædicaturi, atque paſsio-
nem eius præcipiuntur omninò reticere de illo,
ne diuina videlicet maieſtate prædicata, paſsio-
nis diſpenſatio differretur, & dilata paſsione, ſa-
lus mundi, quæ per hanc futura erat, negaretur.
Facta autem die, egreſſus ibat in deſertum locum. Et tur-
ba requirebant eum, & venerunt vſque ad ipſum, & de-
tinebant eum ne diſcederet ab eis. Quibus ille ait: Quia
& alijs ciuitatibus oportet me euangelizare regnū Dei.
Si occaſu ſolis, Domini mors exprimitur, quare
non die redeunte reſurrectio illius indicetur?
Cuius manifeſtata luce, à credentium turbis in-
quiritur, & in gentium deſerto inuentus, ne abe-
at detinetur: maximè cùm hæc prima ſabbati,
quo reſurrectio celebrata eſt, egreſsio, quæſitio
& inuentio contigerit. Quòd autem ſecundùm Mar. 1.
Marcum abijt in deſertum locum Dominus, ibi-
que orabat, hoc facto intimatur, quia reſurre-
ctionis ſuæ patefacta gloria, abijt in deſertū gen-
tiū, ibiq; in ſuis fidelibus orabat, quia corda eo-
rum per gratiam ſui ſpiritus ad virtutē orationis
excitabat. Et nos igitur, fratres, exemplo eorum Studium
qui Dominum fideliter exquiſierūt, & ideò in- quærendi
uenire meruerūt, atq; præſentiæ eius dulcedine Chriſtum.
capti detinebant illū ne diſcederet ab eis, inten-
damus mentis obtutū, & adiuuāte Domino, Do
minū requiramus. Diuini cantici vox eſt: Quæ- Pſal. 68.
rite Dominum, & viuet anima veſtra. Quæra-
mus inueniendū, quæramus inuentū. Vt inueniē-
dus quæratur, occultus eſt: vt inuentus quęratur,
immenſus eſt. Vnde & alibi dicitur: Quærite fa-
ciem eius ſemper. Satiat enim quærentem in- Pſal. 104.
quantùm capit, & inuenientem capaciorem fa-
cit, vt rurſus quærat impleri, vbi plus capere cœ-
perit. Non ergo dictum eſt, quærite faciem eius 2. Tim. 3.
ſemper, quemadmodùm de quibuſdam, ſemper
diſcentes, & ad veritatis ſcientiam nunquā per-
uenientes: ſed potius ſicut ille ait: Cùm conſum- Eccle. 18.
mauerit homo, tunc incipit, donec ad illam vitā
veniamus, vbi ſic impleamur, vt capaciores non
efficiamur, quia ita perfecti erimus, vt iam non
proficiamus. Tunc enim oſtenditur nobis quod
ſufficit nobis. Hic autem ſemper quæramus, &
fructus inuentionis non ſit finis inquiſitionis.
Neque enim propterea non ſemper, quia hic tan
tùm: ſed ideò hic dicimus eſſe quærendum, ne
aliquando hic putemus ab inquiſitione ceſſan-
dum. Nam & de quibus dictum eſt, ſemper diſ-
centes, & ad veritatis ſcientiā nunquā perueniē-
tes, hi ſunt vtiq; diſcentes. Cùm verò de hac vita
exierint, iam non erunt diſcentes, ſed erroris ſui
mercedē recipiētes. Sic enim dictū eſt, ſemper
diſcentes, & ad veritatis ſcientiā nunquā perue-
nientes: tanquā diceretur, ſemper ambulantes,
& nunquam ad viam peruenientes. Nos aūt ſem
per ambulemus in via, donec eò veniamus quò

ducit via. Nuſquā remaneamus in ea, donec perducat vbi maneamus: atq; ita & quærendo tédimus, & inueniendo ad aliquid peruenimus, & ad id quod reſtat, quærédo & inueniédo tráſeamus, quouſq; inueniendo ibi fiat finis quærendi, vbi
Rom. 5. poſt perfectionem non ſupereſt inuétio profici-
2. Cor. 5. endi, in Chriſto Ieſu Domino noſtro, per quem nunc gratiam recóciliationis accepimus, & acceſſum habemus ex fide, iuſtificati ex ea, in gratiam ſpei gloriæ filiorum Dei, qui & dedit nobis pignus ſpiritus: ipſi ſemper gloria & virtus cum patre & ſpirituſancto ante ſecula, & núc per immortalia ſecula ſeculorum, Amen.

IN SOLENNITATE SACROSANCTAE ET TER ADOrandæ Trinitatis, In Epiſt. Concio exegetica.

HAc die, quæ eſt octaua Pentecoſtes, ſeruatur plериſq; locis ſolennitas ſummæ & adorandæ Trinitatis. Et meritò quidé ſeruatur, ſed ſi præſtent mortales oés, quicquid modis omnibus poſſunt in laudem & cultú eius incomprehenſæ Trinitatis, quantulú quæſo eſt, ſi ad eius maieſtatis conferas immenſam dignitatem. Et tamen vult à creaturis ſuis laudari & coli Deus, non quòd id poſſint pro dignitate, ſed quòd ſic expediat earu ſaluti. Cùm verò certú ſit cultú omnem, qui Deo vel à creaturis ſimul omnibus impéditur, nihil eſſe ad eius infinitá excellentiá: quàm illi mortales deteſtabiles ſunt, qui nó ſolú pro modulo ſuo non colút & laudant Deum, ſed etiá impijs facinoribus & prauis moribus quotidiè illum dirè & atrociter offendunt, & ineffabili iniuria afficiunt? De talibus cóqueritur Deus per prophetam Malachiam: Filius, inquit, honorat patrem, & ſeruus dominum ſuum. Si ergo pater ego ſum, vbi eſt honor meus? & ſi Dominus ego ſum, vbi eſt timor meus? Multa igitur ſunt in Eccleſia Dei inſtituta feſta, multæ ſolennitates, quia multiplici cultu, perpetua laude & veneratione, omni ſtudio & deuotione proſequendus eſt nobis Dominus Deus noſter. Et quanuis ille noſtra deuotionis officia & obſequia grata habeat, & æternis compéſet præmijs, tamen quantumcunq; in eius cultu nos occupemus, ſemper ex animo & poſſumus & debemus fateri, ſerui inutiles ſumus: quod debuimus facere, fecimus: idq; ob immenſam Dei dignitatem. Sed núc quid hodierna ſibi lectio velit inſpiciamus: *O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quàm incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius.* Cùm multa dixiſſet Apoſtolus de Iudæorum occæcatione & gentium vocatione, tandem obſtupefactus ex contemplatione inſcrutabilium cóſiliorum Dei, in hæc verba prorupit: O altitudo diuitiarú &c. Hæc verò inſcrutabilia iudicia, inquit Auguſtinus lib. de Gratia & libero arbitrio, cap. 22. & inueſtigabiles vias peruerſi homines non cogitantes, & procliui ad reprehendendum, non idonei ad intelligendú, putabant & iactitabant Apoſtolos dicere, Faciamus mala, vt veniant bona. Quod abſit vt Apoſtoli dicerent: ſed homines non intelligentes, hoc putabant dici, quando audiebant quod dixit Apoſtolus, Lex autem ſubintrauit, vt abundaret delictum: vbi autem abundauit delictum, ſuperabundauit gratia. Sed vtiq; gratia id agit, vt iam fiant bona ab eis, qui fecerunt mala, non vt perſeuerent in malis, & reddi ſibi exiſtiment bona. Non itaq; debent dicere, Faciamus mala, vt veniant bona: ſed, Fecimus mala, & venerunt bona: iam faciamus bona, vt in futuro ſeculo recipiamus pro bonis bona, qui in hoc ſeculo recepimus pro malis bona. Hęc Auguſtinus. Ex hoc Apoſtoli loco diſcimus, quàm reueréter omnia Dei iudicia ſuſpicere & venerari debeamus, nó diſcutere curioſè, multo minùs reprehendere. Fixum debet eſſe & immobile in corde noſtro, vt eiuſdem libri cap. 21. ait Auguſt. quia non eſt iniquitas apud Deum. Et ad hæc occulta Dei iudicia reuocandú eſt, ſicut eodé lib. ca. 23. dicit, quando in vna cauſa, quam certè habent omnes paruuli, hæreditariú malú trahentes ex Adam, videmus huic ſubueniri vt baptizetur, illi non ſubueniri, vt in ipſa obligatione moriatur: illum baptizatú in hac vita relinqui, quem præſciuit Deus impium futurum: iſtum verò baptizatú rapi ex hac vita, ne malitia mutet intellectú eius. Nec in his danda eſt iniuſtitia vel inſipientia Deo, apud quem iuſtitiæ fons eſt ſapientiæ. Hæc ille. Chryſoſt. nó ſolùm incomprehenſibilia, ſed etiam inſcrutabilia dicit eſſe iudicia Dei. Si ergo bonus es, noli altum ſapere, ſed time, ne corruas, memor illius ſeueritatis Dei, qua nec angelis peccantibus, nec ramis naturalibus pepercit: ſi malus es, noli tanquam de miſericordia Dei ſecurus permanere in malo, quòd noueris multis eiuſmodi peperciſſe Deum, ſed cogita quòd benignitas Dei ad pœnitentiam te inuitat, quam ſi differas, iam gladium ſuum illum vibraſſe, arcú intendiſſe, & in eo paraſſe vaſa mortis. Origenes hunc locum interpretans, Neque enim inſcrutabilia, inquit, iudicia, neque inueſtigabiles viæ eius dicerétur, niſi quia nulla eſt creatura, quæ vel inueſtigare valeat vel ſcrutari. Solus eſt enim filius, qui nouerat patré, & ſolus eſt Spirituſanctus, qui ſcrutatur omnia, etiam altitudinem Dei. Et ideò hanc altitudinem Dei, quam & inſcrutabilem dicit & inueſtigabilem, creaturæ omni inſcrutabilem & inueſtigabilem dicit. De filio verò & ſpiritu ſancto dicere iſta non poterat, quia filius in Euangelio dicit ad Patrem: Pater, omnia mea tua ſunt, & tua mea. Et de Spirituſancto ipſe Paulus pronuntiat, dicens: Nemo ſcit hominum, quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis qui in ipſo eſt. Ita & quæ in Deo ſunt nemo cognouit,

Trinitatē ſacroſanctam nemo poteſt pro dignitate laudare.

Malac. 1. *Luc. 17.* *Rom. 11.*

Rom. 3. *Quidā peràm ſcripturas intelligunt.* *Rom. 5.* *Rom. 9.* *Occulta Dei, ſed iuſta iudicia.* *Rom. 11.* *Pſal.* *Matth. 11.* *Ioan. 17.* *1. Cor. 2.*

uit,niſi Spiritus Domini. Vides ergo, quòd Paulus in præſenti capitulo,in his quæ dicit, *Quis enim cognouit ſenſum Domini? aut quis conſiliarius eius fuit? aut quis prior dedit illi,& retribuetur ei?* de creaturis dicat,naturã verò Trinitatis excipiat:quippe cui nihil ſit cum creatura commune, niſi beneficentiæ opus? Sed & quod ait, Quis illi conſiliarius fuit? non quaſi minùs ipſe ſufficiens,conſilio indigeret alterius, ſed conſilij participem nullam quidem in creaturis eſſe pronũtiat.Conſilium verò ſapienti neceſſariò in ſapientia ſua eſt quidem Chriſtus,& in ſanctitate quidem Spirituſſanctus. Simili autem modò, & Quis prior dedit illi, & retribuetur ei, intelligendum eſt. Nemo enim aliquid factori ſuo prior contulit: quippe cùm etiam hoc ipſum quod eſt,vnuſquiſque à conditore ſuſceperit.Hucuſque Origenes in 11. cap. ad Romanos. Hæretici hunc locum ſolent obijcere contra merita operum noſtrorum,ſed inſulsè & imperitè, vt pleraque omnia. Cùm enim apertiſsimè alibi dicat Apoſtolus, Deus eſt qui operatur in vobis & velle & perficere pro bona voluntate, ab illo certè eſt & initium bonæ voluntatis noſtræ, & conſummatio operis. Inde ergo eſt etiam meritum noſtrum. Itaque Auguſtinus Enchiridij cap.107. vitam æternam dicit eſſe certam mercedem operum bonorum,& ipſa hominis bona opera eſſe Dei munera. Non enim poſſunt fieri ſine gratia Spirituſſancti,qua ſi ſint deſtituta opera noſtra, Deo vtique grata eſſe non poſſunt. Idemque Auguſtinus Epiſtola 105. Omne meritum noſtrum, inquit, non in nobis facit niſi gratia, & cùm Deus coronat merita noſtra, nihil aliud coronat quàm munera ſua. Vnde & ipſa vita æterna, quæ vtiq; in fine ſine fine habebitur, & ideò meritis præcedẽtibus redditur, tamen quia eadẽ merita quibus redditur,non à nobis parata ſunt per noſtram ſufficientiam, ſed in nobis facta per gratiam, etiam ipſa gratia nuncupatur, non ob aliud niſi quia gratìs datur, nec ideò quia meritis non datur, ſed quia data ſunt & ipſa merita quibus datur.Hæc Auguſtinus. Chryſoſtomus ita ſcribit in hunc locũ: Quod aũt dicit Apoſtolus,tale eſt: Quòd adeò ſapiens eſt Deus,non hoc ab alio quopiam habet, ſed ipſe per ſe fons eſt bonorum. Et quòd tanta perfecit nobiſque contribuit,non ab alio mutuatus eſt, ſed de ſuo copioſè effudit. Neq; aliquid retributionis cuiquam debet, quaſi quid ab illo acceperit, ſed ipſe perpetuò in beneficijs prior eſt. Nam illæ veræ demum ſunt diuitiæ,in omnibus exuberare,neque alterius cuiuſquam opera indigere. Hæc Chryſoſtomus. *Quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia.* Vides, inquit Origines,quomodò in vltimis oſtendit,quòd in omnibus,quę ſuprà dixit,ſegregauit myſteriũ Trinitatis.Sicut enim in præſenti loco quod ait, Quoniam ex ipſo,& per ipſum,& in ipſo ſunt omnia, cõuenit illis dictis, quæ idem Apoſtolus in alijs memorat locis,cùm dicit, Vnus Deus pater, ex quo omnia: & vnus Dominus noſter Ieſus Chriſtus, per quẽ omnia: & iterùm Spiritu Dei dicit reuelari omnia: & per hæc deſignat in omnibus eſſe prouidentiam Trinitatis.Ita & cùm dicit, altitudo diuitiarum, Patrem,ex quo omnia dicit eſſe,ſignificat: & ſapientiæ altitudinẽ, Chriſtũ qui eſt ſapientia eius oſtendit:& ſcientiæ altitudinẽ,Spiritũſanctũ,qui etiã alta Dei nouit. Veruntamẽ quod dicit, Ex ipſo,hoc ipſum quod ſumus indicat: Per ipſum aũt, quòd per eius prouidẽtiam diſpenſamur in vita:In ipſo verò, quòd perfectio omniũ & finis in ipſo erit tunc, cùm erit Deus omnia in omnibus.Hæc Origenes. Poſſumus igitur ex hac Paulina ſentẽtia intelligere beatiſsimã Trinitatẽ, vt Pater ſit, ex quo omnia: Filius, per quẽ omnia: (per verbũ enim, quod eſt Filius, facta ſunt omnia:) & Spirituſſanctus, in quo omnia. De hac Trinitate ſic habet Auguſtin.lib.de vera religione,cap.55. Religet ergo nos religio vni omnipotenti Deo,quia inter mentem noſtrã,qua illũ intelligimus Patrẽ, & veritatẽ, id eſt, lucẽ interiorem,per quam illũ intelligimus,nulla interpoſita creatura eſt. Quare ipſam quoq; veritatẽ,nulla ex parte diſsimilem,in ipſo & cũ ipſo veneremur,quę forma eſt omniũ,quę ab vno facta ſunt & ad vnũ nituntur. Vnde apparet ſpiritalibus animis,per hanc formam eſſe facta omnia,quę ſola implet quod appetunt omnia. Quæ tamen omnia neq; fierent à Patre per Filiũ, neq; ſuis finibus ſalua eſſent, niſi Deus ſummè bonus eſſet, qui & nulli naturæ, quæ ab ipſo bona eſſe poſſet inuidit,& in bono ipſo alia quantùm vellẽt, alia quãtùm poſſent vt manerẽt dedit. Quare ipſum donũ Dei cũ Patre & Filio æquè incõmutabile colere & tenere nos conuenit, vnius ſubſtantiæ Trinitatẽ,vnũ Deũ à quo ſumus, per quẽ ſumus, in quo ſumus:à quo diſceſsimus, cui diſsimiles facti ſumus,à quo perire nõ permiſsi ſumus: principiũ ad quod recurrimus,formã quã ſequimur, & gratiã qua reconciliamur: vnũ Deum quo authore cõditi ſumus,& ſimilitudinẽ eius, per quã ad vnitatẽ reformamur, & pacẽ qua vnitati adhæremus: Deũ qui dixit,Fiat,& verbũ per quod factum eſt omne quod ſubſtãtialiter & naturaliter factũ eſt,& donũ benignitatis eius, quo placuit & reconciliatum eſt authori ſuo, vt nõ interiret quicquid ab eo per verbũ factũ eſt: vnum Deũ,quo creatore viuimus,per quem reformati ſapienter viuimus,quem diligentes,& quo fruẽtes beatè viuimus: vnũ Deũ, ex quo omnia, per quẽ omnia,in quo omnia:ipſi gloria in ſecula ſeculorũ, Amen.Hæc Auguſt.loco memorato,qui idem lib.1.de Doctrina Chriſtiana,cap.5. ſic ait: Res igitur quibus fruendũ eſt, Pater & Filius & Spirituſſanctus eſt: eadẽq; Trinitas, vna quædã ſumma res cõmuniſq; omnibus fruentibus ea, ſi tamen res & non rerũ omniũ cauſa ſit, ſi tamẽ & cauſa. Non enim facilè nomẽ, quod tantæ excellẽtiæ cõueniat, poteſt inueniri, niſi quod meliùs

Philip. 2.

Vita æterna, merces bonorum operum.

1. Cor. 8.

1. Cor. 2.

1. Cor. 15.

Colendus Pater.

Colenda veritas, id eſt, Filius.

Colendum Dei donũ, id eſt, Spirituſſanctus.

Fruendum quibus ſit.

ita dicitur: Trinitas hæc vnus Deus, ex quo omnia, per quē omnia, in quo omnia. Ita Pater & Filius & Spirituſſanctus, & ſingulus quiſq; horum Deus, & ſimul oēs vnus Deus: & ſingulus quiſq; horū plena ſubſtantia, & ſimul omnes vna ſubſtantia. Pater nec Filius eſt, nec Spirituſſanctus: Filius nec Pater eſt, nec Spirituſſanctus: Spirituſſanctus nec Pater eſt, nec Filius: ſed Pater tantùm Pater: & Filius tantùm Filius: & Spirituſſanctus tantùm Spirituſſanctus. Eadē tribus æternitas, eadē incommutabilitas, eadē maieſtas, eadē poteſtas. In Patre vnitas, in Filio æqualitas, in Spirituſancto vnitatis ęqualitatiſq; concordia. Et tria hæc vnū omnia propter Patrem, æqualia omnia propter Filium, cōnexa omnia propter Spiritūſanctū. Hæc Auguſt. Multa poſſent alia de ter adoranda Trinitate adduci, ſed omiſsis alijs, pauca ex D. Bernardo adferemùs, quæ faciāt ad pręſentē Apoſtoli locū. Is ergo ſanctiſsimus Pater de

Deus quid ſit. Cōſideratione lib. 5. ſcribit hunc in modū: Quid eſt Deus? Ex quo omnia, per quē omnia, in quo omnia. Ex quo omnia creabiliter, nō ſeminabiliter. Per quē omnia, ne aliū authorē atq; aliū opificem arbitreris. In quo omnia, non quaſi in loco, ſed quaſi in virtute. Ex quo omnia, tanquàm vno principio authore omnium. Per quem omnia, ne alterum inducatur principium artifex. In quo omnia, ne tertium inducatur, locus. Ex quo omnia, non de quo, quia nō eſt materia Deus. Efficiens cauſa eſt, non materialis. Fruſtrà Philoſophi materiam quærunt: non eguit materia Deus. Non enim officinam quæſiuit, non artificem. Ipſe per ſe in ſe omnia fecit. Vnde? De nihilo. Nam ſi ex aliquo fecit, illud non fecit, ac per hoc nec omnia. Abſit vt de ſua incorrupta incorruptibiliq; ſubſtantia tam multa fecerit, etſi bona, corruptibilia tamen. Quęris, Si in ipſo omnia,

Nuſquam, Deus, & vbiq; Deus ipſe vbi? Nihil non minùs inuenio. Quis capiat locus? Quęris vbi non ſit? Ne hoc quidē dixerim. Quis ſine Deo locus? Incōprehenſibilis eſt Deus, ſed non parùm apprehendiſti, ſi hoc tibi de eo

Ioan. 1. compertum eſt, quòd nuſquam ſit, qui non clauditur loco, & nuſquam tamen non ſit, qui non excluditur loco. Suo autem ſublimi atq; incōprehēſibili modo ſicut omnia in ipſo, ſic ipſe in omnibus eſt. Deniq;, ſicut ait Euangeliſta, in mundo erat. Alias verò, vbi erat antequàm mundus fieret, ibi eſt. Nō eſt quod quæras vltrà, Vbi erat? præter ipſum nihil erat. Ergo in ſeipſo erat. Hæc Bernardus. Nobis iam ſupereſt, vt cum Apoſtolo totis animi viſceribus dicamus: *Ipſi gloria in ſecula ſeculorum, amen.*

1. Tim. 1. Sic alibi Apoſtolus dicit: Regi autem ſeculorum immortali, inuiſibili ſoli Deo honor & gloria in ſecula ſeculorū, Amen. Ipſe eſt enim Dominus Deus noſter, cui ſicut nos totos debemus, ita totos impendere debemus, nec vnquam ab eius cultu deficere, ſed in eo magis magiſq; proficere, donec eò perueniamus, vbi ſine fine cum illo erimus. Præſtet id nobis Deus Pater, Deus Filius, Deus Spirituſſanctus, ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia, qui viuit & regnat per infinita ſecula, Amen.

IN OCTAVA PENTECOSTES. Ioan. 3.

Tom. 7. in feſto inuentionis S. crucis.

In illo tempore: Erat homo ex Phariſæis Nicodemus nomine, princeps Iudæorum, Hic venit ad Ieſum nocte, et dixit ei: Rabbi, ſcimus quia à Deo veniſti magiſter. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri.

SIcut ex lectione ſancti euangelij, fratres chariſsimi, audiſtis, princeps Iudæorum venit ad Dominū nocte, cupiens ſecreta eius allocutione pleniùs diſcere myſteria fidei, cuius aperta oſtenſione ſignorū aliquatenùs iam rudimenta perceperat. Qui quoniam prudenter ea, quæ ab illo fieri videbat, intelligere curauit, ſublimiter ea quæ ab illo quærebat, inueſtigare promeruit. *Rabbi, inquit, ſcimus quia à Deo veniſti magiſter. Nemo enim poteſt hæc ſigna facere, quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum eo.* A Deo igitur Ieſum veniſſe ad magiſterium cæleſte mundo adhibendū confeſſus eſt, Deū cum illo fuiſſe, miraculis prodentibus intellexit: necdum tamen ipſum Deū eſſe cognouit. Sed quia quem magiſtrum nouerat veritatis, ſtudioſè docendus adijt, meritò ad agnitionem diuinitatis eius perfectè doctus ſubijt: meritò vtriuſq; natiuitatis eius, diuinæ ſcilicet & humanæ, ſed & paſsionis & aſcenſionis ipſius arcana percepit: necnon etiam modum ſecundæ generationis, ingreſſum regni cæleſtis, aliaq; perplura doctrinæ Euangelicæ ſacramenta, Domino reuelante, didicit. *Reſpondit etenim Ieſus, & dixit ei: amen amen dico tibi, niſi quis natus fuerit denuò, non poteſt videre regnum Dei.* Quæ ſententia tanto apertiùs cunctis fidelibus lucet, quanto conſtat, quia ſine huius luce fideles eſſe nequeūt. Quis etenim ſine lauacro regenerationis remiſſionē peccatorum conſequi, & regnum valet intrare cælorum? Sed Nicodemus, qui nocte venit ad Dominum, necdū lucis myſteria capere nouerat: nā & nox in qua venit, ipſam eius qua premebatur ignorantiam deſignat. Necdū enim eorum numero ſociatus erat, quibus ait Apoſtolus: Fuiſtis aliquando tenebræ, nunc autē lux in Domino: ſed inter eos potiùs remanebat, quibus loquitur Eſaias: Surge illuminare Hieruſalē: quia venit lumē tuū, & gloria Domini ſuper te orta eſt. Reſpondit ergo Domino, & ait: *Quomodò poteſt homo naſci, cùm ſit ſenex? Nunquid poteſt in ventrē matris ſuæ iteratò introire & naſci?* Quia enim ſecundæ natiuitatis adhuc neſcius perſeuerabat, de ſalute autem ſua iam ſolicitus extiterat, neceſſariò de vna quam nouerat natiuitate, an poſſet iterari, vel quo ordine regeneratio poſſet impleri quærebat, ne huius expers remanendo, vitæ cæle-

Baptiſmus non poteſt repeti.

cœleſtis particeps eſſe nequiret. Notandum aũt, quia quod de carnali dixit, hoc etiã de ſpirituali eſt regeneratione ſentiendũ, nequaquã videlicet eam, poſtquã ſemel expleta fuerit, poſſe repeti. Siue enim hæreticus, ſiue ſchiſmaticus, ſiue facinoroſus quiſq; in cõfeſsione S. Trinitatis baptizet, non valet ille q̃ ita baptizatus eſt, à bonis catholicis rebaptizari, ne confeſsio vel inuocatio tanti nominis videatur annullari. Et quia Nicodemus ad primã Dñi reſponſionẽ ſolicitus, quomodò ſit intelligenda, diligenter inquirit, meretur iã planiùs inſtrui: & quia ſecunda natiuitas nõ carnalis, ſed ſpiritualis ſit, audire. Reſpõdit nanq; illi Ieſus: *Amẽ amẽ dico tibi, niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, non poteſt introire in regnũ Dei.*

Generatio carnalis, Spiritalis.

Cuius natiuitatis modũ ſubſequenter exponens, prorſusq; à carnali diſtinguens, ait: *Quod natum eſt ex carne, caro eſt: & quod natum eſt ſpiritu, ſpiritus eſt.* Natura ſpirit⁹, inuiſibilis: carnis viſibilis eſt: atq; ideò carnalis generatio viſibiliter adminiſtratur viſibilibus incrementis: qui in carne naſcitur, per ætatũ momenta proficit: ſpiritalis aũt generatio tota inuiſibiliter agitur. Nam videtur quidẽ baptizandus in fontẽ deſcendere, videtur aquis intingi, videtur de aquis aſcendere: quid aũt in illo lauacro regenerationis egerit, minimè poteſt videri.

Effectus baptiſmi.

Sola hoc fideliũ pietas nouit, quia peccator in fontẽ deſcendit, ſed purificatus aſcendit: filius mortis deſcendit, ſed filius reſurrectionis aſcendit: filius præuaricationis deſcendit, ſed filius reconciliationis aſcendit: filius iræ deſcendit, ſed filius miſericordiæ aſcẽdit: filius diaboli deſcendit, ſed filius Dei aſcẽdit. Sola hæc Eccleſia mater q̃ generat, nouit. Cæterùm oculis inſipientiũ videtur talis exire de fonte, qualis intrauit, totumq; ludus eſſe quod agitur. Vnde in fine vidẽtes gloriã ſanctorũ, dicẽt gementes in tormentis: Hi ſunt quos aliquando habuimus in deriſum, & ſimilitudinẽ improperij. Quomodò ergo cõputati ſunt inter filios Dei? Et Apoſtolus Ioãnes: Chariſsimi, inquit, nunc filij Dei ſumus, & nondum apparuit quid erimus.

Sap. 5.

1. Ioan 3.

Quod ergo natũ eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt: quia qui ex aqua & ſpiritu regeneratur, inuiſibiliter in nouum mutatur hominẽ, & de carnali efficitur ſpiritalis. Qui ideò rectè non ſolùm ſpiritalis, ſed etiã ſpiritus vocatur: quia ſicut ſubſtantia ſpiritus inuiſibilis eſt noſtris aſpectibus, ita is qui ꝑ gratiam Dei renouatur, inuiſibiliter fit ſpiritalis, & Dei filius, cùm viſibiliter omnibus caro & filius hominis appareat. Sequitur: *Non mireris, quia dixi tibi, oportet vos naſci denuò. Spiritus vbi vult ſpirat, & vocẽ eius audis, ſed non ſcis vnde veniat, aut quò vadat Sic eſt omnis qui natus eſt ex ſpiritu.* Spiritus vbi vult ſpirat, quia ipſe habet in poteſtate, cuius cor gratia ſuæ viſitationis illuſtret. Et vocẽ eius audis, cùm te præſente loquitur is, qui ſpiritu ſancto repletus eſt. Sed non ſcis vnde veniat aut quò vadat, quia etiam ſi te pręſente quempiam ſpiritus ad horam impleuerit, non potes videre quomodò in eum intrauerit, vel quomodò redierit, qui natura eſt inuiſibilis. Sic eſt omnis qui natus eſt ex ſpiritu. Et ipſe enim (inuiſibiliter agente ſpiritu) incipit eſſe quod non erat, ita vt infideles neſciant vnde veniat, aut quò vadat .i. quia à gratia regenerationis venit in adoptionem filiorum Dei, & vadit in perceptionem regni cœleſtis. Quærente autẽ adhuc Nicodemo, quomodò poſſent hæc fieri, ſubiunxit Dominus, dicens: *Tu es magiſter in Iſraël, & hæc ignoras?* Non quaſi inſultare volens ei, qui magiſter vocetur, cùm ſit ignarus ſacramentorũ cœleſtiũ, ſed ad humilitatis illũ viam ꝓuocans, ſine qua ianua cœleſtis non poteſt inueniri. *Si terrena dixi vobis, & non creditis: quomodò ſi dixero vobis cœleſtia credetis?* Terrena illis dixit, vt in ſuperiori lectione inuenimus, cùm de paſsione ac reſurrectione ſui corporis, quod de terra aſſumpſerat, loqueretur, dicens: Soluite templũ hoc, & in tribus diebus excitabo illud. Non tamen credebant verbo, quod dixit: ſed ne hoc quidem intelligere valebant, quia non de alio, quàm de templo corporis ſui diceret. Qui ergo terrena audientes non capiebant, quantò minùs ad cœleſtia, id eſt, diuinæ regenerationis capienda myſteria ſufficiunt? Addit autem adhuc Dominus & de cœleſtibus ſacramẽtis & de terrenis inſtruere eum, quem vidit ſapienter ac diligẽter his quæ audit, intendere. Cœleſtis nanq; eſt aſcẽſio eius ad vitam ſempiternam, terrena verò exaltatio eius ad mortem temporalem. Dicit ergo de cœleſtibus: *Et nemo aſcendit in cœlum, niſi qui de cœlo deſcendit, filius hominis qui eſt in cœlo.* Subiũgit verò de terrenis: *Et ſicut Moyſes exaltauit ſerpentẽ in deſerto, ita exaltari oportet filiũ hominis.* Meritò aũt quæritur, quomodò dicatur filius hominis vel deſcẽdiſſe de cœlo, vel eo tẽpore, quo hæc loquebatur in terra, iã fuiſſe in cœlo. Nota eſt nãq; confeſsio fidei catholicę, quia deſcẽdens de cœlo filius Dei, filium hominis in vtero virginali ſuſcepit, cumque completa diſpenſatione paſsionis ſuæ, reſuſcitauit à mortuis, & aſſumpſit in cœlum. Non ergo caro Chriſti deſcendit de cœlo. neq; ante tẽpus aſcenſionis erat in cœlo. Et qua ratione dicit, Niſi qui deſcendit de cœlo, filius hominis qui eſt in cœlo, niſi quia vna Chriſti perſona eſt, in duabus exiſtens naturis? Atq; ideò filius hominis rectè dicitur & deſcendiſſe de cœlo, & ante paſsionẽ fuiſſe in cœlo: quia qđ in ſua natura habere non potuit, hoc in filio Dei, à quo aſſumptus eſt, habuit: ſicut propter eandem vnius Chriſti perſonam, quæ ex duabus extat naturis, Apoſtolus ait: Vos ſpiritus ſanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei, quã acquiſiuit ſanguine ſuo. Neque enim Deus in ſua ſubſtantia, ſed in homine aſſumpto ſanguinẽ, quẽ pro Eccleſia funderet, habuit. Hinc etiam Pſalmiſta dicit: Aſcẽdit Deus in iubilatione. Quomodò enim Deus niſi in homine aſcẽderet, qui in ſuæ natura maieſtatis ſemper vbiq; præſens adeſt? Sed & hoc q̃rendum, quomodò dictũ

Nota ſuperbe,

Ioan. 2.

Filius hominis vt deſcẽderit de cœlo, &c.

Chriſti vna perſona gemina natura.

Acto. 20.

Pſalm. 46.

 ſit,

ſit, Et nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo: cùm omnes electi veraciter confidant aſcenſuros ſe in cœlum, promittente ſibi *Ioan. 12.* Domino, quia vbi ego ſum, illic & miniſter meus erit? Cuius tamen nodum quæſtionis apertiſsima ratio ſoluit, quia videlicet mediator Dei & hominum, homo Chriſtus Ieſus, electorum omnium caput eſt, itemque omnes electi eiuſdem *Epheſ. 1.* capitis membra ſunt, dicente Apoſtolo: Et ipſum dedit caput ſupra omnẽ Eccleſiam. Et rurſum: Vos enim eſtis corpus Chriſti, & membra *1. Cor. 12.* de membro. Nemo ergo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo, filius hominis qui eſt in cœlo. Quod eſt apertè dicere: Nemo aſcendit in cœlum, niſi Chriſtus in corpore ſuo, quod eſt Eccleſia: qui in ſeipſo quidem primùm cernentibus apoſtolis, eminentioribus nimirùm membris ſuis, aſcendit, & exinde in mẽbris ſuis quotidiè aſcendens, ſe colligit in cœlum. Hinc eſt enim, quòd ipſum corpus eius inter aduerſa præ*Pſal. 36.* ſentis ſeculi deprehenſum, gloriatur & dicit: Nunc autem exaltauit caput meum ſuper inimicos meos. Ac ſi apertè dicat: Qui occiſum à Iudæis Chriſtum, caput videlicet meum, ſuſcitauit à mortuis, ac fruſtratis omnibus inimicorum inſidijs ſubleuauit in cœlum, ſpero quòd me etiã de præſentibus periculis eruens, meo capiti iungat in regno. Quia ergo nemo aſcendit in cœlũ, *Vt aſcendendum in cœlum.* niſi qui deſcendit de cœlo, quiſquis in cœlum aſcendere deſiderat, ei qui deſcendit de cœlo, & eſt in cœlo, ſe vera fidei dilectioniſque vnitate coniungat: apertè intelligens, quia nullo alio ordine, niſi ꝑ eum qui deſcendit de cœlo, poteſt a*Ioan. 14.* ſcendere in cœlum. Vnde aliàs ipſe dicit: Nemo venit ad patrem, niſi per me. Hæc ideò Nicodemo, ideò cunctis dicuntur catechumenis, vt diſcant eius membris renaſcendo incorporari, per quem poſsint aſcendere in regnum Dei. Et quia aſcenſio vel ingreſſus regni cœlorũ fieri non poteſt abſq; fide & ſacramento Dominicæ paſsionis, rectè ſubinfertur: ***Et ſicut Moyſes exaltauit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filiũ hominis: vt omnis qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam.*** Mira magiſterij cœleſtis arte Dominus magiſtrum legis Moſaicæ ad ſpiritalẽ legis eiuſdem ſenſum inducit, recordans hiſtoriæ veteris, & hanc in figuram ſuæ paſsionis atque humanæ *Num. 21.* ſaluationis factam ediſſerens. Narrat quippe liber Numerorum, quòd pertæſus in eremo populus Iſraël itineris longi ac laboris, murmurauerit contra Dominum & Moyſen: ideoque Dominus immiſerit in illum ignitos ſerpentes, ad quorum plagas, morteſq; plurimorum cùm clamarent ad Moyſen, & ipſe oraret pro eis, iuſsit eum Dominus facere ſerpentem æneum, & ponere pro ſigno. Qui percuſſus, inquit, aſpexerit *Ictus ſerpentum ignitorum.* in eum, viuet. Et ita factum eſt. Plagæ igitur ſerpentum ignitorum, venena ſunt, & incentiua vitiorum, quæ animã quam tangunt, ſpiritali morte perimunt. Et benè murmurans contra Dominum populus, ſerpentum morſibus ſternebatur, vt ex ordine flagelli exterioris agnoſceret, quantam intùs perniciẽ murmurando pateretur. Exaltatio autem ſerpentis ænei, quem dum percuſſi aſpicerent ſanabantur, paſsio eſt noſtri redemptoris in cruce: in cuius ſolùm fide regnum mortis & peccati ſuperatur. Rectè etenim per ſerpẽtes peccata, quæ animam ſimul & corpus ad interitũ trahunt, exprimuntur: non ſolùm quia ignitì, quia virulenti, quia ad perimendum ſunt aſtuti: verùm etiam quia per ſerpentem primi parentes noſtri ad peccandum perſuaſi, ac de immortalibus ſunt peccando mortales effecti. Re- *Serpens æneus Chriſtus.* ctè per ſerpentem æneum Dominus oſtenditur, qui venit in ſimilitudine carnis peccati: quia ſicut æneus ſerpens effigiem quidem ignitis ſerpentibus ſimilem, ſed nullum prorsùs in ſuis membris habuit ardorem veneni nocentis, quin potiùs percuſſos à ſerpentibus ſua exaltatione ſanabat: ſic nimirum, ſic redemptor humani generis non carnem peccati, ſed ſimilitudinem induit carnis peccati, in qua mortem crucis patiendo, credentes in ſe ab omni peccato, & ab ipſa etiam morte liberaret. Sicut ergo Moyſes exaltauit ſerpentem in deſerto, ita (inquit) oportet exaltari filiũ hominis: quia ſicut illi, qui exaltatum pro ſigno ſerpentem æneum aſpiciebant, ſanabantur ad tempus à corporali morte & plaga, quam ſerpentium morſus intulerat: ita & qui myſterium Dominicæ paſsionis, credendo, confitendo, ſynceriter imitando aſpiciũt, ſaluantur in perpetuum ab omni morte, quam peccando in animo pariter & carne contraxerant. Vnde rectè ſubiungitur: ***Vt omnis qui credit in ipſo non pereat, ſed habeat vitam æternam.*** Cuius quidem verbi patet ſenſus: quia ꝗ credit in Chriſtum, nõ ſolùm perditionem euadit pœnarum, ſed & vitam percipit æternam. Et hoc inter figuram diſtat & veritatem, quia per illam vita protelabatur corporis, per hanc vita datur ſine fine manſura. Sed *Fides operibus declaranda.* curandum ſolerter eſt, vt quod intellectus benè ſentit operatio condigna perficiat, quatenùs cõfeſsio rectæ noſtræ fidei, piè & ſobriè conuerſando, ad perceptionem promiſſæ nobis vitæ mereatur attingere. Verùm quia hæc de filio hominis dicuntur, qui exaltari in cruce, & mortem potuit pati, ne putaret Nicodemus filium tantùm hominis eſſe eum, à quo vita eſſet expectanda perpetua, curauit ei Dominus etiam diuinitatis ſuæ patefacere ſacramentum, vnumque & eundem filium Dei, & filium hominis, mundi oſtendere ſaluatorem, nam ſequitur: ***Sic enim Deus dilexit mundum, vt filiũ ſuum vnigenitũ daret, vt omnis qui credit in eum, nõ pereat, ſed habeat vitã æternam.*** Vnde notandum, quòd eadem de filio Dei vnigenito replicat, quæ de filio hominis in cruce exaltato præmiſerat, dicens: Vt omnis qui credit in eum, nõ pereat, ſed habeat vitam æternam: quia profectò idem redemptor noſter, filius Dei ante ſecula exiſtens, filius hominis factus

ctus eſt in fine ſeculorum: vt qui per diuinitatis ſuæ potentiam nos creauerat ad perfruẽdam vitæ beatitudinem perennis, ipſe per fragilitatem humanitatis noſtræ nos reſtauraret ad recipiendam quam perdidimus vitam. Vnde nobis ſatagendum eſt, fratres chariſsimi, vt diuinis beneficijs vicem rependentes, diligamus toto corde, tota anima, tota virtute Deum patrem, qui nos tanto amore prior dilexit, vt proprio filio ſuo non parceret, ſed pro nobis omnibus traderet illum. Diligamus ipſum filium, qui cùm in forma Dei eſſet, noſtræ libertatis & vitæ gratia formam ſerui accepit, factusq́; eſt obediens vſq; ad mortem, mortem autem crucis: & (ſicut de eo dicit Ioannes Apoſtolus) qui dilexit nos & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo: diligamus ſanctum eiuſdem patris & filij ſpiritum, cuius vnctione ſignati ſumus in die redemptionis: qui vbi vult ſpirat, & vbicunque ſpirat, continuò flammam eiuſdem diuinæ dilectionis accendit. Credamus ipſum patrem & filium & ſpiritumſanctum vnum eſſe Deum & Dominum noſtrum, ac debitis laudibus attollamus nomen eius in inuicem, cui eſt gloria, imperium, & poteſtas ante omnia & in omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Rom. 8. Phil. 2. Apoc. 1. Ephes. 4.

ALBINI FLACCI ALCVINI

LIBRI TRES DE SANCTA TRINITATE, ET FIDE, AD GLORIOSISSIMVM DEOQVE DEVOTVM IMPERATOREM CAROLVM, PROLOGVS.

DOMINO GLORIOSO CAROLO IMPERATORI Auguſtiſsimo atque Chriſtianiſsimo, humilis Leuita Alcuinus, in Domino Deo præſentis proſperitatis ac perpetuæ beatitudinis ſalutem.

DVM DIGNITAS IMPERIALIS A DEO ORDINATA, ad nihil aliud exaltata eſſe videtur, niſi populo præeſſe & prodeſſe, proinde datur à Deo electis poteſtas & ſapientia. Poteſtas, vt ſuperbos opprimat, & defendat ab improbis humiles. Sapientia, vt regat & doceat pia ſolicitudine ſubiectos. His duobus, ſancte imperator, muneribus diuina gratia veſtrã incomparabiliter ſublimitatem eiuſdem nominis & numinis anteceſſoribus ſuperexaltauit & honorauit, terrorem pœnitentiæ veſtræ ſuper omnes vndiq; gentes immittens, vt voluntaria ſubiectione ad vos veniant, quos prioribus bellicus labor temporibus ſibi ſubdere non potuit. Quid igitur, quid agendum eſt veſtræ Deo deuotiſsimæ ſolicitudini tempore ſerenitatis & pacis, quo militaris laboris cingulo ſoluto, totus pacifica quiete populus concurrere feſtinat ad veſtræ iuſsionis edictum, intentusq́; ante thronum gloriæ veſtræ cõſiſtens, quid cuiq; perſonæ veſtra authoritas præcipere velit: niſi etiam omni dignitate iuſta decernere, rata præcipere, ſancta admonere, vt quiſq; lætus cũ perpetuæ ſalutis præceptis domum redeat? Ne verò meæ in Domino deuotionis ſtudium ocio torpens, veſtro in prædicatione catholicæ fidei defuiſſet adiutorio, direxi ſanctiſsimæ authoritati veſtræ de fide ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, ſub ſpecie manualis libelli ſermonẽ, vt diuinæ laus & fides ſapientiæ, ſapientiſsimi hominũ probaretur iudicio. Nec videlicet alio quolibet veſtræ Imperialis maieſtatis munere digniorem æſtimabam ſapientiã, nec alium quemlibet tam excellenti dono in accipiendo æquè dignum putabam, dum principẽ populi Chriſtiani cuncta ſcire & prædicare, quæ Deo placeant, neceſſe eſt notiſsimum eſt. Neque enim quenquam magis decet vel meliora noſſe vel plura, quàm Imperatorem, cuius doctrina omnibus prodeſſe

Munus Imperatoris.

debet

debet ſubiectis. Non quò imperator inuicte & ſapientiſsime, ac refulgens rector, aliquid ſcientiæ veſtræ fidei catholicæ incognitum eſſe, vel minùs exploratum cogitarem: ſed vt mei nominis, quo à quibuſdam magiſter (licet non meritò) vocabar, officium oſtenderem, nec non vt conuincerem eos, qui minùs vtile exiſtimabant, veſtram nobiliſsimam intentionem dialecticæ diſciplinæ diſcere velle rationes, quas beatus Auguſtinus in libris de ſancta Trinitate apprimè neceſſarias eſſe putauit, dum profundiſſimas de ſancta Trinitate quæſtiones, nõ niſi categoriarum ſubtilitate explanari poſſe probauit. Quod etiam in antè nominato eiuſdem patris opuſculo, pius & deuotus inquiſitor facilè inueniet, ſi philoſophiæ cognitionẽ in diſcẽdo habere nõ negligit. Hæc omnia deuotæ mentis acie conſiderans, tempore celeberrimi conuentus, quo ſacerdotes Dei. & populi prædicatores Chriſtiani in vnum Imperali præcepto conueniunt, non ignaua, vt reor, opum pondera in rationem catholicæ fidei veſtræ excellentiſſimæ authoritati attuli: ſi Dominus, qui voluntatem dicendi dederat, ſpiritu gratiæ cor, vt de eius confido miſericordia, in agnitione veritatis illuminauit. Nec aliquid mea inuenire valuit deuotio, quod libentiùs offerret, nec quod regalem beneuolentiam gratiùs accepiſſe putarem. Quid exinde efficere ſit ratum, veſtræ probationis expectat iudicium, ſi dignè meus iſte labor in ſacerdotales procedere valeat aures. Ergo veſtræ dignitatis dextera dante ad legendum, nemo iuſtè mea dicta ſpernere poterit: quia probantis authoritas pluris æſtimabitur, quàm ſcribentis deuotio. Multa eſt omnibus fidelibus in veſtra pietate gloriandi facultas, dum clementiæ veſtræ ſolicitudo ſacerdotalem, vt decet, habet in prædicatione verbi Dei vigorem, & perfectam in catholica fide ſcientiam, & ſanctiſsimam pro hominum ſalute deuotionem. Quapropter vniuerſorum precibus fidelium optandum eſt, vt in omnem gloriam veſtrum extendatur imperium, vt ſcilicet catholica fides, quæ humanũ genus ſola viuificat, ſola ſanctificat, veraciter in vna confeſsione cunctorum cordibus infigatur: quatenùs ſummi regis donante pietate, eadem ſanctæ pacis & perfectæ charitatis omnes vbique regat & cuſtodiat vnitas. Nec aliud omnipotenti Deo munus amabilius eſſe probatur, quàm in catholica fide diuinæ concordia charitatis, vt omnes vnum ſint in Chriſto, qui pro omnibus mortuus eſt, per quem cuncti credentes in eum, efficiantur filij æternæ beatitudinis.

Alcuinus magiſter Caroli Magni.

O rex auguſto clariſsime dignus honore,
Et dux, & doctor, & decus imperij.
Te pater atq; patris proles, te ſpiritus almus
Protegat, exaltet, ſaluet, honoret, amet.
Quem tua per populos, terras, per regna, per vrbes,
Mens pia permandet ſemper amare Deum.

INDEX

INDEX CAPITVM primi Libri.

1 *Quòd ad veram beatitudinem, niſi per fidem catholicam, peruenire nemo poterit.*
2 *Quæ ſit vera fides.*
3 *Quòd ſit vnus Deus, pater et filius et ſpirituſſanctus.*
4 *Quòd quædam de Deo ſubſtantialiter, quædam relatiue dicuntur.*
5 *Quòd ſpirituſſanctus relatiuè dicitur ad patrem & filium.*
6 *Quòd ſpirituſſanctus communis eſt patris & filij ſpiritus.*
7 *Quòd de patre dicitur, quemadmodum etiam de filio dicatur.*
8 *Quòd neceſſariò diſcernendũ ſit, quid de Deo ſubſtantialiter, vel quid relatiuè dicatur.*
9 *Quòd non ſit maius aliquid pater & filius & ſpirituſſanctus ſimul dicti, q̃ vna qualibet perſona ex eis.*
10 *Quòd nihil ſecundùm accidens in Deo dicatur.*
11 *Quòd non ſit diuerſum in ſubſtantia, patrem vel filium dicere.*
12 *Quæ ſint propria vnicuiq; perſonæ in S. Trinitate.*
13 *Quòd quædam opera ſanctæ Trinitatis quibuſdam perſonis propriè conueniant.*
14 *Quòd ſancta Trinitas non ſit ſeparabilis natura, nec in perſonis dicenda.*
15 *Quid ſit inter ingenitum & patrem, & quòd filius eius ſolus ſit genitus, ſpirituſſanctus nec genitus, nec ingenitus.*
16 *Quomodò intelligendæ ſint locutiones prædicamentorum de Deo.*

Quòd ad veram beatitudinem, niſi per fidem catholicam, peruenire nemo poterit. Caput I.

QVanuìs in huius exilij ærumnoſam cęcitatem pro originalis peccati iuſtiſsima pœna à gaudio beatæ felicitatis deiecti ſumus, non tamẽ ita inde preciſi atq; abrupti ſumus, vt etiã in iſtis mutabilibus & tẽporalibus æternitatem, veritatem, beatitudinem quærere vel deſiderare ignoremus. Quod ex eo perſpicuum eſt, q nec mori, nec falli, nec miſeri eſſe, volũtatem habemus. Vnde ex naturali exſtinctu beatos eſſe velle, omnibus commune eſt hominibus, licet diuerſo modo in animis ſingulorum beatitudinis appetitus fiat. Quidam verò beatum exiſtimant eſſe, regno potiri terreno, alij diuitijs abundare, alij honoribus exaltari. Quidam verò laudibus celebres eſſe gaudent, alij voluptatibus inhiant carnalibus: ſed nequaquam in huius vitæ volubilitate vera inueniri poterit beatitudo. Quocircà tota ſanctarum ſeries ſcripturarum nos à terrenis ad cœleſtia erigi hortatur, vbi vera & ſempiterna eſt beatitudo, ad quam niſi per fidem catholicæ pacis cooperante charitate Dei & proximi, neminem peruenire poſſe certiſsimum eſt.

Quæ ſit vera fides. Caput II.

DEnique ad veram beatitudinem peruenire volentibus, primò omnium vera fides neceſſaria eſt, ſicut Apoſtolica docet authoritas, dicens: Sine fide impoſsibile eſt Deo placere. Conſtat ergo nemině ad veram peruenire poſſe beatitudinem, niſi Deo placeat: & Deo nemině placere poſſe, niſi per fidem. Fides nanque eſt bonorum omniũ fundamentum. Fides eſt humanæ ſalutis initium. Sine hac nemo ad filiorum Dei poteſt conſortium peruenire: quia ſine hac ipſa nec in hoc ſeculo quiſquam iuſtificationis conſequitur gratiam, nec in futuro vitam poſsidebit æternam. Et ſi quis hic nõ ambulauerit p fidem, non perueniet ad ſpeciẽ beatæ viſionis Domini noſtri Ieſu Chriſti. Proinde omnis anima rationalis ętate congrua diſcat fidem catholicã: maximè populi prædicatores Chriſtiani, & eccleſiarũ Dei doctores, vt poſsint veritati contradicentibus reſiſtere, & catholicã amantibus pacem prodeſſe. Quomodò docet quis, quod non didicit? vel qualiter paſtor eſſe poterit, ſi pane vitæ gregẽ ſibi cõmiſſum paſcere ignorat? Nec erubeſcat neſciens diſcere quod ignorat, nec ſciens tardus ſit docere quod nouit. Sciat vterque ſe ſuo Dño acceptæ pecuniæ rationem redditurum. Tunc deſiderabilem fidelis ſeruus audiat vocem Domini, dicentis: Euge ſerue bone, & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam: intra in gaudium Domini tui.

Vera fides neceſſaria. Heb. 11. Matt. 25. Ibidem.

Quòd ſit vnus deus, pater & filius & ſpirituſſanctus. Caput III.

OMnis itaque ſcriptura veteris & noui teſtamenti diuinitùs inſpirata, ſi catholicè intelligitur, hoc inſinuat, q pater & filius & ſpirituſſanctus, vnus ſit Deus, eiuſdem ſubſtantiæ, vniuſq; eſſentiæ, atque inſeparabilis in diuinitate vnitatis. Ideoq; non ſunt tres dij, ſed vnus Deus, pater & filius & ſpirituſſanctus: quanuìs pater filium genuerit, & ideò filius nõ ſit, qui pater eſt, filiuſq; à patre ſit genitus, & ideò pater non ſit, q filius eſt: ſpirituſq; ſanctus, nec pater ſit, nec filius ad tantùm patris & filij ſpiritus, patri & filio etiam ipſe coæqualis, & ad Trinitatis pertinens vnitatem. Et hæc Trinitas vnus eſt Deus, ex quo omnia, per quem omnia, & in quo omnia, B. Paulo apoſtolo atteſtante, vbi ait: Quoniam ex ipſo & p ipſum & in ipſo ſunt omnia: ipſi gloria in ſecula ſeculorum, Amen. Teneamus igitur firmiſsimè, patrem & filium & ſpirituſanctum, vnum eſſe naturaliter Deum: nec tamen ipſum patrem eſſe, qui filius eſt: nec filium ipſum eſſe, qui pater eſt: nec ſpiritumſanctum ipſum eſſe, qui pater aut filius eſt. Vna eſt enim patris & filij & ſpirituſſancti eſſentia, in qua non eſt-

S Trinitas, vnus Deus. Rom. 11.

eſt aliud pater, aliud filius, aliud ſpirituſſanctus: quanuis perſonaliter ſit alius pater, alius filius, alius ſpirituſſanctus. Quod nobis maximè in ipſo ſanctarum ſcripturarum demonſtratur initio, vbi Deus dicit: Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram. *Gen. 1.* Cùm enim ſingulari numero dicit, Imaginem: oſtendit vnam naturã eſſe, ad cuius imaginem homo fieret: cùm verò dicit pluraliter, Noſtram: oſtendit eundem Deũ, ad cuius imaginem homo fiebat, non vnam eſſe perſonam. Si enim in illa vna eſſentia patris & filij & ſpiritusſancti, vna eſſet perſona, non diceretur, Ad imaginem noſtram, ſed, ad imaginem meam: nec dixiſſet, Faciamus, ſed, faciam. Si verò in illis tribus perſonis tres eſſent intelligendæ vel credendæ ſubſtantiæ, non diceretur, Ad imaginem noſtram, ſed, ad imagines noſtras. Sed ad vnam imaginẽ vnius Dei homo factus dicitur, vt vna ſanctæ Trinitatis eſſentialiter diuinitas intimetur. *Eſai. 6.* Hanc quoq; Trinitatem perſonarũ, atque vnitatem naturæ, propheta Eſaias reuelatam ſibi non tacuit, cùm ſe dicit Seraphim vidiſſe clamantia: Sanctus, ſanctus, ſanctus Dominus Deus ſabaoth. Vbi prorsùs in eo, quòd dicitur tertiò, ſanctus, perſonarum Trinitatem: in eo verò, quòd ſemel dicitur, Dominus Deus ſabaoth, diuinæ naturæ cognoſcimus vnitatem. Planè & abſque omni dubitatione credendum eſt, patrem & filium & ſpiritum ſanctum, vnum eſſe Deum omnipotentem, æternum, incommutabilem, & ſingulus horum Deus, & ſimul omnes vnus Deus. Et ſingulus quiſque horum plena & perfecta & æterna ſubſtantia, & ſimul omnes vna ſubſtantia. Quia quicquid eſt pater eo, quòd Deus eſt, quòd ſubſtantia eſt, quòd æternitas eſt, hoc filius, hoc ſpirituſſanctus eſt. Ita etiam & filius eo, quòd Deus eſt, quòd ſubſtantia eſt, quòd æternitas eſt, hoc pater eſt, hoc ſpirituſſanctus eſt: & quicquid ſpirituſſanctus eſt, eo quòd Deus eſt, quòd ſubſtantia eſt, ꝙ æternitas eſt, hoc pater eſt & filius eſt. Vna in tribus diuinitas, vna eſſentia, vna omnipotentia, & quicquid ſubſtantialiter de Deo dici poteſt. *De ſingulis perſonis quid ſentiendum.* Si fortè de ſolo patre interrogatus fueris quid ſit pater, reſponde, Deus: interrogatus de filio, reſponde, Deus: interrogatus de ſpiritusſancto, reſponde, Deus. Si interrogatus fueris ſimul de patre & filio & ſpiritusſancto, non deos, ſed Deum reſponde, vnum, omnipotentem, incommutabilem.

Quòd quædam de Deo ſubſtantialiter, quædam relatiuè dicuntur. Cap. 4.

SCiendum eſt, quòd quædam de Deo ſubſtantialiter dicuntur, vt eſt, Deus magnus, omnipotens, & quicquid ad ſe dicitur .i. ſubſtantiam diuinitatis ſignificans. Quædam itaque relatiuè dicuntur, vt pater ad filium, & filius ad patrem, & ſpirituſſanctus relatiuè ad patrem & filium. Ad ſe autem ſiue pater, ſiue filius, ſiue ſpirituſſanctus, Deus ſubſtantialiter dicitur. Itaque pater eo quòd Deus eſt, hoc ipſo ſubſtantia eſt. Quia eiuſdem ſubſtantiæ filius & ſpirituſſanctus, proculdubiò & filius Deus eſt, & ſpirituſſanctus Deus. At verò Deus eo, quòd pater eſt, relatiuè dicitur, quia non ſubſtantiæ nomen eſt, ſed refertur ad filium. Non ſic dicimus filium Patrem eſſe, quomodò dicimus filium Deũ eſſe: nec ita dicimus patrem filium eſſe, ſicut dicimus Deum eſſe: quia Deus ſubſtantialiter dicitur, pater & filius & ſpirituſſanctus relatiuè dicuntur.

Quòd ſpirituſſanctus relatiuè dicitur ad patrem & filium. caput 5.

PRorsùs & ſpirituſſanctus relatiuè dicitur ad patrem & filium, ſed non eo modo, quo inter ſe pater & filius. Sicut enim relatiuè pater & filius dicuntur, ita & ſpirituſſanctus ad patrem & filium quodammodò relatiuè dicitur, quia patris & filij ſpiritus eſt: Sed ipſa relatio ſpirituſſancti non ita reciproca ratione conuerti poterit, ſicut pater & filius. Nam pater filij pater dicitur, et filius patris filius dicitur: ſpiritus verò ſanctus vniformiter dicitur ad patrem & filium, quia patris & filij ſpiritus eſt. Dicimus enim ſpiritumſanctum ſpiritum patris, ſed non viciſſim dicimus patrem ſpirituſſancti: ne filius eius intelligatur ſpirituſſanctus. Itẽ dicimus ſpiritumſanctũ ſpiritũ filij, ſed non dicimus filiũ ſpiritusſancti, ne pater eius intelligatur ſpirituſſanctus. Dicitur & idem ſpiritus donum Dei, quia Deus donator doni ſui eſt. In quibus nominibus circunferri poteſt viciſſim relationis regula, vt ſi dicamus donator doni, & donum donatoris: quia in his vocabulis potuit inueniri vſitata huic categoriæ, quæ dicitur ad aliquid, circumlatio.

Quòd Spirituſſanctus communis eſt patris & filij ſpiritus. Cap. 6.

ERgo hoc donũ Dei, id eſt, ſpirituſſanctus, qui de patre & filio æqualiter procedit, ineffabilis quædem patris filijq; communio eſt, & ideò fortaſſe ſic appellatur, quia patri & filio poteſt eadem appellatio conuenire. Nam hoc ipſe propriè dicitur, quod illi cõmuniter dicuntur: quia & pater ſpiritus, & filius ſpiritus, & pater ſanctus, & filius ſanctus rectè dicitur. Ergo vt nominibus iunctis, quæ ſeparatim vtriq; perſonæ conueniunt, vtriuſq; communio propriè ſignificetur, vocatur ſpirituſſanctus, qui eſt tertia in ſancta Trinitate perſona, patri & filio per omnia coæqualis, coæternus & conſubſtantialis: & hæc Trinitas vnus eſt Deus, ſolus bonus, magnus, æternus, omnipotens. Ipſe ſibi vnitas, deitas, magnitudo, bonitas, omnipotentia, & quicquid ad ſe ſubſtantialiter dicitur. Non ita in relatiuis vocabulis intelligendum eſt, vel dicendum: quia dici non poteſt pater ſibi pater, vel filius ſibi filius,

lius, vel ſpirituſſanctus ſibi ſpirituſſanctus: ſed hæc relatiua vocabula proculdubiò ad perſonas referri debent.

Quod de patre dicitur, quemadmodum etiam de filio dicatur. Caput VII.

QVicquid ergo ad ſe dicũtur pater & filius, non dicitur alter ſine altero, id eſt, quicquid dicuntur, quod ſubſtantiam eorum oſtendat, ambo ſimul dicuntur. Si hæc ita ſunt, iam ergo nec pater eſt Deus ſine filio, nec filius Deus ſine patre, id eſt, non ita dicitur pater Deus, quaſi filius non ſit Deus: nec filius ita dicitur Deus, quaſi pater non ſit Deus: ſed ambo ſimul Deus, etiam & vnus Deus. Quocirca quicquid ſecundùm ſubſtantiam vel æternitatem de eis dici poteſt, ambo ſimul ſunt: Quanuìs de filio dicatur, Deus de Deo, lumen de lumine, ambo ſimul Deus, ambo ſimul lumen: ſed non pater Deus de Deo, nec lumen de lumine: ſed filius Deus de Deo, & lumen de lumine: ambo tamen ſemper ſimul Deus vnus, & vnum lumen. Sic etiam & de alijs appellationibus, quæ ſecundùm ſubſtantiã dicuntur, id eſt, quod ſimul ambo ſunt, dici debet, vt omnipotens, magnus, bonus, æternus, & cætera, quæ ad ſe dicuntur. Quod ſi ita eſt, hoc ſolum de eis dici non poteſt, illud de illo, quod ſimul ambo non ſunt: ſicut verbum de verbo dici non poteſt, quia non ſimul ambo verbũ, ſed ſolus filius verbum. Nec imago de imagine, quia non ſimul ambo imago, ſed ſolus filius imago. Nec filius de filio, quia non ſimul ambo filius. Nec pater de patre, quia non ſimul ambo pater. Et ideò quod Euangeliſta ait, Et verbum erat apud Deum, multum eſt vt ſic intelligatur: Verbũ quod ſolus eſt filius, erat apud Deum, quod non ſolus eſt pater, ſed pater & filius ſimul Deus. In quo perfectè intelligitur, quòd nõ præceſſerit genitor illud quod genuit: & quod ipſe in Euangelio ait: Ego & pater vnum ſumus. Vnum ſumus, ait, id eſt, quod ille, hoc & ego ſecundùm eſſentiam, non ſecundùm relatiuum. Quod dicimus, Lumen de lumine, non duo lumina intelligenda ſunt, vel ſeparatio luminis: ſed ita intelligendum eſt, quòd filius effulgentia æterna luminis eſt æterni, ſicut imago ſempiternæ ſubſtantiæ ſempiterna eſt imago.

Deus de Deo, lumen de lumine.

Solus filius imago.

Ioan. 1.

Ioan. 10.

Quòd neceſſariò diſcernendum ſit, quid de Deo ſubſtantialiter, vel quid relatiuè dicatur. Caput VIII.

EXempli gratia: Si quæris quid ſit Abraham iuxta ſubſtantiam, reſpondetur, Homo. Si quæris de Abraham, cur pater ſit, relatiuè reſpondetur, Quia filium habet Iſaac. Si quæris de Iſaac, cur ſit filius, relatiuè reſpondetur, Quia patrem habet Abraham. Omnis verò relatio ad aliud aliquid refertur. Et hæc regula relationis in perſonis ſanctæ Trinitatis intelligenda eſt. Si ergo interrogatus fueris de Deo, cur dicatur pater, relatiuè reſponde, quia habet filium: Ita etiam & de filio relatiuè reſponde, ideò eſſe filium, quia habet patrem. Si ergo de Deo dictum tibi fuerit, Quomodò pater hoc eſt quod filius, & filius hoc eſt quod pater? reſponde, Secundùm ſubſtantiam hoc eſt filius quod pater, & pater quod filius: quia vnus eſt Deus & vna ſubſtantia, pater & filius. Ad ſe enim Deus ſubſtantialiter dicitur: ad patrem filius, & filius ad patrem, relatiuè dicitur. Iuxta perſonæ proprietatem non eſt pater qui filius, nec filius qui pater eſt. Iuxta ſubſtantiæ vnitatẽ, hoc eſt pater quod filius, id eſt, vnus Deus omnipotens. Quicquid ergo ad ſeipſum dicitur Deus, & de ſingulis perſonis dicitur, patre & filio & ſpirituſancto, & ſimul de ipſa Trinitate, nõ pluraliter, ſed ſingulariter dicendum eſt. Quippe non aliud eſt Deo eſſe, & aliud magnum eſſe: vel aliud eſſe, & aliud bonum eſſe: ſed hoc idem illi eſt & eſſe & magnum eſſe, & eſſe & bonum eſſe. Propterea ſicut non dicimus tres deos nec tres eſſentias, ſic non dicimus tres magnitudines, nec tres bonitates, ſed vnum Deum, vnam eſſentiam, & vnam magnitudinem, & vnam bonitatem.

Pater hoc eſt, quod filius &c.

Sed alia patris, alia filij perſona.

Quòd non ſit maius aliquid pater & filius & ſpirituſſanctus ſimul dicti, quàm vna qualibet perſona ex eis. Caput IX.

ABſque omni ſcilicet dubitatione credi neceſſarium eſt, quòd pater plenus & perfectus eſt Deus, filius plenus & perfectus eſt Deus, ſpirituſſanctus plenus & perfectus eſt Deus: non tamen tres dij pater & filius & ſpirituſſanctus, ſed vnus Deus plenus & perfectus. Nec aliquid maius tres ſimul dicti, pater & filius, & ſpirituſſanctus, quàm vnuſquilibet, vel pater, vel filius, vel ſpirituſſanctus: quia eadem magnitudo eſt in vnaquaque perſona ſemel dicta, quæ eſt in tribus perſonis ſimul nominatis. Nõ ita dicimus in hominibus fieri poſſe. Abraham plenus homo, Iſaac plenus homo, Iacob plenus homo: & hi omnes vnius ſubſtantiæ, quantùm ad humanam pertinet naturam. Non tamen hi tres vnus homo, ſed tres omnimodis homines: & aliquid maius in tribus cognoſcitur, quàm in quolibet vno eorum. Item Abraham vnus homo, non tamen tres perſonæ in eo, ſicut in vno Deo tres ſunt perſonæ plenæ & perfectæ: ſed vna perſona in Abraham, ſicut in vno ſolet homine eſſe.

Singulæ perſonæ, perfectus Deus.

Quòd nihil ſecundùm accidens in Deo dicatur. Caput X.

IN Deo autem nihil quidem ſecundùm accidens dicitur, quia nihil in Deò mutabile eſt: nec tamen omne quod de Deo dicitur, ſecundũ

In Deo non eſt accidẽs.

ſubſtantiam dicitur, vt in ſuperioribus diximus. Quanuis enim dicatur pater ad filium, & filius ad patrē, ſecundū aliquid, nō eſt tamen accidens patri patrē eſſe, vel filio filiū eſſe: quia & ille ſemper pater, & ille ſemper filius: quia æternitas & incōmutabilitas negat accidētis alicuius in Deo inſtabilitatem: quia omne accidens ſecundùm tempus vel eſſe vel nō eſſe poteſt, vel potuit, vel etiā poterit: quia pater nunquam non pater, & filius nunquam non filius: nec cœpit vnquam pater eſſe pater, nec filius eſſe filius. Quòd ſi aliquando cœpiſſet pater pater eſſe, vel filius filius eſſe, vel ſi deſineret eſſe quod erat, ſecundùm accidens diceretur pater & filius. Si verò quod dicitur pater, ad ſeipſum diceretur, non ad filium: & quod dicitur filius, ad ſeipſum diceretur, non ad patrem, ſecundùm ſubſtantiam diceretur. Sed pater non dicitur pater, niſi ex eo quòd eſt ei filius: & filius nō dicitur filius, niſi ex eo quòd habet patrem, non ſecuudùm ſubſtantiam, vt dictum eſt in prioribus: quia non quiſq; eorū ad ſeipſum, ſed ad inuicem atq; alterutrùm iſta dicūtur: neque ſecundùm accidens, quia & quod dicitur pater, & quod dicitur filius, æternum atque incommutabile eſt eis.

Quòd non ſit diuerſum in ſubſtantia, patrem vel filium dicere. Caput XI.

QVanuis alius ſit pater, alius filius, non eſt tamen diuerſa ſubſtātia patris & filij: quia hoc non ſecundùm ſubſtantiam dicūtur, ſed ſecundùm relatiuum. Quod tamen relatiuum non eſt accidēs, quia nō eſt mutabile. Cùm itaq; tantus eſt ſolus pater, vel ſolus filius, vel ſolus ſpirituſſanctus, quantus eſt ſimul pater & filius & ſpirituſſanctus, nullo modo triplex dicendus eſt Deus, quia nō eſt quo creſcat illa perfectio ſummæ Trinitatis. Perfectus enim ſiue pater, ſiue filius, ſiue ſpirituſſanctus, & perfectus Deus pater & filius & ſpirituſſanctus: Ideò Trinitas potiùs, quàm triplex dicenda eſt.

Deus non eſt dicendus triplex, ſed Trinitas.

Quæ ſint propria vnicuiq; perſonæ in ſancta Trinitate. Caput XII.

HAbent itaque ſingulæ in ſancta Trinitate perſonæ aliquid proprium, quo inſeparabili æqualitate aliquam in ſe oſtendant proprietatem. Pater ſolus eſt pater, & filius ſolus eſt filius, & ſpirituſſanctus ſolus eſt ſpirituſſanctus. Et pater hoc habet proprium, quòd ex omnibus quæ ſunt, ſolus eſt, quia ab alio non eſt: ac per hoc ſolus eſt in paternitatis perſona, non in deitatis eſſentia. Vnigenitus verò filius Dei hoc habet proprium, quòd ex ſolo, id eſt, patre conſubſtantialiter & coëſſentialiter ſolus genitus eſt, & in hoc eſt perſonæ ſuæ proprietas. Spirituſſanctꝰ itaq; hoc habet propriū, quòd ex patre & filio æqualiter ꝓcedit, & eſt amborū ſpiritus, eiuſdéq;

Proprium patri.

Filio,

Spiritui ſancto.

ſubſtantiæ & æternitatis cum patre & filio. Sed
hæc tria verè etiam tria ſunt, ineffabiliterq; tria,
& eſſentialiter tria, habentia proprietates ſuas: &
hæc tria vnum, & verè vnum, & hoc vnū tres. Sed
non tres patres, nec tres filij, nec tres ſpirituſſan-
cti: ſed tres perſonæ, vnus pater, vnus filius, vnus
ſpirituſſanctus. Et hi tres .i. pater & filius & ſpiri-
tuſſanctus, vnum ſunt in natura, omnipotentia,
& æternitate. Sed hoc etiam atque etiam firmi-
ter tenendum eſt, nihil in ſancta Trinitate ad ſe
dictum, plurali numero eſſe dicendum: quia ſim-
plex illa ſummæ diuinitatis natura ſingulari nu-
mero deſignari debet, non plurali: ac ideò nec
tres deos, nec tres omnipotentes, nec tres bo-
nos, nec tres magnos, nec tres eſſentias in Deo
dicere fas eſt. Cùm enim perſonaliter alius ſit pa
ter, alius filius, alius ſpirituſſanctus, his tamen v-
num eſt naturæ nomen, quod dicitur Deus, vel
ſubſtantia, vel eſſentia, vel omnipotentia, vel a-
lia multa, quæ ſubſtantialiter, non relatiuè de
Deo dicuntur.

Quòd quædam opera ſanctæ Trinitatis quibuſdā perſonis propriè conueniant. Caput XIII.

INdubitanter ſiquidem credere debemus, i-
pſam ſanctā Trinitatē eſſe inſeparabilis ſub-
ſtantiæ atque eſſentiæ, inſeparabiliterq; operari,
quicquid à ſingulis perſonis legimus operatum
eſſe, quanuis certiſſimum ſit patrem eſſe ſolum
qui dixit: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mi-
hi complacui: & filium eſſe ſolum, ſuper quem
illa vox ſolius patris inſonuit, quando in Iorda-
ne ſecundùm hominem baptizatus eſt idem vni-
genitus Deus, qui carnem ſolus accepit: & ſpiri-
tumſanctum patris & filij ſolum eſſe, qui in ſpe-
cie columbæ ſuper eundem baptizatum aſcendē-
tem de aqua deſcendit, & quinquageſimo die
poſt reſurrectionem Chriſti fideles in vno loco
poſitos, in linguarum ignearum viſione adue-
niens repleuit. Illam tamen veriſſimè vocē, qua
ſolus locutus eſt Deus pater, & illā carnē, in qua
ſolus homo factus eſt vnigenitus Deus, & illā co-
lumbam, in cuius ſpecie ſpirituſſanctus ſuper
Chriſtum deſcendit, illasque linguas igneas, in
quarum viſione fideles vno in loco conſtitutos
repleuit, opera eſſe totius ſanctæ Trinitatis, id
eſt, vnius Dei, qui fecit in cœlis & in terra viſibi-
lia & inuiſibilia, veriſſimè credendum eſt.

Matth. 3.

Act. 2.

Quòd ſancta Trinitas non ſit ſeparabilis natura, nec in perſonis dicenda. Cap. XIIII.

DEus ergo per immenſitatem naturæ ſuæ,
totam creaturam ſuam & implet & conti-
net: ac per hoc totum quicquid eſt, implet pater,
totum filius, totum ſpirituſſanctus: quia pater &
filius & ſpirituſſanctꝰ naturaliter vnus eſt Deus.
In-

Inſeparabilis igitur naturæ vnitas, non poteſt ſeparabiles habere perſonas. Hęc verò ſummę Trinitatis atque indiuiduæ vnitatis natura, quæ ſola eſt vbique tota, ſicut vbique inſeparabilem habet vnitatem naturæ vel operis, ſic ſeparationem non poteſt recipere perſonarum. Nominantur quidem illæ perſonæ aliquando ſingulæ, ſed ita ſe voluit ipſa Deus Trinitas inſeparabilem oſtendere in perſonis, vt nullum ibi nomen ſit in qualibet perſona, quod ad aliam ſecundùm relationis regulam non referatur, ſicut pater ad filium, vel filius ad patrẽ, vel ſpiritusſanctus ad patrem & filium veriſsimè refertur. Ea verò nomina, quæ ſubſtantiam, vel potentiam, vel eſſentiam Dei ſignificant, vel quicquid propriè ad ſe dicitur Deus, omnibus perſonis æqualiter conueniunt, vt, Deus magnus, bonus, æternus, omnipotens, & omnia quæ naturaliter de Deo dicuntur. Non eſt igitur aliquod nomen naturæ, quod ſic patri conuenire poſsit, vt aut filio aut ſpirituiſancto æqualiter conuenire nequeat. Dicitur enim pater naturaliter Deus, ſed naturaliter eſt Deus & filius, naturaliter eſt Deus & ſpiritusſanctus: nec tamen tres dij, ſed naturaliter vnus Deus, pater & filius & ſpiritusſanctus. Idcircò inſeparabilis eſt ſancta trinitas in perſonis ſenſu intelligenda, quanuis in voce ſeparabilia habeat nomina, quia pluralem numerum in naturę ſuæ nominibus nullatenùs recipit. In hoc oſtenditur perſonas non poſſe diuidi in ſancta Trinitate, quia cuiuſlibet perſonæ nomen ſemper ad alteram reſpicit perſonam. Si patrem dicis, filiũ oſtendis. Si filium nominas, patrem prædicas. Si ſpiritumſanctum appellas, alicuius eſſe ſpiritum neceſſe eſt intelligas. i. patris & filij. Et hoc regulariter tenere debemus, omnia naturæ diuinę nomina vel eſſentiæ, ſicut in vna perſona ſingulariter, ſic etiam in tribus ſemper ſingulari numero dici debere. Si quis verò minùs in talibus eſt exercitatus myſterijs ſummæ Trinitatis, votis agat apud Deum, vt intelligat quæ Dei ſunt: non meum querelis, quòd ea ſcripſi, quæ in ſanctorum dictis doctorum legebam.

Inſeparabilis perſona.

Quid ſit inter ingenitum & patrem, & quòd filius eius ſolus ſit genitus, ſpiritusſanctus nec genitus, nec ingenitus.

Caput XV.

...idem Pater, ...ingeni.

SCiendum eſt, quòd non per omnia idem eſt patrem dicere & ingenitum, quia etſi filium non genuiſſet, nihil prohiberet eum dici ingenitum: quia dum dicitur ingenitus, non quid ſit, ſed quid non ſit ille, de quo dicis ingenitus, ſignificatur. Pater itaque ſecundùm affirmationem, ingenitus ſecundùm negationem dicitur. Negatur itaque genitum eſſe eundem, de quo hoc dicitur: nec tamen aliquid eum genuiſſe ſignificatur, cùm dicitur ingenitus. Patrẽ itaque dum dicimus, ſignificamus filiũ eum genuiſſe: quia filius propriè ideò genitus dicitur, quia patrem habet qui eum genuit. Sed non eſt inter patrem & filium diuiſio vel ſciſsio, quia alter in altero eſt, ſicut in euangelio legimus ipſum Dominum dicentẽ: Ego in patre, & pater in me eſt. Vnus ab vno genitus, perfectus à perfecto, plenitudo diuinitatis in vtroque, nihil differens alter ab altero, quia vita à vita eſt, filius à patre, ſicut ipſe ait: Sicut pater habet vitam in ſemetipſo, ſic dedit & filio habere vitam in ſemetipſo, id eſt, talem genuit filiũ, qui vitam haberet in ſemetipſo. Spiritus ſiquidem ſanctus nec ingenitus, nec genitus alicubi dicitur: ne ſi ingenitus diceretur ſicut pater, duo patres in ſancta Trinitate intelligerentur: aut ſi genitus diceretur ſicut filius, duo itidem filij in eadem æſtimarentur eſſe ſancta Trinitate: ſed tantummodò procedere de patre & filio, ſalua fide, dicendus eſt. Qui tamen non de patre procedit in filiũ, & de filio procedit ad ſanctificandam creaturam, ſicut quidam malè intelligentes, credendum eſſe putabant: ſed ſimul de vtroque procedit, quia pater talem genuit filium, vt quemadmodùm de ſe, ita de illo quoque procedat ſpiritusſanctus.

Ioan. 14.

Ioan. 5.

Spiritusſanctus nec genitus nec ingenitus.

Quomodò intelligendæ ſint locutiones prædicamentorum de Deo.

Caput XVI.

DEcem genera ſunt humanæ locutionis, quibus homines ſuos ſenſus ſolent inter ſe conferre: non de illis dico, quas grammatici partes orationis vocant: ſed de illis, quas philoſophi Græcè categorias, Latinè prædicamenta appellare ſolent: quæ quidem ab eis ſic nominantur, Subſtantia, quantitas, qualitas, ad aliquid (quod genus locutionis relatiuum dicitur) item habitus, ſitus, tempus, locus, facere, pati. Hæ ſunt igitur cauſæ locutionis noſtræ. Aut enim de ſubſtantia cuiuſlibet rei loquimur, vel quantitate, id eſt, magnitudine, aut etiam de qualitate, in quo genere locutionis bonos dicimus qui boni ſunt. Aut verò ad aliquid, id eſt, dum perſonæ quælibet inter ſe conferuntur, vt dominus non dicitur, niſi ſeruus intelligatur: nec iterum ſeruus, niſi reſpiciat ad dominum. Item de habitu animi vel corporis: aut de ſitu, in quo conſideratur ſtare, ſedere, iacere. De loco & tempore, id eſt, quid in quo loco vel tempore fiat. Item quis quid faciat, vel quid patiatur, ſæpè loquela noſtra oſtendit. His ergo omnibus modis ſolet ſancta ſcriptura de Deo loqui, ſed aliter propriè, aliter tranſlatiuè, aliter relatiuè. Propriè Deus dicitur ſubſtantia vna, ſumma & ineffabilis, quæ ſemper idem eſt quod eſt, cui nihil accidens vel recedens ineſſe poterit, quæ ſemper eſt quod eſt, quia ſemper immutabilis. Item Deus magnus dicitur, non alia magnitudi-

Decem prædicamenta

Locutio de Deo propria, tranſlatitia, relatiua.

ne, niſi quia ipſe magnus eſt & immenſus. Ea igitur magnitudine magnus eſt, quæ ipſe eſt: & ea bonitate bonus eſt, quæ ipſe eſt. Nec Deo aliud eſt eſſe, aliud magnum eſſe, aliud bonum eſſe: ſed eo quo eſt, magnus eſt & bonus. Ideò nec tres ſubſtantias, nec tres magnos, nec tres bonos de Deo dicere fas eſt. Quod autem facere dicitur, de Deo veriſsimè dicitur, per quem omnia

Ioan 5. facta ſunt quæ ſunt, Domino dicēte: Pater meus vſque modò operatur, & ego operor. Hæc propriè in prædicamentis ſuprà nominatis de Deo dicuntur, ſi tamen de illo propriè aliquid dici ore hominis poteſt. Relatiuè itaque de Deo dicitur pater & filius & ſpirituſſanctus, ſicut ſuprà abundanter docuimus. Situs verò & habitus, & loca, & tempora, & pati, non propriè, ſed transla-

Pſal. 77. tiuè per ſimilitudines dicuntur in Deo. Nam &

103. ſedere ſuper Cherubim dicitur, quod ad ſitum:

101. & abyſſus tanquàm veſtimentum amictus eius,

138. quod ad habitum: & anni tui non deficiēt, quod ad tempus: & ſi aſcendero in cœlum, tu ibi es,

Gen.6. quod ad locū pertinet. Dicitur & de Deo, Pœni-

Eſa.1. tet me feciſſe hominem, quod eſt pati, vel etiam, Laboraui ſuſtinens. Neque enim aliquid Deus patitur, quantum ad eius ſubſtantiam pertinet: quia Deus eſt, quia incommutabilis & impaſsibilis ſubſtantia eſt: dum aliæ omnes ſubſtantiæ capiunt accidentia, quibus in eis fiat vel magna, vel quantacunque mutatio. Deo autem huiuſmodi aliquid accidere non poteſt: & ideò ſola eſt incommutabilis ſubſtantia vel eſſentia, quæ Deus eſt: cui profectò ipſum eſſe, vnde eſſentia nominata eſt, maximè & veriſsimè competit. Cui ſoli optimè congruit illud nomen, quod

1.Cor.1. Græci dicunt ὤν, Latini, Eſt, ſicut Apoſtolus ait: Non eſt in illo, Eſt, & Non: ſed eſt in illo, Eſt. Iam verò ſublimitas huius tam arduæ diſputationis, reſpirare aliquantulùm dictantem admonet, vt liberiori ſenſu ea quæ deinde dicenda ſunt, ingrediatur explanare.

Finis primi libri.

INDEX CAPITVM
Secundi Libri.

1 *Quòd Deus omnium ſit cauſa, quæ ſunt vt ſint.*
2 *Quòd Deus ſuper omnia ſit.*
3 *Quòd melius ſit de Deo æqualia dicere, q̃ ſimilia.*
4 *De immenſitate Dei.*
5 *Quare Deus dicatur magis in cœlo habitare, quàm in terra.*
6 *Quanuis humano more ſcriptura de Deo loquatur, nil tamen commutationis in Deo eſſe.*
7 *Quòd Deus vbiq; ſit totus poteſtate naturali.*
8 *Quòd Deus aliter in ſanctis ſit, aliter peccatoribus præſit.*
9 *De diuerſitate eorum, quæ ſunt.*
10 *Quòd quædam mirabilis facta eſt coniunctio creatoris ad creaturam.*
11 *Vtrùm anima Chriſti plenam habeat diuinitatis ſuæ cognitionem.*
12 *Quomodò dicatur in Euangelio, filium neſcire diē iudicij.* Mar 13
13 *Quòd vnum opus ſit patris & filij.*
14 *Omnia per chriſtū facta eſſe: ipſum verò natum, non factum.*
15 *De eo quòd ſicut pater eſt vita, ita & filius eſt vita.*
16 *Quòd ſubſtantia diuinitatis omnimodò inuiſibilis ſit & incōprehēſibilis in ſua natura creaturis.*
17 *Quòd illæ viſiones, quæ in veteri teſtamento patribus apparuiſſe leguntur, per angelicas adminiſtrationes fierent.*
18 *Non de ſolo patre intelligendum, quod dicitur, Qui facit mirabilia magna ſolus.*
19 *De vnitate ſpirituſſancti cum patre & filio.*
20 *Quòd nihil temporale debemus intelligere de ſpiritu ſancto, dum dicitur donum Dei.*
21 *Cur idem ſpiritusſanctus bis à Chriſto datus ſit.*
22 *Quanuis diuerſa ſint dona Dei in ſanctis, ab vno eodemq́ ſpiritu ſingulis ſingula dantur.*

PRAEFATIO IN LIbrum ſecundum.

OMNIS itaque ſanctorum au-
thoritas librorū hoc nobiſcū
agit, vt rectè de Deo credamꝰ,
eumq́; tota intentione ame-
mus, Sed mentis humanæ vi-
ſio inualida eſt ad aſpiciendam diuinæ
maieſtatis excellentiſsimam lucem, niſi
iuſtitiæ, fidei, & dilectionis, diuina donan-
te gratia, illuſtretur ſplendore. Quapro-
pter diuina votis omnibus poſtulanda eſt
gratia, vt mundetur oculus cordis ad vi-
dendū, quàm propriè Trinitas ſit vnus &
ſolus, & verus Deus, & quā rectè pater &
filius & ſpirituſſanctus vnius eiuſdemq́;
ſubſtantiæ vel eſſentiæ dicatur, intelliga-
tur, credatur. Ad huius ſacratiſsimæ bea-
titudinis viſionem nemo niſi per fidem
mūdato corde attingere poterit, dicente
ipſa veritate: Beati mundo corde, quoniā
ipſi Deum videbunt. Hæc verò viſio non
carnalibus æſtimāda eſt oculis cerni poſ-
ſe, ſed puræ mentis intuitu conſideranda
eſt, ſecundùm quòd ſpirituſſancti gratia
noſtræ mentis aciem illuſtrare dignabi-
tur.

Quòd

Quòd Deus omnium ſit cauſa, quæ ſunt, vt ſint. Caput I.

Rerũ creaturarũ omnium cauſa Deus.

EORVM igitur quæ ſunt vel fuerũt, vel futura ſunt, cauſa eſt Deus, & horũ dator & creator. Et nõ eſt dicere, hoc eſſe ipſum, qđ ſunt illa, quibus vt eſſent dedit: nec alicui creaturæ partẽ ſuæ ſubſtantiæ dedit, & cùm ipſe ſit immutabilis, mutabilia ſine ſui mutabilitate creauit. Ideò in illo hymo laudabili, quẽ peracta cœna myſtica corã diſcipulis ſuis in laudem patris Deus filius decãtauit, non dixit de fidelibus ſuis, Vt vnum ſint nobiſcum, ſed vt vnũ ſint in nobis, quia diuerſa ſubſtantia eſt creatoris & creaturæ. Nec etiã dixit: Ego & ipſi vnũ, quanuis per id quod Eccleſiæ caput eſt, & corpus eius Eccleſia, poſſit dicere: Ego & ipſi non vnum, ſed vnus, quia caput & corpus, vnus eſt Chriſtus. Sed diuinitatem ſuam conſubſtantialem patri oſtendit, dũ ait: Vt ſint vnũ, ſicut & nos vnum ſumus. Vult ergo ſuos eſſe vnum, ſed in ipſo, quia in ſeipſis nõ poſſent, diſſociati ab inuicem per diuerſas voluntates. Cùm enim ſit ſancta Trinitas vnus & ſolus Deus, in ſubſtantia ſolus, in perſonis tria quædam: cùm multa voluit eſſe, non illud eſſe ea voluit, quod ipſe eſt, dum ea quæ voluit eſſe, originem habent: illi ſiquidem ſine origine eſt eſſe.

Ioan. 17.

Ibidem.

Quòd Deus ſuper omnia ſit. Caput II.

DEum ſupra omnem exiſtentiam, ſupra omnem vitam, ſupra omnem intelligentiam credimus eſſe: & illa eſt ſumma exiſtentia, ſumma intelligentia, ſumma vita, à quo omnis vita, omnis intelligẽtia, & omnis exiſtẽtia. Dei enim eſſe idem ipſum eſt, & potentia, & ſubſtantia, & diuinitas: & hæc omnia vnum, & hoc vnum ſimplex.

Quòd melius ſit de Deo æqualia dicere, quàm ſimilia. Caput III.

Philip. 2.

DE Dei filio doctor egregius beatus Paulus Apoſtolus dicit: Cùm eſſet in forma Dei, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo. Proinde melius eſſe videtur æqualitatem de diuinis dicere perſonis, quàm ſimilitudinem, quanquam vtrunque inueniatur: quia vnaquælibet ſubſtantia ſecundùm quod ſubſtantia eſt, non eſt alia, vt ſit ſimilis ad aliã. Nec enim in ſancta Trinitate ſubſtantia ſubſtãtiæ ſimilis eſt, ſed vna & ipſa eadem ſubſtantia eſt patris & filij & ſpiritusſancti. Nec ſunt tres ſubſtantiæ ſimiles, ſed vna trium æqualiter: nec pater filio prior eſt, nec filius patre poſterior, ſicut Arriani voluerunt. Nam & Abraham & Iſaac licet vnius ſint ſubſtantiæ ſecundùm humanitatem, tamen Abraham prior eſt tempore, & Iſaac poſterior. Quanuis ſint ſimiles ſubſtantia, tamen illa ſimilitudo ſubſtantiæ in filio poſterior eſt tempore: quod impiũ eſt in Deo dicere aliquid prius eſſe vel poſterius, quia non ex tẽpore Deus cœpit eſſe pater, ſed ſicut ſemper Deus, ita ſemper pater, ſemper habens filiũ, quem ſemel genuit ex ſua æqualẽ ſibi natura. Addũt quoq; dialectici, quod omne ſimile receptibile poſſit eſſe diſſimilitudinis: ſicut duo homines quãuis ſimiles ſint ſubſtantia, diſſimiles tamen poſſunt eſſe moribus. Ideò non poſſunt rectè per omnia æquales dici: & ſunt duæ ſubſtantiæ in eis diuiſæ, vnuſquiſq; in ſua ſubſtantia plenus homo. In patre verò & filio & ſpiritu ſancto non eſt ſimilis ſubſtantia ſubſtantiæ, ſed vna æqualis per omnia: & ideò ὁμοούσιος, id eſt, vnius ſubſtantiæ: non ὁμοιούσιος, id eſt, ſimilis ſubſtãtiæ, ſicut hæretici voluerunt.

Trinitatis vna ſubſtantia.

Nihil in Deo prius aut poſterius.

De immenſitate Dei. Caput IIII.

QVicquid in natura creaturarum eſt, creatura eſt Dei, cuius omnipotentia ea gubernat, regit & implet quæ creauit. Nec ideò Deum omnia implere dicimus, vt eum contineant, ſed vt ipſa potiùs contineantur ab eo. Nec particulatim Deus implet omnia, nec vllatenùs ita putandum eſt in omnibus eſſe Deum, vt vnaquæque res pro magnitudine portionis ſuæ capiat eum, id eſt, maxima maius, & minima minus, dum ſit potiùs ipſe totus in omnibus, ſiue omnia in ipſo, cuius omnipotentia omnia concludit, nec euadendi potentiam eius quis aditum iuuenire poterit. Qui enim eum non habet placatum, nequaquam euadet iratũ. Immenſitas diuinæ magnitudinis iſta eſt, vt intelligamus eum intra omnia, ſed non incluſum: extra omnia, ſed non excluſum: & ideò interiorem, vt omnia contineat: ideò exteriorem, vt incircunſcriptæ magnitudinis ſuæ immenſitate omnia concludat. Per id ergo, quòd exterior eſt, oſtenditur eſſe creatori. Per id verò, qđ interior, gubernare omnia demonſtratur. Ac ne ea, quæ creata ſunt, ſine Deo eſſent, Deus intra omnia eſt. Verùm ne extra Deum eſſent, Deus exterior eſt, vt omnia concludantur ab eo, non locali magnitudine, ſed potentiali præſentia, qua vbiq; præſens eſt, & omnia illi præſentia: quanuis quidam hoc intelligant, quidam verò non intelligant. Nam cæco ſol abſens, quanuis ſit in ſole, & ſoli præſens. Sed in talibus de Deo dictis, nihil humana mens localitatis, vel temporalitatis, vel mutabilitatis fingere vel cogitare debet.

Vt Deus impleat omnia.

Immenſitas magnitudinis Dei.

Quare Deus dicatur magis in cœlo habitare, quàm in terra. Caput V.

Matt.6. QVod verò in dominica oratione dicitur: Pater noſter qui es in cœlis, vel quod in *Pſal.124.* Pſalmis legitur: Ad te leuaui oculos meos,qui habitas in cœlis:non corporaliter intelligendum eſt,ſed ſpiritaliter,quia non ſpacio locorum con tinetur Deus. Sunt autem cœli excellentiſsima quædam mundi corpora, quæ non poſſunt eſſe niſi in loco. Sed ſi in cœlis, tanquàm in ſuperioribus mundi partibus, locus Dei eſſe creditur, melioris meriti ſunt aues, quarum vita eſt Deo vicinior. Non autem ſcriptum eſt: Propè eſt Dominus excelſis hominibus, aut eis qui *Pſal.144.* in montibus habitant:ſed ſcriptum eſt: Propè eſt Dominus obtritis corde, quod magis pertinet ad humilitatem. *Gen.3.* Sed quemadmodùm terra appellatus eſt peccator,cùm ei dictum eſt,Terra es,& in terram ibis:ſic cœlum iuſtus è contrario dici poteſt. Iuſtis enim dicitur: Templum *1.Cor.3.* Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos. Quapropter ſi in templo ſuo habitat Deus, quia ſancti templũ eius ſunt:rectè dicitur, Qui es in cœlis, id eſt in ſanctis. Et accommodatiſsima iſta ſimilitudo eſt,vt ſpiritualiter tantum intereſſe videatur inter iuſtos & peccatores, quantum corporaliter *Cur orantes ad orientẽ nos vertamus.* inter cœlum & terram. Cuius rei ſignificandæ gratia,cùm ad orationem ſtamus, ad orientem conuertimur,vnde cœlũ ſurgit & lumen oritur. non tanquàm ibi habitet Deus,quaſi cæteras mũdi partes deſeruerit,qui vbique præſens eſt, non locorum ſpacijs,ſed maieſtatis potẽtia:ſed vt admoneatur animus ad naturam excellentiorem *Ioan.1.* ſe conuertere,id eſt,ad Deum, qui eſt lumen verum,illuminans omnem hominem venientẽ in hunc mundum, cùm homo ipſum corpus ſuum, quod terrenũ eſt,ad corpus excelllentius, id eſt, ad corpus cœleſte conuertit.Nam ſi cœlum iſtud corporeum, quod oculis videmus, intellexerimus eſſe habitationem Dei, tranſitura eſt habi *Matt. 24.* tatio Dei,quia cœlum & terra tranſibunt. Deinde antequàm faceret Deus cælum & terram, vbi habitabat? Sed dicit aliquis: Et antequàm faceret Deus ſanctos,vbi habitabat?Cui reſpondẽdum eſt:In ſe habitabat, apud ſe habitabat, & a *Cur Deus in cœlu habitare dicatur.* pud ſe eſt Deus,& in ſe manet. Sed ideò dicitur in cælis habitare, quia maior cognitio eſt in cælis illius ſummæ maieſtatis & eſſentiæ, id eſt,in angelis, vel in ſanctis animabus ſanctorum, quã in terra habitantibus ſanctis,propter grauitatem carnalis habitationis,quæ vix permittit animam ad purum veritatis lumen euolare, ſicut dicitur: *Sap.9.* Corpus quod corrumpitur,aggrauat animam,& deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem.Cùm igitur exuta erit anima hac mortali habitatione, & ſereno reddita perpetuo, *1.Cor.13.* tunc videbit facie ad faciem, quod nunc per ſpeculum in ænigmate conſiderat.

Quamuis humano more ſcriptura de Deo loquatur,nihil tamen in Deo commutationis eſſe.
Caput VI.

SAnctæ ſcripturæ ad cognoſcendum Deum nobis diuinitùs per ſanctos doctores adminiſtratæ,à terreno & humano ſenſu ad diuinũ & cœleſtem nos erigentes,vſque ad ea verba deſcẽderunt,quibus humana vtitur conſuetudo,ita vt etiam commotiones humanæ mentis, & paſsiones vel affectiones Deo adſcriberent, ſicut zelare,iraſci, pœnituiſſe, aliquid ex tempore velle vel nolle Deum dicerent,quæ ſunt humanæ mẽtis inſtabilitates, non diuinæ ſerenitatis immutationes,quæ ſemper idem eſt. Quòd ergo Deus *Deus vt iraſcatur.* iraſci dicitur, non eſt perturbatæ mentis motio, quia Dei ira non eſt paſsibilis ſicut hominis.Iraſcitur itaque Deus ſine aliqua ſuæ ſimplicis naturæ paſsibilitate, vel perturbatione, aut etiam immutatione.De eo nanque dicitur: Tu autem *Sap.12.* Domine virtutum cum tranquillitate iudicas. Quod autem tranquillum eſt,non eſt perturbatum.Sic etiam & humani corporis membra Deo adſcribuntur:ſicut, Manus tuæ fecerunt me. Et *Pſal.118.* iterùm:Ambulabo inter eos. Et iterùm: Oculi *Pſal.33.* Domini ſuper iuſtos,&aures eius in preces corũ: *Leuit.26.* dũ omnimodis nihil tale vel corporale de Deo *2 Cor.6.* mens humana putare debet.Tam clementer Deus humanæ conſuluit infirmitati, vt quia eum ſicut eſt,non poſſumus agnoſcere,noſtræ locutionis more ſeipſum nobis inſinuare vellet,quatenùs ad ſua per noſtra nos traheret,& dum condeſcendit per pietatem noſtræ infirmitati,aſcendamus nos per intelligẽtiæ puritatem ad illum ſecundùm ſuæ donum gratiæ.

Quòd Deus vbiq; ſit totus poteſtate naturali.
Caput VII.

HOc maximè intelligere debemus, ſanctæ Trinitatis vnam eandemq́ue naturam ita *Deus vbique totus.* totum implere, vt non ſit aliquid vbi non ſit, ſicut acutiſsimè quidam Chriſtianus philoſopho interroganti vbi eſſet Deus, reſpondiſſe fertur:Dic tu priùs ô philoſophe, vbi non ſit. Tota itaque diuinitas,vbique tota eſt,& nullo continetur loco, quia non eſt localis Deus. Tota ſcilicet in ſpiritualibus ſingulis & corporalibus, & tota ſimul in omnibus creaturis. Nec adhuc de gratia loquimur, quia ſe gratuito munere miſericordiæ ſuæ ſaluandis hominibus præbet: ſed de natura, qua Deus omnia quæ fecit, & implet & continet,ſecundùm quam dicit: Cœlum & terram ego impleo, & ſecundùm *Hier.23.* quam ipſi Deo beatus Dauid dicit: Quò ibo à *Pſal.138.* ſpiritu tuo, & quò à facie tua fugiam? & de Chriſto qui eſt ſapientia Dei, dicitur: Attin- *Sap.8.* git à fine vſque ad finem fortiter,& diſponit omnia ſuauiter. De ſpiritu quoque ſancto ſcriptura ſancta ſic loquitur: Quia ſpiritus Domini re- *Sap.1.* pleuit orbem terrarum.Trinitas itaque,quæ eſt Deus, vnus, verus,& bonus,æternus,incommutabilis, vbique tota eſt ſecundùm immenſitatem atq; omnipotentiam naturalem, quamuis non in omni-

omnibus inhabitet ſecundùm gratiæ largitatem.

Quòd Deus aliter in ſanctis ſit, aliter peccatoribus præſit. Cap. VIII.

DEus ergo bonis natura propinquat & gratia. Natura, qua eos facit homines: gratia, qua eoſdem peccatores iuſtificat. Natura, qua eos facit ex hominibus naſci: Gratia, qua dat eis poteſtatem, filios Dei fieri. Natura, qua facit vt viuant: gratia, qua facit vt ſobriè & iuſtè & piè viuant. Natura, qua eos facit in hoc mundo paruo tempore manere: gratia, qua eos facit in cælo ſine fine regnare. In malis verò ſola eſt Dei immenſitas atque omnipotentia naturalis, qua eos facit eſſe, viuere atq; ſentire, rationales eſſe, liberum quoque voluntatis habere arbitrium, ſed liberum, non liberatum. Liberum enim arbitrium manet etiam nunc in hominibus per naturam, quod in quibus voluerit Deus dignatur liberare per gratiam, ne malam habeant voluntatem. Ex quo enim primus homo libero arbitrio venundatus eſt ſub peccato, ideò mala cœpit eſſe libertas hominis, quia ipſi libero arbitrio ablata eſt bonitas voluntatis: quam exinde nemo à ſeipſo habere potuit, niſi gratia diuinæ miſericordiæ adiutus habuiſſet, ſine cuius adiutorio liberum arbitrium nec conuerti poteſt ad Deum, nec proficere in Deum. Vtrunq; tamen credere debemus, & gratiam Dei, & liberum arbitrium hominis. Si ergo nõ eſt Dei gratia, quomodò ſaluatur mundus? Et ſi non eſt liberum arbitrium, quomodò iudicabitur mundus?

De diuerſitate eorum, quæ ſunt. Caput IX.

OMne quod eſt, aut ſemper fuit, & non eſſe cœpit: aut non ſemper fuit, & eſſe cœpit. Quod itaque non cœpit eſſe, ſed ſemper fuit, ſolus Deus eſt, pater & filius & ſpiritusſanctus. Quod verò eſſe cœpit, omnis eſt creatura. Ideò in rerum natura hæc duo tantùm ſunt, id eſt, creator & creatura. Sed quod ſemper fuit & ſemper eſt, aut ingenitum eſt, aut genitum: aut nec ingenitum, nec genitum: & ſunt hæc tria æternaliter tria. Quod ingenitum eſt, pater eſt ſolus, quià nullo eſſe habet quod eſt, niſi à ſeipſo. Quod genitum eſt, filius eſt, cui à patre eſt eſſe quod eſt. Quod verò nec ingenitum eſt nec genitum, ſpiritusſanctus eſt, cui eſt eſſe à patre & filio procedere: & hæc tria Trinitas eſt vera, conſubſtantialis & coæterna. Quia igitur aliud eſt genuiſſe quàm natum eſſe, aliud eſt procedere quàm genuiſſe vel natum eſſe, manifeſtum eſt, quomodò alius eſt pater, alius filius, alius ſpiritusſanctus. Trinitas itaque ad perſonas patris & filij & ſpiritusſancti refertur, vnitas ad naturam æternæ deitatis pertinet. Porrò plurima in eis quæ facta ſunt, & eſſe cœperunt, diſtantia inueniuntur eſſe, Nam quædam ex eis ſunt ſpiritalia, quædam corporalia: quædam inuiſibilia, quædam verò viſibilia. Quiddam itaq; in eis factum dicitur & non natum, vt cælũ, terra, & multa in creaturis. Quiddam verò factum dicitur & natum, ſed inſenſibiliter, vt arbores & herbæ de terra. Quiddam verò eſt factum natumq; ſenſibiliter, vt homines & animalia. Aliquid etiam factum eſt & natum & renatum, vt homo factus à Deo, natus à parentibus, renatus gratia Dei miniſterio baptiſmatis. Quæ regeneratio in ſolo homine inuenitur, ſed non in omni. Quiddam verò in his quæ facta ſunt, rationale eſt & mortale, vt idẽ homo: ſed hoc in ſolo homine & in omni reperitur. Quiddam verò rationale tantùm eſt, non mortale, vt angelus: & hoc ſimiliter in ſola angelica natura inuenitur, & in omni. Sed ex his, id eſt, angelis quidam ſunt æternaliter miſeri, quidam æternaliter beati: ſicut etiam de hominibus quidam ſunt pœnales propter merita malitiæ: quidam verò cum angelis, qui ſuum ſeruauerunt principatum, beati æternaliter erunt per gratiã Dei. Sed hæ diuerſitates creaturarum & commutabilitates ab vno ſolo & incommutabili Deo createſunt: quia omnia quæ ſunt in cælo & in terra, abſque vlla dubitatione ſicut voluit fecit. Hoc quoque ſciendum eſt, quòd omnis ſubſtantia, quæ Deus non eſt, creatura eſt: & quæ creatura non eſt, Deus eſt.

Quod quadam mirabili facta eſt coniunctio creatoris ad creaturam. Cap. X.

INter has ſcilicet creaturarũ mirabiles & ſpecioſas varietates, ex quibus pulcherrima vniuerſitas formatarum cõſtat rerum, de quibus dicitur, Et erant omnia valdè bona: bona verò, quia à bono condita ſunt creatore: ſed non ſic bona, ſicut creator, qui ſolus eſt ſummum & incommutabile bonum: homo ſolus ad imaginem & ſimilitudinem conditoris creatus eſſe legitur, & feliciſsimus horti, qui paradiſus dicitur, habitator conſtitutus, vniſque tantummodò epulis prohibitus, quatenus tam facilis obſeruatione mandati cæleſtem mereretur beatitudinem. Sed inuidia ruentis angeli de beatitudine ſua, huius mandati trangreſſor effectus eſt, atque in huius exilij, ſicut comminatus eſt ei creator, ærumnoſam deiectus eſt miſeriã & pœnali mortis cõditione mulctatus. Sed mitiſsimus creator nolens facturã imaginis ſuæ æternaliter perire, miſit filium ſuum vnigenitũ Deũ, per quẽ creauit hominem: vt per eundem redimeretur, per quẽ creatus eſt. Qui carnem ex virgine aſſumẽs, ita humanæ naturæ adunatus eſt, vt idem eſſet homo qui Deus eſt, & Deus qui homo: quia ta-

Gene. 1.

Ibidem.

Lapſus hominis.

Reparatio per Chriſtum.

lis erat illa ſuſceptio, quæ Deum hominem faceret, & hominem Deum: nec vlla eſt in hac duarum coniunctione naturarum, id eſt, diuinitatis atque humanitatis perſonalis ſeparatio. Ergo quia forma Dei accepit formam ſerui, vtrunque Deus, & vtrunque homo: ſed vtrunque Deus propter accipientem Deum, vtrunque homo propter acceptum hominem: non tamen illa ſuſceptione alterum eorum in alterum conuerſum eſt atque mutatũ. Nec diuinitas quippe in creaturam mutata eſt, vt deſiſteret eſſe diuinitas: nec creatura in diuinitatem, vt deſiſteret eſſe creatura: vnum tamen horum miraculis claruit, aliud ſuccubuit iniurijs: ſed nullatenùs alius fuit qui miraculis claruit, alius qui iniurijs fatigatus eſt: ſed vnus atque idem, in forma Dei conſubſtantialis patri, in forma ſerui conſubſtantialis matri, anima & carne plenus homo.

Vtrùm anima Chriſti plenam habeat ſuæ diuinitatis cognitionem. Caput XI.

CONfidenter planè & indubitanter dicimus de ſanctis angelis atque hominibus ſanctis, quòd quanuìs quilibet per adoptionis gratiam nuncupatiuè deus dicatur, nulla tamen ratione Deus angelorum, vel Deus ſanctorum naturaliter dici poteſt, ſicut de Chriſto dicitur: Et adorent eum omnes angeli Dei. & : Omnia ſubiecit ſub pedibus eius: In eo quòd ait, Omnia ſubiecit, nihil dimiſit nõ ſubiectum ei. Quãuìs quilibet ſanctus diuinæ habitatione gratiæ præcipuus eſſet, nullus tamen eorum in vnam cum diuinitate perſonam electus eſt, niſi Chriſtus Deus & homo. Anima quippe & caro Chriſti cum verbo, vnus eſt Chriſtus & vnus filius. Proinde abſurdum valdè eſt, & à firmitate fidei penitùs alienum, vt dicamus animam Chriſti nõ plenam ſuæ deitatis habere notitiam, cum qua naturaliter vnam creditur habere perſonam. Vnde Ioannes Baptiſta Chriſto ſingulariter, ac ſine menſura datam ſpiritus largitatem dixit: Non enim, ait, ad menſuram Deus dat ſpiritum. Hominibus ad menſuram dat: vnico autem filio ad menſuram non dedit, quia omnis plenitudo diuinitatis in eo habitat. Ipſe eſt enim qui dat ſanctis, ipſe eſt qui accepit: & quia potens eſt ad mẽſuram dare, ideo non potuit ad menſuram accipere. In forma enim Dei manens, ſpiritum dat: formam ſerui accipiens, ſpiritum accepit. Ipſum enim quem ad menſuram dat, totum accepit. Ad menſuram quippe dat multis filijs, ſed non ad menſuram accepit, qui vnicus eſt filius: qui ſic eſt naturaliter homo verus, vt idem ſit naturaliter etiam Deus verus. In Chriſto autem ſecundùm catholicæ fidei veritatem, in vnitate perſonæ, ſimul & deitatem fatemur, & animam rationalem, & carnem: in quo tamen deitas ſpiritum accipere nõ potuit, quia ſecundùm deitatem pater & filius & ſpiritusſanctus vnus eſt Deus. Non ergo potuit ſpiritumſanctum diuinitas filij accipere, cùm ipſe ſpiritusſanctus ſic procedat à filio, ſicut procedit à patre, & ſic detur à filio, ſicut datur à patre. Reſtat itaque vt anima Chriſti ſpiritum acceperit, quem tamen non ad menſuram accepit, quia totum accepit. Vbi enim menſura dicitur, non eſſe plenitudo perfectionis, & perfectio plenitudinis inuenitur: per quam etiam plenitudinem ſpiritus, plenitudinem diuinæ cognitionis habere manifeſtum eſt. Inquantùm enim cuilibet ſanctorum ſpiritus datur, intantùm cognitio diuinitatis accipitur ab eo. Non enim æſtimandum eſt animæ Chriſti in aliquo plenam diuinitatis deeſſe notitiam, cuius vna eſt perſona cum verbo: quam ſic ſapiẽtia ſuſcepit, vt cum ipſa diuinitate ſua, vna ſit in Trinitate perſona, idem Chriſtus crucifixus, quem Dei virtutem, Deique ſapientiam Paulus Apoſtolus prædicat.

Pſal. 96.
Pſalm. 8.
Heb. 2.

Vide hinc S. Thomã parte 3. Summæ, quæſt. 10. artic. 1. 2. 3.
Ioan. 3.
Col. 1.
1. Cor. 1.

Quomodò dicatur in Euangelio, filium neſcire diem iudicij. Caput XII.

IN ſcripturis ſanctis genus eſt locutionis, quod apud grammaticos metononymia dicitur, id eſt, dũ per efficientem deſignatur id quod efficitur. Hoc enim genere locutionis Deus neſcire dicitur, quia neſciẽtes facit, & ſcire Deus dicitur, quia ſcientes facit, ſicut ſcriptum eſt. Tentat vos Dominus Deus veſter, vt ſciat ſi diligatis eum. Non enim ſic intelligendum eſt, quaſi Deus neſciat ſi diligant eum, de quibus hoc dicitur: ſed vt ipſi ſciant, quantùm in Deum dilectione profecerint, quod niſi in tẽtationibus quæ accidunt, non plenè ab hominihus agnoſcitur: & ipſum, Tentat, pro eo poſitum eſt, quod tentari ſinat. Sic & cùm dicitur neſcire Deum aut pro eo dicitur quòd non approbat, ſicut impijs dicturus eſt: Neſcio vos: aut pro eo, quòd vtiliter neſcientes facit: ſiue etiam pro eo, quòd non eſt tempus ſciendi, ſicut in Euangelio dicitur: De die illa & hora nemo ſcit, neque angeli in cælo, neque filius, niſi pater. Hoc enim genere locutionis neſcire dicitur filius, quia neſcientes fecit, quod vtile illis fuit neſcire, id eſt, quod non ita ſciebat, vt eos ſcire feciſſet: quia vtilius illis fuit diem iudicij neſcire, quàm ſcire, vt ſemper parati eſſent & vigilantes, dum qua hora dies Domini quaſi fur veniret, paratos inueniret eos.

Quòd vnum ſit opus patris & filij. Caput XIII.

OPERATVR enim pater per filium, per quem fecit omnia, & ſemper operatur, ſicut dictum eſt: Omnia per ipſum facta ſunt. Item: Ioan. 1.

Ioan.5. Item: Pater meus vſque modò operatur, & ego operor: non diuerſitatem operis deſignans, quia opus patris, eſt & filij: ſed perſonarum proprietatem oſtendens. Ipſa itaque operatio Dei, id eſt ſanctæ Trinitatis, voluntas eſt Dei, & voluntas Dei ſimplex eſt, & ſemper in requie beatitudinis. Nec aliud eſt Deo operari, aliud velle: ſed idem eſt illi velle & operari, quia voluntas Dei effectiua eſt potentia: nec Deo aliud eſt eſſe, aliud velle, ſed vnum atque idem: & hoc totum ſimplex, totum vnitas, totum Trinitas, totum ὁμοούσιον: quia eſſe quod ſubſtantiale eſt, vnum eſt in patre & filio & ſpiritu ſancto: & horum vna actio eſt, ſicut vna voluntas. Fuerunt enim omnia ab æterno in Deo, operatione autem, id eſt, virtute Dei, qui eſt filius, apparuerunt omnia, & facta ſunt ſicut voluit, & quãdo voluit, & quomodò voluit, qui fecit omnia: ſed non ille factus eſt, per quem facta ſunt omnia. Natus eſt ergo filius Dei ex æterno æternus, de Deo deus, de lumine lumen, ſicut ſæpiſsimè diximus, & ſemper dicemus.

Omnia per Chriſtum facta eſſe: ipſum verò natum, non factum. Caput XIIII.

Gen.1. IN principio fecit Deus cælum & terram, id eſt, in Chriſto, qui eſt filius Dei, qui eſt verbum Dei, qui eſt virtus & ſapientia Dei, ſicut in Pſalmo dicitur: Omnia in ſapientia feciſti. Sed ipſe idem filius ante omnia ſemper eſt, & ſemper Deus, & ſemper in Deo: idcircò ὁμοούσιος, cõſubſtantialis pater & filius. In eo verò, quòd filius dicitur & eſt, genitus eſt, non factus, quanuis Apoſtolus dixiſſet: Qui factus eſt nobis ſapientia à Deo: non quòd factus ſit in ſubſtantia ſua vt eſſet, ſed effectus eſt, vt Dominus eſſet omnium, quæ facta ſunt, dum fuerunt quibus Dominus eſſet. Creaturas ergo fecit Deus per filium, ſed non filium fecit, per quem fecit omnia, ſed genuit de ſubſtantia ſua æqualem ſibi. Natus eſt ergo Chriſtus, non factus. Vbicunque ergo dicitur quoniam factus eſt, poſt primam generationem dicitur, quæ æterna eſt, & vna eſt, & ſancta: & ineffabilis. Legitur in Actibus Apoſtolorum: Certiſsimè igitur ſciat omnis domus Iſraël, quia hunc Chriſtum Deus fecit, quem vos ſuſpendiſtis in cruce. Et Apoſtolus: Qui factus eſt ex muliere. Et Euangeliſta: Verbum caro factum eſt. Iſta omnia non in eius exiſtentiam vel ſubſtantiam, ſed in actus & in miniſtrationem eius potentiæ atque virtutis dicuntur. Quòd Apoſtolus ait Chriſtum Dei virtutem, & Dei ſapientiam, non ita intelligendum eſt, quòd pater dici non poſsit virtus vel ſapientia, ſicut dici non poteſt filius vel verbum, quia hæc relatiua ſunt nomina, ſicut ſuperiùs dictum eſt: illa verò id eſt, virtus & ſapientia, ſubſtantialia ſunt. Ideò pater virtus & ſapientia, filius virtus & ſapientia, & ſpiritusſanctus virtus & ſapientia: non tamen tres virtutes, nec tres ſapientiæ, ſed vna virtus & vna ſapientia, pater & filius & ſpiritusſanctus: ſicut vna ſubſtantia, & vna omnipotentia, & alia, quæ de ſubſtantia diuinitatis dicuntur. Et ita intelligitur filius ſapientia patris, quomodò dicitur lumen patris, id eſt, vt quemadmodùm lumen de lumine, & vtrunque vnum lumen, ſic intelligatur ſapientia de ſapientia, & vtrũque vna ſapientia: quia in illa ſimplicitate diuinæ naturæ non eſt aliud ſapere quàm eſſe, nec aliud eſſe quàm poſſe, nec aliud poſſe quàm viuere. Eadem ibi ſapientia quæ eſſentia, eadem potentia quæ eſſentia, eadem vita quæ eſſentia. Et hæc omnia vnum & vnus Deus. *Chriſtus vt eſt patris ſapiẽtia.*

De eo, quòd ſicut pater eſt vita, ita eſt & filius. Caput XV.

SIcut pater viuificat, ſic & filius quos vult viuificat: non tamen alios vel aliter pater, & alios vel aliter filius, ſed eoſdem quos pater viuificat, viuificat & filius ſimiliter: nec ſpiritusſanctus ab hac viuificatione ſecernendus eſt, quia vnum opus eſt patris & filij & ſpiritusſancti, ſicut vna ſubſtantia atque eſſentia. Sicut enim pater viuens vita eſt, ita & filius vita. Manet ergo pater vita, manet & filius vita. Pater vita in ſemetipſo, non ab alio: filius vita in ſemetipſo, ſed à patre, qui eum talem genuit, vt vitam haberet in ſemetipſo. Dictum quippe eſt, ſicut ipſe filius ait: Sicut pater habet vitam in ſemetipſo, ſic dedit & filio vitam habere in ſemetipſo: id eſt, genuit filium vitam in ſemetipſo habentem. Hoc ſolùm intereſt, quòd pater vita eſt non naſcendo, filius verò eſt naſcendo. Pater de nullo patre, filius de Deo patre. Pater propter filium pater eſt, filius verò & quòd filius eſt, propter patrem eſt: & quòd eſt, à patre eſt, & à vita vita eſt. Pater qui eſt vita in ſemetipſo, genuit filium qui eſſet vita in ſemetipſo. Ideò quod ipſe filius ait: Sicut viuit pater, & ego viuo propter patrem: non ita dictum eſt, quaſi in ſemetipſo filius propriam non haberet vitam, ſed participatione paternæ vitæ vitam haberet, ſicut oculus carnalis participatione lucis alterius lumen accipit, quod non habet in ſemetipſo, niſi aliunde mutuet: ſed talis à patre genitus eſt filius, qui in ſemetipſo viuat. Sicut pater non eſt indigens vita, ſic & filius non indiget alterius vitæ. Et pater vita, & filius vita: vtrique tamen vna vita, non duæ: quia vnus Deus, non duo dij. In hac verò vita viuit mundus, & viuet quandiù obedierit huic vitæ. Vnde & Petrus ait: Tu verba vitæ æternæ habes, id eſt, qui tibi obedierit, vitam æternam habebit. Et ipſe Dominus: Amen amen dico vobis, quia venit hora, & nunc eſt, quando

Ioan.5. *Trinitatis indiſcreta opera.* *Ibidem.* *Ioan.6.* *Ioan.6.* *Ioan.5.*

do mortui audient vocem filij Dei:& qui audierint,viuent. Quid eſt enim audient,niſi obaudient,id eſt, obedient? Quantum enim pertinet aud auris auditum,nō omnes qui audient,viuēt. Multi enim audiunt,& non credunt,vel non faciunt quæ credunt. Audiendo & non credendo, non obediunt:non obediendo non viuent. Itaque hi qui audient,nihil eſt aliud, quàm obedient. Qui ergo obedient,viuent.

Quòd ſubſtantia diuinitatis omnimodò inuiſibilis ſit & incomprehenſibilis in ſua natura. Caput XVI.

Vt Deus patribus apparuerit.

SIcut igitur immutabilis eſt omninò Deus, ita & inuiſibilis eſt in natura magnitudinis ſuæ,quanuìs multoties legatur, quod apparuiſſet Deus cuilibet in veteri teſtamento patrum: ſed apparuit quibus voluerat,per ſubiectā creaturam,in qua voluerat ſpecie, & quomodò voluit: ſed nullatenùs à quolibet viſus eſt in ſubſtantia diuinitatis ſuæ,quę omninò inuiſibilis & incommutabilis eſt. Quod beatiſsimus & magnus propheta Moyſes intelligens,ait Deo, cum quo vt amicus ad amicum,facie ad faciem locutus eſſe dicitur:Si inueni gratiam ante te,oſtende mihi temetipſum. Si itaque eius naturam ſubſtantiamque conſpiceret, nullatenùs diceret, Oſtende mihi temetipſum. Ipſi ergo apparuit Deus in ea ſpecie qua voluerat,non in natura propria,quàm Moyſes videre cupiebat manifeſtè. Nouerat vtique, quòd corporaliter videbat quodcunque videbat, & veram viſionem Dei ſpiritaliter requirebat. Locutio quippe illa quæ fiebat in vocibus,ſic modificabatur, tanquàm eſſet amici loquentis ad amicum. Confirmat verò Euangeliſta,Dei eſſe naturam omnimodis inuiſibilem, vbi ait:Deum nemo vidit vnquam:quia plenitudinem diuinitatis, quæ in Deo eſt,nemo oculis vidit,nemo mente comprehendit. Nec etiam angelicæ naturæ compræhenſibilis eſt Deus, qui verè incomprehenſibilis dicitur:ſed ſecundùm menſuram donationis Dei,ita Deum vel angeli vel animæ ſanctorum intelligunt. Proinde quanuìs vſque ad æqualitatem angelicam humana poſt reſurrectionem natura proficiat, & ad contemplandum Deum glorificata conſurgat,videre tamen eius eſſentiam plenè non valet, ſed vnicuique ſanctorum ad ſuæ ſufficientiam beatitudinis, manifeſtabitur gloria eius.

Exod.33.

Ioan.1. & 1.Ioan.4.

Quòd illæ viſiones,quæ in veteri teſtamento patribus apparuiſſe leguntur,per angelicas adminiſtrationes fierent. Caput XVII.

QVòd verò omnia,quæ patribus viſa ſunt, congruis temporibus vel locis, ſecundùm diſpenſationem Dei, per angelicas eſſent adminiſtrationes, apertiſsimè eximius mundi doctor,qui in tertium raptus cælum,audire meruit quædam arcana myſteriorum Dei verba,oſtendit vbi ait:Nónne omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus, ad miniſtrationem miſsi propter eos qui hæreditatem capiunt ſalutis? volens intelligi,illa omnia non ſolùm per angelos facta, ſed etiam propter nos facta,quæ in veteribus leguntur figurationibus, & paulò pòſt: Si enim ſermo per angelos dictus,factus eſt firmus:omnia quæ data ſunt vel dicta populo priori,per angelos miniſtrata eſſe oſtendit. Noſtræ verò ſalutis originem & plenitudinem per ipſum Dei filium, mox in ſequentibus eiuſdem epiſtolæ verbis miniſtratam eſſe demonſtrauit. Et beatus Stephanus protomartyr,angelum Moyſi locutum eſſe in flamma ignis aſſeruit in diſputatione, quam habuit contra lapidatores ſuos: dum in eadem viſione dicitur Dominum appáruiſſe Moyſi,apparuerunt verò angeli,& locuti ſunt in perſona illius,qui eos direxerat. Sed quæri poteſt,cur ſcriptura non dicat,Apparuit angelus, vel,Locutus eſt angelus cuilibet patrum. Quanuìs quidem præco verba referat iudicis, non ſcribitur in geſtis,Præco dixit vel fecit,ſed, Iudex dixit vel fecit. Quapropter probabili ratione videri poteſt patribus noſtris ante incarnationem Chriſti ſub perſona Domini apparuiſſe vel locutos eſſe angelos. Nec illos etiam in ſua apparuiſſe ſubſtantia credendum eſt, ſed in ſubiecta creatura,quæ ab illis tempore opportuno aſſumpta eſt ad miniſtrationem officij ſui. Sicut anima hominis inuiſibilis eſt,ita etiam angelicam carnalibus oculis naturam inuiſibilem eſſe certiſsimum eſt.

1.Cor.12. *Heb.1.* *Heb.2.* *Act.7.*

Non de ſolo patre intelligendum,quod dicitur, Qui facit mirabilia magna ſolus. Caput XVIII.

VBICVNQVE in ſcriptura ſancta legitur,ſolus Deus, non de vnaqualibet perſona in ſancta Trinitate intelligendum eſt, ſed de tota ſancta Trinitate, quæ æqualiter operatur omnia, quæcunque operanda eſſe iudicat. Vnde quod in pſalmis dicitur: Qui facit mirabilia magna ſolus, qui fecit luminaria ſolus, non de ſolo patre,ſicut aduerſarij volunt,intelligitur dictum, ſed de tota ſancta Trinitate, quæ eſt vnus ſolus Deus. Similiter de patre ſolo non eſt intelligendum, quod Apoſtolus ait:Beatus & ſolus potens, rex regum & Dominus dominantium, qui ſolus habet immortalitatem,& lucem habitat inacceſsibilem,quam nemo hominum vidit, nec videre poteſt. In quibus verbis nec pater propriè nominatus eſt, nec filius, nec ſpirituſſanctus, ſed abſolutè,beatus & ſolus potēs rex regum & Dominus dominantium:quod eſt,vnus ſolus, beatus, potens,

Solus Deus *Pſal.135.* *2.Tim.6.*

potens, inuiſibilis, verus Deus, ipſa Trinitas, quæ æqualiter beata eſt, æqualiter potens, imò omnipotens, etiam & vnipotens, quia vna potentia eſt totius ſanctæ Trinitatis. Neq; enim quia ipſe filius alibi loquens voce ſapientię (ipſe eſt enim ſapiẽtia Dei) ait: Gyrum cœli circumiui ſola, ſeparauit à ſe patrem. Quanto magis ergo non eſt neceſſe, vt tantummodò de patre præter filium vel ſpiritumſanctum intelligatur, quod dictum eſt, Solus habet immortalitatem, & lucem habitat inacceſsibilem? Eccle. 24.

De vnitate ſpiritusſancti cum patre & filio. Caput XIX.

Spiritus itaque ſanctus, ſicut pater & filius, plenus eſt Deus & perfectus: imò vnus Deus cum patre & filio, atque vna ſubſtantia, ſicut ſuprà memorauimus: quoniam ipſe eſt ſpiritusſanctus, qui in ſcripturis dicitur ſpiritus Dei, vel ſpiritus Chriſti, ſiue ſpiritus patris, ſiue ſpiritus paracletus, etiam & ſpiritus veritatis, necnon & ſpiritus vitæ, qui à patre & filio æqualiter procedit, & cum patre & filio æqualiter adoratur, quia æqualiter eſt Deus. Totus patris & totus filij ſpiritus, quia vnus naturaliter ſpiritus eſt & patris et filij. Proinde totus de patre procedit, & totus de filio: totus in patre manet, & totus in filio: quia ſic manet vt procedat, ſic procedit vt maneat. Vnde naturaliter hanc habet cum patre & filio vnitatis plenitudinem, & plenitudinis vnitatem, vt totum patrem habeat, totumque filium, & ipſe quoque totus habeatur à patre, totus habeatur à filio. Qui etiam à patre & filio æqualiter datur, imò & à ſeipſo datur, ſicut filius de eo dicit: Spiritus vbi vult ſpirat. Ipſe in prophetis locutus eſt. Per ipſum Apoſtoli ſine timore ſecularium poteſtatum teſtimonium proferebant de Chriſto, quia ipſe loquebatur in illis, ſicut ipſe Dominus ait: Nõ enim vos eſtis qui loquimini, ſed ſpiritus patris veſtri, qui loquitur in vobis. In ipſo enim habent omnes fideles remiſsionem peccatorum, ſiue in baptiſmo, ſiue etiam in pœnitentia. Ipſe charitas dicitur, quanuis pater & filius ſit charitas, ſicut & filius ſapientia Dei dicitur, quanuis ſit pater & ſpiritusſanctus ſapientia. Ipſe paracletus, id eſt, conſolator dicitur, quia reuerà dum dona ſacramentorum diſtribuit, conſolationem animæ præbet: per quem diffunditur in cordibus noſtris Dei charitas, per quam nos tota inhabitat Trinitas. Quocircà rectiſsimè ſpiritusſanctus cùm ſit Deus, vocatur etiam donum Dei. Quod donum propriè charitas intelligitur, quæ perducit ad Deum, & ſine qua quælibet alia virtus boni operis non perducit ad Deum.

Nomina ſpiritusſan. in ſcri. ptu.

Matt. 10.

Quòd nihil temporale debemus intelligere de ſpiritusſancto, dum dicitur donum Dei, Caput XX.

Hoc verò donum Dei, quod eſt ſpiritusſanctus, coæternum eſt & conſubſtantiale donatori, quia donum donabile poteſt dici, quanuìs non ſit cui donetur. Quod donum, id eſt, ſpiritusſanctus, non ex tempore, ſed ab æternitate procedit. Sed quia ſic procedebat vt eſſet donabile, iam donum erat & antequàm eſſet cui daretur. Aliter enim intelligitur cùm dicitur donu, aliter cùm dicitur donatum. Nam donum poteſt eſſe & antequàm detur: donatum autem, niſi cuilibet datum fuerit, nullo modo dici poteſt. Et hoc itaque donum Dei, occultum fuit ab æterno in patre & filio, manifeſtandum opportunò tempore, dum eſſent quibus manifeſtari deberet. Et hoc donum, id eſt, ſpiritusſanctus, in eadem vnitate ſubſtantiæ & æqualitate cum patre & filio conſiſtit. Siue enim ſit vnitas amborum, ſiue ſanctitas, ſiue charitas: ſiue ideò vnitas, quia charitas, & ideò charitas, quia ſanctitas: nequaquàm minor eſt in aliquo illis, ex quibus procedit. Et hæc eſt ſumma charitas, qua genitus à gignente diligitur, genitoremque ſuum diligit: & ideò non ampliùs quàm tria ſunt, vnus diligens eum qui de illo eſt, & vnus diligens eum à quo eſt, & ipſa dilectio, de qua dicitur, quia Deus charitas eſt. Et hæc ſumma & ineffabilis Trinitas, non vnius Dei dici debet ſed vnus Deus. 1. Ioan. 4.

Cur idem ſpiritus bis à Chriſto datus ſit. Caput XXI.

Abſque dubitatione ideò ſpiritus ſanctus bis datus eſt, vt commẽdarentur duo præcepta charitatis. Duo enim ſunt præcepta, ſed vna eſt charitas: ſicut etiam vnus ſpiritus, & duo data: nec alia charitas diligit proximum, quàm illa quæ diligit Deum. In terra datur ſpiritus, vt diligatur proximus: de cœlo datur, vt diligatur Deus. Quanuìs ſit aliud Deus, aliud proximus tamen vna charitate diligendus eſt Deus & proximus, dum plus ſeipſo Deum, proximum vt ſeipſum amator amet. In terra Chriſtus dedit ſpiritum, ſed de cœlo eſt quod dedit. Ille enim dedit, qui de cœlo deſcendit: hîc inuenit cui daret, ſed inde attulit quod daret. Sed iſta charitas non tenetur, niſi in vnitate Eccleſiæ Chriſti: nec illam habent, qui ſe diuidunt ab vnitate catholicæ pacis.

Cur bis datus ſpiritusſanctus.

Quanuis diuerſa ſint dona in ſanctis, ab vno tamen eodemq́; ſpiritu ſingulis ſingula dantur. Caput XXII.

Dona ſancti ſpiritus membris Eccleſiæ ſingulatim diuiduntur, & ſingulis ſingula dona tribuuntur. In Chriſto ſiquidem ſolo omnis plenitudo donorum, quia omnis plenitudo diuinitatis in eo habitat. Vnde plenus gratiæ & veritatis ab Euangeliſtu prædicatur. In ſpiritu ſancto omnis gratia donorum exiſtit: ipſe enim Col. 1. Ioan. 1.

prout

1.Cor.12. prout vult, gratias donorum largitur, alijs dans ſermonem ſapientiæ, alijs ſcientiæ, alijs fidem: atque ita vnicuique in virtute ſancti ſpiritus gratia tribuitur ſecundùm voluntatem largitoris. Et in omnibus idẽ ſpiritus habetur, ſicut in prophetis vnus atque idem locutus eſt ſpiritus. Ipſe etiam ineffabilia docet, quæ proferre humanus ſermo non poteſt. Ipſe enim dicitur ab Apoſtolo Rom 8. gemitibus inenarrabilibus poſtulare pro nobis. Poſtulare planè dicitur, quia nos poſtulantes facit ineffabili cordis gemitu. Sed non nunc, vt quondam, dona ſancti ſpiritus ſunt in hominibus. Nam paucis in populo Iſraël dona emicuerunt ſancti ſpiritus per quælibet ſigna vel prophetias: nunc autem in omni credentium multitudine ſpiritusſancti gratia diffunditur ſecundũ voluntatem diſtribuentis ſpiritus. Et hoc eſt, Ioan.7. quod in Euangelio dicitur: Nondum erat ſpiritus datus, quia Ieſus nódum fuerat clarificatus. Sicut enim vnius corporis membra diuerſa habent officia, quæ tamen omnia vna operatur anima & regit, diſtribuens vnicuiq; membro quid faciat, oculo vt videat, manui vt operetur, pedi vt ambulet, auri vt audiat: ſic ſunt etiam diuerſa dona fidelibus tanquàm membris ad menſuram cuique propriam diſtributa. quanuis enim & in omni fidelium multitudine diuerſæ ſint donorum gratiæ, vnum tamen corpus eſt Eccleſiæ per vnum ſpiritum, vna charitatis compage conglutinatum atque connexum. Qui ſpiritus meæ humilitatis ſpiritum inſpirare dignetur, quid deinceps dicendum ſit de ineffabili Chriſti Domini noſtri natiuitate, de qua propheta ait: Generationem eius quis enarrabit? quod ab alio incipiendum eſſe exordio melius arbitror.

Diuerſa fideliũ dona.

Eſai.53.

Finis Libri ſecundi.

INDEX CAPITVLORVM LIBRI III.

1 *De gratia Dei, qua Deus homo factus eſt.*
2 *Ad commendationem eiuſdẽ gratiæ euãgeliſta Chriſtum ait plenum gratia & veritate.*
3 *Quomodò non ſit Chriſtus filius ſpiritusſancti, dũ in ſymbulo dicitur, de ſpiritusſancto & Maria virgine natus.*
4 *Quomodò intelligenda ſit filij miſsio à patre.*
5 *Quomodò miſsio ſpiritusſancti intelligenda ſit.*
6 *Cur ſolus pater miſſus non legatur.*
7 *Quare filius nunc æqualis, nũc minor patre dicatur.*
8 *Quare nuſquã ſpiritus ſanctus patre minor legatur.*
9 *Quòd aliter intelligendum ſit, Verbum caro factũ, atq; aliter verbum Dei in quolibet ſanctorum.*
10 *Quòd nec pater, nec ſpiritusſanctus, ſed ſolus filius incarnatus ſit.*
11 *De eo quòd verbum Dei ſua carnis conceptione conceptum ſit in vtero virginis.*
12 *De mediatore Dei & hominũ, homine Chriſto Ieſu*
13 *De eo quòd in Chriſto ſit naturarũ diſtantia, non perſonæ, & in ſancta Trinitate perſonarum non naturæ.*
14 *De Maria virgine & incarnatione verbi Dei.*
15 *Quid cuiq; naturæ in Chriſto conueniat.*
16 *Quòd diuinitas hominẽ quem aſſumpſit, nũquàm dimiſit.*
17 *De baptiſmo Chriſti, & quòd omnia quæ gerebãtur in Chriſto, noſtræ ſalutis cauſa geſta ſunt.*
18 *Quòd Deus pater quædam opera facit per filiũ ſibi coæternum in forma Dei; quædam per eundem filium, in forma ſerui filium hominis.*
19 *De nouiſsimis ſeculi temporibus.*
20 *De reſurrectione corporum in nouiſsimo die.*
21 *De iuſtorum præmio, & pœna peccatorum.*
22 *De æterna beatitudine ſanctorum.*

PROOEMIVM LIBRI III.

DVas creaturas rationales cõdidit creator, vnam cæleſtem, alterã terreſtrẽ: & vtranq; liberi arbitrij poteſtate nobilitauit, vt voluntariè in dilectione Dei, & diuinæ potentiç laude perpetualiter atque beatè permanerent. Sed quia prior, id eſt, angelica, non tamen tota, propria delectãdo potentia, ab amore ſummi boni recedens, in ſeipſam delapſa, ſui homicidia facta eſt, ærumnoſam atque pœnalem impietatis ſuæ æternitatẽ experta: proindè inuidia contra hominẽ inardeſcens ne cæleſtem beatitudinis ſedem poſsideret, incitauit eũ ad peccandum, efficiens eum ſuç ſocium miſeriæ: quaſi quoddam ſolatiũ ſibi eſſet, cum plurimis pœnas pati, vel etiã vt iniuria creatori ingereretur, ſi creatura ad imaginẽ ſuam condita, perdito dignitatis ſuç nomine, in çternũ ignem ſuç ſubderetur impietati. Quod pius cõditor non paſſus, miſeratus hominem, reformare eũ volẽs ad priſtinç dignitatis nobilitatẽ, miſit vnicum filiũ ſuum hominem ſuſcipere, vt idem qui Deus erat ex Deo, eſſet homo ex homine, & immortalis haberet aliquid, vnde mori potuiſſet. Aſſumpſit itaq; Dei filius ex mortalitate noſtra, vnde ſalua ſua immortalitate mortalis eſſet, & diabolũ hominis victorẽ magis vinceret iuſtitia,

Dei iuſti-tia. tia quàm potentia, vt oſtenderet vtrunque, & perpetuam æquitatis ſuæ iuſtitiã, & æternæ bonitatis miſericordiam: iuſtitiam in angelo homicida ſuijpſius atque hominis: in homine verò ab eodem perdito miſericordiam, quē gratuito magnæ pietatis ſuæ munere redimere voluit: Miſericordia. quod in ſequentibus diuina inſpirante nobis gratia, dicturi ſumus.

De gratia Dei, qua Deus homo factus eſt.
Caput I.

IN hoc etiam euidẽter cõmendatur, quòd ſpiritusſanctus ſit donũ Dei, ſicut ſuprà oſtẽdimus, dũ dicitur in ſymbolo Catholicę fidei, quòd Chriſtus de ſpiritu ſancto & Maria virgine ſit natus, cùm aliter de illo, aliter de illa natus ſit: non de illo ſicut de patre, de illa verò ſicut de matre. Quòd tamen hic ſancti ſpiritus mẽtio facta eſt, quid eſt, niſi quòd magna Dei gratia commendatur? Quid enim natura humana in homine Chriſto meruit, vt in vnitatem perſonæ vnici filij Dei ſingulariter eſſet aſſumpta? Quæ bona voluntas, cuius boni propoſiti ſtudiũ, quæ bona opera præceſſerunt, quibus mereretur iſte homo vna fieri perſona cũ Deo, imò & homo ipſe Deus? Nẽpe ipſe ex quo eſſe homo cœpit, nõ aliud cœpit eſſe q̃ Dei filius, & hoc vnicus, vnigenitus, & proprius, & ꝓpter Dei verbum, quod caro factũ eſt, vtiq; Deus, vt quemadmodùm eſt vna perſona quilibet homo, anima ſcilicet rationalis & caro, ita ſit Chriſtꝰ vna perſona, verbũ & caro. Vnde naturæ humanæ tanta gloria, nullis præcedentibus meritis? Sine dubitatione gratuito munere, niſi quia magna hic & ſola Dei gratia, fideliter & ſobriè conſiderantibus, euidenter oſtenditur, vt intelligãt homines, per eandem gratiam ſe iuſtificari poſſe à peccatis, per quã factũ eſt, vt homo Chriſtus nullũ poſſet habere peccatum. Sic ſanctam Virginem, matrẽ c. 1. ſcilicet filij Dei, angelus ſalutauit, quando ei futurum nunciauit partum: Aue (inquit) gratia plena. Et paulò pòſt: Inueniſti (ait) gratiã apud Deum. Et hæc quidem gratia plena, & inueniſſe apud Deum gratiam dicitur, vt Domini ſui, imò Domini omnium, ſalua virginitate, mater eſſet.

Ad commendationem eiuſdem gratiæ, beatus Euangeliſta Chriſtũ ait plenũ gratia & veritate.
Caput II.

DE ipſo autem Domino Ioannes Euangeliſta cùm dixiſſet: Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis, adiunxit: Vidimus (inquit) gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à patre, plenum gratiæ & veritatis. Quòd ait, Verbum caro factum eſt, hoc eſt plenũ gratiæ. Quòd ait: Gloriam quaſi vnigeniti à patre, hoc eſt plenum veritatis. Veritas quippe ipſa vnigenitus eſt Dei filius, non gratia, ſed natura. Gratia ſuſcepit hominem tanta vnitate perſonæ, vt idem ipſe eſſet etiam filius hominis, qui Dei filius vnicus vnigenitus. In ipſo vno Deo & homine plena gratia humanitatis, plenaq; diuinitatis veritas agnoſcitur. Hæc plenitudo diuinitatis in ſeipſa plenitudinem habet gratiæ, qua eſt tota humanitas in diuinitate ſua: & plenitudo gratiæ plenitudinẽ in ſe habet veritatis, qua eſt tota diuinitas in humanitate ſua, ita vt plenitudo veritatis plenitudinẽ in ſe habeat gratię: & plenitudo gratiæ, plenitudinem in ſe habeat veritatis. Sic eſt ergo Chriſtus plenus gratiæ & veritatis, vt ſicut à diuinitate plenitudo humanitatis ſuſcepta eſt, ita in humanitate eius plenitudo ſit diuinitatis, Apoſtolo teſtante, qui ait: In quo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. *Plenitudo gratiæ, & veritatis in Chriſto.* *Col. 1.*

Quomodò non ſit Chriſtus filius ſpiritusſancti, dum in ſymbolo dicitur, de ſpiritusſancto ex Maria virgine natus.
Caput III.

ILlud verò mouere poterit, quomodò dictum ſit Chriſtum de ſpiritusſancto natum ex Maria virgine, cùm filius nullo modo ſit ſpiritusſancti. An ideò dicitur de ſpiritusſancto natus, quia fecit eum de virgine naſci, quia hoc opus mirabile totum dono Dei factum eſt, & donum Dei dicitur propriè ſpiritusſanctus? Neque enim quia mundum iſtum fecit Deus, dici eum fas eſt Dei filium: aut eum natum de Deo, ſed factum, vel creatum, vel conditum, vel conſtitutum ab illo, vel ſi quid huiuſmodi rectè poſſumus dicere. Non ergo concedendum eſt, quicquid de aliqua re naſcitur, continuò eiuſdem rei filiũ nuncupandum, vt de multis exemplis hoc vnum proferã. Certè qui naſcuntur ex aqua & ſpiritusſancto, nõ filios eos rectè quiſquam dixerit aquæ vel ſpiritusſancti, ſed planè dicuntur filij Dei patris, & matris Eccleſiæ. Sic ergo de ſpiritusſancto natus, eſt filius Dei patris, & non ſpiritusſancti. Si enim filius ſpiritusſancti diceretur ſecundùm humanitatem, duo patres eſſent in ſancta Trinitate, & Deus homo factus duos habuiſſet patres, vnum diuinitatis, alterum humanitatis. Sed quis hoc dicere audebit? *Chriſtus vt de ſpiritu ſancto nas.*

Quomodò intelligenda ſit miſſio filij à patre.
Caput IIII.

QVærendũ eſt, quomodò intelligatur miſſio filij. Pater enim ſolus nuſquam legitur miſſus, de filio quidem ita ſcribit Apoſtolus: Cùm autem venit plenitudo temporis, miſit *Gal. 4.*

Deus filium ſuum factum ex muliere, factũ ſub lege, vt eos qui ſub lege erant, redimeret. Cùm autem ait, Miſit Deus filium ſuum factum ex muliere, ſatis oſtendit eo ipſo miſſum filium, quo factus eſt ex muliere. Quòd ergo de Deo natus eſt Dei filius, in hoc mundo erat, ſicut Euangeliſta ait: In mundo erat, & mundus per ipſum factus eſt. Quòd autem de virgine Maria natus eſt, in hunc mundum miſſus aduenit. Nam & ipſe Domin' ait: Ego à patre exiui, & veni in hũc mundum. Ergo à patre exire, & venire in hunc mundum, hoc eſt mitti. Quid igitur eſt, quod de illo idem ipſe Euangeliſta dicit, In mundo erat, & mundus per eum factus eſt, & mundus eum non cognouit? Deinde ſubiungit: In propria venit? Illuc vtiq; miſſus eſt, quò venit. At ſi in hũc mundum miſſus eſt, illuc miſſus eſt, vbi erat: in mundo erat, & in mundum miſſus eſt. Quam miſſionem opus eſſe ſanctæ Trinitatis, nulli catholico dubitandum eſt.

Ioan. 1. *Ioan. 16.* *Ioan. 1.*

Quomodò miſſio ſancti ſpiritus ſit intelligenda. *Caput V.*

Sicut à patre ſpiritusſanctus mittitur, ita & à filio, vtrunque enim in Euangelio legitur, ipſo Domino dicente: Dum autem venerit paracletus, quem pater mittet in nomine meo. & illud de ipſo: Cùm autem venerit paracletus, quẽ ego mittam in nomine patris mei. Sed iſta miſſio per quaſdam viſibiles ad horã facta eſt creaturas. Facta eſt enim quædam creaturæ ſpecies ex tempore, in qua viſibiliter oſtenderetur ſpiritusſanctus, ſiue cùm ſuper ipſum Dominum baptizatum corporali ſpecie columba deſcendit, vel etiam corporali ſpecie in linguis igneis viſus eſt ſuper Apoſtolos deſcendiſſe: hæc operatio viſibiliter expreſſa, & oculis oblata mortalibus, miſſio ſanctiſpiritus dicta eſt, non vt appareret eius ipſa ſubſtantia, qua & ipſe inuiſibilis & incommutabilis eſt, ſicut pater & filius: ſed vt exterioribus viſis hominum corda commonerentur, temporali manifeſtatione venientis, ad occultam ſe æternitatem ſemper præſentis conuertere.

Ioan. 14. *Ioan. 15.* *Spiritus ſanctus vt apparuerit* *Matt. 3.* *Act. 2.*

Cur ſolus pater miſſus non legatur. *Caput VI.*

Ideò pater miſſus non legitur, quia incarnatus non creditur. Congruenter dictus eſt miſſus ille, qui in carne apparuit: miſiſſe autem ille, qui in ea non apparuit. Forma igitur illa ſuſcepti hominis, filij perſona eſt, non etiam patris. Quapropter pater inuiſibilis vnà cum filio ſecum inuiſibili, eundem filium viſibilem faciẽdo, miſiſſe eum dictus eſt. Ita verò accepta eſt forma ſerui, vt maneret incommutabilis forma Dei. Quòd verò in filio apparuit carnalibus oculis, ab inuiſibili ſancta Trinitate factum eſt.

Quare filius nunc æqualis, nunc minor patre dicatur. *Caput VII.*

Ex vna ſententia Apoſtoli, duæ in filio Dei naturæ intelliguntur: vna, in qua eſt per omnia æqualis patri: altera, in qua minor eſt patre, vbi ait: Qui cùm in forma Dei eſſet, non rapinã arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui ſuſcipiens. Proinde quædam ita dicuntur in ſcripturis ſanctis, vt minor filius intelligatur, ſicut ipſe ait: Pater maior me eſt. Quædã verò ita dicuntur, vt æqualis patri oſtendatur, ſicut ibi, vbi idem ipſe ait: Ego & pater vnum ſumus: vnum, propter ſubſtantiæ vnitatem: ſumus, propter perſonarum proprietatem. Quod diligentiſsimè prudens lector conſiderare debet, quid pro qua dicatur forma, cùm tamen in forma ſerui, & in forma Dei idem ipſe ſit filius vnus vnigenitus Dei patris, in forma Dei æqualis patri, in forma ſerui minor patre. Quapropter non immeritò ſcriptura vtrunque dicit, & æqualem patri filium, & patrem maiorem filio. Illud enim propter formam Dei, hoc autem propter formam ſerui, ſine vlla perſonæ diſcretione intelligitur. In forma Dei: in principio erat verbum: in forma ſerui, verbum caro factum eſt, id eſt, Deus homo factus eſt: in illa ex æterno æqualis patri, in iſta ex tempore minor. In forma qua æqualis eſt patri, fecit hominem: in forma, qua minor eſt patre, factus eſt homo. Proinde in catholica fide ſine vlla dubitatione confirmatum eſt, hominem illum, quem ſuſcepit ſapientia Dei ex virginali vtero, nihil minus habuiſſe quàm cæteri homines, quantum pertinet ad integritatem humanæ naturæ, in qua homo creatus eſt, & nihil omninò ex eo quod deceptor homini inuexit. Quantum autem ad excellentiam perſonæ, longè aliud eſt quàm cæteri homines, quia idem homo vna perſona cum Dei verbo factus eſt.

Philip. *Ioan. 14.* *Ioan. 10.*

Quare ſpiritusſanctus nuſquam patre minor legatur. *Caput VIII.*

Ideò autem nuſquam ſcriptum eſt, quòd Deus pater maior ſit ſpiritusſancto, vel quòd ſpiritusſanctus minor Deo patre, quia non eſt ita à ſpiritusſancto columba, in qua apparuit, aſſumpta, vel ille ignis in quo deſcendit ſuper apoſtolos, in vnam diuinitatis ſuæ perſonam, ſicut aſſumpta eſt à filio Dei ex Maria virgine humanitas in vnam ſuæ deitatis perſonam. Neq; enim columbam beatificauit ſpiritusſanctus, vel illum flatum, vel illum ignem, ſibique & perſonæ ſuæ in vnitatem habitumque coniunxit internum: ſed apparuerunt iſta, ſicut opportunè apparere debuerunt, creatura ſeruiente creatori, & ad nutum eius, qui incommutabiliter in ſeipſo permanet, ad eum ſignificandum & demonſtrandum, ſicut

ſicut ſignificari & demonſtrari mortalibus oportebat, mutata & conuerſa. Quanuis ſpiritusſanctus apparuiſſet in ſpecie columbæ vel ignis, non poſſumus tamen dicere ſpiritumſanctum Deum & columbam, aut Deum & ignem, ſicut dicimus filium Deum & hominem. Propter has ergo corporales formas, in quibus apparuit ſpiritus ſanctus, miſſus dicitur, non propter eas minor patre dici poteſt, ſicut filius propter formam ſerui: quia illa forma ſerui inhæſit illi ad vnitatem perſonæ perpetualiter, illæ verò ſpecies corporales, columba & ignis, ad demonſtrandũ quod opus fuit, ad tempus apparuerunt, & eſſe poſteà deſtiterunt.

Quòd aliter intelligendum ſit, verbum caro factum, atque aliter verbum Dei in quolibet ſanctorum. Caput IX.

Heb. 1. MVltis modis dicit Deiloqu⁹ Paulus Deum locutũ eſſe patribus in Prophetis: no uiſsimè verò diebus iſtis locutum nobis eſſe in filio ſuo. Et vt certiſsimè intelligeretur de quo filio dixiſſet, mox ſubdidit, dicens: Quem conſtituit hæredem vniuerſorum, per quem fecit & ſecula. Per illum verò, per quem omnia creauit, id eſt, Chriſtum Dei filium, locutus eſt nouiſsimis ſeculi temporibus ſanctis ſuis: quanuis Deum locutum eſſe in prophetis legamus, ſicut
Osee 1. dicitur: Principium loquendi Domino in Oſee: vel etiam verbum Domini factum ad quemlibet prophetam, ſicut legitur: Verbum Domini
Isa. 38. factum eſt ad Eſaiam prophetam. Non igitur Chriſtus ita verbum Dei habuit in ſe, ſicut alij ſancti, ſed ipſe eſt verbum Dei. Aliud eſt enim verbum in carne, aliud eſt verbum caro factum: aliud eſt Deus in homine, aliud eſt Deus homo. Ideò Dei filius non ſolùm ſecundùm veram diuinitatem, quam habet de natura Dei patris, ſed etiam ſecundùm carnem, quam habet veram naturaliter de corpore beatæ genitricis, Deus verus & creditur & prædicatur ab omnibus catholicis: quoniam æterna diuinitas filij cum plena humanitate ſua, & eadem plena humanitas filij cum æterna diuinitate ſua, vna eſt in ſancta Trinitate perſona: & hæc non adoptiua, ſed propria & perfecta, & ipſe totus in diuinitate ac humanitate ſua vnigenitus & verus filius Dei: ideò cũ patre & ſpiritusſancto vnus eſt Deus: non nuncupatiuus, ſicut Hiſpanica hæreſis impia temeritate affirmare præſumpſit, aſſerens Dei filium in diuina natura Deum eſſe verum, & in humana nũcupatiuum. Similiter & in diuina natura proprium filium Dei, & in humana adoptiuum, diuidens vnam perſonam filij Dei cum Neſtorio in duas perſonas, id eſt, veri filij & adoptiui, cùm certiſsimum conſtet, in illam perſonam, quam habuit æternaliter de patre genitus, Dei filium humanam aſſumpſiſſe naturam, quam nemo catholicus fide confirmatus adoptiuam eſſe auſus eſt dicere. Deus Dei filius humanam aſſumpſit naturam, non perſonam: in æternam ſuſcipiens perſonam diuinitatis, temporalem humanitatis ſubſtantiam: homo tranſiuit in Deum, non verſibilitate naturæ, ſed propter diuinæ vnitatem perſonæ. Ideò non ſunt duo Chriſti, nec duo filij, ſed vnus Chriſtus, & vnus filius, Deus & homo.

Quòd nec pater nec ſpiritusſanctus, ſed ſolus filius ſit incarnatus. Caput X.

QVanquàm vna ſit ſanctæ Trinitatis natura, non tamen tota Trinitas incarnata eſt, ſed ſola filij perſona humanã ſuſcepit miſericorditer naturam: nec tamen ita Dei filius incarnatus eſt, vt vna eſſet in eo natura diuinitatis & carnis. Neque enim in Chriſto hoc deitas potuit eſſe qđ caro, aut caro quod deitas: quia vtraque natura, id eſt, diuinitatis & humanitatis in ſua permanſit proprietate. Propterea vtique humanam naturam, id eſt, carnẽ, rationabilemq; animam, non à tota Trinitate, ſed à ſolo filio cõfitemur ſuſceptam in vnitatem perſonæ, non in vnitatem naturæ. *Solus filius naturam ſumpſit humanam.* Vtique perſona filij non eſt eadem, quæ patris aut ſpiritusſancti. Vnitas ergo perſonæ, manente duntaxat vtriuſq; proprietate ſubſtantiæ, ſicut in Chriſto perſonam non fecit duplicem, ſic humanæ naturæ ſuſceptionem non fecit ſanctæ Trinitati communem. Ad perſonam quippe Dei verbi tantummodò acceptio illa ſeruilis formæ pertinet: ſed nihil diuinæ plenitudinis abſtulit, nihil dominatiõis ademit in Chriſto, humanitatis ſuſceptio. Hinc eſt, quòd in vno eodemq; Chriſto, & humanæ naturæ veritas claruit, & diuinæ naturæ incommutabilis permanſit eſſentia. Hoc tamen ſciẽdum eſt, quòd hanc ſeruilem formam, quam ſolus Dei filius accepit, tota Trinitas fecit: quam tamen certum eſt à tota ſancta Trinitate factam, ad ſolam filij Dei pertinere perſonam. Non enim pater carnem aſſumpſit, neque ſpiritusſanctus, ſed filius tantùm: vt qui erat in diuinitate Dei patris filius, ipſe fieret in homine matris virginis filius, ne filij nomen in alteram tranſiret perſonam, qui non eſſet natiuitate filius. Dei ergo filius, hominis factus eſt filius, natus ſecundùm veritatem naturæ ex Deo Dei filius, & ſecundũ veritatem naturæ ex homine hominis filius, in vtraq; natura, non appellatione tantùm vel adoptione, ſed veritate Dei filius.

De eo, quòd verbum Dei ſuæ carnis conceptione conceptum ſit in vtero virginis. Caput XI.

SOlus itaque, ſicut diximus, filius Dei accepit carnē, vt poſſet corporeis oculis videri, & corporeis manibus contrectari. Solus humanam naturam ſic accepit, vt ſuam faceret, & per illam diuinitatis quoque ſuæ notitiā miſericorditer hominibus inſinuaret. Nec tamen vllatenùs credi debet, carnem Chriſti ſine diuinitate conceptam in vtero virginis, priuſquam ſuſciperetur à verbo, ſed ipſum verbum Deum ſuæ carnis cōceptione conceptū, ipſamq; carnem verbi Dei incarnatione conceptam, eandemque carnem humanæ naturæ veram habere Dei filium, qua de virgine verbum Deus natus eſt. Non ergo ad beatam virginem locali motu verbi diuinitas venit, ſed ineffabili potentiæ ſuæ manifeſtatione, vterum matris gignendus impleuit: nec dimiſit patrem, cùm venit ad virginem, vbique totus, vbique perfectus. Nec plenitudo diuinitatis partiri poteſt, ſed totus filius in patre, totus filius in vtero virginis, totus filius ex vtero eiuſdem beatæ virginis carnem aſſumens: In qua crucifixus eſt & ſepultus, in qua reſurrexit, & in cœlum aſcendit, & in dextera Dei ſedet, in qua etiam venturus eſt iudicare viuos & mortuos, & in qua videbunt eum omnes tribus terræ, non in ea humilitate qua iudicatus eſt, ſed in ea claritate, qua iudicaturus eſt vniuerſum mundum.

Dei filius vt venerit in virginem.

De mediatore Dei & hominum, homine Chriſto Ieſu. Caput XII.

NVllus planè veram pacem cum Deo habere poterit, niſi per mediatorem Dominū Chriſtum, qui eſt in duabus naturis verus Deus, veruſque homo, vnus Chriſtus, idem ſacerdos & ſacrificium, veniens ad nos offerre pro nobis, quod ſumpſit ex nobis, vt auferret à nobis quod inuenit in nobis, id eſt, peccata. Sicut enim diabolus mediator eſt ad mortem, qui ſuperbus ſuperbientem hominem perduxit ad mortem: ita Chriſtus mediator ad vitam, humilis hominem obedientem reduxit ad vitam: quia ille elatus cecidit, & deiecit conſentientem, iſte humiliatus ſurrexit, & erexit credentem. Idcircò autem mediator, quia idem Deus atque homo verus, habens cum patre eandem diuinitatis naturam, & humanitatis eandem cum matre ſubſtantiam: habens ex nobis vſque ad mortem iniquitatis noſtræ pœnam, habens incommutabilem cum Deo patre iuſtitiam: propter noſtram iniquitatem temporaliter mortuus, propter ſuam iuſtitiam & ipſe ſemper viuus: qui crucifixus eſt ex infirmitate noſtra, ſed viuit ex virtute ſua.

Chriſtus ſacerdos & ſacrificium.

Chriſtus cur mediator.

1. cor. 13.

De eo, quòd in Chriſto ſit naturarum diſtantia, non perſona: & in ſancta Trinitate perſonarum, non natura. Caput XIII.

NEque Dei filius Deus æternus ex patre Deum deſeruit patrem, quanuis homo factus eſſet ex matre: ſed idē qui gerebat quæ hominis ſunt in terris, idem ipſe gerebat in cœlis quæ Dei ſunt, ſicut ipſe ait in Euangelio: Nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo, filius hominis qui eſt in cœlo. Hæc loquebatur in terra filius hominis, ſed idem ipſe filius hominis erat in cœlo. Quanuis in vnius corpuſculi videretur latuiſſe anguſtia, tamen omnium creaturarum regebat latitudinem. Nec alius eſt per quem omnia creata ſunt, alius qui creatus eſt homo: idem ipſe & creator & creatura. Creator in diuinitate, & creatura in humanitate: non alius, ſed aliud: quia non vna natura in eo, ſed vna eſt omnimodis perſona: non alius in perſona, ſed aliud in natura. Nō ita eſt in ſancta Trinitate dicendum vel intelligendum. Non enim fas eſt dicere de patre & filio & ſpirituſancto aliud, quia vna horum eſt natura: ſed alius, quia perſonarū diſtantia eſt in eis. In Chriſto itaq; nō eſt pſonarū diſtātia, ſed naturarū: ideò alius dici nō debet, ſed aliud de eo. Quorum circà omnimodis vnus eſt atque idem, mortalis & immortalis, paſſibilis & impaſſibilis. Ideò Dominū gloriæ dixit Apoſtolus crucifixum, quanuìs ſola humanitas paſſionibus ſubiaceret. Crucifixus eſt Dei filius, ſed ſecundùm carnem, ſicut in alio loco idem Apoſtolus ait: Nos autem prędicamus Chriſtum crucifixum, Iudæis quidem ſcandalum, gentibus autem ſtultitiam: ipſis autem vocatis Iudæis & Græcis Chriſtum Dei virtutem, & Dei ſapientiam.

Ioan. 3.

Chriſtus pariter in cœlo & in terra.

1. Cor. 2.

1. Cor. 1.

De Maria virgine, & incarnatione verbi Dei. Caput XIIII.

BEatus Euangeliſta vt proprietatem vnius perſonæ in Chriſto oſtenderet, ait: Verbū caro factum eſt. Verbum quod erat apud Deum antequàm mundus eſſet, per quod mundus factus eſt. Verbum quod non amiſit æternitatem ſuam, quanuis in tempore ex virginali vtero carnem aſſumendo, homo fieri voluiſſet. Quod verbum per omnipotentiam ſuam voluit hunc hominem, quem aſſumpſit, hoc fieri ex tempore, quod ipſe ſemper fuit ſine tempore, id eſt, proprius filius Dei, vt non poſſint dici duo filij Dei, alius ante tempora genitus, & alius natus ex tempore, ſed vnus Dei filius proprius & perfectus, Dominus noſter Ieſus Chriſtus: quem beata Maria virgo, ſalua ſui integritate corporis, Deum edidit & hominem. Quę fuit vt lana mundiſſima, & virginitate clariſſima, & incomparabilis vniuerſis, quæ erant ſub cœlo, virginibus, eratque talis ac tanta, vt ſola digna fieret diuinitatem in ſe recipere filij Dei, vt ſicut conchylij ſanguinem ſuſcipit lana, vt purpura ex eadem, imperiali maieſtate tantummodò digna, fiat, qua nullus alius induatur, niſi auguſta præditus dignitate. Ita ſpiritus ſan-

Ioan. 1.

ſanctus ſuperuenit in beatam virginem, & virtus altiſsimi obumbrauit eam, vt quaſi lana fieret diuinitate purpurata, ſolummodò æterno Imperatore indui digniſsima. Et ſic facta eſt beatiſsima virgo Maria Theotocos, ſicut & Chriſtotocos. Nam & ante eam fuerunt & aliæ in populo Dei Chriſtotocæ, id eſt, Chriſtorum genetrices, non tamen virgines, nec ſpiritusſancto & virtute altiſsimi obumbratæ, vt Deum dignæ generare inuenirentur. Hæc autem & Chriſtotocos, & ſola Theotocos, & ſola virgo, ex ſpiritusſancto & virtute altiſsimi concepit, ac ſic glorificata, vt Deū Dei filium, coæternum & conſubſtantialem patri, generaret virgo ante partum, virgo in partu, virgo poſt partum. Dignum enim erat, vt Deo naſcente meritum creſceret caſtitatis, ne per eius aduentum violaretur integra, qui venerat ſanare corrupta: nec regnator cæli, virginalis vteri dedignatus eſt anguſtias intrare, qui omnium creaturarum implet latitudinem, cui angelorum militia nato decantare venerat: Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

Quid cuiq; naturæ in Chriſto conueniat. Caput XV.

FIrmiſsimè credere debemus, ſub vnius perſonæ proprietate, duarum eſſe in Chriſto naturarum inſignia, nō vt diuiſionem faciamus vnius Chriſti, ſed vt in vno Dei filio & vno Chriſto duas diſtinguamus ſubſtantias: vnam quæ initium habuit ex virginali vtero, alteram quæ ſine initio coæterna eſt Deo patri: vnā, quæ ætate proficiebat & ſapientia, alteram quæ æterna eſt Dei virtus, & Dei ſapientia. Vt de pluris mis pauca dicamus, vnam quæ dormiebat in naui, & excitata eſt à diſcipulis: alteram quæ imperabat ventis & fluctibus: vnam quæ plorat amicum & mortuum, alteram quæ voce ſola vocat eum de ſepulchro, & reſuſcitat ad vitam: vnam quæ triſtatur vſque ad mortem, aliam quæ liberat ſanctos à triſtitia, & dat eis gaudium vitæ perpetuæ: vnam quæ videntibus Apoſtolis aſcendit in cœlos, & ſedet ad dexteram Dei patris, alteram quæ de ſinu patris nunquam abſceſsit, ſed ſemper cum patre & in patre fuit, & eſſe non deſinit. Salua igitur proprietate vtriuſque naturæ, & in vnam coëunte perſonam, ſuſcepta eſt à maieſtate humilitas, à virtute infirmitas, ab æternitate mortalitas, & ad perficiendum opus ſalutis humanæ, natura incommutabilis naturæ eſt vnita paſsibili, vt mediator Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus, & mori poſſet ex vno, & mori nō poſſet ex altero. Propter vnius verò perſonæ identitatem, communis Deo & homini dicitur vel gloria, vel contumelia. Proinde ſic in vno Chriſto communia naturæ vtriuſq; inueniūtur officia, vt cùm non diuidatur in virtutibus atq; infirmitatibus Chriſtus, tamen in opere aliquid vtriuſque naturæ non ſit cōmmune. Quicquid tamen geſtum eſt in Chriſto, vnus hoc gerebat Chriſtus, non duo Chriſti. In operibus proprietas diſcernitur naturarum, in poteſtate vnitas perſonæ intelligitur.

Quòd diuinitas hominem quem aſſumpſit, nunquam dimiſit. Caput XVI.

IN nulla ſiquidem proprietate operum, quæ naturas diſtinguunt in Chriſto, diuinitas deſeruit humanitatem, nec etiam in ipſa paſsione. Quod vt faciliùs intelligi poſsit, exemplis fides roboranda eſt. Verbi gratia dicamus: Si ſecuris ictu arborem verberaueris, & ſplendorem in ea ſimul & calorem percuſſeris ſolis, arbori quidē vulnus infligis, ſolem verò, cuius & ſplendorem ſimul percutis & calorem, impaſsibilem derelinquis. Quòd ſi arborem ictu ſecuris percuſſam ſol non deſerit, quanto magis ſanctum ſuum Dei filius, quod eſt verbum, in paſsione non deſeruit, quanuìs ipſa diuinitas impaſsibilis ſemper in ſua permaneat natura? Sicut Moyſe duce populi Dei vidente rubus flammam habuit, ſic verè paſſa eſt humanitas Chriſti. Et ſicut verè non incenſus eſt, ſic verè non eſt paſſa diuinitas. *Exod. 3. Rubus ardens & nō cōbuſtus.* Non tamen alicubi diuinitas humanitatem, ex quo in vnitatem ſuæ perſonæ aſſumpta eſt, deſeruit, verùm etiam de eodem matris vtero idem Deus homo factus exiuit, & in cruce idem Deus homo factus pependit, & in ſepulchro idem Deus homo factus iacuit: ſed in ſepulchro ſecundùm ſolam carnem idē Deus homo iacuit, & in infernum ſecundùm ſolā animā deſcendit. Quicquid enim in Chriſto factū eſſe legitur, ab vno Chriſto & ab vno Dei filio geſtum eſſe nullus catholicus dubitare debet. Hæc verò omnia perſonaliter totus Chriſtus dignatus eſt agere. Ipſe quippe ſuas paſsiones inuenitur operatus, qui nihil habuit quod pateretur inuitus: ipſe etiam & opus, & author operis. Iā verùm cùm Chriſtus vno eodemque tempore & in ſepulchro iacuit, & in infernum deſcendit, quis non inſeparabile naturæ vtriuſque opus videat, & quis in ipſo vno atque inſeparabili opere propria carnis & animę ac diuinitatis non euidenter agnoſcat? Vt enim ſecundùm carnem in ſepulchro iaceret, totus Chriſtus fecit, ſed ſepulturæ capax ſola caro naturaliter fuit. In infernum quoque vt ſecundùm animam Chriſtus deſcenderet, naturæ vtriuſque, id eſt, diuinæ atque humanæ vnum fuit opus, ſed ſolius animæ naturalis fuit ille deſcenſus: *Caro Chriſti in ſepulchro, anima apud inferos.* ſicut eodem tempore totus in cœlo & in terra non ceſſabat Chriſtus operari, ſed ſolius diuinitatis fuit & loco non contineri, & quæ ad gubernationem vniuerſitatis pertinebant, cum patre naturaliter & æqualiter operari. *Diuinitas in cœlo & in terra.* Inde eſt, quòd in omnibus illis operibus paſsionis & mortis, authoritas Apoſtolica, quod totus in ſe operatus eſt Chriſtus, ſic vni perſonæ operan-

tis aſsignat, vt quid cuius naturæ ſit, indubitáter
1. Cor. 13. oſtendat. Nam & beatus Paulus de vno eodem-
Act. 2. que Chriſto dicit: Et ſi crucifixus eſt ex infirmi-
Pſal. 15. tate, ſed viuit ex virtute Dei. Et beatus Petrus
propheticum ſic protulit de Pſalmis eloquium,
vt Chriſti animam, quam in infernum nouerat
deſcendiſſe, ipſam diceret in inferno non dere-
lictam. Qua de inferis ad carnem die tertio re-
uertente, idem Deus homo ſecundùm carnem,
qua in ſepulchro iacuit, de ſepulchro reſurrexit,
& quadrageſimo poſt reſurrectionem die, idem
Deus homo factus, in cœlum aſcendens, in de-
xtera Dei ſedet, inde in fine ſeculi ad iudican-
dum viuos & mortuos venturus.

De baptiſmo Chriſti, & quòd omnia quæ gerebantur in Chriſto, noſtræ ſalutis cauſa geſta ſunt. Caput XVII.

Matt. 3. DIcit Euangeliſta, Chriſtum beato reſpon-
diſſe baptiſtæ, dùm ad eius venit bapti-
Vita Chriſti, noſtra vita exemplar. ſmum: Sine modò: ſic enim decet nos implere
omnem iuſtitiam. Quid eſt aliud quod ait,
Omnem iuſtitiam implere, niſi quòd in ſeipſo
totius vitæ noſtræ ordinem oſtendere voluit, vt
Ioan. 8. ipſe alio demonſtrat in loco, dicens: Qui ſequi-
tur me, non ambulat in tenebris, ſed habebit lu-
men vitæ? Baptizatus eſt ergo Chriſtus, non
vt eius vlla dilueretur iniquitas, qui omninò nul
lam habuit, ſed vt eius magna commendaretur
humilitas. Ita quippe in eo baptiſmus nihil
quod ablueret, ſicut mors nihil quod puniret,
inuenit: qui ſolus vtique ſic naſci potuit, vt ei nõ
eſſet opus renaſci. Non enim renaſcebantur qui
baptizabantur baptiſmate Ioannis, à quo & ipſe
baptizatus eſt. Quapropter baptiſmus Chriſti
non fuit in aqua tantùm, ſicut Ioannis, ſed in ſpi-
ritusancto in remiſsionem peccatorum, ipſo ali-
Ioan. 3. bi dicente: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpi
ritusancto, non poteſt introire in regnum Dei,
vt de ſpiritusancto regenerati, qui in Chriſtum
credunt, habeant omnium remiſsionem pecca-
Matt. 3. torum. De quo ſpiritu Chriſtus generatus,
regeneratione non eguit, qui ſpiritusſanctus eo
baptizato, in ſpecie columbæ deſcendiſſe ſuper
eum viſus eſt. Nec credendum eſt tunc dona
cum ſanctiſpiritus primò ſuſcepiſſe, qui à pri-
ma conceptione ſpiritusancto plenus ſemper
extitit: ſed vt ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis
in baptiſmate demonſtraretur myſterium, fili-
Baptiſmus vt ſit inefficax. us Dei baptizatur in homine, ſpiritus Dei de-
ſcendit in columba, pater Deus adeſt in voce,
ſine cuius inuocatione, id eſt, ſanctæ Trinitatis,
nullum baptiſma prodeſſe poterit. Ideò Dei
filius primus ipſe ſuo in baptiſmate totam perſo-
naliter oſtendere voluit adeſſe Trinitatem, qui
Matt. 28. ſacramentorum ſuorum diſpenſatoribus erat
præcepturus, docere omnes gentes, & bapti-
zare eas in nomine patris & filij & ſpiritusſancti.

Quicquid igitur geſtũ eſt in cruce Chriſti, in ſe-
pultura, in reſurrectione tertia die, in aſcenſione
in cœlum, & ſeſsione ad dexteram patris, ita ge-
ſtum eſt, vt his rebus non myſticè tantùm dictis,
ſed etiam geſtis configuraretur vita Chriſtiana,
quæ hic geritur. Nam propter eius crucem di-
ctum eſt: Qui autem Chriſti Ieſu ſunt, carnem Gal. 5.
ſuam crucifixerunt cum paſsionibus & concu-
piſcentijs. Propter ſepulturam dictum eſt: Con- Rom. 6.
ſepulti enim eſtis Chriſto per baptiſmũ in mor-
tem. Propter reſurrectionem; Vt quemadmo-
dùm Chriſtus reſurrexit à mortuis in gloriam
patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus.
Propter aſcenſionem in cœlum, ſeſsionemq; ad
dexteram patris: Si conſurrexiſtis cum Chriſto, Col. 3.
quæ ſurſùm ſunt quærite, vbi Chriſtus eſt in de-
xtera Dei ſedens: quæ ſurſùm ſunt ſapite, non
quæ ſuper terram. Mortui enim eſtis, & vita ve-
ſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo.

Quòd Deus quædam opera facit per filium ſibi coæternum in forma Dei, quædam per eundem filium in forma ſerui filium hominis. Caput XVIII.

IPſe Dominus de poteſtate, quam habet ex æ-
terno cum patre, & de poteſtate, quam acce-
pit ex tempore in forma ſerui, ſic ait: Sicut enim Ioan. 5.
pater habet vitam in ſemetipſo, ſic dedit & filio
vitam habere in ſemetipſo. Et poteſtatem de-
dit ei iudicium facere, quia filius hominis eſt.
Genuit itaque Deus pater filium, vitam & pote-
ſtatem in ſemetipſo habentem. Dedit poteſta-
tem eidem filio iudicium facere, qui in forma
ſerui factus eſt homo. Deus pater per duas in
Chriſto operatur naturas: per vnam, quæ ei com
munis eſt cum Deo patre, ex eo quòd Deus eſt: per
alteram, qua ex virgine Maria homo factus
eſt. Per has duas naturas in vno filio Dei duas fa-
cit Deus pater reſurrectiones humani generis,
id eſt, animarum & corporum: habent enim &
animæ mortem ſuam in impietate atque pecca-
tis, ſecundùm quam mortẽ mortui ſunt, de qui-
bus idem Dominus ait: Sine mortuos ſepelire Matt. 8.
mortuos ſuos, vt ſcilicet in anima mortui, in cor-
pore mortuos ſepelirent. Mors eſt videlicet ani-
mæ, quando Deus deſerit eam ob peccatorum
magnitudinem: corporis, quando anima deſerit
corpus. Ab his duobus mortis generibus reſuſ-
citatos, duas dicimus reſurrectiones. Nunc e-
nim animarũ in Eccleſia per filium Dei, verbum
Dei ſit reſurrectio, quando per gratiã Dei viuiſi
catæ, reſurgũt à morte iniquitatis. Et hæc eſt pri-
ma reſurrectio, quã qui habent, in ſecunda, quæ
eſt corporum, feliciter reſurgent in vitam æter-
nam. Filius verò hominis accepit poteſtatem iu
dicium facere, quod iudicium in fine erit ſeculi.
Et ibi non erit reſurrectio animarum, ſed corpo
rum: Ideò ipſe Dominus has duas deſignat in
eodem

Ioan.5. eodem loco reſurrectiones animarũ, vbi ait: Amen amen dico vobis, quia venit hora & nũc eſt, quando mortui audient vocem filij Dei. Corporum verò: Ibidem. Veniet hora, in qua omnes qui in monumentis ſunt, audient vocem eius. Hora enim nunc eſt vt reſurgant mortui: hora erit in fine ſeculi, vt reſurgant mortui: ſed reſurgunt nunc in mente, tunc in carne. Reſurgunt nunc in mẽte per verbum Dei, filium Dei: reſurgent tunc in carne per verbum Dei carnem factum, filium hominis. Animas ergo nunc ſuſcitat Deus per verbum filium Dei, vt viuant in Chriſto. Corpora ſuſcitat Deus in fine ſeculi per eundẽ filium hominis, vt æternaliter viuãt cum Chriſto. Neq; enim ad iudicium viuorũ & mortuorũ pater ipſe venturus eſt, nec tamen recedet à filio pater. Quomodò ergo nõ ipſe vẽturus eſt? Zach.12. Quia nõ ipſe indutus eſt forma ſerui, nec videbitur in iudicio: videbunt nanq; impij, in quẽ cõpunxerunt. Forma illa erit iudex, quæ ſtetit ſub iudice: illa iudicabit, quæ iudicata eſt. Iudicata eſt enim iniquè, iudicabit iuſtè. Talis apparebit iudex, qualis videri poſsit & ab eis, quos coronaturus eſt, & ab eis, quos damnaturus eſt. Forma ergo ſerui videbitur, occulta erit forma Dei, quę iuſtis videri tantummodò permittitur, quibus ad æternum beatitudinis præmium prædeſtinatum eſt peruenire.

De nouiſsimis ſeculi temporibus.
Caput XIX.

QVædam videlicet ſigna, quę ipſe Dominus in euangelio ante finem mundi futura eſſe prædixit, tranſacta legũtur, quædam verò imminentia quotidiè ſentiuntur. Quædam itaq; necdùm acta ſunt, ſed futura eſſe certiſsimè creduntur, id eſt, Rom.11. fides Iſraëlitici populi, de qua Apoſtolus ait: Cùm intrauerit plenitudo gentiũ, tunc Antichri- ſti re- ... perſecu tio. omnis Iſrael ſaluus fiet: & regnũ Antichriſti, & crudelitas eius in ſanctos. Hæc erit nouiſsima perſecutio, nouiſsimo imminente iudicio, quã ſancta Eccleſia toto terrarũ orbe patietur, vniuerſa ſcilicet ciuitas Chriſti ab vniuerſa diaboli ciuitate, quantacunq; erit vtraque ſuper terram. 2.Theſ.2. Cuius perſecutionis authorem eſſe eundem Antichriſtum non dubium eſt, quem Apoſtolus filium nominauit perditionis, atq; refugam vtiq; à Domino Deo, qui extolletur ſuper omne id, quod dicitur Deus, aut quod colitur. Eccleſia equidem ſancta dicitur Deus. Colitur itaque rectè tantummodò ſancta Trinitas Deus, cuius honorẽ impijſsimus ille refuga ſibi vendicare præſumet, alios adulationibus, alios terroribus, alios ſignis illiciens, vt ſe colant pro Deo, cuius perſecutionem trium ſemis annorum ſpatio exApoc.11. 13. candeſcere ſuper terram, in Apocalypſi prædictum eſt. Sed ne tam immanis & crudelis perſecutio improuiſa veniens, omnes minùs paratos inuoluat, Eliam & Enoch maximos prophetas venturos eſſe, Eccleſiæ habet fides, per quorum doctrinã populus Iſraëliticus conuertetur ad fidem. Qui cùm ipſi primò tres ſemis annos prædicauerint, in ipſa eadẽ perſecutione cum alijs fidelib⁹ Chriſti glorioſo coronabũtur martyrio. Percuſſo aũt illo perditionis filio, & impijſsimo totius iniquitatis magiſtro ab ipſo Domino, ſicut Apoſtolus ait: Quẽ Dominus Ieſus interficiet 2.Theſ.2. ſpiritu oris ſui, & deſtruet illuſtratione aduẽtus ſui: non cõtinuò dies iudicij ſecuturus eſſe credendus eſt, vt impleatur quod ipſe Dominus in euangelio ait: De die aũt illo & hora nemo ſcit, Mar.13. neq; angeli, neq; filius, nſi pater ſolus. Quæ Domini verba quomodò intelligenda ſint, loco op Lib.2.cap.12. portuno ſuperiùs expoſuimus.

De reſurrectione corporum in nouiſsimo die.
Cap. XX.

IPſe Dominus noſter Ieſus Chriſtus in reſurrectione carnis ſuę, quam die tertia ſuſcitauit de ſepulchro, nobis noſtræ carnis veram oſtẽdit reſurrectionem. Quam videlicet abſque omni dubitatione firmiſsimè credere debem⁹, vt in ea carne, qua hic quiſq; viuebat in hac præſenti vita, in eadem reſurgere debeat. Nec alicui incredibile debet eſſe, potentiam diuinam corpora noſtra de cuiuſcunq; conditionis corruptione reſuſcitare poſſe. Abſit hoc à fide noſtra dubitare, vt ad reſuſcitanda corpora vitæq; reddenda, non poſſit omnipotentia creatoris omnia reuocare, quæ vel beſtia, vel ignis abſumpſit, vel in puluerẽ cineremq; conuerſum, vel in humorem reſolutũ, vel in auras eſt exhalatum. Abſit, vt ſinus vllus ſecretumque naturæ ita recipiat aliquid ſubtractũ ſenſibus noſtris, vt omniũ creatoris aut cognitionẽ lateat, aut effugiat poteſtatẽm. Reſurgẽt Corpora in ſtorũ qualia reſurgent. equidem ſanctorum corpora ad gloriã ſine vllo vitio, ſine vlla deformitate: in quibus tanta facilitas erit, quanta & felicitas. Quanuis enim aliquid deformitatis habeant corpora eorum in hac præſenti vita, vel maius, vel minus habentia, quàm humanæ naturæ deceat pulchritudinem, nihil tale habebunt in illa perpetuæ felicitatis perfectione: in ea ſcilicet menſura & dignitate, qua vel futura erant, ſi ante perfectæ ætatis decorem moriuntur, ſiue etiam habuerunt ante vergentis ad infirmitatem ætatis annos, membrorum omnium pulchritudine congruo decore ſeruata: ita vt nihil incongruum habeant in vlla corporis parte, quia ſpirituale erit corpus, nõ carnale. Et quanuis caro ſit, non ſpiritus, non tamen carnalibus ſubiacebit vitijs, de quibus Apoſtolus ait: quia caro & ſanguis regnũ Dei non poſſide- 1.Cor.15. bit. Procul erit ab eis omnis infirmitas, omnis deformitas, omnis tarditas, omnis corruptio, omnis egeſtas, omnis indigentia, & ſi quid aliud illud ſummi regis non decet regnum, in quo

reſurrectionis & promiſsionis filij æquales erũt angelis Dei. Ergo quicquid de corporibus viuis vel poſt mortẽ de cadaueribꝰ perijt, humanoſq́; effugit viſus, ſimul cũ eo quod in ſepulchris remãſit, in ſpiritalis corporis nouitatẽ ex animalis corporis vetuſtate mutatũ, reſurget, incorruptione atq; immortalitate veſtitũ. Reſurgẽt & impij, vnuſquiſq; cum ſua carne, vt cũ diabolo & angelis eius puniantur. *Corpora impiorũ.* Vtrùm ſanè ipſi cum vitijs & deformitatibus eorum corporum reſurgãt, quęcunq; in eis vitioſa & deformia membra geſtauerunt, inquirẽdo laborare quid opus eſt? Neq; enim fatigare nos debet incerta eorum habitudo vel pulchritudo, quorum erit certa & ſempiterna damnatio. Hoc certiſsimè ſciendum eſt, quia nemo niſi per indebitam miſericordiam Dei liberabitur, & nemo niſi per debitum iudicium damnabitur. Tunc ſancti ſcient pleniùs, quid boni eis cotulerit gratia, vel quid eſſent conſecuturi, ſi diuina eos gratuito munere non elegiſſet miſericordia, & quàm verum ſit, quod in Pſalmo canitur: *Pſal. 100.* Miſericordiam & iudicium cantabo tibi Domine.

De iuſtorum præmio, & pœna peccatorum.
Caput XXI.

1. Cori. 3. DE igne diei iudicij Apoſtolus ait: Vniuſcuiuſq; opus quale ſit, ignis declarabit. *Ignis purgatorius.* De igne purgatorio hoc eum dixiſſe non eſt dubitandum, quẽ ignẽ aliter impij ſentient, aliter ſancti, aliter iuſti. Impij ſiquidem de illius ignis cruciatu ad perpetuas ignium flammas detrudentur: ſancti verò, qui ſine omni peccatorum macula *1. Cor. 3.* in corporibus ſuis reſurgẽt, qui ſupra fundamentum, quod eſt Chriſtus, aurum, argentum & lapides precioſos ædificauerunt, tanta facilitate illũ peruolabunt ignem, quanta integritate fidei & dilectionis, Chriſti in hac vita cuſtodierunt pręcepta, eritq; illis ille ignis diei iudicij, ſicut trib. *Dan. 3.* pueris caminus Babylonicæ fornacis fuerat, qui abſq; omni flammarũ læſione in Domini laudes omnium pulchritudinem creaturarum conuocabant. Sunt ergo quidam iuſti minutis quibuſdã peccatis obnoxij, qui ædificauerunt ſupra fundamentum, quod eſt Chriſtus, fœnum, ligna, ſtipula, *1. Cor. 3.* quæ illius ignis ardore purgantur: à quib. mũdati, æternæ felicitatis digni efficiãtur gloria: illoq; tranſitorio igne & toto extremi diei iudicio completo, diuidẽtur duæ cõgregationes, ſanctorum & impiorũ, vna Chriſti, altera diaboli: vna bonorũ, altera malorũ, vtraq; angelorum & hominum. Iſtis volũtas, illis facultas nõ poterit vlla eſſe peccãdi, nec vlla cõditio moriẽdi: iſtis in æterna vita verè feliciterq́; viuẽtibus, illis infeliciter in æternis tormẽtis ſine moriẽdi poteſtate durãtibus. *Quiſq; accipiet pro meritis.* Quãdo vtiq; extremi iudicij ventilabrũ diſcernet frumẽtũ à paleis, vnuſquiſq; ſecũdum modum meritorũ aut dãnabitur aut coronabitur. Quidã videlicet iuxta peccatorũ qualitatẽ mitiùs torquẽtur, qui minorũ ſcelerum põdere grauantur. Sunt etiam & ſanctorũ merita diuerſa, quorum quiſq; ſecundùm meritorũ magnitudinẽ, æternæ recipiet præmia beatitudinis: quod ipſe Dominus in euangelio ſignificabat, dicẽs: *In Ioan. 14.* In domo patris mei mãſiones multæ ſunt. Sed nemo in illis alicuius lætitię vel beatitudinis ſentiet detrimẽtum, quia vnicuiq; ſufficiet quod accipiet, quia Chriſtus erit omnia in omnibus.

De æterna beatitudine ſanctorum
Caput. XXII.

QVid verò acturi ſunt ſancti in illa requie ſummæ beatitudinis, Pſalmiſta expoſuit *Pſal. 83.* dicẽs: Beati qui habitãt in domo tua Domine, in ſecula ſeculorũ laudabunt te. Expreſsiusq́; ipſe Dominus in euãgelio, vbi ait: Beati mũdo corde, *Matt. 5.* quoniam ipſi Deum videbunt. Hæc eſt abſq; omni perturbatione beata Dei pax, quæ exuperat omnem ſenſum, in qua videbitur Deus deorum *Philip. 4.* in Sion. i. in ſpeculo perpetuæ quietis. Omnia quippe membra & viſcera incorruptibilis corporis, quæ nunc videmus per vſus neceſsitatis diſtributa habere miniſteria, proficiẽt laudibus Dei: quia nulla erit eis tunc neceſsitas laborandi, nulla cuiuſlibet indigentiæ moleſtia, ſed plena certaq; ſecuritas, & ſempiterna felicitas, & indeficiens lætitia. Quàm ineffabilis felicitas erit illa, vbi nullũ erit malũ, vbi nullũ deerit bonũ? Vacabitur Dei laudibus, qui erit omne bonũ in omnibus, vnus amor omniũ, vna cõcordia cũctis. Verus honor, qui nulli negabitur digno, nulli deferetur indigno: nec ad eum perueniet vllus indignus, vbi nullus permittetur eſſe niſi dignus, vbi pax, vbi nihil aduerſum à ſeipſo quiſquã, nec ab alio patietur. Præmiũ virtutis erit ipſe qui virtu*Deus præmium ſanctorum.*tẽ dedit, & qui ſeipſum, quo melius & maius nihil poſsit eſſe, ꝓmiſit, qui erit beata ſatietas omnibus. Quod propheta ſpiritu inſpiratus ſanctorũ præuidit optãdo, inquiẽs: Satiabor dũ manifeſtabitur gloria tua. *Pſal. 16.* Tunc erit ipſe Deus ſanctorũ ſatietas, beatorũ iucũditas, & omnia quæcũq; ab eis honeſtè deſiderari poſſunt, & vita & ſalus, & victus & copia, & gloria & honor & pax & æterna beatitudo, & beata æternitas. Ipſe erit perfectio deſideriorũ noſtrorũ, qui ſine fine videbitur, ſine faſtidio amabitur, ſine fatigatione laudabitur. Tunc erit vera immortalitas, vbi nullus mori poteſt. Prima conditio hominis fuit, poſſe nõ mori: cui ꝓpter peccati pœnã cõtigit, nõ poſſe nõ mori: reſtat illa felicitate illud tertium, nõ poſſe mori. Tunc plenè erit liberũ arbitriũ, quod primo homini fuit ſic datum, poſſe non peccare: ſed illud beatius erit, quando tale erit, non poſſe peccare. Tunc ſabbatiſmus, æternæ quietis dies *Sabbatiſmus perpetuus.* omnib. ſanctis erit: ibi videbitur qui amabitur, & qui amabitur laudabitur: qui nobis huius ſermonis initium & cauſa fuit, ſic etiam perfectio & finis. Pro cuius amore legentes flagitamus pro nobis apud eius intercedere miſericordiam, vt cum eis eo miſerante mereamur ad illud peruenire regnum, cuius nullus eſt finis.

EPI-

EPILOGVS.

CRedimus ſanctam Trinitatē, id eſt, patrem & filiū & ſpiritumſanctū, vnum Deum omnipotētem, vnius ſubſtātiæ, vnius eſſentiæ, vnius poteſtatis, creatorem omnium creaturarum, à quo omnia, per quē omnia, in quo omnia. Patrē à ſeipſo, nō ab alio: filium à patre genitum, Deum verū de Deo vero, lumen verū de lumine vero, nō tamē duo lumina, ſed vnū lumen. Spiritumſanctum à patre & filio æqualiter procedentem, conſubſtantialem, coæternum patri & filio. Pater plenus Deus in ſe, filius plenus Deus à patre genitus, ſpiritusſanctus plenus Deus à patre & filio procedens. Non tamen tres deos dicimus, ſed vnum Deum omnipotentem, æternū, inuiſibilem, incommutabilem, qui totus vbique eſt, totus vbiq; præſens eſt, non per partes diuiſus, ſed totus in omnibus, non localiter ſed potentialiter, qui ſine commutatione ſui mutabilia creauit, & creata gubernat, ſemper manens quod eſt, cui nihil accidens eſſe poterit, quia ſimplici diuinitatis naturæ nihil addi vel minui poteſt, quia ſemper eſt quod eſt. Cui proprium eſt, cui ſempiternum eſt, cui idē eſt eſſe, viuere, & intelligere: & hęc tria vnus Deus, & vnus Deus hęc tria: idem Deus & Dominus, vera & ſempiterna Trinitas in perſonis, vera & ſempiterna vnitas in ſubſtantia, quia vna eſt ſubſtantia pater & filius & ſpiritusſanctus. Hęc verò ſancta Trinitas nihil maius eſt in tribus perſonis ſimul nominatis, quàm in vnaqualibet perſona ſemel dicta: quia vnaqueq; perſona plena eſt ſubſtantia in ſe, non tamen tres ſubſtantię, ſed Deus vna ſubſtantia, vna potentia, vna eſſentia, vna ęternitas, vna magnitudo, vna bonitas, pater & filius & ſpiritusſanctus: nec aliud eſt pater in natura, quàm filius vel ſpiritusſanctus, nec aliud filius & ſpiritusſanctus quàm pater in natura, quibus vna natura ſed alius eſt pater in perſona, alius filius in perſona, alius ſpiritusſanctus in perſona. In patre ęternitas, in filio ęqualitas, in ſpirituſancto ęternitatis ęqualitatisq; connexio: vnum omnes in ſubſtantia & eſſentia, omnipotentia & deitate. Sicut enim eadem ſancta Trinitas inſeparabilis eſt in ſubſtantia, ita inſeparabilis eſt in operibus, quanuis quędam opera Dei quibuſdam perſonis ſpecialiter conueniant, ſicut patri vox illa, quę de cęlo ſonuit ſuper CHRISTVM baptizatum: & ad filij perſonam humanitatis tātummodò pertinet ſuſceptio: & ſpiritusſancti perſonę propriè congruit illa columba, in cuius ſpecie idem ſpiritusſanctus deſcēdit ſuper eundem filium Dei, ſecundùm hominem baptizatum: tamen abſque omni dubitatione illam vocem & illam columbam & CHRISTI humanitatē, tota ſancta Trinitas operata eſt, cuius opera inſeparabilia ſunt.

CRedimus eundem filium Dei verbum Dei æternaliter natum de patre, conſubſtantialem patri per omnia, temporaliter natū de ſpirituſancto & Maria virgine, duas habentē natiuitates: vnā ex patre ęternā, alterā ex matre temporalē. qui etiā filius Dei ſuę carnis cōceptione cōceptus eſt, & ſuæ carnis natiuitate natus eſt. Deū verū confitemur conceptū, Deū verū natū. Eundem verū Deum, & verum hominē, vnum Chriſtum, vnū filium Dei vnigenitū, proprium & perfectum in duabus naturis, in vnius perſonæ ſingularitate, impaſsibilem & paſsibilem, mortalem atque immortalem, crucifixum in infirmitate noſtra, eundemq; ſemper viuentē in virtute ſua: qui mortuus eſt carnis ſuæ morte, & ſepultus, atq; ab inferis, dānato & ſpoliato principe totius iniquitatis, rediēs tertia die reſurrexit, atque cum triumpho gloriæ videntibꝰ diſcipulis cęlū aſcendit, ſedens in dextera patris, id eſt, maieſtate diuinitatis, inde iam venturus iudicare viuos & mortuos. Quem impij videbūt iudicantem in ea forma, qua crucifixus eſt, nō in ea humilitate qua iniuſtè iudicatus eſt, ſed in ea claritate qua iuſtè iudicaturus eſt mundum. Cuius viſio æterna erit omnium ſanctorum beatitudo & gloria. Gratia & pax à Deo patre & filio eius Ieſu Chriſto Domino noſtro ſit iſta confitenti, in omnia ſecula ſeculorum AMEN.

Finit liber tertius.

SEQVITVR EVANgelium feſti Trinitatis. Ioannis XV. & XVI.

In illo tempore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Cùm venerit paracletus, quem ego mittam vobis à patre ſpiritum veritatis, qui à patre procedit ille teſtimoniū perhibebit de me. Et reliqua. Homilia Erici.

POſitus in Cœna Dominus cum diſcipulis, poſtquā myſteria noui teſtamēti corporis ſanguinisq; ſui cōſecratione ſignauit, inſtāte iam hora ſuæ traditionis, inter cætera quibus eos dignatus eſt erudire, monuit, ne impiorū contra ſe perſecutione ſequiente terrerētur, ne & feſsi cederēt, ſed in omnibus inuictum robur conſtantię tenerent: aduentu etiam ſpiritusſancti promiſſo, cuius gratia terreno timore priuarentur, & virtutis cæleſtis robore fundarētur. Ioan. 15. & 16. Deniq; ſi diuinæ ſcripturæ oracula conſulamus, apertè cognoſcemus, quòd ſancti apoſtoli ante perceptionē ſancti ſpiritus, qui die decimo poſt eius aſcenſionem in cælos ſuper eos miſſus eſt, minùs idonei & capaces fuerant ad intelligenda myſteria diuinæ ſublimitatis, minùs etiā fortes ad toleranda aduerſa illatæ perſecutionis. Aduenientе autem ſuper eos ſpirituſancto, cū augmēto diuinę cognitionis conſtantiā perceperunt ad perferenda tormenta paſsionis. Quod vt exempli gra-

gratia euidentiùs pateat, ipſum apoſtolici culminis verticem beatum Petrum in medium deducamus, qui antequàm ſpiritusſancto roboraretur, adeò infirmus & pauidæ mẽtis fuit, vt ad vocem vnius ancillę Dominum ſe vel noſſe negauerit. *Matt. 26.* Verùm poſtquàm ſanctiſpiritus ignis timore antè frigidum pectus accendit, tantã ſubitò fortitudinem animo concepit, vt præ cunctis apoſtolis ad gloriam reſurrectionis Chriſti publicè prædicandam emicaret, atq; principum terriculamenta tranſiret, dicens: *Actor 5.* *Actor. 4.* Obedire oportet Deo magis quàm hominibus. Et iterùm: Non poſſumus quæ vidimus & audiuimus, nõ loqui. Admiremur ergo beatum Petrum prædicantẽ, quem dolueramus inficiantem. Tanto enim ſpiritusſancti fulgore illuſtratus eſt, tantaq; veritatis authoritate ſolidatus, vt ipſos qui paulò antè fuerant interfectores Chriſti, ita conuerteret, quòd etiam mori vellent pro amore Chriſti.

Proindeloquens Dominus diſcipulis, & promittens eis aduentum ſpiritusſancti, qui eos doceat ſcientiam diuinæ cognitionis, & corroboret ad fiduciam prædicationis, atque conſtantiam paſſionis, dicit: *Ioan. 15.* *Cùm venerit paracletus quem ego mittam vobis à patre, &c.* Ordo verborum talis eſt: Cùm venerit paracletus, ille teſtimonium perhibebit de me. *Spiritus ſanctus vt Chriſto perhibuerit teſtimoniũ.* Paracletus nanque, hoc eſt, ſpiritusſanctus, teſtimonium perhibuit de Domino Ieſu Chriſto, quia cordibus apoſtolorum illapſus, pleniſsimam eis diuinitatis & humanitatis Chriſti ſcientiam contulit: adeò vt quantum mortalis fragilitas patitur, quicquid de eo ſentiendum eſt noſſent, qualiter vnius cum patre eſſet ſubſtantiæ, eiuſdemq; maieſtatis: quòd is qui ante ſecula Deus erat apud Deum, homo inter homines apparuit in fine ſeculorum: quòd de virgine natus acceperit, vt idem homo, idem eſſet & Deus: quòd ſponte paſſus, ſua virtute à mortuis reſurrexerit, atq; in cælum aſcendens, in dextera patris ſederit: poſtremò quòd ipſe in fine mundi æquus omnium iudex venturus ſit. Hæc omnia ſancti apoſtoli de Chriſto ſpiritusſancti magiſterio didicerunt. Nec ſolùm illi, verumetiam omnes, qui rectè aliquid de Chriſto ſentiunt, huius ſpiritus gratia hoc promeruiſſe credẽdi ſunt. Perhibuit etiam teſtimonium, quando apoſtolis conſtantiam, ea quæ didicerant, prædicandi inſpirauit. Vno enim eodemq; ſpiritu & ſcientiæ ſpiritualis dote, & virtutis ad prædicandum ope donati ſunt. Quod autem ait, Quem ego mittam vobis à patre ſpiritum veritatis, qui à patre procedit, per interpoſitionem dictum eſt, quæ figura Græcè dicitur parentheſis, quam ſententiam ideò interponere voluit, vt apertè oſtenderet in patre & filio vnam eſſe voluntatem, & vnam operationem cum diſtinctione perſonarum: ita videlicet, vt intelligamus aliam quidem perſonam patris, aliam filij, aliam ſpiritusſancti, ſed in tribus perſonis vnam atq; eandem poteſtatem maieſtatis. Intuendum verò, quòd ſpiritum ſanctum & à ſe mitti, & à patre procedere dicit, non quò ſeparabilis ſit patris & filij operatio, ſed vt diſtantia perſonarum patris & filij manifeſtetur, in qua tamen perſonarum diſtinctione, vna filij voluntas atque operatio, cum patris voluntate & operatione concordat. Sicut ergo ſpiritusſanctus mittitur à filio, ſic mittitur & à patre: & ſic procedit à filio, quomodò & à patre. Ipſe ſpiritusſanctus quia vnius eſt voluntatis, eiuſdemque operationis cum patre & filio, dicitur quoque ipſe ſua ſponte venire. Quod patenter in eo loco Dominus oſtendit, vbi ait: Spiritus vbi vult ſpirat. Et Apoſtolus enumeratis diuinorum chariſmatum diſtributionibus, ſubdit: Hæc omnia operatur vnus atque idem ſpiritus. Idipſum quoque Dominus in hoc loco oſtendit, dicens: Cùm venerit paracletus. Quia verò & à filio mittatur, ſubſequitur ipſe filius & dicit: Quem ego mitam vobis. Et vt oſtendat à patre illum etiam procedere, ſubinfertur: Spiritu veritatis, qui à patre procedit. Propterea quæſitu indignum non eſt, cur ſpiritusſanctus nõ natus, nõ genitus, non ingenitus, ſed potiùs procedens dicatur. Cui quæſtioni hac ratione à patrib⁹ obuiatur: Spiritus enim ſanctus de patre procedit & filio, ſed ideò non dicitur genitus, ne duo in Trinitate filij ſuſpicentur: ideò non vocatur ingenitus, ne duo ſimiliter in Trinitate patres credantur exiſtere. Procedens autem dicitur teſtimonio Chriſti, dicentis: Spiritum veritatis, qui à patre procedit. Inter naſcentem verò filium & procedentem ſpiritũſanctum iſta diſtantia eſt, quòd filius ex vno naſcitur, ſpiritus verò ſanctus ex vtroq; procedit. Aduentu autem ſuo ſpiritusſanctus teſtimoniũ perhibuit de Domino, quia diſcipulorum mentibus infuſus, omnia quæ de eo mortalibus erant cognoſcenda, clara eis luce reuelauit, apertè videlicet eis inſinuans, quomodò ſit pater ingenitus, filius genitus, ſpiritusſanctus neque genitus neq; ingenitus, ſed ex vtroq; procedens, & in his tribus perſonis vna maieſtas atq; vna ſubſtantia. *Et vos, inquit, teſtimonium perhibebitis.* Teſtimoniũ perhibuerunt apoſtoli Domino Ieſu Chriſto, quando die pentecoſtes ſpiritusſancto illuſtrati, quæ per illius aſpirationem agnouerunt intrinſecùs, hæc forinſecùs abiecto timore liberè alijs prædicauerunt. *Quia ab initio mecum eſtis.* Quia enim ab initio prædicationis cum Domino fuerant, poterãt alijs prædicare quę nouerant. Multum enim ad fidem prædicandam, & ad perhibẽdum teſtimonium de Chriſto Apoſtolis profuit, quòd ab initio dominicæ prædicationis cũ eo conuerſati ſunt: quia & temporis quantitate, & ſui aſsiduitate pleniùs cæleſtem diſciplinam ceperunt. & (vt ita dictum ſit) medullitùs imbiberunt. Vnde & ea, quæ ab ipſo viderunt & audierunt, abſque ambiguitate alijs prædicabant. Cui rei atteſtatur beatus Petrus, qui in locum Iudæ proditoris alium ſubſtituere volens apoſtolum,

ſtolum, non hunc neophytum, id eſt, rudem, ſed longa conuerſatione probatum, ex tempore videlicet dominicæ prædicationis, eligere ſtuduit, dicens: Viri fratres, oportet ex his viris, qui nobiſcum conuerſati ſunt in omni tempore, quo intrauit inter nos Dominus Ieſus & exiuit, teſtem fieri reſurrectionis eius ad plebem, vnum ex iſtis, Matthiam ſcilicet, qui fuit vnus de ſeptuaginta diſcipulis, quos Dominus in ipſo prædicationis ſuæ exordio poſt apoſtolos elegit. Quanta etiã authoritate reſurrectionem Domini prædicaret, alibi inſinuat, ita de CHRISTO dicens: Quem Deus ſuſcitauit à mortuis, & dedit eum manifeſtum fieri, non omni populo, ſed teſtibus à Deo præordinatis, nobis qui manducauimus & bibimus cum illo, poſtquàm reſurrexit à mortuis. *Hæc locutus ſum vobis, vt non ſcandalizemini.* Præuidebat Dominus, quæ perſecutionum procellę contra prædicantes Apoſtolos reſurrecturæ eſſent, ideoque prouidè dignatus eſt eis poſt ventura prædicere, quò venientia faciliùs poſſent tolerare. Minùs enim nos afficiunt mala quæ prænoſcuntur, grauiùs verò improuiſa perturbant. Et intuendum, quia cùm dixiſſet eos aduentu ſpiritusſancti illuſtrandos, & ſibi teſtimonium reddituros, ilicò futurę perſecutionis aduerſa ſubiunxit. Quanto enim ampliùs ſancti ad virtutum ſublimia enituntur, eo maior contra eos diaboli inuidia oritur, quę eorum profectibus reſiſtere, & ſiue per ſe, ſiue per membra ſua inchoati boni operis initia quęrit radicitùs extirpare. Ait ergo Dominus: Hæc locutus ſum vobis, vt non ſcandalizemini, ac ſi diceret: Idcircò vobis ventura poſtmodùm innoteſco, vt pręſcientię clypeo muniti, nequaquàm à ſtatu veſtrę ſoliditatis deijciamini. *Abſque ſynagogis facient vos.* In euangelio inuenimus conſpiraſſe Iudęos, vt ſi quis confiteretur CHRISTVM, extra ſynagogam fieret. Quod nimirùm apud illos pro magno piaculo deputabatur. Hanc apud Iudæos olim viguiſſe conſuetudinem nemo dubitauerit, vt eos qui vel blaſphemię, vel alicuius ſceleris arguebantur, extra conuentum ſuum expellerent. Sicut enim nunc homicidę vel inceſtuoſi, vel capitalibus criminibus obnoxij, imperio canonum ab Eccleſię conſortio & altari detruduntur, ita tunc temporis nominis Chriſti confeſſores à ſynagoga eliminabantur. Quod paſſi ſunt Nicodemus & Gamaliel, multique alij, qui elegerunt ad tempus hominum ſocietate priuari, vt Chriſto in perpetuum adhęrerent. Quòd autem non ſolùm à ſynagogis eijcerentur, verumetiam morte à conciuibus ſuis plecterentur, manifeſtat Dominus cùm ſubiungit: *Sed venit hora, vt omnis qui interficit vos, arbitretur ſe obſequium præſtare Deo.* Iudæi dum præcones ſancti euangelij odijs mortibusque perſequerentur, obſequium ſe præſtare Deo arbitrati ſunt, putantes ſe per hoc legis exercere vindictam. Vnde & beatus Paulus teſtimonium illis reddidit, dicens: Aemulationem legis habent, ſed non ſecundùm ſcientiam. Vnde & hæc verba Domini, non de gentibus, ſed de Iudæis ſingulariter oportet intelligi, ac ſi diceret: Tribulationes quidam à ciuibus gentis veſtræ paſſuri eſtis, ſed tanto eas perferte libentiùs, quanto non tam odio veſtri, quàm paternæ legis æmulatione vobis eas inferre tentabunt. Verùm nihil prodeſt eis legem, quæ per ſeruum data eſt, defendere, qui gratiam euangelij, quæ per filium facta eſt, noluerunt recipere. Quibus verbis non minimè apoſtoli conſolantur, dum videlicet audiunt (vt diximus) non ſui odio, ſed zelo diuinæ legis perſecutionis aduerſùm ſe rabiem concitari. *Et hæc facient vobis, quia non nouerunt patrem, neque me.* Satis iam ſanctæ Eccleſiæ fides accepit, patrem & filium vnius eſſe deitatis & potentiæ, atque ideò notitiam patris ſine filij cognitione haberi à nemine poſſe. Hinc idem Euangeliſta alibi dicit: Omnis qui negat filium, nec patrem habet: qui confitetur filium, & patrem habet. Et alibi: Qui diligit eum qui genuit, diligit & eum qui genitus eſt ab eo. Fruſtrà ergo Iudæi de patris cognitione gloriantur, qui filium recipere obſtinato corde renuerunt. Iactent ſe de cultu Dei patris quantùm volũt, fidem noſtram, quæ in Chriſto & per Chriſtum eſt irrideant: nunquam certè Deo patri placere poterunt, nunquam ad notitiam illius peruenire valebunt, niſi Chriſtum, in qua ianua ad patris ſcientiam perueniendi eſt, per fidem receperint, & æqualem Deo patri per omnia crediderint. Quid verò vtilitatis, quidúe leuaminis hæc verba Domini apoſtolis conferrent, ilicò manifeſtatur cùm ſubditur: *Sed hæc locutus ſum vobis, vt cùm venerit hora eorum,* id eſt, malorum quæ paſſuri eſtis, *reminiſcamini quia ego dixi vobis.* Ac ſi diceret: Idcircò vobis ea, quæ mei nominis cauſa paſſuri eſtis, prænũtio, vt cùm venerit hora, hoc eſt, tẽpus eorũ quæ prædicta ſunt, ad memoriã reducatis me illa vobis prædixiſſe, ſicq; præſentia mala ſufferatis, ſciẽtes quia ego qui potui vobis prędicere, potero cùm venerint liberare. Magnũ ſiquidẽ genus cõſolationis apoſtolis fuit cùm reminiſcerẽtur inter aduerſa à magiſtro ſuo de talibus ſe fuiſſe præmonitos, à quo ſe pro laborum exercitijs ſine dubio nouerant remunerandos. Magnoperè verò hæc verba Domini ſunt põderanda, & nõ ocioſè audiẽda, quibus ait, *Ego dixi vobis.* Ego videlicet Deus omnipotentiſsimus, ego qui pro vobis proq; veſtra ſalute ſum moriturus vosq; meo ſanguine redempturus, qui in tribulatone vobis ſemꝑ adiutoriũ miniſtrabo, & poſt tribulationes immortalibus præmijs vos victores remunerabo. Ego prædixi vobis: tãquàm diceret: Cũ ea quę futura vobis prædixi adimpleta videritis, me filium Dei eſſe credatis, qui potui talia facere cùm prædixiſſem, & prædicere antequàm facerem. Notandum verò, quòd ipſe, qui hic

Rom.10.

1.Ioan.2.

1.Ioan.5.

Chriſtus cur prædixerit apoſtolis quæ paſſuri eſſent.

hic perſecutionem futuram prædixit, ipſe poſt pauca in eadem perſecutione fidelibus ſuis auxilium promittit, dicens: In mundo preſſuram habebitis, ſed confidite, ego vici mundum. Ipſe quoq; alibi eiſdem legitimè certantibus præmium pollicetur, dicens: Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam. Qui & milites ſuos ne vinci poſsint adiuuare, & ne incaſsùm vincāt, immortalem ſolet poſt prælia palmam rependere, Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui cum patre & ſpirituſancto viuit & regnat Deus per æterna ſecula, Amen.

Ioan.16.

Matt.5.

IN SOLENNITATE VENERABILIS SACRAMENTI, ſiue ſacroſanctæ Euchariſtiæ, In Epiſtolam Concio exegetica.

Sacramēta diuinæ gratiæ ſunt inſtrumenta

QVemadmodum ex omnibus ſacris myſterijs, vt habet Catechiſmus Romanus, quæ nobis tanquàm diuinæ gratiæ certiſsimæ inſtrumenta, Dominus Saluator noſter commēdauit, nullum eſt, quod cum ſanctiſsimo Euchariſtiæ ſacramento comparari queat: ita etiā nulla grauior alicuius ſceleris animaduerſio à Deo metuēda eſt, quàm ſi res omnis ſanctitatis plena, vel potiùs quæ ipſum ſanctitatis authorem & fontem continet, neque ſanctè, neque religioſè à fidelibus tractetur. Id verò Apoſtolus & ſapienter vidit, & de eo nos apertè admonuit. Nam cùm declaraſſet, quanto illi ſcelere obſtricti eſſent, qui corpus Domini non dijudicarent, ſtatim ſubiecit, Ideò inter vos multi infirmi & imbeciles, & dormiūnt multi. Hactenùs Catechiſmus: quæ nobis inſtar præfationis erunt in expoſitionem Epiſtolæ hodiernæ, quam Eccleſia ex prioris ad Corinthios vndecimo capite depromit, diei huic congruentiſsimam. *Ego accepi à Domino,* ait beatiſsimus Apoſtolus, *quod & tradidi vobis.* Indicat his verbis, ſe quæ ad huius præſtantiſsimi ſacramenti inſtitutionem pertineant, à Domino didiciſſe, atque ita porrò tradidiſſe Corinthijs, non quidem ſcripto, ſed ſermone. Multa enim dubium non eſt Apoſtolos docuiſſe verbo, etiā antè quàm quicquam ſcripto cōprehendiſſent, quorum tamen nemo ambigit magnam apud nos authoritatem eſſe debere. Immò authore Tertulliano, aduersùm hereticos magis traditionibus, quàm ſcripturis differendum eſt. Nemo enim hæreticorum eſt, vt Hilarius ad Conſtantium ait, qui ſe non ſecundùm ſcripturas prædicare ea, quibus blaſphemat, mentiatur. Omnes ſcripturas ſine ſenſu loquuntur. Et vt Irenæus lib.1.cap.1.teſtis eſt, Hæretici ſcripturis nituntur ſua dogmata confirmare, ne ſine teſte eſſe videantur: ſed deformant eloquia Dei, atque ex figura hominis, vulpis aut vrſi figuram reddunt.

1.Cor.11.

Ibidem.

Lib. De præſcript. aduerſus hæreticos.

Ita ille. Atque hinc eſt, quòd noſtræ ætatis hæretici ad ſcripturas ſemper prouocant, traditiones contemnunt: egregij impoſtores, & ſatanæ diſcipuli, qui auſus eſt Chriſtum Dominum ſcripturis oppugnare, quorum impudentia contenenda eſt, ne fraudibus illorum circumſcribamur. Sed iam porrò, quid Apoſtolus à Domino acceptū, Corinthijs tradiderit videamus. *Quoniā Dominus Ieſus in qua nocte tradebatur, accepit panem: & gratias agens fregit & dixit, Accipite & manducate. Hoc eſt corpus meū quod pro vobis tradetur: Hoc facite in meā commemorationem.* Quem in locū ſic ſcribit Chryſoſtomus: Quare temporis meminit, & noctis illius, & proditionis? Non temerè, neque ſine ratione, ſed vt maximè eos à tempore quoque compungat. Quanuìs enim quis lapis eſſet, illa nocte audita, quomodò cū diſcipulis triſtis erat, quomodò traditus, quomodò ligatus, quomodò abductus, iudicatus, quomodò denique omnia paſſus eſt, cera mollior fiet, & terram, & omnem terræ abijciet cogitationem. Propterea in omnium illorum memoriam nos adducit, per tempus & menſam & proditionem nos arguens, quòd Dominus tuus ſeipſum tui gratia tradidit. Hęc Chryſoſtomus. Quomodò autem, dicit, ſe à Domino accepiſſe? Neque enim tūc aderat, ſed Chriſtū perſecutus eſt: vti diſcas, ait Theophylactus, quòd ipſe hodieque in myſtica menſa myſteria ille tradat, æquè ac tum. Etenim hodiè ipſe eſt, vt porrò ait Chryſoſtomus, qui omnia operatur, & tradit quemadmodùm tunc. Quibus Oecumenius ſubſcribens, Dominus, inquit, nobis quoque ſimilem illi menſam apponit. Hæc ille. Quàm ſit autem prorsùs incomprænhenſa hæc erga nos benignitas Dei, quòd voluit ſeipſum tradere nobis in cibum, nemo ſatis admirari poteſt. Nec enim debemus cum Capernaitis & impijs hæreticis ambigere, quin in hoc ſacramento veriſsimum Chriſti corpus & ſanguinem percipiamus. Habemus verba illius adeò luculenta, vt nō ſinant vllas ſibi impiarum interpretationum offundi tenebras. Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur, ait ipſe Dominus. Cœna diſpoſita, inquit B.Cyprianus, inter ſacramentales epulas obuiarunt ſibi inſtituta antiqua & noua, & conſumpto agno, quem antiqua traditio proponebat, inconſumptibilem cibum magiſter apponit diſcipulis: nec iam ad elaborata impenſis & arte conuiuia populi inuitantur, ſed immortalitatis alimonia datur, à communibus cibis differēs, corporalis ſubſtantiæ retinens ſpeciem, ſed virtutis diuinæ inuiſibili efficientia probans adeſſe præſentiam. Significata olim à tempore Melchiſedech prodeunt ſacramenta, & filijs Abrahæ facientibꝰ opera eius, ſummus ſacerdos panē profert & vinum: Hoc eſt, inquit, corpus meum. Manducauerant & biberant de eodem pane ſecundùm formam viſibilem, ſed ante verba illa cibus ille communis tantùm nutriendo corpori commodus erat, & vitæ corporalis ſubſtantiā miniſtrabat.

Matth.

Ioan.6.

Luc.22.

Sermone de Cœna Domini.

Gen.14.

Matt.26.

bat. Sed ex quo à Domino dictum eſt, Hoc facite in meam commemorationem, Hæc eſt caro mea, Hic eſt ſanguis meus, quotieſcunq; his verbis & hac fide actum eſt, panis iſte ſubſtantialis, & calix benedictione ſolenni ſacratus, ad totius hominis vitam ſalutemq́ue proficit, ſimul medicamentum & holocauſtum ad ſanandas infirmitates, & purgandas iniquitates exiſtens. Et infrà: Panis iſte, quem Dominus diſcipulis porrigebat, non effigie ſed naturâ mutatus, omnipotentia verbi factus eſt caro. Hæc Cyprianus, cui conſentiunt ſancti patres omnes, euidentiſsimis verbis teſtantes panem & vinum in Chriſti corpus & ſanguinem ſubſtãtialiter transferri. Quod Dominus Ieſus ex immenſo erga nos amore ita fieri voluit, vt eſſet etiam corpore nobiſcum, qui diuinitate nunquam abeſt. Quantum autem inde conſolationis, ſalutis & gratiæ perſentiant homines diuino amore feruentes, & Domino in ſpiritu ſeruientes, experti ſciunt. Qui verò vitijs & mundo dediti ſunt, nihil huius norunt. Theophylactus in Matthæum ſcribens, ita ait: Porrò dicens, Hoc eſt corpus meum, oſtendit quòd ipſum corpus Domini eſt panis, qui ſanctificatur in altario, & non reſpondens figura. Non enim dixit, Hoc eſt figura, ſed, Hoc eſt corpus meum. Ineffabili enim operatione transformatur, etiã ſi nobis videatur panis: quoniam infirmi ſumus, & abhorremus crudas carnes comedere, maximè hominis carnem: & ideò panis quidem apparet, ſed reuerà caro eſt. Quid his poſsit dici expreſsiùs? Addit auté Dominus, *Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur.* Illud ergo corpus accipimus, quod cruci affixum eſt, ſed iam immortale. Quis auté hanc erga nos Chriſti charitaté vel admirari ſatis queat, quòd voluit pro nobis tradere corpus ſuum tot modis affligendum, & tandem crucifigendum? Vt autem tantæ charitatis perpes apud nos memoria eſſet, hoc præſtantiſsimum ſui corporis & ſanguinis inſtituit ſacramentum. Ait enim: *Hoc facite in meam commemorationem.* Quoties ergo ſumitur ſacroſancta Euchariſtia, cõmemorare par eſt, quæ ille noſtra cauſa fecerit & perpeſſus ſit, & vt in ardétiſsimi amoris certiſsimum teſtimoniũ ſeipſum nobis corporaliter & ſubſtantialiter reliquerit in hoc ſacraméto, curandumq́; eſt, vt gratos nos ei exhibeamus pro tam immenſis beneficijs, atq; ea vitæ puritate & innocentia præditi eſſe conemur, vt ſæpiſsimè tantùm ſacramentum dignè percipere poſsimus. Quod olim Chriſtiani ſolabant quotidiè accipere non ſine immenſo animarum fructu: quorum feruor pudefacit teporé & ſocordiam horum temporum, quibus permulti vix adduci poſsũt, vt vel ſemel toto anno percipiant, cùm interìm Chriſtus minetur non habituros nos vitam in nobis, niſi eius carnem edamus, & bibamus ſanguinem. Sequitur: *Similiter & calicem, poſtquam cœnauit, dicens: Hic calix nouum teſtamentum eſt in meo ſanguine: hoc facite quotieſcunque bibetis, in meam commemorationem.* Quem locũ ſic interpretatur beatus Anſelmus, aut certè Herueus, vt alij malunt: Hic calix, id eſt, hic potus, eſt nouum teſtamentum, id eſt, noua promiſſio cæleſtis hęreditatis, in ſanguine meo, quo plenus eſt idem calix. Hoc eſt, potus huius calicis eſt ſanguis meus, qui non vetera, ſed noua, id eſt, non terrena, ſed cæleſtia bona promittit. Nam calix Moyſi vetus teſtamentum fuit, quia terrenam hæreditatem promiſit in ſanguine vitulorum & hircorum, de quo idem Moyſes ait: Hic ſanguis teſtamenti, quod mãdauit ad vos Deus. *Exod. 24.* Per teſtamentum enim datur hæreditas: & in ſanguine Chriſti accepimus nouum teſtamentũ, id eſt, nouam legem, quæ obedientibus ſibi dat hæreditatem regni cæleſtis. Hoc facite in meam commemorationem. Hoc ita dixit Dominus, velut ſi quis moriens relinquat ei quem diligit, aliquod pignus, quod dum ille poſt mortem eius aſpicit, lachrymas continere non poteſt, ſi eum perfectè dilexit. Hucuſq; Herueus. Porrò Theophylactus hunc locum ita exponit: Fuerunt & in veteri teſtamento calices ſiue pocula, quibus ſanguinem brutorum poſt victimam oblatam libarent, quem phiala & poculo excipiebát. Pro ſanguine itaq; hircorum, qui vetus teſtamentum veluti ſigno conſignabat, meum ego nunc ſanguinem pono, nouum teſtamentum eo ceu ſigillo muniens. *Sanguis teſtamenti veteris.* *Itemq́; noui.* Ne turberis igitur ſanguinem audiens. Nam ſi irrationalium pecorum ſanguinem accepiſti in veteri teſtamento, quanto potiùs nũc diuinum? Addit Apoſtolus: *Quotieſcunque enim manducabitis panem hunc & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis donec veniat.* Itaq; in tãti perceptione ſacramenti memores eſſe debemus eius immenſæ charitatis Chriſti, qua perurgente noſtra cauſa tam multa pati, & deniq; crucis teterrimo & crudeliſsimo ſupplicio affici voluit. Oſtendit autem Apoſtolus, permanſurum hoc ſacramentum in Eccleſia, donec Chriſtus ad iudicium veniat: & hoc ipſe Dominus pollicetur, vbi ait: Ecce ego vobiſcũ ſum omnibus diebus vſq; ad conſummationẽ ſeculi. *Matt. 28.* Sequitur: *Itaque quicũque manducauerit panem hunc, & biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis Domini.* Quibus ſanè vix quicquam dici poſsit terribilius, Chriſtum quodam modo interfeciſſe cenſebitur, quiſquis ſacram Euchariſtiam indignè ſumpſerit. Sumit autem indignè, qui conſcius ſibi peccati mortiferi, ſine pœnitentia eam percipit. Pungit nos hic Apoſtolus, ait Theodoretus, qui cum mala conſcientia audemus diuina ſacramenta percipere. Illud autem, Erit reus corporis & ſanguinis, hoc ſignificat, quòd quemadmodùm tradidit ipſum Iudas, ipſi autem inſultarũt, & eum probris & conuitijs affecerunt Iudæi, ita eum ignominia & dedecore afficiunt, qui ſanctiſſimum eius corpus immundis manibus accipiũt, & in pollutum & inceſtum os immittunt. Ita Theodoretus. Anſelmus autem, vel Herueus, *In indignè communicantes.*

In hunc locum. Indignè manducat & bibit, inquit, qui ſine debita reuerentia ſacram Euchariſtiam percipit. Indignè manducat & bibit, qui non priùs per pœnitentiam purgatus, ad hoc ſacramentum accedit. Hoc eſt enim indignè accipere, ſi eo tempore accipiat, quo debet pœnitentiam agere. Fit igitur reus corporis & ſanguinis Domini, id eſt, non purgationem, ſed maculam culpæ pro qua pereat, trahit ex eo, quòd malè accipit bonum ſacramentum corporis & ſanguinis Domini. Sic Herueus. Sequitur in Apoſtolo: *Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat.* Sis tuijpſius index, ait Theodoretus, vitam tuã exactè iudica, conſcientiam ſcrutare & examina, & tunc donum ſuſcipe. Itemque Anſelmus vel Herueus: Probet, inquit, anteà ſeipſum, id eſt, vitam ſuam inſpiciat & conſideret, an dignè poſsit accedere, vel non. Rarò enim poteſt inueniri quiſquam ita magnus & iuſtus, vt in eo per diſcuſsionem non inueniatur aliquid, quod debeat eum à corpore & ſanguine Domini retardare, niſi confeſſus fuerit illud, & per pœnitentiam deleuerit. Sic Herueus. Priùs ergo, quàm ſumatur tam diuinum ſacramentum, explorare ſeſe quiſque debet, num ſit peccato exitiali obnoxius, quod deſerere, & per pœnitentiam & confeſsionem expiare nolit, & num malè ſentiat de hoc ſacramento. Fides enim ſana afferenda eſt, & conſcientia pura. Itaque concilium Tridentinum ſapientiſsimè definiuit, nemini licere, quem mortalis peccati conſcientia ſtimulet, ſi ſacerdotis facultas data ſit, antequam ſe ſacramentali confeſsione purgarit, quantumuis ſibi contritus eſſe videatur, ſacram Euchariſtiam accipere: *Seß. 13. ca. 7. & Ca. 11.* Sequitur in Apoſtolo: *Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini.* In veteri teſtamento ſæpè videmus Dominum mandare populo illi rudi & dura ceruice, Sancti eritis, quoniam ego ſanctus ſum Dominus Deus veſter. *Leuit. 11. 19 & 20.* Quanto ergo magis Chriſtianis in id ſummoperè incumbendum eſt, vt ſancti & à vitijs, quantum patitur humana imbecillitas, immunes ſint? Sola enim peccata ſeparant nos à Deo, & eius gratiam excludunt à nobis. Cùm ſit antè in hoc ſacramento fons ipſe totius gratiæ, quiſquis illud percipere vult, valdè ſe purgare debet à peccatorum ſordibus. *Cauendũ ne cum mala voluntate ſumatur corpus Chriſti.* Nam ſi peccandi voluntas in eo perſeueret, peccat grauiſsimè, ſi auſus ſit accipere Deum ac Dominum ſuum, qui peccatores punit flammis gehennæ in omnem æternitatem arſuris. Etſi autem durum hoc videatur, præſertim hoc corruptiſsimo ſeculo, non eſt tamen adeò difficile, quàm videtur ijs, qui iam longa ſunt peccandi conſuetudine implicati & irretiti. Potuerunt enim etiam Ethnici videre, turpe eſſe hominem ratione præditum, vitiorum fieri mancipium. Fœdiſsima illa ſeruitus eſt. Debemus igitur pugnare aduerſùs vitia, & ſtudere vitæ puritati & integritati: atque ita licebit etiam crebrò accipere ſacroſanctam Euchariſtiam, quæ vires magnas affert dignè eã ſumentibus. Si aũt velimus permanere in vitiorum ſordibus, panis vitæ nobis exitium afferet, & iudicium manducabimus, id eſt, damnationi æternæ noſipſos addicemus: non dijudicantes corpus Domini, id eſt, vt ait Herueus, non diſcernentes quàm ſit dignius omnibus creaturis hoc corpus, quod videtur eſſe panis. Deuoto enim animo, ait idem, & cum timore accedendũ eſt ad illud, vt ſciat mens ſe ei reuerentiam debere, ad cuius corpus ſumẽdum accedit, & dijudicet apud ſe, cuius dignitatis ſit illud corpus. Hæc ille. Vtinam attenderent homines dignitatem ſacramenti huius: certè ad illud ſumendum accuratiùs ſe præpararent, illiuſque benè præparati crebriùs participes fieri cuperent. Sed væ ignauiæ & ſtolidati noſtræ, qui aut ad vitæ eſcam nauſeamus, aut prorsùs lutulenti accedimus, Dei in nos grauiſsimam iram prouocantes: cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

IN EADEM SOLENNITATE, LECTIO S. EVANgelij ſecundùm Ioannem.

In illo tempore: dixit Ieſus diſcipulis ſuis & turbis Iudaorum: Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus, Et reliqua. Homilia ex Patribus contexta.

Diſtinguit rursùs, inquit Cyrillus Alexandrinus, inter myſticam benedictionem & manna: & aquarum fluenta ex lapide, & calicis ſancti cognitionem. Ita iterùm eadem repetit, ne magìs mannæ miraculum admirentur, ſed ipſum potius ſuſcipiant, qui cæleſtis panis eſt, & æternæ vitæ largitor. Patres enim, inquit, veſtri manducauerunt manna in deſerto, & mortui ſunt. Hic eſt panis, qui de cælo deſcendit, vt aliquis ex ipſo comedat, & non moriatur. Mannæ nanque alimentum non æternam vitam, ſed breue famis remedium afferebat. Non ergo erat cibus verus, id eſt, panis de cælo. Sanctum verò Chriſti corpus ad immortalitatem & vitam æternam nutriens cibus eſt. ita inquit. Sed aquam illi ex petra biberunt. Quid igitur inde lucrati ſunt, qui mortui fuerunt? Non erat igitur potus ille verus: ſed verus potus eſt ſanguis Chriſti, quo radicitùs mors euertitur atque deſtruitur. Non enim hominis ſimpliciter ſanguis eſt, ſed eius qui naturali vitæ coniunctus, vita effectus eſt. Propterea corpus & membra Chriſti ſumus, quia per hanc benedictionem myſterij ipſum filium Dei ſuſcipimus. Sic Cyrillus: cui conſentiens Theophylactus, Non nudi, inquit, hominis caro eſt, quæ man-

manducatur, ſed Dei, & quæ deificare valet, vtpote contemperata deitati. Iſta etiam verè eſt cibus, eò quòd non ad paruum tempus duret, neque corrumpatur ſicut corruptibilis cibus, ſed æternæ vitæ ſit ſubſidium. Similiter & potus ſanguinis Domini verè eſt potus: quia non ad tempus ſufficit ſiti, ſed ſemper abſq; ſiti conſeruat, nec indigere permittit bibentem: ſicut & ad Samaritanam dicebat, Qui bibit ex aqua quam ego dabo, non ſitiet. Nam quiſquis gratiam ſancti ſpiritus per ſumptionem diuinorum myſteriorum ſuſceperit, neque famem ſpiritualem, neq; ſitim patietur, qualem increduli. Hæc Theophylactus. Porrò Auguſtinus ſic habet: Cùm cibo & potu id appetant homines, vt non eſuriant neque ſitiant, hoc veraciter non præſtat niſi iſte cibus & potus, qui eos à quibus ſumitur, immortales & incorruptibiles facit. Hæc Auguſt. *Qui manducat meam carnem, & bibit meũ ſanguinem, in me manet, & ego in illo.* Quæ ſic interpretatur Cyrillus Alexandrinus: Vnde conſiderandum eſt, non habitudine ſolùm, quæ per charitatem intelligitur, Chriſtũ in nobis eſſe, verũ etiam & participatione naturali. Nam quemadmodùm ſi quis igne liquefactam ceram, aliæ ceræ ſimiliter liquefactæ ita miſcuerit, vt vnũ quid ex vtriſq; factum videatur: ſic communicatione corporis & ſanguinis Chriſti ipſe in nobis eſt, & nos in ipſo. Non poterat enim aliter corruptibilis hæc natura corporis ad incorruptibilitatẽ & vitam traduci, niſi naturalis vitæ corpus ei coniungeretur. Non credis mihi hæc dicenti? Chriſto (te obſecro) fidem præbe. Amen amen, inquit, dico vobis, niſi mãducaueritis carnem filij hominis, & biberitis ſanguinem eius, non habebitis vitam in vobis. Qui manducat carnem meam, & bibit ſanguinem meum, habet vitam æternam, & ego ſuſcitabo eum in nouiſsimo die. Audis apertè clamantem, non habituros nos vitam, niſi ſanguinem eius biberimus, & carnem manducauerimus. In vobis autem ipſis dicit, id eſt, in corpore veſtro. Vita autem, iure ipſa vitæ caro intelligi poteſt: hæc enim nos in nouiſsimo die ſuſcitat. Et quomodò, dicere non grauabor. Caro vitæ facta vnigeniti caro, ad virtutem vitę traducta eſt: non poteſt igitur morte ſuperari. Proptereà in nobis facta, interitũ à nobis expellit, nõ enim abeſt ab ea vnigenitus Dei filius. Vnde quia vnus eſt cum carne ſua, Ego, inquit, ſuſcitabo eum. Hactenùs Cyrillus: audi etiam Theophylactũ: Hoc loco, ait ille, diſcimus ſacramentũ communionis. Nam qui edit & bibit carnem & ſanguinem Domini, in ipſo manet Domino, & Dominus in ipſo. Contemperatio enim fit noua, & ſuper rationem, ita vt ſit Deus in nobis, & nos in Deo. Non audis terribilem auditum: non Deum nudum manducamus: tangi enim nequit, & incorporeus eſt. Neque rurſùm nudi hominis carnem: nihil enim prodeſſe poteſt: ſed quia Deus vniuit ſibi carnẽ ſecundùm ineffabilem contemperationem, viuifica eſt & caro, non quòd in Dei naturã tranſierit (Abſit) ſed ad ſimilitudinem candentis ferri, quod & ferrum manet, & ignis oſtendit operationem. Sic igitur & Domini caro manens caro, viuifica eſt, ſicut Dei caro. Hæc Theophylactus: rursùs accedat Cyrillus, in Ioannem libr. 3. cap. 36. ita ſcribens: Ego ſum panis vitæ, qui olim vobis figura ſolũmodò datus, nunc adſum omnẽ adimplens figuram. Sum autem panis vitę, non corporalis, qui fami ſolùm corporeæ remediũ præſtat: ſed qui totum animal ad vitam æternam reformem, & morte ſuperius efficiam. His autem verbis ſuboſtendit ſanctiſsimi ſui corporis vitã & gratiam, qua in nobis vnigeniti proprietas (id eſt, vita) & ingreditur & permanet. Hactenùs Cyrillus. *Sicut miſit me viuens pater, & ego viuo propter patrem: & qui manducat me, & ipſe viuet propter me.* Quo loco ſic habet Auguſtinus: Vt ego viuam propter patrem, id eſt, ad illum tanquam ad maiorem referam vitam meam, exinanitio mea fecit, in qua me miſit: vt autem quiſque viuat propter me, participatio facit, qua manducat me. Hæc ille. Cyrillus autem Alexandrinus libro 4. in Ioannem, cap. 18. Dominum ſic loquentem introducit: quemadmodùm homo factus ſum voluntate patris, qui è naturali vita emanaui, & homo factus viuo, corpuſque meum vita repleui: non aliter qui carnem meam manducat, propter me viuet. Mortalem enim carnem aſſumpſi: ſed quia naturaliter vita exiſtens, habito in ipſa, totam ad vitam meam reformaui. Non enim ſum victus interitu carnis, ſed vt Deus omnem interitum & mortem ipſe ſuperaui. Vt igitur (non enim grauabor iterùm dicere) quamuis me pater miſit, id eſt, homo factus ſum, viuo tamen propter patrem, id eſt, genitoris naturam ad vnguem conſeruo: ſic qui manducatione carnis meæ me recipiet, viuet profectò totus ad me reformatus, qui viuificare poſſum, quoniam ex viuo patre ſum. A patre autem ſe carnem factũ eſſe affirmat, cùm ſcriptum ſit: Spirituſſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſsimi obumbrabit tibi: vt rursùs intelligas, quia vna patris & filij & ſpirituſſancti natura ſit, ideò non eſſe diuiſas operationes: ſed quod ab vna perſona factum dicitur, id opus Trinitatis totius eſt. Sic Cyrillus. *Hic eſt panis, qui de cælo deſcendit. Non ſicut manducauerunt patres veſtri mãna, & mortui ſunt. Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.* Magna certè ſunt, inquit idem Cyrillus Alexandrinus, quæ à magnis aguntur. Ideò quæ à Deo nobis præbentur, digna profectò diuina magnificentia ſunt. Si enim credis de cælo panem deſcendiſſe, quod quidem quàm maximum eſt, cur non credis æternam ab eo vitam credẽtibus immitti? Hic enim effectus profectò demonſtrabit, de cælo, id eſt, ex Deo eſſe hunc panem: decet enim æterna eſſe, quæ ab æterno donantur. Non enim prudenter, quæ ad breue tempus ſuf-

Ioan. 4.

In hunc locum Ioan.

Ioan. 6.

Corpus Chriſti vitæ plenum.

Luc. 1.

Trinitatis operationes indiuiſæ.

Lib. 4. cap. 19. in Ioannem.

ficiunt, hoc nomine appellabuntur. Nec panis erat ex Deo, quem maiores Iudæorum comederunt, & mortui ſunt. Nam ſi de cælo & ex Deo fuiſſet, liberaſſet à morte participantes. Contrà verò corpus Chriſti, panis de cælo eſt, quia æternam comedentibus vitam largitur. Magnum certè ſignum, Deitatis in hoc corpore naturam habitare: quoniam illa hinc donantur, quæ † certam omnem naturam excedunt, atque ideò à rudioribus minùs creduntur, ſed ditiſsima illa natura ſummas largitur diuitias, quas Paulus quoque admiratus clamat: Non vidit oculus, non auris audiuit, non aſcenderunt in cor hominis, quæ Deus diligentibus ſe præparauit. Sed lex iſta vt magna in paruis figurabat: vmbram enim atque imaginem futurorum bonorum, non ipſarum rerum veritatem habebat: ita in alimento mannæ benedictio hæc Chriſti figurabatur, & futura denotabatur. Item rursùs cap. 10. Mortui ſunt, inquit Chriſtus, qui manna manducauerunt: quia nullam inde vitæ perpetuæ virtutem acceperunt. Non enim viuificabat, ſed famem ſolummodò corporalem remouebat, & figura erat veritatis: qui verò panem vitæ ſuſcipiunt, immortalitatem conſequentur, & omnia interitus mala effugient, cum Chriſto æternaliter viuentes. Nihil autem verbis noſtris officit, nec idcircò mentiri videbimur, quia fideles, qui Chriſto participarunt, corpore moriuntur. Nam etſi hac communi omnium morte cadere videantur, viuunt tamen Deo, vt Paulus ait. Hæc Cyrillus. At verò Diuus Ambroſius cap. 9. De benedictionibus Patriarcharum Chriſti ea verba, Ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcendi. Si quis manducauerit ex hoc, viuet in æternum, ita interpretatur: Hoc eſt, Non de temporali vita ſuprà dixi, nec de morte iſtius vitæ, qua etiam ſi quis mortuus fuerit, tamen ſi panem meum acceperit, viuet in æternum. Ille enim accipit, qui ſeipſum probat. Qui autem accipit, non moritur peccatoris morte: quia panis hic remiſsio peccatorum eſt. Idem Ambroſius De ijs qui initiantur cap. 9. Conſidera nunc, inquit, vtrùm præſtantior ſit panis angelorum, an caro Chriſti, quæ vtique corpus eſt vitæ. Manna illud è cælo, hoc ſupra cælum: illud cæli, hoc Domini cælorum: illud corruptioni obnoxium, ſi in diē alterum ſeruaretur, hoc alienum ab omni corruptione: quod quicunque religioſè guſtauerit, corruptionem ſentire non poterit. Illis aqua de petra fluxit, tibi ſanguis è Chriſto: illos ad horam ſatiauit aqua, te ſanguis diluit in æternum. Iudæus bibit & ſitit: tu cùm biberis, ſitire non poteris. Et illud in vmbra, hoc in veritate. Si illud quod miraris, vmbra eſt, quantum iſtud eſt, cuius & vmbram miraris? Et paulò infrà: Cognouiſti præſtantiora. Potior enim lux quàm vmbra, veritas quàm figura, corpus authoris, quàm manna de cælo. Hæc Ambroſius. His nunc ſubiungenda ſunt quædam, quæ ad

For. † creatam.

1. Cor. 2.

Hebr. 10.

Manna typus corporis Christi.

Rom. 6.

Ioan. 6.

Exod. 16.

Exod. 17.

excitandam erga tantum ſacramentum reuerentiam & deuotionem pertineant. Chryſoſtomus in Matthæi caput 26. Homilia 83. ſcribit hunc in modum: Credamus vbique Deo; nec repugnemus ei, etiamſi ſenſui & cogitationi noſtræ abſurdum eſſe videatur quod dicit: ſuperet & ſenſum & rationem noſtram, quæſo, verbum ipſius: quod in omnibus præcipuè myſterijs faciamus, non illa quæ ante nos iacent, ſolummodò aſpicientes, ſed verba quoque eius tenentes. Nam verbis eius defraudari non poſſumus, ſenſus verò noſter deceptu facilimus eſt: illa falſa eſſe non poſſunt, hic ſæpiùs atque ſæpiùs fallitur. Quoniam ergo ille dixit, Hoc eſt corpus meum, nulla teneamur ambiguitate: ſed credamus, & oculis intellectus id perſpiciamus. Nihil enim ſenſibile nobis traditum à Chriſto, ſed rebus ſenſibilibus: omnia verò quæ tradidit, inſenſibilia ſunt. Et poſt pauca: O quot modò dicunt, vellem formam & ſpeciem eius, vellem veſtimenta ipſa, vellem calceamenta videre. Ipſum igitur vides, ipſum tangis, ipſum comedis. Veſtimenta eius deſideras videre? Ipſe verò ſeipſum tibi tradidit, non vt videas ſolùm, verùm etiam vt tangas, & in te habeas. Et paulò pòſt: Vigilandum igitur eſt. Non. n. paruum ſuppliciū indignè cōmunicātes expectat. Cogita quanta indignatione aduerſus ꝓditorē, aduersùs eos qui crucifixerūt ipſum, mouearis: & caue, ne tu quoq; corporis & ſanguinis Chriſti reus efficiaris. Illi acerbiſsimè trucidarunt, tu poſt tot tantaque beneficia, ſordida ſuſcipis omnia. Non enim ſufficit ipſi hominem fieri, flagellis interìm cædi: ſed nos ſecum in vnam, vt ita dicam, maſſam reducit: neque id fide ſolùm, ſed re ipſa nos corpus ſuum efficit. Qua igitur re non mundiorem oportet eſſe eum, qui hoc ſacrificio participaturus eſt? Quos radios ſolares non deberet excedere manus illa, quæ hanc coronam pertractat? crues, quod igne impletur ſpiritali? lingua, quę cruentatur hoc admirabili ſanguine? Veniat in mentem tibi, quo ſis honore honoratus, qua menſa fruaris. Ea nanque re nos alimur, quam angeli videntes tremunt, nec abſque pauore, propter fulgorem qui inde reſilit, adſpicere poſſunt: & nos in vnam cum illo maſſam reducimur, Chriſti corpus vnum & caro vna. Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes eius? Quis paſtor vnquam membris ſuis oues ſuas nutriuit? Multæ matres poſt partum alijs nutricibus infantes dederūt: quod ipſe facere noluit, ſed proprio corpore nos alit, & ſibi coniungit atque conglutinat. Itemque poſt pauca: Singulis enim fidelibus per hoc myſterium ſe coniungit, & quos peperit, non alijs nutriendos tradit, ſed ipſe ſtudioſiſsimè alit, hac etiam re tibi perſuadens, carnem tuam illum aſſumpſiſſe. Tanta igitur charitate atque honore affecti, non torpeamus. Non videtis, quanta infantes animi alacritate mamillas arripiunt? qua preſ-

Credendū est Deo etiam in ijs, quæ nobis absurda videntur.

Ipsum christum in eucharistia videmus, tangimus, comedimus.

Nota hanc coronam.

Psal.

preſsione papillis infigunt labia? Non minore quoque cupiditate nos ad hanc menſam, & ad huius calicis ſpiritalem accedamus papillam: immò verò maiore deſiderio, quaſi lactentes pueri, gratiam ſpiritus ſugamus: vnus ſit nobis dolor, vna mœſtitia, ſi hoc alimento ſpiritali priuemur. Non ſunt humanæ virtutis hæc opera: quæ tunc in illa cœna confecit, ipſe nunc quoque operatur, ipſe perficit: miniſtrorum nos ordinem tenemus: qui verò hęc ſanctificat & tranſmutat, ipſe eſt. Hæc enim illa, non alia, menſa eſt: hæc nulla re minor, quàm illa eſt. Animam priùs tradam meam, quàm Dominicum alicui corpus indignè: ſanguinemque meum effundi potiùs patiar, quàm ſacratiſsimum illum ſanguinem præterquam digno concedam. Ita Chryſoſtomus. Audiamus verò etiam Cyrillum Alexandrinum: *Libr 3. in Ioan. ca. 37* Quid igitur, inquit, Chriſtus pollicetur? quid credentibus adfert? Corruptibile certè nullum, ſed benedictionem, quam communicatione corporis atque ſanguinis Chriſti aſſequimur: vnde ad eam incorruptionem integrè reducemur, vt cibo & potu corporali non indigeamus. Viuificat enim corpus Chriſti, & ad incorruptionem ſua participatione reducit. Non enim alterius cuiuſdam, ſed ipſius vitæ corpus eſt, virtutem incarnati verbi retinens: & plenum poteſtate illius, quo vniuerſa & viuunt, & ſunt. Quæ cùm ita ſe habeant, ſciant baptizati homines, & diuinæ gratiæ participes facti, ſi rariùs in eccleſiam proficiſcantur, & longo temporum ſpatio, propter ſimulatam religionem, myſticè communicare recuſent, ab æterna ſe vita procul depellere: quippe recuſatio huiuſmodi, quanuìs ex religione proficiſci videatur, & ſcandalum facit, & laqueos inſtruit. Quare oportet omnibus viribus à peccato mundari, & rectè viuendi iactis fundamentis, magna cum fidutia ad ſumendam vitam concurrere. Sed variæ ſunt diaboli multiplicesque ad decipiendum inſidiæ. Nam primùm ad viuendum turpiter inducit, deinde cùm malis onerati fuerint, tunc abhorrere à Chriſti gloria perſuadet, qua poſſent à turpitudine voluptatis, quaſi ab ebrietate reuocari. Quare demus operam, oro, vt vinculis eius abruptis, & iugo ſeruitutis peccatorum excuſſo, in timore Domino ſeruiamus: & vt carnis voluptate per continentiam ſuperata, ad cœleſtem gratiam accedamus, corporisque Chriſti participes efficiamur. Sic enim, ſic, inquam, diabolum fugabimus, & diuinæ naturæ participes, ad vitam & incorruptibilitatem aſcendemus: præſtante eodem Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum Patre & ſpirituſancto viuit & regnat per infinita ſecula, Amen.

DE EVCHARISTIA,
SERMO BEATI IOANnis Chryſoſtomi.

Non ſatis fuerit ſimpliciter & vulgariter Chriſtianos homines dici nos. *Tomo 3. operũ* Eius rei, ſi placet, adhibeo fide dignum teſtem, fratrem Dei Iacobum dicentem: Fides ſine operibus mortua eſt. *Iacob.* Ergo vbique opus eſt mandatorum operatione. Nam illa abſente, neque Chriſtiani nominis appellatio nobis prodeſſe poterit, & ne mireris. Quid enim, dic mihi, lucri habes miles, quando in exercitu es, niſi & dignè pro rege milites? Fortè autem terribile eſt, quod dicitur: Melius enim erat ei non militare, quàm in militia curam & honorem regis negligere eum, qui à rege nutritur, pro rege autem non certare. Quid autem dico rege? Vtinam etiam pro noſtris animabus curam gereremus. Et quomodò, ait, poſsibile in mundo & medio hominum ſic verſantem ſaluari? Quid dicis homo? Vis breuiter oſtendam, non eſſe locum qui ſaluet, ſed mores & rectam fidem, & voluntatem? Adam in paradiſo vt in portu naufragium fecit. *Gen. 3.* Lot in Sodomis ſicut in pelago ſeruatus eſt. *Gen. 19.* Iob in ſtercore iuſtificatus eſt. *Iob. 2.* Saul ille inter raros regno præſenti & futuro excidit. *1. Reg. 28.* Non eſt defenſio, quòd dicis te nō poſſe etiam in medio negotiorum ſaluari: ſed hæc grauia nobis accidunt, quia in diuinis conuentibus frequentes non ſumus. An non videtis volentes dignitatem à terreno rege accipere, quomodò aſsident, quomodò alios ad patrocinandum incitant, vt potiantur eo quod quærunt? Hæc ego dixerim ad eos, qui ſanctorum communionem & congregationem relinquunt, & ſub horam terribilis myſticæ menſæ in vaniloquentiæ conuenticulis occupati ſunt. *In eos, qui ſub ſacrificio confabulantur.* Quid facis homo? Non promiſiſti ſacerdoti, qui dixit: Surſum mentem & corda, & dixiſti: Habemus ad Dominum? Non revereris & erubeſcis? Et illa ipſa hora mendax inueniris. Papæ, menſa myſterijs inſtructa eſt, & agnus Dei pro te immolatur, ſacerdos pro te angitur, ſanguis ſpiritualis ex ſacræ menſæ refluit, *Eſa. 6.* Seraphim aſtant ſex alis faciem tegentia, omnes incorporeæ virtutes pro te cum ſacerdote intercedunt, ignis ſpiritualis è cælo deſcendit, ſanguis in cratere in tuam purificationem ex immaculato latere hauſtus eſt: & non erubeſcis, revereris, & confunderis, neque Deum tibi propitium facis? Non conſcientia tua iudicat te, ô homo? Centum ſexagintaocto horas habente hebdomada, vnam & ſolam horam ſibiipſi ſegregauit Deus, & hanc in opera ſecularia, & in ridicula, & in conuenticula inſumis? cum qua poſteà fidutia ad myſteria accedes? O quàm polluta conſcientia. Num ſi ſtercus manibus haberes, au-

deres appropiare fimbriæ regis? Num vides panem? num vinum? num ſicut reliqui cibi in ſeceſſum vadunt? Abſit, ne ſic cogites. Quemadmodùm enim ſi cera igni adhibita illi aſsimilatur, nihil ſubſtantiæ remanet, nihil ſuperfluit: ſic & hic puta myſteria conſumi corporis ſubſtantiâ. Propter quod & accedentes ne putetis quòd accipiatis diuinum corpus ex homine, ſed ex ipſis Seraphim forcipe ignem, quem ſcilicet Eſaias vidit, vos accipere. Reputate ſalutarem ſanguinem quaſi è diuino & impolluto latere effluere, & ita approximantes labris puris accipite. Quocircà fratres oro vos & obſecro, ne abſimus ab eccleſijs, neque in alijs colloquijs occupati ſimus. Stemus trementes & timidi, demiſsis oculis, renata autem anima, gementes ſine voce, iubilantes corde. An non vides eos, qui ſenſibili, corruptibili, temporali & terreno regi aſsiſtunt, quàm ſint immobiles, non loquentes, non oculos huc & illuc mittentes, ſed mœſti, territi, lugentes? Ex ipſis documentum accipite homines, & ſic aſsiſtite Deo, quaſi terrenum regem acceſſuri. Multo magis cæleſti regi cum timore adſtare oportet. Hoc ſæpè dico, & dicere non ceſſabo, donec correctos videam. Ingredientes autem in eccleſiam, vt decet Deum accedamus, ne vindictæ cupiditatem in mente habétes, aduersùs nos precemur, dicentes: Dimitte nobis, ſicut & nos dimittimus. Terribile eſt myſterium hoc, quod dicitur, & fermè ſic ad Deum clamat, qui hoc dicit: Dimiſi Domine, dimitte: ſolui, ſolue: ignoui, ignoſce: ſi non ſolui proximo, neque tu mea ſoluas: ſi non dimiſi, neq; tu dimittas: ſi inuaſi, inuade: ſi durus fui dur⁹ eſto: in qua méſura metior pximo, eadem remetiaris mihi. Igitur cùm hæc ſciamus, & ignem illum, & terribilem tormentorum locum in mentem accipiamus, conuertentes nos poſteà à via qua errauimus. Veniet enim hora, quando theatrum vitæ huius ſoluetur, & nullus poſteà certabit. Non eſt poſt vitæ huius finem negotiatio. Diſſoluto hoc theatro coronas mereri non datur. Hoc tempus eſt pœnitentiæ, illud iudicij: hoc agonum, illud coronarum: hoc laboris, illud relaxationis: hoc ærumnæ, illud retributionis. Excitemini obſecro, excitemini, & quæ dicuntur ſuauiter audiamus, & alacriter faciamus. Viximus in carne, viuamus poſthac in ſpiritu: viximus in voluptatibus, viuamus in virtutibus: viximus in negligentia, viuamus in pœnitentia. Quid inflaris terra & cinis, quid ſuperbis homo? quid arrogans es? quid ſperas ex gloria mundi & diuitijs? Egrediamur ad ſepulcra obſecro, videamus ibi myſteria, videamus dilapſam naturam, oſſa corroſa, corpora putrefacta. Conſidera ibi quis ſapiens, & quis prudens: dic mihi, Quis illic rex, & quis priuatus? quis generoſus, & quis ſeruus? quis ſapiens, & quis inſipiens? Vbi pulchritudo illic adoleſcentiæ, vbi gratioſus aſpectus? vbi oculi ſpecioſi? vbi elegans naſus? vbi flagrantia labia? vbi pulchritudo præſens? vbi frons radians? An non omnia cinis? nonne omnia puluis? nonne omnia fauilla? nonne omnia vermis? nonne omnia putredo & fœtor? Hæc animis inſerentes, dilecti, & extremum diem in animo collocantes, dum tempus habemus, conuertamur à via noſtra, qua errauimus. Sanguine precioſo redempti ſumus. Propter hoc Deus ſuper terram viſus eſt, non habens vbi caput reclinet. Papæ, iudex ad tribunal ducitur, creator creaturæ ſiſtitur: qui à Seraphim videri nequit, à ſeruo conſpuitur: ſed & acetum guſtat, lancea configitur, in ſepulchrum deponitur. Et tu negligens es, & dormis, & contemnis homo? Nondum neſcis, quòd etſi proprium ſanguinem pro ipſo effundas, non quantum oportet imples? Alius enim eſt ſanguis ſerui. Præueni conuerſatione animæ tuæ, ne quando ſi mors aduenerit, omnem curam anima negligat. Propter quod ſuper terram, & non in inferno, tantùm pœnitentia robur habet. Quæramus Dominum, cùm tempus habemus: operemur bonum, vt à gehenna, quæ fine caret, liberemur, & cælorum regnum conſequamur, gratia & miſericordia Domini noſtri Ieſu Chriſti, cui cum patre & ſpiritu ſancto ſit gloria nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Panis & vinum mutantur in corpus chriſti.

Ibidem.

Vt ſub ſacrificio gerere nos debeamus.

Matt. 6.

In cupidos vindictæ.

Eccl. 10.

Mittit ſuperbos ad ſepulchra inſpicieda.

Matth. 8.

SERMO BEATI THOMAE AQVINATIS DE INSTItutione feſti venerabilis Sacramenti, ſiue corporis Chriſti.

Extat in operibus eius.

IMmenſa diuinæ largitatis beneficia exhibita populo Chriſtiano, inæſtimabilem ei conferunt dignitatem. Neq; enim eſt, aut fuit aliquando, tam grandis natio, quæ habeat deos appropinquantes ſibi, ſicut adeſt nobis Deus noſter. Vnigenitus ſiquidem Dei filius, ſuæ diuinitatis volens nos eſſe participes, naturam noſtram aſſumpſit, vt homines deos faceret, factus homo. Et hoc inſuper, quod de noſtro aſſumpſit, totum nobis contulit ad ſalutem. Corpus nanque ſuum pro noſtra reconciliatione in ara crucis hoſtiá obtulit Deo patri, ſanguiné ſuú fudit, in precium ſimul & lauacrú, vt redempti à miſerabili ſeruitute, à peccatis omnibus múdaremur. Et vt tanti beneficij iugis in nobis maneret memoria, corpus ſuú in cibum, & ſanguiné ſuú in potum ſub ſpecie panis & vini ſumendú fidelibus dereliquit. O precioſum & admirandú conuiuiú, ſalutiferumq; & omni ſuauitate repletum. Quid enim hoc conuiuio precioſius eſſe poteſt, in quo non carnes vitulorú & hircorú vt olim in lege, ſed nobis ſumédus proponitur Chriſtus verus Deus? Quid hoc ſacramento mirabilius? In ipſo nanque panis & vinum in corpus Chriſti & ſanguiné ſubſtátialiter conuertuntur.

Filij Dei charitas [illegible]

Ideo

Ideoque Chriſtus Deus & homo perfectus, ſub modici panis ſpecie continetur. Mãducatur vtiq; à fidelibus, ſed minimè laceratur, quinimmò diuiſo ſacramento, integer ſub qualibet diuiſionis particula perſeuerat. Accidentia ſine ſubiecto in eodem exiſtunt, vt fides locum habeat, dum viſibile inuiſibiliter ſumitur, aliena ſpecie occultatũ, & ſenſus à deceptione immunes reddantur, qui de accidentibus iudicant ſibi notis. Nullum etiã ſacramentũ eſt iſto ſalubrius, quo purgantur peccata, virtutes augentur, & mẽs omniũ ſpiritualium chariſmatũ habundãtia impinguatur. Offertur in Eccleſia pro viuis & pro mortuis, vt omnibus proſit, quod eſt pro ſalute omniũ inſtitutum. Suauitatem deniq; huius ſacramenti nullus exprimere ſufficit, per quod ſpiritualis dulcedo in ſuo fonte guſtatur, & recolitur memoria illius, quam in ſua paſsione Chriſtus monſtrauit, excellentiſsimę charitatis. Et vt eiꝰ immenſitas cordibus infigeretur fideliũ, in vltima cœna, quando paſcha cum diſcipulis ſuis celebrato, tranſiturus erat de hoc mundo ad patrẽ, hoc ſacramentũ inſtituit, tanquam paſsionis ſuæ memoriale perenne, figurarũ veterum impletiuum, miraculorum ab ipſo factorũ maximum, & de ſua contriſtatis abſentia ſolatium ſingulare. Conuenit itaq; deuotioni fideliũ ſolenniter recolere inſtitutionem tam ſalutiferi tamq; mirabilis ſacramenti, vt ineffabilem modum diuinæ præſentiæ in ſacramento viſibili veneremur, & laudetur Dei potentia, quæ in ſacramento eodẽ tot mirabilia operatur, nec non & de tã ſalubri tamq; ſuaui beneficio, exoluantur Deo gratiarum debitæ actiones. Verùm etſi in die cœnæ, quando ſacramentum prædictum noſcitur inſtitutum, inter Miſſarum ſolennia de inſtitutione ipſius ſpecialis mentio habeatur, totũ tamen reſiduum eiuſdem diei officiũ ad Chriſti paſsionem pertinet, circa cuius venerationem Eccleſia illo tempore occupatur. Vnde vt integro celebritatis officio inſtitutionem tanti ſacramenti ſolenniter recoleret plebs fidelis, Romanus Pontifex Vrbanus quartus, huius ſacramenti deuotione affectus, piè ſtatuit præfatæ inſtitutionis memoriam, prima feria quinta poſt Octauas Pentecoſtes à cunctis fidelibus celebrari, vt qui per totum anni circulum hoc ſacramẽto vtimur ad ſalutem, eius inſtitutionem illo ſpecialiter tempore recolamus, quo Spiritusſanctus corda diſcipulorũ edocuit, ad plena cognoſcenda huius myſteria ſacramenti. Nam & in eodem tempore incepit hoc ſacramentum à fidelibus frequentari. Legitur enim in Actibus Apoſtolorũ, ꝙ erant perſeuerantes in doctrina Apoſtolorum, & cõmunicatione fractionis panis & orationibus, ſtatim poſt Sancti ſpiritus miſsionem. Vt autem prædicta quinta feria, & per Octauas ſequentes eiuſdem ſalutaris inſtitutionis honorificẽtiùs agatur memoria, & ſolennitas de hoc celebrior habeatur, loco diſtributionũ materialium, quæ in Eccleſijs cathedralibus largiuntur, exiſtentibus in horis canonicis nocturnis pariterq; diurnis, præfatus Pontifex Romanus eis, qui huiuſmodi horis in hac ſolennitate perſonaliter in eccleſijs intereſſent, ſtipendia ſpiritualia Apoſtolica largitione conceſsit, quatenùs per hæc fideles ad tanti feſti celebritatem auidiùs & copioſiùs conuenirent. Vnde omnibus verè pœnitentibus & confeſsis, qui matutinali officio huius feſti præſentialiter in eccleſia vbi celebraretur adeſſent, centum, & qui Miſſæ, centum: qui verò primis veſperis, ſimiliter centum: qui aũt ſecundis, totidem. Eis quoq; qui cæteris horis diei interfuerint, pro qualibet hora quadraginta. Illis autem, qui per Octauas in matutinarum, veſperarum, Miſſæ, ac cęterarũ horarũ officijs interfuerint, ꝓ qualibet die de omnipotẽtis Dei miſericordia, & Beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli authoritate confiſus, centum dierum indulgentiam tribuit, omni tempore duraturam.

Indulgẽtiæ ſiue condonationes Pontificis eiuſdem.

DIPLOMA, SIVE BVLLA VRBANI IIII. ROMANI Pontificis, de Inſtitutione feſti Corporis Chriſti.

VRbanus Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei venerabilibꝰ fratribus, patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, & alijs eccleſiarum prælatis, ſalutẽ & apoſtolicam benedictionẽ. Tranſiturus de mundo ad patrem, ſaluator noſter Dominus Ieſus Chriſtus, cũ tempus ſuæ paſsionis inſtaret, ſumpta cœna in memoriã mortis ſuæ, inſtituit ſummũ & magnificũ ſui corporis & ſanguinis ſacramẽtum, corpus in cibũ, & ſanguinem in poculũ tribuendo. Nam quotieſcunq; panẽ hunc manducamus, & calicẽ bibimus, mortẽ Dñi nunciamus. In inſtitutione q̃dem huius ſalutiferi ſacramenti dixit ipſe Apoſtolis, hoc facite in meã commemorationem, vt præcipuum, & inſigne memoriale ſui amoris eximij, quo nos dilexit, eſſet nobis hoc præcelſum, & venerabile ſacramentũ, memoriale, inquam, mirabile ac ſtupendũ, delectabile ac ſuaue, tutiſsimum ac ſitibundũ, cariſsimũ & ſuper omnia precioſum. In quo innouata ſunt ſigna, & mirabilia immutata, in quo habetur omne delectamẽtum & omnis ſaporis ſuauitas, ipſaque dulcedo Dñi deguſtatur, in quo vtiq; vitę ſuffragiũ cõſequimur & ſalutis. Hoc eſt memoriale dulciſsmũ, memoriale ſanctiſsimũ, memoriale ſaluificũ, in quo gratã redẽptionis noſtrę recenſemꝰ memoriã. In quo à malo retrahimur, cõfortamur in bono, & ad virtutũ & gratiarũ ꝓficimꝰ incremẽta, & in quo ꝓfectò reficimur ipſius corporali pſẽtia. Alia nanque quorum memoriam agimus, ſpiri-

Inſtitutio ſacroſanctæ Euchariſtiæ.

Luc. 22.

ſpiritu menteque complectimur, ſed non propter hoc realem eorũ præſentiam obtinemus. In hac verò ſacramentali Chriſti commemoratione, ipſe Chriſtus præſens ſub alia quidem forma, in propria verò ſubſtantia, corporaliter & veraciter eſt nobiſcum. Aſcenſurus enim in cœlum, dixit Apoſtolis eorumque ſequacibus: Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus, vſq; ad cõſummationẽ ſeculi, benigna ipſos promiſsione confortans, q̃ remaneret & eſſet cũ eis etiam per pſentiam corporalẽ. O digna & nunquam intermittenda memoria, in qua mortem noſtrã recolimus mortuã, noſtrumq; interitũ interijſſe, ac lignũ viuificũ ligno crucis affixũ, fructũ nobis attuliſſe ſalutis. Hæc eſt cõmemoratio glorioſa, q̃ fideliũ animos replet gaudio ſalutari, & cum infuſione lætitiæ, deuotionis lachrymas ſubminiſtrat. Exultamus nimirũ, noſtrã rememorãdo liberationẽ, & recolendo paſsionẽ dominicã, pquã liberati ſumus, vix lachrymas cõtinem⁹. In hac itaq; cõmemoratione ſacratiſsima, aſſunt nobis ſuauitatis gaudium, ſimul & lacrymæ, quia & in ea congaudemus piè lachrymãtes, & lachrymamur deuotè gaudentes, lætas habendo lachrymas, & lætitiã lachrymantẽ, nam & cor ingenti perfuſum gaudio, dulces p oculos ſtillat guttas. O diuini amoris immenſitas, diuinæ pietatis ſuphabundãtia, diuinę affluentia largitatis. Dedit enim nobis Dñs omnia, quia ſubiecit Dominus omnia ſub pedibus noſtris, & ſuper vniuerſas terræ creaturas cõtulit nobis dominij principatum. Ex miniſterijs etiã ſpirituũ ſupernorũ, nobilitat & ſublimat hominis dignitatẽ. Adminiſtratorij nãq; ſunt oẽs, in miniſterium ,ppter eos q̃ hęreditatẽ ſalutis capiunt deſtinati. Et cùm tã copioſa fuerit erga nos eius munificentia, volens adhuc ipſe in nobis ſuã exuberantẽ caritatem præcipua liberalitate monſtrare, ſemetipſum nobis exhibuit, & tranſcendens omnẽ plenitudinẽ largitatis, omnemq; modũ dilectionis, tribuit ſe in cibũ. Quàm ſingularis & admiranda liberalitas, vbi donator venit in donum, & datum eſt idem penitus cum datore. Quàm larga & prodiga largitas, cùm tribuit quis ſeipſum. Dedit igitur ſe nobis ſaluator in pabulum, vt quia per cibum in mortẽ homo corruerat, & per cibũ ipſe releuaretur ad vitã. Cecidit homo p cibũ ligni mortiferi, releuatus eſt per cibum ligni vitalis. In illo pependit eſca mortis, in iſto vitæ alimentũ. Illius eſus intulit lęſionem, iſtius guſtus attulit ſanitatẽ. Guſtus ſauciauit, & guſtus curauit. Et vnde vulnus eſt ortum, prodijt & medela. Et vnde mors ſubijt, exinde vita euenit. De illo ſiquidem guſtu dicitur: Quacunq; die comederis, morte morieris. De iſto legitur: Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in ęternum. Hic eſt cibus, q̃ plenè reficit, verè nutrit, ſummeq; impinguat, non corpus, ſed cor: non carnem, ſed animã: non ventrẽ, ſed mentẽ. Homini ergo, qui ſpirituali alimonia indigebat, ſaluator ipſe miſericors nobiliori & & potiori huius mundi alimento pro animæ refectione, pia diſpenſatione prouidit. Condecens quoq; veritatis liberalitas extitit, & conueniens operatio pietatis, vt verbum Dei æternum, qđ rationalis creaturæ cibus eſt & refectio, factum caro, ſe rationali creaturę, carni & corpori hominis videlicet in eduliũ largiretur. Panem.n. angelorũ mãducauit homo. Et ideò ſaluator ipſe ait: Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus. Hic cibus ſumitur, ſed non cõſumitur. Manducatur, ſed minimè tranſmutatur, quia edentem minimè transformatur. Sed ſi dignè recipitur, ſibi recipiens conformatur. O excellẽtiſsimũ ſacramentũ adorandũ, colendũ, glorificandũ, amandũ, amplectendũ, pręcipuis magnificandũ laudibus, ſummis pręconijs exaltandum, cunctis honorandũ ſtudijs, deuotis perſequendũ obſequijs, & ſinceris mentibus retinendũ. O memoriale nobiliſsimũ, intimis comendandũ præcordijs, firmiter animo alligãdũ, diligẽter in cordis reſeruãdũ vtero, & meditatione, & celebratione ſedula recenſendũ. Huius memorialis cõtinuã debemus celebrare memoriã, vt illius, cuius ipſum fore memoriale verè cognoſcim⁹, ſemper memores exiſtamus. Quia cuius donũ vel mun⁹ frequẽtius aſpicitur, hoc in vẽtre memoriæ ſtrictiꝰ retinetur. Licet igitur memoriale hoc ſacramentũ in quotidianis Miſſarũ ſolẽnijs frequẽtetur, cõueniẽs tamẽ arbitramur, & dignũ ducim⁹, vt de ipſo ſaltẽ ſemel in anno ad cõfundendã ſpecialiter hæreticorũ perfidiã & inſaniã, memoria celebrior & ſolẽnior habeatur. In die nãq; cœnæ Dñi, quo die ipſe chriſtus hoc inſtituit ſacramentũ, vniuerſalis Eccleſia, etiã ,p pœnitentiũ reconciliatione, ſacri cõfectione chriſmatis, ad impletionẽ mãdati circa pedũ lotione, & alijs plurimũ occupata, plenè vacare nõ poteſt celebrationi huius ſacramẽti maximi. Hoc.n. circa ſanctos, quos per anni circulũ veneramur, ipſa obſeruat Eccleſia, vt quanuìs in letanijs, & in Miſsis ac alijs etiã ipſorũ memoria ſæpius renouetur, nihilominùs tamẽ eorũ natalitia certis diebus p annum ſolenniùs recolat, feſta ,ppter hoc eiſdẽ diebus ſpecialia celebrãdo. Et quia fortè in iſtis feſtis circa ſolennitatis debitũ, aliquid à fidelibus p negligentiã, vel rei ſecularis occupationẽ, aut aliàs ex humana fragilitate omittitur, ſtatuit ipſa mater Eccleſia certã diẽ, in qua generalis omniũ ſanctorũ cõmemoratio fieret, vt in hac celebritate communi quicquid in proprijs eorum feſtiuitatibus omiſſum exiſteret ſolueretur. Potiſsimè igitur exequendum eſt erga hoc mirificum ſacramentum corporis & ſanguinis IESV CHRISTI, qui eſt ſanctorum omnium gloria & corona, vt feſtiuitate & celebritate præfulgeat ſpeciali, quatenùs in eo quod in alijs Miſſarum ſolennijs vel officijs circa ſolennitatem eſt forſitan prætermiſſum, deuota diligentia ſup-

Hæc eſt, ſemperq; fuit Catholicæ eccleſiæ ſententiæ. *Matt. 28.* *Benignitas Dei erga nos.* *Pſal. 8.* *Heb. 1.* *Eſca mortẽ attulit, eſca vitam reſtituit homini.* *Gen. 2.* *Ioan. 6.* *Pſal. 77.* *Ioan. 6.* *Corpus Chriſti Euchariſtia ſummoperè colendum.* *Feſtum omnium ſanctorum cur inſtitutum.*

ſuppleatur,& fideles feſtiuitate ipſa inſtāte intra ſe præterita memorantes, id quod in ipſis Miſſarum ſolennijs, ſecularibus forſan agendis impliсati, aut aliàs minùs plenè geſſerunt, tunc attētè in humilitate ſpiritus & animi puritate reſtaurēt. Intelleximus autē olim, dū in minori officio eſſemus conſtituti, ꝙ fuerat quibuſdam catholicis diuinitùs reuelatū, feſtum huiuſmodi eſſe generaliter in Eccleſia celebrādum. Nos itaq; ad corroboratione & exaltationē catholicę fidei dignè ac rationabiliter duximus ſtatuendū, vt de tāto ſacramento, pręter quotidianā cōmemorationē, quā de ipſo facit Eccleſia, ſpecialior & ſolennior annuatìm memoria celebretur, certū ad hoc deſignantes & deſcribentes diem, videlicet feriam quintā ꝓximam poſt octauas Pentecoſtes, vt in ipſa quinta feria deuotæ turbæ fidelium propter hoc ad Eccleſias affectuosè concurrant, vt tunc tam clerici ꝗ populi pariter congaudentes, in cātica laudū ſurgāt, tunc omniū corda & vota, ora & labia hymnos perſonent lætitiæ ſalutaris. Tūc pſallat fides, ſpes tripudiet, exultet charitas, deuotio plaudat, iubilet puritas, & ſinceritas iocūdetur. Tūc ſinguli alacri animo prōptaq; volūtate conueniant, ſua ſtudia laudabiliter exequendo, tāti feſti ſolennia celebrātes. Et vtinā ad Chriſti ſeruitiū ſic eius fideles ardor dilectionis inflammet, vt ꝑ hæc & alia proficientibus ipſis, meritorum cumulo apud eū, qui ſe ꝓ illis dedit in preciū, tribuitq; ſeipſum ipſis in pabulū, tandē poſt vitæ huius decurſum eis ſe in præmiū largiatur. Ideoq; vniuerſitatem veſtrā monemus & hortamur in Dño, ac ꝑ Apoſtolica vobis ſcripta in virtute obedientiæ diſtrictè præcipiendo mandamus, in remiſsionē peccaminū iniungentes, quatenùs tam excelſum, tā glorioſum feſtū prædicta quinta feria ſingulis annis cū nouem lectionibus, cū reſponſis, verſiculis, & antiphonis, hymnis & orationibus, ipſi feſto ſpecialiter congruentib', ꝗ cum ꝓprio Miſſæ officio ſub Bulla noſtra mittimus integrcluſa, deuotiſsimè ac ſolēniſſimè celebretis, & faciatis per vniuerſas eccleſias veſtrarū dioceſum ſtudioſiſsimè celebrari: Subditos veſtros in Dominica dictā quintā feriam ꝑcedente ſalutaribus monitis ſolicitè per vos, & ꝑ alios exhortantes, vt per verā & purā confeſsionē, & eleemoſynarū largitionē, intentas ac ſedulas orationes, ac per alia deuotionis & pietatis opera, taliter ſe ſtudeant præparare, quòd huiuſmodi precioſi ſacramenti, largiente Deo, mereantur fieri participes illa die, poſsintq; ipſius virtute augmentū cōſequi gratiarū. Nos.n. Chriſti fideles ad colendū & celebrādū venerabiliter tantū feſtū donis volentes ſpiritualibus animare, omnibus verè pœnitētibus & confeſsis, q matutinali officio feſti eiuſdē, in eccleſia, in qua illud celebrabitur, interfuerint, centū: qui verò Miſſę, totidē: quia aūt in primis veſperis ipſius feſti intererunt, ſimiliter centū: qui verò in ſecundis, totidem: illis quoq;, qui Primæ, Tertiæ, Sextæ, Nonæ ac Completorij officijs interfuerint, ꝓ qualibet horarū ipſarum quadraginta: eis aūt, qui ꝑ Octauas ipſius feſti matutinalibus, veſpertinis, Miſſæ ac prædictarū horarum officijs intererūt, centum dies ſingulis octauarum ipſarum diebus, de omnipotētis Dei miſericordia, & beatorū Petri & Pauli Apoſtolorū eius authoritate confiſi, de iniunctis ſibi pœnitentijs miſericorditer relaxemus.

Inſtituitur hoc feſtum corporis Chriſti.

...le indul- ...tia ſiue ...donati- ...ſunt at ...ute ...feſto.

DOMINICA II. POST PENTECOSTEN, IN EPISTOLAM

Concio exegetica D. Auguſtini, ex Tracta 7. 8. & 9. in Epiſtolam Ioannis.

HVius lectio diei prolixa eſt verbis, ſed ſenſibus longè prolixior. Sumpta eſt ex prima Epiſtola dilecti diſcipuli, & mirifice nobis commendat charitatē, quam qui habet, eum ſolū ex Deo natum, Deumq; cognoſcere: qua quiſquis caret, eū Dei quoq; ignoratione præditum ait. Ipſa agè lectio in mediū adferatur. *Deus charitas eſt.* Quid amplius dici potuit fratres? inquit in hunc locū Auguſtinus. Si nihil de laude dilectionis diceretur per oēs iſtas paginas huius Epiſtolæ, ſi nihil omninò ꝑ cęteras paginas ſcripturarū, & hoc ſolùm vnum audiremus de voce ſpiritus Dei, quia Deus dilectio eſt: iam videte, quia facere contra dilectionem, facere contra Deum eſt. Nemo dicat, In hominem pecco, quando non diligo fratrem meum: & facile eſt peccatum in hominem, ſi in Deum ſolùm nō peccem. Quomodò non peccas in Deum, quando in dilectionem peccas? Deus dilectio eſt. Ecce habetis, fratres, ſcripturas Dei, canonica eſt iſta Epiſtola, per omnes gentes recitatur, orbis terræ authoritate tenetur, orbem terrarum ipſa ædificauit. Audis hic ab ſpiritu Dei, Deus dilectio eſt. Omnes qui non diligunt Deum, alieni ſunt, Antichriſti ſunt: & quanuis intrent baſilicas, nō poſſunt numerari inter filios Dei. Poſſunt habere baptiſmum & prophetiam, accipere ſacramētū corporis & ſanguinis Dñi, habere nomē Chriſti .i. Chriſtiani vocari etiam mali: habere charitatē mali nō poſſunt. *In hoc apparuit charitas Dei in nobis.* Si pigri eramus ad amandū, nō ſimus pigri ad redamandū: prior amauit nos, nec ſic nos amamus. Iniquos amauit, ſed non ad iniquitates cōgregauit: ægrotos amauit, ſed ſanandos viſitauit. *Quoniam filiū ſuū vnigenitū miſit Deus in mundū, vt viuamus per eum.* Ibi probata eſt dilectio Chriſti in nos, quia mortuus eſt pro nobis. Dilectio Patris vnde probata eſt in nobis? Quia filium ſuum vnicum miſit mori pro nobis. Sic & Paulus Apoſtolus dicit: Qui filio proprio non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradididit eum. Videte quid commendamus: quia non diſcernuntur facta hominum, niſi de radice charitatis. Nam multa fieri poſſunt, quæ ſpeciem habent bonam, &

Qui non diligunt, Antichriſti ſunt.

Rom. 8.

& non procedunt de radice charitatis : habent enim & ſpinæ flores. Quædam verò videntur aſpera, videntur truculenta, ſed fiunt ad diſciplinam dictante charitate. Semel ergo breue præceptum tibi præcipitur, Dilige, & quod vis fac. Siue taceas, dilectione taceas : ſiue clames, dilectione clames : ſiue emendes, dilectione emendes : ſiue parcas, dilectione parcas. Radix ſit intus dilectionis, non poteſt de iſta radice niſi bonum exiſtere. *In hoc eſt charitas, non quaſi nos dilexerimus Deum, ſed quoniam ipſe prior dilexit nos.* Non illū dileximus priùs, nam ad hoc nos dilexit, vt diligamus eum. *Et miſit filium ſuum propitiationem pro peccatis noſtris.* Sacrificauit filius pro peccatis noſtris. Vbi inuenit hoſtiam? Vbi inuenit victimam, quam puram volebat offerre? Aliud non inuenit : ſeipſum obtulit. *Chariſſimi, ſi ſic Deus dilexit nos, & nos debemus alterutrùm diligere.* Petre, amas me? Et ille dixit, Amo. Paſce oues meas. *Deum nemo vidit vnquam.* Res eſt inuiſibilis, nō oculo, ſed corde quærendus eſt. Sed quemadmodùm ſi ſolem iſtum videre vellemus, oculum corporis purgaremus, vnde videri lux poteſt: volentes videre Deum, oculum quo Deus videri poteſt purgemus. Et vbi eſt iſte oculus? Audi Euangelium: Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt. Sed nemo ſibi pro concupiſcentia oculorum cogitet Deum. Facit enim ſibi aut ingentem formam, aut magnitudinem aliquam inæſtimabilem, diſtendit per loca velut lucem iſtam, quam videt his oculis, auget per campos quantùm poteſt, aut facit ſibi aliquem quaſi venerabilis formæ ſenē. Nihil horum cogites. Eſt quod cogites, ſi vis videre Deum : Deus dilectio eſt. Qualem faciem habet dilectio? Qualem formam habet? Qualem ſtaturam habet? quales pedes habet? quales manus habet? Nemo poteſt dicere. Habet tamen pedes, nam ipſi ducunt ad Eccleſiā : habet manus, nam ipſæ pauperi porrigunt : habet oculos, nam inde intelligitur ille qui eget. Beatus qui intelligit ſuper egenum & pauperem. Habet aures, de quibus dicit Dominus : Qui habet aures audiendi, audiat. Non ſunt enim membra diſtincta per loca, ſed intellectum totum ſimul videt. Qui habes charitatem, habita & inhabitaberis: mane, & manebitur in te. *Si diligamus inuicem, Deus in nobis manet, & charitas eius in nobis perfecta eſt.* Incipe diligere, perficieris. Cœpiſti diligere, cœpit in te Deus habitare : ama eum qui in te cœpit habitare, vt perfectiùs inhabitādo faciat te perfectum. *In hoc cognoſcimus, quòd in eò manemus, et ipſe in nobis, quoniam de ſpiritu ſuo dedit nobis.* Benè, Deo gratias. Cognoſcimus, quia habitat in nobis. Et hoc vnde cognoſcimus, quia cognoſcimus, quia habitat in nobis? Quia hoc ipſe Ioannes dixit, Quia de ſpiritu ſuo dedit nobis. Vnde ſcimus, quia de ſpiritu ſuo dedit nobis? Hoc ipſum qa de ſpiritu ſuo dedit tibi, vnde cognoſcis? Interroga viſcera tua. Si plena ſunt charitate, habes ſpiritum Dei. Vnde cognoſcimus, quia inde cognoſcis habitare in te ſpiritum Dei? Paulum interroga Apoſtolum : Quoniam charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris p ſpiritum ſanctum, qui datus eſt nobis. *Et nos vidimus, & teſtificamur, quoniā pater miſit filium ſuū ſaluatorem mundi.* Securi eſtote qui ægrotatis, talis medic⁹ venit. Deſperabatis, magni erāt morbi, inſanabilia erant vulnera, deſperata erat ægritudo. Magnitudinem mali tui attendis, omnipotentiam medici non attendis? Tu deſperatus es, ſed ille omnipotens eſt, cuius teſtes ſunt iſti, qui primò ſanati, & annuntiantes medicum, & ipſi tamen plus ſpe ſanati quàm re. Nam, ſicut dicit Apoſtolus, Spe ſalui facti ſum⁹. *Quiſquis cōfeſſus fuerit, quoniā Ieſus eſt filius Dei, Deus in eo manet, & ipſe in Deo.* Iam ſi à multis confeſſus fuerit, non dicamus verbo, ſed facto: non lingua, ſed facto, nam multi confitentur verbis, ſed factis negant. *Et nos cognouimus & credimus charitati, quam habet Deus in nobis. Deus charitas eſt.* Iam dixit ſuperiùs: ecce iterùm dicit. Ampliùs tibi non potuit dilectio commendari, quàm vt diceretur Deus. Fortè munus Dei contempturus eras. Et Deum contemnis? *Deus charitas eſt: & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* Viciſſim ſe habitant, qui continet & qui continetur. Habitas in Deo, ſed vt contineraris: habitat in te Deus, ſed vt contineat ne cadas, ne fortè ſic te putes domum Dei fieri, quomodò domus tua portat carnem tuam. Si ſubtrahat ſe domus in qua es, cadis: ſi autem tu te ſubtrahas, non cadet. Deus integer eſt, cùm eum deſeris : integer, cùm ad illū redieris. Tu ſanaris, non illi aliquid præſtabis: tu mundaris, tu reficeris, tu corrigeris. Ille medicamentum eſt non ſano, regula eſt prauo, lux eſt tenebrato, habitatio eſt deſerto: omnia ergo tibi conferuntur, non Deo. Sit tibi domus Deus, eſto domus Dei : mane in Deo, & maneat. Maneat in te Deus, vt te contineat: maneas in Deo, ne cadas : quia ſic de charitate dicit Apoſtolus: Charitas nunquā cadit. Quomodò cadit quem continet Deus? *In hoc perfecta eſt charitas Dei nobiſcū, vt fiduciā habeamus in die iudicij: quia ſicut ille eſt, & nos ſumus in hoc mundo.* Quiſquis fiduciam habet in die iudicij, perfecta eſt in illo charitas. Quid eſt habere fiduciam in die iudicij? Non timere, ne veniat dies iudicij. Cœpit aliquis credere diem iudicij, ſi cœpit credere, cœpit & timere : ſed quia timet, nondum habet fiduciam in die iudicij, nondum eſt in illo perfecta charitas. Nunquid tamen deſperandum eſt? In quo vides initium, cur deſperas finem? Quod initiū video, inquies? Ipſum timorem. audi ſcripturā: Initium ſapientiæ timor Domini. Cœpit ergo timere diem iudicij, timendo corrigit ſe, vigilat aduersùs hoſtes ſuos, id eſt, peccata ſua, incipit reuiuiſcere interiùs, & mortificare membra ſua, quæ ſunt ſuper terram, ſicut Apoſtolus dicit, Mortificate membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram. Spiritalia nequitiæ dicit membra ſuper ter-

Dilige, & fac quod vis.

Ioan. 21.

Matt. 5.

Dei pedes, Manus, oculi.

Pſal. 40.

Aures.

Matt. 11. & 13.

Rom. 5.

Rom. 8.

Habitas vt Deus habitet in homine.

1. Cor. 13.

Pſal. 110.

Coloſ. 3.

Membra ſuper terram terrena.

ram. Nam ſequitur & exponit, Auaritiam, immundiciam, & cætera quæ illic exequitur. Quâtùm autem mortificat iſte, qui timere cœpit diẽ iudicij, membra ſua ſuper terram, tantùm ſurgunt & corroborantur membra cœleſtia. Membra autem cœleſtia, omnia opera bona. Surgentibus cœleſtibus membris, cœpit deſiderare qđ timebat. Timebat enim ne veniret Chriſtus, & inueniret impium quem damnaret: deſiderat vt veniat, quia inuenturus eſt quem coronet. Iam cùm cœperit deſiderare venientem Chriſtum caſta anima, quæ deſiderat amplexus ſponſi, renuntiat adultero, fit virgo interiùs ipſa fide, ſpe & charitate. *Quia ſicut ille eſt, et nos ſumus in hoc mũdo.* Audiſti cauſam fiduciæ tuæ. Quia ſicut ille eſt, inquit, & nos ſumus in hoc mundo. Debemus hoc referre ad ipſam charitatem, & intelligere quid dictum ſit. Deus diligit inimicos ſuos, qui facit ſolem ſuum oriri ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos. Si ergo ad hanc perfectionem nos inuitat Deus, vt diligamus inimicos noſtros, ſicut & ipſe dilexit ſuos, ea nobis fiducia eſt in die iudicij, quia ſicut ille eſt, & nos ſumus in hoc mundo: quia ſicut ille diligit inimicos ſuos, faciendo ſolem ſuum oriri ſuper bonos & malos, & pluendo ſuper iuſtos & iniuſtos, nos quia inimicis noſtris non poſſumus præſtare temporalem ſolẽ & pluuiam, præſtemus lachrymas cùm pro illis oramus. Iam ergo de ipſa fiducia videte quid dicat. Vnde intelligitur perfecta charitas? *Timor non eſt in charitate.* Quid ergo dicimus de illo, qui cœpit timere diẽ iudicij? Si perfecta in illo eſſet charitas, non timeret. Perfecta enim charitas faceret perfectam iuſtitiam, & non haberet quare timeret: immò haberet quare deſideraret, vt tranſeat iniquitas, & veniat regnum Dei. Ergo timor non eſt in charitate. Sed in qua charitate? Non in inchoata. In qua ergo? *Sed perfecta charitas foras mittit timorẽ.* Ergo incipiat timor, quia initium ſapientiæ timor Domini. Cùm autem cœperit charitas habitare, pellitur timor, qui ei præparauit locum. Quantùm enim illa creſcit, ille decreſcit: & quâtùm illa fit interior, timor pellitur foras. Maior charitas, minor timor: minor charitas, maior timor. Si autem nullus timor, non eſt quà intret charitas. Sicut videmus per ſetam introduci filum, quando aliquid ſuitur: ſeta priùs intrat, ſed niſi exeat, non ſuccedit filum: ſic timor primò occupat mentem, nõ autem ibi remanet timor: quia ideò intrauit, vt introduceret charitatem. *Quia timor pœnam habet.* Torquet cor conſcientia peccatorum: nondum facta eſt iuſtificatio. Stimulat timor, ſed noli timere: intrat charitas, quæ ſanat quod vulnerat timor. Opus eſt, vt intret timor primò, per quem veniat charitas. Timor medicamentum, charitas ſanitas. *Qui autem timet, non eſt perfectus in charitate.* Eſt alia ſententia, quæ videtur huic eſſe contraria, ſi non habeat intellectorem. Dicitur enim quodam loco in Pſalmo: Timor Domini caſtus, permanens in ſeculum ſeculi. Sed eſt timor alius, qui dicitur caſtus: eſt alius, qui non dicitur caſtus: Aliud eſt timere Deum, ne mittat te in gehennam cum diabolo: aliud eſt timere Deum, ne recedat à te. Ille timor, quo times ne in ignem mittaris cum diabolo, nondum eſt caſtus: non enim venit ex amore Dei, ſed ex timore pœnæ. Cùm autem times Deum, ne deſerat te præſentia eius, amplecteris eum, ipſo frui deſideras. Timorem non caſtum charitas excludit: timor caſtus permanet in ſeculum ſeculi. *Nos ergo diligamus eum, quoniam Deus prior dilexit nos.* Nam vnde diligeremus, niſi ille prior diligeret nos? Diligendo amici facti ſumus: ſed inimicos ille dilexit, vt amici efficeremur. Prior dilexit nos, & donauit nobis vt diligeremus eũ. Nondũ diligebamus: diligendo pulchri efficimur. Anima noſtra, fratres mei, fœda eſt per iniquitatem: amando Deũ pulchra efficitur. Qualis amor eſt, qui reddit pulchram amantem? Deus autem ſemper pulcher eſt, nunquam deformis, nunquam commutabilis. Amauit nos prior, qui ſemper eſt pulcher: & quales amauit, niſi fœdos & deformes? Non ideò tamẽ, vt fœdos dimitteret, ſed vt mutaret, & ex deformibus pulchros faceret. Quomodò erimus pulchri? Amando eum qui ſemper eſt pulcher. Quantùm in te creſcit amor, tantùm creſcit pulchritudo, quia ipſa charitas eſt animæ pulchritudo. Pulcher es iã, ſed nolite attẽdere, ne pdas quod accepiſti: illum attende, à quo factus es pulcher. *Si quis dixerit, Quoniã diligo Deum, & fratrem ſuum oderit, mẽdax eſt.* Vnde probas, quia mẽdax eſt? Audi: *Qui enim non diligit fratrem ſuum, quẽ videt, Deum, quem non videt, quomodò poteſt diligere?* Quid ergo? Qui diligit fratrem, diligit Deum? Neceſſe eſt, vt diligat Deum, neceſſe eſt vt diligat ipſam dilectionem. Diligendo dilectionem, diligit Deũ. Si enim Deus dilectio eſt, quiſquis diligit dilectionem, Deum diligit. Dilige ergo fratrem, & ſecurus eſto. Quare autem non videt Deum, qui fratrem non diligit? Quia non habet ipſam dilectionem. Ideò non habet dilectionẽ, quia non diligit fratrem. Propterea ergo non vidit Deum, quia non habet dilectionem: nam ſi habeat dilectionem, Deum videt: quia Deus dilectio eſt. Et purgatur ille oculus magis magiſq; dilectione, vt videat illum incommutabilẽ ſubſtantiam, cuius præſentia ſemper gaudeat, qua perfruatur in æternum coniunctus angelis. Sed currat modò, vt aliquando in patria lætetur. Nõ amet peregrinationem, non amet viam. Totum amarum ſit, præter illum qui vocat, quouſq; inhæreamus illi, & dicamus quod dictum eſt in Pſalmo: Perdidiſti omnes, qui fornicantur abs te. Et qui ſunt, qui fornicantur? Qui diſcedunt & amant mundum. *Et hoc mandatũ habemus à Deo, vt qui diligit Deum, diligat & fratrem ſuum.* Prorſus non diligis Deum, ſi odiſti fratrem. Dedit nobis Deus præceptum, vt diligamus inuicem. Quomodò

Membra cœleſtia.

Matt. 5.

Pſal. 110.

Timor introducit charitatẽ.

Pſal. 18.

Timor caſtus & non caſtus.

Charitas nos reddit ſpecioſos.

Charitas purgat cordis oculos.

Pſal. 72.

modò diligis eum, cuius odiſti præceptum? Dicis te diligere Chriſtum. Serua mandatum eius, & dilige fratrem. Si autem fratrem non diligis, quomodò eum diligis, cuius mandatū contemnis? Hæc ad verbum ex Auguſtini Tractatu 7. 8.& 9. in Ioannis Epiſtolam excerpta ſunt, hinc inde multis omiſsis ſtudio breuitatis. Præſtet omnibus nobis præpotens Deus, vt magis magisq́; illum ſemper amemus, & eò tandem perueniamus, vbi illum ſemper viſuri ſumus, & videndo longè etiam ardentiùs amaturi, & amando laudaturi per infinita ſeculorum ſecula, AMEN.

DOMINICA EADEM,

Luc. XVI.

In illo tempore, dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Homo quidam erat diues, qui induebatur purpura & byſſo, & epulabatur quotidiè ſplendidè. Et reliqua. Homilia beati Gregorij Papæ.

Eſt Homilia 40. in Euangelia.

Scripta diuina quo ordine exponenda.

IN verbis ſacri eloquij, fratres chariſsimi, priùs ſeruanda eſt veritas hiſtoriæ, & poſtmodùm requirenda ſpiritualis intelligentia allegoriæ. Tunc nanque allegoriæ fructus ſuauiter carpitur, cùm priùs per hiſtoriam in veritatis radice ſolidatur. Sed quia nonnunquam allegoria fidem ædificat, & hiſtoria moralitatē, nos qui authore Deo iam fidelibus loquimur, non ab re credimus, ſi ipſum loquendi ordinem poſtponamus, quatenùs qui fidem iam firmā tenetis, priùs de allegoria aliquid breuiter audire debeatis, & quod vobis de moralitate hiſtoriæ valdè eſt neceſſarium, hoc in expoſitionis noſtræ ordine ſeruetur poſtremum: quia ea plerunque ſolent meliùs recoli, quæ contingit poſtmodùm audiri. Senſus ergo allegoricos ſub breuitate transcurrimus, vt ad moralitatis latitudinem citiùs venire valeamus. *Homo quidā erat diues, qui induebatur purpura & byſſo, & epulabatur quotidiè ſplendidè.* Quem fratres chariſsimi, quē diues iſte, qui induebatur purpura & byſſo, & epulabatur quotidiè ſplendidè, niſi Iudaicū populū ſignat, qui cultum vitæ exteriùs habuit, qui acceptæ legis delicijs ad nitorem vſus eſt, non ad vtilitatē? Quem verò Lazarus hulceribus plenus, niſi gentilem populum figuraliter exprimit, qui dum conuerſus ad Deum, peccata ſua confiteri non erubuit, huic vulnus in cute fuit? In cutis quippe vulnere virus à viſcerib' trahitur, & foras erūpit. Quid eſt ergo peccatorū confeſsio, niſi quædam vulnerum ruptio? quia peccati virus ſalubriter aperitur in confeſsione, quod peſtiferè latebat in mente. Vulnera etenim cutis, in ſuperficiem trahunt humorem putredinis. Et confitendo peccata, quid aliud agimus, niſi malum quod in nobis latebat, aperimus? Sed Lazarus

Diues epulo cuius typus.

Lazarus quorum figura.

Confeſsio peccatorū.

vulneratus cupiebat ſaturari de micis, quæ cadebant de menſa diuitis, & nemo illi dabat: quia gentilem quenque ad cognitionem legis admittere ſuperbus ille populus deſpiciebat, qui dum doctrinam legis non ad charitatem habuit, ſed ad elationem, quaſi de acceptis opibus tumuit: & quia ei verba defluebant de ſcientia, quaſi micæ cadebant de menſa. At contrà iacentis pauperis hulcera lingebant canes. Nonnunquam ſolent in ſacro eloquio per canes prædicatores intelligi. Canum etenim lingua vulnus dum lingit curat, quia doctores ſancti dum in confeſsione peccati noſtri nos inſtruunt, quaſi vulnus mentis ꝑ linguam tangunt: & quia nos loquendo à peccatis eripiunt, quaſi tangendo vulnera ad ſalutem reducunt. Quia enim canum nomine prædicatorum lingua ſignatur, à Domino per Pſalmiſtam dicitur: Lingua canum tuorum ex inimicis ab ipſo. Ex Iudæis quippe infidelibus ſancti prædicatores electi ſunt, qui in aſſertione veritatis contra fures latroneſque venientes, magnos pro Domino (vt ita dicam) latratus dederunt. Quo contrà de quorundam reprobatione dicitur: Canes muti non valentes latrare. Quia ergo prædicatores ſancti peccata damnant, confeſsionem verò peccatorum approbant, dicentes: Confitemini alterutrùm peccata veſtra, & orate pro inuicem, vt ſaluemini: hulcera Lazari canes lingunt. Sancti etenim doctores dum gentilium confeſsiones accipiunt, mentium vulnera ſaluti reſtituunt. Vnde & benè Lazarus interpretatur adiutus, quia ipſi hunc ad ereptionem iuuant, qui eius vulnera per linguæ correptionem curant. Poteſt etiam per linctionem canum, lata adulantium lingua ſignari. Adulantibus etenim vulnera noſtra lingere eſt, quòd plerunq; ſolent etiam ipſa mala, quæ nos in nobis reprehendimus, improbo fauore laudare. Contigit verò vt vterq; moreretur: & diues qui induebatur purpura & byſſo, ſepultus eſt in inferno, in ſinum verò Abrahę Lazarus ab angelis ductus eſt. Quid Abrahæ ſinus, niſi ſecretam requiem ſignificat patrum? de qua veritas dicit: Multi venient & recumbent cum Abrahā, Iſaac & Iacob in regno cœlorum, filij autem regni eijcientur in tenebras exteriores. Qui enim purpura & byſſo indutus dicitur, rectè regni filius vocatur. Qui de longinquo ad videndum Lazarum oculos leuat, quia dum per damnationis ſuæ ſupplicia infideles in imo ſunt, fideles quoſque ante diem extremi iudicij ſuper ſe in requie attendunt, quorum pòſt gaudia contemplari nullatenùs poſſunt. Longè verò eſt quod cóſpiciunt, quia illuc per meritum non attingunt. In lingua aūt ampliùs ardere oſtenditur, cùm dicit: *Mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti ſui in aquā, vt refrigeret linguā meam, qui crucior in hac flāma.* Infidelis populus verba legis in ore tenuit, quæ opere ſeruare contempſit. Ibi ergo ampliùs ardebit, vbi ſe oſtendit ſcire, quod facere noluit. Qua-

Canes myſtici.

Pſal. 67.

Eſai. 56.

Iaco. 5.

Adulatores.

Sinus Abrahæ.

Matt. 8.

Eccle.6.

Quapropter benè de doctis & negligētibus per Salomonem dicitur: Omnis labor hominis in ore eius, ſed anima eius non implebitur: quia quiſquis hoc ſolummodò laborat, vt ſciat quid loqui debeat, ab ipſa refectione ſcientiæ ſuæ mente vacua ieiunat. Ab extremo digiti ſe tangi deſiderat, quia æternis ſupplicijs datus, optat operatione iuſtorum vel vltima participari. Cui reſpondetur, quòd in hac vita bona receperit, quia omne ſuum gaudium felicitatem tranſitoriam putauit. Habere hic etenim poſſunt & iuſti bona, nec tamen hæc in recompenſatione recipere: quia dum meliora, id eſt, æterna appetunt, eorum iudicio quælibet bona adfuerint, quum ſanctis deſiderijs æſtuant, bona minimè videntur. Vnde Dauid propheta, qui regni diuitijs, multiſq; obſequijs fulciebatur, quanuìs & hæc ad neceſsitatem bona eſſe conſpiceret, vni tamen ſingulariter bono inhianter æſtuabat, dicens: Mihi autē adhærere Deo bonum eſt. Inter hæc verò notandum eſt, quòd ei dicitur, Memento fili. Ecce enim Abraham filium vocat, quem tamen à tormento non liberat: quoniam huius infidelis populi præcedentes patres fideles, quia multos à ſua fide deuiantes conſiderant, eos nulla compaſsione à tormentis eripiunt, quos tamen per carnem filios recognoſcunt. In tormentis autem diues poſitus, quinq; fratres habere ſe perhibet, quia ſuperbus idē Iudaicus populus, qui ex magna iā parte dānatus eſt, ſequaces ſuos, quos ſuper terram reliquit, quinq; libris Moyſi carnaliter intellectis, vel quinq; ſenſibus corporis deditos nouit. Quinario ergo numero fratres quos reliquerat, exprimit: & quia eos ad ſpiritualem intelligentiam non aſſurgere in inferno poſitus gemit, petit vt ad eos Lazarus mittatur. Cui quia Moyſen & prophetas habeant dicitur: ſed ait, quia non credent, niſi quis ex mortuis reſurrexerit. Cui protinùs reſpondetur: Si Moyſen & prophetas non audiunt, neque ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent. Certè de Moyſe veritas dicit: Si crederetis Moyſi, crederetis vtiq; & mihi: de me enim ille ſcripſit. Impletur ergo, quod per Abrahę reſponſionem dicitur. Ex mortuis enim Dominus reſurrexit. Sed Iudaicus ille populus quia Moyſi credere noluit, ei etiam qui reſurrexit à mortuis, credere contempſit. Cumq; Moyſi verba ſpiritualiter intelligere contempſit, ad eū de quo Moyſes locutus fuerat, nō peruenit. Hæc nos, fratres chariſsimi, pro indagandis allegoriæ myſterijs, ſuccinctè tranſcurriſſe ſufficiat: nunc ad intuendam latiùs rei geſtæ moralitatem animus recurrat: *Homo quidā erat diues, qui induebatur purpura & byſſo, & epulabatur quotidiè ſplēdidè. Et erat quidā mēdicus nomine Lazarus, qui iacebat ante ianuā diuitis, hulceribus plenus.* Nonnulli putant præcepta veteris teſtamenti diſtrictiora eſſe, quàm noui: ſed hi nimirùm improuida conſideratione falluntur. In illo enim nō tenacia, ſed rapina mulctatur. Ibi res iniuſtè ſublata, reſtitutione quadrupla punitur: hic aūt diues iſte non abſtuliſſe aliena reprehenditur, ſed propria non dediſſe. Nec dicitur, quia vi quempiā oppreſsit, ſed quia in acceptis rebus ſe extulit. Hinc ergo, hinc ſummoperè colligendum eſt, qua pœna mulctandus ſit qui aliena diripit, ſi inferni damnatione percutitur, qui propria non largitur. Nemo itaq; ſecurum ſe æſtimet, dicens: Ecce aliena non rapio, ſed conceſsis licitè rebus fruor: quia diues iſte non idcircò punitus eſt, quoniā aliena abſtulit, ſed quia acceptis rebus ſemetipſum malè dereliquit. Hoc quoq; fuit, quod hunc inferno tradidit, quia in ſua felicitate tumidus fuit, quia percepta dona ad vſum arrogantiæ inflexit, quia viſcera pietatis ignorauit, quia peccata ſua redimere, etiam cùm ſibi abundaret precium, noluit. Et ſunt nonnulli, qui cultum ſubtilium precioſarumq; veſtium non putant eſſe peccatū. Quod ſi videlicet culpa non eſſet, nequaquam ſermo Dei tam vigilanter exprimeret, ꝙ diues qui torquetur apud inferos, byſſo & purpura indutus fuiſſet. Nemo quippe veſtimenta precioſa niſi ad inanem gloriam quærit, videlicet vt honorabilior cæteris eſſe videatur. Nam quia pro ſola inani gloria veſtimentum precioſius quæritur, res ipſa teſtatur, quòd nemo vult ibi precioſis veſtibus indui, vbi ab alijs non poſsit videri. Quam culpā poſſumus meliùs etiā ex diuerſo colligere, quia ſi abiectio vilis indumenti virtus non eſſet, euangeliſta vigilanter de Ioanne non diceret: Erat indutus pilis camelorum. Sed notandum magnoperè eſt, in ore veritatis de ſuperbo diuite & humili paupere, quantus ſit ordo narrationis. Ecce enim dicitur: Homo quidam erat diues, & protinùs ſubinſertur: Et erat quidam mendicus nomine Lazarus. Certè in populo ſolent magis nomina diuitū quàm pauperum ſciri. Quid eſt ergo, ꝙ Dominus de paupere & diuite verbum faciens, nomen pauperis dicit, & nomen diuitis non dicit, niſi ꝙ Dominus humiles nouit atq; approbat, & ſuperbos ignorat? Vnde & quibuſdam de miraculorum virtute ſuperbientibus in fine dicturus eſt: Neſcio vos vnde ſitis: diſcedite à me oēs operarij iniquitatis. At cōtrà Moyſi dicitur: Noui te ex nomine. Ait ergo de diuite: Homo quidā, ait de paupere: Egenus nomine Lazarus: ac ſi apertè dicat: Pauperē humilem ſcio, ſuperbum diuitē neſcio. Illum cognitū per approbationem habeo, hunc per iudicium reprobationis ignoro. Penſandum eſt etiam nobis, conditor noſter quanta omnia conſideratione diſpenſet. Vna etenim res non pro vna re agitur. Nam ecce hulceribus plenus mendicus Lazarus ante ianuā diuitis iacet: qua de re vna Dominus duo iudicia expleuit. Habuiſſet enim fortaſſe aliquam excuſationem diues, ſi Lazarus pauper & hulceroſus ante eius ianuam non iacuiſſet, ſi remotus fuiſſet, ſi eius inopia nō eſſet oculis importuna. Rurſum ſi longè eſſet diues ab oculis hulceroſi pauperis, minorem toleraſſet in animo tentationem

Marginal notes: Boni vt bona tēporaria paruipendant. — Pſal.72. — Quinq; fratres diuitis... — Ioan.5. — ...pta le... — Precioſæ veſtes taxantur. — Matt.3. — Cur mendici expreſſum, diuitis ſuppreſſum nomē. — Matth.7. — Exod.33. — Dei iudicia quàm exacta.

pauper. Sed dum egenum & hulceratum ante ianuam diuitis & delicijs affluentis poſuit, in vna eademq; re, & ex viſione pauperis non miſerenti diuiti cumulum dãnationis intulit, & rursùm ex viſione diuitis tentatum quotidiè pauperem probauit. Quantas nanque hunc egenum & vulneribus obſeſſum tentationes creditis in ſua cogitatione toleraſſe, cùm ipſe egeret pane, & nõ haberet etiam ſalutem: atq; ante ſe diuitem cerneret ſalutem & delicias habere cum voluptate? ſe dolore & frigore affici, illum gaudere conſpiceret, & byſſo & purpura veſtiri? ſe deprimi vulneribus, illum diffluere acceptis rebus? ſe egere, illum nolle largiri? Quãtus putamus, fratres chariſsimi, tũc in corde pauperis tumultus tẽtationis fuit, cui certè ad pœnã ſufficeret paupertas, etiam ſi ſanus fuiſſet: & rurſum ſuffeciſſet ægritudo, etiam ſi ſubſidium adeſſet? Sed vt ꝓbaretur ampliùs pauper, ſimul hunc & paupertas & ægritudo tabefecit: atq; inſuper videbat procedentẽ diuitem obſequentibus cuneis circunfulciri, & ſe in infirmitate & inopia à nullo viſitari. Nam quia nemo ei ad viſitandũ aderat, teſtãtur canes qui licenter eius vulnera lingebant. Ex vna ergo re omnipotens Deus duo iudicia exhibuit, dum Lazarum pauperem ante ianuam diuitis iacere permiſit, vt & diues impius damnationis ſibi augeret vltionem, & tentatus pauper creſceret ad remunerationem. Cõſpiciebat ille quotidiè cui non miſereretur: videbat iſte, de quo probaretur. Duo inferiùs corda, ſed vnus deſuper inſpector, qui & hunc tentando exercebat ad gloriã, & illum tolerando expectabat ad pœnam, nam ſequitur: *Factum eſt autem, vt Lazarus moreretur, & portaretur ab angelis in ſinũ Abrahæ. Mortuus eſt autẽ & diues, & ſepultus eſt in inferno.* Qui nimirùm diues eum, cui in hac vita miſereri noluit, in ſuo iã ſupplicio poſitus, patronum quærit. Nam ecce ſubiungitur: *Qui eleuans oculos cùm eſſet in tormẽtis, vidit Abrahã à longè, & Lazarum in ſinu eius, & ipſe clamans dixit: Pater Abrahã, miſereri mei, & mitte Lazarum vt intingat extremũ digiti ſui in aquã vt refrigeret linguam meã, quia crucior in hac flamma.* O quãta eſt ſubtilitas iudiciorum Dei, ô quàm diſtrictè agitur bonorum actuum malorumq; retributio. Certè ſuperiùs dictum eſt, quia Lazarus in hac vita cadentes micas de menſa diuitis quærebat, & nemo ei dabat: nunc de ſupplicio diuitis dicitur, quia de extremo digito Lazari deſtillari aquam in ore ſuo concupiſcit. Hinc ergo, hinc fratres colligite, quanta ſit diſtrictio ſeueritatis Dei. Diues enim iſte, qui vulnerato pauperi mẽſæ ſuæ vel minima dare noluit, in inferno poſitꝰ, vſq; ad minima quærenda peruenit. Nam & guttam aquæ petijt, qui micas panis negauit. Sed notandum valdè eſt, quid ſit quòd diues in igne poſitus linguam ſuam refrigerari petit. Mos quippe eſt ſacri eloquij, vt aliquando aliud dicat, ſed ex eodem dicto aliud innuat. Superiùs aũt hunc ſuperbum diuitem Dominus nõ loquacitati vacantem dixerat, ſed ſuperfluè conuiuãtem: neque hunc de loquacitate notauit, ſed cum elatione & tenacia de edacitate peccaſſe. Sed quia abundare in conuiuijs loquacitas ſolet, is qui hic malè conuiuatus dicitur, apud infernum grauiùs in lingua ardere perhibetur. Primò nanque malè conuiuãtibus famulatur culpa loquacitatis, poſt loquacitatem ludendi etiam leuitas ſequitur. Nam quia edacitatem luſus ſequatur, teſtatur ſacra ſcriptura, quæ ait: Sedit populus manducare & bibere, & ſurrexerunt ludere. Sed priuſquam ad luſum moueatur corpus, ad iocos & verba inania mouetur lingua. Quid ergo eſt quod innuitur, quia in tormentis poſitus diues linguam ſuam refrigerari poſtulat, niſi quòd is, qui conuiuando magis de loquacitate peccauerat, per retributionis iuſtitiam in lingua atrociùs ardebat? Sed cum graui valdè eſt pauore penſandum hoc, quod ei per Abrahæ reſponſionem dicitur: *Fili, recordare quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala. Nunc aũt hic cõſolatur, tu verò cruciaris.* Iſta chariſsimi fratres ſentẽtia pauore potiùs indiget, quàm expoſitione. Nam ſi qui eſtis, qui in hoc mundo exterioris boni aliquid accepiſtis, ipſum (vt ita dicam) donum exterius pertimeſcere debetis, ne vobis pro quorundam veſtrorum actuum recompenſatione ſit datũ, ne iudex qui hic bona exteriora reſtituit, à retributione boni intimi repellat, ne honor hic vel diuitiæ non adiumentum virtutis, ſed remuneratio ſint laboris. Eccè enim dum dicitur, Recepiſti bona in vita tua, indicatur & diues iſte aliquid boni habuiſſe, ex quo in hac vita bona rece perit. Rurſumq; dũ de Lazaro dicitur, quia recepit mala, profectò mõſtratur, & Lazarus habuiſſe malum aliquod, quod purgaretur. Sed mala Lazari purgauit ignis inopiæ, & bona diuitis remunerauit felicitas tranſeuntis vitæ. Illum paupertas afflixit & terſit, iſtum abundantia remunerauit & repulit. Quicunq; ergo bona in hoc ſeculo habetis, cùm vos bona egiſſe recolitis, valdè de ipſis pertimeſcite, ne conceſſa vobis proſperitas eorundem remuneratio ſit bonorum: & cùm quoslibet pauperes nonnulla reprehenſibilia perpetrare conſpicitis, nolite deſpicere, nolite deſperare: quia fortaſsè quos ſuperfluitas tenuiſsimæ prauitatis inquinat, caminus paupertatis purgat. De vobis omninò pertimeſcite, quia nõnulla etiã malè acta proſpera vita ſecuta eſt: de illis verò ſolicitè penſate, quia eorum vitam etiam magiſtra paupertas cruciat, quouſq; ad vitæ rectitudinem perducat. Sequitur: *Et in his omnibus inter nos & vos chaos magnũ firmatũ eſt, vt hi qui volunt hinc ad vos tranſire, nõ poſsint, neq; inde huc tranſmeare.* Qua in re valdè quærendum eſt, quomodò dicitur: Hi qui volunt hinc ad vos tranſire, nõ poſſunt. Quia enim hi qui in inferno ſunt, ad beatorum ſortem traſire cupiunt, dubiũ non eſt: qui verò in beatitudinis ſorte ſuſcepti ſunt, quo pacto dicitur, quia tranſire ad eos qui in inferno

Tentatur pauper & morbo & inopia.

Rectè & malè factorum retributio.

ferno cruciantur, volũt? Sed ſicut tranſire reprobi ad electos cupiunt, id eſt, à ſuppliciorũ ſuorũ afflictione migrare: ita ad afflictos atq; in tormentis poſitos tranſire iuſtorum eſt, mente ire per miſericordiam, eoſq; velle liberare. Sed qui volunt de beatorum ſede ad afflictos atq; in tormentis poſitos tranſire, non poſſunt: quia iuſtorum animæ quanuìs in ſuæ naturæ bonitate miſericordiam habeant, iam tunc authoris ſui iuſtitiæ coniunctæ, tanta rectitudine conſtringuntur, vt nulla ad reprobos compaſsione moueantur. Ipſi quippe iudici concordant cui inhærent, & eis quos eripere non poſſunt, nec ex miſericordia condeſcendunt: quia tantùm illos tunc à ſe videbunt extraneos, quantùm & ab eo quem diligunt authore ſuo conſpiciunt repulſos. Nec iniuſti ergo ad beatorum ſortem tranſeũt, quia damnatione perpetua conſtringuntur: nec iuſti ad reprobos tranſire poſſunt, quia electi iam per iuſtitiam iudicis, eis nullo modo ex aliqua compaſsione miſerentur. Sed poſtquàm ardenti diuiti de ſe ſpes tollitur, eius animus ad ꝓpinquos quos reliquerat, recurrit: quia reproborum mentem pœna ſua quandoq; inutiliter erudit ad charitatem, vt iam tunc etiam ſuos ſpiritualiter diligant, qui hic dum peccata diligerent, nec ſe amabant. Vnde nunc ſubditur: *Rogo ergo te pater, vt mittas eum in domum patris mei: habeo enim quinque fratres, vt teſtetur illis, ne & ipſi veniant in hunc locum tormentorum.* Qua in re notandum eſt, ardenti diuiti quanta ad ſupplicium cumulantur. Ad pœnam nanque ſuam ei & cognitio ſeruatur, & memoria: cognoſcit enim Lazarum quem deſpexit, fratrum quoq; ſuorum meminit, quos reliquit. Perfecta quippe ei vltio de paupere non eſſet, ſi hunc in retributione non recognoſceret & perfecta pœna in igne non eſſet, ſi non hoc quod ipſe patitur, etiam ſuis timeret. Vt ergo peccatores in ſupplicio ampliùs puniantur, & eorum vident gloriam quos contempſerunt, & de illorum etiam pœna torquentur, quos inutiliter amauerunt. Credendum verò eſt, quòd ante retributionem extremi iudicij iniuſti in requie quoſdam iuſtos conſpiciunt, vt eos videntes in gaudio, non ſolùm de ſuo ſupplicio, ſed etiã de illorum bono crucientur. Iuſti verò in tormentis ſemper intuentur iniuſtos, vt hinc eorum gaudium creſcat: quia malum conſpiciunt quod miſericorditer euaſerunt: tantoque maiores creatori ſuo gratias referunt, quanto vident in alijs, quod ipſi perpeti, ſi eſſent derelicti, potuerunt. Nec illã tantæ beatitudinis claritaté apud iuſtorum animos fuſcat aſpecta pœna reproborum, quia vbi iam compaſsio miſeriæ non erit, minuere proculdubiò beatorum lætitiam non valebit. Quid autem mirum, ſi dum iuſti iniuſtorum tormenta conſpiciunt, hoc illis eueniat in obſequium gaudiorum, quando & in pictura niger color ſubſternitur, vt albus vel rubeus clarior videatur? Sicut dictum eſt, tanto bonis gaudia ſua excreſcunt, quanto eorum oculis damnatorum mala ſubteriacent, quæ euaſerunt. Et quanuìs eis ſua gaudia ad perfruendum plenè ſufficiant, mala tamen reproborum abſque dubio ſemper aſpiciunt: quia qui creatoris ſui claritatem vident, nihil in creatura agitur, quod videre non poſsint. Petenti autem diuiti, vt Lazarus mittatur, ab Abraham protinùs reſpõdetur: *Habent Moyſen & prophetas, audiant illos.* Sed qui Dei verba deſpexerat, hæc audire non poſſe ſuos ſequaces æſtimabat. Vnde & reſpondit, dicens: *Nõ pater mi, ſed ſi quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent.* Cui mox veraci ſententia dicitur: *Si Moyſen & prophetas nõ audiũt, neq; ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credẽt ei*: quia nimirùm qui verba legis deſpiciunt, redemptoris præcepta, qui ex mortuis reſurrexit, quãto ſubtiliora ſunt, tanto hæc difficiliùs implebunt. Minus eſt enim quicquid per legem dicitur, quàm hoc quod per Dominum iubetur. Illa enim dari decimas præcipit: redemptor verò noſter ab his, qui perfectionem ſequuntur, omnia dimitti iubet. Illa peccata carnis reſecat, redemptor verò noſter cogitationes etiam illicitas damnat. Si ergo Moyſen & prophetas non audiunt, neq; ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent ei: quia hi qui viliora legis præcepta implere negligunt, ſaluatoris noſtri mãdatis altiorib⁹ obedire quãdo conualeſcunt? Et nimirùm conſtat, quia cuius implere dicta renuunt, ei proculdubiò credere recuſant. Hæc nos de ipſa rei geſtæ conſideratione dixiſſe ſufficiat. Sed vos fratres chariſsimi, & requiem Lazari, & pœnam diuitis cognoſcentes, ſolerter agite, culparum veſtrarum interceſſores quærite, atque aduocatos vobis in die iudicij pauperes procurate. Multos enim nunc Lazaros habetis, ante ianuas veſtras iacent, atque his indigent, quæ vobis iam ſatiatis quotidiè de menſa cadunt. Verba ſacræ lectionis debent nos inſtruere ad implenda mandata pietatis. Quotidiè Lazarum ſi quærimus, inuenimus: quotidiè Lazarum ſi non quærimus, cernimus. Ecce importunè ſe pauperes offerunt: rogant nos, qui tunc pro nobis interceſſores venient. Certè nos omninò rogare debuimus, & tamen rogamur. Videte ſi negare debemus quod petimur, quando patroni ſunt qui petunt. Nolite ergo miſericordiæ tempora perdere, nolite accepta remedia diſsimulare. Ante ſupplicium cogitate de ſupplicio. Cùm quoslibet in hoc mundo abiectos aſpicitis, etiam ſi qua reprehenſibilia eorum eſſe videantur, nolite deſpicere: quia fortaſſe quos morum infirmitas vulnerat, medicina paupertatis curat. Quorum ſi qua ſunt talia, quæ debeant iure reprehendi, hæc ſi vultis, ad vſum veſtræ mercedis inflectitis, vt ex ipſis eorum vitijs cumulentur vobis incrementa pietatis, quatenùs panem pariter detis & verbum, panem refectionis cum verbo correptionis, & duo à vobis

Iuſti in cœlo nulla erga damnatos commiſeratione mouentur.

Iuſti in cœlo ſemper ſpectant damnatos.

Sancti in Deo quæ videant.

Euangeliũ longè maiora quàm lex exigit. Matt. 19.

Non ſunt deſpiciẽdi pauperes.

bis alimenta percipiat,qui vnum quærebat:dum exteriùs cibo,& interiùs ſatiatur eloquio. Pauper ergo cùm reprehenſibilis cernitur, moneri debet,& deſpici non debet. Si verò reprehenſionis nil habet,venerari ſummoperè ſicut interceſſor debet. Sed ecce multos cernimus,& quis cuius ſit meriti, neſcimus. Omnes ergo venerandi ſunt,tantoque neceſſe eſt vt omnibus te humiliare debeas,quanto quis ſit Chriſtus, ignoras. Rem fratres refero,quàm benè is qui præſtò eſt, frater & compresbiter meus Specioſus nouit. Eodem tempore quo monaſterium petij, anus quædam Redempta nomine,in ſanctimoniali habitu conſtituta, in vrbe hac iuxta Mariæ ſemper virginis eccleſiam manebat. Hæc illius Herundinis diſcipula fuerat,quæ magnis virtutibus pollens,ſuper Præneſtinos montes vitam eremiticam duxiſſe ferebatur. Huic duę in eodem habitu diſcipulæ adhærebant, vna nomine Romula,& altera quæ nunc adhuc ſupereſt, quã quidem facie ſcio,ſed nomine neſcio. Tres itaque hæ in vno habitaculo commorantes, morũ quidẽ diuitijs plenam,ſed tamen rebus pauperẽ vitã ducebãt. Hæc aũt quã prefatꝰ ſum Romula, aliã quã prædixi condiſcipulã ſuam,magnis vitæ meritis anteibat. Erat quippe miræ patientiæ, ſummæ obedientiæ,cuſtos oris ſui,ad ſilentium ſtudioſa valdè,& ad continuæ orationis vſum. Sed plerunque hi,quos iam perfectos homines æſtimant, adhuc in oculis ſummi opificis aliquid imperfectionis habent, ſicut ſæpè imperiti homines necdum perfectè ſculpta ſigilla conſpicimus,& iam quaſi perfecta laudamus, quæ adhuc artifex conſiderat & limat: laudari iam audit, & tamen ea tundere meliorando non deſinit: hæc quam prædiximus Romula, ea quam græco vocabulo paralyſim medici vocant,moleſtia corporali percuſſa eſt, multiſq; annis in lectulo decumbens,penè omnium iacebat mẽbrorum officio deſtituta,nec tamen hæc eadem eius mentem ad impatientiam flagella perduxerant. Nam ipſa ei detrimenta membrorum facta fuerant incrementa virtutum: quia tanto ſolicitiùs ad vſum orationis excreuerat, quanto & aliud quodlibet agere nequaquam valebat.

Pauperes etiam venerandi ſunt

Romula magnis prædita virtutibus.

Nocte igitur quabam eandem Redemptam, quam præfatus ſum(quæ vtraſque diſcipulas ſuas filiarum loco nutrierat)vocauit,dicens: Mater veni,mater veni. Quæ mox cum alia eius condiſcipula ſurrexit,ſicut vtriſque referentibus, & multis res eadem claruit,& ego quoque eodem tempore audiui. Cumq; noctis medio lectulo iacentis aſsiſterent,ſubitò cælitùs lux emiſſa, omne illius cellulæ ſpatium impleuit, & ſplendor tantæ claritatis emicuit, vt corda aſsiſtentium inæſtimabili pauore perſtringeret,atq; vt pòſt ipſæ referebant,omne in eis corpus obrigeſceret,& in ſtupore ſubito remanerent. Cœpit nanque quaſi cuiuſdam magnæ multitudinis ingredientis ſonitus audiri,oſtiũ cellulæ concuti, ac ſi ingredientiũ turba premeretur:atq; vt dicebãt, intrantium multitudinẽ ſentiebant,ſed nimietate timoris & luminis nil videre poterãt:quia earum oculos & pauor depreſſerat,& ipſa tanti luminis claritas reuerberabat. Quam lucem protinùs miri odoris eſt fragrantia ſubſecuta,ita vt earũ animũ,quia lux emiſſa terruerat, odoris ſuauitas refoueret. Sed cùm vim claritatis illius ferre non poſſent,cœpit eadem Romula aſsiſtentẽ & trementem Redemptam,ſuorum morum magiſtram,blanda voce conſolari, dicens: Noli timere mater,non morior modò. Cumq; hoc crebrò diceret,paulatim lux quę fuerat emiſſa,ſubtracta eſt,ſed is qui ſubſecutus eſt odor remanſit,ſicq; dies ſecundus & tertius tranſijt,vt aſperſa fragrantia odoris remaneret. Nocte igitur quarta eandẽ magiſtram ſuam vocauit, qua veniente,viaticum petijt,& accepit. Necdum verò eadem Redempta vel alia eius diſcipula à lectulo iacentis diſceſſerat,& ecce ſubitò in platea ante cellulæ eiuſdem oſtium duo chori pſallentium conſtiterunt,& ſicut ſe dicebant ſexus ex vocibus diſcreuiſſe, pſalmodiæ cantus dicebant viri,& fœminæ reſpondebãt. Cũq; ante fores cellulæ exhiberentur cæleſtes exequiæ, ſancta illa anima carne ſoluta eſt. Qua ad cælum ducta, quanto chori pſallentium altiùs aſcendebant, tanto cœpit pſalmodia leniùs audiri, quouſque & eiuſdem pſalmodiæ ſonitus & odoris ſuauitas elongata finiretur. Hæc igitur quandiù vixerat in corpore,quis illam haberet in honore? Indigna cunctis, omnibus deſpecta videbatur. Quis enim ad illam accedere, quis ad illam venire dignaretur? Sed latebat in ſterquilinio margarita Dei. Sterquiliniũ fratres hanc ipſam corruptibilitatẽ corporis appello, ſterquiliniũ abiectionẽ paupertatis nomino. Aſſumpta eſt ergo margarita,quæ iacebat in ſterquilinio, & poſita eſt in cæleſtis regis ornamento. Iam inter ſupernos ciues emicat,iam inter ignitos illos lapides æterni diadematis coruſcat. O vos qui in hoc mũdo vos diuites aut eſſe creditis aut eſtis, conferte ſi poteſtis,falſas diuitias veſtras veris diuitijs Romulæ. Vos in huius mundi via omnia amiſſuri poſsidetis, illa nil quæſiuit in itinere, & omnia inuenit in peruentione. Vos lætam vitam ducitis,triſtem mortem timetis: illa triſtem vitã pertulit,ad lætam mortem peruenit. Vos ad tempus quæritis obſequia hominum, illa deſpecta ab hominibus, inuenit ſocios choros angelorum. Diſcite ergo,fratres, temporalia cuncta deſpicere,diſcite honorem temporalem contemnere,æternam gloriã amare. Honorate quos pauperes cernitis,& quos foris conſpicitis deſpectos ſeculi,intus arbitramini amicos Dei. Cum his participamini quod habetis,vt quandoque dignentur vobiſcum participare quod habent. Penſate quod ore magiſtri gentium dicitur: In hoc tempore veſtra abundantia illorum inopiã ſuppleat,vt & illorum abundantia veſtræ inopię

ſit

Cæleſti lumine Romulæ perfunditur cubiculũ.

Item mi... ſu...

Moritura petit & accipit & charisti...

In diuitis mundo ... diſtes

Honorandi pauperes.

2. Cor. 8.

Matt.5.

fit ſupplementum. Pẽſate quod ipſa per ſe veritas dicit: Quandiù feciſtis vni de his fratribus meis minimis, mihi feciſtis. Ad tribuendum ergo pigri cur eſtis, quando hoc quod iacenti in terra porrigitis, ſedenti in cælo datis? Sed hæc omnipotens Deus, qui per me in veſtris auribus loquitur, per ſe in veſtris mentibus loquatur: qui viuit & regnat cum patre in vnitate ſpiritus ſancti Deus, per omnia ſecula &c.

Homiliã Euſebij Emeſeni in hanc Dominicam quære ſuprà feria V. poſt Dominicam 2. Quadrageſimæ.

DOMINICA III. POST Pentecoſten, in Epiſtolam Concio exegetica.

MVltis locis ſcriptura diuina cõmendat charitatẽ, ſed neſcio, inquit Auguſtinus Tractatu 5. in Ioannis Epiſtolam, ſi alicubi ampliùs, quàm in ea ipſa Epiſtola commendetur. Ex ea igitur rurſus nobis lectio depromitur, quã nũc tractandã ſumimus. *Nolite mirari fratres, ſi odit vos mũdus.* Mundũ hîc non cęlũ, non terrã, nec iſta opera quæ Deus fecit, ſed dilectores mundi vult intelligi, vt ait Auguſtinus: Mũdus, inquit idẽ hoc loco, quãdo in laude ponitur, cælũ & terra eſt, quæ in his opera Dei, vnde dicitur, Et mũdus per eũ factus eſt. Itẽ mũdus plenitudo terrę, ſicut dixit ipſe Ioannes: Non ſolũ aũt noſtrorum ꝓpitiatio peccatorũ eſt, ſed & totius mũdi, id eſt, omniũ fideliũ per orbẽ ſparſorũ. Mũdus aũt in malo, amatores mũdi ſunt. qui amãt mundũ, fratres amare nõ poſsũt. Hæc ille. Cõtra hoc mundi odiũ Chriſtus ſuos in Euãgelio cõfirmat & cõſolatur, his verbis: Si mũdus vos odit, ſcitote quoniã me priorem vobis odio habuit. Quæ verba Tractatu 87. in Ioannẽ exponens Auguſtin. Cur ergo ſe membrũ, ait, ſupra verticẽ extollit? Recuſas eſſe in corpore, ſi nõ vis odiũ mũdi ſuſtinere cum capite. Et paulò ſuperiùs dixerat: Pro dilectione patienter debemus etiã mundi odia ſuſtinere, neceſſe eſt enim vt nos oderit, quos cernit nolle quod diligit. Sed & Chriſtus ipſe eodem loco cauſam huius odij diſertis verbis explicat, dum ait ad diſcipulos: Si de mũdo fuiſſetis, mundus quod ſuum erat diligeret, quia verò de mundo non eſtis, ſed ego elegi vos de mundo, proptereà odit vos mundus. Vbi Auguſtinus, Totus, inquit, mundus Eccleſia eſt, & totus mundus odit Eccleſiam. Mundus igitur odit mundum, inimicus reconciliatum, damnatus ſaluatum, inquinatus mundatum. Hæc ille. Rectè igitur Chriſtus prædixit ſuis, quòd in mundo preſſuram ſint habituri: quia reuerà improbi homines multis modis affligũt pios: quos tamẽ blãdiſsimè conſolans Dominus, Confidite, inquit, quia ego vici mundũ. Itaq; Chriſti virtute vincitur mundus etiam à pijs quos premit. Ad hunc autem mundum impiorum pertinent non ſolùm infideles omnes, ſed etiã pſeudochriſtiani, qui confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant. *Nos ſcimus, quoniam tranſlati ſumus de morte ad vitam, quoniã diligimus fratres.* Ille veraciter charitatẽ habet, inquit D. Gregorius Homilia 27. in Euangelia, qui & amicũ diligit in Deo, & inimicum propter Deum. Nam ſunt nõnulli qui diligũt proximos, ſed per affectum cognationis & carnis. Hi nimirũ & proximum diligũt, & tamẽ illa ſublimia dilectionis præmia nõ aſſequũtur: quia amorem ſuũ non ſpiritaliter ſed carnaliter impendũt. Proinde cùm Dominus diceret, Hoc eſt præceptũ meum, vt diligatis inuicẽ, protinùs addidit, Sicut dilexi vos: ac ſi apertè dicat: Ad hoc amate, ad quod amaui vos. Hæc Gregorius. Ergo, vt ait Auguſtinus Tractatu 83. in Ioannẽ, Diſcernitur iſta dilectio ab illa dilectione, qua ſe inuicẽ diligunt homines ſicut homines. Nã vt diſcerneretur, adiunctũ eſt, Sicut dilexi vos. Vt quid enim diligit nos Chriſtus, niſi vt regnare poſſimus cum Chriſto? Ad hoc ergo & nos inuicẽ diligamus, vt dilectionẽ noſtrã diſcernamus à cæteris, qui non ad hoc ſe inuicem diligunt, quia nec diligunt. Qui autem ſe propter habendum Deum diligunt, ipſi ſe diligunt. Ergo vt ſe diligant, Deum diligunt. Nõ eſt hæc dilectio in omnibus hominibus. Pauci ſe propterea diligunt, vt ſit Deus omnia in omnibus. Hæc Auguſtin. Qui igitur purè & ſyncerè diligũt proximos, in Deo quidẽ ſi ſint amici, & ꝓpter Deũ ſi ſint inimici, ij iam tranſlati ſunt à morte ad vitã. Fieri enim nõ poteſt, quin tales etiã Deũ diligãt. Vbi verò hæc charitas eſt Dei & proximi, vt Tractatu memorato ait Auguſtinus, quid eſt quod poſſit deeſſe? Vbi autem nõ eſt, quid eſt quod poſſit prodeſſe? *Qui non diligit, manet in morte.* Eãt igitur homines & iactẽt fidẽ ſuã, iactẽt verbũ Dei & Euangeliũ, vt hac ætate faciũt hæretici, in morte vt permaneant neceſſe eſt, ſi non diligunt. Poteſt eſſe in hominibus etiã magna & firma fides, at ijipſi poſſunt manere animo frigidi & ad bona opera pigri ac torpidi, ſi non etiam ament. Atquì vbi feruet charitas, ibi alacriter datur opera exercitijs pietatis & omnibus rebus Deo gratis. Odio habetur iniquitas, diligitur iuſtitia, carnis cõcupiſcentijs frenum inijcitur, Deus timetur, mundus contemnitur, præſentia in faſtidio ſunt, futura appetuntur. Hæc vitæ interioris ſigna ſunt, quæ ſine charitate haberi non poteſt. *Omnis qui odit fratrẽ ſuũ, homicida eſt.* Iam ergo, inquit hîc Auguſtinus, ſi contemnebat quiſquam odium fraternũ, nunquid & homicidiũ in corde ſuo contempturus eſt? Non mouit manũ ad occidendũ hominẽ, homicida iã tenetur à Domino. Viuit ille, & iſte iam interfector iudicatur. Hæc ille. Terribilis hæc ſcripturæ ſententia eſt, & tamen veriſsima. Qui enim fratrem odit, etiamſi illum non occidat, at certè tamen occidit ipſo odio animam ſuam. Longè verò atrocius homicidium eſt ani-

Marginal notes (left column): Mundus, mũdo huic [illegible] — 1.Ioan.2. — Ioan.15. — Ibidem. — Mũdus o[illegible] mundũ. — Ioan.16.

Marginal notes (right column): Tit.1. — *Quis verè diligat.* — Ioan.15. — *Amor ſanctus à naturali diſcernitur.* — *Signa vitæ ſpiritalis.*

mam occidiſſe quàm corpus. Plerunque autem ex odio naſci ſolet etiam proximi cædes corporalis. Vt igitur ab immani ſcelere homicidij tum corporalis, tum ſpiritalis longè ſemper poſſimus abeſſe, odium ex omnibus animi receſsibus procul arceamus. *Et ſcitis, quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in ſe manentem.* Quicū que igitur odit fratrem ſuum, alienus eſt à gratia, quam ſequitur vita æterna: nec poteſt in ſe habere Deum, qui charitas eſt. Vbi autem Deus non eſt, diabolus vt adſit & dominetur oportet. Caueamus hoc deteſtabile vitium, quod Deum excludit, & ſatanæ dominio ſubdit. Facilè contemnit & abijcit odium, qui Deum cupit habere propitium: qui ſe cogitat in multis offendiſſe Deum, & ideò libenter ignoſcit fratri in ſe peccanti, nec vllo modo patitur erga vllū in ſuo pectore hærere odium, quandoquidem non vult Deum ſibi ſentire iratum. Qui autē huic mundo & mundi cupiditatibus dediti ſunt, facilè inueniunt iræ & odij materiam: at tamen quāto atrocius proximos & ira & odio proſequūtur, tāto ſibijpſis exitialiùs nocent. A ſeipſis enim Deū & eius gratiam expellunt: quod nimirùm nō facerent, ſi ſibi conſultum vellent. Omne animal diligit ſimile ſibi, & homo ratione præditus odit fratem ſuum? Ab odio autem facilè peruenitur ad homicidium. Quem enim quis habet odio, eum extinctum cupit. Porrò ſicut is qui videt mulierem ad concupiſcendū eam, iam mœchatus eſt eā in corde ſuo: ſic qui hominē optat extinctū, iam reus tenetur homicidij, etiāſi manū nunquā moueat ad cædē perpetrandā. Vnde conſtat ſola voluntate & animi conſenſu multa ſæpè grauiſsima peccata admitti. *In hoc cognouimus charitatem Dei, quoniam ille animam ſuam pro nobis poſuit: & nos debemus pro fratribus animas ponere.* Verè charitas incomparabilis, Deum mori pro hominib⁹, immò pro inimicis & impijs, ſicut Apoſtolus ait: Cōmendat charitatem ſuam Deus in nobis: quoniam cùm adhuc peccatores eſſemus, ſecundùm tempus Chriſtus pro nobis mortuus eſt. Eramus omnes natura filij iræ, nec erat ſpes vlla redeundi cum Deo in gratiam: & ecce cauſam noſtram heu nimis malam in ſe recepit vnicus filius Dei, & vt patris à nobis iram auerteret, factus inæſtimabili dignatione homo, pro nobis ſanguinem fudit. Quis hoc dubitet immenſi fuiſſe amoris, & quem nulla mens capere queat? Quid verò pro tanto amore repoſcit à nobis? Vt & nos pro fratribus animas ponamus, vbi res poſtulat. Et hæc quidem eſt ſumma & præcipua probatio amoris, pro fratribus animam ponere. Maiorem enim dilectionem nemo habet, vt ait Chriſtus ipſe, quàm vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. Sed certè Chriſtus etiam pro inimicis mortuus eſt. Non omnes hanc habent charitatis perfectionem, vt poſsint pro fratribus animas ponere. At tamen etiam imperfectos conſolatur D. Auguſtinus his verbis: Noli citò de te deſperare: fortè nata eſt charitas, ſed nondum perfecta eſt: nutri eam, ne effocetur. Sed quomodò nutriam, inquis? Audi quod ſequitur: *Qui habuerit ſubſtantiam huius mundi, & viderit fratrem ſuum neceſsitatem habere, & clauſerit viſcera ſua ab eo, quomodò charitas Dei manet in eo?* Ecce, inquit Auguſtinus, vnde incipit charitas. Si nondū es idoneus mori pro fratre, iam idoneus eſto dare de tuis facultatib⁹ fratri. Iam percutiat viſcera tua charitas, vt non de iactantia facias, ſed de intimo adipe miſericordiæ, vt conſideres illum in egeſtate poſitum. Si enim ſuperflua non potes dare fratri tuo, animam tuam potes dare pro fratre? Iacet pecunia in ſinu tuo, quam tibi fures poſſunt auferre: & ſi illam non auferent fures, moriendo illam deſeres, etiam ſi te illa viuentem non deſerat. Quid inde facturus es? Eſurit frater tuus, in neceſsitate poſitus eſt, fortaſsis ſuſpenditur, à creditore anguſtatur. Non habet ipſe, habes tu: frater eſt, ſimul empti eſtis, vnum eſt precium veſtrum, ambo ſanguine Chriſti redempti eſtis. Vide ſi miſereris, ſi habes facultates mundi. Quid ad me pertinet, fortè dicis? Ego daturus ſum pecuniam meam, ne ille moleſtiam patiatur? Si hoc tibi reſponderit cor tuum, dilectio patris non in te manet. Si dilectio patris non in te manet, non es natus ex Deo, quomodò te gloriaris eſſe Chriſtianum? Nomen habes, & factum non habes. Si autem nomen ſecutum fuerit opus, dicat te quiſquam paganum, tu factis oſtende Chriſtianum. Nam ſi factis non oſtendis Chriſtianum, omnes te Chriſtianum vocent, quid tibi prodeſt nomen, vbi res non inuenitur? Hæc Auguſtinus. Vbi iam ſunt diuites auari & tenaces, qui erga miſeros & inopes nulla mouentur miſericordia, & cùm Chriſtus dicturus ſit: Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis, nolunt in paupere Chriſtū ipſum paſcere, iure proptereà olim audituri à Chriſto, Ite maledicti in ignē æternum? In id genus hominibus nō eſt charitas, quia dominatur ijs mundi cupiditas, quæ eſt charitatis excidium. Et mirum certè eſt tam crudelia eſſe multorum diuitum viſcera erga pauperes, cùm tamen quicquid conferunt in miſeros, id Chriſtus in ſe collatum teſtetur. Fit autem iuſto Dei iudicio, vt plerunq; tales habeant hæredes qui eiuſmodi ſunt, qui eorum facultates omnes multis curis multoq; labore partas & aſſeruatas, egregiè dilapident, & ſuo indulgendo genio, breuì ad ſummam egeſtatem redigãtur. *Filioli mei, non diligamus verbo, neque lingua, ſed opere & veritate.* Multi diligunt Deū, ſed verbo & lingua tantùm, de quibus conqueritur Dominus in Eſaia, Appropinquat populus iſte ore ſuo, & labijs ſuis glorificat me, cor autem eius lōgè eſt à me. Sunt etiam qui diligant Deum, ſed dum eius fruuntur multis & magnis beneficijs: ad quorum gregem pertinet ille, de quo in Pſalmo dicitur, Confitebitur tibi, cùm benefeceris ei.

Odium vt facile profligetur.

Matth. 5.

Rom 5.

Chriſti immenſus erga nos amor.

Ioan. 15.

Vt charitas nutrienda.

In pſeudochriſtianos

Matth. 25.

Ibidem.

Eſai. 29.

Pſalm. 48.

ei. Præclarè D. Bernardus libro de Diligendo Deo ſcribit in hunc modum: Eſt qui confitetur Domino, quoniam potens eſt: & eſt qui confitetur, quoniam ſibi bonus eſt: & item qui confitetur, quoniam ſimpliciter bonus eſt. Primus ſeruus eſt, & timet ſibi. Secundus mercenarius, & cupit ſibi. Tertius filius, & defert patri. Itaque & qui timet, & qui cupit, vtriq; pro ſe agunt: ſola, quæ in filio eſt, charitas nõ quærit quæ ſua ſunt. Hæc ille. Talis ergo diligit Deum opere & veritate. Multi etiam diligunt proximos, ſed lingua tantùm. Si ſit præſtandum beneficium, amor omnis expirat. Quàm multi ſunt miſeri & calamitoſi homines, qui re minima poſſent à diuitibus ſubleuari, & tamen parcitur pecuniæ viliſsimæ, nec parcitur fame & inedia aut morbo pereuntibus. Vtinam attenderent illi, quod ait Ambroſius Sermone 81. Neq; minus eſt criminis habenti tollere, quàm cùm poſsis & abundes, indigentibus denegare. Eſurientium panis eſt, quem tu detines: nudorum indumentum eſt, quod tu recludis: miſerorum redemptio eſt & abſolutio, pecunia quam tu in terram defodis, &c. Tales cũ diuite epulone quærent apud inferos guttam aquæ frigidæ, & nõ inuenient. Permittit omnipotens Deus permultos premi egeſtate & inopia, vt homines pecunioſi habeant materiam exercendæ charitatis, cuius certè tanta eſt virtus, vt Chriſtus auaris illis phariſæis dixerit, Date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis. Diligamus ergo non verbo neq; lingua, ſed opere & veritate. Qui habent ſubſtantiam huius mundi, eſurienti & pauperi Chriſto liberaliter impertiantur, nec dubitent & in præſenti & futura vita Chriſtum liberaliſsimè remuneraturũ. Date, inquit, & dabitur vobis. Sed hoc ille noſtris in cordibus agat & operetur, qui cùm diues eſſet, propter nos egenus factus eſt, vt nos eius inopia ditaremur, Ieſus Chriſtus Deus ac Dominus noſter, cui eſt cum Patre & Spirituſancto omnis honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Seruus. Mercenarius. Filius. — *Luc. 16.* — *Luc. 11.* — *Luc 6.* — *2. Cor. 8.*

DOMINICA EADEM, Lucæ XIIII.

In illo tempore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocauit multos. Et miſit ſeruum ſuum hora cœnæ dicere inuitatis vt venirent. Et reliqua. Homilia beati Gregorij Papæ.

Homil. 36. in Euãgelia.

Diſcrimen inter animi & corporis delicias.

HOc diſtare, fratres chariſsimi, inter delicias corporis & cordis ſolet, quòd corporales deliciæ cùm non habentur, graue in ſe deſiderium accendunt: cùm verò habitæ eduntur, comedentem protinùs in faſtidium per ſatietatem vertunt. At contrà ſpiritales deliciæ cùm non habentur, in faſtidio ſunt: cũ verò habentur, in deſiderio: tantoq; à comedẽte ampliùs eſuriũtur, quãto ab eſuriente ampliùs comeduntur. In illis appetitus placet, experiẽtia diſplicet: in iſtis appetitus vilis eſt, experiẽtia magis placet. In illis appetitus ſaturitatem, ſaturitas faſtidiũ generat: in iſtis appetitus ſaturitatem, ſaturitas appetitũ parit. Augent enim ſpiritales deliciæ deſiderium in mente dum ſatiant, quia quanto magis earum ſapor percipitur, eo ampliùs cognoſcitur, quod auidiùs ametur. Et idcircò non habitæ amari non poſſunt, quia earum ſapor ignoratur. Quis enim amare valeat, quod ignorat? Proinde Pſalmiſta nos admonet, dicens: Guſtate & videte, quoniã ſuauis eſt Dominus. Ac ſi apertè dicat: Suauitatẽ eius nõ agnoſcitis, ſi hanc minimè guſtatis: ſed cibũ vitæ ex palato cordis tangite, vt probãtes eius dulcedinem amare valeatis. Has aũt homo delicias tunc amiſit, cũ in paradiſo peccauit: extrà exijt, cùm os à cibo æternæ dulcedinis clauſit. Vnde nos quoque nati in huius peregrinationis ærumna, huc faſtidioſi iam venimus, neſcimus quid deſiderare debeamus: tantoq; ſe ampliùs faſtidij noſtri morbus exaggerat, quanto ſe magis ab eſu illius dulcedinis animus elongat: & eo iam internas delicias non appetit, quo eas comedere diù longeq; diſſueuit. Faſtidio ergo noſtro tabeſcimus, & longa inediæ peſte fatigamur. Et quia guſtare intus nolumus paratã dulcedinẽ, amamus foris miſeri famem noſtrã. Sed ſuperna nos pietas nec ſe deſerentes deſerit. Contẽptas enim illas delicias ad memoriæ noſtræ oculos reuocat, eaſque nobis proponit: in promiſsione torporẽ excutit, atq; vt faſtidium noſtrum repellere debeamus, inuitat. Ait namq; *Homo quidã fecit cœnã magnã, & vocauit multos.* Quis iſte homo eſt, niſi ille de quo per prophetã dicitur: Et homo eſt, & quis cognoſcit eum? Qui fecit cœnam magnam, quia ſatietatẽ nobis dulcedinis internæ pręparauit. Qui vocauit multos, ſed pauci veniũt, quia nonnunquã ipſi, qui ei per fidẽ ſubiecti ſunt, æterno eius conuiuio malè viuendo contradicũt. *Miſit aũt ſeruũ ſuũ hora cœnæ dicere inuitatis, vt venirent.* Quid hora cœnæ, niſi finis eſt mundi? In quo nimirũ nos ſumus, ſicut iamdudũ Paulus teſtatur, dicens: In quos fines ſeculorum deuenerunt. Si ergo hora cœnę iam eſt cùm vocamur, tantò minùs nos debemus excuſare à conuiuio Dei, quanto appropinquaſſe iam cernimus finem ſeculi. Quo enim penſamus, quia nihil eſt quod reſtat, eo debemus pertimeſcere, ne tempus gratiæ quod pręſtò eſt, pereat. Idcircò autem hoc conuiuiũ Dei non prandiũ, ſed cœna nominatur, quia poſt prandiũ cœna reſtat, poſt cœnã verò conuiuiũ nullum reſtat. Et quia æternũ Dei conuiuiũ nobis in extremo præparabitur, rectũ fuit vt hoc nõ prãdium, ſed cœna vocaretur. Sed quis per hũc ſeruũ, qui à patrefamilias ad inuitandũ mittitur, niſi prędicatorum

Pſal. 33. — *Deliciæ animi in paradiſo perditæ.* — *Hora cœnæ* — *1. Cor. 10.* — *Ordo concionatorũ.*

torum ordo ſignatur? De quo videlicet ordine, quáuis adhuc indigni exiſtimus, quanuis peccatorũ noſtrorũ ponderibus grauamur, & nos tamen in iſtis diebus ſumus, & cũ de ædificatione veſtra vobis aliquid loquor, hoc eſt quod ago. Seruus enim ſum ſummi patrisfamilias: cũ vos admoneo ad contemptũ ſeculi, inuitare vos venio ad cœnã Dei. Nemo me propter me hoc in loco deſpiciat. Etſi ad inuitandũ nequaquã dignus appareo, ſed tamẽ magnæ ſunt deliciæ quas promitto. Sæpè ſolet, fratres mei, euenire quod dico, vt perſona potẽs famulũ habeat deſpectũ: cumq; per eum ſuis fortè vel extraneis aliquod reſponſum mandat, non deſpicitur perſona loquẽtis ſerui, quia ſeruatur in corde reuerentia mittentis domini: nec penſant qui audiunt, per quẽ, ſed quid vel à quo audiant. Ita ergo fratres, ita vos agite, & ſi nos forſan dignè deſpicitis, in mente tamẽ veſtra vocantis Domini reuerentiã ſeruate. Conuiuæ fieri ſummi patrisfamilias libẽter obedite, corda veſtra diſcutite, atq; ex eis mortale faſtidiũ pellite. Ad repellendum nanq; faſtidium veſtrum iam parata ſunt omnia. Sed ſi adhuc carnales eſtis, fortaſſe epulas carnales inquiritis. Ecce ipſæ carnales epulæ in ſpiritale vobis alimentũ conuerſæ ſunt. Ad abſtergendum nanq; mentis veſtræ faſtidium, in cœna Dei ille vobis ſingularis agnus occiſus eſt. Sed quid agimus, qui hoc quod ſubiungitur, adhuc fieri à multis videmus? *Et cœperunt omnes ſimul excuſare.* Offert Deus, quod rogari debuit: non rogatus dare vult, quod vix ſperari poterat, quia dignaretur largiri poſtulatus, & tamẽ contenitur. Cõtemptoribus verò paratas delicias refectionis æternæ denũciat, & tamen ſimul omnes excuſant. Ponamus ante oculos mentis minima, vt poſſimus dignè penſare maiora. Si quiſpiam potens ad inuitandum quemlibet pauperem mitteret, quid fratres rogo, quid pauper ille faceret, niſi de eadem ſua inuitatione gauderet, reſponſum humile redderet, veſtẽ mutaret, ire quantocyùs feſtinaret, ne prior ſe ad potentis conuiuiũ alter occurreret? Homo ergo diues inuitat, & pauper occurrere feſtinat. Ad Dei inuitamur conuiuiũ, & excuſamus. Sed ecce inter hæc æſtimare poſſum, quid ſibi corda veſtra reſpondeant. Occultis enim fortaſſe ſibimet cogitationibus dicunt: Excuſare nolumus. Ad illud enim ſupernę refectionis conuiuiũ & vocari & peruenire gratulamur. Loquentes vobis talia mentes veſtræ, verũ dicunt, ſi non plus terrena quã cæleſtia diligunt, ſi non ampliùs rebus corporalibus quã ſpiritalibus occupantur. Vnde hic quoq; ipſa excuſantium cauſa ſubiungitur, cũ protinus ſubinfertur: *Primus dixit: Villam emi, & neceſſe habeo exire & videre illam: rogo te, habe me excuſatum.* Quid per villam, niſi terrena ſubſtantia deſignatur? Exit ergo videre villam, qui ſola exteriora cogitat propter ſubſtantiam. *Alter dixit: Iuga boum emi quinque, & eo probare illa: rogo te, habe me excuſatũ.* Quid

Contenũtu homines promiſſa Dei.

Villa, terrena ſubſtantia.

in quinque iugis boum, niſi quinque ſenſus corporis accipimus? Qui rectè quoque iuga boum vocata ſunt, quia in vtroque ſexu geminantur. Qui videlicet corporales ſenſus, quia interna comprehendere neſciunt, ſed ſola exteriora cognoſcunt, & deſerentes intima, ea quæ extrà ſunt tangunt, rectè per eos curioſitas deſignatur, quæ dum alienam vitam quærit diſcutere, ſemper ſua intima neſciens, ſtudet exteriora cogitare. Graue nanque eſt curioſitatis vitium, quæ dum cuiuslibet mentẽ ad inueſtigandam vitam proximi exteriùs ducit, ſemper ei ſua intima abſcõdit, vt aliena ſciens, ſe neſciat: & curioſi animus quanto peritus fuerit alieni meriti, tanto fiat ignarus ſui. Propter hoc nanque & de eiſdem quinq; iugis boum dicitur, Eo probare illa: rogo te, habe me excuſatum. Ipſa enim excuſantis verba à vitij ſui ſignificatione nõ diſcrepant, dũ dicit, Eo probare illa: quia videlicet aliquando pertinere probatio ad curioſitatẽ ſolet. Sed notandum, quòd & is qui propter villam, & is qui propter probanda iuga boum à cœna ſui inuitatoris excuſat, humilitatis verba permiſcet, dicens: Rogo te, habe me excuſatum. Dum enim dicit, Rogo, & tamen venire contẽnit, humilitas ſonat in voce, ſuperbia in actione. Et ecce hæc dijudicat prauus quiſq; cùm audit: nec tamen ea quæ dijudicat, agere deſiſtit. Nam dum cuilibet peruersè agenti dicimus, Conuertere, Deum ſequere, mundũ relinque, vbi hunc niſi ad dominicam cœnã vocamus? Sed cùm reſpondet, Ora pro me, quia peccator ſum, hoc facere non poſſum: quid aliud agit, niſi & rogat & excuſat? Dicẽs nãq;, Peccator ſum, humilitatẽ inſinuat: ſubiungens aũt, Conuerti non poſſum, ſuperbiam demonſtrat. Rogando ergo excuſat, qui & humilitatem ſuperducit in voce, & ſuperbiã exercet in actione. *Alius aũt dixit: Vxorẽ duxi, & ideò non poſſum venire.* Quid per vxorẽ, niſi voluptas carnis accipitur? Nam quanuis bonum ſit coniugiũ, atq; ad propagandam ſobolem diuina prouidẽtia conſtitutũ, nonnulli tamen nõ per hoc fœcũditatem prolis, ſed deſideria expetunt voluptatis: & idcircò per rem iuſtam ſignificari poteſt non incongruè res iniuſta. Ad cœnã ergo nos æterni conuiuij ſummus paterfamilias inuitat, ſed dum alius auaritiæ, alius curioſitati, alius voluptati carnis eſt deditus, nimirũ reprobi ſimul omnes excuſant. Dum hunc terrena cura occupat, illum alieni actus ſagax cogitatio deuaſtat, alterius etiam mentem voluptas carnis inquinat, faſtidioſus quiſque ad æternæ vitæ epulas non feſtinat. Sequitur: *Reuerſus ſeruus, nunciauit hæc domino ſuo. Tũc iratus paterfamilias, dixit ſeruo ſuo: Exi citò in plateas & vicos ciuitatis, & pauperes ac debiles, cæcos & claudos introduc huc.* Ecce qui terrenæ ſubſtantiæ plus iuſto incubat, venire ad dominicam cœnam recuſat: qui labori curioſitatis inſudat, præparata vitæ alimenta faſtidit: qui carnalibus deſiderijs inſeruit, ſpiritalis conuiuij epulas reſpuit.

V. iugis boum, ſ. ſu.

Curioſitas taxatur.

Vxor ca... voluptas.

1. Cor. 1. ſpuit. Quia ergo venire ſuperbi renuunt, pauperes eliguntur. Cur hoc? Quia iuxta Pauli vocem, infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia. Sed notandum nobis eſt, quomodò deſcribantur qui ad cœnam vocantur, & veniunt. Pauperes & debiles. Pauperes & debiles dicuntur, qui iudicio ſuo apud ſemetipſos infirmi ſunt. Nam pauperes & quaſi fortes ſunt, qui & poſiti in paupertate ſuperbiunt. Cæci. Cæci verò ſunt, qui nullum ingenij lumen habent. Claudi. Claudi quoque ſunt, qui rectos greſſus in operatione non habent. Sed dum morum vitia in membrorum debilitate ſignantur, profectò liquet, quia ſicut illi peccatores fuerũt, qui vocati venire noluerũt: ita hi quoq; peccatores ſunt, qui inuitãtur & veniunt. Sed peccatores ſuperbi reſpuũtur, vt peccatores humiles eligantur. Hos itaque elegit Dominus, quos deſpicit mundus: quia plerunque ipſa deſpectio hominem reuocat ad ſemetipſum. Luc. 15. Is enim qui patrem reliquit, & partem ſubſtantiæ quam perceperat, prodigè expendit, poſtquàm eſurire cœpit, in ſe reuerſus dixit: Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus? Longè quippe à ſe diſceſſerat, quãdo peccabat, & ſi non eſuriſſet, in ſemetipſum minimè rediſſet: quia poſtquàm terrenis rebus indiguit, tunc cogitare cœpit, quid de ſpiritalibus amiſit. Pauperes ergo & debiles, cæci & claudi vocantur & veniunt, quia infirmi quique atq; in hoc mundo deſpecti plerũq; tãto celeriùs vocem Dei audiunt, quanto & in hoc mundo nõ habẽt, vbi delectẽtur. 1. Reg. 30. Quod benè Amalechitarũ puer ille Aegyptius deſignat, qui Amalechitis prædantibus atq; currẽtibus æger remãſit in via, & fame ſitiq; aruit. Quẽ tamen Dauid inuenit, & ei cibum potumq; præbuit. Qui ilicò cõualeſcẽs, dux Dauid factus eſt, cõuiuantes Amalechitas reperit, & eos qui ſe debilẽ reliquerant, cum magna fortitudine proſtrauit. Amalechitæ myſticè. Amalechita quippe, populus lambẽs vocatur. Et quid per lambentẽ populũ, niſi mentes ſeculariũ deſignãtur, quæ terrena cũcta ambiẽdo quaſi lambũt, dũ ſolis tẽporalibus delectãtur? Quaſi enim populus lambẽs prædã facit, dũ terrena diligẽtes, lucra de alienis dãnis exaggerant. Sed puer Aegyptius æger in via relinquitur: quia peccator quiſq; dũ infirmari ab huius mũdi ſtatu cœperit, mox ſecularibus mentibus in deſpectũ venit. Quẽ tamen Dauid inuenit, eiq; cibũ & potũ præbet: quia manu fortis Dominus abiecta mũdi nõ deſpicit, & plerũq; eos qui ſequi mundũ minimè valẽtes, quaſi in via remanent, ad amoris ſui gratiã conuertit, eiſq; verbi ſui cibum potumq; porrigit, & quaſi duces ſibi in via eligit, dũ ſuos etiã prædicatores facit. Dum enim Chriſtũ peccatorũ cordibus inferũt, quaſi Dauid ſuper hoſtes ducũt. Qui cõuiuantes Amalechitas velut Dauid gladio feriunt, quia ſuperbos quoſq;, qui ſe in mũdo deſpexerãt, Domini virtute proſternũt. Puer ergo Aegyptius, qui in via remãſit, Amalechitas interfecit: quia plerunq; ipſi mentes ſeculariũ prædicando ſuperant, qui priùs cum ſecularibus in hoc mundo currere non valebant. Sed deductis ad cœnã pauperibus, quid puer ſubiungat, audiamus: *Domine factum eſt vt imperaſti, & adhuc locus eſt.* Multi tales ad cœnam dominicã ex Iudęa collecti ſunt, ſed multitudo, quæ ex Iſraelitico populo credidit, locum ſuperni conuiuij non impleuit. Intrauit iam frequentia Iudæorum, ſed adhuc vacat locus in regno, vbi ſuſcipi debeat numeroſitas gentium. Vnde & eidem ſeruo dicitur: *Exi in vias & ſepes, & compelle intrare, vt impleatur domus mea.* Iudæi ciuiles. Cùm de vicis & plateis ad cœnam quoſdam Dominus inuitat, illu videlicet populum deſignat, qui tenere legem ſub vrbana conuerſatione nouerat. Cùm verò conuiuas ſuos colligi ex vijs & ſepibus præcipit, nimirùm agreſtem populũ colligere, id eſt, gentilem quærit. Gentiles agreſtes. Pſal. 95. De cuius ſignificatione per Pſalmiſtam dicitur: Tunc exultabunt omnia ligna ſyluarum ante faciem Domini, quoniam venit. Ligna enim ſyluæ gentes vocatæ ſunt, quia in infidelitate ſua tortæ & infructuoſæ ſemper fuerunt. Qui ergo ex illo agreſti vſu conuerſi ſunt, ad cœnam dominicam, quaſi ex ſepibus venerunt. Notandum verò eſt, quòd in tertia hac inuitatione non dicitur, Inuita, ſed, Compelle intrare. Alij enim vocantur, & venire contemnunt: alij vocantur, & veniunt: alij autem nequaquàm dicitur quia vocantur, ſed compelluntur vt intrent. Vocantur & venire cõtemnunt, qui donum quidem intellectus accipiunt, ſed eundem intellectum operibus non ſequuntur. Vocantur & veniunt, qui acceptam intellectus gratiam operando perficiunt. Quidam verò ſic vocantur, vt etiam compellantur. Nam ſunt nonnulli, qui bona facienda intelligunt, ſed hæc facere deſiſtunt: vident quæ facere debeant, ſed hæc ex deſiderio nõ ſequũtur. His, vt ſuperiꝰ diximus, plerunque contingit, vt eos in carnalibus deſiderijs ſuis mũdi huius aduerſitas feriat: Plerique mũdi gloriam fruſtrà aucupantur. apprehendere temporalem gloriam conentur, & nequeant: & dum per alta pelagi, quaſi ad grãdiores curas huius ſeculi nauigare proponunt, ſemper aduerſis flatibus ad deiectionis ſuæ litora repellantur. Cumque ſe frangi in deſiderijs ſuis aduerſante mundo conſpiciunt, quid de ſe authori ſuo debeant, commemorant, ita vt ad eũ erubeſcentes redeant, qui eum ſuperbientes pro amore mundi deſerebant. Sæpè nanque nonnulli ad temporalem gloriam proficere volẽtes, aut longa ægritudine tabeſcunt, aut afflicti iniurijs concidunt, aut percuſſi grauibus damnis affligũtur, & in mundi dolore vident, quia nihil confidere de eius voluptate debuerunt, ſeque ipſos in ſuis deſiderijs reprehendentes, ad Deum corda conuertunt. De his quippe Dominus per prophetam dicit: Ecce ego ſepiam viam tuam ſpinis, & ſepiam eam maceria, & ſemitas ſuas non Oſea. 2. inueniet: & ſequetur amatores ſuos, & non apprehendet eos: quæret, & non inueniet eos, & dicet: Vadam & reuertar ad virum meum priorẽ, quia

Vir anima fidelis, Deus. quia benè mihi tunc erat magis, quàm nunc. Vir vniuſcuiuſq; fidelis animæ, Deus eſt, quia hæc videlicet ei eſt cõiuncta per fidẽ. Sed illa quę cõiuncta fuerat Deo anima, amatores ſuos ſequitur, quãdo mens quæ iam per fidẽ credidit, adhuc ſe immundis ſpiritibus in operatione ſubſternit, mundi gloriam quærit, carnali delectatione paſcitur, exquiſitis voluptatibus nutritur. Sed plerunque omnipotens Deus talem animam miſericorditer reſpicit, & eius voluptatibus amaritudines permiſcet, vnde dicit: Ecce ego ſepiã vias tuas ſpinis. *Viæ noſtræ ſpinis ſeptæ* Viæ etenim noſtræ ſpinis ſeptæ ſunt, quando in hoc quod malè cupimus, dolorũ punctiones inuenimus. Et ſepiam eam maceria, & ſemitas ſuas non inueniet. *Item maceria.* Viæ noſtræ maceria ſepiuntur, cùm deſiderijs noſtris duræ in hoc mundo obiectiones reſiſtunt. Et ſemitas noſtras inuenire non poſſumus, quia hoc quod malè quærimus, adipiſci prohibemur. Et ſequetur amatores ſuos, & non apprehendet eos: quæret, & non inueniet eos: quia malignos ſpiritus, quibus ſe in ſuis deſiderijs anima ſubdit, ad deſideriorum ſuorum effectum minimè comprehendit. Sed de hac ſalubri aduerſitate quanta vtilitas naſcatur, adiungit cùm ſubditur: Et dicet: Vadam & reuertar ad virum meum priorem, quia benè mihi erat tunc magis, quàm nunc. Poſtquã ergo vias ſuas ſpinis ſeptas inuenit, poſtquam amatores ſuos apprehendere non valet, ad amorem viri prioris redit, quia plerunque poſtquam in hoc mundo non poſſumus obtinere quæ volumus, poſtquàm in terrenis deſiderijs de impoſſibilitate laſſamur, tunc ad mentem Deum reducimus, tunc placere incipit qui diſplicebat, & is, cuius nobis amara fuerant pręcepta, repentè dulceſcit in memoria, & peccatrix anima quæ adultera conata eſt eſſe, nec tamen aperto opere potuit, decernit eſſe fidelis coniunx. Qui ergo huius mundi aduerſitatibus fracti, ad Dei amorem redeunt, atque à præſentis vitæ deſiderijs corriguntur, quid iſti fratres chariſsimi, niſi compelluntur vt intrent? Sed valdè tremenda eſt ſententia, quæ protinùs ſubinfertur. Intenta hanc cordis aure percipite, fratres & domini mei: inquãtùm peccatores, fratres mei: inquantùm iuſti, domini mei: intenta hanc aure percipite, vt tanto eam minùs ſentiatis in examine, quanto nunc auditis formidoloſiùs in prędicatione. Ait enim: *Dico aũt vobis, quòd nemo virorũ illorũ qui vocati ſunt, guſtabit cœnam meam.* Ecce vocat per ſe, vocat per angelos, *Multis modis vocat nos Deus.* vocat per patres, vocat per ꝓphetas, vocat per Apoſtolos, vocat per paſtores, vocat etiã per nos, vocat plerunq; per miracula, vocat plerunq; per flagella, vocat aliquando per mundi huius proſpera, vocat aliquando per aduerſa. Nemo contemnat, ne, dum vocatus excuſat, cũ voluerit, intrare non valeat. Audite quid ſapientia per Salomonem dicat: *Prouer.1.* Tunc inuocabunt me, & non exaudiam: manè conſurgent, & non inuenient me. Hinc eſt, quòd fatuæ virgines tardè venientes clamant: Domine Domine, aperi nobis. *Matt 25.* Sed iam tunc aditum quærentibus, dicit: Amen dico vobis, neſcio vos. Quid inter hæc, fratres chariſsimi, niſi relinquere omnia debemus, curas mundi poſtponere, ſolis deſiderijs æternis inhiare? Sed hæc paucis data ſunt. Admonere *Mundi fa-cultates n habendæ.* vos volo, vt relinquatis omnia, ſed non præſumo. Si ergo cuncta mundi relinquere non poteſtis, ſic tenete quæ huius mundi ſunt, vt tamen per ea non teneamini in mundo: vt terrena res poſsideatur, non poſsideat: vt ſub mentis veſtræ ſit dominio quod habetis: ne ſi mens veſtra terrenarum rerum amore vincitur, à rebus ſuis magis ipſa poſsideatur. Sit ergo res temporalis in vſu, æterna in deſiderio: ſit res temporalis in itinere, deſideretur æterna in peruẽtione. Quaſi ex latere reſpiciatur, quicquid in hoc mũdo agitur: ante nos autẽ tendant mentis oculi, dum tota intentione illa conſpiciunt, ad quæ peruenimus. Extirpentur funditùs vitia, non ſolùm ab actu operis, ſed etiam à cogitatione cordis euulſa. Non nos voluptas carnis, non ſolicitudo curioſitatis, non æſtus ambitionis à dominica cœna præpediat: ſed ipſa quoq;, quæ honeſta in mũdo agimus, quaſi ex quodam mentis latere tãgamus, vt terrena quælibet ſic noſtro corpori inſeruiant, quatenùs cordi minimè obſiſtant. Nõ ergo, fratres, audemus vobis dicere, vt omnia relinquatis: ſed tamen ſi vultis, omnia etiam retinendo relinquitis, ſi ſic temporalia geritis, vt tamen tota mente ad æterna tendatis. Hinc etenim Paulus Apoſtolus dicit: Tempus breue eſt: reliquum eſt, vt qui habent vxores, tanquam nõ habentes ſint: *1.Cor.7.* & qui flent, tanquàm non flentes: & qui gaudent, tanquã non gaudentes: & qui emunt, tanquàm non poſsidentes: & qui vtuntur hoc mundo, tanquàm nõ vtantur. Præterit enim figura huius mundi. Vxorem nanq; habet, ſed quaſi non habens, qui ſic ſcit carnis debita exoluere, vt tamen per ea mundo tota mẽte non cogatur inhærere. Nam cùm idẽ rurſùm egregius *Ibidem.* prædicator dicat: Qui habet vxorẽ, cogitat quæ ſunt huius mundi, quomodò placeat vxori: ille vxorẽ habet quaſi non habens, qui ſic ſtudet placere coniugi, vt tamẽ non diſpliceat conditori. Flet quoq;, ſed tanquàm non fleat, qui ſic temporalibus damnis affligitur, vt tamen de æternis lucris ſemper animũ conſoletur. Gaudet verò, ſed tanquam non gaudeat, qui ſic tẽporalibus bonis hilareſcit, vt tamen ſemper perpetua tormẽta conſideret, & in hoc quòd mentẽ gaudio ſubleuat, hanc cõtinuò pondere prouidi timoris premat. Emit autẽ, ſed quaſi nõ poſsidens, qui ad vſum terrena præparat, & tamen cauta cogitatione præuidet, quòd hæc citiùs relinquat. Mundo quoq; vtitur, ſed quaſi non vtatur, qui & neceſſaria cuncta exteriùs ad vitæ ſuę miniſterium redigit, & tamen hæc eadem nõ ſinit ſuæ mẽti dominari: vt ſubiecta foris ſeruiant, & nunquã intentionẽ animi ad alta tendẽtis frangant. Quicunq; igitur

igitur tales ſunt, eis profectò terrena omnia non ad deſiderium, ſed ad vſum aſſunt: quia rebus quidem neceſſarijs vtuntur, ſed nihil habere cũ peccato cupiunt. De ipſis quoque rebus habitis quotidiè mercedes acquirunt, & plùs gaudẽt bono opere, quàm bona poſſeſsione. Ac ne aliquibus iſta difficilia eſſe videantur, rem de perſona refero, quàm multi veſtrum mecũ nouerunt, quam videlicet rem ipſe ante triennium in Centumcellenſi vrbe à perſonis fidelibus didici. Nuper nanque in eadem ciuitate Theophanius comes fuit, vir miſericordiæ actibus deditus, bonis operibus intentus, hoſpitalitati præcipuè ſtudens. Exercendi comitatus actibus occupatus, agebat terrena & temporalia, ſed vt pòſt ex fine eius claruit, magis ex debito, quàm ex intentione. Nam cùm propinquãte mortis eius tempore, grauiſsima aeris tempeſtas obſiſteret, ne ad ſepeliendum duci potuiſſet, eumq́; coniunx ſua cũ fletu vehementiſsimo inquireret, dicens: Quid faciam, quomodò te ad ſepeliendum eijcio, quæ oſtium domus huius egredi præ tempeſtate nimia non poſſum? Tunc ille reſpondit: Noli mulier flere, quia mox vt ego defunctus fuero, ſerenitas aeris redit. Cuius protinùs & vocem mors, & mortem ſerenitas eſt ſecuta. Cuius manus & pedes podagræ humore tumeſcentes, & verſi in vulneribus fuerant, & profluente ſanie putebant. Sed cùm corpus illius ex more ad lauandum fuiſſet detectum, ita ſanum repertum eſt, ac ſi vnquam vulneris nihil habuiſſet. Ductus itaque ac ſepultus eſt, eiuſq́ue coniugi viſum eſt, vt quarto die in ſepulchro illius marmor, quod ſuperimpoſitum erat, mutari debuiſſet. Quod videlicet marmor corpori eius ſuperimpoſitum, dum fuiſſet ablatum, tanta ex eius corpore fragrantia odoris emanauit, ac ſi ex putreſcente carne illius pro vermibus aromata ferbuiſſent: Hæc igitur dixi, vt è vicino exẽplo oſtendere poſſem, nonnullos & ſecularem habitum gerere, & ſecularem animum non habere. Quos enim talis in mundo neceſsitas ligat, vt ex omni parte exui à mundo non poſsint, ſic ea quæ mundi ſunt, debent tenere, vt tamen eis neſciant ex mentis fractione ſuccumbere. Hæc ergo cogitate, & cùm relinquere cuncta quæ mundi ſunt nõ poteſtis, exteriora exteriùs benè agite, ſed ardenter interiùs ad æterna feſtinate. Nihil ſit quod deſiderium mentis veſtræ retardet, nullius vos rei in hoc mundo delectatio implicet. Si bonum diligitur, mens in bonis melioribus, id eſt, in cœleſtibus delectetur: ſi malum metuitur, mala animo æterna proponantur, vt dum illic eſſe conſpicit & ampliùs quod diligat, & ampliùs quod pertimeſcat, hic omninò non hæreat. Ad hæc agenda habemus mediatorem Dei & hominum adiutorem noſtrum, per quẽ citiùs cuncta obtinebimus, ſi ad illum vero amore flagramus: qui viuit & regnat cum patre, &c.

DOMINICA EADEM,
HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocauit multos, &c. Luc. 14.

Hic enim homo, ipſe eſt qui hæc loquitur, Ieſus Chriſtus Dominus noſter. Magna aut eius cœna, hæc Euangelia ſunt, quæ ipſe quidem nobis præparauit, quæ & nos quotidie legimus, legẽdo comedimus, & mentem reficimus. Magna quidẽ eſt hæc cœna, cunctiſque delicijs plena, quæ omnibus etiam ſufficienter adminiſtrat. Ad hanc autem cœnam vocauit Dominus multos, Iudæos ſcilicet & Gentiles, ſed Iudæos primùm, deinde Gentiles. Quia enim Iudæi venire noluerunt, Gentiles vocati ſunt. Vnde & ſubditur: *Et miſit ſeruos ſuos hora cœnæ dicere inuitatis vt venirent, quia iam parata ſunt omnia. Et cœperũt omnes ſimul excuſare.* Tunc enim primũ ſeruos ſuos Dominus miſit, quando ſuis diſcipulis ait: In vias Gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis, ſed potiùs ite ad oues quæ perierunt domus Iſraël. Euntes autem prædicate, dicentes quia appropinquauit regnum cœlorum. Hoc eſt enim, quod hic dicitur: Quia iam parata ſunt omnia. Mortuos ſuſcitate, leproſos mundate, dæmones eijcite: gratìs accepiſtis, gratìs date. Euntes igitur ſerui, dixerunt inuitatis vt venirent. At illi cœperunt omnes ſimul excuſare. Ad hanc etenim cœnam iam ante Chriſti incarnationem omnes Iudæi inuitati fuerant, ad hanc & patriarchæ & prophetæ eos inuitauerant: Illi autem venire noluerunt, ſed cœperunt omnes ſimul excuſare. *Primus dixit ei: villã emi, & neceſſe habeo exire, & videre illã: rogo te, habe me excuſatum. Et alius dixit: Iuga boũ emi quinq;, & eo probare illa: rogo te, habe me excuſatũ. Et alius dixit: Vxorem duxi, & ideò nõ poſſum venire.* In illo enim qui villam emit, auaritiam: in illo qui emit quinq; iuga boum, falſam religionem: in illo verò qui vxorem duxit, luxuriã & carnis voluptates cognoſcimus. Multos enim hæc tria ſeparant à regno Dei. Villam enim emit, qui huius mundi poſſeſsiones, diuitias, honores, & dignitates quærit. Ad hanc autẽ villã ille exire, ſemperq́ue videre eam deſiderat, qui in his multùm delectatur, omnemq́ue ſuam ſpem in eis ponit. Talibus autem ſi quando epiſcopi, & ſacerdotes meliora perſuadent, promittunt ſe facere quod eis præcipitur, ſed impedimenta obijciunt, excuſationes inueniunt, & vt ipſi pro eis Deum deprecentur exorant. Hoc autem quid eſt aliud dicere, niſi, Rogo te, habe me excuſatum? Quinq; autem iuga boum, quinque ſunt libri Moyſi. Hos autem Iudæi

Cœna magna, i. Euangelia.

Vocati ad eam.

Matt 10.

Auaritia. Falſa religio. Luxuria.

V. Iuga boum.

Iudæi emerunt, pro his circuncisi ſunt, pro his decimas & primitias & ſacrificia offerūt. Hos tamen nondum probatos habent, quia nondū eos intelligunt. Si enim eos intellexiſſent, nulla eſſet excuſatio, quin ad hanc cœnam iam veniſſent. Sed quia eos non intelligunt, dum eos venerari ſe ſimulant, ſuam iuſtitiam quærentes ſtatuere, iuſtitiæ Dei non ſunt ſubiecti. Vt enim Apoſtolus ait, Zelum Dei habent, ſed non ſecundùm ſcientiam. His autem & ſi excuſationem quærant, excuſatio tamen nulla erit. Sic enim ait Dominus: Si non veniſſem & loquutus eis fuiſſem, peccatum non haberent: nūc autem excuſationem non habent de peccato ſuo. Benè autem non per quinque boues, ſed per quinque iuga boum, hi quinque libri ſignificantur: quoniam dupliciter intellecti (id eſt, ſecundùm literam & ſecundùm ſpiritualem intelligentiā) quinque iuga faciunt. Qui verò ſic eos coniunxerit, confidenter cum eis in agro dominico laborare & arare poteſt, quorum quidem labor inutilis eſt, ſi ab inuicem ſeparati fuerint. Iudæi enim qui alterum bouem, id eſt, intellectum ſpiritualem non habent, in altero boue, id eſt, in ſola litera laborare volentes, nullum de labore fructum ſuſcipiunt. Illi verò vxorem ducunt, qui ſe luxuriæ carniſque voluptatibus per omnia ſubijciūt. Inter quos illi computari non debent, quibus Apoſtolus ait: Qui habent, tanquàm non habentes ſint. Et iſti quidem excuſari non quærunt, quia ſolam hanc vitam diligentes, aliam pro nihilo ducunt. Cogitant enim, vt Apoſtolus ait, de his ſolummodò quæ mundi ſunt, quomodò placeāt vxori. *Et reuerſus ſeruus, nūciauit hæc Domino ſuo.* Vnde Eſaias: Dn̄e quis credidit auditui noſtro? *Tūc iratus paterfamilias, dixit ſeruo ſuo: Exi citò in plateas & vicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, cæcos, & claudos introduc huc.* Quia enim Iudæi ad cœnam venire & credere noluerunt, ad Gentes Apoſtoli mittuntur. Vnde Apoſtolus: Vobis, inquit, primùm oportebat prædicari verbum Dei: ſed quia repuliſtis illud, & indignos vos feciſtis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes. Pauperes enim, debiles, cæci, & claudi erant Gentiles, quia nec legis diuitias, nec virtutum fortitudinem, nec ſcientiæ lumen habebant, nec in via mandatorum Dei rectis pedibus incedebant. Inuitati tamen ad conuiuium Chriſti, diuites & fortes facti ſunt, & interiùs illuminati, iam in via non errant, ſed recto tramite gradiuntur. *Et ait ſeruus: Domine, factū eſt vt imperaſti, & adhuc locus eſt.* Iſte enim locus tunc complebitur, quādo hæc vita finietur. Adhuc enim quotidiè mittuntur ſerui, adhuc ad hanc cœnam veniunt fideles, alijs per baptiſmum, alijs per pœnitentiā feſtinantibus. Iam neque viæ, neque ſepes, neque locus vllus ſiue abditus ſiue manifeſtus relictus eſt, ad quem Chriſti ſerui ſcrutandum non peruenerunt. Qui igitur huic cœnæ defuerint, non ſeruorum negligentiæ, ſed ſuæ hoc inobedientiæ deputent. Sequitur: *Dico autem vobis, quòd nemo virorum illorum qui vocati ſunt, guſtabit cœnam meam.* Nemo enim illorum qui vocati ſunt, & venire noluerunt, Chriſti cœnam guſtabit: nemo ſimul cum ſanctis ad æterni conuiuij epulas intrabit.

Rom.10. Ioan.15. Iudæi literæ inhærēt, expertes ſpiritus. 1 Cor.7. Ibidem. Eſa 53. Act.13.

DOMINICA IIII. POST PENTECOSTEN,

In Epiſtolam Concio exegetica.

HOdiè nobis ex Apoſtolorum principis Epiſtola priore lectio profertur, digna quæ noſtris animis diligēter affigatur. Habet admonitiones ſaluberrimas nō perfunctoriè duntaxat auribus hauriandas, ſed in opus conferendas. Ipſum Apoſtolū ſua, immò Spiritus ſancti verba promentē auſcultemus: *Humiliamini ſub potenti manu Dei, vt vos exaltet in tēpore viſitationis.* Diabolus in cœlo, & protoplaſtus Adā in paradiſo ſuperbia ceciderūt. Deteſtabile prorſus vitium, quod ex angelo diabolum, ex homine beato & felice miſerum & calamitoſum fecit. Quamobrem non immeritò ſanctus Dauid orat, Non veniat mihi pes ſuperbiæ. Et quare ſic orat ſeruari à ſuperbia? Quia ibi, inquit, ceciderunt omnes qui operantur iniquitatem, expulſi ſunt nec potuerunt ſtare. Nec mirū: quia ſuperbis Deus reſiſtit. Superbia, inquit Auguſtinus in Pſalmum 35. lapſi ſumus, vt ad iſtam mortalitatē perueniremus: & quia nos ſuperbia vulnerauerat, humilitas ſanos fecit. Hæc ille. In Euangelio cùm diſcipuli quærerent à Domino, quis maior eſſet in regno cœlorum, ille paruulum in medio eorum ſtatuit & ait, Quicunque humiliauerit ſe ſicut paruulus iſte, hic maior eſt in regno cœlorum. Tanto ergo quiſque ſublimior eſt, quanto humilior. Et cur ſe non etiam infra omnes infimos abijciat homo peccator, quando id fecit vnicus filius Dei? Eligat quiſq; alterum è duobus: aut hîc humiliari cum filio Dei, & poſteà æternū cum illo regnare: aut hîc ſuperbia intumeſcere cum Lucifero, & apud inferos extremè cum illo humiliari. Nec fruſtrà additur, *Sub potenti manu Dei*, cui ſanè reſiſtere nemo poteſt. Nihil igitur neq; æquius, neq; conſultius, q̄ ſponte humiliari ſub Deo, cuius eſt manus valida & omnipotens. Quod aūt ſequitur, *Vt vos exaltet in tēpore viſitationis*: Oecumenius ſic exponit: In tempore, inquit, addidit, vt de exaltatione, quæ in futurū tempus fit, intelligat: quæ vel ſola exaltatio eſt, cùm non mutetur, ſed in perpetuū duret. Quæ verò hîc fit, cùm inſtabilis ſit & caduca, ſemper ſibi ſuccedentē humiliationē habet, vt citiùs quandoq; quàm exaltatus quiſpiam ſit, in humiliationē delabatur. At ex humiliatione altitudinem & ſublimitatem comparari, ipſe Dominus certus ſponſor teſta-

1. Petr. 5. Superbia deteſtabilis. Pſal. 35. Matt. 18. Humillimus, omnium maximus.

Luc. 23. teſtatur, cùm inquit: Vnuſquiſq; qui ſe humiliat, exaltabitur, &c. Cùm igitur inquit, In tempore, in futurum ex humiliatione exaltationem promitti ſignificat: quippè cùm inuariabilium rerum tempus in futuro & incorruptibili ſeculo ſit. Hæc Oecumenius. Tempus itaq; viſitationis, tempus iudicij accipitur. *Omnē ſolicitudinem veſtrā proijcientes in eum, quoniā ipſi cura eſt de vobis.* Vt timorem omnem, inquit Oecumenius, ex humiliatiōe hac auferat (fortaſſe enim vereri aliquos videbat, ne ſi in hac vita ſeipſos humiliarent, mali aliquid paterentur) idcircò ſubiungit: Ne timeas: curam omnem & ſolicitudinē tui in Dominum conijce: nam ſi id feceris, prouido ac fido procuratori teipſum commiſeris: ipſi enim cura eſt de his omnibus. Hæc ille. Alludit Apoſtolus ad eam Pſalmi ſententiam, Iacta ſuper Dominum curam tuam, & ipſe te enutriet. Chriſtus in Euangelio præcipit, ne ſimus ſoliciti in craſtinum, ſed primùm & ante omnia quæramus regnum Dei. Quid igitur? Sedebunt ne homines otioſi, & expectabunt vt pluat illis Deus manna è cælo, vt olim filijs Iſrael? Hoc quidē eſſet tentare Deū. Non igitur prohibet ſcriptura, ne ſis ſolicitus, ſed ne ſis immoderatè ſolicitus: vt Deo tuo benè confidas, ac interim tamē eius ope fretus facias quod in te eſt, ſed abſq; mētis perturbatione, anxietate & nimia implicatione. Dicas cū Propheta: Ego mendicus ſum & pauper: Dominus ſolicitus eſt mei. Porrò qui inexplebili auaritia ſemper ſoliciti ſunt de rebus ſuis magis magiſque cumulandis, eorum planè ridenda & deteſtanda ſtultitia eſt, de quibus rectè dicitur, Auaro nihil ſceleſtius. Attendant tales, quod in Pſalmo legitur: Videbunt iuſti & timebunt, & ſuper eum ridebūt & dicēt: Ecce homo qui non poſuit Deum adiutorem ſuum: ſed ſperauit in multitudine diuitiarum ſuarum. Beatos ergo illos, qui cum Apoſtolo dicunt ex ſententia: Habentes victum & quibus tegamur, his contenti ſimus. *Sobrij eſtote & vigilate.* Eos qui intellectualiter, inquit Oecumenius, dormire, id eſt, vanis rebus oſcitanter vacare conſueuerunt, atq; inde ſobrietatem animæ aggrauant, praua ac moleſta deſperationis fera inuadit. Id quod euitans Chriſti diſcipulus, monet vt vigilemus ſemper, & zizaniorum ſeminatorem caueamus: ne fortè dormientibus nobis, id eſt negligenter & ignauè viuentibus, malas cogitationes latenter inſerat, atq; à vera vita nos ſeducat. Hæc ille. Hortatur aūt ad ſobrietatem & vigilantiā Apoſtolus, ne grauētur corda noſtra in crapula & ebrietate, ſed ſemper tanquā in ſtatione ſimus vigiles. *Quia aduerſarius veſter diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret.* Preclarè in hunc locū ſcribit D. Cyprianus in Sermone de zelo & liuore: Porrò autem, inquit, Dominus prudentes eſſe nos iuſſit, & cauta ſolicitudine vigilare præcepit, ne aduerſarius vigilans ſemper & ſemper inſidians, quando in pectus obrepat, de ſcintillis conflet incendia, de paruis maxima exaggeret: & dum remiſsis & incautis leniore aura & flatu molliore blanditur, procellis ac turbinibus excitatis, ruinas fidei & ſalutis, ac vitę naufragia moliatur. Excubandum eſt itaq; fratres dilectiſsimi, atq; omnibus viribus elaborandū, vt inimico ſæuienti, & iacula ſua in omnes corporis partes quibus percuti & vulnerari poſſumus, dirigenti ſolicita & plena vigilantia repugnemus, ſecundū quod Petrus quoq; Apoſtolus in Epiſtola ſua præmonet & docet, dicens: Sobrij eſtote & vigilate, quia aduerſarius veſter diabolus, tanquàm leo rugiens, & aliquid deuorare quærens, circumit. Circumit ille nos ſingulos, & tāquàm hoſtis clauſos obſidens muros, explorat & tentat, an ſit pars aliqua membrorum minùs ſtabilis & minùs fida, cuius aditu ad interiora penetretur. Offert oculis formas illices & faciles voluptates, vt viſu deſtruat caſtitatē. Aures per canorā muſicā tētat, vt ſon⁹ dulciori auditu ſoluat & molliat Chriſtiani vigorem. Linguā conuitio prouocat: manus iniurijs laceſſentibus ad petulantiam cædis inſtigat. Vt fraudatorem faciat, lucra opponit iniuſta: vt animam pecunia capiat, ingerit pernicioſa compendia: honores terrenos promittit, vt cæleſtes adimat: oſtentat falſa, vt vera ſubripiat. Et cùm latenter non poteſt fallere, exertè atq; apertè minatur, terrorem turbidæ perſecutionis intentat, ad debellandos ſeruos Dei inquietus ſemper & ſemper infeſtus: in pace ſubdolus, in perſecutione violentus. Quamobrem fratres dilectiſsimi, contra omnes diaboli vel fallaces inſidias, vel apertas minas ſtare debet inſtructus animus & armatus, tā paratus ſemper ad repugnandū, quàm eſt ad impugnandū ſemper paratus inimicus. Hæc Cyprianus. Ex his autem D. Petri verbis licet animaduerti, quanta ſit amentia eorum, qui diabolo tentanti facilè conſentiunt & ſuccumbunt, quandoquidem ſe illi ſæuiſsimo leoni deuorandos tradunt. Itaq; ſi delectat peccatum, à peccato deterreat tam immane periculū, ne dum momentaneā peccati delectationem cæcis diaboli laqueis implicati captamus, eius dentibus & vnguibus laceremur. Si terroribus pulſat inimicus & ſupplicia minatur, gehennæ ſupplicia verſentur ob oculos, vt horū contemplatione dolores omnes temporarij aut contemnantur, aut ſaltem moderatè ferantur. *Cui reſiſtite fortes in fide.* Conſentit hic locus cum ea Paulina ſententia, quæ eſt in Epiſtola ad Epheſios cap. 5. In omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſsitis omnia tela nequiſsimi ignea extinguere. Magnum præſidiū eſt fides vera, fides viua, de qua dicit in Euangelio Dominus, Omnia poſsibilia ſunt credenti. Reſiſtendum autem diabolo etiam Iacobus Apoſtolus monet, dum ait: Reſiſtite diabolo, & fugiet à vobis. Ergo diabolus tentat quidem, ſed non poteſt ab inuitis extorquere conſenſum. Ille praua ſuggerit, at in noſtro arbitrio ſitum eſt vel admittere, vel re-

Pſal. 54. — Matt. 6. — Pſal. 39. — Eccleſ. 10. — Pſal. 51. — 1. Tim. 6. — Luc. 21.

Nota inſidias diaboli.

Amentia eorum, qui diabolo obſequuntur.

Mar. 9. — *Iac. 4.*

ſpuere. D. Ambroſius Officiorum lib. 1. cap. 49. Non inueniat, inquit, in te aduerſarius imaginẽ ſuam, non rabiem, non furorem: in his enim imago nequitiæ eſt. Aduerſarius enim diabolus ſicut leo rugiens quærit quem occidat, quem deuoret. Non inueniat auri cupiditatem, non argẽti aceruos, non vitiorum ſimulachra, ne auferat tibi vocem libertatis. Vox enim libertatis illa eſt, vt dicas: Veniet huius mundi princeps, & in me inueniet nihil. Hæc Ambroſius. O quàm ſecurè hinc emigrabunt, qui bono ſuæ teſtimonio conſcientiæ perfruentur, quòd reſtiterint fortes in fide & blandienti & ſæuienti inimico. *Scientes eandem paßionem ei quæ in mundo eſt, veſtræ fraternitati fieri.* Quæ verba ſic interpretatur Beda venerabilis: Tanto fortiores eſtote in fide, tanto maiorẽ habetote fiduciã ad ſuperãdas diaboli verſutias, quanto conſtat, quia non vos ſoli tentamini: ſed ipſa paſsio quæ vos fatigat, ei quoque quæ per totum mundum eſt Eccleſiæ Chriſti, veſtræ videlicet fraternitati, communis eſt: & quod à conſtitutione mundi ſemper paſsi ſunt iuſti, pudeat vos ſolos præ omnibus ſuſtinere non poſſe. Huic Bedæ expoſitioni concordat Oecumenius, cuius hæc verba ſunt: Hi ad quos Petrus ſcribit, vt videtur, multis ob Chriſtum calamitatibus affligebantur: idcircò etiam ſubinde hinc & inde conſolari eos conatur: dum modò ſicut ſocij ſunt Domini paſsionum, ita gloriæ quoque, quæ reuelabitur, futuros hæredes ait: modò non ſolos eos pati, ſed omnes qui in mundo ſunt fideles, iiſdem afflictationibus affici aſſerit: quippe cùm ſociarum manuum admonitio, in ſubleuando pondere multùm conferre conſueuerit. Hæc Oecumenius. Neceſſaria eſt igitur omni Chriſtiano patiẽtia propter perpetuas diaboli infeſtationes, qui quod per ſeipſum non poteſt, ſæpe per ſuos adminiſtros & ſatellites, homines impios efficere conatur: quos neceſſe eſt vt pij æquo animo ferant, donec adueniente Chriſto triticum colligatur in horrea patriæ cæleſtis, & paleæ igni comburantur inextinguibili. Abel eſſe renuit, inquit D. Gregorius, quem Cain malitia non exercet. Sic ab ipſo mundi exordio ſemper mali homines perſecuti ſunt bonos: ciues Babylonij ciues Hieroſolymæ cæleſtis: quando etiam ipſe Cain primus homicida innocentem fratrem liuore ſtimulatus occidit, de quo D. Cyprianus in Sermone de Bono Patientiæ ſcribit in hæc verba: Sic Abel originem martyrij & paſsionẽ iuſti hominis initians primus & dedicãs, aduersùs fratrẽ fratricidam non reſiſtit, nec reluctatur, ſed humilis & mitis patiẽter occiditur. *Deus autẽ omnis gratiæ, qui vocauit nos in æternam ſuam gloriam in Chriſto Ieſu, modicum paſſos ipſe perficiet, confirmabit ſolidabitq́.* His verbis mirificè erigit afflictos omnes. Id verò genus cõſolationibus plena eſt omnis ſcriptura diuina, vt in rebus duris & aſperis diſcam⁹ de Deo benè ſemper ſperare, nec ambigere, quin ſicut per gratiam ſuam dignatus eſt nos vocare in Chriſto Ieſu, qui dilexit nos & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo, in æternam ſuam gloriam, ita etiam modicum paſſos (non ſunt enim condignæ paſsiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis, & propterea modicæ vocantur comparatione beatitudinis æternæ) per ſuam gratiam perficiet quod in nobis imperfectum eſt, confirmabit ac fulciet nos, ne à gratia excidamus, ſolidabitq́; vt ſtabiles in ipſo permaneamus. Et obſeruandum quòd dicit, Modicum paſſos, conuenienter illi Paulinæ ſententiæ: Id quod in præſenti eſt momentaneum & leue tribulationis noſtræ &c. Sancti enim dum fidelibus oculis contemplãtur tam immania propter ipſos in hac vita perpeſſum filium Dei, agnum ſine macula, tamq́; immenſam pro temporarijs huius vitæ afflictionibus paratam nobis in cælis beatitudinẽ, pro nihilo ducunt labores & cruces ſuas omnes: immò cum Apoſtolo gloriãtur in tribulationibus: aſpicientes in authorem fidei & conſummatorem Ieſum, qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem, confuſione contẽpta. Quid non faciunt plerique mortales, quæ non pericula intrepidi adeunt cauſa cuiuſdam lucelli aut compendij temporarij? Quid igitur nos pro Deo, pro vita æterna, pro iuſtitia recuſare debemus? Addit ad extremum Apoſtolus, quod nos ſemper & vbique & ſpectare & dicere conuenit: *Ipſi gloria & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.* Ita etiam Paulus Apoſtolus ſcribens Timotheo ſuo, ait: Regi autem ſeculorum immortali, inuiſibili, ſoli Deo honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Eccleſia toto orbe tentationibus infeſtatur.

Patientia Chriſtiano neceſſaria

Gen. 4.

Apoc. 1.

Rom. 8.

2. Cor. 4.

Rom. 5.

Heb. 12.

1. Tim. 1.

DOMINICA EADEM,

Luc. XV.

In illo tempore: Acceßerunt ad Ieſum publicani & peccatores, vt audirent illum. Et murmurabant phariſæi & ſcribæ, dicentes: Quia hic peccatores recipit. Et reliqua. Homilia beati Gregorij Papæ.

Homil. 34. in Euang.

AEſtiuum tempus, quod corpori meo valdè contrarium eſt, loqui me de expoſitione euangelij longa mora interueniente prohibuit. Sed nunquid quia lingua tacuit, ardere charitas ceſſauit? Hoc etenim dico, quod apud ſe veſtrũ vnuſquiſq; recognoſcit. Plerunque charitas quibuſdam occupationibus præpedita, & intùs flagrat in corde, & tamen non monſtratur in opere: quia & ſol quum nube tegitur, non videtur in terra, & tamen ardet in cælo. Sic eſſe occupata charitas ſolet: & intùs ſui vim ardoris exercet, & foris flãmas operis nõ oſtendit. Sed quia nunc ad loquendum tempus rediijt, veſtra me ſtudia accendunt, vt mihi tanto amplius loqui libeat, quanto hoc veſtræ mentes deſiderabiliùs expectant. Audiſtis nanq; in lectione euan-

uāgelica, fratres mei, quia peccatores & publicani acceſſerunt ad redemptorem noſtrum, & non ſolùm ad colloquendum, ſed etiam ad conueſcendum recepti ſunt. Quod videntes Phariſæi, dedignati ſunt. Ex qua re colligite, quia vera iuſtitia compaſsionem habet, falſa iuſtitia dedignationem: quanuis & iuſti ſoleant rectè peccatoribus indignari. Sed aliud eſt quod agitur typho ſuperbiæ, aliud quod zelo diſciplinæ. Dedignantur etenim, ſed non dedignantes: deſperant, ſed non deſperantes: perſecutionem commouent, ſed amantes: quia & ſi foris increpationes per diſciplinam exaggerant, intùs tamen dulcedinem per charitatem ſeruant. Præponunt ſibi in animo ipſos plerunq; quos corrigunt, meliores æſtimant eos quoq; quos iudicant. Quod videlicet agentes, & per diſciplinam ſubditos, & per humilitatem cuſtodiunt ſemetipſos. At contrà hi, qui de falſa iuſtitia ſuperbire ſolent, cæteros quoſq; deſpiciunt, nulla infirmantibus miſericordia condeſcendunt, & quo ſe peccatores eſſe non credunt, eo deteriùs peccatores fiunt. De quorum profectò numero phariſæi extiterunt: qui dijudicantes Dominū, quòd peccatores ſuſciperet, arenti corde ipſum fontem miſericordiæ reprehendebant. Sed quia ægri erant, ita vt ſe ægros eſſe neſcirent, quatenùs quod erant agnoſcerent, cæleſtis eos medicus blandis fomentis curat, benignum paradigma obijcit, & in eorum corde vulneris tumorem premit. Ait nanq;: *Quis ex vobis homo qui habet centum oues, & ſi perdiderit vnam ex illis, nonne dimittit nonaginta nouē in deſerto, & vadit ad illam quæ perierat?* Ecce mira diſpenſatione pietatis, ſimilitudinem veritas dedit, quā & in ſe homo ipſe recognoſceret, & tamen hęc ſpecialiter ad ipſum authorem hominū pertineret. Quia enim centenarius perfectus eſt numerus, ipſe centum oues habuit, cū angelorū ſubſtantiam & hominum creauit. Sed vna ouis tunc perijt, quando peccando homo paſcua vitæ dereliquit. Dimiſit autem nonagintanouem oues in deſerto, quia illos ſummos angelorum choros reliquit in cælo. Cur autem cælum deſertum vocatur, niſi quòd deſertum dicitur derelictum? Tunc autem cælum homo deſeruit, cùm peccauit. In deſerto aūt nonagintanouem oues remanſerunt, quando in terra Dominus vnam ouem quærebat: quia rationalis creaturæ numerus, angelorum videlicet & hominū, qui ad videndum Deum conditus fuerat, pereunte homine erat imminutus, & vt perfecta ſumma ouium integraretur in cælo, homo perditus quęrebatur in terra. Nam quod hic Euangeliſta dicit, In deſerto, alius dicit, In montibus, vt ſignificet in excelſis: quia nimirùm oues, quę non perierant, in ſublimibus ſtabant. *Et cùm inuenerit ouem, imponit in humeros ſuos gaudens.* Ouem ſuis humeris impoſuit, quia humanam naturam ſuſcipiens, peccata noſtra in ſe portauit. *Et veniens domum, cōuocat amicos ſuos & vicinos, dicens eis: Congratulamini mihi, quia inueni ouem meam quæ perierat.* Inuenta oue, ad domum redit, quia paſtor noſter reparato homine, ad regnum cæleſte redijt. Ibi amicos & vicinos inuenit, illos videlicet angelorū choros, qui amici eius ſunt, quia voluntatē eius continuè in ſua ſtabilitate cuſtodiunt. Vicini quoq; eius ſunt, quia claritate viſionis illius ſua aſsiduitate perfruuntur. Et notandum quòd non dicit: Congratulamini inuentæ oui, ſed mihi: quia videlicet eius eſt gaudium vita noſtra, & cùm nos ad cælum reducimur, ſolennitatem lætitiæ eius implemus. *Dico vobis, quòd ita gaudium erit in cælo ſuper vno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſuper nonagintanouem iuſtis, qui non indigent pœnitentia.* Conſiderandum nobis eſt, fratres mei, cur Dominus plus de conuerſis peccatoribus, quàm de ſtantibus iuſtis in cælo gaudium eſſe fateatur. Vnde hoc? niſi quòd ipſi per quotidianum viſionis experimentum nouimus, quia plerunque hi, qui nullis ſe oppreſſos peccatorum molibus ſciunt, ſtant quidem in via iuſtitiæ, nulla illicita perpetrant, ſed tamen ad cæleſtem patriā anxiè non anhelant, tantoq; ſibi in rebus licitis vſum præbent, quantò ſe perpetraſſe illicita nulla meminerunt: & plerunq; pigri remanent ad exercēda bona præcipua, quia valdè ſibi ſecuri ſunt, q̄ nulla commiſerunt mala grauiora. At cōtrà, nōnunquàm hi, qui ſe aliqua illicita egiſſe meminerunt, ex ipſo ſuo dolore compuncti, inardeſcunt in amorem Dei, ſeſeq; in magnis virtutibus exercent: cuncta difficilia ſancti certaminis appetunt, omnia mundi derelinquunt, honores fugiunt, acceptis contumelijs lætantur, flagrant deſiderio, ad cæleſtem patriam anhelant, & quia ſe erraſſe à Deo conſiderant, damna præcedentia lucris ſequentibus recompenſant. Maius ergo de peccatore conuerſo, quàm de ſtante iuſto gaudium fit in cælo: quia & dux in prælio plùs eum militem diligit, qui poſt fugam reuerſus, hoſtem fortiter premit, quàm illum, qui nunquā terga præbuit, & nunquā aliquid fortiter geſsit. Sic agricola illam ampliùs terrā amat, quæ poſt ſpinas huberes fruges profert, quàm eam, quæ nunquā habuit ſpinas, & nunquā fertilē meſſem produxit. Sed inter hæc ſciendum eſt, quia ſunt pleriq; iuſti, in quorum vita tantum eſt gaudiū, vt eis quælibet peccatorum pœnitentia præponi nullatenùs poſsit. Nam multi & nullorum ſibi malorum ſunt conſcij, & tamen in tanti ardoris afflictione ſe exercent, ac ſi à peccatis omnibus coanguſtentur. Cuncta etiam licita reſpuunt, ad deſpectum mundi ſublimiter accinguntur, licere ſibi nolunt omne quod libet, bona ſibi amputant etiam conceſſa, contemnunt viſibilia, inuiſibilibus accenduntur, lamentis gaudent, in cunctis ſemetipſos humiliant, & ſicut nonnulli peccata operū, ſic ipſi peccata cogitationum deplorāt. Quid itaq; iſtos, niſi & iuſtos dixerim, & pœnitentes, qui ſe & in pœnitentia de peccato cogitationis humiliant, & recti ſemper in opere perſeue-

Vera iuſtitia compaſsionē, falſa dedignationem habet.

Centum oues.

Cœlū cur deſertum dicatur.

18.

Amici & vicini, chori angelorum.

Feruor quorundā perfectè pœnitentium.

Iuſti pœnitentes.

ſeuerant? Hinc ergo colligendum eſt, quantum Deo gaudium faciat, quando humiliter plangit iuſtus, ſi facit in cælo gaudiũ, quando hoc quod malè geſsit, per pœnitentiam damnat iniuſtus. Sequitur: *Aut quæ mulier habens drachmas decem, & ſi perdiderit drachmam vnam, nonne accendit lucernam, & euertit domum, & quærit diligenter donec inueniat? &c.* Qui ſignatur per paſtorem, ipſe & per mulierem. Ipſe etenim Deus, ipſe & Dei ſapientia. Et quia imago exprimitur in drachma, mulier drachmam perdidit, quando ſcilicet homo, qui conditus ad imaginem Dei fuerat, peccando à ſimilitudine ſui conditoris receſsit. Sed accendit mulier lucernam, quia Dei ſapiẽtia apparuit in humanitate. Lucerna quippe lumen in teſta eſt: lumen verò in teſta, eſt diuinitas in carne. De qua videlicet teſta ſui corporis dicit ipſa ſapientia: Exaruit velut teſta virtus mea. Quia enim teſta in igne ſolidatur, eius virtus ſicut teſta exaruit, quia aſſumptam carnem ad reſurrectionis gloriam ex paſsionis tribulatione roborauit. Accenſa aũt lucerna euertit domum, quia mox vt eius diuinitas per carnẽ claruit, omnis ſe noſtra conſcientia concuſsit. Domus nanq; euertitur, quũ conſideratione ſui reatus humana conſcientia perturbatur. Qui euerſionis ſermo nõ diſcrepat ab eo, quod in alijs codicibus legitur, Emundat: quia nimirùm praua mens ſi non priùs per timorem euertitur, ab aſſuetis vitijs non emundatur. Euerſa ergo domo inuenitur drachma, quia cùm perturbatur conſcientia hominis, reparatur in homine ſimilitudo conditoris. *Et cùm inuenerit, conuocat amicas & vicinas ſuas, dicens: Congratulamini mihi, quia inueni drachmam quam perdideram.* Quæ amicæ vel vicinæ, niſi illæ poteſtates cęleſtes ſunt iam ſuperiùs dictæ, quæ tanto ſupernæ ſapientiæ iuxtà ſunt, quanto ei per gratiã continuæ viſionis appropinquant? Sed inter hæc nequaquã relinquere debemus, cur iſta mulier, per quam Dei ſapiẽtia figuratur, decẽ drachmas habuiſſe perhibetur, ex quibus vnã perdidit, quã cũ quæreret inuenit. Angelorũ quippe & hominũ naturã ad cognoſcendũ ſe Dominus cõdidit, quã dum cõſiſtere ad ęternitatẽ voluit, eam proculdubiò ad ſuã ſimilitudinẽ creauit. Decẽ verò drachmas habuit mulier, quia nouẽ ſunt ordines angelorũ: ſed vt compleretur electorum numerus, homo decimus eſt creatus, qui à conditore ſuo nec poſt culpã perijt, quia hunc æterna ſapientia per carnem miraculis coruſcans, ex lumine teſtare reparauit. Nouẽ verò ordines angelorũ diximus, quia videlicet eſſe, teſtante ſacro eloquio, ſcimus angelos, archãgelos, virtutes, poteſtates, principatus, dominatiões, thronos, Cherubim, & Saraphim. Eſſe nanq; angelos & archãgelos, penè oẽs ſacri eloquij paginæ teſtantur. Cherubim verò atq; Seraphim ſępè, vt notũ eſt, libri prophetarũ loquuntur. Quatuor quoq; ordinũ nomina Paulus apoſtolus ad Epheſios enumerat, dicens: Supra oẽm principatũ, & poteſtatẽ, & virtutẽ, & dominationẽ. Qui rurſus ad Coloſſenſes ſcribens, ait: Siue thronos, ſiue dominationes, ſiue principatus, ſiue poteſtates. Dominationes verò, principatus ac poteſtates iam ad Epheſios loquẽs deſcripſerat. Sed ea quoq; Coloſſenſibus dicturus, præmiſit thronos, de quibus necdum quicquã fuerat Epheſijs locutus. Cùm ergo illis quatuor, quæ ad Epheſios dixit, id eſt, principatibus, poteſtatibus, virtutibus atq; dominationibus coniunguntur throni, quinq; ſunt ordines, qui ſpecialiter exprimuntur. Quibus dum angeli & archangeli, Cherubim atq; Seraphim adiuncta ſunt, proculdubiò nouẽ eſſe angelorum ordines inueniuntur. Vnde & ipſi angelo, qui primus eſt conditus, per prophetam dicitur: Tu ſignaculum ſimilitudinis, plenus ſapientia, & perfectus decore, in delicijs paradiſi Dei fuiſti. Vbi notandum, quòd non ad ſimilitudinẽ Dei factus, ſed ſignaculum ſimilitudinis dicitur: vt quo in eo ſubtilior eſt natura, eo imago Dei in illo ſimiliùs inſinuetur expreſſa. Quo in loco mox ſubditur: Omnis lapis precioſus operimentum tuum, ſardius, topaſius, iaſpis, chryſolithus, onyx & beryllus, ſapphirus, carbunculus, & ſmaragdus. Ecce nouem dixit nomina lapidum, quia profectò nouem ſunt ordines angelorum. Quibus nimirum ordinibus ille primus angelus ideò ornatus & opertus extitit, quia dum cunctis agminibus angelorum prælatus eſt, ex eorum comparatione clarior fuit. Sed cur iſtos perſiſtentium angelorum choros enumerando perſtrinximus, ſi non eorum quoque miniſteria ſubtiliter exprimamus? Gręca etenim lingua angeli nuncij, archangeli verò ſummi nuncij vocãtur. Sciendum verò, quòd angelorum vocabulũ nomen eſt officij, nõ naturæ. Nam ſancti illi cæleſtis patriæ ſpũs ſemper quidẽ ſunt ſpũs; ſed ſemper vocari angeli nequaquam poſſunt: quia tunc ſolùm ſunt angeli, cũ per eos aliqua nunciantur. Vnde & per Pſalmiſtã dicitur: Qui facit angelos ſuos ſpũs. Ac ſi patẽter dicat: Qui eos, quos ſemper habet ſpũs, etiam cùm voluerit angelos facit. Hi autẽ qui minima nunciant, angeli: qui verò ſumma nunciant, archangeli vocantur. Hinc eſt enim, quòd ad Mariã virginẽ non quilibet angelus, ſed Gabriel archangelus mittitur. Ad hoc quippe miniſteriũ, ſummũ angelũ venire dignũ fuerat, qui ſummum omniũ nunciabat. Qui idcircò etiã priuatis nominib⁹ cenſentur, vt ſignetur per vocabula, etiã in operatione quid valeant. Neq; enim in illa ſancta ciuitate, quã de viſione omnipotentis Dei plena ſcientia perficit, idcircò propria nomina ſortiuntur, ne eorum perſonæ ſine nominib⁹ ſciri non poſsint: ſed cùm ad nos aliquid miniſtraturi veniunt, apud nos etiã nomina à miniſterijs trahũt. Michaël nãq;, Quis vt Deus, Gabriel aũt, Fortitudo Dei, Raphael verò, dicitur Medicina Dei. Et quoties miræ virtutis aliquid agitur, Michaël mitti ꝑhibetur, vt ex ipſo actu & nomine detur intelligi, quia nullus poteſt

Drachma quando perdita. — *Pſal. 21.* — *Amicæ & vicinæ, virtutes angelicæ.* — *Nouem ordines angelorum.* — *Epheſ. 1.* — *Coloſ. 1.* — *Ezech. 28.* — *Nouẽ lapides precioſi myſtici.* — *Pſal. 103.* — *Angeli. Archangeli.*

Eſai 14. poteſt facere, quod facere præualet Deus. Vnde
& ille antiquus hoſtis, qui eſſe Deo per ſuperbiã
ſimilis concupiuit, dicens: In cęlum conſcendam,
ſuper aſtra cœli exaltabo ſoliũ meum, ſedebo in
monte teſtamenti, in lateribus aquilonis: aſcen-
dam ſuper altitudinẽ nubium, ſimilis ero altiſsi-
mo: dum in fine mũdi in ſua virtute relinquetur
extremo ſupplicio perimẽdus, cũ Michaële arch-
Apo 12. angelo præliaturus eſſe perhibetur, ſicut per Io-
annem dicitur: Factum eſt præliũ cum Michaële
archangelo: vt qui ſe ad Dei ſimilitudinẽ ſuper-
bus extulerat, per Michaëlem peremptus diſcat,
Gabriel. quia ad Dei ſimilitudinem per ſuperbiã nullus
exurgat. Ad Mariã quoq; Gabriel mittitur, qui
Dei fortitudo nominatur. Illum quippe nuncia-
Pſal. 23. re veniebat, qui ad debellandas aëreas poteſtates
humilis apparere dignatus eſt, de quo per Pſal-
miſtam dicitur: Tollite portas principes veſtras,
& eleuamini portę ęternales, & introibit rex glo
riæ. Quis eſt iſte rex gloriæ? Dominus fortis &
potens, Dominus potẽs in prælio. Et rursùm: Do
minus virtutũ, ipſe eſt rex gloriæ. Per Dei ergo
fortitudinẽ nunciandus erat, qui virtutũ Domi-
Raphael. nus, & potens in prælio, ad debellandas poteſta-
Tob. 11. tes aëreas veniebat. Raphael quoq; interpretatur
(vt diximus) medicina Dei, quia ſcilicet dum To
biæ oculos quaſi per officium curationis tetigit,
cæcitatis illius terſit tenebras. Qui ergo ad curan
dum mittitur, dignum videlicet fuit, vt Dei me-
dicina vocaretur. Sed quia angelorũ nomina in-
Virtutes. terpretando perſtrinximus, nunc ſupereſt, vt ip-
ſa officiorũ vocabula breuiter exequamur. Vir-
Poteſtates. tutes etenim vocantur illi nimirũ ſpũs, per quos
ſigna & miracula frequẽtiùs fiunt. Poteſtates eti-
am vocantur hi, qui hoc potẽtiùs cæteris in ſuo
ordine perceperunt, vt eorum ditioni virtutes
Principatus. aduerſæ ſubiectæ ſint, quorum poteſtate refre-
nantur, ne corda hominũ tantũ tentare valeant,
quãtùm volũt. Principatus etiam vocãtur, qui ip
ſis quoq; bonis angelorũ ſpiritibus præſunt, qui
Dominationes. ſubiectis alijs dum queq; ſunt agenda diſponũt,
eis ad explẽda diuina miniſteria principãtur. Do
minatiões aũt vocãtur, qui etiã poteſtates princi-
patuũ diſsimilitudine alta tranſcendũt. Nã prin-
cipari, eſt inter reliquos priorẽ exiſtere: domina-
ri verò, eſt etiã ſubiectos poſsidere. Ea ergo an-
Throni. gelorũ agmina, quæ mira potentia præeminent,
pro eo quòd eis cætera ad obediẽdum ſubiecta
ſunt, dominationes vocantur. Throni quoq; illa
agmina ſunt vocata, quibus ad exercenda iudi-
cia ſemper De⁹ omnipotẽs præſidet. Quia enim
thronos latino eloquio ſedes dicimus, throni
Pſal. 9. Dei dicti ſunt hi, qui tanta diuinitatis gratia re-
plẽtur, vt in eis Dominus ſedeat, & per eos ſua iu
dicia decernat. Vnde & per pſalmiſtã dicitur: Se-
Cherubim. des ſuper thronum, qui iudicas æquitatẽ. Cheru-
bim quoq; plenitudo ſcientiæ dicitur: & ſubli-
miora illa agmina idcircò cherubim vocata ſũt,
quia tanto perfectiori ſcientia plena ſunt, quãto
claritatem Dei viciniùs contemplantur, vt ſe-
cundùm creaturæ modum eo plenè omnia ſci-
ant, quo viſioni creatoris ſui per meritum dig-
nitatis appropinquant. Seraphim etiam vocan- Seraphim.
tur illa ſanctorum ſpirituũ agmina, quæ ex ſin-
gulari propinquitate conditoris ſui incompara-
bili ardent amore. Seraphim nanq; ardentes vel
incendẽtes vocantur. Quæ quia ita Deo coniun-
cta ſunt, vt inter hæc & Deũ nulli ſpũs alij inter-
ſint, tãto magis ardent, quanto hunc viciniùs vi-
dent. Quorũ profectò flamma amor eſt: quia quo
ſubtiliùs claritatem diuinitatis eius aſpiciunt, eo
validiùs in eius amore flammeſcunt. Sed quid
prodeſt nos de angelicis ſpiritibus iſta perſtrin-
gere, ſi non ſtudeamus hæc etiam ad noſtros ꝓ-
fectus congrua conſideratione deriuare? Quia
enim ſuperna ciuitas illa ex angelis & hominib⁹
conſtat, ad quam tãtum credimus humanum ge-
nus aſcendere, quantos illic contigit electos an-
gelos remanſiſſe, ſicut ſcriptum eſt: Statuit termi
nos gentium ſecũdùm numerum angelorũ Dei: Deut. 32. iuxta 70.
debemus & nos aliquid ex illis diſtinctionibus
ſupernorum ciuium ad vſum noſtræ conuerſati-
onis trahere, noſq; ipſos ad incrementa virtutũ
bonis ſtudijs inflammare. Quia enim tanta illuc
aſcenſura creditur multitudo hominũ, quanta
multitudo remanſit angelorum, ſupereſt, vt ipſi
quoq; homines, qui ad cæleſtem patriam rede-
unt, ex eis agminibus aliquid illuc reuertentes
imitentur. Diſtinctæ nanq; cõuerſationes homi-
num, ſingulorum agminum ordinibus cõgruũt,
& in eorum ſortem per conuerſationis ſimilitu-
dinem deputantur. Nam ſunt pleriq; qui parua Qui homines inter
capiunt, ſed tamen hæc eadem parua piè annun- Angelos
ciare fratribus non deſiſtunt. Iſti itaq; in angelo- collocãdi.
rum numerum currunt. Et ſunt nonnulli, qui di Qui inter
uinæ largitatis munere refecti, ſecretorum cæle- Archangelos.
ſtium ſumma & capere præualent, & nunciare.
Quò igitur iſti, niſi inter archangelorum nume-
rum deputantur? Et ſunt alij, qui mira faciunt, Qui inter
ſigna valenter operantur. Quò igitur iſti, niſi ad Virtutes.
ſupernarum virtutum ſortem & numerum con-
gruunt? Et ſunt nonnulli, qui etiam de obſeſsis Qui inter
corporibus malignos ſpiritus fugant, eoſque vir- Poteſtates.
tute orationis & vi acceptæ poteſtatis eijciunt.
Quò itaq; iſti meritum ſuum, niſi inter poteſta-
tum cæleſtium numerũ ſortiuntur? Et ſunt non- Qui inter
nulli, qui acceptis virtutibus, electorum etiã ho- principatus.
minum merita tranſcendunt, cumq; & bonis me
liores ſunt, electis quoque fratribus principãtur.
Quò ergo iſti ſortem ſuam, niſi inter principatu- Qui inter
um numeros accipiunt? Et ſunt nonnulli, qui ſic Dominationes.
in ſemetipſis cunctis vitijs omnibusque deſide-
rijs dominantur, vt ipſo iure munditiæ, dij inter
homines vocentur. Vnde & ad Moyſen dicitur: Exod. 7.
Ecce conſtitui te deum Pharaonis. Quò ergo
iſti, niſi inter numeros dominationum currunt? Qui inter
Et ſunt nonnulli, qui dum ſibimetipſis vigilanti Thronos.
cura dominãtur, dumque ſe ſolicita intentione
diſcutiunt, dinino timori ſemper inhærẽtes, hoc
in munere virtutis accipiunt, vt iudicare rectè &

alios poſsint. Quorum profectò mentibus dum diuina contemplatio præſtò eſt, in his velut in throno ſuo Dominus præſidens, aliorum facta examinat, & cuncta mirabiliter de ſua ſede diſpenſat. Quid ergo iſti, niſi throni ſui conditoris ſunt? Vel quò niſi ad ſupernarum ſedium numeros aſcribuntur? Per quos dum ſancta Eccleſia regitur, plerunque de infirmis quibuſdam actibus ſuis etiam electi iudicantur.

Qui inter Cherubim.

Et ſunt nonnulli, qui tanta Dei & proximi dilectione pleni ſunt, vt Cherubim iurè nominentur. Quia enim, vt præfati ſumus, Cherubim plenitudo ſcientiæ dicitur: & Paulo dicente didicimus, quia plenitudo legis eſt dilectio: omnes qui Dei & proximi charitate cæteris ampliùs pleni ſunt, meritornm ſuorum ſortem inter Cherubim numeros perceperunt.

Rom. 13.

Qui inter Seraphim.

Et ſunt nonnulli, qui ſupernæ contemplationis facibus accenſi, in ſolo conditoris ſui deſiderio anhelant, nil iam in hoc mundo cupiunt, ſed ſolo æternitatis amore paſcuntur, terrena quæque abijciunt, cuncta temporalia mente tranſcendunt, amant & ardent, atque in ipſo ſuo ardore requieſcunt: amando ardent, loquendo & alios accendunt, & quos verbo tangunt, ardere protinus in Dei amore faciunt. Quid ergo iſtos niſi Seraphim dixerim, quorum cor in igne conuerſum lucet & vrit: quia & mentium oculos ad ſuperna illuminant, & compungendo in fletibus, vitiorum rubiginem purgant? Qui ergo ita ad amorem ſui conditoris inflammati ſunt, quò niſi inter Seraphim numerum ſortem ſuæ vocationis acceperunt? Sed hæc, fratres chariſsimi, me loquente introrsùs vos ad voſmetipſos reducite, ſecretorum veſtrorũ merita cogitationesq; diſcutite, videte ſi quid boni iã vobiſcũ intùs agitis, videte ſi in numero horũ agminũ, quæ breuiter tangendo perſtrinximus, ſortem veſtræ vocationis inuenitis. Væ aũt animæ, quæ in ſe de his bonis quæ enumerauimus, minimè aliquid recognoſcit: eique adhuc væ deterius imminet, ſi & ſe priuatam donis intelligit, & nequaquàm gemit. Quiſquis ergo talis eſt, fratres mei, gemendus eſt valdè, quia non gemit. Penſemus ergo accepta electorũ munera, & virtute qua poſſumus, ad amorem tantæ ſortis anhelemus. Qui in ſe donorum gratiã minimè recognoſcit, gemat: qui verò in ſe minora cognoſcit, alijs maiora non inuideat: quia & ſupernæ iſtæ diſtinctiones beatorũ ſpirituum ita ſunt conditæ, vt aliæ alijs ſint prælatæ.

Dionyſius Areopagita.

Vide eius cæleſtem Hierarchiam.

Fertur verò Dionyſius Areopagita, antiquus videlicet & venerabilis pater, dicere, quòd ex minorum angelorum agminibus foras ad explendum miniſteriũ vel viſibiliter vel inuiſibiliter mittuntur, ſcilicet quia ad humana ſolatia aut angeli, aut archangeli veniunt. Nam ſuperiora illa agmina ab intimis nunquam recedunt, quoniam ea quæ præeminent, vſum exterioris miniſterij nequaquam habent. Cui rei illud videtur contrarium, quod Eſaias dicit: Volauit ad me vnus de Seraphim, & in manu eius calculus, quem forcipe tulerat de altari, & tetigit os meum.

Eſai. 6.

Hierarchia cæleſtis cap. 9.

Sed in hac prophetiæ ſententia vult intelligi, quia hi ſpiritus qui mittuntur, eorum vocabulum percipiunt, quorum officium gerunt. Quia enim vt peccata locutionis incendat, de altari angelus carbonem portat, Seraphim vocatur, quod incendium dicitur. Huic autem ſenſui & illud creditur non inconuenienter opitulari, quod per Danielem dicitur: Millia millium miniſtrabant ei, & decies millies centena millia aſsiſtebant ei.

Dan. 7.

Aliud nanque eſt miniſtrare, aliud aſsiſtere: quia ij adminiſtrant Deo, qui ad nos nunciando exeunt: aſsiſtunt verò, qui ſic comtemplatione intima perfruuntur, vt ad explenda foras opera minimè mittantur. Sed quia in quibuſdam ſcripturæ locis quædam per Cherubim, quædam verò per Seraphim agi didicimus: vtrùm per ſe hæc faciant, an per ſubiecta agmina agantur, quæ, ſicut dicitur, in eo quòd à maioribus veniunt, maiorum vocabula ſortiuntur, nos affirmare nolumus, quod apertis teſtimonijs nõ approbamus. Hoc tamen certiſsimè ſcimus, quia ad explendum de ſupernis miniſterium alij ſpiritus alios mittunt, Zacharia ſcilicet propheta teſtante, qui ait: Ecce angelus qui loquebatur in me, egrediebatur, & alius angelus egrediebatur in occurſum eius, & dixit ad eum: Curre, & loquere ad puerum iſtum, dicens: Abſque muro habitabitur Hieruſalem.

Zach. 2.

Angeli ab angelis mittuntur.

Dum enim angelus ad angelum dicit, Curre & loquere, dubium non eſt, quia alius alium mittit. Minora verò ſunt quæ mittuntur, maiora quæ mittunt. Sed hoc quoq; de ipſis agminibus quæ mittuntur, certũ tenemus, quia & cũ ad nos veniunt, ſic exteriùs explent miniſteriũ, vt tamen nunquam deſint interiùs per contemplationem. Et mittútur igitur & aſsiſtunt, quia etſi circũſcriptus eſt angelicus ſpiritus, ſummus tamen ſpiritus ipſe qui Deus eſt, circũſcriptus non eſt. Angeli itaq; & miſsi ante ipſum ſunt, quia quolibet miſsi veniant, intra ipſum currunt. Sciendũ quoq; eſt, quia plerunq; ipſi beatorũ ſpirituũ ordines, vicinorũ ſibi ordinum vocabula ſortiũtur. Thronos enim, ſcilicet ſedes Dei, beatorũ ſpirituũ ordinem ſpecialem diximus, & tamen per Pſalmiſtam dicitur: Qui ſedes ſuper Cherubim, appare. Quia videlicet dum in ipſis diſtinctionibus agminum Cherubim Thronis iunguntur, ſedere etiam ſuper Cherubim Dominus ex vicini agminis æqualitate perhibetur.

Pſal. 79.

Sic quippe in illa ſumma ciuitate ſpecialia quædam ſingulorum ſunt, vt tamen ſint communia omnium, & quod in ſe quiſq; ex parte habet, hoc in alio ordine totũ poſsideat. Sed idcircò vno eodemq́ue vocabulo communiter non cenſentur, vt ille ordo vocari priuato vniuſcuiuſque rei nomine debeat, qui hãc in munere plenius accepit. Seraphim namq; incendiũ diximus, & tamen amore cõditoris ſimul oẽs ardẽt. Cherubim verò plenitudiné ſcié-

tiã

tiæ diximus: & tamen quis ibi aliquid neſciat, vbi ipſum ſimul oẽs fontem ſcientiæ Deum vident? Throni quoq; illa agmina, quibus cõditor præſidet vocantur: ſed beatus eſſe quis poteſt, niſi creator ſuus eius menti præſideat? Quæ ergo ex parte ab omnibus habentur, eis in priuato nomine data ſunt, qui hæc in munere pleniùs acceperunt. Nam & ſi qua illic ſic alij habent, vt haberi ab alijs nequaquã poſsint, ſicut ſpeciali nomine dominationes & principatus vocantur, cũcta ibi ſingulorũ ſunt, quia p charitatẽ ſpirit⁹ ab alio in alijs habentur. Sed ecce dũ cœleſtium ciuium ſecreta rimamur, ab expoſitionis noſtræ ordine longè digreſsi ſumus. Suſpiremus ergo ad eos de quibus loquimur, ſed redeamus ad nos. Meminiſſe etenim debemus, quia caro ſum⁹. Taceamus interim de ſecretis cœli, ſed ante cõditoris oculos manu pœnitentiæ tergamus maculas pulueris noſtri. Ecce ipſa diuina miſericordia pollicetur, dicẽs: Gaudiũ erit in cœlo ſuper vno peccatore pœnitentiã agente, & tamẽ p prophetam Dñs dicit: Quia quacunq; die iuſtus peccauerit, omnes iuſtitiæ eius erunt in obliuione coram me. Penſemus ſi poſſumus diſpenſationem ſupernæ pietatis. Stantibus ſi ceciderint minatur pœnam, lapſis verò vt reſurgere appetant, promittit miſericordiã. Illos terret ne præſumant in bonis, iſtos refouet ne deſperent in malis. Iuſtus es, irã pertimeſce, ne corruas: peccator es, præſume de miſericordia, vt reſurgas. Ecce autẽ iam lapſi ſum⁹, ſtare nequaquã voluimus, in prauis noſtris deſiderijs iacemus. Sed qui nos rectos condidit, adhuc expectat & prouocat, vt reſurgamus. Sinum ſuæ pietatis aperit, nos quoq; ad ſe recipere per pœnitentiã quærit. Sed pœnitentiam agere dignè non poſſumus, niſi modũ quoq; eiuſdem pœnitentiæ cognoſcamus. Pœnitentiam quippe agere, eſt & perpetrata mala plangere, & plangẽda non perpetrare. Nam qui ſic alia deplorat, vt tamen alia cõmittat, adhuc pœnitentiam agere aut ignorat, aut diſsimulat. Quid enim prodeſt, ſi peccata quis luxuriæ defleat, & tamẽ adhuc auaritiæ æſtibus anhelat? Aut quid prodeſt, ſi auaritiæ culpas iam lugeat, & tamen inuidiæ facibus tabeſcat? Sed minus eſt valdè quod dicimus, vt q peccata deplorat, ploranda minimè cõmittat: & qui plangit vitia, perpetrare vitia timeat: Nam cogitandũ ſummoperè eſt, vt qui ſe illicita meminit commiſiſſe, à quibuſdã etiam licitis ſtudeat abſtinere, quatenus per hoc cõditori ſuo ſatisfaciat: vt qui cõmiſit prohibita, ſibimetipſi abſcindere debeat etiã conceſſa, & ſe reprehendat in minimis, qui ſe meminit in maximis deliquiſſe. Minima ſunt quæ loquor, ſi hæc ex ſacri eloquij teſtimonijs non affirmo. Lex certè veteris teſtamẽti alienam vxorem concupiſci ꝓhibuit, à rege verò fortia iuberi militibus, vel deſiderari aquam non pœnaliter vetat. Et cuncti nouimus, quòd Dauid mucrone concupiſcentiæ transfixus, alienam coniugem & appetiuit & abſtulit. Cuius culpam digna verbera ſunt ſecuta, & malũ quod perpetrauit, per pœnitentiæ lamenta correxit. Qui cùm longè pòſt cõtra hoſtiũ cuneos ſederet, aquam bibere de Bethlemitica ciſterna ex deſiderio voluit. Cuius electi milites inter catervas aduerſantium medias erumpentes, aquam quam rex deſiderauerat, detulerunt illæſi. Sed vir flagellis eruditus, ſemetipſum protinùs cum periculo militum aquam deſideraſſe reprehendit, eamque Domino fundens libauit, ſicut illic ſcriptum eſt: Libauit eãm Domino. In ſacrificium quippe Domini effuſa aqua conuerſa eſt, quia culpam cõcupiſcentiæ mactauit per pœnitentiam reprehenſionis ſuæ. Qui ergo quondam concupiſcere alienam coniugem nequaquam timuit, pòſt etiam quia aquam concupiſſet expauit. Quia enim ſe illicita perpetraſſe meminerat, contra ſemetipſum iam rigidus, etiam à licitis abſtinebat. Sic ſic agamus pœnitentiam, vt ea quæ commiſſus, perfectè defleamus. Penſemus ſuper nos diuitias conditoris noſtri. Peccare nos vidit & pertulit. Qui nos ante culpam peccare prohibuit, etiã poſt culpam expectare ad veniã non deſiſtit. Ecce ipſe nos quẽ deſpeximus, vocat: auerſi ab illo ſumus, & tamen non auertitur. Vnde bene per Eſaiam dicitur: Et erunt oculi tui videntes præceptorem tuum, & aures tuæ audient vocem poſt tergum monentis. Quaſi in faciem ſuam homo monitus eſt, quando ad iuſtitiam conditus, præcepta rectitudinis accepit. Sed cùm hæc eadem præcepta contempſit, quaſi conditori ſuo dorſum mentis in faciem dedit. Sed ecce adhuc poſt tergum ſequitur & monet: quia iam & à nobis contemptus eſt, & tamen nos adhuc vocare non ceſſat. Quaſi dorſum ei in faciem dedimus, cuius verba deſpicimus, cuius præcepta calcamus. Sed ſtans poſt tergum nos auerſos reuocat, quia videt quod deſpicitur, & tamen per præcepta clamat, per patientiam expectat. Penſate ergo, fratres chariſſimi, ſi cuilibet veſtrum loquenti famulus ſuus ſuperbiret, terga in faciem mitteret, nunquid non contemptus dominus eius ſuperbiam feriret, vulnera diſtrictæ animaduerſionis inſligeret? Ecce nos peccando authori noſtro terga in faciem dedimus, & tamen ſuſtinemur. Superbè auerſos benignè reuocat, & qui ferire nos auerſantes potuit, vt reuertamur munera promittit. Tanta ergo conditoris noſtri miſericordia duritiam noſtri reatus emolliat, vt homo qui malum quod fecit, experiri percuſſus poterat, ſaltem expectatus erubeſcat. Rem fratres breuiter refero, quam viro venerabili Maximiano, tunc patre monaſterij mei atque presbytero, nunc autem Syracuſano epiſcopo, narrante cognoui. Hanc itaque ſi ſolerter auditis, charitati veſtræ non breuiter ſuffragari credo. Noſtris modò temporibus Victorinus quidam extitit, qui alio quoque nomine Aemilianus appellatus eſt, non inopis ſubſtantiæ

Luc. 15.
Ezech. 33.
Deus lapſos reuocat ad pœnitentiã.
Vera pœnitentia.
Exod. 20.
2. Reg. 11.
2. Reg. 23.
Eſai. 30.
Dei erga peccatores patientia.
Exemplum illuſtris pœnitentiæ.

iuxta mediocritatem vitæ. Sed quia plerunque regnat in rerum opulentia carnis culpa, in quodam facinore lapſus eſt, quod debuiſſet valdè pertimeſcere, ac de ſuæ mortis immanitate cogitare. Reatus ergo ſui conſideratione compunctus, erexit ſe contra ſe, mundi huius omnia dereliquit, monaſterium petijt. In quo nimirùm monaſterio tantæ humilitatis tantæque diſtrictionis extitit, vt cuncti frates qui illic ad amorem diuinitatis excreuerant, ſuam cogerentur vitam deſpicere, dum illius pœnitentiam viderent. Studuit nanque toto mentis anniſu cruciare carnem, voluntates proprias frangere, furtiuas orationes quærere, quotidianis ſe lachrymis lauare, deſpectum ſui appetere, oblatam à fratribus venerationem timere. Hic itaq; nocturnas fratrum vigilias præuenire cõſueuerat. Et quia mons in quo monaſterium ſitum eſt, ex vno latere in ſecretiori parte prominebat, illuc conſuetudinem fecerat ante vigilias egredi, vt ſe quotidiè in fletu pœnitentiæ quanto ſecretiùs, tantò liberiùs mactaret. Contemplabatur nanq; diſtrictionem venturi iudicis ſui, ac iam eidẽ iudici concordans, puniebat in lachrymis reatũ facinoris ſui. Quadam verò nocte abbas monaſterij vigilans, hunc latenter egredientem intuitus, lento foras pede ſecutus eſt. Quem cùm in ſecreto montis latere cerneret in oratione proſtratũ, expectare voluit quãdo ſurgeret, vt ipſam quoque longanimitatẽ orationis eius exploraret: cũ ſubitò lux cælitus emiſſa, ſuper eum fuſa eſt, qui in oratione proſtratus iacebat, tantaq; ſe in illo loco claritas ſparſit, vt tota pars regionis illius ex eadem luce candeſceret. Quam abbas vt vidit, intremuit & fugit. Cumque poſt longum horæ ſpatium idem frater ad monaſteriũ rediſſet, abbas eius vt diſceret an ſuper ſe effuſionem tanti luminis agnouiſſet, requirere eum ſtuduit, dicens: Vbi fuiſti frater? At ille latère ſe poſſe credens, in monaſterio ſe fuiſſe reſpondit. Quo negante, abbas compulſus eſt dicere quid vidiſſet. At ille ſe videns eſſe deprehenſum, hoc quoque quod abbatem latebat, aperuit, adiungens: Quando ſuper me vidiſti lumen de cœlo deſcendere, vox etiam pariter venit, dicens: Dimiſſum eſt tibi peccatum tuum. Et quidem omnipotens Deus peccatum eius potuit tacendo laxare: ſed loquendo per vocem, radiando per lumen, exemplo ſuæ miſericordiæ, noſtra ad pœnitentiam voluit corda conuertere. Miramur fratres chariſsimi, quòd perſecutorem ſuum Saulum Dominus de cœlo proſtrauit, de cœlo allocutus eſt. Ecce noſtris quoq; temporibus peccator & pœnitens vocem de cœleſtibus audiuit. Illi dictum eſt, Quid me perſequeris? Iſte verò meruit audire, Dimiſſum eſt tibi peccatum tuum. Longè eſt inferior meritis peccator pœnitens iſte, quàm Paulus. Sed quia adhuc in hac re de Saulo loquimur, crudelitatem necis anhelante, liceat audenter dicere, quia Saulus propter ſuperbiam vocem increpationis, iſte verò propter humilitatem vocem conſolationis audiuit. Hunc quia humilitas ſtrauerat, diuina pietas erigebat: illum quia ſuperbia erexerat, diuina ſeueritas humiliabat. Habete ergo, fratres mei, fiduciam de miſericordia conditoris noſtri: cogitate quæ faciſtis, recogitate quæ feciſtis. Largitatem ſupernæ pietatis aſpicite, & ad miſericordem iudicem, dũ adhuc expectat, cum lachrymis venite. Conſiderantes nanque quòd iuſtus ſit, peccata veſtra nolite negligere. Conſiderantes verò quòd pius ſit, nolite deſperare. Præbet apud Deum homini fiduciam Deus homo. Eſt nobis ſpes magna pœnitentibus, quia aduocatus noſter factus eſt iudex noſter, Qui viuit & regnat cum patre in vnitate ſpiritus ſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Exercitia perfectæ pœnitentiæ.

Lux cælitùs funditur super orantem monachũ.

Acto. 9.

DOMINICA EADEM,
HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Erant appropinquantes ad Ieſum publicani & peccatores, vt audirent illum, &c. Luc. 15.

APoſtolus enim Corinthijs ſcribẽs, ait: Si quis frater nominatur & eſt fornicator, aut auarus, aut idolis ſeruiens, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax, cum eiuſmodi nec cibum ſumere. Cum talibus igitur Dominus cibum ſumit, cum quibus Apoſtolus præcipit cibum non ſumere. Et Dominus quidem, vt conuertat: Apoſtolus verò, vt terreat. Iſte terret ſuos, ille vocat extraneos. Vtrunq; igitur bonum eſt, & terrere proximos, & mulcere extraneos: illos mulcemus, vt conuertantur: iſtos terremus, vt erubeſcant & à malo quieſcant. Errant igitur phariſæi, peccatores penitùs abominantes: non enim abominandi, ſed vocandi ſunt. Vocandi aũt aut blanditijs, aut minis. Vocat eos Dominus blandiendo & manducando cum illis: vocat eos Apoſtolus terrendo, nolens cibum ſumere cum illis. Sequitur: *Et ait ad illos parabolam iſtam, dicens: Quis ex vobis homo, qui habet centum oues, & ſi perdiderit vnam ex illis, nónne dimittit nonaginta nouem in deſerto, & vadit ad illam quæ perierat, donec inueniat illam? Et cùm inuenerit, imponit in humeros ſuos gaudens: & veniens domum, conuocat amicos & vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inueni ouem meam, quæ perierat.* Hoc autem quid ſignificet, ipſe ſubinferens ait: *Dico vobis, quòd ita gaudium erit in cœlo ſuper vno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſupra nonagintanouem iuſtis, qui non indigent pœnitentia.* Dicendum eſt igitur, quid homo iſte, quid centum oues, quid vna perdita, & quid deſertum ſignificet: vt illud quoq; ſcire poſsimus, quid ſignificent nonagintanouem iuſti, & vnus peccator, qui pœnitentiam agit. Centum enim oues, tota angelorum & hominum multitudo in-

1. Cor. 5.

Quib. terrores, quib. blandimenta adhibenda.

Centum oues, omnis creatura.

intelligitur. Ex his autem vna errauit, quando primus homo peccauit. Vnde Pſalmiſta ait: Errauí ſicut ouis quæ perierat, require ſeruum tuũ Domine, quia mandata tua nõ ſum oblitus. Remanſerunt igitur nonaginta & nouem, per quas nouem angelorũ ordines figurantur, ſiquidem totus hic numerus ex nouenis. Pro hac itaq; vna ſaluator noſter de cœlis deſcendit, nonaginta & nouem, de quibus modò diximus, ibi derelictis: Ibi, inquam, derelictis: vnde & cœlum hoc in loco dicitur deſertum. Quodam enim modo cœlum Dominus deſeruiſſe videbatur, quando inter homines corporaliter conuerſabatur. Hãc .n. vnam ouem imponens in humeros ſuos, (Ibi enim onera feruntur) gaudens domũ rediјt, cœlos aſcendit, vicinis & amicis .i. angelis & archangelis lętitiã fecit, & tantã lætitiam, quantam pro omnibus iuſtis, qui nunquã peccauerunt, vnquam habuerunt. Vſitatiſsimum etenim eſt, vt quanuis eum plus non diligamus, maiorem tamen de illo lætitiam faciamus, quem de maiori periculo diuinitùs liberari videmus. Sequitur: *Aut quæ mulier habens drachmas decem, ſi perdiderit drachmã vnam, nónne accendit lucernam, et euertit domũ, & diligẽter quærit donec inueniat? & cùm inuenerit, cõuocat amicas & vicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia inueni drachmã, quam perdideram.* Hæc aũt ſimilitudo eadem eſt, quæ ſuperior. Idẽ enim ſignificant decem drachmæ, quod centum oues: vna quoq; drachma & vna ouis perdita idẽ ſignificant. Nouem verò quæ reſtant, nouem ordines angelorũ ſunt. Quoniam aũt regis imago in drachma exprimitur, non immeritò per drachmã homo figuratur, quoniam ad ſui regis imaginẽ factus eſt homo. Hanc igitur drachmã mulier (Dei ſapientia .n. ſic vocatur, Chriſtus) quærere venit, lucernã ſui corporis accendit (Diuinitas .n. in corpore, lumẽ eſt in lucerna) & huius mundi ampliſsimã domum euertit, ſicut ipſe ait: Nolite putare, quia veni pacem mittere in terram. Non veni pacẽ mittere, ſed gladiũ. Ex hoc enim erunt quinq; in domo vna: duo in tres, & tres diuidentur in duos. Sic igitur vt hãc drachmã inueniret, hanc domum .i. hunc mundũ Dominus euertit, inter filiũ & patrẽ, inter matrem & filiam, inter ſocrũ & nurũ diſcordiam ponẽs: alijs fidẽ & iuſtitiã impugnantibus, alijs defendentibus. Nemo .n. priùs pro fide pugnabat, cunctis in errore concordantibus. Hanc aũt malam concordiam Dñs diſsipauit, domum euertit, & drachmã reperit. Vnde & Apoſtolus ait: Oportet hæreſes eſſe, vt hi qui probati ſunt, manifeſti fiant. Pro huius igitur inuentione omnes vicinæ & amicæ, oẽs virtutes & dominationes ſimul cũ Dei ſapientia in cœleſtibus gratulátur. Ceſſent igitur murmurare ſcribæ & phariſæi: non dicant nec inuidioſè reprehendant, Quia hic peccatores recipit & mãducat cũ illis. Venit enim Dominus quærere & ſaluare, quod perierat: & non venit vocare iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam.

Pſal. 119.
Oues 99.
Cœlum deſertum.
Vicini & amici.
10. drachma.
1. drach. 9. drachme.
Mulier, Dei ſapientia.
Euerſa domus, mundus.
Matt. 10. Luc. 12.
1. Cor. 11.
Luc. 19. Matt. 9.

DOMINICA V. POST PENTECOSTEN, IN EPISTOlam Concio exegetica.

DOminica, quæ hanc proximè antecedit, ex D. Petro lectio propoſita fuit, quæ admoneret nos ad perferendas æquo animo dæmonũ & malorũ hominum vexationes, quas neceſſe eſt ſentire eos omnes, qui volunt in Chriſto piè viuere: hodiè cõmodiſsimè proponitur lectio ex D. Paulo, quæ mirabiliter animare nos poteſt & conſolari in id genus perſecutionibus, & quibuſlibet rebus aduerſis. Eam igitur attentis auribus & cordibus audiamus. *Exiſtimo quòd non ſunt condignæ paſsiones huius temporis, ad futuram gloriã quæ reuelabitur in nobis.* Exhortatio hæc, inquit hîc D. Ambroſius, ad ſuperiora pertinet, ꝑ quam oſtẽdit parua eſſe, quæ hîc poſſunt à perfidis irrogari, ad comparationẽ decreti muneris in futuro ſeculo. Propterea ad omnia exitia paratos eſſe debere, quia magna ꝓ his repromiſſa ſunt præmia, vt in tribulatione cõſoletur ſe animus, & ſpes creſcat. Nam & quoſdã, immò multos ſcimus ꝓ præſentibus lucris, ad modicũ vtique profuturis, quàm aſperos & duros ſubire labores, & ad quæ aliquando (quia vita ipſa fragilis eſt & incerta) peruenire non poſſunt. Nautæ pro quibus commodis tantis ſe procellis & tempeſtatibus credunt, cùm ſciant in his magis mortem ante oculos eſſe quàm vitã? Et milites ſpe præſentis præmij, cùm incerta victoria ſit, in gladios inſurgere non dubitant. Quantò ergo magis pro Chriſto patiendum eſt, cuius etiam protelata ſunt nobis beneficia, qui pro paruis magnifica, & ꝓ temporalibus perpetua præmia cũ gloria pollicetur? Pro Chriſto dicimur pati, cùm nobis, non illi proficiat, quod patimur. Sed quia ille occaſionem quærit remunerandi nos, hoc præcipit. Vt bonus enim vel profuſus largitor cauſas quærit, quomodò donet aut indignis, aut verecũdis. Deniq; vt ipſa exitia tolerari poſſint, ipſe ſuggerit vires. Hæc Ambroſius. Porrò Chryſoſtomus locum hunc exponens, Confide, inquit, & confortare illius gratia: iam ſiquidem parata labores tuos expectat. Si verò contriſtat, ꝙ futura dicitur, ſcias hocipſum eſſe, quo debebas magis exhilarari. Ob id enim quòd magnifica eſt, inenarrabilis, & quæ præſentis vitæ ſtatũ tranſcendat, in futurum repoſita eſt. Neq; enim ſimpliciter poſuit, præſentis temporis paſsiones, ſed vt oſtendat gloriã illam aliquando reuelandam, non ſolùm qualitate, ſed & quantitate victricem eſſe. Paſsiones ſiquidẽ illæ, qualeſcunq; fuerint, præſentem tamen vitam tantummodò ſortitæ ſunt: futura verò bona ad infinita ſecula extendũtur, quæ quidem quia non poterat ſigillatim connumerare, aut ſermone aliquo repræſentare, ab ea re ſumpto nomine, quæ nobis potiſsimùm deſiderabilis eſt, nimirùm gloria, vna

Rom. 8.
Exiguæ vt ſint vitæ huius afflictiones.
Afflictiones ſunt tẽporariæ, præmium ſempiternũ

dictione comprehendit: faſtigium quippe ac caput bonorum illorum videtur eſſe gloria. Hæc Chryſoſtomus. Obiter tamen admonendi ſunt pij, vt vel in bonis operibus, vel in afflictionibus ſuis æquo ferendis animo, non tam ſpectent beatitudinis præmium, vt id potiſsimum ꝓ ſcopo habeant, quàm æterni patris ſui honorem & gloriam: hoc eſt, vt amore liberali potiùs quàm mercenario faciant, quæcunque agunt, & in tolerandis rebus duris atque moleſtis non tam ſuā mercedem cogitent, quàm vt diuinæ ex animo obtemperent voluntati. Hoc enim proprie ad filios pertinet, & eſt argumentum generoſi animi, non priuata ſua lucra vel commoda venari, ſed Dei patris omnipotentis voluntati non ob aliud parére, niſi quia ille digniſsimus eſt omni cultu & obſeruantia. Eiuſmodi affectum mirabiliter in hominibus Deus amat, & quæcunque tales vel faciunt, vel patiuntur, immenſa ab illo & ineffabili mercede in cœlis afficiuntur. Hunc affectum feruens charitas efficit. Seruus timet verbera, Mercenarius ſua captat emolumenta, Filius patrem colit liberaliter. *Nam expectatio creaturæ, reuelationem filiorum Dei expectat.* Creatura hoc expectat, ait Ambroſius, vt compleatur numerus filiorum Dei, deſtinatus ad vitam, vt tunc demùm etiam ipſa creatura poſsit liberari à ſeruitute corruptionis. Hæc ille. D. Auguſtinus hunc Apoſtoli totum locum refert ad creaturam rationalem. Verba eius ex libro 83. Quæſtionum, Quæſtione 67. huc adſcribemus, quæ ſunt hæc: Quod itaque ait Apoſtolus, Nam expectatio creaturæ reuelationem filiorum Dei expectat, hoc eum puto dicere. Nam & hoc ipſum, quod in nobis dolet, cùm facta carnis mortificamus, id eſt, cùm eſurimus aut ſitimus per abſtinentiam, dum frænamus delectationē concubitus per caſtitatem, dum iniuriarū lacerationes & contumeliarum aculeos per patientiam ſuſtinemus, dū neglectis atq; reiectis voluptatibus noſtris, ꝓ fructu matris Eccleſiæ laboramꝰ, quicquid in nobis in hac atque huiuſmodi attritione dolet, creatura eſt. Dolet enim corpus & anima, quæ vtiq; creatura eſt, & expectat reuelationem filiorum Dei: id eſt, expectat quando appareat quod vocatum eſt, in gloria ea ad quā vocatum eſt. Quia enim filius Dei vnigenitus non poteſt appellari creatura, quandoquidem per ipſum facta ſunt omnia, quæcunq; Deus fecit, diſtinctè etiam nos vocamur creatura ante illam euidentiam gloriæ, & diſtinctè vocamur filij Dei, quanuis hoc adoptione mereamur: nam ille vnigenitus natura filius eſt. Ergo expectatio creaturæ, id eſt, expectatio noſtra reuelationem filiorum Dei expectat: id eſt, expectat quando appareat quod promiſſum eſt, quando re ipſa manifeſtum ſit, quod nunc ſpe ſumus. Filij enim Dei ſumus; & nondum apparuit quid erimus. Scimus autem, quoniam cùm apparuerit, ſimiles ei erimus, quoniam videbimus eum ſicuti eſt. Ipſa eſt reuelatio filiorum Dei, quam nunc expectat expectatio creaturæ: non quòd creatura reuelationem expectet alterius naturę, quæ non ſit creatura: ſed ipſa qualis nunc eſt, expectat quando ſit qualis futura eſt. Hæc Auguſtinus. *Vanitati enim creatura ſubiecta eſt non volens, ſed propter eum, qui ſubiecit eam in ſpe.* In Domini & creatoris poteſtate, inquit Ambroſius, poſita creatura, non vtiq; ſpontè ſubiecta eſt vanitati. Non enim proderit ſibi quòd ſubiecta eſt, ſed nobis. Quid eſt ergo, in quo vanitati ſubiecta eſt, niſi quia quæ generat, caduca ſunt? Operatur enim, vt fructus faciat corruptibiles. Corruptio ergo ipſa vanitas eſt. Omnia enim quæ naſcuntur in mundo, infirma, caduca & corruptibilia, ac per hoc vana ſunt. Vana ſunt enim, quia ſtatum ſuum tenere non poſſunt. Nam cuncta deformata per fluxum ſemper in ſe redeunt confuſa in naturam. Dicit de his & Salomon: Quia omnia hæc vanitas. Nec diſcordat ab his Dauid dicens: Veruntamen vniuerſa vanitas omnis homo viuens. Manducare enim & bibere, & res mūdi curare, nónne vanitas eſt? & prodeſt tamen ipſa vanitas. Proficit enim hominibus natis in mundo, vt per hæc in corporibus exercitati, diſcant myſterium creatoris. Ad comparationem enim æternorū vana ſunt: nam ſuo modo bona ſunt, quippe cùm ſint neceſſaria. Hæc Ambroſius. Porrò Chryſoſtomus hunc locum interpretans, Quid eſt illud, inquit, Vanitati creatura ſubiecta eſt? Corruptibilis facta eſt. Quam ob rem? Propter te videlicet hominem. Poſtquàm enim corpus mortale adeptus es paſsionibusq; obnoxium, terra quoq; maledictionem recepit, ſpinas ferens & tribulos. Quòd verò cœlū etiam ipſum, cū terra ſimul inueteratū, ad meliorem tandem ſortem tranſmutandum ſit, audi Prophetam dicentem: A principio tu Domine terram fundaſti, & opera manuum tuarum ſunt cœli. Ipſi peribunt, tu verò permanes, & omnes velut veſtimentū vetuſtate conſumentur. Propter te ergo, ô homo, malè habet creatura corruptibilis facta, & tamē nihil iniuriarum ex hoc paſſa eſt. Rurſus enim propter te incorruptibilis etiam erit. Hoc enim eſt, quod dicit, In ſpe. Cùm verò dicit, Subiecta eſt non volens, non ideò dicit, quòd velit illam mentis eſſe compotem, ſed vt diſcas quòd totum hoc non illius virtute, ſed Chriſti cura & diſpoſitione factū ſit. Hæc Chryſoſt. *Quia & ipſa creatura liberabitur à ſeruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorū Dei* Quoniam, ait Ambroſius, contradicere nō poteſt creatura conditori ſuo, eius cauſa ſubiecta eſt, non ſine ſpe. Habet enim in labore poſita hoc ſolatiū, quoniam habebit requiem, cùm crediderint omnes, quos ſcit Deus credituros, quorū etiam cauſa ſubiecit. Et Chryſoſtomus, Non ſolus liberaberis, inquit, ſed liberabitur & id, quod te inferius eſt. Communicabit tecum in iſtis bonis, quod neq; rationis neq; ſen-

Creatura quid expectet.

Ioan. 1.

1. Ioan 3.

Eccle. 1.

Pſalm. 38.

Gen. 3.

Pſalm. 101.

ſenſus tecum particeps eſt. Liberabitur enim, inquit, à ſeruitute corruptionis. Hoc eſt, Non erit amplius corruptibilis, ſed corporis tui pulchritudinem ſequetur. Quemadmodùm enim corpore tuo corruptibili facto, corruptibilis facta eſt & ipſa: ita rursùs ſequetur, quamprimùm incorruptionis ſtatum indueris. Hoc ſcilicet indicat, ſubiungens: In libertatem gloriæ filiorum Dei. Hoc eſt, propter libertatem gloriæ filiorum Dei. Quemadmodùm enim nutrix regium puerum educans, quamprimùm is paternum adeptus fuerit principatum, bonis ſimul & ipſa fruitur: ita & creatura, inquit. Vides hominem vbiq; principalem oſtendi, & ꝑpter ipſum omnia facta eſſe? Obſerua quo pacto certantem ſoletur, oſtendatq; ineffabilem Dei benignitatem. Quid enim, inquit, tentationum gratia doles? Non propter teipſum pateris, & creatura propter te? Non ſolùm autem conſolatur, ſed fide quoque digna eſſe quæ dicit oſtendit. Si enim creatura ſpem habet, quæ tui gratia facta eſt: multò magis tibi ſperandum fuerit, propter quem futurum eſt, vt & creatura bonis illis omnibus fruatur. Ad eum quippe modum & homines, ſi quando futurum eſt, vt filius ipſe dignitatibus ſuis conſpicuus ſit appariturus, famulos quoque ſplendidioribus ſtolis in gloriam filij exornant. Ita ſcilicet & creaturam Deus incorruptione circundabit, idq; in libertatem gloriæ filiorum Dei. Hæc Chryſoſtomus. *Scimus enim, quòd omnis creatura ingemiſcit, et parturit vſq; adhuc.* Parturire, dolere eſt, ait Ambroſius. Ipſe ſenſus eſt, quia omnis creatura per quotidianum laborem ingemiſcit & dolet vſq; modò. Vſque modò, tamdiù ſignificat, quandiu legitur. Ipſa enim elementa cum ſolicitudine operas ſuas exhibent: quia ſol & luna non ſine labore ſtatuta ſibi implet ſpatia: & ſpiritus animalium magno gemitu arctatur ad exhibenda ſeruitia. Nam videmus illa gementia, cogi inuita ad laborem. Hæc ergo omnia expectant requiem, vt à ſeruili opere liberētur. Si autem hæc eſſet ſeruitus, quæ ad Deum proficeret promerendum, gauderet nō doleret creatura: ſed quia noſtri cauſa ſubiecta eſt ſeruituti corruptionis, dolet. Videt enim quotidiè opera ſua interire: quotidiè enim oritur & occidit opus eius. Rectè ergo dolet, cuius opus non ad æternitatem pertinet, ſed ad corruptionem. Quantùm ergo datur intelligi, ſatis de noſtra ſalute ſolicita eſt, ſciens ad liberationem ſuam proficere, ſi modò nos citiùs agnoſcamus authorem. Hæc itaq; ſciētes, omni cura diligentiaq; dignos nos præbeamus, alijs quoq; vt exēplo ſimus. Hęc Ambroſius. Ingemiſcit creatura, inquit Oecumenius, cupiens in poſterum corruptionē deponere. Quòd ſi hæc creatura deſiderat, quantò potius id nos velle debemus, nec terrenis adeò hic inhiare rebus: quippe qui & verbo Dei honorati ſumus, & adoptionem filiorū præſtolamur. Hæc ille. *Nō ſolùm aūt illa, ſed et noſ ipſi primitias ſpiritus habentes, & ipſi intra nos gemimus, adoptionē filiorum Dei expectantes, redemptionē corporis noſtri.* Poſt creaturam mūdanam, inquit Ambroſius, adiecit etiam nos hoc expectare, & ingemiſcere ad Deum, vt hinc liberemur cuncti deſtinati ad vitam: quia Chriſtianis mundus hic pelagus eſt. Sicut enim mare aduerſis excitatur procellis, inſilit, & tempeſtatem nauigantibus facit: ita & ſeculū perfidorum conſpiratione cōmotum perturbat fidelium mentes, & tanta peruerſitate agit inimicus, vt quid priùs euitandum ſit ignoretur. Si .n. poteſtas deſinit eſſe aduerſùm nos, priuatorū mentes exagitat. Si & hi cōpeſcantur, per domeſticos conſtat incendiū. Et ſi hoc ſopitum fuerit, arte ſua inter ipſos germanos facit diſcordiam: vt quatuor angulis pulſata domus, ex aliqua parte faciat ruinā. Propter qđ vno conſilio fugiēdum eſt hinc Chriſtianis. Exemplum enim debent ſequi ſancti Simeonis, qui ſciens bellum hîc geri contra perfidiam, in pace dimitti ſe poſtulauit. Hoc eſt quod ſinguli orantes, pro omnibus oramus, vt veniat regnum Dei. Hæc ille. Alij hæc verba de Apoſtolis accipiunt, qui primitias, id eſt, potiora & excellentiora ſpiritus ſancti chariſmata perceperunt. Photius adoptionem filiorum interpretari volens, Qualem, inquit? Quid enim? an non eam accipimus per baptiſmum? Nonne ipſe paulò antè dixeras, Spiritum adoptionis filiorum accepiſtis? Sanè, inquit. Quam igitur expectamus? Illam, inquit, quæ manifeſtatur per corporis redemptionem. Num aliam diuerſamúe ab ea, quam dixeras? Abſit: verùm eandem ipſam manifeſtiorem, & experimento ipſo notiorem. Nam poſt redēptionē corporis, tunc bonorum retributio, tunc ipſius corporis reſurrectio & incorruptio, tunc cœlorum regni hæreditas, tunc omnia ipſius adoptionis inſignia & effectus perſpicua erunt. Enimuerò nunc ſub ſpe horum adoptionem accepimus. Hæc Photius. Hæc igitur tota lectio eò pertinet, vt nullis huius mundi aduerſitatibus frangamur, ſed auidi adſpiremus ad futurā illā gloriam, vbi præparauit Deus diligentibus ſe, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt: de qua præclarè dicit Chryſoſtomus in morali exhortatione Sermonis 14. in Epiſtolam ad Romanos: Omni gehenna grauius eſt ab hac gloria excidere: innumeris ſupplicijs peius eſt, ab hac ſorte alienari. Faxit Dominus Deus noſter gratia & benignitate ſua, vt ad eam quandoque pertingere mereamur, AMEN.

Omnia facta propter hominem.

Creatura parturit et ingemiſcat.

Chriſtianis mundus hic pelagus eſt.

Luc. 2.

Matt. 6.

Poſt corporum reſurrectionem quid ſancti adepturi.

DOMINICA EADEM,

Luc. VI.

In illo tempore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Eſtote miſericordes ſicut & pater veſter miſericors eſt. Nolite iudicare, & non iudicabimini. Et reliqua. Homilia B. Auguſtini epiſcopi. *Sermo 202. de tempore.*

Modò

MOdò fratres cùm Euangelium legeretur, audiuimus dicente Domino: Nolite iudicare, vt nõ iudicemini: in quo.n. iudicio iudicaueritis, iudicabimini. Quid eſt hoc, cùm ipſe Dominus in alio loco euangelij dixerit: Nolite ſecundùm faciem iudicare, ſed iuſtum iudicium iudicate? *Ioan. 7.* Non enim ſibi diuina lectio contraria eſſe poteſt, ſed intellectum ſobrium quærit. In conuerſatione humana, dilectiſſimi, ſunt aliqua, quæ rationibiliter reprehenduntur: ſunt verò, quæ non ſine peccato iudicantur. Aperta enim mala & iudicari & argui debent. *Dubia in meliorẽ partem interpretanda.* Illa verò quæ ignoramus, & vtrùm bono an malo animo fiant, ſcire non poſſumus, iudicare pœnitùs non debemus. Verbi gratia: Vides hominem frequentiùs ieiunare? Congaude, & noli nimis laudare: quia poteſt hoc & pro humana gloria fieri: ſed & noli vituperare, quia poteſt & pro Deo, & pro animæ remedio ieiunare. Vidiſti alium indicto ieiunio publico velle prandere? cum dilectione admone. Si dixerit ſe pro ſtomachi laſsitudine ieiunare non poſſe, crede, & noli iudicare: quia vtrunque poteſt fieri, vt pro gula vel pro luxuria prandere velit, & præ infirmitate ieiunare non poſsit. Vidiſti alterum ſubditis ſuis cum ſeueritate diſciplinam imponere, & indulgentiam tardiùs dare? noli iudicare crudelem, quia forſitan non ſit morbo iracundiæ, ſed zelo diſciplinæ & amore iuſtitiæ, propter illud quod ſcriptum eſt: Zelus domus tuæ comedit me. *Pſal. 68.* Fortè aliquis vicinus aut amicus tuus, dum animum ſuum habet in rebus ſibi ſatis neceſſarijs occupatum, aut tardiùs te ſalutauerit, aut tardiùs occurrerit quàm debuit: noli eum ſuperbum iudicare, noli malignum credere: ſed magis hoc aut per obliuionem, aut per negligentiam, quàm per deſpectum, vel per ſuperbiam factum crede: quia fortè & tibi hoc (vt eſt humana fragilitas) frequenter euenit, vt in rebus alijs nimis intentus, aliquid minùs cautè, aut minùs ſolicitè feciſſe vidaris, & tamen noluiſti te pro hac re malo animo iudicari. In iſtis ergo & in his ſimilibus, quæ vtrùm bono an malo animo fiant, ſcire non poſſumus, melius eſt vt ad partem dexteram animum noſtrum declinemus: quia tolerabilius eſt nos in hoc præueniri, vt eos qui mali ſunt, bonos eſſe credamus, quàm vt conſuetudine iudicandi, etiam de bonis quod malum eſt ſuſpicemur. De iſtis ergo rebus, quæ ſunt Deo notæ, & nobis incognitæ, periculosè noſtros proximos iudicamus. *Matt 7.* De ipſis enim Dominus dixit: Nolite iudicare, vt non iudicemini. *Manifeſta peccata reprehendenda.* De illis verò quæ aperta ſunt & publica mala, iudicare & redarguere (cum charitate tamẽ & amore) & poſſumus & debemus, odio habentes non hominem ſed peccatum: non vitioſum, ſed vitium: deteſtantes morbum potiùs, quàm ægrotum. Nam publicus adulter, raptor, aſsiduè ebrioſus, proditor, ſuperbus, ſi iudicati vel caſtigati non fuerint, implebitur in eis illud, quod beatiſsimus martyr Cyprianus de talib⁹ dixit: *Cyprian.* Qui peccantem verbis adulantibus palpat, peccati fomitem ſubminiſtrat. Ad hanc rem pertinet, fratres chariſsimi, etiam illud, quod in hac ipſa euágelica lectione audiuimus: *Quid enim vides feſtucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides?* Vidiſti hominẽ ſubitò iraſci? noli continuò iudicare, ſed expecta paululú, forſitan quàm velociter iraſcitur, tam celeriter mitigatur. Quid tamen feſtuca, quid trabes ſignificet, videamus. *Feſtuca.* Subita enim iracundia, feſtuca eſt: iracundia diù *Trabes.* in corde ſeruata, trabes eſt. Ergo ira inueterata conuertitur in trabem. Et qua fronte ille, qui odium ſeruat in corde, ilium iudicare præſumit, in cuius oculo nõ trabem, ſed feſtucam eſſe cognoſcit? nam cordis oculum feſtuca turbat, trabes excæcat. Quod dixi, fratres, ſcripturarum debeo teſtimonijs approbare. Quomodò ira cordis oculum turbat, audi Pſalmiſtam: *Pſal. 6.* Turbatus eſt præ ira oculus meus. Quomodò aũt odium oculum cordis excæcat, Ioannes Euangeliſta teſtatur: *1. Ioan. 2.* Qui, inquit, odit fratrem ſuum, in tenebris eſt, & in tenebris ambulat, & neſcit quò vadat, quoniá tenebræ obcæcauerunt oculos eius. Secundùm hęc ergo per ſubitaneam iracundiam cordis oculus turbatur, per odium lumen charitatis extinguitur. Ergo, fratres chariſsimi, capitula vobis quædá & indicula, qualiter hæc intelligere & accipere debeatis, inſinuo: ná vos, Deo propitio, meliùs hæc capere & obſeruare poteſtis. Vt hæc quæ dixi, tenaciùs veſtris cordibus inſerantur, breuiter repeto quod ſuggeſsi. In his enim rebus, ſicut iam ſuprà dixi, periculosè alios iudicamus, de his, quæ dubium eſt vtrùm bono an malo animo fiant, id eſt, ieiunare, vigilare, eleemoſynas facere, à vino & à carnibus vel abſtinere, vel non abſtinere, & reliqua his ſimilia, quæ & pro Deo, & pro humana gloria fieri poſſunt. Et quia ignoramus quo animo fiant, iudicare penitùs non debemus: Propter hæc dicit Dominus: *Nolite iudicare, vt non iudicemini.* Propter apertam verò iniquitatem dictum *1. Tim. 4.* eſt: Argue, obſecra, increpa cum omni patientia & doctrina. Et illud quod ſuprà memorauimus: *Ioan. 7.* Iuſtum iudiciú iudicate. Hæc enim, fratres chariſsimi, ſi diligenter, ſicut credimus, conſiderare, & cum grandi ſolicitudine Deo auxiliante obſeruare volumus, de non prauo peccato cum Dei adiutorio liberamur. Maxima enim pars generis humani indiſcreto iudicio ad reprehendendum prompta & parata eſſe probatur, cùm tamen ſe non ita velit ab alijs iudicari, quomodò vult alios iudicare. Propter hoc ſcriptura diuina admonens, dicit: Priuſquam interroges, ne vituperes quẽquam: & cùm interrogaueris, corripe iuſtè. *Eccleſi. 11.* Omnis homo priùs vult ſe interrogari, & poſteà ſi reus eſt, patienter tolerat reprehẽ- hi. Et quia hoc nobis omnes volumus ab alijs fieri,

ri, iuſtum eſt, vt hoc in alijs ſtudeamus implere, Priùs cum patientia interrogemus, & ſoliciti ſimus: & cùm aliquid certius cognouerimus, tūc aut ſi mala ſunt, reprehendere: aut ſi bona, defendere valeamus, propter illud quod ſcriptum eſt: Omnia quæcunque vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis ſimiliter, hæc eſt enim lex & prophetæ. Et quia, ſicut ipſi videtis, plures ex noſtris de Eccleſia nunc abſentes eſſe videntur; & illis qualemcunque admonitionē in aliā baſilicam reſeruemus: forſan inſpirabit & illis Deus, vt vel ibi pro animæ ſuæ ſalute conueniant.

Matt. 7.

Vide plura de his apud Auguſtinum libr. 2. de Sermone Domini in monte.

EADEM DOMINICA, Lucæ VI.

In illo tempore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Eſtote miſericordes, ſicut & pater veſter miſericors eſt. Et reliqua. Homilia Erici.

Cur homo creatus à Deo.

DOminus Deus ea lege hominē inter omnia condidit, tantaque dignitatis pręcellentia donauit, vt ſi in ſuæ creationis voluiſſet beato perſeuerare principio, per ſe quæ agenda eſſent, ſciret, & ad ea implēda ſine vlla cōtrarij ferretur repugnantia. At poſtquàm diaboli ſuaſionibus obtemperauit, tantam ſubitò mutabilitatem in ſeipſo perſenſit, vt non ſolùm mortalis ex immortali fieret, verùm ipſam quoque liberi arbitrij facultatem ita vitiatam deterioratamq́ue experiretur, vt nil iam per ſe boni intelligere, nedum opere implere, ſine auxilij diuini valeat miſeratione. Quia ergo impoſsibile erat, ſemel prolapſum genus humanum per ſe ad agenda, quæ ſalutis expoſcit ratio, ſurgere, dignatus eſt Dominus ſub habitu hominis apparens, per ſemetipſum apoſtolos, quos ex omni humani generis maſſa elegerat, erudire, & quo pacto ad felicitatē Dei reparari poſſemus, oſtendere. Dixerat enim ſuperiùs: Inimicos veſtros diligite, vt ſitis filij patris veſtri, qui in cælis eſt: manifeſtè intimans ſola dilectione diuinę paternitatis gratiam poſſe promereri. Et poſt pauca: *Eſtote, inquit, miſericordes.* In hac lectione ſancti euangelij, non ſolùm miſericordes eſſe docemur, ſed etiam quomodò ſimus miſericordes inſinuatur nobis, cùm dicitur: *Sicut & pater veſter cæleſtis miſericors eſt.* Pater noſter omnipotens Deus duobus modis dicitur: vel quia cùm non eſſemus, nos creauit: vel quia cùm perditi eſſemus, miſericorditer nos recreauit. Miſericors igitur Deus pater noſter eſt, vel larga ſua miſericordia ingratis & malis temporalia bona tribuendo, ſuper iuſtos & iniuſtos pluendo, ſuper bonos & malos ſolem ſuum oriri faciendo: qua etiam iumenta paſcit: eos in præſenti temporalibus ad votum ſucceſsibus nihilominùs prouehi permittendo: vel etiam ſpiritualium bonorum munera ſpeciali gratia ſuis electis conferendo, quos ita præſentibus vti concedit, vt eos perpetuis bonis quandoq; frui faciat. Iſta magna Dei miſericordia nobis imitanda proponitur, ſi filij Dei eſſe deſideramus. Miſericors autem à miſero corde dicitur: quod noſtrę fragilitati propriæ coaptatur, qui miſerijs ſubiacentes, ex nobis ipſis diſcimus, qualiter alijs miſereri debeamus. Miſeria autē non modò in Deū cadere nō poteſt, qui ſuæ naturæ beatitudine ſempiternè felix feliciterq; permanet ſempiternus: verùm ne in hominē quidem iuſtū cadit, cùm miſeretur alterius. Quis enim nō cōtendit ab omni miſeria liberū eſſe debere ſapientem, cùm ſubuenit inopi, cùm cibum pręſtat eſuriēti, potumq́; ſitiēti, cùm veſtit nudū, cùm recipit tecto peregrinū, cùm deniq; humanitatē ſuam vſq; ad ſepulturā porrigit mortuorū? Nam etſi id faciat mente tranquilla, nullis aculeis doloris inſtinctus, ſed officio bonitatis adductus, miſericors tamen vocandus eſt; eò quòd alijs condoleſcendo, miſerum cor habere videatur. Huic enim nihil obeſt nomen, cui prodeſt diuinorum impletio mandatorū. Miſericors igitur dicitur omnipotens Deus, translato ab homine vocabulo; qui vtiq; ſuper omnem creaturam ſuam miſericors eſt, quam clementi protectione diſponit & ordinat, ne ad nihilum redeat, ſed potiùs æterna ſtabilitate ſubſiſtat. Aliter: Cùm ergo Deus miſericors dicitur, nequaquam per hoc ſubſtantiæ eius proprietas demonſtratur, ſed noſtro potiùs intellectui conſulitur: & quia de eo ſicut eſt, nihil cogitare poſſumus, agitur vt ad eius cognitionem per id, quod in nobis agitur, condeſcendamus. Miſericors enim Deus dicitur, quia humanum genus quod potentialiter condidit, miſericorditer gubernat & regit. Quòd enim ſalute corporū fruimur, quòd fructuum hubertate gaudemus, & læto aëre paſcimur, quòd ipſius ſolis calore fouemur, totum miſericordiſsimi Dei beneficio agi non dubitatur. Scire autem debemus, quòd aduerbium, ſicut, non ſemper pro æqualitate ponitur, ſed nonnunquàm etiam pro ſimilitudine. Patet enim nos nulla ratione tantam habere poſſe miſericordiam, quàm magnam Deus habere probatur: ſed Deus, ſicut immenſus eſt, immenſam etiam miſericordiam exhibet. Nos quoq; ab eius potentia valdè diſsimiles, vtpote qui puri homines ſumus, inquantùm intellectus & poſsibilitas ſuppeditat, miſericordes eſſe curemus, diligendo & beneficia cumulando, nō ſolùm gratis & amicis, ſed etiam ingratis & inimicis. Quiſquis etiam bona temporalia vel ſpiritualia alijs pro amore diuino largitur, quiſquis in ſe peccantibus indulgentiam miſericorditer tribuit, ſicut à Domino ipſe veniam impetrare deſiderat, hic proculdubiò imitator Dei effi-

Miſericordiā ex nobiſipſis diſcimus.

Deus vt dicatur miſericors.

Dei beneficia.

efficitur. *Nolite iudicare, & non iudicabimini: nolite cõdemnare, & non condemnabimini.* Quæri poteſt cùm Dominus per Pſalmiſtam dicat: Rectè iudicate filij hominum, cur hic idem prohibeat fieri, dicens: Nolite iudicare? Hoc dicendo, non tollit nobis intelligentiam iudicandi, ſed illud admonet, ne damnemus aliquem, cuius vel cogitatio nobis cognita non eſt, vel neſcimus qualis poſtea futurꝰ ſit. Nullatenùs enim eccleſiaſticis præiudicare putandum eſt iudicijs, quibus negligentium culpas puniri mos eſt, ſed neceſſarium diſcretionis moderamẽ intimatur. Hæc enim ſententia ideò nobis principaliter imperatur, vt ea facta, de quibus dubitare poſſumus quo animo fiant (quia ſunt quædam media, quæ & bono & malo animo poſſunt agi) in meliorem ſemper partem interpretemur: Sicut (verbi gratia) ſunt diuerſorum ciborum perceptiones, & exquiſitæ potionũ varietates, & cæteræ neceſſariæ corporum curationes, de quibus ab Apoſtolo iudicare prohibemur: Qui mãducat, inquit, nõ manducantem nõ ſpernat, & qui non manducat, manducantem non iudicet: eò quòd poſsint humani cibi quilibet ſimplici animo ſine vitio cõcupiſcẽtiæ ſumi. Horum ergo & ſimiliũ operum, quæ indifferenter geri poſſunt, tempus quo iudicentur adueniet, cùm, ſicut Apoſtolus docet, illuminabit Dominus abſcõdita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium. At verò de illis iudicare permittimur, de quibus dubium non eſt, quin praua intentione gerantur, qualia ſunt, quæ Apoſtolus opera carnis nominat, inquiens: Homicidia, ebrietates, fornicationes, & cætera talia, quæ authores ſuos & à regno Dei excludunt, & æternæ morti obnoxios faciunt, niſi digna pœnitudine dum viuitur, expientur. De quibus ipſe Dominus alibi dicit: A fructibus eorum cognoſcetis eos. Duo verò quædam præcipua ſunt, in quibus temerarium iudicium debemus refugere, cùm videlicet incertum habetur, vt dictũ eſt, quo animo quid factũ ſit: vel etiam cùm incertũ eſt qualis futurus ſit cras, qui hodiè vel bonus vel malus apparet. Verbi gratia: Si quis de infirmitate ſtomachi conqueſtus, ante horam comedere voluerit, & tu id nõ infirmitati, ſed edacitati deputaueris, temerè iudicaſti. De hoc non oportet nos iudicare, illo videlicet iudicio damnationis, vt de eius ſalute deſperemus. Rurſùm ſi apertã ebrietatem edacitatemq́; cognoueris, & ita reprehẽderis vt de correctione illius deſperes, qui huiuſmodi vitio ſubiacet, nihilominùs temerè iudicaſti. Non ergo reprehendamus ea quæ occulta ſunt, neq; ita reprehendamus quæ manifeſta ſunt, vt quenquam de emendatione deſperemus, & tunc vitabimus iudiciũ, de quo dicitur: *Nolite iudicare, & nõ iudicabimini: dimittite, & dimittemini: date, & dabitur vobis.* Hac ſententia omnia, quę de conuerſando cũ inimicis ꝑ campos ſcripturarum ſanctarum latiſsimè continẽtur, eximia breuitate complexa ſunt. Præcipit vt dimittamus peccantibus in nos, vt noſtra à Deo nobis dimittantur peccata. Item præcipit vt demus beneficia, vt nobis quoq; à Deo detur vita æterna. Dicẽdo ergo, Dimittite, & dimittemini: & mox addendo, Date, & dabitur vobis, oſtendit, quia non ſufficit tantùm dimittere his qui in nos peccant, niſi etiam eis quæ poſſumus beneficia impendamus. Quiſquis etiam bona temporalia vel ſpiritualia alijs amore diuino largitur, quiſquis in ſe peccantibus indulgentiã tribuit, ſicut ipſe à Domino veniam impetrare deſiderat, hic proculdubiò imitator Dei efficitur. *Menſuram bonã, & confertã, & coagitatam, & ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtrum.* Quia enim nos Dominus ad pietatis officium prouocabat, futuræ etiam retributionis modum inſinuat, quatenùs tanto magis largitati inſeruiamus, quanto de pleniſsima remuneratione ſecuri exiſtimus. Ait ergo: Menſuram bonam.i. iuſtam & æquam: & confertam.i. plenã: & coagitatã.i. commotam, vel hinc inde .i. vndiq; concuſſam: & ſupereffluẽtem.i. ſuperabundantem dabunt in ſinum veſtrum. Qui ſunt iſti, qui dabunt menſuram bonam, niſi pauperes quibus beneficia dederimus? Tale eſt & illud, quod veritas alibi dicit de pauperibus: Facite vobis amicos de mãmona iniquitatis &c. Non enim pauperes ipſi mercedem reddent his, qui eleemoſynam illis largiuntur, ſed Chriſtus, pro cuius dilectione hoc faciunt. Quam tamen in ſinum dare dicuntur, quia vt ipſam mercedem largitores eleemoſynarum à Domino promereri potuiſſent, pauperes ipſi occaſionem dederunt, cũ aut miſerabiliter egentes, aut in petendo importuni exiſtentes, fortiorum ſunt beneficio ſuſtentati, & nõnulli etiam eorum ad fidẽ Chriſti per dulcia beneficia pouocati. Vel certè vt de inimicis aliquid dicamus, multi malorum cõtra bonos ſæuientes, eorum patientia vel beneuolentia ad rectitudinem charitatis ſunt reuocati. Notandum, quòd in ſinum nobis dare dicitur. Ea enim quæ in ſinu habemus, ſecuri vtiq; poſsidemus. Pulchrè ergo hæc remuneratio in ſinum dari dicitur, vt cum quanta ſecuritate poſsidenda, quantaq́; charitate retinenda ſit, oſtendatur. *Eadem quippe menſura qua mẽſi fueritis, remetietur vobis.* Menſuræ nomine ipſam iudicij regulam ſignificatam accipimus. Quod alius euangeliſta apertiùs ponit, dicens: In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini. Sed nũquid ſi nos temerè iudicauerimus, temerè etiam Deus iudicabit, qui iuſtus iudex eſt? Aut ſi iniqua menſura mẽſi fuerimus, nunquid & apud Deum iniqua menſura eſt, vnde nobis remetiatur? Sed hoc ideò dictũ eſt, quia temeritas qua noces alij, ipſa tibi noceat neceſſe eſt: & iuſtitia qua alium iuuas, reſtat etiam vt ipſa te adiuuet. Poteſt etiam hoc & de largienda eleemoſyna ſimpliciter accipi. Vnde & egregius prædicator ſuis auditoribus dicit: Qui parcè ſeminat, parcè & metet: & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictio-

Pſal.57.

Quale iudicium Dominus prohibuerit.

Rom.14.

1.Cori.4.

Gal.5.

Matt.7.

In quibus vitandum iudiciũ temerariũ.

Erga hoſtes vt nos gerere debeamus.

Luc.16.

2.Cor.9.

dictionibus & metet. Quanto enim quiſque in hac vita erga pauperes Chriſti magis miſericors fuerit, tanto potiorem in futuro à Domino recipiet mercedem. Hoc autem quod de eleemoſyna impendenda dicimus, generaliter de omnibus quæ cogitamus, loquimur, ſeu opere perficimus, ſentiendum eſt, quia vnicuiq; ſecundùm ſua reſtituendum eſt opera. *Dicebat autẽ illis & ſimilitudinem: Nunquid poteſt cæcus cæcũ ducere? Nonne ambo in foueam cadunt?* Huius verſiculi ſenſus hæret ſenſui ſuperioris ſententiæ, vbi præcipitur eleemoſyna tribui, & peccantibus offenſa remitti. Ac ſi dicat: Si te contra inimicum ira cæcauerit, aut contra illum qui à te eleemoſynam petit, auaritia obduxerit, nunquid eius vitium exhortãdo curare poteris, præſertim cùm & tua mens eodem vitio teneatur obſtricta? Aut nunquid putas illum ſolum qui tibi iniuriam fecit, reum deputandum, & non etiam te, qui iniuriam portare patienter neſcis, condemnandum? E contrà verò, ſi illius improbitas inuenerit mentem tuam mitem & trãquillam, & ille ad pœnitentiam mouebitur, & tu patientiæ munere donaberis. *Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrũ. Perfectus autẽ omnis erit, ſi ſit ſicut magiſter eius.*

Chriſtus, magiſter. Magiſter cæleſtis, & Dominus omnium piè viuentium Chriſtus eſt: à quo & in quo totius virtutis & religionis eſt diſciplina. *Diſcipuli, Chriſtiani.* Diſcipuli eius omnes ſunt, quos Chriſtianitatis exornat titulus, iuxta quod ab eo alibi audiunt: *Matt. 23.* Magiſter veſter vnus eſt Chriſtus. Hic ergo tantus, tantæq; ſingularitatis magiſter homo factus eſt, cùm eſſet Deus, iniurias paſſus, læſionis vicem non redhibuit, qui vtpotè Deus nutu ſolius voluntatis obtrectatores ſuos punire valuit. Poſtremò ipſam ſubire mortem indignum non habuit, qui vitæ æternæ author extitit. Si ergo ille qui Deus erat, illatas ſibi iniurias patienter tulit, quare nos eius diſcipuli, qui puri homines ſumus, *Veri Chriſti diſcipuli.* quique multa minari, parua implere poſſumus, contumelias perferre dedignemur? Si enim verè eius diſcipuli eſſe volumus, neceſſe eſt vt perfectionis, quam ab eo diſcimus, normã tenere ſtudeamus. Quaſi enim diſcipulus ſuper magiſtrum erigitur, cùm Chriſtianus quis iniurias audire dedignatur, ſeque ſuis viribus vlciſci conatur. *Quid autem vides feſtucã in oculo fratris tui, trabem autem quæ in oculo tuo eſt non cõſideras?* Et iſtud ad ſuperiora referendum eſt, vbi cæcum à cæco duci, hoc eſt, peccantem ab eo qui grauioribus reus eſt criminibus, corrigi minimè poſſe dicitur. Multi igitur cùm ſint ſuperbi, fures, raptores, odiũ in corde tenẽtes, ſi alios, vel ad modicum viderint ira irrumpente, quaſi feſtuca irruente turbatos, & à ſolita mentis tranquillitate mutatos, aut in qualibet offenſa vel leui detentos, acriter eos dijudicant, ſua crimina aut leuia aut nulla, illorum autem grauia eſſe cenſentes. Et cùm Domini præceptum habeant, iudicare & condemnare prohibẽtis, ipſi immemores magis volunt iudicare & condemnare, quàm emendare & corrigere. Vnde adhuc infertur: *Aut quomodò potes dicere fratri tuo, Frater ſine eijciã feſtucam de oculo tuo, ipſe in oculo tuo trabẽ nõ vides?* Oculus hoc in loco, intẽtio cordis, & mẽtis ꝑſpicacitas appellatur. *Oculus, cordis intẽtio.* Feſtuca verò, eſt ira repẽtino animi impulſu excitata. *Feſtuca.* Trabes aũt intelligitur odiũ, hoc eſt, ira longa meditatione cordis, quaſi aſsiduis arbor pluuijs enutrita. *Trabes.* Quantũq; diſtat inter trabis magnitudinẽ, & feſtucæ gracilitatẽ, quaſi tantũ intereſt inter irã & odiũ. Odiũ enim eſt ira inueterata: ira aũt ſubita animi turbatio, quę nonnunquã etiã vtilis eſſe ꝓbatur. Poteſt nãque fieri, vt ſi iraſcamur homini, velimus eũ corrigi: nunquã aũt fieri poteſt, vt eũ quẽ odimus, corrigi aut meliorari cupiamus. Pro qua cauſa Domin⁹ impoſsibile eſſe teſtatur, vt de oculo fratris ſui feſtucã auferat, qui in ſuo oculo trabẽ portat. Et quidẽ nõ iraſci impoſsibile eſt, quia iraſcibilis eſt homo naturæ. Vnde & iraſci ꝑmittimur indulgẽtia Apoſtolica, vt ipſa ira breui coarctata cõpendio, modũ non excedat. *Ephe. 4.* Cũ enim dixiſſet, Iraſcimini: continuò addidit, Et nolite peccare. Nihil verò inter odiũ & homicidiũ diſtat, Ioanne atteſtãte: *1. Ioan. 3.* Qui odit fratrẽ ſuũ, homicida eſt. Nõ ergo poteſt, ſicut præmiſſum eſt, feſtucã educere è fratris oculo, qui ſuo in oculo trabẽ geſtat: quia nemo aliquẽ ab ira poteſt corrigere, qui odiũ celat in mente. Proindè meritò talis acri inuectione arguitur, cùm dicitur: *Hypocrita, eijce primùm trabẽ de oculo tuo.* Hypocrita grecus ſermo eſt, ex integro corruptoq; cõpoſit⁹. Hypo ſiquidem falſum, criſis iudiciũ Græcè dicitur. Hypocrita ergo ſimulator dici poteſt, qui ſpecie tenùs iuſtitię ſibi nomẽ vſurpat. Tractũ eſt aũt hoc nomẽ à picturis, quæ diuerſorũ fucis expreſſæ colorum, ſimilitudinẽ tantùm verorũ corporũ repręſentãt. Hypocrita etiã dici poteſt ſubaurat⁹. Hypo nanq; Gręcè, Latinè dicitur ſub, chryſos aurum. Et hypocrita vocatur non ſolùm qui aliud corde gerit, & aliud opere agit, verùm & ille, qui cùm ſit malus, quærit reprehẽdere bonos. Et nõnunquàm tales cùm ipſi malitiæ atq; odij pleni ſint, eorũ quos ꝑ odiũ corripiũt, cõſultores videri volunt. Quos tanto prudentiùs cauere atq; obſeruare debemus, quãto faciliùs ſuperducta ſanctitatis ſpecie falli poſſumus. Dicit ergo Dominus: *Hypocrita, eijce primùm trabẽ de oculo tuo, & tunc perſpicies vt educas feſtucã de oculo fratris tui.* Quod eſt dicere: Primò repelle à te odiũ, quod grauius eſt, & deinceps poteris ſecuriùs eum quẽ diligis, emendare de leuibus. Inter hæc verò ſciendũ eſt nobis, & vigilantiſsimè attendendũ, vt cùm aliquãdo rei vtilitas quempiã popoſcerit corrigendũ, *In reprehẽdendo quis modus ſeruandus.* primò cogitemus vtrùm illud peccatum, ex quo fratrẽ arguimus, aliquando habuerimus necne, ſeu adhuc eodẽ impliciti teneamur. Et ſi quidem inuenerimus nos minimè habuiſſe, agamus Deo gratias, cuius illud dono vitare potuimus: cognoſcamus nos tamẽ homines eſſe, & habere potuiſſe. Si verò perpẽderimus nos tale aliquid

commiſiſſe, & iam per donum Dei caremus, tã-
gat mentem communis infirmitas, & quales er-
ga nos cùm adhuc ſimiles eſſemus, alios eſſe vo-
luimus, tales quoq; erga fratrẽ eſſe ſtudeamus,
eademq; illi, qua nobis per alios ſubuentũ noui-
mus, pietate conſulamus. Quòd ſi adhuc nos in
eo, quo frater arguitur, errore perſiſtere depre-
henderimus, non reprehendamus neq; obiurge-
mus, ſed congemiſcamus, & illũ non ad obtem-
perandũ nobis, ſed ad pariter conandum inuite-
mus, atq; ad remediũ pœnitentiæ vnanimiter cõ-
curramus. Et hoc ſummo ſtudio prouidendum,
vt quolibet malo correctionis rigor proce-
dat, intentio tamẽ ad ſalutẽ & emendationem
eius qui corrigitur tendat, quatenùs ita erga fra-
trem diſtrictio foris ſæuiat, ne intùs charitatis
feruor tabeſcat. Sic enim nobis pro aliorum ſalu
te certantibus, fit vt ipſi noſtrorũ conſequamur
veniam peccatorum. Vnde prudentiſsimè docto-
res ſancti inter modos: quib⁹ peccata laxãtur, hoc
quoq; poſuerunt, beato id authorante Iacobo,
Iacob 5. qui dicit: Quoniam qui conuerti fecerit pecca-
torem ab errore vitæ ſuæ, ſaluabit animam eius
à morte, & operit multitudinem peccatorum.

EADEM DOMINICA V. HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

*Eſtote miſericordes, ſicut & pater veſter miſe-
ricors eſt &c. Luc. 6.*

ESTote (inquit) miſericordes, ſed
quomodò? Sicut pater veſter mi-
Matth. 5. ſericors eſt. Ipſe eſt enim, qui ſo-
lem ſuum oriri facit ſuper bonos
1. Tim. 2. & malos, & pluit ſuper iuſtos &
iniuſtos. Ipſe non ſolùm miſericors, ſed ipſa
quoque miſericordia eſt. Ipſe eſt qui neminem
vult perire, ſed omnes vult ſaluos fieri, & ad ag-
nitionem veritatis venire. Sic igitur & vos eſtote
miſericordes, hanc miſericordiæ regulam tene-
te. Magna eſt virtus miſericordiæ, omnibus alijs
Pſal. 144. virtutibus ſuperior eſt. Vnde & per prophetam
dicitur: Suauis Dominus vniuerſis, & miſeratio-
nes eius ſuper omnia opera eius. Vnde & benè
Miſericor- apud Græcos oleum vocatur. Scut enim in li-
dia Græcè quoribus oleum, ita & in bonis operibus miſeri-
ἔλεος, cordia ſuperior eſt. Quencunq; enim liquorem
oleum in oleum fundas, oleum ſemper deſuper natat:
ἔλαιον. oleo baptiſmus ſanctificatur, oleo Eccleſia con-
Cur chriſ- ſecratur. Nos quoq; ideò oleo toties ſumus in-
tiani ſi- uncti, vt ſemper miſericordiæ memores ſimus,
mus vncti. & nunquam pietatis & miſericordiæ obliuiſca-
Oſee. 6. mur. Hinc eſt etiam quod Dominus ait: Miſeri-
Pſal. 32. cordiam volo, & non ſacrificium. Sunt aũt & a-
lia multa, q̃ de miſericordia dici poſſunt, ſiqui-
dem miſericordia Domini plena eſt terra. Sed
Pſal. 106. quis ſapiẽs & cuſtodiet hæc, & intelliget miſeri-
cordias Domini? Eſtote ergo miſericordes, & ita
miſericordes, ſicut & pater veſter miſericors eſt.
Omnes diligite, neminem odio habeatis.
Orate pro perſequentibus & calumniantibus *Matth. 5.*
vobis, vt ſitis filij patris veſtri, qui in cælis eſt.
*Nolite iudicare & non iudicabimini: nolite cõdemnare,
& non condemnabimini.* Quare ergo iudices cõſti-
tuti ſunt? quare & leges poſitæ ſunt? gaudeãt igi
tur homicidæ, lætẽtur adulteri, exultent ſacrile-
gi: nihil eis vlteriùs timendum eſt, ſi iam neq; iu-
dicandi neq; damnandi ſunt. Quare ergo ſcriptũ
eſt, Maledictus omnis, qui prohibet gladium ſuũ *Hier. 48.*
à ſanguine? Quare laudantur filij Leui, qui zelo *Deut. 33.*
iuſtitię nec ipſis ſuis parentibus pepercerũt? Qua-
re Dei ſapiẽtia dicit: Diligite iuſtitiã, qui iudica- *Sap. 1.*
tis terram? Quare & Pſalmiſt. ait, Iudicate egeno *Pſalm. 81.*
& pupillo, humilẽ & pauperem iuſtificate? Qua-
re in lege toties pręcipitur, Si quis fecerit hoc vel
illud, morte moriatur? Aliter igitur intelligen-
dum eſt. Non iudicandi licentia aufertur, non iu
ſtitia prohibetur: temeritas tollitur, ambitio ve-
tatur, & crudelitas interdicitur. Tale eſt igitur, *Vt ſit iudi-*
ac ſi diceret: Nolite iudicare ſine miſericordia v- *candum.*
bi miſericordia haberi & cuſtodiri poteſt. Nolite
condemnare, nolite in danda ſententia eſſe præ-
cipites: expectate dum ira tranſeat, ſuſtinete dum
mens à furore conquieſcat. Non in voluntate, ſed
in iuſtitia ſit iudicium veſtrũ: non ſecundum vo-
luntatem iudicetis, ſed diù deliberate ſententiã,
tandem nocentes & impios condemnetis. Sic e-
nim facit pater veſter qui in cælis eſt, ſicut facit
ille, qui plenus eſt miſericordia, qui etiã damnã-
do impios nunquam recedit à miſericordia. Ille *Ezech. 18.*
(inquã) hoc facit, qui nõ vult mortẽ peccatoris,
ſed vt cõuertatur & viuat. Quare ergo eos occi-
dit? quare eos dãnat & iudicat? Nõ vult quidẽ vt
moriãtur, ſic tamẽ ſi cõuertãtur, ſi peruersè age-
re quieſcant, & ad pœnitentiã redeant. Hoc autẽ
ſi feceritis, & ſi ita iudicaueritis, neq; iudicabimi-
ni, neq; cõdẽnabimini. Iudicate iniquos, damna-
te ſuperbos & impios: eos videlicet ſuperbos
& impios, qui neq; ad pœnitentiam redeũt, neq;
à ſua iniquitate quieſcũt. In proprijs autẽ cauſis,
& in quibus iudices cõſtituti non eſtis, omnibus
dimittite, omnibus veniã date, vt nõ plùs contra
vos fratres veſtri valeant peccare, quã vos eis pec- *Matth. 6.*
cata dimittere. Si enim dimiſeritis hominibus
peccata eorũ, & pater veſter dimittet vobis pec-
cata veſtra. Cõtrà verò, niſi dimiſeritis homini-
bus peccata eorũ, nec pater veſter dimittet vobis
peccata veſtra. *Menſurã bonã, & confertã & coagita-
tã, & ſuperfluentẽ dabũt in ſinũ veſtrũ.* His aũt verbis
quid aliud ſignificatur, niſi quia omnibus bonis,
omni lætitia, omni dignitate, omniq; beatitudi-
ne abũdabitis, ſi & in vos peccãtibus dimiſeritis,
& à pietate & miſericordia nõ receſſeritis? Vnde
& ſubditur: *Eadẽ quippe mẽſura, qua mẽſi fueritis, re-
metietur vobis. Dicebat aũt illis & ſimilitudinẽ. Nũquid
poteſt cæcus cæcũ ducere? Nónne ambo in foueã cadunt?*
Ac ſi dicat: Nõ omniũ eſt iudicare, nõ omniũ eſt
con-

Iudicium ad quos pertineat.

condénare, nõ ad omnes pertinet de peccatis ſententiam dare. Hoc ſolummodò iudicum eſt, hoc ſolummodò prælatorum eſt. Cæci igitur ſunt, & mentis oculos amiſerunt, quicunque id quidẽ quod ſui officij non eſt, & quod eis interdictum eſt, agere præſumũt. Tales autem dum temeritate quadam alios quanuis iniquos damnant & iudicant, ſimul cũ eis in foueã cadũt: in foueã vtiq; dãnatiõis æternæ. Et illi quidẽ ꝓpter peccata ſua, iſti verò ꝓpter temeraria & iniqua iudicia ſua. *Nõ eſt diſcipulus ſup̱ magiſtrũ: perfectus aũt omnis erit, ſi ſit ſicut magiſter eius.* Hoc aũt ad ſuperiora reſpicit: & tale eſt ac ſi dicat: Dixi vobis, Eſtote miſericordes, & ita miſericordes, ſicut & pater veſter, ſicut Dñs & magiſter veſter miſericos eſt. Nõ eſt diſcipul⁹ ſup̱ magiſtrũ: pfectus aũt omnis erit, ſi ſit ſicut magiſter eius. Illũ ſequimini, illũ imitamini, illius formã & exemplũ tenete, ad illius exemplũ & formã viuite. *Quid enim vides feſtucã in oculo fratris tui, trabẽ aũt quæ in oculo tuo eſt, nõ conſideras? Et quomodò potes dicere fratri tuo, Frater, ſine eijciã feſtucam de oculo tuo, ipſe in oculo tuo trabem non vides?* Nolite, inquit, iudicare, & non iudicabimini. Iudica priùs teipſum quicunque es, damna priùs & corrige peccata tua. *Eijce priùs trabem de oculo tuo, & tũc perſpicies, vt educas feſtucam de oculo fratris tui.* Hoc enim intereſt, inter feſtucam & trabẽ, quod intereſt inter peccata & crimen. Apoſtolus autẽ loquitur, dicens: Tu quis es, qui iudicas alienum ſeruum? Domino ſuo ſtat aut cadit, ſtabit autẽ: potens eſt enim Deus ſtatuere illum. Nolite itaque ante tempus iudicare, quoadusque veniat Dominus, & illuminabit abſcondita tenebrarũ, & manifeſtabit conſilia cordium: & tũc laus erit vnicuique à Deo, qui viuit & regnat, &c.

Rom. 14.

1. Cor. 4.

DOMINICA VI. POST PENTECOSTEN,

In Epiſtolam Concio exegetica.

HAbemus hac die ex Apoſtoli Petri Epiſtola priore lectionẽ auream, quæ nos præclarè docet, queadmodũ virtutibus nauare operã, mala declinare, & aduerſa forti animo ferre debeamus. Sæpè ex ſcripturis diuinis ſancta mater Eccleſia id genus ſaluberrimas admonitiones & inſtitutiones ſuis depromit filijs, nõ ignorans facilè in nobis areſcere ſemen verbi diuini, nec facilè fructus proferre, niſi crebris & identidem repetitis doctrinę ſalutaris irrigationibus imbuatur. Ad ipſam beatiſsimi Apoſtoli lectionem veniamus: *Omnes vnanimes in oratione eſtote, compatiẽtes, fraternitatis amatores, miſericordes, modeſti, humiles.* Cùm maritorum, inquit Oecumenius, & vxorum monitiones abſoluerit, communem ad omnes facit deinceps adhortationem, ad viros, mulieres, ſenes, iuuenes, reges, ſubditos, peregrinos, ciues, diuites, pauperes. Quid, inquit, opus eſt de priuatis loqui? In vniuerſum omnibus dico. Hic enim finis eſt, & ad hoc ſcopus ſalutis omnibus ſpectat, & hæc lex omnibus charitatis eſt, ex qua humilitas, miſericordia, compatientia & reliquæ ſimiliter virtutes oriuntur, quas hîc enumerat: quarum vnanimitas, conſenſio quædam & concordia circa aliquid eſt, cum ſtudio, ſine controuerſia. Compatientia, eſt erga malum aliquod patientes affectio, perinde ac ſi nosipſi pateremur. Amor fraternus, eſt dilectio, quæ erga proximos tanquàm fratres debetur. Miſericordia, eſt motio animæ benefaciendi & opem ferendi erga congeneres. Benignitas, (noſter textus habet, modeſtia) eſt manſuetudo & humanitas erga omnes, quæ inter amicos & familiares exhibetur. Humiliatio ſeu humilitas, eſt cũ quis opprobrio afficit, ferre: agnoſcere peccatum, accuſationes ſuſtinere. Hæc ille. Obſeruandũ autem hoc loco in Græcis τὸ δὲ τέλος, id eſt, in ſumma, haberi. Nimis enim longũ fuiſſet ſingulatim præſcribere omnibus, quid cuique præſtandum ſit. Itaque Apoſtolus Petrus generatìm omnes alloquitur, dicens: In fine, id eſt, in ſumma: tanquàm diceret: Et vt multa paucis comprehendã, Sitis omnes vnanimes. Multa latina exemplaria legunt, In fide autem vnanimes, ſed Græca habent, vt diximus, In fine, id eſt, In ſumma. Quis verò dignè explicare ſufficiat, quantoperè deceat Chriſtianos vnius eſſe animi atque voluntatis? Ecce quàm bonũ, inquit Propheta, & quàm iucundum habitare fratres in vnum. Hanc vnanimitatem non efficit niſi charitas. Hæretici & ſchiſmatici, & impij oẽs nihil habẽt cũ hac virtute cõmercij. Quæ verò ſit huius vnanimitatis vtilitas ſi quæras, lege Prophetam iam citatum, qui poſt pauca ſubiungit: Quoniã illic mãdauit Dominus benedictionẽ, & vitã vſq; in ſeculum. Vbi mãdauit? inquit Auguſtin⁹: In fratribus qui habitãt in vnũ. Qui ſunt qui habitant in vnũ? Illi de quibus dictũ eſt: Et erat illis anima vna & cor vnũ in Deum. Sic Auguſtinus. Iſtis ergo diuinitùs præſtatur benedictio & vita vſq; in ſeculum: atque è diuerſo diſcordibus maledictio & mors ſempiterna. Qui ſic vnanimes ſunt, hauddubiò etiã inuicẽ ſibi cõpatiuntur. Cùm enim alij alios ex animo diligãt, qui poſsit fieri, vt alij aliorũ miſerijs nõ cõdoleſcãt? Quod aũt ſequitur, Fraternitatis amatores, idẽ eſt ac ſi dicat, Fratres amore proſequẽtes. Huius autẽ fraternæ dilectionis tãta eſt energia, vt Apoſtolus Paulus diſertis verbis dicat, eum qui diligat proximũ, legẽ impleuiſſe: immò Chriſtus ipſe dicat: In hoc cognoſcent oẽs quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionẽ habueritis adinuicẽ. Quid verò mirũ eſt, ſi ſint miſericordes erga eos quos diligũt? Audiũt Chriſtũ in Euangelio ſibi dicentẽ: Eſtote miſericordes, ſicut & pater veſter miſericors eſt. Multa ad miſeri-

1. Pet. 3.

Scopus ſalutis noſtræ.

Pſalm. 132.

Ibidem.

Benedictio Dei in vnanimes.

Act. 4.

Rom. 13.

Ioan. 13.

Luc. 6.

ſericordiā pręſtandā nos inuitant:ſed ſecundum Ambroſiū lib. 2. Officiorū, ca. 28. hoc maximum incentiuū eſt miſericordię, vt cōpatiamur alienis calamitatibus, neceſsitates aliorum quantū poſſumus iuuemus, & plus interdū quàm poſſumus. Hæc Ambroſius. Quod aūt ſequitur, vt ſimus modeſti & humiles, ijs verbis admonemur cauere omnē moroſitate & arrogantiā, præbere nos fratribus affabiles, eſſe ab omni aſperitate & crudelitate atque aliorum contemptione alieni. Addit deinde: *Non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto.* Scribit Gellius de Socrate philoſopho quiddam memorabile in hæc verba: Cùm vxorem Xanthippem contumaciùs ac clamoſiùs in ſe agentem diù tolerâſſet, poſtremò aqua ab ea eſſet perfuſus, cœpit ridens dicere: Sciebā Xanthippem tonantē quandoq; pluiturā. Quotuſquiſq; hodiè Chriſtianus eam ſeruat patientiam? Pleriq; putant effœminati hominis argumentum eſſe, niſi conuicia conuicijs, iniurias iniurijs egregiè penſet. Verū hoc in Chriſti ſchola minimè didicerunt, qui cùm pateretur, non cōminabatur: cū malediceretur, nō remaledicebat. Eſt igitur Chriſtiani hominis nō ſolū talione nō repercutere, verumetiā maledicētibus benè precari. Sic enim ſequitur in Apoſtolo Petro: *Sed è cōtrario benedicētes.* Hoc quidē eximiæ virtutis eſt, & proptereà inter homines admodū rarę. Magnū eſt, ſi quis vel æquo ferat animo alterius maledicta: porrò qui ex animo maledicenti benè precetur, rara auis eſt in terris. Et tamen Dominus noſter Ieſus Chriſtus cùm in illis ſummis eſſet cruciatibus, & petulantiſsimis maledicorum Iudæorum linguis atrociſsimè verberaretur, Pater, inquit, dimitte illis: non enim ſciunt quid faciunt. Paulatìm eò connitendū eſt, vt ad hanc perfectionem peruenire queamus. *Quia in hoc vocati eſtis, vt benedictionem hæreditate poßideatis.* Sic enim pijs omnibus in ſupremo die dicturus eſt Chriſtus: Venite benedicti patris mei. Hanc vocem qui audire deſiderant, exerceant ſe nunc in ſyncera & germana erga proximos omnes charitate. Hæc enim virtus facilè efficit, vt nullis iniurijs perturbemur, ſed ipſis etiam inimicis ex animo benè cupiamus, benè precemur. Si tales nos iam præbuerimus, veniemus ad illam ſempiternam benedictionem, ſummam illam æternæ vitæ beatitatem, nunquam illam amiſſuri, ſed hæreditariò poſſeſſuri. Beda in hunc locū ſcribens. Quod quiſq;, inquit, in futuro inueniredeſiderat, hoc in præſenti meditari & agere ſatagat, & conditorem videlicet & proximum ſyncera voce benedicere, & ſeipſum etiam diuina pariter ac fraterna benedictione dignum reddere. Hæc Beda. *Qui enim vult vitam diligere, & dies videre bonos: coërceat linguam ſuam à malo, & labia eius ne loquantur dolum.* Hæc ex Pſalmo triceſimotertio mutuatus eſt Apoſtolus. D. Auguſtinus eum Pſalmi verſum exponens, Non hîc quærat homo, inquit, dies bonos. Bonam rem quęrit, ſed non in regione eius illam quærit. Semper dies mali in ſeculo: ſemper dies boni in Deo. Ipſe Dominus non habuit dies bonos in hoc ſeculo: contumelias, iniurias, crucem, & tanta mala patiebatur. Non ergo Chriſtianus murmuret: videat cuius veſtigia ſequatur. Sed ſi dies bonos amat, audiat docentem & dicentem: *Coërceat linguam ſuam à malo, & labia eius ne loquantur dolum.* Facite illud. Nolo, dicit homo miſer: & linguā meam nolo continere à malo, & vitam volo & dies bonos. Si operarius tuus tibi diceret, Vaſto iſtā vineā, & exigo à te mercedem meā: nónne inſanū illum diceres? nónne illum de domo tua repelleres? Tales ſunt homines, qui & facere volunt mala, & iurare, & blaſphemare, & murmurare, & fraudē facere, & inebriari, & litigare, & adulterari, & dies bonos videre. Dicitur illi: Non potes malè faciens quærere mercedem bonam. Ergo quid faciam? Quid vis? Vitā volo, dies bonos volo. Contine linguam tuam à malo, & labia tua ne loquantur dolū: id eſt, Nulli fraudem facias, nulli mendaciū. Sed quid eſt, *Declinet à malo, & faciat bonum?* Parum eſt vt non expolies veſtitum: veſti nudum. Si non expoliaueris, declinaſti à malo: ſed nō facies bonum, niſi cùm peregrinum ſuſceperis in domum tuam. Ergo ſic declina à malo, vt facias bonum. *Inquirat pacē, & ſequatur eam.* Quęrimus hîc pacem, conſequemur aūt in fine. Sed ex parte hîc habeamus, vt ex toto illic habere mereamur. Quid eſt ex parte? Cōcordes ſimus: ſic diligamus proximum, quomodò nos. Sic dilige fratrē, quomodò teipſum: habe cū illo pacē. In iſta vita pax vera non eſt, nec trāquillitas. Gaudiū immortalitatis, ſocietas angelorum promittitur. Sed quiſquis non illam cùm hîc eſt quæſierit, nec illam habebit cùm venerit. Hucuſque Auguſtinus in Pſalmum 33. Porrò D. Baſilius Magnus eundem Pſalmum eſſerens, in hunc poſtremum verſum ita ſcriptū reliquit: Inquire, inquit, Domini pacem, & perſequere eam. Perſequéris autem non aliter, quàm deſtinato ſtudio currens, & enítens ad brauium ſupernæ vocationis Dei. Illic enim ſuprà vera pax eſt. Etenim quandiù huic adſtricti ſumus carni multis admodùm obnoxij vinculis ſumus, quæ nobis turbas cieant. Inquire pacē, nimirùm ſolutionē à tumultuarijs mundi iſtius curis: para tibi mentem tranquillā, ſtatumq; animæ vnū aliquem inquire, qui ſit ab omni fluctuatione ac turbela curarum ſeiunctus, in quo nulla agiteris vitioſæ affectionis intemperie, à quo nullis ſinas te auelli ac diſtrahi ſectarum opinionibus, quantuìs veriſimili ementitis perſuaſione prolicientium te & inuitantium ad conſenſionem, vt pacem illam Dei tibi concilies, omnem prorſus exuperantem ſenſum, corque tuum cuſtodientem. Qui pacem quærit, Chriſtum inquirit. *Quia oculi Domini ſuper iuſtos, & aures eius in preces eorū.* Quoniam omnis iuſti actio digna eſt, quā Deus videat ac ſpectet, verbum item omne, cùm à iuſto

Margin notes: *Socratis patientia.* — *1 Pet. 2.* — *Maledicētibus benè precandū.* — *Luc. 23.* — *Matt. 25.* — *Efficacia charitatis.* — *Non hîc quærendi dies boni.* — *Non ſatis eſt abſtinuiſſe à malo.* — *Pacem perſequi.*

ſto nihil otioſè dicatur, efficax eſt & mirè operatorium: ideò ſemper inſpici iuſtum, ſemperq́; exaudiri ſermo hic explicat. Hactenus Baſilius. *Vultus autem Domini ſuper facientes mala.* Vultus in ſcripturis non rarò pro indignatione accipitur. Caueant ſibi ab hoc vultu peccatis dediti & reſipiſcant, ne quandoque ad illorum numerũ perueniant, de quibus Pſalmo 20. dicitur: Pones eos vt clibanum ignis in tempore vultus tui. *Et quis eſt qui vobis noceat, ſi boni æmulatores fueritis?* De his, inquit Beda, dicit, quę nobis ab aduerſarijs per verba cõtumelioſa, per damna rerũ temporaliũ, per tormenta corporis accidũt. Hæc enim & huiuſmodi omnia, cùm fidelibus irrogantur, his duntaxat qui boni æmulatores ſunt, & hoc ſecundũ ſcientiam, nequaquã eis nocere poſſunt: ſed palmam magis patientiæ æquanimiter tolerantibus afferunt, & contrà illis qui irrogant, pœnam accumulando æternã, plurimùm nocent. Si quis autem huiuſmodi aduerſis victus deficit, non huic ille qui malum intulit, ſed ipſe ſibi, qui hoc patienter ferre recuſauit, nocuit. Hæc Beda, qui etiã citat aureum Chryſoſtomi libellũ, Quòd nemo læditur niſi à ſeipſo. Poſſunt impij piorum corpora trucidare, ſed animas contingere non poſſunt. Nulla ergo ratione pijs nocere poſſunt, modò ipſi ſibi per iniquitatis cõſenſum non noceãt. Illis aũt, qui aduerſa patiuntur, pręclarum D. Auguſtinus præſtat conſiliũ Concione ſecunda in Pſalmũ 34. Nullum, inquit, maius, nullum melius negotium eſt in tribulatione, quàm recedere ab eo ſtrepitu qui foris eſt, & ire in interiora mẽtis ſecretaria. Ibi Deum inuocare, vbi nemo videt gementem & ſubuenientem. Illius cubiculi aduerſùs omnẽ extrinſecùs illatã moleſtiã oſtiũ claudere, humiliare ſeipſum in cõfeſsione peccati, magnificare & laudare Deũ & corripientẽ & conſulentem. Hæc ille. *Sed & ſi quid patimini propter iuſtitiã beati.* Hoc Chriſtus quoq; in Euãgelio dicit: Beati qui perſecutionẽ patiũtur propter iuſtitiam: quoniã ipſorum eſt regnũ cœlorum. Iã verò longè antè prædixit Paulus Apoſtolus, oẽs in Chriſto piè viuere volẽtes, perſecutionem paſſuros. Sed idem ipſe Apoſtolus iam didicerat gloriari in tribulationibus, ſciẽs quòd tribulatio patientiam operatur, patiẽtia aũt probationẽ, probatio verò ſpem: ſpes aũt nõ confundit. *Timorem aũt eorum ne timueritis, vt non conturbemini.* Qui ab hominibus intẽtatur timor, ait Oecumenius, in nulla æſtimatiõe haberi debet, cùm & diarius ſit, & à diarijs hominibus proficiſcatur. Si enim oculi Domini ſuper iuſtos, & aures eius in preces ipſorum, ſuper verò faciẽtes mala facies Domini eſt, quæ perditionem eis minetur: prorſùs ſi mala hæc ſunt qui bonorũ eſt diſpẽſator nullo modo vos ſibi dilectos malis remuneraret: mala enim malis mittit. Nõ malæ igitur ſunt afflictationes, quæ ob pietatẽ contingunt. *Dominũ aũt Chriſtum ſanctificate in cordibus veſtris.* Sanctificare Dominũ in cordibus ſuis cũ Eſaia hortatur: id eſt, non in aperto gloriari & iactare, ſed in occulto cordis cõclaui ſanctificationem Domini exercere, quæ in ſcelerum, id eſt, prauarum conſuetudinũ gentium ſegregatiõe exiſtit. Sanctificate, inquit, Dominum ita, vt ex honeſta veſtra conuerſatione alij homines ipſum glorificent. Quemadmodùm ipſe etiam Deus & homo Chriſtus pręcipit, cùm ait: Ita fulgeat lux veſtra corã hominibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificent patrẽ veſtrũ qui in cœlis eſt. Ita Oecumenius. Faxit Dominus Deus, vt Apoſtolicis inſtitutionibus cõuenienter viuamus in laudẽ & gloriã ipſius, qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

Vultus Dei. — *Aduerſa quibus nihil nocẽt.* — *Impij pijs nocere non poſſunt.* — *In aduerſis quid agendum.* — *Matt. 5.* — *2. Tim. 3.* — *Rom. 5.* — *Matt. 5.*

DOMINICA EADEM,

Lucæ V.

In illo tempore: Cùm turba irruerent ad Ieſum vt audirent verbum Dei, & ipſe ſtabat ſecùs ſtagnum Geneſaret. Et reliqua. Homilia beati Ambroſij epiſcopi.

Lib. 4. in Luc. cap. 5.

VBi Dominus multis impartiuit varia genera ſanitatũ, nec tẽpore nec loco cœpit à ſtudio ſanandi turba cohiberi. Veſper incubuit, ſequebantur: ſtagnũ occurrit, vrgebant. Et ideò aſcendit in Petri nauim. Hæc eſt illa nauis, quæ adhuc ſecundũ Matthæũ fluctuat, ſecundũ Lucã repletur piſcibus: vt & principia Eccleſiæ fluctuãtis, & poſteriora exuberãtis agnoſcas. Piſces enim ſunt, qui hanc enauigãt vitã. Ibi adhuc diſcipulis Chriſtus dormit, hic pręcipit. Dormit enim trepidis, perfectis vigilat. Sed quemadmodũ dormiat Chriſtus, audi dicentẽ in propheta: Ego dormio, & cor meum vigilat. Et ſanctus Matthæus rectè non prætermittendum putauit æternæ indiciũ poteſtatis, vbi imperat vẽtis. Non eſt enim humana doctrina, ſicut audiſti Iudæos dicere, Verbo imperat ſpiritibus: ſed cœleſtis maieſtatis inſigne. Quòd turbatũ ſedatur mare, & diuinæ vocis imperio obſequuntur elementa, atque inſenſibilia ſenſum accipiunt obſequendi, diuinæ myſterium gratiæ reuelatur. Quòd fluctus miteſcunt ſeculi, verbo immundus ſpiritus conquieſcit, non alterum altero refellitur, ſed vtrunq; celebratur. Habes miraculũ in elementis, habes documentũ in myſterijs. Ergo quia ſanctus Matthæus illa prælibauerat, ſanctus Lucas eam ſibi nauim, in qua Petrus piſcaretur, elegit. Non turbatur iſta, quæ Petrum habet: turbatur illa, quæ Iudam habet: etſi multa illic diſcipulorum merita nauigabant, tamẽ adhuc eã perfidia proditoris agitabat. In vtraq; Petrus. Sed qui ſuis meritis firmus eſt, turbatur alienis. Caueamus igitur perfidũ, caueamus proditorẽ, ne per vnum plurimi fluctuemus. Ergo non turbatur hæc nauis, in qua prudẽtia nauigat, abeſt perfidia, fides ſpirat. Quemadmodũ enim turbari poterat, cui præerat is, in quo Eccleſiæ firmamentũ eſt? Illic ergo turbatio, vbi modica fides: hic ſecuritas,

Matt. 14. — *Vt chriſtus dormiat.* — *Can. 5.* — *Matt. 5.*

vbi perfecta dilectio. Denique etſi alijs imperatur vt laxent retia ſua, ſoli tamen Petro dicitur: *Duc in altum*, id eſt, in profundum diſputationũ. *Petri priuilegium.* Quid enim tam altum, quàm altitudinẽ diuitiarum videre, ſcire Dei filiũ, & profeſsionẽ diuinæ generationis aſſumere? Quã licet mens nõ queat humana plenè rationis inueſtigatione comprehendere, fidei tamẽ plenitudo cõplectitur. Nam etſi non licet mihi ſcire quemadmodũ natus ſit, non licet tamen neſcire quòd natus ſit. Seriẽ generationis ignoro, ſed authoritatẽ generationis agnoſco. Nõ interfuimus, cũ ex patre filius Dei naſceretur, ſed interfuimus, cũ à patre filius Dei diceretur. Si Deo non credimus, cui credemus? Omnia quæ credimus, vel viſu credimus, vel auditu. Viſus ſæpè fallitur, auditus in fide eſt. An aſſerentis perſona diſcutitur? Si viri boni dicerent, nefas putaremus non credere. Deus aſſerit, probat filius, refugiens ſol fatetur, tremens terra teſtatur. In hoc altũ diſputationis Eccleſia à Petro ducitur, vt videat hinc reſurgentẽ filiũ Dei, inde ſpiritũſanctũ profluentẽ. Quæ ſunt aũt Apoſtolorũ, quę laxare iubentur, retia, niſi verborum complexiones, & quaſi quidam orationis ſinus, & diſputationum receſſus, qui eos quos ceperint non amittant? *Retia Apoſtolica.* Et benè apoſtolica inſtrumenta piſcandi retia ſunt, quæ non captos perimunt, ſed reſeruant, & de profundo ad lumen extrahunt, fluctuantes de infernis ad ſuperna transducunt. Eſt & aliud Apoſtolicum piſcandi genus, quo genere ſolum Petrum piſcari Dominus iubet, dicens: *Matt.17.* Mitte hamum, & eum piſcem qui primus aſcenderit, tolle. Magnum quidẽ eſt & ſpiritale documentũ, quo Chriſtiani viri ſublimioribus poteſtatibus docentur debere eſſe ſubiecti, ne quis conſtitutionem regis terreni putet eſſe ſoluendam. Si enim cenſum filius Dei ſoluit, quis tu tantus es, qui non putes eſſe ſoluendum? Et ille cenſum ſoluit, qui nihil poſsidebat: tu autem qui ſeculi ſequeris lucrum, cur ſeculi obſequium non recognoſcas? Cur te ſupra ſeculum quadam animi arrogantia feras, quũ ſeculo ſis miſera cupiditate ſubiectus? Penditur igitur didrachma, quod erat preciũ noſtræ redemptionis & corporis, in lege promiſſum, in euangelio perſolutũ, non ocioſè in ore piſcis inuentum. Ex *Matt.12.* ore enim tuo iuſtificaberis. Etenim precium immortalitatis eſt nobis noſtra confeſsio, quia ſicut ſcriptum eſt: *Rom.10.* Ore confeſsio fit ad ſalutem. Et fortaſſe primus hic piſcis, primus eſt martyr, in ore habens didrachma, hoc eſt, precium cenſus. *Primus piſcis, protomartyr.* Didrachma noſtrum, Chriſtus eſt. Habebat ergo primus ille martyr, Stephanus ſcilicet, in ore theſaurum, cùm Chriſtum in paſsione loqueretur. Sed reuertamur ad propoſitum locum, & diſcamus Apoſtolicam humilitatem. *Præceptor, inquit, per totã noctem laborãtes nihil cepimus, ſed in verbo tuo laxabo retia.* Et ego Domine ſcio, quia nox mihi eſt, quando non imperas. Nemo adhuc nomen ſuum dedit, adhuc noctem habeo. Miſi iaculum vocis per epiphaniam, & adhuc nihil cepi: miſi per diem, expecto vt iubeas, in verbo tuo laxabo retia. O vacua præſumptio, ô humilitas fructuoſa: qui nihil antè ceperant, magnam in verbo Dei concludunt piſcium multitudinem. Non hoc humanæ facundiæ opus, ſed ſupernæ vocationis eſt munus. Cedunt diſputationes hominum, fide ſua plebs credit. Rumpuntur retia, nec labitur piſcis. Vocantur ad adiumentũ ſocij, qui erant in alia naui. Quæ eſt illa alia nauis, niſi fortè Iudæa, ex qua Ioannes & Iacobus alleguntur? *Pſal.113.* Facta eſt enim Iudæa ſanctificatio eius. *Nauis Petri, Eccleſia.* Hi igitur de ſynagoga ad nauim Petri, hoc eſt, ad Eccleſiam conuenerunt, vt implerent ambas nauiculas. Omnes enim in nomine Ieſu genu flectunt, ſiue Iudæus, ſiue Græcus: omnia, & in omnibus Chriſtus. Sed mihi cumulus iſte ſuſpectus eſt, ne plenitudine ſui naues penè mergãtur. *1.Cor.11.* Oportet enim & hæreſes eſſe, vt probentur boni. Poſſumus tamen & aliam Eccleſiam intelligere nauim alterius: Ab vna enim plures Eccleſiæ deriuantur. Ecce alia ſolicitudo Petri, cui ſua iam præda ſuſpecta eſt. Sed nouit perfectus, quẽadmodùm ſeruare poſsit reconditos, qui ſcit quemadmodũ capere poſsit diſperſos. Quos in verbo capit, verbo credit: negat ſuã prædã, negat ſuũ munus. *Exi, inquit, à me Domine, quia homo peccator ſum.* Admirabatur enim dona diuina, & quò plùs meruerat, hoc præſumebat minùs. Dic & tu: Exi à me Domine, quia homo peccator ſum, vt reſpondeat tibi Dominus: Noli timere indulgenti Domino peccatum fateri: noli timere etiã quæ tua ſunt Domino deferre, quia quæ ſua ſunt, nobis ille conceſsit. Neſcit inuidere, neſcit eripere, neſcit auferre. Vides quàm bonus Dominus, qui tantum tribuit hominibus, vt viuificandi habeant poteſtatem.

EADEM DOMINICA,

HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Cùm turbæ irruerent ad Ieſum, vt audirent verbum Dei, & ipſe ſtabat ſecùs ſtagnum Genezareth, & cæt. Luc.5.

STagnum Genezareth ipſum eſt, *Stagnũ Genezareth.* quod mare Galilææ: vnde & Matthæus hæc eadem ſcribens, ait: *Matt.4.* Ambulans aũt Ieſus ſecùs mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem qui vocatur Petrus, & Andreã fratrem eius, mittẽtes rete in mare: (erant enim piſcatores) & vocauit eos. Matthæus itaq; alijs omnibus, quæ in hoc Euangelio narrantur, prætermiſsis, ſolam vocationem Apoſtolorum ſcribit. Lucas autem non ſolùm Apoſtolorum vocationem, ſed alia quæ tunc temporis Dominus egit, latiùs narrat. Nemo hic narationis ordinem quæ-

quærat, vbi ea quæ poſteriùs ſcribuntur, tēpore priora inueniuntur. *Et vidit duas naues ſtantes ſecùs ſtagnū: piſcatores autem deſcenderant, & lauabant retia.* Duæ naues, duo populi ſunt, Iudæorum ſcilicet, & Gentilium. Piſcatores autem, vtriuſq; populi doctores & rectores intelliguntur. Et in altera quidem pontifices & ſacerdotes, in altera verò philoſophi & poëtæ piſcari ſolebant. Retia autem lauare eſt, ſuæ prædicationis ſententias exponere & dilucidare. *Aſcendens autem in vnā nauim, quæ erat Simonis, rogauit eum à terra reducere puſillum: & ſedens docebat de nauicula turbas.* In nauiculam Simonis Dominus aſcendit, quia ad ſynagogam & Iudæorum populum prædicare venit. Vnde ipſe ait: Non ſum miſſus niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſraël. De hac enim Simonis nauicula Apoſtolus dicit: Qui operatus eſt Petro in Apoſtolatum circuncisionis, operatus eſt & mihi inter gentes. Simonis igitur nauicula, Synagoga eſt, in qua Dominus reſidens turbas docebat: quia ibi Euangelium prædicauit, vbi omnes gentes docentur, & ad fidem vocantur. *Vt ceſſauit autem loqui, dixit ad Simonē: Duc in altum, & laxate retia veſtra in capturam.* Tunc enim Dominus loqui ceſſauit, quando poſt paſsionem ſuam à prædicatione quieuit. Et tunc quidem præcepit Simoni, aliiſq; apoſtolis omnibus, vt nauiculā in altū ducerent, & retia in capturam laxarent, dicens eis: Ite in vniuerſum mundum, prædicate euangelium omni creaturæ. Itemq; : Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filij & ſpiritusſancti. Mare igitur eſt mundus. Vnde Pſalmiſta: Hoc mare magnum & ſpacioſum, illic reptilia quorum non eſt numerus. De cuius etiam altitudine & profundo ſic ait: Deus noſter refugium & virtus, adiutor in tribulationibus quæ inuenerunt nos nimis: propterea non timebimus dum conturbabitur terra, & transferentur montes in cor maris. Retia verò Euangelia ſunt, quorum ſentētijs fideles animæ capiuntur & illaqueātur. Multa enim retia, multoſque piſcatores habet Eccleſia. *Et reſpondens Simon, dixit illi: Præceptor, per totā noctē laborantes nihil cepimus.* Sic enim & Synagoga, quamuis multùm laboraſſet, retia miſiſſet, ſcripturas expoſuiſſet, legem & prophetas prædicaſſet, tamen quia hoc in nocte, id eſt, in tenebris ignorantiæ faciebat, ſi quidem quid diceret nō intelligebat, valdè paucos ex Gentili populo capere, & ad ſe conuertere potuit. *In verbo aūt tuo laxabo retia. Et cùm hoc feciſſent, concluſerunt piſciū multitudinē copioſam.* Hoc eſt enim quod per Pſalmiſtam dicitur: Annunciaui & loquutus ſum, multiplicati ſunt ſuper numerū. Itēque: Mihi aūt nimis honorificati ſunt amici tui Deus, nimis confortatus eſt principatus eorum: dinumerabo eos, & ſuper arenam multiplicabuntur: *Rumpebatur aūt rete eorum: & annuerunt ſocijs qui erant in alia naui, vt venirent & adiuuarēt eos. Et venerūt, & impleuerūt ambas nauiculas, ita vt penè mergerentur.* Tunc enim Eccleſiæ & Apoſtolorum rete rumpitur, quandò Iudæi, hæretici, & infideles violentis argumentationibus Euangelicæ prædicationi contradicunt. Vnde Apoſtolus: Oſtium mihi magnum apertū eſt & euidens, & aduerſarij multi. Veniunt igitur his in adiutorium ſocij de alia naui, quia ex alijs omnibus Eccleſijs epiſcopi & ſacerdotes vndique in vnum conueniunt, veritatem aperiunt, hæreticos damnant, & eos quos illi fraudulenter deceperant, ad fidem & Eccleſiam reuocant. *Quod quum videret Simon Petrus, procidit ad genua Ieſu, dicens: Exi à me, quia homo peccator ſum Domine. Stupor enim circundederat eum, & omnes qui cum illo erant in captura piſcium quam ceperant. Similiter autem Iacobum & Ioannem filios Zebedæi, qui erant ſocij Simonis.* Apoſtolus enim dicit: Quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus, vt perdat ſapientes: & infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia: & ea quæ non ſunt, vt ea quæ ſunt deſtrueret. Itemq; : Quia non agnouit mundus per ſapientiam Deum, placuit Deo per ſtultos prædicatores ſaluos facere credentes. Quis igitur non obſtupeſcat? quis non miretur per tales prędicatores mundum conuerſum, philoſophos ſuperatos, mundi ſapientiam deſtructam, & intra fidei retia atque in Eccleſiæ nauiculam, tantam piſcium multitudinem eſſe collectam, præſertim quū prædicarent Chriſtum crucifixum, Iudæis quidem ſcandalum, Gentibus autem ſtultitiam? Sed quid ſignificat, quòd Simon Petrus ait: *Exi à me Domine, quia homo peccator ſum,* niſi hoc quod in Canticis Canticorum Eccleſia dicit, Fuge dilecte mi, fuge, aſsimilare capreæ hinnuloque ceruorum ſuper montes aromatum? Vnde & ipſe Iudæis Dominus loquitur, dicens: Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta. Diximus enim nauiculam Simonis, ſynagogam ſignificare. Hanc igitur Dominum relinquere Petrus ſignificabat, quando vt à ſe exiret, eum rogabat. *Et ait ad Simonem Ieſus: Noli timere, ex hoc iam homines eris capiens.* Ne timeas, inquit, ne obſtupeſcas, ſed potiùs gaude & crede, quia maiori piſcationi prædeſtinatus es. Vſque modò piſces cepiſti, amodò homines eris capiens: alia nauis, & alia retia dabuntur tibi. *Et ſubductis ad terram nauibus, relictis omnibus ſequuti ſunt eum.* Factum eſt autem in ſabbato ſecundo primo, cùm tranſiret per ſata, vellebant diſcipuli eius ſpicas, & manducabant, confricantes manibus. Quia alia omnia in Matthæo expoſita ſunt, hoc ſolùm reſtat, vt quid ſignificet in ſabbato ſecundo primo, dicamus. Tria enim prima, i. principalia & maxima Sabbata habebant Iudæi, quia tres in anno feſtiuitates primas & maximas celebrabant. Primum enim principale Sabbatum in Martio erat, id eſt, Paſcha. Secundùm verò, quando ſpicarum manipulos offerebant. Tertium autem in menſe ſeptimo colebatur. Secundùm igitur primum, id eſt, principale & maximum Sabbatum, illud

[Margin notes, left: Duæ naues, duo populi. — Matt. 15. — Gal. 2. — Mar. 16. — Matt. 28. — Mare, mūdus. — Pſal. 103. — Pſal. 45. — Retia, euāgelia. — Pſal. 39. — Pſal. 138.]

[Margin notes, right: Rete rumpitur. — 1. Cor. 16. — Synodi epiſcoporum. — 1. Cor. 1. — Ibidem. — Ibidem. — Can. 8. — Matt. 23. — Hæc ex ca. 6. Lucæ huc adiecta ſunt. — Tria præcipua apud Iudæos ſabbata.]

illud erat, in quo ſpicarum manipulos offerebant. Et de his quidem in Leuitico ſatis diximus.

DOMINICA VII. POST PENTECOSTEN,
In Epiſtolam Concio exegetica.

HAbemus hac die lectioné ex Epiſtola ad Romanos, cuius hæc ferè ſumma eſt, vt etiá totius ſcripturæ diuinæ, vt declinemus à malo & faciamus bonũ. Multi ſæpè gratia per Chriſtum nobis oblata abutuntur ad peccandi maioré licentiã, & adeò pro peccatis noſtris Chriſtũ ſatisfeciſſe putant, vt nobis iam ſecuris liceat dormire in vtramuìs auré, non virtutibus gnauiter incumbere, non magnoperè charitatis, miſericordiæ, pœnitentiæ operibus vacare: omnia enim ſola fide tranſigi. Hi nimirùm ſibijpſis miſerè imponunt, & Chriſti gratia ſe reddunt indignos. Porrò ea perſuaſio ex multa animi ruditate, & ſcripturæ diuinæ praua intelligentia proficiſcitur. Non opus habet longa confutatione: nam ipſa quoque recta ratio eam prorsùs reſpuit & explodit. Apoſtolum Paulum audiamus: *Quicunq; baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in mortè ipſius baptizati ſumus.* Hoc dicit, ſecundùm Ambroſium, vt ſciamus baptizatos nos iam non debere peccare: quia cùm baptizamur, commorimur Chriſto, hoc eſt in morte eius baptizari. Illic enim omnia peccata noſtra moriuntur, vt innouati depoſita morte, reſurgere videamur ad vitam renati: vt quomodò Chriſtus mortuᵘ peccato reſurrexit, ita & nos per baptiſmum ſpem reſurrectionis habeamus. Baptiſmus itaque mors peccati eſt, vt alia ſequatur natiuitas, quæ corporis manente compagine, hominem mente innouat, ſepulta omnium malorum actuum vetuſtate. Sic Ambroſius Latinus, audi & Græcum Chryſoſtomum: Quid eſt quod dicit, In mortem ipſius baptizati ſumus? Hoc ſcilicet baptiſma crux eſt, vt & nos quemadmodùm ipſe mortuus eſt, moriamur. Quod igitur crux & ſepulchrum Chriſto fuit, id nobis baptiſmus factus eſt, licet non omninò in rebus iiſdem. Ipſe quidem carne & mortuus eſt & ſepultus: nos verò peccato vtrunque ſumus. Propterea non dicit, Complantati morti illius, ſed ſimilitudini mortis illius. Mors quidem vtrinque eſt, & illa & iſta: verùm non eodem ſubiecto. Illa ſiquidem, quæ Chriſti eſt, carnis: quæ verò noſtra, peccati eſt. Quemadmodùm autem verax illa, ita verax & iſta. Veruntamen vt ſit vera, oportet vt quæ noſtræ partis ſunt ſimul adiungantur. Hæc Chryſoſtomus. *Conſepulti enim ſumus cũ illo per baptiſmum in mortem: vt quomodò Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus.* Mori priùs oportet peccato, inquit in hunc locum Origenes, vt poſsis ſepeliri cũ Chriſto. Mortuo enim ſepultura debetur. Si enim viuis adhuc peccato, conſepeliri non potes Chriſto, nec in nouo eius ſepulchro collocari: quia vetus homo tuus viuit, & non poteſt in nouitate vitæ ambulare. Propterea nanque curæ fuit ſpiritui ſancto tradere per ſcripturas, quòd & ſepulchrum nouum fuerit, in quo ſepultus eſt Ieſus, & quòd in ſindone munda obuolutus ſit: vt ſciat omnis, qui conſepeliri vult Chriſto per baptiſmum, nihil vetuſtatis ad ſepulchrũ nouum, nihil immunditiæ ad mundam ſindonem deferendum. Iſta eſt ergo mors beata, de qua dicit Apoſtolus, Quia ſemper mortem Ieſu Chriſti in corpore noſtro circunferimus. Et infrà: Nouitas vitæ eſt, ait, vbi veterem hominem depoſuimus cũ actibus ſuis, & induimus nouum qui ſecundùm Deum creatus eſt, & qui renouatur in agnitione Dei ſecundùm imaginem Dei, ſecundùm imaginem eius qui creauit eum. Neque enim putes, quòd innouatio vitæ quæ dicitur, ſemel facta ſufficiat, ſed ſemper quotidiè, ſi dici poteſt, ipſa nouitas innouanda eſt. Sic enim dicit Apoſtolus: Nam etſi is, qui foris eſt, homo noſter corrumpitur: ſed qui intùs eſt, renouatur de die in diem. Sicut enim vetus ſemper veteraſcit, & de die in diem vetuſtior fit: ita & nouus hic ſemper innouatur, & nunquam eſt, quando non innouatio eius augeſcat. Intuere denique eos, qui in fide proficiunt, & quotidiè in virtutibus eniteſcunt, quomodò ſemper bonis operibus adijciant meliora, & honeſtis actibus honeſtiora conquirant &c. Hæc Origenes. *Si enim complantati facti ſumus ſimilitudini mortis eius, ſimul & reſurrectionis erimus.* Tũc nos feliciter dicit poſſe reſurgere, ait Ambroſius, ſi ſimilitudini mortis eius fuerimus complantati: id eſt, ſi in baptiſmo omnia vitia deponentes, in nouam vitam tranſlati, decætero non peccemus: per quod ſimul & reſurrectionis eius ſimiles erimus. Similitudo enim mortis ſimilem præſtabit reſurrectionem. Ita Ambroſius, cui pulchrè conſentiens Chryſoſtomus, Duas, ait, hîc mortificationes, mortemque duplicem ponit Apoſtolus. Priorem quidé, qua ſumus à Chriſto in baptiſmate regenerati: alteram verò quæ debeat à nobis, poſt acceptam gratiam, impenſa noſtra diligentia fieri. Quòd enim priora peccata noſtra ſepulta ſunt, illius dono factum eſt: vt verò poſt acceptum baptiſma peccato mortui perſeueremus, noſtræ diligétiæ requirit operam, licet & hîc videamus Deum in multis & maximis auxilio ſuo nobis adeſſe. Non enim ad hoc tantùm valet baptiſmus, quòd priora delicta delet, ſed quòd & ad futura cauéda munit. Quemadmodùm igitur ad priora peccata delenda fidem attuliſti, ita & ad ea quæ futura ſunt, animi veteris immutationem oſtendere oportet, ne denuò teipſum priſtinis ſordibus contamines. His adiungamus etiam Adamantium

Margin notes: Rom. 6. — In morte christi baptizari quid ſit. — Rom. 6. — Mori tem peccato — 2. Cor. 4. — Ephes. 4. — Coloſ. 3. — 2. Cor. 4. — Mors duplex.

mantium Origenem, ita dicentem: Videamus quid eſt complantari ſimilitudini mortis Chriſti: in quo velut plantam alicuius arboris oſtendit mortem Chriſti, cui nos complantatos vult eſſe, vt ex ſucco radicis eius radix quoque noſtra ſuſcipiens producat ramos iuſtitiæ, & fructus afferat vitæ. Quòd ſi vis de ſcripturis agnoſcere, quæ iſta ſit planta, cui complantati eſſe debeamus, & cuius generis arbor, audi quid de ſapientia ſcribitur: Arbor, inquit, vitę eſt omnibus ſperantibus in ſe, & qui confidunt in ea tanquã in Domino. Chriſtus ergo Dei virtus & Dei ſapientia, ipſe eſt arbor vitæ, cui complantari debemus, & nouo quodam atque amabili Dei dono, mors illius arbor nobis vitæ efficitur. Igitur complantari nos vult mortis eius ſimilitudini, qua peccato mortuus eſt ſemel, vt poſsimus & reſurrectioni eius eſſe complantati. Ad vtrunq; enim ſubaudiri debet, complantati. Et vide quã neceſſariò formã plantationis aſſumpſerit. Omnis etenim planta poſt hyemis mortem reſurrectionem veris expectat. Si ergo & nos in Chriſti morte complãtati ſumus in hyeme ſeculi huius & præſentis vitæ, etiam ad futurum ver inueniemur fructus iuſtitiæ ex ipſius radice proferentes: & ſi cõplantati ſumus ei, neceſſe eſt vt pater agricola purget nos tanquàm palmites vitis veræ, vt fructum plurimum afferamus. Hæc Origenes. *Hoc ſciẽtes, quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, vt deſtruatur corpus peccati, vt vltrà non ſeruiamus peccato.* Futuræ reſurrectionis cauſam, ſecundùm Chryſoſtomum, ſimul & probationem ponit: & non dicit, Crucifixus eſt, ſed, Simul crucifixus eſt cum illo, baptiſma cruci quamproximè adducens. Vnde & ſuprà dixit, Cõplantati facti ſumus ſimilitudini mortis ipſius, vt aboleretur corpus peccati: non hoc corpus ita vocans, ſed vniuerſam illam malitiam noſtrã, quemadmodùm & omnem malitiam, veterem hominem vocat. Quòd verò non ſit incerta quædam coniectura quod hîc dicitur, ex ijs quæ ſequuntur, ipſo Paulo idem ipſum interpretante, audire poteris. Cũ enim dixiſſet, Vt aboleretur corpus peccati, ſubiunxit, Vt poſthac iam non ſeruiamus peccato. Volo ſiquidem, vt corpus hoc noſtrum peccato ſit mortuum, non vt perdatur & interimatur, ſed vt non peccet. Sic Chryſoſtomus, cui Origenem placet adiungere, his verbis locum húc interpretantem: Veterem hominem dicimus, qui ſecundùm Adam vixit præuaricationi obnoxius & peccato, & cui dominata eſt mors peccati, de quo chirographa peccati tenuit ille, qui habebat mortis imperium: Quæ quia Chriſtus ſanguine ſuo delens, cruci ſuæ affixit, etiam nos, qui peccato ſecundùm veterem hominem obnoxij fuimus, crucifixi eſſe debemus, vt deſtruatur corpus peccati, vt vltrà non ſeruiamus peccato. Hucuſque Origenes. Porrò Theodoretus per veterem hominem non naturam, ſed prauam mentem dicit accipi oportere. Oecumenius, Vetus, inquit, homo, hoc eſt, condemnata vita, ſimul cum Chriſto crucifixa eſt per baptiſma. Vnde etiam dicit Apoſtolus in eo deſtrui corpus peccati, hoc eſt, mala opera mortem expectare, quippe quæ corpus vocat peccati. D. Ambroſius per hominem veterem actus præteritos (ſcilicet ante baptiſmum) intelligit, additque: Quia ſicut nouus homo per fidem & puram vitam ducitur, ita & vetus homo per diffidentiam & malos actus. Hos actus crucifixos dicit Apoſtolus, id eſt, mortuos, vt corpus deſtruatur peccati, quod eſt cuncta crimina. Omnia enim peccata ſimul, corpus appellat, quod deſtrui dicit per bonam vitam & fidem catholicam. Hæc Ambroſius. *Qui enim mortuus eſt, iuſtificatus eſt à peccato.* De quouis iſtud homine dicit, ait Chryſoſtomus: nimirùm quòd quemadmodùm qui moritur, liber iam eſt à peccatis, quamprimùm mortuus deponitur: ita & qui à baptiſmate aſcendit. Quandoquidem enim qui baptizatus eſt, in baptiſmate peccato mortuus eſt ſemel, oportet vt & in morte peccati perduret. Itaque ſi peccato in baptiſmate mortuus es, perſeuera mortuus. Etenim quiſquis moritur, vtique iam ampliùs peccare non poterit. Si verò peccaueris, perdes donum Dei. Hæc Chryſoſtomus. *Si autem mortui ſumus cum Chriſto, credimus quia ſimul etiam viuemus cum illo.* Manifeſtum eſt, inquit Ambroſius, hos qui carnem crucifixerunt, id eſt, mundum cum vitijs & concupiſcentijs eius, mori mundo & commori Chriſto, æternæ quoque vitæ ac ſalutari coimaginari, vt gloriæ Chriſti ſimiles effici mereantur. Caro verò, id eſt, corpus ſic crucifigitur, ſi deſideria eius calcentur, quæ manente in ea peccato, creantur ex præuaricatione primi hominis cœpta. In carne enim diabolus crucifigitur: ipſe enim eſt, qui fallit per carnem. Caro ergo aliquando mundus, id eſt, elementa: aliquando verò corpus hominis intelligitur, vel ipſa anima ſequens corporea vitia. Sic Ambroſius. Qui ergo volunt viuere in illa beata æternitate cũ Chriſto, hîc interim moriantur vitijs, & ambulent in vitæ nouitate: carnis prauas cupiditates, mundi vanitatem & faſtum, ſatanæ peſtiferas ſuaſiones peſſum premant & profligent: ſintque Domino ſuo pro ipſis crucifixo & mortuo fideles vſq; ad mortem, & accipient ab illo coronam vitæ. *Scientes quòd Chriſtus reſurgens ex mortuis, iã non moritur, mors illi vltrà nõ dominabitur. Quòd enim mortuus eſt, peccato, mortuus eſt ſemel: quòd autem viuit, viuit Deo.* Secundùm Ambroſium, ſecuritatem æternitatis in reſurrectione Saluatoris oſtendit, ad quam venire contingit, ſi melioris vitæ fuerit æmulatio. Qui enim benè agẽdo viuit Deo, hic verè viuit, quia æternã habet vitam. Chryſoſtomi in hunc locum iſthæc eſt oratio: Obſerua, inquit, iterum Pauli contentionem, quomodò ex contrarijs etiam hocipſum probet. Quandoquidem

Marginalia: Prou. 3. — Chriſtus arbor vitæ. — Ioan. 15. — Corpus pro peccato. — Vetus homo. — Col. 2. — *Nouus homo.* — *Mori mũdo & commori Chriſto.* — *Caro pro quibus accipiatur.* — *Apoc. 2.*

dem enim meritò quis propter crucem & mortem Chriſti turbari tumultuarique poſſet, oſtendit quòd propter hoc ipſum, quòd crucifixus eſt & mortuus, confidentem deinceps eſſe oporteat. Non enim putandum, inquit, ideò mortalem illum eſſe, quod ſemel mortuus eſt, etenim propter hocipſum immortalis manet.

Mors Chriſti, mortis mors.

Mors ſiquidem ipſius, non ipſius ſed mortis facta eſt mors. Proptereà ſiquidem quòd mortuus eſt, iam non moritur. Mortem quippe illam peccato mortuus eſt. Quid eſt peccato? Hoc eſt, Non quòd illi eſſet obnoxius, ſed propter noſtrum peccatum mortuus eſt. Vt enim illud tolleret, neruoſque illius atque omnem ſimul potentiam abſcinderet, mortuus eſt. Vides quomodò terruerit? Si enim ſecundò Chriſtus non moritur, alterum denuò non erit lauacrũ. Si verò lauacrũ non eſt alterũ, noli ad peccatũ procliuis eſſe. Hæc enim omnia dicit, vt reſiſtat ei conuicio, quo dicebant quidam, Faciamus mala, vt eueniant bona, &: Maneamus in peccato, vt gratia abundet.

Rom. 3.
Rom. 6.

Quòd verò viuit, Deo, inquit, viuit, hoc eſt, ſine fine, vt qui diſſolui deinceps nequeat. Hæc Chryſoſtomus. *Ita & vos exiſtimate, vos mortuos quidem eſſe peccato, viuentes autem Deo in Chriſto Ieſu Domino noſtro.* Quò ſcilicet imitatione Chriſti, ait Origenes, peccato moriamur, alieni ab eo effecti, & Deo viuamus, iungentes nos ei, vt vnus cum eo ſpiritus facti. Non ſine cauſa hoc dixit, Exiſtimate vos mortuos eſſe peccato. Qui enim cogitat vel exiſtimat apud ſemetipſum, eſſe ſe mortuum, non peccat.

Efficax remediũ aduerſus peccatum.

Verbi gratia: ſi me concupiſcentia mulieris trahit, ſi argenti, ſi auri, ſi prædij cupiditas pulſet, & ponam in corde meo, quòd mortuus ſim cum Chriſto, & de morte cogitem, continuò extinguitur concupiſcentia, & effugatur peccatum. Aut ſi odio vel ira inflammatus, ad necem conciter inimici mei, ſi me exiſtimem mortuum eſſe cum Chriſto, & cogitationes mortis ponam in animo meo, extinguitur ſine dubio ira, furor ceſſat, odium conquieſcit, peccato non datur locus: & hoc modo peccato quis mori inuenitur, & viuere Deo.

Viuere Deo in Chriſto.

Sed & hoc quod addidit, Viuentes Deo in Chriſto Ieſu, non mihi otioſum videtur. Simile enim puto eſſe, quaſi dixiſſet, Viuentes Deo in ſapientia, in pace, in iuſtitia, in ſanctificatione: quæ omnia Chriſtus eſt. In his ergo viuere Deo, hoc eſt in Chriſto Ieſu viuere Deo. Quòd ſi ſine iuſtitia, & ſine pace, & ſine ſanctificatione cæteriſque virtutibus nemo viuit Deo, certum eſt quòd nemo viuat Deo, niſi in Chriſto. Hæc Origenes. Faxit Dominus Deus, vt peccatis moriamur, & ipſi vni viuamus, qui eſt benedictus in ſecula Amen.

(∴)

DOMINICA EADEM,

Matth. V.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Amen dico vobis, quia niſi abundauerit iuſtitia veſtra plùs quàm ſcribarum & phariſæorum, non intrabitis in regnum cælorum. Et reliqua. Homilia Beati Auguſtini Epiſcopi.

Lib. 1. de Serm. Domini in monte.

POſteaquàm Dominus cohortatus eſt audientes, vt ſe præpararent ad omnia ſuſtinenda pro veritate atque iuſtitia, & vt non abſconderẽt bonum quod accepturi erant, ſed ea beneuolentia diſcerẽt, vt cæteros docerẽt, non ad laudẽ ſuam, ſed ad gloriã Dei bona opera ſua referentes: incipit eos iã informare & docere quæ doceant, tanquàm ſi quærerẽt dicẽtes: Ecce volumus omnia ſuſtinere pro nomine tuo, & doctrinam tuã non abſcondere: ſed quid eſt hoc ipſum quod vetas abſcondi, & pro quo iubes omnia tolerari? Nunquid alia dicturus es contra ea, quæ in lege ſcripta ſunt? Non, inquit: Nolite enim putare, quoniam veni ſoluere legem, & prophetas. Non veni ſoluere, ſed adimplere. *Matth. 5.* In hac ſententia duplex ſenſus eſt: ſecundùm vtrunq; tractandum eſt. Nam qui dicit, Non veni ſoluere legẽ, ſed adimplere: aut addendo dicit quòd minùs habet, aut faciendo quod habet. Illud ergo priùs conſideremus, quod primum poſuimus. Nam qui addit quod minùs habet, non vtique ſoluit quod inuenit, ſed magis perficiendo confirmat. Et ideò ſequitur & dicit: Amen quippe dico vobis, donec tranſeat cœlum & terra, iota vnum, aut vnus apex, non peribit à lege, donec omnia fiant. *Ibidem.* Dum enim fiunt etiam illa, quę addũtur ad perfectionem, multo magis fiunt illa, quæ præmiſſa ſunt ad inchoationem. Quòd autem ait, Iota vnũ aut vnus apex non tranſibit à lege, nihil aliud poteſt intelligi, niſi vehemens expreſſio perfectionis, quando per literas ſingulas demonſtrata eſt: inter quas literas iota minus eſt cæteris, quia vno ductu fit: apex autem eſt etiam ipſius aliqua in ſummo particula. *Vide Auguſt. li. 1. Retractationũ cap.* Quibus verbis oſtendit in lege ad effectum etiam minima quæque perduci. Deinde ſubiecit: Qui enim ſoluerit vnum de mandatis iſtis minimis, & ſic docuerit homines, minimus vocabitur in regno cœlorum. *Ibidem.* Mandata ergo minima ſignificantur per vnum iota, & vnum apicem. Qui ergo ſoluerit & docuerit ſic, id eſt, ſecundùm id quod ſoluit, nõ ſecundùm id quod inuenit & legit, minimus vocabitur in regno cœlorum: & fortaſſe nõ erit in regno cœlorum, vbi niſi magni eſſe non poſſunt. Qui autem fecerit & docuerit ſic. Qui aũt fecerit, hoc eſt, qui nõ ſoluerit & docuerit ſic, id eſt, ſecundùm id quod non ſoluit, magnus vocabitur in regno cælorum. *Matth. 5.* Qui ergo magnus vocabitur in regno cælorum, ſequitur vt etiam ſit in regno

regno cælorum, quò magni admittuntur. Ad hoc enim pertinet, quod ſequitur: *Dico enim vobis, quia niſi abundauerit iuſtitia veſtra plùs quàm ſcribarum & phariſæorum, non intrabitis in regnum cælorum*, id eſt, Niſi non ſolùm illa minima legis præcepta impleueritis, quæ inchoant homines, ſed etiam iſta quæ à me adduntur, qui non veni ſoluere legem, ſed implere, non intrabitis in regnũ cælorum. Sed dicis mihi: Si de illis mandatis minimis, cùm ſuperiùs loqueretur, dixit minimum vocari in regno cælorum, quiſquis vnum eorũ ſoluerit, & ſecundũ ſolutionem ſuã docuerit, magnum autem vocari, quiſquis ea fecerit & ſic docuerit: & ex eo iam in regno cælorum futurum eſſe, quia magnus eſt: quid opus eſt addi præceptis legis minimis, ſi in regno cælorum poteſt eſſe, quia magnus eſt, quiſquis ea fecerit, & ſic docuerit? Quapropter ſic eſt accipienda illa ſententia: Qui autem fecerit & docuerit ſic, magnus vocabitur in regno cælorum. i. non ſecundùm illa minima, ſed ſecundùm ea quæ ego dicturus ſum. Quæ ſunt autem iſta? Vt abundet, inquit, iuſtitia veſtra ſuper ſcribarum & phariſæorũ: quia niſi abundauerit, non intrabitis in regnum cælorum. Ergo qui ſoluerit illa minima, & ſic docuerit, minimus vocabitur. Qui autem fecerit illa minima, & ſic docuerit, non iam magnus habendus eſt & idoneus regno cælorum, ſed tamen nõ tam minimus, quàm ille qui ſoluit. Vt autem ſit magnus, atque illi regno aptus, facere debet & docere, ſicut Chriſtus nunc docet. i. vt abundet iuſtitia eius ſuper ſcribarum & phariſęorum. Iuſtitia phariſæorum eſt, vt non occidant: Iuſtitia eorum qui intraturi ſunt in regnum Dei, vt non iraſcantur ſine cauſa. Minimum eſt ergo non occidere: & qui illud ſoluerit, minimus vocabitur in regno cælorum. Qui autem illud impleuerit vt non occidat, non continuò magnus erit & idoneus regno cælorum, ſed tamen aſcendit aliquem gradum: perficietur autem, ſi nec iraſcatur ſine cauſa. Quod ſi perfecerit, multo remotior erit ab homicidio. Quapropter qui docet vt non iraſcamur, non ſoluit legem ne occidamus, ſed implet potiùs, vt & foris dum non occidimus, & in corde dum non iraſcimur, innocentiã cuſtodiamus. *Audiſtis ergo, inquit, quia dictum eſt antiquis, Non occides. Qui autem occiderit, reus erit iudicio. Ego autem dico vobis, quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo ſine cauſa, reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri ſuo, racha, reus erit concilio. Qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis.* Quid intereſt inter reum iudicio, & reum concilio, & reum gehẽnæ ignis? Nam hoc poſtremum, quod grauiſſimum ſonat admonet gradus quoſdam factos à leuioribus ad grauiora, donec ad gehennam ignis veniretur: Et ideò ſi leuius eſt eſſe reum iudicio, quàm eſſe reum concilio: item leuius eſſe reum concilio, quàm reum gehennæ ignis: oportet vt leuius eſſe intelligatur iraſci ſine cauſa fratri, quàm dicere racha: & rursùm leuius eſſe dicere racha, quàm dicere fatue. Non enim reatus ipſe haberet gradus, niſi gradatim etiã peccata cõmemorarentur. Vnum aũt hic verbum obſcurum poſitum eſt, quia nec Græcũ eſt nec Latinum, racha. Cætera verò in ſermone noſtro vſitata ſunt. Nõnulli aũt de Græco trahere voluerũt interpretationem huius vocis, putantes pannoſum dici racha, quoniam Græcè pannus ῥάκος dicitur. A quibus tamen cùm quæritur quid dicatur Græcè pannoſus, non reſpondent racha. Deinde poſſet Latinus interpres vbi poſuit racha, pãnoſum ponere, nec vti verbo quod in lingua Latina nullum ſit, & in Græca inuſitatum. Probabilius ergo eſt, quod audiui à quodam Hebræo, cùm id interrogaſſem. Dixit enim eſſe vocem non ſignificantem aliquid, ſed indignãtis animi motum exprimentem. Has interiectiones grammatici vocant particulas orationis, ſignificantes cõmoti animi affectũ, velut cùm dicitur à dolẽte, heu: vel ab iraſcente, hem. Quæ voces quarũcunq; linguarum ſunt propriæ, nec in aliam linguã facilè transferuntur. Quæ cauſa vtiq; coëgit tam Græcum interpretẽ, quàm Latinũ, vocem ipſam ponere, cùm quomodò eam interpretaretur, nõ inueniret. Gradus itaq; ſunt in iſtis peccatis, vt primò quiſq; iraſcatur, & eum motum retineat corde conceptum. Iam ſi extorſerit vocem indignãtis ipſa commotio, non ſignificantẽ aliquid, ſed illum animi motum ipſa eruptione teſtantẽ, qua feriatur ille cui iraſcimur, plus eſt vtiq;, quàm ſi ſurgens ira ſilentio premeretur. Si verò nõ ſolũ vox indignãtis auditur, ſed etiam verbum, quod iam certam vituperationem eius in quẽ profertur, deſignet & notet, quis dubitet amplius hoc eſſe, quàm ſi ſolus indignationis ſonus ederetur? Itaq; in primo vnũ eſt. i. ira ſola. In ſecũdo duo, & ira, & vox quæ iram ſignificat. In tertio tria, & ira, & vox quæ iram ſignificat, & in voce ipſa certa vituperationis expreſsio. Vide nunc etiam tres reatus, iudicij, concilij, & gehennæ ignis. Nã in iudicio adhuc defenſioni datur locus. In cõcilio autem quanquam & iudicium eſſe ſoleat, tamen quia intereſſe aliquid hoc loco fateri cogit ipſa diſtinctio, videtur ad conciliũ pertinere ſententiæ prolatio, quãdo non iam cũ ipſo reo agitur, vtrùm damnandus ſit, ſed inter ſe qui iudicant cõferunt, quo ſupplicio damnari oporteat, quem conſtat eſſe damnandum. Gehenna verò ignis, nec damnationem habet dubiam, ſicut iudicium, nec damnati pœnam, ſicut concilium. In gehenna quippe ignis certa eſt & damnatio, & pœna damnati. Videntur ergo aliqui gradus in peccatis & reatu, ſed quibus modis inuiſibiliter exhibeantur meritis animarum, quis poteſt dicere? Audiendum eſt itaque, quantùm interſit inter iuſtitiam phariſęorum, & iſtam maiorẽ, quæ in regnum cælorũ introducit: quod cùm ſit grauius occidere, quàm verbo irrogare cõuiciũ, ibi occiſio facit reum iudicio, hic autem ira facit reum iudicio, quod trium illorum peccatorum

Racha quid ſit.

Tres gradus iræ.

Tres reatus iudicij, concilij & gehennæ.

leuiſsimum eſt: quia illi quæſtionem homicidij inter homines agitabant, hic autem omnia diuino iudicio committuntur, vbi finis damnatorũ eſt gehenna ignis. Quiſquis autem dixerit, quòd grauiori ſupplicio in maiore iuſtitia punitur homicidium, ſi gehenna ignis punitur conuitium, cogit intelligi eſſe differentias gehennarum. Sanè in tribus iſtis ſententijs ſubauditio verborũ intuenda eſt. Habet enim prima ſententia omnia verba neceſſaria, vt nihil ſubaudiatur. Qui iraſcitur, inquit, fratri ſuo ſine cauſa, reus erit iudicio. In ſecunda verò cùm ait: Qui autem dixerit fratri ſuo, racha, ſubauditur, ſine cauſa, & ita iungitur, reus erit concilio. Iam in tertia vbi ait: Qui autem dixerit fatue, duo ſubaudiuntur, & fratri ſuo, & ſine cauſa. Hoc eſt vnde defenditur, quòd Apoſtolus Galatas vocat ſtultos, quos etiam fratres nominat. Nõ enim id facit ſine cauſa. Ideò autem hic frater ſubaudiendus eſt, quia de inimico poſteà dicitur, quomodò etiam ipſe tractandus ſit maiore iuſtitia. Deinde hic ſequitur: *Si obtuleris munus tuum ante altare, & illic recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersùm te, relinque ibi munus tuũ ante altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuũ.* Hinc vtiq; apparet de fratre dictũ eſſe ſuperiùs, quoniam ſententia quæ ſequitur, ea coniũctione connectitur, vt ſuperiori atteſtetur. Nõ enim ait: Si autẽ obtuleris munus tuum ad altare, ſed ait: Si ergo obtuleris munus tuum ad altare. Nã ſi iraſci non eſt fas fratri ſine cauſa, aut dicere racha, aut dicere fatue, multo minùs fas eſt animo tenere aliquid, vt in odium indignatio cõuertatur. Ad hoc pertinet etiam quod alio loco dicitur: Non occidat ſol ſuper iracundiam veſtram. Iubemur ergo illaturi munus ad altare, ſi recordati fuerimus aliquid aduersùm nos habere fratrem, munus ante altare relinquere, & pergere ac reconciliari fratri: deinde venire & munus offerre. Quod ſi accipiatur ad literam, fortaſsis aliquis credat ita fieri oportere, ſi præſens ſit frater. Non enim diutiùs differri poteſt, cùm munus tuum relinquere ante altare iubearis. Si ergo de abſente, & quod fieri poteſt, etiam trans mare conſtituto aliquid tale veniat in mentem, abſurdum eſt credere ante altare munus relinquendum, quod poſt tot terras & maria peragrata offeras Deo. Et idcircò prorsùs intrò ad ſpiritalia refugere cogimur, vt hoc quod dictum eſt, ſine abſurditate poſsit intelligi. Altare itaq; ſpiritaliter in interiore Dei templo ipſam fidem accipere poſſumus, cuius ſignum eſt altare viſibile. Quodlibet enim munus offerimus Deo, ſiue prophetiam, ſiue doctrinam, ſiue orationem, ſiue hymnum, ſiue pſalmũ, & ſi quid tale aliud ſpiritalium donorum animo occurrerit, acceptũ eſſe non poteſt Deo, niſi fidei ſynceritate fulciatur, & ei fixæ atq; immobili tanquàm altari imponatur, vt poſsit integrum atq; illibatum eſſe quod offertur. Nam multi hæretici non habentes altare, id eſt, veram fidem, blaſphemias pro Dei laude dixerunt, terrenis videlicet opinionibus aggrauati, votum ſuum tanquam in terram proijcientes. Sed debet eſſe ſana etiam offerentis intentio. Et propterea cùm tale aliquid oblaturi ſumus in corde noſtro, id eſt, in interiore Dei tẽplo, (Templum enim Dei ſanctum eſt, inquit, quod eſtis vos: Et in interiori homine habitare Chriſtũ per fidem in cordibus noſtris) ſi in mentem venerit, quòd aliquid habeat aduersùm nos frater, id eſt, ſi nos eum in aliquo læſimus: tunc enim ipſe habet aduersùm nos. Nam nos habemus aduersùs illum, ſi ille nos læſerit, vbi nos nõ opus eſt pergere ad reconciliationem. Nõ enim veniã poſtulabis ab eo, qui tibi fecit iniuriã, ſed tantũ dimittes, ſicut tibi à Domino dimitti cupis, quod ipſe cõmiſeris. Pergendum eſt ergo ad reconciliationem, cùm in mentem venerit, quòd nos forte fratrẽ in aliquo læſimus. Pergendũ autem non pedibus corporis, ſed motibus animi, vt te humili affectu proſternas fratri, ad quẽ chara cogitatione cucurreris, in conſpectu eius cui munus oblaturus es. Ita enim etiam ſi præſens ſit, poteris eum non ſimulato animo lenire, atq; in gratiam reuocare veniam poſtulando, ſi hoc priùs coram Deo feceris, pergens ad eum nõ pigro motu corporis, ſed celerrimo dilectionis affectu. Atque inde veniens, id eſt, intentionem reuocans ad id quod agere cœperas, offeras munus tuum. Quis autem hoc facit, vt fratri ſuo vel non iraſcatur ſine cauſa, vel racha non dicat ſine cauſa, vel eum fatuum non appellet ſine cauſa, quod totum ſuperbiſsimè admittitur: vel ſi fortè in horum aliquo lapſus fuerit, quod vnum eſt remedium, ſupplici animo veniam deprecetur, niſi quiſquis inanis iactantiæ ſpiritu nõ inflatur? Beati ergo pauperes ſpiritu: quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.

Vide 1. Retrac. ca. 19. — *Gal. 5.* — *Epheſ. 4.* — *Altare ſpiritale, fides vera.* — *Hæretici pro Dei laude blaſphemias dicunt.* — *1. Cor. 3. Epheſ. 3.* — *Vt frater abſens reconciliandus.* — *Matt. 5.*

EADEM DOMINICA, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Amen dico vobis, niſi abundauerit iuſtitia veſtra plùs quàm ſcribarum & phariſæorum, non intrabitis in regnum cælorum, &c. Matt. 5.

SCribarum enim & phariſæorum iuſtitia fuit, vt benè prædicarent, & benè populum admonerent, nõ tamen ea faciebant, quæ prædicabant & admonebant. Vnde alibi Dominus ait: Super cathedram Moyſi ſederunt ſcribæ & phariſæi: omnia ergo quæ dixerint vobis facite, ſecundùm opera eorũ nolite facere. Quare hoc? Dicunt enim, & non faciunt. Erat igitur eorum iuſtitia, dicere & nõ facere, legem ſoluere & non adimplere. Hæc autẽ ad cælorũ regnũ properantibus non ſufficiunt. Audi-

Scribarum & phariſæorum iuſtitia. — *Matt. 23.*

Audiſtis quia dictum eſt antiquis: Non occides: qui autem occiderit, reus erit iudicio. Ego autem dico vobis, quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio: qui autem dixerit fratri ſuo racha, reus erit concilio: qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis. Non, inquit, vobis ſufficiunt ad iuſtitiam ea, quæ ſcribæ & phariſæi ſibi ſufficere non benè cogitabant. Maiora nouis quã antiquis præcepta dantur: illis dicitur ne occidant, iſtis dicitur ne iraſcantur: illi ab homicidio, iſti ab ira & odio coërcentur. Sed quid eſt, quod Dominus ait: Qui autẽ occiderit, reus erit iudicio? Non enim omnis qui occidit, reus mortis in iudicio iudicatur: neq; verò lex omnes damnat qui occidunt, quoniã & ipſa multos occidere iubet. Determinãdus eſt igitur locus iſte, ſicut & cætera quæ breuiter dicta minus aliquid habere videntur. Dicit enim lex: Quicunque ſpontè vel per odium & inſidias hominem occiderit, ipſe quoque occidatur. Cæteris verò tres ciuitates conſtituit, ad quas fugiant ne moriantur. Quod quid ſignificet, non eſt huius loci exponere. Videamus quod ſequitur. *Ego autem dico vobis, quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio.* In quo iudicio? In hoc enim quod in Eccleſia fit, non tenetur ita. In illo verò diſtricto iudicio, ſi omnis qui iraſcitur damnabitur, nulli aut pauci ſaluari poterunt. Quis enim tam quietæ mentis eſt, vt aliquando non iraſcatur? Determinandum eſt igitur & iſtud, vt non de omni ira, ſed de inſtanti & perſeueranti intelligatur, quæ iam alio nomine odium vocatur. Ira enim inueterata, odium dicitur. Vnde & benè non præterito vel futuro, ſed inſtanti tempore vtitur, dicens: Omnis qui iraſcitur. Et hoc quidẽ manifeſtum eſt, quia ſic damnatur ille qui fratrẽ ſuum odit, ſicut & ille qui occidit: vterque enim homicida vocatur. Hoc enim Ioannes Apoſtolus dicit: Omnis qui odit fratrem ſuum, homicida eſt: & ſcitis quòd omnis homicida non habet vitam æternam in ſe manentem. Sic igitur omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio: qui autem dixerit fratri ſuo racha, reus erit concilio. Racha enim mentis affectum cũ indignatione & irriſione ſignificat: velut quum irridendo inflatis faucibus aliquem inſufflamus. Dicitur quòd racha interpretatur vanus. Sed nunquid tam magnum peccatum eſt dicere, Racha, id eſt, aliquem quolibet ſono vocis irridere, vt quicunq; hoc dixerit, reus in concilio habeatur? Magnum enim peccatum eſt omnis iniuria. Dicatur ergo: Si quis dixerit fratri ſuo Racha, & eũ irridendo qui irriſione dignus non eſt, ad indignationem & iram prouocauerit, in concilio epiſcoporum reus & culpabilis iudicabitur. Sæpè ex parua iniuria magnæ lites concitantur: quæ omnes in illius caput redundant, qui principalis cauſa earum extitit; ſecundùm illud: Qui effundit aquas, caput eſt iurgiorum. Vnde & in lege præcipitur: Si egreſſus ignis inuenerit ſpicas, & comprehenderit aceruos frugum, ſiue ſtantes ſegetes in agris, reddet damnum qui ignem ſuccenderit. Nam & ipſe Dominus ait: Væ illi, per quem ſcandalum venit. Si enim de verbo otioſo rationem reddituri ſumus, quanto magis de iniurijs & contumelijs? *Qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis.* Quid eſt hoc ô Domine? quid eſt hoc ô magiſter veritatis? Quid enim ſi hoc dixerit, & pœnitentiam egerit? Scimus enim multos ſanctorum non ſolùm fatuos, ſed hæreticos alios dicere non timuiſſe, eosq; de hæreſibus accuſatos victosq; damnaſſe. Nam & Apoſtolus Paulus ſcribens ad Galatas, inſenſatos & ſtultos eos vocauit: quod quidem non minoris iniuriæ eſt, quàm ſi fatuos dixiſſet. Ait enim: O inſenſati Galatæ, quis vos faſcinauit non obedire veritati? Et paulò pòſt: Sic ſtulti facti eſtis, vt quũ ſpiritu cœperitis, nunc carne conſummamini? Sic igitur dicamus: Qui ſuperbiæ ſpiritu inflatus, non corrigendi gratia, ſed inuidioſè & malitioſè fratrem ſuum fatuum dixerit, eumq; contra ſe ad indignationem & odium prouocare nõ timuerit, tamdiù gehennæ ignis reus erit, donec pœnitentia ductus, eum quem iniuſtè commouerat, quolibet modo, quantùm in ſe eſt, ſibi reconciliet. Vt autem ipſum Dominum hoc ſenſiſſe intelligas, audi quod ſequitur: *Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersùm te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum.* Ac ſi dicat: Fratrẽ tuum fatuũ vocaſti, iratus eſt tibi, iuſtam cauſam habet aduersùm te, eius indignatio tuũ peccatũ eſt: non te recipio: vade priùs & reconciliare fratri tuo. Et fortaſſe ideò has, quas prædiximus, iniurias nominatim Dominus poſuit, quia tunc temporis magis in vſu habebantur, & aut paruum aut nullum peccatum eſſe videbantur. Dedit igitur nobis regulam, nouamq; legem cõſtituit, vt nullum peccatum negligamus: quoniã etiam illa quæ minima eſſe putantur, niſi reſecata fuerint, animas perdunt & damnant. Neq; verò quaſi parua negligenda ſunt, pro quibus Deus offenſus, munera iam ante altare poſita recipere dedignatur. Sequitur: *Eſto conſentiens aduerſario tuo citò, dum es in via cum eo, ne fortè tradat te aduerſarius iudici, & iudex tradat te miniſtro, & in carcerem mittaris.* Hoc autem tale eſt, ac ſi diceret: Audiſti quid dixerim. Hęc verba vitę ſunt & ſalutis: eſto igitur conſentiens eis. Hic eſt enim aduerſarius tuus. Quis enim ſic aduerſatur homini, vt ſermo diuinus? Vult enim iſte occidere: dicit ille: Non occides? Vult iſte mœchari: dicit ille: Non mœchaberis. Vult iſte furari: dicit ille: Nõ furaberis. Et tandem vno ſermone penè omnia comprehendens, ait: Quod tibi non vis fieri, alij ne feceris. Eſto igitur conſentiens huic aduerſario tuo. Hoc autem citò, interim dum es in via cum eo: citò enim hæc via finitur: pauca ſunt milliaria.

Euangelij præcepta maiora quã legis.

Exod. 21.

Odiũ, ira inueterata.

Ioan. 3.

17.

22.

Matt. 18.

Matt. 12.

Gal. 3.

Ibid.

Vt accipiẽdũ, Qui dixerit fratri ſuo fatue.

Nullũ peccatũ negligendum.

Sermo Dei aduerſarius noſter.

Tob. 4.

ria. Tanta eſt hæc via, quanta eſt vita vniuſcuiuſque. Quamuis enim alijs longior, alijsque breuior ſit, nulli tamen valdè prolixa eſt. Poſtquàm verò via completa fuerit, & vita finita, iam nihil proderit conſentire velle. Quid igitur? Accuſabit enim te aduerſarius tuus, tradet te iudici. Cur non dicis, optime Domine, Tradetque te mihi? Tu es enim, qui conſtitutus es à Deo iudex viuorum & mortuorum. Sed quid ſequitur? Et iudex tradet te miniſtro. O quàm iniquo miniſtro ad cruciandum traditur, qui bono cōſiliario conſentire noluit. Poſteà verò quid fiet? Et in carcerem mittaris. Carcer iſte, infernus eſt. Qualis miniſter, talis & carcer. Ille enim eſt crudelior omnibus, iſte formidoloſior & horribilior vniuerſis, in quo tenebræ nunquàm deficiunt, in quo ignis nunquàm extinguitur, in quo vermis nunquam moritur. *Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas nouiſſimam quadrantem.* Magnum eſt hoc debitum, infinita & innumerabilis eſt pecunia iſta, ad cuius nouiſſimum quadrantem nunquam venitur: qui ſemper ſoluitur, nunquam finitur.

Act. 10.

Carcer, infernus.

Eſa. 66.

DOMINICA VIII. POST PENTECOSTEN, IN EPISTOLAM Concio exegetica.

EX eodem capite, vnde Dominica ſuperiori lectio deprompta fuit, etiam hodiè profertur. Sedulò id agit ſancta mater Eccleſia, vt Apoſtolicis inſtitutionibus filios ſuos diligenter imbutos, & à vitijs faciat abhorrere, & iuſtitiæ ſtudioſos ſeſe præbere. Qui enim Chriſto nomen dedimus, Chriſti veſtigijs inſiſtere debemus, qui peccatum non fecit. Monſtroſa res eſt Chriſtum ore confiteri, & interim tamen ab eius vita & doctrina improbis moribus turpiter diſcrepare. Ad Apoſtolicam lectionem accedamus, & ſenſa Spiritusſancti, beatiſsimi Apoſtoli ore expreſſa, attentis auribus excipiamus. *Humanum dico propter infirmitatem carnis veſtræ, ſicut enim exhibuiſtis membra veſtra ſeruire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra veſtra ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationem.* Pudorem quendam, ait Origenes, per hoc incutit Apoſtolus auditoribus, vt hoc ſaltem obſequij dependant iuſtitiæ & ſanctificationi, quod prius immunditiæ & iniquitati detulerant. Quid ergo tam humanum, hoc eſt, quid tam leue, quid tam ſine onere, & quod nulla ratione prorsùs poſsit infirmitatis excuſari? Sicut, inquit, exhibuiſtis membra veſtra ſeruire iniquitati, ita nunc exhibete membra veſtra ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationē. Inglorioſum quidem eſt, vt ita quis virtutibus ſicut vitijs ſeruiat: multò enim ampliùs, & multò intentiùs honoranda iuſtitia eſt. Sed & ego, inquit, humanè & communiter ago, eadem poſtulo, ſimilia requiro. Dudum currebant pedes veſtri ad dæmonum templa, nunc autem concurrant ad eccleſiam Dei. Currebant priùs ad effundendum, nunc autem ad liberandum ſanguinem currant. Protendebantur manus priùs vt aliena diriperent, nunc protendantur vt propria largiantur. Circunſpiciebant priùs oculi mulierem aut alienū aliquid ad concupiſcendum, nunc circunſpiciant pauperes, debiles, egenos, ad miſerandum. Aures delectabantur auditu vano, vel bonorum derogationibus, nunc conuertantur ad audiendum verbum Dei, ad explanationem legis, & ad capiendam ſapientiam & diſciplinam. Lingua, quæ conuicijs, maledictis, & turpiloquijs aſſueta, nunc conuertatur ad benedicendum Dominum in omni tempore, ſermonem ſanū proferat & honeſtum, vt det gratiam audientibus, & veritatem loquatur cum proximo ſuo. Sed quid opus eſt hæc ſingula perſequi, cùm pateat etiam tibi, vniuſcuiuſque membri miniſteriū, quod exhibuit vitijs, aptare virtutibus, & actum quem exhibuit immunditiæ, ad caſtitatem nunc ſanctificationemque conuertere? Videtur ſanè hic iuſtitiam pro omnibus ſimul virtutibus nominaſſe: ſicut è contrario iniquitatem pro omnibus ſimul vitijs poſuiſſe. Addit ſanè iuſtitiæ ſanctificationem, quò videlicet caſtitatis partem & generaliter cum cæteris, & per ſemetipſam ſpecialiter commendaret. Sed & illud aſpice, quòd vbique per hæc arbitrij libertatem deſignat, & oſtendit vnumquenque in ſua habere poteſtate, vt quæ antè iniquitati ad iniquitatem ſeruitia dependebant, hæc conuerſo in melius propoſito iuſtitiæ ſanctificationique dependant. Quod vtique fieri non poſſet, ſi neceſsitas naturæ, vt quibuſdam videtur, repugnaret, aut aſtrorum curſus obſiſteret. *Cùm enim ſerui eſſetis peccati, liberi fuiſtis iuſtitiæ. Quem ergo fructum habuiſtis tunc in illis, in quibus nunc erubeſcitis?* Cùm quis peccato ſeruit, iuſtitiæ liber eſt, hoc eſt, alienus à iuſtitia. hic enim liberum, alienum dicit, & rectè quidem. Nemo enim poteſt & peccato ſimul & iuſtitiæ ſeruire, ſicut Saluator dixit, Quia nemo poteſt duobus dominis ſeruire. Illud ſanè notandum eſt, eſſe & libertatē culpabilem & laudabilem ſeruitutem. Nam liberum eſſe iuſtitiæ, crimen eſt: ſeruum verò eſſe, laudabile. Quòd autē dicit, iuſtitiæ ſeruū fieri, ſimul intellige & ſapientiæ, & pietati, & pudicitiæ, & omnibus vnà virtutibus: ſicut è cōtrario qui peccat, ſeruus eſt ſimul & concupiſcentiæ malæ, & iræ, & furoris, & impudicitiæ, & rapinæ, & omnibus ſimul vitijs ac ſceleribus ſeruit. Vnde noſmetipſos diſcutere ſemper debemus per ſingula quæ gerimus, & in vnoquoque actu cōſiderare cuínam ſeruiamus, peccatóne ad iniquitatem, an iuſtitiæ in ſanctificationem. Hucuſque Origenes. Addamus huic Chryſoſtomum, ita in hæc poſtrema verba ſcribentem:

Christiani Christū ſectari debēt

Rom. 6.

Membra vt in Dei cultum vertenda.

Sanctificatio pro castitate.

Liberum arbitrium.

Matth. 6.

bentem: Talis quippe erat ſeruitus illa (nempè, peccati) vt illius vel meminiſſe tantùm, turpitudinem quandam & pudorem adferat. Si ergo ipſius cōmemoratio pudefacit, multò magis actus ipſe. Duplex itaq; lucrum nacti eſtis: & quòd à dedecore liberati eſtis, & quòd cognouiſtis in quibus aliquando fueritis: quemadmodùm & tunc duplici damno affecti eſtis, cùm quòd pudenda committebatis, tùm quòd erubeſcere etiam ignorabatis; id quod priori grauius erat, & tamen ſeruiendo perſeuerabatis. Hæc ille. Meritò hic locus admonere homines deberet, vt ſibi à peccatis caueant, quippe quæ poſt breuem voluptatem mirabiliter confundunt & pudefaciunt hominem, & intolerabiliter rodunt & angunt conſcientiam. Aulus Gellius libro primo capite octauo de Demoſthene commemorat, quòd cùm nobiliſsimi ſcorti Corinthiæ Laidis expetijſſet concubitum, & illa more ſuo ingentem pecuniæ ſummam poſceret, iter auerterit petulantia mulieris & pecuniæ magnitudine abſterritus, dixeritque, Ego tanti non emo pœnitere. Rectè nimirùm, quia voluptatis comes eſt pœnitentia. Cicero in officijs voluptates blandiſsimas dominas vocat, ſed eſt earum ſeruitus turpiſsima atque moleſtiſsima. *Nam finis illorum mors eſt.* Mors vtique gehennæ, de qua ſcriptum eſt, Mors peccatorum peſsima. Hæc eſt mors ſecunda, mors reuerà expaueſcenda, quæ depaſcet impios, non vt moriantur, ſed vt ad noua ſupplicia ipſa mortis perpetuitate reſtaurentur. Vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur. Hæc ſunt breuiſsimæ voluptatis certiſsima præmia, quæ ſtulti & impij & perditi longè maiori & ſtudio & labore ſibi comparant, quàm Deus exigat pro obtinendo regno cælorum. O filij hominum, vſquequò graui corde? Si tam eſtis appetentes voluptatum, cur non inhiatis illi ſempiternæ beatitudini, in qua affatim & ſine vllo fine parauit Deus diligentibus ſe, quę nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt? Quæ verò poteſt eſſe voluptas in rebus nefarijs, in vitijs & ſceleribus, quæ vbi perpetrata ſunt, conſcientiam diſcruciant, & obnoxios reddunt ſui ſectatores morti ſempiternæ? *Nunc verò liberati à peccato, ſerui autem facti Deo, habetis fructum veſtrum in ſanctificationem, finem verò vitam æternam.* Illorum (putà, peccatorum) fructus eſt, ait Chryſoſtomus, turpitudo, etiam poſt adeptam liberationem: horum verò, ſanctificatio: vbi verò ſanctificatio, illic & plurima eſt fiducia: illorum finis mors eſt, horum verò vita æterna. Vides quomodò oſtendat, quædam quidem iam data, quædam verò adhuc ſperanda eſſe, & quomodò ex ijs quæ data ſunt, futura fidem inueniant, videlicet à ſanctificatione vita æterna? Etenim ne cauſeris hic omnia in ſpe tantummodò conſiſtere, oſtendit quòd iam & fructum huius rei adeptus ſis. Primū, quòd à malitia liberatus es, malisq; illis, quorum & recordatio pudorem adfert. Alterū, quòd iuſtitiæ ſeruus conſtitutus es. Tertiū, quòd ſanctificatione potiris. Quartum, quòd & vitam conſecutus es, vitam ſcilicèt non temperariam ſed æternam. Itaque licèt hæc omnia, inquit, cōſecuti ſitis, tantùm vel ex æquo hic quoque ſeruite. Tametſi enim hic & excellentior multò ſit Dominus, & magna ſeruitutis præmiorumque, pro quibus ſeruitis, diſtantia, nihil tamen amplius exigo, quàm quantum anteà iniquitati præſtitiſtis. Hæc ille. Legitur apud Gellium libro 16. capite primo, ſententia memorabilis Catonis, quæ cùm hoc Pauli loco pulchrè quadrare videatur. Eſt autem eiuſmodi: Cogitate, inquit, cum animis veſtris, ſi quid vos per laborem rectè feceritis, labor ille à vobis citò recedet, benefactum à vobis dum viuetis non abſcedet. Sed ſi qua per voluptatem nequiter feceritis, voluptas citò abibit, nequiter factum illud apud vos ſemper manebit. Hoc igitur nos, qui in baptiſmo Chriſto nomē dedimus, ſedulò nobiſcum expendamus, vt & ad ſectandam iuſtitiam reddamur alacriores, & ad fugiendam peccati turpitudinem magis ac magis inflammemur. D. Ambroſius locum hunc exponens, Si accepta, inquit, remiſsione peccatorum, bonorum actuum æmuli fuerimus, acquirimus ſanctitatem: finem verò habebimus, id eſt, exitum vitam perpetuam. A morte enim hac, quam finem dixit, tranſimus ad vitam, quæ ſine fine eſt. Hæc ille. *Stipendia enim peccati, mors: gratia autem Dei vita æterna, in Chriſto Ieſu domino noſtro.* Eant nunc peccati mācipia, & pro ſeruitute duriſsima, quā peccato exhibent, mortē expectent nō qualemcunque, ſed ſempiternam. Iuſtitiæ autem ſtipendia, vita æterna: ſed ne quis eam ſuis viribus tribueret, quod faciebant olim hæretici Pelagiani, addidit Apoſtolus, eam ex Dei gratia proficiſci. Cùm enim Iacobus Apoſtolus aperiſsimè dicat, omne datum optimum & omne donum perfectum deſurſum eſſe, certū eſt ex nobis ipſis nihil nos habere boni, ſed ſi quid in nobis boni eſt, id nos gratiæ Dei meritò acceptum ferre debere. Ergo etiam ipſa merita noſtra, quibus redditur vita æterna, rectiſsimè ab Auguſtino dicuntur eſſe dona Dei. Idemque Auguſtinus Epiſtola 105. ad Sixtum presbyterum, Vnde & ipſa, ait, vita æterna, quæ vtique in fine ſine fine habebitur, & ideò meritis præcedentibus redditur, tamen quia eadem merita, quibus redditur, non à nobis parata ſunt per noſtram ſufficientiam, ſed in nobis facta per gratiam, etiam ipſa gratia nuncupatur, non ob aliud niſi quia gratìs datur: nec ideò quia meritis non datur, ſed quia data ſunt & ipſa merita quibus datur. Vbi autem inuenimus etiam vitam ęternam gratiam nuncupari, habemus apud eundem magnificum gratiæ defenſorem Apoſtolum Paulum: Stipendium, inquit, peccati mors eſt: gratia autem Dei vita æterna, in Chri-

Margin notes: *Seruitus peccati abominabilis.* — *Peccata mundi...* — *Pſal. 33.* — *Pſal. 48.* — *Eſa. 66.* — *1. Cor. 2.* — *Sententia Catonis memorabilis.* — *Studiū bonorum operum in quid præſtet.* — *Iac. 1.* — *Merita noſtra dona Dei.* — *Meritis datur vita æterna.*

ſto Ieſu Domino noſtro. Vide, obſecro te, in quanta breuitate quàm vigilanter verba poſuerit, quibus diligenter conſideratis, quæſtionis huius aliquantulum dilucẽſcat obſcuritas. Cùm enim dixiſſet, Stipendium peccati mors, quis non congruentiſsimè & conſequenter addere iudicaret, Stipendium autem iuſtitiæ vita æterna? Et verum eſt: quia ſicut merito peccati tanquam ſtipendium redditur mors, ita merito iuſtitiæ tanquam ſtipendium vita æterna. Aut ſi
Abac. 2. nollet dicere iuſtitiæ, diceret fidei, quoniam iuſtus ex fide viuit. Vnde etiam & merces appellatur plurimis ſanctarum ſcripturarum locis: nuſquam porrò dicta eſt merces iuſtitia vel fides, quia iuſtitię vel fidei redditur merces. Quod eſt autem merces operanti, hoc militanti ſtipendium. Sed beatus Apoſtolus aduerſùs elationem, quæ vſqueadeò magnis tentat irrepere, vt & ſibi propter ipſam dicat datum angelum ſa-
2. Cor. 12. tanæ, à quo colaphizaretur, ne verticem pręſumptionis erigeret: Aduersùs hanc ergo elationis peſtem vigilantiſsimè militans, Stipendium, inquit, peccati mors. Rectè ſtipendium, quia debetur, quia dignè retribuitur, quia meritò redditur. Deinde ne iuſtitia de humano ſe extolleret bono merito, ſicut humanum meritum malum non dubitatur eſſe peccatum, non à contrariò retulit, dicens, Stipendium iuſtitiæ vita æterna, ſed, Gratia, inquit, Dei vita æterna. Et hæc ne præter mediatorem aliqua alia via quæreretur, adiecit, In Chriſto Ieſu Domino noſtro, tanquàm diceret: Audito quod ſtipendium peccati ſit mors, quid te diſponis extollere ô humana non iuſtitia, ſed nomine iuſtitiæ planè ſuperbia, quid te diſponis extollere, &
1 Cor. 4. contrariam morti vitam æternam tanquàm debitum ſtipendium flagitare? Cui debetur vita æterna, vera iuſtitia eſt. Si vera iuſtitia eſt,
Iac. 1. ex te non eſt, deſurſum eſt, deſcendens à patre luminum: vt haberes eam, profectò accepiſti. Quid enim habes, quod non accepiſti? Quapropter, ô homo, ſi accepturus es vitam æternam, iuſtitiæ quidem ſtipendium eſt, ſed tibi gratia eſt, cui gratia eſt & ipſa iuſtitia. Hæc in Epiſtola ad Sixtum Auguſtinus, qui in libro de Gratia & libero arbitrio cap. 7. ſcribit in hæc
Rom. 3. verba: Homines non intelligentes, quod ait ipſe Apoſtolus, Arbitramur iuſtificari hominem per fidem ſine operibus legis, putauerunt eum dicere, ſufficere homini fidem, etiamſi malè vi-
Gal. 5. uat, & bona opera non habeat. Quod abſit, vt ſentiret vas electionis, qui cùm dixiſſet quodam loco, In Chriſto Ieſu neque circuncisio aliquid
Fides vera valet, neque præputium, mox addidit, Sed fides quæ per dilectionem operatur. Ipſa eſt fides,
Iac. 2. quæ fideles Dei ſeparat ab immundis dæmonibus. Nam & ipſi, ſicut dicit Apoſtolus Iacobus, credunt & contremiſcunt, ſed non benè operantur. Non ergo habent iſtam fidem, ex qua iuſtus viuit, id eſt, quæ per dilectionem operatur, vt reddat ei Deus vitam æternam ſecundùm opera eius. Sed quia & ipſa bona opera nobis ex Deo ſunt, à quo nobis & fides eſt & dilectio, propterea idem ipſe Doctor gentium etiam ipſam vitam æternam gratiam nuncupauit. Sic Auguſtinus. Præſtet nobis vitam æternam ipſa vita æterna Dominus noſter IESVS Chriſtus, cui cum Patre & Spirituſancto eſt omnis honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

DOMINICA EADEM,

Marc. VIII.

In illo tempore, Cùm multa turba eſſet cum Ieſu, nec haberent quod manducarent, conuocatis diſcipulis, ait illis. Miſereor ſuper turbam, quia eccè iam triduò ſuſtinent me, nec habent quod manducent. Et reliqua. Homilia beati Auguſtini.

ALtitudinem diuinitatis ſuæ, & miſericordiam humanitatis, multis & varijs modis in ſcripturis ſanctis Dominus noſter Ieſus Chriſtus oſtendit, quemadmodùm ſolet in myſterijs & ſacramentis, vt & petentes accipiant, & quærentes inueniant, & pulſantibus aperiatur. Omnia enim quæ in hoc mundo ſub fragilitate noſtra exhibuit miracula, nobis proficiunt. Non vtique ſine cauſa faciebat ea Dominus, vel quaſi fruſtrà & inaniter. Verbum Dei eſt Chriſtus, qui non ſolùm ſonis, ſed etiam factis loquitur hominibus. Hoc enim etiam, quod hodiè de ſancto euangelio lectum eſt, quærit intellectorem: & cùm fuerit intellectum, ſpirituale facit gaudium. Et in hac lectione ſimul conſideranda eſt in vno eodemque redemptore noſtro diſiuncta operatio diuinitatis & humanitatis, atque omnimodis deteſtandus error Eutychetis, qui vnam tantùm in Chriſto dogmatizare præſumit operationem. In alterutra enim patre, vel qui ſolùm hominem fuiſſe dixerit, gloriam negabit conditoris: vel qui ſolùm Deum, negabit miſericordiam redemptoris. Nempe quòd ſuper turbam miſeretur Dominus, ne vel inedia, vel longioris viæ deficiat labore nouerimus affectum eſſe atque compaſsionem humanæ fragilitatis. Quòd autem de ſeptem panibus & paucis piſcibus ſatiauit quatuor millia hominum, credimus diuinæ opus eſſe virtutis. Attendat ergo ſanctitas veſtra, quia hoc nobis propoſitum eſt, quod cum veſtra charitate tractemus, quid ſibi velit huius rei tantum myſterium, quòd eo modo ſe DEVM diſcipulis demonſtraſſe ſancta teſtatur ſcriptura, quomodò euangelium narrat.

Eſt in Sermonibus Auguſtini 229.

Eutyches hic in ſynodo Chalcedonenſi damnatus eſt.

rat. Ait enim Euangeliſta in hodierna lectione: *Cùm multa turba eſſet cum Ieſu, nec haberent quod manducarent, conuocatis diſcipulis, ait illis: Miſereor turbæ huic.* Sed requiram⁹ quod ait ſuperiùs, in illis diebus cùm turba multa eſſet cũ Ieſu. Superius .n. acceſſerũt Iudæi ad ſaluatorẽ, accuſantes diſcipulos eius, eò ꝙ non lotis manibus mãducarent.
Mat. 7. Quos Dominus redarguit, quia ea quæ de corde mala procedunt, ea potiùs hominem coinquinarẽt. Et relictis illis, venit in finibus gentium, vbi mulier Chananæa (quæ eſt mater gentilium)
Matt. 15. pro filia ſua, id eſt, Eccleſia Dominum deprecatur. Quæ tamdiù poſtulauit, donec acciperet quod petebat. Poſt hæc iterum curauit mutum & ſurdum. Ergo in his diebus cùm multitudo populi cõcurriſſet, nec haberent quod manducarent. Turbas enim hic omnes gentes ſignificare creaturas intelligimus, pro quibus ipſe Dominus miſericordia commouetur, quòd non haberent quod manducarent. Hic ſpiritualiter debemus intelligere, quòd ideò non habebant quod manducarent, quia gentes legem
duum non habebãt, id eſt, quinque libros Moyſi, non
ſticè. prophetas, non prædicationem ſancti Ioannis, quia gentes non per legem, ſed per fidem vene-
Matt. 10. runt ad redemptorem. Ideò triduò perſeuerãt,
& 24. hoc eſt, in natiuitate, in paſsione, in reſurrectione Domini: ſiue in patre, in filio, & ſpirituſancto. Perſeuerare enim, permanere eſt in confeſsione, ſicut ipſe Dominus ait: Qui aũt perſeuerauerit vſq; in finem, hic ſaluus erit. Dicit ergo Dominus: *Non habent quod manducent*: Quia legem non habent: & dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in via, vt qui per fidem Chriſti crediderunt, per fidem Chriſti ſaluarentur. *Quidam autem ex his de longè venerunt.* Longè enim erant gentes à Deo, errando per idola: & modò omnis qui peccat, longè eſt à Deo. *Dicunt diſcipuli eius: Vnde iſtos quis poterit ſaturare panibus in ſolitudine?* Adhuc Apoſtolos tenebat incredulitas, donec myſteria reuelarentur, nec recordabantur quod fecerat de quinq; panibus & duobus piſcibus. *Et interrogauit eos Ieſus: Quot panes haberent. Qui dixerunt: Septem. Et præcepit turbæ vt diſcumberent ſuper terram. Et accipiens panes, gratias egit, & dedit diſcipulis ſuis, vt apponerent. Et piſces ſimiliter benedixit & poſuit ante illos. Et manducauerunt & ſaturati ſunt, & ſuſtulerunt ſeptem ſportas plenas. Erant autem qui manducauerunt, quaſi 4. millia, extra mulieres & infantes.* Et virtutes quidem Domini manifeſtiſsimè credimus eſſe factas in præſenti, ſed quid lateat in myſterio, ipſius gratia
rc. 6. donante requiramus. In ſuperiori enim lectione de quinque panibus & duobus piſcibus, quinque millia hominum ſatiauit: hic ſeptem panibus ſaturauit quatuor millia hominum. Ibi diſcipuli ſuggerunt Domino, dicentes: Locus deſertus eſt, & hora præterijt: dimitte turbas, vt euntes in caſtella, emant ſibi eſcas. Hic penitùs tacent diſcipuli, ſed ipſe Dominus pro eis ſolicitus eſt. Videamus quare tacent. Quia necdum miſſi fuerant prædicare gentibus, ſed potiùs ad oues perditas domus Iſraël. Prior ergo illa parabola pertinet ad Iudæos, iſta verò ad gentes. Ibi quinque panes fuerunt, hoc eſt, V. panes.
quinque libri Moyſi: hic verò ſeptem panes, qui VII. panes.
ſunt ſeptiformis ſpiritus dona, ſicut ait ſanctus Eſaias propheta: Spiritus ſapientiæ & intelle- Eſai. 11.
ctus, ſpiritus conſilij & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis, & replebit eum ſpiritus ti- XII cophi-
moris Domini. Ibi duodecim cophini pleni ni.
ſpirituſancto, hic ſeptem Eccleſiæ, ſiue ſeptem 2. piſces.
candelabra aurea. Ibi duo piſces, qui ſunt duo teſtamenta, ſiue vnus liber omnium propheta-
rum, vel ſancti Ioannis prædicatio: hic inde- 1. Cor. 12.
finitus numerus ponitur, quæ ſunt dona gratiarum, ſicut Apoſtolus ait: Alij per ſpiritum datur ſermo ſapientiæ, alij ſermo ſcientiæ, alij prophetia, alij genera linguarum, alij interpretio ſermonum, omnia verò hæc operatur vnus atque idem ſpiritus. Ibi ſuper fœnum recumbunt, & hic ſuper terram. Vtrinq; vna conuerſatio, vna gratia, vna virtus, vna deitas. Ibi ſuper fœnum diſcumbunt, hoc eſt, mortificant opera carnis, quia omnis caro fœnum, ait pro- Eſai. 40.
pheta. Hic ſuper terram diſcumbunt, id eſt, opera terrena conculcant. Ibi quinque millia refecti, qui numerus pertinet ad Iudæos. Nam poſt aſcenſionem Domini loquente ſancto Pe- Acto. 9.
tro, quinque millia ſunt baptizati: hic autem quatuor millia, hoc eſt, de tota terra omnes gentes, à quatuor cardinibus cœli de ſeptiformis ſpiritus gratia eſſe repletas in vitam æternam. Et ideò dilectiſsimi nos, qui non per legem, ſed per fidem credimus in Domino noſtro IESV CHRISTO, qui non ex operibus, ſed ipſius gratia ſumus redempti, qui non ex quinque panibus, id eſt, ex quinque libris
Moyſi, ſed ex ſeptiformi gratia ſpirituſſancti Eſai. 11.
ſumus repleti, ſicut beatus Eſaias prophetauerat, dicens: Spiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilij & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis, & replebit illum ſpiritus timoris Domini: In hac ergo ſeptiformi ſpirituſancti gratia maneamus, in qua vocati ſumus, repleti dono ſpirituſſancti per Dominum noſtrũ Ieſum Chriſtum, qui viuit & regnat in vnitate eiuſdem ſpiritus ſancti, per omnia ſecula ſeculorum, AMEN.

DOMINICA EADEM,

HOMILIA BEATI AVGVSTINI Epiſcopi ex libro 83. Quæſtionum, Quæſtione LXI. in Euangelium de ſeptem panibus, &c.

SEcunda paſtio populi, quæ de ſeptem panibus facta eſt, ad noui Teſtamenti prædicationem rectè intelligitur pertinere. Non enim ab aliquo euangeliſta dictũ eſt, quòd iſti panes hordeacei fuerint, ſicut de illis quinq; dixit Ioannes. Hæc ergo paſtio de panibus ſeptem, ad gratiam pertinet Eccleſiæ, quæ notiſsima illa ſeptenaria ſancti ſpiritus operatione co-
Eſai.11. gnoſcitur. Et ideò non hic duo piſces fuiſſe ſcri-
Vngebãtur buntur, ſicut in veteri lege, vbi duo ſoli vnge-
interdũ & bantur, rex & ſacerdos: ſed pauci piſces, id eſt, q
propheta. primi Domino Ieſu Chriſto crediderunt, & in
Vide Augu- eius nomine vncti ſunt, & miſsi ad prædicatio-
ſtinũ lib. 1. nem euangelij, & ad ſuſtinendum turbulentum
Retract. mare huius ſeculi: vt pro illo magno piſce, id
cap. 26. eſt, Chriſto legatione fungerentur, ſicut Pau-
2. Cor. 5. lus Apoſtolus dicit. Neq; in ipſa turba quinque millia hominum fuerunt, ſicut illic vbi carnales legem accipientes, id eſt, quinq; carnis ſenſibus dediti ſignificantur: ſed quatuor millia potiùs, quo numero ſignificantur ſpirituales, propter quatuor animi virtutes, quibus in hac vita ſpiritaliter viuitur, prudentiam, temperantiam, fortitudinem & iuſtitiam. Quarum prima eſt cog-
Prudentia. nitio rerum appetendarum & fugiendarum: Se-
Tẽperãtia cunda refrenatio cupiditatis ab iis quæ tempora-
Fortitudo. liter delectant: Tertia, firmitas animæ aduersùs ea, quæ temporaliter moleſta ſunt: Quarta, quæ per cæteras omnes diffunditur, dilectio Dei
Iuſtitia. & proximi. Sanè & ibi quinq; millia hominum, & hic quatuor millia, exceptis mulieribus & pueris fuiſſe memorantur: quod mihi videtur ad hoc pertinere, vt intelligamus ex ipſo populo veteris teſtamenti fuiſſe quoſdam infirmos ad implendam iuſtitiam, quæ ſecundùm legem eſt,
Phil. 3. in qua iuſtitia Apoſtolus Paulus ſine querela ſe conuerſatum eſſe dicit: Fuiſſe item alios, qui facilè ſeducerentur in cultum idolorum. Quæ duo genera, id eſt, infirmitatis & erroris, mulierum & puerorum nominibus figurata ſunt. Infirmus eſt enim mulierum ſexus ad actionem, & facilis ad luſum pueritia. Quid autem luſui pu-
1. Cor. 10. erili tam ſimile eſt, quàm idola colere, quando & Apoſtolus ad hoc retulit hoc genus ſuperſtitionis, cùm ait: Neque idolis ſeruiamus, quemad-
Exod. 32. modum quidam eorum, ſicut ſcriptum eſt: Sedit populus manducare & bibere, & ſurrexerunt lu-
Mulieres dere? Mulieribus ergo ſimiles erant, qui in la-
myſticè. boribus expectationis, quouſque ad promiſſa Dei peruenirent, non viriliter perſeuerantes
Item pueri. tentauerunt Deum: pueris autem, qui ſederunt manducare & bibere, & ſurrexerunt ludere. Non ſolùm autem ibi, ſed etiam in populo noui teſtamenti, qui nõ perdurant occurrere in virum perfectum, vel infirmitate virium, vel mentis leuitate, mulieribus & pueris comparan-
Heb. 3. di ſunt. Nam illis dicitur: Si tamen initiũ ſubſtantiæ eius vſq; in finem firmum retineamus,

illis autem: Nolite pueri effici ſenſibus, ſed ma- *1. Cor. 14.*
litia infantes eſtote, vt ſenſibus perfecti ſitis. Et ideò neq; in veteri, neq; in nouo teſtamento tales admittuntur ad numerum: ſed ſiue ibi quinque millia, ſiue hic quatuor millia, exceptis mu- *Chriſtus*
lieribus & pueris fuiſſe dicuntur. Quanuis ve- *mons.*
rò & illic & hic propter ipſum Chriſtum, qui aſsiduè in ſcripturis mons appellatur, congruenter in monte vterq; populus paſcatur: hic tamen non in fœno diſcumbitur, ſed in terra. Ibi enim celſitudo Chriſti propter carnales homines & Hieruſalem terrenam, carnali ſpe & deſiderio tegitur: hic autem remota omni cupiditate carnali, conuiuas noui teſtamenti, ſpei permanentis firmamentum, tanquàm ipſius montis ſoliditas, nullo fœno interpoſito continebat. Et quo- *Gal. 3.*
niam rectiſsimè dicit Apoſtolus, Priùs aũt quàm veniret fides, ſub lege cuſtodiebamur: hoc ſignificare videtur & Dominus, cùm dicit de his, quos quinq; panibus paſturus erat: Non opus habent ire, ſed date illis vos manducare. Sub his enim verbis figuraliter tanquàm cuſtodia detinentur, cùm hoc admonuiſſent diſcipuli, vt dimitteret eos. Huius verò turbæ, quæ ad ſeptem panes pertinet, vltrò miſereri ſe dicit, quòd iam tertius dies eſſet, ex quo ei ieiuni adhæſiſſent. In toto enim ſeculo generis humani tertiũ tempus eſt, quo fidei Chriſtianæ gratia data eſt.
Primum eſt ante legem, ſecundum ſub lege, ter- *Tria mũdi*
tium ſub gratia. Et quoniam quartum adhuc re- *tempora.*
ſtat, quo ad pleniſsimam pacem Hieruſalem cœ- *Quartum*
leſtis venturi ſumus, quò tendit quiſquis rectè *rectè piè futurum*
credit in Chriſtũ, propterea ſe dicit turbam illam reficere Dominus, ne deficiant in via. Iſta enim diſpenſatio, qua nobis Dñs temporaliter & viſibiliter in homine apparere dignatus eſt, & dedit nobis pignus ſpiritũ ſanctum, cuius operatione ſeptenaria vegetaremur, Apoſtolica authoritate quaſi paucorum piſcium ſapore coniunctio: hæc ergo diſpenſatio quid aliud agit, niſi vt ad palmam ſupernæ vocationis ſine defectu virium peruenire poſsimus? Per fidem enim ambulamus, non per ſpeciem. Et ipſe Apoſto- *1. Cor.*
lus Paulus nondum ſe dicit comprehendiſſe reg- *Philip.*
num Dei, ſed ea quæ retrò ſunt oblitus, in ea quę antè ſunt extentus, ſecundùm intentionem ſequor, inquit, ad palmam ſupernæ vocationis. Veruntamen in quod peruenimus, in eo ambulemus: quia tertio die Domino adhærentes, & ab illo paſti, non deficimus in via. Etiam hic ſanè peruenire ad comedendi finem turba non potuit, ſed relictæ ſunt eſcæ. Non enim fruſtrà de futuro dictum eſt: Putás ne veniens filius ho- *Luc. 18.*
minis inueniet fidem ſuper terram? Et credo ita futurum, propter mulieres & pueros: ſed tamen ſeptem ſportas reliquiæ fragmentorum imple- *Apoc. 1.*
uerunt, ad quas Eccleſia ſeptiformis, quæ in A- *Eccleſia ſe-*
pocalypſi etiam deſcribitur, pertinet, id eſt, *ptiformis*
omnis qui perſeuerat vſque in finem. Ille enim *qui in Apoca-*
lypſi.

qui dixit, Putáſne veniens filius hominis inueniet fidem ſuper terram? ſignificauit quidem in extremo conuiuio relinqui poſſe & deſeri eſcas ſuas: ſed quoniam ipſe item dicit, Qui perſeuerauerit vſq; in finem, hic ſaluus erit: ſignificauit non defuturam Eccleſiam, quæ ſeptenario numero eoſdem ſeptẽ panes abundantiùs recipiat, & latitudine cordis, quæ ipſam perſeuerantiam in ſportis videtur ſignificare, cõtineat.

EADEM DOMINICA, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Mat. 15. *Cùm turba multa eſſet cum Ieſu, nec haberent quod manducarent, &c. Marc. 8.*

LEgitur ſuperiùs, quum veniſſet Ieſus ſecùs mare Galilææ, aſcendens in montem, ſedebat ibi. Et acceſſerunt ad eum turbæ multæ, habẽtes ſecum mutos, cæcos, claudos, debiles, & alios multos, & proiecerunt eos ad pedes eius, & curauit eos, ita vt turbæ mirarentur, videntes mutos loquentes, & claudos ambulantes, & cæcos videntes, & magnificabant Deum Iſrael. Meritò enim Ieſus in montem aſcendit tanta & talia miracula facturus, vt in monte, in quẽ aſcendit, eius poteſtatis altitudo, in miraculis quæ fecit, eius diuinitatis virtus appareat. Sequantur igitur eum ſuper montes aromatum, quicunq; illũ imitari & ſanari deſiderant. De quib9 montibus Eccleſia dicit: Fuge dilecte mi, aſsimilare capreæ, hinnuloque ceruorum, ſuper montes aromatum. (Montes aromatum. Cant. 8.) Ieſus aũt vocatis ſuis diſcipulis, dixit: *Miſereor ſuper turbam, quia ecce iã triduò ſuſtinent me, nec habent quod manducent.* Tres. n. dies, tria ſeculi tẽpora ſunt, ante legem ſcilicet, ſub lege, & ſub gratia. (Tres dies, tria mundi tempora.) Tribus igitur diebus turbæ Dño perſeuerant, quia totis his tribus temporibus viri ſancti ſpiritu Dei pleni in Chriſtũ credunt, Chriſtum expectant, eiuſq; panibus & doctrina magno deſiderio refici cupiunt: & non habent quod manducarẽt, quia panis viuus, qui de cœlo deſcendit, nondũ eis appoſitus fuerat, nondũ leo de tribu Iuda librum aperuerat, neq; ſeptem ſignacula eius ſoluerat. Tertio igitur die, id eſt, hoc ſuæ incarnationis tempore turbas reficit, neq; vlteriùs eas fame perire patitur. Vnde & dicit: Et dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in via. Omnes enim in via ſumus, omnes ad patriam tendimus. De hac enim via Pſalmiſta ait: Viam mandatorum tuorũ cucurri. Itemque: Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. In hac autem via deficiunt ieiuni, per hanc viam currere non poſſunt, qui Chriſti pane non ſunt refecti: præſertim ſi de longè venerunt. Longè eſt enim à peccatoribus ſalus. Sicut .n. hęc via breuis & facilis eſt bonis, ita longa & difficilis eſt malis. *Et dicunt ei diſcipuli: Vnde iſtos poterit quis hic ſaturare panibus in ſolitudine?* Fortaſſe immemores erant Chriſti diſcipuli quòd Dominus ex quinq; panibus quinq; millia hominum iam ſuperiùs ſatiauerat. Et ait illis Ieſus: Quot panes habetis? At illi dixerunt, Septem, & paucos piſciculos. (Matt. 14.) Septem enim panes, ſeptem libri ſunt veteris teſtamenti, quos Heptateuchum vocamus: ſiue etiam ſeptem gratiæ ſpiritus ſancti. (7. Panes.) Pauci verò piſciculi, pauci libri noui teſtamenti. Valde enim pauci ſunt libri noui teſtamenti comparatione veteris. (Pauci piſciculi.) Iſti tamen pauci ſi illis ſeptem panibus coniungantur, cunctis hominibus ad animarum refectionem ſufficiunt. Sine illis enim neq; comedi poſſunt, neq; ſaturitatem vel fortitudinem comedentibus tribuunt. Sunt enim ſeptem panes ſapientia, & intellectus, conſilium, & fortitudo, ſcientia, & pietas, & timor Domini. (7. panes.) Sed quis ſine ſapientia ſapiat? quis ſine intelligentia intelligat? quis ſine conſilio prouidus? quis ſine fortitudine fortis? quis deniq; ſine ſcientia ſciens? ſine pietate pius? & ſine Dei timore fidelis? Non igitur iſti piſces ſine illis panibus comedi poſſunt. Et meritò piſces libri iſti dicuntur, quoniam in nouo fonte natant, de quo ſcriptũ eſt: Quoniã apud te eſt fõs vitæ, & in lumine tuo videbimus lumẽ. (Pſal. 35.) *Et præcepit turbæ vt diſcumberent ſuper terram.* Super terram enim diſcumbunt, quicunq; terram & puluerem ſe eſſe cognoſcunt. Vnde & dicitur: Quid ſuperbis puluis & cinis? (Eccle. 10.) *Et accipiens Ieſus ſeptem panes, & piſces, gratias agens fregit, & dedit diſcipulis ſuis.* Frangit aũt Dominus & panes & piſces, quoniam prout vult, & ſancti ſpiritus gratias vnicuiq; tribuit, & profunda ſanctarum ſcripturarũ myſteria pandit. Sed quibus dat, niſi diſcipulis ſuis? quibus hæc prædicanda largitur, niſi epiſcopis & ſacerdotibus? Iſti enim ſunt, quos cõſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, vt dent illis cibum in tempore. (Matt. 24.) Iſti cæteros paſcunt, iſti pane diuini eloquij totam Eccleſiæ turbam reficiunt. *Et comederunt omnes, & ſaturati ſunt.* Comedamus igitur & nos, vt ſaturemur: legamus, vt intelligamus. Hũc enim cibũ qui plùs comedit, plùs comedere appetit. Hic cibus mentẽ exhilarat, & quantò plus cõeditur, tãto ampliùs creſcit. Vnde & ſubditur: *Et quod ſuperfuit de fragmentis, tulerunt ſeptem ſportas plenas.* Plura ſunt fragmenta quàm panes: quia plures ſunt qui nunc fragmenta ſuſcipiũt, quàm illi, qui tunc illos panes & piſces comederunt. (Fragmẽta multa.) Nónne vides quanta librorum volumina ex his quatuor Euangelijs multiplicata ſunt? Sed quid per ſeptem ſportas, niſi ſeptem Eccleſiæ ſignificantur, per quas omnes aliæ Eccleſiæ intelliguntur? (Septem ſportæ.) Vnde & Ioannes Euangeliſta ſeptem Eccleſijs ſcribit. Vnde & Eſaias ait: Apprehendent ſeptem mulieres virũ vnum in die illa, dicentes: Panem noſtrum comedemus: (Apoc. 1. Eſai. 4.) Panem nobis modò datum, panem quo repletæ & refectæ ſumus. Et quaſi dicerent: Nos enim ſumus illæ ſeptem ſportæ, quas plenas fragmentis olim in deſerto

Apo-

apoſtoli ſuſtulerunt. Quia igitur panem habemus, panem noſtrum comedamus. *Erant aũt qui manducauerunt, quatuor millia hominum*, extra paruulos & mulieres. Quare autem paruuli & mulieres nón numerantur, niſi quia in Dei populo computari digni non ſunt, qui vel paruulos in ſtultitia & fatuitate, vel mulieres in mol-

2. Cor. 14. litie & debilitate imitantur? Vnde Apoſtolus: Nolite (inquit) pueri effici ſenſibus, ſed malitia paruuli eſtote.

DOMINICA IX. POST PENTECOSTEN, IN Epiſtolam Concio exegetica.

RVrſus ex Apoſtolo inſignis nobis lectio recitatur, id proculdubiò ſpectante Spiritu Dei, cuius inſtinctu ſapientiſsimè omnia ſunt in Eccleſia ordinata & inſtituta, vt dum perpetuò noſtris in auribus ſaluberrima vitæ præcepta perſonant, animus inflammetur ad ſtudium pietatis, & feruenti deſiderio ſeſe cupiat cõponere ad voluntatem Dei ac Domini ſui, quam ex literis diuinis tam crebrò ac propè indeſinenter ſibi ſentit innoteſcere. Intonante.n. quotidiè, vt inquit Leo Papa 1. Sermone 5. de Epiphania, auribus noſtris eloquio Dei, omnis homo quid diuinæ iuſtitiæ placeat ſcire conuincitur. Nec tamen ſatis eſſe debet cognouiſſe quid velit Deus, ſed oportet in eam quoq; curam diligenter incumbere, vt cognitionem ſequatur operis effectus, & quæ facienda cognouimus, opere exequi conemur. Nec hoc pijs filijs difficile admodum erit, quando, vt idem inquit Pontifex, & gratia prætendit auxilium, & obediẽtia mollit imperium. Apoſtoli-

Rom. 8. cam agè tubam audiamus: *Fratres, debitores ſumus, non carni, vt ſecundùm carnem viuamus.* Spiritum Chriſti habitare in nobis, inquit Origenes, & dona Spiritus nobis collata, ſuperiùs docuit. Conſequenter ergo nunc addit, quia debitores ſumus eorum ſine dubio, quæ à Chriſti ſpiritu conſecuti ſumus. Carnis autem, inquit, debito-

Cur ad Dei imaginẽ cõditi ſimus. res non ſumus. Non enim propterea nos fecit Deus ad imaginẽ ſuã, vt carnis ſeruitio eſſemus obnoxij, ſed potiùs vt creatori ſuo anima deſeruiens, ipſa ſeruitio ac miniſterio carnis vteretur. Sed fortaſsè dicat aliquis: Quomodò carni non ſumus debitores, cùm & victum & veſtimentũ prouidere naturæ neceſsitate cogamur? Sed vt oſtendat, non carni aliquid conferre: ſed ipſam vitam carni mancipare, culpabile haberi, ideò addit: *Si enim ſecundùm carnem vixeritis, moriemini.* Quid ſit autẽ ſecundùm carnem viuere, ſæpè iam dictum eſt: hoc eſt, carnis deſiderijs in-

Rom. 13. dulgere. In hoc ergo negat nos eſſe debitores, ſicut & alibi dicit: Et carnis curam ne feceritis in deſiderijs, & in concupiſcentijs: non vtiq; negans carnis curam habendam in neceſſarijs, ſed in concupiſcentijs. Sic Origenes. Audi & Chryſoſtomum, pulchrè cum hoc concinentem: Cùm dixiſſet, inquit, Non ſumus debitores carni, ne rurſùs quæ dicta ſunt, aduersùs carnis naturam rapias, non quieuit quin ſubiungeret, Vt ſecundùm carnem viuamus. Multa ſiquidem carni debemus, nimirùm, vt illam nutriamus, foueamus, refocillemus, morbidam curemus, veſtiam⁹, & reliqua, quæ innumera ſunt, adminiſtremus. Ne ergo putes miniſterium huiuſmodi tolli, cùm dixiſſet, Non ſumus debitores carni, interpretatur quid dicat, ſubiungens, Vt ſecundùm carnem viuamus. Illud enim, inquit, carnis ſtudium tollo, quod ad peccatũ ducit: ea verò quæ illam curant, fieri ſeruariq; volo. Ergo quod dicit, Ne ſecundùm carnem viuamus, nihil eſt aliud, quàm ne dominam illam vitæ noſtræ faciamus. Non enim decet, vt illa imperet, ſed obediendo ſequatur oportet: neq; vt vitam noſtram dirigat, ſed vt ſpiritus leges quibus obtemperet accipiat. Hæc ille. *Si autem ſpiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis.* Hoc eſt opus noſtrum in hac vita, ait Auguſtin⁹ Sermone 13. de Verbis Apoſtoli, actiones carnis ſpiritu mortificare, quotidiè affligere, minuere, frænare, interimere. Quàm multa enim proficientes iam non delectant, quæ anteà delectabãt? Quando ergo delectabat, & non ei conſentiebatur, mortificabatur: quia iam non delectat, mortificatum eſt. Calca mortuũ, tranſi ad viuum. Calca iacentem, conflige cum reſiſtente. Mortua eſt enim vna delectatio, ſed viuit altera: & illi dũ non conſentis, mortificas: cùm cœperit omninò non delectare, mortificaſti. Hæc eſt actio noſtra, hæc eſt militia noſtra. In hoc agone cùm cõfligimus, Deũ habemus ſpectatorẽ: in hoc agone cùm laboramus, Deũ poſcimus adiutorẽ. Hæc Auguſtinus. Vides, inquit Chryſoſtomus, quòd non de natura corporis, ſed de carnalibus actib⁹ dicat? Non enim dicit, Si verò ſpiritu naturam carnis mortificaueritis, viuetis, ſed actus, neque illos omnes, ſed tantùm malos. Declarat autem hoc in ſequentibus: Si enim hoc, inquit, feceritis, viuetis. Et quomodò poterit hoc fieri, ſi de omnibus hîc corporis actibus diceret? Nam & videre, & audire, & loqui, & ambulare corporis actus ſunt, quos ſi mortificaturi ſum⁹, tantũ aberit vt viuamus, vt & homicidij pœnas daturi ſimus. Quales itaq; actus mortificandos dicit? Eos ſcilicet, qui ad nequitiam diriguntur, qui ad malitiam tendũt, quos neq; aliter mortificare licet, quàm per ſpiritũ. Alios ſiquidem ſi occideris, nihil aliud feceris, quàm quòd teipſum ſuſtuleris, id quod fas non eſt, hos verò licet p ſpiritum mortificare. Hic quippe ſi adfuerit, omnes illas affectuum vndas contrahet, paſsioneſq; peſſundabit, ita vt nihil ſit, quod nobis obſiſtere nequeat. Hæc Chryſoſtomus. Si quis facta vel opera carnis noſſe velit, legat Epiſtolam ad Galatas,

Caro ſeru… re debet … imperan…

Opus homi… in hac vita.

Qui tantũ actus … tiſi…

Opera ill…

latas, in cuius capite 5. enumerantur his verbis: Manifeſta aũt ſunt opera carnis: quæ ſunt, fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum ſeruitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, ſectæ, inuidiæ, homicida, ebrietates, comeſſationes & his ſimilia. Mortificat autem quis actus carnis, inquit Origenes, hoc modo. Fructus eſt ſpiritus, charitas: odium, carnis eſt actus. Odium ergo per charitatem mortificatur & extinguitur. Gaudium ſimiliter fructus eſt ſpiritus: triſtitia verò huius ſeculi, quæ mortem operatur, carnis eſt actus. Hæc ergo extinguitur, ſi ſit in nobis gaudium ſpiritus. Pax, fructus eſt ſpiritus: diſſenſio & diſcordia, carnis eſt actus: ſed certum eſt diſcordiam mortificari per pacẽ poſſe. Sic & patientia ſpiritus, violentiam carnis extinguit, & bonitas malitiam perimit, & manſuetudo ferociam, & continentia intemperantiam, & caſtitas impudicitiam necat: talique ordine qui per ſpiritum actus carnis mortificat, viuet. Sed ſcire debemus, quòd iſta mortificatio actuum carnis per patientiam fiat, & non ad ſubitum, ſed paulatìm primò langueſcere eos neceſſe eſt in his qui incipiunt. Tum deinde, cùm ardentiùs proficere cœperint, & abundantiori ſpiritu repleri, actus carnis non ſolùm langueſcere, ſed & tabeſcere incipient. Vbi verò ad perfectum iam venerint, ita vt nulla in eis prorsùs vel in facto, vel in dicto, vel in cogitatu peccati oriantur indicia, tandem actus carnis mortificaſſe, & ad integrum morti tradidiſſe credendi ſunt. Hæc Origenes. *Quicunque enim ſpiritu Dei aguntur, ij ſunt filij Dei.* Corona ſanè hæc, vt verbis Chryſoſtomi vtamur, priore multò eſt maior. Vnde neque ſimpliciter dicit, Quicunque Dei ſpiritu viuunt, ſed, Quicunq; ſpiritu Dei ducũtur, vt oſtendat, quòd ſpiritus ipſe ita vitæ noſtræ velit eſſe dominus, quemadmodùm nauigij eſt nauclerus, & iugatorum equorum auriga. Neque verò corpus tantummodò, ſed & animã ipſam quoque eiſdem habenis ſubijcit. Neque enim ipſam ſuo vult vti arbitrio, ſed & ipſius poteſtatem potentiæ dominoque ſpiritus ſubdidit. Etenim ne ablutionis dono confiſi, eam vitæ, quæ ſubſequi debet, conuerſationem negligamus, dicit: Etiamſi baptiſma acceperis, niſi & ſpiritu poſteà ducaris, exhibitam ſimul dignitatem, adoptioniſq; prærogatiuam & excellentiam perdidiſti. Propterea non dicit, Quicunque patrem Deum acceperunt, ij filij ſunt: ſed, Quicunque ſpiritu Dei ducuntur, hoc eſt, Qui per omnem vitam ita conuerſantur, ij ſunt filij Dei. Hæc Chryſoſtomus, quem ſecutus Oecumenius, Non dixit, ait, Quotquot ſpiritum Dei acceperunt: verùm, Quotquot ſpiritu Dei ducuntur: hoc eſt, totius vitæ ſuæ aurigam & ducem eum præſtituẽt. Nam omnes dum baptizantur, accipiunt Spiritum ſanctum, at non omnes ei præſidatum permittunt. Hæc ille. Hinc ergo licet intelligi, quínam ſint filij Dei, ij nimirum, qui ſpiritu Dei agantur, quem ſanè dubium nõ eſt, ad virtutum omnium & religioſæ ac integræ vitæ ſtudium hominem impellere, ſicut è diuerſo nequam ſpiritus in vitia & flagitia omnia miſeros impellit. Itaq; quorum eſt pudica, religioſa, honeſta, virtutum ſtudioſa vita: ij filij ſunt Dei: qui verò diuerſo gradiuntur itinere, nouerint ſe ad filiorum Dei numerũ minimè pertinere. *Non enim accepiſtis ſpiritum ſeruitutis iterùm in timore.* In Exodo legimus, cùm Iudæis in monte Sina promulgata lex eſt, vt illic omnia plena fuerint terroris. Totus mons Sinai fumabat (ſic enim habet textus) eò quòd deſcendiſſet Dominus Deus ſuper eum in igne, & aſcenderet fumus ex eo quaſi de fornace: eratq; omnis mons terribilis, & ſonitus buccinæ paulatim creſcebat in maius, & prolixiùs tendebatur. Cunctus autem populus videbat voces & lampades & ſonitum buccinæ, montemq; fumantem, & perterriti ac pauore concuſſi, ſteterunt procul. Horum autem cauſam ibidem explicans Moſes, dicit ad populum: Vt probaret vos venit Deus, & vt terror illius eſſet in vobis, & non peccaretis. Incuſſus eſt igitur ſpiritus ſeruitutis, ſeu timor ſeruilis illi populo duræ ceruicis: qui etſi nonnunquam retrahit à peccato formidine pœnæ, non tamẽ aufert peccandi libidinem. Niſi enim pœna timeretur, non deeſſet peccandi voluntas. Qui adhuc ideò benè agit, inquit Auguſtinus Sermone 13. de Verbis Apoſtoli, quia pœnam timet, Deum non amat, nondum eſt inter filios. Vtinam tamen vel pœnam timeat. Timor ſeruus eſt, charitas libera eſt, &, vt ſic dicamus, timor eſt ſeruus charitatis. Ne poſſideat diabolus cor tuũ, præcedat ſeruus in corde tuo, & ſeruet dominæ venturæ locum. Fac, fac vel timore pœnæ, ſi nondum potes amore iuſtitiæ. Veniet domina, & ſeruus abſcedet, quia conſummata charitas foras mittit timorem. Hæc Auguſtinus. *Sed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorũ, in quo clamamus, abba, pater.* Gratia Dei à timore liberati, inquit Ambroſius, accepimus ſpiritum adoptionis filiorũ: vt conſiderãtes quid eramus, & quid dono Dei ſimus adepti, magna cum diligentia vitã noſtram ordinemus, ne nomen Dei patris in nobis iniuriam patiatur, & ea omnia, quæ euaſimus, veluti ingrati incurramus, vt audeamus dicere Deo, Abba, id eſt, pater. Ideoque commonet, ne accepta fiducia in temeritatem vertatur. Si enim huic voci, qua dicimus, Abba, pater, diſſimilem vitam exhibeamus, iniuriã Deo facimus, vocantes eum patrem. Idcircò enim bonitate ſua hoc nobis indulſit, quod ſuper naturam noſtram eſt, vt quod ſubſtantia indigni ſumus, operibus mereamur. Hæc Ambroſius. Si vis Origenem quoque audire, eius hæc verba ſunt: Quale ſit videamus, inquit, Scriptum eſt & in Malachia propheta: Filius honorificat patrem, & ſeruus dominum ſuum. Et ſi pater ego

Opera carnis.

Qui actus mortificentur.

2. Cor. 7.

Corpus & animam ſpiritui Dei ſubijcere debent.

Exod. 19.

Lex vetus cum terrore promulgata.

Exod. 20.

Timor ſeruus charitatis.

1. Ioan. 4.

Deum patrẽ dicere non debet qui malè viuit.

Malac. 1.

ego ſum, vbi eſt honor meus? Et ſi dominus ego ſum, vbi eſt timor meus? dicit Dominus omnipotens. Certum eſt autem, quòd filius quis
Pſal. 110. Dei per adoptionis ſpiritum fiat: ſeruus autem Dei per ſpiritum timoris ſeruiat. Initium ergo
Eccl. 1. ſeruiendi Deo, quia initium ſapientiæ timor Domini eſt, per ſpiritum timoris impletur, cùm paruulus adhuc quis dicitur. Et paruulis quidẽ pædadogus eſt timor. Hoc eſt ergo quod docet Paulus, quia poſtea quàm commortui ſumus Chriſto, & ſpiritus eius factus eſt in nobis, non iterum ſpiritum ſeruitutis accepimus in timore, hoc eſt, non rurſus paruuli & initia habentes effecti ſumus, ſed quaſi perfecti ſemel iam accepimus ſpiritũ adoptionis, in quo ſpiritu clamam⁹, Abba, pater. Neque enim patrem alius quis niſi filius vocat. Quòd verò addit, Abba, patriæ linguę vocabulo idipſum iterauit, velut ſi dixiſſet, Pater pater. Hęc Origenes. *Ipſe enim ſpiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quòd ſumus filij Dei.* Benè agentibus nobis, ait Ambroſius, & per hoc ipſo manente in nobis Spiritu ſancto, huic voci & animo noſtro, quo clamamus in oratione Abba, id eſt, pater, ſpiritus Dei teſtimonium dat, dum manet in nobis, quoniam non temerè dicimus, Abba, pater. Dignam enim vitam huic voci exhibemus, & hoc eſt teſtimonium filiorum, ſi in eis per ſpiritũ videatur ſignum paternum.
Spiritus adoptionis. Ita Ambroſius. Audi & Origenem: Ipſe ergo ſpiritus adoptionis, inquit, per quem in filium quis adoptatur, reddit teſtimoniũ & confirmat ſpiritum noſtrũ, quòd ſumus filij Dei, poſteaquàm à ſpiritu ſeruitutis in adoptionis ſpiritum venerimus, cùm iã nihil ineſt timoris, id eſt, nihil propter pœnam gerimus, ſed propter amorẽ patris cuncta perficimus. Poteſt aũt ad diſcretionem eorum, qui ſpiritu ſeruitutis aguntur in timore, & eorum qui ſpiritu filiorum, etiam il-
Gen. 25. lud aſſume, quòd Abraham hæreditatem quidẽ ſuam dedit Iſaac, filijs verò ancillarum vel concubinarum non hæreditatem, ſed dona dicitur dediſſe vel munera. In quo ſine dubio hoc obũbrabatur, quòd nec illi quidem penitùs ſpernerentur, qui adhuc in timore ſeruiunt Deo, ſed ſunt illis dona, ſunt munera: hæreditas tamen, per quam Chriſto conglorificantur, eorum eſt qui adoptionis ſpiritum merentur accipere. Ita Origenes. *Si autem filij, & hæredes: hæredes quidẽ Dei, cohæredes autem Chriſti.* Chriſtus filius Dei patris vnigenitus noluit ſolus paterna frui hæreditate, ſed multos ſibi fratres & tantæ beatitudinis conſortes aſciuit, qui & patris per gratiam hæredes, & ipſius æquè per gratiam ſint cohæredes. Noſtrum eſt tales nos præſtare, qui tanta gratia non ſimus indigni, ipſo nos adiuuante, qui cum patre & Spiritu ſancto viuit & regnat in æterna ſecula Amen.

DOMINICA EADEM,

Matth. VII.

In illo tẽpore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Attendite à falſis propheteis, qui veniũt ad vos in veſtimẽtis ouiũ, intrinſecùs aũt ſunt lupi rapaces. Et reliq. Homilia beati Auguſtini epiſcopi, *Lib. 1. [illegible] Serm. [illegible] mini in monti.*

De inueſtiganda ac poſsidenda ſapientia Dominus iam incipit loqui, quod eſt lignum vitę cui vtiq; inueſtigandæ ac poſsidendæ, id eſt, contemplandæ talis oculus pomnia ſuperiora perductus eſt, quo videri iam poſſit & arcta via, & anguſta porta. Quia ergo deinceps dicit: Intrate per anguſtam portam, quia lata porta & ſpatioſa via eſt, quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt qui intrant per eam: quàm anguſta porta, & arcta via eſt quæ ducit ad vitã, & pauci ſunt qui inueniunt eam: non ideò dicit, quia iugum Domini aſperum eſt & ſarcina grauis, ſed quia labores finire pauci volunt, minùs credentes clamanti: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos: tollite iugum meum ſuper vos, & diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde. Iugum enim meum ſuaue eſt, & ſarcina mea leuis eſt. Hinc ergo ſermo ſumpſit exordium de humilibus & mitibus corde, quoniam iugum lene & leuem ſarcinam multi reſpuunt, pauci ſubeunt, eò quòd ſit arcta via quæ ducit ad vitam, & anguſta porta qua intratur in eam. Hic ergo illi, qui promittunt ſapientiam cognitionemque veritatis, quam non habent, præcipuè cauendi ſunt, ſicut ſunt hæretici, qui plerunq; ſe paucitate commendant. Et ideò cùm dixiſſet paucos eſſe, qui inueniunt anguſtam portam & arctam viam, ne ſe illi ſupponant nomine paucitatis, ſtatim ſubiecit: *Cauete à pſeudoprophetis qui veniunt ad vos in veſtimentis ouiũ intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.* Sed iſti non fallunt oculum ſimplicem, qui arborem dignoſcere ex fructibus nouit. Ait enim: *A fructibus eorũ cognoſcetis eos.* Deinde ſimilitudines adiungit: *Nunquid colligunt de ſpinis vuas, aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona bonos fructus facit, mala autem arbor malos fructus facit. Non poteſt arbor bona fructus malos facere, neq; arbor mala fructus bonos facere. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Igitur à fructibus eorum cognoſcetis eos.* Quo loco illorum error maximè cauendus eſt, qui de ipſis duabus arboribus, duas naturas opinantur eſſe, quarum vna ſit Dei, altera verò neq; Dei, neq; ex Deo. De quo errore & alijs libris diſputatũ eſt vberiùs, & ſi adhuc parũ eſt, diſputabitur. Nũc aũt nõ eos adiuuare duas iſtas arbores docendũ eſt. Primò, quia de hominibus eũ dicere tã clarũ eſt, vt quiſquis pręcedẽtia & ſequẽtia legerit, miretur eorũ cæcitatẽ. Deinde attendũt quod dictũ eſt: Nõ poteſt arbor bona malos fructus facere, neq; arbor mala fructus bonos facere:

Matth. [illegible] *Matth. 11.* *Hære[illegible]* *Error Ma[illegible]*

cere:Et ideò putant neque animam malam fieri poſſe vt in meliùs commutetur,neque in deterius bonam:quaſi dictum ſit,Non poteſt arbor bona, mala fieri,neque arbor mala,bona fieri.Sed dictum eſt: Nõ poteſt arbor bona fructus malos facere, neque arbor mala fructus bonos facere.
Arbor, homo. Arbor eſt ipſa anima,id eſt, ipſe homo : fructus
Fructus, opera. verò opera hominis. Non ergo poteſt malus homo bona operari,neque bonus mala. Malus ergo ſi vult bona operari,priùs bonus fiat. Sic a-
Matt.12. lio loco euidentius dicit ipſe Dominus : Aut facite arborem bonam,& fructus eius bonos:aut arborem malam,& fructus eius malos. Quòd ſi duas naturas iſtorum his duabus arboribus figuraret,non diceret , Facite. Quis enim hominum poteſt facere naturam ? Deinde etiam ibi, cùm ipſarum duarum arborum mentioné feciſſet,ſubiecit:Hypocritæ,quomodò poteſtis bona loqui,cùm ſitis mali? Quandiù ergo quiſque malus eſt,non poteſt facere fructus bonos. Si enim fructus bonos fecerit,iam malus non erit. Sic veriſſimè dici potuit , Non poteſt eſſe nix calida. Cùm enim calida eſſe cœperit, non iam eam niuem,ſed aquam vocamus. Poteſt ergo fieri, vt quæ nix fuit,non ſit: non poteſt autem fieri , vt nix calida ſit:Sic poteſt fieri,vt qui malus fuit,nõ ſit malus:non tamen poteſt fieri , vt malus benè faciat.Qui etiã ſi aliquando vtilis eſt, non hoc ipſe facit,ſed fit de illo diuina procurante proui-
Matt.23. dentia,ſicut de phariſæis dictum eſt: Quæ dicũt, facite:quæ autẽ faciunt,facere nolite.Hoc ipſum quod bona dicebant, & ea quæ dicebant, vtiliter audiebantur,& fiebant,non erat illorum. In cathedra enim,inquit, Moyſi ſedent. Per diuinam ergò prouidentiam legem Dei prædicantes,poſſunt eſſe audientibus vtiles,cùm ſibi non eſſent. De talibus alio loco per prophetam di-
Hier.12. ctum eſt:Seminaſtis triticum , & ſpinas metetis: quia bona præcipiunt, & mala faciunt. Non ergo qui eos audiebant , & faciebant quæ ab eis dicebantur,de ſpinis legebant vuas, ſed per ſpinas de vite legebant vuas:tanquàm ſi manum aliquis per ſepem mittat,aut certè de vite,quæ ſepi fuerit inuoluta , vuam legat, non ſpinarum eſt fructus ille, ſed vitis. Rectiſsimè ſanè quæritur,quos fructus nos attendere voluerit, quibus cognoſcere arborem poſsimus. Multi enim quædam in fructibus deputant,quæ ad veſtitum
6. ouium pertinent,& hoc modò à lupis decipiuntur,ſicut ſunt vel ieiunia,vel orationes,vel eleemoſynæ:quæ omnia niſi fieri etiam ab hypocritis poſſent,non ſuperiùs diceret : Cauete iuſtitiã veſtram facere coram hominibus , vt videamini ab eis Qua ſententia propoſita , ipſa tria exequitur,eleemoſynam,orationem,ieiunium. Multi enim multa pauperibus non miſericordia, ſed ambitione largiuntur.Et multi orant vel potiùs videntur orare,non intuentes Deum,ſed hominibus placere conantes.Et multi ieiunãt,&mirabilẽ abſtinentiã prætendũt eis, quibus iſta diffici-

lia vidẽtur,& honore digna exiſtimantur,& huiuſcemodi dolis eos capiũt,dũ aliud oſtentant ad decipiendum , aliud exerũt ad deprædandũ vel interficiendum eos,qui ſub iſto veſtitu ouino lupos videre non poſſunt.Hi ergo nõ ſunt fructus de quibus cognoſci arborem monet. Iſta enim quum bono animo in veritate fiunt , propriæ ſunt ouibus veſtes. Cùm autem malo in errore, non aliud quàm lupos cõtegunt.Sed nõ ideò debent oues odiſſe veſtimentũ ſuum,ꝙ plerunq; il-
lo ſe occultant lupi.Qui ſunt ergo fructus, quib. Gal 5.
inuẽtis cognoſcamus arborẽ malã?Dicit ergo A- *E quibus*
poſtol⁹:Manifeſta aũt ſunt opera carnis,quæ ſunt *fructibus*
fornicatio,immũditia,luxuria,idolorũ ſeruitus, *mali co-*
veneficia,inimicitiæ,contentiones,æmulationes, *gnoſcãtur.*
iræ rixæ,diſſenſiones,hæreſes,ſectæ,inuidiæ,homicidia,ebrietates, comeſſatiões, & his ſimilia,ꝗ *Item boni.*
prædico vobis,ſicut prædixi, quoniam qui talia agunt,regnum Dei nõ conſequẽtur. Et qui ſunt fructus,per quos cognoſcamus arborẽ bonã? Idẽ ipſe Apoſtolus conſequẽter dicit:Fructus aũt ſpiritus eſt,charitas,gaudium,pax,longanimitas,bonitas,benignitas,fides,manſuetudo,modeſtia,cõtinentia.Sanè ſciendum eſt , hic gaudiũ propriè
poſitũ.Mali enim homines non gaudere, ſed ge- *Mali non*
ſtire propriè dicũtur,ſicut ſuperiùs diximus vo- *gaudent.*
luntatẽ propriè poſitã, quã non habẽt mali , vbi
dictum eſt:Omnia quæcunq; vultis vt faciant vo- *Matt.7.*
bis homines,& vos facite illis. Ex iſta proprietate verbi,qua gaudiũ non dicitur niſi in bonis,eti-
am per prophetã loquitur,dicẽs: Non eſt gaude- *Eſa.48.*
re impijs,dicit Dñs.Ita quoq; poſita eſt fides:non *iuxta 70.*
quæcunq; vtique,ſed vera fides:& cętera quæ hic poſita ſunt,habẽt quaſdã imagines ſuas in malis hominibus & deceptoribus vt omnino ſallãt,niſi quiſq; iam mundũ oculum & ſimplicẽ habuerit, quo iſta cognoſcat. Optimo itaq; ordine primò actũ eſt de oculo mundãdo,& deinde dicta ſunt, quæ cauerentur.Sed quoniam quanuis quiſq; oculo mundo ſit,id eſt, ſyncero & ſimplici corde viuat,nõ poteſt tamen cor alterius intueri: quæcunq; in factis vel in dictis apparere non potue-
rint,tẽtationibus aperiũtur. Tẽtatio aũt duplex *Tentatio*
eſt,aut in ſpe adipiſcẽdi aliquod cõmodũ tẽpora- *duplex.*
le,aut in terrore amittẽdi. Et maximè cauendũ
eſt,ne tẽdentes ad ſapientiã, quæ in ſolo Chriſto *Coloſ.2.*
inueniri poteſt,in quo ſunt oẽs theſauri ſapiẽtiæ & ſcientiæ abſconditi:cauẽdum ergo eſt, ne ipſo Chriſti nomine ab hæreticis, vel quibuſlibet malè intelligentibus & ſeculi huius amatoribus de-
cipiamur. Nã ideò ſequitur,& monet:*Nõ omnis q̃* *Nota ba-*
dicit mihi, Domine Domine , intrabit in regnũ cœlorũ, *reticę.*
ſed qui facit voluntatem patris mei qui in cœlis eſt , ipſe intrabit in regnũ cœlorũ: ne putemus ad illos fructus iam pertinere,ſi quis Domino noſtro dicat,Domine Domine,& ex eo nobis arbor bona videatur : ſed illi ſunt fructus, facere voluntatem patris qui in cœlis eſt,cuius faciendæ ſeipſum exemplum præbere dignatus eſt. Sed meritò poteſt moueri,quomodo huic ſententiæ conueniat

1. Cor 12. illud Apoſtoli, vbi ait: Nemo in ſpiritu Dei loquens dicit anathema Ieſu: & nemo poteſt dicere Dominus Ieſus, niſi in ſpirituſancto: quia neq; aliquos habẽtes ſpiritumſanctum poſſumus dicere nõ intraturos in regnũ cœlorũ, ſi pſeuerauerint vſq; in finẽ: neq; illos qui dicunt Domine Domine, & tamẽ nõ intrant in regnum cœlorũ, poſſumus dicere habere ſpiritumſanctũ. Quomodo ergo nemo dicit Dominus Ieſus, niſi in ſpirituſancto, niſi quia pprię Apoſtolus poſuit verbũ quod eſt, Dicit, vt ſignificet voluntatẽ atq; intellectũ dicẽtis? Dominus verò generaliter poſuit verbũ, quod ait: Nõ omnis qui dicit mihi Domine Domine, intrabit in regnũ cœlorũ. Videtur enim dicere etiã ille, qui nec vult, nec intelligit quod dicit. Sed ille pprie dicit, qui voluntatẽ ac mentẽ ſuã ſono vocis enũciat, ſicut paulò antè quod dictũ eſt gaudiũ in fructib' ſpiritus. pprie dctũ eſt, nõ eo modo, quo alibi dicit idẽ Apoſtolus: Nõ gaudet ſup iniquitate: quaſi quiſquã poſſit ſuper iniquitate gaudere: quia illa elatio eſt animi turbidè geſtiẽtis, non gaudiũ: nã hoc ſoli boni habẽt. Ergo dicere videntur etiã illi, qui nõ hoc quod ſonãt, & intellectu cernut, & volũtate agunt: ſed tantũ voce ſonãt, ſecundũ quẽ ſonũ Dominus ait: Nõ omnis qui dicit mihi: Domine Domine, intrabit in regnũ cœlorũ: ſed qui facit voluntatẽ patris mei q in cœlis eſt, ipſe intrabit in regnũ cœlorũ. Verè aũt ac proprie illi dicunt, à quorũ voluntate atq; mẽte nõ abhorret prolatio ſermonis ſui, ſecundũ quã ſignificationẽ dixit Apoſtolus: Nemo poteſt dicere Dominus Ieſus, niſi in ſpirituſancto.

Dicere, pprię quid ſit. — *1. Cor. 13.* — *1. Cor 12.*

EADEM DOMINICA, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Attendite à falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium &c. Matt. 7.

ATtendite, inquit, & cauete vobis à falſis pphetis, à malis ſacerdotibus & epiſcopis, attendite à Simoniacis & hæreticis, qui veniũt ad vos in veſtimentis ouiũ. Ouium ſimplicitatem ſimulant, ouium innocentiã fingunt, & ouium patientiã mentiuntur. Quos quidem ſi interiùs videretis, ſi ſub veſtibus cerneretis, aliud ibi q̃ ouẽ eſſe, cognoſceretis. Latet.n. lupus ſub ouina pelle: & quos exteriùs oues eſſe putatis, intrinſecùs ſunt lupi rapaces. Lupi.n. rapaces ſunt, q ad hoc nõ venerũt vt gregẽ cuſtodiãt, ſed ad hoc vt furẽtur & rapiãt, mactẽt & pdant. Quomodo aũt eos cognoſcere poſſitis, audite. Sicut.n. vnaquæq; arbor à fructu ſuo cognoſcitur, ita vnuſquiſq; homo in operibus ſuis cognoſci poteſt. Ideoq; nõ dixit à folijs eorũ, ſed *à fructibus eorum cognoſcetis eos.* Si enim verba attendamus, non facilè boni diſcernuntur à malis. Vnde & alibi Dominus ait: Super cathedrã Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi: quæcunq; dixerint vobis facite, ſecũdũ opera eorum nolite facere. In quo aptiſſimè eos bene dicere & malè facere oſtendit. Qui igitur in verbis non diſcernuntur, in operibus comprehenduntur. Prædicẽt igitur quicquid velint, vos autem opera cõſiderate, ſi fideles ſunt, ſi mites, ſi patientes, ſi miſericordes, ſi humiles, ſi pacifici, ſi caſti, ſi beneuoli, ſi auaritiã oderint, ſi pecuniam non abſcondunt, & ſimilia, quæ enumerare longum eſt. Iſti ſunt fructus bonæ arboris: horum laudes, folia ſunt. Qui enim laudant hæc & non agunt, folia tantùm & non fructus oſtendunt. Sic igitur à fructibus eorum cognoſcetis eos: Nam & ſpinæ & tribuli à fructibus ſuis cognoſcuntur: quoniam neque in ſpinis vuæ, neque in tribulis ficus colliguntur. *Sic omnis arbor bona fructus bonos facit, mala aũt arbor malos fructus facit. Non poteſt arbor bona fructus malos facere, neq; arbor mala fructus bonos facere.* Verũ eſt enim, q̃ omnis arbor bona facit fructũ bonum, & omnis arbor mala facit fructum malum. Sed quomodo illud verum eſt, quod verum eſſe veritas dicit, vt nulla bona faciat malum, & nulla mala faciat bonũ? Nemo.n. tã iuſtus, qui aliquando nõ peccet. Hoc enim Ioãnes Apoſtolus ait: Si dixerimus quia peccatum nõ habemus, noſipſos ſeducim', & veritas in nobis nõ eſt. Omne aũt peccatum, malus fructus eſt. Malus igitur fructus etiã in bona arbore reperitur. Similiter autẽ nemo tã iniquus, qui aliquãdo bonum nõ agat. Neq; enim fieri poteſt, vt falſtẽ verum aliquãdo nõ dicat. Verum autẽ dicere bonũ eſt. Inuenitur igitur bon' fructus & in arbore mala. Quid igitur? quomodo verũ eſſe pbabim', quod verũ eſſe nõ dubitamus? Veritas.n. mẽtiri nõ potuit. Verũ eſt itaq;, q̃ nulla arbor bona malos fructus facit, & nulla arbor mala fructus bonos facit. Verũ vtiq; eſt, ſed cũ determinatiõe verũ eſt. Dicatur ergo: Nulla bona arbor, ſecũdũ hoc q̃ bona eſt, fructus malos facit. Nullũ.n. contrariũ, ſuũ contrariũ generat. Nã neq; dulce facit amarũ, neq; ſanitas ægritudinẽ, neq; frigus calorem, neq; veritas falſitatem. Nõ igitur bonũ facit malum, neq; malum bonũ, cõtraria.n. ſunt. Omnis enim arbor ſecundũ ſuam naturã bona eſt, & bonos fructus facit. Secundũ corruptionẽ verò mala eſt, & malos fructus facit. Quid aũt in arbore ſignificetur intelligis. Arbor.n. iſta, homo eſt. Sed vis videre, quia nõ hominis natura, q̃ vtique bona eſt, facit fructũ malum, ſed eius corruptio & peccatũ? Audi quid Apoſtolus dicat: Nõ.n. quod volo bonũ, hoc ago, ſed quod nolo malum, illud facio. Si autẽ quod nolo, illud facio, iã nõ ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum. Inde igitur dicitur arbor mala, nõ q̃ ſecundùm ſe mala ſit, ſed quia in ea eſt corruptio mali. Et ſi parũ quidem corrupta eſt, quaſi iam à corruptione ſana, non mala, ſed bona vocatur. Si verò multum corrupta eſt, mala & non bona vocatur. Ab eo enim ſuſcipit nomen, quod magis in ea abundat: Cogno-

Doctores hæretici cauendi. — *Lupi rapaces qui.* — *Matt. 23.* — *1. Ioan. 1.* — *Peccatum, fructus malus.* — *Roma. 7.*

Cognoſcũtur igitur falſi ꝓphetę à fructib⁹ ſuis: quoniã & ſi aliquãdo bonũ aliquid facere videantur, tamẽ quia vel ꝓ lucro, vel pro laude faciũt, eorũ ſimulatio diù celari nõ poteſt. Quia enim omnia opera ſua faciũt vt videãtur ab hominib⁹, ipſum quoq; qđ bonũ eſſe videtur, bonũ nõ eſt. Sequitur: *Omnis arbor q̃ nõ facit fructũ bonum, excidetur, & in ignẽ mittetur.* Tunc enim arbores excinduntur, quando homines moriũtur. In ignẽ verò tunc mittẽtur, quãdo dicetur eis, Ite maledicti in ignẽ æternũ. *Nõ omnis qui dicit mihi, Domine Domine, intrabit in regnũ cœlorũ: ſed qui facit voluntatẽ patris mei qui in cœlis eſt, ipſe intrabit in regnũ cœlorũ.* Dicere.n. Dñe Dñe, adulatio eſt: ſeruire aũt ei ſicut Domino, amor eſt, dilectionisq; ꝓbatio, & patris filijq; volũtas. Tantũ aũt intereſt inter dicere & facere, quantũ inter folia & fruct⁹. Hæc igitur ad ſuperiora ſpectãt, vbi ait, A fructib⁹ eorũ cognoſcetis eos. Sequitur: *Multi dicent mihi in illa die: Domine Domine nonne in nomine tuo ꝓphetauimus, & in tuo noĩe dæmonia eiecimus, & in tuo noĩe virtutes multas fecimus? Et tũc cõfitebor illis, q̃a nunq̃ noui vos. Diſcedite à me, q̃ operamini iniq̃tatẽ.* Qui ſunt iſti multi, niſi illi quos modò paulò ſupiùs falſos ꝓphetas nominauit? Iſti aũt multi, hęc turba nõ modica, dicẽt in illa die. In qua die? Nõ q̃ras nomẽ ei⁹, quia notiſsimũ eſt. Quid dicẽt? Dñe Dñe, nónne in nomine tuo ꝓphetauimus? Prophetauit autẽ Balaã, ꝓphetauit & Caiphas. Hoc.n. dicit euãgeliſta, quia quũ eſſe põtifex anni illius ꝓphetauit, dicens: Expedit vobis, vt vnus moriatur homo ꝓ populo, & non tota gẽs pereat. Dęmonia verò vſq; hodiè eijciũt, aliasq; multas virtutes faciũt, & qui baptizãt, & qui prædicãt. Quot.n. ſunt crimina, tot ſunt & dæmonia in vnoquoq;. Vnde & Dñs de Maria Magdalena dicitur expuliſſe ſeptẽ dæmõnia, quoniam (ſicut alibi dicitur) dimiſit ei peccata multa, quia dilexit multũ. Hæc aũt dæmonia eijciũtur, quãdo euãgelica ꝓ̃dicatione, à quocunq; nũcietur, peccatores pœnitẽt & cõuertuntur. Faciunt aũt & alias multas virtutes, quia cæcos illuminãt, leproſos curãt, & mortuos ſuſcitãt. Has.n. virtutes fecerũt in corpore aliquãti ꝓ̃dicatores, in anima verò faciũt oẽs. Neq; verò mi n⁹ eſt animã ſanare, q̃ corpus. Corpus.n. ſanatur, & moritur: anima verò ſanatur & nunquã moritur. Vis aũt ſcire, q̃ anima ſit cæca? Anima.n. infidelis, q̃ Deũ non videt, & veritatẽ nõ intelligit, cæca eſt. Leproſa verò eſt illa, q̃ vitiorũ maculis ſordeſcit. Illa verò mortua eſt, q̃ in crimine perſeuerat. Toties igitur ꝓ̃dicatores cęcos illuminãt, leproſos curãt, & mortuos ſuſcitant, quoties initi homines eorũ monitis & ꝓ̃dicatione cõuertuntur, & pœnitentia ducti, diabolo & omnibus operibus eius abrenũciant, & ſuæ ſalutis medicinã ab illis ſuſcipiũt. Sed quid hoc eis ꝓdeſt, quũ illis Dñs dicat. Nunq̃ noui vos: diſcedite à me, qui operamini iniquitatem? Quid eſt, Nunq̃ noui vos? Nunq̃ dilexi vos, nunq̃ veſtra opera mihi placuerunt. Nouit.n. eos Dominus atq; dilexit

Matt.25.

Prophetia profeſſe etiam in malis.

Ioan.11.

Marc.16.

Luc.7.

Anima cæca, leproſa, mortua.

ſecundũ naturam, quã in eis creauit. Nõ nouit verò, neq; dilexit, ſecundum corruptionẽ, qua eos vitiauit diabolus. *Omnis ergo homo, qui audit verba mea hæc, & facit ea, aſsimilabitur viro ſapiẽti, qui ædificauit domũ ſuã ſupra petrã.* Non ergo ſufficit audire verba Dei. Hoc.n. & Apoſtolus ait: Nõ auditores legis iuſtificabũtur apud Deũ, ſed factores. Audire.n. omnium eſt, facere paucorum. Domus aũt q̃ ſupra petrã fundata eſt, firmũ & ſtabile fundamentũ habet. Sapiẽs igitur eſt, qui ſic ędificat. Fundamentũ priùs quærendũ eſt. Sed videamus, quid hæc petra ſignificet. Apoſtolus.n. dicit, quia petra erat Chriſtus. Itẽque, Fundamentũ.n. aliud nemo poteſt ponere, præter id qđ poſitum eſt, qđ eſt Chriſtus Ieſus. Inueniſti fundamentũ, hic domum ædifica. Hic.n. domum ædificabis, ſi hęc mandata ſeruabis. Crede & fac q̃ præcepit Chriſtus, & fundabis in fundamento Chriſti. Ipſe erit tibi fundamentũ: ideoq; non timebis pluuias & ventũ. Hoc eſt enim, quod ait: *Et deſcẽdit pluuia, & venerũt flumina, & flauerũt vẽti, & irruerũt in domũ illã, & nõ cecidit: fundata enim erat ſupra petrã.* Vis aũt videre domum ſupra petrã fundatã, quomodo nec pluuias, nec flumina, nec ventos timeat? Certus ſum, inquit Apoſtolus, quia neq; mors, neq; vita, neq; principatus, neq; poteſtates, neq; aliqua perſequutio poterit me ſeparare à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu. Quanuìs.n. furore & terrore, flagellis & minis, omniumq; tormentorum generibus, quaſi quibuſdã magnis ventorũ & tẽpeſtatũ ꝓcellis, ſuper ſanctos ſæuiẽtes irruerẽt, eos tamẽ à Chriſti fide ſeparare nullatenùs poterãt. Hoc aũt ideò fiebat, quia bene ſupra petram fundati erant. Videamus etiã de illa domo, q̃ non ſuper petrã, ſed ſuper arenã fundata eſt. *Et omnis, inq̃t, qui audit verba mea hæc, & nõ facit ea, ſimilis erit viro ſtulto, qui ædificauit domũ ſuã ſuper arenã. Deſcẽdit pluuia, & venerũt flumina, & flauerũt vẽti, & irruerũt in domũ illã: & cecidit, & fuit ruina eius magna.* Qui enim verba Dei audire delectãtur, & cuſtodire nõ curant, ſuæ fidei domum ſeq; ipſos ſuper arenã ædificant, quia facili aura perſequutionis deijciuntur. Quorum quidẽ ruina tunc magna erit, quando malignorum ſpirituum furore & ira, quaſi quodã magno impetu procellarum, in tartara ꝓ̃cipitabũtur. De quo naufragio nos liberare dignetur Ieſus Chriſtus Dñs noſter, qui cũ patre & ſpirituſancto viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

Rom.2.

1.Cor.10.

2.Cor.3.

Crede & fac.

Rom.8.

DOMINICA X. POST PENTECOSTEN, IN EPIſtolam Concio exegetica.

HAbemus hodiè lectionẽ ex prioris ad Corinthios ca. 10. qua Apoſtolus illius veteris populi peccata q̃dã cõmemorat, à quibus nos vult abſterrere, dũ & pœnas illis irrogatas refert, & ob noſtri correctionẽ ſcriptas ait. Ipſum Apoſtolum nobis loquentẽ attendamus: *Nõ ſimus cõcupiſcẽtes malorũ, ſicut & illi cõcupierunt.*

runt. Alebatur populus ille Iudaicus in deſerto annis quadraginta pane cælitùs miſſo, de quo in *Pſal. 77.* Pſalmo dicitur: Panẽ cæli dedit eis: panẽ angelorũ mãducauit homo. Fuit hoc incredibili ꝑpotẽtis Dei benignitate illis cõceſſum & ꝓſtitum. Sed *Num. 11.* quid illi dura ceruice fecerũt? Faſtidito pane angelorũ, muſsitabundi dixerũt: Quis dabit nobis ad veſcendũ carnes? Recordamur piſciũ, quos comedebamꝰ in Aegypto gratis: in mentẽ nobis veniũt cucumeres, & pepones, porriq́; & cæpe, & al- *Ioan. 6.* lia. Ita hodieq́; permulti Chriſtiani faſtidiũt panẽ illũ de cælo verũ, qui dat vitã mundo, & toti ſemper inhiãt dapibus, quibus nõ nutriãt, ſed farciãt & onerẽt putres vẽtres ſuos. Si ſit vacãdũ rebus diuinis, ſi ſacra cõcio auſcultanda, iãdudum animus illis in patinis & poculis eſt. Nulla in eis cæleſtis patriæ deſideria, cogitatio & appetitio omnis in rebus vilibus, caducis, noxijs verſatur. Hoc ꝓhibet hîc Apoſtolus, hortaturq́; vt pernicioſis calcatis deſiderijs, ſalutaria & æterna appetamus. *Neq; idololatræ efficiamur, ſicut quidã ex ipſis, queadmodũ ſcriptũ eſt. Sedit populus mãducare & bibere, & ſurrexerũt ludere.* Quàm ꝓnus ille populus fuerit in idololatriã, multis locis ſcripta diuina teſtãtur. Vix ex Aegypto egreſsi fuerãt, & ecce cũ iã tãtos terrores ex Dñi in montẽ Sinai deſcẽdentis ꝑſentia cõſternatis animis vidiſſent, & Moſes aliquãto tardiùs è mõte rediret, vitulũ fecère cõ- *Exod. 32.* flatilẽ, dixerũtq́;, Hi ſunt dij tui Iſraël, qui tẽ eduxerũt de terra Aegypti. Quid hac amẽtia deploratiùs? Porrò verò quid aliud faciũt homines auari, qui Mãmonã colũt, vt nõ immeritò Apoſto- *Gal. 5.* lus auaritiã vocet idolorũ ſeruitutẽ? Liberati à tyrãnide ſatanæ, ampliſsimis futurorũ bonorũ ꝓmiſsionibus inuitati, auertũt ſe à viuo & vero Deo, & numũ ꝓ Deo colũt. Et qđ omninò ridiculũ & amẽtię plenũ eſt, plerunq́; nec ipſi ſuis opibus fruũtur, ſed viuũt omninò ſordidè ac miſerè, vt rectè de illis dixerit Seneca, Auaro tã de- *Multi chriſtiani idololatræ.* eſt qđ habet, q̃ qđ nõ habet. Alij Venerẽ colũt, permulti Bacchũ, vt dubiũ nõ ſit ꝑmultos Chriſtiana licet religione initiatos, Chriſtũ ſolis labiis colere, re aũt vera idololatras eſſe & dæmonũ rerumq́; viliſsimarũ cultores: qđ quidẽ in Chriſtianis tanto maiorẽ habet vituperationẽ & grauiorẽ dãnationẽ, quãto nobis maiora diuinitùs ſunt collata beneficia, q̃ illis rudibus Iudæis, qui ferè carnalibus & tẽporarijs ꝓmiſsis fulciebãtur, cùm nobis mox ab ipſo ꝑdicatiõis ſuæ exordio Chriſtus regnũ cœlorũ annuntiauerit. Sunt hodiè nõ pauci hæretici, qui Catholicos idololatrię impudẽter inſimulãt, eò ꝙ diuos & diuorũ imagines piè venerantur. Sed horũ inſania iã multis antè ſeculis dãnata eſt, q̃ iſti miſeri in hanc lucẽ fuerint editi. Longè alius cultus eſt quẽ Deo impendimus, q̃ ſit ille, quo ſanctos & eorũ imagines ꝓſequimur: imò quicquid venerationis ſanctis exhibemus, id totũ in ꝑpotẽtis Dei cedit honorẽ & gloriã, quẽ in ſanctis ſuis mirabilẽ ꝑdicamus. *Neq; fornicemur, ſicut quidã ex ipſis fornicati ſunt, & ceciderũt vna die vigintitria millia.* Balaã ario- *Num. 25.* lus victus auaritiæ ſtimulis, ſuggeſsit regi Moabitarũ cõſiliũ, quo populus Iſraël à fœminis gentis eius ad illicitos ꝓuocatus cõcubitus, mox etiã ad earũ colẽda idola pertractus eſt, ſicut videre licet Num. 25. ca. Eã rẽ grauis ſecuta eſt vltio diuina, adeò vt etiã principes oẽs Iſraëlitarum iubẽte *Num. 25.* Dño patibulis affixi ſint. Nec Balaã impunè tulit tã nefariũ cõſiliũ, nõ diù pòſt ab Hebræis gladio perẽptus. Cęca res auaritia, q̃ Balaã ad tantã impietatem adduxit: nec minus cęca libido, q̃ vnius Dei cultores ad turpiſsimũ Beelphegor idolũ colendũ impulit. Fuit. n. hoc fœdiſsimũ Madianitarũ idolũ, & vſq; adeò turpi honorabatur cultu, vt pudor ſit referre. An nõ verò inſana libido ad abominãdas turpitudines homines ipſi deditos adducit? In q̃ nõ mala ruũt præcipites impuris amoribus addicti? Vitã ipſam perdunt, & gehennę incendia breui eaq́; ſpurca voluptate ſibijpſis vltrò aſciſcũt, longè vtiq; beatiores futuri, ſi Chriſti amore carnis petulantiã calcarent, & vas ſuũ, iuxta Apoſtoli conſiliũ, poſsiderent in ſanctifi- *1. Theſ. 4.* catiõe & honore, nõ in paſsione deſiderij. Nõ vocauit nos Deus in immunditiã, inquit idẽ Apo- *Ibidem.* ſtolus, ſed in ſanctificationẽ. *Neq; tẽtemus Chriſtũ, ſicut quidã eorũ tentauerũt, & à ſerpentibus perierunt.* Locus eſt Num. 21. ca. Obſeruandũ aũt Apoſtolũ hîc Chriſtũ tentatũ dicere, videlicet ob vnitatẽ perſonæ Dei & hominis. Sic etiã Iudas Apoſtolus dicit Ieſum populum de terra Aegypti ſaluaſſe. Porrò notatu dignũ eſt, ꝙ cõtra illam mortẽ, à ſerpentibus illatã, iuſſus eſt Moſes erigere ſerpentẽ æneũ, qui Chriſtũ in cruce figendũ præfi- *Serpens æneus typus Chriſti.* gurabat, cuius morte nos ſanati ſumus à morte peccati. D. Ambroſius in hunc locum ita ſcribit: Chriſtum tentaſſe dicuntur, quia Chriſtus erat, qui ad Moyſen loquebatur. Denique ne nos in eadem cauſa inueniamur commonet, ne diabolo tradamur, cuius ſerpẽtes habẽt figuram. Sic ille. *Neq; murmurauerĩtis, ſicut quidã eorũ murmurauerũt, & perierũt ab exterminatore.* Frequenter durus ille populus murmurauit *Exod. 16.* in deſerto. Dictum eſt aũt illis à Moyſe: Non cõtra nos eſt murmur veſtrum, ſed contra Dominum. Murmurabãt quidẽ illi contra Moyſen & Aaron, ſed in Dominum illud murmur redundabat. Ipſe enim ait de Eccleſiæ præpoſitis: Qui *Luc. 10.* vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit. Cauendum in primis eſt ſubditis, ne contra paſtores ſuos improbè murmurent. Murmurare, inquit hîc Ambroſius, eſt falsò adinuicem de ꝓpoſitis & rectoribus queri, quantum ad mentem loci pertinet. Hæc ille. Quòd verò Apoſtolus di- *Exterminator quis fuerit.* cit hîc, murmuratores perijſſe ab exterminatore, Oecumenius virtutem quandam exitialem *Exod. 23.* interpretatur. Alij exterminatorẽ dicũt eſſe angelũ illũ, de quo Dñs loquẽs, Ecce, ait, mitto angelũ meũ, qui ꝑcedat te: obſerua eũ, quia nõ dimittet cùm peccaueris. Valdè familiare eſt hæreſum & ſchiſmatum architectis, quò plures ſibi

alliciant

alliciát, obtrectare Eccleſiæ p̃fectis, eorũ lacerare vitam, & in murmur cõcitare miſerã plebem. Cauendi ſunt igitur tanquã ſatanę adminiſtri, & *Matt. 23.* Chriſtus potiùs audiendus, qui ait: Super cathedram Moyſi ſederunt ſcribę & phariſæi. Omnia ergo quęcunq; dicunt, facite: ſecundùm opera verò eorum nolite facere. Nihil illis ſcribis & phariſæis fuit ſceleratiùs, & tamen illis obtemperari voluit Chriſtus. Nemo igitur putet ſibi contemnenda eſſe præcepta paſtorum Eccleſiæ, etiãſi vita eorũ mala fortaſsis ſit. Habent illi iudicẽ ſuũ. *Hæc aũt omnia in figura cõtingebãt illis: ſcripta ſunt autẽ ad correptionẽ noſtrã, in quos fines ſeculorũ deuenerunt.* Per hæc exẽpla, teſte D. Ambroſio, ad correctiorẽ nos vitã prouocat, vt monitis eius aut præmium, ſi obedientes fuerimus, aut propenſiorem pœnam mereamur inobedientes. Non eſt.n. ambiguum illos peccantes plùs ſubijciẽdos tormẽtis quibus peccantiũ pœnæ ad hoc relatę ſunt, ne peccarent. Fines aũt ſeculorũ nos ſumus: quia tunc hæc ideò facta noſcũtur, circa retributionẽ illorũ, vt nobis eſſent exẽplo, qui poſtremo ſeculo futuri eramus in fide Chriſti. Pro vtilitate.n. noſtra geſta ſunt, vt ſi terrore horũ in Dei timore mãſerimus, gloriã illis ꝓmiſſam accipiamus: ſi quo minùs, geminabitur nobis pœna illorũ, quia maior notitia legis magis facit reũ. Hacten⁹ Ambroſius. Quantũ præſtat veritas figuris, tantũ beneficia nobis collata beneficijs prioris illius populi, ſub priſca lege degẽtis: tanto quoq; noſtra ſupplicia ob maiorem ingratitudinem illorum ſupplicijs grauiora erunt, ſicut etiã Chryſoſtomus indicat hoc loco. Si ergo non mouet nos amor Chriſti ad cauenda peccata, vel intentata gehennæ inextinguibilis ſupplicia impellant: ſicq; ſenſim veniemus in quandam non peccandi cõſuetudinem, atq; iã ex amore vltrò pręſtabimus, qđ prius vix metus à nobis extorquere potuit. *Itaq; qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat.* Chryſoſtomus ſic habet in hunc locũ: Iterũ eorũ contundit ſuperbiã, qui de ſe magna p̃ſumunt. Itaq; ſi ſtetiſti, caue ne cadas. Hoc in loco particula, ſtare, nõ firmiter ſtare ſignificat, quouſq; præſentis vitæ fluctibus liberemur, & ad tranquillum portum appellamus. Nolito igitur ſi ſtas, nimiùm tibi confidere, ſed caue ne cadas. Nam ſi Paulus, qui omnium firmiſsimus erat, formidauit, longè magis nobis formidandum eſt. Hæc Chryſoſtomus. Extat D. Bernardi memorabilis ſententia, huic loco pulchrè quadrans: In veritate didici, inquit Sermone 54. in Cantica, nihil æquè efficax eſſe ad gratiã promerendam, retinendã, recuperandam, quàm ſi omni tẽpore coram Deo inueniaris non altum ſapere, ſed timere. Beatus homo, qui ſemper eſt pauidus. Time ergo cùm arriſerit gratia, time cũ abierit, time cùm denuò reuertetur: & hoc eſt ſemper pauidum eſſe. Hæc Bernardus, qui in eodem ſermone veriſsimè dicit, ſiue iã exiſtentẽ, ſiue nondũ exiſtentẽ ſuperbiã, ſemper cauſam eſſe ſubtractæ gratiæ. Nemo ergo animo extollatur, ne gratia deſtitut⁹, corruat turpiter. Superbia deſertores angelos è cœlo, primos homines è paradiſo eiecit. *Tentatio vos nõ apprehendat, niſi humana.* D. Auguſtinus libr. de Baptiſmo paruulorũ, vt citatur à Beda, Homines, inquit, ſumus. Vnde aliquid aliter ſapere, q̃ ſe res habet, humana tentatio eſt. Nimis aũt amando ſententiam, aut inuidendo melioribus, vſq; ad præcidendæ cõmunionis, & condendi ſchiſmatis vel hæreſis ſacrilegiũ peruenire, diabolica eſt p̃ſumptio. In nullo aũt aliter ſapere, q̃ ſe res habet, angelica perfectio eſt. Quia itaq; homines ſumus ſed ſpe angeli, quibus æquales in reſurrectione futuri ſumus, quandiù non habemus perfectionem angeli, non habeamus præſumptionem diaboli. Ideò dicit Apoſtolus: Tentatio vos non apprehendat niſi humana. Hæc Auguſtinus. Græci non apprehendat ſed apprehendit hîc legunt, vt idẽ ſit huius loci ſenſus, qui illius ad Hebræos, Nondũ vſq; ad ſanguinẽ reſtitiſtis, aduersùs peccatũ repugnãtes. *Heb. 12.* Chryſoſtomũ ipſum audiam⁹: Cũ Corinthios perterruiſſet, meritò, inquit, veterũ exẽplorũ narratiõe, etiã ſolicitudinẽ his verbis iniecit, ne cadãt. Sunt aũt qui multas tẽtatiões tulerũt, & qui in his ſępenumerò exerciti ſunt: etenim in infirmitate, inquit, in timore & tremore *1. Cor. 2.* multo fui apud vos: ne diceret, Quid nos perterres? quid formidinẽ incutis? nõ ſumus horũ malorũ immemores: etenim diminuti ſumus, & ꝑſecutiões accepimus, & multa & frequẽtia pericula ſubiuimus: vt eorũ ſedaret ſuperbiã, inquit: Tẽtatio vos nõ apprehẽdit niſi humana, hoc eſt, parua, breuis, mediocris. Quod.n. humanũ eſt, id paruum dicit. Nolite igitur ſuperbire, inquit, tanq̃ tẽpeſtatẽ ſuperaueritis. Nondũ.n. nouiſtis periculũ mortis, nondũ tẽtationẽ mortis. Ita Chryſoſtomus. *Fidelis aũt Deus eſt, qui nõ patietur vos tẽtari ſupra id qđ poteſtis, ſed faciet etiã cũ tẽtatione prouẽtũ, vt poßitis ſuſtinere.* Hæc ſentẽtia perpetuò debet affixa manere eorũ animis, qui multis iactãtur difficultatibus, varijs fatigãtur tẽtationibus, & rebus duris cõflictãtur, vt ſeipſos ſpe bona conſolẽtur, certi nõ defuturũ ipſis diuinũ auxiliũ tẽpore opportuno. Deus nãque, vt ait Chryſoſtomus, & patientiã dat, & celeritatẽ mutationis inducit, vt in hac parte tolerabilis fiat tẽtatio. Et Auguſtinus in Pſal. 61. diabolo, inquit, poteſtas quędã eſt: plerunq; tñ vult nocere, & nõ poteſt, quia poteſtas iſta ſub poteſtate eſt. Nã ſi tantùm poſſet nocere diabolus quantũ vult, nũ aliquis iuſtorũ remaneret, aut aliquis fidelium eſſet in terra? Ipſe per vaſa ſua impellit quaſi parietẽ inclinatũ, ſed tantũ impellit, quantã accipit poteſtatẽ. Vt aũt nõ cadat paries, Dñs ſuſcipiet: quoniã qui dat poteſtatẽ tẽtatori, ipſe tẽtato præbet miſericordiã. Ad menſurã.n. permittitur tentare diabolus. Noli ergo timere permiſſum aliquid facere tentatorẽ: habes.n. miſericordiſsimũ ſaluatorẽ. Tantum permittitur illi tẽtare, quantum tibi ꝓdeſt, vt exercearis, vt ꝓberis, vt qui te neſciebas, à teipſo inue-

Cauenda cõfidentia, ne labaris.

Prouer. 28.

Diabolus certos ſibi habet præfixos tentandi limites.

inueniaris. Hæc Auguſtinus. Præſtet nobis Dominus Deus, vt nulla vincamur vnquam tentatione, in laudem & gloriã ſuam, qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

DOMINICA EADEM,

Lucæ XVI.

In illo tẽpore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis parabolã hãc: Homo quidam erat diues, qui habebat villicum, & hic diffamatus eſt apud illũ, quaſi diſsipaſſet bona ipſius. Et reliqua. Homilia de eadem lectione.

Ioan. 1. QVis eſt homo diues, niſi Chriſtus? Diues in cælo, & diues in terra, diues vbique diues, plenus gratiæ & veritatis: &
Coloſ. 2. nos oẽs de plenitudine eius accepimus. Diues, a-
Rom. 10. pud quem abſconditi ſunt oẽs theſauri ſapiẽtiæ
Villicus quid. & ſciẽtiæ. Diues in omnibus & in oẽs, qui inuocant illũ. Villicus aũt eſt vnuſquiſq; Chriſtianus, qui in baptiſmo villicationẽ ſui accepit, & proximi. Chriſtianus.n. vnuſquiſq; non tantũ ſui cauſa viuit, ſed & proximi: & nõ tantùm redditurus eſt rationẽ ꝓ anima ſua, ſed & ꝓ eius cũ quo viuit in hac vita, exercẽs ſe corpore & animo, & adiuuans proximũ documentis & exẽplo: nec tantùm quærens q̃ ſua ſunt, ſed & q̃ aliorũ. Hæc eſt Chriſtianorum cura nobilis, & ſancta villicatio. Hinc eſt iudiciũ Chriſti tremendũ, & futura exactio. *Et hic diffamatus eſt apud illũ, quaſi diſsipaſſet bona ipſius* Quotidiè diffamamur apud Deũ, quia angeli noſtri ſemper vidẽt faciẽ patris, & nunciãt
Matt. 18. ei omnia opera noſtra. Quid ergo faciemus? Vbi abſcondemur? Illi nos diffamãt, qui noſtra interiora vidẽt. Illi nos diffamãt, qui omni hora nos intuẽtur & Deũ. Intuẽtur omnia noſtra & Deum, quia noſtra intuendo, nunciãt Deo. Non eſt obſtaculũ, non ſunt tenebræ, quibus impediãtur videre omnia noſtra, quia diuinũ lumen quo il-
Pſal. 138. luminantur, penetrat omnia. Quia lux in tenebris lucet, & nox ſicut dies illuminabitur. *Et hic diffamatus eſt apud illum, quaſi diſsipaſſet bona ipſius.* Quis omnia ſibi tradita bona benè diſpẽſat in o-
Iaco. 3. mnibus? Quis non aliquãdo dormitat? Quãdoq;
1. Ioan. 1. bonus dormitat Homerus, & in multis offendimus oẽs: Et ſi dixerimus quia peccatũ non habemus, noſmetipſos ſeducimus, & veritas in nobis nõ eſt. *Et vocauit illũ, & ait illi: Quid hoc audio de te?*
Pſal. 33. Quotidiè nos vocat Dñs: Venite filij, audite me. Venite ad me oẽs qui laboratis, & onerati eſtis. Et: O viri ad vos clamito, & vox mea ad filios hominũ. Quotidiè loquitur nobis. Loquitur per ꝓphetas, loquitur ꝑ apoſtolos, loquitur per ſeipſum in euãgelio, loquitur ꝑ doctores, loquitur in cõſcientia. *Quid hoc audio de te?* Increpat malè cogitãtes, increpat malè loquẽtes, increpat prauè agentes, increpat malè viuentes. Quid hoc audio
Matt. 10. de te? *Redde rationẽ villicationis tuæ:* Quia de omni verbo ocioſo, qđ locuti fuerint homines, reddẽt rationẽ in die iudicij. *Redde rationẽ villicationis tuæ.* Quid agas apud te, quid apud ꝓximũ, quid cogites in corde, quale proferas verbũ, quid auditu delectet, & cui infigas oculũ. Redde rationẽ villicationis tuę. Bona mea diſsipas, bonis meis malè vteris, bona mea das extraneis. Voco, & nõ reſpõdes: porrigo manũ, & non reſpicis. Redde rationẽ villicationis tuæ. *Iã enim nõ poteris villicare.* Ad finẽ perueniſti, tẽpus eſt iudicij & rationis reddendæ. Iã nõ poteris villicare. Citò hinc abiturus, citò moriturus es, iã nõ poteris villicare. Poſt hãc.n. vitã nõ eſt villicatio. Hic villicãdo ſeruimus, ibi requieſcendo mercedẽ capimus. Hic acquirim⁹, quod ibi poſsideamus. Hic labor, ibi præmium. *Ait aũt villicus intra ſe: Quid faciã, quia Dominus meus aufert à me villicationem?* Felix qui de fine cogitat, felix qui quotidiè cogitat ſe moriturũ, quia melior eſt finis orationis q̃ principiũ. Et ſancti Eccleſ. 7. dũ finiuntur in ſeculo, fiũt in cæleſti ſede perpetui, quibus finis vitæ viuẽdi initiũ confert. Quid faciã? Quomodò de malè diſpẽſata villicatione euadã? *Fodere nõ valeo.* Poſtquam defecit huius vitæ villicatio, non relinquitur actio poſt hanc vitã, ꝓ qua mereamur æternã vitã. Ibi iam non valeo fodere, quia ibi non eſt pauperes recreare, infirmos viſitare, vigilijs ſacris & rationibus inſiſtere. Quid eſt.n. aliud fodere, niſi ſanctarũ exer- *Fodere myſticè.* citijs actionum terrã mentis & corporis excolere? Terram fodimus, cùm à nobis extirpamus vitia, & virtutes inſerim⁹. Quod fieri nõ poteſt poſt hanc vitã, quia tẽpus illud non eſt pœnitentiæ aptum, ſed retributioni bonorũ ſiue malorũ operum. *Mẽdicare erubeſco.* Ne mihi dicatur, qđ fatuis virginibus dictũ eſt: Ne fortè nõ ſufficiat nobis *Matt. 25.* & vobis: ite potiùs ad vendentes, & emite vobis. Eſt mẽdicatio bona, eſt mẽdicatio mala. Mẽdi- *Mẽdicatio bona.* catio bona hic. Hic.n. benè mẽdicamus à doctoribus ſapientiã & doctrinã: à ſanctis mẽdicamus *Mala.* in litanijs, vt orent ꝓ nobis. In alia vita mẽdica- *Ibidem.* tio erubeſcẽda. Quis.n. nõ erubeſcat dicere: Date nobis de oleo veſtro, quia lãpades noſtræ extinguũtur? Ideò mẽdicare erubeſco. Verè mẽdicatio erubeſcenda, vbi nihil recuperatur, & egeſtas omniũ bonorũ perpetua comitatur. Ideò mendicare erubeſco. Ibi non ꝓdeſt alieni boni mendicatio, vbi deficit omne bonũ ſuũ. Nec poteſt ab alio quiſq̃ expectare qđ ipſe nõ meruerit, cũ vnicuique vix ſua ſufficiãt, & iuſtus vix ſaluabitur. Id- *1. Pet. 4.* eò mendicare erubeſco. *Scio quid faciam, vt cùm amotus fuero à villicatione, recipiant me in domos ſuas.* Salubrẽ conſilium reperit ad finem, qui malè diſpenſauit villicationem, ſcilicet vt daret pauca, recepturus plura, & reciperetur in domos aliorum, cui propria deficiebant. *Conuocatis itaque ſingulis debitoribus Domini ſui, dicebat primo: Quantum debes domino meo? At ille dixit: Centum cados olei.* Communẽ Dñm habemus, qui vnũ Deũ colim⁹, cui oẽs debemus, quicquid boni poſſumus. Sed quia omnes villici ſumus, de iure villicationis noſtræ debitorũ Domini pars ad nos refertur, vt nõ ſolùm inueniamur debitores Dei, ſed etiã inuicem noſtri. Nõ.n. ſolũ iubemur diligere Deum, ſed & proximum. Debitores ergo ſumus Dei,

debi-

debitores ſumus & proximi: Deo tamen totum debemus, etiam id quod ad proximum referim⁹. vt quicquid debemus, Deo debeamus Habemus autem ſpiritualia bona, habemus & corporalia. Spiritualia, vt fidem, iuſtitiam, charitatem, & cętera, quę Deo debemus & proximo. Corporalia, vt aurum, argentum, triticum, vinum, & cętera, vnde Deo ſeruimus, & proximum adiuuamus. Quid melius per oleũ poſſumus intelligere, quã ſpiritualia, quid rarius eſt & leuius triticea ſolidi tate, & lumẽ fouet: vt cultus virtutũ illuminat mentem ad intuendã veritatẽ, & pręſtat omnib⁹ liquidis, vt ſpiritualia corporalib⁹? Quid ꝑ triticum, niſi corporalia? Siquidẽ ꝑ ſpeciẽ ſępe genus intelligitur. Villicus aũt primùm debitori loquitur olei, quia priora ſunt ſpiritualia corporalib⁹. Qui debet centũ cados olei, quia debet Deo quicquid ſpiritualis habet boni. Sic.n. ſunt olei cadi plures, ſicut ſpiritualis boni multę ſpecies. Vas.n. olei centenariũ, ſpecies deſignat omnes ſpiritualium bonorũ. Nã & centenarius plenitudinẽ ſępè ſignificat, & finitus ſępè ponitur ꝓ infinito. Debet ergo centũ cados olei, qui debet Deo ꝑfectionem ſpiritualis boni. Sed multũ ꝑtinet proximo de hoc, quod debetur Deo. Multum enim offendimus, niſi fidẽ, iuſtitiam, & charitatẽ ꝓximo reddamus. Cùm igitur de centũ cadis olei villic⁹ quinquaginta ſcribi iubet, qđ debetur Deo cõfirmatur ſcripto, quia nõ dimittitur qđ ſibi debetur: nõ iubet ſcribi, quia dimittitur. Dimittit quod ſuũ eſt, relinquit quod Dei eſt. De hoc qđ ſibi debetur, venia facit ſecurũ: de hoc quod debetur Deo, ſcripto facit ſolicitũ. Vnde ſequitur: *Dixit illi: accipe cautionem tuam, & ſede citò, & ſcribe quinquaginta.* Ac ſi apertè diceret: Quod mihi debes, dimitto tibi: quod debes Deo, cautelam aſſume. Et qui ſuperbus ſtas, ſede citò, & humiliare: & quod paruipendebas, vel obliuione pro nihilo ducebas, ſcribe in tabulis cordis, & memoria tene, vt frequenter pœniteas & expies, donec & ipſum dimittatur tibi. Sede citò.i. ne differas de die in diem. Scribe quinquaginta. Numerus pœnitentiæ & remiſsionis. Vnde & annus quinquagelimus remiſsionis, & Pſalmus quinquageſim⁹ pœnitentialis. Quinquaginta ergo ſcribũtur, & quinquaginta dimittũtur. Similis numerus ſimilem ſignificat offenſionẽ in Deũ & hominẽ. Vnde Dominus dicit in euãgelio: Diliges Dominũ Deũ tuũ ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mẽte tua: hoc eſt primũ & magnũ mandatũ. Secundũ aũt ſimile eſt huic: Diliges ꝓximũ tuũ ſicut teipſum. Nã quorũ ſimilis eſt dilectio, ſimilis eſt & offenſio. Seqtur: *Deinde alio dixit: Tu verò quantũ debes? Qui ait: centũ coros tritici.* Cadus liquorũ mẽſura eſt, & corus ſeminũ. Valdè timẽdum eſt nobis, qui plenitudinẽ corporaliũ bonorũ debemus ꝓximis: debem⁹, & tamẽ nõ ſoluimus: debemus totũ, & vix parũ ſoluim⁹. Quid ergo faciemus? Si nõ poſſumus ſoluere totũ qđ debemus alijs, dimittamus ſaltẽ qđ debetur nobis.

Vnde ſequitur. *Ait illi: accipe literas tuas, et ſcribe octoginta.* Qui enim de centũ ſcribit octoginta, quintã partẽ dimittit, qa de corporalib⁹ hoc debetur ꝓximo, qđ quinq; ſenſus corporis exigunt. Hoc ſcripto cõmendatur, qđ diuinę gratię ꝑ octonarium relinquitur. Rapuiſti meũ, abſtuliſti pręſtitum, negaſti cõmendatũ. Si dimitto tibi qđ mea refert? ſcribe octoginta.i. cõmenda memorię, ꝙ adhuc eges venia diuinę gratiæ. Siquidẽ euãgelij gratia ſignificatur ꝑ octonarium, ſicut auſteritas legis per ſeptenariũ: Sed meretur octonarij gratiam, qui pręcepta cuſtodit quæ ſignificantur per decẽ: vt per octonariũ iuncto denario gratiã intelligam⁹ acquiſitã pręcepto, vt qui ſcribit octoginta, per decalogi cuſtodiam perueniat ad octonarij gratiã. *Et laudauit Dominus villicũ iniquitatis, quia prudenter feciſſet.* Mira res, malus eſt villicus, & laudatur: malè diſpenſauit, & parcitur: non emẽdauit quod fecit, & indulgetur. Verè prudenter egit, quia dimiſit pauca, vt reciperet plura: dimiſit temporalia, vt æterna perciperet. Audierat enim: Dimittite, & dimittetur vobis. Et, Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Verè prudẽter egit, qui Deũ molitur facere debitorem ſuum, vt exigat ab eo debitam remiſsionem, quia remiſit. Prudenter egit, quia cui erat obnoxius, ipſum ſibi facit obnoxium: & quem habebat durum exactorem, nunc pium habet debitorem, vt fiducialitèr dicat: Dimitte, quia dimiſi: redde quam debes veniam, quia ego dedi veniam. *Quia filij huius ſeculi prudentiores filijs lucis in generatione ſua ſunt.* Filij lucis laborant, & vix merentur precium: currunt, & vix ad brauium perueniunt: parturiunt, & vix euadunt. Filij ſeculi poſt fraudes & illecebras ac illicitos mores, ſolummodò dimittunt, & Deum debitorem tenent: parcunt, & parcitur eis, condonant, & donantur. Ideò prudentiores ſunt filij ſeculi filijs lucis in generatione ſua.i. quando regenerantur Deo, & renouantur ſpirituali vita. *Et ego dico vobis: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis* Mãmona, id eſt, diuitiæ, quæ iniquitatis dicuntur, quia ſine iniquitate non captantur, & quia iniquum eſt eas reuocare in proprios vſus, quas creauit communes Dominus. Vnde ſcriptũ eſt: Pro iniquitate vidi tentoria Aethiopiæ.i. pro diuitijs captandis vidi homines factos tabernacula nigredinis.i. vitiorum & dæmonũ, vt qui poterant eſſe tabernacula virtutũ ſectando paupertatem, facti ſint vitiorum tentoria pro iniquitate congreganda. Quis non videat multos periuria incurrere, homicidia facere, dolos machinari contra proximos, rerum domeſticarum & dominorum proditores eſſe ꝓpter diuitias? Hi ſunt ꝓ iniquitate tẽtoria Aethiopiæ. Sed cũ villicus dixerit ſuperiùs & de ſpiritualibus & de corporalibus, cur Dñs finẽ cõcludit parabolæ ſuæ de ſolis corporalibus? Citiùs dimittimus iniuriam factam, quã præſtitã pecuniam: faciliùs damus fidẽ, quàm poſſeſsionem:

Debitores ſumus Dei & proximi.

Oleum quid ſignificet.

Triticum quid ſignificet.

Octonarius & ſeptenarius quid ſignificet.

Luc. 6.

Matt. 6.

Diuitiæ iniquitatis cur dicantur.

Abac. 3.

proniores ſumus dimittere odia, quàm expendere noſtra. Ideò Dominus parabola nobis ad miſericordiam inſtructis, in ea parte miſericordiæ concludit ſermonẽ, quam nouit eſſe apud homines difficiliorem: & ad eam nos enixiùs hortatur in fine, ad quã videt nos difficiliùs inclinari, quia melior eſt finis orationis, quàm principium. Faciamus ergo de diuitijs iniquitatis amicos, pauperibus eas diſtribuendo, & debitoribus atq; his qui eas abſtulerint dimittẽdo. Sed quia iniquitatis diuitiæ aliæ paterna poſsidentur ſucceſsione, aliæ iuſto conquiruntur labore, aliæ vſurpantur ex ſcelere vel impietate: de his certè amici non fiunt, quæ de ſcelere vel impietate veniunt. Nec putet quiſquam ex his adiutores quærere ſalutis, quas ex mercimonio corraſit iniquitatis. Scriptum eſt enim: Hoſtiæ impiorum abominabiles, quæ offeruntur ex ſcelere. Et immolantis ex iniquo, oblatio eſt maculata. Et: qui offert ſacrificium ex ſubſtantia pauperis, quaſi qui victimat filium in conſpectu patris. Cùm ergo præcipitur fieri amicos de mammona iniquitatis, diſcernendum eſt, vt eas intelligamus, quæ de ſucceſsione vel iuſto labore proueniunt.

Eccle.7.

Diuitiæ multis parantur modis.

Prou.21.

Eccl.34.

Quæ tamen & ipſæ iniquitatis dicuntur, quaſi inæqualitatis: quia cùm eas in proprietate tenemus, ęqualitatem cùm alijs hominibus nõ ſeruamus. Sunt ergo illæ, de quibus amicos facere pręcipimur, diuitiæ & iniquitatis, & iuſtitiæ. Iniquitatis quidem, quantum ad Deum, qui omnia cõmunibus creat vſibus: Iuſtitię verò quantũ ad ſeculum, quia iuſtitia ſeculari poſsidentur ab hominibus. Diuitię ergo quę iuſtè poſsidentur in terra, & iniuſtæ ſunt quantũ ad diuinam iuſtitiã, & iuſtæ quantum ad terrenam. Diuina iuſtitia cuiuslibet, proprietas alicuius poſſeſsionem defendit. Per terrenã iuſtitiã homines propria colligunt, per diuinam iuſtitiam ſua communia faciunt. Diuitiæ verò quę ſunt ex ſcelere, omninò ſunt iniuſtę, nec illas iuſtitia diuina comprobat, quas etiã terrena condemnat. Et iſtę Deo nullo modo ſunt offerendę, quę de ſcelere ſunt acquiſitæ. Et citò tamẽ reddendę ſunt, immò proijciendæ, ne malefactor inueniatur in malo cœpto perſeuerare. *Vt cũ defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Exponit hic quod dixerat. Recipiant vos in domos ſuas. Manſiones .n. æternę domus ſunt eorũ, quibus impenditur miſericordia. Domus, inquam, eorum non poſſeſsione, ſed cauſa. Non poſſeſsione, quòd eas poſsideant, quas forſitan non poſsidebũt: ſed cauſa, quòd ſcilicet cauſa ſunt ſuis benefactoribus poſsidẽdi. In ſuas ergo domos nos recipiunt, quando in ęternas manſiones nos ire faciũt. Suas enim reputamus, quas nõ niſi ꝑ eos accipimus. Quas nobis quaſi retribuũt ꝓpter beneficia quæ receperũt: & ꝓpter miſericordias quas acceperũt tẽporaliũ, æternorũ retributores exiſtũt, ꝑ eũ qui pro ipſis reddidit quod debuerũt, Dominũ noſtrũ Ieſum Chriſtũ, qui viuit & regnat per omnia ſecula ſeculorũ, Amen.

Diuitiæ iniquitatis & iuſtitiæ.

EADEM DOMINICA,

Homilia Euſebij Emeſeni.

Homo quidam erat diues, qui habebat villicum. &c. Luc.16.

Hæc autem ſecundum literam plana ſunt, & ꝑ ſingula exponere nõ eſt neceſſe. Dicat tamen ipſe Dominus, ad quid hanc ſimilitudinẽ dederit. *Quia, inquit, filij huius ſeculi prudentiores filijs lucis in generatione ſua ſunt.* Non enim villici iniquitatem, ſed prudentiam dominus laudat. Hic autem dominus, qui villicum iniquitatis laudat, non Dominus omnium, ſed dominus villici intelligi debet. Non laudat eum de fraude quam fecit, ſed de ingenio, quod ſibi in futurum proſpexit. Neſciens enim quomodò viueret, (ſiquidem fodere non valebat, mendicare erubeſcebat:) hoc ſingulare inuenit præſidium, vt qui priùs domini ſui bona diſsipauerat, hanc in finem fraudem committeret. Laudatur igitur non de bonitate aliqua, ſed de calliditate & fraudandi aſtutia, vt qui bona domini ſui iam furando rapere non poterat, celando & abſcondendo ſubtraheret. Cui prudentię non ſolùm dominus villici, ſed & Dominus omnium applaudere videtur, dum dicit: *Quia filij huius ſeculi prudentiores filijs lucis in generatione ſua ſunt.* Prudentiores ſunt illi in malo, quàm iſti in bono. Vix enim inueniuntur aliqui ſancti, qui tantam prudentiam habeant in acquirendis bonis æternis, quantã calliditatẽ iſti habẽt in acquirẽdis bonis temporalibus & fugitiuis. Pro his enim die noctuq; vigilant, laborant, anguſtiantur, & per fraudes, rapinas, furta, proditiones, periuria, homicidia, & his ſimilia, has tales diuitias coaceruare non ceſſant. Denique quis dicere valeat, quantã ſe viciſsim decipiendo huius ſeculi prudentiam & calliditatem habeant? Audiant igitur hæc filij lucis, & à filijs huius ſeculi vinci erubeſcant. Ideò enim hęc ſcripta ſunt, vt audiendo prudentiores fiant, non autem vt iniquitatis villicũ imitando, fraudem in aliquo vel iniuſtitiam agant. Vnde & ſubditur: *Et ego vobis dico: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt quum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Facite, inquit, vobis amicos de mammona iniquitatis, ſed non eo modo, quo fecit villicus iniquitatis. Non fraudando aliena, ſed largiendo veſtra. Sicut igitur villicus iniquitatis, qui domini ſui bona diſsipauerat, ſciens quia iam vlterius villicare non poſſet, fecit ſibi amicos, ad quorum auxilium poſt villicationem confugeret: ita & vos facite de mammona iniquitatis, & diuitijs Domini veſtri quas diſsipaſtis, quia auarè eas retinuiſtis, & ſecundũ eius voluntatem non expendiſtis. Eas igitur pauperibus erogate, de his vobis amicos vos facite: vt quum defeceritis, in æterna recipiant vos tabernacula.

Calliditas hominum mundo dilectorum.

Diuitiæ noſtræ.

bernacula. Quæ diuitiæ quum ſua natura bonæ ſint, veſtra tenacitate iniquæ fiunt. Omnes enim diuitiæ iniquæ ſunt, quæ auarè retentæ proprijs dominis nocent, vel quæ ex ęqualitate non expenduntur. Tunc enim ex ęqualitate eas expendis, ſi & tibi tantum reſerues quantum ſufficere poſsit, & cętera indigentibus largiaris. Vnde Apoſtolus: Non enim vt alijs ſit remiſsio, vobis autem tribulatio, ſed ex ęqualitate in pręſenti tempore, veſtra abundantia illorum inopiam ſuppleat, vt & illorum abundantia veſtrę inopię ſit ſupplementum. In quo manifeſtè oſtenditur, quia non neceſſaria, ſed ſuperabundantia dare iubemur. Non enim vult Apoſtolus, vt ſic in dando prodigi ſimus, vt ipſi poſteà penuria tribulemur. Diuitię igitur, quę per ſe quidem iniquę ſunt, ſi ſic diuidantur, æternos vobis amicos & æterna tabernacula pariunt. Per ſe quidem diuitiæ iniquæ ſunt, quia niſi diuidantur, æquæ non ſunt. Diuiſæ autem, iam non ſunt iniquæ: igitur ſunt, quandiù ſunt. Non enim dicuntur diuitiæ quæ non ad ſuperfluitatem, ſed ad neceſsitatem reſeruantur. Si igitur tollas ab eis ſuperfluitatem, tolles & nomen iniquitatis. Sequitur: *Qui fidelis eſt in minimo, & in maiore fidelis eſt: & qui in modico iniquus eſt, & in maiore iniquus eſt.* Hæc enim ſpecialiter de Apoſtolis, & per eos de cæteris Eccleſiæ diſpenſatoribus & prælatis dicuntur. Vnde & in huius Euangelij principio dicitur, quòd hæc Dominus dixerit ad diſcipulos ſuos. Maiora igitur Eccleſiæ negotia eis committenda & credenda non ſunt, qui in vita priuata fideles non extiterunt, & de illo modico quod habebāt, pietatis & miſericordiæ opera non fecerunt. At verò illos in prioratu fore fideles dubitare non debemus, quos de modico quod poſsident, libenter alijs ſubuenire videmus. Hîc enim Apoſtolus præcipit Epiſcopos non cupidos eſſe, nec turpis lucri ſectatores. Valdè igitur conſiderandum eſt in electione præpoſitorum, quales in modico fuerint, & quid pietatis & miſericordiæ habuerint: quoniam qui in modico fideles non ſunt, in magnis quoq; fideles nō ſunt. Vnde & ſubditur: *Si ergo in iniquo mammona fideles non fuiſtis, quod veſtrum eſt, quis credet vobis?* Si de diuitijs, quæ fugitiuæ & fallaces & tranſitoriæ ſunt, miſericordiā non feciſtis, quis Eccleſiæ diſpenſationem & regimen, quod verum, æquum, & ſanctum eſt, & ſine dolo diſpenſari debet, vobis credere & committere audeat? Et ſi in alieno fideles non fuiſtis, quod veſtrum eſt quis dabit vobis? Illa enim aliena ſunt, & non noſtra, quæ ſic poſsidemus, vt ſemper amittere timeamus. Noſtra verò ſunt, de quibus ſecuri ſumus, & nunquam amittere timemus. Temporales igitur diuitiæ alienæ ſnnt, noſtræ verò æternæ, ſi boni fuerimus, & in his temporalibus ſpem non habuerimus. Sed illa quę noſtra ſunt, & nobis prædeſtinata ſunt, nobis nō dabuntur, ſi in hoc alieno fideles non fuerimus, quoniam ſub ea conditione & data & prædeſtinata ſunt nobis, ſi huius fidelitatis virtus inueniatur in nobis.

2 Cor. 8.

Vt proſint.

Eccleſiæ maiores functiones quibus non demandandæ.

Tit. 1.

DOMINICA XI. POST PENTECOSTEN, IN Epiſtolam Concio exegetica.

MVlta Sanctiſpiritûs chariſmata & dona nobis in hodierna lectione commemorat Apoſtolus, ad quam explicandam iam accedimus. *Scitis quoniam cùm gentes eſſetis, ad ſimulacra muta, prout ducebamini, euntes.* Spiritalia illis traditurus, inquit Ambroſius, exemplum prioris conuerſationis memorat, vt ſicut ſimulacrorum fuerunt forma, colentes idola, & ducebantur duce voluntate dæmoniorum: ita & colentes Deum, ſint forma legis dominicæ, ambulantes ſicut placet Domino. Forma enim vniuſcuiuſque legis in profeſsione & conuerſatione cultoris debet videri. Ille enim forma & imago legis Dei eſt, in cuius fide & conuerſatione Euangelij veritas lucet. Hæc ille. Fuit hoc miſerabile ſanè & triſte ſpectaculum, videre homines ad Dei imaginem factos, contempto creatore, diuinos honores habere dęmonibus, qui in ſimulacris ſurdis & mutis nec vllo ſenſu pręditis colebantur. In ea cęcitate & noſtri maiores quondam fuere, & nos hodieque eſſemus, niſi per Chriſti gratiam ad vnius veri Dei notitiam perueniſſemus: quę tamen notitia parum nobis contulerit, immò obfuerit potiùs, ſi non illi quoque congruenter viuamus. Vt ergo veri ſimus vnius veri Dei cultores, corde, ore, opere & tota vita illum colamus. *Ideò notum vobis facio, quod nemo in Spiritu Dei loquēs, dicit anathema Ieſu.* Multi hęretici, dum vel affirmarent quę Chriſto non congruebant, vel negarent quę ſine ſcelere & impietate de illo negari non poſſunt, dixerunt anathema Ieſu. Longum nimis eſſet enumerare portentoſas hęreſes de Chriſto impiè & indignè ſentientes. Conſtat igitur non Dei, ſed ſatanico ſpiritu illos impulſos fuiſſe. Porrò qui ſpiritu Dei mouente loquuntur, fieri nō poteſt vt de Domino Ieſu malè loquātur, aut illi maledicant, cùm idem ſit patris & filij ſpiritus. Oecumenius Chryſoſtomum ſequens, colligit ex hoc loco vatum ſatanicorū & verorum prophetarum duplicem differentiam. Veri, inquit, prophetæ, conſtantes ac maximè ſobrij futura pręđicunt: falſi verò, inconſtantes, atque inſani, ac veluti per vim à monentibus aguntur dęmonibus. Deinde veri nihil blaſphemum, nihil non decens loquuntur, ſed tanquàm theologi de Deo optima fantur, caſteque omnia: falſi verò blaſphemas & abſonas voces, haſque cum fremitu eructant. Hęc Oecumenius.

1. Cor. 12.

Forma legis Dei.

Verorum et falſorum vatum diſcrimen.

Et nemo poteſt dicere Dominus Ieſus, niſi in ſpirituſancto. Quis Dominum Ieſum, ait Auguſtinus in Tractatu 74. in Ioannem, niſi qui eum diligit dicit, ſi eo modo dicit, quo Apoſtolus intelligi voluit? Multi enim voce dicunt, corde autem & factis negant, ſicut de talibus ait, Confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant. Si negatur factis, proculdubiò etiam dicitur factis. Nemo itaque dicit Dominus Ieſus animo, verbo, facto: corde, ore, opere nemo dicit Dominus Ieſus, niſi in ſpirituſancto: & nemo ſic dicit, niſi qui diligit. Hęc Auguſtinus. *Diuiſiones verò gratiarum ſunt, idem autem Spiritus. Et diuiſiones miniſtrationum ſunt, idem autem Dominus. Et diuiſiones operationum ſunt, idem verò Deus, qui operatur omnia in omnibus,* His verbis conſolatur Apoſtolus eos, qui minora dona acceperant, ne inuideant illis, qui donis ſint potioribus aucti: & hos rurſus ad humilitatem inuitat, ne donis acceptis extollantur, quòd labor maior exigatur ab ijs, qui maiora chariſmata ſint conſecuti. Porrò Chryſoſtomus gratiarum, miniſtrationum, operationum nomina quidem diuerſa, ſed res eaſdem eſſe dicit. Simul etiam aduertendum, quàm luculenter hoc loco Apoſtolus ſacroſanctam exprimat Trinitatem, ſpiritum, dominum, & Deum nominans, primo quidem loco ſpiritumſanctũ ponẽs, vt indicet parem eſſe trium perſonarũ maieſtatem & dignitatem: quanquã ſunt, qui & ſpiritus & domini & Dei voces ad ipſum ſpiritũſanctum referendas cenſeant, contra impios Macedonianos hæreticos, qui Spirituiſancto diuinitatẽ auſi ſunt detrahere, non vtiq; detracturi, ſi Spirituſancto deſtituti non fuiſſent. Cùm autem dicit Apoſtolus Deum operari omnia in omnibus, ea ſcilicet dona, quæ hic enumerantur, facilè licet intelligi, quàm nulla cuiquã relinquatur ſeſe efferendi materia, cùm Deus ſit bonorum omniũ largitor & effector. Hoc igitur vnuſquiſq; ſedulò curet, vt omni calcata animi elatione & arrogantia, donis ſibi collatis fideliter vtatur in laudẽ & gloriã præpotẽtis Dei, à quo illa habet. *Vnicuiq; aũt datur manifeſtatio Spiritus ad vtilitatẽ.* Olim plerũq; viſibili ſigno declarabatur Spirituſſanctus veniſſe in eos qui crediderant, & ideò Chryſoſtom⁹ ꝑ manifeſtationẽ ſpiritus dicit hic ſigna accipi debere. Cui igitur dantur Sanctiſpiritus chariſmata, idcircò hauddubiè dantur, vt & accipienti & proximo proficiant ad ſalutem. Hæc aut ita demũ conſequemur, ſi donis Dei nõ ad noſtrã ſed Dei gloriã vtamur: ſi modis omnibus id agamus, vt noſipſos imprimis, & deinde etiam proximos prouocemus ad ea ſectanda & actitanda, quæ cedant in gloriã omnipotẽtis Dei. Nõ enim temerè neq; fruſtrà ſua Deus dona largitur, immò verò etiã vſuras inde repoſcit, vt nõ immeritò nos alibi hortetur Apoſtolus, ne in vacuum gratiam Dei recipiamus. In vacuũ aũt gratia Dei recipitur, ſi non vtamur ea in gloriã Dei, quod faciunt multi inepti & viles homũciones, qui ex donis Dei ſuam venantur gloriolam, ſeſe inſipienter iactitant, & vaniſſimas hominũ laudes aucupantur: atq; ita donis Dei abutuntur in ſuam perniciem. *Alij quidem per Spiritum datur ſermo ſapientiæ: alij ſermo ſcientiæ, ſecundùm eundem Spiritum.* Oecumenius ex Chryſoſtomo hunc locũ interpretans. Sermo ſapientiæ eſt, inquit, vt ipſe habet Paulus, Petrus, Ioannes & huiuſmodi, idcircò etiam primo loco poſuit hunc. Sermo verò ſcientiæ eſt, quem illiterati fideles habent: quippe qui norunt ſanè, ſed alios docere nequeunt. Auguſtinus libro 12. de Trinitate, cap. decimoquarto, dicit æternorum contemplationem, ſapientiæ: actionem verò, qua benè vtimur temporalibus rebus, ſcientiæ deputari. Quãobrem, inquit paulò infrà, quicquid prudenter, fortiter, temperanter & iuſtè agimus, ad eã pertinet ſcientiam ſiue diſciplinam, qua in euitandis malis, boniſq; appetendis actio noſtra verſatur, & quicquid propter exempla vel cauẽda, vel imitanda, & propter quarumque rerum, quæ noſtris accommodata ſunt vſibus neceſſaria documenta, hiſtorica cognitione colligimus. De his ergo ſermo cùm ſit, eum ſcientiæ ſermonem puto diſcernendum à ſermone ſapientiæ, ad quam pertinent ea, quæ nec fuerunt, nec futura ſunt, ſed ſunt, & propter æternitatem, in qua ſunt, & fuiſſe & eſſe & futura eſſe dicuntur, ſine vlla mutabilitate temporum. Non enim ſic fuerunt, vt eſſe deſinerent: aut ſic futura ſunt, quaſi nunc non ſint: ſed idipſum eſſe ſemper habuerunt, ſemper habitura ſunt. Manent autem non tanquam in ſpatijs locorum fixa veluti corpora, ſed in natura incorporali ſic intelligibilia præſiò ſunt mentis aſpectibus, ſicut iſta in locis viſibilia vel contrectabilia corporis ſenſibus. Hæc & multa alia Auguſtinus. *Alteri fides in eodem Spiritu.* Diuus Ambroſius fidem exponit, fidei profitendæ ac vindicandæ, preſſa verecundia, facultatem. Igitur hoc loco non accipitur fides pro virtute theologica, ſed pro fidei confitendæ inuicta conſtantia. *Alij gratia ſanitatum in vno Spiritu.* Obiter aduertendũ, dona pleraq; quę hic enumerat Apoſtolus, ad eã gratiã pertinere, quã Theologi in ſcholis vocant gratis datam, quæ poteſt etiam à malis haberi: quemadmodùm etiam ſceleratiſſimus Iudas inſtar aliorum Apoſtolorum curauit ægros, & miracula fecit. Sunt ergo hæc munera, ſigna quidem præſentiæ Spirituſſancti, ſine cuius dono haberi non poſſunt, non tamen certò declarant eum, à quo habentur, habere ſpirituſſancti eam gratiam, quæ vocatur gratum faciens, quæ reddit homines Deo acceptos. Atque eam ob rem non eſt quòd doleat quiſquam, ſi ſe his donis omnibus non ſentiat præditum, modò id curet, vt feruenter amet Deum. Charitas enim eſt, quæ nos vel maximè commendat Deo, ſine qua cætera omnia parum proſunt. *Alij operatio virtutum*, id eſt, ſignorum ac miraculorũ, naturæ facultatem excedentium, quæ omnipotens

Tit. 1.

Trinitas perſonarũ.

Nõ eſt, vt animis efferamur.

Matt. 25.

2. Cor. 6.

Sermo ſapientia.

Scientia.

Miracula cur ſint edita.

teãs Deus in fidei Chriſtianæ confirmationem fieri voluit. vt tarda hominum pectora admirandis operibus & effectibus citiùs ad credendum permouerentur. Et licet miracula non faciant, ſed plerunque oſtendant ſanctitatem eorum per quos fiunt, at tamen cùm à honis fiunt, maximã habent vim & efficaciam ad perſuadendum. Noſtris temporibus permulti extitere hæreſum fabricatores, ſed nullus eorum vel canem cæcum, vel equum claudum curare potuit:& interim tamen, omni licèt deſtituti virtutum & ſignorum operatione, atque inſuper omnibus coo-perti flagitijs & vitijs, innumeros habuerunt, qui illorum errores pro ipſiſsima Euangelij luce amplecterentùr. *Alij prophetia.* id eſt, inquit Ambroſius, vt ſpiritu repletus, dicat futura. Habent hoc donum interdum etiam mali: vt Balaam & Caiphas. Aſtrologi quoque ex aſtrorum inſpectione volunt de rebus diuino humanoque arbitrio ſubiectis futura prædicere, ſed talis diuinatio nec pili quidem facienda eſt: immò vt ſuperſtitioſa repudianda eſt. *Alij diſcretio ſpirituum.* Hoc quidem præclarum eſt donum, quod à multis ſeruet periculis eos qui Deo ſeruire cupiunt. Sæpè ſatanas tranfigurat ſe in angelum lucis, & cùm ad apertum & manifeſtum ſcelus hominẽ pertrahere non poteſt, ſub ſpecie virtutis fraudem machinatur. Sic multos noſtra quoque ætate ſub ſpecie verbi Dei & puræ doctrinæ & Euangelij in fœdiſsimos pertraxit errores. Oportebat autem, iuxta beati Ioannis doctrinam, probare ſpiritus, vtrùm ex Deo ſint. D. Auguſtinus lib. 12. de Geneſi ad literã cap 13. & 14. Diſcretio ſanè difficilima eſt, inquit, cùm ſpiritus malignus quaſi tranquillus agit, ac ſine aliqua vexatione corporis, aſſumpto humano ſpiritu dicit, quod poteſt. Quando etiam vera dicit, & vtilia prædicat, transfigurat ſe, ſicut ſcriptum eſt, velut in angelum lucis, adhoc vt cùm illi in manifeſtis bonis creditum fuerit, ſeducat ad ſua. Hunc diſcerni non arbitror, niſi dono illo, de quo ait Apoſtolus, cùm de diuerſis Dei muneribus loqueretur, Alij diſcretio ſpirituum. Non enim magnum eſt tunc eum diſcernere, cùm ad aliqua peruenerit vel perduxerit, quæ ſunt contra bonos mores vel regulam fidei. tunc enim à multis diſcernitur. Illo aũt dono in ipſo primordio, quo multis adhuc bonus apparet, continuò dijudicatur, an malus ſit. Hæc Auguſtinus. *Alij genera linguarum, alij interpretatio ſermonum.* Frequẽs fuit in primitiua Eccleſia donũ linguarum, & id Corinthij omnium maximũ exiſtimabãt, propterea quòd id Apoſtoli primi accepiſſent. Porrò interpretatio ſermonum dono linguarum ab Apoſtolo præferri videtur 1. Cor. 14. eò quòd ad maiorem cedat Eccleſiæ ædificationem. Poteſt autem interpretatio ſermonum dici, vel cùm linguæ aliæ in aliam trasferuntur, vel cùm obſcurè dicta dilucidè explicantur. *Hac autem omnia operatur vnus atque idem Spiritus, diuidens ſingulis prout vult.* Quod ſuperiùs trium perſonarum dicit, ait Ambroſius, nunc per vnum Spiritum ſanctum agi profitetur, vt quia vnius naturæ ſunt & virtutis, quod vnus operatur, operantur tres, vnus tamen eſt Deus, cuius gratia diuiditur ſingulis prout vult, non ad meritum magis hominis, ſed ad ædificationẽ Eccleſiæ ſuæ, vt omnia quæ mundus imitari vult, ſed non implet, quia carnalis eſt, hæc in Eccleſia, quæ domus Dei eſt, ſingulorum officijs & dono & magiſterio Spiritus ſancti indulta, ad probationem veritatis in his, qui contemptibiles mundo ſunt, videantur. Sic Ambroſius. Audi & Tertullianũ libro de Trinitate de Spiritu ſancto loquentem: Hic eſt, inquit, Spiritus, qui prophetas in Eccleſia conſtituit, magiſtros erudit, linguas dirigit, virtutes & ſanitates facit, opera mirabilia gerit, diſcretiones ſpirituum porrigit, gubernationes contribuit, conſilia ſuggerit, quæque alia ſint chariſmatum dona componit & digerit. Ideò Eccleſiã Domini vndiq; & in omnibus perfectam & conſummatam facit. Hæc ille. Facilè ex hac Apoſtoli ſententia, qua ait Spiritum ſanctum diuidere ſua dona ſingulis prout vult, cùm tamen ipſe in donis non diuidatur, poteſt intelligi, & eum qui minora accepit, non debere inuidere maiora habentibus, ſed vti benè illis quæ percepit, maiora à benigniſsimo Spiritu percepturus, ſi acceptis benè norit vti:& eum contrà, qui magna conſecutus eſt, non ſibi tribuere, non animo inflari, ne perdat gratiam quam accepit, meminiſſe verò debere eius dominicæ ſententiæ, Cui plus datũ eſt, plus requiretur ab eo. Maximè autem cauenda ſuperbia eſt volentibus augeri donis Dei, quia ſuperbis Deus reſiſtit, humilibus autẽ dat gratiam. Orandum ſæpè eſt & feruenter atq; humiliter imploranda benignitas clementiſsimi Spiritus, vt in nobis ſua dona cumulet. Non enim dormientibus & otio atque ignauia torpentibus datur gratia Dei ſed orãtibus & obnixè laborantibus. Seruus piger qui vnũ talentum acceperat, deſidiæ & inertiæ ſe tradens, non ſolũ nullis eſt pluribus auctus donis, ſed etiam ob gratiam nõ benè collocatam affectus ſupplicio eſt. Præſtet nobis Dominus Deus, vt tales nos præbeamus, qui maiorum ſemper chariſmatum & donorum capaces ſimus in ipſius laudem & gloriam ſempiternam, Amen.

Aſtrologi reſpuendi.

2. Cor. 11.

1. Ioan. 4.

Maligni dæmonis fraus & do...

Spiritus ſanctus quid efficiat.

Luc. 12.

1 Pet. 5.

Matt. 25.

DOMINICA EADEM,

Luc. XIX.

In illo tempore: Cùm appropinquaſſet Ieſus Hieruſalem, videns ciuitatem, fleuit ſuper illam, dicens: Quia ſi cognouiſſes, & tu. Et reliqua. Homilia beati Gregorij Papæ.

Homil. 39. in Euangelia.

Lectio.

LEctionem breuē ſancti Euangelij, breui, ſi poſſum, volo ſermone percurrere, vt illis in ea prolixior detur intentio, qui ſciunt ex paucis multa cogitare. quòd flente Domino illa Hieroſolymorū ſubuerſio deſcribatur, quæ à Veſpaſiano & Tito Romanis principibus facta eſt, nullus qui hiſtoriam euerſionis eiuſdē legit, ignorat. Romani enim principes denunciātur, cùm dicitur: *Quia venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo, & circundabunt te & coanguſtabunt te vndique & ad terram proſternent te, & filios tuos, qui in te ſunt.* Hoc quoque quod additur: *Et non relinquent in te lapidem ſuper lapidem*, etiā ipſa iam eiuſdem ciuitatis transmigratio atteſtatur: quia dum nunc in eo loco conſtructa eſt vbi extra portam fuit Dominus crucifixus, prior illa Hieruſalem, vt dicitur, funditùs eſt euerſa.

Euerſio Hieroſolymæ.

Hieroſolyma vbi nūc condita.

Cui ex qua culpa euerſionis ſuæ pœna fuerit illata, ſubiungitur: *Eò quòd non cognoueris tempus viſitationis tuæ.* Creator quippe omniū per incarnationis ſuæ myſterium hanc viſitare dignatus eſt, ſed ipſa timoris & amoris illius recordata nō eſt. Vnde etiam per prophetam in increpatione cordis humani, aues cæli ad teſtimonium deducuntur, cùm dicitur: Miluus in cælo cognouit tempus ſuum, turtur, & hirundo & ciconia cuſtodierunt tempus aduentus ſui: populus autem meus non cognouit iudicium Domini. Sed quærendum priùs eſt, quid ſit quod dicitur: *Videns ciuitatem, fleuit ſuper illam, dicens: Quia ſi cognouiſſes, & tu.*

Hier. 8.

Fleuit enim priùs redemptor ruinam perfidæ ciuitatis, quam ipſa ſibi ciuitas non cognoſcebat eſſe venturam. Cui à flente Domino rectè dicitur: Quia ſi cognouiſſes, & tu, ſubaudi fleres, quæ modò, quia neſcis quod imminet, exultas. Vnde & ſubditur: *Et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi* Cùm enim carnis ſe voluptatibus daret, & ventura mala non proſpiceret, in die ſua quæ ad pacem ei eſſe poterant, habebat. Cur verò bona præſentia ad pacem habuerit, manifeſtatur cùm ſubditur: *Nūc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis.* Si enim à cordis ei⁹ oculis mala quę imminebāt, abſcondita non eſſent, læta in præſentibus proſperis non fuiſſet. Cuius mox etiam pœna, quæ de Romanis, ſicut prædixi, principibus imminebat, adiuncta eſt. Qua deſcripta, quid Dominus fecerit, ſubditur: *Quia ingreſſus templum, cœpit eijcere vendentes de illo & ementes, dicens illis: Scriptum eſt: Quia domus mea, domus orationis eſt: vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.* Qui enim narrauit mala ventura, & protinùs templum ingreſſus, eſt, vt de illo vendentes & ementes eijceret, profectò innotuit, quia ruina populi maximè ex culpa ſacerdotum fuit. Euerſionem quippe deſcribens, ſed vendentes in templo & ementes feriens, in ipſo effectu ſui operis oſtēdit, vnde radix prodijt perditionis. Sicut autem Euangeliſta alio teſte didicimus, in templo columbæ vendebantur. Et quid per columbas, niſi ſpiritusſancti donum accipitur? Sed vendentes & ementes è templo eliminat, quia vel eos qui pro munere impoſitionem manuum tribuunt, vel eos qui donum ſpiritusſancti emere nituntur, damnat. De quo templo mox ſubditur: *Domus mea, domus orationis eſt: vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.* Qui enim ad accipienda munera in templo reſidebāt, profectò quia à quibuſdam non dantibus læſiones exquirerent, dubium non erat. Domus ergo orationis, ſpelunca latronum facta fuerat: quia ad hoc in templo aſsiſtere nouerant, vt aut non dantes munera ſtuderent corporaliter perſequi, aut dantes ſpiritaliter necare. Quia verò redemptor noſter prædicationis verba nec indignis & ingratis ſubtrahit, poſtquàm diſciplinæ vigorem eijciendo peruerſos tenuit, donum gratiæ mox oſtendit. Nam ſubditur: *Et erat docens quotidiè in templo.* Hæc iuxta hiſtoriam breuiter tractando tranſcurrimus. Sed quia euerſam iam Hieruſalem nouimus atque euerſione ſua in melius commutatam, quia expulſos latrones è templo, atque ipſum iam templum erutum ſcimus: debemus ex rebus exterioribus introrsùs aliquam ſimilitudinem trahere, atque ex euerſis ædificijs parietum, morum ruinam timere. Videns enim ciuitatem fleuit ſuper illam, dicens: Quia ſi cognouiſſes, & tu. Hoc ſemel egit, cùm perituram ciuitatem eſſe nunciauit. Hoc quotidiè redemptor noſter per electos ſuos agere nullatenùs ceſſat, cùm quoſdam ex bona vita ad mores reprobos perueniſſe conſiderat. Plangit enim eos, qui neſciunt cur plangantur, qui iuxta Salomonis verba, lætantur cùm malefecerint, & exultant in rebus peſsimis. Qui ſi damnationem ſuam quæ eis imminet agnouiſſent, ſemetipſos cum lachrymis electorum plangerent. Benè ergo perituræ animæ ſententia quæ ſubditur, conuenit: *Et quidē in hac die tua, quæ ad pacē tibi: nūc aūt abſcondita ſunt ab oculis tuis.* Suam hic diem habet anima peruerſa, quia tranſitorio gaudet in tempore: cui ea quæ adſunt, ad pacem ſunt, quia dum ex rebus temporalibus lætatur, dum honoribus extollitur, dum in carnis voluptate reſoluitur, dum nulla venturæ pœnæ formidine terretur, pacem habet in die ſua, quæ graue damnationis ſuæ ſcandalum in die habebit aliena. Ibi enim affligenda eſt, vbi iuſti lætabuntur, & cuncta quæ modò ei ad pacem ſunt, tunc in amaritudinem rixæ vertentur: quia rixari ſecùm incipit, cur damnationem quam patitur, non expauit, cur à proſpiciendis malis ſequētibus oculos mentis clauſit. Vnde ei dicitur: Nunc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis. Peruerſa quippe anima rebus præſentibus dedita, in terrenis voluptatibus reſoluta, abſcondit ſibi mala ſequentia, quia præuidere futura refugit, quæ præſentem lætitiam perturbent: dumque in præſentis vitæ oblectatione ſe deſerit, quid aliud quàm oculis clauſis ad ignem vadit? Vnde benè ſcriptum eſt: In die bonorum ne immemor

Eſa. 56.

Matt. 21.

Qui vendentes & ementes è templo eijciuntur.

Quotidiè Deus per electos ſuos plangit reprobos.

Pax impiorum, impunita iniquitas.

Eccleſi.

morſis malorum. Et vnde per Paulum dicitur: Qui gaudent, tanquam non gaudentes ſint: quia & ſi qua eſt præſentis temporis, ita eſt agenda lætitia, vt nunquam amaritudo ſequentis iudicij recedat à memoria: quatenùs dum mens pauida extremæ vltionis timore transfigitur, quantum nunc præſens lætitia, tantum pòſt ira ſubſeqnens temperetur. Hinc nanq; ſcriptum eſt: Beatus homo, qui ſemper eſt pauidus: qui verò mentis eſt duræ, corruet in malum. (Prou. 28.) Sequentis enim ira iudicij tanto tunc diſtrictior portabitur, quanto nunc & inter culpas minimè timetur. Sequitur: *Quia venient dies in te, & circuudabunt te inimici tui vallo.* Qui vnquam ſunt humanæ animæ maiores inimici, quàm maligni ſpiritus, qui hanc à corpore exeuntem obſident, quam in carnis amore poſitam, deceptorijs delectationibus fouēt? Quam vallo circundant, quia ante mentis eius oculos reductis iniquitatibus quas perpetrauit, hanc ad ſocietatem ſuæ damnationis coarctant, vt in ipſa iam extremitate vitæ deprehenſa, & à quibus hoſtibus circunclufa ſit videat, & tamen euadendi aditum inuenire non poſsit: quia operari iam bona non licet, quæ cùm licuit agere contempſit. De quibus adhuc aptè quod ſequitur, intelligi valet: *Circundabunt te, & coanguſtabunt te vndique.* Maligni quippe ſpiritus vndique animam coanguſtant, quando ei non ſolùm operis, verumetiam locutionis, atque inſuper cogitationis iniquitates replicant, vt quę priùs ſe per multa dilatauit in ſcelere, ad extremum de omnibus anguſtetur in retributione. Sequitur: *Et ad terram proſternent te, & filios tuos qui in te ſunt.* Tunc anima per cogitationem reatus ſui ad terram cōſternitur, cùm caro quam vitam ſuam credidit, redire ad puluerem vrgetur. Tunc in mortem filij illius cadunt, cùm cogitationes illicitæ, quæ modò ex illa prodeunt, in extrema vitæ vltione diſsipātur, ſicut ſcriptum eſt: In illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Quæ ſcilicet duræ cogitationes intelligi etiam per lapidum ſignificationem valent. Nam ſequitur: *Et non relinquent in te lapidem ſuper lapidem.* Peruerſa etenim mens cùm peruerſæ cogitationi adhuc peruerſiorem adijcit, quid aliud quàm lapidem ſuper lapidem ponit? Sed in deſtructa ciuitate ſuper lapidem lapis non relinquitur, quia dum ad vltionem ſuam anima ducitur, omnis ab illa cogitationū ſuarum conſtructio diſsipatur. Quæ cur hoc patiatur, adiungitur: *Eò quòd non cognoueris tempus viſitationis tuæ.* Prauam quanque animam omnipotens Deus multis modis viſitare conſueuit. Nam aſsiduè hanc viſitat præcepto, aliquando autem flagello, aliquando verò miraculo, vt & vera quæ neſciebat audiat, & tamen adhuc ſuperbiēs atque contemnens, aut dolore compuncta redeat, aut beneficijs deuicta, malum quod fecit erubeſcat. Sed quia viſitationis ſuæ tempus minimè cognoſcit, illis in extremo vitæ inimicis traditur, cum quibus in æterno iudicio damnationis perpetuæ ſocietate colligatur, ſicut ſcriptum eſt: Cùm vadis cum aduerſario tuo ad principem in via, da operam liberari ab illo, ne fortè trahat te ad iudicem, & iudex tradat te exactori, & exactor mittat te in carcerem. (Luc. 21.) Aduerſarius quippe noſter in via, eſt ſermo Dei, contrarius noſtris carnalibus deſiderijs in præſenti vita: à quo ipſe liberatur, qui præceptis eius humiliter ſubditur. (Aduerſarius noſter, ſermo Dei.) Alioquin aduerſarius iudici, & iudex tradet exactori: quia ex ſermone Domini contempto, reus peccator tenetur in examine iudicis: quem iudex exactori tradet, quia hunc maligno ſpiritui ad vltionem trahere permittet, vt compulſam animam ipſe ad pœnam de corpore exigat, quæ ei ad culpam ſpontè conſenſit. Exactor mittit in carcerem, quia per malignnm ſpiritum in inferno retruditur, quouſque dies iudicij aduenìat, ex quo iam in inferni ignibus ſimul & ipſe crucietur. Expleta igitur perditione ciuitatis, quam nos ad pereuntis animæ ſimilitudinem traximus, protinùs ſubditur: *Et ingrſſus templum, cœpit eijcere vendentes & ementes in illo.* Sicut Dei templum in ciuitate eſt, ita in plebe fideli vita religioſorum. Et ſæpe nonnulli religionis habitum aſſumunt, & dum ſacrorum ordinum locum percipiunt, ſanctæ religionis officium in cōmercium terrenæ negotiationis trahunt. Vendentes quippe in templo ſunt, qui hoc quod quibuſdam iure competit, ad præmium largiuntur. (Vendentes in templo) Iuſtitiam enim vendere eſt, hanc pro præmij acceptione ſeruare. Ementes verò in templo ſunt, qui dum hoc perſoluere proximo quod iuſtum eſt nolunt, dumq; rem iure debitam facere contemnunt, dato patronis præmio emunt peccatum. (Ementes in templo.) Quibus benè dicitur: *Domus mea, domus orationis eſt: vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.* quia dum nonnunquam peruerſi homines locum religionis tenent, ibi malitiæ ſuæ gladijs occidunt, vbi viuificare proximum orationis ſuæ interceſsione debuerunt. Templum quoque & domus Dei, eſt ipſa mens atque conſcientia fidelium. (Templum Dei.) Quæ ſi quando in læſione proximi peruerſas cogitationes profert, quaſi in ſpelunca latrones reſident, & ſimpliciter gradientes interficiunt, quando in eos qui in nullo rei ſunt, læſionis gladios defigunt. Mens enim fidelium non iam domus orationis, ſed ſpelunca latronum eſt, quando relicta innocentia & ſimplicitate ſanctitatis, illud conatur agere, vnde valeat proximis nocere. Sed quia contra peruerſa hæc omnia verbis redemptoris noſtri, per ſacras paginas indeſinenter inſtruimur, nunc vſq; hoc agitur, quod factum fuiſſe perhibetur, cùm dicitur: *Et erat quotidiè docens in templo.* Cùm enim mētem fidelium ad cauenda mala ſubtiliter erudit, quotidiè veritas in tēplo docet. (Chriſtus quotidiè docet in templo.) Sed ſciendū nobis eſt, quia veritatis verbis veraciter erudimur, ſi extrema noſtra formidoloſè & indeſinenter aſpicimus, iuxta hoc quod per quendā ſapientē dicitur: In omnibus operibus tuis memorare no- (Eccleſ. 7.)

Ff uiſsi.

uiſsima tua, & in æternum non peccabis. Penſare quippe quotidiè debemus, quod ex eiuſdem voce noſtri redemptoris audiuimus. *Et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi: nunc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis.* Dum enim diſtrictus iudex ſuſtinet, & adhuc manũ non exerit in percuſsionẽ, *Futura ſemper cogitanda.* dum à retributione vltionis vltimæ eſſe quædã temporis ſecuritas videtur, debemus penſare malum quod ſequitur, penſantes gemere, gementes vitare: ea quæ commiſimus peccata, indeſinenter aſpicere, aſpiciẽtes flere, flentes abſtergere. Nulla nos proſperitatis tranſitoriæ lætitia diſſoluat, nec mentis noſtræ oculos ea quæ ſunt tranſitoria, obſtruant, ne cæcos ad ignem ducant. Si enim diſtrictè penſetur, cuius ſit ponderis improperium, ex ore veritatis agnoſcitur, cùm negligenti & futura non proſpicienti dicit: Et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi: nũc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis. Nam cogitandum valdè eſt, quantùm nobis erit terribilis hora noſtræ reſolutionis, qui pauor mentis, quanta tunc omnium malorum memoria, quæ obliuio tranſactæ felicitatis, quæ formido & cõſideratio iudicis. Quid ergo eſſe nobis de præſentibus ad delectationem debet, quando cunctis ſimul tranſeuntibus, nõ valet tranſire quod imminet? quando & hoc funditùs finitur quod diligitur, & illud incipitur, vbi dolor nunquam finitur? Tunc maligni ſpiritus egrediente anima, ſua opera requirunt: tunc mala quæ ſuaſerunt replicant, vt ſociam ad tormenta trahant. Sed cur hoc de peruerſa ſolùmodò anima dicimus, cùm ad electos quoque egredientes veniant, & ſuum in illis, ſi præualeant, aliquid requirant? *Ioan. 14.* Vnus autem in hominibus extitit, qui ante paſſionem ſuam libera voce dixit: Iam non multa loquar vobiſcum. venit enim princeps mundi *Impudentia dæmonis.* huius, & in me nõn habet quicquam. Quia enim hunc mortalem hominem vidit, ſuum in illo princeps mundi aliquid inuenire ſe poſſe credidit. Sed ſine vllo peccato à mundi corruptione exijt, qui ſine peccato ad mundum venit. Hoc *Matt. 16.* de ſe contra mundi principem nec Petrus dicere præſumpſit, qui audire meruit: Quæcunque ligaueris ſuper terram, erunt ligata & in cælis: & quodcunque ſolueris ſuper terram, ſolutum e- *2. Cor. 12.* rit & in cælis. Hoc nec Paulus dicere præſumpſit, qui priuſquàm mortis debitum ſolueret, ad *Ioan. 13.* cæli tertij ſecreta peruenit. Hoc nec Ioannes dicere auſus eſt, qui pro amore præcipuo in redemptoris ſui pectore in cœna recubuit. Nam *Pſal. 50.* cùm propheta dicat, Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in delictis peperit me mater mea: ſine culpa eſſe in mundo non potuit, qui in mundum cum culpa venit. Hinc nanq; idem *Pſal. 142.* propheta ait: Non iuſtificabitur in conſpectu *Eccleſ. 7.* tuo omnis viuens. Hinc Salomon ait: Non eſt homo iuſtus in terra, qui faciat bonum, & non *1. Ioan 1.* peccet. Hinc Ioannes dicit: Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt. Hinc Iacobus ait: In multis offendimus omnes. Conſtat enim quia omnes qui de carnis delectatione concepti ſunt, in eorum proculdubiò vel actione, vel locutione, vel cogitatione aliquid ſuum princeps mundi huius habuit. Sed idcircò illos vel pòſt rapere, vel priùs tenere non potuit, quia eos ille à debitis ſuis eripuit, qui pro nobis ſine debito mortis debitum ſoluit, vt nos ideò ſub iure hoſtis noſtri debita noſtra non teneant, quia pro nobis mediator Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus gratuitò reddidit, quod non debebat. Qui enim pro nobis mortem carnis indebitam reddidit, nos à debita animæ morte liberauit. Ait ergo: Venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam. Vnde curandum nobis eſt, & cum magnis quotidiè fletibus cogitandum, quàm ſæuus, quàm terribilis ſua in nobis opera requirens in die noſtri exitus princeps huius mundi veniat, ſi etiam ad Deum carne morientem venit, & in illo aliquid quæſiuit, in quo inuenire nihil potuit. Quid itaque nos miſeri dicturi, quid acturi ſumus, qui innumera mala commiſimus? Quid requirenti aduerſario, & multa ſua in nobis inuenienti dicemus, niſi ſolùm quòd nobis eſt certum refugium & ſolida ſpes, quia vnum cum illo facti ſumus, in quo princeps huius mundi & ſuum aliquid requiſiuit, & inuenire non potuit, quoniam ſolus eſt inter mortuos liber, & à peccati iam ſeruitio veraci libertate ſoluimur, quia ei qui verè liber eſt, vnimur? Conſtat enim, nec negare poſſumus, ſed veraciter fatemur, quia princeps huius mundi habet in nobis multa: ſed tamen mortis noſtræ tempore iam nos rapere non valet, quia eius membra effecti ſumus, in quo non habet quicquam. Sed quid prodeſt, quòd eidem redemptori noſtro per fidem iungimur, ſi ab eo moribus *Matt. 7.* diſiungamur? Ipſe etenim dicit: Non omnis qui dicit mihi Domine Domine, intrabit in regnum cælorum. Recta erga opera, fidei rectæ iungenda ſunt. Mala quæ fecimus, per quotidiana lamenta diluamus: tranſactas nequitias noſtras, ſurgentia ab amore Dei & proximi recta opera ſuperent, nulla quæ poſſumus fratribus impendere bona recuſamus. Neque enim aliter redemptoris noſtri membra efficimur, niſi inhærendo Deo, & compatiendo proximo. Sed quia ad amorem Dei & proximi plerunque corda audientium plùs exempla quàm verba excitant, charitati veſtræ indicare ſtudeo, quòd is, qui præſtò eſt filius meus Epiphanius diaconus, in Iſauria prouincia exortus, in vicina factum terra Lycaoniæ ſolet narrare miraculum. Ait enim, quòd in ea quidam Martyrius nomine, valdè venerabilis monachus fuit, qui ex ſuo monaſterio viſitatiõis gratia ad aliud monaſterium tendebat, cui ſpiritualis pater præerat. Pergens itaque, leproſum quendam, quem denis vulneribus elephãtinus morbus per membra fœdauerat,

rat, inuenit in via, volentem ad ſuum hoſpitium redire, ſed præ laſsitudine non valentem. In ipſo verò itinere ſe habere perhibebat hoſpitium, quò idem Martyrius monachus ire feſtinabat. Vir autem Dei, eiuſdem leproſi laſsitudinis miſertus, pallium quo veſtiebatur, in terram protinùs proiecit & expandit, ac deſuper leproſum poſuit, eumq́ue pallio ſuo vndiq; conſtrictum, ſuper humerum leuauit, ſecumq́; reuertens detulit. Cumq́; iam monaſterij foribus propinquaret, ſpiritalis pater eiuſdem monaſterij magnis clamare vocibus cœpit: Currite, ianuas monaſterij citiùs aperite, quia frater Martyrius venit Dominum portans. Statim verò vt Martyrius ad monaſterij aditum peruenit, is qui leproſus eſſe putabatur, de collo eius exiliens, & in ea ſpecie apparens, qua recognoſci ſolet ab hominibus redemptor humani generis, Deus homo Chriſtus Ieſus, ad cælum Martyrio aſpiciente redijt, eiq́; aſcēdens dixit: Martyri, tu me nō erubuiſti ſuper terram, ego te non erubeſcam ſuper cælos. Qui ſanctus vir mox vt eſt monaſterium ingreſſus, ei pater monaſterij dixit: Frater Martyri, vbi eſt quē portabas? Cui ille reſpondit, dicens: Ego ſi ſciſſem quis eſſet, pedes illius tenuiſſem. Tunc idem Martyrius narrabat, quia cùm eum portaſſet, pondus eius minimè ſenſiſſet. Nec mirum. Quomodò enim pondus ſentire poterat, qui portantem portabat? Qua in re penſandum nobis eſt, quantùm fraterna compaſsio valeat, quantùm nos omnipotenti Deo miſericordiæ viſcera coniungant. Inde enim ei qui eſt ſuper omnia, propinquamus, vnde nos per compaſsionem proximi etiam ſub noſmetipſos deponimus. In rebus corporalibus nemo alta tangit, niſi qui tēditur: in rebus verò ſpiritalibus certum eſt, quia quanto plùs per compaſsionem attrahimur, tanto altis veriùs appropinquamus. Ecce autem redemptori generis humani ad ædificationē noſtrā minimè ſuffecit, quòd in extremo iudicio dicturum ſe eſſe perhibuit: Quandiù feciſtis vni de fratribus meis minimis, mihi feciſtis: niſi & ante iudicium hoc in ſe oſtenderet, quod dixiſſet: vt videlicet demonſtraret, quia quiſquis nunc bona opera indigentibus exhibet, ei hoc ſpecialiter impendit, cuius hæc amore exhibuerit: & tanto plùs quiſq; maiorem mercedem recipit, quanto nec eum deſpicit, qui ampliùs deſpiciendus videtur. Quid enim in humana carne ſublimius carne Chriſti, quæ eſt ſuper angelos exaltata? Et quid in humana carne abiectius carne leproſi, quæ tumeſcentibus vulneribus ſcinditur, & exhalantibus fœtoribus impletur? Sed ecce in ſpecie leproſi apparuit, & is qui eſt reuerendus ſuper omnia, videri deſpectus infra omnia dedignatus non eſt. Cur hoc, niſi vt nos ſenſu tardiores admoneret, quatenùs quiſquis ei qui in cælo eſt, feſtinat aſſiſtere, humiliari in terra & compati etiam abiectis & deſpicabilibus fratribus non recuſet? Loqui charitati veſtræ ſub breuitate decreueram: ſed quia non eſt in homine via eius, decurrens ſermo retineri non poteſt, quem diſponit ipſe de quo loquimur: qui viuit & regnat cum patre in vnitate ſpiritus ſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Commiſeratio erga proximos Deo gratiſſima.

Matt. 25.

Ierem. 10.

EADEM DOMINICA, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Cùm appropinquaret Dominus Hieruſalem, videns ciuitatem fleuit ſuper illam. &c. Luc. 19.

RESVSCITATO nanq; Lazaro veniens Dominus Hieroſolymam, ſedens ſuper pullum aſinæ, quum iam appropinquaret ad deſcenſum montis Oliueti, cœperunt omnes turbæ diſcipulorum gaudentes laudare eum, voce magna dicentes: Benedictus qui venit in nomine Domini. Et quidam phariſæorū de turba dixerunt ad illum: Magiſter, increpa diſcipulos tuos. Quibus ipſe ait: Dico vobis quia ſi iſti tacuerint, lapides clamabūt. Lapides enim gentiles dicūtur, qui duri, ſteriles, & infructuoſi erant, & ligna & lapides adorabant. Iſti autem modò clamant, & Chriſti virtutes laudare non ceſſant. Vt igitur appropinquauit, videns ipſam ciuitatē in ſuam necē conſpirantem, non de ſua morte quam illa machinabatur, ſed de illius ruina & perditione fleuit, dicens: *Quia ſi cognouiſſes, & tu.* Sicut, inquit, ego fleo qui omnia video, & futura cūcta cognoſco, ſic & tu fleres, ſi nunc ventura videres. Nobis fratres, nobis iſtæ lachrymæ fiunt, vt magiſtrum imitemur, & ab hoc tanto præceptore noſtro diſcamus, quid de noſtrorum inimicorum morte & ruina agere debeamus. Vnde & ipſe ait: Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderūt vos, & orate pro perſequentibus & calūniantib9 vobis. *Et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi: nūc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis.* In hac, inquit, die, in hoc tēpore tua ſunt, quę ad pacem tibi breui tempore data ſunt. Nunc abſcondita ſunt ab oculis tuis ea mala, quæ ſubitò veniēt tibi in diebus tuis. Et hoc exponit: *Quia venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo, & circundabunt te & coanguſtabunt te vndique, & ad terram proſternent te, & filios tuos qui in te ſunt: & non relinquent in te lapidem ſuper lapidem, eò quòd non cognoueris tempus viſitationis tuæ.* Hæc autem omnia ſub Veſpaſiano & Tito filio eius completa ſunt, ſicut Ioſephus pleniſsimè narrat: quando ex dura & longa obſidione tanta calamitas Iudæos oppreſsit, vt ipſæ matres filios deuorarent. Et hoc ideò, quia non cognouerunt tempus viſitationis ſuæ, quādo viſitauit eos oriens ex alto. De qua viſitatione

Luc. 19.

Lapides, gentiles.

Matt. 5.

Matres comedunt filios ſuos.

 ne

Luc. 1. ne Zacharias ait: Benedictus Dominus Deus Iſrael, quia viſitauit & fecit redemptionem plebis ſuæ. Quod autem ait: Non relinquent in te lapidem ſuper lapidem; hyperbolicè dictum eſt. Siue lapis ſuper lapidem relictus non eſt, quo vel ipſa ciuitas, vel aliquis in tota ciuitate defendi potuiſſet. Priùs enim ciuitas ipſa, deinde turris quæ Antonia dicebatur, poſtmodùm verò templum illud nobiliſsimum, ſuper quod aliquanti confugerant, magna vi captum & deſtructum eſt. Qui ſi ſe hoſtibus tradidiſſent, templũ deſtructum non fuiſſet. In quod, quum iam incenderetur. Titus intraſſe, multumque illud laudaſſe dicitur. Huius autem ciuitatis deſtructio, cuiuslibet animæ perditionem ſignificare poteſt: in qua, fide corrupta, & virtutum populo deficiente, malignorum ſpirituum vitiorumque exercitus eam aggreditur, incendit, & diſsipat. De tali autem anima, Domini noſtri Ieſu Chriſti exempla ſequentes, nos quoque flere debemus: & tanto ampliùs flere, quanto ipſa de ſeipſa flere ignorat. Si enim ſuas infirmitates intelligeret, & calamitates quæ ei ſuperuenturæ ſunt cognouiſſet, fleret vtiq; & ipſa. Nunc autẽ abſcondita ſunt ab oculis eius. Non enim muros ciuitatis, quanuis poſt modicũ perituros, ſed animarum ruinam & perditionem flebat Ieſus: nobiſq; exemplum dabat, quid in tali re facere debeamus, quum peccatorem aliquem in æternam perditionem ruere videmus. Capta eſt autem ciuitas Hieruſalẽ poſt quadraginta & duos annos à Chriſti paſsione. Quod benè quidem Eliſæus ſignificauit, qui aſcendens Bethel, quum pueri ipſius loci illuderent ei, dicentes: Aſcende calue, aſcende calue: maledixit eis in nomine Domini. Et ſtatim egreſsi ſunt duo vrſi de ſaltu, & occiderunt quadraginta duos ex illis. Ideò enim poſt quadraginta & duos annos à duobus vrſis, Tito videlicet & Veſpaſiano, Iudæi interfecti ſunt, quia Chriſto illudentes, in Caluariæ montem eum duxerunt, ibique eum crucifixerunt. Sequitur: *Et ingreſſus templum, cœpit eijcere vendentes in illo & ementes.* Vnde & Matthæus ait: Et intrauit Ieſus in templum Dei, & eiecit omnes vendentes & ementes in templo, & menſas nummulariorum, & cathedras vendentium columbas euertit. Audite hæc Simoniaci, audite nefandi negociatores: aut ceſſate à negocijs, aut exite de templo. Non enim vnum vel duos, ſed indifferenter omnes & vendentes & ementes Dominus templi eiecit de templo. Ipſe & menſas nummulariorum, & cathedras vendentium columbas euertit. Vos nummularij eſtis, vos columbas venditis, vos ſine nummo & precio nihil agitis. Colũbas enim vendũt, quicũq; vel Eccleſias, vel Sanctiſpiritus gratias precio largiuntur. Horum autem cathedras Dominus euertit, vt per hoc eos non eſſe Epiſcopos intelligamus. *Et dicit eis: Scriptum eſt, quòd domus mea, domus orationis eſt: vos autem feciſtis eam ſpeluncam latronum.* Latrones enim vos eſtis, quia per oſtium non intraſtis. Qui enim non intrat per oſtium in ouile ouium, fur eſt & latro. Oſtium enim Chriſtus eſt, qui quoniam per eum non intraſtis, veſtras cathedras euertit. Per hoc enim oſtium illi ſoli intrant, qui ſecundùm canonum inſtituta Epiſcopi conſtituuntur. Exite igitur de domo orationis: quę quoniam vos in ea habitatis, facta eſt ſpelunca latronum. Nuſquam alibi corporaliter Dominus reſtitiſſe, alios impuliſſe vel eieciſſe narratur. Si igitur eum in hoc quoque imitari velimus, ſi aliter non poſſumus, violenter Simoniacos ab Eccleſia pellere debemus, ſi tamen vires ſuppetunt, quibus hoc ſine Eccleſiæ detrimento facere valeamus. *Ioan. 10.*

Euerſa Ieroſolyma, typus pereuntis animæ.

4.Reg.2.

Matt. 21.

De ijs dicit, qui ... id ex ... cij autho- tate ... bit

DOMINICA XII. POST PENTECOSTEN, IN EPISTOlam Concio exegetica.

EO capite, vnde huius diei lectio excerpta eſt, beatiſsimus Apoſtolus prolixè verſatur in adſtruenda fide reſurrectionis futuræ corporũ noſtrorum, quam quidam tum temporis malè perſuaſi negabant. Porrò vt certiùs perſuadeat, quod docere inſtituit, mortuos ſcilicet in ſupremo mundi die reſurrecturos, hodierna lectione Chriſtum reſurrexiſſe affirmat, & eius rei multos producit teſtes, à quibus poſt reſurrectionem viſus ſit. Ipſum Apoſtolum audiamus. *Notum vobis facio, fratres, Euãgelium quod prædicaui vobis, quod & accepiſtis, in quo & ſtatis, per quod & ſaluamini, qua ratione prædicauerim vobis, ſi tenetis, niſi fruſtrà credidiſtis.* Inde ab initio non ſolùm immaniſsimis infidelium & tyrannorum perſecutionibus, ſed etiam hereticorum inſidioſiſsimis & pernicioſiſsimis dogmatis impugnata eſt & mirum in modum exagitata religio Chriſtiana, ſed ipſa ſui oppugnatione creuit ſemper & in dies maiora accepit incrementa. Ipſa Apoſtolorũ ætate extiterunt qui reſurrectioné negarent, in qua, vt inquit Chryſoſtomus, cùm vniuerſa fidei noſtræ ſpes ſita ſit, ad oppugnandá eam magno ſe ſtudio ſatan comparauit. Non ergo debent pij vacillare, cùm vident etiã hac tempeſtate vehementer affligi & laborare fidem catholicam, dum tam varijs hæreticorum cõmentis & inſidijs infeſtatur. Vetus hoc eſt in Eccleſia, & eò minùs mirandum, quo frequentius & vlitatius eſt. Neceſſe eſt, ait Dominus Ieſus, vt veniant ſcandala: propterea idẽ ipſe vigilare nos iubet, & eſſe ſolicitos ne circumueniamur à ſatana, qui ſuós mittit ſatellites, & vt faciliùs fallat incautos, prauos, errores ſplẽdido verbi Dei & puræ doctrinæ titulo fucatos obtrudit, ſicq; perplures citiùs in ſuam trahit perfidiæ naſſam, quàm ſe ſentiant irretitos. Euerſi ſunt olim etiam ex Corinthijs nonnulli fraude pſeudoprophetarũ, vt

1. Cor. 15.

Eccleſia in perſecutionibus ...

Matt. 18.

vt crederent non eſſe futuram reſurrectionem. Ad eam euellendam ex animis impiam perſuaſionem multa Apoſtolus argumenta adhibuit, vt decebat medicum tam peritum. Dicit ſe illis *notum facere*, id eſt, in memoriam reuocare *Euangelium*, quod iam antè prædicatum illis erat, ſed in obliuionem abierat. *Quod & accepiſtis*, inquit, velut depoſitum quoddam, vt exponit Chryſoſtomus, repoſcens, oſtendensq; non verbis ſed re, ſed ſignis, ſed miraculis receptum, & quod teneant prorſus. *In quo & ſtatis.* Vacillabant hi, ait Oecumenius, & tamen ſtare illos dicit: diſſimulans de induſtriâ, ne redderet impudentiores. Poteſt tamen etiam aliter locus hic exponi. Nã ſecundùm Ambroſium, his dicit, qui firmi erant in fide traditionis huius. Promiſcuis enim loquitur, ait idem, vt & hi, qui in fide fixi ſunt, gaudeant, & qui nutant, corripi ſe doleant & corrigantur. *Per quod & ſaluamini.* Qui enim credunt Euangelio & illi conuenienter viuunt, hauddubiè ſalui fiunt. Habet enim Euangelium Chriſti non ſolùm ampliſſimas promiſſiones, ſed etiam multa præcepta & ſalutares inſtitutiones, quibus debemus humiliter obtemperare, vt poſſimus etiam promiſſionum eſſe capaces. Itaq; Chriſtus in cælum aſcendens, ait diſcipulis vt irent in mundum vniuerſum, & baptizarent omnes gentes, ac docerent eas ſeruare omnia quæcunque mandaſſet eis. Non enim Chriſtus Dei patris æterna ſapientia fruſtrà nobis tam multa in Euangelio facienda atque cauenda & omittenda propoſuit, ſed vt illis nos accommodemus, modò ſalui eſſe velimus. *Tradidi enim vobis imprimis, quod & accepi, quòd Chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris, ſecundùm ſcripturas.* Pertinent hæc ad tacitam Corinthiorum reprehenſionem, qui cùm ab Apoſtolo iampridẽ didiciſſent Chriſti & paſſionẽ & reſurrectionẽ, non debuerunt à cognita veritate deſciſcere, & reſurrectionem negantibus aſſentiri. Hoc autẽ in Apoſtolo vel maximè imitari debent præcones verbi Dei, vt non ſui capitis ſomnia, ſed quæ ex diuinis literis & Eccleſiaſtica traditione acceperunt, pro concione loquantur: ſicut Apoſtolus id ſe tradidiſſe Corinthijs ſcribit, quod acceperat. Addit etiam ſcripturarum teſtimonium, vt magis pudefiant Corinthij, qui de rebus teſtatiſſimis dubitent. Longum eſſet omnia ſcripturæ loca proferre, quibus Chriſti mors prædicta eſt. Apud Eſaiam cap. 53. tam luculenter Chriſti paſſio & mors deſcribitur, vt non res futura prædici, ſed præterita referri videatur. Inter cætera dicitur ibi: Ipſe autem vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra. Hoc autẽ mirabiliter faciebat ad confirmandam veritatem Apoſtolicæ prædicationis de morte & reſurrectione Chriſti, quòd iam longè antè prophetarum vaticinia & moriturum & reſurrecturum Chriſtũ declaraſſent. Et licet crucifixus Chriſtus Iudæis ſcandalum, gentibus ſtultitia fuerit, attamen manet inconcuſſa veritas ſcripturæ diuinæ, quæ longè antè Chriſtum in cruce moriturum prædixerat, atq; ex ipſa ſcriptura Iudæi pariter & gentiles confutantur, dum Chriſtũ crucifixũ reſpuunt, quẽ ſcriptura crucifigendũ non vno loco teſtatur. Porrò credẽtium fides egregiè roboratur, dũ quod de morte Chriſti Apoſtoli docẽt, ſcriptura veteris inſtrumẽti clariſſimè prænunciauit. *Et quia ſepultus eſt, & quia reſurrexit tertia die, ſecundùm ſcripturas.* Iam ad Chriſti reſurrectionem venit, cuius multos adfert teſtes, vt ea aſſerta, euidentiſſimè euincat nos quoque reſurrecturos. Cùm enim Chriſtus ſit caput omnium electorum, neceſſe eſt, vt quò caput præceſſit, eò ſequantur & membra. *Et quia viſus eſt Cephæ,* id eſt, Petro. Fide præcipuè dignum teſtem ponit, ait Chryſoſtomus. Vni modò, inquit idem, & ei principi, & fide maximè digno viſus eſt. Nam certiſſima mẽte præcipuè fuit opus, quæ prima clarificatũ Dominum videret. Itaq; Petro primùm apparet. Nam qui Chriſtum primus confeſſus erat, non ab re primus etiam reſurgentem vidit. Prætereà cùm huius ſe diſcipulũ eſſe negaſſet, quò minùs reiectum ſe putaret, præ cæteris hunc conſpectu ſuo dignatur: ad hæc, quòd huic primo paſcendas oues commiſit. Sic Chryſoſtomus. Porrò Euangelium aſſerit, vt hic habet Oecumenius, primũ apparuiſſe Chriſtum Mariæ Magdalenæ: inter viros autẽ primùm viſus eſt Petro, vtpotè eximij illius diſcipulorum chori principi. *Et poſt hoc vndecim.* Chryſoſtomus, Auguſtinus, Oecumenius legunt hic, duodecim. Auguſtinus per ſynechdochen locum hunc accipiendum dicit. Ait enim Quæſt. 117. ſuper Geneſ. Vbi pars maior eſt aut potior, ſolet eius nomine etiam illud comprehendi, quod ad ipſum nomẽ non pertinet. Sicut ad duodecim Apoſtolos iam nõ pertinebat Iudas, qui etiam mortuus fuit, cũ Dominus reſurrexit à mortuis, & tamẽ ipſius duodenarij numeri nomẽ Apoſtolus in Epiſtola ſua tenuit, vbi ait, eum apparuiſſe illis duodecim. Cum articulo enim hoc Græci codices habent, vt non poſſint intelligi quicunq; duodecim, ſed illi in illo numero inſignes. Sic Auguſtinus. Audi etiã Oecumenium: Cæterùm poſt aſſumptionẽ Domini ſubrogatus fuit loco Iudæ Matthias: quomodò igitur ait, Deinde duodecim? Reſpondemus, vel errorem eſſe ſcriptoris, vel cùm vidiſſet Dominus præſcio ſuo illo oculo hũc cum vndecim adnumerandum, ei quoq; apparuerit, ne in hoc etiam minus quicquam haberet à cæteris Apoſtolis. Potiùs enim dicere poſſumus, quòd gratia iuxta præſcientiam Matthiam cum cæteris annumerauit, quàm Iudam poſt ipſam traditionem atque ſuſpendium. Hæc ille. *Deinde viſus eſt pluſquàm quingentis fratribus ſimul, ex quibus multi manent vſq; adhuc, quidam autem dormierunt.* Hic locus euidenter oſtendit in Euangelio non omnes ſcriptas eſſe viſiones, niſi quæ ſufficerent

Matt. 28.

Chriſtus cur Petro primũ apparuerit.

Marc. 16.

ad fidem. Hic autem, quoniam de Apoſtolis dixerat, etiam hoc addidit, ne Apoſtoli tanquàm intimi eius, putarentur eſſe mentiti. Et vt maior fides multitudini teſtium haberetur, etiam multi viuere dicuntur, qui poſsint interrogati dicere quæ viderunt. Ambroſ. hoc ſua ſide Apoſtolú dicere ait. Chryſoſt. hunc locum exponens, ex Apoſtoli perſona dicit: Tametſi rem iamdudum geſtam narro, tamen teſtes viuos adhuc proferre poſſum. *Deinde viſus eſt Iacobo.* Hic Iacobus frater Domini & Iuſtus eſt cognominatus, quem Aegeſippus lib. 5. ſcribit ab vtero matris ſanctú fuiſſe, vinum & ſiceram non bibiſſe, carnem nullam comediſſe, nunquàm attonſum, nec vnctum vnguento, nec vſum balneo fuiſſe &c. D. Hieronymus in Catalogo ſcriptorum Eccleſiaſticorum inter cætera de hoc Iacobo ex Euangelio ſecundùm Hebræos, quod ipſe ſe in græcum Latinumque ſermonem tranſtuliſſe teſtatur hęc quæ ſubijcimus commemorat: Dominus cùm dediſſet ſindonem ſeruo ſacerdotis, iuit ad Iacobum & apparuit ei. Iurauerat enim Iacobus ſe non comeſturum panem ab illa hora, qua biberat calicem Domini, donec videret eum reſurgentem à mortuis. Rurſusq; poſt paululum, Afferte, ait Dominus, menſam & panem. Statimq; additur: Tulit panem, & benedixit ac fregit, & dedit Iacobo Iuſto, & dixit ei: Frater mi comede panẽ tuum, quia reſurrexit filius hominis à dormientibus. Hæc ibi. *Deinde Apoſtolis omnibus.* Hoc non ſolùm ad duodecim, ſed etiam ad alios referendum eſt, qui Apoſtoli dicti fuere, ſeu quos Dominus extra duodecim ad prędicandum miſit. Poſt Petrum, inquit Chryſoſtomus, promiſcuè ſingulis apparet, paucioribus nunc, nunc pluribus, pręceptores ſibi teſteſq; mutuos, pręſertim verò fide dignos, per hoc illos faciendo. *Nouiſſimè omnium, tanquam abortiuo viſus eſt & mihi.* Apparuit illi primùm in cælo, inquit Ambroſius, pòſt oranti in templo. Abortiuum ſe dixit, quia extra tempus natus in Chriſto, Apoſtolatum accepit iam Chriſto in cælos recepto cum carne. Hæc ille. Humilitatis ſanè hoc verbum eſt, inquit Oecumenius at non propterea minor Paulus quouis, quòd nouiſſimè ei viſus ſit. Eſt autẽ abortiuus, embryo imperfectus atq; informis. Hic quoque inter omnes perfectiſsimus Paulus, taliſq; ac tantus, per humilitatis redundantiam, quaſi nondum ab initio per fidem Chriſti formatus, ſeſe nuncupat abortiuum. Hæc Oecumenius. *Ego enim ſum minimus Apoſtolorum, qui non ſum dignus vocari Apoſtolus, quoniam perſecutus ſum Eccleſiam Dei.* Videmus hic quantũ ſe abijcit tant' Apoſtol', nec id fictè & ſimulatè facit, ſicut illi qui ſe nequiter humiliant, ſed ex animo. Didicerat enim à Chriſto eſſe mitis & humilis corde. Ex vera & profunda cordis humilitate iſta oratio Apoſtoli profecta eſt. Simul etiam accuſat ſe, quòd olim perſecutus ſit Eccleſiam Dei. Iampridem hoc peccatum Chriſti clementia abolitum erat, ſed à Pauli memoria abolitum nondum erat. Solent enim ſancti, ne rectè factis ſuis & diuinitùs acceptis chariſmatis extollantur, ad memoriam reuocare peccata ſua, & eorum contemplatione ſeipſos inflammare ad contemptum ſui: atq; hac ratione & ſeipſos à ſuperbia ſeruant immunes, & Dei dona cumulatiùs accipere merentur. Humilibus enim Deus dat gratiam. Porrò verò ſi tam ſublimes & omni virtute conſpicui amici Dei tam ſeipſos humiliant & abijciunt, & tam nihil ſibi tribuunt, quàm turpe, quàm fœdũ & abominabile eſt homines omni virtute vacuos, immò multis etiã ſceleribus coopertos animo intumeſcere, præ ſe alios contẽnere, ſibijpſis impendio placere? Et tamen id genus miſeris homuncionibus plenus eſt mundus. Vtinam diſcamus noſſe noſipſos, & cum omnibus ſanctis ex animo contemnere noſipſos, atq; ipſo etiã noſtri contemptu gaudere. *Gratia autem Dei ſum id quod ſum, & gratia eius in me vacua non fuit.* His verbis gratia Dei mirificè commendatur, & ità tamen, vt ſimul etiam noſtra induſtria excitetur. Multa de gratia Dei apud Auguſtinum diuerſis locis leguntur, præſertim vbi pugnat cum Pelagianis, qui auſi ſunt inſolentiſsima arrogantia tribuere tantam vim libero hominis arbitrio, quòd ſine gratia Dei poſsit ſufficere ad bene beateq; viuendũ: ſed paucis hoc dixiſſe ſufficiat, nullam eſſe liberi arbitrij vim ad rectè agendum ſine gratia Dei. Sine me nihil poteſtis facere, ait Chriſtus ipſe. Nec tamen gratia Dei nos prouehet ad ſalutem, ſi nos velimus in malo perſeuerare. In Baptiſmo igitur ſine vllis præcedẽtibus meritis datur gratia Dei: à Baptiſmo verò vt gratia accepta conſeruetur, iam etiam hominis induſtria & diligentia requiritur. Porrò, vt rectiſsimè ait Auguſtinus, libr. de Gratia & libero arbitrio, capi. ſexto, cùm data fuerit gratia, ibi planè incipiunt etiam eſſe merita noſtra bona, per illam tamen. Nam ſi ſe illa ſubtraxerit, cadit homo, nõ erectus ſed præcipitatus libero arbitrio. Atq; ſanè diligenter aduertendum eſt, quòd eodem loco ait Auguſtinus: Sed cùm dicunt Pelagiani, inquit, hanc eſſe ſolam non ſecundùm merita noſtra gratiam, qua homini peccata dimittuntur, illam verò quæ datur in finem, id eſt, æternam vitam, meritis noſtris præcedentibus reddi, reſpondendum eſt eis, Si enim merita noſtra ſic intelligerent, vt etiam ipſa dona Dei eſſe cognoſcerent, non eſſet reprobanda iſta ſententia. Quoniam verò merita humana ſic prædicant, vt ea ex ſemetipſo habere hominem dicant, prorſus rectiſſimè reſpondet Apoſtolus, Quid autem habes, quod non accepiſti? Hæc Auguſtinus. Nos cum Apoſtolo ingenuè confiteamur, quatenùs boni ſumus, gratia Dei tales nos eſſe: ac nihilominùs cum eodem Apoſtolo demus operam, ne gratia eius in nobis vacua ſit, ſed ea fideliter vtamur in laudem & gloriam eius, Amen.

Iacobus frater Domini.

Paulus cur ſe abortiuum dixerit.

Eccl. 19. Matt. 11.

1. Pet. 5.

Ioan. 15.

1. Cor.

DOMINICA EADEM, Luc. XVIII.

In illo tmepore: Dixit Ieſus ad quoſdam qui in ſe confidebant tanquam iuſti, & aſpernabantur cæteros, parabolam iſtam, dicens: Duo homines aſcenderunt in tēplum vt orarent: vnus phariſæus, & alter publicanus. Et reliqua. Homilia beati Auguſtini Epiſcopi.

Eſt ſermo 36. de verbis domini.

LEctio ſancti euangelij ædificat nos ad orandum & credendum, & non de nobis, ſed de Domino præſumendum. Quæ ad orandum maior exhortatio, quàm vt nobis de iudice iniquo proponeretur ſimilitudo? Iudex enim iniquus, nec Deum timens, nec hominem reuerens, audiuit tamen viduam interpellantem ſe, victus tædio, non pietate inclinatus. Si ergo exaudiuit qui oderat quod rogabatur, quomodò non exaudit, qui vt rogemus hortatur? Cùm ergo nobis iſta è contraria comparatione Dominus ſuaderet, quia oportet ſemper orare, & non deficere, adiecit & ait: Veruntamen cùm venerit filius hominis, putas inueniet fidem in terra? Si fides deficit, oratio perit. Quis enim orat, quod non credit? Vnde beatus Apoſtolus cùm ad orandum exhortaretur, ait: Omnis quicunque inuocauerit nomen Domini, ſaluus erit. Et vt oſtenderet fidem fontem eſſe orationis, nec poſſe ire riuulum, vbi caput aquæ ſiccatur, adiunxit atq; ait: Quomodò ergo inuocabunt, in quem non crediderunt? Ergo vt oremus, credamus: & vt ipſa fides non deficiat qua oramus, oremus. Fides fundit orationem, fuſa oratio fidei impetrat firmitatem. Etenim ne in tentationibus deficeret fides, propterea Dominus ait: Vigilate & orate, ne intretis in tentationem. Quid eſt in tentationem intrare, niſi à fide exire? Intantùm enim tentatio ꝓficit, inquantùm fides deficit. Et intantùm tentatio deficit, inquantùm fides proficit. Nam vt apertiùs nouerit charitas veſtra de fide, ne deficeret & periret, dixiſſe Dominum, Vigilate & orate, ne intretis in tentationem, eo loco euangelij ait: Hac nocte poſtulauit ſatanas vexare vos ſicut tricitum, & ego rogaui pro te Petre, ne deficiat fides tua. Rogat qui tuetur, & non rogat qui periclitatur? Quòd autem ait Dominus: Cùm venerit filius hominis, putas inueniet fidem in terra? de fide dixit, quæ perfecta eſt. Ipſa enim vix inuenitur in terra. Ecce plena eſt Eccleſia Dei. Quis huc accederet, ſi fides nulla eſſet? Quis non montes trāſferret, ſi plena eſſet fides? Attendite ipſos Apoſtolos: Dimiſsis omnibus ſuis, & calcata ſpe ſeculi, Dominum non ſequerentur, niſi magnam fidem haberent: & tamen ſi plenam haberent fidem, non dicerent, Domine auge nobis fidem. Vide etiam illum vtrunque de ſe confitentem. Vide fidem, & non plenam fidem. Quidam dum obtuliſſet Domino filium ſuum à malo dæmonio ſanandum, & eſſet interrogatus vtrùm crederet, reſpondit & ait: Credo Domine, adiuua incredulitatem meam. Credo, inquit, credo Domine: ergo eſt fides. Sed adiuua incredulitatē meā: ergo nō plena fides. Sed quia fides non eſt ſuperborū, ſed humilium, dixit ad quoſdam qui in ſe confidebant tanquàm iuſti, & ſpernebant cæteros, ſimilitudinem hanc: *Duo homines aſcenderunt in templum orare, vnus phariſæus, & vnus publicanus. Phariſæus dicebat: Gratias ago tibi Deus, quia non ſum ſicut cæteri homines.* Diceret ſaltem, ſicut multi homines. Quid eſt, ſicut cæteri homines, niſi oēs præter meipſum? Ego, inquit, iuſtus ſum, cæteri peccatores. *Non ſum ſicut cæteri homines, raptores, iniuſti, adulteri &c.* Et ecce tibi ex vicino publicano maioris tumoris occaſio. Sicut, inquit, publicanus iſte. Ego, inquit, ſolus ſum, iſte de cæteris eſt. Non ſum, inquit, talis qualis iſte, per iuſtitias meas, quibus iniquus non ſum. *Ieiuno bis in ſabbato, decimas do omnium quæ poßideo.* Quid rogauerit Deum, quære in verbis eius, nihil inuenies. Aſcendit orare, noluit Deum rogare, ſed ſe laudare. Parum eſt non Deum rogare, ſed ſe laudare, inſuper & roganti inſultare. *Publicanus autem de longinquo ſtabat,* & Deo tamen ipſe propinquabat. Cordis conſcientia remouebat, pietas applicabat. Publicanus de longinquo ſtabat, ſed Dominus eum de propinquo attendebat. Excelſus enim Dominus, & humilia reſpicit: excelſa autem, qualis erat ille phariſæus: excelſa autem à longè cognoſcit: Deus autem à longè cognoſcit, ſed non ignoſcit. Adhuc audi humilitatem publicani. Parum eſt, quia de longinquo ſtabat, ſed nec oculos ſuos ad cœlum leuabat. Reſpicere ſurſùm nō audebat. Premebat conſcientia, ſpes ſubleuabat: adhuc audi: *Percutiebat pectus ſuum.* Pœnas de ſeipſo exigebat, propterea Dominus confitenti parcebat. *Percutiebat pectus ſuum, dicens: Domine, propicius eſto mihi peccatori.* Ecce quid roget. Quid miraris niſi Deus ignoſcit, quando ipſe agnoſcit? De phariſæo & publicano accepiſti controuerſiam, audi ſententiam. Audiſti ſuperbum accuſatorem, audiſti reum humilem, audi nunc iudicem. Amen dico vobis, veritas dicit, Deus dicit, iudex dicit: *Amen dico vobis, deſcendit iuſtificatus de tēplo publicanus iſte magis, quàm ille phariſæus.* Dic Domine cauſam. Ecce video publicanum iuſtificatum magis de templo deſcendere, quàm phariſæum: quæro, Quare? Audi quare: *Quia omnis qui ſe exaltat humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur.* Audiſti ſententiam, caue cauſam malā. Aliud dico: Audiſti ſententiā, caue ſuperbiam. Videant nunc, audiant iſta neſcio qui impiè garrientes, & de ſuis virtutibus præſumentes. Audiant qui dicunt, Deus me hominem fecit, iuſtum ipſe me facio. O peior & deteſtabilior phariſæo. Phariſæus ille ſuperbè quidem iuſtum ſe dicebat, ſed tamen inde ille gratias Deo agebat: Gratias tibi Deus, quia non ſum ſicut

Luc. 18. — Rom. 10. — Ibidem. — Matt. 26. — Luc. 22. — Luc. 18. — Luc. 17. — Mar. 9. — De vina fide dicit. — Arrogātia Phariſæi. — Pſal. 137. — Contra Pelagianos hæreticos.

cæteri homines. Gratias tibi Deus. Gratias Deo agit, quia non eſt ſicut cæteri homines: & tamen tanquam ſuperbus & inflatus reprehenditur, nõ quia Deo gratias agebat, ſed quia velut nihil ſibi addi cupiebat. Gratias tibi, quia non ſum ſicut cæteri homines iniuſti. Ergo tu iuſtus, ergo
Iob. 7. nihil rogas, ergo iam plenus es? Ergo non eſt tentatio vita humana ſuper terram? Ergo iã plenus es, ergo iam abundas? Ergo iam non eſt
Mat. 6. quare dicas, Dimitte nobis debita noſtra? Quid eſt ergo qui impiè oppugnat gratiam, ſi reprehenditur qui ſuperbè agit Deo gratias? Et ecce poſt dictam controuerſiam, prolatamque ſententiam procedunt & paruuli, immò apportantur & offeruntur tangendi. Cui tangendi, niſi medico? Certè ſani: cui offeruntur infantes tangendi? Cui? Saluatori. Si ſaluatori, vtique
Luc. 19. ſaluandi. Cui, niſi illi qui venit quærere & ſaluare quod perierat? Vbi iſti perierant? Quantum ad ipſos propriè attinet, innocentes video: reatum quæro, vnde? Apoſtolum audio: Per
Rom. 5. vnum hominem intrauit peccatum in orbem terrarum. Per vnum, inquit, hominem intrauit in mundum peccatum, & per peccatum mors: & ita in omnes homines pertranſiuit, in quo omnes peccauerunt. Veniant ergo paruuli, ve-
Luc. 18. niant. Audiatur Dominus: Sinite paruulos venire ad me. Veniant paruuli, veniant languidi ad medicum, veniant perditi ad redemptorem: veniant, nemo prohibeat. In ramo adhuc nihil commiſerunt, ſed in radice perierunt. Benedicat igitur Dominus puſillos cum magnis. Tangat medicus puſillos & magnos. Cauſam paruulorum commendauimus maioribus. Loquimini pro tacentibus, orate pro flentibus. Si non fruſtrà eſtis maiores, eſtote tutores. Tuemini eos, qui adhuc cauſam ſuam agere non poſſunt. Cõmunis fuit perditio, ſit communis inuentio: ſimul perieramus, ſimul in Chriſto inueniamur. Diſpar eſt meritum, ſed cõmunis eſt gratia. Nihil habent mali, niſi quod de fonte traxerunt. Nihil habent mali, niſi quod de origene traxerunt. Non eos impediant à ſalute, qui ad id quod traxerunt multa addiderunt. Qui maior eſt ætate, maior eſt & iniquitate. Sed gratia Dei delet quod traxiſti, delet & quod addidiſti. Vbi enim
Rom. 5. abundauit peccatum, ſuperabundauit & gratia.

EADEM DOMINICA, Luc. XVIII.

In illo tempore: Duo homines aſcenderunt in templum, vt orarent: vnus phariſæus, & alter publicanus. Et reliqua. Homilia Erici.

Luc. 18. SENſus huius lectionis hæret per omnia ſuperioribus, vbi Dominus diſcipulos ad inſtantiam orationis prouocat, iudicis Deũ non timentis, & viduæ inclamantis introducta parabola, quamque hoc modo terminauit: Veruntamen filius hominis veniens, putas inueniet fidem in terra? Ne verò ſibi quiſquam improbè de fide applauderet, humilitatis ilicò documenta ſubiunxit, eam inter cuncta bonorum *Humilitatis præſtantia.* operum exercitia plus valere, matremq; virtutũ eſſe demonſtrans, ſicut conſtat ſuperbiam vitiorum omnium caput exiſtere. Ad huius ergo ſingulare meritum declarandum vſus eſt comparatione duorum hominum, in altero quidem humilitatem laudans, in altero ſuperbiam reprobans. *Duo, inquiens, homines aſcẽderunt in templum, vt orarent &c.* Videns Dominus quoſdam Iudæorũ de ficta ſe ſanctitate extollere, ac per hoc quaſi *Iudæorum* excellentioris meriti eſſent cæteris præferre, hãc *ſuperbia.* parabolam deduxit in medium, in qua & virtus humilitatis præcipuè cõmendatur, & præſumptiua ſuperbia quàm ſit cauenda oſtenditur. *Dixit autem,* inquit euangeliſta, *ad quoſdam qui in ſe confidebant tanquàm iuſti, & aſpernabantur cæteros, parabolã iſtam: Duo homines aſcenderunt in templũ* Nobile illud templũ & toto orbe famoſum, quòd à Salomone Hieroſolymis affluentiſsimis ſumptibus fuerat ædificatũ, in eminentiore ipſius ciuitatis parte ſitum fuerat, in mõte videlicet Moria. Pulchrè igitur dictum eſt, aſcenderunt, quia ciuitas Hieruſalem in cliuo montis, hoc eſt, in deſcenſu ſita ex parte erat in monte, & ex parte in valle: templum autem Domini, vt diximus, in eminentiori loco ipſius ciuitatis fuit collocatũ: & qui ad illud venire cupiebat, neceſſe erat vt illuc aſcendẽdo perueniret. Vnde & in ſequẽtib⁹ legitur: *Deſcẽdit hic iuſtificatus in domũ ſuam ab illo,* hoc eſt, templo: vel deſcendit iuſtificatus publicanus ab illo, id eſt, ex comparatione phariſæi. Et in alio euangelio homo legitur deſcendiſſe ab Hieruſalem in Iericho, & inci- *Luc. 10.* diſſe in latrones. Cauſa quoque aſcenſionis eorum ſubditur: *Vt orarent.* Ad hoc enim illud templum conſtat ædificatum, vt ibi populus tũ primitiua ſua, & reliqua quæ in lege præcipiebantur, offerret: tum etiam pro ſe ſuique regni ſtatu, certis temporibus poſtularet. Ex his autem duobus hominibus, qui aſcenderunt in templum vt orarent, *Vnus erat phariſæus et alter publica-* *Phariſæi qui.* *nus.* Phariſæi, clerici & presbyteri erant Iudęorum, qui pro eo quod à cæteris ſe diuidebant, tanquam ſanctioris ac potioris meriti, diuiſi interpretantur, à Phares filio Iudæ mutuato vocabulo. E quibus iſte fuiſſe deprehẽditur, qui arrogantia tumens, in templum aſcendit, non tam *Publicani qui.* Deum oraturus, quàm ſe laudaturus. Publicani autem dicebantur, vel qui publicis flagitijs incumbebant, vel qui publicis negotijs inſeruiebant, vectigalia reipublicæ perſoluentes, id eſt, telonarij, vel etiam omnes qui per fas & nefas diuitias ſibi accumulabant. Deinde publicanus iſte ad membra ſupradictæ pertinet mulieris, ſanctæ Eccleſiæ, de quibus ſuprà dicitur: *Luc. 18.* Deus autem non faciet vindictam electorum ſuo-

ſuorum clamantium ad ſe? Phariſæus verò ad illos, de quibus formidabilis in concluſione ſententia ſubditur: Veruntamen filius hominis veniens, putas inueniet fidem in terra? *Phariſæus ſtans, hæc apud ſe orabat.* Quòd ſtans phariſæus hic oraſſe perhibetur, ad morem illius populi refertur, qui ad templum Domini venientes, non ſolo proſtrati, ſed toto corpore erecti orare conſueuerant, quod geſtus corporis atteſtatur. *Deus, gratias tibi ago, quia non ſum ſicut cæteri hominum.* Quatuor ſpecies à ſanctis doctoribus numerantur, quibus omnis tumor arrogantium deprehēditur. Prima quidem ſpecies eſt, cùm homo putat ſe habere bonum, quod non habet: quem ſententia Apoſtoli ex obliquo repercutit, dicens: Si quis exiſtimat ſe aliquid eſſe, cùm nihil ſit, ipſe ſe ſeducit. Secunda ſpecies eſt, cùm aliquis bonum quod habet, à ſeipſo ſe arbitratur habere, diabolum profectò imitans, qui per elationem dixit: Neſcio dominum. Et, Ego feci meipſum, quem redarguit Apoſtoli ſententia, dicentis: Quid .n. habes, quod non accepiſti? Tertia verò eſt, cùm quilibet etſi bonū quidem qđ habet, cælitùs ſibi datum nouit, ſed tamen hoc pro ſuis meritis ſe accepiſſe confidit, contrarius Apoſtolo Paulo, dicenti: Quis prior dedit illi, & retribuetur ei? Quarta nihilominùs eſt, cùm ſingulariter ſe aliquis bonum putat habere, & cæteris deſpectis, ſpecialiter bonus videri appetit. Quo morbo phariſæus iſte potiſsimùm laboraſſe ꝓbatur, qui ſub quadā generalitate, omnibus infrà ſe poſitis, ſuaq́; præponderans merita, etiā publicano oranti ſe prætulit. *Deus, inquiens, gratias ago tibi, quia non ſum ſicut cæteri hominum, raptores, iniuſti, adulteri, velut etiam hic publicanus.* Raptores ſunt, qui per vim aliena diripiunt: Iniuſti, qui legem Dei, quæ ſummæ perfectæq; iuſtitiæ index eſt, non cuſtodiunt: adulteri, qui alienū thorum violant. *Ieiuno bis in ſabbato.* Si quem mouet, cur ſe bis in ſabbato ieiunaſſe iactet, huiuſmodi quæſtio ſub tali citiùs ſenſu diſſoluetur: Iudæos omnes dies ſuos à ſabbato computaſſe manifeſtiſsimū eſt, hoc modo: Prima ſabbati, ſecunda ſabbati: ſicq́; reliqui à ſabbato dies nuncupabantur vſq; ſabbatum: ſicut & nos primam & ſecundam feriam dicere conſtat. Non incongruè hoc loco nomine ſabbati tota hebdomada intelligitur, quæ ſabbato clauditur. Nemo enim tam dementiſsimus eſſe poteſt, qui hunc in vna die bis, quod vtique impoſsibile eſt, ieiunaſſe putet. Bis ergo in ſabbato, id eſt, duobus diebus in hebdomada ieiunaſſe ſe perhibet. *Decimas do omnium poſsideo.* Lege præcipiebatur, vt filij Iſraël annuatim omnium rerum ſuarum Domino decimas darent. Sed ſcribæ & phariſæi, vt cæteris decimas dantibus ſanctiores apparerent, non modò reditus frugum, verùm etiam minima quæque olerum decimabant. Vnde & dignè alibi à Domino redarguuntur, cùm dicitur: Væ vobis ſcribæ & phariſæi hypocritæ, qui decimatis mentam & anethum, & cyminum, & relinquitis quæ grauiora ſunt legis, hoc eſt, altiora præcepta legis, dilectionem videlicet Dei & proximi, vel iudicium & miſericordiā. Hoc loco breuiter commemorandum, quòd Ezechiel propheta in myſticiſsima viſione, quam refert ſibi aparuiſſe iuxta fluuium Chobar, inter reliqua dicit ſe vidiſſe quatuor animalia plena oculis antè & retrò. Quæ cùm multiplicibus ſint referta myſteriorū ſenſibus, ſpeciatim ſanctorum ſymbolum præferunt. Hæc ergo animalia rectè vndiq; oculata eſſe dicuntur, quia ſanctorum actio vndiq; magna vigilantiæ cura circunſpecta eſt. Ita .n. bona deſiderabiliter prouident, vt mala quæq; ſolerter caueant. Sic deniq; terrenorum ſeſe impendunt actibus officiorum, vt à cœleſtibus non ſecernant animum. Sic poſtremò nouerunt frui temporalibus, vt ſemper intendant æternis: tantoq́; etiam in bonis, quæ agunt, ſoliciti & prudētes ſunt, quanto hoſtis verſutiſsimi fraudes etiā in bonis ſubrepere ſolere non neſciunt. At hi quos minima vel nulla ſui cura exercet, dū alijs intendunt, frequenter alia negligunt: multumq́; hic ſanctis diſsimiles animalibus, circunſpectionis oculum prouidè ad cuncta non porrigunt. Qđ huic phariſæo accidiſſe deprehenditur, qui ad Deo gratias agēdas, ad eleemoſynā dandam, ad ieiunia facienda ſagaci oculo intendit, ſed ad humilitatis obſeruantiā negligenter torpuit, & quaſi omnes ſuæ ciuitatis aditus diligenter emuniens, ſuperbiæ cicatricē reliquit, ꝑ quam feroci hoſtium deprædationi ſubiacuit. Quēadmodum .n. nihil prodeſt, q̄ tota ciuitas contra hoſtium cuſtoditur incurſum, ſi vnum in ea foramen relinquitur, per qđ ab hoſtibus intretur: ſic nihil iuuat, ꝙ multas virtutes congregamus, ſi vnum nobis vitium relinquimus, per quod à diabolo capiamur. *Et publicanus à longè ſtans, nolebat nec oculos ad cœlū leuare, ſed percutiebat pectus ſuum.* Quot in phariſæo ſigna præceſsêre ſuperbiæ, tot conſequenter in publicāno humilitatis indicia deſcribuntur. Ille .n. ſua merita prædicare, alijs ſe potiorē oſtendere: econtrà iſte ſuorum confeſsione peccatorū, demiſsione lumināū, pectoris inſuper verberatione diuinitatē ſibi conciliat. A longè ſtabat, quia ſe & peccatorem & prophanum veraciter intelligens, ſanctuario appropinquare non audebat. A longè vtiq; ſtabat, quia peccando ſe longè à Deo receſsiſſe nouerat. Oculos ad cœlum leuare nolebat, quia ſciebat ſe illum qui in cœlis eſt, grauiter offendiſſe illicita conſpiciendo: indignum certè exiſtimans ijſdem obtutibus Deum vel Dei templum aſpicere, quibus ad concupiſcendum illicita plurima fuerat conſpicatus: necdumq́ue eorum numero ſe ſociare audebat, qui de peccatorum indulgentia fiſi, cum Pſalmiſta dicunt: Ad te leuaui oculos meos, qui habitas in cœlis. Pectus quoq; ſuum ꝑcutiebat, quoniam ſe nouerat plurima ibi cogitaſſe nefanda,

Quatuor arrogantiæ ſpecies.

Gal. 6.

Exod. 5.

Ezec. 29.

1. Cor. 4.

Rom. 11.

Ezec. 1.

Habetur Apocalypſis 4. cap.

Humilitas publicani.

Stat à lōgè.

Demittit oculos.

Pſal. 122.

Pectus tundit.

da, vnde Deum offenderat: & quaſi ſupplicium ſibi de ſeipſo exigens, veniam ſcelerum non tam impetrabat, quàm extorquebat à Domino. *Deus, inquit, propicius eſto mihi peccatori.* Magna precis breuitas, ſed mira robuſtaq; deuotione commẽdata, quæ & iudicis ſententiam permutaret, & ex iniuſto iuſtificatum derepente publicanũ efficeret. Vnde ſequitur: *Dico vobis, deſcendit hic iuſtificatus in domum ſuam ab illo.* Maxima fidutia ſub exemplo iſtius publicani dignè pœnitentibus prærogatur: Qui quoniam culpas præteritas humiliter defleuit, quanuis iniuſtus ad templũ venerit, iuſtificatus tamen à templo receſsit. Quòd verò dicit, Ab illo, dupliciter authores exponũt, vel ab illo ſcilicet templo: vel ab illo, ſubaudiendum, phariſæo, id eſt, pluſquam ille. Hæc quia ad literam per ſe eminent, ſi quid myſterii ſupereſt, requiramus. Duo iſti homines, duorum eſt typus populorum. Phariſæus quidem de meritorum excellentia inaniter ſed efferens, Iudaicũ populum figuraliter exprimit, qui de acceptæ legis obſeruantia tumuit, & redemptoris ſui ad ſe in humilitate venientis aduentũ ſuperba mente recipere detrectauit: cùm inter cetera, quæ culparum immanitas expoſcebat, illuc recto ſatis ordine peruenit, vt qui olim in prioribus patribus angelos hoſpitio receperat, iam ſecum vlteriùs habitare nolentes, in templo clamantes audiret: Recedamus ab his ſedibus. Per publicanum verò, qui ſe humiliando, ſuaq; peccata confitendo exaltari meruit, gentilis æquè deſignatus eſt populus, qui Apoſtolicæ prædicationis veritate percepta, falſorum numinum portenta deſeruit, ſuumq; creatorem condigna pœnitudine ſibi propiciare contendit: cuius dignè ſatis exaltationi contigit, vt qui pridem fuerat mancipium diaboli, efficeretur filius Dei. Qui quoniam ad Deũ conuerſus, peccata ſua recognouit, & ſcelerum ſuorum perfectè pœnituit, nõ ſolùm veniam, ſed etiam vt populum Iudæorũ fidei dignitate præcederet, accepit. *Quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur.* Hæc ſententia & de vtroque populo valet intelligi, Iudaico ſcilicet atque gentili: quorum alter, vt dictum eſt, de diuinis beneficijs ſuperbiens, humiliari: alter verò deuotè ſe in confeſſione peccatorum humilians, meruit exaltari: Et de omni ſuperbo & humili poteſt conuenientiſsimè accipi, cõcordante ſuper hoc Salomonis ſententia: Ante ruinam exaltatur cor hominis, & ante gloriam humiliatur. At videmus multos honoribus & diuitijs huius ſeculi florere, & in eis vſque ad finem perſeuerare: cernimus econtrà nonnullos paupertate & inopia laborare, & in eadem egeſtate vſque ad exitum vitę permanere. Cùm ergo iſti in inchoata felicitate, & illi in priſtina paupertate vſq; ad terminum vitæ permaneant: quomodo verùm eſſe conſtat, quod Dominus dicit, omnem hominem exaltatum humiliari, atq; humiliatum exaltari? Sed quoniam veritas falli non poteſt, ſciendũ quia ſi non in pręſenti hoc ſemper adimpleri videtur, in futuro tamen complendum non dubitamus. Omnis enim qui in præſenti vita ſe exaltat, vt diuinis præceptis ſe ſubdere contemnat, hic in die iudicij cum ſuperbis & impijs ſociatus, humiliari cogetur, à Domino auditurus: Ite in ignem æternum. Qui autem amore diuino hic ſe humiliare ſtuduerit, imitans illum qui dicit: Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde: ipſe in futuro iudicio à Domino exaltabitur, cùm optabilem vocem audire meruerit: Venite benedicti patris mei. Nos autem non ſolùm ex humilitate publicani exemplum humilitatis colligere debemus, verùm è diuerſo & de verbis elati phariſæi formam humilitatis aſſumere. Ille enim conſiderauit aliorum mala, & cœpit iactanter ſua proferre bona: nos econtrà noſtra mala debemus perpendere, & aliorum bona conſiderare. Vt ſicut ille cæteris ſe præferens, ex eo quòd alios deſpexit, humiliatus eſt ad ruinam: ita nos bonis fidelibus impares iudicantes, ex eorum imitatione exaltati, proficiamus ad gloriam. Cumq; huiuſcemodi deuotionis formam aſſecuti fuerimus, in quotidianis precibus hanc orationem à beato Beda editam, breuem quidem, sed omninò ſaluberrimam frequentando recitare ſtudeamus.

Pharisæus & publicanus quorũ typum geſſerint.

Pro. 18.

Superbiæ humilitatis præmia futura.

Matt. 25.

Matt. 11.

DEus omnipotens, miſerere ſupplici tuo, quia non ſum ſicut innumeri ſerui tui, contemptu ſeculi ſublimes, iuſtitiæ merito glorioſi, caſtitatis laude angelici, velut etiam multi illorum, qui poſt flagitia publica pœnitendo tibi meruerunt eſſe deuoti: qui etiam ſi quid boni tua gratia largiente fecero, quo fine hoc faciam, quáue à te diſtrictione penſetur, ignoro.

Precatio venerabilis Bedæ.

EADEM DOMINICA,

HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Dixit Ieſus ad quoſdam, qui in ſe confidebant, &c. *Luc. 18.*

NVnquam arrogantia placuit Deo, nunquam ſuperbia iuſtificata eſt. Vnde & de his, qui omnia opera ſua faciunt vt videãtur ab omnib', alibi Dominus ait: Amen dico vobis, receperunt mercedẽ ſuam. Tales erant & iſti, quibus hæc verba Dominus loquebatur, qui ſe coram hominibus iuſtificantes, cæteros quaſi peccatores abijciebant & aſpernabantur. Dominus autem, qui non venit vocare iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam, neminem repellebat, ſed cum publicanis & peccatoribus manducat. *Duo* (inquit) *homines aſcenderunt in templum vt orarent, vnus phariſæus, & alter publi-*

Matth. 6.

Luc. 5.

publicanus. Dominus phariſæis loquebatur, qui inde etiam phariſæi dicuntur, inde diuiſi, quoniam ſe præ cæteris meliores eſſe putabant. Hic autem vnum phariſæum appoſuit, in quo quaſi in ſpeculo cæteri ſe quales erant, videre potuiſſent. Et fortaſſe idem ipſe ibi erat, de quo Dominus iſta dicebat. *Phariſæus ſtans hæc apud ſe orabat, dicens: Deus gratias ago tibi, quia non ſum ſicut cæteri hominum: raptores, iniuſti, adulteri: velut etiam hic publicanus. Ieiuno bis in ſabbato, decimas do omnium quæ poßideo.* Nihil horum reprehenſibile eſt. Nã & Deo ꝓ beneficijs gratias agere, & bis in hebdomada ieiunare, & de omnibus decimas dare, bonum valdè & laudabile eſt. Aliud eſt igitur, pro quo phariſæus iſte damnatur. Hoc autem intus eſt, in corde eſt, in intentione eſt, qđ quidem niſi à Deo videri non poteſt. Deus enim nõ quid, ſed qua intentione aliquid dicamus, conſiderat. Non oris, ſed vocem attendit cordis: non ad riuos, ſed ad fontem reſpicit. Vnde manifeſtũ eſt, phariſæum iſtum per ſuperbiam & arrogantiam cuncta dixiſſe. Atq; in his quæ faciebat, magis hominibus, quã Deo placere volebat. Stultus qui pro tanto talique ſeruitio nihil niſi vanã gloriam pro mercede recipit. Sequitur: *Et publicanus à longè ſtans, nolebat nec oculos ad cœlum leuare, ſed percutiebat pectus ſuũ, dicens: Deus propitius eſto mihi peccatori.* A longè ſtabat publicanus: qualis erat, talem ſe oſtendebat. Inde enim dicuntur publicani, ſiue quia nec publicè peccare erubeſcant, ſiue quia publica vectigalia colligebant. Ex his enim fuit Matthæus publicanus, quem de telonio Dominus vocauit. Meritò ergo de publicanis ad phariſæos Dominus ait: Publicani & peccatores præcedent vos in regnum Dei. Stabat igitur à longè publicanus: & quia peccatorem ſe eſſe ſciebat, propius accedere timebat. Nolebat autem nec oculos ad cœlum leuare, ne in eo ipſo Dominũ offenderet, quòd ad ſuperiora & ad ſedem Dei, de limo profundi & de tãta voragine peccatorum reſpicere præſumpſiſſet. *Sed percutiebat pectus ſuum, dicens: Deus propitius eſto mihi peccatori.* Meritò aũt pect⁹ percutiebat, quia ibi peccauerat, ibi erat fons & fouea & origo malorum. Ibi .n. eſt cor, bonorum omnium atque malorum ſecretarium: inde omnia bona & omnia mala procedunt. Ex corde enim (ait Dominus) exeũt cogitationes malæ, homicidia, furta, periuria, adulteria, & ſimilia. Hoc igitur publicanus percutiebat, & percutiendo ſe, de ſeipſo quodammodò vindicabat. Ideò enim Pſalmiſta dicit: Cor mundum crea in me Deus. Quoniam ſi cor mundum fuerit, à quo cõſiliario omnia noſtra conſilia ſuſcipimus, malum facere non poterimus, niſi fortaſſe tale aliquid, quod ignorantiæ imputetur: ſi tamen illud cor mundum dici poſsit, quod ignorantia maculatur. Propter hoc enim ſolis ſacerdotibus pectuſculum ſemper de ſacrificijs datur, quia in eis totius populi cor & conſilium, omniſque doctrina & ſcientia continetur, vt benè cordati & pectoroſi, ſemper ſufficienter habeant, quod vnicuique interroganti reſpondeant. Percutiebat igitur iſte pectus ſuũ, & dicebat: Deus propitius eſto mihi peccatori. Non attendas huius cordis praua conſilia, dele peccata, & propitius eſto. Nihil in me eſt, vnde tibi placere, & veniam conſequi debeam, quoniã corde & corpore, cogitationibus & operationib⁹ tibi peccaui. Omnibus iniquior ego ſum, & niſi per miſericordiã tuã ſaluari non poſſum. Ideoq; propitius eſto mihi peccatori. Sic igitur non minùs iſte ſe accuſabat, quàm ille phariſæus ſe iuſtificabat. Sed quo fructu? qua mercede? Sequitur: *Amen dico vobis, deſcendit hic iuſtificatus in domum ſuã ab illo.* A quo illo? à templo, an à Deo? templo vtiq;, & à Deo. A templo enim deſcendit, ſed à Deo iuſtificatus. Quare hoc? *Quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur, & qui ſe humiliat, exaltabitur.* Sicut igitur publicanus ſe humiliando exaltatus eſt, ita & phariſæus ſe exaltando humiliatus eſt. Radix omnium malorum ſuperbia, cuſtos omnium virtutum humilitas.

In Phariſæo quid fuerit vitij.

Matt. 9.

Matt. 21.

...r, omnium ... & ma... rigo.

...tt. 15.

...50.

7.

Notã.

DOMINICA XIII. POST PENTECOSTEN, IN Epiſtolam Concio exegetica.

HAbemus hodiè breuem ex Apoſtolo lectionem, qua noui Teſtamenti excellentia, & quantùm veteri præſtet explicatur: quadratq; pulcherrimè cum hodierno Euangelio. Magno enim ſtudio data opera eſt à ſanctis Patribus, vt Epiſtola & Euangelium inter ſe conſentirent, quod etiam quidam & ſuperiorum & noſtræ ætatis docti viri indicare conati ſunt. Quamobrẽ tanto attentiùs ſemper & Epiſtolæ & Euangelij expoſitio catholica in ſacris concionibus auſcultanda & animo affigenda eſt, quanto maiori ſtudio ſelecta & ordinata ſunt à ſanctis patribus, quibus vtiq; curæ fuit ea ſeligere, quæ præcipuam poſſent Chriſtiano populo adferre vtilitatem. Sed agè Apoſtolus ipſe loquatur: *Fiduciam talem habemus per Chriſtum ad Deum, non quòd ſufficiẽtes ſimus cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.* Vbique beatiſsimus Apoſtol⁹ mirabili vtitur modeſtia & humilitate, nuſquàm quicquam ſibi arroganter tribuens, ſed bona ſua omnia Deo accepta ferens, & illi gloriam omnem concedens atque tranſſcribens. Quod quàm ſit gratum Deo, quàm ipſi homini ſalutare, dici ſatis non poteſt. Nihil tam eſt capax diuinæ gratiæ, quàm animus verè humilis. Poteſt hoc innumeris ſcripturæ ſententijs confirmari. Exemplum vnum potuiſſe ſatis ſit. Cùm populus Iſrael regem ſibi poſceret, licet plurimum dehortante Samuele, ex omni eius populi frequentia electus eſt à Deo Saul non minùs animo humilis,

2. Cor. 3.

Humilitas quàm grata Deo.

lis, quàm corporis ſtatura procerus. At idem ipſe poſteà à Deo reprobatus eſt, & regnum eius in Dauidem tranſlatum eſt. Cauſam tum electionis, tum reprobationis ex ipſa ſcriptura audiamus: Miſſus erat Saul ex Domini imperio, vt oc-

1. Reg 5. cideret Amalechitas. Non obtemperauit diuinæ voluntati, ſed regem Agag & prædam multam ſeruauit. Diſplicuit hoc ſummoperè Deo, & iuit ad eum Samuel, & dixit ei: Nónne cùm par-

Ibidem. uulus (id eſt humilis) eſſes in oculis tuis, caput in tribubus Iſraël factus es? Porrò pro eo quòd abiecisti ſermonem Domini (magnæ hoc vtiq; ſuperbiæ fuit) abiecit te Dominus, ne ſis rex. Ergo humilitas regem eum fecit, ſuperbia regno exuit. Itaque ſancti viri nihil adeò ſolent cauere atque ſuperbiam, quòd hæc certiſsimè omnem Dei gratiam ab homine excludat. Ita ergo & Apoſtolus, cùm ſe in ſuperioribus nonnihil commendaſſet, re ipſa id depoſcente, mox ſubijcit, eam fiduciam ſe authore Chriſto, vt exponit Chryſoſtomus, habere, additq́; ne cogitare quidem ſe poſſe quicquam ex ſeipſo, tantùm abeſt, vt præſtare quicquam poſsit. Vbi e-

In Pelagianos. tiã damnantur inſolentiſsimi hæretici Pelagiani, qui ſuis viribus ſine gratia Dei hominem iuſtè viuere poſſe in magnam Dei contumeliam affirmarunt. Vtinam cum Apoſtolo potiùs dixiſſent, Sufficientia noſtra ex Deo eſt. *Qui & idoneos nos fecit miniſtros noui teſtamenti: non litera, ſed ſpiritu. Litera enim occidit, ſpiritus autem viuificat.* Quanuis præferat Apoſtolicam dignitatem, inquit Ambroſius, in Dei tamen laudem prorumpit, non iſtud meritis humanis adſcribens, ſed eius gratiæ, qui dignatus eſt pro vita humana ſalutarem prædicationem ordinare, quæ quos lex vetus reos tenebat, ſaluaret, data remiſsione peccatorum per Ieſum Chriſtum Dominũ noſtrum. Literæ enim ad hoc datæ ſunt Moyſi, vt cõtemnentes legem occideret ſecundùm ius naturæ.

Spiritus quos viuificet. Spiritus autem, id eſt, lex fidei, quæ non ſcribitur, ſed animo continetur, viuificat reos mortis, conuertentes tamen ſe, vt iuſtificati de cætero non peccẽt. Rectè ergo data fuerat lex, vt timor eſſet peccandi. Sed quia fragile eſt genus humanum, miſericordia Dei data eſt in prædicatione Apoſtolis, vt donatis peccatis euaderent mortẽ, credentes in Chriſtum. Hæc eſt prædicatio no-

Rom. 7. ui Teſtamenti, quod promiſerat Deus per prophetas. Ita Ambroſius. Quid igitur, inquit Chryſoſtomus, An lex illa nõ fuit ſpiritualis. Quomodò ergo dicit, Scimus quòd lex ſpiritualis eſt? Spiritualis quidem, at non præbebat ſpiritum. Non enim ſpiritum attulit Moyſes, ſed literas. Nobis aũt credita eſt poteſtas dandi ſpiritũ. Vnde & proſequitur idem, dicens: *Litera occidit, ſpiritus aũt vi-*

Litera, lex: Spiritus, gratia. *uificat.* Porrò hæc non temerè dicit, ſed illos tacitè taxans, qui ſibi placerent ob ritus Iudaicos. Cęterùm literam hîc vocat legem, quę punit delinquentes: ſpiritum verò gratiã, quæ per baptiſmũ viuificat à peccatis mortificatos. Et infrà. In lege qui peccatum habet, punitur: hîc autem qui habet peccata, accedens baptizatur, & fit iuſtus. Iuſtus aũt factus, viuit liberatus à morte Nota ibi peccati. Et poſt pauca: Poſtquàm igitur viuificauit nos, maneamus viuentes, nec rursùs ad priorem mortem reuertamur. Nam Chriſtus non Rom. 6. ampliùs moritur, quod enim mortuus eſt peccato, mortuus eſt ſemel: neq; vult nos ſemper ſeruare per gratiam, alioqui nos vacui futuri ſumus omnium. Quapropter vult & à nobis quiddam inferri. Offeramus igitur aliquid, & animam viuam conſeruemus. Hucuſq; Chryſoſtomus. Breuiter obſeruandũ eſt, gratis nos & ſine præcedẽtibus meritis vocari ad gratiam iuſtificationis, quæ rectè credentibus confertur in baptiſmo: at verò vt in hac gratia & iuſtificatione permaneamus, immò & proficiamus, noſtra quoque induſtria, noſter conatus & diligentia requiritur. Hoc quod probè animaduertunt, facilè intelligunt plurimũ errare noſtri temporis hæreticos, dum tantum tribuũt fidei, vt omne meritum detrahant operibus noſtris, contra innumera ſcripturæ teſtimonia. In baptiſmo gratis iuſtificamur, ſed ibi iam incipiunt etiã mẽrita noſtra, vt rectè ait non vno loco Auguſtinus. Nam ſpiritu viuificati & adiuti, non iam mortua ſed viua facimus opera, quibus Deus dignatus eſt promittere vitam æternam. *Quòd ſi miniſtratio mortis literis deformata in lapidibus, fuit in gloria, ita vt nõ poſſent intendere filij Iſraël in faciem Moyſi, propter gloriam vultus eius quæ euacuatur: quomodò non magis miniſtratio ſpiritus erit in gloria?* Auguſtinus libro de Spiritu & litera, cap. 14. Aduerte, inquit, quã dicat Apoſtolus literam quæ occidit, cui velut è Litera lapidea. contrario viuificantẽ ingerit ſpiritum. Ea rectè eſt miniſtratio mortis in literis figurata lapide- Spiritus viuificat. is, & miniſtratio damnationis, quia lex ſubintrauit, vt abundaret delictum. Porrò autem præcepta ipſa tam ſunt vtilia facienti atque ſa- Rom. 5. lubria, vt niſi quis ea fecerit, vitam habere non poſsit. Et infrà: Attende & vide, vtrùm quicquam propter circunciſionem vel ſabbatum, vel quid aliud vmbratilis ſacramenti, ac non totum propter hoc dicat, quòd litera prohibens peccatum non viuificat hominem, ſed potiùs occidit augendo concupiſcentiam, & iniquitatem præuaricatione cumulando, niſi liberet gratia per legem fidei, quæ eſt in Chriſto Ieſu, cùm diffunditur charitas in cordibus noſtris, per ſpiritum ſanctum qui datus eſt nobis. Et Ibidem. poſt aliquammulta eodem capite: Apparet igitur literæ vetuſtatem, ſi deſit nouitas ſpiritus, reos facere potiùs cognitione peccati, quàm liberare à peccato. Vnde & alibi ſcriptum eſt: Eccle. 1. Qui apponit ſcientiam, apponit & dolorem: non quia ipſa lex malum eſt, ſed quia mandatum bonum habet in litera demonſtrante, non in adiuuante ſpiritu. Quod mandatum ſi fit timore pœnæ, non amore iuſtitiæ, ſeruiliter fit non liberaliter: & ideò nec fit. Non enim fru-

Fructus bo- fructus eſt bonus, qui de charitatis radice nō ſurgit. Porrò autem ſi adſit fides, quæ per dilectionem operatur, incipit condelectari legi Dei ſecundùm interiorem hominem, quæ delectatio non literæ, ſed ſpiritus donum eſt, etiamſi alia lex in membris adhuc repugnat legi mentis, donec ad nouitatem, quæ de die in diem in interiore homine augetur, tota vetuſtas mutata pertrāſeat, liberante nos de morte corporis huius gratia Dei per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrū. Hæc Auguſtinus, qui rurſus lib. 2. cap. 7. contra Aduerſarium legis & prophetarum, ſic habet: Putant iſti diuinorum eloquiorum blaſphematores, malam fuiſſe legem, quæ data eſt per Moyſen, quia dicta eſt miniſtratio mortis in literis figurata lapideis: non intuentes propter eos eſſe dictū, qui ſuo libero arbitrio legē ſufficere arbitrabantur, & ſpiritu gratiæ non adiuti, rei præuaricationis ſub eiuſdem legis litera tenebantur. Et paulò pòſt: Quid ergo mirum, ſi illa dicta eſt miniſtratio mortis, vbi litera occidit, malum prohibendo quod fit, & bonū imperando quod non fit: iſta verò dicta eſt miniſtratio ſpiritus, vtiq; viuificantis, vt à præuaricationis morte ſurgamus, & iuſtitiam non rei legamus in tabulis, ſed liberi in cordibus & moribus habeamus? Hoc eſt Teſtamentum nouum diſtans à vetere, quia ibi vetus homo formidinis coarctatur anguſtijs, hic nouus homo ſpatiatur latitudine charitatis. Quod autem dictum eſt de miniſtro veteris Teſtamenti Moyſe, quòd non poterant intendere filij Iſraël in faciem eius propter gloriam vultus eius, ſignū erat, quia in lege Chriſtum intellecturi non erant. Et ideò velamen inter faciem Moyſi & ipſos poſitum erat, vt nō intenderent, ſicut ſcriptū eſt, filij Iſraël vſq; in finē. Finis autē legis Chriſtus, ad iuſtitiam omni credenti. Et poſt pauca: Sed ideò dictū eſt, quòd euacuetur hæc gloria, quia omnes vmbræ ſignificantes euacuantur, cùm res quæ ſignificatur aduenerit. Quemadmodùm enim ſcientia, quæ nunc eſt, euacuabitur, ſicut idem dicit Apoſtolus cùm venerit illa, quam dicit facie ad faciem: ſic & iſta, quæ in vmbris tradita erant Iudæis in veteri Teſtamento, neceſſe fuit euacuari reuelatione Teſtamenti noui. Hactenùs Auguſtinus, cui libet adiungere Chryſoſtomum, ita hoc loco ſcribentem: Adminiſtrationem mortis, ipſam dicit legem. Vide interim, quomodò in ipſa etiam comparatione diligenter cauet, ne quam anſam præbeat hæreticis. Non .n. dixit, lex facit mortē, ſed, Eſt adminiſtratio mortis: Miniſtrat enim in mortem, non item ipſam mortem. Nam quod gignit mortem, peccatum erat: hæc autem pœnam induxit, & peccatum oſtendit, non genuit. Retexit enim euidentiùs malum ac punijt. Non autem impulit ad malum: fuitque miniſtra non vt fieret peccatum aut mors, ſed vt qui peccatum admiſerat, daret pœnas. Vnde fit, vt peccatum hac ratione etiam ſuſtulerit. Siquidem lex dum oſtendit peccatum vſqueadeò formidabile, hoc ipſo reddit illud manifeſtum, ac proinde fugiendum. Quemadmodùm igitur qui gladio arrepto nocenti caput amputat, miniſter eſt iudici ferenti ſententiam, nec ipſe eſt qui interficit hominem, licet amputet illi caput: vt ne is quidem, qui pronunciauit mortis ſententiam, quiq; reum condemnauit, occidit illum, ſed ipſius qui punitur iniquitas: itidem & hic non ipſa lex interficit, ſed peccatū: hoc & occidebat & cōdēnabat. Hic verò dū punitur, contraxit vim peccati, metu ſupplicij cohibens illud. At non ſat habuit Apoſtolus hoc ſolùm protuliſſe ad eminentiæ probationem, verùm & aliud quiddam adijcit, dicens: *In literis deformata in lapidibus.* Vide vt rurſus premit Iudaicos ſpiritus. Nihil enim aliud erat lex quàm litera. Nihil opis proſiliebat ac ſpirabat à literis, ad ſubleuandos eos qui periclitabantur, quemadmodùm à baptiſmo: ſed erant columnæ ac ſyngraphæ mortem adferentes his, qui literas tranſgrediebātur. Hæc Chryſoſtomus. Audiamus & Ambroſiū: Multū inquit, intereſt inter legem & legem. Tunc enim maculati peccato, vultū Moyſi deſcendentis de monte, cum lege accepta in tabulis, intueri non poterant, quia glorioſa facta fuerat facies eius, ne à peccatoribus poſſet aſpici, quia digni erant morte. Quæ nunc gloria euacuatur per legē ſpiritus, cùm accepta remiſsione peccatorum facti iuſti, digni ſunt aſpicere & poſſunt gloriam Dei: ſicut viderunt in monte Petrus & Ioannes & Iacobus gloriam Chriſti. Hæc ille, qui eodem capite aliquantò pòſt etiam his vtitur verbis: Spē habere nos dicit Apoſtolus videndi gloriam, non talem, qualis fuit in vultu Moyſi, ſed eam quā viderunt tres Apoſtoli in monte, reuelante ſe Domino. Hinc igitur conijcere debemus, quantum nobis contulit diuina clementia, quātumq; nos ſuperioris gratiæ dono ditare dignata eſt, quàm dederat Iudæis. Iudæi enim, cùm minor eſſet gloria vultus Moyſi, eam ſpeculari non poterant. Nos verò non Moyſi gloriam, quę inferior eſt, ſed excellentem ſaluatoris gloriam viſuros nos credimus. Iudæi ergo ſerui gloriam non meruerunt videre, nos autem Domini communis gloriam ſumus viſuri. Ideoq; & nos vicē reddere inquantùm poſſumus debemus beneuolentiæ Dei, vt propenſiores ſimus in eius amore, qui nobis fiduciam dedit, abluens nos à peccatis, videndi gloriam Dei. Nunc itaq; opus eſt, vt creſcat in nobis fiducia, bonis actibus parata. Hactenus D. Ambroſius. ***Nam ſi miniſtratio damnationis in gloria eſt: multò magis abundat miniſterium iuſtitiæ in gloria.*** Sedulius hoc caput exponens, In comparatione, inquit, Euāgelicæ gloriæ, obumbratur gloria legis: ſicut orto ſole obtūditur lunæ lumē, cùm tamē ſuo tempore magnum habeat fulgorem. Sic ille. Porrò Apoſtolus miniſterium damnationis vocat legem: miniſterium iuſtitiæ, Euangelij gratiam. Obſeruandum tamē

Gg eſt,

[Left margin notes, partly cut off: Fructu bo- … nō niſi … radiſe … charitatis. / Diſcrimen … ac … Teſta… / …m.10. / …or.13. / …mi… …io…]

[Right margin notes: Similitudo / Vultus Moyſi glorioſus. / Matt.17. / Fiducia bonis actibus paratur.]

eſt,quod ait Chryſoſt. Apoſtolum haudquaquã reprehendere vetus Teſtamentum,ſed vehemẽter etiam commendare. Siquidem comparationes, vt inquit hoc capite, in rebus cognatis fieri ſolẽt. Poſtremo loco Oecumenium audiamus, ita hæc verba interpretantem:Ex ſyllogiſmo rationabili comparationẽ facit.Si enim, inquit,gloria in lege eſt,& quidẽ quæ mortis damnationiſque miniſtra erat:longè magis eadem conſequẽtia non modò gloria in nouo Teſtamẽto eſt,immò verò exuperat:etenim exundat. Nam lege quidem peccatores & capiente & puniente,prædicatio peccatores in baptiſmate acceptos, non ſolùm emittit liberos(quippe quod etiã ſat eſſet) verumetiam iuſtificat,ſanctificat, & in adoptionem vocat,ac futura eis pollicetur bona. Quamobrem etiam iuſtitiæ adminiſtrationem hãc vocat,quaſi impios iuſtificantem. Hæc ille. Præſtet nobis ſuam gratiam Chriſtus Ieſus Deus & Dominus noſter,in ſecula benedictus, Amen.

DOMINICA EADEM,

Marc. VII.

In illo tempore:Exiens Ieſus de finibus Tyri,venit per Sidonem ad mare Galilææ, inter medios fines Decapoleos.Et reliq. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri.

Eſt Tom. 7. in Homilijs æſtiualibus.

SVrdus ille & mutus, quem mirabiliter curatũ à Domino modò cùm euangelium legeretur audiuimus, genus deſignat humanũ, in his qui ab errore diabolicæ deceptionis diuina merentur gratia liberari.Obſurduit nanque homo ab audiendo vitæ verbo, poſtquàm mortifera ſerpentis verba contra Deũ tumidus audiuit.Mutus à laude conditoris effectus eſt,ex quo cum ſeductore colloquiũ habere præſumpſit. Et meritò clauſit aures ab audiẽda inter angelos laude creatoris, quas ad audiendam eiuſdẽ creatoris vituperationem, ſermonibus hoſtis incautus aperuit.Meritò clauſit os à prædicanda cũ angelis laude creatoris,quod velut ad meliorandum eiuſdem opus creatoris,cibi vetiti præuaricatione ſuperbus impleuit. Et heu miſer generis humani defectus. Quod in radice vitioſum germinauit, vitioſius multo dilatari cœpit in propagine ramorum, ita vt veniẽte in carne Domino,exceptis paucis de Iudæa fidelibus,totus penè mundus ab agnitione & confeſsione veritatis ſurdus erraret & mutus.Sed vbi abundauit delictũ, ſuperabundauit & gratia. Venit nanq; Dominus ad mare Galilææ, vbi nouerat ægrotare quem ſanaret. Venit ſuæ gratia pietatis ad tumẽtia,turbida & inſtabilia gentium corda, in quibus nouerat eſſe, qui ad ſuam gratiam pertinerent. Et benè inter medios fines Decapoleos ad mare Galilææ,vbi ægrotũ ſanaret,veniſſe perhibetur: quia relicto ob perfidiam populo,qui de-

Genus humanũ peccato deprauatum.

Rom. 5.

calogi mandata acceperat, exteras venit ad gentes,vt,ſicut Ioãnes ait,filios Dei qui erant diſperſi,congregaret in vnum. *Et adducunt ei ſurdum,inquit,& mutum:& deprecabantur eum, vt imponat illi manum.* Quia ipſe ſurdus ſaluatorem agnoſcere, mutus rogare nequibat:adducunt eum amici, & pro eius ſalute Domino ſupplicãt. Sic nimirum, ſic in ſpiritali neceſſe eſt curatione geratur, vt ſi quis humana induſtria ad auditum confeſsionẽque veritatis conuerti non poteſt,diuinæ pietatis offeratur aſpectibus, atq; ad ſanandum eum ſupernæ manus flagitetur auxilium.Nec tardat cæleſtis miſericordia medici, ſi intenta precantium non hæſitat nec deficit oratio. Vnde ſtatim ſubinfertur: *Quia apprehendens ægrotũ Ieſus de turba ſeorſum, miſit digitos ſuos in auriculas eius, & expuens, tetigit linguam eius.* Digitos quippe ſurdo in auriculas mittit vt audiat, cùm per dona ſpiritualis gratiæ diù non credentes,ad auditũ ſui verbi conuertit. Expuens,linguã muti vt loqui valeat tangit: cùm per miniſterium prædicationis rationẽ fidei,quam confiteri debeat,præſtat. Per digitos nanq; Domini, ſpiritusſancti dona ſignificari & ipſe docet,dicens:Si ego in digito Dei eijcio dæmonia:quod alius euangeliſta manifeſtiùs ponit: Si ego in ſpiritu Dei eijcio dæmones. Et Dauid vbi ait: Quoniam videbo cælos tuos opera digitorum tuorum, id eſt, videbo ſanctos, non ſuæ merito virtutis, ſed tui munere ſpiritus à terrenis ſuſpenſos, & cæleſti factos conuerſatione ſublimes. Sputum quoq; capitis & oris Domini, verbum eſt euangelij, quod ex inuiſibili diuinitatis arcano ſumptum, viſibiliter mundo vt ſanari poſſet, miniſtrare dignatus eſt. Notandum ſanè, quod Dominus priuſquàm auriculas linguamq; ſanandi tangeret ægroti, apprehendens eum ſeorſùm duxit è turba. Prima nanq; ſalutis ſpes eſt, quãlibet aſſuetos vitiorũ tumultus turbaſq; deſerere, & ſic ad ſuſcipienda ſanitatis munera humiliter caput inclinare. Neq; vllatenùs ſaluari putandus eſt, quandiù quis inordinatis moribus adhærere, ſuperuacuis verbis delectari, turbulentis cogitationibus non timet deuaſtari. At qui miſerante & adiuuante Domino turbidã priſcæ conuerſationis vitam mutauit, qui inſpirationem diuinæ gratiæ corde concepit, qui verbo doctrinæ cæleſtis confeſsionem veræ didicit fidei, reſtat vt confeſtim optata ſanitatis gaudia conſequatur. Vnde benè poſtquàm de turba ſegregat infirmum Dominus, poſtquàm mittit digitos in auriculas, poſtquàm ſputo tangit linguã illius, ſubinfertur: *Suſpiciens in cælum, ingemuit, & ait illi: Epheta, quod eſt, adaperire. Et ſtatim apertæ ſunt aures eius, & ſolutum eſt vinculum linguæ eius.* Et recte ſanaturus ægrotum Dominus, ſuſpicit in cælum & ingemuit, vt vbi nobis ſperanda ſalus, & qua compunctionis vel lachrymarum ſit deuotione quærenda ac petenda ſignificet. Suſpiciens in cælum ingemuit, quia nos quos ad poſſidenda cæleſtia creauit, longè in terreſtria deiectos

Oratio pro ... ſione delictis.

Digiti Chriſti.

Luc. 11.

Matth. 12.

Pſal. 8.

Sputum Chriſti.

Chriſtus cur in cælum ſuſpiciens ingemuerit.

ctos eſſe doluit. Suſpiciens in cælum ingemuit, vt nobis, qui à cæleſtibus gaudijs per terrena oblectamenta diſceſsimus, ad hæc per gemitus & ſuſpiria inſinuaret eſſe redeundum. Quod autem ait, Ephetha, id eſt, adaperire, propter aures dicit ſanandas, quas ſurditas diutina clauſerat, ſed ad audiendum iam tactus patefecit ipſius. Vnde credo mos increbuit Eccleſiæ, vt ſacerdo- Cæremo- tes illius his, quos percipiendis baptiſmi ſacra- nia baptiſ- mentis præparant, priùs inter cætera conſecra- mi. tionis exordia, de ſaliua oris ſui nares tangant & aures, dicentes: Ephetha: per ſaliuam quidem oris ſui, guſtum quo initiandi ſunt ſupernæ ſapientiæ deſignantes: per tactum verò narium, vt abiectis delectationibus noxijs, ſolum Chriſti amplectētur odorem, de quo dicit Apoſtolus: 2. Cor. 2. Chriſti bonus odor ſumus Deo in omni loco, & vt Iob. 27. meminerint ſe iuxta exemplum B. Iob, donec ſupereſt halitus in eis, & ſpiritus Dei in naribus eorum, non loqui iniquitatem labijs, nec lingua mendacium meditari debere. Porrò per tactum Matt. 7. aurium, vt relicto auditu linguæ nequam, audiant verba Chriſti, & faciant ea, ſimiles viro prudenti, qui ædificauit domum ſuam ſupra petrã. Et vnuſquiſque noſtrum, fratres chariſsimi, qui baptiſma Chriſti ritè ſuſcepit, hoc ordine conſecratus eſt. Omnes quidem, qui ſalutare lauacrũ vel proximo hoc paſchæ tempore, vel aliquãdo aliàs ritè ſuſcepturi ſunt, ipſo ſunt ordine conſecrãdi. Vnde multũ neceſſe eſt, vt quod Dominus in nobis propitius abluere & ſanctificare dignatus eſt, ipſi paſſim cõtaminare & pro nihilo prophanare timeamus. Sed etſi qui cœnum nequitiæ ſordidantis incidimus, feſtinemus rurſum lachrymarum & pœnitentiæ fonte mundari. Renouemus aurium puritatem, quã nobis auditu fidei diuinitùs conſtat fuiſſe collatam, cauentes 2. Ti. 4. illud Apoſtoli, quod quibuſdam exprobrans ait: A veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur. Cohibeamus linguam à malo, quæ confeſsione fidei ſanctificata eſt. Iac. 3. Timeamus in ipſa, qua benedicimus Deum & patrem, maledicere homines, qui ad imaginem Iac. 1. Dei facti ſunt. Qui enim putat ſe religioſum eſſe, non refrenans linguam ſuam, huius vana eſt religio. Ecce enim dicitur, *Quia aperta ſunt aures* Rom. 10. *eius, & ſolutum eſt vinculum linguæ eius, & loquebatur rectè.* Qui ergo rectè loqui baptiſmatis noſtri tempore didicimus corde credendo ad iuſtitiã, ore autem confeſsionem faciendo ad ſalutem: curandum ſummoperè eſt, ne poſt baptiſma ad Matt. 12. iniuſta & noxia verba declinemus. Si enim ipſo iudice atteſtante, omne verbum ocioſum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij: quid putamus fieri de illis, qui non ſolùm ocioſa, ſed & criminoſa loquuntur, qui impudicitiæ, iactantiæ, blaſphemiæ, & (quod maximè minùs licet) detractationis ſermonibus ſeruire non timent? qui proferunt mendacia, teſtes fallaces? qui ſeminant inter fratres diſcordi-as? Non ſolùm autem à malis aures, linguamque ſatis eſt caſtigare loquelis, ſi non etiam iuxta Pſalmiſtam inclinemus aurem noſtram in ver- Pſal. 77. ba oris Dei, ſi non os noſtrum loquatur ſapien- Pſal. 48. tiam, & meditatio cordis noſtri prudentiam. Sed & cunctos ſimul interioris exteriorisque hominis noſtri ſenſus, qui cuncti in baptiſmo abluti ſunt, oportet mundos ac bonis operibus ſeruemus inſuper ſemper ornatos. Curato autem ſurdo & muto, videamus quid ſequitur. *Et præcepit, inquit, illis, ne cui dicerent. Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant, & eò amplius admirabantur, dicentes: Benè omnia fecit: & ſurdos fecit audire, & mutos loqui.* Quare fratres chariſsimi, hæc acta credamus? Nunquid nam æſtimandum eſt, quod vnigenitus Dei filius ſignum faciens, & hoc abſcondi voluerit, & contra volũtatem illius ſit patefactum in turbas, nec potuerit ſilentio ſignum tegere ſi vellet, quod potuit facere cùm voluit? An fortè nobis exẽplum dare voluit, vt virtutum opera faciẽtes, vitium ia- *Iactantia* ctantiæ per omnia gloriamq; vitemus humanã, *& vana* ne bona noſtra actio per inanem vulgi fauorem *gloria ca-* ſupernę retributionis munere priuetur? Et tamẽ *uenda.* ſciamus, opera noſtra ſi digna imitatione ſunt, nullatenùs poſſe celari, ſed ad vtilitatem fraternæ correctionis ipſo diſpenſante patefieri, qui dicit: Non poteſt ciuitas abſcondi ſuper mõtem *Matt. 5.* poſita. Et alibi: Quoniam quæ in tenebris dixi- *Luc. 12.* ſtis, in lumine dicentur. Et reuerà ita omnimodis, ita intelligẽda eſt dominici diſpenſatio præcepti. Quod non ita tamen dictum quis æſtimet, quaſi bona facientes, fraternos cauere debeamus *Matt. 5.* aſpectus, cùm Dominus dicat: Luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona: ſed vt per opera quæ fratribus oſtendimus, non laudem ab illis, ſed profectum quæramus, hoc eſt enim, quod ſequitur: Et glorificent patrem veſtrum, qui in cælis eſt. Nam qui ea intentione bona oſtendunt opera, vt ipſi ſolùm laudentur, non autem vt laudantes in bono proficiant, neq; vt pater qui in cælis eſt glorificetur, tales ſunt nimirùm illa terribili increpatione plectendi, qua dicitur: Amen dico vobis, receperunt mercedem *Matt. 6.* ſuam. Sed & hoc dicendum, quia ſi illi virtutes dominicas tacere nequeunt, qui tacendi præceptum acceperunt, multo ampliùs ſit nobis diuinæ gratiæ præconijs ſemper inſiſtendum, qui quotidianis inuicem nos verbis ac cæleſtibus alimonijs reficere præcipimur, dicente Apoſtolo Io- *Apoc. 22.* anne: Qui audit, dicat, Veni: id eſt, qui gratiam ſupernæ aſpirationis mente concepit, qui verbũ exhortationis, quo vtiliter proximum cõfortare valeat, didicit, nequaquam quod nouit ſilentio abſcondat, ſed ipſum protinùs fratribus aperiendo communicet. Si enim ea quæ nouimus, benignè proximis dicere bona non negligimus, aderit ille in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi, & quod nunc ex parte co- *Coloſ. 2.* gnouimus, ad perfectum nobis lumen veritatis

intimare dignabitur Ieſus Chriſtus Dominus noſter vnigenitus patris, qui cum eo viuit & regnat in vnitate ſpiritus ſancti, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

EADEM DOMINICA, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Exiens Ieſus de finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilææ, &c. Mar. 7.

Pentapolis Decapolis. DEſcribit euangeliſta, per quam viá in Galilæam Dominus redierit. Sicut autem Pentapolis à quinq;, ita Decapolis à decem ciuitatibus nominatur. *Et adducunt ei ſurdum & mutum, & deprecabantur eum vt imponat illi manum.* Qui ſunt iſti, qui ſurdum & mutum Domino adducunt? iſti enim ſunt Apoſtoli & doctores, iſti ſunt Epiſcopi & ſacerdotes, iſti ſunt quicunque alios ſanare deſiderant, & ad fidem peruenire perſuadent. *Surdus quis.* Surdus eſt enim omnis homo, qui audiendi aures nón habet, & qui euangelij verba audire contemnit. Surdi erant illi, quibus Dominus dicebat: *Ioan. 8.* Qui eſt ex Deo, verba Dei audit: propterea vos nō auditis, quia ex Deo non eſtis. De talibus & Pſalmiſta ait: *Pſal. 57.* Furor illis ſecundùm ſimilitudinem ſerpentis, ſicut aſpidis ſurdæ & obturantis aures ſuas: quæ non exaudiet vocem incantantium, & veneficia, quæ incantantur à ſapiente. *Mutus quis.* Mutus verò eſt, qui Deum non laudat, qui Chriſtum non confitetur, qui iuſtitiam non defendit, & qui iniuſtitiam non damnat. Tales illi ſunt, de quibus dicitur: *Eſai. 56.* Canes muti, non valentes latrare. Hos igitur debemus ducere ad Ieſum, & pro eis rogare, vt eis manum imponat. Sanatur enim quem tangit Ieſus, ſanatur quem tangit Saluator, quia ipſe eſt ſalus & vita. Non aliunde quærit herbas: ipſe eſt medicus & medicina: tangit, & ſanat, reſpicit, & medetur. Vnde & ſubditur: *Et apprehendens eum à turba ſeorsùm, miſit digitos ſuos in auriculas eius, & expuens tetigit linguā eius, & ſuſpiciens in cælum ingemuit, & ait illi: Epheta, quod eſt, adaperire.* Cognoſcimus hic Eccleſiæ ſacramenta, *Caremoniæ baptiſmi.* hæc nouiter ad fidem venientibus ſacerdotes facere videmus. Dicunt Epheta, quod eſt adaperire, non vt exterioris hominis ſenſus qui clauſi non ſunt, ſed potius vt interioris hominis aures aperiant, & linguam ſoluant, quatenùs & verba vitæ diligenter intelligant, & intellecta alijs fideliter nuncient. Niſi enim aliud hoc ſignificaret, hunc tantum laborem in hoc homine ſanando Dominùs non ſuſcepiſſet. Poterat enim eum ſolo verbo ſanare, ſicut multos alios ſanare conſueuerat. Hoc tamen non fecit. Sed quid fecit? De turba eum traxit, digitos ei in auriculas miſit, expuit, & tetigit linguam, in cælum ſuſpiciens ingemuit, & ait illi: Epheta, quod eſt, adaperire. Hæc enim turba, de qua hic homo à Domino trahitur, vitiorum eſt multitudo, & malignorum ſpirituum turbulentus exercitus. Qui enim de hac turba non trahitur, à Domino non ſanatur. Meritò igitur Dominus de turba eum traxit, quem ſanare volebat. *Et miſit digitos ſuos in auriculas eius:* Quia in illius auditum ſancti ſpūs gratiam infudit, vt haberet ſpūm ſapientiæ & intellectus ſine quibus aures cordís non aperiuntur. De hoc enim digito ipſe quoq; alibi ait: *Luc. 11.* Si ego in digito Dei eijcio dęmonia, quod Matthęus exponens, ait: Si ego in ſpiritu Dei eijcio dæmones, profectò peruenit in vos regnum Dei. *Matth. 12.* Expuit autem & tangit linguam eius, vt per hoc eum doceat ſuperflua cuncta abijcere, ſi linguā vult habere ſolutam, & ad loquendum idoneā. Sæpè enim ſputum ad loquendum linguæ facit impedimentum. Eſt enim ſputus ſuperfluitas quædam, & ſtomachi capitisq; purgatio. Qui igitur vult benè loqui, qui vult vt Deo & hominibus verba ſua placeant, omni ſuperfluo humore omniq; impedimento & ſtomachum releuet & mētem, quam per caput intelligimus. Poſſumus aūt & per ſputum Chriſti, quod ex capite quidē deſcendit, eius diuinitatis dulcedinem intelligere. *Sputum Christi.* Chriſti nanq; caput (ait Apoſtolus) Deus eſt. *1. Cor. 11.* Hæc autem dulcedo, hæc ſaliua noſtri redemptoris, linguas infantum fecit diſertas, quas olim vetiti pomi amaritudo ligauerat. De hac autem dulcedine ait Pſalmiſta: *Pſal. 33.* Guſtate & videte, quoniam ſuauis eſt Dominus, beatus vir, qui ſperat in eo. Itemq;: Dulcis & rectus Dominus. Et Petrus Apoſtolus: Deponētes (inquit) omnem malitiam, & omnem dolū, & ſimulationes, & inuidias, & detractiones, ſicut modò geniti infantes, *1. Petr. 2.* rationabiles lac ſine dolo concupiſcite, vt in eo creſcatis in ſalutem, ſi tamen guſtaſtis quàm dulcis eſt Dominus. Hæc igitur dulcedo, hæc ſaliua Chriſti, pellit antiquum venenum omnemque amaritudinē de lingua fidelium. Hæc aūt ſaliua illorum linguas non tetigit, qui Chriſtum non cōfitentur, & qui de fide interrogati, ſe credere non reſpondent. Si videas hominem mendacem, litigioſum, maledicum, malè loquentem, malè ſuadentem, & vaniloquijs vacantem, dic illius linguam non eſſe baptizatam, neq; Chriſti ſaliuam eam tetigiſſe. Si verò videas aliquem veracem, ſapientem, benè loquentem, benè prædicantem, & Dei laudibus & orationibus vacantem, huius linguam Chriſti ſaliua nō dubites eſſe infuſam. Sequitur: *Et ſuſpiciens in cælū, ingemuit.* In cælum nanque Dominus ſuſpexit, quia ſecundùm humanitatem pro nobis ad patrem interpellat. Sed quare ingemuit, niſi quia hominem, quem ad imaginem ſuam creauerat, nunc ſurdū & mutum, & per omnia infelicem eſſe videbat, quem etiam per multas tribulationes & anguſtias ad priſtinam dignitatem redire oportebat? Poſt hæc autem omnia *ait illi: Epheta, quod eſt, adaperire,* quia non priùs ſenſus noſtri Deo aperiuntur, nō priùs eius Doctrinæ pluuijs fœcūdantur, quàm à Chriſto de turba trahamur, eiuſque ma-

nu

nu tangamur, & ipſius ſaliuæ dulcedine omni amaritudine mundemur atq; ſanemur. Vnde & hic dicitur: *Et ſtatim apertæ ſunt aures eius, & ſolutũ eſt vinculum linguæ eius, & loquebatur rectè.* Non enim niſi rectè loqui poterat, quem Dei virtus & ſapientia ſic tangendo & medendo ſanauerat. *Et præcepit illis, ne cui dicerent. Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plùs prædicabant, & eò ampliùs admirabantur, dicentes: Benè omnia fecit: & ſurdos fecit audire, & mutos loqui.* Quid eſt hoc? Quare eis Dominus hoc præcipiebat, vnde eos inobedientes fore ſciebat? Nobis fratres, nobis fiunt iſta, ad nos reſpiciunt, & ad noſtram iactantiam inclinant: qui ſi aliquid dignum laude aliquando fecerimus, hoc non ad vulgi fauorem extollere & prędicare, imò humiliter abſcondere & celare debemus. Et hoc in contrarium vertitur: quia plùs laudantur illi qui facta ſua abſcondere volunt, quàm illi qui ea pro vana gloria manifeſtare cõtendunt. Vnde beatus Iob dixit, quòd laus hypocritæ ad inſtar puncti. De ſanctis verò dicitur: Rex verò lætabitur in Deo, & laudabuntur omnes qui iurant in eo, quia obſtructum eſt os loquentium iniqua.

Cauenda iactantia.

Iob. 20.

Pſal. 62.

DOMINICA XIIII. POST PENTECOSTEN, IN EPISTOLAM Concio exegetica.

Epiſtola ad Galatas cur ſcripta

HAbemus hodiè lectionem ex Epiſtola ad Galatas, quam Epiſtolam cur ſcripſerit Apoſtolus ſi quis noſſe velit, legat præfationem D. Auguſtini in expoſitionem eiuſdem Epiſtolæ, vbi hæc ſcripta reperiet: Cauſa propter quam ſcribit Apoſtolus ad Galatas hæc eſt, vt intelligant gratiam Dei id ſecùm agere, vt ſub lege iam non ſint. Cùm enim prædicata eis eſſet Euangelij gratia, non defuerunt quidam ex circuncisione, quamuis Chriſtiani nomine, nondum tamen tenentes ipſum gratiæ beneficium, & adhuc volentes eſſe ſub oneribus legis, quæ Dominus Deus impoſuerat, non iuſtitiæ ſeruientibus, ſed peccato, iuſtam ſcilicet legem iniuſtis hominibus dando, ad demonſtranda peccata eorum, non auferenda: Non enim aufert peccata, niſi gratia fidei, quæ per dilectionem operatur. Sub hac ergo gratia iam Galatas conſtitutos illi volebant conſtituere ſub oneribus legis, aſſeuerantes nihil eis prodeſſe Euangelium niſi circunciderentur, & cæteras carnales Iudaici ritus obſeruationes ſubirent, &c. His ex D. Auguſtino breuiter præmiſsis, iam ipſam lectionem inſpiciamus: *Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones, & ſemini eius. Non dicit, Et ſeminibus, quaſi in multis: ſed quaſi in vno, Et ſemini tuo, qui eſt Chriſtus*: Hoc eſt, inquit Ambroſius, quod ſcriptum eſt in Geneſi ad Abrahã: Et in ſemine tuo benedicentur omnes gentes terræ. Quod vtiq; impletum eſt in Chriſto, in cuius nomine omnes gentes benedicuntur per fidem. Ideò non in multis, ſed in vno firmata eſt promiſsio, qui eſt Chriſtus. Hac diſputatione ſua Apoſtolus quaſi reos falſati Teſtamẽti deſignat, qui credẽtes in Chriſtum, & de lege aliquid ſperant, vt non ſolùm ſalus promiſſa in Chriſto, ſed & in lege ſit. Ideo probat promiſsionem benedictionis in ſolo Chriſto factam. Hæc Ambroſius. Aduertendum eſt Aplũm multis id agere, præſertim in Epiſtola ad Galatas, vt doceat hominẽ ſine operibus veteris legis iuſtificari, cùm è diuerſo Iudæi de lege præſumerent, & Chriſti gratiã repudiarent. Sed quidam impudẽtes hæretici verbis Apoſtoli malè detortis & olim ſuperioribus ſeculis, & noſtra quoq; tẽpeſtate abuſi ſunt ad demonſtrandũ ſolã fidẽ iuſtificare, opera bona non eſſe ad ſalutẽ neceſſaria: nec aduertũt neq; Apoſtolũ ipſum, neq; vllas alias vel ſcripturæ diuinæ, vel ſanctorũ patrũ ſententias tantùm tribuere ſoli fidei: ſed vbicunq; tribuitur fidei vis iuſtificãdi, neceſſariò intelligendum eſt de fide quæ ſit cũ charitate coniuncta, quã Aplũs dicit per dilectionẽ operari. Sic igitur accipiatur tum ſcripturæ ſacræ, tum Patrũ ſententiæ, & facilè error omnis euitabitur. Legat qui volet Auguſtini librum de fide & operibus, & pleraq; alia illius & aliorum Patrum ſcripta. Abrahã igitur etiã priùs quàm lex promulgata eſt, amicus Dei appellatus eſt, & diuinis eſt confirmatus promiſſionibus, quod ex ipſo Chriſtus naſceretur, in quo omnes gentes benedicerẽtur, de qua benedictione loquens Apoſtolus ad Epheſios, Gratia, inquit, ſaluati eſtis per fidẽ (& hoc non ex vobis: Dei enim donum eſt) non ex operibus (quæ vtiq; ante fidẽ bona eſſe non potuerunt) vt ne quis glorietur. Ne tamen putaremns iã per fidẽ iuſtificatis, bonis operibꝰ deinceps opus nõ eſſe, mox ibidẽ ſubiũgit Apoſtolus: Ipſius enim ſumus factura, creati in Chriſto Ieſu, in operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in illis ambulemus. Vt autẽ id poſsimus, non eſt vtiq; virium noſtrarum, ſed gratiæ diuinæ, quæ ſicut iuſtificat gratis in baptiſmo impios ſine præcedentibus operibus, ita iam iuſtificatis præbet vires adeptam iuſtitiam per bona opera & virtutum exercitia non ſolùm conſeruandi, ſed augendi etiam. Fieri enim non poteſt, vt iuſtificationis gratiam diù tueatur, qui eſt bonorum operum incurioſus: immò neceſſe eſt illius hominis poſteriora peiora fieri prioribus, ſeptem nequam ſpiritibus, id eſt, omnis generis vitijs illum rurſus occupantibus, & in ſordes peccatorum eum retrahentibus. *Hoc autem dico, Teſtamentum confirmatum à Deo, quæ poſt quadringentos & triginta annos facta eſt lex, non irritum facit ad euacuandam promiſſionem.* Promiſerat Abrahæ Deus, ait Chryſoſtomus, fore vt per ſemẽ ipſius benedicerentur gentes. Semen autem eius ſecundùm carnem fuit Chriſtus. Venit poſt quadringentos & triginta annos lex. Itaq; ſi lex confert benedictiones, vitam & iuſtitiam, repromiſsio

In Chriſto omnes gentes benedicuntur.

Gal. 5.

Epheſ. 2.

Matt. 12.

Lex data poſt annos. 436.

illa irrita eſt. Itá ne fit igitur, vt cùm hominis teſtamentum nullus irritum faciat, Dei teſtamentum poſt quadringentos triginta annos irritum ſit? Etenim ſi quod illud Teſtamētum promiſit, non præſtat ipſum, ſed lex pro illo præſtat, nimirùm illud reiectū eſt. Et quomodò poſſent hæc congruere rationi? Hæc Chryſoſt. Vult hoc Apoſtolus, legem non ſufficere ad præſtandā homini ſalutem, ſed eam ex gratia Chriſti redēptoris obtineri, cui qui fide viua inhærent, eos hæredes fieri vitæ æternæ, quā Deus Abrahæ promiſit. Quòd ſi verò ex lege ea poſſet obtineri ſalus & vita æterna, irrita eſt et promiſsio Dei, & Chriſtus fruſtrà promiſſus, fruſtrà pro nobis paſſus eſſet. Sed abſit, vt quiſquā credat ex lege Moſaica noſtrā pēdere ſalutē, & nō potiùs ex gratia Chriſti, qui dilexit nos & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo: neq; id ita tamen, vt iam nos deſides & otioſi viuamus, ſed vt ſine timore de manu inimicorū noſtrorū liberati, ſeruiamus illi in iuſtitia & ſanctitate coram ipſo omnibus diebus noſtris. Quàm autē probè ſibi conſtet numerus annorum quadringentorū & triginta, quem hic ponit Apoſtolus, ſi quis exactius noſſe velit, legat Auguſtinum lib. 16. de Ciuitate Dei, cap. 24.

Apoc. 1.

Luc. 1.

Nā ſi ex lege hæreditas, iā nō ex promiſsione. Si lex præſtat, vt hæredes ſimus vitæ æternę, nihil opus eſt Chriſti gratia, per quem Deus Abrahæ promiſit gētes omnes benedictionē conſecuturas. Omnia hæc pugnant contra Iudęos, qui adeò de lege præſumebāt, vt gratiam Chriſti nō requirerent: nihil autē faciūt pro eis, qui fidem ſolā volunt ſufficere ad ſalutē, & operibus bonis omne meritum detrahunt. Nam ſimulatq; per gratiam in baptiſmo iuſtificamur, ibi iam incipiunt etiam merita noſtra, modò in gratia permaneamus, qua freti, facimus opera Deo grata, immò ob immenſam præpotentis Dei dignitatem, qui in nobis operatur & velle & perficere, etiam digna vita æterna. Qua de re non eſt magnoperè cum hæreticis contendendum, ſed ad mortiferas iſtarum Sirenarum cantus obturatis auribus, ea Apoſtoli ſaluberrima adhortatio animo retinenda & crebrò attendenda, qua ait: Bonum autem facientes non deficiamus: ſuo enim tempore metemus non deficientes. Debemus diſtinguere opera legis ab operibus renatorum. Finis legis Chriſtus, qui nos ab oneribus legis abſoluit, nec tamen voluit otioſos degere, ſed nouam condidit legem, putà Euangelicam, cui nos vult conuenienter viuere, modò velimus cum illo perenniter viuere. Huius legis ſumma eſt, vt diligamus Deum ex toto corde, ex tota anima, ex omnibus viribus, & proximos ſicut noſipſos. Hoc fac & viues. Habet hic Chriſtianus omnis ſatis ſuperque quod agat, & quò plus profecerit, eò plus ſibi ſentietupereſſe quod agat. Verùm non deficiat animo, nec ſuis nitatur viribus, ſed ope diuinæ gratiæ: maneat ſemper in via quę Chriſtus eſt, illius inſiſtat veſtigijs, & quemadmodùm ille ambulauit, ſic ſibi quoque nouerit ambulandum. Id autem tanto faciliùs poterit, quanto plus amauerit. Sinat hæreticos de ſola fide diſputare, & ſub hoc prætextu vitijs omnibus laxare habenas: ipſe Chriſtum ſequatur per arctam viam, quæ ducit ad vitam. *Abrahæ autem per repromiſsionem donauit Deus.* Non ergo ex lege iuſtitia, ſed ex gratia Dei, quæ per Chriſtum nobis parta & collata eſt: quam cùm etiam Abraham conſecutus ſit, fide viua credendo in Chriſtum venturum, ſicut nos credimus in eum iam miſſum, certum eſt non legem iuſtificare, quippe quæ longè poſt Abrahæ mortem promulgata ſit, ſed gratiam. Ex Chriſto ergo eſt iuſtitia noſtra, ſine quo nihil prodeſt lex. Inde eſt, quòd in ipſo quoque Abrahamo tanta enituit vitæ ſanctimonia, & præcipua in DEVM & proximos charitas: tum præſertim, cùm ad vocem præcipientis Dei ſine vlla vel cunctatione vel calcitratione immolare voluit filium ſuum Iſaac, quem vtique impensè amabat, ſed longè infra Deum. Voluit autem DEVS tentare illum hac re grauiſsima & naturæ moleſtiſsima, non vt ipſe ſciret, ſed vt nos potiùs cognoſceremus eximiam illius erga Deum obedientiam, ex feruentiſsimo amore proficiſcentem, & faciliùs poſſemus contemnere eos, qui Abrahæ fidem iactant, inſignem obedientiam & præclara virtutum opera aut non attendunt, aut eleuant, vt nos ab imitatione virtutum eius ad ſterilem & inanem fidem abducant, cùm ipſi Abrahæ Dominum dixiſſe ſcriptura Geneſis teſtetur, Ego DEVS omnipotens: ambula coram me, & eſto perfectus. Quod certè ille quoque non ſegniter præſtare conatus eſt, mirabiliter ſe exercens in omni genere virtutis & bonorum operum, in quibus illa fuit mirabilis animi virtus, quā naturali omni calcato affectu, proprium filium iam iamq; immolare voluit: cuius facti nomine audiuit à Deo: Per memetipſum iuraui, quia feciſti hanc rem, & non peperciſti vnigenito filio tuo, benedicam tibi, & benedicentur in ſemine tuo omnes gentes terræ, quia obediſti voci meæ. Ecce quàm grata & quanti meriti fuit apud Deum, non ſola fides, quod mentiuntur hæretici, ſed fides cum eximia in Deum charitate & incredibili obedientia coniuncta. Atq; hæc eſt illa fides, qua veteres ſancti omnes & ante legem, & ſub lege, atque etiam ſub Euangelij gratia iuſtificati ſunt, ſine qua nemo vnquam ſaluus eſſe potuit. Sequitur hinc quæſtio ſatis neceſſaria, inquit hoc loco Auguſtinus. Si enim fides iuſtificat, & priores ſancti, quia apud Deum iuſtificati ſunt, per ipſam iuſtificati ſunt, quid opus erat legem dari? Quam quæſtionem tractandam ſic intulit: *Quid ergo lex? propter tranſgreſsiones poſita eſt, donec veniret ſemen cui promiſerat, ordinata per angelos in manu mediatoris. Mediator autem vnius non eſt: Deus autem vnus eſt.* Mediatorem, inquit ibidem Auguſtinus,

Sola fides nō ſufficit.

Philip. 2.

Gal. 6.

Rom. 10.

Summa legis Euangelicæ.

1. Ioan. 2.

Gen. 22.

Tentatio Abrahæ.

Gen. 17.

Gen. 22.

Fides [illegible] Abrahæ.

ſtinus, Ieſum Chriſtum ſecundùm hominē dici, ex illa eiuſdem Apoſtoli ſententia ſit planius, cùm ait: Vnus enim Deus, vnus & mediator Dei & hominum, homo Chriſtus Ieſus. Itidem & Chryſoſtomus & Hieronymus mediatorē hunc Chriſtum intelligunt. Reſtat ergo, ait porrò diuus Auguſtinus, vt qui mediatore ſuperbo diabolo ſuperbia perſuadente deiectus eſt, mediatore humili Chriſto humilitate perſuadēte erigatur. Et paulò pòſt: Sanati ſunt ergo ab impietate ſuperbiæ, vt reconciliarentur Deo, quicunq; homines humilitatem Chriſti, & per reuelationem antequàm fieret, & poſt Euangeliū poſtea quàm facta eſt, credendo dilexerunt, diligēdo imitati ſunt. Oecumenius hunc locum ferè ex Chryſoſtomo exponens, At nequaquā, inquit, perpetuò duratura lex data fuit, ſed quoad Chriſtus veniret, cui fuerat repromiſſum, gentes vniuerſas per ipſum benedicendas. Data proinde lex fuit atque compoſita, hoc eſt, adminiſtrata atque digeſta per interceſſores, angelos, inquam, vel ſacerdotes, vel omninò angelos. In manu, inquit, interceſſoris, hoc eſt, per manū ipſius Chriſti. Nam oſtendere nititur, legem quoque ipſam per Chriſtum datam, vt & abolendi eam ius ipſe habeat. Qui enim dedit, etiam obliterandi poteſtatem habet. Interceſſorem autem Chriſtum, propterea quòd homines patri reconciliauerit, hoc eſt, in amicitiam adduxerit, vocauit. Hæc ille. Senſus huius loci eſt, legem non temerè impoſitam, ſed vt peccandi licentia coërceretur, & vt homines cernentes ſe ſuis viribus peccato reſiſtere & iuſtè viuere non poſſe, gratiam requirerent, qua freti & peccatum vincere & iuſtitiam colere poſſent. Eam gratiam Chriſtus contulit, non litera legis Moſaicæ, quæ angelorum miniſterio quidem tradita fuit, ſed in manu, id eſt, poteſtate mediatoris Chriſti, qui eam poſſet cùm vellet abolere. Ita videmus poſt Chriſti aduentum abolitā circuncifionem, & pleraſq; alias legis cæremonias, interim tamen manente decalogo, quem Chriſtus in Euangelio confirmauit, diſertis verbis dicens, Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata. Nec hoc renatis impoſsibile eſt, quippe in eorū cordibus diffundente charitatem Spirituſancto, qua lex poteſt impleri. Plenitudo enim legis, eſt dilectio: hoc eſt, charitas præſtat, vt lex poſsit impleri. *Lex ergo aduerſus promiſſa Dei? Abſit. Si enim data eſſet lex, quæ poſſet viuificare, verè ex lege eſſet iuſtitia.* Non auferebat peccata lex, ſed oſtendebat, nec potuit ex ſe vitæ ſpiritum conferre. Itaque coërcendo homines à peccato non ſolùm non eſt remorata promiſsiones Dei, ſed ad eas capeſſendas etiam homines præparauit: nec ſanè mediocris ea fuit legis vtilitas, quòd ſua ſeueritate peccandi libidinem compeſcuit, vt vel pœnæ formidine refrænarentur, qui nondum amore iuſtitiæ ducerentur. Non ergo lex viuificauit, ſed tamen ad vitam per Chriſtum præſtandam nonnihil aptauit Iudæos, quibus etiam peculiariter miſſus eſt Chriſtus, ſicut ipſe ait, Non ſum miſſus niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſrael. *Sed concluſit ſcriptura omnia ſub peccato, vt promiſsio ex fide Ieſu Chriſti daretur credentibus.* Lex enim oſtendebat peccatum eſſe, inquit hic Auguſtinus, quod illi per conſuetudinem cæcati, poſſent putare iuſtitiam: vt hoc modò humiliati, cognoſcerent non in ſua manu eſſe ſalutem ſuam, ſed in manu mediatoris. Maximè quippe humilitas reuocat, vnde nos deiecit ſuperbia. Et ipſa humilitas accommodata eſt percipiendæ gratiæ Criſti, quę ſingulare humilitatis exemplum eſt. Hęc ille. Breuiter ergo lex indicat homini ſuam infirmitatem & mittit ad Chriſtum, cuius gratia renouatus, charitate dilatante cor ipſius, viam mandatorum Dei currat alacriter, & ſeruiat Deo in iuſtitia & ſanctitate omnibus diebus vitæ ſuę, in laudem & gloriam illius, cui eſt omnis honor in ſecula ſeculorum, AMEN.

[Margin notes: 1. Tim. 2. — Quinam ſanentur et Deo reconcilientur. — Matt. 19. — Rom. 13. Effectus charitatis. — Legis priſcæ vtilitas. — Matt. 15. — Humilitas quid præſtet. — Pſal. 118.]

DOMINICA EADEM,

Luc. X.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Beati oculi, qui vident quæ vos videtis. Dico enim vobis, quòd multi reges & prophetæ voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt. Et reliqua. Homilia beati Ambroſij Epiſcopi. Lib. 7. in Lucam.

APerit Dominus cœleſte myſterium, quòd placuerit Deo, vt paruulis magis, quàm prudentibus iſtius mundi ſuam gratiam reuelaret. Quod Apoſtolus Paulus ſtylo pleniore digeſsit, dicens: Nónne ſtultam fecit Deus ſapientiam huius mundi? Nam quoniam in Dei ſapientia non cognouit hic mundus per ſapientiam Deum, placuit Deo per ſtultiam prædicationis ſaluos facere credentes. Paruulum ergo accipiamus, qui ſe exaltare non nouerit, & phaleratis ſermonibus artem ſuæ iactare prudētiæ, quod philoſophi pleriq; faciunt. Paruulus erat, qui dixit: Domine non exaltauī cor meum, neq; elati ſunt oculi mei: Neq; ingreſſus ſum in magnis, neq; in mirabilibus ſuper me. Et vt ſcires paruulum hunc, non ætate, non ſenſu fuiſſe, ſed humilitate ſui, & quadam declinatione iactantiæ, addidit, Sed exaltaui animā meam. Vides quàm excelſus fuerit hic paruulus, quanto virtutum ſublimis vertice? Tales nos paruulos vult eſſe Apoſtolus, cū dicit: Si quis videtur inter vos ſapiens eſſe in hoc ſeculo, ſtultus fiat, vt ſit ſapiens. Sapientia enim huius ſeculi, ſtultitia eſt apud Deum. Pulcherrimus cōnectitur fidei locus, quando omnia ſibi tradita dicit à patre ſuo. Cùm omnia legis, omnipotentem agnoſcis, non decolorem, non degenerem patris. Cùm tradita legis filiū confiteris, cui per naturā omnia vnius ſubſtantiæ iure ſint propria, non dono collata

[Margin notes: 1. Cor. 1. — Paruulus quis ſit. — Pſal. 130. — 1. Cor. 3.]

per gratiã. Addidit: Nemo ſcit quis eſt filius niſi pater, & quis pater niſi filius, & cui voluerit filius reuelare. Ideò beatos dixit oculos illorum, quibus datum eſt, Dei ſalutare Chriſtum videre. Vt ſcias autem, quia ſicut filius patrem quibus vult reuelat, ita etiam pater reuelat quibus vult filium: audi dicentem ipſum Dominum Ieſum, cùm laudaret Petrum, quòd eum Dei filium Matt. 16. eſſe confeſſus ſit: Beatus es, inquit, Simon bar Iona, quia non caro & ſanguis reuelauit tibi, ſed pater meus qui in cælis eſt. Adhæret his lectio, qua exploduntur hi, qui ſibi legiſperiti videntur, qui verba legis tenent, vim legis ignorant: & ex ipſo primo legis capitulo docet eſſe legis ignaros, probans, quòd in principio ſtatim lex & patrem & filium prædicauerit, incarnationis quoque dominicæ annunciauerit ſacramentum, dicens: Diliges Dominum Deum tuum, & diliges proximum tuum ſicut teipſum. Vnde Dominus ait ad legiſperitum: Hoc fac, & viues. At ille qui neſciret proximum ſuum, quia non credebat in Chriſtum, reſpondit: Quis eſt meus proximus? Ita qui Chriſtum neſcit, neſcit & legem. Quomodò enim poteſt ſcire legem, cùm veritatẽ ignoret, cùm lex annunciet veritatem? *Chriſtum neſciens, nec legem nouit.* *Homo quidam ab Ieruſalem deſcendebat in Iericho.* Vt eum locum, qui propoſitus eſt nobis, planiùs poſsimus abſoluere, veterem ciuitatis Iericho repetamus hiſtoriam. Ios. 6. Meminimus itaque, quòd Iericho, ſicut legimus in libro qui inſcribitur Ieſu Naue, magna ciuitas fuerit, muralibus ſepta parietibus, quæ non ferro peruia, non ariete poſſet eſſe penetrabilis: In ea Rahab habitaſſe meretricem, quæ exploratores quos direxit Ieſus, hoſpitio recepit, conſilio inſtruxit, poſtulantibus ciuibus abiſſe reſpondit, abſcondit in tecto: & vt ſe ſuoſq; vrbis excidio poſſet eripere coccum in feneſtra ligauit. Vrbis autem ipſius inexpugnabiles muros, ſeptem tubarum ſacerdotalium ſono, & populi iubilantis vlulatu conſono corruiſſe. Videte quemadmodùm vnuſquiſq; proprium ſeruet officium: explorator excubias, myſterium meretrix, fidem victor, religionem ſacerdos. Hi periculum pro laude non metuunt, illa ſuſceptos nec in periculis prodit. Iſte ſolicitus magis fidem ſeruare, quàm vincere: meretricis priùs mandat ſalutem, quàm excidium ciuitatis. Religionis autem inſignia, arma ſunt ſacerdotis. Iam illud quis non plenum putet eſſe miraculi, quòd ex tota vrbe nemo ſeruatus eſt, niſi quẽ meretrix liberauit? Hæc ſimplicis hiſtoria veritatis eſt, quæ ſi altiùs conſideretur, admiranda ſignat myſteria. *Iericho typus huius mundi.* Iericho enim figura iſtius mundi eſt, in quam de paradiſo, hoc eſt, de Ieruſalem illa cœleſti eiectus Adam, præuaricationis prolapſione deſcendit: hoc eſt, de vitalibus ad inferna demigrans, cui non loci, ſed morum mutatio, naturæ ſuæ fecit exilium. Longè enim mutatus ab illo Adam, qui inoffenſa beatitudine fruebatur, vbi in ſecularia peccata deflexit, incidit in latrones: in quos non incidiſſet, niſi his mandati cœleſtis deuius ſe feciſſet obnoxium. Qui ſunt iſti latrones, niſi angeli nocti, *Latrones mali [illegible]* s atque tenebrarum, qui ſe nonnunquã transfigurant in angelos lucis, ſed perſeuerare non poſſunt? Hi antè deſpoliant, quæ accepimus indumenta gratiæ ſpiritalis, & ſic vulnera inferre conſueuerunt. Nam ſi intemerata quæ ſumpſimus, indumenta ſeruemus, plagas latronum ſentire non poſſumus. Caue ergo ne antè nuderis, ſicut Adam antè nudatus eſt, mandati cœleſtis cuſtodia deſtitutus, & exutus fidei teſtamento, & ſic letale vulnus accepit. In quo omne genus occidiſſet humanum, niſi Samaritanus ille deſcendens, vulnera eius acerba curaſſet. Non mediocris iſte Samaritanus, q eum quem ſacerdos, quem leuita deſpexerat, nõ etiã ipſe deſpexit. Nec vocabulo ſectæ deſpicias, quẽ verbi interpretatione mirabere. Samaritani etenim vocabulo, cuſtos ſignificatur: hoc habet interpretatio. Quis eſt cuſtos, niſi ille de quo dictum eſt: Cuſtodiens paruulos Dñs? Pſal. 114. Itaq; ſicut Iudæus alius in litera, alius in ſpiritu: ita & Samaritanus alius foris, alius in occulto. Hic ergo Samaritanus deſcendit. Quis eſt qui deſcendit de cœlo, niſi qui aſcendit in cælũ, filius hominis qui eſt in cælo? Ioan. 3. Videns ſemiuiuum, quem nemo poterat antè curare, ſicut illã quæ fluxu ſanguinis pfluens, in medicos erogauerat omne patrimoniũ ſuũ: venit ſecus eum, hoc eſt, factus compaſsionis noſtræ ſuſceptione finitimus, & miſericordiæ collatione vicinus. Luc. 8. *Et alligauit vulnera eius, infundens vinum & oleum* Multa medicamenta medicus habet iſte, quibus ſanare conſueuit. *Multiplex Chriſti medicina.* Sermo eius medicamentum eſt. Alius eius ſermo conſtringit vulnera, alius oleo fouet, alius vinum infundit. Conſtringit vulnera auſteriore præcepto, fouet remiſsione peccati, ſicut vino cõpungit denunciatione iudicij. *Et impoſuit, inquit, eum in iumentum ſuum.* Audi quomodò te imponat. Hic peccata noſtra portat, & pro nobis dolet: Eſai. 53. & paſtor impoſuit ouem laſſam ſuper humeros ſuos. Luc. 15. Homo enim iumentis ſimilis factus eſt. Pſal. 48. Et ideò ſupra iumentum ſuum nos impoſuit, ne nos eſſemus ſicut equus & mulus, vt per noſtri corporis aſſumpſionem, infirmitates noſtræ carnis aboleret. Denique duxit nos in ſtabulum, qui eramus iumenta. Eſt autem ſtabulum, in quod feſſi longo itinere ſuccedere ſolent. *Duxit itaq; illũ in ſtabulum.* Dominus, qui ſuſcitat à terra inopẽ & de ſtercore erigit pauperẽ. Pſal. 112. *Et curam eius egit* ne æger ea quæ acceperat, nequaquam præcepta ſeruaret: in quo cognouit aſina præſepe Domini ſui. Eſai. 1. Sed non vacabat Samaritano huic diù in terris degere: redeundũ eò erat, vnde deſcenderat. *Itaque altero die.* Quis eſt ille alter dies, niſi fortè ille dominicæ reſurrectionis, de quo dictum eſt, Hic eſt dies, quem fecit Dominus? Pſal. 117. *Protulit duos denarios, & dedit ſtabulario, & ait: Curã illius habe.* Qui ſunt iſti duo denarij, niſi fortè *Duo dena[rij.]*

duo

duo teſtamenta, quæ imaginem in ſe habent æterni regis expreſſam, quorum precio vulnera noſtra curantur? Redempti enim ſumus precioſo ſanguine, vt vltimæ mortis vlcera vitaremus. Hos ergo duos denarios, licet horum quoq; librorum quatuor formas non abſurdum ſit intelligere, accepit ſtabularius. Quis? Ille forſitan qui ait: Aeſtimo vt ſtercora, vt Chriſtum lucrifaciam, quò curam haberet hominis vulnerati. Stabularius itaque ille eſt qui dixit: Miſit me Chriſtus euangelizare. Stabularij ſunt iſti, quibus dicitur: Ite in orbem vniuerſum, & prædicate euangeliũ vniuerſæ creaturæ. &: Qui crediderit & baptizatus fuerit, hic ſaluus erit: ſaluus vtiq; à morte, ſaluus à vulnere, quod infixum eſt à latronibus. Beatus ille ſtabularius, qui alterius vulnera curare poteſt. Beatus ille, cui dicit Ieſus: *Quodcunq; ſupererogaueris, reuertens reddam tibi.* Bonus diſpenſator Paulus, cuius ſermones & Epiſtolæ veluti ei rationi quam acceperat ſuperfluunt, moderatum Domini mandatũ propè immoderato labore mentis & corporis executus, vt multos ab ægritudine graui ſpiritalis alloquij diſpenſatione releuaret. Bonus ergo ſtabularius ſtabuli eius, in quo agnouit aſina præſepe Domini ſui, & in quo greges clauduntur agnorum, ne frementibus ad caulas rapacibus lupis, facilis in ouilia ſit incurſus. Spondet ergo ſe rediturum. Quando reuerteris Domine, niſi in die iudicij? Nam licet vbiq; ſis ſemper, & ſtans in medio noſtrum, non cernaris à nobis, erit tamen tempus, quo vniuerſa caro te aſpiciat reuertentem. Reddes ergo qđ debes. Beati, quibus es debitor. Vtinam nos ſumus idonei debitores. Vtinam quod accepimus, poſſimus exoluere, nec nos aut ſacerdotij, aut miniſterij munus extollat. Quomodò reddes bone Ieſu? Promiſiſti quidem in cœlo bonis copioſam eſſe merdem: reddes tamen & cùm dices: Euge bone ſerue & fidelis, quoniam ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam: intra in gaudium Domini tui. Ergo quoniam nemo magis proximus, quàm qui vulnera noſtra curauit, diligamus eum quaſi Dominum, diligamus & quaſi proximum. Nihil enim tam proximum, quàm caput membris. Diligamus etiam eũ, qui imitator eſt Chriſti: diligamus eũ, qui inopię alterius corporis vnitate compatitur. Non enim cognatio facit proximum, ſed miſericordia, quia miſericordia ſecundùm naturam. Nihil enim tam ſecundùm naturam, quàm iuuare conſortem naturæ. Dictum eſt igitur de miſericordia, ſed non vna eſt forma virtutis.

Philip. 3. 1 Cor. 1. Matth. 16. Matt. 25.

EADEM DOMINICA,

Luc. X.

In illo tempore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Beati oculi, qui vident quæ vos videtis. Et reliqua. Homilia Erici.

Familiare & quodammodò proprium eſt diuinæ ſcripturę, ſequẽtia præcedentibus iungere, & ex præmiſſorum ſcientia ad ſenſum eorum quæ ſequuntur, recto ordine informare. Vnde oportet ad huius lectionis ſeriem pernoſcendam, paulò ſuperiùs dicta ſancti euangeliſtæ retexere, vbi legitur, quòd reuerſis de officio prædicationis diſcipulis, & vt moris eſt hominum exultantibus, quòd etiam dæmonia eis ſubijcerentur, ait eis Dominus: Nolite gaudere quia dæmonia vobis ſubijciuntur, ſed gaudete, q̃a nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis. Et paucis interpoſitis, cõuerſus ad diſcipulos, ait: *Beati oculi, qui vident quæ vos videtis.* In quibus verbis illud quammaximè quæri debet, vtrùm omnium qui Chriſtum hominem videre poterant oculi, ad hanc credantur beatitudinẽ pertinere, cùm nõ ſolũ boni quiq; & fideles, verumetiã mali & infideles poſſent eũ videre: nec modò ad videndũ eũ, ſed & ad iniurias irrogãdas expoſitũ haberent: Et vt ſcrupulus huius quæſtionis elucidetur, neceſſe eſt, vt vtriuſq; viſionis modus diſtinctè in Domino cõſideretur. Aliter ſenim apoſtolis ſpiritualibus: aliter ſcribis & phariſæis, ſeu turbis carnalibus apparebat. Apoſtoli & cæteri fideles hominẽ eſſe cernẽtes, verũ quoque Deum eſſe non dubitabant: quod manifeſtat Petrus Apoſtolus, qui pro omnibus reſpondit Domino, dicens: Tu es Chriſtus filius Dei viui. Phariſæi verò illud quod videbant, hoc ſolummodò credebant. Videbant eum oculis corporeis, & tantùm purum hominem eſſe credebant: Credebant dico, quia ab hominibus hoc credi volebant: alioquìn lege & prophetis edocti, Chriſtum illum eſſe nõ dubitabant: ſed propter gloriam humanam, quam perdere timebãt, Chriſtum illum cõfiteri metuebant. Vel ita: Phariſæi verò ſolo viſu corporis Dominum metientes, nihil in eo diuinum cæca mente intelligebant. Vnde nec eum perſequi, & iniurijs vel contumelijs ac probris inſectari metuebant. Non ergo horum oculi beatificantur, qui eum hominẽ ſolummodò eſſe putabant: ſed oculi Apoſtolorum & fidelium beati, qui Chriſtum in decore ſuæ diuinitatis cernere merebantur: hoc eſt, qui illum & verum Deum & verum hominem eſſe credebant, de quibus ipſe ſuperiùs ad patrem loquens, dicebat: Gratias ago tibi pater Domine cæli & terræ, quòd abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudẽtibus, ſcribis videlicet & phariſæis: & reuelaſti ea paruulis, id eſt, humilibus & manſuetis Apoſtolis: qui etſi illum viderunt communi infirmitate circundatum, crediderũt tamen & intellexerunt in homine latẽtem vnũ cum patre Deum. Felices etiam eorum oculi, & huius ſine dubio beatitudinis cum Apoſtolis cõſcij, qui omni vitiorum effuſione deterſa, & omni labis humure ad purum excocto, purgatiſſima mentis acie Deum contemplari merentur: qui

Luc. 10. *Chriſtus nõ eodem modo ab omnibus conſpectus.* Matt. 16. Luc. 10.

qui non ſolùm cum multis Dominum per fidẽ cognoſcere, ſed eius inſuper diuinitatis naturã quantum ipſe permittit, ſapienti ratione intueri feſtinant. *Dico enim vobis, quòd multi prophetæ & reges voluerunt videre, quæ nos videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt.* Reges, ſanctos & iuſtos appellat, qui omnes corporis motus omnes animi appetitus iuxta ſui conditoris voluntatẽ regere & diſponere nouerunt, animi imperio, corporis vtentes ſeruitio. Sed cùm cõſtet Deum à patribus priſcis temporibus viſum, quid ſibi vult quod dicitur: Multi prophetæ & reges voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt? Abraham ſiquidem Deum vidit, quem toties apparentem in tribus etiam angelorum perſonis hoſpitio recepit. Moyſes quoque, vt teſtatur ſcriptura, ſolitus erat cum Deo loqui facie ad faciem, ſicut loquitur homo ad amicum ſuum. Sed & magnæ vocis Eſaias: Vidi, inquit, Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum. Sic Michæas, multique alij prophetæ veriſsimè ſibi Deum apparuiſſe confirmant. Vnde & videntes ſunt appellati: & penè cuncta ſcriptura relecta, patres antiquos ferè omnes Deum vidiſſe demonſtrat. Si ergo ſancti patres & prophetæ Deum viderunt, vt ſcriptura teſtatur, quid eſt quod Dominus dicit: Multi prophetæ & reges voluerunt videre quæ vos videtis? Sed aliud eſt videre per fidem, aliud per ſpeciem. Viderunt ſiquidem præmemorati ſancti Deum omnipotentem, ſed per ſpeculum, & per imagines, & in ſubiecta creatura. Omnes enim manifeſtationes, quæ in veteri teſtamento ad patres factæ fuiſſe memorantur, per inferiores creaturas, hoc eſt, per angelos peractæ à doctoribus affirmantur. Si enim in ſua diuinitate vt eſt, abſque vllis imaginibus Deum videbant ſancti, quid eſt quòd Moyſes, vt iam dictum eſt, cum Domino facie ad faciem loquebatur, tamẽ obnixè Dominum obſecrabat, dicens: Si inueni gratiã in cõſpectu tuo, oſtende mihi teipſum manifeſtè, vt videam te? Quem enim manifeſtè videre quærebat, vtique vſq; ad illud tempus ꝑ imagines & figuras vidiſſe declarabat. Et beatus Stephanus de eodem Moyſe dicit: Hic eſt Moyſes, qui fuit cum Angelo, qui apparuit ei in rubo. Verùm ſancti Apoſtoli Dominum ſemper præſentem habebant, & cùm in omni familiaritate, tum etiam in conuictu illi familiariſsimè adhærentes, quicquid cognoſcere voluiſſent, nõ per ſpeculum, non per ænigma, ſed per ipſum Dominum interrogando diſcebant. Vnde meritò omnibus, retrò ſanctis lege beatitudinis ꝑferuntur, audientes à Domino: Multi reges & prophetæ voluerunt videre quæ videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non audierũt. Nam illi qui in veteri Teſtamento Deum vidiſſe narrantur, iuxta fidem defuncti ſunt omnes, non acceptis repromiſsionibus, ſed à longè eas aſpicientes & ſalutantes. Sciendum verò per incrementa temporũ creuiſſe diuinæ cognitionis augmentum. Apparuit enim Deus Abraham, ſed longè pòſt Moyſi viſus dicit: Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob, & nomen meum Adonai non indicaui eis. Quibus verbis plus aliquid de Deo Moyſes, quàm præcedentes patres, cognouiſſe oſtenditur. Beatus etiam Dauid multis pòſt ſeculi temporibus natus, manifeſtè clamat, dicens: Super ſenes intellexi. Quod eſt apertè dicere: Præ cunctis, qui ante me fuere, patriarchis & prophetis, ſubtilius aliquid de Dei maieſtate cognoui. Quid verò de ſanctis iam dicatur apoſtolis, qui ab ipſa & per ipſam Dei ſapientiam eruditi, cuncta quę de cœleſtibus & diuinis humana poterat ſufferre ſcientia, pleniſsimè didicerunt? Quòd enim antiqui ſancti maximum deſiderium habuerint, vt Deum viderent in carne præſentem, quod hic ipſe eos intueri deſideraſſe aſſeuerat, ipſorum verba teſtantur, quibus ſe Dei filium incarnatum videre totis affectibus concupiuiſſe declarant. Hinc Eſaias magno & incomparabili Deum videndi feruens deſiderio, clamabat: Vtinam dirumperes cœlos, & deſcenderes. Hinc Dauid pari cupiditate exæſtuans, aiebat: Domine, inclina cœlos tuos, & deſcende. Optabant enim ſinguli, ſi fieri poſſet, vt ſuo quiſque tempore Dei filium incarnatum videret. Notandum autem, quia quos Lucas in præſenti lectione prophetas & reges dicit, Matthæus alibi diſtinctius loquens, prophetas & iuſtos appellat. Ipſi ſunt enim reges magni, qui & iuſti, qui tentationum ſuarum motibus non conſentiendo ſuccumbere, ſed regendo præeſſe nouerunt. *Et ecce quidam legiſperitus ſurrexit tentans eum, & dicens: Magiſter, quid faciendo, vitam æternam poſſidebo?* Iſte legiſperitus, id eſt, legis doctor, vt Dominum quęſtione tentaret, ex ipſius Domini verbis materiam ſumpſit, quæ ad diſcipulos ſuperiùs ſpecialiter dicta fuerant: Gaudete quòd nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis. Hoc iſte audiens, & ſuum quoque nomen in cœlo aſsignari cupiens, percontatus eſt, quid facere deberet, vt vitam æternam poſſideret. Intellexerat enim, quia in cœlo ſcribi, nihil aliud eſt, quàm in æternitatis memoria titulari. Verùm quia à legiſperito Dominus interrogatus fuerat, conſequens erat, vt eum ad legis ſcientiam mitteret, vt ſuis verbis ſibijpſi ſatisfaceret. Vnde ſequitur: *Ait illi Ieſus: In lege quid ſcriptum eſt? quomodò legis?* Quia ipſe legis doctor erat, vt dictum eſt, ideò de ipſa lege eum interrogat. Sed ille non tam Domino reſpondit, quàm ſibi quæſtionis obiectę nodum aperit: *Diliges*, inquiens, *Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*, id eſt, ex toto intellectu: *& ex tota anima tua*, id eſt, ex tota voluntate tua, vel ex omni quod viuis & ſapis: & ex omnibus viribus tuis, hoc eſt, ex omni fortitudine: *& ex tota mente tua*, id eſt, ex omni memoria vel ratione. *Et proximum tuum ſicut teipſum.* Poſt dilectio-

Margin notes: *Reges qui ſint.* — *Gen. 18.* — *Exod. 33.* — *Eſai. 6.* — *2.Par.18.* — *Patres vt viderint Deum.* — *Exod, 33.* — *Acto.7.* — *Apoſtoli prioribus ſanctis prælati.* — *Heb. 11.* — *Exod. 6.* — *Pſal. 118.* — *Eſai. 64.* — *Pſal. 143.* — *Matth. 13.* — *Luc. 10.* — *Dilectio Dei.*

Dilectio proximi. ctionem Dei, iure ſecundo loco ponitur dilectio proximi, quæ iam quadam certa determinatur menſura: cùm ſicut nos, ita proximum diligere præcipimur. Nanque in dilectione Dei nullus modus conſtituitur, ſed omnibus ſimul mentis & corporis officijs diligi mandatur. Ait enim Rom. 15. Apoſtolus Paulus: Quæcunq; ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt. Dum ergo Dominus legiſperito ſe tentanti reſpondere dignatur, noſtram ignorantiā erudit: in qua reſponſione iter patriæ cœleſtis nobis oſtendit. Cùm enim ſuo tentatori mandatum dilectionis exponenti dicit, *Rectè reſpondiſti, hoc fac, & viues*: apertè nobis Sola dilectio aditus ad vitam æternam. declarat, quia per ſolam dilectionem ad vitam æternam peruenire poſſumus, ſi hanc non verbo tantùm, ſed opere ſeruamus: ſcilicet vt diligamus Deum ex toto corde, & ex tota anima, & ex omnibus viribus, & ex tota mente. Tunc etiam diligimus proximum tanquam noſmetipſos, ſi omnia quæ nobis à proximis fieri volumus, eadem & nos proximis faciamus. Sciendum præterea, omnem illum decalogū, in quo totius diuinæ legis perfectio conſtat, his duabus charitatis cōplecti ſententijs. In decalogo .n. tria ſunt præcepta ad dilectionem Dei pertinentia, & ſeptem, quibus fraternæ dilectionis mos inſtruitur. Matt. 22. Hinc Dominus dicit, Quia in his duobus mandatis vniuerſa lex pendet & prophetæ. Nulli ergo iam de ignorantia excuſandi locus conceditur, nulli de implendis mandatis Dei impoſsibilitatis argumentum relinquitur. Omnia enim legis & euangelij præcepta charitatem commēdant. Hæc in ſingulis ſola, in omnibus tota præcipitur. Hanc quiſquis eo, quo in Deū & ſecundum Deum ſeruanda eſt, ordine tenuerit, omnem profectò legis & euangelij ſummam, quæ ex hac pendet, implebit. Sola enim charitas virtutes inchoat, ſola prouehit, ſola perficit, vt meritò de hac ꝑ Pſalmiſtam dictum ſit: Pſal. 83. Ibunt ſancti de virtute in virtutem. *Ait illi Ieſus: Rectè reſpondiſti, hoc fac, & viues.* Dum legiſperiti Dominus reſponſionem approbat, & obiectæ quæſtionis nodum ſoluit, & nobis, qua vitæ æternæ iter ſequi debeamus, oſtendit. Sed ille Domini ſe ore laudatum videns, maioris adhuc fauoris auidus, iteratò quem ſuum proximum ſcire deberet, interrogat, hoc eſt, quod euangelium ait: *Ille autem volens iuſtificare ſeipſum*, hoc eſt, iuſtum & ſapientem oſtendere. Neq; enim dignus erat numero eorū, de quibus ſuprà ad patrē dixerat: Luc. 10. Reuelaſti ea paruulis .i. humilibus & manſuetis Apoſtolis: ſed illorum ſocius exiſtebat, de quibus ait: Abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, ſcribis videlicet & phariſæis. Quia ergo laudatus fuerat à Domino, quòd optimè reſpondiſſet, vt ſuprà dictum eſt, quantulacunque ex hoc percepta iactantia, volens ſe iuſtum oſtendere, dixit ad Dominū: *Et quis eſt meus proximus?* Quærit iſte legis doctor, vtrùm is, qui cōſanguinitate tantùm aut propinquitatē carnis affinis eſt, an potiùs omnis homo, qui miſericordiam alteri impendit, proximus intelligi debeat. Cui Dominus ita reſpondet, vt & omnem hominem, q alterius miſeretur, proximū illius eſſe doceret: Proximus noſter quis ſit. & tamen quia ipſe per aſſumptam humanitatem proximus nobis fieri dignatus eſt, euidenter oſtenderet. Iam verò quid Dominus fecerit, conſequentur aperitur, cùm ſubditur: *Suſcipiens autē Ieſus, dixit:* Verbum, ſuſcipio, duobus modis intelligitur. Aliquando ponitur pro eo, quod eſt accipio, vt eſt illud: Suſcipiens Ieſum in vlnas ſuas Simeon. Luc. 2. Aliquando verò ſignificat, reſpondeo, ſicut in præſenti loco cùm dicit: Suſcipiens Ieſus, id eſt, reſpondens dixit: *Homo quidā deſcendebat ab Ieruſalem in Iericho, & incidit in latrones.* Interrogante legiſperito Dominum, quis eſſet eius proximus, proponit illi Dominus parabolā hominis deſcendentis de Ieruſalem in ciuitatem Iericho, qui ſit à latronibus in itinere deſpoliatus atque vulneratus: quem leuita & ſacerdos, qui erant ex gente ipſius, inuenientes pertranſierunt, nec illi miſericordiam impendere ſtuduerunt. Præteriens autem Samaritanus quidam, qui gentis erat alterius, miſericordia motus alligauit vulnera eius, & imponens illum in iumentum ſuum, duxit in ſtabulum ſuum, hoc eſt, ad hoſpitium ſuum, & curam illius cœpit habere. Sequenti autem die dans ſtabulario, videlicet hoſpiti ſuo, duos denarios, petiuit vt curam illius haberet, promittens in redeundo mercedē illi reſtituendam. Qua propoſita parabola, interrogat Dominus doctorem legis, quis horum trium fuerit proximus illi, qui fuerat vulneratus: vtrùm leuita, vel ſacerdos, qui ex eadem gente, immò ex eadem ciuitate erant, & miſericordiam non fecerunt: an potiùs Samaritanus alienigena, qui ei miſericordiam impendit. Et ex reſponſione ſcribæ patenter approbat, nullū nobis ampliùs proximum eſſe, quàm illum, qui noſtri miſeretur: cui & præcipitur à Domino vt pergat, & ſimiliter agere ſtudeat. *Homo quidā deſcendebat ab Ieruſalem in Iericho.* Quantum ad literam, ideò hominem ab Ieruſalem in Iericho deſcendiſſe narrat, quia Ieruſalem in montoſis, Iericho verò ciuitas in campeſtribus ſita eſt: atque ideò de Ieruſalem in Iericho non niſi deſcendendo peruenitur. In quo itinere ferunt latrones in quibuſdam ſpeluncis ac foueis latitare atque ſubinde de tranſeuntibus prædas agere. Aliter: Ferunt, iuxta literam, inter Ieruſalem & Iericho vallem fuiſſe frequentibus permeantiū deprædationibus & latrocinijs famoſam, eo tēpore quo decem tribus à Dauid regno defecerant, 3. Reg. 12. atq; inter Roboam & Hieroboā inteſtina Situs Ierichūtis. bella vigebant. Situs autem Ierichuntinus mirabilis fuiſſe à locorum † ſcitis aſſeritur. Fuit enim †for. ſcijs vrbs illa inſtar lunaris hemiſphærij, ſeptemplici muro vallata, vnde lunæ nomen accepit: nam Iericho luna interpretatur. Sed ita ea, quæ literæ ſuperficies expoſcit tangenda ſunt, vt veritas al-

legoriæ

Homo in latrones incidens myſticè quis.

legoriæ efficaciter requiratur, eique inconcuſsè inhæreatur. Homo igitur iſte, qui deſcendit de Ieruſalem in Iericho,& incidit in latrones, Adá, & in eo cauſaliter genus humanum accipitur. Ieruſalem autem ciuitas, de qua deſcendiſſe refertur, quæ viſio pacis interpretatur, ſignificat cæleſtem Ieruſalem, id eſt, illam habitationem patriæ cœleſtis, ad quam perpetualiter cõtemplandam atque poſsidendam, primus homo à Deo fuerat creatus. A cuius felicitate tunc decidit, cũ ſuperbiens ex paradiſo expulſus eſt, atque à viſione diuinæ contemplationis alienatus. Quandiù enim in paradiſo fuit, in conſortio & ſocietate angelorum per mentis contemplationẽ manſit. At vbi ſerpentis perſuaſione motus, contra creatorem ſuperbiuit, ſtatim à paradiſo ſimul & à contemplatione ſui conditoris decidit. Et hoc ſignificat præſens parabola, quæ narrat hominem deſcendiſſe de Ieruſalem: cuius nomine, videlicet Ieruſalem, deſignatur illa beatitudo patriæ cœleſtis. Quò verò deciderit, ipſe primus parens noſter, poſtquàm à contemplatione cœleſtis Ieruſalem alienatus eſt, manifeſtat Dominus cùm addit: In Ierícho, hoc eſt, in hanc vitam mortalem, laboribus & defectibus plenam, in quam merito inobedientiæ infelix humana mortalitas expulſa, grauiſsimam præſumptionem ſuperbiæ perpetuo deflet exilio. Hæc vita præſens nomine Iericho deſignatur. Et rectè per Iericho, quæ interpretatur luna, defectus noſtræ mortis figuratur: quoniá ſicut ſingulis menſibus luna decreſcens deficit, ita & vita noſtræ mortalitatis ſingulis momentis deficiens, quotidiè euaneſcit. Homo ergo iſte tunc ab Ieruſalẽ deſcendit in Ierícho, quando parens humani generis, in quo omnes fuimus, peccando ab illis immortalibus ſedibus paradiſi ad hanc mortalẽ & ærumnarum plenam deuolutus eſt vitam. Sed videamus qui ſint latrones, in quos primus homo incidit, vel quomodò ab eis deſpoliatus atque vulneratus, ſemiuiuus euaſerit. *Et incidit in latrones.* Latrones olim dicebantur, quos modò ſatellites vocamus, quòd regum aſtarent lateribus. Sed modò latrones, à latendo prædones & fures conſuetudo obtinuit nuncupari. Per latrones, qui à latendo dicti ſunt, maligni ſpiritus intelliguntur, qui latrones dicuntur, quòd eo nequiùs, quò occultiùs ſæuiunt. Si enim præuiderentur, fortaſsis aliquatenus cauerentur. Pro eo enim quòd inuiſibiles ſunt, iter noſtrũ latentur obſidẽt. In hos latrones homo ideò incidit, quia deſcendebat. Deſcenſus autẽ hic non alius quàm ſuperbia intelligitur, de qua Dominus ait: Qui ſe exaltat humiliabitur. Niſi ergo ſuperbiendo deſcendiſſet: in latrones non incidiſſet, q, primũ in ſe ſuperbus, ac deinde tentatus, hoſtibus ceſsit. Scriptum nanq; eſt: Ante ruinam exaltatur cor, & ante gloriam humiliatur. Benè aũt priùs deſcendiſſe, & deinde latrones incurriſſe dicitur. Iá enim primus homo interiùs ante Dei oculos per ſuperbiam ruerat, quando eum ſibi hoſtis tentando foris tam facilè ſternebat. Qua de re conijci datur, neminẽ ſuggeſtione malorũ ſpirituũ, niſi volentem, & vltrò tentandi occaſiones appetentem, ad peccandum poſſe impelli. *Qui etiam deſpoliauerunt eum,* quando primum hominẽ illa immortalitatis & innocentiæ veſte nudauerunt, & ex iuſtis & immortalibus peccatores & mortales fecerunt. Niſi enim ſuperbiẽdo primus parens noſter Adam peccaſſet, immortalis vtique permanſiſſet. Hoc enim meritò deſignatum eſt per folia ficus, quibus pudenda texerunt, aſperitas ſcilicet peccatorũ, & pruritus illicitæ voluptatis. Sed & in veſtibus pelliceis conditio præfigurata eſt mortalitatis. Hæc eſt enim illa ſtola, quam prodigus filius recipere meruit, ad pietatem patris reuerſus. *Et plagis impoſitis abierunt.* Quid vulnera plagarum, niſi inflictæ corruptiones intelliguntur peccatorũ? Sicut enim plagis caro ſauciatur, in pecatis anima cruentatur. Quod intuens Pſalmiſta, flebili lachrymatione ſemetipſum deplorat, dicens: Peccata mea ſicut ſagittæ infixa ſunt in me: tanto vtique nequiùs quanto per hæc animæ, nõ corporis vita ſubducitur. Plagis igitur impoſitis, id eſt, peccatis cumulatis abijſſe dicuntur, non quò ab hominum impugnatione aliquatenùs ceſſent, ſed ipſas ſuas fraudes & nequitias ſpirituales callidè, ne caueri vel deprehendi valeant, occultando. *Semiuiuo relicto.* Ex ea parte, qua homo Deum cognoſcere poteſt, viuit: ex qua verò peccando Deum offendit, mortuus eſſe probatur, ſicut legitur: Anima quæ peccauerit, ipſa morietur. Licet enim meliorem in homine partem, id eſt, animam, occiderunt, nequaquam tamen ei rationis & diuinæ imaginis dignitatem auferre potuerunt. Inquantùm enim homo peccatis contabeſcit, moritur. Quantùm verò ratione viget, & authorem ſuum cognoſcit, non mortuus, ſed viuus habetur. Latrones ergo, id eſt, dæmones, ſemiuiuum hominem reliquerunt, quia beatitudinem quidem ab eo immortalitatis tulerunt, ſed rationẽ animi, qua Deum noſſe poteſt, auferre minimè potuerunt. *Accidit autem, vt ſacerdos quidã deſcenderet eadem via, & viſo illo præteriuit. Similiter & Leuita cùm eſſet ſecùs locum, & videret eum, pertrãſijt.* Per ſacerdotem & Leuitam, qui inſpecto ſaucio tranſierunt, ſignificatur lex veteris teſtamenti & ſacerdotium Iudæorum, quod maximè quondam in ſacerdotibus & Leuitis emicuit. Vel vt diſtinctiùs loquamur, per ſacerdotem quidem Aaron ſacerdos cum omni ſua progenie: per Leuitam verò Moyſes ſimiliter cum ſua ſucceſsione intelligitur. Qui Leuita idcircò dicitur, quòd legis fuerit adminiſtrator. Qui eadem via deſcenderunt, quia vna, qua & omnes, mortis conditione per iter ſeculi decurrerunt. Sed viſo ſaucio, ſine vllius remedij effectu pertranſierunt: quia vetus illa lex & ſacerdotium peccata quidẽ valebant tantùm oſtendere, ſed neminem à pecca-

to

Deſcenſus ab Hieruſalem in Iericho.

Latrones maligni ſpiritus.

Luc. 18.

Pro. 16.

Gen.

Luc.

Pſal.

Ezech.

to liberare. Peccatorum enim vulnera per legem & ſacerdotium Iudæorum tantum mõſtrari poterant, non autem curari. Vt enim Apoſtolus ait: Impoſsibile erat ſanguine brutorum animalium auferri peccata, donec veniret illud ſingulare ſacrificium, quod in cruce oblatum, peccata mundi extersit, vnde ſequitur: *Samaritanus autem quidam iter faciens, venit ſecus eum.* Samaritani nõ erant de populo Iudæorum, ſed alienigenæ potius, & idolis ſeruientes. Cùm enim à rege Aſſyriorum X. tribus propter peccata ſua translatæ (4.Reg.17.) fuiſſent de Samaria, ne terra eorum habitatore vacua, redigeretur in ſolitudinem, iuſſu regis Aſſyriorum quidam de alienigenis, Aſſyrijs videlicet, miſsi ſunt in Samariam, quæ erat caput decem tribuum, vt habitarent ibi, & terram excolerent. Cumq; cœpiſſent inibi degere, & idolis (vtpotè Deum ignorantes) deſeruire, immiſit in eos Dominus feroces beſtias, ad quarum deuaſtationem interibant. Quo comperto, rex Aſſyriorum cum ſuis communicato cõſilio, direxit eis quendam de ſacerdotibus Iudæorum, qui eos legitima Dei terræ doceret. Qui cùm diuinam eis legem dediſſet (vt Regum pleniſsimè narrat hiſtoria) cœperunt timore cogente Deũ colere, ſed priſtina adhuc infidelitate vigente, nihilominùs idola non deſtiterunt adorare. Iſtos ergo Iudæi abominationi & contemptui deputantes, Samaritanos & plenos dæmonijs vocabant, eò quòd dęmonijs deſeruirent. Vnde & hoc pro ſummo conuitio Domino Chriſto obiecerunt: Samaritanus es tu, & dæmonum habes. (Ioan.8.) Samaritanus hic, Domini Ieſu Chriſti typus eſt, qui alibi Iudæis ſe blaſphemantibus, & Samaritanum ac dæmonium eum habere dicentibus, Samaritanum ſe eſſe non abnuit, ſed falsò illos quòd dæmoniũ haberet, ſuccenſere declarauit, (Ibidem.) dicens: Ergo dæmonium non habeo. Non ergo ſe Samaritanum vocari indignũ tulit, quia in nota dedecoris, myſterium amplexus eſt veritatis. Samaritanus enim interpretatur cuſtos. Cuſtos autem noſter nemo competétiùs, quàm humani generis redemptor accipitur, cui pro- (...a.21.) pheta in perſona Eccleſiæ dicit: Cuſtos quid (...l.126.) de nocte? Et Pſalmiſta: Niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem, in vanum vigilant qui cuſtodiunt eam. Et idem Pſalmiſta vt hos latrones ſpirituales euitaret, hunc cuſtodem deprecabatur, di- (...l.140.) cens: Cuſtodi me à laqueo, quem ſtatuerunt mihi. Hic ergo Samaritanus, id eſt, Dominus Ieſus Chriſtus compaſsione finitimus, meſericordia vicinus, iter faciens ſecùs ſaucium venit, hoc eſt, iuxta genus humanum, quod peccatis erat vulneratum: quia Deus ſuper omnia, factus eſt homo inter omnia: temporum conditor & locorum, in tempore & loco voluit comprehendi, quando aſſumpta humanitate in ſimilitudine carnis peccati apparuit, vt per peccatum damnaret peccatum. Quaſi enim quoddam iter habuit, quia de cælis venit in vterum virginis, de vtero venit in præſepe, de præſepi ad crucem; de cruce collocatur in monumento, de monumento iterùm ſurgens aſcendit in cœlum. Hinc & in epithalamio Eccleſiæ voce dicitur: Ecce iſte venit ſaliens in montibus, tranſiliens colles. Hoc iter peragens (Can.2.) Dominus, vidit ſaucium genus humanum, hoc eſt, miſertus eſt eius. Secùs ſaucium veniſſe dicitur, quia quodammodò iuxta nos ſtetit, quando ſimilis hominibus in veritate ſuſceptæ carnis apparuit: de quo benè dicitur: *Videns eum, miſericordia motus eſt.* Solius enim diuinæ pietatis & miſericordiæ fuit, quòd nos ſub duræ mortis imperio conſtitutos indoluit. Hæc iuſtum vicit, & vt miſeris ſubueniretur, obtinuit. *Et appropians, alligauit vulnera eius.* Per alligationem vulnerum intelligitur abolitio peccatorum. (*Alligatio vulnerum.*) Tunc Dominus appropians, ſauciati vulnera alligauit, quando veniens in hunc mundum, peccata quæ in hominibus inuenit, redarguendo cohibuit, dicens: Pœnitentiam agite. Alligauit ergo vulnera, dum (Matt.3.) peccandi conſuetudine ſummota, iuſtitiæ & ſanctitatis faſcia mentes ſaucias aſtrinxit. Vnde & propheta peccatoris animam à prauo opere dolens non reſipiſcere, dicit: Vulnus & liuor & plaga tumens: non eſt circumligata, neq; fota oleo. (Eſai 1.) *Infundens oleum & vinum.* Vinum plagis infuſum mordet, oleum verò lenit & mollit. Per vinum (*Vinum.*) autem aſpera & acerba inuectio peccati accipitur: per oleum verò lenis & blanda curatio deſignatur. (*Oleum.*) Vinum enim putridas carnes reſecat. Et quodammodò vinum infudit, dum peccantes & non pœnitentes pœnarum ſeueritate perterruit, dicens: Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur. (Matt.3.) Oleum nihilominùs infudit, cùm ſpem veniæ pœnitentibus repromiſit, dicens: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum. (Ibidem.) *Et imponens illum in iumentum ſuum.* Iumentum accipitur caro ſaluatoris. Iumentum enim à iuuando dicitur. Et caro Domini iumentum fuit, quia nobis (*Iumentum corpus Domini.*) vt ad vitam repararemur æternam, adiumentum præſtitit. Impoſuit ergo ſaucium in iumentum, quando peccata noſtra pertulit in corpore ſuo (1.Pet.2.) ſuper lignum. Et mira Deus dignatione iumentum factus eſt, vt homo iumentum, fieret deus. Iumenta enim irrationabilia erãt homines, quibus dicitur: Nolite fieri ſicut equus & mulus. (Pſal.31.) Vnde & quaſi iumenta in ſtabulum inducuntur. De hac humanitatis aſſumptione loquens propheta, dicit: Ecce Dominus aſcendet ſuper nubem leuem: hoc eſt, aſſumet corpus pondere (Eſai.19.) peccatorum nequaquam grauatum. Hoc autem eſt, quòd hîc dicitur vulneratum iumento ſuo impoſuiſſe, quod & in alia parabola ſignificatur, in qua paſtor bonus inuentam ouem humeris ſuis impoſuit, & ſic reportauit ad gregem. Moraliter autem tunc quilibet ſuper iumentum Domini imponitur, & in ſtabulum ducitur, cùm ad baptiſmum veniẽs, fidem ſanctæ Trinitatis percipit, & in ſocietate ſanctæ Eccleſiæ collocatur.

Stabulũ eccleſia.

Nam ſequitur: *Duxit in ſtabulum.* Stabulum autẽ in quod illum duxit, præſens ſancta Eccleſia accipitur, in qua ſancta Dei animalia, hoc eſt, fideles, frumento verbi Dei iugiter aluntur, & ſacratiſsimo diuini corporis pane confirmantur, de quibus dictum eſt: Animalia tua habitabunt in ea.

Pſal. 67.

Stabularius, prædicatores.

Stabularius autem ordinem prædicatorum deſignat, quibus ſancta Eccleſia commiſſa eſt à Chriſto, vt pabulo verbi diuini ſeam reficere audeant. Stabulo etiam viatores feſsi ſuccedere ſolent, & ſancti quiq; tumultuoſis ſeculi actionibus defatigati, intra Eccleſiam quieti conſiſtunt. *Et curam illius egit.* Nõ enim ſuffecit Domino quòd peccata prohibuit, quòd vitæ præcepta propoſuit, niſi etiam ægerrimo generi humano conferret, vt prohibita vitaret, & præcepta impleret. Sed non vacabat Samaritano huic diutiùs in terris morari, redeundum erat illuc vnde venerat. *Et altera die protulit duos denarios, & dedit ſtabulario, & ait: Curam illius habe.* Prima dies, eſt tẽpus dominicæ incarnationis, quando, ſicut ſcriptum eſt, ſedẽtibus in tenebris & vmbra mortis, lux orta eſt eis.

Eſai. 9.

Altera verò dies, eſt poſt Domini reſurrectionem, in qua ſplendor lucis æternæ cũ claritate euangelij cunctis per orbem gentibꝰ radiauit. Duo verò denarij, duo teſtamenta ſignificant, vetus ſcilicet & nouum, in quibus æterni regis nomen & imago, hoc eſt, cognitio & cõtemplatio continetur. Altera igitur die Dominus duos denarios protulit, & dedit ſtabulario, quia reſurgens ex mortuis aperuit diſcipulis ſenſum, & vtriuſque teſtamenti myſteria ad eruditionem omnium gentium illis patefecit. Stabularius verò, vt præmiſſum eſt, ordo intelligitur prędicatorũ, è quibus vnus eſt eximius Paulus apoſtolus, qui legis denarium in curam ſaucij expendens, dicebat: Hæc omnia contemno, & arbitror vt ſtercora.

Philip. 3.

Duos ergo denarios ſtabularius accepit, quando apoſtolis vtriuſq; teſtamenti ſcientia collata eſt, & ad prædicationẽ quaſi ad curationẽ humani generis directi ſunt. Quid enim eſt aliud dicere, Curam illius habe, niſi, Ite in mundum vniuerſum, & prædicate euangelium omni creaturæ?

Marc. 16.

Et quodcunque ſupererogaueris, ego cùm rediero reddam tibi. Videamus quid ſupererogauerunt ſtabularij, id eſt, ſancti prædicatores.

Apoſtoli quid ſupererogauerint.

Supererogauerunt apoſtoli, quando ſuper euangelij præcepta, dictis ſuis & epiſtolis ſaluti hominum conduxerunt. Impleuit hoc magiſter gentium, qui fuit vnus ſanctæ Eccleſiæ ſtabularius, qui ſuper eam quam accepit rationem, aliquid erogauit, quando moderatum mandatũ Domini propè immoderato labore executꝰ eſt, quando etiam de his, de quibus præceptum non acceperat, conſilium dabat, dicens: De virginibus præceptum Domini non habeo, conſilium autem do.

1. Cor. 7.

Et rurſùm: Dominus ordinauit his qui euangelium annunciant, de euangelio viuere. Nos autem non vſi ſumus hac poteſtate inter vos, ne quem veſtrum grauaremus.

1. Cor. 9.

Cui cùm venerit, hoc eſt, cùm in fine ſeculi vniuerſæ carni apparuerit, ſupererogata reſtituet, quia iuxta aliam euangelij parabolam, ſuper omnia bona ſua illum conſtituet.

Matth.

Magni ergo meriti eſt hic ſtabularius, cui debitor eſt Chriſtus. Quis enim non gaudeat ſaltem idoneus debitor eſſe Chriſti? Quantus eſt ergo iſte, cuius ille eſt debitor, qui omnes habet debitores? Hinc ipſe certus gloriatur, dicens: Nõ negabit debitum, qui donauit indebitum. Perducto verò, hucuſq; ſimilitudinis huius tenore, id quod ſuſceperat concluſurus, legiſperitum interrogat, quis horum triũ illi, qui in latrones inciderat, proximus fuiſſe videretur: vtrùm videlicet ſacerdos & Leuita, qui genere proximi, miſericordia fuerant extranei: an Samaritanus, qui natione externus, compaſſione fuerat vicinus. At ille quod ratio perſuadebat reſpondit, illum ſcilicet magis illi fuiſſe proximum, qui fecit miſericordiam in illum. Et Dominus ad ſimilem eum pietatis operam prouocans, *Vade, inquit, & tu fac ſimiliter.* Quod eſt dicere: Vt oſtendas te veraciter diligere proximũ ſicut teipſum, vade, & quicquid vales in vtilitate illius vel corporali, vel ſpirituali prõptus operare. Imitare huius prædicabile Samaritani exẽplum, & cuicunq; potueris miſericordiæ munus impartire. Tali argumento omnem hominem noſtrum eſſe proximum & cognoſcendo diligamus, & diligendo inopiæ ipſius affinitatis intuitu compatiamur. Plus enim miſericordia quàm proximũ facit, quia miſericordia res eſt naturę. Quid enim magis ſecundũ naturã, quàm iuuare conſortẽ naturæ? Spiritualiter verò proximus noſter nullus ampliùs eſt quàm Chriſtus, qui vulnera noſtra curauit. Proximus vtiq; nobis eſt per diuinitatem, quia non longè eſt ab vnoquoq; noſtrum. In ipſo enim viuimus, mouemur, & ſumus.

Chriſtus ... proximus ... Actu. 17.

Proximus etiam nobis fieri dignatus eſt ex humanitate, quia cùm eſſet longè à nobis, vtpotè immortalis à mortalibus, iuſtus à peccatoribus, deſcendit ad nos, vt nobis fieret proximus, qui erat antè lõginquus. Veneremur ergo eum quaſi Dominum & Deum noſtrũ, diligamus & quaſi proximũ, quia ipſe eſt caput noſtrũ. Et conſtat, quia nihil eſt proximius quã caput membris. Hunc ſemper quaſi membra fideliſsima caput reſpectemus eiuſq; miſericordiam iam de cætero ſecuri poſcamus. Non enim poterit non miſereri ſubditis, qui ſeſe proximũ præbere dignatus eſt indeuotis. Diligentes ergo ſe diliget, & ad contemplationem ſuam patriſque introducet, Ieſus Chriſtus Dominus noſter.

EADEM DOMINICA, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Quidam legiſperitus ſurrexit tentans Ieſum & dicẽs: Magiſter, quid faciendo vitam æternam poſsidebo? &c. *Luc. 10.*

Surrexit

SVrrexit(inquit) legiſperitus condi
torem reprehendere volens: ſed
Prouer. 21 non eſt ſapientia, non eſt pruden-
tia, non eſt conſilium contra Deũ.
Peritus quidem erat, quem ipſe
Dei filius peritum fuiſſe teſtatur. Sed quæ pe-
ritia vel ſapientia ad diuinæ ſapientiæ menſu-
Legiſperi- ram ſe extendere valeat? In hoc enim quod
tus malus a- ait, *Tentans eum*, manifeſtè oſtendit, quia non ad
nimus. hoc vt vitam æternam poſsideret, ſed vt in ali-
quo eum reprehenderet, ſi poſſet, eum interro-
gabat. *At ille dixit ad eum: In lege quid ſcriptũ eſt? quo-
modò legis.* Si(inquit) legis peritus es, & legem no-
ſti, vtiq; quid de vita æterna lex dicat, intelligis.
Dic ergo, quid de hoc in lege ſcriptum ſit. *Ille re-
ſpondens dixit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto
corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus
tuis, & ex omni mente tua, & proximum tuum ſicut te-
1. Cor. 3. ipſum. Dixitq; illi: Rectè reſpondiſti, hoc fac & viues.*
Ecce quomodò Dominus comprehendit ſapien
tes in aſtutia eorũ. Ipſe legiſperitus ſuam intẽtio-
nem reuelat, & ad quid Dominum interrogaue-
rit manifeſtat. Ipſe interrogat, ipſe reſpondet, ip-
ſe ſuijpſius & magiſter & diſcipulus factus eſt.
Sciebat enim, quid in lege ſcriptum erat: hoc e-
nim Dominus eum fateri coëgit. Cur ergo in-
terrogabat, quod ſciebat? Ideò vtiq;, quia Domi-
nũ reprehendere volebat. Dominus tamẽ eum
non reprehendit, ſed rectè eum reſpondiſſe ait.
*Ille autem volẽs ſeipſum iuſtificare, dixit ad Ieſum: Et
quis eſt proximus meus?* Quia enim Deum & proxi-
mum diligere ad iuſtitiã & vitam æternã poſsi-
dendam ſufficere poſſe audierat, ilicò ſeipſum iu
ſtum oſtendere voluit, quaſi qui Deum & proxi
mum dilexiſſet, niſi fortè aliter quàm ipſe quis
ſit eius proximus, Dominus intelligeret. Vnde et
ait: *Et quis eſt meus proximus?* Putabat enim fortaſ-
ſe illum ſolum ſibi eſſe proximum, qui vel amo-
Matt. 5. re vel carnis coniunctione ſibi præ cæteris pro-
pinquior erat. Sed non eſt ita, dicente Domino:
Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mer
cedem habebitis? nónne & publicani hoc faciũt?
*Suſpiciens autem Ieſus, dixit: Homo quidam deſcende-
bat ab Ieruſalem in Iericho, & incidit in latrones: qui e-
tiam deſpoliauerunt eum, & plagis impoſitis abierunt,
ſemiuiuo relicto.* Quid enim homo iſte niſi genus
humanum? Quid Ieruſalem, niſi paradiſus? Quid
[Ieri]cho my- Iericho, niſi mũdus iſte intelligitur? Iericho nãq;
[ſtice] mun- interpretatur luna, quæ tãtę mutabilitati ſubdita
[dum] ſigni- eſt, vt nunquam in eodem ſtatu, nunc creſcendo,
nũc minuẽdo permaneat. Vnde & non immeri-
tò hunc mundnm ſignificat, cuius mutabilitas
perpetua eſt, & niſi mutationibus ſtare non po-
teſt. Vt enim de cælo & tempore, de diebus &
menſibus & annis taceamus, quæ ſemper vol-
uuntur, & in ſe replicantur: neq; aër, neq; terra,
neq; mare, neq; ipſi homines ſuam perpetuò ſer-
uant figurã. Quorũ omnium mutationes longũ
eſt narrare per ſingula. Tunc igitur genus huma-
num ab Ieruſalem deſcendit in Iericho, quando *Deſcenſus*
in hunc mundum primus homo de paradiſo ab- *ab Ieruſa-*
iectus eſt. Totum enim humanum genus ſimul *lem in Ie-*
erat in eo: totum igitur ſimul deſcendit cum eo. *richo.*
Et incidit in latrones: latrones iſti, maligni ſpiri-
tus ſunt, qui furtim & per latrocinium animarũ
theſaurum cunctis diuitijs excellentiorẽ, virtu-
tes ſcilicet & bona opera, nobis ſubripiunt. Qui
etiam deſpoliauerunt eum, nimirũ illa tunica im
mortalitatis, qua primus homo exutus, nudum
ſe intelligẽs, Domino interroganti vbi eſſet, re- *Gene. 3.*
ſpondit, dicens: Audiui Domine vocem tuam &
abſcondi me, eò quòd nudus eſſem. *Et plagis impo-
ſitis abierunt; ſemiuiuo relicto.* Tot enim plagas v-
nicuiq; homini diabolus imponit, quot vitijs eũ
ſeruire compellit. Alios enim per ſuperbiam, a-
lios per auaritiam, alios per luxuriam, atq; alios
alijs modis vulnerat & occidit. *Accidit autem, vt ſa-
cerdos quidã deſcenderet eadem via, & viſo illo, præteri-
uit.* Quis eſt iſte ſacerdos, niſi Aaron cum filijs *Sacerdos,*
ſuis, totuſq; ille ordo ſacerdotalis, quos pro cæ- *Aaron &*
teris orare Dominus iuſſerat? Iſte autem eadem *eius ſucceſ-*
via deſcendebat, quia ipſe morti & corruptioni *ſores.*
ſubditus erat. Vnde & viſo eo præteriuit, quia
eum liberare non potuit. *Similiter & Leuita, quum
eſſet ſecùs locum, vt videret eum, pertranſijt.* Leuita e- *Leuita tri-*
nim non ſolùm Moyſes, ſed & tota tribus Leui- *bus Leuiti-*
tica intelligitur. Quamuis enim ſoli filij Aaron *ca.*
ſacerdotio fungerentur, tota tamen tribus Leui
orationibus inſtabat, quoniam de decimis & e-
leemoſynis viuebat. Pertranſijt igitur & Leuita,
quia neq; iſti genus humanum à mortis pericu-
lo eripere potuerunt. *Samaritanus autem quidã iter
faciens, venit ſecùs eum, & videns eũ motus eſt miſeri-
cordia.* Seipſum Samaritanum Dominus dicit, *Samarita-*
quod nomen inimici ſui Iudæi impoſuerunt ei, *nus, Chri-*
dicentes: Nónne benè dicimus nos, quia Sama- *ſtus.*
ritanus es tu, & dæmonium habes? Samaritanus *Ioan. 8.*
autem interpretatur cuſtos. Quo nomine ille
quidem dignus eſt, cui per prophetã dicitur: Cu-
ſtos quid de nocte, cuſtos quid de nocte? & Pſal- *Eſai 21.*
miſta: Niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem, in va *Pſal. 126.*
num vigilant qui cuſtodiunt eam. Hic autem
iter faciens, & ſicut cæteri homines ad finẽ ten-
dens, ſua miſericordia hominem liberauit, &
ſuo ſanguine redemit. Vnde & ſubditur: *Et ap-
propians alligauit vulnera eius, infundens oleum & vi-
num.* Qua in re Domin' docuit, qualiter infirmis *Pœnitentes*
& ad pœnitentiã venie'tibus mederi debeamus. *vt tractan-*
Vulnera enim ligamus, quando hominem à pec- *di.*
cato ceſſare iubemus. Quanto enim tempore in
peccato homo perſeuerat, tanto tempore vulne-
ra ſoluta & aperta habet. Oleum autem infun-
dimus, quando miſericorditer conſolando in-
dulgentiam peccatori promittimus. Infundi-
mus inſuper & vinum, quando aſperè tedarguen
do, ieiunare & carnem macerare iubemus. Non
ſit igitur ſine oleo vinum, nec oleũ ſine vino. Vn
de Apoſtolus: Argue, inquit, obſecra, inſta op-

por- *2. Tim. 4.*

portunè, importunè. Obſecrando enim oleum, & increpando vulneribus vinum infundimus. *Et imponens illum in iumentũ ſuum, duxit in ſtabulum, & curam eius egit.* Iumentum Chriſti, eius humanitas eſt. Hoc enim ferimur, hoc ad ſtabulum &
Pſalm. 72. ad Eccleſiam ducimur. De quo ipſe: Vt iumen-
Eſai 53. tum, inquit, factus ſum apud te, & propheta: Verè languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit. Chriſti enim humanitas nos docuit, nos redemit, nos in vnam fidem & in vnam Eccleſiam collegit. Ibi curam noſtri agit, ibi nos quotidiè ſanat & alit. *Et altera die protulit duos denarios, & dedit ſtabulario, & ait: curam illius*
Duo dies. *habe, & quodcunque ſupererogaueris, ego cùm rediero, reddam tibi.* Duo nanq; dies duo tempora ſunt. Primus dies ab Adam vſq; ad Chriſtũ, ſecundus verò vſq; ad finem ſeculi. Hoc igitur ſecundò die, id eſt, poſtquàm Dominus in mundũ venit, duos denarios protulit, eoſq; ſtabulario dedit.
Duo denarij. Duo nanq; denarij, duo ſunt teſtamenta. Primo itaque die vnus tantũ denarius datur, quia alter denarius nondum compoſitus erat: nunc autem duo denarij dantur, qui cunctis languentibus, ad Eccleſiam venientibus, ad omnem ex-
Stabulum. penſam ſufficere poſſunt. Stabulum enim, Eccle-
Stabularius. ſia eſt: vnde & in ſtabulo Dominus natus eſt. Stabularius, epiſcopus: ipſe enim ſtabulum cuſtodit, Eccleſiam regit, & Dei animalia diuini eloquij pabulo reficit. Bonus ſtabularius B. Paulus: qui & duos denarios ſibi à Domino commiſſos fideliter diſtribuit, & magnum aliquid de ſuo
1. Cor. 7. ſupererogauit. Ait enim: De virginibus præceptum Domini non habeo, conſilium antem do. Audiamus igitur conſilium, quod ſupererogan-
Ibidem. do Apoſtolus ait: Exiſtimo, inquit, hoc bonum eſſe propter inſtantem neceſsitatem: quoniã bonum eſt homini ſic eſſe. Alligatus es vxori? Noli quærere ſolutionem. Solutus es ab vxore? noli quærere vxorem. Si autem acceperis vxorem, non peccaſti: & ſi nupſerit virgo, non peccauit. Hoc Apoſtolus ſupererogauit, hoc in duobus denarijs non accepit. Supererogauit,
1. cor. 9. autem & multa alia. Quum enim ei de Euangelio viuere liceret, de Euangelio tamen viuere nolebat, ſed laborem labori ſupererogabat. Poſſumus autem per hanc ſupererogationem, ipſam quoque bonam operationem intelligere. Qui enim teſtamentorum verba exponit, denarios expendit: qui verò agit quod exponit, etiam ſuper denarios aliquid erogat. Cuius erogationis mercedem Dominus ſe tunc redditurum eſſe promittit, quando ad iudictũ reuertetur. Sequitur: *Quis horum trium videtur tibi proximus fuiſſe illi, qui incidit in latrones? At ille dixit: Qui fecit miſericordiam in illum. Et ait illi Ieſus: Vade & tu fac ſimiliter.*
Proximus noſter. Ille enim proximus eſt tibi, cui miſerendo appropinquas. Qui verò nulli miſeretur, nullum
Miſericordiæ encomium. proximum habet. Magna eſt igitur miſericordia, quæ ignotis etiam & extraneis nos proximos facit: magna eſt igitur miſericordia, perquã vita poſsidetur æterna.

DOMINICA XV. POST PENTECOSTEN,

In Epiſtolam Concio exegetica.

HOdierna die inſignis nobis ex Epiſtola ad Galatas lectio proponitur, quæ vel ſola ſufficiat ad inſtitutionem hominis Chriſtiani, abundeq; demonſtret vt à veris ſecernendi ſint pſeudochriſtiani. Multi enim Chriſtum ore iactitant, ſed re ipſa nihil minùs quàm Chriſtum colunt, de quibus non immeritò dici poſsit illud Ieremiæ: Propè es tu ori eorum, & longè à renibus eorum. Præclara res eſt, noſſe verum Deum, & eius vnicum filium Ieſum Chriſtum, ſed præclaræ profeſsioni mores quoque & actiones præclaræ iungendæ ſunt: alioqui dedecori potiùs quàm honori fuerit ipſa profeſsio. Sed ad Apoſtoli aurea verba veniamus: *Spiritu ambulate, & deſideria carnis non perficietis.* Ecce alteram, vt Chryſoſtomi verbis vtamur, indicat viam, quæ virtutem reddit facilem, ac præſtat ea quæ dicta ſunt: viam, quæ gignit charitatem, quæq; ſtricta redditur à charitate. Nihil enim, nihil, inquam, ſic charitatem inſerit nobis, vt ſi ſimus ſpirituales: nec alia res æquè perſuadet Spiritui, vt apud nos maneat, atque vis charitatis. Hæc Chryſoſtom. Monemur igitur ſpiritu, id eſt, ex ſancti ſpiritus voluntate & inſtinctu, qui ſemper ad bona hortatur, ambulare, vel etiam ea ſectari, quæ ſpiritus noſter ſancti ſpiritus gratia ſanatus appetit, & eſſe ſpiritualibus exercitijs deditiːita enim fiet, vt etſi carnis deſiderijs afficiamur ex vitio naturæ deprauatę, nõ tamen ea perficiamus, ſed potiùs peſſũ premamus. Hoc nimirũ ſaluberrimũ eſt conſiliũ, vt qui nolũt carnis deſiderijs ſubdi, ita viuant vt imperat ſpiritus gratia ſanatus. Vult caro comeſſationibus, cõpotationibus, ludis, ſcortationi & id genus noxijs ſtudijs vacare: ſed arripiantur arma ſpiritus, putà, preces feruentes ad Deum, piæ lachrymę, ſanctæ meditationes, ſtudium ſobrietatis, caſtitatis, grauitatis & virtutũ omnium, & ita hauddubiò, ſi non deſit conſtantia, cedunt impura carnis deſideria, & efficitur homo templum Spiritus ſancti, eiuſq; in dies donis potioribus auctus, fit verò ſpiritalis, ab omnibus carnis operibus fœdis & immundis prorsùs abhorrens. *Caro enim cõcupiſcit aduersùs ſpiritũ, ſpiritus autem aduersùs carnem, hæc enim ſibi inuicem aduerſantur, vt non quæcunq; vultis, illa faciatis.* Hæc concupiſcentia carnis nõ fuit in primis parentibus noſtris ante lapſum. Poſtquã aũt illi à Dei lege deſciue-

ua concu- ſciuerunt,caro cœpit rebellare aduersùs ſpiritũ, piſcentia. nõ quòd caro ꝑ ſe mala ſit,ſed quòd anima peccato deprauata carnis appetit voluptates. Itaque caro corrupta appetit multa,quæ non poſsit admittere ſpiritus,modò Deo velit inhærere:& ſpiritus ſummo bono frui deſiderans, cupit carnis appetitiones proterere: verũ ſub hac pugna, vbi anima carnis infirmitate preſſa, contra ſeipſam per carnem rebellat,licet ſpiritus diuino ſpiritu adiutus & ſanatus, optima quæq; appetat, at tamen ſæpè cogitur ſentire vel pati quod nõ vult, carnis grauatus infirmitate,donec tandẽ à morte corporis huius liberatus,ad eam perueniat vitam, vbi ipſa quoque caro ſpiritalis erit. Verùm hoc intereſt inter bonos & malos homines in hac vita,quòd boni,licet ſentiant prauas carnis appetitiones, non tamen illis ſuccumbunt: aut ſi fortè interdum victi cadant, ilicò reſurgũt & agunt pœnitentiã:mali verò carnis deſideria perficiũt,iiſq; obſequũtur.Nõ enim dant operã exercitiis ſpiritalibus,quib⁹ caro dometur, & ſpiritus magis ac magis corroboretur. D. Cyprianus in Præfatione Operis de Cardinalibus Chriſti operibus,ſcribit in hæc verba:Inſolubilis videtur hæc quæſtio, Quare homo rationabilis in negata nitatur & vetita,& ſemper illicitis delectetur. Omninò rarum & difficile fieri bonũ, facile & pronum eſt eſſe malum:& hac ſine magiſtro,ſine exemplo doctrina ſtatim à pubeſcentibus annis imbuimur & docemur: Et infrà, Inprimis abraſa verecundia pudoreque conuulſo,non abſconditur ſcelus, nec nutat ratio, nec diſcretio reluctatur carnis affectibus: captiuus ſpiritus conſentaneã exhibet clientelã. Hoc ipſum,quòd dico,carnis affectus, impropriè dico: quia hæc vitia propriè animæ ſunt,quæ ſentit & mouet & viuit,cui imputatur peccatum:quia ipſi datum eſt arbitrium,& iudicium,& ſciẽtia, & patientia,per quæ poſsit improbare malũ, & eligere bonum.Corpore autem ſic vtitur anima, ſicut faber malleo vel incude,in qua format omnium turpitudinum idola,& fabricatur quælibet quarumcunq; voluptatum ſimulachra. Non eſt caro dictatrix peccati,nec inuentrix malitiæ,nec cogitatus format,nec diſponit agenda:ſed officina eſt ſpiritus,qui in ea & per eam quæcunq; affectauerit,peragit & conſummat. Quòd verò caro aduersùs ſpiritum,& ſpiritus aduersùs carnem cõtendere dicitur & repugnare, impropriè arbitror dictũ:quia ſolius animæ lis iſta eſt,quæ ſecum rixatur,& cũ proprio arbitrio litigat &c. Ita Cyprianus, cui conſentit etiam Chriſoſtomus & Auguſtinus,cuius in Pſalmũ 63. hæc ſunt verba: Anima tua aduersùs te rebellat,non aliud aliquid.Ex quadã parte cohæres Deo, ex quadã parte delectaris ſeculo.Illud quo delectaris ſeculo,pugnat aduersùs mentẽ,quæ cohæret Deo. Sed quæ cohæret,cohæreat:non deficiat, non ſe dimittat:magnũ adiutoriũ habet. Vincit quid in illa ſibi rebellat,ſi perſeueret in pugnando &c.

Diſcrimen inter bonos & improbos.

Liberũ arbitrium.

Caro ſpiritus officina.

Hæc Auguſtinus.Per carnem igitur, intelligẽda ſunt carnalia vitia & deſidéria,quæ,vt D. quoq; Petrus ait,militãt aduersùs animã:vel, vt in ſcholis loquũtur,per carnẽ portio animæ inferior & appetitus ſenſitiuus,per ſpiritum,animæ pars ſuperior,& appetitus intellectiuus accipiatur. Et quia veriſsimè dixit Domin⁹ Ieſus,Spiritus prõptus eſt,caro aũt infirma: ipſa carnis infirmitate ſæpè præpeditur ſpiritus,vt nõ tantum poſsit facere,quantum velit. *Quòd ſi ſpiritu ducimini,nõ eſtis ſub lege.* Qui ſpiritum vt oportet habet,ait Chryſoſtomus,per hunc extinguit omnem prauam concupiſcentiam.Porrò qui liberatus eſt ab his, nõ indiget legis auxilio,ſed multò fact⁹ eſt præceptis illis ſublimior.Et Paulò pòſt:Hic mihi videtur,inquit,magnas etiã & admirãdas legis laudes retuliſſe.Quas illas? Quanquã, inquit, lex erat loco ſpiritus,iuxta ſuas vires priuſquã ſpiritus adueniret,nõ tamẽ ob id oportet manere in pædagogo.Tum quidẽ meritò ſub lege eramus, vt metu caſtigaremus concupiſcentias, nondum prodito ſpiritu.Nunc verò poſteaquã venit gratia,quæ non ſolũ iubet ab illis abſtinere,verũ & ad altiora prouehit,& ad perfectiorem vitæ rationẽ adducit,quid opus eſt lege?Etenim qui ex ſeſe ſuo fungitur officio,huic quid opus eſt pædagogo?Hæc ille.Audiamus etiam Auguſtinũ: Sub lege eſt(inquit libr.de Natura & Gratia,ca. 57.)qui timore ſupplicij quod lex minatur,non amore iuſtitiæ ſe ſentit abſtinere ab opere peccati,nõdum liber nec alienus à voluntate peccandi.In ipſa enim voluntate reus eſt, qua mallet ſi fieri poſſet,non eſſe quod timeat, vt liberè faciat quod occultè deſiderat.Ergo ſi ſpiritu,inquit,ducimini,non adhuc eſtis ſub lege,ſub lege vtiq;,quæ timorẽ incutit,non tribuit charitatem: quæ charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris,non per legis literam,ſed per ſpiritum ſanctum,qui datus eſt nobis.Hæc eſt lex libertatis, non ſeruitutis:quia charitatis vtiq; non timoris. Et poſt pauca:Inquantùm quiſq; ſpiritu ducitur, non eſt ſub lege: quia inquantùm condelectatur legi Dei,non eſt ſub legis timore,quia timor tormentum habet,nón delectationem.Ita Auguſtinus. *Manifeſta ſunt aũt opera carnis:quæ ſunt fornicatio,immũditia,impudicitia,luxuria,idolorũ ſeruitus,veneficia,inimicitiæ,cõtentiones,æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones,ſectæ,inuidiæ,homicidia,ebrietates, cõmeſſationes,& his ſimilia quæ prædico,vobis, ſicut prædixi, quoniã qui talia agunt,regnũ Dei nõ cõſequentur.* Ex hoc loco facilè eſt intelligere , quàm ſit homini neceſſaria multa vigilantia & conſtantia,ne à vitijs ſuperetur,præſertim cùm hîc diſertis verbis affirmet Apoſtolus,eũ qui hęc & id genus alia faciat,regnum Dei minimè conſecuturum. Rectè ergo ſcriptura dicit,militiam eſſe vitã hominis ſuper terram,& Chriſtus atq; Apoſtoli eius,omnes nos vigilare iubent.Nunquam enim deſinit malignus ſpiritus his aliiſq; vitijs nos impugnare,& certè reſiſtendum eſt illi,ni iacturã ſalutis

1.Pet.2.

Matt.26.

Sub lege quis ſit.

Rom.5.

Opera carnis.

Iob.7.

noſtræ facere velimus. Nihil autem poſſumus noſtris viribus: ergo confugiendum eſt per preces attentas & aſsiduas ad Deum, vt is ſua gratia nos confirmet. Nec deerit gratia petentibus, modò ne nos gratiæ deſimus: ſed ipſa gratiā freti, vndique circũſpecti & vigiles ſimus. Atq; ita toto vitæ ſpatio ſemper habemus quod agamus, & meritò explodendi ſunt, qui ſola fide omnia effici putant, cùm reuerà nõ id ſolùm exigatur vt credamus, ſed vt etiam vitijs omnibus nuntium remittamus, & virtutibus operam ſtrenuam naue-

Vitia vt ſuperanda.

mus. Fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria vincendæ ſunt continentia & caſtitate: idolorum ſeruitus, quam Apoſtolus videtur auaritiā velle intelligi, liberalitate & beneficentia: veneficia, quæ D. Hieronymus artes maleficas exponit, inimicitiæ, cõtentiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, ſectæ, inuidiæ, homicidia humanitate, beneuolentia, manſuetudine, & id genus virtutibus: ebrietates & commeſſationes, quę hominem brutis animantibus viliorem reddũt, ſobrietate & victus parſimonia. Hæc quidẽ carni moleſta ſunt, ſed potiùs obtemperandũ eſt Deo, quàm carni: labor improbus omnia vincit: & om-

Philip. 4.

nia poſſumus in eo qui nos confortat. Atq; vtinã ſoliciti diuino timori inhęrerem⁹, & virtutũ ſtudia nobis in conſuetudinem verteremus, facilè tum vitijs nos impugnantibus ſuperiores euadere poſſemus. Sed iam multo maxima hominum pars totos ſe vitijs mancipant, & peſsima peccandi cõſuetudine adeò implicantur, vt nullo neque gehennæ metu, neq; Dei timore à vitijs reuocari queant. Sed tamen non debent tales deſpondere animum, quia plus poteſt gratia, quàm quantũuis inueterata cõſuetudo. Erigant tandẽ ſeſe, pudeatq; malorum dæmonum & turpium vitiorũ fœdiſsima premi ſeruitute: implorent diuinũ auxiliũ matris Dei & ſanctorũ cũ Chriſto in cælis degentium ambiant ſuffragia, cogitẽt mortem, diuinum iudiciũ, pœnas ignis æterni, Chriſti vulnera & paſsionẽ, aliaq; quę mollire poſſint animum, concipiantq; correctiùs viuẽdi ꝓpoſitum, conentur pro ſuo modulo excutere à ſuis ceruicib⁹ iugum diabolicum, & ad Chriſtum totos ſe conuertere. Et licet nõ ſtatim omnia ꝓ voto ſuccedant, non frangantur animo, perſeueret bona voluntas & pius conatus, nec dubitent Chriſti miſericordiam ſibi adfuturam. Sentient paulatim, quàm longè iucundius ſit ſeruire Chriſto quàm diabolo, ſicq; eò tandem peruenient, vt iam toto animo ea deteſtentur, quę priùs cum magna voluptate ſectabantur. Si quod enim huius vitæ gaudium eſt, id certè non alibi inuenire eſt, quàm in bona conſcientia. Carnis voluptates & turpes & breues ſunt, & non animæ tãtùm ſed

Fructus ſpiritus.

etiam corpori pernicioſæ ſunt: ***Fructus autem ſpiritus eſt, charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, mãſuetudo, fides, modeſtia, continentia, caſtitas. Aduerſus huiuſmodi nõ eſt lex.*** Hoc loco Chryſoſtomus perfectã philoſophiæ magiſtrã vocat charitatẽ. Et D. Hieronymus locũ hũc interpretans, Et quæ alia, inquit, inter fructus ſpiritus debuit tenere primatum, niſi charitas, ſine qua virtutes cæterę non reputantur eſſe virtutes, & ex qua naſcuntur vniuerſa quæ bona ſunt? Siquidem & in lege, & in Euangelio ipſa obtinet principatum. Gaudium ſtoici eſſe aiunt elationẽ animi, ſuper his quæ digna ſunt exultantis. Pax Chriſti tũc nobiſcũ eſt, ſi tranquilla mens nullis paſsionib⁹ perturbetur. Poſt pacẽ ſequitur lõganimitas, ſiue patientia: quia vtroq; modo μακροθυμίαν poſſumus interpretari. Huic cõtraria eſt puſillanimitas. Benignitas, virtus eſt lenis, blãda, tranquilla, & omnium bonorũ apta cõſortio, inuitans ad familiaritatem ſui: dulcis alloquio, moribus temperata. Bonitas à benignitate in eo differt, quia poteſt bonitas eſſe triſtior, & fronte ſeueris moribus irrugata: benè quidem facere, & præſtare quod poſcitur, non tamẽ ſuauis eſſe cõſortio, & ſua cunctos inuitare dulcedine. Hæc & multa alia de his fructibus D. Hieronymus, quæ omnia huc adſcribere longũ foret. Poſſunt autẽ breuiter hic fructus ſic deſcribi, vt Charitas ſit omniũ radix, Gaudiũ internũ, ex Dei præſentia proficiſcẽs, Pax cordis, ex conſcientiæ ſerenitate ac libertate ꝓcedens, Patientia, in perferendis duris & aduerſis rebus, Longanimitas, in ſuſtinẽdis promiſsis Dei, Bonitas, qua proſis & gratificeris proximo, Benignitas, qua idem facias libenter & ſuauiter. Manſuetudo, in verborum & morum erga alios comitate, & iræ refrænatione. Fides non vulgaris, ſed quæ etiam montes tranſferat. Modeſtia, qua in dictis & factis modum & moderationem adhibeas. Cõtinentia, qua libidines, licet impugnent, rationis imperio comprimuntur. Caſtitas, qua fit, vt impuræ carnis libidines faſtidio & abominationi ſint. ***Aduerſus huiuſmodi nõ eſt lex:*** immò verò pro his faciunt omnes leges diuinæ, & hæc exigunt à nobis. ***Qui autem ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitijs & cõcupiſcentijs.*** Hîc ſe iã vnuſquiſq; exploret, nũ Chri-

Qui ſunt Chriſti, itemq; diaboli.

ſti ſit, an diaboli. Si ſeruit vitijs & prauis deſiderijs, ad ſatanæ ſamiliã pertinet: ſi ea peſſum premit, in Chriſti membris ſe gaudeat numerari. Qui igitur Deum ſyncerè diligunt, perpetuam ſuſcipiunt pugnam cum vitijs, perturbationibus & cupiditatibus noxijs, & quia ſentiunt ad libidines & impuras ventris voluptates & ad praua vitia ſe incitari, carnẽ ieiunijs, vigilijs, & alijs duris ac moleſtis exercitijs macerant & caſtigant, atq; in ſeruitutem redigunt, incumbunt precibus, vacant ſanctis meditationibus, deteſtantur otium, cibo & potu & ſomno non ad voluptatem ſed ad neceſsitatem vtuntur, atq; ita ſeſe gerunt & componunt intus & foris, vt vita Ieſu in illorum conuerſatione reluceat. Hoc eſt enim re vera eſſe Chriſtianum, Chriſti vitam & exempla imitari. Præſtet id omnibus nobis idemipſe Deus ac Dominus noſter in ſecula benedictus Amen.

DO-

DOMINICA EADEM, Lucæ XVII.

Euangeli. ſtrũ Quæ. li.2. Quæſt. 40.

In illo tẽpore: Dum iret Ieſus in Hieruſalem, tranſibat per mediam Samariã. Et cùm ingrederetur quoddam caſtellum, occurrerunt ei decem viri leproſi. Et reliq. Homilia beati Auguſtini epiſcopi.

Luc.5.

IN decẽ leproſis, quos Dñs ita mũdauit, cùm ait: Ite, oſtendite vos ſacerdotibus, multa quęri poſſunt, q̃ meritò quęrẽtes moueãt, nõ ſolùm de numero, quid ſibi velit ꝙ decẽ ſunt, & ꝙ vnus ex illis ſolus gratias agit: (Hæc enim liberè quæruntur, vt etiã nõ inueſtigata, vel nihil, vel nõ multùm impediant intentionem legentis:) ſed illa potiùs, cur eos ad ſacerdotes miſerit, vt cùm irent, mundarentur. Nullum enim eorum, quibus hæc corporalia beneficia præſtitit, inuenitur miſiſſe ad ſacerdotes, niſi leproſos. Nã & illum à lepra mũdauerat, cui dixit: Vade, oſtende te ſacerdotibus, & offer pro te ſacrificium, qđ præcepit Moyſes in teſtimonium illis. Deinde quęrendum, qualis mundatio ſpiritalis poſſit intelligi eorũ quos ingratos extitiſſe redarguit. Secũdum corpus .n. facilè eſt videre poſſe hominẽ non habere lepram, & tamen animi eſſe non boni. Secundùm ſignificationem autem huius miraculi conturbat conſiderantem, quomodò mũdus dici poſſit ingratus. Quærendum igitur eſt, quid ipſa lepra ſignificet. Non enim ſanati, ſed mundati dicuntur, qui ea caruerunt. Coloris quippe vitium eſt, non valetudinis aut integritatis ſenſuum atque membrorum. Leproſi ergo non abſurdè intelligi poſſunt, qui ſcientiam veræ fidei non habentes, varias doctrinas profitentur erroris. Non enim vel abſcondunt imperitiam ſuam, ſed pro ſumma peritia proferunt in lucem, & iactantia ſermonis oſtentant. Nulla porrò falſa doctrina eſt, quæ non aliqua vera intermiſceat. Vera ergo falſis inordinatè permixta, in vna diſputatiõe vel narratiõe hominis, tãquam in vnius corporis colore apparentia, ſignificant lepram, tanquam veris falſiſque colorum fucis humana corpora variantem atq; maculantem. Hi autẽ tam vitandi ſunt Eccleſiæ, vt ſi fieri poteſt longiùs remoti, magno clamore Chriſtũ interpellẽt: ſicut iſti decem ſteterunt à longè, & leuauerunt vocem, dicentes: Ieſu præceptor, miſerere noſtri. Nam & ꝙ pręceptorẽ vocant, quo nomine neſcio, vtrùm quiſquã Dominum interpellauerit ꝓ medicina corporali, ſatis puto ſignificare, leprã falſam eſſe doctrinã, quã bonus præceptor abſtergit. Sacerdotiũ verò Iudæorũ nemo ferè fideliũ dubitat figurã fuiſſe futuri ſacerdotij regalis, qđ eſt in Eccleſia, quo conſecrantur oẽs pertinẽtes ad corpus Chriſti, ſummi & veri principis ſacerdotũ. Nam nunc & oẽs vnguntur, qđ tunc regibus tantũ & ſacerdotibus fiebat: Et qđ ait Petrus, ad Chriſtianũ populũ ſcribẽs, Regale ſacerdotiũ, vtrũq; illi populo conuenire declarauit, quò illa vnctio pertinebat. Cætera itaq; vitia, tanquam valetudinis & quaſi membrorũ animæ atq; ſenſuum, per ſeipſum interiùs in conſcientia & intellectu Dominus ſanat & corrigit: Doctrina verò vel imbuendi per ſacramenta, vel catechizandi per ſermonem ſonantem atq; lectionem, vbi color quidam intelligitur verus atque ſyncerus, quia in promptu eſt & foris eminentiſſimus: (non enim in occultis cogitationibus, ſed in manifeſtis operationibus hæc aguntur) Eccleſiæ propriè contributa eſt. Itaque & Paulus voce Domini audita, Quid me perſequeris? &, Ego ſum Ieſus, quẽ tu perſequeris: ad Ananiã tamen miſſus eſt, vt illo ſacerdotio, quod in Eccleſia cõſtitutum eſt, ſacramentum doctrinæ fidei perciperet, & verus eius approbaretur color: non quia non poteſt per ſeipſum Dominus omnia facere (nam quis alius hæc facit etiã in Eccleſia?) ſed vt ipſa ſocietas congregatorum fidelium approbando inuicem atq; commnnicando veræ fidei doctrinam in omnibus quæ dicuntur verbis, vel ſignantur ſacramentis, tanquàm vnam ſpeciem veri coloris obducat. Ad hoc etiam pertinet, quod idem dicit Apoſtolus: Deinde poſt annos quatuordecim aſcendi Hieroſolymam cum Barnaba, aſſumpto & Tito. Aſcendi autem ſecundùm reuelationem, & expoſui eis euangelium, quod prædico in gentibus, ſeorſùm autem his qui videntur, ne fortè in vacuum curro aut cucurri. Et paulò pòſt: Cùm cognouiſſent, inquit, gratiam quæ data eſt mihi, Iacobus, Petrus & Ioannes, qui videbantur columnæ eſſe, dexteras dederunt mihi & Barnabæ ſocietatis. Ipſa enim collatio vnam doctrinæ ſpeciem, excluſa omni varietate, monſtrabat, quod ſalubriter etiam Corinthios monet, dicens: Obſecro autem vos fratres per nomẽ Domini noſtri Ieſu Chriſti, vt idipſum dicatis omnes. Cornelius etiam cùm & eleemoſynæ eius acceptæ, & preces eius auditæ, illi ab angelo nunciarentur: propter doctrinæ tamen ſacramentorumq́; vnitatem ad Petrum iubetur mittere, tanquàm illi & ſuis diceretur: Ite, oſtendite vos ſacerdotibus. Nam & cùm irent, mundati ſunt. Iam enim ad eos venerat Petrus, ſed tamen ipſi nondum accepto baptiſmatis ſacramento, nondum ſpiritaliter ad ſacerdotes peruenerant: & tamen infuſione ſpiritusſancti, & admiratione linguarum, eorum mundatio declarata eſt. Quę cùm ita ſe habeant, iam facilè eſt etiam illud videre, fieri poſſe, vt quiſque in Eccleſiæ ſocietate doctrinam integram veramq́ue aſſequatur, & omnia ſecundùm catholicæ fidei regulam ediſſerat, diſtinguat à creatore creaturam, eoque manifeſtetur varietate mẽdaciorum tanquàm lepra caruiſſe, & tamen ingratus ſit Domino Deo mundatori ſuo, qui elatus ſuperbia, gratiarum agendarum pia humilitate non ſternitur, ſimiliſq; efficitur illis, de quibus Apoſto-

Marginal notes: Ibidem. Leuit.14. — Leproſi hæretici. — Hæreticorum impudentia. — Sacerdotiũ Iudaicum quid præſignarit. — 1.Pet.2. — Actor. 9. — Gal.2. — 1.Cor.1. — Actor.10. — *Vt quis poſſit & mundatus dici, & tamen ingratus.*

Rom. 1.

lus dicit:Qui cùm cognouiſſent Deum, non ſicut Deum glorificauerunt,aut gratias egerunt. Quòd enim dicit eos Deum cognouiſſe, oſtendit quidem à lepra fuiſſe mundatos, ſed tamen ſtatim accuſat ingratos. Ideoq; tales in nouenario numero tanquam imperfecti manebunt. Vnum enim ſi addatur ad nouem,quædam effigies vnitatis impletur: quo ſit tanta completio, vt vltrà iam non progrediatur numerus,niſi rurſus ad vnum redeatur,& hæc per infinitatem numeri regula cuſtodiatur. Nouem itaq; indigēt vno, vt quadam vnitatis forma coagulētur,& decem ſint: Vnum autem nō eis indiget, vt cuſtodiat vnitatem.Quamobrem vt illi nouem, qui gratias non egerunt,reprobi effecti,à conſortio vnitatis excluſi ſunt:ita vnus ille qui gratias egit, vnicæ Eccleſię ſignificatione approbatus atq; laudatus eſt.Et quia illi erant Iudæi, amiſiſſe per ſuperbiam declarati ſunt regnū cœlorū, vbi maximè vnitas cuſtoditur. Iſte verò Samaritanus, quod interpretatur cuſtos, illi à quo accepit tribuens quod accepit,& quodammodò cantans illud de

Pſal. 58.

Pſalmo, Fortitudinem meam ad te cuſtodiam: per gratiarum actionē regi ſubiectus, vnitatem regni humili deuotione ſeruauit.

DOMINICA EADEM, Lucæ XVII.

In illo tēpore:Dum iret Ieſus in Hieruſalem,tranſibat per mediam Samariam.Et reliq.Homilia Erici.

ITinera Domini & ſaluatoris noſtri,tū miraculis,tum etiā myſteriis plena ſemper fuiſſe ſanctorū euāgeliſtarū euidētiſsima declarat aſſertio.Neq; enim locali tantū ambulatione explebatur neceſsitudo, verumetiam per hoc ſaluti aliquid prouidebatur humanæ. Ambulabat enim de loco tranſiens ad locū,vt omnibus adeſſet,omnibus ſubueniret, occurreret ſingulis,concurreret vniuerſis:hos miraculis, illos prædicationibus ad fidē cogeret.Qui & idcircò cùm diuinitate impleret omnia, humanitate loco voluit circunſcribi,vt aſſumēdo quod erāmus,ſuæ nos diuinitatis participes eſſe donaret. Verùm nō ſatis eſt,ſi hoc iter Domini ſolùmodò carnaliter acceperimus,&nō etiā ſi fortè aliquid myſterij lateat,inueſtigauerimus. Iter ergo Domini,tranſitus eſt de terris ad cœlum. Ibat enim, quia mox impleta paſsione,tranſito mūdo, feſtinatò ad patrem repedabat.Ibat,quia de mortalitate ad immortalitatem,de pœna ad gloriam,de contemptu ad regnum feſtinabat. *Dum ergo iret in Hieruſalem,tranſibat per mediam Samariam.*Memor Dominus ſalutis humanæ, ob quam reſtaurandam cælitùs aduenerat,inſtante iam ſuæ paſsionis articulo,ibat in Hieruſalem ciuitatem, non reformidans gentem quamlibet atrocem,quamlibet ſui effuſionem ſanguinis anxiè ſitientem.

Iter Domini. trāſitus ad cœlum.

In Hieruſalem enim erat templum Domini, ibi ſacerdotium Iudæorum, ibi erat cultus ſacræ religionis,ibi etiam ter in anno apparebat omne maſculinum Iudæorum ſecūdùm præceptum legale:& ideò Dominus ſæpè adibat illam ciuitatem, cupiens ibi pluribus annunciare verba ſalutis, & ſua oſtendere miracula.Vt ergo nec iter illius à miraculorum præconijs alienum atq; immune videretur,*Tranſeunte illo per mediā Samariam & Galilæā,& ingrediente quoddam caſtellum,occurrerunt ei decem viri leproſi*,ita vt erant legis decreto à communi domorum vel vrbium cohabitatione diſcreti. Samaria nanque ciuitas vel regio fuerat, in qua olim regnū decem viguerat tribuū, antequā à cultura Dei deficientes,captiuitatem Aſſyriorū experirētur.Illis ergo à ſolo proprio in exiliū ductis,terras eorum miſſæ gentes ab Aſſyrijs incolebant.Galilæa verò maxima pars erat Iudaici regni,in qua & Nazareth fuit,patria (ſi dici fas eſt)Domini.Pergens ergo Dominus in Hieruſalem,ad paſsionem,quæ è veſtigio implenda erat, properans,has quoq; prouincias in tranſitu viſitabat,& miraculorū inſignibus illuſtrabat. *Et dum ingrederetur quoddā caſtellū*.Pulchrè ſanctꝰ euangeliſta caſtelli huiꝰ vocabulū nominatim exprimere noluit,vt oſtenderet hos, qui Domino occurrēre,leproſos nullā cū hominibus habere ſocietatē,nuſquam certū conſiſtendi locū. Legis enim decreto ſequeſtrati fuerant à conſortio communis habitationis. Notandū aūt, quia non legimus occurriſſe iſtos leproſos Domino in vico aut in caſtello vel ciuitate, ſed potiùs in itinere, quia lex præcipiebat,vt quiſquis leproſus eſſet, per miniſterium ſacerdotis ab omni plebe ſepararetur:& ideò iſti à communi conſortio ſegregati, non occurrerūt Domino in vico aut in caſtello, ſed potiùs in itinere.Ingredienti Domino caſtellum occurrerunt,quia è vicino ſanandi erāt.Vnde & auſpicatò Dominū præceptorē inclamant, à quo cum ſalute corporis vitæ æternæ præcepta ſuſcipiebant. Sed Dominus vt doceret diuinæ legi ſemper eſſe parendum, legis à ſe conſtitutæ mandatū executus,eos ad ſacerdotes direxit, dicens: *Ite oſtēdite vos ſacerdotibus*.Præcipiebat enim lex,vt ſi quis lepræ maculā incurriſſet, ad ſacerdotem duceretur,& eius iudicio mundus vel immundus iudicaretur.Prouida ergo diſpēſatione Dominus leproſos ad ſacerdotes mittebat,multas ob cauſas.Primò quidem,vt eis aditū calumniandi obſtrueret,illis magis parcens, qui eorū garrula obloquia curabant.Secundò,vt videntes à Domino leproſos mundatos, quos ipſi per ſacerdotium & legem curare nequiuerant,aut crederent & ſaluarentur:aut ſi non crederent,inexcuſabiles de eius aduentu redderentur. Tertiò, vt per hoc ſanctæ Eccleſiæ ſacerdotiū altiùs cōmendaret. Si enim illud ſacerdotium, quod in typo & figura agebatur,adeò venerabile ſuo tēpore extitit, vt ab ipſo Domino honoraretur, multo

Deut. 16. Leuit. 13. 4. Reg. 17. Leuit. 13. Ibidem. Chriſtus cur leproſos ad ſacerdotes miſerit.

multo magis hoc, quod nunc iam non in figura, ſed in veritate adminiſtratur, reuerédum & omni ſit honore colédum. Aliter: *Quos vt vidit dixit: Ite, oſtendite vos ſacerdotibus.* Inter oés, quos Dominus à diuerſis infirmitatibus multipliciter curaſſe narratur, neminem illorum, quibus curam impendit, præter leproſos ad ſacerdotes mittere voluit. Cuius rei quidem ad literam facilis eſt intellectus, quia patet illum ideò hoc egiſſe, ne calumniantibus ſibi aduerſarijs, aduersùm ſe iacula videretur miniſtrare, dum quererétur illum ſacerdotibus ſuis debitum honorem ac reuerentiam non deferre, præſertim cùm leproſorum curatio ſpecialiter à ſacerdotibus eſſet diſcernéda. Si verò ſpiritualis in hoc facto intelligentia requiratur, conſtat quia illud ſacerdotiũ Iudæorum, typus erat ſacerdotij regalis & Chriſtiani, qđ nunc per Dei gratiam in Eccleſia manet, quo etiam emundantur & conſecrantur oés, ad veri ſacerdotis membra pertinentes. *Et factum eſt, dum irẽt mundati ſunt.* Velocem obedientiam, aptè feſtina ſanitas eſt ſubſecuta. Et magna geſtum prouidentia, vt antequàm ad ſacerdotes venirent, mundarentur, ne ſi in eorum præſentia mundari eos contigiſſet, arbitrarentur ſe fortaſsis eorũ miniſterio, & non virtute mittẽtis fuiſſe curatos. Sed hęc quę ad literã curſim exequimur, plena ſacramentorũ eſſe, ipſe rerum ordo manifeſtat. Miracula enim Domini hoc ſibi ſpecialiter priuilegiũ vendicant, vt & iuxta hiſtoriã veraciter facta credantur, & ſpiritualiter excuſſa, interiùs récon ditã myſteriorũ aperiant ſuauitaté. Quod quando agunt, quid aliud quàm abſtruſis fauorũ intimis mella producũtur? Leproſi ergo iſti hæreticos non incongruè deſignare poſſunt. Lepra nanque eiuſmodi eſt naturæ, vt cuté quam infecerit, diuerſis coloribus reſpergat. Sic & hæretici, vt verum ſe dicere mẽtiantur, vera falſis permiſcẽt, & quaſi vnius coloris dogma mẽdaciorũ ſuperducta varietate intertingunt: quia ſi ſemper vera proſequerentur, hæretici nõ eſſent: ſi aũt ſemper falſa dicerent, nullus eis niſi dementiſsimus crederet. Permiſcent ergo, vt dictũ eſt, vera falſis, vt dũ veritas ſuperducta recipitur, latens intrinſecùs falſitatis morbus irrepat, more eorũ qui venena propinantes, ora calicis melle liniunt, vt dũ mellis dulcedo intenditur, virus poculi auidiùs inſumatur. Aliter: Sed quia lepra in vna eadéq; cute diuerſis permixta coloribus fœdum hominem reddit, non incongruè iuxta ſignificationẽ ſpiritualem leproſorum nomine ſignantur hæretici, qui vnitatem fidei non habẽtes, diuerſis inficiuntur erroribus. Sciendum verò eſt, nullã prorſus eſſe falſam doctrinam, quæ non aliqua ſit veritate permixta: ne ſi aut apertè mendax fuerit, nõ recipiatur: aut ſi ex toto vera, hæretica nõ ſit. Quemadmodũ aũt vulnera in vnius corporis cute apparentia, diuerſis coloribus carné obducũt: ita in vniuſcuiuſq; hæretici doctrina, falſa veris reſperguntur, vt ſub obtẽtu veritatis, falſitas inimica præualeat. Nam & qui venena porrigunt, priùs ora calicis melle liniunt, vt per guſtum dulcedinis perueniátur ad poculum mortis. Huiuſcemodi aũt peſtes, authoritate principum Eccleſiæ ita ſunt ꝓpellendæ, vt authores earũ à totius Chriſtianitatis ſocietate deiecti, magnis Dominum Ieſum vocibus pro ſalute recipienda neceſſariò interpellare cogãtur. Et attendendũ, ꝙ ſanctus euangeliſta ipſum quoq; numerũ ſignanter expreſſerit, cùm quot fuerint, indicare curauit. Ait enim: Occurrerunt ei decẽ viri leproſi. Pulchra quidé quãtitate cõmendabiles, ſed obſcœna cute deformes. Ergo hæretici intra denariam quodãmodò perfectioné ſeſe iactant cõprehenſos; dum diuinorũ, quæ decalogo accipiũtur, mãdatorũ impletores ſe eſſe cõfirmãt, & Chriſtianæ fidei profeſſores ſe aſſeuerãt. Delectat numerus, ſed offendit ſiniſtri dogmatis inſynceritas. Hoc eſt, quod Apoſtolus de talibus ait: Habẽtes quidem ſpeciem ſanctitatis, virtutem aũt eiꝰ abnegantes. Hi tales à cohabitatione ciuitatis Dei, hoc eſt, à communione vniuerſalis Eccleſiæ proijciendi ſunt, vt ſaltem damnati, & ab omniũ cõſortio ſequeſtrati, tandem longo ſuę eliminationis tædio fatigati, Chriſtũ magnis vocibus inclamare, & eum veritatis præceptoré fateri cogantur. Hoc enim eſt, quod euangeliſta ait: *Steterunt à longè, & leuauerunt vocẽ, dicentes: Ieſu præceptor, miſerere noſtri.* Ideò à longè ſteterunt, nec Domino appropinquarunt, quia vt iam dictum eſt, à communi conſortio ſeparati erant. Et à longè ſtãtes leproſi vocem ad Dominum extollũt, ne tumultuantis turbæ ſtrepitu poſſent aliquatenùs impediri. Et meritò præceptorem iam ſanandi vocãt, in cuius fide ac doctrina ſe erraſſe conſiderant. Sed & in parte ſpiritualis intelligentiæ quàm cõgruè Ieſum præceptorem hæretici vocant, in cuius verbis ſe recolunt deliquiſſe, dumq; ad eius magiſterij regulam ſtudioſè feſtinant recurrere, mox merẽtur optatæ ſalutis beneficia inuenire. *Quos vt vidit, dixit: Ite, oſtẽdite vos ſacerdotibus. Et factũ eſt dum irent, mũdati ſunt.* Lepra quatuor habet differentias ſignificationum. Deſignat enim infidelitatem paganorum, perfidiam Iudæorum, errorem hæreticorum, & maculas grauium peccatorum. Ab hac tam multiplici lepra quicunque expiari deſiderat, neceſſe eſt Eccleſiam adeat, ſacerdotes requirat, vt per eorum miniſteriũ exui valeat maculis peccatorum, ſine quibus conſtat neminem ab huiuſcemodi valetudine poſſe curari. Quòd autem ad ſacerdotes leproſi miſſi ſunt, ſignificat quia conuerſi hæretici ſacerdotibus vel magiſtris ſanctæ Eccleſiæ ſeſe offerre debent, & praui dogmatis errorem, quaſi morbidę cutis varietatem ad examinandum pandere, ſicque ab eis fidei catholicæ regulis inſtructi, priſtinæ munditiæ & pulchritudini reſtituãtur. Quanuis enim Dominus, qui ſummus pontifex veruſque magiſter eſt, interna ſui eruditione quid tenendum ſit valeat inſpirare, magna tamé diſpenſatione

Miracula Domini quam habeant prærogatiuam

Hæretici falſis vera permiſcent

Hæreticorum vana iactantia.

2. Tim. 3.

Lepra quadruplex ſignificatio.

ſatione vult doctoribus obſequi, vt per hoc qui docendi ſunt, profunda humilitate ſolidentur, humiliati verò ad capienda fidei ſacramenta potiores efficiantur. Sic etenim beatus Paulus, qui
Gala. 1. diuinis cælitùs reuelationibus fuerat inſtructus, quiq; ſe dicit euangelium non ab homine neque per hominem accepiſſe, ſed per reuelationem
Actor. 9. Ieſu Chriſti, tamen miſſus eſt ad Ananiam, vt ab eo fidei veritatem acciperet, & reliqua, quæ ordo eccleſiaſticus expoſcit, impleret. Quid verò ſibi vult, quòd antequam ad ſacerdotes veniſſent, mundati ſunt? Fortè illud præſignat, quòd multi fide feruentes, dum pro recuperanda animarum ſalute doctores ſanctos expeterent, tanta ſunt præuenientis Dei gratia donati, vt antequàm per baptiſmi lauacrum animæ lepram deponerent, ſpirituſſancti illapſu ab originalibus peccatis emundari promeruerint. Hoc in Cornelio, eisque qui cum eo erant, impletum eſt,
Acto. 10. de quibus legitur: Quia diſputante diù Petro, cecidit ſpirituſſanctus ſuper eos, qui audiebant
Ibidem. verbum. Et beatus Petrus: Quis, inquit, aquam prohibere poteſt, vt non baptizentur hi, qui ſpiritumſanctum acceperũt, credentes ſicut & nos? Multiplex enim Dei miſericordia hanc prælatis Eccleſiæ ſacerdotibus poteſtatem contulit, vt & confitentibus pœnitentiæ ſanctionem darent, & eadem ſalubri ſatisfactione purgatos, ad ianuã reconciliationis admitterent, ſic diuinæ voluntatis præſidijs ordinatis, vt indulgentia Dei niſi ſupplicationibus ſacerdotum nequeat obtineri. ***Vnus aũt ex illis vt vidit quia mundatus eſt, regreſſus eſt cũ magna voce magnificans Deum.*** Magni meriti ingentisq; fidei iſtum vnum fuiſſe, ex hoc vel maximè conijci datur, ꝙ cæteris ingratis remanentibus, ipſe ſolus mundatori ſuo gratias acturus redijt, ſacerdotum ad quos miſſus fuerat, conſpectibus ſeſe oſtendere paruipendens, vero ſacer-
Pſal. 109. doti Chriſto, qui eſt ſacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech, quiq; põtifex pontificum, & ſacerdos eſt ſacerdotum, ſua ora ſtuduit præſentare. Vnus iſte, qui cæteris ingratè abeuntibus, ſolus redijt, ſaluatori gratias agens, vnius Eccleſiæ deuotam Deo humilitatem ſignificat, quæ verè Deo quotidiè grates exoluit: quia repreſsis præſumptionis ſuæ cogitationibus infirmitatẽ ſuam humiliter aſpicit, de bonis quæ agit, nihil ſibi tribuit, ſed omnia à diuina clemen tia procedere confitetur. Pulchrè autem dicitur, quia regreſſus eſt cum magna voce. Cum magna voce redijt, quia magnam erga ſe Dei miſericordiam mente perſenſit. Rectè magna voce Deum magnificans reuerſus eſt, cuius omnipotentiam in tam ſubita ſui reſtauratione expertus eſt. Quo in facto membrum ſe præcipuum ſanctæ Eccleſiæ eſſe oſtendit, quæ quotidiè Chriſtum inter blaſphemas hæreticorum & Iudæorum voces collaudare, eique gratias agere non deſiſtit. De quo adhuc rectè ſubditur: ***Quia cecidit in faciẽ ſuam, gratias agens.*** Caſus iſte propriè electorũ eſt.

Reproborum autẽ retrorſum ſemper eſt cadere, iuxta quod de Domini perſecutoribus ſcri- *Ioan. 18.*
ptum eſt, quia dicente Domino, Ego ſum, abie- *Gen. 49.*
runt & ceciderunt retrorſum. Et de ſequacibus Antichriſti ſub figura Dan Iacob dicit: Fiat Dan coluber in via, ceraſtes in ſemita, mordens vngulas equi, vt cadat aſcenſor eius retrò. Qui enim retrò cadit, ibi cadit vbi quid doli lateat neſcit. Qui verò in faciem cadit, ibi vtique ca- *Malicia*
dit, vbi cũcta quæ fuerint aſpicit. Reprobi enim *retrorſum.*
retrò cadunt, quia dũ mala præterita modò ante mentis oculos ducere negligunt, poſtmodùm retrò, hoc eſt, ad ſupplicia æterna quæ præuidere noluerunt, infeliciter deuoluuntur. In faciem verò cadere, eſt de his quæ per ignorantiam ſeu per negligentiam commiſſa ſunt, erubeſcere. Taliter nanq; in faciem cadentibus, Paulus apoſtolus lo-
quitur: Quem ergo fructũ habuiſtis tunc, in qui- *Rom. 6.*
bus nunc erubeſcitis? Quod verò ſanctus Euangeliſta de ſuo tam ſtudioſè interpoſuit, dicens: ***Et hic erat Samaritanus***, nõ ex ſuperfluo aut ocioſè additum reperimus, ſi nominis myſterium conſideremus. Samaritanus enim interpretatur cuſtos. Quo nomine aptiſsimè declaratur is, qui perceptæ dona ſoſpitatis, humilis & gratus maluit cuſtodire, quàm tumens & ingratus amittere. Ideoque veri illius Samaritani, qui ſaucij
vulnera curauit, cognomine beatificari meruit. *Luc. 10.*
Et hic erat Samaritanus, id eſt, alienigena. Sæpè legimus in Euangelio, quia gentiles venientes ad Dominum vt eum audirent, & ſanarentur ab eo, ſanitate percepta, gratias Deo referre ſtuduerunt. Iudæi verò iugiter eius miracula videntes,
& ab eo emundationem percipientes, ſemper in- *Samarita-*
grati perſtiterunt. Spiritualiter Samaritanus, *nus myſti-*
qui interpretatur cuſtos, ſignificat vniuerſita- *cè.*
tem populi gentilis per fidem ad Deum conuerſi, qui cuſtodiam habet ad humilitatem conſeruandam. Dum enim gentilis populus ad Deum conuerſus, omne bonum quod habet, ei tribuit à quo accepit, profectò beneficia diuinitùs ſibi collata vigilanter cuſtodit, decantans cum
Pſalmiſta: Fortitudinem meam ad te cuſto- *Pſal. 58.*
diam, &c. ***Reſpondens autem Ieſus, dixit: Nonne decem mundati ſunt, & nouem vbi ſunt?*** Meritò ſaluator eos qui ingrati perſtiterunt, quaſi ignotos requirit cùm dicit, Nouem vbi ſunt? Sicut enim
eos quos eligit, ſcire comprobatur: ita eos quos *Luc. 13.*
reprobat, non incongruè neſcire dicitur. Vnde *Deus quos*
& quibuſdam in fine dicturus eſt: Neſcio vos *nõ neſcia.*
vnde ſitis, diſcedite à me operarij iniquitatis, nõ quòd Deum aliquid lateat, ſed quia impiorum vias, quorum figuram iſti prætendunt leproſi, quaſi ignotas reprobat. Sic & mentiri neſcire vir verax dicitur, qui loqui per mendacium dedignatur: non quò ſi mentiri velit neſciat, ſed quia falſa loqui veritatis amore contemnat. Loquens ergo Dominus, dicit: ***Nonne decem mundati ſunt, & nouẽ vbi ſunt?*** Nouenarius numerus, ſi vnũ in augmentum ſui percipiat, quandam formulã

vnita-

vnitatis explet,& in denarium ſurgit. Quo numero,id eſt,denario tanta fit completio,vt vltra illum alius numerus non excreſcat,niſi hic idem denarius repetatur à capite,hoc eſt, ab vnitate. Vnum ergo ad vnitatem ſuam cuſtodiendã non indiget nouem, nouem verò indigent vno, vt quædam effigies vnitatis compleatur, id eſt, denarius.Similiter &illi,qui intra vnitatem ſanctę Eccleſię ſunt collocati,qui deſignantur per vnũ, nõ indigent auxilio eorum,qui extrà ſunt poſiti per infidelitatẽ:Illi verò qui foris ſunt, indigent adiutorio electorum,vt per eorum miniſterium atq; interceſsionem mereantur ſanctæ Eccleſiæ incorporari,quoniam aliter ſaluari nõ poſſunt. Adhuc quoque de illis,qui ingrati remanſerant, ſubditur:*Non eſt inuentus qui rediret, & daret gloriã Deo,niſi hic alienigena.*Suprà decem mundatos aſſeruit,nunc autem neminem dicit inuẽtum, qui rediret & daret gloriam Deo,niſi illum alienigenam.Iuxta literam facilè eſt hominẽ videri corpore ſanatum,& tamen perſiſtere ingratum.Spiritualiter autem mirum eſt,cur iſtos dicat eſſe ſanatos,qui gratia Dei de infidelitate ad fidem cõuertuntur,& tamen permanere ingratos.Si enim perfectè mundus eſt aliquis per fidem & baptiſmum,quomodò eſt Deo ingratus,cuius miſericordia ab infidelitate adductus eſt ad fidem? Et ſi ingratus,quomodò mundus? Sed ſciendum, quia ſunt quidam in congregatione fideliũ, qui mundantur quidem per fidem &baptiſmum,ingrati verò perſiſtunt per bonam operationem. De quibus dicit Apoſtolus Paulus: Qui cùm cognouiſſent Deum,non ſicut Deum glorificauerunt,aut gratias egerunt.Cùm enim dicit eos Dominum cognouiſſe,oſtendit mundatos eſſe à lepra infidelitatis per baptiſmum:cùm verò addit, nõ glorificaſſe eos Deũ,nec illi gratias egiſſe,accuſantur ingrati.*Non eſt inuentus qui rediret,& daret gloriam Deo.*Qua ſentẽtia &duritiam Iudæorũ clàm percutit,& gentium ad credẽdum facilitatem collaudat.Penè enim in omnibus ſancti euangelij locis,& Iudæos ad fidem tardos & gentiles ad credendum impigros, immò paratiſsimos fuiſſe inuenimus.Hoc in illo beato centurione,de quo dictum eſt. Non inueni tantam fidem in Iſraël:hoc in gentilibus,qui circa paſsionem Chriſtum videre deſiderabant,conſiderari apertiſsimè poteſt.Ait ergo: *Non eſt inuentus qui rediret,& daret gloriam Deo,niſi hic alienigena.*Tanquam diceret:Ciues me oderunt, alienigenæ cõplectuntur.Iudæi perſequuntur, gentes ambiunt & venerantur. Hi laborant, vt poſt tot beneficia perimant: illi certant,vt de perceptis gratias agentes,maioribus digni exiſtant. *Et ait illi Ieſus:Surge,vade,quia fides tua te ſaluum fecit.*Surge, videlicet à vitijs peccatorum, & vade ad operationem virtutum. Iacentem & ſuppliciter ſe adorantem laudat Dominus, eumq; vt ſurgat,diuini oris affatu animat,& ꝙ perfectè credẽs perfectè ſaluari meruit,approbat. Nihilominùs & quid illi, qui redire vt gratias agerent detrectarunt,meruerint indicat: quia ſi iſtum fides ſua ſaluauit,illos profectò ſua infidelitas damnauit. Sed & illis,qui iam de perpetratis peccatis erubeſcere cœperunt, ſurgendum primò,deinde indicitur ambulandum. Priùs enim quaſi ſurgimus, cùm à peccatis reſipiſcimus,cùm malæ inſitæ cõſuetudini reſiſtimus, cùm nobiſipſis ꝙ tales fuimus diſplicemus. Ambulamus verò, cùm in via mãdatorum Dei,boni operis greſſum ponimus, cùm virtutum ſtudijs deſuetum iam & quaſi ignauum animum exercemus. Spiritualiter quoque poſſumus intelligere, quoniã ſi illos qui intra ſanctã Eccleſiã conſiſtunt, fides illorũ ſaluos facit,proculdubiò eos qui extrà manent, infidelitas eorũ damnat. Illud etiam in iſto,qui iacens ante pedes Domini ſurgere iubetur,nobis innuitur,quia qui fidem rectam cum humilitatis obſeruatione tenent, atq; conditori ſuo ſe humiliter ſubdunt,quorum figuram iſte prætendit,qui mundatus ad gratias Deo agendas redijt,per diuini verbi conſolationem à peccatis reſurgere, & ad opera virtutum exercenda iubetur accedere,donéc creſcentibus quotidiè virtutum incrementis,ad illam perfectionem ſublimentur, in qua Deum deorum in Sion perpetuò cõtéplari mereantur,qui viuit & regnat.

Ingratitudo pſeudochriſtianorum.

Rom. 1.

Matt. 8.

Ioan. 12.

Surgere à vitijs, virtutibus incumbere.

EADEM DOMINICA, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Dum iret Ieſus in Ieruſalem, tranſibat per mediam Samariam & Galilæam,&c.Luc.17.

Omnes in via ſumus,oẽs ad patriã feſtinamus:alij quidem ad cœleſtem Hieruſalẽ,alij verò ad terrã miſeriæ & tenebrarũ.Nulla mora eſt in itinere, quotidiè illuc quò tẽdimꝰ appropinquamus.Hanc aũt viã Dominus & Saluator noſter currere non eſt dedignatus. Vnde & ipſe quoque alibi ait: Exiui à patre, & veni in mundum: iterùm relinquo mundum, & vado ad patrem.Hanc aũt viam quũ Dominus teneret,quum mundum relinqueret,& ad patrem iret,tranſibat per mediam Samariam & Galilæam. Sed quid per Galilæam,niſi Iudæos: & quid per Samariam,niſi Gentiles intelligimus? Inde eſt enim quod dicitur,Non coutuntur Iudæi Samaritanis.Per medium autem illorum tranſibat Ieſus,quia hos & illos vocabat,his & illis prædicabat,hos & illos ſanabat, & ad fidẽ cõuertebat. Quum autem hoc faceret, accidit vt ingrederetur quoddam caſtellum:per quod videlicet ſanctam Eccleſiam intelligimus. Tunc enim priùs in eam ingreſſus eſt, quando eam prædicando & baptizando conſtruere cœpit. Vnde ipſe ait: Ego ſto ad oſtiũ,& pulſo: & ſi quis aperuerit mihi,

Ioan. 16.

Ioan. 4.

Caſtellum Eccleſia.

Apoc. 3.

hi,intrabo ad illum,& cœnabo cum ipſo, & ipſe mecum. Cur autem caſtellum Eccleſia dicatur, multæ rationes reddi poſſunt. Sed qui ſunt decẽ viri leproſi, niſi omnes peccatores? Quia enim hic numerus omnes in ſe numeros continet, frequenter decem pro omnibus ponuntur. Vnde & de ſanctis dicitur in Apocalypſi, Ecce miſſurus eſt ex vobis diabolus in carcerem, vt tentemini, & habebitis tribulationem diebus decem, id eſt, diebus omnibus. Omnis enim qui numerat, poſtquàm ad decem venit, niſi iterùm à capite incipiat, quid dicat non habet. Vnde manifeſtum eſt, quòd idem ſunt decem quod omnes. Quantum enim ad animam, Chriſto Domino veniente, omnes homines leproſi erant: quantum verò ad corpus, non omnes. Omnis fornicator, adulter, homicida, periurus, & ſacrilegus, ſecundùm animam leproſus eſt. De leproſis autem præcipit Moyſes, vt eijciantur extra caſtra. Cum adulteris verò & fornicatoribus dicit Apoſtolus nec cibum ſumere. Quos enim ꝓ ſuis iniquitatibus excommunicamus, quaſi leproſos extra caſtra eijcimus. Valdè enim deterior eſt lepra animæ, quàm lepra corporis. Sed videamus quod ſequitur: *Qui ſteterunt à longè, & leuauerunt vocem, dicentes: Ieſu præceptor, miſerere noſtri.* A longè enim ſtabant, quia tales viri propiùs accedere non audebant. Similiter autem & nos tandiù à lõgè ſtamus, quandiù in peccatis perſeueramus. Vt igitur ſanemur, & à peccatorũ noſtrorum lepra curemur, clamemus magna voce, & dicamus: Ieſu præceptor miſerere noſtri. Clamemus autem nõ ore, ſed corde: cordis enim vox altior eſt, clamor cordis cœlos penetrat, & ante thronum Dei ſublimiùs eleuatur. *Quos vt vidit, dixit: Ite, oſtendite vos ſacerdotibus.* Reſpicere nanq; Dei, miſereri eſt. Vidit igitur eos, & mox miſertus eorum, ad ſacerdotes ire præcipit. Non vt ſacerdotes eos mundarent, ſed vt mundos eos eſſe iudicarent. Præcipit enim lex, vt ſi plaga lepræ in homine appareat, ducatur ad ſacerdotem, & ſecundùm eius arbitrium ſeparetur ſeptem diebus. Deinde ſacerdos contempletur: & ſi viderit lepram non creuiſſe, mundum iudicabit. Omnia autem hæc (vt ait Apoſtolus) in figura contingebant illis: ſcripta ſunt autem ad correctionem noſtram. Nam & nos peccatores multis modis ſeparamus: alios quidem à cibis, quibus priùs licitè vtebantur: alios à corpore & ſanguine Chriſti, alios ab Eccleſiæ introitu, atq; alios à noſtra cõmunione: & alios quidem ſeptem, alios plures vel pauciores & dies & annos ſeparamus. In quibus ſi viderimus lepram nõ creuiſſe, mundos eos iudicamus, & Eccleſiæ reconciliamus. Hæc eſt igitur cauſa, quare Dominus ad ſacerdotes hos leproſos ire præcepit. *Et factum eſt dum irent, mundati ſunt.* Hoc peccatores audiant, diligenterq; intelligant. Facilè eſt Domino peccata dimittere. Priùs enim multoties peccatori debita remittuntur, quàm veniat ad ſacerdotem. Vna enim eademq; hora & pœnitet & ſaluatur. Peccator enim quacunq; hora conuerſus fuerit, vita viuet, & non morietur. Videat tamen quomodò conuertatur. Audiat quid Dominus dicat: Conuertimini ad me in toto corde veſtro, in ieiunio, & fletu, & planctu: & ſcindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra. Intùs igitur in corde cõuertatur, quia cor contritum & humiliatum Deus non ſpernit. Sed vide cuius obedientiæ fuerint iſti leproſi. Ad ſacerdotes eos ire Dominus iuſſit: adhuc ſe leproſos eſſe videbant, adhuc ægritudinem ſentiebant, tamen ad ſacerdotes pergebant, quia non fruſtrà hoc eis Dominum iuſsiſſe credebant. Non tantæ obedientiæ fuit Naaman princeps militiæ regis Syriæ: cui quum Eliſeus præcepiſſet, vt ſepties ſe lauaret in Iordane, acquieſcere nolebat, ſed potiùs indignatus abibat, donec ſaniori accepto conſilio, fecit quod ei propheta imperauerat, lauit, & mundatus eſt. Et hoc fortaſſe iſti audierant, eiusq; exemplo admoniti, quid fides & obedientia poſsit intelligebant. *Vnus autem ex illis vt vidit quia mundatus eſt, regreſſus eſt cum magna voce magnificans Deum, & cecidit in faciẽ ante pedes eius, gratias agens, & hic erat Samaritanus.* Per hũc enim oẽs illi figurantur, qui poſtquàm aqua baptiſmatis mundati ſunt, aut per pœnitentiam curati, iam non diabolum ſequuntur, ſed Chriſtum imitantur, poſt eum vadunt, eum magnificant, eum adorant, illi gratias agũt, & ab eius ſeruitio non recedunt. *Reſpondens autem Ieſus, dixit: Nónne decem mundati ſunt, & nouem vbi ſunt? Non eſt inuentus qui rediret, & daret gloriam Deo, niſi hic alienigena.* Hoc eſt enim, quod alibi ait: Quia multi ſunt vocati, pauci verò electi. Multi enim ſunt baptizati, multi à peccatorum lepra mundati, qui quoniam non Chriſtum ſequuntur, & iterùm ad peccata reuertuntur, in electorum numero non computabuntur. Valdè enim pauci ſunt boni, ad malorum comparationem. Sed quia iſte alienigena fuit, plures ex Gentibus quàm ex Iudæis ſaluandos eſſe ſignificatur. *Et ait illi. Surge, vade, quia fides tua ſaluum te fecit.* Magna eſt igitur virtus fidei, ſine qua (vt Apoſtolus ait) impoſsibile eſt placere Deo. Credidit enim Abraham Deo, & reputatum eſt ei ad iuſtitiam. Fides igitur ſaluat, fides iuſtificat, fides interiùs & exteriùs hominem ſanat.

Decem leproſi, oẽs peccatores. *Apoc.2.* *Leui.13.* *1.Cor.5.* *Leui.13.* *1.Cor.10.* *Peccatores multis modis ſeparãtur.* *Ezech.* *Ioël 2.* *Pſal.51.* *4.Reg.5.* *Matt.20. & 22.* *Heb.11.* *Gen.15.* *Fidei vis & efficacia.*

DOMINICA XVI. POST PENTECOSTEN, IN Epiſtolam Concio exegetica.

IAm lectionem, quã proxima abhinc dominica audiuimus, hodierna continenter conſequitur, & vbi illa deſinit, hæc porrò ſumit initium. Vtraque mirabiliter confutat eos, qui fidem ſolam putant ad ſalutem ſufficere,

re, qui error & ſuperioribus ſeculis, & hoc noſtro infelici æuo permultos dementauit. Poterãt autem homines, etiamſi nulla ſcripta diuina extarent, vel ipſo naturalis rationis lumine admoneri & conuinci, hominem ratione præditũ non otio natum, ſed optimis, honeſtiſsimis, ſanctiſsimis actionibus & ſtudijs, cùm vtiq; humanæ dignitatis præſtantiam longo oporteat interuallo à brutis animantibus diſtare, ad quorum certè vilitatem vel maximè ij adducunt hominẽ, qui eum aiunt ſola fide omnia poſſe efficere apud Deum: opera bona nullius eſſe meriti: quod ſi ita ſit, nihil ſupereſt aliud, niſi vt edamus & bibamus, & genio indulgeamus. Vtinam audiant tales vel ethnicum illũ Ciceronem, tum alia multa, tum hoc præclarè in Officijs dicẽtem, non ita à natura generatos nos eſſe, vt ad ludum iocumque facti eſſe videamur, ſed ad ſeueritatẽ potiùs, & ad ſtudia quædam grauiora atq; maiora. Sed Apoſtolum ipſum iam nobis concionantẽ auſcultemus: *Si ſpiritu viuimus, ſpiritu & ambulemus.* Galat. 5. Hoc eſt, Si de Chriſti ſpiritu viuimus vita gratiæ, non carnalibus deſiderijs & oblectamentis dediti, ſed ſpiritalibus ſimus ſtudijs & exercitijs addicti, ita vt conuerſatio noſtra in cælis ſit & vita noſtra nuſquàm diſcrepet à voluntate ſpiritus ſancti. Audi Ambroſium in hunc locum: Hoc dicit Apoſtolus, inquit, quia ſi benè & honeſtè viuimus, bonos debemus habere & mores. Hoc eſt enim ſpiritu viuere, incontaminatam vitam habere: & ſic ſpiritu ambulamus, ſi paci ſtudeamus. hæc enim parit charitatem. *Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicem prouocantes, inuicem inuidentes.* Prorsùs magnificè, inquit hic Auguſtinus, & omninò diuino ordine, poſteaquàm inſtruxit eos (Galatas) aduersùs illos, à quibus in ſeruitutẽ legis ſeducebãtur, hoc in eis cauet, ne inſtructiores facti, & volẽtes iam calumnijs carnalium reſpondere, contentionibus ſtudeant, & appetitu inanis gloriæ, legis oneribus non ſeruientes, vanis cupiditatibus ſeruiãt. Hęc Auguſtinus. Chryſoſtomus hoc loco dicit inanẽ gloriam eſſe cauſam omniũ malorum. Baſilius Magnus in Conſtitutionibus Monaſticis, cap. 11. Fugiamus, inquit, inanem gloriam, dulcem ſpiritaliũ opum exſpoliatricem, iucundum animarum noſtrarũ hoſtem, tineam virtutum, blandiſsimam bonorum noſtrorũ deprædatricẽ, eandemque mellis illitu fraudis ſuæ veneni coloratricem, & mortiferi hominum mentibus poculi porrectricem, quod opinor ea de cauſa facit, vt vitio ſe illi auidiùs ingurgitẽt, nec vlla illius expleantur ſatietate. Dulce quid humana imperitis gloria eſt. Quin & qui ab hac captiui tenentur, ij facilimè ab ea impelluntur, vt à recto rerũ iudicio aberrent. Qui enim hanc concupiſcit, is ſpreto domeſticorũ conſilio, id tantummodò perfectum & magnifaciendũ iudicabit, quod apud imperitam ac promiſcuam multitudinẽ in admiratione eſſe animaduerterit. Hæc Baſilius, cuius ſi dicta probè inſpiciamus, inueniemus etiam impiorũ dogmatũ & hæreſum atq; ſectarum architectos vanæ gloriæ & popularis applauſus ſtudio potiſsimũ impelli, vt in multorũ perniciem prauos errores & quæ vulgo placeant dogmata comminiſcantur. *Hæreſiarchæ inanis gloriæ ſtudio ducuntur.* Inde adeò efficiũtur obſtinati, vt etiamſi ipſi ſe errare non neſciant, tamen ne deſinant eſſe apud homines in precio & admiratione, nullo pacto eò adduci ſe ſinant, vt ſuum errorẽ confiteantur & corrigant. Interim verò id genus ſuperbos & arrogantes homunciones euidentiſsimè præpotens Deus hac ſolet ratione pudefacere, & apud cordatos & æquos rerũ æſtimatores in ſummam ignominiam adducere, quòd ſinit eos à malis dæmonibus in varias pugnanteſq; opiniones diſtrahi, ita vt nulla ratione alij alios ſequi velint, ſed certatim noui quippiam ſinguli comminiſcantur, quod ab alijs planè diſcrepet, vt de ſuo nomine ſinguli ſuas conſtituãt ſynagogas, vnde incredibiles inter illos oriũtur inuidię, contẽtiones, mutuæ prouocationes & odia pluſquàm Vatiniana. His aũt malis ominibus facilè carerent, ſi humiles eſſent, & à vanę gloriæ & viliſsimæ laudis ſtudio alieni. Ex inanis enim gloriæ ſtudio, vt rectè inquit Chryſoſt. naſcitur inuidia: porrò ex inuidia hæc innumera mala. *Fratres, etſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpũales eſtis, huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, conſiderans teipſum, ne & tu tenteris.* Gal. 6. Nihil ſic probat ſpiritalẽ virũ, ait hic Auguſt. quàm peccati alieni tractatio, cùm liberationẽ eius potiùſquàm inſultationẽ, potiuſq; auxilia quàm conuicia meditatur, & quantùm facultas tribuitur, ſuſcipit. *Vir ſpiritalis vnde agnoſcatur.* Deinde ne ſibi quiſq; videatur inſtruere, etiam cùm proteruè exagitat irridetq; peccantẽ, aut ſuperbè tanquàm inſanabilẽ deteſtatur: In ſpiritu, inquit, manſuetudinis, intẽdens teipſum, ne & tu tenteris. Nihil enim ad miſericordiã ſic inclinat, quàm proprij periculi cogitatio. Ita eos nec deeſſe voluit fratrũ correptioni, nec ſtudere certamini. Pax igitur, & dilectio, & communis periculi cogitatio in corde reſeruetur: modꝰ aũt ſermonis, ſiue acriùs ſiue blandiùs ꝓferatur, ſicut ſalus eius quẽ corrigis videtur poſtulare, moderandus eſt. Et infrà: Nunquã alieni peccati obiurgandi ſuſcipiendũ eſt negotiũ, niſi cùm internis interrogationibꝰ examinantes noſtrã conſcientiam, liquidò nobis coram Deo reſponderimus, dilectione nos facere. *In obiurgãdis proximis quid obſeruadũ.* Quòd ſi conuicium, vel minæ, vel etiam perſecutiones eius, quem argueris, lacerauerint animũ, ſi adhuc ille per te ſanari poſſe videbitur, nihil reſpõdeas, donec ſaneris prior: ne fortè carnalibus motibus tuis ad nocendũ conſentias, & exhibeas linguam tuam arma iniquitatis peccato, ad reddẽdum malũ pro malo, aut maledictũ pro maledicto. Quicquid .n. lacerato animo dixeris, punientis eſt impetus, non charitas corrigentis. Hactenùs Auguſtinus. Ambroſij in hunc locum verba ſunt hæc: Nunc hos alloquitur, qui firmiores erant, ne inflatione bo-

næ vitæ eũ, qui forte à peccato circunuentus fuiſſet, ſpernendũ putarent & abijciendum. Ideoq; conſulendũ his. Cum manſuetudine enim prouocandi ſunt ad reformandos ſe: quia ſi acriùs authoritate fuerint correpti, nõ ſe patientur argui: ſed & defendere incipiẽt ſe, ne turpes videantur, & incipient peiores fieri. Tolle enim hominem à contentione & audacia, & habebis eum ſubiectum. Humilitas enim etiam ſuperbos ſolet inclinare. Hæc Ambroſ. *Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Christi.* Quoniam fieri non poteſt, inquit Chryſoſt. vt homo viuat abſq; defectu; admonet ne rigidi ſint expenſores alienorum delictorum, ſed tolerent etiam proximorũ defectus, vt & ipſorum delicta tolerentur ab alijs. Et Auguſtinus legem Chriſti, dicit legem Charitatis, additq;: Si aũt implet legem, qui diligit proximũ, dilectioq; proximi etiã in veterib⁹ ſcripturis maximè cõmendatur, in qua dilectione dicit alio loco idem Aplũs recapitulari omnia mãdata legis, manifeſtum eſt etiã illam ſcripturã, quæ priori populo data eſt, legem Chriſti eſſe, quam venit implere charitate, quæ nõ implebatur timore. Eadem igitur ſcriptura, & idem mandatum, cùm bonis terrenis inhiantes premit ſeruos, Teſtamentum vetus: cùm in bona æterna flagrantes erigit liberos, Teſtamentum nouum vocatur. Ita Auguſt. Quod autem dicitur, *Sic adimplebitis legem Christi*, Chryſoſtomus exponit, Simul omnes implete, vos inuicẽ ferendo. Velut, Ille eſt iracundus, tu ſomnolentus. Tolera igitur illius acrem impetũ, vt viciſſim ille tuã ferat ſegnitiem. Ita fiet, vt nec ille peccet, dũ abs te toleratur: neq; tu, dum in his, in quibus moleſtus es, ſuſtineris à fratre tuo. Ad hunc aũt modũ vobis inuicem, vbi lapſus imminet periculum, manum porrigentes, mutuis officijs implete legem, ſic vt vnuſquiſq; quod proximo deeſt, ſua tolerantia ſuppleat. Hæc ille. *Nã ſi quis exiſtimat ſe aliquid eſſe cùm nihil ſit, ipſe ſe ſeducit.* Verum eſt, ait Ambroſius, nec latet quenquam, quia ſi actus noſtros & mentem conſideremus, nulli nos anteponimus, nec facilè quenquã iudicamus. Qui enim extollitur quaſi aliquid ſit, errat: neſcit .n. quia de humilitate creſcitur. Verba .n. Saluatoris & geſta ante oculos non habet, qui cũ ſit omniũ Dominus, humiliauit ſe, vt nobis formam daret, quid ſequi deberemus, ſi creſcere velimus: & ſi nos erigeremus, inclinaremur: quod facit imperitia cordis inflati, vt apud homines commendatior videatur. Spernẽs enim & deſpiciẽs peccatores, iuſtũ ſe videri contendit, ſicut & phariſæus ille, quẽ Domin⁹ denotat. Nunquid nõ verè hic imperitus eſt, qui præſentis gloriæ cupid⁹ eſt? Nunquid nõ verè de futuris deſperãs, qui mercedem iuſtitiæ in præſenti vult conſequi? Quare? Quia nõ eſt iuſtus in opere, ſed per fallaciã fingit iuſtitiam. Qui enim vult iuſtus eſſe, alterum ſibi præponit, vt verè iuſtus ſit. Vnuſquiſq; .n. plus mala ſua nouit, quàm alterius. Ita Ambroſ. *Opus aũt ſuũ*

Comitas erga peccantes.

Lex Christi.

Rom. 13.

Humilitate creſcimus.

Luc. 18.

probet vnuſquiſq; & ſic in ſemetipſo tantùm habebit glo-riam, & non in altero. Hic oſtendit, ait Chryſoſto. quòd oportet nos vitæ noſtræ expẽſores eſſe, nec leuiter, ſed exacta cura probare quæ nobis geſta ſunt: videlicet, feciſti boni quippiã, conſidera ne forte ꝓpter inanẽ gloriã, ne propter neceſsitatẽ, ne in odiũ, ne per ſimulationẽ, ne ob aliã aliquã cauſam humanam. Sicut enim aurũ videtur quidem eſſe ſplendidũ, priuſquã mittatur in fornacem, verùm vbi traditũ fuerit igni, tum verò certò dignoſcitur, eo quod adulterinũ eſt, ab eo quod eſt ſyncerum ſeparato. Sic & noſtra opera, vbi diligenter examinaueris, tũ euidenter retegentur, videbimusq; noſipſos multis criminibus obnoxios eſſe. Hæc Chryſoſt. Docet nos hic Apoſtoli locus, vt is qui ſibi benè conſcius eſt ob vitã ex Dei voluntate traductã, non debeat vanas hominũ laudes appetere, qđ ſtultiſsimũ eſt, ſed gloriari in Domino, & frui bono teſtimonio conſcientiæ ſuæ, ſicut ipſe Aplũs alibi dicit: Gloria noſtra hæc eſt, teſtimoniũ cõſcientiæ noſtræ. Et habet reuerã animus ſibi benè conſcius verã ac ſolidam gloriam in Deo ſuo, cui totũ fert acceptũ quicquid habet boni: hominũ verò laudes non appetit, quia vanæ ſunt, & non mediocriter perniciosæ illis, qui ijs delectentur. *Vnuſquiſq; enim onus ſuũ portabit.* Hoc q; ſapienter ſecũ ipſe perpendit, non facilè inaniter gloriatur. Scit .n. alia eſſe Dei iudicia, alia hominũ: ſcit ſe habere onera ſua, quę portet in illo ęquiſsimo Dei iudicio: ſemperque intentus in mala ſua quæ ſe feciſſe nouit, nõ ſe effert nec iactitat, ob bona quę fecit. Eiuſmodi cogitatio hominem ſeruat à pernicioſiſsima animi elatione, quæ deſtructrix eſt & diſsipatrix omniũ Dei donorũ. *Cõmunicet aũt is, qui catechizatur verbo, ei qui ſe catechizat in omnibus bonis.* Illud vſitatũ præceptũ eſt, inquit Aguſt. vt prædicatori verbi Dei prębeat neceſſaria cui prędicatur. Cõſentit Auguſtino Chryſoſt. hunc locum ita exponens: Hic iam de doctorib⁹ loquitur Aplũs. Vult enim illos diligenter curari ab his, quos inſtituũt. Et quamobrem, inquit? Chriſtus hoc ita præſcripſit & in nouo Teſtamento lex hæc poſita eſt, vt qui Euangeliũ prædicant, ex Euangelio viuant: & in veteri ſimiliter multi prouentus erant Leuitis è ſubditis. *Nolite errare: Deus non irridetur.* Homo hominem fallere poteſt, Deum fallere nemo poteſt. Locus hic etiam illos perſtringere videtur, qui fortaſsis per mendacium ſuæ tenacitati paupertatem prætexentes, nolint illis, à quibus pro concione docentur & ſacramenta accipiunt, temporale ſubſidium præbere: qui etſi hominibus nõ ſe mentiri perſuadere queant, fruſtrà tamen Deo imponere nituntur. *Quæ enim ſeminauerit homo, hæc & metet. Quoniã qui ſeminat in carne ſua, de carne & metet corruptionẽ.* Quemadmodũ in ſemente, ait Chryſoſto. qui ſeminat, non poteſt ex ordeo metere triticũ, eò quòd oporteat & ſementem & meſſem eiuſdem eſſe generis, ſic & in operibus. Qui in carne depoſuerit delicias, temu-

temulentiam, concupiſcentiam abſurdam, quæ hinc prouenĩũt, metet. Quæ aũt ſunt iſta? Supplicium, vltio, probrum, riſus, corruptio. Siquidem menſarum ſumptuoſarum, & condimentorum nullus alius prouẽtus eſt, quàm corruptio. Nam ſimul & ipſa corrumpuntur, & corrũpũt corpora. *Qui aũt ſeminat in ſpiritu, de ſpiritu metet vitã æternã.* Seminatio in ſpiritu eſt, inquit hic Auguſt. ex fide cum charitate ſeruire iuſtitiæ, & nõ obaudire deſiderijs peccati, quanuis de mortali carne exiſtentibus. Meſſis aũt vitæ æternæ, cũ inimica nouiſsima deſtruetur mors, & abſorbebitur mortale à vita, & corruptibile hoc induet incorruptionẽ. In hoc ergo tertio gradu, quo ſub gratia ſumus, ſeminamus in lachrymis, cùm exiſtũt deſideria de animali corpore, quibus nõ conſentiẽdo renitemur, vt in gaudio metamus, cùm etiam reformato corpore, ex nulla parte hominis vlla nos ſolicitabit moleſtia, vllmúue tentationis periculum. Huic ſententiæ propheta cõcinit, dicẽs, Qui ſeminat in lachrymis, in gaudio metet. Benè aũt ſeminare .i. benè operari, faciliùs eſt quàm in eo perſeuerare. Fructus enim ſolet laborem conſolari. Meſsis autẽ noſtra in fine promittitur: & ideò perſeuerantia opus eſt. Qui .n. perſeuerauerit vſq; in finem, hic ſaluus erit. Hæc Auguſtin. *Bonũ aũt facientes nõ deficiamus: tempore enim ſuo metemus nõ deficientes.* Cohortatur eos ad ſtudium perſeuerantiæ, inquit D. Hieron. qui in hac vita mercedem boni operis expectant, neſciẽtes quia ſicut in ſemine aliud ſationis, aliud meſsis eſt tẽpus: ſic & in præſenti vita, ſementem eſſe opera, quæ vel in ſpũ, vel in carne metãtur: meſſem verò, futurum iudicium: & pro qualitate vel diuerſitate ſementis, diuerſas nos facere meſſuras, centeſimum, & ſexageſimum, & triceſimum fructũ: quam ſegetem nemo poteſt metere deficiẽs. Qui enim perſeuerauerit vſq; in finẽ, hic ſaluus erit: ſicut & alio loco præcipitur: Eſto non deficiens. Quale eſt aũt, vt cùm peccatores quotidiè in malis operibus augeantur, nos in bono opere laſſemur? Hæc ille. *Ergo dũ tẽpus habemus, operemur bonum ad omnes, maximè aũt ad domeſticos fidei.* Tempus ſementis, vt diximus, ait idem Hieron. tempus eſt præſens & vita quam currimus. In hac licet nobis quod volumus ſeminare. Cùm iſta vita tranſierit, operandi tempus aufertur. Ira ipſa & libido, & iniuria, quæ deſiderant vltionẽ: ſi me refrænem, ſi propter Deum taceam, ſi per ſingulos cõmotionis aculeos & incentiua vitiorum Dei deſuper me videtis recorder, fiũt mihi occaſio triumphorum. Ne dicamus in largiendo, Ille eſt amicus, hunc neſcio: hic debet accipere, iſte contemni. Imitemur patrem noſtrum, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos. Fons bonitatis omnib. patet. Seruus & liber, plebeius & rex, diues & pauper ex eo ſimiliter bibũt. Lucerna cùm accenſa fuerit in domo, omnib⁹ lucet æqualiter. Quòd ſi in cunctos indifferenter liberalitatis fræna laxantur, quanto magis in domeſticos fidei, & in Chriſtianos, qui eundem habẽt patrem, eiuſdem magiſtri appellatione cẽſentur? Hæc ille. Faxit præpotens Deus, vt perpetim memores lectionis huius, illi conuenienter viuamus, Amen.

Seminatio in ſpiritu.

1.Cor.15.

Pſal.125.

Matt.10.et 24.

Ibidem. Gal.2.

Tempus ſeminandi.

Mat.5.

DOMINICA EADEM,

Matth. VI.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget: aut vnum ſuſtinebit, & alterum contẽnet. Et reliq. Homilia beati Auguſtini epiſcopi.

HAec verba diligenter conſideranda ſunt. Nam qui ſint duo dñi, deinceps oſtẽdit, cùm dicit: *Non poteſtis Deo ſeruire & mammonæ.* Mammona apud Hebræos diuitiæ appellari dicuntur. Congruit & Punicum nomẽ: nam lucrũ Punicè Mammon dicitur. Sed qui ſeruit mammonæ, illi vtiq; ſeruit, qui reb⁹ iſtis terrenis merito ſuę peruerſitatis prępoſitus, magiſtratus huius ſeculi à Domino dicitur. *Aut enim vnum odio habebit homo, & alterum diliget*, id eſt, Deum: *aut alterum patietur, & alterum cõtemnet.* Patitur enim durũ & pernicioſum dominum, quiſquis ſeruit mammonæ: ſua enim cupiditate implicatus, ſubditur diabolo, & non eum diligit. Quis enim eſt qui diligit diabolum? ſed tamen patitur: ſicut in maiore aliqua domo, qui ancillæ alienæ coniunctus eſt, propter cupiditatem ſuam durã patitur ſeruitutem, etiamſi non diligat eum, cuius ancillam diligit. Alterũ autẽ contẽnet, dicit, nõ, odio habebit. Nullius enim verè conſciẽtia Deum poteſt odiſſe. Contẽnit autẽ, id eſt, non timet, cùm quaſi de eius bonitate ſecurus eſt. Ab hac negligentia & pernicioſa ſecuritate reuocat ſpũſſanctus, cùm per ꝓphetam dicit: Fili, ne adijcias peccatũ ſuper peccatum, & ne dicas, Miſeratio Dei magna eſt: ignorans quia patientia Dei ad pœnitentiam te adducit. Cuius .n. tanta miſericordia cõmendari poteſt, quàm eius qui omnia donat peccata conuerſis, & oleaſtrum facit participem pinguedinis oliuæ? Et cuius tãta ſeueritas, quàm eius qui naturalibus ramis non pepercit, ſed propter infidelitatem fregit illos? Sed quiſquis vult diligere Deum, & cauere ne offendat, nõ ſe arbitretur duobus dominis poſſe ſeruire, & intentionem cordis ſui rectam ab omni duplicitate explicet. Ita enim ſentiet de Domino in bonitate, & in ſimplicitate cordis quæret illũ. *Ideo (inquit) dico vobis, non habere ſolicitudinem animæ veſtræ quid edatis, neq; corpori veſtro quid induatis:* ne fortè quãuis iam ſuperflua non quærãtur, propter ipſa neceſſaria cor duplicetur, & ad ipſa conquirẽda noſtra detorqueatur intentio, cùm quaſi miſericorditer aliquid operamur: id eſt, vt cũ cõſulere alicui videri volumus, noſtrum emolumẽtum ibi potiùs, quàm illius vtilitatem attendamus: & ideò nobis non videamur peccare, quia non ſuperflua,

Lib. 2. De Serm Domini in monte.

Mãmona quid ſignificet.

Ioan.12.

Vide Auguſt. lib.1. Retract. cap.19.

Eccleſ.5.

Rom.2.

Rom.11.

Sap.1.

flua, ſed neceſſaria ſunt quæ conſequi volumus. Dominus autem admonet, vt meminerimus multo amplius nobis Deum dediſſe, quòd nos fecit & compoſuit ex anima & corpore, quàm eſt alimentum atque tegumentum, quorum curam nos duplicare cor non vult. *Nonne anima* (*inquit*) *plus eſt, quàm eſca?* Vt tu intelligas eum, qui dedit animam, multo faciliùs eſcam eſſe daturum. *Et corpus quàm veſtimentum*, id eſt, plus eſt, vt ſimiliter intelligas eum qui corpus dedit, multo faciliùs daturum eſſe veſtimentum. Quo loco quæri ſolet, vtrùm & ad animam cibus iſte pertineat, cùm anima incorporea ſit, iſte autē cibus corporeus. *Anima, pro vita.* Sed animam hoc loco pro iſta vita poſitam nouerimus, cuius retinaculum eſt alimentum iſtud corporeum. Secundùm hanc ſignificationē dictum eſt etiam illud: *Ioan. 12.* Qui amat animam ſuam, perdet illam. Quod niſi de hac vita acceperimus, quā oportet pro regno Dei perdere, quod potuiſſe martyres claruit, contrariū hoc præceptum erit illi ſententiæ, qua dictū eſt: *Matt. 16.* Quid prodeſt homini ſi totum mundū lucretur, animæ autē ſuæ detrimentū faciat? *Reſpicite* (*inquit*) *volatilia cæli, quoniam non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea ſua, & pater veſter cæleſtis paſcit ea. Nonne vos pluris eſtis illis?* id eſt, cariùs vos valetis? quia vtiq; rationale animal, ſicuti eſt homo, ſublimiùs ordinatum eſt in rerum natura, quam irrationabilia, ſicut ſunt aues. *Quis autem veſtrum* (*inquit*) *curans poteſt adijcere ad ſtaturam ſuam cubitum vnum? Et de veſtimento quid ſoliciti eſtis*, id eſt, cuius poteſtate atq; dominatu factū eſt, vt ad hanc ſtaturā corpus veſtrū perduceretur, eius prouidētia etiam veſtiri poteſt. Non autē veſtra cura factū eſſe, vt ad hanc ſtaturam veniret corpus veſtrū, ex hoc intelligi poteſt, quod ſi curetis & velitis adijcere vnū cubitū huic ſtaturæ, non poteſtis. Illi ergo etiam tegēdi corporis curā relinquite, cuius videtis cura factū eſſe, vt tātæ ſtaturæ corpus habeatis. Dandū aūt erat etiam documētum ꝓpter veſtimētum, ſicut datū eſt propter alimētum. Itaq; ſequitur, & dicit: *Nō omnia trahenda ad allegorias.* *Conſiderate lilia agri quomodo creſcūt: nō laborāt, neq; nēt, dico aūt vobis, quoniā nec Salomon in omni gloria ſua ſic veſtitus eſt, ſicut vnū ex iſtis. Si aūt fœnū agri quod hodiè eſt, & cras in clibanum mittitur,* *Luc. 18.* *Deus ſic veſtit, quanto magis vos modicæ fidei?* Sed illa documenta nō ſic allegoricè diſcutiēda ſunt, vt quæramus quid ſignificēt aues cæli aut lilia agri. Poſita ſunt .n. vt de rebus minoribus maiora perſuaderentur: ſicut eſt illud de iudice, qui nec Deū timebat, nec hominē reuerebatur, & tamē ſæpè interpellanti viduæ ceſſit, vt eius cauſam conſideraret, nō ꝓpter pietatē aut humanitatē, ſed ne tædium pateretur. Non enim vllo modo ille iniuſtus iudex perſonā Dei allegoricè ſuſtinet, ſed tamē quantùm Deus, qui bonus & iuſtus eſt, curet deprecātes ſe, hinc conijci Dominus voluit, quod nec iniuſtus homo eos, qui illū aſsiduis precibus tundūt, vel propter tædium deuitandū poteſt contēnere. *Nolite ergo inquit, ſoliciti eſſe, dicentes: Quid edemus, aut quid bibemus, aut quo veſtiemur? Hæc .n. omnia gētes inquirūt. Scit enim pater veſter, quia horū omniū indigetis. Quærite primùm regnum Dei & iuſtitiā eius, & hæc omnia apponentur vobis.* Hic manifeſtiſsimè oſtēdit, non hæc eſſe appetenda tanquam talia noſtra bona, vt propter ipſa debeamus benefacere ſi quid facimus, ſed tamē eſſe neceſſaria. Quid enim interſit inter bonū quod appetendū eſt, & neceſſariū quod ſumēdum eſt, hac ſentētia declarauit, cùm ait: *Quærite primùm regnum Dei, & iuſtitiam eius, & hæc omnia apponentur vobis.* Regnum ergo & iuſtitia Dei, bonum noſtrum eſt, & hoc appetēdum, *Regnū & iuſtitia Dei, bonū noſtrum.* & ibi finis conſtituendus, propter quod omnia faciamus quæcunq; facimus. Sed quia in hac vita militamus, vt ad illud regnum peruenire poſsimus, quæ vita ſine his neceſſarijs agi non poteſt, Apponentur vobis hæc, inquit: ſed vos regnum Dei & iuſtitiā eius primùm quærite. Cùm enim dicit illud primùm, ſignificauit quia hoc poſteriùs quærendum eſt, non tempore, ſed dignitate. Illud tanquàm bonum noſtrum, hoc tanquā neceſſarium noſtrum: neceſſariū aūt propter illud bonum. Neq; enim (verbi gratia) ideò debemus euangelizare, vt manducemus: ſed ideò manducare, vt euangelizemus. Nam ſi proptereà euangelizamus vt manducemus, vilius habemus euāgelium quàm cibum: & erit iam bonum noſtrū in manducando, neceſſarium aūt in euangelizādo. Quod etiam Aplūs prohibet, cùm dicit, licere *1. Cor. 9.* ſibi quidē & permiſſum eſſe à Domino, vt qui euangeliū annūciant, de euangelio viuant: id eſt, de euangelio habeant ea, quæ huic vitæ ſunt neceſſaria, ſed tamē ſe non eſſe abuſum hac poteſtate. Erant .n. multi, qui occaſionem habere cupiebant acquirēdi ac vendendi euangelium, quibus eam volens Aplūs amputare, manibus ſuis victū ſuum tolerauit. De his enim alio loco dicit, Vt *2. Cor. 11.* amputē occaſionem ijs, qui quærunt occaſionē: quanquam etiamſi vt cæteri Apoſtoli, permiſſu Domini de euangelio viueret, non in eo victu finē conſtitueret euangelizandi, ſed magis ipſius victus ſui finē in euangelio collocaret: id eſt, vt ſuperiùs dixi, non ideò euangelizaret, vt perueniret ad cibū, & ſi qua ſunt alia neceſſaria: ſed ideò iſta ſumeret, vt illud impleret, ne non volēs, ſed neceſsitate euangelizaret. Hoc enim improbat, cùm dicit: *1. Cor. 9.* Neſcitis quoniam qui in tēplo operantur, quæ de tēplo ſunt, edunt: & qui altario deſeruiunt, altario comparticipantur? Sic & Dominus ordinauit his qui euangelium annūciant, de euangelio viuere: ego aūt nullius horum vſus ſum. Hinc oſtendit permiſſum eſſe, non iuſſum: alioquìn contra præceptum Domini feciſſe tenebitur. *Ibidem.* Deinde ſequitur & dicit: Non aūt ſcripſi hæc, vt ita fiant in me. Bonum eſt mihi magis mori, quàm vt gloriam meam quiſquam inanē faciat. Hoc dixit, quia iam ſtatuerat propter quoſdam occaſionē quærentes, manibus ſuis victū trāſigere. Si enim euangelizauero, inquit, nō

eſt

eſt mihi gloria: id eſt, ſi euangelizauero vt iſta fiant in me, id eſt, ſi propterea euangelizauero, vt ad illa perueniam, & finem euangelij in cibo & potu & veſtitu collocauero. Sed quare non eſt ei gloria? Neceſsitas enim, inquit, mihi incumbit: id eſt, vt ideò euangelizem, quia vnde viuam non habeo, vt acquiram temporalẽ fructum de prædicatione æternorũ. Sic enim iam neceſsitas erit in euangelio, non voluntas. Væ enim mihi eſt, inquit, ſi non euangelizauero. Sed quomodò debet euangelizare? Scilicet vt in ipſo euangelio, & in regno Dei ponat mercedem. Ita enim poteſt non coactus euangelizare, ſed volẽs. Si enim volens, inquit, hoc facio, mercedem habeo: ſi autẽ inuitus, diſpenſatio mihi credita eſt: id eſt, ſi coactus inopia earum rerum, quæ temporali vitæ ſunt neceſſariæ, prædico euangelium, alij per me habebunt mercedẽ Euangelij, qui Euangelium ipſum me prædicante diligunt: ego autẽ non habebo, quia non ipſum Euangeliũ diligo, ſed eius precium in illis temporalibus cõſtitutum. Quod nefas eſt fieri, vt non tanquã filius miniſtret quiſque Euangelium, ſed tanquam ſeruus, cui diſpẽſatio credita eſt: vt tanquam alienum eroget, nihil inde ipſe accipiat præter cibaria, quæ non de participatione regni, ſed ad ſuſtentaculũ miſeræ ſeruitutis dantur extrinſecùs. Quanquàm alio loco diſpenſatorem ſe dicat. Poteſt enim & ſeruus in filiorum numerum adoptatus, eam rẽ in qua cohæredis ſortem meruit, fideliter diſpẽſare participibus ſuis. Sed nunc vbi ait, Si autẽ inuitus, diſpẽſatio mihi credita eſt: talem diſpẽſatorem intelligi voluit, qui alienum diſpenſat, vnde ipſe nihil accipiat. Ergo quęcunq; res propter aliud aliquid quæritur, ſine dubio inferior eſt quàm id, propter quod quæritur, & ideò illud primùm eſt, propter quod iſtam rẽ quæris, non iſta res quã propter illud quæris. Quapropter ſi Euangeliũ & regnum Dei propter cibum quærimus, priorẽ facimus cibum, & poſterius regnũ Dei, ita vt ſi non deſit cibus, non quæramus regnum Dei. Hoc eſt ergo primùm quærere cibũ, & deinde regnum Dei: id eſt, hoc priori loco ponere, illud poſteriori. Si aũt ideò quæramus cibũ, vt habeamus regnum Dei, faciamus quod dictũ eſt: Quærite primùm regnum Dei, & iuſtitiam eius, & hæc omnia apponentur vobis. Quærẽtibus enim primùm regnum & iuſtitiam Dei, id eſt, hæc præponentibus cæteris rebus, vt propter hæc cætera quæramus, non debet ſubeſſe ſolicitudo, ne illa deſint quæ huic vitæ propter regnũ Dei ſunt neceſſaria. Dixit.n. ſuperiùs: Scit enim pater veſter, quia horum omnium indigetis. Et ideò cùm dixiſſet: Quærite primùm regnũ Dei, & iuſtitiam eius, non dixit: Deinde iſta quærite, quamuis ſint neceſſaria, ſed ait: Hæc omnia apponẽtur vobis, id eſt, conſequentur, ſi illa quæratis, ſine vllo veſtro impedimẽto: ne cùm iſta quæritis, illinc auertamini: aut ne duos fines conſtituatis, vt & regnum Dei propter ſe appetatis, & iſta neceſſaria, ſed hæc potiùs propter illud. Ita vobis non deerunt, quia non poteſtis duobus dominis ſeruire. Duobus aũt dominis ſeruire conatur, qui & regnum Dei pro magno bono appetit, & hæc tẽporalia. Non poteſt aũt ſimplicem habere oculũ, & vni domino Deo ſeruire, niſi quęcunq; ſunt cætera, ſi ſunt neceſſaria, propter hoc vnum aſſumat, id eſt, propter regnũ Dei. Sicut aũt oẽs militantes accipiunt annonam & ſtipẽdium, ſic oẽs euangelizantes accipiunt victum & tegumẽtum. Sed non oẽs propter ſalutẽ reipub. militãt, ſed propter illa quæ accipiunt: ſic non oẽs propter ſalutem Eccleſię miniſtrant Deo, ſed ꝓpter hæc tẽporalia, quæ tãquàm annonam & ſtipẽdia cõſequuntur, aut & propter hoc & ꝓpter illud. Sed ſuprà iam dictũ eſt, Non poteſtis duobus dominis ſeruire. Ergo ſimplici corde tantummodò propter regnum Dei debemus operari bonum ad omnes: non autẽ in hac operatione vel ſolam, vel cum regno Dei mercedem temporalẽ cogitare. Quorum omnium temporalium nomine, craſtinũ poſuit, dicẽs: Nolite ergo ſoliciti eſſe de craſtino. Non enim dicitur craſtinus dies, niſi in tempore, vbi præterito ſuccedit futurum. Ergo cùm aliquid boni operamur, non tẽporalia, ſed æterna cogitemus. Tunc erit illud bonum & perfectum opus.

Scopus eorum, qui Euangeliũ prædicant.

1. Cor. 4.

Duobus dominis ſeruire.

Simplex animi intentio.

EADEM DOMINICA, Matth. VI.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Nemo poteſt duobus dominis ſeruire, Et reliq. Homilia Erici.

DOminus ad hoc homo factus eſt, vt nos de poteſtate tenebrarum eriperet, & regnum Deo patri nos faceret. Ait enim ipſe in quodam Euangelij loco parabolicẽs loquẽs, quòd homo quidam nobilis abijt in regionem longinquam, accipere ſibi regnum. Quibus verbis nullum alium quàm ſeipſum intelligi voluit, qui ad hoc de cæleſtibus in hanc ærumnarum ac mortis regionem venire dignatus eſt, vt imperium diaboli, quod fœdere quodã peccati, mortiſq; æternæ pacto perſuaſerat, diſsiparet, & regnum ſuum iuſtitiæ ac manſuetudinis legibus exaltaret. Cùm ergo iam multi à regno diaboli deficerẽt, & edictis cæleſtibus parẽtes, fidei ſigna prompta deuotione ſubirent, hac oratione eos rex ille victorioſiſsimus alloquitur: *Nemo poteſt duobus dominis ſeruire.* Ac ſi verbis alijs ad ſpiritualis militiæ diſciplinam exhortans, dicat: Si perfectè mei imperij ius eligitis, oportet vt per omnia prioris domini ſeruitium abnuatis. Neq; enim ſimul vtriſq; obtemperari poteſt, cùm contraria ſibi ſint, quæ ego & quæ ille præcipimus. Ego deniq; quæ ſanctitatis atq; honeſtatis ſunt iubeo impleri, ille turpia omnia atque honeſta-

Luc. 19.

Chriſtus cur in terras venerit

Contraria Chriſti & ſatanæ iuſſa.

ti repugnantia præcipit exerceri. Ego virtutum arma meũ militem pro manſuetudine humilitateq; ſeruanda alacriter excipere, ille cogit ſuos pro ſuperbia mortem inſontibus irrogare. Quomodo ergo poteſt ambobus par exhiberi famulatus, quorum diſpar eſt dominatus? Hæc verba redemptoris noſtri ad curas iſtius ſeculi euitandas nos inſtruũt, & vt contemnere temporalia, & cæleſtia ſtudeamus ſemper appetere, exhortatur: *Nemo* (inquit) *poteſt duobus dominis ſeruire.* Quę ſententia iuxta literam apertiſsimè, etiam non expoſita claret, quia nemo ſcilicet duobus dominis carnalibus ita poteſt ſeruire, vt ambobus æqualiter placeat, vtriſque æqualiter obſequatur. Vnde ſubditur: *Aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget: aut vnum ſuſtinebit, & alterum contemnet.* Spirituali verò intellectu qui ſint iſti duo dñi, ſubſequẽter oſtendit, cùm ſubdit: *Non poteſtis Deo ſeruire & mammonæ*: id eſt, Chriſto & diabolo. Quæ enim participatio Chriſto & diabolo? aut luci ad tenebras? Adhuc verò de duobus dominis ſequitur: *Aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget: aut vnum ſuſtinebit, & alterum contemnet.* Vnum odio habebit, ſi diabolum, qui odio habendus eſt, non per hoc quòd ſubſtantia, ſed per hoc quod malus eſt, oderit: & alterum diliget, id eſt, Chriſtum, qui velut manſuetus Dominus ſolummodò ſe diligi, ſolummodò ex affectu præcipit amari: Diliges, inquiens, Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua: Aut vnum ſuſtinebit, id eſt, diabolum tanquam durum & immitem dominum. Ipſe enim duriſsimis imperijs amatores ſeculi quatit, & poſtquam ſemel hominum dominari potuerit, etiam nolentem inuitumque ad malè agendum compellit: nec ſine grauiſsimis laboribus imperata peragunt. Frequenter enim exilia, naufragia, & rei familiaris damna, ipſam poſtremò mortem horum gratia perferunt. De talibus ſcriptura dicit: Vt malè agerent, laborauerunt. Hunc ergo talem dominũ ſuſtinent potiùs inuiti, quàm ſeruiunt ſubditi: quia poſtquam ſemel eius ſuper ſe dominium ſpontè ſuſceperunt, nunquam de cætero ſuis viribus, niſi ſola Dei validiſsima manu eripi poſſunt. Et alterum (inquit) contemnet, hoc eſt, Deum. Et notanda proprietas verborũ dominicorum. Cùm enim præmiſiſſet Dominus, dicens: Aut vnum odio habebit, & alterum diliget: non eſt ſubſecutus econtrà, vt diceret: Aut vnum diliget, id eſt, diabolũ: & alterum odio habebit, hoc eſt, Deum: quia nullius conſcientia quantumuis peruerſiſsima ad hoc poteſt erũpere, vt dicat ſe Deum odio habere, aut diabolum diligere. Contemnet verò, id eſt, non timebit. Contemnitur enim Deus ab illis, qui peccantes ſibi de impunitate ſcelerum blandiuntur, putantes aut neſcire ſua ſcelera Deum, aut viſa ſtatim indulgere: qui neſciũt quòd diſsimulando eos diuina bonitas ad pœnitentiam prouocet, dicente apoſtolo: An neſcis, quia patientia Dei ad pœnitentiam te adducit? Tu autem ſecundùm duritiam tuam, & cor impœnitens theſaurizas tibi iram in die iræ, & reuelationis iuſti iudicij Dei. Aliter: Conuenienter autem addidit, aut vnum ſuſtinendum, hoc eſt, diabolum, aut alterum contemnendum, videlicet Deum. Contemnit enim Deum, ſed tamen non odit, quiſquis præcepta illius contradicendo deſpicit. Suſtinet verò diabolum, tanquam ſi quis durum & crudelem habeat dominum, ſed tamen non diligit, quicunq; per cupiditatem diuitiarum illi ſe ſubdit, qui princeps huius mundi habetur, dicente Domino: Venit princeps huius mundi, & in me non habet quicquam. Sed licet illum ſuſtineat tanquam crudelem dominum, non tamen diligit. Verbi gratia: Si quis in maiori aliqua domo, ancillæ cuiuſlibet hominis potentis copulatur, etiá ſi non diligat eum cuius ancillam diligit, propter vim tamen ſuæ cupidinis duram ſuſtinet ſeruitutem, ſubijciẽdo ſe illi, cuius ancillam ſibi coniunctam diligit. Sic & homo diligens diuitias, ſeruus diaboli eſt, qui caput & princeps eſt amatorum mundi. Diuitias enim poſsidere, indifferens opus eſt. Nam nec diuiti obſunt opes, ſi eis benè vtatur: nec pauperem egeſtas commendabiliorem facit, ſi inter ſordes & inopiam peccata non caueat. *Non poteſtis Deo ſeruire & Mammonæ.* Mammona apud Hebræos vel Syrios, diuitiæ interpretatur Latinè: Punicè autem Mammon lucrum dicitur: vtrunque autem ad vnum finem pertinet. Et rectè auaritiam ſpecialiter poſuit, vt oſtenderet manifeſtè diuitiarum ſeruos, diaboli quoque ſeruos exiſtere. Nam & Apoſtolus auaritiam idolorum ſeruitutem vocare non dubitauit, dicens: Et auaritiam, quæ eſt idolorum ſeruitus. Quo loco ſolerter notandum, quia non dicitur, Non poteſtis Deo ſeruire & diuitias poſsidere: ſed, Non poteſtis Deo ſeruire & Mammonæ, id eſt, diuitijs. Multos enim ſanctorum patrum legimus temporaliter & diuitias habuiſſe, & nihilominùs Deo deſeruiſſe. Abraham nanq; ditiſsimus fuit, qui cum trecentis decem & octo vernaculis reges quinq; bellica expeditione ſuperauit, & Lot fratrem ſuũ à captiuitate exemit. Iob quoq; ille maximũ exemplũ patientiæ, inter omnes orientales diuitijs affluxiſſe, ſcripturæ teſtimonio declaratur. Quid de ſanctiſsimo Dauid dicemus, cui & diuitiarum copia, & imperij magnificentia ſuppeditabat, eique à ſubiectis per circuitum nationibus munera deferebantur? Sed iſti quanuìs habuerunt diuitias, non ſeruierunt diuitijs, ſed Deo: quia nequaquam ſpem ſuam diuitijs commiſerunt, nec cuſtodierunt eas vt ſerui, ſed ingenuè diſpenſauerunt vt domini, tenentes eas in vſu, non in deſiderio, & tanquam ex latere ſibi datas vtiliter diſponentes. Hinc B. Dauid quanuis in regni ſolio conſtitutus, quòd nihil in fallacibus diuitijs fideret oſtendebat, dicens: Egenus

2. Cor. 6.

Matt. 22.

Iugum duriſsimũ diabolicæ ſeruitutis.

Hier. 9.

Auguſt. id negat lib. 1. Retrac. ca. 19. licet anteà ſic ſenſerit.

Rom. 2.

Ioan. 14.

Amator pecuniæ, ſeruus ſatanæ

Col. 3.

Gen. 14.

Iob. 1.

genus ſum & pauper, ſicut omnes patres mei.
Diuites etiã vel qui erant, vel qui eſſe poterant,
alloquens dicebat: Diuitiæ ſi affluant, nolite cor
Pſal. 61. apponere. Quiſquis ergo cuſtodit diuitias vt ſer-
uus, & non diſtribuit vt dominus, ſeruus eſt di-
Seruus diuitiarum qui ſit. uitiarum: & ſeruiendo diuitijs, compellitur ſer-
uire diabolo, quia cupiditate diuitiarum impli-
catus, diabolo ſe ſubdit, qui merito ſuæ prauita-
tis terrenis rebus præpoſitus eſt, & à Domino
princeps huius ſeculi appellatur. Quapropter au
diant iſta diuites: & eligant magis Chriſti eſſe
ſerui, quàm mancipia diuitiarum. Diſcãt nõ in-
nitẽdum præſentibus, ſed ſpem omnem inſeren
Diuitiarũ vſus. dam perennibus, ſolumque ad hoc velle habere
diuitias, vt ſit vnde pauperum indigentia exple-
ri, vnde poſsint peccata redimi. *Ideò dico vobis, ne
ſoliciti ſitis animæ veſtræ quid manducetis, neq; corpori
veſtro quid induamini.* Tanquam dicat: Quia Deo
ſimul & cupiditatibus mundi ſeruire non pote-
ſtis, qui in incerto diuitiarũ confidere non debe-
tis, ideò dico vobis, ne ſoliciti ſitis in aggregãdis
diuitijs, quibus mẽs implicita alienetur ab amo-
re ſui creatoris. Quæri verò poteſt: vtrùm cibus
iſte corporeus ad animam, an ad corpus perti-
neat, cùm conſtet animam incorpoream, cibum
verò eſſe corporeum. Sed animæ nomine in ſcri-
Ioan. 12. ptura ſacra, vita præſens ſignari ſolet, iuxta quod
Dominus alibi ait: Qui amat animam ſuam,
Act. 20. hoc eſt, vitam ſuam, perdet eam. Et Apo-
ſtolus Paulus: Non facio, inquit, animam meam
precioſiorem quàm me. Ergo & hic anima hoc
ſenſu accipienda eſt, vt per animam præſens vi-
ta intelligatur, quæ alimentis ac veſtibus retine-
tur: cuius vinculum atque conciliatio quædam
eſt cibus iſte corporeus, cuius cauſa labor exer-
1. Tim. 6. cendus eſt ad eam ſuſtendandam: ſolicitudo aũt
tollenda, vt habentes victum & veſtitum, his
contenti ſimus. Siue anima pro ipſo corpore,
Gen. 46. quo continetur, eſt poſita, à parte videlicet to-
tum, ſicut legimus Iacob deſcendiſſe in Aegy-
ptum in animabus ſeptuaginta, cùm animas non
abſque corporibus deſcendiſſe manifeſtum ſit.
Cæterùm de ſpiritali cibo ac veſtimento valdè
nos oportet eſſe ſolicitos. Adhuc tamen ipſa
verba Domini ponderatiùs perpendenda ſunt.
Non enim ait, Ne quæratis quid manducetis,
aut quo induamini: ſed, Ne ſoliciti ſitis: ac pro-
Gen. 3. pterea non labor, ſed ſolicitudo prohibita eſt.
Sed cùm primo homini dictum ſit: In ſudore
vultus tui veſceris pane tuo: quid eſt quòd nunc
diſcipulis, immò cunctis fidelibus præcipit, ne
ſoliciti ſint quid manducare vel bibere vel in-
duere debeant? Nunquid prohibet hominem
laborare, qui priùs iuſsit in ſudore vultus pa-
nem comedere? Nequaquam. Cui etiam ob
hoc exercendi ruris & proſcindendi agri peritia
data eſt, vt labore proprio aleretur & veſtire-
tur. Sed in his præceptis dominicis illa differen-
tia eſt attendenda, vt ea, quæ ad cibum vel indu-
mentũ corporis ſunt neceſſaria, vnuſquiſq; pro-

curare ſtudeat, ne deficientibus his quæ natura-
lis fragilitas expetit, vtpotè ſine quibus non va-
let ſubſiſtere, etiam ipſa vita genuino adiutorio
priuata deficiat. Solicitudinem autem in his ad-
hibere vetat, quod intelligitur cura ſuperflua.
Vnde pulchrè hanc veteres ita definierũt, vt di- *Ita ferè*
cerent ſolicitudinem eſſe ægritudinem animi cũ *Cicero 4.*
immoderata cogitatione. Solicitudo ergo quaſi *Tuſc.*
res ſuperflua & plus iuſto anxia tollitur: labor
verò quaſi res neceſſaria exerceri permittitur.
In tãtùm deniq; laboris vſus minimè ꝓhibetur,
vt Pſalmiſta beatũ dicat, q ſuis laboribus paſci- *Pſal. 127.*
tur: & Apoſtolus laborandum manibus quod *Epheſ. 4.*
bonum eſt dicit, vt quis habeat vnde tribuat ne-
ceſsitatem patientibus. Quapropter labor exer-
cendus eſt, vt neceſsitas eluctetur: ſolicitudo tol-
lenda, qua non neceſsitati, ſed cupiditati conſu-
litur. *Nonne anima plùs eſt quàm eſca, & corpus plùs
quã veſtimentũ?* Ex his duabus ſubſtantijs conſtat
homo, anima videlicet & corpore. Omne quod
appetimus, aut propter ſe, aut propter aliud ap-
petimus. Propter ſe enim ſapiẽtia, quæ Deus eſt,
appetenda eſt: propter aliud verò, ſi quis (verbi
gratia) emplaſtra habere cupiat, non vt emplà-
ſtra poſsideat, ſed vt ex eis ſanitas corpori pro-
uideatur. Nemo verò dubitat majus eſſe illud
quod propter ſe, quàm illud quod propter aliud
quæritur. Datur ergo hic intelligi, animam plus
eſſe quàm eſcam, quòd ad hoc eſca requiritur,
vt vita præſens illa ſuſtentetur. Corpus quoque
plus quàm veſtimentum, quod idcircò requiri-
tur, vt nuditas illo tegatur. Admonet ergo nos
Dominus hac ſententia, vt meminerimus mul-
to amplius nobis Deum dediſſe in eo, quòd nos
cùm non eſſemus, compoſuit ex anima & cor-
pore, q̃ ſit alimentum & tegumentũ, vt ſit ſen-
ſus: Quia maiora nobis præſtitit, id eſt, corpus &
animam, præſtabit vtiq; & minora, victum vide-
licet & veſtitum. Quare ergo de minoribus ſoli-
citi ſumus, qui maiora percepimus? *Reſpicite vola-
tilia cœli, quoniam non ſerunt, neq; metunt, neq; con-
gregant in horrea, & pater veſter cœleſtis paſcit illa.*
Volatilia cœli, aues ꝑ hunc aërem diſcurſantes
appellat. Quicquid cœlo vicinꝰ eſt, cœlũ in ſcri-
pturis nuncupari conſueuit. Ducit nos Domi-
nus ad conſideranda minora opera, quatenùs ex
rebus minoribus maiora nobis faciliùs perſua-
deri poſsint. Nulli enim dubium eſt, quòd ho-
mo maius ſit, quàm aliquod volatile. Homo ad *Hominis*
Dei imaginem & ſimilitudinẽ factus eſt, vola- *præſtantia.*
tile verò creatura quidem eſt, ſed tamen irratio-
nalis, & cùm moritur, corpore & anima mori-
tur: homo verò quamuis moriatur corpore, a-
nima tamen viuit Deo. Ait ergo: Reſpicite, id
eſt, conſiderate volatilia cœli, quoniã non ſerũt,
.i. non ſeminant, neq; metunt, hoc eſt, non col-
ligunt, neq; congregant in horrea, videlicet in
granaria, & pater veſter cœleſtis paſcit illa, id eſt,
nutu Dei aluntur. Si ergo volatilia, quorũ mor-
talis eſt anima, prouidentia Dei creatoris alun-

tur, multo magis homines, quibus æternitas repromittitur, illius munificentia gubernantur. Quidam plus appetentes ſapere quàm oportet, voluerunt hunc locū allegorica interpretatione diſcutere, dicentes per volatilia cœli angelos deſignari, qui abſq; vlla cura viuentes, perpetua ſecuritate & quiete potiuntur: non attendentes quod ſequitur: *Nonne vos magis pluris eſtis illis?* Si ergo his volatilibus, quibus nulla colendi terras induſtria, nullus de ſegetum fœcunditate prouentus eſt, indeficientem diuina prouidentia ſufficit alimoniam, turpe eſt homines cauſa ſolicitudinis fatigari, quibus & elementorum temperies, & terrę fœcunditas famulatur. Et meritò talium imprudentia exemplo irrationabilium auium coërcetur, quia aues nil ſibi ſpeciale vendicant, neſciunt alijs inuidere: hi verò propria defendunt, qui communia amiſerunt. Ad ſuam proinde intuendam dignitatem, ad conſiderandam originem reuocantur, cùm ſubditur: *Nonne vos magis pluris eſtis illis?* Non dicit, Plures eſtis, quia plures ad numerum pertinet: ſed pluris, ad dignitatem reſpiciens, id eſt, carioris precij eſtis vos, & plus quàm illa valetis. Illa enim irrationabilia ſunt, nullo ſe intellectu regentia, quæ cùm moriuntur, corpore intereunt & anima: vos aūt ad imaginem Dei conditi, & ad æternitatem prædeſtinati, ac ſubliniùs in rerum natura compoſiti eſtis. Debetis ergo quid ſitis recolere, ne dum nimis terrenis dediti eſtis, in terrena & infima deficiatis. *Quis aūt veſtrum cogitās, poteſt adijcere ad ſtaturā ſuam cubitum vnum?* Vt faciliùs perſuaderet nobis poſsibilia ſine ſolicitudine, dedit etiam de impoſsibilibus exemplum: Quis, inquiens, veſtrum cogitans, poteſt adijcere ad ſtaturam ſuam cubitum vnum? Quaſi dicat: Si eſt aliquis veſtrum, qui ad ſtaturam ſuam vnum cubitum adijcere poſsit, vt vel longior vel latior videatur: cogitet & elaboret qui eiuſmodi eſt, qualiter illud paſcat & veſtiat, quod ipſe ſibi adiecit. Cæterùm quod Deus creauit, etiā ſine veſtra ſolicitudine veſtire ac paſcere procurabit. Nunc ergo quia neq; quod Deo minimū eſt, implere poteſtis, illius prouidentiæ curā tegendi & alendi corporis relinquite, qui fecit vt ad hanc ſtaturam veſtrū corpus perduceretur. Sed quia de alimentis datum fuerat documentum ex cōparatione volatilium cœli, dādum etiam erat & de veſtimentis exemplū collatione liliorū agri. Vnde ſequitur: *Et de veſtimento quid ſoliciti eſtis? Cōſiderate lilia agri quomodo creſcunt. Nō laborāt* in creſcendo, *neque nent*, id eſt, non filant, vt ſuo labore operiantur. Quo morali præcepto perſuademur, quia ſi etiam ea quæ ſunt ſenſu & ratione carentia, ſic Dei prouidentia veſtiuntur, vt nullo vſu vel ad gratiā egeant, vel ad ornatū: multo magis credas rationabilem hominem, ſi omnem ſui ſpem in Deo collocet, nunquam poſſe egere, eò quòd præſumpſerit de fauore diuino. Notandum verò, quòd lilia agri pro omnibus her-

Per cœli volatilia malè accipi angelos.

bis agri Dominus poſuit, quæ non laborant in creſcendo, neque nent, id eſt, fila non contorquent, vt pulchra ſibi indumenta coaptent. De quibus ſequitur: *Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria ſua coopertus eſt, ſicut vnū ex iſtis.* Speciali nota pro generali vſus eſt, quod in ſequentibus aperitur, vbi fœnum agri euidentiſſimè ponitur. Nec illud omittendū, quod quidam doctorum aſſerunt, nos hic angelorum exemplo eſſe prēmonitos. Dicunt enim non ocioſè accipiendum, quòd flos homini, vel certè plus quàm homini in Salomone confertur, qui pro ſui excellentia plus aliquid fuit quàm homo, adeò vt templum Deo conderet, & verum Salomonem, hoc eſt, Chriſtum, in myſterio figuraret. Ergo per lilia, angelorum cœleſtium expreſſa eſt gloria, quorum & claritate ornamur, & odore ſanctitatis delectamur. Hæc ergo lilia, angelica ſcilicet illa agmina, nulla ſolicitudine præpediuntur, nullo laboris vſu exercentur, ſed diuinæ libertatis gratiam, & cœleſtis ſeruant dona naturæ. Addendum etiam, quòd lilia nullū requirant cultum, nec erga generationem huius floris, ſicut erga prouentum fructuum cæterorum, redeat actus in orbem ſolicitis labor agricolis. Et licet demiſſo flore, id quod extrinſecùs eſt, videatur areſcere, interiùs tamen radicis virtute alitur, & mox verni temporis prouocata blanditijs, floris ſui honore veſtitur. Sic & angelicæ dignitates ex ea quam adeptæ ſunt originis ſuæ ſorte, vt ſint ſemper accipiunt. His ego floribus Salomon quanquàm magno decore circundatus, componi non poteſt, quia licet infirmitatem naturæ corporeæ virtute quadam mentis & operum gloria exornaret, nullatenùs angelicæ potuit comparari celſitudini, quæ humanæ fragilitatis expers, incorruptæ bonitatis ornatum ſeruaret. Hanc immortalitatis pulchritudinem, hunc incorruptibilem habitum, in reſurrectione ſe Dominus electis daturū repromittit, dicens: Erunt ſicut angeli Dei in cœlo. *Dico autē vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria ſua coopertus eſt, ſicut vnū ex iſtis.* Inter omnes reges Iſraëlitarum Salomonem ditiſsimum fuiſſe, regum narrat hiſtoria. Qui inter reliquas dignitatum diuitias, præcipuè decore veſtium, ac diuerſitate cum precioſitate pollebat, adeò vt ſingula miniſtrantium officia, cum omnibus ſibi ſubiectis, proprijs ac ſingularibus vterentur indumentis. Vnde & de regina Saba, quæ à finibus terræ venerat audire ſapientiam eius, legitur: Quia videns ordinem miniſtrorum, & veſtes quibus in miniſterio vtebantur, non habebat vltrà ſpiritum. Sed quanuìs tanto honore ac ſplendore veſtium fuerit decoratus, non eſt tamen tanta pulchritudine coopertus, ſicut vnum ex iſtis, ſubauditur, lilijs. Et reuerà quæ textura aut pictura texentium mulierum, valet florum pulchritudini coæquari? Quid enim ſic rubet vt roſa? Quid ita candet

Hæc Lili[a] ... gelorum agmina.

Matth. 2[2]

3. Reg. 1[0]

Natura vincit artem.

det vt lilium? Iam verò violæ colorem pulcherrimum, nulla purpura ſuperare, nulla valet tinctura ſupergredi. Quod autem ait: *Nec Salomõ in omni gloria ſua coopertus eſt ſicut vnum ex iſtis*: in omni gloria dicit, id eſt, in magnitudine regni, in pulchritudine deliciarum; vel, vt diximus, in diſtinctione & varietate veſtium. Cur autem hanc de deliciis ſimilitudiné præmiſerit, ſubdendo manifeſtat: *Si autem fœnum agri quod hodiè eſt, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit, quanto magis vos minimæ fidei?* Fœnum agri idẽ appellat, quod & ſuperius lilia agri, omnes ſcilicet herbas pulchris coloribus decoratas. Hoc autem aduerbium quod eſt, cras, non ſemper pro ſuccedenti die, ſed aliquando etiam pro futuro tempore in ſcripturis poni ſolet, iuxta illud qđ Samuel à pythoniſſa excitatus, Sauli ait: Cras tu & filij tui mecum eritis. Et Iacob: Exaudiet, inquit, me cras iuſtitia mea. Sic ergo & hic quod dicitur, Cras in clibanum mittitur, de futuro tempore intelligi debet, & eſt ſenſus: Si Deus ea quæ citò decidunt & marceſcunt, fœnum videlicet, quod hodiè eſt in ſua viriditate, & cras in clibanũ, id eſt, in ignem mittitur, tanto decore circundat: quanto impenſiore diligentia ea quæ vobis neceſſaria ſunt prouidebit, qui ad æternã hæreditatem præparati eſtis? Quod quia non vt oportet creditis, ſed adhuc ambigitis, idcircò minimæ fidei eſtis. Minimos autem fide appellat Apoſtolos, qui necdum fidei perfectę culmen ſubierant. Vnde & Domino dicebant: Auge nobis fidem. *Nolite ergo ſoliciti eſſe dicentes, Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur?* Notandum ꝙ non ait, Nolite quærere, vel ſoliciti eſſe de cibo aut potu, ſed quid (inquit) manducetis aut bibatis. Vbi illi propriè notantur, qui in congregationibus conſtituti, ſpreta communione aliorum, qui ſub vno præpoſito generaliter alũtur, aut veſtiũtur, lautiora vel auſteriora præ cæteris cum quibus habitant, alimenta vel indumenta requirunt, vt per hoc vel potentiores cæteris, vel fortiores æſtimentur. Vtrunq; ſanè reprehenſibile, vtrunq; notabile: quia & de nimis ſuperbo habitu elatio gignitur, & de nimis abiecto & inculto veſtitu, quaſi ex religioſa ſpecie, laus & appetendi fauoris materies miniſtratur. Inter vtrunq; proinde regia via gradiẽdum, vt nec veſtis precioſa deſignet elatum, nec vilis notet plus iuſto religioſum. Quibus verò cibi & veſtitus ſolicitudo conueniat, (intimatur cùm ſubinfertur: *Hæc .n. omnia gentes inquirunt.* Exceptis paucis Iudæis, qui legẽ habentes Deum cœli venerabantur, reliquæ ꝓ vniuerſum orbẽ nationes idolis ſeruientes, gentes appellabãtur. De quibus hic loquens Dominus, dicit. Hęc omnia gentes inquirunt. Illi ſcilicet, qui ignorant, qui neſciunt alia cogitare quàm terrena, quorum eſt propriè mũdanis angi curis, quib⁹ nulla futurorum ſpes eſt, nullus laborum reſpectus, ſed tantùm præſentibus delectantur. Comparati enim ſunt iumentis inſipientibus, & ſimiles facti ſunt illis. Vos autem aliter inſtituti, & ad cœleſtem cómpoſiti dignitatem, de ſpiritualibus & perpetuis cogitate. Nec timendũ, quia iſta agentibus temporalium deſit vſus bonorum, nec de Dei potentia diffidendum, qui & melius quàm noſipſi nouit quibus indigeamus, & multò ſalubriùs nobis proſpicit, quàm noſipſi prouidere ſciamus. Vnde & ſubditur: *Scit enim pater veſter, quia his omnibus indigetis.* Hinc quidam ſuperfluè dogmatizantes obijciunt: Si Deus (aiunt) antequàm petamus ſcit quibus indigemus, quid neceſſe eſt, vt eum pro noſtris neceſsitatibus exoremus? Ergo fruſtrà ſcienti loquimur. Quibus reſpendendũ eſt, quia non ſumus narratores, ſed potiùs rogatores. Aliud eſt enim neſcienti narrare, aliud ſcientem humiliter exorare. Vult ergo ſe peti à nobis, qui etiam nouit eá quæ petere debemus, vt noſtra petitio præmium conſequatur. Quid verò nobis præcipuo mentis appetitu, ſummoq; ſtudio ſit requirendum, ſubiecta ſententia perdocemur. *Quærite autem primùm regnũ Dei, & iuſtitiã eius.* Primùm, non ponitur hoc loco pro numero, ſed potius pro quantitate. Primùm .i. ante omnia, & ſuper omnia quærite regnum Dei. Regnum autẽ Dei in ſanctis ſcripturis quatuor modis accipitur. Aliquando enim ſignificat præſentem Eccleſiam, vt illud: Omnis ſcriba doctus in regno cœlorum, hoc eſt, in præſenti Eccleſia, ſimilis eſt homini patrifamilias, qui profert de theſauro ſuo noua & vetera. Aliquando ſanctam ſcripturam, vt illud: Auferetur à vobis regnum Dei, id eſt, intelligentia diuinarum ſcripturarum. Aliquando cœleſtem patriam, vt Ioannes dicit: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. Aliquando verò ſignificat ipſum Dominum Ieſum Chriſtum, ſicut ipſe loquitur ad Iudæos: Regnum Dei intra vos, id eſt, Chriſtus per humanitatem intra homines habitat. Et ſicut in præſenti lectione dicit: Quærite primùm regnum Dei, & iuſtitiam eius: ſiue regnum Dei ſupernæ illius ciuitatis gaudia nuncupat, vbi ſumma pax, veraq; tranquillitas, vbi fructus certaminũ, & laborũ præmia ſanctis debentur. Hoc regnum Dei vitæ noſtræ ſtipendijs quæramus, ad illud continuè ſuſpiremus, & pro eius perceptione quælibet dura & aſpera libentiſsimè perferamus. Quæramus & iuſtitiam eius. Iuſtitia enim regni Dei, impletio eſt mandatorum Dei. Iuſtitia regni Dei, eſt omnia caduca & trãſitoria ſpernere, iacturam rerum præſentium lucra ſequentium reputare. Ille nimirùm iuſtitiam Dei quærit, qui bona opera exercens, dictis & præceptis illius in omnibus obtemperat. Ita ergo nobis regnũ Dei & iuſtitiã eius requirentibus, illa quidem ſumma & vera bona dabuntur: hæc verò quaſi minima adijciẽtur. Quæ licet in præſenti bona videantur, media ſunt, & ad illa vera bona ſi comparentur, iá nec bona dicenda ſunt.

Fœnum agri, pro herbis quibuslibet elegantis coloris.

1. Reg. 28.

Gen. 30.

Luc. 17.

In monaſterijs vitãda ſingularitas.

Cur Deum omnia ſciẽtem precemur.

Regnum Dei multa ſignificat.

Matt. 13.

Matt. 21.

Matt. 3.

Luc. 17.

Iuſtitia regni Dei.

Bona temporaria cur dentur ſanctis.

Dantur verò ſanctis in præſenti adhuc peregrinatione deſudantibus, vt his quaſi quodam viatico releuati, ad ea quæ in patria ſunt percepturi bona perueniant. Debet enim in vſu haberi temporalitas, in voto æternitas. Nec ſi adſint bona præſentia, his eſt animus occupandus, ne nimis ingeſta onerent, & quaſi ne ad patriã perueniatur, quodam pondere mentem grauent. Sic ergo parcè & honeſtè bonis præſentibus vti debemus, quatenùs excurſis longæui huius exilij ſpatijs, ſempiternis perfrui valeamus. Aliter: ***Et hæc omnia adijcientur vobis.*** Quia adhuc in hac vita manentes, abſque alimentis & indumentis illam tranſire non poſſumus, cùm præmiſiſſet: Primum quærite regnum Dei & iuſtitiam eius, ſtatim addidit: Et hæc omnia (ſubaudiendũ, bona temporalia) adijcientur vobis. Vbi notandum, quòd ideò iubentur maiora queri, id eſt, regnum Dei & iuſtitia eius, vt minora poſsint conſequi, id eſt, bona vitæ præſentis. De quibus non dixit, Dabuntur, ſed, Adijcientur, tanq̃ videlicet neceſſaria, quibus non fruamur, ſed quaſi in itinere poſiti vtamur.

EADEM DOMINICA,
HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Nemo poteſt duobus dominis ſeruire, &c.
Matth. 6.

Matt. 6.

MOdò enim Saluator noſter ſuperiùs de theſauro loquutus eſt: quem etiã quo in loco reponere debeamus oſtendit, dicens: Theſaurizate vobis theſaurum in cœlo, vbi neq; ærugo, neq; tinea demolitur, & vbi fures non effodiunt nec furantur. Nunc aũt dicit quia non poſſumus duobus dominis ſeruire, Deo ſcilicet & mammonæ. Mammonæ nanq; diuitiæ interpretantur. Reponat igitur in cœlo diuitias ſuas, qui Deo familiariter ſeruire deſiderat. Qui enim diuitijs ſeruit, eius ſeruitiũ Deus non recipit. Facilius eſt camelum per foramem acus tranſire, q̃ diuitem in regnũ cœlorum introire. Diuitijs aũt ſeruire eſt, ſubiectionem quandã eis exhibere, & ꝓ neceſsitate vel vtilitate eas expendere timere. Aliud igitur eſt ſeruire diuitijs, aliud habere diuitias. Ille enim diues à paupere non multùm diſtat, qui in diuitijs ſpem non ponit, easq; vtiliter largiterq; diſtribuit. Hoc autem ſi ad literã non intelligatur, vt ſimplex ſermo dicere videtur, non ſolùm duobus dominis, ſed & multis dominis non eſt impoſsibile ſeruire. Ideoq; de quibus dominis hoc intelligere debeamus, confeſtim ſubdidit, dicens: ***Non poteſtis Deo ſeruire & Mammonæ.*** Iſtis enim duobus nemo ſimul ſeruire poteſt. Quis enim ſeruit mammonæ, niſi auarus? Auarus igitur Deum contemnit & odio habet.

Diuitiæ in cælo reponendæ.

Matt. 9.

Diuitijs ſeruire.

Vnde hoc? Quia idolis ſeruit. Si enim Apoſtolus ait: Hoc autem ſcitote intelligentes, quòd omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, quod eſt idolorum ſeruitus, non habet hæreditatem in regno Chriſti & Dei. De auaritia nanq; Zacharias propheta loquebatur, dum diceret ſe vidiſſe amphoram egredientem, in qua mulier incluſa erat, quæ impietas vocabatur, cuius os ne egredi potuiſſet, maſſa plumbea claudebatur. Et ecce duæ mulieres, quæ habebant alas ſicut milui, ferebant amphoram in terram Sennaar, vt ponerent eam ibi ſuper baſim ſuam. Hæc aũt ſuperius expoſuimus in Euangelio, vbi Saluator noſter loquitur, dicens: Spiritus Domini ſuper me, propter quod vnxit me, euangelizare pauperibus miſit me. Sequitur: ***Ideò dico vobis, ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ quid manducetis, neq; corpori veſtro quid induamini.*** Hæc enim ſpecialiter dicuntur Apoſtolis, eorumq; ſucceſſoribus, cæterisq; omnib*, qui ad ſummum perfectionis culmen attingere cupiunt. Talibus enim nulla terrenorum bonorum eſt ſolicitudo, qui habentes victum & veſtimentum, his contenti ſunt. Facilè quidem & ſine omni ſolicitudine his abundant, qui totam ſpem ſuam in Deum ponunt. Vnde Pſalmiſta: Iacta, inquit, cogitatum tuum in Domino, & ipſe te enutriet. Itemq;: Non vidi iuſtum derelictũ, nec ſemen eius egens pane. ***Nónne anima plus eſt quàm eſca? & corpus plus quàm veſtimentum?*** Noli, inquit, quicunq; es qui mundi gloriam ſpreuiſti, & Deo ſeruire & contemplationi vacare decreuiſti, noli ſolicitus eſſe animæ tuæ, id eſt, vitæ tuæ: quia qui dedit vitam, dabit vel vnde regatur vita. Plus eſt enim anima, quàm eſca: plus eſt vita, quàm regimen vitæ. Qui igitur dedit quod maius eſt, & illud vtique dabit quod minus eſt. Valdè enim hæc verba Apoſtolis erant neceſſaria, qui ſine ſacculo & pera vbique terrarum erant ituri. Quibus & Dominus ait: Ecce ego mitto vos ſicut oues inter lupos. His autem (vt Apoſtolus ait) conſtituit Dominus, vt de euangelio viuerent. Dignus eſt enim operarius mercede ſua. ***Reſpicite volatilia cæli, quoniã non ſerunt neq; metunt, neque congregant in horrea, & pater veſter cæleſtis paſcit illa. Nónne vos magis pluris eſtis illis?*** Nullũ eum animal in hoc mundo Deus creauit, quod pluris amoris & dilectionis, & pluris precij & honoris ſit apud Deum, q̃ homo. Si igitur ea quæ propter hominem facta ſunt, & quæ ad ipſius comparationem aut parua aut nulla ſunt, ſine labore & ſolicitudine omnipotens Deus paſcit, quanto magis eos non derelinquet, qui ad eius imaginem facti, eius gratiæ ſunt reconciliati? ***Quis aũt veſtrum cogitans, poteſt adijcere ad ſtaturam ſuam cubitum vnum?*** Hoc autem tale eſt, ac ſi diceret: Quod vos quidẽ nec ſolicitudine, nec cogitatione, nec arte, nec ingenio, nec labore facere poteſtis, vt videlicet ad ſtaturam veſtram vnum cubitum adijciatis, hoc ſine veſtra cogitatione & ſolicitudine Deus in vobis operatur, quos

Epheſ. 5. Zach. 5. Luc. 4. 1. Tim. 6. Pſal. 54. Pſal. 36. Matth. 10. Luc. 10. 1. Cor. 9. Luc. 10.

quos de matris vtero tam paruos egredientes, ad integram menſuram perfecti hominis prouexit. Ergóne paſcere non poterit, qui creare, viuificare, & hæc incrementa dare potuit? *Et de veſtimento quid ſoliciti eſtis? Conſiderate lilia agri quomodò creſcunt: non laborant, nec nent. Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria ſua coopertus eſt, ſicut vnum ex iſtis.* Putatis (inquit) quòd vos ſine labore & ſolicitudine veſtire non poſsit, qui agros veſtit floribus, & lilia diſtinguit coloribus? Quomodò enim creſcunt lilia? quomodò tam pulchris operimentis induuntur? Nam neque laborare neq; filare nouerunt: inſenſibilia enim ſunt: veruntamen ſatis excellentiùs ipſo quoque Salomone induta ſunt, qui & diuitijs & ſapientia cęteris illius gentis regibus excellentior fuit. Nemo enim vel arte vel ſapientia, Dei operationis pulchritudinem imitari poteſt. *Si autem fœnũ agri, quod hodie eſt & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit, quanto magis vos minimæ fidei?* Si de his quæ infrà vos ſunt hanc curã habet, quam curam de vobis eum habere putatis? *Nolite ergo ſoliciti eſſe dicentes: Quid mandacabimus? aut quid bibemus? aut quo operiemur?* Quoniam ille nihilo indiget, qui vobis, ſi fidem habeatis, ſufficienter omnia miniſtrabit. *Hæc enim omnia gentes inquirunt.* Vos autem hæc quærere non eſt neceſſe. Quærere (inquam) cum labore & ſolicitudine. Ideoq; Domin⁹ nõ ait, Nolite quærere, ſed, Nolite ſoliciti eſſe. *Scit enim pater veſter, quia his omnibus indigetis.* Vnde Apoſtolus Petrus in Epiſtolis ſuis loquitur, dicens: Omnem ſolicitudinem veſtrã proijciẽtes in eum, quoniã ipſi cura eſt de vobis. *Quærite ergo primum regnũ Dei & iuſtitiam eius, & hæc omnia adijciẽtur vobis.* Quærite (inquit) primùm regnum Dei, quærite vitam æternam, quærite vt Eccleſia creſcat, orate vt regnum Dei eueniat, ſuamq; vobis iuſtitiam tribuat, vt q omnium iudices facti eſtis, omnes in iuſtitia & ęquitate iudicare poſsitis: & hæc omnia adijcientur vobis. Hoc eſt enim, qđ alibi dicit, Centuplum accipietis, & vitam æternã poſsidebitis. *Nolite ergo ſoliciti eſſe in craſtinum.* Craſtinũ enim ꝓ futuro poſuit. Non enim vult Dominus de futuro nos eſſe ſolicitos, qui neque de præſenti certi & ſecuri ſumus. Et in eo quidem, quòd nos in craſtinum ſolicitos eſſe prohibet, præſentium quodammodò ſolicitudinem concedere videtur. Vnde & beatus Paulus, quaſi de præſenti ſolicitus, manibus ſuis laborabat, quod ei ad victum quotidianum ſufficere poſſet. Hac enim ſolicitudine ocioſitas tollitur, nec tamen diuitijs ſeruitur. Cur autem de craſtino ſoliciti eſſe non debeamus, adiũxit: *Craſtinus enim dies ſolicitus erit ſibi ipſi.* Ac ſi dicat: Sicut hodiernam ſolicitudinẽ non interdico, ita neque craſtinam, poſtquàm craſtinus dies aduenerit. Sit igitur hodiernus dies de ſe ſolicitus, & non de alio: ſimiliter & craſtinus, & cæteri per ordinem. *Sufficit enim diei malitia ſua.* Sufficit tibi, ſi huius pręſentis diei malitiam tranſire valeas. Cur ergo malitiam malitiæ, laborem labori, anguſtiam anguſtijs, fatigationem fatigationi ſuperaddere velis? Non enim pro malo, hoc in loco malitia ponitur, ſed pro fatigatione & labore. Sic enim dicere ſolemus: Multa mala hodiè paſsi ſumus, quando aliquo magno labore fatigamur. Hoc autem alicui inconueniens eſſe videtur, niſi fortè de ſolis Apoſtolis & ſimilibus intelligamus. Ad quid .n. oues, & boues, & cætera animalia, quæ hodiè neceſſaria habuimus, completo die teneamus & cuſtodiamus, ſi omnino de craſtino ſolicitudinem non habeamus? Ad quid prætereà agros & vineas colimus, eorumque fructum in cellaria recondimus? Patent & alia multa, quæ ſimili modo contra hæc dicere poſſumus. De illis igitur hæc intelligantur, quibus præter corporis neceſſaria, nihil in hoc mundo poſſidere placet. Tales enim prophetæ & Apoſtoli fuerunt, tales & multos alios fuiſſe legimus. Si enim omnes homines tales eſſe vellent, non deeſſet Deo, vnde eos paſceret.

1.Pet.5.

Quærere regnum Dei quid ſit.

Matt.18.

Malitia diei, pro fatigatione.

DOMINICA XVII. POST PENTECOSTEN, IN Epiſtolam Concio exegetica.

SCriptura diuina omnis hoc modis omnibus agere, & apud nos efficere velle videtur, vt dũ in corpore ſumus, dũ in hoc exilio & peregrinatione verſamur, ad aduerſa & triſtia perferenda parati ſimus: Itaq; & ipſe vnigenitus Dei filius toto vitæ ſuæ ſpatio miſerias multas perpeti voluit, & vt quiq; ſanctitate illi ꝓximi, ita multis perferendis aduerſitatib⁹ ſimillimi fuêre: idq; adeò, vt Apoſtolus, veritus ne ad fidem conuerſis gentibus offendiculo foret, aut certè quandã adferret puſillanimitatem, ꝙ ipſum cernerent & perciperent tot agitari vexationibus & moleſtijs, obnixè rogarit Epheſios, ne deficerent animo ob afflictiones illius. Neq; eſt certè, ꝙ doleant pij, ſi in hac vita miſera permulta triſtia, rarò læta & iucunda experiantur, cùm videant hoc itinere ingreſſos eſſe ante ſe ſanctiſsimos quoſq;: eſt autem certè, ꝙ timeant impij, dũ in hoc exilio etiam inter multa ſcelera rebus ad voluntatẽ fluentibus, nihil admodùm moleſtiæ ſentiunt. Sed ad Apoſtolicam lectionẽ veniamus. *Propter quod peto, ne deficiatis in tribulationib. meis pro vobis, quæ eſt gloria veſtra.* Manifeſtata ſpe, inquit Ambroſius, q̃ eſt in myſterio Chriſti, cõmonet ne ſcandalũ patiantur propter tribulationes, quæ ſanctis à perfidis irrogantur. Ad gloriam enim pertinet illorum, ſi in tribulatione magiſtri non fuerint ſcandalizati diſcipuli, hac ſpe firmati, quia fidelium preſſuræ futuri ſeculi gloria erigentur. Hæc enim fidelium probatio

Epheſ.3.

Ibidem.

eſt,

eſt, ſi fidei ſuæ ſpem aduertant. Chryſoſtomus hunc locum interpretans, Quomodò pro illis? inquit. Quomodo illorum eſt gloria? Quòniam illos Deus vſque adeò dilexit, vt & filium ſuum pro ipſis dederit, & ſerui ſui illorum gratia malis afficerentur. Vt enim illi tãtis potirentur bonis, vincula expertus eſt Paulus. Iſtud vtiq; multæ erat erga illos diuinæ dilectionis indicium, quod quidem & de prophetis ſuis dicit Deus, Occiderunt, inquit, eos propter verbũ oris mei. Quomodò verò defeciſſent propter alterius afflictionem? Si videlicet perculſi turbatiq; fuiſſent. Iſta & Theſſalonicenſibus ſcribens, dicit, Ne quiſquam túrbetur in afflictionibus iſtis. Nõ enim non dolere duntaxat, ſed & gaudere oportet. Ita Chryſoſtomus. *Huius rei gratia flecto genua mea ad patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti, ex quo omnis paternitas in cœlis & in terra nominatur, vt det vobis ſecundùm diuitias gloriæ ſuæ virtutem, corroborari per Spiritum eius in interiori homine, Chriſtum habitare per fidem in cordibus veſtris.* Genua hoc loco Chryſoſtomus pro corporalibus genibus, Hieronymus pro ſpiritalibus hominis interioris accipit. Chryſoſtomi verba ſunt hæc: Quo affectu pro illis precatus ſit, oſtendit. Non dicit ſimpliciter, Oro: ſed per id quod dicit, Flecto genua mea, ita ſe precari declarat, quomodò ſolent, qui rebus afflictis anxij precantur. Hieronymus verò inter cætera ſic habet: Hæc autem ſpiritualiter exponentes, non ſtatim iuxta literam orandi conſuetudinem tollimus, qua Deum genu poſito ſuppliciter adoramus & fixo in terram poplite, magis quod ab eo poſcimus impetramus. Legimus enim & Paulum in litore ſic oraſſe, & geniculationes in oratione preceptas. Et infrà: Quomodò Deus eſſentiæ ſuæ nomen atque ſubſtantiæ etiam cæteris impertit elementis, vt ipſa quoque eſſe dicantur: non quò ſecundùm naturam ſint (fuit enim tẽpus, quando vniuerſa non fuerunt, & rurſum ſi voluerit, in nihilum reuertentur) ſed vt eſſe dicantur, habent Dei bonitate donatum: ſic & paternitatis nomẽ ex ſemetipſo largitus eſt omnibus. Et poſt pauca: Sicut ergo ſolus bonus, bonos facit: & ſolus immortalis, immortalitatem tribuit: & ſolus verus, veritatis nomen impertit: ita & ſolus pater, quia creator eſt omnium, & vniuerſorũ cauſa ſubſtantiæ, præſtat cæteris vt patres eſſe dicantur. Hæc Hieronymus. Et quia nullæ ſunt vires humanæ, niſi diuinitùs corroborentur, petit Apoſtolus, vt præpotens Deus ſecundùm diuitias gloriæ, id eſt, gratiæ ſuæ præſtet Epheſijs virtutẽ, qua interior homo corroboretur. Id enim maximè neceſſarium eſt, vt ne deficiamus in tentationibus, quibus abundat hæc vita. Petit etiam, vt Chriſtus habitet ꝑ fidẽ viuam in cordibus eorum, hoc eſt, in interiori homine. Eſt enim pia & religioſa anima templũ Spiritusſancti, cuius gratia mirabiliter vegetatur & confirmatur atque dirigitur in omnibus, quo nihil poteſt homini optabilibus cõtingere: ſicut è diuerſo impij & ſceleroſi homines domicilia ſunt & habitacula immundorum ſpirituũ, à quibus ad omnia vitia & flagitia incitantur: vnde fit, vt piorum hominũ mores & vita inuiſa ſit impijs, & horum itidẽ ſtudia inuiſa ſint pijs, quandoquidem diuerſo Spiritu ducuntur. Non enim poteſt Spiritus Dei quicquam habere commercij cum ſpiritu diaboli. Vt autem Apoſtolus oſtendat, quæ ſit illa fides, ꝑ quam Chriſtus habitat in cordibus noſtris, aptiſsimè ſubiungit, *in charitate radicati & fundati.* Charitas enim fidei adiuncta, facit nos Chriſti habitatione dignos, ſicut ipſe euidentiſsimè teſtatur, vbi ait: Si quis diligit me, ſermones meos ſeruabit, & pater meus diliget eum: & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus: quem locum exponens Auguſtinus Tractatu 76. in Ioannem, Dilectio, inquit, ſanctos diſcernit à mundo, quæ facit vnanimes habitare in domo, in qua domo pater & filius manſionem faciunt, qui donant & ipſam dilectionem, quibus donent in fine etiam ipſam ſuam manifeſtationem. Hæc ille. Nec negligenter obſeruandum venit, quòd Apoſtolus vult nos eſſe in charitate radicatos & fundatos. Nam qui parum firmi ſunt in Dei & proximi ſyncera charitate, ventis & fluctibus & tempeſtatibus tentationũ irruentibus, facilè euertuntur & cadunt. Vt autem altas in nobis radices agat & bene fundetur charitas, id multis à Deo precibus contendendum & impetrandum eſt: atque huc vel maximè facit ſedula commemoratio innumerabilium & maximorum erga nos beneficiorum Dei, præcipuè quæ Chriſtus in vita & paſsione ſua incredibili dignatione & incõprehenſa ac ſtupenda prorsùs beneuolentia in nos declarauit. Certum eſt enim, qui his cogitandis & animo reuoluendis diligenter & ſedulò ſeſe exercent, eos in Dei amore mirabiliter proficere & confirmari, & Deo in primis charos effici. His cogitationibus ſancti & fortiſsimi martyres ſeſe aduersùs cruciatus omnes muniebant, & dum Domini ſui vulnera cogitarẽt, ſua aut non ſentiebant, aut fortiter perferebãt amore illius. *Vt poßitis comprehendere cum omnibus ſanctis, quæ ſit latitudo, & longitudo, & ſublimitas, & profundum.* Chryſoſtomus hæc ſimpliciter exponit de magnitudine dilectionis Dei, quomodò illa nuſquã non ſe extenderit. Ambroſius ſic habet: Hoc ꝑſtare dicit habitãtem Spiritum vel Chriſtum in nobis, vt fundati ſimus in charitate Dei, deuincti beneficijs eius: & poſsimus cum ſanctis, qui ſunt Apoſtoli & prophetæ, immenſum & inæſtimabilem cognoſcere Deum, omnia excedentem maieſtate virtutis ſuæ. Cùm enim dicit, latitudo, & longitudo, & altitudo, & profundũ, hoc vtique ſignificat, vt ſicut in ſphæra tanta lõgitudo eſt quanta latitudo, & tanta altitudo, quantum & profundum: ita & in Deo omnia æqualia ſunt immenſitate infinitatis. Sphæra enim defi-

nito

Piorum afflictiones beatitudine compenſabuntur.

Oſeæ 6. ſententialiter.

1. Theſ. 3.

Flexis genibus efficacius precamur.

Acto. 21.

Anima pia, templum Spiritusſancti.

Ioan. 14.

Commemoratio beneficiorũ Dei quid conferat.

nito modo concluditur : Deus autem non ſolùm implet omnia, ſed & excedit. Hæc Ambroſius. Porrò Auguſtinus multis locis copioſè hanc Apoſtoli ſententiam pertractat: at nos alijs prætermiſsis, ea tantùm huc adſcribemus, quæ leguntur in Epiſtola 112. ad Paulinã De videndo Deo: Ego hæc verba Apoſtoli Pauli, ait ibi Auguſtinus, ſic intelligere ſoleo : In latitudine, bona opera charitatis: In longitudine, perſeuerantiam in bonis vſque in finem: In altitudine, ſpem cœleſtium præmiorum: In profundo, inſcrutabilia iudicia Dei, vnde iſta gratia in homines venit. Et hunc intellectum coaptare etiam ſacramento crucis, vt in latitudine accipiatur trãſuerſum lignum, quo extẽduntur manus, propter operũ ſignificationem : In longitudine, ab ipſo vſque in terram, vbi totum corpus crucifixum ſtare videtur; quod ſignificat perſiſtere, hoc eſt, longanimiter permanere: In altitudine, ab ipſo tranſuerſo ligno ſurſùm versùs, quod ad caput eminet, propter expectationem ſupernorum, ne illa bona opera atque in eis perſeuerantia, propter beneficia Dei terrena atque temporalia faciẽda credantur, ſed potiùs propter illud, quod ſempiternum ſperat fides, quæ per dilectionem operatur: In profundo autẽ, pars illa ligni, quæ in terræ abdito defixa latet, ſed inde conſurgit omne illud quod eminet, ſicut ex occulta Dei voluntate vocatur homo ad participationẽ tantæ gratiæ, alius ſic, alius autem ſic. Supereminentem verò ſcientiæ charitatem Chriſti, eam profectò, vbi illa eſt pax, quæ præcellit omnem intellectum. Hæc Auguſtinus. *Scire etiam ſupereminentem ſcientiæ charitatem chriſti, vt impleamini in omnem plenitudinem Dei.* Poſt Dei patris, inquit Ambroſius, infinitam & incomprehenſibilem cognitionem, & inenarrabilem clementiam, Chriſti quoq; agnoſcere nos vult charitatẽ, quia ſupereminentis eſt ſcientiæ, & ſubintelligitur humanæ, vt ſuper ſcientiam hominum habeatur dilectio Chriſti. Quis enim poteſt colligere myſterij huius charitatis rationẽ, vt & Deus hominis cauſa naſceretur, deinde moreretur pro hominibus, pro ſeruis Dominus, pro creatura creator, pro impijs pius? Propter quid ita dilexit nos? Aut vt quid noſtrũ haberet, qui nullius indiget? Nunquid non charitas hæc ſuper ſcientiã hominũ eſt? Aut quis hominum hanc poterit charitatem alicui exhibere? quanquam impar ſit, ac per hoc ſupereminet humana commenta. Hoc ergo vult nos ſcire, quia ſenſus noſter aſſequi non poteſt nec perſpicere profunditatem beneficiorum Chriſti erga nos, vt perinde ſemper ei ſupplices & deuoti, & qui debitis nulla ratione ſatisfacere poſſumus, vel in fide eius vſque ad mortem perſeueremus. Ille enim pro magnificentia maieſtatis ſuæ ea geſsit pro nobis, quæ ſibi indigna ſunt, vt & nos inquantùm poſſumus ei famulemur. Hæc Ambroſius. Quod autem dicit Apoſtolus, *Vt impleamini in omnẽ plenitudinem Dei,* non ſic accipere debemus, quemadmodùm etiam Auguſtini ætate quidam accepiſſe videntur, quòd hoc omninò futuri ſimus, quod Deus eſt : abſit hæc inſania à cordibus fidelium : ſed vt impleamur omni gratia & plenitudine donorum & chariſmatum Spiritusſancti : quod quidem tum demum perfectè conſequemur, vbi ad illam futuræ beatitudinis plenitudinem peruenerimus. Hîc interim laborãdum & ſudandum nobis eſt, vt poſsimus in dies diuinæ gratię donis potioribus augeri, & iuxta Pſalmographi vocem ire de virtute in virtutem, donec ad illam plenitudinẽ pertingamus, vbi reuerà replebitur in bonis deſiderium noſtrum, & erit Deus omnia in omnibus. *Ei autem, qui potens eſt omnia facere ſuperabundanter quàm petimus, aut intelligimus, ſecundũ virtutem quæ operatur in nobis: ipſi gloria in Eccleſia & in Chriſto Ieſu, in omnes generationes ſeculi ſeculorum. Amen.* Hunc locũ ſic interpretatur Diuus Hieronymus : Ad id, quod ſuprà dixerat, Propterea curuo genua mea ad patrẽ, & cæt. nunc infert, Ei autem qui poteſt ſuper omnia facere abundantiùs quàm petimus aut intelligimus : hoc oſtendens, ſe quidem iuxta imbecillitatem hominis poſtulaſſe, quæ eis conducibilia videbantur : cæterùm quantùm ad rei ipſius pertinet veritatem, plus Deum valere tribuere quàm rogatur, & ſpes noſtras vinci effectibus, quia ſecundùm id quod oportet orare neſcimus, & ſæpè contra nos petimus, æſtimantes eſſe pro nobis. Quanto enim melius erat fornicatori ægrotare, & debilitate torqueri, quàm Chriſti templum facere membra meretricis? Potens eſt ergo Deus, non ſolùm ſuper id quod petimus, ſed etiam ſuper id quod intelligimus tribuere. Euenit interdum, vt ſenſum noſtrum non exprimamus in vocem, & mentem verba nõ explicẽt, tacitoq; cogitatu gemitibus inenarrabilibus, vt ipſe Apoſtolus ait, neſcio quid quod dicere non poſſumus, deprecemur. Præſtabit igitur ſuper quàm petimus, aut intelligimus, ſecũdùm eam virtutem, quæ operatur in nobis : vt quomodò nunc non iuxta meritum noſtrum, ſed ſupra vota dat nobis aliqua, quæ nec petere auſi fuimus, nec ſi petiſſemus, æſtimauimus nos mereri : ita & cætera tribuat, quæ nec mens poteſt cogitare, nec lingua proferre. Ipſi itaque Deo ſit gloria, primùm in Eccleſia, quæ eſt pura, non habens maculam neque rugam, & quæ propterea gloriam Dei recipere poteſt, quia corpus eſt Chriſti: deinde in Chriſto Ieſu, quia in corpore aſſumpti hominis, cuius ſunt vniuerſa mẽbra credentium, omnis diuinitas inhabitet corporaliter. Quæ quidem gloria non in præſens tantùm tempus extenditur, & futuris ſeculis terminatur, ſed in omnes generationes, & ſeculum ſeculorum ineffabili æternitate permanet, creſcit, augetur. Hæc Hieronymus. Porrò Oecumenius ſic habet in hunc locum : Quoniam eum, qui tot tantaque largitus eſt, laudibus ex-

Margin notes: Latitudo. Lõgitudo. Altitudo. Profundũ. Sacramentũ Crucis. Philip. 4. Chriſti er-[ga] nos in-[com]prehenſa charitas. [Im]menſa [Ch]riſti er-[ga] nos be-[nigni]tas. *Pſal. 83.* *1. Cor. 15.* *Sæpè petimus à Deo nobis pernicioſa.* *Rom. 8.* *Epheſ. 5.*

tolli oportet. Itaque etiam laudationis ſermo, argumentum eſt magnitudinis conceſſorum nobis bonorum, ſpem omnem expectationemque humanam excedentium. Et rectè gloria eius eſt in Eccleſijs. Nam ex quo hæ manent continuè, in eis, inquit, ſit gloria Dei, vt à nobis iugiter laudetur, atque in omnes id generationes & ætates deriuetur & veniat. Hæc Oecumenius. Audi & Ambroſium: Ideò gloria Deo in Chriſto Ieſu, quia per ipſum omnia præſtat nobis: & quia honor patris in filio eſt. Et in Eccleſia, id eſt, in populo, quem ſibi adoptare dignatus eſt. In claritate enim filiorum, gloria patris eſt, dicente Domino: Sic luceat lumen veſtrum coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, & magnificent patrem veſtrum, qui in cælis eſt, in ſecula ſeculorum, Amen.

Matt. 5.

DOMINICA EADEM,

Lucæ VII.

In illo tempore: Ibat Ieſus in ciuitatem quæ vocatur Naim: & ibāt cum illo diſcipuli eius, & turba copioſa. Et reliqua. Homilia Beati Ambroſij Epiſcopi.

Lib. 5. Commentariorũ in Lucā.

HIc locus vtrinq; redūdat ad gratiā, vt & citò flecti diuinā miſericordiā matris viduæ lamētatione credamus, ei⁹ præcipuè, q̄ vnici filij vel labore vel morte frāgatur, cui tamen viduæ grauitatis meritum, exequiarū turba conciliet: & hanc viduam populorum turba ſeptam, plus videri eſſe quàm fœminam, quæ reſurrectionem vnici adoleſcētis filij ſuis lachrymis meruerit impetrare, eò quòd ſancta Eccleſia populum iuniorem à pompa funeris, atque à ſupremis ſepulchri, ſuarum reuocet ad vitam contemplatione lachrymarum. Quæ flere prohibetur eum, cui reſurrectio debebatur: qui quidem mortuus in loculo materialibus quatuor ad ſepulchrum ferebatur elementis: ſed ſpem reſurgendi habebat, quia ferebatur in ligno. Quod ſi nobis antè non proderat, tamen poſteaquàm Ieſus id tetigit, proficere cœpit ad vitam, vt eſſet indicio, ſalutem populo per crucis patibulum rafundendam. Audito igitur Dei verbo, ſteterunt acerbi illi funeris portitores, qui corpus humanum letali fluxu naturæ materialis vrgebant. Quid enim aliud, niſi quaſi in quodam feretro, hoc eſt, ſupremi funeris inſtrumento iacemus exanimes, cùm vel ignis immodicæ cupiditatis exæſtuat, vel frigidus humor exundat, vel pigra quadam corporis habitudine vigor hebetatur animorum, vel concreta noſter ſpiritus labe, puræ lucis vacuus alit mentem? Hi ſunt noſtri funeris portitores. Sed quanuis ſuprema mortis, ſpem vitæ omnis aboleuerint, & tumulo proxima corpora iaceant defunctorum, verbo tamen Dei iam mortua reſurgūt cadauera, vox redit, redditur filius matri, reuocatur à tumulo, eripitur à ſepulchro. Quis eſt iſte tumulus tuus, niſi mali mores? Tumulus tuus perfidia eſt, ſepulchrum tuum guttur eſt. Sepulchrum enim patens eſt guttur eorum, vnde verba mortua proferuntur. Ab hoc ſepulchro te liberat Chriſtus, ab hoc tumulo reſurgis, ſi audias Dei verbum. Et ſi graue eſt peccatum, quod pœnitentiæ lachrymis ipſe lauare non poſsis, fleat pro te mater Eccleſia, quæ pro ſingulis tanquam vnicis filijs vidua mater interuenit. Compatitur enim quodam ſpiritali dolore naturæ, cū ſuos liberos letalibus vitijs ad mortem cernit vrgeri. Viſcera ſumus de viſceribus eiūs. Sunt enim & ſpiritalia viſcera, quę habet Paulus, dicēs: Ita frater ego te fruar in Domino, refice viſcera mea in Chriſto. Nos ergo viſcera ſumus Eccleſiæ, quoniam membra ſumus corporis eius, de carne eius, & de oſsibus. Doleat ergo pia mater: aſsiſtat & turba, non ſolùm turba, ſed etiam multa, compatiatur bonæ parenti. Iam reſurges in funere, iam liberaberis à ſepulchro. Stabunt illi miniſtri tui funeris, incipies vitalia loqui, timebunt omnes. Vnius enim exemplo plurimi corriguntur. Laudabunt etiam Deum, qui tanta nobis remedia vitandæ mortis indulſerit.

Vidua, typus Eccleſiæ.

Tumulus mali mores. Pſal. 5. Ad Philimonem. de Epheſ. 5.

EADEM DOMINICA,

Lucæ VII.

In illo tempore: Ibat Ieſus in ciuitatem quæ vocatur Naim: & ibant cum illo diſcipuli eius, & turba copioſa. Et reliqua. Homilia Erici.

SErmo euangelicus qui præcedit, narrat qualiter Dominus centurionis puerum obtentu magnæ eius fidei ſanauerit, & quomodò ipſius centurionis, immò in eo gētium extulerit fidem. Illo igitur digeſto miraculo, ſequitur euangeliſta, quia *poſt hæc ibat in ciuitatem, quæ vocatur Naim*. De miraculo properatur ad miraculum, & quodā profectu virtutis, de ſanatione paralytici venitur ad reſuſcitationem defuncti. Beato nanq; Hieronymo dicente didicimus, quia Naim ciuitas eſt Galilææ prouinciæ Iudæorum, duobus miliaribus diſtans à monte Thabor, in quo monte Dominus docuit octo beatitudines, & omnia penè mādata noui teſtamenti. Interpretatur verò Naim fluctus vel commotio. Cuius portæ appropinquans Dominus, obuium habuit corpus defuncti, quod tumulandum extra ciuitatem efferebatur. In hac ciuitate ferunt chronographi eſſe Eccleſiam, quæ quondam fuerat domus viduæ, cuius Dominus hic legitur filium ſuſcitaſſe. Ibat ergo Dominus virtutis euentui copiam præbiturus, ibant cum illo diſcipuli, illi videlicet fidiſsimi

Luc. 7.

Vide in locis Hebraicis. Matt. 5. 7.

diſsimi comites itinerũ, comparticipes laborũ, cuius præſentia paſcebantur, prædicatione inſtruebantur, miraculis firmabantur. *Cùm autẽ appropinquaret portæ ciuitatis, ecce defunctus efferebatur filius vnicus matris ſuæ, & hæc vidua erat, & turba ciuitatis multa cum illa.* Non ſimplex hanc mulierẽ doloris anxietas ſtimulabat. Vidua erat, filij ſolatio deſtituta fuerat, cuius vtcunq; mortẽ leuiùs tolerasſet, ſi non vnicus fuiſſet, ſi alter, qui parentis dolorem leniret, ſuperfuiſſet. Verùm hinc iam beata erat, quòd Chriſti pietate mox eum receptura erat, quem ſortis humanæ inclementia amiſerat. Nec illud ſine diuina prouidentia geſtum eſt, vt & cum Domino, & cum hac muliere multa turba eſſet, quò gerendi miraculi multi fierent teſtes, multi etiam diuinæ potentiæ laudatores. Quare autem multa turba ierit cum Domino, Ioannes euangeliſta manifeſtat, cùm dicit: Quia videbant ſigna quæ faciebat. Quia enim Dominus quocunq; ibat, miracula faciebat: id eſt, euangelium prædicando, verba ſalutis annunciabat, idcircò ibant cum eo diſcipuli eius adhærentes ei, ibat & turba copioſa. Hæc autem virtus à ſaluatore mirabiliter patrata, iuxta hiſtoriam apertiſsima eſt. Cæterùm ſpiritualiter intellecta, non modicam ædificationem audientium mentibus ſubminiſtrat. Defunctus enim iſte iuxta ſpiritualem vel moralem intelligentiam, qui extra portam ſuæ ciuitatis multis intuentibus eſt portatus, ſignificat hominem peccatis mortuum, & letifero criminũ funere ſoporatũ. Qui cũ in anima mortuus exiſtat, ipſam tamẽ animæ ſuæ mortem non iam occultis cogitationum latebris contegit, ſed ſicut per oſtia ciuitatis, ita per indicium prauæ collocutionis, vel malæ operationis ſuam peſsimam vitã malo exemplo ad multorum notitiam perducit: nec iam peccata ſua erubeſcendo abſcondit, ſed audacior in malum factus, ea imitanda alijs proponit. De talibus propheta dicit: Peccatum ſuum quaſi Sodoma prædicauerunt, nec abſconderũt. Et rursùm ad peccatricem animam: Frons (inquit) meretricis facta eſt tibi, noluiſti erubeſcere. Per portam verò ciuitatis, qua defunctus efferebatur, vnus de quinq; ſenſibus intelligitur corporis. Quinq; enim ſunt notiſsimi corporis ſenſus, locis ſibi conuenientibus à natura compoſiti, videlicet viſus, auditus, guſtus, odoratus, & tactus. Ciuitas enim vniuſcuiuſq; animæ corpus eſt eius, in quo tanquam in ciuitate clauſa inhabitat. Per huius ciuitatis portas mortuus effertur, cùm quis per aliquem corporis ſenſum malæ voluntatis indicium oſtendens, mortuum ſe eſſe in anima declarat. Qui enim (verbi gratia) mulierem ad concupiſcendum viderit, qui ſublimes oculos, & in fines terræ porrectos habuerit, iſte per oculorum ſuorum portas ſigna ſuæ mortis emittit. Dum quilibet aurem ſuam aperit ad verba ocioſa, & ad cantica turpia vel luxurioſa, ſiue ad ſuſcipienda detractionis verba, hic talis aurem ſuam efficit portam mortis animæ ſuæ. Qui odoribus meretricijs, & peregrini muris pellicula illectus, poſt odorem vnguentorum Dei currere negligit, hic per narium ianuam extrahitur mortuus. Qui verò os ad proferendas in Deum blaſphemias, & diſſeminandas inter fratres diſcordias aperit, cuius os loquitur vanitatem, qui non ſolùm ocioſis, ſed & nociuis ſermonibus linguam accommodat, nil aliud iſte niſi mortem ſuæ animæ foris per oris elatus oſtium prodit. Hinc & propheta quòd hi noſtræ ciuitatis aditus incautè pateant, deflet, dicens: Intrauit mors per feneſtras noſtras, ingreſſa eſt domus noſtras. Rurſumq; propheta: Oculus, inquit, meus deprædatus eſt animã meã. Quemadmodùm enim ſi hoſtis per feneſtras intra vrbem iacula intorqueat, intus clauſos ſauciat & occidit: ita malignus ſpiritus cùm per aliquem de quinq; ſenſibus telum tentationis in mentem adegerit, mox animam à ſuo ſtatu deijcit, & peſtifera internecione perimit. Qui animæ penetralia irrumpere quærens, figuris ſe accommodat, permiſcet ſe ſonis, odoribus ſe ingerit, inſerit ſaporibus, ſicq; dum minùs vigilanter cauetur, morti (quæ ſecus delectationem poſita eſt) aditum pandit. Proinde diuina prouidentia à nobis eſt humiliter imploranda, vt cunctas noſtræ ciuitatis portas cuſtodiat, quas ne ſæuiens inimicus obſideat, ipſe eas contra machinas illius miſericorditer claudat, & in portis noſtris laudem ſuam iugiter annunciari permittat. Non autem tranſeunter eſt intuendũ, quòd iuuenis hic defunctus, filius vnicus matris viduæ fuiſſe perhibetur. Licet enim Eccleſia, quæ eſt mater cunctorum credentium, ex multis ſit collecta perſonis, rectiſsimè tamen ſinguli quiq; fidelium, qui fidei Chriſtianæ charactere attitulantur, filij ſunt vnius matris, Eccleſiæ (dico) catholicæ. Quibus licet ætates diuerſæ diuerſiq; ſint ſexus, vnum tamen in Chriſto gratia regenerationis efficiuntur, cũ fiunt per adoptionem fratres vnici filij. Sed & vnuſquiſque fidelis cùm rudimentis imbuitur fidei, filius eſt: cùm verò alios educat, mater. Sic Paulus Apoſtolus materno affectu Galatis loquebatur: Filioli mei, quos iterùm parturio, donec formetur Chriſtus in vobis. *Quã cùm vidiſſet Dominus, miſericordia motus ſuper eam, dixit: Noli flere.* Quia duę erãt in Chriſto ſubſtantiæ, Dei videlicet & hominis: idcircò pulchrè euangeliſta primò Dominum tanquàm verum hominem, miſericordia motũ fuiſſe demonſtrat, ac deinde tanquam verum Deum cõmemorat mortuum ſuſcitaſſe: vt & in compaſſione qua viduæ miſertus eſt, exemplum nobis imitandæ pietatis tribueret, & in effectu miraculi, potentiam diuitatemq; illius, qua etiam mortuum ſuſcitauit, admirandam prædicandamque proponeret. Noli, inquit, flere. Tanquam diceret: Noli velut mortuum flere, quem protinùs videbis à morte reſurgere. *Et acceſſit & tetigit loculum,* hoc eſt, feretrum in quo mortuus ferebatur, quod

Margin notes: Ioan. 6. — Defunctus myſticè quid ſignificet. — Eſa. 3. — Hier. 3. — Porta ciuitatis. — Ciuitas animæ. — Hier. 9. — Thren. 3. — Inſidiæ maligni dæmonis. — Gal. 4. — Duæ in Chriſto naturæ.

quod à ferendo nomen accepit. Tactu loculi in quo exanimis geſtabatur, euidens ſuæ dignationis dedit indicium. Et quidem cùm poſſet ſolo verbo cum vitę reſtituere, maluit primò feretrũ tangere, vt per hoc & ſignum clementiæ ſuæ daret, & matris viduæ deiectum mœrore animum erigeret. *Hi autem qui portabant, ſteterunt*, virtutis effectum mirabilem ſuſtinentes. Cùm vidiſſent enim Dominum appropinquantem, qui mortuum ferebant ſteterunt, cupientes miſericordiam illius in reſurrectione mortui cernere. Sed hæc cùm ad literam per ſe ſatis emineant, ſupereſt vt quid myſterij contineant, indagemus. Neque enim à ſacramento perſona huius viduæ poteſt eſſe ocioſa, quæ & grauitatis honeſtæ, & continentiæ merito, nec non & exequiarum frequentia commendata, reſuſcitationem vnici filij à Domino meruit obtinere.

Vidua, typus Eccleſiæ.

Significat vtique ſanctam Eccleſiam, matrem omnium rectè credentiũ, quæ verbo Dei fœta, ſpirituales illi quotidiè filios per lauacrum diuini fontis parere nõ deſinit. Benè verò vidua hæc mulier fuiſſe dicitur.

Iduare, lingua Hetruſcorum, eſt diuidere.

Vidua quaſi à viro diuiſa dicitur: quia iduare Græci dicũt diuidere. Et ſancta mater noſtra vidua eſt, quia virum ſuum Chriſtum in carne præſentem non videt. Poſtquàm enim Chriſtus vir illius, qui & redemptor eius eſt, per aſſumptionem humanitatis abijt in cœlum, ſancta Eccleſia tanquam vidua remanſit in terris. Vnde Salomon quoq; in perſona mulieris adulteræ, hoc

Prouer. 7.

eſt, hæreticorum Eccleſiæ, de Chriſti abſentia ſibi blandientis, dicit: Non eſt vir in domo ſua, abijt viam longinquam, ſacculum pecuniæ ſecũ tulit, in die plenæ lunæ reuerſurus eſt domũ ſuã. Cuius ſententiæ talis eſt ſenſus: Non eſt vir in domo ſua, hoc eſt, per humanitatem non eſt iam Chriſtus in Eccleſia. Abijt viam longinquã, quia ſurgens à mortuis, cœlorum ſublimia, longè ab hac luce & habitatione vaſti aëris interiectu diſtantia, penetrauit. Sacculum pecuniæ ſecum tulit, hoc eſt, carnem ſuam theſauro diuinitatis ſuper cœlos exaltatam, in patris dextera collocauit. In die plenę lunę reuerſurus eſt domum ſuam, id eſt, impleto numero electorum in Eccleſia, in fine mundi rediturus eſt ad iudicium, vt aſſumat ſibi ſponſam ſuam Eccleſiam.

Loculus defuncti.

Per loculum verò, in quo defuncti cadauer baiulabatur, conſcientiam hominis peccatoris accipimus, in qua iam deſperando ſopitus malè quieſcebat.

Portitores loculi.

Baiuli autẽ, qui exanimem in feretro, hoc eſt, ſupremo funeris inſtrumento ad ſepeliẽdum ferebant, vel immunda deſideria, quæ hominem ad interitum pertrahunt, accipiuntur, vel colloquia mala ſociorum malè decipientium. Qui dum blandis lenocinijs animam in ſecuritatem mittunt, & malè agentibus fauent, ac per hoc ad peiora promptiores efficiunt, quodammodò eos ſuperiecta humo operiunt, & ne reſpirare valeant, facto deſuper telluris aggeſtu obruunt.

Luc. 9.

De talibus Dominus dicit: Sine mortuos ſepelire mortuos ſuos. Mortui nanq; mortuos ſepeliunt, dum peccatores peccatoribus adulantur. Domino ergo loculum funeris tangente, baiuli ſubſiſtunt: quia dum Dominus cor hominis peccatoris per internam inſpiratione͂ cõpungit, carnalia & immunda deſideria atq; mala colloquia decipientium ſociorum cõtinuò conquieſcunt, ſicque in ſemetipſos reuerſi, Dominum ad vitam vocantem audiunt, vocantique dignis conuerſionis ſuæ operibus reſpondent. Quidam magiſtrorum per loculum, lignũ primariæ præuaricationis intelligunt, in quo omnes ſub conditione reatus illius mortui portabamur à quatuor vectoribus, qui materialia quatuor ſignificant elementa.

Vide ſup. Ambroſ. in hõ...

Quaſi his quatuor vectibus ad interitum raptabamur, cùm vel cupiditatum noxio feruore exæſtuaremus, vel frigidus luxuriæ humor inundaret, vel pigra habitudo corporis vigorem obtunderet animorum, ſeu cùm concreta noſter ſpiritus labe, vacuam veræ lucis aleret mentem. Verùm Domino loculum tangente, acerbi huius funeris portitores gradum continuerunt: quia Domino mortalia tangente, & in ſimilitudine carnis peccati apparente, nos qui iam tumulo proximi eramus, curſu his portitoribus interdicto reſurgere meruimus. Tumulus enim noſter, mali mores erant: tumulus noſter, perfidia erat. Guttur noſtrum, ſepulchrum erat,

Pſal. 5.

iuxta quod Pſalmiſta de reprobis, Sepulchrum, inquit, patens eſt guttur eorum. Ab hoc ſepulchro tactu Chriſti & auditu vocis ipſius liberati ſumus. Quid enim illi eſt tangere, niſi miſerando ſubuenire? Quid nobis vocem eius audire, niſi præcepta illius alacriter implere? *Et ait: Adoleſcens, tibi dico, ſurge.* Mortuus quidem erat ille, ſed quia Domino omnia viuunt, mortuo velut viuo loquebatur, dicens: Tibi dico, ſurge. Inter dictum & factum Domini nulla diſtantia eſt:

Pſal. 148.
Pſal. 134.

Ipſe enim dixit & facta ſunt, ipſe mandauit & creata ſunt. Et omnia quæcunque voluit fecit in cœlo & in terra. Audita ergo voce Domini, *reſedit qui erat mortuus, & cœpit loqui.* Poſt reſuſcitationem ſuam mortuus loqui cœpit: vt videlicet per hoc vera reſuſcitatio illius monſtraretur, quatenùs non phantaſma, ſed veritas crederetur. *Et dedit illum matri ſuæ.* Reſuſcitato mortuo, & perfectè ſanitati reſtituto, dedit illum Dominus matri ſuæ.

Mortuum reſidere ſpiritualiter quid ſit.

Spiritualiter verò mortuus reſidet, cùm per internam compunctionem à morte animæ peccator ad vitam reſurgit, & poſt letiferum peccati ſomnum ad bona opera ſe erigit. Incipit loqui, cùm fidem ſanctæ Trinitatis confitendo, indicia ſuæ vitæ alijs pandit: vel cùm verbo exhortationis, atque exemplo ſuæ conuerſionis alios ad pœnitentiam inuitat. Redditur matri, cùm per ſacerdotale miniſterium communioni reformatur Eccleſiæ. *Accepit autem omnes timor, & magnificabant Deum.* Nouum & ſeculis anteà inauditum miraculũ iuſtè magnus intuentium ſubſecutus eſt ſtupor, ita vt

in

in laudes Dei priùs ora tacentia repentè laxaret. Quo loco morale aliquid datur aduertere. Sicut enim reſuſcitatio iſtius mortui, quæ viſibiliter in corpore facta eſt, prouocauit homines vt exteriùs admirarentur: ita & reſuſcitatio ſpiritualis, quæ quotidiè in animabus fidelium fit, admonet nos, vt & interiùs à morte animæ reſurgere ſtudeamus. Quanto enim perículoſior ac deſperatior eſt mors animæ ad vitam redeuntis, tanto plures illius corriguntur exemplo, & ad vitam reuocantur. De gradu enim ſublimiore deteriùs labitur: quo verò lapſus fuerit grauior, hoc fit ſubleuantis clementia gratior: ſicq; dum is qui deteriùs ruerat erigitur, pluribus inde ſpes ſalutis generatur. Conſideremus nanq; beatum Dauid & Petrum, quorum alter cùm eſſet rex & Propheta, in tantam perditionis deſcendit foueam, vt adulterium ſimul & homicidium perpetraret: alter de gradu apoſtolici culminis, ad præcipitium actus eſt trinæ negationis. Qui dum pœnitentes à morte animæ citò ſurrexerunt, multi pœnitentes ſalutem meruerunt. Qui quo maioris honoris & altioris gradus fuerunt, eo periculoſiùs ceciderunt: & quo grauior fuit caſus illorum, eo pietas Domini erigentis gratior in eis emicuit. Quo verò amplior Domini pietas in eis apparuit, eo firmior ſpes ſalutis cunctis ad pœnitentiam venientibus creuit.

2. Reg. 11. Matth. 26.

Quia propheta magnus ſurrexit in nobis. Simplices turbæ, ignorantes legem & prophetas, aduentum filij Dei Iudæis repromittentes, cùm viderent Deum & hominem inter homines corporaliter conuerſantem, & ex virtute diuinæ potentiæ mirabilia opera facientem, putabant eum vnum eſſe ex prophetis, qui in populo Iſraëlitico mirabilia facere ſoliti erant: & ideò errore decepti, clamabant dicẽtes: Quia propheta magnus ſurrexit in nobis. Magnum prophetam, non aũt Deum, aut Dei filium appellabant, quia adhuc nubilo ignorantiæ cæcati erant, ac propterea in præcedentibus ſignanter tales turbarum ſunt vocabulo nũcupati. Turbæ enim erãt, quia necdum cum Apoſtolis diuinitatis ipſius intima penetrauerant. Sed quanuis cum quadã animi deuotione errarent iſtæ turbæ, non in toto tamẽ errabãt. In hoc enim errabant, quòd eum purum hominem tantùm eſſe putabant: in hoc aũt nequaquàm errabant, quòd eum prophetam eſſe dicebant. Ipſe enim verus erat propheta, quia quæ ventura erant, veriſsima aſſertione prædicabat. Nam & ipſe Dominus prophetam ſe teſtatur eſſe, cùm dicit: Non capit prophetam perire extra Hieruſalem. Et alibi: Non eſt, inquit, propheta ſine honore, niſi in patria ſua. Propheta ergo erat, cùm dominus eſſet prophetarum, ſicut rex regum, & Dominus dominantium. Addunt etiam: *Quia Deus viſitauit plebem ſuam.* Per iſtum videlicet, qui talia miracula operatur, viſitauit Deus pater plebem ſuam, mittendo verbum ſuum incarnatum in mundum, quod pia ſubuentione illam redimeret, & à longa infirmitate, immò à morte, qua diutiùs torpebat, liberaret. Nec ſolùm tunc plebem ſuam viſitauit, ſed etiam quotidiè fideles ſuos viſitat per euangelium ſuum, per dicta prophetarum, atque exempla præcedentium patrum. Viſitat etiam Dominus plebem ſuam, cùm vnicuiq; electorum per adminiſtrationem ſancti ſpiritus, vel terrorẽ æterni ſupplicij vel dulcedinem cœleſtis patriæ intrinſecùs demonſtrat, & quemadmodum à morte animæ reſurgere valeat, occulta inſpiratione edocet. Siue aliter: Viſitat quotidiè plebem ſuam, eã quam præſciuit & prædinauit conformem fieri imaginis filij ſui, cùm per internam verbi ſui inſpirationem, ad amorem inuiſibilium excitat, eorumque mentibus ingerit, quanta ſint quæ eis in cœlo promiſſa ſunt gaudia: Incolumitas ſine debilitate, ſalus ſine dolore, vita ſine morte, facilitas ſine impedimento, ſecuritas ſine faſtidio: vbi electorum omnium ſocietas ſancta, ſolennitas certa, requies ſecura, pax vera, vita perpetua. Agamus ergo gratias Domino Deo patri creatori noſtro, qui prioribus noſtris patribus merito ſuæ iniquitatis in infidelitate relictis, nouiſsimis huius ſeculi temporibus ſuper nos miſericordiã ſuam confirmauit, mittendo filium ſuum Dominum noſtrum ad redimendum genus humanũ. Agamus etiam gratias filio eius Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui per aſſumptam humanitatem ad nos venire dignatus eſt, & præceptis mandatorum ſuorum obtemperantibus, cœleſtem beatitudinem repromittere. Ad quam vt peruenire quandoq;, & cũ ipſo feliciter viuere mereamur, adiuuet ipſe, qui & præſentia ſuæ incarnationis nos viſitauit, & ſanguine ſuæ paſsionis miſericorditer redemit. Intereà collatis quatuor euangeliſtarum narrationibus, tres mortuos inuenimus à Domino ſuſcitatos, quanuis plures eum reſuſcitaſſe dubium non ſit, licèt ſcriptum non legatur. Multi ergo ſine dubio ſunt corporaliter à Domino ſuſcitati, dicit beatus Auguſtinus, ſed non fruſtrà tres cõmemorati, filia ſcilicet archiſynagogi adhuc intra domum mortua iacens, & iuuenis iſte extra portam ciuitatis elatus, & Lazarus quatriduanus iam fœtens. Qui tres mortui ſignificant tria genera hominum peccatorum, quos hodieq; in ſancta Eccleſia à morte animæ ſuſcitat Chriſtus. Sed videamus, quæ ſint iſta tria genera mortuorum. Sunt nanq; nõnulli, qui malæ cogitationi conſentiunt, & peccatum quidem intùs in corde habent, in facto tamen nondum oſtendunt. Sed vt ſaluator peccatores huiuſcemodi in ſe viuificari poſſe ſignificaret, ſuſcitauit archiſynagogi filiam adhuc intra domum iacentem, quaſi nequitiam delicti in ſecreto cordis latentem. Alij peruerſæ cogitationi inhærentes, poſt conſenſum peccati labuntur in factum, tanquàm extrà ferentes mortuum, vt quod latebat in ſecreto, iam appareat in publico. Sed ne iſti quoque, ſi pœniteat, ſint deſperandi, quòd in

Error vulgi Iſraëlitici. Chriſtus propheta. Luc. 13. Matth. 13.

Deus quotidiè vt viſitet plebẽ ſuam. *Gaudia cœlorum.* *Tres mortui à Chriſto ſuſcitati.* *Mar. 5.* *Luc. 8.* *Ioan. 11.* *Tria genera peccatorum.*

anima à Domino non poſsint viuificari, Dominus iuuenem extra portam ciuitatis delatum ſuſcitauit,& matri reddidit:quia animam à peccato reſurgere faciens, vnitati ſanctæ Eccleſiæ reſtituit. Quidã verò non ſolùm cogitando vel faciendo illicita peccant,ſed ipſa etiam conſuetudine peccandi ſe quaſi ſepeliendo obruunt. Sed vt etiam talibus ſpes veniæ non deeſſet, ſi tamen adſint cogitationes ſolicitæ,quæ ſuper eorum ſalute Chriſto inuigilent tanquam deuotæ ſorores,ſuſcitauit Lazarum quatuor iam dies in monumento habentem.Simul etiam vt oſtenderet Dominus leuiora peccata, quæ in corde & cogitatione fiunt,leuioris pœnitentiæ remedio poſſe curari,puellam in conclaui iacentem, breui ac faciliima iuſsione euocat,dicens:Puella ſurge: quã &propter facilitatem reſurgendi,iam mortuam fuiſſe negauerat. Vt autem demõſtraret grauiora peccata, quæ abſq; verecundia alijs imitanda proponuntur, vel quibus longa conſuetudine peccator ne reſurgere valeat deprimitur, ampliori remedio pœnitentiæ indigere,elato foras iuueni,pluribus verbis vt reſurgere valeat, dicit: Adoleſcens, tibi dico,ſurge. Lazarum verò reſuſcitaturus,clauſtra monumenti reuelli præcepit,fremuit ſpiritu,rursùm fremuit,lachrymatꝰ eſt,ac voce magna clamauit: Lazare,veni foras. Quartus verò mortuus Domino à diſcipulis nũciatur,ſed hunc non reſuſcitauit, quia defuerunt viui, qui pro eius vita Dominum precarentur. Qui mortuus eos ſignificat, de quibus Ioannes ait:Eſt peccatum ad mortem:non pro illo dico, vt roget quis.Peccatum enim ad mortem, eſt,in peccato vſq; ad mortem perſeuerare. Quicunq; ergo in aliqua ex ſupradictis tribus mortibus animæ,ſeſe iacere cognouerit, pœniteat neceſſe eſt factorum: & fidelium preces ſibi coniungẽs, diuinam jugiter precetur clementiam, vt celeriter ad vitam reſurgere mereatur æternam, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto.

Luc. 8. *Ioan. 11.* *Matt. 8.* *1. Ioan. 2.* *Peccatum ad mortẽ.*

Homiliã Euſebij Emeſeni in Euangeliũ huius Dominicæ,de viduæ filio ſuſcitato,lector offendet ſuprà feria 5. poſt Dominicam Lætare.

DOMINICA XVIII. POST PENTECOSTEN,

In Epiſtolam Concio exegetica.

AD lectionẽ Dominicæ ſuperioris hodierna continenter cõſequitur, quam nunc exponendã ſuſcipimꝰ, breuẽ illã quidẽ verbis,ſed grauidã apoſtolico ſpiritu dignis inſtitutionibus. *Obſecro vos ego vinctus in Domino.* Preceptorũ virtus eſt,inquit hoc loco Chryſoſtomus,nihil honoris,nihil gloriæ à ſubditis, ſed ſalutẽ ipſorũ quærere,atq; huius gratia nihil nõ facere, ita vt qui non iſtud,ſed gloriã ſuã quærit, non iã præceptor,ſed tyrannus ſit.Non enim propterea Deus te illis præfecit, vt maius acquiras obſequium ac famulitium, ſed vt neglectis rebus tuis,quicquid illorum eſt ritè diſpẽſetur & ædificetur.Hoc videlicet doctoris eſt. Talis erat beatus Paulus,qui quidem omni faſtu liber,non aliter erat affectus quàm vulgaris quiſpiam, immò & minimus etiam iſtorũ.Propterea & ſeruum eorum ſeipſum vocat, & potiſsimùm per ſupplicandi modum loquitur. Ita Chryſoſtom. qui deinde prolixè admodùm verſatur in prædicandis vinculis & catena Pauli, è quibus perpauca huc adferemus, tum vt accendamur ad libenter perferenda aduerſa propter Chriſtum, tũ ob cõfutandos noſtræ ætatis hæreticos,qui cũ damnato iam olim Vigilantio Diuorum reliquias nullo volunt in precio habendas. Ait ergo Chryſoſtomus ſparſim in loci huius expoſitione: Nihil ita ſplendidũ, vt vinctum eſſe ꝓpter Chriſtũ, vt catenæ ſunt ſanctis illis manibus circundatæ. Vinctum eſſe propter Chriſtum, illuſtrius eſt, quàm ſiue Apoſtolum, ſiue doctorem, ſiue Euãgeliſtam eſſe. Si quis Chriſtum diligit, is nouit quid dico. Si quis erga Dominum inſanit, vt ita dicam,& ardet,is nouit,quæ ſit vinculorum virtus. Hic vtiq; prius habebit, optione data, vincula ferre propter Chriſtũ, q̃ cœlos inhabitare. Non enim caput ita ſplendidum reddit impoſita corona margaritis conſpicua, vt catena ferrea quæ propter Chriſtũ fertur.Pudet diuitias & auream mũdiciem huiuſmodi conferre vinculis.Quòd ſi quis mihi vel vniuerſi cœli, vel huius catenæ copiam & optionẽ largitus eſſet, catenam hãc ego planè elegiſſem.Deinde ſi aut mihi cũ angelis fuiſſet ſtandũ ſursùm, aut cũ Paulo vincto,carcerẽ vtiq; præoptaſſem. Ad hęc ſi quis me aut in numerũ & ordinem collocaſſet cœleſtiũ potentiarũ, earũ etiam quę propè ſunt thronum Dei,aut talem ligatũ feciſſet,talis vtiq; ligatus eſſe voluiſſem.Nihil hac catena beatius. Vellẽ etiã nũc in eis eſſe locis,in quibus iſta dicuntur eſſe vincula.Et meritò:Celebrarẽ viros iſtos,qui huius erga Chriſtũ deſiderij fuerunt. Cuperem videre catenas illas,quas quidẽ verentur & horrent dæmones,venerantur verò angeli. Non ita beatũ dico Paulum,quòd in paradiſum raptus, atq; quòd in carcerem eſt coniectus.Non ita beatum æſtimo,quòd verba audiuit ineffabilia,atq; quòd vincula ſuſtinuit.Non ob id adeò beatũ illum prædico,quòd in tertiũ cœlũ raptus eſt,atq; propter vincula. O beata vincula,ô beatas manꝰ quas catena illa exornauit. Quòd ſi mihi tẽporibus illis eſſe licuiſſet, tũ potiſsimùm illas circũplexus fuiſſem,inq; ſinus meos collocaſſem. Vtique nõ ceſſaſſem exoſculari illas,quibus pro Domino meo ligari licuit.Quòd ſi liberũ fuiſſet per curas eccleſiaſticas, & corpus habuiſſem validũ, nihil vtiq; cauſatus fuiſſem,quò minùs tãta ſuſcepta peregrinatione,catenas duntaxat illas,& carrimis

Epheſ. 4. *Doctorum munus & virtus.*

Propter Chriſtum vincula aſtringi quanta ſit gloria. *Nota chryſoſtomi excellentem virtutem.* *En quanti vir tantus facit catenas S. Pauli.*

cerẽ, vbi ligatus fuit, vidiſſem. Hæc pauca ex plurimis hoc loco è D. Chryſoſtomo cõmemoraſſe ſufficiat. *Vt dignè ambuletis vocatiõe, qua vocati eſtis.* Hortatur eos, inquit Ambroſius, vt rectè incedẽtes in pceptis Dñi, ad pmiſſam gloriã poſsint puenire. Sicut.n. peritus medic⁹ obſecrat infirmos, vt benè ſe agẽtes poſsint ſalutarẽ recipere valetudinẽ: ita & magiſter gentiũ hortatur, vt fidei ſuæ digna opera faciẽtes, poſsint percipere q̃ pmiſſa ſunt ſanctis. Sic Ambroſi⁹. Audi & Hieronymũ:

Ioan.14. Dignè vocatione ambulare credẽdus eſt, inquit,

Prouer.20. q ingreditur per eũ qui dicit, Ego ſum via: & nõ declinat neq; ad dextrã, neq; ad ſiniſtrã, & auertit pedẽ ſuũ ab omni via mala, cõpleturq́; in eo, A Dño greſſus hominis diriguntur. *Cũ omni humilitate, & mãſuetudine, cũ patiẽtia.* Qui terrã & cinerẽ eſſe ſe nouit, ait idem Hieronymus, & poſt paululũ in puluerẽ diſſoluendũ, nunq̃ ſuperbia eleuabitur. Et qui Dei æternitate perſpecta, bre-

Humilitas animi. ue & penè ad puncti inſtar humanæ vitæ ſpatiũ cogitarit, ante oculos ſuos ſemper habebit interitu, & erit humilis atq; deiectus. Omnis aũt hu-

Mãſuetudo. militas nõ tã in ſermone q̃ in mẽte eſt, vt humiles nos eſſe conſciẽtia nouerit, & nunq̃ nos vel ſcire, vel intelligere, vel eſſe aliquid æſtimem⁹. Mãſuetudo quoq; illa eſt, q̃ nulla paſsione turbatur,

Matth.5. & ſpecialiter ira & furore nõ rumpitur. Quã qui habuerit, beatitudinẽ quæ Dñi voce pmiſſa eſt, cõſequetur, vt poſsideat terrã, i. imperet corpori ſuo domineturq́; ſubiecto: & hęc ſit eius prima hæreditas, in carne nõ carnaliter viuere. Ita Hieronym⁹. Porrò Chryſoſtomi in hũc locũ verba ſunt hæc: Cũ omni animi ſubmiſsione: nõ ea q̃ in verbis, neq; q̃ in rebus duntaxat, ſed quę & in habitu & in voce eſt: non erga hũc humilis quidẽ, erga illum verò arrogãs ſis. Humilis eſto erga oẽs, ſiue amici ſint ſiue inimici, ſiue magni, ſiue tenues. Iſtud.n. demũ eſt animo ſubmiſſo eſſe. Et in rectè factis etiã humilis eſto. Hæc Chryſoſt. *Supportantes inuicẽ in charitate.* Homines ſumus fragiles & infirmi, & neceſſe eſt, vt placidè & comiter alij alios feram⁹. Sunt pleriq; admodùm lyncei in aliorũ perſpiciendis vitijs, in ſuis talpæ: nihil volũt diſsimulandũ vel ferendũ in alijs, cùm ipſi plerunq; omnib⁹ ſint oneri. Si tu pximũ, inquit Chryſoſtomus, ferre nõ potes, quomodò feret te Deus? Si conſeruum tuũ ſeruus ipſe nõ fers, quomodò tolerabit te Dñs? Vbi dilectio eſt, ibi tolerabilia ſunt omnia. Hæc ille. *Soliciti ſeruare vnitatẽ ſpiritus in vinculo pacis.* Hic locus, vt ait D. Hieronymus, vel maximè aduerſum hæreticos facit, qui pacis vinculo diſsipato atq; corrupto, putãt

…us ſpi. …in vin… pacis. ſe tenere ſpiritus vnitatem, cùm vnitas ſpiritus in vinculo pacis conſeruetur. Quando enim nõ idipſum oẽs loquimur, & alius dicit, Ego ſum Pauli, ego Apollo, ego Cephæ, diuidimus ſpiritus vnitatẽ, & eã in partes ac mẽbra diſcerpimus. Hæc Hieronymus. Qui tales ſunt, inquit Chryſoſtomus, nempe dilectione fratribus alligati, omnia facilè ferũt. Colliga teipſum illi, & illũ tibi: vtrũque in tua poteſtate eſt. Poſſumus enim, ſi quem voluerim⁹, facilè nobis amicũ reddere. Studẽtes, inquit: (noſter interpres habet, Soliciti) Nõ obiter iſtud agendum, neq; cuiuſuis eſt. Studẽtes, inquit, ſeruare vnitatẽ ſpũs in vinculo pacis. Quid eſt vnitas ſpũs? Quemadmodùm in corpore ſpũs eſt omnia continẽs, quanq̃ diuerſa ſint membra, ita & hîc. Nam ad hoc datus eſt Spiritus, vt genere ac moribus diuerſis diſcretos vniat. Hîc enim ſenex & iuuenis, pauper & diues, puer ephœbus & vir, mulier ac maſculus, & omnis anima vnum quid fiunt, idque magis, quàm ſi corpus vnum eſſent. Eſt enim iſta cognatione illa maior, & plenior huius vnitatis perfectio. Animæ ſiquidem propinquitas tanto eſt exactior, quanto eſt ſimplicior, & non diuerſarum ſpecierum. *Propinquitas animæ.*

Quomodò verò cuſtoditur? In vinculo pacis. In inimicitijs & diſſenſione conſiſtere non poteſt. *1.Cor.3.*

Cùm enim in vobis ſint æmulationes, inquit, & contentiones, nónne carnales eſtis, & ſecundùm hominem ambulatis? Quemadmodùm enim ignis, ſi quando arida ligna nactus fuerit, vnam pyram ex omnib⁹ facit: ſi verò humida fuerint, neque in illis operatur, nec illa conglutinat: ita & hîc nihil eorum quæ frigida ſunt, vnitatem hanc complecti poterit, ſed quicquid velut magna ex parte feruidum fuerit. Ex hoc igitur & dilectionis feruor naſcitur. Vinculo itaque pacis omnes nos colligari vult Apoſtolus, nec ſimpliciter pacificos eſſe, nec vtcũque diligere, ſed in omnibus vnam eſſe animam. Hæc ille. *Vnũ corpus, & vnus ſpiritus: ſicut vocati eſtis in vna ſpe vocationis veſtræ.* Quid eſt vnum corpus? inquit *Vnũ corpus Eccleſia.*

idem Chryſoſtomus. Omnes vbique terrarum fideles, & qui iam ſunt, & qui fuerunt, quiq́; futuri ſunt, denique & qui ante Chriſti aduentum Deo placuerũt, vnum corpus ſunt. Quomodò? quoniam & illi Chriſtum venerati ſunt. Itaq; & illi vnum corpus ſunt. Nos hîc, quod ad vnitatẽ attinet, corpus accipimus, quod ſub vno capite eſt. Si verò caput vnum, vnum eſt & corpus. Corpus ex honeſtis & inhoneſtis membris componitur. Veruntamen nec maius aduerſus minus, etiamſi viliſsimum ſit, eleuatur aut inſoleſcit, nec iſtud viciſsim huic inuidet. Sunt autem quædam membra potiora, quædam verò minùs: vt, caput omni reliquo corpore præſtanti⁹ eſt, φ & omnes ſenſus, & imperium animæ habeat in ſeipſo, & φ ſine capite nemo viuere queat, cùm amputatis pedibus multũ temporis plurimi vixerint. Melius eſt itaq; reliquis membris, non ſolùm ſitu, ſed & ipſa energia, ipſoq; ordinãdi moderandiq; regimine. Quorſùm iſta dico? Sunt in Eccleſia multi. Horum quidam in ſublime, capitis inſtar, euecti ſunt: cœleſtia quidam, velut in capite oculi, contemplantes, multumq́; à terrenis diſtantes, nihil cùm illis commune habentes. Alij verò in pedum ſunt ordine, terram calcantes, pedum, inquam, ſanorum. Non enim culpabile eſt pedibus terram calcare, ſed ad malitiam cur-

rere.Neq; iſti aduersùs pedes ſuperbiant, nec iſtis quicquam inuideant illi:alioquì propria cuiuſq; pulchritudo deſtruetur,& perfectus vſus impedietur.Et rurſus Sermone xj.in cap.4. ad Epheſ. *charitas non vulgaris exigitur à nobis.* Charitatem,inquit,à nobis requirit Paulus,non vulgarem,ſed quæ nos coniungat, indiuulſeque mutuò conglutinet,deniq; eam vnitatem itaque exactam præſtet,qualis eſt membri ad membrũ. Ipſa enim eſt,quę magna bona perficit. Propterea cùm dicit,Vnum corpus,per iſtud quomodò debeamus aliorũ malis compati,& rursùs aliorũ bonis non deijci,& magis congaudere, & ſimul omnia oſtendit.Deinde quemadmodùm vocati eſtis,inquit,in vna ſpe vocationis veſtræ. Deus, inquit,ad eadem vos vocauit. Omnibus immortalitatem,omnibus vitam æternam,omnibus gloriam immortalem,omnibus fraternã cognationem,omnibus hæreditatem largitus eſt. Cõmune omnium caput factus eſt,omnes pariter & excitauit & ſecum ſedere fecit. Hactenus Chryſoſtomus.Audiamus & Hieronymum. Quæritur, *Ioan.14.* ait,quomodò vna ſpes vocationis ſit,cùm apud patrem diuerſæ ſint manſiones Ad quod, vnam ſpem vocationis,regnum cælorum, quaſi vnam domum Dei patris eſſe dicemus,& in vna domo *1.Cor.15.* varias manſiones.Alia enim gloria ſolis,alia lunæ,alia ſtellarũ Hæc ille.*Vnus Dominus, vna fides, vnum baptiſma* Hæc omnia eò cõmemorat Aplũs, vt qui tam multa habemus cõmunia,vnum eundemq; Dominũ,quem Ambroſius & Hieronymus Chriſtũ interpretantur,vnam eandemq; fidẽ à qua qui excidunt,nihil habent cõmercij cũ corpore Chriſti myſtico,quod eſt Eccleſia catholica,atq; idẽ deniq; baptiſma,vnius quoq; animi & ſumma inter nos cõcordia connexi ſimus. Olim D.Cyprianus & aliquot Africæ Epiſcopi in ea fuere ſententia,non niſi in Eccleſia catholica cõferri baptiſma,ab hæreticis baptizatos rebaptizari oportere.Porrò ꝙ nõ fuerit in hac opinione pertinax idẽ beatiſsimus martyr & pontifex Cyprianꝰ,vel inde ſatis liquet,quòd à ſua cõmu- *Donatiſtæ hæretici.* nione minimè repellebat eos,ꝙ diuerſę eſſent opinionis.Secuti ſunt poſteà Donatiani hæretici, & ꝑtinaciſsimè ex Cypriano aſſerere voluerunt eſſe rebaptizandũ.Sed hos ob ſuã pertinaciã catholica dãnauit Eccleſia,cùm interim beatiſsimum Cyprianũ nõ immeritò vel maximè ſuſpiciat,ac veneretur.Nulli enim dubiũ eſſe poteſt,libentiſſimè eũ in Catholicæ Eccleſiæ ſentẽtia acquieturum fuiſſe,ſi œcumenici alicuius ea de re definitio extitiſſet,ſicut poſteà ſatis declaratũ eſt,etiã ab hæreticis baptizatos neutiꝙ denuò baptizari debere:quanꝙ certè à talibꝰ baptizari periculoſum eſt,ꝙ verendũ ſit eos nõ debitã adhibere intentionẽ,cũ nihil tã illis ſtudio ſit,ꝙ animas ꝑdere & iugulare.Noſtra quoq; ætate multi ſunt *Anabaptiſtæ hæretici* Anabaptiſtę hęretici,in varias eaſq; portẽtoſas ſpecies diſſecti,è quibꝰ pleriq; vidẽtur eſſe arrepticij multaſq; abſurdas & abominãdas ſequũtur opiniones.Vtinã verò & iſti & alij oẽs huiꝰ calamitoſi ſeculi ſectarij ad Catholicę pacis & Chriſtianę cõcordiæ vnitatẽ redeant.*Vnus Deus & pater omniũ,ꝗ ſuꝑ oẽs,& per omnia,& in omnibꝰ nobis.* Super omnes,inquit Chryſoſtomꝰ,hoc eſt, Dominꝰ & omniũ ſupremꝰ: Per omnia,ꝓuidẽs videlicet & gubernãs:Et in omnibꝰ nobis.i. inhabitãs.D.Hieronymus locũ hũc ſic interpretatur:Suꝑ omnes eſt Deus Pater,quia author eſt omniũ.Per oẽs Filius,quia cuncta tranſcurrit vaditq; ꝑ omnia. In omnibus Spiritusſanctus,quia nihil abſq; eo eſt. Et paulò infrà:quidã,inquit,hoc qđ eſt ſcriptũ, Super omnes,& per omnes,& in omnibus,ad Patrem & Filium & Spiritumſanctum ſic æſtimant eſſe referendum, vt ſuper omnia Pater ſit, quia author eſt omniũ:per omnes Filius,quia per Filium creata ſunt omnia:in omnibus Spiritusſanctus:ipſe enim credentibus datur, & templum ſumus Spiritusſancti.Hæc ille. Cùm igitur tam multis modis Apoſtolus commendet vnitatem, nihil ita horrere & fugere debet Chriſtianus, ſicut ea,quæ ab hac impediunt vnitate. Hæretici & ſchiſmatici ab hac vnitate ſe ſeparant, & ſeipſos reddunt indignos omni gratia & habitatione Spiritusſancti,cuius locus nõ eſt niſi in pace. Ecce quàm bonum & quàm iocundum,ait Propheta,habitare fratres in vnum. Quoniam illic, (in ea animorũ dulciſsima cõſpiratione & Chriſtiana vnanimitate)mandauit Dominus benedictionem & vitam vſq; in ſeculum: ergo hereticis & ſchiſmaticis maledictionem & mortẽ ſempiternam,à qua nos ſeruet Chriſtus Deus ac Dominus noſter,cui eſt cum Patre & Spiritusancto omnis honor & gloria in ſecula ſeculorũ,Amẽ.

DOMINICA EADEM,

Lucæ XIIII.

In illo tẽpore:Cùm intraret Ieſus in domũ cuiuſdã principis phariſæorum ſabbato manducare panem, & ipſi obſeruabant eum. Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri.

HYdropis morbus ab aquoſo humore vocabulum trahit. Græcè enim ὕδωρ aqua vocatur. Eſt autẽ humor ſubcutaneus de vitio veſicæ natus,cũ inflatione turgente,& anhelitu fœtido.Propriũq; eſt hydropici, quanto magis abũdat humore inordinato, tãto ampliùs ſitire.Et ideò rectè cõparatur ei,quẽ fluxus carnalium voluptatũ exhuberans aggrauat. Cõparatur etiã diuiti auaro,qui quãto eſt copioſior diuitijs,quibꝰ nõ benè vtitur,tanto ardentiùs talia cõcupiſcit.*Et reſpondens Ieſus,dixit ad legiſperitos & phariſæos:Licet ſabbato curare? At illi tacuerunt.*Quod dicitur reſpõdiſſe Ieſus,ad hoc reſpicit,quod præmiſſum eſt,Et ipſi obſeruabant eum. Dominus enim nouit cogitationes hominum. Sed meritò interroga-

interrogati tacent, qui cõtra ſe dictum quicquid dixerint vident. Nam ſi licet ſabbato curare, quare ſaluatorem an curet obſeruant? Si non licet, quare ipſi ſabbato pecora curant? *Ipſe verò apprehenſum ſanauit eum, ac dimiſit.* Prouida diſpenſatione Dominus ante legiſperitos & phariſæos hydropicum curat, & mox contra auaritiam diſputat: vt videlicet per huius corporis ægritudinem in illis exprimeretur ægritudo cordis. Denique poſt multa diſputationis eius hortamenta, Luc. 16. ſubiunctum eſt: Audiebant autem omnia hæc phariſæi qui erant auari, & deridebant eum. Hydropycus quippe quo ampliùs biberit, ampliùs ſitit. Et omnis auarus ſitim multiplicat, qui cùm ea quæ appetit, adeptus fuerit, ad appetenda alia ampliùs anhelat. *Et reſpõdens ad illos, dixit: Cuius veſtrum aſinus aut bos in puteũ cadet, & non cõtinuò extrahet illum die ſabbati?* Sic obſeruatores ſuos phariſæos conuincit, vt eoſdem etiam auaritiæ condemnet. Si vos, inquit, in ſabbato bouem, aut aſinum, aut aliud quodlibet animal in puteum decidens eripere feſtinatis, non animali, ſed veſtræ auaritiæ conſulentes quanto magis ego hominem, qui multo melior eſt pecore, liberare debeo? Conuenienterque hydropicum animali quod in puteum decidit, comparauit, humore enim laborabat. Sicut illam mulierem, quam decem & octo annis alligatam dixerat, & ab eadem alligatione ſoluebat, comparauit iumento quod ſoluitur, vt ad aquam ducatur. Et benè vtroque loco bouem poſuit & aſinum, quia ſiue ſapientes quoſque & hebetes, ſiue (vt ſuprà dictũ eſt) vtrũque populum eos ſignificare ſentiamus, eum videlicet cuius ceruicem iugum legis attriuit, atque eum quem quilibet ſeductor reperit, quaſi brutum animal, atque nulla ratione renitens, quo voluit errore ſubtraxit, omnes ſaluator adueniens ſatanæ vinculis adſtrictos, omnes in vno concupiſcentiæ puteo demerſos inuenit. Non enim eſt diſtinctio. Omnes enim peccauerunt, & egent gloria Dei, iuſtificati gratìs per gratiam ipſius, per redemptionem, quæ eſt in CHRISTO IESV. *Dicebat autem & ad inuitatos parabolam, intendens quomodò primos accubitus eligerẽt, dicẽs ad illos: Cùm inuitatus fueris ad nuptias, nõ diſcumbas in primo loco.* Aperta quidem ad literam eſt hęc admonitio ſaluatoris, docens humilitatem non ſolùm apud Deum, ſed etiam apud homines eſſe laudabilem. Sed quoniam hanc euangeliſta non fruſtrà parabolã vocat, breuiter intuendũ quid etiam myſticè ſignet. Nuptias appellari CHRISTI & Eccleſiæ coniunctionem, multis locis apparetè quibus vnum eſt: Nunquid poſſunt filij nuptiarum quandiù ſponſus cum illis eſt, ieiunare? Aliud: Simile factum eſt regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio ſuo, & miſit ſeruos ſuos vocare inuitatos ad nuptias. Has ergo nuptias quiſquis inuitatus adierit, id eſt, Eccleſiæ membris ſe fidei gratia coniunxerit, non diſcumbat in primo loco, hoc eſt, non ſe de meritis gloriando, quaſi cæteris ſublimior extollat, & quidem ſtudeat, iuxta alterius loci parabolam, veſte nuptiali veſtitus, hoc eſt, virtutum fulgore coruſcus apparere, ſed ipſarum habitum virtutum loco deuotæ humilitatis exornet. *Ne fortè honoratior te ſit inuitatus ab eo, & veniens is qui te & illum vocauit, dicat tibi: Da huic locum: & tũc incipias cum rubore nouiſſimum locũ tenere.* Honoratiori pòſt inuitato locum dat ille, qui de longæ ſuæ conuerſationis confidentia ſecurior factus, cita illorum, qui ſe in Chriſto ſecuti ſunt, agilitate præitur. Et cum rubore nouiſſimum locũ tenet, quando de alijs meliora cognoſcens, quicquid de ſua operatione celſum ſentiebat, humilians, dicit ſibi cum propheta: Egens ſum ego, & in laboribus à iuuentute mea: exaltatus autem, humiliatus ſum & cõfuſus. *Sed cùm vocatus fueris, vade & recũbe in nouiſſimo loco.* Quanto magnus es, inquit, humilia te in omnibus. Et Pſalmiſta gloriatur: Humiliatus ſum vſquequaque Domine, viuifica me ſecundùm verbum tuum: manifeſtè ſignificans, ita ſe à Domino poſſe viuificari, ſi de ſuis ipſe virtutibus humilia ſentiret. *Vt cùm venerit qui te inuitauit, dicat tibi: amice, aſcẽde ſuperiùs.* Veniens Dominus, quem humilem inuenerit, amici nomine beatificãs, ſuperiùs aſcendere præcipiet. Quicunque enim humiliauerit ſe ſicut paruulus, hic eſt maior in regno cœlorũ. *Tunc erit tibi gloria coram ſimul diſcumbentibus.* Pulchrè dicit, Tunc erit tibi gloria, ne nunc quęrere incipias, quod tibi ſeruatur in fine, quia ſicut Salomon ait: Hæreditas ad quam feſtinatur in principio, in nouiſſimis benedictione carebit. Poteſt autẽ & in hac vita intelligi, qui in nouiſſimo loco recumbens inuenitur, Domino veniente ſublimatus: quia quotidiè Dominus ſuas nuptias intrat, quotidiè mores, fidem, habitus conuiuãtium dijudicat, & ſuperbos deſpiciens, humilibus ſæpè tanta ſui ſpiritus munera præſtat, vt eos meritò ſimul diſcumbentium, hoc eſt, in fide quieſcentium cœtus vnanimi admiratione glorificet, ſtupenſque in authoris ſui laudationem proſiliat, dicens: Mihi autem nimis honorificati ſunt amici tui Deus, nimis confortatus eſt principatus eorum. *Quia omnis qui ſe exaltat humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur.* Et ex hac cõcluſione manifeſtè claret, pręcedentem Domini ſermonem typicè intelligendum. Neque enim mox omnis, qui ſe coram hominibus exaltat, humiliabitur, aut qui ſe in conſpectu hominum humiliat, exaltabitur ab eis: ſed è contrario nonnunquam qui ſe vel in apice dignitatis, vel in alia qualibet acquirẽda gloria ſubleuat, vſque in finem exaltari non ceſſat. Similiter & humilis quilibet ac verecundus, in ſua, qua contentus eſt, vſque ad vitæ terminum mediocritate perſeuerat. Et ideò iuxta veritatis ſententiam, omnis qui ſe incautè de meritis alleuat, humiliabitur à Domino: & qui prouidè ſe de benefactis humiliat, exaltabitur ab eo. In eundem proculdubiò ſenſum

Luc. 13. — Rom. 3. — Ibidem. — Pſal. 87. — Eccleſ. 3. — Pſal. 118. — Matt. 18. — Prouer. 20. — Pſal. 138.

ſenſum præmiſſus ſermo redemptoris, quo primos in nuptijs accubitus quæri vetat, congruit. *Dicebat autem & ei, qui ſe inuitauerat: Cùm facis prandium, aut cœnã, noli vocare amicos tuos, neq; cognatos, neq; fratres tuos, neq; vicinos diuites.* Fratres, amicos & diuites alterutrùm conuiuia celebrare, non

Luc. 6. quaſi ſcelus interdicit, ſed ſicut cętera neceſſitatis humanæ cōmercia, vbi & peccatores peccatoribus fœnerãtur, vt recipiant ęqualia, ad promerēda vitæ cæleſtis pręmia nil valere oſtēdit. Denique ſubiūgit: *Ne fortè & ipſi te reinuitēt, & fiat tibi retributio.* Nō ait, & fiat tibi peccatũ, ſed fiat, inquit, tibi retributio: Cui ſimile eſt, quod alibi di-

Ibidem. cit: Et ſi benefeceritis his qui vobis benefaciunt, quæ vobis eſt gratia? Neq; dicit, Peccatũ eſt vobis, ſed, Quæ vobis eſt gratia? Siquidem & peccatores hoc faciunt: quanuis ſunt quædam mutua fratrum, amicorum, cognatorum, vicinorumq; diuitũ conuiuia, quæ nō ſolùm in præſenti retributionem, ſed & damnationem percipiunt in futuro. Denique ab Apoſtolo inter opera tenebrarum annumerantur. Sic vt in die, inquit, ho-

Rom. 13. neſtè ambulemus, non in commeſſationibus & e-

Comeſſatio nec quæ ſint. brietatibus. Commeſſationes quippè ſunt luxurioſa cōuiuia, quæ aut collatione omniũ celebrãtur, aut vicibus ſolent à contubernalibus exhiberi, vt neminem pudeat inhoneſtè aliquid dicere aut facere: quia ad hoc conuenitur, vt fœda illic copia congeratur vini, & incitetur libidinis diuerſa voluptas. *Sed cùm facis conuiuium, voca pauperes, debiles claudos, cæcos, & beatus eris, quia non habent retribuere tibi, retribuetur enim tibi in reſurrectione iuſtorũ.* In reſurrectione iuſtorũ dicit, quia etſi omnes reſurgant, eorum tamē nō immeritò quaſi ꝓpria cognominatur, qui in hac ſe beatos non dubitant eſſe futuros. Ergo qui pauperes ad conuiuium vocat, in futuro præmium percipiet. Qui amicos, fratres & diuites vocat, recipiet mercedem ſuam. Sed & ſi hoc propter Deum fa-

Iob 42. cit in exemplum beati Iob, ſicut cætera fraternæ dilectionis officia, ipſe qui iuſſit remunerat. Qui guloſos ac luxurioſos propter laſciuiam inuitat, pœna in futuro plectetur æterna. *Hæc cùm audiſſet quidam de ſimul diſcumbentibus, dixit ei: Beatus qui manducabit panē in regno Dei.* Panis qui manducatur in regno Dei, nō iuxta Cerinthum corporalis intelligendus eſt cibus, ſed ille vtiq;, qui ait: Ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcendi.

Ioan. 6. Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum: id eſt, ſi quis meæ incarnationis ſacramento perfectè incorporatus, meæ diuinæ maieſtatis viſione frui meruerit, hic perpetua vitæ immortalis beatitudine gaudebit.

EADEM DOMINICA,
Luc. XIIII.

In illo tempore: Cùm intraret Ieſus in domum cuiuſdam principis phariſæorum. Et reliq. Homilia Erici.

AEternus atque inuiſibilis rerum conditor, humanum genus, quod per longa ſeculi tranſeuntis ſpatia mortis perpetuæ legibus aſtrictum erat, ſaluare diſponens, nouiſſimis temporibus homo fieri dignatus eſt mirabili ordine, mirabili prorſus & natiuitate, vt homines quos iuſtitia cenſente damnauerat, clementia dictante redimeret. Et vt maiorē circa nos ſuæ pietatis allegaret inſtantiam, nō ſolùm homo, verumetiam pauper & humilis homo factus eſt: vt noſtræ condeſcendendo paupertati, ſuarum nos diuitiarum participes eſſe donaret. Deniq; intantùm pauper pro nobis factus eſt, vt ne tugurium quidem ad ſubeundum haberet, iuxta quod ipſe alibi ait: Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos, filius autem hominis non habet, vbi caput ſuũ reclinet. Hac de cauſa dignabatur hominum adire conuiuia, non quò affectaret epulas mortali manu apparatas, ſed quò ſalutem doceret, fidemq; requireret. Ad hoc ſeſe feſtis hominum facilè vocatus impertiebat, vt & conuiuas miraculis illuſtraret, & familiæ quæ intra dominorũ ędes ſeruitio occupatæ erant, nec liberam accedendi ad eum copiā habebant, per hanc occaſionem verbum ſalutis audirent, & authorem ſuæ ſaluationis agnoſcerent. Nullam enim conditionem ſpernit, aut ſua miſericordia indignam ducit: quia miſeretur omniũ, & nihil odit eorũ quę fecit, ſimiliterq; de omnibꝰ illa cura eſt. Item aliud exordium: Adibat Dominus carnalia hominum conuiuia, non tam vt exterioribus miniſtrantium epulis veſceretur, quàm vt ipſe, qui eſt panis de cælo deſcendens, auditoribus ſuis dapes ſuperni conuiuij erogaret. Quod inde verum eſſe probatur, quia vbicunque pranſurus reſedit, aut docuit aliquid, aut ſigna patrauit. Quod factum in hoc conſtat conuiuio, de quo præſens lectio texitur, in quo & miraculum patrauit, & prædicationem exhibuit. Agebat etiam hoc clementiſſimo pietatis affectu, vt familia quæ ſeruituti dominorum ſemper occupata, liberè ad illũ vbicunq; eſſet cōfluere nequibat, ipſo ad habitacula dominorum dignanter veniente, præſentia illius communiter frui, & doctrinis refici, & miraculis poſſet lætificari. Simul etiam noui teſtamenti futuris prædicatoribus authoritatem pręferebat, quatenùs verbũ ſalutis dominis & ſubiectis, liberis & ſeruis, ſuperioribus & inferioribꝰ omnibus abſq; differentia perſonarum impartirent, & ab his quibus verbũ vitæ nunciabāt, humanitatis obſequia nō refugerent exhiberi ſibi digno cōmercio, vt quibus ſpiritualia ſeminant, eorum carnalia metant. Vt ergo Dominus ſuæ diſpenſationis impleret officium, *intrauit in domū principis phariſæorum ſabbato manducare panem.* Dies ſabbati ſacerrimus, & ritu veteri celeberrimus habebatur, in quo ab omni opere ceſſantes, meditatio-

Matt. 8. Luc. 9. Sap. 11. Ioan. 6. 1. Cor. 9.

Sabbatum mutatū in Dominicā diem.

ditationibus & conuiuijs indulgebant. Cuius obſeruationem mos Chriſtianus ad diem dominicam competentiùs tranſtulit, ob reuerentiam dominicæ reſurrectionis. Quòd autem vocato ad principis conuiuium Domino dicitur: *Et ipſi obſeruabant eum*, de ſcribis & phariſæis ſubintelligendum eſt, qui ad hoc aderant, vt eum potiùs potuiſſent reprehendere, duplici videlicet malignitate: Vt ſiue curaret hydropicum, damnarêt illum quaſi legis contemptorem, & ſabbati violatorem: ſiue non curaret, arguerent eum impietatis vel impoſsibilitatis. Sicut enim boni Dominum ſequebantur, vt eius prædicationem audirent, & miracula viderent: ſic econtrà ſcribæ & phariſæi aderant, vt eum in ſuis actibus potuiſſent calumniari. Obſeruare dicimus, honeſtè & vigilanter cuſtodire. Obſeruabant ergo eum, hoc eſt, quòd callidè reprehéſioni eius intendebant. Quarè verò eum obſeruarent, ex eo quod ſequitur, animaduerti poteſt. *Et ecce, inquit, homo hydropicus erat ante illum.* Quia enim ſabbatum erat, conſiderabant vtrùm languidum eo die curaret, nec ne.

an.9.

Et ſi quidem curaret, dicturi erant: Non eſt hic homo à Deo, qui ſabbatum non cuſtodit. Si verò eum curare nollet, infamarent eū de impoſsibilitate *Ecce* (inquit euangeliſta) *homo hydropicus erat ante illum.* Hydrops morbus, quem Latini veternum nuncupamus, ab aqua trahit originem nominis, quia Græcè aqua ὕδωρ dicitur. Eſt verò intercutaneus morbus, ex interruptione veſicæ natus, tumorem ventris, & anhelitus fœtorem faciens: Habetq́; hoc proprium, vt quo ampliùs biberit, eo magis noxiam in ſe ſitim excitet. *Et reſpondens, dixit ad illos: Si licet ſabbato curare? At illi tacuerunt. Ipſe verò apprehenſum ſanauit eum, ac dimiſit.* Quod reſpondiſſe dicitur ad eos, qui nihil dixerant, ad illud reſpicit, quod premiſſum eſt, Et ipſi obſeruabant eum. Qui enim non minùs cogitatus q̃ opera intuetur, non immeritò ſic ad cogitata quaſi ad dicta vel facta reſpondit. Interrogantur, non quò eorum Dominus ſpectaret ſententiam, ſed vt ex ſua meliùs reſponſione vel taciturnitate confutétur. Vnde & illi vndique concluſos ſe aſpicientes, meritò interrogati tacuerunt.

Phariſæi cur nō reſponderint Chriſto.

Quicquid enim dixiſſent, contra ſe dictum videbant. Si dicerent, Licet, audituri erant, Quare ergo me obſeruatis? Si autem dicerent, Non licet, nec ſic euadere poterant. Nam diceret illis Dominus, quod & ſubinde eis obiecit: Quare vos veſtra pecora curatis ſabbato? Sua ergo eos conſcientia repercuſſos & tacentes inſpiciens, apprehenſum ægrum ſanauit, ac dimiſit. Ideò ſanauit Dominus hydropicum ante præſentiam ſcribarum ac phariſæorum, vt oſtéderet eis, quia ſicut ille ſanatus eſt corpore, ita illi ſi in eum credere vellent, in anima ſanari potuiſſent. Prudenti ſanè diſpenſatione Dominus ante legiſperitos & phariſæos hydropicum curat, & mox contra auaritiam diſputat: vt per illā ægritudinem, quam iſte patiebatur in corpore, deſignaret illorum infirmitatem, qua tabeſcebāt in mente. Myſticè verò hydropicus iſte, ipſum Iudæorū ſignificat populum, qui peſsimo quodam veterno auaritiæ & libidinis prægrauatus erat.

Hydropicus myſticè

Nihil enim auarius gente Iudæorum fuit, nihil ad libidinem pronius. Hoc morbo aſſuetos eos Balaam hariolus præcognouerat; quando Balach huiuſmodi conſilium dederat, vt eos per mulierum pulchritudinem idololatriæ proſtitueret.

Num.31.

Quid verò de ſpirituali dicimus fornicatione, cui adeò eadem plebs inſeruiuit, vt meretricis procacis, & adulteræ mulieris nomine per prophetam appelletur? Hydropicus verò qui ſanatur, ſynagogam præfigurat, in qua pars illius populi fide à noxio auaritiæ & libidinis humore liberata eſt, adeò vt poſt Chriſti aſcenſionem, quotquot ex eis domorum vel agrorum poſſeſſores erant, vendentes quæ habere poterāt, precium ante pedes apoſtolorum deferrent, & cauſa amoris Chriſti vxoribus & omnibus ſeculi affectibus renuntiarent.

Ezech. 16.

Actor.4.

Sed & moraliter hydropicus iſte quemlibet deſignat auarum vel luxurioſum.

Hydropicus moraliter.

Sicut enim hydropici ſitis eſt inexplebilis, ita omnis auarus quandam ſitim multiplicat: qui quo ampliora acquiſierit, eo plura per fas & nefas acquirere laborat. Vnde Salomon ait: Auarus non impletur pecunia. Quia ſitis eius nec inopia minuitur, nec copia expletur, illa ſuper hoc concordante ſententia, qua dicitur: Sēper auarus eget.

Eccleſ.5.

Pari modo luxurioſus quiſq; quo magis voluptatē carnis expleuerit, eo quoque ad peiora accenditur perpetranda: ſicque fit vt vnde ad horam libidinis incendium extinguitur, inde mox deteriùs inflammetur, Dixim⁹ enim morbo hydropici auaritiam ſignificari, quòd ſicut ille aquam, ita iſte ſitit pecuniam. Quo vitio phariſæos laboraſſe euangeliſta manifeſtat, cùm poſt nonnullas parabolas ſubiungit, dicens: Audiebant enim hæc phariſæi qui erant auari, & deridebant illum.

Luc.16.

Et reſpondens, dixit ad illos. Cùm nullius interrogatio præceſſerit, quid vult quòd tam ſæpè reſpondiſſe dicitur ad legiſperitos & phariſæos? Sed hæc locutio in ſacris voluminibus habetur vſitata. Solet enim ſcriptura nullo interrogante, hoc modo reſpondentis voce proferre ſententiam. Vnde eſt illud, quod alibi in euangèlio legimus: In illo tempore reſpondens Ieſus, dixit: Confiteor tibi pater Domine cæli & terræ.

Matt.11.

Et certè illo in loco nulla vel patris vel alicuius interrogatio præceſſerat, vt eum reſpondiſſe ſancta illa authoritas teſtaretur. Hinc eſt etiam, quòd ſanctis mulieribus ad ſepulchrum Domini flentibus nihilq́ue interrogantibus, de angelo, qui perennem Chriſti reſurrectionem nuntiare venerat, dicitur: Reſpondens autem angelus, dixit mulieribus: Nolite timere vos.

Matt. 28.

Sanato verò ac dimiſſo hydropico, inuehitur mox in auaritiam calumniatorū ſuorum: Nam ſequitur. *Et ait illis: Cuius veſtrum aſinus aut bos in puteum cadet, & non continuò extrahet illū*

dia

die ſabbati? His verbis ſic Dominus ſibi calumniantes coarguit, vt eos auaritiæ ſtudere conuincat. Ac ſi alijs verbis loqueretur: Si vos, inquiens, veſtra animalia in die ſanctificato, ſi fortè in puteum caſu ceciderint, eripere etiam cum labore feſtinatis, non ipſis animalibus conſulentes, ſed auaritiæ veſtræ operam dantes: quarè me reprehenditis, cur hominem ad imaginem Dei conditum, multoq; animali præſtantiorem, in die ſabbati curem? Et pulchra ratione hydropicum animali in puteum decidenti comparat, quia animal in puteum labens, aquæ humore laborat, quemadmodum humore grauatur hydropicus. Sicut & in alio loco mulierem curuam, quã decem & octo annis alligauerat ſatanas, iumento comparauit, quod ſoluitur vt aquatum ducatur: *Luc.13.* Verùm in apertiſsimis hiſtoriæ verbis intima redolet ſuauitas allegoriæ. Nam per bouem & aſinum vterque populus, Iudæorum videlicet & gentium, intelligitur. Per bouem quidem, cuius ceruix iugo teritur, cuiusque labore proſciſſa terra verſatur, Iudaicus conuenientiſsimè accipitur populus, qui legis iugum duriſsimum traxerat: cuius ſuperbiam legis pondus premebat, quique ob terrenam felicitatem, & rerum labentium copiam, Deo ſeruiebat. Graue enim iugum Iudæis fuit circunciſionem ſufferre, feſtiuitates tabernaculorum ſub diuo, hoc eſt, ſub aſperitate imbrium, atque calore ſolis celebrare, ocium ſabbatorum ſeu feſtiuitatum cuſtodire, & cætera legis onera grauiſsima, in quibus retrò cunctis temporibus iam ſeruierunt, obſeruare. Per aſinum verò, animal nimis irrationale, & præ cæteris animantibus magis oneriferum, gentilis populus figuratur, qui peccatorum pondere, & malè inſitæ ſibi conſuetudinis mole præpediti, nequaquàm reſpirare, aut imponentibus reſiſtere valebant, ad ſimulacra muta prout ducebantur, incedentes. Poſſunt quoque hæc animalia, duo hominum genera deſignare. Bos enim, qui prouentui frugum inſudat, ſapientes exprimit. Aſinus verò ignobile animal & inſipidum, ſtultos quoſque & verbi ratione carentes, per typum oſtendit. Rectè igitur Dominus in vtroque loco bouem & aſinum in puteum labentes, vel à præſepio ſolutos, ſub ſignificatione Iudaici populi atque gentilis poſuit: quia adueniens ipſe mediator Dei & hominum in hunc mundum, omnes ſiue Iudæos ſiue gentiles, ſeu ſapientes ſiue hebetes, duriſsimis peccatorum vinculis irretitos inuenit, atque in imo voluptatis & concupiſcentiæ carnalis, tanquam in profunditate putei demerſos reperit. Scriptum nanque eſt: Vinculis peccatorum ſuorum vnuſquiſque conſtringitur. Et Apoſtolus: Omnes peccauerunt, & egent gloria Dei. Aptè verò de inſultatoribus Domini ſequitur: *Quia non poterant ad hæc reſpondere illi.* Splendidiſsima nanque luce veritatis euaneſcere videbant omnes tenebras falſitatis. Verùm Dominus cùm videret eos reſpondere non poſſe, & tamen à malitia & inuidia nolle ceſſare, ad eorum quidem qui inuitati fuerant, exhortationem, qui fortaſſis ex eius predicatione proficere poterant, ſermonem conuertit. Intendebat enim non probo eos ſtudio primos accubitus affectare. *Licebat autẽ & ad inuitatos parabolã, intendens quomodò primos accubitus eligerẽt dicẽs ad eos: Cùm vocatus fueris ad nuptias, nõ diſcumbas in primo loco.* Hæc admonitio ſaluatoris ad literam vtiliter intellecta, ſalutiferum cunctis documentum exhibet, humilitatem præcipuè commendans, & non ſolùm apud Deum, verùm etiam apud homines laudabilem eſſe declarat. Sed non ab re eſt, quòd ſanctus euangeliſta hanc euangelicam lectionem parabolam voluit nuncupare. Parabola enim Græcè, Latinè ſimilitudo dicitur. In ſimilitudine verò aliud eſt quod prætenditur per figurã, aliud quod innuitur per veritatem. Quòd per nuptias coniunctio Chriſti Eccleſiæq; ſignetur, pluribus ex locis ſancti euangelij conijci datur. Ait enim: Nunquid poſſunt filij nuptiarum ieiunare, quandiù cum illis eſt ſponſus? Alibi quoque parabolicè loquens: Simile eſt, inquit, regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio ſuo. Deus enim pater filio ſuo nuptias fecit, quando per incarnationis myſterium ſanctam ei Eccleſiam fidei & dilectionis dote coniunxit. In nuptijs nãq; ſponſus ſponſæ coniungitur, vt filij procreari poſsint. Ita vnigenitus Dei filius ſpõſam ſibi de gentibus ſanctam Eccleſiam coniunxit, & multos filios ſibi ſpirituales per adoptionem effecit. Cuius ſponſi thalamus, vterus virginis Mariæ fuit, in quo diuinitatem ſuam humanitati noſtræ per ſuam incarnationem dignãter ſociauit. Ad has nuptias omnes inuitati ſumus, quicunq; Chriſtianitatis titulo inſignimur, quicunq; crucis ſtigmate præmunimur. Quiſquis ergo has nuptias vocatus adierit, hoc eſt, quicunq; per gratiam fidei Eccleſiæ membris ſe coniunxerit, non diſcumbat in primo loco, hoc eſt, non de ſuis meritis gloriando, quaſi de ſingulari priuilegio meritorum cæteris præferatur, ſed ſemper humilia de ſe ſentire ſtudeat. Neſcit enim, ſi fortè alius honoratior ab illo inuitatus ſit. Honoratiori poſt ſe inuitato locum dat ille, qui ſecurus de confidentia priſtinæ ſuæ conuerſationis, videt ſe præiri in bono opere cita agilitate ab illis, qui poſt ſe vocati ſunt. Verbi gratia Qui ab ipſis ætatis teneræ incrementis ad diuinum ſeruitiũ conuertitur, plerunq; eũ in bonis operibus illi præcedunt, qui nouiter de ſeculi actibus reuertentes, in ſanctis actionibus fortes inueniuntur. Hi ergo & pòſt inuitantur, & primi accumbunt, quia etſi ad religionis exercitium ſerò veniunt, fortiùs tamen ſe iuſtitiæ & ſanctitatis lance edocent, & quod minus habent ex tẽpore, ex ſtudij viuacitate compenſant. Et cũ rubore nouiſsimum locum tenere incipit, cùm de alijs quàm de ſe meliora cognoſcens, quicquid priùs

Luc.13.

Bos & aſinus myſticè

1.Cor.12.

Duo hominum genera per bouẽ & aſinum ſignificata.

Prou.5.

Rom 3.

Marc.2.

Matt.22.

Nuptiæ Chriſti & Eccleſiæ.

priùs in ſua actione magnum putabat, ex comparatione alieni meriti infimum humilimumq́; dijudicat, cum propheta dicens: Pauper ſum ego, & in laboribus à iuuentute mea: exaltatus auté, humiliatus ſum & confuſus. (Pſal.87.) Quid verò nobis agendum, ſeu qualiter in Eccleſia conuerſandū ſit, præceptor diſciplinæ cæleſtis mox aperire curauit. Cùm, inquiens, vocatus fueris ad nuptias, (Humilitati ſtudendū.) id eſt, cùm veneris in ſocietatem ſanctæ Eccleſiæ, recumbe in nouiſsimo loco, id eſt, humilia de te ſentire cura, iuxta quod ſcriptum eſt: (Eccle.3.) Quanto magnus es, humilia te in omnibus: Et noli de tuis gloriari virtutibus, ſed omnes tibi æſtima ſuperiores, minimum te omnium iudica, inferiorem cunctis deputa. Tanto enim eris in Dei oculis precioſior, quanto fueris in tuis oculis deſpectior: quantoq́; ampliùs tibi vilueris, tanto magis Deo placebis. *Vt cùm venerit qui te inuitauit, dicat tibi: Amice, aſcende ſuperiùs.* Quam ſententiam etiam in præſenti conſtat impleri. Quotidiè enim Dominus nuptiarum, nuptias Eccleſiæ ingreditur: habitus, conſeſſus, moresq́; dijudicat conuiuantium: (Humiles exaltat Deus.) & eum quem in humilitate inuenit fundatū, amici nomine ſublimatum beatificat, dicens illi: Amice, aſcende ſuperiùs: & qui locum videbatur habere inferiorem, ad ſummam eccleſiaſtici culminis promouet dignitatem: vt ſimul diſcumbentes, hoc eſt, in fide quieſcentes, magna admiratione glorificent, & ſtupentes cū Pſalmiſta dicant: (Pſalm.138.) Mihi autem nimis honorati ſunt amici tui Deus. Veniens ergo Dominus Ieſus Chriſtus ad iudicium, quemcunq; humilem inuenerit, glorificabit & exaltabit, atq; ad ſuperiora aſcendere præcipiet: quia ſcilicet illos ſublimabit in æterna beatitudine, quos in hac vita de ſuis virtutibus humilia ſentire perſpexit, iuxta quod Petrus apoſtolus ſuos auditores exhortatur, dicens: (1.Pet.5.) Humiliamini ſub potenti manu Dei, vt vos exaltet in die viſitationis. Vnde & benè ſubditur: *Tunc erit tibi gloria coram ſimul diſcumbentibus.* Tunc, id eſt, in fine mundi erit tibi gloria. Verùm quia non de præſenti, ſed de futuro dicitur, Tunc erit, ad illam quæ in fine mūdi omnibus dabitur electis, beatitudinem referendum eſt, quando Deum quiſq; videbit ſicuti eſt. Benè autem dicitur, Tunc, ne videlicet ſi quid boni agimus, laudem ab hominibus in præſenti requiramus: ſed tunc, id eſt, in futura vita à Deo remunerationem expectemus. Scriptum nanque eſt: (Prou.20.) Hæreditas ad quam feſtinatur in principio, in nouiſsimo benedictione carebit. Quiſquis enim gloria vitæ præſentis fuerit delectatus, & ſummam gloriæ, quæ in futurū debetur, in præſenti poſsidere deſiderauerit, illa abſque dubio æterna beatitudine carebit, quæ electis ad ſupernam patriam tendentibus reſeruatur. Quæ ſententia euangelica poteſt & in hac vita iuxta literam veraciter intelligi. Qui enim in nouiſsimo loco recumbens inuenitur, veniente patrefamilias altiùs ſublimatur: quia quotidiè Dominus in conſortium electorū ſpiritualiter atq; inuiſibiliter veniens, ſuas nuptias intrat, quia quotidiè, vt diximus, habitus moresq́; fidelium conſiderat, & ſuperbis reſiſtens, eos quos humiles inuenit, ſæpè alijs præfert, ac tantis muneribus ſpecialium donorum glorificat, vt tales illi qui ſimul diſcumbūt, hoc eſt, qui in eadem fide quieſcūt, concordi admiratione efferant, proclamantes cum Pſalmiſta: (Pſal.138.) Mihi autem nimis honorificati ſunt amici tui Deus, &c. *Quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur.* Hęc ſubiecta concluſio euangelicæ lectionis, docet præcedentem quoq; parabolam debere myſticè intelligi. Patet enim, ꝙ non omnis qui ſe coràm hominibus exaltat, mox in hac vita humiliatur: aut qui ſe in conſpectu hominum humiliat, exaltatur: cùm è contrario nónunquam contingere ſoleat, vt is qui in aliquo dignitatis apice ſublimari incipit, vſq; ad finem vitæ exaltari nō deſinat: Et rursùm is, qui humilis ac verecundus eſſe inchoat, in ipſa ſua mediocritate vſq; in terminum vitæ perduret. Ergo quia Deus falli non poteſt, cuius verba ſunt iſta, & ſi hoc in præſenti vita nō impletur, reſtat vt in futuro ſine dubio impleatur, tunc ſcilicet, quando impij & ſuperbi humiliabuntur cum diabolo in inferno, audientes à Domino, Ite in ignem æternum: (Matt.25.) iuſti autem & humiles exaltabuntur à Domino, percipiētes ab eo vocem exoptabilem, Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod vobis paratum eſt ab origine mundi. (Ibidem.) Quam vt audire mereamur, ipſe nobis largiri dignetur, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

EADEM DOMINICA,
HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Cùm intraſſet Ieſus in domum cuiuſdam principis phariſæorum ſabbato manducare panem, & ipſi obſeruabant eum, &c. Luc.14.

IN eo enim, quòd ad panē manducandum in domum principis Phariſæorum Dominum intraſſe Euāgeliſta ſcribit, eum ſolis neceſſarijs contentum, & non delicioſis cibis inhiaſſe oſtēdit, præſertim quum neq; in ipſius principis domo aliud mādūcaſſe dicatur. In pane tamē qui in omnib⁹ principatū cibis tenet, omnia ciborū genera intelligere poſſumus. (Panis pro omni cibo.) Vnde & de Eccleſia dicitur, quia panem otioſa non comedit. (Prou 31.) *Et ipſi* (inquit) *obſeruabant eum*, id eſt, inſidiabantur ei, vt vel in verbis eius aliquid audirent, vel in eius actionibus aliquid viderent, vnde eū reprehendere & accuſare potuiſſent. Quorum iniquam voluntatem Dominus cognoſcens, eiſdem ipſis materiam dabat, in qua ſuæ intentionis iniquitatem declararent. Hoc enim ſe

quentia manifeſtant. *Et ecce quidam hydropicus erat ante illũ.* Hęc eſt enim materia, qua & Chriſti virtus, & Phariſæorum perfidia manifeſtetur. *Et reſpondens Ieſus, dixit ad legiſperitos & ad Phariſæos: Si licet Sabbato curare? At illi tacuerunt. Ipſe verò apprehenſum ſanauit eum, ac dimiſit.* Reſpondit vtiq; Ieſus, ſed cogitationib⁹ reſpõdit. Cogitabãt enim Phariſæi, & intra ſe dicebant: Ecce hydropicus adeſt, & Sabbatum eſt, videamus quid iſte agat. His enim cogitationibus reſpondẽs Dominus, ait: Si licet Sabbato curare? At illi vtrobiq; timẽtes, tacuerunt. Si enim dixiſſent quia licet, iam non erat in quo eum reprehendere poſſent. Si verò dixiſſent quia non licet, timebant ſibi, quia & ipſi multa in Sabbato operabantur. Tacuerũt igitur. Ipſe verò ſanauit eum, ac dimiſit. Et quia iã inſultare, & eum reprehẽdere cogitabant, vtpotè qui contra legẽ feciſſet, & Sabbatum violare non timuiſſet, pręoccupauit eos, & reſpondẽs dixit: *Cuius veſtrum aſinus aut bos in puteum cadet, &c. Et non poterant ad hæc reſpondere illi.* Quid enim reſponderent, qui ſe tam euidẽti ſyllogiſmo concluſos eſſe videbant? Sed videamus, quid hydropicus iſte ſignificet: ſignificat enim aliquid. Hydropiſis enim ab aqua dicitur infirmitas. Hydropicus autem quanuis aqua plenus ſit, ſemper tamen ſitiens, bibendo ſatiari non poteſt. Vnde & non immeritò auaros deſignat: quia quãto plus habent, tanto plus habere deſiderant. Neq; verò habendo ſatiantur, quia inſatiabilis amor habẽdi auaritia definitur. Hos tamen, ſi ad Chriſti cõuiuium veniant, & ibi abſtinentiam diſcant, & quid appetere & quid abijcere debeant intelligant, ſanat Ieſus. *Dicebat autem & ad inuitatos parabolam, intendens quomodò primos accubitus eligerent, dicens ad illos: Cùm inuitatus fueris ad nuptias, &c.* Hæc autẽ ſubinſerens exponit, dicẽs: *Quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur, & qui ſe humiliat, exaltabitur.* Inuitatus enim Dominus ad conuiuiũ, conſiderans & intendens quomodò digniores & primos accubitus omnes eligerẽt, & quomodò ſinguli ſe cæteris anteferre & exaltare deſiderarẽt, hanc eis parabolam dixit, quæ ad literam quoq; intellecta, cunctis honeſtatem diligentibus valdè vtilis & neceſſaria eſt. Dat enim & minorib⁹ gratiam, & maioribus reuerentiam. Sed quia parabola dicitur, aliquid aliud præter literam ſignificatur. Videamus igitur quæ ſunt iſtæ nuptię, qui ſunt & illi, qui ad nuptias inuitantur. Iſtæ enim nuptiæ quotidiè in Eccleſia fiunt: quotidiè Dominus nuptias facit, quia quotidiè Dominus fideles animas ſibi coniungit, alijs ad baptiſmũ venientibus, alijs hinc ad cæleſtia regna migrantibus. Ad has enim nuptias omnes nos inuitati ſumus quicunq; Chriſti fidem & ſignaculũ ſuſcepimus. Hic illa menſa nobis apponitur, de qua dicitur: Paraſti in conſpectu meo mẽſam aduerſùs eos qui tribulant me. Hîc panis propoſitionis, hîc vitulus ſaginatus, hîc agnus qui tollit peccata mundi, hîc panis viuus qui de cælo deſcendit, hîc calix noui teſtamenti apponitur nobis. Hîc euãgelia & Apoſtolorũ Epiſtolæ, hic Moyſi & prophetarum libri, quaſi quædam fercula delicijs omnibus referta apponuntur nobis. Quid igitur amplius quærimus? quid primos accubitus eligimus? Vbicunq; enim ſedemus, omnibus abundamus & nihilo indigemus. Veruntamen hic ſi accubitus quęris, vade & recumbe in nouiſſimo loco: non te ſuperbia eleuet, non ſcientia inflet, non nobilitas extollat: ſed quanto maior es, in omnibus te humilia, & coram Deo inuenies gratiam: vt ſuo tempore tibi dicatur, Amice aſcende ſuperiùs, & tunc erit tibi gloriã coram ſimul diſcumbentibus. In nouiſsimo quidem loco quantum ad ſe, recumbebat Moyſes: quem quum Dominus ad locum ſuperiorem inuitaſſet, & ad filios Iſraël mittere voluiſſet, reſpõdit: Obſecro Domine, mitte quem miſſurus es. Non enim ſum eloquens, neq; tanti (ac ſi dicat) officij dignus. Saul quoq; quum humilis eſſet in oculis ſuis, rex à Domino conſtitutus eſt. Sic & Hieremias in primum locum aſcendere timens, dicebat: A, a, a, Domine Deus: ecce neſcio loqui, quia puer ego ſum. Similiter aũt & Apoſtolus, qui dicebat: Ego ſum minimus Apoſtolorum, qui non ſum dignus vocari Aplũs, quoniam perſequutus ſum Eccleſiam Dei. Primus igitur accubitus, primus in Eccleſia locus, nõ ambitione, ſed humilitate, nõ nũmis, ſed virtutibus quęrẽdus eſt. Ad hunc igitur & pueri, & loqui neſcientes, ad hunc indocti, & indiſciplinati aſcẽdere timeant, ne fortè dicatur eis: Da huic locum, & tunc cũ robore tenere incipiant nouiſsimũ locũ. *Omnis enim qui ſe exaltat humiliabitur, & qui ſe humiliat exaltabitur.*

Verſutia Phariſæorũ Chriſto inſidiantiũ.

Auaritia quid ſit.

Nuptiæ Chriſti quotidianæ.

Pſal. 22.

Fercula nuptiarum Chriſti.

Eccle. 3.

Exod. 4.

1. Reg. 15.

Iere. 1.

1. Cor. 15.

FERIA QVARTA QVAtuor temporum. Marc. IX.

In illo tempore: Reſpondens vnus de turba, dixit ad Ieſum: Magiſter, attuli filiũ meum ad te, habentẽ ſpiritum mutum: qui vbicunq; eũ apprehenderit, allidit illum, & ſpumat, & ſtridet dentibus, & areſcit. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri.

NArratur in præcedenti ſanctæ huius lectionis capitulo, quia veniẽs ad diſcipulos ſuos Dominus, vidit turbam multam circa eos, & ſcribas conquirentes cum illis. Et confeſtim omnis populus vidẽs eũ, ſtupefactus eſt, & expauerũt, & occurrẽtes ſalutabãt eũ. Notanda eſt omnibus locis diſtãtia mẽtis ſcribarũ & turbę. Erat aũt cũ diſcipulis turba, erãt & ſcribæ. Sed adueniẽte Domino, mox omnis turba ſtupefacta expauit, eumq; ſalutans occurrit: ſcribę nihil deuotionis, fidei, humilitatis & reuerẽtiæ ei exhibuiſſe narrãtur. Quid aũt cũ diſcipulis turbæ ſiue ſcribæ conquirerent, euangeliſta non dicit: poteſt verò (niſi fallor) aptè intelligi, de hoc quęſtionem fuiſſe motam, quare ipſi cùm eſſent diſcipuli

Mens alia ſcribarum, alia plebis.

cipuli ſaluatoris, ſaluare dæmoniacũ qui in medio erat poſitus, non poſſent. Quod ex ſequentibus euangelij verbis poteſt conijci, cùm dicitur: Et interrogauit eos: Quid inter vos conquiritis? Statimq́; ſubinfert euangeliſta hoc, quod modò lectum eſt: *Et reſpōdens vnus de turba, dixit: Magiſter, attuli filium meũ ad te habentem ſpiritum mutũ: qui vbicunq; eũ apprehenderit, allidit eum, & ſpumat, & ſtridet dentibus, & areſcit: & dixi diſcipulis tuis, vt eijcerent illum, & non potuerunt.* Notandũ autẽ, quòd ſemper loca rebus congruunt. In monte Dominus orat, transformatur, diſcipulis arcana ſuę maieſtatis aperit: in inferiora deſcendens, turbæ occurſu excipitur, miſerorum fletu pulſatur. Surſùm diſcipulis myſteria regni reſerat: deorsùm turbis peccata infidelitatis exprobrat. Surſùm patris vocem his qui eum ſequi poterant, pandit: deorsùm ſpũs malos ab his qui vexabantur, expellit. Qui etiam nunc pro qualitate meritorum alijs aſcendere, alijs verò non deſiſtit deſcendere. Nam carnales adhuc & incipientes, quaſi ima petentes confortat, docet & caſtigat: perfectos aũt, quorum conuerſatio in cælis eſt, ſublimiùs extollẽdo glorificat, liberiùs de æternis inſtruit, & ſæpè ea quæ à turbis ne audiri quidem valeãt, docet.

Locant cõgruant geſtu Chriſti

Dæmoniacum hunc, quem deſcendens de monte Dominus ſanauit, Marcus ſurdum mutumq́; deſcribit, Matthæus verò lunaticũ fuiſſe commemorat. Significat autem eos, de quibus ſcriptum eſt: Stultus vt luna mutatur. Qui nunquam in eodem ſtatu permanentes, nunc ad hæc, nunc ad illa vitia mutati creſcunt atq; decreſcũt: qui muti ſunt, nõ confitendo fidem, ſurdi nec ipſum aliquatenùs veritatis audiendo ſermonem. Spumant aũt, cùm ſtultitia tabeſcunt. Stultorum nanq; & languentium atq; hebetum eſt, ſpumas ſaliuarum ex ore dimittere. Strident dentibus, cùm iracũdię furore flammeſcũt. Areſcunt, quũ ocio torpente langueſcunt, & nulla virtutis induſtria confortati, eneruiter viuunt. Quod aũt ait: *Et dixi diſcipulis tuis vt eijcerẽt illum, & non potuerũt:* latẽter accuſat apoſtolos, cũ impoſsibilitas curandi interdũ nõ ad imbecillitatẽ curantiũ, ſed ad eorum qui curandi ſunt, fidem referatur, dicente Domino: Fiat tibi ſecundum fidem tuam. *Qui reſpondens eis, dixit: O generatio incredula, quãdiù apud vos ero? quãdiù vos patiar?* Nõ ꝙ tędio ſuperatus ſit manſuetus ac mitis, qui non aperuit ſicut agnus corã tondente os ſuum, nec in verba furoris erupit: ſed ꝙ in ſimilitudinẽ medici, ſi ægrotum videat contra præcepta ſua ſe gerere, dicat: Vſquequò accedam ad domum tuam? quouſq; artis perdam induſtriam, me aliud iubente, & te aliud perpetrante? Intantùm autẽ non eſt iratus homini, ſed vitio, & per vnum hominem Iudęos arguit infidelitatis, vt ſtatim intulerit: *Afferte illũ ad me, inquit & attulerũt eum. Et cùm vidiſſet illũ, ſtatim ſpiritus cõturbauit illum, & eliſus in terrã, volutabatur ſpumans.* Allatum Domino puerũ ſpiritus conturbat & allidit, quia ſæpè dum conuerti ad

Matt. 17.

Eccleſ. 27.

Matt. 9.

Eſai. 53.

Deũ poſt peccata conamur, maioribus nouiſque antiqui hoſtis pulſamur inſidijs. Quod ob id vtiq; callidus facit aduerſarius, vt vel odiũ virtutis incutiat, vel expulſionis ſuę vindicet iniuriã. Hinc eſt enim, vt de ſpecie trãſeamus ad genus, ꝙ Eccleſiæ ſanctæ primordijs tot grauiſsima inferebat certamina perſecutionum, ꝙ ſuo regno dolebat ſubitò animarum illata fuiſſe diſpẽdia. *Et interrogauit patrem eius: Quantum temporis eſt, ex quo hoc ei accidit? At ille ait: Ab infantia: & frequenter eum & in ignem & in aquas miſit, vt eũ perderet.* Erubeſcat Iulianus, qui dicere audet, omnes homines abſq; vllo peccati cõtagio naſci in carne, tam innocentes per omnia, quàm fuit Adam quando creatus eſt. Quid enim habuit iſte puer, vt ab infantia dæmonio vexaretur acerbiſsimo, ſi nõ vllo originalis peccati vinculo tenebatur, quẽ cõſtat nullum adhuc propriũ habuiſſe peccatum? Confiteatur catholicus, ꝙ nemo immunis à noxa primæ præuaricationis naſcitur, & inuocet gratiã Dei, qua liberetur de corpore mortis, per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum. Intelligat ſcriba doctus in regno cælorum in hoc dæmoniaco à Domino curato, ſaluationem omnium fidelium eſſe deſignatam, qui originalis culpæ reatu adſtricti veniunt in mũdum, nec niſi vniꝰ redemptoris Ieſu Chriſti fide ſunt & gratia ſaluandi. Quod autem dictum eſt: *Et frequenter eum & in ignem, & in aquas miſit,* maxima humanæ vecordiæ facinora deſignat. Ignis nanq; ardor ad feruorem iracundiæ referendus eſt, aqua ad voluptates carnis, quæ diſſoluere mentem per delicias ſolet. Vel certè in ignẽ mitti fertur dæmoniacus, quo adulterantiũ corda ſuccenſa ſunt: & in aquas, quæ ſolent extinguere charitatem. *Sed ſi quid potes, adiuua nos, miſertus noſtri. Ieſus autẽ ait illi: Si potes credere, omnia poſſibilia credenti.* Aptũ Dominus reſponſum reddit petenti. Ipſe enim ait: Si quid potes, adiuua nos. Et Dñs, Si potes, inquit, credere, poſſum vos miſertus adiuuare. Quia fides non ficta omnia quæ ſalubriter petit, impetrare meretur. Cui contrà leproſus, qui fideliter clamabat: Domine, ſi vis, potes me mundare, congruum fidei ſuæ accepit reſponſum: Volo: mundare. *Et continuò exclamans pater pueri cum lachrymis, aiebat: Credo Domine, adiuua incredulitatem meã.* Nemo repentè fit ſummus, ſed in bona cõuerſatione à minimis quiſque inchoat, vt ad magna perueniat. Alia nanq; ſunt virtutis exordia, aliud ꝓfectus, aliud perfectio. Si enim & ipſa fides ad perfectionem ſuam non quibuſdam gradibus duceretur, iſte interrogatus an crederet, non reſponderet, Credo Domine, adiuua incredulitatem meam. Si enim credebat, cur incredulitatem dicebat? Si verò incredulitatem ſe habere nouerat, quomodò credebat? Sed quia per occultam inſpirationem gratiæ, meritorũ ſuorũ gradibus fides creſcit, vno eodemq́; tempore, is qui necdùm perfectè crediderat, ſimul & credebat, & incredulꝰ erat. *Et cùm videret Ieſus cõcurrentẽ*

Iulianus Pelagianus cui reſpondit Auguſtinus.

Rom. 7.

Oſee. 7.

Fides non ficta.

Matt. 8.

turbam, comminatus eſt ſpiritui immundo, dicens illi: Surde & mute ſpiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo, & ampliùs non introeas in eum. Comminatio Domini diuini eſt virtus imperij. Non autem puero qui vim patiebatur, ſed dæmoni qui inferebat, comminatus eſt: quia qui peccantem emendare deſiderat, vitium vtique increpando & execrando debet exterminare, ſed hominem amando refouere. Benè autem Dominus, qui ſpiritum immundum pellit ab homine, ſimul ne ampliùs in eum ingrediatur imperat: quia ille veraciter à dæmoniaca dominatione liberatur, qui ad peccata, à quibus ſemel pœnitendo mundatus eſt, vitat malè viuendo reuerti. *Et clamans, & multùm diſcerpens eum, exijt ab eo.* Exiturus ab homine ſpiritus immundus, diſcerpſit eum, ac furenti clamore terruit intuentes: quia plerunque diabolus dum de corde expellitur, acriores in eo tentationes generat, quàm priùs excitauerat, quando hoc quietus poſsidebat. *Et factus eſt ſicut mortuus, ita vt multi dicerent, quia mortuus eſt. Ieſus autē tenens manum eius, eleuauit eum, & ſurrexit.* Quem hoſtis impius, iam fugere compulſus, ſtrauit ac mortuo ſimilem reddidit, hunc pius ſaluator miti ſuæ dexteræ tactu leuauit. Qui ſicut verum ſe eſſe Deum potentia ſaluandi docuit, ita etiam veram ſe carnis habuiſſe naturam more tactus humani declarauit. Negat nanque Manes inſanus veraciter eum carne fuiſſe indutum: ſed ipſe cùm tot languentes ſuo tactu erexit, mundauit, illuminauit, hæreſim illius & antequàm nata eſſet, damnauit. *Et cùm introiſſet domum, diſcipuli eius ſecretò interrogabant eum: Quare nos non potuimus eijcere eum? Et dixit eis: Hoc genus in nullo poteſt exire, niſi in oratione & ieiunio.* Dum docet Apoſtolos, quomodò dæmon nequiſsimus debeat expelli, omnes inſtituit ad vitam, vt ſcilicet nouerimus grauiora quæque vel immundorum ſpirituum vel hominum tentamenta, ieiunijs & orationibus eſſe ſuperanda: iram quoque Domini, cùm in vltionem noſtrorum ſcelerum fuerit accenſa, hoc remedio ſingulari poſſe placari. Ieiunium autem generale eſt non ſolùm ab eſcis, ſed & à cunctis illecebris abſtinere carnalibus, imò ab omnibus vitiorum continere paſsionibus. Sic & oratio generalis, non in verbis ſolùm eſt, quibus diuinam clementiam inuocamus, verumetiam in omnibus quæ in obſequium noſtri conditoris fidei deuotione gerimus, teſtante Apoſtolo, qui ait: Semper gaudete, ſine intermiſsione orate. quomodò enim quis omnibus horis atque momētis ſine intermiſsione Deum poteſt inuocare ſermonibus? Sed tunc ſine intermiſsione oramus, cùm ea ſolùm opera gerimus, quæ nos pietati noſtri commendent authoris. Quo nimirùm ieiunio & qua oratione, iuuante Domino, cunctas antiqui hoſtis debellabimus ac propulſabimus inſidias.

Liber à ſeruitute diaboli.

Manes author ſectæ Manichæorum.

Ieiuniū ab eſcis & vitijs.

Oratio.

1. Theſ. 5.

FERIA SEXTA QVAtuor temporum. Luc. VII.

In illo tempore: Rogabat Ieſum quidam phariſæus, vt manducaret cum illo. Et ingreſſus domum phariſæi, diſcubuit, Et reliqua. Homilia beati Ambroſij epiſcopi.

Lib. 6. Commentarij in Lucam.

HOC loco plerique pati videntur ſcrupulum, & ſerere quæſtiones, vtrúmnam videantur euangeliſtæ duo diſcordaſſe de fide, an verò aliquam in dictorum diuerſitate, diuerſitatem ſignare voluiſſe myſterij. Habes enim in euangelio ſecundùm Matthæum, quia Ieſus cùm veniſſet in Bethaniam in domum Simonis leproſi, acceſsit ad eum mulier, hebens alabaſtrum vnguenti precioſi, & recumbente illo fudit ſuper caput eius. Deinde iſthic phariſæus intra ſe dicit, quòd ſi eſſet propheta, ſciret peccatricem, & vnguentum eius vitare deberet: illic vnguento effuſo diſcipuli conquerūtur. Vtrunq; igitur explicandū eſt, ſed antè quod ſcriptorum ordine prius eſt, priorem quoq; ordinem interpretationis accipiat. Venit ergo Dominus Ieſus in domum Simonis leproſi. Apparet œconomia, ꝙ leproſum non refugit, non vitat immūdum, vt maculas humani corporis poſſit abolere. Domus autē leproſi erat in Bethania, quæ per interpretationem domus obeditionis dicitur. Omnis igitur locus Bethania, portio autem totius loci domus Simonis. Nónne tibi videtur Bethania mundus hic eſſe, in quo ſeruitij obedientis debemus obſequium? domus autem Simonis leproſi terra eſſe, quæ mundi portio eſt? Princeps autem ſeculi huius quidam leproſus eſt Simon. Ergo Dominus Ieſus Chriſtus ex illis ſuperioribus locis venit in hunc mundū, & deſcendit in terram. Non erat in hoc mundo, ſed obediente pietate miſſus eſt in hunc mundum. Ipſe dicit: Sicut miſit me pater in hūc mundum. Audiuit ergo mulier iſta veniſſe Chriſtū, intrauit in domum Simonis. Neq; enim ſanari potuiſſet hæc mulier, niſi Chriſtus veniſſet in terram. Et fortaſſe ideò etiam ipſa ingreditur domum Simonis, ꝙ ſpeciem cuiuſdam habebat ſuperioris, animæ ſcilicet vel Eccleſiæ, quæ deſcendit in terram, vt bono odore ſibi populum congregaret. Hanc ergo mulierem inducit Matthæus ſupra caput Chriſti effundentem vnguentum: & ideò fortè noluit dicere peccatricem. Nam peccatrix ſecundùm Lucam ſupra Chriſti pedes effudit vnguentum. Poteſt ergo non eadem eſſe, ne ſibi contrarium euangeliſtæ dixiſſe videantur. Poteſt etiam quæſtio, meriti & temporis diuerſitate diſſolui: vt adhuc illa peccatrix ſit, iam iſta perfectior. Etſi enim perſonam non mutet Eccleſia vel anima, tamē mutat profectum. Itaq;

Matth. 26.

Bethania mūdus.

Domus Simonis terra.

Ioan. 17.

ſi cõſtituas animam fideliter appropinquantẽ Deo, non peccatis turpibus & obſcœnis, ſed piè ſeruientem Dei verbo, habentem immaculatæ fiduciam caſtitatis, aduertis quòd ad ipſum Chriſti aſcendit caput (Caput autẽ Chriſti Deus eſt) & odorem meritorum ſuorum ſpargit. Chriſti enim bonus odor ſumus Deo. Deum quippe honorat, bonum fragrans odorem vita iuſtorum. Si hæc intelligas, videbis hanc fœminam, videbis planè beatam vbicunque prædicatum fuerit hoc euangelium, nominari, nec eius vnquàm exoleſcere memoriam, eo q; ſuper caput Chriſti bonorum fragrãtiam morum, iuſtorumq; factorum effudit vnguentum. Qui accedit ad caput, neſcit extolli, ſicut ille fruſtrà inflatus mente carnis ſuæ, & non tenens caput. Sed qui caput non tenet Chriſti, vel pedes teneat, quia corpus vnũ copulatum & ſubminiſtratum, creſcit in augmẽtum Dei. Altera eſt illa vel perſona, altera vel ꝓfectu, quæ propinqua nobis eſt. Nondum enim peccatis noſtris renunciauimus. Vbi ſunt lachrymæ? vbi gemitus? vbi fletus? Venite, adoremus & procidamus ante eum, & ploremus ante Deum qui fecit nos, vt ſaltem pedes Ieſu inuenire poſsimus. Nondum enim poſſumus ad caput: peccator ad pedes, iuſtus ad caput. Habet tamen & quæ peccauit, vnguentum. Defer mihi & tu poſt peccata pœnitentiam. Quocunq; vel in domum indigni, vel in domum phariſæi audieris iuſtum veniſſe, contende præripere hoſpitis gratiam, præripere regnum cęlorum. A diebus enim Ioannis Baptiſtæ regnum cælorũ cogitur, & cogentes diripiunt illud. Vbicunq; audieris Chriſti nomen, accurre: in cuiuſcunque interiorem domum Ieſum intraſſe cognoueris, & ipſe feſtina. Cùm repereris ſapientiam, cùm repereris iuſtitiam in alicuius penetralibus recumbentem, accurre ad pedes: hoc eſt, vel extremam partem quære ſapientiæ. Noli faſtidire pedes. Fimbriam illa tetigit, & ſanata eſt. Lachrymis confitere delicta. Dicat de te quoque iuſtitia illa cæleſtis: Lachrymis ſuis rigauit pedes meos, & capillis ſuis terſit. Et fortaſsis ideo non lauit pedes ſuos Chriſtus, vt eos lachrymis nos lauaremus. Et bonæ lachrymæ, quæ non ſolùm noſtrum poſſunt lauare delictum, ſed etiam verbi cæleſtis rigare veſtigium, vt eius in nobis greſſus exuberent. Bonæ lachrymæ, in quibus non ſolùm redemptio peccatorum, ſed etiam iuſtorum refectio eſt. Iuſti enim vox eſt: Fuerunt mihi lachrymæ meæ panis die ac nocte. Et ſi ad caput Chriſti accedere nõ potes, tãgat pedibus ſuis caput tuũ Chriſtus: & fimbria eius curat, & pedes curãt. Expande capillos, ſterne ante eum oẽs tui corporis dignitates. Nõ mediocres capilli ſunt, qui poſſunt pedes tergere Chriſti. Teſtatur hoc ille, qui quandiù capillos habuit, vinci nequiuit. Deniq; & mulierem decaluatam orare non decet. Habeat planè capillos, quibus Chriſti circunuoluat veſtigia, quibus ſuæ criniculis pulchritudinis & decoris ſapientiæ pedes tergat, vt extremo ſaltem diuinæ rore virtutis humeſcãt. Figat iuſtitiæ pedibus oſcula ſua. Non mediocris hæc meriti eſt, de qua poteſt dicere ſapientia: *Ex quo intrauit, non ceſſauit oſculari pedes meos:* vt aliud niſi ſapientiam loqui neſciat, vt aliud niſi iuſtitiam diligere neſciat, vt aliud niſi caſtitatem libare neſciat, vt aliud niſi pudicitiam oſculari neſciat. Oſculum enim, mutui amoris indicium eſt, oſculum pignus eſt charitatis. Beatus qui poteſt & oleo vngere pedes Chriſti. Denique adhuc Simon oleo non vnxerat, ſed beatior quæ vngit vnguento. Multorum enim florum in vnum collecta gratia, ſpargit odorum varias ſuauitates. Et fortaſsis iſtud vnguentum non alius poſſit, niſi Eccleſia ſola deferre, quæ diuerſi ſpiraminis innumerabiles habet flores: quæ meritò ſpeciem accipit peccatricis, quia Chriſtus quoque formam peccatoris accepit. Et ideò nemo tantum poteſt diligere, quãtum illa quæ in pluribus diligit. Nec Petrus ipſe, qui dixit: Domine, tu noſti, quia amo te. Nec Petrus ipſe, qui doluit, quia interrogatus eſt: Amas me? Quod enim manifeſtum erat, dolebat quaſi incognitum quæri. Ergo nec Petrus ipſe, quia Eccleſiam dilexit in Petro, nec ipſe Paulus, quia Paulus quoque eius eſt portio. Et tu plurimùm dilige, vt & tibi remittatur plurimùm. Multùm peccauit Paulus, qui etiã perſecutor fuit: ſed multùm dilexit, qui vſq; ad martyrium perſeuerauit. Remiſſa ſunt ei peccata multa, quia & ipſe multùm dilexit, qui ſanguine proprio pro Dei nomine nõ pepercit. Video œconomiam. In domo phariſæi peccatrix glorificatur, in domo legis & prophetiæ non phariſæus, ſed Eccleſia iuſtificatur. Phariſæus enim non credidit, iſta credebat. Deniq; ille dicebat: *Si eſſet hic propheta, ſciret vtiq; quæ & qualis eſſet mulier quæ tangit eum.* Domus autẽ legis Iudæa, quæ non in lapidibus ſcribitur, ſed in tabulis cordis. In hac iuſtificatur Eccleſia, iam lege maior. Lex enim peccatorum neſcit remiſsionem, lex myſterium non habet quo occulta mundãtur: & ideò quod in lege minùs eſt, conſummatur in euangelio. *Duo (inquit) debitores erant cuidam fœneratori: vnus debebat denarios quingentos, alter quinquaginta.* Qui ſunt iſti debitores duo, niſi populi duo: vnus ex Iudæis, alter ex Gẽtibus, fœneratori illi theſauri cæleſtis obnoxij? Vnus (inquit) debebat denarios quingentos, alter quinquaginta. Non mediocris eſt iſte denarius, in quo regis imago formatur, qui trophæum habet imperatoris expreſſum. Non materialẽ fœneratori huic debemus pecuniam, ſed meritorum examina, æra virtutum: quarum meritum grauitatis pondere, iuſtitiæ ſpecie, ſono confeſsionis expenditur. Væ mihi, ſi non habuero quod accipiam, quia difficilè quiſquam eſt, qui fœneratori huic integrum debitum poſsit exoluere. Væ mihi, ſi non petiero, concede mihi debitum. Non enim

Marginalia: 1.Cor.11 · 2.Cor.2. · Coloſ.2. · Pſalm.94. · Matt.11. · Matt.9. · Effuſio pia tum lachrymarum. · Pſal.41. · Sãſonem ſcit. · Iud.16. · 1.Cor.11. · Ioan.21. · Matt.16. · Duo debitores, Iudæi & Gẽtiles.

Matt.6. nim nos ita Dominus orare docuiſſet, vt peteremus nobis dimitti debita noſtra, niſi ſciret difficilè aliquos fore idoneos debitores. Sed quis eſt populus iſte qui ampliùs debet, niſi nos, qui- *Rom.3.* bus ampliùs creditum eſt? Illis credita ſunt eloquia Dei, nobis creditur virginis partus. Habes talentum, virginis partum, habes fidei centeſimum fructum. Creditus eſt Emmanuël nobiſcum Deus, credita Domini crux, mors, reſurrectio. Etſi Chriſtus pro omnibus paſſus eſt, pro nobis tamen ſpecialiter paſſus eſt, quia pro Eccleſia paſſus eſt. Itaque non eſt dubium, quòd plus debeat, quæ plus accepit. Et ſecundùm hominẽ plus fortaſſe offendit, qui plùs debuerit: ſed per miſericordiam Domini cauſa mutatur, vt ampliùs diligat qui amplius debuit, ſi tamen gratiam cõſequatur. Gratiam enim & qui reddit habet: & qui habet, in eo ipſo quod habet, ſoluit. Nam & reddendo habetur, & habendo redditur. *Non poſſumus Deo vicem reddere.* Et ideo quoniã nihil eſt, quod Deo dignè referre poſsimus (Quid enim referamus pro ſuſceptæ carnis iniuria? quid pro verberibus, quid pro cruce, obitu, ſepultura? væ mihi ſi non dilexero. Audeo dicere, Non reddidit Petrus, & ideò plus dilexit. Non reddidit Paulus. Reddidit quidem mortem pro morte, ſed alia non reddidit, quia multa debebat. Audi ipſum dicentem, quia non reddidit. *Rom.11.* Quis prior dedit illi, & retribuetur ei? Reddamus licet crucẽ pro cruce, funus pro funere, nunquid reddimus quòd ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo habemus omnia? Reddamus ergo amorẽ pro debito, charitatẽ pro munere, gratiam pro ſanguinis precio. Plus enim diligit, cui donatur amplius. Sed reuertamur ad illam ſuperiorem, cuius conſilium adhuc nec apoſtoli intelligũt, quod erat *Ibidem.* abſconditum à ſeculis in Deo. Quis enim cognouit ſenſum Domini? Conquerebãtur ergo diſcipuli, quia mulier ſuper caput effudit vnguentum, & quærebãtur, dicẽtes: Quare hoc ſic perijt? Potuit venũdari precio, & dari pauperib⁹. Quid *Matt. 26.* vtiq; in eorum ſermonibus diſplicuerit, non potes deprehendere, niſi myſterium intelligas. Luxurioſi enim hominis, vel potiùs non hominis eſt olere vnguentum. Certè & ipſi qui olent, vngere ſe, non perfundere ſolent. Quid diſplicuit, quia dictum eſt, Potuit hoc venundari precio, & dari pauperibus? Certè & ipſe ſuprà dixerat: *Matt. 25.* Quicquid vni minimorum horum feciſtis, mihi feciſtis. Sed ipſe mortem ſuam pro pauperibus offerebat. Non eſt igitur ſimplex figura, & ideò reſpondit illis Dei verbum: Quid moleſti eſtis mulieri? Semper pauperes habetis vobiſcum, me autem non ſemper. Semper ergo tecum pauperẽ habes, & ideò benefac. Num igitur differre debes pauperem, quia tecum ſemper eſt, cùm tibi *Prou.3.* propheta dicat: Ne dixeris pauperi, cras dabo? Sed ille de ſola miſericordia eſt locutus, hic autem miſericordię fidem prætulit, quæ tunc habet meritum, ſi fide præcedente cõferatur. Mittens enim vnguentum hoc in corpus meum, ad ſepeliendum me fecit. Non ergo vnguentum Dominus, ſed charitatem dilexit, fidem ſuſcepit humilitatem probauit. *Gratia Dei vt climax.* Et tu ſi deſideras gratiam, charitatem auge, mitte in corpus Ieſu fidẽ reſurrectionis, odorem Eccleſiæ, communis charitatis vnguentum, & ita progrediens pauperibus dabis. Plus tibi pecunia illa proderit, ſi non tanquam affluentem tribuas, ſed tanquam profuturam Chriſti nomine largiaris: ſi ita eam conferas pauperi, vt deferas Chriſto. Non ergo iuxta literam tantummodò accipias ſuperfuſum capiti vnguentum (litera enim occidit) ſed ſecundùm ſpiritum, quia ſpiritus vita eſt. *2.Cor.3.* Quod ergo iſtius mulieris vnguentum eſt? Quis hoc audire poteſt? Quis tales aures habet, vt dicente Ieſu verbum quod accepit à patre, imò quia ipſe verbum eſt, poſſit tantam altitudinem capere myſterij? Et diſcipuli ex parte intelligunt, & ſi non totum intelligunt. Vnde & quidam putant dixiſſe diſcipulos, vnguenti precio emi fidem gentium debuiſſe, quæ ſanguinis dominici tantùm precio debebatur, quod videtur veriſimile. Deniq; Ioannes euangeliſta inducit ſermone Iudę *Ioan.12.* Scarioth æſtimatum trecentis denarijs illud vnguentum, ſicut habes: Potuit enim venundari trecentis denarijs, & dari pauperibus. Trecentorum autem æra, crucis inſigne declarant. Sed Dominus non perfunctoriam myſterij præſcientiã quærit, ſed conſepeliri in ſe fidem credentium mauult. Id tamen de cæterorum apoſtolorũ vocibus intelligimus. Iudas autem condemnatur auaritiæ, qui pecuniam dominicæ prætulit ſepulturæ: qui etiam ſi de paſsione ſenſit, errauit. Tã *Matt.10.* vili auctione vult æſtimari Chriſtus, vt ab omnibus ematur, ne quis pauper deterreatur. Gratìs accepiſtis, gratìs date. Pecuniam non quærit diuitiarum altitudo, ſed gratiã. Ipſe nos precioſo ſanguine emit, non vendidit. De quo pleniùs diceremus, niſi à nobiſipſ s tractatum alibi recordaremur. Ergo ſecũdùm dicta Domini, in quo *Col.2.* ſunt theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi, quos nemo potuit præuidere, operari me oportet in ſepulturam eius, vt caro eius requieuiſſe, non corruptionem vidiſſe credatur: & mors corporis eius ita domum noſtram odore ſui compleat, vt credamus quia in manus patris commẽdauit ſpiritum ſuum, *Luc.23.* & à morte ſequeſtrata diuinitas, corporalium non ſubijt conſortium paſſionum. Intellige quemadmodùm corpus filij vnguentum oleat. *Corpus Chriſti.* Corpus illud eſt, quod exutum eſt, non quod amiſſum eſt. Corpus eius, traditiones ſunt ſcripturarum: corpus eius Eccleſia eſt. Corporis eius odor ſumus, & ideò decet, vt mortem corporis eius ornemus: & ſi noſtros illa nõ requirat ornatus, ſed requirunt pauperes. Ornabo corp⁹ eius, ſi fiã ſermonũ eius prædicator, & poſſim gentibus crucis aperire myſteriũ. Ornauit ille qui dixit, Quia prędicamus Chriſtũ *1.Cor.1.* crucifixum, Iudæis quidem ſcandalum, gentibus

bus autem ſtultitiam: ipſis verò vocatis Iudæis atq; Græcis Chriſtum Dei virtutē, & Dei ſapiētiam. Ornatur crux, cùm id quod per imperitiā ſtultum putatur, per euangelium ſapientius æſtimatur, vt poſsimus diſcere, quemadmodùm virtus aduerſaria per crucem Domini deſtruatur. Miſi in Domini corpus vnguentum: ſpirare incipit, quod mortuum putabatur. Ideò vnuſquiſq; adoriatur emere labore ſuo, niſuq; virtutū alabaſtrum vnguenti: non vile aliquid atq; commune, ſed precioſum vnguentum alabaſtri, & vnguentum piſticum. Si enim quis fidei congreget flores, & prædicet Ieſum Chriſtum crucifixum, in omnem Eccleſiam, quæ Chriſti corpus eſt, mundo mortua, requieſcens Deo, fidei ſuæ transfundit vnguentum. Olere incipit tota domus Domini paſsionem, olere incipit mortem, olere incipit reſurrectionē, vt poſsit vnuſquiſque ex hoc ſacræ plebis numero dicere: Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti. Spirat odor, redolet vnguentum in corpore, ſi quis poſsit, atq; vtinam ego poſsim, confidenter loqui, Mihi autem mundus crucifixus eſt. Non amanti diuitias, non amanti honores ſeculi, non amanti quæ ſua ſunt, ſed quæ Ieſu Chriſti: non amanti quæ videntur, ſed quæ non videntur: non cupido vitæ, ſed ei qui feſtinat diſſolui, & cum Chriſto eſſe, crucifixus eſt mundus. Hoc eſt enim crucem tollere, & ſequi Chriſtum, vt & nos moriamur & ſepeliamur cū eo, vt vnguentum quod iſta mulier in ſepulturā eius miſit, olere poſsimus. Non mediocre iſtud vnguentum eſt, quo Chriſti longè lateq; diffunditur nomen. Vnde etiam propheticè dictū eſt: Vnguentum exinanitum eſt nomen tuum. Ideò exinanitum, vt maiore fides odore fragraret. Ex hac ergo muliere intelligimus illud apoſtolicū quid ſit: Superabundauit peccatum, vt ſuperabūdaret gratia. Nam ſi in iſta muliere non ſuperabundaſſet peccatum, non ſuperabundaſſet gratia. Agnouit enim peccatum, & detulit gratiam. Et ideò lex neceſſaria, per legem enim peccatū agnoui. Si lex non fuiſſet, peccatum lateret. Agnoſcendo peccatum, veniam peto. Per legem enim genera peccatorum, præuaricationis quoque crimen agnoſco: curro ad pœnitentiam, gratiam conſequor. Lex ergo author eſt boni, quæ mittit ad gratiam.

Chriſti crux vt ornatur. — *Gal. 6.* — *Ibidem. Mundus cui crucifixus.* — *Crucē tollere & ſequi Chriſtum.* — *Cant. 1.* — *Rom. 5.* — *Lex neceſſaria.*

SABBATO QVATVOR TEMPORVM.

Luc. XIII.

Luc. 13. *In illo tempore: Dicebat Ieſus turbis ſimilitudinem hanc: Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea ſua, & venit quærens fructum in illa, & non inuenit. Et reliqua. Homilia beati Gregorij Papæ.*

Homil. 31. in Euange.

DOminus ac redemptor noſter per euangeliū ſuum aliquādo verbis, aliquādo rebus loquitur: aliquādo aliud verbis, atq; aliud rebus: aliquando aūt hoc verbis, qđ rebus. Duas etenim res ex euangelio fratres audiſtis, ficulneam infructuoſam, & mulierem curuam, & vtriq; rei eſt pietas impenſa. Illud aūt dixit per ſimilitudinem, iſtud egit per exhibitionem. Sed hoc ſignificat ficulnea infructuoſa, quod mulier inclinata: & hoc ficulnea reſeruata, quod mulier erecta. Dominus vineæ tertiò venit ad ficulneam, & fructum minimè inuenit: & mulier quæ erecta eſt, decem & octo annis fuerat curua. Hoc autem decem & octo annorū numero ſignatur, quod tertiò dominus vineæ ad infructuoſam ficulneam veniſſe perhibetur. Quia igitùr præmittendo ſummatim totum perſtrinximus, iam per lectionis ordinem ſingula diſſeramus. *arborem fici habebat quidam plantatā in vinea ſua, & venit quærens fructum in illa, & non inuenit.* Quid arbor fici, niſi humanam naturam deſignat? Quid mulier inclinata, niſi eandem naturam ſignificando denunciat? Quæ & benè plantata eſt ſicut ficus, & benè creata ſicut mulier. Sed in culpam propria ſpontè lapſa, neq; fructum ſeruat operationis, neq; ſtatum rectitudinis. Ad peccatum quippe ex voluntate corruens, quia fructum obedientiæ ferre noluit, ſtatum rectitudinis amiſit. Quæ ad Dei ſimilitudinem condita, dum in ſua dignitate non perſtitit, quod plantata vel creata fuerat, ſeruare contempſit. Tertiò Dominus vineæ ad ficulneam venit, quia naturam generis humani ante legem, ſub lege, ſub gratia, expectando, admonendo, viſitando requiſiuit. *Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni tres ſunt, ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, & non inuenio.* Venit ante legem, quia per naturalem intellectum quid vnuſquiſque exemplo ſui, qualiter erga proximum agere debuiſſet, innotuit. Venit in lege, quia præcipiendo docuit. Venit poſt legem per gratiam, quia pietatis ſuæ præſentiam exhibendo monſtrauit. Sed tamen in tribus annis fructum ſe non inueniſſe conqueritur: quia quorundam prauorum mentes nec inſpirata lex naturalis corrigit, nec præcepta erudiunt, nec incarnationis eius miracula conuertunt. Quid verò per cultorem vineæ, niſi præpoſitorum ordo exprimitur? Qui dum præſunt Eccleſiæ, nimirùm dominicæ vineæ curam gerunt. Huius enim vineæ primus cultor Petrus Apoſtolus extitit. Hunc nos indigni ſequimur, inquantùm pro eruditione veſtra, docendo, † deprecando, increpando laboramus. Sed cum magno iam timore audiendum eſt, quod cultori vineæ de infructuoſa arbore dicitur: *Succide eam, vt quid etiā terram occupat?* Vnuſquiſque iuxta modum

Chriſtus varijs loquitur modis. — *Ficus & mulier cōtracta, myſticè.* — *Tertiò ad homines venit Deus.* — *Cultor vineæ, Eccleſiæ præfecti.* — *† prædicando.*

ſuum, inquantùm locum vitæ præſentis tenet, ſi fructum bonæ operationis non exhibet, velut infructuoſa arbor terram occupat: quia in eo loco, in quo ipſe eſt, & alijs operandi occaſionem negat. Sed in hoc ſeculo poteſt quilibet, ſi fructum non habet bonæ operationis, etiam impedimentum præſtat cæteris: quia quicunq; ſub ipſo ſunt, exemplo prauitatis illius, quaſi vmbra peruerſitatis eius premuntur. Stat deſuper arbor infructuoſa, & ſubter terra ſterilis iacet. Infructuoſæ arboris deſuper vmbra denſatur, & ſolis radius ad terram deſcendere nequaquàm permittitur: quia dum ſubiecti quilibet, patroni peruerſi peruerſa exempla conſpiciunt, ipſi quoque infructuoſi remanentes, veritatis lumine priuantur: & preſſi vmbra, calores ſolis non accipiunt: quia inde remanent à Deo frigidi, vnde in hoc ſeculo malè proteguntur. Sed de hoc peruerſo quolibet & potente, penè iam requiſitio Deo non eſt. Poſtquàm enim ſe perdidit, quærendum ſolummodò eſt, cur & alios premat. Vnde benè eiuſdem vineæ dominus dicit: Vt quid etiã terrã occupat? Terram quippe occupat, qui mentes alienas grauat. Terrã occupat, qui locũ quẽ tenet, in bonis operibus nõ exercet. Sed tamẽ noſtrũ eſt pro talibus deprecari, nam cultor vineæ quid dicat, audiamus. *Domine, dimitte illam & hoc anno, vſque dum fodiam circa illam.* Quid eſt circa ficulneã fodere, niſi infructuoſas mentes increpare? Omnis quippe foſſa in imo eſt. Et nimirùm increpatio dum mentem ſibi demonſtrat, humiliat. Quoties ergo de peccato ſuo aliquem corripimus, quaſi ex culturæ debito circa infructuoſam arborem fodimus. Poſt foſsionem verò quid dicatur, audiamus: *Et mittam cophinum ſtercoris.* Quid eſt cophinus ſtercoris, niſi memoria peccatorũ? Peccata etenim carnis, ſtercora vocãtur. Vnde & per prophetam dicitur: Computruerũt iumenta in ſtercore ſuo. Iumenta quippe in ſtercore ſuo cõputreſcere, eſt carnales quoſque in fœtore luxuriæ vitã finire. Nos itaq; quoties carnalẽ mentem de ſuis peccatis increpamus, quoties ad eius memoriã vitia anteacta reducimus, quaſi infructuoſę arbori cophinũ ſtercoris verſamus: vt malorũ quæ egit memoriã recolat, & ad cõpunctionis gratiã quaſi de fœtore pingueſcat. Mittitur ergo cophinus ſtercoris ad radicẽ arboris, quando prauitatis ſuæ conſcientia tangitur memoria cogitationis. Cumq; ſe per pœnitentiã ad lamenta mens excitat, & ad bonæ operationis gratiam reformat, quaſi per tactũ ſtercoris redit ad fœcunditatẽ operis radix cordis. Plangit quod feciſſe ſe meminit. Diſplicet ſibi, qualẽ fuiſſe ſe recolit: intentionem contra ſe dirigit, atq; ad meliora animum accendit. Ex fœtore igitur ad fructum reuiuiſcit arbor, quia de conſideratione peccati ad bona ſe opera reſuſcitat animus. Et ſunt plerique, qui increpationes audiunt, & tamẽ ad pœnitentiam redire contemnunt, & infructuoſi Deo, in hoc ſeculo virides ſtant. Sed audiamus, quid ficulneæ cultor adiungat. *Si quidem fecerit fructum: ſin autem, in futurum ſuccides eã:* quia profectò qui hic non vult ad fœcunditatem pingueſcere per increpationẽ, illic cadet vnde iam reſurgere per pœnitentiam non valet, & in futurum ſuccidetur, quanuìs hic ſine fructu viridis ſtare videatur. *Erat autẽ docens in ſynagoga eorũ ſabbatis. Et ecce mulier quæ habebat ſpiritũ infirmitatis annis decem & octo.* Paulò antè iam diximus, quia hoc trinus aduentus Domini ad infructuoſam ficulneam, quod decem & octo annorum numerus ad curuam mulierem ſignat. Sexto enim die homo factus eſt, atque eodem ſexto die opera Domini cuncta perfecta ſunt. Senarius autem numerus in trigonum ductus, decem & octo facit. Quia ergo homo, qui ſexto die factus eſt, perfecta opera habere noluit, ſed ante legẽ, ſub lege, atq; in exordio inchoantis gratiæ infirmus extitit, decem & octo annis mulier curua fuit. *Et erat inclinata, nec omninò poterat ſurſùm reſpicere.* Omnis peccator terrena cogitãs, cœleſtia nõ requirẽs, ſurſùm reſpicere non valet: quia dũ deſideria inferiora ſequitur, à mentis ſuæ rectitudine curuatur: & hoc ſemper videt, quod ſine ceſſatione cogitat. Ad corda veſtra fratres chariſsimi redite, quid horis omnibus in cogitationibus veſtris voluatis aſpicite. Alius de honoribus, alius de pecunijs, alius de prædiorum ambitu cogitat. Cuncta hæc in imo ſunt, & quando mẽs in talibus implicatur, à ſtatu ſuę rectitudinis flectitur: & quia ad cœleſte deſideriũ nõ aſſurgit, quaſi mulier inclinata ſurſùm reſpicere nequaquam poteſt. *Hanc cùm videret Ieſus, vocauit ad ſe, & ait illi: Mulier, dimiſſa es ab infirmitate tua. Et impoſuit illi manũ, & cõfeſtim erecta eſt.* Vocauit & erexit, quia illuminauit ipſam mulierẽ & adiuuit. Vocat, ſed non erigit, quando quidem per eius gratiam illuminamur, ſed exigẽtibus noſtris meritis, adiuuari non poſſumus. Plerunq; enim videmus quæ agenda ſunt, ſed opere non implemus: nitimur, & infirmamur: mentis iudicium rectitudinem conſpicit, ſed ad hanc operis fortitudo ſuccumbit: quia nimirùm iam de pœna peccati eſt, vt ex dono quidem poſsit bonum conſpici, ſed tamen ab eo quod aſpicitur, contingat per meritum repelli. Vſitata etenim culpa obligat mentem, vt nequaquàm ſurgere poſsit ad rectitudinem. Conatur, & labitur: quia vbi ſpontè diù perſtitit, ibi & cùm noluerit, coacta cadit. Benè de hac noſtra incuruatione ex typo humani generis per Pſalmiſtam dicitur: Incuruatus ſum & humiliatus ſum vſquequaque. Contemplatus quippe, quòd ad ſupernam lucem intuendam homo conditus fuerat, ſed peccatis exigentibus foras miſſus, mentis ſuæ tenebras ſecũ portat: ſuperna nõ appetit, infimis intendit, cœleſtia nequaquã deſiderat, terrena ſemper in animo verſat: hoc qđ de ſuo genere doluit, in ſeipſo exclamauit, dicens: Incuruatus ſum & humiliatus ſum vſquequaque.

Mala exẽpla quàm noceant.

Fodere circa ficum.

Cophinus ſtercoris.

Ioël.1.

Peccatores nõ poſſunt ſurſùm reſpicere.

Pœna peccati [illegible] tudini.

Pſal.37.

quaque. Contemplationẽ nanq; cœleſtium perdens, ſi ſola carnis neceſſaria homo cogitaret, incuruatus & humiliatus eſſet, ſed tamen vſquequaq; non eſſet. Quem ergo à ſupernis cogitationibus non ſolùm neceſsitas deijcit, ſed etiam voluptas illicita ſternit, non ſolùm incuruatus, ſed vſquequaq; incuruatus eſt. Hinc alius propheta de immundis ſpiritibus dicit: Qui dixerunt animę tuæ, Incuruare, vt tranſeamus. Recta quippe ſtat anima, cùm ſuperna deſiderat, & nequaquam flectitur ad ima. Sed maligni ſpiritus cùm hanc in ſua rectitudine ſtare conſpiciunt, per eam trãſire non poſſunt. Tranſire nanq; eorum, eſt immunda illi deſideria ſpargere. Dicũt ergo, Incuruare vt tranſeamus: quia ſi ipſa ſe ad ima appetenda non deijcit, contra hanc illorum peruerſitas nullatenùs conualeſcit: & tranſire per eam nequeunt, quam cõtra ſe rigidam in ſuperna intentione pertimeſcunt. Nos ergo fratres chariſsimi, nos viam malignis in nobis ſpiritibus damus, cùm terrena concupiſcimus, cùm ad temporalia appetenda curuamur. Pudeat ergo terrena concupiſcere, & dorſa mentium aſcẽdentibus aduerſarijs præbere. Terram ſemper intuetur qui curuus eſt, & quo præmio ſit redẽptus nõ meminit, qui ima quærit. Hinc per Moyſen dicitur, vt qui gibbo premitur, nequaquã ad ſacerdotium promoueatur. Et quotquot Chriſti ſanguine redempti ſumus, membra eiuſdem ſummi ſacerdotis efficimur. Vnde & nobis per Petrum dicitur: Vos autẽ genus electum, regale ſacerdotium. Sed qui gibbum tolerat, ima ſemper intuetur, à ſacerdotio ergo repellitur: quia quiſquis ſolis terrenis intentus eſt, ipſe ſibi teſtis eſt, quòd membrum ſummi ſacerdotis non eſt. Hinc rursùs piſces qui pennulas non habent, ab eſu fidelis populi prohibentur. Piſces quippe qui pennulas ſquammarum habent, dare etiam ſaltus ſuper aquas ſolent. Quid ergo pẽnatis piſcibus, niſi electorum animæ figurantur? Quæ profectò ſolæ in cœleſtis Eccleſiæ corpus tranſeunt: quæ modò virtutum pẽnulis fultæ, ſaltus dare per cæleſte deſiderium ſciunt, vt ſuperna per contemplationem appetant, quanuìs in ſeipſis iterùm ex mortali carne relabantur. Si ergo iam bona patriæ cœleſtis agnouimus, diſpliceat nobis fratres chariſsimi, quòd curui ſumus. Ponatur ante oculos mulier curua, & arbor infructuoſa. Reminiſcamur malorum quæ fecimus, mittamus ad radicem cordis cophinum ſtercoris, vt tunc in retributionis fructu pinguęſcat, quod nobis hic per pœnitentiam fœtebat. Et ſi virtutum ſumma operari non poſſumus, ipſo Deus noſtro gaudet lamẽto. Ex ipſa ei iuſtitiæ inchoatione placebimus, qui iniuſta quæ fecimus, punimus. Nec mora erit in flentibus, quia tergũt citiùs trãſeũtes lachrymas gaudia mãſura, per Dominũ noſtrũ Ieſum Chriſtũ, qui viuit & regnat cũ patre in vnitate ſpirit° ſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

Eſa. 51. *Rectus animi ſtatus.* *Aditũ in nos vt demus malignis dæmonib.* *Leui. 21.* *1. Pet. 2.* *Leui. 11.* *Piſces pennati.*

EODEM SABBATO, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Arborem fici habebat quidã plantatam in vinea ſua, & venit quærens fructum in illa, & non inuenit. Dixit autem ad cultorẽ vineæ: Ecce anni tres ſunt, ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, & non inuenio & cæt. Luc. 13.

IN hac ergo ſimilitudine quãta ſit Dei ſapiẽtia, quãta ſit & hominis negligentia manifeſtatur. Dei enim ager & vinea, mũdus dicitur: cuius arbores & vites, homines ſunt. Et aliæ quidẽ fructuoſæ, aliæ verò infructuoſę. Huius aũt vineę cultores, epiſcopi ſunt & ſacerdotes. Tres aũt anni, tria tẽpora ſunt, ante legem, ſub lege, & ſub gratia. Toties enim ad vineam ſuã Dominus venit, toties in eius arboribus fructum quærit, quoties hominẽ reſpicere & viſitare dignatur. Eſt igitur ficulnea infructuoſa, humana natura ſecundùm partem malorum, id eſt, vnuſquiſque iniquus & infidelis. Per tres igitur annos ad hanc ficulneam Dominus venit, & fructum in ea non inuenit: quoniam tales arbores neq; ante legem, neq; ſub lege, neque ſub gratia in hac vinea defuerunt. Sæpè enim plùs ficulneis infructuoſis, quàm arboribus fructiferis huius mũdi vinea abundare videtur. Pauci enim ſunt boni ad comparationem malorum. Multi enim ſunt vocati, (vt Dominus ait,) pauci verò electi. Sequitur: *Succide ergo illã.* Quia (inquit) infructuoſa eſt, quia inutilis eſt, quia boni operis fructum non reddit, ſuccide illam. Omnis enim arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. *Vt quid etiam terram occupat?* Tales enim arbores inutiles terram occupant, cæteriſque impedimentum faciunt, & harum vmbra nociua cæteræ arbores circumpoſitæ corrumpuntur. Vna enim (vt dici ſolet) ab vmbra trahit liuorem, & vna ouis morbida totum gregem diſsipat, & modicum fermentum totam maſſam corrumpit, & qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea. *At ille reſpondens, dixit illi: Domine, dimitte illam & hoc anno, vſque dum fodiam circa illã, & mittam ſtercora. Et ſi quidem fecerit fructum: ſin autẽ, in futuro ſuccides eam.* Sic autem & Samuel pro arbore infructuoſa ne ſuccideretur orabat, lugens Saulem cunctis diebus. Fodit enim epiſcopus circa ficulneam, quando peccatoris facta omnemque eius vitam & prauitatem per illius confeſsionem diligentiſsimè inueſtigat. Deinde verò & circa illã ſtercora mittit, dum illius peccata quàm turpia, quàm inhoneſta & fœtida fuerint, oſtendit. Stercora enim circa ficulneam poſuerat Apoſtolus, qui dicebat: Quem

Dei ager & vinea. *Cultores.* *Ficus infructuoſa.* *Matt. 20. & 22.* *Matt. 3.* *1. Cor. 5.* *Eccleſ. 13.* *1. Reg. 15.* *Rom. 6.*

ergo

ergo fructum habuiſtis tunc, in quibus nunc erubeſcitis? Vnde & Dauid horum ſtercorum fœtorem ſentiens, ait: Putruerunt & corruptæ ſunt cicatrices meæ à facie inſipientiæ meæ. *Pſal. 37.* Neque enim aliter peccator ſanari poteſt, niſi priùs ſuorum vulnerum fœtorem ſentiat, & ſentiẽdo abhorreat. *Erat autem docens in ſynagoga eorum Sabbatis: & ecce mulier quæ habebat ſpiritum infirmitatis annis decem & octo, & inclinata erat, nec omninò poterat ſurſùm aſpicere. Quam cùm videret Ieſus, vocauit eam ad ſe, & ait illi: Mulier, dimiſſa es ab infirmitate tua, & impoſuit illi manum, & confeſtim erecta eſt, & glorificabat Deũ.* Hoc enim quod in muliere curua Dominus egit, expoſitio eorum eſt, quæ de ficulnea infructuoſa dicta ſunt. Vnum enim idemq; ſignificat, & mulier curua, & ficulnea infructuoſa.

Homo curuus myſticè. Ille etenim homo curuus eſt, qui terrenis voluptatibus deditus, ſola terrena & tranſitoria diligit, ad cœleſtia contemplanda mentis oculos nõ erigit, & æternæ felicitatis diuitias non requirit. Hunc autem ſi Dominus tangat, & ſuæ miſericordiæ manum ſuper eum ponat, ſtatim erigitur, & terrenorum oblitus cœleſtia contemplatur. *Leuit. 11.* Tales autem ſignificabat Moyſes, quum illa animalia immunda eſſe dicebat, quæcunque ſuper manus ſuas gradiuntur: quorum morticina qui tetigiſſet, immundum eum vſq; ad veſperã eſſe præcepit. Illa enim animalia quæ gradiũtur ſuper manus ſuas, non reſpiciendo ad ſuperiora, faciem & oculos ad terram premunt. *Immundi myſticè.* Omnes igitur illi immundi ſunt, quicunq; cœleſtia ſpernẽtes, ſola terrena & tranſitoria contemplantur & diligunt. Horum autem morticina illi tangunt, qui eorum opera iniqua, mortua & fœtida imitantur & agunt. Tales igitur immundi ſunt vſq; ad veſperam, id eſt, vſque ad ipſius peccati occaſum & defectionem. Veſperã enim hoc in loco non diei, ſed peccati intellige. *Peccati ortus & occaſus.* Habet enim peccatum quoq; & ortum & veſperam: ortum quidem, prauæ cogitationis initium: veſperam autem, malæ actionis occaſum & finem. Sequitur: *Reſpondens aũt archiſynagogus, indignãs quia ſabbato Ieſus curaſſet, dicebat turbæ: Sex dies ſunt, in quibus oportet operari: in his ergo venite & curamini, & nõ in die ſabbati.* Malè ergo archiſynagogus legem intelligebat, qui pietatis & miſericordiæ opera in ſabbato fieri nolebat. Lex enim nẽ liberale, ſed ſeruile opus in ſabbato fieri prohibet. Bonum enim opus omni die fieri licet, malum aũt nullo. *Reſpõdens ad illum Dominus, dixit: Hypocrita, vnuſquiſq; veſtrũ non ſoluit bouẽ ſuum aut aſinum à præſepio, & ducit adaquare?* Si, inquit, in ſabbato operari non licet, quare ergo vos in ſabbato bouem & aſinum ad potum ducitis? Hoc enim opus ſeruile eſt, quod ſi ad literam intelligatur, omnimodò in ſabbato lege fieri prohibetur. Meritò igitur hypocrita vocatur, qui non in his quibus debet, ſed in his quibus non debet, ſabbatum veneratur, mala cõſentiẽs, & bona reprehẽdens. Vobis, inquit, hypocritæ, vobis bouem & aſinum in ſabbato à præſepio ſoluere & adaquare licet: mihi autem hanc filiam Abrahæ, quam alligauit ſatanas ecce decem & octo annis, à vinculo iſto ſoluere non licuit? Quod valet in minori, valet & in maiori: quod ſi etiam in minori non valuiſſet, in maiori tamen reprehendi non potuiſſet. Quis enim reprehendat, quod Dominus agit? Id ipſum autem per hos decem & octo annos, & per tres annos ſuperiùs poſitos ſignificatur. Ter enim ſex, vel ſexies tres, decem & octo fiunt. Ponamus igitur ſex annos ante legem, & ſex ſub lege, & ſub gratia ſex, & erunt decem & octo. In his enim omnibus nec ficulnea infructuoſa defuit, nec mulier curua, quam ſanaret Ieſus. Hanc autem mulierem, quam ſatanas alligaſſe dicitur, propter peccata ſua hanc ægritudinem incurriſſe intelligere poſſumus, ficut & ille, cui Dominus ait: Vade, & iam noli peccare, ne deteriùs tibi aliquid contingat. *Ioan. 5.* *Et quum hæc diceret, erubeſcebant omnes aduerſarij eius. Et omnis populus gaudebat in vniuerſis, quæ glorioſè fiebant ab eo.* Et illi quidem erubeſcebant, quia ſe victos eſſe videbant: Iſti verò gaudebant, quia & in verbis & in miraculis Chriſti virtutem & gloriam cognoſcebant.

DOMINICA XIX. POST PENTECOSTEN,

In Epiſtolam Concio exegetica.

EST hodiè breuis lectio ex priori ad Corinthios Epiſtola, qua Apoſtolus mirè commendat Corinthios, quos tamen ipſos carnales vocat. Laudantur igitur, vt agnoſcant Dei beneficia, & ſe gratos præbere curẽt: reprehenduntur verò, vt qua in parte culpæ erãt obnoxij, in ea ſe corrigerent. Optimus & peritiſsimus medicus Paulus, qui & blanda & auſtera nouit adhibere fomenta, vinumque & oleum opportunè infundere. Ad ipſam lectionem accedamus: *Gratias ago Deo meo ſemper pro vobis*: *1. Cor. 1.* Quanquam omnibus in Eccleſia ſcribat, ait Ambroſius, ſed ita ſignificat, cùm aliquando corripit, aliquando laudat, vt vnuſquiſque cùm Epiſtola legitur, intelligat quid pro ſe, quid aduerſùm ſe dicatur. In vna enim plebe duobus populis ſcribit, vt cùm arguit, qui malè conuerſantur, ſciant ſibi hæc ſcripta. Similiter & cùm laudat, ſciat qui in regula manet, ad ſe hoc dici. Ita Ambroſius. Chryſoſtomi in hunc locum verba ſunt hæc: *Philip. 4.* Quod alios docet vt faciant, cùm inquit, In gratiarum actione petitiones veſtræ innoteſcant apud Deum, idem ipſe quoque facit, monens vt ab orationibus ſemper incipiamus, & ante omnia Deo gratias agamus: cui nihil gratius, nihil acceptius eſt, quàm & ſibi & alijs gratum eſſe beneficio-

neficiorum. Hæc Chryſoſtomus, qui conſequenter exponens verba hæc, *Deo meo*, Ex nimio, inquit, affectu Deum, qui communis eſt, ſuum appellat, qui mos prophetarum frequentiſsimus
Psalm. 62. eſt. Deus, Deus meus: & eos hortatur, vt idem loquantur. His enim verbis ab humanis omnibus rebus ſecedit ad eum, quem tanto ſtudio appellat. Hoc ingenuè dicere poteſt, quicunque à ſecularibus ad Deum erectus, & rebus omnibus eum ſemper præfert, & gratiã agit perpetuò: non ſolùm pro iam data gratia, ſed ſi quando aliquod poſthac acceperit beneficium, pro hoc etiam ipſo eãdem laudem reddit. Quare nõ ſimpliciter inquit, Gratias ago, ſed, *Semper pro vobis*: quibus verbis oſtendit, ſemper habendas gratias. Hæc Chryſoſtomus. Et eſt ſanè Apoſtoli hoc ſaluberrimum exemplum, quo admonemur etiam nôs in laudibus Dei & gratiarum actione aſsiduè verſari. Sicut enim nullum momentum eſt, quo non magnis Dei beneficijs fruamur, ita nullum quoque momentum à laude & gratiarum actione vacare debet. Videmus
Psal. 33. etiam Prophetam ad id ſuo exemplo nos inuitantem: Benedicam, inquit, Dominũ in omni tempore, ſemper laus eius in ore meo. Diſcimus tamen in Apoſtolo etiam præclarius quiddam, vt non ſolùm pro nobis, ſed etiam pro alijs diuinitùs collatis beneficijs gratias ſemper agamus. Hoc quidem ſyncerę erga proximos eſt charitatis indicium, non minùs illorũ gaudere bonis, q̃ proprijs. Inuidi aliorum rebus bonis torquentur, tantum abeſt vt pro ijs gratias agant Deo. Sed qui germanè & purè diligunt proximũ, dona Dei in illo, haud ſecùs quàm ſi ipſis collata eſſent diligunt, atque hac ipſa charitate id efficiunt, vt illorum ſint donorum participes, poſsideantque in alijs, quæ in ſeipſis non inueniunt. Imitemur ergo Apoſtolum, & in gratiarum actione ſedulò permaneamus, tanto proculdubiò potiora & plura diuinitùs accepturi chariſmata & dona, quanto pro iam acceptis erimus gratiores. *In gratia Dei, quæ data eſt vobis in Chriſto Ieſu*: id eſt, per Chriſtum Ieſum, vt interpretatur
Ephes. 4. Chryſoſtomus. Sic enim alibi ſeipſum quoque exponit Apoſtolus, cùm ait: Vnicuique autem noſtrúm data eſt gratia ſecundùm menſurã donationis Chriſti: quo loco etiã verſum illũ Pſalmi 67. citat: Aſcendẽs in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus: ſic enim legit Apoſtolus, cùm Pſalmus habeat, Accepiſti dona in hominibus: quæ licet verbis inter ſe diſcrepent, re & ſenſu idem ſunt. Dedit enim, quatenùs Deus eſt: accepit verò in corpore & membris ſuis, id eſt, in Eccleſia. Concordat his præcurſor Domini Ioannes, cùm dicit, De plenitudine eius nos omnes accepimus. Ipſe enim Chriſtus ſemen illud eſt, in quo benedicuntur omnes gentes, qui dilexit nos & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo, & per gratiã ſuã mundatis & iuſtificatis dedit gratiam, per quam ſeruiamus placentes Deo, cum metu & reuerentia. Nam certum eſt per Chriſtum abundè nobis collatam eſſe atque etiam conferri gratiam: ſed ne eam perdamus, immò auctiorem in dies & copioſiorem accipiamus, ſeruiendum eſt Deo cum metu & reuerentia. Quæ ſit autem illa gratia, cuius nomine Paulus ſe ſcribit gratias agere Deo, verba ſequentia aperiũt: *Quòd in omnibus diuites facti eſtis in illo, in omni verbo & in omni ſciẽtia.* Olim in primis Eccleſiæ naſcentis initijs donum linguarum & prophetiæ & pleraq; alia copioſè diuinitùs dabantur credentibus, & certè Corinthij ipſi donum linguarum plurimi faciebant. Apoſtolus illis hîc reddit inſigne teſtimonium multiplicis acceptæ gratiæ, dum dicit in omnibus diuites factos in Chriſto, id eſt, per Chriſtũ: hoc eſt, donis & chariſmatis ſpiritalibus affatim locupletatos, & ſpecialiter in omni verbo & in omni ſciẽtia, vt & ſpiritali ſint pleni cognitione & intelligentia, atq; ea quæ norunt & intelligũt, etiam ſapienter & copioſè eloqui poſsint. Sunt enim multi, vt hoc loco ait Chryſoſtomus, qui ſcientiam quidem habent, ſermonem autem minimè, quemadmodùm rudiores, qui quæ ſentiunt, manifeſtè eloqui non poſſunt. *Sicut teſtimonium Chriſti confirmatum eſt in vobis.* Oecumenius in hunc locum citat Photij hanc expoſitionem: Vnde manifeſtum vos diuites factos & ſermone & ſcientia? Ex hoc ipſo videlicèt, quòd prædicatio fidei, quæ eſt in Chriſtum, in vobis confirmata ſit. Huius, inquam, in vobis confirmatio, ſermonis atque ſcientiæ vobis teſtimonium ſit. Teſtimonium Chriſti, voluntaria ac ſalutaris paſsio eſt, apertaq; pro nobis exinanitio & incarnatio Verbi. Vel teſtimonium Chriſti, ſignorum gratiam dicit ac munus. Sunt nanque iſta & fidei in Chriſtum, & diuinitatis ipſius maieſtatiſq; teſtimonium. Erant profectò, erant, inquam, Corinthij diuites in his. Ex quo igitur, inquit, hæc in vobis vberè firmiterque cernuntur, rectè ſanè iam diximus, in omni ſermone, in omni ſcientia vos diuites effectos. Enimuerò pars quædã chariſmatum eſt tã ſermo, tũ ſcientia. Sermo quippe ad docendum prodeſt, ſcientia verò ad cognoſcendum. Sic ille. *Ita vt nihil vobis deſit in vlla gratia.* Hoc quidem præclarum eſt encomium, ſed hauddubiè non ad omnes pertinens, verùm ad perfectos duntaxat. Sic enim accipienda ſunt ea, quæ in laudem & vituperationem vel reprehenſionem Corinthiorum hîc Apoſtolus dicit, vt quæ laudis ſunt, ad firmos & perfectos: quæ reprehẽſionis, ad imperfectos & vitijs quibuſdam obnoxios referantur. Etſi verò, vt hîc ait Chryſoſtomus, non multum veritatis laudes habeant (putà cùm promiſcuè etiam infirmis & imperfectis tribuuntur) preparant tamẽ auditorem, & beneuolentiam conciliant. Quippe qui quamprimùm aſperiùs exorditur, imbecilliorum aures claudit. Siue enim pares ſint auditores, læſi iraſcuntur: ſiue multò inferiores, triſtitia

Semper Deo agenda gratia.

Donum linguarum.

Teſtimonium Chriſti.

ſtitia afficiuntur. Ne igitur hoc eueniat, ab his quæ laudem habere videntur, facit exordium. Neq; enim eorum laudi, ſed diuinæ gratiæ hoc erat adſcribendum. Siquidem abſtinere ſe à peccatis, & iuſtos eſſe, ſuperni & id erat muneris: & proptereà his immoratur, quæ Dei oſtendunt benignitatem, vt maximè eorum purget peccatum. Hæc Chryſoſtomus. Solent Theologi gratiam diuidere in eam, quæ dicitur gratis data, quæ eſt bonis malisq; communis: & eam, quam vocant gratum facientem, quòd hominem Deo acceptum & charum efficiat, quæ non ineſt niſi in ſolis bonis. Apoſtolus videtur vtranq; Corinthijs etiam cumulatè tribuere, vt mirũ ſit eos, qui tot erant diuinitùs aucti chariſmatibus, in cõtentiones & ſchiſmata ſe pertrahi permiſiſſe. Verùm in tanta credentium turba non eſt admirandum etiam permultos imbecillos fuiſſe, qui firmioribus nulla ex parte vacillantibus, ſed cõſtanter in gratia Dei permanentibus, nonnihil titubarint & in contentiones ac diſſidia quædam prolapſi ſint. Dolebat enim malo dæmoni Corinthum inſignem vrbẽ idololatriæ priùs addictiſſimam, deſerto idolorum cultu ita repẽtè ad Chriſti fidem conuerſam. Itaq; modis omnibus credentium fidem & charitatem euertere conabatur, maximè cùm non deeſſent illi apta inſtrumenta, homines ſeculari ſcientia & philoſophiæ ſtudijs tumidi, quorum non pauci erant Corinthi: immò verò Chryſoſtomus plurimos ibi oratores & philoſophos fuiſſe ſcribit, & in ijs vnum ex ſeptem ſapientium numero. Hi ergo, quòd ægrè ad fidem adduci poſſent, mundanæ ſapientiæ fumo occæcati, hauddubiè conati ſunt Corinthios à fide auertere: erant etiam alij, qui in partes & factiones eos diſtraherent, vt alij Pauli, alij Apollo, alij Cephæ ſe eſſe dicerent. Verùm hæc ad infirmos referenda ſunt, nec quicquam detrahit perfectis, quibus rectè ab Apoſtolo hoc attributum eſt, quòd nihil illis defuerit in vlla gratia, ſcilicet cõducibili & neceſſaria ad veram ſalutem. Hoc autem etiam de gratia gratum faciente accipiendum eſſe, ſatis declarant ea quæ ſequuntur: *Expectantibus reuelationẽ Domini noſtri Ieſu Chriſti.* Expectare enim aduentũ iudicis Chriſti propriè non niſi perfectorum eſt, qui poſſunt cum Propheta dicere: Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum: quando veniam & apparebo ante faciem Dei? & cum Apoſtolo: Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto: itemq;: Mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum. Porrò in iudicio reuelabitur & manifeſtus apparebit Chriſtus bonis & malis omnibus, &, ſicut Propheta ait, cognoſcetur iudicia faciens; qui nunc interim ab impijs contemnitur, aut etiam penitùs ignoratur. Eã aũt illius reuelatio vt iuſtis ſummũ gaudium & felicitatem, ita iniquis extremam adferet miſeriam & calamitatem. Vt autem tũc hilariter videri poſſit, curandum nunc eſt, vt animus ab omni vitiorum ſqualore & ſordibus repurgetur. Beati enim mundo corde, quoniam ipſi Deũ videbunt. Huc meritò ſtudia ſua omnia conferre deberent homines Chriſtiani, vt idonei & digni poſſent effici videre Deũ, qui cùm ſit lumen immenſum & incircũſcriptum, nõ poterit ſine magno tormento videri ab ijs, quorũ interiores oculi ſani nõ ſunt: quemadmodũ videmus etiã ſolis corporei lucẽ moleſtã eſſe oculis ægris ac lippientibus. Eſt igitur hoc auctariũ quoddam encomij, quo Apoſtolus Corinthios proſequitur, quòd eos dicit expectare reuelationem Domini noſtri Ieſu Chriſti, quod nõ faceret, niſi eximio in Chriſtũ amore flagrarẽt. Nã qui ſibi malè conſcij ſunt, fugiunt potiùs & pertimeſcunt quàm deſiderent Chriſti aduentũ ad iudiciũ: in quo certè exacta fiet inquiſitio in cogitationes, verba & facta hominũ, vt non immeritò trepident, qui ſe ſecùs vixiſſe norunt, quàm ſit diuina lege præſcriptum. Porrò verò vt ſecuri & intrepidi Chriſto occurrere poſsimus, toties ille in Euangelio nos excitat ad agendã pœnitẽtiam, ad vigilandũ, deniq; ad omnimodam vitę ſanctitatem. Pœnitentiam agite, inquit in ipſo ſuæ prædicationis exordio: appropinquauit enim regnum cœlorũ, itemque: Eſtote ſimiles hominibus expectantibus dominũ ſuũ, quãdo reuertatur à nuptijs, vt cùm venerit & pulſauerit, confeſtim aperiant ei. Non poteſt aũt confeſtim aperire, qui vitiorũ ſomno oppreſſus, & dẽſa mẽtis caligine confuſus, nihil minùs quàm adueniẽtem Dominũ expectat. Beati aũt ſerui illi, quos cùm venerit Dominus, inuenerit vigilantes, id eſt, ipſum ad iudiciũ venturũ alacriter expectantes. *Qui & cõfirmabit vos vſq; in finẽ ſine crimine, in die aduẽtus Domini noſtri Ieſu Chriſti.* Qui ad baptiſmũ venit, ſtolã primã innocẽtiæ, annulũ fidei & magnam à Deo gratiã accipit: occiditur ei vitulus ſaginatus, dum in ſacroſancto Euchariſtiæ ſacramento Chriſtum re vera manducat. Eſt iam ex ſeruo peccati adoptatus in filium Dei, & Chriſti cohæredem. Ab hac gratia & innocẽtia nullo pacto diſcedendũ erat. Sed homines miſeri, dum non vident, quanto labore & dolore, quanta charitate & beneuolentia Chriſti à peccati dura ſeruitute in ineffabilem filiorũ Dei libertatẽ vindicati ſint, tantam gratiã ducunt pro nihilo, & incredibili ſtultitia ac amẽtia ducti, relabuntur in diaboli ſeruitutem, in ſummã optimi creatoris contumeliã, & ita ſe totos addicunt vitijs & flagitijs, quaſi ludus & iocus ſit, Chriſtũ ſuo ſanguine & ineffabilibus cruciamẽtis nos patri ſuo reconciliaſſe. Atqui verò ingentem hîc oportebat adhibere ſolicitudinem, ne ſemel à peccatis liberati, rursùs peccatis implicaremur. Videmus quantoperè caueant homines, ne reſtituti ſanitati rursùs in morbum priſtinum recidant. Eam curam longè potiùs ad animæ cauenda vulnera adhibere conueniebat, & vel maximè inuigilare, ne qua fraude inimici, vel peccati illecebra diuinitùs accepta gratia perderetur. Dei enim gratiam

Gratia gratis data, & gratũ faciens.

Homilia 1. in priorem ad Corint. Epiſtolam.

1.Cor.1.

Pſal.41.

Philip.1.

Ibid.

Pſalm.9.

Matth.5.

Matth.4.

Luc.12.

Ibidem.

Luc.15.

Hominis peccato ſeruientis ſtultitia.

tiam perdidiſſe,non leuis iactura putãda eſt. Ita ergo & Apoſtolus ſibiipſi promittit fore, vt Deus ſua gratia confirmet Corinthios, quò vitam agant inculpatam & nulli crimini obnoxiam,idque vſque in finem vitæ huius, vt in die aduentus Domini læti illi poſsint obuiam procedere. Porrò verò vt ſine crimine vita trahſigatur, quod certè Chriſtianis omnibus ſummoperè contendendum eſt, labore & ſolicitudine multa opus eſt. Non eſt autem detrectandus labor,cui in cœlis merces immenſa repoſita eſt. Proh hominum ſocordiam & ſtoliditatẽ, qui temporarij cuiuſdam compendij cauſa nihil non agunt & patiuntur, Chriſti cauſa nihil facere,nihil perpeti volunt. Sed vtinã ille nos vſque ad finem confirmet ſine crimine,quò poſsimus venienti iudici hilariter ire obuiam, cui cũ Patre & Spirituſancto eſt omnis honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

DOMINICA EADEM, Matth. XXII.

Hæc ex Homilia 42. Operis imperfecti in Matthæũ.

In illo tempore: Acceſſerunt ad Ieſum phariſæi,& interrogauit eum vnus ex his legis doctor,tentans eũ: Magiſter,quod eſt mandatum magnum in lege? Et reliqua. Homilia beati Ioannis epiſcopi.

FRequẽter Iudæi diuerſis interrogationibus Chriſtũ tentantes, ſibi quidem acquiſierunt interitum, nobis autem prouiderunt ſalutẽ. Nam verba Chriſti illis profecerunt ad confuſionem, nobis autem ad ædificationem: quoniam reſpõſis eius vincebantur, & non placabantur. Nam malitia frequenter quidem vincitur,nunquam autem placatur.Phariſæi ſunt omnes, qui contra veritatem contendunt, qui non veritatem defendere cupientes certant,ſed ſubuertere feſtinant. Qui enim pro veritate contendunt,& cognita veritate non cõſentiunt veritati,manifeſtum eſt quoniam priùs non pro veritate,ſed contra veritatem certabãt. Audi igitur homo fidelis,qui contra hæreticum libenter contendis.Si phariſæi victi placati ſunt, & tu certando contra hæreticum, potes eum placare cùm viceris.Si autem phariſæi victi quidem ſunt,placati autem non ſunt,quomodò tu poteris eos placare cùm viceris?Nũquid Chriſto fortior es,vt quos ille nõ placauit,tu places?Debuerunt quidem timere Sadducæorum exemplum, vt ne ſimiliter interrogantes confundantur: ſed ardens malitia dum ſe ſatiare feſtinat, non aſpicit exitum rei,vt tantummodò alteri noceat,nec ſibi parcens.Si neminem ante eos viciſſet, forſitan iuſta ratione ſe ſperarent poſſe eum vincere, à quo nullus eſt victus. Nunc autem videntes, quoniam quotquot eum interrogare auſi ſunt, omnes victi receſſerunt, quid æſtimãdi ſunt iſti? Nunquid fortiores quàm cæteri, qui victis omnibus vincere poſsint? Sed impudentiores quàm omnes,qui confuſis omnibus ante ſe, ſimiliter erubeſcere non timuerunt. *Conuenerunt in vnum,& interrogauit eum vnus ex eis legis doctor.* Conuenerunt,vt multitudine vincerent, quem ratione ſuperare non poterant. A veritate nudos ſe eſſe profeſsi ſunt,qui multitudine ſe armauerunt. Dicebant enim apud ſe: Vnus loquatur pro omnibus,& omnes loquamur per vnum: vt ſi quidem vicerit, omnes videamur victores: ſi autem victus fuerit,vel ſolus videatur confuſus. O phariſæi, qui omnia propter homines cogitatis & facitis. Primùm quidem veniẽtes cum vno, vincendi eſtis per vnum. Tamen, pone quia vno victo, homines non intelligunt omnes vos eſſe victos. Nunquid conſcientiæ veſtræ non ſentiunt ſe eſſe confuſas? Leuis eſt enim conſolatio,qui in ſeipſo confuſus eſt, quòd ab alijs ignoratur. *Magiſter, quod eſt mandatum magnum in lege?* Magiſtrum vocat,cuius non vult eſſe diſcipulus. Simpliciſsimus interrogator, & maligniſsimus inſidiator:de magno mandato interrogat, qui nec minimum obſeruat. Ille enim debet interrogare de maiorẽ iuſtitia, qui iam minorem impleuit. Dominus autem ſic ei reſpondit,vt interrogationis eius fictam conſcientiam ſtatim primo reſponſo percuteret, dicens: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo:* id eſt,non ſicut tu, qui deuotionem oſtendis in ore,& fraudem meditaris in corde. Magnum autem & minimum mandatum dicimus, quantum ad dignitatem mandatorum,non quantum ad vtilitatem. Alioquin vtilitas omnium mandatorum vna eſt,& omnia mandata quaſi vnum videntur eſſe mandatum:quia ita ſibi cohærent, vt alterum ſine altero eſſe non poſsit. Vtputa, ſi interroget te aliquis, in ædificatione domus quæ pars eſt melior? dicis,fundamentum. Sed quemadmodùm ædificatio non poteſt eſſe, niſi fuerit fundamentum: ita nec fundamentum poteſt eſſe, niſi ædificatio fuerit ſubſecuta. Nec dicitur fundamentum, niſi ſit ædificatio,cuius fundamentum dicatur. Ergo fundamentum ædificatione dignius eſt,non vtilius. Sic & caput dignius eſt quàm membra: tamen nec membra ſine capite, nec caput ſine membris. Sic digniores ſunt ſacerdotes quàm populus, non tamen vtiliores: quia nec populus ſine ſacerdotibus, nec ſacerdotes ſine populo eſſe poſſunt.Ita & dignius eſt hoc mandatum, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, quàm illud,Non concupiſces, Non occides: tamen vtilitas vna eſt. Nam qui diligit Deum,ille non occidit,nec concupiſcit: qui autem occidit aut concupiſcit,ille nõ diligit Dominum Deum ſuum. Eſſe autem minora mandata Dominus manifeſtat, dicens:Si quis vnum ex minimis mãdatis iſtis ſoluerit,& docuerit ſic homines, minimus vocabitur in regno cœlorum. Diliges, inquit,

Phariſæorũ verſutia

Magnũ & minimum mandatũ.

Matt.5.

De ſeruili timore dicit. inquit, non, Timebis, quia diligere maius eſt quã timere. Minoratio enim culturæ Dei habet timorem, perfectio autem dilectionem, dicente Ioanne: *1. Ioan. 4.* Perfecta autem dilectio foras mittit timorem. Donec enim homo timet Deum, non eum diligit. Cùm autem diligere cœperit, iam non eum tantummodò timet, ſed etiam ampliùs diligit. Timere enim ſeruorum eſt, diligere filiorum. Timor ſub neceſsitate eſt, dilectio in libertate. Qui in timore ſeruit Deo, pœnam quidem euadit, mercedem autem iuſtitiæ non habet, quia inuitus facit bonum propter timorem. Non vult ergo Deus, vt timeatur ab hominibus quaſi dominus, ſed vt diligatur quaſi pater, qui adoptionis ſpiritum donauit hominibus. Nam ſi conſideremus ab initio creati hominis cauſam, intelligimus quia Deus magis ſe patrem voluit eſſe hominum, quàm dominum. Non *Gen. 1.* enim dixit tantummodò, Faciamus hominem, ſed, Faciamus hominem ſecundùm imaginem & ſimilitudinem noſtram. Similare autem conuenit filijs ad patres ſuos, non etiam ſeruis ad dominos ſuos. *Diligere Deum ex toto corde.* Quid eſt diligere Deum ex toto corde? Vt cor tuum non ſit inclinatum ad vllius rei dilectionem ampliùs quàm Dei, nec delecteris ſpecie mundi ampliùs quàm Dei, non in honoribus, non in auro vel argento, non in poſſeſsionibus aut vineis, non in animalibus aut mancipijs, non in ornamentis aut veſtibus, non in filijs, aut parentibus, aut amicis, ſed hæc omnia exiſtimes tibi eſſe in Deo, vt præ his omnibus ames Deum. Si autem in aliquo horum amor cordis tui fuerit occupatus, iã ex toto corde non amas Deum. Pro quanta enim parte cor tuum fuerit ad aliquam rem, pro tanta parte minùs eſt ad Deum. Ecce ſi vir habeat vxorem, quómodò cognoſcitur vxoris plena dilectio? *Vxoris erga virũ integer amor vt cognoſcatur.* Vxor neminem debet ſapientiorem putare, quã virum ſuum: & ſi ſit alter ſapientior, tamẽ illa ſapientiorem eſſe alterum intelligere non debet. Vxor neminem fortiorem debet putare, quàm virum ſuum: & ſi ſit alter fortior, tamen illa intelligere non debet alterum fortiorem. Vxor neminem debet formoſiorem putare, quàm virum ſuum: & ſi ſit alter formoſior, tamen coram oculis eius alter formoſior non debet apparere. *Odij & amoris effectus.* Perfectum enim odium, & perfectus amor rerum iudicium non cognoſcit: vtputa, ſi perfectè odias aliquem, qualiacunq; fuerint apud illum, omnia tibi diſplicent, ſiue quę loquitur, ſiue quę agit: & ſi ſint bona, tamen tibi mala videntur. Sic & ſi perfectè aliquem amas, quæcunq; ſunt apud eum, placent tibi, ſiue quæ loquitur, ſiue quæ agit: & ſi mala ſunt, tamen tibi bona videntur. Ergo & vxor ſi videns aliquem, dixerit, Quã ſapiens vir, vtinam vir meus talis eſſet: iam amor eius minus habet aliquid de perfecto amore. Si vidẽs aliquem, dixerit, Quàm formoſus homo, vtinam vir meus talis eſſet: iam amor eius minus habet aliquid de perfecto amore. Et pro quanta parte ampliùs aliquid laudauerit in altero viro, quàm in ſuo, tanto dilectio eius minor eſt ad virum ſuum. Sic ergo & anima omnis Chriſtiana, quæ ſponſa eſt Chriſti, ita debet diligere Deum, vt nihil ſit in mundo, quod ampliùs amet quàm eum. *Diligentia tota anima.* Pro quanta enim parte plùs aliquid amauerit, pro tanta parte minùs amat Deum. Quid eſt in tota anima diligere Deum? id eſt, Certiſsimum animum habere in veritate, & firmum eſſe in fide. Alius eſt enim amor cordis, & alius eſt amor animę. Amor cordis quodammodò carnalis eſt, vt etiam carnaliter Deum amemus: quod facere non poſſumus, niſi receſſerimus ab amore mũdialium rerum. Sicut enim caſta mulier, quæ virum ſuum amat, nullum alium amat: ſi autẽ alterum amauerit, iam non amat virum ſuum: ita & homo ſi Deum amat, mundum non amat: ſi autem mundum amauerit, iam Deum ex toto corde non amat. *Amor cordis.* Ergo cordis amor non intelligitur in corde, ſed ſentitur, quia quodammodò carnalis eſt. *Amor animæ.* Amor autem animæ nõ ſentitur in corde, ſed intelligitur, quia amor animæ iudicium eſt: puta quòd didiciſti vnum Deum ex quo omnia, & vnum Deum per quem omnia: ſi iterùm intellectus tuus alicuius doctrinæ ſeductione percuſſus, cœperit dubitare de ſubſtãtia Dei, in tota anima nõ diligis Deũ. Itẽ qui putat incãtationes aliquid poſſe, aut auguria aliquid intelligere, aut diuinationes aliquid nuntiare, ille nõ in tota anima diligit Deũ. Quis autem diligit Deum? Qui omne bonum credit apud Deum, & omne bonũ credit eſſe Deum: extra Deum non credit eſſe bonum: Qui omnem virtutem & ſapientiam credit eſſe Deum, extra Deum neque ſapientiã aliquam eſſe credit, neque virtutem: Qui credit Deum omnia facere, & ſine Deo nihil poſſe fieri, ille tota anima diligit Deum. *Diligentia tota mente.* Quid eſt in tota mente diligere Deum? id eſt, vt omnes ſenſus tui qui pertinent ad mentem, Deo vacent. Cuius intellectus Deo miniſtrat, cuius ſapientia circa Deum eſt, cuius cogitatio ea quæ Dei ſunt tractat, cuius memoria quæ bona ſunt recordatur, tota mente diligit Deum, ſicut ait Apoſtolus, *1. Cor. 14.* Pſallam ſpiritu, pſallam & mente. Cuius autem aut intellectus quæ Dei ſunt non intelligit, aut non ſecundùm Deum ſapit, aut ſcientia illius vana eſt & ſecularis, aut recordatio illius non eſt bona, aut cogitatio diſplicens Deo, ille non tota mente diligit Deum. ***Hoc eſt primum & maximum mandatum. Secundùm autẽ ſimile eſt huic: Diliges proximum tuum, ſicut teipſum.*** Videtur Chriſtus nõ ad interrogata reſpondere. Ille enim interrogauit, Quod eſt mandatum magnum? puta dixit, Diliges Dominum. Si voluit & alterum mandatum introducere, debuit minimum dicere, non ſecundum: ſecundum autem ad primum reſpicit. Sed vide quid voluit oſtendere. Diliges Dominum, & primum & magnum eſt. Diliges proximum, magnum quidem eſt, primum autem non eſt:

eſt:& ideò dixit, Simile eſt. Conſidera ergo myſterium. Quis eſt proximus noſter? Chriſtus: qui ſuſcipiens carnem noſtram, factus eſt proximus nobis, ſicut in parabola illa Chriſtus oſtendit, cùm dixiſſet phariſæus: Et quis eſt meus proximus? introducit hominem à latronibus vulneratum, & à ſacerdote deſpectum, à Samaritano aũt receptum, qui eſt ipſe Chriſtus. Ergo primum mandatum eſt & magnum, Deum patrem diligere. Secundum & ſimile, Filium Dei diligere, id eſt, cognoſcere. Vt autẽ ſimpliciter intelligamus, proximum noſtrum omnem hominem eſſe fidelem, qui hominem amat fidelem, ſimile eſt ſicut qui Deum amat, quia imago Dei eſt homo. Sicut rex in ſua imagine honoratur vel contemnitur, ſic & Deus in homine vel diligitur, vel oditur. Non poteſt hominem odire, qui Deum amat: nec poteſt Deum amare, qui hominem odit, ſicut ait Ioannes Apoſtolus: Qui dicit ſe diligere Deum, & non diligit fratrem ſuum, mentitur. Si enim fratrem quem vides, non diligis, Deum quẽ non vides, quomodò potes diligere? Quis honorat regem, & contemnit eius imaginem? aut quis honorat imaginem, & authorem contemnit imaginis? Aut ita: Quoniam phariſæi ſciebant quidem, quod eſſet magnũ mandatum in lege, ſed tentãtes interrogabant, volens eis oſtendere, quia non ſufficiebat eis ſolius Dei patris agnitio ad ſalutem, non ſolùm dixit: Diliges Dominum Deum tuum in toto corde tuo, & in tota anima tua, ſed addidit: Diliges proximum tuum ſicut teipſum, qui erat ipſe. Alioquin ſi ad ſolam interrogationem eorum reſpondiſſet, ſufficeret dicere: Diliges Dominum Deum tuum, & non adderet, Et proximum tuum ſicut teipſum, ſecundùm quod & alibi dicit: Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te ſolum verum Deum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum. Et vide quia non dixit, Cognoſces Dominum Deum tuum, ſed, diliges: quoniam cognoſcere vnum Deum, penè proprium eſt humanæ naturæ: diligere autem eum, religioſi cordis & recti. Et quicunq; dilexerit Deum ex toto corde, non eſt poſsibile, vt non perueniat ad filij eius agnitionem, id eſt, proximi. Ipſa enim dilectio Dei, quæ in eo habetur, illuminãs eum, præſtat ei ducatum, vt poſt patrem cognoſcat & filium. *In his duobus mandatis tota lex pendet & propheta.* Qui proximũ ſuũ diligit, nec occidit, nec mentitur illi quem diligit, nec falſum teſtimonium dicit de eo quem diligit, nec concupiſcit rem illius quem diligit, nec mulierem eius inuadit. Sicut odium omne malum ſuggerit, ſic dilectio omne bonum. Vnde ait Apoſtolus: Eſt fides, quæ per dilectionem operatur. Aut ita: Quoniam de patre & filio omnis prophetarum & legis prædicatio exiſtebat, per quos prophetas agnoſcens quis proximum ſuum, hoc eſt, filium Dei, ad primum & magnũ mandatum perueniebat, vt diligeret Dominum Deum, meliùs cognoſcens eum per ipſum.

Chriſtus proximus noſter. Luc. 10.

1. Ioan 4.

Ioan 17.

ADMONITIO F. LAVRENTII SVRII ad Lectorem.

IN præcedenti Homilia, ex Opere imperfecto in Matthæũ excerpta, quædam habebãtur in excuſis exemplaribus hæreſin Arrianã reſipientia, qualia nõ pauca illo in Opere ſparſim viſuntur ab hæreticis intermixta. Ea nos expunximus, quòd non haberentur in vetuſtis codicibus manuſcriptis. Quod idcircò Lectorem admonitum volui, ne quis putet me quicquam mea temeritate mutaſſe. Teſtantur autem docti viri, exemplaria quædam eius Operis vetuſtiſſima huiuſmodi errores non habere, ſed alia manu ad margines eſſe adſcriptos: deinde ijs ſublatis erroribus, reliqua inter ſe adeò aptè cohęrere, vt prorsùs nulla ſit ſententiæ mutatio: quod euidenti argumento eſt, ab alijs nequã hominibus Operi eſſe inſperſos: poſtremò pugnare hos errores cum ipſo authore, qui aliquot locis perſpicuè oſtendat ſe à dogmate Arriano abhorrere. Sed de his ſatis.

EADEM DOMINICA, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Acceſſerunt ad Ieſum phariſæi, & interrogauit eum vnus ex his legis doctor, tentans eum, &c. Matth. 22.

PHariſæi autem audientes, quòd ſilentium impoſuiſſet Sadducæis, conuenerũt in vnum. Recedentibus Phariſæis, veniunt Sadducæi. Iterùm recedentibus Sadducæis, veniũt Phariſæi. Nunc iſti, nunc illi eũ tentant: & quia rationibus eum capere & tenere non poſſunt, frequenti congreſſu eum mouere & fatigare conantur. Ipſe tamen omnibus reſpondens, alijs ſatisfacit, alios ſapientiſsimè cõcludit. *Et interrogauit eum vnus ex eis legis doctor, tentans eũ: Magiſter, quod eſt mandatum magnum in lege?* Omnes eum tentant, omnes eum magiſtrum vocant: non tamen quaſi à magiſtro veritatem ab eo volunt diſcere, ſed potiùs (ſi fieri poſsit) eum quaſi incautum in aliquo ſermone capere deſiderant. Sed quid eis prodeſt? nihil enim ſapi-

Tentant Chriſtum Phariſæi et Sadducæi.

entia ignorat. Quid aũt reſpóderit Dominus, audiamus. *Diliges Dominũ Deũ tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua. Hoc ex maximũ & primum mandatum. Secundum aũt ſimile eſt huic: Diliges proximum tuum ſicut teipſum. In his duobus mandatis vniuerſa lex pẽdet, & prophetæ.* Hæc eſt igitur cauſa, quarè hæc duo mandata prima dicũtur & maxima, quia tantũ poſſunt hæc duo, quãtum & cætera omnia. Aliter enim hæc mandata neq; prima neq; ſecunda ſunt, quoniã in tabulis lapideis ſcripta non ſunt. Decẽ enim ſunt verba legis, quorum primum eſt, Non habebis deos alienos coram me. Primũ igitur dicitur hoc mandatum, nõ quòd in ordine ſcripturæ primũ ſit, ſed quòd in virtute ſignificationis principale & maximum ſit. Huic autem ſecundũ & ſimile eſt, Diliges proximum tuum ſicut teipſum: quoniã ſecundas & ſimiles vires habet poſt ipſum. Vnde Ioannes Apoſtolus ait: qui enim non diligit fratrem ſuũ quẽ videt, Deum quem non videt quomodò poteſt diligere? Et hoc mandatũ habemus à Deo, vt qui diligit Deum, diligat & fratrẽ ſuũ. Qui enim Deum non diligit, neq; ſeipſum, neq; fratrem diligit. Primum eſt igitur, vt Deum diligat, deinde ſeipſum, poſtmodùm verò fratrem ſuum tanquam ſeipſum. Qui enim ſeipſum odit, ſi fratrem ſuum diligat ſicut ſeipſum, & fratrem ſuum odit. Omnis enim qui diligit iniquitatem, odit animam ſuam: odit igitur & animam fratris ſui, ſi fratrem ſuum diligat ſicut ſeipſum. Nulli igitur alij dicitur, vt diligat fratrem ſuum ſicut ſeipſum, niſi illi qui diligit ſeipſum. Nemo autem ſeipſum diligit, niſi ille qui Deum diligit. Sic igitur primum mandatum eſt diligere Deum, deinde verò proximum propter Deum. Modus autem dilectionis hic eſt, vt ex toto corde, tota anima, tota mente, & cunctis viribus Deum diligamus: proximum autem tanquam noſipſos. Plus eſt enim, ſi ex toto corde aliquem diligas, quàm vt ſicut teipſum eum diligas: quia poteſt fieri vt teipſum non diligas, quem ex toto corde & tota anima diligis. Si vis igitur teipſum diligere, priùs dilige Deũ ex toto corde. Deinde verò quia iam diligis teipſum, dilige proximũ tuũ ſicut teipſum. Toto enim corde, tota mente, & cunctis viribus ſancti apoſtoli & martyres Deũ dilexerunt: qui occidi quidem potuerunt, ab eius tamen amore & dilectione ſeparari nullo modo potuerunt. Et iſti quidem benè dilexerunt ſeipſos, quia vitam æternam, gloriam & honorem, omnemq; felicitatem adepti ſunt ſibijpſis. Dilexerunt autem & proximos ſuos ſicut ſeipſos, quoniam hanc eandem gloriã & beatitudinem deſiderauerunt illis tanquàm ſibijpſis. *In his enim duobus mandatis vniuerſa lex pendet & prophetæ.* Omnis enim qui peccat, aut in Deum, aut in ſeipſum, aut in proximum peccat. Qui verò prædicto dilectionis modo Deum & proximum diligit, quomodò eos offendet, quos tantoperè diligit? Nam & in ſeipſum peccare timet, ne in hoc quoq; Deum offendat. Si igitur in his duobus mandatis charitas adimpletur, & omnia peccata tolluntur, manifeſtum eſt quòd in eis vniuerſa lex pendet, & prophetæ. Quid enim aliud lex & prophetæ præcipiunt, niſi vt Deũ & proximum diligamus, & à vitijs & peccatis, cunctisq; offenſionibus nos abſtineamus? *Congregatis autem Phariſæis, interrogauit eos Ieſus, dicens: Quid vobis videtur de Chriſto? cuius filius eſt? Dicunt ei, Dauid. Ait illis: Quomodò ergo Dauid in ſpiritu vocat eum Dominũ dicens: Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis: donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum? Si igitur Dauid vocat eum Dominum, quomodò eius filius eſt?* Idem enim ipſe & filius eſt, & Dominus Dauid: filius quidem ſecundùm humanitatem, Dominus autem ſecundùm diuinitatem. De ſtirpe nanque Dauid ſecundùm carnem natus eſt Chriſtus. Hoc autem Phariſæi non intelligebant, ſed ſicut cæteros, hominem tantùm & non Deum, Chriſtum quem ipſi Meſsiam vocát, fore credebant. Hac igitur interrogatione ſeipſum & Deum & homnem, omniumq; creaturarum regem & principem eſſe oſtendit. Quia enim filius Dauid, homo eſt. Deus verò, quia eius Dominus eſt, & ad patris dexteram ſedet. In eo autem, quòd omnes inimici illius pedibus ſunt ſubiecti, omnium Dominus eſſe oſtẽditur. Dauid enim in ſpiritu ſancto videns Chriſtum Dominum noſtrum poſt reſurrectionem ſuam ad patrem reuertentem, illa quæ ibi agebantur ſecreta intelligens, ait: Dixit Dominus pater Domino meo filio ſuo, ſede à dextris meis: vt ſicut in vna ſede ſedemus, ita æquales ab omnibꝰ eſſe credamur. Sede, inquam, donec ad iudicium reuertaris, omnesq; tui inimici tuis pedibus ſubijciantur. Et hoc quidem quia phariſæi non intellexerunt, *nemo illorum ei poterat reſpondere verbum, neque auſus fuit quiſquã ex illa die eũ ampliùs interrogare.*

Mandata duo prima & maxima.

1. Ioan. 4.

Ordo dilectionis.

Pſal. 10.

Modus dilectionis.

Summa legis & prophetarum.

Pſal. 109.

Chriſtus æqualis patri.

DOMINICA XX. POST PENTECOSTEN, IN Epiſtolam Concio exegetica.

FRequens admodum eſt Apoſtolus in adhortandis fidelibus, vt veterem hominem, id eſt, vitia & peccata abijciant, & induant nouum, hoc eſt, veris virtutibus animum excolát, vt poſita vetuſtate, quam ex Adamo contraxerunt, totos ſe componant ad imitationem Chriſti, in cuius vita tanquam in ſpeculo ſic relucent virtutes omnes, vt nuſquam alibi neque luculentiùs, neque perfectiùs appareant. Neque putandus eſt Apoſtolus fruſtrà hæc inculcare, quippè qui ſciret primorum parentum illa

Vita Chriſti ſpeculum virtutum.

illa infauſta præuaricatione mirabiliter hominis naturam deprauatam, & ſemper in deteriora procliuem: porrò Chriſti ſanctiſsimum Euangelium, & vitam atque doctrinam omnem ad optima quæque nos adhortari, quæ omnia eò faciat, vt natura corrupta, ſi ea ſectari velit, ad priſtinã reuocetur integritatem. Non enim hoc ſolùm ſpectauit Chriſtus vita & doctrina ſua, vt illi fidem commodemus, ſed vt eam imitemur, illi nos conformemus, & pro modulo noſtro, quẽadmodùm Chriſtus ambulauit, ita & nos ambulemus. Quòd cùm facimus, iam certè paulatim in nobis peccati corruptio aboletur, imago Dei in nobis per peccatum vitiata inſtauratur, virtutes tranſeunt in habitum, & gratia Dei iam totos nos ſibi vendicat, qui priùs eramus natura filij iræ & ſerui peccati. Sed quia huc ſine multo labore pertingi non poteſt, pauciſsimi mortales hac volunt via ingredi: pleriq; etiam eò amentiæ deuoluuntur, vt ſatis habeant credidiſſe in Chriſtum, nihil verò cogitent minùs, quàm de imitando Chriſto. Verùm ad Apoſtolicæ lectionis verba veniamus: *Renouamini ſpiritu mentis veſtræ, & induite nouum hominem qui ſecundùm Deum creatus eſt, in iuſtitia, & ſanctitate veritatis.* Renouari eſt, inquit Chryſoſtomus, quando quod inueterauit, aliud ex alio factum renouatur. Itaque eadem quidem manet ſubſtantia & idem ſubiectum, immutatio verò fit circa accidens. Quemadmodum vnum quidem & idem eſt corpus, tranſmutatio verò fit iuxta id quod accidit: ita & hîc. Quomodò fit autem renouatio? In ſpiritu, inquit, mentis veſtræ. Itaq; ſi veterem actum quiſquam habuerit, nihil proficiet. Actus enim veteres non feret Spiritus. Spiritu, inquit, mentis veſtræ, hoc eſt, ſpiritu, qui eſt in mente veſtra. Ita Chryſoſtomus. Vbi obſeruandum & Chryſoſtomum & græca ſcholia ſpiritum hîc accipere pro ſpirituſancto: verùm alij pro humano ſpiritu, id eſt, ipſa mente accipiunt, in quibus eſt etiam Auguſtinus, qui libro 14. de Trinitate cap. 16. & aliquot ſequentibus pulcherrimè ſcribit de hac renouatione, è quibus nonnulla huc adferemus. Quòd ait Apoſtolus, inquit cap. 16. Secundum Deum creatum, hoc alio loco dicitur, Ad imaginem Dei. Sed peccando iuſtitiam & ſanctitatẽ veritatis amiſit, propter quod hæc imago deformis & decolor facta eſt: hanc recipit, cùm reformatur & renouatur. Quòd autem ait, Spiritu mentis veſtræ, non ibi duas res intelligi voluit, quaſi aliud ſit mens, aliud ſpiritus mentis: ſed quia omnis mens ſpiritus eſt, non autem omnis ſpiritus mens eſt. Deinde commemorat, quàm multis modis ſpiritus accipiatur: ac poſteà ſubiungit: Quia ergo tot modis dicitur ſpiritus, ſpiritum mentis dicere voluit eum ſpiritum, qui mens vocatur. Et poſt pauca: Fit ergo iſta renouatio reformatioque mentis ſecundùm Deum, vel ſecundùm imaginem Dei. Sed ideò dicitur, Secundùm Deum, ne ſecundùm aliam creaturam fieri putetur. Ideò autem, Secundùm imaginem Dei, vt in ea re intelligatur fieri hæc renouatio, vbi eſt imago Dei, id eſt, in mente. Et capi. 17. Sanè iſta renouatio, inquit, non momento vno fit ipſius conuerſionis, ſicut momento vno fit illa in baptiſmo renouatio remiſsione omnium peccatorum: neque enim vel vnum quantulumcunque remanet quod non remittatur: ſed quemadmodùm aliud eſt carere febribus, aliud ab infirmitate, quæ febribus facta eſt, reualeſcere: itemque aliud eſt infixum telum de corpore demere, aliud vulnus quod eo factum eſt, ſecunda curatione ſanare: ita prima curatio eſt cauſam remouere languoris, quod per omnium fit indulgentiam peccatorum: ſecunda, ipſum ſanare languorem, quod fit paulatim proficiendo in renouatione huius imaginis. Et poſt paululum: In agnitione igitur Dei, iuſtitiaque & ſanctitate veritatis qui de die in diem proficiendo renouatur, transfert amorem à temporalibus ad æterna, à viſibilibus ad intelligibilia, à carnalibus ad ſpiritalia, atque ab iſtis cupiditatem frenare atque minuere, illisque ſe charitate alligare diligenter inſiſtit. Item libr. 4. de Trinitate, capit. 3. idem ſic habet: Reſuſcitatur anima per pœnitentiam, & in corpore adhuc mortali renouatio vitæ inchoatur à fide, qua creditur in eum, qui iuſtificat impium, bonisque moribus augetur & roboratur de die in diem, cùm magis magisque renouatur interior homo. Hęc Auguſtinus. Porrò Ambroſij in hunc locum commentaria ſunt hæc: Iuſtum & verum eſt rectam viam ſequi. Hic autem rectam ſequitur, qui deuotus creatori ſuo, in voluntate eius ambulat, quam gentilitas neſcit. Innouatus enim ſpiritu mentis, nouum hominem dicitur indutus, qui eſt Chriſtus. Chriſtum enim induitur, qui per fidem renatus in Chriſto, æmulus eſt vitæ, quam tradidit Chriſtus, vt iuxta Deum creatus videatur. Hæc ille. Quod autem dicit Apoſtolus, nouum hominem ſecundùm Deum creatum, id Chryſoſtomus ad virtutem refert, aitque nouum hominem non ex aqua neque ex terra creari ampliùs, ſed in iuſtitia & ſanctitate veritatis, & ipſam noui hominis eſſentiam in iuſtitia eſſe & ſanctitate veritatis. *Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem vnuſquiſque cum proximo ſuo: quoniam ſumus inuicem membra.* Quia in veritate, inquit Ambroſius, & iuſtitia creati ſumus, renati in baptiſmate, idcircò vt in eo maneamus, mendacium deponere iubemur aſſumpta veritate, nec dolo aliquid cum fratre agere: vt quia vnius corporis membra ſumus, cauſis noſtris in veritate inuicem fateamus. His conuenienter ſcribit etiam Chryſoſtomus. De eo, inquit mendacio Apoſtolus dicit, quo inter ſe aliter

Chriſtus quid ſua vita & doctrina ſpectarit.

Ephes. 2.

Ephes. 4.

...itus ...tis eſt mens.

Reformatio mentis vt fiat.

Reſuſcitatur anima per pœnitentiam.

Chriſtum induere.

ter alteri mentieba ntur, hoc eſt, de dolo & ficti-one. Deinde adi ungens quod magis vrget, Quoniam ſumus,in quit,inuicem membra, nemo decipiat proximum ſuum. Nihil enim eſt, nihil eſt,inquam,quod ita pariat inimicitias, atque ſeductio & deceptio. Vide quomodò vbique illos per exemplum corporis vrgeat. Num pedem,inquit,fallit oculus,aut oculum pes? Vtpotè ſicubi fouea profunda fuerit, quæ supernè inſperſis arundinibus humoque occultis tecta, ſolidæ telluris ſpeciem ipſa ſuperficie ingerat oculis,nunquid vtetur hîc pede,& cognoſcet quale ſit ibi ſolum,num ſubſit vacuum,aut reſultet &repercutiat?Non fallit hîc pes,ſed verum indicat. Quid verò ſi ſerpentem viderit oculus, aut malam beſtiam,num fallit pedem? An non mox periculum annuntiat? Et pes illud ex oculi indicio cognoſcens, vltrà non progreditur.

Fraus vel maximè parit inimicitiam.

Quid verò ſi quando contigerit nec pede nec oculo rerum cognitionem haberi poſſe, ſed totum ab odoratu percipi oportere, vtpotè,vtrùm peſtiferum ſit pharmacum nec ne: num ab odoratu fallitur os?Nequaquam. Quare? Quia ſeipſum ſimul perderet odoratus. Itaq;quod ſibi ſentit aduerſarium eſſe,hoc indicat. Quid verò lingua?Num illa ſtomachum ſeducit?Non ſeducit: ſed vbi amarum quid & acerbum deprehenderit,proijcit, dulce verò immittit. Hæc Chryſoſtomus.Solent Theologi mendacium diſtinguere in Iocoſum, Officioſum & Pernicioſum.Auguſtinus duos egregios ſcripſit libros, alterum de mendacio, alterum contra mendaciũ, vnde multa poſſunt ſcitu vtilia peti. In horum priori,cap. 3. mendacium hunc in modum definit: Ille mentitur,qui aliud habet in animo, & aliud verbis vel quibuſlibet ſignificationibus enuntiat.Eiuſdem libri cap.21.concludit ex diuinæ ſcripturæ teſtimonijs,nunquam omninò eſſe mentiendum,additq; etiam hæc verba: Quiſquis eſſe aliquod genus mendacij, quod peccatum nõ ſit,putauerit, decipiet ſeipſum turpiter, cùm honeſtum ſe deceptorem arbitratur. *Iraſcimini,& nolite peccare. Sol non occidat ſuper iracundiã veſtram.* Hæc verba D.Ambroſius lib.1. Officiorum,cap.21.tribus modis exponit.Iraſcimini vbi culpa eſt,cui iraſci debeatis. Nõ poteſt enim fieri,vt nõ rerum indignitate moueamur: alioquin non virtus,ſed lenitudo & remiſsio iudicatur. Iraſcimini ergo ita,vt à culpa abſtineatis.Vel ſic: Si iraſcimini,nolite peccare, ſed vincite ratione iracundiam. Vel certè ſic:Si iraſcimini,vobis iraſcimini,quia cõmoti eſtis:& non peccabitis. Qui enim ſibi iraſcitur,quia cõmotus eſt,deſinit iraſci alteri.Qui autem vult iram ſuam iuſtam probare,plùs inflammatur,& citò in culpam cadit. Melior eſt autem ſecundùm Salomonem, qui iracũdiam continet,quàm qui vrbem capit: quia ira etiam fortes decepit. Cauere igitur debemus, ne in perturbationes priùs incidamus, q̃ animos noſtros ratio componat.Examinat enim mentẽ plerunq; aut ira,aut dolor, aut formido mortis, & improuiſo percellit ictu.Ideò præuenire pulchrum eſt cogitatione, quæ voluendo mentem exerceat,ne repentinis excitetur commotionib. ſed iugo quodam rationis & habenis conſtricta miteſcat.Et in eiuſdem capitis initio,Caueatur, inquit idem Ambroſius,iracundia: aut ſi præcaueri non poteſt,cohibeatur. Mala enim illex peccati indignatio eſt,quæ ita animum perturbat,vt rationi nõ relinquat locũ.Primũ eſt igitur ſi fieri poteſt,vt morũ trãquillitas,vſu quodã, affectione ꝓpoſito,in naturã vertatur. Deinde quoniã ita plerunq; motus infixus eſt naturæ ac morib⁹, vt euelli atq; euinci non queat:ſi præuideri potuerit,ratione reprimatur. Aut ſi priùs occupat⁹ fuerit animus ab indignatione, quàm conſilio proſpici ac prouideri potuerit ne occuparetur, meditare quomodò motum animi tui vincas, iracundiam temperes Et infrà: Non mediocre eſt, inquit, mitigare iracundiam, non inferius, quàm omninò non commoueri. Hoc noſtrum eſt,naturæ illud.Hæc Ambroſ. Porrò Auguſtin⁹ in Præfatione in ſecundam enarrationem Pſalmi 25.locum hunc exponens,Etſi,inquit,ex ipſa humana conditione & infirmitate mortalitatis quam portamus,ſubrepit ira Chriſtiano,nõ debet diù teneri & fieri pridiana. Eijce illã de corde,antequàm occidat lux iſta viſibilis, ne te deſerat lux illa inuiſibilis.Sed & aliter meliùs intelligitur, quia eſt noſter Sol iuſtitiæ & veritatis Chriſt⁹,nõ iſte ſol,qui adoratur à paganis & Manichæis,& videtur etiã à peccatorib⁹, ſed ille alius,cuius veritate anima humana illuſtratur, ad quẽ gaudent angeli.Cùm cœperit iſte Sol in homine habitare per fidẽ, nõ tantũ valeat iracũdia quæ in te naſcitur,vt occidat ſuper iracundiã tuam,id eſt,Chriſtus deſerat mentẽ tuam, quia nõ vult habitare Chriſtus cum iracundia tua. Hæc Auguſt. *Nolite locum dare diabolo.* Tentat diabolus varijs modis hominem,nec vnquam tentare deſinit. Multa habet inſtrumenta nocendi,& mille eſt artibus ad fallendum inſtructus:ſed certè inuitum cogere non poteſt. Cùm ergo nos vincit, non id facit viribus ſuis, ſed noſtrapte culpa & negligentia. Si locum non daremus, abſcederet turpiter confuſus.Si intrauit & poſſedit, ait Auguſtinus in Pſalmum 141. attende quia tu negligenter clauſiſti oſtium, aut claudere neglexiſti. Quid eſt autem claudere oſtium?inquit ibidem. Hoc oſtium tanquàm duas habet valuas,cupiditatis & timoris. Aut cupis aliquid terrenum, & hâc intrat:aut times aliquid terrenum, & hâc intrat. Timoris ergo & cupiditatis ianuam claude contra diabolum, aperi ad Chriſtum. Quomodò ipſas valuas aperis ad Chriſtum? Cupiendo regnum cœlorum, timendo ignem gehennarũ. Per cupiditatem ſeculi diabolus intrat, per deſiderium vitæ æternæ Chriſtus intrat. Per timorẽ pœnarum temporalium diabolus intrat, per timorem ignis æterni Chriſtus intrat.Hæc & plura

Mendaciũ triplex.

Mendaciũ quis dicat.

Prou. 16.

Ira peccati vt illex.

Ira ab animo profliganda.

Cupiditas & Timor, oſtia.

ra alia Auguſtinus. Cùm ergo tentat nos diabolus ſiue blanditijs & illecebris, vt fallat: ſiue terroribus & cruciamentis, vt frangat: nos illi intùs in animo locum non demus, & fruſtrà erit quicquid ille fecerit. Cùm proponit voluptates & diuitias & honores huius vitæ, animus transferatur ad appetendas illas veras & ſempiternas cæleſtis patriæ delicias, opes, dignitates. Cùm minatur aduerſa & moleſta, cogitetur ignis æternus. Si moleſtum eſt momentaneos huius vitæ ferre dolores, quàm erunt intolerabiles gehennæ cruciatus? Ita clauus clauo repellitur. *Qui furabatur, iã non furetur: magis autẽ laboret, operãdo manibus ſuis, quod bonũ eſt, vt habeat vnde tribuat neceſsitatẽ patienti.* Vt noui hominis conuerſatio maneat, inquit Ambroſius, hortatur ne rurſùm ad præterita vitia & peccata redeatur: & nihil proderit nouum dici, quando vetus homo malis operibus approbatur. Non ſolùm ergo Chriſtianus aliena non tollere iubetur, ſed & de labore ſuo penuriã patientibus ſubminiſtrare: vt bonis operibus deditus, rependat quæ priùs abſtulerat, & de cętero theſaurizet ſibi in futurum. Qui enim ceſſat à furto veniam poteſt habere, non gloriam. Quid enim magnum, aut cuius meriti eſt ab alienis temperare? Ad meritum enim proficit, cùm quis de proprio tribuit egenis. Hæc Ambroſius. Obſeruandum autem hîc eſt, quòd Apoſtolus non ſolùm iubet furem ceſſare à furto, ſed etiam labori incumbere, vnde non ſibi duntaxat victum paret, ſed etiam egenis poſsit benignè facere & impertire. Hoc idem etiam in Pſalmo 33. iubet Spiritusſanctus his verbis: Declina à malo, & fac bonum. Non ſatis eſt ad iuſtitiam abſtinuiſſe à malo, oportet etiam bonis operibus incumbere. Sic etiam præcurſor Domini Ioãnes hortabatur ad ſe venientes, vt facerent fructus dignos pœnitentiæ, quos certè non poſſunt facere, niſi qui & peccaſſe ex animo ſe dolent, & deinceps virtutibus & in bonis operibus gnauiter ſtudent. Itaq; qui à peccatis volunt non fictè ſed ſyncerè reſipiſcere, inprimis lugere debent ſuperioris vitæ errata, atq; vnà etiam totos ſe accingere ad opera pietatis & exercitia virtutum, vt non modò à vitijs ſeſe retrahant, ſed etiam ſedulam nauent operam veris virtutibus, & quemadmodùm peccando malo dæmoni ſeruierunt, ita bonis ſectandis operibus Chriſti ſe ſeruos declarent. Vtinam hæc attendant pleriq; mortales omnes, qui ſemper in ſuis hærent fæcibus, quos non pudet contempto creatore ſeruire iniquitati & impuris dęmonibus, qui nihil minùs quàm Deo placere appetunt, quorum ſunt pectora vaſtiſsimis oppreſſa tenebris, vt non videant neq; in quæ mala ruãt præcipites, neq; quibus bonis ſeipſos per ſummã ſtultitiam priuent. Faxit Dominus IESVS, vt Apoſtolicis obtẽperantes mandatis, poſt hanc breuem vitam ad illam æternã pertingamus, in qua ipſe cum Patre & Spiritusſancto nobis videndus & fruẽdus ꝓmittitur in ſecula ſeculorũ, Amen.

Bonis operibus nauanda opera. — *Matt. 3.* — *Vera reſipiſcentia.*

DOMINICA EADEM,

Matth. IX.

In illo tempore: Aſcendens Ieſus in nauiculam, transfretauit, & venit in ciuitatem ſuam. Et reliqua. Homilia B. Ioannis epiſcopi.

CHRIſtum in humanis actibus diuina geſsiſſe myſteria, & in rebus viſibilibus inuiſibilia exercuiſſe negocia, lectio hodierna monſtrauit. *Aſcendit, inquit, in nauiculam. & transfretauit, & venit in ciuitatem ſuam.* Nónne hic eſt, qui fugatis fluctibus, maris ꝓfunda nudauit, vt Iſraeliticus populus inter ſtupentes vndas ſicco veſtigio velut montiũ concaua tranſiret? Nónne ipſe eſt, qui Petri pedibus marinos vertices inclinauit, vt iter liquidum humanis greſsibus ſolidum præberet obſequium? Et quid eſt, ꝙ ipſe ſibi maris ſic denegat ſeruitutem, vt breuiſsimi laci trãſitum ſub mercede nautica transfretaret? *Aſcendit*, inquit, *in nauiculam, & transfretauit.* Et quid mirum fratres? Chriſtus venit ſuſcipere infirmitates noſtras, & ſua nobis cõferre medicamenta ſanitatis: quia medicus qui non fert infirmitates, curare neſcit: & qui non fuerit cum infirmo infirmatus, infirmo non poteſt conferre ſanitatem. Chriſtus ergo ſi in ſuis manſiſſet virtutibus, commune cum hominibus nihil haberet: & niſi impleſſet carnis ordinem, carnis in illo eſſet otioſa ſuſceptio. Suſtinuit ergo has neceſsitates, vt homo verus humanis neceſſitatibus probaretur. *Aſcendit in nauiculam.* Chriſtus Eccleſiæ nauim à ſeculi fluctibus ſemper mitigaturus aſcendit, vt credentes in ſe, ad cæleſtem patriam tranquilla nauigatione perducat, & municipes ſuæ ciuitatis faciat, quos humanitatis ſuæ fecit eſſe conſortes. Non ergo Chriſtus indiget naui, ſed nauis indiget Chriſto, quia ſine cæleſti gubernatore nauis Eccleſiæ per mundanum pelagus, per tanta & talia diſcrimina ad cæleſtem portum non valet peruenire. Hæc diximus, fratres, quantum ad intelligentiam ſpiritualem: verùm ipſius hiſtoriæ ordinem proſequamur. *Aſcẽdens, inquit, Ieſus in nauiculã, transfretauit, & venit in ciuitatem ſuam.* Creator rerum, orbis Dominus, poſteaquàm ſe propter nos noſtra anguſtauit in carne, cœpit habere humanam patriam, cœpit ciuitatis Iudaicæ eſſe ciuis, parẽtes cœpit habere, parentum omnium ipſe parens, vt inuitaret amor, attraheret charitas, vinceret affectio, ſuaderet humanitas, quos fugarat dominatio, metus diſperſerat, & fecerat vis poteſtatis extorres. *Venit in ciuitatem ſuam: & obtulerunt ei paralyticum iacentẽ in lectulo. Et videns, inquit, Ieſus fidem illorum, dixit paralytico: confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* Audit veniã & tacet paralyticus, nec vllã reſpõdet gratiam, quia plùs corporis quàm animæ tende-

Huius Homiliæ ferè pars dimidia habetur in Homilia 12. Ex varijs in Matthæum locis. Chryſoſtomi.

Exod. 14. Matt. 14.

Nauis Eccleſia.

bat ad curam, & temporales ærumnas reſoluti corporis ſic deflebat, vt æternas pœnas reſolutionis animæ non defleret, gratiorem ſibi præſentem vitam iudicans quàm futuram. Meritò ergo Chriſtus offerentium fidem reſpicit, & vecordiã ſic iacentis reſpuit, vt fidei alienæ ſuffragio, paralytici anima ante curaretur quàm corpus. *Reſpiciens*, inquit, *fidem illorum.* Cernitis in hoc loco fratres, Deum non quærere inſipientium voluntates, non expectare ignorantium fidem, non infirmi ſtulta deſideria perſcrutari, ſed ad alterius fidem ſubuenire. Et reuerà, fratres, quando medicus languentium aut quærit aut reſpicit voluntates, cùm ſemper contraria deſideret & requirat ægrotus? Hinc eſt, quòd nunc ferrum, nunc ignem, nunc amara pocula ingerit & apponit inuitis, vt curam ſani ſentiant, quam ſentire non poterant ægrotantes. Et ſi homo iniurias deſpicit, maledicta contemnit, vt ſauciatis manibus ſponte vitam conferat & ſalutem, quanto magis Chriſtus medicus bonitate diuina morbis ſaucios peccatorum, & phreneſi criminum laborantes, ad ſalutem etiam inuitos attrahit & nolentes? O ſi velimus fratres, ô ſi velimus mentis noſtrę omnes paralyſes ſemper videre, & animam noſtrã virtutibus deſtitutam, iacere in vitiorũ ſtratib⁹ cerneremus, luceret nobis, quẽadmodùm Chriſtus, qui noſtras quotidiè noxias deſpicit voluntates, & ad ſalutaria nos remedia pertrahit, & perurget inuitos, *Fili*, inquit, *remittuntur tibi peccata* tua: Hæc dicens, Deum ſe volebat intelligi, qui per hominem oculis adhuc latebat humanis. Virtutibus etenim & ſignis cõparabatur prophetis, qui per ipſum fecerant & ipſi virtutes. Peccatis autem dare veniam, quia penes hominem nõ eſt, & eſt ſingulare deitatis inſigne, Deum illum pectoribus inſerebat humanis. Probat hoc phariſaicus liuor. Nam cùm dixiſſet, Remittuntur tibi peccata tua, reſponderunt phariſæi: *Hic blaſphemat. Quis enim poteſt peccata dimittere, niſi ſolus Deus?* Phariſæe, qui ſciendo neſcis, confitendo negas, cùm teſtaris, impugnas: Si Deus eſt qui remittit peccata, cur tibi Chriſtus Deus non eſt, qui in vno indulgentiæ ſuæ munere, totius mundi probatur abſtuliſſe peccata? Ecce inquit, agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Vt autem poſſis maiora capere diuinitatis eius inſignia, audi eum pectoris tui penetraſſe ſecretum, aſpice eum ad cogitationũ tuarum latebras perueniſſe, intellige eum cordis tui nudare conſiliũ. *Et cùm vidiſſet, inquit, Ieſus cogitationes eorũ, dixit: Quid cogitatis mala in cordibus veſtris? Quid eſt facilius dicere, Remittuntur tibi peccata tua: an dicere, Surge & ambula? Vt ſciatis autem quia filius hominis poteſtatem habet dimittẽdi peccata, dixit paralytico: Surge, tolle lectũ tuũ, & vade in domum tuã. Et ſurrexit, & abijt in domum ſuam.* Scrutator animorum præuenit mentium magna conſilia, & deitatis ſuæ potentiam operis atteſtatione monſtrauit, dum diſſipati corporis membra componit, neruos ſtringit, iungit oſſa, complet viſcera, firmat virtutẽ, & greſſus ad curſum ſuſcitat, in viuo cadauere iam ſepultos. Tolle lectum tuum, hoc eſt, porta portantem, oneris muta vices, vt quod fuit infirmitatis teſtimonium, ſit probatio ſanitatis: vt lectus doloris tui, ſit meæ curationis indicium: vt receptæ fortitudinis magnitudinem, ponderis aſſerat magnitudo. Vade, inquit, in domum tuã, ne Chriſtiana fide curatus, in vijs Iudaicæ perfidiæ iam moreris.

Mentiũ paralyſes.

Phariſæi dum negãt Chriſtum Deum confitentur. Ioan. 1.

EADEM DOMINICA,
Matt. IX.

In illo tempore: Aſcendens Ieſus in nauiculam, transfretauit, & venit in ciuitatem ſuam. Et reliqua. Homilia Erici.

CReator rerum Domin⁹, poſtquàm ſe propter nos noſtra anguſtauit in carne, cœpit habere humanam patriam, cœpit eſſe ciuis Iudaicæ ciuitatis, vt eos, de quibus humanitatẽ ſumpſerat, ad credendum ſibi amore inuitaret, charitate ſuaderet, & affectuoſa humanitate attraheret. Loquẽs ergo ſanctus euangeliſta Matthæus de Domino Ieſu, dicit: *Quia aſcendẽs in nauim, transfretauit*, hoc eſt, trãs fretũ abijt. Fretũ dicitur anguſtũ mare, à feruore ſcilicet & ebullitione quoniã mare ibi ampliùs feruet, vbi anguſtius habetur. Fretum autem hoc loco mare Galilææ debemus intelligere, quod Dominus frequenter tranſnauigabat, vt multitudinem incolarum circunquacunque habitantium ſua aſsidua prædicatione ad ſalutem inuitaret. Ciuitas autem Domini ſecundùm carnem Nazareth fuiſſe dicitur, conceptione pariter & nutrimento eius decorata. Quæſtio ſanè inter Marcum & Matthæũ oboritur, Quia Marcus dicit hoc ipſum miraculũ paralytici in Capharnaum factum, Matthæus verò ita narrat, quaſi veniente Domino in ciuitatem ſuam, quàm Nazareth diximus, obtulerint ei paralyticum, quem & curauit. Quæ quæſtio difficiliùs ſolueretur, ſi Mattheus in hoc loco etiam Nazareth nominaſſet. Sed quia & Nazareth & Capharnaum ciuitates vtræque in Galilæa prouincia habentur, veniens Dominus in Galilæam, rectiſsimè in ciuitatem ſuam veniſſe dicitur, in quocunque oppido Galilææ fuiſſet. Nam & ipſa Galilæa, tota videlicet prouincia, poteſt dici ciuitas Chriſti. Siquidem & illud regnum Iudæorum numeroſis ciuitatibus quondam ampliſsimũ, vna domus Iſraël dicitur, nedum etiam vna ciuitas dicatur? Et hoc quid neceſſe eſt longius protrahere? Ipſa etiam Chriſti Eccelſia, quæ per totum orbem diffuſa eſt, ciuitas appellatur. Dicit enim Pſalmiſta: Glorioſa dicta ſunt de te ciuitas Dei. Cùm ergo Dominus hoc ſignum (ſicut Marcus dicit) in Capharnaum fecit, non eſt dubium quòd in ſua ciuitate hoc fecerit,

Mare Galilææ.

Ciuitas Chriſti Nazareth.

Eccleſia ciuitas. Pſalm.

fecerit, præſertim quia & ipſa Capharnaũ in Galilea, quæ erat prouincia Domini, ita excellebat, vt tanquam metropolis haberetur. Alio quoque modo hæc quæſtio à doctoribus ſoluitur, vt ꝙ dicit beatus Matthæus euangeliſta, transfretaſſe Dominum, & veniſſe in ciuitatem ſuam, prætermiſerit, quid ibi fecerit Dominus, & tranſierit ad ſequens miraculum, quod factum eſt de paralytico in Capharnaum. Marcus enim totũ ex ordine quomodò geſtum ſit narrat. Vel certè ideò Capharnaum ciuitas Domini dicitur, quia in ea vel in finibus eius aſsiduè prædicauerit, & ibi maxima miracula operatus ſit, ſicut ipſe dominus alibi per ſemetipſum illi improperans, loquitur: Væ tibi Capharnaum, quæ vſq; ad cælũ exaltata es, clarificatione ſcilicet miraculorum meorum, vſque ad infernũ detraheris. Quia ſi in Tyro & Sidone facta fuiſſent quæ in te facta ſũt, olim in cinere & cilicio pœnitentiam agerent.

Luc.10.

Et ecce offerebant ei paralyticũ iacentem in lecto. Paralyſim Græci dicũt diſſolutionem membrorum, qui morbus partẽ corporis quam occupauerit, officijs vniuerſis funditùs deſtituit: plerunq; verò & totũ corpus inuadit. *Et vidēs Ieſus fidem illorũ, dixit paralytico: Confide fili, dimittuntur tibi peccata tua.* Hæc dicens, Deum ſe volebat intelligi, qui adhuc per humanitatem latebat homines, vt videlicet per hoc quòd peccata dimittere poterat, quod ſolummodò Dei eſſe conſtat, & non hominis, ad credulitatem fidei accedere non dubitarent. Intuendum autem, quantum impetrare valeat fides vniuſcuiuſque própria, ſi tantùm aliena valuit, vt ſuo interuentu alteri ſalutem mentis & corporis ſubitò promereri potuerit. Non enim ait euangeliſta Dominum vidiſſe fidem illius qui portabatur, ſed eorum potiùs, qui hunc offerebant. Qua in re magna quædam & vtilis nobis commendatur humilitas, vt veraciter credamus per eorum, qui Deo accepti ſunt, interceſsionem adiuuari eos, qui aut minùs digni ſunt per ſe exaudiri, aut etiam propriæ infirmitatis conſcij, bonorum hominum ſe interceſsioni commendant, vt eorum ope & temporale & ſpirituale à Deo auxilium conſequantur. Confide, inquit Dominus, fili. Miranda eſt humilitatis in redemptore noſtro dignatio, qui hominem inualidum, & toto corpore tabefactum, filium vocare dignatur, quem ſcribæ & phariſæi nec dignabantur attingere. Quod ſi ad opus diuinum, quod in homine gerebatur, attendimus, meritò filium vocat, quem à peccatis abſoluit. In hoc etiam, quòd curaturus à ſua infirmitate hominem, priùs peccata illi dimittit, quibus eandem infirmitatem contraxit, & poſteà eum ſanitati reſtituit, oſtendit eum ob meritum culparum damnatum fuiſſe debilitate membrorum, nec aliter poſſe euadere ægritudinem corporis, niſi priùs liberaretur ab infirmitate incommoda cordis. Dimittuntur, inquit, tibi peccata. Audiens igitur paralyticus veniam delictorum ſibi à Domino repromitti, nec aliquid Chriſto reſpondet, nec gratiam vel laudem illi rependit: quia ſcilicet plùs corporis quàm animæ deſiderabat ſalutem, & gratiorem ſibi præſentem vitam iudicabat, quàm futuram. Sed Chriſtus non vecordiam iacentis reſpicit, ſed fidem offerentium intendens, ingrato peccata dimittit. Et quia ſemper virtutibus inuidia comes eſt, audiamus quid ſequitur. *Et ecce quidam de ſcribis dixerunt intra ſe: Hic blaſphemat.* Non voce oris hoc dixerunt, ſed in ſecreto cordis. Quod manifeſtat euangeliſta, cùm dicit: *Et cùm vidiſſet Ieſus cogitationes eorum, dixit: Vt quid cogitatis mala in cordibus veſtris?* Quid autem vocarent blaſphemiam, Marcus manifeſtiùs exponit, dicens: Et cogitabant, inquit, quidam de ſcribis in cordibus ſuis, dicentes: Quis poteſt peccata dimittere, niſi ſolus Deus? Legerant ſiquidem ſcriptum in prophetis, dicente Domino: Ego ſum, qui deleo iniquitates tuas. Et ideò indignabantur, quòd Chriſtus, quem purum hominem exiſtimabant, paralytico peccatorum veniam promiſiſſet tanquam Deus. Quanuis ergo neſcientes, verum dicunt ſcribæ & phariſæi, quia nemo poteſt peccata dimittere niſi ſolus Deus: qui per eos quoque dimittit, quibus poteſtatem dimittendi tribuit. Et ideò Chriſtus verus Deus eſſe probatur, quia peccata quibus vult, dimittere valet.

Mar.2. *Eſa.43.*

Et cùm vidiſſet Ieſus cogitationes eorum, &c. Scrutator animorum Deus, præueniens mentium mala conſilia, oſtendit ſcribis blaſphemantibus ſe Deum eſſe, qui poteſt etiam occulta cordis eorum euidenter agnoſcere, & quaſi tacens loquitur: Vt cognoſcatis me veraciter Deum eſſe, manifeſtum vobis ſit, latebras etiam cogitationum veſtrarum me apertiſsimè cognoſcere. Ea ergo poteſtate deitatis, qua cogitationes veſtras intueri valeo, cognoſcite etiam hominibus peccata me poſſe dimittere.

Scrutator mentium Chriſtus.

Quid faciliùs eſt, dicere, Dimittuntur tibi peccata tua, an dicere, Surge & ambula? Vtrùm paralytico peccata fuerint dimiſſa, ſolus Chriſtus nouerat, qui dimittebat: Surgentem autem illum & ambulantem omnes qui aſsiſtebant, viſu approbare poterant. Et ideò Dominus carnale ſignum ſanitatis extrinſecùs operatus eſt, vt ſpirituale ſignum, hoc eſt, veniam peccatorum, intrinſecùs probaretur feciſſe. *Vt ſciatis autem: quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata, tũc ait paralytico, Surge, &c.* Patet quia & ſi Deus, qui quãtùm occaſus diſtat ab oriente, longè fecit à nobis iniquitates noſtras, & filius hominis habet poteſtatem dimittendi peccata, ergo idem ipſe eſt Chriſtus, & Deus & filius hominis Deus, qui per diuinitatem peccata dimittit: filius hominis, qui per humanitatem pro peccatoribus mori potuit. Quod autem dicit, Tunc ait paralytico, verba ſunt euangeliſtæ. *Tolle, ait, lectum tuum,* hoc eſt, porta portantem te, vt quod fuit teſtimoniũ infir-

Pſal.102. *Chriſtus Deus & homo.*

infirmitatis, ſit probatio ſanitatis. *Et ſurrexit, & abijt in domum ſuam.* Inter dictum Domini & factum, nulla diſtantia eſt. Ipſe dixit, & facta ſunt: ipſe mandauit, & creata ſunt. Et omnia quæcunque voluit, fecit. Inter dicere autem noſtrum & facere, plurima diſtantia eſt, quia facile quidem loqui poſſumus, ſed cùm labore operamur. Chriſti verò dictum mox opera comitantur: quoniam ipſe dixit, & facta ſunt. Ait ergo: *Quid eſt faciliùs, dicere, Dimittuntur tibi peccata, an dicere, Surge & ambula?* Ac ſi dicat: Sicut facile eſt mihi, dicere paralytico, Surge, & continuò ſurget: ſic facile eſt, dicere, Dimittuntur tibi peccata, & continuò dimittentur. Videntes turbæ, id eſt, populi ſignum quod fecerat, timuerunt Deum, & glorificauerunt eum, qui dedit poteſtatem talem hominibus: ſcilicet, vt homo inter homines poſitus, poſſet ſanitatem cuicunq; vellet tribuere. Confutatis igitur illis, qui Dominum blaſphemiæ arguebant, meritò ſtupentes turbæ, in laudem creatoris proſiliunt, ad cuius imperium nulla interueniente mora, feſtina ſalus totum hominem repentè poſſedit. Ex curatione autem iſtius paralytici datur nobis intelligi, pleraſque incommoditates hominibus propter peccata contingere. Quinq; ſiquidem differentiæ cauſſarum traduntur, pro quibus corporibus humanis temporales moleſtiæ diuinitùs inferũtur. Aut enim ad augenda merita per patientiã, electi infirmitate corporis grauantur, vt B. Iob & Tobiæ contigit. Aut ad cuſtodiam virtutum, ne ſuperbia tentante deijciantur, ſicut Apoſtolo Paulo datus eſt ſtimulus carnis, ne magnitudine reuelationum extolleretur. Aut ad intelligenda & corrigenda peccata, ſicut Maria ſoror Aaron, ꝓpter temeritatis verba lepra percuſſa eſt, ſicut etiam paralyticus, de quo agimus, qui vt potuiſſet curari, primùm remiſſione peccatorum indiguit. Aut ad gloriam Dei, ſicut infirmitas Lazari non ad mortem, ſed pro gloria Dei fuit. Aut ad inchoationem æternæ damnationis, quod propriè reproborum eſt, ſicut Antiochus & Herodes, qui quod in gehenna paſſuri erant, præſenti miſeria cunctis oſtendebant, quibus illud conuenit propheticum: Et duplici cõtritione contere eos. Vnde quoniam qua cauſa flagellemur, ſcire non poſſumus, neceſſe eſt vt in omnibus aduerſis, quę temporaliter patimur, hũmiliter Domino gratias agamus, & quicquid nos peccaſſe deprehenderimus, humili ſatisfactione purgemus, vt quandoque de attributis diuinæ pietatis beneficijs perfectè gratulemur.

Pſalm. 32. & 148. Pſalm. 134. | Cauſæ quinq; corporalium moleſtiarũ | 2. Cor. 12. | Num. 12. | Ioan. 11. | Iere. 17.

Hæc curatio paralytici à ſaluatore mirabiliter patrata, iuxta literam manifeſta eſt. Sed quia in humanis actibus Chriſti diuina ſemper latet myſteria, conſiderandum quid transfretatio Domini in ſuam ciuitatem, allegoricè ſignificet. Ait enim euangeliſta: Aſcendens Ieſus in nauiculam transfretauit, & venit in ciuitatem ſuam. Superiùs ſanctus Matthæus narrauit quia Dominus poſtquàm in mari dormiuit, atq; excitatus tempeſtates ſedauit, venit in regionem Geraſenorum, vbi hominem curauit, quem legio dæmonum inuaſerat: moxq; ſicut pręſens lectio narrat, adiungitur, quia aſcenſa naui transfretauit, & venit in ciuitatem ſuam. Allegoricè per nauiculam quam Dominus aſcendit, ſignificatur crux dominicæ paſſionis, in quam Dominus ipſe aſcendit: vel ipſum corpus dominicum, quod in ea pependit: vel ſpecialiter anima vniuſcuiuſq; fidelis, ſiue generaliter vniuerſa ſancta Eccleſia. Per mare autem, quod Dominus transfretauit, deſignatur præſens ſeculum, quod frequentiſſimis tribulationum anguſtijs quaſi quibuſdam procellis commouetur. Per Nazareth verò ciuitatem, in qua Dominus conceptus & nutritus fuit, & interpretatur flos ſiue cuſtodita, non immeritò deſignatur ſancta Eccleſia, hoc eſt multitudo electorum, quæ ne florem fidei, & boni operis fructum amittat, gratia Dei mundatur à ſordibus vitiorum, & cuſtoditur ab incurſu inſidiantiũ dæmonum. Quòd ergo Dominus poſtquàm in mari dormiuit, regionem Geraſenorum adijt, atq; inde reuertens in patriam ſuã remeauit, ſignificat, quia reſurgẽs à ſomno mortis ad populum gentium, ab incurſu dęmonũ curandum, per apoſtolos tranſiuit. Sed cùm intrauerit plenitudo gentium, mox ad ciues ſuos Iudæos per illius temporis prædicatores reuertetur. Ibi curabit paralyticum, populũ ſcilicet Iudæorum à peccatis, tã originalibus quàm actualibus, emundando omnes, qui præordinati ſunt ad vitam æternam. Item alio modo: Aſcendens Dominus in nauim, trãsfretauit & venit in ciuitatem ſuam. Quia aſcendens in crucem, quæ deſignatur per nauim, poſt deuictos & calcatos fluctus perturbationum iſtius ſeculi, venit in ciuitatem ſuam. i. Eccleſiam, quæ teſtante Pſalmiſta, ciuitas Dei appellatur. Glorioſa (inquit) dicta ſunt de te ciuitas Dei. In quo loco nomine ciuitatis Eccleſia, hoc eſt, multitudo electorum ſignificatur. Tunc autem Dominus in ciuitatem ſuam, id eſt, Eccleſiam, venit, cùm per prædicationẽ apoſtolorum in cordibus electorum aſcendit. Cùm enim ſancti Apoſtoli auditores ſuos ad hanc fidem ſua prædicatione perducebant, vt crederent diuinitatem filij Dei in vtero virginis humanæ infirmitati ſociatã, & in eadẽ carne natũ, crucifixum, atq; ſepultum, & tertia die reſurrexiſſe, ac idem corpus ad cælos aſſumpſiſſe, & in eo ad dexteram patris in cæleſtibus conſedere, atq; in ipſo rediturum in fine ſeculi ad iudicandos viuos & mortuos: tunc Chriſtus in ſancta Eccleſia, hoc eſt, in cordibus credentium per fidem aſcendit. *Et ecce offerebant ei paralyticum.* Paralyticus iſte in lecto iacens, moraliter ſignificat animam infelicem, quæ in delectatione peccati tanquàm in lecto quodam miſerabiliter requieſcit. Cuius paralytici curatio, deſignat curationem ac reparationem eiuſdem languentis animæ,

Matt. 8. | Naui... allego... | Mare ſe... lum | Iudæi in f... ne... conuerte... tur | Pſalm. 86. | Paralyti... cus, anima... vitijs dedita

mæ, quæ poſt longum errorem carnalis voluptatis, ad creatorem ſuum reuerti deſiderat. Sed & anima vt ſaluari queat, proprijs indiget portitoribus, hoc eſt, bonis doctoribꝰ, qui ſua doctrina ſpem ſalutis ei ſubminiſtrent, & ſua ſanctitate opem interceſsionis coram Domino impedant. Qui benè, vt Marcus oſtendit, quatuor fuiſſe reperiuntur, propter quatuor videlicet libros euãgeliorum, quibus conſtat fundamentum totius doctrinæ: ſiue propter quatuor principales virtutes, quibus ſanitas vniuſcuiuſq; conſtat animæ, prudentiam ſcilicet, fortitudinem, temperantiã, atque iuſtitiam, quæ ab alijs nominantur ſobrietas, ſapientia, fortitudo, atq; iuſtitia, quibus vtilius nihil eſt in vita humana. Quæcunq; enim anima doctrina quatuor euangeliorum fuerit imbuta, & his quatuor virtutibꝰ ſuffulta, citò meretur à Domino integram ſanitatẽ recipere, adeò vt ſurgat, lectum ſuum tollat, & ad domum redeat. Vnde & ſubditur: *Surge, tolle lectũ tuum, & vade in domũ tuam.* Per lectum deſignatur corpus vniuſcuiuſq; hominis. Sic enim anima in corpore, quemadmodùm corpus in ſtratu ſuo requieſcit. Vel certe per lectum proximus noſter intelligitur, ad quem tempore tribulationis & anguſtiæ tanquàm ad repauſandum ſecuri recurrimus. *Et ſurrexit & abijt in domũ ſuam, magnificans Deum.* Fecit Dominus ſignum hoc tunc in paralytico corporaliter, facit & hoc quotidiè in ſancta Eccleſia ſpiritualiter. Sicut enim tũc præcepit paralitico, vt ſurgeret & portaret lectum ſuum, à quo portatus fuerat: ita quotidiè nobis in vitijs carnalibus tanquàm delectabiliter in lecto iacentibus, iubet diuinitùs vt ſurgamus. Et poſtquàm à peccatis ſurrexerimus, imperat vt infirmitates quoque aliorum ſiue corporum, ſiue morum portare curemus, quemadmodùm & nos tempore noſtræ infirmitatis à fratribus portati ſumus. Et quoniam per lectum carnem etiã corporis noſtri ſignificari diximus, imperat etiã ſurgentibus, vt lectulum noſtrum portemus, hoc eſt, vt carnem noſtram, quæ nos portauit ad vitia, nos reportare ſtudeamus ad virtutem continentiæ, vt quæ nos læta traxit ad culpam, afflicta reducat ad veniam. Imperat autẽ hoc nobis Dñs quotidie per ſemetipſum, hoc eſt, per annunciationem euangelij, per dicta prophetarum, & per varia ac diuerſa ſanctorum exempla. Ait ergo Dominus paralytico: Surge, tolle lectum tuum: Ac ſi animæ dicat in peccatis iacenti: Surge, de vitijs ſcilicet carnis, ad virtutes ſpirituales, & porta lectum tuum, hoc eſt, carnem corporis tui, quæ te portauit ad peccatum & culpam, reporta ad veniam. Vel, porta lectum tuum, id eſt, fratrem tuum, à quo & tu portatus es: & vade in domum tuam, id eſt, qui per diuerſa vitiorum flagitia aberraſti, reuertere ad cuſtodiã tui. Domum quippe redire, eſt vnumquenq; errantem ad cuſtodiam ſui reuerti, & ſemetipſum in mandatis ſui creatoris conſtringere, vt totus homo, interior videlicet & exterior, Deo poſsit placere. Domus etiam noſtra intelligitur paradiſus, à quo quia per incontinentiam cecidimus, neceſſe eſt vt per continentiam redeamus. Sed dum talis anima, quæ peccatis languerat, recurrit ad veniam, fit plerunq;, vt multi hoc vidẽtes, in Dei laude exardeſcant. Vnde & hic ſubditur: *Quia videntes turbæ, timuerũt & glorificauerunt Deũ, qui dedit poteſtatem talem hominibus.* Hominibus dicit, vel paralytico ſcilicet, qui debilitate corporis contractus, ad iuſsionem Chriſti ſtatim reſurgere potuit, & lectum portare: vel potiùs Domino Ieſu Chriſto, qui ſolo ſermone ſanitatem animę ſimul & corporis homini membris diſſoluto reſtituere valuit. Simili modo & in anima hominis languentis ſpiritualiter fit. Nam dum is, qui diutiùs in peccatis iacuerat, ad veniam recurrere conſpicitur, multi fidelium glorificant Deum, qui dat poteſtatem talem hominibus, vt poſt lõgam vitiorum clamitatem reſurgere valeant ad ſalutem animarum. Nam quæcunq; ſanitas, ſiue in corpore, ſiue in anima alicui accedit, ab ipſo tribuitur. Vnde & ipſe Ieſus, id eſt, ſaluator vocatur, quoniam ipſe ſaluum facit populum ſuum à peccatis eorũ: Qui viuit & regnat cum patre & ſpirituſancto per omnia ſecula ſeculorũ, Amen. *Matt.1.*

EADEM DOMINICA, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Aſcendens Ieſus in nauiculam, transfretauit, & venit in ciuitatem ſuam, &c. Matt.9.

HOC enim loco ciuitatem ſuam nõ Nazareth, ſed Capharnaum intelligere debemus. Vtraq; enim ciuitas eius dicitur: illa quidẽ, quia ibi nutritus eſt: iſta verò, quia ad tẽpus in ea habitauit. Sic enim ſuperiùs dicitur, quia relicta ciuitate Nazareth, venit & habitauit in ciuitate Capharnaum maritima. *Matt.4.* *Et ecce offerebant ei paralyticum in lecto iacentem.* Spiritualiter autem ciuitas Dei Eccleſia eſt. *Ciuitas Dei, Eccleſia.* Quicunque igitur es, qui aliqua infirmitate grauaris, & ſanari deſideras, veni ad Eccleſiam, veni ad ciuitatem Dei. Ibi illum medicum inuenies, qui (ſicut de eo ſcriptum eſt) omnes languores ſanat, & omnes infirmitates: *Pſalm.102.* ibi inuenies illa medicamina, quibus ſuſceptis omnis infirmitas tollitur, & omnis ægritudo fugatur: ibi inuenies balneum, in quo æger vt lotus fuerit, confeſtim ab omni infirmitate ſanabitur. Ibi renouabitur ſicut aquilæ iuuentus tua, *Ibidem.* & in nouam creaturam vetera omnia commutabuntur. Illuminantur cęci, curantur paralytici mũdantur leproſi, & mortui ſuſcitantur. Hanc igitur ciuitatem illa ciuitas ſignificat, de qua modò hic dicitur *quia venit Ieſus*

in ciuitatē ſuam:& ecce offerebant ei paralyticum in le-
Mar.2. *cto iacentem* Marcus autem dicit,quia paralytic⁹
iſte à quatuor portabatur.Iſte paralyticus,ſpiri-
tus hominis eſt,qui & anima vocatur.Hic autem
in lecto,id eſt,in corpore iacet,& inde grauatur,
vnde quietem habere debuerat. Corpus enim
Sap 9. quod corrumpitur,aggrauat animā. Ideò enim
infirmatur ſpiritus,quia non benè iacet. Ille
enim ſpiritus paralyticus eſt , qui ſuæ pote-
Spiritus paralyticus ſtatis non eſt. Paralyſis enim quodcunq; mem-
brum arripuerit, quodammodò inſenſibile &
quaſi mortuum & inutile facit.Quæ enim anima
paralytica eſt, nec oculos videndi,nec aures au-
diendi habet. Sed qui ſunt iſti quatuor, qui
hunc paralyticum portant,& Domino offerūt?
Portitores quatuor. Per hos enim neſcio qui meliùs,quàm quatuor
Euangeliſtę intelligi poſsint.Nulla enim anima,
niſi per iſtos, Domino offertur,nulla anima niſi
per iſtorum fidem ſanatur.Vnde & hic dicitur:
Et videns Ieſus fidem illorum,dixit paralytico: confide
fili,remittuntur tibi pecata tua. Ac ſi dicat:Tu quidē
infirmus es,ſed illi qui te ferunt,ſani ſunt : illorū
fides te ſanat,ſi in illorum fide confidis. Confi-
de igitur fili,factus es mihi filius per fidem,re-
mittuntur tibi peccata tua.Vides quomodò ipſe
Dominus euangelium ſuum exponat? quomo-
dò per ea quæ foris aguntur,ſi quis tamen ocu-
los habeat,& nondùm totus paralyticus iaceat,
intùs nos ſpiritualiter doceat?In hoc enim,quòd
ait:*Remittuntur tibi peccata tua*,interiorem homi-
nem,id eſt,ſpiritum,paralyticum eſſe demon-
ſtrat,Quæ eſt enim infirmitas animæ,niſi pecca-
Morbus animi peccatum. ta?Hæc igitur auferātur,hic morbus tollatur, &
ſanabitur anima:Hoc enim non dixiſſet, ſi ad
corporis infirmitatem reſpexiſſet. Non id-
2.Cor.12. eò corpus ſanatur, quia anima à peccatis libe-
ratur.Apoſtolus enim dicit : Cùm autem infir-
mor,tunc fortior ſum:ſignificans carnis infirmi-
tate ſpiritum corroborari. Hoc autem ſcribę
qui ibi aderant,malè intelligētes,& non animæ
ſed corporis paralyſin attendentes,Chriſtū De-
um blaſphemaſſe dicebant. Vnde & ſubditur:*Et*
ecce quidam de ſcribis dixerūt intra ſe:Hic blaſphemat.
Et quum vidiſſet Ieſus cogitationes eorum,dixit:Vt quid
cogitatis mala in cordibus veſtris? Nā & iſti interiùs
paralytici erant,quanuìs ſuam infirmitatem nō
ſentiebant,qui Deum blaſphemaſſe dicebant.
Nec minùs Ieſus eorum cogitationes iniquas,
quàm illius infirmitatem cōſiderabat. Dicebat
igitur:*Vt quid cogitatis mala in cordibus veſtris?* Neq;
enim medicum ſcitis,neq; vim medicaminis ag-
noſcitis.Bonus enim medicus ad morbi venam
& radicem ſpectat:quam poſtquàm amputaue-
rit,cætera ad ſanandum faciliùs ducit.*Quid eſt e-*
nim faciliùs,dicere,Dimittuntur tibi peccata tua : aut
dicere,Surge & ambula? Si enim ad ſolum dicere at
tendamus,neſcio quid horum facilius ſit. Vtrun-
que enim valdè facile eſt.Peccata autē dimitte-
re,vel paralytico ad ſurgendū & ambulandū vi-
res ſufficere, difficile eſt. Sed quia alterum in-
uiſibile,alterum verò viſibile erat , per viſibile
probat inuiſibile,vt dum eum in corpore pote-
ſtatem habere vident,in anima quoq; poteſtatē *Matth.9.*
habere non dubitent:Dicebant enim:Nemo po-
teſt peccata dimittere,niſi ſolus Deus. Verum
vtiq; dicebant. Quanuìs enim Eccleſia peccata
dimittat,(hoc enim Dominus oſtendit, dicens:
Quorum remiſeritis peccata,remittuntur eis:& *Ioan.20.*
quorum retinueritis, retenta ſunt:)ſolus tamen
ille peccata dimittit,qui ait:Sine me nihil pote-
ſtis facere.Ipſe enim erat Deus, ipſe erat & ho- *Ioan.15.*
mo:imò ipſe eſt Deus & homo:ſed Deus per ſe,
homo verò per Deum poteſtatem habet dimit-
tendi peccata.Et hoc eſt,quod ait:*Vt autem ſciatis*
quia filius hominis poteſtatem habet dimittēdi peccata,
videte quod videre poteſtis,vt credatis quod vi-
dere non poteratis.Creditis quòd nemo poſsit
dimittere peccata , niſi ſolus Deus:iā cognoſce-
tis etiam quia filius hominis poteſtatem habet
dimittendi peccata. *Tunc ait paralytico: Surge,tolle*
lectum tuum,& vade in domum tuam.Et ſurrexit, &
abijt in domū ſuam. Probatum eſt igitur,quod quę-
rebant:iam dubitare non debēt,credant à pecca-
tis animam eſſe ſolutam,dum corpus & à paraly
ſi vident eſſe ſanatum.Sed quid eſt quod ait:*Sur-*
ge,tolle lectum tuum? Diximus enim per lectū cor-
pus ſignificari,in quo anima infirma iacebat.A-
nimæ ergo dicitur vt ſurgat. quid eſt enim ſur-
gere,niſi ad bonum opus vigilare? Vnde Apoſto- *Ephes.5.*
lus,Surge,inquit,qui dormis,ſurge à mortuis, &
illuminabit te Chriſtus.*Surge,tolle lectum tuum*:ha-
beas poteſtatem in carne tua,dominare corpori
tuo: tu porta,tu dirige,tū rege:tibi ſeruiat, tibi
obediat,tibiq; amodò per omnia ſubijciatur. *Et*
vade in domum tuam :reuertere in patriam tuā, re-
duc in patriam carnē tuam,quia ipſa te eiecit de
patria tua.*Videntes autem turbæ timuerunt,& glorifi-*
cauerunt Deum,qui dedit poteſtatem talē hominibus.

DOMINICA XXI. POST PENTECOSTEN,

In Epiſtolam Concio exegetica.

MVlta ſunt pericula ,innumeri la-
quei,multiplices tentationes vitę
huius,vt mirum ſit tā altùm ſter-
tere cęcos mortales,& in vtramuìs
aurē intrepidos dormire ,tanquā
iam tranquilla & tuta ſint omnia. Dici verò
non poſsit,quot mala pariat iſthæc temeritas
& pernicioſa ſecuritas. Clamat talibus ſcri-
ptura,Gens abſque conſilio eſt & ſine pruden- *Deut.32.*
tia:vtinam ſaperent & intelligerent, ac nouiſsi-
ma prouiderent.Quid tam ſtultum & omnis cō
ſilij alienum,quàm inter inſtructas & explicatas
crudeliſsimorum hoſtium acies iacere ſupinū,
& vltrò ſe confodiendum obijcere?Si quod cor-
pori periculum metuitur,quàm ſolēt anxiè ho-
mines illud anteuertere & à ſe depellere?Animę
pe-

pericula ducuntur pro nihilo. Talibus ergo loquitur Apoſtolus in lectione hodierna, quæ ex 5.cap. Epiſtolæ ad Epheſios ſumpta eſt: *Videte quomodò cautè ambuletis: non quaſi inſipientes, ſed vt ſapientes: redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt.* Sic etiam Chriſtus ipſe monet, Eſtote prudentes ſicut ſerpentes. O ſi hominibus cordi eſſet ſempiterna ſalus animarũ ſuarũ, expergiſcerentur tandẽ & inuigilarent ſibijpſis. Sed veriſsimè dixit Salomon: Stultorũ infinitus eſt numerus. Nolunt homines cauere ſibi à veris periculis, ludũt, ſaltant, tripudiant tum maximè, cùm in maximis verſantur periculis: cæduntur, ſauciantur, iugulãtur ab hoſtib. atrociſsimis, nec eſt tamẽ quiſquàm ferè, quem vel ſui miſereat. O cæcas hominum mẽtes, ô pectora cæca. Hóccine eſt, quemadmodum ſcriptura monet, cautè ambulare? Infeſtat ira, lacerat inuidia, inflammat ſpurca libido, inflat ſuperbia, eneruat acedia, vaſtat auaritia, ventris ingluuies exagitat, mille artibus inſidiantur dæmones, errores & hæreſes illiciunt, & tamen nulla vſquàm cautio, nulla circumſpectio adhibetur. An non hoc ſummæ dementiæ ſignũ eſt euidens? Monet ergo Apoſtolus, vt non ſimꝰ inſipientes, ſed ſapientes. Vera ſapientia eſt, declinare à malo & facere bonum: vera ſtultitia eſt, poſthabito timore Dei, ſeruire iniquitati. Itaque qui in eam curam diligenter intentus eſt, vt immunem ſe ſeruet à vitijs, & tempus omne tranſigat in operibus bonis, vt poſsit venienti iudici paratus occurrere, is ſapiens eſt. Porrò qui voluptatibus, honoribus, diuitijs cumulandis nauat operam, & precioſiſsimum tempus, quod agendæ pœnitẽtiæ indultum eſt, comeſſando, potando, & alijs malis ſtudijs tranſmittit, is licet vel Ariſtotele vel Platone ſit ſapientior, tamen ſtultus cenſendus eſt & hoſtis animæ ſuæ. Si enim qui diligit iniquitatem, odit animam ſuam, non poteſt non ſtultiſsimus haberi, qui ſic odit animam ſuam, vt amãdo iniquitatem, perdat illam in gehennam. Tales certè non redimũt ſed perdunt tempus: redimunt autem, qui illud in obſeruatione mandatorum Dei & verarum exercitatione virtutũ diligenter & gnauiter expendunt, nec ſine fructu præterlabi ſinunt. Quòd verò Apoſtolus dies malos dicit, nõ propter eſſentiam, vt inquit Chryſoſtomus, neq; ꝓpter creaturas, ſed propter ea, quæ in illis fiunt, dicit. Quemadmodùm & nos dicere ſolemus, Moleſtum duxi hunc diem & malum. Quomodò quæſo moleſtꝰ eſt? Propter ea, quæ in illo contingunt. Paulò apertiùs hæc in Oecumenij ſcholijs ſic promuntur: Non horæ, quæ in illis ſunt, vel momẽta mala ſunt: abſit: ſed ex malis, quæ in eis à nobis perpetrantur, dies ipſos malos dixit: vt ipſi dicimus, Bonam ſeu malam diem peregi: non hoc dicentes, quod ipſa diei natura mala aut bona ſit, ſed ex ijs quæ nobis accidunt, ita eam nominãtes. Ob id etiam Chriſtus ait: Satis ſit diei malitia ſua .i. mala, quæ in ea à nobis fiunt. Hæc ille. Auguſtin. Homilia x. in opere Homiliarum quinquaginta

Matt.10.

Eccleſ.1.

Multorum hominum vecordia.

Vera ſapientia.

Stultus quis ſit.

Pſal.10.

Dies cur mali.

Matt.6.

locum hunc Apoſtoli prolixè tractat. Inter cætera ait: Dies malos duæ res faciunt, malitia & miſeria. Per malitiam hominum & miſeriam hominum dicuntur dies mali. Sed miſeria hominum communis eſt: non debet malitia eſſe communis, &c. *Propterea nolite fieri imprudentes, ſed intelligentes quæ ſit voluntas Dei.* Philoſophi huius mũdi, qui & ſibi & alijs ſapientiſsimi viſi ſunt, quia nõ nouerunt voluntatem Dei, immò pleriq; etiam Deum ipſum ignorauerunt, meritò audiunt illud ex Apoſtolo: Dicentes ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorũ. Quin & Chriſtiani multi cùm alia multa ſtudioſiſsimè noſſe nitantur, nihil curant minùs, quàm intelligere quæ ſit voluntas Dei. Ergo & ij omnes inſipientes dicendi ſunt. Non parua res eſt, noſſe in ſingulis voluntatem Dei. Illi igitur cognoſcendæ imprimìs ſtudeamus, & vbi cognouerimus, etiam exequi conemur. Hoc nimirùm eſt verè ſapere. Eſt ſapientia huius mũdi, ſed ea ſtultitia eſt apud Deum. Eſt etiam prudentia carnis, ſed ea mors eſt. Hinc ergo nos Apoſtolus reuocat, & hortatur vt intelligamus volũtatem Dei. Alibi Apoſtolus monet, vt probemus quæ ſit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta, quẽ locum interpretãs Chryſoſtomus (eſt autem ad Romanos 12.cap.) Qui præſentibus, inquit, rebus afficiuntur, qui diuitias beatas exiſtimant, qui paupertatem vilipendunt, qui potẽtatus ſectantur, qui ad extremam gloriam anhelant, qui ſeipſos magnifaciunt, ſi quando ſplendidas domos ædificarint, ſepulchra precioſa comparauerint, mancipiorum greges habuerint, illi ſcilicet ignorant & quæ ſibi vtilia, & quæ Dei ſit voluntas. Quæ ſunt ergo, quæ Deus vult? Vt in paupertate viuamus, in humilitate, in cõtemptu gloriæ, in temperantia, non delicijs: in tribulatione, non in remiſsione: in luctu, non in voluptate ac riſu, inq; alijs, quæ ſingulis decreuit. Hæc ille. *Et nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria.* Quomodò non poſſumus duobus dominis ſeruire, ait hic Hieronymus, Deo & Mammonę, ſic non poſſumus ſpiritu impleri pariter & vino. Qui enim ſpiritu impletur, habet prudentiam, & mãſuetudinem, verecundiam, caſtitatem. Qui vino, habet inſipientiam, furorem, procacitatem, libidinem. Hoc quippe æſtimo vno verbo ſignificare luxuriam. Ita Hieronymus. Audi etiam Chryſoſtomum, pulchrè illi concinentem: Vini immodeſtia animoſos, temerarios, molles, iritabiles, & moleſtos homines facit. Ad animi lætitiam datum eſt vinum, non ad ebrietatem. Nunc verò res iſta eò abijt, vt effœminatæ ridendæq; ignauiæ loco habeatur, nolle inebriari: vbi omnium maximè res debebat eſſe ridicula, vino inebriari. Et paulò pòſt: Vinum lætificat cor hominis. Quomodò eſt ergo ex vino ebrietas? Nequit enim fieri, vt ſibijpſi contraria operetur vinum. Nõ eſt igitur ex vino ebrietas, ſed ex immodeſtia. Vinum nõ datur propter aliquid aliud, quàm propter corporis ſanitatem. Illam verò impedit etiam immo-

Rom.1.

1.Cor.3.

Rom.8.

Rom.12.

Voluntas Dei quæ ſit.

Matt.6.

Eccl.30.

Vide inſaniam.

Pſal.103.

modeſtia. Audi quippe, quid beatus iſte Paulus ad Timotheum ſcribat & dicat: Vino, inquit, modico vtere propter ſtomachum tuum,& crebras infirmitates tuas. Nam eius gratia Deus corpora noſtra commenſurata fecit,& quæ modicis ſaturentur, hinc nos inſtruens, quòd ad aliã nos vitam accõmodarit. Volebat quidem illã etiam ab initio dare, verùm quoniã indignos illa noſipſos conſtituimus, aliquouſq; diſtulit:& neq; in eo tempore, quo diſtulit, immodico rerum vſu nos frui permiſit. Vini quippe hemina & panis vnus ad implendum hominis ventrem ſufficiũt: & eum,qui brutorum omnium dominiũ habet, minori contẽtum quàm ipſa ſint bruta, ſi ꝓportionem corporum ſpectes,fecit. Ad hæc & corpꝰ breue dedit,nihil innuens aliud, quàm quòd ad aliã vitam feſtinamus. Ne inebriemini vino, inquit,in quo eſt luxus. Non enim ſaluat ſed perdit,non corpus duntaxat, ſed & animam. Hæc Chryſoſtomus. Extat Homilia inſignis D. Baſilij Magni in Ebrietatem & luxũ, vbi inter cætera ſic ait: Tumeſcit corpus (de ebrioſis loquitur) oculi humoribus prægrauantur, ora ſiti ardẽtia, fauces continuè ſiccæ. Nam ſicuti valles, donec torrentibus inundantur, plenę eſſe videntur: vnda verò deſinente, ſtatim ſiccæ vacuæq; remanẽt: ſic & vinolentorum ora, vino ac potatione durantibus, exaturantur, ac madeſcunt, paulò pòſt continua ſiccitate laborant, ex quo ad frequẽter bibendum inuitantur, vnde humor naturalis amittitur. Quæ nanq; eſt hominis ſtructura adeò firma, quæ tantis ebrietatis malis reſiſtat? Quis vnquam madidum ſemper & innatans vino corpus conſeruabit, vt non exile, diſſolutũ & omnibus obnoxium morbis exiſtat? Hinc tremores, hinc debilitates, confracto ac debilitato vitali ſpiritu, & excidentibus robore membris ac diſſolutis excitantur. Valetudo enim omni corporis inflationi tumoriq; ineſt. Quis eſt, qui maledictionem Cain in ſeipſum transfert? An non qui vino tremit & vacillat per omnem vitam? Naturali nanq; firmitate deficiente, neceſſe eſt corpus continuò vacillet atq; moueatur. Quouſque tandem vinum? quouſque ebrietas? Periculum miſer eſt, ne pro homine cœnum lutumq; ſias. Sic penitùs vino deditus marceſcis, ac quotidianam crapulam meri, & hoc tabidi, haud aliter quàm vaſa putida redoles. Ita Baſilius. Et eſt reuerà infeliciſsimum hominũ genus, quod ebrietate delectatur. Vt enim animæ grauiſsima damna taceamus, tot mala ſuis corporibus adferunt potationi dediti, vt vel ob ea ſola cauenda, meritò ab hac amentia ſe reuocare debeant. Sed ſtultorum infinitus eſt numerus, & pleroſque etiam iuuat inſanire. *Sed impleamini Spiritu ſancto.* Prohibet Apoſtolus corporis ebrietatem, ſed ſpiritus ebrietatem etiam præcipit vt ſectemur. Vult enim nos non vino, ſed Spiritu ſancto impleri: quemadmodum etiam in hymno Ambroſiano canimus, Læti bibamus ſobriam ebrietatem ſpiritus. Impleri autem ſpirituſancto quid eſt aliud, quàm eius donis & chariſmatis, quibus anima ceu precioſiſsimis quibuſdam monilibus & ornamẽtis decoratur, affatìm locupletari? quibꝰ ſi ſit anima deſtituta, miſera eſt & egena, immò verò etiam mortua, quemadmodùm corpus, ſi ſit ſine anima. Hoc ergo vel præcipuum debet eſſe ſtudium Chriſtianorum, vt agant vitam rationi & virtuti conſentaneam: ita enim fiet, vt capaces ſint ſpiritus ſancti, cui certè nihil eſt cõmercij cum iniquitate, ſed amat pectora virtutis & pietatis ſtudioſa, in ijſq; libẽter habitat, & mirabiliter ea implet multiplici gratia ſua, quam quanto largiorem accipiunt, tanto fiunt maioris & copioſioris capaciora. Audiamus Chryſoſtomum, in hæc verba Apoſtoli ita ſcribentem: Quando mendacium, quando amarulentiam, quando fornicationem, quando immundiciam, quando auaritiam à mente noſtra remouerimus, quando facti fuerimus comes, miſericordes, largientes nobiſipſis mutuò, quando noſipſos dignè accommodauerimus, quid prohibebit quin Spiritus ſanctus adueniat, immò aduolet? Non ſolùm adueniet & ingredietur, ſed & adimplebit cor noſtrum. Tanta verò intra nos exiſtente luce, non difficilis præſtitu nobis deinceps virtus erit, ſed prompta & facilis. Hæc Chryſoſtomus. *Loquentes vobismetipſis in pſalmis, hymnis & canticis ſpiritualibus, cantantes & pſallentes in cordibus veſtris Domino:* Et canere, inquit Hieronymus, & pſallere & laudare Dominum magis animo quàm voce debemus. Audiant hæc adoleſcentuli, audiant hi, quibus pſallendi in Eccleſia officium eſt, Deo non voce ſed corde cantandum: nec in Tragœdorum modum guttur & fauces dulci medicamine colliniẽdas, vt in Eccleſia theatrales moduli audiantur & cantica: ſed in timore, in opere, in ſcientia ſcripturarum. Quanuìs ſit aliquis, vt ſolent illi appellare, κακοφώνος, ſi bona opera habuerit, dulcis apud Deum cantor eſt. Sic cantet ſeruus Chriſti, vt non vox canentis, ſed verba placeant quę leguntur: vt ſpiritus malus, qui erat in Saule, eijciatur ab his, qui ſimiliter ab eo poſſidẽtur, & nõ introducatur in eos, qui de Dei domo ſcenam fecere populorum. Hæc Hieronymus. *Gratias agentes ſemper pro omnibus, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti.* Huic quid ſimile, inquit idẽ porrò Hieronymus, & in Epiſtola ad Theſſalonicẽſes prima ſcriptum eſt: Semper gaudete, ſine intermiſsione orate, in omnibus gratias agite. quod præceptum ille ſolus cuſtodire poteſt, qui prouidentia Dei nouit etiam quinq; paſſeres, qui venduntur dipondio, gubernari. quorũ vnus non cadit in laqueum ſine patris voluntate. quod autem ait, Gratias agentes, & ſemper, & pro omnibus, dupliciter intuendum: vt & in omni tempore, & pro omnibus quæ nobis accidunt, Deo gratias referamus: vt non tantum pro his, quæ bona putamus, ſed etiam quæ nos coarctant,

1. Ti. 5.

Ad aliã vitam vocamur.

Ebrietatis der rimi effectus.

Gen. 4.

Eccl. 1.

Imple… ritu…

Stud… Chri… rum.

1. Reg…

1. Theſ…

Luc. 12

lib. 1. ctant,& contra noſtram veniunt voluntatem,in Dei præconium mens læta prorumpat, & dicamus,Nudus exiui de vtero matris meæ,nudus & redeam:ſicut placuit Domino, ita factum eſt, ſit nomen Domini benedictum. Hæc actio gratiarum apud prudentes viros & generaliter, & ſpecialiter obſeruatur. Generaliter, vt gratias agamus Deo,quòd nobis ſol oritur,dies currit, nox mutatur in requiem, ſplendore lunæ tenebræ temperantur,& ortu occaſuq́; ſtellarum tempora mutantur & redeunt:quòd nobis ſeruiunt pluuiæ, terra parturit, elementa famulantur: quòd tantę animalium varietates vel ad vehendum, vel ad operandum, vel ad veſcendum,vel ad tegmen,vel ad exemplum,vel ad miraculum datæ ſunt:& ad extremum, quòd nati ſumus, quòd ſubſiſtimus, quòd in mundo quaſi in quadam domo potentiſsimi patrisfamilias procurationé gerimus,& totum quicquid in mundo eſt,noſtri cauſa intelligimus procreatum.Specialiter verò, quando in Dei beneficijs, quæ nobis accedunt, gratulamur. Sed hoc & gentilis facit,& Iudæus, & publicanus, & ethnicus. Chriſtianorum propria virtus eſt, etiam in his quæ aduerſa putantur,referre gratias creatori:ſi domus corruerit, ſi amantiſsima vxor & filij,vel captiuitate,vel veneno, vel naufragio intercepti ſint, ſi diuitias proſcriptione perdidimus, ſi ſanitatem innumerabiles morbi, & ſemper expectanda miſeris podagræ debilitas fregerit. Qui ſibi ſanctiores videntur,ſolent Deo referre gratias,quòd de periculis vel de miſerijs liberati ſunt.Sed iuxta Apoſtolum, hæc virtus eſt maxima, vt in ipſis periculis atq; miſerijs Deo gratiæ referantur,& ſemper dicamus:Benedictus Deus,minora neſcio ſuſtinere quàm mereor: hæc ad mea peccata parua ſunt:nihil mihi dignum redditur. Hic animus Chriſtiani eſt:hic crucem ſuam tollens ſequitur ſaluatorem,quem nec orbitas,nec damna debilitant:quem, vt Flaccus in Lyrico carmine ait, ſi fractus illabatur orbis, impauidum ferient ruinæ.Hæc Hieronymus. Quod autem dicitur, *In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti Deo & Patri*, Oecumenius exponit,quòd per Chriſti nomen omnia nobis proueniant:& D.Hieronymus, Quòd niſi per Chriſtum accedere non valeamus ad patrem. *Subiecti inuicem in timore Chriſti.* Hoc eſt, inquit Chryſoſtomus,quod dicit,vt omnes affectiones ſuperemus, vt Deo ſeruiamus, vt dilectionem mutuam alius erga alium conſeruemus: atque tunc poterimus benignitate Dei digni eſſe.Hæc ille.Multi ſubiecti ſunt maioribus timore pœnæ: cur non potiùs timore Chriſti? O ſi hæc ſubiectio vigeret apud omnes, nullæ hæreſes, nulla ſchiſmata, nulla ſcandala lacerarent corpus Chriſti, quod eſt Eccleſia. Præſtet nobis Deus ſuam gratiam, qui eſt benedictus in ſecula, Amen.

[margin: Gratiarũ actio generalis. | Specialis. | Aduerſa laudare pro beneficiis, Chriſtianorum propria virtus.]

EADEM DOMINICA,

Matth. XXII.

In illo tempore, dicebat Ieſus turbis parabolam hanc: Simile factum eſt regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio ſuo. Et reliq. Homil. beati Gregorij Papæ. *Homil. 38. in Euãgelia.*

LEctionis euangelicæ textum, fratres chariſsimi,volo,ſi poſſum,ſub breuitate tranſcurrere, vt in fine eius valeam ad loquendum largiùs vacare. Sed quærendum priùs eſt, an hæc apud Matthæum ipſa ſit lectio, quæ apud Lucam ſub appellatione cœnæ deſcribitur. *Luc. 14.* Et quidem ſunt nonnulla, quæ ſibi diſſona eſſe videntur, quia hic prandium, illic cœna memoratur: hic qui ad nuptias non dignis veſtibus intrauit, repulſus eſt:illic nullus qui intraſſe dicitur,repulſus eſſe perhibetur.Qua ex re rectè colligitur, quòd & hic per nuptias præſens Eccleſia,& illic per cœnam æternum & vltimum conuiuium deſignatur:quia & hanc nonnulli exituri intrant, & ad illam quiſquis ſemel intrauerit, vlteriùs non exibit. At ſi quis fortè contendat hanc eandem eſſe lectionem, ego melius puto (ſalua fide)alieno intellectui cedere, quàm contentionibus deſeruire:quoniam & intelligi congruè forſitan poteſt, quia de proiecto eo, qui cũ nuptiali veſte non venerat, quod Lucas tacuit, Matthæus dixit.Quòd verò per illum cœna, per hunc autem prandium dicitur: nequaquam vel hoc noſtræ intelligétiæ obſiſtit, quia cùm ad horam nonam apud antiquos quotidiè prandium fieret, ipſum quoq; prandium cœna vocabatur. *Veteres qua hora prandere ſoliti.* Sæpè autem iam me dixiſſe memini, quòd plerunq; in ſancto euãgelio regnum cælorum præſens Eccleſia nominatur. Congregatio quippe iuſtorum,regnum cælorum dicitur. Quia enim per prophetam dicit Dominus: Cælum mihi ſedes eſt. *Eſa. 66.* Et Salomon ait:Anima iuſti,ſedes ſapientię. *Sap. 7.* Paulus item dicit,Chriſtum Dei virtutem,& Dei ſapientiam,liquidè colligere debemus, quia *1. Cor. 1.* ſi Deus ſapientia, anima autem iuſti ſedes ſapiẽtiæ, dum cælum dicitur ſedes Dei, cælum ergo eſt anima iuſti. Hinc per Pſalmiſtam de ſanctis prædicatoribus dicitur: Cæli enarrant gloriam Dei. *Pſal. 18.* Regnum ergo cælorum eſt Eccleſia iuſtorum, quia dum eorũ corda in terra nil ambiũt, per hoc quòd ad ſuperna ſuſpirãt,iam in eis Dominus quaſi in cæleſtibus regnat. Dicatur ergo: *Simile eſt regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio ſuo.* Iam intelligit charitas veſtra, quis eſt iſte rex, regis filij pater:ille nimirùm,cui Pſalmiſta ait: Deus iudicium tuum regi da,& iuſtitiam tuam filio regis. *Qui fecit nuptias filio ſuo.* Tunc enim Deus pater Deo filio ſuo nuptias fecit, quãdo hunc in vtero virginis humanæ naturæ con- *Pſal. 71.*

iunxit, quando Deum ante ſecula voluit fieri hominem in fine ſeculorum. Sed quia ex duabus perſonis fieri ſolet iſta nuptialis coniunctio, abſit hoc ab intellectibus noſtris, vt perſonam Dei & hominis, redemptoris noſtri Ieſu Chriſti, ex duabus perſonis credamus vnitam. Ex duabus quippe atq; in duabus hunc naturis exiſtere dicimus, ſed ex duabus perſonis compoſitum credi, vt nefas vitamus. Aptiùs igitur atq; ſecuriùs dici poteſt, quia in hoc pater regi filio nuptias fecit, quo ei per incarnationis myſterium ſanctam Eccleſiam ſociauit. Vterus autem genitricis virginis, huius ſponſi thalamus fuit. Vnde & Pſalmiſta dicit: In ſole poſuit tabernaculum ſuũ, & ipſe tanquàm ſponſus procedens de thalamo ſuo. Tanquàm ſponſus quippe de thalamo ſuo proceſſit, qui ad coniungendam ſibi Eccleſiam incarnatus Deus de incorrupto vtero virginis exiuit. Miſit ergo ſeruos ſuos, vt ad iſtas nuptias amicos inuitarent. Miſit ſemel, miſit iterùm: quia incarnationis dominicæ prędicatores & priùs prophetas, & poſtmodùm Apoſtolos miſit. Bis itaque ſeruos ad inuitandum miſit, quia incarnationem vnigeniti & per prophetas dixit futuram, & per Apoſtolos nunciauit factam. Sed quia hi qui priùs inuitati ſunt, ad nuptiarum conuiuium noluerunt venire, in ſecunda inuitatione iam dicitur: *Ecce prandium meum paraui, tauri mei & altilia mea occiſa ſunt, & omnia parata.* Quid in tauris & altilibus, fratres chariſſimi, niſi noui & veteris teſtamẽti patres accipimus? Quia enim vulgo loquor, etiam ipſa me neceſſe eſt verba euangelicæ lectionis explanare. Altilia enim ſaginata dicimus. Ab eo enim quod eſt alere, altilia quaſi alitilia vocamus. Cùm verò in lege ſcriptum ſit: Diliges amicum tuum, & odio habebis inimicum tuum, accepta tunc iuſtis licentia fuerat, vt Dei ſuosq; aduerſarios quanta poſſent virtute comprimerent, eoſq; iure gladij ferirent. Quod in nouo proculdubiò teſtamento compeſcitur, cùm per ſemetipſam veritas prædicat, dicens: Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos. Qui ergo per tauros, niſi patres teſtamenti veteris ſignificantur? Nam cùm ex permiſſione legis acceperant, quatenùs aduerſarios ſuos odij retributione percuterent, vti ita dicã, quid aliud quàm tauri erant, qui inimicos ſuos virtutis corporeæ cornu feriebant? Quid verò per altilia, niſi patres noui teſtamenti figurantur? Qui dum gratiam pinguedinis internæ percipiunt, æternis deſiderijs innitentes, ad ſublimia contemplationis ſuæ pennis ſubleuantur. In imo quippe cogitationem ponere, quid eſt aliud, quàm quædam ariditas mentis? Qui autem intellectu cæleſtium iam per ſancta deſideria de ſupernis delectationis intimæ cibo paſcuntur, quaſi largiori alimento pingueſcunt. Hac enim pinguedine ſaginari Propheta concupierat, cùm dicebat: Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea. Quia

In Chriſto duæ naturæ, vna perſona.

Pſal. 18.

Tauri & altilia myſticè.

Leu. 19.

Luc. 6.

Mentis ariditas.

Pinguedo.

Pſal. 6.

ergo prædicatores dominicæ incarnationis miſſi, perſecutionem ab infidelibus, & priùs prophetæ, & poſtmodùm ſancti apoſtoli pertulerunt, inuitatis & venire nolentibus dicitur: *Tauri mei, & altilia occiſa ſunt, & omnia parata:* Ac ſi apertiùs dicatur: Patrum præcedentium mortes aſpicite, & remedia vitæ veſtræ cogitate. Notandum verò, quòd in priori inuitatione nil de tauris & altilibus dicitur: in ſecunda autem iam tauri & altilia mactata eſſe memorantur: quia omnipotẽs Deus cùm verba eius audire nolumus, adiungit exempla, vt omne quod impoſsibile credimus, tanto nobis ad ſperandum fiat facilius, quanto per hoc tranſiſſe iam & alios audimus. Sequitur: *Illi autem neglexerunt, & abierunt, alius in villam ſuã, alius verò in negotiationem ſuam.* In villam quippe ire, eſt labori terreno immoderatiùs incumbere. In negotiationem verò ire, eſt actionum ſecularium lucris inhiare. Quia enim alius intentus labori terreno, alius mundi huius actionibus deditus, myſterium dominicę incarnationis penſare, & ſecundùm illud viuere diſsimulat, quaſi ad villam vel negotium pergens, venire ad nuptias regis recuſat: & plerunq;, quod eſt grauius, nonnulli vocantis gratiam non ſolùm reſpuunt, ſed etiam perſequuntur. Vnde & ſubditur: *Reliqui verò tenuerunt ſeruos eius, & contumelijs affectos occiderunt. Sed rex iſta cognoſcens, miſsis exercitibus perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum ſuccendit.* Homicidas perdit, quia perſequentes interimit. Ciuitatem eorum igni ſuccendit, quia illorum non ſolùm animæ, ſed caro quoq;, in qua habitauerant, æterna gehennæ flamma cruciantur. Miſsis exercitibus extinxiſſe homicidas dicitur, quia in hominibus omne iudicium per angelos exhibetur. Nam quid nanque ſunt illa angelorum agmina, niſi exercitus regis noſtri? Vnde & idem rex Dominus ſabaoth dicitur. Sabaoth quippe exercituum interpretatur. Ad perdendos ergo aduerſarios ſuos exercitus mittit, quia nimirùm vindictam Dominus per angelos exercet. Cuius vindictæ potentiam tunc noſtri patres audiebant, nos autem iam cernimus. Vbi ſunt enim ſuperbi illi martyrum perſecutores? Vbi illi, qui contra cõditorem ſuum ceruicem cordis erexerant, & de huius mundi gloria mortifera tumebant? Ecce iam mors martyrum floret in fide viuentium, & hi qui contra illos de crudelitate ſua gloriati ſunt, nequaquàm ad memoriam noſtram veniunt, vel in numero mortuorum. Rebus ergo cognoſcimus, quod in parabolis audiuimus. Sed is, qui inuitantem ſe contemni conſpicit, regis filij ſui nuptias vacuas non habebit. Ad alios mittit: quia etſi apud aliquos laborat verbum Dei, quandoque tamen ſermo Dei inuenturus eſt, vbi requieſcat. Vnde & ſubditur: *Tunc ait ſeruis ſuis: Nuptiæ quidem paratæ ſunt, ſed qui inuitati erant, non fuerunt digni. Ite ergo ad exitus viarum, & quoſcunq; inueneritis, vocate ad nuptias.* Si in ſcriptura

Ad nuptias qui venire nolint.

Angeli exercitus.

Viæ, exitus viarum. tura ſacra vias actiones accipimus, exitus viarũ intelligimus defectus actionum: quia illi plerunque facilè ad Deum veniunt, quos in terrenis actionibus proſpera nulla comitantur. Sequitur: *Et egreßi ſerui eius in vias, congregauerunt omnes quos inuenerunt, bonos & malos, & impletæ ſunt nuptiæ diſcumbentium.* Ecce iam ipſa qualitate cõuiuantium apertè oſtenditur, quia per eas regis nuptias præſens Eccleſia deſignatur, in qua cum bonis & mali conueniunt. Permixta eſt quippe diuerſitate filiorum, quia ſic omnes ad fidem generat, vt tamen omnes per immutationem vitę, ad libertatem ſpiritalis gratiæ culpis exigẽtibus non perducat. Quouſq; nãq; hic viuimus, neceſſe eſt vt vitam præſentis ſeculi permixti peragamus: tunc autem diſcernimur, cùm peruenimus. Boni enim ſoli nuſquám ſunt niſi in cælo, & mali ſoli nuſquam ſunt niſi in inferno. Hæc autem vita, quę inter cęlum & infernum ſita eſt, ſicut in medio ſubſiſtit, ita vtrarunq; partium ciues communiter recipit, quos tamen ſancta Eccleſia & nunc indiſcretè ſuſcipit, & poſtmodùm in egreſſione diſcernit. Si ergo boni eſtis, quandiù in hac vita ſubſiſtitis, æquanimiter tolerate malos. Nam quiſquis malos non tolerat, ipſe ſibi per intolerantiam ſuam teſtis eſt, quia bonus non eſt. Abel enim eſſe renuit, quem Cain malitia nõ exercet. Sic in tritura areæ grana ſub paleis premũtur, ſic flores inter ſpinas oriuntur, & roſa quæ redolet, creſcit cum ſpina quæ pungit. Duos quippe filios habuit primus homo: vnus horum electus eſt, alter reprobus fuit. Tres filios Noë arca continuit, ſed ex his duo electi ſunt, & vnus reprobus fuit. Duos filios habuit Abraham, ſed vnus electus eſt, alter reprobus fuit. Duos Iſaac filios habuit, ſed vnus electus eſt, & alter reprobatus. Duodecim filios habuit Iacob, ſed ex his vnus per innocentiam venditus eſt, alij verò per malitiam venditores fratris fuerunt. Duodecim apoſtoli ſunt electi, ſed vnus ex his admixtus eſt qui probaret, vndecim qui probarentur. Septem ſunt diacones ab apoſtolis ordinati, ſed ſex in fide recta permanentibus, vnus extitit authór erroris. In hac ergo Eccleſia nec mali ſine bonis, nec boni ſine malis eſſe poſſunt. Anteacta itaq; tẽpora, fratres chariſsimi, ad mentẽ reducite, & vos ad malorũ tolerantiam roborate. Si enim filij electorũ ſumus, reſtat neceſſe eſt, vt per eorũ exempla gradiamur. Bonus enim non fuit, qui malos tolerare recuſauit. Hinc nanq; eſt, quòd de ſeipſo beatus Iob aſſerit, dicẽs: Frater fui draconum, & ſocius ſtruthionum. Hinc per Salomonem ſponſi voce ſanctæ Eccleſiæ dicitur: Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias. Hinc ad Ezechielem Dominus dicit: Fili hominis, increduli & ſubuerſores ſunt tecum, & cum ſcorpionibus habitas. Hinc Petrus beati Lot vitam glorificat, dicens: Et iuſtum LOT oppreſſum à nefandorum iniuſta conuerſatione eruit. Aſpectu enim & auditu iuſtus erat, habitans inter

Boni mali permixti in Eccleſia.

eos, qui de die in diem animam iuſtam iniquis operibus cruciabant. Hinc Paulus diſcipulorum vitam & laudat & roborat, dicens: In medio nationis prauæ & peruerſæ, inter quos lucetis ſicut luminaria in mundo, verbum vitæ continentes. Hinc Ioannes Pergami Eccleſiæ teſtatur, dicens: Scio vbi habitas, vbi ſedes eſt ſatanæ, & tenes nomen meum, & non negaſti fidem meam. Ecce fratres chariſsimi, penè omnia percurrendo cognoſcimus, quia bonus non fuit, quem malorum prauitas non probauit. Vt enim ita loquar, ferrum animæ noſtræ nequaquàm perducitur ad ſubtilitatem acuminis, ſi hoc non eraſerit alienæ lima prauitatis. Terrere autem nos non debet hoc, quòd in Eccleſia & multi mali, & pauci ſunt boni: quia arca in vndis diluuij, quæ huius Eccleſiæ typum geſsit, ampla in inferioribus, anguſta in ſuperioribus fuit, quæ in ſummitate etiam ſua ad vnius menſuram cubiti excreuit. Inferiùs quippe beſtias, quadrupedia, atq; reptilia, ſuperiùs verò aues & homines habuiſſe credenda eſt. Ibi lata extitit, vbi beſtias habuit: ibi anguſta, vbi homines ſeruauit. Quia nimirùm ſancta Eccleſia in carnalibus ampla eſt, in ſpiritalibus anguſta. Vbi enim beſtiales hominum mores tolerat, illic latiùs ſinum laxat. Vbi aũt eos habet, qui ſpiritali ratione ſuffulti ſunt, illic quidẽ ad ſummum ducitur, ſed tamen, quia pauci ſunt, anguſtatur. Lata quippe via eſt, quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt qui vadunt per eam: & anguſta porta eſt quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt qui inueniũt eam. Eò aũt vſq; arca anguſtatur in ſummis, quouſq; ad menſurã vnius cubiti perducatur: quia in ſancta Eccleſia quanto ſanctiores quiq; ſunt, tanto pauciores. Quæ in ſummo ad illum perducitur, qui ſolus homo in hominibus, & ſine alterius comparatione natus eſt ſanctus, qui, iuxta Pſalmiſtæ vocem, factus eſt ſicut paſſer vnicus in ædificio. Tanto ergo magis mali tolerandi ſunt, quanto ampliùs abundãt: quia & in areæ tritura pauca ſunt grana, quæ ſeruantur horreis, & grandes aceruí palearum, quæ ignibus comburuntur. Sed quia iam largiente Domino nuptiarum domum, id eſt, ſanctam Eccleſiam intraſtis, ſolerter fratres aſpicite, ne aliquid de mentis veſtræ habitu rex ingrediens reprehẽdat. Cùm magno enim cordis timore penſandũ eſt, quod protinùs ſubditur: *Intrauit autem rex, vt videret diſcumbentes: & vidit ibi hominem non veſtitũ veſte nuptiali.* Quid, fratres chariſsimi, exprimi per nuptialem veſtem putamus? Si enim veſtem nuptialem baptiſma vel fidẽ dicimus, quis ſine baptiſmate & fide ad has nuptias intrauit? Eo enim ipſo foris eſt, quo necdũ credidit. Quid ergo debemus intelligere per nuptialẽ veſtem, niſi charitatem? Intrat enim ad nuptias, ſed cũ nuptiali veſte non intrat, qui in ſancta Eccleſia aſsiſtens, fidem habet, ſed charitatẽ non habet. Rectè enim charitas, nuptialis veſtis vocatur, quia hanc in ſe conditor noſter habuit, dum ad aſſociandæ ſibi

Philip. 2.

Apoc. 2.

In Eccleſia multi mali, pauci boni.

Gen. 6.

Matt. 7.

Pſal. 101.

Veſtis nuptia is, charitas.

Eccleſiæ nuptias venit. Sola quippe dilectione Dei actum eſt, vt eius vnigenitus mentes ſibi electorum hominum vniret. Vnde & Ioannes dicit: *Ioan. 3.* Sic enim dilexit Deus mundum, vt filium ſuum vnigenitum daret pro nobis. Qui ergo per charitatem venit ad homines, eandem charitatem innotuit eſſe veſtem nuptialem. Omnis ergo veſtrûm, qui in Eccleſia poſitus Deo credidit, iam ad nuptias intrauit: ſed cum nuptiali veſte non venit, ſi charitatis gratiam non cuſtodit. Et certè fratres, ſi quis ad carnales nuptias eſſet inuitatus, veſtem mutaret, congaudere ſe ſponſo & ſponſæ ex ipſo ſui habitus decore oſtenderet: inter gaudentes & feſta celebrantes, deſpectis veſtibus apparere erubeſceret. *Cordis veſtis mutanda.* Nos ad Dei nuptias venimus, & cordis veſtem mutare diſsimulamus. Congaudent angeli, cùm ad cælum aſſumuntur electi. Qua ergo mente hæc ſpiritalia feſta conſpicimus, qui nuptialem veſtem, id eſt, charitatem, quæ ſola nos ſpecioſos exhibeat, nõ habemus? Sciendum verò eſt, quia ſicut in duobus lignis, ſuperiori videlicet & inferiori veſtis texitur, ita in duobus præceptis charitas habetur, in dilectione ſcilicet Dei & proximi. *Deut. 6. Matt. 22.* Scriptum quippe eſt: Diliges Dominũ Deũ tuũ ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua: & diliges proximum tuum ſicut teipſum. Qua in re notandum eſt, quia in dilectione proximi menſura ponitur amoris, cùm dicitur, Diliges proximum tuũ ſicut teipſum. Dei autem dilectio nulla menſura conſtringitur, cũ dicitur, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua. Non enim iubetur quiſq; quantùm diligat, ſed ex quanto, cùm dicitur, Ex toto: Quia ille veraciter Deum diligit, qui ſibi de ſe nihil relinquit. Duo ergo hæc neceſſe eſt vt charitatis præcepta cuſtodiat, quiſquis habere in nuptijs veſtem nuptialem curat. Hinc eſt enim, quod *Ezech. 40.* apud Ezechielem prophetam portæ ipſius ciuitatis in monte conſtitutæ veſtibulũ duobus cubitis menſuratur: quia nimirùm acceſſus nobis cæleſtis ciuitatis non panditur, ſi in hac Eccleſia, quæ pro eo, quòd adhuc foris eſt, veſtibulũ dicitur, *Exod. 25.* Dei & proximi dilectio non tenetur. Hinc eſt, quòd cortinis tabernaculi intexi coccus bis tinctus iubetur. Vos eſtis fratres, vos eſtis cortinæ tabernaculi, qui per fidem in veſtris cordibus ſecreta cæleſtia velatis. Sed cortinis tabernaculi bis tinctus coccus debet ineſſe. Coccus quippe ignis ſpeciem tenet. Quid verò eſt charitas, niſi ignis? Sed iſta charitas eſſe bis tincta debet, vt tingatur per amorem Dei, tingatur & per amorem proximi. Qui enim ſic amat Deum, vt per contẽplationem illius negligat proximũ, coccus quidem eſt, ſed bis tinctus non eſt. Rurſus qui ſic amat proximũ, vt tamen contemplationem Dei per eius amorẽ relinquat, coccus eſt, ſed bis tinctus non eſt. Vt ergo charitas veſtra bis tinctus coccus eſſe valeat, & ad amorẽ ſe Dei, & ad amorẽ proximi accendat: quatenùs nec ex compaſsione proximi contemplationem relinquat Dei, nec plùs quàm debet inhærens contemplationi Dei, compaſsionem abijciat proximi. Omnis itaq; homo inter homines viuens, ſic ad eum anhelet quem deſiderat, vt tamẽ hunc non deſerat, cũ quo currebat: & ſic huic adiutorium ferat, vt ab illo nullatenùs torpeat, ad quẽ feſtinabat. Sciendum quoq; eſt, quòd ipſa dilectio proximi in duobus præceptis ſubdiuiditur, cùm quidam ſapiens dicat: *Tob. 4.* Omne quod tibi oderis fieri, vide ne ipſe alteri facias. Et per ſemetipſam veritas *Matth. 7.* prædicat, dicens: Quæ vultis vt faciant vobis homines, & vos eadem facite illis. Si enim & quod impendi nobis rectè volumus, alijs impertimur, & quod nobis fieri nolumus, hoc alijs facere ipſi deuitamus, charitatis iura illæſa ſeruamus. Sed nemo cùm quempiam diligit, habere ſe protinùs charitatem putet, niſi priùs ipſam vim ſuæ dilectionis examinet. Nam ſi quis quemlibet amat, ſed propter Deum non amat, charitatem non habet, ſed habere ſe putat. *Charitas vera.* Charitas autem vera eſt, cùm & in Deo diligitur amicus, & propter Deum diligitur inimicus. Ille enim propter Deum diligit eos quos diligit, qui iam & eos diligere à quibus non diligitur ſcit. Probari enim charitas per ſolam odij aduerſitatem ſolet. *Charitatis probatio.* Vnde & per ſemetipſum Dominus dicit: *Luc. 6.* Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos. Ille ergo ſecurus amat, qui propter Deum & illum amat, à quo ſe intelligit non amari. Magna ſunt hæc, alta ſunt hæc, & multis ad exhibendũ difficilia: ſed tamen iſta eſt veſtis nuptialis. Quiſquis autem hanc recumbens in nuptijs non habet, iam ſolicitus metuat ingrediente rege quando mittatur foras. Ecce enim dicitur: *Intrauit autem Rex ad nuptias, vt videret diſcumbentes, & vidit ibi hominem non veſtitum veſte nuptiali.* Nos ſumus fratres, qui in nuptijs verbi Dei diſcumbimus, qui iam fidem in Eccleſia habemus, qui ſcripturæ ſacræ epulis paſcimur, qui coniunctam Deo Eccleſiam eſſe gaudemus. *Seipſum quiſq; ſe ploret.* Conſiderate ergo rogo, ſi cum nuptiali veſte ad has nuptias veniſtis, cogitationes veſtras ſolicita inquiſitione diſcutite, de rebus ſingulis corda veſtra trutinate, ſi iam contra nullum odium habetis, ſi contra felicitatem alienam nulla vos inuidiæ face ſuccenditis, ſi per occultam malitiam nemini nocere feſtinatis. Ecce rex ad nuptias ingreditur, & cordis noſtri habitum contemplatur, atq; ei quem charitate non veſtitum inuenit, protinùs iratus dicit: *Amice, quomodò huc intraſti non habens veſtem nuptialem?* Mirandum valdè eſt, fratres chariſsimi, quòd hunc & amicum vocat, & reprobat, ac ſi ei apertiùs dicat: Amice, & non amice. Amice per fidem, & non amice per operationẽ. *Amicus per ſolam fidem reprobatur.* *At ille obmutuit.* Quia, quod dici ſine gemitu non poteſt, in illa diſtrictione vltimæ increpationis omne argumentum ceſſat excuſationis: quippe quia ille foris increpat, qui teſtis conſcientiæ intus

intùs animam accuſat. Sed inter hæc ſciendum eſt, quia quiſquis hanc virtutis habet veſtem, ſed tamen adhuc perfectè non habet, ad pij regis ingreſſum deſperare de venia nõ debet: quia ipſe quoque ſpem nobis per Pſalmiſtam tribuens, dicit: Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes ſcribentur. Sed quia pauca hæc in conſolatione labentis & infirmantis diximus, nunc ad eum qui hanc omnimodo non habet, verba vertamus. Sequitur: *Tunc Rex dixit miniſtris: Ligatis pedibus & manibus, mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus & ſtridor dentium.* Ligantur tunc pedes & manus per diſtrictionem ſententiæ, qui modò à prauis operibus ligari noluerunt per meliorationem vitæ. Vel certè tunc ligat pœna, quos modò à bonis operibus ligauit culpa. Pedes enim qui viſitare ægrum negligunt, & manus quæ nihil indigentibus tribuũt, à bono opere iam ex voluntate ligatæ ſunt. Qui ergo nunc ſponte ligantur in vitio, tunc in ſupplicio ligantur inuiti, benè autem dicitur, quòd in exteriores tenebras projciatur. Interiores quippe tenebras dicimus cæcitatem cordis, exteriores verò tenebras æternam noctem damnationis. Tunc ergo damnatus quiſque non in interiores, ſed in exteriores tenebras mittitur, quia illic inuitus projcitur in noctem damnationis, qui hic ſponte cecidit in cæcitatem cordis. Vbi fletus quoque & ſtridor dentium eſſe perhibetur, vt illic dentes ſtrideãt, qui hic de edacitate gaudebant: illic oculi defleant, qui hic per illicitas concupiſcentias verſabantur in mundo: quatenùs in ſingula quæq; mẽbra ſupplicio ſubiaceant, quæ hic ſingulis quibuſque vitijs ſubiecta ſeruiebãt. Sed repulſo vno, in quo videlicet omne malorũ corpus exprimitur, generalis protinùs ſententia ſubinſertur, qua dicitur: *Multi aũt ſunt vocati, pauci verò electi.* Tremendum eſt valdè, fratres chariſsimi, quod audiuimus. Ecce nos oẽs iam vocati per fidem, ad cœleſtis regis nuptias venimus, incarnationis eius myſteriũ & credimus & confitemur, diuini verbi epulas ſumimus. Sed futuro die iudicij cùm rex intraturus eſt: quia vocati ſumus nouimus, ſi ſumus electi neſcimus. Tanto igitur neceſſe eſt vt vnuſquiſq; noſtrũ in humilitate ſe deprimat, quanto ſi ſit electus ignorat. Nonnulli enim bona nec incipiunt: nonnulli verò in bonis quæ inceperunt, minimè perſiſtunt. Alter penè totam vitã ducere in prauitate conſpicitur, ſed iuxta finẽ vitæ à prauitate ſua per diſtrictæ pœnitentiæ lamenta reuocatur. Alter electã videtur vitã ducere, & tamẽ hunc contingit ad erroris nequitiã iuxta finem declinare. Alius bonũ benè inchoat, melius cõſummat. Alius in malis actibus à primæua ætate ſe exercet, & in eiſdẽ operibus ſemper ſeipſo deterior cõſummatur. Tanto ergo vnuſquiſq; ibi ſolicitè metuat, quanto ignorat quod reſtat. Quia quod ſæpè dicendũ eſt, & ſine obliuione retinẽdũ, multi ſunt vocati, pauci verò electi. Sed quia nonnunquàm mentes audientium plus exempla fidelium, quàm docentiũ verba conuertunt, volo vobis aliquid de proximo dicere, quod corda veſtra tanto formidoloſiùs audiant, quanto eis hoc de propinquo ſonat. Neq; enim res longè antè geſtas dicimus, ſed eas de quibus teſtes exiſtunt, eiſq; interfuiſſe ſe referunt, memoramus. Tres pater meus ſorores habuit, quæ cunctæ tres ſacræ virgines fuerunt. Quarum vna Tarſilla, alia Gordiana, alia Aemiliana dicebatur. Vno omnes ardore cõuerſæ, vno eodemq; tempore ſacratæ, ſub diſtrictione regulari degentes, in domo propria ſocialem vitã ducebant. Cumq; eſſent diutiùs in eadẽ conuerſatione, cœperunt quotidianis incrementis in amorem cõditoris ſui Tarſilla & Aemiliana ſuccreſcere, & cùm ſolo hic eſſent corpore, quotidiè animo ad æterna tranſire. At contrà Gordianæ animus cœpit à calore amoris intimi per quotidiana detrimenta tepeſcere, & pauliſper ad huius ſeculi amorem redire. Crebrò autem Tarſilla dicere Aemilianæ ſorori ſuæ cum magno gemitu ſolebat: Video Gordianam ſororem noſtram de noſtra ſorte non eſſe, perpendo enim, quia foris defluit, & cor ad quod propoſuit, non cuſtodit. Quã curabãt blandè quotidiè redargutione corripere, atq; à leuitate morum ad grauitatem ſui habitus reformare: quæ quidem reſumebat vultũ ſubitò grauitatis inter verba correptionis: ſed cùm eiuſdem correptionis hora tranſiſſet, tranſibat protinùs & ſuperducta grauitas honeſtatis, moxq; ad leuia verba redibat. Puellarum gaudebat ſocietate laicarum, eique perſona valdè oneroſa erat, quæcunq; huic mundo dedita non erat. Quadam verò nocte huic Tarſillæ amitæ meæ, quæ inter ſorores ſuas virtute continuæ orationis, afflictionis ſtudioſæ, abſtinentiæ ſingularis, grauitate vitæ venerabilis, in honore & culmine ſanctitatis excreuerat (ſicut ipſa narrauit) per viſionem atauus meus Felix huius Romanæ Eccleſiæ antiſtes apparuit, eiq; manſionem perpetuæ claritatis oſtendit, dicens: Veni, quia in hac te lucis manſione ſuſcipio. Quæ ſubſequente mox febre correpta, ad diem peruenit extremum. Et ſicut nobilibus fœminis viriſq; morientibus multi cõueniunt, qui eorum proximos conſolentur: eadem hora eius exitus multi viri ac fœminæ lectulum eius circunſteterunt, inter quas quoq; mater mea aſfuit. Cùm ſubitò illa ſurſum reſpiciens, Ieſum venientem vidit, & cum magna animaduerſione cœpit circunſtantibus clamare, dicens: Recedite, recedite, Ieſus venit. Cumq; in eum intenderet quem videbat, ſancta illa anima carne ſoluta eſt, tantaq; ſubitò fragrantia miri odoris aſperſa eſt, vt ipſa quoque ſuauitas cunctis oſtenderet illic authorem ſuauitatis veniſſe. Cumque corpus eius ex more mortuorum ad lauandum eſſet nudatũ, longæ orationis vſu in cubitis eius & genibus, camelorum more, inuenta eſt obdurata

Pſal. 138.

Ligantur manus & pedes damnatorum.

Tenebræ interiores & exteriores.

Vocatos per fidem.

Exemplũ memorabile.

Felix Pontifex apparet Tarſillæ, eamq; vocat ad cœlos.

Viſio eius morientis.

rata cutis excreuiſſe, & quid viuens eius ſpiritus ſemper egerit, caro mortua teſtabatur. Hæc autem geſta ſunt ante dominici natalis diem. Quo tranſacto, mox Aemilianæ ſorori ſuæ per viſitationem nocturnæ viſionis apparuit, dicens: Veni, vt quia natalem Domini ſine te feci, ſanctam Theophaniam iam tecum faciam. Cui illa protinùs de ſororis ſuæ Gordianę ſolute ſolicita, reſpondit: Et ſi ſola venio, ſororem noſtram Gordianam cui dimitto? Cui, ſicut aſſerebat, triſtis vultu iterùm dixit: Veni: Gordiana etenim ſoror noſtra inter laicas deputata eſt. Quam viſionem mox moleſtia corporis eſt ſecuta, atq; ita vt dictum fuerat, ante dominicæ apparitionis diem eadem moleſtia ingraueſcẽte defuncta eſt. Gordiana autem mox vt ſolam remanſiſſe ſe reperit, eius prauitas excreuit, & quod priùs latuit in deſiderio cogitationis, hoc pòſt effectu prauæ actionis exercuit. Nã oblita dominici timoris, oblita pudoris & reuerentiæ, oblita conſecrationis, conductorem agrorũ ſuorum poſtmodùm maritum duxit. Ecce omnes tres vno priùs ardore conuerſæ ſunt, ſed non in vno eodemq; ſtudio permanſerunt: quia iuxta dominicam vocem, multi ſunt vocati, pauci verò electi. Hæc ergo dixi, ne quis in bono iam opere poſitus, ſibi vires boni operis tribuat, ne quis de propria actione confidat. Quia etſi iam nouit hodiè qualis ſit, adhuc cras qualis futurus ſit, neſcit. Nemo ergo de ſuis iam operibus ſecurus gaudeat, quando adhuc in huius vitæ incertitudine qui ſe finis ſequatur, ignorat. Sed quia rem retuli, quę vos ex diuina diſtrictione perterruit, aliud adhuc è vicino refero, quod ex diuina miſericordia perterrita corda veſtra conſoletur. Quod tamẽ in ſermone alio iam dixiſſe me memini, ſed vos nequaquàm affuiſtis. Ante bienniũ frater quidam in monaſterium meum, quod iuxta beatorum martyrũ Ioannis & Pauli Eccleſiam ſitum eſt, gratia cõuerſionis venit. Qui diù regulariter protractus, quandoq; ſuſceptus eſt. Quem frater ſuus ad monaſterium, non conuerſionis ſtudio, ſed amore carnali ſecutus eſt. Is autem qui ad conuerſionem venerat, valdè fratribus placebat. At contrà frater eius longè à vita eius ac moribus diſcrepabat: viuebat tamen in monaſterio neceſſitate potiùs quàm voluntate. Et cùm in cunctis actibus peruerſus exiſteret, pro fratre ſuo ab omnibus æquanimiter tolerabatur. Erat enim leuis eloquio, prauus actione, cultus veſtibus, moribus incultus. Ferre verò nõ poterat, ſi quiſquam illi de ſancti habitus conuerſatione loqueretur. Facta autem fuerat vita illius cunctis fratribus viſu grauis, ſed tamen, vt dictum eſt, pro fratris ſui gratia erat cũctis tolerabilis. Aſpernabatur valdè, ſi quis ſibi aliquid de prauitatis ſuæ correctione loqueretur: bona non ſolùm facere, ſed etiam audire non poterat. Nunquam ſe ad ſanctæ conuerſationis habitum venire, iurando, iraſcendo, deridendo teſtabatur. In hac autem peſtilentia (quæ nuper huius vrbis populum magna ex parte cõſumpſit) percuſſus in inguine, eſt perductus ad mortem. Cumque extremum ſpiritum ageret, conuenerunt fratres, vt egreſſum illius orando protegerent. Iam corpus eius ab extrema fuerat parte præmortuum. In ſolo tantummodò pectore vitalis adhuc calor anhelabat. Cuncti autẽ fratres tanto pro eo cœperunt enixiùs orare, quanto eum iam videbant ſub celeritate diſcedere. Tunc repentè cœpit eiſdem fratribus aſsiſtentibus anniſu quo poterat clamare, & orationes eorum interrumpere, dicens: Recedite, recedite: Ecce draconi ad deuorandum datus ſum, qui propter veſtram præſentiam deuorare me non poteſt, caput meum iam ore ſuo abſorbuit: date locum vt me amplius non cruciet, ſed faciat quod facturus eſt. Si ei ad deuorandũ datus ſum, quare propter vos moras patior? Tunc fratres cœperunt dicere: Quid eſt, quod loqueris frater? ſignum tibi ſanctæ crucis imprime. Reſpondebat ille vt poterat, dicens: Volo me ſignare, ſed non poſſum, quia à dracone premor. Cumque hoc fratres audirent, proſtrati in terram, cùm lachrymis cœperunt pro ereptione illius vehementiùs orare: & ecce ſubitò cœpit melioratus æger quibus valebat vocibus exultare, dicens: Gratias Deo, ecce draco qui me ad deuorandum acceperat, fugit: orationibus veſtris expulſus, ſtare non potuit. Pro peccatis meis modò intercedite, quia conuerti paratus ſum, & ſeculare vitã funditùs relinquere. Homo ergo, qui, ſicut iam dictum eſt, ab extrema corporis fuerat parte præmortuus, reſeruatus ad vitam, toto ad Deum corde conuerſus eſt: longis & continuis in conuerſatione eadem flagellis eruditus, atque ante paucos dies excreſcente corporis moleſtia defunctus eſt. Qui iam draconem moriens non vidit, quia illũ per cordis immutationem vicit. Ecce fratres chariſsimi, Gordiana quã ſuperius dixi, à ſanctimonialis habitus excellentia corruit ad pœnã, & frater hic de quo narraui iſta, ab ipſo mortis articulo rediјt ad æternam vitam. Nemo igitur ſcit, quid de ſe in occultis Dei iudicijs agatur, quia multi ſunt vocati, pauci verè electi. Quia ergo nulli de ſe certum eſt electum ſe eſſe, reſtat vt omnes trepident, omnes de ſua actione formident, omnes in ſola diuina miſericordia gaudeant, nullus de ſuis viribus præſumat. Eſt qui perficiat fiduciam veſtram, ille ſcilicet, qui in ſe dignatus eſt aſſumere naturam noſtram, Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui viuit & regnat cum patre in vnitate ſpiritusſancti Deus, &c.

Apparet ſorori ſuæ.

Nota quantũ ſit facinus virginẽ Deo ſacrã nubere.

Aliud exemplum.

EADEM

EADEM DOMINICA, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Simile factum eſt regnum cœlorum homini regi, &c. Matth. 22.

TVnc enim Deus pater, qui omniũ rex & Dominus eſt, filio ſuo Domino noſtro Ieſu Chriſto nuptias fecit, quando eum vt carnem noſtram ſuſciperet in mundum miſit. Ipſe enim ſpecioſus forma præ filijs hominũ, noſtræ carni coniunctus, tanquam ſponſus proceſſit de thalamo ſuo. Ipſe ſibi glorioſam Eccleſiam (vt Apoſtolus ait) ſponſam elegit, non habentem maculã neq; rugam. In iſtarũ enim laudibus nuptiarum, totus ille liber editus eſt, qui Cantica Canticorum vocatur. *Et miſit ſeruos ſuos vocare inuitatos ad nuptias, & nolebãt venire.* Omnes enim patriarchæ & prophetæ ad Chriſti nuptias Iudæos inuitauerunt, omnes eius aduentũ prædixerunt, omnes noui teſtamenti delicias laudauerunt, ipſi tamen venire & eas recipere noluerunt. *Iterũ miſit alios ſeruos, dicens: Dicite inuitatis, ecce prandium meũ paraui, tauri mei & altilia mea occiſa, & omnia parata ſunt, venite ad nuptias. Illi aũt neglexerunt.* Iſti enim alij ſerui, Apoſtoli ſunt & doctores, qui iã paratis nuptijs, & ſcripturis ad intelligendũ apertis, prędicare & ad nuptias Iudæos inuitare à Domino miſsi ſunt. Totum .n. hoc prandium quid aliud eſt, niſi ſpiritualis intelligentia vtriuſq; teſtamenti? Hic enim tauros & agnos, & aues, & cuncta ad alendum & edẽdum delicioſa inuenies. His enim cibis reficitur anima, his delicijs ſaturatur & pingueſcit intelligentia. Quaſi enim tauri ſunt quæque ſententiæ maiores, & ad tenendum & intelligendum difficiliores. Aues enim ſunt ſiue alites, quæ altiùs volando, & de ſpiritualibus loquendo, mentes noſtras ad cœleſtia eleuant. Hæc aũt tunc occiſa & parata ſunt, quando intellectu & ratione ſuperata, & memoriæ commendata, iam neq; fugere, neq; intelligentiæ reſiſtere poſſunt. De tauris enim ſiue vitulis per Oſeam dicitur: Omnẽ aufer iniquitatem, & accipe bonum, & reddemus vitulos labiorum noſtrorum. Quid ſunt enim vituli labiorũ noſtrorum, niſi ſententię ſcripturarum, & laudes Dei quæ in eis continentur? Quòd verò etiam auis ſacra ſcriptura dicatur, audi quid ꝑ Moyſen Dominus dicat: Si ambulans per viam, nidum auis in arbore vel in terra inueneris, & auem pullis vel ouis deſuper incubantem, dimitte auem, captos tenens filios, vt benè ſit tibi, & longo viuas tempore. Hæc enim auis litera eſt, quæ ſub alarum velamine pullos vel oua .i. ſpiritualem intelligentiam clauſit. Quę quidem per loca difficiliora in arbore, per planiora verò in terra nidificat. Per huius igitur voluminis viam ambulantes, huius nidum aliquãdo in arbore, aliquando in terra inuenimus. Vt igitur longo viuamus tempore, dimittamus auem & literam quæ occidit: teneamus pullos & oua, id eſt, ſpiritualem intelligentiam quæ viuificat. Et iſti quidem ſunt illi tauri, hæ ſunt illæ aues, hæc ſunt illa altilia, quæ in nuptijs filij ſui nobis Deus pręparauit. Has autem delicias Iudęi neglexerunt, has recipere & comedere noluerunt. Ideoq; *abierunt alij in villam ſuam, alij verò in negotiationem ſuam.* Nos enim in ciuitate Dei, nos in ſancta Eccleſia harum nuptiarũ delicias edimus: illi autem in villa morantur, illi autem in groſſo pane literę & ruſticano cibo delectantur. In villa enim ſunt, quicunq; extra Eccleſiã ſunt. Poſſunt autem Iudæorum villæ, ſinguli legis & prophetarum libri intelligi. *Iudæorum villæ.* Et quoniam Iudæi vbiq; terrarum de fraude, mercato, vſura, & deceptione viuunt, non immeritò ad negociationẽ ſuam abijſſe dicuntur. *Reliqui verò tenuerunt ſeruos eius, & contumelijs affectos occiderunt.* Per hos enim illos intelligimus, qui primitiuam Eccleſiã perſequuti ſunt. Vnde & de Apoſtolis dicitur, quia ibant gaudentes à conſpectu concilij, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumelias pati. *Acto. 5.* *Rex autẽ quum audiſſet, iratus eſt, & miſsis exercitibus ſuis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorũ ſuccendit.* Hæc autem quia ſecundùm literam facta ſunt, allegoricè exponere nòn videtur eſſe neceſſarium. Poſt quadraginta nanq; & duos annos, exercitus ſuos, id eſt, Romanorum principes aduerſus Iudæos Dominus miſit, qui eos occiderunt & vendiderunt, & non ſolùm eorum ciuitates, verumetiam ipſum templum famoſiſſimum ſuccenderunt. *Iudæi vaſtati à Romanis.* *Tunc ait ſeruis ſuis: Nuptiæ quidem paratæ ſunt, ſed qui inuitati erant, non fuerunt digni.* Quid nuptiæ ſignificent, ſuperiùs diximus: quibus quoniam Iudæi indigni fuerunt, gentilis populus ad eas comedendas vocatur. Quid eſt autem præparatio nuptiarum, niſi ſanctarũ expoſitio ſcripturarum?? *Ite ergo ad exitus viarum, & quoſcunq; inueneritis vocate ad nuptias.* Nõ eſt enim perſonarum acceptor Deus, ſed in omni gente qui timet eum, & operatur iuſtitiã, acceptus eſt illi. *Acto. 10.* Vbiq; ſuos diſcipulos mandat, omnes ad fidem vocat, cunctos ad regni ſui gloriam inuitat. *Et egreßi ſerui eius in vias, congregauerunt omnes quos inuenerunt, bonos & malos, & impletæ ſunt nuptiæ diſcumbentium.* In hac enim area frumentum & paleæ, triticum & zizania, boni & mali ſimul verſantur. Impletæ ſunt nuptiæ, conuenerunt gentes, annunciauerunt Apoſtoli & loquuti ſunt, multiplicati ſunt ſuper numerum. *Pſal. 39.* *Intrauit autem Rex, vt videret ſimul diſcumbentes, & vidit ibi hominẽ non veſtitũ veſte nuptiali.* Quomodò enim alicubi intrat, qui vbique eſt? Quia enim omnipotens Deus non ſtatim punit, & in multa patientia nos ſuſtinens peccata noſtra videre diſsimulat, quaſi abijſſe videtur. Adeſt autem, quando nos punire

&

Veſte nuptiali deſtitutus. & affligere incipit. Veſte autem nuptiali indutus non eſt, qui fidem non habet, & Chriſtum non imitatur. Vnde Apoſtolus ait: Exuite vos *Epheſ. 4.* veterem hominẽ, & induite nouum. Quicunq; *Gal. 3.* enim baptizati eſtis in Chriſto Ieſu, Chriſtum induiſtis. *Et ait illi: Amice, quomodò huc intraſti, non habens veſtem nuptialem? At ille obmutuit.* Hoc enim illis ſpecialiter videtur dicere, q. ad Chriſti corporis & ſanguinis ſacramentũ indignè accedunt. Poterat enim iſte reſpondere, ſe cum veſte nuptiali ad conuiuium veniſſe, ſed eam poſteà amiſiſſe, niſi quia ſtupore & timore oppreſſus obmutuit. *Tunc dicit Rex miniſtris: Ligatis pedibus & manibus eius, mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus & ſtridor dentium.* Hæc enim ſententia datur in illos, qui excuſationis verbum nullum habent, quod Deo reſpondeant. Semper enim his nuptijs Deus intereſt, ſemper benè & malè indutos videt: & quanuis ipſe à nemine videatur, ſemper tamen alios ad pœnam, alios ad gloriam parat & iudicat. Quod enim pedes manuſque ligantur, ſine viribus & fortitudine eos eſſe *Tenebræ exteriores.* oſtendit. Tenebræ verò exteriores ſunt, vltra quas aliæ tenebræ non ſunt. In fletu verò & ſtridore dentium, doloris immenſitas ſignificatur. *Multi autem ſunt vocati, pauci verò electi.* Multi enim vocantur ad nuptias, pauci verò introducuntur in regis thalamum & gloriam.

DOMINICA XXII. POST PENTECOSTEN, IN Epiſtolam Concio exegetica.

LEctio huius diei, quę ſumpta eſt ex 6 cap. ad Epheſios, mirabiliter nos inſtruit aduersùs inſidias & tentationes deſertorũ ſpirituum, qui per hunc aërem incredibili multitudine volitantes, ſine vlla in- *Dæmonum inuidia & inſidiæ.* termiſsione ſaluti hominum inuidia ſtimulante atrociſsimè inſidiantur, modiſq; omnibus impedire conantur, ne illas quandoq; in cœlis ſedes occupent, vnde ipſi ſe norunt eſſe deturbatos. Apoſtolicæ tubæ aures accõmodemus, & in intimos pectoris ſinus ſaluberrimas admonitiones recondamus: *Confortamini in Domino, & in potentia virtutis eius.* *Epheſ. 6.* Præcepta multa ediderat Apoſtolus, & vnumquemque vt ſe gereret inſtruxerat, hîc iam oſtendit, vnde petendæ ſint vires, quibus freti, poſsint homines facere quod iubentur. *Confortamini*, inquit, *in Domino, & in potentia virtutis eius.* Ne metuatis, inquit, (Sic enim exponit Chryſoſtomus) proijcite ſpem in Dominum: is omnia reddet facilia. Hæc ille. Quod ergo viribus noſtris non poſſumus, Chriſti virtute poſ- *Phil. 4.* ſumus. Omnia, inquit alibi idem Apoſtolus, poſſum in eo qui me confortat. Cùm igitur infirmum te ſentis, accede ad Dominum, & humiliter ac feruenter pete ab illo, vt te confirmet potẽtia virtutis ſuæ, vt te corroberet ſpiritu fortitudinis & grátia ſua. Propterea multi ſunt imbecilli, & facilè cedunt tentationibus, quia non ſunt ſeduli in precibus, non pulſant ad oſtiũ magni patrisfamilias, qui iuſsit vt petamus, & petẽtes ſe exauditurum promiſit. *Matt. 7. Luc. 11.* *Induite vos armaturã Dei.* Græcè eſt, τὴν πανοπλίαν, panopliam, quæ vox ſignificat, vt vertit Ambroſi⁹, vel interpres quo ille vtitur, armorũ vniuerſitatem. Vult igitur Apoſtolus, vt cùm nihil non fraudis aduersùm nos machinentur inimici, nos omni armorũ genere ſic communiti ſimus, vt nulla ex parte lædere nos queant. *Vt reſiſtamus tentationibus.* Si admouet luxuriæ incitamenta, repellatur armis continentiæ. Si tentat ſuperbia, ſcuto humilitatis retundatur. Si inflammat iracundiæ facibus, manſuetudinis ſpiritu flamma exitialis diſpellatur, atque ita contra quæuis alia vitia, contrariarum arma virtutũ adhibeantur. Satis aũt hîc indicat Apoſtolus, quàm ſit vita hæc multis obnoxia periculis, & ideò ſtultiſsimos eos eſſe, qui ita viuunt ſecuri, ac ſi tranquilla iam & tuta ſint omnia. *Vt poſsitis ſtare aduerſùs inſidias diaboli.* Non dixit, vt habet Chryſoſtomus, aduersùs pugnas, neq; aduersùs bella: neq; enim ſimpliciter nos, neq; apertè impugnat hoſtis, ſed inſidijs. Quid eſt, μεθοδεία, methodia? μεθοδεῦσαι eſt fallere, & per compendium & abruptè adoriri, quod & arte fit, verbis & operib⁹, & certaminibus ſeducentium nos, vt exempli *Diabolus per inſidias nos ...* gratia: Nunquam aperta peccata proponit, idololatriã non dicit, ſed idẽ aliter inſidioſè ſtruit, hoc eſt, perſuaſibilem ac veriſimilem ſermonem adornat, operculis vſus. Nouerat igitur iſtud Apoſtolus, atque in eo milites excitauit vigilareq; fecit, quòd perſuaſit ac docuit cum peritiſsimo nobis bellatore & hoſte pugnam eſſe, qui non ſimpliciter neq; apertè bellum gerat, ſed cum multis inſidijs. Et primùm quidem ab arte ac fraude eius arguit: deinde verò ab ipſius natura & multitudine diſcipulos excitat. Sophiſmata verò diaboli non ideò dixit & vigilare fecit, vt quos habebat ſub ſe milites deijceret, ſed vt excitaret & erigeret. Nam ſi de aduerſariorum duntaxat potentia locutus ſermonem clauſiſſet, deieciſſet eos vtiq;. Cùm verò antè & pòſt oſtẽdit poſſe illum prehendi & vinci, magis eos excitauit. Quantò enim clariùs aduerſariorum robur domeſticis noſtris à nobis annunciatur, tanto illos diligentiores facit. Hæc ille. *Quoniã non eſt nobis colluctatio aduersùs carnẽ & ſanguinem, ſed aduersùs principes et poteſtates, aduersùs mundi rectores, tenebrarũ harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus.* Ne quis exiſtimet, inquit Auguſtinus De Agone Chriſtiano cap. 3. ibi habitare mala dæmonia, vbi ſolẽ, & lunã, & ſtellas Deus ordinauit: quæ mala dæmonia ideò Apoſtolus appellat ſpiritalia, quia etiam mali angeli in ſcripturis ſpiri-

Dæmones ... tenebrarum. ſpiritus appellãtur. Ideò aũt rectores harum tenebrarũ eos dicit, quoniam peccatores homines tenebras appellat, quibus iſti dominantur. Ideò & alio loco dicit: Fuiſtis .n. aliquando tenebræ (Ephes. 5.) nunc autem lux in Domino, quia ex peccatoribus iuſtificati erant. Non ergo arbitremur in ſummo cœlo habitare diabolum cum angelis ſuis, vnde lapſum eſſe credimus. Et paulò ſuperius cap. 1. & 2. exponens cur dæmones vocentur mundi rectores, & vt vincendi ſint, Per cupiditatem, inquit, regnat in homine diabolus, & cor eius tenet. Tales ſunt omnes, qui diligunt iſtum mundum. Mittitur autem diabolus foras, quando ex toto corde huic mũdo renunciatur. Sic enim renunciatur diabolo, qui princeps eſt huius mundi, (Diabolus vt vincatur.) cùm renuntiatur corruptelis & pompis & angelis eius. Multi autem dicut, Quomodò poſſumus vincere diabolum, quem non videmus? Ibi vincuntur inimicæ nobis inuiſibiles poteſtates, vbi vincũtur inuiſibiles cupiditates. Et ideò quia in nobiſipſis vincimus temporalium rerum cupiditates, neceſſe eſt vt in nobiſipſis vincamus & illum, qui per ipſas cupiditates regnat in homine. Quando enim dictum eſt diabolo, Terram manducabis, dictum eſt peccatori, Terra es, & in terrã ibis. Datus eſt ergo in cibum diabolo peccator. Non ſimus terra; ſi nolumus manducari à ſerpente. Sicut enim quod manducamus, in noſtrum corpus conuertimus, vt cibus ipſe ſecundùm corpus hoc efficiatur, quod nos ſumus: ſic malis moribus per nequitiã & ſuperbiam & impietatem hoc efficitur quiſq; quod diabolus, id eſt, ſimilis eius, & ſubijcitur ei, ſicut ſubiectum eſt nobis corpus noſtrum. Hæc Auguſtinus: vnde intelligimus ſpiritalia nequitiæ, id eſt, ſpiritales nequitias dæmones dici, eosque habitare in cœleſtibus, id eſt, in aëre, (Dæmones ... per aërem ...) cui etiem Hieronymus conſentiens, ait omnium doctorum hanc eſſe opinionem, quòd aër iſte, qui cœlum & terram medius diuidens, inane appellatur, plenus ſit contrarijs fortitudinibus, id eſt, dæmonibus. Intelligimus etiam mundi nomine, cuius rectores vocat dæmones, ſignificari homines peccatores, qui reuerà tenebræ ſunt, id eſt, intùs in animo prorsùs tenebroſi, de quibus ſcriptura ait, Excæcauit eos malitia eorum. Porrò carnem & ſanguinem, homines carni & ſanguini deditos accipiamus, qui etſi ſæpè affligant & perſequantur bonos, non tamen cum illis nobis pugna eſt, ſed cum principe teuebrarum, qui per illos nos infeſtat. Et ideò pro talibus, & non contra tales orandum nobis eſt, ſicut è diuerſo non pro dæmonibus, ſed contra dæmones orandum eſt, vt ab illorum inſidijs liberemur. Præclarè hoc loco dicit Chryſoſtomus: Si bellũ eſt, ſi tales ſunt inſtructæ acies, ſi incorporales principatus, ſi mundi domini, ſi ſpiritales nequitiæ aduersùm nos ſunt, quomodò dic quæſo delicijs? quomodò adeò diſſolutus ac diſsinctus es? quomodò inermes vincere poterimus? Iſta quiſque ſibiipſi ſingulis diebus dicat, quando per faſtum occupatur, quando per cõcupiſcentiam, quando mollẽ vitam inconſultò ac fruſtrà quærit, &c. *Propterea accipite armaturam Dei, vt poßitis reſiſtere in die malo, & in omnibus perfecti ſtare.* Hic iterum monemur omniuarijs nos cõmunire armis contra tela & bella vndique imminentia. Quoniã contra atrociſsimos hoſtes, inquit Ambroſius, & omni tergiuerſatione callidos bellũ gerimus, idcircò omni cautela & ſolicitudine vigilare debemus, vt quacunq; tentauerint, munitos nos & præparatos inueniant. Neceſſe eſt enim, vt & Deus adiuuet, quos viderit in precibus vigilare, & de armis eius expectare victoriã. In huiuſmodi autem bello ſobria mente opus eſt, & pura conſcientia: quia non contra carnalia nequitiæ, ſed aduerſus ſpiritalia dimicatur. (*Arma contra dæmones.*) Contra terrigenos enim hoſtes corpus ſagina roboratur, & poculis mens incitatur, vt repugnandi ſumat audaciam. Aduersùs ſpiritalia aũt nequitiæ ſpiritaliter repugnandũ eſt, & ſobrietatis & abſtinentiæ arma ſumenda ſunt, vt infuſi ſancto Spiritu, immundos & erraticos ſpiritus deuincamus. Ita Ambroſius. Porrò diem malũ, authore Chryſoſtomo, præſentem vitam dicit Apoſtolus, & ſeculum malum præſens hoc vocat, à malis illis quæ in eo fiunt. (*Dies mali, præſens vita.*) Poſſumus autem diem malum, etiam intelligere diem tentationis, quia ſæpè vehemens eſt tentatio, & periculoſa cum hoſtibus dimicatio. Rectè igitur faciunt, qui ſoliciti & peruigiles ſemper in diuino ſe timore continent, & animo ſobrio & ab amore viſibilium abſoluto inhęrent ſuo creatori, cuius auxilio & munimine tuti ſunt ab hoſtiũ infeſtis machinamentis. Quòd aũt dicitur, *in omnibus perfecti ſtare*, id eò pertinet, vt ſtudeat vnuſquiſq; edomitis & extinctis vitijs & perturbationibus omnibus, quoad eius fieri poteſt, eſſe perfectus: quò etiam ſpectat illa Prophetæ precatiò, Perfice greſſus meos in ſemitis tuis, vt non moueãtur veſtigia mea. (Pſal. 16.) Nam multi, vt ait Chryſoſtomus, iſtam adepti victoriam denuò ceciderunt. Oportet aũt & poſt victoriã perſiſtere. Sed hæc pauciſsimi mortalium curant, cùm plerique non modò nullũ aduersùs vitia bellũ ſuſcipiãt, ſed etiam vltrò invitijs iaceant, atq; in illis planè computreſcant. *State ergo ſuccincti lumbos veſtros in veritate.* Ita in nobis totius corporis ſubiectum ſunt lumbi, inquit Chryſoſtomus, quemadmodùm fundamentum eſt, ſuper quod omnis ſtructura ædificatur, quemadmodùm medicinæ ſtudioſi dicunt. Initium itaque ac fontem noſtrum conſtringit, dum lumbos cingit. Non aũt iſtos lumbos intelligit, ſed ſpiritaliter & intelligibiliter diſſerit. Sed lumbos iſtos corporales zona coriaria cingimus: quo verò nos ſpiritales cingemus? (*Lumbi ſpiritales.*) Ea ſcilicet, quæ ſumma & caput cogitationum noſtrarum eſſe debet. Nullum diligamus mendacium, res omnes per veritatem metiamur, non inuicem alius contra alium mentia.

tiamur. Et ſi gloria quærenda ſit, veram quæramus: ſi vita, quæramus veram. Si hoc pacto noſipſos communierimus, ſi in veritate vixerimus, nemo nos vincet. Hæc ille. Audiamus etiã Hieronymum, Qui Chriſto, inquit, accinctus eſt veritate, veſtimenta in altum colligit, & ſursùm trahit, & nudorum laterum fœditatem balteo
Luc. 12. ſpituali velat, ſtringit, includit, & paratus ad prælium eſt, & opera habet lucentia, quæ lucernæ dicuntur ardentes. *Et induti loricã iuſtitiæ.* Sicut difficilè vulneratur, ait porrò idem Hieronymus, in his vel maximè locis, quæ vitam tenent, qui confertam hamis & ferreis inuicem circulis ſe tenentem loricam virtutis indutus eſt: ita qui eſt circundatus multiplici veſte iuſtitiæ, nec ad ſimilitudinem cerui in iecur accipiet ſagittam, nec in deſideria corruet & furores: ſed erit mundo corde, habens artificem huius loricæ Deum: qui vnicuique ſanctorum omnia arma fabricatur, & non ſinit eum à iaculo volante per dié, & à ſagittis ardétibus percuti pariter & exuri. Hæc
Oecumeni° habet, vitã vniuerſim virtute prǽditam. ille. Iuſtitiam verò, vt ait Chryſoſtomus, hîc catholicam & virtute prǽditam vitam vocat. Talé nemo vnquam deijcere poterit: ſed vulnerare quidem conãtur plurimi, vulnerabit ac proſcindet tamen nemo, ne ipſe quidem diabolus. Ac ſi dicat quiſquam: Munitis pectoribus veſtris per facta iuſta. Ita Chryſoſtomus. *Et calceati pedes in præparationem Euangelij pacis.* Pedes ſæpè in ſcripturis pro affectibus ſumuntur. Eos igitur munire debemus, ne terræ inhæreant, ſed ad cœleſtia erigantur: & ita parati erimus amplecti atq; etiam vita & moribus ſequi Euangelium pacis:
Euangeliũ pacis cur dicatur. quod ideò pacis dicitur, quia illi obtemperantibus, & hîc pectoris, & in futuro æternitatis pacé certiſsimè conſequi licebit. Dicitur etiam propterea pacis Euangelium, quòd pacem cũ Deo per Chriſtum conciliatam nuntiet: verùm ea pax non pertinet niſi ad eos, qui Euangelio conuenienter viuunt. Non enim ſimpliciter & quibuſlibet indiſcriminatim, ſed obtemperantibus ſibi, vt habes in Epiſtola ad Hebræos, Chri-
Heb. 5. ſtus factus eſt cauſa ſalutis æternæ. Vt autem hæc pax, quam Euangelium nuntiat, inuiolata perſeueret, neceſſe eſt nullum dare locum peccato, quia non eſt pax impijs, ſed viuere congruenter
Eſai. 48. & 57. diuinæ voluntati, quam nobis luculenter exprimit Chriſtus in Euãgelio. Veriſsimè enim dixit Propheta, Pax multa diligentibus legé tuã Dñe.
Pſal. 118. *In omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poßitis omnia tela nequißimi ignea extingere.* Magnũ præſidium eſt fides vera, fides viua, qua diaboli ignitæ tentationes facilè eliduntur: ſed nemo hæc accipiat de ſterili illa fide, quam habent etiam mali. Fides ignita & feruens ſit oportet, qua ignea ſatanæ iacula retundantur. Ignitæ ſunt cupiditates, quas ſatanas immittit in pectora hominum: obijciatur illis ſcutum fidei, & extinguũtur. Feruet in carne libido, adſit fides, ſtatuat ob oculos æſtuantis gehennæ ignem inextinguibilem, vermem nunquam morienté, ipſius Dei omnia contemplantis præſentem vultum, ampliſsimas Dei promiſsiones, ſi peccato nõ conſentiamus, peccati turpitudinem, & id genus alia, maximè verò patientem pro nobis Chriſtum filium Dei, & omnibus pœnis miſerabiliter excruciatum, vt nos à peccato eximeret: & ſi adſit ſedulitas, haud dubiè abſcedet turpiter confuſus inimicus. Idem de alijs quoque tentationibus ſentiendum eſt. *Et galeã ſalutis aſſumite.* Spem intelligit, quæ futurorum expectatione bonorum erigit nos, & facit conſtanter obluctari peccato, & feruere ac lucere in operibus bonis, ne qua ex parte inimico in nos aditus pateſcat. *Et gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei.* Videmus certè ipſum Dominũ Saluatorem, cùm à ſatana inſidioſiſsimè tentaretur, hoc gladio vel maximè illum retudiſſe. Porrò qui hoc ſe Dei verbo tueri volunt, oportet vt etiam amore illud complectantur, vt poſsint dicere cũ Propheta: Ignitum eloquiũ tuum vehementer, & ſeruus tuus dilexit illud. D. Auguſtinus in Pſalmum 34. Concione 1. ſic habet: Dicit quodam loco arma noſtra Apoſtolus ſcutum fidei, & galeam ſalutis, & gladium ſpiritus, quod eſt verbũ Dei. Armauit nos talibus armis, qualibus auditis, laudabilibus & inuictis, inſuperabilibus & ſplendidis, ſpiritalibus ſanè atq; inuiſibilibus, quia & hoſtes inuiſibiles expugnamus. Si vides hoſtem tuum, videantur arma tua. Armamur earum rerũ fide, quas non videmus, & ſternimus hoſtes quos non videmus. Veruntamen chariſsimi arma iſta ne putetis ſic eſſe, vt quaſi quod ſcutum eſt, ſemper ſcutum ſit: aut quod galea eſt, ſemper galea ſit: aut quod lorica eſt, ſemper lorica ſit. Tamen ipſum Apoſtolum videmus dixiſſe quodam loco loricam fidei, & alio loco dixiſſe, ſcutum fidei. Ergo ipſa fides & lorica poteſt eſſe & ſcutum. Scutum ergo eſt, quia tela inimicorum excipit & repellit: lorica eſt, quia interiora tua transfigi non ſinit. Hæc Auguſtinus. Habemus arma, armemur illis, vt diuina muniti virtute, hoſtibus omnibus ſuperiores euadamus, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, cui eſt cum patre & Spirituſancto honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

DOMINICA EADEM,

Ioan. IIII.

In illo tempore: Erat quidam regulus, cuius filius infirmabatur Capharnaum: Hic cùm audiſſet quia Ieſus veniret à Iudæa in Galilæam, abijt ad eum, & rogabat eum vt deſcenderet, & ſanaret filium eius, Et reliqua.

Homilia beati Gregorij Papæ.

LEctio ſancti Euangelij, quam modò fratres audiſtis, expoſitione nõ indiget. Sed ne hanc taciti prǽteriſſe videamur, exhortando potiùs quàm exponédo, in ea aliquid loqua-

quamur. Hoc autem vobis ſolummodò de expoſitione video eſſe requirendum, cur is qui ad ſalutem filio petendam venerat, audiuit: *Niſi ſigna & prodigia videritis, non creditis.* Qui enim ſalutem filio quærebat, proculdubiò credebat. Neq; enim ab eo quæreret ſalutem, quem non crederet ſaluatorem. Quare ergo dicitur, Niſi ſigna & prodigia videritis, non creditis, qui antè credidit, quàm ſigna videret? Sed mementote quid petijt, & apertè cognoſcetis, quia in fide dubitauit. Popoſcit namq; vt deſcenderet, & ſanaret filium eius. Corporalem ergo Domini præſentiam quærebat, qui per ſpiritum nuſquam deerat. Minùs itaq; in illum credidit, quem non putauit ſalutem poſſe dare, niſi præſens eſſet & corpore. Si enim perfectè crediſſet, proculdubiò ſciret quia non eſſet locus, vbi non eſſet Deus. Ex magna ergo parte diffiſus eſt, qui † virtutem non dedit maieſtati, ſed præſentiæ corporali. Et ſalutem itaque filio petijt, & tamen in fide dubitauit: quia eum ad quem venerat, & potentem ad curandum credidit, & tamen morienti filio eſſe abſentem putauit. Sed Dominus qui rogatur vt vadat, quia non deſit vbi inuitatur indicat: ſolo iuſſu ſalutem reddidit, qui voluntate omnia creauit. Qua in re hoc eſt nobis ſolerter intuẽdum, quòd ſicut euangeliſta alio teſtante didicimus, centurio ad Dominum venit, dicens: Domine, puer meus iacet paralyticus in domo, & malè torquetur. Cui à Ieſu protinùs reſpondetur: Ego veniam & curabo eum. Quid eſt quòd regulus rogat vt ad eius filium veniat, & tamen ire corporaliter recuſat: ad ſeruum autem centurionis non inuitatur, & tamen ſe corporaliter ire pollicetur? Reguli filio per corporalem præſentiam non dignatur adeſſe, centurionis ſeruo non dedignatur occurrere. Quid eſt hoc, niſi quòd ſuperbia noſtra retunditur, qui in hominibus non naturam, qua ad imaginem Dei facti ſunt, ſed honores & diuitias veneramur? Cumque penſamus quæ circa eos ſunt, profectò interiora minimè peruidemus: dum ea conſideramus quæ in corporibus deſpecta ſunt, negligimus penſare quod ſunt. Redemptor verò noſter vt oſtenderet, quia quæ alta ſunt hominum, ſanctis deſpicienda ſunt, & quæ deſpecta ſunt hominum, deſpicienda non ſunt: ad filium reguli ire noluit, ad ſeruum centurionis ire paratus fuit. Increpata eſt ergo ſuperbia noſtra, quæ neſcit penſare homines propter homines: ſola (vt diximus) quæ circumſtant hominibus, penſat: naturam non aſpicit, honorem Dei in hominibus non agnoſcit. Ecce ire non vult filius Dei ad filium reguli, & tamen venire paratus eſt ad ſalutem ſerui. Certè ſi nos cuiuſpiam ſeruus rogaret, vt ad eum ire deberemus, protinùs nobis noſtra ſuperbia in cogitatione tacita reſponderet, dicens: Non eas, quia temetipſum degeneras: Honor tuus deſpicitur, locus vileſcit. Ecce de cælo venit, qui ſeruo occurrere in terra non deſpicit: & tamen humiliari in terra contemnimus, qui de terra ſumus. Quid verò apud Deum vilius, quid eſſe deſpectius poteſt, quàm ſeruare honorem apud homines, & interni teſtis oculos non timere? Vnde & in ſacro euangelio ad Phariſæos ait: Vos eſtis qui iuſtificatis vos coram hominibus, Deus autem nouit corda veſtra: quia quod hominibus altum eſt, abominabile eſt apud Deum. Notate fratres, notate quod dicitur. Si enim quod hominibus altum eſt, abominabile eſt apud Deum: cordis noſtri cogitatio tantò apud Deum in imo eſt, quanto hominibus in alto. Et humilitas cordis noſtri tanto apud Deum in alto eſt, quanto hominibus in imo. Deſpiciamus ergo ſi quid boni gerimus: nulla nos noſtra inflet operatio: non rerum abundantia, non gloria extollat. Si quibuſlibet bonis affluentibus intùs intumeſcimus, Deo deſpecti ſumus. Quo contrà Pſalmiſta de humilibus dicit: Cuſtodiens paruulos Dominus. Qui quia paruulos humiles appellat, poſtquam ſententiam protulit, conſilium ſubiungit. Nam quaſi quæreremus, quid ipſe ad hæc faceret, adiunxit: Humiliatus ſum, & liberauit me. Hæc ergo cogitate fratres, hæc tota intentione penſate. Nolite in proximis veſtris mundi huius bona venerari. Hoc propter Deũ honorate in hominibus, quibus tamen commiſsi non eſtis, quòd facti ſunt ad imaginem Dei: quod tũc proximis verè ſeruatis, ſi apud voſmetipſos priùs in corde nõ intumeſcitis. Nam qui ſe adhuc pro rebus tranſitorijs extollit, neſcit in proximo venerari quod maneat. Nolite ergo in vobiſmetipſis penſare quod habetis, ſed quid eſtis. Ecce mundus qui diligitur, fugit. Sancti iſti ad quorũ tũbam conſiſtimus, florentem mundum mentis deſpectu calcauerunt. Erat vita longa, ſalus continua, opulentia in rebus, fœcunditas in propagine, tranquillitas in diuturna pace. Et tamen cùm in ſeipſo floreret, iam in eorum cordibus mundus aruerat. Ecce iam mũdus in ſeipſo aruit, & adhuc in cordibus noſtris floret. Vbiq; mors, vbiq; luctus, vbiq; deſolatio. Vndiq; percutimur, vndiq; amaritudinibus replemur: & tamen cæca mente carnalis concupiſcentiæ ipſas eius amaritudines amamus, fugientem ſequimur, labenti inhæremus. Et quia labentem retinere nõ poſſumus, cum ipſo labimur, quem cadentem tenemus. Aliquando nos mundus delectatione retraxit à Deo: nunc tantis plagis plenus eſt, vt ipſe nos iam mundus † inuitet ad Deum. Penſate ergo quia nulla ſunt, quæ temporaliter currunt. Finis temporalium oſtendit, quàm nihil ſit quod tranſire potuit. Caſus rerum indicat, quia res tranſiens, & tunc propè nihil fuit, cùm ſtare videretur. Hæc ergo fratres chariſsimi ſollicita conſideratione penſate, in æternitatis amore cor figite: vt dum terrena culmina adipiſci contemnitis, perueniatis ad gloriam quam per fidẽ tenetis, per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrũ, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit &c.

[Margin notes: Reguli diffidentia. — † maiorem. — Matth. 8. — Chriſtus ſeruũ Centurionis viſitare vult, non filium Reguli. — Luc. 16. — Superbia vitanda. — Pſal. 114. — Sancti etiã florentem deſpexerũt mundum. — † mittat.]

EADEM DOMINICA, Ioan. IIII.

In illo tempore: Erat quidam regulus, cuius filius infirmabatur Capharnaum. Et reliqua.

Homilia Erici.

Iudicia Dei cõprehendi non poſſunt.

DIuina iudicia quàm ſint incomprehenſibilia, quamque inſcrutabilia, quantumque ab humanis iudicijs longè diſtantia, cùm in omnibus diuinæ ſcripturæ locis, tum vel maximè in præſenti euangelij lectione valemus aduertere. Ecce enim ſicut ſubſequens ſermo huius lectionis indicat, rogatus Dominus & redemptor vt ad reguli filium pergeret inuiſendũ, ire noluit, cùm tamen alibi ad centurionis ſeruum etiam illo renitente, & indignum ſe re-
Matt. 8. clamante, venturum ſe promittere dignatus ſit. Quis autem ignorat regulum maioris eſſe poteſtatis, quàm centurionem? Sed apud omnipotentem Deum (cuius iudicia aliquãdo occulta ſunt, ſemper autem vera) plùs fides centurionis valuit quàm purpura reguli. Sic quondam Dauid puer
1. Reg. 16. maioribus, & quantum ad hominum iudicia pertinet, prudentioribus fratribus reprobatis, ad regnum eligitur: & in fine ſeculi non oratores & nobiles, ſed piſcatores & ignobiles à Domino ad apoſtolatum vocantur. Hanc diuinorum iudiciorũ ſubtilitatem Pſalmiſta conſi-
Pſal. 35. derans, aiebat: Iudicia tua Domine, abyſſus mul-
Pſal. 18. ta. Et iterùm: Iudicia Domini vera, iuſtificata in
Eſa. 11. ſemetipſa. Et Eſaias de Chriſto præcinit: Non ſecundùm viſionẽ oculorũ iudicabit, neque ſecundùm auditum auriũ arguet. Sed hæc ſuo in loco meliùs videbuntur, quæ nos breuiter prælibaſſe non piguit: nunc ad exponendam ſancti Euangelij lectionem accedamus. *Erat quidam regulus, cuius filius infirmabatur Capharnaum.* Regulus per diminutionem nominis, quod eſt rex, dicitur, paruus videlicet rex, nec magna poteſtate ſublimis. Quod nomen benè iſti congruit, qui filio ſalutem popoſcit: quia videlicet non plenam, ſed diminutam fidem habuiſſe probatur. Capharnaum autem ciuitas eſt Galilææ prouinciæ, in qua Dominus multa miracula oſtendit, in qua etiam infirmus iacebat iſtius reguli filius. Hic
Ioan. 2. ergo audiens Dominũ aduenire à Iudæa in Galilæam, vbi nuper aquam in vinum conuerterat, abijt ad eum, rogaturus pro ſanitate filij morientis. Quanuis enim omnis terra duodecim tribuũ, in qua Iudæi habitabant, Iudæa generaliter appellaretur, præcipuè tamen ac ſingulariter illa pars regni Iudæorum, in qua duæ tribus cõſiſtebant, Iudæ ſcilicet & Beniamin, Iudæa vocabatur. A qua parte veniente Domino, acceſsit ad eum iſte regulus, rogans vt deſcenderet & ſanaret filium eius. Quare? Incipiebat enim mori, id eſt, vrgebat eum vicina mors. *Dicit ergo Ieſus ad eum: Niſi ſigna & prodigia videritis, non creditis.* Signa dicuntur eò, quòd ſignificent aliquid: prodigia verò quaſi porrodicia, eò quòd porrò, id eſt, longè prætendant aliquid. Conſtat profectò Iudæos quaſi ex natura inſitam hanc conſuetudinem habuiſſe, vt quibuſcunq; rebus, licet diuinis, fidẽ non niſi per ſigna commodarent. *1. Cor.*
Vnde & Apoſtolus Paulus dicit: Iudæi ſigna petunt. Sed quærendũ videtur, cur Dominus huic regulo dicat, Niſi ſigna & prodigia videritis, nõ creditis, cùm ille antè crediderit, quàm ſignum videret. Quomodò non crederet, qui ſalutem filio popoſcit? Sed ſi attendamus quid petijt, apertè cognoſcimus, quia non plenæ fidei fuit. Popoſcit nanq; Dominũ vt deſcẽderet, & ſanaret filiũ eius: & ſic præſentiam corporalẽ expetijt, quaſi ſalutẽ in filio operari non poſſet, niſi præſens corpore fuiſſet. Qui ſi perfectè credidiſſet, proculdubiò ſciret non eſſe locum, vbi non eſſet Deus. Arguit itaq; hominem in fide tepentem, & tentare cupientem in ſanitate filij ſui quis eſſet, aut quantùm poſſet. *Dicit ad eum regulus: Domine, deſcende priuſquàm moriatur filius meus.* Vrgebat eum infirmitas filij, & ideò in precibus perſeuerans, poſtulat illi ſalutem. *Dicit ei Ieſus: vade, filius tuus viuit.* Sicut alio Euangelio narrante didicimus, *Matt. 8.*
centurio ad Dominum venit, dicens: Domine, puer meus iacet paralyticus in domo, & malè torquetur. Cui reſpondit Dominus: Ego veniã, & curabo eum. Centurio eſt, qui centum militibus præeſt. Cùm ergo maioris dignitatis ſit regulus quàm cẽturio, vigilanter intuendũ eſt, cur ad filium reguli rogatus corporaliter ire recuſat, ad ſeruum verò centurionis etiam non rogatus ſe pergere pollicetur. Filio reguli nõ dignatur adeſſe, ſeruo centurionis non dedignatur occurrere. Sed in hoc facto, ſola humilitate, quæ nobis in redemptore noſtro ſemper imitanda proponitur, ſuperbia noſtra ſpecialiter retunditur, qui in hominibus non naturam, qua ad imaginem Dei facti ſunt, ſed honores & diuitias veneramur. Vt enim oſtenderet redemptor noſter, quia quæ alta ſunt hominibus, hoc eſt, dilectoribus huius ſeculi, electis deſpiciẽda ſunt, & quæ deſpecta hominibus videntur, ſanctis deſpicienda non ſunt, ad filiũ reguli noluit ire, ad ſeruũ verò centurionis ire paratus fuit. *Credidit homo ſermoni, quẽ dixit ei Ieſus, & ibat.* Ex hoc iam apparet, quantum profecerit iſte ex increpatione ſaluatoris. quia enim Dominus dixerat ei: Niſi ſigna & prodigia videritis, non creditis, ſtatim vt audiuit à Domino, Vade, filius tuus viuit, continuò credens ibat. *Iam autem eo deſcendente, ſerui ei occurrerunt & nunciauerunt, dicentes: quia filius eius viueret. Interrogauit ergo horam ab eis in qua meliùs habuerat, & dixerunt ei: Quia heri hora ſeptima reliquit eum febris.* Non eſt vacuum à magno myſterio, quòd filium reguli euangeliſta narrat ſeptima hora ab infirmitate dimiſſum. Nõ ſolùm enim miracula Chriſti quæ cor-

corporaliter geſsit, miracula nobis exiſtunt, ſed etiam in ipſis operibus ſuis ſecreta ſunt myſteria conſideranda. Septenarius numerus ſacratus eſt donis ſpiritus ſancti, quoniam omnia dona ſpiritualia, quæ à Deo cunctis fidelibus largiuntur, eodem ſeptenario numero comprehenduntur. Septem enim ſunt virtutes ſpiritualium donorum, quibus vita & ſtatus hominum in præſenti vita decentiſsimè ornatur, ſapientia videlicet, intellectus, conſilium & fortitudo, ſcientia, pietas, ac timor Domini. Sine gratia enim Dei nec ſapiens quis eſſe poteſt, nec intelligens, nec conſiliarius, nec fortis, nec eruditus, nec pius, nec plenus timore Domini. Quæ dona quia non aliter quàm gratia ſancti ſpiritus homini tribuuntur, merito etiam ipſe ſpiritusſanctus, qui nihil eſt aliud quàm verus Deus, eiſdem nominibus nuncupatur. Sicut enim filius à patre procedens vocatur leo propter fortitudinem, ouis propter innocentiam, oſtium quia per ipſum introimus ad patrem, lux quia illuminat omnem hominẽ: vocatur & veritas atq; reſurrectio, multisq; alijs nominibus ſecũdùm quaſdam proprietates: ita quoque & ſpiritusſanctus procedens à patre ſimul & filio, his ſeptem nominibus propriè appellatur, ſapientia ſcilicet, intellectus, conſilium, fortitudo, ſcientia, pietas, atque timor. Vnde & ſeptiformis gratiæ dicitur, propter myſterium ſeptenarij numeri, in quo ſumma perfectio intelligitur. Eſt enim compoſitus ex ternario & quaternario. Habet nanq; in ternario ſignificationẽ ſanctæ Trinitatis, in quaternario, euangelij. Siue enim tres per quatuor, aut quatuor per tres multiplicentur, ad duodenariũ numerum conſurgit, quem etiam conſtat eſſe perfectiſsimũ, quia myſterium ſanctæ Trinitatis, & doctrina Euangelij per duodecim apoſtolos in quatuor mundi partes, orientem ſcilicet & occidentem, ſeptentrionem ac meridiem deriuata eſt. Sunt quoq; quatuor mundi elementa, & quatuor orbis (vt dictũ eſt) climata, totidemq; anni tempora, quatuor etiam, quibus Eccleſia ſubſiſtit, habentur euangelia. Poſſumus quoq; ternarium numerum ad interiorem noſtrum referre hominem, hoc eſt, ad animam, quæ triplicis eſt naturæ. Eſt enim iraſcibilis, concupiſcibilis, & rationabilis. In vnaquaque etiam rationali anima tria inſunt, memoria, ingenium & intellectus. Spiritũ quoq; ſanctum ſuper Dominũ corporaliter requieturũ, Eſaias propheta cùm de Chriſto prophetaret, prædixit: Egredietur, inquiens, virga de radice Ieſſe, Dominus videlicet Ieſus Chriſtus de ſtirpe Dauid: & requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini, ſpiritus ſapiẽtiæ & intellectus, ſpiritus conſilij & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis, & replebit eum ſpiritus timoris Domini. Ipſe enim ſpiritus requieuit ſuper Dominũ Ieſum Chriſtum, quia in eius corpore omnis plenitudo diuinitatis pleniſsimè habitauit, nequaquàm per partes, vt in cæteris ſanctis, quibus alijs datur ſermo ſapiẽtiæ, alijs ſermo ſcientiæ, alijs gratia virtutum, & cæteris quibus vnicuiq; datur ſecundùm mẽſuram fidei: ſed pleniſsimè requieuit ſuper eum, & perpetua manſit habitatione. *1. Cor. 12.* Quia igitur per ſeptenariũ numerum ipſe ſpiritusſanctus deſignatur, à quo & per quem omnis ſanitas, omnis fortitudo, atque vniuerſa dona ſpiritualia cunctis fidelibus largiuntur, rectè ſeptima hora diei filius reguli ſanitati redditus ab euangeliſta refertur: quia quæcunq; ſanitas, ſiue in corpore, ſiue in anima datur, eodem ſpiritu largiẽte tribuitur, qui per eundem ſeptenarium numerum deſignatur. Benè ergo ſeptima hora filius reguli ſanatus eſt, quia tunc perfectam ſanitatem totus homo conſequitur, cùm creatura creatorem ſuum agnouerit, eique ſe digna humilitate ac ſeruitute ſubdiderit. *Perfectá hominis ſanitas.* Hic enim eſt ordo rectiſsimus, vt anima Deo, corpus verò ſpiritui mancipetur. Idẽ quoque ſeptenarius numerus donis ſeptiformis ſpiritus ſacratus eſt, in quo, & per quem vera hæc ſanitas, & remiſsio omnium peccatorum tribuitur. *Cognouit ergo pater, quia illa hora erat, in qua dixit ei Ieſus: Filius tuus viuit: & credidit ipſe, & domus eius tota.* *Ioan. 4.* In hoc eodem euangeliſta paulò ſuperiùs legimus, quòd prædicante Domino in Samaria, ad vocem mulieris dicentis: Venite & videte hominem, qui mihi omnia dixit quæcunque feci, plurimi Samaritanorũ abſque vllius ſigni viſione ſolo ſermone in illum crediderunt. Ad iſtud autem tam magnum miraculũ in Iudæa patratũ, ſolus regulus cum domo ſua credidit. Et hoc eſt, quod Dominus ſuprà dixerat: Niſi ſigna & prodigia videritis, non creditis. In quo etiam facto præfigurabatur, quòd paucitas Iudeorũ eſſet in Deum croditura, & multitudo gentium ad fidem ventura. *Iudæi pauci in Chriſtũ crediderunt.* Iudæi nempe ipſum filium Dei ſigna facientem viderunt, apoſtolos illius prædicatores & magiſtros habuerunt, & tamen pauci ex eis fidei iugo colla ſubmiſerunt, cæteris in infidelitate perſiſtentibus. *Gentiles innumeri.* Porrò gentium populus etſi Chriſtum in carnis infirmitate poſitum, miracula operantem videre non potuit, ſola tamen prædicatione apoſtolorum contentus, penè totus ſacræ fidei acquieuit. Proinde illis tormentis perpetuis ob infidelitatem condemnatis, nobis, ſi quod fide credimus, operibus exornemus, æterna beatitudo repromittitur, dicente nobis ſaluatore: Beati qui non viderunt, & crediderunt. *Ioan. 20.* Perfecta nanque Iudæorum conuerſio circa finem ſeculi implenda eſt, quando ad prædicationem Eliæ & Enoch cõuertentur corda patrum in filios, & corda filiorum ad patres eorum, & adimplebitur quod ait Apoſtolus: *Rom. 11.* Cùm plenitudo gentium intrauerit, tunc omnis Iſrael ſaluus fiet. *Eſa. 10.* Et Eſaias: Si fuerit numerus filiorum Iſraël quaſi arena maris, reliquię ſaluę fient. Et iterùm: In veritate conuertentur. *Ibid.* Quod ipſe præſtare dignetur, qui viuit & regnat, &c.

EADEM DOMINICA, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Erat quidam regulus, cuius filius infirmabatur Capharnaum, &c. Ioan. 4.

DIgni ſunt reges, qui exaudiantur: nulli ita Deo familiares ſunt, ſicut boni reges. Valdè bonam ſignificationem tenent reges in diuina ſcriptura. Omnis enim homo qui ſe-
† for. viriū ipſum, & † virtutum exercitum qui in eo eſt, honeſtè ſapienterque diſponit & regit, vera definitione rex dici poteſt. Si ergo teipſum & familiam tuam benè regere & diſponere vis, cuſtodi ſenſus corporis tui, neque eos per illicita vagari
Pſal. 118. permittas. Ipſi enim duces ſunt, & in tota domo obtinēt principatum. Auerte igitur oculos tuos,
Iob. 31. ne videant vanitatem. Dic ſimul cum viro iuſto:
Pſal. 24. Pepigi fœdus cum oculis meis, ne de virgine cogitarem. Audi etiam quid Pſalmiſta dicat: Oculi mei ſemper ad Dominum, quia ipſe euellet de laqueo pedes meos. Qui enim ſemper oculos ad Deum habent, vana videre non deſiderant. Sic ergo regitur viſus. Sed quid dicam de auditu? Nam & ipſe regendus eſt. Claude igitur aures tuas, ne detractionibus pateant, ne verba vana & inutilia libenter audiant: aperi eas ad E-
Pſal. 44. uangelium, aperi eas ad verbum Dei. Ideò enim Pſalmiſta dicit: Audi filia & vide, & inclina au-
Matt. 11. rem tuam. Ideò & Dominus ait: Qui habet au-
Eſa. 1. res audiendi, audiat. Ideò & Eſaias dicit: Audi cęlum, & auribus percipe terra, quoniam Dominus loquutus eſt. Lingua quoque regimine indi-
Prou. 18. get: quam qui non regit, rex dici non debet. Qui
Iac. 3. enim cuſtodit linguam ſuam, cuſtodit & animā ſuam: mors & vita in manu linguę. Qui in verbo non offendit, hic perfectus eſt vir. Si quis putat ſe
Iac. 1. religioſum eſſe, non refrenans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuum, huius vana eſt religio.
Pſal. 38. Vnde Pſalmiſta ait: Dixi cuſtodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea. Os quoque niſi cuſtodiatur, in multis peccat. Peccat enim in crapula & ebrietate. Quod quidem ſi primi parentes benè cuſtodiſſent, de ligno vetito non comediſſent. Hoc autem Dominus nos regere docuit, qui diabolo malè ſuadenti reſpondit: Non
Matt. 4. in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo Dei. Hoc & Apoſtolus benè regebat, qui ait: Nunquam commune & immundum introiuit in os
Act. 10. meum. Regamus & manus, vt pauperibus aperiantur, & ad furtum & rapinam non extendantur. Tales manus notabat propheta, quum
Eſa. 1. diceret: Manus veſtræ ſanguine plenæ ſunt. Regamus & pedes, ne currant ad effundendum ſanguinem, ſed potiùs ſemper ſint parati ad euangelizandum pacem, ad euangelizandum bona, vt calcare valeant ſuper ſerpentes & ſcorpiones. De Ioan. 13.
pedibus nanque Dominus ait: Qui lotus eſt, non indiget niſi vt pedes lauet. De pedibus & Ec- Cant. 5.
cleſia dicit: Laui pedes meos, quomodò inquinabo illos? Sic igitur reguntur corporis ſenſus. Sed quid de interiori familia dicam? Et ipſa quidem regimine indiget. Vnde Pſalmiſta ait: Proba Pſal. 25.
me Domine, & tenta me, vre renes meos & cor Pſal. 50.
meum. itemque: Cor mundum crea in me Deus, & ſpiritum rectum innoua in viſceribus meis. Ex corde enim (ait Dominus) exeunt cogitatio- Matt. 15.
nes malæ, homicidia, adulteria, furta, periuria, fornicationes, blaſphemiæ: hæc ſunt quæ coinquinant hominem. Ideò rationale ſuper cor & Exod. 28.
ſuper pectus epiſcopi ponitur, vt benè regatur & cuſtodiatur. Nemo igitur ſe regem non eſſe dicat, qui tantas habet ad regendum familias. Tales itaque reges iſte regulus ſignificabat, qui ad Chriſtum acceſsit pro filio rogaturus. Et fortaſſe ideò non rex, ſed regulus dicitur, quia nondum perfectè credebat. Vnde & Dominus ait: *Niſi ſigna & prodigia videritis, non creditis.* Si enim perfectè crediſſet, filius eius infirmus non fuiſſet. Quid enim per filium eius, niſi ſpiritum eius & niſi animam eius intelligamus? Hic autē filius reguli, id eſt, anima reguli, infirmabatur Capharnaum, quæ villa conſolationis interpre- Gal. 5.
tatur. Mala villa, mala conſolatio. Hæc villa, caro eſt, in qua anima infirma iacet, & inde magis infirmatur, quia non benè conſolatur. Spiritus enim (ait Apoſtolus) concupiſcit aduerſùs carnem, caro autem aduerſùs ſpiritum. Vult autem conuerti, & ad pœnitentiam redire: ſed dicit caro, & quaſi conſolando dicit: Noli adhuc, expectemus vſque cras, conſilio faciamus, iuuenes ſumus, multum nobis temporis reſtat: meli- Eccl.
us eſt non vouere, quàm vota non reddere. Sic loquitur Capharnaum, ſic loquitur caro, ſic loquitur villa conſolationis. Benè quidem loqui videtur, ſed non benè loquitur. Vnde & Salomon: Ne tardes (inquit) conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem: qui enim dedit hodiernum diem, non promiſit dubium cras. Imitare igitur iſtum regulum, ô homo, quicunque es, cuius anima infirmatur: feſtina ad Ieſum, vade ad medicum, roga eum vt deſcendat, roga vt tibi condeſcendat, roga vt tibi peccata tua dimittat, roga vt ſanet animam tuam & liberet eam à morte ſua: caue ne iaceat in Capharnaum, noli eam malè conſolari & morti eam perpetuæ ſubiugare: noli ſigna & prodigia quærere, crede tantùm, & ſaluus eris. Inſta ſimul cum regulo, inſta & dic: *Domine, deſcēde priuſquam moriatur filius meus.* hoc enim ſi feceris, audies & tu à piiſsimo Domino, quod ille regulus tunc audire meruit: *Vade* (inquit) *filius tuus viuit.* Verum eſt igitur, & ſi- Ezech. 18.
ne dubio verum eſt, quia peccator quacunque hora cōuerſus fuerit & ingemuerit, vita viuet & non morietur. Non enim dixit, *Viuet*, ſed *viuit*: quia vna eademq; hora & pœnitētia naſcitur, &

vita

vita datur. *Credidit homo ſermoni, quem dixit ei Ieſus, & ibat.* Iam non regulus, ſed rex iſte dicendus eſt. regulus erat quando venit, ſed rex & plenus fide recedit. Credidit enim Abrahã Deo, & reputatur ei ad iuſtitiã. Omnia poſsibilia ſunt credenti. *Iam autem eo deſcendente, ſerui occurrerũt ei, & nunciauerunt, dicentes quia filius eius viueret. Interrogabat ergo horam ab eis in qua melius habuerat. Et dixerunt ei: Quia heri hora ſeptima reliquit eum febris.* Iſti ſerui, epiſcopi & ſacerdotes mihi eſſe videntur, qui peccatori ad pœnitentiam conuerſo, vitam nunciant & ſanitatem promittunt. Omnium enim ſerui ſunt, qui omnibus ex debito ſeruiunt. Vnde & Romanus epiſcopus, epiſcoporum omniũ maximus, ſeruum ſeruorum Dei in ſuis epiſtolis ſe eſſe ſcribit. Neq; enim vacat à myſterio, quòd ſeptima hora puerum febris reliquiſſe dicitur. Septima nanque hora, & ſeptima dies, hæc ætas vltima eſt: de qua Apoſtolus ait: Nos ſumus, in quos fines ſeculorum deuenerunt. Hac autem ſeptima hora ad ſanandum & viuificandũ Dominus venit. Ante hanc autem horam nemo ſanabatur. Quicunque itaq; ſanatur, hac & nõ alia ſanatur. *Cognouit ergo pater, quia illa hora erat, in qua dixit Ieſus: Filius tuus viuit: & credidit ipſe, & domus eius tota.* Cognoſcamus igitur & nos, firmiterque credamus, quia in hac hora, in hoc tempore præfinito, in hoc tempore ante tempora prædeſtinato, venit Ieſus: & pro nobis paſſus, præcepit vt viuamus, & vlteriùs non moriamur, ſed ſani & immortales ad regna cæleſtia transferamur. Qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Gen. 15. *Mar. 9.* *Romanus Pontifex, omnium maximus Epiſcopus.* *1. Cor. 10.*

DOMINICA XXIII. POST PENTECOSTEN,
In Epiſtolam Concio exegetica.

EX Epiſtolæ ad Philippenſes cap. 1. hodiè nobis lectio depromitur, quę inter cętera perſpicuè declarat, quantoperè Apoſtolus ſitierit animarum ſalutem. Hinc illæ in eius omnibus Epiſtolis ignitæ & aſsiduæ adhortationes ad pietatem: quia ſciebat ſatis non eſſe ad ſalutem, benè inchoaſſe, ſed oportere etiam perſeuerare vſq; in finem. Ardua res virtus eſt, & cum labore ac diligentia multa obtinenda: nec tamen etiam tum, cùm parta eſt, licet eſſe plus æquo ſecuris: ſed ſemper in ſtatione permanendum eſt, nunquàm non occaſionem nocendi captantibus illis atrociſsimis ſalutis noſtræ inimicis, qui per omnem orbem terrarum latè ſua tendunt retia, animasque innumeras proh dolor capiunt, captaſque deuorant horrendum in modum. Sed ad Apoſtolicam lectionem veniamus. *Confidimus in Domino Ieſu, quia qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet vſque in diem Chriſti Ieſu.* A Deo certè eſt & initium bonæ voluntatis, & conſummatio boni operis. Sine me nihil poteſtis facere, ait ipſe Dominus in Euangelio. Sed hic iam videndum eſt, ne ſic omnia expectemus à Deo, vt nos interim deſides ac ſupini ſtertamus. Gratia Dei, ſine qua nihil poſſumus, parata eſt omnibus. Cur igitur non omnes eam amplectuntur? Vitio proculdubiò ſuo multi gratiam oblatam negligunt, quidam etiam reſpuunt & repellunt, quales ſunt illi, qui ſic huic mundo & vitæ huius voluptatibus dediti ſunt, vt nec audire quidem ſuſtineant ſalutares adhortationes. Itaque Apoſtolus etiam perfectum diſcipulum Timotheum hortatur, ne negligat gratiam Dei. Nam ſi nos gratiæ cooperari nolimus, ſed prauis obſequi propenſionibus carnis & ſenſuum, citò nos inueniemus gratia deſtitutos. Porrò vbi adeſt ſtudium & diligentia, ibi ſanè non modò non ſe ſubtrahit, ſed largiùs etiam communicat gratia, & fit animus in dies ſeipſo robuſtior, maiori ſcilicet gratia in dies accedente. Poteſt hoc etiam multis ſcripturæ exemplis doceri, niſi res per ſe notiſsima, non tam probatione haberet opus, quàm ſolicitudine, tum ne gratia priuemur, tum vt in ea creſcamus. Ambroſius hunc locum exponens, Securus, inquit, de bonitate & iuſtitia Dei Apoſtolus, & de horum fide non ambigens, confidit quòd Dei auxilijs adiuti, perſeueraturi ſint in fide vſque ad diem Domini, in quo remunerandi ſint perſiſtentes in fide. Nec aliud debuit de his ſentire, quos ſemper inflexibiles in deuotione Dei expertus eſt, tam directum & infatigabilem eorum curſum videns, vt cogitaret dignos hos ſibi participes gaudij eſſe. Sic Ambroſius. Poſſumus verò ex hoc loco etiam operum bonorum colligere dignitatem & meritum, quippe quæ Deo operante fiant in nobis & per nos. Sic etiam alibi idem ait Apoſtolus: Deus eſt, qui operatur in vobis & velle & perficere pro bona voluntate. Ne ergo deſimus gratiæ Dei, ſed vigilemus & audiamus quid loquatur in nobis Dominus Deus, & voluntati eius morem geramus, ne ſi ſe ſubtrahat iratus, nos deficiamus. Multi gratiam ore iactitant, & moribus profligant. Diem autem Chriſti hic Apoſtolus vocat ſupremum mundi diem, quo venturus eſt Chriſtus ad iudicandos viuos & mortuos. *Sicut eſt mihi iuſtũ hoc ſentire pro omnibus vobis, eò quòd habeam vos in corde, & in vinculis meis. & in defenſione, & confirmatione Euangelij, ſocios gaudij mei omnes vos eſſe.* Multum hic deſiderij oſtendit, inquit Chryſoſtomus: ſiquidem in corde illos habuit, & in ipſo carcere vinctus, Philippenſium recordatus eſt: id quod non modicum exprimit virorum iſtorum encomium. Neque enim præſumptionis eſt ſancti huius dilectio, ſed iudicij rectarumque rationum. A Paulo itaque adeò vehementer diligi, indicium eſt, magnum quendam & admirabilem eſſe. Et in defenſione mea, inquit, & confirmatione Euangelij.

.1. *Ioan. 15.* *Multi gratiam Dei repellunt.* *1. Tim 4.* *Operũ dignitas & meritum.* *Philip. 2.* *Pſal. 84.*

gelij. Et quid mirũ, ſi in carcere illos in corde ſuo habuit? Neq; tum temporis, inquit, cùm carcerem defenſurus me ingreſſus eſſem, memoria mea excidiſtis. Adeò quippe violentus eſt amor ille ſpiritalis, vt nullo tempore cedat, ſed perpetuò amantis adhæreat animo, nullique tribulationi ſiue dolori permittat, vt animum hunc vincat. Quemadmodùm enim in fornace Babylonica flamma adeò vehementer in ſublime lata, ros quidam beatis illis pueris erat: ita & amicitia diligentis Deoq; placentis animum nacta, omnem flammam excutit, roremq; ex illa mirabilẽ efficit. *Et confirmatione Euangelij.* Igitur vincula confirmatio erant Euangelij. Igitur erant ipſius defenſio. Admodùm rectè. Nam ſiquidem vincula detrectaſſet, impoſtorem agi videri poterat. Cùm verò nihil nõ tolerat, & vincula quoq; & tribulationem, declarat non humanam quampiam ſubeſſe cauſam, propter quã iſta patiatur, ſed omnia ſe ferre propter Deum, qui aliquando rependat. Nemo enim vtiq; eſt, qui & mori cupiat, & tanta ſubire pericula: nemo qui tantum regem offendere ſuſtineat (Neronem dico) niſi alium regem iſto multò maiorem reſpiciat. Deinde oſtendit dilectionem ſuam non præſumptionem eſſe, ſed ſanum iudicium. Vnde? Habeo vos, inquit, in vinculis meis & in defenſione, ꝓpptereà quòd participes ſimul mecum eſtis gratiæ. Quid hoc eſt? Erat iſtud Apoſtoli gratia, vinciri, exagitari, innumera mala ferre? Erat certè. Nam ſufficit, inquit, tibi gratia mea. Potẽtia quippe mea in infirmitate perficitur. Proptereà, inquit, placeo mihi in infirmitatibus & contumelijs. Cũ itaq; videam vos virtutem ipſis operibus exprimere, & tantæ gratiæ participes eſſe, idq; cum animi promptitudine, meritò iſta de vobis coniecto. Ita Chryſoſtomus, qui gratiæ legit, vbi nos habemus gaudij: ſed ſenſus idem eſt. Nam & pro Chriſto pati dura & aſpera, gratiæ eſt: & in ijſipſis duris & aſperis ſancti exultant. Sic eodẽ hoc capite ad Philippenſes ſcribit Paulus: Vobis donatum eſt pro Chriſto, non ſolùm vt in eum credatis, ſed vt etiam pro illo patiamini. Et idẽ ad Romanos ſcribẽs, Gloriamur, inquit, in tribulationibus. Et Iacobus Apoſtolus hortatur fideles, vt omne gaudium exiſtimẽt, cùm in varias tentationes inciderint. *Teſtis enim mihi eſt Deus, quomodò cupiam omnes vos in viſceribus Ieſu Chriſti.* Deum teſtatur, inquit Ambroſius, vt affectum commendet iuſti. Qui enim multum de aliquo ſentit, vt credibile hoc faciat, teſtificatur: per quod & prouocat deſiderium illorum erga ſe, vt deſiderati deſiderẽt. Deſiderat ergo omnes hos, non humana cupiditate, ſed in amore Chriſti: non carnis affectu, ſed ſpiritus, vt participes hos habeat, & in ſenſu myſterij diuinitatis & incarnationis Domini Ieſu Chriſti. Sic Ambroſius. Audi & Chryſoſtomum: Deum teſtem ait, non ideò citat, quòd fidem non mereatur: ſed multo iſtud affectu & ad hoc facit, vt vehementer perſuadeantur certoq; confidant. Quoniam dixerat eos conſortes ſuos factos eſſe, ne putarent eum huius gratia iſto eſſe deſiderio erga ſe, proptereà ſubiunxit, In viſceribus Ieſu Chriſti. Quid hoc eſt? Idem ſcilicet, quod, Secundùm Chriſtum, quaſi dicat: Quoniam fideles eſtis, quoniam Chriſtum amatis, propter dilectionẽ quæ ſecundùm Chriſtum eſt. Et non dixit dilectionem, ſed quod feruẽtius erat, nempe, viſcera Chriſti. Tanquàm parens veſter factus, inquit, propter cognationem, quæ ſecundùm Chriſtũ eſt. Ipſa quippe vobis viſcera largitur, viſcera calentia & ignita. Germanis enim ſeruis ſuis viſcera ſua donat. In illis, inquit, viſceribus diligo vos, viſceribus non naturalibus, ſed feruentioribus, quippe ipſius Chriſti. Quàm deſiderem, inquit, vos omnes. Quoniam omnes tales eſtis, ſermone conſequi nequeo, quomodò vos deſiderem. Dici itaq; nequit: proptereà Deo iſtud cognoſcendum permitto corda penetranti. Quòd ſi adulatus illis fuiſſet, Deum vtiq; teſtem non aduocaſſet. Neq; enim iſtud periculo caret. Hæc Chryſoſtomus. Apoſtolus non vno loco in ſuis Epiſtolis Deum teſtem adhibet. Inde ergo liquet, cùm grauis & iuſta ſubeſt cauſa, non eſſe illicitum iurare. Sed hodiè pleriq; ad tertium quodque verbum ferè adhibent iuramentum, quæ eſt reuerà peſsima conſuetudo: & dubium non eſt, quin tales ſæpè etiam ad res falſas magno ſcelere adhibeant iuramentum, & multis modis periurij crimine ſe obſtringant. Audiãt illi quid dicat Auguſtinus Sermone de Decollatione Ioannis Baptiſtæ, qui extat: Falſa, inquit, iuratio, non eſt leue peccatum: immò tam magnum peccatum eſt falſum iurare, vt propter reatum falſæ iurationis Dominus prohibuerit omnem iurationem. Item Sermone alio in eodem feſto, qui etiam extat: Magnum malum eſt, inquit, falſa iuratio. Priùs ergo laborare debetis & confligere aduerſus conſuetudinem veſtram malam, malam, malam & valdè malam, & tollere iurationem de oribus veſtris, &c. *Et hoc oro, vt charitas veſtra magis ac magis abundet in omni ſcientia, & in omni ſenſu, vt probetis potiora.* Dilectionis menſura, inquit idem Chryſoſtomus, eſt, nequaquàm gradum figere, eſt enim iſtud inſatiabile bonum. Neq; tamen ſimpliciter quanuis amicitiam, neq; ſimpliciter dilectionem admiratur & celebrat, ſed eam quæ eſt ex cognitione, hoc eſt, qua non erga omnes ſit vtendum. Iſtud enim non dilectionis, ſed frigidi fuerit animi ac prorſus imbecillis. Quid eſt, In agnitione? Cum iudicio, cum ratione, cum ſenſu. Sunt enim, qui præter rationem quoſuis ſimpliciter ac fortuitò diligunt: vnde & fit, vt non ſint admodùm vehemẽtes tales amicitiæ. In agnitione, inquit, & in ſenſu, vt probetis quæ ſint præſtãtia. Non propter me, ſed propter vos iſta dico. Timor enim eſt, ne quis hæreticorum dilectione corrumpatur. Sic Chryſoſtomus. Sunt quidem diligendi omnes, ſed non

Vis amoris ſpiritalis.

Dan. 3.

2. Cor. 12.

Ibidem.

Philip. 1.

Rom. 5.

Iaco. 1.

Viſcera Chriſti quid ſit apud Apoſt.

Eſt Sermo 116. in app... qui Lou... ſeparatim ... ſunt. Eſt ... Ser. 117.

non omnes familiariter. Hæreticum hominem, inquit Apoſtolus, poſt vnam & ſecundam correptionem deuita. Periculoſum eſt cum hæreticis miſcere familiaria colloquia, quia ſermo eorum vt cancer ſerpit. Vitanda eſt omnis occaſio peccati, quandoquidem fragiles ſumus, & multæ ſunt inſidiæ ſerpentis illius tortuoſi, qui per organa ſua multos euertit & perdit. Nec ſolùm hæretici, ſed etiam omnes alij vitandi ſunt, qui nos ab animæ ſalute impediant, etiam parẽtes & fratres atque ſorores. Docet hoc Dominus in Euangelio multis locis, vt cùm ait de manu, pede, oculo ſcandalizante eruendo: & alibi: Qui non odit patrem ſuum & matrem, &c. Præclarè dictum eſt à D. Gregorio Papa lib. 7. in D. Iob. cap. 18. Sic propinquos ſicut noſmetipſos odio habere præcipimur, vt hos ad æterna rapientes, eorumq; carnalem gratiam cùm præpedit poſtponentes, diſcamus temperata eos diſcretionis arte & conuenienter diligere, & ſalubriter odio habere, quatenùs ſic ſciat per amorẽ odium ſurgere, vt valeamus eos veriùs per odium amare. Et poſt pauca: Extra cognatos ergo quiſq; ac proximos debet fieri, ſi vult parenti omnium veriùs iungi: quatenùs eoſdem quos propter Deum viriliter negligit, tantò ſolidiùs diligat, quanto in eis affectum ſolubilem copulæ carnalis ignorat. Debemus copulam terrenæ cognationis agnoſcere, ſed tamen hanc, cùm curſum mentis præpedit, ignorare: quatenùs fidelis animus diuino ſtudio accenſus, nec ea quæ ſibi ſunt in infimis coniuncta deſpiciat, & hæc apud ſemeipſum rectè ordinans, ſummorum amore tranſcendat. Hæc Gregorius. Eſt igitur ſemper in charitate progrediendum, & charitas impẽdenda omnibus, ſed tamen cum ſcientia, id eſt, vt vulgo loquimur, cum diſcretione, cum prudentia, vt nouerimus illos cautè fugere, à quibus ſaluti noſtræ periculum imminet: vtì hac ratione probemus & amplectamur potiora atq; vtiliora ſaluti. *Vt ſitis ſynceri, & ſine offenſa in diem Chriſti.* Hoc eſt, inquit Chryſoſtom⁹, ne adulterium dogma dilectionis prętextu ſuſcipiatis. Quomodò igitur alibi, Cum omnibus, inquit, hominibus quantùm in vobis eſt pacem habete? Pacem dixit habete, non ita diligentes, vt amicitia damnum adferat. Si enim oculus tuus dexter, inquit, offenſaculo tibi fuerit, etue illum & proijce abs te. Vt ſitis ſynceri, nimirùm erga Deum: & ſine offenſione, ergà homines. His Chryſoſtomi verbis mox addit Oecumenius: Nam multùm offendit, videre fidelem cum infideli, vel cum hæretico amicitiã conſuetudinem'ue habentem. Offendiculo aũt eſſe alicui, ſupplicij expers non eſt. *Repleti fructu iuſtitiæ per Ieſum Chriſtum, in gloriam & laudem Dei.* Id eſt, inquit Chryſoſtomus, Cum dogmatibus vitam quoq; rectam habentes. Et non ſimpliciter rectam, ſed repletam etiam fructibus iuſtitiæ. Fructum verò ait, authore Oecumenio, qui ſit per Chriſtum Ieſum. Eſt enim & iuſtitia ſanè, at non ſecundùm Chriſtum: qualis eſt Græcorum iuſtitia, qui propter inanem gloriam, & vt hominibus tantummodò placeant, iuſtutiæ curam gerunt. Hæc Oecumenius. Habet etiam Ambroſius breuem huius loci expoſitionẽ: Deo adiutore, inquit, ordinem diſciplinæ Chriſtianę vult eos imbuere: vt quia firmati in fide ſunt, non ſint neſcij ſacramenti credulitatis ſuæ, & ſcientes diſcernere vtilia à contrarijs, iuſtitiæ operibus ornent doctrinam Domini, fructum facientes immortalitatis ad abundãtiam omnium bonorum. Ita Ambroſius. Multa his Apoſtoli verbis comprehenduntur, atque vtinam tam mouerent Chriſtianos, quàm ſunt ab Apoſtolo magno ardore & deſiderio ſcripta. Quid eſt enim ſine offenſione eſſe vſque in diem Chriſti, niſi ſolicitè ſibi cauere ab omni peccato, idq; nõ vno aut altero die duntaxat, ſed quandiù ſpiritus hos regit artus? Quid verò ſibi vult, Repleti fructu iuſtitiæ, niſi vt virtutum omnium ſtudioſi ſimus, & bonis operibus ſtrenuam nauem⁹ operam? Nec id tamen quaſi noſtris viribus, ſed per Ieſum Chriſtum, cuius gratia niſi nos adiuuet, nihil profectò poſſumus. Neq; etiam vt nos laudent & celebrent homines, ſed in laudem & gloriam Dei. Vt enim ab illo bona omnia proficiſcuntur, ita in illum quoq; referri debent, quod eſt propriè filiorum, non ſeruorum, qui ducuntur formidine pœnę, neq; mercenariorũ, qui ſua lucra venantur. Filiorum caſtus & purus eſt amor erga patrem, cuius honorem, laudem & gloriam omni priuato commodo longè anteponunt. Faxit præpotens Deus, vt nos quoque tales efficiamur, Amen.

Tit. 3. *2. Ti. 2.* *Matt. 18.* *Luc. 14.* *Propinqui prodiu habendi.* *Charitas prudenter impendẽda* *Rom. 12.* *Matt. 18.* *Iuſtitia Græcorum vel Philoſophorum.* *Eſſe ſine offenſione.* *Repleti fructu iuſtitiæ*

DOMINICA EADEM,

Matth. XVIII.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis ſimilitudinem hanc: Simile factum eſt regnum cœlorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum ſeruis ſuis. Et reliqua. Homilia beati Auguſtini.

Eſt Sermo XV. De verbis Domini Matt. 18.

HEſterna die ſanctũ euangeliũ monuit nos, non negligere peccata noſtrorum: ſed ſi peccauerit, inquit, in te frater tuus, corripe eum inter te & ipſum ſolum. Si te audierit, lucratus es fratrem tuum. Si autem contempſerit, adhibe tecum duos vel tres, vt in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbũ. Si autem & ipſos contẽpſerit, dic Eccleſiæ. Quòd ſi & Eccleſiam contempſerit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus. Hodierna etiam die ad ipſam rem pertinet capitulũ quod ſequitur, quod modò cùm legeretur, audiuimus. Cùm enim dixiſſet hoc Dominus Ieſus Petro, ſubiecit & interrogauit magiſtrum, quoties ignoſceret fratri qui in illum peccaſſet, & quæſiuit vtrũ ſufficeret ſepties. Reſpondit illi Dominus: Non ſolùm ſepti-

es, ſed etiam ſeptuagieſſepties. Deinde narrauit ſimilitudinem valdè terribilem: Quia ſimile eſt regnum cœlorum homini patrifamilias, qui poſuit rationem cum ſeruis ſuis, in quibus inuenit debitorem decem millium talentorum. Et cùm iuſsiſſet vt omnia quæ habebat, & omnis eius familia, & ipſe vẽderetur, & debitum ſolueretur, aduolutus genibus domini ſui, rogabat eum dilationem, & meruit remiſsionem. Miſertus eſt enim eius dominus, (ſicut audiuim⁹) & omne debitum dimiſit illi. At ille debito liber, ſed iniquitatis ſeruus, poſteaquàm egreſſus eſt à faciè domini ſui, inuenit etiam ipſe debitorem ſuũ, qui debebat non X. millia talentorum, quantum ipſius debitum fuit, ſed centum denarios. Cœpit eum ſuffocatũ trahere, & dicere: Redde quod debes. At ille rogabat conſeruũ, ſicut & ipſe rogauerat dominum, ſed non talẽ iſte inuenit cõſeruũ, qualẽ ille dominũ. Nõ ſolũ remittere illi debitum noluit, ſed nec dilationem dedit, contortum rapiebat ad ſolutionem, iam debito dominico liber. Diſplicuit conſeruis, & renunciauerunt domino ſuo quid factum eſſet. Et dominus fecit adeſſe ſeruum, & dixit ei: Serue nequã, cùm mihi tanta deberes, miſertus tui, omnia dimiſi tibi: nónne ergo & te oportebat miſereri conſerui tui, ſicut & ego tui miſertus ſum? Et iuſsit omnia quæ illi dimiſerat, exigi cum tortura. Ergo hanc ſimilitudinem ad noſtram inſtructionem propoſuit, & adm onendo nos perire noluit. Sic (inquit) & vobis faciet pater veſter cœleſtis, ſi non remiſeritis vnuſquiſque v eſtrûm fratribus veſtris ex corde veſtro. Ecce fratres res in aperto eſt, admonitio vtilis ac valdè ſalubris: obedientia debetur, vt quod iuſſum eſt impleatur: quia omnis homo & debitor eſt Dei, & debitorem habet fratrem ſuum. Quis eſt enim, qui non ſit debitor Dei, niſi in quo nullum poteſt inueniri peccatum? Quis eſt autem qui non habeat debitorem fratrem, niſi in quem nemo peccauit? Putáſne quiſquam in genere humano reperiri poteſt, qui non & ipſe aliquo peccato obſtrictus ſit fratri ſuo? Debitor eſt ergo omnis homo, habens & ipſe debitorem. Ideò Deus iuſtus conſtituit tibi regulam in debitore tuo, quam faciet & ipſe cum ſuo. Duo enim ſunt opera miſericordiæ, quæ nos liberant, quæ breuiter ipſe Dominus poſuit in Euangelio. Dimittite, & dimittetur vobis: date, & dabitur vobis. Dimittite & dimittetur vobis, ad ignoſcendum pertinet. Date & dabitur vobis, ad præſtandum beneficium pertinet. Quod ait de ignoſcendo, & tu vis tibi ignoſci cùm peccas, & habes alium cui poſsis ignoſcere. Rurſus quod pertinet ad tribuendum beneficium, petit te mendicus, & tu es Dei mendicus. Omnes enim quando oramus, mendici Dei ſumus, ante ianuam magni patrisfamilias ſtamus, immò etiam proſternimur ſupplices, ingemiſcimus aliquid volentes accipere, & ipſum aliquid ipſe Deus eſt. Quid à te petit mendicus? Panem. Et tu quid petis à Deo, niſi Chriſtum qui dicit, Ego ſum panis viuus qui de cœlo deſcendi? Ignoſci vobis vultis? ignoſcite. Remittite, & remittetur vobis. Accipere vultis? date, & dabitur vobis. Sed quid in hac aperta præceptione mouere poſsit, audite. In remiſsione, vbi venia petitur, et ab ignoſcẽte debetur, hoc poteſt mouere, quod & Petrũ mouit: Quoties (inquit) debeo ignoſcere? ſufficit vſque ſepties? Non ſufficit, ait Dominus. Non dico ſepties, ſed ſeptuagieſſepties. Iam tu enumera quoties in te peccauerit frater tuus: ſi potueris peruenire vſque ad ſeptuageſimam & octauam culpam, vt tranſeas ſeptuagies ſepties, tunc moliris vindictam. Itá ne verum eſt quod dicit? Et verè ita ſe res habet, vt ſi peccauerit ſeptuagieſſepties, ignoſcas. Si autem peccauerit ſeptuagieſocties, iam licet tibi non ignoſcere? Audeo dicere, & ſi ſeptuagies octies peccauerit, ignoſcas, ſi aũt peccauerit, vt dixi, ſeptuagiesocties, ignoſce: & ſi centies peccauerit, ignoſce. Et quid dicã toties & toties? Omninò quoties peccauerit, ignoſce. Ergo ego auſus ſum ſupergredi modũ Domini mei? Ille in ſeptuageſimo & ſeptimo numero ignoſcendi limitem fixit: hunc ego limitẽ tranſilire præſumam? Non eſt verum, non ſum auſus plus aliquid. Ipſum Dominum meum audiui loquentẽ in Apoſtolo ſuo, vbi modus & numerus præfixus non eſt. Ait enim: Donantes vobiſmetipſis, ſi quis aduerſus aliquem habet querelam, ſicut Deus in Chriſto donauit vobis. Audiſtis formam. Si ſeptuagieſſepties peccata ibi Chriſt⁹ donauit, ſi hucuſq; ignouit, & vltrà negauit: pone & tu limitẽ, & noli vlterius ignoſcere. Si aũt Chriſt⁹ millia peccata peccatorũ inuenit, & tamẽ omnia donauit, noli ſubducere miſericordiam, ſed poſce illius numeri ſolutionem. Non enim ſine cauſa Dominus ſeptuagieſſepties dixit, cùm omnino nulla ſit culpa, quam non debeas ignoſcere. Ecce ille ipſe ſeruus, de quo nobis ſermo eſt, decẽ millium talentorũ domino ſuo inuentus eſt debitor. Decẽ verò millia talentorum, vt parũ ſit, decẽ millia peccatorũ ſunt. Nolo enim dicere vnũ talentum, qđ omnia peccata concludat. Seruus aũt ille quantũ ei debebat? Centum denarios debebat. Iam plus eſt q̃ ſeptuagieſſepties, & tamen iratus eſt dominus, quia non ei dimiſit: Non ſolùm enim centum plus ſunt quàm ſeptuaginta ſeptem, ſed centũ denarij fortè mille aſſes ſunt. Sed quid ad decẽ millia talentorum? Ac per hoc omnes culpas, quæ in nos committũtur, parati ſimus ignoſcere, ſi nobis deſideram⁹ ignoſci. Si .n. conſideremus peccata noſtra, & numeremus quid facto, quid oculo, quid aure, quid cogitatione, quid innumerabilibus motib⁹, neſcio vtrùm dormiamus ſine talẽto. Ergo quotidiè petimus, quotidiè diuinas aures orãdo pulſamus, quotidiè nos proſternim⁹ & dicimus: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Quæ debita tua? Omnia,

Similitudo valdè terribilis.

Luc. 6.
Operũ miſericordiæ efficacia.

Ioan. 6.

Matth. 18.

Semper ignoſcendum peccanti in nos fratri.

Coloſs. 3.

Matt. 6.
Quotidiè proſternimus nos in preci bus.

nia, an aliquam partem? Reſpondebis, Omnia. Sic ergo & tu debitori tuo. Hanc ergo regulam ponis, hanc conditionem loqueris, hoc pacto & placito quando oras commemoras, vt dicas: Dimitte nobis, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Quid ſibi ergo vult ſeptuagieſſepties? Audite fratres magnum myſterium, admirabile ſacramentum. Quando Dominus baptizatus eſt, Lucas Euangeliſta ſanctus ibi commemorauit generationes eius, quo ordine, qua ſerie, quo ſtemmate ad illam generationem ventum fuerit, qua natus eſt Chriſtus. Matthæus cœpit ab Abraham, & venit vſque ad Ioſeph deſcendendo: Lucas autem aſcendendo cœpit numerare. Quare ille deſcendendo, iſte aſcendendo? Quia Matthæus generationem Chriſti commendabat, qua deſcendit ad nos: ideò quando natus eſt Chriſtus, cœpit numerare deſcendendo. Lucas autem, quia tunc cœpit numerare, quando baptizatus eſt Chriſtus, vbi eſt initium aſcenſionis, iſte aſcendendo numerare cœpit: numerando autē compleuit generationes ſeptuaginta & ſeptem. A quo numerabat? Intendite à quo. Exorſus eſt numerare vſque ad ipſum Adam, qui primus peccauit, & nos cum peccati obligatione generauit. Peruenit vſque ad Adam, & numerantur generationes ſeptuaginta ſeptem: hoc eſt, à Chriſto vſque ad Adam, quas diximus, ſeptuagintaſeptem, & ab Adam vſque ad Chriſtum ſeptuagintaſeptem. Si ergo nulla generatio prætermiſſa eſt, nulla culpa præteritur, vbi non debeat ignoſci. Nam ideò ipſius ſeptuagintaſeptem generationes enumeratæ ſunt, quem numerum Dominus in peccatorum remiſſione commendabat, quoniam à baptiſmo cœpit numerare, vbi omnia peccata ſoluuntur. Et in hoc fratres adhuc accipite ſacramentum maius. In ſeptuageſimo ſeptimo numero, myſteriū eſt remiſſionis peccatorum. Tot generationes inueniūtur à Chriſto vſq; ad Adam. Deinde paulò diligentiùs interroga ipſius numeri ſecretū, latebraſq; inquire, pulſa diligentiùs vt aperiatur tibi. Iuſtitia lege Dei conſtat. Verum eſt, nam lex in X. præceptis commendatur: ideò illi debebat decem millia talentorum. Ipſe eſt ille memorabilis decalogus, ſcriptus digito Dei, traditus populo ꝑ Moyſen famulum Dei. Debebat ergo ille X. millia talentorum: omnia peccata ſignificat, propter numerum legis: Debebat & ille centum denarios, non minus ab eodem numero. Nam & centies centum, fiunt X. millia. & decies deni, fiunt centum. Et ille X. millia, & ille decies denos. A legitimo enim numero nō receſſum eſt. In quo vtroq; inuenies vtraq; peccata. Vterq; debitor, & vterq; veniæ deplorator & impetrator. Sed ille ſeruus malus, ſeruus iniquus, ingratus, noluit rependere quod accepit, noluit præſtare quod illi indigno præſtitum fuit. Videte ergo fratres, quiſq; incipit à baptiſmo, liber exit, dimiſſa ſunt

Luc. 3.

Matt. 1.

77. generationes in Luca.

Myſteria numeri ſeptuageſimi ſeptimi.

ei X. millia talentorum: & cùm exierit, inuenire habet conſeruum ſuum debitorem. Obſeruet ergo ipſum peccatum, quia numerus vndenarius transgreſſio legis eſt. Lex enim denarius, peccatum vndenarius: lex enim per decem, peccatum per vndecim. Quare peccatū per vndecim? quia transgreſſio denarij eſt, vt eas ad vndenarium. In lege autem modus fixus eſt: tranſgreſſio autem peccatum eſt. Iam vbi tranſgrederis denarium, ad vndenarium venis. Adeò magnum myſterium figuratum eſt, quando iuſſum eſt tabernaculū fabricari. Multa ibi numeroſa dicta ſunt in magno ſacramento. Inter cætera vela cilicina iuſſa ſunt fieri, non decem ſed vndecim, quia per ciliciū oſtenditur confeſſio peccatorum. Quid autem amplius quæris? Vis noſſe omnia peccata contineri numero iſto ſeptuageſimo ſeptimo? Septimum ſolet pro toto computari, quoniam ſeptem diebus voluitur tempus: & finito ſeptenario rūrſus ad caput reditur, vt eadem forma voluatur. Per huiuſmodi formæ reuolutiones ſecula tranſeunt, à ſeptenario tamen numero nō receditur. Omnia enim peccata dixit, quando ſeptuagieſſepties dixit: quia illud vndecim ſi ducas ſepties, fiunt ſeptuagieſſepties. Omnia ergo peccata dimitti voluit, qui ea ſeptuageſimoſeptimo numero prǽſignauit. Nemo cōtra ſe teneat nō ignoſcendo, ne contra illū teneatur quando orat. Dicit illi Deus: Dimitte, & dimittetur tibi. Sed ego prior dimiſi, dimitte vel poſteà, nam ſi non dimiſeris, reuocabo te, & quicquid tibi dimiſeram, replicabo tibi. Non enim mentitur veritas, non fallitur aut fallit Chriſtus, qui ſubiecit, dicens: Sic & vobis faciet pater veſter, qui in cœlis eſt. Inuenis patrem, imitare patrem. Si enim imitari non vis, exhæredari diſponis. Faciet ergo vobis iſta, inquit, pater veſter cœleſtis, ſi nō remiſeritis vnuſquiſq; fratribus veſtris ex cordibus veſtris. Ne dicas in lingua, Ignoſco, & corde differas. Supplicium enim tibi oſtendit Deus, minando vindictam. Nouit Deus, vbi dicas. Vocem tuam homo audiuit, conſcientiam tuam Deus inſpicit. Si dicis dimitto, dimitte: melior es cùm clamas ore, & dimittis in corde: q̃ blandus ore, & crudelis in corde. Iam ergo obſecrant pueri indiſciplinati, & nolunt vapulare, qui ſic præſcribunt nobis, quando volumus dare diſciplinam: Peccaui, ignoſce mihi. Ecce ignoui. Et iterum peccat. Ignoſce, ignoui. Peccat tertiò: Ignoſce, tertiò ignoui: Iam quartò vapulet. Et ille: Nunquid ſeptuagieſſepties te fatigaui? Si hac præſcriptione ſeueritas diſciplinæ dormiat, repreſſa diſciplina, ſæuit impunita nequitia. Quid ergo faciendum eſt? Corripiamus verbis, & ſi opus eſt, & verberibus, ſed delictum dimittamus, culpam de corde abijciamus. Ideò enim Dominus ſubdidit, de cordibus veſtris: vt ſi per charitatem imponitur diſciplina, de corde lenitas nō recedat. Quid enim tam pium, quàm medic⁹ ferens ferramentum? Plorat ſecandus, & ſecatur: plo-

Numerus vndenarius legis tranſgreſſio.

Exod. 36.

Luc. 6.

Matt. 18.

Nō lingua, ſed ex animo ignoſcendum.

Caſtigatiò adhibenda peccatis.

plorat vrendus, & vritur. Non eſt illa crudelitas, abſit vt ſæuitia medici dicatur. Sæuit in vulnus vt ſanetur homo: quia ſi vulnus palpetur, homo perditur. Sic ergo iſta monuerim fratres mei, vt fratres noſtros, qui peccauerunt, omnimodò diligamus, de corde noſtro charitatem in eos non dimittamus, & diſciplinam cùm opus eſt demus, ne per ſolutionem diſciplinæ creſcat nequitia, & incipiamus propter Deũ accuſari, quia recitatum eſt nobis: Peccantes coram omnibus corripe, vt cæteri timorem habeant. Certè ſi quis quod ſolùm verum eſt, diſtinguit tempora, & ſoluit quæſtionem, verum eſt. Si peccatũ in ſecreto eſt, in ſecreto corripe. Si peccatum publicum eſt & apertum, publicè corripe, vt ille emendetur, & cæteri timeant.

1.Ti. 5.

Ex libri primi de Baptiſmo contra Donatiſtas capite 12. ſententia eiuſdem Auguſtini.

Peccata remiſſa an redeant.

REdire dimiſſa peccata, vbi fraterna charitas non eſt, Dominus apertiſsimè docet in euangelio de illo ſeruo, qnem cùm inueniſſet debitorem X. millium talentorum, deprecanti omnia dimiſit. Ille autem conſerui ſui, qui ei debebat centum denarios, quum miſertus non fuiſſet, iuſsit eum dominus reddere quæ ei dimiſerat. Tempus ergo quo accipitur indulgentia per baptiſmum, tanquam tempus eſt reddendæ rationis, vt omnia debita quæ inuenta fuerint, dimittantur. Non tamen ille ſeruus poſteà dedit conſeruo ſuo mutuam pecuniam: quã cùm ille non poſſet reddere, non eius miſertus eſt: ſed iam ei debebat conſeruus eius, cùm ipſe rationem domino ſuo reddens, tanti numeri debito ſolueretur: nec dimiſerat conſeruo ſuo qd ei debebat, & ſic acceſſerat, vt ei dimitteret dominus. Hoc indicãt verba conſerui, dicentis: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Alioquin diceret: Iam mihi hoc dimiſeras, cur iterum repetis? Hoc & ipſius Domini verba manifeſtiùs aperiunt. Ait enim: Egreſſus autem ſeruus ille, inuenit vnum de conſeruis ſuis, qui debebat ei centum denarios. Non dixit, Cui centũ denariorũ iam debitum dimiſerat. Si enim dimiſerat, non ei debebat. Quia ergo dixit, Debebat ei, manifeſtum eſt quia non dimiſerat. Et melius quidem fuerat atq; hoc potiùs congruebat tanto debitori reddituro rationem, & expectanti miſericordiam domini ſui, vt prior ipſe conſeruo dimitteret quod ei debebatur, & ſic ad rationẽ reddendam, vbi miſericordia domini imploranda erat, accederet. Nec tamen illud quod nondum conſeruo dimiſerat, impediuit dominũ eius, quò minùs in tempore illo accipiendæ rationis dimitteret ei omnia quæ debebat. Sed quid profuit, quandoquidem in caput eius propter odiorum perſeuerantiam rursùs omnia continuò replicata ſunt? Sic non impeditur baptiſmi gratia, quò minùs omnia peccata dimittat, etiã ſi odiũ fraternũ in eius cui dimittuntur, animo perſeuerat. Soluitur .n. heſternus dies, & quicquid ſupereſt ſoluitur, etiam ipſa hora momentumq; ante baptiſmũ & in baptiſmo. Deinceps aũt reus eſſe incipit cõtinuò, non ſolùm cõſequẽtiũ, ſed etiã præteritorũ dierũ, horarũ, momentorum, redeuntibus omnibus quæ dimiſſa ſunt peccatis. Et ſæpè iſta cõtingunt in Eccleſia.

Odij pernicies.

EADEM DOMINICA,

Matth. XVIII.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis parabolam hanc: Simile eſt regnum cælorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum ſeruis ſuis. Et reliq. Homilia.

SAluator noſter dilectiſsimi, cum hominibus conuerſationẽ habens, non ſolùm peccata vitare nos docuit, ſed & qualiter à reatu peccatorũ abſolui poſſemus, pio & quodã ſalubri conſilio nos inſtruere curauit. Eſt aũt cõſiliũ eius huiuſmodi, vt ſi volumus à debitis peccatorũ noſtrorum corã Deo abſolui, nos quoq; offenſores noſtros à culpis, quib⁹ erga nos rei tenentur, abſoluamus. Ad hæc aũt non ſolùm frequenti noſtrorũ exhortatione, ſed & operis executione nos inuitare dignatus eſt. Verborum exhortatione, cùm ait: Dimitte, & dimittemini. Et rursùm: Cùm ſtabitis ad orandum, dimittite, ſi quid habetis aduersùs aliquem. Et iterùm: Si dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater veſter cœleſtis peccata veſtra. Et cùm interrogaretur à Petro, num vſque ſepties dimittendum eſſet fratri, ait: Non dico tibi vſq; ſepties, ſed vſq; ſeptuagieſſepties. Operis quoque executione grande ac memorabile huius rei nobis reliquit exemplum. Quid enim ait, cùm à crucifixorib⁹ ſuis myrrha potaretur & felle, & ſubleuaretur in crucem? Pater, dimitte illis, quia neſciunt qui faciunt. Ita fratres Dominus Ieſus Chriſtus factus eſt nobis ſicut aliqua, prouocans ad volandum pullos ſuos, & ſuper eos volitans. Parum illi viſum eſt ſolis verbis nos prouocaſſe ad volandum vſque ad eam perfectionem, qua diliguntur inimici, & ignoſcitur debitoribus, niſi & in ſeipſo eiuſdem rei nobis exemplum oſtendiſſet, & quaſi quodã ſublimi volatu ſuo ad imitandum ſe nos inuitaſſet. Certè homini ſenſato, & lapideum cor non habenti, ſolùm hoc ſufficere debebat exemplum, & ſi omnis illa verborum exhortatio præmiſſa non fuiſſet. Et verbis quidem aliquando planis & manifeſtis ad hanc perfectionem nos inuitat, ſicut in præmiſsis patet exemplis. Aliquando verò & parabolicis, ſicut in Euangelio quod præ manibus nunc habemus. Dicit enim: *Simile eſt regnum cælorũ, &c.* Qui ſunt cœli, & quod eſt regnũ cœlorum, quod aſsimilatum eſt homini regi? Si, vt ait ſcriptura, anima iuſti ſedes eſt Dei, conſequens eſt,

Vt poſſi- facili- Deo im- irare veni-

Luc.6.

Matt.11.

Matt.6.

Matt.18.

Luc.23.

Deut.32.

Sap.

Pſal. 148.

eſt, vt animæ ſanctorum cœli ſint. Sed & angelici ſpiritus cœli dicuntur, quos ad laudem Dei inuitat Pſalmiſta, dicens: Laudate eum cœli cœlorum. Regnum cœlorum, id eſt, beatorum omnium, quid eſt niſi vita æterna? Vita autem æterna Chriſtus eſt, qui ait: Ego ſum via, veritas & vita. Ipſe vtique terra viuentium, hæreditas ſanctorum. Ipſe paradiſus voluptatis, locus ſpatioſus in quo ſtatuitur pes fidelium. Ipſe & rex & regnum ſanctorum, in quo, cum quo, & per quẽ regnant oẽs electi. Regnum itaq; cœlorũ, Chriſtus eſt. Benè aũt hoc regnum cœlorum comparatur homini regi, qui miſericors eſſe perhibetur debitorem abſoluendo, & iuſtus ingratum puniendo: quoniam & Chriſtus homo, & rex regum, & multùm miſericors miſericordiam quærentibus, & iudex durus ingratis. *Qui voluit rationem ponere cum ſeruis ſuis.* Tres ſunt ſerui regis noſtri, cum quibus rationem ponere habet de debitis ſuis. Vnus eſt, qui nunquàm à debito abſolui vel poſtulat, vel meretur. Alter, qui ad tempus quidem abſoluitur, ſed ingratus efficitur. Tertius, qui & abſoluitur, & gratus permanet. Seruus qui nunquam à debito abſoluitur, vniuerſus infidelium eſt populus, qui inæſtimabili debito coram creatore ſuo conſtrictus, abſolutionem nec vnquam meretur, nec vnquam inuenit, iamq; à Deo iudicatus eſt. Duo reliqui ſerui, duo genera hominum ſunt, ad fidem Eccleſiæ venientium. Nam cùm electi & reprobi quotidiè ſacramenta eccleſiaſtica ſuſcipiunt, ſimul cum illis in Eccleſiæ gremio nutriuntur, ſed aduerſarij illis, & doloribus multis eos afficere non deſinunt, & coartat Eſau Iacob in viſceribus matris. Sunt ergo in Eccleſia ſerui duo, bonus & malus, electus & reprobus. Nam tertius ille de quo diximus, foris eſt. Et omnes quidem ſerui ſunt ſummi regis, qui ad ſibi ſeruiendum ſeq; laudandum omnes ad imaginem ſuam condidit, ſed à ſeruitio eius duo recedunt, vnus aũt permanet. Sed quod eſt debitum, quod debent ſinguli domino ſuo? Debiti nomine peccatum in ſcripturis appellari, ex hoc perpendimus, ꝙ dum docuiſſet ſaluator ſic nobis orandum eſſe: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris: ſtatim poſt pauca ſubiecit: Si enim non dimiſeritis hominibus peccata eorum, nec pater veſter cœleſtis dimittet vobis peccata veſtra. Hoc aũt debito omnis homo obligatus eſt Deo. Omnes .n. in peccatis concipimur, & in peccatis naſcimur, & in peccatis omni tẽpore viuimus. Ponit aũt rationem cum ſeruis ſuis Dominus, quando per ora prædicatorũ, ſiue etiã per occultã inſpirationem culpas quorumlibet delinquentium redarguit, & ſatisfactionem de peccatis exigit. Audit ſeruus ille infidelis, contemnit, induratur ad increpationem, veniam nec quærit, nec inuenit, ſed damnatur in infidelitate ſua. Audit ſeruus electus, compungitur, ſatisfacit, de peccatis abſoluitur, & permanet gratus, quia & delinquentibus in ſe conſeruis ſuis libenter ignoſcit.

(Margin notes, left column: Ioan. 14. — Tres ſerui Chriſti, rationem repoſcendi. — Duo ſerui ... Eccleſiæ ... — Matth. 6.)

Quid aũt agat ille ſeruus reprobus, qui quidem cùm electis ad tempus in Eccleſia conuerſatur, audiamus ex verbis euangelicæ lectionis, is enim eſt, de quo dicitur: *Oblatus eſt vnus, qui debebat decem millia talenta.* Debitor plurium talentorum, eſt homo multorum criminalium peccatorum reus, qualia ſunt adulterium, homicidium, ſacrilegium, furtum, periurium, rapina, aut etiam infidelitas & ſimilia. *Talenta, peccata mortifera.* Talenti autem nomine aptè deſignatur quæ huiuſmodi ſunt, pro eo quòd hæc grauiſsima ſunt: ſicut hoc genus ponderis inter cetera pondera, quæ certis nuncupationibus diſtinguuntur, grauiſsimum eſt. Vnde & in Zacharia propheta talenti nomine impietas deſignatur, cùm dicitur: *Zach. 5.* Et vidi, & ecce talentum plumbi portabatur, & proiecit illud in medio amphoræ, & dixit: Hæc eſt impietas. Sicut autem talenti diuerſæ ſunt ſpecies, ita & ipſa criminalia inter ſe differentia ſunt. Et reuerà fortaſſe, quia nomine talenti peccata grauiſsima intelligi voluit, non adiecit vt diceret talenta auri, aut argenti, quia nomina hæc precioſarum rerum ſignificatiua ſunt, vtpotè virtutum atque ſcientiæ: ſed ſimpliciter dixit, Decem talenta. Mille verò talenta debere dicatur, qui quodlibet grande peccatum toties iterauerit, vt etiam in conſuetudinem duxerit. *Mille talentorum debitor.* Aptè enim per millenarium, qui quartus eſt in ordine eorũ numerorum, à quibus inchoatur numerandi progreſsio, conſuetudo peccati intelligi poteſt, quæ & ipſa in progreſſu peccatorum quartum obtinet locum. *Cõſuetudo peccandi.* Sicut enim ab vnitate vſque ad decem per adiectionem vnitatum, & à decem vſque ad centum per adiectionem denariorum, & à centum vſq; ad mille per adiectionem centenariorum numerando progredimur, ſic à delectatione peccati, quæ prima eſt, vſque ad conſenſum: à conſenſu vſque ad actum, ab actu vſque ad conſuetudinem progreſſio fit. Decies autem mille talenta debet, qui cuncta decalogi mandata iniqua conſuetudine violauit, iamque omnis iuſtitiæ cõtemptor effectus eſt. Sicut enim poſt mille, quintus inter limites numerorum eſt decem millia, ita poſt peccandi conſuetudinem quintũ obtinet locum contemptus, iuxta illud quod alibi dicitur: *Pro. 18.* Impiùs cùm venerit in profundum vitiorum, contemnit. Quòd ſi cui oneroſa eſt expoſitio hæc, dicat ſimpliciter decem millia talenta debere eum, qui multa criminalia peccata commiſit, ſitque, vt fieri ſolet, numerus finitus pro infinito poſitus. Sequitur: *Cùm autem nõ haberet vnde redderet, iuſsit eum dominus ſuus venundari &c.* Peccator cùm arguitur à Domino per os miniſtri ſui, ſiue per propriam conſcientiam, nõ habet vnde reddat debitum, dum adhuc ad correptionẽ cor obdurat, dum nec timore concutitur, nec ſalubri dolore compungitur, nec ad lachrimas vſq; ſuccenditur. Iubet ergo dominus miniſtris ſuis venun-

nundare eum qui eiuſmodi eſt, cum vxore & filijs, vt debitum poſsit exolui. Iuxta eum loquendi modum, quo viuificare dicuntur animas, qui viuere eas pronunciat: & mortificare, qui mortuas eſſe teſtantur: etiam venundare peccatorem non incongruè dici poſſunt miniſtri Domini, qui eum poſt ſimplicem & blandam admonitionem aſpera inuectione minis gehennæ perterrent, atq; in poteſtatem ſatanæ venundatum eſſe pronunciant. Moneta quippe diaboli peccatum eſt, pro cuius breui delectamento in manus illius ſe tradit homo cùm peccat. Vnde in perſona peccatoris Apoſtolus loquens, ait: Ego autem carnalis, venundatus ſum ſub peccato. Et per prophetam peccatoribus dicitur: Gratis venũdati eſtis. Vtique gratis, quia peccatum pro quo ſe vendit homo, nullius eſt precij, & nihil eſt, & nihil fiunt homines cùm peccant. Vxorem quoque peccatoris vnà cum filijs venundare, eſt concupiſcentiam eius prauam, atque opera iniquitatis, quæ ex ipſa propagata ſunt, pro æternis cruciatibus venundata, firmis aſſertionibus comprobare. Alium quoque venundationis modum in hoc loco poſſumus intueri. Iubet Eccleſiaſtica regula eos, qui manifeſtis criminibus detinentur, & correctionem non recipiunt, per excommunicationis ſententiam à communione Eccleſiæ alienos fieri, & ſic ſatanę tradi, vt ſpiritus ſaluus fiat per pœnitentiam. Nunquid enim non bona venditio quædam eſt, cùm tradimus ſatanæ peccatorem, vt recipiamus iuſtum pœnitentem? Sic vendidit Apoſtolus fornicatorem, de quo ad Corinthios loquitur, dicens: Ego quidem abſens corpore, præſens autem ſpiritu, iam iudicaui vt præſens eum qui ſic operatus eſt, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, tradere huiuſmodi ſatanæ in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus fiat in die Domini noſtri Ieſu Chriſti. Sed quaſi alium virum pro eo recepit, quando emendatum communioni Eccleſiæ admiſit, ſcribens pro eo Corinthijs, vt conſolarentur eum, & confirmarent illum in charitate. Vxorem quoque obſtinati peccatoris vendere iubemur, quia non ſolùm ſecundùm ſpiritualem, ſed & ſecundùm carnalem communionem à nobis alienandus eſt, vt & totus ſatanæ deditus appareat, videlicet ſpiritu & carne. Vxoris quippe nomine caro ſolet intelligi. Hinc Apoſtolus ait: Si is qui nominatur frater, eſt auarus, aut fornicator, aut idolis ſeruiens, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax, cum eiuſmodi nec cibum ſumere. Nónne ergo benè vxorẽ impij vendunt nonnulli prælatorum, qui eiſdem quos ſpirituali communione priuauerunt, vel ab alijs priuatos cognouerunt, alicuius familiaritatis cauſa carnaliter communicare non formidant? Filios ſimiliter vendere, eſt eos qui conſentiunt vel communicant excõmunicatis, eadem ferire ſententia. Horrendus eſt vterq; modus venditionis, & nonnunquàm duriſſima corda etiam reproborum non mediocriter

Venũdare peccatorẽ. *Moneta diaboli.* *Rom. 7.* *Eſai. 52.* *Excõmunicati qui ſint.* *1. Cor. 5.* *2. Cor. 2.* *Vxorẽ peccatoris vendere.* *Item filios eius vẽdere.*

conturbat, ita vt iniquitate ſua ad tempus dimiſſa, cum lachrymis humilientur coram miniſtris Domini, & ſatisfactionem quantumlibet aſperam exhibeant: quod eſt procidere ante Dominum: de qualium numero eſt ſeruus hic, de quo dicitur: *Procidens autem ſeruus ille, rogabat eũ, dicẽs: Patientiam habe in me.* Ac ſi diceret: Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. *Et omnia reddam tibi.* Quod eſt dicere: Lauabo per ſingulas noctes lectum meum, hoc eſt, per ſingula peccata quibus iram merui, cõſcientiam meam emundare ſtudebo. Sequitur: *Miſertus autem dominus ſerui illius, dimiſit eũ, ac omne debitũ dimiſit illi.* Miſerationes Domini ſuper omnia opera eius: quia non ſolùm electis, ſed & reprobis qui ad tempus credunt, ſiue ad tempus fruct9 pœnitentiæ exercent, per baptiſmũ aut pœnitentiam peccata dimittit, ſicut per prophetam ꝓmittit, dicens: Si dixero impio, Morte morieris, & conuerſus egerit pœnitentiã à peccato ſuo, feceritque iudicium & iuſtitiam, omnia peccata eius quæ peccauit, non imputabuntur ei. *Egreſſus autem ſeruus ille, inuenit vnum ex conſeruis ſuis, qui debebat ei centum denarios.* Omne debitum quo homo homini obligari poteſt, parui ponderis eſt, reſpectu eius quo erga Deum reus tenetur, ac ſi decem millibus talentorum centum denarij comparentur. *Et tenens ſuffocabat eum, dicens: Redde quod debes. Et procidens ſeruus ille, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me & omnia reddã tibi. Ille aũt noluit: ſed abiens miſit eũ in carcerem, quouſq; redderet vniuerſum debitum.* In verbo ſuffocandi, ſuperba & tyrannica debiti exactio notatur, quæ fit cùm vel per vim vel aſperas obiurgationes debitor ita opprimitur, & quaſi ſtrangulatur, vt vix reſpondendi aut excuſandi facultatem poſſit habere. In carcerem verò mittitur, dum corã iudice ſtatuitur, ac per diſtrictam iuſtitiam vndique coarctatur, vt nullus euadendi locus relinquatur. *Videntes aũt conſerui eius quæ fiebant &c.* Conſerui noſtri qui contriſtantur ſuper iniquitate noſtra, & Domino eam annunciant, iuſti viri ſunt, qui zelo iuſtitiæ accenſi, dum enormitates noſtras corrigere non valent, ad Deum ſuſpirant, & correctionem noſtram illi committunt. Sed & angeli Dei, conſerui noſtri dicuntur, qui ſemper vident faciem patris, & omnia noſtra intuentes, in conſpectu Dei ſingula annunciant. *Tunc vocauit eum dominus ſuus &c.* Seruus nequã de ingratitudine iudicãdus à Domino vocatur, & tortoribus traditur, cùm de hac vita per mortem rapitur, & poteſtati peſsimorum ſpirituum torquendus ſubijcitur. *Tradidit, inquit, eum tortoribus, quouſq; redderet vniuerſum debitum. Sic & pater meus cœleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis vnuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris.* Formidanda nimium & horrore plena ſentẽtia in hoc loco fratres nobis intimatur, videlicet quòd ſi immiſericordes extiterimus erga debitores noſtros, non ſolùm ea peccata, quæ poſt remiſsionem commiſimus, ſed

Pſal. 6. *Ibidem.* *Pſal. 144.* *Ezech. 18.* *Matth. 18.*

...cata e... ...ſi dona... in quib... ...nitur.

ſed & ea quæ vel per baptiſmum, ſiue per pœnitentiam nobis dimiſſa ſunt, in nobis eſſe punienda. Vnde quidam ex patribus ait: Qui diuini oblitus beneficij, ſuas vult vindicare iniurias, non ſolùm de futuris peccatis veniam non meretur, ſed etiã præterita quæ ſibi dimiſſa credebat, ad vindictam replicabuntur. Idem rurſus ait: Peccatum quod ex Adam trahitur, temporaliter redditur, quia omnes propter hoc moriuntur, non autem in æternum eis, qui per gratiam renaſcuntur, ſi in ea permanſerint. Item alius: Ex dictis Euangelij conſtat, quia ſi quod in nos delinquitur, ex corde non dimittimus, & illud rurſus exigitur, quod iam per pœnitentiã dimiſſum gaudebamus. Alius quoque eadem affirmat, dicens: Conſiderandum eſt, quod dicit vniuerſum debitum: quia non ſolùm peccata, quæ poſt baptiſmum gerit homo, reputabuntur ei ad pœnam, ſed etiam originalia peccata, quæ in baptiſmo ei dimiſſa ſunt. Itẽ ex verbis prophetæ eadem ſententia confirmatur, cùm dicitur: Si auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua, & fecerit iniquitatem ſecundùm omnes abominationes, quas operari ſolet impius, nunquid viuet? Omnes iuſtitiæ eius quas fecerat, non recordabuntur. Si enim omnes iuſtitiæ quas fecit, in obliuionem ducuntur, ergo & pœnitentia quam pro peccatis exhibuit, in nihilum reputanda eſt. Reſtat igitur ad pœnam reuocari peccata, pro quibus pœnitentia exhibita fuerat, cùm nihil ſit, quod illa excuſet. Sed fortè quærit aliquis, quomodò peccatum quod imputatur pecccatori ad pœnam, remiſſum fuit ei in baptiſmo aut pœnitentia? Ad quod dicimus, quoniã eo tempore in tali ſtatu per gratiam Domini conſtitutus fuerat, in quo ſi permanſiſſet, nequaquam ei præterita peccata nocitura fuiſſent: quod vtique fuit à peccatis eſſe ſolutum. Quid ergo fratres dicemus ad hoc? Horrenda planè, & ſupra modum timenda eſt ſententia quam audiſtis. Quid obſecro proderit nobis baptizatos eſſe, animas noſtras ſæpiùs afflixiſſe ieiunijs, vigilijs, ac cæteris operibus pœnitentiæ, eleemoſynas quoque pauperibus diſtribuiſſe, vt remiſsionem acciperemus peccatorum, ſi peccata noſtra quæ his remedijs iã nobis à Deo dimiſſa ſunt, iterùm prauitate noſtra aduersùs noſmetipſos ſuſcitamus? Quid prodeſt vulnerato plagam ſanaſſe, ſi propria negligentia cicatricem corrumpat, ac denuo vulnus aperiat? Planè iuxta ſermonẽ Domini, & patrum aſſertiones, vulnera noſtra à cœleſti medico iam ſanata, videlicet peccata iam nobis dimiſſa, in noſtram perniciem ſuſcitamus, ita vt in futuro examine ſingula cruciatum ſuũ nobis inferant, ſi odium erga debitores noſtros gerimus, ſi veniam delictorum poſtulantibus, obſtinatè & immiſericorditer denegamus. Illud quoq; attendendum, quod non ſimpliciter, ſi non dimiſeritis, ſed ſi non dimiſeritis, inquit, in cordibus veſtris. Hoc quippe additamento ſimulatam reconciliationem excluſit, quę fit cùm quis importunitate rogantium euictus, odio in corde retento, pacem cum inimico ſimulat, opportunum tempus vindictæ expectans. Reſtat ergo chariſsimi, vt grande illud remedium peccatorum, quod tanta diligentia ſæpiùs à ſaluatore nobis commendatum eſt, & ſine quo infructuoſum nobis eſt, quicquid pro obtinenda coram Deo venia delictorum agimus, ſolerter ſeruare curemus. Supportemus cum omni manſuetudine iniurias proximorum, ſimus ad ignoſcẽdum debitoribus manſueti, ad miſerendũ miſericordiam quærentibus parati, vt & nos in conſpectu diſtricti iudicis noſtri miſericordiam inuenire poſsimus, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum patre, &c.

...zech. 18.

...r, qui ...unt in ...na pec...

Grande peccatorũ remediũ, facilis ignoſcentia.

EADEM DOMINICA,
HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Simile eſt regnum cœlorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum ſeruis ſuis, Matth. 18.

Iste Rex, ipſe eſt qui hæc loquitur, Deus & homo, Ieſus Chriſtus Dominus noſter. Qui quotidiè cum ſeruis ſuis rationem ponit, quoniam per epiſcopos & ſacerdotes hominum peccata dijudicat, dum vnuſquiſque ad pœnitentiam veniens, quantum debeat & in quibus peccauerit Domino confitetur. Ille autem vnus, qui decem millia talenta debebat, quis alius intelligitur, niſi omnes illi, qui plùs cæteris in omnibus peccant? Sed quare cùm hoc priùs rationem Dominus ponere voluit, niſi vt huius exemplo cæteri intelligerent, quid in ſuis rationibus reſponderent, & quantam ſpem habere potuiſſent? Si enim ei, qui plus cæteris debebat, quoniam ſe humiliauerat, omne debitum Dominus dimiſit, quanto magis alijs qui non tantum peccauerunt, ſi dignè pœnituerint, omnia peccata dimittet? Ideò enim decem millia talenta poſuit, quia hoc debito nullum aliud debitum maius eſt. Omnes enim numeri in hoc numero continentur, quoniam ex denis numeris multiplicatur: cuius vnaquæque pars tam perfecta eſt, vt replicari quidem poſsit, creſcere verò non poſsit. Quum enim vſque ad decem numeramus, niſi iterùm ab vno incipiamus, nihil habemus quod dicamus: Similiter autem fit, vt quum venimus ad cẽtum, & ſimiliter quum venimus ad mille, atq; ſimiliter quum venimus ad decem millia. Decies enim decem fiunt centum, & decies centum fiunt mille, & decies mille fiunt decem millia. Hoc igitur debito maius debitum non eſt. Sed videamus quid ſequitur. *Quum autẽ non haberet vnde redderet, iuſsit eum dominus eius venundari, & vxorem eius, et filios &*

Confeſsio ſacramentalis.

Peccatori, vt ſoluat debitum, quid agendum.

omnia quæ habebat, & reddi. Peccator enim ad pœnitentiã veniens, non priùs habet vnde debitum ſoluat, donec ex toto humiliatus, ſacerdotum conſilio, ſemper omnibus obedire promittat. Ideoq́ue & ſacerdotibus dicitur: Niſi debitum ſolueris & pœnitentiam egeris, tu & vxor tua, filij tui, & cuncta quæ poſsides, in æternũ peribitis. Per quod datur intelligi, quòd ipſe totus carneus ſimul cum anima ſua, cunctiſque ſenſibus corporis ſui, incendijs tradetur æternis: vt per vxorem animam, per filios verò, ſenſus corporis intelligamus. Qui enim cum his omnibus cruciatur, in nulla parte ſui requiem habet. Si autem his auditis contremiſcat, & ſatisfacere & obedire promittat, procidensq; à pijſsimo Domino pœnitentiam & miſericordiam ſibi fieri deprecetur, fiet ei: quod ſequentia manifeſtant. *Miſertus* (inquit) *Dominus ſerui illius, dimiſit eum, & debitũ dimiſit illi.* Ecce dimiſſum eſt tibi debitum: in bono perſeueres, dimitte tu quoq; debitoribꝰ tuis, ſicut & tibi dimiſſum eſt debitum tuum. Quod ſi facere nolueris, audi & expecta quod ſequitur. *Egreſſus autem ſeruus ille, inuenit vnum de cõſeruis ſuis, qui debebat ei centum denarios: & tenẽs ſuffocabat eum, dicẽs: Redde quod debes.* Valdè paruum debitũ eſt centũ denariorum, ad cõparationem decem millium talentorum. Stultiſsimus igitur eſt, qui centum denarios non vult dimittere ea conditione, vt ei decem millia talenta dimittantur. *Et procidens conſeruus eius rogabat eum, dicens: Patientiã habe in me, & omnia reddam tibi. Ille autẽ noluit, ſed abijt & miſit eum in carcerem, donec redderet debitum.* Fortaſſe iſte non audiuit, aut ſi audiuit nõ intellexit, & paruipẽdendo neglexit, quod alibi Dominus ait: Eadẽ quippe menſura qua menſi fueritis, remetietur vobis. Eſtote ergo miſericordes, ſicut & pater veſter miſericors eſt. Nolite iudicare, & nõ iudicabimini: nolite cõdemnare, & nõ cõdemnabimini: dimittite, & dimittetur vobis: date, & dabitur vobis. Ideò enim miſericordia inter alias virtutes ſuperior eſt, quia quicunque miſericordiam nõ habuerint, ipſi quoq; ſine miſericordia cruciabũtur. Vnde & diuiti illi famoſo & miſero ab Abraham dicitur: Fili recordare quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala: nunc autem hic cõſolatur, tu verò cruciaris. *Videntes aũt conſerui eius quæ fiebant, contriſtati ſunt valdè: & venerunt & narrauerunt Domino ſuo omnia, quæ facta fuerant.* Iſti enim conſerui, & angeli & homines intelliguntur. Omnes .n. ſunt conſerui, qui vnius ſunt Domini ſerui. Et iſti quidem iniquorum oppreſsionem & miſerorũ afflictionem Domino narrant, qui pro his aſsiduè ad Deum clamant. *Tunc vocauit illum dominus ſuus, & ait illi: Serue nequam, omne debitũ dimiſi tibi, quoniam rogaſti me: nõnne ergo oportuit & te miſereri cõſerui tui, ſicut & ego tui miſertus ſum? Et iratus dominus eius tradidit eũ tortoribus, quoadusq; redderet vniuerſum debitũ.* Tortores iſti, maligni ſpiritus ſunt, quibus miſer homo ad puniendũ traditur: neq; de eorum poteſtate eripitur, donec vniuerſum debitum reddat. Nunquam igitur de illorũ poteſtate eripitur, quoniam hoc debitum ſemper redditur, nunquam tamẽ in integrum ſoluitur. Hanc autẽ totam ſimilitudinem ad quid attulerit, ipſe Dominus protinùs exponit, dicens: *Sic & pater meus cœleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis fratri ſuo vnuſquiſq; de cordibus veſtris.* Non enim ſufficit labijs dimittere, niſi & ora & corda couen iant.

Luc. 6.

Miſericordiæ præſtantia.

Luc. 16.

Tortores dæmones.

DOMINICA XXIIII. POST PENTECOSTEN, IN Epiſtolam Concio exegetica.

Pſeudochriſtiani.

PVlcherrimè Apoſtolus huius diei lectione nos inſtituit, quid interſit inter veros & falſos Chriſtianos. Multi Chriſtũ ore prædicant & iactitant, ſed ſi eorũm vitam & mores intucaris, nihil dixeris minùs eos eſſe, quam Chriſtianos, quales à Chriſto dici volunt. Ad id genus homines pertinet illud Ieremiæ: Prope es tu Domine ori eorum, & longè à renibus eorum. Horũ animus præſentis vitę oblectamentis totus addictus, faſtidit & cõtemnit illa immenſa bona, quæ præparauit Deꝰ diligentibus ſe, quos propterea rectè dicit Apoſtolus terrena ſapere. Atquì verò Chriſtiani ſynceri & germani in hoc mundo vt exules & peregrini degunt corpore, animo verſantur in cœlis tanq̃ in patria, ad quã aſpirant, cui ſe præparant quotidiè, & cauent diligenter ea, q̃ ab illa poſsint remorari, vt ſunt vitia & peccata & peccandi occaſiones, ſciunt .n. nihil coinquinatũ in illam ingreſſurũ. Ad Apoſtolũ accedamus, & ab illo explicatiùs diſcamus: *Imitatores mei eſtote fratres, & obſeruate eos, qui ita ambulãt, ſicut habetis formã noſtrã.* Dixerat ſuprà, ait Chryſoſtomus: Cauete canes. Abduxerat eos ab illis: iã adducit, quos imitari oporteat. Si quiſquã eſt, inquit, q nos imitari vult, ſi quis eſt eadẽ via incedens, illos obſeruate. Licet ego non adſim, noſtis tamẽ inceſſus mei modũ, hoc eſt, vitæ conuerſationẽ. Nõ enim ſolis verbis docuit, ſed & re ipſa. Quemadmodũ in choro & exercitu choragũ & ducẽ reliquos imitari oportet, atq; ita compoſitè incedendum eſt. Poteſt enim ordo vel à ſtatione diſſolui & diſsipari. Exemplar ergo erant apoſtoli, primarij quandã exemplaris imaginẽ ſeruantes. Cogitate quàm exacta illis vita fuerit, vt archetypũ & exemplum viuaſq́ue leges alijs exhiberent. Quod enim literæ referebant, illud re ipſa omnibus conſpicuum faciebant. Ea demùm eſt optima doctrina: ita diſcipulus induci & perſuaderi poterit. Si enim doctor verbis quidem doceat ac philoſophetur, operibus verò contraria fecerit, nondum doctor erit. Nam iſthuc & diſcipulo facile præſtitu fuerit, nempe verbis philoſophari. Sed opus eſt admonitione & inductione, quæ fit ex ipſis operibus. Iſta quippe & do-

Iere. 12.

Veri chriſtiani.

Philip. 3.

Ibidem.

Vita apoſtolorum archetypus viua ...

ctorem venerabilem facit, & diſcipulum obſequentem. Et infrà: Paulum, inquit, imitemur, & nulla nobis erit mœſtitiæ cauſa. Quid enim talem, dic quæſo, contriſtare poterit? Nihil, quouſque à virtute abſtracti non fuerimus. Omnibus erat hominibus iſte beatior etiam hîc, nedum in alio ſeculo. Sit enim virtute quiſquam preditus, etſi vxorem habeat, & liberos, & pecunias & gloriam multam, cum his omnibus virtute firmus & ſolidus manebit. Si eâ verò amiſerit, & ſic quoque firmus & ſolidus erit, neq; ab afflictionibus demerſus, neque ab ipſa rerum proſperitate tumidus: ſed vt petra tam procelloſo mari quàm tranquillo æquè firma perſiſtit, neque à procellis fracta, neq; à tranquillitate aliud quicquam perpeſſa: ita & animus ſolidus, tam in tranquillo, quàm in procellis firmus & inconcuſſus perſtat. Hæc Chryſoſtomus. Ambroſius verò hunc locum exponit his verbis: Vult illos ſolicitos eſſe, ne prauorum hominum ſubtilitate capiantur, & notare vnumquemque qualiter & conuerſetur & doceat: vt his iungantur, in quibus ſenſum magiſtri ſui agnouerint. Ita Ambroſius. *Multi enim ambulant, quos ſæpè dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos crucis Chriſti: quorum finis interitus, quorum Deus venter eſt, & gloria in confuſione ipſorum, qui terrena ſapiunt.* Nihil eſt, ait Chryſoſtomus, quod adeò ſit inconcinnum & alienum à Chriſtiano, atq; requiem & recreationem quærere: & ad præſentem vitam nimium affici, alienum eſt à profeſſione & militia noſtra. Dominus tuus crucifixus eſt, & tu requiē quęris? Dominus tuus affixus eſt, & tu deliciaris? Et vbi ſunt iſta militis generoſi? Proptereà & Paulus dicit: Multi ambulant, de quibus ſæpè dixi vobis, nunc aūt & flens dico, inimici crucis Chriſti. Erant enim quidam ſimulantes quidem Chriſtianiſmum, remiſsè tamen & delicatè viuentes, hoc aūt contrarium erat cruci. Quapropter iſta dixit. Crux enim animi eſt ad aciē inſtructi & mortificati, nihilque remiſsi quærentis: illi verò contraria ſunt conuerſatione. Itaque etſi dicant ſe Chriſti eſſe, ſunt tamen inimici crucis. Nam alioquin ſi crucem dilexiſſent, vitam ſtuduiſſent viuere crucifixam. Non eſt crucifixus Dominus tuus? Imitare Dominum, crucifige teipſum, etiamſi nemo te crucifigat. Crucifige teipſum, non vt teipſum interimas, abſit: eſſet .n. hoc impium: ſed quomodò Paulus dixit: Mihi enim, inquit, mundus crucifixus eſt, & ego mūdo. Si diligis Dominum tuum, mortem illius morere. Diſce quanta ſit crucis virtus, quanta peregit, & quanta adhuc perficiat, quomodò ſit munimentum vitæ. Per hanc perfecta redduntur omnia: baptiſma quoque per crucem datur. Oportet enim ſignaculum iſtud aſſumere. Et manus imponuntur per crucem, & cruce vtimur ſiue in itinere ſimus, ſiue in domo, aut certè vbicunque ſimus. Magnum bonum eſt crux, ſalutaris armatura, ſcutum inexpugnabile. Cùm ergo ſis illi inimicus, geſtas crucem? Non ſolùm obſignatus ſis cruce, ſed & crucem patiens. Et poſt pauca: Iſti degeneres, & vitæ & corporis amantes, inimici ſunt crucis. Et quiſquis delicijs gaudet vitæq; huius ſecuritate, inimicus eſt crucis. *Nunc autem*, inquit, *& flens dico.* Quare? Quoniam creuit malum, quoniam digni ſunt iſti, qui defleantur. Reuera ſunt lachrymis digni, qui deliciantur, qui indumentū quidem, id eſt, corpus benè ſaginantes, futuri verò ſupplicij, quod laturi ſunt, nullam rationem habent. Eſto delicieris, eſto inebrieris hodiè & cras, & annos decem, & viginti, & triginta, & quinquaginta, & centum etiam, quod eſt impoſſibile: immò ſi voles, ponamus etiam quid vltra centum: quid verò lucraberis? Nihil. Talem ergo viuere vitam, non eſt lachrymis & lamentis dignum? *Quorum Deus venter eſt.* Quid eſt illis Deus? Hoc ſcilicet, Comedamus & bibamus. Vides quantum malum ſint deliciæ? Alijs quidem pecuniæ, alijs verò venter Deus eſt. An non & iſti idololatræ ſunt, illis quoq; peiores? Et gloria in dedecore eorum. De circunciſione quidam hoc intelligunt, ego verò non hoc dico. Sed hoc eſt, quod dicit Apoſtolus: In quibus debebant pudefieri, in illis etiam gloriantur. Graue quidem eſt & malum turpia patrare: patrantem verò pudefieri mediocriter malum eſt. Quòd verò quiſquam malè agens gloriatur etiā, excellens eſt ſtupiditas. Et infrà: Quorum Deus, inquit, venter eſt, & gloria in dedecore eorum. Quínam ſunt illi? Qui terreſtria, inquit, curant: (Noſter interpres habet, Qui terrena ſapiunt) Aedificemus domus. Vbi? In terra, inquiunt: Poſsideamus agros. In terra rurſus. Acquiramus principatum. Iterùm in terra. Potiamur gloria. In terra quoque. Diteſcamus. Omnia in terra. Iſti ſunt, quorum Deus venter eſt. Qui enim nihil rerum ſpiritualium curant, ſed hîc omnia poſsident, & terrena iſta curant, meritò Deum ventrem habent, dicentes: Comedamus & bibamus, cras enim moriemur. Ventrem accepiſti vt nutrias, non vt ſaginando extendas: vt domineris illius, non vt tibi eum dominum habeas: vt tibi ad alendas reliquas corporis partes inſeruiat, non vt tu ipſi inſeruias, non vt terminos naturæ excedas. Tanta mala non facit mare fines ſuos tranſgreſſum, quanta venter, ſi corpus noſtrum cum anima ſuperauerit. Pone illi terminum, naturæ ſufficientiam, quemadmodum Deus mari poſuit arenam. Videamus quomodò Paulus ſeruierit Deo, videamus quomodò & guloſi ſeruiant ventri. Nō innumeras mortes ſuſtinent tales? an non ad impoſſibilia ventri ſeruiunt? Non mancipijs quibuſuis peiùs habent? *Noſtra verò conuerſatio*, inquit, *in cœlis eſt.* Ne quæramus ergo requiem in hac vita. In cœlis ſplendidi ſumus, vbi & conuerſamur. *Vnde etiam ſaluatorem expectamus Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui reformabit*

[Left margin notes, partly cut off:] ...a Chri... ...num eſt mol. ...è & deli... ...uiuere. — Gal. 6. — ...rucis vis ...efficacia — ...is ſig... ...anti... ...mum

[Right margin notes:] *Ventrē prò Deo qui colant.* — *Quàm pernicioſa gula & ventris ſtudiū.* *Ier. 5.*

 mabit

mabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ. Ex cœlo, inquit, ſaluator noſter veniet, & à loco & à perſona grauitatem & ſublimitatem Chriſti oſtendens. Qui transfigurabit, inquit, corpus noſtrum humile. Multa patitur nunc corpus, ligatur, verberatur, mille mala patitur: ſed & Chriſti corpus tanta paſſum eſt. Hoc igitur innuit, dicens, Vt cõforme fiat corpori ſuo glorioſo. Igitur idem quidem eſt, inducet verò incorruptionem. Transfigurabit. Ergo & habitum alium dabit: aut immutationem ita abuſiuè vocauit. Corpus verò noſtrum humile dixit, eò quòd abiectum nunc ſit, & corruptioni ac doloribus obnoxium. Videtur vile eſſe, nihil præ ceteris habere præcipui. Vt conforme fiat, inquit, corpori ſuo glorioſo. Papæ, illí ne quod ad dexteram patris ſedet, conforme fiet hoc corpus? illi quod adoratur ab angelis? illi cui adſtant incorporales illę virtutes? illi quod eſt ſuper omnem principatum & poteſtatem & virtutem? illi conforme fiet? Si ergo totus orbis ſumptis lachrymis eos defleret, qui ab iſta ſpe deciderunt, num dignè collachrymaretur? quòd cùm promiſsio nobis ſit facta, futurum corpus noſtrum corpori Chriſti ita glorioſo conforme, illi cùm dæmonibus abeunt? Nihil curabo ampliùs gehennam, quæcunq; dixeris nullius ęſtimabo ad iſtam collata ruinã. Quid dicis ô Paule? Illi conforme fiet? Etiam, inquit. Deinde ne diffidas, rationem quoque adduxit: *Secundùm operationem virtutis ſuæ, qua etiam poßit ſubijcere ſibi omnia.* Potentiã habet, inquit, vt omnia ſubijciat ſibi: itaq; & corruptionem & mortem. Poterunt ſpes iſtæ quanuis pigrum ac ſomnolentum erigere. *Itaque fratres mei chariſsimi & deſideratiſsimi, gaudium meum, & corona mea ſic ſtate in Domino chariſsimi.* Sic. Quomodò? Immoti. Vide quomodò poſt adhortationem ſubiungit encomia. Gaudium & corona mea: non ſimpliciter gaudium, ſed & gloria: non ſimpliciter gloria, ſed & corrona. Cui gloriæ non fuerit adæquandum, quòd Pauli corona iſti ſunt? Sic ſtate in Domino dilecti, id eſt, in ſpe Dei. *Euodiam rogo & Syntichen deprecor, idipſum ſapere in Domino. Etiam rogo & te germane cõpar, adiuua illas, quæ mecum laborauerunt in euangelio cum Clemente & cæteris adiutoribus meis, quorum nomina ſunt in libro vitæ.* Quidam dicunt eum hic obſecrare vxorẽ ſuam. Sed non eſt. Hucuſque prolixè Chryſoſtomus. Porrò Oecumenij in hunc locum hæc ſunt: Ex hoc (puta, quòd dicit, Germane compar) quidã ſuſpicati ſunt vxorem habere Paulum, & huic ſcribere: ſed inſulſum eſt hoc. Quale enim eſſet, ſi Philippis eam hoſpitem & aduenã reliquiſſet, & neq; Tarſi, vnde oriundus erat, neq; Hieruſalem, vbi nutritus? Sed dicimus, quòd vel marit⁹ alterius fuit ex duabus illis, quarũ fecerat mentionem, vel certè nomen proprium. Probatus autem fuit quidam, cui etiam quas dixerat mulieres commendat. Hæc Oecumenius: cui planè conſentanea ſcribit Theophylactus: Commendat, inquit, has mulieres viro cuipiam admirando, qui aut frater fuit alterius ipſarum, aut maritus etiam. Forſan autem & cuſtos ille fuit carceris, perinde quaſi dicat: Iam tandem frater es germanus, nunc genuinus vir, ſi in opere Domini idẽ iugum trahas, adiuuans illas. Nonnulli hic in errorem inducti, aiunt Paulum hic propriam ſuam coniugem precari: verumenimuero hoc eſſe haudquaquàm poteſt. Vt enim alia prætermittam, ſi ſuam vxorem intelligere voluiſſet, debuiſſet dicere genere fœmino, γνησία σύζυγε, id eſt, germana coniunx. Ita Theophylactus. Audiamus etiam Theodoretũ, hunc locum his verbis interpretantem: Comparem autem ſeu coniugem nonnulli ſtultè exiſtimarunt eſſe vxorem Apoſtoli, non attendentes ea, quæ ſcripta erant in Epiſtola ad Corinthios, ꝙ ſcilicet ſe retulerit in numerum cœlibum. Dico enim ijs, qui matrimonio iuncti non ſunt, & viduis: bonum eſt eis, ſi maneant ſicut ego. Et clarum quidem eſt, quòd ſiue eſſet cælebs, hoc eſt, qui nunquàm duxiſſet vxorem, ſiue viduus, vxorem non habebat. Vxorem autem nunquã eum duxiſſe, eſt verius, adoleſcens enim vocatus eſt. Comparem ergo ſeu coniugem ipſum vocat, vt qui iugum pietatis ſecum trahat: & hortatur, vt optimarum ſit mulierum adiutor, & vt concordiam inter ſe ineant, procuret. Hæc Theodoretus. Certè D. Hieronymus in Epiſtola ad Euſtochium de cuſtodia virginitatis, diſertis verbis Paulum virginem fuiſſe aſſeuerat, ita ſcribens: De virginibus, inquit Apoſtolus, præceptum Domini non habeo. Cur? Quia & ipſe vt eſſet virgo, non fuit imperii, ſed propriæ voluntatis. Neq; enim audiendi ſunt, qui eum vxorem habuiſſe confingunt, cùm de continentia diſſerens, & ſuadens perpetuam caſtitatẽ, intulerit: Volo autem omnes eſſe ſicut meipſum, &c. Hæc Hieronymus. Quòd verò Apoſtolus ait adiutorum ſuorũ nomina eſſe in libro vitæ, id his verbis magis etiã illuſtrat Chryſoſtomus: Vides, inquit, quantæ virtutis teſtimonium illis exhibeat? Quòd Apoſtolis dixit Chriſtus, Non gaudete, quòd dæmonia vobis obediunt, ſed ꝙ nomina veſtra ſcripta ſunt in libro vitæ: huius teſtimonium iſtis dat Apoſtolus, dicens, Quorum nomina ſunt in libro vitæ. Hæc Chryſoſtomus. Quòd ergo hortatur Apoſtolus, ſimus imitatores eius, & ad eam formã doctrinæ & morum, quam ab Apoſtolis accepimus, pro viribus nos accommodemus, vt quemadmodùm illorũ, ita & noſtra cõuerſatio in cœlis ſit: nõ ſectemur eos, quorum Deus venter eſt, qui terrena ſapiũt, qui vaſtiſsimis peccatorum immerſi tenebris, mundi huius voluptatibus ſeſe dedunt. Erit merces magna omnium rectè factorum, vbi Chriſtus aduenerit, reformaturus corpus humilitatis

Corpus noſtrum humile.

Quã ſint miſeri, qui ſe priuant beatitudine.

Error eorũ, qui putant Apoſtolum habuiſſe vxorem.

1. Cor. 7.

Ibidem.

Paulus Apoſtolus virgo fuit.

Lucæ 10.

litatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ, cui cum patre & ſpiritu ſancto eſt omnis honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

DOMINICA EADEM, Matth. XXII.

In illo tempore: Abeuntes phariſæi conſilium inierunt, vt caperent Ieſum in ſermone. Et reliqua. Homilia beati Ioannis Epiſcopi.

Eſt ex Homilia 42. Operis imperfecti in Matthæum.

OMnis malitia cõfunditur quidem aliquoties ratione veritatis, corrigitur autem nunquam, maximè eorum, qui propoſito malo, & non ignorantia peccant. Sic etenim ſacerdotes poſtquàm terrere Dominum non potuerunt, dicentes: In qua poteſtate facis hæc? (Matt. 21.) poſtquàm parabolarum ratione conſtricti, ſuo iudicio ipſi ſe reos fecerunt, dicentes: Malos malè perdet: (Ibidem.) nemine contra eos dicente teſtimonium, niſi conſcientia ſola, nunquid compunxit eos timor peccati? Nunquid compeſcuit eos vel libertatis conſideratio? Sed quid? *Abierunt & conſilium acceperunt, vt eum caperent in ſermone.* Quemadmodum ſi aliquis claudere voluerit aquę currentis meatum, ſi vna ex parte excluſa fuerit aqua, violentia aliundè ſibi ſemitã rumpit: ſic & eorũ malignitas ex vna parte cõfuſa, aliundè ſibi aditum adinuenit. Sicut .n. non poteſt fieri, vt ligna mittendo extinguas incendiũ: ſic nõ poteſt fieri, vt rationem dicendo places hominẽ malum. Sicut ignis quanto ampliùs ligna ſuſceperit, in maiorem flammam erigitur: ſic animus malus quanto magis veritatem audierit, eò ampliùs in malitiã excitatur. Abierunt ergo & conſilium acceperunt. Quò abierũt? Ad Herodianos. Nam ex eo quòd non dicit, Conſiliati ſunt, ſed conſiliũ acceperunt, & ex eo quòd pariter cum Herodianis venerunt, apparet, quia cum illis eiuſmodi circunuentionis conſiliũ tractauerunt. Homo colonus, cuius terrã poſſidet, illius auxilio opus habet. Qui iuſtitiam tenet, nullius patrocinio indiget, niſi Dei. Qui in diaboli iniquitatibus ambulat, diaboli adiutorium neceſſarium habet. Colonus enim Dei, diaboli auxilium non requirit. Colonus aũt diaboli: auxilium Dei, & ſi quærit, non inuenit. Vidiſti aliquando euntem ad furtum, Deum orare, vt benè proſperetur in furto? Aut qui vadit ad fornicationem, nunquid ſignum crucis ſibi ponit in fronte, vt non cõprehendatur in crimine? (Signum crucis fronti imprimere.) Quod ſi fecerit, non ſolùm non adiuuatur, ſed adhuc ampliùs traditur, quia neſcit iuſtitia Dei Patrocinium dare criminibus. Sic & iſti expugnare Chriſtum cupientes, conuenienter non ad ſeruos Dei viros religioſos, ſed ad gentiles ſe contulerunt. i. ad Herodianos. Quale conſiliũ, tales & conſiliatores. Quis aũt dare poterat conſilium contra Chriſtum, niſi diabolus, qui erat aduerſarius Chriſti? Conſultabant enim apud ſe ſacerdotes: Si nos ſoli euntes interrogauerimus Chriſtum, quanuis dixerit quia non licet Cæſari dare tributum, tamen nemo nobis credet dicẽtibus contra eum, iam enim omnes ſciunt, quia inimici eius ſumus. (Teſtimoniũ inimicorũ ſuſpectum.) Inimicorum aũt teſtimonium in iudicio, & ſi verum fuerit, quaſi ſuſpectum reprobatur. Sed nec per ſeipſos Chriſtum interrogare volebant, quia in magna ſuſpicione inimicitiæ fuerãt apud Chriſtum, ne fortè quaſi ſuſpecti circunuenire eum nõ poſſent. Nam inimicus manifeſtus melior eſt, quã amicus fictus. Ille dum timetur, facilè vitatur: iſte dum non cognoſcitur, præualet. Miſerunt ergo diſcipulos ſuos, quaſi adhuc minùs cognitos, & minùs ſuſpectos, vt aut abſconditè facilè deciperent eum, aut deprehenſi, minùs erubeſcerent apud eum. Nam conſilio malo deprehenſo, tanto minor naſcitur confuſio, quanto fuerit perſona deterior. Sed diſcipuli illi magiſtris ſuis ætate minores erant, malitia autem pares. Nam & pulli ſerpentium ſtatura breuores ſunt, veneno autem æquales: (Pulli ſerpentum.) & catuli luporum adhuc teneri conſtituti, & ſi venationem exercere non poſſunt, iam tamen ſanguine gaudent, & morſibus ludunt. (Catuli luporum.) *Magiſter, ſcimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces.* Magiſtrum eum vocant, & veracem magiſtrum, vt quaſi honoratus & laudatus, myſteriũ ſui cordis ſimpliciter eis aperiat, tanquam volens eos habere diſcipulos. Hæc eſt enim hypocritarum prima potentia, ſimulata laudatio. Laudant enim quos perdere volunt, vt per delectationem laudis paulatim corda hominum ad ſimplicitatem benignæ confeſsionis inclinent: veluti ſi quis taurum validum, viribus non poteſt ſubiugare, & vinculo flectere, mollibus manibus nodoſam eius fricat ceruicem, vt quem virtute tenere non potuit, per blandimentum comprehendat. Sic & iſti catenam ſubdolæ laudis portantes in ore, & gladium malitiæ abſcondentes in corde, taurum eccleſiaſtici gregis dolo laudis comprehendere feſtinabant. De quo tauro prophetans Iacob, iam tunc increpabat Leui filium ſuum, quia de Leui naſcituri erant ſacerdotes, qui interfecturi erant Chriſtum. Simeon & Leui fratres cõſummauerunt iniquitates ſuas. (Gen. 49.) In cogitationes eorum nõ veniat anima mea, & in conſilia eorum non cadant præcordia mea: quia in ira occiderũt virum, & in furore ſuo ſubneruauerunt taurum. De talibus dicit propheta: (Pſal. 54.) Molliti ſunt ſermones eorum ſuper oleum, & ipſi ſunt iacula. *Quid tibi videtur? Licet cenſum dare Cæſari, an non?* Non eſt iuſtum vt ſerui ſummi regis, terrenis regibus ſeruiamus. Si enim indignum eſt, vt duobus regibus homo alterius alteri obſequatur, & iniuriam facit ſuo, ſi ſubiacet alieno: quanto magis indignum eſt, vt cultores Dei, humanarum poteſtatum grauamina cognoſcamus? *Cognita autem nequitia eorũ Ieſus,*

non ſecundùm ſermones eorum pacificos blandè reſpondit, ſed ſecundùm conſcientiam eorum crudelem & aſperam *dixit*: quia Deus plerunque ad animam loquitur, non ad corpus: voluntatibus reſpondet, nõ verbis. *Hypocritæ, quid me tentatis? Oſtendite mihi numiſma cenſus. At illi obtulerunt ei denarium.* Dicit eis: Hypocritæ, vt quod ab eo audierunt in aure, apud ſeipſos inueniant in corde: vt conſiderantes eũ humanorum cordium cognitorem, quod facere cogitabãt, perficere non auderent. Vide ergo, quòd phariſæi quidem blandiebantur vt perderent: Ieſus autẽ confundebat vt ſaluaret, quia vtilior eſt homini Deus iratus, quàm homo propitius. *Et ait eis: Cuius eſt imago hæc & ſuperſcriptio? Dicunt ei: Cæſaris. Tunc ait illis: Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo.* Imago Dei non eſt in auro depicta, ſed in hominibus figurata. Numiſma Cæſaris, aurum eſt: numiſma Dei, homo. In ſolidis Cæſar videtur, in hominibus Deus agnoſcitur. Ideò diuitias veſtras Cæſari date, Deo autem conſcietiæ veſtrę ſolam innocentiam reſeruate, vbi Deus videt. Cæſaris enim imaginem manus artificis ſculpſit, & corruptibilibus literis annotauit: Dei autem imaginem in homine diuina manus decem viuis apicibus demonſtrauit. Quibus? Quinque ſenſibus carnalibus, & quinq; ſpiritualibus, per quos conſideramus & apprehendimus quæ ſunt vtilia, ſicut Deus.

Chriſtus phariſæorũ non verbis, ſed conſcientiæ reſpondet.

V. Senſus externi & interni.

EADEM DOMINICA, Matth. XXII.

In illo tempore: Abeuntes Phariſæi, conſilium inierunt, vt caperent Ieſum in ſermone. Et reliqua. Homilia Erici.

Luc. 2.

LVca referente Euangeliſta manifeſtum eſt, quia Domino ſaluatore nato ſub Cæſare Auguſto, in toto orbe celebrata eſt deſcriptio: & inter omnes nationes totius orbis, quæ Romano imperio ſubiectæ erat, Iudęa quoque eius ſtipendiaria facta fuerat. Quam ob cauſam magna ſeditio tunc temporis in populo feruebat. Quidam enim dignum eſſe iudicabant, vt quia Romani pro ſecuritate & quiete omnium aſsiduè militabant, cenſum eis deberent perſoluere. At contrà phariſæi, qui ſibi de falſa iuſtitia applaudebant, nitebantur aſſerere, quòd populus Dei qui decimas ſolueret, primitiua daret, & cætera legis decreta obſeruaret, non deberet humanis legibus ſubdi. Quæ ſeditio intantùm conualuit, vt poſt Domini paſsionem in hac ipſa pertinacia & rebellione Iudæi perdurantes, Romanis ſub hac occaſione in vindictam necis ſaluatoris venientibus, amitterent locum, & gẽtem, & regnum, vitam etiam præſentem perderent ac futuram, dum maluerunt hæc omnia cæcante auaritia perpeti, quam tributa Romanæ militiæ pendere. Quia ergo principes ſacerdotũ timore populi Dominũ comprehendere nõ poterant, ſaltẽ vt in ſermone eum caperent, laborabant. *Abierunt ergo phariſæi, & conſilium acceperunt.* Quò abierunt? Vtiq; ad Herodianos, qui erant milites Herodis, ac exigendis tributis præpoſiti. Nam ex eo, quòd nõ dicit euangeliſta, conſiliati ſunt, ſed cõſiliũ acceperunt, & ex eo ꝙ dicit, cum Herodianis pariter venerunt, apparet, quia cum illis huiuſcemodi circunuentionis conſiliũ tractauerunt. Cogitabant .n. apud ſe ſacerdotes, dicentes: Si nos ſoli euntes interrogauerimus Chriſtũ, quanuìs dixerit quia non licet Cæſari dare tributũ, tamẽ talia dicentibus nobis contra eum, nemo credet, quia oẽs iam ſciunt, quòd inimici eius ſumus. Inimicorum aũt teſtimoniũ in iudicio, & ſi verũ ſit, tamen quaſi ſuſpectum reprobatur. Per ſeipſos ergo Chriſtũ interrogare nolebãt, quia in magna ſuſpicione inimicitię iã erant apud Chriſtum, ne fortè quaſi ſuſpecti circunuenire eũ non poſſent. *Et mittunt ei diſcipulos ſuos*, qui ſe iuſtos ſimulantes, ſaltem in ſermone eũ caperent, & ſic poteſtati præſidis traderent, vt velut ipſi à morte eius immunes eſſe viderentur. Mittunt ergo diſcipulos ſuos ad illum, quaſi adhuc minimè ſuſpectos, vt aut facilè eum deciperent: aut ſi vincerentur (ſicut & contigit) illi qui eos miſerant, minùs erubeſcerent. Nam conſilio malo deprehenſo, tanto minor naſcitur confuſio quanto fuerit perſona deterior. Mittũt igitur phariſæi diſcipulos ſuos cum Herodianis, militibus Herodis, ſeu quos illudentes Phariſæi, quia Romanis tributum ſoluebat, Herodianos vocabant, & nõ diuino cultui deditos. Quidam Latinorum (ridiculuum) Herodianos putãt, qui Herodẽ Chriſtum crederent, quod nuſquã omninò legimus. Herodianos itaque (vt diximus) milites Herodis appellat, q̃ in exigendis tributis erant præpoſiti. Dicunt ergo: *Magiſter, ſcimus quia verax es.* Magiſtrum & veracem vocant, vt quaſi homo eorũ adulatione delectat⁹, ſecretũ ſui cordis eis ſimpliciter aperiat. *Scimus*, inquiunt, *quia verax es, & viam Dei*, id eſt, legem Dei, *in veritate doces, & nõ eſt tibi cura de aliquo*, id eſt, in ꝓferenda veritate, nullius vel amicitiam, vel inimicitiã curas. Quare hoc dixerint, manifeſtant cùm ſubdunt: *Non .n. reſpicis perſonã hominum*, id eſt, nec ꝓpter pauperem, nec propter diuitem veritate relicta mendacium loqueris. *Dic ergo nobis, quid tibi videtur? Licet cenſum dare Cæſari, an non?* Tanquã dicerent: Nos ſerui ſumus ſummi regis, & ideò iniuſtum eſt, vt terrenis regibus ſeruiamus. Hoc autem dicentes, ad hoc illum perducere laborabant, vt magìs Deum quàm Cęſarem timens, diceret non debere Romanis tributa ſolui, quatenùs hoc audientes Herodiani, id eſt, miniſtri præſidis qui præſentes erant, tenerent eum quaſi ſeditionis principem contra Iudæos. Si verò diceret tributum eſſe reddendum, tanquàm de-

Seditio apud Iudæos, propter tributum.

Verſutia ſacerdotum.

Phariſæorum malus dolus.

ſtru-

ſtructorem legis illum calumniarentur. *Cognita autem Ieſus nequitia illorum*, hoc eſt, conſiderans dolum & fraudes eorum, dixit: *Quid me tentatis hypocritæ?* Attendendum, quia non ſecundùm ſermones eorum fictos blandè reſpondit, ſed iuxta conſcientiam eorum crudelem aſpera obiecit, cogitationibus illorum, non verbis reſpondens. Hypocritas aũt idcircò eos nuncupat, vt audientes ex eius ore quod ipſi cogitabant in corde, cõſiderarent eum humanorum cordium cognitorem, tanquam omnipotentem Deum, & quod facere in illũ cogitabant, perficere non auderent. Hypocritæ autem ſubaurati dicuntur. Hypo enim græcè ſub, chryſos aurũ dicitur. Meritò ergo tentatores ſuos hypocritas nuncupat, qui aliud nitebantur opere, aliud ſimulabant voce. *Oſtendite mihi numiſma cenſus.* Sapientia ſapienter egit, vt ſuos tentatores proprijs illorum ſermonibus vinceret. Oſtendite, inquit, mihi numiſma, id eſt, inſcriptionem denarij, vel vt alij dicunt, monetam. Dictum autem eſt numiſma à nomine, quod inſcribebatur denario. Eſt autem denarius genus numi, quod pro decem numis imputabatur, & habebat nomen & imaginem Cæſaris. *Et ait illis: Cuius eſt imago hæc & ſuperſcriptio?* Ex hoc loco conijcere poſſunt veritatẽ, qui dicunt Dominum Ieſum Chriſtum cauſa ignorantiæ aliquando interrogaſſe Iudæos, & non potiùs cauſa diſpenſationis. Interrogat enim, cuius ſit imago numi, & ſuperſcriptio eius, non quòd ipſe neſciat, quod omnes ſcire poterant qui videbant denarium, ſed ideò, vt ad ſermonẽ eorum competenter reſpondere valeat. *Dicunt ei: Cæſaris.* In hoc loco Cæſar non Auguſtus Octauianus intelligendus eſt, ſed Tiberius priuignus eius, qui ſucceſſerat in imperio, ſub quo & paſſus eſt Dominus. Sciendum verò eſt, omnes reges Romanorum Cæſares eſſe appellatos, à primo Caio Iulio Cæſare. Qui ideò ſic appellatus eſt, quòd vel cæſo vtero matris in lucem eruperit, vel quòd cum cæſarie capillorum fuerit natus. *Tunc ait eis: Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo.* Reddite Cæſari quæ eius ſunt, id eſt, numum, tributum, & pecuniam: & quæ Dei ſunt, Deo, id eſt, decimas & primitias, & cætera donaria, quæ legis decreto mandantur. Quod Dominus faciendum præcepit, ipſe quoq; opere adimpleuit. Nam cùm veniſſet Capharnaum, acceſſerunt qui didrachma accipiebant, ad Petrum, & dixerunt: Magiſter veſter nõ ſoluit didrachma? At ille ait: Etiam. Et cùm introiſſet Petrus domum, præuenit eum Ieſus, dicens: Quid tibi videtur Simon? Reges terræ à quibus accipiunt tributũ vel cenſum? à filijs ſuis, an ab alienis? At ille ait: Ab alienis. Dixit illi Ieſus: Ergo liberi ſunt filij. Ac ſi diceret: Si filij regum liberi ſunt à tributo, ego qui ſum filius regis æterni, atque de ſtirpe regis terreni generatus, à tributo liber eſſe deberem. Vt autem non ſcandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum piſcem qui primus aſcenderit, tolle, & aperto ore eius inuenies ſtaterem: illum ſumens, da eis pro me & pro te. In quo loco dicit beatus Hieronymus ignorare ſe quid potiſſimùm mirandum ſit, vtrùm præſcientia ſaluatoris, an magnitudo eius virtutis. Præſcientia quidem, quòd nouerit piſcem habere ſtaterem in ore, & quòd primùm ipſe capiendus eſſet. Magnitudo autem virtutis, ſi ad verbum illius ſtatim ſtater in ore piſcis creatus eſt. Deo etiam reddidit Dominus Ieſus Chriſtus quæ Dei ſunt, quoniam in omnibus operibus ſuis voluntatem patris adimpleuit, iuxta quod ipſe loquitur: Non veni facere voluntatẽ meam, ſed eius qui miſit me patris. Spiritualiter ſicut Cæſar exigit denarium à ſuis ſubiectis, in quo imago eius exprimitur: ita Deus requiret à nobis animam lumine vultus ſui inſignitã. Vnde Pſalmiſta ait: Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine. Quemadmodùm enim denarius ſignatur regis imagine, ita anima noſtra diuini luminis illuſtratur claritate. Homo nanq; ad imaginẽ & ſimilitudinẽ Dei conditus eſt, non in corpore, ſed in ſpiritu, id eſt, anima. Quod Paulus apoſtolus manifeſtat, cùm dicit: Renouamini ſpiritu mentis veſtræ, & induite nouũ hominẽ, qui ſecundùm Deum creatus eſt, in iuſtitia & ſanctitate veritatis. Quibus verbis non in corpore, ſed in ſpiritu ad imaginẽ & ſimilitudinem Dei homo creatus eſſe oſtenditur. Creatus eſt ergo homo ad imaginem & ſimilitudinẽ Dei in ſpiritu, id eſt, in anima, vt ſicut eſt Deus ſanctus, iuſtus & verus, diſcernitq; inter bonum & malũ: ita & ipſe homo ſanctus, iuſtus & verus manens, diſcretionẽ æquè boni maliue retineat. Ad ſimilitudinẽ nihilominùs Dei factus eſt, vt ſicut eſt Deus perpetuus & immortalis, ita eſſet etiam homo (niſi peccaſſet) immortalis atq; æternus. Taliter ergo, vt diximus, ad ſimilitudinẽ & imaginem Dei eſt homo conditus, non in corpore, ſed in anima, ea diſtinctione ſeruata, vt imago accipiatur in ſanctitate, ſimilitudo autem in æternitate. Studeamus ergo renouari ſpiritu mentis noſtræ, & induere nouum hominem, qui ſecundùm Deum creatus eſt: vt mereamur ei reddere denarium ſuum, hoc eſt, vitam noſtram ſanctam & immaculatam. Aliter: Phariſæos & Herodianos, qui ad tentandum Dominum ſunt miſſi, diuerſæ conſtat fuiſſe voluntatis. Alij enim nil reddere Cæſari, alij verò tantùm Cæſari omnia cenſebant eſſe reddenda. Proinde duo iſti ordines tentatorum, duo ſignificant genera hæreticorum, quorum alterum docet tantummodò corpori obſequendum, & Cæſari, id eſt, ventri, qui & in libro beati Iob exactor vocatur, ſolummodò militandum. Alterum verò genus hæreticorum ſuadet corporis curam penitùs omittẽdam, & animæ tantummodò profectibus inuigilandũ, nonnunquam etiam ipſi corpori cauſa animæ perniciem inferendam. Sed Dominus vtrunque

Margin notes, left: ypocrita, aliena crita? rſona ſi- ulator. — numiſma, … eſt … — ges Ro. norum de Cæſa dicti. — t.17.

Margin notes, right: Chriſti præſcientia. — Eximia virtus. — Ioan. 6. — Pſal. 4. — Ephe. 4. — Phariſæi, & Herodiani figura hæreticorum. — Iob. 3.

Corpori & animæ vt inſeruiendum. que abnuens, regia via docet eſſe gradiendum: & corpori quidem ſubſidium non negandum, animæ verò profectui pro vtilitate & tempore inſinuat inſiſtendum, diſcretione in omnibus conſeruata, quatenùs & corpus ſubijcere valeat, & animus inedia corporis non tabeſcat. Item alio ſenſu, Cæſarem intellige diabolum, qui ſemel in paradiſo homini malæ perſuaſionis numum contulit, & quotidiè ab eo huius debiti reatum quærit. Cui tunc non ſicut ille expetit, ſed ſicut vtilitas noſtra poſcit, cenſum reddimus, cùm peruerſa agere deſpicimus, cùm peccatum quod ab eo ſuadente contraximus, digna pœnitentiæ ſatisfactione purgamus, cùm vitia deſerimus, eiſq; cum ſuo authore abrenunciamus, vt tali tributo reddito, liberi ac ſecuri deinceps viuamus. Sed poſtquàm ita diabolo quod ab illo accepimus reddimus, neceſſe eſt vt Deo omnipotenti quod ab illo ſumpſimus, intemeratum reſtituamus, animam videlicet noſtram & lumine vultus eius inſignitam, & immaculatis actionibus adornatam. *Moneta Dei ſumus.* Moneta enim Dei ſumus, à theſauro eius decidimus: errore detritum eſt, quod in nobis fuerat impreſſum. Quocircà ſolerter eſt ſtudendum, vt ad imaginem Dei, quam peccando in nobis corrupimus, pœnitendo & dignè viuendo reparari ſatagamus: Ipſo adiuuante, qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum, AMEN.

EADEM DOMINICA,
HOMILIA EVSEBII
Emeſeni.

Abeuntes Phariſæi conſilium inierunt, vt caperent Ieſum in ſermone, &c. Matth. 22.

STulti phariſæi, qui ſe in ſermone verbum Dei capere putabant, & ſuis conſilijs ſapientiam fallere arbitrabãtur. *Et mittũt ei diſcipulos ſuos.* Cum quibus? *Cum Herodianis*, id eſt, cum Herodis miniſtris, qui tributa colligebant. Hæc eſt igitur eccleſia malignantium, hoc eſt conſilium vanitatis. Mali magiſtri, mali diſcipuli, malis miniſtris ſociantur: cum fraude veniunt, cum calliditate loquuntur. Sed quid dicunt? *Magiſter, ſcimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non eſt tibi cura de aliquo: non enim reſpicis perſonam hominum.* *Simulatio phariſæorũ.* Valdè benè loquuntur phariſæi, ſed aliud ore & aliud corde loquuntur: è venenoſo fonte dulcia verba prorumpunt. *Pſal. 57.* Huic enim tantæ ſimulationi Pſalmiſta reſpondens ait: Si verè vtique iuſtitiam loquimini, rectè iudicate filij hominum. Quem magiſtrum vocatis, & veracem dicitis, ſicut magiſtrum & veracem diligite, colite, & ſequimini. *Dic igitur nobis, quid tibi videtur? Licet cenſum dari Cæſari, an non?* Putauerunt enim iſti Chriſtum Dominum noſtrũ, quem pietatis & iuſtitiæ amicum eſſe cognouerant, reſpondere, vt potiùs templo & Deo offerrent, quàm Cæſari, homini ſcilicet, cui tributa darent. Qua occaſione Herodiani commoti eũ raperent, & ad iudicem traherent, & quaſi reum accuſarent. Sed ſi cenſum dare non liceret, & ſi tributa ſoluere eſſet peccatum, ipſe vtique tributum pro ſe non dari præcepiſſet. Sic enim ſuperiùs ait: *Matt. 17.* Quid tibi videtur Simon? reges terræ à quibus accipiunt tributum vel cenſum, à filijs ſuis, an ab alienis? Et ille dixit: Ab alienis. Reſpondit Ieſus: Ergo liberi ſunt filij. Vt aũt non ſcandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum, & eum piſcem qui primus aſcenderit tolle, & aperto ore inuenies ſtaterem: illum ſumens, da eis pro me & te. Qui igitur ne ſcandalum fieret, quanuis non deberet, tributa perſoluit, non erat conueniens, vt ad lites & ſcandala concitanda cenſum dare alios prohiberet. *Eorum fallaciam Chriſtus arguit.* *cognita autem Ieſus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis hypocritæ?* Stultũ eſt enim ei per hypocriſin & ſimulatoriè loqui, quem occulta non fallunt, qui corda videt, & cogitationes conſiderat. *Oſtendite mihi numiſma cenſus. At illi obtulerunt ei denarium.* In denario autẽ ſcripta erant Cæſaris nomen & imago. *Et ait illis Ieſus: Cuius eſt imago hæc & ſuperſcriptio? Dicunt ei, Cæſaris.* Vide quomodò ipſa ſua reſponſione eos ligat. Vide quomodò Dei ſapientia comprehendat huiuſmodi ſapientes in aſtutia eorum. Ipſi enim teſtes ſunt Cæſaris hoc eſſe quod oſtendunt: quod ſi Cæſaris eſt, quarè Cæſari non redditur? imò quarè Cæſari tollant, quod Cæſaris eſſe fatentur? *Tunc ait illis: Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari.* Nolite Cæſari iniuriam facere, nolite ei ſua auferre, ne ſi ei ſua auferre velitis, ipſe qui vobis potentior eſt, & ſua & veſtra auferat vobis. Quàm benè huic loco conuenit, quod quidam ait: Arma tenenti omnia dat, qui iuſta negat. *Et quæ ſunt Dei, reddite Deo.* Nihil enim eſt, qđ Dei non ſit. Illud tamẽ ſpecialiter eius eſſe dicitur, quod magis ab eo diligitur. Diligit enim omnem ſuam creaturam: (ſecundùm illud: *Sap. 11.* Miſereris omnium Domine, & nihil odiſti eorum quæ feciſti:) ſed illam præcipuè diligit, propter quam fecit cæteras creaturas. Sua igitur imago reddatur Cęſari, & ſua imago reddatur Deo. Ad imaginẽ nanq; Dei factus eſt homo. Sic enim ipſe Dominus ait: *Gen. 1.* Faciamus hominẽ ad imaginẽ & ſimilitudinẽ noſtram. Magnus honor, magna nobilitas ad Dei imaginẽ & ſimilitudinẽ eſſe hominẽ factũ. *1. Cor. 15.* Hãc aũt imaginẽ in primo homine amiſimus, in ſecũdo recuperauimus. Primus enim homo (ait Apoſtolus) de terra terrenus, ſecũdus de cælo cæleſtis: ſicut portauimus imaginẽ terreni, portemus & imaginem cæleſtis. *Tributum Deo pendendum.* Reddamus Deo imaginem ſuam, reddamus Deo animas noſtras. Nil carius habemus. Hoc igitur tributum ſoluere debemus. Audiamus Salomonem, audiamus ſapientiam ipſam dicentem: *Eccleſiaſt. 12.* Memento creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ, antequàm

quàm veniat tempus afflictionis tuæ, & dies de quibus dicas, Non mihi placent. Et paulò pòſt: Antequàm rumpatur funis argenteus, & recurrat vitta aurea, antequàm confringatur hydria ſuper fontem, & conteratur rota ſuper ciſternã, & puluis reuertatur in terram ſuam vnde erat, & ſpiritus redeat ad Deum qui dedit illum. Memento (inquit) creatoris tui, ad cuius imaginem & ſimilitudinem factus es: ipſum imitare, ne eius ſimilitudinem amittas. Quem enim imitatur homo, eius imaginem & ſimilitudinem habet. Antequam veniat tempus afflictionis tuæ, per quod videlicet mortis horam intelligimus. Et dies, de quibus dicas, Non mihi placent. Hos autem dies habent impij, & ęternæ morti condemnati: quia poſtquàm de hac vita exeunt, nihil vident, nihil audiunt, nihilque ſentiunt, quod eis placeat. Hoc autem faciat homo in diebus iuuentutis ſuæ, id eſt, in diebus lætitiæ & proſperitatis, de quibus Apoſtolus ait: Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes. Sequitur: Antequàm funis argenteus rumpatur, & recurrat vitta aurea. Hoc enim intereſt inter corpus & animam, quod eſt inter argentum & aurum: vt per argentum corpus, per aurum verò animam ipſam claram & ſapientem intelligamus. Hæc autem vitta aurea tunc recurrit, quando anima vinculis corporeis abſoluta, cæleſtia petit. Inde enim & funis vocatur corpus, quia quibuſdam naturæ legibus animam ſibi ligat & ſtringit. Hic autem funis tunc rumpitur, quando anima à corpore ſeparatur. Antequàm confringatur hydria ſuper fontem, & conteratur rota ſuper ciſternam. Hydria vocatur homo, quia de terra factus eſt, frangitur autem hydria ſuper fontem, quando homo nimia infirmitate grauatur, iamque morti proximus nec ipſam aquam ſuſcipere valet, quando alienis manibus vix de lecto erigitur, vt diù concupitam aquam ſuſcipiat, quam ori appoſitam, ſpiritu attenuato & iam gutture intercluſo glutire non valet. Et tunc quidem conteritur rota ſuper ciſternam, quia (ſicut ſcriptum eſt) in illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Rota enim cogitationum noſtrarum, quæ ſuper ciſternam cordis noſtri (de corde enim exeunt cogitationes) ſemper reuoluitur, tunc primùm conquieſcit: quia iam vlteriùs neque facultas eſt, neque voluntas, vt vana & inutilia cogitare debeat. Nouit enim Dominus cogitationes hominum, quoniam vanæ ſunt. Puluis enim tunc reuertitur in terram ſuam vnde erat, quia (ſicut primo homini Dominus ait) puluis es, & in puluerem reuerteris. Spiritus autem ad Deum redit, qui dedit ipſum, vt eius iudicio atque ſententia vel ad pœnam trahatur, ſi Dei imaginem & ſimilitudinem non habet: vel ducatur ad gloriam, ſi Dei imaginem & ſimilitudinem cuſtodiuit. Sequitur: *Et audientes mirati ſunt, & relicto eo abierunt.* Mirantur phariſæi ſe tam facilè eſſe concluſos: & qui ad hoc venerant, vt Chriſtum caperent in ſuo ſermone, ſeipſos in ſuis ſermonibus captos eſſe cognoſcunt.

Gal. 6. — *Corpus & anima vt ſe differunt.* — *Pſal. 145.* — *Matth. 15.* — *Pſal. 93.* — *Gen. 3.*

DOMINICA XXV. POST PENTECOSTEN,

In Epiſtolam Concio exegetica.

CVm omnium Chriſtianorum vita nihil ſit aliud, aut certè meritò nihil debeat eſſe aliud, quàm continua quædam profectio ad illam beatiſsimam cæleſtis Ieruſalem patriam, extra quam hic degimus exules & peregrini: iſthęc autem profectio in eo potiſsimũ ſita ſit, vt mundi huius illecebras, & omne vitiorũ genus conſtanter vitemus, & veris virtutibus animum excolamus: conueniẽtiſsimè nobis tam multæ ſaluberrimæ atq; ſanctiſsimæ ex ſacris literis proponuntur & identidem inculcantur adhortationes, nos ad virtutum ſtudium mirificè extimulantes: cuiuſmodi etiam ſcatet hodierna epiſtola, quam nunc explanandam ſuſcipimus. *Non ceſſamus,* inquit Apoſtolus, *pro vobis orantes & poſtulantes, vt impleamini agnitione voluntatis eius, in omni ſapientia & intellectu ſpirituali*: quem locũ ita exponit Ambroſius: Audiens Apoſtolus deuotam ac promptam voluntatẽ illorum (Coloſſenſium) circa fidem Chriſti, orat pro eis, vt propenſius agnita voluntate Dei, rationabili opere explerent deuotionẽ, quam audita fide Chriſti didicerant: ne tam fida mentis ædificatio & robur fidei, dũ inconſultè aliquid & imperitè conficeret, laboris ſui fructum amitteret. Hoc enim libenter acceptò fertur, quod deuoto fit animo & prudẽter. Ita Ambroſius. Chryſoſtomi in hũc locum ſunt hæc: Quoniam audiuimus fidẽ veſtram ac charitatẽ, quoniam ſpem bonam nacti ſumus, etiam de futuris ſpe bona Deum precamur. quemadmodum enim in certaminibus eos potiſsimũ excitamus, qui non procul à victoria ſunt: ita ſanè facit & Paul⁹. Hos maximè adhortatur, qui plùs cæteris aſſecuti ſunt. Ex quo die, inquit, audiuimus, non ceſſamus pro vobis orare. Non vnum aut alterũ, aut tres dũtaxat dies pro vobis intercedimus. Declarat hic quoq; dilectionẽ ſuã, & ſimul tacitè innuit, quod nondũ ad finẽ perueneerit. Hoc enim declarat, quod dicit, Vt impleamini. Non dicit, Vt incipiatis: cœperant enim: ſed quod adhuc reliquum eſt, Vt impleamini. Hæc Chryſoſtomus, quem Theophylactus ſequens, ait: Obſerua hic, quod multis orationibus nobis opus ſit & aſsiduis. Nam & Paulus citra intermiſsionem orat, ac etiamſi nondum perficeret, non deſiſtit tamen. Sic Theophylactus. Itaque loci huius hæc eſt ſententia. Non ceſſamus orare & poſtulare, vt plenam diuinæ voluntatis habea-

Vita Chriſtianorum qualis eſſe debeat. — *Col. 1.* — *Paul⁹ quos maximè adhortetur.* — *Aſsiduis precibus nobis opus eſt.*

beatis cognitioné. Hæc auté non à philoſophis diſcitur, qui Coloſſenſes, teſte Chryſoſtomo ſeduxerant, ſed multis & aſsiduis precibus à Deo petẽdum eſt, vt nos omni vera & ſpiritali ſapiẽtia & notitia voluntatis ſuæ illuſtret. Neq; tamẽ hic ſubſiſtendum eſt, vt ſatis eſſe putemus Dei voluntatem didiciſſe, ſed adiungẽdum eſt, quod Apoſtolus mox addit: *Vt ambuletis dignè Deo, per omnia placentes, in omni opere bono fructificantes, & creſcentes in ſcientia Dei.* De vita hic & operibus dicit, ait Chryſoſtomus. Etenim & hoc vbiq; facit: ſemper coniungit fidei vitæ conuerſationẽ. Quemadmodùm, inquit Apoſtolus, confeſtìm & abundè ſeipſum vobis reuelauit, & quemadmodùm tantam accepiſtis ſcientiam: ita & vitæ conuerſationẽ, quæ digna ſit fide, oſtendite. Exigit enim iſta magnam rectæ vitæ conuerſationem, & maiorem multo, quàm vetus. Et infrà: Non hoc ſolùm oramus, vt diſcatis, ſed vt & ipſis operibus declaretis & exprimatis. Qui enim cognoſcit & non facit, punietur etiam. Vt ambuletis, inquit: hoc eſt, ſemper: non ſemel duntaxat, ſed perpetuò. Quemadmodùm neceſſarium nobis eſt vt ambulemus, ita quoq; vt rectè viuamus. Atq; hoc ſemper deambulationem vocat, & meritò: declarans talem nobis præſcriptam eſſe vitam: ſed mundana talis non eſt. Et multum hic eſt encomij, quòd dicit, Vt dignè ambuletis Domino: & , In omni opere bono, vt ſemper pergatis ac creſcatis, & nuſquàm pedem figatis. Et metaphoricè, Fructificantes, inquit, & creſcentes in cognitione Dei, quantùm homini poſsibile fuerit. Hucuſque Chryſoſtomus. Audiamus etiam Theophylactum: Oro, inquit Apoſtolus, vt diſcatis vos, quòd ſeruati ſitis per vnigenitum, vt ambuletis vos, hoc eſt, vt ſecundùm virtutem viuatis. Qui enim clementiam Dei didicerit, quòd filium ſuum pro nobis dederit, quomodò non ſtudebit ſeipſum dedere virtutis laboribus, adeoque eò, vt crucem ipſius tollat? Ambulare nanq; ad vitam & conuerſationem pertinet, vt dictum eſt. Et poſt pauca: Vt ſic, inquit, viuatis, vt per omnia placeatis Deo. Qui verò hoc fit? Non aliter, niſi in omni opere bono. Vbi enim omne opus bonum eſt, ibi & plena Dei complacentia. Ita Theophylactus. Diſcimus igitur ex his, quàm debeamus eſſe ſtudioſi cognoſcendæ voluntatis Dei, ac deinde etiam illi congruenter viuendi: tum quoq;, quàm non oporteat vnquàm deſidiæ & inertiæ locum dare, ſed proficere ſemper, & creſcere tum in operibus bonis, tum in ſcientia & cognitione Dei. Id genus adhortationibus plena eſt ſcriptura diuina: & ne labore frangamur, promittit nobis ampliſsimam in cælis mercedem: vbi proculdubiò quandoq; copioſiſſimè metemus, quicquid hic bonorum operum ſeuerimus. Debebant ergo hæc nos accendere & inflammare, vt tempus omne in Dei voluntate, & in ſtudijs illi placitis expendamus: ſed ô ſocordiam noſtram. Nullius rei minor nos cura tenet, quàm procurandæ dum licet ſalutis noſtræ: ita fit vt vbi è vita migrandum fuerit, nihil nobiſcum bonæ frugis auferamus, ſed omnibus bonis vacui, multiſq; vitijs & flagitijs cooperti, ad Chriſti tribunal ſiſtamur, mercedem recepturi, qualem talis vita meretur. Sequitur: *In omni virtute confortati, ſecundùm potẽtiam claritatis eius, in omni patientia & longanimitate.* De tentationibus hic, ait Chryſoſtomus, & perſecutionibus loquitur. Precamur, inquit, vt impleamini corroboreminiq;, ne torpeſcatis neq; deſperetis: vt talem animi alacritatem recipiatis, qualem dare decet imperium gloriæ ipſius. Quod dicit, tale eſt: Breuiter oramus, vt ſtrenuam ac ſolidam vitam habeatis, conuerſationeq; Chriſtiana dignam: & ſtetis firmiter, corroborati, quemadmodùm à Deo corroborari decet. Hæc Chryſoſtomus. Porrò Theophylactus ea, quæ hactenùs ex Apoſtolo allata ſunt, ita breuiter & ſummatìm comprehendit: Vt in ſummam, inquit, contrahamus ſermonem, hoc dicit: Oramus, vt perfectè accipiatis agnitionem dogmatis, non in ſapientia mundana, ſed ſpirituali: vtq; vitam virtutibus præditam habeatis, vt poſsitis firmiter ſtare aduerſùs tentationes, confortati, vt par eſt à Deo confortari: vt & erga exteros patientiam oſtendatis, & erga fratres longanimitatem. Sic Theophylactus. Refert autem etiam Chryſoſtomus longanimitatem ad fratres ferendos, patientiam ad exteros. Longanimes enim, inquit, erga eos ſumus, quos vlciſci poſſumus: patientes verò erga eos, quos vlciſci non poſſumus. Sic Chryſoſtomus. Patientia in rebus duris, in moleſtijs & afflictionibus æquũ præſtat animũ: longanimitas verò ad æternæ illius beatitudinis prǽmiũ illũ extendit. Optimè igitur precatur Apoſtolus, vt Colloſſenſiũ intellectus lumine cognitionis illuſtretur, affectus ad virtutis ſtudium & pietatis actiones inflammetur, roburq; & vires illis diuinitùs præbeantur ad perferẽda mala & contraria, quæ nunquam deſunt in hac vita, quæ perpetua quædam militia eſt: vbi ſanè multa opus eſt patientia, ne animus mœrore frangatur, placidaq; longanimitate, ne abs ſpe futuræ gloriæ excidamus. *Cum gaudio gratias agentes Deo patri, qui dignos nos fecit in partem ſortis ſanctorum in lumine.* Hoc quidẽ raræ cuiuſdam virtutis eſt, vt qui in afflictionibus degunt, non ſolùm gratias agant, ſed etiam cum gaudio id faciant. Et tamen ſi vellemus æquo perpendere iudicio, quot bonorum nobis materiam concilient res triſtes & aduerſæ, ingentem haberemus occaſionẽ etiam lætantibus animis Deo gratias agendi, dum nobis aduerſa occurrunt. Omne gaudium, inquit Iacobus Apoſtolus, exiſtimate fratres mei, cùm in tentationes varias incideritis. Sed quare id tandẽ? Scientes, ait, quòd probatio fidei veſtræ patientiam operatur: patiẽtia autem opus perfectum habet. Itaque & Paulus Apoſtolus alibi ſcribit ſe

Fidei vitæ conuerſatio iungenda.

Luc. 12.

Semper procedẽdũ in bonis operibus.

Hominu[m] ſocordia.

Cognitio doctrinæ.

Vita virtu[tum] ſtudijs ſa[…]

Iob 1.

Iac. 1.

Rom. 5.

ſe gloriari in tribulationibus: neque id temerè: ſed ſciens quòd tribulatio patientiam operatur; patientia autem probationem, probatio verò ſpem. Porrò quòd hic dicitur, *Qui dignos nos fecit in partē ſortis ſanctorū in lumine*, id luculēter Chryſoſtomus hunc in modum exponit: Magnum eſt quod dixit. Talia ſunt, inquit, quæ data ſunt, vt non ſolùm dederit, ſed & potentes fecerit ad accipiendum. Quòd ergo dicit, Qui idoneos fecit, multum eſſe dono huic ponderis oſtendit: vtpotè ſi tenuis quiſpiā fuerit rex factus, poterit præfecturam dare cuicunque voluerit, & tantū poterit duntaxat, nempe dignitatem donare: idoneum verò ad principatum gerendum facere non poterit: quin plerunq; talem collatus honor ridiculum facit. Si quando cum ipſa dignitate idoneum etiam ad honorem faceret, & accommodum ad gubernandum, tum res iſta honoris eſſet. Hoc igitur & hic dicit, nempe quòd non ſolùm honorem nobis, ſed & vires ad amplectendum eum dederit. Duplicatur enim honor per id, quòd & idoneos ad collatum donum facit. Non dixit ſimpliciter, Qui dedit, ſed, Qui idoneos fecit ad partem ſortis ſanctorum in lumine: hoc eſt, qui nos in album ſanctorum retulit. Sed non ſimpliciter etiam hoc dixit, ſed, qui iiſdem quoque cum illis potiri dedit. Pars enim eſt, quod quiſque capit. Poteſt enim aliquis in eadem eſſe ciuitate, & tamen non iiſdem cum alijs potiri. Fieri verò nequit, vt qui eandem partem habet, non etiam iiſdem potiatur. Poteſt quiſquam in eadem ſorte eſſe, & tamen eandem non habere partem: vtpotè in eadem ſorte ſumus omnes, at non eandem partem habemus omnes. Hic verò iſthuc non dicit, ſed & partem ſimul cum ſorte coniungit. Hæc Chryſoſtomus. *Qui eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum dilectionis filij ſui.* Liberati de conditione tenebrarum, inquit Ambroſius, hoc eſt, eruti de inferno, in quo tenebamur à diabolo, tam ex proprio, quàm ex delicto Adæ, qui eſt pater omnium peccantium: translati ſumus per fidem in regnum cæleſte filij Dei, vt oſtēderet nobis Deus, quo amore diligit nos, quando attollens nos de imo tartari, induxit in cælos cum vero filio ſuo. Iam enim omnes credentes, qui fixa mente deuoti ſunt, exeuntes de ſeculo, duce dextrę partis angelo, inducuntur in cælos, quod ante deuictam mortem conceſſum non erat. Ita Ambroſius. Chryſoſtomus quoque, A poteſtate tenebrarum, inquit, id eſt, errorum, à tyrannide diaboli. Non dixit, A tenebris, ſed, A poteſtate tenebrarum. Habebat enim multam in nos poteſtatem, & dominabatur noſtri. Nam graue quidem eſt vel ſimpliciter eſſe ſub diabolo: cum poteſtate verò, illud demum grauius eſt. Sic Chryſoſtomus, cuius fuſiorem expoſitionem comprehenſiùs reddens Theophylactus, ea quæ ſequuntur, *Tranſtulit in regnum filij dilectionis ſuæ*, hunc in modum interpretatur: Ardua res eſt, & magna, à tenebris nos liberare: at in regnum etiam nos introducere, eſt longè maius: nec ſimpliciter, verùm vt ſimul regnemus cum filio dilectionis, hoc eſt, dilecto, qui hoſtes eramus ac tenebris immerſi: quod & alio in loco ait: Si compatimur, & conregnabimus. Non dixit autem, Tranſpoſuit, quod totum tranſponentis eſſet: ſed μετέστησεν, tranſtulit, ſiue tranſmutauit, vt eſſet aliquid etiam noſtrum. Indicat autem per eam dictionem, facilitatem etiam potentiæ Dei, perinde ac ſi quis militem de loco in locum traducat. Hæc Theophylactus ex Chryſoſtomo. *In quo habemus redemptionem, & remiſſionem peccatorum.* Niſi enim nobis remiſſa fuiſſent peccata, ait Chryſoſtomus, eò vtique (puta, in regnū filij) tranſlati non eſſemus. Tanta ergo beneficentia potiti, inquit idem, nunquam illius obliuiſci, ſed ſemper donū hoc Dei in nobiſipſis verſare, quibuſq; liberati & quæ conſecuti ſimus, cogitare debemus: atq; ita erimus benè grati, ita dilectionem erga Deum intendemus. Quid dicis homo? Ad regnum vocatus, ad regnum filij Dei, & oſcitabundus es totus, ac deſidū more ſcalpis ac torpes? Si nanq; ſingulis diebus vel in mille mortes inſiliendum fuiſſet, an non omnia ferre oportebat? Atqui principatus gratia nihil non faceres: cùm verò conſors futurus ſis regni vnigeniti Dei, non obijcies te vel mille gladijs? nō inſilies in ignem? Et iſthuc nondum graue quicquam fuerit. At tu luges etiam, quòd abiturus hinc es, & præſentibus libenter immoraris, plus æquo corporis curam agens. Quidnam hoc eſt? Et mortem etiam horrendum quid eſſe putas. Horū verò cauſa ſunt, deliciæ & vitæ remiſſio. Alioquì qui vitam viuit acerbam, auolare quoq; vellet, & ab hac vita liberari. Nunc verò idē patimur, quod euenit & auium pullis pigreſcentibus, ſemperq; in nido manere cupientibus. Illi quanto diutiùs hæſerint, tanto redduntur imbecilliores. Nidus enim quidam eſt præſens hæc vita, ex feſtucis & luto compactus. Etſi magnificas mihi oſtenderis ædes, etiam ipſas regias, auro multo & lapidibus precioſis ſplendidas, nihil tamen illas ab hirundinum nidis differre putabo. Ingruente nanq; hyeme, cadent omnia ſponte ſua. Hyemē verò diem illum dico, non quidem omnibus hyemē. Nam & Chriſtus illum noctē ſimul vocat & diem: noctē propter peccatores, diē propter iuſtos: ita & ego nunc hyemē illum voco. Hyems erit futurū illud tēpus, immò hyeme ſæuius. Non enim illic torrentes vndarū præcipitabunt, ſed fluuij ignei: non fient ex nubibus tenebræ, ſed tenebræ inſolubiles, atq; adeò craſſæ & obſcuræ, vt neq; cælum videre liceat, neq; aerem: maioreq; premantur anguſtia improbi, quàm ſi qui in terrā defodiendi ſint. Hæc & pleraq; alia Chryſoſtomus: quæ certè permouere nos debent, vt gratia & miſericordia Chriſti erepti de poteſtate tenebrarum, & remiſſionem

Deus nos ſuis donis capeſſendis idoneos fecit.

... amor ... nos.

Filius dilectionis, pro dilectus: Hebraiſmus eſt.

In deſides et ignauos

Similes plerique ſunt auibus pigreſcentibus.

nem peccatorum conſecuti, deinceps vitemus peccata, & bonis operibus ſtudijsq; pietatis intẽti, mereamur ad regnũ illius peruenire, illo ipſo nos adiuuante, qui, vt Apoſtolus ait, omnibus obtemperantibus ſibi factus eſt cauſa ſalutis æternæ, Amen.

Heb. 5.

EADEM DOMINICA,

Luc. VIII.

In illo tempore: Loquente Ieſu ad turbas, ecce princeps vnus acceßit, & adorabat eum, dicens: Domine, filia mea modò defuncta eſt: ſed veni & impone manum tuam ſuper eam, & viuet. Et reliqua. Homilia beati Ambroſij, lib. 6. Comment. in Lucam.

REliquerat in Geraſenis ſynagogã Chriſtus, vt diximus, & quem ſui non receperant, excepimus alieni: excepimus quem expectabamus. Nec nobis igitur, à quibus expectabatur diù abfuit, nec ad illos ſi rogetur, faſtidit redire. Vir enim iſte princeps ſynagogæ, cui filia erat vnica, pro ſynagogæ pereuntis remedio precabatur, quæ vrgebatur in mortem, quia deſerebatur à Chriſto. Quem putamus ſynagogæ principem eſſe, niſi legem? Cuius contemplatione Dominus ſynagogam non penitùs dereliquit: ſed medicinam ſalutis credentibus reſeruauit. Ad hanc ergo principis filiã dum properat Dei verbum, vt ſaluos faceret filios Iſraël, ſancta Eccleſia ex gentibus congregata, quæ inferiorum lapſu criminum deperibat, paratam alijs fide præripit ſanitatem. Moraliter hunc locum ſatis putauimus exprimendum: & ideò non illa quæ dicta ſunt recenſemus, ſed myſtica breui volumus ſermone perſtringere. An non ita factum eſt, vt Dei verbum cùm veniſſet ad Iudæos, aſciſceretur à gentibus, & priùs ab illis, qui in legem non crediderant, in gratiam crederetur? Nam ſicut illa, quæ in medicos erogauerat omnem ſubſtantiam ſuam: ita etiam cõgregatio gentium amiſerat omnia dona naturæ, & patrimonium vitale prodegerat, ſancta, verecunda, religioſa, fide promptior, pudore conſtãtior. Hoc eſt enim pudoris & fidei, agnoſcere infirmitatem, non deſperare veniam. Verecunda ergo fimbriã tetigit, fidelis acceſsit, religioſa credidit, ſapiens ſanatam ſe eſſe cognouit. Sic ſancta plebs gentium, quæ Deum credidit, peccatum erubuit, vt deſereret: fidem detulit, vt crederet: deuotionem exhibuit, vt rogaret: ſapientiam induit, vt ſanitatem ſuam & ipſa ſentiret: fiduciam ſumpſit, vt fateretur quod præripuiſſet alienum. Cur autem retrò tangitur Chriſtus? An quia ſcriptum eſt: Poſt Dominum Deum tuum ambulabis? Quid etiam ſibi vult, quòd & principis filia annorum duodecim moriebatur, & mulier iſta ab annis duodecim fluxu ſanguinis laborabat, niſi vt intelligatur, quia quandiù ſynagoga viguit, laborauit Eccleſia? Defectus illius, huius eſt

Princeps ſynagogæ, lex.

Luc. 8.

virtus: quia illorum delictum, ſalus gentibus: & conſummatio illius, huius exordium eſt: non naturæ exordium, ſed ſalutis: quia cæcitas ex parte in Iſraël contigit, donec plenitudo gentium intraret. Non igitur tempore, ſed ſpecie ſanitatis antiquior ſynagoga, quàm Eccleſia: quia quandiù illa credebat, iſta non credidit, & per varias corporis atque animæ paſsiones immedicabili remedio ægra languebat. Audiuit ægrotare populum Iudæorum, ſperare cœpit ſalutis ſuæ remedium: tempus veniſſe cognouit, quo medicus adeſſet è cælo. Surrexit vt occurreret verbo, vidit quia comprimebatur à turbis. Non enim credunt qui comprimunt, credunt qui tangunt. Fide tangitur Chriſtus, fide Chriſtus videtur. Non corpore tangitur, non oculis comprehenditur. Neq; enim videt, qui videns non videt: neq; audit, qui ea quæ audit non intelligit: neq; tangit, qui non fideliter tangit. Deniq; vt fidem tangentis exprimeret, ait: *Tetigit me aliquis. Nam & ego cognoui, virtutem de me exiſſe.* Quod eſt euidentis indicij, quia non intra poſsibilitatẽ conditionis humanæ, atq; in corporis clauſtrum incluſa ſapientia, diuinitas coarctata eſt: non capitur anguſtijs corporalibus, non tenetur, ſed vltra fines noſtræ mediocritatis virtus exundat æterna. Non enim humana ope plebs gentium liberatur, ſed Dei munus eſt congregatio nationum, qui etiam breui fide miſericordiam inclinat æternam. Nam ſi conſideremus quanta ſit fides noſtra, & intelligamus quantus ſit Dei filius, videmus, quia comparatione eius fimbriã tantummodò tangimus, ſuperiorẽ verò veſtimenti eius partẽ nequimus attingere. Si igitur & nos curari volum⁹, fimbriã Chriſti fide tangamus. Non latet eum quicunq; fimbriã tetigerit, qui tetigerit aduerſum. Neq; enim Deus indiget oculis vt videat, neq; corporaliter ſentit, ſed in ſe habet cognitionem omniũ. Beatus ergo, qui vel extremam partem verbi cõtigerit. Nam totum quis poteſt comprehendere? Verùm vt ad illam, quæ adhuc ægra eſt reuertamur, ne per noſtram morã, dum diù Chriſti moramur ingreſſum, mortua eſſe credatur. *Venerũt, inquit, ſerui, dicentes principi: Noli vexare illum, filia tua mortua eſt.* Et primùm illud conſideremus, quòd ſuſcitaturus mortuã, ad faciendam fidem, hæmorrhouſam antè curauit. Et vt ſcias (exẽpli gratia) ſtetiſſe ſanguinis fluxum, dum illa petitur, iſta curatur. Sic & reſurrectio temporalis in Domini paſsione celebratur, vt & perpetua illa credatur: ſic & paritura ſterilis indicatur, vt conceptura virgo credatur. Deniq; audiuit parituram Elizabeth Maria, nec de ſua generatione dubitauit. Venerunt (inquit) ſerui, dicentes principi: Noli vexare illum. Adhuc & hi increduli ad reſurrectionem ſunt, quam Ieſus in lege prædixit, in euangelio compleuit. Itaq; cùm veniſſet in domum, paucos futuræ reſurrectionis arbitros adſciuit, non enim à multis continuò eſt credita reſurrectio. Deniq; dicente Domino: *Non eſt mortua*

Rom. 11.

Synag. vt antiquior Eccl.

Chriſtus fide non tangitur.

Fimbria Chriſti tangenda.

Luc. 1.

tua puella, ſed dormit: deridebant, inquit, eũ. Quicunq; enim non credit, irridet. Fleant igitur mortuos ſuos, qui putant mortuos: vbi reſurrectionis fides eſt, non mortis ſpecies, ſed quietis eſt. Nec illud abhorret Matthæi, quòd dicit tibicines fuiſſe in domo principis, & turbam tumultuantẽ: vel quia more veteri tibicines ad incendendos excitandosque luctus ferebantur adhiberi, vel quia per legẽ & literæ cantilenam, exultationẽ ſynagoga non poterat capere ſpiritalem. Tenens ergo Ieſus manum puellæ, ſanauit eam, & iuſsit dare ei manducare. Quod eſt teſtimonium vitæ, vt non phantaſma, ſed veritas crederetur. Beatus ille, cui manum ſapientia tenet. Vtinam meos quoque teneat actus, teneat manum iuſtitia, teneat Dei verbum, inducat in penetralia ſua, ſpiritum auertat erroris, conuertat ſalutis, dari mihi iubeat mãducare. Panis enim cæleſtis, eſt Dei verbũ. Inde & illa ſapientia, quæ diuini corporis & ſanguinis ſacroſancta altaria repleuit alimẽtis, Venite, inquit, edite panes meos, & bibite vinum quod miſcui vobis. Quæ tamẽ tãtæ diuerſitatis eſt cauſa? Suprà publicè viduæ filius reſuſcitatur, hic remouentur plures arbitri. Sed puto, quòd in eo quoq; pietas Domini Ieſu declaretur, quia vidua mater vnici nõ patiebatur moras: & ideò ne ampliùs afficeretur, maturitas additur. Eſt etiã forma ſapientiæ in viduæ filio, citò Eccleſiã credituram: in archiſynagogi filia, credituros quidẽ Iudęos, ſed ex pluribus pauciores.

Matt.9. — *Tibicines olim ad funus adhibiti.* — *Prouer.9.*

EADEM DOMINICA, Matt. IX.

Lib.3.cap.32.in Lucã

In illo tempore: Loquente Ieſu ad turbas, ecce princeps vnus acceſsit, & adorauit eum. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri,

Luc.8.

Ecce vir venit, cui nomen erat Iairus, & ipſe princeps ſynagogæ erat. Priori lectioni, quam de abiectione ſynagogæ, fideq; Eccleſiæ, atq; iterum inſtauratione ſynagogæ ſum⁹ interpretati, cõſequenter archiſynagogi filia moriẽs ſubiũgitur. Quam dũ ſuſcitare ꝓperat Domin⁹, præoccupat hæmorrhouſa mulier, præripit ſanitatẽ, fitq; vt præueniẽs, prior ſalute potiatur. Aethiopia enim pręueniet manus eius Deo, & cũ intrauerit plenitudo gentiũ, tũc omnis Iſraël ſalu⁹ fiet. Princeps itaq; ſynagogæ nullus meliùs, quã ipſe Moyſes intelligitur. Vnde benè Iairus, id eſt illuminãs ſiue illuminat⁹ vocatur: quia qui accipit verba vitę, dare nobis, & per hæc cęteros illuminat, & ipſe à ſpiritusancto, quò vitalia monita ſcribere vel docere poſsit, illuminatur. *Et cecidit ad pedes Ieſu rogãs eũ vt intraret in domũ eius.* Si caput Chriſti Deus, pedes cõſequẽter incarnatio, qua terrã noſtrę mortalitatis tetigit, accipiẽdi ſunt. Cecidit igitur archiſynagog⁹ ad pedes Ieſu, quia legislator cũ tota patrũ progenie Chriſtũ in carne apparentẽ, longè ſibi dignitatis gloria præferendũ eſſe cognouit, illud Apoſtoli ſedula deuotione proteſtãs. Quia quod infirmũ eſt Dei, fortius eſt hominibus. Rogauit eũ intrare in domũ ſuã, quia cõtinuis gaudiorum votis eius videre deſiderabat aduentum. Anima aũt mea, inquit Propheta, exultauit in Domino, & delectabitur ſuper Ieſu eius. Omnia oſſa mea dicent, Domine quis ſimilis tibi? Et hoc eſt ad pedes Ieſu cadere, eũ ſuꝑ omnes ſingulariter magnũ pia fide fateri. *Quia filia vnica erat ei, ferè annorũ duodecim, et hæc moriebatur.* Ipſa ſynagoga, quæ ſola legali inſtitutione cõpoſita, quaſi vnica Moyſi nata erat, quaſi duodecimo ætatis anno, hoc eſt, tẽpore pubertatis appropinquante moriebatur: quia nobiliter à prophetis educata, poſtquã ad intelligibiles annos peruenerat, poſtquã ſpiritales Deo fructus gignere debebat, ſubito errorũ languore conſternatã, ſpiritales vitæ vias ingredi deſperabiliter omiſit: & ſi nõ à Chriſto ſuccurreretur, horrendã ꝑ omnia corruiſſet in mortẽ. *Et cõtigit, dũ iret, à turba cõprimebatur.* Ad puellã pergens ſanandã Dominus, à turba cõprimitur: quia genti Iudææ ſalutaria monita præbens, quibus ægrã vitijs eius conſcientiã erigeret, noxia carnaliũ populorũ eſt conſuetudine grauatus. *Et mulier quædam erat in fluxu ſanguinis ab annis duodecim.* Mulier ſanguine fluẽs, ſed à Domino curata, Eccleſia eſt ex gẽtibus cõgregata, quæ ingenito carnaliũ delectationũ polluta fluxu, atq; à cœtu iam fuerat ſegregata fideliũ. Sed dũ verbũ Dei Iudęã ſaluare decerneret, paratã iã promiſſamq; alijs pręripuit ſpe certa ſalutẽ. Notandũq;, ꝙ & archiſynagogi duodennis ſit filia, & mulier hæc ab annis duodecim ſanguine fluxerit: hoc eſt, eodem quo hæc nata ſit tempore, illa ceperit infirmari. Vna enim penè eadẽq; ſeculi huius ætate, & ſynagoga in patriarchis naſci, & gentiliũ natio per orbem cœpit idololatriæ ſanie fœdari. Nã & gemini fluxus ſanguinis, hoc eſt, & ſuper idololatriæ proſtitutione, & ſuper his quæ carnis ac ſanguinis oblectatione patrãtur, poteſt intelligi. Vnde pulchrè ſacra refert hiſtoria, tẽpore quo Dauid adhuc puer Goliath gigantem ſtrauit, Philiſtijm in finibus Domim, id eſt, ſanguinũ fuiſſe caſtrametatos, quia videlicet Dominus ad debellandũ mundi principẽ humilis apparens, nõ modò operibus infructuoſis, ſed & religioni ſpurciſsimæ deditos gentilium populos inuenit. Ergo quãdiù ſynagoga viguit, laborauit Eccleſia. Defect⁹ illius, huius virtus eſt: quia illorũ delicto, ſalus facta eſt gẽtibus. *Quæ in medicos erogauerat omnem ſubſtantiã ſuã, nec ab vllo potuit curari.* Medicos ſiue falſos theologos, ſiue philoſophos, legumq; doctores ſeculariũ, qui multa de virtutibus vitijsq; ſubtiliſsimè diſſerentes, vtilia ſe viuẽdi credendiq; inſtituta mortalibus dare promittebãt: ſeu certè ipſos ſpiritus immũdos ſignificat, qui velut hominibus conſulendo, ſe iam pro Deo colendos

Pſalm.67. — *Rom.11.* — *Princeps ſynagogi, Moyſes.* — *1.Cor.1.* — *Pſalm.34.* — *Mulier ſanguine fluens, typus Eccleſiæ.* — *1.Reg 17.* — *Rom.11.* — *Medici gẽtilium myſticè.*

lendos ingerebant. Quibus viciſsim audiendis, gentilitas quanto magis naturalis induſtriæ vires expenderat, tanto minùs potuit ab iniquitatis ſuæ ſorde curari. *Marc.5.* Vnde Marcus benè de hac muliere ſcribens, ait: Et fuerat multa perpeſſa à compluribus medicis, & erogauerat omnia ſua, nec quicquam profecerat, ſed magis deteriùs habebat. Sed hæc vbi populum Iudæorum ægrotare, verumq; de cælo cognouit adeſſe medicũ, cœpit & ipſa lãguoris ſui ſperare pariter & quæritare remedium. *Acceßit retrò, & tetigit fimbriã veſtimenti eius, & confeſtim fluxus ſtetit ſanguinis eius.* Accedit, & Dominum tangit Eccleſia, quę ei ꝑ fidei veritatem appropinquat. *Ioan.12.* Accedit autem retrò, ſiue iuxta id, quod ipſe ait: Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur. Et alibi præcipitur: Poſt Dominum Deum tuum ambulabis: ſiue quia præſentem in carne Dominum non videns, peractis temporariæ diſpenſationis ſacramentis, eius iam per fidem cœpit veſtigia ſubſequi. Tangit autem fimbriã veſtimẽti eius, & vndã reſtringit ſanguinis: quia beatus & verè mundandus, qui vel extremũ verbi, fidei manu cõtigerit. Nã rarus valdè, qui eius vel in pectore recumbere, vel caput mereatur piſtica nardo perungere: cũ & ille magnus fuerit, qui ſe indignum dicebat eius calceamenta portare: magna & illa, quæ vngere pedes eius, & capillis ſuis tergere promeruit. *Matt.3. Luc.7. Ioan.11. & 12.* *Et ait Ieſus: Quis eſt qui me tetigit?* Non vt ipſe quæ neſciat doceatur, ſed virtus fidei quam nouerat, imò quam ipſe dederat, in muliere declaretur, interrogat. *Negantibus autem omnibus, dixit Petrus, & qui cum illo erant: Præceptor, turbæ te comprimunt, & affligunt, & dicis, Quis me tetigit?* Quem turbę paſsim comitantes comprimũt, vna credula mulier Dominũ tangit: quia qui diuerſis inordinatè glomerantium hæreſibus affligitur, ſolo catholicæ Eccleſiæ fideliter corde quæritatur. Nam ſicut quidã videntes non vident, & audientes non audiunt: ita etiã tangentes non tangunt, qui non fideliter Chriſtum tangunt. Vnde cuidam amãti quidem, ſed nondum plenè credenti dicit: *Ioan.20.* Noli me tangere, nondum enim aſcendi ad patrem meũ: apertè docẽs, quid ſit eum veraciter tangere, patri ſcilicet æqualem credere. *Et dixit Ieſus: Tetigit me aliquis. Nam & ego noui virtutem de me exiſſe.* Dicat Pelagius, ſi placet, ſe ſuo conamine ſaluari. Dicamus autẽ nos, quia vana ſalus hominis: *Pſal.59.* in Deo faciemus virtutem. *Pſal.102.* Nam & ipſe virtutẽ, quę propicietur omnibus iniquitatibus noſtris, & ſanet omnes languores noſtros, non ex nobiliſsis, ſed de ſe nouit exire. Non ergo latet eum qui fimbriã tetigerit. i. incarnationis myſteria, donec ad maiora capienda perueniat, perfectè amando crediderit. *At ipſe dixit illi: Filia, fides tua te ſaluam fecit, vade in pace.* Ideò filia, quia fides tua te ſaluã fecit. Nec dixit, fides tua te ſaluam factura eſt, ſed ſaluam fecit. In eo enim quòd credidiſti, iam ſalua facta es. *Adhuc illo loquente, venit quidam ad principẽ ſynagogæ, dicens ei: Quia mortua eſt filia tua, noli vexare illum.* Saluata à profluuio ſanguinis muliere, mox filia principis mortua nunciatur: quia dum Eccleſia à vitiorum labe mũdata, & ob fidei meritum filia eſt cognominata, continuò ſynagoga perfidiæ ſimul inuidiæq; leto ſoluta eſt. Perfidiæ quidem, quia in Chriſtum credere noluit: inuidiæ verò, quia Eccleſiam crediꝺiſſe doluit. Scriptum eſt enim in Actib⁹ apoſtolorũ: Sequẽti aũt ſabbato penè vniuerſa ciuitas conuenit audire verbum Domini. Videntes autem turbas Iudæi, repleti ſunt zelo, & cõtradicebant his quæ à Paulo dicebantur, maledicentes viam Domini coram multitudine. Noli vexare illum, per eos hodieq; dicitur, qui adeò deſtitutum ſynagogę ſtatum vident, vt reſtaurari poſſe non credant, ideoque pro reſuſcitatione illius ſupplicandum eſſe non ęſtimant: ſed quæ impoſsibilia ſunt apud homines, poſsibilia ſunt apud Deum. Vnde ſequitur: *Ieſus autem audito hoc verbo, reſpondit patri puellæ: Noli timere, crede tantùm & ſalua erit.* Pater puellę, cœtus doctorũ legis accipitur, de quo Dominus ait: Super cathedram Moyſi ſederũt ſcribæ & phariſæi. Qui ſi credere ipſe voluerit, etiã ſubiecta ei ſynagoga ſalua erit. *Et cùm perueniſſet domum, non permiſit ſecum quenquam introire, niſi Petrum & Iacobũ & Ioannẽ, & patrem & matrẽ puellæ.* Suprà publicè viduæ filius ſuſcitatur, hic remouentur plures arbitri. Puto ergo, ꝙ in eo quoq; pietas ibi Domini declaretur, quia vidua mater vnici nõ patiebatur moras: & ideò ne ampliùs afficeretur, maturitas additur. Eſt etiam forma ſapientiæ: in viduæ filiò, citò Eccleſiã crediturã, in archiſynagogi filia, credituros quidẽ Iudęos, ſed è pluribus pauciores. *Flebant aũt oẽs & plangebant illam.* Nunquid poſſunt, inquit, filij ſpõſi lugere, quandiù cũ illis eſt ſponſus? Venient aũt dies, cũ auferetur ab eis ſpõſus, & tũc ieiunabunt. Igitur ſynagoga quia ſponſi lætitiã qua viuere poſſet, amiſit, quaſi inter plangentes mortua iacens, ne hoc quidẽ ipſum quare plangatur, intelligit. *At ille dixit: Nolite flere: non eſt mortua, ſed dormit.* Hominibus mortua, qui ſuſcitare nequiuerant, Deo dormiebat, in cuius ditione & anima recepta viuebat. & caro reſuſcitãda quieſcebat. Vnde mos Chriſtianus obtinuit, vt mortui qui reſurrecturi eſſe non dubitantur, dormientes vocentur, ſicut Apoſtol⁹: Nolumus vos, inquit, ignorare de dormientibus, vt nõ cõtriſtemini ſicut & cæteri, qui ſpem non habent. Sed & in parte allegoriæ, cùm anima quę peccauerit, ipſa moriatur, tamen ea quæ reſuſcitàri à Chriſto meruerit, nobis quidẽ mortua fuiſſe, ſed ei obdormiſſe dici poteſt. *Et deridebant eum, ſciẽtes quia mortua eſſet.* Quia verbũ reſuſcitantis deridere quã credere malebant, meritò foras excluduntur, indigni qui miraculũ reſurgentis viderent. *Ipſe autem tenens manum eius, clamauit dicens: Puella ſurge.* In Marco ſcriptũ eſt: Ait illi: Tabita cumi, quod eſt interpretatũ: Puella (tibi dico) ſurge: & confeſtim ſurrexit. Vbi diligens lector inquirat, quare verax euãgeliſta dictum

ctum ſaluatoris exponens interpoſuerit de ſuo, Tibi dico, cùm in Syro ſermone quē poſuit, non plus ſit dictū, quàm Puella ſurge. Tenens ergo manū puellæ Ieſus ſuſcitauit eam, quia niſi priùs mundatæ fuerint manus Iudæorū, quæ ſanguine plenæ ſunt, ſynagoga eorū mortua nō cōſurgit: *Et reuerſus eſt ſpiritus eius, & ſurrexit cōtinuò.* Marcus ita dicit: Et cōfeſtim ſurrexit puella, & ambulauit: ſpiritualiter inſinuans, quia quiſquis à morte animæ Chriſto manū ſibi confortante reſipiſcit, non modò à ſordibus exurgere vitiorū, ſed & in bonis cōtinuò proficere debet operibus. *Et iuſſit illi dare manducare.* Ad teſtimoniū quidē vitæ reſuſcitatā manducare præcepit, vt nō phātaſma, ſed veritas crederetur. Sed & ſi quis à ſpiritali morte reſurrexit, cæleſti neceſſe eſt mox pane ſatietur, & diuini ſcilicet verbi, & ſacroſancti altaris particeps effectus. Nam iuxta moralē intellectū, tres illi mortui, quos ſaluator in corporibus ſuſcitauit, tria genera reſurrectionis animarū ſignificāt. Siquidē nonnulli conſenſum malæ delectationi præbēdo, latente tantū cogitatione peccati mortē ſibi conſciſcunt. Sed tales ſe ſignificans viuificare ſaluator, ſuſcitauit filiam archiſynagogi, nondū foras elatā, ſed in domo mortuā, quaſi vitiū ſecreto in corde tegentē. Alij nō ſolū noxiæ delectationi conſentiendo, ſed & ipſum malū quo delectātur agendo, mortuū ſuum quaſi extra portas efferunt. Et hos ſe, ſi pœniteant, reſuſcitare demonſtrans, ſuſcitauit filiū viduæ iuuenē extra portā ciuitatis elatū, & reddidit matri ſuæ: quia reſipiſcentē à peccati tenebris animā, vnitati reſtituit Eccleſiæ, ſicut & ſuprà docuimus. quidā verò nō ſolū cogitando vel faciendo illicita, ſed & ipſa peccandi conſuetudine, ſe quaſi ſepeliendo corrūpunt. Verū nec ad hos erigendos minor fit virtus & gratia ſaluatoris, ſi tamen adſint cogitationes ſolicitæ, quæ ſuper eorum ſalute, velut deuotæ Chriſto ſorores, inuigilent. Nā ad hoc intimandū reſuſcitauit Lazarū, quatuor dies iam in monumento habentē, & ſorore atteſtante iam fœtentē: quia peſsima noxios actus ſolet fama comitari. Notandū aūt, ꝙ quanto grauior animæ mors ingruerit, tanto acrior neceſſe eſt, vt reſurgere mereatur, pœnitētis feruor inſiſtat. Quod occultè volens oſtendere Dominus, iacentē in conclaui mortuā, modeſta leniq́ue voce reſuſcitat, dicens: Puella ſurge, quā & ob facilitatē reſuſcitandi, iā mortuā fuiſſe negauerat. Delatū aūt foras iuuenē, pluribus vt reuiuiſcere debeat dictis corroborabat, cum ait: Iuuenis, tibi dico, ſurge. Quatriduanus verò mortuus, vt longa prementis ſepulchri clauſtra deponere poſſet, fremuit ſpiritu Ieſus, turbauit ſeipſum, lachrymas fudit, rurſùm fremuit, ac voce magna clamauit: Lazare, veni foras, & ſic tandē qui erat deſperatus, diſcuſſo tenebrarū pondere, vitæ luciq́; redditur. Sed & hoc notandum, quia publica noxa publico eget remedio: leuia autem peccata, leuiori & ſecreta queunt pœnitentia deleri. Puella in domo iacens, paucis arbitris exurgit, eiſdemq́; ne miraculum vulgarēt, indicitur. *Et ſtupuerūt (inquit) parentes eius, quibus præcepit ne alicui dicerent, quod factū fuerat.* Iuuenis extra portā, turba multa comitante, atq; intuente ſuſcitatur. Lazarus de monumento vocatus, intantùm populis innotuit, vt ob eorū, qui videre, teſtimonium plurimę Domino turbæ cū palmis occurrerēt, & multi ꝓpter illū abirēt ex Iudæis, & crederent in Ieſum. Quartū verò mortuū Dominꝰ nūciante diſcipulo agnoſcit, ſed quia qui pro eius ereptione Dominū precarentur, viui defuerant: Dimitte, inquit, vt mortui ſepeliant mortuos ſuos: id eſt, mali malos noxijs laudibꝰ grauent, & quia nō adeſt iuſtus qui corripiat in miſericordia, oleum peccatoris impinguet caput eorum.

Ibidem. — *Tria genera peccantium.* — *Ioan. 11.* — *Luc. 8.* — *Luc. 7.* — *Ioan. 11.* — *Publica de publica noxa expiatio* … *ri publica Pœnitētia.* — *Ioan. 12.* — *Luc. 9.* — *Pſal. 140.*

EADEM DOMINICA,
HOMILIA EVSEBII
Emeſeni.

Loquente Ieſu ad turbas, ecce princeps vnus acceßit, & adorabat eum, &c. Matth. 9.

QVid enim per hunc principem, niſi Abraham, Iſaac & Iacob, Moyſen & Aaron, & cæteros illius populi principes intelligimus, qui ſemper pro filiæ ſuæ, id eſt, Synagogæ, morte ex cęcitate ad Deum accedunt & intercedunt? Rogāt igitur Dominum vt veniat, imponat manū ſuā ſuper eam, & viuet. Oēs enim patriarchæ & prophetæ hoc orabant, oēs Chriſti aduentum expectabant & deſiderabāt. Venit tandem Dominus Ieſus, ſed pro itineris longitudine nondùm ad puellam peruenit, nondùm ſuper eam manū poſuit, adhuc mortua iacet. Ipſe tamen ad eam vadit, & ſimul cum eo diſcipuli eius. Quotidiè enim ad huius puellæ reſurrectionem, quotidiè ad ſynagogæ conuerſionem propinquamus. Priùs tamen altera mulier ſanabitur, quàm ad iſtam perueniamus: quia quum plenitudo gentium introierit, tunc Iſraël ſaluus fiet. Sed quid eſt, Filia mea modò defuncta eſt? quid eſt, Modò? Modò, inquit, veniſti, modò prædicare cœpiſti, modò filia mea defuncta eſt. Venit medicus, venit ſanitas & vita, & quando ſanari & conualeſcere debuit, tunc defuncta eſt filia mea. Niſi enim veniſſes, & loquutus eis fuiſſes, peccatum non haberent: nunc autem excuſationem nō habent de peccato ſuo. Sic igitur mortua eſt filia mea: ſed veni, impone manum ſuper eam, & viuet. *Et ſurgens Ieſus ſequebatur eum, & diſcipuli eius.* Meritò iſte princeps vocatur Iairus, quem Ieſus ſequitur, & diſcipuli eius. Iairus enim illuminatus interpretatur. Vnde benè patriarchas & prophetas ſignificat, quorum oculos ſanctus ſpiritus illuminauit, quibus incerta & occulta ſapientiæ ſuæ myſteria reuelauit. Hos autem ſequitur Ieſus & diſcipuli eius, quia eadem via miſeri-

Princeps Synagoga. — *Conuerſis gentibus, Iudæi credent in Chriſtum.* — *Ioan. 15.* — *Luc. 8.*

cordiæ & iuſtitiæ gradiuntur omnes:& quod illi prænunciauerunt, hoc iſti facere & adimplere contendunt: illi loquendo & prophetando præcedunt,iſti agendo & confirmando ſequuntur. *Et ecce mulier,quæ ſanguinis fluxũ patiebatur duodecim annis,acceſſit retrò,& tetigit fimbriam veſtimẽti eius.* Quę eſt enim hęc mulier,niſi Eccleſia gentium?Ad ſynagogam ſanandam venerat Dominus,(hoc enim ipſe ait:Non ſum miſſus, niſi ad

Matt.15. oues quæ perierunt domus Iſraël) & ecce mulier quæ ſanguinis fluxum patiebatur,& ſecun-

Leuit.15. dùm legem immunda dicebatur, acceſſit retrò, & tetigit fimbriam veſtimenti eius,& ſanata eſt. Fluxum enim ſanguinis patiebatur, quia in ſuorum peccatorum ſanguine verſabatur,quia ſanguinum rapina & occiſione nutriebatur. Retrò

Rom.6. acceſſit,non in facie ſtetit,cum timore & verecũdia venit.Vnde Apoſtolus ait: Quem ergo fructum habuiſtis tunc in illis,in quibus nunc erubeſcitis? Veſtimẽtum tetigit ,incarnationis eius

Chriſti veſtis. myſterium credidit.Chriſti nanque veſtimentum,humanitas eſt,qua diuinitas induta videri non poterat. *Dicebat autem intra ſe: Si tetigero tantũ*

Marc.5. Luc.8. *veſtimenta eius,ſalua ero.* Hæc autem(vt alij Euangeliſtæ dicũt)omnem ſubſtantiam ſuam in medicos erogauerat,& nihil profecerat, ſed deterius habuerat.Per hos enim medicos, ariolos & philoſophos intelligere poſſumus,quorum perſuaſionibus cæteri credentes,& à fidei veritate oberrantes , ad animæ ſanitatem attingere non

Pſal.118. valebant:quia longè eſt à peccatoribus ſalus. Animę autem ſubſtantia & diuitię,virtutes ſunt & mores honeſti:quas illi quidem amittunt,qui fidem & ſpem ſuam in vanitatibus ponunt. *At Ieſus conuerſus & videns eam dixit:Confide filia, fides tua te ſaluam fecit.Et ſalua facta eſt mulier ex illa hora.* Im

Heb.11. poſsibile eſt ſine fide placere Deo. Credidit A-

Gene.15. braham Deo,& reputatum eſt ei ad iuſtitiam.

Habac.2. Iuſtus autem ex fide viuit.Sancti per fidem vice-

Heb.11. runt regna.Si habueritis fidem ſicut granum ſi-

Matt.17. napis,montes transferre poteritis. Omnia poſ-

Marc.9. ſibilia ſunt credenti.Magna eſt igitur fides, quã ſic vbique commendat,ſecundùm fidem ſuam vnicuique tribuens. *Et quum veniſſet Ieſus in domum principis Phariſæorum,& vidiſſet tibicines & turbã tumultuantẽ,dicebat:Recedite,non eſt enim mortua puella,ſed dormit.Et deridebant eum multi.* Quod enim tunc temporis factum eſt in vna puella,hoc in fine temporum futurum eſt,vt fiat in tota ſynagoga. Tunc enim Dominus Ieſus veniet cum diſcipulis in domum principis phariſæorum, quia tunc Chriſti fidem & Apoſtolorum doctrinam ſuſcipiet omnis multitudo Iudæorum. Tunc enim iubente Domino tibicines & tumultuans turba recedet:quoniam tunc litera ſuauiter, ſed infructuosè & inutiliter auditus hominum demulcens,eiusq; amatores ceſſabunt. Quid enim

Tibicines ſcribæ & phariſæi. niſi tibicines erant ſcribæ & phariſæi, legem & prophetas ad literam exponentes, & quid dicerent non intelligentes?Tibia enim dulcem ſonum ſine intelligentia reddit. Recedant igitur tibicines,recedat omnis turba tumultuans,recedant garruli perſtrepentes , voce frementes & nihil intelligentes.Non eſt enim mortua puella, ſed dormit.Iſte cantus mortuorum eſt.Quã diù has tibias audiuit ſynagoga, mortua fuit: imò iſtæ tibiæ eam interfecerunt. Litera enim occidit, ſpiritus autem viuificat. 1.Cor.3. Litera igitur recedat,ſpiritus accedat,ſuſcitet dormientem, faciat intelligentem,& conſoletur vtrunq; parentem. Sed qui ſunt illi ſtulti,qui Dominum deridebãt, niſi illi qui reſurrectionem non credebant? Et quidem multos tales & eſſe,& fuiſſe, & futuros eſſe non dubitamus. *Et quũ eiecta eſſet turba, intrauit & tenuit manum eius,& ſurrexit puella.* Nondum igitur eiecta eſt turba,nondum ſurrexit ſynagoga.Adhuc turbatur,adhuc in litera delectatur. Surget autẽ quando veniet Ieſus, quando intrabit ad eam,& tenebit manum eius. Tunc enim Ieſus intrabit ad eam,quando fugata literæ vetuſtate,hæc noua ſacri Euangelij verba ſcribentur in corde eius.Et tunc quidem dicere poterit:Tenuiſti manum dexteram meam & in volũtate tua deduxiſti me,& cũ gloria aſſũpſiſti me. Pſal.72.

DOMINICA XXVI. POST PENTECOSTEN, IN Lectionem Epiſtolę loco Concio exegetica.

ACcedimus iam ad illud tempus, quo Eccleſia quotannis ſolenniter celebrat Aduentum Domini: itaque ex Ieremia propheta hodiè loco Epiſtolæ lectio depromitur, eum aduentum longè antè prænuntians. Eſt enim illud tam inſigne & eximium Dei beneficium ,quo dignatus eſt inſtaurandæ ſalutis noſtræ cauſa è cælis ad nos deſcendere,inter homines perquam amanter & familiariter degere, pro maximis beneficijs ab impijs Iudæis nihil niſi conuicia , contumelias, iniurias recipere, denique ab ijſdem propter nos crucifigi,vt nullum tempus ſatis eſſe queat ad eam filij Dei charitatem pro dignitate commemorandam, & quales oporteret gratias agendas. Ad lectionis explanationem veniamus. *Ecce dies veniũt,dicit Dominus:& ſuſcitabo Dauid germen iuſtũ: & regnabit rex,& ſapiens erit,& faciet iudicium & iuſtitiã in terra.* Manifeſta eſt prophetia de Chriſto,qui vt Apoſtolus ait,factus eſt ex ſemine Dauid ſecundùm carnem. Rom.1. Secundùm naturam enim, quã ex virgine matre ſuſcepit, filius eſt Dauidis regis, cui diuinitùs dictum erat: De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam. Pſal.131. Et ipſe eſt germen iuſtum,qui peccatũ non fecit,nec dolus inuentus eſt in ore eius. 1.Pet.2. Rex eſt autem ſecundũ vtranq; naturam:in forma Dei natus ex Deo patre, qui eſt rex ſeculorũ immortalis,inuiſibilis: 1.Tim.1. in forma ſerui

Matt. 28. Luc. 1. qui ex regio Dauidis ſtẽmate procreatus, cui etiã data eſt à patre Deo omnis poteſtas in cælo & in terra. De regno illi⁹ dixit angelus virgini Mariæ: Et dabit illi Dominus Deus ſedem Dauid patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternũ, & regni eius non erit finis: quem locum interpretans Theophylactus, Audiens, inquit, thronum vel ſedem Dauid, ne putes ſenſibile quoddam regnum, ſed diuinũ, quo regnauit ſuper omnes gẽtes ꝑ diuinam prædicatiõem. Domus enim Iacob ſunt hi, qui ex Hebræis crediderũt, atq; etiam qui ex alijs gentibus. Illi enim propriè Iacob & Iſraël. Et quomodò dicitur ſedere ſuper ſedem Dauid? Audi. Dauid paruus erat inter fratres ſuos: & Dominus quoq; contemptus & taxatus vt edax & vini potor, & fabri filius. Ille cùm benefaceret, perſecutionem patiebatur: & Dominus quoq; miracula faciens accuſabatur & lapidabatur. Ille per manſuetudinem vicit & regnauit: & Dominus per manſuetudinẽ ſuſcepta cruce regnauit. Vides quomodò dicatur ſedere ſuper ſedem Dauid? Nam ſicut Dauid ſenſibile regnum ſuſcepit: ita & Dominus ſpirituale. Hæc Theophylactus. Regnat ergo rex Chriſtus in cordibus verè credentium per fidem & charitatem, qui ſunt in Eccleſia militante, in qua etiam regnat per eos, quos voluit eſſe præpoſitos populi ſui, quibus dicit: Qui vos audit, me audit. Regnat item in omnibus ſupernæ patriæ beatis ſpiritibus, id eſt, in Eccleſia triũphante. Nec mirũ id illi tribui, quòd erit ſapiẽs, cùm ſit Dei virtus & Dei ſapientia, verbum Patris, Deus ex Deo genitus: humanitati quoq; illius longè ſupra creaturas omnes ineffabilis infuſa ſcientia & ſapientia eſt. Faciet autem iudicium & iuſtitiã in terra: quia pater nõ iudicat quẽquam, ſed iudicium omne dedit filio: quò pertinet etiã illud Eſaiæ: Non ſecundùm viſionem oculorũ iudicabit, neq; ſecundùm auditum aurium arguet: ſed iudicabit in iuſtitia pauperes, & arguet in æquitate pro manſuetis terræ. Eius rei multa poſſunt ex Euangelio peti exempla, & quædam etiam à D. Hieronymo hunc Eſaiæ locum exponente adducuntur: ſed breuitatis ſtudio id omittimus. *In dieb. illis ſaluabitur Iuda, & Iſraël habitabit cõfidenter.* In primo Chriſti aduẽtu ſcim⁹ paucos ex Iudæis credidiſſe in illũ. Itaq; locus hic non de carnalibus illis Iudæis & Iſraëlitis accipiẽdus eſt, quos videm⁹ appellari ſatanæ ſynagogã: ſed de ijs potiùs, qui tam ex gentibus quàm ex Iudæis, in Chriſtũ ſyncerè crediderunt, eius nomen & doctrinã conſtanter confeſſi ſunt, nõ verbis duntaxat, ſed tota viuẽdi ratione, Deumq; ſublimiter cõtemplati ſunt. Illis enim per Chriſtum ſalus allata & aucta eſt: habitaruntq; confidenter, quẽadmodum innumera ſanctorum martyrum millia, incunctanter ad horrenda tyrannorum ſupplicia ſeſe offerentium, ſatis ſuperq; declararũt. Quin etiam de Apoſtolis ipſis legimus, eos iuiſſe gaudentes à conſpectu concilij, ꝙ digni habiti eſſent pro nomine Ieſu contumeliam pati. Tanta iam illis erat animi fidentia & ſecuritas, vt inter verbera & plagas etiam lætandum ſibi exiſtimarent: tantùm abeſt, vt vel tantillum ijs iniurijs & doloribus frangerẽtur. Eam autem animi fiduciam & ſecuritatem nulla res alia præſtat veriùs, atq; ingens Chriſti amor, qui certè erat in Apoſtolis maximus poſt acceptũ cælitùs ſpiritũ ſanctum. Fortis eſt vt mors dilectio, inquit Salomon, dura ſicut infernus æmulatio. Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam. Certa igitur ſalus & inconcuſſa fiducia præſtatur illis, qui Deum medullitùs amant, & pro illius amore cum Apoſtolo omnia arbitrãtur vt ſtercora, quò Chriſtum lucrifaciãt. Atq; ij propriè ſunt Iuda & Iſraël. Et certè videmus in illis, qui poſt miſſum ſpiritũ ſanctũ primi Chriſto nomen dederũt, quẽadmodùm Chriſti charitate accẽſi, mox res facultateſq; ſuas omnes abiecerint ad pedes apoſtolorum, maxima vtiq; in Deum concepta fiducia, ꝙ quæ eſſent vitæ degẽdæ neceſſaria, ille ſuppeditaret. Itaq; habitabant illi prorſus confidenter, tametſi infeſtos paterentur eos, qui in Chriſtum credere nolebant. Sed timorem omnẽ foras miſerat charitas Chriſti, qua mirabiliter flagrabant. *Et hoc eſt nomẽ quod vocabunt eum, Dominus iuſtus noſter.* In Hebræo hic aiunt haberi nomen Dei tetragrãmaton, qđ nulli creaturæ poteſt cõmunicari. Satis ergo perſpicuè etiam hic locus oſtendit Chriſti diuinitatem, ſed Iudæi, homines cæci & perditi, dũ ſuum expectant Meſsiam, immò verò Antichriſtum, nõ ceſſant torquere ſcripturã, adeò vt hic quoq; cauillẽtur in Hebræo legi, Et hoc eſt nomẽ, quo vocabit eum Dominus iuſtus noſter. Sed habeãt illi ſuũ ꝓdigioſum Meſsiam, nobis Chriſtus Ieſus eſt Dominus iuſtus noſter, ſua gratia etiã nos iuſtificans tanquàm verus Deus: qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo. Hic iam neceſſe eſt, vt quandoquidem ab illo eſt iuſtitia & ſanctificatio noſtra, grati illi ſimus, & ꝓ modulo noſtro illi nos cõformare ſtudeam⁹. Habemus maxima ab illo nobis collata ſubſidia, præſertim illius veneranda ſacramenta, quæ ceu canales quoſdam nobis dereliquit, per quos eius in nos gratiam deriuemus, quæ nos in omni iuſtitia & ſanctitate conſeruet. Meminiſſe crebrò debemus ſaluberrimæ illius admonitionis, quæ eſt apud ſanctum Ioannem: Filioli, inquit, nemo vos ſeducat. Qui facit iuſtitiam, iuſtus eſt, ſicut & ille iuſtus eſt. Qui facit peccatum, ex diabolo eſt. Sicut ergo Chriſtum vocamus Dominum iuſtum noſtrum, à quo eſt omnis iuſtitia noſtra: ita debemus operam dare, vt nos quoq; iuſti efficiamur. Nõ enim ſtertentibus & otio ac inertia diffluẽtibus ſuam ille impertit gratiam, qua fit vt nos etiam iuſti ſimus: ſed petere, quærere pulſare nos iuſsit. Certum eſt autẽ quemadmodùm ille iuſtus eſt, ita quoque modis omnibus illum id vel maximè exigere

Marginalia: Matt. 11. — Luc. 10. — 1. Cor. 1. — Ioan. 5. — Eſai. 11. — Apoc. 2. & 3. — Cant. 8. — Philip. 3. — Actor. 4. — 1. Ioan. 4. — Apoc. 1. — *Sacramẽta, diuinæ gratiæ canales ſunt.* — 1. Ioan. 3. — Luc. 11.

gere à nobis, vt iuſtitiæ ſtudioſi ſimus. Inde eſt illa eius oratio: *Matt.5.* Eſtote perfecti, ſicut & pater veſter cœleſtis perfectus eſt. ***Propter hoc ecce dies veniunt, dicit Dominus, & non dicetur vltrà, Viuit Dominus, qui eduxit filios Iſrael de terra Aegypti: ſed, Viuit Dominus, qui eduxit & adduxit ſemen domus Iſrael de terra Aquilonis, & de cunctis terris, ad quas eieceram eos illuc: & habitabunt in terra ſua, dicit Dominus omnipotens.*** D. Hieronymus ita ſcribit in hunc locum: Huius ſenſus eſt, quòd nequaquàm per Moyſen popul⁹ Dei de Aegypto liberetur: ſed per Ieſum Chriſtum de omni orbe terrarum, in quem diſperſus fuerat. *Matt.8.* Quod ex parte & nunc completur in mundo, & ex toto cōplebitur, quando de oriente & occidente, ſeptentrione & meridie venient, & diſcūbent cū Abraham, Iſaac & Iacob: vt poſtquàm ſubintrauerit plenitudo gentium, tūc *Rom.11.* omnis Iſraël ſaluus fiat. Hęc ille. Celeberrimum fuit apud Iudæos beneficium illud, quo patres illorū eduxerat Dominus in manu valida de terra Aegypti: ſed longè illud admirabilius, quo credentes omnes verus Meſsias Ieſus Dominus noſter è toto orbe terrarū congregat in Eccleſiam ſuam, & ex hac vita migrantes introducit in terram viuentiū, quæ eſt terra pijs omnibus à Deo promiſſa, vt illic habitét. Itaq; huius poſterioris beneficij magnitudo prioris illi⁹ memoriā prope obliterauit. *Beneficia Chriſti.* Longè enim pręſtātiora ſunt Chriſti incarnationis & paſsionis beneficia, quibus ſumus è poteſtate & tyrannide ſatanæ extracti, quàm illa liberatio prioris populi è captiuitate tum Aegyptiaca, tum Babylonica. Poteſt autem huic loco nonnihil lucis accedere ex illis, quæ apud Ioannem leguntur, *Ioan.11.* vbi prophetante Caipha, quòd expediret vnum hominem mori pro populo, ne tota gens pereat, Euangeliſta hæc ſubiungit: Hoc autem à ſemetipſo non dixit: ſed cùm eſſet pontifex anni illius, prophetauit, quòd Ieſus moriturus erat pro gente: & non tantùm pro gente, ſed vt filios Dei, qui erant diſperſi, congregaret in vnum; *Etiam Caiphas prophetauit.* quæ verba Theophylactus his commentarijs illuſtrat: Vide quanta potentia ſpiritus: fecit enim, vt à mala mente procederent verba mirabilem habentia prophetiam. Nam mortuo Chriſto, omnes qui crediderunt ex gente, à magno & æterno ſupplicio liberati fuerunt. Et non pro gente ſolùm Iudaica mortuus eſt, ſed & vt alij filij Dei, hoc eſt, gentes, in vnum congregarentur. Filios autem Dei nominat gentes, vel ab eo quod erat futurum. Quandoquidem enim erant futuræ filij Dei, ſic eas nominat: *Ioan.10.* quemadmodùm & alio loco inquit, Et alias oues habeo: ab eo quod futurum erat, etiam iſtas vocans, vel ſecundùm quòd omnium pater eſt, creando nos generans: vel ſecundùm quòd decorauit nos, ad imaginem & ſimilitudinem propriam condēs. Igitur ſicut & in Actis Paulus ad Athenienſes concionans inquit, *Actor.17.* Genus igitur cùm ſim⁹ Dei, Itaq; quia homo animal eſt principale (ἀρχικὸν) & ſecūdùm hoc aſsimilatum Deo, filius Dei dicitur omnis. Proinde cùm diſperſos nos varijs modis ſatanas à Deo & ab inuicem diuulſit, vt vnuſquiſque ſæuiret contra proximum propter diuitiarum amorem & vanam gloriam: Chriſtus ita in vnam nos collegit Eccleſiam, & ſub vnum coëgit iugum tam eos qui propè, quàm eos qui longè erant vnum corpus faciens, *Vnitas credentium.* vt is qui Romæ habitet, eum qui in India eſt, ſuum membrum eſſe credat, & omnium vnū caput fateatur eſſe Chriſtum. Hactenùs Teophylactus. Hic iam penſet vnuſquiſq; quanti hoc beneficij ſit, quòd præpotens Deus cùm totum *Immenſa Dei erga humanum genus liberalitas.* ferè humanum genus ab eo ſe auertiſſet, & dæmonū cultui ſe miſerabiliter addixiſſet, in ſummam illius iniuriam & cōtumeliam. (Quid enim poſsit in Deum fieri contumelioſius, quàm ſi diuini honores illi vni debiti, in teterrimos dæmones transferuntur?) nihil tamen tantis motus iniurijs, cæcos & deploratos ad ſe clementiſsimè reuocauit, & innumeras gentes ſuo lumine illuſtrauit, atq; ex dæmonum mancipijs ſuos effecit filios, hæredes regni ſui, cohæredes vnici & veri filij ſui. Eſt ea profectò mutatio dexteræ excelſi. *Pſal.76.* Verùm hîc rurſus ingens doloris acerbiſsimi materia ſe offert, quòd ij prohdolor, quos tam incredibili benignitate Deus ex omni natione intra ſuam adunauit Eccleſiam, daturus illis quandoque poſsidendam terram ſuam vt habitent in ea, terram illam lacte & melle manantē, terram cœleſtis ſemperq; virentis paradiſi, multis modis tanta Dei gratia & benignitate ſe reddunt indignos, dum partìm in vitia & omnis generis prauas cupiditates diffluunt, iterumq; ſe diabolicæ tyrannidi & captiuitati ſuapte ſponte addicunt: partìm in hæreſes & ſchiſmata turpiter deflectunt, atq; à Catholicæ Eccleſiæ vnitate ſe ſeparant: *2.Pet.2.* quibus certè meliùs fuiſſet non cognouiſſe viam iuſtitiæ, quàm poſt agnitioné retrorſùm conuerti ab eo, quod illis traditum eſt ſancto mandato. Et eſt profectò nimis execrabile hominum genus, qui ſe miſeris ſectarum, ſchiſmatum, hæreſum duces & authores præbent, atque à Chriſto intra vnum Catholicæ Eccleſię ouile collectos, rurſum horrendum in modum diſpergunt: quorum erit longè omnium grauiſsima damnatio. Pręſtet verò nobis Deus, vt ſub Chriſto rege & capite noſtro conſtanter in vna ſancta Catholica & Apoſtolica Eccleſia permaneamus, fide integri & moribus incorrupti, ad ipſius laudē & gloriam ſempiternam, Amen.

DOMINICA EADEM,

Ioan. VI.

In illo tempore: Cùm ſubleuaſſet oculos Ieſus, & vidiſſet quia multitudo maxima venit ad eū, dicit ad Philippum: Vnde ememus panes, vt manducent hi? Et reliq. Homilia beati Auguſtini.

Mira-

...Tra-
...tatus 24.
...Euange-
...liũ Ioannis

Miracula quæ fecit Dominus noſter Ieſus Chriſtus, ſunt quidẽ diuina opera, & ad intelligendum Deum de viſibilibus admonent humanã mentẽ. Quia enim ille non eſt talis ſubſtantia, quæ videri oculis poſsit, & miracula eius quibus totum mundum regit, vniuerſamq́; creaturam adminiſtrat, aſsiduitate viluerunt, ita vt penè nemo dignetur attendere opera Dei mira & ſtupenda in quolibet ſeminis grano: ſecundùm ipſam ſuam miſericordiã ſeruauit ſibi quædam, quæ faceret opportuno tempore prȩter vſitatũ ordinẽ curſumq́; naturæ, vt non maiora, ſed inſolita videndo, ſtuperẽt, quibus quotidiana viluerant. Maius enim miraculũ eſt gubernatio totius mundi, quàm ſaturatio quinq; millium hominum de quinq; panibus, & tamen hæc nemo miratur. Illud mirantur homines, non quia maius eſt, ſed quia rarũ eſt. Quis enim & nunc paſcit vniuerſum mundũ, niſi ille qui de paucis granis ſegetes creat? Fecit ergo quomodò Deus. Vnde enim multiplicat de paucis granis ſegetes, inde in manibus ſuis multiplicauit quinq; panes. Poteſtas enim erat in manibus Chriſti: panes autẽ illi quinq; quaſi ſemina erant, non quidẽ terræ mandata, ſed ab eo qui terrã fecit, multiplicata. Hoc ergo admotũ eſt ſenſibus, quo erigeretur mens, & exhibitũ oculis vbi exerceretur intellectus: vt inuiſibilem Deũ per viſibilia opera miraremur; & erecti ad fidem, & purgati per fidem, etiam ipſum inuiſibiliter videre cuperemus, quẽ de rebus viſibilibus inuiſibiliter noſceremus. Nec tamen ſufficit hæc intueri in miraculis Chriſti. Interrogemus ipſa miracula, quid nobis loquantur de Chriſto. Habent enim, ſi intelligantur, linguã ſuam. Nam quia ipſe Chriſtus verbum Dei eſt, etiam factum verbi, verbum nobis eſt. Hoc ergo miraculũ ſicut audiuimus quàm magnũ eſt, quȩramus etiam quàm profundum ſit. Non tantùm eius ſuperficie delectemur, ſed etiam altitudinẽ perſcrutemur. Habet enim aliquid intùs hoc, qd' miramur foris. Vidimus, expectauimus magnũ quiddam, præclarum quiddam, & omninò diuinum, quod fieri niſi à Deo non poſsit: laudauimus de facto factorẽ. Sed quemadmodũ ſi literas pulchras alicubi inſpiceremus, nõ nobis ſufficeret laudare ſcriptoris articulum, quoniam eas pariles, æquales, decorasq́; fecit, niſi etiã legeremus quid nobis per illas indicauerit: ita factum hoc qui tãtùm inſpicit, delectatur pulchritudine facti, vt admiretur artificẽ: qui aũt intelligit, quaſi legit. Aliter enim videtur pictura, aliter videntur literæ. Picturam cùm videris, hoc eſt totum, vidiſſe, laudaſſe: literas cùm videris, non hoc eſt totum, quoniam commoneris & legere. Etenim dicis cùm videris literas, ſi fortè non eas noſti legere, Quid putamus eſſe, quod hic ſcriptum eſt? Interrogas quid ſit, cùm iam videas aliquid. Aliud tibi demonſtraturus eſt, à quo quæris agnoſcere quod vidiſti. Alios ille oculos habet, alios tu. Nónne ſimiliter apices videtis? Sed non ſimiliter ſigna cognoſcitis. Tu ergo vides & laudas: ille videt & laudat, legit & intelligit. Quia ergo vidimus, quia laudauimus, legamus & intelligamus. Dominus in monte. Multo magis intelligamus, quia Dominus in monte, verbum eſt in alto. Proinde non quaſi humiliter iacet, quod in monte factum eſt: nec tranſeuntèr prætereundum eſt, ſed ſuſpiciendum. Turbas vidit, eſurientes agnouit, miſericorditer pauit, non ſolùm pro bonitate, verùm etiam pro poteſtate. Quid enim ſola prodeſſet bonitas, vbi non erat panis, vnde turba eſuriens paſceretur? Niſi bonitati adeſſet poteſtas, ieiuna illa turba & eſuriens remaneret. Denique & diſcipuli qui erant cum Domino in famẽ, & ipſi turbas volebant paſcere, vt nõ remanerẽt inanes, ſed vnde paſcerẽt nõ habebãt. Interrogauit Domin⁹, vnde emerentur panes ad turbas paſcendas. Et ait ſcriptura: *Hoc aũt dicebat tentãs eũ*, diſcipulũ ſcilicet Philippum, quẽ interrogauerat. *Ipſe enim ſciebat quid eſſet facturus.* Cui ergo bono tentabat, niſi quia ignorantiã diſcipuli demõſtrabat? & fortè in demonſtratione ignorãtię diſcipuli, aliquid ſignificauit. Apparebit ergo, cùm ipſum ſacramentũ de quinq; panib⁹ cœperit nobis loqui, & quid ſignificet, indicare. Ibi enim videbimus, quare Dñs in hoc facto ignorãtiam diſcipuli voluit interrogãdo qd' ſciebat oſtendere. Nam interrogam⁹ aliquando quod neſcimus, audire volẽtes, vt diſcam⁹. Aliquando interrogamus qd' ſcimus, ſcire volentes, vtrùm & ille ſciat, quẽ interrogam⁹. Vtrunq; hoc nouerat Dominus: Et quod interrogabat ſciebat, & quid eſſet facturus ipſe nouerat, & hoc neſcire Philippũ ſciebat ſimiliter. Quare itaq; interrogabat, niſi quia illius ignorantiam demonſtrabat? Et hoc quare fecerit, vt dixi, poſteà intelligem⁹. *Andreas ait: Eſt hîc puer quidã, qui habet quinq; panes, & duos piſces. Sed hæc quid ſunt inter tantos?* Cùm dixiſſet Philippus interrogatus, ducentorũ denariorum panes nõ ſufficere, quib⁹ tanta illa turba reficeretur, erat ibi quidam puer, portans quinque panes hordeaceos & duos piſces. *Et ait Ieſus: Facite homines diſcũbere. Erat autẽ ibi multum fœnũ: & diſcubuerunt ferè quinque millia hominum.* Accepit autem Dominus Ieſus panes, gratias egit, iuſsit frangi: fracti ſunt panes, poſiti ante diſcumbentes, nõ iã quinque panes, ſed quod adiecerat qui creauerat quod auctum erat. Et de piſcibus quantum ſufficiebat. Parum eſt turbam illam fuiſſe ſatiatam, etiam fragmenta reſederunt: & etiam ipſa colligi iuſſa ſunt, ne perirent. *Et impleuerunt duodecim cophinos fragmẽtorum.* Breuiter vt curramus, quinque panes intelligũtur quinq; libri Moyſi, merità nõ triticei, ſed hordeacei, quia ad vetus teſtamẽtum pertinẽt. Noſtis aũt hordeum ita creatũ, vt ad medullam eius vix perueniatur. Veſtitur enim eadem medulla tegmine paleæ, & ipſa palea tenax & inhærens, vt cùm labore exuatur. Talis eſt litera veteris teſtamenti, veſtitã

Miracula Christi aliquid loquũtur nobis.

Interrogat Chriſtus Philippũ, quod iam ſciebat.

Picturæ & ſcriptura ... eodẽmo ... inſpici...

V. panes, 5. libri Moyſi.

tegminibus carnaliũ ſacramẽtorũ. Sed ſi ad eius medullã perueniatur, paſcit & ſatiat. Ferebat ergo quidam puer quinque panes, & duos piſces. Si *Puer, populus Iſraëliticus.* quæramus quis fuerit puer iſte, fortè populus Iſraël erat, qui ſenſu puerili portabat, nec mãducabat. Illa enim q̃ portabat, clauſa onerabãt, aperta *Duo piſces.* paſcebant. Duo aũt piſces videntur nobis ſignificare illas duas in veteri teſtamẽto ſublimes perſonas, quę vngebãtur ad populũ ſanctificandũ & regendum, ſacerdotis & regis. Et ipſe in myſterio venit aliquando, qui per illas ſignificabatur. Venit aliquãdo, qui per medullã hordei oſtẽdebatur, per paleã verò hordei occultabatur: venit *Chriſtus ſacerdos & rex.* ipſe vnus vtranq; perſonã in ſe portãs, ſacerdotis & regis: Sacerdotis, per victimam quam ſeipſum obtulit pro nobis Deo: Regis, quia regimur ab eo: & aperiuntur quæ clauſa portabantur. Gratias illi. Impleuit per ſe, quod per vetus teſtamentum promittebatur. Et frangi iuſsit panes, frangendo multiplicati ſunt. Nihil verius. Quinq; enim libri Moyſi, quàm multos libros cùm exponuntur tanquam frangendo, id eſt, diſſerendo fecerunt? Sed quia in illo hordeo, ignorantia primi populi tegebatur, de quo primo populo di- *2. Cor. 3.* ctum eſt: Quandiù legitur Moyſes velamen ſupra corda eorum poſitum eſt: nondum enim velamen ablatum erat, quia nondum venerat Chriſtus: nondum velum templi fuerat illo in cruce pendente conſciſſum. Quia ergo ignorantia populi erat in lege, propterea tentatio illa Domini, ignorantiam diſcipuli demonſtrabat. Nihil igitur vacat: omnia innuũt, ſed intellectorẽ requirunt. Nam & ipſe numerus paſti populi, populum ſignificabat ſub lege conſtitutum. Cur enim quinq; millia erant, niſi quia ſub lege erant, quæ *Ioan. 5.* lex quinq; libris Moyſi explicatur? Vnde & quinque illis porticibus languidi prodebantur, non ſanabantur. Ille enim ibi curauit languidum, qui & hic turbas de quinq; panibus pauit. Nam & ſu- *Eſa. 40.* per fœnum diſcũbebant. Carnaliter ergo ſapiebant, & in carnalibus quieſcebant. Omnis enim *Fragmẽta collìgi iuſſa.* caro fœnum. Quę ſunt autem illa fragmenta, niſi quæ populus non potuit manducare? Intelliguntur ergo quædam ſecretiora intelligentiæ, quæ multitudo non poteſt capere. Quid ergo reſtat, niſi vt ſecretiora intelligentiæ, quæ non poteſt capere multitudo, illis credãtur, qui idonei ſunt & *Duodecim cophini.* alios docere, ſicut erãt apoſtoli? Vnde duodecim cophini impleti ſunt. Factũ eſt hoc & mirabiliter, quia magnũ eſt: factũ eſt & vtiliter, quia ſpiritualiter factum eſt. qui tunc viderũt, admirati ſunt: nos aũt non miramur cùm audimus. Factũ eſt enim, vt illi viderẽt: ſcriptum eſt autẽ, vt nos audiremus. Quod in illis oculi valuerunt, hoc in nobis fides. Cernimus quippe animo, quod oculis non potuimus, & pręlati illis ſumus, quoniam *Ioan. 20.* de nobis dictum eſt, Beati qui non vident, & credunt. Addo autem, quia fortè & intelleximus, qđ illa turba non intellexit: & verè nos paſti ſumus, qui ad medullam hordei peruenire potuimus. Deniq; homines illi qui viderũt hoc, quid putauerunt? *Illi, inquit, homines cùm vidiſſent quod fecerat ſignũ, dicebant: Quia hic eſt verè propheta.* Fortè adhuc ideò prophetã Chriſtũ putabant, quia ſuper fœnum diſcumbebant. Erat aũt ille Dñs prophetarũ, impletor prophetarũ, ſanctificator prophetarũ, ſed & propheta. Nã & Moyſi dictũ *Deut. 18.* eſt: Suſcitabo eis prophetã ſimilẽ tui: ſimilem ſecundùm carnẽ, nõ ſecundùm maieſtatẽ. Et de ipſo Chriſto illã Domini promiſsionẽ habere intellectũ, apertè in Actibus Apoſtolorũ exponitur & *Act. 3.* legitur. Et ipſe Dñs de ſe ait: Non eſt propheta *Mat. 6.* ſine honore, niſi in patria ſua. Propheta Dominus, & verbum Dei Dñs, & nullus propheta ſine verbo Dei prophetat. Cũ ꝓphetis verbũ Dei, & ꝓpheta verbũ Dei. Meruerunt priora tempora ꝓphetas afflatos & impletos verbo Dei: meruimꝰ nos ꝓphetã ipſum verbũ Dei. Sic aũt prophe- *Eſa. 9. ſecundum, ſeptuaginta.* ta Chriſtus, Dñs prophetarũ: ſicut angelus Chriſtus Dominus angelorũ. Nam & ipſe dictus eſt magni cõſilij angelus. Verũtamẽ alibi quid dicit propheta? Quia non legatus neq; angelus, ſed ipſe veniens ſaluos faciet eos: id eſt, ad ſaluos faciendos eos non mittet legatum, non mittet angelum, ſed veniet ipſe. Quis veniet? Ipſe angelus; *Chriſtus & angelus & propheta.* certè non per angelum, niſi quia iſte ſic angelus, vt etiã Dñs ſit angelorum. Etenim angeli, nuntij ſunt latinè. Si Chriſtus nihil annunciaret, angelus non diceretur: ſi Chriſtus nihil prophetaret, propheta non diceretur. Exhortatus eſt nos ad fidem, & ad capeſſendam vitam æternam. Ali- *Ioan. 1.* quid præſens annunciauit, aliquid futurum prædixit. Ex eo quod præſens annunciauit, angelus erat. Ex eo quod futurum prædixit, propheta erat. Ex eo quod verbum Dei caro factum eſt, & angelorum & prophetarum Dominus erat.

HOMILIA EVSEBII EMESENI IN EVANGELIum Matth. 13. *Simile eſt regnum cœlorum homini, qui ſeminauit bonum ſemen in agro ſuo &c.*

ET ego quidem aliud his ſuperaddere timeo, ne dum lucem illuminare velim, potiùs obſcurem. Illud autem valdè conſiderandum eſt, quòd Dñs ante meſsionis tempus zizania à tritico ſeparare interdicit, ne fortè ſimul cum eis & triticũ eradicetur. Ibi enim to- *Mali tolerandi.* lerandi ſunt mali, vbi ſi cõmoueantur, in magnum periculũ veniunt boni. Vbi enim fides non perit, melius eſt eorum vitioſos mores & actus tolerare, q̃ eos irritando, Eccleſiæ pacẽ & quietẽ ſoluere. Admoneantur igitur, non expellantur. Sunt enim qui faciliùs monitis vincantur, quàm minis. Illa igitur zizania maneãt inter triticum, quæ ſine tritici eradicatione euelli non poſſunt. In omnibus enim eſt habenda diſcretio, neque omnes vno modo habere oportet.

Aliam parabolã propoſuit eis, dicens: *Simile eſt regnum cœlorum grano ſinapis, quod accipiens homo ſeminauit in agro ſuo: quod minimum eſt quidẽ omnibus ſeminibus: quũ aũt creuerit, maius eſt omnibus oleribus, & fit arbor, ita vt volucres cœli veniãt & habitẽt in ramis eius.* Talis enim à principio fuit Eccleſia, quæ nũc regnũ cœlorũ appellatur, ad cõparationẽ aliorũ regnorũ, quale eſt granũ ſinapis ad ſimilitudinem aliorũ granorũ. Minimum eſt enim præ cunctis ſeminibus, quæ frequenti vſu ſeminari ſolent ab hominibus. Creſcens aũt fit cæteris oleribus maius, quod ipſo viſu probari poteſt. Similiter aũt & Eccleſia ab vno vel à paucis incipiẽs, in infinitam creuit multitudinẽ. Vnde & per Pſalmiſtã Dñs ait: Annuntiaui & loquutus ſum, multiplicati ſunt ſuper numerum. Itemq́; : Mihi autem nimis honorificati ſunt amici tui Deus, nimis confortatus eſt principatus eorum. Dinumerabo eos, & ſuper arenam multiplicabuntur.

Aliam parabolam locutus eſt eis: *Simile eſt regnũ cœlorum fermento, quod acceptum mulier abſcõdit in farinæ ſatis tribus, donec fermentatũ eſt totum.* Hæc autem parabola eadem eſt, quæ ſuperior. Sicut enim minimum granum ſinapis in arborem creſcit: ita & modicum fermenti magnã farinæ maſſam viuificat & creſcere facit. Fermentum enim hoc in loco non corruptionem, ſed viuificationem operatur. Regnum verò cœlorum, Eccleſia eſt: mulier autem, Dei ſapientia: tria verò ſata farinæ, tres mundi partes, Aſia ſcilicet, Africa, & Europa. Mulier igitur, id eſt, Dei ſapientia accepit fermentum, id eſt, primitiuam Eccleſiam, & abſcondit in farinæ ſatis tribus, dicens diſcipulis ſuis: Ite in vniuerſum mundum, prædicate Euangelium omni creaturæ. Ex his enim totum penè mũdum iam fermentatum & viuificatum, in Eccleſię corpus creuiſſe videmus. *Hæc omnia loquutus eſt Ieſus in parabolis ad turbas, & ſine parabolis nõ loquebatur eis, vt adimpleretur qđ dictũ erat per Prophetã, dicẽtem: Aperiam in parabolis os meum, eructabo abſcondita à conſtitutione mundi.* Eſt aũt parabola, ſimilitudo, in qua aliud dicitur, & aliud rationabiliter intelligitur.

HOMILIA ALIA EVSEBII EMESENI.

DE *die aũt illa & hora nemo ſcit neque angeli cœlorum, niſi pater ſolus.* (Alius aũt euangeliſta addidit, neq; filius) Matthæi 24. Magnũ eſt igitur hoc ſecretũ, qđ nemo ſcit niſi pater, id eſt, virtꝰ & ſapiẽtia patris, quæ ſimul vna eadẽ eſt & filii & ſpiritꝰ ſancti, Sola igitur Trinitas vnꝰ Deus ſcit hoc ſecretũ, qđ ipſe quoq; filiꝰ ignorat ſecũdùm hoc, quòd homo eſt & filius hominis. Si enim ſecundùm hoc quòd homo eſt omnia ſciret, nequaquam dictum eſſet: Ieſus autem creſcebat ſapientia & ætate coram Deo & hominibus. *Sicut aũt in diebus Noë, ita erit aduentus filij hominis.* Et hoc exponit: *ſicut enim erãt in diebus diluuij comedẽtes & bibẽtes, nubentes & nuptũ tradentes vſque ad eum diem quo intrauit in arcam Noë, & non cognouerũt donec venit diluuiũ & tulit omnes: ita erit & aduentus filij hominis.* Mortuo enim Antichriſto tũc terris reddita pace, ſanctis omnibus propter ſigna, quæ videbũt, diẽ vltimũ expectãtibus, infideles & peccatores ſola terrena & trãſitoria cogitãtes, omni voluptati ſicut priùs operã dabũt, vẽdentes & emẽtes, comedentes & bibẽtes, & nuptias contrahentes, & ſimilia faciẽtes. Sed ecõtrà ſubitò cũ dixerint, Pax & ſecuritas, tũc repentinus eis ſuperueniet interitus. *Tũc duo erũt in agro: vnus aßumetur, & vnus relinquetur.* Ager enim, mundus eſt, ſicut ipſe Dñs ait, exponens parabolã qua dicitur: Simile eſt regnũ cœlorũ homini, qui ſeminauit bonũ ſemen in agro ſuo. In hoc aũt agro ſunt duo, populus ſcilicet fidelis & infidelis. Et fidelis quidẽ aſſumetur in gloriã, infidelis aũt relinquetur in pœnã. *Duæ molẽtes in mola: vna aßumetur, & vna relinquetur.* Hæc enim mola, ſancta Eccleſia eſſe videtur, in qua dũ ſententiarũ frumentã frangimus, dũ ſcripturas exponimus, dũ in farinã cuncta conuertimus, verbi Dei panẽ, quo animæ nutriũtur, cõficimus. Molentes aũt nõ oẽs, ſed ſoli boni in gloriã ſuſcipiẽtur. Et meritò quidem nõ duo, ſed duæ dicũtur, quoniã ita molere ad animas pertinet. Quanuìs hoc de Eccleſia & Synagoga ſatìs congruè intelligi poſsit. Vtraque enim molit, vtraq; ſcripturas exponit: altera tamen, & non ambæ aſſumuntur. *Vigilate ergo, quia neſcitis qua hora Dominus veſter venturus eſt.* Vnde hoc? Quia de die illa vel hora (vt modò diximꝰ) nemo ſcit. *Illud aũt ſcitote, quia ſi ſciret paterfamilias qua hora fur vẽturus eßet, vigilaret vtiq;, & nõ ſineret perfodi domũ ſuã.* Quia igitur neſcit, quia dormiẽs negligit, ſæpè domꝰ perfoditur, & quicquid in ea meliꝰ eſt, fit rapina latronũ. Vos aũt eſtote parati, eſtote ſoliciti, & quia horã illã vnã neſcitis, omnibus horis vigilate, ne in illa incauti & dormiẽtes inueniamini. Et hoc eſt, quod ait: *Ideò & vos eſtote parati: qa neſcitis qua hora filius hominis venturus eſt. Quis putas eſt fidelis ſeruus & prudens, quẽ conſtituit Dominus ſuper familiã ſuam, vt det illis cibũ in tempore?* Quis, inquit, niſi vnuſquiſq; veſtrûm, & cæteri ſimiles veſtri, quis eſt fidelis ſeruus & prudens, quos ad hoc ſuper familiam ſuam, ſuper domum & Eccleſiam ſuam Dominus conſtituit, vt eam regatis, doceatis, & nutriatis, & pro tempore & menſura, ordine & ratione omnia faciatis? *Beatus ille ſeruus, quem quum venerit Dominus eius, inuenerit ſic facientem.* Sed vnde beatus? Vis audire? *Amen dico vobis, quoniam ſuper omnia bona ſua conſtituet eum.* Quis illo enim beatior erit, qui ſuper omnia conſtituetur? In hoc enim fidelis ſeruus maior erit & ſuperior omnibus, in quo ſe magis humiliauerit, & miniſtrauerit omnibus. *Si autem dixerit malus ſeruus ille in corde ſuo, Moram facit*

Summæ Theologicæ S. Thomæ, quæſt. 10. artic. 2.

1. Theſ. 5.

Ager, mundus.

Matt. 13.

Mola, Eccleſia.

Humilior qui fuerit, idẽ erit & ſublimior.

Domi-

Dominus meus venire: & cœperit percutere ſeruos ſuos, manducet & bibat cum ebrioſis: veniet Dominus ſerui illius in die qua nõ ſperat, & hora qua ignorat, & diuidet eũ, partemq́; eius ponet cũ hypocritis. Illic erit fletus, & ſtridor dentium. Qui enim ſe multùm in hac vita viuere ſperat, ſola caduca & tranſitoria diligens, cunctis carnis voluptatibus ſe ſubijciens, non cũ ſobrijs ſobriè, ſed intemperatè cum ebrioſis mãducat & bibit, ſeruos percutit, familiam affligit, ſubiectos deſpicit: iſte quidem & ſi non voce, corde tamen & opere clamat: Moram facit Dominus meus venire, ſecurus ſum, iam nihil timeo: meæ igitur obediam voluntati. Veniens igitur eius Dominus die qua non ſperat, & hora qua ignorat, ſubitò eum de hac vita exire compellens, diuidit eum. Quid eſt enim mors, niſi corporis & animæ diuiſio & ſeparatio? Tunc igitur homo diuiditur, quando corpus ab anima ſeparatur. Ponit autem partem eius cum hypocritis, modò interim crucians animam, pòſt verò corpus & animam.

Diuidi hominem quid ſit.

ITEM ALIA HOMILIA
EVSEBII EMESENI.

Dan. 9.

Qvum videritis abominationẽ deſolationis, quæ dicta eſt à Daniele propheta, ſtantẽ in loco ſancto (qui legit intelligat)* Et reliq. Matth. 24. Videamus modo, quid Daniel propheta de hac abominatione deſolationis viderit, audierit, dixerit. Scito (inquit angelus, qui ei loquebatur) & animaduerte: ab exitu ſermonis, vt iterũ ædificetur Hieruſalem, vſq; ad Chriſtum ducem, hebdomades ſeptem & ſexaginta duæ erunt: & rurſùm ædificabitur platea, & muri in anguſtia temporum. Et poſt hebdomadas ſexagintaduas occidetur Chriſtus, & non erit eius populus, qui negaturus eſt eum. Et ciuitas, & ſanctuarium diſſipabitur cum duce venturo: & finis eius vaſtitas, & poſt finẽ belli ſtatuta deſolatio. Confirmabit autem pactum cum multis, hebdomada vna. Et in dimidio hebdomadis deficiet hoſtia & ſacrificiũ: & in templo erit abominatio deſolationis, & vſq; ad conſummationẽ & finem perſeuerabit deſolatio. Videamus igitur quid iſta ſignificent, & rogemus Deum omnipotentem, vt hæc ſua myſteria tam occulta nobis reuelare dignetur. Temporibus Artaxerxis regis, Neemias pincerna eius erat, ſicut ipſe teſtatur. Qui cùm ei ad menſam miniſtraret, dixit ei Rex: Cur facies tua triſtior ſolito eſſe videtur? At ille, Rex (inquit) in æternum viue, quia ciuitas patrũ meorum deſtructa eſt. Cui ille, Vade (inquit) & reędifica eã. Et hoc eſt q\d dicitur: Scito (inquit) Daniel, & animaduerte quia ab exitu illius ſermonis, qui Neemiæ à rege dicetur, vt iterùm ædificetur Hieruſalem vſq; ad Chriſtũ ducẽ, hebdomades ſexaginta & duæ erunt. Si quis enim diligenter computare voluerit annos, menſes, & dies regum, qui ab eo tempore fuerũt, inueniet ſexaginta & duas hebdomadas eſſe cõpletas ab eo die, quo hic ſermo ad Neemiam factus eſt vſque ad Chriſti paſsionem. Quinq; aũt plus hoc numero in chronicis eſſe videntur, quod quidem ſcriptorum ignorantia factum eſſe puto. Illi enim facilè in numero falli potuerunt, Daniel verò falli non potuit. Quòd aũt ait, hebdomades ſeptem, ſic eſt intelligere, ac ſi diceret, Ab exitu ſermonis, quo præcipitur vt iterùm ædificetur Hieruſalẽ, erũt hebdomades ſeptem vſque ad integram murorum reſtaurationem. Quæ videlicet hebdomades ſeptem vſq; ad diem quinquageſimum perueniunt. Vnde & Neemias ipſe ait: Quia completus eſt murus viceſima quinta die menſis Elul, quinquaginta duobus diebus. Hæ nanq; hebdomadæ dierũ ſunt. Illæ autem ſexaginta duæ, quæ à Neemia vſque ad Chriſti paſsionem perueniunt, annorum hebdomadæ vocantur. Sicut enim ſeptem dies, ita & ſeptem anni vnam hebdomadam faciũt. Complentur igitur ſexaginta & duæ hebdomadæ in annis quadringentis & octoginta tribus. Et tot quidem computantur à Neemia vſq; ad Chriſtum. Sic igitur ſe habet ordo. Scito (inquit) Daniel & animaduerte, quia ab initio ſermonis, qui factus eſt Neemiæ, vt iterùm ędificetur Hieruſalem, erunt hebdomades dierum ſeptem vſque ad muri completionem. Similiter autem ab initio eiuſdem ſermonis, vſq; ad Chriſtum ducem, erunt hebdomades annorum ſexaginta duæ. Et quia in paucis dieb. id eſt, in quinquaginta duobus, muri ciuitatis ædificati ſunt, ideò ſubinferens, ait: Et rurſùm ædificabitur platea & muri in anguſtia temporum. Sequitur: Et poſt hebdomadas ſexagintaduas occidetur Chriſtus, & non erit eius populus, qui eũ negaturus eſt. Miſeri Iudæi, qui iſta non intelligunt, qui quoniam Chriſtum negauerunt, & non habemus regem niſi Cæſarem dixerunt, non Dei, ſed diaboli populus facti ſunt. Videamus quod ſequitur. Et ciuitas, & ſanctuarium diſſipabitur cum duce venturo, & finis eius vaſtitas, & poſt finem belli ſtatuta deſolatio. Poſt quadraginta nanque & duos annos & ciuitas & templum diſſipatum eſt. Dux autem eorum qui venturus eſt, Antichriſtus intelligitur, qui quanuìs multò pòſt tempore veniat, tamen quaſi de pręſenti loquitur, quia ſemper eum colunt & venerantur. Finis autem ciuitatis vaſtitas erit, & poſt finem deſolatio ſempiterna. Confirmabit autem dux ille malignus pactum cum multis hebdomada vna, quia ſe omni tempore viuere & regnare promittet. Quid eſt enim hebdomada vna, niſi diebus ſeptem? quid eſt autem diebus ſeptem, niſi diebus omnibus? Non enim ſunt dies niſi ſeptẽ. Si igitur eſſet cum eis hebdomada vna, eſſet vtiq; cum eis diebus omnibus. Sed non erit ita. Vnde hoc? In dimidio enim hebdomadis deficiet

Ibidem.

Prophetia Danielis de Chriſto.

Item de euerſione Hieruſalẽ.

2. Eſdr. 1.

2. Eſdr. 2.

Hebdomades ...

2. Eſdr. 6.

Hebdomada dierũ.

Annorum.

Ioan. 19.

Iudæorum cæcitas.

Dux Iudæorum venturus, Antichriſtus.

deficiet hoſtia & ſacrificium. Dimidium enim hebdomadis(ſi de annorum hebdomada intelligatur)tres annos facit & dimidium. Et tunc quidem eo pereunte, deficiet hoſtia & ſacrificium.Sacrificium vtique Iudæorum, quod ipſe prædicabit,quia ad veteris legis cæremonias & conſuetudines vniuerſa transferre conabitur. Vnde & ſubditur:Et in templo erit abominatio deſolationis.In templo quidem erit, quia quaſi rex & ſacerdos in templo ſedebit.De quo Apoſtolus ait:Qui exaltabitur ſuper omne quod dicitur Deus,aut quod colitur,ita vt in tẽplo Dei ſedeat,oſtendens ſe tanquam ſit Deus. Meritò autem abominatio vocatur, quia ab omnibus abominandus eſt,per quem tanta vbiq; gentiũ deſolatio fiet. Quę videlicet deſolatio vſque ad eius conſummationem,& vſq; ad finẽ illius turpiſsimum & indigniſsimum perſeuerabit. *Cùm autẽ videritis hanc abominationem deſolationis, quæ dicta eſt à Daniele propheta,ſtantẽ in loco ſancto:(qui legit,intelligat.)*Quũ(inquit)videritis abominationem deſolationis, quum videritis abominandũ & deſolandum Antichriſtum,qui multas in populo Dei abominationes & deſolationes faciet, intantum eleuatum & exaltatum, vt in templo Dei ſedeat,oſtendens ſe tanquam ſit Deus : tunc qui hæc & alia legit, intelligat iam finem rebus adeſſe. Regnabit enim (vt in Daniele ſcriptum eſt)per tempus & tempora & dimidium temporis,id eſt,per vnum & duos & dimidium annum: in quibus tanta perſequutio fiet,vt omnis præterita perſequutio,& ſi magna fuerit obliuioni tradatur.*Tunc qui in Iudæa ſunt,fugiant ad mõtes:& qui in tecto,non deſcẽdat tollere aliquid de domo ſua: & qui in agro,non reuertatur tollere tunicam ſuam.* Magni terroris hæc verba indicatiua videntur, in quibꝰ omnium oblitis omnibus ſola fuga placere narratur.Allegoricè autem à Iudæa ad montes fugiunt,qui relicto Iudaiſmo,ſiue litera,in qua Iudæi confidebant, ad ſpiritualem intelligentiam vel ad Eccleſiam ſe transferunt. Qui verò in tecto ſunt,& in fidei ſublimitate,ſiue etiã qui maiores ſunt, & Eccleſijs præſunt,non deſcendant ad fugitiua bona, & vilem ſubſtantiam ſe induant:ſed potiùs omnibus relictis, iam Chriſto appropinquanti obuiam pergant. At verò qui in agro ſunt, & nouum euangelij ſemen in populo ſeminant,nec reuertãtur,nec prioris tunicæ recordentur:ſed currant,quia propè eſt vt veteribus exuti,nouam immortalitatis tunicam induantur.*Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus* Prægnantes enim ſunt illæ animæ,quæ per hypocriſin peccata ſua abſcondere volunt, ſed tamen per ſuperbiæ inflationem abſcondere nequeunt. Et intùs igitur peccata latent, & foris quodammodò parent. Nutriẽtes autem ſunt, quæ iam quidem mala opera pepererunt, & in eis perſiſtentes, ea facere non erubeſcunt.Atque vtinam adhuc prægnantes eſſent,alijsq; peccandi occaſionem ſuo exemplo non dediſſent.Malum eſt igitur peccata celare, ſed peius eſt hoc modo peccatum reuelare. Alter enim ſibi,alter & ſibi & alijs nocet.*Orate autem,vt non fiat fuga veſtra hyeme vel ſabbato,*ne fortè tunc fugere incipiatis,quando fugere non poteſtis. Temporis enim aſperitate fuga in hyeme impeditur. In ſabbato verò,fugere non licet,quia lex fieri interdicit. *Erit enim tũc tribulatio magna,qualis nõ fuit ab initio mũdi vſq; modò,neq; fiet,*Erit(inquit)tunc tribulatio magna.Quando? Vis audire quando ? Cum abominatio deſolationis ſtabit in loco ſancto. *Et niſi breuiati fuiſſent dies illi, nõ fieret ſalua omnis caro:ſed propter electos breuiabuntur dies illi.* Non enim breuiabuntur dies illi,quantum ad Dei diſpoſitionem:breuiabuntur tamen quantum ad ſpem & votum iniquorum:quia non tantùm regnabit Antichriſtus, quantùm ipſe ſeipſum & ſui eum regnare ſperabunt. Hoc autem fiet propter electos.Si enim tantùm viueret,quantum eum infideles viuere ſperabunt,valdè pauci ſaluari potuiſſent.Quid enim ſi ſemper viueret, faceret, qui in tribus annis tantas ſtrages faciet? *Tunc ſi quis vobis dixerit,Ecce hic eſt Chriſtus aut illic, nolite credere.* His enim verbis non ſolùm Antichriſtum,ſed & multos alios tunc fore ſignificat, quos propter varias ſimulationes miſeri homines Chriſtum eſſe putabunt.*Vnde & ſubditur:Surgent enim pſeudochriſti & pſeudoprophetæ, & dabunt ſigna magna & prodigia,ita vt in errorem inducãtur, ſi fieri poteſt,etiã electi,ecce prædixi vobis.* Sed quare prædixi vobis? Vt cauti ſitis,& non ab eis decipiamini. *Si ergo dixerint vobis,Ecce in deſerto eſt,nolite exire:ecce in penetralibus,nolite credere.* Alij enim in deſerto,vt Elias & Ioannes Baptiſta:alij in Synagogis & in domibus,ſicut Chriſtus, prædicabunt. Omnia enim ſimulabunt,quæ hos feciſſe audiẽt. *Sicut enim fulgur exit ab oriente,& apparet vſq; in occidentẽ: ita erit & aduentus filij hominis.* Hoc eſt enim, quod Pſalmiſta ait:Deus manifeſtè veniet, Deus noſter & non ſilebit. Non vt priùs veniet occultus, ſed quaſi ſol in ſua maieſtate præfulgens vbiq; apparebit,vbiq; lucebit,cunctis etiam nolentibus reuelabitur.*Vbicunq; fuerit corpus, illuc congregabuntur aquilæ.* Aquilæ enim ſanctorum animæ ſunt, quæ altiùs volant & clariùs vident. Hæ autem tunc ad corpora propria venientes,vbicũque & quomodocunque diſperſa ſint, ea iterùm induentur,vt totus integer & immortalis homo reſurgat.Poteſt autẽ & ſic intelligi,vt vbicunq; Chriſti corpus fuerit,illuc & animæ conueniant,paratę eius obedire præceptis.*Statim autẽ poſt tribulationem dierũ illorum,ſol obſcurabitur,& luna non dabit lumen ſuũ,& ſtellæ cadent de cœlo,& virtutes cœlorum commouebuntur : & tunc parebit ſignũ filij hominis in cœlo,& tunc plangent omnes tribus terræ,& videbũt filium hominis veniẽtẽ in nubibus cœli,cũ virtute multa & maieſtate.* Quia enim tunc ſol iuſtitię Chriſtus Deus noſter omni luce ſplendidior de cœlo deſcendet,ſol iſte quem videmus obſcurabitur : & hæc

Immaniſſima ſub Antichriſto perſecutio.

Pſal. 49.

Aquilæ, ſanctorum animæ.

hæc luna non dabit lumen ſuum, obſcurante immenſo ſplendore maioris lucis. Sicut enim luna & ſtellæ ſolis huius ſplendore palleſcunt: ita illius inenarrabili fulgore ipſe ſol in tenebras conuertetur. *Stellæ cadent.* Quòd autem ſtellas cadere dicit, vel ſanctorum animas ad corpora deſcendere, vel ipſas iuxta literam quaſi decidentes, & obeuntes, lumen ſolitum amittere ſignificat. Cadent præterea ſtellæ, quia ſancti (qui per ſtellas ſignificantur) ab iniquis occidentur. *Luna non lucebit.* Luna verò non dabit lumen ſuum, quia ſancta Eccleſia ſolitum ſplendorem in ſignis & virtutibus non oſtendet. *Sol obſcurabitur.* Sol autem obſcurabitur, quia hæretici, qui tùnc erunt, ſolem iuſtitiæ Chriſtum Dominum eiuſque fidem damnare & reprehendere non timebunt. Virtutes autem cœlorum commouebuntur, quia omnes illi angelorum exercitus Chriſtum Dominum noſtrum ad iudicium ſequentur. *Signum Chriſti.* *Et tunc apparebit ſignum filij hominis in cœlo.* Per quod vel eius crucem, vel aliquod victoriæ ſignum intelligere poſſumus. *Et tunc plangent omnes tribus terræ.* Vnde & in Zacharia propheta ſcriptum eſt: *Zach. 12.* Et plangent eum planctu quaſi ſuper vnigenitum, & dolebunt ſuper eum vt doleri ſolet in morte primogeniti. In die illa magnus erit planctus in Hieruſalē, ſicut planctus Adadreni in campo Mageddon, & planget terra: familiæ, & familiæ ſeorſum. Quomodò enim ſuper eum non & plangant, quum eum in tanta gloria videbunt, quem cum tanto opprobrio crucifixerunt? Sequitur: *Et mittet angelos ſuos cum tuba & voce magna, & congregabunt electos eius à quatuor ventis, à ſummis cœlorum vſq; ad terminos eorum.* Angelorum enim miniſterio ex omnibus mundi partibus ſancti Dei colligentur & reſurgent à ſummis cœlorum animabus deſcendētibus, & vſq; ad eorum terminos venientibus. Sed quoniam cœli ſancti vocātur, poſſumus per ſummos cœlorum, patriarchas & prophetas & apoſtolos: per eorum verò terminos, quoſcunque alios fideles intelligere. Colligentur igitur electi Dei à ſummis cœlorum vſq; ad terminos eorum: quoniam & maiores & minores, & primi & nouiſsimi, omnes ſimul in vnum conuenient. Quòd enim ait, *Cum tuba,* ipſe expoſuit, dicens: *& voce magna.* Magna enim vox erit, quæ mortuos ſuſcitabit, & mundū vniuerſum replebit. *Ab arbore aūt fici diſcite parabolā, quū iam ramus eius tener fuerit, & folia nata, ſcitis quia propè eſt æſtas: ita & vos quū videritis hæc omnia, ſcitote quia propè eſt in ianuis.* Sicut enim ficus nouis ramis & folijs orientibus, æſtatē proximam adeſſe annuntiat, ita & hæc omnia tam magna tamq; inuſitata, Chriſti aduentum manifeſtiſsimè annuntiabunt. *Amē dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.* Hoc enim de ſcribarum & phariſæorū *Matt. 23.* generatione intelligitur, ſuper quā omnem ſanguinem iuſtum venire ſuperiùs dixerat. Non priùs illa generatio præteribit, non priùs deficiet, nec tota à ſua iniquitate ceſſabit, quàm iſta omnia compleantur. *Cœlum & terra tranſibūt, verba autem mea non præteribunt.* Quod enim veritas dicit, immutabile eſt, & præterire nō poteſt: alioquin veritas non eſſet. *Cœlum & terra manſibunt.* Cœlum igitur & terra tranſibunt, quia ſecūdùm hoc quod modò ſunt, in meliùs commutabuntur: ſed verba veritatis à ſtatu ſuo mutari non poterunt.

IN DEDICATIONE ECCLESIAE, IN LECTIONEM Epiſtolæ loco, Concio exegetica.

VOtiuis laudibus celebramus hanc diē, ait D. Bernardus, & feſtiuis eā gaudijs honoramus. *Serm. 4. de Dedicatione Eccleſiæ.* Quòd ſi nec religioſis cōpetit, nec ſapiētes decet ignorare qd venerentur, aut celebrare quod neſciāt: quærendum nobis eſt, in cuius id agatur vel in quorū cōmemoratione ſanctorū. Nec verò id mihi ex me arbitror præſumendū: prior loquatur alter, cuius teſtimoniū maius ſit, & credibilius videatur. Miramini fortè cur iſta præloquimur, cùm veſtris ſeſe obtutibus eccleſia præſens manifeſtiùs ingerat, cuius anniuerſaria dedicatio celebratur. Quis enim parietes eius ſanctos dicere vereatur, quos manus ſacratæ pontificum tantis ſanctificauere myſterijs? Extunc quoq; & deinceps ſanctarum inibi lectionū reſultare frequētia, ſanctarū orationū deuota murmurare ſuſurria, ſanctarū reliquiarū honorari beata præſentia, ſanctorū ſpirituum indefeſſa noſcitur cuſtodia vigilare. Et infrà: Licet parietes hos & dici ſanctos & eſſe faciat conſecratio epiſcoporum, frequentatio ſcripturarū, inſtantia orationum, reliquiæ ſanctorum, viſitatio angelorum: *Parietes templorū vnde ſancti.* minimè tamen eorum ſanctitas propter ſe credenda eſt honorari, quos nec propter ſe certū eſt ſanctificari. Quinimò ſancta eſt propter corpora domus, corpora propter animas, animæ propter ſpiritum inhabitantē. Hæc Bernardus. Iam ad ipſam lectionē veniamus: *Vidi* (inquit S. Ioannes Euangeliſta) *ſanctam ciuitatem Ieruſalē nouam, deſcendentem de cœlo, à Deo paratā, ſicut ſponſam ornatam viro ſuo.* *Apoc. 21.* Lectio hæc ex Apocalypſi Ioannis Apoſtoli ſumpta eſt, de qua præclarè dictum eſt à Hieronymo: *In Epiſtola ad Paulinū.* Apocalypſis Ioannis tot habet ſacramenta, quot verba. Parū dixi, & pro merito voluminis laus omnis inferior eſt: In verbis ſingulis multiplices latent intelligentiæ. Hæc ille. Auguſtinus quoque, In hoc quidem libro, inquit, cuius nomen eſt Apocalypſis, obſcurè multa dicuntur, vt mentem legentis exerceant: & pauca in eo ſunt, ex quorum manifeſtatione indagentur cætera cum labore. *De ciuit. Dei lib. 20. cap. 17.* Eodem loco Auguſtinus ea quę ex Apocalypſi iam recitauimus, verba ſic exponit: De cœlo deſcendere iſta ciuitas dicitur: quoniam cœleſtis eſt gratia,

tia,qua Deus eam fecit.Propter quod ei dicit etiam per Eſaiam:Ego Dominus faciens te. Et de cœlo quidem ab initio ſui deſcendit: ex quo per huius ſeculi tempus,gratia Dei deſuper veniente,per lauacrum regenerationis in ſpiritu ſancto miſſo de cœlo ſubinde ciues eius accreſcunt. Sed per iudicium Dei,quod erit nouiſſimum per eius filium Ieſum Chriſtum,tanta eius & tam noua de Dei munere claritas apparebit, vt nulla remaneant vetuſtatis veſtigia: quandoquidem & corpora ad incorruptionem atque immortalitatem nouam,ex vetere corruptione atq; mortalitate tranſibũt.Hæc Auguſtinus. Aretæ Cæſareæ Cappadociæ epiſcopi in hunc locum ſunt hæc: Vetus quidem illa Ieruſalem ſanctiſsimũ æſtimabatur tabernaculum, in qua & templum,& omnia diuinæ religionis myſteria erãt recondita.hæc autem non ab ratione nũc dicitur noua, quatenùs illa per Domini aduentum vetuſtate abolita ſunt. Eſt itaq; nunc etiam neceſſarium, ſub vniuerſi renouatiõe Ieruſalem manifeſtari, etiam de cœlo deſcendentem, vnde & innouator ipſe Dominus Ieſus Chriſtus deſcendit. Ieruſalem igitur noua quidem ob id dicitur:ciuitas verò,quòd omnium tum angelorum,tum hominũ futura ſit domicilium. Ita Aretæ Commentaria. Audiamus etiam Haymonem, tertiũ epiſcopũ Halberſtaten.virum certè doctiſsimum.Hæc ciuitas, inquit, ſancta Eccleſia eſt: quæ idcircò ciuitas appellatur,quoniam à multis inhabitatur, & in quatuor mũdi partes diſtenditur,habẽs habitatorem Deum.Hinc Paulus dicit: Templum Dei ſanctum eſt,quod eſtis vos. Sancta dicitur, quia quotidiè per baptiſmum ſanctificatur. Vocatur quoq; Ieruſalem,quæ viſio pacis interpretatur:quia ad hoc laborat,vt viſionem Dei in cœleſtibus percipiat. Noua dicitur, quia à vetuſtate peccati exuitur. Peccati enim perpetratio ad veterem Adam pertinet. Et ideò dum Eccleſia à peccato originali mundatur, à vetuſtate peccati ad nouitatem venit.Vnde Apoſtolus:Expoliantes vos veterem hominem, induite nouum, qui renouatur in agnitione Dei.Idcircò autem ciuitas hæc à Deo deſcendere dicitur, quia ab exordio ſui iam cum capite ſuo deſcendit, cum quo & per quod ſurſum aſcendit.Vnde idem Dominus dicit:Nemo aſcendit in cœlum,&c.Aliter:In hoc de cœlo deſcendere dicitur, quia cæleſtis eſt gratia,quòd Deus eam fecit Eccleſiam,iuxta illud: Ego Dominus faciens te. Quicquid enim habet in fide,ſpe & charitate,cæteriſque virtutibus & baptiſmo,deſuper datum eſt illi. Vnde Iacobus:Omne datum optimũ,& omne donũ perfectũ deſursùm eſt, deſcendens à patre luminũ. *Paratam*:id eſt,fide cęteriſq; virtutibus ornatam, vt mereretur fieri ſponſa.*Sicut ſponſam ornatã viro ſuo.*Duo dicit,Sponſam & virum: in quo ſubintelligitur vxor:quia conſuetudo eſt ſanctæ ſcripturæ,vt ſpõſos appellet viros,&ſponſas vxores. Vnde eſt: Egrediatur ſponſus de cubili ſuo,& ſponſa de thalamo ſuo.Et Sephora ad Moyſen: Sponſus ſanguinum tu mihi es. In Euangelio quoq; ab angelo dicitur: Ioſeph autem vir eius. Et in lege: Si inuenerit vir puellam in agro deſpõſatam,& dormierit cum ea, morte moriatur, quia humiliauit vxorem proximi ſui. Sponſa itaq; nunc eſt ſancta Eccleſia, per fidem,ſpem & dilectionem.Sed tunc erit vxor, quando ad amplexus viri,id eſt,ad contemplationem Dei omnipotentis peruenerit. Quod quotidiè quidem in ſingulis agitur electis: generaliter aũt in fine cõplebitur,cùm oẽs in cõmune audierint, Venite benedicti patris mei,&c.Ornatam dicit,id eſt, omnibus virtutibus cõpoſitam:iuxta illud Pſalmiſtæ: Aſtitit regina à dextris tuis in veſtitu deaurato,circũdata varietate.Hactenus Haymo.Gręca Aretæ commentatia, in ea verba, *A Deo paratam*, iſthæc habent: Quid enim ſibi quiſquàm ſtrenuè præſtare poterit ſalutare,ſi expers fuerit auxilij Dei?Figuratè autem,etiam vt tantam decet maieſtatem, veluti ſponſam ornauit, modò ex ſenſibiliter dictis, ad intelligibilem ſanctorũ præſtantiſsimam beatitudinem ac conſuetudinem transferamus mentem noſtram. Hæc ille. *Et audiui vocem magnam de throno.* Thronus,inquit Haymo,hic intelliguntur angeli & homines ſancti,in quibus habitat Dominus. Ideoq; hæc vox magna, vox intelligitur Dei omnipotentis: quæ idcircò magna dicitur,quia de magnis loquitur, dicens: *Ecce tabernaculum Dei cum hominibus.* Magna eſt enim Dei gratia,inquit idem Haymo,vt homines illius fiant tabernaculum, cuius magnitudinem non capit mundus. Tabernaculum Dei cum hominibus:id eſt: ipſi homines ſunt tabernaculum Dei. Ioannes in hoc loco typum tenet ſanctæ Eccleſiæ,quæ audit vocem dicentem:Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, quando per internam inſpirationem ſeipſam cognoſcit eſſe Dei tabernaculũ. *Et habitabit cũ eis.* Id eſt, cũ illis,qui tabernaculum Dei eſſe meruerunt.Vnde ipſe Apoſtolis dicit: Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſq; ad conſummationem ſeculi.*Et ipſi populus ei° erũt*:iuxta illud:Hęreditas mea Iſraël.*Et ipſe Deus cũ eis erit eorum Deus*, habitãs in eorum fide & dilectione,ſicut ipſe dicit: Si quis diligit me,ſermonem meum ſeruabit: & pater meus diliget eum,& ad eum veniemus,& manſionem apud eũ faciemus. Vnde & idẽ Ioãnes in epiſtola ſua ait:Qui manet in dilectiõe, Deus in eo manet.Et ipſorũ Deus, eſt omnipotẽs Deus, cũ quib° habitare dignatur. Vnde Pſalmiſta:Dominus pars hæreditatis meæ. Et ipſe in Lege loquitur,dicens: Filijs aũt Leui non dabitis poſſeſſionem, ego enim hæreditas illorum. Quando enim homo peccando recedit à Deo, nõ eſt Dei populus,nec Deum poſsidet.Dum autem pœnitendo reuertitur ad Deum,populus Dei eſt:quia poſsidet Deum,& poſsidetur à Deo. *Et abſterget Deus omnẽ lachrymã ab oculis eorum.* Hæc verba nõ ad præſentem vitam,luctu & lachrymis plenam perti-

Exod.4. *Matt.1.* *Deut.22.* *Eccleſia, ſponſa. Vxor.* *Matth.25.* *Pſal.44.* *Thronus Dei.* *Tabernaculum Dei.* *Matt.28.* *Eſa.19.* *Ioan 14.* *1.Ioan.4.* *Pſal.15.* *Deut.18.*

...7.Cõ- ...tario- ...in 4. ...alypſin. ...or.3.

pertinent,ſed ad futuram,quando omnis luctus auferetur à fidelibus, & perpetuũ gaudium poſſidebitur,iuxta illud:Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur.

Matt.5.

Intuendum autem, quid ſit ꝙ omnem lachrymã ab oculis ſanctorum dicit auferendã,cùm ſufficere potuiſſet,ſi diceret,Abſterget lachrymam ab oculis eorum. Sed ſciendum, quia diuerſæ ſunt qualitates lachrymarũ, quibus in hac vita affliguntur electi: aliquando ſcilicet propter timorem tormentorũ,ne videlicet merito iniquitatis ſuæ pœnis tradantur vltricibus.Aliquando verò ꝓpter amoré & conſortium ſupernorũ ciuiũ. Poſtquàm enim veniã peccatorum conſequuntur, iterùm incipiunt flere, non iam quia timent damnari,ſed quia differuntur à regno. Aliquando quoq; deplorant aliorũ peccata,ſicut Samuel flebat Saul, eò quòd pœnituiſſet Dominum,ꝙ conſtituerit eum regem ſuper Iſraël:& ſicut Paulus flebat Corinthios, qui poſt fornicationem & idololatriam non egerunt pœnitentiã. Omnem ergo lachrymam ab oculis electorum Dominus abſterget, quia neq; timore arctabuntur pœnarum, neque iam differentur à regno,quod pręſentialiter poſsidebunt, neque etiam aliorum peccata deflebunt,quia iuſto Dei iudicio damnatis reprobis, nullus deinceps peccare poterit.

Multiplices lachrymæ piorũ.

1.Reg.15.

2.Cor.12.

Et mors vltrà non erit. Poſtquàm enim omnes à mortuis reſurrexerimus, in electis iam vltrà mors nõ erit, neq; corporis,neq; animæ. Primus nanq; homo ea lege conditus eſt in paradiſo,vt niſi peccaſſet, immortalis manſiſſet,& completo electorũ numero,ab illo paradiſo terreno abſq; mortis interuentu tranſiret ad patriam cœleſtem. Sic aũt eſt conditus, vt ſi peccaret,mori potuiſſet:quę mors, quia eam per peccatum incurrit,deſtructa eſt per Domini morté. Ideoq; locum in electis nõ habet,poſtquàm omnes ad vitã reſurgemus, tales effecti, vt deinceps neq; mori,neq; peccare poſsimus. *Neq; luctus* erit in illa Eccleſia:quia,vt ſuperiùs dictum eſt,multis modis fit in præſenti.*Neq; clamor,neq; dolor erit vltrà.* Clamor in hoc loco intelligitur querela prauæ ſuggeſtionis. Priùs enim quàm peccaret homo,in magna quiete erat,omniaq; mébra ſibi ſubiecta, & nullo modo in aliquo repugnantia poſsidebat: ſed poſtquàm peccauit, ſtatim clamorem prauæ ſuggeſtionis contra ſe exurgenté ſenſit, videnſq; mulierem concupiuit: factumq; eſt Dei iuſto iudicio, vt qui noluit eſſe ſubiectus Deo, non poſſet habere membra ſibi ſubiecta.

Status hominis ante lapſum.

Poſt lapsũ.

Hunc clamoré omnes deinceps ſuſtinemus, quo laborare ſe oſtendit Paulus,dicens: Video aliam legem in membris meis,repugnantem legi mentis meæ,&c. Séper fit enim hic clamor,quia ſemper caro ſpiritui reſiſtit. Sed cùm corruptibile hoc induerit incorruptionem,&mortale hoc induerit immortalitaté,ceſſabit clamor tumultuari contra electos, qui eos in hac vita quieſcere nõ ſinebat. Ibi enim ceſſabit omnis praua ſuggeſtio,ibi nulla erit carnis delectatio. Sed & dolor poſt hæc non erit:quia videlicet caro electorũ vltrà ſpinas & punctiones peccatorũ,ꝓ quib⁹ dolere debeañt, non generabit.

Rom.7.

Quæ prima abierunt: ſed quia in pręſenti ſeculo hęc omnia ſuſtinent: ſed cùm innouata cœlũ & terra fuerint,tũc electi innouabuntur, & nequaquã præteritas paſsiones ſuſtinebũt.*Et dixit,qui ſedebat in throno*:id eſt,Deus omnipotés,qui pręſidet ſuæ Eccleſię.*Ecce noua facio omnia*,ea ſcilicet,quæ ſuperiùs dicta ſunt,inter quæ etiã cœlum & terra innouabũtur. Hactenùs Haymo in Commentarijs ſuis in Apocalypſim.

Thronus Eccleſiæ.

Aretæ verò cómentaria eum locũ, *Quæ prima abierũt*,ſic interpretãtur:Prima illa,quæ à præuaricatione Adæ corruptioné comitabãtur:ſiue moleſta & doloroſa, quæ pijs ac Dei amicis propter virtuté nunquã deſunt:ſiue ea, quæ ꝓpter ſuperbiã inſipientiamq; impios ac Dei oſores à tergo ſequũtur,omnia abierũt.*Et dixit,qui ſedebat in throno.*Thron⁹ Dei hi ſunt,qui virtutib⁹ ſeſe vehiculũ præſtiterũt ipſius:de quibus is etiã, qui in ipſis ſedet,dixit:Inhabitabo in eis & inambulabo.Hęc Græca Aretę Cómentaria.

Thronus Dei, homines ſancti.

2. Cor. 6.

Porrò etiã Auguſtin⁹ ea verba, Abſterget Deus omné lachrymã ab oculis eorũ:& mors iam non erit, neq; luctus, neq; clamor: ſed nec vllus erit dolor,prorsùs nõ vult de iſto tempore(puta huius mortalis vitæ)eſſe accipienda.Ait enim:Quis tã ſit abſurdus, & obſtinatiſsima cõtentione veſan⁹, qui audeat affirmare in huius mortalitatis ærumnis,non dico populum ſanctũ,ſed vnumquemq; ſanctorũ,qui hanc vel ducat,vel ducturus ſit,vel duxerit vitam,nullas habentem lachrymas & dolores: cùm potiùs quanto quiſq; eſt ſanctior,& deſiderij ſancti plenior, tanto ſit eius in orando fletus vberior? Et infrà:An ipſe Apoſtolus Paulus nõ erat ſupernus Hieroſolymitanus,vel nõ multò magis hoc erat, quando pro Iſraëlitis, fratribus carnalibus ſuis, triſtitia illi erat magna,&continuus dolor cordi eius? Quando aũt mors non erit in iſta ciuitate, niſi quando dicetur, vbi eſt mors contentio tua, vbi eſt mors aculeus tuus? Aculeus auté mortis, eſt peccatũ:quod tunc vtiq; non erit,quando dicetur,Vbi eſt?Nunc verò non quilibet infim⁹ ciuis illius ciuitatis, ſed idem ipſe Ioannes in Epiſtola ſua clamat: Si dixerimus quia peccatum nõ habemus,noſipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt. Et poſt pauca: Verùm in his verbis, vbi ait, Abſterget Deus omnem lachrymã ab oculis eorum, & mors iam non erit, neq; luctus, neque clamor,ſed nec vllus dolor:tanta luce dicta ſunt de ſeculo futuro,& immortalitate atq; æternitate ſanctorũ,(tunc enim ſolùm, atq; ibi ſolùm iſta non erũt) vt nulla debeamus in libris ſacris legere vel quærere manifeſta,ſi hæc putauerimus obſcura.Hæc Auguſtinus.

Rom.9.

Oſeæ 13.

1.Cor.15.

1.Ioan.1.

Faxit aũt præpotés Deus gratia & benignitate ſua, vt ſicut hodiè anniuerſariam templi huius dedicationem celebramus, ita etiam nos illius veriſsimũ templum effici mereamur,illumq; nos inhabitantem & in nobis inambulantem feliciter ſentiamus,Amen.

IN

IN DEDICATIONE ECCLESIAE VEL ALTARIS,

Sermo B. Auguſtini Epiſcopi.

Eſt in eius Sermonibus de Tẽpore 252.

QVotieſcunq; fratres chariſsimi, altaris vel templi feſtiuitatem colimus, ſi fideliter ac diligenter attẽdimus, & ſanctè ac iuſtè viuimus, quicquid in templis manufactis agitur, totũ in nobis ſpiritali ædificatione cõpletur. Nõ enim mentitus eſt ille, qui dixit: Templum enim Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos. Et iterùm: Neſcitis quia corpora veſtra templũ ſunt ſpiritus ſancti, qui in vobis eſt? Et ideò fratres chariſsimi, quia nullis præcedentibus meritis per gratiã Dei meruimus fieri templum Dei, quantùm poſſumus cum ipſius adiutorio laboremus, ne Dominus noſter in templo ſuo, hoc eſt in nobis ipſis inueniat, quod oculos ſuæ maieſtatis offendat: ſed habitaculum cordis noſtri euacuetur vitijs, & virtutibus repleatur: claudatur diabolo, & aperiatur Christo: & ita laboremus, vt nobis bonorum operum clauibus ianuam regni cæleſtis aperire poſsimus. Sicut enim malis operibus, quaſi quibuſdam ſeris ac vectibus, vitæ nobis ianua clauditur, ita abſq; dubio bonis operibus aperitur.

1. Cor. 3. & 6.

Claues bonorum operum.

Et ideò fratres chariſsimi, vnuſquiſque conſideret conſcientiam ſuam, & quando ſe aliquo crimine vulneratum eſſe cognouerit, priùs orationibus, ieiunijs vel eleemoſynis ſtudeat mundare conſcientiam ſuam, & ſic Euchariſtiam præſumat accipere. Si enim agnoſcens reatum ſuum, ipſe ſe à diuino altari ſubduxerit, citò ad indulgentiam diuinæ miſericordiæ perueniet. Quia ſicut qui ſe exaltat, humiliabitur: ita è contrario qui ſe humiliat, exaltabitur. Qui enim, ſicut dixi, agnoſcens reatum ſuum, ipſe ſe humiliter ab altari eccleſiæ pro emendatione vitæ remouere voluerit, ab æterno illo & cæleſti conuiuio excommunicari penitùs non timebit. Rogo vos fratres diligenter attendite, ſi ad menſam cuiuſcunque potentis hominis nemo præſumit cum veſtibus conſciſsis & inquinatis accedere: quanto magis à conuiuio æterni regis, id eſt, ab altari Domini debet ſe vnuſquiſq; inuidiæ vel odij veneno percuſſus, iracundiæ furore repletus, cum reuerentia & humilitate ſubtrahere, propter illud, quod ſcriptum eſt, Vade priùs reconciliare fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum. & iterùm: Amice, quomodò huc intraſti, non habens veſtem nuptialem? Sic enim habet textus euangelicæ lectionis, quòd quidã rex fecerit nuptias filio ſuo, & intrauerit vt videret ſimul recũbentes: & videns ibi hominem non habentem veſtem nuptialem, dixit ad eum: Amice, quomodò huc intraſti, non habens veſtem nuptialem? Et illo obmuteſcente, dixit miniſtris: Ligate illi manus & pedes, & proijcite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus & ſtridor dentium. Ecce qualem ſententiam merebitur audire, qui ad cõuiuium nuptiale, id eſt, ad altare Domini, aut ebrioſus, aut adulter, aut odium in corde retinẽs, præſumit accedere. Auertat hoc Deus à nobis, fratres chariſsimi; & concedat vt mala iſta aut nunquam velimus admittere, aut ſi admiſſa fuerint, ſine vlla mora pœnitentia vel pace ſtudeamus ſanare, & largioribus eleemoſynis feſtinemus abluere: ne fortè ſi cum peccatorum vulneribus ante tribunal æterni iudicis venerimus, ab illa æterna Eccleſia, & ab illa cæleſti Ieruſalem perpetua excommunicatione ſeparemur. Conſiderate fratres, rogo vos, ſi hodiè aliquis à conuẽtu eccleſiæ huius pro aliquo crimine proijciatur foras, in quanto dolore vel tribulatione erit anima ſua? Et ſi intolerabilis dolor eſt de illa eccleſia foras proijci, vbi ille qui proijcitur, & manducare, & bibere, & cum hominibus loqui poteſt, & habet ſpem, vt iterùm mereatur ad eccleſiam reuocari: quantus putatis dolor ille erit, ſi aliquis pro criminibus ſuis ab illa Eccleſia, quæ in cælis eſt, à conuentu angelorum vel ſanctorum omnium congregatione fuerit ſeparatus? cui nec hoc ſolum ſufficit ad pœnam quòd foris proijcitur, ſed inſuper in tenebras exteriores, æterno incendio concremandus, excluditur. Qui enim in illa cęleſti Ieruſalem excommunicari meruerit, non ſolùm hoc pœnæ habebit, quòd nec manducare vel bibere poterit: ſed etiam flammas infernales ſuſtinebit, vbi eſt fletus & ſtridor dentium, vbi vlulatus, lamentatio & pœnitẽtia ſine vllo remedio, vbi eſt vermis ille qui non moritur, & ignis qui nunquàm extinguitur, vbi mors quæritur & non inuenitur. Quare in inferno mors quæritur & non inuenitur? Quia quibus in hoc ſeculo vita offertur & nolunt accipere, in inferno quærũt mortem, & non poterunt inuenire. Vbi erit nox ſine die, amaritudo ſine dulcedine, obſcuritas ſine lumine: vbi nec diuitiæ, nec parentes, nec coniuges, nec filij, nec vicini poterunt ſubuenire: vbi nihil peccator inueniet, niſi quod de hoc ſeculo caſtè & iuſtè viuendo, per eleemoſynarum largitatem tranſmiſerit. Hæc ergo cogitantes, fratres chariſsimi, tam caſti, & tam ſobrij, & tam pacifici ad iſtud altare, Deo auxiliante, ſtudeamus accedere, vt ab illo æterno altari non mereamur excludi. Qui enim ad iſtud altare caſto corpore & mundo corde, cum ſyncera & munda conſcientia venit, ad illud altare, quod in cælis eſt, felici tranſmigratione perueniet. Ad extremum, fratres chariſsimi, non eſt graue nec laborioſum quod ſuggero: hoc dico, quod vos frequenter facere adſpicio. Omnes viri quando communicare deſiderant, lauant manus ſuas: & omnes mulieres nitida exhibent linteamina, vbi corpus Chriſti accipiant. Non eſt graue quod dico fratres: quomodò viri lauant aqua manus ſuas, ſic eleemoſynis lauent conſcientias ſuas. Similiter & mulieres quomodò nitidum exhibent linteolũ,

Matt. 23.

Ad Euchariſtiam accedere qui non debeãt.

Matt. 5. & 22.

Matt. 8.

Eſai. 66.

Apoc 9.

Reuerẽtia erga ſacroſanctam Euchariſtiam.

vbi corpus Chriſti accipiant, ſic corpus caſtum & cor mundum exhibeăt, vt cum bona conſcientia Chriſti ſacramenta ſuſcipiant. Rogo vos fratres, nunquid eſt aliquis, qui in arca ſordibus plena velit mittere veſtem ſuam? Et ſi in arca ſordibus plena veſtis non mittitur precioſa, qua fronte in anima, quæ peccatorum ſordibus inquinatur, Chriſti Euchariſtia ſuſcipitur? Et quia iſtis veriſsimis exemplis loqui cœpimus, etiam & hoc quod noſtis inſinuo. Non puto eſſe aliquẽ hominẽ, qui in arca ſua, vbi precioſas veſtes habet repoſitas, acquieſcat aut carbonem viuum, aut qualẽcunq; ſcintillam includere. Quare hoc fratres? Quia timet ne comburantur veſtimenta, quibus in feſtiuitate induitur. Rogo vos fratres, qui in arca ſua non vult ſcintillam ignis includere, quare in anima ſua flãmam iracundiæ non timet accendere? Sed quarè hoc fiat, manifeſtè & euidenter cognoſcimus. Ideò enim in arcam ignem nõ mittimus, quia diligimus veſtem noſtram: flammam verò iracundiæ ideò nõ extinguimus, quia non ſolùm non diligimus, ſed etiam odio habemus animam noſtram, ſecundùm id quod ſcriptum eſt, Qui diligit iniquitatem, odit animam ſuam. Et ideò fratres chariſsimi, exempla iſta attentiùs cogitantes, arcellas interiores, id eſt, conſcientias noſtras quantùm poſſumus cum Dei adiutorio cuſtodire diligentiùs ſtudeamus: vt cùm dies iudicij aduenerit, in illa æterna & beata Eccleſia, vbi nunquàm habitare poterit malus, vnde nunquàm exiturus eſt bonus, non cum pannis veteribus foras in tenebras exteriores excluſi appareamus, ſed ſtola immortalitatis induti, caſtitatis vel iuſtitiæ gẽmis ornati, eleemoſynarũ luce veſtiti, audire mereamur, Venite benedicti patris mei, percipite regnum, & illud: Serue bone & fidelis, intra in gaudiũ Domini tui: ad quod gaudium nos Dominus ſua protectione perducat, qui viuit & regnat in ſecula ſeculorũ, Amen.

Flamma iracundiæ. *Pſal. 10.* *Matth. 25.* *Ibidem.*

ITEM ALIVS SERMO eiuſdem Auguſtini.

Eſt Sermo 253. de Tempore.

REctè feſta Eccleſię colũt, qui ſe Eccleſiæ filios eſſe recognoſcunt. Hęc enim omnium credẽtiũ mater eſt, quæ natos ad mortẽ, regenerat ad ſalutẽ. Hæc eſt poſt ſynagogã quidẽ vocata, ſed ante ſynagogam promiſſa. Hæc. n. iam in primo homine præfigurata eſt. Nam ſicut ex Adæ latere fabricata eſt Eua, ita ex Chriſti corpore & vulnere redẽpta creuit Eccleſia. Hæc intra arcam diluuio exundante ſeruata, crucis beneficium & baptiſmatis myſterium præſignauit. Hanc Sara ſterilis & deſperata in ſenectute, vnico pignore fœcundata, præcinuit. Eccleſia enim vnicum, id eſt, dilectiſsimum Deo populũ, ſeculo ſeneſcente progenuit. Hæc eſt regina illa de qua ad Dominũ dicitur: Adſtitit regina à dextris tuis in veſtitu deaurato, circumamicta varietate, id eſt, diuerſarum circũdata precioſo decore virtutum. Hæc eſt illa regina, quę venit à partib⁹ Aethiopiæ audire ſapientiã Salomonis. Sed hæc non tam ex vna regione, quàm ex vniuerſis mundi partibus reges paritura conuenit, ſicut etiam euangeliſta commemorat: Regina Auſtri venit à finibus terræ audire ſapientiam Salomonis. Venit Eccleſia ad redemptorẽ & eruditorẽ ſuũ, vt de ſtultitia erroris, doctrinam perciperet veritatis. De qua pleniùs, ſicut audiuimus, Regnorũ ſcribit hiſtoria, ita dicens: Et ingreſſa regina Hieruſalem cum multo comitatu & diuitijs, cum camelis portantibus aromata, & aurum infinitum nimis, & gemmas precioſas, venit ad Salomonẽ, & locuta eſt ei vniuerſa, quæ habebat in corde ſuo. Ergo in figura reginæ huius, Eccleſia venit ex gentib⁹ & à finibus terræ, imponẽs finẽ cupiditatib⁹ vitijſq; terrenis, vt audiret ſapiẽtiam Salomonis. i. veri pacifici domini noſtri Ieſu Chriſti, qui fecit vtraq; vnũ, ſoluẽs inimicitias inter Deum & hominem, in carne ſua. Venit poſt veteres & prophanas ſuperſtitiones, audire & diſcere de fidei illuminatione & iudicio futuro, de animæ immortalitate, de ſpe reſurrectiõis & gloria. Venit ergo in Hieruſalẽ cũ multo comitatu, id eſt, non iam cum vna tantùm gente Iudæorum, ſicut priùs ſynagoga ſolos habuit Hebræos: ſed cũ totius mundi gentibus, diuerſiſq; nationibus. Venit ergo exhibens munera digna Chriſto, aurũ & gemmas precioſas, & hoc camelis portantibus. i. ex gentili populo veniẽtibus, qui priùs fuerant vitiorũ fœditate diſtorti, & malorũ onere curui, ac peccatorũ prauitate deformes. Cum his tanquã munerib⁹ regina hęc ingreditur ad pacificũ regẽ Chriſtũ, exhibẽs ſecũ redolentiũ aromata orationũ, fidei aurũ, puritatis incẽſa precioſa, ſplẽdoreſq; gẽmarum, morũ ſcilicet inſignia & ornamenta virtutũ: & locuta eſt ei vniuerſa, quæ habebat in corde ſuo. i. aperuit ei cor ſuũ, manifeſtauit ei occulta conſcientiæ ſuę, in confeſſione & pœnitudine præcedentium delictorum. Videamus quid agat hæc regina. Videns, inquam, regina Saba oẽm ſapientiam Salomonis, & domum quam ædificauerat, & cibos menſæ eius, & holocauſta quæ offerebat in domo Domini, non habebat vltrà ſpũm. Quid erat rationis, vt prępotẽs regina, domus expẽſas & cibos regios tantoperè miraretur? Ergo hoc loco aliqua maiora nos oportet inquirere. Vidit ergo Eccleſia ex gentibus congregata, ſapientiam Chriſti. i. poſt carnalia inſtituta gentilium, poſt humanam & animalem doctrinam philoſophorum, accepit intellectum ſalutis & vitæ, inſpexit ſpiritalium mẽbra bonorum, agnouit verum fabricatorem cæli & terræ, & potentiſsimum humani generis conditorẽ, de cuius ſapientia dicitur: Omnia in menſura, & pondere, & numero cõſtituiſti. Vidit & domũ quam ædificauerat. i. incarnationem hominis aſſumpti, in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Vidit & cibos menſæ Salomo-

Gen. 2. *Gen. 7.* *Gen. 21.* *Pſal. 44.* *3. Reg. 10.* *Matth. 12.* *3. Reg. 10.* *Regina Saba, typus Eccleſiæ.* *Epheſ. 2.* *Cameli, gentiles.* *Sapien. 11.* *Coloſſ. 2.*

lomonis, id eſt, illos de quibus Dominus dicebat: Meus eſt cibus, vt faciam voluntatem eius, qui miſit me patris. Cibus enim Chriſti, ſalus noſtra eſt. Reficitur cæleſtibus epulis, profectibus noſtris. Cibus eius ſumus, dum acquiſiti Eccleſiæ, in membra eius corpuſque tranſimus: vel cibus eius, altaris ſacraměta cæleſtia ſunt, de quibus dicitur: Panem cæli dedit eis, panem angelorum manducauit homo. Vidit & holocauſta eius, orationum ſine dubio ſupplicationumque myſteria, & obſtupuit, vbi vidit inæſtimabiles Domini ſui diuitias, dixitq́; ad regem: Verus eſt ſermo, quem audieram in terra mea ſuper ſermonibus tuis, & ſuper ſapientia tua, & non credebam narrantibus, donec ipſa veni & vidi oculis meis: & probaui, quòd media pars nuntiata mihi non fuiſſet. Maiora ſunt ſapientia tua & opera tua, quàm rumor quem audiui. Cùm ergo peruenerit regina hæc ſiue Eccleſia, ſiue quæq; anima ſancta in æternam Hieruſalem, id eſt, viſionem pacis: & ingreſſa fuerit beatam requiem, & gloriam promiſſorum cæleſtium, multo plura & magnificentiora perſpiciet, quàm ei ſunt in hac terra per ſacra eloquia prophetarum atq; Apoſtolorum nunciata. Nunc enim tanquàm in ſpeculo & in ænigmate, tunc autem oculis ſuis videbit, id eſt, facie ad faciem. Tunc beata & illuſtris anima, inter ſtupendas remuneratoris ſui conſtituta diuitias, ineffabilibus reginæ huius verbis vti ad Deum poterit, dicens: Verus eſt ſermo, quem audiui in terra mea ſuper ſermonibus tuis: maiora ſunt opera tua, quàm rumor quem audiui. Et reuerà id quod parat Deus diligentibus ſe, fide non comprehenditur, ſpe non attingitur, charitate non capitur, deſideria & vota tranſgreditur. Acquiri poteſt, æſtimari nō poteſt. Habebit de perceptione fructum, non habebit de ſatietate faſtidium. Ad quæ nos bona perducat, qui viuit & regnat in ſecula ſeculorнm, Amen.

Ioan. 4. Pſal. 77. 3. Reg. 10. 1. Cor. 13.

IN DEDICATIONE Altarium. Luc. VI.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Non eſt arbor bona, quæ facit fructus malos: neque arbor mala, faciens fructum bonum. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri.

Tom. 7. in Homilijs æſtiualibus de Sanctis.

QVia propitia diuinitate, fratres chariſsimi, ſolennia dedicationis Eccleſiæ celebramus, debemus congruere ſolennitati quam colimus: vt ſicut ornatis ſtudioſiùs eiuſdem eccleſiæ parietibus, pluribus accenſis luminaribus, amplificato numero lectionum, addita Pſalmorum melodia, lætis noctem vigilijs ex more tranſegimus, ita etiam penetralia cordium noſtrorum ſemper neceſſarijs bonorum operum decoremus ornatibus. Semper in nobis flamma diuinæ pariter & fraternæ charitatis augeſcat, ſemper in ſanctuario pectoris noſtri, cæleſtium memoria præceptorum, & angelicæ laudationis dulcedo ſancta reſonet. Hi ſunt enim fructus bonæ arboris, hi boni theſauri cordis, hæc fundamenta ſapientis architecti, quæ nobis hodierna ſancti euangelij lectio commendat, non nos formam ſolummodò, ſed virtutem potiùs habere pietatis. Quod etiam myſtica veteris inſtrumenti nobis hiſtoria diligenter inſinuat, quando vel Moyſes tabernaculum, vel templū Domino Salomon in ſanctæ Eccleſiæ typū condidit. Vtraque enim domus firmiter fundata eſſe refertur: tabernaculum quidem, quia compactos de tabulis habebat parietes ſuper baſes argenteas, templum autem ſuper lapides quadros ſuppoſitos. Ligna quoque erāt imputribilia, è quibus & tabernaculum omne factum, & templum intùs ornatum, ac deſuper tectum fulgebat. Aurum etiam de theſauro bono optimū proferebatur, de quo & tabernaculi parietes intùs & foris veſtiti, & templi nō tantùm parietes, verumetiam laquearia, trabes, oſtia, portæ, & pauimenta erant cooperta. Sed & vaſa vel vtenſilia domus vtriuſq; cuncta penè aurea: neque hæc niſi de auro puriſsimo fieri licebat. Fructus etiam arborum, qui in domum Domini offerebantur, puriſsimi & exquiſiti eſſe iubebantur, hoc eſt, vitis, oliuæ, thuris, myrrhæ, vel ſtactis, & cæterarum huiuſmodi. Quæ videlicet cuncta ſpiritaliter intellecta, veram noſtræ fidei & operationis ſynceritatem denunciant. Domus nanque vtraque, vt diximus, vniuerſalis Eccleſiæ figuram præmonſtrat. Neq; incongruum quis arbitretur, quòd duæ ſunt domus Domini in myſterio factæ, cùm vnam Chriſti domum eſſe Eccleſiam nullus fidelis ambigat. Duæ etenim ſunt conditæ domus, ob ſignificationem vtriuſque populi in eandem fidem venturi, Iudæi ſcilicet & gentilis. Vnde benè tabernaculum ſola plebs Hebræorum condidit in eremo: templi autem ſtructuram proſelyti, id eſt, aduenæ de gentibus, quotquot in populo Iſraël tunc inueniri poterant, deuota fide compleuerunt. Sed & rex potentiſsimus Tyri conductus à Salomone, commodatis artificibus & lignis, gratantiſsimè iuuit, quia nimirùm antè incarnationem dominicam notus tantùm in Iudæa erat Deus. At poſtquàm ille in ea, qua natus & paſſus eſt, carne reſuſcitatus à mortuis, & exaltatus eſt ſuper cælos Deus, continuò ſuper omnem terram nominis eius gloria refulſit, orbiſque vniuerſus ad ædificationem domus illius, accepta ab eo promiſsione donorum cæleſtium, gaudens accurrit. Quid ergo ipſe conditor & redemptor noſter de conſtructione ſuæ domus, quæ nos ſumus, in ea quæ nobis modò recitata eſt lectione ſancti euangelij dicat, audiamus. *Non eſt arbor bona, quæ facit fructus malos: neque arbor mala, faciens fructum bonum.* Bonas ergo arbores, & bonos harum fructus, in conſtru-

Exod. 26. 3. Reg. 6. 7. Tabernaculum & Templū, typi Eccleſiæ. Pſal. 75.

ctionem ſui templi rex ſapiens quęrit. At verò malæ arboris quis ſit finis, idem alibi docet, dicens: *Matth. 7.* Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Arbores nanq; homines, fructus verò dicit opera ipſorum. *Gal. 5.* Vultis autem noſſe, qui ſunt arbores malæ, *Mali fructus.* qui mali fructus? Apoſtolus docet, dicens: Manifeſta autem ſunt opera carnis, quæ ſunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum ſeruitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, hæreſes, inuidiæ, homicidia, ebrietates, cōmeſſationes, & his ſimilia. Vultis audire, an arbores quæ tales fructus faciunt, ad æterni regis cæleſte templū pertineant? Subiungit Apoſtolus, dicens: Quæ prædico vobis, ſicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur. *Bonæ arboris fructus.* Bonæ quoq; arboris fructus ſubſequenter enumerat, cùm ait: Fructus aūt ſpiritus eſt charitas, gaudiū, pax, patientia, bonitas, benignitas, fides, manſuetudo, continentia, de quibus & aliàs admonens, *Epheſ. 5.* ait: Vt filij lucis ambulate. Fructus enim lucis eſt in omni bonitate, & iuſtitia, & veritate. Qui nimirū fructus cum arboribus, è quibus prodeūt, & hic ad domum fidei, & illic ad habitationē ſupernæ beatitudinis veraciter pertinent. Audiamus deniq; arborē bonā, de bonorum fructuum *Pſal. 51.* prouentu lætantem: Ego autem ſicut oliua fructifera in domo Dei, ſperaui in miſericordia *Fructus oliuæ.* Dei mei in æternum, & in ſeculum ſeculi. Fructus quippe oliuæ, lucidum eſt opus miſericordiæ: & ideò iurè in miſericordia Dei ſperat in templo æternitatis, qui in domo Dei præſenti miſericordiæ gratia reſplendet. Iurè ſe talis ad templum magni regis pertinere confidens, alibi *Pſal. 22.* dicit: Et miſericordia tua ſubſequetur me omnibus diebus vitæ meæ, vt inhabitem in domo Domini in longitudine dierum. At contrà *Ierem. 17.* mala arbor videamus quales ferat fructus, & tales ipſi ferre vitemus. Dicit Propheta Ieremias: Maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium ſuū, & à Domino recedit cor eius, erit enim quaſi myricæ in deſerto. Myrica nanque eſt infructuoſa arbor & humilis, guſtu nimis amara, omnique humana cultura prorsùs indigna, ac propterea fructificans in deſertis. Cui meritò comparatur is, qui à diuino timore & amore recedens, ab hominibus regnum vel diuitias ſperat. Qui quantùm à decore domus Dei ſit extorris iudicandus, propheta ſub- *Ibidem.* dendo manifeſtat: Et non videbit cùm venerit bonum, ſed habitabit in ſiccitate in deſerto, in terra ſalſuginis & inhabitabili. Nemo ergo ſibi fratres mei, in occulto malè viuens, de fauore vulgi quaſi bonus ſit blandiatur: quia etſi folia verborum perpulchra, & ſi florem famæ gignit odoriferū, non eſt arbor bona, quæ facit fructus malos: Nemo cū recto corde bona quæ valet operatur, de ſua ſalute deſperet: quia non eſt arbor mala, quæ facit fructum bonum. *Vnaquaque enim arbor de fructu ſuo cognoſcitur.* Hęc cognitio de apertis ſolummodò vitijs ſiue virtutibus accipienda eſt, qualia ſuperiùs ex Apoſtoli ſententia commemorauimus. Nanq; ſunt nonnulla, quæ quo animo gerantur, ignoratur à proximis, vnde & in vtranq; partem poſſunt interpretari. Sed ambigua quæque iuſtiùs ab his qui bona diligunt, interpretantur in bonum, vt impleatur illud Apoſtoli: Nolite ante tempus iu- *1. Cor. 4.* dicare. *Neque enim de ſpinis colligunt ficus, neque de rubo vindemiant vuam.* *Spinæ & rubus myſticè.* Spinæ & rubus plenæ aculeis arbores, illorum corda deſignant, qui vel luxuriæ, inuidiæ, concupiſcentiæ ſtimulis fœdantur: vel certè iracundiæ, detractionis, odij, ſuperbiæ, amaritudinis aſperitatibus inſuaues proxi- *Item ficus & vua.* mis, & quaſi intractabiles exiſtunt. Ficus autem dulcem regni cæleſtis memoriam, vua flagrantiam dominicæ dilectionis ſignificat. Non ergo de ſpinis colligunt ficus, neq; de rubo vindemiant vuam: quia quicunque adhuc vitiorum aculeis ſordent, exempla vel doctrinam virtutum proximis miniſtrare nequaquam dignè præua- *Theſaurus cordis.* lent. *Bonus homo de bono theſauro cordis ſui profert bonum, & malus homo de malo theſauro profert malum.* Theſaurus cordis, intentio eſt cogitationis, ex qua prouentum operis internus arbiter iudicat. Vnde fit plerunq;, vt minora bona nonnulli maiori cæleſtis gratiæ mercede operentur, videlicet propter intentionem cordis, qua maiora voluerunt patrare bona ſi poſſent, & alij maiora virtutum opera oſtentantes, ob incuriam cordis tepidi, minora à Domino præmia ſortiantur. Denique opus viduæ, quæ duos numos detulit *Luc. 21.* ad templum, innumeris diuitum denarijs ab interno cordium ſcrutatore præfertur. *Ex abundantia enim cordis os loquitur.* Humanum quidem iudicium ſæpè fallit, quia cor proximi neſcit niſi ex ore & opere penſare: Dominus autem ipſum opus & ſermones noſtros ex cordis radice perpendit. Illius ergo ex abundantia cordis os loquitur, qui ex qua intentione promantur verba, non ignorat. Quod etiam ſubſequenter aſtruit, manifeſtè oſtendens, quia locutio bona abſque operum atteſtatione nihil omninò proſit. *Quid autem vocatis me Domine Domine, & non facitis quæ dico?* Dominum nanq; vocare, boni donum the- *Ioel. 2.* ſauri, bonæ videtur eſſe fructus arboris. Omnis enim quicunq; inuocauerit nomen Domini, ſaluus erit. Sed ſi is qui inuocat nomen Domini, præceptis Domini peruersè viuendo repugnat, profectò patet, quia de bono cordis theſauro prolatum non fuit bonum, quod lingua ſonuit, nec talem fructum confeſſionis, fici radix, ſed ſpinæ, hoc eſt, horrida vitijs, & non multitudine dominicæ dulcedinis onuſta conſcientia procreauit. quæ autem ſit vera fructuum bonorū malorūmq; diſcretio, Dominus ſub alia figura ſubdendo deſignat. *Omnis qui venit ad me, & audit ſermones meos, & facit eos, oſtendā vobis cui ſimilis ſit: Similis eſt homini ædificanti domum.* Homo aūt hic domū ędificans,

Chriſtus Eccle- ſiæ archi- tectus. ficans, ipſe eſt mediator Dei & hominum, homo Chriſtus Ieſus, qui dilectá ſibi domum, ſanctá vi delicet Eccleſiã, in qua perpetuò maneret, ædificare & conſecrare dignatus eſt. *Qui fodit in altũ, & poſuit fundamentũ ſupra petrã.* Quia in corde ſuorũ fidelium quicquid terrenæ intentionis inuenit, funditùs extirpare ſtuduit, quatenùs eiectis priſcæ conſuetudinis ruderibus ac cogitationibus ſuperfluis, ſtabilem in eis ipſa & incócuſſam poſſit habere manſionem. Ipſe enim eſt petra, ſupra quã huiuſcemodi domus fundaméta collocauit. Nam ſicut in domo ædificãdá nil petræ, cui fundamentum imponatur, antefertur: ita ſancta Eccleſia petrã ſuam, videlicet Chriſtũ, imo habet in corde recondità, neq; aliquid fidei illius ac dilectioni præponit, adeò vt pro hac etiam mortem pati non dubitet. Matt. 16. Cui nimirùm petræ princeps Eccleſiæ quia firmiſsimè adhæſit, ab ea nomen accepit, quando audiuit: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. *Inundatione aũt facta, illiſum eſt flumen domui illi, & non potuit eã mouere: fundata enim erat ſupra petram.* Patet expoſitio, quia pulſata eſt ſæpè preſſuris Eccleſia, nec deiecta. Quòd ſi qui credentium malis victi ceſſerunt, ad hanc vtiq; domum non pertinebant: quia ſi ſupra petram fidei, & non potiùs ſupra arenam perfidiæ vel leuitatis fundati conſiſterent, labefactari nunquàm prorsùs valerent. Notandũ aũt, quòd hæc inundatio tentationũ, Luc. 1. tribus modis Eccleſiam impugnat. Ná vel à ſua concupiſcentia tẽtatur quiſq; abſtractus & illectus, vel falſorum fratrum improbitate fatigatur, vel apertioribus externorum appetitur inſidijs. Quæ videlicet tentamenta Dominus alibi portas inferni nuncupat: & meritò, quia nimirũ Matt. 16. ſi vicerint, in æternum trahunt interitum. Et ſuper hanc petram, inquit, ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſùs eam. Etſi ergo pulſant, non tamen deijciunt Eccleſiam Chriſti portæ diaboli: & ſi irruit inundatio perfidiæ, non ſubruit domum fidei. Quæ Pſalm. 60. enim adiutori ſuo veraciter dicere poteſt, Dum anxiaretur cor meum, in petra exaltaſti me: non debellatur ab extraneis, quia rabiem perſequentium infidelium, cum corona martyrij patiendo ſuperat. Non corrumpitur à falſis fratribus, quia & hæreticorum dogmata rectè credendo refutat, & vitioſa quorundam catholicorum exepla, ſobriè & iuſtè & piè viuendo deuitat. Non obcæcatur fumo propriæ cupiditatis, quia feruet interiùs ſolo ardore dominicæ charitatis. Huic autem homini, id eſt, redemptori noſtro, qui Eccleſiam ſibi vniuerſalem inuincibili mentis fortitudine copulauit, pro modo ſuo quique ſimilantur electi, quando quod ipſe in tota Eccleſia generaliter facit, hoc illi in ſuis ſinguli cordibus agere ſpecialiter curant. Nam quaſi in altùm fodiendo, ſuam vigilanter conſcientiam diſcutiunt, ne quid in ea ſordidum lateat, ſolerter inquirunt, cunctas à fundo cordis ſuperuacuorum cogitatuum latebras manu ſedulæ diſcretionis exhauriunt, quatenùs firmam in ſe quietamque ſedem petræ illi fortiſsimæ, hoc eſt, Chriſto præparent, fitque vt per eius præſentiam inſuperabiles inter ſeculi terrentis aduerſa, & proſpera blandientis perdurent. Hæc adiuuante Domino fratres chariſsimi, de euangelicæ lectionis expoſitione tranſcurrimus. Videtur autem congruum ſolénitati quá colimus, de ædificatione templi aliqua cómemorare, & q̃ decenter ornatus illius Eccleſiæ ſignificationi conueniat, indagare. Narrat ergo ſacra ſcriptura, quia præceperit Salomon, vt tollerent lapides 3. Reg. 5. grandes, lapides precioſos in fundamentũ templi, & quadrarẽt eos. Lapides aũt grandes & precioſi, qui in fundamento locati, totum onus templi ſibi ſuperimpoſitum portant, eximios ſanctæ Eccleſiæ doctores inſinuant, grandes nimirùm excellentia meritorum, precioſos claritate ſignorum: qui ab ipſo Domino verbum audiẽtes, totam Eccleſiæ creſcentis fabricam ſua prædicatione genuerunt. *Lapides fundaméti, apoſtoli, & doctores* Quando enim in ſcripturis fundaméta plurali numero dicuntur, vel prædicatores ſanctos, vel firmas iuſtorum cogitationes ſignificant. Vnde eſt illud Pſalmiſtæ: Fundamenta eius in montibus ſanctis. *Pſalm. 86.* At cùm ſingulari numero fundamentum ponitur, ipſum ſæpiùs authorem bonorum omnium indicat, de quo Apoſtolus ait: Fundamentum enim aliud *1. Cor. 3.* nemo poteſt ponere pręter id, quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus. & de quo rurſus ad Epheſios: Sed eſtis, inquit, ciues ſanctorum & do- *Epheſ. 2.* meſtici Dei, ſuperædificati ſuper fundamentum apoſtolorum & prophetarum. In hoc ergo fundamento lapides grandes & precioſi, qui templũ omne geſtarent, ſunt poſiti: quia per ipſum ad propagandam toto orbe Eccleſiam, & priùs patriarchæ & prophetę, & poſtmodũ ſunt apoſtoli inſtructi, qui quò arctiùs amori eius inhærebant, eò fortiùs ſectatores ſuos in ædificio cœleſti ſu- *Lapides quadrati.* ſtentabant. Quos videlicet lapides rex quadrare præcepit, vt magiſtros Eccleſiæ compoſitos moribus, & immobiles animo eſſe debere ſignaret. Sicut enim quadratũ quacunq; vertitur parte, ſtat, ita nimirùm vita perfectorũ, quæ ad veritatis lineã ſolicitè directa eſt, nullis tentationũ impulſibus à ſua nouit ſtabilitate deijci. Erat aũt tẽplum de marmore Pario (qui eſt lapis albꝰ) extructũm, vt candorem eccleſiaſticæ caſtitatis exprimeret, de quo in amoris cãtico Dominus ait: Si- *Cant. 2.* cut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias. *3. Reg. 6.* Habebat verò lx. cubitos in lõgitudine, & xx. cubitos in latitudine, & xxx. cubitos in altitudine. Longitudo aũt tẽpli, fidẽ ſanctę Eccleſię deſignat, per quã longanimiter inter opera ſua bona, prauorũ aduerſa tolerat. Latitudo charitatẽ, qua ipſa intùs per viſcera pietatis ſpatiatur. Altitudo ſpem, qua propter bona, quæ per charitatẽ operatur, cæleſtis vitæ pręmia expectat. Et benè longitudo ſexaginta eſt cubitorum. Senario enim

numero, bonorum operum ſolet perfectio deſignari: quia & Dominus mundi ornatum ſex diebus perfecit, & ſex ſunt huius ſeculi ætates, in quibus ſancta Eccleſia pro æterna requie pijs actibus inſtat. Benè viginti ſunt cubiti latitudinis, quia geminum eſt præceptum charitatis, qua Eccleſia in tribulatione dilatatur, quando perfectus quiſque & conditorem ex toto corde, tota anima, tota virtute, & proximum tanquàm ſeipſum diligere probatur. Benè triginta in altitudine ſunt cubiti, quia omnis electorum ſpes ad viſionem ſanctæ Trinitatis, quantum valet, ſe exercendo & purificando præparat. Sex igitur ad fidei longanimitatem, tria ad celſitudinem ſpei, duo pertinent ad latitudinem amoris, quibus tribus virtutum inſignibus, totum ſanctę Eccleſiæ ſtatum conſtat perfici. Quòd autem per denarium, qui perfectus eſt numerus, ſingula hæc multiplicantur, multiplex eiuſdem perfectionis augmentum figuratè denunciatur. Notandum ſanè, quòd triginta cubiti altitudinis, nó vſq; ad ſupremum templi faſtigium, ſed vſq; ad laquearia pertingebant, deinde ad laquearia medij cœnaculi alij triginta cubiti altitudinis aſſurgebant. Porrò tertium cœnaculum quod ſupererat, ſexaginta habebat cubitos in altitudine: ac ſic omnis altitudo domus, in centum viginti erat cubitos extenta. Prima igitur domus, triginta cubitis in altitudinem ſurgit, quia præſens Eccleſia ad videndam ſpeciem ſanctæ Trinitatis, tota intentione ſuſpenditur. Superior domus triginta æquè cubitis in altum ſe attollit: quia ſolutæ corporibus animæ perfectorum, vſq; ad diem vniuerſalis iudicij, eiuſdé beatæ & indiuiduę Trinitatis præſenti viſione fruuntur. Suprema domus bis tricenis alta eſt cubitis, quia reſuſcitati à mortuis omnes electi, in contemplatione eiuſdem ſui conditoris, qui in tribus perſonis vnus eſt Deus, æterna ſpiritus ſimul & carnis immortalitate gaudebunt. Factus eſt aũt medius paries in templo de tabulatis cedrinis, viginti cubitorũ altitudinis, qui diuideret oraculum, id eſt, ſancta ſanctorum à priore parte templi, habebatq; oraculũ viginti cubitos longitudinis, & viginti cubitos altitudinis. Porrò ipſum templũ pro foribus oraculi, quadraginta cubitorũ erat, in quo erant menſa & cãdelabra de auro, ſed & altare aureũ prope oſtium oraculi, quatenùs incenſo in eo thymiamate, vapor fumi aſcẽdẽs operiret oraculũ, vbi erat arca teſtaméti, ſuper quę erãt Cherubim gloriæ obumbrantia propitiatorium.

Altitudo templi Salomonis.

Prior ergo domus, præſentis Eccleſiæ ſtatũ: interior vitæ cœleſtis ingreſſum deſignat. Vnde rectè in priori menſa & cendelabra ſunt facta, quia nimirũm in hac vita lumine ſanctarum ſcripturarũ, & ſacramentorũ cœleſtium refectione opus habemus: in futuro aũt talibus non egemus ſubſidijs, vbi iuxta Pſalmiſtę vocem, quicunq; apparuerint cum iuſtitia, ſatiabuntur manifeſtata gloria Chriſti. In hac quoque vita corda iuſtorum, quaſi altare incenſi aureum, ſplendida fulgent per munditiam ſanctitatis, aromatibus ſunt referta deſideriorum ſpiritalium, incendio flagrãt amoris continui, & quaſi in proximo cœleſtis introitus poſita, ſuauiſsimum ſuæ orationis vaporem iuxta ſancta ſanctorum in ſuperna emittunt, vbi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens. Quę aptiſsimè arca teſtamenti, quæ erat intra velum, deſignat, in qua vrna erat aurea habens manna, & virga Aaron quæ fronduerat, & tabulæ teſtamenti. Ipſa nanque arca, naturam humanitatis eius: vrna mannæ, plenitudinem diuinitatis: virga Aaron, potentiam ſacerdotij eius inuiolabilem: tabulæ teſtamenti deſignant, quia ipſe legẽ dedit, quique etiam benedictionem his qui legem faciunt dabit. Benè autem templum præ foribus oraculi quadraginta cubitorum erat longitudinis, quoniam in hac adhuc vita, ieiunijs & continentia nos caſtigari oportet, vt ad ſempiternæ dulcedinis ſatietatem peruenire mereamur. Nanque hoc numero caſtigationem vitæ præſentis ſignificari intelligit omnis, qui quadragenarium Moyſi, vel Eliæ, vel ipſius Domini ieiuniũ rectè intelligere nouit. Benè ipſum oraculum, in quo arca per Cherubim glorię tegebatur, viginti cubitos longitudinis, latitudinis & altitudinis habebat, qui numerus perfectioné, vt diximus, geminæ dilectionis inſinuat: quia quicquid in hac peregrinatione pro Deo geritur, totũ hoc in illa manſione patrię perennis, vbi magnificentia eius continua beatorum ſpirituum laudatione ſuſtollitur, in ſola dilectionis amplitudine perficitur. Erat & porticus ante templum viginti cubitorum longitudinis, iuxta menſuram latitudinis templi, & decem cubitorum latitudinis, habens oſtium contra oſtium templi ab oriente. Quæ videlicet porticus illam ſanctæ Eccleſiæ plebem deſignat, quę dominicæ incarnationis tempora præceſsit, nec tamen ab eiuſdem incarnationis fide vacua remanſit. Hoc eſt enim, oſtium porticus contra oſtium templi eſſe ad ortum ſolis, fidem populi prioris de Chriſto eandem eſſe quam ſequentis, eodemque gratiæ orientis lumine cunctorũ fideliũ corda illuſtrari. Vnde benè in eadem porticu duæ columnæ æreæ maximi & mirandi operis circa oſtium templi narrãtur eſſe ſtatutę, & his capitella quaſi opere lilij ſuperimpoſita. Columnæ enim ſtant ante oſtium templi, quia aduẽtum redemptoris noſtri (qui ait, Ego ſum oſtium: per me ſi quis introierit, ſaluabitur) præceſſerunt doctores egregij, de qualibus dicit Apoſtolus: Iacobus & Cephas & Ioannes qui videbantur columnę eſſe, qui eidem aduentui eius teſtimonium perhiberent. Vna enim à dextris oſtij, alia ſtabat à ſiniſtris: quia & populo Iſrael, qui tunc diuina fide & charitate calebat, incarnationẽ ſui redemptoris futurã præcinebãt, & nõ minùs gentibus, quæ adhuc quaſi ad aquilonẽ poſitæ, perfidiæ frigore torpebãt, eiuſdẽ redẽptoris ingreſſũ prędicabant

Myſtica interpretatio templi Salomonis.

Pſalm. 16.

Arca teſtamenti. *Vrna.* *Virga.* *Tabulæ teſtamenti.* *Oraculum.* *Porticus templi.* *Columnæ æreæ.* *Ioan. 10.* *Galat. 2.*

Capitella columnarū.

bant eſſe pandendum. Quòd verò capitella columnarum quaſi opere lilij fabricata erant, ſignificat quia tota prædicationis eorum ſumma, de claritate perpetuæ beatitudinis inſonuit, eiuſque videndam gloriam ſuis auditoribus promiſit, qui æternus ante ſecula Deus exiſtens, homo factus eſt in fine ſeculorum, vt quaſi flos lilij interiùs colorem auroſum, exteriùs haberet candidum. Quid nanque auri rubor in candore, niſi fulgor eſt diuinitatis in homine? Quem videlicet hominem & priùs virtutibus clarum oſtendit, & poſt mortem niueo incorruptionis ſplendore veſtiuit. Hæc nos, fratres chariſsimi, in præſentis noſtri feſti gaudium de ſtructura templi pauca ex pluribus fraternitati veſtræ expoſuiſſe libuit, quatenùs & miranda terreſtris domus Domini fabrica delectaret auditum, & hæc eadem ſpiritaliter intellecta, mentes noſtras ardentiùs ad amorem ſupernæ habitationis erigeret. Diligamus igitur, fratres mei, toto corde decorem domus æternæ, quam ex Deo habemus in cœlis, & de loco tabernaculi glorię eius ſedulò cogitare, ac nos alterutrum admonere curemus. Vnum ante omnia petamus ab eo, & hoc infatigabili intentione quæramus, vt inhabitare mereamur in domo eius omnibns diebus vitæ noſtræ, hoc eſt, perenni vita ac luce felices. Non autem ſpernit, neq; deſpicit preces pauperum, quando hoc quod diligit ipſe precamur: ſed clementer exaudiens donabit nobis videre bona ſua in terra viuentium, Chriſtus Ieſus Dominus noſter, qui viuit & regnat cum Deo patre in vnitate ſpirituſſancti, &c.

Feſtum dedicationis templi.

Pſal. 26.

ITEM IN DEDICATIONE ECCLESIAE, Ioannis X.

In illo tempore: Facta ſunt encænia in Hieroſolymis, & hyems erat. Et ambulabat Ieſus in templo, in porticu Salomonis. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri.

AVDIVIMVS ex lectione euangelica, fratres chariſsimi, quia facta ſunt encænia in Hieroſolymis. Encęnia autem vocabantur ſolennia dedicationis templi, quæ populus Dei ex antiqua patrum traditione per annos ſingulos celebrare conſueuerat. Quorum veſtigia nos hodiè iuxta morē Chriſtiani orbis ſequentes, annuā dedicationis eccleſiæ noſtræ diē, diuinis laudibus & vigilijs ſtuduimus agere ſolennē. Et hāc nos feſtiuitatem eò maiore deuotione celebrare oportet, quò eā redēptori noſtro gratiſsimā eſſe cognouimꝰ, adeò vt in illa ipſe templū ingredi, & ſermonē facere ad populum, ac diuinitatis ſuæ ſacramēta pandere dignatus ſit. *Facta ſunt,* inquit, *encænia in Hieroſolymis, & hyems erat. Et ambulabat Ieſus in tēplo, in porticu Salomonis.* Si ergo voluit in templo ambulare, in quo caro & ſanguis brutorū animalium offerebatur, multo magis noſtram orationis domum, vbi carnis ipſius ac ſanguinis ſacramenta celebrantur, viſitare gaudebit. Si perambulare nō deſpexit porticum, in qua rex quondam mortalis ac terrenus (quanuis potentiſsimus & ſapientiſsimus) ad adorandum ſtare ſolebat: quanto magis penetralia cordium noſtrorum inuiſere atque illuſtrare deſiderat, ſi tamen ea porticum eſſe Salomonis, hoc eſt, ſi ea timorem ſuum, quod eſt initium ſapientiæ, habere perſpexerit? Neque enim putandum eſt, quia domus ſolummodò, in qua ad adorandum vel ad myſteria celebranda conuenimus, templum ſit Domini, & non ipſi, qui in nomine Domini conuenimus, multo ampliùs templum eius & appellemur & ſimus, cùm manifeſtè dicat Apoſtolus: Vos enim eſtis templum Dei viui, ſicut dicit Deus: Inhabitabo in eis, & inter illos ambulabo. Si ergo templum Dei ſumus, curemus ſolerter, & bonis actibus ſatagamus, vt in eodem ſuo templo ſæpiùs ipſe & venire & manſionem facere dignetur. Caueamus hyemis exemplum, ne videlicet corda noſtra Dominus adueniens à charitatis ardore torpentia reperiat, ideoque ea citiùs auerſatus relinquat. Quid enim pertinuit ad euangeliſtam hyemis tempus commemorare, niſi quia duritiam perfidiæ Iudæorum, per aſperitatem aurarum voluit deſignare brumalium, & quia plurimis eorum, quos tunc in templo inuenit, congruebat ſermo quem dixit: Quoniam abundauit iniquitas, refrigeſcet charitas multorum? Sicut etiam ſubſequenter apertè denuntiat, dicens: *Circundederunt ergo eum Iudæi, & dicebant: Quouſque animā noſtram tollis? Si tu es Chriſtus, dic nobis palàm.* Non enim hęc veritatem fidei quęrendo, ſed illi quem interrogabant inſidiando, & calumniam ſtruendo dicebant. Chriſtum nanque, quem fides orthodoxa verum Deum, verum confitetur & hominem, illi purum tantummodò hominem futurum, nō autem & Deū eſſe credebāt, memores videlicet quia de humanitate illius iurauit Dominus Dauid, de fructu ventris eius ſedere ſuper ſedem ſuam, ſed obliti quod ipſe de diuinitate ſua per eundem Dauid cecinit, dicens: Dominus dixit ad me, filius meus es tu. Credebant ergo Chriſtum de ſtirpe Dauid naſciturum, & regem cæteris omnibus excellentiorem eſſe venturum. Qua etiam dementia poſteri eorum vſque in præſens tempus, & donec Antichriſtum pro Chriſto ſuſcipiant, errare non ceſſant. Et ſi ſe Dominus Ieſus Chriſtum eſſe reſponderet, cogitabāt eum tradere poteſtati præſidis puniendum, quaſi contra Auguſtū repugnans, illicitum ſibi vſurparet imperium. Sed ipſe noſtræ ſaluti cōſulens, propter quos hęc ſcri-

benda

Pſal. 110.

Porticus Salomonis myſticè.

2. Cor. 6.

Leuit. 26.

Matt. 14.

Pſal. 131.

Pſal. 2.

benda erant, ita reſponſum temperauit ſuum, vt & calumniatorum ora concluderet, & quia Chriſtus eſt, fidelibus aperta voce proderet. Illi enim de homine Chriſto quærebant, ipſe autem diuinitatis ſuæ, qua æqualis eſt patri, palàm myſteria narrat. Circundemus ergo & nos eum chariſsimi, non ſicut Iudæi, inſidijs appetendo, ſed vt fideliſsima domus eius, placidam illi in nobis ſedem parando, de quibus meritò dicatur: Sanctificauit tabernaculum ſuum altiſsimus, Deus in medio eius non commouebitur. Petamus eum, non vt illi veſaniendo, Quouſque animam noſtram tollis? Si tu es Chriſtus, dic nobis palàm. (Quid enim veſanius, quàm vt magiſtrum veritatis ideò ſibi animam tollere quærerentur, quia non eis incredulis & contradicentibus apertè ſuæ maieſtatis arcana reſerauit?) ſed vt ſcriptura admonet, ſentiendo de illo in bonitate, & in ſimplicitate cordis quærendo illum: quoniam inuenitur ab his qui nõ tentant illum, apparet autem eis qui fidem habent in illum. Dicamus ei ſupplices, Quia tu es Chriſtus: te filium vnigenitum Dei, patri & ſpirituiſancto coæternum eſſe & conſubſtantialem in diuinitate, noſtræ ſubſtantiæ participem ex tempore factum eſſe cognouimus. Da vt quod interim pia fide veneramur, plena in futuro viſione ſpeculemur.

Pſal. 45.

Sap. 1.

Vita & ſalus hominũ

Hæc eſt etenim vnica animæ noſtræ ſalus & vita, tuum perpetuum vultum, tuam cernere lucem. Nec dubitandum, quia rogantes exaudiet nos, quando quod ipſe præcepit rogamus, quod dare ipſe deſiderat, intenta mente poſcimus. Quomodo enim piè ſupplicantibus famulis negare credendus eſt bona, qui etiam rebellibus vltrà quàm petebant, aperire non renuit? Qui cùm illum an homo Chriſtus eſſet interrogarent, ipſe non hominem tantùm, ſed etiam Deum Chriſtum, & Dei filium ſe eſſe non tacuit. *Reſpondit enim eis, dicens: Loquor vobis, & non creditis. Opera quæ ego facio in nomine patris mei, hæc teſtimonium perhibent de me: ſed vos non creditis, quia non eſtis ex ouibus meis.* Qui ergo ſe in nomine patris opera ſua facere teſtatur: profectò quia filius Dei ſit credendus inſinuat. Sed illi duplici reatu tenentur obnoxij, qui nec verbis quæ locutus eſt, nec factis quibus veritatem verborum adſtruebat, ad fidem poterant inuitari: meritoque ex ouibus eius non eſſe dicuntur, quia non ouina ſimplicitate paſtorem bonum ſequi, ſed ferina potiùs rabie ſatagebant perſequi. Verùm quia ſunt nonnulli, qui fidem verbotenùs ſeruant, & habitu ouium beluina corda prætexunt, ſubſequenter ipſe paſtor quæ ouium ſuarum vita, quæ ſit merces, edocet. *Oues meæ vocem meam audiunt, & ego agnoſco eas, & ſequuntur me: & ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternũ.*

Seruari volenti quid agendum.

Quicunq; ergo æternum declinare interitum, ac vitam deſiderat videre perpetuam, vocem Chriſti neceſſe eſt non ſolùm audiendo & credendo, ſed & benè viuendo ſequatur. Quòd autem ſe oues ſuas cognoſcere dicit, eligerẽ vtique, & ad regnum cœleſte prædeſtinare ſignificat. Vnde Salomon ait: Vias quæ à dextris ſunt, nouit Dominus. Et è contrario de reprobis Apoſtolus: Qui autem ignorat, inquit, ignorabitur. Pulchrè autem de his, qui audirent vocem eius & ſequerentur, ait: *Et ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum.* Viſi ſunt nanque martyres oculis inſipientium mori, viſi ſunt perire, cũ mortalem vitam diuerſis pœnarum generibus ſubacti amitterent: ſed nõ peribant in æternum, non videbant mortem in æternum: quia mox ſoluti carcere carnis, debita ſuo certamini præmia ſortiuntur. De quibus adhuc apertè ſubditur: *Nõ rapiat eas quiſquam de manu mea.* Nitebantur quippe perſecutores impij rapere pios Chriſti cõfeſſores de manu eius, quando vel eos ad negandam fidem tormentis cogebant, vt animas eorũ alienas redderent à Chriſto: vel à morientibus victi, nihilominùs exanima eorum corpora, aut in aquas diſſoluenda, aut in ignem comburenda iactabant, vt quaſi Chriſto reſuſcitandi ea facultatem tollerent. Sed nemo rapiebat eas de manu eius, cui, ſicut ipſe alibi ait, omnia tradita ſunt à patre: quia & certantes vt vincant adiuuat, & victores, vt perpetuè regnent, coronat: & eiſdem etiam carnem in qua certauerunt, immortalem ſuo tempore reddet. Quibus verbis eorum quoque temeritatem, qui ſibi laqueos mortis parabant, redarguit: manifeſtè inſinuans, quia ſtultiſsimè de eius perditione dolis agerent, qui vitam dare poſſet immortalem, cui nemo raperet aliquem de his, quos ſuos eſſe ante ſecula prænoſſet. Sed ne hæc loquendo, ſuam videretur gloriam quærere, totam ſuam potentiam ad patris gloriam refert, cùm ſubiungit: *Pater meus quod dedit mihi, maius omnibus eſt.* Maius autem omnibus, quod mediatori Dei & hominum Ieſu Chriſto pater dedit, hoc eſt, vt ſit vnigenitus Dei filius, in nullo gignenti vel natura diſsimilis, vel virtute inferior, vel tempore poſterior. Quam videlicet æqualitatem ipſe Dominus in diuinitate habuit, priuſquàm mundus eſſet apud patrem: ipſe in humanitate ex tempore incarnationis accepit. *Et nemo poteſt rapere de manu patris mei.* Suprà de ouibus ſuis dixit: Non rapiet eas quiſquam de manu mea. Et nunc ſubiungit: Et nemo poteſt rapere de manu patris mei, apertè dans intelligi, vnam atque indiſsimilem eſſe manum, hoc eſt, virtutem ſuam & patris: atque ideò Chriſtum ſe fore credendum, qui non ſicut cæteri, ſanctificatus per gratiam ex tempore, ſed verus ſemper extiterit Dei filius. Quod etiam ſequenti ſententia luce clariùs aperit, dicens: *Ego & pater vnum ſumus.* Vnum, inquit, ſumus, vna nobis ſubſtãtia, vna eſt diuinitas, vna æternitas, perfecta æqualitas, diſsimilitudo nulla. Quibus profectò verbis non præſentem ſolummodò Iudæorum quæſtionẽ, qua an ipſe eſſet Chriſtus interrogabant,

Prouerb. 4.

1. Cor. 14.

Sap. 3.

Matt. 11.

pater quid præcipuum dederit filio.

bant, explicauit, ſed etiam hæreticorum perfidiam, quam futuram præuidebat, quantùm ſit execranda, monſtrauit. Photinus enim dicit: Chriſtus homo eſt tantùm, Deus non eſt. At cùm ipſe dicat: Ego & pater vnum ſumus, manifeſtè patet, quia vnũ cum Deo patre ſubſtantialiter homo purus eſſe non poteſt. Et quia Chriſtus idem quod pater eſt, cauenda eſt hæreſis Photini, quæ hunc credi Deum prohibet. Arrius autem, Chriſtus, inquit, factus à Deo, non ex Deo natus eſt: & ideò minor patre credendus eſt. Cui contradicens ipſe: Ego, inquit, & pater vnum ſumus. Quis enim non facilè viderit, quia nulla creatura vnum cum illo, qui omnia creauit, naturaliter exiſtere poſsit? Et quia naturaliter Chriſtus vnũ cũ patre eſt, dãnanda eſt Arrij peruicacia, quæ illũ creaturã affirmat. Porrò Sabellius, Non ſunt, inquit, duæ perſonæ patris & filij cõfitendæ: ſed ipſe pater quãdo vult pater eſt, quãdo vult filius eſt, quãdo vult ſpirituſſanctus eſt, ipſe tamẽ vn⁹ eſt. Quẽ memorata ſententia filius ipſe condemnat. Conſtat enim quia ego & pater, de vna perſona dici non potuit: ſumus, de vno dici non cõgruit. Quapropter etiam Sabellij errore cum cæteris abiecto, ſequenda nobis apoſtolica B. Petri fides, qua Dominum confeſſus, ait: Tu es Chriſtus filius Dei viui. Hæc de lectione euangelica, prout Dominus donauit, explanando tranſcurrimus: ſed libet adhuc de encæniorum ſolennitate, quam & tunc Hieroſolymitæ, & nos hodiè celebramus, fraternitati veſtræ latiùs diſſerere. Hoc autem in primis notandũ eſt, quòd encænia quæ in lectione euangelica facta cognouimus, nõ ad primam templi dedicationem, ſed ad vltimam pertinent: quod ex eo facilè colligitur, quia hyeme facta referuntur. Prima ſiquidem eius dedicatio à Salomone tempore autumni, media à Zorobabel & Ieſũ ſacerdote tempore veris, vltima à Iuda Machabæo tempore hyemis facta eſt, quando ſpecialiter conſtitutum eſſe legitur, vt eadem dedicatio per omnes annos in memoriam ſolennibus reuocaretur officijs, iuxta quod ad tempus vſque dominicæ incarnationis obſeruatum fuiſſe cognouimus. Hæc autem fuit cauſa ſecundæ & tertiæ dedicationis, quia Salomõ quidem templi opus, quod Domino Deo condidit, ſeptem annis perfecit: octauo autem anno, hoc eſt, decima die menſis ſeptimi, qui à nobis October appellatur, in magna regni gloria dedicauit. Quę videlicet dies & anteà per legẽ erat ſtatuta ſolennis, ita vt in ea tabernaculum omne per ſingulos annos maioribus hoſtijs expiari deberet. Denique Zacharias pater beati Ioannis baptiſtæ eiſdem expiationibus ad altare deſeruiens, adueniente angelo, de dominicæ myſterio natiuitatis, gaudioque humanæ ſaluationis inſtruitur. Sed templum hoc poſt annos quadringentos triginta incenderunt Chaldæi, & Hieroſolymorum vrbe deſtructa, populum Iſraël in Babyloniam adduxerunt captiuũ. Qui poſt annos ſeptuaginta regnantibus Perſis in patriam eſt remiſſus, rurſusq; ædificatum eſt templum per annos quadraginta ſex, & tertia die menſis duodecimi, quem nos vocamus Martium, opus ad finem vſque perductum. *1. Eſdr. 2.* Cui videlicet tũc operi præfuerũt duces plebis ſtrenuiſsimi, vt diximus, Zorobabel de regio genere, & Ieſus ſacerdos magnus, ſed & prophetæ Aggæus & Zacharias adiuuantes eos, atque aduerſùs inſidias hoſtium impedientium opus, cor populi corroborantes. Inde poſt annos ferè trecentos & quinquaginta ſex, rex nefandiſsimus Græcorum Antiochus, fraude capta Hieruſalem, templum idem ſordibus idolorum prophanauit, auferens inde & confringens altare Domini aureum, menſam propoſitionis, candelabrum luminis, & cætera vaſa templi aurea, quæ inuenire potuit: ſed & in templo, Iouis ſimulacrum ſtatuens, populumq; tormentis ad ſacrificandum idolis cogens. *1. Mac. 1.* *Antiochus rex prophanat templũ Hieroſolymitanũ.* Qua perſecutione multi de populo pro diuinæ legis cuſtodia trucidati ſunt, inter quos & mater illa ſeptẽ filiorũ meritò famoſa, nobiliſsimam pro Domino cum ſobole martyrij coronam meruit. *2. Mac. 7.* Sed Iudas Machabæus, cùm eſſet de genere ſacerdotali, collecto exercitu iuſtorum, aduerſùs Antiochi duces arma arripiens, eoſque de Iudæa expellens, perſecutioni ſæuiſsimæ finem impoſuit, ac templum ab idolorum imaginibus emundans, noua rurſùs altaria & cætera vaſa vel ornamenta faciens, atque in templo reponens, dedicauit ea ſimul cum templo, quod purificauit & renouauit viceſimaquinta die menſis noni, qui apud nos appellatur December, & ad hyemem pertinere nulli dubium conſtat, ſtatuitque decretũ, vt diximus, annis omnibus diem encæniorum, id eſt, innouationis ac dedicationis templi, feſta deuotione celebrari. Quæ profectò omnia, ſicut Apoſtolus docet, in figura facta ſunt noſtri, & propter nos vtique ſcripta ſunt, ideoque nobis ſolertiùs ſpiritali ratione diſcutienda. *1. Cor. 10.* Salomon quippe rex, qui interpretatur pacificus, ipſum redemptorem noſtrum typicè deſignat, de quo Eſaias ait: Multiplicabitur eius imperium, & pacis non erit finis. *Eſai. 9.* Templum quod ædificauit, catholica eius Eccleſia eſt, quam de vniuerſis per orbem credentibus, quaſi de viuis lapidibus in vnam ſuæ fidei & charitatis compagem aggregat. *Templum chriſti, Eccleſia Catholica.* Quòd autem ſeptem annis ædificatum eſt templum, ſignificat quia per totum huius ſeculi tempus, quod ſeptem diebus euoluitur, ſancta ſtructura Eccleſiæ creſcere nunquàm deſinit. Quòd autẽ anno octauo dedicatum eſt, & celeberrima illa ac maxima ſolennitas à Salomone rege cunctis filijs Iſraël tempore completæ dedicationis exhibita, inſinuat myſticè, quia perfecto in fine mundi numero electorum, diù deſideratæ immortalitatis eſt futura feſtiuitas, & peracto vniuerſalis reſurrectionis miraculo, mox omnes, qui ad pacifici regis, veri ſcilicet Salomo-

lomonis regnum pertinent, æterna cum eo gaudia patriæ cæleſtis intrabunt. Nam quia Dominus noſter octaua die.i.poſt ſeptimam ſabbati à morte reſuſcitari voluit, rectè numerus octonarius noſtræ quoque reſurrectionis feſta ventura deſignat. Quòd, templum ab hoſtibus incenſum, rursùm Domino miſerante conſtruitur, quòd ab idololatris coinquinatum, denuò ſupernæ pietatis auxilio mundatur, varios ſanctæ Eccleſiæ inſinuat euentus, quæ nunc infidelium perſecutione premitur, nunc à perſecutione reddita liberior, tranquilla Domino ſeruitute famulatur: nunc in quibuſdam ſuis membris hoſtis antiqui periclitatur inſidijs, nunc inſtante ſolertia doctorum, fideles quos ad horam perdere videbatur, per pœnitentiam iam caſtigatos recipit. Quòd verò templum ſecundò quadraginta & ſex annis ædificatũ eſt, ad ſignificationẽ dominici corporis, quod de virgine aſſumpſit, ſpecialiter reſpicit, de quo ipſe Iudęis: Soluite, inquit, tẽplum hoc, & in tribus diebus excitabo illud: quia videlicet ſolutum paſsione corpus ſuum ipſe die tertia reſuſcitauit ad vitam. Ferunt ſiquidẽ, quia ipſum corpus hominis quadrageſimo ſexto die poſt conceptionis initium, in membrorum diſtinctione formetur: atque ideò non caſu geſtum, ſed diuinitùs procuratum eſt, vt eo annorum numero templum ædificaretur, quo dierum numero corpus dominicum, quod per templum figurabatur, in vtero virginali perfici oportebat. Quòd autem encenia per omnes annos celebrari ſancitum eſt, hoc profectò nos admonet, vt memoriam & dominicæ reſurrectionis, quam factam credimus, & noſtræ, quam futuram ſperamus, ſemper animo retineamus, taliterque nos agamus, vt non ad iudicium, ſed ſicut Dominus his qui bona egerint, promiſit, reſurgere mereamur ad vitã. Nec ſine diſcuſsione prætereundum, quòd dedicans templum Salomon, vbi compleuit preces, ignis deſcendit de cęlo, & deuorauit holocauſta & victimas. Holocauſta nanque & victimæ veri Salomonis nos ſumus, holocauſta & victimæ ſummi regis omnes electi eius ſunt, de quibus ait Apoſtolus Petrus: Quia & Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt, iuſtus pro iniuſtis, vt nos offerret Deo mortificatos quidem carne, viuificatos autem ſpiritu. Ignis autem cœleſtis, feruor eſt eximię dilectionis, qua ſupernæ ciues patriæ, & in ſua alterutrum beatitudine, & in ſui conditoris conſpecta claritate ſemper ardere lætantur. Hinc eſt enim, quòd quædam cœleſtium virtutum agmina, quæ ex ſingulari propinquitate conditoris ſui, incomparabili ardent amore, ſpeciali nomine Seraphim, id eſt, ardentes vel incendentes vocantur. Completa ergo dedicatione templi, ignis è cœlo deſcendens, oblatas Domino hoſtias deuorat: quia expleto tempore noſtræ reſurrectionis, cùm introierint in gaudium Domini ſui fideles ſerui, flagrantiā veri amoris, quo

Eccleſiæ varij euentus. *Ioan. 2.* *Vide Summæ Theolog. Sanc. Thomæ par.3.quæ. 6. &c.* *2.Par.7.* *1.Pet.1.* *Seraphim cur ita dicantur.* *Matt.25.*

nunc angelicæ virtutes inflammatur, eorum quoque mentes viſa ſpecie ſui redemptoris abſorbet: qua quidem face dilectionis etiam nunc plurimos electorum in ſuperna illa ciuitate plenè abſorptos eſſe non dubium eſt. Sed tunc nimirùm hoc multò perfectiùs adimplebitur, quũ recepta ſua carne immortali, receptis in eandem beatitudinem conſeruis ſuis & fratribus cũctis, quos adhuc in terris certare conſpiciũt, nõ habebunt vltrà, quò intuitum cogitationis ſuæ foras vel ad modicum mittant, habentes ſecum intùs Deum, de cuius viſione ſempiterna gaudeant: habentes & proximos, quorum felicitati ſempiternæ cougaudeant, vbi illud primum mandatũ & maximum Domini ad integrum perficietur, ad cuius perfectionem in hac vita, iuſti pro ſuis quique viribus accinguntur: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & in tota mente tua: & diliges proximum tuum, ſicut teipſum: quia quo vicinius præſentẽ Dei vultum cernunt, eo ſe ardentiùs eius dilectioni totos impendunt: quo proximos ſuos, omnes eſſe electos Deo ac dilectos agnoſcunt, quo corda illorum non minùs quàm ſua ſyncero amore referta perſpiciunt, eo illos ipſi nõ minùs quàm ſeipſos amare delectantur. Sed & hoc notandum, quia expoſita dedicatione ac feſtiuitate, ſubſecuta ita ſcriptura concluſit: Et dimiſit Salomon populos: qui benedicentes regi, profecti ſunt in tabernacula ſua, lætantes & alacri corde ſuper omnibus bonis, quæ fecerat Dominus Dauid ſeruo ſuo, & Iſraël populo ſuo. Dimittet enim, peracto reſurrectionis munere, Dominus electos ſuos in æterna tabernacula lætantes, non eos vtique vlteriùs à ſua præſentia remouens, ſed à diſcrimine iudicij, quod in aëre futurum Apoſtolo docente nouimus, ad habitationem patriæ cœleſtis immittens, vt pro ſuis quiſq; meritis promiſſam regni ſedem percipiat. Quòd enim hic populi in ſua tabernacula profecti eſſe dicuntur, hoc eſt profectò, quod in euangelio Dominus ait: Multæ manſiones in domo patris mei ſunt. Benè autem dicitur, quia benedicentes regi profecti ſunt in tabernacula ſua: quia hæc eſt nimirùm ſola actio quietiſsima ac feliciſsima ciuium ſupernorum, hymnos gratiarum ſuo dicere conditori. Hinc etenim ſcriptum eſt: Beati qui habitant in domo tua Domine, in ſeculum ſeculi laudabunt te. Hinc idem propheta vltimos ſeptem pſalmos in laudis diuinæ ſuauitatem compleuit. Porrò octauum ante finem pſalterij, de victoria pugnæ, qua gigantem ſtrauerat, Dominum benedicens confecit: vbi apertè dicit, quia omnes, qui hic maligni hoſtis certamina ſuperant, illic in requie vera laudem ſui redemptoris & adiutoris decantant. Benedicentes, inquit, regi, profecti ſunt in tabernacula ſua, lætantes & alacri corde ſuper omnibus bonis, quæ fecerat Dominus Dauid ſeruo ſuo, & Iſraël populo ſuo. Lætantes quippe iuſti ſuper bonis,

Matt.22. *3.Reg.8.* *1.Theſſ.4.* *Ioan.14.* *Actio beatorum.* *Pſal.83.* *Pſal.143.*

bonis, quæ à Domino accipiunt; tabernacula introëunt cœleſtium manſionum: quia quanuìs graues huius ſeculi, quanuìs longi fuerint labores, breue nimirùm videtur & leue totum, quicquid æterna beatitudine finitur. Vnde oportet chariſsimi, vt in ædificatione domus Dei vnuſquiſque noſtrum exhortando, obſecrando, increpando, ipſe pijs actibus deſudando, quantum valet inſiſtat: ne ſi quempiam rex cœleſtis nunc deſidem in opere ſui templi conſpexerit, hunc in tempore futuræ dedicationis, magnæ ſuæ ſolennitatis reddat exortem. Satagamus mutuo charitatis auxilio, vt omnes nos alacri corde, & indefeſſos in operibus, quæ ipſe præcepit, inueniens, omnes ad præmia quæ promiſit perpetuæ ſuæ viſionis introducat, Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui viuit & regnat cum patre Deus in vnitate ſpiritusſancti, per omnia ſecula ſeculorum, AMEN.

IN DEDICATIONE

Eccleſiæ. Luc. XIX.

In illo tempore: Ingreſſus Ieſus perambulabat Hiericho. Et ecce vir nomine Zachæus: & hic erat princeps publicanorum, & ipſe diues. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri.

QVæ impoſsibilia ſunt apud homines, poſsibilia ſunt apud Deum: Ecce enim camelus depoſita gibbi ſarcina, per foramen acus tranſit, hoc eſt, diues & publicanus relicto onere diuitiarum, contempto cenſu fraudum, anguſtam portam arctamque viam, quæ ad vitam ducit, aſcendit: qui mira deuotione fidei ad videndum ſaluatorem, quod natura minùs habebat, aſcenſu ſupplet arboris: atque ideò iuſtè, quanuis ipſe rogare non audeat, benedictionem dominicæ ſuſceptionis quam deſiderabat, accipit. Myſticè autem Zachæus, qui interpretatur iuſtificatus, credentem ex gentibus populum ſignificat: qui quanto curis ſecularibus occupatior, tanto flagitijs deprimentibus erat factus humilior. Sed ablutus eſt, ſed ſanctificatus, ſed iuſtificatus in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, & in ſpiritu Dei noſtri. Qui intrantem Hiericho ſaluatorem videre quærebat, ſed præ turba non poterat: quia gratiæ fidei, quam mundo ſaluator attulit, participare cupiebat, ſed inolita vitiorum conſuetudo, ne ad votum perueniret, obſtiterat. Eadem nanque turba noxiæ conſuetudinis, quæ ſuprà cæcum clamantem, ne lumen peteret increpabat, etiam ſuſpicientem publicanum, ne Ieſum videat, tardat. Sed ſicut cæcus turbarum voces magis ac magis clamando deuicit: ita puſillus neceſſe eſt turbæ nocentis obſtaculum altiora petendo tranſcendat, terrena relinquat, arborem crucis aſcendat. Sycomorus nanq;, quæ eſt arbor folijs moro ſimilis, ſed altitudine præſtans, vnde & à Latinis celſa nũcupatur, ficus fatua dicitur. Et eadẽ dominica crux credentes alit [Crux Chriſti.] vt ficus, ab incredulis irridetur vt fatua. Nos enim prædicamus, ait Apoſtolus, Chriſtum cru- [1.Cor.1.] cifixum, Iudæis quidem ſcandalum, gentibus autem ſtultitiam: ipſis verò vocatis Iudæis atque gentibus, Chriſtum Dei virtutem & Dei ſapientiam. Quam videlicet arborem puſillus Zachæus, quò exaltari poſsit, aſcendit, dum quilibet humilis & propriæ conſcius infirmitatis, confidens in Domino, proclamat: Mihi autem abſit [Gal. 6.] gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti. Aſcenſa autem ſycomoro, tranſeuntẽ propè Dominum cernit: quia per hanc laudabilem fatuitatem, & ſi necdum vt eſt, ſolidè, iam tamen raptim & quaſi in tranſitu luci ſapientiæ cœleſtis intendit. *Et cùm veniſſet ad locum, ſuſpiciens Ieſus, vidit illum.* Perambulãs Hiericho ſaluator, venit ad locum, vbi præcurrens Zachæus ſycomorum conſcenderat: quia miſsis per mundum ſui verbi præconibus, in quibus nimirùm ipſe & loquebatur & ibat, venit ad populum nationum, qui paſsionis eius fide iam ſublimis exiſtens, etiam diuinitatis eius ardebat cognita facie beari. Suſpiciens vidit illum, quia per gratiam fidei à terrenis cupiditatibus eleuatum, turbiſq; infidelibus præeminentem elegit, videre enim Dei, eli- [Videre Dei] gere vel amare eſt, vnde eſt illud: Oculi Domi- [Pſal. 33.] ni ſuper iuſtos. Nam & nos quæ amamus, videre delectamur: ab his quæ execramur, intuitum feſtinamus auertere. Vidit ergo Ieſus videntem ſe, quia elegit eligentem ſe, & amauit amantem ſe. Hunc ſanè ordinem proficiendi, hoc eſt, per fidem dominicæ incarnationis, ad cognitionem diuinitatis perueniendi, quaſi per ſycomorum Ieſu faciem ſpeculandi, doctor egregius oſtendit, cùm ait: Non enim iudicaui me aliquid ſcire [1.Cor. 2.] inter vos, niſi Chriſtum Ieſum, & hunc crucifixum. Itemque alijs exprobrans: Facti eſtis, in- [Heb. 5.] quit, quibus lacte opus ſit, non ſolido cibo: Lac, infirma temporariæ diſpenſationis: cibum, ardua perpetuæ maieſtatis appellans. *Et dixit ad eũ: Zachae, feſtinans deſcende, quia hodiè in domo tua oportet me manere. Et feſtinans deſcendit, & excepit illum gaudens.* Manebat aliquando Dominus in domo principis phariſæorum, hoc eſt, in Iudæorum ſynagoga docebat: ſed quia non baptizatum ante prandium, ſabbato curantem, publicanos & peccatores recipientem, contra auaritiam diſputantem, & cætera digna Deo gerentem, lingua venenata carpebant, pertæſus eorum facinora, diſceſsit & aufugit, dicens: Relinquetur vobis [Matt. 23.] domus veſtra deſerta. Hodiè autem in domo puſilli Zachæi oportet illum manere, hoc eſt, nouæ lucis gratia coruſcante, in humili credentium nationum corde quieſcere. Quòd autem deſcendere de ſycomoro Zachæus, & ſic in domo ſua Chriſto manſionem præparare iubetur, hoc eſt quod Apoſtolus ait: Quia & ſi cognouimus ſecundùm

1.Cor.15. cundùm carnem Chriſtũ, ſed iam nũc nõ noui- *2.Cor.13.* mus. Et ſi enim mortuus eſt ex infirmitate, ſed viuit ex virtute Dei. *Et cùm viderent, omnes murmurabant, dicentes quia ad hominem peccatorem diuertiſſet.* Manifeſtum eſt Iudæos ſemper gentium *Act.13.* odiſſe ſalutem. Scriptum eſt enim: Sequenti verò ſabbato penè vniuerſa ciuitas conuenit audire verbum Domini. Videntes autem turbas Iudæi, repleti ſunt zelo, & contradicebant his, quæ à Paulo dicebantur blaſphemantes. Et alibi fideles etiam fratres aduersùs apoſtolorum *Act.11.* principem diſceptabant, dicentes: Quare introiſti ad viros præputium habentes, & manducaſti cum illis? *Stans autem Zachæus, dixit ad Dominum: Ecce dimidium bonorum meorum Domine do pauperibus, & ſi quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum.* Alijs calumniantibus hominem peccatorem, ipſe Zachæus ſtans, id eſt, in ea quam cœperat fidei veritate perſiſtens, non ſolùm ſe ex peccatore conuerſum, ſed etiam in- *Matt.19.* ter perfectos probat eſſe conuerſatum. Dicente enim Domino: Si vis perfectus eſſe, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus: quiſquis ante conuerſionem innocenter vixit, omnia conuerſus poteſt dare pauperibus: at qui aliqua fraude ſuſtulit, primò hæc iuxta legem reddere, deinde quod ſibi remanſerit, debet dare pauperibus: ac ſic & ipſe quia nihil ſibi reti- *Pſal.111.* net, omnia ſua diſpergit & dat pauperibus, iuſti- *Sapiens verè Chriſtianorum ſtultitia.* tia eius manet in ſeculũ ſeculi. Et hæc eſt ſapiens illa ſtultitia, quã de ſycomoro publicanus quaſi fructum vitæ legerat, rapta videlicet reddere, propria relinquere, viſibilia contemnere, pro inuiſibilibus etiam mori deſiderare, ſeipſum abnegare, & eius qui necdum videatur Domini veſtigia ſequi concupiſcere. *Ait Ieſus ad eum: Quia hodiè ſalus domui huic facta eſt, eò quòd & ipſe filius ſit Abrahæ.* Filius Abrahæ dicitur Zachæus, nõ quia de eius ſtirpe generatus, ſed quia eius fidem eſt imitatus: vt ſicut Abraham terram, cognationem, domumque paternam ob ſpem futuræ hæreditatis Domino iubente deſeruit, ita & ille, quò theſaurum in cœlis acquireret, bona ſua pauperibus partienda relinqueret. Et pulchrè dicit, Et ipſe, vt non ſolũ eos qui iuſti perſeuerant, ſed & eos qui ab iniuſtitia reſipiſcunt, ad filios promiſſionis pertinere declaret. Aliter: Salus quæ olim Iudæorum domum implebat, hodiè populo nationum illuxit: eò quòd & ipſe populus filius ſit Abrahæ, credendo in eum, de quo dicit *Gal.3.* Apoſtolus: Si autem vos Chriſti, ergo Abrahę *Rom.4.* ſemen eſtis. Et ſicut alibi dicit, quòd ipſe Abraham pater ſit circunciſionis, non his tantùm, qui ſunt ex circunciſione, ſed & his, qui ſectantur veſtigia fidei, quæ eſt in præputio patris noſtri Abrahæ. *Venit enim filius hominis quærere & ſaluum facere, quod perierat.* Hoc eſt, quod alibi dicit: Non *Matth.9.* veni vocare iuſtos, ſed peccatores. Pius ſanè magiſter, qui murmurantibus turbis ſua myſteria non dedignatur exponere, adeò ſcilicet peccatorum pœnitentiam non eſſe reſpuendam, vt ipſe Dei filius ob hanc maximè quærendam ſit deſtinatus ad terras. Qui vt pietatis ſuæ nobis diſpenſationem inculcet, ſæpiſimè ſe filium hominis appellat, commendans ſolicitè nobis, quod factus eſt benignè pro nobis.

HOMILIARVM DE TEMPORE
FINIS.

HOMILIAE ET SERMONES DE SANCTIS.

IN VIGILIA SANCTI ANDREAE APOSTOLI: IOANNIS I.

In illo tempore: Stabat Ioannes, & ex diſcipulis eius duo. Et reſpiciens Ieſum ambulantem, dixit: Ecce agnus Dei. Et reliqua. Homilia Venerabilis Bedæ presbyteri.

TANTA AC TALIS eſt diuinæ ſcripturæ ſublimitas, vt non ſolùm verba, quæ à ſanctis vel ab ipſo Domino dicta referuntur, ſed etiam circunſtantia rerum, quę ſimpliciter poſita videtur, ſpiritalibꝰ ſit plena myſterijs. Ecce enim narrãte Euangeliſta, fratres chariſsimi, audiuimus: *Quia ſtabat Ioannes, & ex diſcipulis eius duo: & reſpiciens Ieſum ambulantẽ, dixit: Ecce agnus Dei*: ſtatimque cognouimus, immò iam notũ ad memoriam reuocauimus, quare Ieſum præcurſor ſuus agnum Dei vocauerit, quia videlicet eum præ cæteris mortalibus ſingulariter innocentem, hoc eſt, ab omni peccato mundum nouit, quia nos ſanguine ſuo redempturũ, quia dona ſui velleris ſpontè largiturum, ex quo veſtem nobis nuptialem facere poſſumus, id eſt, exempla viuendi nobis relicturum prędidit, quibus in dilectione calefieri deberemus. Hoc eſt ergo teſtimonium præcurſoris Domini, quod ſicut facilè patet fidelibus, citum amoris intimi fomitem, audientium cordibus infundit. Sed non eſt putandum, quia ſine certi ratione myſterij hoc relaturus Euangeliſta, præmiſerit ſtetiſſe Ioannem cum diſcipulis. Ieſum verò ambulaſſe, & illò vtique ambulaſſe, vbi ſequentibus ſe diſcipulis Ioannis, manſionem in qua habitabat oſtenderet, cæteraque huiuſmodi, quæ ſequentia lectionis euangelicæ commemorant, ſi enucleatiùs diſcutiantur, inuenimus cœleſtibus redundare myſterijs. Stabat enim Ioannes, & reſpexit Ieſum, quia in magno iam culmine perfectionis animi greſſum fixerat, vnde iurè celſitudinem diuinæ maieſtatis mereretur intueri. Stabat, quia illam virtutum arcem conſcenderat, à qua nullis tentationum poſſet improbitatibus deijci. Stabant cum illo & diſcipuli, quia magiſterium eius corde ſequebantur immobili. *Et reſpiciens*, inquit, *Ieſum ambulantem, dicit: Ecce agnus Dei.* Ambulatio Ieſu, diſpenſationem incarnationis, qua ad nos venire, ac nobis exempla viuendi præbere dignatus eſt, inſinuat: ſicut manſio eius, æternitatem diuinitatis, in qua ſemper eſt patri æqualis, aptiſsimè deſignat. *Item mãſio* Reſpiciens ergo Ieſum ambulantem Ioannes, dicit: Ecce agnus Dei: quia videns eum inter homines conuerſantem, profectumque illis vitæ cœleſtis & factis demonſtrantem & verbis, apertè pronunciabat, quia non ipſe, vt putabant, ſed ille eſſet, qui ad redemptionem generis humani à Deo patre miſſus eſſet in mundum: ille, qui formam innocentiæ & patientiæ in ſe credentibus eſſet daturus, de quo in carne venturo præcinens propheta dicebat: Sicut ouis ad occiſionem ducetur, & ſicut agnus coram tondente ſe ſine voce, ſic obmuteſcet. *Eſa.53.* Et iterùm: Ipſe autem vulneratus eſt propter peccata noſtra, & liuore eius ſanati ſumus. *Ibidem.* *Et audierũt eum duo diſcipuli loquentem, & ſecuti ſunt Ieſum.* Teſtimonium perhibente Ioanne, quia Ieſus eſſet agnus Dei, ſecuti ſunt illum duo diſcipuli, magis deſiderantes ab ipſo Ieſu, quàm à præcurſore illius verbum gratiæ percipere, quò & ipſi mererentur in agnorum Dei ſorte computari. *Duo diſcipuli Ioãnis ſequantur Chriſtum.* Benè autem duo diſcipuli ſunt inuenti, qui Dominum primi ſequerentur, vt etiam myſticè deſignarent, omnes qui illum perfectè ſequerentur, gemina dilectione deuotos eſſe debere, hoc eſt, & eiuſdem ſui redemptoris, & fratrum ſimul amore flagrantes. *Conuerſus autem Ieſus, & videns eos ſequentes ſe, dicit eis: Quid quæritis?* Non potuit ignorare Dominus, quid ſequentes ſe diſcipuli Ioannis quærerent: ſed in eo quòd ad illos ſe ſequentes conuertitur, quòd ipſe prior quid quærerent interrogat, quòd dat illis fiduciam quæque vellent rogandi, manifeſtè innotuit, quantùm bonis noſtris ſtudijs delectetur, quàm libenter iter veritatis inchoantibus, ipſe auxilium laturus occurrat. *Qui dixerunt ei: Rabbi, (quod dicitur interpretatum, magiſter) vbi habitas?* Nolebant tranſitoriè magiſterio veritatis perfrui, ſed mãſionẽ potiùs in qua habitaret inquirebant, quatenùs & tunc liberiùs in ſecreto verbis illius imbui, & exindè ſæpiùs eum poſſent viſitare pleniùs inſtruendi. Vnde & ipſe, quia illos benè petentes, quærentes, pulſantes vidit, libens eis

 ſecre-

ſecretarium ſui reſerauit arcani, eosque introducens, veritatis euangelicæ rudimentis, quæ deſiderabant, illuſtrauit. Nam ſequitur: *Dicit eis: Venite & videte.* Statimque ſubiungitur: *Venerunt & viderunt vbi maneret, & apud eum manſerunt die illo.* Quod ſi altiore ſenſu libet inſpicere, quid nobis agendum inſinuent diſcipuli in eo quòd ad Ieſum quidem ambulantem venerunt, ſed locum continuò vbi habitaret inquirebant: admonent vtique nos, vt quoties incarnationis eius tranſitum ad mentem reducimus, ſolicito ſemper eum corde rogemus, vt habitationem nobis æternæ ſuæ manſionis, quæ eſt apud patrem, oſtendere dignetur, dicentes cum Moyſe: Domine oſtende nobis gloriam tuam. Quòd autem ipſe diſcipulos venire, & vbi maneret videre præcepit, virtutum profectò ſtudium, quibus ad æterna gaudia perueniamus, ſubeundũ nobis oſtendit. Venire etenim poſt Ieſum eſt, vt manſionem eius videre poſſimus, bonis operibus, quæ ipſe præmonſtrauit, inſiſtere, horumque quotidianis profectibus ad celſitudinem diuinæ viſionis attingere. *Venerunt, inquit, & viderunt vbi maneret, & apud eum manſerunt die illa: hora autem erat quaſi decima.* Quia lex in decem præceptis data eſt, ſolet in denario numero perfectio legis indicari. Benè ergo decima hora venerunt diſcipuli, vt manſionem Ieſu viderent: quia nimirùm neceſſe eſt, vt qui Deum videre deſiderat, Dei ſe mandatis humiliter ſubdat: quique luce diuinæ contemplationis poſtmodùm frui appetit, priùs adiuuante Domino decalogum legis per opera lucis, quaſi decem horas diei ſole illuſtrante compleat. Et illi quidem die illo manentes apud Dominum, feliciſſima veritatis ſpeculatione veſperam expectabant. At verò omnes electi poſt operum bonorum perfectioné, poſt impleta legis Dei præcepta, perpetuum & nulli fini obnoxium diem ſunt cum illo acturi, illum videlicet, quẽ videre deſiderans propheta, cantabat: Quia melior eſt dies vna in atrijs tuis ſuper millia. *Erat autem Andreas frater Simonis Petri vnus de duobus, qui audierãt à Ioanne, & ſecuti fuerãt eum. Inuenit hic primùm fratrem ſuum Simonem & dicit ei: Inuenimus Meſsiam, quod eſt interpretatum Chriſtus: & adduxit eum ad Ieſum.* Andreas Dominum quem inuenit, etiam fratri Simoni ſequendum euangelizat: quia hoc eſt verè Dominum inuenire, vera illius dilectione feruere, fraternę quoq; ſalutis curam gerere. Ille enim perfectè conditoris ſui ducatum ſequitur, qui etiam proximi quantùm valet habere comitatum nititur. Inuenimus, inquit, Meſsiam, quod eſt interpretatum Chriſtus. Meſsias idem eſt, quod Chriſtus. Sed Meſsias Hebręo ſermone, Chriſtus dicitur Græco, Latinè autem vnctus interpretatur. Vnde & Chriſma Græcè, Latinè vnctio dicitur. Chriſtus autem, id eſt, vnctus appellatur Dominus, quia ſicut Petrus ait: Vnxit eum Deus ſpiritusſancto & virtute.

Exod.33. — *Numeri denarij ſignificatio.* — *Pſal.83.* — *Meſsias Chriſtus Vnctus.* — *Act.10.*

Vnde etiam Pſalmiſta in eius laudem loquitur: Vnxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis. Conſortes autem eius nos vocat, qui ad accipiendam ſpiritus ſancti gratiam, in baptiſmo etiam chriſmate viſibili perungimur, & à Chriſti nomine Chriſtiani vocamur. Sed ille præ conſortibus vnctus eſt, cui ſicut Ioannes Baptiſta teſtatur, non ad menſuram dat Deus ſpiritum, ſed omnia dedit in manu eius. Nam de conſortibus eiuſdem vnctionis dicit Apoſtolus: Vnicuiq; autem noſtrum data eſt gratia ſecundùm menſuram donationis Chriſti. Vocabantur autem Chriſti, & ſacerdotes, & reges in lege, in figuram nimirùm eiuſdã veri regis & pontificis magni, Domini ac ſaluatoris, in cuius typo etiam materiali liniebantur oleo. Non ſolùm autem illi, ſed & noſtri tẽporis fideles, vt à Chriſto Chriſtiani, ita etiam ab ipſa ſacri chriſmatis vnctione, & ab ipſa ſpiritusſancti gratia, qua conſecrantur, Chriſti rectè nuncupantur, propheta teſte qui ait: Exiſti in ſalutem populi tui, vt ſaluos facias Chriſtos tuos. Exijt quippe in ſalutem populi ſui, vt ſaluos faceret Chriſtos ſuos, qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit de cœlis, & incarnatus eſt, vt nos ſpiritali gratia perunctos ac ſanatos, ſui ſancti nominis donaret eſſe participes. Sequitur: *Intuitus aũt eum Ieſus, dixit: Tu es Simon filius Ioanna.* Intuitus eſt Simonem Ieſus, non exterioribus ſolùm oculis, ſed & interiori diuinitatis intuitu, iuxta illud beati Samuelis: Homo videt in facie, Deus autem intuetur cor. Vidit cordis eius ſimplicitatem, vidit animi ſublimitatem, cuius meritò cunctæ eſſet præferendus Eccleſiæ. Vidit quia vocante Andrea, ferventi ad ſeamore peruolauerit, ideoque venientem mox familiari affatur eloquio, Tu es, inquiens, Simon filius Ioanna. Nec magnum eſt Domino vocabulum cuiuſlibet hominis vel patris eius dicere, qui omnium ſanctorum nomina ſcripta tenet in cœlo: ſed poſiturus diſcipulo nomẽ, meriti ſublimioris ditaturus vocabulo, quod toti us Eccleſiæ præſuli congrueret, primò voluit oſtendere, quia quod à parentibus acceperat nomen, etiam ipſum ſignificatione virtutis non careret. Simon ergo obediens, Ioanna dicitur Domini gratia. Tu es Simon filius Ioanna, tu es obediens filius gratiæ Dei. Et meritò ille obedientis nomine cenſetur, qui & priùs inuitante Andrea, mox Dominũ videre curauit: & poſtmodũ cùm ipſe Dominus eum ad diſcipulatum vocaret, ſtatim cum eodem Andrea, quem pariter vocauit, relictis retibus quorũ vſu viuebat, eum ſequi nõ diſtulit. Vnde & Andreę quoq; nomẽ, verã mentis eius imaginẽ prefert. Andreas nanq; Græcè, Latinè dicitur virilis. Et ille libenter Dominũ vel ad prædicationẽ Ioannis, vel ad ipſius Domini iuſsionem ſequendo, ad eorum ſe ſortem pertinere docet, qui temporalia quæ poſsident, fortiter æternorũ amore contemnũt:

Pſal.44. — *Ioan.3.* — *Ephes.4.* — *Chriſtiani à chriſmate Chriſti dicuntur.* — *Abacuc iuxta ſeptuaginta.* — *1.Reg.16.* — *Matt.4.*

qui

qui credentes videre bona Domini in terra viuentium, donec hæc percipiant, expectare Dominum cum Pſalmiſta, & viriliter agere, ac cor ſuum confortare contendunt. Quòd autem Simon filius fuit Ioanna, id eſt, gratiæ Dei, apertè demonſtrat, quia quicquid deuotæ obeditionis Domino impendit, quicquid merito obedientiæ præmij perennis à Domino recepit, totum hoc nimirùm præueniente ſe gratia ſupernæ pietatis vt habere poſſet accepit. Ecce audiſtis chariſſimi, quare primus apoſtolorum priùs Simon dictus, quo myſterio filius ſit Ioanna, reſtat perſcrutari, quid arcani contineat nomen, quo eum denuò ſaluator appellauit. *Tu, inquit, vocaberis Cephas, quod interpretatur petrus.* Neq; verò Petri vocabulo, quaſi Hebræo vel Syro, aliam interpretationem quærere oportet, ſed pro certo noſſe, quia idem Græcè & Latinè Petrus, quod Syriacè Cephas ſignificat, & in vtraq; lingua nomen à petra deriuatum eſt. Vocatur autem Petrus, ob firmitatem fidei, vocatur Petrus inuincibile robur mentis, vocatur Petrus, quia illi ſolidiſſimæ petræ, de qua Apoſtolus ait, Petra autem erat Chriſtus, vnica deuotione adhæſit. Hinc eſt enim, quòd eadem petra, videlicet Chriſtus, cùm interrogaret diſcipulos ſuos quem eum dicerent eſſe, ac Petrus reſponderet, dicens: Tu es Chriſtus filius Dei viui: continuò puram eius confeſſionem iuxta vtriuſq; nominis ſignificantiam digna remuneratione donauit, ſed & ipſa Petri appellatio quid in ſe ſacramenti geſtaret, aperuit. Primò nanque ait de Simone: Beatus es Simon Bar Iona, quia caro & ſanguis non reuelauit tibi, ſed pater meus qui in cœlis eſt. Ac deinde ſubiunxit de Petro: Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Tu es, inquit, Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Tu es Petrus, & ſuper hanc petram, à qua tu nomen accepiſti, hoc eſt, ſuper memetipſum ædificabo Eccleſiam meam. Super hanc fidei perfectionem, quam tu confeſſus es, ædificabo Eccleſiam meam: à cuius ſocietate confeſſionis quiſquis deuiauerit, quanuis ſibi magna videatur agere, ad ædificium Eccleſiæ meæ non pertinet. Petrus igitur à firma petra, videlicet Chriſto, quē ardenter amauit, nomē accepit. Chriſtus etenim vocatur petra, quia inexpugnabile ad ſe confugientibus præſidium tribuit, quoniam ſperantes in ſe, ab antiqui hoſtis inſidijs munitos reddit & tutos. Nec prætereundum eſt, quòd ob hoc quoq; Dominus petra vocatur, quia ſpiritalium nobis chariſmatum fluenta miniſtrat, quia ſacroſancta nos ſui ſanguinis communione purificat. Quod faciliùs intelligetur & iucundiùs fortè retinebitur, ſi ad memoriam reuocetur, quæ ſit iuxta hiſtoriam petra, de qua Apoſtolus myſticè quia Chriſtum ſignificaret exponit. Liberatus nanque de Aegyptia ſeruitute populus, per mare rubrum venit in deſertum, in quo per annos quadraginta, donec ad terram repromiſſionis veniret, iter agebat. Qui quodam tempore fame ac ſiti fatigatus in eremo, clamauit ad Moyſen. At Dominus orante Moyſe, ſicut ſcriptum eſt, pluit illis manna ad manducādum; panem cœli dedit eis. Rursùs quoque præcepit Moyſi, vt percuteret virga petram. Quod dum faceret, exijt aqua, & bibit populus. Vnde dicitur in Pſalmo: Quoniam percuſſit petram, & fluxerunt aquæ. Nos ergo fratres chariſſimi, nos ſumus populus Dei, qui Aegyptiæ ſeruitutis iugum per mare rubrum liberati euaſimus, quia per aquam baptiſmi remiſſionem peccatorum, quæ nos premebant, accepimus, nos qui inter ærumnas vitæ præſentis, quaſi in ſiccitate eremi, promiſſum nobis patrię cœleſtis expectamus ingreſſum. In qua videlicet eremo ſiti periclitamur, ac fame ſpiritali deficimus, ſi nō redemptoris noſtri nos dona confirment, ſi non incarnationis eius ſacramenta renouent. Ipſe eſt enim manna, quod nos victu cęleſti, ne in huius ſeculi itinere deficiamus, recreat: ipſe petra, quę ſpiritalibus nos donis inebriat, quæ ligno crucis percuſſa, poculum nobis vitæ ſuo de latere manauit. Vnde dicit in euangelio: Ego ſum panis vitæ. Qui venit ad me, non eſuriet: & qui credit in me, non ſitiet vnquàm. Et congruenti ſatis figurarum ordine, primò populus per mare ſaluatus eſt, ac ſic ad cibum mannæ, atq; ad petram myſtici potus peruenit: quia primùm quidem aqua nos regenerationis abluit, ac deinde ad participationem ſacri altaris, vbi redemptoris noſtri carni & ſanguini communicemus, tranſmittit. Hæc de myſterio petræ ſpiritalis, à qua & primus paſtor Eccleſiæ nomen accepit, & in qua totius ſanctæ Eccleſiæ fabrica immobilis & inconcuſſa perſiſtit, & per quam ipſa Eccleſia naſcitur & nutritur, latiùs exponendo dicere libuit, quia ſolent arctiùs multo & aliquanto dulciùs inhærere cordibus audientium, ea quæ figurarum antiquitate præmiſſa, ſic demùm noua ſpiritaliter explanatione dilucidantur, quàm quæ ſine vllis figurarum exemplis, ſimplici tantùm ratione credenda vel agenda monentur. Curemus autem fratres chariſſimi, vt huius petrę præſidio ſemper adherentes, nulla labentium rerum contrarietate terrena, nulla blandiente ſerenitate, à fidei firmitate diuellamur. Neglectis delitijs temporalibus, ſola nos in præſenti redemptoris noſtri dona cœleſtia delectent, ſola inter ærumnas ſeculi ſpes viſionis illius conſoletur. Recolamus ſeduli egregium Dauid prophetæ & regis exemplum, qui cùm inſtantis regni affluentijs ac diuitijs nullum animæ ſuæ ſolatium poſſet inuenire, tandem erecto ad ſuperna deſideria mētis intuitu, memor fuit Dei, & delectatus eſt. Vtq; ad eandem eius viſionem peruenire mereamur, obſtacula vitiorum, quæ hanc impedire ſolent, ſatagamus à noſtro & corpore & mente excludere. Neque enim ad eum niſi re-

Matth. 26.
Græcè & Latinè Petrus, Syriacè Cephas.
1. Cor. 10.
Matth. 16.
Exod. 16.
Exod. 7.
Pſalm. 77.
Ibidem.
Chriſtus, manna. Itē petra.
Ioan. 6.
Inter blanda & aſpera, quid agendum?
Pſalm. 76.

ctis operum greſsibus peruenitur, neq; facies e-
Matth.5. ius munda, niſi à mundis corde videtur. Beati autem mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt. Quod ipſe nobis præſtare dignetur, qui hoc promittere dignatur, IESVS CHRISTVS Deus & Dominus noſter, qui viuit & regnat cum patre in vnitate ſpiritusſancti, per omnia ſecula ſeculorum, AMEN.

IN VIGILIA S. ANDREAE,
HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Altera die ſtabat Ioannes, & ex diſcipulis eius duo: & reſpiciens Ieſum ambulantem, dixit, &c. Ioan.1. In exordio huius euangelij magna nobis quæſtio oritur. Dicit enim euangeliſta, quia *altera die iterū ſtabat Ioannes, & ex diſcipulis*
Ioan.1. *eius duo. Et reſpiciens Ieſum ambulantem, dixit: Ecce a-*
Ioan.2. *gnus Dei.* In craſtinum autem ab hac die voluit exire in Galilæam, & inuenit Philippum, & dicit ei: Sequere me. Tertia autem die nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ. Hæc igitur dies nuptiarum, quæ tertia eſt ab ea, de qua modò diximus, quarta videtur eſſe ab illa die, in qua Dominus
Ioan.1. baptizatus eſt. Lege paulò ſuperiùs, & diligenter attende quę dicuntur. Dicit enim euangeliſta, quia miſerūt Iudæi ab Hieroſolymis ſacerdotes & Leuitas ad Ioannē, vt interrogarent eū ſi eſſet Chriſtus, ſi eſſet Elias, ſi eſſet ꝓpheta. quibus B. Ioannes ſe non eſſe reſpondit. Altera aūt die poſt hanc reſponſionē, vidit Ioannes Ieſum venientē ad ſe, & ait: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi, & tunc quidem baptizauit eum. Altera autem die iterùm, de qua modò in principio huius euangelij dicitur, ſtabat Ioannes & ex diſcipulis eius duo, & vidit Ieſum venientem, & ſimiliter ait: Ecce agnus Dei. In craſtinum autem inuenit Philippum, & dicit ei: Sequere me. Tertia verò die nuptiæ factę ſunt in Cana Galilææ. Sed quomodò verum eſſe poteſt, vt dies nuptiarum
Matt.4. quarta ſit à die baptiſmi, quum alij euangeliſtæ
Marc.1. dicant, quia ſtatim vt baptizatus eſt, in deſertum
Luc.4. ductus eſt à ſpiritu? Si enim à die baptiſmi quadraginta diebus & noctibus in deſerto Dominus ieiunauit, nequaquam fieri poteſt, vt quarta die ad nuptias inuitatus cum diſcipulis manducaſ-
Ioan.2. ſet. Illud quoq; quomodò verum eſſe poteſt, qđ dicitur, quia viſo vini miraculo, crediderunt in eum diſcipuli eius, cùm apoſtoli ibi non eſſent, neq; adhuc vocati vel electi eſſent? Nullum enim niſi Philippum ſolum adhuc Dominus vocauerat, cui modò dixit, Sequere me. Denique & illud quomodò verum eſt, quod tota Eccleſia verum eſſe credit, vt vna eademque die hæc tria miracula facta fuerint, quum non eadem, ſed quarta die ad nuptias Dominus venerit? Hæc eſt igitur quæſtio, ad cuius ſolutionem intentos mo- Matt.2.
dò vos eſſe volo. Eadem nanq; die, qua Magi ad Dominū venerunt, id eſt, tertiadecima die poſtquàm natus eſt, eodē (inquam) iam triceſimo anno incipiente, veniens ad Iordanē, baptizatus eſt. Luc.3.
Vnde & Euangeliſta ait: Erat autem Ieſus incipiens quaſi annorum triginta, vt putabatur filius Ioſeph. Ab hac aūt die qua baptizatus eſt, iā penè toto anno euoluto, quum tres ſolūmodò adhuc dies reſtarēt, venit iterū vbi erat Ioannes. Hæc eſt aūt illa altera dies, de qua modò in principio huius euangelij audiuimus, quia altera iterū die ſtabat Ioannes, & ex diſcipulis eius duo, & vidit Ieſum venientē, Et ait: Ecce agnus Dei. Altera autē hoc in loco non ad heſternam refertur, ſed pro alia ponitur: propriè enim de duobus dicitur altera. Ab hac autem altera die, tertia die veniente, nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ. Quæ videlicet dies nuptiarum anniuerſaria ei fuit, in qua præterito anno Dominus baptizatus fuerat, & ei in qua Magi cum muneribus ad eum vene- Quæ tria
rāt. Sic igitur tria iſta miracula vna eademq; die miracula
facta ſunt, quoniam eadem die qua Magi vene- eodem die
runt ad Ieſum, ipſa eadem in trigeſimo anno in- vt ſint fa-
cipiente, baptizatus eſt. Quo videlicet trigeſimo cta.
anno euoluto, eadem ipſa die ad nuptias Dominus venit. Dies igitur nuptiarum non quarta, ſed potiùs anniuerſaria eſt à die baptiſmi. Conſtat itaque Dominum & Saluatorem noſtrum eo anno, quo baptizatus eſt, neq; publicè prædicaſſe, neq; miracula feciſſe. Quo completo venit ad nuptias, ibiq; primum miraculum fecit. Deinde verò eius nominis fama totam ſubitò terram repleuit. Quòd autem ait, Et crediderunt in eum diſcipuli eius, non de apoſtolis, quos nondum habebat, ſed de illis diſcipulis intelligendum eſt, qui eo tempore cum illo erant. Habebat enim aliquantos diſcipulos, ſicut & Ioannes, qui eum ſequebantur & audiebant. Nunc autem ad euangelij verba redeamus. *Altera*, inquit, *die iterùm ſtabat Ioannes, & ex diſcipulis eius duo: & reſpiciēs Ieſum ambulantē, dixit: Ecce agnus Dei. Et audierūt eū duo diſcipuli loquentē, & ſequuti ſunt Ieſum.* Crediderunt enim magiſtro loquenti, & Chriſto Domino teſtimonium perhibēti, & ſequuti ſunt Ieſum, gaudentes ſe tandem illum inueniſſe, de quo toties Ioannem loquentem audierant. Et relinquentes Ioannem, ſequuti ſunt eum, quem ipſius Ioannis teſtimonio cognouerunt eſſe magiſtrum ipſius quoq; Ioannis. *Conuerſus autem Ieſus, & vidēs eos ſequentes ſe, dicit eis: Quid quæritis? Qui dixerunt ei: Rabbi, vbi habitas?* Quid autem ſignificet Rabbi, Euangeliſta exponit, dicens: *Quod dicitur interpretatum, Magiſter.* Quòd enim ad eos Dominꝰ conuertitur, eoſq; reſpicit & cū eis loquitur, clemētiæ & bonæ voluntatis indiciū eſt. Sciebat enim quales erāt, & quales poſteà futuri erant, & quo affectu eum ſequebantur. Omnes enim diligit Ieſus, qui eum ſequuntur: neminem ad ſe venientem repellit.
Vnde

Vnde & iſtis interrogantibus, Vbi habitas, reſpondit: *Venite & videte.* Non dixit, In illo, vel in illo loco: quod ſi dixiſſet, potiùs locum oſtendere, quàm eos inuitare videretur. *Venerunt, & viderunt vbi maneret, & apud eum manſerunt die illo*, cunctis diebus manſuri cum illo. *Hora autẽ erat quaſi decima. Erat autem Andreas frater Simonis Petri vnus ex duobus, qui audierant ab Ioanne, & ſequuti fuerant eum. Inuenit hic primùm fratrem ſuum Simonem, & dicit ei: Inuenimus Meſſiam.* Quid ſit autem Meſſias, ait euangeliſta, *Quod eſt interpretatum, Chriſtus.* Expectabãt enim Iudæi Meſſiam, & adhuc quidem expectant, ſed fruſtrà. Vnde & dominus ait: Ego veni in nomine patris mei, & non recepiſtis me: alius veniet in nomine ſuo, & illum recipietis. *Et adduxit eum ad Ieſum.* Boni fratres, qui ſic deſiderant videre Ieſum. *Intuitus autem Ieſus, dixit: Tu es Simon filius Ioanna, tu vocaberis Cephas.* Et hoc euangeliſta exponit, dicens: *Quod interpretatur Petrus.* Tu es (inquit) Simon, quod obediens dicitur: quem genuit Ioannes, id eſt, gratia Dei: tu vocaberis Cephas, id eſt, Petrus, à petra denominatus, à Chriſto corroboratus, quod tamen agnoſcens interpretatur. Ipſe enim præ cæteris Deum agnoſcens, ait: Tu es Chriſtus filius Dei viui. Cui Dominus: Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, benè reſpondens & benè agnoſcens. Non eſt autem intelligendum, vt Petrum & Andream tũc temporis Dominus elegiſſet: quos (ſicut alij euangeliſtæ ſcribunt) de piſcatione Chriſtus vocauit. Vnde & hic dicitur, quia manſerunt apud illum die illo. Poſtquàm enim eos elegit, non vno die, ſed omnibus cum eo manſerunt. *In craſtinum autẽ voluit exire in Galilæam, & inuenit Philippum, & dicit ei Ieſus: Sequere me. Erat autem Philippus à Bethſaida ciuitate Andreæ & Petri.* Secundùm enim hæc dicta beati Ioannis, primus omnium Apoſtolorũ Philippus videtur eſſe vocatus. Et meritò quidem primus vocatur ille, qui os lampadis interpretatur: quatenùs & ipſe, & cæteri poſt ipſum intelligant, ad quale officium eligantur. Tale nanq; os tunc omnes receperunt, quando in linguis igneis Spiritus ſanctus ſuper eos deſcẽdit. Legimus enim quando Petrus & Andreas, Iacobus & Ioannes, Matthæus euangeliſta vocati ſunt: de cæteris autem non legimus. Habebat tamen iam tunc aliquantos diſcipulos Ieſus, cum quibus (vt in ſequentibus legitur) ad nuptias vocatus eſt. Sed qui illi fuerint, neſcimus. *Inuenit Philippus Nathanael, & dixit ei: Quem ſcripſit Moyſes in lege & prophetæ, inuenimus Ieſum, filium Ioſeph à Nazareth.* Rudis adhuc erat Philippus: prædicare volebat, ſed neſciebat. Dicit ſe inueniſſe Ieſum, de quo & Moyſes ſcribit, & cæteri prophetæ. Verum quidem dicit: ſed quod addit, Filium Ioſeph, verum non dicit. *Et dicit ei Nathanael: A Nazareth poteſt aliquid boni eſſe?* Ac ſi dicat: Bonum quidẽ aliquod poteſt eſſe à Nazareth, ſed Chriſtus Ieſus naſciturus eſt in Bethleem. *Dicit ei Philippus: Veni & vide.* Veni (inquit) & vide, loquere cum eo, audi verba ipſius, vt quis & qualis ſit intelligere valeas. Credidit Nathanael, & ſequutus eſt eum. *Vidit Ieſus Nathanael venientem ad ſe, & ait de eo: Ecce verè Iſraelita, in quo dolus non eſt.* Magnus vir iſte Nathanael, cui ipſe Dominus tale perhibet teſtimonium. Magnus vtique eſt ille, in quo dolus non eſt. Sed quare Iſraëlita vocatur, niſi quia iam Deum videre & in eum credere incipiebat? Iſraëlita nãq; videns Deum interpretatur. *Et dicit ei Nathanael: Vnde me noſti? Reſpondit Ieſus, & dixit ei: Priuſquàm te Philippus vocaret, quum eſſes ſub ficu, vidi te.* Hoc autẽ quanuis ad literam intelligatur, vt re vera ſub ficu eſſet Nathanael, quando eum Philippus vocauit, poteſt tamen altiori ſenſu intelligi. Primi nanq; parentes noſtri, poſtquàm peccauerunt, cognoſcentes ſe eſſe nudos, conſuerunt folia ficus, & facientes ſibi perizomata, illas corporis partes operuerunt, in quibus generatio fit, & ex quibus totum genus hominum exiuit. Ibi igitur ſimul cum alijs erat Nathanael. Et hoc eſt fortaſſe, quod ait: Cùm eſſes ſub ficu (id eſt, ſub folijs ficus) vidi te. Vidit enim dominus Nathanael etiam tunc, qui omnia cognoſcit & videt antequã fiant. *Reſpondit ei Nathanael, & ait: Rabbi, tu es filius Dei, tu es rex Iſraël.* Vnde enim tam citò Nathanael eum cognoſcere potuit, niſi quia ſpiritus ſanctus (qui vbi vult ſpirat) eius mentem illuminauit? *Reſpondit Ieſus, & dixit ei: Quia dixi, Vidi te ſub ficu, credis: maius his videbis.* Quia (inquit) ſub vno prophetiæ verbo diuinitùs illuminatus credidiſti, multa maiora videbis ad tuæ fidei corroborationem. *Et dicit Ieſus: Amen amen dico vobis, videbitis cælum apertum, & angelos Dei aſcendentes & deſcendentes ſupra filium hominis.* Hæc autẽ manifeſta ſunt, ſi ad illũ diem referantur, quo in ſuæ maieſtatis ſede ad iudicium Dominus veniet, & omnes angeli cum eo. Tunc enim cælum apertum, & angelos aſcendentes & deſcendentes ſancti videbunt. Tunc & Nathanael, qui tam facilè credidit, maiora videbit, quando in ſua maieſtate Chriſtus Dominus apparebit.

Iudæi ſuũ Meſſiam expectant.

Ioan. 5.

Matth. 16.

Matth. 4. Marc. 1. Luc. 5.

…hilippus …ocatus …ieoẽs.

Ioan. 2.

Chriſti de Nathanaële teſtimonium.

Gen. 3.

Ioan. 3.

Matth. 25.

IN FERIIS S. ANDREÆ, In Epiſtolam Concio exegetica.

Celebrãtes hodiè glorioſum B. Andreæ triumphũ, ait D. Bernardus, in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore eius, exultauimus & delectati ſumus. Neque enim locus poterat eſſe triſtitiæ, vbi tã vehementer lętabatur & ipſe. Nemo ex nobis cõpaſſus eſt ſic patienti, nemo auſus eſt plangere exultantem. Alioquin & nobis ipſe nõ incongruè dicere poterat, quod Saluator crucem baiulans ſequentibus ſe & lugentibus ait: Filiæ Ieruſalem nolite flere ſuper me, ſed ſuper voſipſas flete. Deniq; cùm duceretur ipſe beatus Andreas ad crucẽ, populus qui ſanctũ & iuſtũ dolebat iniu-

Sermone 1. in die S. Andreæ.

Luc. 23.

iniuſtè damnari, prohibere voluit ne puniretur. Sed magis ipſe inſtantiſsima prece prohibuit eos, ne non coronaretur, immò ne non pateretur. Deſiderabat ſiquidem diſſolui, & cum Chriſto eſſe, ſed in cruce quam ſemper amauerat: deſiderabat regnum intrare, ſed per patibulum. Quid enim dicit illi amatæ ſuæ? Per te, inquit, me recipiat, qui per te me redemit. Ergo ſi diligimus eum, congaudemus ei, non ſolùm quia coronatus, ſed & quia crucifixus, quia deſiderium animæ eius tribuit ei Dominus, & poſuit in capite eius coronam de lapide precioſo. Hæc D. Bernardus, alludens ad hiſtoriam paſsionis Beati Andreæ, quàm qui pleniùs noſſe cupit, legat quæ de ea ſcripſere preſbyteri & diaconi Eccleſiarum Achaiæ. Nos ad epiſtolam explicandam accingimur, ſumptam ex capite decimo Epiſtolæ ad Romanos.

Rom.10. *Corde enim creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſsio fit ad ſalutem.* Cor ipſum ore indiget, inquit Theophylactus. Quæ enim eſt commoditas credere quidem in animo, non confiteri autem coram hominibus? Fides quidem mentis iuſtificat, cæterùm perfecta ſalus eſt in confeſsione ſita. Tum enim effulget fides, adeoque plures adiuuantur. Eget autem & os ipſum corde. Siquidem multi ore confitentur Chriſtum per hypocriſin, corde longè ab eo diſ-

Fides cordis. ſiti. Hæc Theophylactus. Haymonis verò in hunc locum ſic habent commentaria. Fides in corde locanda eſt, quæ Deum trinitatem habere in perſonis, & vnitatem in omnipotentia maieſtatis credat, filiumque humanatum, & ſecundum euangelium firmiter teneat genus hu-

Confeſsio oris. manum ſanguine illius redemptum, & ea quæ circa humanationem eius ſunt facta, deificè exhibita non hæſitet. In ore etiam confeſsio debet eſſe: quia fides cordis promenda eſt officio

Iaco.2. oris. Illa enim confeſsio fit ad ſalutem, ſi tamē exornata fuerit bonis operibus per ſpatium vitæ. Nam aliter fides ſine operibus mortua eſt. Non dicit de ſalute corporis, qua potiuntur etiam qui non confitentur Deum: ſed de ſalute interioris hominis, id eſt, animæ, quæ ſaluatur confeſsione veræ fidei, non temporaliter,

Eſai.28. Gal.5. ſed æternaliter: quoniam ſalus huius confeſsionis ſempiternalis eſt. Ita Haymo. *Dicit enim ſcriptura: Omnis qui credit in illum, non confundetur*: quod quidem idem Haymo de ea fide dicit accipiendum, quæ per dilectionem operatur. Audiamus verò etiam Origenem: Quòd

Gen.3. ſi omnis, inquit, qui credit in illum, non erubeſcit: erubeſcit autem omnis qui peccat, ſicut Adam peccauit & erubuit, & abſcondit ſe: qui adhuc ruborem peccati incurrit, credere non videtur. Hæc Origenes, qui etiam exponens ea verba quæ huius epiſtolæ lectionem proximè antecedunt, nempe, Si confitearis in ore tuo Dominum Ieſum, & credideris in corde tuo, quòd Deus ſuſcitauit illum à mortuis, ſaluus eris: eiuſmodi adfert interpretationem, quæ etiam hodiernæ epiſtolæ pulchrè conueniat. Ait enim: *Verus Chriſti cōfeſſor.* Qui vero & non falſo confitetur ore Dominum Ieſum, & corde credit, pariter confitetur ſe dominatui ſubiectum eſſe ſapientiæ, & iuſtitiæ, & veritatis, & omnibus quæ Chriſtus eſt: nec ſibi vltrà eſſe dominum mammonam, id eſt, neque auaritiam ſibi vltrà, neque iniuſtitiam, neque impudicitiam, neque mendacium dominari. Semel enim Dominum Ieſum Chriſtum confeſſus, nulli horum ſe ſeruire profitetur. Sed & credens in corde ſuo, quòd Deus eum ſuſcitauit à mortuis, certum eſt quia ſuſcitauit eum ad iuſtificationem ſui. Alioquin quid proderit ſcire me & credere, quòd Ieſum ſuſcitauit Deus à mortuis, ſi in meipſo non habeam eum ſuſcitatum? Ergo ſi non in nouitate vitæ ambulo, & vetuſtatis peccandi conſuetudinem fugio, nondùm mihi Chriſtus ſurrexit à mortuis. Ita Origenes. *Non enim eſt diſtinctio Iudæi & Græci. Nam idem Dominus omnium, diues in omnes, qui inuocant illum.* De vtriſque enim dicitur, ait Haymo: Omnis homo qui crediderit in illum, ſiue Iudæus, ſiue gentilis, non confundetur: & Dominus, qui eſt creator & Dominus Iudæorum, ipſe eſt creator & Dominus gentium, id eſt, omnium hominum. Diues autem *Diues omnibus qui inuocant.* idcircò dicitur in omnes qui inuocant illū, quia *tribuatur.* poteſt omnes in ſe credentes à præſentibus tribulationibus eruere, & ad vitam æternam perducere, reddens eis præmium à ſe promiſſum. Vel ideò dicitur diues, quia potens eſt gentiles exaudire & ſaluare, ſicut & Iudæos: quia perſona- *Acto.10.* rum acceptio non eſt apud illum, nec ſic intendit vni, vt ſe deneget alteri. Ergo ſi vox noſtra ad omnes, qui audiunt, æqualiter venit, & tamen vna eſt: multo magis omnipotens Deus exaudire omnes miſericorditer poteſt: nec dum vnum audit, alterius precum obliuiſcitur. Sic Haymo. Porrò Origenes, Quòd autem idem ſit, inquit, Dominus omnium, ſecundùm hæc accipies, quæ nuper edidimus, hoc eſt, ſi iuſtitia nobis, & veritas, & ſanctificatio, & ſapientia, quod totum eſt Chriſtus Dominus, dominetur. Hæc Origenes. *Omnis enim quicunque* *Ioel.2.* *inuocauerit nomen Domini ſaluus erit.* Quicunque inuocauerit nomen Domini, ait Haymo, ſicut inuocari debet, ſcilicet fide, ore, opere: hic ſaluus erit. Origenes autem hunc locum in- *Inuocari Deum, fide, et ore, opere.* terpretans, Neque enim omnes, inquit, quicunq; inuocauerint nomen eius, ſalui eſſe poſſunt, etiam ſi non egerint opera inuocati nominis digna: maximè cùm & Sapientia Dei in Prouer- *Prou.1.* bijs dicat: Erit enim tempus, cùm inuocabitis me, ego autem non audiam vos. In quo videtur mihi Sapientia coarctare & perurgere eos, qui ſaluari volunt, vt citiùs inuocent Sapientiam, neque morentur, neque differant: ne fortè cùm ſtatutum tempus acceptabileque præterierit, in quo pœnitendi facultas eſt, tardè bi

dè hi poſt hæc inuocent, vbi pœnitentiæ locus
non eſt. Hæc Origenes. Eſt autem hæc ſenten-
tia ex Ioëlis ſecundo capite citata, quo in loco
Diuus Hieronymus prophetam illum explanãs,
Non leue, inquit, eſſe credamus quod ait, Om-
1. Cor. 10. nis qui inuocauerit nomen Domini, ſaluus erit.
Licet enim idem Apoſtolus ſcribat, Nemo dicit
Dominum Ieſum, niſi in ſpiritu ſancto: tamen
hoc ipſum dicere, non ſermone ſed affectu cor-
dis eſt ponderandum. Omnis enim qui inuoca-
1. Cor. 1. uerit nomem Domini, ſaluus erit. Vnde &
Paulus & Soſthenes ſcribunt eccleſiæ Dei, quæ
eſt Corinthi, ſanctificatis in Chriſto Ieſu, voca-
tis ſanctis, cum vniuerſis qui inuocant nomen
Pſalm. 98. Domini Ieſu Chriſti: ſecundùm illud quod in
Pſalmis legimus: Moyſes & Aaron in ſacerdoti-
bus eius, & Samuel inter eos qui inuocant no-
men eius. Inuocabant Dominum, & ipſe ex-
audiebat eos: in columna nubis loquebatur
ad eos. Si igitur de credentibus Corinthijs, & de
Moyſe & Aaron ac Samuele ſcribitur, quòd in-
uocauerint nomen Domini: non incipientium,
ſed perfectorum hanc gratiam eſſe credamus.
Ita D. Hieronymus. *Quomodo ergo inuocabunt eum,
in quem non crediderunt?* Docet Apoſtolus, inquit
Origenes, non poſſe inuocari nomen Domini,
niſi priùs credatur in Chriſtum. Cùm autem
crediderit quis Chriſto, etiamſi nondùm ſancti-
ficatus ſit & Eccleſiæ corpori ſociatus, tamen
neceſſe eſt vt iam inuocet eum cui credidit.
Chriſtus enim venit in mundum reconciliare
Deo, & credentes ſibi offerre patri. Quos aũt of-
fert patri, ſpiritus ſuſcipit vt ſanctificet eos, tan-
quàm cœleſtis eccleſiæ primitiuorum membra
viuificet, atque ſoliditatem totius corporis
perfectionemque reſtituat, vt ita demum Eccle-
ſia Dei non habens maculam aut rugam appel-
lari mereantur. Priùs ergo quàm ad gradum
Rom. 8. iſtius perfectionis accedant, tanquàm mediato-
Gal. 4. ris Dei & hominum, inuocent nomen Domini
noſtri Ieſu Chriſti. Poſteà verò quàm ſpiritus
Dei fuerit in corde eorum, clamans abba pater,
ipſe ſpiritus etiam eos nomen patris edocet in-
uocare. Hæc Origenes. *Aut quomodò credent ei,
quem non audierunt?* Apertum eſt, ait Ambroſius,
non poſſe credi illi, cui obedientia denegatur.
Audierunt Iudæi Chriſtum, inquit Haymo, &
non audierunt. Audierunt aure corporis, ſed
non aure mentis. Ideoque non audierunt, quia
non fuerunt obedientes. *Quomodò autem audient
ſine prædicante?* Nec hoc obſcurum eſt, inquit Am-
broſius: quia qui prædicanti reſiſtit, authorẽ eius
non recipit. *Quomodò verò prædicabunt niſi mittan-
tur?* Neque iſtud recipit quæſtionem, ait idem
Ambroſius: quia non erunt veri apoſtoli, niſi à
Chriſto mittantur, nec poterunt prædicare ſine
authore: nulla enim his ſigna virtutum perhi-
bent teſtimonium. Ita Ambroſius. *Sicut ſcriptum
eſt: Quàm ſpecioſi pedes euangelizantium pacem, euan-
gelizantium bona.* Quòd pedes hîc ſpecioſos non
corporales, inquit Origenes, ſed ſpiritales dicat, *Pedes ſpecioſi euangelizantium*
puto quòd quanuis amicus ſit quis literæ, nega-
re non poſſit. Neque enim in id ridiculi dedu-
cet apoſtolicum ſenſum, vt euangeliſtarum pe-
des, quòd corporeis oculis videri poſſint, putem
ab eo decoros dici & ſpecioſos. Sed illi ſunt de-
cori & ſpecioſi pedes, qui ambulant per viam vi-
tæ, ſecundùm illum qui dixit, Ego ſum via. Intel- Ioan. 14.
lige decoros & ſpecioſos euangelizantium pe-
des, qui per talem viam merentur incedere. Iſti 1. Cor. 9.
ſunt ergo pedes, quibus & Paulus cucurriſſe cur-
ſum ſe dixit, ſed ſic cucurriſſe vt comprehendat,
id eſt, animo quo tenditur & properatur ad cœlũ.
Sic Origenes. Pedes dicendo, ait Ambroſius, ad-
uentum ſignificat Apoſtolorum, circumeuntiũ
mundum, & regnum Dei aduentare prædican-
tium. Aduentus enim ipſorum illuminabat ho- Luc. 1.
mines, viam oſtendens, qua itur in pace ad De- Ioan. 1.
um, quam primus Ioannes Baptiſta venerat præ-
parare. Hæc pax eſt, ad quam feſtinant credentes
in Chriſtum. *Sed non omnes obediunt Euangelio.* Ve-
rum eſt, ait porrò Ambroſius: quia quanuis illu-
ſtretur mundus ſplendore diſciplinæ dominicæ,
ſunt tamen qui repugnent, qui lumen tenebras
vocant. Horum enim ſic errore acies obtuſa eſt
mentis, vt nec veri luminis recipiant ſplendorẽ.
Hæc Ambroſius. *Eſaias enim dicit: Domine, quis cre-* Eſai. 53.
didit auditui noſtro? Hoc eſt, ait idem Ambroſius:
Quis credidit quæ audiuimus abs te & loqui-
mur? Haymò verò, Hoc loco, inquit, Eſaias in
perſona loquitur Apoſtolorum: eodem enim
ſpiritu repletus fuit, quo & Apoſtoli. Animad-
uertendum autem, quia in ſacra ſcriptura ali-
quando, Quis, pro nullo, aliquando pro raro po-
nitur. Pro nullo, vt eſt illud: Quoniam quis in Pſalm. 88.
nubibus æquabitur Domino? id eſt, nullus. Pro
raro, vt hîc: Pauci enim inuenti ſunt, qui credide-
runt ex Iudæis auditui Apoſtolorum. Qui idcir- *Auditus apoſtolorũ.*
cò auditus illorum dicitur, quia intrinſecùs in
mente, Domino inſpirante, auditu ſpiritali au-
diebant, quid extrinſecùs voce corporali ad ſalu
tem auditorum proferre debuiſſent. Vnde &
Paulus aliàs ait: An experimentum quæritis eius, 2. Cor. 13.
qui in me loquitur Chriſtus? Et Dauid quidem
dicit: Audiam quid loquatur in me Dominus Pſal. 84.
Deus. Ab hoc auditu apoſtolorum, id eſt, à præ-
dicatione illorum ſubtraxerunt ſe Iudæi, renuẽ-
tes in Chriſtum credere. Hæc Haymo. *Ergo fides
ex auditu: auditus aũt per verbum Chriſti.* Ergo qui
non credit, inquit Theodoretus, diuinis oracu-
lis non credit: & qui credit verba diuina ſuſci-
piens, refert fructum auditionis, fidem. Hæc ille.
Haymonis ſunt iſta: Primùm audit quis prædi-
catorem loqui quomodò debeat credere, dein-
de accipit fidem. Origenes porrò verbum Chri-
ſti hoc loco prædicationem de Chriſto ſignifica-
re dicit. Neq; enim illi ſoli, inquit crediderunt,
qui verbũ ab ipſo Domino loquente audierunt:
ſed multo plures ſunt, qui alijs eũ prędicãtib9 au-
dierũt. Sic Origenes. *Sed dico: Nũquid nõ audierũt?*

Hoc

Hoc eſt, ait Ambroſius: Audierũt, & credere noluerunt. Quanuis enim fides ex auditu ſit, ſunt tamen qui audientes non credunt. Audiunt enim & non intelligunt: quoniam maleuolentia obcęcatum eſt cor illorum. *Et quidem in omnem terram exiuit ſonus eorũ, & in fines orbis terræ verba eorũ.* Vſqueadeò prædicationem Dei à Iudæis auditam eſſe teſtatur, vt etiam impletum orbem diuina annuntiatione pronuntiet. Ipſa enim fabrica mundi prędicat creatorem. Quod enim Pſalmographus de creatura dixit, hoc Apoſtolus de euangeliſtis: quia vbique audita eſt, & peruenit in omnem locum prædicatio nominis Chriſti. Vbi enim præſentia hominis prædicantis defuit, ſonus tamen & fama peruenit: ſicut peruenerat opinio factarũ virtutũ in Aegypto ad oẽs gentes teſte Rahab meretrice. Si enim in omnẽ locũ peruenit, nõ potuerunt nõ audire Iudæi apoſtolicã prædicationem, vt nemo ex his excuſatus ſit à crimine diffidentiæ. Hæc Ambroſius. Noſtrum eſt modis omnib. in eam curam incumbere, vt corde ſyncero credamus, & fidem noſtrã verbis & factis teſtemur, ne nobis apoſtolica prædicatio, quæ in omnem terram ſeſe diffudit non ad ſalutem ſit, ſed ad exitium, ſi agnitę veritati morem non geramus.

Sap. 2. Pſal. 18. Ioſue 2.

IN DIE S. ANDREAE,

Matth. IIII.

In illo tempore. Ambulans Ieſus iuxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonẽ qui vocabatur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes rete in mare. Et reliq. Homilia beati Gregorij papæ.

Homilia 5. in Euãgelia.

AVDISTIS fratres chariſſimi, quia ad vniꝰ iuſſiõis vocẽ Petrus & Andreas, relictis retibꝰ ſecuti ſunt redẽptorẽ. Nulla verò adhuc eũ facere miracula viderãt, nihil ab eo de præmio æternæ retributionis audierãt, & tamen ad vnum Domini pręceptum hoc quod poſſidere videbantur, obliti ſunt. Quanta nos eius miracula videmus, quot flagellis affligimur, quantis minarum aſperitatibus deterremur? & tamen ſequi vocantem contemnimus. In cœlo iam ſedet, qui de conuerſione nos admonet. Iam iugo fidei colla gẽtium ſubdidit, iam mundi gloriam ſtrauit, iam ruinis eius crebreſcentibus diſtricti iudicij ſui diem ꝓpinquantem denuntiat, & tamen ſuperba mens noſtra non vult hoc ſpontè deſerere, quod quotidiè perdit inuita. Quid ergo, fratres chariſſimi, quid in eius iudicio dicturi ſumus, qui ab amore præſentis ſeculi nec præceptis flectimur, nec verberibus emendamur? Sed fortaſsè aliquis tacitis ſibi cogitationibus dicat: Ad vocem dominicam vterq; iſte piſcator quid aut quãtum dimiſit, qui penè nihil habuit? Sed in hac re, fratres chariſſimi, affectum debemus penſare potiùs, quàm cenſum. Multum reliquit, qui ſibi nihil retinuit: multum reliquit, qui quamlibet parum, totum deſeruit. Certè nos & habita cum amore poſſidemus, & ea quæ minimè habemus, ex deſiderio quærimus. Multum ergo Petrus & Andreas dimiſit, quando vterq; etiam concupiſcentijs renunciauit. A ſequentibus ergo tanta dimiſſa ſunt, quanta à non ſequentibus concupiſci potuerunt. Nemo igitur etiam cùm quoſdam cõſpicit multa reliquiſſe, apud ſemetipſum dicat: Imitari mundi huius cõtemptores volo, ſed q͛d relinquam, non habeo. Multum fratres relinquitis, ſi deſiderijs terrenis renunciatis. Exteriora enim noſtra Domino quamlibet parua ſufficiũt. Cor nanq;, & non ſubſtantiã penſat, nec perpendit quantum in eius ſacrificio, ſed ex quanto ꝓferatur. Nam ſi exteriorem ſubſtantiam perpendamus, ecce ſancti negociatores noſtri perpetuã angelorum vitam datis retibus & naui mercati ſunt. Aeſtimationem quippe precij non habet, ſed tamen regnum Dei tantum valet, quantum habes. Valuit nanq; Zachæo dimidiũ ſubſtantię, quia dimidium aliud ad hoc quod iniuſtè abſtulit, reſtituendum in quadruplum reſeruauit. Valuit Petro & Andreæ dimiſſis retibus & naui. Valuit & viduæ duobus minutis. Valuit alteri calicẽ aquæ frigidæ. Regnũ itaq; Dei, vt diximus, tãtum valet, quantũ habes. Penſate igitur fratres, quid vilius cùm emitur, quid carius cùm poſſidetur? Sed fortaſſe nec calix aquæ frigidæ ſuppetit, qui indigenti præbeatur. Etiam tunc ſecuritatem nobis promittit ſermo diuinus. Redemptore etenim nato, cœli ciues oſtenſi ſunt, qui clamarent: Gloria in exceſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Ante Dei nanq; oculos nunquam eſt vacua manus à munere, ſi arca cordis repleta eſt bona voluntate. Hinc etenim Pſalmiſta dicit: In me ſunt Deus vota tua, quę reddam laudationes tibi. Ac ſi apertè dicat: Etſi exteriùs offerenda munera non habeo, intra memetipſum tamen inuenio, quod in ara tuæ laudis impono: quia qui noſtra datione non paſceris, oblatione cordis meliùs placaris. Nihil quippe offertur Deo ditius bona voluntate. Volũtas autẽ bona eſt, ſic aduerſa alterius ſicut noſtra pertimeſcere: ſic de proſperitate proximi, ſicut de noſtro profectu gratulari: aliena damna noſtra credere, aliena lucra noſtra putare: amicum non propter mundum, ſed propter Deum diligere: inimicum etiam amando tolerare: nulli quod pati nòn vis facere, nulli quod tibi iuſtè impendi deſideras negare: neceſſitati proximi non ſolùm iuxta vires concurrere, ſed prodeſſe etiam vltra vires velle. Quid ergo iſto holocauſto locupletius, quando per hoc quod Deo immolat, in ara cordis anima ſemetipſam mactat? Sed hoc bonæ voluntatis ſacrificium Deo nunquam plenè perſolui-

Duritia cordis huic mundo dediti.

Cupiditati renũciaſſe plurima reliquiſſe eſt.

Luc. 19. Luc. 21. Matth. 10. Luc. 2. Pſal. 55.

Voluntas bona quæ ſit.

Cupiditas bonæ volũtatis excidium.

ſoluitur, niſi mundi huius cupiditas perfectè deſeratur. Nam quicquid in eo concupiſcimus, hoc procul dubiò proximis inuidemus. Videtur enim quia nobis hoc deſit, quod alter aſſequitur. Et quia ſemper inuidia à bona volũtate diſcordat, mox vt hæc mentem ceperit, illa diſcedit. Vnde prædicatores ſancti vt poſſent proximos perfectè diligere, ſtuduerũt in hoc ſeculo nihil amare, nil vnquàm appetere, nil vel ſine appetitu poſsidere. Quos benè Eſaias intuens, ait: Qui ſunt iſti, qui vt nubes volant, & quaſi columbæ ad feneſtras ſuas: Vidit quippe eos terrena deſpicere, mente cœleſtibus propinquare, verbis pluere, miraculis coruſcare: & quos à terrenis contagijs ſancta prædicatio & ſublimis vita ſuſpenderat, hos volantes pariter & nubes appellat. Feneſtrę autem noſtri ſunt oculi, quia per ipſos anima reſpicit, quod exteriùs concupiſcit. Columba verò ſimplex eſt animal, atq; à malitia fellis alienũ. Quaſi columbæ ergo ad feneſtras ſuas ſunt, qui nihil in hoc mũdo concupiſcunt, qui omnia ſimpliciter aſpiciunt, & in his quæ vident, rapacitatis ſtudio non trahuntur. At cõtrà miluus, & nõ columba ad feneſtras ſuas eſt, qui ad ea quæ oculis conſiderat, rapinæ deſiderio anhelat. Quia ergo fratres chariſsimi, beati Andreæ apoſtoli natalitia celebramus, debemus imitari quod colimus. Oſtendat noſtræ obſequium deuotionis, immutatæ ſolennitas mentis. Deſpiciamus quæ terrena ſunt: relictis temporalibus mercemur æterna. Si autem necdum poſſumus relinquere propria, ſaltem non concupiſcamus aliena. Si necdum mens noſtra accenditur igne charitatis, in ambitione ſua habeat frenum timoris, vt profectus ſui paſsibus vegetata, dũ ab alienorum appetitu compeſcitur, quandoq; ad propria contémnenda perducatur.

Eſa.60.

Columbę ad feneſtras.

IN EODEM FESTO, SERMO B. AVGVSTINI Epiſcopi.

Eſt Sermo XI. de verbis Domini.

Matt.11.

VIrum quibuſdam videtur fratres chariſſimi, cùm audiũt Dominũ dicentem: Venite ad me omnes q̃ laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos: tollite iugum meũ ſuper vos, & diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus veſtris: iugum enim meum ſuaue eſt, & onus meũ leue eſt: & conſiderant eos, qui iugum ipſum intrepida ceruice ſubierunt, & illam ſarcinam manſuetiſsimis humeris acceperunt, tantis agitari & exerceri difficultatibus huius ſeculi, vt non à laboribus ad quietem, ſed à quiete ad laborem vocati videantur, cùm & Apoſtolus dicat: Omnes qui volunt in Chriſto piè viuere, perſecutionem patientur. Ait ergo aliquis: Quomodò iugum lene eſt, & ſarcina leuis, quãdoquidem iugum illud & ſarcinam ferre, nihil aliud eſt, quàm piè viuere in Chriſto? Et quomodò dicitur: Venite ad me qui laboratis & onerati eſtis, & ego vos reficiam: ac nõ potiùs dicitur: Venite qui vacatis, vt laboretis? Nã & vacãtes inuenit, quos conduxit in vineam, vt ferrent æſtum diei. Et ſub illo iugo leni & ſarcina leui audimus Apoſtolum dicere: In omnibus commendantes noſmetipſos tãquàm Dei miniſtros, in multa patientia, in tribulationibus, in neceſsitatibus, in anguſtijs, in plagis, &c. Et alio loco in eadem epiſtola: A Iudæis quinquies quadragenas vna minùs accepi, ter virgis cæſus ſum, ſemel lapidatus ſum, ter naufragium feci, nocte & die in profundo maris fui: Et cætera, quæ numerari quidem pericula poſſunt, ſed tolerari niſi ſpiritu ſancto iuuante non poſſunt. Omnia ergo illa, quæ commemorauit grauia & aſpera, frequentiùs & abundantiùs ſuſtinebat. Sed profectò aderat ei ſpiritusſanctus, qui in exterioris hominis corruptione, interiorem renouaret de die in diem, & guſtata requie ſpirituali, in affluentia deliciarum Dei, in ſpe futuræ beatitudinis omnia præſentia deliniret aſpera, & omnia grauia releuaret. Ecce quàm ſuaue iugum Chriſti portabat, & quàm leuem ſarcinam, vt omnia illa, quæ ſuperiùs enumerata dura & immania hominis auditus horreſcit, leuem tribulationem diceret, intuens interioribus & fidelibus oculis, quanto precio temporalium emenda ſit futura vita: non pati æternos labores impiorum, & ſine vlla ſolicitudine perfrui æterna felicitate iuſtorum. Secari & vri ſe homnes patiuntur, vt dolores non ęterni, ſed aliquanto diuturnioris vlceris, acriorum dolorum precio redimantur. Pro languida & incerta vacatione breuiſsimæ atq; vltimæ vitæ, immaniſsimis bellis miles atteritur, pluribus fortaſſe annis in laboribus inquietus, quàm in ocio quieturus. Quibus tempeſtatibus & procellis, quàm horribili & tremendæ ſæuitiæ terræ & maris imponunt ſe mercatores, vt diuitias venturas acquirant, maioribus quàm quibus acquiſitæ ſunt, periculis & tempeſtatibus plenas? Quos æſtus, quæ frigora, quæ pericula, ab aquis, à foſsis, à præcipitijs, à fluminibus, à feris perferunt venatores? quem laborem eſuriendi & ſitiendi, quantas viliſsimi & ſordidiſsimi cibi & potus anguſtias, vt beſtiam capiant? Et interdum nec ipſius beſtiæ carnes, propter quam hæc tanta ſuſtinent, epulis ſunt neceſſariæ. Quanquàm & ſi aper ceruusque capiatur, magis ſit ſuaue venantis animo, quia captus eſt, quàm comedentis palato quia coctus eſt. Quantis cruciatibus propè quotidianarum plagarum tenera puerorum ætas ſubditur? quantis etiam in ſcholis vigiliarum & abſtinentiæ moleſtijs exercentur, non propter diſcendam ſapientiam, ſed propter opes honoreſq; vanitatis, vt numeros & literas & diſertas fallacias eloqui diſcant? Sed in his omnibus qui hæc non amant eadem

2.Tim.3.

Matt.20.

2.Cor.6.

2.Cor.11.

Aſpera & moleſta omnia vt facile tolerentur.

2.Cor.4.

dem grauia patiuntur. Qui verò amant, eadem quidem, ſed non grauia pati videntur. Omnia e-
Vis charitatis eximia. nim ſęua & immania, prorsùs facilia & propè nulla efficit amor. Quanto ergo certiùs & faciliùs ad veram beatitudinem charitas facit, quod ad miſeriam quantum potuit cupiditas fecit? Quàm facilè toleratur quælibet aduerſitas temporalis, vt æterna pœna vitetur, æterna requies comparetur? Non immeritò ille vas electionis cum ingen-
Rom.8. ti lætitia dixit: Non ſunt condignæ paſsiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Ecce vnde iugum illud ſuaue eſt, & ſarcina leuis. Etſi anguſta eſt via paucis eligētib. facilis tamen omnibus diligentibus. Dicit Pſal-
Pſal.16. miſta: Propter verba labiorum tuorum, ego cuſtodiui vias duras. Sed quæ duræ ſunt laborantibus, eædem ipſis miteſcunt amantibus. Propter quod ita diuinæ pietatis diſpenſatione actū eſt, vt interior homo, qui renouatur de die in diem, non adhuc ſub lege poſitus, ſed iam ſub gratia exoneratus ſarcinis innumerabilium obſeruationum, quod erat reuerà graue iugum, ſed duræ ceruici conuenienter impoſitum, facilitate ſimplicis fidei, & bonæ ſpei, & ſanctæ charitatis, quicquid moleſtiarum exteriori homini forinſecùs intuliſſet ille princeps, qui miſſus eſt foras, interiori gaudio leue fieret. Nihil enim tā facile eſt bonæ voluntati, quā ipſa ſibi, & hæc ſufficit Deo. Quantumlibet ergo ſæuiat iſte mundus, veriſsimè angeli, nato in carne Domino, clamauerunt:
Luc.2. Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ volūtatis: quia qui natus erat, ſuaue iu-
1.Cor.10. gum eius eſt, & ſarcina leuis, & ſicut dicit Apoſtolus: Fidelis Deus, qui nos non ſinit tentari ſupra id quod poſſumus ferre, ſed facit cum tentatione etiam exitum, vt poſsimus ſuſtinere.

EODEM DIE HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

AMbulās Dominus Ieſus iuxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonē qui vocatur Petrus, & Andreā fratrem eius, mittentes rete in mare: erāt enim piſcatores Et ait illis: Venite poſt me, & faciā vos fieri piſcatores hominū. Mat-
Matt.4. thæi 4. Narrat ſuperiùs euangeliſta, quia Dominus & ſaluator noſter quū audiſſet quòd Ioannes traditus eſſet, ſeceſsit in Galilæam. Et relicta ciuitate Nazareth, venit & habitauit in Capharnaum maritima, in finibus Zabulon & Nephthalim: vt adimpleretur, quod dictum eſt per E-
Eſai.9. ſaiam prophetam: Terra Zabulon & Nephthalim, via maris trans Iordanem Galilææ gētium: populus qui ſedebat in tenebris, lucem magnam vidit: & ſedentibus in regione vmbræ mortis, lux orta eſt eis. Manifeſtum eſt igitur, quia non alicuius rei timore ſeceſsit Dominus in Galilæā, relicta ciuitate ſua Nazareh: ſed vt prophetia cōpleretur, quæ in fines Zabulon & Nephthalim eum venturum eſſe prædixerat. Sic enim ait E-
ſaias: Primo tempore alleuiata eſt terra Zabulō, *Ibidem.* & terra Nephthalim. Sed quarè primo tempore? Quia ſtatim in ſuæ prædicationis initio, & antequàm apoſtolos elegiſſet, veniens illuc, Petrum & Andream, Iacobum & Ioannem de piſcatione vocauit, & eis vt poſt ſe venirent imperauit. Sic igitur primo tempore, ſuorum pondere peccatorum terra Zabulon & terra Nephthalim alleuiata eſt. Quæ ideò & via maris quidem dicitur, quia portuoſa erat & nauigijs dedita. Vnde & Ia-
cob in benedictionibus ait: Zabulon in litore ma- *Gen.49.* ris habitabit, & in ſtatione nauiū, pertingens vſque ad Sidonem. Sed quare in Galileam ſeceſsiſ- *Luc.1.* ſe dicitur, cùm Lucas euāgeliſta Nazareth in Galilæa eſſe dicat? Miſſus eſt Gabriel angelus à Deo in ciuitatem Galileæ, quæ vocatur Nazareth. In *Matt.2.* hoc quoq; euangelio ſuperiùs legitur, quòd Ioſeph admonitus in ſomnis, venit in partes Galilææ, & habitauit in ciuitate Nazareth. Per quod datur intelligi, quòd Nazareth non in plena prouincia Galilææ, ſed in extremis finibus ſita eſt. Seceſsit igitur in Galilæam, id eſt, in ipſius prouinciæ plenitudinem. Gentiū autem illarum populus, qui ibi in tenebris ſedebat, & veritatis nuntium non habebat, quia legem ſpiritualiter *Ioan.1.* non intelligebat, tunc vidit lucem magnam. Ipſa *Ioan.1.* eſt enim, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum: quam qui ſequitur, nō ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ. Et ſedentibus in regione vmbræ mortis, lux orta eſt eis. Illi enim ſub vmbra mortis ſedent, qui vitę arborem ignorant. Mala vmbra, quæ ſic refrigerat vt occidat, ſic obſcurat, vt penitùs lumen tollat. His igitur niſi lux iſta illuxiſſet, vita pariter & lumine caruiſſent: quoniam & vmbra lumen eis tollebat, & mors vitā eis auferebat. Venit igitur lux, venit Dominus Ieſus, qui ſimul eos & illuminauit & ſanauit. Vnde & ſubditur: *Exinde cœpit Ieſus prædicare, & dicere: Pœnitentiam agite: appropinquauit enim regnum cœlorū.* His enim verbis ſaluator noſter ſuos auditores & illuminat & ſanat. Christi enim prædicatio, & lumen & vita eſt. Sed vbi eſt neceſſarium accendere lumen, niſi in tenebris? Quibus neceſſarium eſt dare medicinam, niſi infirmis? At verò anima, quæ in peccatis eſt, *Anima peccatrix pœnitentia curatur.* & infirma & ſine lumine eſt. Huic igitur pœnitētia datur, cuius medicamine ſanatur & illuminatur. Sic ergo populus, qui ſedebat in tenebris, vidit lucem magnam: & ſedentibus in regione vmbræ mortis, lux orta eſt eis, & ſanitas data. Fugerunt tenebræ veniente luce, & mors ipſa perijt veniente vita. Chriſtus enim Ieſus, & lux & vita *Pœnitentia exordium prædicationis chriſti.* eſt. Benè autem à pœnitētia prædicare Dominus inchoat, qui mentes hominum infirmas & errorum nebulis excæcatas, hoc vno ſingulari medicamine ſanare & illuminare venerat. Idipſum enim

Matt. 3. nim prædicationis exordium Ioannes quoque Baptiſta ſuſcepit. Niſi enim hæc medicina præceſſerit, nullum aliud remedium eſt, quod infirmis mẽtibus valeat ſubuenire. Nam & ſi paruuli pœnitere neſciant, fides tamen & pœnitentia eos offerentium, pro eis ſuſcipitur. *Ambulans autem iuxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes in mare: erant enim piſcatores. Et ait illis: Venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum. At illi relictis retibus, ſequuti ſunt eum.* Ecce primos diſcipulos ſuos de mari Dominus vocat, quoniam multos alios per eos de huius mundi fluctuoſa amaritudine ad fidem vocare diſpoſuerat: vt quia de mari à Domino vocantur, ipſi quoq; periclitantium animas de mundi huius naufragio & de vitiorum inſurgentibus procellis liberare diſcant. Et ſicut ipſi ſecundùm carnem fratres erant, ita & cæteros & fide & dilectione fratres eſſe docerent. Omnes enim fratres ſumus, qui ex vna matre Eccleſia geniti, & vnius patris filij ſumus. Vnde & ſimul omnes dicimus: Pater noſter qui es in cælis. Quia enim communis pater eſt omnium, communiter inuocatur ab omnibus. Vocat autem Dominus piſcatores, quoniam tales ei neceſſarij erant, qui aquis aſſueti, & piſcandi & baptizandi eſſent periti. Ideoq́; non artem mutare eis præcepit, ſed longè melioris piſcationis & alterius generis piſcium eos piſcatores fore promittit, dicens: *Venite poſt me, faciam vos fieri piſcatores hominum.* Niſi enim homines piſces eſſent, piſcatores hominum apoſtoli fieri non poſſent. Tales enim piſces digni ſunt conuiuio Dei, tales piſces in baptiſmatis fluuio natant, tales piſces hamo fidei & ſanctæ prædicationis retibus capiuntur. De mari igitur in mare transferuntur, quoniam de mari Galilææ in hoc magnum & ſpatioſum mittuntur, vbi ſunt reptilia quorum non eſt numerus: animalia puſilla & magna, per quæ omnia genera hominum ſignificantur. Sed quid eſt dicere, *Venite poſt me?* Poſt Chriſtum nanq; ire, eſt eius veſtigia ſequi, eius opera imitari, eiusq́; patientiam & humilitatem tenere. Neq; enim ſufficit nobis pedibus tantùm ire poſt Ieſum, niſi & mente & dilectione eum ſequamur. Operæprecium autẽ eſt conſiderare, quanta fuerit horum beatorum fratrum obedientia, *qui ſtatim relictis retibus, ſequuti ſunt eum.* Vnde non immeritò Simon obediens, Andreas verò reſpondens vel decorus interpretatur. *Et procedens inde, vidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, & Ioannem fratrem eius, in naui cum Zebedæo patre eorum, reficientes retia: & vocauit eos. Illi autem ſtatim relictis retibus & patre, ſequuti ſunt eum.* Non minor autem in his, quàm in illis alijs obedientia inuenitur: qui ad vnius iuſsionis vocem, non ſolùm retia, ſed & patrem relinquentes, Chriſtum Dominum ſequuti ſunt. Et iſti quidem, ſicut & illi, non ſolùm piſcatores, verùm etiam fratres erant. O felix militia, quæ ex fratribus colligitur, quibus eſt cor vnum & anima vna. De quibus etiam per prophetam dictum fuerat: Ecce quàm bonum & quàm iucundum habitare fratres in vnum. Quid eſt autem retia reficere, niſi ſanctarum ſcripturarum ſententias, hæreticorum violentia conſciſſas & deprauatas, ſana intelligentia exponere & reſtaurare? Hæc enim quatuor euangelia quaſi quatuor piſcandi retia ſunt. Similiter autem & quinq; libri Moyſi, omnesq́; prophetarum libri. Deniq; tot ſunt retia, quot & volumina. His autem retibus Chriſtiani capiuntur, his omnes fideles in Eccleſiam colliguntur. Ite (inquit Dominus) in vniuerſum mundum, prædicate euangelium omni creaturæ: qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit. Vides igitur piſcatores, quibus dicitur, Ite in vniuerſum mundum. Vides & retia, id eſt, euangelium: de quo dicitur, Prædicate euangelium omni creaturæ. Vides & flumina, in quibus piſces capiuntur, id eſt, baptiſmum. Vides & ipſos piſces, eos videlicet, qui baptizantur & credunt.

Omnes fratres ſumus ant. Catholicæ Eccleſiæ.

Matt. 6.

Pſal. 103.

Pſal. 132.

Retia, libri ſacræ ſcripturæ.

Marc. 16.

IN OCTAVA S. ANDREAE. Matt. IIII.

In illo tempore: Ambulans Ieſus iuxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes rete in mare. Et reliqua

Homilia Erici.

CVnctis notiſsimum eſt, quòd mare Galilææ propter diuerſa loca ſibi adiacentia, diuerſis etiam appellationibus nuncupatur. Idem eſt enim mare Galilææ, quod mare Tiberiadis, quod ſtagnum Geneſar, quod lacus Cenereth, quod etiam lacus Salinarum. Vocatur nanque mare Galilææ, ab adiacente ſibi prouincia Galilæa. Appellatur & mare Tiberiadis, à proxima ſibi ciuitate, quæ priùs vocabatur Cenereth, ſed ab Herode tetrarcha inſtaurata, Tiberias eſt appellata in honorem Tiberij Cæſaris. Nuncupatur quoq; & alio nomine ſtagnum Geneſar ſiue Geneſareth, eò quòd ſtans ibi aqua generet ſibi auram. Agitante nanq; vento aquas, de ipſo auram ſibi excitare perhibetur. Nec putandum hoc mare ſimile eſſe mari magno, aut mari mortuo, vel Oceano: ſed eſt lacus quidam, per cuius medium fluuius tranſiens Iordanis, ſuis eum replet copioſiſsimis aquis. Extenditur verò in longitudine ſui centum quadraginta ſtadijs, hoc eſt, decem & ſeptem millibus paſſuum & ſemis: faciunt leucas Gallicas vndecim, & partes duas duodecimæ. Nam milliarius vnus octo in ſe continet ſtadia. Stadium autem centum vigintiquinque paſsibus conſtat. In latitudine autem dilatatur ipſe lacus ſtadijs qua-

Vide Bedã in caput 5. Lucæ.

 dra.

draginta, hoc eſt, quinq; millibus paſſuum, qui conficiunt leucas tres ac paſſus quingentos. Sed cùm ſit ipſum ſtagnum hauſtu dulce & ad potandum habile, quærēdum quarè mare vocetur, cum mare ab amaritudine nomen acceperit. Ad quod dicēdum, conſuetudinem eſſe Hebrææ linguæ, omnē congregationem aquarum, ſiue ſit dulcis, ſiue amara, mare nuncupare, iuxta quod in Geneſi legitur: Congregationes aquarum appellauit maria. Oriuntur nanq; duo fontes ad radices Libani montis, quorum vnus vocatur Ior, & alter Dan, qui ſimul iuncti, faciunt vnum fluuium, qui vocatur Iordanis, ex Ior & Dan compoſitum nomen habens: Qui more cæterorum fluuiorum decurrens, maximum facit ſinū, quem ſuis replens abundantiſsimis aquis, tranſit per medium eius, & peruenit vſque ad mare mortuum, ibique amittit laudabiles ſuas aquas. Hoc ergo mare ſiue ſtagnum quia delectabiles aquas habebat ad bibendum, & copia piſcium redundabat, ideò multitudinem incolarum circa ſe continebat. Quod Dominus idcircò frequenter tranſnauigabat, ſicut in euangelio legimus, vt populis circumiacentibus miracula ſua oſtenderet, atque verbo ſuæ prædicationis eos ad viam ſalutis inuitaret. Secus hoc mare ergo redemptor noſter ambulans, vidit duos fratres piſcatores, mittentes retia in mare. Sed meritò quæritur, cur ad noui teſtamenti gratiam in mundo prædicandam, non filij regum, non ſcribæ primò vocantur, ſed piſcatores eliguntur. Nimirùm ideò, quia quæ infirma ſunt apud homines, fortia ſunt apud Deum. Piſcatores enim vocantur, & non nobiles, ne potentes ſeculi iſtius ſuperbirent, & dicerent, quia Chriſtus fidē ſuam non niſi per illos inducere mundo potuerit. Illiterati ad prædicandum mittuntur, vt materia ſuperbiendi huius ſeculi ſapiētibus amputetur, dum vident euangelium non per eloquentes, ſed per ſimplices prædicatores vſq; ad fines terræ dilatatum. Bini autem ideò vocantur, quia geminam dilectionem prædicaturi, geminum etiam teſtamentum mundo erant tradituri. Spiritualiter verò, quòd ambulans Dominus ſecus mare Galilææ, vidit Petrum & Andream retia mittentes in mare, ſignificat quia incarnatus Dei filius in mari iſtius mundi ſpiritales piſcatores vidit, quos ante mundi conſtitutionē ad opus prædicationis aptos eſſe præſciuit. *Et ait illis: Venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum.* Congruè piſcatores piſcium promittuntur eſſe futuri piſcatores hominum, vt artis ſimilitudine delectati, diſcipulatui ſaluatoris libentiùs colla ſubmitterent. *At illi continuò relictis retibus ſecuti ſunt eum.* Forſitan dicat aliquis: Quid vel quantum iſti dimiſerunt, qui penè nihil habuerunt? Sed penſandum eſt, quòd multum reliquerunt, qui voluntatem habendi deſeruerunt. Multum dimiſerunt, qui omnia quæ habebant, vel habere poterant aut concupiſcere, dimiſerunt. Si enim habuiſſent amplas diuitias, & latas poſſeſsiones huius ſeculi, omnia pro Chriſti amore relinquerēt, ſicut nauim & retia reliquerunt. Tanta enim ab Apoſtolis Dominum ſequentibus dimiſſa ſunt, quanta à non ſequētibus concupiſci potuerunt. Affectus ergo illorum magis penſandus eſt, quàm ſubſtantia. Arguit ſanè Porphyrius & Iulianus Auguſtus atq; apoſtata, vel imperitiam hiſtorici mentientis: vel ſtultitiam apoſtolorum, qui ad primam iuſsionis vocem ſecuti ſunt ſaluatorem, tanquam hominem quemlibet irrationabiliter vocantem, cùm ſcriptum ſit: Ne ſis facilis ad credendum. Sed ſi Dominus huiuſmodi creaturas condidit, quæ alias ad ſe attrahere præualeāt creaturas: verbi gratia, ſicut in magnete lapide & ſuccinis cernimus, quibus tanta vis ineſſe dicitur atq; potentia, vt ferrum vel ſtipulam ad ſe attrahant, & ſibi cohęrere faciant: multo magis ipſe omnium creaturarum conditor ad ſe ſequendum attrahere poterat quos volebat. Vt enim beato Hieronymo referente compertum habetur, tantus ſplendor & maieſtas occultæ diuinitatis in humana facie Chriſti relucebat, vt ex primo ſuo aſpectu ad ſe venientes facilimè attraheret. *Et procedens inde, vidit alios duos fratres, &c.* Hos apoſtolos vidit Dominus, quemadmodùm & ſuperiores, hoc eſt, miſertus eſt eorum. Videre enim illius, miſereri eſt. Vocauit illos, vocauit & iſtos. Illuminauit illos mente, illuminauit & iſtos corde. Dimiſerunt & iſti omnia, ſicut & illi. Secuti ſunt Dominum, quemadmodùm & illi. Sed quæri poteſt, quomodò primùm duos vocauerit, Petrum & Andream, & poſt paululum alios duos, Iacobum & Ioannem, ſicut Matthæus & Marcus narrant, cùm Lucas dicat Petri ſocios fuiſſe filios Zebedæi, & impletis nauiculis multitudine piſcium, ad extrahenda retia ab eodē Petro fuiſſe vocatos. Vbi etiam cùm dixiſſet Dominus Petro, Ex hoc iam eris homines capiens, ſcribitur adductis ad terram nauibus, Dominum pariter fuiſſe ſecutos. Sed intelligendum eſt, hoc primò quidem factum eſſe quod Lucas narrat, nec tunc eos Dominum vocaſſe vt ſequerētur: ſed tantùm Petro prædixiſſe, quòd homines eſſet capturus, & poſteà, ſicut Matthæus deſcribit, binos & binos eos vocaſſe vt ſe ſequerentur. Sciendum præterea, vt Ioannes euangeliſta refert, quod Andreas adhuc diſcipulus Ioannis Baptiſtæ, ipſum de Chriſto Ioannem audiuit dicentem: Ecce agnus Dei. Qua ilicò exhortatus ſententia, voluntate propria ſimul cum alio Ioannis diſcipulo (cuius nomen tacet ſcriptura) ſecutus eſt Dominum, apud quem, vt idem euangeliſta narrat, vno manentes die, protinùs ad prędictum magiſtrum ſuum, videlicet Ioannem reuertuntur Baptiſtā, eiuſq; magiſterio inſeruiunt, quouſq; idem Andreas à Domino poſtmodum, ſicut Matthæus in hoc deſcribit euangelio, ſimul cum Petro ad diſcipulatum vocatus eſt. Et notandū, quod iſti diſcipuli Do-

minum

Iordanis vnde dictus.

Cur Chriſtus humiles piſcatores ſuos prædicatores fecerit.

Hieron. in cap. 4. Matthæi.

Eccl. 6.

Ibidem.

Videre Dñi

Marc. 1.

Luc. 5.

Ioan. 1.

Ibidem.

minum ſecuturi, reliquiſſe dicuntur retia, & patrē ſuum Zebedæum. Zebedæus nanq; interpretatur fugitiuus, & ſignificat diabolum. Retia autē implicamenta huius mundi ſignificant. quiſquis ergo Dominum fideliter ſequi cupit, neceſſe eſt vt primò ab impedimentis humanarum rerum, à curis videlicet vitæ præſentis pedē excutiat, & ſic diabolum tota virtute fugere ſatagat. Allegoricè iſti quatuor diſcipuli à Domino de mari vocati, duos ſignificant populos, de ſolicitudinibus & inquiete huius ſeculi ad ſoliditatem ſpiritualis ſtudij per gratiam Dei vocatos. Nam Simon Petrus, qui interpretatur obediens, ſiue agnoſcens, & Iacobus, qui ſupplantator dicitur, populum Iudaicum ſignificant, qui prior per legiſlationem creatorem ſuum agnoſcens, obedire præceptis eius promiſit, dicens ad Moyſen: Omnia quæ locutus eſt nobis Dominus, faciēmus, & erimus obedientes. qui etiam gentilem populum ſupplantauit, idola contemnendo, & Deum colēdo. Andreas verò, qui virilis dicitur, & Ioannes, qui gratia Dei interpretatur, gentilem populum deſignant, qui poſtquàm ad fidem venit, in præceptis Dei viriliter ambulare ſtuduit: & quicquid boni egit, non ſuis meritis, ſed totum gratiæ ſaluatoris attribuit. Moraliter quoq; quatuor nomina iſta in ſe vnuſquiſque fidelium valet recognoſcere, ſi illorum interpretationes in quatuor principalihus virtutibus ſtuduerit obſeruare. Eſt enim vnuſquiſq; fidelis Simon Petrus, cùm per prudentiam agnoſcit propria peccata, & his deletis, mandatis diuinis fortem exhibet obedientiam. Eſt Andreas, cùm viriliter per temperantiam ſuſtinet tentationes ſibi illatas. Iacobus quoq; non indebitè dicitur, ſi per fortitudinem mentis vitia ſupplantare probatur. Conuenienter etiam Ioannes nominari poteſt, ſi per iuſtitiam mandata creatoris adimplēs, nil ſibi deputat, ſed cuncta bonorum omnium largitori aſsignat. Quiſquis ergo ad patriam cæleſtem venire deſiderat, ſtudeat neceſſe eſt, cum Simone Petro, qui interpretatur agnoſcens ſiue obediens, præceptis obedire diuinis, & propria recognoſcere peccata, dicens cum propheta: Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco. Curet etiam cum Andrea virili tentationibus diaboli viriliter reſiſtere, & cum Iacobo ſupplantatore, omni fortitudine vitia ſupplantare. Satagat quoq; de bonis ſuis actibus, bonorum omnium largitori actiones gratiarum cum Ioanne, qui interpretatur gratia Dei, rependere, vt bonū quod agit, non ſibi, ſed Deo per omnia deputans, ab ipſo in futuro remunerari mereatur, qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

De ſancto Nicolao, quære in communi.

De conceptione beatæ Mariæ, quære in Natiuitate eiuſdem.

De ſancto Thoma apoſtolo, quære in communi.

De ſancto Antonio, quære in communi.

IN NATALI S. AGNETIS, HOMILIA MAXImi Epiſcopi.

CVm in toto mundo virgineus flos Mariæ immarceſsibiles coronas innectat, & ſceptrigeram pudoris aulam immaculato conſeruet affectu, euſq; integritas perſeuerauit ad palmam, vt in puellis trophæum ſanctitatis arriperet, & per veſtigia matris virginis ad cæleſtem thalamum perueniret. Hinc eſt quòd annulo fidei Agnes ſe aſſerit ſubarratam, & clamat ſe amore ſponſi conſtrictam. O quam imitabile virginibus, virgo, tu amoris tradidiſti exemplum? ô quàm ſanctum pectoribus dandum virgineis tribuiſti reſponſum, contemnendo mundi diuitias, execrando carnis concupiſcentias, & ſolam Chriſti pulchritudinem adamando. Accedite ad puellam puellæ, & diſcite in annis infantiæ quales in pectore ſuo circa amorem Chriſti flammas accendit. Dicit ſe amatori ſuo ſeruare fidem, & eius corpus concupiſcere ſolùm, qui pro amore hominum mortis non recuſauit interitū. Diſcite virgines Chriſti amorem in puella feruentem, & omnes mundi diuitias velut ſtercora recuſantem. Ideò enim ſanctorum per literas traduntur exempla, vt vnuſquiſq; pro qualitate ſexus, & pro ætate annorum, modum ſui propoſiti teneat, & ſicut per virginem virgines, ita per coniugem coniuges vincere ſeculum pro Chriſti amore ſtudeant, ac repugnatione animi, mundi dulcia recuſantes, & eius non recuſantes auſtera, ad delectationes perpetuas, & ad gaudia æterna pertingant. Hæc dicentes, non vituperamus coniugum caſta commercia, ſed virginum perſeuerantiam adornamus. Non enim virginitas malis rebus ſuperponenda eſt, ſed eſt rebus optimis præferenda. Quæ enim mundis mundior, & ſanctis eſt ſanctior, non indiget malarum rerū vituperatione laudari. Sequantur itaq; ſancta coniugia patriarcharū, coniuges in religione poſitæ, ac diuinis literis informatæ, Saram, Rebeccā, Rachelem, Annam, Suſannam, Sephoram imitētur vxores: Chriſti verò virgines ſolam virginē, matrem luminis ſubſequātur. Huius pediſſequa Agnes beatiſsima, magnum de ſe pudicitiæ excitauit exemplum, cùm virginitatem prætulit vitæ, omnemq; à ſe amorem ſceleſtum expellēs, trophæum crucis Chriſti arripuit, & tàm contra libidines, quàm etiam contra ſupplicia vniuerſa, fide potiùs armata quàm ferro fortiter dimicauit, & vicit. Aſpicit deniq; blandientem, & renuit: minantem incendium attendit, & ridet. Neſcit amare aliquid quod tranſit, & dum nimis virginitatem diligit, nec ludibria, nec flammas, nec ſupplicia, nec carnifices metuit: poſtremò nec gladium furentis percuſſoris expauit. Compellitur

Virginitas Maria plurimos ſui fecit ſectatores.

Sanctorū exempla cur proponantur.

Pudicitia S. agnetis.

litur virgo ornamenta ſuſcipere corporis, ſed renuit: quoniam iam ſuſceperat mentis. Et quia nō de elegantia corporis humani placere ſtudebat, quia timebat de fœditate animæ Domino diſplicere, dabat intùs per fidem ſuę menti candorem, pulchritudinem excolebat animæ, & quantùm ſitiebat vt animam ſuam pulchram faceret, tantum in corpore erubeſcebat ſe eſſe formoſam: tanto ſtudens diſplicere carnalibus in carnis aſpectu, quanto inſtitit Chriſto & eius angelis cōplacere. Turbatur iuuenis à puella contemptus, & ſe muneribus complacere poſſe exiſtimans, aurum, gemmas, congeminas veſtes, prædia precioſa conuectat. Sed quia Chriſti charitas pecuniarum non habet preciū, virginitas ſacratiſsima in ſuo gradu vſq; in ſanguinis effuſionē permanſit, quoniam ſuo illam ſanguine ſubarrauerat Chriſtus.

Virginib. virorum munuſcula reſpuenda.

Ad concupiſcentem igitur reuertitur cēſus, & inconcuſſa virginitas Chriſto ſemel oblata perdurat. Diſcite virgines Chriſti, normam puellaris exempli, & oblata ſub ſpecie pietatis virorum munuſcula, tota intentione reſpuite, & quaſi rabidi canis morſus omni cum gaudio recuſate. A quo non receperis, quo timeas Deum, non accipias quo diligas mundum. Accipe virgo, ſed quod amori æterno proficiat. Quotieſcunq; ab homine cōſecuta fueris cenſum, ſic accipe, vt te ſponſam Chriſti cognoſcas. Videt ille intùs in mente quid facias, & quàm expetenter eius virgines comiteris, attendit.

Lupanar mutatur in oratorium.

Videte ergo quomodò Agnes ſequitur Mariam per opprobria. Nullum potuit penitùs formidare ſupplicium, cui etiam lupanar turpitudinis, locus orationis efficitur: & vbi ei diabolus corruptionis pręparauerat ignominiam, illic eam percipere fecit Dominus coronam ſuæ virginitatis & palmam. Hoc eſt in ſuis ſedibus hoſtes vincere, captiuam ductam virginem ad penetralia regis libidinum, ipſum regem à virgine, quam captiuauerat, victum, & victum cum virginis triumpho exire. Nam qui tenuerat, tentus eſt: qui traxerat, tractus eſt: qui occidere ſe putabat, occiſus eſt. Deniq; vt probemus diabolū à virgine iſta tunc fuiſſe victum, illius iuuenis factum ad animū reuocemus: quem contra Agnetis infantiam ſic armauerat inimicus, vt nudam faceret trahi per vulgus ad lupanar, ſub voce præconantis ducis, populum ad libidinē inuitantis. Hunc ergo ducem fuiſſe diaboli nemo qui dubitet, & victo duce populum ſuperatum eſſe, omnibus notum eſt: ſuperatis aūt cū duce ſuo populis, tyrannū teneri captiuū omnib. patet.

Agnes oppugnantē ſe diabolū vt vicerit.

Cōſtat ergo diabolū ſuperatū, quoties contra virginē arma arripuit. Nam expoliata virgo tegitur crinib⁹ & nudata ab hominib⁹ malis, veſtitur ab angelis bonis: & dānata in proſtibulo turpitudinis, in gremio apparuit caſtitatis. Efficitur oratorium angelorum, locus qui perditarum fuerat animarum: & vbi ſemper naufragauerat caſtitas, illic eſt coronata virginitas. Denique populos quos præco ad libidinem inuitauerat, virgo ad caſtitatē obtinuit: & quos ad eam diabolus inquinatos induxit, illa à ſe mundos eiecit. Omnes nanq; ſingulatim ingreſsi, vnus alterum ſuſtinebat ingreſſum. Quem egreſſum dum non crederet mundum, ſe exhibebat immundum. Sed ingreſſus ad libidinem, ad adorandum Dominum meritis virginis tenebatur: & exibat inde Dei ſeruus, qui ſeruus diaboli intùs fuerat ingreſſus: & tot facti ſunt Chriſti cultores, qnot diabolus virginis ſe putauerat inueniſſe corruptores. Remanſit igitur iuuenis, qui author huius extiterat probationis, qui ſe putabat defenſorē virginis ſuperare. Hic dum ſplendori cæleſti non ceſsit dans honorem, vitam quam habere videbatur amiſit, & mortē quam quærebat inuenit. Ridentibus lachrymæ ſuccedunt, & inſultantibus finem lamentationes imponunt. Attendit virgo lugentē iudicē, & quē minantem antè contempſerat, nunc deprecantem exaudit.

Mortuus excitatur precibus agnetis.

Ilicò igitur vt cœpit orare pro mortuo, & à mortuis excitat ſaluum, qui morti fuerat deputatus: & ad gaudium euocat, qui fuerat præcipitatus ad luctum. Nam qui inceſtus fuerat mortuus, exurgit caſtus: & fit prædicator caſtimoniæ, qui perſecutor extiterat caſtitatis. Ad hæc ſacrilegi conturbantur in templis, & Chriſtum hæc mirabilia facientē contremiſcūt. Excitant ſeditiones ignobilis vulgi, vt ratio quæ ſuadebat fidem, ſeditionum clamoribus pulſa, locum in mētibus hominum inuenire non poſſet. Pater verò ſuſcitato filio triſtis abceſsit, &, vt legitur, turbis furētibus vicarium dereliquit. Virgineo itaq; corpori ſtridentes præparantur flammæ, ſed corpus quod incēdia libidinum ſuperauerat, refrigerium in medijs flammis inuenit: & quæ ad hoc focos ingreſſa fuerat vt arderet, cœpit per ſanctam virginitatem algere, vt diſceret virginitas ſibi flammas & incēdia penitùs dominari non poſſe. Nec illos periſſe æſtimes, quos pro nomine Chriſti conſumpſit incēdium. Nanq; cùm legis Eliam ignibus raptum, & tres pueros in medijs flammis nulla ratione conſumptos, aut dum Laurentium in craticula aſſatum recolis, atq; Agnem ſicut Teclam flammarum globos euaſiſſe cognoſcis, nullam in his ſuſpiceris varietatem fidei tunc fuiſſe. Vna etenim fides ſanctos Dei in paſsione exercuit, & diuerſo genere gloriarum reddidit vtroſque victores.

4. Reg. 2.

Dan. 3.

Nam qui conſumptus eſt, martyr exultat: & qui euaſit, victor exultat. Et Eſaias ſectus, martyrem ſe fecit: & Daniel leonum rabiem morſusque contemnens, probatiſsimum Dei confeſſorem expreſsit. Quo facto vtroſque Chriſtus diaboli oſtendit eſſe victores. Vnus enim moritur & triumphat, alius euadit & regnat. Veni iam virgo ad thalamum quē quæſiſti, & pro amore ſponſi gladium percuſſoris admitte: vt ſponſam te virginitas immaculata comprobet Chriſti, & martyrem confeſsio probata conſignet. Felix caterua virginū, quibus ſtudium eſt

Dan. 6. & 14.

Virginum præconius

tuæ

tuæ ſequi confeſsionis veſtigia. Habebunt enim tecum coronam in cælo, quæ tecum ſuperauerunt inimicum in mundo. Nam ſicut tibi veſtigia Mariæ proſequenti, participatio æternæ remunerationis apparuit: ita eis te imitantibus æterna credimus gaudia non neganda. Itaque ô ſplendida Chriſto, pulchra Dei filio, & omnibus angelis & archangelis grata, vt noſtri meminiſſe digneris, quibus poſſumus precibus exoramus, vt nobis ille tribuat peccatorum indulgẽtiam, qui tibi tuorum omnium laborum tradidit palmam, qui regnat cum patre & ſpiritu ſancto, quia ipſi eſt honor, laus, gloria, & poteſtas in ſecula ſeculorum, Amen.

...ocat S. ...guetem.

Cætera de hac virgine quærat Lector in Communi.

...Serm. ...de San...

IN CONVERSIONE S. PAVLI, SERMO BEATI Auguſtini.

HOdiè dilectiſsimi, de Actibus Apoſtolorũ lectio hæc pronuntiata eſt, vbi Apoſtolus Paulus ex perſecutore Chriſtianorum, annunciator factus eſt Chriſti. Proſtrauit enim Chriſtus perſecutorẽ, vt faceret Eccleſiæ doctorem: percutiens eum & ſanans, occidens & viuificans. Occiſus eſt agnus à lupis, Chriſtus à Iudæis, ſed faciens agnos de lupis. Ita enim in præclara prophetia, cùm Iacob Patriarcha benediceret filijs ſuis, præſentes tangens, futura proſpiciens, prædictum erat quod in Paulo contigit. Erat autem Paulus, ſicut ipſe teſtatur, de tribu Beniamin. Cùm autem Iacob benedicens filios ſuos, veniſſet ad benedicẽdum Beniamin, ait de illo: Beniamin lupus rapax. Quid ergo? Lupus rapax ſemper? Abſit. Sed qui manè rapit prædam, ad veſperam diuidet eſcas. Hoc in Apoſtolo Paulo impletum eſt, quia & de illo prædictum erat: Iam ſi placet, audiamus illum manè prædam rapiẽtem, ad veſperam eſcas diuidentem. Manè & veſperum poſita ſunt pro eo, ac ſi diceretur, priùs & poſteà. Sic ergo accipiamus: Priùs rapit, poſteà diuidit eſcas. Attendite raptorẽ. Saulus, inquit, acceptis literis à principibus ſacerdotum ibat, vt vbicunq; inueniret Chriſtianos, ad ſacerdotes attraheret, & adduceret vtiq; puniẽdos. Ibat ſpirans & anhelans cædes. Hic eſt manè rapiens. Nam & quando lapidatus eſt Stephanus primus martyr pro nomine Chriſti, euidentiùs aderat & Saulus, & ſic aderat lapidantibus, vt nõ ei ſufficeret, ſi tantùm ſuis manibus lapidaret. Vt enim eſſet in omniũ lapidantium manibus, ipſe omnium veſtimenta ſeruauit, magìs ſæuiens omnes adiuuando, quàm ſuis manibus lapidando. Audiuimus, Manè rapiet: videamus, Ad veſperum diuidet eſcas. Voce Chriſti de cælo proſtratus, & accipiens deſuper interdictum iam ſæuiendi, cecidit in faciem ſuam, priùs proſternendus, poſtea erigendus: priùs percutiendus, poſteà ſanandus. Non enim poſteà Chriſto viueret, niſi occideretur in eo, quòd malè anteà vixiſſet. Quid ergo proſtratus audit? Saule, Saule, quid me perſequeris? Durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare. Quis erat qui loquebatur? Chriſtus. Vnde loquebatur? E cælo. Vbi loquebatur? In terra. Et cui loquebatur? Saulo. Quid loquebatur? Quid me perſequeris? ait. Quis eum tangebat? Aliquis. Vt oſtenderet ſe in cælo pati, quòd membra patiebantur in terra, ait: Quid me perſequeris? Ille caput, & nos membra. Quicquid membra patiuntur, caput pro membris clamat. Si tibi aliquis fortè pedem calcaret aut manum, ſiue latus foderet, caput pro membris clamaret, Calcas me. Et Saulus ad Dominum: Quis es Domine? Et vox Domini deſuper: Ego ſum Ieſus Nazarenus, quem tu perſequeris. Membris adhuc in terra poſitis, caput in cælo clamat: & nõ dicebat, Quid perſequeris fideles meos? ſed, Quid me perſequeris? Et ille: Quid me iubes facere? Iam parat ſe ad obediendum, qui priùs ſæuiebat ad perſequendum. Iam informatur ex perſecutore prædicator, ex lupo ouis, ex hoſte miles. Audit quid facere debeat. Cæcus ſanè factus eſt, vt interiori luce fulgeret cor eius. Exterior lux ad tempus ſubtracta eſt perſecutori, vt redderetur prædicatori. Et eo tamen tempore, quo cætera non videbat, Ieſum videbat. Ita ex ipſa eius cæcitate informabatur myſterium credentium, quod qui credit in Chriſtum, ipſum intueri debet. Cætera nec nata computare, vt creatura vileſcat, & vt creator in corde dulceſcat. Videamus ergo. Adductus eſt ad Ananiam: & Ananias interpretatur ouis. Ecce lupus rapax adducitur ad ouem ſequendam, non rapiendam. Sed ne † rapientem ouis expaueſceret lupum, ipſe paſtor de cælo, qui omnia faciebat, nuntiauit lupum venturum oui, ſed non ſæuiturum: & tamẽ tam immanis fama lupum illum præceſſerat, vt non poſsit ouis audito eius nomine non conturbari. Nam cùm Dominus Ieſus eidem Ananiæ nunciaret iam veniſſe Saulum, vt crederet ad eum Ananias ire ſe debere, ait Ananias: Domine, audiui à multis de viro hoc, quòd multa mala in ſanctis tuis operatus eſt in Hieruſalem: & nunc literas accepit à principibus ſacerdotum, vt vbicunque inueniret tui nominis ſectatores, pertrahat. Dominus autem ad illum: Sine, ego oſtendam illi, quanta illum oporteat pati pro nomine meo. Mira & magna res geritur. Lupo ſæuitia interdicitur: lupus ad ouẽ captiuus ducitur. Tanta autem præceſſerat fama lupi raptoris, vt eius nomine audito, timeret ouis etiam ſub manu paſtoris. Confortatur ne iam putet ſæuientẽ, ne timeat timentem. Ab agno pro ouibus mortuo,

Act. 9.

Chriſtus in membris ſuis patitur.

Repetè mutatur Paulus.

† repentinum.

Fama crudelitatis Pauli.

tuo, fit ouis ſecura de lupo. Ego, inquit, illi oſtendam, quanta illum oporteat pati pro nomine meo. Vbi terror? vbi Saulus? Quod faciebat contra nomen paſtoris, patitur pro nomine paſtoris. O ſæuitia, ô miſericordia. Vides illum præparare ferrum? ſecaturus eſt, non peremptu-rus: curaturus, non occiſurus. Chriſtus dicebat: Ego oſtendam illi, quanta oporteat illum pati pro nomine meo. Sed quo fine? Ipſum qui patiebatur audite: Non ſunt condignæ paſsiones huius temporis ad ſuperuenturam gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Ac ſi dicat: Sæuiat mundus, fremat mundus, concrepet linguis, coruſcet armis, quicquid poteſt faciat: Quid faciet ad id, quod accepturi ſumus? Appendo quod patior contra id quod ſpero. Hoc nunc ſentio, illud credo: & tamen plus valet quod credo, quàm quod ſentio. Quicquid eſt quod ſæuit pro nomine Chriſti, ſi poteſt viui, tolerabile eſt: ſi non poteſt viui, migrare hinc facit. Non extinguit, ſed accelerat ipſum præmium, ipſam dulcedinem: quæ cùm venerit, ſine fine erit. Opus cum fine, merces ſine fine. Nam & operarius deficeret in via, niſi attenderet quid accepturus eſſet in patria. Iſta cogitantes, non deſperemus fratres: quia etſi peccatores ſumus, magnum medicum habemus. Ipſum medicum audite: Non veni, inquit, vocare iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam. Hoc ipſe Apoſtolus commemorat in epiſtolis ſuis. Dicit enim ad hoc ſibi veniam datam peccatorum ſuorum, vt nemo deſperet de ſe, qui fuerit magnis peccatis inuolutus, & multis ſceleribus irretitus, quaſi non ſit veniam accepturus, ſi conuerſus fuerit ad eum, qui pendens in cruce pro perſecutoribus orauit, dicens: Pater, ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt. Factus eſt ille ex perſecutore prædicator & doctor gentium: Qui prius, inquit, fui blaſphemus & perſecutor & iniurioſus. Vides quod meritum pro pœna conſequitur. Gratia enim Dei efficimur ſalui à peccatis noſtris, largiente ipſo Domino noſtro IESV Chriſto, qui viuit & regnat & cæt.

Rom. 8.

Conſolatio in rebus duris.

Luc. 5.

1. Tim. 1.

Luc. 23.

IN FESTO CONVERSIONIS S. PAVLI, IN lectionem Epiſtolæ loco Concio exegetica.

Act. 9.

SAVLVS autem adhuc ſpirans minarum & cædis in diſcipulos Domini, acceßit ad principem ſacerdotum, & petijt ab eo epiſtolas in Damaſcum ad ſynagogas: vt ſi quos inueniſſet huius viæ viros ac mulieres, vinctos perduceret in Ieruſalem. Opportunè, inquit Chryſoſtomus, de zelo Pauli hic diſſerit, vt oſtendat quòd medio zelo vehebatur: nondum ſatiatus cæde Stephani, neque perſecutione Eccleſiæ impletus ac diſperſione, accedit ad principem ſacerdotum. Vbi impletur, quod à Chriſto ad diſcipulos dictum: Quia venit hora, quòd omnis qui occidit vos, arbitratur ſe obſequium Deo offerre. Hic igitur ſic faciebat, non vt Iudæi. Abſit. Nam quòd zelo faciebat, manifeſtum ex eo, quòd in exteras ciuitates abibat. Illi autem etſi ea quæ in Hieroſolymis erant curabant, ſolùm vt gloriam obtinerent. Quare autem in Damaſcum ibat? Magna ciuitas erat ac regia, timebat igitur, ne & illa ciuitas præueniretur. Et videre licet deſiderium ac ardorem, quomodò legitimè operatus eſt. Nam accedit ad principem, petit epiſtolas ab illo, vt quotquot inueniret eſſe in via. Viam eos, qui credebant, vocat, qui apud omnes ſic tum nominabantur, fortaſsis ob hoc, quòd viam ſecabant ferentem in cælum. Quarè autem non accepit poteſtatem illic puniendi illos, ſed in Ieruſalem ducit? Vt ita maiore cum poteſtate ibi pœnam de illis ſumat. Et vide quali periculo ſeipſum committebat: attamen & ſic timet, ne quid mali patiatur. Sanè propter hoc & illos ſecum accipit, vt fidentiùs quotquot viros ac mulieres inueniret, vinctos adduceret in Ieruſalem. *Et cùm iter faceret, contigit vt appropinquaret Damaſco. Et ſubitò circumfulſit eum lux de cælo: & cadens in terram, audiuit vocem dicentem ſibi: Saule, Saule, quid me perſequeris?* Quarè hoc non eſt factum in Hieroſolymis? quarè non eſt factum in Damaſco? Ita vt non poſſent iſtud alij aliter narrare, ſed ille fide dignus vt narret, qui propter hoc abierat. Hoc ſanè dicit & Agrippæ rationem reddens. Laborat autem & viſu, eò quòd excellens lumen grauare ſolet, habent enim ſuas menſuras oculi. Dicitur autem excellens ſonus ſurdos facere ac attonitos: ſed hunc ſolùm excæcauit, & terrore ſuo furorem extinxit, ita vt audiret ille ea quæ dicebantur, Saul, Saul, quid me perſequeris? Non dicit illi, Crede, neque aliud tale quippiam, ſed crimen obijcit. Quid mali, quod aut magnum aut paruum tibi feci, quòd hæc facis? *Qui dixit: Quis es Domine?* Iam confeſſus eſt ſe eſſe ſeruuum. *Et ille: Ego ſum IESVS, quem tu perſequeris. Durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare.* quaſi dicat: Ne putes tibi cum hominibus ſolis eſſe certamen. *Et tremens ac ſtupens, dixit: Domine, quid me vis facere?* Hæc planè fratres, inquit Diuus Bernardus, perfectæ conuerſionis eſt forma. Paratum, inquit, cor meum Deus, paratum cor meum. Paratus ſum & non ſum turbatus, vt cuſtodiam mandata tua. Domine, quid me vis facere? O verbum breue, ſed plenum, ſed viuum, ſed efficax, ſed dignum omni acceptione. Quàm pauci inueniuntur in hac perfectæ obedientiæ forma, qui ſuam ita abiecerint voluntatem, vt ne ipſum quidem cor proprium habeant, vt non quid

Zelus Pauli ſæuientis.

Ioan. 16.

Cur vinctos voluerit adducere Hieruſalem.

Act. 26.

Serm. 1. in Conuerſ. S. Pauli.

ipſi,

ipſi, ſed quid Dominus velit omni hora requirant, dicentes ſine intermiſſione, Domine, quid me vis facere? *Et Dominus ad eum: Surge & ingredere ciuitatem, & dicetur tibi quid te oporteat facere.* O ſapientia ſuauiter verè vniuerſa diſponens. Eum cui tu loqueris, erudiendum de voluntate tua mittis ad hominem, vt ſocialis vitæ commendetur vtilitas, & edoctus per hominem, diſcat & ipſe ſecundùm datam ſibi gratiam hominibus ſubuenire. Hæc Bernardus. Porrò Chryſoſtomus, Vide, ait, quomodò non ſtatim omnia reuelat, ſed ſolùm illius mentē præmitigat: & dum præcipit quid ei faciendum, ſtatim illi bonam ſpem dat, quòd iterùm viſurus ſit. *Viri autem illi, qui comitabantur cum eo, ſtabant ſtupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes.* Cur non crediderunt, ait Oecumenius, qui cum eo erant? Vt teſtificantes id de Paulo, fide digni haberentur. Si enim credidiſſent, viſi fuiſſent ad gratiam teſtificari. Qui ſanè vocem quidem audiuerunt, non ſupernam, ſed Pauli: neminem tamen viderunt, cui reſponderent. Nā ſupernam vocem Paulus ſolus audiuit. Procedens enim, eum ita loquentem inducit: Qui verò mecum erant, lumen quidem viderunt, & territi facti ſunt: vocem tamen eius qui mecum loquebatur, non audiuerunt. Si enim vocem illam audiuiſſent, nequaquàm in diffidētia & perfidia perſtitiſſent. Sed cùm viderent Paulum reſpondentē admirabantur. Ita Oecumenius. *Surrexit autem Saulus de terra, apertisq; oculis nihil videbat. Ad manus autem illum trahentes, introduxerunt Damaſcum.* Spolium diaboli, inquit Chryſoſtomus, vaſa eius quaſi capta ciuitate ac metropoli quadam introducunt. Et quid hoc mirum? illi hoſtes & inimici introducunt illum omnibus videntibus. *Et erat ibi tribus diebus non videns, & non manducauit neq; bibit.* Ligatus introductus eſt, non circumpoſitis illi vinculis, & trahebant illum, qui ſe ſperabat alios tracturum. Quarè autem non comedit neque bibit? Compungebat ſe propter ea quæ fecerat, confitebatur, precabatur, orabat Deum. *Erat autem quidam diſcipulus Damaſci, nomine Ananias: & dixit ad illum in viſu Dominus: Anania. At ille ait: Ecce ego Domine. Et Dominus ad eum: Surge & vade in vicum, qui vocatur rectus, & quære in domo Iudæ Saulum nomine, Tarſenſem, ecce enim orat: & vidit virū Ananiam nomine introëuntem & imponentem ſibi manus, vt viſum recipiat.* Quaré nā per illum ex præcipuis Apoſtolis hunc vocauit, neq; miſit ad illius inſtititutionem aliquē ex his? Quoniam nō oportebat illū per homines, ſed per Chriſtum erudiri. Quoniā & hic docuit illum quidem nihil, baptizauit autem ſolùm. Simul aūt cùm baptizaretur, accepit magnam ſpiritus gratiam ob zelū & alacritatem pluririmam. Quòd autem & Ananias valdè inſignis fuerit, manifeſtum fit ex his quæ ad illum dicit, & quæ ille reſpondet, dum dicit, *Domine audiui à multis de viro hoc, quanta mala fecerit ſanctis tuis in Ieruſalem.* Si igitur contra Dominum locutus eſt, multò magis ſi angelus miſſus eſſet. Et propter hoc ante hunc neque Philippus audit quid futurum, ſed ſolùm videt angelum, & nondum ſpiritus iubet accedere & adhærere currui. Iam aūt hoc loco metum illius minuit, & dicendo, Ecce orat, quaſi hoc dicit: Cæcus eſt, & tu metuis? Ita & Moſes timet. Vnde magis verba ſunt timentis, quàm non credentis, & audi verba ipſa: Domine audiui à multis de viro hoc. Quid dicis? Deus dicit, & tu dubitas? *Et hic habet poteſtatem à principibus ſacerdotum alligandi omnes, qui inuocant nomen tuum.* Vnde hoc manifeſtū? Veriſimile erat illos, qui in timore erant, curioſiores fuiſſe. Non igitur hoc dicit, quaſi neſciat Chriſtus: ſed dubitat quomodò hæc fiant, cùm illa ita ſe habeant. Ita & alibi diſcipuli dicunt: Quis poteſt ſaluari? Et vide quot res gerantur, vt credat venturo. In ſomnio vidit, prædixit illi. Orat, inquit: igitur ne time. Et quare non dicit illi, quid factū ſit? Erudit nos, ne prædicemus opera noſtra. Immò & timentem videns, neque ſic dixit, Ne ſis infidelis. Sed quid? Surge, vade. Vidit enim in viſione virum, qui impoſuit illi manus. Ideò in viſione, quia cæcus erat. Et neque miraculi excellentia rapuit diſcipulum: ita metuit: At tamen per illum, Paulum cùm eſſet cæcus, videre Deus fecit. *Dixit aūt ad eum Dominus: Vade, quoniā vas electionis eſt mihi iſte, vt portet nomen meum coram gentibus, & regibus, & filijs Iſrael. Ego n. oſtendam illi, quanta oporteat eū pro nomine meo pati.* Non ſolùm fidelis erit, inquit, ſed & doctor, & magna dicendi libertate vtetur. Coram gentibus & regibus. Ita creſcet doctrina, inquit, vt & populos & reges oēs vincat. *Et abijt Ananias, & introiuit in domum: & imponens ei manus, dixit: Saule frater, Dominus miſit me Ieſus, qui apparuit tibi in via qua veniebas, vt videas & implearis Spiritu ſancto.* Statim illū familiarem facit nomine: Ieſus, inquit, q apparuit tibi in via. Porrò hoc non dixerat illi Ieſus, ſed à ſpiritu ſancto didicerat. *Et confeſtim ceciderunt ab oculis eius tanquàm ſquamæ, & viſum recepit & ſurgens baptizatus eſt. Et cùm accepiſſet cibum, confortatus eſt.* Solùm illi manus impoſuit, & ſtatim ſquamæ ab oculis illius deciderunt. Has quidam dicunt cæcitatis illius fuiſſe cauſas. Et quarè non excæcauit illius oculos? Hoc admirabilius erat. Nam & apertis oculis non videbat id quod patiebatur à lege, donec nomen appoſitum eſt IESV. Et ſtatim, inquit, baptizatus eſt, & ſumpto cibo conualuit. Igitur infirmus fact⁹ erat & ex itinere, & ex metu, & ex ieiunio, & ex triſtitia. Volens igitur illius augeri triſtitiam, cæcum manere permiſit, donec venit Ananias: & vt ne quis putet cæcitatem phantaſiam eſſe, propter hoc erant ſquamæ. Igitur non opus habebat alia doctrina, ſed quod acciderat, doctrina erat. *Fuit aūt cum diſcipulis, qui erant Damaſci, per dies aliquot: & continuò ingreſſus in ſynagogas, prædicabat Ieſum, quoniam hic eſt filius Dei.*

Margin notes: Actor. 9. (left); Chryſoſtomus ad Ananiam (left); Act. 22. (left); Acto. 8. (right); Exod. 3. & 4. (right); Marc. 10. (right); Paulus vnde infirm⁹. (right)

Vide ſtatim doctor factus eſt in ſynagogis: non erubeſcebat mutationem, neque formidabat deſtruere ea, in quibus anteà clareſcebat. Non ſimpliciter erat doctor, ſed etiam in ſynagogis. Ita ab initijs homo erat & occidens, & ad cædes compoſitus. Vides vt manifeſtum ſignum in illo factum. Hoc ipſo & omnes obſtupeſcere faciebat. Ideò & hoc manifeſtans, addit & dicit: *Stupebant autem omnes qui eum audiebant, & dicebant: Nónne hic eſt, qui expugnabat in Ieruſalẽ eos, qui inuocabant nomen iſtud? & huc ad hoc venit, vt vinctas illos duceret ad principes ſacerdotum. Saulus aũt multò magis conualeſcebat, & confundebat Iudæos qui habitabant Damaſci, affirmans quoniã hic eſt Chriſtus.* Vtpotè in lege edoctus, obturabat illos, & non ſinebat loqui. Liberati à Stephano, putarunt ſe liberatos ab huius rei diſputatione, & nunc alium inuenerunt Stephano potentiorem. Non quòd ſurrexit Chriſtus prædicauit, neque quòd viuat: ſed quid? Valdè euidenter exponebat hoc dogma, quòd hic eſt filius Dei. Qui autem hęc audiebãt, adhuc in incredulitate perſiſtebãt. Oportebat autem non credere ſolùm, ſed etiam obſtupeſcere. Et quarénam non ſimpliciter ꝙ perſecutor fuerit dicunt, ſed quòd expugnet inuocantes nomen hoc? Valdè furibundum per hoc declarabant: & non dicebant Ieſum, præ inuidia neque nomen audire ſuſtinentes, ita erant exaſperati. Porrò Paulus, qui poſt alios venerat, magis quàm alij feruebat, & opere implebat illud, Cui dimittitur multum, magis diligit. Vnde quò poſteriùs venit, hoc magis dilexit. Et propter hoc etiam priorem vitam ſuam ſugillans, ſæpè ſeipſum notabat, nihil ſatis eſſe putãs ad priora occultanda. Hactenùs omnia ex Chryſoſtomo in Acta Apoſtolorum, demptis paucis, quorum authores annotauimus. Libet aũt quædam his adijcere ex libri triceſimi tertij cap. 31. & 32. beati Gregorij Papæ in librum Iob, quæ lucem quãdam adferant myſticorum ſenſuum, nonnullis ex his, quæ in hac lectione habentur. Carnali ſapientia (inquit capite triceſimo primo) contra Deum Saulus obduruerat, quando cor eius nulla prædicationis Euangelicæ ſagitta penetrabat. Sed poſtquàm forti cælitùs increpatione iaculatus, & ſuperno reſpectu cæcatus eſt, (lumen quippe vt acciperet amiſit) ad Ananiam veniens illuminatur. In qua illuminatione quia defenſionum ſuarum duritia caruit, benè de eo ſcriptum eſt: Ceciderunt quaſi ſquamæ ab oculis eius. Carnalis videlicet tegumenti illum duritia preſſerat, & idcircò radios veri luminis non videbat. Sed poſtquàm ſuperbæ repugnationes eius victæ ſunt, defenſionum eius ſquamæ ceciderunt. Quæ quidem ſub Ananiæ manibus ab oculis ceciderunt corporis, ſed antè iam ſub dominica increpatione ceciderant ab oculis cordis. Cùm enim altæ inuectionis iaculo confoſſus iaceret, humili iam & penetrato corde requirebat, dicens: Domine, quid me vis facere? Repulſis videlicet ſquamis, iam ad cordis viſcera veritatis ſagitta penetrauerat, quãdo depoſita elatione ſuperbiæ, eum quem impugnauerat Dominum confitens, & quid ageret neſciens requirebat. Intueri libet, vbi eſt ſæuus ille perſecutor, vbi lupus rapax. Ecce in ouem iam verſus eſt, qui percunctatur paſtoris ſemitam, quam ſequatur. Et notandum quòd cùm diceret, Quis es Domine? non ei à Domino reſpondetur, Ego ſum vnigenitus patris, ego principium, ego verbum ante ſecula. Quia enim Saulus incarnatum Dominum credere contemnebat, & eius humanitatis infirma deſpexerat, de cœlo hoc quod contempſerat audiuit: Ego ſum Ieſus Nazarenus, quem tu perſequeris ac ſi diceret: Hoc à me audi de ſuperioribus, quod in me de inferioribus deſpicis. Authorem cœli veniſſe deſpexeras in terram, ex terra ergo hominem cognoſce de cœlo, vt tanto in me ampliùs ſacramenta infirmitatis me tuas, quanto & hæc perducta in cœleſtibus ad excellentiam poteſtatis probas. Proſternens igitur te, nequaquàm tibi hoc adſtruo, quòd ante ſecula Deus ſum: ſed illud à me audis, quod de me credere dedignaris. Poſtquàm enim dixit, Ieſus: adhuc in expreſſione terrenæ inhabitationis ſubdidit, Nazarenus: velut ſi apertiùs diceretur: Humilitatis meæ infirma ſuſcipe, & tuæ ſuperbiæ ſquamas amitte. Hæc beatiſsimus Pontifex Gregorius. Vtinam verò etiam nos cum Apoſtolo toto pectore ad Deum conuertamur, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat per infinita ſecula, AMEN.

Paulus docet Chriſtũ eſſe filium Dei.

Luc. 7.

Squamæ in oculis Pauli

cap. 31. lib. 33. in Iob.

IN EODEM FESTO,

Matth. XIX.

In illo tempore: Reſpondens Simon Petrus, dixit ad Ieſum: Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te. Quid ergo erit nobis? Et reliqua. Homilia beati Hieronymi presbyteri.

Ex Commẽtarijs in 9. cap. Matt.

TVNC *reſpondens Petrus, dixit ei: Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te: quid ergo erit nobis?* Grandis fiducia. Petrus piſcator erat, diues non fuerat, cibos manu & arte quærebat: & tamen loquitur confidenter, Reliquimus omnia. Et quia non ſufficit tantùm relinquere, iungit quod perfectum eſt: *Et ſecuti ſumus te.* Fecimus quod iuſsiſti. Quid igitur dabis nobis præmij? *Ieſus autem dixit eis: Amen dico vobis, quòd vos qui ſecuti eſtis me, in regeneratione cùm ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſraël.* Non dixit, qui reliquiſtis omnia, hoc enim

rum & Socrates fecit philoſophus, & multi alij diuitias contempſerunt : ſed, Qui ſecuti eſtis me, quod propriè apoſtolorum eſt atq; credentium. In regeneratione cùm ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, quando ex mortuis de corruptione reſurgent incorrupti : ſedebitis & vos in ſolijs iudicantium, condemnantes duodecim tribus Iſraël, quia vobis credentibus illi credere noluerunt. *Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam poßidebit. Multi aũt erunt primi nouißimi, & nouißimi primi.* Locus iſte cum illa ſententia congruit, in qua ſaluator loquitur: Non veni pacem mittere, ſed gladium. Veni enim hominem ſeparare à patre ſuo, & matrem à filia, & nurum à ſocru : & inimici hominis domeſtici eius. Qui ergo propter fidẽ Chriſti & prædicationem Euangelij, omnes affectus contempſerint, atq; diuitias & ſeculi voluptates, iſti centuplum recipient, & vitam æternam poſſidebunt. Ex occaſione huius ſententiæ, quidam introducunt mille annos poſt reſurrectionem, dicentes nobis tunc centuplum omniũ rerum, quas dimiſimus, & vitam æternam eſſe reddendam: non intelligentes, quòd ſi in cæteris digna ſit repromiſsio, in vxoribus appareat turpitudo, vt qui vnam pro Domino dimiſerit, centum recipiat in futuro. Senſus ergo iſte eſt: Qui carnalia pro ſaluatore dimiſerit, ſpiritualia recipiet, quæ comparatione & merito ſui ita erunt, quaſi paruo numero centenarius numerus comparetur. Vnde dicit & Apoſtolus, qui vnam tantùm domum, & vnius prouinciæ paruos agros dimiſerat : Quaſi nihil habentes, & omnia poſsidentes. *Amen, inquit, dico vobis, quòd vos qui ſecuti eſtis me in regeneratione cùm ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, iudicãtes duodecim tribus Iſraël.* Hic diſcimus cum ſuis diſcipulis indicaturum Ieſum. Vnde & alibi Iudæis dixit: Si ego in Beelzebub eijcio dęmonia, filij veſtri in quo eijciunt? Ideò ipſi iudices veſtri erunt. Nec quoniam ſuper duodecim ſedes ſeſſuros eſſe ait, duodecim ſolos homines cum illo iudicaturos putare debemus. Duodenario quippe numero, vniuerſa ſignificata eſt iudicantium multitudo, propter duas partes numeri ſeptenarij, quo ſignificatur plerunque vniuerſitas. Quæ duæ partes, id eſt, tria & quatuor, altera per alteram multiplicatæ, duodecim faciunt. Nam & quatuor ter, & tria quater, duodecim ſunt, & ſi qua alia huius duodenarij numeri, quæ ad hoc valeat, ratio reperitur. Alioquin quoniam in locum Iudæ traditoris Apoſtolum Matthiam legimus ordinatum, Apoſtolus Paulus, qui plus omnibus illis laborauit, vbi ad iudicandum ſedeat, non habebit. Qui profectò cum alijs ſanctis ad numerum iudicum ſe pertinere demonſtrat, cùm dicit: Neſcitis quia angelos iudicabimus? De ipſis quoque iudicandis, in hoc numero duodenario ſimilis cauſa eſt. Non enim quia dictum eſt, Iudicantes duodecim tribus Iſraël, tribus Leui, quæ tertiadecima eſt, ab eis iudicanda non erit: aut illum ſolum populum, non etiã gentes cæteras iudicabunt. Quòd autem ait: In regeneratione, proculdubio mortuorum reſurrectionem nomine voluit regenerationis intelligi. Sic enim caro noſtra regenerabitur per incorruptionem, quemadmodùm eſt anima noſtra regenerata per fidem.

[margin: ...rũ philoſophi diuitias contempſerunt. — Matt. 19. — Mich. 7. — In Cerinthianos ... Chiliaſtas. — 1. Cor. 6. — ... Matthæũ. — Luc. 11. — Matt. 12.]

IN PVRIFICATIONE S. MARIAE, SERMO Beati Auguſtini.

HOdiernus dies, fratres chariſsimi, magnum nobis contulit gaudium, in quo Chriſtus infans in templo eſt præſentatus. Exultent virgines, virgo peperit Chriſtũ. Nihil in eo quod vouerũt putent exterminatu. Manſit virgo poſt partũ. Exultent viduę, infantem Chriſtum vidua Anna cognouit. Exultent coniugatæ, naſciturum Chriſtum Dominum Elizabeth nupta prophetauit. Nullus gradus prætermiſſus eſt, de quo non haberet teſtimonium ſalus omnium. Nunquid enim ſolæ virgines ad cœlorum regna perueniunt? Perueniunt & viduæ. Magni meriti fuit illa vidua ſancta Anna. A virginitate enim ſua ſeptem annis vixerat cum viro ſuo. Quo defuncto, vſque ad ſenilem ætatem peruenerat ſenectute ſancta. Octoginta nanque gerens annos, infantiam expectabat ſaluatoris, vt paruum videret annoſa, paruum cognoſceret anicula, intrantem in mundum ſaluatorem videret itura. Et in maſculino ſexu tria ipſa genera commendata ſunt. Ipſe Dominus Chriſtus natus puer, eſt in templo præſenatus, exultent pueri, continentiam vouentes puero. Ipſe integritatem pueritiæ conſecrauit, qui ſuæ matri fœcunditatem attulit, virginitatem non abſtulit. Simeon ille ſenex diù vixerat, cuius ætas comparata eſt Annæ, & audierat reſponſum, quòd non eſſet viſurus mortem, niſi priùs videret Chriſtum Domini. Intelligite fratres, quantum deſiderium habebant antiqui ſancti videndi Chriſtum. Sciebant ipſum eſſe venturum, & oẽs qui piè viuebant, dicebant: O ſi hic me inueniat illa natiuitas. O ſi quod credo in ſcripturis Dei, videam oculis meis. Et vt noueritis quantum deſideriũ habebant ſancti, qui nouerant de ſcripturis virginem parituram, ſicut audiſtis cùm Eſaias legeretur, Ecce virgo in vtero cõcipiet & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel. Emmanuel quid ſit, euangelium nobis aperuit, dicens : Quod interpretatur, Nobiſcum Deus,

(Non

[margin: Eſt Serm. 20. de Tempore. — Luc. 2. — Luc. 1. — Anna viduæ laus. — Votum continentiæ. — Sancti veteres quàm flagrarint Chriſti deſiderio. — Eſai. 7. — Matt. 1.]

(Non tibi ergo ſit incredibile quęcunque infidelis anima, non tibi videatur impoſsibile, vt virgo pareret, virgo pariens permaneret: Intellige natum Deum, & non miraberis virginis partũ.) Vt ergo noueritis antiquos ſanctos & iuſtos deſideraſſe videre, quod conceſſum eſt huic ſeni Simeoni, Dominus noſter Ieſus Chriſtus ad diſcipulos loquens, ait: Multi iuſti & prophetæ voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt: & audire quæ vos auditis, & non audierunt. Multum ſenex iſte Simeon fuit ad audiendum ſerus, ſed ad videndum maturus. Non expectauit vt Chriſtum audiret loquentem, quoniam vidit infantem. Et hoc illi conceſſum erat iam decrepito, quaſi deſideranti & ſuſpiranti, & dicenti quotidiè in orationibus ſuis: Quando veniet, & quando naſcetur? Putas hic me inueniet? Putas durabo? Putas iſti oculi videbunt, per quem cordis oculi reuelabuntur? Dicebat iſta in orationibus ſuis, & pro deſiderio ſuo accepit reſponſum, ꝙ non guſtaret mortem, niſi videret Chriſtum Domini. Geſtabat eum Maria mater eius infantem, vidit ille & agnouit. Vbi nouerat, quod agnouit? An intùs eſt reuelatus, qui foris eſt natus? Vidit & agnouit. Agnouit Simeon infantem tacentem, & occiderunt Iudæi iuuenem miracula facientem. Cùm ergo cognouiſſet, accepit eum in vlnas ſuas, hoc eſt, in brachia ſua, & amplexatus eſt eum, & portabat à quo portabatur & ipſe. Ipſe enim eſt Chriſtus ſapientia Dei, attingens à fine vſq; ad finem fortiter, & diſponens omnia ſuauiter. Quantus ibi erat, & quàm magnus, & quàm paruus factus erat? Paruus factus, paruos quærebat. Quid eſt paruos quærebat? Non ſuperbos, non elatos, ſed humiles & mites colligebat. In præſepi dignatus eſt poni, vt eſſet piorum cibaria iumẽtorum. Accepit ergo eum Simeon in brachia ſua, & dixit: Nunc dimittis Domine ſeruum tuum in pace. Dimittis in pace, quia video pacẽ. Quare ergo dimittis in pace? Quia viderunt oculi mei ſalutare tuum. Salutare Dei Chriſtus Dominus. Annuntiate diem ex die, ſalutare eius. Habetis ergo pueri puerum Chriſtum, ſancti ſenes ſenem Simeonem. Si autem quæritis, vt de coniugatis aliquis teſtimonium Domino perhibeat, Zachariam conſiderate. Nemo ergo quærat aliud, fratres mei. Chriſtiani fideles, aut virgo, aut vidua, aut coniugata: aut vir, aut continens, aut vxoratus. Quicquid plus eſſe quiſque voluerit, non inueniet quod ad Chriſtum pertineat. Non inueniemus teſtimonium perhibuiſſe Chriſto adulteros, fornicatores, immundos. Sed vt tales teſtimonium perhiberent, ipſe præſtitit, ipſe donauit. Non enim quiſquam ſanctus viribus ſuis. Sed nunquid ſicut natus eſt Chriſtus, ſic remanſit? Creuit, ad iuuentutẽ peruenit, ſed in ſenectutẽ non declinauit. Creſcat ergo & fides tua, robur inueniat, ad ſenectutem perueniſſe neſciat. Sic pertinebis ad Chriſtum filiũ Dei, in principio verbum apud Deum, verbum Deum: ſed verbum caro factum eſt, vt habitaret in nobis. Maieſtas ibi latebat, vbi infirmitas apparebat. Simeon in manus ſuas infirmitatẽ accepit, ſed maieſtatem intus agnouit. Nemo cõtemnat Chriſtum natum, & infantem in templo præſentatũ, ſi vult eſſe renatus. Ad illum pertinuit propter nos naſci, ad nos pertineat in illo renaſci, qui venit in hunc mundum peccatores ſaluos facere, de quo Ioannes in Euangelio dicit: Hic eſt agnus Dei, hic eſt qui tollit peccata mũdi, Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum: Amen.

Matt. 13. *Sap. 8.* *Chriſtus paruus paruos quærit.* *Luc. 2.* *Pſal 95.* *Chriſto qui teſtimoniũ non reddiderint.*

IN EODEM FESTO,

In Lectionem Epiſtolæ loco Concio exegetica.

Gratias redemptori noſtro, inquit D. Bernardus, qui tam copioſè præuenit nos in benedictionibus dulcedinis, ſacramentis infantiæ ſuæ gaudia noſtra multiplicans. Celebratis ſiquidem paulò antè Natiuitate, Circunciſione & Apparitione eius, feſtus hodiè nobis oblationis eius dies illuxit. Hodiè nanque ſiſtitur creatori, terræ fructus ſublimis, hodiè placabilis & Deo placens hoſtia virgineis manibus offertur in tẽplo, portatur à parentibus, à ſenibus expectatur. Offerunt Ioſeph & Maria ſacrificiũ laudis, ſacrificium matutinũ, Simeon & Anna ſuſcipiunt. Ab his quatuor celebrata ꝓceſsio eſt, quæ ꝑ quatuor orbis climata ſolennibus hodiè gaudijs ad memoriam reuocatur. Hæc Bernardus. Sed iã lectionem huius diei tractandã ſuſcipiamus. ***Ecce ego mitto angelũ meum, et præparabit viã ante faciem meã.*** Hoc, vt inquit D. Hieronymus, ex perſona Chriſti dicitur, ꝙ Ioannem miſerit in deſerto Iudææ prædicare baptiſmũ pœnitentiæ in remiſsionem peccatorum. Quod aũt ſequitur, ***Et ſtatim veniet ad templũ ſuum dominator quẽ vos quæritis, & angelus teſtamenti quẽ vos vultis***: Ita de ſe quaſi de altero loquitur, iuxta conſuetudinem ſcripturarum. Nulliq; dubium eſt, quin dominator iſte Saluator ſit, qui creator eſt omnium: & angelus teſtamenti, & magni cõſilij angelus appellatur. Alij verò hoc quod dicitur, Ecce ego mitto angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam: ex perſona patris dictum putant, & quod ſequitur: Statim veniet ad templum ſuum dominator, &c. de Domino Saluatore ab eo dictum intelligunt. Præparat autẽ viam Ioannes, & rectas facit ſemitas Dei noſtri in cordibus credentium, in quibus propter prauitatem & incredulitatem priùs Deus ambulare non poterat. Templum autem, vel Eccleſiam interpretantur, vel vnumquemlibet credentium

Sermone 2. de purificatione. *Proceſsio ſolennis.* *Mal. 3.* *Matt. 3.* *Marc. 1.* *Luc. 3.* *Eſai. 9. ſecũdum 70.*

in

in Eccleſia. Iudæi hoc quod dicitur, Ecce ego mitto angelum meum, de Elia propheta dictum intelligunt. & quod ſequitur: Statim veniet ad templum ſuum dominator, & cæt. referunt ad ἠλειμμένον, hoc eſt, Chriſtum ſuum, quem dicũt vltimo tempore eſſe venturum. Sed miror quomodò eos rerum exitus non doceat veritatem. Quod enim templum ſuum inueniet dominator, quod vſque ad fundamentum deſtructum eſt? aut ſi ab alio extruendum eſt, antequã Chriſtus adueniat, quid Chriſtus eorum ampliùs facturus eſt, cùm ab alio reſtituta ſint omnia? Hæc Hieronymus. Poteſt verò per templum non inconuenienter accipi illud Hieroſolymitanum, in quo hodierna die ab illa virgine ſingulari, quam ſibi ex omni æternitate Chriſtus elegit in matrem, idem ipſe eſt Deo patri ex legis præſcripto oblatꝰ, tametſi lege nõ teneretur: quippe legis conditor & ab omni peccato prorsùs immunis: in quo etiam anno ætatis ſuæ duodecimo inuentus eſt in medio doctorum ſedens, illosque & audiens & interrogans, cunctis ad illius prudentiam & reſponſa ſtupentibus. In quo denique poſt annum ætatis triceſimum ſæpè concionatus eſt & miracula edidit. Et huc poteſt accommodari illud Dauidicum: Suſcepimus Deus miſericordiam tuam in medio templi tui: & quod ab Aggæo propheta luculenter imprimis dictum eſt: Magna erit gloria domus huius nouiſsimæ, magìs quàm primæ. Illuſtrauit enim illud templum poſterius Chriſtus præſentia ſua & doctrina cœleſti, ſtupendisque operibus: ſed infeliciſsimi Iudæi ijs omnibus nihil moti ſunt, tametſi Meſsiam, vtpotè toties promiſſum expectarent. Diuus Auguſtinus ait his verbis Malachiam ſignificare, Iudæos quidem ſecundùm ſcripturas quas legunt, Chriſtum quærere & velle: ſed multi eorum, inquit, quem quæſierunt & voluerunt, veniſſe non agnouerunt, excæcati in cordibus ſuis, præcedentibus meritis ſuis. Quòd ſanè hîc eum dixit angelum teſtamenti, nouum proculdubiò teſtamentum debemus accipere, vbi ſempiterna: non vetus, vbi temporalia ſunt promiſſa: quæ pro magno hic habentes plurimi infirmi, & Deo vero talium rerum mercede ſeruientes, quando vident impios abundare, turbantur. Hæc Auguſtinus: qui etiam eodem loco paulò ſuperiùs, Nec mirandum eſt, inquit, quia omnipotentis Dei angelus dictus eſt Chriſtus Ieſus. Sicut enim ſeruus propter formam ſerui, in qua venit ad homines: ſic & angelus propter Euangelium, quod nunciauit hominibus. Hæc ille. *Ecce venit, dicit Dominus exercituum. Et quis poterit cogitare diem aduentus eius? Et quis ſtabit ad videndum eum?* Hæc verba Auguſtinus loco memorato ad ſecundum Domini aduentũ vult pertinere. Poſſunt tamen etiam de eius incarnationis myſterio accipi, quod reuera nemo ꝓ dignitate cogitare poteſt. Et quanuìs nato Saluatore paucis quibuſdam oſtenſi ſunt ſpiritus angelici, laudantes & benedicentes Deum, quod quidem ad nati pueri maieſtatem pertinebat: at tamẽ tanta fuit natiuitatis eius humilitas, vt paucìſsimis innotuerit eius diuinitas, nec niſi perpauci intelligerent eum Chriſtum eſſe, iamque tandem aduenìſſe in carnem. Hieronymus hunc locum exponens, Suprà, inquit, legimus motam Domino quæſtionem ab his, qui dicunt, Omnis qui facit malum, bonus eſt in conſpectu Domini, & tales ei placent: aut certè ſi diſplicent, vbi eſt Deus iudicij? hoc eſt, Vbi eſt iuſtitiæ veritas? Ad quam diſſoluendam Domini ſermo reſpondit, Mittam angelum meum, qui præparabit viã meam: & veniet ad templum ſuum dominator, quem vos quæritis: qui iudex eſt veritatis, de quo dicitur in Pſalmo: Deus iudicium tuum regi da, & iuſtitiam tuam filio regis. Non enim pater iudicat quenquam, ſed iudicium omne dedit filio. Et ille eſt angelus teſtamenti, quem vos quæritis, cui mala non placent, qui perſonam in iudicio non accipit, qui nulla nec miſericorda nec ſeueritate mutatur. Calix enim in manu Domini vini meri, plenus mixto: & inclinauit ex hoc in hoc: id eſt, miſericordia iuſtitiam temperat, & iuſtitia miſericordiam. Iſte igitur ſtatim & velociter veniet ad templũ ſuum, id eſt, Eccleſiam. Et quis poterit cogitare diem aduentus eius? Si cogitare præ potentia maieſtatis eius nemo poteſt, ferre quis poterit? Et quis ſtabit ad videndum eum? Hoc eſt, quis eum poterit lippientibus & cæcutientibus oculis in ſua claritate conſpicere, qui eſt ſol iuſtitiæ, & in cuius pennis eſt ſanitas? Ita Hieronymus. Quidam hæc verba, *Et quis ſtabit ad videndum eum?* de primo Chriſti aduentu exponunt. Cùm enim diuinitatis maieſtatem incredibili humilitate, ſumma vitæ paupertate & abiectione diù multumque occultaret, nemo ferè dignatus eſt eum vel intueri: alijs porrò etiam grauis fuit ad videndum, quorum reprehendebat vitia & improbos mores. Et Herodes ipſe cùm nollet coram eo miraculum edere, ſpreuit illũ cum exercitu ſuo, cùm eius admirandam humilitatem & modeſtiam ſuſpicere potiùs & venerari debuiſſet. *Ipſe enim quaſi ignis conflans, & quaſi herba fullonum.* Ignis enim in conſpectu eius ardebit, ait Hieronymus: & in circuitu eiꝰ tempeſtas valida. Tunc vocabit cœlum deſuper & terram, vt dijudicet populum ſuum: flumina ignis trahent ante eum peccatores quoſque voluentia. Ignis autem dicitur Dominus, & ignis conſumens, vt ligna noſtra, fœnum ſtipulamque comburat. Et non ſolùm ignis, ſed & herba fullonum. Ipſe his qui peccant grauiter, ignis conflans eſt atque conſumens: qui autem leuia peccata cõmittunt, herba fullonum, vt lotis munditiam reſtituat, ſecundùm illud quod ſcriptum eſt in Eſaia: Lauabit Dominus ſordes filiorum & filiarũ Sion, & ſanguinem emundabit de medio eorum, ſpiritu iudicij & ſpiritu combuſtionis. Qui ſor-

Marginal notes: udæorum citas. — Luc. 2. — al. 42. — gg. 2. — Lib. 18. de Ciuit. Dei cap. 35. — hriſtus ngelus. — *Chriſtus natus à paucis cognitus.* — *Mal. 2.* — *Pſal. 71.* — *Ioan. 5.* — *Pſal. 74.* — *Mal. 4.* — *Luc. 23.* — *Pſal. 49.* — *Heb. 12.* — *1. Cor. 3.* — *Eſai. 4.*

des habent ſpiritu iudicij indigent, vt lauentur:
qui ſanguine pleni ſunt, ſpiritu combuſtionis, vt
ſanguis qui in eis extrinſecùs litus eſt auferatur.
Et ſedebit cõflans, & emundans quaſi argentum: vt ſe-
cundùm Ezechiel, quicquid in auro noſtro &
argento .i. ſenſu & eloquio, ære, ſtanno, ferro
plumboq; commixtũ eſt, in camino Domini ꝑ-
coquatur, vt purum aurum remaneat, & argen-
Luc. 12. tũ. Vnde & Dominus in Euangelio loquitur: Ig-
nẽ veni mittere ſuper terram, & quid volo, niſi
vt ardeat? Hæc Hieronymus. Iam verò ꝙ ait,
(inquit Theodoretus, hunc prophetam expli-
cans) Sicut argentum & aurum: ſic etiã perbea-
tus Paulus: Quia in igne reuelabitur, & vniuſ-
1. Cor. 5. cuiuſque opus quale ſit, ignis probabit: ſi cuius
opus manſerit, quod ſuperedificauit, mercedem
accipiet: ſi cuius opus arſerit, detrimentum
patietur. Exiſtimo aũt ex his prophetam non
hunc ſolùm ſignificare, ſed etiam ſpiritus ſancti
Luc. 3. expiationem. Nam in hoc myſticè adeuntes cõ-
flat & renouat igne ſpiritus. Sic etiam Ioannes
magnus inquit: Ille vos baptizabit in ſpiritu
ſancto & igne: atque etiam diuina gratia, tan-
quam herba quadam, peccatorum ſordes eluit.
Iere. 3. Et ad Ieruſalem perbeatus Ieremias dixit: Si la-
ueris te nitro, & multiplicaueris tibi herbam bo-
rit, maculata es iniquitate tua coram me, dicit
Dominus Deus. Ieruſalem enim legalem habuit
gratiæ herbam. Hoc autem loco propheticus
ſermo nobis Dominum tanquam quendã opi-
ficem oſtendit, ſordes peccatorum veluti herba
quadã expurgantem, & ceu igne quodã animas
noſtras eiuſmodi veneno liberantẽ. Hæc Theo-
1. Pet. 4. doretus. *Et purgabit filios Leui.* Tempus eſt, ait
Ezech. 9. Hieronymus, vt incipiat iudicium à domo Dei.
& alibi ſcribitur: A ſanctis meis incipite. In fili-
js aũt Leui omnem ſacerdotalẽ intellige digni-
tatem. Si autem ſacerdotes purgandi ſunt & co-
landi, vt purum aurum remaneat & argentum,
quid de cæteris eſt dicendum? Ita Hieronymus.
Et colabit eos quaſi aurum & quaſi argentum, & erunt
Domino offerentes ſacrificia in iuſtitia. Qui cùm e-
mundati fuerint & colati, inquit idem, tunc offe-
rent Domino iuſta ſacrificia, & placebit ſacrifi-
cium eorum, quod offerunt ꝓ Iuda & Ieruſalẽ,
hoc eſt, pro his qui Dominum confitentur, &
pacem eius mente conſpiciunt. Hæc ille. *Et place-*
bit Domino ſacrificium Iuda & Ieruſalem, ſicut dies ſe-
Legis Euangelicæ ſacrificium. *culi, & ſicut dies antiqui.* Hoc de ſacrificio corpo-
ris & ſanguinis Chriſti, quod lex euangelica ha-
bet ſummum atq; ſanctiſsimum, non immeritò
pleriq; exponunt. Hoc enim nouimus primò
Ieroſolymæ oblatum, ac deinceps toto orbe ter-
rarum. Id verò multo etiam gratius eſt præpo-
tenti Deo, quàm vel legis veteris, vel dierum
antiquorum, quę legem anteceſſerunt, ſacrificia:
de quo præclarè dictum eſt ab Auguſtino: Vnde
verus ille mediator, inquantùm formam ſerui
accipiens, mediator effectus eſt Dei & hominũ,
homo Chriſtus Ieſus, cùm in forma Dei ſacrifi-
cium cum patre ſumat, cùm quo & vnus Deus *Lib. 10. de Ciuit. Dei cap. 20.*
eſt, tamen in forma ſerui ſacrificium maluit eſſe
quàm ſumere: ne vel hac occaſione quiſquã exi-
ſtimaret cuilibet ſacrificandum eſſe naturæ: Per
hoc & ſacerdos eſt, ipſe offerens, ipſe & oblatio.
Cuius rei ſacramentum, quotidianum eſſe volu-
it Eccleſiæ ſacrificium: cùm ipſius corporis ipſe *Quotidianũ Eccleſiæ ſacrificium.*
ſit caput, & ipſius capitis ipſa ſit corpus, tam ipſa
per ipſum, quàm ipſe per ipſam ſuetus offerri.
Huius veri ſacrificij multiplicia variaque ſigna
erant ſacrificia priſca ſanctorum, cùm hoc vnũ
per multa figuraretur, tanquàm verbis multis
res vna diceretur, vt ſine faſtidio multùm com-
mendaretur. Huic ſummo veroque ſacrificio,
cuncta ſacrificia falſa ceſſerũt. Hæc Auguſtinus.
Hoc igitur Eccleſiæ ſacrificium non poteſt non
eſſe gratiſsimum Deo, cuius etiam non obſcurè
meminit idem propheta Malachias his verbis:
Ab ortu ſolis vſque ad occaſum, magnum eſt
nomen meum in gentibus, & in omni loco ſacri-
ficatur & offertur nomini meo oblatio munda.
Quæ verba citans Auguſtinus, Hoc ſacrificium,
inquit, per ſacerdotium Chriſti ſecũdùm ordi-
nem Melchiſedech, cùm in omni loco à ſolis ortu *Malac. 1.*
vſq; ad occaſum Deo iam vidamus offerri: ſa-
crificium autem Iudæorum, quibus dictum eſt:
Non mihi voluntas in vobis, nec accipiã de ma-
nibus veſtris munus: ceſſaſſe negare non poſ- *Lib. 18. de Ciuit. Dei cap. 35.*
ſunt, quid adhuc expectant alium Chriſtũ,
cùm hoc quod prophetatum eſt legunt, & imple-
tum vident, impleri nõ potuerit niſi per ipſum?
Longè antè Auguſtinum Irenæus martyr inſig- *Malach. 1.*
nis ſcribit in hæc verba: Sed & diſcipulis ſuis dãs
conſilium primitias Deo offerre ex ſuis creatu-
ris, nõ quaſi indigenti, ſed vt ipſi nec infructu-
oſi nec ingrati ſint, eum qui ex creatura panis eſt
accepit, & gratias egit, dicens: Hoc eſt meũ cor-
pus. Et calicem ſimiliter, qui eſt ex ea creatura,
quæ eſt ſecundùm nos, ſuum ſanguinem confeſ- *Lib. 4. cap. 32.*
ſus eſt, & noui teſtamenti nouam docuit obla-
tionem, quam Eccleſia ab Apoſtolis accipiens,
in vniuerſo mundo offert Deo, ei qui alimenta
nobis præſtat primitias ſuorum munerũ in no-
uo teſtamento, de quo in duodecim prophetis
Malachias ſic præſignificauit: Non eſt mihi vo- *Malach. 1.*
luntas in vobis, dicit Dominus omnipotens, &
ſacrificium non accipiam de manibus veſtris:
quoniam ab ortu ſolis vſque ad occaſum nomen
meum glorificatur inter gentes, & in omni loco
incenſum offertur nomini meo, & ſacrificium
purum. Quoniam magnum eſt nomen meum
in gentibus, dicit Dominus omnipotens: mani-
feſtiſsimè ſignificans per hæc, quoniam prior
quidem populus ceſſabit offerre Deo: omni au-
tem loco ſacrificium offertur ei, & hoc purum:
nomen autem eius glorificatur in gentibus. Hæc
Irenæus ſanctiſsimus martyr. Porrò verò ſum-
moperè in hoc omnibus nobis incumbendum
eſt, vt quemadmodùm hodiè filius Dei iuxta
legem Deo patri voluit offerri, & eius puriſsi-
ma

ma mater inſtar cæterarum mulierum ſeſe gere-re, tametſi neq; filius, neq; mater legi eſſet hac in parte obnoxia: ita nos quoq; totos nos Deo ſemper offeramus, & filij & matris ſummam erga Deum obedientiam & incomparabilem humilitatem pro modulo virium noſtrarum imitemur, præſtante eodem Domino noſtro IESV Chriſto, qui cum patre & ſpirituſancto viuit & regnat per infinita ſecula, Amen.

IN EODEM FESTO,

Luc. II.

...m. 7. in ... Homilijs ...hiemalib. ...ſanctis.

In illo tempore: Poſtquàm impleti ſunt dies purgationis Mariæ ſecundùm legem Moyſi, tulerunt Ieſum in Hieruſalem, vt ſiſterent eum Domino, ſicut ſcriptum eſt in lege Domini. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ preſbyteri.

SOlennitatem nobis hodiernæ celebritatis, quam quadrageſimo dominicę natiuitatis die debitis veneramur officijs, maximè eiuſdem Domini ſaluatoris noſtri, ſimul & intemeratæ virginis genitricis eius humilitate dedicatam, ſacra euangelij lectio deſignat, exponens eos, qui legi nihil debebant, implendis ſe legalibus per omnia ſubdidiſſe decretis. Sicut enim modò cùm legeretur audiuimus: *Poſtquàm impleti ſunt dies purgationis eius, (videlicet matris illius) ſecundùm legem Moyſi, tulerunt illum in Hieruſalem, vt ſiſterent eum Domino, ſicut ſcriptum eſt in lege Domini: Quia omne maſculinum adaperiens vuluam, ſanctum Domino vocabitur.* Præcepit nanque lex, vt mulier quæ ſuſcepto ſemine peperiſſet filium, immunda eſſet ſeptem diebus, & in die octaua circunciderET infantulum, nomenque aptaret: deinde etiam alios trigintatres dies ab ingreſſu templi ac viri toro abſtineret, donec quadrageſimo natiuitatis die filium cum hoſtijs ad templum Domini deferret. Primogenitum autem omne maſculini ſexus, ſanctum Domino vocari, atque ideò munda quæque offerri Deo: immunda autem mundis mutari, vel occidi, & hominis primogenitum quinque ſiclis argenti debere redimi. Si autem fœminam peperiſſet mulier, immunda fieri iuſſa eſt quatuordecim diebus, & ſexaginta ſex alijs diebus à templi ingreſſu ſuſpendi, donec octogeſimo natiuitatis die, quæ dies purgationis eius vocabatur, illò ſe ſuamque ſobolem hoſtijs ſanctificatura veniret, ac ſic demum ad torum viri libera redire debe-ret. Intueamur, fratres chariſsimi, diligentiùs verba legis quæ propoſuimus, & videbimus apertiſsimè, quàm beatiſsima Dei genitrix & perpetua virgo Maria ſimul cum filio quem genuit, ab omni fuerit legis ſubiectione liberrima. Cùm enim dicat lex, mulierem quæ ſuſcepto ſemine peperiſſet, immundam decerni, & per longa tempora ſimul cum prole quam genuiſſet, oblatis victimis debere mundari: pater profectò, quia illam, quæ ſine virilis ſuſceptione ſeminis virgo peperit, vnà cum filio qui natus eſt ei, neque immundam deſcribat, neque per hoſtias ſalutares doceat eſſe mundandam. Sed ſicut Dominus ac ſaluator noſter, qui diuinitate legem dedit, apparens in homine fieri voluit ſub lege, vt eos qui ſub lege erant, redimeret, vt adoptionem filiorum reciperemus: ita etiam beata ipſius genitrix, quæ ſingulari priuilegio ſupra legem fuit, pro oſtendendo tamen humilitatis exemplo, legalibus ſubdi non refugit inſtitutis, iuxta illud viri ſapientis: Quanto magnus es, humilia te in omnibus. *Et vt darent (inquit) hoſtiam, ſecundùm quod dictum eſt in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum.* Hoſtia hæc pauperum erat. Præcepit enim Dominus in lege, vt qui poſſent, agnum pro filio vel filia, ſimul & turturem ſiue columbam offerrent: qui verò non ſufficeret ad offerendum agnum, duos iam turtures vel duos columbæ pullos offerret. Ergo Dominus noſtræ per omnia memor ſalutis, non ſolùm homo fieri cùm eſſet Deus, ſed etiam cùm diues eſſet, pauper fieri dignatus eſt pro nobis, vt nos ſua paupertate ſimul & humanitate diuitiarum & diuinitatis ſuæ donaret eſſe participes. Sed libet pauliſper intueri, cur hæ maximè volucres in hoſtiam Domini iubentur offerri. Nam & Abraham patriarcha tanto ante legem tempore has in holocauſtum Domini legitur obtuliſſe, & in pleriſque legis cæremonijs, qui mundandus eſſet, per has iubebatur mundari. Columba ergo ſimplicitatem, turtur indicat caſtitatem: quia & columba ſimplicitatis, & caſtitatis amator eſt turtur, ita vt ſi coniugem caſu perdiderit, non alium quærere curet. Vnde & in laudibus Eccleſiæ loquitur Dominus: Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis. Et iterùm: Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra, oculi tu columbarum. Genas quippe vt turturis habet, quæ ab omni impudicitiæ peſte caſtam ſe cuſtodit & immunem. Oculos habet columbarum, quæ nulli nocere deſiderans, etiam inimicos ſimplici amore contuetur. Sed vtraque auis memorata, quia gemitum pro cantu edere ſolet, ſanctorum in hoc ſeculo deſignat ploratum, de quo Dominus memorat, dicens: Amen amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit, vos autem contriſtabimini: ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium. Et rurſùm: Beati lugentes, quoniam ipſi conſolabuntur. Meritò ergo turtur & columba Domino offeruntur in hoſtiam, quia nimirùm ſimplex & pudica fidelium conuerſatio, gratum eſt ſacrificium illi iuſtitiæ: quia qui laborat in gemitu ſuo, qui lachrymis ſtratum ſuum per ſingulas noctes abluit, acceptiſsimam prorſùs Deo victimam mactat. Cùm ergo vtraque auis iſta propter conſuetudinem gemendi, præ-

Margin notes: ...uit. 12. ...od. 13. ...um. 8. ...uit. 12. *Gal. 4.* *Chriſti & matris eius humilitas.* *Eccl. 3.* *Leu. 12.* *2. Cor. 8.* *Gal. 15.* *Columba. Turtur.* *Can. 1.* *Genæ turturis.* *Oculi columbarũ.* *Ioan. 16.* *Matt. 5.* *Pſal. 6.*

ſentes ſanctorum luctus & ſuperna deſideria deſignet, in hoc tamen differunt, quòd turtur ſoliuagus, columba autem gregatim gemere conſueuit: & ob id iſte ſecretas orationum lachrymas, illa publicos Eccleſiæ conuentus inſinuat. Benè autem puer Ieſus primò circunciditur, ac ſic interpoſitis diebus Hieroſolymam cum hoſtia defertur: quia & ipſe iam iuuenis, priùs omnem corruptionem moriendo ac reſurgendo calcauit, ac deinde interpoſitis diebus cum ipſa carne iam immortali, quam pro noſtra ſalute hoſtiam Deo fecerat, ad gaudia ſupernæ ciuitatis aſcendit. Et vnuſquiſq; noſtrum priùs aqua baptiſmi à peccatis omnibus quaſi vera circunciſione purgatur, ac ſic proficiente gratia nouæ lucis, ad altare ſanctum ſalutari hoſtia dominici corporis & ſanguinis conſecrandus ingreditur. Nam & ipſa ſingulariter ſimplex & caſta noſtri ſaluatoris humanitas, quæ oblata eſt patri pro nobis, non incongruè per immolationẽ columbæ ſiue turturis poteſt figuraliter exprimi. Sed & omnis in fine mundi Eccleſia, primò communi reſurrectione cunctam terrenæ labẽ mortalitatis & corruptionis exuet, ac deinceps in regnum cæleſtis Hieruſalem, bonorum victimis operum Domino commendata, transferetur.

Baptiſmus.

Euchariſtia.

Quòd autem Simeon & Anna, prouectæ videlicet ætatis vir & fœmina deuotis confeſsionum officijs Dominum, quem corpore paruum vident, ſed magnum diuinitate intelligunt, excipiunt, illam profectò populi Iudæorum ſynagogam figuratè denuntiat, quæ longa incarnationis eius expectatione fatigata, promptis illum mox vt aduenit, & piarum vlnis actionum, & fidei non fictæ vocibus exaltare ac magnificare ſtuduit, acclamans illi, & dicens: Dirige me in veritate tua, & doce me, quia tu es Deus ſaluator meus, & te ſuſtinui tota die. Sed & hoc dicendum, quia meritò vterque ſexus ei gratulabundus occurrerit, qui vtriuſque redemptor apparebat. Magno ſanè metu, fratres mei, audienda ſunt verba, quibus idem Simeon, de Domino prophetans, matrem eius alloquitur: *Ecce poſitus eſt hic in ruinam & in reſurrectionem multorum in Iſrael, & in ſignum cui contradicetur. Et tuam ipſius animam pertranſibit gladius, vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes.* Deſideranter nanq; multùm auditur, quòd poſitus dicitur Dominus in reſurrectionẽ multorum: quia ſicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes viuificabuntur, quia ipſe dicit: Ego ſum reſurrectio & vita: qui credit in me, etiam ſi mortuus fuerit, viuet. Et omnis qui viuit & credit in me, non morietur in æternum. Sed non minùs terribiliter ſonat, quod præmittitur: Ecce poſitus eſt hic in ruinam. Infelix nanque eſt, qui agnita reſurrectionis gloria, deteriùs cadit, qui viſa luce veritatis, grauioribus peccatorum nebulis obcæcatur. Vnde curandum nobis ſummoperè eſt, vt recta quæ cognouimus, operando ſemper exercere meminerimus, ne de nobis dicatur illud Apoſtoli Petri: Quia melius erat eis viam veritatis non cognoſcere, quàm poſt agnitionem retrorsùm reuerti ab eo quod traditum eſt illis, ſancto mandato. *Et in ſignum, inquit, cui contradicetur.* Signo dominicæ crucis ſæpè multi Iudæorum exteriùs, multi contradixere gentilium, multi (quod eſt grauius) falſi fratres hóc interiùs profeſsionis ſuperficie ſequuntur, ſed feritate prauæ actionis nimiùm perſequuntur, dicentes ſe noſſe Deum, factis autem negantes. *Et tuam ipſius animam pertranſibit gladius.* Gladium appellat effectum dominicæ paſsionis & mortis in cruce, qui Mariæ animam pertranſiuit, quia non ſine acerbo dolore potuit crucifixum morientemque videre, quem licet reſurrecturum à morte quaſi Deum nullatenùs ambigebat, quaſi ſua tamen è carne procreatum mori pauida dolebat. *Vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes.* Ante incarnationem dominicã velatæ erant cogitationes multorum, nec latè patebat, quis æternorum amore flagraret, quis cæleſtibus bonis temporalia mente præferret: ſed nato cæli rege in terra, confeſtim pius quiſque gaudebat: Herodes autem turbatus eſt, & omnis Hieroſolyma cum illo. Prædicante & miracula faciente, omnes turbæ timebant, & glorificabant Deum Iſrael: Phariſæi autem & ſcribæ, dicta ac facta eius ſalutaria rabido ore carpebant. Paſſo in cruce, impij lætitia ſtulta, pij triſtitia iuſta replebantur: ſed reſurgente à mortuis, & aſcendente in cælum, horum lætitia mœrore, illorum mœſtitia eſt gaudio mutata perenni. Sicque iuxta prophetam B. Simeonis apparente in carne Domino, reuelatæ ſunt ex multis cordibus cogitationes. Non hæc autem diſparium reuelatio cogitationum tunc ſolùm acta in Iudæa, ſed nunc etiam apud nos credenda eſt actitari. Et nunc enim Domino apparente, reuelantur ex multis cordibus cogitationes, cùm lecto vel prædicato verbo ſalutis, alij audientium libenter auſcultant, gaudentes perficere actu, quæ auditu didicerint: alij faſtidientes quæ audiunt, non hæc agendo patrare, ſed his potiùs inſultando nituntur contraire. Vnde oportet, fratres, vt quoties verbum doctrinæ cæleſtis aliquid contrarium à duris auditoribus pati ſenſerimus, imitemur triſtitiam cordis eorum, qui paſſum in carne Dei verbum, digno dolore compaſsionis tenebant. Quoties verò idem verbum in auditorum fidelium mente per dilectionem reſurgere, atq; ad gloriam conditoris noſtri per bona opera proficere viderimus, gaudeamus cum eis, qui Chriſtum reſurrexiſſe à mortuis, atq; ad cælos aſcendere votis aſpexere felicibus. Sanè quoniam caſtas, ſimplices & gemebundas aues Domino offerri conſueuiſſe cognouimus, quibus noſtra ſobrietas, ſimplicitas, & compunctio cordis authori noſtro ſemper offerenda ſignatur: oportet intueri diligentiùs, quia non fruſtrà duo turtures

aut

Pſal. 24.

1.Cor.15.

Ioan.11.

Dei voluntas opere exequenda.

2.Petr.2.

Gladius doloris S. Mariæ animã affixit.

Vt multorum reuelantur cogitationes.

aut duo pulli columbæ, & vnus ex his pro peccato, alter in holocauſtum offerri debere præcipitur. Duo nanque ſunt genera compunctionis, quibus ſemetipſos Domino fideles in ara cordis immolant: quia nimirum, ſicut ex patrum dictis accepimus, Deum ſitiens anima, priùs timore compungitur, poſteà amore. Priùs enim ſeſe in lachrymis afficit: quia dum malorum ſuorum recolit, pro his perpeti ſupplicia æterna pertimeſcit, quod eſt vnum turturem ſiue pullum columbæ pro peccato offerre. At dum longa mœroris anxietate fuerit formido conſumpta, quædã iam de præſumptione veniæ ſecuritas naſcitur, & in amorem cæleſtium gaudiorum animus inflammatur: & qui priùs flebat, ne duceretur ad ſupplicium, poſtmodùm flere amariſsimè incipit, quia differtur à regno: quod eſt de altero turture ſiue pullo columbino holocauſtum facere. Holocauſtum nanq; totum incenſum dicitur, & holocauſtum ſe ipſe Domino facit, qui ſpretis omnibus terrenis, ſolo ſupernæ beatitudinis deſiderio æſtuare, ſolam hanc per luctum ac lachrymas quærere dulce habet. Contemplatur etenim mens, qui ſunt illi angelorum chori, quæ ipſa ſocietas beatorum ſpirituum, quæ maieſtas æternæ viſionis Dei: & ampliùs plangit, quia à bonis perennibus deeſt, quàm flebat priùs, cùm mala æterna metuebat. Vtranq; autem noſtrę compunctionis hoſtiam gratanter accipere dignetur, qui & pro peccato lugentibus atq; afflictis clementer errata dimittit, & pro ingreſſu vitæ cæleſtis tota mentis intentione feruentes, æternę ſuę viſionis luce reficit, IESVS Chriſtus Dominus noſter, qui viuit & regnat cum patre in vnitate ſpiritus ſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Holocauſtum quis ſe faciat Deo.

IN EADEM SOLENNITE SERMO AMBROSII ANSberti vel Audberti, presbyteri ordinis ſancti Benedicti.

SI ſubtiliter à fidelibus, quæ ſit huius diei feſtiuitas perpendatur, eo deuotionis affectu hanc celebrandam ſuſcipient, quo dominicæ Natiuitatis, Circunciſionis atque Apparitionis ſolennia ſunt proſecuti. Illius eſt iſta ſolennitas, cuius & illa: ſed nec minor iſta quàm illa. Quod vtique in hoc ſermone apertis monſtrabimus documentis. Huius quippe diei ſolennitas ſicut à quibuſdam Chriſtianis ignoratur, ſic à multis præ cæteris anni ſolennitatibus honoratior habetur: maximè autẽ eo loco, quo primatum Eccleſia catholica in primo paſtore ſortita eſt. In tanta enim reuerentia ab illis habetur, vt ea die cuncta ciuitatis turba in vnum collecta, immenſis cereorum luminibus coruſcans, miſſarum ſolennia deuotiſsimè concelebrent: nullusque aditum publicæ ſtationis intret, qui lumen manu non tenuerit: tanquàm ſcilicet Dominum in templo oblaturi, immò etiam ſuſcepturi fidei lumen, quo interiùs fulgent, exteriùs oblationis ſuæ religione demonſtrent. Hodiè nanque iuxta legem atque euangelium peractis à natiuitate Chriſti quadraginta diebus, in templo eſt à parentibus idem Dominus præſentatus. Hodiè à ſancto Simeone ſuſceptus, patrique cum ſacris muneribus oblatus. Hodiè redemptionem Iſraël expectantibus, ab eodem Simeone & Anna publicè prædicatus. O quàm pium ſpectaculum, quo non niſi pij delectari probantur. Stat hinc virgo & mater, non cuiuſcunque, ſed Dei. Suſcipitur hinc paruulus virginis filius, cuius diuinitatem non capit mundus. Occurrunt hinc inde prophetæ, atq; vterque ſexus de puero prophetat: offertur oblatio pro puero, non tamẽ quæ delicta emundet, ſed quæ ſacramenta declaret. Et quia huius diei præconium attollere cupio, libet ipſam euangelicam lectionem colloquendo tranſcurrere, in qua iſta narrari agnoſco: quatenùs ad ea quæ dico, illa reſpondeat: immò ad ea quæ illa narrat, vox exhortationis meę reſpondeat. Denique Lucas euangeliſta veritatis hiſtoriam de Chriſti incarnatione pleniùs atque ordinatiùs cæteris euangeliſtis exequens, poſt annunciationem eius ab angelo factam, poſt natiuitatem angelorum vocibus declaratam, poſt circunciſionem octaui diei in domo parentum, hæc in ordine ſequitur, dicens: *Poſtquàm impleti ſunt dies purgationis matris eius, ſecundùm legem Moyſi, tulerunt illum in Hieruſalem, vt ſiſterent eum Domino, ſicut ſcriptum eſt in lege Domini: Quia omne maſculinum adaperiens vuluam, ſanctum Domino vocabitur.* Cunctis fidelibus liquet, nequaquàm redemptoris matrem ex eius natiuitate maculam contraxiſſe, qua illorum dierum ſpatio à ſacris ædibus abſtinens purgaretur, quæ ſine humana concupiſcentia, ſine humano concubitu virgo concepit, ſine aliqua carnis corruptione virgo peperit, & ſine fine virgo permanſit. Ac per hoc nec maſculus ex ea natus, vuluam eius aperuit, ſed hoc iuxta legis narrationem Euangeliſta contegens, claudit impijs ſacramentum diuinæ incarnationis, matremque legem obſeruantem introducit. Sed nec mirũ, ſi mater obſeruaret legem, quam eius filius non venerat ſoluere, ſed adimplere. Sciebat enim quo ordine conceperat, quo vſu pepererat, & quis eſſet quem genuerat. Sed legem communem obſeruans, expectauit purgationis diem, celauit filij maieſtatem. Hinc eſt quòd eum in templo duodecim annorum inter doctores legis inueniens, filium Ioſeph vocat, dicens: Fili, quid feciſti nobis ſic? ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te. Quem procùldubiò ſciebat ſe ſine concubitu Ioſeph concepiſſe, ſine corruptione virginali edidiſſe. Sed cur abſcondit conceptionis ac natiuitatis illius ſacramentum, quem nouit Deum immenſum? Nunquid nam quia inui-

Pia contẽplationes de feſto Purificationis.

Virgo perpetua ſubdit ſe legi purificationis.

Matt. 5.

Luc. 2.

det alijs, quem ad templum deferens, ſancti ſenis
tradidit manibus? Abſit. Sed vt ſpiritu prophe-
tiæ repleta, redemptionem mundi impijs non
aperiat. Sciebat enim iam tunc gratia plena, ſpi-
ritu diuinitatis afflata, quia ſi hunc huius ſeculi
principes cognouiſſent, nunquàm pro ſalute no-
1. Cor. 2. ſtra crucifixiſſent. Offer ergo beatiſsima virgo,
tanquàm legem obſeruans, in templo quem edi-
diſti, vt non omnibus, ſed paucis reueletur, quis
Dan. 2. eſt quem genuiſti. Appareat interim lapis humi-
lis abſciſſus de monte ſine manibus, vt reprobe-
tur ab ædificantibus, vſquequò ſtatuam in pedi-
bus percutiens, creſcat in montem magnum, im-
pleatque vniuerſum orbem terrarum. O quàm
paruus, ô quàm magnus eſt quem peperiſti: par-
uus in humanitate, magnus in diuinitate. Par-
uus in regno Iudæorum, magnus in regno genti-
Eſa. 11. um. Sed non ab omnibus in regno Iudæ-
Num. 17. orum paruus æſtimatus. Nam & ipſa quæ hunc
Pyſsima genuiſti, ex ipſo populo Iſraël in virgam creui-
meditatio- ſti. Virga enim de radice Ieſſe ſurrexiſti, & flo-
ne de Chri ruiſti. Virga Aaron fronduiſti, & nucem peperi-
ſto & ma- ſti. Et quia præ omnibus immenſitatem eius ag-
tre eius. nouiſti, quem tam paruiſsimum ex te natum vi-
diſti: proculdubiò quem infantem genuiſti, De-
um omnipotentem tremens adoraſti, adorans
tremuiſti: quem tamen, quia ſecundùm humani-
tatem filium recognouiſti, lactaſti, fouiſti, alui-
ſti. Quis putas nobis poſſet indicare, inter huiuſ-
cemodi obſequia, animi tui ſenſum ô beatiſsima
virgo, cùm hinc cerneres ex te natum tantillum
infantem, illinc attenderes Deum immenſum:
hinc creatum, illinc creatorem: hinc infirmum,
illinc fortiſsimum: hinc alendum, illinc alentem:
hinc non loquentem, illinc angelos docentem?
Quis, inquam, tui pectoris arcana nobis reſera-
re valeat, quibus modis cogitatum ad vtraque
flectebas, cùm vnum eundemque Dei atque ho-
minis filium manibus tenens, hinc adorares vt
Dominum, illinc oſculareris vt paruulum? Quis
ad tam ineffabile miraculum non obſtupeſcat?
Quis non penè elinguis fiat? Generat puella
ſuum & omnium creatorem: nutrit ſuum &
omnium nutritorem: portat ad templum ſuum
& omnium creatorem. O admirandum ſpe-
ctaculum, ad quod non ſolùm humana, verum-
etiam angelica ſtupeſcit natura. Ad hoc, fratres
chariſsimi, fidei oculos erigite, ad hoc pietatis
In Chriſto affectu conuenite. Ibi Chriſtum ſuſcipite pro
vtraq; na vobis in carne humiliatum, ſed adorate in ſua
tura vt at- diuinitate Deum excelſum. Amplectimini par-
tendenda. uulum, ſed cogitate immenſum. Amate humi-
liatum, ſed timete excelſum. Iam verò dilectiſ-
ſimi ſi quæritur, quid myſticè ſignificatum fue-
rit in eo, quòd redemptor noſter à matre & pa-
rentibus ex propria ciuitate in Hieruſalem ad
templum Domini ſe portari voluit: inuenimus
ipſam glorioſam matrem & virginem, eiuſq; pro-
pinquos, figuram geſsiſſe illius Eccleſiæ, quæ ex
Iudæa in apoſtolis credidit. Quando enim Eccle-

ſia non virgo, cuius membra Apoſtolus affatur, 2. Cor. 11.
dicens: Deſpondi vos vni viro, virginem caſtam
exhibere Chriſto? Quádo ipſa nõ mater, de qua
per Pſalmiſtam dicitur: Mater Sion, dicet homo:
& Dominus in euangelio: Quicunq; fecerit vo- Pſal. 86.
luntatem patris mei, qui in cælis eſt, ipſe meus Matt. 12.
frater, ſoror & mater eſt? quando electi nõ pro-
pinqui, qui fratres & ſorores ſunt appellati? Ma-
ter itaq; ac propinqui, redemptorem noſtrum à
† Nazareth in Hieruſalem ad templum Domini † fortè,
deferunt, quia primitiua illa in primis diſcipulis Bethlehē.
Eccleſia à Iudæis repulſa, eiuſdem redemptoris
diſpenſationem ad notitiam gentium perduxit.
Ipſa enim Eccleſia non ſolùm ex gẽtibus, verùm
etiam ex Iudęis, Hieruſalem (id eſt, viſio pacis)
rectè vocatur, de qua per Pſalmiſtam dicitur:
Hieruſalem quæ ædificatur vt ciuitas, cuius par- Pſal. 121.
ticipatio eius in idipſum. Ipſa & templum, ſicut 1. Cor. 3.
per Paulum fidelibus dicitur: Templum Dei ſan-
ctum eſt, quod eſtis vos. Ac per hoc cùm apoſto-
li ex Iudæa Chriſtum annuntiantes, veniunt ad
gentes, nimirùm & Hieruſalem ad Hieruſalem
cõuenit, & templum ad templum occurrit, cùm
hi omnes vna ſint Hieruſalem ciuitas, vnum &
templum. In hac itaq; ciuitate atq; in hoc tem-
plo ab apoſtolis oblatus Chriſtus excipitur. Vn-
de & ipſa Eccleſia Pſalmiſtæ voce Deo patri lo- Pſal. 47.
quitur, dicens: Suſcepimus Deus miſericordiam
tuam, in medio templi tui: Subaudis, In medio
Eccleſiæ, quę eſt templum tuum. Siue autem iux-
ta hiſtoriam, ſiue iuxta myſticum intellectum,
cur Chriſtus à parentibus ad ſanctam ciuitatem
& templũ ducatur: cauſa manifeſtatur cùm ſub-
iungitur: *Vt darent hoſtias, ſecundùm quod dictum eſt* Leu. 12.
in lege Domini, par turturũ, aut duos pullos columbarũ.
Præceptum ſiquidem legis fuerat, vt ſi cui fortè
agnus defuiſſet, & vnum horũ, id eſt, aut par tur-
turum, aut duos pullos columbarum inueniſſet,
Deo in oblationem filij offerret. Nec præiudica-
retur ex altero, qui vnuquodlibet horum obtu-
liſſet. Sed quia vterq; Chriſti Eccleſiæq; ſacra-
menta ſignificat, credendum eſt vtrunq; ad ſacri-
ficium matrẽ inueniſſe atq; obtuliſſe. Deniq; in
hac oblatione auiũ, illa præfigurabatur oblatio,
quæ pro ſalute mundi oblata eſt veſpera diei, Do-
mini videlicet paſsio, per quam ſumus Deo re-
conciliati. De hac quippe hoſtia per Paulum fide- Epheſ. 5.
libus dicitur: Ambulate in dilectione, ſicut &
Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro
nobis oblationem & hoſtiam Deo, in odorẽ ſua-
uitatis. Et rursùm: qui dilexit me, inquit, & tradi- Gal. 2.
dit ſeipſum pro me. Quia verò omnes electi mẽ-
bra ſunt Chriſti, in turture ſcilicet turtures, atq;
in columba columbæ: deſignat etiam hæc auium
oblatio mortificationem electorum, quibus per Rom. 12.
eundem Apoſtolum dicitur: Obſecro vos per
miſericordiã Dei, vt exhibeatis corpora veſtra,
hoſtiam viuentem, ſanctam, Deo placentem. Sed
nulla eſſe poteſt accepta Deo mortificatiõis ob- Caſtitas.
latio, in quibus non fuerit veræ fidei caſtitas, ve-
ræ

Charitas. ræ charitatis concordia. Proinde non ſine cauſa ſacrificium, quod pro Domino myſticè oblatum perhibetur, ex turturibus & columbis fuiſſe narratur. In turture enim caſtitas inuenitur, & in columba charitas commendatur. Turtur nanque intemeratam ſeruat vni viro fidem: columba verò aliarum cohabitantium non deſerit vnitatem. *Catholicus Christianus turtur.* Catholicus igitur Chriſtianus tunc verè ſpiritualis turtur efficitur, ſi veram Trinitatis fidem firma credulitate conſeruet, & hæreticæ prauitatis ſenſum, tanquam fornicationis inquinamenta repudiet. *Columba.* Tunc verè erit columba, ſi longanimiter vſque ad finem in catholica ſocietate permaneat, & contra tentationum ſcandala immobili firmitate perſiſtat, vt nec hæretica fornicatio corrumpat in corde fidei caſtitatem, nec amara diſſenſio eccleſiaſticæ charitatis diſſipet vnitatem. *Ecclesia Catholica.* Hæc eſt enim Eccleſia Catholica, quæ fidem vni Domino tanquam legitimo viro conſeruat, & congregationem multorum in fide multiplicat. Sequitur: *Et ecce homo erat in Ieruſalē, cui nomen Simeon, & homo iſte iuſtus & timoratus, expectans conſolationem Iſrael: & ſpiritusſanctus erat in eo. Et reſponſum acceperat à ſpirituſancto, non viſurum ſe mortem, niſi prius videret Chriſtum Domini, & venit in ſpiritu in templum.* *Simeonis laus.* Nihil minùs de ſanctitate iſti ſpecialiter homini adſcribitur, qui & in Hieruſalem, id eſt, in viſione pacis commoratur, & fidei operatione iuſtus, & reuerentia timoratus, & Iſraelis conſolatione attonitus, & ſpirituſancto repletus, eiuſq; reſponſione de incarnati verbi viſione roboratus fuiſſe perhibetur. O quàm ardenti deſiderio homo iſte expectabat, ſecundùm ſpiritusſancti promiſsionem, videre in carne redemptorem. Quæ putamus fuerit inſtantia orationis eius, qua diuino reſponſo meruit firmari de his quæ petebat? Quæ erant eius gemituum continuata verba in ſancta deprecatione? Non enim in petendo ceſſauit, vſquequò reſponſum acciperet ſuper his quæ poſcebat. Fuerunt ſiquidem in retroactis temporibus multi ſimili deſiderio accenſi, Domino atteſtante, qui ad diſcipulos ait: *Luc. 10.* Multi reges & prophetæ voluerunt videre quæ videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt. Sed ex illis hoc iſti ſoli conceſſum eſt, qui in plenitudine temporis, horum vltimus apparuit. Sed ſi vigilanti ſtudio ſubſequentium ſanctorum attendimus deſiderium, quibus Chriſtus viuere eſt, & mori lucrum, *Philip. 1.* inuenimus eos non minoris anxietatis ardore diuinitatem eiuſdem ſaluatoris intueri velle, quàm ille concupiuit inſpicere carnem. *Ibidem.* Hinc Paulus dicit: Cupio diſſolui & eſſe cum Chriſto: multo autem melius. Hinc Pſalmiſta ex perſona Eccleſiæ dicit: *Psal. 41.* Sitiuit anima mea ad Deum viuum, quando veniam & parebo ante faciem Dei? quis ergo iam hinc non videat in vno Simeone multos, per vnum cunctos ſignificari electos, qui nunc iuſti ex fide atque operatione, & timorati ex futura expectatione, & attoniti inueniuntur ex ventura conſolatione? In quibus etiam ſpiritusſanctus ineſſe cognoſcitur, quia & per Apoſtolum dicitur: Charitas *Rom. 5.* Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritum ſanctum, qui datus eſt nobis. Et rurſum fidelibus dicit: Corpora veſtra templum ſunt ſpiritusſancti, *1. Cor. 6.* quem habetis ex Deo. Quiq; reſponſum accipiūt à ſpirituſancto, non viſuros ſe mortem: niſi priùs videant Chriſtum Domini: quia in hac adhuc corruptibili vita eiuſdem ſpiritusſancti gratia reuelante, apertis fidei oculis eum, qui ſe cum illis vſque in finem ſeculi manſurum *Matt. 28.* eſſe repromiſit, aſpiciunt, non iam carne paruulum, ſed diuinitate immenſum. Qui etiam cum Apoſtolo dicunt: Et ſi noueramus Chriſtum *2. Cor. 5.* ſecundùm carnem, ſed iam nunc non nouimus. Habitāt etiam iſti in Hieruſalem, atq; in ſpiritu *Ieruſalem qui ſint.* in templum, quò Chriſtus introducitur, veniūt. Ipſi enim ſunt Hieruſalem, qui habitant in Hieruſalem: ipſi & templum qui veniunt in templum, in quibus & à quibus Chriſtus excipitur. Breuiter fratres iſta percurrimus, ne dum quæ ſint huius diei ſacramenta, quodq; ſanctū piumque præconium, indicare ſtudemus, cuilibet in faſtidium veniamus. Sequitur: *Et cum inducerent puerum Ieſum parentes eius, vt facerent ſecundùm conſuetudinem legis pro eo, & ipſe accepit eum in vlnas ſuas, & benedixit Deum & dixit: Nunc dimittis ſeruum tuum Domine, ſecundùm verbum tuum in pace: quia viderunt oculi mei ſalutare tuum.* Hinc vnius, hinc multorum, immò etiam omnium adimpletur expectatio iuſtorum. Sed dicamus priùs de vno, & ſic loquamur de omnibus. Cupimus enim ad hoc ſtudium noſtrum inflectere, vt quod de vno dicitur, de omnibus veraciter ſentiatur. Et ecce *Virginis Mariæ prudentia.* dum ſpecialiter de vno venerabili ſene cupimus loqui, occurrit prædicanda virginis prudentia, non humana induſtria fulta, ſed ſpiritu diuinitatis afflata: quæ filium oblatura veniens, ſuæque naturæ humilitatem ſeruans, prophetæ tradidit manibus offerendum. Non ignara vtiq; quis eſſet, cuius manibus Deum hominemq; tradebat ſacrificio dedicatum. Offert autem Dominum prophetarum prophetæ, offert vnicum vni, immò omnibus in vno, quæ omnibus eundem peperit ſaluatorem. Non enim deſinit nuncuſq; offerre quem genuit, cùm ſuis ſanctis interuentionibus eundem redemptorem electis vniri facit. Et vt verum fatear, materno affectu idipſum *S. Maria bonos omnes filiorū loco habet.* pijſsima facit. Omnes enim filios deputat, quos diuina gratia Chriſto conſociat. Quando non ipſa mater electorum, quæ fratrem genuit eorū? Si, inquam, Chriſtus credentium frater, cur non ipſa, quæ Chriſtum genuit, ſit credentium mater? Quamobrem obſecro, mi beatiſsima virgo, offer nobis Chriſtum pijs ſuffragijs, quæ neſcis inuidere filijs. Sed nec attendas filiorum iniurias, à quibus non vt dignum eſt honoraris. Tolerat enim pia mater irreuerentiam filiorum, quia amore vincitur generationis. Noue ergo, etſi tan-

vitæ in vitam? De illis verò, quibus humanitas carnis, diuinitatem abscondit saluatoris, ita dicit: Et si opertũ est euangelium nostrum, in his qui pereunt, est adopertum. *2.Cor.4.* Illa verò si deuotè (vt decet) attendamus, ipsam beatam virginem cuius animam gladius transfodisse perhibetur, typum Ecclesiæ prætendisse reperimus, cuius animã gladius † pertransisset, scilicet verbũ prædicationis. *† pertrãsijt.* Quod enim per gladium prædicatio sancti figuretur, Paulus Apostolus testatur, dicens: Et gladiũ spiritus, quod est verbũ Dei. *Ephes.6.* Gladius etenim animam Mariæ transuerberat, quia verbum Dei electorum corda penetrans, ab errore mortificans, in veritatem vitæ cõmutat. *Vt reuelentur*, inquit, *ex multis cordibus cogitationes.* Ac si diceret: Idcircò diuini verbi gladius sanctorum corda funditùs ab errore mortificans, in veritatis doctrinam commutat, vt dum quorundã vitia virtutesq; loquendo examinant, vnicuique quibus loquuntur, intima sua manifestent. Hinc Paulus ait: Si omnes prophetent, intret autem quis infidelis vel idiota, conuincitur ab omnibus, dijudicatur ab omnibus: occulta enim cordis eius manifesta fiunt: & ita cadens in terrã adorabit Deum, pronuncians quòd verè Deus est in vobis. *1.Cor.14.* Qui autem essent isti prophetæ, ipse paulò inferius aperuit, dicens: Prophetæ duo vel tres dicant, & cæteri dijudicent. *Ibidem.* Oremus autem necesse est, vt idem gladius nostra corda transfigat, quatenus fidelium turbis nobis prædicantibus, & singulorum virtutes ac vitia exponentibus, vnicuique interiora sua pateant. Sequitur: *Et erat Anna prophetissa filia Phanuel de tribu Aser, hæc processerat in diebus multis, & vixerat cum viro suo annis septem à virginitate sua: Et hæc vidua vsque ad annos octogintaquatuor: quæ non discedebat de templo, ieiunijs & obsecrationibus seruiens nocte ac die. Et hæc ipsa hora superueniens, confitebatur Domino, & loquebatur de illo omnibus, qui expectabant redemptionem Hierusalem.* Hęc iuxta historiam aperta sunt, nec habent aliquid obscuritatis. Commendant autem castitatem beatæ mulieris, instantiam ieiuniorum atque obsecrationum die nocteq; templo Dei inhærentis. Sed latent in his quædam Ecclesię sacramenta. Quæ enim per Annam, quæ gratia Dei interpretatur, nisi electorum ecclesia designatur? *Anna, typ⁹ Ecclesia.* Ad cuius membra Apostolus loquitur, dicens: Gratia salui facti estis per fidem. *Ephes.2.* Quæ bene etiam filia Phanuel, ac de tribu Aser fuisse perhibetur. Phanuel quippe interpretatur facies Dei: Aser verò, vocatur beatus. Et q̃ alij per faciem Dei figurantur, nisi qui spiritus sancti gratia repleti, ad cognitionem Dei humana corda primi perduxerunt? Quia .n. per faciem quilibet agnoscitur, iure facies Dei vocantur hi, per quos cognitio † veritatis reuelatur. *† diuinitatis.* Quique non immeritò Aser, id est, beati vocantur, quia ad æternam paternitatem, siue per inspiratam interius naturam, siue per datam exterius legem erudiri meruerunt. Vnde scriptum est: Bea-*Psal.93.*tus homo quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum. In quibus verbis apertè monstratur, electorum Ecclesiam filiam esse patriarcharum ac prophetarum; quæ scilicet siue in spiritu, seu in verbo, rectè etiam prophetissa nuncupatur. De qua adhuc subiungitur: Et vixerat cum viro suo annis septem à virginitate sua. Et quis eius alius est vir, nisi ille, de quo per Esaiam prophetam dicitur: *Esai.4.* In die illa apprehendent septem mulieres virum vnum, dicentes: Panem nostrum comedemus, & vestimentis nostris operiemur, tantummodò inuocetur nomen tuum super nos: aufer opprobrium nostrum? Quis alius huius est vir, nisi ille, de quo in Ioannis Apocalypsi dicitur: *Apocal.21.* Ciuitatem sanctam Hierusalem nouam vidi descendentem de cælo, à Deo paratam, sicut sponsam ornatam viro suo? Quæ etiam antequàm Christo sociaretur, ideò virgo vocabatur, vel quia tunc idola non colebat, vel certè quia non incorrupta, sed infœcunda erat. Tunc autem hanc sibi Christus vniuit, cùm naturã humanam suscipiens, Euangelium exorsus fuit. *Ecclesia Christo iuncta.* Quod itaque annis septem cum viro suo à virginitate vixisse describitur, tempus eiusdẽ prædicationis ipso septenario numero figuraliter concluditur, in quo & septiformem spiritus sancti gratiam ab ipso accepit; & ipsa in septem mulieribus vel septem ecclesijs mysticè eidem vniri meruit. Et quia illo ascendente ad cœlos, humanitatis eius præsentia desolata est, iure etiam vidua remansisse narratur. *Ecclesia vidua.* An nõ vidua rectè vocatur, de qua per beatam Iob hæreticorum facta mentione dicitur: Pauit sterilem quæ non parit, & viduæ bene non fecit? *Iob 24.* Illud itaq; gaudij tempus, quo præsentia viri in carne fruebatur; illudque tristitiæ, quo eius præsentia desolanda erat Ecclesiæ, idem vir eius designans, dicit: Non possunt ieiunare filij sponsi, quandiù cum illis est sponsus. *Matth.9.* Veniet tempus, cùm auferetur ab eis sponsus, & tunc ieiunabunt. In numero autem annorum octogintaquatuor, quibus vidua esse describitur, totum tempus vitæ præsentis exprimitur. Legimus enim filios Israel, vsquequò terram repromissionis ingrederentur, quadraginta & duas mansiones in itinere habuisse. Quibus scilicet quid aliud quàm peregrinatio vitæ præsentis figuratur, in qua eremi tribulationibus exercemur, vsquequò ad terram viuentium veniamus? Sed propter geminum testamentum, vetus scilicet & nouum, idem quadragenarius ac secundus numerus duplicatur, & fiût octogintaquatuor. Sicut enim propter vtrunq; testamentum duodenarius numerus duplicatus, in vigintiquatuor senioribus Ecclesiam designat: *Apoc.4.5.* sic etiam propter eadem duo testamenta quadragenarius ac secundus duplicatus, in octogenario quarto præsens Ecclesiæ tempus figurat: *24. Seniores Ecclesiam designant.* Et quod ibi per mansiones, hoc hic explicat per annos. Vtrunq; enim cõcorditer peregrinationem eiusdem Ecclesiæ denunciat, de qua & benè subiun-

iungitur: Quæ non diſcedebat de templo, ieiunijs & obſecrationibus ſeruiens nocte ac die. Ipſa enim eſt templum, quæ & vidua, ieiunijs & obſecrationibus ſeruiens in templo. Quæque ablata ſponſi ſui corporali ſpecie, quia hunc necdum corporis oculis intueri valet, ad nil aliud magis, quàm ad ieſunium & orationẽ vacat. Hinc Pſalmiſta ait: Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidiè, Vbi eſt Deus tuus? Dignè itaque præmittit ieiunia, ac deinde obſecrationes coniungit. Quæ enim eſſe poteſt obſecratio, vbi regnat commeſſatio? Quæ eſſe poteſt deprecatio, vbi dominatur aſsidua potatio? Sed hæc dicens, cordis etiam vult intelligi ieiunium: quo niſi quis ab immundis cogitationibus ieiunare ſtudeat, obſecrationibus Deo vniri non valet. Siue autem iſto, ſiue illo ieiunio, ſimulque obſecrationibus fulta, die ac nocte ſeruire deſcribitur: ſubaudis, Et in proſperis, & in aduerſis ab hoc opere non ceſſat. Sequitur: *Et vt perfecerunt omnia ſecundùm legem Domini, reuerſi ſunt in Galilæam, in ciuitatẽ ſuã Nazareth.* Hic iam figuraliter vltima Iudæorum conuerſio deſignatur, quando Enoch & Elia prædicantibus, Chriſtus ad eos reuertitur, peractis ſcilicet omnibus in Hieruſalẽ, id eſt, in Eccleſia gentium, ſecundùm legem Domini, noui videlicet teſtamenti. Quaſi enim peracto ſacrificio, ab Hieruſalem in ciuitatẽ ſuam Chriſtus cũ parentibus reuertitur, cùm adimpleta plenitudine gentium, nouiſsimè cum prædicatoribus ſanctis ad eos colligẽdos, ex quibus carnem ſuſcepit, regreditur. Sequitur: *Puer autem creſcebat & confortabatur, plenus ſapientia, & gratia Dei erat in illo.* Hæc de illo ſecundùm humanitatem dicta ſunt, non ſecundùm diuinitatem. Neque enim in ſua natura creſcit, in qua plenus eſt: ſed in noſtra, in qua paulò minùs quàm angeli minoratus eſt. Nec in ſua confortatur, in qua omnium fortitudo eſt: ſed in noſtra, in qua pro nobis infirmatus eſt. Nec in ſua adimpletur ſapientia, in qua plenitudo ſapientiæ eſt: ſed in noſtra, in qua pro nobis exinanitus eſt. Nec in ſua gratiæ indiget, in qua omnibus gratiam tribuit: ſed in noſtra, in qua ea q̃ cũ patre habet, accepit. Quæ ſcilicet omnia meliùs ad eius corpus, quod eſt Eccleſia, quàm ad ipſum caput referri poſſunt. Vſquequò enim illud conſummetur, quod Apoſtolus dicit, Donec occurramus omnes in vnitatem fidei & agnitionis filij Dei, in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti, & vt iam non ſimus paruuli: quotidiè creſcit in fide puer Ieſus, quotidiè confortatur virtutibus puer Ieſus, quotidiè verbo ſapientiæ adimpletur puer Ieſus, quotidiè gratia ſaluationis iuſtificatur puer Ieſus. Hæc de tanti diei ſolennitate breuiter diximus, hæc de tam myſticis ſacramentis ſuccinctè tranſcurrimus: quia & prolixitatem Euangelicæ lectionis attendimus, & ad hæc agenda moras breues habuimus. De cætero dilectionem veſtram admoneo, chariſſimi fratres, ſi tamen animos veſtros hæc locutio fecit intentos, vt attendatis qua deuotione huius diei ſolennitatem, de reliquo celebrare debeatis. Non ſit vile illud ſpectaculum, in quo filius virginis Deus & homo complectitur, in quo & virgo & mater oſtenditur, in quo prophetæ, immò prophetarum omnium expectatio adimpletur, in quo multa Eccleſiæ ſacramenta declarantur. Quod ipſe cordibus veſtris imprimere dignetur, qui hodierna die ſanctum iuſtumq; Simeonem ſpirituſſancti illuſtratione interiùs pulſans, ad templum quo ipſe à parentibus offerebatur, docuit, immò certè compulit ire: qui cum Deo patre & eodem ſpiritu ſancto, æquali poteſtate, æquali virtute, æquali æternitate, æquali maieſtate viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

[Margin: Eccleſia, templum. — Ieiuniũ & oratio. — Pſal. 41. — Ieiunium cordis. — Iudæorum conuerſio extrema. — Pſal. 8. Heb. 2. — Ephe. 4. — Eccleſiæ quotidiana incremẽta. — Spectaculũ huius diei.]

IN EODEM FESTO,

Euangelium ſecundùm Lucam.

Poſtquàm impleti ſunt dies purgationis Mariæ ſecundum legem Moyſi, tulerunt Ieſum in Hieruſalem, vt ſiſterent eum Domino. Et reliq. Homilia Erici.

EX verbis huius ſacræ lectionis, maxima nobis redemptoris noſtri dignatio, & intemeratæ genitricis eius beatæ Mariæ humilitas commendatur: quia videlicet tam ipſe Dominus, quàm glorioſa eius mater, cùm legi nihil deberent, legalibus tamen decretis ſe ſubdere ſpontè voluerunt. Præcipiebat enim lex, vt infans octauo die natiuitatis circuncifus, poſt triginta & tres dies ſuæ circunciſionis ad templum Domini deferretur, & daretur hoſtia pro eo: & ſi eſſet primogenitus, ſanctus Domino fieret. Quòd ſi verba legis diligenter inſpiciamus, videbimus quia non ſolùm Dominus ſine peccato incarnatus, ſed & ipſa beata illius genitrix ab omni ſubiectione legis liberrima fuerit. Dicit nanque lex: Mulier ſi ſuſcepto ſemine pepererit maſculum, immunda erit ſeptem diebus, & die octaua circuncidetur infantulus: ipſa verò triginta & tribus diebus manebit in ſanguine purificationis ſuæ. Dicens enim mulierem ſuſcepto ſemine parientem, vnà cum prole oblatis victiſsimis debere mundari, illam vtique ab hac neceſsitate diſtinguit, quæ ſine ſuſcepto viri ſemine, virgo concepit, & virgo peperit. Reliqui nanque homines idcircò cum peccato originali oriuntur, quia cum delectatione carnis atq; cum ardore libidinis, in materno vtero cõcipiuntur. Dominus autem Ieſus Chriſtus, quia ſicut abſq; virili ſemine, ita etiam abſque carnali delectatione in vtero virginis, ſpirituſancto cooperante conceptus eſt: ideò & ſine peccato natus

[Margin: Chriſti & matris eius humilitas. — Leuit. 12. — Ibidem.]

tus eſt. Sed ſicut Chriſtus legi ſubiectus eſſe voluit, vt nos à vinculo ſolueret legis: ita etiam beata Maria, cùm ſub lege non eſſet, ꝓ exemplo humilitatis legis inſtituta non refugit obſeruare. memor illius præcepti, quod quidã ſapiens ait: Quanto magnus es, humilia te in omnibus. *Poſtquàm ergo impleti ſunt dies purgationis eius, vel Domini videlicet, vel beatæ genitricis eius, tulerunt illũ parentes illius ad templum Domini in Hieruſalem, vt ſiſterent eum Domino*: hoc eſt, ſtatuerent & cõſecrarent. Illi ergo paruuli, qui de toto regno Iudæorum ad tẽplũ Domini portabantur, ſi fuiſſent quidẽ ex tribu Leui, in miniſterio domus Domini perpetuò tenebantur: quia eadem tribus tota in hoc ipſum templum fuerat dedicata. Sin aũt ex alia aliqua tribu, precio dato à parentibus primogeniti redimebantur, ad propria referendi. Et puerorũ quidem purgatio, in hoſtiarum oblatione conſtabat: matrũ verò in hoc, quòd pro maſculo quadraginta, pro fœmina verò octoginta diebus à viri toro, & ab ingreſſu templi Domini arcebantur: non quo culpa ſit ex legitimo connubio filios gignere, ſed ipſe generis humani legitimus nuptialiſq; conceptus non poteſt eſſe à culpa iniquitatis extraneus. Bonum enim nuptiarum ab initio generis humani diuinitùs inſtitutũ nouimus. Propter quod & Apoſtolus honorabile cõnubium in omnibus, & torum immaculatum ſine dubitatione commendat. Cùm igitur nuptiæ laudabiliter à Deo ſibi tributam poſsideant in fide & charitate munditiam, tamen quia ſine delectatione libidinis non poſſunt peragi, neceſſariò prolem edunt peccato primi hominis vitiatam. De nuptijs ergo bonis vſq; adeò bonum eſt quod naſcitur, vt malum non ſit, etiam ſi de adulterio vel fornicatione naſcatur. Deus enim humanæ naturæ donum fœcunditatis contulit, libidinis verò malum eſt non creatura Dei, ſed pœna peccati. Proinde de munditia nuptiarum, mundus homo non naſcitur, quia interueniente ſordida libidine ſeminatur. Quam libidinem caſtitas coniugalis non amat, ſed ad propagandos filios neceſſariò tolerat. Ob hoc ſanctus Dauid legitimo fidelique connubio natus, non ſine grauiſsimo dolore maculam carnalis geniture ita deplorat: Ecce enim in iniqꝗtatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea. Hæc diximus, vt maculã originalis peccati non in legitimis nuptijs, ſed in conceptu paruulorum eſſe nouerimus. Quòd autem mulieri pro maſculo filio quadraginta diebus aditus templi interdicitur, ideò iuxta literam factum eſt, vt quot diebus infans formatur in vtero, tot etiã diebus purgatio illius peragatur. Dicitur enim cõceptio humana ſic perfici, vt primis ſex diebus quaſi lactis habeat ſimilitudinem, ſequentibus nouem diebus conuertitur in ſanguinem. Deinde duodecim diebus ſolidatur: reliquis decem & octo diebus formatur vſque ad perfecta lineamenta membrorum.

Eccle 3.

Pueri ex tribu Leui Domino cõſecraban-tur: alij re-dimebãtur

Heb. 13.

Libido pœ-na peccati.

Pſal. 50.

Inde iam vſq; ad tempus pariendi reliquo tempore magnitudine ſui augetur. Sex autem & nouem, & duodecim, & decem & octo in vnũ cõacti faciunt XLV. Si ergo minorem numerum in maiorem concludimus, videbimus præceptũ eſſe tot penè diebus hominem purgari, quot formatur in vtero. Cur autem pro fœminæ partu diuturnior purgatio iniungatur, quàm pro maſculo, inquirendum eſt. Sic enim dicitur: Sin autem fœminam pepererit, immunda erit quatuordecim diebus, & ſexagintaſex diebus manebit in ſanguine purificationis ſuæ. Quia ergo mulier & ſe & virum decepit, ideò etiam in ortu ſuo maiori ſubiacet maledictioni. Ferunt etiam phyſici, fluxum ſanguinis pro maſculo ſeptem eſſe dierum, pro fœmina verò dierum XIIII. vt quanto eſt ſexu infirmior, tanto ſit ipſa natiuitate inquinatior. Porrò quatuordecim & ſexagintaſex, octoginta faciunt. In quo numerus ſuperior, id eſt, quadragenarius duplicatur: quia mulier ſerpentis perſuaſioni cõſenſit, & virum perſuaſioni ſuæ cõſentire coëgit: Vir autẽ ſoli mulieri conſenſit. Hæc iuxta literam de diſtantia purificationis dicta ſufficiant. Quòd verò Dominꝰ priùs circunciditur, ac ſic poſt dies aliquot in tẽplum cum hoſtia offertur, ſignificat ſpiritualiter, quòd nullus hominum in cõſpectu Dei valet eſſe acceptus, nullus etiam cœleſtem Hieruſalem perfectã valet conſcendere, niſi circunciſus vitijs, & exutus omni fæce mortalitatis. *Sicut ſcriptum eſt in lege Domini, Quia omne maſculinum adaperiens vuluam, ſanctum Domino vocabitur.* Quòd dicit, Omne maſculinũ adaperiens vuluam, & de hominibus & de pecoribus dictum intelligitur. Omnia enim primogenita Domino ſactificabantur, & ſacerdotum erant: ea tamẽ ratione, vt pro hominis primogenito ſacerdoti precium daretur: primogenitum quoq; pecoris, quod immundum erat, quinq; redimeretur ſiclis argenti. Spiritualiter aũt omnia illa primogenita ſignificabant Dominum Ieſum Chriſtum, qui cùm eſſet vnigenitus in natura Dei patris, factus eſt primogenitus omnis creaturæ, id eſt, omnium hominum. Et ipſe eſt veraciter & ſingulariter ſanctus Domino, quia peccatum non fecit, nec dolus inuentus eſt in ore eius. Moraliter quoq; omnia primogenita noſtra Deo offerenda ſunt, vt quicquid boni in corde concipimus, diuinæ gratiæ tribuamus. Et ſicut illi immunda animalia quinque ſiclis redimebant, ſic nos praua opera quæ gerimus, redimere debemus, perfectam agentes pœnitentiam de omnibus peccatis, quæ per quinq; ſenſus corporis contrahimus. Quòd ergo dicit, Adaperiens vuluam, non eſt credendũ, vt hæretici affirmare conati ſunt, quòd Chriſtus vterum matris, quem ingreſſus ſanctificauerat, egreſſus virginitate priuauerit. Ipſa eſt enim porta, de qua ſcriptum legimus: Porta hæc clauſa erit, & vir non tranſiet per eam, quoniam dominus Deus Iſraël ingreſſus eſt per eam, eritq́ue clauſa

Leu. 12.

Exo. 13.

Num. 3.

Primogenita Domino ſanctificata apud Iudæos.

1. Pet. 2.

Primogenita noſtra Deo offerenda.

Ezech. 44.

clauſa principij. Deus namq; veram ex virgine ſu-
cipiens carnem, perfectionem ex ea humani cor-
poris ſumpſit, virginitatis ei gratiā non ademit.
Neque enim decebat: vt creator humanæ carnis
Deus, qui in prima conditione homini virgini-
tatē tribuerat, idem quod fecerat redempturus,
virginitatem carni de qua naſcebatur, auferret.
Et vt darent hoſtias ſecundùm quod ſcriptum eſt in lege
Leu.12. *Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum.*
Hoſtia hæc pauperum erat. Præcipiebat nanque
lex, vt qui poſſent agnum inuenire, offerrent il-
lum pro filio vel filia ſimul cum turture ſiue co-
lumba. Quòd ſi quis agnū reperire non poſſet,
duos ſaltē turtures vel columbas iubebatur of-
ferre. Dominus ergo Ieſus memor ſalutis noſtræ,
quum eſſet diues, pauper pro nobis fieri, paupe-
Turtures & colum- rem ꝓ ſe hoſtiam voluit offerri, vt nos ſua pau-
bæ cur præ ceteris iuſ- pertate diuitiarū ſpiritalium, & æterni regni do-
ſa offerri. naret eſſe participes. Sed videamus, cur hæ vo-
lucres præ cæteris in ſacrificio Domini iubebā-
tur offerri. Columba enim ſimplicitatē, turtur
ſignificat caſtitatem: Quæ adeò continentiā dili-
git, vt poſtquàm ſemel ſocium perdiderit, vlte-
riùs alterum non requirat. Vtraq; autem auis ge-
mitum ꝓ cantu habet. Et ideò nō immeritò ſan-
ctorum in hoc ſeculo deſignant ploratum. Meri-
tò ergo turtur & columba in ſacrificio Domini
offeruntur, vt apertè deſignetur, quia ſimplex
& caſta iuſtorū conuerſatio gratiſsimum omni-
potenti Deo ſacrificium exhibet. Item colum-
ba, quæ gregatim volat, actiuā vitam ſignificat,
quæ multorum eſt. Turtur verò, qui ſoliuagus
Matt.6. eſt, & ſingularitatem diligit, contemplatiuā vi-
tā ſignificat, pauciſsimis ac rariſsimis imitabilē.
Moraliter, cùm iuxta præceptum euangelicū in-
trantes in cubiculū, oramus Dominū in abſcon-
Pſal.94. dito, turturem offerimus. Verùm cùm ad ſimile
opus alios quos poſſumus inuitamus, dicentes
cū Pſalmiſta, Venite, adoremus & procidamus &
ploremus ante Dominum qui fecit nos, colum-
bas ad diuinum altare portamus. *Et ecce homo e-
rat in Hieruſalem, cui nomen Simeon.* Adueniens in
carne Dei filius, non tantùm ab angelis & pro-
phetis, ſed etiā à ſenioribus & iuſtis teſtimonium
laudis accepit. Dicebat nanque, vt quia omnis æ-
tas, omnis ſexus, omnis conditio, per Chriſtum
erat redimenda, omnes etiā illi deuoto famula-
rentur obſequio. *Et homo iſte iuſtus & timoratus,
expectans conſolationē Iſrael: & ſpirituſſanctus erat in
eo.* Rectè iuſtus & timoratus dicitur, quia iuſti-
tia ſine timore Dei difficilè cuſtoditur. Re enim
vera iuſtus erat, qui non ſuam tantùm, ſed totius
populi conſolationem expectabat: vt ſcilicet qui
iam ex multis diebus dominio Herodis alieni-
genæ grauabantur, aduentu Dñi ſaluatoris libe-
rati, conſolationem acciperent. *Et reſponſum ac-
ceperat à ſpirituſancto, non viſurū ſe mortem, niſi priùs
videret chriſtum Domini.* Magnum deſideriū anti-
qui ſancti habebant videndi Dominum Ieſum
Chriſtum, quem ſciebant eſſe venturum. Quod

huic Simeoni ꝓ gratia meritorū ſanctorum con
ceſſum eſt. Accepit enim reſponſum in mente à
ſpirituſancto, ꝙ non eſſet viſurus mortem, niſi
videret Dominum. Videre autem, pro experiri
poſitum eſt. *Et venit in ſpiritu in templū.* Quòd di-
cit, Venit in templum in ſpiritu, nequaquàm ſi-
ne corpore veniſſe putandus eſt, ſed inſpiratus à
ſpirituſancto, à quo anteà reſponſum acceperat,
aduenit in templum. *Et cùm inducerent puerum Ie-
ſum parentes eius, vt facerent ſecundùm conſuetudinē
legis pro eo, & ipſe accepit eum in vlnas ſuas,* hoc eſt,
in brachia ſua. Quis aūt valet perpendere, quan-
to animi gaudio & inenarrabili alacritate per-
fuſus fuerit Simeon, cùm cœli terræq; creatorem
& Dominū proprijs amplectens teneret in bra-
chijs, quem & à prophetis prædictum, & ab v-
niuerſis retrò ſanctis votis multiplicibus noue-
rat expectatum? Figuraliter Simeon ſenex, mun- Simeon,
dum iſtum ſignificat, quaſi longo iam ſenio & mundum
ætate decliuem. Simeon infantem accepit, id eſt, figuratè ſi-
mundus Chriſtum agnouit, & vetuſtate peccati gnificat.
exutus, ad innocentiam Chriſtianæ cōuerſatio-
nis redijt. *Et benedixit Deū, & dixit: Nunc dimittis
ſeruū tuū Domine, ſecundùm verbum tuū in pace.* Scie-
bat beatus Simeon, quòd beati eſſent oculi, qui
Chriſtum eſſent viſuri: & ideò donec illum ipſe
videret, nolebat morte diſſolui: quem tamen vt
vidit, mox optabat in pace dimitti. *Quia viderunt
oculi mei ſalutare tuū, quod paraſti ante faciem omniū
populorum.* Salutare Dei patris, Chriſtum appel-
lat, quem in primo aduentu ante faciem popu-
rum Deus pater parauit, vt illum, quicunque in
eum credere vellent, fide ac dilectione conſpi-
cerent. In ſecundo quoq; aduentu, hoc ipſum ſa-
lutare ante faciem omnium populorum parabi-
tur, vt videat eum omnis oculus, & reddat vni-
cuiq; ſecundùm opera ſua. *Lumen ad reuelationem
gentium, & gloriam plebis tuæ Iſraël.* Vtriq; quidem Apoc. 1.
populo .i. Iudaico & Gentili Chriſtus lumē eſt, Apoc. 22.
ſed Iſraëlitico populo ſpecialiter gloria fuit: qa
eſt illis prænuntiatus, in illis carnem aſſumpſit,
inter eos miracula fecit. Gentium quoq; reuela-
tio fuit, quia oculos mentis eorum, profunda in-
fidelitatis cæcitate dimerſos, lumine ſuę illuſtra-
tionis reuelauit, id eſt, aperuit & illuminauit. Et
rectè Chriſtum priùs ad reuelationem gentium,
ac deinde ad gloriam Iſraël veniſſe dixit, quia
priùs gentiles quàm Iudæos credituros eſſe præ-
uidit. Tale quid & Pſalmiſta ait: Notū fecit Do- Pſal.97.
minus ſalutare ſuum, ante conſpectum gentium
reuelauit iuſtitiam ſuam. Priùs enim dixit Deū
patrem iuſtitiā ſuam, quæ Chriſtus eſt, gentibus
reuelaſſe, ac deinde ſubiungit: Recordatus eſt
miſericordiæ ſuæ, & veritatis ſuæ domui Iſrael. Rom.11.
Hinc Paulus ait: Cùm plenitudo gentium intra-
uerit, tunc omnis Iſraël ſaluus fiet. Hæc de lecti-
one euangelica breuiter ſint dicta. Quæ licet
cauſas hodiernæ feſtiuitatis plenè aperiat, non
tamen ab re eſt, ſi de eius nomine aliquid com-
pendioſiùs indagemus: Græco nanq; ſermone

ὑπαντᾶν obuiare dicitur. Inde vtiq; iſta dominica ſolennitas ὑπαντὴ vocatur, q́ ſcilicet hac ipſa die allato in templũ Domino, Simeon & Anna, & cæteræ fidelium perſonæ, quæ ibi erant tẽpore ſuę purificationis occurrerunt. Agitur ergo iſta feſtiuitas incipiente menſe Februario, qui à Februo, id eſt, Plutone, qui luſtrationum, hoc eſt purgationũ potens à gentilibus credebatur, ita vocat⁹ eſt. Cùm enim Romani tripartitũ orbẽ ſub tributo redegiſſent, ita vnaquæque ex ipſis tribus mundi partibus, Africa videlicet, Aſia & Europa, per quinq; annos ſolueret aurum, & rurſus per alios quinq; annos argentum, itẽq; per aliud quinquẽnium æs, quinto demum peracto anno, ac cenſu ſoluto, vniuerſa ciuitas menſe Februario ab vniuerſo populo luſtrabatur, vt ſacrificia dijs infernalibus ſoluerentur, quorum ſe præſidio nationes orbis ſubiugaſſe putabant. Sed hanc luſtrandi conſuetudinem benè mutauit Chriſtiana religio, cùm hac ipſa die feſtiuitatis beatæ Mariæ, plebs clerusq; & ſacerdotes cũ cereis & hymnis eccleſiarum loca circumeunt, non vtiq; ob recordationem paganæ ſuperſtitionis, aut imperij terreſtris, ſed in perennem regni cœleſtis memoriam, quando iuxta euangelicam parabolam, omnes electi cum lampadibus ſponſo & ſponſæ ſunt occurſuri, atque thalamũ ſupernæ claritatis intraturi. Et hanc quidem luſtrationem pagani faciebant ſemper XV. anno in fine menſis Februarij, hoc eſt, VII. Calendas Martij. Poſtmodùm verò augeſcente Chriſtianitate, placuit vt in venerationem perpetuæ virginis, ad menſis initium transferretur. Cuius inſtitutionis morem nos quoque pro modulo noſtro hodierna die deuotè Deo iuuante imitaturi, Dei genitricem ſummiſsis votis obſecremus, vt ſua potenti interceſsione nobis apud filiũ ſuum purgationem impetret criminum, quæ purgationem temporalem ſuſcepit ſine ſordibus peccatorum: Quæq́; hac die cum filio templum Dei ſacrificium oblatura conſcendit, ſupernæ ciuitatis nobis obtineat ingreſſum, in qua diuinę claritatis aſpectibus libero contuitu perfruamur, præſtante Domino noſtro Ieſu Criſto, qui cum Deo patre & ſancto ſpiritu viuit & regnat per infinita ſecula, Amen.

Proceßio cum cereis & hymnis in feſto Purificationis

Matt. 25.

IN EODEM FESTO,

HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Poſtquàm impleti ſunt dies purgationis Mariæ ſecundum legem Moyſi, &c. Luc. 2.

SCriptum eſt enim in lege Moyſi, quòd mulier, quę ſuſcepto ſemine peperit maſculum, immunda erit ſeptem diebus, & die octauo circuncidetur infantulus. Ipſa verò triginta tribus diebus manebit in ſanguine purificationis ſuæ. Omne ſanctum non tanget, nec ingredietur ſanctuarium donec impleantur dies purgationis eius. *Leu. 12.* Hac enim lege beata virgo Maria non tenetur, quæ nullo ſuſcepto ſemine, virgo concepit, virgo peperit, clauſa ante partum, & poſt partum clauſa permanſit. Ad cuius diſtinctionem Moyſes non ſimpliciter dixit: Mulier quæ pepererit maſculum: ſed cum additamento, Quæ ſuſcepto ſemine maſculum pepererit, immunda erit ſeptem diebus. Spiritualiter autem mulier iſta Synagoga eſſe videtur, quæ diuinæ legis ſemine ſuſcepto toties maſculum pariebat, quoties bonum aliquod agebat. *Mulier Synagoga.* Maſculus enim filius bonum opus eſt. Et quanuìs maſculum peperiſſet, & multos boni operis filios genuiſſet, tamen ſeptem diebus immunda erat. Septem enim iſti dies omne illud temporis ſpatium ſignificant, quod fuit à Moyſe vſque ad Chriſti incarnationem. Illa enim hebdomada finita natus eſt agnus, qui tollit peccata mundi. *Ioan. 1.* De quo ſcriptum eſt: Qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo. *Apoc. 1.* Veruntamen quanuìs ſeptimana finita eſſet, & quãuis Chriſt⁹ natus eſſet, nondũ tamen Synagoga penitùs mũdata erat, quia Chriſti ſanguis nondum fuſus erat. Manſit igitur adhuc triginta tribus diebus in ſanguine purificationis ſuæ: expectauit diem, immò annũ triceſimumtertium. Ipſo enim anno immolatus eſt Chriſtus, ſine cuius ſanguine mundus mundari & lauari non potuit. Quòd autem dies pro anno ponatur, in Ezechiele inuenies, vbi dicitur: Diem pro anno, diem, inquam, pro anno fili hominis dedi tibi. *Ezech. 4.* Quarè infantulus circuncidatur, valdè notum eſt: ſed quarè octauo die, dicendum eſt. Octaua autem dies ipſa eſt, quæ & prima. *Circunciſio cur octaua die facta.* In hac enim mundus cœpit, Chriſtus ſurrexit: in hac & vniuerſalis reſurrectio fiet. Tunc autem non ſolùm circunciſi, ſed omnibus ab eis peccatis abſciſsis, mundi & immaculati æternum nomen ſancti ſuſcipient & hæreditatem. Et hæc quidem de filio maſculo dicta ſunt. Sin autem fœminam peperiſſet, immunda erat duabus hebdomadibus, & ſexaginta & ſex diebus manebat in ſanguine purificationis ſuæ. Toties enim Synagoga fœminam parit, quoties iniquitatem operatur. Pro hac autem filia duabus hebdomadibus eſt immunda Synagoga: vna videlicet ante Chriſti incarnationem, altera verò poſt Chriſti incarnationem. *Duæ hebdomadæ.* Per has enim duas hebdomadas totum & hoc, & illud tempus ſignificatur. Niſi igitur hãc iniquam filiam parere deſiſtat, & ad Chriſti fidem ſe totam conuertat, nunquam mundabitur Synagoga. Dantur autẽ ei ſexaginta & ſex dies ad purificationem, per quos omnes dies ſeculi vſq; ad conſummationem intelligere poſſumus. Hic enim numerus totus ex ſenarijs conſtat. In ſex autem diebus etiam ipſis Iudæis operari licet. Neq; enim in ſex diebus ſabbatum continetur. Nulla igitur erit excuſatio, ſi in his ſexaginta

&

& ſex diebus purificati non fuerint. Quanuìs autem purgationis dies ad beatam Mariam virginem non pertinerent, expectauit tamen ipſa, donec omnes purgationis dies complerentur, quos non ſibi, ſed alijs mulieribus lex conſtituerat. Non enim de ea dictum fuerat, Omne ſanctum non tanget, quæ ipſum ſanctum ſanctorum in gremio tenebat, in ſinu fouebat, & virgineo lacte nutriebat. *Completis autem diebus, tulerunt puerũ in Ieruſalem, vt ſiſterent eum Domino, ſicut ſcriptũ eſt in lege Domini, quòd omne maſculinum adaperiens vuluã, ſanctum Domino vocabitur.* Ex eo nanq; tempore, quo primogenita Aegyptiorum Dominus interfecit, omnia primogenita filiorum Iſraël ſibi vendicauit, ſibique offerri præcepit. Sed quare hoc, niſi vt omnia prima & maxima, omnia meliora & chariora Domino offeramus? Offeramus igitur ei fidem noſtrã, offeramus ei animas noſtras, quæ non de terris, ſed de cælis originem habent, & quæ prima in nobis, & pręcipua, & maxima ſunt. *Et vt darent hoſtiam, ſecundùm quod dictũ eſt in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarũ.* Turtur enim caſtiſsimum animal eſt: colũba verò felle & amaritudine caret. Qui igitur corporis & animæ caſtitatẽ & innocentiam cuſtodiunt, illi equidem par turturũ, aut duos pullos columbarum Domino offerunt. Et talis quidẽ hoſtia Domino placet, in qua noſipſos ei offerimus, & corpus & animam innocenter caſteq; viuentes, ei dedicamus. Talem igitur hoſtiam matrem Domini offerre decebat, cuius tota vita caſtitas & innocentia fuit. Quia igitur dictum eſt, quid iſta ſignificent; dicendum eſt etiam, qualiter offerri debeant. Iubetur enim ſacerdos, qui ea offert, turturis & columbæ caput & collum retorquere. Debet autem veſiculam gutturis & plumam ad orientalem plagam proijcere. Debet prætereà earum aſcellas cõfringere, & non penitùs ſecare, nec ferro eas diuidere debet. Tunc enim ſacerdos turturis & columbæ caput ad collum retorquet, quando illum, qui per has aues ſignificatur, docet & admonet, vt iam non erecta ceruice, ſed humiliato capite incedere diſcat. Sicut enim in erecta ceruice ſuperbia, ita & in capite inclinato humilitas manifeſtatur. Sed quid per veſiculam gutturis, vbi aues reponunt vnde viuunt, niſi ventris ingluuies deſignatur? Quid verò per plumas, niſi morum leuitas & mentis elatio ſignificatur? Hæc autem homini proijcere & à ſe repellere bonum eſt. Sed vbi proijcere, niſi ad orientalem plagam? Semper enim ab ortu ad occaſum tendimus, ſemper orientem fugim9, & ad occaſum propinquamus, eſt enim occaſus, finis vitæ. Quæcunq; igitur ad occaſum nobiſcũ non ducimus, ea iam à nobis proijcientes, poſt dorſum relinquimus. Quibus deniq; ieiunium & abſtinentiam indicimus, eis proculdubiò gutturis veſiculam tollimus. Quibus verò omnem vagandi licentiam interdicimus, eis vtiq; aſcellas frangimus, vt & nobiſcum maneant, & ad inutilia volare deſiſtant. *Et ecce homo erat in Ieruſalẽ, cui nomen Simeon: & homo iſte iuſtus & timoratus, expectans conſolationẽ Iſrael, & ſpiritusſanctus erat in eo.* Qualis etenim & quantus Simeon iſte fuerit, breuiter oſtendit, dum eum iuſtum & timẽtem Deum, populiq; conſolationem expectare & deſiderare dicit: cui & ſpiritus ſanctus, qui in eo erat, filij Dei aduentum reuelauerat atq; promiſerat. Et hoc eſt, quod ait: *Et reſponſum acceperat à ſpiritu ſancto, non viſurum ſe mortem, niſi priùs videret Chriſtum Domini.* Quanto deſiderio videndi Dominũ ſenex iſte beatiſsimus æſtuabat, quem iam ætas de hoc ſeculo exire cogebat, ſed Dei reſponſio retinebat? Mori enim cupiens, mori nõ poterat, quia Chriſtum Dominum necdum viderat, de quo ſibi factum reſponſum audierat, non viſurũ ſe mortem, niſi priùs videret Chriſtũ Domini. Hoc igitur deſiderabat, hoc mẽte tractabat, hoc ſemper cogitabat, dicens: Scio quia veniet, ſcio quia videbo eum. Sed quando veniet? quando videbo eum? Veni Domine Ieſu, ſolue mihi hæc vincula, & me iam nũc in pace abire dimitte. Dũ autem hoc ſecum diceret, dum hoc deſiderio æſtuaret, dictum eſt illi à ſpiritu ſancto: Ecce adeſt quem quæris: nunc eum videbis. Surge, propera, feſtina, vade ad templum. *Et ſpiritu iubente, venit ad templum. Et cùm inducerent puerum Ieſum parentes eius, vt facerent ſecundùm cõſuetudinem legis pro eo, & ipſe accepit eum in vlnas ſuas.* Cùm, inquit, parentes eius puerum Ieſum in templum inducerent, vt ſecundùm conſuetudinem legis pro eo facerent, occurrit ſenex, brachia extendit, & parentibus ait: Mihi eum date, mihi debetur: mei officij eſt, ad hoc miſſus ſum, huic obſeqo reſeruatus ſum. Deinde lætus & exultans, accepit eum in vlnas ſuas: mox ſenectus fugit, & iuuenilis vigor adfuit & fortitudo. Qui priùs ſeipſum ferre vix poterat, nunc leuiter puerum ferens exultat. Eleganter igitur dictum eſt: Senex puerum portabat: puer autem ſenem regebat, quem virgo peperit, & poſt partum virgo permanſit, ipſum quem genuit, adorauit. *Et benedixit Deum, & dixit: Nunc dimittis ſeruum tuum Domine ſecundùm verbũ tuũ in pace, &c.* Te, inquit, Domine benedico: promiſsio tua completa eſt, completum eſt & deſiderium meum, quia video Chriſtum tuum, Dominum meum. Dimitte igitur ſeruũ tuum in pace: quia vidi Dominum Ieſum, quia vidi ſalutare tuum. Ieſus enim Saluator ſiue ſalutaris interpretatur, de quo ſcriptum eſt: Notum fecit Dominus ſalutare ſuum, ante conſpectum gentium reuelauit iuſtitiam ſuam. Hoc enim lumen, hanc lucem, hunc ſolem, hunc tantum ſplendorem paraſti atque miſiſti ante faciem omnium populorum, ad quid? Ad reuelationem, ad illuminationem gentium, & gloriam plebis tuæ Iſraël. Hoc enim lumine & gentes illuminantur, & Iudæi glorificantur. Magna enim gloria illis eſt, quòd de eorum gente hoc tantum lumen exortum eſt.

Marginal notes: Leu. 12. — Exod. 13. Num. 8. — Domino quæ offerẽda. — Leu. 12. — Luc. 1. — Veſicula gutturis myſticè. Item plumæ. — *S. Simeonis pia ſuſpiria.* — *Simeonis alacris deuotio.* — *In officio Eccleſiaſtico.* — *Pſal. 97.*

IN CATHEDRA SANcti Petri, Sermo, partìm S. Auguſtino adſcriptus: & eſt XV. de Sanctis.

INſtitutio feſtiuitatis hodiernæ, à ſenioribus noſtris cathedræ nomẽ accepit, ideò quòd primus apoſtolorũ Petrus hodiè epiſcopatus cathedram ſuſcepiſſe referatur. Rectè ergo Eccleſiæ per orbem ſedis illius natalem colunt, quam Apoſtolus pro earum ſalute ſuſcepit, dicente Domino: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Super hanc (inquit) petram, id eſt, ſuper Dominum ſaluatorem, qui fideli confeſſori ſuo participiũ ſui nominis donauit. Et portæ inferi non præualebunt aduersùs eam. Portæ inferi, tormenta & blandimenta ſunt perſecutorum, quæ à ſtabilitate fidei aliquos deterrendo vel emolliendo, introitum eis æternæ mortis aperiunt. Multæ itaq; ſunt portæ inferi, ſed harum nulla Eccleſiæ, quæ ſupra petram fundata eſt, præualet. Meritò itaq; cunctis eccleſijs honorandus, qui caput eccleſiæ, & qui firmiſsimæ petræ ſoliditatem ſecutus, inimicos Chriſti authoritate ſancti ſpiritus cõfudit, & infatigatæ patientię fortitudine triumphauit: nec inferni (vt dictum eſt) aduerſùs eum porta præualuit, qui ſibi portæ æternalis ingreſſum, regem gloriæ confeſſus aperuit. Aut quomodò ei non pateret porta illa vitalis, qui plenitudine ſancti ſpiritus repletus, in patre filioque Dei inſcrutabile vnicæ maieſtatis aſſeruit ſacramentum, edocens & oſtendens, quę eſſet in vno eodemque filio Dei & ſuſceptæ carnis ratio, & naturalis priuilegium deitatis? Audierat profectò ſaluatorem ipſum dixiſſe: Ego & pater vnum ſumus, &: Qui me videt, videt & patrem. Hæc illum confeſſio & honorabilẽ terris, & cælo reddidit glorioſum. Petrum itaque (vt diximus) fundamentũ Eccleſiæ Dominus nominauit, & ideò dignè fundamentum hoc generalis Eccleſia colit, ſupra quod ædificij ſui celſitudo conſurgit. Vnde conuenienter Pſalmiſta dicit: Exaltent eum in Eccleſia plebis, & in cathedra ſeniorum laudent eum. Dignum ergo eſt vt fundamentum hoc in Eccleſia honoretur, per quod ad cælum conſcẽditur. Quòd natalis ergo cathedræ hodiè colitur, ſacerdotale officium honoratur. Quæ etiam tantò neceſſe eſt plus habeat in Eccleſia dignitatis, quanto ſacerdotale officium plus honoris. Dies ergo hæc à nobis, fratres chariſsimi, meritò honoratur, quia dum natalem cathedræ colimus, epiſcopatum etiam Petri Apoſtoli veneramur. Tamen cùm frequenter intra Quadrageſimæ dies euenerit, facere eam nobis debet ſanctorum dierum reuerentia gratiorem. Et benè natalem cathedræ inter ipſa ieiuniorum initia nobis Deus præſtitit, vt dies, quæ erat priùs intemperantiæ, nunc ſit ſobrietatis: quæ erat gulæ, ſit abſtinentiæ: quæ erat peccati, ſit ſanctitatis.

Matt. 16. — *Porta inferi.* — *S. Petrus meritò toti Eccleſiæ venerandus.* — *Ioan. 10.* — *Ioan. 14.* — *Matth. 17.* — *Pſal. 106.*

Huius autem ſolennij religio ſic eccleſijs introducta eſt: Cùm enim pertranſiret Apoſtolus diſſeminans verbum vitæ, & iaciens fundamentum Eccleſiæ, cùm appropinquaret Antiochiæ, cœpit per Nicetam & Aquilam tota ciuitas audire, quia Petrus aduentaret. Omnis autem populus Antiochiæ ciuitatis audientes Petrum aduenire Antiochiam, occurrerunt ei, & penè omnes maiores natu ac nobiles cineres ſparſerunt in capite, cilicio induti ſunt, nudis pedibus pœnitentiam agentes, quòd contra prædicationem eius cum Simone mago conſenſiſſent. Hæc & his ſimilia proſequentes, offerunt ei vexatos languoribus, & fatigatos dæmonijs, paralyticos quoque & diuerſa pericula patientes, & erat infinita multitudo ſimul languentium. Quos videns Petrus non ſolùm pœnitentiam agere de his, quæ de Deo malè ſenſiſſent per Simonem, verùm etiam tam integram fidẽ exhibere Deo, vt omnes diuerſas ægritudines patientes, crederent per eum poſſe ſaluari: expandit manus ſuas ad cælum, & cum lachrymis orationem effundens, gratiaſque referens Deo, dicebat: Benedico te pater prædicande, qui omne verbum & promiſſum filij tui adimplere dignaris, vt agnoſcat omnis creatura, quia tu ſolus es Deus in cælo & in terra. Hæc & his ſimilia dicens, aſcendit in eminentiorem locum, & iuſsit ante ſe poni omnium ægrotantium multitudinem, quos omnes hac voce alloquitur: Similem vobis hominem me eſſe videntes, nolite putare quòd à me poſsitis recuperare ſalutem: ſed per eum qui de cælo deſcendens, oſtendit ſibi credentibus integram animæ & corporis medicinam. Vnde veſtra fides teſtem habeat hunc omnem populum, quia ex toto corde creditis in Dominum Ieſum Chriſtum, vt ſciant etiam ſemetipſos ab ipſo poſſe ſaluari. Cumque omnis multitudo infirmantium vna voce clamaret, hunc verum Deũ, quem Petrus annuntiat, ſubitò immenſum lumen gratiæ Dei in medio plebis apparuit, & cœperunt paralytici currere ad pedes Petri ſani, cęci recepto viſu clamare, claudi reſtaurato greſſu gratias agere, languentes recepta ſanitate gaudere: nonnulli etiam ſolo flatu viuentes, iam ſine ſenſu & ſine voce recuparati ſunt: omnes quoque lunatici & dæmonijs pleni, liberati ſunt. Tantam itaque ſpiritusſanctus in illa die gratiæ ſuæ virtutem oſtendit, vt omnes à minimo vſque ad maximum vna voce confiterentur Deum. Et intra ſeptem dies plùs quàm decem millia hominum credentes Deo, baptizati ſunt, & ſanctificatione conſecrati, ita vt omni auiditatis deſiderio, Theophilus qui erat cunctis potentibus in ciuitate ſublimior, domus ſuæ ingentem baſilicam Eccleſiæ nomine conſecraret. In qua baſilica Petro Apoſtolo ab omni populo cõſtituta eſt cathedra, & omnis multitudo quotidiè ad audiendum verbum illuc conueniens,

Feſtum cathedræ de cap... ex lib. Recognitionum Clementis.

cre-

credebat ſanæ doctrinæ, quam efficacitas ſanitatum affirmabat. Tunc accedens Fauſtinus, procidit ad pedes Petri, dicens: Semina verbi tui, quæ ager mentis meæ accepit, iam nata ſunt, atque ad fœcundam maturitatem prouecta: repone me in horreo dominico, faciens me menſæ diuinæ participem. Tunc Petrus cum omni alacritate apprehendens manum eius, tradidit eum Clementi & fratribus ſuis, dicens: Sicut patri filios reſtituit Deus, ita te patrem filij reſtituunt Deo. Indixit autem ieiunium omni plebi, & veniente die dominica baptizauit eum, atque in medio populi ex conuerſione eius ſumẽs materiam, omnes cauſas eius expoſuit, ita vt omnis ciuitas quaſi angelum eum ſuſpiceret, & non minorem ei gratiam, quàm Apoſtolo exhiberet. Poſt hæc autem Petrus Romam veniens, multas turbas populorum ad fidem Domini noſtri Ieſu Chriſti ſua prædicatione conuertit, cui eſt gloria & honor in ſecula ſeculorum, Amen.

IN EODEM FESTO,

Matth. XVI.

Tom. 7 in Homilijs ... Venerabilis Bedæ.

In illo tempore: Venit Ieſus in partes Cæſareæ Philippi: & interrogabat diſcipulos ſuos dicens: Quem dicunt homines eſſe filium hominis? Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri.

LEctio ſancti euangelij, quam modò fratres audiſtis, tanto intentiùs cogitanda, ac ſine obliuione eſt iugiter retinẽda, quanto conſtat, quia magnam nobis fidei perfectionem commendat, magnum eiuſdẽ perfectæ fidei contra omnia tentamenta robur æquè demonſtrat. Si enim ſcire volumus, quomodò in Chriſtũ credi oporteat, quid lucidius eo, quod ait ad eum Petrus: Tu es Chriſtus filius Dei viui? Rurſùs ſi audire delectat, quantùm hæc fides valeat, quid apertius eo, quod ait Dominus de Eccleſia, quæ ſuper eum ædificanda erat, Et portæ inferi non præualebunt aduersùs eam? Sed hæc ſuis in locis pleniùs exponentur. Nũc aũt reuertẽtes ad explanandam ex ordine lectionẽ dominicam, primò videamus de loco, in quo habita memoratur. *Matth. 16.*

Venit (inquit) Ieſus in partes Cæſareæ Philippi. Philippus, vt Lucas teſtatur, erat tetrarcha Ituræ & Trachonitidis regionis. Hic ergo ſtatuens ciuitatem in loco, vbi Iordanis ad radices oritur Libani montis, & eſt terminus Iudææ contra ſeptentrionem, appellauit eam Cæſaream Philippi, in memoriam videlicet ſui nominis, pariterq; honorẽ Tiberij Cæſaris, ſub quo ipſe regnabat. In cuius partes veniens Ieſus, interrogabat diſcipulos ſuos, dicens: *Quem dicunt homines eſſe filium hominis?* Non autem quaſi neſciens ſentẽtiam de ſe vel diſcipulorum, vel extraneorum inquirit: ſed ideò diſcipulos quid de ſe ſentiant interrogat, vt confeſsionem rectæ fidei illorum digna mercede remuneret. Nam ſicut interrogatis generaliter omnibus, Petrus reſpondit vnus pro omnibus: ita quod Petro Dominus reſpondit, in Petro omnibus reſpondit. Ideò quid alij de ſe ſentiant inquirit, vt expoſitis primò ſententijs errantium, diſcipuli probarentur veritatem ſuæ confeſsionis, non de opinione vulgata, ſed de ipſo percepiſſe dominicæ reuelationis arcano. *Luc. 3.* *Chriſtus interrogat diſcipulos.*

Quem, inquit, dicunt homines eſſe filium hominis? Pulchrè homines appellat eos, qui de filio hominis tantùm loqui nouerant, qui diuinitatis eius arcana neſciebant. Nam qui diuinitatis eius myſteria capere norunt, meritò ſupra homines eſſe dicuntur, Apoſtolo atteſtante, qui ait: Quòd oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparauit Deus diligentibus ſe. Qui cùm hæc de hominibus, hoc eſt, humana ſolùm ſapientibus corde, aure & oculo, præmitteret, mox de ſe ac de ſui ſimilibus, qui generalem humanitatis ſcientiam tranſcenderent, adiecit: Nobis autem reuelauit Deus per ſpiritum ſuum. Cui ſimile eſt, quod hic Dominus cùm interrogaſſet diſcipulos, quem eum dicerent eſſe homines, & illi diuerſas diuerſorum opiniones prompſiſſent, dicit illis: *Vos autem quem me eſſe dicitis?* quaſi ab hominum generalitate, illos ſequeſtrans, & deos ac Dei filios per adoptionem iam factos inſinuans, iuxta illud Pſalmiſtæ: Ego dixi, dij eſtis, & filij excelſi omnes. *Reſpondens Simon Petrus, dixit: Tu es Chriſtus filius Dei viui.* Deum viuum appellat, ad diſtinctionem falſorum deorum, quos vario deluſa errore gentilitas, vel de mortuis ſibi hominibus inſtituit, vel maiore dementia de inſenſibili materia quos adoraret, creauit: de qualibus canitur in Pſalmo: Simulacra gentium, argentum & aurum, opera manuum hominum. Os habent, & non loquentur, &c. Notet autem dilectio veſtra, quàm miranda diſtinctione ſit factum, vt cùm de vtraq; eiuſdem Domini & ſaluatoris noſtri natura, ab ipſo Domino, & à fideli eius diſcipulo eſſet proferenda ſententia, Dominus ipſe humilitatem aſſumptę humanitatis profiteatur, diſcipulus excellentiam diuinæ æternitatis oſtendat. Dominus de ſe quod minus eſt, diſcipulus de Domino intimat quod maius eſt. Dominus de ſe quod factus eſt propter nos: diſcipulus declarat de Domino, quia ipſe eſt qui fecit nos. Sic & in euangelio Dominus multo crebriùs ſe filium hominis, quàm filium Dei appellare conſueuit, vt nos admoneat eius diſpenſationis, quam pro nobis ſuſcepit. Sed nos neceſſe eſt tanto humiliùs diuinitatis eius alta venerari, quanto illum meminimus pro noſtra exaltatione ad humanitatis infima deſcendiſſe. Si enim inter ſacramenta incarnationis eius, quibus redempti ſumus, potentiam diuinitatis qua creati ſumus, pia ſemper mente recolimus, fit vt ipſi quoque cum Petro ſupernæ

1. Cor. 2. *Pſal. 81.* *Falſi dij gentilium.* *Pſal. 113.* *Chriſti humilitas.*

beatitudinis mercede donemur. Nam confitente illo Chriſtum filium Dei viui, videamus quid ſequitur. *Reſpondẽs aũt Ieſus, dixit: Beatus es Simõ Bar Iona.* Conſtat ergo, quia poſt veram Chriſti confeſsionem, vera beatitudinis præmia reſtant. Sed intueamur attentè, quale quantúmue ſit nomen illud, quo perfectum ſui nominis confeſſorem glorificat, vt huius etiam nos, veraciter eum confitendo, mereamur eſſe conſortes. *Beatus, inquit, es Simon Bar Iona.* Bar Iona Syriacè, Latinè dicitur filius columbæ. Filius autem columbæ rectè vocatur apoſtolus Petrus, quia videlicet columba multùm ſimplex eſt animal: & ipſe prudenti ac pia ſimplicitate Dominum ſequebatur, memor illius præcepti, quod cum ſuis condiſcipulis ab eodem magiſtro ſimplicitatis ac veritatis accepit: Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ. Vel certè quia ſpirituſſanctus ſuper Dominum in columbæ ſpecie deſcendit, rectè filius columbæ nuncupatur, qui ſpiritali gratia plenus extitiſſe monſtratur. Et iuſta ſatis laude dilectorem confeſſoremque ſuum Dominus remunerat, cùm eum ſanctiſpiritus filium eſſe teſtatur, à quo ipſe Dei viui filius aſſeueratur: quanuìs hoc ipſum multùm diſsimiliter fieri nullus fidelium dubitet. Dominus enim Chriſtus filius Dei per naturam: Petrus, ſicut & cæteri electi, filius eſt ſancti ſpiritus per gratiam. Chriſtus filius Dei viui, quia de ipſo natus eſt: Petrus filius ſpirituſſancti, quia de ipſo renatus eſt. Chriſtus filius Dei ante tempora (ipſe eſt enim Dei virtus & ſapientia, quæ dicit: Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarum, antequàm quicquam faceret à principio:) Petrus filius ſpirituſſancti ex eo tempore, quo ab illo illuminatus, gratiam diuinæ cognitionis accepit. Et quia vna voluntas, eadem eſt operatio ſanctæ Trinitatis, rectè cùm dixiſſet: Beatus es Simon Bar Iona, id eſt, filius gratię ſpiritalis: protinùs adiunxit: *Quia caro & ſanguis non reuelauit tibi, ſed pater meus, qui in cælis eſt.* Pater quippe filio columbæ reuelauit, quia vna eſt gratia patris & ſpirituſſancti, eadem quoque & filij: quod facilimis ſacræ ſcripturæ probabitur exemplis. Dicit nanque de patre Apoſtolus: Miſit Deus ſpiritum filij ſui in corda noſtra. Dicit ipſe filius de ſpiritusſancto: Cùm autem venerit paracletus, quem ego mittam vobis à patre. Dicit de ſpiritusſancto Apoſtolus: Hæc autem omnia operatur vnus atque idem ſpiritus, diuidens ſingulis prout vult. Pater ergo miſit ſpiritum, ſpiritus ipſe vbi vult ſpirat: quia profectò, vt diximus, vna eſt voluntas & operatio patris & filij & ſpirituſſancti: Et propterea conuenienter dicitur, quia pater qui in cælis eſt, reuelauerit filio columbæ myſterium fidei, quod ei caro & ſanguis reuelare nequibat. Caro autem & ſanguis rectè intelliguntur homines ſapientia carnis inflati, colũbinę ſimplicitatis neſcij, ideoque à ſapientia ſpiritus omnimodis auerſi: de quibus ſuprà dictum eſt, quia Chriſtum

Petrus, filius colũba.

Matth. 10.

Prou. 8.

S. Trinitatis indiuiſa operatio.

Gal. 4.

Ioan. 15.

1. Cor. 12.

Ioan. 3.

Caro & ſanguis.

non intelligentes, alij Ioannem Baptiſtam, alij autem Eliam, alij verò Ieremiam, aut vnum ex prophetis eum eſſe dicerent. De qualibus dicit Apoſtolus: Carnalis autem homo non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus Dei. Sequitur: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam mea.* Petrus, qui Simon anteà dicebatur, ob fortitudinem fidei, & confeſsionis ſuæ conſtantiam, à Domino Petri nomen accepit: quia videlicet illi firma ac tenaci mente adhæſit, de quo ſcriptum eſt: Petra autem erat Chriſtus. Et ſuper hanc petram, id eſt, ſuper dominum ſaluatorem, qui fideli ſuo cognitori, amatori, confeſſori participium ſui nominis donauit, vt videlicet à petra Petrus vocaretur, ædificatur Eccleſia: quia non niſi per fidem & dilectionem Chriſti, per ſuſceptionem ſacramentorum Chriſti, per obſeruantiam mandatorum Chriſti ad ſortem electorum, & æternam pertingitur vitam, Apoſtolo atteſtante, qui ait: Fundamentum enim aliud nemo poteſt ponere, præter id quod poſitum eſt, quod eſt CHRISTVS IESVS. *Et portæ inferi non prauałebunt aduersùs eam.* Portæ inferi, doctrinæ ſunt nequam, quæ ſeducendo imprudentes, ad inferos trahunt. Portæ quoque inferi, & tormenta & blandimenta ſunt perſecutorum, quæ infirmos quoſque deterrendo vel emolliendo à ſtabilitate fidei, introitum eis æternæ mortis aperiunt. Sed & praua infidelium opera, ineptaque colloquia portæ vtique ſunt inferi, inquantùm ſuis vel auditoribus vel ſequacibus iter perditionis oſtendunt. Nam & fides ſi non habeat opera, mortua eſt in ſemetipſa: Et corrumpunt bonos mores colloquia mala. Multæ itaque ſunt portæ inferi, ſed harum nulla Eccleſiæ, quæ ſupra petram fundata eſt, præualet: quia qui fidem Chriſti intimo cordis amore perceperit, omne quicquid exteriùs periculi tentantis ingruerit, facilimè contemnit. At quicunque credentium fidem vel opere vel negatione deprauatus prodiderit, non hic ſuper petram Domino cooperante domum ſuæ profeſsionis ædificaſſe, ſed iuxta alterius loci parabolam ſuper arenam ſine fundamento poſuiſſe credendus eſt: hoc eſt, non ſimplici ac vera intentione CHRISTVM ſequi, ſed terrenam quamlibet fragilemque ob cauſam habitum prætendiſſe Chriſtiani. Sequitur: *Et tibi dabo claues regni cælorum.* Qui regem cælorum maiori præ cæteris deuotione confeſſus eſt, meritò prę cæteris ipſe collatis clauibus regni cęleſtis donatus eſt, vt conſtaret omnibus, quia abſque ea fide & confeſsione regnum cælorum nullus poſſet intrare. Claues autem regni cælorum, ipſam diſcernendi ſcientiam potentiamque nominat, qua dignos recipere in regnum, indignos ſecludere deberet à regno. Vnde manifeſtè ſubiungit: *Et quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis: & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.* Quæ ſoluendi

1. Cor. 2.

Simon cur Petrus dictus.

1. Cor. 10.

1. Cor. 3.

Portæ inferi, dogmata hæreticorum, etc.

Iac. 2.

1. Cor. 15.

Matth. 7.

Claues regni cælorum.

uendi atque ligandi poteſtas quanuìs ſoli beato Petro videatur à Domino data, abſque vlla tamen dubietate noſcendum eſt, quia & cæteris apoſtolis datur, ipſo teſte, qui poſt paſsionis reſurrectionisq́; ſuæ triumphum apparens eis, inſufflauit & dixit eis: Accipite ſpiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt. Necnon etiam nunc in epiſcopis ac presbyteris omni Eccleſiæ idem officium committitur, vt videlicet agnitis peccantium cauſis, quoſcunque humiles ac verè pœnitentes aſpexerint, hos iam à timore perpetuæ mortis miſerantes abſoluát: quos verò in peccatis quæ egerint, perſiſtere cognouerint, illos perennibus ſupplicijs obligandos inſinuent. Vnde aliàs Dominus de correpto ſemel & iterùm, & tertiò, ſed non pœnitente fratre, præcipit, dicens: Si autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus. Et ne leue quiſquam putaret Eccleſiæ iudicio condemnari, mox terribiliter adiunxit: Amen dico vobis, quæcunque alligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo: & quæcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo. Omni ergo electorum Eccleſiæ, iuxta modum culparum vel pœnitentiæ, ligandi ac ſoluendi datur authoritas: ſed ideò beatus Petrus, qui Chriſtum vera fide confeſſus, vero eſt amore ſecutus, ſpecialiter claues regni cælorum, & principatum iudiciariæ poteſtatis accepit, vt omnes per orbem credentes intelligant, quia quicunque ab vnitate fidei vel ſocietatis illius quolibet modo ſemetipſos ſegregant, tales nec vinculis peccatorum abſolui, nec ianuam poſsint regni cæleſtis ingredi. Vnde nos neceſſe eſt tota intentione, fratres chariſsimi, & fidei quam docuit, ſacramenta diſcere, & congruentia fidei opera demonſtrare: Neceſſe eſt omni vigilantia multiplices ſubtileſq́ue portarum inferi cauere inſidias, quatenùs iuxta Pſalmiſtę vocem, de his adiuuante Domino eripi, atque ad annunciandas eius laudes, portas filiæ Sion, hoc eſt, gaudia ſupernæ mereamur ciuitatis intrare. Nec ſufficere nobis ad ſalutem arbitremur, ſi turbis negligentium vel quorumlibet indoctorum fide vel actibus adæquemur, quibus in literis ſacris vnica eſt credendi pariter & viuendi regula præſcripta: ſed quotieſcunque nobis errantium ingeruntur exempla, nos confeſtim auertentes oculos mentis noſtræ ne videant vanitatem, magìs quid veritas ipſa decernat, ſedulo corde ſcrutemur, ſequentes exemplum beati Petri, qui ſpretis errantium ſectis, veræ fidei arcanum quod cognouerat, indubia oris confeſsione protulit, inſeparabili cordis cura ſeruauit. Nam de fiducia confeſsionis hoc loco cognouimus: de virtute autem vnicæ in Chriſtum dilectionis ipſe alibi teſtatur: qui, cùm diſcederent ab eo quidam diſcipulorum eius, diceretq́ue ille ad duodecim: Nunquid & vos vultis abire? reſpondit ei Petrus, dicens: Domine, ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes, & nos credimus & cognouimus, quia tu es Chriſtus filius Dei viui. Huius ergo fratres mei pro modulo noſtro exemplũ ſi imitari ſatagimus, & nos cum illo beati & appellari & eſſe valebimus, nobis quoque Simonis, hoc eſt, obedientis Chriſto nomen congruet: nos propter ſimplicitatem fidei non fictæ acceptamq́ue à Domino gratiam virtutum, filij columbæ vocabimur, congaudensq́ue ipſe ſpiritalibus animæ noſtræ profectibus, dicet: Quàm pulchra es amica mea, quàm pulchra es: oculi tui columbarum. Sicq́ue fit, vt nobis ſupra petram fidei, aurum, argentum, lapides præcioſos, hoc eſt, perfecta virtutum opera conſtruentibus, nil tribulationum ignis detrimenti afferat, nulli tentationum turbines præualeant: quin potiùs aduerſitatibus probati, accipiemus coronam vitæ, quam ille nobis antè promiſit: Qui viuit & regnat Deus cum patre in vnitate ſpiritusſancti, per omnia ſecula ſeculorum, Amen. *Cant. 4.*

IN FESTO S. MATTHIAE APOSTOLI, IN LEctionem Epiſtolę loco concio exegetica.

Act. 1.

IN diebus illis: *Exurgens Petrus in medio fratrum, dixit:* Quàm eſt feruidus? inquit Chryſoſtomus. Quàm agnoſcit creditũ à Chriſto gregem? Quàm in hoc choro princeps eſt? & vbique primus omnium incipit loqui. Hæc Chryſoſtomus. Porrò Oecumenius, Surgit Petrus, ait, non Iacobus, tum quia feruentior, tum quia diſcipulorum præſidentiam ſibi commiſſam ſuſceperat. Accedit, quòd manſuetus erat Iacobus, precibuſq́; & quieti vtilior atq; aptior, cùm alij videlicet rem tractarent. Vnde etiã Ieroſolymitanam ei ſedem cõceſſere. Ita Oecumenius. *Erat autẽ hominum turba ſimul ferè centum viginti.* Aderant, inquit idem Oecumenius, centũ & viginti ex ijs, qui Domino crediderant. Licet enim quingenti & ſeptuaginta fuerint, quos vidiſſe Dominum aſſerit Paulus, poſtquàm reſurrexit, hîc tamen non niſi tot numero fuerunt, quos veriſimile eſt ſelectiores fuiſſe & feruẽtiores, atq; huiuſmodi, quibus arcana conſilia crederentur. Hæc ille. Chryſoſtomus verò, Cur nõ ſolus, inquit, à Chriſto poſtulauit, vt ipſe daret aliquem ſubſtituẽdum in locum Iudæ? Deinde cur non potiùs per ſeipſos perficiũt electionem? Iam Petrus erat ſeipſo factus melior, hoc ad priorem quæſtionem reſponſum eſto. Alterius verò, quamobrem non ſimpliciter aut vulgari modo, ſed ex reuelatione poſtularint ſuppleri miniſterium, duas cauſas adferemus: vnam quidem, quòd alijs rebus eſſent occupati: alteram, quòd hoc eſſet certiſsimum argumentum, Chriſtum adhuc illis adeſſe. Quemadmodùm enim cùm

Petrus paſtor Eccl.

Petrus Apoſtolis præſedit.

1. Cor. 15.

præſens eſſet elegerat, ita & abſens elegit. Ea res non mediocre momentum habebat ad conſolandos diſcipulorum animos. *Viri fratres oportet impleri ſcripturam, quam prædixit ſpiritus ſanctus per os Dauid de Iuda, qui fuit dux eorum, qui comprehenderunt Ieſum, qui connumeratus fuerat in nobis, & ſortitus eſt ſortem miniſterij huius.* Iam & illud conſidera, quàm Petrus agit omnia ex communi diſcipulorum ſententia, nihil authoritate ſua, nihil cum imperio. Neque ſimpliciter dixit, Hunc in locum Iudæ ſufficimus: ſed conſolans illos ſuper eo quod acciderat, vide quo pacto dicendi ſumit exordium. Neque enim Iudæ factum mediocriter conſternauerat illorum animos. Nec id tibi mirum videri debet. Etenim ſi nunc vulgus hoc factum traducit, quid illos tunc dixiſſe conſentaneum eſt? Conſolatur autem illos ex eo, quòd antè fore prædictum ſit. Itidem & CHRISTVS vbique facit. Quem morem ſeruans & Lucas, oſtendit nihil accidiſſe noui, ſed quod iam olim prædictum erat fore. Non ait, Dauid dixit, ſed ſpiritus per eum. Perpende quomodò prophetam reddit familiarem, eumque adducit in medium, ſciens & ipſis fratribus expedire, vt intelligant hoc per Dauid fuiſſe dictum, & non per alium prophetam. *De Iuda*, inquit, *qui dux fuit.* Vide & hic hominis prudentem moderationem. Non dicit contumeliam, neque inſultat, dicens, De ſceleſto illo, & omnibus ſceleribus inquinato: ſed ſimpliciter quod accidit indicat. Neque dicit, De eo qui prodidit: ſed in alios detorquet crimen, per quos ad hoc deuenit. Ac ne illos quidem acriter mordet. Ac priuſquàm eloquatur, vbi prædixerat hoc Dauid, narrat quod accidit Iudæ, vt ex præſentibus crederent futura, oſtenderetque Iudam iam dediſſe pœnas. Hæc Chryſoſtomus. *Et hic quidem poſſedit agrum de mercede iniquitatis, & ſuſpenſus crepuit medius & diffuſa ſunt omnia viſcera eius: & notum factum eſt omnibus habitantibus in Ieruſalem, ita vt appellaretur ager ille lingua eorum Acheldemach, hoc eſt, ager ſanguinis. Scriptum eſt enim in libro Pſalmorum: Fiat commoratio eorum deſerta, & non ſit qui habitet in ea, & epiſcopatum eius accipiat alter.* Poſſedit vel comparauit agrum, non ad Iudam, ait Oecumenius, referens dixit. Non enim ipſe fuit, qui emit agrum, ſed ſacerdotes pecunijs, quæ ab Iuda in templo proiectæ fuerunt: ſed quia tamen mercedem eam proditionis Iudæ tradiderant, ei agri comparatio adſcribitur. Et quia ad ſepulturam ager is aſsignatus erat, ſcriptura ea fuit expleta, quæ ait: Et commoratio eius deſerta, quid enim ſepulchris deſertius eſt? Cùm verò, inquit, Et πρηνὴς γενόμενος, id eſt, pronus ſeu præceps effectus ac deiectus crepuit, id eſt, diſciſſus eſt medius: oſtendit eum ſimulac Dominum prodidit, ex nimia negligentia & ignauia deſperando, fine hoc defunctum fuiſſe, dum ſeſe ſuſpenſum præcipitem deieciſſet. Quanquàm alij ſunt, qui rupto fune, quo ſuſpenſus fuerat, pronum ac præcipitem in terram eum delapſum fuiſſe interpretentur, atque ita crepuiſſe. Alij ſuperuixiſſe etiam aliquandiù poſt ſuſpendium autumant. Cùm autem hæc de ipſo poſt quadraginta dies commemorat, ſtatim poſt proditionem contigiſſe ea oſtendit. Commemorat autem hic Petrus præſentem Iudæ miſeriam, propterea quòd imbecilliorum animi præſentibus maximè moueri ac corrigi conſueuerunt: neq; auget atq; exaggerat peccatum, proditorem eum vocando, ſed pœnam in quam incidit, dum quod paſſus eſt refert. Acheldemach autem agrum eum non ab Iuda, ſed ab Iudæis vocatum fuiſſe aſſerit, cùm inquit: Propria ipſorum lingua: quippe cùm etiam ipſi iniuſtè illud factum fuerint teſtificati. Hæc Oecumenius. Quod autem dicitur, Fiat commoratio eius deſerta, etiam Chryſoſtomus de agro exponit, dicens: Quid enim deſertius eſſe poſsit ſepulchro? Itaque meritò debuit hoc nomine vocari ager. Etenim qui precium numerauit, etiamſi fuerunt alij qui emerant, tamen is meritò pro Domino habebatur magnæ deſolationis. Hæc deſolatio procœmium eſt Iudaicæ deſolationis, ſi quis diligenter expendat. Nam & ipſi ſeipſos occiderunt fame, multoſq; peremerunt, & ciuitas verſa eſt in ſepulchrũ hoſpitum ac militum. Sic Chryſoſtomus. Porrò Beda exponens ea verba, Hic quidē poſſedit agrum de mercede iniquitatis, ita ait: Qui Dominum vitæ vendidit, terra viuentium amiſſa, agrum ſanguinis & mortis æternę, ſceleris & nominis ſui memoriam poſsidet. Alioquin non ipſe Iudas emptum precio ſanguinis agrum figuli, poſsidere meruit, qui relatis triginta argenteis, traditionis crimen criminoſiore in ſe protinùs morte multauit. Sed more ſacri eloquij, Poſſedit, dictum eſt, poſsidere fecit: ſicut B. Iob ait: Et abominabuntur me veſtimenta mea: id eſt, abominabilem me membra corruptibilia reddent. *Et ſuſpenſus crepuit medius.* Dignam ſibi pœnam traditor amēs inuenit, vt videlicet guttur, quo vox proditionis exierat, laquei nodus necaret. Dignum etiam locum interitus quæſiuit, vt qui hominum angelorumq́; Dominum morti tradiderat, cælo terræq́; peroſus, quaſi aëris tantum modò ſpiritibus ſociandus, iuxta exemplum Achitophel & Abſalon, qui regem Dauid perſecuti ſunt, aëris medio periret. Cui vtiq; ſatis digno exitu mors ipſa ſucceſsit, vt viſcera, quæ dolum proditionis conceperant, rupta caderent, & vacuas euoluerētur in auras. Cuius ſimilima pœnæ mors Arrium hæreſiarcham damnaſſe refertur, vt quia ille humanitatem Chriſti, iſte diuinitatem extinguere moliebatur; ambo ſicut ſenſu inanes vixerant, ſic quoque ventre vacui perirent. *Fiat habitatio eius deſerta, & non ſit qui inhabitet in ea, & epiſcopatum eius accipiat alter.* Plani quidem ſunt iſti verſiculi, & palàm beató Petro inter-

Marginal notes (left): Pſal. 108. — Pſal. 68. — Pſal. 108. — *Iudas cur dicatur poſſediſſe agrum.* — *Deſperatio Iudæ.*

Marginal notes (right): *Matth. 27.* — *Vide Ioſephum.* — *Iob. 9.* — *Iudas ſuſpenſus crepuit medius.* — *3. Reg. 17.* — *2. Reg. 18.* — *Arrij mors horrenda.*

interpretante expoſiti: quia & Iudas meritam præuaricationis ſuæ pœnam excepit, abiens; in locum ſuum, gehennam videlicet infernalem, communem humanæ conuerſationis habitationem immatura & impia morte deſeruit, & nihilominùs accipiente ſancto Matthia locum miniſterij illius & apoſtolatus, ſacratiſsima perfectionis Apoſtolicæ ſumma reſtaurata eſt. Sed notandũ, quòd nequaquàm iuxta vulgatam editionem de vno centeſimooctauo pſalmo totum teſtimonium eſt ſumptum, verùm extrema pars tantùm: prior verò de ſexageſimo octauo, (Pſal. 68.) in quo dictum eſt de Iudæis, Fiat habitatio eorum deſerta, & in tabernaculis eorum non ſit qui inhabitet. Dum enim vellet beatus Petrus & Iudæ abiectionem, & electionem Matthiæ teſtimonijs adſtruere propheticis, iunxit teſtimoniũ qđ de epiſcopatu Matthiæ ſpecialiter, & illud quod de Iudæorum, in quorum numero etiam Iudas erat, abiectione generaliter poſitum erat. Hucuſque Beda, qui eodem loco etiam addit, in pſalmo centeſimooctauo triginta eſſe maledictiones in Iudam Iſcariotem illatas, iuxta numerum argenteorum, quibus Dominum vendere non timuit. *Oportet ergo ex his viris, qui nobiſcum ſunt congregati, in omni tempore, quo intrauit & exiuit inter nos Dominus Ieſus, incipiens à baptiſmate Ioannis, vſque in diem qua aſſumptus eſt à nobis, teſtem reſurrectionis eius nobiſcum fieri vnum ex iſtis.* Communicat cum ipſis hoc, ait Oecumenius Chryſoſtomum ſecutus, ne res in certamen veniat, in contentionemque incidant. Propterea etiam in principio, Viri fratres, inquit, oportet ex vobis eligi: multitudini iudicium committens, vt ſimul & eligendos venerabiles reddat, & ſeſe ab aliorum inuidia abſoluat, quodque hoc oporteat fieri, Prophetæ teſtimonium adducit, qui ait: Et præſidentiam eius accipiat alter. Ex quibus autem hoc faciendum eſt? Ex ijs nimirùm, qui ex conuentu cum ipſis mora temporis experimentum ſui exhibere potuerunt. Quocircà neque ex probis dixit, ne alios contumelia afficere videretur atque offenderet. Addidit autem, A Ioannis baptiſmate: Propterea quòd ea, quæ anteà facta fuerant, nemo ex ipſis viſu & præſentia nouerat, niſi ſolus ille qui eos elegerat: ſed ſpiritu tantùm præceperant. Teſtem verò reſurrectionis dixit, eò quòd diuinitatis Ieſu ſumma ea præcipuè eſt. Miraculorum enim, quæ ante paſsionem fecerat, etiam ex infidelibus qui inſpexerant, multi erant teſtes. At enim explere Apoſtolorum numerum ſtudebant, ne magiſtri electio quaſi manca & detruncata relinqueretur, Sic Oecumenius. *Et ſtatuerunt duos, Ioſeph, qui vocabatur Barſabas, qui cognominatus eſt Iuſtus, & Matthiam.* Quarè non multos? inquit Chryſoſtomus. Ne maior fieret animorum perturbatio, néue res in multos diſtraheretur. Neque temerè non præfert illum, videlicet oſtendens eum frequenter, qui apud (*Alia Dei,*) homines in precio eſt, apud Deum eſſe inferio- (*alia homi-*) rem. Omnes tamen communiter orant, dicen- (*nũ iudicia.*) tes: *Tu Domine, qui corda noſti omnium, oſtende quẽ elegeris ex his duobus vnum, accipere locum miniſterij huius & apoſtolatus, de quo præuaricatus eſt Iudas, vt abiret in locum ſuum.* Tu inquiunt, non nos. Aptè cordium cognitorem appellant, hinc enim erat lectio facienda. Hoc pacto confidebant, quòd oporteret omnes vnum fieri. Non dixerunt: Elige, ſed, Oſtende electum, hoc eſt, quem tu elegiſti: ſcientes, quòd omnia priùs à Deo fuerant deſtinata. Ex his duobus, vt vnus accipiat ſortem huius miniſterij & apoſtolici muneris. Hoc ideò dicunt, quòd eſſet & aliud miniſterium. Hæc Chryſoſtomus. Quòd autem dicitur, *Vt abiret in locum ſuum,* Oecumenius vel de ſuſpendio putat intelligi, quo per proditionem dignum ſe reddidit, in quodque abijt Iudas: vel de loco, in quem expulſo Iuda alter ſibi proprium, præſidentia eius accepta, erat ſucceſſurus. *Et dederunt ſortes eis, & cecidit ſors ſuper Matthiã, & annumeratus eſt cum vndecim Apoſtolis.* Non hoc exemplo, ait Beda, vel quòd Ionas propheta ſorte deprehenſus ſit, indifferenter ſor- (*Ioan. 1.*) tibus eſt credendum, cum priuilegia ſingulorũ, (*Non eſt v-*) vt Hieronymus ait, communem legem facere (*dũ ſortibus*) omninò non poſsint. Nam ibi & gentiles viri tempeſtate coacti, authorẽ periculi ſorte quære- (*In primum*) bant, & hic Matthias ſorte eligitur, ne apoſtoli (*cap. Ionæ.*) electio à mandato diſcrepare legis veteris videretur, vbi ſummus ſacerdos ſorte quæri iubebatur, ſicut de Zacharia, dicitur, Secundùm con- (*Luc. 1.*) ſuetudinem ſacerdotij ſorte exijt, vt incenſum poneret. Qui idcircò, vt reor, tunc ſorte legebatur, vt typo figuraretur, verum ſemper quærendũ fuiſſe ſacerdotẽ, donec veniret, cui repo- (*Heb. 9.*) ſitum erat: qui non in hoſtiarum cruore, ſed per proprium ſanguinem introiuit ſemel in ſancta, æterna redemptione inuenta. Cuius hoſtia tempore Paſchæ immolata, ſed die Pentecoſtes ſpiritu ſancto in igne apparente, verè conſumpta eſt. Veteris enim erat conſuetudinis, acceptas Deo victimas cœleſti igne conſumi. Donec ergo veritas compleretur, figuram licuit exerceri. Inde eſt, quòd Matthias, qui ante Pentecoſtem ordinatur, ſorte quæritur: ſeptem verò diaconi, (*Acto. 6.*) qui poſteà, nequaquàm ſortis agitatione, ſed diſcipulorum tantùm electione, apoſtolorum verò oratione & manus impoſitione ſunt ordinati. Quòd ſi qui neceſsitate aliqua compulſi, Deum putent ſortibus exemplo apoſtolorum eſſe cõſulendum, videant hoc ipſos Apoſtolos non niſi collecto fratrum cœtu & precibus ad Deum fuſis egiſſe. Hæc Beda. Memorabile eſt, quod hoc loco Chryſoſtomus habet. Si credis, inquit, Dei eſſe electionem, ne indigneris: il- (*Non debe-*) li enim indignaris, & aduerſus illum iritaris. (*mus diuini-*) Illius enim eſt electio. Quòd ſi ipſe elegit, (*tùs electis*) tu verò audes huic indignari, idem facis quod (*indignari.*) Cain. (*Gen. 4.*)

Cain. Oportet enim probare, quod Deo placuit. At ille quoniam prælata eſt victima fratris, incenſus eſt, indignatus eſt, cùm oporteret compungi. Ego verò non hoc dico, ſed quòd Deus nouit vtiliter diſpenſare. Hæc & multa alia Chryſoſtomus, quæ nos debent admonere, ne temerè carpamus eccleſiarum præpoſitos. Faxit præpotens Deus, vt eius gratia & benignitate digni efficiamur, qui ab illo inter ſanctos eligi, & cum electis omnibus annumerari mereamur, AMEN.

Cætera huius feſti quærantur in Communi Apoſtolorum, &c.

IN ANNVNTIATIONE B. MARIAE,

Sermo beati Auguſtini epiſcopi.

Habetur in concione ad Catechumenos, contra Iudæos, Paganos, et Arrianos.

VOs, inquam, conuenio ô Iudæi, qui vſque in hodiernum diem negatis filium Dei. Nónne vox veſtra eſt illa, quando eum videbatis miracula facientem, atque tentantes dicebatis: Quouſq; animas noſtras ſuſpendis? Si tu es Chriſtus, dic nobis palàm. Ille autem ad conſiderationem miraculorũ vos mittebat, dicens: Opera quæ ego facio, ipſa teſtimonium perhibent de me: vt Chriſto teſtimonium dicerent, non verba, ſed facta. Vos autem non agnoſcentes ſaluatorem, qui operabatur ſalutem in medio terræ veſtræ, adijcientes in malo, aiſtis: *Ioan. 8.* Tu de teipſo teſtimoniũ dicis, teſtimonium tuum non eſt verum. Sed ad hæc ille quid vobis reſponderit, aduertere noluiſtis. *Deut. 17.* Nónne ſcriptum eſt in lege veſtra, quòd duorum hominum verum ſit teſtimonium? Præuaricatores legis, intendite legem. Teſtimonium quæritis de Chriſto? In lege veſtra ſcriptum eſt, quòd duorum hominum teſtimoniũ verùm ſit. Procedant de lege veſtra non tantùm duo, ſed etiam plures teſtes Chriſti, & cõuincant auditores legis, nec factores. Dic Eſaia teſtimonium Chriſto: *Eſai. 7.* Ecce virgo, inquit, in vtero cõcipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuël, quod eſt interpretatum, nobiſcum Deus. Accedat & alius teſtis. Dic & tu Ieremia *Baruch. 3.* teſtimonium Chriſto. Hic eſt, inquit, Deus noſter, & non æſtimabitur alius abſque illo, qui inuenit omnem viam ſcientiæ, & dedit eam Iacob puero ſuo, & Iſrael dilecto ſuo. Poſt hæc in terris viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt. *Iudæi noluerũt credere prophetis.* Ecce duo teſtes idonei ex lege veſtra, ex quorum teſtimonio non ſunt compuncta corda veſtra. Sed alij atque alij ex lege Chriſti teſtes introducantur, vt frontes duriſſimæ inimicorum conterantur. Veniat & ille Daniel ſanctus, iuuenis quidem ætate, ſenior verò ſcientia ac manſuetudine, conuincat omnes falſos teſtes: ſicut conuicit ſeniores impudicos, ita ſuo teſtimonio Chriſti cõterat inimicos. Dic ſancte Daniel, dic de Chriſto quod noſti. *Dan. 9.* Cùm venerit, inquit, ſanctus ſanctorum, ceſſabit vnctio. Quarè illo præſente, cui inſultantes dicebatis: Tu de te teſtimonium dicis, teſtimonium tuum non eſt veſtrum: ceſſauit vnctio veſtra, niſi quia ipſe eſt, qui venerat ſanctus ſanctorum? Si, vt vos dicitis, nõdùm venit, ſed expectatur vt veniat ſanctus ſanctorum, demonſtrate vnctionem. Si autem (quod verum eſt) ceſſauit vnctio veſtra, agnoſcite veniſſe ſanctum ſanctorum. *Chriſtus lapis ſine manibus à monte abſciſſus.* Ipſe eſt enim & lapis ille abſciſſus de mõte ſine manibus concidentium, id eſt, Chriſtus natus de virgine ſine manibus complectentium, qui tantùm creuit, vt mons magnus fieret, & impleret vniuerſam faciem terræ. *Eſai. 2.* De quo monte dicit propheta: Venite, aſcendamus in montem Domini. *Pſal. 67.* Et de quo dicit Dauid: Mons Dei mons huberrimus, vt quid ſuſpicamini mõtes incaſeatos, mõtem in quo placuit Deo habitare in ipſo? Cùm enim ipſe Dominus Chriſtus diſcipulos ſuos interrogaret, quem dicerent homines eſſe filium hominis, reſponderunt: Alij Eliam, alij Ieremiã, aut vnum ex prophetis. Et ille: Vt quid ſuſpicamini montes incaſeatos, montem in quo placuit Deo habitare in eo? *Matth. 16.* Hunc cognouit Petrus, dicens: Tu es Chriſtus filius Dei viui. Agnouit montem, & aſcendit in montem: teſtimonium dixit veritati, & dilectus eſt à veritate. Supra petram fundatus eſt Petrus, vt mortem ſuſciperet illum amando, quem ter negauerat timendo. Dic & tu Moyſes legislator, dux populi Iſraël, *Deut. 18.* teſtimonium Chriſto. Prophetam vobis excitabit Deus de fratribus veſtris. Omnis anima, quæ non audierit prophetam illum, exterminabitur de populo ſuo. Prophetam autem dictum Chriſtum, ipſum audi in Euangelio: *Matth. 13.* Non eſt, inquit, propheta ſine honore, niſi in patria ſua. Accedat autem Dauid ſanctus, teſtis fidelis, ex cuius ſemine proceſsit ille, cui lex & prophetæ teſtimonium reddunt: dicat & ipſe teſtimonium *Pſal. 71.* Chriſto. Adorabunt, inquit, eum omnes reges terræ, omnes gentes ſeruient illi. Cui ſeruient? Dic, cui ſeruient? Vis audire cui ſeruient? *Pſal. 109.* Dixit Dominus Domino meo, ſede ad dexterã meam: Donec ponã inimicos tuos ſcabellũ pedum tuorum. *Pſal. 2.* Expreſsiùs atque nominatim: Quare, inquit, tumultuatæ ſunt gentes, & populi meditati ſunt inania? Aſtiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduersùs Dominum, & aduersùs Chriſtum eius: Accedat & alius teſtis. *Abac. 3.* Dic & tu Abacuc teſtimonium Chriſto. Domine, inquit, audiui auditum tuum, & trimui: conſideraui opera tua Deus, & expaui. Quæ opera Dei iſte miratus expauit? Nunquid fabricam mundi iſte miratus expauit? Abſit. Sed audi quid expauit. In medio, inquit, duûm animaliũ cognoſceris. Opera tua Deus: Verbum caro factum eſt. In medio duûm animalium cognoſceris,

ris, qui quouſq; deſcendiſti, expaueſcere me feciſti: quia verbum, per quod facta ſunt omnia, in præſepio iacuiſti.
Eſai. 1. Agnouit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui. In medio duûm animalium cognoſceris. Quid eſt in medio duûm animalium cognoſceris, niſi aut in medio duorum teſtamentorum, aut in medio
Luc. 23. duorum latronum, aut in medio Moyſi & Eliç,
Matt. 17. cum eo in monte ſermocinantium? Ambula-
Ioan. 1. uit, inquit, verbum, & exiuit in campos. Verbum
Baruch. 3. caro factum eſt, & habitauit in nobis. Hoc & Ieremias ait: Poſt hæc in terris viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt. Ecce quemadmodùm ſibi conueniunt teſtes veritatis, ecce quemadmodùm conuincunt filios falſitatis. Sufficiunt vobis iſta ô Iudæi, an adhuc ad veſtram confuſionem ex lege, & ex gente veſtra alios introducemus teſtes, vt illi teſtimonium perhibeant, cui perdita mente inſultantes dicebatis: Tu de teipſo teſtimonium perhibes, teſtimonium tuum non eſt verum? Quòd ſi velim ex lege & prophetis omnia, quæ de Chriſto dicta ſunt, colligere, faciliùs me tempus quàm copia deſerit. Veruntamen ſenem illum ex gente veſtra natũ, ſed in errore veſtro non relictum, Simeonem ſanctum introducam, qui meruit teneri decrepitus in hac luce, quoaduſq; videret verã lucem: quem quidem iam ætas compellebat ire, ſed ex-
Luc. 2. pectabat ſuſcipere, quem ſciebat venire: cùm ille ſenex admonitus eſſet à ſpirituſancto, quòd non antè moreretur, quàm videret Chriſtũ Dei natum: quem cognoſcens venit ad templum. Vbi verò eum portari matris manibus vidit, & diuinã infantiam pia ſenectus agnouit, tulit infantem in manibus ſuis. Ille quidem Chriſtum ferebat, ſed Chriſtus ſenem regebat. Regebat qui portabatur, ne ille ante promiſſum à corpore ſolueretur. Quid tamen dixerit, quem confeſſus fuerit, aduertite inimici, non Chriſti, ſed
Teſtimoniũ Simeonis de Chriſto. veſtri. Benedicens Deum exclamauit ſenex iſte, & dixit: Nunc dimittis Domine ſeruũ tuum, ſecundùm verbum tuum in pace: quia viderunt oculi mei ſalutare tuum. Illi etiã parentes Ioannis, Zacharias & Elizabeth iuuenes ſteriles, in ſenecta fœcundi, dicant etiam ipſi teſtimonium
Luc. 1. Chriſto, dicant de Chriſto quid ſentiant, & teſtem idoneum Chriſto nutriãt. Aiunt enim ſuo
Ibidem. paruulo nato: Tu puer propheta altiſſimi vocaberis: præibis enim ante faciem Domini parare vias eius. Ipſique matri & virgini Elizabeth ait: Vnde mihi hoc, vt veniat mater Domini mei ad me? Ecce .n. vt facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo. Intelligens enim Ioannes matrem Domini ſui veniſſe ad matrem ſuam, inter ipſas anguſtias vteri adhuc poſitus, motu ſalutauit, quem voce non poterat. Qui poſteà ipſe Ioannes præcurſor & amicus, humilis & fideliſſimus ſeruus, teſtis idoneus factus, tanto maior in natis mulierum, quanto æſtimabatur eſſe quod non erat: Chri-

ſtum enim [illegible] eſſe credebant, ſed ille ſe non eſſe clamabat, dicens: Quem me eſſe ſuſpi- Luc. 3.
camini, non ſum ego: ſed ecce venit poſt me, de cuius pedibus non ſum ego dignus ſoluere corrigiam calceamenti eius. O fidelis teſtis & amice veri ſponſi, quantùm te humiliaſſes, ſi ad corrigiam calceamenti eius ſoluendam dignum te eſſe dixiſſes. Sed dum hoc non te dignum dicis, Iudæis falſis teſtibus contradicis. Et hæc à te dicta ſunt antè, quàm Chriſtum videres, qui cùm ad te ipſe venit excelſus & humilis implendæ diſpenſationis ſuæ gratia, vt à te baptizaretur, qui nullum habebat omninò peccatum, quid reſponderis, quem cognoueris, quale teſtimonium protuleris, audiant inimici qui audire nolunt.
Ecce, inquit, agnus Dei, ecce qui tollit peccata Ioan. 1.
mundi. Et adiecit: Tu ad me venis baptizari? Matt. 3.
Ego à te debeo baptizari. Agnouit ſeruus Dominum, agnouit peccati originalis vinculis obligatus, ab omni nexu peccati liberum, agnouit præco iudicem, agnouit creatura creatorem, ag-
nouit paranymphus ſponſum. Nam & hæc vox Ioan. 3.
Ioannis eſt: Qui habet ſponſam, ſponſus eſt. Amicus autem ſponſi ſtat, & audit eum, & gaudio gaudet propter vocem ſponſi. Sufficiunt vobis iſta ô Iudæi, ſufficiunt vobis tanti teſtes & teſtimonia ex lege veſtra, ex gente veſtra, an adhuc impudentia nimia audebitis dicere, quòd alterius gentis vel nationis homines Chriſto debẽt teſtimonium perhibere? Sed ſi hoc dicitis, re-
ſpondet quidẽ ille vobis: Non ſum miſſus niſi ad Marc. 15.
oues, quæ perierunt domus Iſraël. Sed ſicut vos in Actibus Apoſtolorum increpat Paulus:
Vobis primùm oportuerat annunciare verbum Acto. 13.
Dei, ſed quia repuliſtis illud, nec vos dignos vitæ æternæ iudicaſtis, ecce, inquit, conuertimus nos ad gentes: demonſtremus etiam nos ex gentibus teſtimonium Chriſto fuiſſe prolatum, quoniam veritas non tacuit, clamando etiam ꝑ lin-
guas inimicorum ſuorum. Nónne quando poë- Vergil.
ta ille facundiſſimus inter ſua carmina, Iam no- ecloga. 4.
ua progenies cœlo dimittitur alto, dicebat, Chriſto teſtimonium perhibebat? In dubiũ hoc veniet, niſi alios ex gentibus idoneos teſtes pluraque dicentes in medium introducam. Illum regem, qui veſtram ſuperbiam captiuando perdomuit, Nabuchodonoſor regem ſcilicet Babylonis non prætermittam. Dic Nabuchodonoſor quid in fornace, quò tres viros iuſtos iniuſtè
immiſeras, dic quid tibi fuerit reuelatum. Nón- Dan. 3.
ne, inquit, tres viros miſimus in fornacem ligatos? Et aiunt ei: Verè rex. Ecce, inquit, ego video quatuor viros ſolutos deambulantes in medio ignis, & corruptio nulla eſt in eis, & aſpectus quarti ſimilis eſt filio Dei. O alienigena, vnde tibi hoc? Quis tibi annũciauit filium Dei? Nondum quidem mũdo naſcitur, & ſimilitudo naſcentis à te cognoſcitur. Vnde tibi hoc? Quis tibi iſtud annunciauit, niſi quia ſic te diuinus ignis intùs illuminauit, vt cùm illic apud te captiui

tene-

tenerentur inimici Iudæi, ſic diceres teſtimonium filio Dei? Sed quia in ore duorum vel trium teſtium ſtat omne verbum, ſicut ipſe Dominus confutans veſtram contumaciam, In lege, inquit, veſtra ſcriptum eſt, quòd duorum hominum teſtimonium verum ſit, etiam ex gentibus tertius teſtis introducatur, vt teſtimonium veritatis omni ex parte roboretur.

Ioan. 8.
Deut. 9.

Quid Sibylla vaticinando etiam de Chriſto clamauerit, in medium proferamus, vt ex vno lapide, vtrorumque frontes percutiantur, Iudæorum ſcilicet atq; paganorum, atq; ſuo gladio, ſicut Golias, Chriſti omnes percutiantur inimici. Audite quid Sibylla dixerit:

Vaticiniū Sibyllæ Erithreæ.

Iudicij ſignum, tellus ſudore madeſcet.
E cœlo rex adueniet per ſecla futurus,
Scilicet in carne præſens vt iudicet orbem.
Vnde Deum cernent incredulus atq; fidelis,
Celſum cum ſanctis, æui iam termino in ipſo.
Sic animæ cum carne aderunt, quas iudicat ipſe.
Cùm iacet incultus denſis in vepribus orbis.
Rejiciēt ſimulachra viri, cunctam quoq; gazam.
Exuret terras ignis, pontumq́;, polumq́;
Inquirens, tetri portas effringet auerni.
Sanctorum ſed enim cunctæ lux libera carni.
Tradetur. fontes æternaq́; flamma cremabit.
Occultos actus retegens, tunc quoq; loquetur
Secreta, atq; Deus reſerabit pectora luci.
Tunc erit & luctus, ſtridebunt dentibus omnes.
Eripitur ſolis iubar, & chorus interit aſtris.
Voluetur cœlum, lunaris ſplendor obibit.
Deijciet colles, valles extollet ab imo.
Non erit in rebus hominum ſublime vel altum.
Iam æquantur campis montes, & cerula ponti.
Omnia ceſſabunt, tellus confracta peribit.
Sic pariter fontes torrentur, fluminaq́; igni.
Et tuba tunc ſonitum triſtem demittet ab alto
Orbe, gemens facinus miſerum variosq́; labores,
Tartareumq́; chaos monſtrabit terra dehiſcens.
Et coram Domino reges ſiſtenter ad vnum.
Decidet è cœlo ignisq́; & ſulphuris amnis.

Hæc de Chriſti natiuitate, paſsione & reſurrectione, atque ſecundo eius aduentu ita dicta ſunt, vt ſi quis in Græco capita horum verſuum diſcernere voluerit, inueniat Ιησοῦς χρειστὸς υἱὸς θεοῦ σωτὴρ, id eſt, Ieſus Chriſtus filius Dei ſaluator. Quod & in Latinum traſlatis eiſdem verſibus apparet, præterquàm quòd Græcarum literarum proprietas non adeò potuit obſeruari.

Alios verſus Sibyllinos, Chriſti paſsionem apertiùs demonſtrantes, intentiſsimè audiamus.

In manus iniquas infidelium poſteà veniet.
Dabunt Deo alapas manibus inceſtis.
Et oribus immundis expuent ſaliuas venenoſas.
Dabit autem in verbera omninò innocens dorſum.
Et colaphos accipiens tacebit, ne quis agnoſcat
Quòd verbum & vnde venit, vt mortuus loquatur.
Et coronam portabit ſpineam:
In cibum autem fel, & ad ſitim acetum dabunt.
Inhoſpitalitatis hanc monſtrabunt menſam.
Ipſa enim ſtulta, Deum tuum non cognouiſti
Ludentem mortalibus mentibus ſed & ſpinis
Coronaſti corona, horridumq́; fel miſcuiſti.
Templi verò velum ſcindetur, & die
Media nox tenebroſa nimis tribus horis.
Et mortis fatum finiet trium dierum ſomno ſuſcepto.
Et tunc à mortuis regreſſus, in lucem veniet.
Primus reſurrectionis initium reuocatus oſtendet.

Credo iam vos, ô inimici Iudæi, tantis teſtibus ita obrutos confutatosque eſſe ipſa veritate, vt nihil vltrà repugnare, nihil quærere debeatis.

ITEM SERMO IN eodem feſto.

Adeſt nobis, dilectiſsimi, optatus dies beatæ ac venerabilis ſemper virginis Mariæ. Ideò cum ſumma exultatione gaudeat terra noſtra, tantæ virginis illuſtrata die ſolenni. Hæc eſt enim flos campi, de qua ortum eſt precioſum lilium conuallium, per cuius partum mutatur natura protoplaſtorū, deletur & culpa. Præciſum eſt in ea illud Euæ infelicitatis elogium, quo dicitur: In dolore paries filios tuos: quia iſta in lætitia Dominum peperit. Eua enim luxit, iſta exultauit. Eua lachrymas, Maria gaudium in ventre portauit: quia illa peccatorem, iſta edidit innocentem. Virgo quippe genuit, quia virgo concepit. Inuiolata peperit, quia in conceptu libido non fuit. Vtrobique miraculum: & ſine corruptione grauida, & in partu virgo puerpera. Deſcendit angelus de cœlo miſſus à patre Deo in noſtræ redemptionis exordium, ad beatam ſalutando Mariam. *Aue, ait, gratia plena, Dominus tecum.* Impleta eſt ergo gratia, & Euæ euacuata eſt culpa. Maledictio Euæ, in benedictionem mutatur Mariæ. Aue, inquit, gratia plena, Dominus tecum. Tecum Dominus in corde, tecum in ventre, tecū in vtero, tecum in auxilio. Gratulare beata virgo. Chriſtus rex è cœlo ſuo, incarnatur in vtero tuo: ex ſinu patris in vterum dignatur deſcendere matris. *Benedicta tu, inquit, in mulieribus,* quę vitam & viris & mulieribus peperiſti. Mater generis noſtri pœnam intulit mundo: genitrix Domini noſtri ſalutem attulit mundo. Authrix peccati Eua, authrix meriti Maria. Eua occidendo obfuit, Maria viuificando profuit. Illa percuſsit, iſta ſanauit. Pro inobedientia enim obedientia commutatur, fides pro perfidia compenſatur. Leta igitur Maria geſtat infantem, exultans amplexatur filium, portat à quo portabatur. Nec fortuitu (vt fingunt Sabelliani) reperit paruulum, ſed de-

Eſt in Sermonibus S. Auguſtini de Sanctis, ii.
Gen. 3.
Error Sabellianorum.

decurſis nouem menſibus peperit Chriſtum. Plaudat nunc organis Maria, & inter veloces articulos tympana puerperæ concrepent. Concinant lætantes chori, & alternantibus modulis dulciſona carmina miſceantur. Audite ergo, quemadmodùm tympaniſtria noſtra cantauerit. Ait enim: Magnificat anima mea Dominum. Et exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo. Quià reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Quia fecit mihi magna qui potens eſt, & cæt. Cauſam igitur inualeſcentis errati, miraculum noui partus euicit, & Euæ planctum, Mariæ cantus excluſit. Denique poſt illius benedicibile angeli præſagium, dum tacita ſecum virgo mentis altercatione conflixit, qualis eſſet iſta ſalutatio, nuntius interim cœleſtis exequitur: *Ne timeas Maria: inueniſti enim gratiam apud Dominũ. Ecce concipies in vtero, & paries filium, & vocabis nomen eius Ieſum.* Et illa: *Quomodò, inquit, fiet iſtud, quoniã virũ non cognoſco?* Et angelus ad eã: *Spiritusſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſſimi obũbrabit tibi. Ideoq́ue & quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur filius Dei.* Iam audiſti quomodò fiet hoc, reſponde nunc verbum. Vitam quid tricas mundo? Audiſti quomodò fiet hoc, quia ſpiritusſanctus ſuperueniet in te, vt prolem gignas, & virginitatem non perdas: filium proferas, & poſt partum incorrupta permaneas. O beata Maria, ſeculum omne captiuum tuum deprecatur aſſenſum, te apud Deum mundus ſuæ fidei obſidem fecit. Noli morari virgo: nuntio feſtinanter reſponde verbum, & ſuſcipe filium: da fidem, & ſenti virtutem. *Ecce, inquit, ancilla Domini, fiat mihi ſecundùm verbũ tuum.* Nec mora, reuertitur nuntius, & virginalẽ thalamũ ingreditur Chriſtus. Efficitur ſubitò pregnãs Dei beata genitrix, & cuncta per ſecula prædicatur felix. Concepit mox ad credulitatem verbi, virilis ignara conſortij. Impletur vterus, nullo humano pollutus complexu. Extat itaque virgo cùm concepit, virgo grauida, virgo extat cùm parit, & virgo poſt partum. Præclara ergo illa virginitas, & glorioſa fœcunditas. Exultat Maria, & matrem ſe læta miratur, & de ſpiritusſancto ſe protuliſſe gaudet: nec quia peperit innupta, terretur: ſed quia genuerit, cum exultatione miratur. Gaudeamus ergo & nos fratres in die tantæ virginis, quæ dum deſponſaretur fabro, cæli nupſit architecto. Promittitur enim ei filius per viſitationem ſancti ſpiritus. Hæc illa audiens gaudet, cupitq́ue effici mater. Quid ergo mirum, ſi ſine corruptione naſcitur, qui de ſanctificatione concipitur? Non enim decebat, vt ille qui nobis afferebat ſalutem, matri præriperet integritatis dignitatem. Nam qui terra, mari cæloq́ue non capitur, intra vnius corpuſculi membra ſuſcipitur. Hæc eſt illa nouitas, Ieremiæ prophetæ vaticinio prænunciata, Faciet, inquit, Dominus nouum ſuper terram: fœmina circundabit virum. O fœmina ſuper fœ- 31.

minas benedicta, quæ virum omninò nõ nouit, & virum ſuo vtero circundedit. Circundat virum Maria angelo fidem dando, quia Eua perdidit virum ſerpenti conſentiendo. Salutat angelus puellam viri ſalutationis ignaram, terretur virgo nouitate verborũ. Ad quam angelus, vt ſuperiùs prætulimus, dixit: *Ne timeas Maria, inueniſti enim gratiam apud Dominum.* Ne, inquit, à conſpectu meo terrearis mater Domini mei, egó conceptionis tuæ miniſter adueni, non vt virginitatem amitteres interueni. Ipſe me miſit ad te, qui eſt naſciturus ex te. Concipies & paries filiũ, non cuiuſlibet meriti hominem, ſed totius ſeculi ſaluatorem. Recole Maria in libro Eſaiæ prophetæ virginem, quam parituram legiſti, & gaudeatq; exulta, quia tu eſſe meruiſti. Tu ibi præfigurata es virgo. Tu ecce concipies in vtero, non de viro, ſed de ſpiritusſancto: & grauida eris, & incorrupta permanebis. Paries quidem filium, & virginitatis non patieris detrimentum: efficieris grauida, & eris mater ſemper intacta: ſenties pondera ventris, & pudorem non perdes caſtitatis. Intumeſcent hubera tua, & intacta erunt genitalia tua. At illa dixit: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundùm verbum tuum.* O felix obedientia, ô inſignis gratia, quæ dum fidem dedit humiliter, cæli in ſe opificẽ corporauit. Impleuit in ea Dominus, quod dudum prædixerat. Obedientiam, inquit, malo, quàm ſacrificium, & ſcientiam Dei plùs quàm holocauſta. Hæc fuit vera obedientia, omniq́ue ſacrificio gratior, hæc voluntas cũctis hoſtijs acceptior: hinc promeruit gloriam, quam ipſa poſtmodùm hauſit. Ecce ait. Ex hoc beatam me dicent omnes generationes. O beata Maria, quis tibi dignè valeat iura gratiarum, ac laudum præconia repẽdere, quæ ſingulari tuo aſſenſu, mundo ſuccurriſti perdito? Quas tibi laudes fragilitas humani generis perſoluet, quæ ſolo tuo commercio recuperandi aditum inuenit? Accipe itaque quaſcunque exiles, quaſcunque meritis tuis impares gratiarum actiones, & cùm ſuſceperis vota, culpas noſtras orando excuſa: Admitte noſtras preces intra ſacrarium exauditionis, & reporta nobis antidotum reconciliationis. Sit per te excuſabile, quod per te ingerimus: Fiat impetrabile, quod fida mente poſcimus. Accipe quod offerimus, redona quod rogamus, excuſa quod timemus: quia tu es ſpes vnica peccatorum, per te ſperamus veniam delictorum, & in te beatiſſima, noſtrorum eſt expectatio præmiorum. Sancta Maria, ſuccurre miſeris, iuua puſillanimes, refoue flebiles, ora pro populo, interueni pro clero, intercede pro deuoto fœmineo ſexu. Sentiant omnes tuum iuuamen, quicunq; celebrant tuam commemorationẽ. Aſſiſte parata votis poſcentiũ, repẽde omnibus optatum effectum. Sint tibi ſtudia aſſiduè orare pro populo Dei, quæ meruiſti benedicta redemptorem ferre mundi, qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum.

Gen. 3. *Eſa. 7.* *Matth. 1.* *Oſe. 6.* *Eximia S. Mariæ obedientia & gratia.* *Inuocatur S. Maria.*

IN FESTO ANNVNTIATIONIS B. MARIAE, In lectionem Epiſtolæ loco, Concio exegetica.

In Oratiō. de Annūtiatione, quæ habetur in Metaphraſte de Sāctis mensis Martij.

Rvrsùs lętitiæ nuntij, inquit Chryſoſtomus, rursùs libertatis indicia, rursùm reuocatio, rursum reditus, rursùm gaudia, rursùm à ſeruitute liberatio. Angelus cum virgine loquitur, quoniam ſerpens cum muliere locutus fuerat. Miſſus eſt Gabriel, vt totius mundi ſalutem nuntiaret. Miſſus eſt Gabriel, vt ſcriptum reuocationis Adam adferret. Miſſus eſt Gabriel ad originem, vt mulieris dedecus in honorem conuerteret. Miſſus eſt Gabriel, vt puro ſponſo thalamum pararet. Miſſus eſt Gabriel, vt inter creaturam & creatorem ſponſalia celebraret. Miſſus eſt Gabriel ad animatum palatium regis angelorum. Miſſus eſt Gabriel ad virginem deſponſatam quidem Ioſeph, ſed ſeruatam filio Dei. Miſſus eſt lucernæ ſplendor, qui iuſtitiæ ſolem annunciaret. Miſſus eſt nitor auroræ, qui diei lumen præcurreret. Miſſus eſt miles, qui Imperatoris myſteriū promulgaret: myſterium quod fide cognoſcitur, & curioſitate non inuenitur: myſterium adorandum, nō humana prudentia ponderandum: myſterium diuinis, non humanis rationibus explicandum. Hæc ex Chryſoſtomo præfati, iam ad lectionis expoſitionem properemus. *In diebus illis: Locutus eſt Dominus ad Achaz, dicens: Pete tibi ſignum à Domino Deo tuo in profundū inferni, ſiue in excelſum ſuprà.*

Eſai.7.

Ibidem.

Hunc locum ſic interpretatur D. Hieronymus: Qui priùs per prophetam locutus fuerat ad Achaz, Vide vt ſileas: noli timere &c. illo nō credente, & ideò non intelligente, ipſe loquitur ad Achaz, vt ſaltem authoritate Domini territus, ſuſcipiat quæ dicuntur. Quia tibi, inquit, videtur eſſe difficile, quòd regna potentiſsima breui tempore finienda ſint, & tu cum populo tuo de magno periculo libereris: pete tibi ſignum, nequaquam ab idolis, quorum errore retineris, ſed à Domino Deo tuo, qui tibi auxilium pollicetur: & ipſum ſignum optionis tuæ eſt vnde poſtules, ſiue de profundo, ſiue de excelſo. Sicut profundum, infernum ſignificat: ita excelſum, ſupra cœlos intelligere debemus: vt cùm de inferno, ſiue de excelſo ſignum acceperis, credas futura, quæ dixi. Vis, inquit, vt ſcindatur terra, & grandi hiatu inferi pateant, qui in corda terræ eſſe dicuntur; an vt aperiantur cœli? Quod vtrunque ad typum pertinet mortis Domini & aſcenſionis. *Et dixit Achaz: Non petam, & non tentabo Dominum.* Non humilitatis eſt ſed ſuperbiæ, quòd non vult ſignum à Domino poſtulare. Quanquā enim ſcriptum ſit in Deuteronomio, Non tentabis Dominum Deum tuum, & hoc cōtra diabolum ſaluator vſus ſit teſtimonio: tamen iuſſus vt peteret, obedientia debuit explere præceptum: præſertim cùm & Gedeon & Manue ſignum petierint & acceperint. Sciebat enim rex impius, quòd ſi ſignum peteret, accepturus eſſet, & glorificaretur Dominus. Ergo quaſi idolorum cultor, qui in omnibꝰ angulis platearū, & in montibus locisq́ue nemoroſis aras conſtituerat, & ꝓ Leuitis habebat phanaticos, non vult ſignum petere, quòd præceptum eſt. *Et dixit: Audite ergo domus Dauid: Nunquid parum vobis eſt moleſtos eſſe hominibus, quia moleſti eſtis & Deo meo?* Hæc ꝓpheta dicit, & eſt ſenſus: Quia nō ſolùm prophetas perſequimini, & eorum dicta contemnitis, ſed & præſentis & iubentis Dei ſententiæ contradicitis, ita vt ei exhibeatis laborem. *Propterea dabit Dominus ipſe vobis ſignum: Ecce virgo concipiet & pariet filiū, & vocabitur nomen eius Emmanuel.* Quando dicitur, Dabit Dominus ipſe vobis ſignum: nouum debet eſſe atque mirabile. Sin autem iuuencula vel puella, vt Iudæi volunt, & non virgo pariat, quale ſignum poterit apellari, cùm hoc nomen ætatis ſit, non integritatis? Ergo halma, non ſolùm puella vel virgo, ſed cùm ἀπόκρυφος virgo abſcondita dicitur & ſecrata, quæ nunquàm virorum patuerit aſpectibus, ſed magna parentem diligentia cuſtodita ſit. Quodq́ue ſequitur: Et vocabis (ſic enim legit Hieronymus) nomen eius Emmanuel, idem ſic exponit: Ergo iſte puer, qui naſcentur ex virgine, ô domꝰ Dauid, nunc à te appelletur Emmanuel, id eſt, Nobiſcum Deus: quia rebus ipſis probabis, à duobus inimicis regibus liberata, Deum te habere præſentem: & qui poſteà vocabitur Ieſus, id eſt, ſaluator, eò quòd vniuerſum hominum genus ſaluaturus ſit, nunc à te Emmanuelis appelletur vocabulo. Verbum, quod omnes interpretati ſunt, vocabis, poteſt intelligi & vocabit: quod ipſa ſcilicet virgo, quæ concipiet & pariet, hoc Chriſtum appellatura ſit nomine. *Butyrum & mel comedet, vt ſciat reprobare malum, & eligere bonū.* Ne eum putes, ô domus Dauid, in phantaſmate naſciturum, cibis vtetur infantiæ, butyrum comedet & lac. Et licet multa poſt ſecula de eo Euangeliſta teſtetur, Puer autem proficiebat ſapientia, & ætate, & gratia apud Deum & homines: & hoc dicatur, vt veritas humani corporis approbetur: tamen adhuc pannis inuolutus, & butyro paſtus ac melle, habebit boni maliq́ue iudicium, vt reprobans mala, eligat bona: non quòd hoc fecerit, aut reprobauerit vel elegerit, ſed quòd ſcierit reprobare & eligere: vt per hæc verba noſcamus, infantiam humani corporis diuinæ nō præiudicaſſe ſapientiæ. Hactenùs D. Hieronymus, cui adiūgemus ea, quæ in hanc lectionem mellitis planè verbis ſcribit mellifluus Bernardus Sermone ſecundo in Aduentu

Achaz iuſſus à Deo ſignū petere.

Non vult pro ſuperbia.

Deut.6.

Matth.4.

Iudic.6. & 13.

4. Reg. 16.

2. Par. 28.

Iudæorum impius error.

Chriſti verū corpus.

uentu Domini. Audiuimus, inquit, ſuadentē regi Achaz Eſaiam, petere ſignum à Domino, ſiue in profundū inferni, ſiue in excelſum ſuprà. Audiuimus reſponſionem eius, formam quidē habentem pietatis, ſed non virtutem. Propter hoc denique ab eo, qui intuetur cor, & cui confitetur hominis cogitatio, meruit reprobari. Non petam, inquit, & non tentabo Dominum. Elatus erat Achaz faſtigio ſolij regalis, aſtutus humanæ ſapientiæ verbis. Audierat igitur Eſaias à Domino: Vade dic vulpi illi, petat ſibi ſignum à Domino in profundum. Habet enim vulpes foueam: ſed in infernum quoque ſi deſcenderit, adeſt qui comprehendat ſapientes in aſtutia ſua. Item: Vade, ait Dominus, dic volucri illi, petat ſibi ſignum in excelſum ſuprà. Habet enim volucris nidum: ſed etſi in cœlum aſcenderit, illic eſt qui ſuperbis reſiſtens, propria calcat virtute ſuperborum & ſublimium colla. Veruntamen diſsimulat ille poteſtatis excelſæ ſeu incomprehenſibilis profunditatis ſapientiæ quærere ſignum: & propterea ſignum bonitatis & charitatis domui Iacob ipſe Dominus promittit, vt quos nec poteſtas nec ſapiētia terruit, alliciat ſaltē exhibitio charitatis. Poteſt tamen in eo quòd ait, In profundum inferni, etiam charitas ipſa, qua maiorem nemo habuit, vt in infernum quoque pro amicis moriendo deſcenderet, non immeritò deſignari, vt pręcipiatur Achaz vel in excelſum regnantis expaueſcere maieſtatem, vel deſcendentis ad inferos amplecti charitatem. Moleſtus eſt ergo non ſolùm hominibus, ſed etiam Deo, quiſquis nec maieſtatem cogitat in timore, nec charitatē cum amore meditatur. Propter hoc, inquit, dabit Dominus ipſe vobis ſignum, in quo manifeſtè & maieſtas & charitas innoteſcat. Ecce virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel, quod interpretatur, Nobiſcum Deus. Noli fugere Adam, quia nobiſcum Deus. Ne timeas ô homo, nec audito Dei nomine terrearis, quia nobiſcum Deus. Nobiſcum carnis ſimilitudine, nobiſcum vtilitate. Propter nos venit tanquàm vnus ex nobis, ſimilis nobis paſsibilis. Denique butyrum, inquit, & mel comedet: ac ſi dicat: Paruulus erit, & veſcetur infantibus alimentis. Vt ſciat, inquit, reprobare malum, & eligere bonum. Etiam hic bonum & malum audis, ſicut in arbore vetita, ſicut in ligno tranſgreſsionis. Sed multò meliùs à primo Adam ſecundus iſte partitur. Eligens enim bonum, malum reprobat: non ſicut ille, qui dilexit maledictionem, & venit ei, & noluit benedictionem, & elongata eſt ab eo. Nam & in eo quod præmiſit, Butyrum & mel comedet, aduertere poteris paruuli huius electionem. Tantùm adſit eius gratia, vt quod præſtat vtcunque ſentire, dignè & accommodatè ad intelligendum proferre concedat. Duo ſunt in lacte ouis, butyrum & caſeus: butyrum pingue & humidum, caſeus econtrà aridus & durus. Benè enim paruulus noſter eligere nouit, qui butyrum comedens, caſeum vtique non comedit. Quæ eſt enim ouis centeſima, quæ errauit & in Pſalmo loquitur, Erraui ſicut ouis quæ perijt? *Pſal. 118.* Vtique genus humanum, quod benignisſimus paſtor quærit, *Matt. 18. Luc. 15.* alijs ſanè nonagintanouem ouibus in montibus derelictis. In hac igitur oue duo reperies, naturam dulcem naturam bonam, & bonam valdè tanquàm butyrum, & peccati corruptionem vt caſeum. Vide ergo, quàm optimè puer noſter elegit, qui naturam noſtram ſine vlla peccati corruptione ſuſcepit. Nam de peccatoribus legis, *Pſal. 118.* Coagulatum eſt ſicut lac cor eorum: in quibus vtique lactis puritatem corruperat fermentum malitiæ, coagulum iniquitatis. Sic & apis habet mellis dulcedinem, habet etiam aculei punctionem. Apis verò eſt, quæ paſcitur inter lilia, quæ florigeram inhabitat patriā angelorum. Vnde & ad ciuitatem Nazareth, quod interpretatur flos, aduolauit, & ad ſuaueolentem perpetuæ virginitatis florem aduenit, illi inſedit, illi adhæſit. Huius apis mel & aculeum non ignorat, qui miſericordiam ei & iudicium cum Propheta decantat. *Pſal. 100.* Attamen ad nos veniens, ſolum mel attulit, & non aculeum, id eſt, miſericordiam & non iudicium, ita vt ſuadentibus *Luc. 9.* quandoque diſcipulis, vt ciuitatem, quæ ſuſcipere eum noluit, præciperet igne conſumi, reſponderit filium hominis non veniſſe vt iudicaret, ſed vt ſaluaret mundum. Non habebat aculeum apis noſtra, quodammodò depoſuerat illum, quando tanta indigna patiens, miſericordiam exhibebat & non iudicium. Sed nolite ſperare in iniquitate, nolite peccare in ſpe. Habet enim apis noſtra quandoque aſſumere aculeum ſuum, & acriter nimis infigere illum in medullas hominum peccatorū. Quoniam pater *Ioan. 5.* non iudicat quenquam, ſed filio dedit omne iudicium. Nunc aūt paruulus noſter butyrū & mel comedit, quando bonū naturæ humanæ, diuinæ miſericordiæ ſic vniuit in ſemetipſo, vt eſſet homo verus, & peccatum non habens: Deus miſericors, & iudicium non exhibens. Ex his manifeſtū iam arbitror, quænā ſit virga de radice Ieſſe procedēs, quis verò flos, ſuper quem requieſcit *Eſai. 11.* ſpiritus ſanct⁹: quoniā virgo Dei genitrix, virga eſt: Flos, filius eius. Flos itaq; filius virginis, flos *Cant. 5.* candidus & rubicūdus, electus ex millibus. Flos, *1. Pet 1.* in quem proſpicere deſiderant angeli, flos ad cu- *Cant. 1.* ius odorem reuiuiſcunt mortui: & ſicut ipſe teſtatur, flos campi eſt, & non horti. Campus enim ſine omni humano floret adminiculo, non ſeminatus ab aliquo, nō defoſſus ſarculo, non impinguatus fimo. Sic omninò, ſic virginis aluus floruit, ſic inuiolata, integra & caſta Mariæ viſcera, tanquàm paſcuæ æterni viroris, florem protulere, cuius pulchritudo non videat corruptionem, cuius gloria in perpetuum non marceſcat. O virgo virga ſublimis, in quàm ſublime verticem ſanctum erigis, vſque ad ſedentem in thro- *Encomion S. Mariæ.*

no, vſque ad Dominum maieſtatis. Neq; enim id mirum, quoniam in altum mittis radices humilitatis. O verè cœleſtis planta, precioſior cunctis, ſanctior vniuerſis. O verè lignum vitæ, quòd ſolùm fuit dignum portare fructum ſalutis. Deprehenſa eſt, maligne ſerpens, verſutia tua, nudata eſt planè falſitas tua. Duo impoſueras creatori: mendacij & inuidiæ, infamaueras eum, ſed in vtroque conuictus es mentitus. Siquidem & ab initio moritur, cui dixeras, Nequaquàm morieris: & veritas Domini manet in æternum. Sed & nunc reſponde, ſi potes, quam ei arborem, cuius arboris fructum inuidere potuit, qui ne hanc quidem virgam electam, & fructum ſublimem negauit? Etenim qui proprio filio non pepercit, quomodò non omnia ſimul cum illo donauit? Sed iam aduertiſtis, ni fallor, quoniam virgo regia, ipſa eſt via per quã ſaluator aduenit, procedens ex ipſius vtero, tanquam ſponſus de thalamo ſuo. Tenentes ergo viam, quam priore, ſi meminiſtis, cœpimus inueſtigare ſermone, ſtudeamus & nos dilectiſſimi, ad ipſum per eam aſcendere, qui per ipſam ad nos deſcendit: per eam venire in gratiam ipſius, qui per eam in noſtram miſeriam venit. Per te acceſſum habeamus ad filium, ô benedicta inuentrix gratiæ, genitrix vitæ, mater ſalutis: vt per te nos ſuſcipiat, qui per te datus eſt nobis. Excuſet apud ipſum integritas tua culpam noſtræ corruptionis, & humilitas Deo grata noſtræ veniam impetret vanitati. Copioſa charitas tua noſtrorum cooperiat multitudinem peccatorum, & fœcunditas glorioſa fœcunditatem nobis conferat meritorum. Domina noſtra, mediatrix noſtra, aduocata noſtra, tuo filio nos reconcilia, tuo filio nos commenda, tuo nos filio repræſenta. Fac ô benedicta per gratiam quam inueniſti, per prærogatiuam quam meruiſti, per miſericordiam quam peperiſti: vt qui te mediãte fieri dignatus eſt particeps infirmitatis & miſeriæ noſtræ, te quoque intercedente participes faciat nos gloriæ & beatitudinis ſuæ. Hæc D. Bernard9. Porrò Iuſtinus philoſophus & martyr explicans ea verba, Dominus dabit ipſe vobis ſignum: Ecce virgo concipiet & pariet filium, ita ait: Si enim eo modo, quo cæteri omnes primigenij, hic etiam ex concubitu gignendus fuit, quódnam etiam Deus ſignum, quod non omnium primigeniorum commune eſt, ſe daturum eſſe prædixit? Sed quod eſt verè ſignum, generique hominum † fidele futurum erat, hoc eſt, vt ex vtero virgineo primigenius creaturarum omnium filius, caro verè factus, naſceretur: id occupans ſpiritu prophetico, vt alio atque alio tropo vobis expoſui, prædixit, vt cùm factum eſſet, vi & conſilio eius, qui omnia condidit, factum cognoſceretur: quemadmodùm ex vno Adami latere Eua facta eſt, & ſicuti cætera animalia verbo Dei initio facta ſunt. Vos autem in his etiam corrumpere & adulterare interpretationes ſenũ

Gen. 3. *Pſal. 106.* *Rom. 8.* *Pſal 18.* *Inuocatio S. Mariæ.* *In Dialogo cum Tryphone.* † πιστὸν *al. credibile.* *Septuaginta inter-*

veſtrorum, qui apud Ptolemæum Aegypti regē pro[...] fuerunt, audetis, cùm dicitis non eſſe ſcriptum, vt illi interpretati ſunt, ſed, Ecce, inquit, adoleſcentula in vtero habebit: quaſi magnæ res ſignificarentur, ſi mulier ex concubitu paritura eſſet, quod omnes iuuenes mulieres faciunt, exceptis ſterilibus, quæ etiam ſi Deus velit, vt pariant facere poteſt. Hæc Iuſtinus. Eſt autem hic dies Annuntiationis Dominicæ admodùm inſignis, & plura de hac lectione ex patribus adduci poſſent, ſed in præſens hæc ſufficiant in laudem & gloriam præpotentis Dei, Amen.

IN EODEM FESTO,

Lucæ I.

In illo tempore: Miſſus eſt angelus Gabriel à Deo in ciuitatē Galilææ, cui nomen Nazareth, ad virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Ioſeph, de domo Dauid: et nomen virginis Maria. Et reliqua. Homilia beati Ambroſij epiſcopi.

Libro 2. commentariorum in Lucam.

LAtent quidem diuina myſteria, nec facilè, iuxta propheticum dictum, quiſquam hominum poteſt ſcire conſilium Dei, ſed tamen ex cæteris factis atque præceptis Domini ſaluatoris, poſſumus intelligere & hoc propenſioris conſilij fuiſſe, quòd ea potiſſimùm electa eſt, vt Dominũ pareret, quæ erat deſponſata viro. Cur autem non antequàm deſponſaretur, impleta eſt? Fortaſſe ne diceretur, quòd concepit ex adulterio. Et benè vtrunque poſuit ſcriptura, vt & deſponſata eſſet, & virgo. Virgo, vt expers virilis conſortij videretur. Deſpõſata, ne temeratæ virginitatis adureretur infamia, cui grauis aluus corruptelæ videretur inſigne præferre. Maluit autem Dominus aliquos de ſuo ortu, quàm de matris pudore dubitare. Sciebat enim teneram eſſe virginis verecundiam, & lubricam famam pudoris: nec putauit ortus ſui fidẽ, matris iniurijs aſtruendam. Seruatur itaq; ſanctæ Mariæ ſicut pudore integra, ita inuiolabilis opinione virginitas. Oportet enim ſanctos & ab his teſtimonium habere, qui foris ſunt. Nec decuit ſiniſtra virginibus opinione viuentibus, velamen excuſationis relinqui, quòd infamata mater quoque Domini videretur. Quid autem Iudæis, quid Herodi poſſet aſſcribi, ſi natum viderentur ex adulterio perſecuti? Quemadmodùm autem ipſe diceret, Non veni ſoluere legem, ſed adimplere, ſi videretur cœpiſſe à legis iniuria, cũ partus innuptæ lege damnetur? Quinetiam locupletior teſtis pudoris maritus adhibetur, qui poſſet & dolere iniuriam, & vindicare opprobrium, ſi non agnoſceret ſacramentum. Quid quòd etiam fides Mariæ verbis maior aſciſcitur, & mendacij cauſa remouetur? Videretur enim

Eſa. 40. *Cur S. Maria fuerit deſponſata.* *Infamia cauenda.* *Matth. 5.*

nim culpam obumbrare voluiſſe mẽdacio innu pta prægnãs. Cauſam aũt mẽtiendi indeſponſata habuit, deſponſata non habuit: cùm cõiugij præmium, & gratia nuptiarum, partus ſit fœminarũ.

Fallitur diabolus à Christo.

Non mediocris quoque cauſa eſt, vt virginitas Mariæ falleret principem mundi: qui cùm deſponſatam viro cerneret, partum non potuit habere ſuſpectum. Fallendi autem, vt dixi, principis mundi fuiſſe conſilium, ipſius Domini verba declarant, cùm apoſtoli iubentur tacere de Chriſto, cùm ſanati prohibentur gloriari de remedio, cùm dæmones præcipiũtur ſilere de Dei filio: quod etiã Apoſtolus declarauit, dicẽs: Sed loquimur Dei ſapientiã in myſterio abſconditam, quã nemo principũ huius ſeculi cognouit. Si enim cognouiſſent, nunquã Dominũ gloriæ crucifixiſſent: hoc eſt, nunquam me Domini morte redimi feciſſent. Fefellit ergo pro nobis, fefellit vt vinceret: fefellit diabolum cùm tentaretur, cùm rogaretur, cùm Dei filius diceretur, vt nuſquam diuinitatem propriam fateretur: ſed tamen magis fefellit principem ſeculi. Diabolus enim etſi aliquando dubitauit, cùm diceret, Si filius Dei es, mitte te deorſum: tamen vel ſerò cognouit, & diſceſsit ab eo. Cognouerunt & dæmones, qui dicebant: Nouimus te, quia tu es IESVS Dei filius, quid veniſti ante tempus torquere nos? Et ideò veniſſe cognouerunt, quia præcognitum habebant eſſe venturum. Principes autem ſeculi non cognouiſſe, quo maiore poſſumus, quàm Apoſtolicæ ſententiæ probare documento? Si enim cognouiſſent, nunquam Dominum maieſtatis crucifixiſſent. Dæmonum enim malitia, facilè etiam occulta deprehendit: At verò qui ſecularibus vanitatibus occupantur, ſcire diuina non poſſunt.

Luc. 2.

Matt. 4.

Matth. 8.

Marc. 1.

Mariæ virginitas multis modis astruitur.

Benè autem ſibi diuiſerunt euangeliſtæ, vt ſanctus Matthæus Ioſeph ab angelo moneri induceret, ne dimitteret Mariam, Lucas euangeliſta teſtimonium ferret, quòd non cognouiſſet, hic ipſa Maria fatetur, cùm dicit angelo: Quomodò fiet iſtud, quoniam virum non cognoui? Sed & ipſe S. Lucas virginem declarauit, dicens: Et nomen virginis Maria. Et propheta edocuit, qui ait: Ecce virgo in vtero concipiet. Et Ioſeph deſignauit, qui quoniam prægnantem videbat quam nõ cognouerat, dimittere geſtiebat. Et Dominus ipſe in cruce poſitus manifeſtauit, cũ dixit matri: Mulier, ecce filiᵒ tuus. Deinde diſcipulo: Ecce mater tua. Etiam vterque teſtatus eſt, diſcipulus & mater: quia ex illa hora ſuſcepit eam diſcipulus in ſua. Vtiq; ſi conueniſſent, nunquam virum proprium reliquiſſet, nec vir eam iuſtus paſſus eſſet à ſe diſcedere. Quomodò autem Dominus diuortium præcepiſſet, cùm ipſius ſit ſententia, quia nemo dimittere debet vxorem, excepta cauſa fornicationis? Pulchrè autem docuit S. Matthæus, quid facere debeat iuſtus, qui probrum coniugis deprehenderit, vt incruentum ab homicidio, caſtum ab adulterio præſtare ſe debeat. Qui enim coniungitur meretrici, vnum corpus eſt. Ergo vbique in Ioſeph iuſti gratia & perſona ſeruatur, vt teſtis ornetur. Os enim iuſti mendacium neſcit, & lingua eius loquitur iudicium. Iudicium eius loquitur veritatem. Nec te moueat, quòd frequenter ſcriptura coniugem dicit. Non enim virginitatis ereptio, ſed coniugij teſtificatio, nuptiarum celebratio declaratur. Denique quam non accepit, nemo dimittit: & ideò qui volebat dimittere, fatebatur acceptam. Simul etiam mouere non debet, quòd ait euangeliſta: Et non cognouit eam, donec peperit filium. Illud enim vel idioma ſcripturæ eſt, ſicut habes alibi: Donec ſeneſcatis, ego ſum. Nunquid poſt illorum ſenectutem Deus eſſe deſiuit? Et in Pſalmo: Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis, Donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum. Nunquid poſteà non ſedebit? Vel quoniam qui cauſam agit, ſatis putat quod cauſæ eſt dicere, redundantia non requirit. Satis enim eſt ei, vt cauſam ſuſceptam aſtruat, incidentem differat. Et ideò qui incarnationis incorruptum ſuſceperat probare myſterium, non putauit vberiùs proſequendum virginitatis Mariæ teſtimonium, ne defenſor magis virginis, quàm aſſertor myſterij crederetur. Certè quando iuſtum docuit Ioſeph, ſatis declarauit, quòd ſancti ſpiritus templum, matrẽ Domini, vterum myſterij violare non potuit. Didicimus ſeriem veritatis, didicimus conſilium: diſcamus & myſterium. Benè deſponſata, ſed virgo: quia Eccleſiæ eſt typus, quæ eſt immaculata, ſed nupta. Concepit nos virgo de ſpiritu, parit nos virgo ſine gemitu. Et ideo fortaſſe S. Maria alij nupta, ab alio repleta: quia & ſingulæ eccleſiæ ſpiritu quidem replentur & gratia: iunguntur tamen ad temporalis ſpeciem ſacerdotis. *Et ingreſſus angelus ad eam, dixit: Aue gratia plena, Dominus tecũ: benedicta tu inter mulieres.* Ipſa autem vt vidit eum, mota eſt in introitu eius. Diſce virginem moribus, diſce virginem verecundia, diſce oraculo, diſce myſterio. Trepidare virginum eſt, & ad omnes viri ingreſſus pauere, oẽs viri affatus vereri. Diſcant mulieres propoſitum pudoris imitari. Solã in penetralibus, quam nemo virorum videret, ſolus angelus reperit: ſola ſine comite, ſola ſine teſte, ne quo degeneri deprauaretur affatu, ab angelo ſalutatur. Diſce virgo verborũ vitare laſciuiam. Maria etiam ſalutationem angeli verebatur. *Erat tamen, inquit, cogitans, qualis eſſet iſta ſalutatio.* Et ideò cum verecundia, quia pauebat: cũ prudentia, quia benedictionis nouam formulã mirabatur, quæ nuſquam lecta eſt, nuſquam anteà comperta. Soli Mariæ hæc ſalutatio ſeruabatur. Benè enim ſola gratia plena dicitur, quæ ſola gratiam quam nulla alia meruerat, conſecuta eſt, vt gratiæ repleretur authore. *Et ait angelus ad eam: Ne timeas Maria, inueniſti enim gratiam apud Deum. Ecce concipies in vtero, & paries filium,*

Esai. 7.

Ioan. 19.

Matt. 5.

1. Cor. 6.

Pſal. 36.

Matt. 1.

Eſa. 46.

Pſal. 109.

Eccleſia virgo & mater

Pudicitia & verecundia S. Mariæ.

& vocabis nomen eius Ieſum. Erubeſcebat ergo Maria, erubeſcebat etiam Elizabeth. Et ideò cognoſcamus, quid interſit inter mulieris, & virginis verecundiam. Illa de cauſa erubeſcebat, hæc per verecundiam. In muliere modus pudoris adhibetur, in virgine pudoris augetur gratia. *Hic erit magnus, & filius altiſsimi vocabitur.*
Luc. 1. Dictum eſt quidem etiam de Ioanne ab angelo, quia erit magnus: ſed ille quaſi homo magnus,
Pſal. 144. hic quaſi Deus magnus. Magnus enim Dominus & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non eſt finis. Et verè ille magnus, quia inter natos mulierum propheta maior Ioanne Baptiſta ne-
Matt. 11. mo eſt. Habet tamen maiorem, quia qui mi-
Ibidem. nor eſt in regno Dei, maior eſt illo. Magnus autem Ioannes, ſed coram Domino: & magnus Ioannes vinum & ſiceram non bibit, hic cum publicanis & peccatoribus manducat & bibit. Ille abſtinentia meritum colligit, cui potentia nulla naturæ: Chriſtus autem, cui naturaliter ſuppetebat delicta donare, cur eos declinaret? quos abſtinentibus poterat præſtare meliores? Simul myſticè non dedignatur eorum conuiuium, quibus daturus eſt ſacramentum. Hic ergo manducat, ille ieiunat. Vtriuſque populi typus, in illo ieiunat, in hoc paſcitur. Sed ieiunauit & Chriſtus, ne præceptum declinares: manducauit cum peccatoribus, vt gratiam cerneres, agnoſceres poteſtatem. Magnus ergo & Ioan-
Matt. 11. nes: ſed huius magnitudo habet principium, habet finem: Dominus autem Ieſus idem eſt finis atque principium, idem primus & nouiſsimus. Nihil ante primum, nihil vltra nouiſsimum. Neque te generationis humanæ conſuetudo ad vitium trahat, vt putes non primum eſſe, quia
1. Tim. 6 filius eſt. Sequere ſcripturas, vt errare non
1. Tim. 1. poſsis. Primus filius dicitur. Lectum eſt etiam, quia & ſolus pater, qui ſolus habet immortalitatem, & lucem habitat inacceſsibilem, ſicut legiſti, Et immortali ſoli Deo. Sed neque primus ante patrem, neque ſolus ſine filio. Si alterum negas, alterum adſtruis. Vtrunque ſequere, & vtrunque confirmas. Non dixit, Ego prior, & ego poſterior: ſed, Ego
Primus filius, & coæternus. primus, & ego nouiſsimus. Primus eſt filius, & ideò coæternus. Habet enim patrem, cum quo ſit æternus. Audeo dicere: Primus eſt filius, ſed ſolus non eſt. Et benè dico, & religioſè dico. Quid erigitis ad impietatem hæretici aures? Laqueos quos tenditis, incidiſtis. Primus eſt filius, & ſolus non eſt. Primus, quia cum patre ſemper eſt. Solus non eſt, quia ſine patre nunquam eſt. Non ego hoc dico, ſed ipſe dixit:
Ioan. 16. Et non ſum ſolus, quia pater mecum eſt. Solus pater, quia vnus Deus. Solus pater, quia vna diuinitas patris & filij & ſpirituſſancti. Et quod vnum eſt, ſolum eſt. Solus pater, ſolus vnigenitus, ſolus & ſpirituſſanctus. Neque enim qui filius, & pater: aut qui pater, & filius: aut qui ſpirituſſanctus, & filius. Alius pater, alius filius, alius ſpirituſſanctus. Legimus enim: Roga- *Ioan. 14.*
bo patrem, & alium paracletum mittet vobis. So
lus pater, quia vnus Deus, ex quo omnia. Solus fi-
lius, quia vnus Dominus, per quem omnia. So-
lum diuinitas facit. Generatio & patrem teſtifi-
catur & filium: vt nuſquam filius ſine patre,
aut pater videatur eſſe ſine filio. Ergo nec ſolus,
quia non ſolus immortalis, non ſolus lucem ha-
bitat inacceſſabilem: quia Deum nemo vidit vn-
quam, niſi vnigenitus filius, qui eſt in ſinu patris,
qui ſedet ad dexteram patris. Et hinc quidam *Ioan. 1.*
audent dicere inacceſsibilem lucem eſſe, quam
habitat pater. Nunquid lux melior patre? Quæ
autem lux inacceſsibilis ei, cui non eſt inacceſsi-
bilis pater? Et ipſe lux vera, & genitor lucis æter
næ, de qua dictum eſt: Erat lux vera, quæ illumi- *Ibidem.*
nat omnem hominem venientem in hunc mun-
dum. Vide ne ipſa ſit lux inacceſsibilis, quam
habitat pater, habitat & filius: quia pater in filio,
& filius in patre. Benè ergo magnus, latè enim
funditur Dei virtus, latè cœleſtis ſubſtantiæ ma-
gnitudo porrigitur. Nihil præſcriptum, nihil
circunſcriptum, nihil dimenſum, nihil emēſum
Trinitas habet. Non loco clauditur, non opinio-
ne comprehenditur, non æſtimatione concludi-
tur, non ætate variatur. Dedit quidem Dominus *Pſal. 18.*
Ieſus hominibus magnitudinem. In omnem
enim terram exiuit ſonus eorum, & in fines or-
bis terræ verba eorum. Non in fines tamen mun-
di, nō in fines cœli, nō vltrà cœlos. At verò in Do
mino IESV omnia condita ſunt in cœlo &
in terra, viſibilia & inuiſibilia, & ipſe ante
omnes, & omnia in ipſo conſtant. Cœlum aſpi-
ce, Ieſus illic eſt: terram intuere, Ieſus adeſt.
Aſcende verbo in cœlum, deſcende verbo in *Pſal. 138.*
infernum, Ieſus adeſt. Etenim ſi aſcenderis in
cœlum, Ieſus illic eſt: & ſi deſcenderis in in-
fernū, adeſt. Hodiè cùm loquor, mecum eſt intra
hoc punctum, intra hoc momentū: & ſi in Arme- *1. Cor. 12.*
nia nūc loquitur Chriſtianus, Ieſus adeſt. Nemo
enim dicit Dominū Ieſum niſi in ſpiritu ſancto.
Abyſſos opinione ſi penetres, illic quoq; Ieſum *Rom. 10.*
videbis operari. Scriptū eſt enim: Ne dixeris in
corde tuo, Quis aſcēdit in cœlū? id eſt, Chriſtum
deducere: aut quis deſcendit in abyſſum? hoc eſt,
Chriſtū à mortuis reducere. Vbi ergo nō eſt, qui
cœleſtia, inferna, terrena compleuit? Benè ergo
magnus, cuius virtus mundum repleuit, qui vbi-
que eſt & erit ſemper, quia regni eius non erit
finis. *Dixit autē Maria ad angelū: Quomodò fiet iſtud,* *Nihil dubitauit Maria.*
quoniam virum non cognoſco? Videtur hic nó credi-
diſſe Maria, niſi diligenter aduertas. Neque e-
nim fas eſt, vt electa ad generandum vnigenitū
Dei filium, fuiſſe videatur incredula. Quo autem
modo fieri poſſet, licet ſalua prærogatiua ſit ma-
tris, cui profectò fuit ampliùs deferendum: ſed
vt prærogatiua maior, maior etiam fides ei de-
buit reſeruari: quo ergo modo fieri poſſet, vt
Zacharias qui non crediderat, ſilentio condem-
naretur: Maria autem ſi non crediſſet, ſancti
ſpiri-

ſpiritus infuſione exaltaretur? Sed neque nõ credere Maria, neq; tam temerè debuit vſurpare: non credere angelo, & vſurpare diuina. Neq; enim facilè erat ſcire myſterium abſconditum à ſeculis in Deo, quod nec ſuperiores poteſtates ſcire potuerunt. Et tamen non fidem renuit, non officium refutauit, ſed accommodauit affectum, ſpopondit obſequiũ. Etenim cùm dixit, Quomodò fiet iſtud? non de effectu dubitauit, ſed qualitatem ipſius quæſiuit effectus. Quanto tẽperatior iſta reſponſio, quàm verba ſunt ſacerdotis? Hæc ait: Quomodò fiet iſtud? Ille reſpondit: Vnde hoc ſciam? Hæc iam de negocio tractat, ille adhuc de nuntio dubitat. Negat ille ſe credere, qui negat ſcire, & quaſi fidei adhuc alium quærit authorem. Iſta ſe facere profitetur nec dubitat eſſe faciendum, quod quomodò fieri poſsit, inquirit: Sic enim habes: *Quomodò fiet iſtud, quoniam virũ nõ cognoui?* Incredibilis & inaudita generatio antè audiri debuit, vt crederetur. Virginem parere, diuini ſignum eſt myſterij, non humani. Denique accipe, inquit tibi ſignũ. Ecce virgo in vtero concipiet, & pariet filium. Legerat hoc Maria, & ideò credidit futurum: ſed quomodò fieret, antè non legerat. Non enim quemadmodùm fieret, vel prophetæ tanto fuerat reuelatum. Tanti enim inauditum myſteriũ non hominis fuit, ſed angeli ore promendum. Hodiè primum auditur: *Spiritusſanctus ſuperueniet in te:* & auditur, & creditur. Deniq; *Ecce*, inquit, *ancilla Domini, cõtingat mihi ſecundũ verbũ tuũ.* Vide humilitatem, vide deuotionem. Ancillã ſe dicit Domini, quæ mater eligitur, nec repètino exaltata promiſſo eſt. Simul ancillam dicendo, nullam ſibi prærogatiuam tantæ gratiæ vendicauit, quæ faceret quod iuberetur. Mitem enim humilemque paritura, humilitatem debuit etiam ipſa præferre. Ecce ancilla Domini, contingat mihi ſecundùm verbum tuum. Habes obſequium, vides votum. Ecce enim ancilla Domini, apparatus officij eſt: contingat mihi ſecundùm verbum tuum, conceptus eſt voti. Quàm citò ergo etiam de impari conditione credidit Maria? Quid enim tam impar, qnàm ſpiritusſanctus & corpus? Quid tam inauditum, quàm virgo prægnans, cõtra legem, contra conſuetudinem, contra pudorem, cuius carior cura eſt virgini? Zacharias autẽ non de impari conditione, ſed de ſenili ætate non credidit. Nam conditio congruebat. Ex viro & fœmina ſolennis eſt partus, nec incredibile debet videri, vbi natura concordat, Cùm enim ætas naturæ ſit, non natura ætatis, fit plerunque, vt ætas impediat naturam. Non eſt tamen irrationabile, vt minor cedat cauſa maiori, & potior prærogatiua naturæ, vſum inferioris excludat ætatis. Huc accedit, ꝙ Abraham & Sara filium in ſenectute ſuſceperant, & Ioſeph filius ſenectutis eſt. Quòd ſi quia riſit Sara reprehenditur, iuſtiùs Zacharias condemnatur, qui nec oraculo credidit, nec exemplo. Maria autem cùm dixit: Quòmodò fiet iſtud, quoniam virum non cognoui? non videtur dubitaſſe de facto, ſed de facti qualitate quæſiiſſe. Liquet enim quia faciẽdum eſſe crediderat, quæ quomodò fieret, interrogauit. Vnde & meruit audire: Beata quæ credidiſti. Et verè beata, quæ ſacerdote preſtãtior. Cùm ſacerdos negaſſet, virgo correxit errorem. Nec mirum; ſi Dominus redempturus mundum, operationem ſuam inchoauit à matre: vt per quam ſalus omnibus parabatur, eadem prima fructum ſalutis hauriret ex pignore. Et benè quæſiuit, quomodò fieret. Legerat enim quia virgo generaret, non legerat, quomodò generaret. Legerat, vt dixi, Ecce virgo in vtero accipiet, quomodò autem acciperet, in euangelio primùm angelus eſt locutus.

ſai. 7.

Humilitas B. Mariæ.

n. 21.

n. 18.

Luc. 1.

Eſai. 7.

IN FESTO SS. PHILIPPI ET IACOBI, IN lectionem Epiſtolæ loco, Concio exegetica.

MVlta ſunt ſcripturæ diuinæ loca, q̃ duplex hominum genus bonis indicãt, bonorũ & malorũ: è quibus alij ad ciuitatẽ Dei, alij ad ciuitatẽ huius mundi, vt Auguſtinus vocat, pertinent: quorũ cùm ſint longè diſpares fines, alijs ſeſe ſuaque omnia ad Deum & beatam vitã, quæ in cælis ſine vlla quorũlibet malorũ permixtione in æuum agetur ſempiternum, referentibus, alijs ad prauas cupiditates mortaliſque vitæ vt breues ita deformes & ſpurcas voluptates deflectentibus: neceſſariò hinc exiſtit malorum in bonos odium, quippe quos cernunt diuerſo longè itinere ingredi, atque ipſorum improbis ſtudijs non modò non aſſentiri, ſed obſiſtere etiam, eaque vbi poſſunt profligare. Porrò verò cùm ſtultorum infinitus ſit numerus, & iniquorum hominum, naturæ deprauatæ impetus & affectus proſequentium, ſemper lõgè fertiliores ſint prouentus quàm piorum: pij in hoc mundo ab impijs premuntur & diuexantur multis modis, Deo id permittente in augmentum virtutis & felicitatis eorum, cùm tanta ſit illius incommutabilis bonitatis ſapientia & virtus, vt poſsit etiam malis benè vti. At vbi ventum erit ad illum extremi iudicij diem, qui hic ab improbis fuere oppreſsi, ad maximam filiorum Dei gloriam tranſlati & euecti, calcabunt hoſtes ſuos, ijſque in ſummas gehennæ æſtuantis miſerias præcipitatis, cum Chriſto regnabunt in æternum. Sed his de rebus nos lectio hodierna luculenter inſtituet, quam nunc exponere tentabimus. *Tunc ſtabunt iuſti in magna conſtãtia aduersùs eos, qui ſe anguſtiauerunt, & qui abſtulerunt labores illorum.* In ſupremo mundi die omnes

Lib. 2. Retractat.

Mali cur oderint bonos.

Eccleſ. 1.

Sap. 5.

2. Cor. 5. nes adſtabimus ad tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſque propria corporis prout geſsit, ſiue bonum, ſiue malum. *Hieron. in Epiſtol. ad Heliodorũ.* Tunc ad vocem tubæ pauebit terra cum populis: iudicaturo Domino lugubre mundus immugiet: tribus ad tribum pectora ferient: potentiſsimi quondam reges nudo latere palpitabunt. Itaque quibus tunc bonum coram Deo teſtimonium conſcientia perhibebit, læti & alacres venienti occurrent iudici, & qui ſe hic meminerint dura ab impijs perpeſſos, in magnas ſæpè coniectos anguſtias, contemptos & ludibrio habitos labores ſuos & ſtudia pietatis, maxima tunc erunt conſtantia *Pſal. 149.* præditi, & gladij ancipites in manibus eorum, ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis, ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Crudeles enim reges, tyranni, principes & præſides, ſanctos Apoſtolos & martyres immaniſsimè trucidarunt, & inauditis ſupplicijs excruciarunt, eorumque vitam & labores licet ſanctiſsimos pro nihilo duxerunt. *Matt. 13.* At in illo die fulgebunt iuſti ſicut ſol, & erunt terrori hoſtibus ſuis, quibus certè illorum gloria & ſtuporem adferet & dolorem: ſtuporem quòd à ſe contemptos atque olim in mundo pro nihilo habitos ad tantam ſublimitatem perueniſſe conſpicient: dolorem verò, quòd eorum felicitate non poterunt non ſummè torqueri ob inuidiam, quæ in damnatis eſt maxima erga beatos, quos in hac vita ſunt perſecuti. *Pſal. 2.* *Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in ſubitatione inſperatæ ſalutis.* Tunc enim loquetur ad eos Dominus in ira ſua, & in furore ſuo conturbabit eos. Erit profectò timor horrendus prorſusque intolerabilis, quo tunc impij corripientur, vbi viderint iudicem immenſæ maieſtatis ferre ſententiam contra ſe, illos verò ſummis afficere honoribus, & inæſtimabili beare felicitate, quos ipſi olim contempſerant. *Gementes præ anguſtia ſpiritus, dicentes intra ſe pœnitentiam agentes: Hi ſunt, quos aliquando habuimus in deriſum, & in ſimilitudinem improperij.*

Pœnitentia ſera apud inferos. Erit tunc quidem pœnitentia, ſed ſera. Nec tamen dolebunt impij ſe offendiſſe Deum, ſed ſe in eas inexplicabiles calamitates & pœnas incidiſſe. Ita fit, vt ea pœnitentia non ex amore Dei, ſed priuato illo ac vitioſo ſui amore proficiſcatur. *Eſa. 65.* Videbunt autem tunc impleri, quod ab Eſaia longè antè prædictum eſt: Ecce ſerui mei comedent, & vos eſurietis. Ecce ſerui mei bibent, & vos ſitietis. Ecce ſerui mei lætabuntur, & vos confundemini. Ecce ſerui mei laudabunt præ exultatione cordis, & vos clamabitis præ dolore cordis, & præ contritione ſpiritus vlulabitis.

Chriſtiani à Iuliano Galilei dicti. Legimus in Eccleſiaſticis hiſtorijs Iulianum Apoſtatam Chriſtianos per contemptum vocaſſe Galilæos, immò longè antè Suetonius in Nerone Chriſtianos vocat genus hominum ſuperſtitionis nouæ ac maleficæ. Sed videamus ſequentia in hac lectione. *Nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam, & finem illorum ſine honore.* Hoc nimirùm eſt iudicium huius mundi, vt qui cupiunt ſeſe totos accommodare ad voluntatem Dei, illi inſanire & delirare videantur: qui verò in hoc mundo bonis omnibus affluunt, & magna vitæ labẽtis proſperitate fruuntur, rebus ad voluntatem fluentibus, illi felices & beati prædicentur, etiamſi nulla eis cura ſit vitæ ex Dei voluntate tranſigendæ. Sed mentitur iniquitas ſibi. Ipſe Dei filius, æterna patris ſapientia, quæ nec fallit, nec fallitur, licet in hac vita viueret longè omnium ſanctiſsimè, tamen ab impijs ludibriò habitus eſt, & tandem ea morte affectus, vt finis illius probroſiſsimus & ignominioſiſsimus mundi iudicio ſit habitus. Sed abſit, vt proptereà boni deſciſcant à ſectanda virtute, quòd ea vita mundi amicis deſpectui eſt. *4. Reg. 9.* Legimus in veteri Teſtamento Eliſæum prophetam miſiſſe vnum è filijs prophetarum, qui vngeret Iehu in regem populi Iſraëlitici: cunque eo peracto negotio abiret, & vnctus ab eo Iehu rediret ad principes exercitus, dixiſſe illos ad Iehu: Recténe ſunt omnia? Quid venit inſanus iſte ad te? *S. Epiſt. 4. ad Ruſticum monachũ.* Filios prophetarum S. Hieronymus veteris Teſtamenti monachos fuiſſe dicit. Itaque inſanum vocant, proptereà quòd ob diuerſam vitæ rationem non liberet illi cum ipſis pariter inſanire. Longum eſſet enarrare quàm mundo huic deſpecti fuerint priſcis ſeculis Chriſtiani. *1. Cor. 4.* *Apoſtoli contempti facti ab impijs.* Ipſe Paulus palàm de ſe cæteriſq; apoſtolis ſcribit: Puto quòd Deus nos apoſtolos nouiſsimos oſtendit, tanquàm morti deſtinatos: quia ſpectaculum facti ſumus mundo, & angelis, & hominibus. Vſq; in hanc horam & eſurimus, & ſitimus, & nudi ſumus, & colaphis cædimur, & inſtabiles ſumus, & laboramus operantes manibus noſtris. Maledicimur, & benedicimus: perſecutionem patimur, & ſuſtinemus: blaſphemamur, & obſecramus, tanquam purgamenta huius mundi facti ſumus, omnium peripſema vſq; adhuc. *Sap. 3.* Alibi in Sapientiæ libro ſcriptum legimus: Iuſti viſi ſunt oculis inſipientiũ mori. Inde adeò ſic illi Chriſtianorum hoſtes feruebant ad inferendas illis neces, putabant illos perire penitùs: ſed addit ſcriptura: Illi autem ſunt in pace. *Pſal. 4.* In ea vtique pace, de qua Pſalmiſta ſcribit: In pace in idipſum dormiam & requieſcam. Verùm priuſquàm ad pacẽ Dei, quę exuperat omnẽ ſenſum, pertingatur, multa prçcedunt bella & certamina, ſub quibus dum pij homines gemunt & ſuſpirant, & propter verba labiorũ *Pſal. 16.* Chriſti Dei cuſtodiunt vias duras, ab impijs tanquã fatui deridentur, ac miſeri exiſtimantur: ſed veniet ille dies, quando dicturi ſunt impij, quod in hac lectione ſequitur: *Quomodò ergo cõputati ſunt inter filios Dei, & inter ſanctos ſors illorũ eſt?* Hæc planè erit mutatio dexteræ excelſi, quando ſancti Dei homines, quos hîc infrà omnes infimos putauit mundus ſtultitia ebrius, illic habebun-

bebuntur intêr filios Dei. Planè tunc rebus in diuerſa mutatis id eueniet, quod à Malachia prædictum eſt: Et erunt mihi, ait Dominus exercituum, in die qua ego facio, in peculium: & parcam eis, ſicut parcit vir filio ſuo ſeruienti ſibi. Et conuertemini, & videbitis quid ſit inter iuſtum & impium: & inter ſeruientem Deo, & non ſeruientem ei. Ecce enim dies veniet ſuccenſa quaſi caminus: & erunt omnes ſuperbi, & omnes facientes impietatem ſtipula: & inflammabit eos dies veniens, dicit Dominus exercituum, quæ non derelinquet eis radicem & germen. Et orietur vobis timentibus nomen meum ſol iuſtitiæ, & ſanitas in pennis eius: & egrediemini, & ſalietis ſicut vituli de armento. Et calcabitis impios, cùm fuerint cinis ſub planta pedum veſtrorum in die qua ego facio, dicit Dominus exercituum. Ioannes Apoſtolus etiam in hac vita pios dicit vocari filios Dei: Videte, inquit, qualem charitatem dedit nobis pater, vt filij Dei nominemur & ſimus: quem locum interpretans Auguſtinus, Qui vocantur, ait, & non ſunt, quid illis prodeſt nomẽ, vbi res non eſt? Quàm multi vocantur medici, qui curare non norunt? Quàm multi vocantur vigiles, qui tota nocte dormiunt? Sic multi vocantur Chriſtiani, & in rebus non inueniuntur, quia hoc quod vocantur non ſunt, id eſt, in vita, in moribus, in fide, in ſpe, in charitate. Hic autem quid audiſtis fratres? Ecce qualem dilectionem dedit nobis pater, vt filij Dei vocemur & ſimus. Propter hoc mundus non cognouit nos, quia non cognouit eum. Totus mundus Chriſtianus eſt, & totus mundus impius. Per totum enim mundum impij, & per totum mundum pij: illi illos non cognoſcunt. Quomodò putamus quia non cognoſcunt? Inſultant benè viuentibus. Attendite & videte, quia fortè ſunt & inter vos. Vnuſquiſque veſtrum qui iam piè viuit, qui contemnit ſecularia, qui non vult ire ad ſpectacula, qui non vult ſe inebriare quaſi ſolenniter, & quod eſt grauius, accedente patrocinio ſanctorum dierum fieri immundus: qui iſta facere noluerit, quomodò ei inſultatur ab his qui faciunt? Nunquid inſultaretur ei ſi agnoſceretur? Quare autem non agnoſcitur? Mundus eum non agnoſcit. Quid eſt mundus? Inhabitatores mundi, quomodò dicitur domus, inhabitatores eius. Iam cùm auditis mundum in mala ſignificatione, non intelligatis niſi dilectores mundi: quia per dilectionem, & per quod inhabitant, nomen habere meruerunt. Propter hoc mundus non cognouit nos, quia nõ cognouit eum. Ambulabat & ipſe Dominus Ieſus Chriſtus in carne: erat Deus, latebat in infirmitate. Et vnde non eſt cognitus? Quia omnia peccata arguebat in hominibus. Illi amando delectationes peccatorum non agnoſcebant Deum: amando quod febris ſuadebat, iniuriam medico faciebant. Quid ergo? Nos iam nati ſumus ex ipſo? Sed quia in ſpe ſumus, Dilectiſsimi, inquit, nunc filij Dei ſumus. Iam nunc? Quid eſt ergo quod expectamus, ſi iam filij Dei ſumus? Et nondum, inquit, manifeſtum eſt, quid erimus. Quid autem erimus aliud, quàm filij Dei? Audi quid ſequitur: Scimus quia cùm apparuerit, ſimiles ei erimus, quoniam videbimus eum ſicuti eſt. Videbunt & impij, ſed formam ſerui: formam Dei non videbunt. Quarè? Quia impij ſunt, & ipſe Dominus dicit: Beati mundi corde, quoniam ipſi Deum videbunt. Ergo viſuri ſumus quandam viſionem fratres, quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit: viſionem quandam, viſionem præcellentem omnes pulchritudines terrenas, auri, argenti, nemorum atque camporum, pulchritudinem maris & aëris, pulchritudinem ſolis & lunæ, pulchritudinem ſtellarum, pulchritudinem angelorũ: omnia ſuperãtem, quia ex ipſo pulchra ſunt omnia. Quid ergo nos erimus, quando videbimus? Quid nobis promiſſum eſt? Similes ei erimus, quoniam videbimus eum ſicuti eſt. Quomodò potuit, lingua ſonuit: cætera corde cogitentur. Tota vita Chriſtiani boni, ſanctũ deſideriũ eſt. Quod aũt deſideras, nondum vides: ſed deſiderãdo capax efficeris, vt cùm venerit quod videas, implearis. Sicuti enim ſi velles implere aliquem ſinum, & noſti quàm magnum eſt quod dabitur, extendis ſinum vel ſacci, vel vtris, vel alicuius rei, noſti quantum miſſurus es, & ſi vides quia anguſtus eſt ſinus, extendendo facis capaciorem: ſic Deus differendo extendit deſiderium, deſiderando extendit animum, extendendo facit capaciorem. Deſideremus ergo fratres, quia implẽdi ſumus. Hæc eſt vita noſtra, vt deſiderando exerceamur. Tantùm autem nos exercet ſanctum deſiderium, quantùm deſideria noſtra amputauerimus ab amore ſeculi. Hæc Auguſtinus, quæ eò faciunt, vt videamus, quæ maneat felicitas homines pios, qui in filios Dei adoptati, hæredes illius erunt, & Chriſti cohæredes, tanto illic maiori in omnem æternitatẽ gloria perfruituri, quanto hîc ab improbis indigniùs & contumelioſiùs habiti fuere. Quantæ ſit autem præſtantiæ & dignitatis & dici & eſſe Dei filios, nemo in hac vita ſatis poteſt comprehendere, nedum explicare. Cuius vt quandoque capaces eſſe poſsimus, debemus cum beatiſsimis apoſtolis & ſanctis martyribus in hac vita æquanimiter perpeti vexationes, ludibria, ſannas, iniurias, perſecutiones, odia hominum malorum. Certum eſt enim ad eximiam hanc filiorum Dei dignitatem perueniri non poſſe, niſi per magnos labores. Conſolari autem nos debet, quòd innumeros nos anteceſiſſe videmus, qui iter ad hanc capeſſendam gloriam tritum nobis reddiderint: de quibus dicit propheta regius: Euntes ibant & flebant, mittentes ſemina ſua: Venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos ſuos. Felices planè illos, & terque quaterq; beatos,

Malach. 3.

Diuerſa ſtipendia iuſtorum & impiorum.

1. Ioan. 3.

Tract. 4. in hanc Epiſtolam.

Multi pſeudochriſtiani.

Boni ſunt malis contemptui.

Mundus ... mundi ... dilectis.

Matt. 5.

1. Cor. 2.

Quid in cœlis viſuri ſimus.

Vita boni Chriſtiani

Rom. 8.

Pſal. 125.

ctos, qui poſt momentaneos huius breuiſsimæ vitæ labores inter Dei filios cõputari, & inter ſanctos ſortem habere ſuam merebuntur. Præſtet id omnibus nobis gratia & benignitate ſua, qui vt multos filios in gloriam adduceret, per paſsionem, eamque & acerbam & ignominioſam voluit conſummari, Ieſus Chriſtus Deus & Dominus noſter, cui cum patre & ſpiritu ſancto eſt gloria ſempiterna, Amen.

IN FESTO EODEM,

Ioannis XIIII.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Non turbetur cor veſtrum. Creditis in Deũ, & in me credite. In domo patris mei manſiones multæ ſunt. Et reliqua. Homilia beati Auguſtini epiſcopi.

In Euangeliũ ioannis Tract. 67. ERigenda eſt nobis, fratres, ad Deum maior intentio, vt verba ſancti euangelij, quæ modò in noſtris auribus ſonuerunt, etiam mente capere vtcunque poſsimus. Ait enim Dominus: *Non turbetur cor veſtrum: creditis in Deum, & in me credite.* Ne ergo mortem tanquam homini timerent, & ideò turbarentur, conſolatur eos, etiam ſe Deum eſſe conteſtans. Creditis, inquit, in Deum, & in me credite. Conſequens eſt enim, vt ſi in Deum creditis, & in me credere debeatis: quod non eſſet conſequens, ſi Chriſtus non eſſet Deus. Sed quid eſt quod ſequitur: *In domo patris mei manſiones multæ ſunt*, niſi quia & ſibi metuebant? Vnde audire debuerũt, Non turbetur cor veſtrum. Quis enim eorum
Luc. 22. non metueret, quum Petro dictum eſſet fidentiori atque promptiori, Non cantabit gallus, donec me ter neges? Tanquam ergo eſſent ab illo perituri, meritò turbabantur. Sed cùm audiunt, *In domo patris mei manſiones multæ ſunt: Si quò minùs dixiſſem vobis, quia vado parare vobis locum*: à perturbatione recreantur, certi ac fidentes, poſt pericula tentationũ ſe apud Deũ cum Chriſto eſſe manſuros: quia & ſi alius eſt alio fortior, alius alio ſapientior, alius alio iuſtior, alius alio ſan-
Mãſio pro meritis. ctior, in domo patris mei manſiones multæ ſunt. Nullus eorum alienabitur ab illa do-
Matth. 20. mo, vbi manſionem pro ſuo quiſque accepturus eſt merito. Denarius quidem ille æqualis eſt omnibus, quem paterfamilias eis qui operati ſunt in vinea, iubet dari omnibus, non in eo diſ-
Denarius vita æterna. cernens, qui minùs & qui ampliùs laborarunt. Quo vtique denario vita ſignificatur æterna, vbi nemo ampliùs viuit alio, quia viuendi non eſt diuerſa in æternitate menſura: ſed multæ
1.Cor.15. manſiones, diuerſa meritorum in vna vita æterna ſignificant dignitates. Alia enim gloria ſolis, alia gloria lunæ, alia gloria ſtellarum. Stella enim ab ſtella differt in gloria: ſic & reſurrectio mortuorum. Tanquam ſtellæ, ſancti diuerſas manſiones diuerſę claritatis tanquam in cœlo ſortiuntur in regno, ſed propter vnum denarium nullus ſeparatur à regno. Atque ita De- *1. Ioan. 4.* us erit omnia in omnibus, vt quoniam Deus charitas eſt, per charitatem fiat, vt quod habent ſinguli, commne ſit omnibus. Sic enim quiſque etiam ipſe habet, cùm amat in altero, quod ipſe non habet. Non erit itaque aliqua inuidia imparis claritatis, quia regnabit in omnibus vnitas charitatis. Proinde reſpuendi ſunt à corde Chriſtiano, qui putant ideò dictum multas eſſe manſiones, quia extra regnum cœlorum erit aliquid, vbi beati maneant innocentes, qui ſine baptiſmo ex hac vita emigrarunt, quia ſine illo in regnum cœlorum intrare non poterunt. Hæc fides non eſt fides, quoniam non eſt vera & catholica fides. *Et ſi abiero, inquit, & præparauero vobis locũ, iterùm veniam & accipiã vos ad meipſum, vt vbi ſum ego, & vos ſitis.* *In Ioãnem Tract. 68.* Quomodò vadit & parat locum, ſi iam manſiones multæ ſunt? Si quo minùs, dixiſſet, vado parare. Aut ſi adhuc parandus eſt, cur non meritò dixiſſet: Vado parare? An iſtæ mãſiones & ſunt, & parandæ ſunt? Si quo minùs enim eſſent, dixiſſet, Vado parare. Et tñ quia ita ſunt vt parãdæ ſint, non eas vadit parare ſicut ſunt, ſed ſi abierit & parauerit, ſicut futuræ ſunt, iterùm veniẽs accipiet eos ad ſeipſum, vt vbi eſt ipſe, ſint etiam & ipſi. Quomodò ergo mãſiones in domo patris non aliæ, ſed ipſæ, & ſine dubio iam ſunt ſicut parandæ non ſunt, & nondum ſunt ſicut parandæ ſunt: quomodò putamus, niſi etiã quomodò propheta prædicat Deũ, quia fecit quæ futura ſunt? Non enim ait, Qui facturus eſt, q̃ futura ſunt: ſed qui fecit q̃ futura ſunt. Ergo & fecit ea, & facturus eſt ea. Nã neq; facta ſunt, ſi ipſe non fecit: neq; futura ſunt, ſi ipſe non fecerit. Fecit ergo ea prædeſtinando, facturus eſt operando. Sicut diſcipulos quando elegerit, ſatis indicat euangeliũ: tũc vtiq;, quãdo eos vocauit: & tamen ait Apoſtolus: Elegit nos ante conſtitu- *Ephes. 1.* tionem mundi, prædeſtinando vtiq;, non vocando. Quos autem prædeſtinauit, illos & vocauit. *Rom. 8.* Elegit prædeſtinando ante mundi conſtitutionẽ, elegit vocãdo ante mũdi conſummationem. Sic & mãſiones præparauit & præparat, nec alias: ſed quas præparauit, has præparat, qui fecit quæ futura ſunt. Quas præparauit prædeſtinãdo, præparat operando. Iam ergo ſunt in prædeſtinatione. Si quo minùs, dixiſſet, Ibo & parabo. i. prædeſtinabo. Sed quia nondũ ſunt in operatione. *Et ſi abiero, inquit, & præparauero vobis locum, iterùm veniam, & accipiam vos ad meipſum.* Parat autem quodammodò manſiones, manſionibus parãdo manſores. Quippe cùm dixerit, In domo patris mei mãſiones multæ ſunt. Quid putabimus eſſe do- *Domus Dei, templum Dei.* mũ Dei, niſi templũ Dei? Quid aũt ſit, interrogetur Apoſtolus, & reſpondeat: Templũ Dei ſan- *1.Cor 3.* ctũ eſt, quod eſtis vos. Hoc eſt etiam regnũ Dei, *Regnũ Dei.* quod filius traditurus eſt patri. Vnde dicit idem Apoſto-

1.Cor.15. Apoſtólus: Initium Chriſtus, deinde qui ſunt Chriſti in præſentia eius, deinde finis, cùm tradiderit regnum Deo & patri. i. quos redemit ſanguine ſuo, tradiderit contẽplando etiã patri ſuo. Hęc ergo dom⁹ Dei, hoc templũ Dei, hoc regnũ Dei adhuc ædificatur, adhuc fabricatur, adhuc paratur. In illo erũt manſiones, ſicut eas adhuc parat Dominus: in illo iam ſunt, ſicut prædeſtinauit iã Dñs. Sed quid eſt, quòd vt præpararet abijt, cùm profectò noſipſos præpararet, quod non faciet ſi reliquerit? Agnoſco Domine, vt poſſum. Nimirùm illud ſignificas, quia vt parentur iſtæ manſiones, viuere debet iuſtus ex fide. Qui enim à Domino peregrinatur, opus habet ex fide viuere, quia per hanc ad ſpeciem contemplandam paratur. Beati enim mundo corde, quoniam ipſi
Matt.5. Deum videbunt. Et fide mundat corda eorum.
Act.15. Illud in euangelio, hoc in Actibus apoſtolorum legitur. Fides autem (qua eorum qui Deum viſuri ſunt, quandiù peregrinãtur, corda mundãtur) quod nõ videt credit. Nam ſi vides, non eſt fides. Credenti colligitur meritum, videnti redditur præmium. Eat ergo Dominus & paret locũ: eat ne videatur, lateat vt credatur. Tunc enim locus
In Ioannẽ tracta. 69. paratur, ſi ex fide viuatur. Creditus deſideretur, vt deſideratus habeatur. Deſiderium dilectionis, præparatio eſt manſionis. Nunc eſt, dilectiſsimi, vt quantùm valemus, intelligamus de verbis Domini poſterioribus priora, & de conſequentibus præcedentia, in eo quod audiſtis Apoſtolo Thomæ interroganti eſſe reſponſum. Dixerat enim ſuperiùs Dominus, cùm de manſionibus loqueretur, quas & eſſe dixit in domo patris ſui, & ire ſe vt præpararet eas: vbi intelleximus & eſſe iam manſiones ipſas in prædeſtinatione, & præparari eas, cùm eorum, qui ibi manſuri ſunt, per fidem corda mundantur, quoniam ipſa Dei
Manere in domo Dei. domus ipſi ſunt. Et quid eſt aliud manere in domo Dei, quàm eſſe in populo Dei, cùm ipſe populus eſt in Deo, & Deus in eo? Hoc vt præpararet Dominus abijt, vt credendo in eũ qui non videtur, ea quæ in ſpecie ſemper futura eſt, nunc per fidem manſio præparetur. Propterea ergo dixerat: *Et ſi abiero & præparauero vobis locũ, iterùm venio & accipiam vos ad meipſum: vt vbi ego ſum, & vos ſitis: & quò ego vado, ſcitis: & viam ſcitis.* Ad hæc dicit ei Thomas: *Domine, neſcimus quò vadis, & quomodò poſſumus viã ſcire?* Vtrunq; illos Dominus dixerat ſcire, vtrunq; dixit iſte neſcire, & locũ quo itur, & viã qua itur. Sed neſcit ille mẽtiri: ergo iſti ſciebãt, & ſe ſcire neſciebãt. Conuincat eos iam ſcire, quod ſe putãt ad hucuſq; neſcire. *Dicit ei Ieſus: Ego ſum via, veritas & vita.* Quid eſt fratres? Ecce audiuimus diſcipulum interrogantem, audiuimus & magiſtrum docẽtem, & nondum capimus etiam poſt vocem ſonantem, ſententiam latitantem. Sed quid non poſſumus capere? Nunquid poterant ei dicere apoſtoli eius, cum quibus loquebatur, Neſcimus te? Proinde ſi eum ſciebant, & via ipſe eſt, viam ſciebant. Si eum ſciebant, & veritas ipſe eſt, veritatem ſciebant. Si eum ſciebant, & vita ipſe eſt, vitam ſciebant. Ecce ſcire conuicti ſunt, quod ſe ſcire neſciebant. Quid ergo & nos in iſto ſermone non cepimus? Quid putatis fratres mei, niſi quia dixit, Et quò vado ſcitis, & viam ſcitis? Ecce cognouimus quòd ſciebant viam, quia ſciebant ipſum, qui eſt via. Sed via eſt qua itur, nunquid via eſt & quò itur? Vtrunque autem illos dixerat ſcire, & quò vadit, & viam. Opus ergo erat vt diceret, Ego ſum via, vt oſtenderet eos, quia eum ſcirent, viã ſcire, quam putauerant ſe neſcire. Quid autem opus erat, vt diceret: Ego ſum via, & veritas, & vita, cùm via cognita qua iret, reſtaret noſſe quò iret, niſi quia ibat ad veritatem, ibat ad vitam? Ibat ergo ad ſeipſum, per ſeipſum. Et nos quò imus, niſi ad ipſum? Et qua imus, niſi per ipſum? Ipſe igitur ad ſeipſum per ſeipſum, nos ad ipſum per ipſum, immò verò ad patrem & ipſe & nos: nam & de ſeipſo alibi dicit: Ad patrem vado. Ioan. 16.
Et hoc loco propter nos, *Nemo*, inquit, *venit ad patrem, niſi per me.* Ac per hoc & ipſe per ſeipſum, & ad ſeipſum & ad patrẽ: & nos per ipſum, & ad ipſum, & ad patrẽ. *Si cognouiſſetis me*, inquit, *& patrẽ meũ vtiq; cognouiſſetis.* Hoc eſt qđ ait: Nemo venit ad patrem, niſi per me: deinde ſubiungit: *Et amodò cognoſcetis eũ, & vidiſtis eũ.* Sed Philippus vnus ex Apoſtolis, quid audierit non intelligens: *Domine, inquit, oſtende nobis patrẽ, & ſufficit nobis. Cui Dominus: Tanto*, inquit, *tempore vobiſcum ſum, & non me cognouiſtis? Philippe, qui videt me, videt & patrem.* Ecce increpat, quòd tãto tempore cum ipſis erat, & non cognoſcebatur. Nónne ipſe dixerat, Et quò ego vado ſcitis, & viam ſcitis? & ſe neſcire dicentes, hoc eos ſcire conuicerat, addendo atque dicendo: Ego ſum via, veritas & vita? Quomodò nũc dicit, Tanto tempore vobiſcum ſum, & non cognouiſtis me? cùm profectò & quò iret, & viam ſcirent, non ob aliud, niſi quòd ipſum vtique ſcirent? Sed facilè iſta ſoluitur quæſtio, ſi dicamus quòd eum aliqui eorum ſciebant, aliqui neſciebant, atque in his qui neſciebant, & Philippus erat: & quod ait: Et quò ego vado, ſcitis, & viam ſcitis, illis dixiſſe intelligatur, qui ſciebant, non Philippo, cui dictum eſt: Tanto tempore vobiſcum ſum, & non cognouiſtis me Philippe? His ergo qui filium iam nouerant, etiam illud de patre dictum eſt, Et amodò cognoſcetis eum, & vidiſtis eum. Dictum eſt enim propter omnimodam ſimilitudinem, quæ illi cum patre eſt, vt ideò amodò dicerentur noſſe patrem, quia nouerant ſimilem filium. Ergo iam ſciebant filium, & ſi non omnes, certè quidam eorum, quibus dicitur: Et quò vado ſcitis, & viam ſcitis. Ipſe enim eſt via: ſed patrem neſciebant. Ideò audiunt: Si cognouiſſetis me, & patrem meum cognouiſſetis, per me vtique & illum: alius enim ego ſum, alius ille. Sed ne putarent diſsimilem, Et amodò cognoſcetis eum, inquit,

Nouerant Apoſtoli Chriſtum, licet ignorantes.

In Ioannè Tract. 70.

Apoſtoli viderunt patrem, ſed in filio eius ſimillimo.

inquit & vidiſtis eum. Viderunt enim ſimilimũ eius filium : ſed admonendi fuerant, talem etiam eſſe patrem, quem nondum videbant qualis eſt filius quem videbant. Et ad hoc valet, quod poſteà dicitur Philippo: Qui me videt, videt & patrem: non quòd ipſe ſit pater & filius, (quod in Sabellianis, qui vocantur etiam Patripaſsiani, catholica fides damnat) ſed quòd tam ſimiles ſint pater & filius, vt qui vnum norit, ambos nouerit. Solemus enim de ſimilimis duobus ita loqui eis, qui vnum illorum vident, & qualis ſit alius, volunt noſſe, vt dicamus: Vidiſtis illum? iſtum vidiſtis. Sic ergo dictum eſt: Qui videt me, videt & patrem: non quia ipſe ſit pater, qui filius, ſed quod à patris ſimilitudine in nullo prorsùs diſcrepet filius. Ideo magiſter diſcipulum arguebat, quoniam cor poſtulantis videbat. Tanquam enim melior eſſet pater quàm filius, ita Philippus patrem noſſe cupiebat: & ideò nec filiũ ſciebat, quo meliꝰ aliquid eſſe credebat. Ad ſenſum hunc corrigendum dictũ eſt: *Qui videt me, videt & patrem. Quomodò tu dicis, Oſtẽde nobis patrem?* Video quomodò tu dicas. Non alterum quæris videre ſimilem, ſed illum putas eſſe meliorem. *Non credis quia ego in patre, & pater in me eſt?* Cur in ſimilibus diſtãtiam cupis cernere? Cur inſeparabiles ſeparatim deſideras noſſe? Deinde non ad ſolum Philippum, ſed ad eos pluraliter loquitur: *Verba quæ ego loquor vobis, à meipſo non loquor: pater autem in me manẽs, ipſe facit opera.*

In Ioannẽ Tract. 71.

Ergo & verba opera ſunt? Planè ita eſt. Nam profectò qui proximum loquendo ædificat, bonum opus operatur. Sed quid eſt, A meipſo non loquor, niſi à meipſo non ſum qui loquor? Ei quippe tribuit quæ facit, de quo eſt ipſe qui facit. Pater enim Deus non eſt de aliquo, filius autem Deus eſt quidem patri æqualis, ſed de patre Deo. Ideò ille Deus, ſed non de Deo: & lumen, ſed non de lumine: iſte verò Deus de Deo, lumen de lumine. Verùm quia ſic æqualis alter alteri, vt tamen alter ex altero: ideò non loquitur à ſemetipſo, quia non eſt à ſeipſo: & ideò pater in illo manẽs facit opera ipſe, quia per quem & cum quo facit, non eſt niſi ab ipſo. Deinde adiungit & dicit: *Non creditis, quia ego in patre, & pater in me eſt? Alioquin propter opera ipſa credite.* Anteà ſolus Philippus arguebatur, nunc autem non eũ ibi ſolum fuiſſe qui eſſet arguendus, oſtenditur. *Propter opera, inquit, ipſa credite, quia ego in patre, & pater in me eſt.* Neque enim ſi ſeparati eſſemus, inſeparabiliter operari vlla ratione poſſemus. Sed quid eſt, quod ſequitur: *Amen amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipſe faciet, & maiora horum faciet, quia ego ad patrẽ vado, & quodcunq; petieritis in nomine meo, hoc faciã?*

Matt. 10.

Ergo & illa maiora opera ſeipſum facturum eſſe promiſit. Non ſe extollat ſeruus ſuper Dominum, nec diſcipulus ſuper magiſtrum. Maiora quàm ipſe fecit, dixit eſſe facturos, ſed in eis vel per eos ſe faciente, non ipſis tanquàm ex ſemetipſis. Ei quippe cantatur: Diligam te Domine fortitudo mea. *Pſal. 17.*

Sed quæ ſunt tandẽ iſta maiora? An fortè quòd ægros ipſis tranſeuntibus etiam eorum vmbra ſanabat? Maius eſt enim, vt ſanet vmbra quàm *Actu. 5.* fimbria. *Matth. 9.* Illud per ſe, hoc per ipſos, ſed vtrunque ipſe. Veruntamen quando iſta dicebat, verborũ ſuorum opera commendabat. Sic enim dixerat: *Verba quæ ego loquor vobis, à meipſo non loquor: pater autem in me manens, facit opera ipſe.* Quæ opera tũc dicebat, niſi verba quæ loquebatur? Audiebant & credebant illi, & eorundem verborum fructus erat fides illorum. Veruntamen euangelizãtibus diſcipulis non tam pauci quàm illi erant, ſed gentes etiam crediderunt. Hæc ſunt ſine dubitatione maiora. Nec tamen ait: Maiora horum facietis, vt ſolos apoſtolos ea putaremus eſſe facturos: ſed, Qui credit in me, inquit, opera quæ ego facio, & ipſe faciet, & maiora horum faciet. Itá ne quicunque credit in Chriſtum, facit quæ Chriſtus, vel maiora quàm Chriſtus? Si ergo qui credit, faciet: non credit vtique, qui non faciet: ſicuti eſt illud: Qui diligit me, mandata mea cuſtodit: vnde profectò qui non cuſtodit, non diligit. *In Ioannẽ Tract. 72.* *Ioan. 14.* Quid eſt hoc fratres? Nunquid inter credentes in Chriſtum non eſt computandus, qui non fecerit opera maiora quàm Chriſtus? Durum eſt, abſurdum eſt, ferri non poteſt: non toleratur, niſi intelligatur. Apoſtolum igitur audiamus: Credenti, inquit, in eum qui iuſtificat impium, deputatur fides eius ad iuſtitiam. *Rom. 4.* In hoc opere facimus opera Chriſti, quia & ipſum credere in Chriſto, opus eſt Chriſti. Hoc operatur in nobis, non vtique ſine nobis. Audi ergo iam & intellige. Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipſe faciet. Priùs ego facio, deinde ipſe faciet, quia facio vt faciat. Quæ opera, niſi vt ex impio iuſtus fiat? Et maiora horum faciet. Quorum obſecro? Nunquídnã omnium operũ Chriſti maiora faciet, qui cum timore & tremore ſuam ipſius ſalutem operatur, quod vtique in illo, ſed non ſine illo Chriſtus operatur? Prorsùs maius hoc eſſe dixerim, quàm eſt cœlum & terra, & quæcunque cernuntur in cœlo & in terra. Et cœlum enim & terra tranſibit, prædeſtinatorum autem, id eſt, eorum quos præſcit, ſalus & iuſtificatio permanebit. In illis tantùm opera Dei: in his autem eſt etiam imago Dei. Sed & in cœlis ſedes, dominationes, principatus, poteſtates, archangeli, angeli, opera ſunt Chriſti. Nunquid his operibus maiora faciet, qui operante in ſe Chriſto, cooperatur æternam ſalutem ac iuſtificationem ſuam? *Chriſto in nobis operanti nos cooperamur.* Non hic audeo præcipitare ſententiam: intelligat qui poteſt: iudicet qui poteſt, vtrùm maius ſit iuſtos creare, quàm impios iuſtificare. Certè enim ſi æqualis eſt vtrunque potentiæ, hoc maioris eſt miſericordiæ. Hoc enim magnum pietatis ſacramentum, quod manifeſtatum eſt in carne, iuſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit angelis, prædicatũ eſt in gentibus, creditum eſt in mundo, aſſumptum

Ioannem Tract. 73. ptum eſt in gloria. Reſtat inquirere, quomodò accipiendum ſit, *Quodcunque petieritis patrē meū in nomine meo, hoc faciam.* Magnā ſpē Dominus ſuis promiſit orantibus, dicens: *Quia ego ad patrem vado, & quodcunque petieritis in nomine meo, hoc faciā.* Sic ergo perrexit ad patrem, vt non relinqueret indigentes, ſed exaudiret petentes. Sed quid eſt, Quodcunque petieritis, cùm videamus plerunque fideles eius petere & non accipere? An fortè propterea, quia malè petunt? Quando enim nos delectant mala & non delectant bona, rogare debemus potiùs Deū, vt delectent bona, quàm vt concedantur mala. Quomodò ergo intelligendum eſt, quodcunq; petieritis, hoc faciam, ſi Deus aliqua petentibus fidelibus etiam conſulēdo nō facit? An fortè ſolis Apoſtolis dictum debemus accipere? Abſit. Nunquid enim in eum ſoli apoſtoli crediderunt? Ad eos itaque loquebatur, dicendo: Qui credit in me: in quibus eo donante etiam nos ſumus, qui vtique non quodcunque petierimus, accipimus. Ipſos quoq; beatiſsimos ſi cogitemus apoſtolos, inuenimus eum, qui plus omnibus laborauit (non autem ipſe, ſed gratia Dei cum illo) ter Dominum rogaſſe, vt ab eo diſcederet angelus ſatanæ, nec tamen quod rogauerat accepiſſe. Euigila homo fidelis, & vigilāter audi, quod illic poſitum eſt, In nomine meo. Ipſum enim, quodcunque, non ait petieritis vtcunque, ſed, In nomine meo. Qui promiſit ergo tam magnum beneficium, quid vocatur? Vtique Chriſtus Ieſus. Chriſtus ſignificat regem, Ieſus ſignificat ſaluatorem. Non itaque ſaluos nos facit quicunque rex, ſed rex ſaluator. Ac per hoc quodcunq; petimus aduersùs vtilitatem ſalutis non petimus in nomine ſaluatoris. Et tamen ipſe ſaluator eſt, non ſolùm quando facit quod petimus, verumetiam quando non facit: quoniam quod videt peti contra ſalutem, non faciēdo potiùs ſe exhibet ſaluatorem. Quapropter quando volumus vt faciat quodcunque petimus, non vtcunque, ſed in nomine eius, hoc eſt, in nomine ſaluatoris petamus. Non ergo contra ſalutem noſtram petamus. Quod ſi fecerit, non vt ſaluator facit, quod eſt nomen eius, fidelibus eius. Eſt quippe impijs & damnator, qui dignatur fidelibus eſſe ſaluator. Qui ergo credit in eum, quodcunque petierit in eo nomine, quod eſt illis qui credunt in eum, hoc facit: quoniam hoc ſicut ſaluator facit. Si autem qui in eum credit, aliquid per ignorantiam contra ſalutem ſuam petit, non in nomine ſaluatoris petit: quia ſaluator ei non erit, ſi quod eius ſalutem impedit, fecerit. Vnde tunc expedit potiùs vt non faciendo propter quod inuocatur, faciat quod vocatur. Propterea non ſolùm ſaluator, ſed etiam magiſter bonus, vt faciat quodcunque petierimus, in ipſa oratione quam nobis dedit, docuit quid petamus: vt etiam ſic intelligamus non petere nos in nomine magiſtri, quod petimus præter regulam ipſius magiſterij. Sanè quædam quanuis in nomine eius petamus. i. ſecundùm ſaluatorem & ſecundùm magiſtrum petamus, non tunc quando petimus facit, ſed tamen facit. Neque enim quia & illud petimus, vt veniat regnum Dei, propterea non facit quod petimus, quia non ſtatim cum illo in æternitate regnamus. Differtur enim quod petimus, non negatur. Veruntamen orantes tanquàm ſeminantes, non deficiamus: tempore enim proprio metemus. Et ſimul petamus, quādo benè petimus, vt nō faciat quod nō benè petimus: quia & ad hoc pertinet, quod in eadē oratione dominica dicimus, Ne nos inferas in tentationem. Neq; enim parua eſt tentatio, ſi contra tuam ſit cauſam tua poſtulatio.

2. Cor. 12. — *Qui non petunt in nomine ſaluatoris.* — *Differūtur etiā iuſtæ preces piorum.* — *Gal. 6.* — *Matt. 6.*

IN EODEM FESTO, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Nō turbetur cor veſtrum, neque formidet, &c. Ioan. 14.

Ego (inquit) vado, & quò ego vado, vos non poteſtis venire modò: venietis autem poſteà. Sed *non turbetur cor veſtrum* propter hoc, *neque formidet.* Nam etſi vado, vos tamē non relinquo. Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſeculi. *Creditis in Deum, & in me credite.* Non enim ſufficit vobis credere in patrem, niſi & in filium credatis. Ego enim & pater vnum ſumus. *In domo patris mei manſiones multæ ſunt.* Ex quibus eas, quæ nobiliores ſunt, vobis præparare & dare diſpoſui. Vos enim eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis: & ego diſpono vobis ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnum, vt edatis & bibatis ſuper menſam meam in regno meo, & ſedeatis ſuper thronos, iudicantes duodecim tribus Iſraël. *Si quò minùs dixiſſem vobis, quia vado præparare vobis locum,* non tamen turbari, ſed lætari deberetis. Si, inquit, minùs in aliquo, & non tam ſufficienter dixiſſem vobis, quia vado præparare vobis locum, valdè tamen deſiderare debuiſtis, vt quantocyùs illuc irem, & in illius tantæ beatitudinis gloriam vos introducerem. Nunc autem cùm toties vobis id dixerim atque promiſerim, quid trepidatis? Certi ergo eſtote, & nolite dubitare, quia *ſi ego abiero & præparauero vobis locū, iterùm venio & accipiā vos ad meipſum.* Quare? *Vt vbi ego ſum, & vos ſitis.* Vnde & ſuperiùs dixit: Quia vbi ego ſum, ibi & miniſter meus erit. Accipit enim Dominus ſanctorum animas quotidiè ad ſeipſum, angelorum miniſterio & ineffabili potentia ſua. Hoc tamen tunc pleniùs & abundantiùs faciet, quando ad iudicium veniēs, corporibus animabus coniunctis, ſuis fidelibus loquetur, dicens: Venite benedicti patris mei, perci-

Matt. 28. — *Ioan. 10.* — *Luc. 22.* — *Ioan. 12.* — *Animæ ſanctorū ſunt cum Deo.* — *Matt. 25.*

percipite regnum, quod vobis paratum eſt ab
origine mundi. Neceſſe autem fuit, vt ipſe priùs
iret, & cœli ianuas aperiret, ſuoque introitu ſin-
gulis quibuſque conuenientia loca pararet. Mul-
1.Cor.15. tæ enim ſunt ibi manſiones, quia (vt Apoſtolus
ait) ſtella differt à ſtella in claritate. Sequitur: *Et
quò ego vado ſcitis, & viam ſcitis.* Quò enim ibat, ni-
ſi ad patrem? Sciebant autem Apoſtoli & pa-
trem & ipſum, non ſpecie tamen, ſed fide. Cre-
dendo enim ſciebant, non videndo. Quia igitur
& patrem ſciebant, & ipſum, ſciebant vtique &
quò ibat, quia patrem ſciebant: & viam ipſam
ſciebant, quia ipſum ſciebant. Sed quia hæc ver-
ba nondùm intelligebant, idipſum quod ſcie-
bant, ſe ſcire neſciebant. Vnde & Thomas reſpõ-
dens, ait: *Domine neſcimus quò vadis, & quomodò poſ-
ſumus viam ſcire?* Quidam enim ex ipſis putabant,
quia de morte diceret, ſicut Petrus, qui modò ſu-
periùs ait: Domine, quò vadis? Cui Dominus,
Ioan.13. Quò ego vado, nõ potes me modò ſequi: ſequẽ-
ris autem poſteà. At ille, Quare, inquit, non poſ-
ſum te modò ſequi? animam meam pro te pono.
Vides igitur quia de morte intelligebat, qui ſe
ſimul cum ipſo ſuam animam ponere dicebat.
Hinc eſt itaq;, quod ait Thomas: Neſcimus quò
vadis: quia adhuc ignorabat, de quo itinere lo-
queretur, an mortis, an cœli. Et Dominus conti-
nuò ſua reſpõſione eis expoſuit, qualiter hęc ver
ba intelligere debuiſſet. Ait enim: *Ego ſum via, ve-
ritas, & vita. Nemo venit ad patrẽ, niſi per me.* Si me,
inquit, ſcitis, & viã ſcitis: quia ego ſum via: & ſi
Ioan.10. me ſcitis, patrẽ quoq; ſcitis: quia ego & pater vnũ
ſumus. Si verò patrẽ ſcitis, & quò ego vado ſcitis:
Chriſtus quia ego ad patrem vado. Ego, inquit, ſum via.
via, Sed quare via? quia nemo venit ad patrẽ, niſi per
Veritas, me. Ego ſum veritas. Vnde hoc? Quia nemo cog-
Matth.11. noſcit patrem, niſi per me. Nemo enim nouit pa-
trem, niſi filius, & cui voluerit filius reuelare. Ni-
Et vita. hil enim niſi veritate cognoſcitur. Ego ſum vita:
quia nemo viuit, niſi per me. *Si cognouiſſetis me, &
patrẽ meũ vtiq; cognouiſſetis: & amodò cognoſcetis eum,
& vidiſtis eũ.* Vultis, inquit, venire ad patrẽ? vultis
eum cognoſcere? Priùs me cognoſcite quẽ vide-
tis, & ſic poſteà cognoſcetis eum, quem nondum
videtis. Iam enim vidiſtis eũ, ſed in me. Vidiſtis
quidẽ, ſed mẽte & fide. Ipſe enim loquitur in me:
(quia ego à meipſo nõ loquor) quẽ dum auditis,
videtis. Qui enim mente audit, videt vtiq; quod
audit: quia idem ſunt & viſus & auditus in mẽte,
Pſalm.33. & non ſolùm iſti, ſed guſtus quoq;, odoratus &
tactus. Vnde eſt illud: Guſtate & videte, id eſt, gu
ſtando videte. Sic igitur eũ vidiſtis, dũ eũ loquẽ-
tem audiſtis. Et amodò cognoſcetis eũ: quia apud
vos manebit, & in vobis erit. *Dicit ei Philippus: Do-
mine, oſtende nobis patrẽ, & ſufficit nobis.* Iſte enim nõ
mente ſolummodò & fide, ſed carnis etiã oculis:
Exod.33. eum videre deſiderabat: ſicut & Moyſes, qui ait.
Si inueni gratiã in conſpectu tuo, oſtende mihi
faciem tuã, vt ſciam te. Cui Dñs, Non me, inquit,
videbit homo, & viuet. *Dicit ei Ieſus: Tanto tempore
vobiſcum ſum, & nõ cognouiſtis me? Philippe, qui videt
me, videt & patrẽ meũ.* Ille de exteriori viſu loque-
batur: Chriſtus aũt ad interiorẽ.i.ad intelligen-
tiã & mentis oculos eos prouocabat. Tanto tem-
pore vobiſcum ſum, tanto tẽpore inter vos con-
uerſatus ſum, vobiſq; in doctrina, in ſignis & mi-
raculis diuinitatẽ & potentiã meam reuelaui, &
nõ cognouiſtis me? Philippe, qui videt me, nõ (ſi-
cut tu intelligis) oculis carnis, ſed (ſicut ego dico)
oculis mentis, videt & patrem. *Non credis quia ego
in patre, & pater in me eſt?* Si enim hoc credis, & me
& patrẽ vides: ſi hoc nõ credis, neq; me neq; patrẽ
vides. *Verba quæ ego loquor vobis, à meipſo non loquor.*
A quo igitur? A patre. Vbi eſt? *Pater in me manens,
ipſe facit opera,* ipſe loquitur in me: loquẽdo enim
operatur Deus. Ipſe enim dixit & facta ſunt, Pſal.148.
Verbis enim & non herbis ſanabat infirmos Ie
ſus. Sed notandum valdè, quum ipſe & pater v-
num ſint, vbique tamen patrem glorificat. Si e-
nim dixiſſet, Ego à me ſecundùm humanitatem
non loquor, ſed diuinitas in me manens, ipſa fa-
cit opera, benè quidem dixiſſet. Hoc tamen non
dicit, vt oẽm ad patrẽ gloriã referat. *Nõ creditis er-
go quia ego in patre, & pater in me eſt? Alioquin ꝑpter
ipſa opera credite.* Si verbis, inquit, nõ creditis, ope-
rib⁹ credite. Opera .n. q̃ ego facio, ipſa manifeſtè
oſtẽdũt, quia ego ſum in patre, & pater in me eſt.
Sed audite adhuc maius argumentũ, & cui nemo
cõtradicere poſſit. *Amen amẽ dico vobis, qui credit in
me, opera quæ ego facio & ipſe faciet, & maiora horũ fa-
ciet, qͣ ego ad patrẽ vado.* In hoc, inquit, apparet, ꝙ
Dei fili⁹ ego ſum, quia nõ ſolùm ego hęc omnib⁹
admirãda opera facio, verùm etiã illi, q in me cre
dũt, ſimilia & maiora opera faciẽt: & hoc meritò,
quia ad patrẽ ego vado id eſt, quia Dei filius ſum,
& ille mihi pater, ad quẽ vado. Et multùm quidẽ
conuenit, vt illi talia operentur, qui credunt in
filium Dei. Quòd autem ait: Et maiora horũ fa-
ciet, tale eſt, ac ſi diceret: Qui credit in me, opera
quæ ego facio & ipſe faciet, & horum .i. de his nõ
qualiacunque, ſed ea quæ maiora & mirabiliora
ſunt faciet. Sequitur: *Et quodcunq; petieritis patrẽ in
nomine meo, hoc faciam, vt glorificetur pater in filio.*
Multùm enim glorificatur pater in filio, dum
talia fiunt in nomine filij.

Chriſtus ſemper gloriam omnẽ ad patrem retulit.

IN FESTO INVENTIONIS S. CRVCIS,

In Epiſtolam Concio exegetica.

CRVX, inquit Chryſoſtomus, nobis totius beatitudinis cauſa eſt. Hæc nos à cæcitate liberauit erroris, hæc è tenebris reddidit luci, hæc debellatos quieti ſociauit, hæc alienatos DEO coniunxit, hæc longè conſtitutos, Deo proximos præſentauit,

Homil. de Cruce & Latrone.

ſentauit, hæc peregrinantes ciues oſtendit, hæc diſcordiæ amputatio eſt, hæc pacis firmamentũ, hæc bonorum omnium abundans largitio. Sed ad epiſtolæ explicationem veniamus, quam habemus hodiè deproṁptam ex quinto & ſexto capite Epiſtolæ ad Galatas: *Fratres, confido de vobis in Domino, quòd nihil aliud ſapietis.* Non dixit, Scio, ſed, Confido. Confido, inquit, Deo, & illius opem inuoco ad veſtri correctionem. Nec ſimpliciter dixit, Confido de vobis, ſed adiecit, In Chriſto. vbique enim laudem miſcet accuſationi: quaſi dixiſſet: Noui meos diſcipulos, noui quàm ſitis correctu faciles. Confido, partim ob Chriſtum, qui non patitur quidlibet etiam perire: partim propter vos, qui facilè poteſtis reuocare voſipſos. Simul autem adhortatur, vt ipſi etiam ſtudium adhibeant, tanquàm non poſsint à Deo conſequi, niſi pariter quod in ipſis ſitum erat, adhiberẽt. *Qui autem conturbat vos, portabit iudicium, quicunque eſt ille.* Vtrinq; delinit illos, tum ex eo, quòd illis addidit fiduciam: tum ex eo, quòd pſeudapoſtolos execratur, aut potiùs prædicit illis euenturum ſupplicium. Tu verò iam illud mihi contemplator, vt nequaquàm nomen edidit inſidiantium, ne fierent impudentiores.

…iam no-… con-… adhibẽ… … [illegible]

Quod autem dicit, illud eſt: Non quia vos nihil aliud ſentitis, eò ſeductionis authores liberati ſunt à ſupplicio, ſed dabunt pœnas. Non enim par eſt, vt aliorum probitas aliorũ malitiã ſubleuet. Hoc autem facit, ne & alios rursùs inuadant. Nec ſimpliciter dixit, Qui conturbat, ſed exaggerauit ſermonem, dicens, Quiſquis fuerit. *Ego autem fratres, ſi circunciſionẽ adhuc prædico, quid adhuc perſecutionem patior?* Quoniam traducebatur Apoſtolus hoc nomine, quod vbiq; Iudaizaret, ficteq; prædicaret, vide quàm purè ſemet expli-cet à ſuſpicione, ipſos appellans teſtes. Nam vos quoque ſcitis, inquit, iſtam fuiſſe perſecutionũ mearum cauſam, quòd à lege iubeo deſciſcere. Nam ſi circunciſionem prædico, cur perſecutionem patior? Neque enim aliud crimen mihi poſſunt intendere, qui ex Iudæis ſunt, præterquàm hoc ſolùm. Nam ſi conceſsiſſem, vt ſeruatis maiorum ritibus crederent, haudquaquam mihi fuiſſent inſidiati, nec ij qui crediderunt, nec ij qui non crediderunt, cùm nihil ex ipſorũ inſtitutis labefactaretur.

Apoſtolus … inuiſus Iudæis.

Act. 16.

Quid igitur? An non prædicauit circunciſionem? an non circuncidit Timotheum? Circuncidit quidem, at non prędicauit. Quid igitur eſt, quod hic dicit? Diſce eius exactam in dicendo circunſpectionem. Non dixit, Non facio circunciſionem, ſed, Non prædico: hoc eſt, non ita iubeo credere. Etenim ne hinc caperes dogmatum confirmationem, circuncidi quidem, ſed non prædicaui circunciſionem. *Ergo euacuatum eſt ſcandalum crucis.* Hoc eſt, obſtaculum impedimentumque ſublatum eſt, ſi verum eſt quod dicitis. Neque enim perinde crux offendiculo erat Iudęis, vt quòd non pareremus patrijs legibus. Etenim cùm Stephanum perduxiſſent in concilium, non dixerunt, Hic eſt, qui crucifixum adorat, ſed loquitur, inquiunt, contra legem & locum ſanctum. Idem crimen Chriſto impegerant, quòd legem ſolueret. Propterea Paulus ait: Si conceſſa eſt circunciſio, ſoluta eſt quam habent aduersùm nos contentio: nulla iam inimicitia manet aduersùs crucem & prædicationem. Quòd ſi quotidiè cædem exercent contra nos, quomodò hoc intendunt nobis crimen? Me quidem propter hoc adorti ſunt, quòd incircunciſum induxiſſem in templum.

…n. 6.

Acto. 21.

An igitur adeò ſtultus ſum, inquit, vt cùm permiſerim circunciſionem, fruſtrà & incaſsùm tantũ in me reciperem mali, vt tantum offendiculum ponerem cruci? Videtis enim, quòd nullam aliã ob cauſam æquè nobis ſunt hoſtes, atque ob circunciſionem. Num igitur adeò vecors eram, vt pro re nihili & ipſe affligerer, & alijs eſſem offendiculo? Porrò crucis offendiculum vocauit, eò quòd etiam ſermo crucis hoc imperabat, idque potiſsimum erat, quod offendebat Iudæos, & vetebat ne crucem reciperent, videlicet, quòd iuberentur à maiorum inſtitutis diſcedere. *Vtinam & abſcindantur, qui vos conturbant.* Vide quàm hic eſt amarulentus in eos, qui Galatas ſeduxerant.

Crucis ſcandalum.

In initio torquebat accuſationem in ſeductos, ſemel atque iterùm eos appellans ſtultos: verùm vbi illos rectè caſtigauit correxitque, deinceps in ſeductores fertur. Oportet autem nos & hanc Apoſtoli ſapientiam perſpicere, quo modò hos tanquàm proprios filios, & tanquàm correctionis capaces admonet, & ad mentem reuocat: eos verò qui ſeduxerant, velut alienos & inſanabili morbo laborantes reſecat, partim cùm ita dicit, Portabit iudicium ſuum quiſquis fuerit: partim cùm ait: Vtinam & abſcindantur, qui vos conturbant. Quod autem dicit, hoc eſt: Nulla eſt mihi cura de illis. Hæreticũ enim, inquit, hominem poſt vnam & alteram admonitionem deuita. Si volunt, non ſolũ circuncidantur, verùm etiam execẽtur. *Quicunq; enim volunt placere in carne, hi cogunt vos circuncidi, tantùm vt crucis Chriſti perſecutionẽ non patiantur. Neq; enim qui circunciduntur, legem cuſtodiunt: ſed volunt vos circuncidi, vt in carne veſtra glorientur.* Hic oſtendit illos nõ ſponte id facere, ſed coactos pati, præbens illis occaſionem redeundi, ac propemodùm illos excuſans, hortanſque vt citò reſiliant.

Gal. 3.

Tit. 3.

Gal. 6.

Quid autem eſt placere in carne? Probari apud homines. Quoniam enim apud Iudæos probro dabatur, quòd à patrijs conſuetudinibus deſciſcerent, ne hoc, inquit, poſsit ipſis exprobrari, volunt vos corrumpi, per veſtram carnem illis ſatisfacturi. Hoc autem dicit, vt oſtendat illos nequaquàm propter Deum quæ faciebant facere: perinde quaſi dixiſſet: Quòd fit, non innititur pietati: propter humanam ambitionem hæc omnia fiũt, vt placeant infidelibus, quòd fideles truncentur, & inducunt animum, vt Deum offendant, modò placeant hominibus. Hoc enim eſt in car-

Placere in carne.

 ne

ne placere. Poſt hæc vt oſtendat & à diuerſo, eos procul eſſe à venia, rursùs illos redarguit, nõ ſolùm ob id, quòd alijs placere ſtuderent, verùm etiam quòd ſuæ gloriæ cauſa hæc alijs præciperent: eoque ſubiecit, Vt in carne veſtra glorientur, tanquàm qui diſcipulos habeant, ſintq; doctores. Et vnde hæc probantur? Non enim, inquit, ipſi legem ſeruant. Maximè igitur etiam ſi ſeruaſſent, erant accuſandi. Nunc & ſcopus illorum inſyncerus eſt. *Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti.* Attamẽ res videtur eſſe probroſa: verùm in mundo & apud infideles. Cæterùm in cælis & apud fideles gloria eſt, & quidem maxima. Nam & paupertas probroſa eſt, ſed nobis glorioſa. Item ſperni, apud vulgus ridiculum eſt, at nos eo gloriamur. Ita crux nobis eſt gloriandi materia. Nec verò dixit, Ego non glorior, aut, ego non volo gloriari: ſed, Abſit vt ego glorier: perinde quaſi de re portentoſa loquens, abominatus eſt, & ad hoc præſtandum, diuinam opem implorauit. Et quid eſt, quod de cruce gloriatur? Quòd Chriſtus mea cauſa formam ſerui accepit, & mea cauſa quæ paſſus eſt, pertulit: propter me, inquam, qui ſeruus eram, qui inimicus, qui ingratus: & ſic me dilexit, vt ſeipſum exponeret. Quid huic poſſit æquiparari? Etenim ſi ſerui dum tantum laudantur ab heris, hiſque eiuſdem naturæ, vehementer ſibi placent: an non gloriandum eſt, cùm ille Dominus, qui verus eſt Deus, non erubeſcit pro nobis crucem ſubire? Proinde ne nos quidẽ illius ineffabilis erga nos ſolicitudinis pudeat. Illum non puduit tua cauſa crucifigi, & te pudet eius inenarrabilem profiteri diſpenſationem? Et interim perinde facis, ac ſi quis antè non erubeſcens de rege, poſtquàm is adſtans ipſi in carcere vincula ſuis manibus detraxiſſet, ob hoc illius pudeſceret. Verùm hæc extremæ fuerint dementiæ, ob hoc ipſum enim maximè gloriandum eſt. *Per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo.* Mundum hic appellat, non cælum neque terram, ſed res temporarias, laudem ex hominibus, famulitium, gloriam, opes. Hæc igitur omnia, quæ vulgo videntur eſſe magnifica, mihi facta ſunt mortua. Talem oportet eſſe Chriſtianum, & hanc vocem ſemper habere in ore. Conſidera & hinc huius beati erga Deum charitatem. Non contentus eſt priore mortificationis modo, ſed & alterum intulit, dicens: Et ego mundo: duplicem innuens mortificationem ac dicens: Et illa mihi mortua ſunt, & ego viciſſim illis: nec illa me capere poſſunt, neque manibus iniectis captiuum ducere, quippe ſemel mihi mortua: neque ego illorum cupidine teneri, quippe mortuus illis. Nihil hac mortificatione felicius, hoc eſt beatæ vitæ fundamentum. Hactenùs omnia ex Chryſoſtomo. Hieronymus ea verba exponens, Mihi autem abſit gloriari, &c. Solus, inquit, poteſt in cruce Chriſti gloriari, qui tollit eam, & ſequitur ſaluatorem: qui crucifixit carnem ſuam cum vitijs & concupiſcentijs, qui mortuus eſt mundo, & non contemplatur ea quæ videntur, ſed quæ non videntur: videns mundum crucifixum, & tranſeuntem figuram eius. Hæc Hieronymus. Audiamus & Ambroſium, hunc locum his verbis ediſſerentem: Quomodò pſeudoapoſtoli tribulationes pro nomine Chriſti quaſi nihil profuturas, per hypocriſin redimebant, erubeſcentes in his: ita & Apoſtolus gloriabatur de his, ſciens magnam pro iſtis fore mercedem, quemadmodùm & Apoſtoli eius, ſicut ſcriptum eſt in Actis Apoſtolorum: Tunc inquit, cæſi exierunt Apoſtoli de concilio, gaudentes quia digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati. Cuius ergo omnis ſpes in Chriſto eſt, hic gloriatur in cruce eius: huic & mundus crucifixus eſt, certus amorem crucis Chriſti vitam eſſe, mundi verò amorem parere mortem. Inuicem ergo ſibi mortui ſunt, & mundus Apoſtolo, & Apoſtolus mundo, dum nihil concupiſcit Apoſtolus mundi, & dum nihil habet mundus ſuum, quod agnoſcat in Apoſtolo, ſicut & Dominus ait: Ecce, inquit, princeps huius mundi venit, & in me inuenit nihil. Ita Ambroſius. Quòd verò ſuperiùs dictum eſt ab Apoſtolo, Quicunque enim volunt placere in carne, hi cogunt vos circuncidi, tantùm vt crucis Chriſti perſecutionem non patiantur, Hieronymus hunc in modum exponit: Caius, inquit, Cæſar, & Octauianus Auguſtus & Tiberius ſucceſſor Auguſti leges promulgauerant, vt Iudæi, qui erant in toto Romani imperij orbe diſperſi, proprio ritu viuerent, & patrijs cæremonijs deſeruirent. Quicunque igitur circunciſus erat, licet in Chriſtũ crederet, quaſi Iudæus habebatur à gentibus. Qui verò abſque circunciſione ſe non eſſe Iudæum præputio præferebat, perſecutionibus tá gentilium quàm Iudæorum fiebat obnoxius. Has igitur perſecutiones hi qui Galatas deprauerãt declinare cupientes, circũciſionem pro defenſione diſcipulis perſuadebant, quam nunc Apoſtolus confidentiam in carne vocat: quòd ſcilicet tam gentilibus quos timebant, quàm Iudæis quibus volebant placere, circunciſionem in perſecutione proponerent. Nam nec Iudæi perſequi eos poterant, nec gentiles, quos volebant & proſelytos circuncidere, & ipſos legis præcepta ſeruare. Hæc Hieronymus. De ſanctæ crucis inuentione ita ſcripſit Ambroſius in ea oratione, quam præſente Honorio Auguſto habuit de obitu Theodoſij Imperatoris: Venit Helena, cœpit reuiſere loca ſancta: infudit ei ſpiritus, vt lignum crucis requireret, acceſsit ad Golgotham, & ait: Ecce locus pugnæ, vbi eſt victoria? Quæro vel vexillum ſalutis, & non inuenio. Ego, inquit, in regnis, & crux Domini in puluere? Ego in aulis, & in ruinis Chriſti triumphus? Ille adhuc latet & palma vitę ęternæ? Quomodò me

Crux materia gloriandi.

Mundus Paulo crucifixus.

Et ipſe mũdo.

Gal. 5. *2. Cor. 4.* *1. Ioan. 2.*

Act. 5.

Ioan. 14.

Iudæis à quibus permiſſum ſuo ritu viuere.

Philip. 3.

De ſanctæ crucis Chriſti inuentione.

ſi redemptam arbitror, ſi redemptio ipſa non cernitur? Video quid egeris diabole, vt gladius quo peremptus es, obſtrueretur. Sed Iſaac obſtructos ab alienigenis puteos eruderauit, nec latere aquam paſſus eſt. Tollatur igitur ruina, vt vita appareat. Promatur gladius, quo veri Golię caput eſt amputatum. Aperiatur humus, vt ſalus fulgeat. Quid egiſti diabole, vt abſconderes lignum, niſi vt iterum vincereris? Vicit tē Maria, quæ genuit triumphatorem, quæ ſine imminutione virginitatis edidit eum, qui crucifixus vinceret te, & mortuus ſubiugaret. Vinceris & hodiè, vt mulier tuas inſidias deprehendat. Illa quaſi ſancta Dominum geſtauit, ego crucem eius inueſtigabo. Illa generatum docuit, ego reſuſcitatum. Illa fecit vt Deus inter homines videretur, ego ad remedium peccatorum diuinum de ruinis eleuabo vexillum. Aperit itaque humum, decutit puluerem: tria patibula confuſa reperit, quæ ruina contexerat, inimicus abſconderat. Sed non potuit obliterari Chriſti triumphus. Incerto hæret vt mulier, ſed certam indaginem ſanctus ſpiritus inſpirat, eò quòd duo latrones cum Domino crucifixi fuerint. Quærit ergo medium lignum. Sed poterat fieri, vt patibula inter ſe ruina confunderet, caſus mutaret & inuerteret. Redit ad Euangelij lectionem, inuenit quia in medio patibulo prælatus titulus erat, Ieſus Nazarenus rex Iudæorum. Hinc collecta eſt ſeries veritatis, titulo crux patuit ſalutaris. Hæc & plura alia Ambroſius. Videat etiam de hac inuentione ſanctæ Crucis, qui volet, Nicephorum lib. 8. cap. 29. Eccleſ. Hiſtor. Simeonem Metaphraſten in vita S. Helenæ, Caſsiodorum lib. 2. Tripart. Hiſt. Theodoretū li. 1. ca. 18. Eccleſ. Hiſt. Sulpicium Seuerum lib. 2. Hiſtoriæ ſacræ. Ruffinum cap. 8. Hiſt. Eccleſ. Nos interim cum Apoſtolo in cruce Chriſti gloriemur, & eius amore mundum nobis habeamus crucifixum, & nos mundo crucifixos exhibeamus, faſtiditis omnibus mundi huius vanitatibus & voluptatibus, præſtante eodem Deo ac Domino noſtro, AMEN.

IN EODEM FESTO,

Ioan. III.

In illo tempore: Erat homo ex phariſæis Nicodemus nomine, princeps Iudæorum. Hic venit ad Ieſum nocte, & dixit ei: Rabbi, ſcimus quia à Deo veniſti magiſter. Et reliqua. Homilia beati Auguſtini epiſcopi.

NIcodemus ex his erat, qui crediderant in nomine Ieſu, videntes ſigna & prodigia quæ faciebat. Superiùs enim euāgeliſta hoc dixerat: Cùm autem eſſet Hieroſolymis in paſcha in die feſto, multi crediderunt in nomine eius. Quare crediderunt? Sequitur & dicit: Videntes ſigna eius quæ faciebat. Et de Nicodemo quid dicit? *Erat homo ex phariſæis Nicodemus nomine, princeps Iudæorum: hic venit ad eum nocte, & ait illi: Rabbi, ſcimus quia à Deo veniſti magiſter.* Et iſte ergo crediderat in nomine eius. Et ipſe vnde crediderat? Sequitur: *Nemo enim poteſt hæc ſigna facere quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum eo.* Si ergo iſte Nicodemus de illis multis erat, qui crediderant in nomine eius, iam in iſto Nicodemo attendamus, quare ſe IESVS non credebat eis. *Reſpondit Ieſus, & dixit ei: Amen amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit denuò, non poteſt videre regnum Dei.* Ipſis ergo ſe credit Ieſus, qui nati fuerint denuò. Ecce illi crediderant in eum, & Ieſus non ſe credebat eis. Tales ſunt omnes catechumeni. Ipſi iam credunt in nomine Chriſti, ſed Ieſus non ſe credit eis. Intendat & intelligat charitas veſtra. Si dixerimus catechumeno: Credis in Chriſtum? Reſpondet, Credo, & ſignat ſe. Iam crucem Chriſti portat in fronte, & non erubeſcit de cruce Domini ſui. Ecce credit in nomine eius. Interrogemus eum: Manducas carnem filij hominis, & bibis ſanguinem filij hominis? Neſcit quid dicimus, quia Ieſus non ſe credidit ei. Cùm ergo ex illo numero eſſet Nicodemus, venit ad Dominum, ſed nocte venit. Et hoc fortè ad rem pertinet. Ad Dominum venit, & nocte venit: ad lucem venit, & in tenebris venit. Renati autem ex aqua & ſpiritu quid audiūt ab Apoſtolo? Fuiſtis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino: vt filij lucis ambulate. Et iterum: Nos qui diei ſumus, ſobrij ſimus. Qui ergo renati ſunt, noctis fuerunt, & diei ſunt: tenebræ fuerunt, & lumen ſunt. Iam credit ſe illis Ieſus, & non nocte veniunt ad Ieſum, ſicut Nicodemus, non in tenebris quærunt diem. Tales enim iam profitentur eum. Accedit ad illos Ieſus, facit in illis ſalutem, quia ipſe dixit: Niſi quis manducauerit carnem meam, & biberit ſanguinem meum, non habebit vitam in ſe. Et quòd ſignum crucis habent in fronte catechumeni, iam de domo magna ſunt, ſed fiant ex ſeruis filij. Non enim nihil ſunt, quia iam ad domum magnam pertinent. Quando autem manna manducauit populus Iſraël? Cùm tranſiſſet mare rubrum. Mare autem rubrum quid ſignificet, audi Apoſtolum: Nolo enim vos ignorare fratres, quoniam patres noſtri omnes ſub nube fuerunt, & omnes mare tranſierunt. Vt quid per mare tranſierunt? quaſi cauſam quæreres ab illo, ſecutus ait: Et omnes per Moyſen baptizati ſunt, in nube & in mari. Si ergo figura maris tantum valuit, ſpecies baptiſmi quantum valebit? Si quod geſtum eſt in figura, traiectum populum ad manna perduxit: quid exhibebit Chriſtus in veritate baptiſmi ſui, traiecto per eum populo ſuo? Per baptiſmum ſuum traijcit credentes, occiſis omnibus peccatis, tanquàm hoſtibus conſequentibus, ſicut in illo mari omnes Aegyptij perierunt. Quò traijcit fratres

Gen. 26.

Iudæi ligna crucis ſepelierunt.

Ioan. 19.

Catechumenis non ſe credit Ieſus.

Crux Chriſti in frōte ſignatur more antiquiſsimo.

Epheſ. 5.
1. Theſſ. 5.

Ioan. 6.

1. Cor. 10.

Exod. 14.

tres mei, quò traijcit per baptiſmum Ieſus, cuius
figuram tunc gerebat Moyſes, qui per mare tra-
ijciebat, quò traijcit? Ad manna. Quid eſt man-
Ioan. 6. na? Ego ſum, inquit, panis viuus, qui de cælo de-
ſcendi. Manna accipiunt fideles, iam traiecti per
mare rubrum. Quare per rubrum mare? Iam
Mare rubrum, typus baptiſmi. mare, quare rubrum? Significabat mare illud
rubrum, baptiſmum Chriſti. Vnde rubet baptiſ-
mus Chriſti, niſi Chriſti ſanguine conſecratus?
Quò ergo perducit credentes & baptizatos? Ad
manna. Ecce dico manna. Notum eſt quid ac-
ceperint Iudæi, populus ille Iſraël, notum eſt
quid eis pluiſſet Deus de cælo, & neſciunt cate-
chumeni, quid accipiunt Chriſtiani. Erube-
ſcant ergo, quia neſciunt: tranſeant per mare
rubrum, manducent manna, vt quomodò cre-
diderunt in nomine Ieſu, ſic ſe ipſis credat Ieſus.
Ideò intendite fratres, quid reſpondeat iſte, qui
nocte venit ad IESVM. Quanuìs ad Ieſum
venerit, tamen quia nocte venit, adhuc de tene-
Ioan. 1. bris carnis ſuæ loquitur. Non intelligit quod
audit à Domino, non intelligit quod audit à lu-
ce, quæ illuminat omnem hominem venientem
in hunc mundum. Iam ei Dominus dixit: Niſi
quis renatus fuerit denuò, non videbit regnum
Dei. *Dicit ad eum Nicodemus: Quomodò poteſt homo
naſci, cùm ſit ſenex?* Spiritus ei loquitur, & ille car-
nem ſapit. Carnem ſuam ſapit, quia carnem
Chriſti nondum ſapit. Cùm enim dixiſſet Do-
Ioan. 6. minus Ieſus: Niſi quis manducauerit carnem
meam, & biberit ſanguinem meum, non habe-
bit in ſe vitam: ſcandalizati ſunt quidam, qui eũ
ſequebantur, & dixerunt ad ſemetipſos: Durus
Iudæi abſurdè accipiunt verba Chriſti. eſt hic ſermo, quis poteſt eum audire? Putabant
enim hoc dicere Ieſum, quòd eum poſſent con-
ciſum ſicut agnum coquere & manducare. Ab-
horrentes à verbis eius receſſerunt, & ampliùs
eum non ſunt ſecuti. Sic euangeliſta loquitur:
Et Dominus ipſe remanſit cum duodecim. Et il-
li ad eum: Domine, ecce illi dimiſerunt te. Et il-
le: Nunquid & vos vultis abire? Oſtendere vo-
lens, quia ipſe illis erat neceſſarius, non illi Chri-
ſto erant neceſſarij, ne quis terreat Chriſtum,
quando dicitur vt ſit Chriſtianus. Quaſi beatior
erit Chriſtus, ſi tu fueris Chriſtianus. Bonum eſt
tibi, vt ſis Chriſtianus. Nam ſi non fueris, malum
Pſal. 15. Chriſto non erit. Audi vocem Pſalmi: Dixi Do-
mino, Deus meus es tu, quoniam bonorum me-
orum non eges. Ideò Deus meus es tu, quoniam
bonorum meorum non eges: Si fueris ſine Deo,
minor eris: ſi fueris cum Deo, maior Deus non
erit. Non ex te maior ille, ſed tu ſine illo minor.
Creſce ergo in illo. Noli te ſubtrahere, vt qua-
ſi ille deficiat, ſi receſſeris. Reficieris, ſi acceſſe-
ris: deficies, ſi receſſeris. Integer manet te acce-
dente, integer manet te cadente. Cùm ergo di-
xiſſet diſcipulis, Nunquid & vos vultis abire? re-
ſpondit Petrus, petra illa, voce omnium: Domi-
Ioan. 6. ne, ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes.
Benè ſapuit in ore ipſius caro Domini. Domi-
nus autem expoſuit eis, & dixit: Spiritus eſt qui
viuificat, caro non prodeſt quicquam. Cùm di-
xiſſet. Niſi quis manducauerit carnem meam,
& biberit ſanguinem meum, non habebit in ſe
vitam: ne carnaliter intelligerent, Spiritus eſt,
inquit, qui viuificat, caro autem nihil prodeſt.
Verba quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus & vi-
ta ſunt. Hunc ſpiritum & hanc vitam non ſa-
piebat iſte Nicodemus, qui nocte venerat ad Ie-
ſum. Ait ei Ieſus: Niſi quis renatus fuerit denuò,
non videbit regnum Dei. Et ille carnem ſuam
ſapiens, in cuius ore nondum ſapiebat caro Chri-
ſti. *Quomodò, inquit, poteſt homo naſci, cùm ſit ſenex?
Nunquid poteſt in vterum matris ſuæ iterùm introire,
& naſci?* Non nouerat iſte niſi vnam natiuitatem,
ex Adam & Eua: ex Deo & Eccleſia, nondum
nouerat. Non nouerat niſi eos parentes, qui gene-
rant ad mortem: nondum nouerat eos parentes,
qui generant ad vitam. Non nouerat niſi eos
parentes, qui generant ſucceſſuros: nondum no-
uerat eos, qui ſemper viuentes generant perman- *Duæ natiuitates.*
ſuros. Cùm ergo ſint duæ natiuitates, ille v-
nam intelligebat. Vna eſt de terra, alia de cælo.
Vna eſt de carne, alia de ſpiritu. Vna eſt de mor-
talitate, alia de æternitate. Vna eſt de maſcu-
lo & fœmina, alia de Deo & Eccleſia. Sed ipſæ
duæ ſingulæ ſunt, nec illa poteſt repeti, nec iſta.
Rectè intellexit Nicodemus natiuitatem car-
nis. Sic & tu intellige natiuitatem ſpiritus, quo-
modò intellexit Nicodemus natiuitatem car-
nis. Quid Nicodemus intellexit? Nunquid
poteſt homo denuò in ventrem matris ſuæ in-
trare, & naſci? Sic quicunque tibi dixerit vt ſpi-
ritualiter iterùm naſcaris, reſponde quod dixit
Nicodemus: Nunquid poteſt homo iterùm in
ventrem matris ſuæ intrare, & naſci? Iam natus
ſum de Adam, non me poteſt iterùm generare
Adam. Iam natus ſum de Chriſto, non me po- *Baptiſmus non poteſt repeti.*
teſt iterùm generare Chriſtus. Quomodò vte-
rus non poteſt repeti, ſic nec baptiſmus. Qui
naſcitur de Eccleſia catholica, tanquam de Sara
naſcitur, de libera naſcitur. Qui naſcitur de hæ-
reſi, tanquàm de ancilla naſcitur, ſed ex ſemine
Abrahæ. Aduertat charitas veſtra magnum ſa-
cramentum. Teſtatur Deus & dicit: Ego ſum *Exod. 3.*
Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob.
In iſtis tribus inuenimus parere liberas, parere
& ancillas. Inuenimus ibi partus liberarum, in-
uenimus ibi & partus ancillarum. Intelligimus
autem rem miram in iſtis partubus, id eſt, in iſtis
fœtibus, in iſtis generationibus liberarum & an-
cillarum, quatuor ſcilicet genera hominum:
in quibus quatuor generibus completur figu-
ra futuri populi Chriſtiani, vt non ſit mirum, *Quatuor hominum genera.*
quòd in iſtis tribus dictum eſt, Ego ſum DEVS
Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob. In om-
nibus enim Chriſtianis (fratres intendite) aut
per malos naſcuntur boni, aut per bonos naſcun-
tur mali, aut per bonos boni, aut per malos ma-
li. Ampliùs iſtis quatuor generibus non po-

teſtis

[...]eſtis inuenire. Quæ iterùm repetam, aduertite, retinete, excutite corda veſtra, nolite pigri eſſe. Capite, ne capiamini, quomodò quatuor ſunt genera omnium Chriſtianorum: aut per bonos naſcuntur boni, aut per malos naſcuntur mali, aut per bonos mali, aut per malos boni. Puto quia planum eſt: Per bonos boni, ſi & qui baptizant, boni ſunt: & qui baptizantur, rectè credunt & in membris Chriſti rectè numerantur. Per malos mali, ſi & qui baptizant, mali ſunt: & qui baptizantur, duplici corde accedunt ad Deum, & non tenent eos mores, quos audiunt in Eccleſia, vt ibi non ſint palea, ſed frumentum. Quàm enim multi ſint, nouit charitas veſtra. Per malos boni: aliquando baptizat adulter, & qui baptizatur, iuſtificatur. Per bonos mali: aliquando qui baptizant, ſancti ſunt: qui baptizantur, tenere vias Domini nolunt. Puto ergo fratres notum eſſe in Eccleſia, & quotidianis exemplis manifeſtari ea quæ dicimus. Sed in prioribus noſtris patribus ea conſideremus, quia habuerunt & illi iſta quatuor genera. Per bonos boni: Ananias Paulum baptizauit. Quid per malos mali? Dicit Apoſtolus quoſdam prædicatores euangelij, quos dicit non caſtè annunciare ſolere euangelium, quos tolerat in ſocietate Chriſtiana, & dicit: Quid enim? Dum omni modo ſiue per occaſionem, ſiue per veritatem Chriſtus annuncietur: & in hoc gaudeo. Nunquid maleuolus erat, & de alieno malo gaudebat? Sed quia & per malos verum prædicabatur, & per malorum ora Chriſtus annuntiabatur: ſi quos iſti ſui ſimiles baptizabant, mali malos baptizabant. Si quos iſti baptizabant, tales quales admonet Dominus, cum dicit: Quæ dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere nolite: mali bonos baptizabant. Boni malos baptizabant, quomodò à Philippo ſancto Simon magus baptizatus eſt. Nota ſunt ergo iſta quatuor genera, fratres mei. Ecce iterũ ea repeto. Tenete illa, numerate illa, aduertite illa: Cauete quæ mala ſunt, tenete quæ bona ſunt. Per bonos boni naſcuntur, cùm per ſanctos ſancti baptizantur. Per malos mali, cùm & qui baptizant, & qui baptizantur, iniquè & impiè viuunt. Per malos boni, cùm mali ſunt qui baptizant, & boni qui baptizantur. Per bonos mali, cũ boni ſunt qui baptizant, & mali qui baptizantur. Regeneratio ſpiritalis vna eſt, ſicut generatio carnalis vna eſt. Et quod Nicodemus Domino ait, verũ dixit: quia nõ poteſt homo cũ ſit ſenex, redire rursùs in vterũ matris ſuæ, & naſci. Ille quidẽ dixit, quia homo cũ ſit ſenex, hoc nõ poteſt: quaſi & ſi infans eſſet, poſſet. Omnino enim non poteſt, ſiue recẽs ab vtero, ſiue annoſa iam ætate, redire rursùs in materna viſcera, & naſci. Sed ſicut ad natiuitatẽ carnalẽ valent muliebria viſcera ad ſemel pariendũ: ſic ad natiuitatẽ ſpiritalem valent viſcera Eccleſię, vt ſemel quiſque baptizetur. Propterea ne quis fortè dicat, ſed iſte in hæreſi natus eſt, & iſte in ſchiſmate natus eſt, amputata ſunt omnia, ſi meminiſtis quæ vobis diſputata ſunt de tribus patribus noſtris, quorũ Deus dici voluit, non quia ſoli erant; ſed quia in his ſolis expleta eſt integritas ſignificãdi populi futuri. Dicit Dominus Nicodemo, & exponit ei: *Amen amẽ dico tibi, niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpirituſancto, non poteſt introire in regnum Dei.* Tu, inquit, carnalem generationem intelligis cũ dicis: Nunquid poteſt homo redire in viſcera matris ſuæ? Ex aqua & ſpirituſancto oportet vt naſcatur, propter regnũ Dei. Si propter hæreditatẽ patris hominis temporalẽ naſcitur, naſcatur ex viſceribus matris carnalis: propter hæreditatẽ patris Dei ſempiternã, naſcatur ex viſceribus Eccleſiæ. Generat per vxorẽ pater filium, moriturus ſucceſſurum: generat Deus de Eccleſia filios non ſucceſſuros, ſed ſecũ mãſuros. Et ſequitur: *Quod natum eſt ex carne, caro eſt: & quod natum eſt de ſpiritu, ſpiritus eſt.* Spiritaliter ergo naſcimur, & in ſpiritu naſcimur verbo & ſacramento: adeſt ſpiritus vt naſcamur. Spiritus inuiſibiliter adeſt vnde naſceris, quia & tu inuiſibiliter naſceris. Sequitur enim & dicit: *Non mireris, quia dixi tibi, Oportet vos naſci denuò. Spiritus vbi vult ſpirat, & vocem eius audis: ſed neſcis vnde veniat, aut quò vadat.* Nemo videt ſpiritum, & quomodò audimus vocem ſpiritus? Sonat pſalmus, vox eſt ſpiritus: ſonat prophetia, vox eſt ſpiritus: ſonat ſermo diuinus, vox eſt ſpiritus. Vocem eius audis, & neſcis vnde veniat, & quò vadat. Sed ſi naſcaris & tu de ſpiritu, hoc eris, vt ille qui non eſt natus adhuc de ſpiritu, neſciat de te vnde venias, & quò eas. Hoc enim ſecutus ait: *Sic eſt omnis, qui natus eſt ex ſpiritu. Reſpondit Nicodemus, & dixit ei. Quomodò poſſunt hæc fieri?* Et reuerà carnaliter intelligebat. In illo fiebat, quod dixerat Dominus: Vocem ſpiritus audiebat, & neſciebat vnde venerat, & quò ibat. *Reſpondit Ieſus, & dixit ei: Tu es magiſter in Iſrael, & hæc ignoras?* O fratres, quid putamus Dominum huic magiſtro Iudæorum quaſi inſultare voluiſſe? Nouerat Dominus quid agebat, volebat illum naſci ex ſpiritu. Nemo ex ſpiritu naſcitur, niſi humilis fuerit, quia ipſa humilitas facit nos naſci de ſpiritu, quoniam propè eſt Dominus obtritis corde. Ille magiſterio inflatus erat, & alicuius momenti ſibi eſſe videbatur, quia doctor erat Iudæorum. Deponit ei ſuperbiam, vt poſsit naſci de ſpiritu. Inſultat quaſi indocto, non quia ſuperior vult videri Dominus. Quid magnum, Deus ad hominem? veritas ad mendacium? Maior Chriſtus quàm Nicodemus dici debet, dici poteſt: cogitandum eſt, ſi diceretur maior Chriſtus quàm angeli, ridendum erat? Incomparabiliter enim maior creator omni creatura, per quem facta eſt omnis creatura. Sed exagitat ſuperbiam hominis. Tu es magiſter in Iſrael, & hæc ignoras? Tanquam dicens: Ecce nihil noſti princeps ſuperbe, naſcere ex ſpiritu. Si enim natus fueris ex ſpiritu, vias Dei tenebis, vt hu-

Margin notes: [...]ores bo[...] [...]u confectã [...] baptiza[...] [...]u. — Act. 6. — Philipp. 1. — Matth. 23. — Act. 8. — [...] Tract. 12. in Ioan. — *Non niſi humiles de ſpiritu naſcuntur.* — *Pſal. 33.*

humilitatem Chriſti ſequaris. Sic enim altus eſt ſuper omnes angelos, qui cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe æqualis *Philip. 2.* Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo, humiliauit ſemetipſum, factus obediens vſque ad mortem. Et ne tibi mortis genus aliquod placeat, mortem autẽ crucis. Pendebat, & inſultabatur ei. De cruce deſcendere poterat, ſed differebat, vt de ſepulchro reſurgeret: pertulit ſuperbos ſeruos Dominus, medicus ægrotos. Si hoc ille, quid illi quos oportet naſci ex ſpiritu? Si hoc ille verus magiſter in cælo, non hominum tantùm, ſed & angelorum? Si enim docti ſunt angeli, verbo Dei docti ſunt. Si verbo Dei docti ſunt, quærite vnde docti ſunt, & inuenietis: *Ioan. 1.* In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Tollitur homini ceruix, ſed aſpera & dura, vt ſit leuis ceruix ad portandum iugum *Matth. 11.* Domini, de quo dicitur: Iugum meum lene eſt, & ſarcina mea leuis. Et ſequitur. *Si terrena dixi vobis, & non creditis, quomodò ſi dixero vobis cæleſtia, credetis?* Quæ terrena dixit fratres? Niſi quis natus fuerit denuò, terrenum eſt? Spiritus vbi vult ſpirat, & vocem eius audis, & neſcis vnde veniat, aut quò eat, terrenum eſt? Si enim de iſto vento diceret, ſicut nonnulli intellexerunt, cùm quæreretur ab eis quid terrenum dixerit Dominus cùm ait, ſi terrena dixi vobis, & non creditis, quomodò ſi cæleſtia dixero, credetis? Cùm ergo quæreretur à quibuſdam, quid terrenum dixerit Dominus, anguſtias paſsi, dixerunt: Quòd ait, Spiritus vbi vult ſpirat, & vocem eius audis, & non ſcis vndè veniat, & quò eat; de vento iſto dixit. Quid enim nominauit terrenum? Loquebatur de generatione ſpiritali: ſecutus ait: Sic & omnis qui natus eſt ex ſpiritu. Deinde fratres quis noſtrum non videat (verbi gratia) auſtrum euntem à meridie ad aquilonem, aut aliũ ventũ venientem ab oriente ad occidentem? Quomodò ergo neſcimus vnde veniat, & quò eat? Quid ergo dixit terrenum, quod non credebant homines? An illud, quod de templo ſuſcitando dixerat? Corpus enim ſuum de terra acceperat, & ipſam terram, de terreno corpore ſuſceptam, parabat ſuſcitare: nõ ei creditũ eſt terrã ſuſcitaturo. Si terreſtria, inquit, dixi vobis, & non creditis, quomodò ſi dixero vobis cæleſtia, credetis? Hoc eſt, ſi non creditis quia templum poſſum ſuſcitare deiectũ à vobis, quomodò credetis quia per ſpiritũ poſsint homines regenerari? Et ſequitur: *Nemo aſcendit in cælum, niſi qui de cælo deſcendit, filius hominis qui eſt in cælo.* Ecce hic erat, & in cælo erat. Hic erat carne, in cælo erat diuinitate, immò vbique diuinitate: natus de matre, non recedens de patre. *Chriſti duæ natiuitates.* Duæ natiuitates Chriſti intelliguntur. Vna diuina, altera humana. Vna per quam efficeremur, altera per quam reficeremur: ambę mirabiles. Illa ſine matre, iſta ſine patre. Sed quia de Adá corpus acceperat, quia Maria de Adam, ipſumq́; corpus ſuſcitaturus erat, terrenũ quiddam dixerat: *Ioan. 3.* Soluite templum hoc, & in tribus diebus ſuſcitabo illud. Cæleſte autẽ quiddam dixit: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu, nó videbit regnum Dei. Eia fratres, Deus voluit eſſe filius hominis, homines voluit eſſe filios Dei. Ipſe deſcendit propter nos, nos aſcendamus propter ipſum. Solus enim deſcendit & aſcendit, qui hoc ait: Nemo aſcendit in cælum, niſi qui de cælo deſcendit. Non ergo aſcenſuri ſunt in cælum, quos facit filios Dei? Aſcenſuri planè. Hæc enim nobis promiſsio eſt, Erunt æquales angelis Dei. *Luc. 20.* Quomodò ergo nemo aſcendit, niſi qui deſcendit? Quia vnus deſcendit, vnus aſcendit. Quid de cæteris intelligendum, niſi quia membra eius erunt, vt vnus aſcendat? Propterea ſequitur: *Nemo aſcendit in cælum, niſi qui de cælo deſcendit, filius hominis qui eſt in cælo.* Miraris quia & hic erat, & in cælo? tales fecit diſcipulos ſuos. *Philip. 3.* Paulum Apoſtolum audi dicentem: Noſtra autem conuerſatio in cælis eſt. Si homo Paulus Apoſtolus ambulabat carne in terra, & conuerſabatur in cælo, Deus cæli & terræ non poterat eſſe & in cælo & in terra? Si ergo nemo niſi ille deſcendit & aſcendit, quæ ſpes erit cæteris? Ea ſpes eſt cæteris, quia ille propterea deſcendit & aſcendit, vt in illo & cum illo vnum eſſent, qui per illum aſcenſuri eſſent. *Gal. 3.* Non dicit, Et ſeminibus, ait Apoſtolus, quaſi in multis, ſed tanquàm in vno, Et ſemini tuo, qui eſt Chriſtus. *Ibid.* Et fidelibus ait: Vos autem Chriſti. Si autem Chriſti, ergo Abrahæ ſemen eſtis. Quod dixit vnum, hoc dixit omnes nos eſſe. Ideò in Pſalmis aliquandò plures cantant, vt oſtendatur quia de pluribus fit vnus: aliquandò vnus cantat, vt oſtendatur quid fiat de pluribus. *Ioan. 5.* Propterea vnus ſanabatur in illa piſcina, & quiſquis alius deſcendebat, non ſanabatur. Ergo iſte vnus commendat vnitatem Eccleſiæ. *In hæreticos & ſchiſmaticos.* Væ illis, qui oderunt vnitatem, & partes ſibi faciunt in hominibus. Audiant illum, qui volebat eos facere vnum in vno ad vnum: audiant illum dicentem: Nolite vos facere multos: *1. Cor. 3.* Ego plantaui, Apollo rigauit, ſed Deus incrementum dedit. Sed neque qui plantat, eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus. Illi dicebant: Ego ſum Pauli, ego Apollo, ego verò Cephæ. Et ille: Diuiſus eſt Chriſtus? In vno eſtote, vnum eſtote, vnus eſtote. Nemo aſcendit in cælum, niſi qui de cælo deſcendit. Ecce volumus eſſe tui, dicebant Paulo. Et ille: Nolo ſitis Pauli, ſed eius eſtote, cuius eſt vobiſcum & Paulus. Deſcendit enim & mortuus eſt, & ipſa morte liberauit nos à morte. Morte occiſus, mortem occidit. Et noſtis fratres, quia mors iſta per diaboli inuidiam intrauit in hunc mundum. *Sap. 1.* Deus autem mortem non fecit, ſcriptura loquitur, nec lætatur in perditione viuorum. Creauit enim vt eſſent omnia. Sed quid ibi ait: *Sap. 2.* Inuidia enim diaboli mors intrauit in orbem terra-

terrarum. Ad mortem à diabolo propinatam non veniret homo vi adductus. Non enim cogendi potentiam diabolus habebat, ſed perſuadendi verſutiam. Si non conſentires, nihil inuexerat diabolus. Conſenſio tua ò homo te perduxit ad mortem. A mortali mortales nati, & ex immortalibus mortales facti. Ab Adam omnes homines mortales. Ieſus autem filius Dei, verbum Dei, per quod facta ſunt omnia, vnicus, æqualis patri, mortalis factus eſt: quia verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. Ergo mortẽ ſuſcepit, & mortem ſuſpendit in cruce, & de ipſa morte liberantur mortales. Quod in figura factum eſt apud antiquos, cõmemorauit illud Dominus. *Et ſicut, inquit, Moyſes exaltauit ſerpentem in eremo, ita exaltari oportet filium hominis: vt omnis qui credit in eum, non pereat, ſed habeat vitam æternam.* Magnum ſacramentũ, & qui legerunt, nouerunt. Deinde audiant vel qui non legerũt, vel qui fortè lectum vel auditum obliti ſunt. Proſternebatur in eremo populus Iſraël morſibus ſerpẽtum: fiebat ſtrages magna multarum mortium. Plaga enim Dei erat corripientis & flagellantis, vt erudiret. Demonſtratum eſt ibi magnum ſacramentum rei futuræ: Ipſe Dominus teſtatur in hac lectione, vt nemo poſsit aliud interpretari, quàm quod ipſa veritas de ſe indicat. Dictum eſt enim ad Moyſen à Domino, vt faceret æneum ſerpentem, & exaltaret illum in eremo in ligno, & admoneret populum Iſraël, vt ſi quis morſus eſſet à ſerpente, illum ſerpẽtem, in ligno exaltatum attenderet. Factum eſt: mordebantur homines, intuebantur, & ſanabantur. Quid ſunt ſerpentes mordentes? Peccata de mortalitate carnis. Quis eſt ſerpens exaltatus? Mors Domini in cruce. Quia enim à ſerpente mors, per ſerpentis effigiẽ figurata eſt mors. Morſus ſerpẽtum letalis, mors Domini vitalis. Attenditur ſerpens, vt nihil valeat ſerpens. Quid eſt hoc? Attenditur mors, vt nihil valeat mors. Sed cuius mors? Mors vitæ: ſi dici poteſt mors vitę, immò quia dici poteſt, mirabiliter dicitur. Sed nunquid non erit dicendum, quod fuit faciendum? Ego dubitem dicere, quod Dominus pro me dignatus eſt facere? Nónne vita Chriſtus? Et tamen in cruce Chriſtus. Nónne vita Chriſtus? Et tamen mortuus eſt Chriſtus. Sed in morte Chriſti, mors mortua eſt: quia vita mortua occidit mortem. Plenitudo vitæ deglutiuit mortem. Abſorpta eſt mors in Chriſti corpore. Sic & nos dicem⁹ in reſurrectione, quando iam triumphantes cantabimus: Vbi eſt mors contentio tua? vbi eſt mors aculeus tuus? Interim modò fratres, vt à peccato ſanemur, Chriſtum crucifixum intueamur: Quia ſicut Moyſes, inquit, exaltauit ſerpentem in eremo, ſic exaltari oportet filium hominis, vt omnis qui credit in eum, non pereat, ſed habeat vitam æternam. Quomodò qui intuebantur illum ſerpentem, non peribant morſibus ſerpentum: ſic qui intuentur fide mortem Chriſti, ſanantur à morſibus peccatorum. Sed illi ſanabantur à morte ad vitam temporalem: hic autem ait, vt habeant vitam æternam. Hoc enim intereſt inter figuratam imaginem, & rem ipſam. Figura prȩſtabat vitam temporalem, res ipſa, cuius illa figura erat, præſtat æternam.

Ioan. 1.
Num. 21.
Serpentes mordentes.
Serpens in figura.
1. Cor. 15.

IN EODEM FESTO, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Erat homo ex phariſæis Nicodemus nomine, princeps Iudæorum. Hic venit ad Ieſum nocte &c. Ioan. 3.

BOnus homo iſte Nicodemus, iam credulus quidẽ, ſed nondum in charitate perfectus. Perfecta enim charitas foras mittit timorem. Hic autem nocte veniebat, quia Iudæos timebat: & tamen illuminari volebat. Sed quid dicit? *Scimus*, inquit, certi ſum⁹ & firmiſsimè credimus, *quia à Deo veniſti magiſter*. Vnde aũt hanc fidẽ ſuſcepit, adiungit. *Nemo enim poteſt hæc ſigna facere, quæ tu facis, niſi fuerit Deus cũ illo.* Valdè meliùs dixit Nathanaël, qui ait: Tu es filius Dei, tu es rex Iſraël. Nondũ enim Nicodemus Chriſtum eſſe confitetur Deũ, quanuìs Deũ cum eo eſſe confiteatur. *Reſpondit Ieſus, & dixit ei: Amen amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit denuò, non poteſt videre regnum Dei.* Ad baptiſmum eum inuitat, vbi dum in Trinitate homo baptizatur, quid credere debeat, perfectè cognoſcit. Sed quia obſcurè loquitur, nondũ Nicodemus eum intelligit. Vnde & ait: *Quomodò homo poteſt naſci, quum ſit ſenex? Nunquid poteſt in ventrem matris ſuæ iteratò introire & renaſci?* Videns igitur eum Dñs ad huius ſacramenti intelligentiam per ſe venire non poſſe, manifeſtiùs ait: *Amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.* Apoſtolus enim dicit: Quicunq; baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus. Conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmũ in mortem: vt quomodò ſurrexit Chriſtus à mortuis per gloriã patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. His enim verbis quid baptiſmus ſignificet oſtendit. Cùm enim in fide Chriſti baptizamur, & ſub aquas mergimur, quodammodò ei cõmorimur & conſepelimur: vt inde abluti & penitùs innouati reſurgentes, ſic poſteà in nouitate vitæ ambulemus, ſicut Dei filius patris gloriam non amiſit. Tanta eſt enim virtus huius ſacramenti, vt ſubitò mũdet hominem ab omni peccato. Vnde ſubditur: *Quod natum eſt ex carne, caro eſt, & quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt.* Sicut, inquit, ex carne currupta & peccatrice caro ei conſimilis naſcitur, tota videlicet vitiata & plena peccatis: ita & quod naſcitur ex

1. Ioan. 4.
Ioan 1.
Rom. 6.
Morimur in baptiſmo, vt reſurgamus.

aqua

aqua & ſpirituſancto, ſanctum eſt & ſpirituale & mundum ab omni peccato. *Non mireris quia dixi tibi, Oportet vos naſci denuò.* Non enim hoc dixi tibi de carnali, ſed de ſpirituali natiuitate. Carnalis enim natiuitas non fit niſi ſemel, ſic & ſpiritualis. Sed qui ſemel ex carne oritur, niſi iterùm ex ſpiritu oriatur, non ad vitam, ſed ad mortem oritur. *Spiritus vbi vult ſpirat.* Ideò (inquit) quod natũ eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt, quia ſpiritus vbi vult ſpirat, quem vult illuminat, quẽ vult ſanctificat, & ſpiritualem & mundum facit. *Et vocem eius audis, ſed neſcis vnde veniat, aut quò vadat.* Ac ſi dicat: Ille ſpiritus, qui ſanctificat omnia, qui vbi vult ſpirat, ille (inquam) eſt cuius nunc vocẽ audis, & qui nunc in me & per me tibi loquitur. Sed quãuìs vocẽ eius & in me & in diſcipulis meis audire valeas, neſcis tamẽ vnde veniat, aut quò vadat. Quis enim ſciat vnde veniat,
Sap. 1. aut quò vadat, qui vbiq; eſt, & omnia complet? Spiritus enim Domini repleuit orbem tarrarũ. Nemo enim ſcit, quomodò à patre filioq; procedat. Sacerdotem qui baptizat videre potes, & ipſas baptiſmatis vndas videre potes, vocẽ quoq; ſpiritus in ſacerdote audire potes: ipſum verò ſpiritum omninò videre non potes: quia inuiſibilis & incorporeus eſt. Sic omnis qui natus eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt: ſicut omnis qui natus eſt ex carne, caro eſt. Siue etiam, *ſic eſt omnis, qui natus eſt ex ſpiritu,* id eſt, ſic fit & ſic denuò oritur: ſemel quidem ex vtero matris, iterùm autem ex baptiſmatis aquis ſic ſanctificatur, ſic illuminatur, & ſic in nouum hominem reformatur. Poteſt autem & ſic intelligi: Sicut (inquit) ſpiritus vbi vult ſpirat, ſic & omnis qui natus eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt, ſi tamen non ſeparetur à ſpiritu. Si enim à ſpiritu ſeparatur, fit carnalis & anima-
1. Cor. 2. lis. Animalis autem homo (dicit Apoſtolus) non percipit quæ ſunt ſpiritus Dei: ſpiritualis autem omnia ſcrutatur, etiã profunda Dei. Spirat igitur vbi vult, ſiquidem omnia ſcrutatur. Nam & ſi modò fortaſſe non ad plenum videat, ſpiret, & intelligat, quæcunq; velit, neq; ad omnia ſecreta rimanda introducatur, tamen poſt hanc vitam quicquid voluerit videbit & habebit homo ſanctus & ſpiritualis. *Reſpondit Ieſus, & dixit ei: Tu es magiſter in Iſraël, & hæc ignoras? Amen amen dico tibi, quia quod ſcimus loquimur, & quod vidimus teſtamur, & teſtimoniũ noſtrũ non accipitis.* Affirmat ſaluator noſter verum eſſe quod dicit, vtpotè qui ea loquitur quæ ſcit, & id teſtatur
Ignorantia mendacij partus. quod vidit. Ignorãtia enim parit mendacium: & teſtis non ſuſcipitur, niſi qui ſe & vidiſſe, & præſentem affuiſſe teſtatur. Et tale eſt, ac ſi diceret: Crede tantummodò, & noli dubitare: ne quæras de his, quomodò fiant. Cæleſtia enim ſunt, & terreno intellectu capi non poſſunt. Vnde & ſubditur: *Si terrena dixi vobis, & nõ creditis, quomodò ſi dixero vobis cæleſtia credetis?* Veruntamẽ aliquid tibi dicam de cœleſtibus: *Et nemo aſcendit in cælũ, niſi qui deſcendit de cœlo, filius hominis qui eſt in cœlo.* Hæc enim cœleſtia ſunt. Vnus enim idemque Chriſtus Ieſus, & filius Dei eſt, & filius hominis: *Christus Deus & homo, vna persona.*
ſed æternaliter filius Dei, & temporaliter filius hominis. Et iſte quidem filius hominis ſecundùm alterum, id eſt, ſecundùm diuinitatem deſcendit de cœlo, ſecundùm quam ſemper eſt, & in terra & in cœlo. Deſcendit enim non locum mutando, ſed ſe humiliando & carnem ſuſcipiẽdo. Aſcendit verò, quantùm quidem ad humanitatem, locum etiam mutando: quantum verò ad diuinitatem, gloriam propriam manifeſtando. Vnde Pſalmiſta: Exaltare (inquit) ſuper cœ- *Pſal. 56.*
los Deus, & ſuper omnem terram gloria tua. Deus enim, quia vbique eſt, aliter neque aſcendere neque deſcendere poteſt. Et ipſe quidem *Chriſtus vt ſolus aſcenderit in cœlum.*
ſolus ac totus aſcendit in cœlum, omnia membra ſua ſecum trahens in cœlum. Eius nanque membra ſunt omnes fideles, & ipſe eſt caput totius Eccleſiæ. Vnde & alibi ait: Quod vni ex mi- *Matth. 25.*
nimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Nemo igitur aſcendit in cælum, niſi ipſe & membra ſua ſimul cum ipſo: ſiue etiam ipſe ſolus aſcendit per ſe: alij verò per ipſum, & non per ſe. Adhoc igitur filius hominis deſcendit de cœlo, vt à terris exaltatus, omnia poſt ſe traheret in cœlum. Et hoc *Num. 21.*
eſt, quod ait: *Et ſicut Moyſes exaltauit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filium hominis, vt omnis qui credit in eum non pereat, ſed habeat vitã æternã.* Ideò enim ſerpentem ęneũ in deſerto exaltauit Moyſes, vt homines à ſerpentibus percuſſi, eum viderent & ſanarentur. Ideò & Chriſtus in cruce exaltatus eſt, vt omnis qui mentis oculis eum videt: id eſt, omnis qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam. Nulla eſt enim *Medicina crucis Chriſti.*
alia medicina, qua à primi ſerpentis veneno homo ſanari poſſit. Meritò autem in illo ſerpente ſe Dominus ſignificari voluit: quoniam ſicut ille ſerpentis quidẽ ſimilitudinem habebat, ſerpentis aũt venenum & malitiã non habebat: Ita & ſaluator noſter cum iniquis deputatus & in- *Eſaiæ 53.*
ter latrones crucifixus: carnis quidem peccati (vt Apoſtolus ait) ſimilitudinem habebat, peccatum aũt nullum habebat. Apparuit aũt in *Rom. 8.*
ſimilitudine carnis peccati, vt de peccato damnaret peccatũ in carne. Vide ergo quantùm Deus hominem dilexerit, pro quo filium ſuum morti tradidit, vt non periret. Hoc eſt enim, quod ait: Sic enim dilexit Deus mundum, vt filium ſuum vnigenitũ daret, vt omnis qui credit in eum non pereat, ſed habeat vitam æternam.

DE SANCTIS INTRA PASCHA ET PENTECOſten. Ioan. XV.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Ego ſum vitis vera, & pater meus agricola eſt, Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum. Et reliqua. Homilia beati Auguſtini epiſcopi.

ISTE

Tract. 80. in Ioannē.

ISTE locus Euangelicus, fratres, vbi ſe dicit Dominus vitem, & diſcipulos ſuos palmites, ſecundùm hoc dicit, quòd eſt caput Eccleſiæ, noſque membra eius, mediator Dei & hominum, homo Chriſtus Ieſus. Vnius quippe naturæ ſunt, vitis & palmites. Propter quod cùm eſſet Deus, cuius naturæ non ſumus, factus eſt homo: vt in illo eſſet vitis humana natura, cuius & nos homines palmites eſſe poſſemus. Quid ergo eſt, Ego ſum vitis vera? Nunquid vt adderet vera, hoc ad eam vitem retulit, vnde iſta ſimilitudo tranſlata eſt? Sic enim dicitur vitis per ſimilitudinem, non per proprietatem, quemadmodùm dicitur ouis, agnus, leo, petra, lapis angularis, & cætera huiuſmodi, quæ magis ipſa ſunt vera, ex quibus dicuntur iſtæ ſimilitudines, non proprietates. Sed cùm dicit: Ego ſum vitis vera, ab illa vtiq; ſe diſcernit, cui dicitur: Quomodò conuerſa es in amaritudinē vitis alienæ? Nam quo pacto eſt vitis vera, quæ expectata eſt vt faceret vuam, facit autē ſpinas? *Ego ſum*, inquit, *vitis vera, & pater meus agricola eſt. Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum: & omnem qui fert fructum, purgabit eum, vt fructum plùs afferat.* Nunquid vnum ſunt agricola & vitis? Secundùm hoc ergo Chriſtus vitis, ſecundùm quòd ait: Pater maior me eſt. Secundùm id aūt quòd ait, Ego & pater vnū ſumus, & ipſe agricola eſt. Nec talis, quales ſunt, qui extrinſecùs operando exhibent miniſterium, ſed talis, vt det etiam intrinſecùs incremētum. Nam neq; qui plantat, eſt aliquid, neq; qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus. Sed vtiq; Deus eſt Chriſtus, quia Deus erat verbum. Vnde ipſe & pater vnum ſunt. Et ſi verbum caro factum eſt quod non erat, manet quod erat. Deniq; cùm de patre tanquàm de agricola dixiſſet, quòd infructuoſos palmites tollat, fructuoſos autē purget, vt fructum plùs afferant, continuuò etiam ſeipſum mundatorē palmitum oſtendens: *Iam vos, inquit, mundi eſtis propter ſermonem quem locutus ſum vobis.* Ecce & ipſe mundator eſt palmitū, quod eſt agricolæ, non vitis officium, qui etiam palmites operarios ſuos facit. Nam & ſi non dant incremētum, impendunt tamē aliquod adiumentum: ſed non de ſuo: quia ſine me, inquit, nihil poteſtis facere. Audi etiam ipſos confitentes: Quid autem eſt Apollo? Quid autē Paulus? Miniſtri, per quos credidiſtis: & vnicuiq; ſicut Dominus dedit. Ego plantaui, Apollo rigauit. Et hoc ergo, ſicut vnicuiq; Dominus dedit. Non itaq; de ſuo. Iam verò quod ſequitur: Sed Deus incrementum dedit, non per illos, ſed per ſemetipſum facit. Excedit hoc humanam humilitatem, excedit angelicam ſublimitatem, nec omninò pertinet, niſi ad agricolam Trinitatem. *Iam vos mundi eſtis*: mundi ſcilicet atq; mūdandi. Neq; enim niſi mundi eſſent, fructum ferre potuiſſent: & tamē omnē qui fert fructum, purgat agricola, vt fructū plùs afferat. Fert fructū, quia mundus eſt: atq; vt plùs afferat, purgatur adhuc. Quis .n. eſt in hac vita ſic mundus, vt non ſit magis magiſq; mundandus? Vbi ſi dixerimus quia peccatū non habemus, noſipſos ſeducimus, & veritas in nobis nō eſt. Si aūt confeſſi fuerimus peccata noſtra, fidelis eſt & iuſtus, q. dimittat nobis peccata, & mundet nos ab omni iniquitate: Mundet itaq; mundos, hoc eſt, fructuoſos, vt tanto ſint fructuoſiores, quanto fuerint mundiores. *Iam vos mundi eſtis propter verbum, quod locutus ſum vobis.* Quarè non ait, Mundi eſtis propter baptiſmum, quo loti eſtis, ſed ait, Propter verbum quod locutus ſum vobis, niſi quia & in aqua verbum mundat? Detrahe verbum, & quid eſt aqua niſi aqua? Accedit verbum ad elementum, & fit ſacramētum, etiam ipſum tanquàm viſibile verbum. Nam & hoc vtiq; dixerat, quando pedes diſcipulis lauit. Qui lotus eſt, non indiget niſi vt pedes lauet, ſed eſt mundus totus. Vnde iſta tanta virtus aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat, niſi faciēte verbo? non quia dicitur, ſed quia creditur. Nā & in ipſo verbo aliud eſt ſonus tranſiēs, aliud virtus manens. Hoc eſt verbum fidei quod prædicamus, ait Apoſtolus: Quia ſi confeſſus fueris in ore tuo quia Dominus eſt Ieſus, & credideris in corde tuo, quia Deus ſuſcitauit illum à mortuis, ſaluus eris. Corde enim creditur ad iuſtitiam, ore autē fit confeſsio ad ſalutem. Vnde & in Actibus apoſtolorum legimus: Fide mundans corda eorum. Et in epiſtola ſua beatus Petrus: Sic & vos (inquit) ſaluos facit baptiſma, non carnis depoſitio ſordiū, ſed conſcientiæ bonæ interrogatio. Hoc eſt verbum fidei quod prædicamus, quo ſine dubio, vt mūdare poſſit, cōſecratur & baptiſmus. Chriſtus quippe nobiſcum vitis, cum patre agricola, dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit ꝓ ea. Lege Apoſtolū, & vide quid adiungat: Vt eam ſanctificaret, inquit, mundans eam lauacro aquæ in verbo. Mundatio igitur nequaquam fluxo & labili tribueretur elemento, niſi adderetur, In verbo. Hoc verbum fidei tantum valet in Eccleſia Dei, vt per ipſum credentem, offerentem, benedicentem, tingentem, etiam tantillum mundet infantem, quamuis nondùm valentem corde credere ad iuſtitiam, & ore confiteri ad ſalutem. Totum hoc fit per verbum, de quo Dominus ait: *Iam vos mūdi eſtis propter verbū, quod locutus ſum vobis. Manete, inquit, in me, & ego in vobis.* Nō eo modo illi in ipſo, ſicut ipſe in illis. Vtrunq; autem prodeſt, non ipſi, ſed illis. Ita ſunt quippe in vite palmites, vt viti nō conferant, ſed inde accipiant, vnde viuant. Ita verò vitis eſt in palmitibus, vt vitale alimentum ſubminiſtret eis, non ſumat ab eis. Ac per hoc manentē in ſe habere Chriſtum, & manere in Chriſto, diſcipulis prodeſt vtrunque, non Chriſto. Nam preciſo palmite,

Marginal notes: Hier. 2. — Iſa. 5. — Ioan. 14. — Ioan. 10. — 1. Cor. — Ioan. 15. — 1. Cor. 3. — 1. Ioan. 1. — Verbum in aqua mundat. — Ioan. 13. — Rom. 10. — Acto. 15. — 1. Pet. 3. — Ephe. 5. — Baptiſmus paruulorū. — Tract. 81. in Ioan.

te, poteſt de viua radice alius pullulare: qui autē præciſus eſt, ſine radice non poteſt viuere. Denique adiungit & dicit: *Sicut palmes non poteſt ferre fructum à ſemetipſo, niſi manſerit in vite: ſic nec vos, niſi in me manſeritis.* Magna gratiæ commendatio, fratres mei: Corda inſtruit humilium, ora obſtruit ſuperborum. Ecce cui ſi audent reſpondeant, qui ignorantes Dei iuſtitiam, & ſuam volentes conſtituere, iuſtitiæ Dei non ſunt ſubiecti. Ecce cui reſpondeant ſibi placentes & ad bona opera facienda Deum ſibi neceſſarium non putantes. Nónne huic reſiſtunt veritati, homines mente corrupti, reprobi circa fidem, qui reſpondent & loquuntur iniquitatē, dicentes: A Deo habemus quòd homines ſumus, à nobiſmetipſis quòd iuſti ſumus? Quid dicitis? quid voſipſos decipitis, non aſſertores, ſed præcipitatores liberi arbitrij, ex alto elationis, per inania præſumptionis, in profunda ſubmerſionis? Nempe vox veſtra eſt, quòd homo ex ſemetipſo facit iuſtitiam: hoc eſt altum elationis veſtræ. Sed veritas contradicit, & dicit: Palmes non poteſt ferre fructum à ſemetipſo, niſi manſerit in vite. Ite nunc per abrupta, & non habentes vbi figamini, ventoſa loquacitate iactamini. Hæc ſunt inania præſumptionis veſtræ. Sed quid vos ſequatur, videte, & ſi eſt in vobis vllus ſenſus, horrete. Qui enim à ſemetipſo ſe fructum exiſtimat ferre, in vite nōn eſt. Qui in vite non eſt, in Chriſto non eſt. Qui in Chriſto non eſt, Chriſtianus non eſt. Hæc ſunt profunda ſubmerſionis veſtræ. Etiam atque etiam conſiderate, quid adhuc veritas adiungat, & dicat: *Ego ſum inquit, vitis, vos palmites. Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum: quia ſine me nihil poteſtis facere.* Ne quiſquam putaret ſaltem paruum aliquem fructum poſſe à ſemetipſo palmitem ferre, dum dixiſſet, Hic fert fructum multum, non ait, Quia ſine me parum poteſtis facere, ſed, Nihil poteſtis facere. Siue ergo parum, ſiue multum, ſine illo fieri non poteſt, ſine quo nihil fieri poteſt. Quia & ſi parum attulerit palmes, eum purgat agricola, vt plus afferat: tamen niſi in vite permanſerit, & vixerit de radice, quantumlibet fructum à ſemetipſo non poteſt ferre. Quanuis autem Chriſtus vitis non eſſet, niſi homo eſſet: tamen iſtam gratiam palmitibus non præberet, niſi etiam Deus eſſet. Verùm quia ita ſine iſta gratia non poteſt viui, vt mors in poteſtate ſit liberi arbitrij: *Si quis, inquit, in me non manſerit, mittetur foras vt palmes, & areſcet: & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet.* Ligna itaque vitis tanto ſunt contemptibiliora, ſi in vite non manſerint, quanto glorioſiora ſi manſerint: Denique ſicut de his etiam per Ezechielem prophetam Dominus dicit, præciſa nullis agricolarum vſibus proſunt, nullis fabrilibus operibus deputantur. Vnum de duobus palmiti congruit, aut vitis, aut ignis. Si in vite non eſt, in igne erit. Vt ergo in igne non ſit, in vite ſit. *Si manſeritis in me, inquit, & verba mea in vobis manſerint, quodcunque volueritis petetis, & fiet vobis.* Manendo quippe in Chriſto, quid velle poſſunt, niſi quod conuenit Chriſto? Quid velle poſſunt manēdo in ſaluatore, niſi quod nō alienum eſt à ſalute? Aliud quippe volumus, quia ſumus in Chriſto: & aliud volumus quia ſumus adhuc in hoc ſeculo. De manſione nanque huius ſeculi nobis aliquando ſubrepit, vt hoc petamus, quod nobis non expedire neſcimus. Sed abſit vt fiat nobis, ſi manemus in Chriſto, qui non facit quod petimus, niſi quod expedit nobis. Manentes ergo in eo, cùm verba eius in nobis manent, quodcunque voluerimus petimus, & fiet nobis: quia ſi petimus, & non fiet, non hoc petimus quod habet manſio in eo, nec quod habent verba eius: quæ manent in nobis: ſed quod habet cupiditas & infirmitas carnis, quæ non eſt in eo, & in qua non manent verba eius. Nam vtique ad verba eius pertinet oratio illa, quam docuit, vbi dicimus: Pater noſter, qui es in cælis. Ab huius orationis verbis & ſenſibus non recedamus in petitionibus noſtris, & quicquid petierimus, fiet nobis. Tunc enim dicenda ſunt verba eius in nobis manere, quando facimus quæ præcepit, & diligimus quæ promiſit. Quando autem verba eius manent in memoria, nec inueniuntur in vita, non computatur palmes in vite, quia vitam non attrahit ex radice. Ad hanc differentiam valet, quod ſcriptum eſt: Memoria retinentibus mandata eius, vt faciant ea. Multi enim memoria retinent, vt contemnant, vel etiam derideant, & oppugnent ea. In his verba Chriſti non manēt, quia tangunt quodammodò, non cohærent. Et ideò non illis erunt in beneficium, ſed in teſtimonium: & quia ſic inſunt eis, vt non maneant in eis, ad hoc tenentur ab eis, vt iudicentur ex eis.

Rom. 10. — *In Pelagianos hæc dicit.* — *2. Tim. 3.* — *Sine Chriſti gratia nemo fert fructum.* — *Liberum arbitrium.* — *Ezech. 15.* — *Matth. 6.* — *Verba Chriſti in quibus maneant.* — *Pſal. 110.*

IN VIGILIA BEATI IOANNIS BAPTISTÆ. LUC. I.

Fuit in diebus Herodis regis Iudææ ſacerdos quidam nomine Zacharias, de vice Abia, & vxor illi de filiabus Aaron, & nomen eius Elizabeth. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri.

Tom. 7. in Homilijs. Homilia æſtiualibus de Sanctis.

Venturus in carne Dominus & redemptor noſter, multos diſpenſationis ſuæ teſtes præmiſit & nuntios, qui diuerſis temporibus diuerſis Iſraëliticæ plebis tribubus orti, non diuerſa fide, ſed vno eodemq́; per omnia ſenſu, eiuſdem incarnationis myſteriū prophetando præcurrerent. Horum vltimus & quaſi limes quidam legis & euangelij, figuræ & veritatis, Ioannes apparuit, Domino atteſtante, qui ait: Lex & prophetæ vſque ad Ioannē: ex eo regnum Dei euangelizatur. Vnde etiam pluſquàm propheta dictus eſt, quia quem cæteri à longè prophetando ſolùm prædixerant, ille & primò venturum

Luc. 16. — *Matth. 11.*

venturũ prophetando ſignauit, & mox venientem oſtendendo monſtrauit. Qui certæ gratia diſpenſationis, non ſolùm iuſtis, ſed & de pontificali ſtirpe ortis parentibus natus aſſeritur. *Fuit enim ſacerdos* (ſicut ex lectione Euangelica audiuimus) *nomine Zacharias, de vice Abia, & vxor illi de filiabus Aaron, & nomen eius Elizabeth. Erant autem iuſti ambo ante Deum.* Iuſtis quippe parentibus erat genitus; vt eo confidentiùs iuſtitiæ præcepta populis daret, quo hæc ipſe non quaſi nouitia didiciſſet, ſed velut hæreditario iure à progenitoribus accepta ſeruaret. De ſacerdotali proſapia ortus eſt, vt eo potentiùs mutationẽ ſacerdotij præconaretur, quo ipſum ad ſacerdotale genꝰ pertinere clareſceret. Redemptor etenim noſter in carne apparens, ſicut rex nobis fieri dignatus eſt, regnum cœleſte tribuendo: ita etiam pontifex factus eſt, ſemetipſum pro nobis offerendo Deo hoſtiam in odorem ſuauitatis. Vnde ſcriptum eſt: Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum, tu es ſacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech. Melchiſedech quippe (vt legimus) ſacerdos Dei ſummi, longè legalis ſacerdotij tẽpora præceſsit, offerens Deo panẽ & vinũ. Et ideò redẽptor noſter ſacerdos eſſe dicitur ſecundùm ordinem Melchiſedech, quia ablatis victimis legalibus, idem ſacrificij genus in myſterium ſui corporis & ſanguinis in nouo teſtamento offerendum inſtituit. Quis ergo cõgruentiùs tranſlationem legalis, & ſubſtitutionem Euangelici ſacerdotij, quàm ſummi iuxta legem ſacerdotis filius prophetaret? Qui cùm & ipſe ſummus ſacerdos ſecundùm legem exiſtere poſſe videretur, maluit docente intrinſecùs incommutabili ratione veritatis, noui ſacerdotis præco, quã ſucceſſor & hæres exiſtere veteris. Maluit doctus in ſpiritu, vocatis in deſertum populis noui teſtamenti ſacramenta prædicare, quàm ad ſe veniẽtibus in templum, glorioſiſsimo illo tunc temporis ſacerdotij veteris officio præeſſe. Prætulit longam ſolitudinis ſitim & eſuriẽ, continuis hoſtiarum ſolennijs: pilis camelorum, & cinctui zonæ pelliceæ, auro textas põtificum poſtpoſuit ſtolas. Vt quid enim hæc, fratres mei, niſi vt is qui merito iuſtitiæ perfectioris authoritatem ſibi prædicandi aſciuerat, ipſe etiam neglecto ordine paterni põtificatus oſtẽderet, quia non dubiè melioris põtificatus præco & præcurſor exiſteret? Si verò fraternitatem veſtram audire delectat, quis ſit Abia, de cuius vice Zacharias genus duxiſſe perhibetur, hic tẽporibus Dauid regis ſummus erat ſacerdos. Siquidem iubente Domino per Moyſen, primò vnus in lege pontifex Aaron eſt conſtitutus, poſt cuius mortem Eleazar filius eius ſacerdotium ſuſcepit. Et hoc quoq; mortuo, Phinees filius eius ſacerdotij ſucceſſor extitit: & ſic vſq; ad tẽpora Dauid per annos circiter quadringentos ſeptuaginta, vnus poſt vnum extitere pontificatus hæredes. At verò Dauid cùm magno feruens ſtudio religionis, templum Domino condere deſideraſſet, Dominus autem magis hoc per filium eius Salomonem vellet impleri, nihilominùs ipſe Dauid omnia, quæ ad futuram eiuſdem templi conſtructionem vel reuerentiam pertinerent, ſolicitiùs præparare curauit. Vnde etiam cantores ſtatuit, qui tempore ſacrificij quotidiè pſalmos cum melodia reſonarent, atque animos populi circunſtantis ad memoriam amoremq; cœleſtium, non ſolùm ſublimitate verborum quæ dicebantur, ſed etiam ſuauitate ſonorum, qua dicebantur, erigerent. Voleńsq; vt creſcente cultu & magnificentia templi, decus quoque miniſterij illius, & miniſtrantium creſceret cœtus, conuocauit omnem progeniem filiorum Aaron, & eos videlicet qui de Eleazar, & illos qui de Ithamar ſtirpe deſcenderant diuiſitque hos in partes vigintiquatuor, ac de his ſingulis ſingulos pontifices eligens, cæteros qui in partibus erant, ſacerdotij minoris, qui nunc presbyteratus vocatur, officio fungi præcepit: ea videlicet prouiſione, vt dum quilibet pontificum vita decederet, quicunq; in eius parte optimus putaretur, ei in pontificatu ſuccederet. Quas videlicet partes taliter ordinauit, vt ſinguli pontifices cum ſubiectis ſibi ſacerdotibus, per octonos dies, hoc eſt, à ſabbato vſq; ad ſabbatũ miniſtrarent. Et cùm omnes gradu ſacerdotali eſſent æquales, vnus tamẽ in eis, qui dignior videretur, ſpeciali reuerentia ac poteſtate præeminens, ſummi ſacerdotis nomen haberet. Qui autem ordo partium earundẽ ſeruari deberet, miſſa coram Dauid rege & principibus familiarum ſacerdotalium & leuiticarum ſorte quærebatur. In quarum diſtributione ſortium, Abia, de cuius vice & genere Zacharias oritur, octauo loco poſitus inuenitur. Et rectè præco noui teſtamẽti (in quo gloria reſurrectionis mundo declaratur) loco octauæ ſortis naſcitur: quia & Dñs noſter vna ſabbati, quæ eſt à die conditionis octaua, reſurrexit à mortuis, & nobis poſt ſex huius ſeculi ætates, ac ſeptimam quietis animarum, quæ eſt in alia vita, octaua iam ætas perpetuæ reſurrectionis in fine promittitur. *Erant autem iuſti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & iuſtificationibus Domini ſine querela.* Sæpè contingit, vt hi qui iam perfecti hominũ æſtimatione iudicantur, adhuc in oculis interni arbitri minus aliquid perfectionis habeant: Et rurſus euenire ſolet, vt nonnulli quibuſdam virtutum operibus immoderatiùs ſtudendo, dum ſine ſcientia Deo placere appetunt, proximorum oculos offendant. A qua vtraq; reprehenſione parentes beati Ioannis immunes eſſe declarantur: de quibus cùm dictum eſſet, Erant autem iuſti ambo, continuò ſubnectitur, Ante Deũ. Et cùm adiũctum eſſet, Incedentes in omnibus mandatis & iuſtificationibus Domini, mox infertur, Sine querela. Ac ſi apertè dicatur: Adeò ſe in actibꝰ pariter & in cogitationibus ſuis circunſpectè agebant, vt

&

2. Reg. 7.
1. Par. 22.
1. Par. 16. & 23.
1. Par. 23.
1. Par. 24.
Ibidem.
Integritas parentum S. Ioannis.

& diuinis obtutibus in occulto, & in humano foris iudicio placeret, iuxta illud Apoſtoli: Prouidemus enim bona, non ſolùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus. *Et non erat illis filius, eò quòd eſſet Elizabeth ſterilis, & ambo proceßiſſent in diebus ſuis.* Diuinitùs eſt procuratũ, vt ſterili matre, & vtroq; parente prouectioris ætatis Ioannes naſceretur: quatenùs etiam ipſo ortus eius miraculo pateſceret, virum magnæ virtutis futurũ eſſe qui naſcebatur, vbi deſinente omni laſciuia concupiſcentiæ carnalis, conſtaret quia nulla in conceptione cauſa voluptatis, ſed ſola cogitata ſit ſpiritalis gratia prolis. Sic Iſaac filius promiſsionis, qui in figuram redemptoris noſtri factus eſt obediens patri vſq; ad mortem, de veteranis parentibus & ſterili diu matre natus eſt. Sic Iacob & Ioſeph pariarchæ, ſic Sampſon fortiſsimus ducum, & prophetarum eximius Samuel, ſteriles diù corpore, ſed fœcundas ſemper virtutibus habuere genitrices: vt miraculo natiuitatis, natorum dignitas noſceretur & probarentur ſublimes in vita futuri, qui in ipſo vitæ exortu conditionis humanæ iura tranſcenderent. Quòd verò ſequitur: *Factum eſt autem cùm ſacerdotio fungeretur Zacharias, in ordine vicis ſuæ ante Deum, ſecundùm conſuetudinẽ ſacerdotij ſorte exijt, vt incenſum poneret, ingreſſus in templum Domini.* Claret quidem omnibus, quia iam redeunte ex ordine ſeptimana vicis ſuæ, quæ ei de vice Abia contigerat, templum miniſtraturus intrauit. Sed fortè aliquibus obſcurum eſt, quia ſcriptura tacere videtur, quo hæc ſint anni tempore geſta. Quibus intimãdum, quia nec hoc ſcriptura prætermiſit, ſed ex eo quod addidit, latenter innuit: *Et omnis, inquiens, multitudo populi erat orans foris hora encenſi.* Vna etenim tantummodò per annũ ſolennitas erat, in qua pontifice ad orandũ ſancta ſanctorum intrante, nullum prorsùs hominum intra fores templi remanere liceret, ſed oẽs tempore oblationis exteriùs iuberentur orare. Hæc autem erat ſtatuta ſolennitas ſeptimo paſchæ menſe, dicima die menſis, quæ dies propiciationis, ſiue expiationis vocabatur: quia videlicet oblatis in altari holocauſti victimis, ſanguis in ſancta ſanctorum ad expiandum inferebatur. Nec ſolùm ſanguis ibi aſpergebatur, ſed & thymiama adolebatur: quod in præſenti lectione Zacharias feciſſe memoratur. Dicit ergo de hac ſolennitate Dominus Moyſi: Menſe ſeptimo, decima die menſis, affligetis animas veſtras, nullumque facietis opus. Expiabit autem ſanctuarium pontifex, & tabernaculũ teſtimonij atq; altare, ſacerdotes quoq;, & vniuerſum populum, eritq; hoc vobis legitimum ſempiternũ, vt oretis pro filijs Iſraël, & pro cunctis peccatis eorum ſemel in anno. Et paulò ſuperiùs, cùm ritum eiuſdem expiationis doceret, ait inter alia: Nullus hominum ſit in tabernaculo, quando pontifex ingreditur ſanctuarium, vt roget pro ſe, & pro domo ſua, & pro vniuerſo cœtu Iſraël, donec egrediatur. Longum eſt de ſingulis huius diei cæremonijs ſcripturæ teſtimonia ponere, longius multo ſingula ſufficienter, quomodò nunc in Eccleſia ſpiritualiter agantur, exponere. Vnde hoc maximè libet veſtræ fraternitatis auribus intimare, quàm conuenienter electum ſit tempus, in quo præcurſoris Domini natiuitas & virtus futura nunciaretur. Septimus quippe menſis, & decima huius dies, ſacratiſsimo huic oraculo dedicatur: quia nimirùm ille naſciturus prædicabatur, qui conſummationẽ obſeruantiæ legalis, & Euangelicæ gratiæ prædicaret initium: quia ortus monſtrabatur illius, qui primus omnium & venire, & iam adeſſe oſtenderet Dominum ſaluatorem, de quo ſcriptum eſt: Finis enim legis Chriſtus, ad iuſtitiam omni credenti. Nam & ſeptenario propter ſabbatum, & denario numero propter decalogum, legis adimpletio rectè figuratur. Dies hæc propiciationis erat & expiationis, in qua populus omnis ab operibus vacare, & per orationes atq; abſtinentiam affligi & caſtigari præceptus eſt. Quod B. Ioannis & vitę & prædicationi multùm congruit, qui & ipſe à mundanis vacans operibus, cœleſtibus ſolùm ſtudijs ac deſiderijs animum dabat, & conuenientes ad ſe turbas à malis operibus abſtinere, ac per pœnitentiam fidemque expiari, & Chriſto conſecrari docebat, quia tempus iam diuinæ propiciationis inſtaret, in quo cunctis piè quærentibus regni cœleſtis pateret ingreſſus. Quòd autem hac die pontifex ſanctuarium, & tabernaculum teſtimonij atque altare, ſacerdotes quoq; & vniuerſum populum expiare iuſſus eſt, Ioannes ipſe quis ſit iſte pontifex, vel quæ hæc expiatio, manifeſtat, cùm illo veniente ad baptiſmum ſuum loquitur, dicens: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Quę videlicet expiatio ſemel in anno ſtatuta eſt, quia ſicut Apoſtolus ait, Chriſtus ſemel oblatus eſt, ad multorum exhaurienda peccata: ſecundò ſine peccato apparebit expectantibus ſe in ſalutem. Quòd autem pontifice ad rogandũ ingrediente ſanctuarium, neminem hominum in tabernaculo eſſe licebat, donec exiret, infirmitatem ſanctæ Eccleſiæ deſignat, quæ pro fide eius pati necdum erat idonea. Quod in ipſis patefactum eſt Apoſtolis, qui inchoata eadẽ paſſione illius, omnes relicto eò fugerunt. Egrediebatur autem expleta expiatione pontifex, vt & alijs tabernaculum intrandi facultas daretur: quia perfecto ſuæ ſacrificio paſsionis, apparuit diſcipulis Chriſtus, & data ſpirituſſancti gratia ad offerendas Deo hoſtias, non ſolùm deuoti operis & orationis, ſed & proprij ſanguinis, eorum quoq; corda roborauit. Hæc de obſeruantia feſtiuitatis legalis latiùs expoſuimus, vt agnoſceret charitas veſtra, quàm congruenter in ea nouę gratiæ præconia ſumpſere exordium, in qua tam multipliciter opus eiuſdem gratiæ, & totius mundi redemptio ſignabatur. *Apparuit autem*

2. Cor. 8. *Hen. 21.* *Zacharias quando viſus ſit Gabriel.* *Leuit. 16.* *Rom. 10.* *Dies propiciationis & expiationis* *Ioan. 1.* *Heb. 9.* *Matth. 26.*

autem orāti Zachariæ angelus, ſtās à dextris altaris incēſi. Qui notandū quòd nō ſolùm virtute ſermonum quos protulit, verumetiam ſtatu temporis, & loci ſitu in quo apparuit, gratiæ quam euangelizare venerat, teſtimonium perhibet. Tempore quippe oblationis ſacerdoti apparuit, vt verum ſe æternumq; pontificem, veram pro mundi ſalute hoſtiam venturam prædicare ſignaret. Stabat iuxta altare incenſi, vt noui teſtamenti præconem ſe veniſſe doceret. Duo nanque altaria erant in templo, quæ duo teſtamenta ſignant in Eccleſia. Primum altare holocauſti ære coopertum, & ante fores templi ad offerendas victimas & ſacrificia poſitum, quod carnales veteris teſtamenti cultores ſignificat. Deinde altare incenſi auro tectum, prope oſtium ſancti ſanctorum, ad adolenda thymiamata erat ſtatutum, quod interiorem perfectioremque noui teſtamenti & cultorum illius gratiam deſignat. Stabat etiam à dextris eiuſdem altaris, vt non terrena & infima, ſed gaudia cœleſtis & ſempiternæ beatitudinis, quæ per dexteram ſolēt figurari, hominibus ſe monſtrare promitteret: illis maximè, qui per cordis ſui munditiam ipſi altare aureum effici, qui prope ingreſſum regni cœleſtis ſedula cogitatione aſsiſtere, qui aromata orationum per ignem amoris Deo incendere, qui dicere poſſunt cum propheta: Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo. Quod autem ait Zachariæ: *Quoniam exaudita eſt deprecatio tua, & vxor tua Elizabet pariet tibi filium*, Non eſt arbitrandum, quia pontifex, qui pro populo oraturus intrauerat, mutato repente animo, pro priuatis negotijs cœperit rogare, maximè pro liberis, à quorum generatione tantum homo ſenex ac decrepitus ſpē auerterat, vt neque angelo promittenti crederet naſci ſibi filium poſſe. Sed hoc certiſsimè ſciendum, quia pro populi ſaluatione rogabat, quem & maximo peccatorum languore vexatum, & inſuper alienigenæ regis dominio preſſum nouerat. Vnde angelico oraculo & ſe exauditum cognouit à Domino, & quo ordine ſalus quam quærebat, eſſet aduentura didicit: quia videlicet naſceretur ſibi filius, qui propheta & doctor eximius exiſtens, eundem populum ad viam veritatis ſpemque promerendę ſalutis conuerteret, & mox ſequeretur ipſe ſaluator, qui ei regni cœleſtis gaudia præſtaret. *Et vocabis*, inquit *nomen eius Ioannes, & erit tibi gaudium & exultatio, & multi in natiuitate eius gaudebunt.* Mngnæ laudis eſt & virtutis indicium, quoties in ſcripturis hominibus à Deo nomen imponitur, vel mutatur. Benè autem pręcurſor redemptoris noſtri Ioannes vocari iubetur. Ioannes quippe Domini gratia, ſiue in quo eſt gratia, dicitur: quia & ipſe ſpecialem præ cæteris ſanctis, eiuſdem præcurſionis gratiam accepit, & inauditam eatenùs mundo cœleſtis ingreſſus gratiam prædicare aduenit. Qui ergo & gratia plenus extitit, & cæteris Dei gratiam euangelizauit, rectè præconium gratiæ ipſo etiam ſuo nomine ſignauit. Meritoq; in eius natiuitate multis exultandum prædicitur, per quem ſuæ regenerationis mundo author oſtenditur. *Erit enim magnus coram Domino.* Notandum, quòd idem laudis præconium Ioanni ab angelo, quod ab euangeliſta parentibus fertur illius. Et illi enim iuſti ante Deum, & hic coram Domino magnus eſſe perhibetur. Quàm magnus autem coram Domino fuerit, ipſe qui ſolus virtutem magnitudinis eius & donauit & nouit, Dominus inſinuat, dicens: Non ſurrexit inter natos mulierum maior Ioanne Baptiſta. *Matt. 11* Sed & angelus multifariam eius coram Domino magnitudinem ſubſequenter expoſuit: *Et vinum*, inquiens, *& ſiceram non bibet, & ſpirituſancto replebitur adhuc ex vtero matris ſuæ: & multos filiorum Iſraël cōuertet ad Dominū Deum ipſorū.* Siquidem in eo, quòd illum à vino & ſicera, id eſt, ab omni quod inebriare poteſt, continentiam habiturum aſſeruit, patenter indicauit, quia ab omnib⁹ vitijs, & mundi illecebris, quæ ſtatum mentis ſolent euertere, futurus eſſet immunis. *S. Ioannis puritas & ſanctitas.* In eo autem, quòd illum adhuc ex vtero matris ſpirituſancto replendum eſſe memorauit, profectò quia natus in mūdum, cunctis virtutum fructibus eſſet clarificandus, oſtendit. Quid enim viuenti & conuerſanti inter homines poterat deeſſe virtutis, qui etſi vt homo in iniquitatibus conceptus eſt, contra morem tamen humanæ conditionis, non in delictis eum præuaricationis, ſed in gratia remiſsionis mater ſua peperit? Neque enim dubitandum eſt, quin ſpirituſſanctus qui eum repleuit, etiam à peccatis omnibus abſoluit. Conſtat quippe veridica patrum ſententia, quia lege non ſtringitur ſpirituſſancti donum. Et propterea qui Cornelium *Acto. 10.* & domum eius ante perceptionem baptiſmi ſua gratia conſecrauit, ipſe vtique Ioannem non ſolùm ante circunciſionem, ſed & ante natiuitatem eiuſdem gratiæ munere perfudit: ita vt officium ſuæ præcurſionis Domino adhuc in vtero poſitus, quia loquendo necdū poterat, iam gratulando præberet: quando, ſicut ſequentia S. euangelij teſtantur, intrante beata Dei genitrice, *Luc. 1.* & ſalutante Elizabeth, exultauit in gaudio infans in vtero eius. Sed & in eo, quòd illū multos filiorum Iſraël ad Dominum Deum ipſorum conuerſurū aſſeuerat, manifeſtè cngelus quàm magnus coram Domino eſſet futurus, indicat, quem optimo genere conuerſandi, vitam peracturum eſſe declarat. Quæ enim inter homines ſublimior, & Deo gratior eſſe cōuerſatio poteſt, quā *Vita Deo gratiſſima* eorum qui ſe caſtigant à vitijs, qui virtutum ſtudijs animum ſubiugant, inſuper etiam alios quotidiano exercitio ad authoris ſui gratiam ſtudēt conuertere, & crebra animarum fidelium acquiſitione, gaudium ſemper patriæ cœleſtis augere? *Et ipſe præcedet ante illum in ſpiritu & virtute Eliæ.* Ioannes in ſpiritu & virtute Eliæ Dominum præcedere dicitur, quia ſicut Elias in magna virtute ſpiritus ſecundum eius aduentum præueniet: ita

Ioannes non minore ſpiritus potentia præditus, præuenit primum. Sicut ille præcurſor futurus eſt iudicis, ita iſte præcurſor factus eſt redemptoris. Nec ſolùm aduentus ordine, ſed doctrinæ quoque ſimilitudine, Ioannes in ſpiritu & virtute Eliæ Dominum præceſsit. Nam ſicut de Ioanne angelus ſubiungit, *Vt conuertat corda patrum in filios, & incredulos ad prudentiam iuſtorum*: ita & Dominus per prophetam non diſparem de Eliæ prædicatione ſententiam protulit, dicens: Ecce ego mittam vobis Eliam prophetam, antequàm veniat dies Domini magnus & horribilis: & conuertet cor patrum ad filios, & cor filiorum ad patres eorum. Vnum igitur atque idem vtriuſque opus eſt, fidem ſcilicet atque intellectum, quem habuere patres, filiorum mentibus prædicando infundere. Nam patres & iuſti, appellantur veteres ſancti, de quibus ſaluator ait diſcipulis: Multi prophetæ & iuſti cupierunt videre quæ vos videtis, & non viderunt. Filij verò & increduli, illius æui homines quo vel Elias prædicaturus eſt, vel Ioannes prædicabat, vocantur. Conuertit autem Ioannes corda patrum in filios: quia ſapientiam, quam habuerunt patres Chriſtum credentes, ac deſiderantes in carne venire, transfudit in filios, docendo eos credere, & gaudere Chriſtum in carne veniſſe. Conuertit incredulos ad prudentiam iuſtorum: quia eos quos ſine fide Chriſti inuenit de operibus legis fruſtrà gloriantes, docuit credere in Chriſtum, eiuſque ſe gratiæ tota intentione ſubmittere, ac præcedentium iuſtorum imitari prudentiam, qui & legem perficere diligentiſsimè ſtudebant, & nihilominùs in gratia Domini Ieſu, non autem in operum ſuorum iuſtitia ſalutem ſperare didicerant. Hinc nanque vnus ex ijs dicit: Iuſtus autem ex fide viuit. Vnde & aptè ſubiungitur: *parare Domino plebem perfectam*. Hæc etenim pulcherrima dominicæ plebis perfectio eſt, quam & Ioannes ſuo tempore prædicando parabat, & nunc Dominus ipſe donando per orbem latiùs adimplet, cùm nos euangelicis verbis inſtituti, & imbuti myſterijs, eandem fidem ac dilectionem habere diſcimus, quam legalibus præceptis edocti patres habuiſſe probantur. Hoc perfectiſsimum ſanctæ Eccleſiæ decus eſt, cùm ad eadem quæ illos intraſſe conſtat, ſupernæ pacis gaudia ſuſpiramus, atq; vt hęc etiam nos intrare mereamur, cœleſtem in terra exercere vitam contendimus: cùm eorum exemplo nulla quæ facimus vel percipimus bona, noſtris meritis aſſcribimus, ſed ad authoris noſtri per omnia gratiam reſpicimus: de quo illorum quoque teſtimonijs edocemur, quia ipſe eſt Deus, ipſe fecit nos, & non ipſi nos: non ſolùm ſcilicet vt homines ſimus, verumetiam vt ſancti & beati homines ſimus. Cuius dona gratiæ ſi puro ſemper & infatigabili corde ſectamur, ipſe iuxta eorundem patrum promiſſa, propitius fit omnibus iniquitatibus noſtris, ipſe ſatiat in bonis deſiderium noſtrum, ipſe non in operibus iuſtitiæ quæ ex nobis habere potuimus, ſed in miſeratione & miſericordia, quam ipſe donauit, nos in vitam coronat æternam, qui viuit & regnat cum patre & cæt.

Malach.4. — *Opus Eliæ & Ioannis Baptiſtæ.* — *Matth.13.* — *Abac.2.* — *Perfectio chriſtianorum.* — *Pſalm.99* — *Pſal.102.*

IN NATIVITATE SANCTI IOANNIS BAPTIſtæ, Sermo B. Auguſtini Epiſcopi.

Dei hodiernæ ſolennitas, ſolennem deſiderat tãta expectatione ſermonem. Ergo adiuuãte Domino, miniſtrabimus vobis quod dederit, recolentes & animo tenẽtes noſtræ officium ſeruitutis, vt loquamur non tanquàm magiſtri, ſed tanquàm miniſtri, non diſcipulis, ſed condiſcipulis, quia nec ſeruis ſed conſeruis. Magiſter autem vnus nobis, cuius ſchola in terra eſt, & cathedra in cœlo. Cuius præcurſor Ioannes eſt natus, cuius natiuitatis dies hodiernus traditur, hodiè celebratur. Hoc maiorum traditione ſuſcepimus, hoc ad poſteros imitanda deuotione tranſmittimus. Ioannis ergo non euangeliſtæ, ſed baptiſtæ natalem hodiè celebramus. Qua prima re poſita, occurrit quæſtio non prætereunda, quare natalem quo eſt natus ex vtero Ioannes, potiùs celebramus, quàm cuiuſlibet apoſtoli, vel martyris, vel prophetæ, vel patriarchæ. Si interrogemur, quid reſpondebimus? Quantum mihi videtur, quantum mearum virium mediocritati occurrit, eſt cauſa hæc. Diſcipuli Domini nati ſunt, & per ætatis acceſſum ad annos capaciores perducti, in diſcipulatum aſſumpti ſunt. Illorum poſteà fides Domino adhæſit, ſed nullius illorum natiuitas Domino militauit. Recordemur & prophetas, recolamus patriarchas: nati ſunt homines, ætatis acceſſu pleni ſpirituſancto Chriſtum prophetauerunt. Nati ſunt, vt poſteà prophetarent. Ioannis autem Dominum Chriſtum ipſa natiuitas prophetauit, quem conceptum ex vtero ſalutauit. Iſta vt potuimus ſoluta quæſtione, alteram aggrediamur, pro viribus quas dederit Dominus. Occurrit enim alia quæſtio, aliquanto (vt mihi videtur) obſcurior, & ad perſcrutandum laborioſior: in qua me multùm adiuuabit veſtra intentio, & pro mea exiguitate ad Dominum deprecatio. Ioannes iſte tanta excellens gratia, vt quemadmodùm dictum eſt, Dominum etiam ex vtero ſalutaret, nondùm loquendo, ſed exultando, cuius gratia in Deum iam tunc erat aperta, quando eius caro in carne erat excluſa: Hic ergo Ioannes non inuenitur inter diſcipulos Domini, ſed inuenitur potiùs diſcipulos habuiſſe cum Domino. Quid eſt hoc? Quid eſt iſte homo? Homo tantùm. Quis homo tantus, quantus tantus homo? Tamen non ſequebatur inter diſcipulos Domi-

Eſt Sermo 23 de Sanctis in ij verò, qui Louanij ſeparatim excuſi ſunt, 110. — *Nota de antiquitate feſtiuitatis.* — *Luc.1.* — *S. Ioannis excellens gratia.*

Dominum, & ſequebantur eum diſcipuli: abſit vt dicam contra Dominum, ſed tamen quaſi extra Dominum. Diſcipulos habebat Chriſtus, diſcipulos habebat Ioannes. Docebat Chriſtus, docebat Ioannes. Quid iam dicam? Baptizabat Ioannes: baptizabat Chriſtus. Plus hic de baptiſmo dico, à Ioanne baptizatus eſt Chriſtus. Vbi ſunt, qui de miniſterio baptiſmi, arrogantia tumidæ animoſitatis inflantur? Vbi ſunt voces carentes humilitate, elatæ ſuperbia, Ego baptizo, ego baptizo? Quid dixiſſes, ſi Chriſtum baptizare meruiſſes? Magna iam, quantum aduertit ſanctitas veſtra, apparere & eminere cauſa cœpit, qua fuerat Chriſtus à patre mittendus, & Ioannes à patre præmittendus. Prior miſſus eſt Ioannes, ſed ſicut ab obſequentibus anteceditur iudex. Poſterior homo creatus eſt Chriſtus, ſed Ioannem creauit Deus Chriſtus. Erat igitur Ioannes homo perfectus quidem, & cuius tanta gratia commendata eſt, vt ipſe de illo Dominus diceret: In natis mulierum nemo exurrexit maior Ioanne Baptiſta. Iſte ergo tam magnus agnoſcit Dominum in paruo magnum, agnoſcit homo eum, qui venerat homo Deus. Si enim in natis mulierum, hoc eſt, in hominibus, nemo exurrexit maior Ioanne Baptiſta, quiſquis Ioanne plus eſt, non tantùm homo, ſed & Deus eſt. Debuit ergo tantus iſte & diſcipulos proprios habere, & cum diſcipulis ſuis magiſtrum omnium Chriſtum cognoſcere. Quod enim eſt maius teſtimonium veritatis, quàm ſe humiliando eum agnoſcere, cui æmulando potuit inuidere? Putari Chriſtus potuit & noluit, exiſtimari Chriſtus potuit, & noluit. Dixerunt homines cùm fallerentur in eo, Num fortè hic eſt Chriſtus? Reſpondit ille quod non erat, vt maneret quod erat. Inde quippe Adam lapſus perdidit quod erat, quia quod non erat vſurpauit. Recolebat hoc iſte magnꝰ, ſed in paruo Chriſto minimꝰ. Nouerat hoc, recolebat hoc & tenebat, quia recipere quod perdiderat cogitabat. Homo ergo iſte, vt dixi, magnus Ioannes, cui Dominus tale perhibuit teſtimonium, quem ſic veritas commendauit vt diceret: In natis mulierum non ſurrexit maior Ioanne Baptiſta: potuit credi Chriſtus, immò iam ab eis, qui eius magnitudinis gratia fallebantur, credebatur Chriſtus, & in illo morerentur, niſi ab illo confitente corrigentur. Reſpondit ergo putantibus, & ait: Non ſum ego Chriſtus, Tanquàm diceret: Certè in honorem meum ita fallimini, & certè mihi hoc putando magnam additis laudem: ſed debeo cognoſcere, vt vobis errantibus ille poſſit ignoſcere. Si enim quod nō erat, fallaciter putaretur, ab illo qui erat, veraciter amputaretur. Præmiſſus eſt ergo Ioannes, vt Dominum humilem baptizaret. Baptizari enim Dominus propter humilitatem voluit, non propter iniquitatem. Dominus Chriſtus quare eſt baptizatus? Dominus Chriſtus Dei filius vnigenitus quare eſt baptizatus? Inueni quare eſt natus, & inuenies quare ſit baptizatus. Ibi quippe inuenies humilitatis viam, quam pede ſuperbo non capis. quam niſi humili pede calcaueris, ad celſitudinem, quò ducit, peruenire non poteris. Baptizatus eſt propter te, qui deſcendit propter te. Vide quantus factus ſit tantillus. Qui cùm in *Philip. 2.* forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe æqualis Deo. Non enim erat rapina, ſed erat naturæ æqualitas filij cum patre. Ioannes ſi ſe Chriſtum putari vellet, illi rapina eſſet. Non ergo rapinam arbitratus eſt eſſe æqualis Deo. Erat enim & ſine rapina, erat coæternus, & ab æterno natus erat. Tamen ſemetipſum exinaniuit formā ſerui accipiens, hoc eſt, formam hominis. Qui cùm in forma Dei eſſet, non formā Dei accepit: ſed cùm in forma Dei eſſet, ſemetipſum exinaniuit. Suſcepit quod non erat, ita vt non perderet quod erat. Manens Deus, hominem aſſumpſit. Formā ſerui accepit, & factus eſt Deus homo, à quo factus eſt homo. Vide ergo quæ maieſtas, quę poteſtas, quę ſublimitas, quæ cum patre æqualitas. Venit propter nos ad indumentum formæ, & intellige illam à magiſtro tantæ humilitatis viam: quoniam plus eſt quòd voluit homo fieri, quàm quòd voluit ab homine baptizari. Baptizat ergo, inquam, Ioannes Chriſtum, ſeruus Dominum, vox verbum, Mementote enim, Ego ſum vox clamantis *Ioan. 1.* in deſerto: & mementote, quia verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. *Ibidem.* Baptizat ergo, inquam, Ioānes Chriſtum, ſeruus Dominum, vox verbum, creatura creatorem, lucerna ſolem: ſed ſolem, qui fecit hunc ſolem, ſolem de quo dictū eſt: Ortus eſt mihi ſol iuſtitiæ, & ſanitas in pennis *Malach. 4.* eius. De quo impij ſerò pœnitentes, in fine dicturi ſunt: Quid nobis profuit ſuperbia, aut *Sap. 5.* quid diuitiarum iactantia contulit nobis? Tranſierunt illa omnia tanquàm vmbra, & cum vmbris qui ſecuti ſunt vmbras. Ergo, inquiunt, errauimus à via veritatis, & iuſtitiæ lumen non luxit nobis, & ſol intelligentiæ non eſt ortus nobis. Illis non eſt ortus Chriſtus, à quibus non eſt agnitus Chriſtus. Sol ille iuſtitiæ, ſine nube, ſine nocte. Ipſe non oritur malis, non oritur impijs, *Matth. 5* non oritur infidelibus. Nam ſolem iſtum de cœlo corporeum quotidiè facit oriri ſuper bonos & malos. Baptizauit ergo, vt dixi, creatura creatorem, lucerna ſolem, & non ſe extulit baptizator, ſed ſubdidit baptizando.

DE EODEM FESTO, SERMO BEATI MAXImi Epiſcopi.

Eſt Sermo 1. in Natiuit. Ioan. Baptiſt.

SOlennitatem nobis diuerſorum martyrum, fratres chariſsimi, vitæ præſentis occaſus, & ſuſcepta ab eis pro CHRISTI nomine paſſio conſecrauit. Multimoda nanq; veterum relatione didicimus, nonnullos marty-

rum proſtratos gladio, igne alios concrematos complures beſtiarum dilaceratos dentibus, innumeros etiam varijs tormentorum cruciatibus affectos, ſpreta ſui corporis morte, Chriſtianæ fidei teſtimonium reddidiſſe. *Feſtiuitas S. Ioannis.* Beatus verò baptiſta Ioannes, cuius nunc feſtiuitate lætamur, cœleſtia mundo gaudia ſterili ab vtero hodiè natus inuexit. Et illi quidem indubitata iam gloria regnantem confeſsi ſunt Dei filium: hic autem & naſciturum Dominum prophetalis ſpiritus illuminatione præuidit, & natum priuilegio gratiæ ſingularis oſtendit. Intantùm autem ſpecialis in eo præfulſit electio, vt antè mereretur annuntiare Dominum, quàm naſcendi initium, vel linguam qua enuntiare poſſet, acciperet. Denique Elizabeth illa vetus mulier & noua mater, quæ ante partum ſuum de futuri filij lætabatur officio, veniente ad ſe beata Maria, in ipſo ſalutationis occurſu ait: *Luc.1.* Ecce ex quo facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo. Quid eſt hoc miraculi fratres, quæ tantorum nouitas gaudiorum, vt habere ſe in vtero Elizabeth teſtaretur infantẽ, qui necdum ſemetipſum ſentiens, dominicum iam ſentiret aduentum? Verè hic omnium beatiſsimus paruulorum, qui intra viſcera adhuc materna concluſus, adeſſe ſaluatorem mundi, quia necdum ſermone poterat, prophetico gaudio reuelauit. Nullus ignorat, chariſsimi, omnem paruulum materno ab vtero prodeuntem, inter ipſa lucis exordia, mœſtis concrepare vagitibus: ſolus baptiſta Domini vltra legem naſcentium, natiuitatem ſuam lætitiæ exultatione præuenit. Et quàm decuit, fratres, vt de matre ſterili naſceretur, qui fœcunditatem virginis reuelabat, quatenùs mirabilem partum mirabiliter natus oſtenderet. Illud etiam quàm ſtupendum, quamque magnificum, quòd Zacharias ſacerdos, pater futurus prophetæ, quia hoc ipſum quod gerebatur, angelo loquenti non credidit, vſum loquentis amiſit, donec promiſsione completa, natus noui hominis præco, paternæ linguæ vincula relaxaret. Os enim quod angelus clauſerat, promiſſus ab angelo filius reſerauit. Nam cùm de nuncupatione paruuli, cognatorum vicinorumque hæſitaret arbitriũ, proprietatem veri nominis eius, quam angelo dictante didicerat, recepta ſubitò priſtini facultate ſermonis pater mutus aperuit: vt cuius natiuitatem præceptione cœleſti tacitus expectabat, nati vocabulũ loqueretur, & agnoſceret anxius ſenex per eum ſe ſibi redditum, quem de ſe non crediderat naſciturum: nec dubitaret vltrà, cœlitùs illum vel promiſſum fuiſſe vel natum, cuius cauſa & amiſiſſe ſe probabat & recepiſſe ſermonem. Quid hac fratres religione glorioſius? quid hac inſignius fide? in qua ſterilis concipit, virgo parturit, mutus loquitur, & in ſecreto maternorũ viſcerum, paruuli totius mũdi gaudia futura præludunt. Nec enim poterat veteri ſub lege ordinem ſuum mortalis ſeruare natura, quando per nouam natiuitatis gratiam nouum ſaluti omnium myſterium parabatur. *Eſa.40.* Hic ergo eſt Ioannes, de quo prophetauit Eſaias, dicens: Vox clamantis in deſerto, parate viam Domini, rectas facite ſemitas Dei noſtri. *Ioannis Baptiſta vox.* Vox, inquit, clamantis, quàm benè vox dicitur, qui venientem de cœleſtibus in carne hominis vnigenitum Dei pleno lætus ore clamabat. Rectè vox dicitur, cuius intonante præconio, ſacramentum redemptionis humanæ, ſurda dudum cœpit audire mortalitas. Vt enim venerandus baptiſta muto patri aperuit linguam: ita aures hominum ſalutaris gratiæ innouauit auditu. Clamabat autem in deſerto, vbi prædicationem eius nec inſolens turba perſtreperet, nec infidelis rideret auditor: ſed hi tantùm audire poſſent, qui prædicantem verbum ſalutis, cura tantum diuini cultus expeterent, & aduerterent eum vera annuntiare de Chriſto, *Matth.14.* qui per aſſertionem iuſtitiæ, vt illicitas Herodis nuptias increparet, nec regẽ timuiſſet offendere, nec ſqualorem carceris declinaſſet, nec tyrannico gladio refugiſſet occidi. Audiamus adhuc paululùm fratres, quid ad profectum omnium noſtrum ſaluatoris nuntius prædicabat. Parate, inquit, viam Domino, rectas facite ſemitas Dei noſtri. Verè dignus beatus Ioannes, cuius prophetica eſſet natiuitas, qui & illis de parentibus, quorum eſſet deſperata poſteritas, Dei munere naſceretur. Nam tanta authoritate, tantoque docendi pondere in vocem ſanctæ prædicationis erupit, vt & inſtantem Domini nuntiaret aduentum, & in ſemitas rectas malè viuentium dirigeret prauitatem. *Parare viam Domino.* Quid eſt enim parare viam Domino, niſi aduentanti de cœlo iudici, purgato à vitijs pectore, ſimplicis cordis habitaculum præparare? *Rectas facere ſemitas Dei.* Quid eſt, Rectas facite ſemitas Dei, niſi vt tales actuum tuorum tibi munias vias, quas perambulare propitius veniens ad te Dominus delectetur? Ille viam Domino ſuo parat, qui luxuriantis carnis reſpuens voluptates, toto mentis ſuæ ſpiritu ſuſpenſus ad Deum, vigore ſe caſtitatis accingit. Optimam parat Domino viam, qui cogitationes ſuas auaritiæ fluctibus æſtuantes, ſerenæ conſcientiæ tranquillitate compeſcit. Viam Domino parat, qui idolorum vana atque omnium ſuperſtitionum figmẽta conculcans, vnum Dei viui cultum, & fidẽ veritatis inquirit. Quicunque verò voluptuoſis ſeculi huius languet illecebris, cupiditatibus auaritiæ feruentis inſanit, in fraterna odia feralis inuidiæ facibus inardeſcit, atq; ad contumeliam Dei omnipotentis, per anfractas dæmonum ſemitas erraticus viator incedit, non parat Domino viam, ſed inimico miſer ſuo exitiabilem in ſemetipſum patefacit ingreſſum. *Peccatorum effectus.* Hi mores & vita huiuſmodi, ampla itinera, & largiſsimas vias barbaris nationibus in exitium communis ſalutis aperiunt. Hi mores plebem Dei inimicis gentibus

tibus iugo miſeræ captiuitatis addicunt. Hi mores armatos diſsipant populos,& munitas diruūt ciuitates. Et quid plura, chariſsimi? Quicquid potentiæ, quicquid viriū videmus in hoſtibus, corruptione vitæ noſtræ, noſtraq; infidelitate nutritur. Et inde eſt, ꝙ nihil fuſa ad Deum ſupplicatione proficimus, quia inceſſabiliter impijs prauiſque deſiderijs inhærentes, viā Dño noſtro ſecūdùm prophetica monita nō præparamus. Propter quod reuertentes ad beatiſsimi præcepta Ioannis, paremus Domino viā, rectas faciamus ſemitas Dei noſtri: quatenùs vidēs in nobis Dominus itinera bonæ voluntatis, ouiculas ſuas multis iam periculis feſſas, benigniſsimus paſtor inquirat: vt ſicut de baptiſtæ dominici hodiè natiuitate gaudemus, ita de Dei noſtri reconciliatione lętemur: cui eſt honor & gloria, &c.

SERMO ALIVS EIVSDEM MAXIMI EPISCOPI DE feſto eodem.

CVnctorum quidē prophetarū, fratres chariſsimi, venerāda recordatio eſt. B. Ioannes Baptiſta, cuius hodiè genuinus natalis honoratur, intantùm omnium illorū ſingulari quodā merito ſupergreſſus eſt gloriā, vt Dominū Ieſum ſaluatorē noſtrum, non ſolū eſſe venturū, ſed aduentaſſe iā, & cohabitare hominibus veritate præſentis teſtimonij reuelaret. Quē cum inter promiſcuas turbas ad baptiſmū ſuum properare vidiſſet, velut digito demonſtrās, ait: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Quàm innocens eſt huius vita, vel qua poſſumus deuotione eius merita cōpenſare, qui agni cœleſtis aduentū & primus agnouit, & ſolus oſtendit? Quàm mirabile eſt vniuerſis eius pręconiū, de cuius ore primùm abſolutionē ſuā mūdus audiuit? Hic eſt, chariſsimi, de quo prophetica annūciatione prædictū eſt: Vox clamātis in deſerto: Parate viā Dñi: rectas facite ſemitas Dei noſtri. Clamaturus erat enim, ſicut & clamauit, vt vociferante ſalutis præcone, obturatas diù aures mortaliū pdicatio cœleſtis aperiret. Quis ergo huiuſmodi prophetā nō tota admiratione ſuſcipiat, quē tantū recognoſcit obtinuiſſe de Deo, vt antè ei⁹ merita laudarentur, q̃ natiuitas formaretur? Hic ergo Zachariæ iuſtiſsimo ſacerdoti, cùm multa eſſet ætate prouectus, & ſterilitate ſeniſsimæ cōiugis ſucceſsionē votiui germinis deſperaſſet, omnipotentis Dei cura per angelū promittitur naſciturus. Et benè ſeniſsimis parentibus nouus filius datur, qui ſeneſcenti labentiq; mundo vnigenitū Dei ad ſpē futuræ iuuētutis oſtēderet. Quid illud, quantoq; eſt ſtupore mirandū, ꝙ Zacharias ipſe dū præcurſorē ſalutaris verbi cōcipiendū ſenili aluo paulò tardiùs crederet, ſilentio repentinæ taciturnitatis obmutuit, nec priſtinū loquēdi recepiſſet vſum, niſi nomen pueri, quo vocandus eſſet, clauſi oris ei vincula relaxaſſet? Atq; ita factū eſt, vt os ſacerdotale, quod trepidatio colligauerat dubitantis, meritū filij naſcentis abſolueret, & reparata patris lingua infantis gloriā teſtaretur. Quid aūt de cōtinētię eius virtute, quid de amore iuſtitiæ loquar, cui ſicut legitur, inimitabilis victus, & luce ipſa charior veritas fuit? Conuerſatus. n. in deſerto, veſtimentū habens de pilis cameli, & Zonā pelliceā circa lumbos ſuos, locuſtas edebat & mel ſylueſtre: vt increpaturus hominum mala, nullā penitùs haberet vel in veſte, vel in epulis voluptatē. Deniq; tanta eius mentē diuinæ legis æmulatio poſsidebat, vt & prauitatē perfidæ generationis prophetico vigori corriperet, & authoritate feruentis in ſe ſpiritus ſancti regē intrepidus increparet errantē: maluitq; vir beatiſsimus ſub denunciatione iuſtitiæ, furentis ſuccumbere gladio, quàm reticere veritatē, qui manifeſtare venerat authorem, Amen.

Matt. 3.
Marc. 1.
Luc. 3.
Matt. 14.

IN FESTO NATIVITATIS S. IOANNIS BAPTISTAE, In lectionem Epiſtolæ loco, Concio exegetica.

HAC die, qua eius celebratur natiuitas, quem Chriſtus ipſe ſuo ore mirificè cōmendauit, quiq; Chriſtū mundi peccata auferētem, ſolus baptizare meruit, lectio nobis ex Eſaia propheta recitatur, quæ licet ad Chriſtum propriè pertineat, poteſt tamē non inconuenienter etiam tam illuſtri & eximio illius membro accommodari. *Audite inſulæ, & attendite populi de longè: Dominus ab vtero vocauit me, de ventre matris meæ recordatus eſt nominis mei.* Poſt vocationem reliquiarum Iſraël, ait Hieronymus, & abiectionem in incredulitate populi permanentis, de quibus dixerat, Non eſt pax impijs, dicit Dominus: tranſit ad Eccleſias de gentibus congregatas, & eis ſub inſularum nomine loquitur: quæ ita perſecutorum inſidijs, quaſi maris fluctibus patēt, & ex omni parte ſæuiente naufragio, tunduntur potiùs quàm mouentur. *Et attendite populi de longè*, hoc eſt, ab extremis finibus terræ. Ita D. Hieronymus. *Dominus ab vtero vocauit me, &c.* Videmus in euangelio Gabrielem Zachariæ denuntiantē nomen filij ipſi naſcituri, vt etiam antè quàm in vtero cōciperetur, nomen diuinitùs impoſitum acceperit: idq; eiuſmodi, quo haud obſcurè indicetur, quàm fuerit gratiæ diuinæ largitate replendus, qui ab ipſa gratia appellatus eſt. *Et poſuit os meum quaſi gladium acutum.* De impijs alibi dicitur, Lingua eorum gladius acutus: ſed illi verbis peſti-

Matt. 11.
Eſa. 49.
Eſa. 48.
Luc. 1.
Pſal. 56.

ſeris necant credulos & incautos auditores: porrò Ioannes Domini præcurſor peccata ſeueri-
Matt.14. ter caſtigans, ne ab ipſius quidem Herodis regis obiurgatione abſtinuit, malens in præſens vitæ diſcrimen ſe conijcere, quàm impio regi blandi-
Homil.6. ri. Itaq; de illo præclarè dictum eſt in Homilia
in Euang. quadam Gregorij Pontificis: Mollibus Ioannes veſtitus non fuit, quia vitã peccantium non blan dimentis fouit, ſed vigore aſperæ inuectionis in-
Matt. 3. crepauit, dicens: Genimina viperarũ, quis vobis demonſtrauit fugere à ventura ira? Vnde & per
Prou.22. Salomonem dicitur: Verba ſapientiũ quaſi ſtimu li, & ſicut claui in altum defixi. Clauis quippe atque ſtimulis ſapientũ verba comparantur, quia culpas delinquentium neſciunt palpare, ſed pungere. Hæc Gregorius. *In vmbra manus ſuæ protexit me.* Frequens hæc metaphora eſt in ſcripturis diuinis, vt per vmbrã protectionẽ ſignificent. Vult ergo intelligi, cœleſtis gratiæ aſsidua & familiari protectione ſe fuiſſe munitum cõtra inſidias malignorum dæmonum, quas declinare nemo poteſt, niſi diuinitùs protegatur. *Et poſuit me ſicut ſagittam electam.* Sagittas Hieronymus dicit eſſe prophetas & apoſtolos, qui in toto orbe diſcurrunt.
Sagitta, propheta & apoſtoli. Euthymius quoq; in pſalmũ 44. ſcribẽs, Per ſagittas, inquit, Chriſti apoſtolos poſſumus intelligere. Ergo etiã beatiſsimus Ioãnes ſagitta, & quidem electa atq; ſingularis appellatur, qui ignitis ſermonibus corda audientium penetrãs, ictu certiſsimo compungit & vulnerat, ſed non interimit: immò verò etiam eos, qui antè virtutibus erant mortui, viuificat, & ad Dei amorem pertrahit, vt poſsint cum Sponſa dicere etiam ipſi illud
Cant.2. in Canticis: Vulnerata charitate ego ſum, id eſt, ſagittis & iaculis charitatis. Verborum eius effectum in Euangelio agnoſcimus, cùm loquente illo ad turbas ſanè acriter & feruenter, turbæ di-
Luc.3. xerunt: Quid ergo faciemus? qui conſilium expe tunt, metu ſe perculſos declarant, cupiuntque vitæ emendatiùs inſtituendæ rationem & formam edoceri. Iam animis ſe ſaucios ſignificant, ſagittis verborum eius, immò ſpiritus ſancti per illum
Ibidem. loquentis, compunctos ſe ſentiunt: timent ne ſi differant agere pœnitentiam, ſecuri, quàm is ad radicem arboris poſitam dixerat, repentè præ-
Ierem.23. cidantur. In Ieremia propheta legimus Dominum dicentem: Nunquid non verba mea ſunt quaſi ignis, & quaſi malleus conterens petram? Inde nimirum eſt, quòd ſancti Apoſtoli, pleni ſpiritu Dei, tam innumeros homines ab erroribus gentiliſmi ad vnius veri Dei cultum ſacris concionibus ſuis traduxerunt, quia verba eorum, Deo per illos loquente, inſtar acutiſsimarum ſagittarum in animos eorum quouìs alioqui ſaxo ſtupidiores penetrabant, & pulſis vaſtiſsimis tenebris, lucem ſecum adferebant, qua & ſuam illi viderent cæcitatem, & cognoſcerent vnum verum Deum, à quo longiſsimè aberrârant. Itaque Apoſtolum confidenter pronuntiantem audimus; An experimentum quæritis eius qui in me loquitur CHRISTVS? 1.Cor.13. Nec dubium, quin etiam in Baptiſta Ioanne idem ipſe locutus ſit, vt iure ſe ſagittam electam vocet, ſpiritu Chriſti per os eius ſermones efficaciſsimos maximeque penetrabiles proferente. *In pharetra ſua abſcondit me.* Hoc quidem ſi de Chriſto accipiamus, de eius corpore exponendum eſt, in quo diuinitatis plenitudo habitauit. Col.2. De Ioanne autem ſic quidam interpretantur, vt ſit diuina virtute abſconditus, ne pateret vllis hoſtium telis. Hortatur verò nos Apoſtolus, vt vita noſtra abſcondita ſit cum CHRISTO in Deo. Col.3. *Et dixit mihi: Seruus meus es tu Iſraël, quia in te glorificabor.* Eſt ſeruus non manens in domo in æternum: Ioan.8. & eſt ſeruus bonus & fidelis, intrans in gaudium Domini ſui. Matt.25. Talis ſeruus, id eſt, bonus & fidelis, fuit Ioannes, qui Iſraël vocatur, quod de populo Iſraëlitico traxerit originem, in eoque multis ſanè modis glorificatus eſt omnipotens Deus, cùm eius vita & exempla ſanctiſsima in maximam Dei gloriam ceſſerunt. Iubet enim Dominus Ieſus, vt luceat lux noſtra coram hominibus, vt videant opera noſtra bona, & glorificent patrem noſtrum, qui in cœlis eſt. Matt.5. Cùm igitur huius beatiſsimi Baptiſtæ vita tam fuerit illuſtris & inſignis, vt Chriſtus etiam putaretur, Luc.3. haud vulgariter in eo glorificatus eſt Deus. Ibidem. Inde adeò factum eſt, vt tam multi ad eum confluerent, & in ijs etiam Phariſæi, Sadducæi, publicani & milites, vitæ eius ſanctitate illecti & permoti, quibus omnibus ſaluberrimas adhortationes adhibuit. Vt autem bonorum vita cedit in Dei gloriam, ita propter malos Chriſtianorum mores blaſphematur nomen Dei ab infidelibus & hæreticis, quod ſummoperè cauendum eſt. Impij Chriſtianorum mores. Sunt autem prohdolor tales hodiè multorum Chriſtianorum mores, vt Turcis & Tartaris quoque poſsint abominabiles & execrabiles videri. Et talibus ſanè præſtaret Chriſti nomen nunquam cognouiſſe. Chriſtiani enim ſunt ſolo nomine: vita omnis nihil habet, in quo Chriſtum poſsis agnoſcere, tantũ abeſt, vt laudare & glorificare queas. Quod quidem turpe & probroſum eſt. Sed demus operam, vt ita nos totos ad Dei voluntatem conformemus, vt ille ab omnibus in nobis glorificetur. *Et nunc hæc dicit Dominus, formans me ex vtero ſeruum ſibi.* Luc.1. Apud Lucam Gabrielem dicentem legimus, Spirituſancto replebitur adhuc ex vtero matris ſuæ. Ibi ergo vnctus eſt tanquàm bonus athleta, & indutus virtute ex alto: quia, vt ait Ambroſius, ampliſsimo certamini virtus eius parabatur. Præuenit eum Dominus in benedictionibus dulcedinis, & intra ipſa materna adhuc viſcera conſtitutum ſanctificauit. Rectè ab angelo dictum eſt, Erit enim magnus coram Domino. Ibidem. In Malachia quoque angelum eum videmus nuncupari: Ecce, inquit, mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuã (ſic enim Malach.3.

hunc

hunc locum aduerſus Luciferianos citat Hieronymus, vbi etiam mox addit: Planè angelum, qui poſt materni ventris hoſpitium eremi deſerta ſectatus, paruulus de ſerpentibus luſit: qui oculis ſpectantibus Chriſtum, nihil aliud dignatus eſt aſpicere: qui eloquijs Domini, quæ melle & fauo dulciora ſunt, dignam Deo vocem erudiuit. Hæc Hieronymus. Fecit ergo Chriſtus illum ſibi ſeruum ex vtero, necdum natum ſanctificās, & à puero in deſertis locis commorantem, omni gratia & virtute confirmans. Sed ſic, vt ait ibidem Hieronymus, decebat creſcere præcurſorem Domini. *Dedi te in lucem gentium, vt ſic ſalus mea vſq; ad extremum terræ.* Dedi te, (inquit Hieronymus, de CHRISTO locum hunc exponens) in lucem omnium gentium, vt illumines vniuerſum mundum, & ſalutem meam, per quam omnes ſalui fiunt, vſque ad extrema terræ facias peruenire. Hæc ille. Si de Ioanne interpretari velimus, non incongruè dici poteſt, illum quoque datum eſſe à Deo in lucem gentium, quando Chriſti factus precurſor, illum non ſolùm venturum prædixit, ſed etiam præſentem demonſtrauit: quando ſaluberrima doctrina ſua omnes ad ſe venientes pijſsimè inſtituit, & Domino conatus eſt parare plebem perfectam, quæ idonea foret capeſſendæ doctrinæ euangelicæ. Et certè hodieque ſalutem eius doctrina adfert omnibus vbique terrarum degētibus, ſi ei obtemperent, ſtudeantque illi conuenienter viuere. Nam ab ipſa pœnitentiæ prædicatione exorſus, omnibus viam oſtendit ad beatitudinem, ad quam peccatori non datur aditus, niſi per pœnitentiam: idque adeò, vt etiam baptiſmus Chriſti remiſsionem peccatorum non conferat illi, quem ſcelerum ſuorum non pœnitet. Adfert itaque doctrina eius lucem toti mundo, & volentibus cum Deo redire in gratiam veramque adipiſci ſalutem, certiſsimam commonſtrat viam. Nec debent verba illius tanquàm hominis contemni, cùm ſit miſſus à Deo, vocatusq; angelus, qui Chriſto viam præpararet. Præco ergo Chriſti fuit, & quæ ab illo dicta ſunt, non tam illius, quàm Chriſti, per eum ſuam voluntatem omnibus ſignificantis, verba exiſtimāda ſunt. Longè verò alia eſt doctrina hæreticorum, qui iuxta Ezechielem, conſuunt puluillos ſub omni cubito manus, & faciunt ceruicalia ſub capite vniuerſæ ætatis ad capiendas animas: quibus omnia blanda & mollia proponunt, dicentes, Pax pax, cùm non ſit pax: promittentes miſeris libertatem, cùm ſint ipſi ſerui corruptionis. Sed illis contemptis, præco Chriſti Ioannes, & Chriſtus ipſe potiùs audiendi ſunt, qui ſuam prædicationem à pœnitentiæ commendatione exorſi ſunt. *Reges videbunt & conſurgent principes, & adorabunt Dominum Deum tuum, quia fidelis eſt, et ſanctū Iſraël, qui elegit te.* Hoc quidem iā olim impletum eſſe, hodieque compleri videmus, vt diffuſa per orbem terrarum fide Chriſti, & vera religione vbique diſſeminata, etiam reges & principes Dominum Deum, & ſanctum Iſraël, id eſt, Chriſtum adorent, qui Ioānem ſibi peculiariter elegit. Detecta eſt enim idolorum vanitas, & homines à dæmonibus miſerè priùs dementati & faſcinati, conuerſi ad Deum viuum & verum, eū vt fidelem & veracem adorant & colunt: eiusque pedibus ſuas coronas etiam potentiſsimi reges ſubſternunt, agnoſcentes ab illo ſe habere quicquid habent. Et licet in primis naſcentis fidei initijs longo tempore tyranni diuinam Chriſti religionem omnibus modis ſibi oppugnandam & profligandam ſumpſerint, at tamen vicit tandē Chriſtus, & ſuæ religioni etiam maximos ſubdidit Imperatores, reges & principes, per quos vbique auguſtiſsima ſunt templa & baſilicæ conſtructæ, & miniſtris Eccleſiæ magni reditus attributi, vt poſſent liberioribus animis rebus vacare diuinis, & ijs ſe totos mancipare, quæ ad Dei cultū pertinent. Eius rei permulta eaque illuſtria exempla habemus in magno illo Conſtantino, qui religioni Chriſtianæ maxima attulit incrementa, quique, vt de eo ſcribit Euſebius in ipſius vita, in omnibus prouincijs eccleſias nouas extruxit, eaſq; effecit prioribus longè præſtabiliores: Ciuitatem autem ipſius nomine nuncupatā (id eſt, Conſtantinopolim) eximio ſplendore illuſtrare inſtituens, permultis tēplis, hoc eſt, præclariſsimis Eccleſijs in honorem martyrum, illuſtriſsimiſq; ædibus ſacris adornauit: quæ partim in ſuburbijs erant, partim in ipſa vrbe, quibus tum martyrum celebrauit memorias, tū ipſam vrbem martyrū Deo conſecrauit. Tātus item & tā diuinus amor, vt idem Euſebius ait, Imperatoris animum complexus eſt, vt in ipſo palatij introitu, in ædificio omnium excellentiſsimo, in medio tecti laqueari inaurato, in tabula maxima explicata, ſalutaris paſsionis inſigne (id eſt, crucē) ex lapillis precioſis cuiuſque modi, auroque multo politè elaboratis confectum, figendum curauerit. Iſtud Imperatori ſanctiſsimo regni firmū videbatur eſſe propugnaculum. Hæc Euſebius. Vtinam apud Chriſtianos ea pietas perduraſſet. Faxit præpotens Deus, vt Baptiſtæ & præcurſoris ſui monitis obtēperantes, & precibus ac meritis eius adiuti, ſalutem conſequamur ipſius gratia & benignitate, qui viuit & regnat per æterna ſecula, Amen.

Pœnitētia neceſſaria ad ſalutē.

Ioan. 1.

Ezech. 13.

Ibidem. 2 Pet. 2.

Li. 3. ca. 47 Conſtātinus Magnus multas condidit eccleſias.

cap. 48. Crucis ſignū ponit idē in aditu palatij ſui.

IN EODEM FESTO,

Lucæ primo.

In illo tempore: Elizabeth impletum eſt tempus pariendi, & peperit filium. Et audierunt vicini & cognati eius, quia magnificauit Dominus miſericordiā ſuam cum illa, & congratulabantur ei. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri.

Tom. 7. in Homilijs æſtiualibus de Sanctis vltima.

PRæcurſoris Domini natiuitas, ſicut ſacratiſsima lectionis euangelicæ prodit hiſtoria, multa miraculorũ ſublimitate refulget: quia nimirùm decebat, vt ille quo maior inter natos mulierum nemo ſurrexit, maiore præ cæteris ſanctis in ipſo mox ortu virtutum iubare clareſceret. Senes ac diù infœcundi parentes, dono nobiliſsimæ prolis exultant. Ipſi patri, quem incredulitas mutum reddiderat, ad ſalutandum nouæ præconem gratiæ os & lingua reſeratur, nec ſolùm facultas Deum benedicendi reſtituitur, ſed de eo etiam prophetandi virtus augetur. Excitati fama facti omnes vicini admiratione ac metu percelluntur, omnium qui tunc audiere, circunquaque ad aduentum noui prophetæ corda præparantur. Vnde meritò ſancta per orbem Eccleſia, quæ tot beatorum martyrum victorias, qui ingreſſum regni cæleſtis meruere, frequentat, huius tãtummodò poſt Domini etiam natiuitatis diem celebrare conſueuit. Quòd nullatenùs ſine euangelica authoritate in conſuetudinem veniſſe credendum eſt, ſed attentiùs animo recondendum, quia ſicut nato Domino paſtoribus apparens angelus, ait: Ecce euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus eſt vobis hodiè ſaluator, qui eſt Chriſtus Dominus: ita etiã angelus naſciturum Zachariæ prędicãs Ioannem: Et erit, inquit, gaudium tibi & exultatio, & multi in natiuitate eius gaudebunt: & erit magnus coram Domino. Iure igitur vtriuſq; natiuitas feſta deuotione celebratur, ſed in illius tãquam in Chriſti Domini, tanquam in ſaluatoris mundi, tanquam in filij Dei omnipotentis, tanquam in ſolis iuſtitiæ natiuitate, omni populo gaudium euangelizatur: in huius autem tanquã in præcurſoris Domini, in ſerui Dei eximij, in lucernæ ardentis & lucentis exortu, multi gauiſuri memorantur. Iſte magnus coram Domino eſſe narratur: de illo propheta teſtatur, quoniam magnus Dominus & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non eſt finis. Iſte peccatorum conſortia declinans, ab omni quod inebriare poteſt abſtinebat: ille inter peccatores conuerſatus, peccati omnis immunis permanſit. Hic adhuc ex vtero matris ſpiritu ſancto repletus eſt: in illo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, qui dono ſui ſpiritus ſedem ſibi vteri virginalis, in quo carnẽ ſuſciperet, ipſe conſecrauit. Iſte multos filiorum Iſraël ad Dominum ſuo tempore prædicando conuertit: Ille multos quotidiè de vniuerſis per orbem nationibus ad ſuam fidem & charitatem, interiùs illuſtrando, conuertere non deſiſtit. Hic in ſpiritu & virtute Eliæ præceſsit ante illum, vt plebem eius aqua baptizãs, ad ſuſcipiendum eum vbi appareret, doceret eſſe perfectam: huic ſucceſſit ille in ſpiritu & virtute Dei patris, vt plebem ſuam ſpiritu ſancto & igni baptizans, ad videndã faciem patris ſui donaret eſſe perfectam. Ioãne nato, congratulabantur vicini & cognati genitrici illius, quia magnificauit Dominus miſericordiã ſuam cum illa: Domino autem nato, congratulabantur Eccleſiæ, quia venit tempus miſerendi eius, ſpiritus angelici, qui ſunt vicini & cognati, ciues videlicet eiuſdem patriæ cæleſtis, quam & ipſa expectat: qui & hymnum gloriæ Deo canendo, quid illa per orbem eſſet actura, priores ipſi de cælis admonebant. Rectè igitur natiuitas celebratur illius, qui talis potentia magnitudinis, dominicis propinquabat operibus. Rectè ortus illius ſolennitas colitur, cuius tãta eſt vitæ ſublimitas, vt quicquid illo ſublimius eſt, hoc iam hominis naturam tranſcendere dubium non ſit. Siquidem Dominus cùm maiorem eo neminem in natis mulierum eſſe dixiſſet, mox ſubdidit, dicens: Qui autem minor eſt in regno cælorum, maior eſt illo: ſeipſum videlicet inſinuans, qui humana natiuitate poſterior Ioãne, ſed cæleſtis regni eſſet apice præſtantior. Nec vacat à myſterio, quòd Ioannis natiuitas cùm dies decreſcere, Domini autem cùm dies creſcere inchoat, facta memoratur. Huius etenim ſecretũ diſtantiæ reuelat ipſe Ioannes: qui cũ præ magnitudine virtutum Chriſtus crederetur à turbis, Dominus autem præ infirmitate carnis à quibuſdam non Chriſtus, ſed eſſe propheta putaretur: Illum inquit, oportet creſcere, me autem minui. Cteuit Dominus, quia per totum orbem fidelibus quòd Chriſtus eſſet, qui propheta credebatur, innotuit. Decreuit ac minoratus eſt Ioannes, quia qui Chriſtus æſtimabatur, quòd non Chriſtus ipſe, ſed præco Chriſti eſſet, apparuit. Ideoque iure nato Ioanne, lux diurna minorari incipit, cuius fama diuinitatis deſitura, & baptiſmus in breui finem erat accepturus. Iure etiam naſcente Domino, abbreuiata dies ad crementum luminis redit: quia ille nimirùm apparuit, qui lucem ſuæ cognitionis, quam priùs ſola Iudæa, & hoc ex parte habebat, cunctis gentibus aperiret, ſuæque calorem dilectionis in totã mundi latitudinem diffunderet. Notandum autem, quòd hæc eadem beati Ioãnis natiuitas nonnullam habet ſimilitudinem aduentus dominici, & gratiæ quam prædicare veniebat. Nam & congruum valdè eſt, vt cui omnes prophetæ priores & patriarchæ, vel naſcendo, vel moriendo, vel viuendo, vel prædicando teſtimonium præbuerunt, hunc multo ampliùs præcurſor ſuus, qui plus quàm propheta extitit, non tãtum in vita & paſsione, ſed in ipſa quoque ſua natiuitate deſignet. Quid eſt enim, quòd veteranis parentibus natus eſt Ioãnes, niſi quia illius mox ſecutura natiuitas ſignabatur, qui ſpiritalia noui teſtamenti proferens arcana, carnalem legis & ſacerdotij veteris obſeruãtiam, iam terminandam eſſe doceret? Quod enim antiquatur & ſeneſcit, prope interitum eſt. Quid eſt quòd muto patre, principe videlicet tunc ſacerdotum, ortus eſt præcurſor Domini, niſi quia ipſo apparente Domino, lin-

Margin notes: *Matt. 11.* — *Luc. 2.* — *Luc. 1.* — *Pſal 144.* — *Col. 2.* — *Matth. 3.* — *Natiuitas S. Ioannis rectè celebratur.* — *Matt. 11.* — *Luc. 3.* — *Ioan. 3.* — *Chriſtus creuit. Ioannes decreuit.* — *Heb. 8.* — *Zacharias princeps ſacerdotũ.*

lingua iam ſacerdotij veteris magna ex parte à doctrina ſenſus ſpiritalis obmutuerat, ſolam literæ cuſtodiam curantibus ac docentibus ſcribis & legiſperitis, imò & ipſam literam plerisque in locis per ſuas traditiones corrumpentibus, iuxtà quod eis Dominus in euangelio ſæpiùs improperare probatur? Et quid ꝙ diù ſterili genetrice naſcitur, niſi quia lex, quæ auxilio ſacerdotalis officij ſpiritalẽ Deo ſobolẽ gignere iuſſa eſt, neminẽ ad perfectũ adduxit, quia nimirùm ſuis cultoribus regni cœleſtis ianuas aperire non potuit? Sed factus ſub lege author ipſe legis, ſterilitatis opprobriũ legis abſtulit, qui hãc ſpiritaliter intelligendam monſtrauit, & supernæ beatitudinis gratiã, quæ in euangelio nunc apertiſsimè lucet, in ea iã olim præfiguratã & quaſi conceptã fuiſſe docuit. *Et factũ eſt, inquit, in die octauo, venerũt circuncidere puerum, & vocabant eũ nomine patris ſui Zachariam. Et reſpondens mater eius, dixit: Nequaquam, ſed vocabitur Ioannes.* Ioãnes interpretatur Domini gratia, ſiue in quo eſt gratia. Quo nomine & totã euangelicæ diſpenſationis gratiam quam prædicat, & ipſum ſpecialiter Dominum ſignat, per quem eadem gratia mundo donata eſt. Qui verò natum puerum, patris Zachariæ nomine magis quàm Ioannem vocandum eſſe decernebant, eos profectò figurãt, qui Domino noua gratiæ munera declarante, cuperent eum potiùs conſueta ſacerdotij veteris edicta prędicare. Vnde benè Zacharias memor Domini interpretatur, quia videlicet memoriam antiquæ obſeruationis, quæ vtiq; à Domino data eſt, figuratè denuntiat. Contendebant ergo de nomine nati prophetæ hi qui conuenerant, & Zachariam hũc vocari ſatagebant, at contrà mater verbis, & pater ſcriptis, quia Ioannes magis appellandus eſſet adſtruebant: quia fuerunt nonnulli cœleſtium ſacramentorum minùs periti, qui in primordijs euangelij coruſcantis, carnalia adhuc legalis ſacerdotij ſtatuta ſimul obſeruanda eſſe decernerent. Quos pro certo ipſa legis doctrina de ſuſcipienda gratia Chriſti, quaſi Elizabeth de nomine Ioannis viua voce, confirmat, dicẽdo per legiſlatorem: Prophetam vobis ſuſcitabit Dominus Deus veſter de fratribus veſtris tanquàm me, ipſum audietis iuxta omnia quæ locutus fuerit vobis. Ipſum quoque legale ſacerdotium, tacitis cæremoniarum ſuarum typis, quaſi mutis literarũ figuris Zacharias, eidem gratiæ naſcenti teſtimonium perhibet: quia nihil prorsùs in omnibus ſacerdotij veteris obſeruationibus actum vel dictum eſſe credendum eſt, quod non euangelij gratiam ſi rectè intelligatur, expreſſerit. Quòd autem declarato poſtmodùm & confirmato nomine Ioannis, apertum eſt os Zachariæ, & prophetauit benedicens Deum, patet vtique, quia manifeſtata per angelos gratia noui teſtamenti, multa etiam turba ſacerdotum obediebat fidei, relictaque taciturnitate nociua, ad confitenda, laudanda & prædicanda ſui dona redemptoris ſe deuotè ſubmittebat. Et quidem in die circunciſionis Ioannis, quando & nomen accepit: *Factus eſt timor ſuper omnes vicinos eorum & ſuper omnia montana Iudææ diuulgabantur omnia verba hæc.* Porrò in tempore dominicæ reſurrectionis, vbi miſſo deſuper ſpiritu, gloria nominis eius per apoſtolos mundo innotuit, timor continuò ſaluberrimus, non ſolùm Iudæorum (qui erant vicini, vel ſitu videlicet loci, vel ſcientia legis) ſed & exterarum vſque ad fines terræ gentium corda concuſsit. Nec tantùm montana cuncta Iudææ, verumetiam omnia mundani regni mundanæque ſapientiæ culmina, virtutis eius fama tranſcendit: ita vt relicta vbique cultura ac vita priori, ad percipienda fidei illius ſacramenta cõfluerent. Rectè etenim circunciſionis dies dominicæ reſurrectionis imaginem præfert, quia & hæc octaua die, hoc eſt, poſt ſabbatum facta eſt: & ſicut illa à reatu perpetuæ mortis abſoluere ſolebat, ita iſta perfectam vitæ immortalis nouitatem & in authore noſtro exhibuit, & in nobis ſperandam monſtrauit. Quòd verò inter hæc Zacharias impletur ſpiritusſancto, ac de redemptore noſtro ſimul & noſtra redemptione prophetat, ſignificat myſticè, quia multi de ſtirpe ſacerdotali, qui à confeſsione Chriſti diutiùs ora continuerant, poſtmodùm per ſuſceptionem fidei illius, ſpiritusſancti virtute replendi, dono prophetiæ ſublimandi, & magiſterij paſtoralis officio populis eſſent præferendi. Quanuìs eadem acceptione ſpiritus, & prophetia Zachariæ, hoc quoque conuenienter figurari credendum eſt, quia tunc inſtaret tempus, quo fidelibus panderetur, omnes legalis ſacerdotij ritus & cæremonias, ſpiritali intùs ſcientia & propheticis exhuberare myſterijs, quæ mediatoris Dei & hominum, hominis Ieſu Chriſti, vel diſpenſationi temporariæ, vel æternæ diuinitati teſtimonium ferrent, iuxta quod ipſe Iudæorum duritiã increpans, dicit: Si crederetis Moyſi, crederetis forſitan & mihi: de me etenim ille ſcripſit. Quid autem prophetans & benedicens Deum Zacharias dixerit, audiamus: *Benedictus Dominus Deus Iſraël, quia viſitauit & fecit redemptionem plebis ſuæ.* In quibus profectò verbis notandum, quia beatus Zacharias quod inchoatum & proximè futurum in ſpiritu præuiderat, prophetico more quaſi iam factũ eſſet narrabat. Viſitauit enim nos apparens in carne Dominus, quaſi longiùs à ſe recedentes, quos in peccatis poſitus quærere & iuſtificare curauit. Viſitauit quaſi medicus ægrotos, qui vt inueteratum ſuperbiæ noſtræ lãguorem ſanaret, nouum nobis ſuæ humilitatis exemplum adhibuit. Fecit redemptionem plebis ſuæ, qui nos venundatos ſub peccato, & antiqui hoſtis ſeruitio addictos, dato ſui ſanguinis precio liberauit. Vnde benignè nos hortatur Apoſtolus, dicens: Empti enim eſtis precio magno: glorificate & portate Deum in corpore veſtro. Plebis autem ſuæ dicit, non vtique quam

Circũciſionis dies, typus reſurrectionis Chriſti.

Ioan. 5.

Chriſtus vt nos in carne viſitarit.

1. Cor. 6.

veniens

veniens plebem ſuam reperit, ſed quam viſitando & redimendo ſuam fecit. Vultis etenim audire fratres mei, qualem inuenerit eam, qualem reddiderit? Finis cantici huius, quod ob notitiam ſimul & prolixitatem ſui, totum charitati veſtræ recenſere & explanare longum duximus, apertè denuntiat, dicens: *Viſitauit nos oriens ex alto, illuminare his qui in tenebris & in vmbra mortis ſedet, ad dirigendos pedes noſtros in viam pacis.* Inuenit ergo nos ſedentes in tenebris & vmbra mortis, hoc eſt, longa peccatorum & ignorantiæ cæcitate depreſſos, atque hoſtis antiqui fraude deceptos, obſeſſosque erroribus. Ipſe etenim rectè mors & mendacium, ſicut econtrà Dominus veritas vocatur & vita. Attulit autem nobis veram cognitionis ſuæ lucem, excluſiſque errorum tenebris certum nobis iter patriæ cœleſtis aperuit. Direxit greſſus operum noſtrorum, quatenùs per viam veritatis quam monſtrauit, incedere, atque ad manſionem perpetuæ pacis poſsimus intrare, quam promiſit. Hæc igitur dona, fratres chariſsimi, ſupernæ bonitatis, hæc æternorũ donorum promiſſa habentes, benedicamus & nos Dominũ in omni tempore, quia viſitauit & fecit redemptionem plebis ſuæ. Semper laus eius in ore noſtro verſetur, ſemper eius & memoriam retineamus, & inuicẽ annunciemus virtutes eius, qui de tenebris nos vocauit in admirabile lumẽ ſuum. Eius continuè flagitemus auxilium, vt lucem ſcientiæ quam contulit, in nobis ipſe conſeruet, atq; ad perfectum vſq; diem perducat. Et vt digni ſimus exaudiri precantes, abijciamus ipſi opera tenebrarũ, & induamus nos arma lucis. Sic etenim ſupplicantes, cócitè quæ deſideramus accipiemus: quia nimirũ verba deuotæ orationis, adiuuat manus piæ operatiõis. Et quia beati præcurſoris hodiè natalitia celebramus, oportet vt quem ſalutis æternæ præconem ſuſcepimus, hũc etiam noſtræ orationis adiutorem quæramus. Ipſum itaq; intercedendo rogemus impetrare, vt ad eã cui teſtimoniũ perhibuit, lucem, vitã & veritatem, peruenire mereamur, Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, qui viuit &c.

Pſal 33. *1.Pet.2.* *Rom. 13.* *Celebrat iam olim Eccleſia natalitia Præcurſoris.*

IN EODEM FESTO,
HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Elizabeth impletum eſt tempus pariendi, &c. Luc. 1.

NAſcitur hodiè Ioannes baptiſta, maior prophetis, minor angelis: imò minor eo, qui minoratus eſt paulò minùs ab angelis. Vnde ipſe Dominus ait: Inter natos mulierum non ſurrexit maior Ioanne Baptiſta: qui autem minor eſt in regno cœlorum, maior eſt illo. Hoc autem Apoſtolus expoſuit, dicens: Eum autem qui modico quàm angeli minoratus eſt, videmus Ieſum propter paſſionem mortis, gloria & honore coronatum. Hoc igitur ſolo, id eſt, Chriſto, minor eſt Ioannes, quo nemo alius maior ſurrexit natus de muliere. Vnde ipſe quoque Ioannes ait: Me oportet minui, illum autem creſcere, qui poſt me venit, ante me factus eſt, cuius non ſum dignus corrigiam calceamenti ſoluere. Minuitur enim Ioannes, capite truncatus: creſcit verò Chriſtus, in cruce exaltatus. *Et audierunt vicini & cognati eius, quia magnificauit Dominus miſericordiam ſuam cum illa, & congratulabantur ei.* Erant enim ſteriles in opprobrium in Iſraël, quãuìs hoc aliud ſignificaret. Corporis nanque ſterilitas non eſt peccatũ: Mente verò ſteriles, apud Deum in opprobrium ſunt. Quantum igitur ad literam, magnam ei Dominus miſericordiam fecit, qui tanto pignore illam fœcundauit. Vnde & ipſa ſuperiùs ait: Sic mihi fecit Deus in diebus, quibus reſpexit auferre opprobriũ meũ inter homines. *Et factũ eſt in die octauo, venerũt circuncidere puerũ, & vocabant eũ nomine patris ſui Zachariam.* Hac circunciſione neq; Chriſtus, neq; Ioannes indigebat, circunciſi tamen ſunt, ne ſcandalum fierent, & vt legem adimplerent. Lex enim & prophetæ vſque ad Ioannem. De circunciſione multa ad Romanos Apoſtolus ſcribit, & non carnis, ſed ſpiritus circunciſionem laudat. Spiritualis nanq; circunciſio nõ in vno, ſed in omnibus membris fieri debet, vt neq; manus operentur malum, neque pedes ad fundendum ſanguinem currant, neque aures detractionibus pateant. Sic omnia membra circunciduntur. Tali circunciſione omnia vitia & peccata tolluntur. Vnde octaua die meritò fiebat, in qua & vltima reſurrectio fiet, quando membris omnibus circunciſis, id eſt, vitijs omnibus & peccatis abſciſsis, totus ex integro innouatus, omnique ſuperfluitate mundatus homo, ad immortalitatem reſurget. *Et reſpondens mater eius, dixit: Nequaquam: ſed vocabitur Ioannes.* Nequaquam, inquit, Zacharias vocabitur, quanuìs & hoc nomen dignum ſit veneratione: ſed vocabitur Ioannes, quod Dei gratia interpretatur: quia nullus inter natos mulierũ familiariùs illo Dei gratiam poſſidebat. *Et dicebant ad illam. Quia nemo eſt in cognatione tua, qui vocetur hoc nomine.* Hoc enim nomen angelus impoſuit, non cognatio dedit. Sed vnde Elizabeth hoc nomen ſcire potuit? Zachariæ nanque, non Elizabeth dictũ fuerat: Et vocabis nomen eius Ioannem. Qua in re credendum eſt, quanuìs id ſcriptum non eſt, vel angelica reuelatione, vel alia qualibet facta diuinitùs inſpiratione eam hoc nomen didiciſſe. *Innuebant patri eius, quem vellet vocari eum.* Qui quoniam voce hoc eis indicare non poterat, *poſtulans pugillarem, ſcripſit, dicẽs: Ioannes eſt nomen eius. Et mirati ſunt vniuerſi.* Mirati enim ſunt, quare vtrique parenti hoc nomẽ puero imponere placuit: quia quum nemo in illorum cognatione ſic vocaretur, Dei nutu id fieri intellexerunt. *Apertum eſt*

Pſal.8. *Matt.11.* *Heb.2.* *Ioan.3.* *Ioan.1.* *Luc.3.* *Steriles mente.* *Luc.1.* *Matt.11.* *Rom.2.* *Circũciſio ſpiritalis.* *Circũciſio cur octauo die.* *Luc.1.*

Ibidem. *eſt autem ilicò os eius & lingua eius, & loquebatur benedicens Deum.* Sic enim angelus ei promiſerat: Pro eo quòd non crediditi verbis meis, quæ implebuntur in tempore ſuo, eris tacens, & non poteris loqui vſque in diem, quo hæc fiant, ingreſſus eſt enim (vt ſuperiùs legitur) in templum Domini, & omnis multitudo populi erat orans foris hora incenſi. Apparuit autem illi angelus Domini, ſtans à dextris altaris incenſi: cui quia credere noluit, linguam amiſit. Hæc autem ſolennitas decima die menſis ſeptimi agebatur, quando ſolus pontifex ſemel in anno non ſine ſanguine ingrediebatur ſancta ſanctorum, nullumque alium in templo eſſe licebat. Quod quid ſignificet, Apoſtolus exponit in epiſtola ad Hebræos: Nos quoq; in Leuitico de hac ſolennitate ſufficienter diximus. Apparuit autem illi angelus Domini, ſtans à dextris altaris incenſi. Stabat autem angelus, & à dextris ſtabat, quoniam fortia & proſpera nunciabat. Et Zacharias turbatus eſt videns, & timor irruit ſuper eum. Ait autem ad illum angelus: Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita eſt deprecatio tua. Hæc enim angelorum conſuetudo eſt, (in qua etiam ab illis diſcernuntur, qui ſe transfigurant in angelum lucis) quòd in ſuæ loquutionis principio eos, quibus loquuntur, conſolantur & ne timeant adhortantur. Quòd autem ait, Quoniam exaudita eſt deprecatio tua: nemo putet Zachariã pro filio Deũ exoraſſe, præſertim, quum de ſua ſuæq; vxoris ætate diffideret, angelo idipſum promittenti nõ crederet. Quid igitur orabat, niſi id quod lex orare præcipiebat? Ait enim: Erit hoc vobis legitimum ſempiternum, vt oretis pro filijs Iſraël, & pro cunctis peccatis eorum, ſemel in anno. Hoc eſt igitur quod orabat, hanc deprecationem angelus exauditam eſſe dicebat. Et dixit Zacharias ad angelum: Vnde hoc ſciam? Ego enim ſum ſenex, & vxor mea proceſsit in diebus ſuis. Et fortaſſe non recordatur Zacharias, quòd Abraham & Sara in ſenectute filium genuerũt. Nihil enim Deo impoſsibile eſt, credenti quoq; omnia poſſibilia ſunt. Angelus promittit, & ſacerdos ſignum quærit, quaſi plùs ſigno quàm angelo credere debuiſſet. Et reſpondens angelus, dixit ei: Ego ſum Gabriel, qui adſto ante Deum, & miſſus ſum loqui ad te, & hæc tibi euangelizare: cur ergo dubitas? quare non credis? neque ille qui me miſit, neque ego tibi mentiri poſſum. Signum quęris: Iudæi enim ſigna petunt: dicis: Vnde hoc ſciam? dabitur tibi ſignum, quod poſtquàm acceperis, te fortaſſe accepiſſe pœnitebit. Hoc igitur erit tibi ſignum. Ecce eris tacens, & non poteris loqui vſque in diem, quo hæc fiant, pro eo quòd non credidiſti verbis meis, quæ cõplebuntur in tempore ſuo. Quia, inquit, verbis meis credere noluiſti, vel ſigno crede. Ecce eris tacens, donec ex te genita vox oriatur. Et quia vocem generaturus es, non te pœniteat aliquanto tempore tacuiſſe. Ex te enim orietur ille, qui dicet: Ego vox clamantis in deſerto. Et erat plebs expectans Zachariam, & mirabantur quòd tardaret in templo. Egreſſus autem nõ poterat loqui ad illos. Et cognouerunt quòd viſionem vidiſſet in templo: & ipſe erat innuens illis, & permanſit mutus. Poſſumus autem per ſenem Zachariam, vetus teſtamentum, & per Ioannem puerum, nouum intelligere. Eo enim tempore vetus teſtamentum vocem amiſit, quo nouum ex veteri fieri cœpit: quia poſtquàm nouam legem Apoſtoli & doctores prædicare & exponere cœperunt, vetus legis intelligentia ceſſauit. Sed vocem quam amiſerat, tunc tandẽ recepit, quando nouo teſtamento iam nato & vbique diuulgato ab eo didicit quod loqueretur. Loquitur enim vetus teſtamentum, ſed iam non ſuo & priori ſenſu. Loquente aũt Zacharia *factus eſt timor ſuper omnes vicinos eorum, & ſuper omnia mõtana Iudaæ diuulgabantur omnia verba hæc. Et poſuerunt omnes qui audierunt in corde ſuo, dicentes: Quis putas puer iſte erit?* qui contra naturam natus eſt, in cuius natiuitate os diù clauſum aperitur, mutus loquitur, & tam noua miracula fiunt? *Etenim manus Domini erat cum illo.* Ipſa igitur hæc omnia operabatur in illo. *Et Zacharias pater eius repletus ſpiritu ſancto prophetauit dicens: Benedictus Dominus Deus Iſraël, quia viſitauit & fecit redemptionem plebis ſuæ.* Viſitauit per præconem, viſitauit per filium, prædicauit per vtrunq;, fecit per alterum. Vterque ad baptiſmum populum vocauit, ſed alter ſolummodò plebem redemit, & in ſpiritu ſancto baptizauit. Vnde & eidem Ioanni dicitur: Super quem videris ſpiritum deſcendentem, & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat in ſpiritu ſancto: qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat Deus in ſecula ſeculorum.

Leuit. 16. Hebr. 9. Ibidem. Leuit. 16. Luc. 1. Mar. 9. Ioan. 1. Ioan. 1.

IN VIGILIA APOSTOLORVM PETRI ET PAVLI. Ioan. vltimo.

In illo tempore: Dixit Ieſus Petro: Simon Ioannis, diligis me plùs his? Dicit ei: Etiã Domine, tu ſcis quia amo te. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri.

Tom. 7. in Homilijs æſtiualibus de Sanctis.

VIrtutem nobis perfectę dilectiõis, pręſens ſancti euãgelij lectio cõmẽdat. Perfecta etenim dilectio eſt, qua Deũ ex toto corde, tota anima, tota virtute, ꝓximum aũt tanquã noſmetipſos diligere iubemur. Et neutra harũ dilectio ſine altera valet eſſe perfecta: quia nec Deꝰ verè ſine ꝓximo, nec ſine Deo verè poteſt proximus amari. Vnde Dñs toties interrogato Petro, an ſe diligeret, & illo reſpondente, quòd eum ipſo teſtante diligeret, adiũgebat per ſingula ita concludẽs: Paſce oues meas, ſiue agnos meos. Ac ſi apertè diceret: Hæc ſola

Perfecta charitas. Deut. 6. Matt. 22. Ioan. 21.

ſola & vera eſt probatio integri in Deum amoris, ſi erga fratres ſtuduerimus curã ſoliciti exercere laboris. Nam quicunq; fratri opus pietatis quod valet impendere negligit, minùs iuſto ſe conditorem diligere oſtendit, cuius mandatum in ſuſtentanda proximi neceſsitate contemnit. Quæ profectò charitas, quoniam ſine diuinæ gratiæ inſpiratione minimè poſsit haberi, tacitè quodammodò Dominus inſinuat, qui Petrum de illa interrogans, Simonẽ eum Ioannis, quod nuſquam aliàs, cognominat. Simon (inquit) Ioannis, diligis me plùs his? Vbi quanuis ſimpliciter mentio facta terreni parentis eius poſsit intelligi, non tamen ab re eſt, ſi quis nomine Ioannis donum ſupernæ generationis myſticè indicatum velit accipere, de quo Apoſtolus Ioannes admonẽdo teſtatur: Chariſsimi, diligamus inuicem, quoniam charitas ex Deo eſt: & omnis qui diligit, ex Deo natus eſt, & cognoſcit Deum. Simon nanq; obediens, Ioannes dicitur Dei gratia. Et propterea rectè primus apoſtolorum cum de amore ſuo requiritur, Simon Ioannis. i. obediens Dei gratiæ vocatur: vt liquidò cunctis oſtendatur, hoc quòd maiore præ cæteris obediẽtia Domini iuſsis obſequitur, quòd ardentiori illum charitate amplectitur, non humani meriti, ſed muneris eſſe diuini. Vnde & Apoſtolus Paulus ea gratia confortatus, aiebat: Quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritumſanctum, qui datus eſt nobis. Qui ergo cæteris flagrantiùs Dominum amare probatur, filius Ioannis cognominatur: quia nimirùm virtus eiuſdem amoris non niſi per gratiam ſpiritus percipitur. Qui tamen ipſe notandum quàm cautè & circunſpectè teſtimonium reddat ſuo amori, cũ Domino ſciſcitante, an ſe plùs alijs diligeret, non eſt auſus reſpondere, Tu ſcis quia amo te plùs his: ſed temperata ac ſimplici voce, Etiam, inquit, Domine: tu ſcis quia amo te. Quod eſt apertè dicere: Scio quidem, quia ipſe te, vt tu meliùs noſti, integro corde diligo: quantum verò te alij diligant, mihi quidem ignotum, ſed tibi omnia ſunt nota. Cuius cautela reſponſionis, noſtræ profectò eſt inſtructio locutionis ſimul & cogitationis, vt videlicet eius exemplo diſcamus, minùs de noſtræ conſcientiæ puritate præſumere, minùs temerè de fraternæ conſcientiæ occultis iudicare, in dubijs maximè rebus, & quæ qua intentione vel neceſsitate gerantur, inſpicere nequimus. Nam de apertis fratrum erratibus non ſolùm poteſtatem, ſed & præceptum iudicandi vt corrigantur habemus, dicente Domino: Si peccauerit frater tuus, increpa illum: & ſi pœnitentiam egerit, dimitte illi: Ambigua autem eorum geſta, & quæ in quamlibet partẽ interpretari poſſunt, diuino potiùs examini reſeruare iubemur. Dicit nanq; Apoſtolus: Nolite ante tempus iudicare, quoadusq; veniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarũ, & manifeſtabit conſilia cordium. Siquidem & ipſe

1. Ioan. 4. *Simon Ioannis.* *Rom. 5.* *Petri circunſpecta reſponſio.* *Luc. 17.* *1. Cor. 4.*

Petrus idcircò ſe in hac Dominica interrogatione cautiùs reſpondendo cohibebat, quia meminerat ſe pridem imminente eius paſsione plus ſibi conſtantiæ tribuiſſe quàm haberet, reſpondendo videlicet ſe eſſe paratum & in carcerem & in mortem ire cum illo, qui necdum erat idoneus inſtante periculo ſaltem confiteri quia noſſet illum, vel quia fuiſſet aliquando cum illo. Inſtructus ergo periculo priore, cautiùs loqui cum Domino, quem benè didicerat humanæ conſcientiæ ſtatum meliùs noſſe, quàm ipſa ſe conſcientia vllatenùs noſſe ſufficeret, de fraterni quidem cordis occultis nil prorsùs audet definire: de ſui autem amoris integritate, nó ſuimet ſolius, ſed & ipſius qui interrogabat Domini teſtimonium pandit, Etiam, inquiens, Domine tu ſcis, quia amo te. O quàm fœlix & pura conſcientia, quæ conditori ſuo, cuius nuda oculis & aperta omnia nouit, dicere non metuit, Domine, tu ſcis, quia amo te. Quàm caſta & ſancta anima, quæ & ſuam cogitationem Domino patere non dubitat, & ſe nil aliud, quàm ea quæ Dominus approbat, cogitare non ignorat. Vnde benè in Apocalypſi ſanctorum corda phialis aureis comparantur, dicente Ioanne: Et habebant ſinguli citharas & phialas aureas plenas odoramentorum, quæ ſunt orationes ſanctorum. Citharas quippe aureas habent electi, quia omnis eorum ſermo, omne quod de illorum actibus ad notitiam proximorum fama vulgante perſonuerit, puræ dilectionis luce rutilum apparet. Phialas quoq; habent aureas, quæ ſunt vaſa patula, amplitudine diffuſa: quia corda ſua quo verius ſolo eiuſdem dilectionis ſentiunt igne ſplendeſcere, eo latiùs hæc diuinis gaudent pandere conſpectibus. Vnde rectè ſubiungitur: Plenas odoramentorum, quæ ſunt orationes ſanctorũ. Phialæ nanq; aureæ odoramentorum plenitudine redundant, cùm fulgida charitate iuſtorum præcordia, virtutum quoq; ſpiritalium opinione proximis innoteſcunt. Et pulchrè ipſe qui hæc videbat Ioannes, interpretando ſubdidit, Quæ ſunt orationes ſanctorum. Odoramenta etenim phialarum, ſunt orationes ſanctorum: quia quicquid boni operantur aut dicunt, qui ſimplici intentione Deo deſeruiunt, totũ profectò hoc vicem pro eis orationis adimplet, quando deuotionem mentis eorum diuinis commendat aſpectibus. Neque verò aliter Apoſtolicum illud præceptum, quo ait: Sine intermiſsione orate, perficere valemus, niſi omnes actus, ſermones, cogitatus, ipſa etiam ſilentia noſtra ita Domino donante dirigamus, vt ſingula hæc cùm timoris illius reſpectu temperentur, cuncta perpetuæ noſtræ ſaluti proficua reddantur. Prouida autem pietate Dominus tertiò Petrum an ſe diligat interrogat, vt ipſa trina confeſsione, vincula quæ illum ter negando ligauerant, abſoluat: & quoties territus eius paſsione quòd eum noſſet negauerat, toties eius reſurrectione recreatus,

Luc. 22. *Heb. 4.* *Apoc. 5.* *Citharæ aureæ.* *Phialæ aureæ.* *1. Theſſ. 5.* *Orate ſine intermiſsione quid ſit.*

tus, quòd illum toto amet corde, teſtetur. Prouida diſpenſatione tertiò confitenti amorem, tertiò æquè paſcendas ſuas oues commendat: quia decebat, vt quoties in paſtoris fide titubauerat, toties cum renouata fide paſtoris, membra quoque eiuſdem paſtoris iubeatur curare. Quod enim hic dicit ei, Paſce oues meas, hoc eſt vtique quod ei ante paſsionem apertiùs dixerat, Ego aut rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuerſus, confirma fratres tuos. Paſcere ergo oues Chriſti, eſt credentes Chriſto ne à fide deficiant confirmare, & vt in fide magis magisq; proficiant, inſtāter operā dare. Quanuis ſolertius intuendum, quòd eadem paſtio gregis dominici, non vniformi, ſed multimoda eſt ſolicitudine gerenda. Nā & terrena ſubſidia neceſſe eſt vt ſubditis rector ne deſint diligenter prouideat, & exempla virtutis ſimul cum verbo prædicationis eiſdem ſolicitus impendat: & ſi quos aut ſpiritalibus aut etiam communibus eorum commodis aduerſantes depræhenderit, horum violentiæ quantum valet obſiſtat, ipſos quoque cùm fortè errauerint ſubiectos, iuxta Pſalmiſtæ vocem, corripiat iuſtus in miſericordia & increpet, neq; oleo noxiæ conſenſionis eorum corda demulceat. Et hoc enim ad pij paſtoris officium pertinet. Nam qui ſubditorum errata corrigere, & vulnera in eis peccatorum inquantùm ſufficit curare neglexerit, inter paſtores ouium Chriſti qua fronte ſe annumerare præſumit? Sed & hoc paſtori eſt fixo corde tenendum, vt eos quibus præeſt, non quaſi ſuos proprios, ſed vt Domini ſui gregem tractare meminerit, iuxta illud quod Petro dicitur: *Si diligis me, paſce oues meas.* Meas, inquit, non tuas. Meas tibi oues commēdatas ſcito, & has quaſi meas regere, ſi me perfectè amas, recole: vt meam videlicet in eis gloriā, meum dominiū, mea lucra, nó tua propria quæras. Sunt enim qui oues Chriſti, nō amore Chriſti, ſed ſuæ vel gloriæ, vel dominationis, vel quæſtus gratia paſcunt. Quorum multitudinem dolens Apoſtolus Paulus, ait Philippenſibus: Spero autem in Domino Ieſu Timotheum me citò mittere ad vos, neminem enim habeo tam vnanimem, qui ſyncera affectione pro vobis ſolicitus ſit. Omnes enim quæ ſua ſunt quærunt, non quæ Ieſu Chriſti. Vnde Dominus in euangelio tales non paſtores, ſed mercenarios potiùs vocat, dicens: Quia lupo veniente mercenarius fugit, quia mercenarius eſt, & non pertinet ad eum de ouibus. Veri autem paſtoris, & cui ſyncera ei cura de ouibus, euidens ac ſpeciale indicium eſt, cùm quiſq; non ſolùm commodis omnibus vitæ temporalis carere, ſed ipſam quoque vitam pro grege Chriſti ponere in promptu habet. Vnde nunc ipſe, poſtquàm paſcendas oues ſuas Petro, hoc eſt, plebes docendas gubernandasq; commiſit, ſubſequenter addidit, dicens: *Amē amen dico tibi, cùm eſſes iunior, cingebas te, & ambulabas vbi volebas: cùm aūt ſenueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quò tu non vis.* In extenſione etēnim manuū, poſitionem membrorū eius, qua cruci erat aptādus, inſinuat. In cinctione alterius, impoſitionem vinculorum quibus à perſecutore arctādus erat, exprimit. In ductu quò nollet, ipſam mortis ac paſsionis acerbitatem indicat, quā corporalis eius infirmitas horrebat, cuius animi firmitas ſpiritalis etiam aduerſa pro Domino lætabatur cuncta ſufferre. Neque enim voluntatem ſuam, ſed voluntatē quærebat eius, qui miſit eum Chriſti. Præmiſſa igitur ouium ſuarū paſtione, adiungit mox eidem primo paſtorū etiam paſſionis ſuæ triumphū, Extendes, inquiens, manus tuas, & alius te cinget, & ducet quò tu non vis. Ac ſi patēter dicat: Quanta me charitate diligas, hinc liquidò probabis, cùm pro paruulorum meorū vita vſque ad mortem certando perueneris, & vt illi in corpore poſsint pariter & mente ſaluari, ipſa tormenta corporis omnia, quæ aduerſario affligere libet, forti mentis conſtantia toleraueris. Quod ipſe quoque euangeliſta ſubſequenter inſinuat, cùm ait: *Hoc autem dixit, ſignificans qua morte clarificaturus eſſet Deum.* Clarificauit quippe Petrus morte ſua Deum, quando hoc indicio cunctis quantùm Deus eſſet colendus amāduſque, monſtrauit, dum ipſe data optione, mallet crucis ſubire tormētum, quàm à cœleſtis verbi prædicatione ceſſare. Qui notandum quòd non ſolùm morte, ſed & vita ſua ſua & paſsionibus quæ mortem præceſſerant, Deum clarificauit. Clarificauit nanque vita Deum, qui per omnia quæ geſsit, non ſuam propriam, ſed conditoris ſui voluntatem laudemq; quærebat. Clarificauit & paſsionibus, quem à propoſitis ſuperni amoris obſequijs, nulla perſequentium valuit reuocare preſſura. Verùm quia cum memoria B. Petri, etiā coapoſtoli eius Pauli hodiè natalitia celebramus, videamus fratres chariſsimi, vtrùm & ipſe vel vita, vel paſsionibus, vel morte clarificauerit Deum. Clarificauit vtiq; & ipſe. Teſtatur enim Lucas Euangeliſta, qui librum Actuū Apoſtolorum maxima ex parte agones ipſius & labores pro Chriſto deſcribendo compleuit: teſtatur hoc & ipſe, qui opus ſcriptorum ſuorum, quod quatuordecim epiſtolis concluſit, ſolo (vt ita dixerim) Chriſti odore reſperſit. Quicquid enim ibi legeris, aut fidei arcana reuelat, aut bonorum operum fructus oſtendit, aut cœleſtis regni gaudia promittit, aut quid ipſe tribulationū hæc prædicans ſuſtinuerit, pandit, aut quid inter tribulationes diuinæ conſolationis acceperit, refert, aut generali exhortatione, quòd omnibus qui piè volunt viuere in Chriſto, perſecutiones deeſſe non poſsint, inſinuat. Teſtatur quantùm vita ſua Deum clarificauerit, cùm in vinculis poſitus, & appropinquans paſsioni, Timotheo per epiſtolam exemplum ſui operis proponit, dicens: Bonum certamen certaui, curſum cōſummaui, fidem ſeruaui. Monſtrauit qualiter morte clarificaturus eſſet Deum, cùm præmiſit:

Luc. 22. — *Paſcere o[ues] Chriſti quid ſit.* — *Pſal. 140.* — *Philip. 2.* — *Ioan. 10.* — *Deus vt ſit per Petrū clarificatus.* — *Item per Apoſtolum Paulum.* — *Summa epiſtolarū Pauli.* — *2. Tim. 4.*

Ego enim iam immolor, & tempus reſolutionis meæ inſtat. O quàm precioſa in conſpectu Domini mors ſancti illius, qui apertiſsimè nouerat, qui libera voce prædixerat, ſe occidi pro Domino non aliud eſſe, quàm gratiſsimam Deo mundiſsimamque hoſtiam offerri. Clarificauit ergo & Paulus Deum, clarificauerunt & cæteri Apoſtoli, quia & ipſi puro corde Chriſtum diligebant, ipſi ſyncera intentione oues Chriſti curabant. Quod enim Petro dictum eſt, Paſce oues meas, omnibus vtique dictum eſt. Hoc nanque erát cæteri Apoſtoli, quod fuit Petrus: ſed primatus Petro datur, vt vnitas Eccleſiæ cõmendetur. Paſtores ſunt oẽs, ſed grex vnus oſtenditur, qui & ab Apoſtolis omnibus tunc vnanima conſenſione paſcebatur, & deinceps à ſucceſſoribus eorum communi cura paſcitur: quorum plurimi conditorem ſuum morte, oẽs aũt vita ſua clarificare probantur. Non ſolùm aũt maxima illa Eccleſiæ luminaria ſed & reliqua electorum turba, vel viuendo vel moriendo, Deum ſuo quiq; tempore clarificat. Quorum veſtigia nos quoque fratres mei noſtro tempore ſequi oportet, & vitæ videlicet noſtræ ordinem, ad exempla bonorum dirigendo, & in propoſita vitæ rectitudine ad mortem vſq; perſiſtendo: vt ſocij conuerſationis eorum exiſtentes, ſocij etiam remunerationis mereamur effici. Hoc autem ita perficiemus, ſi iuxta huius ſacratiſsimę lectiones tenorem, & redemptorem noſtrum debito affectu complectimur, & erga proximorum ſalutem fraterna ſolicitudine vigilamus, ipſo opitulante, qui hæc & nos facere iubet, & ſe facta remunerare pollicetur, Chriſto Ieſu Domino noſtro, qui viuit & regnat & cæt.

Primatus Petri.

IN EADEM VIGILIA, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Dixit Ieſus Simoni Petro: Simon Ioannis diligis me plùs his? & cæt. Ioan. 21.

INterrogat Dominus Petrũ, an ſe diligat, quem ſemper & vbiq; maiorem amoris affectionẽ erga ſe oſtẽdere videbat. Sicut modò ſuperiùs cùm cęteri ad eũ nauigio veniſſent, ipſe moras nauis expectare nõ potuit, ſed amoris immẽſitate cogẽte, in mare ſe præcipitauit, vt velociùs ad Dominum venire poſſet, *Simon* (inquit) *Ioannis diligis me plùs his*? qui tui amoris affectum erga me oſtendis plùs quàm hi? Dicit: *Domine, etiam, tu ſcis quia amo te.* Etiã Domine amo te, & tu ſcis quia amo te, ſcis etiã quàtùm diligo te: ego autem neſcio, an plùs cæteris diligam te. Dicit ei: *Paſce agnos meos.* Nõ vult Dominus ſuos agnos alij committere, niſi illi qui eum diligit, quos ipſe tantùm dilexit: vt pro eis mori dignaretur. Et ideò priùs Eccleſiæ paſtoré interrogat, an ſe diligat, & ſic poſteà paſcendos agnos ſuos ei cõmittit. *Dicit ei iterum: Simõ Ioannis diligis me? Ait illi: Etiam Domine, tu ſcis quia amo te. Dicit ei: Paſce agnos meos. Dicit ei tertiò: Simõ Ioãnis amas me?* Tunc *Petrus contriſtatus*, & timens ſe haberi à Domino ſuſpectum, *quia dixit ei tertiò, Amas me*, reſpondens dicit: *Domine tu omnia noſti: tu ſcis, quia amo te. Dicit ei: Paſce oues meas.* Priùs agnos, deinde oues cõmiſit ei: quia nõ ſolũ paſtorem, ſed paſtorũ paſtoré eum cõſtituit. Paſcit igitur Petrus agnos, paſcit & oues: paſcit filios, paſcit & matres: regit & ſubditos & prælatos. Omnium igitur paſtor eſt, quia præter agnos & oues in Eccleſia nihil eſt: nihil (inquã) quàm quod ſuis paſtoribus Chriſtus commiſerit. Ecce Petrus qui ter negauerat, ter Dominum ſe amare reſpondet, quatenùs amor deleat culpam, & dilectio tollat offenſam. *Et dixit ei Ieſus: Amẽ amen dico tibi, quum eſſes iunior, cingebas te, & ambulabas vbi volebas: quum aũt ſenueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quò tu non vis.* Quod quid ſignificet, euangeliſta exponens, ait: *Hoc autem dixit, ſignificans qua morte clarificaturus eſſet Deum.* In crucis nanq; patibulo poſitus beatus Petrus, ibiq; manus extendens, ab alijs cinctus & ligatus eſt. Et meritò poſtquàm ter Dominum ſe amaſſe reſpondit, mortem ſuã ei Dominus nunciauit: in ea quantum eum dilexerit, apertiſsimè demonſtrauit.

Ioan. 21.

Oues ſuas

cui cõmittat Ieſus.

Petrus paſtor paſtorum.

IN DIE APOSTOLORVM PETRI ET PAVLI, Sermo B. Leonis Papæ.

Eſt Sermo 1. in natali Apoſtolorum.

OMnium quidem ſolennitatũ ſanctarum, dilectiſsimi, totus mundus eſt particeps, & vnius fidei pietas exigit, vt quicquid pro ſalute vniuerſorum geſtum recolitur, communibus vbique gaudijs celebretur. Veruntamen hodierna feſtiuitas præter illam reuerentiam, quam toto terrarum orbe promeruit, ſpeciali & propria noſtræ vrbis exultatione venerãda eſt: vt vbi præcipuorum apoſtolorũ glorificatus eſt exitus, ibi in die martyrij eorum ſit lætitiæ principatus. Iſti enim ſunt viri, per quos tibi euangelium Chriſti Roma reſplenduit, & quę eras magiſtra erroris, facta es diſcipula veritatis. Iſti ſunt patres tui, verique paſtores, qui te regnis cœleſtibus inſerendam, multò meliùs, multoque feliciùs condiderunt, quàm illi, quorum ſtudio prima mœnium tuorũ fundamenta locata ſunt: ex quibus is qui tibi nomen dedit, fraterna te cęde fœdauit. Iſti ſunt, qui te ad hanc gloriam prouexerunt, vt gens ſancta, populus electus, ciuitas ſacerdotalis & regia, per ſacram beati Petri ſedẽ caput orbis effecta, latiùs præſideres religione diuina, quàm dominatione terrena. Quanuis e-

nim

Roma quid Petrus & Paulus præſtiterint.

1. Pet. 2.

nim multis aucta victorijs, ius imperij tui terra marique protuleris, minus tamen eſt quod tibi bellicus labor ſubdidit, quàm quod pax Chriſtiana ſubiecit. Deus nanque bonus & iuſtus & omnipotens, qui miſericordiam ſuam humano generi nunquàm negauit, omneſque in commune mortales ad cognitionem ſui abundantiſsimis ſemper beneficijs erudiuit, voluntariam errantium cæcitatem, & procliuem in deteriora nequitiam, ſecretiori conſilio & altiori pietate miſeratùs eſt, mittendo verbum ſuum, æquale ſibi atq; coæternum. Quod caro factum, ita diuinam naturam naturæ vniuit humanæ, vt illius ad infima inclinatio, noſtra fieret ad ſumma prouectio. Vt autem huius inenarrabilis gratiæ per totum mũdum diffunderetur effectus, Romanum regnum diuina prouidentia præparauit: cuius ad eos limites iucrementa perducta ſunt, quibus cunctarum vndique gentium vicina & contigua eſſet vniuerſitas. Diſpoſito nanque diuinitùs operi maximè congruebat, vt multa regna vno confœderarentur imperio, & citò peruios haberet populos prædicatio generalis, quos vnius tenet regimen ciuitatis. Hæc autem ciuitas ignorans ſuæ prouectionis authoré cùm penè omnibus dominaretur gentibus, omnium gentium ſeruiebat erroribus: & magnam ſibi videbatur aſſumpſiſſe religionem, quia nullam reſpuebat falſitatem. Vnde quanto erat per diabolum tenaciùs illigata, tanto per Chriſtum eſt mirabiliùs abſoluta. Nam cùm duodecim Apoſtoli accepta per ſpiritumſanctũ omnium locutione linguarum, imbuendum euangelio mundum diſtributis ſibi terrarum partibus ſuſcepiſſent, beatiſsimus Petrus, princeps apoſtolici ordinis, ad arcem Romani deſtinatur imperij, vt lux veritatis, quæ in omnium gentium reuelabatur ſalutem, efficatiùs ſe ab ipſo capite per totum mũdi corpus effunderet. Cuius autem nationis homines in hac tunc vrbe nõ eſſent, aut quæ vſquàm gentes ignorarent, qđ Roma didiciſſet? Hic conculcandæ philoſophiæ opiniones, hic diſſoluendæ erant terrenæ ſapientiæ vanitates, hic confutandi dæmonum cultus, hic omnium ſacrilegiorum impietas deſtruẽda, vbi diligentiſsima habebatur ſuperſtitione collectũ, quicquid vſquã fuerat vanis erroribus inſtitutũ. Ad hanc ergo vrbem tu beatiſsime Petre Apoſtole venire non metuis, & conſorte gloriç tuæ Paulo apoſtolo aliarũ adhuc eccleſiarum ordinationibus occupato, ſyluã iſtam frementiũ beſtiarũ & turbulentiſsimæ ꝓfunditatis oceanũ conſtantior quàm cùm ſuper mare graderetis, ingrederis. Nec mundi dominam times Romã, qui in Caiphæ domo expaueras ſacerdotis ancillam. Nunquid aut iudicio Pilati, aut ſæuitia Iudæorũ minor erat vel in Claudio poteſtas, vel in Nerone crudelitas? Vincebat ergo materiam formidinis, vis amoris: nec æſtimabas terrori cedendum, dũ horum ſaluti conſulis, quos ſuſceperas alendos. Hunc autem intrepidæ charitatis affectum iam tunc profectò conceperas, quando profeſsio tui amoris in Dominũ, trinæ interrogationis eſt ſolidata myſterio. Nec aliud ab hac mentis tuæ intentione quæſitum eſt, quàm vt paſcendis eius quem diligeres ouibus, cibum quo ipſe eras opimatus impenderes. Augebant quoque fiduciam tuam tot ſigna miraculorum, tot dona chariſmatum, atque experimenta virtutum. Iam populos, qui ex circunciſione crediderant erudieras, iam Antiochenam Eccleſiam, vbi primùm Chriſtiani nominis dignitas eſt orta, fundaueras. Iã Pontum, Galatiam, Cappadociam, Aſiam, atque Bithyniam legibus euangelicæ prædicationis impleueras, nec aut dubius de prouectu operis, aut de ſpatio tuæ ignarus ætatis, trophæum crucis Chriſti Romanis arcibus inferebas, quò te diuinis præordinationibus anteibant, & honor poteſtatis, & gloria paſsionis. Ad quam beatus Apoſtolus tuus, vas electionis, & ſpecialis magiſter gentium Paulus occurrens, eodem tibi conſociatus eſt tẽpore, quo iam omnis innocentia, & omnis pudor, omniſque libertas ſub Nerọris laborabat imperio. Cuius furor per omnium vitiorum inflammatus exceſſum, in hunc eum vſque torrentem ſuæ præcipitauit inſaniæ, vt primus nomini Chriſtiano atrocitatem generalis perſecutionis inferret; quaſi per ſanctorum neces gratia Dei poſſet extingui, cuius hoc ipſum erat maximum lucrum, vt contemptus vitæ huius occiduæ, perceptio fieret felicitatis æternæ. Precioſa eſt ergo in conſpectu Domini mors ſanctorum eius, nec vllo crudelitatis genere deſtrui poteſt ſacramento crucis Chriſti fundata religio. Non minuitur perſecutionibus Eccleſia, ſed augetur, & ſemper dominicus ager ſegete ditiore veſtitur, dum grana quæ ſingula cadunt, multiplicata naſcuntur. Vnde duo iſta præclara diuini germinas ſeminis, in quantam ſobolem pullularint, beatorum martyrum millia proteſtantur, quꝰ apoſtolicorum æmuli triumphorum, vrbem noſtrã purpuratis & longè lateq; rutilantibus populis ambierunt, & quaſi ex multarum honore gemmarũm conſerto vno diademate coronarunt. De quorum præſidio dilectiſsimi, diuinitùs nobis ad exemplum patientiæ & confirmationem fidei præparato, vniuerſaliter quidem in omnium ſanctorum commemoratione lætandũ eſt: ſed in horum excellentia patrum meritò eſt exultantiùs gloriandum, quos gratia Dei in tantum apicem inter omnia Eccleſiæ membra prouexit, vt eos in corpore, cui caput eſt Chriſtus, quaſi geminum conſtituerit lumen oculorum. De quorum meritis atq; virtutibus, quę omnem loquendi ſuperant facultatem, nihil diuerſum, nihil debemus ſentire diſcretum: quia illos & electio pares, & labor ſimiles, & finis fecit æquales. Sicut autem & nos experti ſumus, & noſtri probauere maiores, credimus atque confidimus inter omnes labores iſtius vitæ, ad obtinendam miſericordiam Dei, ſemper nos ſpecialium pa-

[Left margin:] *...manum ...perium ...diuini- ...tùs præpa- ...ratum.* — *Gal. 2.* — *...Romæ ve... ...Romã.* — *Matth. 14.* — *Matth. 26.*

[Right margin:] *Ioan. 21.* — *Actor. 11.* — *Actor. 9.* — *1. Tim. 1.* — *Nero primus perſequitur Chriſtian.* — *Pſalm. 115.* — *SS. Petri & Pauli excellentia.*

tronorum orationibus adiuuandos: vt quantùm proprijs peccatis deprimimur, tantùm Apoſtolicis meritis erigamur, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, cui eſt cum patre & ſancto ſpiritu eadem poteſtas, vna diuinitas in ſecula ſeculorum, Amen.

IN EODEM FESTO, SERMO B. MAXImi epiſcopi.

Eſt Homilia 3 de hoc feſto.

BEatiſsimorum Apoſtolorum Petri ac Pauli inſeparabilem fidem paſsionemque germanam omni nos deuotione, fratres, neceſſe eſt celebrare: quia & laudabilis eos vita: ad glorioſiſsimum perduxit occaſum, & mirificus obitus perpetuam tranſmiſit ad vitam. Et licet in petro fides emineat, in Paulo doctrina præcellat: & magiſterium tamen Pauli, fidei plenitudo eſt: & credulitas Petri, doctrinæ eſt fundamentum. Quos tanta cœleſtis electionis dignatio viſitauit, vt hic fieret de piſcatore doctor, ille de perſecutore defenſor. Sed in hoc omnipotentis Dei attollenda maieſtas eſt, qui inſpiratione mirabili, docendi gratiam tribuit imperito, & inimicum fecit amare quod oderat, & fidem quam impugnabat aſſerere.

Act. 9. Illius piſcationem non abſtulit, ſed mutauit: huius cæcauit oculos, vt purgatiore recepto lumine, clariſsimæ mentis acie vltra humanum videre poſſet aſpectum. Quanti igitur meriti apud Dominum ſuum Petrus erat, vt ei poſt nauiculæ paruæ remigium, totius Eccleſiæ gubernacula traderentur? *Petrus, totius Eccleſiæ gubernator.* Aut quantùm in apoſtolatus ſui miniſterio complacuiſſe Chriſto credimus Paulum, qui tantum placere potuit perſecutor? Placuit enim, quia non iniqui pectoris ſtudio, ſed ſimplicis ignorantiæ incauta deuotione certabat. Denique vt primùm ſenſibus eius ſpiritus veritatis infuſus eſt, oſtendit continuò non ſe Chriſti ſæuiſſe odio, ſed amore paternæ legis innocenter erraſſe. De quo quid ego potiſsimùm dicam, cùm ipſe fideliſsimus ſibi ſit teſtis: qui cùm nec ſuas vellet iactare laudes, & Chriſti annunciare cuperet maieſtatem, verecundiùs quod in ſe geſtum eſt, confitetur. Etenim velut de

2. Cor. 12. altero quodam: Scio (inquit) hominem in Chriſto Ieſu, raptum vſque ad tertium cœlum, raptum in paradiſum, & audiuit arcana verba, quæ non licet homini loqui. Quid hoc apoſtolo magnificentius, cui in medio mortalium cõſtituto, & ſupra cœlos ire datum, & ad terras redire conceſſum eſt? Quid hoc beatius viro, qui inter ſecreta paradiſi diſcere meruit, quod nec lingua hominis loqui poſsit, nec quiſquam mereretur audire? Et cùm tantæ ſint ſublimitatis illa quæ docuit, vt comprehendere ea mens humana non poſsit, quantæ illud putamus eſſe gloriæ, quod prodere ſibi aſſerit non licere? Quid etiam de Petro referam, cuius tanta à Deo eſt approbata iuſtitia, tantaque ei poteſtas attributa eſt iudicandi, vt in arbitrio eius poneretur cœleſte iudicium? Perſpicite ergo, & æſtimate, quanto nobis ſit Petrus apoſtolus honore reuerendus, cuius ſentẽtiam in terris prolatam, ſempiterni iudicis æquitas non repellit. Et ideò diligenter intendite, quæ ſit eius gloriæ magnitudo: cui dum claues regni committuntur æterni, cœlum illi claudere & aperire permiſſum eſt. Horum itaque, chariſsimi, per vniuerſum mundum veneranda hodiè paſsio celebratur, hodiè horum concurſu lætiſsimo excolit Roma martyrium: & quorum dudum impia perſecuta eſt ſanguinem, eorum nunc peculiari deuota patrocinio gloriatur.

Roma poſſi[det] Petrus et Paulus.

IN FESTO APOSTOLORVM PETRI ET PAVLI, In lectionem Epiſtolæ loco, Concio exegetica.

Maximi Hom. 2. de hoc feſto.

APoſtolici natalis gaudio, fratres chariſsimi, Petri & Pauli, quorum hodiè beatiſsimis paſsionibus iucundamur, lætior per vniuerſum mundum Chriſti exultat Eccleſia: quæ licet omnium ſe ſanctorum martyrio certa ſit adornari, horum tamen victoria glorioſiùs illuſtratur, quandoquidem videt de hoc ſeculo ipſos fidei patres & magiſtros martyrum triumphaſſe. Hi ſunt beatiſsimi Petrus & Paulus, qui ſacramentum cœleſtis regni vno ſpiritu prædicantes, ſub vnius paſsione diei doctrinam ſuam pio ſanguine & morte fortiſsima conſecrarunt: qui etiam tanquàm Eccleſiarum omnium principes facti, diſpenſatione cœleſti, Romam petentes, ſacratiſsima ſua corpora in illius vrbis arce reconderent, quæ totius orbis obtinuerat principatum: quatenùs potentiam virtutis ſuæ Chriſtus oſtendens, vbi mundus caput habebat imperij, ibi regni ſui principes collocaret. *Idem Homiliai.* Hæc ex Maximo epiſcopo præfati, ad lectionem hodiernam accedamus. *In diebus illis: Miſit Herodes rex manus, vt affligeret quoſdam de Eccleſia.* *Actor. 12.* Hunc Herodem Ioſephus Agrippam vocat: qua in re, vt inquit Euſebius libro ſecundo capite nono Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, licet quibuſdam videatur à ſcriptura ſacra diſsidere, tamen tempus & res geſta eundem fuiſſe declarãt, & vel ſcribarum errore nomẽ eſſe immutatum, vel geminam eidem, vt multis alijs impoſitam appellationem. Hæc Euſebius. Porrò Chryſoſtomus, Sicuti beſtia, inquit, abſque omni ratione

tione omnes inuadit. Non iam Iudæi, neque concilium, ſed rex immittit manus vt affligat. Maior poteſtas, difficilius certamen: & hoc magis, quo gratificari Iudæis magis ſtudebat.
Mat. 20. *Occidit autem Iacobum fratrem Ioannis gladio.* Hoc eſt quod dicebat CHRISTVS: Poculum quod biturus ſum, bibetis: & baptiſmo quo ego baptizor, baptizabimini. Occidit autem eum ſimpliciter & quaſi fortuitò. Si autem quis rogarit, quarè Deus permiſerit: dicemus quòd pro illis ipſis. Primùm quidem perſuadebat illis quòd præualeant, licet occidantur: id quod & de Stephano actum eſt. Secundò dabat Iudæis, poſtquàm impleſſent furorem, vt reducantur ab inſania: & tertiò oſtendebat, quòd
Actor. 5. hæc permiſsione fierent. Et Iudæi quidem propter admonitionem Gamalielis continebãt ſe in poſterum à cædibus: neque cauſas inueniebant, & ſic adumbrabant per alios ſua. Quoniam autem & alius Iacobus erat frater Domini, propter hoc aſsignauit dicens fratrem Ioannis. Vides quòd hi tres ſummi erant, maximè autem Petrus & Iacobus. Hæc maxima condemnatio illorum erat, non enim iam humana prædicatio oſtendebatur, & reuerà illud adim-
Psal. 43. plebatur, Reputati ſumus ſicut oues occiſionis. *Videns autem quia placeret Iudæis, appoſuit apprehendere & Petrum.* O miram inhumanitatem. Qua in re gratificatur illis? Sine cauſa & ſimpliciter cædes faciens. Grata res Iudæis cædes, atque iniuſta cædes. Magna dementia Herodis: illicitis eorum deſiderijs miniſtrabat. Debebat diuerſum agere, & illorum impetum morari: ille autem indulget ſicut carnifex quidam ęgrotantium, ſed non medicus, quan uis innumera exempla habens, & aui & patris Herodis: & quomodò ille quidem propter cædem paruulorum innumera paſſus eſt mala, hic autem Ioanne occiſo, graue bellum ſuſcitauit. Hactenùs Chryſoſtomus, qui Herodem Herodis maioris filium, huius Herodis vel Agrippæ patrem dicere videtur: ſed vt res tota certiùs pateat, adſcribam huc quæ in hunc locum commentatus eſt vir doctiſsimus Ioannes Gagneius Theologus Pariſienſis: Herode Antipa cum Herodiade ſua Lugdunum in exilium miſſo à Claudio Imperatore, in eius locum Herodes Agrippa ſuffectus, primo ſui regni anno, vt Iudæorum gratiam conſequeretur, Iacobum Ioannis fra-
...t. 14. trem gladio occidi iuſsit, ſecundo Claudij Im-
...c. 23. peratoris anno. Herodes iſte itaque non eſt il-
...enice le Antipas, qui Baptiſtam decollauit propter He-
...e Ioſe- rodiadem, à quo Chriſtus in ſua paſsione illu-
... filia ſus eſt, ſed tertius Herodes Agrippa, filius Ariſto-
Salo- buli & Berenices. Hic etiam fratrem quartum
Hero- Herodem habuit, & filium nomine Agrippam.
ſororis. Hæc Gagneius. Multos igitur Herodes inuenimus. Primus Aſcalonita innocentes pueros iugulauit. Alter eius filius Herodes Antipas tetrarcha Galilææ, Ioannem Baptiſtam neci dedit.

Tertius Herodes Agrippa filius Ariſtobuli & nepos Herodis Aſcalonitæ, Iacobum trucidauit. Quartus huius Agrippæ frater Chalcidis rex, pontifices inſtituendi poteſtatem ab Imperatore Claudio obtinuit: poſt cuius obitum Agrippa iunior, Herodis Agrippæ filius, rex Galilæorum à Claudio eſt appellatus, in eoque finem habuit regnum Iudaicũ, cùm mortuus eſſet anno Chriſti ſeptuageſimoſexto. Sed iam ad expoſitionis ordinem reuertamur. *Erant autem dies azymorum.* Iterùm ſuperflua Iudæorum curioſitas, ait Chryſoſtomus. Occidere quidem non prohibebant, in tempore autem tam ſacro talia committebant. Hæc ille. *Quem cùm apprehendiſſet, miſit in carcerem, tradens quatuor quaternionibus militum ad cuſtodiendum, volens poſt paſcha producere eũ populo.* Quater quaternionibus, inquit Oecumenius, id eſt, ſexdecim numero, quater enim quatuor, ſexdecim euadunt. Fortaſſe quia per ſingulas cuſtodias, id eſt, per vnumquodque trium horarum ſpatium, quatuor erant vigiles qui cuſtodiebant. Tres horæ enim vigiliam vnam *Vigilia* conſtituebant: vt in ſpatio totius noctis duode- *qualibet* cim horarum quatuor vigiliæ continerẽtur, in *trium ho-* quibus ſingulis per vices quatuor milites cuſto- *rarum.* dientes, omnes ſimul numero ſexdecim erant. Hæc Oecumenius. Chryſoſtomus autem Herodem metuiſſe ait, ne Petrus propter timorem, quem ex morte Iacobi concepiſſet, ſecederet, & volens illum ſecurè detinere, coniecit in vincula, tantò maiori diligentia cuſtoditum, quò mirabilior foret oſtentatio. Hoc autem erat pro Petro, qui hinc probatior factus, & fortitudinem ſuam declarauit. *Et Petrus quidem ſeruabatur in carcere: oratio autem fiebat ſine intermiſsione ab Eccleſia ad Deum pro eo.* Erat enim grauiſsimum certamẽ, meticuloſosque illos faciebat, & quòd ille in carcerem coniectus erat, & quòd iſte interfectus eſſet. Magni amoris indicium oratio. Patrem omnes quærebant, patrem manſuetum. Continua, inquit, oratio fiebat pro illo. Audite quomodò affecti erant erga præceptores: non comminãtur, non tumultuati ſunt, ſed ad preces conuerſi, præſidium reuerà inexpugnabile: ad illud confugiebant. Non dicebant, Humilis ego & nihili homo pro illo orarem? Quoniam dilectio erat, nihil tale cogitabant. Vis ſcire quanta fecerint Iudæi, etiam non voluntarij? Illos clariores reddiderunt, hos diligentiores fecerunt. Et vide in die feſto tentationes intentari, vt clariores appareãt hi. *Cùm autem producturus eum eſſet Herodes, in ipſa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites, vinctus catenis duabus: & cuſtodes ante oſtium cuſtodiebant carcerem.* Vide Petrum dormientem, & nequaquàm in mentis agone conſtitutum. Iſta no- *Petri ſecu-* cte, qua producturus erat illum, dormiebat, cau- *ritas in* ſam totam proiecerat in Deum. Non ſimpliciter *ſummo pe-* autem dormiuit, ſed inter duos milites, & catenis *riculo.* vinctus. Vides quàm diligens cuſtodia? *Et ecce angelus Domini aſtitit, & lumẽ refulſit in habitaculo: percuſſo-*

cuſſoq́ latere Petri, excitauit eũ dicens, Surge velociter. Simul dormiẽtes erãt cuſtodes: ideò quid fieret, non ſentiebãt. Lux aũt fulgebat, quã tamẽ nemo vidit præter illum, ne putet eſſe phantaſiam. Nã licet etiã hoc factũ ſit, & nihilominùs putabat eſſe phantaſiã, eò quòd ſic inexpectatũ erat: ſi hoc non fuiſſet factũ, multo magis fuiſſet ſuſpicatus ſe illudi, ita ordinarat aciẽ contra mortẽ. Faciebat hoc, ꝙ multis diebus illic mãſerat, & nõ ſeruatus erat. Et quarè, dicit quis, non permiſit illũ Deus, ne caderet in manus Herodis, & mox tũc eripuit? Quia illud quidẽ attonitos eos feciſſet: hoc aũt pro illis factum eſt. Nunquid habiti fuiſſent homines, ſi omnia diuino more feciſſet? Porrò ne ſit deſes Petrus, percutitur latus eius: & nõ ſimpliciter audit, Surge, ſed, Velociter, cũ additamento, ita grauiter dormiebat. *Et ceciderunt catenæ de manibus eius. Dixit autem angelus ad eum: Præcingere, & calcea te caligas tuas, & fecit ſic. Et dicit illi: Circunda tibi veſtimentum tuum, & ſequere me.* Iterùm hoc loco oſtendit, quòd non & dolis euaſit. Nullus enim feſtinans, & euadere † effodiendo volens, tantam diligentiam adhibet, ita vt etiam ſandalia accipiat, & ſe præcingat. *Et exiens ſequebatur eum, & neſciebat quia verum eſt, quod fiebat per angelum: exiſtimabat autẽ ſe viſum videre.* Meritò: maximæ enim res fiebant. Vides quantum ſignum? quomodò videntem terret? quomodò non ſinit credibile eſſe? Si enim Petro videbatur tantoperè, quòd videret viſionem, quanuìs cinctus & calceatus, quid alius non paſſus eſſet? *Tranſeuntes autem primam & ſecundam cuſtodiam, venerunt ad portam ferreã, quæ ducit ad ciuitatẽ, quæ vltrò aperta eſt eis. Et exeuntes proceſſerunt vicum vnum & continuò diſceſſit angelus ab eo.* Ea ſanè, quæ intùs geſta erãt, magis mirabilia erant, hoc autem iam humanius, recedit enim angelus, cùm nihil prohiberet. Non enim per tot obſtacula trãſiiſſet Petrus: reuerà enim ſtupor erat. *Et Petrus ad ſe reuerſus, dixit: Nec ſcio verè, quia miſit Dominus angelum ſuum, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Iudæorum.* Nunc cognoui, inquit, nõ tũc. Hactenùs Chryſoſtomus. Porrò cùm in hac lectione dictum ſit, ab Eccleſia ſine intermiſſione ad Deum pro Petro preces fuſas, & hoc eodem capite referat Lucas Petrum iuiſſe poſt ſui liberationem ad domum Mariæ matris Ioannis, vbi multi erant congregati & orantes, libet ex Chryſoſtomo ſubiungere, quę ille vir admirabilis hoc loco ſubijcit, exhortãs nos, vt noctis aliquã partem etiã precibus impendamus. Ait ergo: Nihil Eccleſia illa clarius fuit. Imitemur illos, æmulemur. Non ideò facta eſt nox, vt per totã dormiamus, & otioſi ſimus. Teſtantur hoc & opifices, nautæ, negotiatores. Eccleſiã Dei medijs ſurgit noctibus: ſurge & tu, & vide aſtrorũ choreã, profundum ſilentiũ, magnã quietem: obſtupeſce Dei tui mirã diſpenſationem. Purior tunc eſt anima, leuior ſubtiliorque tunc eſt, ſublimia videt ac expedita eſt. Tenebræ ipſæ ſilentiumq; multum in compunctionem inducere ſufficiunt. Si aũt & cœlum videris quaſi innumeris interpunctum oculis, omni voluptate frueris, ſtatim concepta opificis ſapientia. Si cõſideraris eos, qui interdiu clãmant, rident, laſciuiũt, ſaltant, iniuſtè agunt, auaritiæ intenti ſunt, minantur, innumera mala inferunt, ibi tũc à mortuis nihil diſtare, condemnabis omnẽ humanã infirmitatem. Somnus accedit & naturã redarguit: imago eſt mortis, imago eſt conſummationis. Si proſpexeris in plateam, nullam vocem audies: ſi videris in domum, videbis omnes quaſi in ſepulchris iacentes. Hæc omnia ſufficiunt excitare & inducere animam ad cogitandam mundi conſummationem. Hic ſanè mihi & ad viros & ad mulieres ſermo eſt: flecte genua, ingemiſce, ora Dominum vt tibi miſericos ſit: immò inflectitur nocturnis precibus, ſi quando tu quietis tempus facias lamentorum tempus. Memor eſto regis, qualia verba dicebat: Laboraui in gemitu meo, lauabo per ſingulas noctes lectũ meũm, lachrymis meis ſtratum meũ rigabo. Quantumuìs delicatus fueris, non es illo delicatior: quantumuìs diues, non es ditior Dauide. Et iterùm idem dicit: Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi ſuper iudicia iuſtitiæ tuæ. Tunc non interturbat vana gloria, omnibus ſcilicet dormiẽtibus & non vidẽtibus: tunc non ignauia & oſcitantia inſidiãtur, quandoquidem animam tot ac tanta excitant & alacrem reddunt. Poſt tales vigilias dulces ſomni, & viſiones mirabiles. Hoc fac & tu vir, non ſola mulier. Si tibi etiam filij ſunt, excita & filios, & fiat modis omnibus domus noctu Eccleſia. Si autem teneri ſunt, & vigiliam ferre nequeunt, vnam & alteram orationem faciant, & iterùm finito quieſcere. Tantùm ſurge, tantùm in conſuetudine conſerua teipſum. Crede mihi, non ſic ignis ſordes purgare ſolet, vt oratio nocturna ſordes peccatorum noſtrorum. Si nihil aliud, erubeſcamus quòd nocturni vigiles ac cuſtodes propter hominum leges obambulant in frigore multùm clamantes, & in vicis euntes ſæpè compluuntur, rigentque propter te ac tuam ſalutem, pecuniarumque tuarum cuſtodiam. Illi pro tuis pecunijs tantam habent curam, tu autem neque pro anima tua. Sanè ego non cogo ambulare ſub dio ſicut illi, neque clamore diſrũpi: ſed in ipſo promptuario conclauique tuo flecte genua, ora Dominum. Quarè ipſe CHRISTVS pernoctauit in monte? nónne vt typus nobis fieret? Tunc reſpirant plantæ, in nocte dico: tunc & animæ maximè & magis quàm illę rorem ſuſcipiũt. Nocturnæ lachrymæ quouis rore magis contra concupiſcentias & ardores omnes demittuntur, nec ſinunt grauiora pati. Hęc & multa alia Chryſoſtomus, quæ hoc frigidiſſimo ſeculo multis paradoxa videbuntur, cùm tamen longè magis paradoxum ſit, quòd non pudet multos in multam ſtertere lucem, idque etiã feſtis diebus,

quibus

forte † effugiendo.

Noctibus ſurgẽdum ad preces.

Somnus mortis imago.

Pſal. 6.

Pſal. 118.

Pia & aſſidua nocturnarum precum

Luc. 6.

quibus oportebat ſanctorum alacritate permoueri ad precandum DEVM, non ſolùm interdiù, ſed noctibus etiam, vt liberemur ab onere peccatorum, & Dei gratiam impetremus, ipſo eodem præſtante, qui viuit & regnat per infinita ſecula, AMEN.

IN EODEM FESTO, Matth. XVI.

In illo tempore: Venit Ieſus in partes Cæſareæ Philippi, & interrogabat diſcipulos ſuos, dicens: Quem dicunt homines eſſe filium hominis? Et reliqua. Homilia Erici.

HERODES maior, ſub quo Dominus natus eſt, quatuor traditur filios habuiſſe, Philippum videlicet, qui hîc commemoratur, quiqúe (vt Lucas narrat) fuit tetrarcha Iturææ, & Trachonitidis regionis: Archelaum quoque & Lyſaniam, ſed & Herodē, ſub quo paſſus eſt Dominus. Philippus ergo iſte Princeps, vt præmonſtratum eſt, quartę partis regni Iudæorum, in honorem Tiberij Cæſaris ciuitatem ſtatuit ad radices Libani montis, vbi Iordanis in duobus fontibus exoritur, quam Cęſaream Philippi in memoriam ſui nominis, pariterqúe in honorem Tiberij Cæſaris appellari conſtituit: quæ poſteà priſtino amiſſo vocabulo, Paneas dicta eſt, in qua etiam ciuitate tradunt antiquis regibus quondam tributa conſueuiſſe perſolui. Hoc autem fecit fauore huius Cæſaris ad imitationem patris ſui Herodis, qui ex nomine Cæſaris ciuitatem Cæſaream nuncupauit, quę anteà turris Stratonis vocabatur, qui etiam trans Iordanem Iuliadem vrbem in monimentum filiæ ipſius Cæſaris condidiſſe in hiſtorijs inuenitur. Veniens ergo Dominus in partes Cæſareæ Philippi, diſcipulos, cuius apud homines opinionis haberetur, inquirebat. Et pulchrè ſatis hoc quàm maximè his in partibus agere voluit, vt vbi quondam rex terrenus cenſum tributarium exigere ſolitus erat à ſibi ſubditis, ibi veniens rex cœleſtis reciperet cenſum fidei à diſcipulis ſuis. Vbi ſanctæ ſuæ Eccleſiæ rectoribus exempli quā ſequerentur normam præſignauit, qui vicem Chriſti in adminiſtrandis eius gerunt negocijs, quò ipſi quoque ab his, quos fidei & conuerſationis merito probato familiariùs cęteris colunt, cuius famæ apud ſubiectos ſint percontentur. Etſi quidem dignos ſe laudibus famæ eſſe deprehenderint, DEI totum gratiæ deputent, taleſqúe eſſe, quales fama vulgauit, inſudent. Si verò ſecùs quàm decet ferri de ſe teſtimonium ſenſerint, ſic illud in ſeipſis corrigere, tamqúe piè & iuxta quod ſacer præcellentiæ ordo poſtulat, viuere ſtudeant, vt tantus in eis ſanctitatis ſplendor eluceat, qui omnem maliloqui oris nebulam tergat, famamqúe de ſe mentiri prohibeat. Ait enim: *Quem dicunt homines eſſe filium hominis?* Non hoc quaſi inſciens percontatur, tanquam ignorare potuerit, quid de ſe homines ſentirent: ſed vt confeſsionem rectæ fidei illorum digna mercede remuneraret, & populum traditionibus falſis ſcribarum & phariſæorum corruptum, ab errore liberaret. Scribæ nanque & phariſæi, qui in populo Iudæorum honore ac ſapientia eminebant, videntes ſe à populo deſeri, & Dominum Ieſum Chriſtum ſequi propter vitæ ſanctitatem, ac prædicationem ſalutiferam, atque miraculorum ſigna, quæ ab eo aſsiduè fieri cernebant, zelo ducti inuidebant ei. Et licet lege & prophetis præ cæteris edocti, Chriſtum illum eſſe ſcirent, timentes tamen gloriam humanam perdere, ſi populus doctrinam eorum deſereret, & Domini præcepta ſequeretur, laborabant quibusmodis poterant corda populorum ſubuertere, ne CHRISTVM illum crederent, qui in lege & prophetis patribus eorū fuerat repromiſſus. Vnde & Iudæi vſque hodiè exiſtimāt Dominum IESVM CHRISTVM necdum in hunc mundum veniſſe, ſed adhuc venturum eſſe. Cernens ergo Dominus ſcribarum & phariſæorum traditionibus plebem corruptam, & ſe non Chriſtum æſtimari à populo, ſed potiùs Ioannem, aut Eliam, vel Ieremiam, voluit eos ab hoc errore liberare: & idcircò interrogans eos, inquirit quid alij de ſe ſentiant, vt expoſitis diuerſis opinantium erroribus, probarentur diſcipuli non de opinione vulgari percepiſſe veritatem ſuæ confeſsionis, ſed potiùs reuelatione diuinæ inſpirationis. Ait nanque: *Quem dicunt homines eſſe filiū hominis?* Tanquàm dicat: ME qui filius hominis dicor, hoc eſt, filius Mariæ, quem dicunt homines eſſe? Nec ait: Quem me dicunt homines eſſe, ſed, filium hominis, ne iactanter vulgarem ſententiam de ſe requirere videretur. Filium autem hominis ſæpiùs quàm filium Dei ſe conſueuit appellare, vt nos de diſpenſatione humanitatis, quam pro nobis aſſumpſit, admoneat. Vbicunq; autē in veteri teſtamento filius hominis ſcriptum eſt, beatus Hieronymus in Hebræo filium Adam haberi teſtatur. Nam & Adam homo interpretatur. Et pulchrè homines appellat eos, qui de filio hominis tātùm loqui nouerant, hoc eſt, de filij humanitate, quā oculis cernebant, & deitatis illius arcana neſciebant. Homines nanque erant, id eſt, humana tantùm de eo ſapiebant. Qui verò de filio Dei iam loqui didicerunt, non iam homines, ſed dij appellari merentur: quales erāt ſancti apoſtoli, qui iam ſpirituſſancti magiſterio edocti, non ſolùm filium hominis Chriſtum, verumetiā cōſubſtantialem Dei patris filiū illū eſſe intelligere meruerunt. Vnde & præmiſsis varijs hominum opinionibus, ilicò Apoſtolos quem ſe eſſe dicerent ſciſcitatur: per hoc eos à cæterorum hominum generalitate diſcernens, atque ſingularis priuilegio

Scribæ & phariſæi inuident Chriſto.

Iudæorum ſtulta perſuaſio.

Hieron. in hunc Matt. locum.

ſcientiæ ſupra humanam demonſtrans eſſe naturam. Quam formam interrogationis etiam doctores Eccleſiæ obſeruare oportet. Nam & ipſi perquirere debent à ſuis ſubiectis de fama ſui nominis, quales apud vulgares & extrinſecùs habeantur, vt ſecundùm quod de ſe audierint, proprios mores corrigere, & ſeipſos modeſtiùs cunctis ſtudeant conformare. *At illi dixerunt: Alij Ioannem Baptiſtam, alij aũt Eliã, alij verò Ieremiam, aut vnum ex prophetis.* Neceſſarium hic non eſt cauſas errorum vulgarium inquirere, cur ſcilicet Chriſtum alij Eliam, alij Ioannem, alij putauerunt Ieremiã: cùm ſic infideles in Elia & in Ieremia errare potuerint, quomodò Herodes in Ioanne errauit, dicens:

Marc. 6. Quem ego decollaui Ioannem, ipſe ſurrexit à mortuis, & ideò virtutes operantur in eo. Sicut enim Herodes Chriſtum miracula facientem, Ioannem quem ipſe decollauerat, eſſe arbitratus eſt: ſic nimirùm vulgus indoctum eũdem Chriſtum Eliam, vel Ieremiam eſſe putauit: quorum alter raptus in cœlum legitur, *4. Reg. 2.* alterius verò mors in ſcriptura canonica apertè memoratur. *2. Mach. 15* Sed quæri poteſt, quarè Dominus Ieſus Chriſtus ab Herode vel à populo Ioannes ſit æſtimatus, cùm Ioannes nullis miraculorum claruerit ſignis, Chriſtus autem maxima ac præcipua patrauerit ſigna. Leproſos nanq; mundabat, cæcos illuminabat, dæmones ab obſeſsis corporibus eliminabat, claudis & paralyticis greſſum reddebat, mortuos etiam ſuſcitabat: quod Ioannem nunquam feciſſe cognouimus. Ad quod dicendum, ideò ab Herode, ſiue à populo Chriſtum Ioannem æſtimari potuiſſe, qui poſt reſurrectionem à mortuis miracula facere potuerit, quod antè non fecerat: quoniam eandem, quam & nos, de reſurrectione mortuorum habebant fidem, credentes videlicet corpora mortuorum poſt reſurrectionem maioris dignitatis & gloriæ futura eſſe, quàm priùs. Ieremias autem non immeritò Chriſtus opinari potuit, propter nimiam ſanctitatem, qua in populo excellebat: ſicut & Ieremias, qui in vtero matris ſanctificatus, *Ierem. 1.* ſuis temporibus clarus emicuit. Elias verò idcircò credi poterat Dominus, quòd illum ante ſaluatoris aduentum ſciebant eſſe venturum, dicente Malachia propheta: *Malach. 4.* Ecce ego mittam vobis Eliam Theſbitem, antequàm veniat dies Domini magnus & horribilis, vt conuertat corda patrum in filios, & cor filiorum ad patres eorum. *Dicit eis Ieſus: Vos aũt quem me eſſe dicitis?* Quaſi ab hominum generalitate illos ſequeſtrãs: deos ac Dei filios per adoptionẽ factos inſinuat, iuxta illud *Pſalm. 81.* Pſalmiſtę: Ego dixi, dij eſtis, & filij excelſi omnes. Ac ſi diceret: Illis qui homines ſunt diuerſa æſtimantibus, vos qui dij eſtis, & per adoptionem iam filij Dei effecti, quem me eſſe dicitis? At verò Petrus fide ardentior, præ cæteris amore confeſsionis promptior, ex voce cunctorũ reſpõdit: *Tu es Chriſtus filius Dei viui.* Omnibus generaliter apoſtolis interrogatis, beatus Petrus cunctorum in ſe perſonas aſſumens, ex abundãti ſenſu reſpõdit: Tu es Chriſtus filius Dei viui. Et reuerà ita expediebat, vt ille qui futurus erat vertex Eccleſiæ, ore loqueretur totius Eccleſiæ. *Petrus vertex Eccleſiæ.* Filium autẽ Dei viui dixit, ad diſtinctionem falſorum deorum, quos erronea gentilitas ſibimet ad colendum, vel ex mortuis hominibus inſtituit, vel ex rebus inſenſibilibus quos adoraret creauit, de quibus ſcriptum eſt: *Pſalm. 113.* Simulachra gentium argentum & aurum, opera manuum hominum. Et hac breui ſententia omnia, quæ de Chriſto diffuſis ſermonum excurſibus dici poſſunt, decentiſsimè comprehendit, ſimulq; humanam laſciuiam, quæ ſecretorum inueſtigandorum audax eſt, coercuit. Quare enim nos de Chriſto quomodò ex Dei patris ſubſtantia natus ſit, cùm gignens ſine eo qui genitus eſt, nunquàm fuerit: vel quomodò de matris virginis vtero homo factus exierit, & matrem integram intemeratamque reliquerit: quarè hæc & id generis plura de Chriſto quæramus, cùm beato Petro tantùm credere ſuffecerit, quòd ipſe eſſet Chriſtus filius Dei viui? Nam & B. Paulus nil aliud ſe ſcire iudicauit, *1. Cor. 2.* niſi Chriſtum Ieſum, & hunc crucifixum. Fidei igitur Chriſtianæ finis, in confeſsione conſtitutus eſt Chriſti filij Dei. Non quidem licet ſcire quomodò ſit genitus, licet tamen credere, quia ſit genitus. Sed & hoc intuendum, quia Chriſtus de filio hominis interrogauit, Petrus verò de filio Dei reſpondit. Oportet enim tanto magis diuinitatem illius venerari à nobis, quanto ipſe humiliatus ſe ſubmiſit pro nobis. Iam verò audiendum, quali Chriſtus laudatorẽ confeſſoremque ſuum præconio proſequitur. *Beatus es, inquit, Simon Bar Iona, quia caro & ſanguis non reuelauit tibi, ſed pater meus qui in cœlis eſt.* Bar Iona Syriacè, Latinè dicitur filius columbæ. Iure autem beatus Petrus apoſtolus filius columbæ vocatur, quia prudenti ac pia ſimplicitate Domino adhærebat. *S. Petrus cur filius columba dictus.* Nam & columba ſimpliciſsimum atque innocentiſsimum animal eſt, & præ cæteris auibus ſimplicitate gaudet. Quod ſi altiùs accipere volumus, per columbam, in cuius ſpecie ſpiritusſanctus ſuper Dominum baptizatum apparuit, *Matth. 3.* eiuſdem ſpiritusſancti gratia figuratur. Meritò ergo Dominus Petrum filium columbæ nominat, quem ſpiritalium donorum gratia ipſe repleuerat: qua docente interiùs didicerat, quod foris tam idoneè proferebat. Nonnulli ſimpliciter arbitrantur, quòd idem Petrus patrem habuerit nomine Ioannem, iuxta quod alibi à Domino interrogatur: *Ioan. 21.* Simon Ioannis, diligis me? voluntque vt pro Bar Ioanna, quod eſt filius Ioannis, vitio ſcriptorum Bar Iona ſcriptum ſit, vna ſyllaba dempta de medio. Interpretatur autem Ioanna gratia Dei. Vtrunque autem nomen iſta myſticè valet intelligi, vt Petrus dicatur filius columbæ, id eſt, ſpiritusſancti: & filius Ioannis, id eſt, gratiæ Dei, per quem dona ſpiritualia figurantur. Et notandum, quàm

conue-

conuenientiſsima facta eſt laudis retributio. Beatus enim Petrus Dominum filium Dei eſſe dicebat: Chriſtus eum filium ſpiritusſancti conſequenter appellat. Ergo dum beatus Petrus ſpiritusſancti filius dicitur, Dei profectò filius eſſe confirmatur. Deus enim ſpiritus eſt. Sed longè aliter, multumq́ue diſtinctè Chriſtus Dei filius, aliter beatus Petrus. Quod enim ille habet per naturam, hoc accepit iſte per gratiam: & quod illi eſt ſemper eſſentialiter proprium, iſti fuit temporaliter dono accidenti collatum. Quod verò dicit, *Caro & ſanguis non reuelauit tibi:* Carnis & ſanguinis nomine, carnalem ſcribarum & pharisæorum traditionem & doctrinam accipere debemus. Caro enim & ſanguis rectè intelliguntur homines ſapientia carnali inflati, columbinæ ſimplicitatis neſcij. Caro autem & ſanguis varia in ſanctis ſcripturis ſignificatione ponuntur. Aliquando enim caro pro ipſius naturæ ſubſtantia ponitur, vt in Geneſi: Hoc nunc os ex oſsibus meis, & caro de carne mea. Nonnunquàm carnis appellatione ſynecdochicōs totus homo ſignatur, ſicut de Chriſto per Ioannem dicitur: Verbum caro factum eſt. Quod eſt apertè dicere, Deus homo factus eſt. Caro etiam & ſanguis pro corruptione poni ſolent, Apoſtolo dicente, Caro & ſanguis regnum Dei non poſsidebunt. Plerunque etiam carnis & ſanguinis nomine, carnalis & ſpiritualis intellectus ſubtilitate groſſeſcens doctrina accipitur, Paulo de ſeipſo dicente: Continuò non acquieui carni & ſanguini. Quo ſenſu in hoc loco accipienda eſt caro, carnalis videlicet, & quantum ad Deum, ſtulta carnalium ſapientia: quæ quanto ſe latiùs ad inueſtiganda terrena & tranſitoria diffundit, tanto minùs ad intellectualis & veræ philoſophiæ aditum peruenit. Non ergo caro & ſanguis illi reuelauit, quia non mundana ſapientia quòd Chriſtus Dei filius eſſet, accepit, ſed Deo patre, qui ſolus nouit filium, inſpirante didicit. Siue etiam caro & ſanguis, vt præmiſſum eſt, appellantur homines carnaliter de Chriſto ſapientes, & columbinam ſimplicitatem non habentes, atque ideò gratia ſancti ſpiritus indigni: quales illi fuere, quorum ſuperiùs de Chriſto opiniones euangeliſta retexit: de qualibus per Apoſtolum dicitur: Animalis homo non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus Dei. *Sed pater meus qui in cœlis eſt.* Cùm omnia dona ſpiritualia, quę à Domino fidelibus tribuuntur, à ſpiritusſancto largiri certiſsimum ſit, dicente Apoſtolo: Alij datur per ſpiritum ſermo ſapientiæ, &c. vſque quò dicitur, Diuidens ſingulis prout vult: quomodo Dominus Ieſus Chriſtus à patre dicit reuelatum fuiſſe B. Petro ſacramentum fidei? Sed ſciendum, quia ſicut vna eſt ſubſtantia patris & filij & ſpiritusſancti, ita eſt in eis & vna operatio atque voluntas: ac per hoc conuenienter dicitur, quia pater qui in cœlis eſt, reuelauerit Petro myſterium fidei, quod caro & ſanguis reuelare nequibat. *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus.* Ordo verborum eſt: Quia tu dixiſti mihi, Tu es Chriſtus filius Dei viui, & ego dico tibi, non ſermone caſſo, & nullum habente opus, ſed dico tibi veraciter, quia tu es Petrus. Non nunc primùm accepiſſe Petrum hoc nomen credendum eſt, ſed potiùs tunc, quando in initio dominicæ prædicationis (ſicut Ioannes teſtatur) per Andream ad Dominum adductus, in magnæ fidei ſuæ præſagium audiuit ab eo: Tu es Simon filius Ioanna, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus, vt eum hoc nomine modò appellauerit Dominus, dicens: Tu es Petrus: non enim ait, Tu vocaberis Petrus, ſed, Tu es Petrus, quod vtique dictum fuerat anteà.

Petrus quando id nominis primùm acceperit.

Ioan. 1.

Sicut autem Chriſtus dedit apoſtolis nomen, vt lux vel ſal terræ vocarentur: ita huic egregio confeſſori ſuo, qui Simon, id eſt, obediens anteà vocabatur, ob robur inuictæ fidei Petri nomen indidit: quia videlicet illi tenaci menti inhæſit, de quo ſcriptum eſt, Petra autem erat Chriſtus. Petra autem non per eſſentiam, ſed per ſignificationem. Quemadmodùm enim leo propter fortitudinem, vel agnus propter innocentiam: ſic etiam petra dicitur propter firmitatem, quia ſperantibus in ſe turris eſt fortitudinis à facie inimici, de quo Pſalmiſta: Dominus, inquit, firmamentum meum, & refugium meum, & liberator meus. *Et ſuper hanc petram*, id eſt, ſuper me, quem ore tuo confeſſus es dicens, Tu es Chriſtus filius Dei viui. Ipſe eſt enim lapis ille precioſus, in fundamento Eccleſiæ conſtitutus, de quo Paulus, Fundamentum, inquit, aliud nemo poteſt ponere pręter id quod poſitum eſt, Chriſtus Ieſus. Siue ſuper hanc petram, hoc eſt, ſuper hanc fidem, qua me filium Dei viui confeſſus es, ædificabo Eccleſiam meam. Super Chriſtum enim ædificat, qui fidem illius illibatè cuſtodit. Super Chriſtum etiam ædificat, qui per dilectionem Dei & proximi, & per obſeruantiā mandatorum Dei, ad ſortem electorum peruenire feſtinat. Meam verò addidit, ad diſtinctionem eccleſiæ hæreticorum, de qua per Pſalmiſtam dicitur: Odiui eccleſiam malignantium, de quibus adhuc ſubditur: *Et portæ inferi non præualebunt aduerſùs eam.* Non hoc dixit de conditione temporalis mortis, qua legimus cunctos penè apoſtolos martyrio con ſummatos, ſed portas inferi, vitia atque peccata vocat. Portę nanque inferi, mortifera hæreticorum dogmata ſunt, quibus imprudentes quoſque illiciunt, & ad perpetuæ mortis damnationem pertrahunt. Portæ etiam mortis ſunt perſecutorum callida blandimenta, ſiue aſpera crudelitatis intentamenta, quibus vel perſuadendo, vel terrorem incutiendo, fideles à ſuæ rectitudinis ſtatu deijcere, & æternæ morti cupiunt obnoxios reddere. Sed & prauorum hominum opera atque inepta colloquia, quæ infidelibus introitum mortis aperiūt, portæ ſunt vtique inferi, inquantùm ſuis auditoribus vel ſequacibus iter perditionis oſtendunt.

Matth. 5

1. Cor. 10.

Pſalm. 60.

Pſalm. 17.

Eſai. 28.

1. Cor. 3.

Super Chriſtum quis ædificet.

Pſalm. 25.

Porta inferi.

dunt. Sed ex his vitiorum portis nulla præualet aduersùs Eccleſiam, quæ ſupra petram fundata eſt: quia quicunque ſuper petram, quæ CHRISTVS eſt, per fidem & bonam operationem firmiter fundatus fuerit, nullis tentationum inſidijs à ſtatu rectæ fidei deijci, nullis aduerſitatibus ad caſum impelli poterit. Qui verò tentationi ſuccumbit, hic non ſuper petram ſolidam, ſed ſuper arenam pendulam fidei domum ædificaſſe credendus eſt: quia non amore veritatis, ſed alicuius temporalis vtilitatis obtentu, falsò nomen Chriſti aſſumpſit. *Et tibi dabo claues regni cœlorum.* Claues regni cœlorum non debemus pueriliter opinari cuiuſcunque eſſe materiæ, vtputa argenti vel auri: ſed per claues ipſa diſcernendi ſententia potentiaque deſignatur, qua dignos ſciret in regnum recipere, impios verò à beatitudine illius felicitatis excludere. Quæ claues idcircò B. Petro apoſtolo, qui potiori confeſsione præ cæteris regem cœlorum confeſſus eſt, ſpecialiter ſunt collatæ, vt conſtaret, quia abſque ea confeſsione & fide, qua ipſe Chriſtum declarauit, regnum cœlorum nullus poſſet intrare. *Et quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.* Hæc ſoluendi atque ligandi poteſtas, quanuis ſoli Petro à Domino collata eſſe videatur, omnibus quoque generaliter apoſtolis ſub eius perſona collata eſt. Nam & poſt ſuæ reſurrectionis nobilem triumphum apparens illis omnibus, apertè dixit: Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt. Nam ſicut interrogatis generaliter omnibus, Petrus reſpondit pro omnibus: ita & quod Dominus Petro reſpondit, in Petro omnibus reſpondit. Quin etiam omnibus epiſcopis ac presbyteris in Eccleſia idem officium committitur, vt videlicet agnitis peccantium cauſis, iuxta modum culparum vel pœnitentiæ, ligandi atque ſoluendi exerceant poteſtatem: ita duntaxat, vt quod etiam hoc tempore in nonnullis ſacerdotibus inuenitur, nec eos qui inſontes vel innoxij ſunt damnent, nec illos qui damnationem merentur, ſecuros tanquàm de ſolutione præſumant reddere. Sunt enim quidam, qui dum minùs cautè extraordinariè hac volunt vti poteſtate, ſeipſos priuant conceſſo munere, dum videlicet putant ſe poſſe ligare eos, qui in diuino conſpectu ſoluti ſunt, atque eos ſoluere, qui apud iudicium Dei proprio reatu ligati tenentur. Magna ergo vigilantia, magnoque ſtudio ſanctis Eccleſiæ paſtoribus hæc iudiciaria ſeueritas æquè libranda eſt, & illud ſemper ſuſpectè cogitandum, quod de peruersè iudicantibus per prophetam Dominus dicit: Mortificabant animas quæ non moriuntur, & viuificabant animas quæ non viuunt. Perſpecta igitur cauſa peccati, quos viderint digna compunctione errata deflere, hos à vinculis æternæ mortis pronuntient abſolutos: quos verò probauerint ſegnes eſſe in pœnitentia agenda, nec ſolùm peccata non plangere, verùm in ipſis velle permanere, illos debent damnationis perpetuæ ſupplicijs adiudicare, vt ſic apertæ damnationis exprompta diſtrictione, ſalubria pœnitentiæ & humilitatis decreta cogantur ſubire. Denique B. Petrus, vt dictum eſt, qui Chriſtum vera fide confeſſus, & inuicto eſt amore ſecutus, ſpecialiter & claues regni cœlorum, & arcem iudiciariæ poteſtatis accepit: vt omnes in Chriſto credentes intelligant, quia quicunque ab vnitate fidei vel ſocietatis illius quolibet modo ſe ſegregant, tales nec vinculis peccatorum abſolui, nec regni cœleſtis ianuam ingredi poſſunt. Cuius quia feſtiuitatem annuo recurſu venerabilem, vtpotè principis apoſtolorum, celebri frequentamus officiorum obſequio, eius inquantùm poſſumus exempla imitari ſatagamus, vbique ſuffragia poſcere: vt quia ipſi ſancta Eccleſia eſt ſpecialiter commiſſa, nos qui eius membra vltima ſumus, ſedulis patrocinijs adiuuare, & in regni cœlorum gloriam piè interueniendo dignetur inducere, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, cui laus & gloria eſt cum patre Deo in vnitate ſpirituſſancti, per cuncta ſemper ſecula, Amen.

Claues regni cœlorũ

Ioan. 20.

Ezech. 13.

S. Petrus arcẽ iudiciariæ poteſtatis obtinet.

IN EODEM FESTO, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Venit Ieſus in partes Cæſareæ Philippi & cæt. *Matth. 16.*

INterrogat diſcipulos ſuos, quam opinioné de eo homines habeant, & qué eum eſſe putet: non quòd diuerſas vulgi ſentẽtias ignoret, ſed vt eos veritatem inſtruat & doceat. *At illi dixerunt: Alij Ioannem Baptiſtam, alij autem Eliam, alij verò Ieremiam, aut vnum ex prophetis.* Iã enim Ioãnes defunctus erat: qui quũ adhuc viueret, oẽs æſtimabant, ne fortè ipſe eſſet Chriſtus. Herodes aũt audiens famã Ieſu, dixit pueris ſuis: Hic eſt Ioannes Baptiſta, & ipſe ſurrexit à mortuis. Stultiſsimus populus, qui nunc Ioanné Chriſtum, nunc Chriſtum Ioanné eſſe putabat. Stultiſsimus (inquã) qui dũ videt prophetas, eos perſequitur & vituperat: poſt mortem verò eos veneratur, & monumenta eis ædificat, neq; tales vlteriùs naſci poſſe arbitrãtur, quales illi fuerant quos ipſi occiderant. Vnde videntes Ioannem, non Ioannem, ſed Chriſtum, vel Eliam, vel aliquem alium præcedentium prophetarum eum eſſe putabant. Similiter autem Chriſtum videntes, Chriſtum non eſſe credebant. Sciebant enim eum eſſe venturum: ſed quia non videbant,

Luc. 9.

Matth. 14.

Stultitia Iudæorum.

bant, credere non poterant. Quid enim? ſi Eliam vel Ieremiam iſti vidiſſent, non vtique eis credidiſſent. Viderunt enim eos patres eorum, eis tamen credere noluerunt. *Dicit illis Ieſus: Vos autem quem me eſſe dicitis?* Hæc eſt (inquit) ſententia populi, ſic de me loquuntur qui me non cognoſcunt, non me dicunt eſſe quod ſum, dicunt me eſſe quod non ſum: priùs Ioannem Chriſtum eſſe dicebant, nunc me Ioannem eſſe dicunt: iam neque me, neque Ioannem putãt eſſe Chriſtum: vos autem quem me eſſe dicitis? nunquid & vos eandem opinionem habetis? *Reſpondens Simon Petrus, dixit: Tu es Chriſtus filius Dei viui.* Decuerat enim hoc Petrum reſpondiſſe, quatenùs ipſe eſſet princeps fidei Chriſtianorum, qui erat princeps Apoſtolorum. Sed videamus quid interrogauerit Chriſtus, videamus quid reſponderit Petrus. Dicit enim Chriſtus: Quem dicunt homines eſſe filiũ hominis? Dicit Petr⁹: Tu es Chriſt⁹ fili⁹ Dei viui. Ille de homine interrogat, iſte filiũ hominis eſſe Dei filiũ dicit. Ille igitur qui eſt filius Dei viui, idem ipſe eſt & filius hominis. Vnde & beata virgo Maria Theotocos vocatur, id eſt, Deum & hominem pariens. Quod quia Neſtorius confiteri noluit, ab Eccleſia expulſus eſt & condemnatus. *Reſpondens autem Ieſus, dixit ei: Beatus es Simon Bariona, quia caro & ſanguis non reuelauit tibi, ſed pater meus qui eſt in cœlis.* Beatus es (inquit) Simon Bariona. Simon, filius columbæ. Bariona enim filius columbæ interpretatur. Sed quare columbæ? Sanctum Spiritum ſuper Chriſtum Dominum noſtrum in ſpecie columbæ apparuiſſe narrat Euangeliſta. Huius igitur columbæ filius eſt, qui tam ſanum atque ſpiritualem ſenſum habet. Vt enim Dominus ait: Quod natum eſt ex carne, caro eſt, & quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt. Vnde & ſubditur: *Quia caro & ſanguis non reuelauit tibi, ſed pater meus qui eſt in cœlis.* Non eſt hæc ſententia carnalis, non eſt hæc fides carnis & ſanguinis, non parentes tui vel caro tua iſta te docuerũt, ſed pater meus qui eſt in cœlis. Sic enim & Apoſtolus dicit: Quia non acquieuit carni & ſanguini, ſed venit Hieroſolymam videre Petrum: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam.* Tu dicis, & verum dicis, quia ego ſum Chriſtus filius Dei viui: & ego dico tibi, quia tu es Petrus, fide fortis & doctrina ſtabilis. Niſi enim in hoc nomine fortitudinẽ & ſtabilitatem Chriſtus intellexiſſet, quarè ea quæ ſequuntur protinùs addidiſſet, dicens, *Et ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam?* Si Petrum non intelligis, petram reſpice: Petra autem erat Chriſtus. Sic igitur à petra Petrus, ſic à Chriſto Chriſtianus. Videamus itaque quid ſit, Et ſuper hanc Petrã ædificabo Eccleſiam meam. Super hanc petram, quam tu modò in fidei fundamentum poſuiſti: ſuper hanc fidem, quam tu modò docuiſti, dicens, Tu es Chriſtus filius Dei viui: ſuper hanc Petram & ſuper hanc fidem ædificabo Eccleſiam meam. Huic enim ſententiæ Apoſtolus concordans, ait: Fundamentum enim aliud nemo poteſt ponere, præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus. Ac ſi dicat: Non eſt aliud fundamentum, niſi illa petra, quam Petrus poſuit in fundamentum, quum diceret: Tu es Chriſtus filius Dei viui. Super hanc petram ædificatur Eccleſia Dei. *Et portæ inferi non præualebunt aduersùs eam.* Qui enim ceciderit ſuper hunc lapidem, cõfringetur: ſuper quem verò ceciderit lapis iſte, conteret eum. Tanto enim impetu, tantaque fortitudine hæc petra fertur, vt muros conterat, portas comminuat, & nulla virtus vel fortitudo ei reſiſtere valeat. Sed ſi vis & aliter intelligere portas inferi, cognoſce priùs portas cœli. Portæ nanque cœli, Apoſtoli ſunt, Epiſcopi & ſacerdotes, & alij quorum doctrina & exemplis cœli palatium animæ ingrediuntur. Sunt igitur econtrà portæ inferi, Iudæi & hæretici, omneſque ſeductores, & fidei catholicæ corruptores. Per hos enim infidelium animæ in infernum intrant, & in tenebras demerguntur. Et iſti quidem contra hanc peccare, † & aduersùs Eccleſiam, quæ ſuper eam ædificata eſt, præualere non poterunt. *Et tibi dabo claues regni cœlorum.* Hoc enim quod principaliter Petro dicitur, cęteris quoq; Apoſtolis dictum eſſe intelligi debet: & non tantùm Apoſtolis, verumetiam epiſcopis & ſacerdotibus. Iſtis enim claues & poteſtas à Domino data eſt, vt non ſolùm Eccleſiam, ſed cœlos alijs aperiant. *Et quodcunq; ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunq; ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.* Hoc epiſcopi audiant: de munere gaudeant, de poteſtate non ſuperbiant. Si enim ſic ligauerint vt Petrus, ſi ita ſoluerint vt Petrus, quicquid ligauerint ligatum erit, & quicquid ſoluerint, ſolutum erit. Imitentur igitur illum in diſcretione & iuſtitia, quem imitari volunt in ligandi atque ſoluendi poteſtate. Si enim aliter egerint, non erit ratum quod egerint. Ideò enim hæc ſoli Petro dicta ſunt, quia nemo fidelior, nemo iuſtior, nemo diſcretior, & nemo melior erat, cui hæc dici potuiſſent. Ideò enim ſoli illi dicta ſunt, vt omnes alij ſe in illo quaſi in ſpeculo videant, ſic viuendo, ſic agendo, ſic ligando, ſic ſoluendo, & à pace & concordia non recedendo. Veruntamen ſicut prælati, ſi iniuſtè ligant, ligandi poteſtate ſeipſos priuãt: ita & ſubiecti, etiamſi iniuſtè ligati ſunt, ſi tamen ſe ligatos eſſe paruipendant, ipſa ſua ſuperbia ſeipſos arctiùs ligant. Deſiderent igitur ſolui etiam illi qui ſic ligantur, ſpondeant ſatisfactionem: quam ſi prælatus recipere noluerit, tunc ſciant ſe eſſe ſolutos.

(∴)

1.Cor.3.

Matt.21.

Portæ cœli.

Portæ inferi.

† for. ſed

Etiam iniuſta prælati ſententia non cõtemnenda.

IN COMMEMORATIONE SANCTI PAVLI, SERMO B. IOANNIS CHRYSOSTOMI.

Eſt Hom. 3. de laudibus S. Pauli.

BEatus Paulus, qui tantam vim humanæ alacritatis oſtendit, vt ad cœlum quoque ipſum valeat ſubuolare, prætermittēs angelos & archangelos, aliaſque virtutes, aliquando quidem ſuo exemplo Chriſti nos
1. Cor. 11. fieri imitatores iubet, dicendo: Imitatores mei
eſtote, ſicut & ego Chriſti. Aliquando verò
de ſe reticens, ad ipſius nos Dei imitationem ex-
Ephes. 5. tendit, dicens: Eſtote ergo imitatores Dei ſicut
filij chariſsimi. Iam verò demonſtrans, quia
nihil ita hanc imitationem pariat, quàm ſi ita vi-
uat aliquis, vt bonum eius in communi profici-
at, atque vniuerſis vtiliora prouideat, adiùnxit:
Ambulate in charitate. Ideo cùm dixiſſet, Imita-
tores mei eſtote, continuò de charitate diſſe-
ruit, quia hæc præcipuè virtus homines Deo p-
ximos facit. Quantæ enim cunq; ſint aliæ virtu-
tes inferiorem locum tenētes, cunctæ erga homi-
num ſtudia verſantur: vt eſt contra concupiſcen-
tiam pugna, vt quod aduerſus gulam geritur bel
lum, vt in auaritiæ interitum acies ordinata, vt
cum iracundiæ furore conflictus. Diligere verò,
nobis Deoq; commune eſt, proptereà & Deus
Luc. 6. imperabat: Orate pro perſequentibus & calum-
niantibus vos, vt ſitis filij patris veſtri, qui in cœ-
Charitas, lis eſt. Hoc ergo & Paulus cunctorū intelligens
bonorum caput bonorum, omni in ſe ſtudio exprimere
caput. curauit. Nemo enim ita dilexit inimicos, nemo
inſidiatoribus ſuis ita beneficus fuit, nullus pro
affligentibus ſuis tanta perpeſſus eſt. Non enim
illa quæ patiebatur, ſed naturæ copulam cogita-
bat: quantoq; ampliùs efferebantur inimici, tan-
to magis eorum miſerabatur inſaniam. Vt enim
aliquis indulgentiſsimus pater afficitur erga fi-
lium phreneſi comprehenſum, cuius quantò
magis conuicijs ictibuſq; pulſatur, tantò eum po
tiùs miſeratur ac deflet: ita Paulus qui de ipſa
magnitudine paſsionum, eorum à quibus affli-
gebatur, æſtimaret furorem, maiora illis adhi-
bebat fomenta pietatis. Audi igitur quàm com-
patienter, quanque manſuetè nobis pro illis lo-
quatur, qui eum quinquies verberauerant, qui
catenis onerauerant, qui vinculis ſæpè conſtrin-
xerant, qui ipſum eius ſitiebant cruorem, quique
illum quotidiè diſcerpere cupiebant. Teſtimo-
Rom 10. nium, inquit, illis ego perhibeo, quòd æmulati-
onem Dei habent, ſed nō ſecundùm ſcientiam.
Rom. 11. Rurſùs eos, qui ſe ſupra illos ſuperbiùs effere-
bant, refrenans: Noli, ait, altum ſapere, ſed time.
Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit,
ne fortè nec tibi parcat. Quia enim cognouerat
dominicā iā in illos proceſsiſſe ſententiā, quod
vnum & ſolum in ſua erat poteſtate, præſtabat:
ſæpè lachymabatur, vehementer pro illis dō-
lebat, volentes eis inſultare prohibebat, atq; in-
quantùm poterat, laborabat vmbram eis aliquā
excuſationis obtendere. Et quia propter contu-
maciam eorum atq; duritiā, perſuadere illis fidē
ſermone nō poterat, ad orationes conuertebatur *Rom. 9.*
aſsiduas. Fratres, inquit, voluntas quidem cordis
mei & obſecratio ad Deum fit pro illis in ſalutē. *Rom. 11.*
Spe quoq; illos meliore ſolicitat, dicens: Sine
pœnitentia enim ſunt dona & vocatio Dei, vt nō
pertinaci vſque ad finem deſperatiōe moriātur. *Ibidem.*
Quæ vtiq; omnia ſunt amantis, & valdè eorum *Eſai. 59.*
vtilitatibus prouidentis, vt cùm dicit: Veniet
ex Sion, qui eripiat & auertat impietatem Iacob.
Mordebatur nanque vehementer, ac penitùs diſ
ſecabatur, cùm eos pereuntes videret: propter
quod & multa ſolatia adhibebat dolori, aliquā-
do quidem dicens: Veniet ex Sion, qui eripiat &
auertat impietatem Iacob: aliquando verò, Et
iſti non crediderunt in illorum miſericordiam,
vt & ipſi miſericordiam conſequantur. Putas au-
tem, quia erga ſolos Iudæos talis extiterit, ad a-
lios verò vel domeſticos vel extraneos non ſe
multo etiam præbuerit mitiorem? Audi ergo *2. Tim. 2.*
quid ad Timotheum ſit locutus: Seruum, in-
quit, Domini non oportet litigare, ſed manſue-
tum eſſe ad omnes, docibilem, patientem, cum
modeſtia corripientem eos qui reſiſtunt, ne-
quando det illis Deus pœnitentiam ad cognoſ-
cendam veritatem, & reſipiſcant à diaboli la-
queis, à quo capti tenētur ad ipſius voluntatem.
Vis autem probare, quàm modeſtè etiam cum
illis loquatur, qui in peccata corruerūt? audi *2. Cor. 12.*
quid Corinthijs dixerit: Timeo, inquit, ne cùm
venero, humiliet me Deus apud vos, & lugeam
multos ex his, qui antè peccauerunt, & non ege-
runt pœnitentiam ſuper immunditia & fornica-
tione & impudicitia quam geſſerunt. Et ad Ga- *Gal. 4.*
latas: Filioli mei, quos iterùm parturio, donec
formetur Chriſtus in vobis. Et in cauſa eius,
qui fuerat fornicatus, non minùs eo ipſo, qui
pro peccato ſuo lamentabatur, dolet, proq; il- *2. Cor. 2.*
lo alios deprecatur, dicens: Confirmate in illo
charitatem. Sed & quando ab Eccleſiæ illum
corpore ſeparabat, cum multis hoc lachrymis *Ibidem.*
gemituque faciebat. Ex multa, inquit, tribu-
latione & anguſtia cordis ſcripſi vobis per mul-
tas lachrymas, non vt contriſtemini, ſed vt ſcia-
tis quam charitatem habeam abundantiùs in vo- *1. Cor. 9.*
bis. Et rurſùs: Factus ſum Iudæis ſicut Iudæus,
his qui ſub lege erant, quaſi ſub lege eſſem, fa-
ctus ſum infirmis infirmus, omnibus omnia fa-
ctus ſum, vt omnes facerē ſaluos. Vidiſtíne quæ-
ſo animā omnia terrena ſuperantem? Omnem e-
nim prorſus hominem Deo exhibere cupiebat,
& omnes quantùm ad ipſum ſpectabat, exhi-
buit. Quaſi enim vniuerſum mundum ipſe ge-
nuiſſet, ſic perturbabatur, ſic currebat, ſic omnes
in

in regnum Dei feſtinabat inducere docendo, tũ orando pro ipſis, tum ipſis etiam ſupplicando, & terrendo, & dæmones animarum corruptores fugando: aliquando epiſtolis, aliquando præſentia, nunc ſermone, nunc rebus, per diſcipulos, per ſemetipſum erigere labentes, ſtantes verò firmare, humi iacentes attollere, ſanare contritos, torpentes oleo exhortationis animare, inimicis inſonare terribile, hoſtes minaciter intueri, more optimi cuiuſdam ducis & medici, artis ſuæ inſtrumenta geſtantis. Cùm verò celſus in omnium conſiſteret arce virtutum, omnem tamen flammam præcipuo charitatis ardore vincebat. Vt enim miſſum in ignem ferrum, totum profectò ignis efficitur: ſic Paulus charitate ſuccenſus, totus factus eſt charitas: qui quaſi communis totius mundi eſſet pater, ita in amore hominum ipſos eorum imitabatur parentes, immò cunctos non carnales modò, verumetiam ſpiritales patres ſolicitudine ac pietate ſuperabat, & pecunias, & verba, & corpus, & animam pro his quos diligebat impendens. Propter hoc itaque charitatem, etiam plenitudinem legis vocabat, & vinculum perfectionis, & omnium bonorum matrem, & initium finemque virtutum, propterea dicebat: Finis aũt præcepti eſt charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide nõ ficta. Et rurſùs: Non adulterabis, non occides, & ſi quod eſt aliud mandatum, in hoc verbo inſtauratur. Diliges proximum tuum ſicut teipſum. Quia igitur & initium & finis & bona omnino vniuerſa dilectio eſt, vel in ipſa Paulum ſtudeamus imitari. Etenim hic illius ope talis effectus eſt. Non enim mihi proponas mortuos, quos ſæpiùs ſuſcitauit, neq; leproſos quos eadem virtute mundauit: nihil à te horum requirit Deus. Poſſide charitatem Pauli, & perfectam adipiſceris coronam. Cuius verò iſta ſententia eſt? Ipſius nutritoris vtiq; charitatis, qui eam & mirabilibus & ſignis & alijs bonis mille præpoſuit. Quia enim ipſe eam abundè ac vehementer impleuerat, idcircò etiam acriùs atq; examinatiùs vim eius intelligit. Per ipſam enim ille ad tam celſum perfectionis cacumen aſcendit, nihilq; eum ita dignum Deo, vt virtus præſtitit charitatis, & ideò dicebat: Imitamini dona meliora, & adhuc excelſiorem vobis viam demonſtro, charitatem profectò optimam viam, planiſsimamq; pronuncians. In hac etiam nos iugiter ambulemus, vt & Paulum, immò Dominum Pauli videre mereamur, & incorruptibiles conſequamur coronas, gratia & miſericordia Domini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

IN EODEM FESTO,

Matth. XIX.

In illo tempore: Dixit Simon Petrus ad Ieſum: Ecce nos relinquimus omnia, & ſecuti ſumus te, quid ergo erit nobis? Et reliqua. Homilia beati Ioannis Epiſcopi.

Quoniam poſsibile fuit Deo ſaluare Iudaicum populum, multas in lege diuitias poſsidentem, credentium Iudeorum multitudo teſtatur, ſiue per ipſum Chriſtum, ſiue per Apoſtolos eius: vt bonitatis illius inueſtigabile pelagus humana æſtimatio non apprehendat, ſed victa miretur: tamen quia dixit Dominus, Apud homines hoc impoſsibile eſt, quantum ad humanam naturam, apud Deum autem poſsibile, ecce ſubitò excitatur Petrus, vnus ex populo illo diuite & difficili, & ex perſona credentium Iudæorum clamat, quaſi teſtis potentiæ Dei factus, & confirmans Chriſti promiſsionem, & dicit: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te, quid ergo erit nobis?* Quoniam autem & ipſe Petrus, & omnes Apoſtoli, cæterique credentium Iudæorum, contra poſsibilitatem humanam per Dei potentiam crediderunt in Chriſtum, ipſe teſtatur dicens ad Petrum: Beatus es Simon Bar Iona, quia caro & ſanguis non reuelauit tibi, ſed pater meus qui in cælis eſt. Sermo iſte conuenit ad omnes, vt ſingulis quibuſque dicatur, quoniam beatus es tu, quia non caro & ſanguis reuelauit tibi, ſed pater meus qui in cælis eſt. *Ieſus autem dixit eis: Amen dico vobis, quòd vos qui ſecuti eſtis me, in regeneratione cùm ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſraël.* Futurũ autem erat, vt in die iudicij reſponderent Iudæi: Domine, non te cognouimus filium Dei in corpore conſtitutum. Quis enim hominum videre poterat theſaurum in terra abſconditum, ſolem nube celatum? Quis ſuſpicabatur ſtellam matutinam naſci ſuper terram? Quis putabat mulierem, quæ clauſit paradiſum, vt nemo in eum intraret, vt ipſa fieret prima porta paradiſi, vt per illam lux procederet, per quam tenebræ intrauerunt? Ergo in iniuriam tuam nos non impulit contumacia cordis, ſed decepit conſideratio carnis. Vos reſpondebitis eis: Et nos homines fuimus ſicut & vos, ſimilem habẽtes animã, eandemq; carnis naturã. In vno viximus mũdo, eiſdẽ factionibus mundialium ſpirituum periclitantes, ipſis protectionibus Dei adiuti. In hoc autem vos meliores fuiſtis nobis, quoniam nos fuimus homines piſcatores, ruſtici & obſcuri in plebe: vos autẽ ſacerdotes & ſcribæ & principes populi. Nos illũ cognoſcere potuimus, homines piſcatores & ruſtici, & vos eũ cognoſcere non potuiſtis ſacerdotes & ſcribæ, qui habebatis præ oculis veſtris ſcripturas, quaſi lampades ſciẽtiæ? Nos antequam mirabilia eius videremus, intelleximus eum: vos autem vel poſt teſtimonia tantarum virtutum intelligere non poteratis? Quomodò potuit fieri, vt penè tota gens ignoraret, quem duodecim cognouerunt? Eſto, quia non credidiſtis ei, neſcientes eum filium Dei: qua cauſa interfeciſtis eum, nullam culpam inuenientes in eo? Sed in nobis bona voluntas facta eſt quaſi lu-

[Right margin notes: *Ex Homil. 33. Operis imperfecti in Matth.* / *Matth. 19.* / *Matth. 16.* / *Maria porta paradiſi.*]

cerna ruſticitatis noſtræ: in vobis autem mali-
tia facta eſt quaſi caligo ſcientiæ veſtræ. Ad-
huc autem audeo & ſubtiliorem introducere
ſenſum, magis alterius cuiuſdam viri ſapien-
tis referre. Exponit enim, quoniam ſicut Iu-
dæorum populus in duodecim tribus fuit diui-
ſus, ſic & vniuerſus populus Chriſtianus diui-
ſus eſt in duodecim tribus, ſecundùm quaſ-
dam proprietates animarum & diuerſitates
cordium, quas ſolus DEVS cognoſcere & di-
ſcernere poteſt. Vt quædam animæ ſunt, qua-
ſi de tribu Ruben, quædam autem de tribu Si-
Matth.25. meon, vel Leui, vel Iuda. Puto enim ſicut o-
mnes ſancti quinque virgines prudentes eſſe di-
cuntur, quanuis ſint innumerabiles, propter
quinque ſenſus ſpirituales: & omnes peccato-
res quinque virgines fatuæ, quanuis ſint innu-
Apoc.1. merabiles, propter quinque ſenſus carnales. Et
Eſa.11. ſicut omnes Eccleſiæ Chriſti, ſeptem dicuntur
Eccleſiæ, quanuis multæ ſint, propter ſeptem
ſpiritus, omnes enim ſancti, in quibus præ cæte-
ris virtutibus abundantior eſt ſapientiæ virtus,
vna habetur Eccleſia. Item in quibus præ cæ-
teris virtutibus abundantior eſt intellectus, al-
tera dicuntur Eccleſia: & ſic per ſingulos ſpiri-
tus tractans, inuenies Eccleſias ſeptem: ſimiliter
& propter gratias duodecim, quas in perſonis
duodecim virginum exponit angelus in Paſto-
re, ſi cui tamen placet illa ſcriptura, omnium
Chriſtianorum inueniuntur duodecim tribus
eſſe. Vtpotè omnes animæ, in quibus præcel-
lit virtus veritatis, vna eſt tribus. Nec enim om-
nes gratiæ in omnibus æqualiter ſunt, ſed vnus
quidem ampliùs præcellit in iſta, alius autem in
illa. Omnes autem Chriſtiani, in quibus habi-
tat Chriſtus, ſedes ſunt Chriſti. Quod ergo ait:
*In regeneratione cùm ſederit filius hominis in ſede ma-
ieſtatis ſuæ, & vos ſedebitis ſuper duodecim thronos*:
promittit eis tempus Chriſtianitatis futurũ poſt
aſcenſionem ſuam, quando omnes ſuſcipient
verbum Apoſtolorum in ſe, ſicut verbum Chri-
ſti. Illud enim eſt tempus regenerationis, quan-
do homines regenerati per baptiſmum, facti
ſunt ex filijs hominum filij Dei. Illud eſt tem-
pus, quãdo ſedet CHRISTVS in ſede ma-
ieſtatis ſuæ, ſicut teſtatur Propheta de gentium
Pſal.46. fide futura: Regnabit DEVS ſuper gentes, De-
us ſedet ſuper ſedem ſanctam ſuam. Quicun-
que enim Chriſtum in ſe ſuſcipiunt credendo,
ſedes ſunt maieſtatis eius. Et vide quia non de
tempore futuri iudicij dicit, ſed de vocatione
gentium vniuerſarum. Nec enim dixit, Cùm
venerit filius hominis ſedens ſuper ſedem ma-
Matth.25. ieſtatis ſuæ, ſed ita: Cùm ſederit in ſede ma-
ieſtatis ſuæ. In ſede autem maieſtatis ſuæ ex
eo cœpit ſedere, ex quo gentes credere cœpe-
runt in eum. Ex quo ergo Chriſtus ſedit ſu-
per ſedem maieſtatis ſuæ, ex eo & Apoſtoli ſe-
derunt ſuper duodecim thronos, id eſt, in om-
nibus Chriſtianis ſecundùm diuerſitates a-
nimarum, quas ſupra tetigimus. Omnis Chri-
ſtianus, qui ſuſcipit verbum Petri, thronus
fit Petri, & Petrus ſedet in eo. Sic & omnium
Apoſtolorum throni ſunt, qui omnium Apo-
ſtolorum doctrinam ſuſceperunt, & tenent in
ſe. Hanc interpretationem de diuerſis tribu-
bus populi Chriſtiani, & de ſeſſuris Apoſtolis in
ſedibus, commendat propheta, dicens: Hie-
ruſalem quæ ædificatur vt ciuitas, cuius parti-
cipatio eius in idipſum. Illuc enim aſcende-
rũt tribus, tribus Domini, teſtimoniũ Iſraël: quia Pſal.121.
illic ſederunt ſedes in iudicio. Si ergo Hie-
ruſalem, quæ ædificatur vt ciuitas, Eccleſia eſt,
ſine dubio & qui illuc aſcenderunt, tribus Chri-
ſtianorum ſunt tribus, & ſedes quæ ſederunt il-
lic, Apoſtoli ſunt. Apoſtoli enim ſunt ſedes
Dei. Nec modica gloria eſt Apoſtolorum, vt
ſermones eorum ſedeant in hominibus fideli-
bus, ſicut Chriſti ſermones, & in ſermonibus e-
orum vita hominum conſiſtat, ſicut in ſermo-
nibus Chriſti. Sic ergo ſedentes Apoſtoli in
thronis Chriſtianis, in duodecim diſtincti, ſe-
cundùm differentias animarum, iudicant duo-
decim tribus Iſraël, id eſt, omnes Iudæos. Quan-
do enim per verbum Apoſtolorum iudicant
Iudæos, ipſi Apoſtoli iudicare eos videntur.
Sed videndum, ſi omnes Chriſtiani & Apoſto-
lorum ſunt ſedes & Chriſti, quare omnes chri-
ſtiani in perſona quidem chriſti quaſi vna ſe-
des dicuntur. Nec enim dixit, Cùm ſederit
filius hominis ſuper ſedes ſuas, ſed, ſuper ſedem
ſuam. In perſona autem Apoſtolorum, duo-
decim throni eſſe dicuntur omnis populus chri-
ſtianus. Vide ſi habet rationem iſta ſolutio:
quoniam omnes Apoſtoli omnia quidem bona
habuerunt, non autem omnia ad perfectum,
ſed vnuſquiſque eorum in aliquo bono priuato
magis perfectus fuit quàm alter, vtpotè Petrus
in fide fortior quàm cæteri, Ioannes innocen-
tia ſimplicior quàm cæteri: Et ſicut ſolus diſcer-
nere poteſt Chriſtus, qui animarum differentias
nouit. Ita Petrus requieſcit in fide, Ioannes in
innocentia, & vniuſcuiuſque Apoſtoli illa virtus
eſt thronus, in qua perfectior cæteris fuit. Chri-
ſti autem omnes virtutes quaſi vna eſt ſedes, quia
in omni virtute æqualiter ille ſolus perfectus
eſt. Nam quoniam de retributione in hoc
mundo Apoſtolis danda loquitur chriſtus, il-
lud eſt teſtimonium quod ſequitur, hoc modo
dicens: *Et omnis qui reliquerit hoc & hoc, centuplum
accipiet, & vitam æternam poſsidebit*: id eſt, non ſo-
lum vos, ſed & omnes qui ſecuti me fuerint ſicut
vos. Si autem omnes in hoc ſeculo centuplum re-
cipiunt, ſine dubio & Apoſtolorum etiam in
hoc ſeculo merces futura promittebatur. Ait er-
go Dominus: *Et omnis qui reliquerit domum, aut fra-
tres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem,
aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum
accipiet, & vitam æternam poſsidebit.* Quoniã Petro
interrogante ex perſona Apoſtolorum cætero-

rumq; fidelium Iudæorum, quaſi priore omniũ, Chriſtus ita promiſit, non ſoli Petro, ſed Apoſtolis omnibus, ne fortè poſtmodũ legentes homines, hæc Chriſti promiſſa, æſtiment Apoſtolis tantùm aut ſolis Iudæis eſſe promiſſa, vtiliter addidit, dicens: Et omnis qui reliquerit, id eſt, ſiue Iudæus, ſiue gentilis. Et in alijs quidem Euangeliſtis ſecundùm alium expoſuimus intellectum: hîc autem, ſecundùm quod adoleſcentem illum, qui de vita æterna magiſtrum requiſiuit, propoſuimus in myſterio Iudaici populi eſſe & ipſum Petrum interrogantem, in myſterio credentium Iudæorum, interpretatio conuenit talis, vt de gentibus relinquentibns omnia quæ gentilia ſunt, & ad Chriſti fidem confugientibus, omnia iſta tradamus: id eſt, non ſolùm omnis Iudæus, ſed etiam gentilis, qui reliquerit patrem ſuum diabolum, & matrem ſuam ignorantiam, per quam aſsiduè diabolus ex ſemine interfecti, id eſt, interdicti erroris generat filios: aut fratres, aut ſorores, videlicet eiuſdem erroris ſocios ſociasque: aut ſi crediderit ille qui fuit ſacerdos, relinquens idololatriam ipſam coniugem ſuam, per quam quotidiè filios generabat & filias, & ipſos pariter cum matre eorum relinquẽs: ant ſi alicuius profeſsionis magiſter, relinquens ipſam profeſsionem quaſi agrum fertilem, credat in Chriſtum: aut dignitatem ſecularem, quaſi domum optimè ſe obumbrantem, deſpiciat propter fidem. Sed ſecundùm traditionem ſimplicem conuenit intellectus, vt cùm quis intellexerit quocunque modo filium Dei eſſe Chriſtum, non propter affectus parentum ſuorum, aut fratrum, aut filiorum, aut facultatũ relinquat Chriſtũ, manens in perfidia ſua priore, ſed propter fidem Chriſti deſpiciat omnia illa, & ſequatur veſtigia Chriſti. Sed hoc videamus, qui reliquerit omnia, centuplum in hoc ſeculo quomodò recipere poteſt? Hæc autem difficultas cõtingit, quia in hoc ſeculo recepturos dicit alter euangeliſta: alioquin in illo ſeculo difficile non eſt. Ergo ſecundùm ſanam doctrinam ita nos conuenit intelligere quod dicit, Cẽtuplum recipiet, non vt ipſam rem quam dimittit, centuplum recipiat: nec enim poſsibile eſt, vt qui patrem aut matrem reliquit, centum patres aut matres recipiat: ſed ita, tantam gloriam, tantam gratiam, tantam beatitudinem cõſequatur, vt centuplum valeat illi, quàm res fuit quam dimiſit. Ecce reliquit patrem, & elegit ſibi patrẽ Deum. Nonne plùs centuplum conſtabit ei, quã pater carnalis, vt illi obſequatur diebus ac noctibus, illius faciat voluntatem, illius hæreditatem expectet, qui poſtquã ſubſtantiam tradidit ſuis, nunquam moritur, nec relinquit orphanos filios ſuos? ſed & filij quaſi perfecti viri poſsidẽt diuitias eius, & pater ſemper illos ſic tuetur, ſic protegit, quaſi ſemper infantes. Qui matrẽ reliquit, vt diligat matrẽ Eccleſiã, nonne plꝰ eſt ei centuplũ, q̃ mater carnalis? illa enim carnẽ eiꝰ peperit corporalem, hæc autem animam eius regenerauit æternam. Qualis caro, talis & mater carnalis. Cùm enim mortua fuerit caro, perit generatio carnis, & ſoluitur generationis affectus. Ex illo enim nec ille illi filius, nec illa illi mater: quia anima nec generat nec generatur, & nullnm cognoſcit patrem, niſi eum cuius voluntate creata eſt: nullam cognoſcit matrem, niſi Eccleſiam, quæ illam regenerauit in fide, quæ dedit ei mãdata diuina ex duobus teſtamentis, quaſi eſcam ſalutarem dulciſsimi lactis ex duabus mamillis, quæ illi de aqua & ſpiritu texuit tunicã immortalem, quæ ad perfectum ſanctitatis adduxit, vt digna fieret patris ſui ſubſtantiam poſsidere.

Margin: t. 10.

Qui reliquerit fratrem vt habeat CHRISTVM fratrem, nonne melius eſt ei, quàm centum fratres? Qui fratribus ſuis non inuidet, qui ſuper hæreditate non certat, qui propter lucrum non rumpit fraternitatis affectum, qui nõ ſolùm omnia ſua, ſed etiam ſeipſum dare paratus eſt, qui cùm omnia dederit, nihil ei minuitur. Nam humana ſubſtantia ſemper pauper eſt, & quantumuìs homo habuerit, nihil ſe putat habere. Illa autem ſubſtantia ſola eſt, quæ omnium deſiderium ſatiat, & adhuc ſuperabundat. Qui relinquit ſorores, ſtatim eum recipiũt gratiæ Dei quaſi chariſsimæ ſorores. Non enim vlla ſoror ſic dulciter complectitur fratrem ſuum, quomodò gratiæ Dei complectuntur animam ſanctam. Nam quoties gratiæ Dei in ſenſibus noſtris hærent, & delectant nos, toties animas noſtras complecti & oſculari videntur. Si filios dimiſerit, prouidet ei Deus filios ſpirituales, quos doceat, quos erudiat, quibus dicat apoſtolica voce: Nam in Chriſto Ieſu per euangelium ego vos genui: qui patris mortem non expectent. 2. Cor. 4. Nam filij carnales, ſi modicum fuerit pater eorum ſenex, tædiantur de vita ipſius, deſiderant eum mori: & ſi citò mortuus non fuerit, contemnũt eum quaſi delirum. Filij autem ſpirituales, quanto perfectiores fuerint in fide, tanto ampliùs diligunt ſuum doctorem. Si dimittit ſubſtantiam, ab omnibus diligitur, ab omnibus honoratur, à quibuſdam autem & timetur. Nam ipſe Deus, cui ſe tradit, dat ei gratiam coram hominibus. Nonne melius eſt ei hoc, quàm vniuerſa terra? Aut quæ ſubſtantia tantam gloriam pręſtat homini ſuper terram, quantam opinio ſanctitatis? Adhuc pro terrena ſubſtantia datur illi ſubſtantia ſpiritualis, quam iunior filius & laſciuus accepit à patre ſuo, & conſumpſit viuendo luxurioſè, id eſt, ſapientiam, ſcientiam, cæteraſque virtutes innumerabiles, quas conſequuntur, qui relictis facultatibus mundialibus ſe Deo tradiderint.

IN EODEM FESTO,

Sermo beati Maximi Epiſcopi.

Ex Homilias de hoc feſto.

CVM omnes beatiſsimi apoſtoli parem gratiam apud Dominum ſanctitatis obtineant, neſcio quo tamen pacto Petrus & Paulus videntur præ cæteris peculiari quadam in ſaluatore fidei virtute præcellere. Quod quidem ex ipſius Domini iudicio poſſumus approbare. *Matth. 16.* Nam Petro, ſicut bono diſpenſatori, clauem regni cæleſtis dedit: Paulo, tanquàm idoneo doctori, magiſterium eccleſiaſticæ inſtitutionis iniunxit: ſcilicet, vt quos iſte erudierit ad ſalutem, ille ſuſcipiat ad quietem: vt quorum corda Paulus patefecit doctrina verborum, eorum animabus Petrus aperiat regna cælorum. Clauem enim quodammodò à Chriſto ſcientiæ & Paulus accepit. Clauis enim dicenda eſt, qua ad fidem peccatorum dura corda reſerantur, mentium ſecreta panduntur, & quicquid intrinſecùs clauſum tenetur, in palàm rationabili manifeſtatione producitur. *Confeſſio peccatorũ.* Clauis, inquam, quæ & conſcientiam ad confeſsionem peccati aperit, & gratiam ad æternitatem myſterij ſalutaris includit. Ambo igitur claues à Domino perceperunt, iſte ſcilicet ſcientiæ, & ille potentiæ. Diuitias immortalitatis ille diſpenſat, ſcientiæ theſauros iſte largitur. Sunt enim ſcientiæ theſauri ſicut ſcriptum eſt: *Coloſſ. 2.* In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ reconditi. Ergo beati Petrus & Paulus eminent inter vniuerſos Apoſtolos, & peculiari quadam prærogatiua præcellunt. Verùm inter ipſos, quis cui præponatur, incertum eſt. Puto enim illos æquales eſſe meritis, qui æquales ſunt paſsione, & ſimili eos fidei deuotione vixiſſe, quos ſimul videmus ad martyrij gloriam perueniſſe. *Petrus & Paulus Romæ vna die paſſi.* Non enim ſine cauſa factum putemus, quòd vna die, vno in loco, vnius tyranni tolerauere ſententiam. Vna die paſsi ſunt, vt ad Chriſtum pariter peruenirent. Vno in loco, ne alteri Roma deeſſet. Sub vno perſecutore, vt æqualis crudelitas vtrunque conſtringeret. Dies ergo, puto, pro merito, locus pro gloria, perſecutor decretus eſt pro virtute. Et in quo tandem loco martyrium pertulerunt? In vrbe Roma, quæ principatum & caput obtinet nationum, ſcilicet vt vbi caput ſuperſtitionis erat, ibi caput quieſceret ſanctitatis: & vbi gentilium principes habitabant, illic eccleſiarum principes morerentur. Cuius autem meriti ſint beatiſsimi Petrus & Paulus, hinc poſſumus intelligere, quòd cùm Dominus orientis regionem propria illuſtrauerit paſsione, occidentis plagam, ne quid minùs eſſet, vice ſui Apoſtolorum ſanguine illuminare dignatus eſt. Et licet illius paſsio nobis ſufficiat ad ſalutem, tamen etiam horum martyrium nobis contulit ad exemplum. Hodierna igitur die beati Apoſtoli ſanguinem profuderunt. Sed videamus cauſam, quarè iſta perpeſsi ſunt, ſcilicet quòd inter cætera mirabilia etiam magum illum Simonem orationibus ſuis de aëris vacuo præcipiti ruina proſtrauerunt. Cùm enim idem Simon ſe CHRISTVM diceret, & tanquàm filium ad patrem aſſereret volando ſe poſſe conſcendere, atque elatus ſubitò magicis artibus volare cœpiſſet, tunc Petrus fixis genibus precatus eſt Dominum, & precatione ſancta vicit magicam leuitatem. Prior enim ad Dominum aſcendit oratio, quàm volatus: & antè peruenit iuſta petitio, quam iniqua præſumptio. Antè Petrus in terris poſitus obtinuit quod petebat, quàm Simon perueniret quò tendebat. Tunc igitur Petrus velut vinctum illum de ſublimi aere depoſuit, & quodam præcipitio in ſaxo elidens, eius crura confregit. Et hoc in opprobrio facti illius, vt qui paulò antè volare tentauerat, ſubitò ambulare non poſſet: & qui pennas aſſumpſerat, plantas amitteret. Sed ne fortè hoc mi[i]um videatur, quòd magus iſte præſente Apoſtolo per aërem aliquandiù volitauerit, hoc patientia Petri fecit. Permiſit enim illum ſublimiùs aſcendere, vt altiùs caderet. Voluit eum in excelſum leuari ad conſpectum omnium, vt ruentem illum de excelſo oculi omnium peruiderent. Hæc igitur iniquitatis eſt elatio, vt in altum ſe ferat, in ſublime ſe erigat: ſed ſancta oratio omnem humiliat ſuperbiam, vniuerſam deijcit vanitatem. *Vis ſanctarũ precum.*

IN EODEM FESTO, SERMO BEATI AVGVſtini Epiſcopi.

Eſt Sermo 25. de Sanctis.

FIlioli mei, audite nos, & liberate vos. Currite pro vobis, & nobis præſtatis & vobis. Commune erit gaudium noſtrum, ſi vos viderimus induere Chriſtum. Iuuenes & virgines, ſenes cum iunioribus ad gratiam feſtinent. Mater noſtra pariendo non diſcernit ætates. Ipſa genuit Petrum, ipſa parturiuit & Paulum, vt ex lupo fieret agnus. Tanquàm ergo natus eſt Saulus, creuit, & factus eſt Paulus. Baptizatus eſt à matre, illuminatus à Deo patre, & cœpit velle Petrum videre: & cùm quæreret eum velle videre, magìs eum Petrus cœpit timere. Audiuit enim Petrus, quia quæreret eum Saulus. Noli timere B. Petre, quia non Saulus te quærit, ſed Paulus vas electionis te cupit videre. O ſancte Petre benedic patrem, & ſuſcipe fratrem, & habes cum quo potes defendere matrem. O beate Petre, quia conuerſus eſt Saulus, miraris. Qualis es tu, erit & ipſe talis, & vnus erit vobis natalis. Qui illum fecit ex Saulo Paulum, ipſe te fecit ex Simone Petrum. Vnus vos honorauit, vnus vos coronabit. Mutauit perſecutorem, mutauit & piſcatorem. Et ſi te priorem, tamen ambos vno ditauit honore. Veni S. Paule, veni, ſequere Petrum, ſed docentem, non fugiẽtem. Fugiebat, quando te neſciebat. Nam iſte beatiſsimus

mus Paulus, ſicut in lectione Actuum Apoſtolorum cùm recitaretur, audiuimus, cæleſti voce proſtratus eſt. Dum furit ad caulas in lupina rabie, & exoſum ſibi nomen innocentis agni perſequitur, dum quærit diſcerpere aut vexare gregem, audiuit altiſonam vocē, Saule Saule, quid me perſequeris? Quid fruſtrà inſaniſti contra nomen meum, & occidiſti martyrem meum? Olim quidem debui perdere te, ſed Stephanus meus orauit pro te. Et ille: Quis es Domine? Et Dominus ad illum: Ego ſum, inquit, Ieſus Nazarenus, quem tu perſequeris. Caput de cælo pro membris clamat. Inquietatur corpus, & de cælo intonat Chriſtus: Saule Saule, inquit, quid me perſequeris? Quid eſt quòd rugiente Saulo mugit arcanum, & contra ſæuitiam Pauli militia conqueritur cæli, niſi vt qui non crediderat reſurgenti, ſaltem crederet in cælo ſedenti? Nam dicitur Ananiæ: Accede ad eum, & ſigna eum charactere meo: multa enim patietur pro nomine meo. Et ille: Domine, audiui à multis de viro hoc, quia multa mala fecit ſanctis tuis. Ait illi Dominus: Vade, quoniam vas electionis eſt mihi. O beate Anania, meritò in timore trepidares, ſi forti manu non eſſet cui militares. Ideò proſternitur ſuperbia, vt erigatur ſanctitas. Venit ergo Ananias, baptizauit Saulum, & fecit Paulum: baptizauit lupum, & fecit agnum: & cœpimus habere prædicatorem, quem habuimus perſecutorem. Denique cœpit prædicare Chriſtum, cui anteà reſiſtebat: poſteà paratus pati pro eo, contra quem anteà pugnabat. Patitur Paulus, quod fecerat Saulus. Saulus lapidauit, Paulus lapidatus eſt: Saulus Chriſtianos virgis affecit, Paulus pro Chriſto quinquies quadragenas vna minùs accepit: Saulus perſecutus eſt Eccleſiam Dei, Paulus ſubmiſſus eſt in ſporta: Saulus vinxit, Paulus vinctus eſt, & dum Saulus ſæuiens quærit minuere numerum Chriſtianorum, etiam ipſe acceſſit ad numerum confeſſorum: & dum infert alijs necem, ſuſcepit ipſe pro eo mortem. Dum intrat lupus rapax in ſtabula pecudis, ſubitò & ipſe factus eſt ouis. Itaque quis iam deſperet de magnitudine criminis, aut de humilitate generis? Nam beatiſſimum Petrum piſcatorem modò genibus prouolutis adorat gentium multitudo credentium, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, &c.

SERMO EIVSDEM,

vnde ſuprà.

NOtum vobis omnibus eſt, fratres, & vniuerſo mūdo notiſſimum, quòd beatiſſimorū Petri & Pauli natalis eſt hodiè, nec aliquā partē orbis latere poteſt tanta deuotio. Siquidē de ijs dicat Dauid propheta: In omnem terram exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum: In omnem terram mirabilium Petri virtus diffuſa eſt, & in fines orbis terræ epiſtolarum Pauli verba penetrarunt. Quis enim non audiuit, quòd primus Apoſtolus Petrus ſedenti ad ſpecioſam portam templi claudo, & ex matris ſuæ olim ventre iam debili pedum reſtituerit firmitatem, vt quod natura minùs contulerat, apoſtolica gratia repararet? Cùm enim idem claudus ſtipem rogans, aliquid pecuniæ ſe ab Apoſtolis crederet accepturum, ait illi Petrus: Argentū & aurum non habeo, ſed quod habeo, hoc do tibi: In nomine Ieſu Chriſti Nazareni, ſurge & ambula. Beata planè largitas, quæ petenti argentum quidem non contulit, ſed coutulit ſanitatē. Beata largitas, quæ de theſauris ſuis aurum non protulit, ſed protulit medicinam. Beatus & ille claudus, qui dum ſtipem quærit pecuniæ, diuitias incolumitatis accepit. Hoc enim ab Apoſtolis donatum meruit, quod nullis theſauris à medicis redimere potuiſſet. Primum ergo ſignum mirabilium ſuorum Petrus fecit, claudo pedum reſtituendo veſtigia. Diximus frequenter ipſum Petrum à Domino petram nuncupatum, ſicut ait: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Si ergo Petrus petra eſt, ſuper quam ædificatur Eccleſia, rectè prius pedes ſanat: vt ſicut in Eccleſia fidei fundamentum continet, ita & in homine membrorum fundamenta confirmet. Rectè, inquam, primùm in Chriſtiano pedes curat, vt iam non trepidus nec imbecillis poſſit ſuper petram Eccleſiæ, ſed robuſtus & fortis incedere. Vbi autem verba Pauli Apoſtoli non leguntur? quis locus ea non literis inſcribit, corde retinet, conuerſatione cuſtodit? Qui Paulus à Domino vas electionis eſt nominatus. Bonum vas, in quo precioſa mandatorum Chriſti præcepta conduntur. Bonum vas, de cuius plenitudine ſubſtantia vitæ populis ſemper erogatur, & plenum eſt. Optima apoſtolorū nomina, petra & vas, neceſſaria domui ſaluatoris. Domus enim petrarum fortitudine conſtruitur, vtilitate vaſis ornatur. Petra ad firmitatem, ne labantur, ſuſtentat populos: vas ad cuſtodiam, ne tentētur, operit Chriſtianos. Exitus verò eorum de hoc ſeculo quàm beatus fuerit, nemo eſt qui neſciat. Nam prima hæc in illis beatitudo eſt, quòd ambo vna die paſſi eſſe noſcuntur: ſcilicet, vt quos vna fides ſeruitio deuinxerat, vna dies martyrio coronaret. Deinde ipſa paſſio licet diuerſa in ſingulis fuerit, tamen quanta referta eſt gratia ſanctitatis? Nam Petrus crucis, ſicut ſaluator, exitum tulit, & à dominicæ deuotionis ſimilitudine nec morte diſcretus eſt: ſcilicet, vt quem imitabatur fide, imitaretur & paſſione. De Pauli verò ceruice, cùm eam perſecutor gladio percuſſiſſet, dicitur fluxiſſe lactis magis vnda quàm ſanguinis, & mirum in modū S. Apoſtolū baptiſmi gratia in ipſa cæde extitiſſe ſplendidū potiùs quàm cruentum. Quæquidē res in S. Paulo ſtupēda nō eſt, Quid enim mirum, ſi abundat lacte nutritor Ec-

Act. 3.

Ibid.

Marc. 16.

Petrus petra, ſuper quam Eccleſia ædificatur.

Act. 9.

1. Cor. 3. cleſiæ, ſicut ipſe ad Corinthios ait: Lac vobis potum dedi, non eſcam? Hæc eſt planè repromiſſionis illa terra, quã patribus noſtris Deus promiſit, dicendo: Dabo vobis terram fluentem lac & mel. *Exod. 3.* *Terra repromiſſionis.* Non enim de hac terra locutus eſt, quæ manantibus aquis cœnum inuoluit, lutumque permiſcet: ſed de illa terra Pauli, & ſimilium Pauli, quæ iugiter purum ſuaueq; diſtillat. Quæ enim Pauli epiſtola non melle dulcior, non lacte candidior? Quæ epiſtolę tanquàm vbera eccleſiarum populos enutriunt ad ſalutem. De ceruice ergo Apoſtoli pro ſanguine lac manauit. *1. Cor. 15.* Legimus in ipſo, quia caro & ſanguis regnum Dei non poſsidebunt. Igitur iam Paulus poſsidet regnum, quoniam caret ſanguine, qui impedire dicitur regnaturum. Adhuc ergo Paulus in terris poſitus, iam in regni cæleſtis ſubſtantiã transformatur. Ideò fratres chariſsimi, quotieſcunque martyrum memoriam celebramus, prætermiſsis omnibus ſeculi actibus, ſine aliqua dilatione concurrere debemus ad domum Dei, reddere illis honorificentiam, qui nobis ſalutem effuſione ſui ſuanguinis pepererunt, qui tam ſacratam hoſtiam pro noſtra propiciatione Domino ſe obtulerunt, præſertim cùm dicat ad ſanctos ſuos omnipotens Deus: *Luc. 10.* Qui vos honorat, me honorat: & qui vos ſpernit, me ſpernit. Quiſquis ergo honorat martyres, honorat Chriſtum: & qui ſpernit ſanctos, ſpernit Chriſtum Dominum noſtrum, qui viuit & regnat, &c.

IN EODEM FESTO,

Sermo beati Maximi Epiſcopi.

Eſt Homilia prima in hoc feſto. GLorioſiſsimos Chriſtianæ fidei principes annuis ſolennitatibus honorantes, fratres chariſsimi, ipſum Dominum ac Deum noſtrum, qui huius author eſt fidei, debita religione veneramur. Apoſtoli nanque latino ſermone dicuntur miſsi. Qui ergo honorant miſſos, manifeſtum eſt eos honorare mittentem: quoniam dignitas, quæ defertur miniſtris, illi ſine dubio cuius miniſtri ſunt exhibetur, vt ait ipſe ſaluator ad diſcipulos ſuos: *Luc. 10. Matt. 10.* Qui vos audit, me audit: & qui vos recipit, me recipit. Verè beata Apoſtolorum merita, in quibus ſe Chriſtus & recipi prædicat, & audiri. Beati nihilominùs & illi, quorum deuotio delata Apoſtolis, recurrit in Chriſtum. Tenentes itaque, fratres, tantæ huius promiſsionis fidem, de ſupplicijs patrum noſtrorum pro Chriſti confeſsione ſuſceptis, fidelibus gaudijs exultemus: quoniam qui de martyrum morte lætantur, martyres non dubitant cum Chriſto regnare poſt mortem. Nos verò Eccleſiarum omnium reuerendiſsimos patres, Petrum dico & Paulum, pijſsimis ſtudijs honoremus, quibus Chriſti præſtante gratia, factus eſt hodiè de morte natalis, quibus finis vitæ viuendi initium dedit, *Philip. 1.* quibus, vt ait Apoſtolus Paulus, viuere CHRISTVS eſt, & mori lucrum. Erat vtique eis CHRISTVS viuere, quibus vita non erat ſine Chriſto. Erat eis Chriſtus viuere, quia totum Chriſti proficiebat Eccleſijs, quod viuebant. Erat eis & mori lucrum, qui tali morte vitam ſibi mercabantur æternam. Erat eis mori lucrum, quorum corruptioni incorruptio ſuccedebat, & damna præſentium temporum lucra perpetua ſequebantur. Sed iam neceſſarium, chariſsimi, reor, vt proprias eorum ſpecialesque virtutes prout ariditas linguæ noſtræ ingenijque tenuitas patitur, immò vt miſericors DEVS annuerit proloquamur. Hic itaque *S. Petri encomium.* ille eſt Petrus, qui confitendo Chriſtum Dominum viui Dei eſſe filium, validiſsima inuictaque nobis credendi fundamenta conſtituit. Nam percontanti Domino, quis eſſe ab hominibus diceretur, reſpondit: Tu es CHRISTVS filius Dei viui: *Matt. 16.* id eſt, tu Domine de carne virginis factus es Chriſtus, qui viui Dei es filius ſempiternus. Tu Domine hominibus natus es homo, qui incogitabili maieſtate DEVS es apud Deum. Tu es CHRISTVS, qui pro redemptione noſtra ad paſsionem veniens, impaſsibilis permanes apud patrem. Quis ergo vnquam in tantum hoc incomprehenſæ deitatis arcanum humani ſenſus attollere potuiſſet obtutum, niſi ab ore Petri ſalutaris huius fidei veritas radiaſſet? Quis meritorum eius gloriam quanuìs magno æquiparare poſsit eloquio, *Eius eximia merita.* à quo nobis adorandæ diuinitatis fides & cœpit & permanet? Quid tanto glorioſius viro, qui fidem ſecreti inſcrutabilis loquendo edidit, viuendo docuit, patiendo firmauit? Vt autem confeſsionis huius quanta eſſet magnitudo ſaluator oſtenderet, ait illi: Beatus es Simon Bar Iona, *Ibidem.* quia caro & ſanguis non reuelauit tibi, ſed pater meus qui in cælis eſt: & tibi dabo claues regni cælorum. Quis ergo CHRISTVM per carnem & in carne natum omnipotentis patris eſſe filium ſentire potuiſſet, niſi propitius hoc ipſe pater per Petrum nobis reuelaſſet è cælo? Hæc illi confeſsio dedit, vt antè claues regni cælorum acciperet, quàm cæli ianuas introiret. Sed ne qua vos, fratres, de creditis Petro clauibus regni more noſtrarum clauium cogitatio terrena permoueat. Claues enim cæli, lingua eſt Petri: quia ſingulorum merita cenſendo Apoſtolus vnicuique regnum cælorum aut claudit, aut aperit. Non eſt ergo clauis *Clauis data S. Petro & Apoſtolis.* iſta mortalis artificis aptata manu, ſed data à Chriſto apoſtolis poteſtas eſt iudicandi. Deniq; ait eis: *Ioan. 20.* Quorum remiſeritis peccata, remiſſa erũt: & quorum detinueritis, detenta erunt. Hic eſt Petrus, quem Chriſti eſſe confidentiſsimũ, ſubiecta veſtigijs eius maria probauerunt. *Matth. 14.* Nam à Domino ſuo nouos ſibi dari in fluctibus greſ-

ſus

ſus vt fidelis popoſcit, & vt dilectus emeruit. Qui ob hoc ſolùm trepidaſſe viſus eſt, vt fragilitas humana cognoſceret, quanta eſſet inter Dominum ſeruumque diſtantia, dum aggrauata peccatis caro mergitur, & immaculati neſcit planta deſidere. Simul & illud, ne dũ ſuper aquas ambulans Petrus pede intrepido perueniſſet ad Chriſtum, Domini fortè ſui virtutibus æquaretur. Sed quid illum tantoperè dicimus trepidaſſe, cui pia trepidatio ſua maiorem profecit ad fidem? Vt enim credidit Petrus imperio Domini ſui poſſe ſe à fluctibus ſuſtentari, ita nihilominùs dum mergitur, credidit ipſius Domini ſui ſe virtute ſaluandum. Verè beati Petri & dũ trepidat, mirabilis fides, quam nec perurgentis periculi potuit turbare formido. Clamando enim dum mergitur, Domine libera me, de ſe diffiſus eſt, non de Domino dubitauit. Ne quis ergo timorem hunc glorioſiſsimi Petri ducat in vitium, quoniam timor iſte quanuìs primam eius turbauerit fidem, confidentiam tamen in eo reparatæ credulitatis ornauit. Hic eſt Petrus, cui Chriſtus Dominus communionem ſui nominis libenter indulſit. Vt enim, ſicut Apoſtolus Paulus edocuit, petra erat Chriſtus: ita per Chriſtum Petrus factus eſt petra, dicente ei Domino: Tu es petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, nam ſicut in deſerto dominico ſitienti populo aqua fluxit è petra: ita vniuerſo mundo perfidiæ ariditate laſſanti, de ore Petri fons ſalutiferæ confeſsionis emerſit. Hic eſt Petrus, cui Chriſtus aſcenſurus ad patrẽ paſcendas ouiculas ſuas agnosque commendat, vt quos ille pietatis miſeratione redemerat, hic fidei ſuæ virtute ſeruaret. Et rectè ſanè ei arbiter occultorum Dei filius paſcendas oues ſuas tuendasque commiſit, cui nouerat in nutriendo grege dominico nec ſtudium deeſſe, nec fidem. Hic eſt Petrus, qui dum ad crucem tãquàm crucifixi diſcipulus duceretur, verſo ſe poſcens corpore crucifigi, paſsionem non renuit, ſed æqualitatem crucis dominicæ declinauit, vt oſtẽderet vniuerſis, admirandæ ſe humilitatis virtutem, nouique myſterij diſciplinam & inter tormenta ſeruaſſe. Quàm ſecurus, chariſsimi, perrexit Petrus ad crucem, qui repulſo timore mortis, moriendi ordinem tam acerba in paſsione quæſiuit. Quid etiam de glorioſiſsimo referam Paulo, in quo Dominus fidem nominis ſui, dum ipſam fidem perſequeretur, elegit? Qui dum velut acerrimus perſecutor Chriſtianam vaſtat Eccleſiam, inimico adhuc eius in pectore amicũ ſibi cor Chriſtus inuenit: dumque temporalia rapit ad ſupplicia Chriſtianos, ipſe perpetuam captus ad gratiam, factus eſt ſubitò paſtor ex lupo, ex prædone cuſtos, ex hoſte defenſor. Vnde patuit, nec Paulum malignæ mentis propoſito plebem dominicam perſecutum, nec Chriſtum latuiſſe quem eligeret in Paulo. Hic eſt Paulus, qui Chriſti vocibus inclamatus è cœlo, oculis in ſe Iudaicæ infidelitatis obtuſis, videndi aciem non perdidit, ſed mutauit. *Acto. 9.* Amiſit oculos, & recepit, vt vno eodemq; tempore & in perſequentem cæcitatis vindicta procederet, & vocantis Dei gratia illuminaret electum. Ait nanque illi de cœlo Dominus: Saule Saule, quid me perſequeris: id eſt, cur me perſequeris Saule? Quæ me odium erga me tuum excitauit iniquitas? Nunquid quia illuminaui cæcos, quia ſanaui ægrotos, quia fugaui dæmones, quia eſurientes populos quinq; panibus paui? An quia de tumulis mortuos ſuſcitaui? an fortè magis, quia fidelibus meis regnũ cœleſte promiſi? Sed ſi præſtare me poſſe dubitas quæ promitto, aſpice, ſi tamen potes, vnde te vel qualis appello. Sed quarè me perſequeris Saule? aut quid me perſequendo proficies? Nunquid aduerſus regnantem in cœlo, vllum tua perſecutio habebit effectum? Nunquid nocere mihi quicquam poteris, quem non potes intueri? Ego enim ſum Ieſus Nazarenus, quem tu perſequeris, qui terras cœlo, crucem regno, mortem perpetuitate mutaui. De quibus omnibus non te debere cunctari, & ereptus tibi nunc, & poſt paululum redditus ſuadebit aſpectus. At beatiſsimus Paulus repentina quidem cæcitate coërcitus, intellecta tamen maieſtate loquentis è cœlo, continuò fidelis effectus, & à perſecutione deſtitit, & nouos intuendi Chriſtũ oculos acquiſiuit. Hic eſt Paulus, qui pro ſuarum remuneratione virtutum, vltra humana merita tertium raptus ad cœlum, ſecreta cæleſtia cognouit: vt eccleſiarum futurus doctor, inter angelos diſceret, quod inter homines prædicaret. *2. Cor. 12. Paulus in tertium cœlum raptus.* Aut quis ei impunè vltrà non credat, qui de ſacramentis dominicis nõ ſolùm audita loquitur, ſed & viſa teſtatur? Quãta hoc, fratres, Dei noſtri actum eſt gratia, vt qui de cœleſtibus in Apoſtolatum vocatus eſt, Apoſtolatus eius conſecraretur in cœlo? Et poſt omnia, hic eſt Paulus, qui ceruices ſuas, quas aduerſùs Chriſti nomen ſuperbus erexerat, perfidorũ cædendas gladio humilimus pro Chriſti honore ſubmiſit: nec piguit eum pro illo mori, quẽ ſæpè probauerat viuere & regnare poſt mortem. Atq; ita factum eſt vt glorioſiſsimum Paulum, qui in diuerſis gentibus pro fide Chriſti multo certamine dimicando innumera bella peregerat, velut victorem mundi Roma ſuſciperet ad triumphum. Hi ergo ſunt beatiſsimi Petrus & Paulus, qui ſacramentum cæleſtis regni vno ſpiritu prædicantes, ſub vnius paſsione diei, doctrinã ſuam pio ſanguine & morte fortiſsima conſecrarunt: Qui etiam tanquam eccleſiarum omnium principes facti, diſpenſatione cæleſti Romam petentes, ſanctiſsima ſua corpora, in illius vrbis arce recõdiderunt, quæ totius orbis obtinuerat principatum: quatenùs potentiam virtutis ſuæ Chriſtus oſtendens, vbi mundus caput habebat imperij, ibi regni ſui principes collocaret. *Petrus & Paulus Romæ paßi.*

IN FESTO VISITATIONIS B. MARIAE, IN LEctionem Epiſtolæ loco Concio exegetica.

EX Euangelio ſecùndùm Lucam di-
ſcimus virginẽ Mariam concepto
filio Dei properaſſe ad viſitandã
Elizabeth, non ſanè quadã animi
leuitate permotam, ſed hauddubiè
ſancti ſpiritus admonitione impulſam. Crebrò
autẽ & quidem perlibenter ſancta Dei Eccleſia
huius ſacratiſsimæ virginis feſta celebrat, nõ ig-
norãs totum cedere in honorem filij Dei, quic-
quid eius matri piè & religioſè impenditur. So-
Can. 2. lent verò hoc die pleræq; Eccleſię recitare lecti-
onem ex Canticis Canticorum, quã nunc expla-
nare conabimur. *Ecce iſte venit ſaliens in montibus,*
tranſiliens colles. Principio hic diligenter aduer-
tenda ſunt, quæ de his Canticis Canticorũ ſcri-
bit papa beatiſsimus Gregorius, ne quis impurꝰ
In prologo verba ſanctiſsimi & caſtiſsimi Cantici huius ſe-
in Cant. cùs atq; par eſt accipiat. Ait ergo: Solerter intu-
Canticorũ. endum eſt, ne cùm exteriora audimus, ad exteri-
ora ſentienda remaneamus, & machina quæ po-
nitur vt leuet, ipſa magis opprimat & aggrauet.
Debemus in verbis exterioribus corporeis quic
quid interiùs eſt quærere, & loquentes de cor-
pore, extra corpus fieri. Debemus ad nuptias
Matt. 22. ſponſi & ſponſæ cũ intellectu charitatis, id eſt,
cum veſte nuptiali venire, ne ſi iſta careamus, ab
hoc conuiuio in exteriores tenebras, id eſt, in cæ-
citatẽ ignorantiæ repellamur. Debemus per ver-
2. Cor. 3. ba paſsionis tranſire ad virtutem impaſsibilita-
tis. Litera enim occidit, ſpiritus viuificat. Si-
cut enim palea frumentũ, ſic & litera tegit ſpiri-
tum. Sed quia iumentorum eſt paleis, hominum
frumentis veſci: qui humana ratione vtitur, pa-
leas abijciat, frumenta ſpiritus edere diſponat.
Humanæ conuerſationis verba audientes, quaſi
extra humanitatem eſſe debemus, ne ſi humani-
In 1. cap. ter quæ audiuimus capiamus, nihil diuinitùs de
Eccleſiaſt. his ſentire poſsimus. Hæc Gregorius. Porrò Hi-
eronymus iã conſummatũ virum & calcato ſe-
1. Cor. 2. culo præparatum, in Cantico Canticorũ ſponſi
dicit iungi amplexibus. His ita præmiſsis pro-
pter homines carnales & animales, qui non per-
cipiunt ea quæ ſunt ſpiritus Dei, noſtrum inſti-
tutum proſequamur. *Ecce*, inquit, *iſte venit ſa-*
Saltus *liens in montibus, tranſiliens colles.* Vis audire qua-
Chriſti. les ſaltus fecit? ait Angelomus. Tales, inquã, ſal-
tus fecit dilectus meus. De cœlo venit in vte-
rum, de vtero in præſepe, de præſepi venit in cru
cem, de cruce venit in ſepulchrum, de ſepulchro
redijt in cœlum. Ipſe eſt, qui eleuatus eſt etiam
ſuper omnes montes & colles, id eſt, patres noui
& veteris teſtamenti, qui merito virtutũ & ver-
tice fidei cæteris ſunt eminentiores. In his Do-
minus non ſolùm inhabitare, ſed tranſilire dici-
tur: quia non tantùm diuinitate, ſed humanitate
incomparabilis apparuit. Hæc Angelomus. The-
odoreti autem huius loci iſthæc eſt interpreta-
tio: Docet hîc ſponſa internecionem idolis illa-
tam à ſponſo ſuo. Montes enim & colles vocat
lucos & delubra dæmonum, in montibus olim
ſita & ædificata: ſuper quæ verborum ſapientia
& miraculorum virtute ſaliens atq; tranſiliens,
penitùs euertit atq; deſtruxit. Ita Theodoretꝰ.
Similis eſt dilectus meus capreæ hinnuloq; ceruorum.
Hæc duo animalia, inquit Origenes, Homilia
ſecunda in Cantica, interprete diuo Hierony-
mo, in ſcripturis frequentiꝰ nominantur, & quò *Deut. 14.*
ampliùs admireris, ſæpiùs iuncta ponuntur. Et *Caprea &*
hæc ſunt, ait, quæ manducabis: poſt paululùm *cerui fre-*
inferens, capream & ceruum. In pręſenti quo- *quens men-*
que libro pariter nominantur, ceruus & caprea. *tio in ſcrip-*
Quodam modo enim cognata ſibi ſunt & vicina *turis.*
iſta animalia. Caprea, id eſt, dorcas acutiſsi-
mè videt: ceruus interfector ſerpentum eſt, ita
vt ſpiritu narium eos extrahat de cauernis, &
ſuperata pernicie veneni, eorum pabulo dele-
ctetur. Forſitan ſaluator meus caprea fit iuxta
theoriam, ceruus iuxta opera. Quænam iſta
ſunt opera? Interficit ipſe ſerpentes, contrarias
fortitudines iugulat. Hæc Origenes. Porrò
Angelomus, Chriſtum capreæ, inquit, com-
paratum non per detrimenta diuinitatis, quæ *Rom. 8.*
ſemper idem eſt, intelligimus, ſed per incarna-
tionis myſterium, videlicet quia apparuit in ſi-
militudine carnis peccati: in quo augmenta con- *Chriſtus*
ſecuta eſt, cœlo recepta carnis natura. Hinnu- *hinnulus*
lus ceruorum ideò dicitur, quia genitus eſt ex *ceruorum.*
ſtirpe patriarcharum, qui ceruorum nomine
prænotantur, ſeu hinnuli ceruorum, propter
humilitatis formam, necdum adhuc potentiæ
cornibus exaltatis, quibus in ſecundo aduentu
cauſaturus eſt mundum. Hinnulus enim cer-
uorum ſine cornibus eſt, amorem in ſe potiùs
viſionis ſuæ, quàm terribilitatem oſtendit, ſicut
Dominus noſter CHRISTVS in primo aduẽtu
feciſſe dinoſcitur: de cuius primo aduentu mox
ſubiungitur: *En ipſe ſtat poſt parietem noſtrum,*
reſpiciens per feneſtras, propiciens per cancellos. In-
dutus pariete noſtræ mortalitatis, latuit ſubſtan-
tia diuinitatis: ſed proſpiciens ad nos per can-
cellos & feneſtras, dum miracula fecit, vt ex mi-
raculis appareret, qui ex paſsionibus latuit. Quiſ-
quis.n. per feneſtras vel cancellos reſpicit, nec to-
tus videtur, nec totus non videtur. Redemptor
.n. noſter quia & diuina fecit, & humana pertu-
lit, quaſi ꝑ cancellos & feneſtras ad homines ve-
nit vt Deus, vt appareret ex miraculis, ſicut dictũ
eſt, & lateret ex paſsionibus, & homo cernere-
tur ex paſsionibus. Hæc Angelomus. *Et dilectus*
meus loquitur mihi: Surge, propera amica mea, colũba
mea, formoſa mea, & veni. Iã enim hyẽs tranſijt, imber
abijt & receßit: flores apparuerunt in terra noſtra, tem-
pus putationis aduenit. Vox turturis audita eſt in terra
noſtra:

noſtra: ficus protulit groſſos ſuos: vineæ florentes odorem dederunt. Verba iſta, inquit Rupertus Abbas Tuitienſis, profectò deſiderantis verba ſunt. Quid autem eſt deſideriũ dilecti, vel quid amor eius, niſi charitas, niſi ſpiritus ſanctus? Tali vtiq; deſiderio deſiderare, cùm amore rectè dicitur amare, dicitur etiam lætari, vt illic: Lætabitur Dominus in operibus ſuis: Quinetiam petere dicitur, nimirùm eodem deſiderio, iuxta illud in Deuteronomio: Et nunc Iſraël, inquit Moyſes, quid Dominus Deus tuus petit à te, niſi vt timeas Dominum Deum tuum, & ambules in vijs eius, & diligas eum? Ampliùs autem non ſolùm petentis, verumetiam valdè optantis animo loquitur, cùm item in Deuteronomio dicit: Benè omnia ſunt locuti. Quis det talem eos habere mentem, vt timeant me & cuſtodiant vniuerſa mandata mea in omni tempore, vt benè ſit eis, & filijs eorum in ſempiternum? Et in Eſaia dicit: Vtinam attendiſſes mandata mea: facta fuiſſet ſicut flumen pax tua, & iuſtitia tua ſicut gurgites maris. Hęc & his ſimilia multa ſcripta ſunt, teſtãtia quietum dilecti deſideriũ, charitatem impaſsibilis, non paſsionem, ſed delectationem, qua ſemper optauit, ſemper cupiuit id quod vtile eſſet creaturæ ſuæ, humano generi. Quòd ſi vnquàm aliquid rectè dicitur optaſſe vel deſiderare, quanto magis iſtud, in quo eſt ſumma ſalutis, iſtam plenitudinem temporis, in quo fieret ex muliere, fieret ſub lege, vt eos qui ſub lege erant redimeret, vt adoptionem filiorum reciperent? Igitur hæc verba dilecti loquentis mihi, Surge, propera amica mea, columba mea, formoſa mea, & veni &c. ſic accipite, quaſi verba deſiderantis, tanquàm feſtinantis & optantis iam adeſſe materiam tantæ ſalutis, ſcilicet me, cuius caro illi materia foret aſſumendæ carnis. Tanquàm præſenti loquebatur mihi, meque iubebat ſurgere & properare, id eſt, naſci, & hoſpitium ventris mei ſibi citò præparare. Et reuerà priuſquàm naſcerer, illi præſens aderam: antequàm fierem, benè illi cognita fueram. Si enim dicitis, & verè dicitis, Quia elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, vt eſſemus ſancti & immaculati in conſpectu eius in charitate: nónne & de me rectè ſentitis, & rectè ſentiendo dicitis, Quia elegit me ante mundi conſtitutionẽ, vt eſſem ſancta & immaculata in conſpectu eius in charitate? Et ſi ſapientia, vt ipſa teſtatur, iam antequàm fieret ludens erat coram eo in orbe terrarum, & deliciæ eius cum filijs hominum: quanto magis ludens erat & deliciabatur cũ iſta ancilla Domini, miraculo cunctorum filiorum vel filiarum hominum? Surge, inquit, propera amica mea, columba mea, formoſa mea, & in his omnibus Euæ oppoſita. Eua nanque quaſi inimica, Eua quaſi vipera, Eua quaſi deformis & ignominoſa: mihi inimica, viro ſuo vipera, ſibimet confuſa ignominia. Inimica per ſuperbiam, quia intùs tumuit: vipera per malitiam, quam ex ſerpente concipiens, foris tentata facilè ceſsit: ignominioſa per pruritum libidinis, qua ſtatim ſcaturire cœpit. Vnde & nudam ſe cognoſcens, folio pudenda contexit. Tu autem amica mea per humilitatem, columba mea per charitatem, formoſa mea per caſtitatem. Tu contra Deum non tumuiſti, immò mente humili altiſsimo cõplacuiſti: & ecce amica es. Tu ſerpenti aurem nõ præbuiſti, immò inimicitias inter te & ſerpentẽ ego poſui: & ecce columba es. Tu nuditatem libidinis non incurriſti, immò ſpiritus ſanctus obumbrabit tibi: & ecce formoſa es. Veni ergo Maria, veni: nam Eua ad latebras fugit. Veni & crede angelo euangelizanti: nam Eua credidit ſerpenti ſuſurranti. Veni & contere caput ſerpentis: nam Eua & capite illecta, & ventre oblectata, & cauda eſt obligata ſerpentis. Veni & dic, Ecce ancilla Domini: nam Eua ſe abſcondens pariter & defendens, Serpens, ait, decepit me, & comedi. Hęc eſt vox dilecti mei, & hæc loquitur mihi: Surge per fidem, propera per ſpem, veni per charitatem. Iam enim hyems tranſijt, imber abijt & receſsit: flores apparuerunt in terra noſtra &c. Ecce enim æquinoctium vernum iam præterijt, & adeſt feſtiuitas paſchalis, dum hæc loquor tibi, dum foris angelus annunciat, & ego intùs vocem ſequor annuntiantis: quo tempore ſine dubio, ſecundùm curſum ſolis & naturam aëris, hyẽs iam trãſijt, imber abijt & receſsit. Ex ipſa ergo qualitate tẽporis, auſpiciũ cape magnæ felicitatis: quia per iſtud quod dicitur tibi, quod agitur tecum, tranſijt, id eſt, certiſsimè pertranſibit hyems peccati: abijt & receſsit, id eſt, certiſsimè abibit & recedet imber iræ cœleſtis: quæ videlicet hyems ex eo venit, quòd Eua iam dicta, fugiens abſcondit ſe à facie Dei: & qui imber idcircò terram, id eſt, omne genus humanũ verberauit, quia peccauit. Hic eſt imber, hæc eſt ira cœleſtis. Multiplicabo ęrũnas tuas & conceptus tuos, &c. vſq; quia puluis es, & in puluerem reuerteris. Hic talis imber abijt & receſsit, id eſt, certiſsimè abibit & recedet per me fructum ventris tui. Tunc apparuerunt, id eſt, certiſsimè apparebunt flores multi, flores ſancti ac diuerſi, alij videlicet martyrio rubicundi ſiue purpurei, alij confeſsione, ſiue ad imitationem noſtri virginitatis incorruptione candidi. Tunc & tempus putationis aduenit, & mox aderit, vt amputentur ea, quæ ſuperflua ſunt legis, dicaturque floribus, ſiue florentibus campis & arboribus noſtris: Viſum eſt enim ſpiritui ſancto & nobis, nihil vltrà imponere vobis oneris, quàm hæc neceſſariò, vt abſtineatis vos ab immolatis ſimulachrorum, & ſanguine, & ſuffocato, & fornicatione: & ea quæ vobis non vultis fieri alijs ne feceritis. A quibus cuſtodientes vos, benè agetis. Tunc & vox turturis audita eſt, id eſt, certiſsimè audietur in terra noſtra. Vox, inquam, turturis, nimirùm paruulæ quidem, ſed caſtiſsimæ auis, ſcilicet prædicatio Euangelij, cuius initium eſt pul-

Gen. 3.

Gen. 3.

Acto. 15.

pulchritudo noſtræ caſtitatis & virginei conceptus tui, audita eſt, id eſt, audietur in terra noſtra, in Eccleſia noſtra, in vniuerſa terra. Tunc ad vocem huiuſcemodi turturis ficus protulit, id eſt, certiſsimè proferet groſſos ſuos, vineæ florentes dederunt, id eſt, certiſsimè dabunt odorem. Ficus, inquam, id eſt, Synagoga proferet & iactabit opera vel iuſtitias ſuas: ſed cadentibus huiuſmodi ficis, ipſa remanebit effœta: & ego

Matt. 21.

veniens ad eam & quærens fructum, non inueniam. Vineæ autem florentes, id eſt, gentes credere incipientes, dabunt odorem, id eſt, bonam opinionem, ita vt amici gratulentur & dicant: Primùm gratias agimus Deo noſtro per Ieſum

Rom. 1.

Chriſtum pro omnibus vobis, quia fides veſtra annuntiatur in vniuerſo mundo. *Surge propera amica mea, ſpecioſa mea & veni, columba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ. Oſtende mihi faciē tuam, ſonet vox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis, & facies tua decora.* Iterùm vox dilecti mei, iterùm loquitur mihi, & ad ſurgendum inuitat, iiſdem nominibus compellat: Surge, inquiens, amica mea, ſpecioſa mea, & veni columba mea. Et protinùs ac ſi quærerem, Quò ego ſurgam? vbi vel in quo ero columba gemituoſa? In foraminibus, inquit, petræ, in cauerua maceriæ. Scit enim ſitum vel habitum mentis meæ, quia claui eius, quos antè quàm fierent, mente

Pſal. 21.

prophetica præuidebam, & in Propheta legebā, dicente, Foderunt manus meas & pedes: & lancea lateris eius, quā ſimiliter præuidebam, & in propheta legebam, Videbunt enim, ait Zacharias, in

Zach. 12.

quem transfixerunt, claui, inquam, eius & lancea iā eſſent animæ meæ vulnera, & in ipſis gemerē ſicut columba. Dicebat ergo: Columba mea in foraminibus petræ, in cauerna meceriæ: id eſt, anima gemituoſa propter fixuram clauorū meorum, qui ſum petra: propter vulnus lateris mei, qui ſum maceria. Nam ego vnus idemque, aliâs petra, & aliâs maceria. Videlicet vbi adhuc mortalis & paſsibilis eram, ibi ego maceria: vbi autē reſurrexi à mortuis, ibi vel ex tunc petra ſolidiſſima. Sed non diſparuerunt in petra iam impaſſibili cauernæ ſiue foramina, quæ facta fuerant

Chriſtus maceria & petra.

in maceria adhuc paſsibili: immò apparebunt eadem in die iudicij. Age quod agis, contemplare quod contemplaris: atque hoc modo ſemper oſtende mihi faciē tuam, & oſtendendo corrige, quod Eua peccauit, & abſcondit à me faciem ſuam. Vbi abſcondit? In medio ligno paradiſi:

Gen. 3.

videlicet in eodem, in quo peccauit: vtpotè quæ in peccato ſuo ſibi complacuit, & peccatum ſuū defendit. Non oſtendit mihi faciem ſuam, cùm dicerem, vbi es? Non ſonuit vox eius in auribus meis, vox confeſsionis quæ ſonare debuiſſet, ſaltem cùm dicerem, Quarè hoc feciſti? ſicut & quando benedixi ei & viro eius dicens, Creſcite & multiplicamini: non ſonuit vox eius in auribus meis. Nullum enim cantauit canticum gra-

Gen. 1.

tiarum actionis pro tam magno beneficio, quo illam conſtituebam matrem tantæ generationis, poſſeſſuræ tantam hæreditatem regni Dei. Tu autem oſtende mihi, ſicut & oſtendis, faciem tuam: ſonet vox tua in auribus meis, & audiam ego, audiant & amici: quorum vnus vel primus audiuit, cùm adhuc eſſet clauſus in vtero matris

Luc. 1.

ſuæ, & exultauit ad vocem tuam: quæ hoc modo ſonuit in auribus meis: Magnificat anima mea Dominum, & exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo. Ibi ad vocem meam & ad vocem tuam audire atq; exultare cœpit. Vnde & quodam loco dicit: Qui habet ſponſam, ſponſus eſt:

Ioan. 3.

Amicus autem ſponſi, qui ſtat & audit eum, gaudio gaudet propter vocem ſponſi. Hoc ergo gaudium meum impletum eſt. Igitur quia & amici auſcultant, & me delectat videre faciem fidei, & audire vocem confeſsionis atque gratiarum actionis, oſtende mihi faciē tuam, ſonet vox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis, & facies tua decora. In quo vox tua dulcis? In eo videlicet, quòd columba mea es, & intenta in foraminibus iam dictis, ita ſicut columba gemitum pro cantu habes. Canendo gemis, gemendo canis: & ipſa exultatio, qua exultauit ſpiritus tuus in Deo ſalutari tuo, plena eſt gemitibus, plena lachrymis. In quo facies tua decora? In eo videlicet, quòd magna eſt fides, magna eſt humilitas. Iſte eſt decor, quem concupiuit rex,

Pſal. 44.

quemadmodùm Pſalmus dicit: Audi filia & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiſcere populum tuum & domum patris tui: & concupiſcet rex decorem tuum. Hactenùs Rupertus Tuitienſis Abbas, qui vt Abbas Spanhemienſis ſcribit, claruit multa ſanctitate, doctrina & miraculis coruſcans ſub Henrico V. anno Domini 1124. Porrò Angelomus, ex quo etiam nunnulla accepimus, monachus fuit Benedictinus, floruitque Anno Chriſti 830.

IN EODEM FESTO,

LVC. I.

In illo tempore: Exurgens Maria, abijt in montana cum feſtinatione in ciuitatem Iuda: & intrauit in domum Zachariæ & ſalutauit Elizabeth. Et reliqua. Homilia beati Ambroſij Epiſcopi.

Lib. 2. Cōmētariorū in Luc…

MOrale eſt omnibus, vt qui fidem exigunt, fidem aſtruant. Et ideò angelus cùm abſcondita nuntiaret, vt fides aſtrueretur exemplo, ſenioris fœminæ ſterilisque conceptum virgini Mariæ nuntiauit, vt poſsibile Deo omne quod ei placuerit aſſereret. Vbi audiuit hoc Maria, non quaſi incredula de oraculo nec quaſi incerta de nuntio, nec quaſi dubitans de exemplo: ſed quaſi læta pro voto, religioſa pro officio, feſtina pro gaudio, in montana perrexit. Quò enim iam Deo plena,

na, niſi ad ſuperiora cũ feſtinatione contenderet? Neſcit tarda molimina ſancti ſpiritus gratia: Diſcite & vos ſanctæ mulieres ſedulitatem, quam prægnantibus debeatis exhibere cognatis. Mariam, quæ antè ſola in intimis penetralibus verſabatur, non à publico virginitatis pudor, non ab ſtudio aſperitas montium, non ab officio ꝓlixitas itineris retardauit. In montana virgo cum feſtinatione, virgo officij memor, iniuriæ immemor, affectu vigente non ſexu, relicta perrexit domo. Diſcite virgines non circuncurſare per alienas ædes, non demorari in plateis, non aliquos in publico miſcere ſermones. Maria in domo ſeria, feſtina in publico, manſit apud cognatam ſuam tribus menſibus. Etenim quæ ꝓpter officium venerat, inhærebat officio. Manſit menſibus tribus, non quòd domus eam delectaret aliena, ſed quia frequentiùs videri in publico diſplicebat. Didiciſtis virgines pudorem Mariæ, diſcite humilitatem. Venit propinqua ad proximam, iunior ad ſeniorem: nec ſolùm venit, ſed etiam prior ſalutauit. Decet enim, vt quanto caſtior virgo, tanto humilior ſit. Nouerit deferre ſenioribus: ſit magiſtra humilitatis, in qua eſt profeſsio caſtitatis: eſt & cauſa pietatis, eſt etiam norma doctrinæ. Contuendum eſt enim, quia ſuperior venit ad inferiorem, vt inferior adiuuetur: Maria ad Elizabeth, Chriſtus ad Ioannem. Denique etiam poſteà vt ſanctificaret baptiſmum Ioannis, Dominus venit ad baptiſmum. Citò quoq; aduentus Mariæ, & præſentiæ dominicæ beneficia declarantur. *Simul.n. vt audiuit ſalutationem Mariæ Elizabeth, exultauit infans in vtero eius, & repleta eſt ſpiritu ſancto.* Vide diſtinctionem, ſingulorumq́; verborum proprietatem. Vocem prior Elizabeth audiuit, ſed Ioannes prior gratiam ſenſit. Illa naturæ ordine audiuit, iſte exultauit ratione myſterij. Illa Mariæ, iſte Domini ſenſit aduentum: fœmina mulieris, & pignus pignoris. Iſtæ gratiam loquuntur, illi intùs operantur, pietatisque myſterium maternis adoriuntur profectibus, dupliciq́ue miraculo prophetant matres ſpiritu paruulorum. Exultauit infans, repleta mater eſt: non priùs mater repleta quàm filius: ſed cùm filius eſſet repletus ſpiritu ſancto, repleuit & matrẽ. Exultante Ioanne, exultauit & Mariæ ſpiritus. Exultante Ioanne repletur Elizabeth: Mariam tamen non repleri ſpiritu, ſed ſpiritum eius exultare cognouimus. Incòmprehenſibilis enim imcomprehenſibiliter operabatur in matre. Et illa poſt conceptum repletur, iſta ante conceptum. *Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui. Et vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me?* Nouit ſermonem ſuum ſpiritus ſanctus, nec vnquàm obliuiſcitur: & prophetia non ſolùm rerum completur miraculis, ſed etiam proprietate verborum. Quis eſt iſte fructus ventris, niſi ille de quo dictum eſt, Ecce hæreditas Domini, filij merces fructus ventris? Hoc eſt, hæreditas Domini filij ſunt, qui merces ſunt fructus illius, qui de Mariæ ventre proceſsit. *Pſal. 126.* Ipſe fructus ventris, eſt flos radicis, de quo benè prophetauit Eſaias, dicens: Exiet virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcendet. Radix enim eſt familia Iudæorum, virga Maria, flos Mariæ Chriſtus: qui veluti *Eſai. 11.* bonæ arboris fructus, pro noſtræ virtutis proceſſu nunc floret, nunc fructificat in nobis, nunc rediuiua corporis reſurrectione reparatur. *Et vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me?* Nõ quaſi ignorans dicit: Scit enim eſſe ſpiritus ſancti gratiã & operationem, vt mater prophetæ à matre Domini ad profectum ſui pignoris ſalutetur. Sed quaſi non humani hoc meriti, ſed diuinæ gratiæ munus eſſe cognoſcat, ita dicit: Vnde hoc mihi? Hoc eſt: quantum bonum mihi accidit, vt mater Domini mei veniat ad me? non cognoſco meum. Vnde hoc mihi? qua iuſtitia? quibus factis? pro quibus meritis? Nõ viſitata hæc officia fœminarum ſunt, vt veniat Mater Domini mei ad me. Miraculum ſentio, cognoſco myſterium. Mater Domini verbo fœta, Deo plena eſt. *Ecce enim vt facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo. Et beata quæ credidiſti.* Vides non dubitaſſe Mariam ſed credidiſſe, & ideò fructum fidei conſecutam. Beata, inquit, quæ credidiſti. Sed & vos beati, qui auditis & creditis. Quæcunque enim crediderit anima, & concipit & generat Dei verbum, & opera eius agnoſcit. Sit in ſingulis Mariæ anima, vt magnificet Dominum: ſit in ſingulis ſpiritus Mariæ, vt exultet in Deo. Si ſecundùm carnem vna mater eſt Chriſti, ſecundùm fidem tamen omnium fructus eſt Chriſtus. Omnis enim anima accipit Dei verbum, ſi tamen immaculata & immunis à vitijs, intemerato caſtimoniam pudore cuſtodiat. Quæcunque igitur talis eſſe potuerit anima, magnificat Dominum, ſicut anima Mariæ magnificauit Dominũ, & exultauit ſpiritus eius in Deo ſalutari ſuo. *Chriſtus quorum ſit fructus ſpiritaliter.* Magnificatur enim Dominus, ſicut & alibi legiſti, Magnificate Dominum mecum. Nõ quòd Domino aliquid humana voce poſsit adiungi, ſed quia magnificatur in nobis. Imago enim Dei, Chriſtus eſt: & ideò ſi quid iuſtum religioſumq́; fecerit anima, illam imaginem Dei, ad cuius eſt ſimilitudinem creata magnificat. Et ideò dum magnificat eam, magnitudinis eius quadam participatione ſublimior fit, vt illam imaginem ſplendido bonorum colore factorum, & quadam æmulatione virtutis in ſe videatur exprimere. Magnificat autem anima Mariæ Dominum, & exultat ſpiritus eius in Deo, eò ꝙ & anima & ſpiritu patri filioq́ue deuota, vnum Deum, ex quo omnia, & vnum Dominum, per quem omnia, pio veneretur affectu. *Pſal. 33.* Sed Mariæ quo perſona melior, eo prophetia plenior. Nec otioſum videtur, quòd & ante Ioannem Elizabeth prophetat, & Ma-

ria ante Domini generationem. Serpunt enim iam tentamenta ſalutis humanæ. Nam ſicut peccatum à mulieribus cœpit, ita etiam bonũ à mulieribus inchoatur; vt fœminæ quoq; muliebria opera deponentes, infirmitati renuntient, & anima, quæ non habet ſexum, vt maria quæ neſcit errorem, religioſo imitetur ſtudio caſtitatem. *Manſit autem Maria cum illa menſibus tribus, et reuerſa eſt in domum ſuam.* Benè inducitur ſancta Maria & exhibuiſſe officium, & myſticum numerũ cuſtodiſſe. Non enim ſola familiaritatis eſt cauſa quòd diù manſit, ſed etiam tanti vatis profectus. Nam ſi primo ingreſſu tantus profectus extitit, vt ad ſalutationem Mariæ exultaret infans in vtero, repleretur ſpiritu mater infantis: quantum putamus vſu tanti temporis ſanctæ Mariæ addidiſſe præſentiam? Manſit autem Maria cum illa menſibus tribus. Vngebatur itaque & quaſi bonus athela exercebatur in vtero matris propheta, ampliſsimo enim virtus eius certamini parabatur. Deniq; tandiù manſit Maria, quandiù Elizabet pariendi tempus impleret. Quod ſi diligenter aduertas, innenies hoc nuſquam poſitum, niſi in generatione iuſtorum. Deniq; impleti ſunt dies, vt pareret Maria: impletum eſt tempus, vt pareret Elizabeth: impletum eſt vitæ tempus, cùm ſancti viri ex hoc vitæ curriculo demigrarunt. Plenitudinem iuſti vita habet, inanes autem dies ſunt impiorum.

Gen. 3.

Iuſtorum vita plena, inanis impiorum.

IN IDEM HVIVS FESTI EVANgelium habentur ſuperiùs, feria ſexta Quator temporũ in aduentu Domini, duæ egregiæ Homiliæ: altera Venerabilis Bedæ presbyteri, pagina 28. altera Euſebij Emeſeni, pagina 33. vnde poteſt Eccleſiaſtes copioſam concionandi materiam petere: quem etiam eò remittimus.

IN OCTAVA APOSTOLOrum Petri & Pauli. Matth. XIIII.

In illo tempore: Iuſsit Ieſus diſcipulos ſuos aſcendere in nauiculam, & præcedere eũ trans fretum, donec dimitteret turbas. Et dimiſſa turba, aſcendit in montem ſolus orare. Et reliqua. Homilia beati Auguſtini.

Eſt Serm. 13. de Verbis Domini, Matt. 14.

EVangelium quod recentiſsimè recitatum eſt de Domino Chriſto, qui ſuper aquas maris ambulauit, & de Apoſtolo Petro, qui ambulans timendo titubauit, & diffidẽdo merſus, confitendo rursùs emerſit, admonet nos intelligere, mare præſens ſeculum eſſe, Petrum verò Apoſtolum Eccleſiæ vnicæ typum. Ipſe enim Petrus in Apoſtolorúm ordine primus, in Chriſti amore promptiſsimus, ſępè vnus reſpondet pro omnibus. Ipſe denique Domino Ieſu Chriſto requirenti, quémnam eum homines dicerent eſſe, & opiniones varias hominũ diſcipulis reſpondentibus, rurſumque Domino interrogante & dicente: Vos autem quem me eſſe dicitis? reſpondit Petrus: Tu es Chriſtus filius Dei viui: vnus pro multis dedit reſponſum, vnitas in multis. Tunc ei Dominus ait: Beatus es Simon Bar Iona, quia caro & ſanguis non reuelauit tibi, ſed pater meus qui eſt in cœlis. Deinde addidit: Et ego dico tibi, tanquã diceret: Quia tu dixiſti mihi, Tu es Chriſtus filius Dei viui, & ego dico tibi, Tu es Petrus. Simon quippe anteà vocabatur. Hoc autem ei nomen vt Petrus appellaretur, à Domino impoſitum eſt, & hoc in ea figura, vt ſignificaret Eccleſiam. Quia enim Chriſtus petra, Petrus populus Chriſtianus. Petra enim principale nomen eſt: ideò Petrus à petra, & non petra à Petro: quomodò non à Chriſtiano Chriſtus, ſed à Chriſto Chriſtianus vocatur. Tu es ergo, inquit, Petrus, & ſuper hanc petram, quam confeſſus es, ſuper hanc petrã quam cognouiſti, dicens: Tu es Chriſtus filius Dei viui, ædificabo Eccleſiam meam, id eſt, ſuper meipſum filium Dei viui, ædificabo Eccleſiam meam. Super me ædificabo te, non me ſuper te. Nã volentes homines ædificari ſuper homines, dicebant: Ego quidem ſum Pauli, ego autem Apollo, ego verò Cephæ, ipſe eſt Petrus. Et alij q̃ nolebant ædificari ſuper Petrum, ſed ſuper petram, Ego autem ſum Chriſti. Apoſtolus autem Paulus vbi cognouit ſe eligi, & Chriſtum contemni, Diuiſus eſt, inquit, Chriſtus? Nunquid Paulus pro vobis crucifixus eſt? aut in nomine Pauli baptizati eſtis? Quomodò non in Pauli, ſic nec in Petri, ſed in nomine Chriſti, vt Petrus ædificaretur ſuper petram, non petra ſuper Petrũ. Idem ergo Petrus à Petra cognominatus, beatus, Eccleſiæ figuram portans, apoſtolatus principatum tenens, continuò poſt paululum, iam audito quòd beatus eſſet, iam audito quòd Petrus eſſet, iam audito quòd ſuper petram ædificatus eſſet, poſteaquàm audiuit futuram Domini paſſionem, quia prædixerat eam citò venturam diſcipulis ſuis, diſplicuit ei: timuit ne perderet morientem, quem confeſſus fuerat vitæ fontem: turbatur, dicens: Abſit à te Domine, inquit, nõ fiat iſtud, propitius eſto tibi Deus, nolo te mori. Petrus dicebat Chriſto, Nolo te mori, ſed meliùs dicebat Chriſtus, Volo pro te mori. Deniq; continuò reprehendit, quem paulò antè laudauerat, & quem beatum dixerat, ſatanam appellat. Redi, inquit, poſt me ſatana, ſcãdalũ mihi es: non enim ſapis quæ Dei ſunt, ſed quæ hominum. Quid nos vult facere ex hoc qd' ſumus, qui ſic culpat quia homines ſumus? Vultis ſcire quid nos velit facere? Audite Pſalmum: Ego dixi, dij eſtis, & filij excelſi omnes: ſed humana ſapiendo, Vos autem ſicut homines moriemini. Idem ipſe Petrus paulò antè beatus, poſteà ſatanas. In momento vno, infra pauca verba miraris differentiam nominum, differentias atten-

Matt. 16.

1. Cor. 10.

1. Cor. 1.

S. Petrus tenet apoſtolatus principatum.

Matt. 16.

Pſal. 81.

tende cauſarum. Quid miraris, quia paulò antè beatus, poſteà ſatanas? Attende cauſam quare beatus. Quia non tibi reuelauit caro & ſanguis, ſed pater meus qui in cælis eſt. Ideò beatus, quia non caro & ſanguis reuelauit. Si enim caro & ſanguis hoc tibi reuelaret, de tuo: quia nõ caro & ſanguis tibi reuelauit, ſed pater meus qui in cælis eſt, de meo, non de tuo. Quare de meo? Quia omnia quæ habet pater, mea ſunt. Ecce audiſti cauſam quare beatus, & quare Petrus. Quare autẽ illud, quod horreſcimus, & repetere nolumus? Quare, niſi quia de tuo? Non enim ſapis quæ Dei ſunt, ſed quæ ſunt hominum. Hoc intuentes nos Eccleſiæ membrũ, diſcernamus, quid de Dei, quid de noſtro. Tunc enim non titubabimus, tunc in Petra fundabimur, fixi & ſtabiles erimus aduerſus ventos, imbres, flumina, tentationes videlicet præſentis ſeculi. Illum tamen videte Petrum, qui tunc erat figura noſtra. Modò fidit, modò titubat, modò immortalem confitetur, modò timet ne moriatur. Proinde quia Eccleſia Chriſti habet firmos, habet & infirmos, nec ſine firmis poteſt eſſe, nec ſine infirmis. Vnde dicit Apoſtolus Paulus: Debemus nos firmi, infirmorum onera ſuſtinere. In eo quod dixit Petrus: Tu es Chriſtus, filius Dei viui, firmos ſignificat. In eo autem quòd trepidat & titubat, & Chriſtum pati non vult mortem timendo, vitam non agnoſcendo, infirmos Eccleſiæ ſignificat. In illo ergo vno Apoſtolo, id eſt, Petro in ordine Apoſtolorum primo & præcipuo, in quo figurabatur Eccleſia, vtrunque genus ſignificandum fuit, id eſt, firmi & infirmi, quia ſine vtroque non eſt Eccleſia. Hinc eſt ergo & quod modò lectum eſt: *Domine ſi tu es, iube me venire ad te ſuper aquas.* Si tu es, iube me: non enim poſſum hoc in me, ſed in te. Agnouit quid ſibi eſſet à ſe, quid ab illo cuius voluntate ſe credidit poſſe, quod nulla humana infirmitas poſſit. Ergo ſi tu es, iube, quia cùm iuſſeris, fiet. Quod ego non valeo præſumendo, tu potes iubendo. Et Dominus, *Veni*, inquit: Et ſine vlla dubitatione Petrus ad verbum iubentis, ad præſentiam ſuſtentantis, ad præſentiam regentis, ſine vlla cunctatione deſiliuit in aquas, & ambulare cœpit. Potuit quod Dominus, non in ſe, ſed in Domino. Fuiſtis enim aliquando tenebræ, nunc autem lux, ſed in Domino. Quod nemo poteſt in Paulo, nemo in Petro, nemo in vllo alio Apoſtolorum, hoc poteſt in Domino. Ideò benè Paulus vtiliter ſe contemnens, illum commendans, Nunquid Paulus, inquit, pro vobis crucifixus eſt? aut in nomine Pauli baptizati eſtis? Non ergo in me, ſed mecum: non ſub me, ſed ſub illo. Ergo ambulauit Petrus ſuper aquas in iuſſu Domini, ſciens hoc ſe à ſe habere non poſſe. Fide valuit, quod humana infirmitas non valeret. Hi ſunt enim firmi Eccleſiæ. Attendite, audite, intelligite, agite. Neque agendum eſt cum firmis alibi, vt ſint infirmi: ſed agendum eſt cum infirmis, vt ſint firmi. Multos autem impedit à firmitate præſumptio firmitatis. Nemo erit à Deo firmus, niſi qui ſe à ſeipſo ſentit infirmum. Pluuiam voluntariam ſegregans Deus hæreditati tuæ. Quid præceditis, qui quod dicturus ſum noſtis? Temperetur velocitas, vt ſequatur tarditas. Hoc dixi, & hoc dico. Audite, capite, facite, Nemo à Deo fit firmus, niſi qui ſe à ſeipſo ſentit infirmum. Pluuiam ergo voluntariã, ſicut Pſalmus dicit, volũtariam, non meritorum noſtrorum, ſed voluntariam: Pluuiam ergo voluntariam ſegregans Deus hæreditati tuæ: etenim infirmata eſt, tu verò perfeciſti eam. Quia pluuiam voluntariam ſegregaſti, non attendens hominum merita, ſed tuam gratiam & miſericordiam. Infirmata eſt ergo ipſa hæreditas, & agnouit ſe infirmam in ſe, vt firma eſſet in te. Non firmaretur ſi non infirmaretur, vt abs te in te perficeretur. Vide huius hæreditatis portiunculam. Paulum vide infirmatum, qui dixit: Nõ ſum idoneus vocari Apoſtolus, quia perſecutus ſum Eccleſiam Dei. Quare ergo Apoſtolus es? Gratia Dei ſum id quod ſum. Non ſum idoneus, ſed gratia Dei ſum id quod ſum. Infirmatus eſt Paulus, tu verò perfeciſti eum. Iam verò quia gratia Dei eſt quod eſt, vide quid ſequatur: Et gratia eius in me vacua non fuit, ſed plùs illis omnibus laboraui. Vide ne præſumptione perdas, quod infirmitate meruiſti. Benè hoc, benè, Non ſum idoneus vocari Apoſtolus, gratia Dei ſum id quod ſum, & gratia eius in me vacua nõ fuit. Omnia optimè, ſed, plùs omnibus illis laboraui: Quaſi tibi cœpiſti tribuere, quod paulò antè Deo dederas. Agnoſce & ſequere. Non autem ego, ſed gratia Dei mecum. Benè infirme, firmiſſimè eris exaltatus, quia non es ingratus. Tu es idem Paulus ipſe, in te paruus, in Domino magnus. Tu es qui ter Dominum rogaſti, vt ſtimulus carnis angelus ſatanæ, à quo colaphizaberis, auferretur à te. Quid tibi dictum eſt? quid audiſti quando hæc petiſti? Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur. Etenim infirmatus eſt, tu verò perfeciſti eum. Sic & Petrus: *Iube, inquit, me ad te venire ſuper aquas.* Homo audio, ſed non hominem rogo. Iubeat Deus homo, vt poſſit quod non poteſt homo. *Veni, inquit. Et deſcendens cœpit ambulare ſuper aquas:* & potuit Petrus quia iuſſerat petra. Ecce quid Petrus in Domino. Quid in ſe? *Videns ventum validum, timuit. Et cùm cœpiſſet mergi, exclamauit: Domine pereo, libera me.* Præſumpſit de Domino, potuit de Domino, titubauit vt homo, rediit ad Dominum. Si dicebam, motus eſt pes meus, pſalmus loquitur, ſancti cantici vox eſt, & ſi agnoſcamus, & noſtra: immò ſi velimus, & noſtra eſt. Si dicebam, motus eſt pes meus. Quare motus, niſi quia meus? Et quid ſequitur? Miſericordia tua Domine adiuuabat me. Non virtus mea, ſed miſericordia tua. Nunquid enim Dominus deſeruit titubantem, quem audiuit inuocantem? Vbi eſt illud: Quis inuocauit Dominum, & deſertus eſt ab eo? Vbi & il-

Margin notes: Matth. 16. — Rom. 15. — Pſal. 67. — Contra Pelagianos hæc dicuntur nõ contra merita bonorum operum. — 1. Cor. 15. — Ibid. — 2. Cor. 12. — Pſal. 93. — Eccleſ. 2. — Ioël. 2.

lud: Et omnis qui inuocauerit nomen Domini, ſaluus erit? Continuò porrigens adiutorium dexteræ ſuæ, leuauit mergentem, increpauit diffidẽtem. *Modicæ fidei, quarè dubitaſti?* De me præſumpſiſti, de me dubitaſti? Eia fratres ſermo claudẽdus eſt: attendite ſeculum quaſi mare, ventus validus & magna tempeſtas. Vnicuique ſua cupiditas, tempeſtas eſt. Amas Deum? ambula ſuper mare, ſub pedibus tuis eſt ſeculi tumor. Amas ſeculum? abſorbet te, & amatores ſuos vorare nouit, non portare. Sed cùm fluctuat cupiditate cor tuum, vt vincas tuam cupiditatem, inuoca Chriſti diuinitatem. Putatis tunc eſſe ventum contrarium, quando eſt huius ſeculi aduerſitas? Quando enim bella, quando peſtilentia, quando fames, quando tumultus, quãdo cuique hominum etiam ſingulo euenit priuata calamitas, tunc putatur ventus aduerſus, ibi putatur inuocandus Deus: quãdo autem temporali felicitate ſeculum arridet, quaſi non eſt ventus contrarius. Noli hinc interrogare temporis tranquillitatem, interroga, ſed tuam cupiditatem. Vide ſi tranquillus es in te, vide ſi non te ſubuertit ventus interior, hoc vide. Magnæ virtutis eſt cum felicitate luctari ne illiciat, ne corrumpat, ne ipſa ſubuertat felicitas. Magnæ, inquam, virtutis eſt cum felicitate luctari, magnæ felicitatis eſt à felicitate non vinci. Diſcite calcare ſeculum, mementote fidere in Chriſto. Et ſi motus eſt pes tuus, ſi titubas, ſi aliqua non ſuperas, ſi mergi incipis, dic: Domine, pereo, libera me. Dic, Domine pereo, ne pereas. Solus enim à morte carnis liberat te, qui mortuus eſt in carne pro te. Conuerſi ad Dominum Deum patrem omnipotentem, puro corde ei, quantum poteſt paruitas noſtra, maximas atque vberes gratias agamus, precãtes toto animo ſingularem manſuetudinem eius, vt preces noſtras in beneplacito ſuo exaudire dignetur, inimicum quoque à noſtris actibus & cogitationibus ſua virtute expellat, nobis multiplicet fidem, mentem gubernet, ſpiritales cogitationes concedat, & ad beatitudinem ſuam perducat, per Ieſum Chriſtum filium ſuum Dominum noſtrum, qui cum eo viuit, &c.

Mare ſeculum.

Tempeſtas cupiditas.

Luctari cũ felicitate.

IN NATALI S. FELIcitatis, & 7. fratrum filiorum eius. Matth. XII.

Homilia 3. in euangelia.

In illo tempore: Loquente IESV ad turbas, ecce mater eius & fratres ſtabant foris, quærentes loqui ei. Et reliqua. Homilia beati Gregorij Papæ.

SAncti euangelij, fratres chariſsimi, breuis eſt lectio recitata, ſed magnis myſteriorum pónderibus grauida. Ieſus etenim conditor & redemptor noſter matrem ſe noſſe diſsimulat, & quæ ei mater ſit, qui propinqui, non per cognationem carnis, ſed per coniunctionem ſpiritus deſignat, dicens: *Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei? Quicunque fecerit voluntatem patris mei qui in cælis eſt, ipſe meus frater, & ſoror, & mater eſt.* Quibus nobis verbis quid aliud innuit, niſi quòd obſequentes iuſsionibus ſuis multos ex gentilitate colligit, & Iudæam, ex cuius carne eſt genitus, non agnoſcit? Vnde & mater eius cùm quaſi non agnoſcitur, foris ſtare perhibetur: quia videlicet ſynagoga idcircò ab authore ſuo non recognoſcitur, quia legis obſeruationes tenens, ſpiritalem intellectum perdidit, & ſeſe ad cuſtodiam literæ foris fixit. Sed cùm is qui voluntatem patris fecerit, ſoror & frater Domini dicitur, propter vtrunque ſexum qui ad fidem colligitur, mirum non eſt: mirandum verò valdè eſt, quomodò etiam mater dicatur. Fideles enim diſcipulos fratres vocare dignatus eſt, dicens: Ite, nunciate fratribus meis. Qui ergo frater Domini fieri ad fidem veniendo potuerit, quærendum eſt, quomodò etiam & mater eſſe poſsit. Sed ſciendum nobis eſt, quia qui Chriſti frater & ſoror eſt credendo, mater efficitur prædicando. Quaſi enim parit Dominum, quem cordi audientis infuderit: & mater eius prædicando efficitur, ſi per eius vocem amor Domini in proximi mente generatur. Ad quam rem nobis idoneè confirmandam, adeſt beata Felicitas, cuius hodiè natalitia celebramus, quæ credendo extitit ancilla Chriſti, & prædicando facta eſt mater Chriſti. Septem quippe filios, ſicut in geſtis eius emendatioribus legitur, ſic poſt ſe timuit viuos in carne relinquere, ſicut carnales parentes ſolent metuere, ne mortuos præmittant. In perſecutionis enim labore deprehenſa, filiorum corda in amore ſupernæ patriæ prædicando roborauit, & parturiuit ſpiritu, quos carne pepererat: vt prædicatione pareret Deo, quos carne pepererat mundo. Conſiderate, fratres chariſsimi, in fœmineo corpore virile pectus. Ad mortem ſtetit imperterrita: amittere ſe in filijs lumen veritatis timuit, ſi non fuiſſet orbata. Nunquid ergo hanc fœminam martyrem dixerim? ſed plùs quàm martyrem. Certè Dominus cùm de Ioanne loqueretur, dixit: Quid exiſtis in deſertum videre? prophetam? Vtique dico vobis, & plùs quàm prophetam. Et Ioannes ipſe requiſitus, reſpondit dicens: Non ſum propheta. Quia enim ſe plùs quàm prophetam nouerat, eſſe ſe prophetam negabat. Qui idcircò plùs quã propheta dicitur, quia prophetæ eſt officium ventura prænunciare, non etiã oſtendere. Ioannes verò plùs quàm propheta eſt, quia quẽ verbo prædixit, digito oſtendit. Non ergo hanc fœminam martyrem, ſed plùs quàm martyrem dixerim, quæ ſeptem pignoribus ad regnum præmiſsis, toties ante ſe morientibus filijs moriebatur. Ad pœnas prima venit, ſed peruenit octaua. Aſpexit mater & cruciata & imperterrita filiorũ mortem: ſpei gaudium diluit dolorem naturæ.

Cognati Chriſti.

Matth. 28.

Chriſti frater, ſoror, mater.

Felicitatis inuicta conſtantia.

Matth. 11.

Ioan. 1.

Timuit

Timuit viuentibus, gauiſa eſt morientibus. Optauit nullum poſt ſe relinquere: ne ſi quem haberet ſuperſtitem, non poſſet habere conſortem. Nemo ergo ex vobis fratres chariſsimi exiſtimet, quòd eius cor morientibus filijs, etiam carnalis affectus minimè pulſauerit. Neque enim filios, quos carnem ſuam eſſe nouerat, ſine dolore poterat morientes videre: ſed erat vis amoris interior, quæ dolorem vinceret carnis. Vnde & paſſuro Petro dicitur: Cùm ſenueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quò tu nõ vis. Neque enim ſi pleniſsimè Petrus nollet, pro Chriſto pati potuiſſet: ſed martyrium quod per infirmitatem carnis noluit, per virtutem ſpiritus amauit. Qui dum per carnem ad pœnas trepidat, per ſpiritum ad gloriam exultat. Actumq; eſt, vt cruciatum martyrij nolendo voluiſſet: ſicut nos quoque cùm gaudium quærimus ſalutis, amarũ poculum ſumimus purgationis, amaritudo quidem in poculo diſplicet, ſed reſtituenda per amaritudinem ſalus placet. Amauit ergo iuxta carnem Felicitas filios ſuos, ſed pro amore cæleſtis patriæ mori etiam coram ſe voluit quos amauit. Ipſa eorum vulnera accepit, ſed ipſa in eiſdem ad regnum præuenientibus excreuit. Rectè ergo hanc fœminam vltra martyrem dixerim, quæ & toties in filijs eſt deſiderabiliter extincta, & dum multiplex martyrium ſuſtinuit, ipſam quoque martyrij palmam vicit. Fertur apud veteres mos fuiſſe, vt quiſquis conſul exiſteret, iuxta ordinem temporum honoris ſui locum teneret. At ſi quis poſteriùs ad conſulatum veniens, conſul nõ ſemel, ſed bis fortaſſe aut tertiò fieret, etiam illos laude & honore tranſcenderet, qui non plùs quàm ſemel conſules extitiſſent. Vicit ergo beata Felicitas martyres, quæ tot ante ſe morientibus filijs pro Chriſto frequenter occubuit, quia ad amorem illius ſola ſua mors ei minimè ſuffecit. Conſideremus fratres hanc fœminam, conſideremus nos, qui membris corporis viri ſumus, in eius comparatione quid exiſtimabimur? Sæpè nanq; agenda aliqua bona proponimus, ſed ſi vnicus contra nos vel leuiſsimus ſermo ab ore irridentis eruperit, ab intentione actionis noſtræ fracti protinùs & confuſi reſilimus. Ecce nos plerunq; à bono opere ſola verba reuocant: Felicitatem verò à ſancta intentione frangere nec tormenta potuerunt. Nos ad auram maledictionis impingimur: hæc ad regnum etiã per ferrum exijt, nihilque eſſe quod obſiſtebat æſtimauit. Nos ad præcepta dominica largiri noſtra ſaltem ſuperflua nolumus: hæc non ſolùm Deo ſuam ſubſtantiam contulit, ſed pro illo etiam propriam carnem dedit. Nos cùm ex diuina iuſsione filios amittimus, ſine conſolatione lugemus: hæc eos velut mortuos plangeret, ſi non obtuliſſet. Cùm ergo ad illud terribile examen diſtrictus iudex venerit, quid nos viri dicemus, cùm huius fœminæ gloriam viderimus? De debilitate mentis ſuę quæ tunc viris erit excuſatio, quando hæc oſtendetur, quæ cum ſeculo & ſexũ vicit? Sequamur ergo, fratres chariſsimi, diſtrictam & aſperam redemptoris viam. Vſu quippe virtutum ita iam plana facta eſt, vt per eam fœminis libeat ambulare. Deſpiciamus ergo cuncta præſentia: nulla ſunt etenim, quæ tranſire poſſunt. Turpe ſit diligere, quod conſtat citiùs perire. *Caduca omnia contemnenda.* Non nos terrenarum rerum amor ſuperet, non ſuperbia inflet, non ira dilaniet, non luxuria polluat, non inuidia conſumat. Amore noſtri, fratres chariſsimi, redemptor noſter occubuit, & nos amore eius diſcam' vincere noſmetipſos. Quod ſi perfectè agimus, non ſolùm imminentes pœnas euademus, ſed communi cum martyribus gloria remunerabimur. Nam quanuìs occaſio perſecutionis deſit, habet tamen pax noſtra martyrium ſuum: quia & ſi carnis colla ferro non ſubdimus, ſpiritali tamen gladio carnalia noſtra deſideria in mente trucidamus, ipſo adiuuante, qui viuit & regnat, &c.

IN NATALI B. MARIAE Magdalenæ, Sermo ſancti Auguſtini.

Eſt in lib. 50. Homiliarum, Homilia 23.

QVOD admonemur Domini eloquijs de diuinis lectionibus, hinc credentes Deum velle nos loqui, proferimus charitati veſtræ, illo adiuuante, ſermonem de remiſsione peccatorum. Euangelium enim cùm legeretur, attentiſsimè audiſtis, & res geſta narrata atque verſata eſt ante oculos cordis veſtri. *Luc. 7.* Vidiſtis enim non carne, ſed mente Dominum Ieſum Chriſtum in domo phariſæi recumbentem, & ab illo inuitatum non faſtidientem. Vidiſtis etiam mulierem in ciuitate famoſam, malæ vtique famæ, quæ erat peccatrix, non inuitatam irruiſſe conuiuio, vbi ſuus medicus recumbebat, & quæſiſſe pia impudentia ſanitatem: irruentem quaſi importunam conuiuio, opportunam beneficio. Nouerat enim quanto morbo laboraret, & illi ſanando idoneum eſſe ad quem venerat, ſciebat. Acceſsit ergo non ad caput Domini, ſed ad pedes. Quæ diù malè ambulauerat, veſtigia recta quærebat. Priùs fudit lachrymas ſanguine cordis, & lauit Domini pedes obſequio confeſsionis. Capillis ſuis terſit, oſculata eſt, vnxit, tacita loquebatur. Non ſermonem promebat, ſed deuotionem oſtendebat. Quia ergo tetigit Dominum rigando, tergendo, oſculando, vngendo pedes eius, phariſæus qui inuitauerat Dominum Ieſum Chriſtum, quia ex illo genere erat hominum ſuperborum, de quibus propheta Eſaias dicit: *Phariſæi ſuperbia taxatur.* *Eſa. 52.* Qui dicunt, Longè recede à me, noli me tangere, quoniam mundus ſum: putauit enim neſciſſe Dominum mulierem: hoc apud ſe cogitãs, dicebat in corde ſuo: Hic ſi eſſet propheta, ſciret quæ mulier illi acceſsit ad pedes. Ideò neſci-

re credidit, quia ille non repulit, quia accedentem nō prohibuit, quia tangi ſe à peccatrice permiſit. Nam illum neſciſſe vnde ſciebat? Quid enim ſciebas, ô phariſæe inuitator & irriſor Domini? Dominum paſcis, & à quo paſcendus ſis nō intelligis. Vnde ſcis Dominum neſciſſe quæ fuerit illa mulier, niſi quia permiſſa eſt accedere? niſi quia illo patiente oſculata eſt pedes eius? niſi quia terſit? niſi quia vnxit? Hæc enim nō debuit permitti facere in pedibus mundis, mulier immunda. Ad illius ergo phariſæi pedes ſi talis mulier acceſsiſſet, dicturus erat, quod Eſaias de tali-
Eſa.52. bus dicit: Recede à me, noli me tangere, quoniam mundus ſum. Acceſsit autem ad Dominum immunda, vt rediret munda. Acceſsit ægra, vt rediret ſana. Acceſsit confeſſa, vt rediret profeſſa. Audiuit enim Dominus phariſæum cogitantem. Iam hinc intelligat phariſæus, ſi non poterat videre peccantem, qui potuit audire cogitantem. Propoſuit ergo homini ſimilitudinem de duobus, qui debebant vni fœneratori. Etiam ipſum ſanare cupiebat, ne gratis apud eum panem comederet. Ipſum paſcentem eſuriebat, ipſum emendare, ipſum mactare, ipſum manducare, ipſum in ſuum corpus traijcere volebat, ſicut & illi mulieri Samaritanæ dixit, Sitio. Quid eſt,
Ioan.4. Sitio? Deſidero fidem tuam. Dicuntur ergo verba Domini in hac ſimilitudine, & agitur vtrunque, vt & inuitator ille ſanetur cum ſuis condiſcumbentibus, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum pariter videntibus, pariter ignorantibus: & vt illa mulier habeat fiduciam confeſsionis ſuæ, nec pungatur vlteriùs aculeis conſcientiæ ſuæ. Debebat, inquit, vnus quinquaginta denarios, alius quingentos, & donauit ambobus. Quis eum plùs dilexit? Reſpondit cui ſimilitudo propoſita erat, quod reſpondere vtique ratio compellebat. Credo Domine, cui plus donauit. Et attendens mulierem, dixit ad Simonem: Vides hanc mulierem? Intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dediſti: hæc lachrymis ſuis lauit mihi pedes, & capillis ſuis terſit. Oſculum mihi non dediſti: illa ex quo ingreſſa eſt, non ceſſauit oſculari pedes meos. Oleo caput meum non vnxiſti: illa pedes meos vnxit vnguento. Ideò dico: Dimittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm. Cui autem modicum dimittitur, modicùm diligit. Oritur quæſtio profectò ſoluenda, quæ attentionem veſtræ charitatis deſiderat, ne fortè ſufficere non poſsimus verbis ad totam eius obſcuritatem remouendam & dilucidandam pro anguſtia temporis: maximè cùm caro iſta æſtibus fatigata, iam recreari deſideret, & debitum ſuum poſcens, atque animæ auiditatem impediens, oſtendat quod
Matth.26. dictum eſt: Spiritus promptus eſt, caro autem infirma. Metuendum eſt, & valdè metuendum, ne in his verbis Domini, non benè intelligentibus his, qui concupiſcentijs ſuis carnalibus fauent, & ab eis in libertatem educi pigreſcunt, ſubrepat illa ſententia, quæ prædicantibus etiam Apoſtolis nata eſt in linguis maledicorum. Vnde dicit *Rom. 3.*
Apoſtolus: Et ſicut quidam dicunt nos dicere, Faciamus mala, vt veniant bona. Dicit enim aliquis: Si cui modicum dimittitur, modicum diligit: cui autē plus dimittitur, plùs diligit: expedit plus diligere, quàm minùs diligere: oportet vt multum peccemus, & multum debeamus, quod nobis dimitti cupiamus, vt dimiſſorē magnorū debitorum ampliùs diligamus. Peccatrix enim illa mulier quanto plus debebat, tanto dimiſſorē debitorum ſuorum ampliùs diligebat, Domino ipſo dicente: Dimittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm. Quare autē dilexit multùm, niſi quia debebat multa? Deniq; addidit & adiunxit: Cui autem modicum dimittitur, modicùm diligit. Nonne expedit (inquit) vt multum mihi dimittatur quàm minus, vnde ampliùs diligam Dominum meum? Videtis certè profunditatem quæſtionis, ſcio: videtis anguſtias temporis, & hoc videtis & ſentitis. Accipite ergo pauca. Si magnitudini quæſtionis non ſatisfecero, interim præſentem recondite ſermonem, in futuro tenete debitorem. Da nunc duos homines, vt ſub exemplis euidentioribus quod propoſui cogitetis. Vnus eorum plenus eſt peccatis, diù peſsimè vixit: alter eorum peccauit pauca. Accedunt ambo ad gratiam, baptizantur ambo. Intrant debitores, exeunt liberi. Plus donatum eſt vni, minus alteri. Interrogo quantú quiſque diligat. Si inuenero plus diligere eum cui peccata plura dimiſſa ſunt, quàm illum qui minima peccauit, vtilior erat multa iniquitas, ne eſſet tepida charitas. Interrogo alium quantùm diligat, inuenio minùs. Nam ſi inuenero tantùm & illum diligere, quantùm & ille diligit, cui multa ſunt dimiſſa, quomodò reſpondebo verbis Domini? Quomodò non verum erit, quod veritas dixit, cui modicum dimittitur, modicùm diligit? Ecce, ait quis, mihi modicum dimiſſum eſt, non multa peccaui, & tantùm diligo, quantùm iſte cui multa dimiſſa ſunt. Tu verum dicis, an Chriſtus? Ad hoc tibi dimiſſum eſt mendacium tuum, vt mendacij dimiſſori crimen imponas? Si modicum tibi dimiſſum eſt, modicùm diligis. Si enim modicum eſt tibi dimiſſum, & plurimùm diligis, contradicis ei qui dixit, Cui modicū dimittitur, modicùm diligit. Illi verò plus credo, qui te plus nouit. Parum tibi dimiſſum putas? prorsùs parum diligis. Quid ergo (inquit) facere debui? Multa mala committere, vt multa eſſent quæ poſſet ille mihi dimittere, vt amplius poſſem diligere? Anguſtat nos, ſed Dominus qui hæc verba propoſuit, ab anguſtijs liberet me. Dictum eſt hoc propter phariſæum illum, qui vel nulla, vel pauca ſe putabat habere peccata. Non enim Dominum inuitaret, niſi aliquantulum diligeret. Sed quàm parum erat? Non oſculum dedit, non ſaltem aquam ad pedes, & ſi non lachrymas: non illo obſequio proſequutus eſt, quo illa

mulier

mulier quæ nouerat quid ſanaretur, & à quo ſanaretur. O phariſæe, ideò parum diligis, quia parum tibi dimitti ſuſpicaris? Non quia parum dimittitur, ſed quia parum putas eſſe quod dimittitur. Quid ergo inquit ille? Ego qui homicidium non feci, homicida deputandus ſum? qui adulterium non admiſi, pro adulterio puniendus ſum? aut iſta mihi dimittenda ſunt, quæ nõ commiſi? Ecce iterùm conſtitue duos, & loquamur ad eos. Venit vnus ſupplex peccator, coopertus ſpinis tanquàm hericius, & nimis timidus tanquàm lepus: ſed petra eſt refugium hericijs & leporibus. Venit ergo ad petram, inuenit refugium, accipit auxilium. Alius non multa commiſit, quid ei faciemus vt multum diligat? quid perſuadebimus? Contra verba Domini veniemus, Cui modicum dimittitur, modicùm diligit? Ita planè, cui modicum dimittitur. Sed ô tu dicis te non multa cõmiſiſſe. Quare? Quo regente? Deo gratias, quòd motu & voce veſtra intellexiſſe nos ſignificaſtis. Iam vt video, ſoluta eſt quæſtio. Hic multa commiſit, & multorum debitor factus eſt. Ille gubernante Deo pauca commiſit. Cui deputat ille quod dimiſit, huic deputat & iſte quod non commiſit. Adulter non fuiſti in illa vita tua præterita plena ignorantia, nondum illuminatus, nondum bonum malumq; diſcernens, nondum credens in illum qui te neſciẽtem regebat. Hoc dicit tibi Deus tuus: Regebam te mihi, ſeruabam te mihi. Vt adulterium non cõmitteres, ſuaſor defuit: vt ſuaſor deeſſet, ego feci. Locus & tempus defuit: & vt hæc deeſſent, ego feci. Affuit ſuaſor, non defuit locus, non defuit tempus: vt non conſentires, ego terrui. Agnoſce ergo gratiam eius, cui debes & quod non admiſiſti. Mihi debet iſte quod factum eſt, & dimiſſum vidiſti: mihi debes & tu, quod nõ admiſiſti. Nullum enim eſt peccatum, quod fecit homo, quod nõ poſsit facere alter homo, ſi deſit rector, à quo factus eſt homo. Iam nunc quantùm potuimus quæſtionem profundam in tantilla temporis breuitate ſoluimus: aut ſi non ſoluimus, debitores, vt dixi, teneamur. Illud potiùs breuiter videamus de remiſsione peccatorum. Homo putabatur Chriſtus, & ab illo qui inuitauit, & ab eis qui pariter diſcumbebant. Neſcio quid illa peccatrix plus in Domino videtat. Nam quare fecit illa omnia, niſi vt ſibi dimitterentur peccata? Nouerat ergo illum poſſe peccata dimittere: illi autem nouerant hominem non poſſe peccata dimittere: & credendum eſt, quòd omnes, id eſt, & illi diſcumbentes, & illa mulier accedens ad pedes Domini, omnes hi nouerant hominem non poſſe peccata dimittere. Cùm ergo omnes hoc noſſent, illa quæ credidit eum peccata dimittere, pluſquàm hominem eſſe intellexit. Denique cùm dixiſſet mulieri, Dimittuntur tibi peccata tuà, continuò ille: Quis eſt iſte, qui peccata dimittit? Quis eſt iſte, quem iam mulier peccatrix cognouit? Tu recumbens quaſi ſanus, medicum ignoras, quia maiori forſitan febre mentem etiam perdidiſti. Nam & phreneticus ridẽs, ploratur à ſanis. Illud benè noſtis, benè tenetis: tenete quia homo non poteſt peccata dimittere. Illa quæ ſibi à Chriſto peccata dimitti credidit, Chriſtum non hominem tantùm, ſed & Deum credidit. Quis eſt iſte, inquiunt, qui etiam peccata dimittit? Et Dominus, Quis eſt iſte dicentibus, non dixit, Filius Dei, verbum Dei: non hoc dixit, ſed in eo quod putabant, aliquantùm eos manere permittens, ſoluit quæſtionem & motus illorum. Qui enim videbat diſcumbentes, audiebat cogitantes, conuerſus ad mulierem: Fides tua, inquit, te ſaluam fecit. Iſti qui dicunt, Quis eſt iſte, qui etiam peccata dimittit, qui me putant hominem, hominem putent: fides tua te ſaluam fecit. Medicus bonus ægros non ſolùm præſentes ſanabat, ſed & futuros etiam præuidebat. Futuri erant homines, qui dicerent: Ego peccata dimitto, ego iuſtifico, ego ſanctifico, ego ſano quemcunque baptizo. Ex iſto numero & iſti ſunt qui dicunt, Noli me tangere, vſque adeò ex ipſo numero ſunt, vt nuper in collatione noſtra, quod etiam in geſtis ipſi loqui poterimus, cùm eis à cognitore eſſet conſeſſus oblatus, vt ſederẽt nobiſcum, reſpondendum putarent: Scriptum eſt nobis cum talibus non ſedere: ſcilicet ne per contactum ſubſelliorum, ad eos velut noſtra contagio perueniret. Vide ſi non eſt, Noli me tangere, quia mundus ſum. Alio autem die, vbi opportunius erat, commonuimus eos huius miſerrimæ vanitatis, cùm ageretur de Eccleſia, quia mali in ea non contaminant bonos: reſpondimus eis, quia ideò ſedere nobiſcum noluerunt, & dixerunt ſe ſcriptura Dei fuiſſe commonitos, quia videlicet ſcriptum eſt: Non ſedi in conſilio vanitatis: diximus, Si ideò nobiſcum ſedere noluiſtis, quia ſcriptum eſt: Non ſedi in conſilio vanitatis: quare nobiſcum ingreſsi eſtis, cùm conſequenter ſcriptum ſit: Et cum iniqua gerentibus non introibo? Ergo in hoc quod dicunt, Noli me tangere, quia mundus ſum, ſimiles ſunt illi phariſæo, qui Dominum inuitauerat, & proptereà putabat eum neſciſſe mulierem, quia eam non prohibuerat à cõtactu pedum ſuorum. Sed in eo melior phariſæus, quia cùm putaret hominem Chriſtum, non credebat ab homine poſſe dimitti peccata. Melior ergo Iudæis, quàm hæreticis apparuit intellectus. Iudæi dixerunt, Quis eſt hic, qui etiam peccata dimittit? Audet ſibi homo hoc vſurpare? Quid contrà hæreticus? Ego dimitto, ego mundo, ego ſanctifico. Reſpondeat illi, non ego, ſed Chriſtus: O homo, quando ego à Iudæis putatus ſum homo, dimiſſionem peccatorum fidei dedi. Non ego, ſed reſpondet tibi Chriſtus: O hæretice, tu cùm ſis homo, dicis, Veni mulier, ego te ſaluam facio: Ego cùm putarer homo, dixi: Vade mulier, fides tua ſaluam te fecit. Reſpondent neſcientes, ſicut ait Apoſtolus, neque quæ loquuntur, neque de quibus

Contra Donatiſtas hæreticos.

Nota Donatiſtarũ cæcam arrogantiam

Pſal. 25.

1. Tim. 1.

bus

bus affirmant:reſpondent & dicunt: Si non di-
mittunt homines peccata, falſum eſt quod ait
Matth. 18. Chriſtus:Quæ ſolueritis in terra,ſoluta erunt &
in cælo. Neſcis quare hoc dictum ſit, quomodò
dictum ſit? Daturus erat Dominus hominibus
ſpiritumſanctum, & ab ipſo ſpirituſancto fideli-
bus ſuis dimitti peccata, non meritis hominum
volebat intelligi dimitti peccata. Nam quid es
homo,niſi ęger ſanandus? Vis mihi eſſe medicus?
mecum quære medicum. Nam vt hoc euidenter
oſtenderet Dominus, à ſpirituſancto, quem do-
nauit fidelibus ſuis, dimitti peccata, non meritis
hominum,quodam loco ſic ait, reſurgens à mor-
Ioan. 20. tuis:Accipite ſpiritum ſanctum,& continuò ſub-
iecit: Si cui dimiſeritis peccata,dimittuntur ei:
hoc eſt,ſpiritus dimittit,non vos. Spiritus autem
Ioan. 4. Deus eſt. Deus ergo dimittit,non vos. Sed audi
1.Cor. 3. ſpiritum: Quid eſtis vos? Neſcitis quia templum
Dei eſtis,& ſpiritus Dei habitat in vobis? Et ite-
1.Cor. 6. rùm: Neſcitis quia corpora veſtra templum eſt
ſpirituſſancti,quem habetis à Deo? Deus ergo
habitat in templo ſuo,hoc eſt,in ſanctis fidelibus
in Eccleſia ſua. Per eos dimittit peccata, quia vi-
ua templa ſunt. Sed qui dimittit per hominem,
dimittere poteſt & præter hominē. Neq; enim
minùs idoneus eſt per ſe dare, qui poteſt per ali-
um dare. Per Ioannem quibuſdam dedit:ipſi Io-
anni per quē dedit? Meritò volens hoc Deus o-
ſtendere, & huic veritati atteſtari, cùm quidā in
Samaria euangelizati eſſent, & baptizati eſſent,
Act. 8. & baptizati à Philippo euangeliſta, vno de ſeptē
diaconis primitùs electis, non acceperunt ſpiri-
tumſanctum,& baptizati erant. Nunciatum eſt
diſcipulis, qui erant Hieroſolymis, & venerunt
ad Samariam, vt illi qui baptizati erant,per im-
poſitionē manus eorum acciperēt ſpiritumſan-
ctum. Et ita factum eſt. Venerunt,& impoſuerūt
eis manus,& acceperunt ſpūmſanctum:quia tunc
ſic dabatur ſpūſſanctus,vt etiam appareret datus.
Qui enim eum accipiebāt, linguis omniū gentiū
loquebantur, vt ſignificarent Eccleſiā in genti-
bus linguis omniū locuturam. Acceperunt ergo
ſpūmſanctum,& in eis euidēter apparuit. Quod
cùm vidiſſet Simon,putans hoc eſſe hominū,vo-
Simonis luit eſſe & ſuum. Quod hominū putauit, ab ho-
Magi im- minibus emere voluit. Quantam, inquit,vultis à
pietas. me pecuniam ſumere, vt per impoſitionē manu-
um mearū detur ſpūſſanctus? Tunc eum deteſtās
Petrus,ait:Non eſt tibi pars, neq; ſors in hac fide.
Donum Dei putas pecunia comparandum? Pe-
cunia tua tecum ſit in perditionem,& cętera quę
ibi congruenter locutus eſt. Quarè autē hoc ego
cōmemorare volui,intendat charitas veſtra. O-
portebat vt Deus priùs oſtenderet ſe per homi-
nes operari:ſed deinde per ſe,ne putarent homi-
nes,quod putauit Simon,hominis illud eſſe,non
Act. 2. Dei: quanquàm & ipſi diſcipuli hoc nouerant.
nam centū viginti homines collecti erant, quan-
do in eos per nullius manus impoſitionem venit
ſpirituſſanctus. Quis enim tunc eis manus impo-
ſuerat? & tamen venit, & priùs impleuit. Poſt
illud ſcandalum Simonis quid egit Deus? Vide-
te doctorem non ſermonibus, ſed rebus. Idem
ipſe Philippus, qui baptizauerat homines, & nō
in eos venerat ſpirituſſanctus, niſi cùm veniſſent
Apoſtoli, & eis manus impoſuiſſent, baptizauit
eunuchum,id eſt, ſpadonem quendam Candacis *Act. 8*
reginæ,qui adorauerat in Hieruſalem,& rediens
inde,legebat in curru ſuo Eſaiam prophetam, &
non intelligebat. Admonitus Philippus,acceſsit
ad currum, expoſuit lectionem, inſtruit fidem,
euangelizauit Chriſtum. Credidit Eunuchus in
Chriſtum, & ait cùm veniſſent ad quandam a-
quam: Ecce aqua,quis me prohibet baptizari?
Ait illi Philippus: Si credis in Ieſum Chriſtum?
Reſpondit ille: Credo filium Dei eſſe Ieſum
Chriſtum. Continuò deſcendit cum illo in a-
quam. Impleto baptiſmatis myſterio & ſacra-
mento,ne hominum putaretur donum ſpirituſ-
ſancti, non expectatum eſt, ſicut tunc, vt veni-
rent apoſtoli,ſed continuò venit ſpirituſſanctus.
Soluta eſt Simonis cogitatio,ne in tali cogitatio-
ne haberet imitatores. Deinde aliud mirabilius *Act. 10*
exemplum: Petrus venit ad centurionem Cor-
nelium, ad hominem incircunciſum, gentilem,
cœpit prædicare Chriſtum Ieſum & illi, & eis
qui cum eo erant. Adhuc loquente Petro,nō di-
co,nondum manum imponente, ſed nondum e-
tiam baptizante, cùm dubitarent qui erāt cum
Petro,vtrùm incircūciſi baptizandi eſſent, (Na-
tum quippe erat inter eos qui crediderant,& eos
qui fideles ex gentibus facti erant, ſcandalum,id
eſt,Iudæos & Chriſtianos,qui baptizabantur in-
circunciſi) vt hanc Deus tolleret quæſtionem,
cùm loquitur Petrus, venit ſpirituſſanctus, im-
pleuit Cornelium, impleuit eos qui cum illo e-
rant, & ipſa atteſtatione rei magnæ quaſi clama-
tum eſt ad Petrum: Quid de aqua dubitas? Iam
ego hic ſum. Secura ergo quælibet anima, à mul-
ta nequitia per Domini gratiam liberanda, tan-
quàm immunda proſtitutione,mundanda in ec-
cleſia, credat, accedat ad pedes Domini, quærat
veſtigia Domini,confiteatur lachrymas fundēs,
tergat capillis ſuis. Pedes Domini,prædicatores
euangelij:capilli mulieris,ſuperfluę poſſeſsiones.
Tergat capillis, tergat prorsùs, operetur miſeri-
cordiam: & cùm terſerit, oſculetur:accipiat pa-
cem,vt habeat charitatem. Acceſsit ad talem,ba- *1.Cor. 11*
ptizata eſt à tali, qualis erat Paulus Apoſtolus,
audiat ab illo:Imitatores mei eſtote, ſicut & ego
Chriſti. Baptizata eſt autem ab alio aliquo ſua
quærente,non quæ Ieſu Chriſti,audiat à Domi- *Matth. 23*
no:Quæ dicunt,facite: quæ autem faciunt,facere
nolite. Secura ſit & in illo, ſiue in bonum euan-
geliſtam incurrat, ſiue in eum, qui quod dicit *Luc. 7.*
non facit. A Domino enim ſecu-
ra audit:Vade mulier,fides
tua te ſaluam fecit.

IN

IN FESTO B. MARIAE MAGDALENAE.

In lectionem Epiſtolæ loco, Concio exegetica.

NON eadem apud omnes hodiè lectio recitatur: ſed cùm plerique eam, quæ de muliere forti agit, ex Prouerbiorũ vltimo capite vſurpent, eius expoſitionem adferemus. *Mulierem fortem quis inueniet?* Mulier fortis Eccleſia catholica vocatur. Mulier videlicet, quia ſpirituales Deo filios ex aqua & ſpiritu ſancto gignere conſueuit: fortis, quia cuncta ſeculi aduerſa ſimul & proſpera pro conditoris ſui fide contemnit: quam ipſe in carne apparens, infirmam quidem inuenit, ſed inuentione ſua, hoc eſt, pia viſitatione fortem reddidit. Vnde poſt eius redemptionem ad cœlos rediens, ſupernis ciuibus gaudens aiebat: Congratulamini mihi, quia inueni ouem meam, quæ perierat. *Procul & de vltimis finibus precium eius.* Procul videlicet ſtatu temporis, quod à diebus Salomonis vſque ad partum virginis intererat. De vltimis autem finibus: quia à ſummo cœlo egreſsio eius; qui non aliud pro noſtra redemptione precium, quàm ſeipſum obtulit. Vnde Apoſtolus: Qui dilexit, inquit, nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem & hoſtiam Deo in odorem ſuauitatis. *Confidit in ea cor viri ſui, & ſpolijs non indigebit.* Virum ſanctæ Eccleſiæ Dominum ac redemptorem eius, qui etiam precium eius fieri dignatus eſt, dicit. Sicut autem is, qui fortem fidelemque & caſtam habet coniugem, confidit in ea certiſsimè, quia nil contra ſuam voluntatem agere, nulla adulterina ſaltem cogitatione poſsit contaminari, & quoſcunque valet, ad ſuam amicitiam conuertere deſiderat: ſic nimirùm redemptor noſter in Eccleſia confidit. Nouit enim ſpiritum gratiæ, quem dedit: nouit virtutem charitatis, quam eius præcordijs infudit. Ideoque non dubitat eam non ſolùm à ſuæ fidei integritate nequaquàm poſſe corrumpi, ſed etiam perſeueranter inſiſtere, vt plures ad eiuſdem fidei congreget vnitatem. Hoc eſt enim, quod ſequitur: *Et ſpolijs non indigebit.* Spoliat enim diabolum Eccleſia, cùm per prædicatores ſuos eos, quos ipſe deceperat, ad veritatis iter reuocat. *Reddet ei bonum & non malum, omnibus diebus vitæ ſuæ.* Reddet quippe anima Chriſto bonum, cùm perceptis ab eo vitæ muneribus rectè viuendo reſpondet, cùm ea, quæ ipſa ſcire vel facere ab illo adiuta potuit, etiam alijs intimare ſatagit. Benè autem cùm dixiſſet, Reddet ei bonum: protinùs addidit, Et non malum: quia ſunt profectò, qui acceptis à Domino bonis mala rependunt: vel fidei myſteria, quæ perceperunt, hæretica fæce fœdando: vel fidem, quam profeſsione ſeruant, prauis operibus blaphemando: vel mores bonos, quibus cùm fide recta deſeruiunt, per colloquia mala corrumpendo. *Quæſiuit lanam & linum, & operata eſt conſilio manuum ſuarum.* Poſſunt myſticè in lana, qui ouinus eſt habitus, omnia pietatis & ſimplicitatis opera, quæ proximis impendimus, accipi. Poteſt in lino, quod ex terra virens oritur, ſed longo ac multiplici exercitio amittit humorem natiuum, atq; ad gratiam noui candoris peruenit, caſtigatio noſtræ carnis intimari: cuius dum ingenitas vitiorum ſordes per cõtinentiam excoquimus, dignam profectò eam qua Chriſtum induamus, efficimus. Quærit ergo mulier fortis lanã & linũ, & operata eſt conſilio manuum ſuarum, cùm Eccleſia ſancta ſolicitè perquirit, quibus ſe pietatis fructibus exerceat, quomodò à carnalibus emundet illecebris. *Facta eſt quaſi nauis inſtitoris, de longè portans panem ſuum.* Facta eſt fortis mulier quaſi nauis inſtitoris: quia ſicut nauis inſtitoris onuſta mercimonijs, quæ in ſua patria magìs abundant, porrò per mare petit peregrina, vt illic venditis quæ attulerat, chariora ad domum reportet: ſic nimirùm ſancta Eccleſia, ſic anima quæq; perfecta, virtutum diuitijs gaudet onuſtari, quibus maiora diuinæ gratiæ dona mercetur. Facta eſt ergo anima ſancta quaſi nauis inſtitoris, quæ tranſijt deſiderio fluctus ſeculi præſentis, ſolaque ſe in cœlis accipere ſperat æterna gaudia: & pro his abundantiùs adipiſcendis quicquid valet inſtanter agere, quicquid aduerſum occurrerit, fortiter ſuperare contendit. De qua rectè dicitur, quia de longè portat panem ſuum: quia in cunctis, quæ temporaliter bona agit, æternam ſolummodò retributionem expectat, ſolam viui panis ſaturitatem deſiderat. *Et de nocte ſurrexit, deditq́; prædam domeſticis ſuis, et cibaria ancillis ſuis.* Surgit Eccleſia de nocte, cùm in ſuis fidelibus ad agendam proximorum curam ſe ſolicitè accingit. Dat prædam domeſticis ſuis, cùm eos, quos ab antiquo hoſte docendo eripere potuit, ſocietati illorum, qui in fide præceſſere, conciliat. Dat & ancillis cibaria, cùm humiles quosq; & debito timore ſua iuſſa ſeruantes, ne pro labore laſſeſcant, ſupernæ mercedis commemoratione reficit. *Conſiderauit agrum, & emit eum: de fructu manuũ ſuarum plantauit vineã:* quia ſancta Eccleſia ſemper ſolicitè perquirit, quos ad fidem conuertere poſsit: & quoſcunque dociles inuenerit, hos data verbi pecunia, in ſeruitium Chriſti emit: atque in eis vineam Chriſti plantare, vel potiùs eos vineã Chriſti facere ſatagit. *Accinxit fortitudine lũbos ſuos, & roborauit brachiũ ſuũ.* Accinxit Eccleſia lumbos ſuos fortitudine, cùm ſupernorum deſiderijs intẽta, carnalibus illecebris ſuccumbere deſpexit. Roborauit brachium ſuum, cùm ſe ad agenda virtutũ opera præparauit. Et benè primò lumbos fortitudine accingere, ac poſtmodùm roborare brachium dicitur: quia nimirùm actio boni operis acceptabilis eſſe Domino minimè valet, ſi non

Margin notes: ...lier for- / ...Eccleſia. — Luc. 15. — Pſal. 18. — Ephe. 5. — ...Eccle- / ...Chriſto. — Tit. 2. — Lana. — Linum. — Surgit Eccleſia nocte. — Accingere lumbos. — Roborare brachium.

fluxa luxuriæ quis prius à carne ſimul & mente reſtringat. *Guſtauit & vidit, quia bona eſt negotiatio eius, non extinguetur in nocte lucerna eius.* Guſtauit Eccleſia ſancta, guſtauit quæq; anima perfecta, id eſt, intimo mētis deſiderio cognouit, quia bona eſt negotiatio vitæ immarceſsibilis, quam relictis illecebris temporalibus, æternam mercemur in cœlis: atq; ideò nullis tribulationum tenebris, nec ipſa morte poteſt lucerna deuotionis eius extingui. *Manum ſuā miſit ad fortia.* Fortia dicit perfecta in charitate Chriſti opera, quibus ſe gaudens Eccleſia, certa ſupernæ retributionis expectatione ſubdit: qualia ſunt, dilectio inimicorum, ſtudium perpetuæ continentiæ & virginitatis, contemptio facultatum: quæ perfectionis ſtudioſi pro Chriſti amore ſolent amplecti.
Eſai. 1. Porrò Synagogæ populus, cui dictum eſt, Si volueritis & audieritis me, bona terræ comedetis: tanto infirmior erat in opere iuſtitiæ, quanto
Matt. 3. minùs ſpe perpetuæ remunerationis erectus. At Eccleſia, quæ audit à Domino, Pœnitentiam agite: appropinquabit enim regnū cęlorum, meritò pro huius rei perceptione, dura quæq; lōganimiter ſuffert. *Et digiti eius apprehēderunt fuſum.* Digiti quibus apprehendere fuſum dicitur, ipſam intentionem diſcretionis, qua quiſq; ope-
Phil. 3. ratur, inſinuant. Quicunq; ergo veraciter dicere cum Apoſtolo poteſt, Noſtra autem conuerſatio in cœlis eſt: huius profectò digiti dextri apprehenderunt fuſum: quia diſcretione ſedula ꝓ æternis bonis laborare didicit. *Manum ſuā aperuit inopi, et palmas ſuas extendit ad pauperem.* Quod & de operibus eleemoſynarum, quæ generaliter fiunt in pauperes, accipi poteſt: ſed meliùs de verbo Dei, quod indumentum ſalutis animabus confert, intelligitur. Aperuit autem Eccleſia manum inopi, cùm myſteria fidei ignorantibus per operarios veritatis reuelauit. Palmas extendit ad pauperem, cùm longè lateq; prædicatores ad imbuendas æternæ ſalutis † indigenas
† indigas, legendum ſentio. nationes diſperſit. *Non timebit domui ſuæ à frigoribus niuis.* Frigora niuis, corda ſunt reproborum,
Frigora niuis myſticè. perfidiæ ſuę torpore rigentia: quæ illa vtiq; niue peſsimè deprimuntur, quæ ob primæ ſuperbiæ meritum de cœlo corruens in ꝓfunda tenebrarum, nihilominùs ſe velut angelum lucis adhuc ſtultis oſtentare præſumit. Non timebit autem
Matt. 16. Eccleſia domui ſuæ à frigoribus memoratæ niuis: quia Domino pollicente credit, quòd portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. *Omnes*
Sapientia. *enim domeſtici eius veſtiti ſunt duplicibus:* & ſapientia videlicet, ad repellandas hæreticas falſorum fra-
Patientia. trum doctrinas: & patientia, ad tolerandas apertorū hoſtium pugnas. Vel induti ſunt veſte duplici: vna operis, altera mentis, fidei habentes factorūq; velamina: ſacramentis videlicet ſui redemptoris imbuti, & informati exemplis. *Stragulatam veſtem fecit ſibi.* Stragulata veſtis, quæ variante textura ſolet firmiſsima confici, fortia Eccleſiæ opera, & diuerſa virtutum eius ornamenta ſignificat: de quibus propheta in ſummi regis viri videlicet illius, laude cecinit: Aſtitit regina *Pſal. 44.*
à dextris tuis in veſtitu deaurato, circumamicta varietate. *Byſſus quoq; & purpura indumentū eius.* Byſſus in conuerſatione, purpura in effuſione ꝑcioſi ſanguinis. Byſſo induitur Eccleſia, cùm caſtigant corpora ſua electi, & ſeruitute ſubijciūt: purpura aūt, cùm eandē continentiā non ob fauorē vulgi, ſed ad acquirendā betitudinē regni perennis exercent. *Nobilis in portis vir eius, quando ſederit cū ſenatoribꝰ terræ.* Vir ſanctæ Eccleſiæ, vir cuiuſq; fidelis animæ, Dn̄s eſt: q̧ videbatur ignobilis, cùm ante tribunal præſidis ſtaret iudicandus, cùm probra, flagella, ſputa in ipſam crucis mortē ſuſciperet: ſed nobilis apparebit, cùm venerit indicaturus orbē in æquitate, & oēs angeli cū eo. Sedebit aūt cum ſenatoribus terræ .i. ſanctis Apoſtolis. Veteres in portis ſedere ad iudicandum ſolebant. *Sindonē fecit et vendidit, & cingulum tradidit Chananæo.* Sindonem Eccleſia fecit & vendidit: quia fidem, quam credendo texuerat, loquendo dedit, & ab infidelibus vitam rectæ conuerſationis accepit. Quæ & Chananæo cingulum tradidit, quia per vigorem demonſtratæ iuſtitiæ, fluxa opera gentilitatis aſtrinxit, vt hoc quod præcipitur viuendo teneatur, Sint *Luc. 12.*
lūbi veſtri præcincti. Benè etenim nomine Chanaan, qui & gentilem populum procreauit, & interpretatur commutatus, conuerſa ad fidem gentilitas deſignatur: quæ felicissima commutatione à vitijs ad virtutes, à diabolo trāſmigrauit ad Chriſtum. *Fortitudo & decor indumentum eius, & ridebit in die nouiſsimo.* Fortitudo, ad tole- *Fortitudo.*
randam peruerſorum improbitatem: decor, ad *Decor.*
exercendā virtutum gratiam. Decor, quia operatur iuſtitiam: fortitudo, quia perſecutionem patitur ꝓpter iuſtitiā: Et ideò ridebit in die nouiſsimo .i. gaudebit in retributione regni cœleſtis, quæ dolebat in certamine vitæ præſentis. *Os ſuum aperuit ſapientiæ.* Adhoc tantùm loquens os aperuit, vt ſapientiam doceret, iuxta illud A- *Epheſ. 4.*
poſtoli: Omnis ſermo malus ex ore veſtro non procedat: ſed ſi quis bonus ad ædificationē fidei, vt det gratiā audiētibus. Vel certè os cordis aperuit ad diſcendam ab ipſa Sapientia interiùs veritatem, quam alios foris doceret. *Et lex clementia in lingua eius.* Illa videlicet, vt nō ſtatim more legis Moſaicæ peccantes puniret, ſed miſericorditer ad pœnitentiæ remedia vocaret. *Conſiderauit ſemitas domus ſuæ, & panem otioſa non comedit.* Semitas domus ſuæ conſiderat, quia cuctas con- *Semitas domus ſuæ cōſiderauit.*
ſcientiæ ſuæ cogitationes ſubtiliter inueſtigat: Panem otioſa non comedit, quia hoc quod de ſacro eloquio intelligendo perceperat, ante æterni iudicis oculos exhibendo operibus oſtendit. Panem quoq; ocioſa non comedit, cùm ſacrificium dominici corporis percipiens, ſtudet imitari actu, quod in myſterio celebrat, mul- *1. Cor. 11.*
tùm ſolicita, ne indignè panem Domini comedendo & calicem bibendo, iudicium ſibi manducet

ducet & bibat: ſed vt patiendo pro Chriſto, ac lachrymas fundendo, bonis quoq; actibus inſiſtendo, paſsionum exempla ipſius quantùm valet ſequatur. *Surrexerunt filij eius, & beatiſsimã prædicauerunt: vir eius, & laudauit eam.* Quod futurum pro certo nouerat, more prophetico quaſi iam factum refert. Surgent enim filij Eccleſiæ, videlicet omnes electi in nouiſsimo, carnis immortalitate donati: & tunc matrem ſuam, quæ eos ex aqua & ſpiritu ſancto Deo genuit, beatiſsimam prædicabunt, quæ nunc ab infidelibus quaſi miſera contemnitur. Surget vir eius, & laudabit eam, dicens in iudicio: Venite benedicti patris mei, poſsidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi. *Matt.25.* *Multæ filiæ congregauerunt diuitias, tu ſupergreſſa es vniuerſas.* Multas filias Eccleſias dicit hæreticorum, & malorum turbas catholicorum. Quæ congregauerunt diuitias, videlicet bonorum operum, orationes, ieiunia, eleemoſynas, afflictionem & caſtimoniam carnis, continentiam linguæ, meditationem ſcripturarum, & cætera huiuſmodi, quę veræ ſunt diuitiæ ſpiritus, vbi pura mentis ſynceritate gerũtur. *Opera ſine fide.* Vbi autem ſine fide, quæ per dilectionem operatur, fiunt, nihil agentibus proſunt. Sed omnes iſtiuſmodi filias Eccleſia catholica ſupergreditur, quæ fide caſta & opere perfecto redemptoris ſui veſtigia ſectatur. *Fallax gratia & vana eſt pulchritudo: mulier timens Dominum ipſa laudabitur.* Fallax eſt gratia laudis, quam ab homine accipit: vana pulchritudo caſtitatis vel operationis bonæ, quam hominibus oſtentat anima, quæ timore caret diuino. At illa conſcientia vera eſt laude digna, quæ timorem Domini in omnibus ſeruat. Ipſe eſt principium cunctarum cuſtoſque virtutum, ſcriptura dicente: Timor Domini principium ſapientiæ. *Date ei de fructu manuũ ſuarum, & laudent eã in portis opera eius.* Hæc ſunt verba viri illius, de quo dictum eſt, Vir eius, & laudauit eam, id eſt, Domini & ſaluatoris noſtri, qui angelis in fine præcepturus eſt, vt Eccleſiam poſt huius vitæ certamen, triturationem, afflictionem terreſtrium, ad cœleſtis regni gaudia introducant, ac vitæ immortalitatis ſibi ſociam aggregent. Date ei, inquit, de fructu manuum ſuarum: quia fructum ſpiritûs ferre curauit, charitatem, gaudium, pacem, benignitatem, bonitatem, modeſtiam, continentiam, fidem, patientiam: pro hoc illi debitam rependite mercedem. Et laudent eam in portis, hoc eſt, in iudicio, ſiue in ingreſſu patriæ cæleſtis, non hominũ fauores ſuperuacui, ſed opera ipſa quæ fecit: examinante, probante ac remunerante illo, cuius hæc donante gratia perfecit. Hæc omnia (paſſim breuitatis ſtudio multis omiſsis) ad verbum ferè deſcripſimus ex illis Commentarijs in Prouerbia, quæ in operibus D. Hieronymi habentur: non ſunt autem Hieronymi, quippe qui in ijſipſis nominatim citatur: ſed Bedæ potiùs, cui ea vetuſtiſsima manuſcripta exẽplaria attribuunt. Poteſt autem præco verbi Dei, quæ de Eccleſia dicta ſunt, facilè B. Mariæ Magdalenæ accommodare, cuius vtinam pœnitentiam imitemur, pręſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

IN EODEM FESTO, Luc. VII.

In illo tempore: Rogabat Ieſum quidam de phariſæis, vt manducaret cum illo. Et ingreſſus domũ phariſæi, diſcubuit. Et reliq. Homilia beati Gregorij papæ. *Homil.33. in Euangelia.*

COgitanti mihi de Mariæ pœnitẽtia, flere magis libet, quàm aliquid dicere. Cuius enim vel ſaxeum pectus illæ huius peccatricis lachrymæ ad exemplũ pœnitendi nõ emolliant? Conſiderauit nanque quid fecit, & noluit moderari quid faceret. Super cõuiuantes ingreſſa eſt: nõ iuſſa venit, & inter epulas lachrymas obtulit. Diſcite quo dolore ardet, quæ flere & inter epulas non erubeſcit. Hanc verò quam Lucas peccatricem mulierem, Ioannes Mariam nominat, illã eſſe Mariã credimus, de qua Marcus ſeptẽ dæmonia eiecta fuiſſe teſtatur. Et quid ꝑ ſeptem dæmonia, niſi vniuerſa vitia deſignantur? Quia enim ſeptẽ diebus omne tempus cõprehenditur, rectè ſeptenario numero vniuerſitas deſignatur. *Ioan.12. Marc.17. Septem dæmonia, vniuerſitas vitiorum.* Septem ergo dæmonia Maria habuit, quę vniuerſis vitijs plena fuit. Sed ecce quia turpitudinis ſuæ maculas aſpexit, lauãda ad fõtẽ miſericordiæ cucurrit, conuiuantes nõ erubeſcit. Nam quia ſemetipſam grauiter erubeſcebat intùs, nihil eſſe credidit, quod verecundaretur foris. Quid ergo miramur fratres? Mariam venientem, an Dominum ſuſcipientem? Suſcipientem dicam, an trahentem? Sed meliùs trahentẽ dicam & ſuſcipientem: quia nimirùm ipſe eam per miſericordiam traxit intùs, qui per manſuetudinem ſuſcepit foris. Sed iam textum ſancti Euãgelij percurrentes, ipſum quoq; ordinẽ quo venerit ſananda, videamus. *Attulit alabaſtrum vnguenti, & ſtans retrò ſecus pedes Ieſu, lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis ſui tergebat, & oſculabatur pedes eius, & vnguento vngebat.* Liquet, fratres, quòd illicitis actibus priùs mulier intenta, vnguentum ſibi pro odore ſuæ carnis adhibuit. Quod ergo turpiter ſibi exhibuerat, hoc iam Deo laudabiliter offerebat. *Oblectamẽta verſa in holocauſta.* Oculis terrena concupierat: ſed hos iam per pœnitentiam contemnens, flebat. Capillos ad compoſitionem vultus exhibuerat: ſed iam capillis lachrymas tergebat. Ore ſuperba dixerat: ſed pedes Domini oſculans, hoc in redemptoris ſui veſtigia figebat. Quot ergo in ſe habuit oblectamenta, tot de ſe inuenit holocauſta. Conuertit ad virtutum numerum, numerum criminũ, vt totum Deo ſeruiret in pœnitentia, quicquid ex ſe Deum contem-

tempſerat in culpa. Sed hoc phariſæus intuens deſpicit,& non ſolùm venientem mulierem peccatricem,ſed etiam ſuſcipientem Dominum reprehendit, dicens intra ſe: *Hic ſi eſſet propheta, ſciret vtiq; quæ et qualis eſſet mulier quæ tangit eum,quia peccatrix eſt.* Ecce Phariſæus veraciter apud ſe ſuperbus, & fallaciter iuſtus, ægram reprehendit de ægritudine, medicum de ſubuentione: qui ipſe quoque de elationis vulnere ægrotabat, & ignorabat. Inter duos autem ęgros medicus aderat: ſed vnus æger in febre ſenſum integrũ tenebat,alter verò in febre carnis,&ſenſum perdirat mẽtis.Illa quippe flebat quod fecerat: phariſæus autem falſa iuſtitia elatus, vim ſuæ inualitudinis exaggerabat. In ægritudine ergo & ſenſum perdiderat,qui hoc ipſum quoq; quod à ſalute longè eſſet, ignorabat. Sed inter hæc nos gemitus cogit quoſdam noſtri ordinis viros intueri,qui ſacerdotali officio præditi,ſi quid fortaſſe iuſtè exteriùs vel tenuiter egerint,protinùs ſubiectos deſpiciunt, & peccatores quoſque in plebe poſitos dedignantur, eisq; compati culpã ſuam confitẽtibus nolunt,ac velut phariſæi more, à peccatrice muliere tangi deſpiciunt. Quæ profectò mulier ſi ad phariſæi pedes veniſſet,nimirùm calcibus repulſa diſcederet. Inquinari enim ſe alieno peccato crederet. Sed quia hunc vera ſua iuſtitia non replebat, de alieno vulnere ægrotabat. Vnde neceſſe ſemper eſt,vt cùm peccatores quoſq; conſpicimus, noſmetipſos priùs in illorum calamitate defleamus, quia fortaſſe in ſimilibus aut lapſi ſumus, aut labi poſſumus, ſi lapſi non ſumus. Etſi cenſura magiſterij debet ſemper virtute diſciplinæ vitia perſequi, oportet tamen vt ſolicitè diſcernamus, quia diſtrictionem debemus vitijs,compaſsionem naturæ. Si enim feriendus eſt peccator, nutriendus eſt proximus. Cùm verò iam per pœnitentiam percutit ipſe quod fecit, iam noſter proximus peccator non eſt: quia cùm Dei iuſtitiam contra ſe dirigit, & hoc in ſe punit, quod iuſtitia diuina reprehendit. Sed iſte ſuperbus & arrogans, qua ſententia conuincatur,audiamus. De duobus quippe debitoribus ei paradigma proponitur, quorum vnus minùs,& alius ampliùs debet. Vtroruną; debito dimiſſo, quis ampliùs largitorem debiti diligat,interrogatur. Quibus verbis ꝓtinùs ille reſpondit:*Ille plùs diligit,cui plus dimittitur.* Qua in re notandum eſt,quia dum ſua ſententia phariſæus conuincitur,quaſi phreneticus funem portat,vnde ligetur. Enumerantur ei à Domino bona peccatricis mulieris, enumerantur mala falſi iuſti, cùm dicitur: *Intraui in domũ tuam,aquam pedibus meis non dediſti: hæc aũt lachrymis rigauit pedes meos, & capillis ſuis terſit: Oſculum mihi non dediſti:hæc autẽ ex quo intrauit, non ceſſauit oſculari pedes meos. Oleo caput meum non vnxiſti:hæc autẽ vnguento vnxit pedes meos.* Poſt enumerationem verò ſubinfertur ſententia: *Propter quod dico tibi:remittuntur ei peccata multa, quoniã dilexit multùm.* Quid fratres mei eſſe dilectionẽ credimus, niſi ignem?Et quid culpam,niſi rubiginem?Vnde nunc dicitur: Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multùm.Ac ſi apertè diceretur: Incendit planè peccati rubiginem, quia ardet valdè per amoris ignem. Tanto nanq; ampliùs peccati rubigo conſumitur, quanto peccatoris cor magno charitatis igne concrematur. Ecce ea quæ ad medicum venerat ægra, ſanata eſt: ſed de ſalute eius adhuc alij ægrotant, nam ſimul diſcumbentes conqueſti ſunt, intra ſe dicentes: *Quis eſt hic,qui etiam peccata dimittit?* Sed cœleſtis medicus ægros non reſpicit,quos etiam de medicamento fieri deteriores videt:Eam quam ſanauerat, per pietatis ſententiam confirmat,dicens: *Fides tua te ſaluam fecit,vade in pace.* Fides etenim ſaluam fecit, quia hoc quod petijt, poſſe ſe accipere non dubitauit. Sed ipſam quoque ſpei certitudinem iam ab illo acceperat, à quo per ſpem etiam ſalutem quærebat. In pace autem ire præcipitur,vt à veritatis itinere in viam ſcandali vlteriùs non deriuetur. Vnde & per Zachariam dicitur:Ad dirigendos pedes noſtros in viã pacis. Tunc enim greſſus noſtros in viam pacis dirigimus, quando per illud actionum iter pergimus,in quo ab authoris noſtri gratia non diſcordamus. Hæc fratres cariſsimi, hiſtorica expoſitione tranſcurrimus: nũc ſi placet,ea quæ dicta ſunt myſtico intellectu diſſeramus. Quem nanque phariſæus de falſa iuſtitia pręſumens,niſi Iudaicum populum: quem peccatrix mulier, ſed ad veſtigia Domini veniens, & plorans, niſi conuerſam gentilitatem deſignat? Quæ cum alabaſtro venit, vnguentum fudit,retrò ſecus pedes Domini ſtetit, lachrymis pedes rigauit, capillis terſit, eoſdemque quos infundebat & tergebat pedes, oſculari non deſtitit. Nos ergo, nos illa mulier expreſsit,ſi toto corde ad Dominum poſt peccata redeamus, ſi eius pœnitentiæ luctus imitemur. Quid nanq; vnguento, niſi odor bonę opinionis exprimitur?Vnde & Paulus dicit: Chriſti bonus odor ſumus Deo in omni loco. Si igitur recta opera agimus,quibus opinionis bonæ odoribus Eccleſiã reſpergamus, quid in Domini corpore niſi vnguentum fundimus? Sed ſecus pedes Ieſu mulier ſtetit. Contra pedes enim Domini ſtetimus, cùm in peccatis poſiti,eius itineribus renitebamur. Sed ſi ad veram pœnitentiam poſt peccata conuertimur, iam retrò ſecus pedes ſtamus:quia eius veſtigia ſequimur,quem impugnabamus. Lachrymis mulier pedes eius rigat. Quod nos quoq; veraciter agimus, ſi quibuſlibet vltimis membris Domini per compaſsionis affectum inclinamur, ſi ſanctis eius in tribulatione compatimur,ſi eorũ triſtitiam noſtram putamus.Capillis mulier pedes quos rigauerat terſit. Capilli quippe ſuperfluũt corpori. Et quid abundans terrena ſubſtantia, niſi capillorum ſpeciem tenet? Quæ dum ad vſum neceſsitatis ſuperfluit, etiã abſciſſa non ſentit.

Vitia vt in alijs caſtiganda.

Charitas ignis. Peccatum rubigo.

Luc. 1.

Phariſæus typus Iudæorum. Peccatrix gentilium.

2. Cor. 2.

Lachrymis rigare pedes Chriſti.

tit. Capillis ergo pedes Domini tergimus, quando ſanctis eius, quibus ex charitate compatimur, etiam ex his quæ nobis ſuperfluunt, miſeremur: quatenus ſic mens per compaſsionem doleat, vt etiam larga manus affectum doloris oſtendat. Rigat namq; lachrymis redemptoris pedes, ſed capillis ſuis non tergit, qui vtcunq; proximorũ dolori compatitur, ſed tamen eis ex his quæ ſibi ſuperfluunt, non miſeretur. Plorat & non tergit, qui verba quidem doloris tribuit, ſed non miniſtrãdo quæ deſunt, vim doloris minimè abſcindit. Oſculatur mulier pedes quos tergit: Quod nos quoq; plenè agimus, ſi ſtudioſè diligimus, quos ex largitate continemus: ne grauis ſit nobis neceſsitas proximi, ne ipſa eius indigentia quæ ſuſtentatur, fiat oneroſa: & cùm manus neceſſaria tribuit, animus à dilectione torpeſcat. Poteſt quoq; per pedes ipſum myſterium incarnationis eius intelligi, quo diuinitas terram tetigit, quia carnem ſumpſit. Verbum enim caro factũ eſt, & habitauit in nobis. Oſculamur igitur redemptoris pedes, cùm myſterium incarnationis eius ex toto corde diligimus. Vnguẽto pedes vngim⁹, cùm ipſam humanitatis eius potẽtiã ſacri eloquij bona opiniõe prędicamus. Sed hoc phariſæus videt & inuidet: quia cùm Iudaicus populus gentilitatem Deum prædicare conſpicit, ſua apud ſe malitia tabeſcit. Sed redemptor noſter facta eiuſdem mulieris quaſi bona gentilitatis enumerat, vt in quo malo Iudaicus populus iaceat, agnoſcat. Nam ſic phariſæus retunditur, vt per eum, ſicut diximus, perfidus ille populus oſtendatur. Intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dediſti: hæc autem lachrymis rigauit pedes meos. Aqua quippe extra nos eſt, lachrymarum humor intra nos eſt: quia videlicet infidelis ille populus, nec ea quæ extra ſe erant, vnquam pro Domino tribuit: conuerſa autem gentilitas pro eo non ſolùm rerum ſubſtantiam dedit, ſed etiam ſanguinem fudit. Oſculũ mihi non dediſti: hæc autem ex quo intrauit, non ceſſauit oſculari pedes meos. Oſculum quidem dilectionis eſt ſignum. Et infidelis ille populus Deo oſculum non dedit: quia ex charitate eum amare noluit, cui ex timore ſeruiuit. Vocata autem gentilitas, redemptoris ſui veſtigia oſculari non ceſſat, quia in eius amore continuò ſuſpirat. Vnde & ſponſæ voce de eodem redemptore noſtro in Canticis canticorum dicitur: Oſculetur me oſculo oris ſui. Oſculum rectè conditoris ſui deſiderat, quæ ei obſequi per amorem parat. Oleo caput meum non vnxiſti. Si pedes Domini myſterium incarnationis eius accipimus, congruè per caput illius ipſa diuinitas deſignatur. Vnde & per Paulum dicitur: Caput Chriſti Deus. In Deo quippe, & non in ſe, quaſi in homine, credere Iudaicus populus fatebatur. Sed phariſeo dicitur: Oleo caput meum non vnxiſti: quia ipſam quoq; diuinitatis eius potentiam, in qua ſe Iudaicus populus credere ſpopondit, digna laude prædicare neglexit. Hæc autem vnguento vnxit pedes meos: quia dum incarnationis eius myſterium gentilitas credidit, ſumma laude etiam eius ima prædicauit. Sed iam redemptor noſter enumerata bona cõcludit, cùm per ſententiam ſubdit: propter quod dico tibi: remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm. Ac ſi apertè dicat: Etſi durum eſt valdè quod coquitur, abundat tamen amoris ignis, quo etiã dura conſummantur. Libet inter hæc conſiderationem tantæ pietatis intueri peccatricis mulieris opera, ſed pœnitentis, qua æſtimatione veritas apud ſe ſeruat, quæ eius aduerſario ſub tanta diſtributione enumerat. *Opera pœnitentiæ fœminæ q̃ grata Chriſto.* Ad phariſæi prandium Dominum diſcumbebat, ſed apud pœnitentem mulierem mentis epulis delectabatur. Apud phariſæum veritas paſcebatur foris, apud peccatricem mulierem, ſed tamen conuerſam, paſcebatur intùs. Vnde & ei ſancta Eccleſia, quem ſub ſpecie hinnuli ceruorum quærit, in Canticis Canticorum dicit: *Can. 1.* Indica mihi, quem diligit amica mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie. *Chriſtus, hinnulus ceruorum.* Ceruorum itaque hinnulus Dominus appellatur, iuxta aſſumptam carnem antiquorum filius patrum. Feruentior verò in meridie æſtus ardeſcit, & vmbroſum locum hinnulus quærit, quem æſtus igne non afficit. In illis ergo cordibus Dñs requieſcit, quæ amor præſentis ſeculi non incendit, quæ carnis deſideria non exurunt, quæ incenſa ſuis anxietatibus, in huius mundi concupiſcentijs non ardeſcunt. Vnde & Mariæ dicitur: Spiritusſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſsimi obumbrabit tibi. *Luc. 1.* Vmbroſa ergo loca in meridie ad paſcendum hinnulus quærit: quia talibus mentibus Dominus paſcitur, quæ per reſpectum gratiæ temperatæ, corporalibus deſiderijs nõ vruntur. Plùs ergo pœnitens mulier paſcebat intùs, quàm phariſæus Dominum paſcebat foris: quia ab æſtu carnaliũ quaſi hinnulus redemptor noſter ad illius mentem fugerat, quam poſt vitiorum ignem pœnitentiæ vmbra temperabat. Penſemus quantæ pietatis fuit, peccatricem mulierem non ſolùm ad ſe admittere, ſed etiam ei ad tangendum pedes præbere. *Chriſti benignitas.* Conſideremus gratiam miſericordis Dei, & damnemus multitudinem reatus noſtri. Ecce peccatores videt & ſuſtinet, & reſiſtentes tolerat, & tamen quotidiè per Euangelium clementer vocat. Confeſsionẽ noſtram ex toto corde deſiderat, & cuncta quæ delinquimus, relaxat. Temperauit nobis diſtrictionem legis miſericordia redemptoris. In illa quippe ſcriptum eſt: Si quis hoc vel illud fecerit morte moriatur. Si quis hæc vel illa fecerit, lapidibus obruatur. Apparuit conditor noſter in carne, confeſsioni peccatorum non pœnam, ſed vitam promittit. Mulierem ſua vulnera confitentem ſuſcipit, & ſanam dimittit. Inflexit ergo ad miſericordiam duritiam legis: quia quos iuſtè illa damnat, ipſe miſericorditer liberat.

Exod. 17. rat. Vnde benè quoq; in lege ſcriptum eſt: Quia manus Moyſi erant graues. Sumentes igitur lapidem poſuerunt ſubter, in quo ſedit. Aaron autem & Hur ſuſtentabant manus eius. Moyſes quippe ſedit in lapide, cùm lex requieuit in Eccleſia. Sed hæc eadem lex manus graues habuit, quia peccantes quoſq; non miſericorditer pertulit, ſed ſeuera diſtrictione percuſsit. Aaron verò mons fortitudinis. Hur autē ignis interpretatur. Quem itaque iſte mons fortitudinis ſignat, niſi redemptorem nnſtrum, de quo per prophetam dicitur: Erit in nouiſsimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium? Aut quis per ignem, niſi ſpiritusſanctus figuratur? de quo idem redemptor dicit: Ignem veni mittere in terram. Aaron ergo & Hur, graues manus Moyſi ſuſtinent, atq; ſuſtentando leuiores reddunt: quia mediator Dei & hominū cum igne ſancti ſpiritus veniens, mandata legis grauia, quæ dum carnaliter tenerentur, portari non poterant, tolerabiliora nobis per ſpiritualem intelligentiam oſtendit. Quaſi enim manus Moyſi leues reddidit, quia pondus mandatorum legis, ad virtutem confeſsionis retorſit. Hanc nobis ſequentis miſericordiæ promiſsionem innuit, cùm per prophetam dixit: Nolo mortem peccatoris, ſed vt magis conuertatur & viuat. Hinc iterùm ſub Iudeæ ſpecie vnicuiq; peccatrici animæ dicitur: Si dereliquerit vir vxorem ſuam, & illa recedens duxerit virum alium, nunquid reuertetur ad eum vltrà? Nunquid non cōtaminata & polluta erit mulier illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen reuertere ad me, dicit Dominus. Ecce paradigma turpis mulieris dedit, oſtendit quòd poſt turpitudinem recipi non poſsit. Sed hoc ipſum paradigma qđ protulit, per miſericordiā vincit, cùm dicit fornicantem mulierem nequaquàm recipi poſſe, & tamen ipſe fornicantem animam vt recipiat, expectat. Penſate, fratres, pondus tantæ pietatis, dicit quod fieri non poteſt, & demonſtrat, quia hoc ipſe facere etiam contra morem poteſt. Ecce vocat, & quos inquinatos denunciat: hos etiam amplecti quærit, à quibus deſertum eſſe ſe queritur. Nemo ergo tantæ miſericordiæ tempus perdat, nemo oblata remedia diuinæ pietatis abijciat. Ecce ſuperna benignitas nos reuocat auerſos, & nobis reuertentibus ſuæ clementiæ ſinum aperit. Vnuſquiſq; igitur penſet, quo debito conſtringitur, quando illum Deus expectat, ne contemptus exaſperetur. Qui ergo permanere noluit, redeat: qui ſtare contempſit, ſaltem poſt lapſum ſurgat. Quanto nos amore conditor noſter expectat inſinuat, cùm per prophetam dicit: Attendi & auſcultaui, nemo quod bonum eſt loquitur: non eſt qui recogitet in corde ſuo, & dicat, Quid feci? Certè nunquam cogitare mala debuimus: ſed quia rectè cogitare noluimus, ecce adhuc ſuſtinet vt recogitemus. Videte tantæ pietatis ſinum, conſiderate apertum nobis gremium miſericordiæ. Quos malè cogitantes perdit, benè recogitantes quærit. Ad vos igitur, fratres chariſsimi, ad vos oculos mentis reducite, & pœnitentem mulierem peccatricem in exemplum vobis imitationis anteferte. Quæcunq; vos in adoleſcentia, quæcunq; in iuuentute deliquiſſe meminiſtis, deflete, morum operumq́; maculas tergite lachrymis. Amemus iam redemptoris noſtri veſtigia, quæ peccando contempſimus. Ecce, vt diximus, ad recipiendos nos ſupernæ pietatis ſinus aperitur, nec maculoſa in nobis vita contemnitur. Per hoc quòd inquinationem noſtram perhorreſcimus, internæ iam munditiæ concordamus. Reuertentes nos Dominus clementer amplectitur: quia peccatorum vita ei eſſe indigna iam non poteſt, quæ fletibus lauatur, in Chriſto Ieſu Domino noſtro, qui viuit & regnat cum patre Deus in vnitate ſpiritusſancti, per omnia ſecula ſeculorum, AMEN.

Lex habuit graues manus.

Eſai. 2.

Luc. 12.

Eze. 18.

Iere. 3.

Miſericordia Dei erga reſipiſcentes.

Ierem. 3.

Adhortatio ad pœnitentiam.

Homiliam Euſebij Emeſeni in hoc Euangelium quære ſuprà, feria 5. poſt Dominicam in Paſsione.

IN FESTO S. IACOBI APOSTOLI CONCIONEM

exegeticam in Epiſtolam, quære in Communi.

IN EODEM FESTO,

Matth. XX.

In illo tempore: Acceßit ad Ieſum mater filiorum Zebedæi cum filijs ſuis, adorans & petens aliquid ab eo. Et reliq. Homilia Venerabilis Bedæ presbyteri.

Tom. 7. in Homilijs æſtiualibus de Sanctis.

DOminus Ieſus Chriſtus conditor ac redemptor noſter, vulnera ſuperbiæ noſtræ ſanare deſiderans, & ipſe cùm in forma Dei eſſet, forma hominis aſſumpta, humiliauit ſemetipſum, factus obediens vſq; ad mortem, & nos quoq; ſi culmen veræ ſublimitatis conſcendere volumus, iter humilitatis arripere præmonet, nos ſi veram vitā videre cupimus, & aduerſa quæque præſentis ſeculi, & ipſam quoque mortem patienter ferre præcepit. Promiſit nobis dona gloriæ, ſed præmiſit certamina pugnæ. Dixit promittens: Erit merces veſtra magna, & eritis filij altiſsimi: ſed prædixit iubens: Diligite inimicos veſtros, benefacite & mutuum date, nihil inde ſperantes. Ita igitur præmia pollicetur electis, vt & digna præmijs merita præmonſtret: ſic vitam donat æternam, vt per anguſtam portam & arctam viam ad hanc perueniendum eſſe decernat. Vnde ait: Contendite intrare per anguſtam portam. Contentione etenim non parua opus eſt, ſi quis ad alta velit aſcendere. Nam cùm tanto ſudore vertices monitū ſubeamus, quantò

Phil. 2.

Luc. 6.

Matt. 7.

Luc. 13.

tùm neceſſe eſt conari, vt conuerſationem in cælis habere, & in monte ſancto Domini mereamur quieſcere? Vnde etiam in hodierna ſancti euangelij lectione, cùm filij Zebedæi ab eo ſedes regni peterent, confeſtìm illos ad bibendum calicem ſuum, hoc eſt, ad imitandum paſsionis ſuæ agonem reuocat, vt meminiſſent, quia cœleſtium ſumma petere non niſi per abiecta & aſpera terreſtrium deberent. *Acceßit, inquit, ad eum mater filiorum Zebedæi cum filijs ſuis, adorans & petens aliquid ab eo. Qui dixit ei: Quid vis? Ait illi: Dic vt ſedeāt hi duo filij mei, vnus ad dexterā tuam, & vnus ad ſiniſtram in regno tuo.* Nemo autem æſtimet matrem hæc pro filijs abſque illorum conſenſu & voto petiſſe, ſed potiùs intelligat vnanimi omnium eorum conſilio fuiſſe diſpoſitum, vt per matrē, quam maximè dilectam à Domino nouerant, ſuum illi deſiderium patefacerent. Vnde hæc referens euangeliſta Marcus, tacito matris in-
10. teruentu, diſcipulorum ſolummodò, quorum appetitum ſciebat, facit mentionem. Et accedunt, inquit, ad eum Iacobus & Ioannes filij Zebedæi, dicentes: Magiſter, volumus vt quodcunque petierimus, facias nobis. At ille dixit eis: Quid vultis vt faciam vobis? Et dixerunt: Da nobis, vt vnus ad dexteram tuam, & alius ad ſiniſtram ſedeamus in gloria tua. Illos ergo tantùm accedere ad Dominum, & eum rogare aſſerit, quorum voluntatem in rogando potiorem conſpicit, & quorū hortatu matrē ad rogandū nouit eſſe cōmonitam. Credendum eſt autē, quòd illa maximè cauſa vel mulierem matris affectus, vel carnales adhuc diſcipulorum animos ad hæc po-
19. ſtulanda concitauerit, quia meminiſſent ſermonis Domini, quem ait: Cùm ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſraël: noſſentq; inter diſcipulos ſpecialiùs ſe à Domino diligi, ſe ſpecialiùs cum B. Petro conſcios ſæpè factos arcanorum, quæ ignorarent cæteri, quod frequens ſancti euangelij textus indicat. Hinc eſt enim, quòd ipſis quoq; quomodò
3. Petro, nouum ab illo nomen imponitur: vt ſicut ille, qui priùs Simon dicebatur, per fortitudinem ac ſtabilitatem fidei inexpugnabilis voca-
17. bulum Petri meruit: ita & iſti Boanerges, hoc eſt, filij tonitrui vocarentur: quia videlicet & vocem patris ſuper Dominum in monte clarificatum vnà cum Petro audirent, & plura alijs diſcipulis myſteriorum ſecreta cognoſcerent, quodque ad rem plurimum pertinebat, ſe integro corde Domino adhærere, & maxima dilectione ſentiebant amplecti, ideoque nō diſcredebāt fieri poſſe, vt circa eum viciniùs ipſi in regno ſederent: præſertìm cùm viderent Ioannem pro
3. ſingulari puritate mentis & corporis tanto amore habitum, vt ſuper pectus ipſius in cœna recumberet. Sed quid eis dignitatem ſedium quærentibus, ipſe cognitor meritorum, ac ſedium diſtributor reſponderit, audiamus. *Reſpondens autem Ieſus, dixit: Neſcitis quid petatis.* Neſciebant enim quid peterent, qui in regno cœleſtis patriæ quē- *Siniſtra in cœlis non eſt.* quam ad ſiniſtram Chriſti ſeſſurum eſſe putabant, cùm in illa diſcretione nouiſsimi examinis omnes electi ad dexteram ſummi regis ac iudicis legantur eſſe ſtatuendi. Nihil quippe ſiniſtrū vita illa, nihil habet felicitas æterna reprobum, nihil pax ſempiterna recipit caducum. Siniſtra *Siniſtra Chriſti.* autem Chriſti cùm in bono accipitur, præſens ſanctæ Eccleſiæ vita intelligitur. Vnde ſcriptum eſt: Longitudo dierum in dextera eius, in ſini- *Prouer. 3.* ſtra eius diuitiæ & gloria. Longitudo quippe dierum in dextera redemptoris noſtri eſt, quia in illa ſupernæ habitationis patria, electis omnibus lux indefectiua donatur. In ſiniſtra verò illius diuitiæ & gloria, quia & in huius exilio peregrinationis, diuitijs & gloria fidei, donec ad æterna perueniamus, reficimur. De qua videlicet gloria dicit Apoſtolus: Et gloriamur in *Rom. 5.* ſpe gloriæ filiorum Dei, non ſolùm autem, ſed & gloriamur in tribulationibus. De quibus item diuitijs: Quia in omnibus, inquit, diuites facti *1. Cor. 1.* eſtis in illo, in omni verbo, & in omni ſcientia. Neſciebant quid peterent, qui autumabant humano arbitrio præeligi poſſe, quibus quiſque ſedibus in futuro, qua retributione donetur. Et potiùs Dominum precabantur, vt fiduciam & gloriam ſpei, quam habebant, vſq; ad finem firmiter bono inhærendo perducerent, ſcientes quia quicquid boni agerent, ipſe inæſtimabili mercede remuneraret. Et quidem laude digna eſt pia ſimplicitas eorum, qui fiducia deuotæ mentis ſedere in regno circa Dominum poſcebant: ſed multo digniùs laudabilis erit prudens humilitas eius, qui conſcientia propriæ fragilitatis ait: Elegi abiectus eſſe in domo Dei mei, *Pſal. 83.* magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum. Neſciebant quid peterent, qui ſublimitatem potiùs præmiorum à Domino, quàm operum perfectionem quærebant. Sed cœleſtis eos magiſter, quid primò quærēdum eſſet inſinuās, reuocat ad viā laboris, qua ad brauiū pertingere poſsint retributionis. *Poteſtis, inquit, bibere calicem, quem ego bibiturus ſum?* Calicē ſcilicet dicit amaritudinem paſsionis, qui infidelium acerbitate cre- *Calix acerbitas paſſionis.* brò iuſtis offertur. Nam hunc quicunque humiliter, patienter, ac gaudenter pro Chriſto ſuſceperit, meritò cùm illo ſublimiter regnabit. Quia ergo filij Zebedæi cum illo ſedere deſiderabāt, admonet eos primò paſsionis ſuæ ſequi exempla, & ita demum optatæ maieſtatis culmen appetere. Quem viuendi ordinem cunctis fideli- *Rom 6.* bus ſequendum docet Apoſtolus, dicens: Si enim complantati facti ſumus ſimilitudini mortis eius, ſimul etiam reſurrectionis erimus. *Dicunt illi: Poſſumus.* Mentem quidem deuotionemque ſuam, qualis in præſenti erat, ſimpliciter Domino pandebant, dum ſe calicem eius bibere poſſe teſtabantur: qui tamen quantæ infirmitatis adhuc eſſent, poſtmodum patenter oſtende-

bant, dùm adueniente tempore, quo ipſe Dominus eundem calicem biberet, etiam illi cum cæteris diſcipulis eius relicto eo fugerunt. Sed non diù metus idem bibendi calicis eorum corda premebat: quin potiùs qui paſſuro Domino fugerunt, eo reſurgente ocyùs redierunt, & qui paſsionis turbine terrente trepidauerunt, fulgente reſurrectionis eius triumpho, cōfirmati ſunt: atq; accepta ſancti ſpiritus gratia, firmum de reliquo pectus ad bibendum Domini calicem tenebant: quia ad patiendum moriendumque pro illo iam inuincibiles eſſe cœperunt, impleta ſua paſsione, quà dixit eos calicem ſuum eſſe bibituros. Nam ſequitur: *Calicem quidem meum bibetis: ſedere autem ad dexteram meam & ſiniſtram, non eſt meū dare vobis ſed quibus paratū eſt à patre meo.* Sedet ad dexteram ſaluatoris, qui in ſuperna beatitudine de præſenti eius viſione lætatur. Sedet ad ſiniſtram, qui in hac peregrinatione ſanctæ Eccleſiæ ſacerdotali regimine præſidet. Sed intuendum ſolertiùs, quomodò ſe petentibus diſcipulis dixerit verax magiſter: Non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt à patre meo, cùm alibi dixerit: Omnia mihi tradita ſunt à patre meo, ideoq; conſtet, quia omnia quęcunq; pater dederit vel parauerit dona fidelibus, hæc eadem vnà cùm filio vult parare ſiue dare. Nam & rurſùm de patre dicit Dominus: Quęcunq; enim ille fecerit, hæc & filius ſimiliter facit. Si ergo omnia quæcunq; pater fecerit, hæc & filius ſimiliter facit: quòmodò dicit filius, Non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt à patre meo, niſi quia idem filius & Deus & homo eſt? Ideoq; per euangelium ſuum aliquando ex voce diuinæ maieſtatis, qua æqualis eſt patri: aliquando ex voce loquitur humanæ aſſumptionis, qua æqualis factus eſt nobis. In hac autem lectione, quia humilitatis formam erat præbiturus hominibus, cuncta maximè ex aſſumpti hominis natura loquitur. Nam & in principijs, vt mater ad eum cum filijs petitura aduenit, quæſiuit ab ea quid vellet, interrogans quaſi homo, quaſi neſcius occultorum, quaſi ignarus futurorum, qui in æternitate diuinæ potentiæ omnia nouit antequàm fiant. Et quia illa in precibus humanitatis eius potiùs, quàm diuinitatis memoriam prætulit, poſtulans ſedem filijs à dextris eius & ſiniſtris, qui in habitu corporeo dextram habuit & ſiniſtram, ſed in diuina maieſtate, nulla eſt membrorum compoſitione formatus, conſequenter & ipſe tacita impaſsibilis gloria deitatis, memoriam paſsionis, quam humanitùs erat ſuſcepturus, in medium protulit, atq; hanc diſcipulis imitandam propoſuit, cùm deuotam eorum ſponſionem ſua etiam atteſtatione confirmaſſet, dicens: *Calicem quidem meum bibetis, ſedere antē ad dexteram meam & ſiniſtram, non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt à patre meo.* Ac ſi apertè diceret: Paſsionē quidem, quam ſecundùm carnem ſubeo, vos patiendo eſtis ſecuturi: ſed non eſt meum, ſecundùm ipſam, qua patior, humanæ fragilitatis ſubſtantiam, donorum cœleſtium vobis munera dare, quæ dignis quibuſq; ad percipiendum ſunt à patre parata, me pariter cum illo eadem in diuinitate parante ac dante: quia omnia quæcunque ille fecerit, hæc & ipſe per diuinitatem ſimiliter facio. Quia verò ijdem filij Zebedæi promptum gerebant animum ad bibendum Domini calicem, conſtat eos cum cæteris apoſtolis dignitatem ſedium accepiſſe, non tamen ea diſtinctione qua petebant, vt vnus à dextris illius in regno eius, alter ſederet à ſiniſtris, ſed iuxta qđ ſuprà expoſuimus, ambo priùs ad ſiniſtram eius ad tempus, ambo nunc ad dexteram eius ſedere perpetuò meruerunt. A ſiniſtris quippe Chriſti ſedebant, cùm regendis in hac vita fidelium populis, apoſtolico iure præſiderent, illo nimirùm in regno, de quo ipſe ait: Regnum Dei intra vos eſt. Sedent à dextris eius nunc in illa quæ mortem neſcit, iudices mundi cum illo, vtráque hanc ſedem illis ipſo filio cum patre parante. Neq; enim largitio donorum in eis ſeparari poteſt, in quibus vnitas naturæ ſemper inſeparabilis manet, eodem filio atteſtante, qui ait: Ego & pater vnum ſumus. Neq; hoc ſine conſideratione tranſeundum, quomodo dixerit Dominus indifferenter filios Zebedæi calicem ſuum bibituros, cùm nouerimus ex his vnum, Iacobum ſcilicet per effuſionem ſanguinis vitam finiſſe: aliū verò. i. Ioannem in pace Eccleſiæ quieuiſſe. Nam de Iacobi martyrio Lucas apertè teſtatur, quia miſit Herodes rex manus, vt affligeret quoſdam de Eccleſia: occidit autem Iacobum fratrem Ioannis gladio. De cuius paſsione etiam hiſtoria eccleſiaſtica rem quandam dignam memoria refert. Et is, inquit, qui obtulerat Iacobum ad martyrium, motus etiam ipſe confeſſus eſt ſe Chriſtianum, ductiq; ſunt ambo pariter ad ſupplicium. Et cùm ducerentur, in via rogauit Iacobum dari ſibi remiſsionem. At ille parumper deliberans, Pax tibi, inquit, & oſculatus eſt eum. Et ita ambo capite plexi ſunt. Porrò de Ioannē narrant hiſtoriæ fideles, quia cùm ſciret ſibi ſuperueniſſe diem receſſus ſui, conuocatis diſcipulis ſuis in Epheſo, per multa ſignorum experimenta promens Chriſtum, deſcenderit in defoſſum ſepulturæ ſuæ locum, & facta oratione poſitus ſit ad patres ſuos, tam extraneus à dolore mortis, quàm à corruptione carnis inuenitur alienus. Quomodò ergo calicem Domini bibere dictus eſt, de quo conſtat, quia nequaquàm per mortem paſsionis de corpore exiuit, niſi quia duobus modis idem calix bibitur, vno videlicet cùm à perſecutore illata mors, patienter ſuſcipitur: alio, cùm mens ad paſsionem prompta habetur, & vita martyrio digna geritur? Nam & Ioannes ipſe quàm ſit paratus ad potandum pro Domino mortis calicem, docuit, quando cū cæteris Apoſtolis (ſicut in Actibus eorum legimus) carcerem & verbera gaudenti animo tole-

rabat,

Sedere ad Chriſti dexteram. Item ad ſiniſtram.

Matth.11.

Ioan.5.

Luc.17.

Ioan.10.

Actor.12.

Euſeb. hiſt. Eccleſ. lib. 2. cap. 1.

Calix paſſionis duobus modis bibitur.

Actor.5.

rabat, quando propter verbum Dei & teſtimonium Ieſu, in Pathmos inſulam exilio relegatus eſt, quando (ſicut hiſtoria narrat eccleſiaſtica) à Domitiano principe miſſus eſt in feruentis olei dolium, de quo tamen, propitio Domino, tam ſoſpes & mundus exijt, quàm fuerat mente & vita caſtiſsimus: & in exilium ab eodẽ miſſus, quò magis humano ſolatio deſtitutus eſſe videbatur, eo ampliori ſupernorum ciuium meruit frequentia conſolari. Vnde ipſe quoque veraciter calicem Domini cum fratre Iacobo, qui occiſus eſt gladio, bibiſſe intelligitur: quia qui tãta pro veritate ſuſtinuit, quàm promptus etiam ipſam mortem ſi offerretur exciperet, oſtendit. Sed & nos, fratres chariſsimi, etiam ſi nil tale perpetiamur, ſi nõ vincula, non verbera, nõ carcerẽs, non ſupplicia corporis alia, non vllam hominum perſecutionem propter iuſtitiam toleremus, calicẽ tamen ſaluatoris accipere, & martyrij palmam obtinere valemus, ſi caſtigare corpus noſtrum, & ſeruituti ſubijcere curamus, ſi in ſpiritu humilitatis, & in animo contrito, Domino ſupplicare aſſueſcimus, ſi illatas à proximo contumelias placida mente ſuſcipere ſatagimus, ſi & eos, qui nos odio habent, qui iniurias nobis inferunt, diligere, his benefacere, pro horum vita & ſoſpitate gaudemus exorare, ſi cum virtute patientiæ, bonorum quoq; operũ fructibus adornari contendimus. Taliter enim conuerſantibus nobis, & corpora noſtra, iuxta Apoſtoli vocem, hoſtiam viuentem, ſanctam, Deo placentem exhibentibus, Domino largiente dabitur, vt communi cũ eis, qui membra ſua in mortem pro Chriſto dederunt, gloria remuneremur: quia ſicut mors illorum, ſic & vita noſtra precioſa ſit in conſpectu Domini, diſruptiſq; vinculis carnis, & ipſi atria ſupernæ ciuitatis intrare, atq; inter choros beatorum martyrum, vota gratiarum redemptori noſtro reddere merebimur, qui viuit & regnat &c.

SERMO IN VINCVLIS B. PETRI APOSTOLI.

SIMON Ioannis filius, Petrus à petra vocatus, poſt piſces piſcator hominum, Eccleſiæ fundamẽtum, confeſſor Dei filij, paſtor ouilis dominici, quondam deſpectus crucifer, modò cœlorum clauiger, tres per anni circulum dies feſtiuos facit & celebres. Primam conſecrat Antiochiæ cathedra, ſecundam paſsio crucis glorioſa, tertia eſt hodierna, quæ titulatur ad vincula. De hac à pleriſque voluuntur opiniones diuerſæ, quas nõ ex veritatis authoritate, ſed ex dubietatis confingũt errore. Videtur eis hodierna ſolennitas inde venerationis exordium accepiſſe, ꝙ in hac nocte ſanctus apoſtolus abſolutus ſit carcerali compede. Sed veritati non concordat ordo temporum cùm non hodiè, ſed azimorum diebus legatur in carcerem miſſus, & poſt paſcha de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Iudæorum liberatus. *Actor. 12.* Qui credũt in Auguſto legitimũ celabrari paſcha, credãt hodiè Petrũ euaſiſſe vincula. Et ſi volũt opponere, ꝙ dicitur, Poſt paſcha, futurũ aliquid ſignificare, quaſi à paſcha vſq; ad præſenten diẽ ſeruaretur in carcere: occurrit eis & Herodis ſæuitia & Iudæorum veſania, qui vix quo tentus eſt die, ſiuiſſent apoſtolũ viuere, ſi paſchale feſtũ nõ timuiſſent violare. Sunt & alij, qui ſolutionẽ apoſtolicã minimè credũt hodiè factã, ſed ſtatutum eſſe à patrib9, vt hodierna die veneraretur à fidelibus, ſicut Apoſtolorum Simonis & Iudæ cõmemoratio quinto calendas Nouemb. agitur, quorum paſsio calendis Iulij facta deſcribitur. Legimus etiã de alijs ſanctis aliũ diem cõmemorationis, alium de ſeculo migrationis: de quibus plurima ſuppeterent exempla, ſi faſtidiũ nõ generaret oratio ꝓlixa. Sed quid viſum fuerit patrib9 hæc ita ordinaſſe, nõ eſt modò temporis per ſingula dicere: tantùm ſub breuitate perſtringam, quam hodierna feſtiuitas habuerit cauſam. Si legentiũ diſplicuerit iudicio, iuſtè reprehendi de falſitate non timeo: quia non quaſi alicuius authoritatis publico mea, ſed minùs capacibus aliorum aperio clauſa. Auguſti menſis calendas ante ſaluatoris aduentum celebrauit antiquitas, cuius celebritatis principiũ videtur ſub breuitate pandendum. *Calendæ Auguſti ethnicis cur olim celebres.* Octauianus Cæſar Auguſtus Romanis imperauit faſcibus. Cui cùm rebellaret Aegyptus, bellum ſuſcepit contra fines eius, in quo Cleopatrã, in quã ceciderunt vltima regna Ptolemæorũ, & inceſtuoſum cũ copijs ſuis contriuit Antoniũ. Cũq; victor potitus Alexãdria, victrices aquilas reportaſſet Romã, vt victorem decebat, ab vtriuſq; ſexus populo ſuſceptus eſt honorificè. Et quia intãtùm opibus Alexãdriæ Romanum commodum auxit, vt duplicia, q̃ vſque ad id fuerant, poſſeſsionum aliarumque rerum precia ſtatuerit, decretum eſt à primatibus ciuitatis, vt eius memoria victoriæ, ſingulis recoleretur annis. Placuit igitur conſilio communi, commemorationem in ſextilibus calendis fieri, vt in ipſo menſe ageretur dies victoriæ, qui ab aucta republica & Cæſare, Auguſtus denominaretur vocabulo. Exhinc conſuetudo inoleuit, magna deliberatione primatum, vt in gloriã tanti principis per omne anniuerſarium Romanus populus conueniret in vnum, & ob Cęſarianas victorias coronata ciuitas, ſexti mẽſis initia plauſibus & choreis honoraret, & nemo ex confluentium turba, in ſua remearet, priùs quàm ſimplicẽ panis ſcilicet & vitei liquoris ſumptum libaſſet. Sic ergo huius obſeruãtia diei viceſimooctauo ante incarnationem Domini cœpit anno, & præualuit apud gentiles per tempora quadringentorum ſeptem annorum, vſq; in vltima Chriſtiani principis Arcadij tempora. Tunc apud paganos finem fecit, & deinceps ad Chriſtianos tranſiuit.

Tranſiuit ab infidelitate ad fidem, ab impietate ad pietatem, à gentium principe in Chriſtianorum principem, ab Auguſto Cæſare in euangelicum piſcatorem. Tunc ſolennizabatur in templis idolorum, nunc feſtiuatur in Eccleſia ſanctorum. Tunc exhibebatur dæmonibus, nunc exhibetur ei, qui eſt DEVS deorum. Procedat dicere ſermo, quomodò mutauit hanc Chriſtiana religio. Arcadius Imperator Auguſtus, magni Theodoſij filius, poſt mortem patris imperium gubernauit quatuordecim annis. Hic ſublatus de medio, regnum reliquit Theodoſio iuniori filio, qui vix ætatis annos contigerat octo. Cuius mater Eudoxia, memorabilis vitæ fœmina, virilem induens animum, ſtrenuè gubernauit imperium, & facta filio virtutum diſciplina, docuit eum vitæ paternæque bonitatis ſequi veſtigia. De diuinis enim legibus eum admonebat, & perfectè ſeipſam cum ipſo erudiebat. Non regni faſtigijs eleuabatur, ſed potiùs diuino timore ſuccendebatur. Magnitudo beneficij auxit ei deſiderium benefaciendi. Non erubuit purpuram inclinare, & pauperum debiliumque curam agere. Non ſeruos, non miniſtros ad infirmorum habitacula mittebat, ſed ipſa per ſe veniens quæ neceſſaria erant miniſtrabat. Cibos ipſa parabat, panem frangebat, epulas miniſtrabat, calices lauabat, potum porrigebat. Læua ægrum ſuſtentabat, dextera manu cibabat. Alia etiam quæ ſeruorum erant officia, compleuit humilis regina, cupiens ab ipſo benè miniſtrandi gradum promereri, qui ſe in ſuis minimis profitetur viſitari. Propterea ſolicitudinẽ gerebat maximam, ſacrilego gentilium ritu mũdare patriam, & hæreticæ paleas prauitatis, catholicæ fidei excutere granis. Inter hæc pietatis opera concepit animo Hieroſolymorum viſitare loca, ſaluatoris veſtigia lachrimis rigare, crucifixum in ſepulchro, non iam cum mortuis quærere, ſed viuentem & in cœlis regnãtem adorare. Effectum habuit affectus, quem inſpirauit ſpirituſſanctus. Cum regio comitatu profecta, ſuſcepta eſt ab Hieroſolymis vt regina & domina, magniſq; muneribus à populo Iudęorum honorata. Interfuit dona ferentibus potioris muneris vnus, licet aliorum oblatis videretur vilius. Alij argẽtum ſepties purgatum, alij aurum igne ꝓbatum, alij lapidẽ precioſum & multũ, iſte argento & auro lapideq; precioſius obtulit ferrum, iſtas ſcilicet cathenas, quibus Petrũ in carcere vinxit Herodis feritas, quaſque verbi ſui claui diſiecit angelicæ viſitationis claritas. Si cui videtur incredibile, Iudæos vincula Petri vel pro honore ſeruaſſe, vel pro honore dediſſe, quippe qui eius ſanctitati non ceſſabant detrahere, ſciat nihil impoſsibile diuinæ voluntati: quæ quandiù voluit, talem margaritam apud immundos ſues conculcari permiſit, donec reuelaret eam in tempore, quo fieret ornamentum Eccleſiæ. Voluit qui potuit, ſui militis trophæum manifeſtare per Iudæum Eudoxiæ, qui per eiuſdem incredulæ gentis hominem, ſuæ crucis ſtigmata detexit Helenæ: vt contrarius veritati populus, tanto maiori ſuæ confuſionis ſuffunderetur rubore, quanto per ſeipſum crucifixi teſtes potioris confiteretur gloriæ. Quis dubitet Eudoxiam gaudio tripudiaſſe non minori, cùm agnouiſſet catenas Petri, quàm Helenam cùm diù deſideratam vidiſſet crucem Domini? Vtriuſque inuentricis potuit par eſſe gaudium, vtriuſque tamen theſauri non audeo par profiteri meritum. Quem inuenit Helena, maioris eſt meriti, quantum ad perſonam imperatoris, ad perſonam Domini, ad perſonam magiſtri, ad perſonam ſponſi, ad perſonam filij DEI: quem Eudoxia reperit, eſt minoris meriti, quantum ad perſonam militis, ad perſonam ſerui, ad perſonam diſcipuli, ad perſonam amici, ad perſonam pertinet hominis filij. Vterque tamen ſanctus, vterque magnus, vterq; nullis terrenis diuitijs comparãdus. Maior maiorem ſanctificauit, quia perſona perſonam iuſtificauit, imperator militẽ, domin⁹ ſeruum, magiſter diſcipulum, ſponſus amicum, Dei filius hominis filium. Chriſtus iuſtificauit Petrum. A Chriſto Petrus accepit, vnde catenam ſuam conſecraret: à ſeipſo Chriſtus habuit, vnde crucem ſuam ſanctificauit. Crux pœna latronum, facta eſt corona ſanctorum: crux reprobatio mundi, facta eſt gloria cœli: crux mortis ſupplicium, facta eſt vitæ remedium. Propter hoc libertatis priuilegiũ, meritis exuperat Petri vinculum: & quanuis ſancta, quanuis veneranda boni piſcatoris catena, præcellit tamen clementiſsimi ſaluatoris crux glorioſa. Regina verò optati muneris largitate potita, grates reddidit ei, à quo bona procedunt cuncta, & pro quibus venerat diſpoſitis ad mentem, feſtina Romanam reuiſit arcem. Intulit Latio vincula, quæ ſoluunt peccatorum ligamina, quæ iam non ligent iuſtum & ſanctum, ſed ab omni impietate ſoluant impium. Felicem ſilentio commiſit euentum, dum in medium proferendi tempus occurreret aptum. Noluit famam rei ſubitò intonare auribus vulgi, ne verba quæ ad horam ſine opere ſonarent, hora tranſeunte tranſirent. Altiori conſilio tractauit ſic inuentum theſaurum Romanis commendare, vt quoad viueret religio fidei Chriſtianæ perpetuum haberet in ſancta Eccleſia memoriale. Aſpirauit bonæ voluntati cœleſtis gratia, vnde optantis animo benè conueniens occurrit cauſa. Videns igitur fideles infidelibus in hoc gentilitatis conſentire ritu, vt ſingulis annis ob Cæſareanæ laudem victoriæ Sextiles ſolennizarent calendas, copioſo togatæ plebis apparatu, voluebat animo lactentem naſcentis Eccleſiæ infantiam, lue ſuperſtitioſi erroris citò maculari poſſe, niſi diuinæ clementia bonitatis, tantæ cladibus peſtilentiæ curaret quantocyùs finem imponere. Cogitauit regię maieſtatis authoritate in cultores vti,

ſed

Vide hiſtorias eccleſiaſticas in quibus hæc aliter narrantur. Ex his enim quædam Pulcheriæ ſorori, quædã Eudociæ coniugi Theodoſij tribuuntur, non Eudoxiæ matri.

Matth. 25.

Hæc fuit Eudocia, Theodoſij iunioris coniunx.

crucis in- commion.

ſed curiæ ſententiam, & primatum induſtriam euertere non erat ex facili. Durum erat à priſcæ conſuetudinis intentione ſenatus decretum reuocare, maximè cùm per tot Chriſtianorum imperia principum, vſque ad illud temporis longa ſenuiſſet ætate. Videbatur enim eiuſdem fautoribus obſeruantiæ, in hoc cultu nihil ſe contra Chriſtianæ religionis propoſitum agere, cùm nec ſacra imponerent aris, nec thura incenderent dijs, ſed publicæ rei augmentum, Cæſariani plauſus attollerent choreis. Et ſi ſtudia ſenatorij ordinis in ſuæ partis voluntatem inclinaſſet, minoris manus officij, in ſeditionis verſa tumultum, valdè reſtitiſſet, quippe quibus eſſet contrarium, exterminari annuum ſui ocij cultum. Ideò erat (vt dixi) difficile apud ipſos antiquitatis ritũ ſubuerſum ire, ſicut hodieq; in Chriſtiano orbe, plurimi vanæ ſuperſtitionis obſeruantur ritus, quorũ memoria deleri poteſt aut vix, aut nullatenùs. Deo ergo amabilis regina, egregium reuocauit animum in id conſilij, nequaquã in regię maieſtatis honorem ſeditionẽ tumultuantis excitari populi, ne incõſulta res ſe verteret in peius, dum videretur tractari duriùs. Diſpoſuit humilitatis precibus impetrare, qđ credebat minarũ terroribus ſine periculo extorqueri non poſſe. Prudentis arcanum animi, Romanæ ſedis patefecit præſuli, qui eiuſdem iã extiterat voti, ſed rudi timebat Eccleſiæ, ſi iret contra torrentẽ brachia tendere. Fecit eum ad plebem ſuæ precis oratorem, vt eadem qua eatenus, obſeruantia cõſtarẽt Auguſti calendę, ſed potioris principis titularentur ex nomine. Sanior ergo pars populi aſſenſum præbuit verbis Apoſtolicis: qui verò timuerunt cultũ exterminari, niſi ſunt excitare ſeditionẽ vulgi. Vt aũt à prioribus intellexere, non de cultus exterminatione, ſed de nominis mutatione petitionem eſſe, tumultuãtis turbę ceſſauit commotio, & cõmuni laude approbata eſt potioris nominis inſcriptio. Tunc Eudoxia delati ab Hieroſolymis theſauri coràm dedit confeſſionẽ, & ingrediens cum papa, de vinculis Petri ſermonem plenũ deuotionis & compunctionis verbũ fecit ad plebem. Docuit in eis eſſe medicinã ſalutarem ad interioris & exterioris hominis ſalutẽ, & per eum, in cuius ſacratiſſimo conſecrata ſunt corpore, omnium peccatorũ abſolutionem promereri poſſe: quia multũ eſt illi facere quicquid voluerit ab illo impetrare, à quo habet in poteſtate animarũ nexus ſoluere atq; ligare. Inſeruit etiam ſermoni mentionẽ de illa catena, quã tulit Apoſtolus ſub Neroniana cuſtodia, quã quintus à B. Petro papatus miniſter curationum largã edocuit Alexander, quamq́; in augmentum ſalutis ſuæ reuelauit Balbinæ Quirini filiæ. In concluſione autem ſermonis ex Dei voluntate obtinuit hoc petitionis, vt (ſicut dixi) eadem obſeruantia conſtarent Auguſti menſis calendæ, ſed Principis Apoſtolorum titularentur ex nomine, & eiuſdem celebritatis gaudia, quæ eatenùs Cæſaris victoria, deinceps Petri appellarentur vincula. Ad cuius deliberationis decretum ſine fine confirmandũ, Auguſtæ ſumptus & papæ ſupplementum Domino † eliminauerunt, & chriſmauerunt templũ, in quo dignè repoſita clementiſſimi Petri vincula, indigentibus plurima præſtant beneficia: ibiq; perpetui anathematis ſententia ꝑcuſſa eſt Cæſariani plauſus veſania, vt apoſtolicæ liberationis victoria, liberiori regnaret per orbẽ memoria. Imaginauit etiam pontifex ad impietatis ſimilitudinem, hanc pietatis formam, ſicut Auguſticolæ panis & vini hodierna die libauere ſumptum, ita Chriſticolas dominici corporis & ſanguinis guſtare ſacramentum, & educti mortis ergaſtulo, angelicũ ſequerentur ducatũ cum Petro: qui nos peccatorũ abſolutos vinculis, introducat in ianuã regni cœleſtis: vbi nos reficiat ſui aſpect⁹ ſacietate, in quẽ deſiderant angeli ſemper ꝓſpicere, cui proclamãt: Sãctus, ſanctus, ſanctus, ſine intermiſſione laudãtes vnum verũ Deum in trinitate, qui viuit & regnat ſine fine, Amen.

† *elimauerunt*

SERMO B. MAXIMI
epiſcopi, in eodem feſto.

AVdiſtis, fratres chariſſimi, beatum Petrum in ſaluatoris paſſione ſuis erroribus profeciſſe, & poſteaquã negauit Dominum Deum, fuiſſe meliorem. Fidelior enim factus eſt, poſtquàm fidem ſe perdidiſſe defleuit: atque ideò maiorẽ gratiã reperit quàm amiſit. Tanquã enim bonus paſtor tuendum gregem accepit, vt qui ſibi antè infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum: & qui ipſe interrogationis tẽtatione nutauerat, cæteros fidei ſtabilitate fundaret. Denique pro ſoliditate deuotionis, eccleſiarum petra dicitur, ſicut ait Dominus: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Petra enim dicitur, eò quòd primus in nationibus fidei fundamenta poſuerit, & tanquàm ſaxum immobile, totius operis Chriſtiani compagem molemq́ue contineat. Petra ergo pro deuotione Petrus dicitur, & petra pro virtute Dominus nuncupatur, ſicut ait Apoſtolus: Bibebant autem de ſpiritali ſequente eos petra: petra autẽ erat Chriſtus. Rectè conſortium meretur nominis, qui conſortium meretur & operis. In eadem enim domo Petrus fundamentum ponit. Petrus plantat, Dominus incrementum dat, Dominus irriguum ſubminiſtrat. Petrus ergo tentationibus ſuis proficit, fletibus ſuis gaudet, periculis ſuis creſcit. Sic namq; in mari, dum ſuper vndas temerarius viator ingreditur, nutat inceſſu, ſed conualeſcit affectu: periclitatur corpore, ſed deuotione non labitur: mergitur pedibus, ſed Chriſti dextera ſuſtentatur. Suſtentabat enim fides, quem vnda mergebat: & quem fluctuum procella turbabat, ſaluatoris dilectio confirma-

Eſt Homli 4. de Petro apoſtolo, hoc initio, Adſtruximus ſuperiore, &c.

Petrus eccleſiarum petra.

Matt. 16.

1. Cor. 10.

Matt. 14.

bat. Ambulauit enim in mari Petrus magis dilectione quàm pedibus: non enim videbat, vbi pedum veſtigium poneret: videbat autem, vbi figeret veſtigium charitatis. In naui enim poſitus conſiderat Dominum, & amore eius ductus, deſcendit in mare. Non cogitat labentes aquas, non fluenta currentia: & dum Chriſtum reſpicit, non reſpicit elementum. Credit fide etiam inter vndas ſolidum inuenire veſtigium. Iactetur licet fluctibus mare, ventis pelagus conturbetur, non tamen turbatur Petri ſemita, quæ ducit ad Dominũ. Ambulat igitur ſuper aquas Petrus, & ſub pedibus eius mollis vnda non cedit. Legimus in veteri teſtamento filios Iſraël per mare rubrum ſiccis itineribus ambulaſſe, & ad ſecuritatem gradientium, ne laberetur vnda, in ſoliditatem quãdam eam fuiſſe mutatam: Quanto hîc melius, vbi ambulante Petro nec mutatur vnda, nec labitur, nec ſolidatur aqua, nec refugit. Melius, inquam, eſt vbi eadem vnda, quæ fluctuat, & ſuſtentat: vbi idem gurges qui mergit, & famulatur. Illic vt portaretur per mare populus Iſraël, meatum ſuum natura perdiderat: hîc portatur in aquis Petrus, curſum ſuum fluenta non perdunt. Temerarius ergo viator Apoſtolus, noui itineris viam carpit: modò curuati gurgitis molem aſcendit, modò ſubſidentis ſinus vndam deſcendit, & inter marinos fluctus aſcenſus illi itineris deſcenſuſque non deeſt. Sed vbi turbatus ventis, exagitatus procellis incipit timere quod credidit, ſtatim ei gurges ſubtrahitur, vnda ſubducitur. Mox defatiſcente fide, fatiſcit ſemita. Tunc exclamans Dominum Ieſum ſaluum ſe fieri deprecatur: quem appre-henſa manu ſaluator liberat & obiurgat, dicens: Modicæ fidei, quare dubitaſti? hoc eſt, cur tam paruæ fidei es, vt qui credendo mare ambulare cœperas, non id perſeuerando tranſires? ſcriptum eſt enim: Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit. Sed dum cunctaris & dubitas, iter quod ingreſſus fueras, perdidiſti. Cur, inquam, tam modicæ fidei es, vt non ea fide, qua venire cœperas, peruenires? Intellige ergo, quia in mari credulitas te portabat, perfidia ſubmergebat. Igitur, fratres, ſanctus Petrus dum fluctuat, dum mergitur, dum periclitatur, ſic peruenit ad Dominum, oſtendens nobis, quòd non niſi per pericula properetur ad Chriſtum. Multi enim diabolici fluctus ſunt in hoc mundo, tentationum multa naufragia: à quibus ita liberari poſſumus, ſi clamantibus manum ſuam ſaluator extenderit. Nos ergo clamare ad Dominum non ceſſemus: ille auxilium ſolitum non negabit, Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat in ſecula ſeculorum, AMEN.

Exod. 14. · Matth. 14. · Matth. 10.

Concionem exegeticam in Lectionem Epiſtolæ loco, & Homiliam in Euangelium quære ſuprà in feſto apoſtolorum Petri & Pauli.

DE S. LAVRENTIO MARtyre, Sermo B. Leonis Papæ.

CVM omnium, dilectiſsimi, ſumma virtutum, & totius plenitudo iuſtitiæ, de illo amore naſcatur, quo Deus proximuſq; diligitur, in nullis profectò hic amor ſublimiùs excellere, clariuſq; fulgere, quã in beatiſsimis martyrib⁹ inuenitur, qui Dño Ieſu Chriſto pro omnibus hominib⁹ mortuo, tã propinqui ſunt imitatione charitatis, quàm ſimilitudine paſsionis. Quãuis .n. illi dilectioni, qua Domin⁹ nos redemit, nulla cuiuſquã benignitas poſſit æquari: quia aliud eſt, pro iuſto mori hominẽ ſua neceſsitate moriturũ, aliud pro impijs occũbere à debito mortis alienũ: multũ tamẽ vniuerſis hominibus etiã martyres cõtulerunt, quorum fortitudine ita eius largitor vſus eſt Dñs, vt pœnã mortis & atrocitatẽ crucis, nulli ſuorũ vellet eſſe terribilẽ, ſed multis faceret imitabilẽ. Si ergo nullus bonus, ſibi ſoli eſt bonus: nec cuiuſquã ſapiẽtis ſibi tãtùm ſapiẽtia eſt amica, & hæc verarũ natura virtutũ eſt, vt multos à tenebroſo abducat errore, qui earũ clarus eſt lumine: ad erudiendũ Dei populũ nullorũ eſt vtilior forma, q̃ martyrũ eloquẽtia. Facilis ad exhortãdum ſit ratio, efficax ad ſuadendũ: validiora tamẽ ſunt exẽpla q̃ verba, & plenius eſt opere docere quã voce. In quo excellentiſsimo genere doctrinæ B. martyr Laurẽtius, cuius paſsione dies hodiern⁹ illuſtris eſt, q̃ glorioſa polleat dignitate, etiã perſecutores eius ſentire potuerunt, cùm illa mirabilis animi fortitudo, de Chriſti principaliter amore cõcepta, nõ ſolùm ipſa nõ cederet, ſed etiã alios exẽplo ſuæ tolerãtiæ roboraret. Cùm enim furor gentiliũ poteſtatũ, in electiſsima quæq; Chriſti membra ſæuiret, ac præcipuè eos, qui ordinis erãt ſacerdotalis, impeteret, in leuitã Laurentiũ, qui nõ ſolùm miniſterio ſacrameutorũ, ſed etiã diſpenſatione eccleſiaſticæ ſubſtantiæ præeminebat, impius perſecutor efferbuit, duplicem ſibi prædam de vnius viri comprehenſione promittens: quẽ ſi feciſſet ſacræ pecuniæ traditorem, faceret etiã veræ religionis exortem. Armatur itaque geminа face homo pecuniæ cupidus, & veritatis inimicus: auaritia, vt rapiat aurum: impietate, vt auferat Chriſtum. Poſtulat ſibi ab immaculato ſacrarij præſule opes eccleſiaſticas, quibus auidiſſimus inhiabat, inferri. Cui leuita caſtiſsimus, vbi eas repoſitas haberet oſtendens, numeroſiſſimos ſanctorum pauperum obtulit greges, in quorum victu atq; veſtitu inamiſsibiles cõdiderat facultates, quæ tanto integriùs erant ſaluæ, quanto ſanctiùs probabantur expenſæ. Fremit ergo prædo fruſtratus, & in odium religionis, quæ talem diuitiarum vſum inſtituiſſet, ardeſcens,

Charitas virtutum fons & origo.

Conſtantia & fortitudo ſingularis Laurentij.

ſcens, direptione theſauri potioris aggreditur, apud quem nullam denariorum ſubſtantiã reperiſſet: vt illud depoſitum, quo ſacratiùs erat diues, auferret. Renunciare Christo Laurentium iubet, & ſolidiſsimam illam leuitici animi fortitudinẽ diris parat vrgere ſupplicijs. *Cruciatus Laurentij.* Quorum vbi prima nil obtinent, vehementiora ſuccedunt. Laceros artus & multa verberum ſectione cõſciſſos, ſubiecto præcipit igne torreri, vt per cratem ferreã, quæ iam de feruore continuo vim in ſe haberet vrendi, conuerſorum alterna mutatione membrorum fieret cruciatus vehementior, & pœna productior. Nihil obtines, nihil ꝑficis, ſæua crudelitas. Subtrahitur tormentis tuis materia mortalis, & Laurentio in cœlos abeunte, tu deficis flammis tuis. Superari charitatis Christi flamma non potuit, & ſegnior fuit ignis qui foris vſsit, quàm qui intùs accendit. Sæuiſti perſecutor in martyrem, ſæuiſti, & auxiſti palmam, dum exaggeras pœnam. Nam quid non ad victoris gloriam ingenium tuum reperit, quando in honorem tranſierunt triumphi, etiam inſtrumenta ſupplicij? Gaudeamus *Pſal. 67.* igitur, dilectiſsimi, gaudio ſpiritali, & de feliciſſimo inclyti viri fine gloriemur in Domino, qui eſt mirabilis in ſanctis ſuis, in quibus nobis & præſidium conſtituit, & exemplum, atque ita per vniuerſum mundum clarificauit gloriam ſuam, vt à ſolis ortu vſque ad occaſum, leuiticorum luminum coruſcante fulgore, quàm glorificata eſt Hieroſolyma Stephano, tam illuſtris fieret Roma Laurentio. Cuius oratione & patrocinio adiuuari nos ſine ceſſatione confidimus, vt quia omnes (ſicut Apoſtolus ait) quicunque in Chriſto piè volunt viuere, perſecutionem patiuntur, corroboremur ſpiritu veritatis, & ad ſuperandas omnes tentationes, conſtãtis fidei perſeuerantia muniamur, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum viuentem & regnantem cum patre & ſpiritusancto in ſecula ſeculorum, AMEN.

SERMO B. MAXIMI epiſcopi, in eodem feſto.

SAnctũ eſt, fratres, ac Deo placitũ, vt natalẽ B. Laurentij præcipua deuotione veneremur, cuiꝰ radiãtibꝰ flãmis, victrix in hũc quoq; diẽ toto orbe Chriſti coruſcat Eccleſia. Qui cùm in ſede glorioſiſsimi patriarchæ, diaconatus fungeretur officio, puritate innocẽtis vitæ, fortiſsimæq; mortis triumpho, apoſtolico ſe cõſortio copulauit. Nec immeritò eũ apoſtolorũ ſupparẽ ꝓdicamus, cui & caſtitas animi leuiticũ miniſteriũ dedit, & plenitudo fidei martyrij contulit dignitatem. Quẽ venerabilis Sixtus Romanæ vrbis antiſtes, cùm impietatẽ ſæuientis mundi per tormenta ſuperaret, & regnis eſſet cœleſtibus iã vicinus, videretq; eum paterna de morte triſtiſsimũ, ita illũ ſpiritu præſcientiæ cõpellaſſe narratur: Noli fili mœſtus eſſe, poſt triduum me ſequeris. Vnde apparet, chariſsimi, beatum Laurentium non de ſacerdotis ſui victoria habuiſſe triſtitiã, ſed doluiſſe, quia non etiã ipſe mundũ cum ſuo pariter ſacerdote vincebat. Noli, inquit, fili mœſtus eſſe, poſt triduum me ſequeris: hoc eſt, noli triſtis eſſe velut apud ſeculũ derelictus: nã nec te fides vitaq; tua tali morte priuabit. Nulla te de meo trãſitu, quo ego gaudeo, perturbet anxietas, quia mox & tu habiturus es de tua paſsione lætitiam. Verè beati Laurentij gloria ſingularis, qui tãtum de Deo ſuo conſecutus eſt gratiæ, vt ei martyr de martyrio prophetaret, quem pro ſuorum prærogatiua meritorum, antè victoria lætificauit, quàm pugna terreret. *Excellẽtia S. Laurẽtij.* Ergo vt comperit ore ſacerdotis & martyris ſe quoque omnimodis aſſumendũ, congregatis inopum turbis, eccleſiaſticum cenſum religioſa liberalitate diuiſit. Quàm profundum ſpiritalis viri, & quàm cœleſte conſilium, vt & egenis conſuleret, & multitudine conſumente quæ dederat, inueniri non poſſet quod raperet perſecutor, illam nimirum ſecutus ſententiam: Diſperſit, dedit pauperibus, iuſtitia eius manet in æternum. *Pſal. 111.* Miſericordiæ fuit, quòd alimoniam pauperibus dedit: Iuſtitiæ autem, quod vt vir prudentiſsimus procurauit, ne ſanctorum ſubſtantiam auaris manibus ſacrilegus occuparet. Iuſtitia, inquit, eius manet in æternũ. Quomodò non hæc in æternum manebit iuſtitia, quã & ſancto impleuit opere, & glorioſiſsimo martyrio conſecrauit? Hoc itaque dolore furor gentilis accenſus, craticulam continuò parat ignitam, ſuper quam cremandum Laurentium per membra diſtenderet, vt indignationis ſuæ flammas impijs ignibus vindicaret. *S. Laurẽtius aſſatur in craticula.* Ardet profectò totis viſceribus fortiſsimus martyr & vritur, ſed regnum cœli promiſſaque Dei fideliter pertractans, refrigerio conſcientiæ victricis exultat: nec pœnali flexus incendio eſt, cuius in pectore inſuperabili ſancti ſpiritus flãma feruebat. Aut nunquid cedere poterat momentaneæ corporis vſtioni, cuius fides æternum gehennæ extinguebat ardorem? Superatis itaque flammarum miniſtris, omne mundanæ inſaniæ refrixit incendium: & ad hocuſque diabolica profecit intentio, vt & vir fidelis ad Dominum ſuum glorioſus aſcenderet, & crudelitas perſequentium, cum ſuis ignibus confuſa torpeſceret.

IN FESTO S. LAVRENTII IN EPISTOLAM Concio exegetica.

Maximus epiſcopus Hom.3. de S.Laurētio

Beatiſsimi Laurentij, fratres chariſſimi, annua ſemperque noua feſtiuitas Eccleſiam Dei iugiter in gaudia lætitiæ ſpiritualis accendit, admonens vniuerſitatem credentium, vt ſicut ille perfectæ deuotionis ardore ſurentibus nō ceſsit incendijs, ita nos diuerſarum tribulationum ignis, & malorum ſecularium flamma à Chriſti ſocietate nō moueat. Sed his ex Maximo breuiter præmiſsis, ad diei huius Apoſtolicam lectionem veniamus.

2.Cor.9. *Qui parcè ſeminat, parcè & metet.* Significare vult hominem auarum, cui extorquetur cum violentia, vt aliquid largiatur. Ergo qui parcè ſeminat, parcè & metet: id eſt, qui parum tribuit pauperi, parum accipiet mercedis: ſicut & ad literam ille qui parum ſeminat, parum colligit. Hæc Haymo. *Et qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.* Rem ſemen vocauit, inquit Chryſoſtomus, vt ſtatim ad retributionem ſpectes, meſsiſque recorderis, & diſcas quòd plura accipis, quàm das. Ideò non dixit, Qui dat, ſed, qui ſeminat: & non dixit, Vos ſi ſeminaueritis, ſed generalem ſermonem facit: neque dixit, Largiter, ſed, In benedictionibus, quod illo multo maius eſt. Ita Chryſoſtomus. *Vnuſquiſque prout deſtinauit in corde ſuo, non ex triſtitia, aut ex neceßitate:* id eſt, inquit Haymo, quantum diſpoſuit in animo ſuo dare Deo & pauperibus, tantum tribuat: quia melius eſt non promittere corde aut verbo, quā promiſſum non adimplere. Docet autem Apoſtolus læto animo eādem eleemoſynam vel votum perficere: quia ex omnibus his, qui † inferunt aliquid, hunc elegit Deus cui retribuatur, qui deuoto corde hoc operatur. Vnde præcipit, Non ex triſtitia, inquiens, animi hoc faciat aliquis veſtrum, aut ex neceſsitate, id eſt, coactus aut inuitus, & non ſpontaneo deſiderio. Ex triſtitia hoc adimplet & ex neceſsitate, qui nō ſperat ſe mercedem recipere: ſed propter præſentem pudorem & verecundiam inuitus hoc agit, ne alijs hoc agentibus, ipſe auarus & turpis videatur: ideoque ex hoc non fruetur mercede æterna. Dicit enim B. Auguſtinus, quia ſi panem dederis triſtis, & panem & meritum perdidiſti, quoniā quod in præſenti tribuis, amittis, & in futuro mercede carebis. Læto verò animo eleemoſynam erogat pauperi, qui certus eſt de remuneratione æternorum prẹmiorum, quam dabit ei Dominus, apud quem theſaurizat. *Hilarem enim datorem diligit Deus.* Hilaris debet eſſe, qui Domino fœneratur: & ille placet Deo, qui quod tribuit, poſtmodùm non dolet quaſi amiſſum, ſed quaſi de duplicato gaudet. Hæc Haymo. *Potens eſt autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis.* Rationem, ait Chryſoſtomus, quæ hanc liberalitatē nonnihil impugnat, tollit: eam, inquam, quæ etiam nunc multis obſtaculo eſt. Etenim plerique timent eleemoſynam dare, dicentes: Ne fortè pauper fiam, ne fortè alijs indigeā. Hunc autem ſoluens metum, opponit orationem, dicens: Omnem gratiam abundare faciat erga vos. Non ſimpliciter impleri, ſed, Abundare faciat, inquit. Quid autem eſt gratiam abundare? Impleri, inquit, vos tantis, vt poſsitis abundantes eſſe in hac liberalitate. *Vt in omnibus ſemper omnem ſufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum.* Vide etiam in oratione illius magnam philoſophiam: Non diuitias precatur, neque abundantiam, ſed omnem ſufficientiam. Et non ſolùm hoc eſt in illo mirabile, ſed quòd ſuperfluum non precatur. Ita neque affligit illos, neque cogit de penuria dare, attemperans ſe illorum infirmitati: ſed ſufficientiam petit, & oſtendit ſimul, quomodò donis à Deo datis vti oporteat. Vt abundetis, inquit, in omne opus bonum: propter hoc, inquit, & peto, vt & alijs ſuppeditetis, & abundetis. Nam in carnalibus ſufficientiam illis petit: in ſpiritualibus autem & abundātiam, non in eleemoſynam ſolùm, ſed & in alijs omnibus, in omne opus bonum. Deinde Prophetam illis adducit, conſultum teſtimonium, quod ad liberalitatem illos prouocare poſsit, inquirens dicit: *Sicut ſcriptum eſt: Diſperſit, dedit pauperibus: iuſtitia eius manet in ſeculum ſeculi.* Hoc eſt, Abundetis. Nā quòd dicit, Diſperſit, nihil aliud manifeſtat, quàm quòd cum liberalitate dedit. Nam quanuis hæc non maneāt, manent tamen quæ ex illis naſcuntur. Etenim mirabile eſt, quòd quæ cuſtodiuntur, pereunt: quæ autem diſperguntur, manent, & manent ſemper. Iuſtitiam autem hoc loco miſericordiam vocauit. Etenim iuſtos facit eleemoſyna, peccata quaſi ignis conſumens, quando cum liberalitate effuderitis. Hæc Chryſoſtomus. Porrò Haymonis hunc in locum ſunt eiuſmodi. Iuſtitiā, inquit, hìc appellat largitatem ſubſtantiæ temporalis, vel mercedem eiuſdem ſubſtantiæ diſtributæ, quæ largitas benè iuſtitia appellatur: quia iuſtum eſt, vt ſicut terra omnibus hominibus communiter à Deo data eſt ad poſsidendum, & ſicut calor ſolis & humor pluuiarum omnibus communiter tribuitur à Deo: ita etiam quæ in terra Dei dono naſcuntur, communiter diſpenſentur & communiter vtantur. Et hæc eſt iuſtitia, vt quia illud Deus gratìs dat, retribuat ex eo & homo, cui deeſt. Notandum quòd dicitur de viro ſancto, quia diſperſit & diuiſit pauperibus ſubſtantiā ſibi à Deo datā, ac dedit pauperibus, qui non habent quod ei redderent in præſenti: & non diuitibus huius ſeculi, à quibus ſperaret eadem iterùm aut plura recipere: & quoniā vſus eſt præcepto Domini, dicentis, Facite vobis amicos de mammona iniquitatis. Idcircò iuſtitia eius, id eſt, merces largitatis eius, & retributio ipſius iuſtitiæ manet in æternum: quia ibi poſuit diuitias ſuas, & ibi theſaurizauit, vbi fures non effodiunt nec furantur. Sic Haymo. Chryſoſtomus hìc copioſus eſt in hortandis auditoribus ad præ-

† forte, offerunt.

Tractatu in Pſal.42.

Hilariter præſtandū beneficium

Apoſtoli prudentia.

Pſal.111.

Eleemoſynæ efficacia.

pauperibus dandum, nō diuitibus.

Luc.16.

Matth.

præſtandam eleemoſynam. Ne igitur multo, inquit, ſcrutinio vtamur, ſed non cunctabunda manu ſeminemus. Non vides, quanta alij dant mimis, & mulieribus ſcortis? & ſi dimidium Chriſto dederis: quæ illi ſalutantibus dant, & liberaliter his, qui in fornicibus, tanta tu vel eſurienti da. Nam illi quidem corpus ſcortorum auro multo veſtiunt: tu autem neque tenui veſte Chriſti carnem, eamque nudam videns. Quali hoc venia dignum? quantum hoc non meretur ſupplicium? quando ille quidem perdenti & cõfundenti ſe tanta ſuppeditat: tu autem neque minimum ſaluanti te & facienti clariorem: ſed in ventrem quidem & ebrietatem ac intemperantiam inſinuans, nullius paupertatis memor es. Vbi autem paupertatem iuuare oportet, omnibus es pauperior. Et paraſitos quidem paſcés, & adulatores quaſi ex largis fontibus fouens gaudes: ſi autem pauperem alicubi videas, nunc tibi paupertatis metus incidit. Sanè propter hoc & per noſipſos, & per alios tunc condemnabimur, tam hos qui probè egerunt, quàm qui peccarunt. Dicet enim tibi: Quarè non fuiſti ita magnanimus in his quæ congruunt, ſicut ille qui ſcorto dat? nihil tale cogitauit, quod tu daturus Domino, qui dixit, Ne ſolicitus ſis: tu verò meru plenus es ac tremore. Et qua venia dignus eris? Si enim homo qui receperit non deſpicit, ſed habet gratiam: multo magis Chriſtus. Item poſt multa hæc quoque ſubiungit: Diſperge pecuniam, vt congreges iuſtitiam: neque enim illa cum pecunijs adeſſe vult. Sed & per illas quidem, non cum illis, nobis adeſt. Non enim ſimul habitant pecuniarum cupiditas & iuſtitia, ſed tabernacula ſeparata habent. Ne igitur contẽdas, quæ commiſceri nequeunt coniungere, ſed expelle tyrannum auaritiam, ſi vis reginam recipere iuſtitiam. Iſta enim eſt regina, & liberos ex ſeruis facit, & non è diuerſo illa. Vnde cum magna diligentia auaritiam caueamus, iuſtitiam amplexemur, vt & hic libertatem conſequamur, & regno cœlorum fruamur. Hæc Chryſoſtomus. *Qui autẽ adminiſtrat ſemẽ ſeminanti, & panem ad mãducandũ præſtabit, & multiplicabit ſemen veſtrum, & augebit incrementa frugum iuſtitiæ veſtræ.* Hoc dupliciter, inquit Haymo, intelligi poteſt, & iuxta literam, & iuxta ſpiritalem intelligentiam. Omnipotens Deus, qui adminiſtrat homini ſemen ad ſeminandum, ſi eleemoſynæ fuerit deditus, ipſe præſtabit ei panem ad manducandum ex ſemine, & multiplicabit ſemina eius in terra: vt qui ſeminauit quinque modios, colligat quinquaginta: qui decem, colligat centum. Et multiplicabit augmenta frugum iuſtitiæ veſtræ, id eſt, ſubſtantiæ veſtræ, quæ benè iuſtitia appellatur. Aliter: Deus qui adminiſtrat homini ſemen ad ſeminandum, id eſt, ſubſtantiam temporalẽ, vnde eleemoſynam poſſit erogare, ipſe vtique ei præſtabit in futuro panem ad manducandũ, æternam ſcilicet ſacietatem, quæ erit viſio præſentiſſimi vultus omnipotentis Dei: de quo pane dicit Dominus in Euangelio, Beatus qui manducabit panem in regno Dei: & Pſalmiſta de eadem ſatietate, Satiabor, inquit, dum manifeſtabitur animæ gloria tua. Et non ſolùm ibi præſtabit æternam ſatietatem, ſed hic multiplicabit ſubſtantiam eius, ſicut ſuprà diximus, vt habeat vnde valeat eleemoſynam largiorem impendere, pro qua augebitur illi augmentum, id eſt, merces & retributio iuſtitiæ eius. Ergo quia omnia bona, quæ habemus, Dei ſunt, & ſemina, & naſcentia, & Dei nutu creſcunt, pullulant & multiplicantur ad vſus hominum, & ipſe præcepit de his communicare eis, qui indigent, debemus dare iſta temporalia, vt mereamur accipere æterna: ſicut plurimi ſanctorum fecerunt, inter quos partem beatæ retributionis beatiſſimus martyr Chriſti Laurentius obtinet: qui verus diſpenſator temporalium diuitiarum exiſtens, meruit poſſidere cœleſtes & æternas atque immarceſſibiles conoňas. Hactenùs Haymo. Audiamus etiam Chryſoſtomum, ita hunc locum exponentem. Maximè quis hinc ſapientiam Pauli admiretur, quòd cùm à ſpiritualibus & à carnalibus adhortatus eſſet, iterùm nunc iſtud in retributione facit, geminas retributiones ponens. Nam quòd dicit, Diſperſit, dedit pauperibus, iuſtitia illius manet in ſeculum, ſpiritualis eſt retributionis. Quòd verò dicit, Multiplicet ſemen veſtrum, carnalis retributionis eſt. Et tamen non hic ſubſiſtit, ſed iterùm ad ſpiritualia continuò tranſit, permutatim illa ponens. Nam quòd dicit, Augeat prouentus iuſtitiæ veſtræ, iterùm ſpirituale eſt. Hoc autem hac ratione facit, vt extirpet radicitùs illorum parùm virilem & flacceſcentem animum, paupertatiſque metum vndique eneruet, idque exemplo hoc. Nam ſi terram ſeminantibus dat Deus, & ſi his qui corpus paſcunt liberaliter ſuppeditat: multo magis his, qui cœlum colunt, animarum rationem habentibus, etenim hæc maiori cura dignatur. Cæterùm iſtud quidem non ſyllogiſmo quodam ponit, nec quemadmodùm nunc dixi, ſed in orationem vertit, ſimul etiam manifeſtam ratiocinationem manifeſtans, & magis illos in ſpem inducens, non ſolùm ab his quæ fiunt, ſed etiam à precibus ſuis. Et poſt pauca: Non enim ſimpliciter eleemoſynam petit, ſed eam quæ cum largitate, ideò & ſemen iſtam continuò vocat. Quemadmodùm enim triticum, quod ſeminatur, prægnantes ariſtas oſtendit: ita & eleemoſyna multos manipulos iuſtitiæ efficit, & ineffabiles prouentus profert. Ita Chryſoſtomus. Libet hoc loco ex D. Ambroſio commemorare ea, quæ ſanctus ille epiſcopus de beatiſſimo martyre Laurentio refert, quæ propter tanti viri authoritatem pondus apud nos habere debent. Ait ergo: Non præteream us etiam ſanctum Laurentium, qui cùm

Luc. 14. *Pſal. 16.* *Pauli ſapientia.* *Gemina retributio.* *Lib. 1. officiorũ c. 41.*

cùm videret Sixtum epiſcopum ſuum ad martyriùm duci, flere cœpit, non paſsionem illius, ſed ſuam remanſionem. Itaque his verbis appellare cœpit: Quò progrederis ſine filio Pater? quò ſacerdos ſancte ſine diacono properas? Nunquã ſacrificium ſine miniſtro offerre conſueueras. Quid in me ergo diſplicuit pater? Num degenerem probaſti? Experire certè, vtrùm idoneum miniſtrum elegeris. Cui commiſiſti dominici ſanguinis conſecrationem, cui conſummandorum conſortium ſacramentorum, huic conſortium tui ſanguinis negas? Vide ne periclitetur iudicium tuum, dum fortitudo laudatur. Abiectio diſcipuli detrimentum eſt magiſtri. Quid quòd illuſtres & præſtantes viri diſcipulorum certaminibus magis quàm ſuis vincunt? Denique Abraham filium obtulit, Petrus Stephanum præmiſit. Et tu pater oſtende in filio virtutem tuam, offer quem erudiſti, vt ſecurus iudicij comitatu nobili peruenias ad coronam. Tunc Sixtus: Non ego te fili relinquo ac deſero: ſed maiora tibi debentur certamina. Nos quaſi ſenes leuioris pugnæ curſum recipimus, te quaſi iuuenem manet glorioſior de tyrãno triumphus. Mox venies, flere deſiſte: poſt triduum me ſequeris. Inter ſacerdotem & leuitam hic medius numerus decet. Non erat tuum ſub magiſtro vincere, quaſi adiutorem quæreres. Quid conſortium paſsionis meæ expetis? Totã tibi hæreditatem eius dimitto. Quid præſentiã meam requiris? Infirmi diſcipuli magiſtrum præcedant, fortes ſequantur: vincant ſine magiſtro, qui iam non indigent magiſterio. Sic & Elias Eliſeum reliquit. Tibi ergo commendo noſtræ virtutis ſucceſsionem. Talis erat contentio: digna ſanè, de qua certarent ſacerdos & miniſter, quis prior pateretur pro Chriſti nomine. In fabulis ferũt tragicis, excitatos theatri magnos eſſe plauſus, cùm ſe Pylades Oreſtem diceret, Oreſtes, vt erat, Oreſtem ſe eſſe aſſeueraret: ille vt pro Oreſte necaretur, Oreſtes ne Pyladẽ pro ſe pateretur necari. Sed illis non licebat viuere, quòd vterque eſſet paricidij reus: alter qui feciſſet, alter qui adiuuiſſet. Hic Laurentium ſanctum ad hoc nullus vrgebat, niſi amor deuotionis. Tamen & ipſe poſt triduum, cùm illuſo tyranno impoſitus ſuper craticulam exureretur, Aſſum eſt, inquit: verſa & manduca. Ita animi virtute vincebat ignis naturam. Hæc Ambroſius. Propter quod, vt verbis Maximi epiſcopi ſermonem concludamus, exultemus & lætemur in Domino, non dubitantes & perſecutorẽ martyris pro ignibus, quos accendit, præparata impijs incendia ſuſtinere, & ipſum beatiſsimum martyrem pro flamma, quam pertulit, apud omnipotentem Deum incorruptę lucis illuminatione fulgere.

(∴)

Sacrificiũ miſſæ.

Gen. 22.

S. Sixtus prædicit S. Laurentij inſignem victoriam.

Homilia 3. de S. Laurentio.

IN EODEM FESTO,

Ioan. XII.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Amen amen dico vobis, niſi granũ frumenti cadẽs in terrã, mortuũ fuerit, ipſum ſolũ manet. Et reliqua. Homilia beati Auguſtini epiſcopi.

HVmilitatis magiſter eſt Chriſtus, qui humiliauit ſemetipſum, factus obediens vſq; ad mortẽ, mortẽ aũt crucis. Non itaq; amittit diuinitatẽ, quando nos docet humilitatem. In illa patri eſt æqualis, in hac nobis ſimilis. Per quod patri eſt æqualis, nos vt eſſemus creauit: per quod nobis eſt ſimilis, ne periremus redemit. Ecce, ſicut in præcedentibus loquitur euangelium, Iudæi volunt eum occidere, gentes videre. Ex occaſione igitur gentiliũ illorum, qui eum videre cupiebant, annunciat futuram plenitudinem gentium, & promittit iam iãque adeſſe horam glorificationis ſuæ: qua facta in cœlis, gentes fuerant credituræ. Vnde prædictum eſt: Exaltare ſuper cœlos Deus, & ſuper omnem terram gloria tua. Hæc eſt gentium plenitudo, de qua dicit Apoſtolus: Cæcitas ex parte in Iſraël facta eſt, donec plenitudo gentium intraret. Sed altitudinem glorificationis oportuit vt præcederet humilitas paſsionis. Ideò ſecutus adiunxit hoc; quod modò cùm recitaretur, audiſtis: *Amen amen dico vobis, niſi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipſum ſolum manet. Si autem mortuum fuerit, multũ fructum affert.* Se autem ipſum Ieſus dicebat. Ipſe erat granum mortificandum & multiplicandum. Mortificandum infidelitate Iudæorum, multiplicandum fide populorum. Iam verò exhortans ad paſsionis ſuæ ſectanda veſtigia, *Qui amat*, inquit, *animam ſuam, perdet eam.* Quòd duobus modis intelligi poteſt. Qui amat, perdet: id eſt, ſi amas, perde. Si cupis vitam tenere in Chriſto, noli mortem timere pro Chriſto. Item alio modò: Qui amat animam ſuam, perdet eam. Noli amare, ne perdas. Noli amare in hac vita, ne perdas in æterna vita. Hoc autem quod poſteriùs dixi, magis habere videtur euãgelicus ſenſus. Sequitur enim: *Et qui odit animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam.* Ergo quod ſuprà dictum eſt, Qui amat, ſubintelligitur, in hoc mundo, ipſe vtique perdet. Qui autem odit, vtique in hoc mundo, in vitam æternam ipſe cuſtodiet eam. Magna & mira ſententia, quemadmodùm ſit hominis in animam ſuam amor vt pereat, odium ne pereat. Si malè amaueris, tunc odiſti, ſi benè oderis, tunc amaſti. Felices qui oderunt cuſtodiendo, ne perdant amando. Sed vide ne tibi ſubrepat, vt teipſum velis interimere, ſic

Tractatu 51 in Ioan.

Philip. 2.

Pſal. 56.

Rom. 11.

Se Chriſtus granum frumenti.

Amor ſui perdit, odium ſeruat animam.

ſic intelligendo, quòd debes odiſſe in hoc mundo animam tuam. Hinc enim quidam maligni atque peruerſi, & in ſeipſos crudeliores & ſceleratiores homicidæ, flammis ſe donant, aquis ſe præfocant, præcipitio collidunt & pereunt. Hoc CHRISTVS non docuit, immò etiam diabolo præcipitium ſuggerenti reſpondit: Redi retrò ſatanas, ſcriptum eſt, Non tentabis Dominum Deum tuum. Petro autem dixit, ſignificans qua morte clarificaturus eſſet Deũ: Cùm eſſes iunior, cingebas te, & ibas vbi volebas, cùm autem ſenueris, alter te cinget, & feret quò tu non vis. Vbi ſatis expreſsit, non à ſeipſo, ſed ab alio debere occidi, qui veſtigia ſequitur Chriſti. Cũ ergo cauſæ articulus venerit, vt hæc conditio proponatur, aut faciendum eſſe contra Dei præceptum, aut ex hac vita emigrandum, quorum duorum homo cogatur alterum eligere, comminante mortem perſecutore, ibi eligat dilecto Deo emori, quàm offenſo viuere: ibi oderit in hoc mundo animam ſuam, vt in vitam æternam cuſtodiat eam. *Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur.* Quid eſt, Me ſequatur, niſi me imitetur? Chriſtus enim pro nobis paſſus eſt, ait Apoſtolus Petrus, relinquens nobis exemplũ, vt ſequamur veſtigia eius. Ecce quod dictum eſt, Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur. Quo fructu, qua mercede, quo præmio? *Et vbi ſum*, inquit, *ego, illic & miniſter meus erit.* Gratis ametur, vt operis quo miniſtratur illi, precium ſit eſſe cum illo: Vbi enim benè erit ſine illo, aut quando eſſe malè poterit cum illo? Audi euidentiùs. *Si quis mihi miniſtrauerit, honorificabit eum pater meus.* Quo honore, niſi vt ſit cum filio eius? Quòd enim ſuperiùs ait, Vbi ego ſum, illic & miniſter meus erit: hoc intelligitur expoſuiſſe, cùm dicit, Honorificabit eum pater meus. Nam quem maiorem honorem accipere poterit adoptatus, quàm vt ſit vbi eſt vnicus, non æqualis factus diuinitati, ſed conſociatus æternitati? Quid eſt autem miniſtrare Chriſto, cui operi merces tanta proponitur, hoc potiùs debemus inquirere. Si enim hoc putauerimus eſſe Chriſto miniſtrare, ea quæ ſunt corpori neceſſaria præparare, aut cœnanti cibum coquere, vel apponere, vel poculum dare, potumque miſcere, fecerunt hoc illi, qui potuerunt eum in corpore præſentem habere, ſicut Martha, & Maria, quando & Lazarus vnus erat ex diſcumbentibus. Sed eo modo Chriſto etiam Iudas perditus miniſtrauit, nam & loculos ipſe habebat, & quanuìs ex eis quæ mittebantur, ſceleratiſsimè furaretur, per illum tamen etiam neceſſaria parabantur. Hinc eſt illud, quòd cùm ei diceret Dominus, Quod facis, fac celeriùs: arbitrati ſunt quidam, quòd eum iuſſerit propter diẽ feſtum neceſſaria præparare, vel indigentibus aliquid dare. Nullo modo igitur de huiuſcemodi miniſtris diceret Dominus, Vbi ſum ego, illic & miniſter meus erit: &, Si quis mihi miniſtrauerit, honorificabit illum pater meus: quoniam Iudam talia miniſtrantem, reprobatum potiùs quàm honoratum videmus. Vt quid ergo alibi quærimus, quid ſit miniſtrare Chriſto, & non potiùs in iſtis ipſis verbis agnoſcimus? Cùm enim dixit, Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur, hoc intelligi voluit, ac ſi diceret: Si quis me non ſequitur, non mihi miniſtrat. Miniſtrat ergo Ieſu Chriſto, qui non ſua quærunt, ſed quę Ieſu Chriſti. Hoc eſt enim, Me ſequatur: vias ambulet meas, non ſuas, ſicut alibi ſcriptum eſt: Qui dicit ſe in Chriſto manere, debet ſicut ille *1. Ioan. 2.* ambulauit, & ipſe ambulare. Debet etiam, ſi porrigit eſurienti panem, de miſericordia facere, non de iactantia: non aliud ibi quærere, quàm opus bonum, neſciente ſiniſtra, quid faciat dextera, id eſt, vt alienetur intentio cupiditatis ab opere charitatis. Qui ſic miniſtrat, Chriſto miniſtrat, recteque illi dicitur: Cùm vni ex minimis *Matt. 25.* meis feciſti, mihi feciſti. Nec ea tantùm, quæ ad miſericordiam pertinent temporalem, ſed omnia bona opera propter Chriſtum faciens (tunc *Rom. 10.* enim bona erunt: quoniam finis legis Chriſtus ad iuſtitiam omni credenti) miniſter eſt Chriſti vſque ad illud opus magnæ charitatis, quòd eſt animam ſuam pro fratribus ponere. Hoc eſt enim & pro Chriſto ponere: quia & hoc propter ſua membra dicturus eſt, Cùm pro iſtis feciſti, pro me feciſti: de tali quippe opere etiam ſe miniſtrum facere & appellare dignatus eſt, vbi ait: *Matt. 20.* Sicut filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & animam ſuam ponere pro multis. Hinc ergo eſt vnuſquiſque miniſter Chriſti, vnde eſt miniſter & Chriſtus. Sic miniſtrantem *Honor Chriſto ſeruentium.* Chriſto honorificabit pater eius honore illo magno, vt ſit cum filio eius, nec vnquam deficiat felicitas eius. Cùm ergo auditis, fratres, Dominum dicentem, Vbi ego ſum, illic & miniſter meus erit: nolite tantummodò bonos epiſcopos & clericos cogitare. Etiam vos pro modulo veſtro miniſtrate Chriſto benè viuendo, eleemoſynas faciendo, nomen doctrinamque eius quibus potueritis prædicando: vt vnuſquiſque etiam paterfamilias hoc nomine agnoſcat paternum affectum ſuæ familiæ ſe debere. Pro Chriſto, & pro vita æterna, ſuos oẽs admoneat, doceat, hortetur, corripiat, impendat beneuolentiam, exerceat diſciplinam. Ita in domo ſua eccleſiaſticum & quodammodò epiſcopale implebit officium, miniſtrans Chriſto, vt in æternum ſit cum ipſo. Nam & illam maximam paſsionis miniſtrationem multi ex veſtro numero miniſtrarunt. Multi non epiſcopi, neque clerici, iuuenes & virgines, ſenes cum iunioribus, multi coniugati & coniugatę, multi patres matreſque familiâs Chriſto miniſtrantes, etiam animas ſuas in eius martyrio poſuerunt, & honorificante patre, coronas glorioſiſsimas receperunt.

IN EODEM FESTO, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Amen amē dico vobis, niſi granū frumenti cadēs in terrā, mortuū fuerit, ipſum ſolū manet, &c. Ioan. 12.

HOc eſt enim illud granum frumē ti, quod virgo & inarata terra produxit. De quo Pſalmiſta ait: Veritas de terra orta eſt, & iuſtitia de cœlo proſpexit. Etenim Dominus dabit benignitatem, & terra noſtra dabit fructum ſuum. Huius autem grani immenſa multiplicatione, omnia Eccleſiæ horrea repleta ſunt. De hoc frumenti grano ille panis conficitur, de quo ipſe Dominus ait: Ego ſum panis viuus, qui de cœlo deſcēdi. Conſtat autem hoc & ad literam verum eſſe, quòd frumenti granum ſi in arca ſeruetur non creſcit: ſi autem ſeminetur, ſi in terra ſeruetur & moriatur, multum fructum affert. Nihil infructuoſum diligit Deus. Nihil in horto ſuo, nihil in vinea ſua, nihil in agro ſuo vult eſſe infructuoſum. Vnde & ipſe alibi ait: Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur. Et in alio loco: Ego ſum (inquit) vitis vera, & pater meus agricola eſt. Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum: & omnem qui fert fuctum purgabit eum, vt fructum plurimum afferat. Hæc eſt enim illa vera vitis, de qua totum hoc vinum profluxit, quod nobis in hoc euangelio propinatur. Hæc eſt illa vitis ſemper fructuoſa, cuius omnes palmites fructiferi ſunt, quicunque ei fideliter inhærent. Ideò enim infructuoſi de ea tolluntur, qui quanuis per baptiſmi ſacramentum in ea ſint, per vitæ tamen meritum in ea non ſunt. Talis arbor infructuoſa erat illa, de qua ad cultorem vineæ Dominus ait: Ecce tres anni ſunt, ex quo venio, quærens fructum in ficulnea hac, & non inuenio: ſuccide ergo illam. Vt quid etiam terram occupat? Quæ quidem ilicò ſuccisa fuiſſet, niſi ille bonus vineæ cultor pro illa interceſſiſſet, dicens: Domine dimitte illam & hoc anno, vſque dum fodiam circa illam & mittam ſtercora: & ſi quidem fecerit fructum: ſin autem, in futuro ſuccides illam. Talis erat & illa ficulnea, in qua quia fructum non inuenit, Dominus eam maledixit, & aruit. Tales ſunt & multæ aliæ arbores infructuoſæ, quæ tandē excidētur & in ignē mittentur. Et ego quidē non crediderim aliquā arborem infructuoſam in paradiſo fuiſſe plantatam, præſertim quum primo homini Dominus dicat: De omni ligno paradiſi comede, de ligno autem ſcientiæ boni & mali ne comedas: in quacunque enim die comederis ex eo, morte morieris. In eo enim quod de omnibus comedere dicit, omnes illas arbores fructuoſas fuiſſe oſtendit. Quum igitur paradiſus Eccleſiā ſignificet, Eccleſiæ quoque arbores omnes fructiferas eſſe oportet. Multæ nanque arbores ſunt in Eccleſia. Ibi enim eſt lignum vitæ: de quo qui comederit, ſi tamen dignè comederit, non morietur. De hoc enim ligno ſcriptum eſt: Et erit tanquàm lignum quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo. Et alibi: Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod eſt in paradiſo Dei mei. Ibi eſt & illa arbor, quæ ait: Ego autem ſicut oliua fructifera in domo Domini, ſperaui in miſericordia Dei mei in æternum & in ſeculū ſeculi. Sed quid de illis nobiliſſimis arboribus dicam, quibus ipſe Dominus ait: Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos, & poſui vos vt eatis, & fructum afferatis, & fructus veſter maneat? Tales igitur, quales fuerunt apoſtoli, bonæ arbores ſignificabant: Illam autem arborem, de qua Dominus primum hominem comedere interdixit, hæreticos ſignificare puto, quorum quidem fructus mortiferi ſunt, quorum poma venenoſa ſunt, quorū doctrinam qui ſuſceperit, mortem incurret ſempiternam. Sequitur: *Qui amat animam ſuam, perdet eam: & qui odit animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam.* HOc enim Dominus non dixiſſet, ſi animas noſtras & benè & malè amare, & iterùm benè & malè odiſſe non poſſemus. Ipſe enim exponit, quid ſit malè amare, & ipſe exponit, quid ſit benè odiſſe. Malè enim amat animā ſuam in hoc mundo, qui propter hunc mundum & propter hanc vitam præſentem eam amat. Iſte enim eam perdet, quia ſic amando æternæ morti & perditioni tradet eam. Qui enim benè amat animam ſuam, ſic eam amat, vt in æternum viuat, non vt breui tempore in delicijs viuat. Vnde & in vitā æternā eam cuſtodit, qui ſic in hoc mundo ſuam animam odit. Ille enim animam ſuam & vitam ſuam odiſſe videtur, qui mori nō timet, qui ieiunijs & vigilijs, qui paupertate & nuditate aliiſq; ſimilibus eam affligit. Ille denique, qui ſic amat animam ſuam, vt eam (ſi neceſſe ſit) pro Chriſti fide ponere nolit, perdet eā. Qui verò ſic odit, vt eā in tali neceſſitate ponere non recuſet, in vitam æternam cuſtodit eā. *Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur:* vt ſicut ego pro ipſo, ita & ipſe (ſi neceſſe fuerit) pro me moriatur. Sequi enim, imitari eſt. Miniſtrāt enim Deo non ſolùm epiſcopi & ſacerdotes, cæterique illius ordinis: verùm etiam qui facit eleemoſynas, qui veſtit nudos, viſitat infirmos, aliaque his ſimilia miſericordiæ & pietatis opera facit, Domino miniſtrat. Vnde ipſe quoque Dominus ait: Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis: oſtendens eos miniſtrare ſibi, qui ipſius membris miniſtrant. Sed quid eis ſibi miniſtraſſe proderit? Sequitur: *Et vbi ego ſum, illic & miniſter meus erit.* Dicis fortaſſe non hoc tibi ſufficere. Audi quod ſequitur: *Si quis mihi miniſtrauerit, honorificabit eū pater meus.* Magnus honor, magna gratia, immenſæ diuitiæ. Beatus ille, quē

Deus

Margin notes: Pſal. 84. — Ioan. 6. — Matt. 7. — Ioan. 15. — Vitis vera, Chriſtus. — Palmites infructuoſi. — Luc. 13. — Matt. 21. — Gen. 2. — Paradiſus, typus Eccleſiæ. — Pſal. 1. — Apoc. 2. — Pſal. 51. — Ioan. 15. — Arbor vetita, hæretici. — Odire animam ſuam. — Miniſtrare Chriſto. — Matt. 25.

1.Cor.2. Deus honorificabit. Ille enim ditabitur illis bonis, quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt, quę præparauit Deus diligentibus ſe. Denique qui ibi erit vbi ipſe eſt, quid melius vnquam habere poteſt? Hoc enim *Pſal.83.* Pſalmiſta deſiderans, ait: Beati qui habitant in domo tua Domine, in ſeculum ſeculi laudabunt te. Itemque: *Pſal.26.* Vnam petij à Domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ. Et Apoſtolus: *Phil.1.* Cupio, inquit, diſſolui, & eſſe cum Chriſto.

ITEM IN EODEM FESTO, SERMO BEATI AVGVSTIſtini Epiſcopi, cum multis alijs excuſus Louanij, Anno 1564.

BEati Laurẽtij triumphalem diem, quo calcauit mundum fremẽtem, ſpreuit blandientem, & in vtroque vicit diabolum perſequentem, ſolennem Eccleſia Romana nobis commendat. Quàm glorioſa enim & quanta virtutum quaſi florum varietate diſtincta Laurentij ſit corona, vniuerſa teſtis eſt Roma, vbi Diaconi gerebat officium. † Ibi ſacrum Chriſti ſanguinem miniſtrauit, ibi pro Chriſti nomine ſuum ſanguinem fudit. Ad menſam potentis acceſſerat, de qua ſapiens ait: Si ſederis cœnare ad menſam potentis, cognoſcens intellige quę apponuntur tibi, & ſic extende manum tuam, ſciens quoniam ſimilia te oportet præparare. Huius cœnæ myſterium beatus Apoſtolus Ioannes euidenter expoſuit, dicens: Sicut Chriſtus pro nobis animã ſuam poſuit, ſic & nos debemus animas pro fratribus ponere. Intellexit hoc S. Laurentius ac fecit: & prorsùs qualia ſumpſit in tali menſa, talia parauit. Amauit Chriſtum in vita ſua, imitatus eſt eum in morte ſua. Et nos ergo ſi veraciter amamus, imitemur. Non enim meliorem reddere poterimus dilectionis fructum, quàm imitationis exemplũ. Chriſtus enim pro nobis paſſus eſt, nobis relinquens exemplum, vt ſequamur veſtigia eius. In hac ſententia vidiſſe videtur Apoſtolus Petrus, quòd tantùm pro his paſſus eſt Chriſtus, qui ſequuntur veſtigia eius. Secuti ſunt eum martyres ſancti vſque ad effuſionem ſanguinis: vſque ad ſimilitudinem paſſionis ſecuti ſunt eum, ſed non ſoli. Non enim poſtquam illi tranſierunt, fons inciſus eſt: aut poſtquam ipſi biberunt, fons ipſe ſiccatus eſt. Quę eſt enim ſpes fidelium, qui ſub fœdere coniugali iugum matrimonij caſtè & concorditer ducunt, vel ſub continentia viduali domant illecebras carnis, vel etiam ſanctitatis apicem celſiùs erigẽtes, & in noua virginitate florentes, ſequuntur agnum quocunque ierit? Quæ iſtis, inquam, quæ nobis omnibus ſpes eſt, ſi non ſequuntur Chriſtum, niſi qui pro ipſo ſanguinem fundunt? Perditura eſt ergo filios ſuos, quos tanto fœcundiùs, quanto ſecuriùs tempore pacis enixa eſt mater Eccleſia? Quos ne perdat, oranda eſt perſecutio, oranda tentatio? Abſit fratres. Quomodò enim orare poteſt perſecutionem, qui quotidiè clamat, Ne nos inferas in tentationem? *Matt. 6.* Habet hortus ille dominicus non ſolùm roſas martyrum, ſed & lilia virginum, & coniugatorum hederas, violaſque viduarum. Prorsùs nullum genus hominum de ſua vocatione deſperet: pro omnibus paſſus eſt Chriſtus: veraciter de illo ſcriptum eſt, Qui vult omnes homines ſaluos fieri, & in agnitionem veritatis venire. *1.Tim.2.* Intelligamus ergo præter effuſionem ſanguinis, præter periculum paſsionis, quomodò debeat ſequi Chriſtum Chriſtianus, Apoſtolus dicit, Loquens de Chriſto: Cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo. *Philip.2. Citat hunc locum venerabilis Beda ad Philip.2.* Quanta maieſtas. Sed ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens, in ſimilitudine hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Quanta humilitas. Humiliauit ſe Chriſtus: habes Chriſtiane quod teneas. Chriſtus factus eſt obediens vſque ad incarnationem verbi, vſque ad participationem mortalitatis humanæ, vſq; ad trinam diaboli tentationem, vſque ad irriſionem populi Iudæorum, vſque ad ſputa & vincula, vſque ad alapas & flagella. Si parùm eſt, vſque ad mortem: & ſi aliquid etiam de genere mortis addendum, mortem autem crucis. Habemus tale humilitatis exemplum, ſuperbiæ medicamentum. Quid ergo intumeſcis, ô homo? O pellis morticina quid tenderis? O ſanies fœtida quid inflaris? Anhelas, doles, æſtuas, quia tibi neſcio quis fecit iniuriam. Vnde tu flagitas vltionem, ſitis arenti fauce vindictam, nec priùs ab intentione deſiſtis, donec de illo qui te læſerat vindiceris? Si Chriſtianus es, expecta regem tuũ: priùs ſe vindicet Chriſtus. Nondum enim vindicatus eſt, qui pro te tanta perpeſſus eſt. Et vtique illa maieſtas poſſet vel nihil perpeti, vel continuò vindicari: ſed cùm eſſet in illo tãta potentia, ideò fuit etiam tanta patientia: pro nobis paſſus eſt, relinquens nobis exemplum, vt ſequamur veſtigia eius. Videtis certè, dilectiſsimi, quia præter effuſionẽ cruoris, præter vincula & carceres, pręter flagella & vngulas, ſunt multa in quibus poſſumus ſequi Chriſtum. *Hactenũ hunc locũ citat Beda.* Deinde hac humilitate decurſa, & morte proſtrata, aſcendit Chriſtus in cælum: ſequamur eum; quæ ſursùm ſunt quæramus ac ſapiamus. Quicquid delectabile de temporalibus rebus mundus ingeſſerit, reſpuatur: quicquid infremuerit aſperum, contemnatur. Et qui ſic agit, non dubitet ſe Chriſti adhærere veſtigijs, vt meritò dicere audeat cum Apoſtolo: Conuerſatio noſtra in cælis eſt. *Philip.3.* Sed tunc poteſt eſſe in iſtis virtus inuicta, ſi non ſit charitas ficta. Ille ergo dat nobis veram virtutem, qui diffundit in noſtris cordibus charitatem. Quando autem beatus Laurentius appoſitos extrinſecùs ignes non timeret, niſi intus flamma charitatis arderet?

deret? In comparatione feruoris, quo pectus eius ardebat, exterior perſecutorum flāma frigebat. Quando enim ferret tantorū dolorum aculeos, niſi diligeret gaudia præmiorū? Poſtremò quando contemneret iſtam vitam, niſi amādo meliorem? Et quis nocere nobis poteſt, ait Petrus, ſi boni amatores fuerimus? Faciat in te licèt perſecutor malum, tu ne deficias amando bonū. Quid enim beato Laurentio illa, quæ à perſecutoribus illata ſunt, tormenta nocuerunt, niſi quòd eum clariorem ipſis ſupplicijs reddiderunt, & hunc nobis feſtiuiſsimum diem de precioſiſsima eius morte fecerunt?

1. Pet. 3.

Feſtiuiſſim' S. Laurentij dies.

SERMO EIVSDEM DE EODEM FESTO SECVNdus, ibidem excuſus.

S. Martyres imitandi.

QVando natalitia ſanctorum martyrum celebramus, & in eorum laudibus admiramur, ita viuere debemus, vt eos in omnibus imitemur. Nam cùm martyres amamus, cauſam nobis eligimus, vnde Domino placeamus. Videte beatiſsimum Laurentium martyrem, cuius natalem hodiè in Eccleſia celebramus, qui talem confeſsionis cauſam elegit, quòd coronam martyrij à Chriſto percipere meruit. Quàm magna conſtantia martyrum, quàm bona fides ſanctorum, qui pro nomine Chriſti multa tormenta libenter ſuſcipiebant, & tamen eadem tormēta contemnendo, in ſuis perſecutoribus diabolū ſuperabant. De ipſis enim Salomon dicit, Etſi coram hominibus tormenta paſsi ſunt, ſpes illorum immortalitate plena eſt. Magnam igitur ſpem ſancti habuerunt, vt crederent accipere ſe poſſe in reſurrectione quod ſperabant, tolerantes temporalem paſsionem. Et quid ſperabant, quando talia tolerabant? Facilimè dici poteſt, quod tolerabāt: nam quis explicare poteſt quod ſperabant? Audi Apoſtolum Paulum: Non ſunt condignæ paſsiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Ergo magnā habuerunt ſpem reſurrectionis, & ideò tolerabant tormenta paſsionis. Sperabant magnam claritatem, glorioſam requiem: ſperabant cæleſtem Hieruſalem, ſperabant paradiſum: & vnde Adam tranſgreſsionis cauſa foris proiectus eſt, illuc ſancti proſtrato eo, qui Adam deceperat, trophæa victricia reportarunt. Lauerunt ſancti ſtolas ſuas in ſanguine paſsionis, & candidas eas fecerunt in ſanguine redemptoris. Nam notum eſt fratres, quia ſi cuius veſtimentum ſanguinem tetigerit, inquinabitur: ſed ſanguis agni immaculati candidare nouit, cruentare non nouit. Itaque beatus Laurentius habitu, vultu & ſanctitate decorus, candidam ante paſsionem habuit conſcientiam, & per paſsionem, candidiorem dealbauit ſtolam corporis & mentis. O ſancte Laurenti candidus in mente, candidus & corporea veſte, non valeo condignè laudare meritum tuum, quia magnum aduerto conſilium tuum. Magnum conſilium cogitaſti, cæleſte negocium egiſti: theſauros Eccleſiæ ſuſcipiens, Chriſtianis pauperibus erogaſti, & theſauros cæleſtes accipere meruiſti. Sic enim monet Dominus in Euangelio, dicens: Vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo. Impleſti præceptum Domini, & dedit tibi præmium regni ſui. Qualiter te honorem? quo te laudem præconio? Qui in ipſo prælio confeſsionis poſitus, cùm adhuc ſub cuſtodia Hippolyti ageres, virtutem Domini ſemper oſtendens, crucem Chriſti ſuper cæcorū oculos faciebas, cæcos illuminabas, & Hippolytum ad fidem Chriſti mirabiliter conuertebas. Quem tibi ſimilem comparabo? quem honori tuo coæquabo? Inueniam tibi ſimilem, & quodammodò priorem & in honore, & in confeſsione. In honore, primum Chriſti Diaconum: in confeſsione beatum Stephanum: qui poſt Chriſti aſcenſionem primus in ſeptem Diaconibus ab Apoſtolis ordinatus, martyrio præcedente ante Apoſtolos eſt coronatus. Attendite fratres, iſtorum duorum principum victoris exercitus martyrum, parem operationem & confeſsionem. Lapidabatur Stephanus, & orabat: aſſabatur Laurentius, & hilari facie congaudebat. Orabat Stephanus pro Saulo lapidatore ſuo, & Laurentius Chriſtianum fecit Hippolytum cuſtodem ſuum. Magna, mirabilia fecerunt Archidiaconi iſti, à quibus patiebantur ſupplicia, ipſis prærogabant diuina beneficia. Hoc enim fecerunt, quod & Chriſtum Dominum in paſsione facientem audierunt: qui pro inimicis in cruce orabat, dicens: Pater, ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt. Hoc ipſum & eos Dominus docuit, & vbi ait: Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur: & vbi ego ſum, illic & miniſter meus erit. Meruerunt quippe eſſe cum Chriſto, qui magna conſtantia confitentes Chriſtum, vicerunt Antichriſtum. Ergo & nos, fratres, tota mentis noſtræ intentione Dominum Ieſum Chriſtum confiteamur, ipſum omni virtute timeamus ac diligamus, vt cum omnibus ſanctis ad præmia regni cæleſtis peruenire mereamur, Amen.

Natalis S. Laurentij iam olim celebratus.

Sap. 3.

Rom. 8.

Apoc. 7.

Matth. 19.

Act. 6.

Act. 7.

Ibidem.

Luc. 23.

Ioan. 12.

IN VIGILIA ASSVMtionis B. Mariæ. Luc. I.

Exurgens Maria in diebus illis, abijt in montana cum feſtinatione in ciuitatem Iuda, & intrauit in domum Zachariæ, & ſalutauit Elizabeth. Et reliqua. Homilia beati Ambroſij Epiſcopi, quam offendes ſuprà in feſto Viſitationis B. Mariæ, ſic incipientem: Morale eſt omnibus, vt qui fidem exigunt, fidem adſtruant, &c.

IN

IN ASSVMPTIONE B. MARIAE VIRGINIS, SERmo beati Hieronymi.

COgitis me, ô Paula, & Euſtochiũ, imò charitas Chriſti me compellit, qui vobis dudũ tractatibus loqui conſueuerã, vt nouo loquendi genere ſanctis, quæ vobiſcum degunt virginibus, latino vtens eloquio, exhortationis gratia ſermonem faciã de aſſumptione beatæ & glorioſæ ſemper virginis Marię, more eorum qui declamatoriè in Eccleſijs ſolent loqui ad populum: quod vtiq; genus docendi necdum attigerã. Sed quia negare nequeo quicquid iniungitis, nimia veſtra deuictus dilectione, experiar quæ hortamini, affectu infantium more balbutientium, qui quæcunque audierint, fari geſtiunt, cùm necdum poſsint ad plenum verba formare: maximè quia propter ſimpliciores quaſque id me depromere compellitis, vt habeant ſermone latino, quibus ſe occupent laudibus eadem die, quibúsue diuinis vacent lectionibus: preſertim cùm & eadem in multis feſtiuitatibus, multorum ſanctorum patrum ſtudia miro cuderint eloquio, quæ de hac quidem vberiùs vbique in ſcripturis diuinis prædicata leguntur. Quid enim aliud ſonant euangelia, niſi naſcentem Dominum ex Maria virgine? & omnia incrementa eius quouſque fuit in mundo duntaxat, diuinis efferunt præconijs. Porrò ab exordio ſancti euangelij Gabrielem archangelum colloquentem Mariæ audiſtis, & deinceps reliqua omnia pleniùs legiſtis. Ad præſepe quoque, ô Paula te teſte, nato puero, multitudinem angelorum inter crepundia noui partus, & querelas neſcij ploratus, pro feſcenninis, Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis, cantãtem audiſti, & radiantem ſtellam vidiſti, paſtoribus inſuper euangelizantibus credidiſti. Magos præterea tria deferentes munera in viſione beatis oculis conſpexiſti, ipſa eadem munera benè intelligendo, votis omnibus fide Deo obtuliſti. Nam & cum eiſdem Magis Deum puerum in præſepi adoraſti. Sed fortè conqueſta, me delatorem quòd te prodiderim, clamabis. Ad quod ego: Si celatum eſſe volebas teſte conſcientia, mihi narrare ante præſepium, vbi plurimùm lachrymata es, non deberes: quod vt verum fatear, CHRISTI præconia, etiam ſi voluero adiuratus, neque tuas laudes omninò tacere queo. Idcircò tuæ te interrogent filiæ, quas lacte nutris, tu ea meliùs reſerabis, quæ neſcio ſi per ſpeciem aliquam, aut certè in ſpiritu vidiſti. Vnde vos, ô filiæ, pulſate matrem precibus, pulſate ad oſtium inuitantis amici, ſi quo modo vobis tandem aperiantur, quæ reſerata ſunt matri. Veruntamen de his quid plura dicam? Omnia ſaluatoris geſta, & beatæ Mariæ obſequia, nec non & actus vitæ ex euangelio didiciſtis. Et nunc quid ſupereſt, vt ab aliquo doctorum requiratis? De aſſumptione tamen eius qualiter aſſumpta eſt (quia veſtra id depoſcit intentio) præſentia abſens ſcribere vobis curaui, quæ abſentia præſens deuotus obtuli: vt habeat ſanctum collegium veſtrum in die tantæ ſolennitatis munus latini ſermonis, in quo diſcat tenera infantia lactis experiri dulcedinem, & de exiguis eximia cogitare: qualiter, fauente Deo, per ſingulos annos tota hæc dies expendatur in laudem, & cum gaudio celebretur: ne fortè ſi venerit veſtris in manibus illud apocryphum de tranſitu eiuſdem virginis, dubia pro certis recipiatis: Quod multi latinorum pietatis amore, ſtudio legendi chariùs amplectuntur: præſertim cùm ex his nihil aliud experiri poſsit pro certo, niſi quòd hodierna die glorioſa migrauit à corpore. Monſtratur autem ſepulchrum eius cernentibus nobis vſque ad præſens in vallis Ioſaphat medio, quæ vallis eſt inter montem Sion & montem Oliueti poſita, quam & tu Paula oculis conſpexiſti: vbi in eius honorem fabricata eſt eccleſia miro lapideo tabulatu, in qua ſepulta fuiſſe, vt ſcire poteſtis, ab omnibus ibidem prædicatur, ſed nunc vacuum eſſe Mauſoleum cernentibus oſtenditur. Hæc idcircò dixerim, quia multi noſtrorum dubitant, vtrùm aſſumpta fuerit ſimul cum corpore, an obierit relicto corpore. Quomodò autem, vel quo tempore, aut à quibus perſonis ſanctiſſimum corpus inde ablatum fuerit, vel vbi trãſpoſitum, vtrúmue reſurrexerit, neſcitur: quãuis nonnulli aſtruere velint eam iam reſuſcitatã, & beata cum Chriſto immortalitate in cæleſtibus veſtiri. Quod & de beato Ioanne euãgeliſta eius miniſtro, cui virgini à Chriſto virgo commiſſa eſt, plurimi aſſeuerant, quia in ſepulchro eius, vt fertur, non niſi mãna inuenitur, quod & ſcaturire cernitur. Veruntamen quid horum veriùs cenſeatur ambigimus, meliùs tamen DEO totum, cui nihil impoſsibile eſt, committimus, quàm aliquid temerè definire velimus authoritate noſtra quod non probamus: ſicuti & de his, quos cum Domino, teſte euangelio, reſurrexiſſe credimus, ſed vtrùm redierint in terræ puluerem, certum non habemus: niſi quòd legimus, quia multa corpora ſanctorum qui dormierãt, ſurrexerunt, ac venerunt in ſanctã ciuitatem, ſcilicet Hieruſalem, & apparuerunt multis. De quibus profectò nonnulli doctorum ſenſerunt, etiã & in ſuis reliquerunt ſcriptis, quòd iam in illis perpetua ſit completa reſurrectio. Fatentur enim, quòd veri teſtes non eſſent, niſi & vera eſſet eorum reſurrectio. Vnde & B. Petrus dixiſſe legitur, cùm de Dauid loqueretur in teſtimonium: Et ſepulchrũ, inquit, eius apud nos eſt, quaſi non ſit auſus dicere, quòd ipſe aut corpus eius apud nos eſt, ſed tantùm ſepulchrum, quo conditus

Sepulchrũ B. Mariæ.

Templũ in eius honorem extructum.

Ioan. 19.

Matth. 27.

Act. 2.

ditus fuerat.Hinc aiunt reſurrexiſſe & ipſum cũ cæteris ſanctis,& ideò vacuum remanſiſſe Mauſoleum,vti nunc beatæ Mariæ cernitur.Quod ſanè factum & de alijs quibuslibet locis ſcripturarum affirmare conantur, quòd hi iam cum Chriſto regnẽt,reſuſcitati in æterna ſocietate. Quod, quia Deo nihil eſt impoſsibile, nec nos de beata Maria factum abnuimus: quanquam propter cautelam ſalua fide pio magis deſiderio opinari oporteat, quàm inconſultè definire, quod ſine periculo neſcitur. *Eximia laus S. Mariæ.* Vnde de his, ex quibus certi ſumus,tantiſper loquamur,ad exhortationem veſtram qualicunque ſermone ad ędificationem & laudem nominis Dei, vt & religio conſeruetur pro famulatu, & deuotio augeatur pro affectu: quoniam hæc eſt virgo, quæ ſola interemit vniuerſam hæreticam prauitatem, ſola poſt Deum, quæ nos confirmet in omni veritate, ſuisq; commendet meritis,& precibus auxilietur, vt & ipſi digni inueniamur in eius laudibus. Quòd ſi quæritur poſt aſcenſionem Domini quid egerit, vnum pro certo eſt, quia virgo ſancta corpore ac mente permanſit. Quam ſanè angelus Gabriël ac cæleſtis paranymphus intactam cuſtodiuit, *Ioan. 19.* & Ioannes Apoſtolus atq; Euangeliſta, cui Chriſtus eam de cruce commiſit, virgo virginem ſeruauit, ſuisque ei deſeruiuit obſequijs: non quòd eam eximius ille ſanctorum chorus Apoſtolorum deſeruerit, inter quos poſt reſurrectionem Domini intrans & exiens familiariùs contulit de Chriſti incarnatione: tãto ſiquidem veriùs,quanto ab initio pleniùs per ſpiritumſanctum cuncta didicerat,& perſpexerat oculis vniuerſa:licet & Apoſtoli omnia per eundem ſpiritumſanctum cognouerint, & in omnem edocti peruenerint veritatem. Quam ſanè beatã virginem & ſi omnes venerati ſunt diſcipuli, eiq; famulabantur officio dilectionis, Ioannes tamen ampliùs ac ſpecialiùs vſq; ad finem vitæ, qui ſibi commiſſam accepit in ſuam,quaſi matrem filius, *Ioan 19.* cui benignus magiſter de cruce: Mulier, inquit, ecce filius tuus:ad diſcipulum autem, Ecce mater tua:vt virgo virgini cohæreret, & deſeruiret officioſiſsimè cura adoptionis. Non enim pudiciſſima virginitas alicui diſcipulorum rectiùs, quã virgini cõmendaretur: vt eſſet ad inuicẽ grata ſocietas & floridus aſpectus, nec non & venuſtus conuerſandi vultus, vernansq; alternatim pudicitiarũ ſplendor decoratus. Vna ſiquidẽ virtus virginitatis in ambobus, ſed altera proportio in *S. Mariæ virginis fœcũditas quàm excellens.* Maria: altera quidem, quia fœcundior, ſed ipſa: ipſa verò,ſed altera: quia etſi ipſa eademque incorruptio, tamen fœcunditas integritatis longè glorioſior quàm virginitas. Idcircò & fœcunditas in illa tota deifica eſt & virginitas. Alioquìn nuſquàm ſecundùm naturã naſcendi virginitas vbi fœcunditas prædicatur, neq; fœcunditas vbi virginitas integra conſeruatur: ideoq; totum ſuperexcellit de illa quæ dicũtur,quia ſunt diuina atque ineffabilia. Vnde virginitas & fœcunditas prolis, ſupereminens nouitas eſt, quanquàm humanum cernatur, ex carne quod naſcitur. Veruntamen & ſi magnificentior multùm virginitas in Maria propter gratiæ excellentiam, vna tamen integritas carnis & vna virtus, quæ adinuicem quaſi cognata ſociatur. Hinc quoque Ioannes quicquid eſt quod Maria genuit, euangelizando ſuo commendat eloquio, dicens: *Ioan. 1.* In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum,& Deus erat verbum. Hoc quippe verbum, quod erat in principio, & apud Deum erat, & Deus erat, ipſum genuit beata & glorioſa virgo Maria ex ſe carnem factum. Idcircò & virginitas longè ſacratior, & fœcunditas (vt ita dicam) multo ineffabilior,quàm ſuo potuerit ille explicare eloquio. *S. Ioannis Euangeliſtæ laus.* Veruntamen quanto virginitas cognatior virginitati, tanto B. euangeliſta cæteris excellentior & vicinior verbo. Ideò quicquid eſt quod virgo genuit, totum prout potuit homo per ſpiritumſanctum nobis reſerauit manifeſtiùs & docuit. Cæterùm ad exemplum humanæ vitæ, conuerſatio eius poſt aſcenſionem Chriſti generaliter cum Apoſtolis fuit, quouſq; diſpergerentur, ſicuti Lucas meminit, dicens *Act. 1.* quòd regreſsi quidem à monte Oliueti, Hieroſolymam venerunt, & aſcenderunt in cœnaculum,vbi manebant Paulus & Ioannes,Iacobus & Andreas, Philippus & Thomas, Bartholomæus & Matthæus,Iacobus Alphæi & Simon Zelotes, & Iudas Iacobi.Hi omnes, inquit,erant perſeuerantes vnanimiter in oratione cum mulieribus, *Conuerſatio B. Mariæ poſt Chriſti aſcenſionẽ.* & Maria matre Ieſu,& fratribus eius. Ecce Ieſu aſcendente, cum quibus virgo vacat in ſchola virtutum, & meditatur in lege mandatorũ Dei, vt & ipſa ſit forma diſciplinæ Chriſti, & exemplum perfectionis virginibus.Conuerſatur autẽ cum teſtibus ſanctæ reſurrectionis, & ipſa teſtis: conuerſatur cum ſenatoribus cæli infra curiam paradiſi, ſub ſancti ſpiritus diſciplina, & magiſterio totius diuinæ maieſtatis. Inuenitur prima inter primas ſummi regis cohortes, quorum vita iam non erat de terris, in quibus Chriſtus prælibatur,ſed de cælis. Hinc aſcendiſſe leguntur in cœnaculũ, quo paſcha digniſsimè celebratur. Ibi quippe manebant cum Maria matre Ieſu vnanimiter aſpirati in charitate, perſeuerantes in oratione,donec induerentur virtute ex alto. Cœperant enim iam orare,qui dudũ cũ Domino cõuerſantes, virtutibus & miraculis paſcebãtur. Et benè perſeuerantes in oratione, nihil hæſitãtes, donec acciperent munera ſpirituſancti quæ poſcebant. Quos & vos, ô filiæ, imitamini, quæ in ſchola Chriſti permanere vouiſtis: perſeuerate in orationibus vnanimiter viuentes, quouſq; intrare poſsitis gaudia æternæ vitæ, quò B.virgo feliciter hodie introiuit, alternantibus hymnidicis angelorũ choris intra paſcua æternæ viriditatis: vbi vna ſocietas omniũ ſupernorũ, vbi dulcis ſolẽnitas angelorũ, vbi poſt labores & ærũnas felix & ſuauis refectio animarum. Hodiè nãq; glorioſa

rioſa ſemper virgo Maria cælos aſcendit: rogo gaudete, quia vt ita fatear, ineffabiliter ſublimata, cum Chriſto regnat in æternum. Regina mũdi hodiè de terris & de præſenti ſeculo nequam eripitur: iterum dico, gaudete, quia ſecura de ſua immarceſsibili gloria, ad cæli iam peruenit palatium. Exultate, inquã, ac gaudete, & lætetur omnis orbis, quia hodiè nobis omnibus eius interuenientibus meritis, ſalus aucta eſt. Vobis quoq; diligentibus eã honor & virtus, vnà cum reliquis virginibus ſacris, amplior præſtatur & gratia. Idcircò dilectiſsimæ, lætamini & laudate, quia ſi Deum ore prophetico in ſanctis ſuis laudare iubemur, multo magis eũ in hac celebritate B. virginis matris eius oportet cũ hymnis & cãticis ſpiritualibus diligentiùs extollere, & dignis Deo iubilare preconijs, & myſticis honorare muneribus. Nulli dubiũ, quin totũ ad gloriã laudis eius pertineat, quicquid dignè genitrici ſuæ impenſũ fuerit, atq; ſolẽniter attributũ. Ex quo timeo ſatis, & valdè pertimeſco, dum veſtris cupio parere profectibus, ne fortè ſicut improbus, ita & indignus laudator inueniar: profectò cũ nec ſanctitas vel facũdia ſuppetat, vt beatã & glorioſam virginẽ dignè laudare queã: quoniã, vt verum fatear, quicquid humanis dici poteſt verbis, minus eſt à laude cæli, quã diuinis eſt & angelicis excellẽtiùs prædicata & laudata præconijs. A prophetis quidẽ prænũciata, à patriarchis figuris & ænigmatibus præſignata, ab euãgeliſtis exhibita & monſtrata, ab angelo venerabiliter & officioſiſſimè ſalutata. Præterea qualis & quãta eſſet, ab eodẽ diuinitùs declaratur, cum ait: Aue gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Talibus nanque decebat virginem oppignerari muneribus, vt eſſet gratia plena, quæ dedit cælis gloriã, terris Deum, pacemq́ue refudit, fidem gẽtibus, finem vitijs, vitæ ordinem, moribus diſciplinam. Et benè angelus ad virginem mittitur, quia ſemper eſt angelis cognata virginitas. Profectò in carne præter carnem viuere, non terrena vita eſt, ſed cæleſtis. Vnde in carne angelicã gloriam acquirere, maius eſt meritum, quàm habere. Eſſe enim angelum, felicitatis eſt: eſſe verò virginem, virtutis: dum hoc obtinere viribus virgo nititur cũ gratia, quod habet angelus ex natura. Vtrunque tamen & eſſe virginem vel angelum, diuini muneris eſt officium, non humani. Aue, inquit, gratia plena. Et benè plena, quia cæteris per partes præſtatur, Mariæ verò ſimul ſe tota infudit plenitudo gratiæ. Hoc quippe eſt, quod Dauid canit: Deſcendet ſicut pluuia in vellus. Vellus itaque cùm ſit de corpore, neſcit corporis paſsionem. Sic & virginitas cùm ſit in carne, vitia carnis neſcit. Cæleſtis planè imber in virgineum vellus placido ſe infudit illapſu, & tota diuinitatis vnda ſe contulit in carnem, quãdo verbum caro factum eſt: ac deinde per crucis patibulum expreſſum, terris omnibus pluuiam ſalutis effudit, & ſtillicidia gratiæ humanis præſtitit mentibus. Dominus tecum, inquit. Mira res: Et iam erat cum virgine, qui ad virginem mittebat angelum, & præceſsit nuncium ſuum Deus, ſed à Deo non receſsit. Nec teneri potuit locis, qui omnibus habetur in locis, & totus vbique eſt, ſine quo nihil. Totum ergo verbum patris nunquam à patre diſcedens, homo pro nobis fieri dignatus eſt, ſecreto ſuo myſterio quod ipſe nouit. Qui quoniã totum ſuſcepit quod eſt hominis, homo totus eſt: & totum retinẽs quod Dei eſt, omninò aliud quàm Deus, qui natus eſt ex Maria, eſſe non potuit. Scit enim Deus omnia & poteſt. Proptereà quia ita eſt, ſciuit ſe ac potuit in vtero virginis ſine ſui corruptione miſcere atque vnire, vt vnus eſſet Chriſtus Deus & homo, vna perſona, vnaque ſubſiſtẽtia. Ob quod Dei genitrix electa & prælecta, iurè ab angelo gratia ſalutatur & prædicatur plena. Verè plena, per quam largo ſancti ſpiritus imbre ſuperfuſa eſt omnis creatura. Et ideò ſatis eam deuotiſsimè primùm angelus veneratur & ſalutat. Miratur itaque & ipſe, qualis aut quanta ſit quã ſalutat. Non enim ſimplex fateor, vel conſueta fuit illa ſalutatio, ſed omni admiratione digna. Siquidem venerationis fuit delatio, oblatio muneris, famulatus obſequij: quia & ſi in ſanctis patribus & prophetis gratia fuiſſe creditur, non tamen eatenùs plena. In Mariã verò totius gratiæ, quæ in Chriſto eſt, plenitudo venit, quanquàm aliter. Et ideò inquit: Benedicta tu inter mulieres, id eſt, plùs benedicta quàm omnes mulieres. Ac per hoc quicquid maledictionis infuſum eſt per Euam, totum abſtulit benedictio Mariæ. Inſuper & gratiã refudit Chriſti ortus, quam non habuit priùs omnis mundus. Igitur quod natura non habuit, vſus neſciuit, ignorauit ratio, mens non capit humana, pauet cælum, ſtupet terra, creatura omnis etiam cæleſtis miratur, hoc totum eſt, quod per Gabrielem Mariæ diuinitùs nunciatur, & per Chriſtum adimpletur. Qua de cauſa, de tali tantaque loqui me indignum fateor. Sed & puto quòd nemo præſumat, niſi qui quanta ſint quæ panduntur, penitùs ignorat. Tamen etſi ad hæc nemo idoneus inuenitur, votis tamen omnibus ceſſare non debet quilibet etiã peccator à laudibus, quanuìs explere non queat quod ſentitur. Vnde ſermo diuinus, cùm de peccatore ageret in Pſalmis, Sacrificium, inquit, laudis honorificabit me: protinùs addidit: Et illic iter, quo oſtendã illi ſalutare Dei: ac ſi patenter dicat: Illic iter eſt laudis ad æternã laudem ſine fine manſuram, ſed nemo apprehendit illud, niſi ego præmonſtrauero. Proptereà chariſsimæ, quia iter ſalutis noſtræ in laudibus eſt ſaluatoris, hortor vos & commoneo in hac ſacra ſolennitate genitricis Dei Mariæ, nolite ceſſare à laudibus. Quòd ſi virgo es, gaude quia meruiſti eſſe & tu, quod laudas: tantùm cura vt ſis, quę dignè laudare poſsis. Quòd ſi continens & caſta es, vene-

Salutatiõ angelica, omni admiratione digna.

Pſal. 49.

Iter ſalutis in laudibus Dei.

venerare & lauda: quia non aliunde conſtat vt *Eccleſ. 15.* poſsis eſſe caſta, quā de gratia chriſti, quę fuit pleniſsimè in Maria quā laudas. Quòd ſi coniugata es certè aut peccatrix, nihilominùs confitere & lauda, quoniā inde miſericordia omnibus profluxit & gratia, vt laudent. Et quāuis non ſit ſpecioſa laus in ore peccatoris, noli ceſſare à laude: quia inde tibi promittitur venia, vnde & omni- *Pſal. 150.* bus, vt laudes. Alioquìn niſi iuxta modulum ingenij noſtri Deum laudare in ſanctis ſuis ſtudeamus, quomodò eum ſecundùm quod canimus, iuxta multitudinē magnitudinis eius laudare poterimus? Omninò prętermittendū non eſt, quod impleturi ſumus quandoque ſecundùm quod dicitur: Beati qui habitant in domo tua Domine, in ſecula ſeculorum laudabunt te. Interim verò *Pſal. 83.* quia immenſus eſt, quod voce non poſſumus, nec facundia valemus, exequamur votis & medullis cordis: quia magnus & bonus eſt atque immenſus, tantus ac talis, quantum & qualem ipſe ſe nouit, ore ac ſpiritu confiteamur ad iuſtitiam & ſalutem. Hinc rogo omnes pariter feſtiuitatem glorioſæ ſemper virginis Mariæ deuotiſsimè celebremus, quia hæc eſt dies omni ſeculo venerāda, in qua meruit exaltari ſuper choros angelorum, & peruenire vltrà, quàm noſtræ humanitatis eſt natura. Vbi non ſubſtātia tollitur, ſed gloriæ magnitudo monſtratur, cùm eleuatur in dexterā patris, vbi Chriſtus pro nobis introijt pon- *Heb. 6.* tifex factus in æternum, ad cæli palatium. Hæc eſt, inquā, dies, in qua vſque ad throni celſitudinem intemerata mater & virgo proceſsit, atque in regni ſolio ſublimata, poſt Chriſtum glorioſa reſedit. Sic itaque vbique confidenter ſancta Dei canit Eccleſia, quod de nullo alio ſanctorū fas eſt credere, vt vltra angelorum vel archangelorum merita trāſcenderit: quia & ſi ſimilitudo repromittitur ſanctis, veritas tamen negatur. Hoc quippe priuilegium non naturæ eſt, ſed gratiæ beatæ virginis Mariæ, de qua natus eſt ipſe Deus & homo. Idcircò & ipſa plus eſt meritis, & non natura, quàm virgo & homo. Vnde etſi cæteræ virgines imitātur illam vſque ad conceptū *Luc. 1.* partus, & Gabrielis nouæ ſalutationis obſequium, deinceps totum diuinum eſt quod operatur in ea, teſte angelo, quia ſpiritusſancto & virtute altiſsimi obumbratur. Ante hoc ipſum ſanè vterus Mariæ virginis quanuìs mundus, quanuìs impollutus & alienus à contagione peccati, quanuìs ſanctus, tamen adhuc vilitate humanitatis induitur: (vt ita dicam) ac ſi lana cādidiſsima, ſuóque colore dealbata. Ad quam ſanè cùm acceſsiſſet ſpiritusſanctus, quaſi ipſa eademq; lana cùm inficitur ſanguine conchylij vel muricis, vertitur in purpuram: verſa eſt & ipſa ſine cotui in matrem, vt non ſit iam amodò quod fuerat, ſed purpura veriſsima ad indumentum & gloriam ſummi regis diuinitùs aptiſsimè dedicata, vt nulli deinceps ea vti vſu fœmineo licuerit, niſi DEO. Quippe, vti ita loquar, beata & glorioſa virgo Maria eo modo, quanuis didum incomparabilis eſſet vniuerſis quæ ſub cælo ſunt virginibus, vt decenter poſſet in ſe ſuſcipere diuinitatis admixtionem, ſalua vtraque natura: tamen cùm gratia repletur, cùm ſpiritusancto perfunditur, cùm virtute altiſsimi obumbratur, fit precioſior meritis, celſis ſublimior faſtigijs, pulchrior ſanctitate, glorioſior ſuorum prærogatiuis meritorū: ita vt nullis iam vſibus ſit ipſa eademque mancipāda, niſi diuinis. Vnde, ô ſanctiſsimæ virgines, & ſi imitari oportet tantā ac talem virginem, tamque præclaram: venerari multùm conuenit, & vltra angelicam quodammodò dignitatem, quātum fas eſt, cum gaudio laudibus digniſsimè efferre. Quæ, vt diximus, non temerè per Chriſti gratiam ſuper choros angelorum exaltata, deuotiſsimè hodiè prædicatur: quia præceſsit eam Dominus & ſaluator noſter ex ea vera fide genitus, ad cæleſtia, vt pararet ei, ſicut *Ioan. 14.* ipſe ſuis promiſit diſcipulis, in æthereis manſionibus locum. Hinc quoque Dauid propheta olim gratulabundus Chriſto canit: A ſummo, in- *Pſal. 18.* quit, cælo egreſsio eius, & occurſus eius vſque ad ſummum eius. Aſcendit ergo eandem gloriam reſumpturus, licet non amiſerit, quàm priùs habuerat, antequàm mundus fieret. Aſcendit & præparauit huic ſanctiſsimæ & glorioſiſsimæ virgini locum immortalitatis, vt cum eo regnare poſsit in perpetuum. Et hæc eſt præſentis di- *Feſtum B. Mariæ cæteris feſtiuitatibus præſtātius.* ei feſtiuitas, in qua glorioſa & felix ad æthereum peruenit thalamum. Quæ profectò feſtiuitas, ſicuti & virgo incomparabilis eſt cæteris virginibus, ita incomparabilis eſt omnium ſanctorū feſtiuitatibus, & admiranda etiam virtutibus angelicis. Propter quod ex perſona ſupernorum ciuium in eius aſcenſione admirans ſpiri- *Cant. 3.* tusſanctus, ait in Canticis: Quæ eſt iſta, quæ aſcēdit per deſertum ſicut virgula fumi ex aromatibus? Et benè quaſi virgula fumi, quia gracilis & delicata, quia diuinis extenuata diſciplinis, & cōcremata intùs in holocauſtum incendio pij amoris, & deſiderio charitatis. Vt virgula, inquit, fumi ex aromatibus. Nimirùm quia multis repleta erat virtutum odoribus, manans ex ea fragrabat ſuauiſsimus odor etiam ſpiritibus angelicis. Aſcendebat autem de deſerto præſentis ſeculi, virga de radice Ieſſe olim exorta: ſed mirabantur electorum animæ præ gaudio, quænam eſſet, quæ etiam meritorum virtutibus angelorum vinceret dignitatem. De qua rurſùs idem ſpiri- *Cant. 6.* tusſanctus in eiſdem Canticis: Quæ eſt iſta, quæ aſcendit, inquit, quaſi aurora conſurgens, pulchra vt luna, electa vt ſol, terribilis vt caſtro- *Spiritusſanctus admiratur.* rum acies ordinata? Admiratur autem ſpiritusſanctus, quia omnes de aſcenſu huius virginis admirantes facit, quòd quaſi noui diluculi aurora rutilans aſcenſu ſuo reſplendeat, multis freta & vallata ſanctorum agminibus. Vnde dicitur: Terribilis vt caſtrorum acies ordinata. Siquidem terribilis ſuis facta virtutibus, vt caſtrorum

B. Maria pulchra vt luna. rum acies admodùm ordinata, hinc inde ſanctorum angelorum fulta præſidijs. Pulchrà, inquit, vt luna, immò pulchrior quàm luna: quia iam ſine defectu ſui coruſcat, cœleſtibus illuſtrata fulgoribus: *Electa vt ſol.* electa vt ſol, fulgore virtutũ; quia ipſe eam elegit ſol iuſtitiæ, vt naſceretur ex ea. Ad cuius profectò exequias, quantùm fas eſt credere, famulabantur angeli, & vniuerſæ cœlorum congratulabantur curiæ. Nec mirum, quia honor maternus eius eſt, qui natus eſt ex ea, quẽ omnis cœlorum ordo veneratur, & adorat ſuper ſe eleuatum, cum patre in ſede maieſtatis Domini. Legimus enim quàm ſæpè ad funera & ad ſepulturas quorumlibet ſanctorum angelos aduenisſe, & ad exequias eorum obſequia præſtitiſſe, nec non & animas electorum vſq; ad cœlos cum hymnis & laudibus detuliſſe, vbi & vtriuſq; ſexus chori commemorantur frequenter auditi, laudesque ceciniſſe, intereà & quod perſpicacius eſt, multo nonnunquàm lumine eoſdem reſplenduiſſe, inſuper & adhuc viuentes in carne, ibidem miri odoris fragrantiam diutiùs perſenſiſſe. Quòd ſi ad recreandam ſpem, dilectiſsimæ & corroborandam fidem interdum aſsiſtentium ſaluator noſter Chriſtus, ob merita ſuorum ampliùs comprobanda, talia & tanta dignatus eſt exhibere per ſuos cœli miniſtros circa defunctos: quanto magis credendum eſt hodierna die militiam cœlorum cum ſuis agminibus feſtiuè obuiàm veniſſe genitrici Dei, eamq; ingenti lumine circumfulſiſſe, & vſque ad thronum, olim ſibi etiam ante mundi conſtitutionẽ paratum, cum laudibus & canticis ſpiritualibus perduxiſſe? Nulli dubium, omnem illam cœleſtem Hieruſalem tunc exultaſſe ineffabili lætitia, tunc iucundatam eſſe inæſtimabili charitate, tuncq; cum omni gratulatione iubilaſſe: quoniam feſtiuitas hæc, quæ nobis hodiè reuoluitur annua, illis omnibus facta eſt continua. nec immeritò. Creditur enim, quòd ſaluator omnium ipſe, quantùm datur intelligi, per ſe totus feſtiuus occurrit, & cum gaudio eam ſecum in throno collocauit. Aliâs autem quomodò impleuiſſe creditur, quod in lege ipſe præcepit, Honora patrem tuum & matrem tuam? Porrò ꝙ patrem honorauerit, ipſe ſibi teſtis eſt, cùm ad Iudæos ait: Ego gloriam meam non quæro: eſt qui quærat & iudicet: ſed honorifico patrem meum, & vos inhonoraſtis me. De matre verò Euangeliſta, Cùm diceret veniens, ait, Nazareth, erat ſubditus ille. Sed alia eſt natura, qua Deus pater ſecundùm ſe honoratur: alia, qua idem parentibus ſubditur: in vtraq; tamen vnus idemque Chriſtus rectè creditur, eò quòd verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis: vnus Emmanuel, quod eſt, Nobiſcũ Deus. Hanc quippe vnionem diuinitatis atque humanitatis, inconfuſam indiuiſamque catholica fides ſeruat. Quam ſanè intellgendo cognoſcit naturalis, atque ſecundùm ſubſiſtentiam conuentio vnitatis, vt neq; conuerſio in alterutram duarum ſubſtantiarum partem recipiatur, neque diuiſio. Sic nanque credere, honorare eſt matrem Domini, quæ & Deum nobis genuit & hominem: neque ſine Deo hominem, neque ſine homine Deum, ſed Deum & hominem, vnũ & verum Ieſum Chriſtum. Alioquìn Dei genitrix dici non poſſet (quod multi hæreticorum negare conati ſunt) niſi Deum verè genuiſſet incarnatum, & propterea in Chriſto duas rectè confitemur natiuitates, vnam videlicet de patre ſine initio, & ſine tempore ſempiternam, & coæternam Deo patri: aliam de matre cum tempore, quando miſerationem induens & miſericordiam; ſpontanea voluntate ad nos deſcendit natus homo Deus: ac per hoc iuxta veritatem, & matris geſtatur vtero, qui ſemper Deus agnoſcitur. Hinc etiam Theotocon eam veraciter confitemur, Dei ſcilicet genitricem: necnon & Chriſtotocon, non quòd verbum carnẽ ſecum detulerit, neque olim præfatæ carni copulatum ſit: ſed tunc quando verbum caro factum eſt ex carne virginis, diuinitatis atque humanitatis ſubſtãtia in vtero ita incõfusè vnitur, vt vna perſona ſit Deus & homo Chriſtus. Ex duabus ſiquidem naturis, ſine confuſione alterius, nõ niſi vnus inuenitur Ieſus Dominus, manens Deus in forma Dei, qui ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens: manens vnus idemque in forma ſerui, quam ſuſcepit. Totus quippe Deus in carne virginis, de qua natus eſt, & totus homo: Hinc quoq; Apoſtolus: In quo habitat, inquit, omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Quapropter ô filiæ eſtote prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ: vt ex prudentia perfectæ intelligentiæ annulum fidei veſtræ, & margaritam pro qua omnia reliquiſtis, integram inuiolatamq; ſeruetis, ne dotem ſimul & arrham ſpirituſſancti, quod abſit, perdatis. Diligentiùs itaq; procurate, ſi quo modo ſimplicitas columbæ, quæ fuit in Maria, illæſa inuiolataque cuſtodiatur. De qua Salomon in Canticis, quaſi in eius laudem: Veni (inquit) columba mea, immaculata mea, iam enim hyems tranſijt, imber abijt & receſsit. Ac deinde inquit: Veni de Libano, veni, coronaberis. Non immeritò igitur venire de Libano iubetur, quia Libanus cãdidatio interpretatur. Erat .n. candidata beata virgo Maria multis meritorũ virtutibus, ac dealbata niue candidiùs ſpirituſſancti muneribus, ſimplicitatem columbæ in omnibus repræſentans: quoniam quicquid in ea geſtum eſt, totum puritas & ſimplicitas, totum gratia & veritas fuit, totum miſericordia & iuſtitia, quæ de cœlo proſpexit: & ideo immaculata, quia in nullo corrupta. Circudedit enim virum in vtero, ſicut Ieremias ſanctus teſtatur, & non aliunde accepit Faciet, inquit, Dominus nouum ſuper terram, & mulier circundabit virum. Verè nouum, & omnium nouitatum ſupere-

Duæ in Chriſto natiuitates.

Phil. 2.

Coloſ. 2.

Matt. 10.

Can. 2.

Can. 4.

Pſal. 84.

Iere. 31.

peremınens nouitas virtutum, quando Deus,
Exod. 33. quem ferre non poteſt mundus, neq; videre aliquis vt viuere poſsit, ſic ingreſſus eſt hoſpitium ventris, vt corporis clauſtra neſciret, ſicq; geſtatus, vt totus Deus in eo eſſet: & ſic inde exiuit, vt
Ezech. 44. eſſet, ſicut Ezechiel fatetur, porta omninò clau-
Cant. 4. ſa: Vnde canitur in eiſdem Canticis de ea: Hortus concluſus, fons ſignatus, emiſsiones tuæ paradiſus. Verè hortus deliciarum, in quo conſita ſunt vniuerſa florum genera, & odoramenta virtutum: ſicque concluſus, vt neſciat violari neq; corrumpi vllis inſidiarum fraudibus. Fons itaq; ſignatus ſigillo totius Trinitatis, ex quo fons vitæ manat, in cuius lumine omnes vide-
Ioan. 1. mus lumen: quia, iuxta Ioannem, ipſe eſt, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Cuius profectò emiſsio vteri, ſupernorum ciuium omnium eſt paradiſus. De iſto nanque ventris agro patriarcha Iſaac longè odo-
Gen. 27. rans, aiebat: Ecce odor filij mei ſicut odor agri pleni, quẽ benedixit Dominus. Quanuìs putent parum intelligentes, ꝙ priores ſancti minùs de Chriſto intellexerint myſterium incarnationis, cũ & ipſi eadem ſaluati ſint gratia. Vnde conſtat tẽpus nõ præiudicaſſe ſacramẽto vniti hominis ac Dei, ita vt iam eſſet in illo per vnitatẽ perſonæ ab initio ſeculi, qui necdũ erat natus de Maria virgine: quod multis ſcripturarũ declaratur indicijs. Vnde Dominus ad Iudæos: Antequàm
Ioan. 8. Abraham fieret, inquit, ego ſum. Quibus vtique verbis oſtendit ſe, qui loquebatur, in eo ſemper fuiſſe myſterio vnitatis: quã vt cõmendaret, Antequàm Abrahã fieret, inquit, ego ſum. Nam Abraham anteqàm fieret, humanitatis eſt breuitas: Ego autem ſum, æternitas naturæ declaratur. In qua nimirùm æternitate iam ſe fuiſſe qui loquebatur, per ſacramentum ſuæ incarnationis inſinuat. Quod Apoſtolus Iudas volens dilucidare apertiùs, Ieſus, inquit, populum ex Aegypto ſaluans, ſecundò eos qui non crediderunt, perdidit. ſit alibi Paulus: Neq; tentemus
1. Cor. 10. Chriſtum, ſicut quidam eorum tentauerunt: nõ quòd iam eſſet Ieſus aut Chriſtus natus ex Maria virgine, ſed quia in illo vnico filio Dei, iam vnitas perſonæ commendabatur, quæ occulta erat in myſterio. Quod & alibi euidenter, Qui
Epheſ. 2. elegit nos, inquit, ante mundi conſtitutionẽ in ipſo, quia profectò quicquid Deus fecit ab initio, Chriſtus fecit totùm per vnitatem ſacramẽti. Et ideò iam Ieſus erat in filio, qui populum educebat, & Chriſtus in eo qui tentabatur, quoniam ſemper per ſacramenti vnitatem in Deo fuiſſe non dubitatur. Alioquìn niſi ita credideris, aut Chriſtus Deus non erit omninò, aut con-
Pſal. 80. tra prophetam Deus recens videbitur. Sed ne talibus quatiamur calumnijs, ſcrutandæ ſunt ſcripturæ, in quibus vnitas in Chriſto cõmendatur perſonæ, quoniam non præiudicat tempus, ne
Acto. 15. vnus ſemper dicatur. Hinc quoq; beatus Petrus loquens de patribus, ait: Per gratiã Domini noſtri Ieſu Chriſti credimus ſaluari, quemadmodùm & illi. Nanq; illos Dominus ſolus ducebat, *Deut. 32.* & non erat cum eis Deus alienus. Vnde nec nobiſcum Deus recens, quia vnus idemque eſt, qui eorum ductor fuit, & noſter per paſsionem carnis ſuæ redemptor. Vnus ſiquidem ſua in carne, vnus in ſacramento, atq; vnus in ſpiritu: nec admittit ratio, vt alius filius hominis, alius filius Dei intelligatur, qui nec tempore præſcribitur, nec paſsione ſeparatur, ſed totus Deus in Chriſtum, & Chriſtus in Deum tranſijt: vt quicquid Dei filius eſt, Chriſtus dicatur: & quicquid in carne Chriſtus pertulit, id Deus pertuliſſe rectè credatur. Alioquìn ſi ad rationem reſpicias, & ad ſenſus humanos, nequaquàm ita eatenùs potuerunt inter ſe conuenire deitas & humana cõditio. Conuenerunt tamen in Chriſto, & vnus ex ambabus Emmanuel. Rogo vos ô virgines, rogo & viduæ, imitamini Paulam matrem viduam, exemplar continentiæ & caſtitatis imitamini Euſtochium, quam habetis vobiſcum, virginem, & formam perfectæ integritatis. Quòd ſi minus eſt in illis, quàm in matre Domini, imò quia eſt, habetis prole fœcundam, & virginem perpetuam: quia ſicut in comparatione Domini nemo bonus, ita in comparatione matris Domini nulla inuenitur perfecta, quanuìs eximia comprobetur. Vnus eſt pater noſter, qui in cœlis eſt, vnus & magiſter: vna eſt & forma virginitatis in Maria, cui vos omnes vt imaginẽ reformetis integritatis, faciem imprimere debetis in ſculptura ſpiritus ſancti. Quoniam hæc eſt hortus concluſus, fons ſignatus, putens aquarum viuentium: ad quam nulli potuerunt doli irrumpere, nec præualuit fraus inimici: ſed permanſit ſancta mente & corpore, multis donorũ priuilegijs ſublimata. Idcirco hãc imitamini moribus, ſequimini caſtitate, huius implorate auxilium.

IN ASSVMPTIONE B. MARIAE VIRGINIS,

In lectionem Epiſtolæ loco Concio exegetica.

LEctionis huius capitulum, inquit *Homilia de Aſſumptio-ne.* Haymo, ſpecialiter laudem æternæ Dei ſapientiæ, per quam omnia creata ſunt, commendare videtur. Sed hæc particula à catholicis & eruditis patribus in ſolennitate perpetuæ virginis Mariæ, de qua eadem Dei ſapientia carnem aſſumpſit, ad legendum ordinata eſt: & poteſt pars quædam illius non incongruè eidem Dei genitrici aptari, quæ ab ipſa Dei ſapientia talis creata eſt, vt per illam ad redimendam humanam naturam, Dei filius ſine humana concupiſcentia crearetur. Quid enim abſurdum, quidúe contrarium eſt, ſi hoc quod ait, *In omnibus requiem quæſiui, & in hæreditate Domini morabor,* *Eccleſ. 24.* Dei genitrici conuenire dicamus? Ipſa quippe

pe in omnibus requiem quæſiuit, quæ vt in requie ſempiterna partem inuenire poſſet, prima omnium virginitatem ſuam ſine macula ſeruare deuouit: ſicut angelo Gabrieli, Domini cõceptionem nuntianti, reſpondit: Quomodò fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco? id eſt, ne cognoſcerem diſpoſui. Ipſa in hæreditate Dñi morata eſt, quę non peccando à poſſeſsione Domini diſceſsit, ſed integrã ſuam animã à concupiſcentia, & carnem à corruptione ſeruans, portio hæreditatis Dei effecta eſt, cantans cum propheta & dicens: Etenim hæreditas mea præclara eſt mihi. Cuius perſonę conuenire videtur, quod ſequitur: *Tunc præcepit et dixit mihi creator omnium, & qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo.* Quis aũt creator omnium credendus ſit, Ioannes in euangelio declarat: qui cùm dixiſſet, In principio erat verbum, & verbum erat apud Deũ, adiecit: Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. & Dauid: omnia in ſapientia feciſti. Iſte igitur creator omnium in eius tabernaculo requieuit, quando verbũ Dei, per quod omnia facta ſunt, vt homo verus fieret, intra virginis vterum carnem ſuſcepit. Quapropter ceſſet latrare Manichæorũ hæretico grũnitu præſumptio, qui auſi ſunt dicere, Chriſtũ ex virgine veram non aſſumpſiſſe carnẽ: dicat autẽ ipſa Dei Sapientia in perſona virginis: *Qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo, & dixit mihi: In Iacob inhabita, & in Iſrael hæreditare.* Iacob, qui ſupplantator interpretatur, illorum ſignificat actiones, q vt in virtutibus animæ proficere valeant, viriliter vitiorũ blandimenta calcant. In illis ergo habet Dei Sapientia tabernaculum, qui vitia ſupplantantes, hoc habent in opere, quod Iacob ſignat in nomine, ſicut ipſe dicit: Et inhabitabo in illis, & inambulabo. Iſraël verò idem Iacob appellatus eſt, poſtquàm angelum ſuperãs, Deũ videre meruit, vnde meritò vir vidẽs Deum interpretatur. Igitur poſt ſupplantationẽ vitiorũ, ad contemplationem Dei tendens anima hæreditas efficitur Dei ſapientiæ, id eſt, Chriſti, iuxta illud Apoſtoli: Hæredes quidem Dei, cohæredes autẽ Chriſti. *Et in electis meis mitte radices.* Iubetur nihilominùs & in electis mittere radices, id eſt, cogitationum ſuarum ſemina illorum mentibus occulta inſpiratione immittere, quos nouit fructum boni operis germinare. Non ergo in reprobis, ſed in electis radices mittit, in quorum cordibus ita radicibus ſpiritalibus bona ligatur voluntas, vt antequàm ad maturitatis fructũ perueniat, non areſcant. Sed qui modò euntes & flentes mittunt ſemina ſua, in futuro venientes venient cum exultatione, portantes manipulos ſuos, à pio iudice audientes: Venite benedicti patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum eſt à conſtitutione mundi, Eſuriui enim, & dediſtis mihi mãducare, &c. Sequitur: *Et ſic in Sion firmata ſum, & in ciuitate ſanctificata ſimiliter requieui, & in Ieruſalẽ poteſtas mea.* Sion in ipſa Ieruſalẽ poſita eſt, nõ ſolùm ad defenſionem munitior, ſed etiam ad contemplandum ſublimior: vnde congruè ſpeculum vel ſpeculatio interpretatur. Cuius nominis interpretatio congruit Eccleſiæ, quæ ne inuiſibilium hoſtium inſidijs pateat, ſuperiora per ſpiritale deſiderium petit, atque cœleſtia per mentis munditiam contemplatur, orans cum propheta & dicens: Eſto mihi Domine turris fortitudinis. Psal. 60.
Ciuitas autem ſanctificata, ſancta Eccleſia eſt, quæ ab illo ſanctificari ſe optat, cui quotidiè in oratione dicit: Sanctificetur nomen tuum: conſiderans ſolicitè admonitionem Domini, dicentis: Sancti eſtote, quia ego ſanctus ſum Deus veſter. Leuit. 11. & 19.
In ciuitate ergo ſanctificata Dei ſapientia requieſcit, quia in illorum mentibus requieſcit, qui ſanctimoniam diligunt. Quòd verò ſubditur, *Et in Ieruſalem poteſtas mea*, ad hoc pertinet, quia quandam poteſtatem in illorum cordibus tenet, qui viſionem intimæ pacis toto affectu diligunt. Sequitur: *Et radicaui in populo honorificato, & in partes Dei mei hæreditas illius.* Populũ honorificatũ, populũ dicit ſanctum: quia, vt ait Apoſtolus, gloria, honor & pax in omnẽ animam hominis operantis bonum. Rom. 2.
In tali ergo populo radicaſſe dicuntur, qui non flatu tentationis velut fauilla rapiuntur, ſed firmiter in amore Dei radicati perſeuerant, iuxta admonitionem Apoſtoli, dicentis: In charitate radicati & fundati, vt poſsitis cõprehendere cũ omnibus ſanctis, quæ ſit longitudo, latitudo, & ſublimitas, & profundũ. Ephes. 3.
Huius igitur populi partes, Dei hęreditas eſt, qui eius amori nil anteponunt, & in eius comparatione nihil carum æſtimant, de quibus in lege dicitur: Tribui autem Leui non dabis hæreditatem: ego enim pars & hæreditas illius, & de quibus ait Pſalmiſta: Beata gens, cuius eſt Dominus Deus eius, populus quem elegit in hæreditatem ſibi, & ipſe clamans dixit ad illum: Dominus pars hæreditatis meæ & calicis mei, tu es, qui reſtitues hæreditatem meam mihi. Num. 18. Deut. 18. Psal. 32. Psal. 15.
Qui ergo tales ſunt, ad perſeuerantiam tendere debent. Vnde & ſubditur: *Et in plenitudine ſanctorũ detẽtio mea.* Plenitudo ſanctorum, perfectio eſt operum. Plenitudinem habent, qui in bonis operibus conſummantur. Hactenùs Haymo. Porrò Radulphus Ardens Pictauus, qui floruit ab anno Domini 1040. vſque ad annum 1100. ita ſcribit in hunc locũ, & ea quæ deinceps ſequũtur: *Et radicaui in populo honorificato*, cui dicit Dominus, Tu es populus meus, & ego Deus tuus: quod exponens, ſubdit: *Et in partes Dei mei hæreditas illius*, id eſt, in illo populo radicaui, quem elegit Deus in partem, & qui Deũ elegit in hæreditatem. Zach. 13.
Et in plenitudine ſanctorum detentio mea. Vbi enim maior ſanctimonia, ibi diuina magis inuitatur & detinetur ſapientia. Cùm autem in omnibus his diuina requieſcat ſapientia, præcipuè & ſingulariter requieſcit in Maria. Ipſa enim omnia hæc, & plus quàm hæc habet. Quis enim ſic fuit Iacob, id

id eſt: luctator contra vitia, vt Maria? Quis fuit ſic electus, imò præelectus, vt Maria? Quis fuit ſic Sion, id eſt, ſpeculatiuus, vt Maria? Quæ ciuitas ſic fuit ſanctificata, vt ciuitas & clauſtrum Dei Maria? Quis fuit ſic Ieruſalem, id eſt, pacificus, vt mediatrix Dei & hominum Maria? Quis fuit populus ſic honorificatus, & pars vel hæreditas Dei, vt ſingularis Dei mater & virgo, & regina cœlorum Maria? Quis habuit tantam ſanctimoniæ plenitudinem, quantam Maria? Singulariter igitur & ſuperexcellenter Dei ſapientia requieuit in Maria. Sequitur: *Quaſi cedrus exaltata ſum in Libano.* Sed cùm diuina Sapientia non poſsit eſſe maior vel altior, quàm ſemper fuerit, quomodò dicit ſe eſſe exaltatam? Non quia in ſe, ſed quia in ſuis, dum eos exaltat, exaltatur.

Dei Sapientia vt exaltetur.

Diuina quippe ſapientia facit, quòd ſancti à vitijs ſurgentes, in alto virtutum ſe collocant, & quòd virtutem virtuti, bonum bono accumulat, & hoc eſt, quod dicit: *Quaſi cedrus exaltata ſum in Libano, & quaſi cypreſſus in monte Sion: quaſi palma exaltata ſum in Cades.* Per Libanum, qui candidatio interpretatur, candor innocentis vitæ ſignificatur. Per cedrum verò, cuius odor fugat ſerpentes, dicente Poeta, Diſce & odoratam ſtabulis accendere cedrum: & cuius reſina libros à tineis & vetuſtate conſeruat, fides accipitur, cuius intelligentia fugat hæreticos, & ſenſum ſcripturarum à corruptione conſeruat. Per Sion altitudo ſpeculationis intelligitur: per cypreſſum verò, quæ odorifera eſt, fortitudo ſpei æterna odorãtis & ſuperari neſciẽtis, accipitur. Per Cades, quæ mandatum vel ſancta interpretatur, mandatum Dei intelligitur. Per palmã verò, quæ gracilis eſt circa radicem, & deſuper dilatatur cum gratia foliorũ ſemper virentium, & ſuauium pomorum, charitas, quæ ab anguſto incipit, & poſteà vſq; ad inimicos dilatatur, & ſemper viret & fructificat, ſignificatur. Diuina igitur ſapientia quaſi cedrus in Libano, quaſi cypreſſus in monte Sion, quaſi palma in Cades exaltatur, dum per eam ſancti in innocentia fidem, in contemplatione ſpem, in mandato charitatem obſeruantes, exaltantur. Se verò ſpecioſam oſtẽdit, cùm ſubdit: *Quaſi plantatio roſæ in Iericho: quaſi oliua ſpecioſa in cãpis, & quaſi platanus exaltata ſum iuxta aquã in plateis.* Per plãtationẽ roſæ in Iericho, corona martyrij deſignatur. Per oliuam, cuius liquor ſupernatat omnibus liquoribus, miſericordia, quę ſuperexaltat iudicium, accipitur. Per platanum, ſic dictam à latitudine foliorum, & quia patula & ampla eſt, quæ naſcitur iuxta aquam in plateis, magnanimitatem ſignificat: quæ iuxta mandatum diuinæ ſapientiæ, & latitudine charitatis, & animi amplitudine cunctos recipit, protegit, cunctiſq; benefacit. Diuina igitur Sapientia eſt ſpecioſa quaſi plantatio roſæ in Iericho, & quaſi oliua ſpecioſa in campis, & quaſi platanus exaltata iuxta aquã in plateis: quoniã quoſdam odore bonorum operum, etiã martyriò coronat: alios in campo huius vitæ, virtute miſericordiæ & compaſsionis decorat: alios latitudine charitatis, magnitudine benefaciendi latiùs illuſtrat. Se verò eſſe odoriferam oſtendit, cùm dicit: *Sicut cinnamonũ & balſamũ aromatizans, odorem dedi: quaſi myrrha electa dedi ſuauitatẽ odoris.* Per cinnamomum humilitas ſignificatur, quæ ſe quaſi breuem & vilẽ deijciens, etiã læſa magis humiliatur, & quaſi viſibile ſpiramentum boni dicti vel facti, ſuis læſoribus reddit. Per balſamum verò benignitas ſignificatur, quæ ſemper albens & virens, etiam læſa læſoribus gratiã beneficiorum reddere nouit. Per myrrham etiam, quæ amara eſt, & corpora incorrupta conſeruat, caſtimonia & mortificatio carnalium deſideriorum ſignificãtur, quæ corpus & animã à vitijs conſeruant incorruptam. Diuina igitur Sapientia eſt odorifera ſicut cinnamomum & balſamum & myrrha: quoniam ſanctos ſuos virtute humilitatis, benignitatis & caſtitatis redolere facit. Et ſi, fratres mei, Sapiẽtia Dei patris, Dominus noſter Ieſus Chriſtus ſic exaltat, ſic decorat, ſic redolere facit cæteros ſanctos, quanto magis dilectiſsimam & ſingularem matrem ſuam? & mandatum, quod de honorificatione patris & matris nobis dedit, quanto magis ipſe cuſtodit? Exaltauit itaq; dilectiſsimam matrem ſuam ſicut cedrum in Libano, ſicut cypreſſum in monte Sion, & ſicut palmã in Cades: qui eam in via ſuper altitudinem fidei, ſpei & charitatis, cæterarumq; virtutũ omniũ ſuperexcellenter exaltauit, & in patria ſuper omnem angelorum & archangelorum celſitudinem ſingulariter ſublimauit. Decorauit quoque eam ſicut plantationem roſæ in Iericho, & ſicut oliuam ſpecioſam in campis, & platanum exaltatam iuxta aquã in plateis: quoniam eam etiam in via, martyrij, teſtante Simeone, dicente quòd eius animam pertranſiret gladius, & miſericordiæ, & magnanimitatis, cæterarumque virtutum operibus decorauit: & in patria omni corona, omnique gloria, omni pulchritudine, claritate & honore, plùs quàm cor hominis capere poſsit, mirificauit. Redolere quoque fecit eam ſicut cinnamomum & balſamum aromatizans, & ſicut myrrham electam: quoniam tam bono odore, tam bona opinione humilitatis, benignitatis, virginitatiſque ſingularis, cæterarumq; omnium virtutum eam aromatizauit, quòd vniuerſi fideles, tam illi qui adhuc ſunt in via, quàm illi qui iam ſunt in patria, omniſq; militia cœleſtis in fragrantia illius incomparabili delectentur & admirentur, dicentes: Quæ eſt iſta, quæ aſcendit de deſerto ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris, & omnis pulueris pigmentarij? Ineffabilem igitur fragrãtiam ſacratiſsimæ virginis & Dei matris, fratres charisſimi, admiremur, admirando delectemur, delectando æmulemur, æmulando de longè pro viribus noſtris imitemur, omnem maculam

Virgil. 3. Georgic.

Iacob. 2.

Exod 20.

B. Maria ſublimitas.

Decor.

Luc. 2.

Suaui odor.

Cant. 3.

Vt ſacratiſſimam virginem imitari debeamus.

lam, omnem turpitudinem fugientes, ſtudia virtutum morumq; bonorũ ſequentes, caſtitatem mentis & corporis conſeruantes, ieiunijs & orationibus inſiſtentes, operibus compaſsionis & miſericordiæ ſemper radiantes, bonæ opinionis exemplo alios inuitantes, glorioſam Dei matrem, vt noſtram adiuuet tarditatem, fletibus & ſuſpirijs flagitantes & dicentes: O glorioſa Dei mater, meritis & precibus tuis trahe nos poſt te: curremus in odore vnguentorum tuorum. Nec poterit eam non exaudire de nobis, qui pro nobis de ea dignatus eſt naſci, Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui cum patre & ſpiritus ſancto viuit & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen. Hæc ex Radulphi Ardentis Homilia in feſto aſſumptionis beatiſsimæ Mariæ virginis.

IN EODEM FESTO,

Lucæ X.

In illo tempore: Intrauit Ieſus in quoddam caſtellum, & mulier quædam Martha nomine excepit illum in domũ ſuam. Et reliq. Homilia beati Auguſtini.

Sermo ... De Ver. Domini.

VErba Domini noſtri Ieſu Chriſti, quæ modò ex Euangelio recitata ſunt, admonent nos eſſe vnum aliquid quò tendamus, quando in huius ſeculi multitudine laboramus. Tendimus aũt adhuc peregrinantes, nondum manentes: adhuc in via, nondum in patria, adhuc deſiderando, nondum fruendo. Tamen tendamus, & ſine pigritia, & ſine intermiſsione tendamus, vt aliquando peruenire mereamur. Martha & Maria duæ ſorores erant, ambæ non ſolum carne, ſed etiã religione germanæ. Ambæ Domino cohæſerunt, ambæ Domino in carne præſenti concorditer ſeruierunt. Suſcepit eum Martha, ſicut ſolent ſuſcipi peregrini, ſed tamen ſuſcepit famula Dominum, ægra ſaluatorem, creatura creatorẽ. Suſcepit autẽ ſpiritu paſcenda, in carne paſcendum. Voluit enim Dominus formã ſerui accipere, & accepta forma ſerui, in illa paſci à ſeruis, dignatione, non conditione. Nam & iſta dignatio fuit, ſe præbere paſcendum. Habebat carnem, in qua eſuriret quidem & ſitiret, ſed neſcitis, quia in eremo eſurienti angeli miniſtrabant? Ergo quòd paſci voluit, paſcenti præſtitit. Quid autem mirum, ſi & de ſancto Elia præſtitit viduæ, quem priùs coruo miniſtrante paſcebat? Nunquid paſcendo defecerat, quando ad viduam mittebat? Non paſcendo defecerat, quando ad viduam mittebat, ſed religioſam viduam per obſequium exhibitum ſeruo ſuo benedicere diſponebat. Sic ergo ſuſceptus eſt Dominus tanquàm hoſpes, qui in ſua propria venit, & ſui eum non receperunt. Sed quotquot receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, adoptans ſeruos, & fratres faciens, redimens captiuos, & faciens cohæredes. Ne quis tamen veſtrum forſitan dicat: O beati, qui Chriſtum ſuſcipere in domum propriam meruerunt. Noli dolere, noli murmurare, quia tẽporibus natus es, quando iam Dominum non vides in carne, non tibi abſtulit iſtam dignationem. Cùm vni, inquit, ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. *Matt. 25.* Hæc de Domino paſcendo, paſcente ſpiritu, pauca pro tempore diximus. Veniamus ad cauſam, quam de vnitate propoſui. Martha Dominum paſcere diſponens & præparans, circa multum miniſterium occupabatur. Maria ſoror eius paſci magis elegit à Domino, deſeruit quodammodò ſororem ſuam circa multum miniſterium laborantem, & ſedit ipſa ad pedes Domini, & vacans audiebat verbum eius. *Martha & Maria diuerſa exercitia.* Auris fideliſsima audierat: Vacate & videte, quoniam ego ſum Deus. *Pſal. 45.* Illa turbabatur, iſta epulabatur. Illa multa diſponebat, iſta vnum aſpiciebat. Vtrunq; officium bonum, ſed tamen quid ſit melius, quid nos dicamus? Habemus quem interrogemus, patienter audiamus quid ſit melius. Iam cùm legeretur, audiuimus, & me commemorante iterùm audiamus. Interpellabat Martha hoſpitem, ad iudicem deponit poſtulationem piarum querelarum, quòd eam ſoror deſeruerit, & ſic laborantem in miniſterio adiuuare neglexerit. Non reſpondente illa; ſed tamen præſente, iudicat Dominus. Maria cauſam ſuam tanquàm ocioſa iudici maluit committere, nec in reſpondendo voluit laborare. Si enim pararet reſpondendi ſermonem, remitteret audiendi intentionem. Reſpondit ergo Dominus, qui in verbo non laborabat, quia verbum erat. Quid ergo dixit? *Martha Martha*, repetitio nominis, indicium eſt dilectionis, aut fortè mouendæ intentionis. Vt audiret intentiùs, bis vocata eſt: Martha Martha, audi: *Tu circa multa es occupata, vnum autem opus eſt*, id eſt, vnũ neceſſarium eſt. Non vnum opus, quaſi ſingulare opus: ſed opus eſt, expedit, neceſſarium eſt, quod vnum elegerat Maria. Vnum cogitate fratres mei, & videte in ipſa multitudine ſi delectat niſi vnum. *Vnitas quàm expetenda.* Ecce Deo propitio quàm multi eſtis. Quis vos ferret, niſi vnum ſaperetis? Vnde in multis quies iſta? Da vnum, & populus eſt: tolle vnum, & turba eſt. Quid eſt enim turba, niſi multitudo turbata? Sed audi Apoſtolum: Obſecro autem vos fratres. *1. Cor. 1.* Multitudini dicebat, ſed omnes vnum facere volebat. Obſecro autem vos fratres, vt idipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata. Sitis autem perfecti in eodẽ ſenſu, & in eadem ſcientia. Et in alio loco: Vnanimes, vnum ſentientes: nihil per cõtentionem, *Phil. 2.* neq; per inanem gloriam. Et Dominus ad patrẽ de ſuis: Vt ſint vnum, ſicut & nos vnum ſumus. *Ioan. 17.* Et in Actibus Apoſtolorum: Multitudinis autẽ credentium erat cor vnum, & anima vna. *Acto. 4.* Ergo magnificate Dominũ mecum, & exaltemus nomen eius in vnum, quia vnum eſt neceſſarium. *Pſal. 33.*

Vnum

Vnũ illud ſupernum, vnum, vbi pater & filius & ſpiritusſanctus ſunt vnum. Videte nobis commendari vnitatem. Certè trinitas eſt Deus noſter: Pater non eſt filius, filius non eſt pater, ſpiritusſanctus nec pater eſt, nec filius, ſed amborum ſpiritus: & tamen iſta tria non tres dij, non tres omnipotentes, ſed vnus Deus omnipotens. Ipſa Trinitas vnus Deus, quia vnum eſt neceſſarium. Ad hoc vnum non nos perducit, niſi multi habeamus cor vnum. Bona ſunt miniſteria circa pauperes, & maximè circa ſanctos Dei ſeruitia debita, obſequia religioſa, reddũtur enim, non dantur, dicente Apoſtolo: Si nos vobis ſpiritualia ſeminauimus, magnum eſt ſi carnalia veſtra metamus? Bona ſunt, exhortamur ad hæc, & in verbo Domini ædificamus vos. Nolite pigri eſſe ad ſuſcipiendos ſanctos. Aliquando neſcientes ſuſcipiendo quos neſciunt, angelos ſuſceperunt. Bona ſunt hæc: melius eſt tamen, quod elegit Maria. Illud enim habet ex neceſsitate occupationem, iſtud autem ex charitate ſuauitatem. Vult homo occurrere quando miniſtrat, & aliquando non poteſt. Quæritur quod deeſt, paratur quod adeſt, diſtenditur animus. Nam ſi Martha ſola ſufficeret, adiutorium ſororis non poſceret. Multa ſunt, diuerſa ſunt, quia carnalia ſunt, temporalia ſunt. Et ſi bona ſunt, tranſitoria ſunt. Mariæ autem quid ait Dominus? ***Meliorem partem elegit.*** Non tu malam, ſed illa meliorem. Audi vnde meliorem. ***Quæ non auferetur ab ea.*** A te autem auferetur aliquando onus neceſsitatis, æterna eſt dulcedo veritatis. Non auferetur ab ea, quod elegit. Non auferetur, ſed tamen augebitur. In hac aũt vita augetur, in alia vita perficietur, nunquàm auferetur. Cæterùm tu Martha (pace tua dixerim) in bono miniſterio benedicta, pro iſto labore tuo mercedẽ quæris quietem: modò occupata es circa multum miniſterium. Paſcere vis mortalia corpora, licet ſanctorum: nunquid cùm veneris ad illam patriam, inuenies peregrinũ quem hoſpitio ſuſcipias? Inuenies eſurientem, cui panem frãgas? Sitientem, cui potum porrigas? Aegrum, quem viſites? Litigantem, quem concordes? Mortuum, quem ſepelias? Omnia iſta ibi non erunt. Sed quid ibi erit? Quod Maria elegit. Ibi paſcimur, non paſcimus. Ideò hoc erit plenum atq; perfectum, quod hic elegit Maria. De illa menſa opulenta, de verbo Domini micas colligebat. Nam vultis noſſe, quid ibi erit? Dominus ipſe dicit de ſeruis ſuis: Amen dico vobis, quia faciet eos recumbere, & trãſibit & miniſtrabit eis. Recumbere quid eſt, niſi vacare? Recumbere quid eſt, niſi quieſcere? Quid eſt, tranſibit, & miniſtrabit eis? Priùs tranſit, & ſic miniſtrat. Sed vbi? In illo conuiuio ſuperno, de quo dicit: Amen dico vobis, multi ab oriente & occidente venient, & recumbent cum Abraham & Iſaac & Iacob in regno cœlorũ. Ibi Dominus paſcit, ſed priùs hinc tranſit. Nam vt noueritis, paſcha tranſitus interpretatur. Venit Dominus, fecit diuina, paſſus eſt humana. Nunquid adhuc cõſpuitur? nũquid adhuc expalmatur? nũquid adhuc flagellatur? nũquid adhuc crucifigitur? nunquid adhuc lancea vulneratur? Tranſiuit. Denique & Euangeliũ ſic loquitur, quando paſcha fecit cum diſcipulis ſuis. Quid dicit Euangeliſta? Cùm aũt veniſſet hora, vt Ieſus tranſiret ex hoc mundo ad patrem. Ergo ille tranſiuit, vt paſcat: nos ſequamur, vt paſcamur.

Ad Deum non peruenitur niſi ſtudio vnitatis. *1. Cor. 9.* *Luc. 12.* *Matt. 8.* *Ioan. 13.*

ITEM IN EODEM FESTO, Lucæ X.

In illo tempore: Intrauit Ieſus in quoddam caſtellum, & mulier Martha nomine excepit illum in domũ ſuam. Et reliq. Homilia beati Anſelmi epiſcopi.

IN ſcriptura ſacra res vna & eadem multoties inuenitur diuerſa ſignificare, ſicut leo, hœdus, ignis & aqua, vel etiam ſol & alia multa. Eſt enim [1] leo de tribu Iuda, eſt [2] leo qui circuit quærens quem deuoret. Eſt [3] hœdus emiſſarius, qui peccata noſtra portauit: eſt [4] hœdus à ſiniſtris, qui damnatur. Eſt [5] ignis quem miſit Dominus in terram, & quẽ vult vt ardeat: eſt [6] ignis, qui ſuper impios cadit, vt non videant ſolem. Eſt [7] aqua, cuius flumina fluũt de ventre credentis: eſt [8] aqua, cuius tempeſtas non nos demergat. Eſt [9] ſol iuſtitiæ, qui nos illuminet: eſt [10] ſol, qui nos non vrat per diẽ. Licet ergo caſtellũ aliâs malũ ſignificet, vt illud de quo dicitur, Ite in caſtallum: vbi & additur, Quod cõtra vos eſt, planè manifeſtat quid ſignificat: tamen hic caſtellum, in quod intrauit Ieſus, ſingularem & intemeratam virginem, eiuſdem Ieſu genitricẽ ſalua ſcripturarum regula, per ſimilitudinem accipimus. Caſtellum enim dicitur quælibet turris, & murus in circuitu eius. Quæ duo inuicem ſeſe defendunt, ita vt hoſtes per murum ab arce, & à muro per arcem arceantur. Huiuſmodi caſtello non incongruè virgo Maria aſsimilatur, quam virginitas mentis & corporis quaſi murus ita vndiq; vallauit, vt nullus vnquam libidini eſſet ad eam acceſſus, nec ſenſus eius aliqua corrumperentur illecebra. Et quia virginitatem, cùm libido non poſsit, ſolet impugnare ſuperbia, eſt in eadem virgine turris humilitatis, quæ à muro virginitatis omnem repellit ſuperbiam. Et quia humilitatem cùm ſuperbia nõ poſsit, ſolet impugnare libido, murus virginitatis à turre humilitatis omnem repellit libidinẽ. Itaq; hæc duo, murus videlicet virginitatis, & turris humilitatis, ab alterutro muniuntur, vt nunquam in humili virgine fuerit nec ſuperba virginitas, nec inquinata humilitas: ſed ſemper in ea permanſerit & humilis virginitas, & virginalis humilitas. Quanuis autem quod dicitur inta verum ſit, vt nihil verius fides Chriſtiana credere poſsit, ponamus tamen aliqua de Euangelio virginitatis ipſius & humilitatis teſtimonia. Quip-

1. Apoc. 5. *2. 1. Pet. 5.* *3. Leuit. 16.* *4. Matt. 25.* *5. Luc. 12.* *6. Pſal. 57.* *7. Ioan. 7.* *8. Pſal. 68.* *9. Mal. 14.* *10. Pſal. 120.* *Matt. 21.* *Turris, humilitas.* *Murus, virginitas.*

Quippe cùm ab angelo filius ei promitteretur, reſpondit: Quomodò fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco? Si cuilibet virgini deſponſatæ, in animo ſuo diſponenti nubere diceretur, Filium habebis, non miraretur, neq; interrogaret quomodò illud fieret, vtpote quia ſe deſponſatam, & in proximo nupturam ſciret, & à viro fœcundari vſu ſperaret naturæ. Hæc autem non immeritò mirata eſt, & quomodò quod promittebatur fieret, ſciſcitata: quoniam quamùis deſponſatam, tamen ſe nunquam nupturam, neq; virum cognituram certiſsimè ſciebat. Hoc de virginitate. De humilitate autem dicendum, quòd cùm ab angelo ſalutaretur, mater Dei eligeretur, quomodò fieret ſalua virginitate, cui tantùm timebat, doceretur, benedicta ſuper omnes mulieres prædicaretur, reſpondit: Ecce ancilla Domini. Et in alio loco: Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ. O ſublimis virgo, mater Dei: ô humilis mater, ancilla Dei. Quid ſublimius eſſe poſſet? quid humilius de ſe ſentire poſſet? Sunt qui caſtellum hoc Magdalum eſſe arbitrãtur, à quo Maria Magdalena cognominatur. Quod ſi verũ eſt, prædictæ interpretationi famulatur. Magdalus .n. turris dicitur, et humilitati cõparatur: hic verò non nominatur, ſed tantùm quoddã dicitur, quod indiſcuſſum præterire nõ debemus. Quoddã .i. ſingulare caſtellum fuit virgo Maria. Quãuis .n. multæ aliæ & murum virginitatis habeant, & turrim humilitatis .i. virgines ſint & humiles: tamen ſalua virginitate matres eſſe non poſſunt, neq; filios generare, quod iſta ſola fecit. Et ideò caſtellum hoc meritò quoddam .i. ſingulare dicitur, quia iſta ſingulariter & virgo & mater fuit, quod nulla alia potuit vel poterit. Verùm concedamus aliquam poſſe & matrem eſſe & virginem, quanuis ſit impoſsibile, etiam ſic virgo Maria erit ſingularis, quia vnicũ Dei filium genuit, qui ſicut eſt vnicus vnico patri, ita eſt vnicus vnicæ matri. Et ideò etiamſi virgo pariat, nulla vel eundem vel alium talem generabit. Eſt ergo caſtellum quoddam, in qđ intrauit Ieſus. Porta verò per quam intrauit, fides eſt. Quia enim credidit, perfecta ſunt ei à Domino quæ ab angelo dicta ſunt, ſicut ait ad eam Elizabeth. Nec quia Ieſus intrauit in caſtellum hoc, violatum eſt. Ieſus enim ſaluat, nõ violat: confracta ſolidat, nec confringit ſolida. Secundùm nomen eius, ita & opus eius. *Et quædam mulier Martha nomine, excepit illum in domum ſuã: & huic erat ſoror nomine Maria.* Duæ ſorores iſtæ, ſicut ſancti patres nobis pleniſsimè expoſuerunt, duas in Eccleſia ſancta vitas deſignant. Martha ſcilicet actiuam, Maria contemplatiuã. Iſta laborat ad exhibenda indigenti omnia humanitatis officia: illa vacat & videt, quoniam Deus eſt. Iſta circa exteriora occupatur, illa interiora contemplatur. Sicut autem mater Dei eſt ſingularis, ita & iſtarum effectus vitarum, quarum iſtæ duæ ſorores typum tenent, in ea extitit ſingularis. Nunquàm in aliqua perſona Martha ſic operata eſt, nunquam aliâs Maria ſic contemplationi vacauit, nunquam illa vel hæc aliâs quod ſuum eſt, ſic exhibuit. Cùm Martham vel Mariam dico, earum ſignificata intelligo. Sed iam videamus actioné huius Marthæ, deinde conijciamus contemplationem huius Mariæ. Et vt planiùs id faciamus, quid alij per Marthã operentur, & quid iſta operata ſit, conferamus.

B. Maria vt Marthã ſe præſtiterit.

Alij quemlibet hoſpitem in domo ſuſcipiunt, iſta non quemlibet, ſed proprium Dei filium, qui non habet vbi caput ſuum reclinet, non in domo, ſed in vtero ſuſcepit. Alij nudum quemlibet veſte mutabili atque corruptibili vndelibet compoſita operiunt: verbum Dei in eadem virgine carnem in vnitate perſonæ aſſumpſit, quæ ſine fine incommutabilis atq; incorruptibilis permanebit. Alij quemlibet eſurientem & ſitientem cibo vel potu exteriori reficiunt: iſta Deum hominem humanitùs indigentem, non ſolùm exterioribus cibis vel potibus pauit, verùm etiam vteri ſui lacte aluit. & vt breuiter ſex illa miſericordiæ opera percurramus, quæ cùm vni ex minimis eius fiunt, Deus ſibi facta confitetur: *Matth. 25.* iſta non quemlibet ex minimis, ſed ſummum Dei filium hoſpitem ſuſcepit, nudum carne, vel etiam pannis operuit, eſurientem pauit, ſitientem lacte potauit, infirmum per infantiam & iacentem non ſolùm viſitauit, ſed etiam balneando, fouendo, leniendo, geſtando frequentauit, vt meritò de ea dicatur: *Martha autem ſatagebat circa frequens miniſteriũ.* Cõprehenſo & crucifixo quaſi in carcere poſito affuit, ſicut ſcriptum eſt: Stabat autem iuxta crucem Ieſu mater eius. *Ioan. 19.* Inter hæc autem turbabatur & ſolicita erat, cùm fugeret in Aegyptum à facie Herodis, qui ſuum talem filium adeò perſequebatur, vt multos ſuſpectæ ætatis pueros occideret. *Matth. 2.* Turbabatur cùm Iudæos inſidiantes, & mortem ei inferre molientes cognoſceret. Ad vltimum turbata eſt valdè, & iuxta Simeonis vocem, *Luc. 2.* ſuam ipſius animam pertranſiuit gladius, cùm videret ſuum talem filium comprehendi, ligari, flagellari, conſpui, ſpinis coronari, derideri, colaphizari, crucifigi, mori, ſepeliri. Vnde benè ei congruit, quòd dicitur: Martha Martha, ſolicita es & turbaris erga plurima.

B. Maria vt Mariã ſe prabuerit.

Nemo verò dubitet, quòd beata virgo Maria filium ſuum vellet liberari de omni tribulatione, & ſeipſam adiuuari in turbatione à diuinitate, quam eidem filio ſciebat ineſſe per theoriam, quæ eſt pars Mariæ. Hoc eſt, quod Martha conqueritur, quòd eam ſoror reliquerit ſolam miniſtrare, & eius auxilium in miniſterio flagitat. Hæc de parte Marthæ. Porrò de parte Mariæ, quæ optima prædicatur, quanta vel qualis in beata fuerit Maria quis dignè loquatur? Si talis eſt, vt diximus, immò quia melior eſt quàm diximus, in beata Maria pars Marthæ, quæ quidem à Domino non laudatur, ſed tamen non vituperatur: qualis eſt pars, quam optimam Maria ele-

ria elegit, quæ ſic laudatur, vt ab ea non auferri dicatur? O quàm magna multitudo dulcedinis Dei fuit in beata virgine, quando ſpiritusſanctus in eam ſuperuenit, & virtus altiſsimi obumbrauit ei, & de eodem ſpiritusſancto concepit. Quid de Deo non ſapiebat, in qua ſapientia Dei latebat, & in cuius vtero ſibi corpus aptabat? Chriſtus eſt, vt ait Apoſtolus, Dei virtus & Dei ſapientia, & in eo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi. Chriſtus autem in Maria: ergo Dei virtus & Dei ſapientia, & omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ in Maria. Hæc non tantùm ad pedes, ſed etiam ad caput Domini ſedens, audiebat verbum ex ore eius. Hæc conſeruabat omnia verba angelorum, paſtorum, magorum, nec non ipſius filij ſui, conferens in corde ſuo. Nemo vnquam, ſicut iſta, guſtauit, quàm ſuauis eſt Dominus. Inebriabatur ab vbertate domus Dei, & torrente voluptatis eius potabatur. Nec mirum, quoniam apud eam, immò intra eam erat fons vitę, de quo manabat tãta perfectio vtriuſque vitæ. Circa plurima verò vt Martha occupabatur, circa vnũ vt Maria delectabatur, quia vnũ eſt neceſſariũ: plurima auferũtur, vnum manet. Singulariter igitur partem Marthæ peregit, ſingulariter optimam partẽ Mariæ elegit. Sed pars Marthæ ei aufertur: Iam .n. non erit ſolicita vt miniſtret ei ſicut puero, cui omnes angelorum ordines miniſtrãt ſicut Domino. Iam non turbabitur fugiens in Aegyptum cum eo à facie Herodis, quia ipſe aſcendit in cælum, & Herodes deſcendit ad infernum à facie eius. Iam non turbabitur erga plurima, quæ fecerunt filio ſuo Iudæi, quia omnia ſubiecta ſunt ei. Iam filius Mariæ à Iudæis vel militibus nõ flagellabitur, nec occidetur: quia Chriſtus reſurgens à mortuis, iam non moritur, mors illi vltrà non dominabitur. Pars ergo Marthæ ei aufertur, ſed bono ſuo: pars verò Mariæ ei perficitur, quæ non auferetur ab ea. Exaltata eſt enim ſuper choros angelorum. In bonis repletum eſt deſiderium ſuum: videt Deum facie ad faciem ſicuti eſt, gaudet cum filio in æternum. Hæc eſt pars optima, quæ non auferetur ab ea, cuius & nos participes ſimus meritis & precibus eius, per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, qui viuit & regnat Deus in ſecula ſeculorum, Amen.

1. Cor. 1. Coloſſ. 2. Pſal. 33. Pſal. 35. Roman. 6.

IN EODEM FESTO,

Homilia Euſebij Emeſeni.

Intrauit Ieſus in quoddam caſtellum, &c. Luc. 10.

OMnia opera Saluatoris noſtri plena ſunt ſacramentis: quicquid vbiq; agit, ſignificatio eſt. Quod enim tunc temporis in quodam caſtello corporaliter egit, quotidiè in ſancta Eccleſia ſpiritualiter agit. Nam hæc Eccleſia, caſtellum eſt: & non qualecunque, ſed forte & inſuperabile, vtpote ſuper montem poſitum, muro circundatum, turribus munitum, & angelorum exercitu virtutumque præſidijs armatum. In hoc igitur caſtellum Dominus Ieſus quotidiè ingreditur, hoc aſsiduè viſitare non dedignatur: in hoc à Martha ſuſcipitur, eiuſque in domum inducitur. Videamus itaque quid ſignificet Martha, videamus quid ſignificet Maria. Vtraque enim magnum aliquid ſignificat. In his enim duabus Eccleſia conſiſtit. Altera enim actiuam, altera contemplatiuam vitam deſignat: Et actiuam quidem Martha, Maria verò contemplatiuam. Vnde non Maria, ſed Martha Chriſtum in domum ſuam ſuſcepiſſe dicitur. Maria enim non habet domum: quia vita contemplatiua omnem huius ſeculi ſpernit habere poſſeſsionem. Sufficit ei ad pedes Domini ſedere, ſufficit ei ſemper legere & orare, & in Dei contemplatione vacare. Sufficit ei præterea verbum Dei ſemper audire, & mentem potius quàm ventrem nutrire. Tales enim prophetæ fuerũt, tales & Apoſtoli, tales & multi alij, omnia relinquentes, mundum fugientes, Domino adhærentes, tanquàm nihil habentes & omnia poſsidentes. Hanc autem vitam non habent niſi boni. Actiuam verò habent ſimul & boni & mali. Inde enim & actiua dicitur, quia ſemper in actu eſt, ſemper in fatigatione & labore eſt, & vix aliquando in quiete eſſe poteſt. Sed nos de illa actiua non dicimus, quæ latrones exercet, tyrannos mouet, auaros ſolicitat, adulteros inquietat, & omnes iniquos ad iniquitatis opera incitat. Sicut enim non loquimur de alia Martha, niſi de illa quæ ſoror eſt Mariæ: ita non loquimur de alia vita actiua, niſi de illa cui proxima eſt contemplatiua. Illa enim actiua, quæ munda & ſine peccato eſt, contemplationi proxima eſt. Quòd enim Apoſtolus prædicat, quòd baptizat, quòd manibus proprijs laborat vnde viuat, quòd diſcurrit per ciuitates, quòd ei ſolicitudo eſt omnium Eccleſiarum, ad quam vitam niſi ad actiuam pertinet? Vnde & hic de Martha dicitur, quia ſatagebat circa frequens miniſterium. Videmus enim vſque hodiè eccleſiarum præpoſitos & miniſtros ſolicitè diſcurrere, laborare, æſtuare, & multis modis fratrum neceſsitatibus inſudare, vt eos quoque non immeritò circa frequens miniſterium ſatagere dicamus. Quamuis igitur contemplatiua vita melior ſit quàm actiua, quia ſine ſolicitudine eſt, & nunquã fallit: actiua tamen tam neceſſaria eſt, vt ipſa contẽplatiua quoque in hac vita ſine ea eſſe non poſſit. Altera igitur indiget altera. Hæc .n. orat, illa laborat: altera mentem & altera ventrem replet. Vnde Apoſtolus: Si nos, inquit, vobis ſpiritualia ſeminauimus, magnum eſt ſi carnalia veſtra metamus? Qui enim ſic ſeminat, ad ſuperuæ felicita-

Eccleſia, caſtellum. *Martha & Maria quid ſignificent.* *Act. 20. 2. Theſſ. 3. 1. Cor. 11.* *1. Cor.*

felicitatis contemplationem mentes audientium eleuat. Dicatur ergo: *Martha autem ſatagebat circa frequens miniſterium: quæ ſtetit, & ait: Domine, non eſt tibi curæ, quòd ſoror mea reliquit me ſolam miniſtrare? Dic ergo illi, vt me adiuuet.* Sæpè enim ſtat actiua, & (ſi dici poteſt) inuidet contemplatiuæ. Qui igitur ſoli contemplationi vacare deſiderat, ſolitariam vitam eligat, ne dum in conuentu multorum à contemplatione ſurgere non vult, cæteros ſtare faciat, & opus cunctis neceſſarium impediat. Quanuis enim Mariæ partem Dominus laudat, in Eccleſijs tamen & multorum cõgregationibus plùs Martha quàm Maria vtilis eſt. *Martha, Martha, ſolicita es, & turbaris erga plurima, porrò vnum eſt neceſſarium.* Sed quod vnum? Vis audire quod? *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Illud igitur neceſſarium eſt, quod non auferetur, & æternum eſt. Veruntamen neq; Martham à ſolicitudine Dominus ceſſare iuſsit, neq; Mariam eam adiuuare præcepit. Oſtendit autem eis quid neceſſarium ſit, & ad quem finem vtriuſq; intẽtio tendere debeat. Bona eſt enim omnium Eccleſiarum ſolicitudo, quam ſe Apoſtolus quoq; habuiſſe dicit: ſed non illa, quæ ab æternæ dulcedinis contemplatione mentem penitùs extorqueat. Fruſtra enim ſolicitus eſt, qui non pro amore Dei, ſed pro vana gloria, & lucro temporali, & huius ſeculi dignitatibus ſolicitus eſt. De talibus enim Dominus ait: Quia receperunt mercedem ſuam. Benè verò ſolicito quid dicit? Euge ſerue bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam: intra in gaudium Domini tui. Bona eſt igitur ſolicitudo Marthæ, ſi tamen non mundo, ſed Domino miniſtret. Debet autem Maria aliquando ſurgere, & ſororem ſolicitam adiuuare. Surgens autem videat, ne aſſuetæ contemplationis penitùs obliuiſcatur: ne fortè dum alijs prodeſſe deſiderat, ſui ipſius detrimentum faciat. Quum enim viri religioſi, ſolitarij & quieti, & diuinæ contemplationi deditì, multorum precibus Eccleſiaſtica regimina ſuſcipiunt, tunc vtiq; ſurgit, & ſororem ſolicitam Maria adiuuare venit. Sic igitur fit, vt illa quæ priùs quieta, ſterilis, & infœcunda erat, iam laborare incipiat, multosq; Deo filios pariat & nutriat. Hoc igitur ſignificauit Rachael, priùs quidem ſterilis, ſorore eius fœcunda & in multorum filiorum progenie glorianté: ſed poſteà ipſa quoq; concepit, & filios parere cœpit. Hæ auté duę mulieres prudentiſsimę, totius Eccleſiaſtici exercitus duces & præuiæ ſunt. Has cætera turba ſequitur. Alij poſt Martham, alij poſt Mariam vadunt. Nulli enim cœleſtem illam patriam ingrediuntur, niſi qui hanc vel illam ſequuntur. Meritò ergo ſancti patres conſtituerunt, vt in hac ſolennitate beatæ virginis Mariæ hoc Euangelium legeretur, quæ ſpecialiter quidem per has duas mulieres ſignificatur. Ipſa enim inter omnes creaturas beatiſsima virgo vtriuſque vitæ, actiuæ videlicet & contemplatiuæ plus cæteris omnibus priuilegia cuſtodiuit. Ipſa quoque ſicut Martha, immò meliùs quàm Martha, ſuſcepit Chriſtum, non ſolùm in domum ſuam, verùm etiam intra clauſtra vteri ſui. Ipſa eum concepit, ipſa eum genuit, ipſa eum peperit, & portauit, & plùs quàm Martha & frequentiùs ei miniſtrauit. Ipſa denique ſicut Maria eius verbum non ſolùm audiebat, verùm etiam in corde ſuo conferebat, nobiſque ad legendum & audiendum cuſtodiebat. Sic enim ſcriptum eſt: Maria autem conſeruabat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo. Ipſa eum non ſolùm ſecundùm humanitatem, verùm etiam ſecundũ diuinitatem, & contemplari & plùs omnibus cognoſcere meruit. Ipſa igitur optimã partẽ elegit, quæ non auferetur ab ea. *Luc. 2.*

Cor. 11. — 6. — 25. — 29. — 30.

DE EODEM FESTO,

SERMO VEL LIBER B. AVGVſtini Epiſcopi. Habetur Tomo 9. Operum eius: & vel ſtylus ipſe indicat eius eſſe, & viri doctiſsimi de eo nihil dubitant.

AD interrogata de virginis & matris Domini reſolutione tẽporali, & aſſumptione perenni, quid intelligam reſponſurus, te Deus omnipotens pater voto ſupplici exoro, vt qui mandas nubibus & pluunt imbres, qui tangis montes & fumigant, qui aperis terram & germinat: quid dicam iubeas, quid proferam præbeas, ad quid ſermonem dirigam aperias. Venerabile eſt enim mihi Domine, & præcordiis meis reuerendiſsimum, de matre filij tui loqui, & de ſanctiſsimo corpore eius linguã ſermonibus occupare, quæ ſola meruit Deum & hominem paritura ſuſcipere, facta thronus Dei & aula regis æterni, ſecundùm quòd nos docuiſti per ſanctos tuos patriarchas, prophetas & apoſtolos, figuris & ſermonibus: quibus credimus, & certi ſumus quia nunquam fefelliſti, qui nec fallere nec falli nouiſti, oſtendens filium tuum coæternum tibi & conſubſtantialem incarnandum, & incarnatum per virginis vterum, de qua carnem aſſumpſit, qui corporalia cuncta tecum creauit, author, adminiſtrator & Deus: ab homine factus eſt homo, ab ea naturam ſumens, non originem, ſanctificante ſpiritu ſancto tuo in ea vterum humanum, & purificante atque mundante ad conceptionem filij tui, cuius dignitatis & gratiæ effectum nec cor concipere, nec lingua valet exprimere. Non enim talis conceptus, taliſque partus niſi Deum decuerat, qui venerat redimere quos voluit creare, creare profectò poteſtate, redimere hu- *Pſal. 103.* *Creauit nos Deus.*

poteſtate, redemit humilitate. militate: humilitatis naturam ſumens ſanctam de ſanctificato corpore,& immaculatam, de immaculato. Ineffabilem enim ſanctificationis gratiam, quam concipiendus præbuit, conceptus & natus non abſtulit. Quæ quantum in corpore valuerit virginis, illi ſoli notiſsimum eſt, qui de eius natura naturam ſuſcepit, quam condidit. Per quem te quæſo Domine, quia per illum bona cuncta tribuis, quæ vt tribuas eligis, vt me inoffensè de tanta ſanctitate loqui tribuas:& ſi non totum, vt eſt, quod impoſsibile omni linguæ humanæ eſt, tamen ipſum ex parte quod eſt, dicatur vt eſt. Sonet ergo precioſiſsimum ſui precioſitate, ſanctiſsimum certa ſanctitate, inæſtimabiliſsimum fideliſsima veritate. Quæ quia humanā rationem excedunt, ſpiritus tuus adſit, qui ſuo ſacro ſpiramine inducat nos in omnem dicendorum veritatem. Et quia de eius corpore & anima loquendum eſt, quod ipſe præter naturalem vſum ſanctificauit & gratiam contulit, non aliena nos dicere patiatur, ſed propria: ad laudem & gloriam tuam Deus omnipotens pater, & ad honorem filij tui per virginem nati,& eiuſdem ſpirituſſancti Dei & Domini noſtri, cum quo eſt tibi regnum & imperium in omnia ſecula ſeculorum, Amen.

CAP. I.

Quia profundiſsimæ & ſua dignitate altiſsimæ ſum reſponſurus quæſtioni, lectorem meum obſecro, vt pro me deprecetur, & ſi quæ à me pleniter dicta cognouerit, donis Dei gratus exiſtat: ſin autem minùs, noſtræ compatiatur humilitati: quia licet minùs valeamus, vera tamen proculdubiò volumus. De ſanctiſſimo igitur corpore perpetuæ virginis Mariæ, eiuſque ſacræ animæ aſſumptione quantum Dominus donauerit loqui ſuſcipientes, hoc primùm dicimus, quòd in diuinis ſcripturis, *Ioan. 19.* poſtquàm Dominus in cruce matrem diſcipulo commendauit, vt caſtis caſtitas tueretur obſequijs, nihil de ea reperitur præter id, quod *Act. 1.* Lucas commemorat in Actibus Apoſtolorum, commemoratis eiſdem Apoſtolis nominatim, dicens: Hi omnes erant perſeuerantes vnanimiter in oratione, cum mulieribus & Maria matre Ieſu, & fratribus eius. Hoc dicimus, quia tanto quæ magna exiſtunt, cautiùs tractanda ſunt, quanto ſpecialibus authoritatum teſtimonijs non poſſunt ad liquidum roborari. Sed quia quædam ſcriptura ſancta indagationum ſtudijs quærenda reliquit, non ſunt ſuperflua æſtimanda, dum vera indagatione fuerint patefacta. Fœcunda eſt enim veritatis authoritas,& dum diligenter diſcutitur, de ſe gignere quod ipſa eſt cognoſcitur. Sæpè enim diſcuſſa veram conuenientiam parit, quàm manifeſtis ſermonibus abſcondit: & ſæpè apertis ſermonibus inſinuat, in quibus nihil præter id, quod ſonat, quærendum inuitat: *Matt. 1.* vt eſt illud, quòd Abraham genuit Iſaac, Iſaac genuit Iacob, Iacob genuit Iudam & fratres eius,& cætera talia, in quibus ſola tenenda eſt litera. Quædam autem ſic commendat, vt pariter literam & myſticum intellectum inſinuet, vt in tranſitu maris rubri, manna cœleſti, & tabernaculo Dei, atque arca teſtamenti, vbi futurorum figura, baptiſmi ſcilicet Chriſti,& Eccleſiæ oſtenſa eſt prærogatiua. Quædam tantùm miſticè, vt cùm Deum dicit inſufflaſſe in faciem Adæ ſpiraculum vitæ, *Gen. 2.* qui tamen os ad ſpirandum non habet, nec manus ad operandum, licèt dicat propheta: Manus tuæ Domine fecerunt me & plaſmauerunt me. *Iob. 10.*

CAP. II.

Sunt etiam quædam, quæ quanuìs commemorari ex toto omiſſa ſint, vera tamen ratione creduntur: ad quod ipſa conuenientia rei quodammodò † quemadmodùm dux & præuia creditur. *† quemadmodum redundare videtur.* Nihil enim de Melchiſedech ſacerdotis Dei excelſi iuſtitia loquitur, cùm ipſa præceſsiſſe tantæ laudis merita cognoſcatur. Nihil de Eliæ & Enoch poſtquàm rapti ſunt, vitæ felicitate commendat, cunctis liquidò ſcientibus eos beatè viuere, quos Dominus hinc in futurum ſaluandos voluit rapere. Quid ergo de Mariæ morte, quid de eius aſſumptione dicendum eſt, vnde diuina ſcriptura nihil commemorat, niſi quærendum ratione, quod conueniat veritati: fiatque ipſa veritas authoritas, ſine qua nec eſt nec valet authoritas? Memores enim conditionis humanæ, mortem eam ſubijſſe temporalem dicere non metuimus, quá idem certè eius filius, qui & Deus & homo eſt, lege ſortis humanæ ſuſtinuit, & hoc, quia homo de eius ſuſceptus & profuſus eſt vtero.

CAP. III.

Sed ſi dicimus eam mortis teneri vinculis, & reſolutam in communem materiam vermium ac cinerum, librandum eſt, ſi hoc conueniat tantæ ſanctitati, tantæ aulæ Dei prærogatiuæ. Scimus enim dictum primo parenti, Quia puluis es,& in puluerem ibis. *Gen. 3.* Quod ſi de morte dicitur, generalis eſt ſententia: ſi de reſolutione in puluerem, hanc conditionem Chriſti caro euaſit, de carne Mariæ ſumpta quæ corruptionem non ſuſtinuit. De hoc enim ſcriptum eſt per Prophetam, dicentem: Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis ſanctuum tuum videre corruptionem. *Pſal. 15.* De quo autem ſancto dictum ſit, Archangelus prodidit, qui ad Mariam ait: Et quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur filius Dei. *Luc. 1.* Verè ſanctum, & ſanctum ſanctorum: vnde & illa ſancta ſanctorum dicuntur, quæ illa ſeruabant, quibus ille figurabatur, qui veraciter ſolus ſanctus ſanctorú dicitur. Hic enim eſt, de quo idem Archangelus Gabriel Danieli loquitur, inter cętera quę futura oſtendit, dicés: Et impleatur viſio, & prophetia, & vngatur ſanctus ſanctorum. *Dan. 9.* Hic enim ſanctus corruptionem non vidit, qui tertia die

1.Cor.13. die cum triumpho de inferis rediens reſurrexit. Caro eius, quæ de Maria ſumpta eſt, & ſi mortua eſt ex infirmitate, reuixit ex Dei virtute. Sed hoc ille, qui quando voluit, mori, quãdo voluit, reſurgere potuit. Excipitur ergo ab illa generali ſententia de virgine ſumpta natura. Quod ſi non Mariæ congruit, congruit tamen filio quẽ genuit Ieſu.

Cap.IIII. Pòſt hæc, quæ Adæ dicta ſunt, de quibus excipitur Mariæ filius, contuenda ſunt, quæ etiam Euæ dicta ſunt, ſi cunctis fœminis ſint generalia, Gen.3. & ſi in aliquo excipiatur Maria, ſcriptum quippe eſt: Mulieri quoque dixit Deus: Multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuus. In dolore paries filios, & ſub viri poteſtate eris, & ipſe dominabitur tui. Aerumnam Maria ſuſtinuit, cuius animam gladius paſsionis Chriſti pertranſiuit: ſed conceptus nõ multiplicauit, nec ſub viri, id eſt, mariti poteſtate deguit, quæ integerrimis viſceribus de ſpirituſancto Chriſtũ ſuſcepit, & virginitatis integritate manente virgo permanſit. Quem quia ſine peccati colluuione, & ſine virilis admixtionis detrimento ſuſcepit, ſine dolore genuit, & ſine integritatis violatione, pudore virginitatis integra permanſit. Hoc enim potuit efficere de matre, quia ſic Deus elegit naſci de homine. Maria ergo etſi communicat ærumnis Euæ, non communicat parturiendo cum dolore. Promeruit enim hoc ſingularis ſanctitas eius & ſingularis gratia, qua ſuſceptione Dei ſingulariter æſtimata eſt digna. Non immeritò ergo excipitur à quibuſdam generalibus vera æſtimatione, quam tanta ſeruat gratia, & attollit dignitatis prærogatiua. Quantùm enim Chriſti poteſtas poſsit, mundi oſtendit vniuerſitas: quantùm gratia, Mariæ monſtrat integritas: quæ ſicut diuerſa eſt à natura, ita diuerſa eſt ab vſu. Quid ergo, ſi in tanta diuerſitate eam dicimus humanæ ſortis mortem obijſſe, nec tamen eius vinculis retineri, per quã Deus voluit naſci, & carnis ſubſtantiam communicare, nunquid impium erit? Math.28. Scimus enim Ieſum omnia poſſe, qui de ſeipſo ait, Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra.

Cap.V. Si ergo voluit integram matrem virginitatis ſeruare pudore, cur non velit incorruptam à putredinis ſeruare fœtore? Dicat ergo, qui cognouit ſenſum Domini, & qui conſiliarius eius fuit: nunquid non pertinet ad benignitatem Domini, matris ſeruare honorem, qui Mat.5. legem non ſoluere venerat, ſed adimplere? Exod.20. Lex enim ſicut honorem matris præcipit, ita inhonorationem damnat. Qui enim in vita præ cæteris illam gratia ſui conceptus honorauit, pium eſt credere, ſingulari ſalutatione eam in morte & ſpeciali gratia honoraſſe. Potuit enim eam à putredine & puluere alienam facere, qui ex ea naſcens potuit virginem relinquere. Putredo nanque & vermis humanæ eſt opprobrium conditionis, à quo opprobrio cùm IESVS ſit alienus, natura Mariæ excipitur, quam IESVS de ea ſuſcepiſſe probatur. Caro enim IESV, caro eſt Mariæ, & multo ſpecialiùs, quàm Ioſeph Iudæ cæterorumq; fratrum eius, quibus dicebat, Frater enim & caro noſtra eſt. Caro enim Chri- Gen.37. ſti quanuis gloria reſurrectionis fuerit magnificata, & potenter ſuper omnes cœlos aſcenſione glorificata, eadem tamen carnis manſit & manet natura, quæ ſuſcepta eſt de Maria. Ipſe enim eſt, qui conceptus, genitus atque à mortuis ſuſcitatus eſt per gloriam patris: ſicut profectò ipſe teſtatur poſt reſurrectionem, quando Apoſtolis dicit: Videte manus meas & pe- Luc.24. des meos, quia ego ipſe ſum. Quid enim eſt, Ego ipſe ſum, niſi quia alter non ſum, quàm tunc eram, quando paſſus ſum? Et hoc ſiquidem cognoſcere poteſtis, qui in manibus & pedibus meis clauorum ſigna clarè videtis. Ipſe ergo idemque cœlos aſcendit, & carnem quã de matre ſuſcepit, ſuper aſtra tranſuexit, honorans omnem humanam naturam, ſed multo magis maternam. Si igitur natura matris eſt filius, conueniens eſt, vt ſit & filij mater, non quantùm pertinet ad æquã adminiſtrationem, ſed quantùm pertinet ad eandem reciprocã ſubſtantiam: vt homo de homine, caro de carne, mater à filio, filius à matre, non ad vnitatem perſonæ, ſed ad vnitatem corporalis naturæ & ſubſtantiæ. Si enim vnitatem poteſt facere gratia ſine proprietate ſpecialis naturæ, quanto magis vbi gratiæ vnitas, & corporis eſt ſpecialis natiuitas? Vnitas nanque gratiæ eſt, vt di- Ioan.17. ſcipulorum in Chriſto, de quibus ipſe dixit, Pater ſancte, ſerua eos in nomine tuo: quos dediſti mihi, volo vt ſint vnum, ſicut & nos. & iterùm de omnibus iuſtis: Non pro his autem rogo Ibidem. tantùm, ſed & pro his qui credituri ſunt per verbum eorum in me, vt omnes vnum ſint, ſicut & tu pater in me, & ego in te: hoc eſt, vt ipſi ſint per gratiam, quod nos ſumus per diuinitatis naturam. Hæc quippe gratiæ vnitas, quæ cunctis in Chriſtum credentibus ſeruatur, ſi Mariæ etiam minùs ſapientiam æſtimatione non tollitur, quantò magis cùm gratiæ vnitate ipſa ſpecialitas naturæ vnum efficit matrem & filium, & filium & matrem? Videndum eſt etiam, quid de his, quos ſecum per gratiam vnum eſſe voluit, conſequenter adiunxit, Ait enim: Pater, quos dediſti mihi, volo vt vbi ſum ego, & illi ſint mecum, vt videant claritatẽ, quam dediſti mihi. O magnam & inæſtimabilẽ bonitatẽ Dei, qui habere ſecum ſuos in gloria vult, vt ſua claritate fruantur, qui hic ſua fide iuncti, vnà cum eo eſſe digni iudicantur. Si igitur eos ſecum habere vult, & hoc poteſt qui omnia poteſt: quid æſtimandum eſt de matre, vbi digna ſit haberi, niſi in præſentia filij?

CAP. VI. Quantùm igitur contueor, quantú intelligo, quantùm credo, Mariæ anima claritate fruitur Chriſti, & glorioſis conſpectibus eum ſemper videre ſitiens, & ſemper conſpiciens, dum inæſtimabiliter paſcitur, excellentiori quadam ſpecialiq; prærogatiua à filio honoratur, poſsidens in Chriſto corpus ſuú quod genuit, clarificatum in dextera patris, & ſi non ſuum per quod genu-
Hic habes, quid vir tantus crediderit de aſſumpto corpore B. Mariæ. it, tamen ſuum quod genuit. Et quare non ſuum, per quod genuit? Si non obuiauerit necdum perſpecta authoritas, verè credo, & per quod genuit: quia tanta ſanctificatio dignior cœlo eſt q̃ terra. Thronum Dei, Thalamum Domini, domum atq; tabernaculum Chriſti dignum eſt ibi eſſe, vbi ipſe eſt. Tam precioſum enim theſaurum dignius eſt cœlo ſeruari, quàm terra. Tantam integritatem meritò incorruptibilitas, non putredinis aliqua reſolutio ſequitur. Iſtud ergo ſacratiſsimum corpus, de quo Chriſtus carnem aſſumpſit, & diuinam naturam humanæ vniuit, non amittens quod erat, ſed aſſumens quod non erat, vt verbum caro, hoc eſt, Deus homo fieret, eſcam vermibus traditum, in communi ſorde putredinis, & futurum de vermibus puluerem, quia ſentire non valeo, dicere pertimeſco. De quo ſi nihil altiùs ſentirem quàm de proprio, nihil dicerem, niſi quemadmodùm de proprio, quod abſq; vlla ambiguitate ſoluendum eſt in mortem, poſt mortem eſt futurum putredo, poſt putredinem vermis, poſt vermem, vt dignú eſt, abiectiſsimus puluis. Quod de Maria credendú non videtur, nec ęſtimabile: quia ęſtimationé procul pellit incomparabilis gratiæ munus.

CAP. VII. Quod me dicere multarum conſideratio rerum inuitat, quarum & illa quidem eſt, quam
Ioan. 12. ſuis alibi miniſtris ipſa veritas ait: Qui mihi miniſtrat, me ſequatur, & vbi ego ſum, illic & miniſter meus erit. Si enim hæc eſt generalis ſententia omnium, per fidem & bonam operationem Chriſto miniſtrantium, quãto magis quodammodò & ſpecialiùs eſt Mariæ? Mariã namq; operis exhibitione, & fidei rigidiſsima veritate miniſtrã Chriſti fuiſſe, omnis qui ſanè ſapit intelligit. Abſq; dubio enim omni opere miniſtra-
Luc. 2. trix extitit, qui hunc in vtero geſsit, partuq; pro-
Matt. 2. fuſum aluit & fouit, atq;, vt Euangelium ait, in præſepio reclinauit, & à facie Herodis in Aegyptum fugiens abſcondit; & omnem infantiã eius matris affectu ita proſecuta eſt, vt vſq; ad crucé, in qua filiùm iam virum perfectú vidit pendentem, ab eius indubitanter miniſterio non receſſerit, conſecuta non ſolum greſsibus pedum, tanquam pro amore filij, verumetiam imitatione morum, tanquam pro reuerentia Dei. Maria ergo miniſtra Chriſti ſpiritalium operum qualitatibus ſicut deuotiſsima extitit, ita abſque dubio religionis fide, & veræ credulitatis charitate ſecutrix fuit. Non enim potuit eius diuinitatis non eſſe credula, quæ ſe nouerat hunc non virili ſemine ſecundum ordinem naturæ, ſed diuino ſpiramine nunciante Archangelo cõcepiſſe: videns ſemper famulantium angelorum ei adeſſe frequentiam, vt concepto & nato, quando videlicet facta eſt cum angelo multitudo cœleſtis exercitus, clamantium & dicentium,
Gloria in altiſsimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis: & in Aegyptum fugi- *Luc. 2.*
tare atq; inde iterum redituro, quibus liquidò
cognoſcere potuit, quia talia obſequia non niſi *Matt. 2.*
Deum decuerant. Vnde & ſtella demonſtratio, & Magorum de longinquis partibus inſperata
adductio maximum illi extitit indicium ve- *Luc. 2.*
ritatis. Similiter & Simeonis & Annæ Prophetali dignitate inſolitus cæteris, & huic ſpecialis occurſus. Quæ omnia profectò Maria conſeruans, his cunctis auctiùs ad fidem roborata, pio corde conferebat, intantùm omninò non nutabunda, ſed certa de filij poteſtate, tanquàm de Dei vera virtute, deficiente in nu-
ptijs vino dixerit: Vinum non habent, ſciens pla- *Ioan. 2.*
nè hoc illum potuiſſe, quod eum mox contigit diuino miraculo compleuiſſe. Ecce igitur Maria fide & opere Chriſti adminiſtratrix, & deuota vſque ad eius mortem ſecutrix, non plus greſſu, quàm imitationis affectu, vt credendum eſt, ſi ibi non fuerit, vbi Chriſtus miniſtros ſuos vult eſſe, vbi ergo erit? Et ſi ibi erit, nunquid æquali gratia? Et ſi æquali gratia, vbi æqua Dei cenſura, quæ vnicuique reddit ſecundùm ſua merita? Si ergo meritò Mariæ viuenti præ omnibus donata eſt gratia, mortuæ erit
minuenda? Abſit. Quia ſi omnium ſancto- *Pſal. 115.*
rum mors eſt precioſa, Marię ſanè eſt precioſiſsima: quam tanta comitata eſt gratia, vt mater Dei dicatur & ſit.

CAP. VIII Conſideratis igitur his vniuerſis, vera ratione confitendum cenſeo, Mariam in Chriſto & a-
pud Chriſtum eſſe. In Chriſto, quia in ipſo vi- *Act. 16.*
uimus, mouemur & ſumus: apud Chriſtum glorioſè ad æternitatis gaudia aſſumptam, benignitate Chriſti honoratiùs ſuſceptam cæteris, quam hic gratia honorauit præ cæteris, nec vſque ad communem humilitatem eſſe adductam poſt mortem, putredinis videlicet & vermis, & pulueris, quæ ſuum & omnium genuit ſaluatorem: in cuius ſi poteſtate eſt, ſanctorum de capite ca-
pillum non perire, eſt & illam anima & corpore *Luc. 21.*
integram poſſe ſeruare. De cuius poteſtate ſi nullus dubitet Eccleſiaſticorum, quin poſsit matrem ſine corruptione in perpetuum ſeruare, cur dubitandum eſt voluiſſe, quod attinet ad tantæ benignitatis gratiam? Si elegit diuina voluntas
ſola gratia inter crepitantes vehementium igni- *Dan. 3.*
um flãmas, non ſolùm puerorum corpora ſeruare illæſa, verùm & ipſa veſtimenta ſeruare inu-
ſta, cur abnuat in matre propria, quod elegit in *Iona 2.*
veſte aliena? Ionam ſeruare in ventre ceti præter naturalẽ vſum voluit incorruptú ſola miſericor-
dia, Mariã incorruptã præter naturã non ſerua- *Dan. 6. & 14.*
bit gratia? Seruatus eſt Daniel ab intéperãtiſsima fame

fame leonum, non ſeruanda eſt Maria tantis dotata meritis dignitatum? Hæc cuncta quæ diximus, quia naturam non ſeruaſſe cognoſcimus, in Mariæ integritate plus potuiſſe gratiam quã naturam non dubitamus. Diuinitatis enim ſunt opera quæ dicimus, & ideò poſsibilia, quia ſunt ab omnipotentia. Chriſtus autem Dei virtus eſt & Dei ſapientia, cuius omnia quæ patris ſunt, ſua ſunt & velle: velle autem omnia quæ ſunt iuſta & digna. Sic per hoc dignè videtur lætari Maria lætitia inenarrabili anima & corpore, in proprio filio, per proprium filium, nec vllam ſequi debere corruptionis ærumnam, quam nulla ſecuta eſt tantum filium pariendo integritatis corruptio: vt ſit ſemper incorrupta, quam tanta perfudit gratia: ſit integraliter viuens, quæ omnium integram perfectamque genuit vitam: ſit cum illo, quem in ſuo geſsit vtero: ſit apud illum illa, quæ genuit, fouit & aluit illum, Maria Dei genitrix, Dei miniſtratrix & Dei ſecutrix. De qua, vt iam dixi, quia aliter ſentire non audeo, aliter dicere non præſumo.

Suſcipiat igitur hunc ſenſum charitas veſtra, quem ſanctus ſpiritus inſpirauit. Oſtenſa ſunt in parte, quæ taliter hortata ſunt me dicere. Si quis autem refragari his elegerit, cùm dicere non velit, hoc non poſſe Chriſtum, proferat quare non conueniat velle, ac per hoc non eſſe. Et cùm ſe veraciter conſilium Dei de his noſſe manifeſtauerit, incipiam credere, de quibus aliter nõ poſſum ſentire: miraborque illum altitudinem conſilij diuini inueſtigaſſe, quam me cum Apoſtolo digna reuerentia videor debere admirari, dicente: O altitudo diuitiarum ſapientię & ſcientiæ Dei, quàm incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius. Et quia ſecundum eundem Apoſtolum, ex parte cognoſcimus, & ex parte prophetamus: dixi de his, etſi nõ quantum eſt, tamen quemadmodum me dicere debuiſſe credidi. Si ergo vera ſunt quæ ſcripſi, tibi gratias ago Chriſte, quia de ſancta virgine matre tua, niſi quod pium eſt ac dignum viſum, ſentire non potui. Si ergo dixi vt debui, approba Chriſte tu & tui: Si autem non vt debui, ignoſce obſecro tu & tui: Qui cum Deo patre & ſpirituſancto viuis & regnas per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

ITEM IN EODEM FESTO EX SERMONE B. ATHANAſij Epiſcopi Alexandrini De ſanctiſſima DEIPARA: qui extat in operibus eius.

Qvandoquidem ipſe rex eſt, qui natus ex virgine, idemque & Dominus & Deus, ea propter & mater, quæ eum genuit, & regina, & Domina, & Deipara propriè & verè cenſetur, licebitque nobis ita congruenter dicere, dum ad ipſam & ad eum, qui ex ea genitus eſt, carniferum filium reſpicimus: Nunc ſcilicet adeſt regina à dextris tuis, in veſtitu deaurato circumamicta, variegata, eò quòd ſecundùm ſexum fœmineum regina, & Domina, & mater Dei appellari debeat. Eaque nunc vt regina aſſiſtens ad dextris filij vbique regnantis, quaſi in veſtitu deaurato incorruptionis & immortalitatis circumamicta & variegata, ſacris & ſolennibus verbis celebratur: non quidem ſecundùm ſpiritualem ſimplicitatem, aut quaſi ſine corpore & carne aſsiſtat, ſed quòd induta ſit, quantùm ſpectat ad ſanctiſsimam eius carnem, incorruptibilitate & immortalitate. Variegata rurſùs eſt, quantùm attinet ad oſſa ſanctiſsima, quæ eius carnem ſuffulciunt. Nam ex carne eius & ex oſſibus eius, veluti ex veteri Adamo nouus iſte Adam, vt vicem eius expleret, coſtam ſibi finxit, nimirùm iſtam incarnationem, eamque ſemel indutam perpetuò geſtat. Ac proinde iſta noua Eua mater vitæ appellatur, variegataque permanet ad primitias vitæ immortalis omnium viuentium. Dicimus eam igitur iterum atq; iterum, & ſemper & vndequaque beatiſsimam. Sicuti ergo cùm ad ipſum reſpicimus, regem, Dominum & Deum appellamus: ita quoque cùm ad eam oculos reijcimus, reginam, Dominam & Deiparam eſſe animaduertimus, idque contemplatione oculi mentalis. Adeſt regina à dextris tuis, veſtitu deaurato circumamicta, variegata. Et iam ſcilicet audi filia Dauidis & Abrahæ, & inclina aurem tuam in preces noſtras, & ne obliuiſcaris populi tui, neque noſtri, qui ſumus de familia & domo patris tui. Parentes enim tui ſumus ſecundùm generis proſapiæque rationem, noſtraque filia es, quia ex nobis genita es. Decet enim te matrem, regeneratricem, Dominam ac heram cognominari, eò quòd ex te prodijt rex, Dominus ac Deus noſter: aſsiſtentem illi, nobis quidem terribili, tibi autem dulci, omnemque gratiam largienti: qua de cauſa factum eſt, vt gratia plena appellata ſis, vtpotè quæ omni gratia abundares, idque per ſuperuentum in te ſpiritusſancti. Ideoque vultum tuum deprecantur omnes diuites plebis, ditati ſcilicet iſtiuſmodi bonis, & ſpiritualibus cõtemplationibus. Ad te clamamus, recordare noſtri ſanctiſsima virgo, quæ etiam à partu virgo permãſiſti, & retribue nobis pro exiguis iſtis eloquijs magna dona ex diuitijs tuarum gratiarum, tu quæ gratia plena es. Nam ideò his vocibus, vt ex re ipſa deſumptis, & natura laudatorijs, præcipuè in tuum encomium vtimur, ſi quando hymnus, ſi quando laus tibi, ſiue à nobis, ſiue ab vniuerſa creatura offertur: Tibi, inquam, gratioſæ Dominæ noſtræ, reginæ, heræ, matri Dei, arcę ſanctuarij. Ecce iã nũc & in exordio diei, vt primitias laudes tibi hoc encomiũ Archãgelus contexuit: dicẽs: Aue gratia ple-

Pſal. 44.

S. Maria regina & Domina.

Inuocat S. Mariam.

Pſal. 44.

Omnes Angelicæ Hierarchiæ laudant S. Mariam

plena, Dominus tecum: beatam te prædicant omnes Angelorum & terreſtrium Hierarchiæ, & hierarchicas manus attollentes benedicunt tibi, quæ & in cœlis benediceris, & in terris beata prędicaris: Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. Iſtiuſmodi enim benedictionibus te celebrat prima acies, quæ ex Thronis, Cherubinis & Seraphinis conſtat: qui aut flámei, aut magni regis Dei cognitores appellantur, Beata tu in mulieribus, & beatus vterus tuus Dei geſtator, & vbera, quæ ille adhuc infantulus ſuxit. Secunda verò Hierarchia, quæ in ſe Dominationes, Virtutes, Poteſtatesq; complectitur, ad te reſpectans clamat, vtpotè quę hęc didicerit à ſublimiori Hierarchia, priusquã initiata ſit, Benedicta tu in mulieribus, & benedictus venter tuus, qui Deum concepit, & mammillæ, quæ Deum educauerunt puerum factum. Iam tertia ex Principibus, Angelis & Archangelis acies, quibus mandatum & permiſſum fuit à Deo emittente, vt per vnum Gabrielé Archangelum ederet ſplendidiſsimum & capaciſsimũ hymnũ, in hæc verba, Aue gratia plena, Dominus tecum. Ab iſtis deinde nos hierarchiæ terreſtres exaltationes Dei in gutture ferentes, ſiue quòd didicimus, ſiue quòd mutuò hæc verba ſumpſerimus, exaltamus te, magna & canora voce, dicentes, Aue † gratia plena, Dominus tecum: intercede hera, & Domina, & regina, & mater Dei pro nobis. Quoniam ex nobis tu oriunda es, & is qui editus eſt ex te, carnigerus Deus, noſter eſt: quem decet gloria & magnificentia, omnisq; honor & adoratio, & gratiarum actio, cum patre initij experte, & cum ſancto, bono, viuifico ſpiritu, & nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Pſal. 149.

† gratioſa, habet codex.

IN FESTO BARTHOLOMAEI APOSTOLI

Concionem exegeticam in Epiſtolam quære in Communi.

IN EODEM FESTO,

Lucæ XXII.

In capit 22. Lucæ.

In illo tẽpore: Facta eſt contẽtio inter diſcipulos Ieſu, quis eorum videretur eſſe maior. Et reliq. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri.

SICVT bonis eſſe moris ſolet, in ſcripturis ſemper exẽpla patrum præcedentium, in quibus ad meliora proficiant, quibus agnitis de ſuis actibus humilientur, inquirere: ſic è contrario reprobi ſi quid fortè in electis reprehenſibile repererint, quaſi ſuas ex eo nequitias obtecturi, aut pro iuſto defenſuri, libentiſsimè ſolent amplecti. Ideoque multo ardentiùs legunt, quòd facta eſt contentio inter diſcipulos Chriſti, quis eorum videretur eſſe maior, quàm quòd multitudinis credentium erat cor vnum, & anima vna. *Act. 4.* Multo recolunt tenaciùs, quòd facta eſt diſſenſio inter Barnabam & Paulum, ita vt diſcederẽt ab inuicem, *Act. 15.* quàm quod idem Paulus ait: Cùm ſit enim inter *1. Cor. 3.* vos zelus & contentio, nónne carnales eſtis? nónne homines eſtis? quaſi nobis infirmitas ſanctorum imitanda proponatur, & non illud potiùs, quia conualuerunt de infirmitate, fortes facti ſunt in bello: *Heb. 11.* hoc maximè in loco, vbi & ipſa contentionis eorum cauſa eſt nobis incognita. Neq; enim incredibile eſt, quia iuxta hoc quod alibi præcipitur: Contendite intrare per anguſtam portam, *Luc. 13.* honore ſe inuicem præueniendo certauerint. Verùm qualibet ex cauſa contenderint, nos potiùs non carnales adhuc diſcipuli quid geſſerint, ſed ſpiritualis magiſter quid iuſſerit, videamus. *Dixit autem eis: Reges gentium dominantur eorum, & qui poteſtatem habent ſuper eos, benefici vocantur: Vos autem non ſic: ſed qui maior eſt in vobis, fiat ſicut iunior: & qui præceßor eſt, ſicut miniſtrator.* Certantibus de prioratu diſcipulis, pius magiſter eos non initæ contentionis arguit, ſed formam quam ſequantur humilitatis, modeſta ratione deſcribit. In qua tamen forma obtinenda maiores & præceſſores, id eſt, doctores Eccleſiæ non minima diſcretione opus habent, ne videlicet regum gentium inſtar dominari ſubiectis, ſeque ab eis gaudeant ſuperuacuis laudibus attolli: ſed ad exemplum regis æterni, quaſi iuniores eis quibus regendis præſunt, efficiantur ac miniſtri: quia nimirùm neceſſe eſt, vt ſic benè agentibus per humilitaté ſint ſocij, quatenùs contra delinquentium vitia per zelum iuſtitiæ ſint erecti, vt & bonis in nullo ſe præferant, & cùm prauorum culpa exigit, poteſtatem protinùs ſui prioratus agnoſcant. Ne enim præſidentis animus ad elationem poteſtatis ſuæ delectatione rapiatur, rectè per quendam ſapientem dicitur: Ducem te conſtituerũt? *Eccleſ. 32.* noli extolli, ſed eſto in illis quaſi vnus ex illis. Hinc etiam Petrus ait: Non dominantes in clero, *1. Pet. 5.* ſed forma facti gregis. Et tamen nonnunquã grauiùs delinquitur, ſi inter peruerſos plùs æqualitas, quã diſciplina cuſtodiatur. Quia enim falſa pietate ſuperatus, ferire Heli delinquentes *1. Reg. 3. & 4.* filios noluit, apud diſtrictum iudicem ſemetipſum cum filijs crudeli damnatione percuſsit. Vnde neceſſe eſt, vt rectorem ſubditis, & matrem pietas, & patrem exhibeat diſciplina, atque inter hæc ſolicita circunſpectione prouidendum, ne aut diſtrictio rigida, aut pietas ſit remiſſa. *Nam quis maior eſt, qui recumbit, aut qui miniſtrat? Nonne qui recumbit? Ego autem in medio veſtrũ ſum, ſicut qui miniſtrat.* Ad verba exhortationis ſuimet adiungit exempla, quæ Ioãnes euãgeliſta pleniùs commemorans, inter cætera ſcribit: Si ergo ego laui *Ioan. 13.* veſtros pedes Dominus & magiſter, & vos debetis

betis alter alterius lauare pedes: quanuìs etiã verbo miniſtrandi poſsint omnia, quæ Deus in carne geſsit, intelligi. Nam & ipſum ſui ſanguinis ſacramentum in miniſtrando nobis ſe fundere ſignificat; cùm dicit: Sicut filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam ſuam redemptionem pro multis: Et hoc quoque maioribus Eccleſiæ præcipuum miniſtrandi genus oſtendens, vt non ſolùm miſericordes eleemoſynæ, doctrinæ ſalutaris, ſpiritualis exempli miniſteria fratribus impendamus; verumetiam ſicut ille pro nobis animam ſuam poſuit, ita & nos pro inuicem animas ponere diſcamus. *Vos autem eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis: & ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi pater meus, regnum.* Non inchoatio patientiæ, ſed perſeuerãtia cœleſtis regni gloria donatur. Quia nimirum perſeuerantia, quæ alio nomine conſtantia vocatur, robur quoddã & fortitudo mentis, cunctarumque (vt ita dixerim) eſt colũna virtutum. Quæ cùm benè recta & firma conſiſtit, nihil certius, nihil tutius bonis moribus. Quod ſi aliquo deijciatur impulſa turbine, non ſola labitur: omnia enim prorſus animi bona ſimul corruunt. Sicut ergo pater diſpoſuit filio regnum (quem factum obedientem vſque ad mortem, mortem autem crucis, exaltauit & donauit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen) ſic & filius idem permanentes ſecum in tentationibus, æternum ducit ad regnum. Si enim complantati facti ſumus ſimilitudini mortis eius, ſimul & reſurrectionis erimus, à cuius ſublimitate promiſsi Iudas infelix excipitur. Nã & antequàm hæc Dominus diceret, exijſſe credendus eſt, qui non modò permanere cum illo in tentationibus ſpreuit, verùm ipſos tentationionum eius iuuit authores. Excipiuntur & illi, qui auditis incõprehenſibilibus ſacramenti verbis, abierunt retrò, & iam non cum illo ambulabant. Non enim recedentes à Domino, niſi quotquot pœnitendo redierunt, potuere ſaluari. *Vt edatis & bibatis ſuper menſam meã in regno meo.* Menſa hæc propoſitã omnibus ſanctis ad fruendum, cœleſtis eſt gloria vitæ, cibus potusq́; ille, de quo aliâs dicitur: Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiã, quoniam ipſi ſaturabũtur, fruendo ſcilicet olim deſiderato & amato gaudio veri & inconcuſsi boni. *Et ſedeatis ſuper thronos, iudicãtes duodecim tribus Iſrael.* Hæc eſt illa, quam Pſalmiſta canit, immutatio dexteræ excelſi: Vt qui nunc humiles gaudent miniſtrare conſeruis, tunc ſuper Domini menſam ſublimes, vitæ perpetuæ dapibus alantur: Et qui hic in tentationibus iniuſtè iudicati, cum Domino permanent, illic cum eo ſuper tentatores ſuos iuſti iudices veniant: & quanto huic mundo magna humilitate deſpecti ſunt, tanto tunc acceptis ſedibus, maiori culmine poteſtatis excreſcant.

IN DECOLLATIONE S. IOANNIS BAPTISTAE, SERmo B. Ioannis Chryſoſtomi. Eſt autem hæc Homilia illa inſignis, cuius hôc initium eſt: Rurſùs furit Herodias: rurſùs perturbatur: rurſùs ſaltat: rurſùs quærit caput Ioãnis Baptiſtæ ſceleratè ab Herode amputari. Rurſùs ambit Iezabel vineam Naboth rapere, & ſanctum Eliam perſequi ad montem. &c.

HEV me, qui agam? Vnde ſermo- *Eſt Hom.*
nis exordium faciam? Quid dicam, *14. Ex va-*
vel quid taceam? Non enim ego *rijs in Mat*
tantùm in ſtupore mentis factus *thæũ locis.*
ſum, ſed & omnes qui audierunt euangelij vocem, & mirantur mecum vel Ioannis conſtantiam, vel Herodis leuitatem, vel impiarum mulierum feruidam dementiam. Quid enim audiuimus? Herodes, inquit, apprehenſum Ioannem poſuit in cuſtodia. Quamobrem? Propter Herodiadem vxorem Philippi fratris ſui. Et reprehendã forſitan leuitatem Herodis, à miſerrimis mulieribus inductam. Quid enim quis dicat, & quomodò enarret quis mulierum illarũ
crudelem malitiam? Et quidem ego exiſtimo *Mulier ma*
nullam in hoc mundo eſſe beſtiam comparabi- *la quauis*
lem mulieri malæ. Sed nunc mihi de mala mu- *beſtia pe-*
liere ſermo eſt, non de bona & honeſta. Noui *ior.*
enim multas bonas & honeſtas, in omne opus bonum promptas, quarum me vitam commemorare oportet ad ædificationem audientium, & ad honorem bonarum excitandum in mentibus ſingulorũ. Nulla ergo in hoc mundo beſtia ſimilis eſt mulieri malæ. Quid inter quadrupedia animalia leone ſæuius? Sed nihil ad hãc. Aut in ſerpentibus quid dracone atrocius? ſed ne hoc quidem iuxta mulierem malam & linguoſam conferri poteſt. Nam & leo & draco in malo inferiores ſunt. Atteſtatur huic ſermoni
meo ſapientiſsimus Salomon, dicens: Cohabitare *Eccleſ. 25.*
leoni & draconi melius eſt, quàm cum muliere mala & linguoſa. Et ne putes prophetã in ironia
hoc dixiſſe, & ex ipſis reb⁹ diſce manifeſtiùs: Da- *Dan. 14.*
nielem leones in lacu reueriti ſunt, iuſtum verò *3. Reg. 21.*
illum Naboth Iezabel interfecit. Cetus Ionã in *Ion. 2.*
ventre cuſtodiuit: Dalila autem Samſonem cir- *Iudic. 16.*
cunuentum illecebris, raſo etiã capite deformatum, alienigenis tradidit. Dracones & aſpides & cornutæ beſtiæ Ioannem Baptiſtam in deſerto viuentem ſubdita feritate tremuerunt: Herodias verò eidem caput abſcidit, & tanti viri mor-
tem in precium ſaltationis accepit. Eliã corui in *3. Reg. 17.*
monte pauerunt, & Iezabel eum poſt illam redditæ per ipſum terris pluuiæ gratiam perſequebatur, vt pœnam mortis ei redderet, cuius orationibus depulſa generis humani fame, & ipſa licèt indigna, viuebat. Quid enim dixit poſt illud admirabile beneficium? Si tu es Elias, & ego ſum

ſum Iezabel. Hæc mihi faciant dij, & hæc apponant, niſi craſtina hac hora ponam animã tuã, ſicut animã vnius eorum qui interfecti ſunt. Et timuit Elias, & abijt ſecundùm animã ſuam, & perrexit in deſertum, viã quadraginta dierum, & cœpit quaſi tædians in defectione animæ poſtulare vt moreretur, & dixit: Domine Deus ſufficit iam, accipe animam meam: quia non ſum ego melior ſuper patres meos. Væ mihi. Quid adhuc dicam, ſi ille tantus propheta timuit mulierem, qui totius mundi ſtatum, & cœli pluuiã & agri ſpeciem in linguæ poteſtate portauerat, *4.Reg.1.* qui ignem è cœlo eduxerat, & per virtutem o- *3.Reg.17.* rationis mortuos ſuſcitauerat? Hic timuit mulierem? timuit inquam. Nulla enim malitia æmula- *Eccleſ.25.* ri poteſt mulierem malam. Atteſtatur iterùm huic verbo meo ſapientiſsimus Salomon: Quia non eſt caput ſuper caput ſerpentis, & non eſt malitia ſuper malitiam mulieris. O malum ſummum, & acutiſsimum diaboli telum mulier. Per *Gen.3.* mulierem Adam in paradiſo proſtrauit, & de paradiſo exterminauit. Per mulierem mitiſsimum illum Dauid vt necem militis ſui innocentis V- *2.Reg.11.* riæ Ethæi in epiſtola dolo mandaret, armauit. *3.Reg.11.* Per mulierem ſapientiſsimum Salomonem in *Iudic.16.* in præuaricationis ſacrilegium præcipitauit. Per mulierem fortiſsimum Samſonem illuſum raſumque cæcauit, vt & virtute crinili, & decoris oculis ſpoliatus, ludibrio foret hoſtibus, quibus fuerat antè terrori, & cum his captiuus moleret, quibus dominabatur inuictus. Per mulierem ca- *Gen.39.* ſtiſsimum illum Ioſeph vinculis alligatum detruſit in carcerem. Per mulierem illã totius mundi lucernam Ioannem capite truncauit. Et quid dicam de hominibus? Per mulierem angelos è cœlo depoſuit, id eſt, homines ſanctos, qui ad cœlum pergebant: per mulierem cuncta omninò proſternit & iugulat, omnes interficit, omnes elidit, repletos ignominia, & honore vacuos. Mulier enim impudens nemini parcit, nõ leuitã honorat, non ſacerdotem reueretur, nõ prophetæ defert honorem. O malum omni malo peius, *Quouis malo deterior mala mulier.* mulierẽ malã, ſiue illa pauper ſit, ſiue diues, duplex malum eſt. Si habeat facultatem malitiæ ſuæ cooperantem, malum duplex, intolerabilis vipera, immedicabile venenum. Scio ego & aſpides blandimentis incantantium mitigari, & leones, & tigrides, & pardos domita feritate manſueſcere. Mulier mala & ſi iniuriam patitur, inſanit: & ſi honorem accipit, extollitur. At ſi potentis alicuius vxor ſit, non ceſſat die ac nocte virum ſuum callidis ſtimulare ſermonibus, blanda nequiter & importuna violenter, donec mentem extrudat, & ad ſui conſenſum furoris exacuat, vt ſibi ſimilem faciat maritum: improbis malè ſuadet conſilijs, ſicut Herodias fecit Herodi. Si verò pauperẽ virum habeat, ipſum quoque ad iracundias & rixas incitare non deſinit. Etſi vidua ſit, ipſa per ſemetipſam omnes paſſim deſpicit, ad omnem audaciam ſpiritu ſuperbiæ inflatur. Timore enim Dei non refrenat linguam ſuam, nec futurum iudicium proſpicit, neque ad Deum intendit. Non amicitiæ iura ſeruare, non religionis fidem nouit vereri. Nihil ei eſt virum ſuum tradere ad mortem. Denique iuſtum illum Iob mulier ſua ad mortẽ tra- *Iob.2.* debat, dicens ei: Dic verbum in Dominum, & morere. O malignitas ineffabilis, ô voluntas impia. Non miſerta eſt viro ſuo, cùm videret omnia membra eius atque vitalia vlceribus ignitis ardentia, & totam carnem eius vermibus inuolutam. Non inflexa eſt ad miſericordiam, videns eum totum doloribus inuolui, & duris cruciatibus conſtrictum, agone funereo dimicare, & vlulatu lachrymabili dolores ſuos intentione laterum tabidorum expreſsis vocibus decantare. Non mitigata eſt affectione mens vxoris, cùm illum, quẽ regali quondã purpura amictũ viderat, nunc in aggere ſtercoris nudato corpore iacentem videret. Non recordata eſt priſtinæ cum eo conſuetudinis ſuæ, neque quanta per ipſum gloria & diuitijs & honoribus floruiſſet, ſed oblita omnium bonorum, quid ait? Dic verbum in Dominum, & morere. O gratia coniugalis, ô malagma doloribus leniendis accommodatum, ô charitatis vnanimæ conſtans fides. Dic mihi mulier, Putáſne eum, ſi te in ſimili tribulatione poſitam ille vidiſſet, tale ad te verbũ potuiſſet emittere, & non orationibus & benefactis paſsionem tuam abſterſiſſet? Non ſufficiebat ſibi temporalis caſtigatio, niſi tu doloribus & vulneribus eius grauior accederes, quæ ſempiternam illi blaſphemiæ peccato adduceres pœnam? An ignoras, quòd omne peccatum & blaſ- *Matth.12.* phemia remittitur hominibus, in ſpiritũ autem ſanctum blaſpemanti non remittitur, neque in iſto ſeculo, neque in futuro? Vis videre & aliã malitiæ huius parem? Da mihi Dalilam. Nam & *Iudic.16.* ipſa fortiſsimum illum Samſonem virum ſuum nouacula raſum & vinctum, Allophylis hoſtibus in prædam & ludibrium tradidit: Illum cubilis ſui coniugem, cui molliſsimè blandiebatur, cui ſimpliciter adulabatur, quem ſeipſa chariorem habere exiſtimabatur, quem heſterno die vnanimis amplectebatur, hodiè vt inimica decepit. Quem paulò antè callidis malè blanda palpabat illecebris velut diligens, hunc paulò pòſt morti tradebat illudens. Et quid dicemus? Quibus odiorum cauſis diſplicuerat vxori? Fortè nõ erat ſpecioſus. Et quis eo pulchrior ſub illo tempore videbatur, qui ſeptem crines ſacrato vertice in ſeptiformis gratiæ imaginem præferebat? An verò non erat fortis, & contemptu ignauiæ ſpernabatur? Et quis illo fortior, qui leonem terribilem vianti ſibi obuium, ſolus & inermis innexis ſibi manibus ſtrangulat, *Iudic.14.* & vt ſcriptum eſt, ſicut hœdum caprarum diſcerpſit? Et qui vna die vetuſtis oſsibus aſini arente *Iudic.15.* maxilla Allophylos mille proſtrauit? Sed præterea & ſanctus erat, atque in tantum ſanctus, vt

cùm

cùm ſitiſſet poſt laborem pugnæ, in loco ſicco, deprecatus in defectu animæ ſuæ Dominum, ſtatim ex ipſa, quam in manu tenebat, maxilla erumpente aqua biberit, atque inde ſitis æſtum ex eodem mortui pecoris oſſe quo vicerat, refectus extinxerit. Et hunc talem & tantum virum, & pulchritudine, & virtute, & ſanctitate præſtãtem, ſua vxor ſicut inimicum decipiens & alligans, Allophylis tradidit. Vnde autem illa mulier illi tam forti viro præualuit, vnde niſi ingenita illi ſimplicitate bonitatis, & ſuæ malitiæ calliditate? Nõ ſolùm enim curioſa, ſed & ſubdola irrepſit in præcordia mariti ſimplicis, & importunis obſecrationibus atque illecebroſis blanditijs fatigatum, arcano illo virtutis ſuæ myſterio ſpoliauit, atque ita deraſis crinibus virtute nudatum funditùs euertit: vt quem multa millia hoſtium armata non vicerant, & ab inermi proſtrata corruerant, hunc vna muliercula ſine armis dolo malitiæ armata vicerit. Propter hoc annuntiat tibi propheta, & dicit: A coniuge tua cuſtodi te, ne manifeſtes ei cor tuum. Dic ergo mihi, quæ beſtia contra maſculum ſuum talia aliquando meditata eſt? Quæ dracæna vult coniugem ſuum perdere? vel quæ leæna marem ſuũ iugulandum tradidit? Vides ergò, quia aptè dixit ſapientia, quoniam non eſt caput ſuper caput ſerpentis, & non eſt malitia ſuper malitiam mulieris. Et ideò quiſquis habet mulierem malam, cognoſcat quoniam iniquitatum ſuarum mercedem portat. Non caret teſtimonijs veritatis hic ſermo. Audi denuò ſapientiam dicentem: Mala mulier & iniqua, portio dabitur pro operibus malis. Sed hactenus mihi de muliere mala ſermo habitus, hic habeat finem. Oportet enim nunc viciſsim commemorare bonas, maximè propter eas quæ adſunt. Bonæ enim fœminæ, bonarum virtutes ſicut proprias intuentur, & illarum caſtos labores ſuas eſſe coronas exiſtimant. Mulier bona & hoſpitalis beata Sunamitis, quæ virum ſuum deprecata, manſionem Eliſeo ædificauit, vt præteriens & diuertens ad eos, quod facere conſueuerat, ſecretum haberet refectionis locum. Poſuit ergo ei lecticam (vt ſcriptura declarat) & lucernam & menſam. Lectum verò non vtique vacuũ tegumentis, ſed habentem competentia ſtrato indumenta: & lucernam non ſine oleo, ſed cum ſtupa & oleo habentem lumen: & menſam non ſine panibus, ſed inſtructam cibis neceſſarijs. Quid aũt dignè dicamus & de beata illa vidua, quæ ſuſcepit Eliam, quam in nullo impediuit rerum inopia, diuitem bona voluntate, cui non erat neque frumentum, neque vinum, neque pulmentũ, neque aliud vllum terreſtris alimoniæ genus, ad paupertatis exhauſtæ conſolationem? Non ager illi frugifer ſemen panis præbebat, non vinea prædulcis fluentibus vuam racemis de vite vberem miniſtrabat, non arbor fructum pomi ſuauiſsimum ramis felicibus afferebat, non ei palmo terræ ad arandum locus proprius erat, neq; vel cubiti ſpatium adminiculabatur: ſed ſemper meſsis in tempore procedens in campos, & lento incuruata progreſſu, raras ſegetis abſciſſæ reliquias ſcrutabatur, & reſiduas vel caducas progreſsis meſſoribus ſpicas, breui gremio colligebat, in quo velut dimiſſa ſibi æſtimatione, numeratam pro anni ſpatio reponebat annonam. Ad hãc ergo miſſus à Domino venit Elias in tẽpore famis, quando totus defectu pluuiarum ſiccatus penè aruerat mundus, & inopia ingenti tabefactis animantibus victum negabat, quando cœlum æſtiuo igne exaruerat, terra & craſſus aër nebuloſis vaporibus caligabat, ſubductiſque imbribus nubila refrenata pendebant: quando non herbæ, non flores, neque vlla germina pullulabant, quando flumina tenuata hyemis algore, alueí breuitas agebat, & fontium vberatos riuos ſol diuturno ardore reſtrinxerat. Tunc ergo Elias, vir cui totus mundus erat inferior, ad illam inopem viduam venit: noſtis fratres ſolitas viduarum anguſtias: & omiſsis propheta diuitibus, qui etiam in tempore famis ſolent panibus abundare, deſcendens à monte, ad iſtam pauperem venit. Quarè autem vir ille, qui verbo ignem de cœlo adduxerat, panem ſibimetipſi non depoſuit? Nunquid non poterat? Vtique poterat. Sed ideò non fecit, ne præparata ad bonum opus vidua, hoſpitalitatis mercede priuaretur, & vt illum modicum pugillum farinæ, & ſtillicidiũ olei benedictio Domini multiplicaret in ore ſuſcepti prophetæ. Non enim pro ſua tantùm requie ad eam miſſus eſt propheta, vt ab inope paſceretur: quantùm vt egentẽ paſceret, & vt manifeſtaret occultum in corde bonæ illius voluntatis affectum. Hoc facit etiam ipſe Dominus, qui poteſt omnes ſanctos ſuos, qui ſunt in hoc mundo, per ſemetipſum ſufficienter alere, continet tamen manum ſuam ab impendio miniſtrandi, vt ad bonum promptas mẽtes in tempore neceſsitatis de fructibus humanitatis oſtendat, & animarum affectiones operum qualitate diſcernat. Quòd ſi non fuerint volentes aut digni, qui ſanctos Dei ſuſcipiant, tunc eos Dominus aut per aues paſcit, ſicut Eliam in monte ſecretum: aut per prophetam aliunde tranſmiſſum, ſicut Danielem in lacu leonum: aut per maritimum animal, ſicut Ionam per cetum: aut ipſe per ſemetipſum Deus paſtor alimẽta ſuppeditat, ſicut patribus noſtris in deſerto. Cùm enim nõ eſſent in ſolitudine, qui ſuſciperent filios Iſraël, de cœlo manna eſurientibus miniſtrabat, & de petra aquã ſitientibus educebat. Cùm ergo in hoc mundo iuſti & iniuſti permixtim verſantur, nunc interim ſanctos ſuos tribulationem & inopiam ferre permittit, vt det gratiam eis, qui circa eos voluerint opera pietatis & humanitatis exercere, vt ſibi ꝑ præſentia & terrena beneficia theſaurizent æterna & cœleſtia. Abijt ergo Elias ad viduam illam, cui nihil in

Margin notes: *Elia totus mũdus inferior.* 4.Reg.1. 1.Reg.17. Dan.14. Ion.2. Exod.16. Exod.17. Num.20.

in promptuario erat, niſi pugillus farinæ, quo accepto fame cogente moritura eſſet cum filijs. *3.Reg.17.* Et quid ait ad eam propheta? Affer mihi modicum aquæ in vaſculo, vt bibam. At illa mox abeunte, poſt ipſam iterùm clamauit: Affer mihi & panem in manu tua. Illa ſimpliciter quod nõ habebat, dixit: quod autem habebat, confeſſa eſt. Quid enim ait? Viuit Dominus, ſi eſt mihi in repoſito, niſi hoc modicum farinæ & exiguum olei. O rem laudabilem, quod in tanta eſcarum penuria modicum ipſum, quod ei reſiduum erat, non negauit. O deteſtanda & inſatiabilis hominum auaritia. *In auaros.* Quanti verò nunc, qui aurum & argentum ſicut lutum habent, cùm rogantur vt indigentibus opem præſtent, aut ad tempus commodent, renuunt, & non habere ſe iurant: aut ſi quando per multas obſecrationes flectantur vt præſtent, ſcripturas & cautiones ordinãt, & præiudicia quædam ferro duriora confingũt, & illius mutuantis manum primùm callidis cõſcriptionibus ligant, inſuper fideiuſſores & interuentores fœnoris commodati accipiunt.

Illa autem paupercula noſtra, ad vnam vocem quod poſtulata eſt, habere ſeipſam non negauit, palmulam vnam farinæ. Et quid illi propheta reſpondit? Feſtina, inquit, & fac ſubcinericium panem in primis mihi: poſteà tibi facies & filijs tuis. *Tentatur pia vidua, vt præclarius coronetur.* Tentatio erat verbum prophetæ, probatio cordis, examinatio voluntatis. Et erat ſicut in libra poſitum cor beatæ illius viduæ, quod in prophetici ſermonis imperio, quaſi quæſtionis tormento interrogabatur, & anceps in vtrunque pendebat, quónam vrgeret voluntatem, ſibíne potiùs & filijs conſuleret, an magis prophetæ obtemperaret. Verùm illa elegit ſe potiùs & filios ſuos anguſtare, quàm Dei prophetam renuere, atque illi potiùs de inopiæ ſuæ reſiduo refectionem parare. Et illa quidem necdum *Matt.10.* CHRISTVM loquentem, vt nos monentem, audierat, ita dicentem: Qui ſuſceperit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet: & qui potauerit ſitientem calice aquæ frigidæ in nomine diſcipuli, non perdet mercedem ſuam. Quid eſt autem quòd propheta dixit, Feſtina? Nunquid tantùm eſuriebat, vt indifferenter feſtinatione mulieris indigeret? Non vtique, ſed docere illam voluit, prõpto animo eſſe, & feruenti ſpiritu, & hilarem, & manu paratam ad boni operis effectum, non ex triſtitia, & tanquàm ex neceſſitate præbentem. *2.Cor.9.* Hilarem enim datorem diligit Deus. Feſtina, inquit, & fac primùm mihi. Sicut Abraham in angelorum aduentu feſtinauit ad boues, *Gen.18.* & vitulum ad eorum prandium detulit: & ſicut Sara properauit ad panes ſubcinericios faciendos, vt acciperet illum in cœlis abſconditum panem. Feſtina, & fac ſicut Abraham hoſtias Deo, non primùm tibi, & poſteà mihi: non ſicut Cain, *1.Reg.2.* & Ophni & Phinees filij Heli ſacerdotis, qui deſpiciebant honorem Dei, primùm ſibi ſacrificiorum primitias eligentes ex omnibus donis, quæ Deo offerebantur. Illa ergo vidua quod imperatum eſt ei à propheta, feſtinanter effecit, & fructum ſuum celeriter impleuit, prouidens locupletem eſſe fructum operãtibus in Deo repoſitum. Propheta verò præparationem viduæ ſuſcepit, guſtauit, locutus eſt, domum eius omnibus repleuit bonis. Non deficiet, inquit, farina hydriæ, & oleum de capſace, donec det Dominus pluuiam ſuper terram. Et quarè vſque ad illud temporis, finem benedictionis dedit? Neceſſariò vtique. Oportebat enim noua gratia ſicut pluuia ſuperueniente in terram, veterem legem terminum accipere, & conſequens eſt opus verbo. Vides quomodò hoſpitalitatis mercedes benedicta vidua citò vindemiauit? *Sap.3.* Bonorũ etenim laborum fructus glorioſus eſt, & inconcuſſa radix prudentiæ. Audiſtis ô mulieres & malarum mulierum peſſimos actus, & bonarũ glorioſos triumphos. Illarum ergo facinora calcate, harũ verò exempla ſectamini. Illas execramini, has verò imitamini: vt cùm ſanctarum fœminarum curſum & veſtigia conſecutæ fueritis, in earum choro atq; conſortio pari gratia annumerari mereamini, gaudentes & lætantes ſemper cum Christo Ieſu, cui honor & gloria in ſecula ſeculorum, AMEN.

Concionem exegeticam in Epiſtolam quære in Communi.

IN EODEM FESTO,
Matth. XIIII.

In illo tempore: Audiuit Herodes tetrarcha famam Ieſu, & ait pueris ſuis: Hic eſt Ioannes Baptiſta. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri. *Tom. 7. in Homilijs æſtiualib. de Sanctis.*

NAtalẽ, fratres chariſsimi, B. Ioãnis diẽ celebrãtes, oportet vt nõ ſolùm cõſtantiã paſsionis illius pia deuotione recolere ſtudeamus, ſed & eorũ à quibus paſſus eſt, malitiã in arma vertamus ſalutis. *In ſcripturis quæ cõtemplãda.* Tunc etenim ſcripturis ſanctis vtiliter animũ intẽdimus, cùm non ſolas in eis virtutes ac præmia iuſtorũ, verũ etiã vitia vindictamq; reproborũ ad incitamenta nobis benè agendi proponimus. Hoc ſiquidẽ & ipſius Domini docemur exemplo, qui vt humanæ ſuperbiæ ceruicem frangat, ac ſublime nobis humilitatis iugum imponat, non ſuæ tãtùm humilitatis formã quam ſequamur inſinuat, dicens: *Matt. 11.* Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde: ſed etiã angelicæ ſuperbiæ deïectionem, quã caueamus, ad memoriã nobis reuocat, dicẽs: *Luc.10.* Videbam ſatanam quaſi fulgur de cœlo cadentẽ: quatenùs non ſolo nos ſuæ diuinæ bonitatis, ſed & dæmoniacæ prauitatis exemplo ad obſeruantiam

uantiam ſummæ virtutis accendat. *Audiuit igitur Herodes tetrarcha famam Ieſu,& ait pueris ſuis: Hic eſt Ioannes Baptiſta: ipſe ſurrexit à mortuis,& ideò virtutes operantur in illo.* Qui benè intellexit mortuum poſſe hominem reſuſcitari ad vitam, benè de reſurrectionis gloria ſenſit, qui iuſtos poſt reſurrectionem maioris potentiæ quàm mortalis fragilitas capit, futuros eſſe perſpexit: ſed miſerè deſipuit, qui quod de homine puro ſpontè credere potuit, hoc de DEO homine credere tot miraculis atteſtantibus, tantis prædicatorũ præconijs conſonantibus, nulla ratione conſenſit. Quarè hoc, fratres chariſsimi, niſi vt nos apertè intelligamus, non incredibile reſurrectionis miraculum, ſed prauorum animos à credendi gratia peccatis obſtantibus eſſe præpeditos, maioresque illi gratias referamus, qui noſtris cordibus, ablato erroris velamine, lucem veritatis aperire dignatus eſt? *Herodes enim tenuit Ioannem, & alligauit eum, & poſuit in carcerem propter Herodiadem vxorem fratris ſui. Dicebat enim illi Ioannes: Nõ licet tibi habere eam.* Impletum videmus de Ioanne, quod de illo angelus Zacharię priuſquàm naſceretur prædixit, quia præcederet ante Dominũ in ſpiritu & virtute Eliæ. Ambo nanque continenter viuentes, ambo habitu inculti, ambo in ſolitudine degentes, ambo præcones veritatis, ambo regis & reginæ perſecutionem propter iuſtitiam perpeſsi ſunt. Ille Achab & Iezabel, iſte Herodis & Herodiadis. Ille ne ab impijs occideretur igneo curru eſt raptus in cælum: iſte ne ab impijs vinceretur, perfecto martyrij certamine, ſpiritu cæleſtia regna petiuit, angelorum vtique ſubuectus auxilio, de quibus ſcriptum eſt: Currus Dei decem millibus multiplex, millia lætantium, Dominus in illis. Et iterum: Qui facit angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos ignem vrẽtem. Sed quærit fortè aliquis, quis ſit iſte Herodes, quiſue frater eius, quæ etiam Herodias, de quibus ſermo eſt. Herodes iſte, qui & Ioannem decollauit, & in paſsionem redemptoris noſtri Pilato aſſenſum præbuit, filius eſt Herodis illius, ſub quo Dominus natus eſt. Qui cùm poſt natiuitatem dominicam pauco tempore regnaret, ſicut Euangelica teſtatur hiſtoria, Archelaus eius filius ſucceſsit in regnum. Qùo cùm vix decem annis potiretur, accuſantibus inſolentiam eius Iudæis, pulſus eſt regno ab Auguſto, ac perpetuo damnatus exilio. Deinde Auguſtus vt regni Iudaici minueret potentiam, diuiſa in quatuor partes prouincia, quatuor fratres Archelai eidem regẽdæ præfecit, qui ſinguli à principatu quartæ partis græco ſermone ſunt tetrarchæ vocati. E quibus Philippus Herodiadem filiã Aretæ regis Arabum accepit vxorem, quã idem Areta poſtmodùm ablatam ab eo, dedit Herodi, eò quòd ipſe eſſet maioris poteſtatis & famæ, factumque eſt adulterium publicum: quod ſicut perfidis cauſa eſt pereundi, ita fideliſsimo præconi noſtrę redemptionis materia triumphandi, qui prohibendo regis iniuſti ſcelera, morte quidẽ iniuſta meruit plecti, ſed poſt mortis guſtum, à rege iuſtitiæ, cui teſtimonium perhibebat, iuſtã vitæ perennis coronã accepit. *Dicebat ergo illi Ioannes: Non licet tibi habere eam. Et volens, inquit, eum occidere, timuit populum, quia ſicut prophetam eũ habebant.* Non populus tantùm, ſed ipſe etiam Herodes Ioannem ſicut prophetam habebat, teſte euãgeliſta Marco, qui ait: Herodes enim metuebat Ioannem, ſciens eum virum iuſtum & ſanctum, & cuſtodiebat eum. *Marc. 6.* Et audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat. Sed vicit amor mulieris, eumque in illum, quem ſanctum eſſe nouerat & iuſtum, manus mittere coëgit. *Inſanus amor perdit Herodem.* Qui quoniã noluit cohibere luxuriã, ad homicidij reatum prolapſus eſt, minusq́; illi peccatum, maioris erat cauſa peccati. Cui diſtricto Dei iudicio contigit, vt propter appetitum adulteræ, quã deteſtandã ſciebat, ſanguinẽ funderet prophetæ, quem Deo acceptum eſſe cognouerat. Hæc nanque eſt illa diuini diſpenſatio examinis, de qua dicitur: Qui nocet, noceat adhuc: & qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc. *Apoc. 22.* At contrà quod ſequitur, Et ſanctus ſanctificetur adhuc, ad beati Ioannis perſonam conuenienter aptatur, qui ſanctus exiſtens, ſanctificabatur adhuc, dum per officium euangelizandi ad martyrij peruenit palmam. *Die autem natalis Herodis ſaltauit filia Herodiadis in medio triclinio, & placuit Herodi. Vnde cum iuramento pollicitus eſt ei dare, quocunque poſtulaſſet ab eo.* Tria pariter impiorum ſcelera audiuimus, celebrationem natalis infauſtam, ſaltationem puellæ laſciuam, iuramentum regis temerarium: Quibus ſingulis oportet nos ne talia geramus, inſtrui. Non enim feſtis diem noſtri natalis in memoriam reuocare, non vllum tempus illecebris indulgere carnalibus, ſed diem potiùs exitus noſtri debemus lachrymis & precibus, crebriſque præuenire ieiunijs. Hinc etenim vir ſapiens admonet, dicens: *Eccleſ. 7.* In omnibus operibus tuis memorare nouiſsima tua, & in æternum non peccabis. Sed nec membra noſtra, quæ iam Domino conſecrata ſunt, luſibus atque ineptis dare motibus decet. Dicit nanq; Apoſtolus: *1. Cor. 6.* Neſcitis, quoniam corpora veſtra membra ſunt Chriſti? Tollens ergo membra Chriſti, faciam membra meretricis? Abſit. Vnde & alibi obſecrat per miſericordiam Dei, *Rom. 12.* vt exhibeamus corpora noſtra hoſtiam viuentem, ſanctam, Deo placentem. Quantùm verò temeritatem iurandi vitare debeamus, & ipſe in euangelio Dominus, *Matt. 5.* & Iacobus in epiſtola ſua docet, dicens: *Iac. 5.* Ante omnia autem fratres mei, nolite iurare, neque per cælum, neque per terram, neque aliud quodcunque iuramentum. Sit autem ſermo veſter, Eſt, eſt, Non, non, vt non ſub iudicio decidatis: Illo videlicet iudicio, ſub quo decidit Herodes, vt vel peierare, vel ob periurium cauendum aliud neceſſe haberet patrare flagitium. At ſi aliquid incautiùs fortè nos iuraſſe contigerit, quod obſer

Iuramētū temerariū vt corrigēdum. uatum ſcilicet peiorem vergat in exitum, liberè illud conſilio ſalubriori mutandum nouerimus, ac magis inſtante neceſsitate periurandum nobis, quàm pro vitando periurio in aliud crimen grauius eſſe diuertendum. *1. Reg. 25.* Denique iurauit Dauid per Dominum occidere ſe Nabal virum ſtultum & impium, atque omnia quæ ad illum pertinerent, demoliri, ſed ad primam interceſsionem Abigail fœminæ prudentis, mox remiſit minas, reuocauit enſem in vaginam, neque aliquid culpæ ſe tali periurio contraxiſſe doluit. Iurauit Herodes dare ſaltatrici, quodcunque poſtulaſſet ab eo, & ne periurus diceretur à conuiuis, ipſum conuiuium ſanguine polluit, dum prophetæ mortem ſaltationis præmium fecit. Non ſolū in iurando, ſed in omni quod agimus, hæc eſt moderatio ſolertiùs obſeruanda, vt ſi talem fortè lapſum verſuti hoſtis inciderimus inſidijs, ex quo non ſine aliqua peccati contagione ſurgere poſsimus, illum potiùs euadendi aditum petamus, in quo minus periculi nos perpeſſuros eſſe cernimus, iuxta exemplum eorum, qui hoſtilibus clauſi muris, dum euadere deſiderant, ſed portarum acceſſum ſibi interdictum conſiderant, ibi neceſſe eſt deſiliendi locum eligant, *E duobus malis minus eligendum.* vbi muro exiſtente breuiore, minimum periculi cadentes incurrant. Sequitur: *At illa præmonita à matre ſua: Da mihi, inquit, hic in diſco caput Ioannis Baptiſtæ. Et contriſtatus eſt rex.* Triſtitia regis non abſolutiò eſt, ſed confeſsio ſceleris. Hæc etenim eſt ſuperni iuſtitia iudicij, vt plerunque reprobi & agnoſcāt ſe & fateantur erraſſe, certamque erroris ſui pœnitudinem gerant, nec tamen ab errore quieſcant: quatenùs eadem confeſsione ac pœnitentia contra ſe ipſi teſtimonium dent, quia non neſcij delinquunt, dum ſe à peccato quod culpant, prohibere detrectāt, eoque iuſtiùs pereant, quò foueam perditionis, quam præuidere valuerant, declinare neglexerant. Talis quippe eſt triſtitia Herodis, qualis pœnitentia Pharaonis & Iudæ, quorum quiſque facinora ſua, poſtquàm accuſante conſcientia inuitus prodidit, vecors augmentauit. *Simulata Herodis triſtitia.* Itaque Herodes caput Ioannis petitus, triſtitiā quidem prætendebat in vultu, qua ſe ipſe damnaret, oſtendendo cunctis liquidè, quia inſontem & ſanctum nouerat, quem eſſet neci daturus. Verùm ſi diligentiùs cor nefandum inſpicimus, lætabatur occultè, quòd ea petebantur, quæ & anteà facere, ſi excuſabiliter poſſet, diſponebat. Qui ſi caput Herodiadis peteretur, nulli dubium quin illud dare veraciter triſtis abnueret. *Propter iuramentum autem, & eos qui pariter recumbebant, iuſſit dari. Miſitq́; & decollauit Ioannem in carcere, & allatum eſt caput eius in diſco.* Indignum quidem natali ſuo rex ſpectaculum præbuit, qui conuocatis ad epulas principibus, tribunis ac ducibus gentis, ſpectandum in diſco caput occiſi protulit: indigni æquè conuiuæ, an potiùs inuitatori ſuo condigni? E quibus nullus inuentus eſt, qui hominē inter feſta diſcumbentiū puniri, qui ab adulterijs iuſtum, qui iudicem à reis capite plecti vetaret: præſertim cùm rex aſſumpta ſpecie mœſtitiæ, coactum ſe hoc facere proteſtaretur, eſſetq́; opportunum, quò hortatu conuiuantium à promiſſo ſcelere reuocari deberet, ſi non illum hæc induſtria præſtruxiſſe cognoſcerent, immò ipſos quoque par eiuſdem ſceleris amor irretiret. Sed *Sap. 3.* dignam ſupernis aſpectibus virtutem ſui certaminis beatus præcurſor dominicæ natiuitatis, prædicationis & mortis oſtendit, qui, vt ſcriptura ait, etſi coram hominibus tormenta paſſus eſt, ſpes illius immortalitate plena eſt. *Feſtum decollationis Ioannis Baptiſtæ.* Cuius diem natalis meritò feſta celebritate repetimus, quem ipſe nobis ſolennem reddidit, quem roſeo ſanguinis ſui fulgore decorauit. Meritò memoriam illius cum ſpiritali gaudio veneramur, qui teſtimonium quod Domino perhibuit, martyrij ſignaculo concluſit. Neque enim dubitandum eſt, quia beatus Ioannes pro redemptoris noſtri, quem præcurrebat, teſtimonio carcerem & vincula ſuſtinuit, pro ipſo & animam poſuit. Cui non eſt dictum à perſecutore, vt Chriſtum negaret, ſed vt veritatem reticeret, & tamē pro Chriſto occubuit. *Ioan. 14.* Quia enim Chriſtus ipſe ait: Ego ſum veritas: ideò vtiq; pro Chriſto, quia pro veritate, ſanguinem fudit. Et cui naſcituro, prædicaturo, baptizaturo, priùs naſcendo, prædicādo, ac baptizando teſtimonium perhibebat, hunc etiam paſſurum prior ipſe patiēdo ſignauit. Quorum tamen paſsiones diuerſo ordine conſummari, certa ſupernæ prouiſionis diſpenſatione geſtū eſt, vt videlicet redēptor noſter extra portā ciuitatis cuncto aſsiſtente populo ſubleuaretur in crucem: præcurſor verò eius, collectis in domū conuiuij magiſtratibus atq; optimatibus plebis, miſſo tantum ſpiculatore in abdito carceris capite truncaretur. Et quidē cōgruum videbatur, vt myſterium dominicæ crucis crucifixus prēfiguraret Ioannes: *Ioan. 3.* ſed quia idem Ioannes teſtimonium Domino perhibens, aiebat: Illum oportet creſcere, me autèm minui: hoc eſt, illum quem prophetam magnum eſſe miramini, Chriſtum Dominū ac Deum verum oportet intelligi: me autem, quem Chriſtum eſſe arbitramini, non Chriſtum, ſed eſſe prophetā Chriſti patebit: diſparem vtriuſq; qualitatem, diſpar modus paſsionis inſinuat, non in carnificum poteſtate conſtitutus, ſed cæleſti ratione prouiſus. Quia enim iterùm dicit idem Ioannes: *Ibidem.* Qui eſt de terra, de terra eſt, & de terra loquitur: qui autem de cælo venit, ſuper omnes eſt: præfatam minorationem eius, qui de terra eſt, decollatio illa in carcere, & in obſcuro patrata capitis ablatio deſignat. Porrò crementum eius, qui de cælo venit, & ſuper omnes eſt, illa in cruce exaltatio, quæ ſub diuo *Myſtica interpretatio Chriſti à cruce pendentis.* & omni ſpectante populo facta eſt, apertè denunciat. Exaltatus quippe in cruce, caput erectum ad cælos tenuit, manus ſupra terras ad aquilonem tetendit & auſtrum, vt & cæli ſe eſſe

Domi-

Dominum,& vniuerſam terram omneſque poteſtates aëreas ſuæ ditioni ſubditas, ipſo etiam corporis ſitu figuraret. Infima crucis ipſius terræ abdita penetrabant, vt inferorum regnum paſsione illius transfixum ac destructum eſſe ſignaretur. Regem hunc eſſe credendum, ſcripto in cruce titulo, adſtantes Hebræi, Græci & Romani legebant; vt videlicet eius imperium appareret per omnes gentes eſſe dilatandum. Quæ cuncta Apoſtolus breuiter vna ſententia complectitur, dicens: Factus eſt obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod & Deus illum exaltauit, & donauit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen, vt in nomine Ieſu omne genu flectatur, cæleſtium, terreſtrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei patris. Decollato autem Ioanne, & allato capite eius in diſco, ſequitur: *Et datum eſt puellæ, & detulit matri ſuæ. Et accedentes diſcipuli eius, tulerunt corpus eius, & ſepelierunt illud.* Et hoc ad minorationẽ præcurſoris pertinet, quòd corpus eius ſepulturæ abſque capite datur. Nanque vt in Eccleſiaſticis inuenimus hiſtorijs, corpus eius in ciuitate Samaria, quæ nunc Sebaſte vocatur, caput autem in Hieroſolymis humatum eſt. Decollatus verò eſt in caſtello quodam Arabiæ, quod Machetunta nominant. In quibus videlicet hiſtorijs hoc quoque reperimus, quod caput eius ſanctiſsimum longo poſt decollationem tempore ab ipſo reuelatum ſit duobus monachis orientalibus, qui orationis gratia venerant Hieroſolymam, atque inde in Edeſſam Phœniciæ ciuitatẽ perlatum, debito fidelium ſit honore frequentatum. At verò oſſa eius tempore procedente de Samaria Hieroſolymam translata, ac mox Alexandriam miſſa, nunc ibidem in Eccleſia, quæ nominis ipſius eſt honore conſecrata, ſeruantur. Quod diuina prouidentia conſtat actum, vt ſcilicet per plura loca deportatis beati martyris reliquijs, plura virtutum ſigna fierent, pluresque per memoriam doctrinæ & vitę illius ad fidem & dilectionem eius quem prædicabat, confluerent. Inter hæc ſanè conſiderandum eſt, & attentiùs memoriæ commendandum, quomodò omnipotens Deus electos dilectoſque ſuos famulos, quos ad vitam regnumque prædeſtinauit æternum, intantùm in hac vita prauorum patitur perſecutione conteri, tot ac tantis pœnarum mortiumque generibus conſumi, quatenùs perſpectis perfectorum virorum paſſionibus, minùs de his, quæ nobis fortè aduerſa contigerint, doleamus, ac potiùs diſcamus omne gaudium exiſtimare, cùm in tentationes varias inciderimus, memoriaque retineamus, quia quem diligit Dominus, caſtigat: flagellat autem omnem filium, quem recipit. Nam etſi principalis ſententia conſtat, quia in multis offendimus omnes, quis tamen noſtrum dicere audebit, beatum Ioannem in actu, vel dicto, vel habitu, vel victu peccaſſe? Cuius auſteritatem indumenti, cuius parſimoniam alimenti euangelica laudat hiſtoria: cuius omne quod loquitur, aut veritati teſtimonium reddit, aut eos qui contradicunt redarguit: cuius opera iuſtitiæ etiam qui nõ amabant, venerationi habebant. Quis in eius præcordijs peccato poterat eſſe locus, quem & ante natiuitatem ſpiritusſancti conſecrauit aduentus? Quando ſaltem humanæ conuerſationis intuitu valuit à virtutis via vel ad modicum deflecti, qui totam ab ineunte pueritia vitam ſolitarius peregit? Et tamen talis ac tantus vir, præſentis vitæ terminum poſt longam vinculorum afflictionem, ſanguinis effuſione ſuſcepit. Ille qui libertatem ſupernæ pacis euangelizabat, ab impijs in vincula conijcitur: clauditur obſcuritate carceris, qui venit teſtimonium perhiberet de lumine: quique ab ipſa luce, quæ Chriſtus eſt, lucerna ardens & lucens appellari meruit, quo in natis mulierum maior nemo eſt, ad petitionem mulierum turpiſsimarum capite plectitur, & ipſe proprio cruore baptizatur. Cui redemptorem mundi baptizare, cui vocem patris ſuper illum audire, cui ſpiritusſancti gratiam in eum deſcendentis videre donatum eſt. Sed non erat graue, immò leue ac deſiderabile erat talibus, tormenta pro veritate temporalia perpeti, quæ perpetuis nouerant remuneranda gaudijs. Optabile habebant mortem, quæ naturæ neceſsitate ineuitabilis imminebat, confeſſo Chriſti nomine, cũ palma vitæ perennis excipere. Vnde benè dicit Apoſtolus: Quia vobis donatum eſt à Chriſto, non ſolùm vt in eum credatis, ſed etiam vt pro illo patiamini. Qui ideò donum eſſe dicit Chriſti, vt pro illo patiatur electi, quia, ſicut idem dicit, Non ſunt condignæ paſsiones huius temporis ad ſuperuenturam gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Cùm ergo tam eximios regni cæleſtis hæredes tanta in huius exilio mortalitatis pati viderimus, quid nobis inter hæc, fratres chariſſimi, reſtat agendum, niſi vt tanto magis humiliemur in conſpectu pij conditoris & redemptoris noſtri, quanto nos patenter animaduertimus eos nec vitæ imitatione ſequi poſſe, nec mortis? Itaque iuxta vocem primi paſtoris, Humiliemur ſub potenti manu Dei, vt nos exaltet in tempore viſitationis. Humiliemur cum Ioanne, ieiunemus, & obſecrationes faciamus aſsiduas, exultemus minui coram hominibus, exerceamur, & deficiat pauliſper ſpiritus noſter: noſter vtique, id eſt, carnalis & ſuperbus, qui ſolebat inflari, vt bonæ actionis profectibus ante illum creſcere, & cum illo exaltari valeamus, qui de cælo ad terras venire dignatus eſt, vt nos qui de terra ſumus, ſubleuaret ad cælos, Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui viuit & regnat cum patre in vnitate ſpiritusſancti DEVS, per omnia ſecula ſeculorum.

AMEN.

Matt. 3. · Ioan. 1. · Ioan. 5. · Matt. 11. · Matt. 3. · Philip. 2. · Rom. 8. · 1. Pet. 5.

IN EODEM FESTO ORATIO SANCTI PATRIS ANdreæ, Archiepiſcopi Cretæ, ſcriptoris antiqui. Extat in Simeone Metaphraſte.

IPſa etiam ſenectus vt plurimùm exilit, roborata à prompto & alacri animi ſtudio. Imbecilla quoq; roboratur & confirmatur oratio, quæ vires cepit ab incitatione auditorum. Hoc ipſum nunc quoque noſtræ vſu uenit orationi, quæ ad ſuſcipiendum quidem argumentum encomiorum, impellitur ab ijs qui ſunt congregati: ſed quando conſiderat eum, qui eſt laudandus, veretur ſuas educere copias. Et oratio quidem (vt dicam Apoſtolicè) eſt imbecilla, & contexta ex inſtrumentis, quæ ſunt planè debilia: Encomiorum autem argumentum eò magis cuiuslibet orationis ſuperat facultatem, quò ex illa cum natis mulierum comparatione, maiorem præſtantiam adeptus eſt: adeò vt ſola & prima illa voce opus habeat primi & ſolius ſecundùm naturam Dei verbi, virtutisq; & potentiæ. Atque eiuſmodi quidem eſt argumentum, & ſic ſe habet: noſtræ autem orationis imbecillitas quanta fuit, vtcunque oſtenſum. Et nobis quidem proponit argumentum Ioannem, qui eſt maximus inter natos mulierum: quo ex ijs, qui à ſeculo extiterunt, nullum maiorem, nec ex patriarchis, nec ex prophetis pronunciauit verbum ſalutare. Oratio autem verbi, quod fuit ante ſecula, vocem laudare aggrediens, ad ſuas verò vires reſpiciens, illud prodemodùm amplectitur ſilentium, quod Zacharias ſuſtinuit in adytis propter incredulitatem: donec ipſa noſtrum preueniens ſermonem, ſoluerit ſilentium, vt quæ verè ſit vox verbi, quod eſt ſecundùm naturam. Hoc autem dabit omninò, tanquam vox ipſius verbi: non vt ipſe maiorem gloriam conſequatur, (Quænam enim ei gloria acceſſerit, cui à Domino talis fuit contexta corona, quali ex terrigenis nullus fuit redimitus?) ſed vt nos illius laudibus deducamur ad imitationem. Hoc enim vult DEVS, qui glorificat eos, qui ipſum glorificant, & extollit eos, qui ipſum extollunt. Conſequenter autem procemio æquũ eſſe arbitror, vt præſentis diei ſcopum explicemus pro viribus, ne inutiles, ac ſine fructu hinc domum reuertamur. Is autem eſt Baptiſtæ loquendi libertas ad Herodem, quam hodiè aperiens liber Euangelicus, apertè enunciat: illam dico loquendi libertatem, in quam nulla cadit reprehenſio, vt quæ tota apparuerit pura, & minimè mixta ijs, quæ ſunt creatæ naturæ. Libertatem, inquam, quæ tam plena fuit & tam redundans, vt nihil intereſſe arbitraretur inter priuatum, & regem: (Eſt enim in vtriſque communis redargutio, quando actio ipſa ſimilem exigit reprehenſionem) quinetiam illam, vt quæ eſſet Dei prophetæ, conueniens erat deſpicere (quid enim aliud faceret, qui zelo incitabatur eius præceptorum?) purpuram, thronum, diadema & omnia, quibus ſe iactant, qui ſunt inflati tumore inanis gloriæ: liberè autem dicere veritatem, & abſque vllo timore, & nihil reticendo, aperire legis authoritatem: quoniam volebat oſtendere optimam eſſe legis conſtitutionem. Quomodò enim, qui eſt inter legem & gratiam interceſſor, legis gloriam deſpiceret, cùm legem defenderet? Quòd autem legis defenſor fuerit Domini Baptiſta, quis eſt adeò ſtolidus, vt non hoc, quod reliqua præcedit, ſtatuat eſſe primum caput eorum, quæ ab illo rectè facta ſunt? Qualis verò eſſet ei zelus, & quam vehemens & inflammatus, declarabit Euangelium. In illo tempore audiuit Herodes tetrarcha de IESV, & dixit pueris ſuis: Hic eſt Ioannes Baptiſta: ipſe ſurrexit à mortuis, & ideò virtutes operantur in eo. Ipſe enim Herodes tenuit Ioannem, & ligauit ipſum, & poſuit in carcere, propter Herodiadem vxorem fratris ſui. Dicebat enim ei Ioannes: Non licet tibi habere vxorem fratris tui. Et cùm vellet eum occidere, timebat turbam, quoniam eum habebant tanquam prophetam. Cùm ageretur autem dies natalis Herodis, ſaltauit filia Herodiadis in medio, & placuit Herodi. Quamobrem cum iureiurando eſt ei pollicitus ſe daturum quod petijſſet. Illa verò inducta à matre ſua, Da, inquit, mihi hic in diſco caput Ioannis Baptiſtæ. Et dolore affectus eſt rex. Propter iuſiurandum autem & propter eos, qui ſimul accumbebant, iuſſit dari. Et miſſo ſpiculatore decollauit Ioannem in carcere. Et allatum eſt eius caput in diſco, & datũ eſt puellæ, & illa tulit ad matrem ſuam. An non tibi videtur zelo fuiſſe incitatus, & omnium, qui zelo mouentur, zelo incitatiſsimus? adeò vt neque vſque ad occiſionem quidem prodiderit veritatem, neque de zelo remiſerit aliquid, idque apud regem contendens? Cogita enim quanta res erat, videre hominem pilis cameli indutum, & zona pellicea ſuccinctum, regem autem ſuperbum, ſupercilia attollentem, in alto ſedentem, ſed quem vinctum tenebat tyrannis voluptatum. Cogita quantum interſit inter regem & priuatum, inter bellatorem & eremitam, inter eum qui concionatur in ciuitatibus, & eum qui verſatur in ſolitudinibus. Si vis aliquem ex ijs, qui ante hunc virum in lege refulſerunt, producamus: vt videamus, quis zelo fuerit feruẽtior. Vt verbi cauſa, illum, qui inter zelo accenſos eſt magnus Phinees, qui Seromaſte Madianitidẽ cõfixit vnà cum Iſraelita. Sed res nõ ſunt pares, nec in ſimilibus rebus fuit contentio. Nam ibi quidẽ etſi ad multos ſcelus peruenerat, non erat tamen vir aliquis eximius & excellẽs, in quẽ ille ſuũ zelũ intẽdit: Hic aũt rex, & q̃d aliud, niſi in lingua ferẽs mortis ſentẽtiã, & accepta occaſione ſpirãs cędẽ in eos, qui erant in eius poteſtate? Quid verò

1. Cor. 10. *Matt. 11.* *Vox verbi, id eſt, Chriſti Ioannes* *1. Reg. 2.* *Matt. 14.* *Marc. 6.* *Matt. 3.* *Num. 25.*

rò ille magnus, & magno zelo accenſus Elias, qui quadrijugem igneum currum egit, & ſuper terram ſublimis ſublatus eſt: & cælo quidem frenū impoſuit, vt diuturno tempore non plueret, & in terra fames eſſet trium annorum: & ſemper clamabat, Zelans zelaui Domino. Et quomodò iram mulieris non ferens, exilium & fugam tanquam domum propriam, & ſolitudinem amplectebatur non ſecùs atque ciuitatem? Cuius autē mulieris? libidinoſæ, furore percitæ, quæ colebat idola, deosque & dæmones adorabat: In quibus etiam fecit infeliciſsima mulier, vt peccaret Iſrael. Sed hucuſque quidem nobis currens oratio Ioannem oſtendit æmulatorem præſtantiorem, quàm ij qui præceſſerunt: quod illi quidem improuiſam, hic verò manifeſtam & ante oculos mortem habebat. Sed rogabunt fortè aliqui ex ijs, qui feſtis delectantur, quid ſibi vult, quòd loquendi libertate & zelo, tanquam magnifico aliquo & ſplendido ornamento, coronatur ſacroſanctum caput Baptiſtæ, perinde ac ſi deſit virtus aliqua, aut actio glorioſior, quæ poſsit ornare Domini præcurſorem. Et quis æquè fuit virtutibus ſupra modum plenus, atque magnus ille Ioannes: qui ſolus ex omnibus inter natos mulierum ſacerdos & baptiſta fuit electus ab eo, qui eſt ſolus & primus Pontifex, & qui omnes purgat ſpiritu & igne baptiſmatis? Habet quidem, ô dilecte, oratio multa argumenta rectè factorum Ioannis: ſed non vacat, relicto diei argumento, ad alia nunc excurrere: quoniam non eſt hæc lex encomiorum. Ego autem magnarum & admirabilium, quæ illi inſunt, rerum, & quibus inſigniter cognoſcitur, dimiſſo ſplendore, ad quem accedi non poteſt, ſtatui veluti paruum quoddam condimentum oportere vobis proponere, qui feſto delectamini, explicationem priùs lectæ hiſtoriæ. Mauult enim Baptiſta ſuis ornari ornamentis, quàm alij externis. Age ergo percurrentes oſtendamus tanquam in tabula, multis laudibus celebrandam Præcurſoris decertationem, quam audacter & ſtrenuè peregit pro eo, quod bonum eſt. In illo, inquit, tempore audiuit Herodes Tetrarcha famam de IESV, & dixit pueris ſuis: Hic eſt Ioannes Baptiſta. Ipſe ſurrexit à mortuis, & propterea virtutes operantur in eo. Hæc quidem poſteà. Quæ autem anteà fuerunt, qualia? Herodes quidem adulterabat vxorem fratris Philippi: Ioannes autem Herodem arguens, prohibebat ne ſe iniquè gereret. Quomodò, & quánam ratione? Non licet tibi, dicebat, habere vxorem Philippi fratris tui. Hoc Herodem ad furorem concitauit: hoc effecit, vt is cædem ſpiraret. Sed non celebris ille & magnus inter prophetas aut timore eſt repreſſus, aut ceſſauit reprehēdere. Sciebat enim legem, quæ hanc de medio tollebat libidinem. Non licet tibi habere vxorem Philippi fratris tui. Legi, inquit, Dei reſiſtis, tabulis, quæ ſunt à Deo impreſſæ characteribus: repugnas præſcriptis Moſis. Nō licet tibi habere vxorē Philippi fratris tui. Et ille quidem à ratione alienæ voluptariæ congreſsionis obrutus delicijs, neque ſe potuit erigere, neq; aſpexit ad lucem veritatis, ſed māſit grauatus crapula libidinis. Hic autem perſeuerauit corrigere, docere, admonere, vt conſentaneum fuit Dei prophetam facere. Ille verò etſi, vt dicit Euāgelium, ſciret eum eſſe virum iuſtum & ſanctum, & eum libenter audiret, & audiens eum multa faceret, nihil eorum aut intellexit, aut voluit intelligere. Non prophetā ijs, quos oportuit, affecit honoribus: non legis grauitatem vel tātillum eſt reueritus: neque ſi aliud, ſupplicia quidē certè, quæ illa aduersùs eos, qui ſunt tales, intentat, ipſum vllo pudore affecerunt. Dicā id quod eſt maius, & maximè cognitum. Ne illum quidem Achab, alterum mulieris mancipium, eſt imitatus, qui tunc habebat Iezabel, magiſtram multorum deorum cultus: ſicut nunc hic Herodiadem libidinis & intemperantiæ. Nam ille quidē cùm audijſſet ab Elia Thesbita iram, quæ accendebatur in eum à Domino, & mala, quæ ei & ſuis erant apertè euentura: & reprehenſionibus apertè eſſet conſauciatus, propter improba & nefaria, quæ perpetrarat, facinora: non ſuccenſuit, non ſe inſolenter geſsit, non probrum duxit aut contumeliam, prophetæ reprehenſionem: ſed, vt Dei prophetā & diuina loquentem illum quidem in honore habuit: hæc verò tanquàm Dei præcepta, proſecutus fuit reuerentia. Quid autem facit? Audi libros Regum. Et dixit, inquit, Dominus Eliæ Thesbitæ: Surge & aſcende in occurſum Achab regis Iſraël, & loquere ei, dicens: Hæc dicit Dominus: Quoniā tu occidiſti Naboth, & fuiſti eius hæres, ꝓpterea hęc dicit Dominus: Inducā ſuper te mala, & inflāmabo poſt te, & exterminabo ab Achab mingentem ad parietē, & alia, quibus irā minis intentat, nō aduersùs illum ſolùm, ſed etiā aduersùs Iezabel. Quomodò tentauit, inquit, facere malum corā Domino, & quomodò eum tranſtulit Iezabel vxor ipſius. Is, inquam, cùm hæc audijſſet, quid facit? Non cædem ſpirat, non ad irā incitatur: ſed mœrore affectus, ad triſtem ſe conuertit habitum, & ſuū magis agnoſcit vitiū, non ſe ſuperbè & inſolenter gerens aduersùs reprehenſionē† prohibitā. A ſermone enim, inquit, compunctus eſt Achab à facie Domini: & egreſſus eſt flens, & ſcidit tunicam ſuā, & ieiunauit, & ſacco eſt indutus. Quid ergo, qui omnium noſtrum conuerſionē expectat Deus, qui tardus eſt ad percutiendum, & velox ad ſeruādū? Audi ſcripturā: Et dixit Dominus: Vidiſti, Elia, quomodò cōpunctus fuit Achab à facie mea? Proptereà non inducā malū in diebus eius. Vidiſti ſummam irā. Vidiſti celerem mutationē. Non oportebat Herodem hæc ſcientē hoc modo ſe gerere? Non, ſi hoc nolebat, ſuum ſaltem de Ioanne reuereri teſtimoniū? Certè non ita ſe geſsit. Quid ergo? Ad cædē tranſtulit libidinem. A nuptialibꝰ

Voluptas nō ſinit Herodem lucē intueri.

3. Reg. 21.

† Propheticam legem ſentio

Vide quàm flectatur Deus operibus pœnitētia.

ad cædis inſtrumenta mente traduxit ſceleratã. Mali mores: ſcopus & inſtitutũ, quod non poteſt caſtigari. Oportebat enim, ſi ſuum nolebat vitiũ dimittere, at ꝓphetam ſaltem non tangere, cùm ſciret eum eſſe iuſtũ & ſanctum, & ſæpè eum audiret, & multa propter ipſum faceret, & lubẽter ab eo doceretur. Sed qualis fuit ei finis conſiliorũ, & ad quẽ improbitatis impetum, eum ducens incitauit cædem ſpirãs libido, audiamus Euãgeliſtas: Et cùm fuiſſet, inquit, dies opportunus, quando Herodes in eius natalibus faciebat cœnã ſuis proceribus, & tribunis, & primis Galilææ, & ingreſſa eſſet filia ipſius Herodiadis, & ſaltaſſet, & placuiſſet Herodi, & ijs, qui ſimul accumbebãt, dixit rex puellę: Pete à me quod volueris, & dabo tibi, vſq; ad dimidiũ regni mei. Quamobrem cum iureiurando promiſit ei dare, quod petijſſet. Illa verò egreſſa, dixit matri ſuæ: Quid petam? Illa autem dixit: Caput Ioannis Baptiſtæ. Et ingreſſa cum feſtinatione ad regem, petiuit dicens: Volo, vt mihi des protinùs in diſco caput Ioannis Baptiſtæ. Et dolore affectus eſt rex. Propter iuſiurandũ tamen, & propter eos, qui ſimul accumbebant, noluit ei abnuere. Et ſtatim miſſo ſpiculatore, iuſſit rex afferri eius caput. Ille autẽ eum decollauit in carcere, & attulit caput eius in diſco, & dedit ipſum puellæ, & puella dedit matri ſuæ. O acerbos natales, & cœnã cæde plenam. Conſeruaſti tibi hunc honorem? Has ad tuũ natalem adduxiſti delicias? Tale tibi paraſti conuiuium? Eiuſmodi fluentis ſanguinis oportebat cœnam temperare conuiuis? Sic honoraſti tribunos, & tam benignè excepiſti amicos? Tu neque Dauidem es imitatus, qui à Nathã fuit reprehenſus, & pœnitentia, non autem inſolentia, à ſe peccatum depulit: Neq; Saulem, qui à magno Samuele, pręſente toto Iſraëlitico populo, fuit quidem reprehenſus, ſed propter ſuã in prophetam reuerentiam, nihil ei mali fecit. Non animaduertiſti, ô miſer, te Achab in Naboth ſcelus conduplicaſſe, quòd ille quidem propter vineę cupiditatem, tu autem propter mulieris adulterationẽ, & fraterno cubili paratas inſidias, & quod eſt omniũ extremum, cædem prophetæ, idq; in die deliciarum, & in myſterio natalium, quod tũc celebrabatur? Vtinam non eſſes natus, neq; in lucẽ veniſſes ſuper terram. Vtinam perijſſet ſemen, ex quo germinaſti, & vterus ex quo es egreſſus. Dic enim: Qua de cauſa interfeciſti prophetam, qui vera tibi dixerat, & te reprehenderat de ijs, quæ non erãt facienda? Cùm in promptu habere poſſes, vt malum cogitans reſipiſceres, & declinares à ſcelere, aut mentem ad arguendi libertatem dirigens, temperanti cogitatione adhibita, id quod eſt præſtantius amplecthereris, & in hoc ipſo victor fieres, prolapſus es ad contrarium, malo malum addens, non vt oportuit repellens. Et ſi reprehenſiones quidem ægrè ferens eò deductus es, hoc apertè arguit te fuiſſe alienum à diſciplina. Diligere enim oportebat, non occidere, vt videtur Salomoni, eum qui reprehendit: ne ipſe quoque audires, Odio habuerunt in portis eum qui reprehendit, & ſermonem ſanctum ſunt abominati. Si autem cùm velles ſeruare iuſiurandũ, cædem præpoſuiſti, vt qui fugeres barathrũ periurij: at oportebat regiam prudentiã iuſta intelligentiæ trutina alterius cum altero expendere cõparationem, & ſtare à meliori parte. Inconſiderata autem mente factum eſt à te contrariũ. Quis fuit, qui ab initio te coëgit iurare? Quid puellæ Mænadis ſaltationi commune eſt cum occiſione prophetæ? Quænã eſt ſocietas irę cum lætitia? Sin verò propter iuſiurandum, vt ipſe opinaris: atne ſic quidem oportebat calculũ ſententiæ permittere ebrietati. Lætitiæ enim erat tempus, non cædis: resq; erat, planè abſurda & peruerſa. Opus erat tempore ſobrio, & mente quieta ac tranquilla. Futura enim erat nõ leuis rei iactura. Verumenimuerò ſi quid ex tuis malis in te latens erat anteà occultum, id aduersùs te manifeſtum reddidiſti, cæde aperiens flagitium, cuius arguebaris. Quid enim neceſſe erat eum, qui in occulto prohibebat adulterare, reprehendentem ducere in triumphum? Tu igitur dum cædem facis, argueris libidinis. Ordinem conuiuij confudiſti, ô homo. Nam cùm conuiuio ſtatuiſſes excipere, conſultò conuiuas affeciſti moleſtia. Quid facis, ô miſer? Pro cibo, hoc ad eſum caput Baptiſtæ introducis? Pro cratere tale merum fundis conuiuis? Tale poculum rex ſuis temperat conſiliarijs? An non vides, quantum ſit malum intemperantia & actio libidinoſa? Ad te parum redi, ſi vis, & intellige, quòd nihil hominem tanto afficit detrimento, aut externum tantùm depaſcit hominem, quantùm ira ei dominans. Tu autem cùm ex redundanti quadam copia his mentem coniunxiſſes, animæ ſenſum redegiſti in ſeruitutem. Atqui omnium earum, quæ ſunt in nobis, animi perturbationum has duas maximè generales definiunt ij, qui ſunt in his rebus tractandis ſapientes, nempe iram & cupiditatem. Quarum vtraque in te dominatum obtinens, tyrannico, non priuato, impetu regnauit infeliciter. Cupiditas quidem ſine vllis machinis adhibitis, obſeſſam tuæ mentis arcem capiens, & animi, qui regi non poteſt, effecta veluti præſes: Ira autem te tandiù in ſeruitutem redigens, donec in profundum inferorum, & in profundam malorum charybdim præcipitauit. An non hæc eſt via eorum, qui iniqua perpetrant? Aliterne putas eos, qui ſic capti fuerunt, à iuſtitia puniendos examinari? Sed rursùs audiamus vocem Euangelij. Cùm enim, inquit, agerentur natales Herodis, ſaltauit Herodiadis filia in medio, & placuit Herodi. O amentiam: Saltatio adoleſcentulæ regis cepit prudentiã. Fracti manuũ motus, & pedum celeritas, & membrorum tractus, firmũ & validum regis ſenſum eneruarunt. Non

Mar. 6.

Cruenta Herodis epulæ.

3. Reg. 12.

1. Reg. 15.

Pro. 9.

Amos 5.

Mænades mulieres sunt per insaniam lacera Bacchi celebrãtes.

Ira & cupiditas in Herode regnarunt.

Non audiuiſti Alexandrum Philippi filium ſceptê Darij filias ad ſe ad conſuetudinē eſſe adductas, regaliter ægrè tuliſſe, & magnū illud & tēperantiæ plenum dictum eſſe elocutum: Turpe eſt nos, qui viros vicimus, vinci à mulierum pulchritudine? Adeò es incautus? adeò intemperans? Non audiuiſti diuinā vocem, quæ dicit: Videte ne mors aſcendat per feneſtras? Dico autem ſenſus, quibus homo internus illaqueatur. Quid eorū, quæ ad voluptatē pertinent, non habet ſaltatio Corybantica? aut muſica inſtrumenta ad demulcendum comparata, ſambuca, & cithara, & nabla, & tibia? Qua autem non eſt plenum turpitudinē corpus, quod celeriter mouetur, & mēbra, quæ tanq̃ turbo rotantur? quæ ſunt reuerà ſimulacra eorum, qui ſunt correpti à dæmone. Tu autem cùm his tanquàm cerui hinnulus eſſes telis confoſſus, & tanquàm volucris viſco implicatus, neque vt caprea ſeruatus es ex retibus, neq; vt auis liberatus es à laqueo: ſed tibi fuit laqueus mulieris ſaltatio, & fouea præceps furor ille, quo in eā fuiſti concitatus. Et ſaltauit, inquit, filia Herodiadis in medio, & placuit Herodi, & dixit: Pete à me quod volueris, & dabo tibi. Et cum iureiurādo pollicitus eſt ſe ei daturum quod petierit vſq; ad dimidium regni ſui. Eſto, placuit tunc tibi puella, quæ ſaltauit: oportebat te aliquid munificè largiri puellæ, ſed eorū, quę licent, & dari poſſunt, non eorum, quæ ſunt nimis excellentia: eorum quæ voluptate afficiunt conuiuas, non eorū, quæ moleſtia, nō caput ſancti prophetæ. Sed propter iuſiurandum, inquit, & eos qui ſimul accumbebant, noluit ei abnuere. O amentiā, & prætextū, qui eſt planè ſine ratione. Si enim petijſſet, vt à regno excederes, quemadmodùm eſſes executus, quod ei iuraueras? Si aūt petijſſet etiā, vt matris effoderentur oculi, aut etiā imperaſſet, vt omninò recederes ab eius conſuetudine, impleuiſſéſne quod petijſſet? Sed propter iuſiurandum, inquit, & eos q̃ ſimul accūbebant, noluit ei abnuere. Id enim, qđ dicitur, eò deducit neceſſitatem inexcuſabilem Quid ergo feciſſes, ſi ex ijs, quæ dicta ſunt, vnum propoſuiſſet? Sed vt videtur, omnis qui facit peccatum, eſt ſeruus peccati. Nā qui voluptati ſuam ſubiecit rationē, fit quidē, ſed non apertè, ſeruus motuū animi. Qui aūt iræ impulſione vtitur, vt eā deſeruiat, ſuā apertè indicat affectionē, vt qui morum euentu illud aperiat, quod ſuggerebat affectio, cui ſubiectus fuerat, ira non priùs deſinente, donec voluptatis rete inſcium hominem condēnauerit. Vides in quantam tibi prolapſa ſit abſurditatē prolatio iuriſiurādi. Magna inſania, mētis cæcitas, & vecordia hanc tibi peperit ſtultitiā. Pete à me, quod velis, & dabo tibi vſq; ad dimidium regni mei. Adeò eras incautus, adeò leuis & facilis, vt non dimouereris à ſuſcepta cogitatione, neq; perſpiceres te id, quod non oportebat, admittere citra examinationē? Conſidera quò tibi redierit, & quàm parùm in te eſſe cōſilij arguerit, q̃ temere iuraueris. Facilè autē abripi ad aſſentiendū, dico non eſſe regis iudicium. Profuſi autē oris morbus intemperans, quē cùm ipſe ſubiiſti, quod non erat iudicatum, tanq̃ iudicatū ſuſcepiſti, (talis enim eſt mens effrenis, & incauta oratio) non eſt eius, quod bonū eſt & honeſtum, iudicij, cogitationes moderantis ſed mentis non prohibentis, facere quæ ſunt contraria, quæ eſt etiā priuata ſenſu, qui eſt ſecundùm naturam. Sed Herodes quidē, qui tam leuiter & miſerè eſt inductus, hoc retulit, vt eius ſemper fieret miſera commemoratio. Quid verò puella, iniquitatis eſca, adulterij hamus, Herodis laqueus, in quem ille prolapſus offendit, & captus non effugit? Dixit, inquit, matri ſuæ, Quid petā? *Marc. 6.* Cùm verò ab illa docta fuiſſet: Da mihi, inquit, hic ſtatim in diſco caput Ioannis Baptiſtæ. Vide Euangeliſtam ea ſemper, quæ vera ſunt, adducētem. Quid.n.dicit? Herodias autē ei inſidiabatur & volebat eū occidere, & nō poterat. Herodes.n. timebat Ioannē, ſciens virū iuſtū & ſanctum: & eum audiens, multa faciebat, & lubenter eum audiebat. *Ibidem.* Vides etiā ante iuſiurandū, ſceleratæ iſti fœminæ mentē fuiſſe inimicam & infeſtā prophetæ? Et quid hoc teſtimonio poſſit eſſe euidentius? Libertatē enim loquendi & zelū Ioannis oſtendit, propterea quòd Herodem reprehenderet: & quæ longo tempore in profundo ab ea alebatur, irā ꝓducit in conſpectu auditorum. Hoc enim ſimul ſignificat & oſtendit illud, Inſidiabatur. Nā illud quoq;, Non poterat, oſtendit Herodis in Ioannē honorem & reuerētiam, & quòd eum ſanctum habebat & iuſtū, & eum audiens multa faciebat, & lubenter eum audiebat. Si aūt ſuperiorum fiat cōparatio cum inferioribus, ea magnam in ſe habet differentiam, & res non ſunt æquales, vt quas temerè ageret is, in cuius eæ erant poteſtate. Nam prima quidem, nempe loquendi libertas, & zelus, & reprehenſio, regis increpabat amentiam, & ipſum ſe iniquè gerere, & fratris violare cubile, conducibiliter apertè arguebant: & tamen in honore habere, & reuereri Dei prophetam, tanquàm iuſtum & ſanctum, tunc locum habuit. Quæ autem deinceps ſunt cōſecuta, ſunt diſſimilia omninò & diſcrepantia, & nullo modo conferenda cum prioribus. Quánā de cauſa & propter quid? Temulentus enim diuertit ad leuem & friuolum prætextum, quaſi propugnaculū ebrietatis. Quo factum eſt, vt ꝓpter frigidū iuſiurandum, & conuiuarum reuerentiam nefario concubitu maiorem pareret iniquitatem, vt qui tanquàm in ſcena ludens actum illum exercuerit, ratus fore, vt lateret oculum, qui minimè falli poteſt. Quónam modo? Dolore, inquit, affectus eſt rex. Sed propter iuſiurandum & eos, qui ſimul accumbebant, noluit ei abnuere. *Simulatio nequiſſimi tyranni.* Quid hac ſimulatione eſt magis abominandum? Quid autē illo iureiurando eſt miſerius ad impietatem? Nam cùm ei liceret magis pio prætextu & regio

ſenſu iuſiurandum expellere, malum malo perfecit. Miſſo enim ſpiculatore, iuſsit abſcindi caput Ioannis, & dari puellæ. Vidiſti hebetudinem ſummam & leuitatem? Non oportebat potiùs pulchrè peierare, quàm improbè ſeruare iuſiurandum? apertè mentiri, & prophetam nó tangere? delicti veniam petere, quàm iuſtè vera dicentem, effici iniuſtum occiſorem prophetæ, & ſibi iuſtum recondere iudicium, & gehennæ fieri filium? Si enim petijſſet, vt in Deum peccaret, idola erigeret, & eorum, qui eius parebant imperio, ſanguinem libaret, filioſque & filias, matreſq; & fratres & vxores etiam ſacrificaret, quomodò de his factum repuliſſet iuſiurandũ? Quomodò autem id auſus eſſet implere, cùm Iudæa eſſet Romanis ſubiecta, cuius ipſe malè gerens tetrarchatum, rex erat? Sed ille quidem ſic incitatus, fuit irretitus à miſera puella. Illa autẽ cùm eſſet inſtrumentũ ad improbitatẽ inuẽtũ, & in ſe haberet impreſſam totã matris malitioſam & ſceleratã mentẽ, induit perſonã eius cui debetur, & tanq̃ debitũ inexcuſabile petit à regẽ petitionẽ: Da mihi hic, & protinùs in diſco, dicens. Quid dabo? Non aurũ, inquit, non gẽmas pellucidas, nõ ſi quid ex ijs quæ ſunt in regia, eſt ſumptuoſum & precioſum, ſed caput Ioannis Baptiſtæ. Quid dicis? Das caput, quod vel ipſi reuerentur Angeli? Das illud caput, ſuper quod cùm verbum baptizaretur, ſpiritus in ſpecie columbę ſedens volauit? Das pro paruæ voluptatis remuneratione illius caput, cuius dextera eum, qui ſedet à dextera Patris, baptizãs ſanctificata eſt? Illud caput nefarij ludi exoluis mercedem, cuius lingua in hodiernum vſque diem ſtetit clamans, Non licet tibi habere vxorẽ Philippi fratris tui? Hoc tu caput das in diſco puellæ, quoniam tuum amorem accendit ad adulterium, & ſauciauit cor ſaltationibus? Quid facis miſer? Fers has leges, quas qui ſeruat, ſe iniquè gerit? Ea decernis, quæ à Deo ſeparant, & ei, quod eſt iuſtum, damnum afferunt? Vnde tibi hoc impium & nefarium iuſſum? Quænam lex impia hęc dictauit? Apagè. Hæc non ſunt Dei mei, aut legis Moſaicæ. Non audiuiſti dicentem Prouerbiorũ ſcriptorem, Libera eos qui abducuntur ad mortem, & eme eos qui occiduntur? Si dixeris, Neſcio hoc: ſcias quòd Dominus nouit corda omnium, & reddet vnicuiq; iuxta opera ſua. Quid tibi congregas materiam ad æterni ignis conflagrationem? Sed propter iuſiurandum, inquit, & eos qui ſimul accumbunt, hoc facio. Pulchrè. Et quis te ab initio hoc coëgit polliceri? Quis te autem vlla ratione admiſerit, aut leuiter laudauerit? Non præuiſa enim res eſt, quæ in rebus obſcuris & incertis fit cum inreiurando promiſsio, quando ſine diſtinctione profertur, quãdo ratio non acceperit vtrinq; examinationem ad conferendum id, quod eſt bonum & malum. Quod priùs quoq; vſuuenit Iephte, magno illi & celebri iudici, qui inconſideratè vouit, & illud Deo promiſit, quod inopia conſilij non potuit præuidere, propter inopiam iudicantis rationis & mentis diſcretionis, quæ fit in rebus agẽdis. Oportebat ergo te, cùm puellæ iuraſſes, diſtinguere quoque & definire aliquid, quod eſſet dignum ſaltatione, non autem caput Præcurſoris, quod nullis poteſt exæquari diuitijs, prodere, mercedem nefarij ſpectaculi. Quid enim tibi, qui rex eras, volenti precioſum aut magnificum deerat, quod dares ſaltatrici pro mercede ſaltationis? Sed cùm alio modo velles à te depellere reprehenſionem nefarij concubitus, maluiſti permittere puellæ, vt illam peteret mercedem, quæ, vt tu putas, tollebat reprehenſionem. Id autem erat caput Baptiſtæ: cuius cùm eſſet propheta, fuiſti interfector, præter expectationẽ quidem & voluntatem duorum conuictus ſcelerum, adulterij & cædis, cum malo vnà inducẽs id, quod eſt longè peſsimum. Quænam eſt hæc amẽtia? Quis te induxit, vt ſic Deum offenderes, & cædem faceres in tempore lætitiæ? Tu quidem exiſtimabas, de medio tollens Baptiſtam, ſimul etiam cum eo ſublaturum eſſe reprehenſionem, ille autẽm & ſi habitet in ſepulchro, & lateat ſub terra, nihilominùs in te expromit reprehenſionem, dupliciter propter duplex crimen in tuã exclamans vanitatem. Exiſtimabas quoque te illius cæde eſſe animi motum vehementiùs accenſurum, œſtrumq; amoris, quo eras ſtimulatus, aucturum, & inflammaturum eſſe voluptatem vehementiùs. Huius autem rei eſt apertũ indicium, quòd non ſtatim quidem obſtruxeris aures ad abominandã illam petitionẽ, neq; citò reſilueris & deploraueris, ægrè ferens impudentem ſaltatricis appetitionem, nec valdè eiulaueris, dicens: Væh mihi, ſi tam breuis & tam nullius momenti delectationis tantam tradidero mercedem, cui nullus in regia par poſsit eſſe theſaurꝰ. Cur enim, cùm oporteret ad te redeundo, confidenter contraria abiectione negare petitionem, non repugnaſti, ô rex, puellæ petitioni, dicens: Non per Deum, qui in Moſe loquebatur, non dabo, neq; pro vili & breui ſpectaculo talem dabo mercedem. Precium enim meretricis eſt tanquàm vnius panis, vt dicit prouerbiũ. Quamobrem ne tantillùm quidem ęgrè tuliſſe, aut renuiſſe, erat ſignum animi ſua ſponte aſſentientis. Oportebat enim vocem ſtatim emittendo vehementer deplorare, & flebiliter eiulare. Facilimè enim pœnam iuriſurandi abiuraſſes, & illata negatione depuliſſes periculum periurij. Quónam modo? Contra iuſiurandum intuliſſes iuſiurandum, & prius ſecundo euertiſſes. In ſanguinem autẽ Baptiſtæ & prophetæ nolle tale iuſiurandum admittere, nedum exequi fuerit profectò viri ſobrij ac temperantis, & qui ſcit abſq; ira ferre reprehenſionem: quomodo rurſùs non ægrè tuliſſe, nec triſtem vultum oſtendiſſe, aut, quod fuiſſet modeſtius, de re parumper deliberaſſe, arguit te cupidè iuſiurandũ admi-

Matt. 3.
Precioſiſsimũ caput S. Ioannis.
Pro. 24.
Pſal. 61.
Rom. 2.
Iudic. 10.
Herodes vt effugiat S. Ioannis reprehenſionẽ, caput eius dat puellæ.
Pro. 6.

miſiſſe. Quod cùm † nolles, aut vt veriùs dicã, non † poſſes intelligere, protinùs immitem tuliſti ſententiã, vt illud caput amputaretur, quod in hodiernũ vſq; diem tuam arguit ſummã iniquitatem. Nam cùm liceret non iurare incautè, neque iuſiurandum permittere ebrietati: ſed toruè & aſperè impudentem illã puellam & oculos perſtringentem aſpicere, vt terrore vultus ei timorem incutiens, eò redigeres infelicem, vt ne ea quidẽ, quæ ſunt pro pedibus, poſſet intueri, nedum impudenter exigere ea, quæ ſunt abominãda, feciſti contrariũ. Tam faciles aures prębuiſti Mænadi, perinde ac ſi hanc, & non aliã expectares ab ea peti mercedem ſceleris. Ita captus fuit rex Iudæorũ. Sic in eum eſt debacchata illi mentis præceps amentia, ad hunc ſtuporẽ ebrietatis eũ deducens dæmon, præcipitauit infeliciter, impellens vt illud caput amputaret, qđ longo tẽpore non tulerunt latibula terræ in ſinu occultare, quod adhuc diſtillãs ſanguine, nõ eſt verit' Herodes appoſitũ, tanq̃ cibũ in diſco aſpicere. Sed illud quidẽ etiã amputatũ clamat, & non ſuſtinet tacere, ſed adhuc liberè te arguens adulterantẽ, clamat: Non licet tibi habere vxorẽ Philippi fratris tui. Fruſtrà ergo ſcelus eſt à te perpetratũ. Inanis fuit cõſiliaria. Vana etiã fuit petitio ſaltatricis. Et tu quidẽ, q̃ ſeruaſti iuſiurandum, ſemper fuiſti cõdemnatus. Iniquitates .n. virum apprehendunt. Illa aũt præter flagitiũ adulterij, cædis quoq; perpetrauit facinus. Mulier .n. inſipiens, inquit, neſcit pudorem, ſed occurrit ad petrã inferni. Libidinoſæ aũt fœminæ lena ſaltatrix, vnà cum matre in cæde petulanter inſultãs, nullã hinc aliã adepta eſt vtilitatem, niſi flammã gehennæ, in qua meritò luit pœnas. Inſipientiæ .n. pedes deducunt eos, qui ea vtuntur, poſt mortẽ ad inferos: veſtigia aũt eius nõ firmãtur. Tales ſunt actus eorũ, qui ſe iniquè gerunt: hunc fructũ dat libido ſuis amatoribus: hæc præmia largitur impudicis vehemens voluptatum intemperantia. Hæc audite, quibuſcunq; vſus & cõgreſsio incedit cũ cæteris, & quicunq; vitam agitis cælibẽ & ſeparatã, & prouerbiorũ paſcamur ſermonibus, & eis aures noſtræ perſonent. Quid aũt oportet dicere apud eos, quibus vt ea nõ ignorent eſt innatũ? Sumus enim oẽs docibiles Dei in Chriſto, vt ait Euangeliſta Ioannes. Vtinam nos quoque, qui hic ſumus ſacer collectus conuentus, talem eſſemus aſſecuti gratiam, vt non egeremus eo, qui ſit docturus, aut increpaturus: ſed ſolùm ſufficeret exẽplum, vt Herodis amẽtiæ oẽs effugeremus imitationẽ, & neq; præ ocio ac ſocordia, turbulentarũ appetionum vehemẽtibus mentẽ dederemus impetibus, neq; rursùs voluptatũ blanditijs ineſcatus animus, attraheretur ad cõſenſum: qui quidẽ peccati mortẽ concipiens, mortem ipſam parit. Quod ne nobis accidat, nos ſemper cõſeruemus, perpetuo effecti oculus, qui nulla clauditur dormitatione, ne nobis nõ animaduertentibus draco ſuffuretur theſaurũ. Accipiamus ergo oẽs ſimul doctorẽ Salomonẽ, nos munientẽ verbis præſeruantibus, & fuſiùs perſequentem offenſiones, quas accipiunt ſimpliciores ab iſidijs mulierũ. Dicit itaq;: Noli adhibere animũ mulieri malę: Mel .n. diſtillat à labris mulieris meretricis, quatenus ad tempus pinguefaciat guttur tuum: ſentis aũt poſteà felle amarius, & magis acutũ q̃ gladium ancipitẽ. Sed ne aut ſatietatẽ afferat, aut moleſta videatur oratio, adijciã pauca quædã ijs, quæ dicta ſunt, quæ ijs quidem, q̃ norunt, in memoriã reuocent: ijs aũt qui ignorant, non leuẽ præbeant cautionem. *Pro. 5.* Bibe, inquit, aquas è vaſis tuis, & ex puteis fontis: & ſimul delectare cum muliere à iuuetunte tua. *Ibidem.* Nam ſi in eius amicitia ſimul verſans vitam tranſigas, multiplicaberis: & rursùs: Ne ſis multùm apud alienam, neque te vlnæ complectantur non propriæ. *Ibidem.* In conſpectu .n. oculorum Dei ſunt viæ viri. Ne dederis ſomnũ tuis oculis, neque dormitaueris tuis cilijs, vt ſerueris tanquàm caprea ex retibus, & tanquàm auis ex laqueo. *Pro. 6.* & rursùs: Ne te vincat concupiſcentia pulchritudinis, neq; palpebris tuis confidas, ne attraharis ab eius oculis. *Ibidem.* Mulier enim virorum precioſas venatur animas. Viæ autem inferorum domus eius, deducentes ad promptuaria mortis. Tu autem filj audi me, neque declinet ad vias eius cor tuum, & ne aberres in ſemitis eius. *Pro. 7.* Multos enim vulnerauit & deiecit, & ſunt innumerabiles, quos occidit. Tu autem ne oculos tuos in eam defixeris, ſed reſilias: neque diù illic moreris. Sic enim tranſilies aquam alienam. Ab aqua autem aliena abſtine, & à fonte alieno ne bibas, vt viuas longo tempore: & adijcientur tibi anni vitæ. Atque ſufficiunt hæc quidem ad caſtigandum eos, qui ſunt hebetiores, quibus nos ſatis communijt oratio prouerbiorum, quæ viri illius diuini linguam defendit modeſtam, venerandi, inquam, Baptiſtæ, qui hanc nobis menſam appoſuit, non ſanguine conſperſam, non recenter occiſi caput proponentem tanquàm cibum, non ſimul cum cruore effundentem vinum in crateribus. Hæc ſunt pręmia Herodis vinolentiæ. His rebus ille inſtruit conuiuium. Ille conuiuis talia miſcet pocula. Sed non ita is, qui noſtro præeſt conuiuio. Abſit. Contrà enim animi magnitudinis & temperantiæ cœnam nobis appoſuit, cuius impleti obſonijs, euaſimus meliores. Quoniam autem Ioannis ergo Herodem conſtantiæ magno tranſmiſſo pelago, in portum tranquillum ſecundis eius ad Deum precum auris peruenimus, tempus eſt, laxatis velis intra portum ſiſtere remos orationis. Aequum eſt autem, vt arbitror, (nam hoc ſolent etiam nautæ facere) vt nos quoq; iuſta facientes, epilogo paruam adnectamus orationem, ſcripturæque floribus virum coronemus: ſi is tamen vir eſt dicendus, qui inter natos mulierum apparuit maior. Hic enim eſt, quem in multis ſcripturæ locis variè *Matt. 11.*

con-

contineri inueniemus, ſi eam vt apis diligenter obeamus. Multas enim eius appellationes attulit nobis rerum conſideratio, quarum vnicuiq; adiecto, quod par eſt, teſtimonio, oſtendit quàm meritò ei nomina fuerint impoſita. Atq; prima quidem eſt eius appellatio, Filius. *Multa S. Ioannis nomina.* Ne timeas, inquit, Zacharia: ecce Elizabeth pariet tibi filium, & multi in natiuitate eius gaudebunt. *Luc. 1.* Elizabeth autem impletum eſt tempus pariendi, & peperit filium. Infans. Et factum eſt, poſtquàm audiuit Elizabeth ſalutationem Mariæ, exultauit infans in vtero eius & impleta eſt ſpirituſancto Elizabeth, &, Ecce enim, poſtquàm facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultauit infans in vtero meo. Puer. Et tu Puer, propheta altiſsimi vocaberis. Puer autem creſcebat, & inualeſcebat ſpiritu, & erat in deſertis, & quæ deinceps ſequũtur. Magnus. Hic erit magnus coram Domino, & vinum & ſiceram non bibet, & ſpirituſancto replebitur adhuc ex vtero matris ſuæ. Ioannes. Et factum eſt die octauo, venerũt circuncidere puerum, & vocabant eum nomine patris ſui Zachariã. Et reſpondens mater eius, dixit: Nequaquàm ſed vocabitur Ioannes. Et Zacharias pater eius petitis pugillaribus, ſcripſit: Ioannes eſt nomen eius. Homo. Fuit homo miſſus à Deo, cui nomen erat Ioannes. *Ioan. 1.* Propheta. *Matt. 11.* Quid exiſtis in deſertum videre? Prophetam? Etiam dico vobis, plus quàm prophetam. Omnes enim prophetæ & lex vſq; ad Ioannem prophetarunt. Elias. Et ſi vultis ſuſcipere, ipſe eſt Elias, qui eſt venturus. Et ipſe præcedet in ſpiritu & virtute Eliæ. Magiſter. Venerunt autem publicani quoq;, vt baptizarentur, & dixerunt ei: Magiſter, quid faciemus? &c. Præparator. Præibis *Luc. 1.* enim ante faciem Domini parare vias eius. Et, Parate viã Domini. Præco. Fuit Ioannes bapti- *Luc. 3.* zans in deſerto, & prædicans baptiſma pœnitentiæ in remiſsionem peccatorum: Et prædicabat, dicens: Venit poſt me, qui eſt me fortior. Et quæ *Ioan. 1.* ſequuntur. Vox. Quis es, vt reſponſum demus ijs, qui nos miſerunt? Quid dicis de teipſo? Dixit: *Matt. 3.* Ego ſum vox clamantis in deſerto. Baptiſta. Venit Ieſus à Galilæa ad Iordanem ad Ioannem, vt baptizaretur ab eo. Erat aũt Ioannes baptizans, & accedebãt omnes & baptizabantur. Confeſ- *Ioan. 1.* ſor. Et confeſſus eſt, & non negauit: & confeſſus eſt, Non ſum ego Chriſtus. Teſtis. Non erat ille lux, ſed vt teſtimonium perhiberet de lumine. Trinitatis ſubſcriptor. Sed qui miſit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris ſpiritum deſcendentem, & manentem ſuper ipſum, is eſt, qui baptizat in ſpirituſancto & igne. Et ego vidi, & teſtimonium perhibui, quòd hic eſt filius Dei. Iuſtus & ſanctus. *Marc. 6.* Herodes autem timebat Ioannem, ſciens eum eſſe virum iuſtum & ſanctum. Apoſtolus, hoc eſt, miſſus. Vos *Ioan. 3.* ipſi mihi teſtimonium perhibetis, quòd dixerim, Nõ ſum ego Chriſtus, ſed quia miſſus ſum ante illum. Euangeliſta. Multa quoq; alia admonẽs, euangelizabat populo. Pronubus. Qui habet ſponſam, ſponſus eſt. Amicus autem ſponſi, *Luc. 3.* qui ſtat & audit ipſum, gaudio gaudet propter vocem ſponſi. Hoc ergo gaudiũ meum impletũ eſt. Lucerna. Ille eſt lucerna ardẽs & lucens: Vos autem voluiſtis exultare ad horam in lumine eius. *Ioan. 5.* Reprehenſio Herodis. Dicebat enim ei Ioannes: Non licet tibi habere vxorẽ Philippi fratris tui. Herodes autem cùm reprehenderetur ab ipſo propter Herodiadem, incluſit ipſum in carcere. His Ioannes vocatus eſt nominibus, his fuit honoratus. Habuit aũt actiones cõuenientes his appellationibus Ioannes ille, quo non ſurrexit maior inter natos mulierum. Hic eſt verè lucerna, do qua magnus canit Dauid, dicens tanquã ex perſona Dei patris: Paraui lucernam Chriſto meo: ſuper ipſum autem efflorebit ſanctificatio mea. *Pſal. 131.* Hic eſt magnus ille Elias, non Theſbites, ſed qui fuit medius inter legem & gratiã: & licet tempore ſit ab illo ſecundus, prioris tamen Chriſti aduentus præcurſor: qui cum eadem, qua ille, præceſsit inſpiratione & virtute, vt Archangelus prædixit Zachariæ. *Luc. 1.* Cui Zachariæ? Cuius ſanguis clamat plus quàm Abelis. Hic eſt, qui prius exultauit, & priuſquàm prodiret in lucẽ, agnouit ſuum Dominũ in vtero. Hic inſtrumento vtens lingua ſuæ matris, fœtum ſine patre, cùm adhuc in vtero geſtaretur, priùs eſt allocutus: Vnde hoc mihi, dicẽs, vt veniat mater Domini mei ad me? *Ibidem.* Hic cùm cõuertiſſet corda patrum ad filios, & incredulos ad prudentiã iuſtorum, parauit Domino plebem perfectã. Fructus ex promiſsione. Bonus Gabrielis nuncius. Germen præter ætatem. Sterilis flos genitalis. Propheta ex propheta. Ciuis deſerti. Aliptes orbis terrarũ. Aſtrum Solis. Lucerna lucis. Regis miles. Sponſi pronubus. Seruus Domini. Vox Verbi. Sacerdos eius, *Pſal. 109.* qui eſt ſacerdos ſecundùm ordinẽ Melchiſedech: quãdoquidem dignus eſt habitus, vt ſacerdotis officio fungeretur in eius baptiſmate. Qui patrẽ audiuit, filium baptizauit, ſpiritum aſpexit. Legis ſilentium. Gratiæ interceſſor. Coronis prophetiæ. Prophetarum concluſio. Regis præco. Præcurſor veritatis. Porta pœnitentiæ. Virginitatis ornator. Salutis præparator. Temperantiæ legislator. Frenũ eorum, qui ſe iniquè gerunt. Dux eorum, qui iuſtè vitã agunt. Ioannes ille magnus, nomen à Deo vocatum. Quæ è cœlis per vocẽ Archangeli ſcriptis mãdata fuit nominis appellatio. Vox orta ex tacente. Qui per id, quòd voce tacebat pater, ſterilitatis ſuſtulit in- *Pſal. 4.* fœcunditatẽ. Qui loquẽti digito agnũ oſtendit. Magna gloria cõtinẽtiæ. Qui erat in corpore expers carnis. Qui in tuto Margarita. Qui in vaſe fictili precioſus theſaur⁹. Qui inducit ſecurim ad ſecandã animarũ ſterilitatẽ. Quæ ſolitudine gaudet turtur Eccleſiæ. Os, quod non poteſt tacere. Quæ vbiq; tonat vox clamãtis in deſerto, Parate viã Domini, rectas facite ſemitas eius. Quæ Deũ effatur lingua: cui⁹ vox etiã poſt deceſſum repre-

hen-

hendit Herodem, & eum qui venit prædicat, dicens: Regnum cœlorum appropinquat. Ei gloria & potentia in ſecula ſeculorum, Amen.

IN EODEM FESTO,

tt.14. Homilia Euſebij Emeſeni.

Audiuit Herodes tetrarcha famam de Ieſu, &c.

...3. CVius opinionis beatus Ioannes Baptiſta fuerit, & quàm ſanctus ab omnibus habebatur, ſatis manifeſtè his verbis declaratur. Omnes enim (vt in alio Euangelio legitur) exiſtimabant, ne fortè ipſe eſſet Chriſtus. Audiens igitur Herodes virtutes, quas per eum Dominus operabatur, neq; credens aliquem eſſe præter Ioannem, qui talia facere potuiſſet, putabat eum reſurrexiſſe à mortuis, vnde & maioribus ſumptis virtutibus ea operaretur. Hinc aũt Euangeliſta narrat, qualiter virum ſanctum Herodes impius interfecerit. *Herodes enim tenuit Ioannem, & alligauit eum, & poſuit in carcerem, propter Herodiadem vxorem fratris*
tt.18. *ſui. Dicebat enim illi Ioannes: Non licet tibi eam habe-*
t.25. *re.* Non enim licet fratri (ſicut lex dicit) fratris ſui vxorem accipere, niſi ad ſuſcitandum ſemẽ fratris ſuij, ſi tamen ſine liberis defunctus fuerit. Iſte autem non ad ſemen fratris ſui ſuſcitandũ, ſed ad libidinis voluptatem exercendam, Philippi fratris ſui, adhuc etiam viuentis, vt dicitur, vxorem duxit. Quia igitur beatus Ioannes hoc tantum ſcelus interdicebat, captus & ligatus, & in carcerem poſitus eſt. Volebat autem Herodes eum occidere, ſed non audebat: tum quia ſciebat eum virum eſſe ſanctum & iuſtum, tum etiam quia timebat populum, quoniam ſicut prophetam eum habebat. Hac igitur cauſa eius mors aliquanto tempore dilata eſt. *Die autem natali Herodis ſaltauit filia Herodiadis in medio, & placuit Herodi.* Quid enim placeat viro ſtolido & luxurioſo, niſi vana gloria, commeſſatio, luxuriæ videlicet fomenta & inſtrumenta? In eo verò, quòd puella non Herodis, ſed Herodiadis filia dicitur, Philippi filia fuiſſe monſtratur. Huius aũt ſaltatio placuit Herodi, & nimiùm placuit. *Vnde cum iuramento pollicitus eſt dare, quodcunq; poſtulaſſet ab eo.* Ebrietas enim ſtultitiæ & vanitati coniuncta, intantùm hominem præcipitat, vt ea quæ dicit non conſideret. Quid enim ſi puella oculos ſuos Herodẽ poſtulaſſet, nunquid eos eruiſſet & dediſſet illi? Si enim non dediſſet, poterat eum de periurio appellare. Iurauerat enim ſe daturum illi eſſe, nihilo excepto, quodcunq; ab eo poſtulaſſet. Et plus quidem illa poſtulat, quàm oculos Herodis: Non autem illa, ſed mater eius impia & adultera per illam. *Præmonita enim à matre ſua, Da mihi, inquit, in diſco caput Ioannis Baptiſtæ.* Meritò enim ſcriptũ eſt de muliere mala: Non eſt malitia ſuper malitiam mulieris. Poterat enim regni medietatem habere, ſi voluiſſet. Sed hoc ꝑ nihilo ducit: petit caput Ioannis. *Et contriſtatus eſt rex, propter iuſiurandum autem & eos qui ſimul recumbebant, iuſſit dari.* Pœnituit eũ iuraſſe, mentiri timet, vincit verecundia, facies hominum erubeſcit, & iuſtitię obliuiſcitur. Malum eſt quidem mendacium, ſed peius eſt homicidium. Multo meliùs fecit Dauid: qui quum ſe Nabal occidere iuraſſet, victus tamen precibus Abigail, non eum occidit. *1. Reg. 25.* Vbi igitur ſine maiori peccato aliquis euadere nõ poteſt minus peccatum, faciat illud quod minus eſt, ne maius peccatum incurrat. Si enim dixeris, quòd aliquem hominem innocentem hodiè interficies, ſi eum occideris, verum dicis: ſi non occideris, mentiris. Sed melius eſt non occidere eum & mentiri, quàm occidere & verum dicere. Melius fuerat Herodi de periurio iudicari, quàm vt de tãto homicidio damnaretur. *Miſit igitur & decollauit eum in carcere: & allatum eſt caput eius in diſco, & datum eſt puellæ, & puella attulit matri ſuæ.* O impietas, ô crudelitas: iuſtus decollatur, caput eius in diſco affertur, conuiuantibus apponitur, magnũ quidem ferculum, ſed ad videndum horribile. *Et accedentes diſcipuli, tulerunt corpus eius, & ſepelierunt illud: & venientes nunciauerunt Ieſu.*

IN NATIVITATE B. MARIAE VIRGINIS

Sermo.

CReatoris matrẽ omnis creatura magnificet, eius glorioſæ maieſtati ſe inclinent cœlum & terra, & omnis plenitudo eorum. Exaltent matrẽ in Eccleſia filij, dicantque ei qui redempti ſunt à Domino: Mentẽ & oculos pariter cum manibus ad te regina mundi attollimus, & coram tuæ celſitudinis gloria genu flectimus, ceruicem inclinamus, ac plenas ſuſpirijs ad te preces in cœlum tranſmittimus. Tu de altitudine cœli beatos oculos tuos, quibus incomprehenſibilem illam gloriam lucis æternæ cum deſiderio ſemper intueris, ad tuos ſupplices in hanc mundi ſentinam de alto proiectos, inclinare non deſpicias. Ecce coram tremendo iudice peccatores aſsiſtimus, cuius manus terribilis gladium iræ ſuæ vibrat ſuper nos. Et quis auertet eam? Nemo Domina tam idoneus, vt gladio Domini manum pro nobis obijciat, vt tu Dei amantiſsima, per quam primùm in terris ſuſcepimus miſericordiã de manu Domini Dei noſtri. Aperi itaque tu mater clementiæ benigniſsimi cordis tui ianuam ſuſpirioſis precatibus filiorum Adam, qui ex omnibus finibus terræ ad tuæ protectionis vmbraculum confugimus à facie formidinis Domini. Ad te Domina ſtillant oculi noſtri, teque cùm deuotionis clamore valido obſecramus, vt filij tui iram, quam grauiter peccando ſuccendimus, erga nos mitiges, eiusq; gratiam à qua ingrati excidimus, nobis tua prece concilies. *Eſai. 51.*

Eius

Eius liuore ſanati ſumus, eius iterũ medelã de-*Pſal. 37.* poſcimus, quia putruerunt & corruptę ſunt cicatrices noſtræ, & non eſt in nobis ſanitas. Attende Domina, & vide dolores vulnerum animæ noſtræ, quia tibi reuelauimus cauſam noſtram cum fiducia. Te.n. inæſtimabilis benignitatis fœminam, & reuerà matrem miſericordiæ eſſe cognouimus, ex eo quòd tu, quæ mũdum hunc immundũ & lubricum impolluto calle tranſiſti, & adhuc inter peccatores degens, tanta ante Deum *Miſericordia matris Dei.* ſanctitate claruiſti, vt ſola ſolio æterni regis approximare merueris: tamen peccatorem quantumlibet fœtidum non horres, non deſpicis, ſi ad te ſuſpirauerit, tuumq; interuentum pœnitẽti corde flagitauerit. Tu illum à deſperationis barathro pia manu retrahis, ſpei medicamen aſpiras, ac toti mundo deſpectum materno affectu amplecteris, foues, nec deſeris, quouſq; horrendo iudici miſerum reconcilies. Famoſum huius tuæ benignitatis teſtimonium eſt per te reſtauratus gratiæ Theophilus. Nec mirum, ô Domina, ſi tam copioſo miſericordiæ oleo, tui cordis perfuſum eſt ſanctuarium, cùm illud inæſtimabile opus miſericordiæ, quod prædeſtinauit Deus ante ſecula in redemptionem noſtrã, primùm in te à mundi artifice fabricatũ ſit. Quando enim complacuit gratiæ ſupernæ, vt habitaret in nobis, à quibus diù elongata fuerat: tu ſola digna inuenta es, vt in tua virginali aula rex regum & Dominus dominantium à regalibus ſedibus veniens, primã ſibi manſionem inter filios hominum eligeret. Verè beneplacitum erat Deo habitare in te, quando ex ipſa illibatæ carnis tuæ ſubſtantia, quaſi de lignis Libani, *Pro. 9.* ineffabili architectura domum ſibi ædificauit Dei ſapientia. Suffulſit eam ſeptem columnis argenteis, reclinatorium aureum in ea collocauit. Hi ſunt ſeptem ſpiritus Dei, & hæc eſt vnica illa, in *Eccleſ. 24.* qua ſola quæſitã in omnibus requiem inuenit, atque in eius ſinum omnes theſauros ſuos abſq; menſura transfudit. Benè in te ſpirituiſancto complacuit, ô Maria, cùm ad tã diuina myſteria *Heb. 12.* vterum tuum conſecrare dignatus eſt. Ipſe eſt enim ignis conſumens, qui ſanctiſsimã animam tuam in ſeipſo inflammauit, ac ſplendore diuinæ maieſtatis impleuit, tuumq; vterum ineffabili modo imprægnauit, fecitque vt Deum & hominem clauſa conciperes, clauſa pareres, & poſt partum virgo permaneres. Iam ergo vterum tuum Domina velut ſacratiſsimũ Dei viui templum totus mundus veneratur, quia in eo ſalus mundi initiata eſt. Ibi decorem indutus eſt Dei *Pſal. 92.* filius, ac prælectæ ſponſæ ſuæ Eccleſiæ formoſus in ſtola candida exultanter occurrit, deſideratum diù oſculum porrexit, ac præordinatas à ſeculo nuptias virgo cum virgine in virgine prælibauit. Ibi primùm ruptus eſt paries inimicitiarum, quem inter cœlum & terram protoplaſto-*Pſal. 84.* rum inobedientia conſtruxerat. Ibi confœderata ſunt terrenis cœleſtia, & obuiauerũt ſibi in oſculo pacis miſericordia & veritas, quando in vnam eandemque perſonã concurrerunt diuinitas & humanitas, factumque eſt nouum illud ſuper terram, vt eſſet Deus homo, & homo Deus. Ibi magnus Eliſeus in menſuram ſuſcitandi *4. Reg. 4.* pueruli ſeſe contraxit. Ibi antiquus dierum pa-*Gen. 37.* triarcha prælecto filio ſuo tunicam induit polymitã. Ibi Rebecca futurorum preſcia, magnificãdi filij manibus pelliculas hœdorum circun-*Gen. 27.* dedit, & colli nuda protexit. Ibi enim cooperãte gratia ſpiritusſancti, filius à Deo patre hæreditãdus in omnibus gentibus, diuinæ maieſtatis *Pſal. 2.* potentiam ſimilitudine carnis peccati cooperuit, qua abſconditus eſt vultus eius, vnde nec re-*Eſai. 53.* putauimus eum. Ibi alti conſilij prouidentia ineſcatus eſt hamus, qui ad extrahẽdum ſerpentem antiquum in hoc mare magnum de cœlo *Iob. 40.* traiectus eſt. Inde egreſſa eſt armilla aurea, vnde perforaretur maxilla Leuiathan, vt euome-*Ibidem.* ret mortuos non ſuos, quos ab origine mundi ſecurè deglutiuerat. Hortus deliciarum nobis eſt tuus ſacratiſsimus vterus, ô Maria, quia ex eo multiplices gaudij flores colligim⁹, quoties mẽte recolimus, quàm magna multitudo dulcedi-*Cant. 4.* nis vniuerſo orbi inde profluxerit. Hortus concluſus tu es ſancta Dei genitrix, ad quem deflorãdum manus peccatoris nunquam introiuit. Tu ſanctorum areola aromatum à cæleſti conſita pigmentario, virtutum omnium ſpecioſis floribus delectabiliter vernãs: inter quorum pulcherrimos trium in te miramur excellentiã. Hi ſunt, quorum odore ſuauiſsimo totam domum Dei reples, ô Maria, viola humilitatis, li-*Eſai. 11.* lium caſtitatis, roſa charitatis. Meritò de tali areola flos ille ſpecioſus forma præ floribus paradiſi egreſſus eſt, ſuper quem requieuit ſpiritus Domini. Et cui te aſsimilabimus, ô mater pulchritudinis? Verè paradiſus Dei tu es, quia lig-*Ioan. 6.* num vitæ mundo protuliſti, de quo qui manducauerit, viuet in æternum. Fons vitæ, qui ex ore altiſsimi prodijt, de medio ventris tui exiliuit, atque inde in quatuor capita ſeſe diſpertiens, ad irrigandam faciem arentis mundi emanauit, lætificans ciuitatem Dei. Omnis enim qui biberit ex eo, non ſitiet in æternum. *Eccle. Ioan. 4.* Pluſquàm paradiſus hic. De illius enim aqua ſi quis biberit, ſitiet iterum. O quantum mundo contuliſti, quæ tam ſalubris aquæ, aquæductus eſſe meruiſti. O lampas luculentiſsima, quantos lætificaſti, quãdo ſplendore gloriæ Dei illuſtrata, deſideratum illud lumen, quo inuenta eſt drachma decima, ſedentibus in tenebris & vmbra mortis protuliſti? Te nimirùm ille diuini epithalamij præcentor à longè intuitus eſt, cùm *Cant. 6.* in admirationis vocem ita prorupit, dicens: Quæ eſt iſta, quæ progreditur quaſi aurora conſurgens, pulchra vt luna, electa vt ſol, terribilis vt *Maria comparatur auroræ.* caſtrorum acies ordinata? Sicut aurora valdè rutilans in mundũ progreſſa es, ô Maria, quando veri ſolis ſplendorem, tantæ ſanctitatis iubar præ-

præcurriſti, vt verè diem ſalutis, diẽ propiciationis, diem quã fecit Dominus, à tua claritate initiari dignum fuerit. Felix aurora, felicis diei nuncia extitiſti. Talem auroram talis dies, & talem diem talis aurora decuit. Et rectè quidẽ auroræ impleſti officiũ. Ipſe enim ſol iuſtitiæ de te proceſſurus, ortum ſuum quadam matutina irradiatione præueniens, in te lucis ſuæ radios copioſè transfudit, quibus poteſtates tenebrarum, quas Eua induxerat, in fugam conuertiſti, atque ita deſideratum cunctis gentibus ſolem mundo inuexiſti. Tu pulchra vt luna diceris, eique non immeritò compararis. Illa enim aſtrorum omnium ſola ſoli ſimilima, & candore venuſta argenteo, cæteris in cœlo præmicat ſyderibus. Tu veri ſolis imago expreſsiſsima, inter millia aſtrorũ Deo aſsiſtentiũ, virginali puritate in cœlis glorioſa præfulges. Illa transfuſo in ſe ſolari lumine noctem illuminat: tu virtutum à Deo tibi inditarum, magnificis exemplis ad imitationem tui nos prouocas, ſicque noſtram noctem illuminas. Qui enim vias tuas inſectatus fuerit, non ambulabit in tenebris, ſed lumen vitæ inueniet. Tu ergo pulchra es vt luna, immò & pulchrior luna: quia tota pulchra es, & macula non eſt in te, neque viciſsitudinis obumbratio. Tu electa vt ſol, ille, inquam, ſol ſolis conditor. Ille enim electus ex millibus virorum, tu electa ex millibus fœminarum. Ille electus ex omnibus, quæ per illum ſunt: tu terribilis vt caſtrorum acies ordinata. Quid enim? An non horruerunt principes tenebrarum, quando viderunt præter morẽ inſtructam omni armatura fortiũ contra ſe procedere fœminã? Fœminam fortẽ, & ad bella doctiſsimam, cuius enſis ſuper femur ſuum propter timores nocturnos: & in circuitu eius acies valida ſpiritualium virtutum, ſuo ſe inuicem ordine tuentium: ſiquidem ordinatione perſeuerat dies. Sed & innumerabilem beatorum ſpirituum militiam, ad miniſterium tanti principis delegatam nullatenùs ambigimus, vtpotè qui cuſtodirent lectulum Salomonis gratiſsimum, ac prouiderent, ne præparatum æterno regi hoſpitium, alienus hoſpes inuaderet. Nimirùm timor & tremor venerunt ſuper eos, ita vt dicerent: Ecce pluſquàm Eua hîc. Caſtra Dei ſunt hæc. Fugiamus Iſraëlem. Tu ergo bellatrix egregia, primò eum, qui primus Euam ſupplantauit, expugnare viriliter aggreſſa es. Tu enim ſpiritũ elationis ea virtute humilitatis †comploſiſti, quam in te reſpexit Dominus, vt ipſius merito ſupra oẽs choros angelorũ te ſublimari dignam æſtimauerit. Nunquam enim ſupra omnes angelos glorificata aſcendiſſes, niſi priùs infra omnes homines humiliata deſcendiſſes. Tu & ardorem vetitæ concupiſcentiæ virtute caſtitatis in tua virginea carne eatenùs extinxiſti, vt is, in cuius conſpectu & aſtra munda ſunt, tantæ mundiciæ carnem tuam iudicauerit, vt etiam diuinæ puritati eam agglutinare non deſpexerit. His ergo primarijs ducibus tenebrarum à te fortiter expugnatis, omnis ante faciem tuam militia ſpiritualium nequitiarum in fugam conuerſa eſt. Glorioſa dicta ſunt de te genitrix Dei, ſed adhuc locus eſt tuæ laudationi, adhuc in tuis laudibus omnis lingua balbutit. Non enim ſunt loquelæ neque ſermones in omni natione, quæ ſub cœlo eſt, quibus amplitudo gloriæ tuæ ad plenum valeat explicari. O magna, ô pia, ô multùm amabilis Maria. Tu nec nominari quidem potes quin accendas, nec cogitari quin recrees affectus diligentium te. Tu nunquam ſine dulcedine diuinitùs tibi inſita piæ memoriæ portas ingrederis. Et nunc ſequimur te, ô Domina, ex totis præcordijs vociferantes ad te: Adiuua imbecillitatem noſtram, aufer opprobrium noſtrum. Vides hanc tunicam pelliceam, quæ nos circundedit? Tunica Euæ parentis noſtræ hæc eſt, quam olim ad nos tranſmiſit, ac ſuperueſtiuit carnem filiorum ſuorum, ſicut diploide confuſione ſua. De manu quippe illius duplicis mali ſeminium terra noſtra ſuſcepit, & concepit & peperit nobis ſpinas & tribulos iniquitatis in anima, calamitates in corpore, & per hanc mortẽ vtrobique. O infelix hæreditas, ô dira humanæ carnis infirmitas, vſquequò patiemur te? Multum dorſa noſtra incuruaſti, quia grauis es valdè, & diù te portauimus: multùm nos minuiſti ab *Pſal. 48.* angelis, quos & iumentis inſipientibus comparaſti. Nimis inualuiſti, quæ non niſi morte filij Dei ſanari potuiſti. Nimis ſupra nos te extuliſti, quando & vſque ad eum qui ſuper omnia eſt, incautè aſcendiſti. Et quis nos liberabit à corruptela miſerrimæ huius pelliculæ? Gratia ſaluatoris noſtri filij tui, ô Maria: qui vt infirma noſtra tolleret, ſpontè infirmatus eſt: & vt mors mortis noſtræ ipſe fieret, *Oſe. 13.* innocens pro peccatoribus mortuus eſt. Et quis tam idoneus, vt pro nobis loquatur ad cor Domini noſtri IESV CHRISTI, ſicut tu felix Maria, quæ in ſecretiſsimis amplexibus amantiſsimi filij tui ſuauiter cubas in meridie ſempiterno, eiuſque familiariſsimo colloquio cum plena cordis lætitia perfrueris? Loquere Domina, quia audit filius tuus. Inuoca bonum nomen eius ſuper nos, vt curemur à lepra carnis & ſpiritus. Exuge virus hoc mortiferum, quod de pomi ſui reliquijs Eua nobis propinauit. Vtinam poculum ſuum ebria illa aut totum ebibiſſet, aut totum effudiſſet. Te exorante omne iugum noſtrum compu- *Eſai. 10.* treſcat à facie olei miſericordiæ Dei. Reno- *Pſalm. 102* uetur vt aquilæ iuuentus noſtra, vt noui, noua voce, nouum canticum nouis ciuibus aggregati, illic vbi noua ſunt omnia, iubileum ſempiternũ celebrantes, in cymbalis iubilationis concinamus. Tollatur craſſa hæc nebula ab oculis noſtris, vt reuelata facie gloriam Domini ſpeculantes, in immenſum illud pelagus diuini luminis abſorbeamur à Domini ſpiritu, ac Deo noſtro

in vinculis charitatis aſtricti, vnus cum ipſo ſpiritus efficiamur. Præſtet hoc nobis, ô Maria, filius tuus Dñs noſter Ieſus Chriſtus, cui laus & gloria & gratiarum actio in ſempiterna ſecula, Amen.

IN NATIVITATE BEATAE MARIAE VIRG.

In lectionem Epiſtolæ loco, Concio exegetica.

VEhementer quidem nobis, dilectiſsimi, vir vnus & mulier vna nocuere, ſed gratias Deo, per vnũ nihilominùs virũ & mulierẽ vnam omnia reſtaurantur, nec ſine magno fœnore gratiarũ. Neq; enim ſicut delictũ, ita & donũ: ſed excedit damni æſtimationem beneficij magnitudo. Sic nimirùm prudentiſsimus & clementiſsim⁹ artifex, quod quaſſatũ fuerat nõ confregit, ſed vtiliùs omninò refecit, vt videlicet nouum nobis formaret Adã ex veteri, & Euã transfunderet in Mariã. Et quidem ſufficere poterat Chriſtus: ſiquidẽ & nũc omnis ſufficientia noſtra
2. Cor. 3. ex eo eſt: ſed nobis bonũ non erat eſſe hominẽ ſolũ. Congruũ magis, vt adeſſet noſtræ reparationi ſexus vterq;, quorũ corruptioni neuter defuiſſet. Fidelis planè & potens mediator Dei & hominum, homo Chriſtus Ieſus, ſed diuinam in eo reuerentur homines maieſtatem. Abſorpta videtur in Deitatem humanitas, non quòd mutata
Pſal. 100. ſit ſubſtãtia, ſed affectio deificata. Nõ ſola illi cãtatur miſericordia, cantatur pariter & iudicium: quia etſi didicit ex his quæ paſſus eſt cõpaſsionẽ, vt miſericors fieret, habet tamen & iudiciariam poteſtatem. Denique Deus noſter ignis conſu-
Deut. 4. mens eſt. Quidni vereatur peccator accedere, ne
Heb. 12. quemadmodùm fluit cera à facie ignis, ſic pereat ipſe à facie Dei? Iam itaque nec ipſa mulier benedicta in mulieribus videbitur otioſa: inuenietur equidem locus eius in hac reconciliatione. Opus eſt enim mediatore ad mediatorem iſtum, nec alter nobis vtilior quàm Maria. Crudelis nimirùm Eua, per quam ſerpens antiquus peſtiferum etiam ipſi viro virus infudit: ſed fidelis Maria, q̃ ſalutis antidotũ & viris & mulierib. propinauit. Illa enim miniſtra ſeductionis, hæc propitiationis: illa ſuggeſſit præuaricationẽ, hæc iniecit redemptionem. Hæc diuus Bernardus in ſermone de verbis illis Apocalypſis, Signum magnum apparuit in cœlo &c. qui-
Apoc. 12. bus in laudem tantæ virginis præmiſsis, iam ad huius diei lectionem explanandam nos conferamus, quam quidem Radulphus Ardens, ſcriptor vetuſtus & eruditus, his verbis in Homilia,
Eccleſ. 24. huic diei attributa, exponit. *Ego quaſi vitis fructificaui ſuauitatem odoris, & flores mei fructus honoris & honeſtatis.* Hæc verba, fratres mei, verba ſunt ſapientiæ, non mundanæ quæ reprobatur, ſed illius quæ ex ore altiſsimi prodijt, & per Ibid.
quam DEVS pater mundum creauit & redemit. Hæc itaque tanquàm pijſsima mater, ad vbera dulciſsimæ doctrinæ ſuæ nos iuuitat, & hoc modo: Primò ſe fructiferam demonſtrat, ſecundò nos ad ſe inuitat, tertiò qualis ipſa ſit dicit, quartò quàm ipſa ſit vtilis oſtendit. Primò igitur demonſtrat ſe fructiferam eſſe, cùm dicit: Ego quaſi vitis fructificaui & cæt. ac ſi apertè dicat: Non ſum ſterilis Sapientia mundana.
ſicut mundana ſapientia, quæ non generat niſi mortem: ſed ſicut vitis fructificaui per prophetas, per Apoſtolos, cæteroſque ſanctos, qui mihi adhærent tanquàm palmites viti. Porrò vitis tria habet: Nullum tibi fructum reddit, niſi diligenter excolas: exculta verò dabit tibi flores ſuauiter olentes, & fructus inebriantes. Diuina quoque ſapientia nihil tibi proderit, niſi eam cum ſummo ſtudio & labore excolueris. pigros enim & ſomnolentos odit. Vnde & ipſa clamat: Bea- Prouerb. 8.
tus qui audit me, & qui vigilat ad fores meas quotidiè. Exculta verò dabit tibi flores redolentes, & fructus inebriantes. Cùm enim diuinæ ſapientiæ cœperis indeſinenter inuigilare, incipiet paulatim te magis ac magis ſuo mirabili odore delectare & allicere, & tandem ſuo mirabili ſapore inebriare, & mentem tuam à terrenis ad amorem cœleſtium alienare, vt poſsis dicere cum Propheta: Et calix meus inebrians quàm præclarus eſt. Hoc muſto erant ebrij apoſtoli in Pſalm. 23.
die pentecoſtes. Hoc muſto vſque hodiè ſunt Act. 2.
ebrij viri ſpirituales, qui ſola inuiſibilia deſiderantes, omnia terrena tanquàm ſtercora aſpernantur: vnde quaſi ſtulti & amentes in hoc ſeculo reputantur. Inebriat quidem & calix Babylonis, id eſt, ſapientia mundanæ cupiditatis quoſdam: ſed calix iſte non eſt præclarus, quoniam non illuminat mentes hominum, ſicut diuina ſapientia: ſed potiùs eas excæcat, & in foueam æternæ damnationis præcipitat. Et quid fructificauiſti? *Suauitatem odoris*, & flores ſuauiter olentes, videlicet virtutes & opera earum, quæ ſanctos ita reddunt famoſos et bonę opinionis, quòd etiã abſentes & remotiſsimos delectent. *Et flores mei, fructus honoris & honeſtatis.* acſi dicat: Flores mei non ſunt inanes & infructuoſi, quemadmodùm flores mundanæ & carnalis ſapientiæ, de qua dicitur: Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius Eſai. 40.
tanquàm flos agri. Exiccatum eſt fœnum, & cecidit flos: verbum autem Domini manet in æternum. Sed flores mei, id eſt, virtutes & bona opera, quibus meos florere facio, generãt fructus honoris & honeſtatis, id eſt, vitam æternam & beatam, vbi nullus honorabitur ſine honeſtate, & nullus honeſtabitur ſine honore, ſicut in hoc miſero ſeculo, vbi multi habent honorem ſine honeſtate, & multi habent honeſtatem ſine honore. Deinde qui ſũt illi flores, et qui ſunt illi fructus, apertiùs exponit, cùm ſubdit: *Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis, & ſanctæ ſpei.*

Dilectionem Dei & proximi cæteris virtutibus præponit ideò, quia ipſa eſt cauſa omnium virtutum. Quam & pulchram vocat ad differentiam carnalis dilectionis, quæ plerunque turpis & fœda eſt. Cui etiam adiungit timorem: quoniã diligere debemus cum timore, & timere cũ dilectione. Sed quia nec verè diligere, nec verè timere poſſumus, niſi quid ſit diligendũ & quid timendum agnouerimus, adiungit agnitioné, id eſt, fidem: quam ideò agnitionem vocat, quia per eam ſolam agnoſcimus, quid timere & diligere debeamus. Quibus etiam adiungit ſpem: quoniam inutiliter diligimus, inutiliter timemus, inutiliter Deum credimus, niſi in eum ſanctam, id eſt, firmam ſpem habeamus. *In me*, inquit, *omnis gratia via & veritatis, in me omnis ſpes vitæ & virtutis*: id eſt, vitæ æternæ, quæ ſemper eſt virtuoſa & virens. Sequitur pars ſecunda, in qua Dei ſapientia nos ad ſe inuitat, cùm ſubdit: *Tranſite ad me omnes, qui concupiſcitis me, & à generationibus meis implemini.* Tria dicit, videlicet, Qui, & quomodò, & qua vtilitate ad eam accedamus. Qui? cócupientes. Vnde & Danieli diuina ſecreta per angelũ reuelantur, quia vir, inquit, deſideriorum es. Negligétes n. et tepidi ad verã ſapientiã venire non poſſunt. Quomodò? Trãſeundo, à malo ſcilicet ad bonũ, ab ignauia ad probitatem, à ſomnolentia ad vigilantiam, à vitijs ad virtutes, à temporalibus ad æterna. Soli enim Hebræi, id eſt, trãſeuntes, carnes agni digni ſunt manducare: & redemptor noſter ſe videndũ promittit in Galilæa, id eſt, in transmigratione. Qua vtilitate? A generationibus, id eſt, fructificationibus meis implemini. Porrò vera ſapientia mentem reficit: mundana verò ſapientia non reficit, ſed inflat. Vnde & benè ſignificatur per ſiliquas ſonoras, inflantes non reficientes, quibus filius prodigus cupiebat implere ventrem ſuum, & non poterat: quoniam ſecularis ſapientia garrula eſt & inflatiua, cibus magis porcorum, quàm hominum. Sequitur pars tertia, in qua diuina ſapientia oſtendit, qualis ipſa ſit. Oſtendit autem ſe eſſe dulcem, ſe eſſe æternã, ſe eſſe deſiderabilem. Sanè ſe eſſe dulcem oſtendit, cum dicit, *Spiritus meus ſuper mel dulcis, & hereditas mea ſuper mel & fauũ.* Si aliquid dulcius inueniſſet, illud poſuiſſet. Et quidé inſpiratio diuinæ ſapiétiæ in ſanctis, quãuis ſit particularis & vmbratilis, tamen ſuper omnem dulcedinem eſt. Sed quantæ putatis erit dulcedo in aperta perceptione & hæreditate illius, quæ in Dei viſione fiet? Se verò æternã eſſe oſtendit, cùm ſubdit: *Memoria mea in generatione ſeculorum* ac ſi apertè dicat: Sapientia mundanorum peribit, & non erit memoria eius, quoniam in illa die peribunt oẽs cogitationes eorum. At ego in æternum maneo, & mei memores in æternum manere facio: & notitia, quam habét de me in hac vita, non auferetur, immò perficitur eis in æterna vita. Se eſſe deſiderabilem oſtendit, cùm ſubdit: *Qui edunt me, adhuc eſurient: & qui bibunt me, adhuc ſitient.* Hoc ſiquidé intereſt inter delicias corporales & ſpirituales, & inter terrenas & æternas: quòd deliciæ corporales & terrenæ cùm non habentur, magnæ putantur & deſiderantur: enimuerò cùm conſuetæ fuerint, vileſcunt & in faſtidium vertuntur. At contrà, ſpirituales & æternæ deliciæ, cùm non habentur, nullæ putantur: habitæ verò deſiderium accendũt, ita tamen, quòd in ipſo deſiderio ſatietas eſt, et in ipſa ſatietate deſiderium. *Diſcrimen inter delicias venitris & mẽtis.* Sequitur pars quarta, in qua diuina ſapientia oſtendit, quàm nobis vtilis ſit, cùm ſubdit: *Qui audit me, non confundetur: & qui operantur in me, non peccabunt: & qui elucidãt me, vitam æternam poßidebunt.* Qui audit, inquit, me, ſubaudi, corde & propoſito obediendi, & ſi non habeat tempus operandi, tamen non confundetur in die iudicij ad damnationem: quia audierit hoc conſilium ſapientiæ, vt confunderetur ad pœnitentiam. Hoc eſt, quod ipſa ſapientia patris dicit in euangelio: Qui non erubuerit me, nec meos ſermones, hunc filius hominis non erubeſcet, cùm venerit in maieſtaté ſua, & ſanctorum angelorum. Luc. 9. *Et qui operantur*, inquit, *in me, non peccabunt*: ſubaudi, ad mortem: quoniam ſi peccabunt, iam non operabuntur in me. *Et qui*, inquit, *elucidant me*, id eſt, qui me verbo & exemplo alijs exponunt & explanant, *vitam æternam poßidebunt.* Hoc eſt, quod alibi legitur, Dan. 12. quoniam ſicut ſtellæ firmamenti fulgebunt, qui erudiunt multos. Porrò gradus eſt in his tribus, ſicut in merito, vel in præmio. Magnum eſt audire corde ſapientiam, maius operari ſecundùm ipſam, maximum eſt, verbo & exemplo elucidare alijs illam. Similiter magnum præmium accipient, qui audiunt corde ſapientiam, maius qui operantur ſecundùm illam, maximum qui verbo & exemplo explanant illam. omnes tamen vitam habebunt ſempiternam. Cùm itaque, fratres mei, hæc verba ſint ſapientiæ, poſſunt & beatæ virgini cõuenire, quam ipſa patris ſapientia in ſingulare reclinatoriũ ſibi prælegit, fabricauit & ornauit. Eſt enim tropus, qui metonymia nuncupatur, quãdo videlicet quod contenti eſt, continenti attribuitur. Poteſt igitur beata virgo nos ad admirationem, & ad venerationem, id eſt, ad exemplum ſui nos inuitando, dicere: *Ego quaſi vitis fructificaui ſuauitatem odoris*: non ſolum exemplum ſanctæ vitæ & bonæ opinionis vniuerſo mundo prabendo, ſed etiam illum, cuius odore mortui reſurgunt, generando. Ego enim ſum illa virga, de qua prædixit Eſaias: Egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcendet. Eſa. 11. *Et flores mei* non ſunt inanes, ſed ſunt *fructus honoris et honeſtatis.* Filius quippe meus ipſe flos, ipſe & fructus, flos ſuauitatis & fructus ſatietatis. De eius ſuauitate Iſaac in perſona Dei patris ait: Ecce odor filij mei, ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. Gen 27. De eius ſatietate Pſalmiſta prædixit, dicens: Satiabor, cùm apparuerit gloria tua. Pſal. 16. Ipſe eſt fructus honoris & honeſtatis: quoniam omnem hono-

rem & honeſtatem & in ſe habet, & cui vult præbet. *Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis, & ſanctæ ſpei.* Harum ſcilicet, cæterarumq́; virtutum non ſolùm exempla præbendo, ſed etiam illum, qui eſt dilectio, fides, timor & ſpes omnium fidelium, generando. *In me gratia omnis viæ & veritatis, in me omnis ſpes vitæ & virtutis:* quoniam non ſolùm hæc in me per exemplum oſtẽdo, ſed etiam illum, qui eſt plenus gratiæ & veri- (Ioan. 1.) tatis, qui eſt via, veritas & vita: qui eſt ſpes, vir- (Ioan. 14.) tus & refrigerium omnium fidelium, in meo vtero geſto. *Tranſite ad me* per imitationem, *qui cõcupiſcitis me,* id eſt, vitam, ſanctimoniam & gloriã meam: & *à generationibus meis,* id eſt, ab vnigeniti mei benedictionibus implemini. *Spiritus enim meus,* id eſt, ſpiritusſanctus, qui ſingulariter in me ſuperuenit & requieſcit, *ſuper mel eſt dulcis, & hæreditas mea,* quam ſcilicet habeo cum filio meo ſuper choros angelorum, eſt *ſuper mel & fauum. Memoria mea in generatione ſeculorum:* quia ex hoc bea- (Luc. 1.) tam me dicent omnes generationes. *Qui edunt me, adhuc eſurient: & qui bibunt me, adhuc ſitient:* quia quanto aliqui fideles mores & virtutes meas percipere & imitari incipient, tanto magis & magis eas admirabuntur, & eos magis ſitient. *Qui audit me* per imitationem, *non confundetur: & qui operantur in me,* id eſt, ſecundùm me, *non peccabunt. Et qui elucidant me,* id eſt, mores, virtutes & ſanctitatem meam verbis & factis exponunt & prædicant, *vitam æternam habebunt.* Ecce Domina & mater noſtra, nos minimi ſerui tui tuam ſanctitatem & gloriam admiramur, laudamus, & prædicamus, ſed tamen dignè imitari non valemus: Ideò potentiſsimis precibus tuis nos adiuua, fac nos deſiderio tranſire ad te, fac nos fugere vitia & peccata noſtra, & tranſire ad mores & virtutes tuas: fac nos contemnere terrena, & deſiderare cæleſtia: ſuſtine nos inter tẽtationes carnis, inter inſidias diaboli, inter tribulationes huius mundi, quibus te auxilante, te duce valeamus peruenire ad illa gaudia, in quibus tu in æternũ cum filio tuo lætaris: cui eſt honor & gloria cum patre & ſpiritu ſancto, per omnia ſecula ſeculorum, Amen. Hactenùs Rad. Ardens.

IN EODEM FESTO,

Matth. I.

Liber generationis Ieſu chriſti, filij Dauid, filij Abraham. Abraham genuit Iſaac, Iſaac autẽ genuit Iacob. Et reliqua: Homilia venerabilis Bedæ presbyteri.

L*iber generationis* IESV CHRISTI. Secundùm hanc enim Chriſtus filius hominis eſt, quod etiam ſe ipſe ſæpiſsimè appellat, commendans nobis, quid miſericorditer dignatus ſit eſſe pro nobis. Nam illa ſuperna & æterna generatio, ſecundùm quam filius Dei vnigenitus eſt ante omnem creaturã, quia omnia per ipſũ facta ſunt, ita eſt ineffabilis, vt de illa dictum à propheta Eſaia intelligatur: Generationem eius quis enarrabit? Quanquàm (Eſai. 53.) & de temporali eius natiuitate dictum ſit, qua verbum caro factum eſt, & virgo ſpiritusſancto grauida filium peperit, & virgo permanſit. *Filij Dauid, filij Abraham.* Ordo præpoſterus, ſed neceſſariè commutatus. Si enim primùm poſuiſſet Abraham, & poſteà Dauid, rurſus ei repetendus foret Abraham, vt generationis ſeries texeretur. Ideo autem cæteris prætermiſsis, horum filium nuncupauit, quia ad hos tantùm facta eſt de Chriſto repromiſsio. Ad Abraham: In ſemine, inquit, (Geneſ. 22.) tuo benedicentur omnes gentes terræ. Ad Dauid verò ait: De fructu ventris tui ponam ſu- (Pſalm. 131.) per ſedem tuam. *Abraham genuit Iſaac, Iſaac autem genuit Iacob.* Exequitur ergo humanam generationem Chriſti Matthæus, ab ipſo promiſsionis Chriſti exordio, hoc eſt, ab Abraham genitores commemorans, quos perducit ad Ioſeph virum Mariæ, de qua natus eſt Chriſtus. Myſticè autem quomodò de gentilitatis caligine, quaſi de Aegyptiaca ſeruitate, per quadraginta duos viros demonſtrat, acſi per eiuſdem numeri manſiones ad virginem Mariam, plenam ſanctiſpiritus gurgite fluentem, ac ſi intelligibilem Iordanem duce Domino Ieſu Chriſto, vel vt Ioſue filio Nun ventum ſit, ipſumque Chriſtum de Maria natum eſſe teſtatur: qui velut hamus in retis capite, ſic in fine genealogiæ poſitus, & in mare huius mundi à patre miſſus, tortuoſum ſerpentem aduncatum occiſus occidit, atque humani generis mortem mortuus mortificauit. Et ideò velut fune duplicato, iterato videlicet vniuſcuiuſque nomine, in retis ſimilitudinem genealogiæ ordo contexitur, donec ab huius principio, hoc eſt, ab Abraham vſque ad hamum, id eſt, ad Chriſtum adueniatur, de quo ad ſanctum Iob dicitur: Nunquid adun- (Iob. 41.) cabis Leuiathan hamo tuo, aut armilla perforabis maxillam eius? In hamo ergo incarnationis Chriſti iſte captus eſt, qui dum in illo appetit eſcam corporis, transfixus eſt aculeo diuinitatis. *Iudas autem genuit Phares & Zaram de Thamar.* Notandum quòd in genealogia ſaluatoris nullam ſanctarum aſſumit mulierum, ſed eas quas ſcriptura reprehendit: vt qui propter peccatores venerat, de peccatricibus naſcens, omnium peccata deleret. Vnde & in ſequentibus Rahab meretrix, & Ruth Moabitis ponitur, & Bethſabee vxor Vriæ. Ad interiorem verò intellectum in omnib⁹ iſtis quatuor, ventura ad Dñm Eccleſia de gentilitatis errore figuratur: quæ priùs aliena, ignominijs plena & ſterilis habebatur, ſed ad Chriſtum vt legitima coniuncta eſt matrona, & plures adoptiuos parit filios Deo, quàm ſynagoga, quæ priùs vt proprium videbatur habere Dominum virum. (*Eccleſia fœcundior, quàm Synagoga.*) Thamar ergo interpretatur amaritudo, vel commutans, ſiue palma. Et meritò hæc omnia conueniunt ſanctæ Eccleſiæ: quæ amara priùs fuit in idololatria &

tria & turbida conuerſatione: ſed modò dulcis eſt per fletum compunctionis, & ſtudium pij laboris. Hæc commutans rectè dicitur, quia ex peccatrice commutata eſt in iuſtam, & ex odioſa in amatam. Quæ palmæ ritè aſsimilatur, propter Pſalm. 91. certamen laborum, & victoriæ præmium. De illa quippe benè per Pſalmiſtam dicitur: Iuſtus vt palma florebit, & ſicut cedrus Libani multiplicabitur. Rahab quoque latitudo, vel fames, ſeu impetus interpretatur. Et quid in hoc, niſi ſanctæ Eſa. 54. Eccleſiæ nobilitas prædicatur? Cui Eſaias dicit: Dilata locum tentorij tui, & pelles tabernaculorum tuorum extende, ne parcas. Habet ergo famem iſta, non famem panis, neque ſitim aquæ; Amos 8. ſed audiendi verbum Dei, & faciendi voluntatem eius. De quo quidem impetus ingreditur, quia velocitas prædicationis flante ſpirituſancto in totam mundi latitudinem dirigitur. Denique Ruth, quæ vel videns, vel feſtinans, ſeu deficiens interpretatur, merito Eccleſiam ſignificat, quæ in puritate cordis Deum contemplatur, & ſecundum Pſalmiſtam, feſtinat manus Pſalm. 67. eius dare Deo. Hæc definit, id eſt, firmiter in fide & dilectione Dei perſiſtere decernit. Berſabee verò, quæ interpretatur puteus ſeptimus, abundantiam gratiæ ſpirituſſancti in Eccleſia fieri deſignat. Dono deniq; ſpiritali, hoc eſt, ſeptenario facta eſt Eccleſia puteus ſatietatis, quia factus eſt in ea fons aquæ ſalientis in vitã æternam. *Naaſon autem genuit Salmon.* Ipſe eſt Naaſon princeps tri-Num. 1. bus Iuda, ſicut legimus in numeris. *Ieſſe autem genuit Dauid regem.* Regem dicit Dauid, non quòd ipſe ſolus in iſta genealogia regũ fuerit poſitus, cum ab ipſo vſq; ad transmigrationem Babylonis qui ſcribuntur, plures regnauerint, ſed quia Dauid primus de tribu Iuda rex fuit, per quem ordo decurrit genealogiæ. *Dauid autem rex genuit Salomonem ex ea quæ fuit Vriæ.* Quæritur, cùm tres reliquæ extraneæ mulieres nominibus proprijs ſint poſitæ, cur ſolummodò non nominetur Bethſabee, ſed hoc ſolùm dicatur, quòd vxor fuit Vriæ. Ideò hoc putatur factum, quia tres aliæ ſupradictæ licet criminoſæ fuerint, in partubus tamen filiorum, per quos currit genealogia, non ſolùm non culpari, ſed etiam laudari meruerunt. Hæc verò adulterio & homicidio perpetrato, Dauid regi genuit filium, intantùm culpabili coniugio, vt meritò in ſaluatoris genealogia non videatur nominata. Nomen verò viri eius, id eſt, Vriæ, quaſi iuſti hominis ponitur, vt ex hoc etiam ſceleris immanitas memoretur, dum vxoris cauſa occiſus, in memoriam reuocatur. Myſticè autem Dauid Chriſtum ſignificat, qui interpretatur manu fortis, & deſiderabilis. Et quid fortius leone, qui vicit de tribu Iuda, radix Dauid? Quomodò verò ſit deſiderabilis, ſcriptura oſtendit, dicens: Agge. 2. Ecce veniet deſideratus cunctis gentibus. Et 1. Pet. 1. Petrus ait: In qnem deſiderant angeli proſpicere. Vrias verò, qui interpretatur lux mea Dei, ſignificat diabolum, qui transfigurat ſe in angelum lucis, audens Deo dicere: Lux mea Dei, & Eſa. 14. ero ſimilis altiſsimo. *Ioram autem genuit Ioathã.* In quarto regum volumine, de Ioram Ochoziam fuiſſe legimus generatum, quo mortuo, Ioſa- 4. Reg. 11. beth filia regis Ioram, ſoror Ochoziæ, tulit Ioas filium fratris ſui, & eum internecioni quæ exercebatur ab Athalia, ſubtraxit. Cui ſucceſsit in regnum filius eius Amaſias, poſt quem regnauit Azarias filius eius. Cernis quòd ſecundùm fidem hiſtoriæ tres reges in medio fuerunt, quos hic euangeliſta prætermiſit. Ioram quippe non genuit Oziam, ſed Ochoziam, & reliquos quos enumerauimus. Verùm quia euangeliſtæ propoſitum erat, tres teſſaradecades in diuerſo temporum ſtatu ponere, & Ioram generi ſe miſcuerat impijſsimę Iezabel, idcircò vſque ad tertiam generationẽ eius memoria tollitur, ne in ſanctæ natiuitatis ordine poneretur. Dictum quoque ita erat per prophetam, non niſi quarta generatione in throno regni Iſraël quęquam de domo Achab eſſe ſeſſurum. Purgata igitur labe familiæ gentilis, tribuſque præteritis, iam regalis in quarta generationum conſequentium origo numeratur. *Et poſt transmigrationem Babylonis Iechonias genuit Salathiel.* Si voluerimus Iechoniam in fine primæ teſſaradecadis ponere, in ſequenti non erunt quatuordecim, ſed tredecim. Sciamus ergo Iechoniam priorem ipſum eſſe, quem & Ioakim, ſecundum autem, id eſt, Ioachin filium, non patrem. Quorum prior per κ & μ, ſequens per χ & ν ſcribitur. Quorum nomen ſcriptorum vitio & longitudine temporum apud græcos latinoſque confuſum eſt. Hæc beatus Hieronymus hiſtoriam ſequens ita expoſuit. Nam & ipſe Iechonias interpretatur præparatio Dei. Sic ergo iam non quadragintaduo, quæ faciunt ter quatuordecim, ſed propter vnã bis nnmeratam, quadraginta generationes fiunt, ſi ipſum Chriſtum annumeremus, qui huic regendæ vitæ noſtræ tẽporali atq; terrenę tãquàm numero quadragenario regaliter pręſidet.

IN EODEM FESTO,

MATTH. I.

Liber generationis Ieſu Chriſti, filij Dauid, filij Abraham. Et reliqua: Homilia Albini.

Beatus Matthæus euangeliſta, dilectiſsimi, non immeritò inter cætera cęleſtium ſecretorum animalia, facie hominis deſcribitur: quia Ezech. 1. longè ab antiquis patribus exordiũ euangelij ſumẽs, lucidiùs cæteris genealogiam dominicæ humanitatis prænotauit. Sed ſciendum eſt, quia horum omnium nomina allegorici & moralis ſenſus pleniter in ſe contineant

neant intellectus. Abraham pater multarũ genti
um, Iſaac gaudium, Iacob ſupplantator, Iudas cõ-
feſsio interpretatur. Phares diuiſio, Zara oriens,
Eſrom ſagittam videns, Thamar palma dicitur.
Aram electus, Aminadab populus ſpontaneus,
Naaſon augur fortis, Salmon ſenſibilis accipitur.
Booz in ipſo fortitudo, Rahab lata, Obeth ſerui-
ens, Ruth feſtinans ſubauditur. Ieſſe incendium,
Dauid manu fortis vel deſiderabilis, Salomõ pa
cificus, Vrias lux mea Deus, Bethſabee filia iura-
menti ſubintelligitur. Roboam latitudo populi,
Abia pater Dominus, Aſa tollens, Ioſaphat Dñs
iudicauit exprimitur. Ioram excelſus, Ozias ro-
buſtus Domini, Ioathan perfectus, Achaz appre-
hẽdens dicitur. Ezechias fortitudo Domini, Ma-
naſſes obliuioſus, Amon fidelis, Ioſias ſalus Do-
mini interpretatur. Iechonias præparatio Domi-
ni, Salathiel petitio mea Deus, Zorobabel iſte ma
giſter, Abiud pater meus iſte ſubauditur. Elia-
chim Dei reſurrectio, Azor adiutus, Sadoch iu-
ſtus, Achim frater meus ſubintelligitur. Eliud De
us meus, Eleazar Deus adiutor, Mathan donum,
Iacob ſupplantator exprimitur. Ioſeph appoſitus
ſiue auctus, Maria illuminatrix ſiue ſtella maris,
Ieſus ſaluator, Chriſtus vnctus interpretatur. Igi-
tur per hos patriarchas Chriſtus Dominus Deus
noſter veniens in mundum, horum omnium in
ſeipſo allegoricè geſsit officium & in eorũ inter-
pretatione nominum noſtram ſalutem deſigna-
uit. In Abraham, pater eſt cunctorum credentiũ,
Roman. 8. in quo, iuxta Apoſtolum, clamamus Abba pater.
In Iſaac gaudium eſt omniũ fidelium, de quo an-
Luc. 2. gelus dixit: Ecce annuntio vobis gaudium mag-
num, quod erit omni populo. In Iacob ſupplanta
tor eſt: quia ipſe ſubneruauit & contriuit diabo-
lum vaſtatorẽ humani generis, & vaſa eius diri-
puit. In Iuda confeſsio, quia ipſe dixit: Cõfiteor
Matth. 11. tibi pater Domine cæli & terræ. In Phares diui-
Matth. 25. ſio quia ſegregat oues ab hœdis, id eſt, bonos à
malis, electos à reprobis. In Zara oriens, ſicut ſcri-
Luc. 1. ptum eſt, Viſitauit nos oriens ex alto. In Thamar
palma victorię, ſicut ipſe dixit: Confidite, ego vi
Ioan. 16. ci mũdum. In Aram electus, de quo pater loqui-
Eſai. 42. tur: Ecce puer meus quem elegi, electus meus: de-
di ſuper eum ſpiritum meum. In Aminadab po-
pulus ſpontaneus, qui ſpontè poſuit animam ſuã,
vt nos efficeret populum ſibi ſpontaneum, Deo-
que acceptabilem. In Naaſon augur, id eſt, pro-
Matth. 25. pheta fortis, cùm dicit: Cùm venerit filius homi
nis in maieſtate ſua, tunc ſedebit vt iudicet or-
bem terræ in æquitate. In Salmone ſenſibilis, id
Luce 11. eſt intellectualis, de quo ſcriptum eſt: Ipſe autem
Pſal. 93. vt vidit cogitationes eorum. & iterùm: Domi-
nus nouit cogitationes hominum: & ſcrutans cor
da & renes Deus. In Booz fortitudo in ipſo eſt,
quia à nemine fortitudinem accepit, de quo di-
Pſal. 23. ctum eſt: Dominus fortis & potens, Dominus
Ioan. 12. potens in prælio. Et ipſe in Euãgelio: Omnia tra-
ham ad meipſum. In Rahab latitudo potentiæ
eius exprimitur, quem totus non capit orbis,
& cuius regni non erit finis. In Obeth ſeruiens, *Luc. 1.*
quia non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, formã
ſerui accipiens. In Ruth feſtinans ad ſalutem no-
ſtram, qui feſtinanter vult omnes homines ſal-
uos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, di- *Matth. 4.*
cens in Euangelio: Pœnitentiam agite: appro-
pinquabit enim regnum cælorum. In Ieſſe in- *Luc. 12.*
cendium agnoſcitur, vt ait: Ignem veni mittere
in terram, & quid volo, niſi vt ardeat? & ſicut *Matth. 3.*
Ioannes dixit: Ipſe vos baptizabit in ſpiritu ſan-
cto & igne. In Dauid deſiderabilis, quia ſpecio-
ſus erat forma præ filijs hominum. In eodem
manu fortis, quando flagellũ de funiculis in ma-
nu tenens, im menſam vendentium & ementium *Ioan. 2.*
multitudinem eiecit de templo: vel quando di-
abolum vicit, & calumniatorem noſtrum contri- *Ioan. 14.*
uit. In Salomone pacificus, ſicut ipſe dixit: Pacẽ
relinquo vobis, pacem meam do vobis. & Apo- *Ephes. 2.*
ſtolus: Ipſe eſt pax noſtra, qui fecit vtraque vnũ.
In Bethſabee filius iuramenti, de quo dictũ eſt: *Pſal. 109.*
Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum: tu es ſa-
cerdos in æternum. In Roboam latitudo populi
eſt, cùm dicit Matth. 8. Multi ab oriente & occi-
dente venient, & recũbent cum Abraham &
Iſaac & Iacob in regno cælorum. In Abia pater
Dominus, qui ait Matth. 23. Nolite vobis patrẽ
vocare in terra: vnus eſt enim pater veſter, qui
in cælis eſt. In Aſa tollens, de quo Ioannes Ioan.
1. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.
In Ioſaphath iudex, quia ipſe eſt iudex viuorum
& mortuorum, ſicut ipſe ait: Pater non iudicat *Ioan. 5.*
quenquam, ſed omne iudiciũ dedit filio. In Io-
ram excelſus, quia ipſe aſcendit ſuper omnes cæ-
los, vt adimpleret omnia: & ſicut Pſalmiſta dicit. *Pſalm. 112.*
Excelſus ſuper omnes gentes Dominus, & ſuper
cælos gloria eius. In Ozia robuſtus Domini, quia
ipſe captiuitatẽ humani generis in manu robuſta
liberauit, & in alta cælorum deduxit. In Ioathan
perfectus, ſicut in Euangelio ait Matth. 3. Nos e-
nim decet implere omnem iuſtitiam. In Achaz
apprehendens, qui cælum palmo ponderauit, &
terram pugillo concludit. In Ezechia fortitudo
Domini, quia iuxta Apoſtolũ Chriſtus eſt Dei *1. Cor. 1.*
virtus & Dei ſapientia. In Manaſſe obliuioſus ini
quitatis, ſicut ſcriptum eſt Ezechielis 18. In qua
die conuerſus peccator fuerit ab iniquitate ſua,
omnium iniquitatum eius non recordabor. In
Amon fidelis, iuxta Paulum Hebr. 2. vt miſeri-
cors fieret & fidelis pontifex ad Deum: & iuxta
Ioannem, Qui eſt teſtis fidelis. In Ioſia ſalus Do- *Apoc. 1.*
mini: quia omnis quicunque inuocauerit nomen
Domini, ſaluus erit. In Iechonia præparatio
Domini, qui ait: Si abiero & præparauero vobis *Ioan. 14.*
locum. In Salathiel petitio mea Deus, qui ait
Ioan 17. Pater ſancte, ſerua eos in nomine tuo,
quos dediſti mihi. In Zorobabel magiſter pec-
catorum & publicanorum, vt eos ab errore viæ
ſuæ reuocaret, & ſicut ipſe ait: Nec vocemini
magiſtri: quia magiſter veſter vnus eſt Chriſtus. *Matth. 23.*
In Abiud pater meus, quia ipſe eſt pater & caput
omnium

omnium credentium. In Eliachim Domini reſurrectio, vt ait Ioann. 11. Ego ſum reſurrectio & vita: qui credit in me, non morietur in æternum: ſed ego reſuſcitabo eum in nouiſsimo die. In Azor adiutus, vt ait Ioann. 8. Qui me miſit, mecum eſt, & non reliquit me ſolum. Et iterùm Ioann. 14. Opera quæ ego facio, à meipſo non facio: ſed pater qui mecum eſt, ipſe facit opera. In Sadoch iuſtus, ſicut ſcriptum eſt Roma. 3. Vt ſit ipſe iuſtus, iuſtificans eos qui ex fide Abrahæ ſunt. In Achim frater meus, vt ait Matth. 12. Si quis fecerit voluntatem patris mei, ipſe meus frater, & ſoror, & mater eſt. In Eliud Deus meus: quia ipſe eſt Deus ex ſubſtãtia patris ante ſecula genitus, qui in patibulo crucis dixit: Eli, eli, hoc eſt, Deus meus, Deus meus. In Eleazar Deus adiutor: quia ipſe adiutor in opportunitatibus, in tribulatione, & protector omnium ſperantium in ſe. In Mathan donum: quia ipſe aſcendens in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus: & quia per ipſum pater Deus omnia dona perdonauit. In Iacob, vt ſuprà diximus, ſupplantator eſt hoſtis antiqui, qui fidelibus dedit poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes & ſcorpiones, & ſuper omnem virtutem inimici. In Ioſeph auctus, cui dedit pater gentes in hæreditatem ſuam, & in poſſeſsionem ſuam terminos terræ. Vel augmentum vitæ æternæ eſt, ſicut ipſe dixit: Ego veni vt vitam habeant, & abundantiùs habeant. In ſancta & perpetua virgine Maria ſtella maris ipſe eſt, id eſt, lux mundi, ſicut ipſe ait: Ego ſum lux mundi, & Ioannes, Erat, inquit, lux vera, quę illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.

In proprio nomine Ieſu ſalutaris vel ſaluator eſt, angelo exponente, qui ait Matt. 1. Ipſe enim ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum. Idem verò Chriſtus, id eſt, vnctus appellatus eſt, quem vnxit Deus in humanitate oleo lætitiæ, id eſt, vnctione ſancti ſpiritus in ſacerdotem & regem ſempiternum: quatenùs Chriſtianos, ex ſuo nomine vocatos, per id quòd ſaluator eſt, à peccatis ſaluaret: per id quòd ſacerdos eſt, Deo patri recociliaret: per id quòd rex eſt, in regnũ ſempiternũ collocaret. Moraliter hæ quoq; interpretationes nominum ad noſtrã ædificationẽ multimodis pertinere noſcuntur. Sicut Chriſtus vbiq; noſtræ ſalutis gerebat cauſam, ita & patriarcharũ nomina noſtrũ profectũ deſignant: In Abrahã, vt patres ſimus multarũ virtutum, & hęreditatis iure multiplicationem bonorum poſſideamus. In Iſaac, vt gaudium habeamus in Domino, & non in hoc mundo, iuxta hoc quòd ipſe dixit. Gaudete quòd nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlo, & iuxta Apoſtolum: Gaudete in Domino ſemper. In Iacob, vt ſupplantatores ſimus vitiorum noſtrorum, & carnale deſiderium viuaci pede à diaboli poteſtate calcemus. In Iuda, vt ſecundùm Pſalmiſtam præueniamus faciem Domini in confeſsione, & confiteamur nomini ſancto eius. In Phares, vt diuidamus nos ab impijs, & abſtrahamus ab omni fratre ambulante inquietè, & non communicemus operibus eius malis. In Zara, vt lucifer verus oriatur in cordibus noſtris, & ſol iuſtitiæ ſplendeat in nobis vbique, & vt luceat lux noſtra coram hominibus, vt videant opera noſtra bona, & glorificet patrem noſtrum, qui in cœlis eſt. *Matt. 5.* In Eſrom, vt ſagittæ ſimus ſalutis Domini, vt de nobis dici poſſit: Sagittæ potentis acutæ. *Pſal. 119.* In Thamar, vt cum palma victoriæ pompas diaboli & concupiſcentias mundi ſuperemus propter eum, qui dilexit nos. In Aram, vt ſimus genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis, & annuntiemus virtutes eius, qui de tenebris nos vocauit in admirabile lumen ſuum. *1. Pet. 2.* In Aminadab, vt ſpontaneus Domini populus ſimus, in ædificationem corporis Chriſti. In Naaſon, vt augurijs gentium derelictis, diuinis promiſsis fidem adhibeamus. In Salmon, vt ſenſibiles, id eſt, intellectuales veritatis Dei & factores inueniamur: quia non auditores legis, ſed factores iuſtificabuntur. *Iaco. 1.* In Booz, vt iuxta Apoſtolũ, confortemur in Domino, & in potentia virtutis eius, ſuccincti lumbos noſtros in veritate, induti loricâ iuſtitiæ, ſumentes ſcutum fidei, & galeam ſalutis, & gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei. *Epheſ. 6.* In Rahab, vt latum mandatum Domini nimis, diligenter obſeruantes, Dominum Deum ex toto corde, tota anima, tota virtute diligamus, & proximum ſicut noſmetipſos amplectamur. In Obeth, vt ſeruiamus Domino per ſpiritum timoris & dilectione ſancta, quatenùs rationabile ſit obſequium noſtrum, & acceptabile fiat ſacrificium noſtrum. *Rom. 12.* In Ruth, vt feſtinantes ingredi in illam requiem, id eſt, in cœleſtem Ieruſalem, dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes: quia non habemus hic manentem ciuitatem, ſed futuram inquirimus. *Gal. 6.* *Heb. 13.* In Ieſſe, vt incenſum orationum noſtrarum in ara cordis noſtri, in ſpiritu contribulato & humiliato Domino offeramus, cum Pſalmiſta dicẽtes: Dirigatur Domine oratio mea ſicut incẽſum in conſpectu tuo. *Pſal. 140.* In Dauid, vt manu fortes contra Goliam ſpiritualem pugnantes, & exhibentes corpora noſtra hoſtiam viuentem, ſanctã, Deo placentem, deſiderabile templum efficiamur ſpiritui ſancto. *Rom. 12.* In Salomone, vt quantum ex nobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habeamus, illud dominicum intendentes: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. *Matt. 5.* In Bethſabee, vt iuramentum omnimodis cuſtodiamus, ne periurio incidamus in laqueum diaboli. In Vria, vt lux noſtra Deus ſit, videlicet vt eum ſequentes, non ambulemus in tenebris mortis, ſed habeamus lumen vitæ. In Roboã, vt longè lateq́ue per orbem terrarum populus diſperſus, vnitatem ſpiritus in vinculo pacis & charitatis habeamus, vnum Dominum, vnam fidem, vnum baptiſma profiteamur, de corde pu- *Epheſ. 4.* *2. Tim. 1.*

ro,& conſcientia bona, & fide non ficta. In
Abia, vt charitate fraterna inuicem diligentes,
vnum patrẽ habeamus, Dominum in cœlis,qui
Iacob.1. nos voluntariè genuit verbo veritatis, vt ſimus
initium aliquod creaturæ eius, & benedictio-
nem hæreditate poſsideamus, & glorięmur in
ſpe gloriæ filiorum Dei. In Aſa, vt tollamus
membra noſtra de luto & ſterquilinio vitiorũ,
Rom.6. ne ſeruiant immunditiæ & iniquitati ad iniqui-
tatem,ſed iuſtitiæ in ſanctificationem : quia non
vocauit nos Deus in immunditiam, ſed in ſan-
ctificationem. In Ioſaphat,vt rectè iudicemus
Pſal.57. omni perſonæ,ſicut ſcriptum eſt: Rectè iudicate
Matt.7. filij hominum : & quodcunque volumus vt fa-
ciant nobis homines, faciamus & illis ſimiliter,
ſcientes quia menſura, qua menſi fuerimus, re-
Col.3. metietur nobis.In Ioram,vt excelſi vel ſublimes
effecti, quæ ſursùm ſunt quæramus, vbi Chri-
ſtus eſt in dextera Dei ſedens : quæ ſursùm
ſunt ſapiamus, non quæ ſuper terram : quoniam
Iaco.1. omne datum optimum & omne donum perfe-
ctum deſurſum eſt,deſcẽdẽs à patre luminum.
In Ozia, vt robuſti in Domino effecti, in om-
nibus perſecutionibus noſtris & tribulationi-
bus, quas ſuſtinemus, exemplum accipiamus la-
Iaco.5. boris & patientiæ prophetas, qui locuti ſunt in
nomine Domini Ieſu. In Ioathan,vt perfecti ſi-
Matt.5. mus, ſicut & pater noſter cæleſtis perfectus eſt,
in omnibus noſipſos exemplum præbẽtes,& do-
cẽtes omnem hominem in omni ſapiẽtia,vt ex-
Pſal.2. hibeamus omnem hominem perfectum. In A-
chaz,vt apprehendamus diſciplinam, nequando
iraſcatur Dominus,& pereamus de via iuſta, quę
Ioan.14. Chriſtus eſt,qui dixit:Ego ſum via, veritas & vi-
ta. In Ezechia, vt fortes Domini reſiſtamus ad-
uerſario noſtro diabolo, qui tanquàm leo ru-
giens circumit, quærens quem deuoret : non
in noſtra virtute confidentes, ſed Domini for-
Pſal.117. titudinem cum Pſalmiſta collaudantes, Forti-
tudo mea & laus mea Dominus, & factus eſt
mihi in ſalutem. In Manaſſe, vt obliuioſi ſi-
mus iniuriarum noſtrarum,& eis qui contra nos
agunt, propter nomen Domini ignoſcamus, ne
illud maledictum incurramus, Dimitte nobis
debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitori-
Epheſ.6. bus noſtris. In Ammon, vt fideles in fide radi-
cati & fundati,in omnibus ſumamus ſcutum fi-
dei,in quo poſsimus omnia tela nequiſsimi ignea
extinguere. In Ioſia, vt ſalutem Domini & ani-
marum ſemper depoſcamus, ne obcæcemur in
infidelitate, ne claudicemus in vijs mãdatorum
eius, ne ſurdi ad audiendum verbum Dei effi-
ciamur,ne moriamur in peccatis: ſed vt ſemper
ſaluemur ab eo,qui ſaluos facit ſperantes in ſe.In
Iechonia, vt præparati ſimus in aduentu Domi-
ni ſecundo,vigilantes & orantes ne intremus in
tentationem,ſed cum illis intrare ad nuptias me-
Luc.12. reamur,de quibus ipſe dicit:Beati ſunt ſerui illi,
quos cùm venerit Dominus,inuenerit vigilãtes.
In Salathiel,quatenùs petitio noſtra ad Deũ ſem-
per dirigatur,vt gaudiũ noſtrum ſit plenum: nõ
huius ſeculi mœrore permixtũ, ſed infinita bea-
titudine ſempiternũ : & hoc in nomine ſaluato-
ris,vt impetrare poſsimus quod petimus.In Zo-
robabel,vt magiſtri ſimus veritatis, prohibentes
magiſteria & confuſiones hæreticorum, & quæ
verbis docemus,exẽplis cõmendemus,ne de no- *Pſal.49.*
bis dicat Deus, Quare tu enarras iuſtitias meas,
& aſſumis teſtamentum meum per os tuum? Tu
verò odiſti diſciplinam, & proiecisti ſermones
meos retrorsùm. In Abiud, vt ſit nobis Deus in
patrem,& nos illi in filios,habentes ſpiritum ad- *Rom.8.*
optionis,in quo clamamus, Abba pater. Si autem
filij,& hæredes,hæredes quidem Dei, cohæredes
autem Chriſti.In Eliachim, vt reſurgamus à tu-
mulis vitiorum ad celſitudinem virtutum, de
terrenis ad cœleſtia,de morte ad vitam,de Gaza
ad Galilæam, id eſt,de inferno ad æternam trãſ-
migrationem:vbi ſancti ibunt de virtute in vir- *Pſal.83.*
tutem, donec videbitur Deus deorum in Sion.
In Azor, vt adiuti diuina gratia, cuncta nobis
aduerſantia patienter ſupportemus, & Domi-
num adiutorem noſtrum cum Pſalmiſta collau- *Pſal.27.*
demus,dicentes: Dominus adiutor & protector
meus, & in ipſo ſperauit cor meum, & adiutus
ſum. In Sadoch,vt iuſti appareamus ante De-
um,incedentes in omnibus mandatis & iuſtifica-
tionibus Domini ſine querela, vt cum iuſtis me- *Matt.25.*
reamur audire vocem,dicentis : Venite benedi-
cti patris mei,percipite regnum quod vobis pa-
ratum eſt à conſtitutione mundi. In Ioachim,
vt fratres Ieſu Chriſti mereamur appellari, non
per cognationem carnis,ſed per vnctionem ſpi-
ritus ſancti,quem effudit in nos abundè : vt faci-
entes voluntatem ipſius,ſobriè & iuſtè & piè vi-
uendo in hoc ſeculo,ad patrem ſuum & patrem
noſtrum,ad Deum ſuũ & Deum noſtrum aſcen-
dere poſsimus in futuro.In Eliud,vt nullum ha- *Philip.2.*
beamus Deum, niſi Dominum Ieſum Chriſtũ,
cui omne genu flectitur,& omnis lingua confite-
tur:& vt ipſi ſoli ſacrificium laudis immolemus,
& vota noſtra reddamus,ipſumque ſolum ado- *Ioan.4.*
remus,quem oportet adorari in ſpiritu & veri-
tate.In Eleazar, vt nullum quęramus adiutorẽ,
niſi Dominum Ieſum Chriſtum, qui potens eſt *Epheſ.3.*
omnia facere ſuperabundanter, quàm petimus
aut intelligimus : & vt quodcunque facimus in *Col.3.*
verbo aut in opere,omnia in nomine Domini fa- *Pſal.123.*
ciamus,dicentes cum Propheta:Adiutorium no-
ſtrum in nomine Domini, qui fecit cœlũ & ter- *Eſa.11.*
ram.In Mathan, vt donum ſupernæ gratiæ, ſpi-
ritum ſcilicet ſapientiæ & intellectus, ſpiritum
conſilij & fortitudinis,ſpiritum ſcientiæ & pie-
tatis, ſpiritumque timoris Domini retinentes,
diſcretionem habeamus inter bonum & ma-
lum, quæ eſt mater omnium virtutum: In
Iacob,vt ſupplantemus à nobis zizania vitiorũ,
& plantemus in nobis aromata virtutum:vt ſic-
ut cinnamomum & balſamum aromatizans, &
quaſi myrrha electa odorem demus,& planta-
ti in

ti in domo Domini, floreamus in æternum ante Dominum. In Ioſeph, vt de die in diem virtuti virtutem, ſanctificationi ſanctificationem apponentes, merito & numero augeamur, & in eo creſcamus in ſalutem: & vt per ſcalam in cœlum erectam quotidiè de gradu in gradum aſcendamus, donec ſpiritaliter formetur Chriſtus in nobis. In ſancta & perpetua virgine Maria, quæ ſtella maris, vel illuminatrix interpretatur, vt illuminatores mundi, id eſt, doctores ſanctæ Eccleſiæ ſimus, & in cordibus credentium lumen fidei & amorem Chriſti per doctrinam veritatis & exempla ſanctitatis oriri faciamus, & Deo habitaculum præparemus. In Ieſu Domino noſtro, vt ſaluatores animarũ noſtrarũ eſſe valeamus, manifeſtè declaratur. Quiſquis enim in fide, ſpe & charitate, vigilijs, ieiunijs & orationibus, caſtitate, ſobrietate, eleemoſynarũ largitione, dilectioneque Dei & proximi vſq; in finem perſeuerauerit, & conuerti fecerit peccatorẽ ab errore viæ ſuæ, ſaluabit animam eius à morte, & operit multitudinẽ peccatorũ. In Chriſto autem, vt ita Chriſtiani ſimus, quatenùs ſicut ille ambulauit, & nos ambulemus: & ſicut ille ꝓ nobis animam ſuã poſuit, ita & nos pro fratribus noſtris animas ponamus: & ſicut ipſe horum nominum interpretatiões in ſe naturaliter gerebat, ita & nos in omni actiua & contemplatiua vita, vt dictum eſt, ſpiritualiter recolamus. Ad hoc enim Chriſtus paſſus eſt, nobis exemplum relinquens, vt ſequamur veſtigia eius, & abnegemus noſmet ipſos, & tollamus crucẽ noſtrã, & ſequamur eum perducentem nos ad gloriam ſempiternã, quam oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quam præparauit Deus diligentibus ſe. Ipſi honor, laus & imperium per infinita ſecula ſeculorum, AMEN.

IN EODEM FESTO,
HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Liber generationis Ieſu Chriſti, &c. Matth. 1.

QVarè beatus Matthæus Euangeliſta à Chriſti generatione initiũ ſumat, hanc maximam & principalem cauſam eſſe putamus, vt ſaluatorẽ noſtrũ de progenie Dauid & de tribu Iuda ſecundùm carnem deſcendiſſe oſtendat. Incipiens itaque ab Abraham, & per Iudæ lineam veniens ad Dauid, totam ſibi ſuccedentium genealogiã ex ordine texit, vſque dum veniat ad Ioſeph virum Mariæ, de qua natus eſt Ieſus, qui vocatur Chriſtus. Nam & Abrahæ & Dauid Chriſtus Dominus noſter promiſſus fuerat: & quòd de tribu Iuda originem duceret, prophetatum fuerat. Dixerat enim Dominus Abrahæ, In ſemine tuo hereditabo oẽs gẽtes. *Gen. 22.* Hoc autem Apoſtolus exponens, ait: Nõ dixit in ſeminibus, *Gal. 3.* quaſi in multis, ſed quaſi in vno, Et ſemini tuo, quod eſt Chriſtus. Iudæ quoque filio *Gen. 17.* ſuo Iacob patriarcha benedicens, ait: Iuda te lau- *Gen. 48.* dabunt fratres tui: manus tua in ceruicibus inimicorum tuorum, & adorabunt te filij patris tui. Catulus leonis Iuda, ad prædam fili mi aſcendiſti, requieſcens accubuiſti vt leo & quaſi leæna, quis ſuſcitabit eum? Non auferetur ſceptrum de Iuda, nec dux de femoribus eius, donec veniat qui mittendus eſt: & ipſe erit expectatio gentium. In hoc quoque euangelio (ſicut in ſequentibus) *Matt. 2.* legitur, quum Herodes principes ſacerdotum & populi interrogaret vbi Chriſtus naſceretur, reſponſum illi eſt ab illis: In Bethleem Iu- *Mich. 5.* dæ: ſic enim ſcriptum eſt per prophetam: Et tu Bethleem terra Iuda, nequaquam es minima in principibus Iuda: ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Iſraël. Vides igitur, quia ſaluator noſter Abrahæ fuerat promiſſus, & ſecundũ prophetarum dicta de tribu Iuda naſciturus expectabatur. Videamus igitur, quid regi Dauid de eodem dictum fuerat. *Pſal. 131.* Dicat hoc ipſe Dauid: Iurauit (inquit) Dñs Dauid veritatẽ, & non fruſtrabitur eum, De fructu ventris tui ponã ſuper ſedẽ tuã. *Pſal. 88.* Itemq;: Semel iuraui in ſancto meo ſi Dauid mentiar, ſemẽ eius in æternũ manebit. Ecce enim non ſolùm promittitur, verùm etiã & iuratur, ꝙ de ſtirpe Dauid ſecundùm carnẽ Chriſtus oriatur. Vnde non immeritò factũ eſt, vt pluribus in locis filius Dauid Chriſtus vocetur. Hoc enim & *Matt. 21.* pueri clamabãt, Hoſianna filio Dauid, benedict⁹ qui venit in nomine Domini. Hoc & mulier *Matt. 15.* Chananæa dicebat: Miſerere mei Domine, fili Dauid. Vnde ipſe quoq; Iudæos interrogãs, ait: Quid vobis videtur de Chriſto? cuius filius eſt? *Matth. 22.* Dicunt ei, Dauid. Quis igitur Chriſtũ eſſe aliquẽ credere poſſet, niſi priùs de ſtirpe Dauid certiſſimè natũ eſſe conſtaret? Meritò igitur euãgeliſta de Chriſto loquuturus, ſtatim in principio ſuæ locutionis eum de ſemine Abrahæ, de tribu Iuda, & de progenie Dauid natum eſſe oſtendit. Oſtenſa autem cauſa, cur tale exordium euangeliſta ſcripſerit, Iudæis & hæreticis cæteriſq; reſpondeamus, quibus hanc eandem cauſam nihil ad rem pertinere videtur, niſi filiũ Ioſeph Chriſtum credamus eſſe. Non enim hoc loco Mariæ, ſed Ioſeph generatio texitur. Quid enim ad Chriſtũ pertinet, ꝙ Ioſeph probatur eſſe fili⁹ Dauid, quum non de Ioſeph, ſed de Maria natus ſit Chriſtus? Sicut enim ſecũdùm diuinitatẽ ſaluator noſter nullã habuit matrẽ, ita & ſecundũ humanitatẽ nullũ habuit patrẽ. Audiant igitur iſti hoc, *Num. 26.* quod in lege præcipitur, vt videlicet oẽs viri ducãt vxores de tribu & cognatione ſua, & cunctæ fœminæ maritos de eadem tribu accipiãt, vt hæreditas permaneat in familijs, nec ſibi commiſceantur tribus, ſed ita maneant, vt à Domino ſeparatæ

paratæ ſunt. Probatum eſt igitur legis teſtimonio, virginem Mariam atq; Ioſeph de eadem tribu & cognatione fuiſſe. Neque enim aliter ſecundùm legem coniugi potuiſſent, niſi de eadẽ tribu ambo fuiſſent. Si enim aliquis mihi obijciat, multos de alia quoq; & non tantũ de propria tribu duxiſſe vxores: reſpondeo, non ſolũ hoc, ſed multa alia plerunq; contra legem Iudæos feciſſe. Ioſeph verò contra legem agere non poterat, vtpotè qui iuſtus erat, & Deũ in omnibus offendere timebat. Hæc aũt lex & ſi fortaſſe nõ ad plenũ ab alijs cuſtodiebatur, ab illis tamẽ mulieribꝰ cuſtodiri neceſſariũ erat, quæ quãdo fratres nõ habebãt, parentibus ſuis in hæreditatẽ ſucce-

Num.27. debant. Sic enim præcipit Moyſes, immò Dominus per Moyſen, vt ſi aliquis ſine filijs defunctus fuerit, ad filias eius tranſeat illius hæreditas. Quæ ſi de alia tribu maritos acceperit, hæreditatem quoque in aliã tribum tranſire oporteret. Tales igitur neceſſe eſt aut de ſua tribu accipere, aut omninò viros non accipere: ne ſi de alia accipiant, poſſeſsiones & hæreditates cõmiſceantur, quod quidem nullatenùs fieri licet. Vnde manifeſtum eſt beatiſsimam virginem Mariam, quæ nobiliſsima hæres parentibus ſuis in hæreditatem ſucceſſerat, ſiquidem nec fratres habuit nec habuiſſe legitur, neminé de alia tribu coniugem accipere potuiſſe. Sed fortaſſe dicis eam nõ

Leuit.25. habuiſſe hæreditatem. Lege ergo in Leuitico, & inuenies quòd nemo hæreditatem ſuã ex toto vendere poterat, etſi vſum eius vendere potuiſſet. Veniente nanque Iubileo, omnis hæreditas ad proprium dominum reuertebatur. Quomodò ergo ſine hæreditate eſſe poterat, quæ ex tam nobiliſsimis parentibus orta fuerat? His igitur rationibus manifeſtiſsimè cõprobatur, & Ioſeph & beatam virginem Mariã de eadẽ tribu fuiſſe. Sed ideò per Ioſeph euangeliſta generationem texere voluit, quoniam vſus eſt ſanctarũ ſcripturarũ vbiq; per viros, & nuſquã per mulieres generationis ſeriem ordinare. Omnes ergo generationes ab Abraham vſq; ad Dauid, generationes quatuordecim. Et à Dauid vſque ad tranſmigrationẽ Babylonis, generationes quatuordecim, & à tranſmigratione Babylonis vſque ad Chriſtum, generationes quatuordecim. Hoc autem verum eſt, ſi vna eademque perſona bis numeretur, ſitque alterius ætatis initium, quæ alterius finis fuerat. Aliter autem non procedit. Chriſti autem generatio ſic erat. Cùm eſſet deſponſata mater eius Maria Ioſeph, antequàm conuenirent, inuenta eſt in vtero habens de ſpirituſancto.

IN FESTO EXALTATIONIS S. CRVCIS,

QVAERE ſuprà in Inuentione Sanctæ Crucis.

IN VIGILIA MATTHAEI Apoſtoli. Lucæ V.

In illo tempore: Vidit Ieſus publicanũ nomine Leui, ſedentẽ ad telonium, & ait illi: Sequere me. Et reliq. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri. *Ex lib. 2. Cõmentariorum in Lucam.*

IDem Leui, qui & Matthæus eſt: ſed Lucas Marcusq; propter verecundiã & honorem euangeliſtæ noluerunt nomẽ ponere vulgatũ. Ipſe aũt Matthæus iuxta illud quod ſcriptũ eſt: Iuſtus accuſator ſui eſt in primordio ſermonis, Matthæum ſe & publicanum nominat: vt oſtendat legentibus, nullum debere conconuerſum de ſalute diffidere, cùm ipſe de publicano in apoſtolum, de telonario in euangeliſtam ſit repentè mutatus. *Prouer.18.* *S. Matthæi humilitas.* *Et relictis omnibus, ſurgens ſecutus eſt eum.* Intelligens Matthæus quid ſit veraciter Dominum ſequi, relictis omnibus ſequitur. Sequi enim imitari eſt. Ideóque vt pauperem Chriſtum non tã greſſu quàm affectu conſectari potuiſſet, reliquit propria, qui rapere ſolebat aliena: perfectamque nobis abrenunciationis ſeculi formam tribuens, non ſolùm lucra reliquit vectigalium, ſed & periculum contempſit, quod euenire poterat à principibus ſeculi, quia vectigalium rationes imperfectas atque incompoſitas reliquerit. *Perfectus mundi contemptus.* Tanta enim cupiditate ſequendi Dominum ductus eſt, vt in nullo prorsùs huius vitæ reſpectum vel cogitationem ſibimet reſeruauerit: propter quod iuſta mercede dum humana ſedulus negotia deſerit, dominicorum fidelis diſpenſator meruit eſſe talentorum. *Et fecit ei conuiuium magnum Leui in domo ſua.* Qui domicilio Chriſtũ recipit interno, maximis delectationibus exuberantium paſcitur voluptatum. Itaque Dominus libenter ingreditur, & in eius qui crediderit, recumbit affectu. Et hoc eſt bonorum operum ſpirituale conuiuium, quo diues populus eget, pauper epulatur. *Conuiuium bonorum operum.* *Et erat turba multa publicanorum, & aliorum, qui cum illis erant diſcumbentes.* Viderũt publicanum à peccatis ad meliora conuerſum, locum inueniſſe pœnitentiæ, & ob id etiam ipſi nõ deſperant ſalutem. *Et murmurabãt phariſæi & ſcribæ eorum, dicentes ad diſcipulos eius: Quarè cum publicanis & peccatoribus manducatis & bibitis?* Conuiuantibus cum Domino publicanis, phariſæi murmurantes, de ieiunio gloriantur. Vbi primò legis & gratiæ quanta ſit diſtantia, declaratur, quia qui legem ſequuntur, ieiunæ mentis famem patiuntur æternam: qui verò verbum in interioribus animæ receperunt, alimenti cœleſtis & fontis vbertate recreati, eſurire & ſitire non poſſunt. Deinde retributionis futuræ ſpecies præfiguratur, quando epulantibus cũ Chriſto electis, perfidia ſuperborum ieiuna torquebitur, quibus dicitur: Meretrices & publicani præcedent vos in regnũ Dei. *Matt.21.* Quòd ſi per Matthæi electionem,

ctionẽ, fides gentiũ (quæ priùs mundi lucris inhiabant, ſed nunc corporis Chriſti ſedula deuotione reficiuntur) exprimitur, profectò ſuperciliũ pharisæorũ, Iudæorũ inuidiã, qua de gentium ſalute torquentur, inſinuat. *Et reſpondens Ieſus, dixit ad illos: Non egent qui ſani ſunt medico, ſed qui malè habent. Nõ veni vocare iuſtos, ſed peccatores in pœnitentiã.* Sugillat ſcribas & phariſæos, qui iuſtos ſe putãtes, peccatorũ cõſortia declinabãt. Seipſum nanq; medicũ dicit, qui miro medicãdi genere vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, & liuore eius ſanati ſumus. Sanos aũt, & iuſtos appellat eos, qui ignorantes Dei iuſtitiã, & ſuã volentes ſtatuere, iuſtitiæ Dei non ſunt ſubiecti: qui ex lege præſumentes, euangelij gratiam non quærunt. Porrò malè habentes & peccatores vocat eos, qui ſuæ fragilitatis conſcientia deuicti, nec ſe per legem iuſtificari poſſe videntes, Chriſti ſe gratiæ pœnitendo ſubmittunt. Vbi ſimul oſtenditur, quòd non in priſtinis vitijs permanẽtes, vt ſcribæ & phariſæi murmurabant, ſed pœnitentiam agentes publicani venerint ad Ieſum, & ipſe quoque Ieſus conuiuia peccatorum, vt occaſionem haberet docendi, & ſpirituales inuitatoribus ſuis præberet cibos, adire dignatus ſit. Denique cùm frequenter pergere ad conuiuium deſcribatur, nil refertur aliud, niſi quid ibi fecerit, quid docuerit: vt & humilitas Domini eũdo ad peccatores, & potentia doctrinæ eius in pœnitentium conuerſione monſtretur.

IN FESTO S. MATTHAEI APOSTOLI, IN Epiſtolam Concio exegetica.

VNicuiq; aũt noſtrum data eſt gratia, ſecundùm menſurã donationis Chriſti. Licet Deus pater, inquit D. Hieronymus, ſuper omnia ſit, & per oẽs, & in omnibus, tñ gratia iuxta menſurã credẽtibus datur: non ꝙ ad menſurã ſpiritũ & gratiã tribuat Deus (magnificentiæ.n.eius non eſt finis) ſed ꝙ iuxta menſurã vaſculorũ infundat liquorẽ, tantũ muneris largiens, quantũ poteſt ille cui donatur accipere. Nec enim ad menſurã dat Deus ſpiritum, aut poteſt habere menſurã, quod ęqualiter vbiq; diffuſum eſt. Quod vt manifeſtũ fiat, imperfectũ licet & non implens ſimilitudinem, tamen per quod poſsit intelligi quod dicitur, ſumamus exemplum. Mare certè immenſum eſt, & capacitas eius Deo ſoli nota. Ex hoc ſi quis velit multis hominibus ſecundùm id, quod geſtare queunt, tradere, neceſſe eſt vt ad menſurã vnicuiq; tribuat, & partes eius menſurã recipiãt, cuius ſolium immenſurabile eſt. Ita & ſpiritus ſanctus immenſus quidẽ eſt, & nullo fine concluditur, tamẽ vnicuique datur, ſecundùm quod expedit. *Propter quod dicit: Aſcendẽs in altũ, captiuã duxit captiuitatẽ: dedit dona hominibus.* Quia ſuprà dixerat, Vnicuiq; aũt noſtrũ data eſt gratia ſecundùm menſurã donationis Chriſti: vt confirmaret hæc ipſa dona à ſaluatore eſſe donata, teſtimoniũ de ſexageſimoſeptimo pſalmo aſſumpſit, vt ſciamus illas eſſe manubias hominibus diſtributas, quas Chriſtus victor emeruit. Aſcendens quippe in altũ, captiuã duxit captiuitatem. Nos qui nũc in Chriſto credimus de gentibus congregati, cùm eſſemus creatura Dei, à diabolo capti ſumus, & eius ſatellitibus diſtributi. Venit igitur Dominus noſter Ieſus Chriſtus, ſecundùm Ezechielẽ vaſa ſecũ captiuitatis apportans, & operto capite, ne ab aduerſarijs cognoſceretur, prædicauit his qui capti erant remiſsionem, & qui tenebantur in vinculis, ſolutionem: & nos de catenis hoſtium & de compedibus liberauit, ſicut illam in euangelio mulierem, de qua ipſe commemorat: Hanc autem filiam Abraham, quam ligauit ſatanas iam decem & octo annis, non oportuit ſolui de vinculo hoc in die ſabbati? Liberatoſq; nos & per nouam captiuitatem de captiuitate veteri erutos, ſecum duxit in cœlum: & his ipſis, quos de inimicorum manu victor eripuit, diuerſa gratiarum dona largitus eſt. Et eleganter hic poſuit, Dedit dona in hominibus, cùm in Pſalterio ſcriptum ſit, Accepit dona in hominibus. Verùm ibi quia necdum factum erat, ſed futurum promittebatur, prptereà dicitur accepiſſe. Hic verò cùm Apoſtolus ſcribit, quia iam dederat, & in vniuerſo orbe Eccleſiæ fundatæ erant, idcircò non accepiſſe ſcribitur, ſed dediſſe. Hæc D. Hieronymus. *Quòd autem aſcendit, quid eſt, niſi quia & deſcendit primùm in inferiores partes terræ?* Interrogabat Apoſtolus ſemetipſum, ait Haymo, & dixit: Quid eſt quod dixi, Aſcendit? Quomodò poteſt Deus aſcendere, qui vbique eſt? Certè nihil eſt aliud, niſi quia & deſcendit. Et primùm deſcendit in inferiores partes terræ ad infernum, ac deinde in cœlum aſcendit. Ergo non ſecundùm diuinitatem, quæ omnia implet, aſcendit ipſe neq; deſcendit, ſed ſecundùm humanitatẽ. In anima quidẽ ſola deſcendit ad infernũ, & iterùm in corpore & anima aſcẽdit ſuper oẽs cœlos. Notandum, quia per hoc quòd dicit, Deſcendit ad inferiores partes terræ, oſtendit infernum infra terram eſſe. *Qui deſcendit*, ſubaudis, ad inferiores partes terræ, *ipſe eſt & qui aſcendit ſuper omnes cœlos, vt adimpleret omnia*, id eſt, oracula legis & prophetarum, quæ de ſe erant ſcripta: vel omnia, id eſt, quaſdam diſpenſationes, quas ipſe cum patre diſpoſuerat, & quas ipſe ſolus cum illo ſciebat. Hæc Haymo. *Et ipſe dedit quoſdam quidẽ apoſtolos, quoſdam autem prophetas: alios verò euangeliſtas: alios autem paſtores, & doctores, ad cõſummationẽ ſanctorũ, in opus miniſterij, in ædificationem corporis Chriſti.* Ex hoc loco, inquit Hieronymus, manifeſtiſsimè comprobatur patris & filij vna diuinitas. Siquidem hoc quod nũc Chriſtus tribuiſſe deſcribitur

Pſal. 67.
Ezech. 9.
Luca 13.
Pſal. 67.

1.Cor.12. bitur, in prima Epiſtola ad Corinthios Deus pater dediſſe narratur. Alios enim, ait, poſuit Deus in Eccleſia, primò apoſtolos, ſecundò prophetas, teritò doctores, deinde virtutes, & dona ſanitatum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum. Quod Sabbellius non intelligens, patrem confundit & filium, dum eandem operationem eſſe non putat diuerſorum. Et ſimul notandum, quòd hic apoſtolos, prophetas, euangeliſtas, paſtores & magiſtros dediſſe Chriſtus, ibi verò eoſdem pater poſuiſſe memoretur. Poſuit itaq; ſiue dedit pater & filius primò apoſtolos, ſecundò prophetas, non illos qui futura vaticinentur, quales in veteri legimus teſtamento: ſed qui infideles & imperitos arguant atq; dijudicent. Tales quippe prophetas noui teſtamenti in alia epiſtola eſſe definit. Tertiò euangeliſtas, quorum ſpecioſi pedes ſunt ad annuntiandã pacẽ. Nec verò putandũ, ꝙ ſicut in ſuperioribus trib. alios dixit eſſe apoſtolos, alios prophetas, alios euangeliſtas, ita & in paſtorib. & magiſtris officia diuerſa poſuerit. Non .n. ait, Alios aũt paſtores & alios magiſtros, ſed, Alios paſtores & magiſtros: vt qui paſtor eſt, eſſe debeat & magiſter: nec in eccleſijs quãuis ſanctus ſit, paſtoris ſibi nomen aſſumere, niſi poſſit docere quos paſcit. Vel certè aliter, vt vnus atq; idem præſes eccleſiæ, ſit paſtor & doctor: paſtor ouiũ, magiſter hominũ. Homines quippe & iumenta ſaluos facies Domine. Arbitror hodiè quoq; in eccleſijs, quemadmodum propheta & euangeliſta, paſtor quoq; inuenitur & doctor: ita poſſe & aplũm reperiri, in quo apoſtolatus ſigna & indicia cõpleantur: et è regione eſſe plurimos tam foris quàm intùs, tã in Eccleſia, quàm in hæreſibus, qui pſeudoapoſtoli ſint & pſeudoprophetæ, & pſeudoeuangeliſtæ, & pſeudopaſtores, & pſeudomagiſtri. Et de hæreſibus quidẽ nulla dubitatio eſt, quin ſecundùm falſam fidem falſa vniuerſa poſſideant: in eccleſijs aũt nõnne vobis videtur falſi eſſe paſtores, qui nõ paſcũt oues cum diſciplina, ſed quaſi mercenarij nequaquàm gregis ſalutẽ cogitãt, quod errauit non conuertẽtes, & quod perijt nõ quærentes: ſed tantummodò de ouibus lac & lanam, cibos videlicet & veſtimenta captãtes. Nec verò abſq; ordine in hæc putemus Aplũm ſubitò prorupiſſe: verùm quia præmiſerat eſſe Deũ ſuper omnia, & per omnia, & in omnibus, & vnicuiq; ſanctorũ datã gratiã ſecũdùm menſurã donationis Chriſti: nunc addit alios apoſtolos, alios prophetas, alios euangeliſtas, alios paſtores & magiſtros eſſe in Eccleſia diſtributos, qui neceſſarij ſint ad pfectionem inſtructionéq; ſanctorũ in op⁹ miniſterij, in ædificationem corporis Chriſti. Quia cũ corp⁹ Domini Eccleſia ſit, & Eccleſia de viuis lapidibus coſtruatur: hi quos ſuprà memorauimus in Eccleſia cõſtitutos, id habẽt operis, vt ſecundũ diſpenſationẽ & officia ſibi credita, Eccleſiam Chriſti .i. corpus eius ædificent. *Donec occurramus oẽs in vnitatẽ fidei & agnitionis filij Dei.* Quærendum quos oẽs dixerit occurrere, in vnitate fidei: vtrúmnam oẽs homines, an oẽs ſanctos, an certè oẽs qui rationis capaces ſunt. Videtur aũt mihi de omnibus hominib. dicere, quia multi venti doctrinarum ſunt, & flatu eorũ fluctibus concitatis, huc atq; illuc homines incerto curſu & vario ferũtur errore. Vnde omni ſtudio laborãdum, primùm in fidei occurrere vnitate: deinde in eadẽ vnitate habere agnitionẽ filij Dei. Quorũ cùm fuerit ſecura poſſeſsio, paruuli eſſe ceſſantes, & menſurã interioris hominis recipientes: quæ menſura plenitudinis, menſura Chriſti eſt: perfecti viri vocabulũ ſortiemur, ita tamẽ vt ad conſummatã ætatem plenitudinis Chriſti omnis credentiũ turba perueniat, & nequaquàm in dogmatib. fluctuans, adinſtar paruulorũ gurgite infidelitatis feratur incerto: dum venti hinc inde perflantes, hæreticorũ videlicet ſiue ſapientiũ ſeculi, diuerſæ compugnanteſq; rationes naufragium audientib. aut inferunt, aut minãtur, dũ alij abſq; voluntate fallaciæ ea tamen quæ falſa ſunt prædicant: alij verò omni calliditate erroris laqueos cõponentes, nos decipere & vincere feſtinant. Hæc Hieronymus. Porrò Theophylactus ea Apoſtoli verba, *Ad conſummationẽ ſanctorũ, in opus miniſterij, in ædificationẽ corporis Chriſti,* ita interpretatur: Vides dignitatẽ? Vnuſquiſq;, inquit, perficit, conſummat, vnuſquiſq; miniſtrat ad extructionẽ corporis Chriſti, ſiue Eccleſiæ. Quid itaq; ægrè fers, ceu minus donum acceperis? Nam & tu ad conſummationẽ ſanctorũ, hoc eſt, ad cõmoditatem fidelium & perfectionem cõmodas. Caue igitur, ne accepto dono vt alios ædifices, teipſum cùm maiorib. inuides ſubuertas. Præterea ſi ad conſummationem fideliũ alius accepit maius donum, cogita ꝙ & maiori ideò labore ac miniſterio defatigetur, vnde & maior negligentem in ſuo chariſmate culpa manet. Porrò aũt qui nõ ex ſatana letale iſthuc virus profluat, eaq; affectio virulenta prodeat, inuidere te conſummanti & ædificanti corpus Chriſti? Eſt .n. iſthuc hominis Deo planè reluctãtis. *Donec occurramus oẽs in vnitatem fidei & agnitionis filij Dei.* Euſque, inquit, operari oportet oẽs, qui dona acceperunt, & ędificare & laborare, donec peruenerimus ad vnitatem fidei, hoc eſt, vſq; dũ demonſtremur oẽs vnam & eandẽ fidem habere, neq; dogmatibus differre, neq; quò ad vitam ſectis quibuſdã inter nos diſsidere. Tunc enim vera eſt fidei vnitas & vnio, tum agnoſcimus filiũ Dei, quando et in doctrina rectã ſententiã habuerimus, & charitatis vinculũ ſeruauerimus. Charitas .n. Chriſtus eſt. *In virum perfectũ, in menſurã ætatis plenitudinis Chriſti.* Virũ perfectũ & menſuram ætatis, perfectiorem dogmatũ cognitionẽ dicit: quemadmodũ et plenitudinem Chriſti, omnimodam atq; integrã ipſius cognitionẽ & fidẽ, ꝙ vnus ex Trinitate cùm eſſet, & ęqualis patri, factus ſit homo, vna perſona in duabus naturis & voluntatib. & operationibus, & cum corpore patri adſidet, venietq; cũ ipſo

Propheta noui Teſtamenti. 1.Cor.14. Eſa.52. Pſal.35. Eze.34. *Eccleſia, Corpus chriſti,* *Multi venti doctrina.* *Minores nõ debent inuidere maioribus* *Vera fidei vnitas.*

Cor. 13. ipſo, & quæcunque alia de ipſo rectè intelliguntur ac dicuntur. Quomodò igitur aliâs imperfectam dicit cognitionem noſtram? Rectè profectò, vt opponatur futuræ poſt fata noſtra cognitioni. Hic verò cognitionem perfectam dicit eius reſpectu, quod facile ſit mortalibus à recto ſtatu, atque adeò à virtute excidere. Quando enim à Chriſto non exciderimus, tum perfecti ſumus. Ita Theophylactus. Haymonis in hunc locum ſunt hæc: Ex ſuperioribus iſta pendent. Ipſe, inquit, dedit paſtores, qui ædificent corpus illius, donec occurramus omnes poſt reſurrectionem generalem in virum perfectum. Quidam hoc modo illud intelligunt, quòd in generali reſurrectione omnes in eadem ætate reſurgent, in qua Chriſtus reſurrexit, cuiuſcunque etiam ætatis fuerint, & in nomine virorum comprehenduntur & mulieres. Quòd dicit in virum perfectum, licet contra fidem non ſit, tamen hoc melius eſt, vt aliter intelligamus. Virum appellat Chriſtum cum omni corpore ſuo, quod non erit perfectum, quouſq; omnes electi compleantur. Completo autem numero electorum, occurremus omnes in virum perfectum: id eſt, omnes electi occurrent capiti ſuo Chriſto, vt iam poſtmodùm vnus ſit vir Chriſtus & Eccleſia, perfectus & integer. Et in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti. Sicuti homo per ætates ſingulas creſcit, donec perfectus ſit vir: ſic quotidiè creſcit vſque ad diem iudicij Chriſtus non in ſe, ſed in nobis, qui ſumus corpus eius. Completa autem menſura ætatis, id eſt, perfecto & integro numero electorum, ex quibus plenitudo corporis impletur, obuiabimus ei. Sic Haymo. Libet hic adijcere, quæ D. Ambroſius in quintum caput Lucæ ſcribit his verbis: Sextum eſt opus, quo Matthæus Leui noua quadam figuratur forma: ſexto autem die factus eſt homo. Sexto igitur Chriſti opere reformatur iam non vetus ſed noua creatura, & quædam forma peregrina: & ideò tanquàm noua creatura conuiuium Chriſto exhibet, eò quòd & in ipſo Chriſtus delectaretur, & ipſe partem delectationis mereretur habere cum Chriſto. Ad hunc igitur informãdum præcepta dat Dominus. Sequebatur enim iam lætus, alacer & exultans, dicens: Iam non publicanum gero, iam non porto Leui. Exui Leui, poſtquàm Chriſtum indui. Odi genus meum, fugio vitam meam priorem: ſolum te ſequor Domine Ieſu, qui ſanas vulnera mea. Quis enim me ſeparat à charitate Dei, quæ in te eſt? Tribulatio, an anguſtia, an fames? Ligatus ſum fidei clauis quibuſdam, & bonis compedibus charitatis innexus ſum. Omne mandatum tuum ſicut cauterium impreſſum tenebo. Etſi vrit cauterium mandati, tamen putrefacta carnis exurit, ne ad viuum ſerpat contagio. Etſi mordet medicamentum, tamen vitium vulneris tollit. Aufer igitur Domine Ieſu potenti machæra tua meorum putredines peccatorum. Dum me habes ligatum charitatis vinculis, ſeca quodcunq; vitioſum eſt. Veni citò incidens occultas & latentes variaſque paſsiones: aperito vulnus, ne noxius ſerpat humor. Emunda omne quod fœtidum eſt peregrino lauacro. Audite me terreni homines, qui peccatis veſtris cogitationes ebrias geritis. Et ego Leui talibus paſsionibus eram ſauciatus. Inueni medicum, qui in cælo habitat, & in terra ſpargit medicamenta. Hic ſolus poteſt ſanare vulnera mea, qui ſua neſcit: hic auferre cordis dolorem, pallorem animæ, qui nouit occulta. Hæc Ambroſius. Præſtet omnibus nobis Chriſtus Ieſus, vt cum beatiſsimo Matthæo Apoſtolo, ſpretis omnibus, ipſum conſtanter ſequamur, Amen.

IN EODEM FESTO, Matth. IX.

In illo tempore: Cùm tranſiret Ieſus, vidit hominem ſedentem in telonio Matthæum nomine, & ait illi: Sequere me. Et ſurgens ſecutus eſt eum. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri. *Tom. 7. in Homilijs Aeſtiualibus de Sanctis.*

Legimus Apoſtolo dicente, Quia omnes peccauerunt, & egent gloria Dei, iuſtificati gratìs per gratiã illius. *Rom. 3.* Qui & iterùm inæſtimabilẽ eiuſdem gratię magnitudinem cõmendans, ait: Vbi autem abundauit peccatum, ſuperabundauit & gratia: *Rom. 5.* quia nimirùm quanto grauiorem Dominus in electis ſuis peccatorum languorem curauit, tanto ampliorem cunctis gratiæ medentis potentiã monſtrauit. Vnde & ex lectione euangelica audiuimus, quia ſedẽtem in telonio Matthæum, ac temporalibus curis intentum, repentè miſeratus Dominus vocauit, & de publicano iuſtum, de telonario diſcipulum fecit: *S. Matthæi repentina mutatio.* quem etiam proficientibus eiuſdem gratiæ crementis, de communi diſcipulorum numero ad apoſtolatus gradum promouit: nec ſolùm prędicandi, verumetiam ſcribendi euangelium illi miniſterium commiſit: vt qui curam terreſtriũ omiſerat, cæleſtium talentorum diſpenſator eſſe inciperet. Quod ob id vtiq; prouidentia ſuperna fieri diſpoſuit, vt nullum enormitas ſuorum, aut numeroſitas ſcelerum à ſperanda venia reuocaret, cùm hunc tantis mundi nexibus abſolutum tam cæleſtem factum conſpiceret, vt communicato cũ angelicis ſpiritibus vocabulo, euangeliſta nominaretur & eſſet. *Vidit, inquit, Ieſus hominem ſedentem in telonio Matthæum nomine, & ait illi: Sequere me.* *Matth. 26.* Vidit autem non tam corporei intuitus, quàm internæ miſerationis aſpectibus, quibus & Petrum negantem, vt reatum ſuũ cognoſcere ac deflere poſſet, reſpicere dignatus eſt: quibus populum ſuum Aegyptia ſeruitute depreſſum, vt eriperet aſpexit, dicens ad Moyſen: Videns vidi afflictionem populi mei qui eſt in Aegypto, & gemitum eius audiui, & deſcendi *Exod. 3.*

liberare eum. Vidit ergo hominem & miſeratus eſt eum, qui humanis tãtùm ſtudijs deditus, necdum angelico nomine dignus extiterat. Vidit ſedentem in telonio, pertinaci videlicet animo temporalibus lucris inhiantem. Matthæum, inquit, nomine. Matthæus Hebraicè, Latinè dicitur donatus. Quod profectò nomen illi aptè congruit, qui tantum gratię ſupernæ munus accepit.

S. Matthæus binomius.

Nec prætereundum eſt, quòd idem Matthæus eſt binomius: nam & Leui vocabatur: quod etiam nomen eidem gratiæ, qua donatus eſt, teſtimonium perhibet. Interpretatur enim additus, ſiue aſſumptus, ſignificans quia aſſumptus eſt per electionem à Domino, & additus ad numerum gradus apoſtolici. Hoc autem illum nomine

Marc. 2. Luc. 5.

Marcus & Lucas in hac lectione magis appellare voluerunt, ne conſortem operis euangelici de priſca conuerſatione palam notabilem redderent. At verò vbi ad deſcribendum duodecim Apoſtolorum catalogum peruenerunt, tacito Leui vocabulo, Matthæum illum apertè

Mar. 3. Luc. 6. Prou. 10.

nuncupauerunt. Prior ipſe Matthæus (iuxta hoc quod ſcriptum eſt, Iuſtus prior accuſator eſt ſui: venit amicus eius, & inueſtigauit eum) vulgato ſe nomine appellat, cùm de telonio vocatum narrat. Sed & in catalogo Apoſtolorum cum additamento ſe publicanum cognominat.

Matt. 10.

Thomas, inquit, & Matthæus publicanus: quatenùs maiorem per hoc publicanis & peccatoribus adipiſcendæ ſalutis confidentiam præbeat.

1. Tim. 1.

Quam docendi formulam Paulus quoque ſecutus, ait: Quia Chriſtus Ieſus venit in hunc mundum peccatores ſaluos facere, quorum primus ego ſum. Sed ideò miſericordiam conſecutus ſum, vt in me primò oſtenderet Chriſtus IESVS omnem patientiam, ad exemplum eorum, qui credituri ſunt illi in vitam æternam. Vidit ergo IESVS publicanum: & quia miſerando atque eligendo vidit, ait illi: Sequere me. Sequere autem dixit, imitare. Sequere dixit, non tam inceſſu pedum, quàm executione morum. Qui enim dicit ſe in Chriſto manere, debet ſicut

1. Ioan. 2. Chriſtum vt ſequi debeamus.

ille ambulauit, & ipſe ambulare: quod eſt, non ambire terrena, non caduca lucra ſectari, fugere honores ſeculi, contemptum mundi omnem pro cæleſti gloria libenter amplecti, cunctis prodeſſe, amare, iniurias nulli inferre, at ſibi illatas patienter ſufferre, ſed & inferẽtibus à Domino veniam poſtulare, non vnquam ſuam, ſed conditoris ſemper gloriam quærere, quotquot valet ſecum ad amorem ſupernorum erigere. Hæc & huiuſmodi gerere, Chriſti eſt veſtigia ſequi. *Et ſurgens*, inquit, *ſecutus eſt eum.* Non enim mirandum, quòd publicanus ad primam iubentis Domini vocem terrena quæ curabat lucra reliquerit, opibusque neglectis, illius comitatui, quem nil diuitiarum habere cernebat, adhæſerit. Ipſe enim Dominus, qui eum foris verbo vocauit, intùs inuiſibili inſtinctu vt ſequeretur edocuit, infundens menti illius lumen gratiæ ſpiritalis, qua intelligeret, quia is, qui à tẽporalibus vocabat in terris, incorruptibiles in cælis dare theſauros valeret. Surgens, inquit, ſecutus eſt eum. Surrexit vt ſequeretur, dimiſit caduca quæ

Epheſ. 5.

gerebat, vt conſequeretur æterna, ad quæ illum veritas inuitabat, quale eſt illud: Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus. *Et factum eſt diſcumbente eo in domo, ecce multi publicani & peccatores venientes, diſcumbebant cum Ieſu & diſcipulis eius.* Vnius publicani conuerſio, multis exemplũ pœnitentiæ & indulgentiæ publicanis ac peccatoribus tribuit. Non enim dubitandum, quia publicani ac peccatores eſſe deſierant, qui cum Ieſu & diſcipulis eius diſcumbebant: nec ſi in peccatis perſeuerare decernerẽt, ei qui ſine peccato eſt, conueſci auderent.

Publicani.

Publicani quippe vocantur, qui vel publicè ſceleribus fœdantur, vel publicis implicantur negocijs, quæ ſine peccato aut vix aut nullatenùs valent adminiſtrari. Et pulchro ſatis præſagio qui Apoſtolus & doctor gentium erat futurus, in prima ſua cõuerſione peccantium poſt ſe gregem trahit ad ſalutem, officiumq́; euangelizandi, quod proficiente merito virtutum erat expleturus, à primis iam fidei ſuæ rudimentis incipit. Neq; enim ſolùm qui fratrem verbo erudit, ſed etiam qui exemplo ad meliora conuertit, miniſterium gerit doctoris. Denique ijdem publicani non tunc ſolummodò cum Domino diſcumbebant, verùm & deinceps abiectis ſecularibus negocijs, ad imitationem Matthæi, illum ſequi gaudebant,

Marc. 2.

teſte euangeliſta Marco, qui ait: Multi publicani & peccatores diſcumbebant cum Ieſu & diſcipulis eius. Erant enim multi, qui & ſequebantur eum.

Lucæ 5.

Notandum autem, quòd Lucas hæc referens, dicit quia Dominus in domo eiuſdem Matthæi cum publicanis diſcubuerit, & quia ipſe conuiuium illi magnum parauerit. Qui quidem Matthæus, quantum ad generale iudicium reſpicit, congruam beneficijs cæleſtibus vicem rependit, vt à quo perennia bona ſperabat, illi ſua temporalia commodaret: eumq́; corporalibus epulis reficeret, quo ipſe donante guſtum ſpiritalis acceperat ſuauitatis. Porrò ſi altiore intellectu quæ geſta ſunt indagare cupimus, non tantùm in domo ſua terreſtri conuiuium Domino corporale exhibuit, ſed multo gratius illi conuiuium in domo pectoris ſui per fidem ac

Apoc. 3.

dilectionem parauit, ipſo atteſtante, qui ait: Ecce ego ſto ad oſtium & pulſo: ſi quis audierit vocem meam, & aperuerit ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipſe mecum.

Stat pulſat Chriſtus.

Stat quippe Dominus ad oſtium & pulſat, cùm memoriam ſuæ voluntatis, vel per os docentis hominis, vel per ſuam intùs inſpirationem noſtro cordi infundit.

Nos aperimus.

Audita autem voce eius, ianuam vt recipiatur aperimus, quando illius ſiue ſecretis ſiue apertis admonitionibus libenter aſſenſum præbemus, & his perficiendis quæ facienda cognouimus, operam damus.

Intrat & nos.

Intrat verò, vt &

& ille nobiſcum, & nos cum illo cœnemus: quia in cordibus electorum per amoris ſui gratiam inhabitat, vt & ea ſemper luce ſuæ præſentiæ reficiat, quatenùs ad ſuperna deſideria magis magiſque proficiant, & ſtudijs eorum cæleſtibus quaſi gratiſsimis dapibus ipſe paſcatur. Sequitur: *Et videntes phariſæi, dicebant diſcipulis eius: Quare cum publicanis & peccatoribus manducat magiſter veſter?* Duplici errore tenebantur phariſæi, quum magiſtro veritatis de ſuſceptione peccatorum detrahebant: quia & ſe iuſtos arbitrabantur, qui ſuperbiæ faſtu à iuſtitia longè diſceſſerant: & eos criminabantur iniuſtos, qui reſipiſcendo à peccatis, non parùm iam iuſtitiæ propinquabãt. Inuidia nanque fraternæ ſalutis obcæcati, recolebant quia publicanus erat Matthæus, publicani & peccatores erant multi alij, qui cum Domino diſcumbebant: ſed meminiſſe nolebant, quia idem Matthæus, ſicut Lucas ſcribit, relictis omnibus quæ gerebat, ſecutus eſt eum. Sed & alij publicani ac peccatores eo animo cum illo diſcũbebant, quod illi deinceps adhærere diſponebant. Errabant ergo phariſæi, qui nec aliena, nec ſua ſaltem corda nouerant. Sed qui nouit occulta cordis, qui venit quærere & ſaluum facere qđ perierat, & eos quos iam pœnitentes ſuſceperat, ampliùs in fide confortat, & eos quos adhuc ſuperbos tolerat & impios, ad humilitatis gratiam ac pietatis prouocat. Nam ſequitur: *Non eſt opus valentibus medico, ſed malè habentibus.* In eo etenim, quòd malè habentibus medicum ſe adueniſſe teſtatur, auget ſpem obtinendæ ſanitatis & vitæ eis, qui de peccatorum ſuorum languore turbati, ſaluatoris ac viuificatoris magiſterium iam ſequi cœperant. In eo aũt, quòd valentibus non opus eſſe medico dicit, illorum temeritatẽ redarguit, qui de ſua iuſtitia præſumentes, gratiæ cæleſtis auxilium quærere detrectabant. Quis nanque iuſtus eſſe poterit, vt diuina opitulatione non egeat, cùm ille, quo in natis mulierum maior nemo eſt, de ſe Ioannes apertiſsimè dicat: Non poteſt homo accipere à ſe quicquam, niſi ei datum fuerit de cælo? Dum verò ſubiungit: *Euntes autem, diſcite quid eſt, Miſericordiam volo & non ſacrificium:* eiſdem phariſæis, de falſa iuſtitia tumentibus, etiam conſilium correctionis oſtendit. Admonet nanque eos, vt per opera miſericordiæ ſibimetipſis ſupernæ miſericordiæ præſidia conquirant, & non, contemptis pauperum neceſsitatibus, per oblationem ſe ſacrificiorum Dominum placare confidant. Propoſuit autem eis teſtimonium de propheta, & hoc illos euntes diſcere iuſsit, euntes videlicet à temeritate ſtultæ vituperationis, ad diligentiorem ſcripturæ ſanctæ meditationem: vt qui eum peccatores ſuſcipientem contra ſcripturarum decreta facere calumniabantur, ipſi ſe potiùs intelligerent quæ eſſent Dei præcepta, neſciſſe, vel agnita non feciſſe. Qui enim quotidianis in templo oblationibus inſtantes, nulla delinquentibus compaſsione miſerebantur, patet profectò, quia contra ſermonem propheticum ſacrificium potiùs quàm miſericordiam quærebant. At verò Dominus, qui ſicut ſcriptum eſt, pertranſiuit benefaciendo & ſanando omnes oppreſſos à diabolo, & quoties templum intrauit, magis inibi languentes curare, erudire neſcios, contumaces redarguere, vel etiam foras deturbare, quàm victimas ſtuduit offerre: liquet vtique, quia voluntatis diuinæ, quam propheta monebat, iuſſa perfecit, miſericordiæ ſcilicet opus exequendo, & non ſacrificium celebrando. Qui etiam reprehenſoribus ſuis, quarè cum publicanis & peccatoribus manducaret, rationem reddere non deſpexit, vt vel ſic eos à ſuperuacuã murmuratione cohiberet, atque ad ſequendã pietatis ſuæ dona prouocaret. *Non enim, inquit, veni vocare iuſtos, ſed peccatores.* Idcircò igitur Dominus peccatorum conuiuia frequentabat, vt inſidiatores ſuos docendo, cæleſtes inuitaret ad epulas. Sed mouet fortè aliquem, quomodò Dominus dixerit non ſe veniſſe ad iuſtos, ſed magis ad peccatores vocandos, cùm cunctis legentibus conſtet, quòd etiam illos, quos ſecundùm Moſaicæ legis inſtituta iuſtos inuenit, ad euangelicæ perfectionis culmen plurimos vocauit. Si enim ſolos peccatores, & non etiam iuſtos vocaret, nequaquàm Nathanaël diſcipulatus illius conſors exiſteret, quem ad ſe primò venientem, tanta laude dignum putauit, vt diceret: Ecce verè Iſraëlita, in quo dolus non eſt. Si non iuſtos vocaret, Petrum & Andream in apoſtolatus arce non haberet: qui quanto amore iuſtitiæ flagrauerint, docuerunt cùm ad teſtimonium præcurſoris continuò Dominum videre & audire gauiſi ſunt. Quomodò ergo non venit vocare iuſtos, ſed peccatores, niſi quia Lucas hæc referens, apertiùs dicit: Non veni vocare iuſtos, ſed peccatores in pœnitentiam? Omnes nanque electos ad regnum cæleſte Dominus vocat: ſed illos ſolùm ad pœnitentiam vocat, quos grauioribus peccatis inuolutos inuenit. Quos verò iuſtitiæ operibus deditos reperit, non eos ad pœnitentiam præteritæ conuerſationis, ſed ad profectum magis vitæ perfectioris inuitat. Vocat peccatores, vt per pœnitentiam corrigantur: Vocat iuſtos, vt magis magiſque iuſtificentur. Quanuis & ita rectè poſsit intelligi, quod ait: Non veni iuſtos vocare, ſed peccatores: quia non illos vocauerit, qui ſuam iuſtitiam volentes conſtituere, Dei iuſtitiæ non ſunt ſubiecti: ſed eos potiùs, qui fragilitatis ſuæ conſcij, non erubeſcunt profiteri, quia in multis offendimus omnes. Si quos autem & de illis, qui fallaciter ſunt iuſti, correctos vocat ad veniam, etiam in illis implebitur eius ſermo, quia non venerit vocare iuſtos, ſed peccatores, id eſt, non elatos, ſed humiles: non de ſua iuſtitia inflatos, ſed ei qui iuſtificat impium, deuota mente ſubſtratos. Nam & tales

Act. 10.
Ioan. 1.
Christus vt vocarit peccatores.
Luc. 5.
Rom. 10.
Iaco. 3.

vbi conuertuntur, nequaquàm ſe iuſtos, ſed peccatores neceſſe eſt ſyncero corde teſtentur. Libet autem meminiſſe, fratres chariſsimi, ad quantam Dominus arcem iuſtitiæ Matthæum (quem de publicanis actibus elegit, vt ſpem remiſsionis peccatoribus ampliaret) aduexerit. Qualis nanque ſit factus, ipſe Apoſtolorum numerus, cui inſertus eſt, docet. *Matthæus conuertit Aethiopes.* Docet & ipſa gens Aethiopum, quam de finibus terræ vltimis ad ſanctæ Eccleſiæ ſocietatem prædicando conuertit, ablutamque fonte baptiſmatis, de fuſca formoſam reddidit: quia vitiorum nigredine exuit, ac virtutum decorauit ornatu. Docet ipſum euangelium, in quo ſcribendo noui teſtamenti conſecrauit exordium: cui ſpeciali priuilegio donatū eſt, vt dominicæ incarnationis myſteria, quæ cūcti à ſeculo prophetæ futura præcinebant, ipſe primus omnium iam facta deſcripſerit, & credentibus legenda tranſmiſerit. *Matthæus Euangeliū ſcripſit Hebraicè.* Quod videlicet euangelium ad ædificandam fidem Eccleſiæ primitiuæ, quæ ex Hebræorum maximè populo collecta eſt, Hebræo ſermone cōpoſuit. Dilatata autem per orbem Eccleſia, & Græcis ac barbaris in eiuſdem fidei vnitatem confluentibus, curauerunt præſules fidelium, vt idem etiam in Græcum Latinumque transferretur eloquium: quomodò etiam Marci, Lucæ & Ioannis euangelia, quæ deinceps Græca lingua ediderunt, mox in Latinum transfudere ſermonem, quatenùs hæc omnes per orbem nationes legere & intelligere poſſent. *Ezech. 1.* Teſtatur & Ezechiel propheta, quantùm idem Matthæus inter præcipua ſanctæ Eccleſiæ membra effulſerit, dùm ſub figura quatuor animalium admirabiles omnium euangeliſtarum virtutes, quas cæleſti viſione didicerat, pleniſsimo ſermone deſcribit. Sed & Ioannes Apoſtolus, qui erat vnus ex eis, & ipſe *Apoc. 4.* viſione doctus ſpiritali, inter prima Eccleſiæ membra ſacram eorundem euangeliſtarum facit mētionem. *Dignitas Euangeliſtarum.* Tantæ quippe erant dignitatis illi, qui redemptoris noſtri facta & dicta ſcribendo memoriæ tradiderunt, vt non ſolùm prophetico, ſed & apoſtolico eſſent teſtimonio commendandi. Tantę erātdignitatis, vt vtriuſque teſtamenti ſcriptura eis meritò teſtimoniū daret, eorumq; gloriam cæli ciues non ante exortum tantummodò eorum, verumetiam poſt inchoatum vel expletum ſanctiſsimi munus operis, hominibus ad memoriam referrēt, & quanti apud Deum habeantur, oſtenderent. Multa ergo de illis Ezechiel, multa eximius ipſorum commemorauit Ioannes. Sed nos in præſenti, quia ſermo claudendus eſt, vnum Ioannis teſtimonium commemorare ſufficiat. *Apoc. 4.* Et cùm darent, inquit, quatuor animalia gloriam & honorem & benedictionem ſedenti ſuper thronum, viuenti in ſecula ſeculorum, procidebant viginti quatuor ſeniores ante ſedentem in throno, & adorabant viuentem in ſecula ſeculorum, & mittebant coronas ſuas ante thronum. Oportet nanque, vt quoties regis ęterni magnificentiam in ſanctis euangeliſtarum libris prædicari cognouerimus, procidamus humiles ante illius miſericordiam, & deuotis precibus imploremus, & quicquid boni operis habere poſſumus, non noſtris meritis hoc, ſed eius gratiæ ſemper tribuamus, qui ſedens in throno patris, vnà cum ſpirituſancto viuit & regnat Deus in omnia ſecula ſeculorum, Amen.

IN EODEM FESTO, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Cùm tranſiret IESVS, vidit hominem ſedentem in telonio, Matthæum nomine, &c. Matth. 9.

SIC enim de ſe beatus Matthæus quaſi de alio loquitur. Quod & Moyſen & quoſdam alios feciſſe legimus, humilitatem docentes, & vanam gloriam amputantes. Vocatur autem alio nomine Leui, quod penè idem ſignificat. *Matthæus binomius.* Matthæus enim donatus, Leui autem appoſitus interpretatur. Appoſitus nanq; Apoſtolorum ordini, pro magno munere ſanctæ Eccleſiæ donatus eſt. Et benè quidem de telonio vocatur, vt qui publica vectigalia colligebat, nos quoque tributa ſoluere doceat. Quid enim aliud nos in hoc euangelio docet, niſi quæ & qualia & quomodò tributa noſtra Domino reddamus? In cūctis enim quæ iubente Domino agimus, nihil aliud facimus, niſi quòd tributa perſoluimus. *Et factum eſt, diſcumbenti eo in domo, ecce multi publicani & peccatores venientes, diſcumbebant cum Ieſu & diſcipulis eius.* *Luc. 5.* Ait enim Lucas, Quia fecit illi magnum conuiuium Leui in domo ſua. Vnde factum fuiſſe puto, vt publicani & peccatores & cæteri eiuſdem ordinis homines illuc ad conuiuium conuenirent. Veruntamen neque illud conuiuium, neque illum conuentum publicanorum, ſine aliqua ſignificatione fuiſſe intelligendum eſt. *Conuiuium Matthæi myſticè.* Illud enim conuiuium, quod tunc Leui Domino præparauit, hoc euangelium ſignificabat, quod poſteà ſcripſit, cuius deliciis nunc in Chriſto animæ noſtræ reficiuntur. Ad hoc autē *Lucæ 14.* quia Iudæi venire noluerunt, publicani & peccatores introire compulſi ſunt. Vnde alibi Dominus ait: Quia nemo illorum qui vocati ſunt, guſtabit cœnam meam. *Et videntes Phariſæi, dicebant diſcipulis eius: Quarè cum publicanis & peccatoribus manducat magiſter veſter?* Similiter enim & fideles aduersùs beatū Petrum poſteà ſcādalizati ſunt, *Act. 11.* eò quòd Cornelio incircunciſo cōmunicauerit. Quibus & ipſe rationem reddit, ſicut & Dominus iſtis rationem reddere non eſt dedignatus. Ait enim: *Non eſt opus valentibus medico, ſed malè habentibus.* Ac ſi dicat: Ad ſanandū veni, non ad mãducandum: Medicus ſum, non conuiua. immò

ideò

ideò conuiua, quia medicus. Hoc genus morbi nuſquam tam benè ſicut in conuiuio ſanatur, in illo vtique conuiuio, quod per hoc conuiuium ſignificatur. Tale nanq; conuiuium quotidiè in Eccleſia fit. Hoc conuiuium animorum eſt. Quoties enim epiſcopi & ſacerdotes in Eccleſia prædicant, toties hoc conuiuium præparatur. In hoc autem conuiuio tales potiones, taliaque antidota infirmis anteponuntur, quibus cæci illuminantur, leproſi mundantur, paralytici curãtur, mortui ſuſcitantur, omneſque morbi & omnes infirmitates ſanantur. Tale igitur conuiuiũ beatus Matthæus Apoſtolus & Euangeliſta nobis præparauit, tale nos quoque alijs præparare docuit. Et talis quidem conuiuij præparandi, talis potionis & antidoti dandi peritiſsimus medicus Apoſtolus fuit, qui ait: Factus ſum infirmis tanquàm infirmus, vt infirmos lucrifacerem: omnibus omnia fact⁹ ſum, vt omnes ſaluos facerem. Hæc igitur eſt cauſa, quare Dominus & ſaluator noſter cum publicanis & peccatoribus manducare venit, vt eos videlicet ſanaret, & veri medicaminis rationem monſtraret. Non enim dedignatur Christus eos in conuiuio recipere, quorum mortalitatem non eſt dedignatus aſſumere. Reficit exteriùs corpora, reficit interiùs mentes. Non poteſt ibi eſſe fames, vbi eſt panis viuus, qui de cælo deſcendit. Panis igitur detur famelicis, de quibus dicitur: Et famelici ſaturati ſunt. Medicus ſubueniat infirmis, qui aliter ſanari non poſſunt. *Euntes diſcite quid eſt: Miſericordiam volo, & non ſacrificium.* Hoc enim in Oſea ſcriptũ eſt. Quod ſi Phariſæi intellexiſſent, hæc talia nõ loquerentur. Quæ ſit autem hæc miſericordia, ſubdidit dicens: *Non enim veni vocare iuſtos, ſed peccatores.* Quòd enim peccatores vocantur & ſaluantur, miſericordia eſt: quòd verò illi reprobãtur, qui ſe iuſtos eſſe iniuſtè arbitrantur, iuſtitia eſt. Non potuit autem ſaluari mundus per ſacrificium, ſaluatus eſt verò per miſericordiam: quia Chriſti ſacrificium miſericordia fuit.

Conuiuiũ animorum. Cor. 9. ...6. Reg. 2. ...6.

IN EODEM FESTO,
SERMO B. PETRI DAMIANI
Epiſcopi Oſtienſis & Cardinalis.
Floruit circa annum Domini 1050.

SOlennitatis hodiernæ lætitia, dilectiſsimi, omnem deſperationis aculeum de noſtris mentibus amputat, ad præſumendum de diuina miſericordia titubantia corda confirmat, atque vt adeamus cum fiducia thronũ gratiæ, ſicut & Apoſtolus hortatur, inuitat. Quis enim audiens publicanum à Domino non modò in clientelam diſcipulatus electum, ſed in ſenatus inſuper Apoſtolici conſcendiſſe faſtigium, non protinus animetur ad conſequendam ſuorũ veniam peccatorum? De telonio quippe cumulandæ pecuniæ, in cathedram transfertur eccleſiæ, & qui priùs exigendi vectigalis fungebatur officio, conſtitutus eſt fidei diuitiarumque cæleſtium miniſtrare theſauros: quiq; tunc turpis lucri quæſtu ſatagebat implere marſupium, nunc per mũdi latitudinem ſpargit cæleſtis eloquij ſacramẽtum. Inter omnes planè ſanctos, qui cæleſti gloriæ de triumphato mundo victoriæ titulos intulerunt, beatus Matthæus mihi videtur inſignis atque conſpicuus, & quendam inter eos dignitatis obtinere primatum: atque vt clariùs dicam, nemo poſt Chriſtum eſt, cui magis debeat ſancta vniuerſalis Eccleſia. Nam quòd mundus viuit, hæc eſt cauſa, quia lux nobis Euangelica coruſcauit. Conſtat autem, quia primus omnium Matthæus Hebraico ſtylo Euangelium ſcripſit, ſicque his, qui erant ex circunciſione, fidelibus neotericæ fidei quoddam quaſi ſpeculum procurauit. Quia igitur ad ſanctum Euangelium deſcribendum primus iſte prorupit, ſcribendi cæteris Euangeliſtis viam præceſſor aperuit, & tanquã dux vexillum ſequentibus prætulit, ſuoque eos exemplo vt ſcriberent incitauit. Illi ergo debemus Euangelium, quem Euangelicæ narrationis conſtat intuliſſe principium: & quem aliorũ nouimus primum, non ambigimus inter eos cuiuſdam priuilegij tenere primatum. Vnuſquiſq; nimirum trium Euangeliſtarum beati Matthæi librum, antequam ſuum inciperet, nouit, & ſicut ſibi diuinitùs inſpiratum eſt, non ſuperfluam cooperationem ſui laboris adiunxit. Eorum quippe fuerat præparare fideliter animos ad ſcribendum: Dei autem erat in id, quod vellet, dirigere ſtylum. Porrò ſicut Moyſes & prophetis nõ abſurdè præponitur, & omnibus qui aliquid ſcripſerunt in veteri teſtamento: ita beatus Euangeliſta Matthæus omnes iure præcellit, qui ſcripſiſſe reperiuntur in nouo. Sicut enim ille naſcentis mundi texit originem: ſic iſte tanquam ſpiritalis cuiuſdam mundi, oriẽtem deſcribit Eccleſiæ nouitatem. Vnde ſpirituſancto calamum temperãte prouiſum eſt, vt vterque non diuerſum, ſed vnum idemque ſuis libris præmitteret initium, dicens: Liber generationis. Sed illa generatio filios protulit iræ, iſta filios parturit gratiæ. Illa generatio ſortita eſt paradiſum terræ, fertilium quidem arborum & herbarum decore vernantem: ſed iſta cæleſtem meruit paradiſum, incomparabilium deliciarum copijs affluentem. Ex illo tamen paradiſo primus homo per lignum poſteritatem ſui generis expulit: ſecundus homo p Crucem cæleſtibus nos paſcuis introduxit. Ille dum narrat Deum dixiſſet, Fiat lux, oſtẽdit conditam lucem: iſte Chriſtum de virgine natum perhibens, exortum lucis inſinuat conditorem. Moyſes itaque veterem Adam atque terrenum, veterem mundum, vetus digerit teſtamentum: Matthæus autem pro veteribus noua, pro terrenis ſiue carnalibus ſpiritualia, pro temporalibus in-

S. Matthæi excellentia

S. Matthæus Hebraicè ſcripſit Euangeliũ.

Gen. 1.

introducit æterna. Pro Adam ſiquidem Chriſtum, pro lege veteri Euangelium, pro mundo vel terra herbis arboribuſque florente, ſanctam deſcribit Eccleſiam, diuerſa ſpiritualium fructuum victualia germinantem. *1.Cor.15.* Primus enim homo, ſicut Apoſtolus ait, de terra terrenus, ſecundus de cælo cæleſtis. Factus eſt primus Adam in animam viuentem, nouiſsimus Adam in ſpiritum viuificantem. Non enim prius quod ſpirituale eſt, ſed quod animale: deinde quod ſpirituale. Moyſes ergo deſcribit, quomodò viſibilia quæque ſunt originaliter condita: Matthæus autem docet non modò terrena, ſed & cæleſtia *Ephes.1.* per mediatoris Dei & hominum gratiam nouiter inſtaurata, ſicut idem dicit Apoſtolus: vt notum faceret nobis ſacramentum voluntatis ſuæ ſecundum beneplacitum eius, quod propoſuit in eo in diſpenſatione plenitudinis temporum, inſtaurare omnia in Chriſto, quæ in cælis, & quę in terris ſunt in ipſo. Hanc mundi renouationẽ Dauid præuidebat, cùm aliquando coram Do- *2. Reg. 7.* mino conſtitutus oraret. Nam cùm illi per Nathan prophetam clementia diuina promitteret, ex eius ſemine naſciturum, qui ſibi ſacroſanctũ cõſtrueret templum, & Chriſtum manifeſtè denuncians, adieciſſet: Ego ero illi in patrem, & ipſe erit mihi in filium: moxque Eccleſiam, quæ corpus eſt Chriſti, qualiter eſſet futura depromeret, dicens: Et fidelis erit domus tua, & regnũ tuum vſque in æternum ante faciem meam, & thronus tuus erit firmus iugiter: ille gratias agẽs, inter cętera orationis ſuæ verba ſic ait: Sed & parùm viſum eſt in conſpectu tuo Domine Deus meus, quia dilexiſti me, niſi loquereris etiã de domo ſerui tui in longinquum, moxque ſubiunxit: Iſta eſt enim lex Adam, Domine Deus. Ac ſi perſpicuè dicat: Sicut in terreni mundi huius exordio Adam conſtituiſti poſteritatis ſecuturæ parentem, atque ex hac radice totius humani generis decreuiſti pullulare propaginem: ita nunc mundum renouare diſponens, me quaſi nouum Adam facis, dum Chriſtum ex meo ſemine naſciturum, qui eſt author & caput Eccleſiæ, polliceris. Iſta eſt, inquit, lex Adam: quia ſicut ille erat in filijs ſuis hunc mundum viſibilem poſſeſſurus, ita & ego populi ſpiritualis in Chriſto pater efficior, cum illo qui in cælis eſt, perpetuò regnaturus. Sicut enim de coſta illius formata eſt viuentium mater Eua, ita de latere Chriſti, qui ex me naſciturus eſt, victura perenniter egredietur Eccleſia. De hoc nouo & ſpirituali mundo ſcri- *1. Reg. 2.* ptum eſt: Domini ſunt cardines terræ, & poſuit ſuper eos orbem. Orbis enim ſuper terræ cardines ponitur, cùm ſancta Eccleſia tanquam ſuper baſes doctrinis Euangelicis ſolidatur. De qua & alibi dicitur: Fundamenta eius in montibus ſanctis. Qui enim illic cardines, hic appellati sũt *Numerus Euãgeliſtarum.* mõtes. Euangeliſtarũ planè numero congruit & mundi ſitus, & temporũ curſus: quia & quatuor mũdi partes, & totidem ſunt temporum diuerſitates. Non igitur mirũ ſi ſpiritualis mundus inuiſibili huic conferatur, dũm nonnullas inuicem habere ſimilitudines vterque dignoſcitur. Et notandũ, ſummus architectus, videlicet omnipotẽs *S. Eccleſiæ columnæ quatuor.* Deus, dum huius ſpiritualis mundi, hoc eſt, ſanctæ vniuerſalis Eccleſię fabricam ſuper quatuor Euangeliſtas, quaſi ſuper columnas totidem conſtruit, duas potiores & egregias altrinſecùs ordinat, quibus ſcilicet omne ſurgentis machinæ pondus incumbat: duas autem minores in medio ſtatuit, ſicque cæleſtis fabricæ pulchritudinem alterna varietate diſtinguit, vt pluralitas ad fundamentum, diuerſitas pertineat ad ornatum: & di- *Exod. 27.* uinum opus ſic robore permaneat inconcuſſum, vt ſit etiam varietate conſpicuum. Hæ denique quatuor ſunt columnæ, de quibus ad Moyſem dicitur, cùm in typo Eccleſiæ tabernaculum figeretur: Facies columnas quatuor, & baſes earum veſtitas argento. In argento enim quid a- *Pſal. 11.* liud, quàm claritas diuini ſermonis accipitur? ſicut ſcriptum eſt: Eloquia Domini eloquia caſta, argentum igne examinatum, probatum terræ. Baſes ergo argento veſtitæ, quatuor columnas tabernaculi ſuſtinent: quia prædicatores Eccleſiæ diuino eloquio decorati, vt in cũctis ſe exemplum præbeant, quatuor Euangeliſtarum dicta & ore & operibus portant. Matthæus itaque primum obtinet locum, Ioannes vltimum. Qui nimirùm in Apoſtolico ſunt culmine conſtituti, & in ijs quæ ſcripſerunt, non auditu dun- *1. Ioan. 1.* taxat, ſed viſu potiùs atque contactu ſunt præſentialiter informati: ſicut vnus eorum dicit: Quod audiuimus, quod vidimus, quod oculis noſtris perſpeximus, quod manus noſtræ tractauerunt de verbo vitæ. Marcus autem & Lucas, qui Euangelici catalogi meditullium ſortiũtur, non quidem ſunt Apoſtoli, veruntamen præcipuorum apoſtolorum, alter Petri, alter Pauli relationibus ſunt edocti. Omnes nihilominùs ſancti Euãgeliſtæ vnius ſunt authoritatis, vnius ſunt fidei, nec in aliquo diſpares in texenda ſynceriſſimæ linea veritatis, ac per omnem ſuæ deſcrip- *Pſal. 18. & 23. & Luc. 11.* tionis articulum inexpugnabile ſimul erigunt propugnaculum, aduersùs omnia quarumlibet hæreſeõ iacula præmunitũ. Hæc eſt enim quadriga illa, in qua rex gloriæ exultans vt gigas, fortis in prælio, principi mundi huius, qui genus humanum captiuum tenebat, occurrit, & lorica carnis armatus, illum superueniens vicit, eiuſque vaſa diſtribuit. Hanc porrò quadrigam, verum- *Ezech. 1.* que Cherubin Ezechiel propheta ſe conſpexiſſe commemorat, cùm ait: Similitudo autem vultus eorum, facies hominis, & facies leonis à dextris ipſorum quatuor: facies autem bouis à ſiniſtris *Gregorius in homil. Ezechielis locum.* ipſorum quatuor, & facies aquilæ deſuper ipſorum quatuor. Quos profectò nõnulli catholicorum patrum hoc ordine diſcreuere, vt quia ab humana generatione cœpit, iure per hominem Matthæus: quia verò à clamore in deſerto, rectè per leonem Marcus: quia à ſacerdotio exorſus eſt, benè per vitulũ Lucas: quia à diuinitate verbi

bi cœpit, dignè per aquilã Ioannes videatur deſignari. Qui nimirùm dicens, In principio erat verbũ, & verbũ erat apud Deũ, & Deus erat verbum: dũ in ipſam diuinitatis ſubſtantiã intendit, quaſi more aquilæ oculos in ſolẽ fixit. Sed ij, qui ſanctos Euangeliſtas ꝑ animaliũ figuras ſub hac varietate diſtinguunt, magis cõſiderare vidẽtur Euangelij cuiuſq; principiũ, q̃ continuã ſequentis hiſtoriæ textũ. Nã qui ſeriatim cunctas Euangelicæ narrationis curioſiùs atq; minutiùs indagauere ſentẽtias, beato Matthæo nõ hominis, ſed figurã decreuerunt adſcribendã eſſe leonis. Leo .n. vt ait ſcriptura, potentiſsimus beſtiarum ad nulliùs pauebit occurſum: & quia rex animaliũ dicitur, non incongruè beato Mattheo, qui regiã Chriſti cernitur texuiſſe perſonã, leonis ſpecies deputatur. Vnde & in Apocalipſi Dñs cum ipſa tribu regia leo cõmemoratus eſt, vbi dictum eſt: Vicit leo de tribu Iuda. Matthæus igitur in declaranda regia ſtirpe Domini familiariùs vacat, & ſicut ab hac narrationis exordiũ ſumpſit, ſic in eadẽ intentione totam ſtyli ſui ſeriem ad finem vſq; perducit. Generationis quippe lineã texens, ad Dauid peruenit: deinde ꝑ Salomonẽ tranſiẽs, cæteros reges in enumeranda generis ſucceſsione percurrit. Et paulò pòſt refert, ꝙ ab oriẽte Magi veniunt, & Iudæorũ regem natũ ſolerter requirunt: ſimul etiã ꝙ rex Herodes turbatus eſt, dum audit ꝙ rex præter ſe in Iudæorũ populo natus eſt: Deinde ſubiũgit parabolã, vbi Dominus ait: Simile eſt regnũ cœlorum homini regi, qui fecit nuptias filio ſuo. Sed inſtãte ſalutiferæ paſsionis articulo, narrat eũ dixiſſe: Quia cùm ſederit fili⁹ hominis in ſede maieſtatis ſuæ, congregabuntur ante eum oẽs gentes: & quia tunc dicet Rex his, qui à dextris eius erunt: Venite benedicti patris mei, percipite regnum. Poſtremò deſtructo per mortem ſuã mortis imperio, & beatæ reſurrectionis coruſcante triumpho, narrat eum dixiſſe diſcipulis: Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra. His & huiuſmodi clareſcentibus in Euangelica deſcriptione ſententijs, liquet beatũ Matthæũ in ꝓſequenda regia ſtirpe Domini tenaciùs, q̃ cæteri, fuiſſe verſatũ. Vnuſquiſq; ſiquidem ſanctorum Euangeliſtarũ, propriũ ac ſpecialẽ ordinẽ ſeruat, & in eius, qua cœpit intentionis cuſtodia perſeuerat. Nã Ioannes propenſiùs occupatur ad declarandã in Chriſto diuinitatis eſſentiam. Matthæus aũt, vt dictum eſt, oſtendit regiã dignitatẽ. Marcus verò, tãquã aſſecla ſiue breuiator eius eſſe videtur, dum per eius veſtigia ſubſequens graditur, & ſic ille ſiue eiſdẽ verbis, ſiue eodẽ ſenſu in omnibus penè concordat, vt tanquàm à præcedentis ſe tramite non recedat. Lucas etiã proprium modũ & ordinẽ tenet, dum ſacerdotalẽ Domini ſtirpem deſcribit atq; perſonam, & ſic per totã ſtyli ſui ſeriẽ in hac intentione perdurat, vt diuerſari circa templũ & ſacerdotes vſq; ad finem Euangelij non omittat. Nã ipſũ quoq; ſuæ narrationis exordiũ q̃d aliud coaceruat, q̃ diuerſorũ nomina ſacerdotũ? Fuit, inquit, in dieb⁹ Herodis regis Iudææ, ſacerdos q̃dã nomine Zacharias de vice Abia, & vxor illius de filiabus Aaron. Eundẽ poſtmodùm Zachariã in tẽplo ante altare conſtituit. Mariã quoq; virginẽ domui ſacerdotis inducit. Quadrageſimo autẽ natiuitatis die puerũ cum muneribus ad tẽplum portat, Duodẽnem quoq; in templo audientẽ & interrogantem, cũ doctoribus inthronizat. Deinde parentes Domini narrat per omnes annos aſcendiſſe Hieruſalem ad templum in die ſolennitatis Paſchæ. Demùm Euangeliũ ſuũ hoc fine cõcluſit, vt diceret: Ipſi adorãtes regreſſi ſunt Hieruſalem, & erant quotidiè in templo, laudãtes Deũ & benedicentes Dominũ. Mediator quippe Dei & hominũ, ſecundũ humanã naturã vnus idemq; Rex eſſe voluit & Sacerdos, vt ꝑ vires nos regalis apicis regeret, & ꝑ ſacerdotis officiũ expiaret. Hæ ſiquidẽ duę perſonæ in figura Chriſti ſpecialiter ſunt à patribus cõmendatę, cui principaliter ac ſingulari prærogatiua dedit De⁹ ſedẽ Dauid patris eius, vt regni eius non eſſet finis, & vt ſacerdos eſſet ſecundùm ordinẽ Melchiſedech. Vtriuſq; ergo miniſterij dignitatem Matthæus & Lucas ita inter ſe inuicèm diuidũt, vt alter Chriſti regnũ, alter deſcribat ſacerdotiũ. Spiritus.n.ſanctus per organa ſua ſic propriæ poteſtatis iura diſpenſat, vt dum per duos vnus eloquitur, idẽ ſententiũ quædã in verbis diuerſitas exprimatur. Vnde cùm Matthæus, qui regalẽ Domini perſonã ſuſceperat deſcribendã, in genealogiæ cõtextu reges enumeret, Lucas ad ipſũ Dauid, non regiũ ſchema proſecutus, ſed per eos, qui reges nõ fuerant, aſcendit ad Nathan filium Dauid, qui nec ipſe rex fuit. Vnde diuinitùs actũ eſt, vt non habeat ſociũ ſubſequentem, qui ſtyli ſui teneat ſeriem: quoniã ſacerdos in ſancta ſanctorũ ſolus intrabat: atq; idcircò hic ſine comite eſt, quia ſe circa Dñi ſacerdotiũ ſpecialiter occupat. Matthæus aũt, vt prædictũ eſt, breuiatorẽ Marcũ atq; pediſſequũ habuit: quia Chriſti regiã dignitatem, reges enumerando, deſcripſit. Regiæ quippe ſublimitatis eſt, vt non ſine comitũ gradiatur obſequio. Hunc ducem & nos ſequamur, dilectiſsimi fratres mei, non Euangelium breuiando, ſed Euangelica præcepta ſeruando. Hunc ad vitam ſequamur itineri præuium. Huius ſalutiferũ imitemur exemplum, qui mox vt vocantis ſe Saluatoris audiuit imperium, non cunctatus eſt, non ſua diſponendi quæſiuit inducias, non amicorum petenda conſilia: ſed ilicò diuitias ſpreuit, neceſſarios abdicauit, carnalium affectuum nexus abrupit: ſicq; ſolutus, poſt Chriſti veſtigia lætus & impiger properauit, & tanq̃ poſt naufragium delatus in portum, diuinũ illud celeuma cantauit: Dirupiſti Domine vincula mea: tibi ſacrificabo hoſtiã laudis. Vel illud, q̃d Sponſa modulatur in Canticis canticorum: Paululùm cùm pertranſiſſem eos, inueni quem diligit anima: tenui, nec dimittam eum, Amen.

Margin notes: Pro. 30. Auguſtin. de conſen. Euange. 4. lib. 1. cap. 6. — Apoc. 5. — Matth. 2. — Matt. 22. — Matt. 25. — Matt. 28. — Luc. 1. — Luc. 2. — Luc. 24. — Chriſtus rex & ſacerdos. — Pſal. 109. — Heb. 9. — Matt. 9. — Pſal. 115. — Cant. 3.

RELATIO DE DEDICATIONE BASILICAE S. MICHAëlis, & miraculis oſtenſis. Habetur in peruetuſtis manuſcriptis Codicibus.

Templum à S. Michaele conditum.

MEmoriam beati Michaëlis archangeli toto orbe venerandam, ipſius & opere condita, & conſecrata nomine demonſtrat Eccleſia, quæ nõ metallorum fulgore, ſed priuilegio eſt commendata ſignorum: vili facta ſchemate, ſed cœleſti prædita virtute, vtpotè quam fragilitatis humanæ memor archangelus, è cœlo veniens, ad promerendam ibi mortalibus ſupernorum ciuium ſocietatem, propria manu condere dignatus eſt. Vertice ſiquidem montis excelſi poſita, de corpore eiuſdem ſaxi ſpeluncæ inſtar præcauata oſtenditur. Eſt autem locus in Apuliæ finibus, vbi inter ſinum Adriaticum & montem Garganum ciuitas Sipontina ſita eſt. Qui à mœnibus ciuitatis ad duodecim millia paſſuum erectus, in cacumine ſupremo beati archangeli, quam præfatus ſum, geſtat Eccleſiam. Hanc mortalibus hoc modo cognitam, libellus in eadem Eccleſia poſitus indicat. Erat in ea ciuitate vir prædiues quidam Garganus nomine, qui ex euentu ſuo monti vocabulum indidit. Huius dum pecora, quorum infinita multitudine pollebat, paſſim per deuexi montis latera paſcerentur, contigit taurum armenti gregis conſortia ſpernentem, ſingularem incedere ſolitum, & ad extremum redeunte pecore domũ non eſſe regreſſum. Quem dominus collecta ſeruorum multitudine per deuia quæque requirens, inuenit tandem in vertice eiuſdem montis foribus cuiuſdam aſſiſtere ſpeluncæ. Itaque ira permotus, cur ſoliuagus incederet, arrepto arcu appetit illum ſagitta toxicata: Quæ veluti venti flamine retorta, eum à quo iacta eſt, mox reuerſa percuſſit. Turbati ciues & ſtupefacti, qualiter res fuerit effecta (non enim accedere propiùs audebant) conſulunt epiſcopum, quid facto opus ſit. Qui indicto ieiunio triduano, à Deo monuit eſſe quærendum. Quo peracto, ſanctus Domini archangelus epiſcopũ per viſionem alloquitur, dicens: Iam bene feciſti, quod homines latebat, à Deo quærendo myſterium, cauſam videlicet hominis ſuo telo percuſſi. ſciatis autem hoc mea geſtum voluntate. Ego enim ſum Michaël archangelus, qui in conſpectu Domini ſemper aſſiſto, locumque hunc in terris incolere, tutumque ſeruare inſtituens, hoc volui indicio probare, omnium quæ ibi geruntur, ipſius quoque loci me eſſe inſpectorem atque cuſtodem. Hac reuelatione comperta, cõſuetudinẽ fecerunt ciues hic Dominum precib⁹, ſanctumq; depoſcere Michaëlem. Duas quidem ibi ianuas cernentes, quarũ vna auſtralis, quæ & maior erat, aliquot gradibus in occaſum vergẽtibus adiri poterat: ſed nec vltra cryptam intrare auſi, pro foribus quotidiè orationi vacabant. Inter hæc Neapolitani paganis adhuc ritibus oberrantes, Sipontinos & Beneuentanos, qui centũ quinquaginta millibus à Siponto diſtant, bello laceſſere tentãt. Qui antiſtitis ſui monitis edocti, tridui petunt inducias, vt triduano ieiunio liceret eis, quaſi fidele patrociniũ, ſancti Michaëlis implorare præſidiũ. Quo tempore pagani ludis ſcenicis falſorũ inuitant auxilia deorũ. Ecce aũt nocte ipſa, quæ belli præceſsit diẽ, adeſt in viſione ſanctus Michaël antiſtiti, preces dixit exauditas, victoriã ſpoſpondit affuturam, & quarta diei hora bello præmonet hoſtibus occurrendũ. Læti ergo mane, & de angelica certi victoria, Domini cordati Spiritu, obuiant Chriſtiani paganis. Atque in primo belli apparatu Garganus mons immenſo tremore concutitur, fulgura crebra volant, & caligo tenebroſa totũ montis cacumẽ obduxit, impleta ꝓphetia, quę Dominũ laudans ait: Qui facit angelos ſuos ſpiritus, miniſtros ſuos flammã ignis. Fugiunt itaq; pagani, partim ferro hoſtium, partim igniferis impulſi ſagittis, ad Neapolim vſque ſequentibus, atq; extrema quæque cædentibus aduerſarijs, mœnia tandem ſuæ vrbis moribundi ſubintrant. Qui autem euaſere periculum, comperto quòd angelus Dei in adiutorium venerit Chriſtianis: nam & ſexcentos fermè ſuorum fulmine videbant interemptos: regi regum Chriſto continuò colla ſubmittentes, armis induuntur fidei. Cumque domum reuerſi victores, vota Domino gratiarum ad templum referrent archãgeli, vident manè iuxta ianuã ſeptentrionalem (quã prædixi inſtar poſterulæ puſillæ) quaſi hominis veſtigia marmori arctiùs impreſſa: agnoſcunt beatum Michaëlem hoc præſentiæ ſuæ ſignum voluiſſe monſtrare. Vbi poſteà culmen appoſitum, & altare impoſitum, ipſa eccleſia ob ſigna veſtigiorum † Podonia eſt vocata. Multa dubitatio fuit inter Sipontinos quid de loco agerent, vtrùm intrare & dedicare ibi debeant Eccleſiã. Vnde collatione facta, ad meridiem loci illius beatri Petri Apoſtolorum principis nomine cõdunt Eccleſiam & dedicant: In qua etiam beatæ ſemper virginis Mariæ, ſanctique Ioannis Baptiſtæ altaria ſtatuunt. Tandem antiſtes ſalubri reperto conſilio, Romanum epiſcopum, quid de his agendum ſit, per nuncium ſciſcitatur, qui tunc fortè in monte Soracti, quinquageſimo ferè milliario à Romona vrbe diſtante, fuerat, quẽ incolæ ſancti Sylueſtri cognomine vocant, eò quòd ipſe ibi quondam exul, pro fidei perſecutione delituerat cum ſuis. Taliaque mandata remittit, Si hominis eſt; illam dedicare baſilicã, hoc maximè die, quo victoria data eſt, fieri oportet. Sin autem aliud ſancto prouiſori loci placuerit, eodem præcipuè die illius in hoc voluntas eſt

S. Michael apparet Epiſcopo.

Rurſus epiſcopo apparet.

& Pſal. 103.

† Apodonia

eſt inquirenda. Hoc ergo tempore imminente, agamus ambo triduanũ cum ciuibus noſtris ieiunium, ſanctam Trinitatem rogantes, vt munera, quæ per ſummum ſuæ ſedis miniſtrum conferre dignatus eſt, ad certum vſque finem perducat. Factum eſt, vt ſuggeſſerat antiſtes. Nocte verò conſtituti ieiunij ſuprema, angelus Domini Michaël epiſcopo Sipontino per viſionem apparens: Nõ eſt, inquit, vobis opus hanc, quã ego ædificaui, dedicare Eccleſiam. Ipſe enim q̃ condidi, etiam dedicaui. Vos tantùm intrate, & me aſsiſtente patrono, precibus locum frequentate. Et te quidem ibi cras miſſas celebrante, populus iuxta morem communicet. Meum autem erit oſtendere, quomodò per memetipſum locum ſacrauerim illum. Illi adueniunt manè cùm oblationibus, & magna inſtantia precum intrant regiam auſtralem: & eccè longa porticus in aquilonem porrecta, atque illam attingẽs poſterulam, extra quam veſtigia marmori diximus impreſſa. Sed priuſq̃ huc peruenias, apparet ad orientem baſilica, qua per gradus aſcenditur. Hæc cum ipſa porticu quingentos ferè homines capere videbatur; altare venerandum, rubroque contectum palliolo, propè medium parietis ad meridiem oſtendens. Erat autem ipſa domus anguloſa, nõ in more operis humani parietibus erectis, ſed inſtar ſpeluncæ præruptis & ſæpiùs eminentibus aſperata ſcopulis, culmine quoque diuerſæ altitudinis, quod hic vertice tangi, alibi manu vix poſsit attingi. Credo docente archangelo, Deum non ornatum lapidũ, ſed cordis quærere & diligere puritatem. Vertex verò montis extrinſecùs partim cornea ſylua tegitur, partim virẽri planicie dilatatur. Miſſarum itaque celebratione completa, magno attoniti gaudio, quique redierunt in ſua. Epiſcopus autem delegato miniſtrorum, cantorum, ſacerdotumque officio, & manſione conſtructa, omnem ibidem quotidiè pſalmorum, hymnorum, miſſarumque curſum congruo præcepit ordine celebrari. Nullus autem huc nocturno eſt tempore auſus ingredi, ſed aurora tranſacta matutinos ibidem cantant hymnos. Ex ipſo autem ſaxo, quo ſacra tegitur ædes, ad aquilonem altaris, dulcis & nimiũ lucida guttatim aqua dilabitur, quam incolæ ſtillam vocant. Ob hoc & vitreum vas, eiuſdem receptui præparatum, argentea pendet catena ſuſpenſum, morisque eſt populo communicato ſingulos ad hoc vaſculum aſcendere per gradus, donumque cœleſtis deguſtare liquoris. Nam & guſtu ſuauis eſt, & tactu ſalubris. Denique nonnulli poſt longas febrium flammas hac hauſta ſtilla, celeri confeſtim refrigerio potiuntur ſalutis. Innumeris quoque & alijs modis ibi & crebrò ſanantur ægroti, & multa quæ angelicæ tantùm congruunt poteſtati, geri illic miracula comprobantur: maximè tamen eiuſdem diei natali, cùm & de ꝓuincijs circunquaque poſitis plùs ſolito confluat turba recurrat, & angelicæ virtutis maior quodammodò credatur adeſſe frequentia, vt quod ſpiritualiter dixit Apoſtolus, etiam corporaliter agi videatur: Quia angeli ſunt adminiſtratorij ſpiritus, in miniſterium miſsi propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis, in Chriſto Ieſu Domino noſtro, qui viuit, &c.

Tertia S. Michaelis apparitio.

Heb. 1.

IN FESTO S. MICHAELIS ARCHANGELI,

In lectionem Epiſtolæ loco, Concio exegetica.

IN *diebus illis: Significauit Deus, quæ oportet fieri citò.* Hoc loco, Significauit, non ab oſtenſione, ſed à ſigno poſitũ intelligere debemus, & hoc eſſe dictum, Significauit, quod eſt, ſigillauit. Dicendo ergo, Significauit, & infidelibus claudi, & fidelibus ſpiritali exercitio docuit aperiri. Reuelat autem Chriſtus Ioanni, id eſt, Eccleſiæ ſuæ, & ea quæ citò tranſeunt, & ea quæ citò adueniunt: vt dum tẽporaliter ſe cernit affligi vel ꝓſperari, cogitet breuitatem iſtius temporis, & quàm velociter tranſeãt gaudia & tribulationes cum tempore, & quàm velociter appropinquẽt eadem ſine fine manſura: ac per hoc nequaquàm malorum proſperitatibus inuideat, ſed potiùs in ſuis aduerſitatibus gaudeat. *Mittens per angelũ ſuum ſeruo ſuo Ioanni.* Iſte angelus in figura Chriſti apparuit beato Ioanni. Quia enim cum patre & ſpiritu ſancto filius vnus eſt Deus, omnia reuelans, vtique & angelum illum repleuit: atque in illius corde habitans, per eum locutus eſt Ioanni. Ipſe autem Ioannis figuram Eccleſiæ tenet. Quòd autem dicit, Mittens per angelum ſuum ſeruo ſuo Ioanni, morem ſanctorum patrum tenet, qui in ſuis dictis ſic de ſe quaſi de alio loquuntur. Vnde eſt: Erat Moyſes vir mitiſsimus ſuper oẽs qui morabantur in terra. *Qui teſtimoniũ perhibuit verbo Dei, & teſtimonium Ieſu chriſti.* Perhibuit teſtimonium verbo Dei Ioannes, cùm dixit: In principio erat verbum, &c. quæ in eodem loco de diuinitate verbi ſequuntur. Perhibuit teſtimonium Ieſu Chriſto, cùm dixit: Et verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. Non tamen diuidimus perſonam cùm iſta dicimus, ſed vtranque oſtendimus naturam. Quòd verò ait: In his *quæcunq; vidit*, ſubintelligendum eſt, Quæcunq; de incarnato Dei verbo ſiue in diuinitate, ſiue in humanitate cognouit. Aliud verò vidit oculis corporeis, atque aliud oculis mentis. Oculis mentis vidit diuinitatem, oculis corporeis humanitatem. Vidit eum ante omnia ſecula à patre genitum, cum patre omnia feciſſe: vidit in fine temporum natum ex matre pro noſtra ſalute, deinde paſſum, à iuſto homine ſepultum, à mortuis reſuſcitatum, atque in dextra pa-

Apoc. 1.

Facile remediũ aduerſus proſpera & moleſta.

Num. 12.

Ioan. 1.

Ibidem.

tris ſubleuatum, deinde ad iudicium venturum. Vidit itaque hæc omnia, & teſtimonium perhibuit, & ſcimus quia verũ eſt teſtimonium eius.

Ioan. 19. & 21.

Beatus qui legit & qui audit verba prophetiæ huius, & ſeruat ea, quæ in ea ſcripta ſunt. In his verbis duorũ perſonæ comprehenduntur, Doctorum videlicet, qui legunt, & alijs exponunt: & auditorum, qui audiunt & retinent, & opere perficiunt ea, quæ in ea ſcripta ſunt. Licet enim hic liber multa habeat in ſe profunda myſteria, tamen multa ſunt ibi, quæ etiam ad literam cuſtodita, magnam vtilitatem & ſalutẽ præſtant ſuis obſeruatoribus. Seruant aũt ea quæ in ea ſcripta ſunt, q̃ fidẽ Chriſti & Eccleſiæ non violant, qui cauent prohibita & implent iuſſa, metuunt minata ſupplicia: amant promiſſa cœleſtia. Hinc autem liquidò colligitur, quantæ ſit authoritatis quantæque excellentiæ, cùm inter omnes libros noui teſtamenti hic ſolummodò prophetia nominatur: quam qui obſeruauerit, beatus eſſe perhibetur. Ad quod & ſubiungitur: *Tempus enim propè eſt,* iudicij ſcilicet, quando redditurus eſt vnicuique iuxta opera ſua. ac ſi diceret: Felix qui fidei ſacramentis imbutus, & quæ in his iubentur cuſtodit, & quæ prohibentur non præſumit: quia & obſeruationis tempus non longas moras innectit, & retributionis dies quodammodò in ianuis conſiſtit.

Apocalypſis quanta authoritatis.

Apoc. 22.

Ioannes ſeptem Eccleſijs quæ ſunt in Aſia. Aſiæ duæ ſunt, maior ſcilicit & minor: quæ minor in ſortem venit beato Ioanni: in qua ſunt ſeptem ciuitates metropolitanæ, quarum caput eſt Epheſus. Sed cùm maior minori iungitur, penè medietatem mundi occupant. Huic tantæ regioni Deus omnipotens per ſuam miſericordiam præpoſuit prædicatorem beatum Ioannem, & ideò illi ſpecialiter Eccleſijs Aſiæ ſuam dirigit prophetiam. Verùm quod loquitur ſeptem Eccleſijs Aſiæ, vtiq; omni Eccleſiæ dicit: quæ cùm vna ſit, ſeptenario numero comprehenditur, quo ſæpè ſolet vniuerſitas deſignari, iuxta illud: Septies in die laudem dixi tibi: vel propter innumera dona, quæ percipit à ſpiritu ſancto, qui cùm vnus ſit ſpiritus, replens orbem terrarum, id eſt, vniuerſam Eccleſiam, dicitur etiam ſeptiformis à propheta ſuper Dominum requieuiſſe propter ſeptem, id eſt, multiplicia dona, quæ præſtat fidelibus. Vna eſt itaq; Eccleſia, ſicut vnus eſt ſpiritus: vnde & Catholica Græcè dicitur, id eſt, vniuerſalis, & ſeptiformis ſpiritus munere eſt repleta. Vnde & in Zacharia legimus candelabrũ totum aureum, habens ſuper ſe ſeptẽ infuſoria & ſeptem lucernas. Quam etiam ſeptiformem Eccleſiam Chriſto coniungi Eſaias commemorat, dicens: Apprehendent ſeptem mulieres virũ vnum in die illa, dicentes: Panem noſtrum comedemus, corpus ſcilicet tuum, nobis à Deo datum manducabimus: veſtimẽtis virtutum ornabimur, tantummodò inuocetur nomen tuũ ſuper nos: aufer opprobriũ noſtrum, vt ſis vir noſter, ne improperando dicant nobis Iudæi, quòd non habeamus virum. Vnde & Salomon dicit, quia ſapientia excidit ſibi columnas ſeptem. Columnas ſeptem excidit & domũ fecit, quia ab amore præſentis ſeculi dura corda gentilium ſeptiformi ſpiritu implenda ſeparauit, atq; ad fortitudinem cœleſtis ædificij erexit. *Gratia vobis.* Gratia dicitur gratìs data, nõ merces reddita, ſed venia gratìs collata. Quæ gratia ſpecialiter in hoc eſt accipienda, quia ſine merito hominum miſit Deus filium ſuum, qui nos ſuo ſanguine redemit, & ad filiationem Dei perduxit. Vnde & ſequitur: *Et pax:* quia videlicet ipſe per ſuam paſſionem genus humanum Deo patri pacificauit. Et notandum, quòd non dicitur, Pax & gratia: ſed præmittitur gratia, ac deinde ſubiungitur pax, quia nullus ad pacem reconciliationis venire poterit, niſi hunc gratia miſericordiæ præceſſerit: quia vt ad pacem Dei venire poſſimus, à Dei gratia præuenti ſumus. Generaliter autem omnia, quæ à Deo percipimus, ſiue in fide, ſiue in opere, in abſtinentia, in ieiunio, & in cæteris, gratìs à Deo nobis tribuũtur ſola illius miſericordia. *Ab eo qui eſt, & qui erat, & qui venturus eſt,* ad iudicium ſcilicet, vt reddat vnicuique iuxta opera ſua. In his enim verbis filium oſtendit, qui ſolus cum patre & ſpiritu ſancto habet eſſe, quia ſemper eſt immutabilis. Vnde Pſalmiſta: Tu autem idem ipſe es. Erat verò, quia antequàm de beata virgine naſceretur in tempore, cuncta cum patre fecit tempora. Venturus eſt ad iudicium, iuxta illud angelorum promiſſum: Sic veniet, quemadmodùm vidiſtis eum euntem in cœlum. Sed cùm hæc non niſi ſoli filio congruere videantur, & hanc gratiam Eccleſia iuſtorum à patre & filio atque ſpiritu ſancto percipiat: quia quorum inſeparabilis eſt vnitas, inſeparabilis eſt etiam operatio: quid ſibi vult hoc, quòd ſolummodò mentio fit filij vel ſpiritus ſancti? Sed ſciendum, quia mos eſt ſacræ ſcripturæ, vt vbi vnius fit mentio perſonæ de Trinitate, tota ſimul Trinitas intelligatur. Ergo vbi in perſona filij fidelibus gratiam tribuere legentes audiuimus, ſimul in ipſa datione patrem & filium & ſpiritum ſanctum intelligere debemus. Iterùm quæritur, cùm ſit vnus ſpiritus, qui replet orbem terrarum, cur Ioannes in hac reuelatione ſeptem ſpiritus introducit? Nimirùm propter ſeptenariam, id eſt, multiplicem eius operationem. Simplex itaque eſt proprietate naturæ, multiplex verò gratiarum diſtributione. Hinc Salomon dicit eundem ſpiritum vnicũ & multiplicẽ. *Et à ſeptem ſpiritibus, qui in conſpectu throni eius ſunt.* Thronus Dei ſunt angeli ſancti & homines iuſti, in quorum mentibus per fidem requieſcit. Vnde eſt: Anima iuſti ſedes eſt ſapientiæ. In cuius throni conſpectu ſpiritus ſanctus eſt, quia in ſanctorum memoria, vt diximus, requieſcit, & illos poſſidet, eorumque opera diſponit,

Pſal. 118. *Sap. 1.* *Eſai. 11.* *Zac. 4.* *Eſai. 4.*

Pro. 9. *Solus Deus eſt.* *Pſal. 101.* *Act. 1.* *Sap. 7.* *Thronus Dei.*

ponit, & ad Dei amorem & proximorum accendit dilectionem: ad quem etiam ſpecialiter remiſsio pertinet peccatorum, quæ fit in baptiſmate opere ſpiritus ſancti. Vnde Dominus dicit Apoſtolis: Accipite ſpiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis. (Ioh.20.) Quare ſeptem dicantur ſpiritus, ſuprà dictum eſt. Hæc omnia ex Commentarijs Haymonis in Apocalypſim. Vbi tamen aduertendum eſt, quod hic dicitur, A ſeptem ſpiritibus, qui in conſpectu throni eius ſunt, rectè etiam de beatiſsimis angelicis ſpiritibus accipi, eoſque omnes ſub hoc ſeptenario numero contineri. Et ita hunc locum interpretantur Aretę Cæſareæ Cappadocię epiſcopi Commentaria. Nunc porrò ex Haymone audiamus eorum quæ ſequũtur explanationem. *Et à Ieſu Chriſto, qui eſt teſtis fidelis.* Quia de Chriſto erat plura locuturus, iterùm repetit eius perſonam, dicens: Et à Ieſu Chriſto, qui eſt teſtis fidelis, id eſt, verax, quoniam patri perhibet teſtimonium, dicens Iudæis: Pater in me manens, ipſe facit opera. (Ioh.14.) & multa his ſimilia. Sed ſicut filius eſt teſtis fidelis, ita etiam pater, ita & ſpiritus ſanctus. Ait enim pater de filio, teſtimonium illi perhibens: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui. (Matt.3.) Ipſeq; filius de ſpiritu perhibet teſtimonium, cùm dicit: Spiritus eſt qui viuificat. (Ioh.6.) & : ſpiritus vbi vult ſpirat. (Ioh.3.) &: Paracletus ipſe vos docebit omnia. (Ioh.14.) Spiritus quoq; ſanctus de filio teſtimonium dicit, quòd ſit veritas, ſicut ſcriptum eſt: Spiritus eſt qui teſtificatur, quoniam Chriſtus eſt veritas. (Ioh.5.) Et ipſe filius dicit: Ille teſtimonium perhibebit de me. (Ioh.15.) Vnde ſciendum eſt, quòd ſicut hi tres vnũ ſunt, ſic eorum teſtimonium vnicum eſt, quanquã alterius teſtimonio alter inſinuetur. Specialiter autem filius teſtis vocatur, quia pro teſtimonio veritatis vſque ad mortem peruenit carnis: quia & cùm omnis Eccleſia in prædicatoribus Chriſto teſtimonium perhibeat, illi ſpecialiter teſtes vocantur, qui pro chriſti nomine moriũtur. *Primogenitus mortuorũ.* Primus homo ea conditione creatus eſt, vt niſi peccaſſet, immortalis manſiſſet. Sed quia peccauit, mortuus eſt, & redijt in matrem ſuam, hoc eſt, in terram de qua fuerat conditus, dicente ſibi Domino: Terra es, & in terram reuerteris, de qua aſſumptus es: (Gen.3.) quia formatus ex limo terræ in animam viuẽtem, quaſi ex matris vtero viuus proceſſerat. Poſtquã autem factus eſt ille mortalis, genuit filios mortales & peccatores, qui omnes mortui, in matrem ſuam reuertuntur. Veniens ergo Deus in carne, eadẽ lege mortuus eſt, atq; in vtero matris ſepultus. Sed quia tertia die à mortuis iam victurus in æternũ ſurrexit, & mors illi vltrà non dominabitur, primogenitus mortuorũ appellari debuit. Licet enim ſurrexerint alij antè, ſicut Lazarus, (Ioh.11.) non tamen ſurrexerunt in æternum victuri: quia iterùm mortui, carnis debitũ ſoluerũt. Vnde non ſurrexiſſe vel vixiſſe cõputãdi ſunt. Ille ergo primogenitus mortuorũ rectè vocatur, qui ſic ſurrexit à mortuis, vt vltra nõ moreretur. Poteſt & aliter intelligi: Omnes electi, qui ſe mortificãt cũ vitijs & peccatis, & voluptates carnis in ſe occidunt, mortui ſunt peccato, & viuunt Deo: quorum primogenitus dignè vocatur Chriſtus, quia peccatum non fecit, & mortificationem vitæ carnalis oſtendit. (Chriſtus vt primogenitus mortuorum.) *Et princeps regum terræ.* Reges terræ appellantur omnes electi, qui vitiorum tyrannidem in ſe cõſurgere non ſinunt, ſed eis iure dominantur. (Reges terræ, iuſti.) Poſſunt autem & reges terræ ſpecialiter intelligi prædicatores, qui dum corda carnalium à prauitate reſtringunt, ſuper terram vt reges imperant, cæterùm bonis & ſpiritualibus viris in nullo ſe præferunt. Hinc eſt, quòd Petrus Cornelio ſe coæqualẽ fatetur, (Acto.10.) Ananiæ verò animam gladio verbi perimit. (Acto.5.) Sciendum eſt autem, quia prædicatores Eccleſiæ etiam ipſis carnalibus ita dominari appetunt, quatenùs & cõpaſsionem naturæ, & vitijs rectitudinem exhibeant. Eorum itaq; princeps eſt Chriſtus, qui eſt rex regum & Dominus dominantium, (Apoc.19.) de quo adhuc ſequitur: *Qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo.* Quo enim amore filius Dei nos dilexerit, paſsiones illius oſtendunt, quas pro nobis pertulit. De hac dilectione ait Apoſtolus: Chriſtus dilexit Eccleſiam, & tradidit ſemetipſum pro ea. (Ephe.5.) Ad cuius etiam dilectionem imitandam hortatur fideles, dicens: Ambulate in dilectione, ſicut & Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis. (Ibidem.) Dilexit autem nos pulcher fœdos, pius impios, ſine peccato peccatores: nec quales eramus nos dilexit, ſed quales ipſa dilectione nos fecit. Vnde & ſubditur: *Et lauit nos à peccatis in ſanguine ſuo.* Iſte eſt amor ineffabilis & incõprehenſibilis: quia cùm pro iuſto vix aliquis moriatur, CHRISTVS ſecundùm tempus mortuus eſt pro impijs, vt nos offerret Deo: iuſtus vtique pro iniuſtis. (Rom.5.) Et cùm eſſemus maculati delictis, lauit nos ſuo ſanguine, vt exhiberet ſibi Eccleſiam non habentem maculam aut rugam, vel aliquid huiuſmodi. Qui etiam ſanguinem ſuæ paſsionis vertit nobis in myſteriũ ablutionis: vt in fide mortis eius baptizati, ab omnibus mundemur peccatis. Hinc Apoſtolus dicit: Quicunque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus. (Rom.6.) Eſt autem & ſecundum baptiſmum effuſio lachrymarum, quo momentis ſingulis baptizantur publicani & peccatores: quomodò videlicet Maria (Luc.7.) poſt multas criminum † lachrymas, & Petrus ablutus eſt poſt ternam Domini negationem. (Matt.26.) (for. † maculas.) Hactenùs omnia ex Commentarijs Haymonis in Apocalypſim. Sed quia beatiſsimi Michaelis & omnium angelicorum ſpirituum ſolennitatem celebramus, ſummoperè curandum nobis eſt, vt quemadmodùm D. Bernardus ait, illorũ offenſam caueamus, (Serm.1 de S. Michaele) & in his maximè nos exerceamus, quibus eos nouimus oblectari. Sunt enim plu-

plurima quæ eis placent, & quæ in nobis inuenire delectat: vt eſt ſobrietas, caſtitas, paupertas voluntaria, crebri in cœlum gemitus, & orationes cum lachrymis & cordis intentione. At tamen ſuper omnia hæc vnitatem & pacem à nobis exigunt angeli pacis, vt idipſum ſentiamus, idipſum dicamus omnes, & non ſint in nobis ſchiſmata, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

IN EODEM FESTO,

Matth. XVIII.

In illo tempore: Acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum dicentes: Quis putas maior eſt in regno cœlorum: Et aduocans Ieſus paruulum, ſtatuit eum in medio eorum. Et reliqua. Homilia beati Maximi epiſcopi.

SI diligenter, fratres, audiſtis Euangelicam lectionem, intelligere poteſtis, quæ miniſtris ac ſacerdotibus reuerentia debeatur, vel qua ipſos clericos inuicem humilitatis ſedulitate ſe oporteat præuenire. Ait enim Dominus percontantibus diſcipulis, quis eorũ in regno cœlorum maior eſſet futurus, ſtatuto coram omnibus puerulo: *Quicunq; humiliauerit ſe ſicut puer iſte, hic maior erit in regno cœlorum.* Vnde intelligimus, quòd humilitate peruenitur ad regnum, ſimplicitate penetratur ad cœlum. Quiſquis ergo cupit diuinitatis tenere faſtigia, humilitatis ima ſectetur. Quicunque vult fratrem præuenire regnando, prius illum præueniat obſequendo, ſicut ait Apoſtolus: Honore inuicem præuenientes. Vincat eum officijs, vt poſsit vincere ſanctitate. Si enim te non læſit frater, obſequium meretur vt diligas. Quòd ſi forſitan læſit, magis obſequiũ meretur vt vincas. Hec enim noſtræ Chriſtianitatis ſumma eſt, vt amantibus viciſsitudinem, lædentibus patientiam rependamus. Qui ergo fuerit patientior ad iniuriam, potentior conſtituetur in regno. Non enim ad imperium cœlorum peruenitur ſuperbia, diuitijs, præfectura, ſed humilitate, pauperie, lenitate. Arcta enim & anguſta via eſt, quæ ducit ad regnum. Quiſquis ergo honoribus inflatus fuerit, & auri theſauris dilatatus, tanquàm onuſtum & impeditum animal, per anguſtum regni iter tranſire non poterit. Simul etiam vt ſe exiſtimat perueniſſe, ſarcinam eius exigua porta non capiens, repercuſſo limine retrorſùm redire cogetur. Tã enim anguſta eſt diuiti porta cœleſtis, quàm eſt camelo acus foramen exiguũ. Vnde ait Dominus: Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quàm diuitem intrare in regnum cœlorum. Sicut enim camelum animal tortuoſum atque deforme, exigua cauerna præterire non patitur: ita diuitem auarum atque mendacem arcta cœli ianua minimè intrare permittit. Nam ideò nudi in ſeculo naſcimur, nudi etiam accedimus ad lauacrum, vt nudi quoque & expediti ad cœli ianuã ꝓperemus. Quàm autem incongruum & abſurdum eſt, vt quem nudum mater genuit, nudum ſuſcipit Eccleſia, diues intrare velit in cœlum? Proptereà adoleſcenti illi diuiti, qui ſibi iuſtus videbatur & ſanctus, & omnia mandata legis compleſſe, in Euangelio à ſaluatore dicitur: Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia tua, & da pauperibus. Vſque adeò enim nuda virtus apta cœlo eſt, vt quanuìs iuſtus, quanuìs ſanctus, aurum vel diuitias poſsidens, non poſsit eſſe perfectus. Talem enim voluit adoleſcentem illum Dominus ad paradiſum redire, qualis Adam fuerat nõdum de paradiſi ſublimitate deiectus. Nudus enim Adam incola paradiſi fuit: denique poſt peccatum nuditatem ſuam peruidens, folijs pudenda contexit. Priùs enim quàm peccaret, honeſtatis erat colore veſtitus: atque ideò nuditatem inhoneſtam non natura inſtituit, ſed delicti reatus inuenit. Nam & ſancti angeli in ſplendidiſsimo habitu conſtituti, nunquid tunicis operiuntur & pallijs? Sed cùm ſit in illis natiuitatis ſuæ nuda ſubſtantia, veſtiti videntur eſſe, quòd ſancti ſunt. Sic igitur & Adam cuſtodiens honeſtatis angelicæ dignitatem, erat quidem nudus mundanis veſtibus, ſed immortalitatis erat ſplendore veſtitus. Nil prauum reſpiciebant eius oculi, non cor eius turpe aliquid cogitabat. Erat apud honeſtas mentes nuditas ipſa veſtita. Sicut enim apud nequam homines turpis cogitatio à concupiſcentia veſtibus non arcetur: ita apud ſanctos viros honeſta ſimplicitas ad concupiſcendum nuditate non trahitur. Sed ſicut vitioſis ad corruptelam nuda ſunt omnia, ita religioſis ad caſtimoniam operta ſunt vniuerſa. Quid autem ait Euangelica lectio? *Qui autem ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis, qui in me credũt, expedit ei vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, et mergatur in profundum maris.* Puſillos hic non ætate pueros, ſed malitia paruulos dicit, ſicut Apoſtolus ait: Malitia paruuli eſtote, vt ſenſibus perfecti ſitis. Qui ſunt iſti, niſi clerici idonei, monachi religioſi vel laici? Quiſquis igitur his irreuerens aut contumelioſus extiterit, hac beluina pœna plectetur, vt informi ſaxo religato illi ad collum, præcipitetur in mare. Sed videamus cur ſcandalizantibus Chriſtianos iſta pœna decreta ſit, aut quid ſibi velit iſta ſententia. Puto enim illam aliquod myſterium continere. Quaſi verò non ſufficeret in mare homini demergendo ſaxum qualecunq; non magnum aut enorme, ſed molæ aſinariæ lapis ei religetur ad collum, vt cum perituro homine pereat res vſui neceſſaria. Sed puto hoc magis eſſe, ꝙ in ſcripturis aſini populus gentiliũ nuncupatur, qui clauſis oculis circa ignorantię molã erroris ſui gyro pertrahitur, & ſine vlla curſus directione, veſtigijs in ſe ſæpè redeun-

Humilitas iter ad gloriam.

Rom. 12.

Summa Chriſtianiſmi.

Matth. 7.

Matth. 19.

Ibidem.

Gen. 3.

Nuditatem turpẽ fecit peccatum.

Matt. 18.

Paruulos nõ ætate, ſed malitia.

1. Cor. 14.

Aſinus typus gentilium.

deuntibus, inuitus vſui laborat alieno. Nonne enim tibi videtur molam aſinariam voluere gentilis populus, quandiù in imperitiæ ſuæ labore verſatur, naturæ quidem vinculis alligatus, vt verbum Dei molat, Dominum cæli quærat: ſed opertæ mentis cæcitatæ ſuffuſus, vultum animi erigere ad Deum, oculos cordis leuare non poſſit ad cælum? Sed quoniam molam aſinariam ſaxum eſſe conſtat, videamus ſi & paganorum talis eſt mola. Talis eſt planè. Saxea enim mola eſt paganorum Iupiter, Herculeſque lapideus, circa quos cæcis oculis frequenti errore circumeunt. Cæcos, inquam, dixerim eorum oculos, qui putant ſe videre quod non vident. Aſpicientes enim ſaxum, Deum ſe videre confidunt. Attamẽ qui molam voluit, conſummandi aliquando finem operis habet, exuendi ſpem gerit laboris. Cui verò mola aſinaria ad colla ſuſpẽditur, portat lapidem, qui portare debuerat iugum Domini. Aſinus ergo ad molam, cæcus ad lapidem, gentilis ad ſaxum, qui adorat eum quem non videt, nec agnoſcit. Deus enim non in manufactis habitat, nec in metallo aut ſaxo cognoſcitur. Hic ergo gentilis populus cùm perſecutionem Chriſtiano intulerit, hac pœna plectetur, vt cum ſacrilega ſua mola iudicandi ſeculi fluctibus demergatur.

IN EODEM FESTO, HOMILIA EVSEBII Emeſeni.

Acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum, dicentes: Quis putas maior eſt in regno cælorum? & cæt. Matth. 18.

Acceſſerunt vtique diſcipuli ad Ieſum, non loquendo, ſed cogitando. Audiebat enim Dominus eorum cogitationes nõ minùs, quàm loquutiones, quoniam ſimili modò in eius auribus vtraque ſonabant. Vnde & cogitationibus ſæpè reſpondet. Hoc autem ideò præmiſi, quia alij euangeliſtæ diſcipulos ad IESVM non acceſſiſſe, ſed cogitaſſe & inter ſe in via tractaſſe dicunt, quis eorum maior eſſe videretur. Hanc autem diſceptandi ſiue litigandi occaſionem ex eo præcipuè Apoſtoli ſumpſiſſe videntur, quòd Romanis miniſtris tributum exigentibus, beato Petro Apoſtolo Dominus præcipiens, ait: Vt autem non ſcandalizemus eos, vade ad mare & mitte hamum, & eum piſcẽ qui primus aſcenderit tolle, & aperto ore eius, inuenies ſtaterem: illum ſumens da eis pro me & pro te. Quia enim dixerat, Da eis pro me & te, cæteris eum prætuliſſe arbitrati ſunt. Vnde & dicebant: *Quis putas maior eſt in regno cælorum? Et aduocans Ieſus paruulum, ſtatuit in medio eorum, & dixit: Niſi conuerſi fueritis & efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum.* Meritò paruulum Dominus vocat, vt eius exemplo inſtruantur, qui maiores videri volunt. Videtis (inquit) hunc paruulum? Niſi ab hac ſtulta dignitate, quæ veſtros animos perturbat, ad huius patientiam & humilitatem conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli ſine inuidia, ſine odio, ſine ſuperbia, ſine ambitione, non ſolùm maiores in regno cælorum non eritis, verum etiam illuc non intrabitis. Ideò enim diabolus inde eiectus eſt, quia maior ibi eſſe voluit. Deponit enim Dominus potentes de ſede, & exaltat humiles. *Quicunque ergo humiliauerit ſe ſicut paruulus iſte, hic eſt maior in regno cælorum.* Quicunque (inquit) ex vobis plus ſe humiliauerit, plùs exaltabitur, & maior fiet. Et ſi ad huius paruuli ſimilitudinẽ omnes vos humiliaueritis, omnes inter maiores ibi eritis. Non igitur ambitio, ſed humilitas maiores facit: ille maior, qui humilior. *Et qui ſuſceperit vnum paruulum talem in nomine meo, me ſuſcipit.* Talem videlicet non ætate, ſed conuerſatione: vt quod iſti attulit ætas, hoc illi afferat ſanctitas & humilitas. Sit igitur humilis & patiens, ſit abſque odio & inuidia, ſit ſine dolo & ſimulatione, ſit ſine ſuperbia & ambitione: ſine his paruuli ſunt, ſine his & Apoſtoli fuerunt. Qualeſcunque enim priùs fuerint, magiſtri tamen monita non ſurdis auribus ſuſcipiẽtes, tales poſteà facti ſunt, quales eos fieri monuit. De his igitur paruulis Dominus dicit: *Qui ſuſceperit vnum paruulum talem in nomine meo, me ſuſcipit.* Quid eſt in nomine meo, niſi propter nomen meum? quia Chriſtianus eſt, quia diſcipulus meus eſt, quia meo nomine inſignitus eſt. Qui autem hunc in Chriſti nomine ſuſcipit, non ſolùm ſuſcipit iſtum, verũ etiam Chriſtum habitantem in iſto. *Qui autem ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis qui in me credunt, expedit ei, vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.* Multis enim modis ſcandalizantur homines, multiſque modis dicuntur ſcandala: quocunque † in modo aliquẽ offendas, & ad irã & indignationẽ cõmoueas, ſcãdalũ eſt. Tale aũt † ſcandalũ non eſt ad mortẽ. In fide verò ſcãdalizare aliquem, qualiter Iudæi & hæretici ſępè Eccleſiam ſcandalizant, ad mortem eſt. De hoc autem Dominus ait: Beatus qui non fuerit ſcandalizatus in me. Melius eſt igitur homini vt moriatur, & non qualicunque morte, ſed illa quæ magis tremenda videtur, videlicet vt cum magno lapide in profundum maris demergatur, quàm ſimplicem aliquem & puſillũ in Chriſtum credentem ſcandalizet, & à fide catholica deuiare faciat. Melius eſt enim occidi, quàm occidere: qui enim occiditur, non ideò beatitudine priuatur. Legimus enim quoſdam ſanctorũ martyrum lapidibus collo ligatis in profundum maris fuiſſe demerſos: non ideò tamen eos credimus eſſe beatitudine priuatos, qua priuantur illi, qui aliquem ſcandalizant. Melius eſt igitur homini, vt in corpore occidatur, quàm vt in fide aliquem ſcandalizet. *Væ mundo à ſcandalis.* Væ illis qui ſcandala concitant, & qui ſcandalizan-

Paruuli vt eſſe debeamus.

Luc. 1.

Humilitas exaltat.

Multiplex ſcandalum

† for. enim

Matt. 11.

† De leui commotione dicit.

zantibus credunt: vt hæreticis & ſchiſmaticis, & his qui illorum ſequuntur errores. *Neceſſe enim* 1. Cor. 11. *eſt, vt veniant ſcandala.* Vnde Apoſtolus ait: Oportet hæreſes eſſe, vt hi qui probati ſunt, manifeſti *Hæretici vt ſint vtiles Eccleſiæ* fiant. Quod igitur hæreticis & ſchiſmaticis fuit væ, hoc viris catholicis neceſſarium & vtile fuit. Per hoc enim Eccleſiæ fides magis claruit: & illi multo ampliùs nocuiſſent, ſi ſemper occulti latuiſſent. Neceſſe igitur fuit bonis, vt venirent ſcandala. *Veruntamen væ homini illi, per quem ſcandalum venit.* Quanuis enim multa bona ex hoc malo ſubſequuta ſunt, væ tamen illi, per quem ſcandalum venit. Non ideò mala faciebat malus, vt bona venirent: quæ ſi feciſſet, non tamen pro ſe, Rom. 3. ſed contra ſe feciſſet. Sicut & illi, de quibus Apoſtolus ait: Faciamus mala, vt veniant bona: quorum damnatio iuſta eſt. *Si autem manus tua vel pes tuus ſcandalizat te, abſcinde eum & proijce abs te. Bonũ eſt tibi ad vitam ingredi debilem vel claudũ, quàm duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem æternũ.*

Manus & pes myſticè. Quid enim per manum & pedem intelligimus, niſi amicos & propinquos noſtros, quos velut propria membra diligimus, qui etiam quaſi manus & pedes nobis neceſſarij ſunt? Iſti autem ſi nos in fide ſcandalizant, & eorum iniqua conuerſatione animas noſtras perire ſentimus, abſcindamus eos à nobis, & à noſtro conſortio ſeparemus. Nihil enim eſt quod contra animam diligere debeamus, non patrem, non matrem, non fratrem, neque vxorem vel filios. Melius eſt enim nobis, vt ſine his ad vitam intremus, quàm vt ſimul cum eis ad pœnas & mortem ducamur *Itẽ oculus.* æternam. Idipſum autem & per oculum ſignificatur. Sic enim dicere ſolemus de his, qui nobis aliquem valdè amicum & neceſſarium auferunt: Oculum mihi eruit, pedem mihi abſcidit, manum mihi abſtulit: non tamen ipſa re, ſed quadam rei ſimilitudine. *Videte ne contemnatis vnum ex his puſillis.* De illis puſillis dicit, qui à ſuperba altitudine ſe humiliantes, patientia & humilitate puſilli & paruuli ſponte ſua fiunt. Tales autem contemnendi non ſunt. De quibus adhuc ſubdi- Hebr. 1. tur: *Dico autem vobis, quia angeli eorum in cælis ſemper vident faciem patris mei, qui in cælis eſt.* De angelis eorum Apoſtolus ait, quia ſunt adminiſtratores ſpiritus, in miniſterium miſſi propter eos, Luc. 19. qui hæreditatem capiunt ſalutis. Venit enim filius hominis ſaluare quod perierat. Valdè igitur timendum eſt, ne quis eos ſcandalizet & in errorem inducat, pro quibus Dei filius in mundum veniens & carnem ſuſcipiens ſemetipſum humiliauit, factus obediens vſque ad mortem.

IN EODEM FESTO, Matth. XVIII.

In illo tempore: Acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum, dicentes: Quis putas maior eſt in regno cælorum? Et reliqua. Homilia Haymonis.

QVoties legimus diſcipulos Domini, de ordine prioratus inter ſe contendiſſe vel interrogaſſe, non liuori & inuidiæ deputare debemus, ſed humanæ fragilitati ac infirmati, quippe qui rudes erant ac nouelli. Quia enim audierant eum ſuam reſurrectionem prædicantem, & nondùm ſpiritusſancti gratia illuminati, cæleſte regnum perfectè amare didicerant: quia, vt ait Euangeliſta Ioannes, nondùm erat ſpiritus da- Ioan. 7. tus, quia Ieſus nondùm fuerat glorificatus: putabant quòd ipſe reſurgens à mortuis, corporaliter regnum teneret, & ipſi honoribus ſublimarentur. Vnde paſsionis illius tempore facta eſt Luc. 22. contentio inter eos, quis eorum maior eſſet in regno cælorum. Hac ſuſpicione ſeducta fuerat mater filiorum Zebedęi, quando acceſsit ad Do- Matt. 20. minum, dicens: Domine, dic vt ſedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram tuam, & alius ad ſi- Luc. 24. niſtram tuam in regno tuo. Hinc Cleophas & alius diſcipulus, cùm Dominus poſt reſurrectionem in ſpecie peregrini eis apparuiſſet, dicebant: Nos autem ſperabamus, quòd ipſe eſſet redempturus Iſraël. Et quidam diſcipulorum interrogantes eum, dicebant: Domine ſi in tempore hoc reſtitues regnum Iſrael? Occaſio autem Act. 1. interrogandi Dominum, quis illorum maior eſſet in regno cælorum, fortaſsis ex ſuperioribus acciderat. Nam vt ſuprà euangeliſta retulit, ac- Matt. 17. ceſſerunt ad Petrum qui didrachma accipiebant, & dixerunt ei: Magiſter veſter non ſoluit didrachma? Ait, Etiam. Et cùm intraſſet domum, præuenit eum Ieſus, dicens: Quid tibi videtur ibid. Simon? Reges terræ à quibus accipiunt tributum vel cenſum? à filijs ſuis, an ab alienis? Et ille dixit: Ab alienis. Dixit illi IESVS: Ergo liberi ſunt filij. Ne autem ſcandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum, & eum piſcem qui primus aſcenderit, tolle, & aperto eius ore inuenies ſtaterem: illum ſumens, da eis pro me & te. Quia ergò alij diſcipuli viderant Petrum in redditione cenſus Domino coæquari, computantes eum illis omnibus eſſe prælatum, *in illa hora acceſſerunt ad Ieſum, dicentes: Quis putas maior eſt in regno cælorum?* Sed magiſter humilitatis, qui Matt. 11. ait in euangelio: Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus veſtris: vt oſtenderet regnum cælorum non per ſuperbiam, ſed per humilitatem eſſe quærendum, illumque fore maiorem in eo, qui propter Deum ſe humiliat, *Aduocans paruulum, ſtatuit eum in medio eorum. & dixit: Amen dico vobis, niſi conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum.* Quod duobus modis poteſt in- Pſal. 144. telligi. Poſſumus enim paruulum hic Dominum Ieſum Chriſtum accipere, qui cùm ſit magnus & laudabilis nimis, & magnitudinis eius Eſa. 9. non ſit finis, vt nos excelſos faceret, paruulus natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis. Et eſt ſenſus: Niſi meo exemplo vos humiliaueritis, qui non

non veni miniſtrari, ſed miniſtrare, & factus
[Ma]tth. 20. ſum in medio veſtrum ſicut qui miniſtrat, ſed
[L]uc. 22. non qui vel quaſi recumbens, regnum cælorum,
quod humilibus eſt præparatum, intrare non
poteſtis. Si autem ſimpliciter quemlibet paruu-
lum intelligamus, facilè patet, quia non ſolùm
ad humilitatem, ſed etiam ad ſimplicitatem ſer-
uandam hoc exemplo nos hortatur. Ac ſi dice-
[P]aruulorũ ret: Sicut paruulus iſte, cuius vobis exemplum
[im]itanda propoſui, videns pulchram mulierem non con-
[inn]ocentia cupiſcit, non alienas diuitias appetit, læſus non
relædit, non aliud cogitat, aliud loquitur, & ira-
tus non perpetuas tenet diſcordias: ita & vos ni-
ſi talem habueritis innocentiam in mente, qua-
lem iſte habet in corpore, regnum cælorum,
quod humilibus & ſimplicibus eſt præparatum,
intrare nequaquàm poteſtis: cuius viam nemo
ſuperbus graditur, nemo tumidus incedit: quia
[Ma]tth. 7. ardua via eſt & anguſta, quæ ducit ad vitam, &
pauci ſunt qui inueniunt eam. Cùm ergo ait:
Niſi conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum, tale eſt, ac ſi dixiſſet:
Iam ſi vos delectat locus ſublimis, priùs exerceat
humiliatio vitæ innocentis: non quòd Apoſto-
los corpore vellet eſſet paruulos, ſed vt inno-
centiam paruulorum in mente poſſiderent. Hu-
iuſcemodi paruulos Dominus ſuos volebat eſſe
diſcipulos, quibus dicebat: Sinite paruulos ve-
[Ma]tth. 19. nire ad me, talium eſt enim regnum cælorum.
Et Paulus Apoſtolus talium innocentiam paruu-
[1. C]or. 14. lorum ſuos volebat habere diſcipulos, quibus
per epiſtolam præcipiebat: Nolite pueri effici
ſenſibus, ſed malitia paruuli eſtote: ſenſibus au-
tem perfecti ſitis. Talem ſe nouerat rex ille pro-
pheticus, qui in regali ſolio ſublimis, ſed mente
[Pſ]al. 114. humilis, dicebat: Cuſtodiens paruulos Domi-
nus: humiliatus ſum, & liberauit me. Et iterùm:
Ludam, & vilior fiam plùs quàm factus ſum, &
[2. Re]g. 6. ero humilis in oculis meis. Paruulus enim eſt,
qui ſibi diſplicet, vt Deo placeat: tantóque ante
Deum erit pulchrior, quanto apud ſemetipſum
erit humilior. Vnde & ſubditur: *Quicunque ergo humiliauerit ſe ſicut paruulus iſte, hic maior eſt in regno cælorum.* Habeamus ergo virtutem humilitatis,
ſi volumus habere in regno cælorum locum cel-
[Luc.] 14. ſitudinis: quoniam ſicut ſaluator ait in euange-
lio: Omnis qui ſe humiliat, exaltabitur: & qui
[Eccli.] 3. ſe exaltat, humiliabitur. Vnde & nos alibi ſcri-
ptura admonet, dicens: Quanto magnus es, hu-
[1. Pet.] 5. milia te in omnibus, & coram Deo inuenies gra-
tiam. Et iterum: Humiliamini ſub potenti manu
Dei, vt vos exaltet in tempore viſitationis. Et
ne putares illum eſſe contemnendum, qui pro-
pter Deum hic ſe humiliat, congruam ſenten-
tiam adiunxit, dicens: *Et qui ſuſceperit vnum paruu-lum talem in nomine meo, me ſuſcipit.* Hoc eſt, quod
[Mat]th. 25. Dominus in futurũ ſe promiſit dicturũ: Quan-
diù feciſtis vni ex minimis meis, mihi feciſtis. Et
ſignanter ait: Qui ſuſceperit vnum paruulum ta-
lem in nomine meo, me ſuſcipit. Quamuis enim
non ſit eligendum, cui iuxta ſcripturæ vocẽ be-
nefacere debeamus: illis tamen qui propter Deũ
parui & humiles eſſe eligunt, in quorũ vitæ mo-
ribus Chriſtum eſſe cognoſcimus, ſpecialem be-
neuolentiam impendere debemus. Vnde cùm
pius pater filium inſtrueret, ait: Panem tuum & Tob. 4.
vinum tuum ſuper ſepulturam iuſti conſtitue,
& ne communicaueris ex eo cum peccatoribus.
Et iterùm: Deſudet eleemoſyna in manu tua, Eccleſ. 29.
donec inuenias iuſtum, cui tradas eam. Hinc &
Apoſtolus ait: Dum tempus habemus, opere- Gal. 6.
mur bonum ad omnes: maximè autem ad do-
meſticos fidei. Qui enim bona temporalia illis
impendit, in quorum vita & moribus Chriſtum
habitare cognoſcit, profectò illi tribuit, pro cu-
ius amore impendit. Vnde benè dicitur, In no-
mine meo. Multi enim bona temporalia non
in nomine Chriſti, ſed vt laudem hominum ca-
ptare poſſint, tribuunt. De quibus ſcriptum
eſt: Quæſierunt gloriam hominum magis quàm Ioan. 12.
Dei. Et Dominus alibi: Omnia enim opera ſua Matth. 23.
faciunt, vt videantur ab hominibus. Et iterum:
Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam. Matt. 6.
Et ne ad ſuſcipiendos hoſpites vel peregrinos
pigri remaneremus, ſeipſum in his ſuſcipi pro-
miſit, cùm ait: Qui ſuſceperit vnum paruulum
talem in nomine meo, me ſuſcipit. Vnde & Matth. 10.
ipſe alibi dicit: Qui ſuſcipit prophetam in no-
mine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet:
& qui ſuſcipit iuſtum in nomine iuſti, merce-
dem iuſti accipiet. Et iterùm: Qui vos reci- Ibidem.
pit, me recipit: & qui vos ſpernit, me ſpernit. Luca 10.
Sicut autem ſuſcipientibus merces promittitur,
ita duris & auaris pœna indicitur, cùm ſubin-
fertur: *Qui autem ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis qui in me credunt, expedit ei, vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.* Vbi conſiderandum eſt, quàm graue
peccatum ſit ſcandalizare fratrem, quando eti-
am ſcandalizantibus talis vindicta commina-
tur. Quòd autem ait: Expedit ei, vt ſuſpenda-
tur mola aſinaria in collo eius, & in profundum
maris demergatur: iuxta morem prouinciæ lo-
quitur, vbi apud veteres Iudæos capitalia crimi-
na hoc ſupplicio puniebantur. Nemo ergo ar-
bitretur leue peccatum eſſe ſcandalum fratris,
cùm ſcandalizantibus talis pœna prædicitur:
quoniam ſicut alibi in euangelio ait: Qui dixe- Matth. 5.
rit fratri ſuo, Fatue, reus erit gehennæ ignis.
Quod ſe cauere omnino Apoſtolus oſtendit,
cùm ait: Melius enim mihi eſt non manducare Rom. 14.
carnem, neque bibere vinum, neque aliquid in
quo fratrem meum ſcandalizem. A quo peccato etiam ibid.
[illegible] compeſcit, dicens: Quare tu ſcan-
dalizas fratrem tuum, aut quare ſpernis illum?
[illegible] quantùm poſſumus, iuxta Apoſtoli
[illegible] ſcandalum fratris vitare debe-
mus. Si autem pro veritate ſcandalum oria-
tur, [illegible] veritas eligenda eſt, quàm ſcandalum
vitandum. Vel certè per molam aſinariam,

quæ pondus habet, ſed nullum iter explicat, volubilis amor ſeculi exprimitur. Cùm ergo ait: Expedit ei, vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris: carnales quoſque & mundi amatores à regimine eccleſiaſtico prohibet: quoniam melius eſt quòd mundi amator in ſeculo viuens carnaliter, ſe ſolum perdat, quàm in regimine eccleſiaſtico conſtitutus, ſe & alios peruersè viuendo ad interitum trahat: quia cuius vita deſpicitur, reſtat vt eius prædicatio contemnatur: quoniam dum infirmi diſcipuli patroni ſequuntur exemplum, & ipſi pereunt, & illorum perditio in eius caput redundat, qui author eſt criminis. Siue certè per molam aſinariam doctores intelliguntur: quia ſicut mola granum tritici frangitur, vt medulla eius ad ſuſtentationem vel refectionem humanæ naturæ oſtendatur: ita quoque & doctores occultas ſententias ſcripturæ ſacræ aperientes, interiorem ſenſum earum manifeſtant, † vel vitam ſiue refectionem animarum ſanctarum. *Væ mundo ab ſcandalis.* Mundus cui vę dicitur, non ille eſt quem venit filius hominis quærere & ſaluare, ſed ille qui in maligno poſitus eſt, id eſt, mundi amatores, de quo Dominus alibi ait: Pater iuſte, mundus te non cognouit. Qui enim mente & deſiderio ſeculum incolunt, rectè mundus appellantur, de quibus Ioannes ait: Mundus tranſibit, & concupiſcentia eius. Mundi enim amatores dum propter cupiditates ſeculi alios non metuunt ſcandalizare, tamen ipſi ſcandalum ſuſtinent, aliquando quidem corpore, ſemper autem mente. Et ideò væ illis, quia ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt. Quibus per Iacobum dicitur: Qui voluerit amicus eſſe huius ſeculi, inimicus Dei conſtituitur, ad quos pertinet, quod adhuc ſubiungitur: *Neceſſe eſt enim, vt veniant ſcandala: veruntamen væ homini, per quem ſcandalum venit.* Quod autem ait, Neceſſe eſt: tale eſt, ac ſi diceret: Non poteſt eſſe, vt ſcandala non veniant. Oportet enim & hæreſes eſſe, ſicut ait Apoſtolus, vt probati manifeſti fiant. Et alia ſcriptura: Vaſa figuli probat fornax, & homines iuſtos tentatio tribulationis. Pacis autem tempore non facilè decerni poteſt, quis bonus malúsue ſit. Sed cùm ſcandalizatorum flauerit ventus, faciles & tenues proijcet, quaſi paleas ante faciem venti, grana verò congregabit in horrea CHRISTI. Væ ergo homini illi, qui talem ſe exhibet, vt malum quod venturum eſt, per eius miniſterium impleatur. de quibus Dominus ait: Mittet filius hominis angelos ſuos, & colligent de regno eius omnia ſcandala, & tradent ea in caminum ignis ardentis. Quod faciliùs intelligimus, ſi vnum ad medium deducamus, Iudam ſcilicet Domini proditorem, de quo ipſe tempore paſsionis ſuæ ait: Filius hominis vadit, ſicut ſcriptum eſt de illo. Væ autem homini illi, per quem tradetur. Neceſſe enim erat, vt filius Dei pro nobis paſsionem ſuſtineret: ſed væ Iudæ, qui noſtrum bonum, ſuum fecit malum. Et ne aliquis ſub occaſione proximorum vel amicorum à via Dei ſibi recedendum putaret, omnem magiſter veritatis errorem tollit, cùm ſubiungit: *Si autem manus tua vel pes tuus ſcandalizat te, abſcinde eum, & proijce abs te. Bonũ eſt tibi ad vitam ingredi debilem vel claudũ, quàm duas manus vel duos pedes habentem mitti in gehennã ignis. Et ſi oculus tuus ſcandalizat te, erue illum, & proijce abs te. Bonum eſt tibi cum vno oculo intrare ad vitam, quàm duos oculos habentem, mitti in gehennam ignis.* Iuxta literam quantum abhorreat hoc, facilè patet. Sed cùm à litera excludimur, ſpiritualis ſenſus eſt requirendus. Per hoc, quòd manus, pes, oculus, noſtris vtilitatibus neceſſariora ſunt, propinquorum & chariſsimorum affectus his membris in hoc loco deſignatur: ac ſi diceret Dominus: Si quis tibi fuerit precioſus vt oculus, propinquus vt pes, neceſſarius vt manus, & à via Dei te recedere perſuaſerit, huius amorẽ abſcinde, & abs te proijce. Melius eſt te ſolum intrare ad vitam, quàm cũ multa turba propinquorum mitti in ignem æternum. Quid proficit homini, ſi totum lucretur mundum, animæ aũt ſuę detrimentũ patiatur? Verbi gratia: Blanditur vxor, minatur pater, perſuadet mater, lachrymatur frater & ſoror: tu autem in via Dei ſta firmus, ne illos inutiliter amando à Dei amore recedas: ſed iuxta illud, quod alibi ait, Sine mortuos ſepelire mortuos ſuos: tu autem ſequere me. Neque hoc dicimus, quòd parentibus & amicis ingrati & inobedientes eſſe debeamus: ſed quando nos à via Dei remouere voluerint, tunc eorum amorem abſcindamus à nobis. Cæterùm cùm eos Deum amare cognouerimus, dupliciter nobis amandi & honorandi ſunt: Primum, quia iuſti ſunt: deinde, quia propinqui, Domino dicente in lege: Honora patrem tuum & matrem, vt benè ſit tibi, & longo viuas tempore. Hinc & Apoſtolus ait: Si quis ſuorum curam non habet, & maximè fidelium, fidem negauit, & eſt infideli deterior. Quantam autem ſolicitudinem & curam Dominus de his habeat, qui totam ſpem in eo ponunt, manifeſtat cùm ſubiungit: *Videte ne contemnatis vnum ex his puſillis.* Qui enim puſilli & humiles in præſenti vita propter Deum ſunt, nequaquàm contemnendi ſunt. Puſilli nanque ſunt, vt diximus, qui coram oculis ſuis humiles ſunt & deſpecti, de quibus ſaluator ait in euangelio: Nolite timere puſillus grex, quia complacuit patri veſtro dare vobis regnum. Quiſquis ergo tales ſcandalizare non metuit, offendit Deum qui habitat in illis, ſicut ipſe per prophetam dicit: Qui tangit vos, quaſi qui tangit pupillam oculi mei. Et iterùm: Nolite tangere chriſtos meos, & in prophetis meis nolite malignari. De quibus valdè dulce eſt, quod adhuc ſubinfertur, quarè non ſint cõtemnendi. *Dico autem vobis, quia angeli eorum in cælis ſemper vident faciem patris mei, qui in cælis eſt.* In hoc loco diſcimus, quia vnuſquiſq; fidelium

Marginalia (left column): † legendũ puto, ad — 1. Ioan. 5. — Ioan. 17. — 1. Ioan. 2. — Iob. 21. — Iac. 4. — 1. Cor. 11. — Eccl. 27. — Matt. 13. — Matt. 26.

Marginalia (right column): Manus, pes oculus ſcandalum afferentia. — Mar. 8. — Matt. 8. — Deut. 5. — 1. Ti. 5. — Luc. 12. — Zach. 2. — Pſal. 104.

delium angelum ob ſui cuſtodiam deputatum habet, qui eum & à tentationibus defendit, & in virtutibus iuuat, ſicut Apoſtolus in Epiſtola ad Hebræos ait: Sunt adminiſtratorij ſpiritus, in miniſterium miſsi propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis. Et Pſalmiſta de iuſto quolibet: Angelis ſuis mandauit de te, vt cuſtodiant te in omnibus vijs tuis: & in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum. Hinc de Petro in Actibus Apoſtolorum legimus, quia cùm ab angelo de carcere eductus, ianuam pulſare cœpiſſet, fideles qui conuenerant, dicebant: Non eſt Petrus, ſed angelus eius. Angeli ergo paruulorũ ſemper vident faciem patris, quia ſic propter nos foras exeunt, vt ab eius viſione nunquàm recedant, ſicut ipſe angelus Raphaël ad Tobiam ait: Ego ſum vnus de ſeptem ſpiritibus, qui aſsiſtimus ante Deum. Et Daniel: Millia millium miniſtrabant ei, & decies millies centena millia aſsiſtebant ei. Angeli enim, qui cuſtodes ſunt vitæ noſtræ, orationes & opera noſtra Deo nunciare creduntur, ſicut angelus ait Tobiæ: Cùm orares, ego obtuli orationes tuas ante Deum. Et Daniel: Ex die qua poſuiſti cor tuum ad intelligendum, vt te affligeres in conſpectu Dei, exaudita ſunt verba tua, & ego veni propter ſermones tuos.

SERMO IN NATALI ſancti Lucæ Euangeliſtæ.

CVm in diuinis atque ſacris voluminibus ſtudioſè lectitando perquirerem, ex qua ortus propagine, à quibus inſtructus, quoſque imitatus ſit viros, quibuſue in partibus beatiſsimus Lucas euangeliſta ſcripſerit atque docuerit, quóue pauſauerit, eiuſq; ſacrum deportatum fuerit cadauer loco, in ſingulis ſingula reperi: & pòſt pauca de pluribus carpens, prout ſenſu capere potui ingenioli mei, partim ſtylo proprio explicare conatus ſum, partim autem ſicut à quibuſdam reperi ſcripta doctoribus exarans, veſtræ intentis charitatis auribus noſter ſubſequens ſermo declarabit. Igitur glorioſiſsimus Apoſtolus & Euangeliſta Ieſu Chriſti Lucas, natione Syrus Antiochenſis, arte medicus, Apoſtolorum diſcipulus, almificos eorum actus prout vidit, lucido diſertoq; ſermone proſecutus, in breui libello ad chariſsimum ſcripſit Theophylum. Deinde Paulum ſecutus egregium doctorem gentium vſq; ad triumphum paſsionis eius, quem cum Apoſtolo Petro Romæ excepit, indiuiduus comes peregrinationis eius exiſtens, vbique cum eo permanſit. Cuius præcipuè peregrinationis & ſacræ doctrinæ geſta, eorundem annectens Apoſtolorum libello, ad laudem nominis & memoriam ipſorum, & vniuerſalis Eccleſiæ ſtabilimẽtum texuit. Dumq; eũdem glorioſiſsimum Paulũ idẽ venerabilis Lucas ſequeretur in plurimis terræ mariſque tribulationibus, dignè ab illo huiuſmodi teſtimonij elegantia meruit laudari. Sic enim Colloſſenſibus ſcribens, ait de eo: Salutat vos Lucas medicus chariſsimus meus in Domino. *Col. 4.* Et Timotheo illuſtri viro ſcribens, ait: Lucas ſolus mecũ eſt. *2. Tim. 4.* Et in alio loco epiſtolæ ſuę ait de illo inter reliqua ſalutationis Eccleſiæ Dei, quæ eſt Corinthi: Miſimus etiã fratrem noſtrũ, cuius laus eſt in euangelio per omnes eccleſias. *2. Cor. 8.* Non ſolùm autem, ſed & ordinatus eſt ab Eccleſijs, comes peregrinationis noſtræ. Verè enim (vt ita dicam) omnium ore laudabilis eſt hic Domini euangeliſta, qui meruit à tanto Apoſtolo & doctore gentium prædicari. Laudemus ergo eum cum ipſo & nos pariter chariſsimi, & cõſona voce, corde & ore extollamus, & verum à Deo miſſum medicum animarum prædicemus eum. Cuius omnia doctrinæ verba nihil aliud reſonare videntur, niſi animæ languentis medicinam. Proptereà non immeritò iſte tale ſortitus eſt nomen: Lucas ſiquidem Aeolicè, in noſtra autem lingua interpretatur conſurgens ſiue eleuãs. Rectè itaq; conſurgens ſiue eleuans dicitur, qui terrenis deſpectis, ſeſe ad cæleſtia cõſurgendo eleuauit, & toto mentis conamine liber expeditusq; eſt Dominum ſecutus. Vnde & eius prædicare euangelium adhuc in ergaſtulo corporis retentus, & ſuis ſequacibus ſcribere eſt dignus habitus, multosq; etiam verbo ſuæ prædicationis ad Ieſu Chriſti Domini perduxit fidem. O Luca ſanctiſsime euangeliſta, dominica atq; veridica perſonans longè lateque verba, cuius fragor Aeolicis quidem primùm intonans auribus, gyrat penetralia cęlorum adinſtar tonitrui: ac demum, vt pſalmographus ait vates, non ſolùm occiduas vſq; ptotenditur partes, vox omni ſuauitate melliflua, ſed in omnibus terræ finibus perſonuit. *Pſal. 18.* O inſignis præconij & almitatis euangelicæ lucifer, ab orientalibus partibus emittens nobis lumen fidei, & cæleſtis itineris patenter ſcandere volentibus callem demonſtrans. O animæ ſalubre medicamentum, beatiſsime Luca, qui velut nardi piſticæ precioſum vnguentum redolens, & interiora pectoris noſtri arcana permulcens, ad ſemper manſura gaudia, vbi nullus languor, nullus dolor, nulluſq; gemitus inuenitur, voce inceſſabili nos inuitare omnimodò non deſiſtis. Rectè enim † hinc verſiculus poëtæ cuiuſdam epigrammatis poteſt aptari: *for. † huic* Viuere poſt obitum vatem vis noſſe viator? Quod legis, ecce loquor, vox tua nempe mea eſt. Hic prorſus cùm deſcripta eſſent euangelia, per Matthæum quidem in Iudæa, per Marcum verò in Italia, inſtigante ſpiritu ſancto, magis auditu quàm viſu, in Achaiæ Bithyniæque partibus hiſtoricè ſuum compoſuit euangelium Attico ſermone, ſicut ab his traditum habuit, qui ab initio viderunt, eique magiſtri fuerunt ſermonis Dei. Incipienſq; à ſacerdotum regumq; temporibus, in hunc videlicet modum.

dum: Fuit in diebus Herodis regis Iudææ ſacerdos quidam nomine Zacharias, eam hiſtoriam plena digeſtione proſequitur. *Luc. 1.* Huius quoque ſtrenuiſsimi euangeliſtæ Lucæ librum, cum quatuor euangeliorum libris intelligendum, arbitrati ſunt doctores per vituli ſpeciem figurari. Vitulus denique ſacerdotalis eſt victima, quæ in redemptoris noſtri immolatione completa eſt, qui pro ſalute totius mundi in patibulo crucis ſuſpenſus, ſemetipſum patri hoſtiam viuam exhibuit. De quo euãgeliſta pulchrè Sedulius preſbyter in paſchalis deſcriptione carminis, heroico percurrens carmine ait: Iura ſacerdotis Lucas tenet ore virenti. Et Paulinus Nolanæ ſedis præſul de iſto Domini venerabili viro, benè ludens verſibus canit:

Bis medicus Lucas, priùs arte, deinde loquela.
Bis medicus Lucas, vt quondam corporis ægros
Artus conſolidat, & nunc in mentibus ægris,
Compoſuit geminos vitæ medicamina libros.

Nam quid plura referam de tam veridico eximioque euangeliſta, qui meruit à tantis ac talibus laudari doctoribus, hoc eſt, Hieronymo, Ambroſio, alijsque plurimis, qui muri ſunt Eccleſiarum, & eloquentiæ fontes? Quid ue dignè reſonem ignoro, cùm mihi ſi ferrea eſſet vox, & omnium membrorum meorum artus verterentur in linguas, pleniter in eius laude minimè explere valerem, quæ meretur. Sed amore tanti viri ductus, & non præſumptionis temeritatem gerens homo imperitus, ſed quorundam fratrũ victus precibus charitatis, hæc veſtræ dilectioni compulſus ſum exarare. Nunc autem quæ optimus proſequamur. Ecce enim vt noſtri oris ratio roboretur, eiuſdem luculenti doctoris Ambroſij exempla noſtro huic cõpendioſo opuſculo annectemus. *Ambroſius in Præfatione in Cõmẽtaria in Lucam.* Sic enim dicit: Sanctus Lucas velut quendam hiſtoricum tenẽs ordinem, plura nobis geſtorum Domini miracula reuelauit: ita tamen, vt omnis ſapientiæ virtutes euangelij ſui complecteretur hiſtoria. Quid enim præcellentius ad ſapientiam naturalem, quàm quod ſpiritũ ſanctum creatorem etiam dominicæ incarnationis extitiſſe reſerauit? *Pſal. 103.* Vnde & Dauid naturalem ſapientiam docens, Emitte, inquit, ſpiritũ tuum, & creabuntur. Docet moralia in eodem libro, cùm me in illis beatitudinibus docet mores, quemadmodùm non referire & repercutere verberantem, quemadmodùm benefacere, mutuum dare cum deſperatione recuperationis, & cum remuneratione mercedis. Merces enim faciliùs ſequitur non expectantem. Docet etiam rationalia, cum lego: Qui fidelis eſt in minimo, & in maiori fidelis eſt. *Luc. 16.* Quid adhuc de naturalibus dicam, quod docuit virtutes cælorum moueri, Dominum ſolum eſſe vnigenitum Dei filiũ, in cuius paſsione tenebræ per diem factæ ſunt, terra tremuit, ſol refugiens radios ſuæ claritatis abſtraxit? Ergo omnem, quem mũdana ſibi prudentia falsò vendicat principatum, ſapientia verè poſsidet ſpiritalis: præſertim cùm audaciùs vt aliquid vſurpemus, ipſa fides noſtra, ipſum myſterium Trinitatis ſine hac triplici ſapientia eſſe non poſsit, niſi credamus & illum naturalem patrem, qui nobis genuit redemptorem: & illum ethicum, qui patri vſque ad mortem ſecundùm hominem obediens, nos redemit: & illum rationabilem ſpiritum, qui rationem colendæ diuinitatis & vitæ regendæ humanis pectoribus infudit. Nulla ergo operationum diſtantia, nulla diſcretio eſt, vbi vel in patre, vel in filio, vel in ſpirituſancto, nulli ſecunda plenitudo virtutis eſt. Nunc ad narrationis ordinem redeamus: Omnis ait Dominus, qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit, & pulſanti aperietur. *Matth. 7.* Aperi ergo nobis pulſantibus Domine, qui tenes clauem ſcientiæ, vt aliquid adhuc congruè in laudem tanti euangeliſtæ tui beati Lucæ, ad ædificationem audientium dicere valeamus. Igitur vt idẽ Domini Apoſtolus in proœmio euangelij ſui teſtatur, plures fuerunt qui euangelicam conati ſunt ordinare narrationem rerum, quæ in nobis completæ ſunt, ſicut tradiderunt nobis, vt ſuperiùs diximus, qui ab initio viderunt ſermonem filij Dei, & miniſtrauerunt ei, & perſeuerantia vſq; ad præſens tempus monumenta declarant; quæ diuerſis authoribus edita, diuerſarum hæreſum fuerunt principia, vt eſt illud quod appellatur euangelium iuxta Aegyptios, ſecundùm Thomam & Matthiam, & Bartholomęum, duodecim quoq; Apoſtolos, ac Baſilidem atq; Apellem, & cæteros, quos enumerare longum eſt, dũ hoc tantùm in præſentia neceſſe eſt dicere, extitiſſe quoſdam qui ſine ſpiritu & gratia Dei conati ſunt ordinare magis narrationem, quàm hiſtoriæ texere veritatem. *Vide Ambroſium in Præmiũ Luc.* Quibus iure illud propheticum congruit: Væ qui prophetant de corde ſuo, qui ambulant poſt ſpiritum ſuũ, qui dicunt: Hæc dicit Dominus, & Dominus non miſit eos. *Ezech. 13.* De quibus & ſaluator in euangelio dicit: Omnes qui ante me venerunt, fures & latrones fuerunt. *Ioan. 10.* Qui venerunt, dicit Dominus, non qui miſſi ſunt. In venientibus præſumptio temeritatis, in miſsis obſequium ſeruitutis eſt. Eccleſia autem, quæ ſupra petram Domini eſt voce fundata, quam adduxit rex in accubitum ſuum, & ad quam per foramen deſcenſionis occultæ manum ſuam miſit, ſimilis hinnulo ceruorum, quatuor fluminum paradiſi inſtar, eructans de vno fonte quatuor euangelia, quatuor & annulos & angulos habet, per quos quaſi arca teſtamenti Domini lignis imputribilibus vehitur. *Cant. 5.* Hæc eſt & illa in Zacharia quadriga, quæ per orbem euecta, iugo fidei colla cunctarum gentium ſubijcit. *Zach. 6.* Quatuor præthereà flumina pulchrè dicuntur de vno paradiſi procedere fonte, per quæ quatuor euangeliſtarum numerus demonſtratur, & quatuor perfectæ virtutes, id eſt, prudẽtia, temperãtia, fortitudo, atq; iuſtitia deſignantur. *Gen. 2.* Nam ſicut à quatuor ſaluberrimis luculentisq; fluminibus

Domini

Domini irrigatur paradiſus, ita & cor noſtrum irrigatur à quatuor Euangeliſtarum inſtrumentis. Ex quo perlucido Ieſu Chriſti Domini fonte ſanctus iſte velut Euphrates ꝓcedens, de quo nobis ſermo eſt, Apoſtolus Lucas Euágelici diſputator libri, cor noſtrum ſæpiùs rigare & madefacere non ceſſat. Et vt Euphrates fertilis, ſeu fertilitas & vbertas nuncupatur: ita & iſte magnæ fertilitatis atq; vbertatis, ſeu Euangelij dogmatæ ſanctæ Eccleſiæ toto terrarum orbe diffuſæ, augens verbo doctrinæ ſuæ, fidei incrementum, radio ſuæ claritatis velut iubar ab æthere veniens, ac multorum hominum pectora illuſtrans, quotidiè illuminare non deſinit, cùm eius verba veluti bonum nuncium in Eccleſia leguntur. Euangelium quippe Atticè, Romanè bonũ nuncium dicitur, ſeu noua annunciatio. Nunciat enim incarnationem ſanctamq; natiuitatẽ Chriſti, paſsionem quoq; ac reſurrectionem, necnon & in cœlos aſcenſionem, venturumque eum eſſe ad iudiciũ cum gloria & regno. Hæc ſunt quippe ſeptem ſigilla, quibus Ioannes dicit librũ eſſe ſignatum, quem nullus poteſt aperire, neque in cœlo, neq; ſuper terram, neq; ſub terra, & ſignacula eius ſoluere, niſi ſolummodò leo de tribu Iuda, id eſt, Chriſtus. Vel ideò Euangelium bonum dicitur nuncium, quia annunciat regnum poſt laborem, vitã poſt mortem. Rectè ergo hoc ipſum euangelium iſte euangeliſta Lucas ad eũdem, vt præfati ſumus, ſcripſit Theophilum, ad quem & librum Actuũ Apoſtolorum, id eſt, ad Dei dilectum. Ergo & noſſe te cõuenit quiſquis es, ô homo: quia ſi Deum diligis, ad te ſcriptum eſt Euangeliũ. Et ſi ad te ſcriptum eſt, ſuſcipe precioſiſsimũ margaritarũ munus Euangeliſtæ, & pignus amici in penetralibus animi diligenter obſerua. O quale munus vel quale pignus. Si conſideres, ſi attendas, ſi mẽte pertractes, ſi benè & peruigil obſeruaueris, ad ſemper mãſura gaudia te felicem perducet, vbi ſociatus angelorum choris, inceſſabiliter exultabis. Hic etiam B. Lucas examuſsim Græco fuit eloquio eruditus, cui extra ea, quæ Euangelicæ diſputationis ordo depoſcit, ea maximè neceſsitas laboris fuit, vt primum Grecis fidelibus incarnationem Domini noſtri Ieſu Chriſti fideli narratione oſtenderet, ne vel Iudaicis genealogijs intenti, ſolo legis deſiderio tenerentur: vel hæreticis fabulis & ſtultis ſolicitationibus ſeducti, excedendo laberentur. Deinde velut cœleſtis agricola ſeminã doctrinæ euangelij ſui innumerabilium mẽtibus hominum ſerens, ac vomere ſuæ inſignis linguæ nunciando ſulcans, ad creatoris ſui fidẽ conuerteret. Duplicatis etenim talentis Domini ſui, & centeſimum ſecum afferens fructum, ad gemmea cœli palatia perenniter regnaturus, ardenti animi deſiderio ſatagens properauit. Nam martyrium ſuo corpori aſsiduis lamentationibus, crebriſque vigilijs membra ſua macerans, indixit. Hic etiam ab ipſo pueritiæ ſuæ tempore caſtus omnimodo perſeuerans, neq; vxorem, neq; filios perhibetur habuiſſe. Ideoq; non immeritò inter angelorum agmina, & glorioſum Apoſtolorum chorum, inter laudabilẽ prophetarum numerum, atq; candentia lilia virginum, & immarceſsibiles martyrum roſas & flores coruſcat, omniumq; beatorum perfruitur conſortijs ſanctorum. Tradunt præterea nonnulli, hũc euangeliſtam vnum eſſe ex illis duobus diſcipulis, quibus in caſtellum Emaus euntibus Dominus ſe ſociauit, atq; in peregrino habitu ſe oſtendens, illis ſenſum aperuit, & in fractione panis, vt eum cognoſcerent, mirabiliter patrauit. Hic dũ octuageſimum & quartum ætatis ſuæ annum ageret, obijt in Bithyniæ partibus quintodecimo calendas Nouembris, & à viris catholicis corpus eius humatum eſt. Cuius ſanctum cadauer pluribus iã euolutis annorum circulis, Conſtantio Auguſto regnante, ad Conſtantinopolitanam vrbem cum gloria eſt tranſlatum, & decenter locatum. Vbi quanta & qualia prodigiorum miracula ad nominis ſui laudẽ, per merita huius glorioſiſsimi Euangeliſtæ Lucæ Dominus Ieſus Chriſtus frequenter efficiat, quia ad notitiã noſtram minimè peruenerunt, omitto retexere. Hoc autẽ diuina prouidentia conſtat actum, vt ſcilicet per plura deportatis loca huius Lucæ Euangeliſtę venerabilibus reliquijs, plura virtutũ ſigna fierent, pluresq; per memoriam doctrinæ & virtutis eius ad fidem ac dilectionẽ Domini noſtri Ieſu Chriſti, quẽ prædicauit, confluerent: Qui cum Deo patre ſanctoq; ſpiritu viuens, regnat per immenſa ſecula ſecuolrũ, Amen.

S. Lucas virgo permanſit.

Luc. 24.

IN EODEM FESTO,

Lucæ X.

In illo tempore: Deſignauit Dominus Ieſus & alios ſeptuaginta duos, & miſit illos binos ante faciem ſuam, in omnem ciuitatẽ & locum, quò erat ipſe venturus. Et dicebat illis: Meſsis quidem multa, operarij verò pauci. Et reliqua. Homilia B. Gregorij Papæ.

Eſt Homilia 17. in Euangelia.

Dominus & ſaluator noſter, fratres chariſsimi, aliquando nos ſermonibus, aliquando verò operibus admonet. Ipſa etenim facta eius, præcepta ſunt: quia dum aliquid tacitus facit, quid agere debeamus innoceſcit. Ecce enim binos in prædicatione diſcipulos mittit. Quia enim duo præcepta ſunt charitatis, Dei videlicet amor & proximi, & minùs quàm inter duos haberi charitas non poteſt (nemo etenim propriè ad ſeipſum habere charitatem dicitur, ſed dilectione in alterũ tendit, vt eſſe charitas poſsit) binos ad prædicandum diſcipulos Dominus mittit: quatenùs hoc nobis tacitus innuat, quia qui charitatẽ erga alterum nõ habet, prædicationis officium ſuſcipere nullatenus debet. Benè autem dicitur, quia miſit eos ante faciem

Cur bini à Chriſto miſſi ad prædicãdũ.

cere ipſi contendimus, per quæ iam profeciſſe nouimus quos veneramur. Hinc eſt .n. quod de
Exod.38. Moyſe ſcriptum eſt: Poſuit & labrũ æneum, in quo lauarentur Aaron & filij eius, cũ ingrederẽtur in ſancta ſanctorũ: quod fecit de ſpeculis mulierũ, quæ excubabant in oſtio tabernaculi. La-
Labrum æneum. brũ quippe æneum Moyſes ponit, in quo ſacerdotes lauari debeant, & ſancta ſanctorũ ingredi: quia lex Dei priùs nos lauari per compunctionem præcipit, vt noſtra immũditia ad penetrandã ſecretorũ Dei mũditiã non ſit indigna. Quod benè labrũ de ſpeculis mulierũ perhibetur factũ, quæ ad tabernaculi oſtium indeſinen-
Specula mulierum. ter excubabãt. Specula quippe mulierũ ſunt præcepta Dei, in quibus ſe ſanctæ animæ ſemper inſpiciunt, & ſi quæ in eis ſunt fœditatis maculæ deprehendunt, cogitationũ vitia corrigunt, & quaſi renitentes vultus velut ex reddita imagine cõponunt: quia dum præceptis dominicis ſolerter intendunt, in eis proculdubiò, vel quid in ſe cœleſti viro placeat, vel quid diſpliceat cognoſcunt. Quæ quandiù in hac vita ſunt, æternum tabernaculũ ingredi nequaquã poſſunt. Sed tamẽ ad oſtiũ tabernaculi mulieres excubãt, quia ſanctæ animæ etiã cum infirmitate adhuc carnis grauantur, amore tamẽ continuo ingreſſum æterni introitus obſeruant. Moyſes ergo labrum ſacerdotibus de ſpeculis mulierum fecit, quia lex Dei lauacrũ compunctionis peccatorũ noſtrorũ maculis exhibet, dum ea per quæ ſanctæ animæ ſuperno ſponſo placuerunt, intuenda nobis cœleſtia præcepta præbet: quibus ſi diligenter intendimus, internæ noſtræ imaginis maculas videmus: videntes aũt maculas, in pœnitentiæ dolore cõpungimur: compuncti verò, quaſi in labro de ſpeculis mulierũ lauamur. Eſt aũt valdè neceſſariũ, vt cũ de nobis in cõpunctione afficimur, etiã cõmiſſorum nobis vitã zelemus. Sic ergo nos amaritudo compunctionis afficiat, vt tamẽ à ꝓximorũ cuſtodia non auertat. Quid .n. prodeſt, ſi amãtes noſmetipſos, relinquamus proximos? vel quid rurſùm prodeſt, ſi amantes vel zelantes
Exod. 25. coccus bis tinctus gemina charitas. ꝓximos, relinquamus noſmetipſos? In ornamẽto quippe tabernaculi bis tinctus coccus offerri præcipitur, vt ante Dei oculos charitas noſtra Dei & proximi amore coleretur. Ille aũt verè ſe diligit, qui purè diligit authorem. Tunc ergo coccus bis tingitur, quando erga ſe & proximũ ex amore veritatis animus inflammatur. Sed inter hæc ſciendum nobis eſt, vt ſic exerceatur zelus rectitudinis contra praua acta proximorum, quatenùs in feruore diſtrictionis, nullo modo relinquatur virtus manſuetudinis. Ira etenim ſacerdotis nequaquàm debet eſſe præceps & perturbata, ſed magis ex conſilij grauitate metienda. Et portare igitur debemus quos corrigimus, & corrigere quos portamus, ne ſi ex vtroq; vnũ defuerit, vel in feruore, vel manſuetudine actio ſacerdotalis non ſit. Hinc nanq; eſt, ꝙ in templi
3.Reg.7. miniſterio in baſibus templi, ſculptorio opere leones & boues & Cherubim expreſſa ſunt. Cherubim quippe eſt plenitudo ſcientiæ. Sed quid eſt, ꝙ in baſibus nec leones ſine bobus, nec boues ſine leonibus fiunt? Quid enim aliud ſignant baſes in templo, nisi ſacerdotes in Eccleſia, qui *Baſes templi.* dum ſolicitudinẽ regiminis tolerant, quaſi more baſium ſuperimpoſitum onus portant? In baſibus igitur Cherubim exprimuntur, quia decet nimirùm, vt ſacerdotum pectora plenitudine *Leones.* ſcientiæ ſint referta. Per leones autem terror ſe- *Boues.* ueritatis, per boues verò patientia manſuetudinis figuratur. Itaq; in baſibus nec leones ſine bobus, nec boues ſine leonibus exprimuntur: quia ſemper in ſacerdotali pectore cum terrore ſeueritatis cuſtodiri debet virtus mãſuetudinis: vt & iram manſuetudo condiat, & eãdẽ manſuetudinem, ne fortè diſſoluta ſit, zelus diſtrictionis accendat. Sed iſta cur loquimur, cùm adhuc pleroſq; grauari factis atrocioribus videamus? Vobis enim ſacerdotibus lugens loquor, quia nonnullos veſtrum cum præmijs facere ordinationes agnouimus, ſpiritualem gratiam vendere, & de alienis iniquitatibus cum peccati damno temporalia lucra cumulare. Cur ergo ad memoriam veſtrã non redit, quod vox dominica præcipiẽs *Matth.10.* dicit: Gratis accepiſtis, gratis date? Cur non ante mentis oculos reuocatis, ꝙ templum redemptor noſter ingreſſus, cathedras vendentium columbas euertit, & nummulariorum effudit æs? *Ioan.2.* Qui nanq; ſunt in templo Dei hodiè qui columbas vendunt, niſi qui in Eccleſia precium de impoſitione manus accipiunt, per quam videlicet impoſitionem ſpiritusſanctus cœlitùs datur? Columba igitur vẽditur, quia manus impoſitio, per quam ſpiritusſanctus accipitur, ad precium præbetur. Sed redemptor noſter cathedras vendentiũ columbas euertit, quia talium negociatorum deſtruit ſacerdotium. Hinc eſt enim, quòd ſacri canones Simoniacam hæreſim damnant, & eos ſacerdotio priuari præcipiunt, qui de largiendis ordinibus precium quærunt. Cathedra ergo vendentium columbas euertitur, quando hi qui ſpiritualem gratiã venundãt, vel ante humanos, vel ante Dei oculos ſacerdotio priuantur. Et quidẽ multa ſunt alia præpoſitorũ mala, quæ humanos modò oculos latent: & plerunq; ſe paſtores ſanctos hominibus exhibent, atque in occultis ſuis videri turpes ante interni arbitri oculos non erubeſcunt. Veniet profectò ille dies, & nõ longè eſt, in quo paſtorũ paſtor appareat, & vniuſcuiuſq; facta in publicum deducat: & qui modò ſubditorũ culpã per præpoſitos vlciſcitur, tunc præpoſitorũ mala per ſemetipſum ſæuiens damnet. Vnde & ingreſſus templũ, per ſe quaſi flagellum de funiculis fecit, & de domo Dei prauos negociatores eijciens, cathedras vendentium columbas euertit: quia ſubditorũ quidẽ culpas per paſtores percutit, ſed paſtorum vitia per ſemetipſum ferit. Ecce modò hominibus negari poteſt, quod latenter agitur. Ille certè iudex vetus,

ſus eſt, cui tacendo quiſq; non poteſt celare, quẽ negando nõ poteſt fallere. Eſt aliud, fratres chariſsimi, quod me de vita paſtorũ vehementer affligit: ſed ne cui iniurioſum videatur fortaſſe qđ aſſero, me quoq; pariter accuſo: quanuìs barbarici timoris neceſsitate compulſus, valdè in his inuitus iaceo. Ad exteriora enim negotia dilapſi ſumus, & aliud ex honore ſuſcipimus, atq; aliud ex officio actionis exhibemus. Miniſterium prędicationis relinquimus, & ad pœnam noſtrã, vt videò, epiſcopi vocamur, qui honoris nomen, nõ virtutis tenemus. Relinquũt nãq; Deum hi, qui nobis commiſsi ſunt, & tacemus. In prauis actibus iacent, & correctionis manus non tendimus. Quotidiè ꝑ multas nequitias pereunt, & eos ad infernum tendere negligenter videmus. Sed quando nos vitã corrigere valemus alienam, qui negligimus noſtram? Curis enim ſecularibus intenti, tanto inſenſibiliores intùs efficimur, quanto ad ea, quæ foris ſunt, ſtudioſiores videmur. Vſu quippe curę terrenæ à cœleſti deſiderio animus obdureſcit, & dũ ipſo ſuo vſu durus efficitur per actionẽ ſeculi, ad ea emolliri non valet, quæ pertinent ad charitatẽ Dei. Vnde benè ſancta Eccleſia de membris ſuis infirmãtibus dicit: Poſuerunt me cuſtodẽ in vineis, vineã meam nõ cuſtodiui. Vineæ quippe, noſtræ actiones ſunt, quas vſu quotidiani laboris excolimus. Sed cuſtodes in vineis poſiti, noſtram vineam minimè cuſtodimus: quia dum extraneis actionibus implicamur, miniſterium actionis noſtræ negligimus. Nullũ puto, fratres chariſsimi, ab alijs maiꝰ præiudicium, quàm à ſacerdotibus tolerat Deus, quando eos quos ad aliorum correctionem poſuit, dare de ſe exempla prauitatis cernit: quando ipſi peccamus, qui compeſcere peccata debuimus. Plerunq; quod eſt grauius, ſacerdotes qui propria dare debuerant, etiam aliena diripiunt. Plerunq; ſi quos humiliter, ſi quos continenter viuere conſpiciunt, irrident. Conſiderate rogo quid de gregibus agatur, quando lupi paſtores fiunt. Hi enim cuſtodiam gregis ſuſcipiunt, qui inſidiari gregi dominico non metuunt, contra quos Dei greges cuſtodiri debuerunt. Nulla animarum lucra quærimus, ad noſtra quotidiè ſtudia vacamus, terrena concupiſcimus, humanam gloriam intenta mente captamus. Et quia eo ipſo, quo cæteris prælati ſumus, ad agenda quælibet maiorẽ licentiam habemus, ſuſceptę benedictionis miniſterium vertimus ad ambitionis argumentum: Dei cauſas relinquimus, ad terrena negocia vacamus: Locum ſanctitatis accipimus, & terrenis actibus implicamur. Impletum eſt in nobis profectò quod ſcriptum eſt: Et erit ſicut populus, ſic ſacerdos. Sacerdos enim non diſtat à populo, quando nullo vitæ ſuæ merito vulgi trãſcendit actionem. Ploremus Ieremiæ lachrymis: conſideret mortem noſtram, & deplorans dicat: Quomodò obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus, diſperſi ſunt lapides ſanctuarij in capite omnium platearum? Aurum quippe obſcuratum eſt: quia ſacerdotum vita quondã per gloriam virtutum clara, nunc per actiones infimas oſtenditur reproba. Color optimus eſt mutatus: quia ille ſanctitatis habitus per terrena & abiecta opera ad ignominiam deſpectionis venit. Lapides verò ſanctuarij intrinſecùs habebantur, nec ſumebantur in ſummi ſacerdotis corpore, niſi cùm ſancta ſanctorum ingrediens, in ſecreto ſui conditoris apparebat. Nos ergo ſumus, fratres chariſsimi, nos ſumus lapides ſanctuarij, qui apparere debemus ſemper in ſecreto Dei, quos nunquàm neceſſe eſt foris cõſpici, id eſt, nunquàm in extraneis actibus videri. Sed diſperſi ſunt lapides ſanctuarij in capite omniũ plateariũ: quia hi q̃ per vitam & orationem intùs ſemper eſſe debuerant, per vitam reprobam foris vacant. Ecce iam penè nulla eſt ſeculi actio, quã non ſacerdotes adminiſtrent. Dum ergo in ſancto habitu conſtituti, exteriora ſunt quæ exhibent, quaſi ſanctuarij lapides foris iacent. Quia enim Græca voce platea à latitudine vocatur, ſanctuarij lapides in plateis ſunt, cùm religioſi quiq; lata mundi itinera ſectantur. Nec ſolùm in plateis, ſed & in capite plateariũ diſperſi ſunt: quia & per deſiderium mundi huius opera peragunt, & tamen de religioſo habitu culmen honoris quærunt. In capite ergo platearum diſperſi ſunt, quia & iacent ꝑ miniſterium operis, & honorari volunt de imagine ſanctitatis. Quanto autem mundus gladio feriatur aſpicitis, quibus quotidiè percuſsionibus intereat populus, videtis. Cuius hoc niſi noſtro præcipuè peccato agitur? Ecce depopulatæ vrbes, euerſa ſunt caſtra, eccleſiæ ac monaſteria deſtructa, in ſolitudinem agri redacti ſunt. Sed nos pereunti populo authores mortis extitimus, cui eſſe debuimus duces ad vitam. Ex noſtro etenim peccato populi turba proſtrata eſt, quia faciente noſtra negligentia, ad vitam erudita non eſt. Quid autem animas hominum, niſi cibum Domini dixerim? Quæ ad hoc ſunt conditæ, vt in eius corpore traijciantur, id eſt, vt in æternæ Eccleſiæ augmentum tendant. Sed huius cibi condimentum nos eſſe debuimus. Sicut enim paulò ſuperiùs præfati ſumus, miſsis prædicatoribus dicitur: Vos eſtis ſal terræ. Si igitur cibus Dei eſt populus, condimentum cibi ſacerdotes eſſe debuerunt. Sed quia dum nos ab orationis & eruditionis ſanctæ vſu ceſſamus, ſal infatuatum eſt, condiri non valet cibus Dei: atq; idcircò ab authore non ſumitur, quia exigente fatuitate noſtra, minimè conditur. Penſemus ergò, qui vnquam per linguam noſtram conuerſi, qui de peruerſo opere ſuo noſtra increpatione correpti pœnitentiam egerunt. Quis luxuriam ex noſtra eruditione deſeruit? Quis auaritiam, quis ſuperbiam declinauit? Penſemus quod lucrum fecimus Deo. Nos talento accepto ab eo, ad

Aurum obſcuratum.

Lapides ſanctuarij.

Animæ, cibus Dei.

Matt. 5.

ad negocium miſsi ſumus. Etenim dicit: Negociamini, dum venio. Ecce iam venit, ecce de noſtro negocio lucrum requirit. Quale ei animarũ lucrum de noſtra negociatione monſtrabimus? Quot eius conſpectui animarum manipulos de prædicationis noſtræ ſegete allaturi ſumus? Ponamus ante oculos noſtros illum tantæ diſtrictionis diem, quo iudex veniet, & rationẽ cum ſeruis ſuis, quibus talenta credidit, ponet. Ecce in maieſtate terribi, inter angelorum atque archangelorum choros videbitur: in illo tanto examine electorum omniũ & reproborum multitudo deducitur, & vnuſquiſq; quid ſit operat⁹ oſtenditur. Ibi Petrus cum Iudæa conuerſa, quam poſt ſe traxit, apparebit. Ibi Paulus conuerſum (vt ita dixerim) mundum ducens, ibi Andreas poſt ſe Achaiam, Ioannes Aſiam, Thomas Indiam; in conſpectu ſui iudicis conuerſam ducent. Ibi omnes dominici gregis arietes cum animarum lucris apparebunt, qui ſanctis ſuis prædicationibus Deo poſt ſe ſubditum gregem trahunt. Cùm igitur tot paſtores cum gregibus ſuis ante æterni paſtoris oculos venerint, quid nos miſeri dicturi ſumus, qui ad Dominũ noſtrum poſt negocium vacui redimus, qui paſtorum nomen habuimus, & oues quas ex nutrimento noſtro debeamus oſtendere, non habemus? Hic enim paſtores vocati ſumus, & ibi gregem non ducimus. Sed nunquid ſi nos negligimus, omnipotens Deus deſerit oues ſuas? Nullo modo: nam ipſe eas, ſicut per prophetam pollicitus eſt, per ſemetipſum paſcit, omnesq; quos prędordinauit ad vitam, flagellorum ſtimulis, compunctionis ſpiritu erudit. Et per nos quidem fideles ad ſanctum baptiſma veniunt, noſtris precibus benedicuntur, & per impoſitionem manuum noſtrarum à Deo ſpiritum ſanctum accipiunt, atque ipſi ad regnũ cœleſte pertingunt, & ecce nos per negligentiã noſtram deorſùm tendimus. Ingrediuntur electi ſacerdotum manibus expiati cœleſtem patriam, & ſacerdotes ipſi per vitã reprobam ad inferni ſupplicia feſtinant. Cui ergo rei, cui ſimiles dixerim ſacerdotes malos, niſi aquæ baptiſmatis, quæ peccata baptizatorum diluens, illos ad regnum cœleſte mittit, & ipſa in cloacas deſcẽdit? Timeamus hæc fratres: conueniat actioni noſtræ ipſum miniſteriũ noſtrum. De peccatorũ noſtrorum quotidiè relaxatione cogitemus, ne vita noſtra peccatis obligata remaneat, per quã omnipotens Deus quotidiè alios ſoluit. Conſideremus ſine ceſſatione quid ſumus, penſemus negociũ noſtrum, penſemus pondus quod ſuſcepimus, faciamus nobiſcũ quotidiè rationes, quas cum noſtro iudice habebimus: & ſic debemus agere curã noſtram, vt nõ negligamus curam proximi, vt quiſquis ad nos iungitur, ex linguæ noſtræ ſale condiatur. Cùm vacantem quempiam & lubricum videmus, admonendus eſt, vt coniugio frenare ſtudeat iniquitatem ſuam, quatenùs per hoc quod licet, diſcat ſuperare quod non licet. Cùm coniugatum videmus, admonendus eſt vt ſic exerceat curam ſeculi, ne poſtponat amorem Dei: ſic placeat voluntati coniugis, vt non diſpliceat conditori. Cùm clericum videmus, admonendus eſt, quatenùs ſic viuat, vt exemplum vitæ ſecularibus præbeat, ne ſi quid in illo iuſtè reprehenditur, ex eius vitio ipſa religionis noſtræ æſtimatio grauetur. Cùm monachum videmus, admonendus eſt, vt reuerentiam habitus ſui in actu, in locutione, in cogitatione ſua ſemper circunſpiciat, & ea quæ mundi ſunt, perfectè deſerat: & quod oſtendit humanis oculis habitu, hoc ante Dei oculos moribus prætendat. Iſte itaque iam ſanctus, admoneatur vt creſcat: ille verò qui adhuc iniquus eſt, admoneatur vt ſe corrigat: quatenùs quiſquis ſe ad ſacerdotem iũxerit, ſale ſermonis eius conditus recedat. Hæc fratres vobiſcum ſolicitè cogitate, hæc & proximis veſtris impendite, omnipotenti Deo fructum vos reddere de negocio quod accepiſtis, parate. Sed iſta quæ dicimus, meliùs apud vos orando quàm loquendo obtinebimus. Oremus: Deus qui nos paſtores in populo vocari voluiſti, præſta quæſumus, vt qđ humano ore dicimur, in tuis oculis eſſe valeamus, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum, qui tecum viuit, &c.

Luc. 19. — Matt. 25. — Ezech. 34. — Sacerdotes mali cui ſimiles. — Vt admonendi incõtinentes. — Vt coniugati. — Vt Clerici. — Vt Monachi. — Precatio.

In feſto vndecim milliũ virginũ, quære de virginibus.
De S. Seuerino, quære in communi.
De feſto SS. Simonis & Iudæ, quære de Apoſtolis.

IN VIGILIA OMNIVM SANCTORVM.

Lucæ. VI.

In illo tempore: Eleuatis Ieſus oculis in diſcipulos ſuos, dicebat: Beati pauperes, quia veſtrum eſt regnum Dei. Et reliqua. Homilia Venerabilis Bedæ presbyteri.

Eſt in tertio Commentariis in 6. caput Luc.

QVanuìs generaliter omnibus loquitur, ſpecialiùs tamen oculos ſaluator in diſcipulos leuat, vt his qui verbum intenta aure cordis percipiunt, latiùs ſaporis intimi lumen aperiat. Cui ſimile eſt, quod Matthæus ait: Et cùm ſediſſet, acceſſerunt ad eum diſcipuli eius: & aperiens os ſuum docebat eos, dicens: Beati pauperes ſpiritu. Nam quibus os in monte ſedens aperit, vt magna ſublimiter audiant, in eos oculos ſtans in campo dirigit, vt audita patenter intelligant. Beati itaq; pauperes, non vtiq; omnes, ſed illi tantummodò, qui omne præſentis ſeculi, tametſi altum videatur, pro nihilo culmẽ ducunt. Qui meritò regni cœleſtis perhibentur munere digni, quia delectationis humanæ probantur cupiditate nudati: qualem ſe rex Dauid pauperiem ſuſtinuiſſe

Matth. 5. — Qui pauperes beati.

Pſal. 69. ſe declarans, ait: Ego verò egenus & pauper ſum. Et alibi non modò terreſtria, ſed & ipſa pro Domino ſupercæleſtia paruipendens, dicenſque: Pſal. 72. Quid enim mihi reſtat in cælo, & à te quid volui ſuper terram? mox vbi ſpei fixiſſet ancorã, ſubdendo manifeſtat: Mihi autem adhærere Deo bonum eſt, ponere in Domino Deo ſpem meã. Alioquin nonnulli miſerrima conditione paupertatis, & hic ſeculi gaudijs ob inopiam rerũ, & ibi regno Dei ob meritorum nequitiã carent. *Beati qui nunc eſuritis, quia ſaturabimini.* Quid eſurire beati, quid ſitire debeant, Matthæus exponit, videlicet iuſtitiam, aptiſsimè nos inſtituens, nunquam nos ſatis iuſtos æſtimare debere, ſed quotidianum iuſtitiæ ſemper amare, immò ardere, Pſal. 16. profectum. Cuius perfectam ſaturitatem non in hoc ſeculo, ſed in futuro poſſe prouenire, ſupernorum deſiderio Pſalmiſta flagrans oſtendit, qui ait: Ego autem cum iuſtitia apparebo in conſpectu tuo: ſatiabor dum manifeſtabitur gloria tua. Poteſt & ſimpliciter accipi: Beati qui nunc eſuritis, qui caſtigatis corpus veſtrum, & ſeruituti ſubijcitis, qui in fame & ſiti verbo operam datis, quia cæleſtium tunc gaudiorum habetis vbertate perfrui. *Beati qui nunc fletis, quia ridebitis.* Non temporalium damna commodorum, ſed virtutum detrimenta ſpiritualium qui flent, æterna beatitudine conſolabuntur: vbi non noſtra ſolùm, ſed & proximi iubemur commiſſa deflere. Quem ſi vt nos diligimus, conſequenter illius & profectu gratulari, & defectu neceſſe eſt tribulari: nec ſolùm tribulari, verùm ad lachrymas vſq; ſuccendi. Sic enim Samuel & Dauid peccatum Saulis & interitum lugent: ſic peccatricem Dominus ipſe fleuit ſuper ciuitatem: & mœſtis cõpaſſus ſororibus, Lazarum quem diuina erat maieſtate reſuſcitaturus, humana priùs miſeratione deflebat: myſticè ſignificans, eos qui peccati morte ſopiuntur, vt reuiuiſcere queant, à proximis eſſe plangendos. Quòd autem nunc flentes, riſuros eſſe promittit, non pueriliter accipiendum eſt, ſed ſcripturæ more, riſus nomine, mentis exultatio & affectus quidam lætior intelligendus eſt eſſe deſignatus, ſicut Sara: Riſum, inquit, fecit mihi Dominus. Et in Iob dictum eſt: Os autem veracium replebitur riſu. Per quæ, vt dixi, nomina, gaudium animæ figuratur interius. *Beati eritis, cùm vos oderint homines, et cùm ſeparauerint vos, et exprobrauerint.* Qui propter diuitias hæreditatis Chriſti in ſanctis, propter panem vitæ æternæ, propter ſpem cæleſtium gaudiorum, fletus, eſuriem, paupertatemque pati deſiderat, beatus eſt: Multo autem beatior, qui has inter aduerſa virtutes ſeruare non trepidat: quia odiant licet homines corde nefando, dilectum cor Chriſto lædere nequeunt: ſeparent & ſynagoga depellant, Chriſtus inuenit & confirmat: exprobrent nomen crucifixi, ipſe commortuos ſibi conreſuſcitat, & conſedere facit in cæleſtibus. *Et eiecerint nomen veſtrum tanquàm malum propter filium hominis.* Nomen veſtrum quod dicit, nomen Chriſtianorum ſignificat, quod à gẽtilibus Iudæiſq; ſæpiſsimè (quantum ad ipſos) memoriæ abraſum, & ab hominibus eſt abiectum: nulla iam exiſtente cauſa odij, niſi propter filium hominis, quia videlicet nomen Chriſti credentes ſuum voluerunt facere cognomen: atque ideò nominis ſummi perſecutores, hominũ non immeritò nomine notantur. Beati, inquit, eritis, cùm vos oderint homines: docens eos ab hominibus inſectandos, ſed vltra homines eſſe beandos. *Gaudete in illa die, & exultate, etenim merces veſtra multa eſt in cælo.* Non hoc à quolibet patiente, ſed ab eo, qui ſupernæ tantùm mercedis intuitu patitur, præceptum poteſt impleri: vt ſcilicet inter odia cordium, inter probra linguarũ, inter ipſas perſequentium manus, æquali, immò lætiori adhuc corde verſetur. Non ad hoc noſtri ſimiles valent, ſed eorum eſt, qui ibant gaudentes à conſpectu concilij, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati. Act. 5. Qui ergo multa in terris pro Chriſto ſuſtinet aduerſa, multa in cælis à Chriſto recipiet dona. Cæterùm quanta ab Elia verborum iacula falſi ſuſtinuere prophetæ, quos deridens, aiebat: Clamate voce maiore, Deus enim eſt Baal, & forſitã 3. Reg. 18. loquitur, aut in diuerſorio eſt, aut in itinere, aut certè dormit, vt excitetur. Quantam dedere ſtragem, qui octingenti ſimul & quinquaginta ſunt Ibid. interempti? Verùm quia Baal, & non Chriſtus in cauſa erat, nec irriſi gaudebant, nec occiſi palmam, ſed pœnam meruere perennem. *Secundùm hæc enim faciebant prophetis patres eorum.* Benè exemplo adhortatus eſt, quia vera dicentes ſolent perſecutionem pati, nec tamen ideò prophetæ antiqui timore perſecutionis à veritatis prędicatione defecerunt. Notãdum ſanè, quia ſicut Matthæus per octo, quas poſuit, beatitudines, octauam ſpei noſtræ perfectionem, quæ reſurrectionis gloria dedicatur, inſinuat: ita Lucas per quatuor, virtutes amplectitur cardinales. Beati enim pauperes, qui per temperantiam à mundi Tẽperãtiã. refrenantur illecebris. Beati eſurientes, qui ſua commoniti fame eſurientibus eſſe miſerendum, Iuſtitia. & ipſi per iuſtitiam miſerentur vbi valent. Nam eleemoſynam, qua Chriſto non noſtra donamus, ſed ſua reddimus, iuſtitiam rectè dici teſtatur Pſalmiſta, qui ait: Diſperſit, dedit pauperib⁹: Pſal. 111. iuſtitia eius manet in ſeculum ſeculi. Iuſtitia enim eſt, qua ſua cuiq; tribuimus, nemini quicquàm debentes, niſi vt inuicem diligamus. Beati, Prudentia. qui per prudentiam inter bonum dignoſcentes & malum, occidua flere, & ad æterna norunt anhelare. Beati, qui per fortitudinem fidei omnia Fortitudo. valent moleſta tolerare. Igitur qui necdum conſummatæ virtutis arcem conſcendere valent, generalis interim perfectionis ſunt beatitudine perfouendi, quatenùs à bonis paulatim ad meliora progreſſi, dum conſiſtente in planitie Domino libenter auſcultant, ad hunc quandoq; in monte ſe-

ſedentem ſublimiter aſcendant. Nam quorum adhuc edomandis, inſtruendiſque cordibus inſiſtit, hos quaſi ſtans (qui ſitus laborantis eſt) affatur: quos verò longo ſtudij ſpiritualis exercitio promptos iamiamque ac dociles inuenit, his libertate ac dignitate magiſtri quaſi quietus ſaluator reſidens, myſtica quæque de ſupernis intimat. Quæ ſpiritualium differentia profectuum, in Iſraëliticæ plebis eſt habitu pulcherrimis expreſſa figuris, vbi vulgus omne quibuslibet ve-
Num. 15. ſtibus vtens, in quatuor angulis palliorum hya-
Exod. 39. cinthinas ſibi fimbrias eſt facere præceptum: ſacerdotes quatuor habere veſtes, totidem myſti-
Leui. 8. cis coloribus mira varietate diſtinctas: pontifices & ea quæ ſacerdotes, & alia quatuor indumenti genera, colorum quidem eorundem, ſed ſublimioris gratia dignitatis, & auro interlucente coruſca, & patriarcharum atque ipſius Domini nomine redimita geſtare: quæ per ſingula vel exponere, vel ſolùm proponere, ad proprij induſtriã ſpectat operis.

SERMO IN FESTO OMNIVM SANCTORVM.

Eſt Sermo 37. in Sermonibus Auguſtini de Sanctis. Quidam codex manuſcriptus Albino eũ attribuit.

HOdiè, dilectiſsimi, omnium ſanctorum ſub vna ſolennitate lætitiæ celebramus feſtiuitatem, quos terra editos precioſus Chriſti ſanguis gratuita pietate ad cæleſtia euocauit: quorum ſocietate cælum exultat, quorum patrocinijs terra lætatur, quorum triumphis Eccleſia ſancta coronatur, quorum confeſsio quanto in paſsione fortior, tanto eſt clarior in honore: quia dum creuit pugna, creuit & pugnantium gloria: & martyrum triumphus multiplici paſsionum genere adornatur, quia per grauiora tormenta grandiora fuere & præmia, dum catholica mater Eccleſia, per totum orbem longè lateq; diffuſa, in ipſo capite ſuo Chriſto Ieſu edocta contumelias, crucem & mortem non timere, magis magiſque roborata ſit non reſiſtendo, ſed perferendo. Vniuerſos autem, quos carcer pœnalis incluſit, pari & ſimili calore virtutis ad gerendum certamen gloria triumphalis inſpirauit. O verè beata mater Eccleſia, quam ſic honor diuinæ dignationis illuminat, quam vincentium glorioſus martyrum ſanguis exornat, quam inuiolatæ cõfeſsionis candida induit virginitas. Floribus eius nec roſæ, nec lilia deſunt. Certent nunc, chariſsimi, ſinguli vtriuſque honoris ampliſsimas accipere dignitatis coronas, vel de virginitate candidas, vel de paſsione purpureas. In cæleſtibus caſtris pax & acies habent flores ſuos, quibus milites Chriſti coronantur. Dei enim ineffabilis & immenſa bonitas etiam hoc prouidit, vt laborum quidem tempus & agonis non extenderet, nec longum faceret aut æternum, ſed breue, & vt ita dicam, momentaneum: vt in hac breui & exigua vita agones eſſent & labores: in illa verò, quæ æterna eſt, coronæ & præmia meritorum ſine fine durarent: vt labores quidem citò finirentur, meritorum verò præmia ſine fine manerent: vt poſt mundi huius tenebras viſuri eſſent candidiſsimam lucem, & accepturi maiorem pro paſsionum cunctarum acerbitatibus beatitudinem, teſtante hoc idem Apoſtolo, qui ait: *Rom. 8.* Non ſunt condignæ paſsiones huius temporis ad ſuperuenturam gloriam, quæ reuelabitur in nobis. O quàm læto ſinu de prælio reuertentes ciuitas cæleſtis excipit, de hoſte proſtrato trophæa ferentibus occurrit. Cum triumphantibus viris & fœminæ veniunt, quæ cum ſeculo ſexum quoque vicerunt, & geminata gloria militiæ, virgines cum pueris teneros annos virtutibus tranſcendentes. Sed & cætera fidelium turba aulæ perpetuæ regiã intrãt, qui ſynceritatem fidei inconcuſsis præceptorum cæleſtium diſciplinis vnita pace obſeruauerunt. Ergo nunc fratres agite, aggrediamur iter vitæ, reuertamur ad ciuitatem cæleſtem, in qua ſcripti ſumus & ciues decreti. Non ſumus hoſpites & aduenæ, ſed ſu- *Ephe. 2.* mus ciues ſanctorum & domeſtici Dei. Huius nobis vrbis ianuas aperiet fortitudo, & fiducia latum præbebit ingreſſum. Conſideremus ergo inclytam vrbis illius felicitatem, inquantùm conſiderare poſsibile eſt. Vt enim verè eſt, comprehendere nullus ſermo ſufficiet. Dicitur de *Eſa. 35.* ea in quodam loco ſic, quòd aufugiet ibi dolor, & triſtitia, & gemitus. Quid hac vita beatius, vbi *Felicitas beatæ vitæ.* non eſt paupertatis metus, non ægritudinis imbecillitas, nemo læditur, iraſcitur nemo, inuidet nemo, cupiditas nulla exardeſcit, nullum cibi deſiderium, nullius honoris aut poteſtatis pulſat ambitio, nullus ibi diaboli metus, inſidiæ dęmonum nullæ, terror gehennæ procul? Ibi mors neq; corporis erit neq; animæ, ſed immortalitatis munere vita iucunda. Nulla erit tunc diſcordia, ſed cuncta conſona, cuncta conuenientia: quia erit omnium ſanctorũ vna concordia. Pax cuncta & lætitia continet, tranquilla ſunt omnia & quieta, atque iugis ſplendor: non iſte qui nunc eſt, ſed tanto clarior quanto felicior, quia ciuitas (vt legitur) illa non egebit lumine *Apoc. 21.* ſolis & lunæ, ſed Deus omnipotens illuminabit eam, & lucerna eius eſt agnus: vbi ſancti fulge- *Dan. 12.* bunt vt ſtellæ in perpetuas æternitates, & ſicut ſplendor firmamenti, qui erudiunt multos. Quapropter nox ibi nulla, nullæ tenebræ, concurſus nubium nullus, nec frigoris ſiue ardoris aſperitas vlla: ſed talis quædam erit rerum temperies, quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, niſi illorum qui ea digni perfrui inueniuntur, quorum nomina ſcripta ſunt in libro vitæ, qui & lauerunt ſtolas ſuas in ſanguine agni, & ſunt ante ſedem Dei, & ſer- *Apoc. 7.* uiunt ei die ac nocte. Non eſt ſenectus ibi, nec ſenectutis miſeria, dum omnes concurrunt in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti. Verùm ſuper hæc omnia eſt conſociari

ciari angelorũ & archangelorum cœtibus, thronis etiam & dominationibus, principatibus & poteſtatibus, omniumq; cæleſtium ſupernarũq; virtutum contubernijs perfrui, & intueri agmina ſanctorum ſplendidiùs ſideribus micantia, patriarcharum fide fulgentia, Apoſtolorum in duodecim tribubus Iſraël orbem iudicantia, martyrum purpureis victoriæ coronis lucentia, virginumque choros candentia ſerta geſtantes inſpicere. De rege autem, qui horum agminum medius reſidet, dicere vox nulla ſufficiet. Effugit enim omnem ſermonem, atq; omnem ſenſum humanæ mentis excedit decus illud, illa pulchritudo, illa virtus, illa gloria, illa magnificentia, illa maieſtas. Vltra enim omnem ſanctorum eſt gloriam, ipſius inæſtimabilem adipiſci conſpectum, & ſplendore maieſtatis eius irradiari. Si enim quotidiè oporteret nos tormenta perferre, ſi ipſam gehennam paruo tempore tolerare, vt Chriſtum videre poſſemus in gloria venientem, & ſanctorum eius numero ſociari, non erat dignum pati omne quod mœſtum eſt, vt tantæ bonitatis gloriæ participes haberemur? Quæ erit illa, fratres chariſsimi, iuſtorum gloria, quàm magna ſanctorum lætitia, cùm vnaquæque facies fulgebit vt ſol, cùm ordinibus diſtinctis populum ſuum Dominus in regno patris ſui cœperit recenſere, & meritis atque operibus ſingulorum præmia reſtituere, pro terrenis cæleſtia, pro temporalibus ſempiterna, pro modicis magna præſtare, adducere ſanctos in viſionem paternæ gloriæ, & facere in cæleſtibus conſedere, vt ſit Deus omnia in omnibus, æternitatemque ſuis amatoribus & immortalitatem largiri, ad quam eos ſanguinis ſui viuificatione reparauit, denuò ad paradiſum reducere, & regna cælorum in fide & veritate ſuæ pollicitationis aperire? Hæc hæreant firmiter ſenſibus noſtris, hæc intelligantur plena fide, hæc toto corde diligantur, hæc indeſinentium operum magnanimitate acquirantur. Res poſita eſt in poteſtate facientis, quia regnum cælorum vim patitur. Res iſta, ô homo, id eſt, regnum cæleſte aliud non quærit precium, niſi teipſum. Tantum valet, quantum es. Tu te da, & habebis illam. Quid turbaris de precio? Chriſtus ſemetipſum dedit, vt acquireret te regnum Deo patri. Ita & tu teipſum da, vt ſis regnum eius, ac non regnet peccatum in mortali tuo corpore, ſed ſpiritus in acquiſitionem vitæ. Ad hanc igitur operum ſalutarium, dilectiſsimi, delectemur palmam, libenter ac promptè certemus; omnes in agone iuſtitiæ Deo & Chriſto ſpectante curramus, & qui ſeculo & mundo maiores eſſe iam cœpimus, curſum noſtrum nulla ſeculi & mundi cupiditate retardemus. Si ſic expeditos, & ſic celeres in hoc operis agone currentes, dies nos vltimus inuenerit, nuſquam Dominus meriti ac præmij deerit remunerator. Qui coronam in perſecutione purpuream pro paſsione donauit, ipſe in pace viuentibus pro iuſtitiæ meritis dabit & candidam. Nam nec Abraham, nec Iſaac, nec Iacob occiſi ſunt, & tamen fidei & iuſtitiæ meritis honorati, inter patriarchas primi eſſe meruerunt. Ad quorum congregatur conuiuium, quiſquis fidelis & iuſtus ac laudabilis inuenitur. Memores eſſe debemus, voluntatem nos non noſtram, ſed Dei facere debere: quia qui fecerit eius voluntatem, manebit in æternum. Quapropter, chariſsimi, mẽte integra, fide firma, virtute robuſta, charitate perfecta parati ad omnẽ voluntatem Dei ſimus, conſeruantes fortiter mandata dominica, in ſimplicitate innocentiam, in charitate concordiam, modeſtiam in humilitate, diligentiam in adminiſtratione, vigilantiã in adiuuandis laborantibus, miſericordiam in fouendis pauperibus, in defendenda veritate conſtantiam, in diſciplinæ ſeueritate cenſuram, ne aliquod exemplum bonorum factorum deſit in nobis. Hæc ſunt enim veſtigia, quæ nobis ſancti quiq; reuertentes in patriam reliquerunt, vt illorum ſemitis inhærentes, ſequamur & gaudia. Patriam quoq; noſtram paradiſum cum illis computemus: parentes, patriarchas & prophetas habere iam cœpimus. Cur non properamus & currimus, vt ad patriam noſtram venire, & parentes ſalutare poſsimus? Magnus illic nos charorum numerus expectat, parentum, fratrum, filiorum frequens nos & copioſa turba deſiderat, iam de ſua incolumitate ſecura, adhuc de noſtra ſalute ſolicita. Ad eorum, fratres, complexum & conſpectum venire, quanta & illis & nobis in commune lætitia eſt? Qualis illic cæleſtium voluptas conſeruorum ſocietatem expectantium, quàm ſumma & perpetua exultatio? Illic Apoſtolorum glorioſus chorus, illic prophetarum exultãtium numerus inſignis gaudet, illic populus innumerabilis martyrum ob certaminum victoriam coronatus tripudiat, illic confeſſorum fortitudo lætatur, illic etiam clariſsima virginum turba exultat. Sed & illorum remuneratio cenſetur, qui præcepta dominica ſeruantes, ad cæleſtes theſauros terrena patrimonia transtulerunt. Ad hos dilectiſsimi, tota auiditate properemus: vt cum his citò eſſe, & citò ad Chriſtum peruenire nos contingat optemus, eumque illius itineris ducem habeamus, ſalutis authorem, lucis principem, lætitiæ largitorem, qui viuit, &c.

1. Ioan. 2.

Veſtigia Sanctorũ.

IN EODEM FESTO,
SERMO RABANI presbyteri.

Ita habent vetuſti codices manuſcripti.

LEgitur in Eccleſiaſticis hiſtorijs, quòd ſanctus Bonifacius, qui quartus à beato Gregorio Romanæ vrbis epiſcopatum tenebat, ſuis precibus à Phoca Cæſare impetrauerit

rit donari Eccleſiæ Chriſti templũ Romæ, quod ab antiquis Pantheon anteà vocabatur, quia hoc quaſi ſimulachrum omnium videbatur eſſe deorum. In quo eliminata omni ſpurcitia, fecit Eccleſiã in honorem ſanctæ Dei genitricis Mariæ atque omnium martyrum Chriſti: vt excluſa multitudine dæmonum, multitudo ibi ſanctorum in memoria haberetur, & plebs vniuerſa in capite calendarum Nouembrium, ſicut in die natalis Domini, ad Eccleſiam in honore omniũ ſanctorum conſecratam conueniret. Ibique Miſſarum ſolennitate à præſule ſedis Apoſtolicæ celebrata, omnibuſque ritè peractis, vnuſquiſque in ſua cum gaudio remearet. Ex hac ergo conſuetudine ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, creſcente religione Chriſtiana, decretum eſt, vt in Eccleſijs Dei, quæ per orbem terrarum longè lateque cõſtruuntur, honor & memoria omnium ſanctorũ in die qua prædiximus haberetur: vt quicquid humana fragilitas per ignorantiã vel negligentiã, ſeu per occupationem rei ſecularis in ſolennitatibus ſanctorum minùs plenè peregiſſet, in hac obſeruatione ſolueretur: quatenùs eorum patrocinijs protecti, ad ſuperna polorum gaudia peruenire valeamus. Nunc ergo, fratres chariſsimi, in omnium primordijs ſanctorum nos nominare, laudare & glorificare condecet eum, qui cunctos condidit ſanctos, per quem omnia facta ſunt, per quem cuncta ſubſiſtunt elementa, cuius maieſtas nec incipit, nec deſinit in ſeculum. Vnde meritò omne principium ac finis creaturæ nominatur, vt de eo per quendam prudentem dictum eſt: Omnis ſapientia à Domino Deo eſt, & cum illo fuit ſemper, & eſt ante æuũ. Altitudinem cæli, & latitudinem terræ, & profundum abyſsi quis dimenſus eſt? Arenam maris, & pluuiæ guttas, & dies ſeculi quis dinumerauit? Ipſe ſolus inueſtigare, metiri ac dinumerare omnia poteſt, qui cęli ambitum ſua circumit ſapientia, & profundum abyſsi ſua penetrat virtute. Vnde egregius ille verſificator Dei ſapientiam omnia poſſe atque noſſe conſiderabat, dicens: Qui ſtellas numeras, quarum tu nomina ſolus, ſigna, poteſtates, curſus, loca, tempora noſti. Cuius principatum atque virtutem Apoſtolus ſpirituſancto præuentus, ſupra modum eſſe humanum inueſtigare commemorat, dicens: O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ DEI, quàm incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius. Quis enim cognouit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius eius fuit? aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei? Quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia: ipſi honor & gloria in ſecula ſeculorum, amen. Qui ſuperna cælorum regna ſpiritibus angelicis ad laudem & gloriam atque honorem ſui nominis ac maieſtatis in perpetuum miro ordine collocauit: de quibus loqui plura pertimeſcimus, quia ſoli Deo ſcire eſt, quomodò vel quẽadmodũ eorum nobis inuiſibilis, & abſque vlla cognitione ſeu diminutionẽ in ſua ſola puritate conſiſtat natura. Sed tamen nouem eſſe ordines angelorum ad Dei iudicia ac miniſteria complenda, teſtãte ſacro eloquio cognouimus: quorum principatus atque poteſtates ſubtiliter ac mirabiliter Dei omnipotentis nutu diſtinguuntur. Alij ex illis ad nos in mundum miſſi, futura prædicando perueniunt: alij ad hoc ſunt conſtituti, vt per eos ſigna & miracula frequentiùs fiant: alij ſubiectis angelorum ſpiritibus præſunt, eiſque ad explenda diuina miniſteria diſponendo principãtur. Alij mira potentia cæteris præeminent, pro eo quòd eis ad obediendum alia angelorum agmina ſubiecta ſint. Alij tãta diuinitatis gratia replentur, vt in eis Dominus ſedeat, & per eos ſua iudicia decernat. Alij verò tantò perfectiore ſcientia pleni ſunt, quantò claritatem Dei viciniùs contemplantur. Alia verò ita Deo coniuncta ſunt angelorum agmina, vt inter hæc & Deum nulli alij ſpiritus interſint: qui tãtò magis ardẽt amore, quãtò ſubtiliùs claritatem diuinitatis eius aſpiciunt. Talibus, vt diximus, à primordio incipientis vitæ beatorum ſpirituum diſtinctionibus, ſuperna cælorum regna à Deo conditore in perpetuum mirabiliter collocata ſubſiſtunt. His omnibus, fratres, tã decoris, ac Deo dilectis angelorum agminibus, huius diei ſolennitatem credimus conſecratã. Sed ecce dum cæleſtium ciuium ſecreta rimamur, ſupra modum noſtræ fragilitatis digreſſi ſumus. Taceamus interim de ſecretis cæleſtibus, & ante conditoris oculos tergamus peccatorum maculas, vt ad eos de quibus loquimur, peruenire valeamus. Adhuc tamen aliquid de hac eadem tã pulchra atque præclara ſolennitate loqui incipiamus: quæ non ſolùm angelorum (vt prædiximus) ſpiritibus, verumetiam ſanctis omnibus, qui in terra ſunt ab exordio mundi creati, honorabiliter dedicata conſiſtit. E quibus primi fuerunt patriarchæ, viri religioſi in vita ſua, patres prophetarum & Apoſtolorum: quorum memoria non derelinquetur, & nomen eorum manet in æternum, quia Deo digni inuenti ſunt, fide prælati, hoſpitalitate præcipui, aſtuti in ſenſu, ſapientes in opere, rebus ſecularibus locupletes, reparatores orbis ac recreatores, iuſtitia inſignes, longanimes in ſpe, obedientes in præceptis, creduli in promiſsionibus, ſuſceptores angelorum effecti, facie ad faciem Deum videntes, in conſilio prudentes, in prælijs victorioſi, ſtatum mũdi regentes, ſceptrum regni obtinentes. Quorum imperij poſteritas non ceſſauit; quoadusque Chriſtus ex eorum germine per vterum intactæ virginis Mariæ (qui ſpes eſt omnium gẽtium) natus in mundo coruſcans apparuit, & primatum totius orbis atque monarchiam capiendo retinuit. Hos ſequitur electio prophetarum, cum quibus locutus eſt Dominus, & oſtendit illis ſecreta ſua, vt ea quæ ventura ſunt, quaſi præſentia illuminati ſpirituſancto, agnoſcere atque annun-

Templum S. Mariæ et omnium martyrum

Feſtum omnium ſanctorũ cur inſtitutum

Eccleſ. 1.

Roman. 11.

Diſtincti ordines & functiones angelorũ.

Patriarchæ.

Prophetæ.

annuntiare poſſent, principes populorum ventura prædicando facti, alij in vtero, alij in pueritia, alij in iuuentute, atque alij in ſenectute Deo cogniti & ſanctificati inuenti ſunt. Fide pleni, deuotione ſummi, induſtria ſolertes, acuti ſenſu, excellentes ingenio, ſcientia præditi, in exercitatione diſciplinæ ſanctæ inſtructi, in ſancta meditatione aſsidui, metúque mortis intrepidi. Verberauerunt tyrannos, ſacrilegos interfecerunt, clauſerunt refrenatis imbribus cælum, iterùm parcendo aperuerunt. Peccata populi plãgentes, eorum ſe vltioni opponentes, multis quoque miraculorum ſignis effulſere. Hominum nanque infirmitates curabãt, mortuorum corpora reſuſcitabãt: Chriſti verò per virginem natiuitatem, paſsionem ac reſurrectionem ſiue aſcenſionem, ſpirituſſancti aduentum, futurũ in conſummatione mundi iudicium edocti, clara voce prædixere. Hos omnes proculdubio venerãda huius diei feſtiuitate, nullo modo priuatos credimus, ſed conſortes eſſe eius intuendo ſperamus. Nos ergo, fratres chariſsimi, antiquorum memoriam præcedentium patrum, quos ante legem, & ſub lege ſcriptura ſacra demonſtrãte cognouimus, ad hoc tantùm proferimus, vt faciliùs intelligere valeatis, quanta vel qualis ſit huius ſacratiſsima præſentis diei feſtiuitas. Nunc ergo reuertamur ad eos, quos vnda baptiſmatis, & effuſio ſanguinis Chriſti ab errore paterni delicti, ab ſqualore vetuſtæ gentilitatis, in nouo teſtamento per gratiã ſpirituſſancti abluendo purgauit: quorum oculi beati, qui Chriſtum in carne
..c 10. videre meruerunt. Huic tam præclaræ viſioni
..nnes Ioannes Baptiſta ſociatur, qui eodem angelo,
..piſta. quo Chriſtus, denunciãte conceptus, in exordio prædicationis atque baptiſmatis primatum tene-
..n. 1. bat: qui Chriſtum peccata mundi tollentem videndo agnouit, & digito demonſtrauit: quo in-
..tt. 11. ter natos mulierum non ſurrexit, Chriſto atteſtãte, maior: qui meritò præcurſor Domini, præco iudicis, propheta altiſsimi nuncupatur: quia
..c. 1. nondùm editus, Chriſtum mundo venturum prophetauit, & ad redemptionem animarum ad
..poſtoli. inferos deſcendentem, glorioſa præcucurrit paſſione. Huic athletæ Dei electo concordat duodenus Apoſtolorum numerus, quos primos miraculorum virtutibus ad componendum nouæ
..al. 18. fidei fundamentum, erigendumque adhuc tenerę ſtatum Eccleſiæ, prouidentia diuina ex omnibus quos capiebat mundus elegit, vt in omnem terram ſonus eorum prædicationis exiret, & in fines orbis terræ eorum procederent verba. Qui veræ viti, id eſt, Chriſto tanquàm palmites adhæſerunt, quorum fructus in ſempiternum per-
..tt. 5. manens, non marceſcet, quibus ipſe Dominus locutus eſt, dicens: Vos eſtis lux mundi, &: Non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita: neq; accendunt lucernã, & ponunt eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, vt luceat omnibus qui in domo ſunt. Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videãt opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum, qui in cælis eſt. Et iterùm: Iam *Ioan. 15.* non dicã vos ſeruos, quia ſeruus neſcit quid faciat dominus eius. Vos autem dixi amicos, quia omnia quæcunque audiui à patre meo, nota feci vobis. Et quæcunque ligare voluiſſent ſuper ter- *Matt. 18.* ram, ligata eſſe in cælis, & quæ ſoluerent ſuper terrã, ſoluta eſſe promiſit. Et iterùm cùm vene- *Matth. 19.* rit ad iudicandum ſeculum, eos ſuper ſedes duodecim ſeſſuros, & ſecum iudicaturos orbem terræ prædixit. Talibus, vt credimus, patronis hæc dies ſubiecta declaratur. His ſubiectum eſt triũ- *Martyres.* phale martyrum nomen, qui per diuerſa tormẽtorum genera, Chriſti paſsionem non laſſeſcentibus præcordiorum mentibus imitabãtur, alij ferro perempti, alij flãmis exuſti, alij flagris verberati, alij vectibus perforati, alij patibulo cruciati, alij pelagi periculo ſubmerſi, alij viui decoriati, alij vinculis mancipati, alij linguis priuati, alij lapidibus obruti, alij frigore afflicti, alij fame cruciati, alij verò truncatis manibus, ſiue cæteris cæſis membris, ſpectaculum angelis & hominibus facti, contumelias in populis nudi propter nomen Dei portãtes. Hi ſunt triumphatores & amici Dei, qui contemnentes ſceleratorum iuſſa principum, modò coronãtur & accipiunt palmas laborum: quia fundati erãt ſupra petrã firmam, id eſt, Chriſtum. De talibus & eiuſmodi Apo- *Heb. 11.* ſtolus mẽte compunctus & ingemiſcens, ait: Sancti ludibria & verbera experti, inſuper & vincula & carceres, lapidati ſunt, ſecti ſunt, tẽtati ſunt, in occiſione gladij mortui ſunt. Circumierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus, & cætera, quæ ſequuntur. Et beatus Papa Gregorius *Homil 27. in Euang.* in expoſitione cuiuſdam euangelij, de iſtiuſmodi bellatoribus memoriam faciendo, Ecce, inquit, electi Dei carnem domant, ſpiritum roborant, dæmonibus imperant, virtutibus coruſcãt, præſentia deſpiciunt, æternam patriam vocibus moribuſque prædicant: eam etiam moriendo diligunt, atque ad illam per tormenta pertingunt: occidi poſſunt, & flecti nequeunt. Et ſi coram hominibus tormenta paſsi ſunt, ſpes illo- *Sapien. 3.* rùm immortalitate plena eſt. In paucis vexati, in multis benè diſponentur: quoniam Deus tentauit eos, & inuenit illos dignos ſe. Tanquam aurum in fornace probauit illos, & quaſi holocauſti hoſtiam accepit illos. Nunc ergo martyrum Chriſti certamina & victorias audiuimus. Eis nimirùm hunc diem tanto credimus ſanctificatum, quanto in ſemetipſis vt ſanctificarentur, laborare per tormenta nõ ceſſauerunt. Chriſti verò ſacerdotibus atque doctoribus ſiue confeſſoribus huius feſtiuitatem diei non ignotã eſſe credimus: qui corda fidelium ſpiritaliter quaſi im- *Confeſſores.* bribus irrigauere cæleſtibus, vt feliciter proferre immarceſsibilem bonorum operum poſſent fructum: qui talenta ſibi credita non ſolùm reddere, verùmetiam ſine fraude amplificare pro-

curauerunt: quia bonum quod per gratiam ſpiritusſancti intelligendo didicerunt, non ſibimet tantummodò, ſed & alijs ſubiectorum mentibus profuturum tradiderunt, atque ſecundùm Apoſtoli præceptum, arguendo, obſecrando, increpando, curamque faciendo, inſerere nitebantur. *2. Tim. 4.* Quorum mens lucidiſsima, manus verò plenæ fuere munditia, eò quod in menſa altaris ſacroſancta Chriſti corporis & ſanguinis myſteria celebrantes, & in ſui cordis penetralibus hoſtiam viuam, ſanctam, Deo placentem, id eſt, ſemetipſos ſine macula, abſque admixtione praui operis, offerre non deſtiterunt. Et licet perſecutorum non ſenſiſſent gladium, tamen per vitę meritum Deo digni, martyrio non priuantur: quia martyrium non ſola ſanguinis effuſione, ſed abſtinentia peccatorum, & exercitatione præceptorum Dei perficitur. *Martyres etiam ſine ferro.* Beata quoque Dei genitrix & ſemper virgo Maria, templum Dei, ſacrariũ ſpiritusſancti, virgo ante partum, virgo poſt partum, præſentis ſolennitatis diei cum ſuis virginibus expers nullo modo credenda eſt: quæ Dei populum faciendo monebat ſpernere perituri luxus ſeculi, & lenocinia mortalis naturæ declinare, carnis pudicitiam cum virginitatis honore intra cordis hoſpitia obſeruare, eamq; omnium virtutum reginã, fructum ſalutis perpetuæ, ſociã eſſe angelorum, ſuis affirmabat exemplis: ita vt innumerabilis multitudo vtriuſq; ſexus, eius ſequatur veſtigia, vt relictis nuptiarum copulationibus, ſpretaque liberorum propagine, ſponſo qui in cælis eſt perenni, mente, actu, habitu, & geſtu ſeſe applicare maluerint: orationibus inſtãtes, ieiunijs adhærentes, vigilias ſacras adamantes, eleemoſynas ſectantes, pauperes recreantes, nudos veſtientes, infirmos viſitantes, in tribulatione gaudentes, in verbis calumniæ vel contumeliæ patientes, in augmento ſuæ profectionis humiles, in damno rerum temporalium DEO gratias agentes. *Virgines.* Hæc omnia & his ſimilia pro deſiderio regni cæleſtis, & propter ſpem æternæ remunerationis, ardentiſsimo amore indeſinenter atque libenter inſiſtunt: & ſic in charitate Dei, ac proximorum amore perſeuerantes, Deo ſoli gaudent vitam finire. *Anachoretæ.* Anachoretarum ſingulare propoſitum ab huius diei ſolennitate nõ ſeparatum eſſe confidimus, qui per ſingula loca eremi, ſpeluncis & exiguis cellarum tugurijs muniti, modico contenti pabulo demorabantur, beſtijs ſociati: multi auibus ſubminiſtrati, ciborum ſpernentes delicias, luxus ſeculi calcantes, laudem temporalem non amantes, viſus hominum fugientes, angelorum aſſueti loquelis: pluribus virtutum effulſere ſignis. Cæcis viſum innouabant, claudis greſſum firmabant, ſurdis auditum tribuebant, ſuperabant dæmonia, mancis manus reſtituebant, mortuos ſuſcitabant. *Sancti patroni et intercesſores.* Ergo, fratres chariſsimi, tantorum patrocinia interceſſorum, de quibus locuti ſumus, tota mẽtis intentione quæramus, vt per temporalia feſta quæ gerimus, eorum meritis intercedentibus, ad æterna peruenire ſolennia valeamus. Tranſeunt cuncta, quæ temporaliter feſtiuè celebrantur. Curate qui his ſolennitatibus intereſtis, ne ab æterna ſolennitate ſeparemini. Quid enim prodeſt intereſſe feſtis hominum, ſi deeſſe contingat feſtis angelorum? Nolite ergo penſare in vobis temporalia, quæ poſsidetis, ſed conſiderate quid eſtis. Ecce mundus qui diligitur, fugit. Sancti iſti, quorum hodiè mentionem facimus, florentem mundum toto mentis deſpectu calcauerunt. Tunc enim erat vita longa, ſalus continua, opulentia in rebus, fœcunditas in propagine, tranquillitas in diuturna pace: & tamen cùm in ſeipſo floreret, iam in eorum cordibus mundus aruerat. Ecce iam in ſeipſo mundus aruit, & adhuc in cordibus noſtris floreſcit. Vbique eſt luctus, vbique deſolatio: vndiquè percutimur, vndique amaritudinibus replemur: & tamen cæca mente carnalis concupiſcentiæ, ipſas eius amaritudines amamus. Fugientem ſequimur, labenti inhæremus: & quia labentem retinere non poſſumus, cum ipſo labimur, quem cadentem tenemus. *Cæcitas hominũ mundo deditorum.* Aliquando nos mundus retraxit à Deo: nunc tantis plagis plenus eſt, vt ipſe iam nos inuitet ad Dominum. Penſate ergo, quia nulla ſunt, quæ temporaliter currunt. Finis enim temporalium oſtendit, quia nihil ſit, quod tranſire poteſt. Caſus rerum indicat, quia res tranſiens, & tunc propè nihil fuit, cùm ſtare videretur. Hæc igitur vobiſcum agite, hæc in mente ſedula cogitatione verſate. Etſi adhuc hic tenemur infirmitate corporis, tamen ad eos, de quibus loquimur, toto corde tendamus, vt cum ipſis poſtmodùm in æterna ſecula gaudere mereamur, auxiliante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum Deo patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat Deus per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

IN FESTO OMNIVM SANCTORVM, IN LECTIOnem Epiſtolæ loco, Concio exegetica.

ECCE ego Ioannes vidi alterum angelum, aſcendentem ab ortu ſolis, habentẽ ſignum Dei viui, & clamauit voce magna quatuor angelis, quibus datum eſt nocere terræ & mari, dicens: Nolite nocere terræ & mari, neque arboribus. *Apoc. 7.* Alius angelus Dominum ſignificat Ieſum Chriſtum, de quo ſcriptum eſt: Vocabitur nomen eius magni conſilij angelus. *Eſa. 9.* Ab ortu ſolis aſcendit, quia tertia die reſurrexit à mortuis, & ſua reſurrectione totum mundum illuminauit per euangelicam doctrinam. Vnde Pſalmiſta dicit: Qui aſcendit ſuper occaſum, Dominus nomen eſt illi. *Pſal. 67.* Venit ergo ab ortu ſolis, & præcepit quatuor angelis, ne nocerent terræ & mari: quia ſurgens à mortuis,

tuis, prohibuit dæmones à læſione eorum, qui ad vitam æternam ſunt prædeſtinati. *Quoadusque ſignemus ſeruos Dei noſtri in frontibus eorum.* Vbi intuendum, quia cùm ſuperiùs vnum angelum ſe vidiſſe dicat Ioannes; ipſe angelus nunc pluraliter loquitur, dicens: Quoadusq; ſignemus, Ego ſcilicet & Apoſtoli mei. Quod enim fecerũt apoſtoli, ipſe Chriſtus fecit, qui in ipſis habitat, iuxta illud: Ecce ego vobiſcum ſum vſq; ad cõſummationem ſeculi. Signum hoc, quo ſignantur omnes ſerui Dei in frontibus, ipſum ſignum eſt ſanctæ crucis, quod fideles in Eccleſia dupliciter, in corpore ſcilicet & anima portant. In corpore ſcilicet, quia ſignantur in fronte in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti. In anima verò, quia Chriſti paſſionẽ imitantur, crucifigentes ſe cum vitijs & concupiſcentijs. Vnde in veteri teſtamento præceptum eſt, vt ſuper vtrunque limen de ſanguine agni ponerent: quia non prodeſt hoc ſignum exteriùs quicquam, niſi ipſum quis accipiat & interiùs. Fides enim ſi non habeat opera, mortua eſt. *Et audiui numerũ ſignatorum, centum quadraginta quatuor millia ſignati, ex omni tribu filiorum Iſrael.* In hoc loco numerus finitus ponitur pro infinito: nec pertinet ſolummodò ad duodecim tribus filiorum Iſraël, ſed ad omnem Eccleſiam, quæ per hunc numerum comprehenditur in ſuis electis: quod etiam natura ipſius numeri demonſtrat. Ternarius enim ſummum bonum ſignificat, id eſt, ſanctã Trinitatem. Quaternarius verò ſacratus eſt ſimiliter, propter quatuor libros Euangelij, vel propter quatuor flumina paradiſi, ſeu propter quatuor virtutes principales. Siue igitur ducantur tria ꝑ quatuor, ſiue quatuor per tria, duodecim faciunt: qui & ipſe ſacratus eſt propter duodecim tribus Iſraël, & propter duodecim apoſtolos. Millenarius enim numerus perfectionem ſignificat, quia ſæpè pro vniuerſitate ponitur. Vnde eſt: Verbi quod mãdauit in mille generationes. Eccleſia igitur, quia Trinitatis notitia ex vniuerſis generationibus aggregatur, quatuorq; paradiſi fluminibus irrigatur: & in quatuor mundi partes diſtenditur, rectè in duodenis millibus figuratur: ſed ſi in eo quod credidit perficiatur, neceſſe eſt vt duodenarius millium numerus quadra ſoliditate iungatur. Ducãtur ergo duodecim millia per quatuor, & quadragintaocto millia fiant. Vt verò quod credidit, ad Trinitatis contemplationem pertingat, rursùm quadraginta octo millia ter multiplicẽtur, & de ſe centum quadraginta quatuor millia reddant. Nam & centenarius numerus, qui à læua trãsfertur ad dexteram, generalem ſignificat ſanctorum numerum: qui in perfectione operis inuenti, in dextera ſunt collocandi. *Ex tribu Iuda, duodecim millia ſignati.* Manifeſtè in hoc loco oſtenditur, non nos hic debere accipere carnalẽ generationẽ, per hoc quod non ſecundùm ordinem natiuitatis ſuæ filij Iacob ponuntur in hoc

Matt. 28. *Signum S. crucis.* *Exod 12.* *Iac. 2.* *Numerus ternarius & quaternarius ſacratus.* *Pſal. 104.* *Matt. 25.*

catalogo. Nam Iudas, qui hic primus ponitur, vtiq; quarto loco natus eſt. Gad quoque hîc eſt tertius, ibi octauus inuenitur. Similiter de cæteris eſt intuendum. Quod quarè factũ ſit, ipſa nominum interpretatio manifeſtat. Iudas quippe interpretatur confeſſio ſiue laudans: in quo Eccleſia comprehenditur, quæ de peccatis præteritis pœnitentiã agit, & à laude creatoris non ceſſat. Ruben dicitur videns filium: & in hoc loco ipſam Eccleſiam ſignificat, quæ filios, id eſt, bona opera videt. vnde eſt. Videas filios filiorum tuorum. Filij quippe filiorum, intelligitur remuneratio operum. Spiritualis itaque eſt iſta proſapia, quia & in Iuda præceſſit initiũ confeſſionum, & in Ruben ſuccedunt incrementa virtutum: qui ſi primus poneretur, ordo natiuitatis ſuæ confunderetur. Priùs enim receditur per confeſſionem à malis, deinde proficimus ad ſubſequentia bona, vt informemur rectis & placitis. Hactenùs omnia ex Commentarijs Haymonis in Apocalyſim: ſed breuitatis ſtudio libet horum nominum interpretationem ex Aretæ Cæſareæ Cappadociæ epiſcopi Commentarijs huc adſcribere. Tribum, inquit, ex Iuda ortam (quem ſi interpreteris, confeſſionem ſonat) eos deſignare dicimus, q̃ per reſipiſcentiam & dilectionem erga Chriſtum, qui ex ipſo ortus eſt, ſeruantur. Tribum autem Ruben, qui ſignificat quaſi videns filius, ſeu viſio filij, illos qui mundi ſunt corde, & qui per ſpiritũ vident. Tribum verò Gad, qui ſignificat tentationem, ſeu tentationis locum, eos innuit, qui per afflictiones tentationesque, quaſi aurum igni, examinati ſunt fidei probatione. At tribum Aſer, per quem habitudo ſignificatur, illos deſignare dicimus, qui obſeruatione beatitudinum, quas Deus ipſe docuit, beatitudinem illam nacti ſunt, quæ finem neſcit. Sed tribum Nephthalim, qui ſignificat intelligens, vel truncus appenſus, eos qui eidem circunligati ſunt trunco, quæ eſt crux Chriſti, & intelligentia coronati, & eodem dæmones quaſi cornu petunt. Tribum verò Manaſſe, qui ab obliuione interpretationem accipit, eos qui patriarum rerumq; familiarium obliti ſunt propter Chriſtum, iuxta illud: Obliuiſcere populi tui ac domus patris tui. Tribum autem Simeon, qui obedientiam indicat, eos qui per bonos ac puros actus diuinis præceptis obtemperant. Item tribum Leui, qui præuentũ ſignificat, eos qui à Deo præuenti ſunt ad electionem, iuxta verbum Pſalmi, ac in diuinis inhabitaturi ſunt tabernaculis. Tribum verò Iſachar, qui eſt merces, eos qui virtutibus operam dare decreuerunt, quò earum mercede futura præmia conſequantur. Rursùm tribum Zabalõ, quem præoccupatam liberationem interpretantur, eos deſignare, qui diuitias diſtribuunt pauperibus, & à Chriſto accipiunt. Tribum verò Ioſeph, qui bonorum additio dicitur, eos qui in additionis parte ad regnum cœlorum nutriti

Pſal. 127. *Tribus Iuda.* *Ruben.* *Gad.* *Aſer.* *Matt. 5.* *Nephthalim.* *Manaſſe.* *Pſalm. 44.* *Simeon.* *Leui.* *Pſal. 64.* *Iſachar.* *Zabulon.* *Ioſeph.*

ſunt,vitæq; neceſſaria à Domino, qui non mentitur,percipiunt.Porrò Beniamin tribum,quem interpretari potes filius doloris, vel filius diei, eos denotare dicimus, qui propter multitudinẽ dolorum,qui in corde ſunt, diuinam inunctionem, quæ certantes expeditiſsimos aptiſsimosque reddit, accipiunt. Verùm Dan cognominationem, quanuis & ipſe princeps tribus fuerit, cæteris non copulauit, quòd ex ipſius tribu dubio procul naſciturus ſit Antichriſtus. Hæc ex Areta. Iam ad Haymonis explicationem redeamus,qui Aretæ conſentiens,De Dan,inquit,naſciturus eſt Antichriſtus, iuxta illud Iacob, Fiat Dan columber & cæter. Eijcitur itaq; ex hoc loco Dan, vt oſtendatur Antichriſtus ex numero ſanctorum eijciendus: & ſicuti Dan de hoc catalogo ſpirituali eſt eiectus,ita omnes reprobi eijcientur de conſortio ſanctorũ in die iudicij. *Poſt hæc vidi turbam magnam,quam dinumerare nemo poterat.* Hoc eſt, poſtquàm audiui numerum fideliũ, qui cõprehendũtur in duodecim tribubus Iſrael, vidi turbam, quam dinumerare nemo poterat. Numerus electorum apud Deum finitus eſt, ſed apud homines eſt infinitus. Vnde ad homines eſt referẽdum,quod dicitur, Quam dinumerare nemo poterat. *Ex omnibus gentibus,& tribubus,& populis,& linguis.* Cùm dicit, Ex omnibus gentibus,& deinde ſubinfertur, Et tribubus: oſtendit quia in omnium gentium nomine cõprehenduntur fideles omniũ tribuum & ecõtrà in tribuum nomine comprehenduntur fideles omnium gentiũ.Sancta Eccleſia in tres ordines diuiditur,in prælatos,coniugatos & continẽtes. Numerus ergo præmiſſus non eſt accipiendus pro finito, ſed pro infinito. *Stantes ante thronũ,& in conſpectu agni.* Per thronum intelligitur Eccleſia,quæ eſt ſedes Dei, ſecundùm illud, Anima iuſti ſedes ſapiẽtiæ. Stat Eccleſia ante thronum,id eſt,ante ſeipſam, quia circunſpecta eſt & ſibi prouidet, ne aliquid indecens faciat. Stat, dum animum ſuum in ſoliditate dilectionis & fidei roborat. Hinc Pſalmiſta: Statuit ſupra petram pedes meos. In conſpectu etiam agni ſtat, quia de ſua conſciẽtia fida,omnia opera ſua vult videri à Deo,à quo remuneretur. Vnde & vnus ex his adſtantibus dicebat: Viuit Dominus, in cuius conſpectu ſto. *Amicti ſtolis albis.* Per ſtolas albas accipe ſynceritatem & puritatem baptiſmi, purgationem occulti & aperti martyrij, ablutionemq; fontis lachrymarum. Ante mediatoris aduentũ corda humani generis maculis peccatorũ erant reſperſa, ſed dealbata poſteà ſunt tribus modis ſuperiùs dictis. (id eſt, baptiſmo, martyrio,lachrymis) Sunt multi, qui has ſtolas poſt baptiſmi ablutionem mundas conſeruant, quia nullũ mortiferum crimen admittunt. Alij ſunt,qui coinquinantur diuerſis ſceleribus, ſed vt ad priſtinũ decorẽ redeant, ſe occulto vel aperto martyrio,gemitibusq; lachrymarũ candificant: ſicq; fit, vt omnes fideles ſtolas habeant

Beniamin.

Ex tribu Dan oritu rus Antichriſtus.

Gen. 49.

Tres ordines in Eccleſia.

Pſal. 39.

3. Reg. 18.

Stolæ albæ.

ſuperiùs poſitas. *Et palmæ in manibus eorũ.* Per palmas triũphus victoriæ deſignatur: per manus verò virtus operationis exprimitur. Palmas ergo in manibus habent electi, dũ quolibet tempore triumphant de antiquo hoſte,& huius ſeculi voluptatibus. Vel per manus intellige poteſtatem. Quòd enim per manus poteſtas deſignetur, habes in Euangelio,dicente Domino: Nemo poteſt rapere oues meas de manu mea,hoc eſt,de poteſtate. Poteſtatem enim accepimus, vt filij Dei eſſemus,dicente B. Ioanne: Quotquot crediderũt in eum,dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius. Palmas habemus in manibus,hoc eſt, victorias, cùm operibus bonis contra diabolũ & incentiua carnis triumphamus: cuius nimirùm victoriæ ſumma in capite membrorũ conſiſtit. *Et clamabant voce magna, dicentes:* Vocem magnã non ſtrepitũ vocis,ſed deſideriũ ſummum ſanctorum accipiamus. Vnde eſt: Deſiderium pauperum exaudiuit Dominus. Hinc Moyſi cùm nihil exteriùs diceret, ſed intùs tantùm gemens oraret, Dominus ait: Quid clamas ad me? *Salus Deo noſtro, qui ſedet ſuper thronũ & agno.* Salus omnibus quæcunq; tribuitur hominibus, ſiue in corpore, ſiue in anima, ipſi eſt deputanda. Vnde Pſalmiſta: Domini eſt ſalus, & ſuper populum tuum benedictio tua. Salus Deo noſtro,id eſt,Deo patri: & agno, id eſt Dei filio, qui ſedet ſuper thronum: qui agnus appellatur propter innocentiam & victimationem. Sicuti aũt hic introducit patrem & filium ſedentem, & intelligitur ſpiritus ſanctus: ita ſuperiùs, vbi ſolùm filium cõmemorauit,pater & ſpiritus ſanctus pariter intelliguntur. Tale quid legim⁹ in Euangelio, Domino dicente: Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te verum Deum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum. Iſta eſt enim conſuetudo diuinæ ſcripturæ, ſicut ſupradictum eſt, vt vbi ponit patrem & filium, ſimul intelligatur ſpiritus ſanctus. Super thronum ſedet, id eſt,ſuper Eccleſiam, quæ eſt ſedes Dei, regnatque in cordibus fidelium habitando. *Et omnes angeli ſtabant in circuitu throni, & ſeniorum, & quatuor animaliũ.* Quod ſunt throni,hoc ſunt ſeniores,hoc & quatuor animalia. Genus in genere eſt in hoc loco, ſicut legimus ſuprà de arca & de octo animabus. Eccleſia .n. propter diuerſa officia diuerſis modis exprimitur. Quia .n. Dominus in Eccleſia regnans, ſingulariter cuncta examinat, rectè per vnum thronum deſignatur: quia verò ipſa Eccleſia in capite ſuo aliorũ facta iudicat,rectè per ſeniores: quia quoq; paſcuis viventibus per fidem iam in quibuſdam membris inhæret,in quibuſdam verò per ſpeciem fruitur, benè per animalia: quia hæc ventura prædicando annunciat,aptè per angelos: quia etiam ex diuerſis gentibus aggregatur, iurè per turbam figuratur. Vnde & author huius reuelationis vt hanc turbam innumerabilem ipſos eſſe angelos oſtenderet, ſolummodò eorum caſum commemorat

Palmæ in manibus.

Ioan. 10.

Ioan. 1.

Pſal. 9.

Exod. 14.

Pſal. 3.

Ioan. 17.

Eccleſia thronus Dei.

1. Pet. 3.

morat. Neque enim conuenit, vt angelis adorantibus, homines rigida ceruice ſtarent. Angelos itaq; hîc accipimus ipſos electos, qui deſignantur per viginti quatuor ſeniores, qui rectè angeli vocantur, quia vitam æternã annunciant. Ipſi ſunt in circuitu throni, quia Eccleſiam doctrina, prece, exemplo vndique ambiunt. *Et ceciderunt in conſpectu throni in facies ſuas.* Caſus iſte humilitatis indicium eſt, quia electi quicquid boni habẽt, non ſuis meritis, ſed gratiæ Dei deputant, à quo omnia bona ſumuntur ſecundùm illud: Omne datum optimum & omne donum perfectum deſurſùm eſt, deſcendens à patre luminum. Et nota, quòd electi in faciem, reprobi verò retrò cadunt: quia electi videlicet in futuro ſibi proſpiciunt, reprobi verò quæ eos in futuro ſequantur, prouidere negligunt. *Et adorauerunt Deum, dicentes, Amen. Benedictio & claritas & ſapientia & gratiarum actio, honor & virtus & fortitudo Deo noſtro in ſecula ſeculorum, Amen.* Hæc omnia cùm pertineant ad ſanctam Trinitatem, quæ vnus & verus eſt Deus, ſpecialiter tamen ad incarnati verbi perſonam referuntur, & infidelium ora Iudæorum hac authoritate clauduntur. Hucuſque omnia ex Haymone. Pauca huc adferemus ex Catechiſmo, iuſſu Pij V. Pontificis maximi edito, de veneratione & inuocatione ſanctorum. Veneratio, inquit, & inuocatio ſanctorum angelorum & beatarum animarum, quę cœli gloria perfruuntur, aut etiam corporum ipſorum ſanctorumque cinerum cultus, quem ſemper Catholica Eccleſia adhibuit, diuinæ legi non repugnat. Quis enim adeò demens eſt, qui edicente rege, ne ſe pro rege quiſquã gerat, aut regio cultu atque honore affici patiatur, cõtinuò putet nolle regem, ſuis vt magiſtratibus honos deferatur? Etſi enim angelos Chriſtiani adorare dicuntur exemplo ſanctorum veteris Teſtamenti, non eam tamen illis venerationem adhibent, quam Deo tribuunt. Quòd ſi legimus interdum angelos recuſaſſe, ne ſe homines venerarentur, eò feciſſe intelligendum eſt, quòd ſibi eum honorem haberi nolebãt, qui ſoli Deo deberetur. & infrà: Tantum abeſt, vt ſanctis, qui in Domino dormierunt, honore afficiendis atque inuocandis, & ſacris eorum reliquijs cineribusque venerandis Dei gloria minuatur, vt eo maximè augeatur, quo magis hominum ſpem excitat, confirmat, & ad ſanctorum imitationẽ cohortatur. quod officium Niceno altero, & Gangrenſi ac Tridentino Concilijs, & ſanctorum patrum authoritate comprobatur: ad quorum rationem, quod caput eſt, accedit conſuetudo ab Apoſtolis accepta, & in Eccleſia Dei perpetuò retenta & conſeruata. Hæc ille inſignis Catechiſmus. Præſtet nobis bonus & propotẽs Deus meritis & precibus ſanctorum omnium, vt ita nos in hac vita geramus, vt in omnem æternitatem cum illis in cœlis ipſum videre, amare, laudare, benedicere mereamur, Amen.

[Margin notes: Iac. 1. — In explicatione Decalogi. — Apoc. 19. 22.]

IN EODEM FESTO,

Matth. V.

In illo tempore: Videns Ieſus turbas, aſcendit in montem. Et cùm ſediſſet, acceſſerunt ad eum diſcipuli eius. Et aperiens os ſuum, docebat eos, dicens: Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Et reliq.

Homilia B. Leonis papæ.

PRædicante, dilectiſsimi, Domino noſtro Ieſu Chriſto Euangelium regni, & diuerſos per totam Galilæam curante languores, in omnẽ ſe Syriam virtutum eius fama diffuderat, & multæ ex vniuerſa Iudæa turbæ ad cœleſtem medicum confluebant. Quia enim tarda eſt humanæ ignorantiæ fides ad credenda quæ non videt, & ſperanda quæ neſcit, oportebat diuina eruditione firmandos corporeis beneficijs & viſibilibus miraculis incitari: vt cuius tam benignam experiebantur potentiam, non ambigerent ſalutarem eſſe doctrinam. Vt ergo exteriores medelas Dominus ad remedia interiora transferret, & poſt ſanitates corporũ, curationes operaretur animarum, ſegregatus à circunſtantibus turbis, ſeceſſum vicini montis aſcendit, aduocatis apoſtolis, quos ſublimioribus inſtitutis ab edito myſticæ ſedis imbueret, ex ipſa loci atque operis qualitate ſignificans ſe eſſe, qui Moyſen quondam ſuo dignatus fuiſſet alloquio: illic quidẽ terribiliore iuſtitia, hic autem ſacratiore clementia, vt impleretur quod fuerat propheta Ieremia dicente promiſſum: Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & conſummabo ſuper domum Iſraël & ſuper domum Iuda teſtamentũ nouum. Poſt dies illos, dicit Dominus, dabo leges meas in ſenſu ipſorum, & in corde ipſorũ ſcribam eas. Qui ergo locutus fuerat Moyſi, locutus eſt Apoſtolis, & in cordibus diſcipulorum velox ſcribentis manus, noui teſtamenti decreta condebat, nulla, vt quondam, circunfuſa nubium craſsitudine, neq; per terribiles ſonos atq; fulgores populo ab acceſſu mõtis abſterrito: ſed patente ad aures circunſtantium tranquillitate colloquij, vt per gratiæ lenitatem remoueretur legis aſperitas, & ſpiritus adoptionis auferret formidinẽ ſeruitutis. Qualis igitur doctrina ſit Chriſti, ſacræ ipſius ſententiæ proteſtantur, vt qui ad æternam beatitudinem peruenire deſiderant, gradus feliciſsimæ aſcenſionis agnoſcant. *Beati, inquit, pauperes ſpiritu, quoniã ipſorum eſt regnum cœlorum.* De quibus pauperibus Dñs loqueretur, fortè eſſet ambiguum, ſi dicens, Beati pauperes, nihil adderet de intelligenda pauperũ qualitate, & ſufficere videretur ad promerendum regnum cœlorum ea ſola inopia, quam multi ſub dura & graui neceſsitate patiũtur. Sed cùm ait, Beati pauperes ſpiritu, oſtendit eis regnũ cœlorum tribuẽdum, quos humilitas com-

[Margin notes: *Miracula et beneficia cur Chriſtus exhibuerit.* — *Ierem. 31.*]

commendat animorum, magis quàm indigentia facultatum. Dubitari autem non poteſt, quòd humilitatis iſtius bonum faciliùs pauperes, quā diuites aſſequantur, dum & illis in tenuitate amica eſt manſuetudo, & iſtis in diuitijs familiaris elatio. Veruntamen & in pleriſque diuitibus inuenitur hic animus, qui abundantia ſua nō ad tumorem ſuperbiæ, ſed ad opera benignitatis vtantur, idque pro lucris maximis numerent, quod ad redimendam miſeriam alieni laboris impenderint. Omni generi atque ordini hominum datur in hac virtute conſortium, quia poſſunt eſſe propoſito pares & impares cenſu: nec intereſt quantùm ſint in terrena facultate diſſimiles, qui in ſpiritualibus bonis inueniuntur æquales. Beata igitur illa paupertas, quæ rerum temporalium amore non capitur, nec mundi opibus augeri appetit, ſed cœleſtibus bonis diteſcere concupiſcit. Huius nobis magnaminæ paupertatis exemplum primi poſt Dominum Apoſtoli præbuerunt, qui omnia ſua ſine differentia relinquentes, ad vocem cœleſtis magiſtri, à captura piſcium in piſcatores hominum alacri couerſione mutati ſunt, & multos ſui ſimiles fidei imitatione fecerunt, quādo illis primitijs Eccleſiæ vnum cor omnium, & anima erat vna credentium, qui vniuerſis rebus ſuis poſſeſsionibusq; diſtractis, per deuotiſsimam paupertatem bonis ditabantur æternis, & ex Apoſtolica prædicatione gaudebant ſe nihil habere de mundo, & omnia habere cum Chriſto. Hinc beatus Petrus Apoſtolus, cùm aſcendens ad templum à claudo eleemoſynam poſceretur, Argentum, inquit, & aurum non eſt mihi: quod autem habeo, hoc tibi do: in nomine Ieſu Chriſti Nazareni ſurge & ambula. Quid hac humilitate ſublimius? quid hac paupertate locupletius? Non habet præſidia pecuniæ, ſed habet dona naturæ. Quem debilem edidit mater ex vtero, ſaluum fecit Petrus ex verbo: & qui imaginem Cæſaris in numo non dedit, imaginem Chriſti in homine reformauit. Huius autem theſauri opibus non ſolùm ille adiutus eſt, cui greſſus eſt redditus, ſed etiam quinque millia virorum, qui tunc ad exhortationem Apoſtoli ob eiuſdem curationis miraculum crediderunt. Et ille pauper, qui non habebat quod petenti daret, tantam dedit diuinæ gratiæ largitatem, vt quemadmodùm vnum hominem redintegrarat in pedibus, ſic tot millia credentium ſanaret in cordibus, faceretque eos in Chriſto alacres, quos in Iudaica perfidia inuenerat claudicantes. Poſt prædicationem huius feliciſsimæ paupertatis addidit Dominus, dicens: *Beati mites, quoniam ipſi hæreditate poſſidebunt terram.* Mitibus ac manſuetis, humilibus ac modeſtis, & ad omnium iniuriarum tolerantiam præparatis, poſſidenda terra promittitur. Nec parua æſtimanda eſt hæc, aut vilis hæreditas, tanquàm à cœleſti habitatione diſcreta ſit, cùm regnum cœlorum alij intelligantur

Etiā diuites poſſunt eſſe pauperes ſpiritu.

Paupertatis magnanimæ exempla.
Matt. 4.
Acto. 4.

Acto. 5.

Mites qui ſint.

intrare. Terra ergo promiſſa mitibus, & in poſſeſsionem danda manſuetis, caro ſanctorum eſt, quæ ob humilitatis meritum felici reſurrectione mutabitur, & immortalitatis gloria veſtietur, in nullo iam ſpiritui futura contraria, & cum voluntate animi perfectę vnitatis habitura conſenſum. Tunc enim exterior homo, interioris hominis erit quieta & intemerata poſſeſsio. Tunc mens videndo Deo intenta, nullis corporeæ molis impedietur obſtaculis, nec iam dici neceſſe erit: Corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem: quoniam habitatori ſuo non reluctabitur terra, nec immoderatum aliquid contra imperium ſui rectoris audebit. Poſsidebunt enim illam mites pace perpetua, & nihil vnquam de eorū iure minuetur, cùm corruptibile hoc induerit incorruptionem, & mortale hoc induerit immortalitatem, vt periculum vertatur in præmium, & quod fuerat oneri, ſit honori. Poſt hæc Dominus addit, & dicit: *Beati qui lugent, quoniā ipſi conſolabuntur.* Luctus hic dilectiſsimi, cui conſolatio æterna promittitur, non eſt cum huius mundi afflictione communis, nec beatum quenquam faciunt iſta lamenta, quæ totius humani generis deploratione funduntur. Alia eſt ratio ſanctorum gemituum, alia beatarum cauſa lachrymarum. Religioſa triſtitia aut alienum peccatum luget, aut proprium: nec de hoc dolet, quod diuina iuſtitia agitur, ſed de eo mœret, quod humana iniquitate committitur. Vbi magis plangendus eſt faciens maligna quàm patiens: quia iniuſtum malitia ſua demergit ad pœnam, iuſtum autem tolerantia ducit ad gloriam. Deinde ait Dominus: *Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur.* Nihil hæc eſuritio corporeum, nihil expetit ſitis iſta terrenum, ſed iuſtitiæ bono deſiderat ſaturari, & in omnium occultorum introducta ſecretum, ipſo Domino optat impleri. Felix mens, quæ hunc concupiſcit cibum, & ad talem æſtuat potum, quem vtique non expeteret, ſi nihil de eius ſuauitate guſtaſſet. Audiens autem dicentem ſibi propheticum ſpiritum, Guſtate & videte, quoniam ſuauis eſt Dominus: accepit quandam ſupernæ dulcedinis portionē, & in amorem caſtiſsimæ voluptatis exarſit, vt ſpretis omnibus temporalibus, ad edendam bibendamque iuſtitiam toto accenderetur affectu, & illius primi mandati apprehenderet veritatem, dicentis: Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua: quoniam nihil eſt aliud diligere Deum, quàm amare iuſtitiam. Denique ſicut illic dilectioni Dei, proximi cura ſubiungitur: ita & hic deſiderio iuſtitiæ virtus miſericordiæ copulatur, & dicitur: *Beati miſericordes, quoniam ipſorum miſerebitur Deus.* Agnoſce Chriſtiane tuæ ſapientiæ dignitatem, & qualium diſciplinarum artibus ad quæ præmia voceris,

Terra mitibus promiſſa.

Sap. 9.

1. Cor. 15.

Luctus ſanctorum.

Iuſtitiæ eſuries & ſitis.

Pſal. 33.

Deut. 6.
Matt. 22.

ris, intellige. Miſericordem te miſericordia, iuſtum vult eſſe iuſtitia, vt in creatura ſua creator appareat, & in ſpeculo cordis humani per lineas imitationis expreſſa Dei imago reſplendeat. Secura eſto operantium fides: Aderunt tibi deſideria tua, & his quæ amas, ſine fine potieris. Et quoniam tibi per eleemoſynam omnia munda ſunt, ad eam quoque beatitudinem, quæ conſequenter eſt promiſſa, peruenies, dicente Domino: *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* Magna felicitas, dilectiſsimi, cui tantum præmium præparatur. Quid ergo eſt habere cor mundum, niſi eis, quæ ſuprà dictæ ſunt, ſtudere virtutibus? Videre autem Deum quantæ ſit beatitudinis, quæ mens concipere, quæ lingua valeat explicare? Et tamen hoc conſequetur, cùm trãsformabitur humana natura, vt non iam per ſpeculum in ænigmate, ſed facie ad faciem, ipſam quam nullus hominum videre potuit, ſicuti eſt, videat deitatem, & quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, per ineffabile gaudium æternæ contemplationis obtineat. Meritò hæc beatitudo, cordis promittitur puritati. Splendorem etenim veri luminis ſordens acies videre non poterit: & quod erit iucunditas mentibus nitidis, hoc erit pœna maculoſis. Declinentur igitur terrenarum caligines vanitatum, & ab omni ſqualore iniquitatis oculi tergantur interiores, vt ſerenus intuitus tantùm Dei viſione paſcatur. Ad hoc enim promerendũ illud intelligimus pertinere, quod ſequitur: *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.* Beatitudo iſta, dilectiſsimi, non cuiuslibet conſenſionis, aut qualiſcunque concordiæ eſt, ſed illius, de qua dicit Apoſtolus: Pacem habete ad Deum, & de qua dicit propheta Dauid: Pax multa diligentibus legem tuam, & nõ eſt illis ſcandalum. Hanc pacem etiam arctiſsima amicitiarum vincula, & indiſcretæ ſimilitudines animorum non veraciter ſibi vendicant, ſi non cum Dei voluntate concordant. Extra dignitatem paces ſunt improbarum parilitates cupiditatum, fœdera ſcelerum, & pacta vitiorũ. Amor mũdi cum Dei amore non congruit, nec ad ſocietatem filiorum Dei peruenit, qui ſe à carnali generatione non diuidit. Qui autem ſemper mente cum Deo ſunt, ſoliciti ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis, nunquàm ab æterna lege diſſentiunt, fideli oratione dicentes: Fiat voluntas tua ſicut in cœlo, & in terra. Hi ſunt pacifici, hi benè vnanimes, ſanctéq; concordes, vocandi æterno nomine filij Dei, cohæredes autem Chriſti: quia hoc merebitur dilectio Dei & proximi, vt nullas iam aduerſitates ſentiat, nulla ſcandala pertimeſcat: ſed finito omnium tentationum certamine, in tranquilliſsima Dei pace requieſcat, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui cum patre & ſpiritusancto viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

Marginal notes: Luc. 11. — Cor. 13. — 1. — Cor. 2. — 5. — 118. — 4. — 6. — 8.

IN DIE ANIMARVM,

SERMO BEATI AVGVSTINI episcopi, de Verbis Apoſtoli, Vt de dormientibus non contriſtemur.

Eſt Serm. 32. de verbis Apoſt.

ADmonet nos beatus Apoſtolus, vt de dormientibus, hoc eſt, mortuis chariſsimis noſtris, non contriſtemur, ſicut & cæteri qui ſpem non habent, ſpem ſcilicet reſurrectionis & incorruptionis æternæ. Nam ideò & dormientes eos appellat veraciſsima ſcripturæ conſuetudo, vt quum dormientes audimus, euigilaturos minimè deſperemus. Vnde etiam cantatur in Pſalmo: Nunquid qui dormit, non adijciet vt reſurgat? Eſt ergo de mortuis eis qui diliguntur, quædam triſtitia quodammodò naturalis. Mortem quippe horret non opinio, ſed natura: nec huiuſmodi mors accederet, niſi ex pœna, quàm præceſſerat culpa. Quapropter ſi animalia, quæ ita creata ſunt, vt ſuo quoque tempore moriantur, mortem fugiunt, diligunt vitam: quanto magis homo, qui ſic fuerat creatus, vt ſi viuere ſine peccato voluiſſet, ſine termino viueret? Hinc itaque neceſſe eſt vt triſtes ſimus, quando nos moriendo deſerunt quos amamus: quia etſi nouimus eos non in æternum relinquere nos manſuros, ſed aliquantulum præcedere ſecuturos: tamen mors ipſa quam natura refugit, cùm occupat dilectum, contriſtat in nobis ipſius dilectionis affectum. Ideò admonuit Apoſtolus, non vt nõ contriſtemur, ſed non ſicut cæteri, qui ſpem non habent. Contriſtamur ergo nos in noſtrorũ mortibus neceſsitate amittendi, ſed cum ſpe recipiendi. Inde angimur, hinc conſolamur: inde infirmitas afficit, hinc fides reficit: inde dolet humana conditio, hinc ſanat diuina promiſsio. Proinde pompa funeris, agmina exequiarum, ſumptuoſa diligẽtia ſepulturæ, monumentorũ opulenta conſtructio, viuorũ ſunt qualiacunq; ſolatia, non adiutoria mortuorum. Orationibus verò ſanctæ Eccleſiæ, & ſacrificio ſalutari, & eleemoſynis, quæ pro eorũ ſpiritibus erogantur, non eſt dubitandum mortuos adiuuari, vt cum eis miſericordiùs agatur à Domino, quàm eorũ peccata meruerunt. Hoc enim à patribus traditum vniuerſa obſeruat Eccleſia, vt pro eis, qui in corporis & ſanguinis Chriſti communione defuncti ſunt, cùm ad ipſum ſacrificium loco ſuo commemorantur oretur, ac pro illis quoque id offerri commemoretur. Cùm verò eorum commendandorum cauſa, opera miſericordiæ celebrantur, quis eis dubitet ſuffragari, pro quibus orationes Deo non inaniter allegantur? Nõ omninò ambigendum eſt iſta prodeſſe defunctis, ſed talibus, qui ita vixerint ante mortem, vt poſſint eis hæc vtilia eſſe poſt mortẽ. Nam qui ſine fide

Marginal notes: 1. Theſ. 4. — *Vita functi cur dormiẽtes dicãtur* — Pſal. 40. — *Adiuuãtur defuncti precibus & ſacrificijs Eccleſiæ.* — Gal. 5.

fide, quæ per dilectionem operatur, eiuſq; ſacramentis de corporibus exierunt, fruſtrà illis à ſuis huiuſmodi pietatis impéduntur officia, cuius dum hic eſſent, pignore caruerunt, vel non ſuſcipientes, vel in vacuum ſuſcipientes Dei gratiam, & ſibi non miſericordiam theſaurizantes, ſed iram. Non ergo mortuis noua merita comparantur, cùm pro eis boni aliquid operantur ſui, ſed eorum præcedentibus conſequentia iſta redduntur. Non enim dictum eſt, niſi cùm hic viuerent, vt eos hæc aliquid adiuuaret, cùm hic viuere deſtitiſſent: & ideò iſtam finiens quiſque vitã, niſi quod meruit in ipſa, non poterit habere poſt ipſam. Permittantur ergo pia corda charorum de ſuorum morte contriſtari dolore ſanabili, & conſolabiles lachrymas fundant conditione mortali, quas citò reprimat fidei gaudium, qua creduntur fideles quãdo moriuntur, paululùm à nobis abire, & ad meliora tranſire. Conſolentur eos etiam fraterna obſequia, ſiue quæ funeribus exhibentur, ſiue quæ dolentibus adhibentur, ne ſit iuſta querela dicentium: Suſtinui qui ſimul contriſtaretur, & non fuit: & conſolantes, & non inueni. Sit pro viribus cura ſepeliendi, & ſepulchra conſtruendi: quia & hæc in ſcripturis ſanctis inter bona opera deputata ſunt. Nec ſolùm in corporibus patriarcharum aliorumque ſanctorum, & humanis cadaueribus quorumque iacentium, verumetiam in ipſius Domini corpore prædicati atq; collaudati ſunt, qui iſta fecerunt. Impleant hæc homines erga ſuos officia poſtremi muneris, & ſui humani lenimenta mœroris. Verùm illa quæ adiuuãt ſpiritus defunctorum, oblationes, orationes, erogationes, multo pro eis obſeruantiùs, inſtantiùs, abundantiùs impendant, qui ſuos carne, non ſpiritu mortuos, non ſolùm carnaliter, ſed etiam ſpiritaliter amant.

Dolor quis permittendus ob vita functos.

Pſal. 68.

Defuncti vt adiuuandi.

SERMO B. AVGVSTINI EPISCOPI DE VERBIS APOſtoli, Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, vt recipiat vnuſquiſq; prout geſsit, ſiue bona, ſiue mala 2. Cor. 5.

Eſt Serm. 34. de verbis Apoſt.

OMnium Chriſtianorum ſpes fratres chariſsimi, in futurum tempus extenditur, vt quod hic ſeruimus Deo, alibi nos ſeruiſſe lætemur. Hic enim nobis poſita ſunt certamina, ſed in futuro ſeculo certaminum præmia reſeruata. Iuſtè ſiquidem & prouidè diuina ſapientia ſeparauit tempus laboris & præmij. Hic ergo laboramus, hic Deo ſeruimus, & mandata eius ſeruamus, vt in futuro ſeculo, id eſt, in cœlorum regno, æterna præmia capiamus. Scire enim debemus, fratres dilectiſſimi, quid nobis ſcriptura diuina commendat, id eſt, futurum eſſe iudicium Dei, quod poſt reſurrectionem complebitur mortuorum. Hoc eſt, quod præcipuè Chriſtianos à gentili errore ſecernit, quia illi hanc tantummodò vitam eſſe credũt, & ideò ſine Deo eſſe, & diuerſis peccatis atque criminibus non metuunt inquinari. Nos verò ita in hac vita conuerſemur, vt nos ad aliã præparem⁹, in qua & bonis bona, & malis mala retribuentur, ſicut dixit Apoſtolis: Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, vt recipiat vnuſquiſq; prout geſsit, ſiue bona, ſiue mala. Sicut hic modò aſtamus in Eccleſia, & nos inuicem præſentes aſpicimus: ita etiam poſt reſurrectionem mortuorum aſtituri ſumus ante tribunal Chriſti. Hanc enim etiam ipſam animam tunc habebimus, quam modò habemus, & in hoc ipſo, quo nunc induimur, ſumus corpore reſuſcitandi. Non enim ſicut muta animalia facti ſumus, non ſicut equi & boues, vt æterna morte pereamus: quia poſtquàm hic vixerimus, alibi iudicabimur, vt aut pro peccatis pœnas, aut pro bonis operibus præmia conſequamur æterna. Nemo ergo, fratres mei chariſsimi, de reſurrectione deſperet, in qua Chriſtianorum ſpes tota conſiſtit. Credite fratres Apoſtolo prædicanti, & nihil de reſurrectione dubitantes, ad diẽ iudicij vos præparate. An fortè ſicut impij & increduli non putatis fieri poſſe, vt à mortuis reſurgamus? Planè dicat hoc, qui omnipotentem non credit eſſe Deum, qui hoc promittit futurum. Nos autem, qui ſcimus Dei omnipotentis eſſe virtutem, quia promiſiſſe Deum legimus, quòd reſurrectionem mortuorum faciat, non poſſumus de reſurrectione mortuorum dubitare, quam ſe facturum eſſe promittit, qui & omnipotens eſt, & mentiri neſcit. Sed te appello, q̃cũq; infideli animo de reſurrectione dubitas, & putas nõ poſſe mortuos reſuſcitari. Quid eſt amplius, ex nihilo homines facere qui viuant, an eos qui facti ſunt atq; vixerunt, reparare poſt mortem? Vtiq; plus eſt facere quod nunquam fuit, quàm reparare quod fuerit. Quomodò ergo impoſsibile eſſe dicis, vt Deus qui hominem formauit ex nihilo, reformet? Quomodò nos ſuſcitare non poteſt conuerſos in puluerem, qui ſi etiam in nihilum rediremus, facere poterat vt eſſemus, ſicut & fecit nos eſſe, cùm anteà nunquàm fuiſſemus? Ita enim beatus Apoſtolus Paulus dixit: Sed dicunt aliqui: Quomodò reſurgunt mortui? Quali autem corpore veniunt? Inſipiẽs tu quod ſeminas nõ viuificatur, niſi priùs moriatur. Et quod ſeminas, non corpus quod futurum eſt ſeminas, ſed nudum granum, vt potè tritici, aut alicuius cæterorum: Deus autem dat illi corpus ſicut voluit, & vnicuiq; ſeminũ proprium corpus. Noli ergo, incredule homo, de reſurrectione dubitare: qui grana ſeminum mortua & putrefacta viuificat, per quæ in hoc ſeculo viuas, multo magis teipſum reſuſcitabit, vt viuas in æternum. Qui illa reparat quæ tibi ſunt

2. Cor. 5.

Quales adſtabimus ad tribunal Chriſti.

Præmia bonorum operum.

1. Cor. 15.

ſunt neceſſaria quomodò teipſum non reparat, propter quem & alia reparare dignatus eſt? Itaque ſi velimus conſiderare, quæ in iſto ſeculo videmus, diuinæ adminiſtrationis opera, ſigna ſunt futurorum. Tota ergo huius mundi adminiſtratio, teſtimonium eſt reſurrectionis futuræ. Videmus certè hyemis tempore vel aduentu, arbores ſpoliari pomis, nudari folijs: ſed eas rurſus verno tempore ſpeciem reſurrectionis exprimere, quæ primò quidem incipiunt turgere in gemmis, tunc ornari in floribus, veſtiri & folijs, & poſtmodùm pomis grauari. Interrogo te, infidelis homo, qui de reſurrectione dubitas, vbi ſunt iſta, quæ tempore quo Deus diſpoſuit, producũtur? Dic mihi, vbi latitant antequã producantur, quæ nuſquam quidem videntur, ſed tamẽ Deus qui omnipotens eſt, & ea ex nihilo cõdidit, ſecreta ſua virtute producit? Hinc iam ad cãpos & prata reſpicite, quæ æſtate tranſacta herbis ſuis ſpoliantur ac floribus, & nuda remanẽt ipſa ſpatia terrarũ: ſed iterùm verno tempore reueſtiuntur, & nouo vbiq; germine incipiente lætatur agricola. Certè herba quæ antè vixit & moritur, rurſùs reuiuiſcit ex ſemine: ſic etiam & noſtrum corp⁹ reuiuiſcit ex puluere. Sed dicis, ô homo incredule: Ideò credimus futurũ, vt arbores & herbę & omnia reuiuiſcant, quia illa iam facta cognoſcimus. Vnde autẽ cognoſcere poſſumus, quia mortui reſurgunt, quũ adhuc à mortuis nemo ſurrexerit? Quiſquis hoc dicis vel cogitas, audi patienter, & intellige ſapienter. Ideò enim Dominus noſter Ieſus Chriſtus mori voluit & reſurgere, ne tu de reſurrectione dubitares. Tamen quomodò potes dubitare, quia non ſumus reſurrecturi à mortuis, quum hoc promittat Deus, qui neſcit aliquando mentiri, qui poteſt facere quicquid vult, quia omnipotens eſt, & implet omnia quæ promittit, quia verax eſt, & mendacium in eo nõ eſt? Et dedit nobis pius & miſericors Dominus virtutis ſuæ pignus, & grandi teſtimonio nobis ſpem reſurrectionis oſtendit, quia vnigenitum filium ſuum pro nobis hominem factum & mortuum, à mortuis ſuſcitauit. Ideò enim Dominus noſter Ieſus Chriſtus naſci ex homine, id eſt, ex Maria virgine eſt dignatus, & à Iudæis crucifigi, & die tertia reſurgere, vt nos tali exẽplo animati, reſurrectionẽ ex mortuis certiſsimè crederemus: quam qui non credit futuram, nec hoc quidem credit, quòd Chriſtus reſurrexit à mortuis. Qui autem Dominum Ieſum reſurrexiſſe à mortuis confitetur, nec de ſua poterit dubitare. Abſtinete ergo vos ab omni opere malo, ab inimicitijs, ab ebrietate, à fornicatione, à furto, à periurio, à falſo teſtimonio, à detractione: quia hæc omnia odit Deus, & eos qui iſta faciunt, puniet in futuro. Eſtote autem benigni, miſericordes, inuicem honorem habentes, & ea ſemper operantes, quæ in ſanctis ſuis diligit, Deus vt poſsitis cum ſanctis eius ad æternam & immortalem gloriam peruenire, & viuere in ſecula ſeculorum, Amen.

TRACTATVS B. AVGVSTINI EPISCOPI DE EO, QVOD ſcriptum eſt in euangelio S. Ioannis, Cap. XI. Erat autem quidam languens Lazarus.

Eſt Tract. 49. in Ioã.

INter omnia miracula, quæ fecit Dominus noſter Ieſus Chriſtus, Lazari reſurrectio præcipuè prædicatur. Sed ſi attendamus quis fecerit, delectari debemus potiùs quàm mirari. Ille ſuſcitauit hominem, qui fecit hominem. Ipſe eſt enim vnicus patris, per quem, ſicut noſtis, facta ſunt omnia. Si ergo per illum facta ſunt omnia, quid mirum eſt, ſi ſurrexit vnus per illũ, cùm tot quotidiè naſcantur per illum? Plus eſt homines creare quàm reſuſcitare. Dignatus eſt tamen & creare & reſuſcitare: creare omnes, reſuſcitare quoſdam. Nam cùm multa feciſſet *Ioan. vlt.* Dominus Ieſus, non omnia ſcripta ſunt, ſicut idem ipſe ſanctus euangeliſta teſtatur, multa Dominum Ieſum & dixiſſe & feciſſe, quæ ſcripta non ſunt. Electa ſunt autem quæ ſcriberentur, quæ ſaluti credentium ſufficere videbantur. Audiſtis enim quia Dominus Ieſus mortuũ ſuſcitauit: ſufficit tibi vt ſcias, quia ſi vellet omnes mortuos ſuſcitaret. Et hoc quidem ſibi ad finem ſeculi reſeruauit. Nam quem audiſtis magno mi*Ioan. 5.*raculo quatriduanum mortuum ſuſcitaſſe de ſepulchro, veniet hora, ſicut ipſe dixit, quando oẽs qui ſunt in monumentis, audient vocem eius, & procedent. Reſuſcitauit putentem, ſed tamen in cadauere putente adhuc erat forma membrorum. Ille in nouiſsimo die ad vnam vocem cineres eſt reſtituturus in carnẽ. Sed oportebat vt modò aliqua faceret, quibus datis velut ſuæ virtutis indicijs, credamus in eum, & ad illam reſurrectionem præparemur, quæ erit ad vitam, non ad iudicium. Ita quippe ait: Veniet hora, quan- *Ibid.* do omnes qui in monumentis ſunt, audient vocem eius: & procedent, qui bona fecerunt, ad reſurrectionem vitæ: qui mala egerunt, ad reſurrectionem iudicij. Tres tamen à Domino reſuſcitatos mortuos in euangelio legimus, & fortè non fruſtrà. Domini quippe facta non ſunt tantummodò facta, ſed ſigna. Si ergo ſigna ſunt, præter id quòd mira ſunt, aliquid profectò ſig- *Tres à Domino excitati.* nificant: quorum factorum ſignificationem inuenire, aliquanto eſt operoſius, quàm ea legere vel audire. Admirantes audiebamus, tanquàm magni miraculi ſpectaculo ante oculos noſtros conſtituto, cùm euangelium legeretur, quemadmodùm reuixerit Lazarus. Si attendamus mirabiliora opera Chriſti, omnis qui credit, reſurgit. Si attendamus omnes & intelligamus deteſtabiliores mortes, omnis qui peccat, moritur: ſed mortem carnis omnis homo timet, mortem

Præpoſteræ hominũ curæ. animæ pauci. Pro morte carnis, quæ ſine dubio quandoque futura eſt, curant omnes ne veniat. Inde eſt, quòd laborant. Laborat ne moriatur homo moriturus, & nõ laborat ne peccet homo in æternum victurus. Et cùm laborat ne moriatur, ſine cauſa laborat. Id enim agit, vt multùm mors differatur, non vt euadatur. Si autem peccare nolit, non laborabit, & viuet in æternum. O ſi poſſemus excitare homines mortuos, & cũ ipſis pariter excitari, vt tales eſſemus amatores vitæ permanentis, quales ſunt homines amatores vitæ fugientis. Quid non facit homo ſub mortis periculo conſtitutus? Gladio impendente ceruicibus, prodiderunt homines, quicquid ſibi vnde viuerent, reſeruabant. Quis non continuò prodidit, ne percuteretur? Et poſt proditionem fortaſſe percuſſus eſt. Quis nõ vt viueret, cõtinuò perdere voluit vnde viueret, eligens vitam mendicantem, quàm celerem mortem? Cui dictũ eſt, Nauiga ne moriaris, & diſtulit? Cui dictum eſt, Labora ne moriaris, & piger fuit? Leuia Deus iubet, vt in æternum viuamus, & obedire negligimus. Nõ tibi Deus dicit, Perde quicquid habes, vt viuas exiguo tempore in labore ſolicitus: ſed, Da pauperi vnde habes, vt viuas ſemper ſine labore ſecurus. Accuſant nos amatores vitæ temporalis, quã nec cùm volunt, nec quandiù volunt habent: & nos inuicem non accuſamus, tam pigri, tam tepidi ad capeſſendam vitã æternam, quam ſi voluerimus, habebimus: cùm habuerimus, non amittemus. Hanc autem mortem quam timemus, etiamſi noluerimus, habebimus. Si ergo Dominus magna ſua gratia, & magna ſua miſericordia animas ſuſcitat, ne moriantur in æternum, benè intelligimus tres illos mortuos, quos in corporibus ſuſcitauit, aliquid ſignificare & figurare de reſurrectionibus animarum, quæ fiunt per fidẽ: *Marc. 5.* *Luc. 7.* Reſuſcitauit filiã archiſynagogi adhuc in domo iacentem: Reſuſcitauit iuuenem filium viduæ, extra portas ciuitatis elatum: *Ioan. 11.* Reſuſcitauit Lazarum ſepultum quatriduanũ. Intueatur quiſque animam ſuam: ſi peccat, moritur. Peccatũ, mors eſt animę. *Tria genera peccatorum.* Sed aliquando in cogitatione peccatur. Delectauit quod malum eſt: conſenſiſti, peccaſti. Conſenſio illa occidit te. Sed intus eſt mors, quia cogitatum malum nondum proceſſit in factum. Talem animam reſuſcitare ſe ſignificans Dñs, reſuſcitauit illam puellam, quæ nondùm erat foras elata, ſed in domo mortua iacebat: quaſi peccatũ latebat. Si autem non ſolùm malæ delectationi conſenſiſti, ſed etiam ipſum malum feciſti, quaſi mortuum extra portam extuliſti: iam foris es, & mortuus elatus es: tamen & ipſum Dominus reſuſcitauit, & reddidit viduæ matri ſuæ. Si peccaſti, pœniteat te, & reſuſcitat te Dominus, & reddet Eccleſiæ matri tuæ. Tertius mortuus, eſt Lazarus. *Mala conſuetudo.* Eſt genus mortis immane, mala conſuetudo appellatur. Aliud eſt enim peccare, aliud peccandi conſuetudinem facere. Qui peccat & continuò corrigitur, citò reuiuiſcit, quia nondùm eſt implicatus conſuetudine, non eſt ſepultus. Qui autem peccare conſueuit, ſepultus eſt, & benè de illo dicitur, Fœtet. Incipit enim habere peſſimam famam, tanquàm odorem teterrimum. Tales ſunt omnes aſſueti ſceleribus, perditis moribus. Dicis ei, Noli facerę. quando te audit, quem terra ſic premit, & tabe corrumpitur, & mole conſuetudinis prægrauatur? Nec ad ipſum tamen reſuſcitandum minor fuit virtus Chriſti. Nouimus, videmus quotidiè: videmus homines peſſima conſuetudine permutata, viuere meliùs, quàm viuant qui reprehendebant. Deteſtabaris hominem. Ecce ipſa ſoror Lazari (ſi tamen ipſa eſt, quæ pedes Domini vnxit vnguento, & terſit capillis ſuis, quos lauerat lachrymis) melius ſuſcitata eſt, quàm frater eius. De magna malæ conſuetudinis mole eſt liberata. Erat enim famoſa peccatrix, & de illa dictum eſt: *Luc. 7.* Dimittũtur ei peccata multa, quoniã dilexit multũ. Videmus multos, nouimus multos: nemo deſperet, nemo de ſe præſumat. Et deſperare malũ eſt, & de ſe præſumere. Sic noli deſperare, vt eligas de quo debeas præſumere. Ergo & Lazarum Dominus ſuſcitauit. Audiſtis qualem, id eſt, quid ſignificet Lazari reſurrectio. Legamus itaque iam, & quoniam multa in hac lectione manifeſta ſunt, expoſitionem in ſingulis non quæramus, vt neceſſaria pertractemus. *Erat autem quidem languens Lazarus à Bethania, de caſtello Mariæ et Marthæ ſororum eius.* In ſuperiori lectione meminiſtis, quòd Dominus exijt de manibus eorum, qui eum lapidare voluerant, & diſceſsit trans Iordanẽ, vbi Ioannes baptizabat. Ibi ergo Domino conſtituto, infirmabatur in Bethania Lazarus, quod caſtellum erat proximum Hieroſolymis. *Maria autem erat, quæ vnxit Dominum vnguẽto, & exterſit pedes eius capillis ſuis, cuius frater Lazarus infirmabatur. Miſerũt ergo ſorores eius ad eũ, dicentes.* Iam intelligimus quò miſerunt, vbi erat Ieſus: quoniam abſens erat, trans Iordanem ſcilicet. Miſerunt ad Dominum, nunciantes quòd ægrotaret frater earum: vt ſi dignaretur, veniret, & eum ab ægritudine liberaret. Ille diſtulit ſanare, vt poſſet reſuſcitare. Quid ergo renũciauerunt ſorores eius? *Domine, ecce quẽ amas, infirmatur.* Nõ dixerũt, Veni. Amanti enim tantũmodò nunciandũ fuit. Non auſæ ſunt dicere, Veni & ſana: non auſæ ſunt dicere, Ibi iube, & hic fiet. Cur enim nõ & iſtæ, ſi fides illius centurionis inde laudatur? Ait enim: *Matt. 8.* Non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum: ſed tantùm dic verbo, & ſanabitur puer meus. Nihil horum iſtæ, ſed tantummodò, Domine, ecce quem amas, infirmatur. Sufficit vt noueris. Non enim amas, & deſeris. Dicit aliquis: Quomodò per Lazarum peccator ſignificabatur, & à Domino ſic amabatur? Audiat eum dicentem: *Matt. 9.* Non veni vocare iuſtos, ſed peccatores. Sic enim peccatores Deus non amaret, de cœlo ad terram non deſcenderet. *Audiens autem Ieſus, dixit eis: Infirmitas hæc non eſt ad mortem, ſed pro gloria Dei, vt glorificetur*

filius

filius Dei. Talis glorificatio ipſius non ipſum auxit, ſed nobis profuit. Hoc eſt ergo, quod ait, Non eſt ad mortem: quia & ipſa mors non erat ad mortem, ſed potiùs ad miraculum: quo facto crederent homines in Chriſtum, & vitarent veram mortem. Sanè videte, quemadmodùm tanquàm ex obliquo Dominus Deum ſe dixit, propter quoſdam qui negant filium Deum eſſe. Nã ſunt hæretici, qui hoc negant, quod filius Dei Deus ſit. Ecce audiunt: Infirmitas hæc non eſt ad mortem, ſed pro gloria Dei. Qua gloria? Cuius Dei? Audi quid ſequitur: Vt glorificetur filius Dei. Infirmitas ergo hæc non eſt ad mortem, ſed pro gloria Dei, vt glorificetur filius Dei per eam. Per quam? Per illam infirmitatem. *Diligebat autem Ieſus Mattham, & ſororem eius Mariam, & Lazarum.* Ille languens, illę triſtes, omnes dilecti: ſed diligebat eos & languentium ſaluator, immò etiam mortuorum ſuſcitator, & triſtium conſolator. *Vt ergo audiuit quia infirmabatur, tunc quidem manſit in eodem loco duobus diebus.* Nunciauerunt ergo illi, manſit illic ille. Tandiù tempus ductum eſt, quouſque quatriduum compleretur. Non fruſtrà, niſi quia fortè, immò quia certè & ipſe numerus dierum intimat aliquod ſacramentum. *Deinde poſt hæc dicit diſcipulis ſuis: Eamus in Iudæam iterùm,* Vbi penè fuerat lapidatus: qui proptereà inde diſceſſiſſe videbatur, ne lapidaretur. Diſceſſit enim vt homo, ſed in redeundo quaſi oblitus infirmitatem, oſtendit poteſtatem. Eamus, inquit, in Iudæam. Denique hoc dicto, videte quemadmodùm diſcipuli territi fuerint. *Dicunt ei diſcipuli: Rabbi, nunc quærebant te lapidare Iudæi, & iterùm vadis illuc? Reſpondit Ieſus: Nonne duodecim ſunt horæ diei?* Quid ſibi vult iſta reſponſio? Illi dixerunt: Modò te lapidare volebant Iudæi, & iterùm vadis illuc, vt te lapident? Et Dominus: Nónne duodecim ſunt horæ diei? *Si quis ambulauerit in die, non offendit: quia lucem huius mundi videt. Si autem ambulauerit in nocte, offendit, quia lux non eſt in eo.* De die quidem locutus eſt, ſed in noſtra intelligentia quaſi adhuc nox eſt. Inuocemus diem, vt expellat noctem, & cor lumine illuſtret. Quid enim Dominus dicere voluit? Quantum mihi videtur, quantum ſublucet altitudo profunditaſque ſententiæ, redarguere voluit dubitationem illorum & infidelitatem. Voluerunt enim conſilium dare Domino, ne moreretur, qui venerat mori, ne ipſi morerentur. Sic etiam quodam alio loco Petrus ſanctus diligens Dominum, ſed adhuc non plenè intelligens cur veniſſet, timuit ne moreretur: & vitæ diſplicuit, id eſt, ipſi Domino. Nam cùm indicaret diſcipulis, quòd eſſet Hieroſolymis à Iudæis paſſurus, reſpõdit Petrus inter cęteros, & ait: Abſit à te Domine: propitius eſto tibi, non fiet iſtud. Et continuò Dominus: Redi poſt me ſatanas: non .n. ſapis quæ Dei ſunt, ſed quæ hominum. Et paulò antè confitens filium Dei, laudẽ meruerat. Audierat enim: Beatus es Simon Bar Iona: quia non tibi reuelauit caro & ſanguis, ſed pater meus qui in cęlis eſt. Cui dixerat, Beatus es, illi dicit, Redi retrò me ſatanas: quia beatus à ſe non erat. Sed vnde? Quia non tibi reuelauit caro & ſanguis, ſed pater meus qui in cælis eſt. Ecce vnde beatus es, non de tuo, ſed de meo. Non quia pater ego, ſed quia omnia quæ habet pater, mea ſunt. Si beatus de ipſius Domini, ſatanas de cuius? Ibi dicit, rationẽ quippe reddidit beatitudinis, cũ diceret: Non caro & ſanguis tibi reuelauit hoc, ſed pater meus qui in cælis eſt. Hæc eſt cauſa beatitudinis tuæ. Quòd verò dixit, Redi poſt me ſatanas, audi etiã huius rei cauſam. Non .n. ſapis quæ Dei ſunt, ſed quæ hominũ. Nemo ergo ſe palpet: de ſuo ſatanas eſt, de Dei beatus eſt. Quid eſt enim de ſuo, niſi de peccato ſuo? Tolle peccatum quod eſt tuum, iuſtitia, inquit, de meo eſt. Quid enim habes quod non accepiſti? Cùm ergo vellent dare conſilium homines Deo, diſcipuli magiſtro, ſerui Domino, ægroti medico, corripuit eos, & ait: Nónne duodecim ſunt horę diei? Si quis ambulauerit in die, non offendit: me ſequimini, ſi non vultis offendere. Nolite mihi conſilium dare, quos à me conſilium oportet accipere. Quò ergo pertinet, Nónne duodecim ſunt horæ diei? Quia vt diẽ ſe eſſe oſtẽderet, duodecim diſcipulos elegit. Si ego ſũ, inquit, dies & vos horæ: nunquid horæ diei conſilium dant? Horæ diem ſequuntur, non dies horas. Si ergo illi horæ, quid ibi Iudas? Et ipſe inter duodecim horas? Si erat hora, lucebat: ſi lucebat, quomodò diem ad mortẽ tradebat? Sed Dñs in hoc verbo non ipſum Iudã, ſed ipſius ſucceſſorẽ præuidebat. Iuda enim cadente, ſucceſſit Matthias, & duodenarius numerus manſit. Non ergo fruſtra duodecim diſcipulos elegit Dñs, niſi quia ipſe ſpiritalis eſt dies. Sequantur ergo horæ diem, prædicent horę diem, horæ illuſtrentur à die, horæ illuminentur à die, & per horarum prædicationem credat mũdus in diem. Hoc ergo ait de cõpendio, Me ſequimini, ſi non vultis offendere. Et poſt hoc dicit eis: *Lazarus amicus noſter dormit, ſed vado vt à ſomno excitem eum.* Verũ dixit: ſororibus mortuus erat, Domino dormiebat: hominibus mortuus erat, qui eũ ſuſcitare non poterant. Nã Dominus tanta eum facilitate excitabat de ſepulchro, quãta tu nõ excitas dormientẽ de lecto. Ergo ſecundũ potentiam ſuam dixit dormientem, quia & alij mortui dicti ſunt in ſcripturis ſæpè dormientes, ſicut Apoſtolus dicit: De dormientibus autẽ nolo vos ignorare fratres, vt non contriſtemini ſicut & cæteri, qui ſpem non habent. Ideò & ipſe dormientes appellauit, quia reſurrecturos prænunciauit. Dormit ergo omnis mortuus & bonus & malus. Sed quomodò intereſt in ipſis, qui quotidiè dormiũt & exurgunt, quid quiſq; videat in ſomnis (alij ſentiunt læta ſomnia, alij torquentia, ita vt euigilans dormire timeat, ne ad ipſa iterùm redeat) ſic vnuſquiſq; hominum cũ cauſa ſua dormit, cum cauſa ſua ſurgit: & intereſt quali cuſtodia quiſq; recipiatur, ad iudicẽ poſteà produ-

Matth. 16. — *Ibid.* — *Ioan. 16.* — *1. Cor. 4.* — *Chriſtus dies, Apoſtoli horæ.* — *Actor. 1.* — *1. Theſſ. 4.*

producẽdus. Nam & receptiones in cuſtodia pro meritis cauſarum adhibentur. Alios iubentur cuſtodire lictores humanum & mite officiũ atq; ciuile: alij traduntur optionibus, alij mittuntur in carcerẽ: & in carcere ipſo non oẽs, ſed pro meritis, grauiorum cauſarum, in ima carceris contruduntur. Sicut ergo diuerſę cuſtodię agentiũ in officio, ſic diuerſa cuſtodia mortuorum, & diuerſa merita reſurgentium. Receptus eſt pauper, receptus eſt & diues: ſed ille in ſinu Abrahæ, ille vbi ſi-
Luc. 16. tiret, & guttã aquæ non inueniret. Habent ergo
4. Sent. diſt. 54. ca. pit. 1. omnes animæ, vt ex hac occaſione inſtruam charitatem veſtram, habent oẽs animæ cùm de ſeculo exierint, diuerſas receptiones ſuas. Habẽt gaudium bonę, malæ tormenta: ſed cũ facta fuerit reſurrectio, & bonorũ amplius gaudiũ erit, & malorum tormenta grauiora, quando cum corpore torquebuntur. Recepti ſunt in pace ſancti patriarchæ, ꝓphetæ, apoſtoli, martyres, boni fideles: oẽs tamẽ adhuc in fine accepturi ſunt, quod promiſit Deus. Promiſſa eſt enim reſurrectio etiam carnis, mortis conſumptio, vita ęterna cum angelis. Hoc oẽs ſimul accepturi ſumus. Nam requiẽ quæ continuò poſt mortẽ datur, ſi ea dignus eſt, tunc accipit quiſq; cũ moritur. Priores acceperũt patriarchæ, poſteriores prophetæ, recentiùs apoſtoli, multò recentiores ſancti martyres, quotidiè boni fideles: & alij in iſta requie tandiù ſunt, alij non tandiù, alij annis paucioribus, alij recenti tẽpore. Cũ verò ab hoc ſomno euigilabũt, ſimul oẽs quod promiſſum eſt accepturi ſunt. Lazarus amicus noſter dormit, ſed vado vt à ſomno excitem eũ. *Dixerunt ergo diſcipuli*: quomodò intellexerunt, ſic reſponderunt: *Domine, ſi dormit, ſaluus erit*: Solet enim eſſe ſomnus ęgrotantium, ſalutis indicium. *Dixerat autem Ieſus de morte eius: illi autẽ putauerunt, quia de dormitione ſomni diceret. Tũc ergo dixit eis Ieſus manifeſtè.* Subobſcurè .n. dixerat, Dormit. Ait ergo manifeſtè: *Lazarus mortuus eſt, & gaudeo propter vos, vt credatis, quia non eram ibi.* Et ſcio quia mortuus eſt, & non eram ibi. Aeger enim, non mortuus fuerat nunciatus. Sed quid lateret eum qui creauerat, & ad cuius manus anima morientis exierat? Hoc eſt quod ait: Gaudeo propter vos, vt credatis quia non ibi eram: vt iam inci-
Diſcipulorum fides miraculis augebatur perent admirari, quia Dominus potuit dicere mortuum, quod non viderat, nec audierat. Vbi ſanè meminiſſe debemus, quòd adhuc etiam ipſorum diſcipulorum, qui in eum iam crediderant, miraculis ædificabatur fides: non vt ea, quæ non erat, eſſe inciperet, ſed vt ea iam quæ eſſe cœperat, creſceret: quanuis tali verbo vſus ſit, quaſi tunc credere inciperent. Non enim ait: Gaudeo propter vos, vt veſtra fides augeatur, ſiue firmetur: ſed ait, Vt credatis, quod intelligendum eſt, vt ampliùs robuſtiuſq; credatis. *Sed eamus ad eum. Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didimus, ad condiſcipulos: Eamus & nos & moriamur cum illo. Venit itaq; Ieſus, & inuenit eum quatuor dies iam in monumento habentẽ.* De quatuor diebus multa quidem dici poſ-

ſunt, ſicut ſe habent obſcura ſcripturarum, quæ *Quatuor dies myſticè.*
pro diuerſitate intelligentium multos ſenſus pariunt. Dicamus & nos, quid nobis videatur ſignificare mortuus quatriduanus. Quomodò enim in illo cæco intelligimus quodammodò hu- *Ioan. 9.*
manum genus, ſic fortè & in iſto mortuo multos intellecturi ſumus. Diuerſis enim modis vna res ſignificari poteſt. Homo quando naſcitur, iam cum morte naſcitur, quia de Adam peccatũ trahit. Vnde dicit Apoſt. Per vnũ hominem *Rom. 5.*
peccatũ intrauit in mundũ, & per peccatũ mors, & ita in omnes homines pertranſijt, in quo omnes peccauerunt. Ecce habes vnũ diem mortis, *1. Dies mortis.*
quod homo trahit de mortis propagine. Deinde creſcit, incipit accedere ad rationales annos, vt legem ſapiat naturalem, quam omnes habent in corde fixam: Quod tibi fieri non vis, alij ne feceris. *Tob. 4.*
Nunquid hoc de paginis diſcitur, & non in natura ipſa quodãmodò legitur? Furtum vis pati? Vtique nõ vis. Ecce lex in corde tuo: Quod non vis pati, facere noli. Et hanc legem tranſgrediuntur homines. Ecce alter dies mortis. Data *2. dies.*
eſt etiam lex diuinitùs per famulum Dei Moyſen. Dictum eſt illic: Non occides, non mœchaberis, non falſum teſtimonium dices, honora patrem & matrem, non concupiſces rem proximi tui, non concupiſces vxorem proximi tui. Ecce *Exod. 20.*
lex ſcripta eſt, & ipſa contemnitur. Ecce tertius *3. dies.*
dies mortis. Quid reſtat? Venit & euangelium: Prædicatur regnum cælorum, diffamatur vbique Chriſtus, minatur gehenna, vita promittitur æterna, & ipſa contemnitur. Tranſgrediuntur homines euangelium: Ecce quartus dies *4. dies.*
mortis. Meritò iam putet. Nunquid & talibus neganda eſt miſericordia? Abſit. Etiam ad tales Dominus excitandos non dedignatur accedere. *Multi autem ex Iudæis venerant ad Martham & Mariam, vt conſolarentur eas de fratre ſuo. Martha ergo vt audiuit quia Ieſus venit, occurrit illi. Maria autem domi ſedebat. Dixit ergo Martha ad Ieſum: Domine ſi fuiſſes hic, frater meus non fuiſſet mortuus. Sed & nunc ſcio, quia quæcunque popoſceris à Deo, dabit tibi Deus.* Non dixit, Sed & modò rogo te, vt reſuſcites fratrem meum. Vnde enim ſciebat, ſi fratri eius reſurgere vtile fuerit? Hoc tantùm dixit, Scio quia potes ſi vis, facis. vtrùm enim facias, iudicij tui eſt, non præſumptionis meæ. Sed & nunc ſcio, quia quæcunque popoſceris à Deo, dabit tibi Deus. *Dixit illi Ieſus: Reſurget frater tuus.* Hoc ambiguum fuit. non enim ait: Modò reſuſcito fratrẽ tuum, ſed, Reſurget frater tuus. *Dicit ei Martha: Scio quia reſurget in reſurrectione, in nouiſſimo die.* De illa reſurrectione ſecura ſum, de hac vita incerta ſũ. *Dicit ei Ieſus: Ego ſum reſurrectio & vita.* Dicis, Reſurget frater meus in nouiſſimo die: verũ dicis. Sed per quem tunc reſurget, poteſt & modò: quia ego ſum, inquit, reſurrectio & vita. Audite fratres, audite quid dicat. Certè tota expectatio erat circũſtantiũ, vt reuiuiſceret Lazarus, vnus mortuus quatriduanus. Audiamus & reſurgamus:

gamus: Quàm multi ſunt in hoc populo, quos premit malæ conſuetudinis moles. Fortè audiũt me quidam, quibus dicitur: Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria. Dicunt, Nõ poſſumus. Forte audiunt me aliqui inmundi, laſciuijs & flagitijs inquinati, quibus dicitur: Nolite hoc facere, ne pereatis. Et Reſpondent, Non poſſumus tolli à conſuetudine noſtra. O Domine, iſtos reſuſcita. *Ego ſum,* inquit, *reſurrectio & vita* Ideò reſurrectio, quia vita. *Qui credit in me, etiamſi mortuus fuerit, viuet. Et omnis qui viuit & credit in me, non morietur in æternum.* Quid eſt hoc? Qui credit in me, etiamſi mortuus fuerit, ſicut Lazarus mortuus eſt, viuet. Quia non eſt Deus mortuorum, ſed viuorum. De olim mortuis patribus, hoc eſt, de Abraham, & Iſaac, & Iacob tale Iudæis reſponſum dedit: Ego ſum Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob. non eſt Deus mortuorum, ſed viuorũ: Omnes enim illi viuunt. Crede ergo, & ſi mortuus fueris, viues. Si autem non credis, & quũ viuis mortuus es. Probemus & hoc, quia ſi non credis & viuis, mortuus es. Cuidam Dominus diffe renti ſequi eum, & dicenti, Eam priùs ſepelire patrem meum: Sine, inquit, mortuos ſepelire mortuos ſuos: tu veni, ſequere me. Erat ibi mortuus ſepeliendus, erant ibi & mortui mortuum ſepulturi. Ille mortuus in carne, illi in anima. Vnde mors in anima? Quia non eſt fides. Vnde mors in corpore? quia non eſt ibi anima. Ergo animæ tuæ vita, fides eſt. *Qui credit in me,* inquit, *etiã ſi mortuus fuerit* in carne, *viuet* in anima, donec reſurgat & caro, nunquam poſteà moritura. Hoc eſt, qui credit in me, licet moriatur, viuet. Et omnis qui viuit in carne & credit in me, etſi moriatur ad tempus propter mortem carnis, non morietur in æternum, propter vitam ſpiritus, & immortalitatem reſurrectionis. Hoc eſt, quod ait: Omnis qui viuit, & credit in me, non morietur in æternum. *Credis hoc? ait illi: Vtique Domine, ego credidi quia tu es Chriſtus filius Dei, qui in hunc mundum veniſti.* Quandò hoc credidiſti? Credidi quia tu es reſurrectio, credidi quia tu es vita, credidi quia qui credit in te, etſi moriatur, viuet: & qui viuit & credit in te, non morietur in æternum. *Et cùm hæc dixiſſet abijt, & vocauit Mariam ſororem ſuam ſilentiò, dicens: Magiſter adeſt, & vocat te.* Aduertendum eſt, quemadmodùm ſuppreſſam vocem ſilentium nuncupauit. Nam quomodò ſiluit quæ dixit: Magiſter adeſt, & vocat te? Aduertendum etiam, quemadmodùm euangeliſta non dixerit, vbi vel quando vel quomodò Mariam Dominus vocauerit, vt hoc in verbis Marthę potiùs intelligeretur, narrationis breuitate ſeruata. *Illa vt audiuit, ſurgit citò, & venit ad eum. Nondùm enim venerat Ieſus in caſtellum, ſed erat adhuc in illo loco, vbi occurrerat ei Martha. Iudæi igitur qui erant cum illa in domo, & conſolabantur eam, cùm vidiſſent Mariam, quia citò ſurrexit & exijt, ſecuti ſunt eam, dicentes: Quia vadit ad monumentum, vt ploret ibi.* Quarè hoc pertinuit ad euangeliſtã narrare? vt videamus quæ occaſio fecerit, vt plures ibi eſſent, quã do Lazarus reſuſcitatus eſt. Putantes enim Iudæi propterea illam feſtinare, vt doloris ſui ſolatium lachrymis quæreret, ſecuti ſunt eam, vt tã grande miraculum quatriduani mortui reſurgentis teſtes plurimos inueniret. *Maria autem cùm veniſſet vbi erat Ieſus, videns eum, cecidit ad pedes eius, & dixit ei: Domine, ſi fuiſſes hic, frater meus non fuiſſet mortuus. Ieſus autem vt vidit eam plorantem, & Iudæos qui cum illa erant plorantes, fremuit ſpiritu, & turbauit ſemetipſum, & dixit: Vbi poſuiſtis eum?* Neſcio quid nobis inſinuauit fremendo ſpiritu, & turbando ſeipſum. Quis enim eũ poſſet, niſi ſe ipſe turbare? Itaque fratres mei, primò hic attendite poteſtatem, & ſic inquirite ſignificationem. Turbaris tu nolens, turbatus eſt Chriſtus, quia voluit. Eſuriuit Ieſus, verum eſt, ſed quia voluit. Dormiuit Ieſus, verũ eſt, ſed quia voluit, Contriſtatus eſt Ieſus, verum eſt, ſed quia voluit. Mortuus eſt Ieſus, verum eſt, ſed quia voluit In illius poteſtate erat ſic vel ſic affici, vel non affici. Verbum enim animam ſuſcepit & carnem, totius hominis ſibi coaptans in perſonæ vnitate naturam. Nam & anima Apoſtoli verbo illuſtrata eſt: anima Petri verbo illuſtrata eſt, anima Pauli, & aliorum apoſtolorum ac ſanctorum prophetarũ verbo illuſtratæ ſunt animæ: ſed de nulla dictum eſt, Verbum caro factum eſt: de nulla dictum eſt, Ego & pater vnum ſumus. Anima & caro Chriſti cum verbo Dei, vna perſona eſt, vnus Chriſtus eſt: ac per hoc vbi ſumma poteſtas eſt, ſecundùm voluntatis nutum tractatur infirmitas: hoc eſt, turbauit ſemetipſum. Dixi poteſtatem, attendite ſignificationem. Magnus reus eſt, quem mortis quatriduum & illa ſignificat ſepultura. Quid eſt ergo, quòd turbat ſemetipſum Chriſtus, niſi vt ſignificet tibi, quomodò turbari tu debeas, cùm tanta mole peccati grauaris & premeris? Atten diſti enim te, vidiſti te reum, computaſti tibi: Illud feci, & pepercit mihi Deus: illud commiſi, & diſtulit me: euangelium audiui, & contempſi. Baptizatus ſum, & iterùm ad eadem reuolutus ſum. Quid facio? quò eo? vnde euado? Quando iſta dicis, iã fremit Chriſtus, quia fides fremit. In voce fremẽtis apparet ſpes reſurgentis. Si ipſa fides eſt intus, ibi eſt Chriſtus fremens. Si fides in nobis, Chriſtus in nobis. Quid enim aliud ait Apoſtolus, Habitare Chriſtum per fidem in cordibus veſtris? Ergo fides tua de Chriſto, Chriſtus eſt in corde tuo. Hinc eſt illud, quòd dormiebat in naui: & cùm periclitarentur diſcipuli, iã immi nente naufragio, acceſſerunt ad eum, & excitauerunt eum. Surrexit Chriſtus imperauit ventis & fluctibus, & facta eſt teanquillitas magna. Sic & tu. Intrant venti cor tuum, vtiq; vbi nauigas, vbi hanc vitam tanquam procelloſum & pericuſum pelagus tranſis, intrant venti, mouent fluctus, turbant nauim, Qui ſunt venti? Audiſti conuicium, iraſceris: conuicium ventus eſt, iracundia fluctus eſt. Periclitaris, diſponis reſpondere, diſpo-

Ecce quid efficit mala conſuetudo. — *Matth. 22.* — *Matth. 8.* — *Multi teſtes ſuſcitati Lazari.* — *Cur Chriſtus ſeipſũ turbarit.* — *Ioan. 1.* — *Ioan. 10.* — *Quid agendum preſſa mala conſuetudine.* — *Epheſ. 3.* — *Matth. 8.*

venti & fluctus myſticè. diſponis maledictum pro maledicto reddere, iam nauis propinquat naufragio. Excita Chriſtum dormientem. Ideò enim fluctus, & mala pro malis reddere præparas, quia Chriſtus dormit in naui. *Somnus Chriſti in corde.* In corde enim tuo ſomnus Chriſti, obliuio eſt fidei. Nam ſi excites Chriſtum id eſt recolas fidem, quid tibi dicit tanquam vigilans Chriſtus in corde tuo? Ego audiui, Dæmonium habes, & pro eis oraui. *Ioan. 7.* Audit Dominus, & patitur: audit ſeruus, & indignatur? Sed vindicari vis. Quid enim? Ego iam ſum vindicatus? Cùm hæc loquitur tibi fides tua, quaſi imperatur ventis & fluctibus, & fit tranquillitas magna. Quomodò ergo hoc eſt excitare Chriſtum in naui, excitare fidem: ſic in corde hominis, quem premit magna moles & conſuetudo peccati, in corde hominis transgreſſoris etiam ſancti euangelij, contemptoris pœnarum æternarum fremat Chriſtus, increpet ſe homo. Audi adhuc: Fleuit Chriſtus, fleat ſe homo. Quarè enim fleuit Chriſtus, niſi quia flere hominem docuit? Quare fremuit, & turbauit ſemetipſum, niſi quia fides hominis ſibi meritò diſplicentis fremere quodammodò debet in accuſatione malorum operum, vt violentiæ pœnitendi cedat conſuetudo peccandi? *Et dixit: Vbi poſuiſtis eum?* Sciſti quia mortuus ſit, & vbi ſit ſepultus ignoras? Et iſta ſignificatio eſt, quia ſic perditum hominem quaſi neſcit Deus. Non auſus ſum dicere neſcit. Quid enim ille neſcit? ſed quaſi neſcit. Vnde hoc probamus? Dominum audi dicturum in iudicio: Non noui vos. *Matth. 7. & 25.* Diſcedite à me. Quid eſt, Non noui vos? Non vos video in luce mea, non vos video in illa iuſtitia quam noui. Sic & hic tanquàm neſciens talem peccatorem, dixit: Vbi poſuiſtis eum? Talis eſt vox Dei in paradiſo, poſteaquàm homo peccauit: Adam vbi es? *Geneſ. 3.* *Dicunt ei: Domine veni & vide.* Quid eſt, Vide? Miſerere. Videt enim Dominus, quando miſeretur: vnde illi dicitur: Vide humilitatem meam & laborem meum, & dimitte omnia peccata mea. *Pſalm. 24.* *Et lachrymatus eſt Ieſus. Dixerunt ergo Iudæi: Ecce quomodò amabat eum.* *Matth. 9.* Quid eſt, Amabat eum? Non veni vocare iuſtos, ſed peccatores in pœnitentiam. *Quidam autem ex ipſis dixerunt: Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci, facere vt & hic non moreretur?* Qui noluit facere vt non moreretur, plus eſt quod facturus eſt, vt mortuus ſuſcitetur. *Ieſus ergo rurſum fremens in ſemetipſo, venit ad monumentum.* Fremat & in te, diſponis reuiuiſcere: Omni homini dicitur, qui premitur peſſima conſuetudine. *Exod. 13. Deut. 9.* Venit ad monumentum. *Erat autem ſpelunca, & lapis ſuperpoſitus erat ei.* Mortuus ſub lapide, reus ſub lege. Scitis enim, quia lex, quæ data eſt Iudæis, in lapide ſcripta eſt. *1. Tim. 1.* Omnes autem rei, ſub legi ſunt: benè viuentes, cum lege ſunt. *2. Cor. 3.* Iuſto lex poſita non eſt. Quid eſt ergo, lapidem remouete? Gratiam prædicate. Apoſtolus enim Paulus miniſtrum ſe dicit noui teſtamenti, non litera, ſed ſpiritu. Nam litera occidit, inquit, ſpiritus autem viuificat. Litera occidens, quaſi lapis eſt premens. *Remouete,* inquit, *lapidem.* Remouete legis pondus, gratiã prædicate. Si enim data eſſet lex quæ poſſet viuificare, omninò ex lege eſſet iuſtitia. *Gal. 3.* Sed concluſit ſcriptura omnia ſub peccato, vt promiſſio ex fide Ieſu Chriſti daretur credentibus. Ergo remouete lapidem. *Dicit ei Martha, ſoror eius qui mortuus fuerat: Domine, iam fœtet: quatriduanus enim eſt. Dicit ei Ieſus: Nonne dixi tibi, quoniã ſi credideris, videbis gloriam Dei?* Quid eſt, Videbis gloriã Dei? Quia & putentem & quatriduanum reſuſcitat. *Rom. 3.* Omnes enim peccauerunt, & egent gloria Dei: &, Vbi abundauit peccatum, ſuperabũdauit & gratia. *Tulerunt ergo lapidem. Ieſus autem eleuatis ſurſũ oculis, dixit: Pater, gratias ago tibi, quoniã audiſti me. Ego autẽ ſciebam, quia ſemper me audis: ſed propter populum qui circunſtat, dixi, vt credant quia tu me miſiſti. Hæc cùm dixiſſet, voce magna clamauit.* Fremuit, lachrymauit, voce magna clamauit. Quàm difficilè ſurgit, quẽ moles malæ conſuetudinis premit. Sed tamẽ ſurgit: occulta gratia intùs viuificatur, ſurgit poſt vocem magnã. Quid eſt factũ? Voce magna clamauit: *Lazare, veni foras. & ſtatim prodijt qui fuerat mortuus, ligatus manus & pedes inſtitis, et facies illius ſudario erat ligata.* Quomodò proceſſit, ligatis pedibus miraris, & non miraris quia ſurrexit quatriduanus? In vtroque potentia Domini erat, non vires mortui. Proceſſit, & adhuc ligatus eſt, adhuc inuolutus, tamen iam foras proceſſit. Quid ſignificat? Quando cõtemnis, mortuus iaces: & ſi tanta quanta dixi contemnis, ſepultus iaces: quando confiteris, procedis. *Confeſſio ſacramentalis.* Quid enim eſt procedere, niſi ab occulto velut exeundo te manifeſtare? Sed vt confitearis, Deus facit magna voce clamando, id eſt, magna gratia vocando. Ideò cùm proceſſiſſet mortuus adhuc ligatus, confitens & adhuc reus, vt ſoluerentur peccata eius, miniſtris hoc dixit Dominus: *Soluite illum, & ſinite abire.* *Matth. 18.* Quid eſt, Soluite, & ſinite abire? Quæ ſolueritis in terra, erunt ſoluta & in cælo. *Multi ergo ex Iudæis, qui venerãt ad Mariam, et viderant quæ fecit Ieſus, crediderunt in eum. Quidã autem ex ipſis abierunt ad phariſæos, & dixerũt eis quæ Ieſus fecit.* Non omnes ex Iudæis, qui conuenerant ad Mariam, crediderunt, ſed tamen multi. Quidam verò ex eis, ſiue ex Iudæis qui conuenerant, ſiue ex eis qui crediderant, abierunt ad phariſæos, & dixerunt eis quæ fecit Ieſus: ſiue annunciando, vt & ipſi crederent: ſiue potiùs prodẽdo, vt ſæuirent. Sed quomodolibet & à quibuslibet ad phariſæos iſta perlata ſunt: *Collegerunt pontifices & phariſæi concilium, & dicebant: Quid facimus?* Nec tamen dicebant, Credamus. Plus enim perditi homines cogitabant, quomodò nocerent vt perderent, quàm quomodò ſibi conſulerent ne perirent: & tamen timebant, & quaſi conſulebant. Dicebant enim: *Quid faciemus, quia hic homo multa ſigna facit? Si dimittimus eum ſic, omnes credunt in eum: & venient Romani, & tollent locum noſtrũ & gentem.* Temporalia

perdere

perdere timuerunt,& vitam æternam non cogitauerunt,ac ſic vtrunq; amiſerunt. Nam & Romani poſt Domini paſsionem & glorificationẽ tulerunt eis locum & gentem, expugnando & transferendo,& illud eos ſequitur, quod eſt alibi dictum:Filij autem regni huius ibunt in tenebras exteriores. Hoc autem timuerunt,ne ſi omnes in Chriſtum crederent, nemo remaneret qui aduersùs Romanos ciuitatem Dei tẽplumque defenderet: quoniã contra ipſum templum, & contra ſuas paternas leges, doctrinam Chriſti eſſe ſentiebant. *Vnus autem ex ipſis Caiphas, cùm eſſet põtifex anni illius,dixit eis: Vos neſcitis quicquã, nec cogitatis,quoniã expedit vobis vt vnus moriatur homo pro populo,& non tota gens pereat. Hoc autem à ſemetipſo nõ dixit:ſed cùm eſſet põtifex anni illius, prophetauit.* Hic docemur etiam homines malos prophetiæ ſpiritu futura prædicere. Quod tamen euangeliſta diuino tribuit ſacramento,quia pontifex fuit, id eſt,ſummus ſacerdos. Poteſt aũt moueri, quomodò dicatur põtifex anni illius, cùm Deus vnũ conſtituerit ſacerdotẽ ſummũ, cui mortuo vnus ſuccederet. Sed intelligendũ eſt,per ambitiones & contentiones inter Iudæos poſteà conſtitutũ,vt plures eſſent, & per annos ſingulos vicibus miniſtrarent. Nã & de Zacharia hoc dicitur: Factũ eſt aũt,cùm ſacerdotio fungeretur Zacharias in ordine vicis ſuæ ante Deũ,ſecundùm cõſuetudinem ſacerdotij,ſorte exijt, vt incenſum poneret,ingreſſus in templũ Dñi. Hinc apparet plures eos fuiſſe,& vices ſuas habuiſſe. Nã incenſum non licebat ponere,niſi ſummo ſacerdoti,& fortè etiã vnum annum plures adminiſtrabant, quibus alio anno alij ſuccedebãt, ex quibus forte exibat quis,vt incenſum poneret. Quid eſt ergo,quod prophetauit Caiphas? *Quia Ieſus moriturus erat pro gente,& non tantùm pro gente,ſed vt filios Dei,qui erant diſperſi,congregaret in vnũ.* Hoc euangeliſta addidit,nã Caiphas de ſola gente Iudæorũ prophetauit,in quibus erant oues, de quibus ait ipſe Dñs:Non ſum miſſus, niſi ad oues quę perierunt domus Iſraël. Sed nouerat euãgeliſta eſſe alias oues,quæ non erant de hoc ouili, quas oportebat adduci,vt eſſet vnũ ouile, & vnus paſtor. Hæc aũt ſecundùm prædeſtinationẽ dicta ſunt. Nã neq; oues eius, nec filij Dei adhuc erant, qui necdũ crediderant. *Ab illo ergo die cogitauerũt,vt interficerent eum. Ieſus ergo iam non palàm ambulabat apud Iudæos, ſed abijt in regionem iuxta deſertum in ciuitatem quæ dicitur Effrem,& ibi morabatur cum diſcipulis ſuis.* Non quia potentia eius defecerat, in qua vtiq; ſi vellet & palàm cum Iudæis conuerſaretur,& nihil ei facerent:ſed in hominis infirmitate, viuendi exemplum diſcipulis monſtrabat, in quo appareret non eſſe peccatum, ſi fideles eius,qui ſunt membra eius, oculis perſequẽtium ſe ſubtraherent, & furorem ſceleratorum latendo potiùs deuitarent,quàm ſe offerendo magìs accenderent.

Matth. 8.

Prophetãt ... mali.

Luc. 1.

Matth. 15.

Ioan. 10.

IN FESTO S. MARTINI,
quære in Communi De Confeſſoribus.

DE PRAESENTATIONE B. MARIAE VIRGINIS, QVAERE

in Natiuitate eiuſdem. *Eſt autem hoc Præſentationis feſtum ſanè antiquum apud Græcos. Vide VI. Tomum noſtrum de Hiſtorijs Sanctorum.*

DE S. CATHARINA, QVAERE

in Communi de Virginibus.

COMMVNE SANCTORVM.

DE APOSTOLIS, SERMO FVLGENTIJ Epiſcopi.

Extat in operibus eius.

DElectat tantorum tractare margaritas ſanctorum, delectat gemmas intueri dulciũ piſcatorũ:nec modus in colore,nec numerus in virtute: ſplẽdor varius, & diuerſus ornatus. Hos lapides ſi cæcus aſpexit,illuminatus effulſit:ſi geſtauit ſurdus, verbo Dñi claros percepit auditus:ſi aſpexit hos lapides claudus in porta Specioſa,curſum recepit, & templũ fortiter intrauit. Teſtis eſt Petrus ad Tabithan, qualis ſit ſplẽdor harũ margaritarũ,quãdo tãtus exultauit numerus viduarũ. Ergo & nos ſinguli, ſingulos contẽplemur. Quis eligens Petrũ,reſpuat Paulũ? Quis quærens Andræã, contẽnat Iacobũ & Ioannẽ? Nulla eſt diuerſitas nominũ, quia vna eſt corona gẽmarũ: vnus natalis apoſtolorũ, vna eſt lætitia populorũ. Remotũ eſt omne naufragiũ, timor excluditur piratarum, quia barcæ ſubueniunt dulciũ piſcatorum. Tuta ſunt litora per apoſtolica retia. Petrus in capite ſcaphæ cœleſtis,triumphat in litore. Si Andream contempleris,vnus eſt vterus,vnus vſus,vnus innocẽs captus. Per piſces,piſcatorũ paupertas tollebatur: per animas in captura concluſas, gratia demonſtratur,& regni cœlorũ diuitiæ publicantur. In ſcapha Petri quis numerat piſces? Quis in euãgelio Pauli enumerat gẽtes? Diuerſa nomina, & vna captura. Ecce Iacobus & Ioãnes neglecto patre, contẽpta matre,dimiſſo reti,ſecuti ſunt pijſsimũ redemptorẽ. Fiat itaq; in ſolẽnitate ſanctorũ tam grãde conuiuiũ. Ecce Matthęus pręparat prãdiũ, & Chriſtus prãſor ingreditur cũ multitudine peccatorum. Prãſor innocens,& rei conuiuæ. Vnde cùm conuiuij ſui ſocietate peccatores faceret in

Acto. 3.

Acto. 9.

Matt. 9.

ſuo ſacramento gaudere, Iudæi dicebant: Quomodò cum publicanis & peccatoribus manducat? Nemo peccator ſecernitur, nemo reus auellitur. Omnes hoſpites Chriſti ſunt, commune conuiuium eſt omnibus. Præparat prandium gaudiorum ſolennitas apoſtolorum. Iuſtus paſcitur de gratia, peccator reficitur dc indulgentia: & ſi murmurant Iudæi, ſed ditantur rei facti ſecuri:

Pſal.22. Paraſti in conſpectu meo menſam, aduersùs eos qui tribulant me. Simon ille Chananæus, qui mutauit nomen gentis, & inſeruit florem ſuum coronæ virtutis, aptatus manibus ſaluatoris, fulget de iſta corona igneo vigore decoratus. Iudas Zelotes zelans Domino, non commercium quęrens Chriſtum vendendo: pro illo zelabatur, non de illo paciſcebatur. Inuenimus etenim ibi denigrato colore ſeparatum lapillum Iudam Domini traditorem, ſpeciem cum commercio defœdantem. O nomen & nomen. Ille dicebat, Zelans zelaui Domino

Matth.26. omnipotenti: & Iudas proditor pacta crudelia deducebat: Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam? Ille zelatus eſt affectu Domini, iſte excluditur dominici nota conuiuij. Sed delectat magis primum Petrum cernere piſcatorem, quia horreſcit nouiſsimum reſpicere traditorem. Excluſus eſt de corona, complenda eſt ipſa corona. Qui elegit, aſcendit: qui tradidit, malè pependit. Quis ſuppleat numerum in iſta corona gemmarum? Proponitur ſortis diuinæ

Acto.1. iudicium: Chriſtus Matthiam deligit de cœlo, qui duodecim ornauit in campeſtri palatio. Aperiuntur ſancta ſanctorum, profertur vrna aurea, vt verè de cœleſti auro decorata. O ſors bona, quæ elegit diſcipulum, vt integra permanſiſſet corona gemmarum, quia Iudas ſolus pependit in laqueo. Ecce duodecima veſtris oculis fulget picta corona, de cuius aſpectu vt vis afflata ſcintillis fulget congregatio veſtra. Vbi eſt ille vas electionis? claudat coronam pietatis, & lapidem euangelij toto mundo tonantis. Bonus vltimus, quem elegit primus & nouiſsimus. Saulus durus, Paulus factus eſt manſuetus, quibus

Act 16. tornulis aurificis iſte eſt lapis aptatus? Teſtantur fundamenta carceris nocte commota, reorum vincula ſoluta, optioni donata gratia, & Apoſtoli probata corona. Pedes eius erant in neruo, & greſſus eius in cœlo: dicebat per carceris tenebras canticum nouum, vt vltimo neruo chordarum tredecim citharæ lectorum cantet vobis lætitiam ſempiternam apoſtolica corona ſanctorum.

IN VIGILIA APOSTOLORVM. Ioan. 15.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Ego ſum vitis vera, & pater meus agricola eſt. Et reliq. Homilia B. Auguſtini epiſcopi.

Iſte locus euangelicus, fratres, vbi ſe Dominus dicit vitem, &c. Quære hanc homiliam ſuprà De Sanctis intra Paſcha & Pentecoſten, pagina 825.

DE APOSTOLIS IN Epiſtolam Concio exegetica Radulphi Ardentis Pictaui.

Iam non eſtis hoſpites & aduenæ, &c. Hæc loquitur Apoſtolus Paulus Epheſijs diſcipulis ſuis: ſed & eadē loquitur vobis, fratres chariſſimi, ſi tñ iuxta Dei præcepta & Apoſtolicā doctrinā viuitis. *Epheſ.2.* Dicit itaq; tria. Primò dicit nos eſſe ciues ciuitatis Dei. Secūdò, qđ maius eſt, etiā lapides eiuſdē ciuitatis, per ædificationē Chriſti. Tertiò, quod maximū eſt, eſſe etiā templū Dei. Primò igitur oſtendit nos eſſe ciues ciuitatis Dei, cùm dicitur: *Iam non eſtis hoſpites & aduenæ.* Porrò hoſpites dicuntur, breuiter manētes: aduenæ, aliundè venientes: Hoſpites verò in ciuitate Dei ſunt, falſi Chriſtiani, qui in Eccleſia iſta militante ſunt, numero non merito, nomine non numine, tandem tanquàm inutiles paleæ ventilandi & comburendi. *Hoſpites ciuitatis Dei, pſeudo chriſtiani.* At vos, fratres mei, ſi in fide & charitate Dei perſeueratis, hoſpites nō eſtis. Rurſus aduenæ nō eſtis: quoniam in illa cœleſti ciuitate, in qua in primo homine creati eſtis, deſiderio & ſpe iam manetis. *Sed eſtis ciues,* id eſt, conciues, *ſanctorum, & domeſtici Dei.* Porrò tria faciunt conciuem eiuſdem ciuitatis, Cohabitatio, earundem legum & morum obſeruatio, eiuſdem communionis & reipublicæ dilectio. Eſt autem, fratres mei, ciuitas noſtra illa Ieruſalem cœleſtis & beata, cuius ciues omnes beati ſunt, qui iam ſunt. Cuius quoque nos ciues, Deo largiente, futuri ſumus, & etiam iam in parte ſumus, ſi in illa beata ciuitate ſpe & deſiderio habitamus, *Ciues ſupernæ Hieruſalē qui ſint futuri.* ſi mores & leges ſanctorum obſeruamus, ſi communionem & rempublicam ſanctorum toto ardore diligimus, deſideramus & quærimus, ſi pro ea laboramus, & vſque ad mortem decertamus. At qui in mundo amore habitant, qui leges & mores mundanorum ſectantur, qui communionem fraternitatis ſcindunt, & pro temporalibus proprietatibus litigant & pugnant, ab illa beata ciuitate prorſus exules erunt. Duo quoque faciunt domeſticum, videlicet familiare obſequium & conſcientia ſecretorum. Nos quoque, fratres mei, ſi Deo iuxta voluntatem ſuam familiariter & ſpecialiter ſeruire ſatagimus, ſi per ſacram ſcripturam & ſpiritus reuelationem ſecreta Dei iam ex parte cognoſcimus, iam proculdubiò nō ſolùm ciues, ſed etiam domeſtici ſumus. Sequitur pars ſecunda, in

in qua Apoſtolus oſtendit nos, ſi veri Chriſtiani ſumus, eſſe etiam lapides ſupernæ ciuitatis, cùm ſubdit: *Superædificati ſuper fundamentum apoſtolorum & prophetarũ, ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Ieſu.* Fundamentum apoſtolorum & prophetarum vnum ſolum Chriſtus, qui dicitur fundamentum triplici ratione. (Chriſtus fundamentum triplici ratione.) Sicut enim fundamentum ſuſtinet totum ædificiũ, & à nullo ſuſtinetur: ita Chriſtus totam Eccleſiam regit & portat, & à nemine portatur vel regitur. Rurſùs ſicut ædificium ſine fundamento ſtare non poteſt: ita nulla ſtructura virtutum vel bonorum operum ſine fide Ieſu Chriſti ſtare poteſt. (Heb. 11.) Impoſsibile eſt enim aliquid ſine fide Deo placere. Rurſùs ſicut fundamentum non videtur, & tamen inde tota ſtructura ſurgit: ita fides Ieſu Chriſti de inuiſibilibus eſt, & ex ea omnis virtutum & bonorum † ædificatio procedit. (Videtur hic deeſſe, operum.) Cui fundamento quia prophetæ & apoſtoli primi adhæſerunt, & alios adhærere docuerunt, dicuntur & ipſi denominatiuè fundamenta Eccleſiæ. (Apoſtoli, fundamenta.) Vnde Pſalmiſta, Fundamenta, inquit, eius in montibus ſanctis, id eſt, in Apoſtolis. (Pſal. 86.) Hi adinſtar montium primi radios fidei ſuſceperunt, ſuper quorum fundamentum ædificati ſumus, iuxta quod Petrus ait: (1. Pet. 2.) Ad quem accedentes lapidem viuum, ab hominibus quidem reprobatum, à Deo verò electum & honorificatum, & ipſi tanquam lapides viui ſuperædificamini in domos ſpirituales. Porrò lapis, qui in ædificio eſt collocandus, priùs de lapidicidio malleis ſequeſtratur. Deinde omnis impoſtura & tortura ferramentis ab eo reſecatur: deinde ad regulam quadratur: ad vltimum cum cemento in ædificio collocatur. Sic vnuſquiſque noſtrum, fratres mei, vt in ædificio cœleſtis ciuitatis valeamus collocari, primò à maſſa perditionis malleis comminationum, gratia Dei operante, ſequeſtramur. (Matt. 3. Luc. 3.) Quaſi enim quidam malleus eſt, cùm dicitur nobis: Agite pœnitentiam, quia ſecuris ad radicem arboris poſita eſt. Deinde per diſciplinam doctorum omnis tortura & impoſtura vitiorum à nobis reſecatur. Tertiò, ad regulam diuinorum præceptorum quadramur, vt ſcilicet ſolidi ſimus & firmi, vt nec per ꝓſperitatem à dextris, nec per aduerſitatem à ſiniſtris, nec per apertam tentationem antè, nec retrò per occultam deijciamur: nec per ſuperbiam ſurſùm, nec per deſperationem deorſùm commoueamur. Sed & cementum charitatis neceſſarium eſt nobis, (Charitas neceſſaria.) ſine quo nec Deo nec proximo compaginari, nec in cœleſti ædificio valemus collocari. Hac enim non habita, fruſtrà habentur cætera. Hoc autem cœleſte ædificium fundatur & perficitur, non homine authore, *ſed ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Ieſu.* Tria dicit de Chriſto: quòd ipſe eſt lapis, quòd ſummus, & quòd angularis. Lapis eſt, quia immobilis & firmus, quia effundit aquam viuam, vnde bibunt homines & iumenta, quia ſcintillat virtutibus & miraculis. Reprobis verò eſt lapis offenſionis & petra ſcandali: (1. Pet. 2.) ſuper quẽ qui ceciderit, confringetur: ſuper quem verò ceciderit, conteretur. (Matt. 21.) Summus eſt, quia ſicut ipſe fundator & fundamentum ſanctæ Eccleſiæ: ita eſt perfector & perfectio eiuſdem. Ipſe quippe eſt principium & finis: finis non conſumptionis, ſed conſummationis. (Apoc. 1.) Angularis eſt, quoniam ipſe mediator, reconcilians in ſe hominem Deo, & Deum homini: pacificans in ſe angelos hominibus, & homines angelis: vniens in ſe Iudæos gentilibus, & gentiles Iudæis. Quicquid igitur, fratres mei, ædificamus, quantumcunque rectitudinẽ in moribus & in bonis operibus habere videamur, tamen ſuper arenam & in vacuum ædificamus, niſi Chriſtum & fundamentum & lapidem angularem, id eſt, principium & finem habeamus. *In quo omnis ædificatio conſtructa, creſcit in templum ſanctum in Domino*: ſiue conſtructa ſit ex pluribus perſonis in eiuſdem Eccleſiæ vnionẽ: ſiue ex pluribus virtutibus, bonis moribus & bonis operibus, in eiuſdem perſonæ ſanctificationem. Eſt autem hæc pars tertia, in qua oſtendit nos, ſi veri Chriſtiani ſumus, eſſe templum ſanctum Domini, & etiam habitaculum Dei, (Chriſtiani boni templum Dei ſunt.) cùm pòſt ſubditur: *In quo & vos coædificamini in habitaculum Dei in ſpiritu ſancto.* Non ſolùm, fratres chariſsimi, quotquot ſumus fideles, ſumus ſimul vnum templum & habitaculum Dei: ſed etiam vnuſquiſque fidelis templum & habitaculũ eſt Dei, teſte Paulo, qui dicit: (1. Cor. 6.) Neſcitis, quia membra veſtra templũ ſunt ſpiritus ſancti, quem habetis à Deo, & non eſtis veſtri? Et templum quidem eſt: quoniam ſicut in templo Deus adoratur & ei ſacrificatur, & exoratur: ita in anima vniuſcuiuſq; fidelis Deus adoratur, & ei ſacrificatur, & exoratur. In anima quippe Deus per fidem veriùs adoratur. Vnde ait Dominus ad Samaritanam: (Ioan. 4.) Venit hora, quando nec in monte hoc, neq; Hieroſolymis adorabitis patrem: ſed veri adoratores adorabunt patrem in ſpiritu & veritate. Spiritus eſt Deus: & eos qui adorant eum, in ſpiritu & veritate oportet adorare. In anima quoq; veriùs Deo ſacrificatur per compunctionem & contritionem dicente Pſalmiſta: (Pſal. 50.) Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies. In anima etiam Deus veriùs exoratur, dicente Domino: (Matt. 6.) Cũ oratis, non eritis ſicut hypocritæ triſtes, qui amãt in ſynagogis & angulis platearum ſtantes orare, vt videantur ab hominibus. Tu autem cùm oras, intrà in cubiculum, i. cordis ſecretum, & clauſo oſtio, ora patrem tuum: & pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi. Habitaculum verò ſiue domus Dei, eſt anima fidelis: quoniam ſicut vnuſquiſq; dominus in domo ſua habitat, paſcitur & requieſcit: ita Deus in anima fidelis paſcitur, habitat & requieſcit. Habitat per gratiam inhabitantem, ipſo Domino dicente: (Ioan. 14.) Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem

nem apud eum faciemus. Paſcitur in anima per voluntatis & deſiderij deuotionem, ipſo dicen- *Apo.3.* te: Ecce ego ſto ad oſtium & pulſo: Si quis mihi aperuerit, intrabo ad eum, & cœnabo cum illo, & ipſe mecum. Requieſcit in anima per mentis *Eſa.66.* pacem & quietem, Vnde idem Dominus dicit: Super quem requieſcam, niſi ſuper humilem & quietum, & trementem ſermones meos? Itaque fratres mei, quia templum & habitaculum Dei dicimur & ſumus, eliminemus à nobis omnem turpitudinem & immunditiam, ne habitatorem offendamus, & à nobis excludamus. Si enim grauiter fert Deus templum ſuum manufactum immunditijs pollui & prophanari, multò grauiùs fert & vindicat templum ſuum ſpirituale crimi- *1.Cor.6.* nibus violari & prophanari. Vnde Paulus: Neſcitis, quia membra veſtra templum ſunt ſpiritus ſancti, qui habitat in vobis? Si quis aũt templum Dei violauerit, diſperdet illũ Deus. Propterea, fratres chariſsimi, omnẽ ſordẽ, omne vitium & ſpurcitiã euitemus, virtutum & morum ornamentis nos decoremus, & omni ſtudio tales nos præparemus, qui digni ſimus in quibus habitet Deus, & nos in eo. Quod ipſe intercedẽtibus ſanctis apoſtolis concedat, qui viuit & regnat per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

ITEM DE APOSTOLIS,

alia Concio exegetica in Epiſtolam, eiuſdem Radulphi Ardentis.

Rom.8. S*Cimus quoniam diligentibus Deũ omnia cooperantur in bonũ, &c.* Quatuor hîc Apoſtol[s], fratres mei, dicit. Primò ſiquidẽ dicit omnia electis in bonũ cooperari. Secundò demõſtrat, quo ordine Deus propoſitũ electionis ſuæ cõpleat in eis. Tertiò dicit neminẽ poſſe eis nocere. Quartò, nihil poſſe eos à Deo ſeparare. Primùm igitur demõſtrat omnia in bonũ electis cooperari, cùm dicit: *Scimus quoniã diligẽtibus Deum omnia cooperantur in bonũ:* ac ſi dicat: Nos *Omnia electis cedunt in bonum.* Apoſtoli Dei, quorum authoritati credendum eſt, ſcimus non per ſolam ſcientiam, ſed etiã per experimentum, ꝙ omnia cooperãtur in bonum diligentibus Deũ. Sed quoniã quidam diligunt Deum ad horã, addit: *His, qui ſecundùm propoſitum* diuinæ electionis *vocati ſunt*, vt ſint *ſancti.* Aequè omnia, proſperitas & aduerſitas, ſanitas & infirmitas, fauor & contradictio, pax & certamen, amor & odiũ, vita & mors, & cætera vniuerſa. Sicut.n. ꝓſperitas, ſanitas, fauor & pax, amor & vita dant benè agendi opportunitatem & materiam electis: ita & ijs contraria dant eiſdẽ benè agendi occaſionem & exercitationẽ. Per aduerſitatẽ quippe exercetur ſanctorũ patientia, per infirmitatẽ humilitas, per contradictionẽ ſapientia, per certamen fortitudo, per odiũ beneuolentia, per mortẽ ingreſſus ad requiẽ aperitur. Nec ſola iſta, fratres mei, cooperantur electis in bonum: ſed etiam ipſe exceſſus & caſus, quoniam humiliores reſurgunt & doctiores. Econtrariò quoq; *Reprobis omnia in malum.* reprobis omnia cooperantur in malum: nec ſolùm mala, ſed etiam ipſa bona, dum de eis ſuperbiunt, dum Deo ingrati exiſtunt, dum eis abutuntur, dum ea inutiliter occultant, dum non perſeuerant. Propterea fratres mei, ſemper timeamus, & Dominum ſuſpirijs, Dominum gemitibus & lachrymis inceſſanter exoremus, quatenùs de numero reproborum nos eripiat, & in numero electorum ſuorum nos per miſericordiam ſuam adſcribat, & omnia nobis faciat in bonum cooperari. Sequitur pars ſecunda, in qua demonſtrat Apoſtolus, quo ordine Deus propoſitum electionis ſuæ perficiat in ſanctis, cùm ſubdit: *Nã quos præſciuit, & prædeſtinauit conformes fieri imaginis filij ſui, vt ſit ipſe primogenitus in multis fratribus. Quos aũt prædeſtinauit, hos & vocauit. Et quos vocauit, hos & iuſtificauit. Et quos iuſtificauit, hos & glorificauit.* Sed quoniã præſcire & ad bona & ad mala ſe habet, determinat ad quantã gloriã eos præſciuit, cũ ſubdit, *Cõformes fieri imaginis filij ſui &c.* Vt ſcilicet fiãt priùs mentis nouitate, & pòſt immor- *Col.1.* talitate cõformes filij ſui, qui eſt imago patris: vt *1.Cor.15.* ſicut portauerunt imaginem terreni, portent & imaginem cœleſtis: ita tamen, vt ſit ipſe Chriſtus primogenitus, ſcilicet primus ſine peccato conceptus & natus, & primus reſurgens in multis fratribus, hoc eſt, inter multos fratres: quos non in eo quòd vnigenitus, ſed in eo quòd primogenitus eſt, non confunditur fratres vocare. Quos prædeſtinauit, id eſt, antequàm eſſent, eis gratiã præparauit. Quos aũt prædeſtinauit, hos cùm iã eſſent, ad illã gratiã vocauit prædicatione, vel alio modo. Quos aũc ſic vocauit, hos per illius gratiæ collationẽ iuſtificauit, vt in æterna beatitudine ei ſimiles ſint. Similiter ecõtrariò dicere poſſumus de reprobis: quoniam quos Deus præſentit futuros ſimiles diabolo, hos reprobauit: & quos reprobauit, hos quãuìs ad fidẽ aliquos eorũ vocauerit, abiecit. Et quos abiecit, hos in reprobum ſenſum & in paſsiões ignominiæ tradidit: & quos in hoc tradidit, damnauit. Sed differt, quoniam dãnandos reprobauit Deus, quia præſentit eos futuros malos: ſed electos nõ ideò prædeſtinauit, quia præſciuit eos futuros bonos: immò potiùs ideò futuri erant boni, quia Deus prædeſtinauit eos. Non enim, fratres mei, Deus electos propter futura merita eorum prædeſtinauit: ſed potiùs gratìs prædeſtinauit, gratìs vocauit, gratìs iuſtificauit, gratìs magnificauit: damnatos verò propter merita eorum reprobauit, abiecit & damnauit. Quarè? Quia electi non à ſe, ſed à Deo boni ſunt: mali verò non ex Deo, ſed ex ſe mali ſunt. Neminem tamen, fratres chariſsimi, Deus à ſua gratia repellit: omnibus eam offert.

Non

Gratia Dei nulli negatur. Non repellit,niſi repellentem ſe.Itaque ſi volumus,& prædeſtinamur,& ſaluamur. Volumus, ſi benè operamur,quantùm poſſumus. Quòd ſi non operamur, patet quia perfectè non volumus. Sequitur pars tertia, in qua demonſtratur neminem poſſe electis nocere, cùm ſubditur: *Quid ergo dicemus ad hæc?* ſubaudi, niſi quòd ex Deo nobis omnia,& nemo poterit nobis nocere.*Si Deus eſt*, inquit,*pro nobis*, non exiſtentes ſcilicet prædeſtinando, aduerſos vocando, peccatores iuſtificando, mortales glorificando: *quis contra nos*,ſubaudi, poterit valere,vt non omnia nobis Deus cooperetur in bonum?Nullus prorsùs. Sunt quidem mali contra ſanctos voluntate, ſed non efficacia: immò potiùs dum eis nocere ſtudent,eis proſunt, & ſibi nocent: iuxtà illud: (Pſal. 103.) Draco ille, quem formaſti ad illudendum ei.Qui etiam,inquit,hoc ſingulare & admirabile beneficium nobis contulit,*quòd proprio filio ſuo non pepercit,ſed pro omnibus* etiam peccatoribus hoſtiam ſufficientem *tradidit illum. Quomodò non etiam cum illo omnia nobis donauit?* Argumentum eſt à maiori. Qui enim dedit nobis ipſum Dominũ, dedit nobis res ipſius Domini. Vnde idem Paulus, (1.Cor.3. Omnia vt ſint noſtra) Omnia, inquit, veſtra ſunt,ſiue Paulus, ſiue Apollo,ſiue Cephas,ſiue hic mundus,ſiue vita,ſiue mors,ſiue præſentia, ſiue futura. Boni quippe homines ſiue angeli,noſtri ſunt,quia nos iuuant.Mali,ſiue homines,ſiue dæmones, noſtri ſunt,quoniam nos exercent. Mundus noſter eſt, vt eius ſeruitio benè vtamur. Vita præſens noſtra eſt, vt per eam bene mereamur. Mors noſtra eſt, vt per cã ad requiem tranſeamus.Præſentia bona noſtra ſunt, vt per ea in ſeruitio Dei cõſolemur.Futura noſtra ſunt, vt eorum felicitate in ęternũ perfruamur.*Quis*,inquit,*accuſabit aduerſus electos Dei?* ita ſcilicet, quòd accuſatio eorum noceat electis Dei?Nullus. *Deus eſt qui iuſtificat, quis eſt qui condemnet?* id eſt, pro peccato inferat pœnam? Nullus:quia Deus non vult, alius non poteſt. *Chriſtus*,inquit, *Ieſus, qui* pro illis ſaluandis *mortuus eſt:immò*, quod maius eſt,*qui & reſurrexit qui eſt ad dexteram Patris*, ei æqualis in honore: *qui etiam* inter nos & Deũ medius, humanitatis ſuæ repræſentatione *interpellat pro nobis*, cuius poſtulatio inefficax eſſe non poteſt? Ecce, fratres, ſi fideles ſumus, & Chriſtus interpellat pro nobis,& Deus pater eſt pro nobis,& omnia ſunt noſtra, & omnia nobis cooperantur in bonum.Quis ergo poterit nobis nocere?Nullus.Sequitur pars quarta,in qua oſtenditur,quòd nulla res poteſt ſeparare electos à charitate Dei,cùm ſubdit:*Quis nos ſeparabit à charitate Dei?* ac ſi apertè dicat: Tantùm nos diligit,& tanta beneficia nobis confert Deus: quis ergo nos ſeparabit à charitate Dei?Scilicet ſeparabit nos *tribulatio* corporis,*an anguſtia* mẽtis,*an fames*,*an nuditas*,id eſt,penuria victus & veſtitus:*an perſecutio* de loco ad locũ,*an periculũ* mortis,*an gladius*,id eſt, ipſa mors? Non vtiq;.Et fiúntne iſta aliquib⁹ vt ſeparentur à charitate Dei?Fiunt vtique:*ſicut ſcriptũ eſt: Quia propter te mortificamur tota die,æſtimati ſumus ſicut oues occiſionis*, (Pſal. 43.) quæ nihil valent,niſi ad occidẽdum. *Sed in his*,inquit, *omnibus ſuperamus*, non propter nos,ſed *propter eum qui dilexit nos*:ac ſi dicat: Quãuis ea,quæ enumeraui,magis in hoc ſeculo timeantur,tamen nos propter Deum,quem timemus & diligimus ſuper omnia,illa ſuperamus. *Certus enim ſum*,inquit,ex promiſsione Dei,dicentis: (Ioſ. 1.) Nõ te deſerã,non te derelinquam:*quòd neq; mors*,quã ſcilicet minantur:*neq; vita*,quam ſcilicet promittunt:*neq; angeli,neq; principatus,neq; virtutes*,id eſt, neque gloria minoris,vel mediocris,vel maioris ordinis promiſſa:vel minorum, vel maiorum, vel maximorum dæmoniorum minæ:*neq; inſtãtia*,id eſt,præſentia,*neq; futura* bona vel mala:*neq; fortitudo*,id eſt,alicuius violentia:*neq; altitudo*,humanæ ſcilicet poteſtatis,vel eleuatio ſatanæ: *neq; profundum*,id eſt,infernus oſtenſus à diabolo minante præcipitium:vel altitudinem & profundũ vocat proſperitatem & aduerſitatem:*neq; creatura*,inquit,*alia* quælibet, vel alia contra naturam facta,vt equus biceps, vel qualia fecerunt incantatores Pharaonis: *poterit nos ſeparare à charitate Dei*,quam Deus habet ad nos,& nos ad eum, *quæ eſt*,id eſt,apparet *in Chriſto Ieſu*.Enumerauit Apoſtolus tam ea,quæ magis timentur, quàm ea quæ magis amantur in hoc ſeculo:vt oſtendat electos (*Timor & amor Dei vincit omnia.*) & ea quæ magis timentur in hoc ſeculo, propter Deum,quem præ cæteris timent,non timere: & ea quæ magis hîc amantur,propter Deum,quem præ cæteris diligunt,contemnere. Qui ergo plùs timet aliquid vel diligit quàm Deum, in hoc oſtendit ſe non eſſe de numero electorum. Porrò diuitias, honores & voluptates⁹ Deo plùs diligit,qui eas Deo præponit, qui propter eas cõtra Deum facit: de cuiuſmodi ipſe Dominus dicit: (Matt. 10.) Qui amat patrem,aut matrem, aut vxorem, vel aliquid aliud plùs quàm me,non eſt me dignus. Itaque fratres ſentiamus de nobis, quod Paulus ſentiebat de ſe & ſimilibus ſui: in amore Dei inardeſcamus, nimiam charitatem, quam ipſe habuit erga nos,ſemper recolamus, mandata eius ſequi contendamus, nullis amaritudinibus, nulliſq; voluptatibus à Deo diuellamur,pro eo animas noſtras ponere ſemper parati ſimus, quatenùs ipſe faciat omnia nobis cooperari in bonum,& nos adſcribat in numero electorum ſuorum.

DE APOSTOLIS.

Matth. X.

In illo tempore: Miſit Ieſus duodecim diſcipulos ſuos, præcipiens eis & dicens: In viam gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis:ſed potiùs ite ad oues,quæ perierunt domus Iſrael.Et reliq. Homilia B.Gregorij papæ. (*Eſt Homil. 4. in Euangelia.*)

Cùm

CVm conſtet omnibus, fratres chariſsimi, quia redẽptor noſter in mundũ pro redẽptione gentiũ venit, cùm Samaritanos quotidiè ad fidẽ vocari cõſpicimus, quid eſt, ꝙ in prædicationẽ diſcipulos mittẽs, dicit: *In viã gentiũ ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis, ſed potiùs ite ad oues quæ perierunt domus Iſraël*: niſi hoc, quod ex facti fine colligimus, quia priùs ſoli Iudææ voluit, & poſtmodùm cunctis gentibus prædicari: vt dum illa cõuerti vocata renueret, prædicatores ſancti ad vocationẽ gentium per ordinẽ venirent: quatenùs redemptoris noſtri prædicatio à proprijs repulſa, gentiles populos quaſi extraneos quæreret: & quod Iudæis fiebat in teſtimonium, hoc gẽtibus gratiæ eſſet incrementum? *[Cur Dominus primũ voluerit ſolis Iudæis prædicari Euangelium.]* Erant etiã tunc, qui de Iudæa vocandi eſſent, & de gentibus vocandi non eſſent. *[Act.3.4. Act.16.]* Nã in Apoſtolorum Actibus prædicante Petro legimus, & priùs Hæbræorum tria millia, & poſtmodùm quinq; millia crediſſe. Et cùm prædicare apoſtoli gentibus in Aſia voluiſſent, per ſpiritum prohibiti eſſe memoràtur: & tamen ipſe ſpiritus, qui priùs prædicationem prohibuit, hanc Aſianorum cordibus poſtmodùm infudit. Nam diù eſt, quòd Aſia cuncta iam credidit. Idcircò ergo priùs prohibuit, qđ poſtmodùm fecit: quia tunc in illa erant, qui ſaluandi non erant: tunc in illa erant, qui necdùm ad vitam reparari merebantur: ſed tamen vtiliter eis prædicationis officium ſubtrahitur, ne grauiùs de contempta prædicatione iudicari mererentur. Subtili ergo occultoq; iudicio, à quorundam auribus prædicatio ſancta ſubtrahitur, quia ſuſcitari per gratiam non merentur. *[Occulta Dei iudicia timenda.]* Vnde neceſſe eſt, fratres chariſsimi, vt in omne quod agimus, omnipotentis ſuper nos Domini conſilia occulta timeamus, ne dum mens noſtra exterius fuſa à ſua ſe voluntate non reuocat, intùs contra eã iudex terribiliter aduerſa diſponat. *[Pſal.6.]* Quod benè Pſalmiſta intuens, ait: Venite & videte opera Dei, quàm terribilis in conſilijs ſuper filios hominũ. Vidit nãque, ꝙ alius miſericorditer vocatur, alius iuſtitia exigente repellitur: & quia alia parcẽdo, alia iraſcendo Dñs diſponit, expauit quod penetrare non potuit: & quem non ſolùm inueſtigabilem, ſed in quibuſdam ſuis ſententijs etiam inflexibilem vidit, terribilem in conſilijs eſſe memorauit. Miſsis aũt prædicatoribus quid præcipiatur audiamus: *Euntes prædicate, dicentes, quia appropinquauit regnũ cœlorum.* Hoc iam, fratres chariſsimi, etiamſi euangelium taceat, mundus clamat. Ruinæ nanque illius, voces eius ſunt. Qui enim tot attritus percuſsionibus à gloria ſua cecidit, quaſi iam nobis è proximo regnum aliud quod ſequitur oſtendit. *[Mundi amor reſpuendus.]* Ipſis iam & à quibus amatur, amarus eſt. Ipſæ eius ruinæ prædicant, quòd amandus non eſt. Si enim ruinam ſui domus quaſſata minaretur, quiſquis in illa habitaret fugeret, & qui ſtantem dilexerat, recedere quantocyùs à cadente feſtinaret. Si igitur mundus cadit, & nos eum amando amplectimur, opprimi volumus potiùs quàm habitare: quia nulla nos ratio à ruina illius ſeparat, quos eius paſsionibus amor ligat. Facile ergo eſt nunc iam, cùm deſtructa omnia cernimus, animum noſtrum ab eius dilectione diſiungere: ſed hoc illo in tempore difficilimum fuit, quo prædicare cœlorum regnum inuiſibile mittebantur, cùm longè lateq; omnes cernerent florere regna terrarum. *[Miracula cur Apoſtolis adiuncta.]* Vnde & adiuncta ſunt prædicatoribus ſanctis miracula, vt fidem verbis daret virtus oſtenſa, & noua facerent, qui noua prædicarent, ſicut in hac eadem lectione ſubiungitur: *Infirmos curate, mortuos ſuſcitate, leproſos mũdate, dæmones eijcite.* Florente mundo, creſcente humano genere, diù in hac vita ſubſiſtente carne, exuberante rerum opulentia, quis cùm audiret vitam eſſe aliam crederet? quis inuiſibilia viſibilibus præferret? Sed ad ſalutem redeuntibus infirmis, ad vitam reſurgentibus mortuis, carnis munditiam recipientibus leproſis, ereptis à iure immundorum ſpirituum dæmoniacis, tot viſibilibus miraculis exactis, quis non crederet, quod de inuiſibilibus audiret? Ad hoc quippe viſibilia miracula coruſcant, vt corda videntium ad fidem inuiſibilium pertrahant: vt per hoc quod mirum foris agitur, hoc quod intùs eſt, longè mirabilius eſſe ſentiatur. Vnde nunc quoque cùm fidelium numeroſitas excreuit intra ſanctam Eccleſiam multi ſunt qui vitam virtutum tenent, & ſigna virtutum non habẽt: quia fruſtrà miraculum foris oſtenditur, ſi deeſt quod intùs operetur. *[1.Cor.14.]* Nã iuxta magiſtri gentium vocem, Linguæ in ſignum ſunt, non fidelibus, ſed infidelibus. *[Act.20.]* Vnde & idem prædicator egregius inter prædicationis verba dormientem cadentemq́ue de feneſtra Eutychum, atque à vita funditùs extinctum, coram cunctis infidelibus orando ſuſcitauit. Meliten veniens, & plenam infidelibus inſulam ſciens, patrem Publij dyſenteria febribuſq; vexatum, orando ſanauit. *[1.Tim.5.]* Peregrinationis verò ſuæ comitem, & ſanctæ prædicationis adiutorem Timotheum ex infirmitate ſtomachi laſſeſcentem, non verbo curauit, ſed medicinali arte reparauit, dicens: Modico vino vtere propter ſtomachum, & frequentes tuas infirmitates. Qui ergo infirmum infidelem vna prece ſaluat, cur ægrotum ſocium prece non roborat? Quia nimirùm ille foris per miraculum ſaluandus erat, qui viuus interiùs non erat: vt per hoc quod exterior poteſtas oſtenderet, hunc ad vitam interior virtus animaret. Aegrotante autem ſocio fideli, exhibenda foris ſigna non fuerant, qui ſalubriter intùs viuebat. Sed conceſſa poteſtate prædicationis, conceſsis virtutum miraculis, quid redemptor noſter adiungat, audiamus: *Gratis accepiſtis, gratis date.*

date. Præſciebat nanque nonnullos hoc ipſum donum accepti ſpiritus in vſum negociationis inflectere,& miraculorum ſigna ad auaritiæ obſequium declinare. Hinc eſt enim,quòd Simon magus per impoſitionem manus edita miracula conſpiciens, percipere donum ſpiritusſancti pecunia voluit,ſcilicet vt deteriùs venderet, quod malè comparaſſet. Hinc de templo redemptor noſter, flagello de reſticulis facto, turbas eiecit, cathedras vendentium columbas euertit. columbas quippe vẽdere, eſt impoſitionem manus,qua ſpiritus ſanctus accipitur, non ad vitæ meritum, ſed ad præmium dare. Sed ſunt nõnulli,qui quidem numorum præmia ex ordinatione non accipiunt,& tamen ſacros ordines pro humana gratia largiuntur, atque de largitate eadem laudis ſolummodò retributionem quærunt. Hi nimirùm quod gratis acceptum eſt, gratis non tribuunt, quia de impenſo officio ſanctitatis, numum fauoris expetunt. Vndę benè cùm iuſtum virum deſcriberet propheta,ait:Qui excutit manus ſuas ab omni munere. Neque enim dicit, Qui excutit manus ſuas à munere, ſed adiunxit, ab omni:quia aliud eſt munus ab obſequio, aliud munus à manu,aliud munus à lingua. Munus quippe ab obſequio, eſt ſubiectio indebitè impẽſa:munus à manu,eſt pecunia:munus à lingua, fauor.Qui ergo ſacros ordines tribuit,tunc ab omni munere manus excutit, quando in diuinis rebus non ſolùm nullam pecuniam, ſed etiam humanam gratiam non requirit. Sed vos fratres chariſsimi,quos ſecularis habitus tenet,cùm quę ſint noſtra cognoſcitis, mentis oculos ad veſtra reuocate. Cuncta ergo vos viciſsim gratis agite: nolite operis veſtri in hoc mundo retributionẽ quærere,quem cum tanta iam cernitis velocitate defeciſſe. Sicut malè acta abſcondi vultis, ne alij videant: ita & bona ne ad humanam laudem appareant cauete. Neque mala quoquo modo, nec bona pro temporali retributione faciatis. Ipſum teſtem veſtri operis quærite, quem iudicem ſuſtinetis. Occulta nunc eſſe bona veſtra videat, vt ex retributionis ſuæ tempore in publico oſtendat. Sicut carni veſtræ, ne deficiat, cibos quotidiè præbetis : ſic mentis veſtræ quotidiana alimenta bona ſint opera. Cibo corpus paſcitur, pio opere ſpiritus nutriatur. Quod morituræ carni tribuitis, victuræ in perpetuum animæ non negetis. Si quando enim repentinus ignis habitaculum abſumit, quiſquis eius poſſeſſor extiterit,rapit quod valuerit, & fugit. Lucrum deputat,ſi quid ſecum ex ignibus tollat. Ecce tribulationum flamma mundum concremat, & cuncta quæ in eo ſpecioſa videbantur, finis iam proximus velut ignis deuaſtat. Lucrum ergo fratres maximum credite, ſi vobiſcum aliquid de illo rapiatis, ſi quid fugientes tollitis, ſi hoc quod perire remanendo poterat, ad retributionem perpetuam vobis largiendo ſeruatis. Terrena quippe omnia ſeruando amittimus,ſed benè largiẽdo ſeruamus. Cum velocitate tempora fugiunt. Ad videndum ergo citiùs iudicem noſtrum quia cum magna importunitate compellimur, ei ex bonis actibus feſtinanter præparemur, adiuuante Domino noſtro IESV Chriſto,qui viuit & regnat cum patre in vnitate ſpiritus ſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum,Amen.

DE APOSTOLIS.

Ioan. XV.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Hæc mando vobis,vt diligatis inuicem. Si mundus vos odit,ſcitote quia me priorem vobis odio habuit. Et reliqua. Homilia beati Auguſtini epiſcopi.

IN lectione euangelica, quæ hanc antecedit,dixerat Dominus: Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos, & poſui vos vt eatis, & fructum afferatis, & fructus veſter maneat,vt quodcunque petieritis patrem in nomine meo, det vobis. De quibus verbis iam nos quod dedit Dominus,diſſeruiſſe meminiſtis. Hic autem dicit, ſequenti ſcilicet lectione, quam modò cùm recitaretur,audiſtis: Hæc mando vobis, vt diligatis inuicem. Ac per hoc intelligere debemus, hunc eſſe fructum noſtrum, de quo ait: Ego elegi vos vt eatis & fructum afferatis,& fructus veſter maneat. Et quod adiunxit, Vt quodcunque petieritis patrem in nomine meo, det vobis: tunc vtique dabit nobis, ſi diligamus inuicem, cùm & hoc ipſum ipſe dederit nobis, qui nos elegit non habentes fructum, quia non eum nos elegeramus, & poſuit nos vt fructum afferamus,hoc eſt, inuicem diligamus. Quem fructum ſine illo habere non poſſumus,ſicut palmites facere ſine vite nihil poſſunt. Charitas ergo eſt fructus noſter, quam definit Apoſtolus de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta. Hac diligimus inuicem, hac diligimus Deum. Neq; enim vera dilectione diligeremus inuicem,niſi diligentes Deum. Diligit enim vnuſquiſq; proximum ſuum tanquam ſeipſum,ſi diligit Deum. Nã ſi Deum non diligit, non diligit ſeipſum. In his enim charitatis duobus præceptis tota lex pendet,& prophetæ. Hic eſt fructus noſter. De fructu itaq; nobis mãdans: *Hæc mando, inquit, vobis,vt diligatis inuicem.* Vnde & Apoſtolus Paulus,cùm contra opera carnis commendare fructũ ſpiritus vellet, à capite hoc poſuit. Fructus,inquit,ſpiritus charitas eſt. Ac deinde cætera tanquàm ex iſto capite exorta & religata, contexuit,quæ ſunt,gaudium,pax,longanimitas,benignitas, bonitas, fides, manſuetudo, continentia. Quis autem benè gaudet, qui bonum non diligit vnde gaudet ? Quis pacem veram, niſi cum illo poteſt habere, quem veraciter diligit? Quis eſt longanimis in bono opere perſeueran-

Tract. 87. in Ioannẽ. Ioan. 15.

1. Tim. 1.

Matth 22.

Gal. 5.

ter manendo, niſi ferueat diligendo? Quis eſt benignus, niſi diligat cui opitulatur? Quis bonus, niſi diligendo efficiatur? Quis ſalubriter fidelis, niſi ea fide, quæ per dilectionem operatur? Quis manſuetus vtiliter, cui dilectio non moderetur? Quis ab eo continet vnde turpatur, niſi diligat vnde honeſtatur? Meritò itaque magiſter bonus dilectionem ſic ſæpè commendat, tanquàm ſola præcipienda ſit, ſine qua non poſſunt prodeſſe cætera bona, & quæ non poteſt haberi ſine cæteris bonis, quibus homo efficitur bonus. Pro hac autem dilectione patienter debemus etiam odia mundi ſuſtinere. Neceſſe eſt enim vt nos oderit, quos cernit nolle quod diligit. Sed plurimùm nos de ſeipſo Dominus conſolatur: qui cùm dixiſſet, Hæc mando vobis, vt diligatis inuicem, adiecit atque ait: *Si mundus vos odit, ſcitote quia me priorem vobis odio habuit.* Cur ergo ſe membrum ſuper verticem extollit? Recuſas eſſe in corpore, ſi non vis odium mundi ſuſtinere cum capite. *Si de mundo, inquit, eſſetis, mundus quod ſuum erat diligeret.* Vniuerſæ hoc vtique dicit Eccleſiæ, quã plerunque etiam ipſius mundi nomine appellat, ſicut eſt illud: DEVS erat in Chriſto, mundum reconcilians ſibi. Itemque illud: Non venit filius hominis vt iudicet mundum, ſed vt ſaluetur mundus per ipſum. Totus ergo mundus Eccleſia eſt, & totus mundus odit Eccleſiam. Mundus ergo odit mundum, inimicus reconciliatum, damnatus ſaluatum, inquinatus mundatum. Sed iſte mundus, quem DEVS in Chriſto reconciliat ſibi, & qui per Chriſtum ſaluatur, & cui per Chriſtum omne peccatum donatur, de mundo electus eſt inimico, damnato, contaminato. Ex eadem quippe maſſa, quæ tota in Adam periјt, fiunt vaſa miſericordiæ, in quibus eſt mundus pertinens ad reconciliationem, quem mundus odit, ex eadem maſſa, pertinens ad vaſa iræ, quæ perfecta ſunt ad perditionem. Denique cùm dixiſſet Dominus: Si de mundo eſſetis, mundus quod ſuum erat, diligeret, continuò ſubiecit: *Quia verò de mundo non eſtis, ſed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.* Ergo & ipſi inde erant, vnde vt non eſſent, electi ſunt inde: non meritis ſuis, quorum nulla præceſſerãt bona opera: non natura, quæ tota fuerat per liberum arbitrium in ipſa radice vitiata: ſed gratuita, hoc eſt, vera gratia. Qui enim de mundo mundum elegit, fecit quod eligeret, non inuenit. Si autem quæratur, quomodò ſe diligat mundus perditionis, qui odit mundum redemptionis: diligit ſe vtique falſa dilectione, non vera: proinde falsò ſe diligit, & verè odit. Qui enim diligit iniquitatem, odit animam ſuam. Sed diligere ſe dicitur, quoniam iniquitatem qua iniquus eſt diligit, & rurſùs odiſſe ſe dicitur, quoniam quod ei nocet, hoc diligit. Odit ergo in ſe naturam, diligit vitium. Odit quod factus eſt per Dei bonitatem, diligit quod in eo factum eſt per liberam voluntatem. Vnde nos quoque illum diligere & prohibemur ſi rectè intelligimus, & iubemur. Prohibemur ſcilicet, vbi nobis dicitur: Nolite diligere mundum: iubemur autem, vbi nobis dicitur: Diligite inimicos veſtros. Ipſi ſunt enim mundus, qui nos odit. Ergo prohibemur diligere in illo, quod ipſe diligit in ſeipſo: & iubemur diligere in illo, quod ipſe odit in ſeipſo, Dei ſcilicet, opificiũ & diuerſas bonitatis ſuæ conſolationes. Vitium quippe in illo diligere prohibemur, iubemurq; diligere naturam: cùm ipſe in ſe diligat vitium, oderitque naturam: vt nos eum & diligamus & oderimus rectè, cùm ſe ipſe diligat oderitque peruersè. *Mementote ſermonis mei, quẽ ego dixi vobis, non eſt ſeruus maior domino ſuo: Si me perſecuti ſunt, & vos perſequentur. Si ſermonem meum ſeruauerunt, & veſtrum ſeruabunt.* Dicendo autem: Non eſt ſeruus maior domino ſuo, nónne euidenter oſtendit, quemadmodùm intelligere debeamus, quod ſuperiùs dixerat, Iam non dicam vos ſeruos? Ecce enim ſeruos eos dicit. Nam quid eſt aliud, Non eſt ſeruus maior domino ſuo: ſi me perſecuti ſunt, & vos perſequentur? Manifeſtum eſt igitur illum ſeruum, qui non manet in domo in æternum, illum pertinentem ad timorem, quem foras charitas mittit, eſſe intelligendum, vbi dictum eſt, Iam non dicam vos ſeruos: hic autem vbi dicitur, Non eſt ſeruus maior domino ſuo: ſi me perſecuti ſunt, & vos perſequentur: illum ſignificari ſeruum, pertinentem ad timorem caſtum, qui permanet in ſeculum ſeculi. Hic enim ſeruus eſt auditurus: Euge ſerue bone, intra in gaudium Domini tui. *Sed hæc omnia, inquit, facient vobis propter nomen meum, quia neſciunt eum qui me miſit.* Quæ omnia facient, niſi quæ dixit, odio habebunt ſcilicet, & perſequentur, ſermonemque contemnent? Quoniam ſi ſermonem non ſeruarent eorum, nec tamen odiſſent eos, neque perſequerentur, vel etiam ſi odiſſent, nec tamen perſequerentur, non omnia facerent. Hæc autem omnia facient vobis, inquit, propter nomen meum. Quid eſt aliud dicere, quàm me in vobis odio habebunt, me in vobis perſequentur, & ſermonem veſtrum, quia meus eſt, ideò non ſeruabunt? Hæc enim omnia facient vobis propter nomen meum: non veſtrum, ſed meum. Tanto igitur miſeriores, qui propter hoc nomen iſta faciunt: quanto beatiores, qui propter hoc nomen iſta patiuntur, ſicut ipſe alio loco dicit: Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam: hoc eſt enim propter me, vel propter nomen meum: quia ſicut docet Apoſtolus, factus eſt nobis ſapientia à Deo, & iuſtitia & ſanctificatio & redemptio, vt quemadmodùm ſcriptum eſt: Qui gloriatur, in Domino glorietur. Faciunt quippe iſta mali malis, ſed non propter iuſtitiam: & ideò miſeri vtrique, & qui faciunt, & qui patiuntur. Faciunt & boni malis: vbi etſi faciunt iſti propter iuſtitiam, non tamen illi propter iuſtitiam patiuntur.

Ibid.

Sine charitate nihil proſunt cætera.

1. Cor. 3.
Ioan. 3.

Mundus odit mundũ

Mali homines vt ſe ament.

Pſal. 10.

1. Ioan. 2.
Luc. 6.

Tract. 88. in Ioann.

Matt. 25.

Matth. 5.

1. Cor. 1.
Ierem. 9.

tur. Sed quæri poteſt, ſi etiam mali perſecutionem faciunt malis, ſicut impij reges & iudices, cùm eſſent perſecutores piorum, vtique & homicidas & adulteros, & quoſcunque maleficos, quos contra leges publicas feciſſe cognoſcerent, puniebant: quomodò intelligendum eſt, quod ait Dominus: *Si de mundo fuiſſetis, mundus quod ſuum eſt, diligeret?* Neque enim quos punit mundus, diligit, à quo videmus ſupradicta ſcelerum genera plerunque puniri: niſi quia mundus eſt in eis, à quibus talia ſcelera puniuntur: mundus eſt & in eis, à quibus talia ſcelera diliguntur. Mundus itaque ille, qui intelligitur in malis atque impijs, & odit quod ſuum eſt, ex ea parte hominum qua ſceleratis nocet: & diligit quod ſuum eſt, ex ea parte hominum qua eiſdem ipſis conſceleratis fauet. Ergo hæc omnia facient vobis propter nomen meum, vel ita dictum eſt, propter quod vos patimini: vel ita, propter quod & ipſi faciunt, quia & hoc in vobis dum perſequuntur oderunt. Et addidit: *Quia neſciunt eum, qui me miſit.* Hoc ſecundùm eam ſcientiam dictum intelligendum eſt, de qua & alibi ſcriptum eſt: Scire autem te, ſenſus eſt conſummatus. Hac quippe ſcientia qui ſciunt patrem, à quo miſſus eſt Chriſtus, nullo modo perſequuntur eos, quos colligit Chriſtus, quia & ipſi cum eis colliguntur à Chriſto. *Si non veniſſem, & locutus eis fuiſſem, peccatum non haberent.* Superiùs dixerat Dominus, Si me perſecuti ſunt, & vos perſequentur: ſi ſermonem meum ſeruauerunt, & veſtrum ſeruabunt: ſed hæc omnia facient vobis propter nomen meum, quia neſciunt eum qui me miſit. De quibus autem hoc dixerit, ſi quæramus, inuenimus eum ad hæc verba veniſſe, ab eo quod dixerat, Si mundus vos odit, ſcitote quia me priorem vobis odio habuit. Nunc verò quod addidit, Si non veniſſem, & locutus fuiſſem eis, peccatum non haberent, Iudæos oſtendit expreſsiùs. De his ergo & illa dicebat: nam hoc indicat verborum ipſa contextio. Iudæi ergo perſecuti ſunt Chriſtum, quod euidentiſsimè indicat euangelium: Iudæis locutus eſt Chriſtus, non alijs gentibus. In eis ergo voluit intelligi mundum, qui odit Chriſtum, & diſcipulos eius: immò verò non in eis ſolis, ſed hos quoque ad eundem mundum pertinere monſtrauit. Quid eſt ergo, Si non veniſſem, & locutus eis fuiſſem, peccatum non haberent? Nunquid ſine peccato erant Iudæi, antequam Chriſtus ad eos in carne veniſſet? Quis hoc vel ſtultiſsimus dixerit? Sed magnum quoddam peccatum, non omne peccatum, quaſi ſub generali nomine vult intelligi. Hoc enim eſt peccatum, quo tenentur cuncta peccata, quod vnuſquiſque ſi non habeat, dimittuntur ei cuncta peccata. Hoc eſt autem, quia non crediderunt in Chriſtum, qui propterea venit, vt credatur in eum. Hoc peccatum, ſi non veniſſet, non vtique haberent. Aduentus quippe eius, quantùm credentibus ſalutaris, tantùm non credentibus exitiabilis factus eſt: tanquam & ipſe caput & princeps Apoſtolorum, quod de ſe ipſi dixerunt, extiterit quibuſdam quidem odor vitæ in vitam, quibuſdam verò odor mortis in mortem. Sed quod adiunxit atque ait: *Nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo*, poteſt mouere quærentes, vtrùm hi ad quos non venit Chriſtus, nec locutus eſt eis, habeant excuſationem de peccato ſuo. Si enim non habent, cur hic dictum eſt propterea iſtos non habere, quia venit & locutus eſt eis? Si autem habent, vtrùm ad hoc habeant, vt à pœnis alienentur, an vt mitiùs puniantur? Ad hæc inquiſita, pro captu meo Domino donante reſpondeo, habere illos excuſationem, non de omni peccato ſuo, ſed de hoc peccato, quo in Chriſtum non crediderunt, ad quos non venit, & quibus non eſt locutus. Sed non in eo ſunt numero hi, ad quos in diſcipulis venit, & quibus per diſcipulos eſt locutus, quod & nunc facit. Nam per Eccleſiam ſuam venit ad gentes, & per Eccleſiam ſuam loquitur gentibus. Ad hoc enim pertinet, quod ait: Qui vos recipit, me recipit: & qui vos ſpernit, me ſpernit. An vultis (inquit Apoſtolus Paulus) experimentum accipere eius, qui in me loquitur Chriſtus? Reſtat inquirere, vtrùm hi qui priuſquàm Chriſtus in Eccleſia veniret ad gentes, & priuſquàm Euangelium eius audirent, vitæ huius fine præuenti ſunt, ſeu præueniuntur, poſſunt habere hanc excuſationem. Poſſunt planè, ſed non ideò poſſunt effugere damnationem. Quicunque enim ſine lege peccauerunt, ſine lege & peribunt: & quicunque in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur. Tanta eſt autem ſuppliciorum, quanta eſt diuerſitas peccatorum. Quæ quomodò ſe habeat, altiùs iudicat ſapientia diuina, quàm coniectura ſcrutatur aut effatur humana. Iſti certè ad quos venit, & quibus locutus eſt CHRISTVS, non habent de magno infidelitatis peccato illam excuſationem, qua poſſint dicere, Non vidimus, non audiuimus, ſiue non acceptaretur iſta excuſatio ab illo, cuius inſcrutabilia ſunt iudicia, ſiue acceptaretur, & ſi non vt ab omni damnatione liberarentur, certè vt aliquanto leuiùs damnarentur. *Qui me odit, inquit, & patrem meum odit.* Hîc nobis fortaſſe dicatur: Quis poteſt odiſſe, quem neſcit? Et vtique antequàm diceret, Si non veniſſem, & locutus eis fuiſſem, peccatum non haberent, dixerat diſcipulis ſuis: *Hæc facient vobis, quia neſciunt eum qui me miſit.* Non itaque diſsimulanda naſcitur quæſtio, quomodò poſsint odiſſe quem neſciunt? Si enim Deum non quod eſt ipſe, ſed neſcio quid aliud eum ſuſpicantur aut credunt, & hoc oderunt, vtique non ipſum oderunt, ſed quod ſua mendaci ſuſpicione vel vana credulitate concipiunt. Si autem quod eſt, hoc de illo ſentiunt, quomodò eum neſcire dicuntur? Et de hominibus quidem fieri poteſt, vt eos ſæpè

Marginalia: Mundus ſe amat & odit. — Sap. 6. — Tract. 89. in Ioannē. — 2. Cor. 2. — Matt. 10. — Luc. 10. — 2. Cor. 13. — Rom. 2. — Diuerſitas peccatorū & pœnarū

pè quos nunquam vidimus diligamus: ac per hoc nec illud econtrariò impoſsibile eſt, vt eos quos nunquam vidimus oderimus. Fama quippe de aliquo ſermocinante, ſeu benè ſeu malè, fit non immeritò, vt amemus vel oderimus ignotum. Sed ſi fama ſit verax, quomodò eſt de quo vera didicimus, dicendus ignotus? An quia eius faciem non vidimus? Quam cùm & ipſe non videat, nulli tamen poteſt notior eſſe quàm ſibi. Non igitur in eius facie corporali nobis intimatur cuiuſque notitia, ſed tunc nobis ad cognitionem patet, quando eius mores & vita nõ latent. Alioquin nec ſeipſum noſſe quiſquam poteſt, qui videre faciem ſuam non poteſt. Sed vtique tanto certiùs, quàm notus eſt alijs, ipſe ſe nouit, quanto certiùs interiori conſpectu poteſt videre quod ſapit, videre quod cupit, videre quod viuit. Quæ cùm aperiuntur & nobis, tunc verè fit cognitus nobis. Proinde ſicut fieri poteſt, vt homo bonus hominem bonum oderit neſciens, vel potiùs diligat neſciens: ipſum enim diligit, cùm bonum diligit: quia id quod eſt ille, hoc iſte diligit: oderit autem neſciens, non ipſum, ſed quod putat eſſe ipſum: ita fieri poteſt, vt etiam homo iniuſtus dum æſtimat ſe ſui ſimilem iniuſtum diligere, neſciens diligat iuſtum, & tamen dum eum credit iniuſtum, diligat non ipſum, ſed quod putat eſſe ipſum: quemadmodum autem hominem, ita & DEVM. Denique ſi interrogarentur Iudæi, vtrùm diligerent DEVM, quid ſe aliud quàm diligere reſponderent? Nec ex animo mentientes, ſed errando potiùs opinantes. Quomodò enim diligerent patrem veritatis, qui haberent odio veritatem? Nolunt enim facta ſua damnari, & hoc habet veritas, vt talia facta damnentur. Tantùm igitur oderunt veritatem, quantùm oderunt ſuas pœnas, quàs talibus irrogat veritas. Neſciunt autem illam eſſe veritatem, quæ tales quales ipſi ſunt damnat. Oderunt ergo quam neſciunt, & cùm illam oderunt, profectò & eum de quo nata eſt, niſi odiſſe non poſſunt. Ac per hoc quia veritatem, qua iudicante damnantur, de patre DEO natam neſciunt, vtique etiam ipſum & neſciunt & oderunt. O miſeros homines, qui cùm eſſe volunt mali, nolunt eſſe veritatem qua damnantur mali. Nolunt enim eam eſſe quod eſt, cùm ſeipſos debeant nolle eſſe quod ſunt, vt ipſa manente mutentur, ne ipſa iudicante damnentur. Deinde Dominus addidit: *Si opera non feciſſem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.* Peccatum ſcilicet illud magnum, de quo & ſuperiùs ait: Si non veniſſem & locutus eis fuiſſem, peccatum non haberent: hoc eſt, peccatum quo in eum loquentem & operantem non crediderunt. Neque enim nullum habebant peccatum, antequàm loqueretur eis, & operaretur in eis: ſed hoc peccatum, quo in eum non crediderunt, ideò ſic commemoratur, quia ipſo peccato tenentur & cætera. Hoc enim ſi non haberent, & in eum crederent, dimitterentur & cætera. Sed quid eſt hoc, quòd cùm dixiſſet, Si opera non feciſſem in eis, mox addidit, quæ nemo alius fecit? Nulla quippe in operibus Chriſti videntur eſſe maiora, quàm ſuſcitatio mortuorum, quod ſcimus etiam antiquos feciſſe prophetas. Fecit enim hoc Elias, fecit Eliſeus, & cùm in hac carne viueret, & cùm in ſuo monumento ſepultus iaceret. Nam quidam portantes mortuum, cùm irruentibus hoſtibus eò refugiſſent, cumque ibi poſuiſſent, continuò reſurrexit. Fecit tamen aliqua Chriſtus, quæ nemo alius fecit, quòd ſcilicet quinque millia hominum de quinque, & quatuor millia de ſeptem panibus pauit, quòd ſuper aquas ambulauit, & Petro vt hoc faceret præſtitit, quòd aquam mutauit in vinum, quòd aperuit oculos cæci nati, & alia multa, quæ commemorare longum eſt. Sed reſpondetur nobis, & alios feciſſe, quæ ipſe non fecit, & quæ nemo alius fecit. Quis enim niſi Moyſes Aegyptios plagis tot tantiſque percuſsit? diuiſo mari rubro populum eduxit, & manna de cælo eſurientibus impetrauit, aquam de petra ſitientibus fudit? Quis niſi Ieſu Naue populo tranſituro Iordanis fluenta diuiſit, & currentem ſolem emiſſa ad Dominum oratione frenauit & fixit? Quis præter Samſonem propter ſuam ſitim maxilla mortui aſini exundante ſatiatus eſt? Quis præter Eliam curru igneo in alta ſubuectus eſt? Quis præter Eliſeum, quod paulò antè commemoraui, ſepulto ſuo cadauere, cadauer alterius reddidit vitæ? Quis præter Danielem inter ora incluſorum ſecum leonum eſurientium vixit innocuus? Quis præter tres viros Ananiam, Azariam, Miſaelem, in flammis ardentibus & non vrentibus deambulauit illæſus? Prætereo cætera, quoniam hæc ſatis arbitror eſſe quibus demonſtretur & alios ſanctos quædam opera miranda feciſſe, quæ nemo alius fecit. Sed qui tam multa vitia, & malas valetudines vexationeſque mortalium tanta poteſtate ſanaret, nullus omninò legitur antiquorum. Vt enim taceatur, quòd iubendo ſicut occurrebant ſaluos ſingulos fecit, Marcus Euangeliſta quodam loco ait: Veſpere autem facto cùm occidiſſet ſol, afferebant ad eum omnes malè habentes, & dæmonia habentes; & erat omnis ciuitas congregata ad ianuam, & curauit multos qui vexabantur varijs languoribus, & dæmonia multa eijciebat. Id autem cùm commemoraſſet Matthæus, etiam teſtimonium propheticum addidit, dicens: Vt adimpleretur quod dictum eſt per Eſaiam prophetam, dicentem: Ipſe infirmitates noſtras recepit, & ægrotationes portauit. Item in alio loco dicit Marcus: Et quocunque introibat in vicos, vel in villas, aut in ciuitates, in plateis ponebant infirmos, & deprecabantur eum, vt vel ſimbriam veſtimenti eius tangerent: & quotquot tangebant eum, ſalui

Vnde alij nobis noti ſint, etiam nunquam viſi.

Veritatem cur oderit mali.

Tract. 91. in Ioanne.

3. Reg. 17. 4. Reg. 4. 4. Reg. 13. Matth. 14. Matt. 15. Matt. 14. Ioan. 2. Ioan. 9. Exod. 7. Exod. 14. Exod. 16. Exod. 17. Ioſu. 4. Ioſ. 10. Iud. 15. 4. Reg. 2. 4. Reg 13. Dan. 6. Dan. 3. Marc. 1. Matth. 8. Eſa. 53. Mar. 6.

ui fiebant. Hæc nemo alius fecit in eis. Sic enim intelligendum eſt quod ait, In eis, non inter eos, vel coram eis, ſed prorſus in eis, quia ſanauit eos. Hæc quippe intelligi voluit, quæ non ſolum facerent admirationem, verumetiam manifeſtam conferrent ſalutem: pro quibus beneficijs vtique amorem, non odium retribuere debuerunt. Omnia quidem cæterorum miracula ſuperat, quòd eſt natus ex virgine, matriſque integritatem ſolus potuit nec conceptus violare, nec natus: ſed hoc nec coram eis factum eſt, nec in eis. Ad cognoſcendam quippe huius miraculi veritatem, nec communi cum eis aſpectu, ſed diſcreto ab eis diſcipulatu Apoſtoli peruenerunt. Iam verò illud, quòd die tertia in carne, in qua occiſus fuerat, de ſepulchro ſe reddidit viuum, & nũquam deinde moriturus cum illa aſcendit in cælum, ſuperat etiam cuncta quæ fecit. Sed neque hoc factum eſt in Iudæis, neque coram eis, & nõdum hoc fecerat quando dicebat, Si opera non feciſſem in eis, quæ nemo alius fecit. Nimirùm ergo ſunt illa, quæ in eorum veletudinibus tanta miracula ſalutis oſtendit, quanta in illis anteà nemo donauit. Hæc enim viderunt, & hoc eis exprobrans adiungit, & dicit: *Nunc autem & viderunt, & oderunt & me & patrem meum. Sed vt impleatur ſermo, qui in lege eorum ſcriptus eſt, quia odio habuerunt me gratis.* Eorum legem dicit, non ab ipſis inuentam, ſed ipſis datam, ſicut dicimus: Panem noſtrum quotidianum, quem tamen à Deo petimus, addendo, da nobis. Gratìs autem odit, qui nullum ex odio commodum quærit, nec incommodum fugit. Sic oderunt Deum impij, ſic diligunt iuſti: hoc eſt, gratìs, vt alia præter illum non expectent bona, quoniam ipſe erat in omnibus omnia. Quiſquis verò altiùs attenderit Chriſtum dicentem, Si opera non feciſſem in eis: quæ nemo alius fecit: ſed hæc & ſi pater aut ſpiritusſanctus fecit: nemo alius fecit, quia totius Trinitatis vna eſt ſubſtantia: inueniet ipſum feciſſe, ſi quãdo quiſpiam homo Dei tale aliquid fecit. Poteſt quippe ipſe cuncta per ſeipſum, nemo autem poteſt aliquid ſine ipſo. Chriſtus namque cum patre & ſpiritusſancto non ſunt tres dij, ſed vnus Deus, de quo ſcriptum eſt: Benedictus Dominus Deus Iſraël, qui facit mirabilia ſolus. Nemo ergo alius fecit, quæcunque in eis opera fecit: quoniam quiſquis alius homo aliquid eorum fecit, ipſo faciente fecit: hæc autem ipſe, non illis facientibus fecit.

[Margin: ...alm. 34. / ...l. 6. / ...l. 71.]

DE APOSTOLIS.

Ioan. XV.

[Margin: ...omil. / ...Eu- / ...gia.]

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis. Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis inuicem, ſicut dilexi vos. Et reliqua. Homilia beati Gregorij papæ.

CVM cuncta ſacra eloquia dominicis plena ſint præceptis, quid eſt quòd de dilectione quaſi de ſingulari mãdato Dominus dicit: *Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis inuicẽ,* niſi quia omne mandatum de ſola dilectione eſt, & omnia vnum præceptum ſunt? Quia quicquid præcipitur, in ſola charitate ſolidatur. Vt enim multi arboris rami ex vna radice prodeunt, ſic multæ virtutes ex vna charitate generantur. Nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis: ſi non manet in radice charitatis. Præcepta ergo dominica, & multa ſunt, & vnum. Multa per diuerſitatem operis, vnum in radice dilectionis. Qualiter autem iſta dilectio tenenda ſit, ipſe inſinuat, qui in pleriſque ſcripturæ ſuæ ſententijs & amicos iubet diligi in ſe, & inimicos diligi propter ſe. Ille enim veraciter charitatem habet, qui & amicum diligit in DEO, & inimicum diligit propter DEVM. Nam ſunt nonnulli qui diligunt proximos, ſed per affectum cognationis & carnis: quibus tamen in hac dilectione ſacra eloquia non contradicunt. Sed aliud eſt quòd ſponte impenditur naturæ, aliud quod præceptis dominicis ex charitate debetur obedientiæ. Hi nimirùm & proximum diligunt, & tamen illa ſublimia dilectionis præmia non aſſequuntur: quia amorem ſuum non ſpiritaliter, ſed carnaliter impendunt. Proinde cùm Dominus diceret: Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis inuicem: protinùs addidit, Sicut dilexi vos. Ac ſi apertè dicat: Ad hoc amate, ad quod amaui vos. Qua in re, fratres chariſſimi, ſolerter intuendum eſt, quòd antiquus hoſtis dum mentes noſtras ad rerum temporalium dilectionem trahit, infirmiorem contra nos proximum excitat, qui ea ipſa quæ diligimus, auferre moliatur. Nec curat antiquus hoſtis hæc faciens, vt terrena tollat, ſed vt charitatem in nobis feriat. Nam in odium repentè exardeſcimus, & dum foris inuicti eſſe cupimus, intùs grauiter ferimur. Dum parua foris defendimus, intùs amittimus maxima: quia dum rem diligimus temporalem, veram amittimus dilectionem. Omnis quippe qui noſtra tollit, inimicus eſt. Sed ſi odio cœperimus habere inimicum, intùs eſt quod perdimus. Cùm ergo aliquid exteriùs à proximo patimur, contra occultum raptorem interiùs vigilemus: qui nunquàm meliùs vincitur, niſi cùm raptor exterior amatur. Vna quippe & ſumma eſt probatio charitatis, ſi & ipſe diligitur qui aduerſatur. Hinc eſt, quòd ipſa veritas & crucis patibulum ſuſtinet, & tamen ipſis ſuis perſecutoribus affectum dilectionis impendit, dicens: Pater, ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt. Quid ergo mirum, ſi inimicos diligant diſcipuli dum viuunt, quando & tunc inimicos diligit magiſter, cùm occiditur? Cuius dilectionis ſummam exprimit,

[Margin: *Charitas, virtutum omnium origo.* / *Charitate quis ſit præditus.* / *Inſidiæ maligni dæmonis.* / *Luc. 23.*]

cùm ſubiungit: *Maiorem hac dilectionem nemo habet, quàm vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.* Mori etiam pro inimicis Dominus venerat, & tamen poſiturum ſe animam pro amicis dicebat: vt profectò nobis oſtenderet, quia dum diligendo lucrum de inimicis facere poſſumus, etiam ipſi amici ſunt qui perſequuntur. Sed ecce nos
Probari vt poſsit, num diligamus. vſque ad mortem nemo perſequitur. Vnde ergo probare poſſumus, an diligimus amicos? Sed eſt quòd in pace ſanctæ Eccleſiæ fieri debeat, vnde clareſcat, ſi perſecutionis tempore mori pro dilectione valeamus. Certè idem Ioannes dicit:
1. Ioan. 3. Qui habuerit ſubſtantiam mundi huius, & viderit proximum ſuum neceſsitatem habere, & clauſerit viſcera ſua ab eo, quomodò charitas
Luc. 3. Dei manet in eo? Hinc etiam Ioannes Baptiſta ait: Qui habet duas tunicas, det non habenti. Qui ergo tranquillitatis tempore non dat pro Deo tunicam ſuam, quando in perſecutionis tẽpore daturus eſt animã ſuam? Virtus ergo charitatis vt inuicta ſit in perturbatione, nutriatur per miſericordiam in tranquillitate, quatenùs omnipotenti Deo primùm diſcat ſua impendere, poſtmodùm ſe. Sequitur: *Vos amici mei eſtis.* O quanta eſt miſericordia conditoris noſtri, ſerui digni non fuimus, & amici vocamur. Quanta eſt dignitas hominum, eſſe amicos Dei? Sed audiſtis gloriam dignitatis, audite & laborem certaminis. *Si feceritis, quæ ego præcipio vobis.* Amici mei eſtis, ſi ea quæ præcipio vobis, facitis. Ac ſi aperte dicat, Gaudetis de culmine, penſate quibus laboribus peruenitur ad culmen. Certè dum filij Zebedæi, interueniente matre, quærerent, vt vnus à dextris Dei, & alius à ſiniſtris ſedere de-
Matt. 20. buiſſent, audierunt: Poteſtis bibere calicem, quẽ ego bibiturus ſum? Iam locum celſitudinis quærebant, ad viam illos veritas reuocat, per quam ad celſitudinem venirent. Ac ſi dicatur: Iam vos delectat locus celſitudinis, ſed priùs via exerceat laboris. Per calicem pertingitur ad maieſtatem. Si mens veſtra appetit quod demulcet, priùs bibite quod dolet. Sic ſic per amarum poculũ confectionis, peruenitur ad gaudium ſalutis. *Iam non dicam vos ſeruos, quia ſeruus neſcit quid faciat Dominus eius. Vos autem dixi amicos meos, quia omnia quæcunque audiui à patre meo, nota feci vobis.* Quæ ſunt omnia quæ audiuit à patre ſuo, quæ nota fieri voluit ſeruis ſuis, vt eos efficeret amicos ſuos, niſi gaudia internæ charitatis, niſi illa feſta ſupernæ patriæ, quæ noſtris quotidiè mentibus per aſpirationẽ ſui amoris imprimit? Dum enim audita ſupercæleſtia amamus, amata iam nouimus, quia amor ipſe notitia eſt. Omnia ergo eis nota fecerat, quia à terrenis deſiderijs immutati, amoris ſummi facibus ardebant. Iſtos verò amicos Dei aſpe-
Pſal. 138. xerat propheta, cùm dicebat: Mihi autem nimis
Amici Dei vnde honorati. honorificati ſunt amici tui Deus. Amicus enim quaſi animi cuſtos vocatur. Quia igitur Pſalmiſta ꝓſpexit electos Dei à mundi huius amore ſeparatos, cuſtodire in mandatis cæleſtibus voluntatem Dei, miratus eſt amicos Dei, dicens: Mihi autem nimis honorificati ſunt amici tui Deus. Et tanquam ſi ab eo protinùs cauſas honoris tanti nobis inſinuari quæreremus, ilicò adiunxit: Nimis confortatus eſt principatus eorum. Ecce electi Dei carnem domant, ſpiritum roborant, dæmonibus imperant, virtutibus coruſcant, præſentia deſpiciũt, æternam patriam cum voce & moribus prædicant, eam etiam moriendo diligunt, atque ad illam per tormenta pertingunt. Occidi poſſunt, & flecti nequeunt. Nimis ergo confortatus eſt principatus eorum. In iſta ipſa paſsione, qua ceciderunt in morte carnis, videte quantum fuerit culmen mentis. Vnde hoc, niſi quia confortatus eſt principatus eorum? Sed ſic magni forſitan pauci ſunt, ſubiunxit: Dinumerabo eos, & *Martyribus plenus eſt orbis.*
ſuper arenam multiplicabuntur. Totum mundum fratres aſpicite, martyribus plenus eſt. Iam penè tot qui videamus non ſumus, quot veritatis teſtes habemus. Deo ergo numerabiles, nobis ſuper arenam multiplicati ſunt, quia quanti ſint, à nobis comprehendi non poſſunt. Sed quiſquis ad hanc peruenit dignitatem, vt amicus vocetur Dei, ſeſe in ſe conſpiciat: dona autem quæ percepit ſuper ſe, nihil ſuis meritis tribuat, ne ad inimicitias erumpat. Vnde & ſubditur: *Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos. & poſui vos, vt eatis & fructum afferatis.* Poſui ad gratiam, plantaui, vt eatis volendo, fructum afferatis operando. Eatis enim volendo dixi, quia velle aliquid facere, iam mente ire eſt. Qualem verò fructum afferre debeant, ſubditur: *Et fructus veſter maneat.* Omne quod ſecundùm præſens ſeculum laboramus, vix vſque ad mortem ſufficit. Mors nanque interueniens, fructum noſtri laboris abſcindit. Quod verò pro vita æterna agitur, etiam poſt mortem ſeruatur, & tunc apparere incipit, cùm laborum carnalium fructus cœperit non videri. Ibi ergo illa retributio inchoat, vbi iſta terminatur. Quiſquis igitur iam æterna cognouit, apud *Qualis fructus afferendus.*
eius animũ tẽporales fructus vileſcant. Tales ergo fructus operemur, qui maneant. Tales fructus operemur, qui cũ mors cũcta interimat, ipſi exordium à morte ſumant. Nam quòd à morte incipiat fructus Dei, teſtatur propheta, qui ait: *Pſal. 126.*
Cùm dederit dilectis ſuis ſomnũ, hęc eſt hæreditas Domini. Omnis qui dormit in morte, perdit hæreditatem. Sed cùm dederit dilectis ſuis ſomnum, hæc eſt hæreditas Domini: quia electi Dei poſtquã peruenerint ad mortem, tunc inueniunt hæreditatem. Sequitur: *Vt quodcunq; petieritis patrem meum in nomine meo, det vobis.* Ecce hic dicit, Quodcunque petieritis patrem in nomine meo, *Ioan. 16.*
dabit vobis. Rursũ alibi per eundẽ euangeliſtam dicit: Si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. vſque modò non petiſtis quicquam in nomine meo. Si omne quod petimus in nomine filij, dat nobis pater, quid eſt quòd Paulus ter Dominum rogauit, & exaudiri non meruit, ſed dictum eſt illi: Sufficit tibi gratia mea: nam vir- *2. Cor. 12.*
tus

tus in infirmitate perficitur? Nunquid ille tam egregius prædicator in filij nomine non petijt? Quarè autem non accepit quod petijt? Quomodò ergo verum eſt, quia quicquid petierimus patrē in nomine filij, dat nobis pater, ſi auferri à ſe angelum ſatanæ petijt Apoſtolus in nomine filij, & tamen quod petijt non accepit? Sed quia nomen filij Ieſus eſt, Ieſus autem ſaluator, vel etiam ſalutaris dicitur, ille in nomine ſaluatoris petit, qui illud petit, quod ad veram ſalutē pertinet. Nam ſi id quod non expedit, petitur, non in nomine Ieſu petitur pater. Vnde & eiſdem Apoſtolis adhuc infirmantibus Dominus dicit: Vſque modò non petiſtis quicquam in nomine meo. Ac ſi apertè dicat: Non petiſtis in nomine ſaluatoris, qui neſcitis quærere æternam ſalutem. Hinc eſt, quòd & Paulus non exauditur: quia ſi liberaretur à tentatione, ei non prodeſſet ad ſalutem. Ecce vidimus fratres chariſsimi, quàm multi ad ſolennitatem martyris conueniſtis: genua flectitis, pectus tunditis, voces orationis ac confeſsionis emittitis, faciē lachrymis rigatis. Sed penſate quæſo petitiones veſtras: videte ſi in nomine Ieſu petitis, id eſt, ſi gaudia ſalutis æternæ poſtulatis. In domo enim Ieſu Ieſum nō quæritis, ſi in æternitatis templo importunè pro temporalibus exoratis. Ecce alius in oratione quærit vxorem, alius petit villam, alius poſtulat veſtem, alius dare ſibi deprecatur alimentum. Et quidem cùm hæc deſunt, ab omnipotente Deo petenda ſunt. Sed meminiſſe continuè debemus, quod ex mandato eiuſdem redemptoris noſtri accepimus: Primùm quærite regnum Dei & iuſtitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis. Et hæc itaque ab Ieſu petere, non eſt errare, ſi tamen non nimiè petantur. Sed adhuc, quod eſt grauius, alius poſtulat mortem inimici, eumque quem gladio non poteſt perſequi, perſequitur oratione. Et viuit adhuc qui maledicitur, & tamen is qui maledicit, iam de morte illius reus tenetur. Iubet autē Deus vt diligatur inimicus, & tamen rogatur Deus vt occidat inimicum. Quiſquis itaque ſic orat, in ipſis ſuis precibus contra conditorem pugnat. Vnde & ſub Iudæ ſpecie dicitur: Fiat oratio eius in peccatum. Oratio quippe in peccatum, eſt illa petere, quæ prohibet ipſe qui petitur. Hinc veritas dicit: Cùm ſtatis ad orandum, remittite ſi quid habetis in cordibus veſtris. Quam virtutem remiſsionis apertiùs oſtendimus, ſi vnum teſtimonium veteris teſtamenti proferamus. Certè cùm Iudea conditoris ſui iuſtitiam culpis exigentibus offendiſſet, prophetam ſuū ab oratione Dominus prohibet, dicens: Non aſſumas laudem & orationem pro eis. Si Moyſes & Samuel ſteterint coram me, non eſt anima mea ad populum iſtum. Quid eſt quòd intermiſsis relictiſque tot patribus, ſoli Moyſes & Samuel in medium deducuntur, quorum mira obtinendi virtus oſtenditur, dum nec ipſi intercedere poſſe dicuntur: Ac ſi apertè Dominus dicat: Nec illos audio, quos propter magnum petitionis ſuæ meritum minimè contemno. Quid ergo eſt, quòd Moyſes & Samuel cæteris patribus in poſtulatione præferuntur, niſi quòd duo hi tantummodò in cuncta teſtamenti veteris ſerie, etiam pro inimicis ſuis legūtur exoraſſe? Vnus à populo lapidibus impetitur, & tamen pro lapidatoribus ſuis Dominum deprecatur. Alter ex principatu deijcitur, & tamen petitus vt exoraret, fatetur dicens: Abſit à me hoc peccatum in Dominum, quò minùs ceſſem orare pro vobis. Dicit ergo: Si Moyſes & Samuel ſteterint coram me, non eſt anima mea ad populum iſtum. Ac ſi apertè dicat: Nec illos modò pro amicis audio, quos magnæ virtutis merito, orare etiam pro inimicis ſcio. Virtus ergo verę orationis, eſt celſitudo charitatis: & tunc quiſque quod rectè petit adipiſcitur, cùm eius animus in petitione nec inimici odio fuſcatur. Sed plerunque reluctantem animum vincimus, ſi etiam pro inimicis oramus. Effundit os pro aduerſarijs precem, ſed vtinam cor teneat amorem. Nam ſæpè & orationem pro inimicis noſtris impendimus, ſed hanc ex præceptione potiùs fundimus quàm ex charitate. Nam & vitam inimicorū petimus, & tamen ne exaudiamur, timemus. Sed quia internus iudex mentē potius quàm verba conſiderat, pro inimico nil poſtulat, qui pro eo ex charitate non orat. Sed ecce nobis inimicus grauiter deliquit, damna intulit, iuuantes læſit, amantes perſecutus eſt. Retinenda hæc eſſent, ſi remittenda nobis delicta non eſſent. Aduocatus etenim noſter precem nobis in cauſa noſtra compoſuit, & ipſe eiuſdem cauſæ iudex eſt, qui aduocatus. Preci autem quam compoſuit, conditionem inſeruit, dicens: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Quia ergo ipſe iudex venit, qui aduocatus extitit, ipſe precem exaudit qui fecit. Aut ergo non facientes dicimus, Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris, & noſmetipſos hoc dicendo ampliùs ligamus: aut fortaſſe hanc conditionem in oratione intermittimus, & aduocatus noſter precem quam compoſuit non recognoſcit, atque apud ſe protinùs dicit: Scio quid monui, non eſt ipſa oratio quam feci. Quid ergo nobis agendum eſt fratres, niſi vt veræ charitatis affectum impēdamus fratribus? Nulla in corda malitia remaneat. Conſideret omnipotens Deus erga proximū charitatem noſtram, vt noſtris iniquitatibus impendat pietatē ſuam. Mementote quod monemur: Dimittite, & dimittetur vobis. Ecce & debetur nobis, & debemus. Dimittamus ergo quod debetur nobis, vt dimittatur quod debetur à nobis. Sed ad hæc mens renititur, & vult implere quod audit, & tamē reluctatur. Ad martyris tumbam cōſiſtimus, qui ad cœleſte regnum ex qua morte per-

Margin notes: *In nomine Ieſu quis petat.* — *Luc. 6.* — *Matt. 5.* — *Pſal. 108.* — *Marc. 11.* — *Ierem. 7.* — *Ierem. 15.* — *Exod. 17.* — *1. Reg. 12.* — *Virtus orationis.* — *Matt. 6.* — *Luc. 6.*

peruenerit ſcimus. Nos ſi pro Chriſto corpus nō ponimus, ſaltem animum vincamus. Placatur Deus iſto ſacrificio: approbat iudicio pietatis ſuæ, victoriam pacis noſtræ. Certamen enim cordis noſtri aſpicit, & qui pòſt vincentes remunerat, nunc decertantes iuuat Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui viuit & regnat Deus in ſecula ſeculorum, Amen.

IN NATALI APOSTOLORUM, Homilia I. Euſebij Emeſeni.

Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis inuicem, &c. Ioan. 15.

Exod.20. Deut.5.

DEcem ſunt mandata legis: quorum primum illud eſt, quo dicitur: Nō habebis deos alienos coram me. Secundum autem: Non habebis ſimulachrum in domo tua. Tertium verò: Non accipies nomen Dei tui in vanū. Quartum autem, Cole diem ſabbati. At verò quintum, Honora patrem tuū & matrem. Alia verò quæ ſequuntur, hæc ſunt: Non occides: Non mœchaberis: Non furtū facies: Non falſum teſtimonium dices. Non concupiſces rem proximi tui. In his aūt omnia legis & prophetarum præcepta continentur. Quare autem decem ſint mandata legis, quare decem cortinæ tabernaculi, quare decē virgines in Euangelio, quare quoq; decem talenta, quare decem plagis flagellatur Aegyptus, quare decem diebus ſancti tribulationē patiuntur, eadem ratio, eademq; ſignificatio eſt.

Exod.36. Matt.25. Exod.8. &c. Apoc.2.

Cùm igitur decem ſint præcepta legis, quid eſt quòd in hoc loco Dominus ait: *Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis inuicem, ſicut dilexi vos:* niſi quia omnia in decem, & decem in hoc vno, præcepta concluduntur? Vnde & Apoſtolus ait: Quia plenitudo legis eſt dilectio: dilectio vtiq;, qua Deum & proximum diligimus. In his enim duobus præceptis, vniuerſa lex pendet & ꝓphetæ. Sed hæc quoq; ideò vnum ſunt: quia quicūq; diligit Deum, diligit & proximum, ſecundùm illud: Qui enim non diligit fratrem ſuum quem videt, Deum quem non videt quomodò poteſt diligere? Et hoc mandatum habemus à Deo, vt qui diligit Deum, diligat & fratrem ſuum. Similiter aūt qui proximum diligit, & Deum diligit, ſi tamen vera dilectione eū diligat. Non eſt enim vera dilectio, quæ temporales vtilitates attendit, & non ad æternæ beatitudinis gloriā tendit. Si enim pro talibus vtilitatibus diligas fratrem tuum, ſic diligis eum, ſicut equum tuum & aſinū tuum. In his enim ſimul cum ipſis vtilitatibus deficit amor. At verò charitas nunquam deficit. Vnde ſcriptum eſt: Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem, nec flumina obruent eā. Quia fortis eſt vt mors dilectio, dura ſicut in-

Rom.13. Matt.22. I.Ioan.4. Can.8.

fernus, æmulatio: de qua æmulatione Apoſtolus ait: Aemulor enim vos Dei æmulatione. 2.Cor.11. Vera igitur dilectione proximum diligit, qui nō carnis affectione, nec terreno commodo eum diligit, ſed propter Deum & præcepta Dei. Talem enim dilectionē ſe habere ipſe Dominus oſtendebat, cùm diceret: Matt.12. Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei? Qui fecerit voluntatem patris mei qui in cœlis eſt, ipſe mea mater, & ſoror, & frater eſt. Diligo, inquit, matrem meam, & fratres meos: nō quia mater mea eſt, & fratres mei, ſed quia faciunt voluntatem patris mei. Apparet igitur, quòd quicunq; diligit proximū, diligit Deum: ſi quidem proximum diligit propter Deum. Similiter aūt & qui Deū diligit, proximū diligit: quoniam qui Deū diligit, præceptū eius cuſtodit. Et hoc eſt præceptum eius, vt nos inuicem diligamus, ſicut ipſe dilexit nos. Quomodò ipſe dilexit nos? plena & perfecta dilectione. *Maiorem enim hac dilectionē nemo habet, quàm vt animā ſuam ponat quis pro amicis ſuis.* Hanc autē dilectionem erga nos habuit Ieſus. Hanc igitur & nos habeamus. *Vos amici mei eſtis, ſi feceritis quæ ego præcipio vobis.* Non ſunt igitur eius amici, qui eius præcepta non cuſtodiunt. *Iā non dicā vos ſeruos.* Quare? *Quia ſeruus neſcit, quid faciat dominus eius.* Quid igitur? *Vos autem dixi amicos.* Et hoc quare? *Quia omnia quæcunq; audiui à patre meo, nota feci vobis.* Meritò eis mutat nomina, quibus mutat officia: Non quia ſerui deſierint eſſe, ſed quòd magis familiares eſſe cœperint. Iam non ſolū ad laborē mittuntur vt ſerui, ſed ad ſecreta cōſilia vocantur vt amici. Quid ſibi tamen vult, quod Dñs ait, *Iā non dicā vos ſeruos*: cùm vnicuiq; Matt.25. ſuorū fideliū in fine dicturus ſit, Euge bone ſerue? Quandā mihi bonū & malū ſeruum differētiam facere videtur. Seruus.n. non ideò quia ſeruus eſt, ſed quia amicus eſt & fidelis, ad domini ſui ſecreta & cōſilia vocatur. Serui nanq; nomē, opprobrij eſt: amici verò & honoris & dignitatis. Poſſumus aūt intelligere, quòd Dñs & ſaluator noſter fideles ſuos nō increpando vel imperando, ſed blādiendo & cōgaudendo ſeruos dicat, ſi quando ſeruos eos dicit. Multa de bono Exod.21. & malo ſeruo loquitur Moyſes. Multa de ſeruo Hebræo, qui poſt multum laborem dominū reliquit. Multa de illo bono ſeruo, qui quoniā dominū relinquere noluit, aures ad audiendū ha- Deut.15. bet perforatas. Bonus ille ſeruus Abrahæ, q ad- Gen.24. duxit vxorē domini ſui Iſaac. Bonus ille ſeruus Pſal.115. Dauid, q ait: Ego ſum ſeruus tuus, & filius ancil- Matt.25. læ tuæ. De malo aūt ſeruo, quod dicitur: Serue male & piger, quia non dediſti pecuniam meam Matt.18. ad miſericordiam. Itemq;: Serue nequam omne debitū dimiſi tibi, quoniā rogaſti me. Tales autem ſerui non ſunt amici: & ideò tales ſerui non dicuntur, qui Dei ſunt ſerui. Sequitur: *Quæcunq; audiui à patre meo, nota feci vobis.* Omnia .n. quæ audiuit à patre, nota fecit eis: illo tamē tempore notificanda eis, quando & neceſſaria eis.

Vnde

Ioan.16. Vnde & in ſequentibus ait: Adhuc multa habeo
vobis dicere, ſed non poteſtis portare modò.
Cùm aũt venerit ille ſpiritus veritatis, docebit
vos omnẽ veritatẽ. Sic multa determinãda ſunt
Ioan.12. quæ vniuerſaliter dici videntur. Quale eſt illud:
Marc.16. Cùm exaltatus fuero à terris, omnia traham ad
1.Cor.13. meipſum. Itemque: Prædicate Euangelium
omni creaturæ. Et Apoſtolus de charitate: Omnia
credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet. Et multa
alia his ſimilia. Nam & id, quod modò diximus,
Docebit vos omnem veritatem, ſimiliter
determinandum eſt. Alioquin verum non eſſet,
quid ait Apoſtolus: Nunc cognoſco ex parte,
tunc cognoſcam, ſicut & cognitus ſum. Nemo
.n. in hac vita cognoſcit omnẽ veritatem. Dicit
ergo Ieſus diſcipulis ſuis: Quæcunque audiui
à patre meo, nota feci vobis. Hic igitur ſubauditur,
neceſſaria, & reuelanda vobis. Non
Aćto.1. enim ſunt modò omnia dicenda vobis: quia
non eſt veſtrum noſſe tempora & momenta,
quę pater poſuit in ſua poteſtate. *Non vos me elegiſtis,
ſed ego elegi vos, & poſui vos vt eatis, & fructum
afferatis, & fructus veſter maneat.* Quid eſt, quod
Can.5. in Canticis canticorum Eccleſia dicit: Dilectus
meus candidus & rubicundus, electus ex
Pſal.17. millibus, ſi ipſi eum non elegerunt? Quid eſt
etiam, quòd Pſalmiſta ait: Et cum electo electus
eris? Elegit igitur Dominus diſcipulos ſuos,
elegerunt & diſcipuli Dominum. Sed
ipſe priùs elegit eos, & ipſi poſtea elegerunt eũ.
Quod vtique non feciſſent, niſi priùs eos elegiſſet.
Et ipſe quidem elegit eos, vt eius diſci-
Marc.9. puli eſſent: ipſi verò elegerunt eum, vt eorum
Dominus eſſet. *Ego* (inquit) *elegi vos.* Ad quid?
Vt eatis in vniuerſum mundum, & prædicetis
Euangelium omni creaturæ. *Et fructum afferatis.*
Iſte fructus omnium fidelium multitudo
Ioan.11. intelligitur. De quo bene ſubditur, *Et fructus veſter
maneat.* Hoc eſt enim, quod alibi ait: Qui credit
in me, non morietur in æternum. *Et quodcũq;
petieritis patrẽ in nomine meo, dabit vobis:* Sic tamen,
ſi talia patieritis, quæ ſint neceſſaria & vtilia vobis,
quæ Dei diſpoſitioni non ſint contraria, veſtræq;
ſaluti inimica. Quod Dominus promiſit
futurum, nos videmus eſſe completum. Scimus
enim Apoſtolos in nomine Ieſu Chriſti cæcos
illuminaſſe, paralyticos curaſſe, leproſos mundaſſe,
mortuos ſuſcitaſſe, & alia omnia ſuſcepiſ-
2.Cor.12. ſe, pro quibus patrem deprecati ſunt in nomine
filij. Apoſtolus tamen dicit: Ne magnitudo reuelationum
extollat me, datus eſt mihi ſtimulus
carnis meæ, angelus ſathanæ, vt me colaphizet.
Propter quod & Dominum ter rogaui vt diſcederet
à me, & dixit mihi: Sufficit tibi gratia
mea. Nam virtus in infirmitate perficitur. Ac ſi
diceret: Aduerſùm te rogas, & contraria poſtulas:
virtutis lorica expoliari petis. Et mox Apoſtolus
cognita ratione, lætus valdè quòd exauditus
non fuerat, ait: Libenter igitur gloriabor
in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus
Chriſti. Benè igitur exauditus eſt, qui modò lætatur,
quòd exauditus non eſt.

IN NATALI APOSTOlorum, Homilia II. Euſebij Emeſeni.

Hæc mando vobis, vt diligatis inuicem, &c Ioan. 15.

MAgna eſt virtus charitas, quæ toties
diſcipulis à Domino commendatur.
Qui hoc vnum mandatum cuſtodit,
legem & prophetas adimpleuit.
De hoc enim per prophetã Eſai. 10.
dicitur: Quia verbum abbreuiatum faciet Do- Rom. 9.
minus ſuper terram. *Si mundus vos odit, ſcitote
quia me priorem vobis odio habuit.* Nolite (inquit)
mirari, ſi mundi amatores vos perſequuntur &
perdere nituntur: ſed potiùs ſcitote, & memores
eſtote, quia me priorem vobis, quia me omnium
hominum maiorem & Dominum, non
ſolùm odio habuerint, verumetiam occiderint.
Si de mundo fuiſſetis, mundus quod ſuum erat diligeret.
Quomodò enim de mundo non ſunt, qui
de hominibus nati ſunt, & de terra facti ſunt?
Fuerunt, inquam, de mundo, ſed iam nunc non
erãt de mundo: quia nullũ amorem habebant in
gloria & voluptate mundi. Vnde ſubditur:
*Quia verò de mundo non eſtis, ſed ego elegi vos de mũdo,
propterea odit vos mundus.* Non enim dixit,
Quia de mundo non fuiſtis, ſed potiùs quia de
mũdo non eſtis: quoniã & ſi tunc de mundi huius
amatoribns non erant, de mundo tamen
aſſumpti & electi erant: Et idcircò mundus, id
eſt, mundi amatores eos non diligebant, quia
ſibi operibusque ſuis contrarios eiſe videbant.
Vnde & de ſaluatore noſtro dicebant: Venite Sap.2.
& interficiamus iuſtum: quoniam contrarius
eſt operibus noſtris. *Mementote ſermonis mei, quem
ego dixi vobis: Non eſt ſeruus maior domino ſuo.* Hoc
aũt ad quid dixerit, audiamus. *Si me* (inquit) *perſequuti
ſunt, & vos perſequentur: Si ſermonem meũ ſeruauerunt,
& veſtrum ſeruabunt.* Nec in vobis fieri
dubitetis, quod in me fieri videtis. *Sed hæc omnia
facient vobis*, non propter vos, *ſed propter nomẽ meum*,
quod prædicabitur à vobis. Et hoc ideò,
quia neſcierunt eum, qui miſit me. Si enim ſcirent
patrẽ, ſcirent & filium cuius eſt pater. Sed quare *Iudæi inexcuſabiles*
neſciunt? quia ſcire nolunt. Scire autem, credere
eſt. Venit ad eos, locutus eſt eis, ſcripturas aperuit,
veritatem reuelauit, ſigna multa & inaudita
miracula fecit, & tamen credere noluerunt.
Nulla igitur eis eſt excuſatio. Hoc eſt, quod ait:
*Si non veniſſem, & locutus eis fuiſſem, peccatũ non haberent.
Nunc autẽ excuſationem non habẽt de peccato
ſuo.* Quid eſt hoc, Si non veniſſem, peccatum
non haberent? Ergo non habebant Iudæi peccatum,
priuſquàm veniret ille, qui venit peccata
tollere? Habebant quidem peccata: hoc tamen
peccatum non habuiſſent, ſi Chriſtus non veniſſet.

ſet. Non enim de quolibet peccato hoc debet intelligi, ſed de peccato infidelitatis, quòd in Chriſtum credere noluerunt, quòd eum oderunt & occiderunt. Vnde & ſubditur: *Qui me odit, & patrem meũ odit.* Non parum igitur & leue videatur eis qui me oderunt, quia ſimul mecũ & patrẽ oderunt. Ego enim & pater vnum ſumus. *Ioan. 10.* *Si opera non feciſſem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.* Hoc enim Iudæis ſolum ſufficere debuit, quòd Dei filium ſe eſſe dicebat, & tanta miracula faciebat. Quæ vtiq; facere non poſſet, ſi mentiretur. *Nunc autem & viderunt, & oderunt & me & patrem meum. Sed hoc totũ factum eſt, vt adimpleatur ſermo, qui in lege eorũ ſcriptus eſt: Quia odio habuerunt me gratis.* *Pſal. 34. & 68.* Sed dicet aliquis: Quid igitur ad eos, ſi ideò hoc Iudæi fecerunt, vt ſermo legis adimpleretur? Multum quidem: eorum enim iniquitas fuit cauſa, vt hoc de eis propheta prædiceret. Quod ſi ille non prædixiſſet, tamen nihilominùs eueniſſet. Quanuìs igitur quod ille prædixit, non euenire non potuit: non tamen propheticus ſermo, ſed eorum iniquitas huius tanti mali cauſa fuit. *Apoſtoli quàm ſint honorandi.* Conſiderate verò, fratres mei, quanta deuotione ſanctos Apoſtolos honorare debeamus, quos ipſe Dominus iam non ſeruos, ſed amicos vocat. De quibus ipſe ait: Quia non ſunt de hoc mundo, ſed de mundo electi, mundum vicerunt cum principe mundi. Quibus ipſe teſtimonium perhibet, dicens: *Matt. 5.* Vos eſtis ſal terræ. Vos eſtis lux mundi. *Luc. 8.* Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei, cæteris autẽ in parabolis. Iſti ſunt illi duodecim, quorum affluentia omnis terra ſanatur. *Exod. 15.* Venit (inquit Moyſes) populus in Elim, vbi erant duodecim fontes aquarum. O quantus fons iſte eſt, qui hæc ſcripſit beatus Ioannes euágeliſta. *Ioan. 11.* Iſti ſunt duodecim horæ diei, & duodecim portæ cœleſtis Hieruſalem, *Apoc. 21.* de quibus dicitur: Ab oriente portæ tres, ab occidente portæ tres, à meridie portæ tres, ab aquilone portæ tres. *Pſal. 86.* De quibus Propheta ait: Diligit Dominus portas Sion ſuper omnia tabernacula Iacob. Et reuerà magis diligit ſolas Eccleſiæ portas, quàm omnia ædificia Synagogæ. *Exod. 39.* Iſti ſunt lapides viui, qui voluuntur ſuper terram. Qui poſiti in rationali ſummi pontificis, etiam ſine voce docent & prædicant. Prædicant enim non clamando, ſed ſignificando. Hos ſemper in pectore habere debemus, quibus corda noſtra & inſtruantur & muniantur. Ad hos totus populus reſpiciat, & quid ſignificent diligẽter inquirat. Iſti ſunt fundamentum, turres, & columnæ Eccleſiæ. *Pſal. 13.* Iſti montes, qui exultauerunt vt arietes. Iſti cedri libani, iſti cerui qui venenum non timebunt, & ſerpentem interficient. *Pro. 30.* Iſti galli in nocte cantantes, & leones ſæuientes, qui ſuccinctis renibus & fortiſsimi beſtiarum, ad nullius timebunt occurſum. *Pſal 18.* Sed quid dicam? Iſti ſunt cœli, qui enarrant gloriam Dei.

IN NATALI APOSTOLORUM, Homilia III. Euſebij Emeſeni.

Ecce ego mitto vos, ſicut oues in medio luporum, &c. Matt. 10.

DIxerat ſuperiùs in hoc Euangelio Dominus & ſaluator noſter diſcipulis ſuis: *Matt. 10.* Euntes prædicate dicentes, quia appropinquauit regnum cœlorũ. Gratìs accepiſtis, gratìs date: & nolite portare ſacculũ, neq; peram. Nolens autem eos vagos & inſtabiles eſſe, ait: In quamcunq; ciuitatem aut domum intraueritis, illic manete, donec exeatis inde, comedentes & bibentes, quæ apud illos ſunt. Dignus eſt enim operarius merdece ſua. Poſteà verò dixit: *Ecce ego mitto vos, ſicut oues in medio luporũ.* Ego, inquit, Dominus & magiſter veſter. Ego Deus omnipotens, Ego cui nemo reſiſtere valet. Ego (inquã) mitto vos, ſicut oues in medio luporum. Scitis, & benè ſcitis vtriuſq; naturã. Ad patiendum itis, patientiã & innocentiã cuſtodite. Non vos defendatis, quia oues eſtis. Sæuiant illi, qui lupi ſunt. *Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ.* *Gen. 3.* De ſerpente nanque dicit Moyſes, quia callidior cunctis erat animantibus terræ. *Serpentes, dæmones et impij.* Serpentes autem maligni ſpiritus & iniqui homines vocantur: quoniam venenoſi ſunt, & recto itinere nõ incedũt. Sicut igitur illi prudentes ſunt in malo, ſic & vos, dicit Dominus, prudentes eſtote in bono. Videte ne vos decipiant *Luc. 16.* aſtutia ſua: quia filij huius ſeculi prudentiores ſunt filijs lucis in generatione ſua. Prudẽtes igitur eſtote: ſed ita prudentes, vt ſimplicitatẽ non amittatis. Sitis autem ſimplices, ſicut columbæ. Simplex (inquit) ſine fraude, ſine veneno, ſine dolo, ſine felle omniq; amaritudine, ſit prudentia veſtra. *Cauete aũt ab hominibus. Tradent enim vos in concilijs, & in ſynagogis ſuis flagellabunt vos, & ad reges & præſides ducemini propter me in teſtimonium illis & gentibus.* Cauete, inquit, vobis ab hominibus. *Cauendæ inſidiæ malorum.* vbi prudentia neceſſaria erit, ne vos decipiant, ne vos ſeducant minis & flagellis, ne vos blanditijs & perſuaſionibus à veritate deuiare faciant. Multis enim modis vos tentabunt, multis argumentis, multiſque inſidijs vos decipere conabuntur. Tradent enim vos, flagellabunt vos, ad reges & præſides ducent vos. Hoc autem propter me, quatenùs & illis & cunctis gentibus teſtimonium detis de me. *Cùm aũt tradent vos, nolite cogitare quomodò aut quid loquamini. Dabitur n. vobis in illa hora, quid loquamini. Non n. eſtis vos qui loquimini, ſed ſpiritus patris veſtri, q loquitur in vobis.* Quid enim loquerentur idiotæ & piſcatores, quid loquerentur ruſtici & illiterati? Quid loqueretur os mutum & mandibula aſini? Scriptũ

tamen

Sap. 10. tamen eſt, quòd ſapientia aperuit os mutum, & linguas infantium fecit diſertas. Hos autem ſignificauit Samſon ille fortiſsimus vir, qui mille viros & ampliùs cum ſola aſini mādibula interfecit. Ludic. 15. Sæpè equos hinniētes, & aues canentes, & aliorum animaliū voces audimus: nulla vox minùs delectat, q̄ vox aſini. Tales igitur priùs erāt Apoſtolorum voces, tales illorum mandibulæ & ora, de quibus Apoſtolus ait: Quæ ſtulta ſunt mundi, elegit Deus, vt confundat fortia, & ea quæ non ſunt, vt ea quæ ſunt deſtrueret. 1. Cor. 1. Sic igitur & noſter Samſon cum mandibula aſini, id eſt, ꝑ ſtultos & illiteratos, per ora priùs muta & indiſciplinata hoſtes ſuos vicit, & mundi ſapientiam deſtruxit. Ipſe enim eſt Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio. Pſal. 23. Non igitur Apoſtoli loquebantur, ſed ſpiritusſanctus in eis. Ipſi quaſi tubæ, per quas voces ſonarent. Ipſi quaſi pſalterij chordæ, quæ ſapienter tactæ aures delectarent. Nec illud quidem vacat à myſterio, quòd de mandibula aſini fons aquæ profluxit, quo Samſon ille fortiſsimus ſitim extinxit. Iudic. 15. Magna nanq; ſapientiæ flumina ex Apoſtolorū ore manarunt, quibus in ſeruis ſuis Dominus ſatiatur. Ipſe enim ſatiatur in nobis, ipſe cibatur, & potatur in nobis. Matt. 25. Hoc .n. ipſe ait: Eſuriui, & dediſtis mihi manducare. Quod enim vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Cùm igitur ab iniquis ſancti Apoſtoli ad concilia traherentur, quia non ipſi loquebantur, ſed Spiritus ſanctus in eis, ſecuri ibant quocunque ducebantur ab eis. Securus enim ad prælium vadit, qui talibus armis & ſub tali principe pugnat. Securus & ille ad concilium pergit, qui tali prolocutore cauſam ſuam defendit. Cum ſanctis philoſophos diſputaſſe legimus: ſed hos à puellis & hominibus illiteratis ſuperatos fuiſſe audimus. Hoc autem quis faciebat niſi Spiritus ſanctus, qui loquebatur in eis? *Tradet autē frater fratrem in mortem, & pater filium, & ſurgent filij in parentes, & morte eos afficient. Et eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum.* Hæc autem prophetia quia iam impleta eſt, expoſitione non indiget. Ipſa enim eius adimpletio, expoſitio fuit. Ezec. 18. *Qui autem perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit.* Omnis enim homo in eo iudicatur, in quo inuenitur. Quacunque hora conuerſus fuerit, vita viuet, & non morietur. Sed fortè expectas, vt conuertaris in vltima hora, audi quid Dominus dicat: Matt. 25. Vigilate, quia neſcitis diem neque horam. Illi igitur qui vltimam horam ſic expectant, falli poſſunt. Qui enim in bono perſeuerarint, falli non poſſunt. Nunquàm enim niſi in bono iudicantur, qui ſemper in bono inueniuntur.

IN NATALI APOSTOlorum, Homilia IIII. Euſebij Emeſeni.

Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te, &c. Matt. 19.

NArrauit ſuperiùs Euangeliſta, iuuenem quendam acceſsiſſe ad Ieſum, & dixiſſe ei: Magiſter bone, quid faciam vt habeam vitam æternam? Cui Dominus ait: Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata. Non occides, non mœchaberis, non furtum facies, non falſum teſtimonium dices: honora patrem & matrem, diliges proximum tuum ſicut teipſum. Matt. 19. Dixit illi adoleſcens: Omnia hæc cuſtodiui à iuuentute mea, quid adhuc mihi deeſt? Et Dominus ad eum: Si vis (inquit) perfectus eſſe, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo, & veni ſequere me. Ille autem triſtis abijt, quia multas habebat poſſeſsiones. Si enim, vt Apoſtolus ait, plenitudo legis eſt dilectio: Rom. 13. aut iſte benè non intellexit, Diliges proximum tuum ſicut teipſum: aut ſi intellexit, non benè reſpondit, dicens: Hæc omnia cuſtodiui à iuuentute mea. Quid enim ei deeſſe poteſt, qui totam legem cuſtodiuit? Putabat igitur iſte, ſicut videtur, proximum ſuum ſe benè diligere, quia eum non occidebat, quia bona ſua ei non auferebat, aliaſque iniurias ei non faciebat. Ideoque qualiter hoc intelligere debeat, Dominus ſubinferens, ait: Si vis perfectus eſſe, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo: & veni ſequere me. Hæc eſt vera menſura perfectionis. *Vera perfectionis forma.* Ille implet legem, qui iſta cuſtodit: nec in Dei dilectione peccat, qui Chriſtum ſequitur: nec in dilectione proximi, qui indigētibus omnia largitur. Non deſperet tamen, cui ad hanc perfectionem venire non datur. Multi enim ſaluantur, qui neque omnia linquunt, neque omnia pauperibus tribuunt: ad culmen tamen perfectionis non perueniunt. Zachæus enim non omnia, ſed dimidium bonorum ſuorū ſe daturum promiſit, dicens: Luc. 19. Ecce dimidium bonorum meorum Domine, do pauperibus, & ſi quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum. Confeſtim autem audire meruit quòd eſſet filius Abrahæ. Sequitur autem: Cùm audiſſet autem adoleſcens verbum, abijt triſtis. Erat enim habens multas poſſeſsiones. Ecce qualis erat adoleſcens, oſtendit. Bonus erat, quia alijs non nocebat. Sed non erat bonus, quia alijs non ſubueniebat: nec ſua largiri, nec aliena rapere nouerat. Loquebatur cum Deo, qui veras diuitias ei oſtendebat. Magis tamen in terrena poſſeſsione, quàm in cœleſtis theſauri promiſſione ſpem habebat. De talibus ait Apoſtolus: 1. Tim. 6. Præcipe diuitibus huius ſeculi, non ſperare in incerto diuitiarum. Aliud eſt enim diuitem eſſe aliud in diuitijs ſpem habere. Qui enim in diuitijs ſpem ſuam ponunt, valdè difficilè ſaluari poſſunt. Vnde & Dominus ſubinferens, ait: Matt. 19.

Amen

Amen dico vobis,quia diues difficilè intrabit in regnum cœlorum. Et iterùm dico vobis,faciliùs eſt camelum per foramen acus tranſire, quàm diuitem introire in regnum cælorum.Priùs difficile,deinde impoſsibile dixit. Impoſsibile eſt .n. vt diuites in diuitijs ſpem habentes, intrent in regnum cœlorum. De illis enim hoc intelli-
Marc. 10. gitur. ſic.n.Marcus narrat. Filioli, quàm difficile eſt confidentes in pecunijs, regnum Dei in-
Camelus myſticè. troire. Sed quid per camelum, cui vnicũ & ſingulare officium eſt onera portare, niſi eos intelligamus, qui peccatorum pondere prægrauentur? Quibus ſe Pſalmiſta connumerans,ait:Quo-
Pſal. 37. niam iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum:ſicut onus graue grauatæ ſunt ſuper me.
Pſal. 51. De diuitibus autem quid dicit? Ecce homo qui non poſuit Deum adiutorem ſibi, ſed ſperauit in multitudine diuitiarum ſuarum,& pręualuit in vanitate ſua. Facilius igitur eſt camelum, id eſt, aliquem valdè peccatorem trãſire per foramen acus,id eſt,per arctam & anguſtam viam, quàm huiuſmodi diuitem intrare in regnũ cœlorum:quoniam ille faciliùs à peccatis,quàm iſte à diuitiarum ſpe ſeparari poteſt. Auditis autem his, diſcipuli mirabantur valde, dicentes: Quis ergo poterit ſaluus eſſe? Hoc enim diſcipuli non dixiſſent,ſi de quo diuite Dominus loquebatur intellexiſſent. Aſpiciens autem Ieſus,dixit illis: Apud homines hoc impoſsibile eſt, apud Deum autem omnia ſunt poſsibilia. Quod enim ait, Apud homines, hoc eſt, ſecundùm humanum intellectum,non ſecundùm ſpiritualem & diuinum. Non eſt enim impoſsibile Deo qualemcunque diuitem ad ſuæ voluntatis viam conuertere:quanuis valdè difficile ſit,vt pauper eſſe velit,qui ſemper diues fuerat. Si igitur ad literam intelligatur,ſicut homines intelligũt,impoſsibile eſt vt per foramen acus tranſeat camelus. Si verò ſpiritualiter, ſicut modò expoſuimus,& ſicut Dominus ipſe intelligebat, impoſsibile non eſt per arctã & anguſtam viam peccatorem intrare in regnum cœlorum. *Tunc reſpondens Petrus,dixit ei:Ecce nos reliquimus omnia,et ſecuti ſumus te:quid ergo erit nobis?* Ille, inquit, diues, de quo ſuperiùs loquutus es,neq; omnia dimittere, neque ſequi te voluit.Cui etiam quid reſponderis, audiuimus: de nobis autẽ quid dicis, qui & omnia reliquimus & te ſecuti ſumus? Omnia enim Petrus reliquerat, quia non ſolùm ea reliquerat quæ habebat, ſed & ea quæ habere poterat,vt vlteriùs in hoc mundo nihil propriũ poſſideret,nihilq; poſsidere deſideraret. Vnde Io-
1. Ioan. 2. annes Apoſtolus admonet,dicens:Nolite diligere mundũ,neq; ea quæ in mundo ſunt. Et maius quidem eſt habendi voluntatem, quàm ipſum habere,derelinquere. *Ieſus autẽ dixit illis:Amen dico vobis,quòd vos q̃ ſecuti eſtis me,in regeneratione, cùm ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſraël.* Duo Petrus propoſuerat,ſed alterum Chriſtus aſſumpſit. Non enim dixit,Vos qui reliquiſtis omnia:ſed dixit,Vos qui ſecuti eſtis me. Omnia relinquit,qui perfectè ſequitur Ieſum. Sufficiens ergo fuit alterum dicere, quia vtraq; in vnum continebantur. Vos,inquit, qui ſecuti eſtis me, qui mecum per eandem viam inceditis, qui ad cœleſtia feſtinatis,qui terrena cuncta deſpicitis,qui iuſtitiã & veritatẽ,pacem & miſericordiã diligitis, vos ſedebitis ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſraël. Sedebunt vtique Apoſtoli ſuper ſedes duodecim, ſedebunt &alij ſuper ſuas, qui eorum exemplo vixerunt, & Chriſtum Dominum ſecuti ſunt.Plures enim ibi ſunt ſedes quàm duodecim, plúres iudices ibi erunt. Nõ ſolùm enim epiſcopi & ſacerdotes ibi iudicabunt, verumetiã,vt ſuperiùs dicitur, regina Auſtri & Niniuitiæ reſurgent in iudicio cũ generatione iſta, & condemnabunt eam. Matt. 12. Sed quæ ſunt iſtæ ſedes, ſuper quas iſti iudices ſedebunt? Iſtæ ſedes,ſingulæ Eccleſiæ ſunt. Vnde & epiſcopi eccleſias quibus præſunt, ſedes ſuas vocare conſueuerunt. Sedebit igitur vnuſquiſque in populo,quem rexit & prædicauit,& maior & ſublimior apparebit.Sedebit autem & Dominus in ſede maieſtatis ſuæ, quoniam excelſus ſuper omnes gentes Dominus, cunctis & an- Pſal. 112. gelis & hominibus præſidebit. Iudicabit igitur Dominus, iudicabunt & Apoſtoli, iudicabunt inſuper epiſcopi & ſacerdotes. Omnes prætereà ibi iudicabunt, quorum exemplo cæteri damnabuntur. *Et omnis qui reliquerit domum, & fratres,aut ſorores,aut patrem, aut matrem, aut vxorem,aut filios,aut agros propter nomen meum,cẽtuplũ accipiet,& vitã æternam poßidebit.* Alij autem euangeliſtæ dicunt,centuplum accipiet, & poſt hanc Marc. 10. vitam,vitam æternam. Quibus & Marcus addit, Cum perſecutionibus. Centuplum enim cum perſecutionibus in hac vita ſuſcipiunt ſancti: Luc. 18. quia quicunque Deum diligunt,eiuſque voluntatem faciunt,ſanctorum fratres & ſorores, patres & matres, amici & propinqui fiunt. Sic enim de ſeipſo Dominus ait: Quicunque fecerit voluntatem patris mei qui in cœlis eſt,ipſe mihi frater,ſoror, & mater eſt.Fratres autem & ſorores, patres & matres, vxores & filij dicuntur,nõ natura, ſed officio & affectione. Quos .n. multùm diligimus, his nominibus vocare ſolemus.

Omnia quis relinquat Chriſtumq; ſequatur.

Sedes, ſingulæ eccleſiæ.

IN NATALI APOSTOLORUM, Homilia V. Euſebij Emeſeni.

Meßis quidem multa,operarij autẽ pauci &c. Matth. 9.

Beatus Lucas Euangeliſta ſic ait: Luc. 10. Quia deſignauit Dominus & alios diſcipulos ſeptuagintaduos, & miſit eos binos ante faciem ſuam in omnem ciuitatem & locum,

Num. 11. cum, quò ipſe erat venturus, & ait illis: Meſsis quidem multa, operarij autem pauci. Duodecim filios habuit Iacob, ſeptuaginta verò & duos viros ex ſenioribus Iſraël, iubente Domino, elegit Moyſes, quorum conſilio & auxilio tanti populi onus faciliùs ferre potuiſſet. Sic igitur Dominus ſaluator noſter, qui per hos duos ſignificabatur, & duodecim apoſtolos elegit, & ſeptuagintaduos diſcipulos deſignauit. Et apoſtolorum quidem vicem modò tenent epiſcopi: aliorum verò diſcipulorum officium gerunt presbyteri. Binos autem eos miſit Dominus ad prædicandum, quia duo ſunt præcepta charitatis. Inſuper etiam ſcriptum eſt: Væ ſoli, qui cùm ceciderit, non eſt qui ſubleuet eum. Duo ſuntettereà teſtamenta, quæ ſemper ſimul pergunt, ſimul docent & prædicant. Quæ ſi noſtri pectoris ciuitatem intrauerint, Domino venienti manſionem & hoſpitiũ parant, ſicut & illi diſcipuli tunc temporis faciebant. Miſeri Iudæi, ad quorum hoſpitium non duo diſcipuli, id eſt, duo teſtamenta, ſed vnum ſolummodò venit: & ideò quid dicat, non intelligunt. Hoc enim ſignificabant illi duo Cherubin, qui poſiti ſuper arcam teſtamenti ſe mutuò reſpiciebant, verſis vultibus in propiciatoriũ. Cherubin nanque ſcientiæ plenitudo interpretatur. Sed vbi quæſo tanta ſcientia, quanta in vtroque teſtamẽto? Quòd autem duo Cherubin mutuò ſe reſpiciunt, amborum teſtamentorum amicitiam & concordiam ſignificant. Idem enim teſtantur ambo, idem dicunt & prædicant ambo. Habent autem vultus verſos in propiciatorium, quo tegitur arca, quatenùs ab omnibus videantur & cognoſcantur, nulluſque in arca, id eſt, in Eccleſia, ſanctorum congregatione ſit, qui eorum faciem extraneam & incogitatam habeat. Hoc autem illi audiant, qui ſacras literas meditari negligunt. Vt enim de alijs taceamus, ipſi quoque epiſcopi Cherubin iſtos aliquando non cognoſcunt, & quamuis ad eos vt cognoſcantur vultus conuertant, ipſi tamen eos deſpiciunt. Non pergant igitur ſine ſe, qui tantùm diligunt ſe, ſimul eant, ſimul prædicent, ſimul caſtellis & ciuitatibus Chriſtum venientem annuncient. Sequitur: *Meßis quidem multa, operarij autem pauci. Rogate ergo Dominum meßis, vt mittat operarios in meſſem ſuam.* Tantus eſt ager, quantus & mundus. Multa igitur meſsis, quia multi ſunt homines. Pauci ſunt operarij, quia pauci ſunt prædicatores. Multi enim officium prædicandi habent, qui tamen prædicandi laborem habere cõtemnunt, neq; attendunt Apoſtolum dicentem: Si non euangelizauero, væ mihi erit. De quibus Propheta ait: Canes muti, non valentes latrare. Vult autem Dominus rogari, vt mittat operarios in meſſem ſuam, quatenùs fideles ſui non ſolùm de operatione, verùm & de affectu & voluntate remunerentur. *Et conuocatis duodecim diſcipulis ſuis, dedit illis poteſtatem ſpirituum immundorum, vt eijcerent eos, & curarent omnem languorem, et omnem infirmitatem.* Non mirum, ſi reges & principes, tyrannos & poteſtates Chriſti diſcipuli vincere potuerunt, qui ſuper ipſos malignos ſpiritus, eorum videlicet imperatores & dominos poteſtatem ſuſceperunt. Et modò quoq; epiſcopi & ſacerdotes hoc agunt in animabus, quod tunc Apoſtoli in corporibus operabãtur. Nam & ſpiritus immundos eijciunt, & omnium mentes ab ægritudine omni curant, & animas iam defunctas ad vitam reſuſcitant. Cur enim Dominus & diſcipuli eius corpora ſanabant ſubitò, niſi vt per hoc ſanaretur anima in æternum victura? Neque enim credidiſſent, niſi ſigna & prodigia vidiſſent. Hoc enim ipſe Dominus ait: Niſi ſigna & prodigia videritis, non creditis. Si verò non crediſſent, ad ſalutem animæ peruenire non potuiſſent. Maius eſt animam ſanare quàm corpus, quoniam maius eſt illud quod per ſe fit, quàm illud quod per aliud fit. *Duodecim aũt apoſtolorũ nomina hæc ſunt: Primus Simõ, q. dicitur Petrus, & Andreas frater eius, Iacobus Zebedæi & Ioãnes frater ei⁹, Philipp⁹ & Bartholomæus, Thomas & Matthæus publicanus, Iacobus Alphæi & Thaddæus, Simõ Cananæus, & Iudas Iſcariotes, qui tradidit eum.* Iſti ſunt illi duodecim lapides precioſi, de quibus toties loquuti ſumus, quos in rationali pontificis Moyſes ponere iuſſit. Siquidem Iudæ proditoris locum Matthias ſuſcepit. *Hos duodecim miſit Ieſus præcipiẽs eis, & dicens: In viã gentiũ ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis, ſed potiùs ite ad oues, quæ perierunt domus Iſraël.* Quia per ſe & ſui corporis præſentiã Iudæis prædicare venerat, gentilibus verò per Apoſtolos & doctores. Vnde & diſcipulis ſuis, quibus modò in viam gentiũ ire & in ciuitates Samaritanorũ introire interdicit, poſteà præcepit, dicens: Ite in vniuerſum mundũ, prædicate euangelium omni creaturæ. Priùs enim Iudæos, deinde gentiles vocare voluit. Samaritani autem ſecuti Hieroboam, idola coluerunt: vnde hic non immeritò gentibus aggregantur. *Euntes autem prædicate dicentes: Quia appropinquauit regnũ cælorum.* Tollatur igitur regnum malorum, deſtruatur & pereat regnum dæmoniorum, quia iam in terris ædificatur regnum ſanctorum, quia nobiſcum & inter nos habitat rex angelorum. Huius ſermonis hęc erit probatio: *Infirmos curate, mortuos ſuſcitate, lepros os mũdate, dæmones eijcite: gratis accepiſtis, gratis date.* Hæc enim non humana ſunt, ſed diuina: non terrena, ſed cæleſtia. Quis itaque cælorum regno, regem & Dominum adeſſe dubitet, cùm in nomine Ieſu infirmitas fugiat, mors pereat, vita & ſanitas redeat, lepra recedat, & maligni ſpiritus, (qui hominibus dominabantur) excludantur ab hominibus? *Gratis accepiſtis, gratis date.* Hoc audiant Simoniaci: Hoc audiant illi, qui ſancti ſpiritus gratias emere & vendere non timent. Sed dicet Simoniacus: Ego gratis non accepi, gratis dare non poſſum. Si gratis non accepiſti, à Domino non accepiſti.

Marginalia (left column): Apoſtolis ſuccedunt Epiſcopi: 72. diſcipulis Preſbyteri. Eccleſ. 4. Exod. 25. In meſſem mundi, operarij prædicatores. 1. Cor. 9. Eſa. 56. Matth. 10.

Marginalia (right column): Ioan 4. Exod. 39. Acto. 1. Marc. 16.

cepiſti. Dominus enim nulli dat niſi gratis. Non enim tibi iſta dicuntur? *Nolite poſsidere aurũ, neq; argentum, neq; pecuniam in zonis veſtris: non perã in via neq; duas tunicas, neq; calceamenta, neque virgam: Dignus eſt enim operarius mercede ſua.* His enim verbis omnis cupiditas, & auaritiæ occaſio tollitur, omne ſuperfluum amputatur, & ſola neceſſaria conceduntur. His denique expeditur via, fugit timor, & creſcit ſecuritas. Vnde non immeritò quidam ait: Cantabit vacuus coram latrone viator. (*Iuuenalis Satyra 10.*) Sed quare peram & ſacculum, quibus cogitare de craſtino non liceat? In his enim reponitur & cuſtoditur, quod in futurum reſeruatur. Sed quid reponet, qui ſibi nihil reſeruat? Neque verò duas tunicas ferant, quatenùs expeditiùs currant, & onere inutili & ſuperfluo non grauentur. In vna enim tunica tantum veſtimenti intelligitur, quantum ad frigus arcendum vnicuiq; ſufficere poſsit. (*Marc. 6. Luc. 9.*) Virga verò & calceamenta in Marco concedi, in Matthæo & Luca interdici videntur. Veruntamen quia dixit, Neq; duas tunicas, & ſtatim calceamenta ſuppoſuit, poſſumus intelligere, vt neque duas tunicas ferant, neque calceamenta ferant duplicia. Siue etiam illa calceamenta non ferant, quibus cæteri homines vtebantur, ſed quoddam aliud calceamentorum genus iter agentibus habile, quo pes non conſtringitur, & planta ſalua cuſtoditur. Et hoc (*Marc. 6.*) eſt quod Marcus ſignificare videtur, dicens ſcilicet, calceatos ſandalijs. Hoc enim non dixiſſet, niſi aliquam diſtantiam eos ab alijs in calceamentis habere voluiſſet. Si quis autem hoc aliter interpretari velit, hoc in eo ſit: veruntamen euangeliſtas nemo putet eſſe contrarios. Ego quidem non crediderim Dominum penitùs calceamenta interdixiſſe, cùm cæteris corporis membris indumenta conceſſerit, quæ non tantum laboris vt pedes patiuntur, præſertim cùm Apoſtolus (*Ephes. 6.*) dicat: Calceati pedes in præparatione euangelij pacis. De virga verò quid dicemus? Dicunt alij, Neque virgam. Dicit Marcus, Niſi virgam. Hoc autem, niſi ſecundùm diuerſa iſta diſtinguatur, ſolui non poteſt, ſi tamen de eadem virga intelligatur. Virga enim ad paſtores pertinet. (*Ioan. 21.*) Paſtores autem nondum erant Apoſtoli. Nondum enim Petro dictum fuerat, Paſce oues meas. (*Ioan 7.*) Nondùm ſpiritus erat datus, quia Ieſus nondùm (*Luc. 24.*) fuerat glorificatus. Nondùm eis Dominus ſenſum aperuerat, vt ſcripturas intelligerent. Nondùm igitur erant paſtores, quia nondùm nouerant paſcere oues. Nondùm enim virgam ferebant. Neque enim decebat vt virgas ferrent, cùm adhuc ille paſtorum omnium maximus inter eos corporaliter conuerſabatur. Virgam igitur & paſtoris officium corporaliter ſuſceperunt, (*Marc. 16.*) quando eis à Domino dictum eſt: Ite in vniuerſum mundum, prædicate euangelium omni creaturæ. Non eſt igitur inconueniens, quòd virgam ferre & non ferre dicuntur, ſiquidem hæc ſecundùm diuerſa tempora intelliguntur. Quod autem ait: *Dignus eſt operarius mercede ſua:* Tale eſt, ac ſi diceret, Nihil in euangelium feratis, in eo laborate, de ipſo viuite. Dignus eſt operarius mercede ſua. Vnde Apoſtolus, Si vobis ſpiritualia (*1. Cor. 9.*) ſeminauimus, non magnum eſt, ſi carnalia veſtra metamus. Itemque: Non alligabis os bo- (*Ibidem.*) ui trituranti. *In quancunq; autem ciuitatem aut caſtellũ intraueritis, interrogate quis in ea dignus ſit, et ibi manete, donec exeatis inde.* Ibi (inquit) manete. Vbi? In domo illius qui dignus eſt. In hoc enim vagandi licentia tollitur, & de domo in domum tranſire prohibetur. In vna domo manete, ibi vobis miniſtret qui miniſtrare velit. *Intrantes aũt in domum, ſalutate eam, dicentes: Pax huic domui. Et ſiquidẽ fuerit domus digna, veniet pax veſtra ſuper eam: Si aũt non fuerit digna, pax veſtra ad vos reuertetur.* Meritò enim pacem offerunt, qui Chriſtum prædicant. Ipſe enim eſt pax noſtra, qui fecit vtraq; vnum. (*Ephes. 2.*) Vbi non eſt pax & concordia, ibi Chriſtus manere & habitare non poteſt. Vnde ſcriptum eſt: Et factus eſt in pace locus eius. (*Psal. 75.*) Illa igitur domus eſt digna pace, quæ digna eſt vt in ea habitet Chriſtus. Si autem non fuerit digna, pax veſtra ad vos reuertetur. Quomodò enim ad eos reuertitur, quæ ab eis non receſsit? Reuertitur quidẽ, quia maior fit in eis & duplicatur, dum bonum quod ſentiunt in ſe eſſe, in alijs quoque deſiderant eſſe. Vnde fit vt mercedem ſuſcipiant, non ſolùm de pace quam habuerunt, verùm etiam de illa quam alijs obtulerunt. Hæc igitur pax quam prędicant, duplicata ad eos reuertitur. *Et quicunq; non receperit, neq; audierit ſermones veſtros, exeuntes foras de domo & de ciuitate, excutite puluerem de pedibus veſtris.* (*Quid agendũ cùm cõtemnitur prædicatio.*) Quicunque (inquit) vos non receperint, vobiſq; charitatis & miſericordiæ viſcera non aperuerint, neq; veſtros ſermones & fidem quam prædicatis, audierint, relinquite illos, ſeparamini ab illis, exite de medio illorum, excutite puluerem de pedibus veſtris: vt de illorum infidelitate & impietate, de illorum ſordibus & immunditia, de illorum iniqua operatione & terrena conuerſatione, nihil vobis adhæreat, veſtroſque pedes & ſancta itinera commaculet. Propter hoc enim dicitur: Qui lotus eſt, non indiget niſi vt pedes lauet. (*Ioan. 13.*) Hoc autem erit illis in teſtimonium, quoniam iniqui & reprobi fuerunt, & à ſanctorum conſortio ſunt expulſi, tanquàm puluis quem proijcit ventus à facie terræ. *Amen amen dico vobis, tolerabilius erit terra Sodomorũ & Gomorrhaeorum in die iudicij, quàm illi ciuitati.* Per quæ vtique intelligitur, quòd illi qui audita veritate acquieſcere noluerunt, grauiori pœnæ ſubijciantur, quàm illi quibus veritas nunciata non fuit.

IN NA-

IN NATALI VNIVS martyris Sermo.

QVia beati martyris natalis hodiè illuxit dies, quem vobiſcum fratres chariſsimi, nos voluit Dominus celebrare, aliquid donante illo de martyrum gloria & patientia diſſeramus. Gloria quidem mundana ab his contempta eſt, & ideò patientia probata eſt. Nam gloria eorum abſcondita latebat in cælis, quia patientia eorum exercebatur in terris. Qui non exhorret eorum patientiam, peruenit ad gloriam. Miſeria putatur pati dura & aſpera in carne, quia reuerà moleſtum eſt. Niſi eſſet omnibus moleſtum, non eſſet martyribusglorioſum. Multis ergo laſciuis & auaris martyres ſancti inſanire viſi ſunt, quando pro Chriſti nomine tanta patiebantur. Etenim vt eum negarent, vrgebantur. Alij ergo virgis & flagellis diutiſsimè ſunt verberati, alij fuſtibus & plumbatis cæſi, alij membratim laniati, alij gladio occiſi, alij excoriati, pice plumboq́; liquato perfuſi, alij ardore prunarum excruciati, & alij flammis exuſti, alij quidem in mare merſi, alij beſtijs deputati, alij carcerum ſunt horrore & fame necati. Quot enim genera pœnarum & mortium hoſtis excogitare poterat, tot martyribus ſine vlla miſeratione infligebat. Sed ipſi licet in aperto horrida paterentur, in occulto tamen ineffabiliter coronabantur. Multi quidem gloriam terrenam quæſierunt, multi viri fortes pro patria ſanguinem fundendum eſſe duxerũt, nec fundere dubitauerunt, quò gloriã poſt mortem etiam apud poſteros haberent: Sed quæ illorum gloria martyribus comparatur? Quis potuit inuenire Imperator, quod potuit inuenire piſcator? Imperatorum, conſulum & virorum fortium, qui orbem armis domuerunt & ſubiugauerunt, ſepulchra ſunt Romæ. Ad cuius ſepulchrum intrare dignatus eſt Imperator? Et tamen diademate depoſito, ad ſepulchrum ſuũ orantem ſuſcepit eum piſcator. Ecce ſi terrena gloria fuerat concupiſcenda martyribus, nec ipſi fraudati ſunt, qui honorem tantùm inter angelos quæſierunt. Videmus eorum glorias in terris, & ſtupemus: quid pateremur, ſi in cælis videremus? Quantus nos ſtupor admirationis apprehenderet, ſi videremus martyres inter angelos gloriantes, quorum natalitia videmus populos celebrantes? Sed nos volumus gaudere cum ſanctis, & tribulationem mundi nolumus ſuſtinere cum illis. Qui enim ſanctos martyres inquantũ potuerit, imitari noluerit, ad eorum beatitudinem non poterit peruenire. Sic & Apoſtolus prædicat, dicens: Si fuerimus ſocij paſsionum, erimus & conſolationum. Et Dominus in euangelio: Si mundus, inquit, vos odit, ſcitote quia me priorem vobis odio habuit. Recuſat eſſe in corpore, qui odium mundi non vult ſuſtinere cum capite. Sed dicit aliquis: Et quis eſt, qui poſſit beatorum martyrum veſtigia ſequi? Huic ego reſpondeo, quia non ſolùm martyres, ſed etiã ipſum Dominum cum ipſius adiutorio, ſi volumus, poſſumus imitari. Audi non me, ſed ipſum Dominum generi humano clamantem, & dicentem: Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde. Audi & beatum Petrum apoſtolum admonentem: Chriſtus, inquit, pro nobis paſſus eſt, relinquens nobis exemplum, vt ſequamur veſtigia eius. Similiter Paulus apoſtolus clamat: Imitatores Dei eſtote, ſicut filij chariſsimi. Quid ad hæc reſpondebimus fratres, vel quam excuſationem habere poterimus? Si tibi aliquis dicat, vt virtutes quas fecit Deus, debeas imitari, iuſta poteſt eſſe excuſatio tua: quia virtutes & mirabilia facere, non omnibus datum eſt: iuſtè & caſtè viuere, & charitatem cum omnibus cuſtodire, cum Dei adiutorio promptum eſt. Nam & ipſe Dominus noſter Ieſus Chriſtus non dixit: Diſcite à me mortuos ſuſcitare, ſuper aquas ſiccis pedibus ambulare. Sed quid ait? Quia mitis ſum & humilis corde. Et iterùm: Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos, vt ſitis filij patris veſtri qui in cælis eſt, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos. Et licet ſint alia multa, in quibus Deum debeamus & beatos martyres imitari, iſta tamen duo præcipua ſunt, id eſt, vt mites ſimus & humiles corde & inimicos noſtros toto corde & totis viribus diligamus. De diligendis inimicis, fratres chariſsimi, nullus vnquam in veritate ſe poterit excuſare. Poteſt mihi aliquis dicere: Non poſſum ieiunare, non poſſum vigilare, non poſſum res meas omnes pauperibus dare & eccleſijs. Nunquid poteſt dicere, Non poſſum diligere? Sed dicit aliquis: Tanta mala inimicus meus mihi fecit, vt eũ nulla ratione poſsim diligere. Attendis quid fecerit tibi homo, & non attendis quid tu feceris Deo? Si conſcientiam tuam diligenter diſcutis & inquiris, ſine vlla compenſatione maiora tu peccata commiſiſti in Deum, quàm in te cõmiſerit homo. Et qua fronte vis, vt tibi Deus dignetur dimittere multũ, qui non vis dimittere parum? Vos autem fratres, quia quotidiè dicitis Deo in oratione, Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris: dimittite, & dimittetur vobis. Ipſa enim veritas clamat terribiliter, & dicit: Si vos nõ dimiſeritis hominibus peccata eorum, nec pater veſter cœleſtis dimittet vobis peccata veſtra. Imitemur ergo ſanctos martyres in fide, in humilitate, in manſuetudine, in patientia, in longanimitate, in dilectione, & ſic poterimus ipſos martyres apud Dominum habere interceſſores: ita vt peccata

Gloria & patientia martyrum

Varij martyrum cruciatus.

…e haben- …r in Ser- …one 47. …guſtini, …e Sanctis.

2.Cor.1. *Ioan.15.* *Matth. 11.* *1.Petr.2.* *Epheſ. 5.* *Matth. 11.* *Matth.5.* *Matth 6.*

Hucuſq; habetur in Auguſtini Sermone ſupradicto.

noſtra deleantur, & præmia nobis æterna confe-rantur, præſtante Domino noſtro, qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

DE VNO MARTYRE,

Homilia beati Ioannis epiſcopi. Eſt verò pars maxima Sermonis B. Ioannis Chryſoſtomi de pentecoſte.

PEragrarunt à Domino miſſi Apoſtoli orbem terrarum, & infirmũ eum inuenientes, ad ſanitatem reduxerunt: & in ruina poſitum, ad ſtabilitatem reuocauerunt: non ſcuta mouentes, non arcus tendentes, non ſagittas mittentes, non pecunias largientes, non eloquentia confidentes. Et erant nudi quidem ſeculo, ſed induti Chriſto: pauperes, ſed diuites: pecunia indigentes, ſed regnum cælorum poſsidentes: non humana ſolatia habentes, habentes autem Dominum ſuum. Ego, inquit, vobiſcum ſum omnibus diebus, vſque ad conſummationem ſeculi. *Matth. 28.* Peragrarunt vniuerſum orbem terrarum, oues ſimul cum lupis. Quis vidit? Quis audiuit? Dicit: *Matt. 10.* Mittam vos vt oues in medio luporum. Quis vnquam paſtor oues mittit in medio luporum? ſed magis ſi viderit lupos, congregat oues. At verò Chriſtus contraria fecit. Oues ad lupos direxit, & vulneratæ à beſtijs non ſunt, ſed magis lupi ad ouium manſuetudinem ſunt conuerſi. Et vt ne dicerent illi, Oues ſumus, & mittis nos in eſcam luporum, timorem illorum vno ſermone abſtulit. Non dixit, Ite: nec enim eorum virtute mittebat eos: ſed, Ecce, inquit, ego mitto vos. *Apoſtoli Chriſti virtute muniti.* Infirmi quidem vos, ſed qui mittit, potens eſt. Quis es tu? Ego ſum, qui cælum extendi, qui terram fundaui, qui mare infrenaui, qui mortem diſſolui, qui chirographũ quod contra vos erat, cruci affixi, qui veterem legem immutaui, qui vos ad priſtinam patriam reuocaui, qui fortia diſſoluo, & diſſoluta conforto. Quid mari fortius? Sed parua arena intolerabilem illius impetum retundit & continet. Ecce (inquit) ego mitto vos, qui mortis & vitæ habeo poteſtatem, qui de cælo deſcendi. Ecce ego mitto vos, quaſi oues in medio luporum. Tanquàm murus quidam beſtiæ fiebant ouibus, vt nec fuga conſeruarent ſalutem circumuallati vndique. O virtus mittentis in medio luporum oues. In circuitu lupi, & mutati ſunt lupi, & facti ſunt oues. Nec enim natura, ſed voluntate lupi erant. Ecce ego mitto vos. Quid ergo nobis præcipis? Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices vt columbæ. Serpens etſi millies vulneretur, caput autem ſuum ſaluet, totus eſt ſanus. Sic & tu, ſi pecuniam aduerſarius tollere vult, libens cede. Et ſi omnes facultates auferre conatur, dimitte. Et ſi ipſam temporalem vitam tuam extorquere cupit, ne reſiſtas. Tantummodò fidei tuæ ſimplicitatem cuſtodi. Illa illæſa manente, vniuerſa ingruentia mala facilima erunt. Nudus exiſti de ventre matris tuæ, nudus & ibis. *Eccleſ. 5.* Sed forſitan in exilium mitteris. Tu dicito: Domini eſt terra & plenitudo eius. *Pſal. 23.* Sed forſitan mors occupabit. Non eſt timenda, quia tranſitus eſt. Tantummodò fidem ſerua, theſaurum indeficientem, diuitias ſempiternas. Horum quæ dico, beati martyres teſtes ſunt, qui fidem non perdiderunt, & poſt exceſſum de corpore fortiores ſunt viuis. Propterea, inquit, homo factus ſum, propterea carnem indui, vt orbem vniuerſum ſaluarem. Multùm enim Deo chara eſt Eccleſia, non muris circundata, ſed fide circunſepta. Propter Eccleſiam nanque extenſum eſt cælum, diffuſum eſt mare, diſtentus eſt aër, terra fundata eſt, paradiſus plantatus, & mirabilia multa facta ſunt. Pelagus ſcindebatur, & iterùm conſuebatur. *Exod. 14.* Petra findebatur, & iterùm iungebatur. *Exod. 17.* Manna pluebat de cælo, & tanquàm pruinoſa apponebatur menſa. *Exod. 16.* Propter Eccleſiam prophetæ, propter Eccleſiam apoſtoli. Et quid plura dicam? Propter Eccleſiam vnigenitus filius Dei, homo factus eſt, ſicut dicit Paulus: Qui proprio filio ſuo non pepercit, vt Eccleſiæ mederetur, ſanguinem filij fudit propter Eccleſiam. *Rom. 8.* Hic ſanguis irrigat Eccleſiam: & ideo plantaria eius marceſcere non poſſunt, nec amittunt folia arbuſta eius. Non ſubiacet neceſsitati temporis, nec eſt conditioni obnoxia, vt per æſtatem coma foliorum tegatur, hyeme autem amittat. Non tenetur temporum qualitate, ſed ſpiritus eam ſancti gubernat gratia. Et ideò non ſeneſcit, nec cótrahitur, & multis impugnantibus non opprimitur. Quanti enim ab initio impugnauerũt Eccleſiam, cùm fidei ſemina iacerentur, & arma cótra eam commota ſunt? Sed quanto magis impugnabatur, tanto clarior reddebatur. Sed nunc quidem propter Dei gratiam, & reges, & duces & milites, ac vniuerſus orbis fide repletus eſt. Nam in principio, & (vt ita dicam) in cunabulis Eccleſiæ, reges fuere impij, duces inſani, populus ſeditioni deditus. *Initia Eccleſiæ in quos homines inciderint.* Edicta iudicum vbiq; dabantur, aræ incendebantur dæmonibus, fumus & odor peſsimus ipſum maculabat aërem: Terra coinquinabatur ſanguine, dæmones debacchabantur, diabolus dominabatur: Pater abdicabat filium, filius inhonorabat patrem. Natura quidem ſcindebatur, ſed pietas non diuidebatur. Vbi ſunt nunc, qui audebant Eccleſiæ contraire? Quádo nouella erat, in nullo potuit lædi: & nunc quando vſq; ad cælum peruenit, æſtimas eam poſſe ſuperari? Et tunc quidem cùm vndecim eſſent Apoſtoli, nullus eos ſuperare potuit, ſed pauci homines totum ceperunt mundum: & nunc quando terra & mare & orbis terrarum, & inhabitabiles regiones, & ciuitates, & omnes fines terræ pietate repleti ſunt, putas eam te poſſe lædere? Sed non poteris. Chriſtus enim propter eam paſſus eſt, portæ inferi non præualebunt *Matth. 16.*

bunt aduerſus eam. Faciliùs cælum exterminari poteſt, & terra perire, quàm aliquid mali pati Eccleſia. Quis eſt, qui hæc dicit? Ipſe Chriſtus loquitur: Cælum & terra tranſibunt, verba autem mea non præteribunt. Benè: Verbum enim Dei ipſo cælo validius eſt, quia cælum opus verbi eſt. Dixit quippe Deus: Fiat cælum, & verbum in opus apparuit. Currebant naturæ & nemo impediebat, quia naturæ Dominus imperabat, qui facere & immutare poteſt. Ego eã ædificaui, qui cęlum ſtatui. Sed propter cælum non fudi ſanguinem, propter cælũ crucifixus non ſum, nec propter cælum cæleſte corpus accepi. Et quid dicam cæli? Angelorum corpus non aſſumpſi, vt diſcas quoniam cælo & angelis & omni creatura honorabilior Eccleſia eſt. Ideò cælum & terra tranſibunt, verba aũt mea non præteribunt. Aſsit gentilis, aſsit Iudæus: Si hæc inania ſunt verba, redarguant. Si autem veritas eſt quæ dicta ſunt, adorét virtutem Dei. Dicit Chriſtus: Cælũ & terra tranſibunt, verba autem mea non præteribũt. Faciliùs eſt cælum præterire, & terrã deuorari, quàm verba mea excidere. Quæ autem ſint verba, adducamus in medium, videamus ne fortè interciderint. Non dubitans dico, ſed hæreticos obcludo. Quæ ergo ſunt verba? Cælũ & terra tranſibunt, verba aut mea non præteribunt. Qui ſermones? Quæ verba? Tu es Petrus, & ſuper hanc Petrã ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. Super hanc petram, non dixit, ſuper Petrum. Non .n. ſuper hominem, ſed ſuper fidem ædificauit Eccleſiã ſuam. Quid aũt erat fides? Tu es Chriſtus filius Dei viui. Petram vocauit Eccleſiam ſuſcipientem fluctus, & non titubantem. Etenim Eccleſia tot ſuſcipit tentationes, non tamen vincitur. Quid eſt ſuper petram? Hoc eſt, ſuper confeſsionem Petri, ſuper ſermones pietatis. Sed forſitan interrogabis, vtrùm hæc ædificatio ſuſcipiat lapides aut ligna, aut ferrum? Non, inquit: Nec enim eſt ſenſibilis ædificatio. Quòd ſi talis eſſet, diſſolueretur tempore. Confeſsionem autem pietatis, neq; dæmones, neq; vlla creatura vincere poteſt. Teſtantur martyres, quorum latera radebantur, ſed fides non frangebatur. O noua rerum materies. Paries effoditur, & theſaurus non aufertur. Caro ſcinditur, & fides non rumpitur. Talis quippe eſt martyrum virtus. Etenim ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. Attendite diligentiùs verbo: Portas inferi, pericula vocat quę mortem pariunt. Quid ergo? In inferno intrauit quiſque, quando periclitatur? Etiam. Sicut enim portæ introitus ciuitatum ſunt, ſic pericula introitus mortis fiunt. Et cur, inquit, non prohibet tentationes? Vt oſtendat virtutem eius. Si nemo eam impugnare poſſet, dicere poterant: Quoniã ſi impugnaretur, vtiq; vinceretur. Proptereà permitto eam impugnari, vt non imbecillitas impugnantium, ſed fides victoriæ imputetur. Et portæ inferi, non dixit, non appropiabũt ei, ſed non præualebunt aduerſus eam. Quid ergo? Impugnabitur quidem, non tamen vinci poterit. Tempeſtates ſuſcipit Eccleſia, ſed non demergitur. Iacula in eam mittũtur, ſed non perforatur. Machinamenta præparantur, ſed turbis non eliditur. Et quid dico Eccleſiam? Vnum ſermonem locutus eſt piſcator, & ſicut turris immobilis perſeuerat. Tu es (inquit) Chriſtꝰ filius Dei viui. Quanti tyranni verbum hoc delere conati ſunt, ſed non potuerunt? Supra petram .n. fundatum erat. Conſidera tyrannos, reges, diademata, gladios acutos, beſtiarum dentes mortem minantes, caminos, ſartagines, ferreas manus & vncos, & omnia machinamenta parata. Et pharetram quidem ſuã euacuauit diabolus, ſed nihil læſit Eccleſiam, portæ enim inferi non præualebunt aduerſus eam. Teſtatur res ipſa, teſtatur eorum quæ fiunt aſtipulatio. Quãti impugnârũt, & nemo pręualuit? Et impugnatores quidem taciturnitati & obliuioni ſunt dati, Eccleſia aũt quotidiè virtutibus augmentatur. Vbi nunc Claudius? vbi Auguſtus? vbi Nero? vbi Tiberius? Nomina ſunt nuda, eorum aũt nemo, nec vlla eorum mentio. Et quia Eccleſiam impugnarunt, ideò & memoriã perdiderunt: Eccleſia aũt clarior reſplendet. Vbicunq; ieris, ad Indos, ad Mauros, ad Britannos, ad Hiſpanos, vſq; ad vltimos terrarum fines, inuenies, In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum, & vniuerſa religione plena. Ante hoc enim vniuerſa erant impietate repleta. Nunc aũt non ſolùm ciuitates religione florent & fide Chriſti, ſed etiam eremus in nomine Domini gloriatur. Anteà nanq; & reginæ in coniugijs virorum ſaltabant, ſicut filiã Herodiadis feciſſe legimus: nunc verò vix famula dignatur hoc facere. Antiquitùs gentis Perſarũ filij parentib. ſociabantur connubio, & ſoror fratri iungebatur impunè: nunc verò virginitatẽ appetunt. Ante hoc aũt erat quædam gens, quæ humanis veſcebatur carnibus: nunc ieiunijs reficiũt animam ſuam. Maſſagetæ & Berbuces miſeros putant, qui ægrotatione moriantur, & parentes, cognatos, propinquos, cùm ad ſenectutem venerint, iugulatos deuorant, rectiùs eſſe dicentes, vt à ſe potiùs quàm à vermibus conſumantur. Nunc verò poſt paſsionem Chriſti & reſurrectioné eius, abſtinentia & caſtitate deuotè militãt Chriſto, & propè oẽs gentes paratæ ſunt pro nomine Domini fundere ſanguinem ſuum. Ante hoc impij & perſecutores erant reges, nunc verò ad cælũ proferunt pietatem, & ingredientes limina eccleſiæ, deponunt coronam, & crucem Chriſti in ſuis depingunt frontibus. Foris arma, hic myſteria. Foris ſcuta, hic ſacramentorum celebratio. Theodoſius pater, & filius Theodoſij, religione ac pietate inſignes. Ideoq; pro his omnib. gratias agamus Domino per Chriſtũ Ieſum Dominum noſtrũ, cui eſt gloria & poteſtas cum ſpiritu ſancto, per immortalia ſecula ſeculorum, Amen.

Margin notes: Matt. 24. — Gen. 1. — Matt. 16. — Matth. 16. — Ioan. 1. — Marc. 6. — Immanes Anthropophagi. — Portæ inferi … — Eccleſiam … Deus … — Crucẽ pingere in frõtibus, antiquiſsimum apud Chriſtianos.

DE VNO MARTYRE.

In Lectionem Epiſtolæ loco, Concio exegetica Radulphi Ardentis.

Sap. 4. IVſtus ſi morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Cùm præcipuè iuſti patiantur in hoc ſeculo tribulationes, infirmitates & perſecutiones, & plerunq; gladio, vel aliqua alia morte feſtinata, ſine teſtamento & ſine rerum diſpoſitione tollantur de hoc mundo, conſiderantes hoc mundani homines, putant eos vel à Deo reprobatos eſſe, vel Deum mundana non curare. Contra iſtam igitur mundanorum opinionem loquitur ſapiens in hac lectione, oſtendens tria: Primò, quòd iuſtus quantuncunq; præoccupatus videatur, tamen requiem ingreditur. Secundò, quòd in bona ſenectute moritur. Tertiò demonſtrat, quare tam citò de muudo tollatur. Primò igitur demonſtrat, quòd iuſtus quantuncunq; præoccupatus videatur, tamen requiem ingreditur. Benè autem dico, Præoccupatus videatur: quoniam præoccupatus non eſt, ſed videtur. Qui enim ſemper paratus expectat mortem, præoccupari non poteſt. Qui verò paratus non eſt, etſi ſenex & decrepitus moriatur, tamen præoccupatus moritur. Vnde Pſalmiſta: Pſal. 54. Viri impij non dimidiabunt dies ſuos. At iuſtus, cui eſt oneri vita præſens, & qui venturam deſiderat, ad illam totis viribus ſe præparat, ſimilis hominibus, expectantibus dominum ſuum, quando reuertatur à nuptijs. Etſi in prima, Luc. 12. vel ſecunda, vel in tertia, vel in quarta vigilia venerit, beatus eſt quem Dominus ſuus inuenerit vigilantem: quoniam ſuper omnia bona ſua 1. Theſ. 5. conſtituet eum. Quia igitur dies Domini ſicut fur in nocte veniet, ſemper fratres mei vigilemus, ſemper parati ſimus: mortem nobis inſtare ſemper cogitemus. Propter hoc quippe voluit Dominus mortis noſtræ terminum nobis eſſe incertum, vt ſemper mortem quaſi præſentem timeremus, & ad eam ſuſcipiendam præpararemur. *Cur incertus vitæ finis.* Secundò demonſtratur, quòd iuſtus quantuncunq; ſit morte præoccupatus, tamen in bona ſenectute moritur, cùm ſubditur: *Senectus enim venerabilis eſt: non diuturna*, id eſt, non dierum neq; annorum numero computata. *Cani enim ſunt ſenſus hominis*: id eſt, ſapientia eſt bona canicies hominis: *& ætas ſenectutis, vita immaculata*: id eſt, bona vita eſt bona ſenectus. Duæ ſenectutes nobis demonſtrantur: vna annorum, altera morum. *Duæ ſenectutes.* Prima ſine ſecunda, eſt peſsima: prima ſimul & ſecunda, bona: ſecunda ſine prima, optima. Senex enim diebus & non moribus, abominabilis eſt. ſcriptum eſt enim: Puer centum Eſa. 65. annorum maledictus erit. Quæ enim maior abominatio, q̃ caneſcere corpore & non corde, mento & non mente: quàm geſtare exterius rugoſum ſenem, interiùs iuuenem laſciuientem? Tales erãt illi duo ſenes inueterati dierum malorum, qui puellam teneram Suſannã corrũpere voluerunt, Dan. 13. ſed ab ea ſuperati ſunt. Huiuſmodi ſenes præ cunctis ætatibus tanto damnabiliores ſunt, quanto in eis nec frigiditas ætatis ardorem libidinis, nec grauitas corporis leuitatem mentis ſuperare poteſt. Senex verò diebus ſimul & morib. bonus & venerabilis eſt: qui conueniẽter reſpondet maturitate cordis maturitati corporis, & candore mẽtis candori menti, & grauitate animi grauitati carnis. Tales erant illi duo ſanctiſsimi ſenes, Simeon Luc. 2. & Anna, qui ante Deum erant iuſti & timorati, non recedentes à templo, ſeruientes Deo ieiunijs & obſecrationibus die & nocte. Et ideò meruerunt à ſpiritu ſancto illuſtrari & reſponſum accipere videndi Chriſtum, antequam morerentur, & ipſum in vlnas accipere, & de eo prophetare. Senex verò moribus & nõ diebus, tanto ſanctior eſt & admirabilior, quanto virtute mentis ſuperat naturam ætatis, obſeruans in iuuentute maturitatem, in carnis calore caſtitatẽ, in ætatis leuitate grauitatem. Tales ſenes fuerunt Daniel, & Daniel. 3. pueri in fornacẽ miſsi. Talis ſenex fuit Ioſeph: talis ſenex fuit Ioãnes Baptiſta, & Ioannes euangeliſta: tales ſenes fuerũt innumerabiles virgines, q̃ non ſolũ ætatem, immò etiam ſexum & ſeculũ & etiã ipſam mortẽ ſuperauerunt, & per immanitatem tormentorum ad Deũ peruenerunt. Vera eſt igitur, fratres mei, ſententia, quoniã iuſtus quantũcunq; præoccupatus moriatur, tamen non moritur niſi canus & maturus. Canicem igitur morum & maturitatem vitæ habere ſatagamus, fratres mei: quam habentes, mortem ſecuri expectamus, præueniri à morte non poſſumus: non in dimidio, ſed in plenitudine dierum de mundo ad cælum tranſmigramus. *Canicies morum.* Tertiò demonſtratur, quarè iuſti citò de mundo tolluntur. Ponuntur autem hic quinq; cauſæ. Prima eſt, quoniam ideò citò de mundo tollitur iuſtus, quoniam Deus diligit eum, & vult eum citò in beatitudine ſua habere ſecũ. *Cur iuſti citò à mundo tollantur.* Hanc cauſam innuit, cùm ſubdit: *Placens Deo factus dilectus*: ac ſi dicat: Quia placuerat Deo immaculata vita, ideò vult Deus, vt fiat ei dilectus & familiaris in beata vita. Secunda eſt, quoniam iuſtus ideò citò de mũdo tollitur, quoniam eo dignus non erat mũdus. Hanc cauſam ponit, cũ ſubdit: *Viuens inter peccatores, translatus eſt*: ac ſi apertè dicat: quia ſanctè viuebat inter peccatores, nec tamen peccatores ad exemplum & doctrinam eius corrigebãtur, ideò meritò indignis ſubtrahitur ad eius gloriam & ad illorũ confuſionẽ. Ad eius quippe gloriã fuit, q̃ inter peccatores benè vixit. Non .n. gloria magna inter ſanctos ſanctè vixiſſe: ſed inter peccatores ſanctè vixiſſe, valdè laudabile eſt. Hinc laudatur Iob, cùm dicitur: Erat vir in terra Hus nomine Iob, ſimplex & rectus. Iob. 1. Hinc & in Canticis cãticorum dicitur: Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea Cant. 2.

cã mea inter filias. Ad confuſionem eorũ eſt, qui nec ad exemplũ, nec ad doctrinam eius præſenté emẽdari voluerunt, nec feſtinatã ſancti degen- Isa.57. tis inter eos ſubtractioné, irã Dei eſſe cõtra illos intellexerũt. Hinc etenim ſcriptũ eſt: Ecce quomodo moritur iuſtus, & nemo percipit corde: & viri iuſti tollũtur, & nemo cõſiderat. A facie iniquitatis ablatus eſt iuſtus, & erit in pace memoria eius. Hãc irã Dei, fratres, multùm formidare debemus, quãdo videmus aliqué ſanctũ de medio noſtrũ ſubtrahi: ne videlicet ideò nobis ſubtrahatur, quia eius contẽnentes doctrinã, eo digni nó eramus. Tertia cauſa eſt, quoniã aliquãdo iuſtus citò de mũdo ſubtrahitur, ne in tã lubrica huius mũdi via aliquando labatur. Hãc cauſam ponit, cũ ſubdit: *Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum illius, aut fictio deciperet animam illius*: id eſt, ne malitia eorum, cũ quibus conuerſabatur, vel malo exemplo, vel mala doctrina, vel grauiori perſecutione mutaret intellectum illius de bono ad malum: aut fictio, id eſt, tentatio occulta vel carnis, vel diaboli deciperet animam illius, ſicut pleriſque multoties euenit. Quarta cauſa eſt, quoniam ideò iuſtus citò de mundo tollitur, quoniam in meritis erat conſummatus. Hanc cauſam ponit, cùm ſubdit: *Conſummatus in breui, expleuit tempora multa*: ac ſi apertè dicat: Quanuìs breui tempore vixerit, tamen plenus dierum & conſummatus meritorũ mortuus eſt: quoniam illa, quæ alij per longa tempora comparant, merita iſte breui tempore comparauit. Et nónne fratres mei, probior & felicior videtur ille, qui in breui multa perfecit, quàm ille, qui niſi per multa tempora illa perficere non potuit? Nónne felicius eſt citò quàm tardè ad brauium peruenire? *Placita enim*, inquit, *erat Deo anima illius.* Et propterea dedit ei in breui perficere, quæ cæteri non faciunt niſi in longo tempore. *Propter hoc*, id eſt, propter hanc & propter prædictas cauſas, *properauit educere eum de medio iniquitatum.* Quinta verò cauſa eſt, quoniam ideò aliquando iuſtum Dominus citò de mundo aufert, vt parcat laboribus eius. Hanc cauſam innuit, cùm ſubdit: *Quia gratia Dei & miſericordia in ſanctos eius, & reſpectus in electos illius.* Gratia, quando eis in via huius ſeculi gratiã virtutum confert. Miſericordia, quando eos inter tribulationes, ne deficiant, ſuſtinet. Reſpectus, quandò citò de labore ad requiem eos transfert. Oremus igitur fratres mei, oremus gemitibus & ſuſpirijs Deum & Dominum noſtrum, quatenùs nobis ſeruulis ſuis gratiam ſuam, per huius mundi tenebras illuminatricem & conductricem conferat, ſuſtentamentum miſericordiæ ſuæ nobis inter tribulationes huius mundi, præbeat, de huius mundi laboribus ad refrigerium æternæ beatitudinis nos transferat, Amen.

[margin: Gratia, Miſericordia, Reſpectus.]

DE VNO MARTYRE, Lucæ XIIII.

In illo tẽpore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Et reliq. Homilia *beati Gregorij papæ.* Eſt Homil. 37. in Euãgelia.

SI conſideremus, fratres chariſsimi, quæ & quanta ſunt, quę nobis promittũtur in cœlis, vileſcũt animo omnia, quæ habentur in terris. Terrena nanque ſubſtantia, ſupernæ felicitati cõparata, pondus eſt, non ſubſidium. Temporalis vita æternę vitę cõparata, mors eſt potiùs dicenda quàm vita. Ipſe enim quotidianus defectus corruptionis, quid aliud eſt quàm quædam prolixitas mortis? Quæ autem lingua dicere, vel quis intellectus capere ſufficit illa ſupernæ ciuitatis quanta ſint gaudia, *Felicitas vitæ æterna.* angelorum choris intereſſe, cum beatiſsimis ſpiritibus gloriæ conditoris aſsiſtere, præſentem Dei vultum cernere, incircunſcriptum lumen videre, nullo mortis metu affici, incorruptionis perpetuæ munere lætari? Sed ad hæc audita inardeſcit animus, iamq; illic cupit aſsiſtere, vbi ſe ſperat ſine fine gaudere. Sed ad magna præmia perueniri non poteſt, niſi per magnos labores. Vnde & Paulus egregius prædicator dicit: Non coronabitur, niſi qui legitimè *2.Tim.2.* certauerit. Delectat ergo mentem magnitudo præmiorum, ſed non deterreat certamen laborum. Vnde ad ſe venientibus veritas dicit: *Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuã, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Sed percontari libet, quomodò parentes & carnaliter propinquos præcipimur odiſſe, qui iubemur & inimicos diligere? Et certè de vxore veritas dicit: Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet. Et *Matt.19.* Paulꝰ ait: Viri, diligite vxores veſtras, ſicut Chri- *Epheſ.5.* ſtus Eccleſiam. Ecce diſcipulus vxorem diligendam prædicat, cùm magiſter dicat: Qui vxorem non odit, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Nunquid aliud iudex nunciat, aliud præco clamat? An ſimul & odiſſe poſſumus, & diligere? Sed ſi vim præcepti perpendimus, vtrunq; agere per *Cognati q. amandi, q. fugiendi.* diſcretionem valemus: vt eos qui nobis carnis cognatione coniuncti ſunt, & quos proximos nouimus, diligamus, & quos aduerſarios in via Dei patimur, odiendo & fugiendo neſciamus. Quaſi enim per odium diligitur, qui carnaliter ſapiens, dum praua nobis ingerit, non auditur. Vt autem Dominus demonſtraret hoc erga proximos odium non de affectione procedere, ſed de charitate, addit protinùs, dicens: Adhuc au-

tem & animam ſuam. Odiſſe itaque præcipimur proximos, odiſſe & animam noſtram. Conſtat ergo, quia amando debet odiſſe proximum, qui ſic eum odit, ſicut ſemetipſum. Tunc enim bene noſtram animam odimus, cùm eius carnalibus deſiderijs non acquieſcimus, cũ eius appetitum frangimus, eius voluptatibus reluctamur. Quæ ergo contempta ad melius ducitur, quaſi per odium amatur. Sic ſic nimirum exhibere proximis noſtris odij diſcretionem debemus, vt in eis & diligamus quòd ſunt, & habeamus odio, quòd in Dei nobis itinere obſiſtunt. Certè dùm Paulus Hieroſolymam pergeret, propheta Agabus zonam illius apprehendit, ſuiſque pedibus alligauit, dicens: Virum cuius hæc zona eſt, ſic alligabunt Iudæi in Hieruſalem. Sed is qui animam ſuã perfectè oderat, quid dicebat? Ego non ſolùm alligari, ſed & mori in Hieruſalem paratus ſum pro nomine Domini Ieſu: nec facio animam meam precioſiorem quàm me. Ecce quomodò amando animam ſuam oderat, immò odiens amabat, quam cupiebat pro Ieſu nomine morti tradere, vt hanc ad vitam de peccati morte ſuſcitaret. Ab hac ergo diſcretione odij noſtri, trahamus formam ad odium proximi. Ametur quilibet in hoc mundo aduerſarius, ſed in via Dei contrarius non ametur etiam propinquus. Quiſquis enim iam æterna concupiſcit, in ea quam aggreditur cauſa Dei, extra patrem, extra matrem, extra vxorem, extra filios, extra cognatos, extra ſemetipſum fieri debet, vt eo veriùs cognoſcat Deum, quo in eius cauſa neminem recognoſcit. Multum nanque eſt, quòd carnales affectus intentionem mentis diuerberant, eiuſque aciem obſcurant. Quos tamen nequaquàm noxios patimur, ſi eos premendo teneamus. Amandi ergo ſunt proximi, impendenda charitas omnibus, & propinquis & extraneis, nec tamen pro eadem charitate à Dei amore flectendum. Scimus autem, quia cùm de terra Philiſthinorum arca Domini ad terram Iſraëlitarum rediret, plauſtro ſuperimpoſita eſt, & vaccæ plauſtro ſubiunctæ ſunt, quæ fœtæ fuiſſe memorantur: quarum vitulos clauſerunt domi. Et ſcriptum eſt: Ibant autem in directum vaccæ per viam, quæ ducit Bethſamis. Vno itinere gradiebantur, pergentes & mugientes, & non declinabant neq; ad dexteram, neq; ad ſiniſtram. Quid igitur vaccæ, niſi fideles quoſque in Eccleſia deſignant? Qui dum ſacri eloquij præcepta conſiderant, quaſi ſuperimpoſitam ſibi Domini arcam portant. De quibus hoc etiam eſt notandum, quòd fuiſſe fœtæ memorantur: quia ſunt plerią;, qui in via Dei intrinſecùs poſiti, foris carnalibus affectibus ligantur. Sed non declinant à recto itinere, quia arcam Dei portãt in mente. Ecce enim vaccæ Bethſamis pergunt. Bethſamis quippe domus ſolis dicitur, & propheta ait: Vobis autem qui timetis Dominum, orietur ſol iuſtitiæ. Si igitur ad æterni ſolis habitationem tendimus, dignum profectò eſt, vt de Dei itinere pro carnalibus affectibus non declinemus. Tota enim virtute penſandum eſt, quòd vaccæ Dei plauſtro ſuppoſitæ pergunt & gemunt, dant ab intimis mugitus, & tamen de itinere non deflectunt greſſus. Sic nimirùm prædicatores Dei, ſic fideles quique eſſe intra ſanctam Eccleſiam debent, vt compatiãtur proximis per charitatem, & tamen de via Dei non exorbitent per compaſsionem. Hoc ipſum verò odium animæ qualiter exhiberi debeat, veritas ſubdendo manifeſtat, dicens: *Et qui non baiulat crucem ſuam, & venit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Crux quippe à cruciatu dicitur. Et duobus modis crucem Domini baiulamus, quum aut per abſtinentiam carnem afficimus, aut per compaſsionem proximi, neceſsitatem illius, noſtram putamus. Qui enim dolorem exhibet in aliena neceſsitate, crucem portat in mente. Sciendũ verò eſt, ꝙ ſunt nõnulli, qui carnis abſtinentiã nõ ꝓ Deo, ſed ꝓ inani gloria exhibẽt. Et ſunt pleriq;, qui cõpaſsionẽ proximo nõ ſpiritaliter, ſed carnaliter impendũt, vt ei nõ ad virtutẽ, ſed quaſi miſerando ad culpas faueant. Hi itaque crucem quidem videntur ferre, ſed Dominum non ſequuntur. Vnde rectè hæc eadem veritas dicit: *Qui non baiulat crucem ſuam, & venit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Baiulare etenim crucem, & poſt Dominum ire, eſt, vel carnis abſtinentiam, vel compaſsionem proximo ſtudio æternæ intentionis exhibere. Nam quiſquis hæc pro temporali intentione exhibet, crucem quidem baiulat, ſed ire poſt Dominum recuſat. Quia verò ſublimia præcepta data ſunt, protinùs comparatio ædificandę ſublimitatis adiungitur, cùm dicitur: *Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, non priùs ſedens computat ſumptus qui neceſſarij ſunt, ſi habeat ad perficiendum? ne poſteaquàm poſuerit fundamentũ, & non potuerit perficere, omnes qui viderint, incipiant illudere ei, dicentes: Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit conſummare.* Omne quod agimus, præuenire per ſtudium conſiderationis debemus. Ecce enim iuxta veritatis vocem, qui turrim ædificat, priùs ædificij ſumptus parat. Si igitur humilitatis turrim ædificare cupimus, priùs nos præparare ad aduerſa huius ſeculi debemus. Hoc enim inter terrenum & cœleſte ædificium diſtat, quòd terrenum ædificium expenſas colligendo conſtruitur, cœleſte verò ædificium expenſas diſpergendo. Ad illud ſumptus facimus, ſi non habita colligamus: ad iſtud ſumptus facimus, ſi & habita relinquamus. Iſtos ſumptus diues ille habere non potuit, qui multas poſseſsiones poſsidens, magiſtrum requiſiuit, dicens: Magiſter bone, quid faciendo vitam æternam poſsidebo? Qui cùm præceptum relinquendi omnia audiſſet, triſtis abſceſsit, & inde eſt anguſtatus in mente, vnde foris fuit latior in poſſeſsione. Quia enim in hac vita amabat ſumptus celſitudinis, tendendo ad æternam

Odiũ ſui. *Act. 21.* *Affectus carnales premendi.* *1. Reg. 6.* *Malach. 4.* *Crux fertur duobus modis.* *Quicquid agis, prudenter agas.* *Matth. 19.*

ſuam patriam habere noluit ſumptus humilitatis. Conſiderandum verò eſt, quod dicitur: Omnes qui viderint, incipiant illudere ei: quia, iuxta Pauli vocem, ſpectaculum facti ſumus mundo, & angelis, & hominibus: Et in omne quod agimus, conſiderare occultos noſtros aduerſarios debemus, qui ſemper noſtris operibus inſiſtunt, ſemper ex noſtro defectu gratulantur. Quos intuens propheta, ait: Deus meus in te confido, non erubeſcam, neque irrideant me inimici mei. In bonis enim operibus intenti, niſi contra malignos ſpiritus ſolicitè vigilemus, ipſos irriſores patimur, quos ad malum perſuaſores habemus. Sed quia de conſtruendo ædificio comparatio data eſt, nunc ex minore ad maius ſimilitudo ſubditur, vt ex rebus minimis maiora penſentur. Nam ſequitur: *Aut quis rex iturus committere bellum aduerſus alium regem, non ſedens priùs cogitat, ſi poſſit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad ſe? Alioquin adhuc illo longè agente, legationem mittens, rogat ea quæ pacis ſunt.* Rex contra regem ex æquo venit ad prælium, & tamen ſi ſe perpendit non poſſe ſufficere, legationem mittit, & ea quæ pacis ſunt poſtulat. Quibus ergo lachrymis nos ſperare veniam debemus, qui illo tremendo examine cum rege noſtro ex æquo ad iudicium non venimus, quos nimirùm conditionis infirmitas & cauſa inferiores exhibet? Sed fortaſſe iam mali operis culpas abſcidimus, iam praua quæque exteriùs declinamus. Nunquid ad reddendam rationem cogitationis noſtræ ſufficimus? Nam cum viginti millibus venire dicitur is, contra quem minimè ſufficit iſte, qui cum decem millibus venit. Decem millia quippe ad viginti millia, ſimplum ad duplum ſunt. Nos autem ſi multum proficimus, vix exteriora noſtra opera in rectitudine ſeruamus. Nam etſi iam luxuria carnis abſciſſa eſt, tamen adhuc à corde funditùs abſciſſa non eſt. Ille autem qui iudicaturus venit, exteriora ſimul & interiora iudicat, facta pariter & cogitationes penſat. Cum duplo ergo exercitu contra ſimplum venit, qui nos vix in ſolo opere præparatos, ſimul de opere & cogitatione diſcutit. Quid igitur agendum eſt fratres, niſi vt dum nos cum ſimplo exercitu contra duplum illius ſufficere non poſſe conſpicimus, dum adhuc longè eſt, legationem mittamus, rogemus ea quæ pacis ſunt? Longè enim eſſe dicitur, qui adhuc præſens per iudicium non videtur. Mittamus ad hunc legationem lachrymas noſtras, mittamus miſericordiæ opera: mactemus in ara eius hoſtias placationis, cognoſcamus nos cum eo in iudicio non poſſe contendere. Penſemus virtutem eius fortitudinis, rogemus ea quę pacis ſunt. Hæc eſt noſtra legatio, quæ regem venientem placat. Penſate fratres quàm benignum ſit, quòd is qui ſuo aduentu valet opprimere, tardat venire. Mittamus ad hunc, vt diximus, legationem noſtram, flendo, tribuendo, ſacras hoſtias offerendo. Singulariter nanque ad abſolutionem noſtrã, oblata cum lachrymis & benignitate mentis ſacri altaris hoſtia ſuffragatur: quia is qui in ſe reſurgens à mortuis, iam non moritur, adhuc per hanc in ſuo myſterio pro nobis iterùm patitur. Nam quoties ei hoſtiam ſuæ paſsionis offerimus, toties nobis ad abſolutionem noſtram, paſsionem illius reparamus. Multos, vt arbitror, veſtrum fratres chariſsimi, contigit noſſe hoc, quod volo ad memoriam veſtram narrando reuocare. Non longè à noſtris fertur temporibus factum, quòd quidam ab hoſtibus captus, longè traductus eſt. Cùmq; diu teneretur in vinculis, eum vxor ſua cùm ex eadem captiuitate non reciperet, extinctum putauit. Pro quo iam velut mortuo, hoſtias hebdomadibus ſingulis curabat offerre. Cuius toties vincula ſoluebãtur in captiuitate, quoties ab eius cõiuge hoſtiæ fuiſſent oblatæ pro animæ eius abſolutione. Nam longa poſt tẽpora reuerſus, admirãs valdè ſuę indicauit vxori, quòd diebus certis hebdomadis ſingulis eius vincula ſoluebantur. Quos videlicet dies eius vxor atque horas diſcutiens, tunc eum recognouit abſolutum, cùm pro eo ſacrificium meminerat oblatum. Hinc ergo fratres chariſsimi, hinc certa conſideratione colligite, oblata à nobis hoſtia ſacra quantùm in nobis ſoluere valeat ligaturam cordis, ſi oblata ab altero, potuit in altero ſoluere vincula corporis. Multi veſtrum, fratres chariſsimi, Caſsium Narnienſis vrbis epiſcopum nouerunt: cui mos erat quotidianas Deo hoſtias offerre, ita vt penè nullus dies vitæ eius abſcederet, quo non omnipotenti Deo hoſtiam placationis immolaret. Cui cum ſacrificio valdè etiam concordabat vita: nam cuncta quæ habebat in eleemoſynis tribuens, cùm ad horam offerendi ſacrificij veniſſet, velut totus in lachrymis defluens, ſemetipſum cum magna cordis contritione mactabat. Cuius & vitam & exitum quodam venerabilis vitæ diacono, qui ab eo fuerat nutritus, referente cognoui. Aiebat enim, quòd quadam nocte eius presbytero per viſum Dominus aſtitit, dicens: Vade, & dic epiſcopo: Age quod agis, operare quod operaris: non ceſſet pes tuus, non ceſſet manus tua: natali apoſtolorum venies ad me, & retribuam tibi mercedem tuam. Surrexit presbyter: ſed quia è vicino apoſtolorum natalitius dies imminebat, tam propinqui exitus diem epiſcopo nunciare pertimuit. Alia nocte Dominus redijt, eiusq; inobedientiam vehementer increpauit, atq; eadem iuſsionis ſuæ verba retexuit. Tunc presbyter ſurrexit vt pergeret, ſed rursùs infirmitas cordis, impedimentum facta eſt indicandæ reuelationis. Ad admonitionem quoq; iteratæ iuſsionis obduruit pergere, & quæ viderat, neglexit manifeſtare. Sed quia magnam manſuetudinem contemptæ gratiæ maior ſolet ſequi ira vindictæ, vi-

Marginalia: 1. Cor. 4. — Pſal. 24. — Etiam cogitationũ ratio reddenda. — Legatio nostra ad Deum. — Sacrificiũ Miſſæ quã ſit efficax. Rom. 6. — Exemplum memorabile. — Caſsius Epiſcopus ſanctiſsimus. — Viſio presbyteri eius.

caſtigatur diuinitus presbyteri inobedientia.

ctæ, viſione tertia Dominus apparẽs, iam verbis addidit verbera, & tam diſtricta cæde mactatus eſt, vt in eo duritiam cordis emollirent vulnera corporis. Surrexit ergo eruditus ex verbere, perrexit ad epiſcopũ, eumq́ue iã ex more iuxta beati Iuuenalis martyris ſepulchrum ad offerendũ ſacrificium conſiſtentem reperit, ſecretum à circũſtantibus petijt, ſeq; eius pedibus ſtrauit. Cũque eum vbertim flentẽ epiſcopus vix ad ſe leuare potuiſſet, lachrymarũ cauſas cognoſcere ſtuduit. Ille verò relaturus ordinem viſionis, priùs veſtimento ex humeris deuoluto, detexit plagas corporis (vt ita dicam) teſtes veritatis & culpæ: monſtrauit quanta animaduerſione diſtrictionis mẽbra illius accepta verbera liuore inflicto ſulcauerant. Quæ mox vt epiſcopus vidit, exhorruit, & quis ſibi talia facere præſumpſiſſet, cum magnæ obſtupefactionis vocibus inquiſiuit. At ille reſpondit, hæc ſe pro ipſo fuiſſe perpeſſum. Excreuit cum terrore admiratio. Sed nullas iam presbyter inquiſitioni eius moras adijciẽs, ſecretum reuelationis aperuit, eique iuſsionis dominicæ, per ea quæ audierat verba narrauit, dicens: Age quod agis, operare quod operaris: non ceſſet manus tua, non ceſſet pes tuus: natali apoſtolorum venies ad me, & retribuam tibi mercedem tuam. Quibus auditis epiſcopus in oratione ſecum magna cordis contritione proſtrauit, & qui oblaturus ſacrificium ad horam tertiam venerat, hoc pro extenſæ orationis magnitudine, ad horam nonam vſque protelauit: atque ex ipſo iam die magis magiſq́ue aucta ſunt ei lucra pietatis, factuſq́ue eſt tam fortis in opere, quàm certus ex munere: quippe qui eum cui ipſe debitor fuerat, ex ea promiſsione iam cœperat habere debitorem. Huic autem conſuetudo fuerat, ſingulis annis natalitio apoſtolorum die Romam venire, iamq́ue ex hac reuelatione ſuſpectus, venire iuxta morem noluit. Eodem ergo tempore ſolicitus fuit: ſecundo quoque anno vel tertio in mortis ſuæ expectatione ſuſpenſus, quarto quintoq́ue & ſexto ſimiliter. Qui deſperare iam de veritate reuelationis poterat, ſi verbis fidem verbera non feciſſent. Cùm ecce anno ſeptimo vſque ad expectati natalis ſacras vigilias incolumis peruenit: ſed lenis hunc in vigilijs calor attigit, atque ipſo die natalitio filijs ſuis ſe expectantibus, Miſſarũ ſolẽnia implere ſe poſſe recuſauit. Illi verò quia de eius erant pariter egreſsione ſuſpecti, ſimul ad eũ omnes venerunt, ſeſe vnanimiter adſtringentes, vt die eodem nequaquàm acquieſcerent Miſſarum ſolennia celebrare, niſi pro eis ad Dominum idem antiſtes ſuus interceſſor accederet. Tunc ille compulſus, in epiſcopi oratorio Miſſas fecit, & manu ſua corpus dominicũ, pacemq; omnibus tribuit. Qui cuncto miniſterio oblati ſacrificij peracto, ad lectulum redijt, ibique iacens, dum ſacerdotes ſuos ac miniſtros circunſtetiſſe ſe cerneret, quaſi vale vltimum dicens, de ſeruando eos vinculo charitatis admonebat, & quanta debuiſſent concordia inter ſe vniri, prædicabat: cùm ſubitò inter ipſa ſanctæ exhortationis verba, voce terribili clamauit, dicens: Hora eſt: moxq́ue aſsiſtentibus ipſe ſuis manibus linteum dedit, quod ex more morientium ſibi contra faciem tenderetur. Quo tenſo, emiſit ſpiritum. Sicq́ue ſancta illa anima ad gaudia eterna perueniens, à carnis corruptione ſoluta eſt. Quem fratres chariſsimi, quem vir iſte in morte imitatus eſt, niſi eum quem in vita ſua fuerat contemplatus? Dicens enim, Hora eſt, de corpore exijt: quia & Ieſus peractis omnibus, cùm dixiſſet, Conſummatum eſt, inclinato capite tradidit ſpiritum. Quod ergo Dominus fecit ex poteſtate, hoc egit famulus ex vocatione. Ecce quotidianæ hoſtiæ, illa cum eleemoſynis & lachrymis miſſa legatio, quantam cum rege veniente gratiæ pacem fecit. Relinquat ergo omnia qui poteſt: qui autem omnia relinquere non poteſt, cùm adhuc rex longè eſt, legationem mittat, lachrymarum, eleemoſynarum, hoſtiarum munera offerat. Vult enim placari precibus, qui ſcit quia portari non poſsit iratus. Quòd adhuc moram facit venire, legationem pacis ſuſtinet. Veniſſet iam nanq; ſi vellet, & cunctos aduerſarios ſuos trucidaſſet. Sed & quàm terribilis veniat indicat, & tamen ad veniendum tardat, quia non vult inuenire quos puniat: ſed reatum nobis contemptus noſtri denũciat, dicens: *Sic ergo omnis ex vobis, qui non renunciat omnibus quæ poßidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus:* & tamen ſperandæ ſalutis remedium confert, quia qui per iram non poteſt ferri, per poſtulatæ pacis vult legationem placari. Lauate ergo fratres chariſsimi, lachrymis maculas peccatorum, eleemoſynis tergite, ſacris hoſtijs expiate. Nolite poſſidere per deſiderium, quæ adhuc per vſum minimè reliquiſtis. Spẽ in ſolo redẽptore figite, ad æternam patriam mente tranſite. Si enim nihil in hoc mundo amando poſsidetis, & iam poſsidendo cuncta reliquiſtis. Ipſe nobis gaudia deſiderata concedat, qui nobis æternę pacis remedia contulit, Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui viuit & regnat cum patre. &c.

Nota hanc ſancti Epiſcopi cõſuetudinem.

Feliciſſimus eius obitus.

Ioan. 19.

Dei erga nos miſericordia.

DE VNO MARTYRE.

MATTH. X.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Nolite arbitrari, quia venerim pacem mittere in terram. Non veni pacem mittere, ſed gladium. Et reliqua. Homilia beati Hilarij epiſcopi.

In Cõmentarijs in Matthæũ, Canone 10.

Exod. 20.

Ioan. 14.

QVæ iſta diuiſio eſt? Inter prima enim legis præcepta accepimus: Honora patrem tuum, & matrem tuam. Et ipſe Dominus ait: Pacẽ meam do vobis, pacẽ relinquo vobis.

Quid

Quid ſibi vult miſſus potiùs gladius in terram, & ſeparatus à patre filius,& filia à matre,& nurus aduersùs ſocrum,& hominis domeſtici, eius inimici? Igitur exinde publica authoritas impietati proferetur: vbiq; odia, vbiq; bella,&gladius Domini inter patrem & filium, & inter filiã matrẽque deſæuiens? Et in Luca quidẽ talis de hoc ſermo eſt: Erunt enim ex hoc quinq; in vna domo diuiſi: tres in duos,& duo ſuper tres diuidentur. Nunquid non in maiorem numerum poteſt agnitionis domeſtica familia diffundi? Aut præſcripto temporis continebatur, vt ex hoc eſſent quinq; tantùm in domo vna, ijdemq́; diuiſi? Ergo qui ſit gladius in terra, quæ proprietas nominum,& in numero quinq; quæ ratio,& quomodò tres in duos, & duo ſuper tres diuidendi, & quatenùs homini domeſtici eius inimici, contuendum eſt. Singularũ quidẽ rerum & vniuerſæ queſtionis primùm natura eſt explicãda,nec minùs intelligentiam noſtram ſenſus,& ſuperior & conſequens adiuuabit. Gladius, telorum omnium telum acutiſsimũ eſt,in quo ſit ius poteſtatis,& iudicij ſeueritas,& animaduerſio peccatorum. Et huius quidẽ teli nomine,nouam euangelij prædicationẽ appellatam,frequens in prophetis authoritas eſt. Dei igitur verbum nuncupatũ meminerimus in gladio, qui gladius miſſus in terram eſt,id eſt, prædicationem eius hominum cordibus infuſam. Hoc igitur quinq; habitantes in vna domo diuidit, & diuidit tres in duos, & duos ſuper tres. Sed tria tantùm in homine reperimus,id eſt,corpus,& animam, & voluntatem. Nam vt corpori anima data eſt,ita & poteſtas vtrique vtendi ſe vt vellet,indulta eſt: atque ob id lex eſt præpoſita voluntati. Sed hoc in illis deprehenditur, qui primi à Deo figurati ſunt, in quibus cœptæ originis ortus effectus eſt, non traductus aliunde: ſed ex peccato atque infidelitate primi parentis, ſequentibus generationibus cœpit eſſe corporis noſtri pater, peccatum: mater animæ infidelitas. Ab his enim ortum per tranſgreſsionem primi parentis accepimus. Nam voluntas vnicuique ſua adiacet. Ergo iam vnius domus quinque ſunt, pater corporis peccatum,mater animæ infidelitas, & incidens voluntatis arbitrium,quod totum hominem quodam coniugij ſibi iure aſtringit. Huic infidelitas ſocrus eſt,nos ex ea natos, atque à fide metuque Dei peregrinantes accipiens,vt inter infidelitatem voluptatemq́ue poſſeſſos,& ignoratione Dei, & in omnium vitiorum oblectatione detineat. Cùm ergo innouamur baptiſmi lauacro,per virtutem eius ab originis noſtræ peccatis atque authoribus ſeparamur, reciſiq; quadã exectione gladij Dei, à patris & matris affectionibus diſsidemus, & veterem cum peccatis atque infidelitate ſua hominem exuentes, & per ſpiritum anima & corpore innouati, neceſſe eſt ingeniti & vetuſti operis conſuetudinem oderimus. Et quia corpus ipſum per fidem mortificatum,in naturam animæ, quæ ex afflatu Dei venit,quanuis idipſum adhuc in materia ſua extet, euadat: quia communio ipſis inuicem concilietur ex verbo: idcircò iam vnum atque idem cum anima velle cœpit effici, ſcilicet vt illa eſt ſpiritualis,quibus libertas voluntatis à ſocru ſua, id eſt,ab infidelitate diuiſa, ius ſuum omne concedit,vt quod erat libertas voluntatis, deinceps animæ ſit poteſtas. Fitq́ue grauis in domo vna diſſenſio, & domeſtica nouo homini erunt inimica: quia ille per verbũ Dei diuiſus ab illis, manere & interior & exterior,id eſt,& corpus & anima in ſpiritus nouitate gaudebit: ea verò, quę ingenita & à quadã proſapiæ antiquitate deducta, conſiſtere in his quibus oblectata ſunt concupiſcunt,& origo carnis,& origo animæ, & libertas poteſtatis,in duos diuidentur,animam ſcilicet & corpus hominis noui, quæ vnum atque idem velle cœperunt,diuiſique tres, duobus ſubiacebunt,in dominatum eorum de ſpiritus nouitate potioribus. Et idcircò illi, qui domeſticas nominum charitates dilectioni eius prætulerint, futurorum bonorum indigni erunt hæreditate. Pergit deinde eorum præceptorum & intelligentiæ decurſu. Nam poſteaquàm relinquenda omnia,quæ in ſeculo chariſsima ſunt,imperauerat, adiecit: *Qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me,non eſt me dignus.* Quia qui Chriſti ſunt,carnem ſuam crucifixerunt cum vitijs & concupiſcentijs: & indignus eſt Chriſto,qui non crucem ſuam,in qua compatimur,commorimur,conſẽpelimur, conreſurgimus, accipiens, Dominum ſit ſecutus,in hoc ſacramento fidei ſpiritus nouitate victurus. *Qui inuenerit animam ſuam perdet eã: & qui perdiderit animam ſuã propter me, inueniet eã,* verbi ſcilicet poteſtate,& veterum diuiſione vitiorum, proficiet lucrum animæ in mortem,& damnum in ſalutem. Ergo ſuſcipienda mors eſt in nouitate vitæ, & cruci Domini configenda ſunt vitia, & aduersùs perſequentes contemptu præſentium glorioſæ confeſsionis retinenda libertas eſt,& damnoſum animæ lucrum refugiẽdum,ſcientes cuiquam ius in animam non relinqui,& detrimento breuis vitæ fœnus immortalitatis acquiri. *Qui recipit vos, me recipit: & qui me recipit, recipit eum qui me miſit.* Vniuerſis doctrinæ affectum, & præceptorum ſedulitatem impendit. Et qui periculum non recipientium apoſtolos, excuſsi pulueris teſtimonio denunciaſſet, recipientium merita vltra gratiam ſperati officij commendat: docetq́; in ſe etiam mediatoris officium, qui cùm ſit receptus à nobis, atque ille profectus ex Deo ſit, Deus per illum transfuſus in nos ſit: atque ita qui apoſtolos recipit, Chriſtũ recipit: qui verò Chriſtum receperit, patrem Deum, recipit: quia non aliud in Apoſtolis recipit, quàm quod in Chriſto eſt: neque in Chriſto aliud eſt,quàm quod in Deo eſt: perq́; hunc ordinem gratiarum, non aliud eſt apoſtolos recepiſſe quàm Deum: quia & in illis Chriſtus, & in Chriſto

Luc. 12.

Gladius, verbũ Dei.

Gal. 5.

Chriſto Deus habitat. *Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet.* Qui prophetam recipit, habitantem recipit in propheta, fitq; prophetæ mercede dignus, prophetam prophetæ nomine recipiens. Par quoq; recepiſſe iuſtum merces deputatur, fitque iuſtus ex honore iuſtitiæ, ac ſic conſummatur iuſtitia ex fide, & mercedem acquirit officium, plures conſequendæ æternitatis occaſiones Deo largiente: quando in recipiendo iuſto & propheta, ipſe reuerentiæ affectus, & iuſti honorem accipiat & prophetæ. *Et quicunque potum dederit vni ex minimis meis, calicem aquæ frigidæ, tantùm in nomine diſcipuli, ámen dico vobis, non perdet mercedem ſuam.* Non inane eſſe bonæ conſcientiæ opus docuit, neque ſpem fidei alienæ infidelitatis crimine laborare. Prouidens enim plures futuros tantùm apoſtolatus nomine glorioſos, omni verò vitæ ſuæ opere improbabiles, eoſdemque diù fallere, diù mentiri, tamen obſequium quod ipſis ſub religionis opinione delatum ſit, mercede operis ſui ſpeique non fraudat. Nam licet ipſi minimi eſſent, id eſt, peccatorum omnium vltimi, (minimum autem eſt, quo minus nihil aliud eſt) non inania tamen in eos etiam leuia, quæ ſub frigidæ aquæ nomine deſignat, officia eſſe decernit. Non enim peccatis hominis, ſed diſcipuli nomini honor præſtitus eſt: atque ita probitatē obſequentis, fallentis de ſe probra non lædunt, cùm mercedem ſuam dantis fide, non aſſumentis mendacio conſequatur.

Opus bonæ conſciẽtiæ, mercede nō fruſtratur ſua.

DE VNO MARTYRE.

Lucæ IX.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucē ſuam quotidie, & ſequatur me. Et reliq. Homilia B. Gregorij papæ.

Eſt Homil. 32. in Euangelia.

QVIA Dominus ac redemptor noſter nouus homo venit in mundum, noua præcepta edidit mundo. Vitæ etenim noſtræ veteri in vitijs enutritæ, cōtrarietatem oppoſuit nouitatis ſuæ. Quid enim vetus, quid carnalis homo nouerat, niſi ſua retinere, aliena rapere ſi poſſet, concupiſcere ſi non poſſet? Sed cœleſtis medicus ſingulis quibuſque vitijs obuiantia adhibet medicamenta. Nam ſicut arte medicinæ calida frigidis, frigida calidis curantur: ita Dominus noſter contraria oppoſuit medicamenta peccatis: vt lubricis continentiam, tenacibus largitatem, iracūdis manſuetudinem, elatis præciperet humilitatem. Certè cùm ſe ſequentibus noua mādata ꝓponeret, dixit: Niſi quis renunciauerit omnibus quæ poſſidet, nō poteſt meus eſſe diſcipulus. Ac ſi apertè dicat: Qui per vitam veterem aliena cōcupiſcitis, per nouæ conuerſationis ſtudium & veſtra largimini. Quid verò in hac lectione dicat audiamus: *Qui vult poſt me venire, abneget ſemetipſum.* Ibi dicitur, vt abnegemus noſtra: hic dicitur, vt abnegemus nos. Et fortaſſe laborioſum nō eſt homini relinquere ſua, ſed valdè laborioſum eſt relinquere ſemetipſum. Minus quippe eſt abnegare quod habet: valdè etenim multum eſt, abnegare quod eſt. Ad ſe autem nobis venientibus Dominus præcipit, vt renunciemus noſtris: quia quiq; ad fidei agonem venimus, luctamen contrà malignos ſpiritus ſumimus. Nihil autem maligni ſpiritus in hoc mundo proprium poſſident. Nudi ergo cum nudo luctari debemus. Nam ſi veſtitus quiſque cum nudo luctatur, citiùs ad terram deijcitur, quia habet vnde teneatur. Quid enim ſunt terrena omnia, niſi quędam corporis indumenta? Qui ergo contra diabolum ad certamen properat, veſtimenta abijciat, ne ſuccumbat. Nihil in hoc mundo amando poſſideat, nullas rerum labentium delectationes requirat, ne vnde ad votum tegitur, ad caſum inde teneatur. Nec tamen ſufficit noſtra relinquere, niſi relinquamus & nos. Quid eſt quod dicimus, relinquamus & nos? Si enim noſmetipſos relinquimus, quò ibimus extra nos? Vel quis eſt qui vadit, ſi ſe deſerit? Sed aliud ſumus per peccatum lapſi, aliud per naturam conditi: aliud quod fecimus, aliud quod facti ſumus. Relinquamus noſmetipſos, quales peccando nos fecimus: & maneamus noſmetipſi, quales per gratiam facti ſumus. Ecce enim qui ſuperbus fuit, ſi conuerſus ad Chriſtum humilis factus eſt, ſemetipſum reliquit. Si luxurioſus quiſque ad continentiam vitam mutauit, abnegauit vtique quod fuit. Si auarus quiſque ambire iam deſijt, & largiri didicit propria, qui priùs rapiebat aliena, proculdubiò ſemetipſum reliquit. Ipſe quidem eſt per naturam, ſed non eſt ipſe per malitiam. Hinc enim ſcriptum eſt: Verte impios, & non erunt. Conuerſi nanque impij non erunt, non quia omnino non erunt in eſſentia, ſed ſcilicet non erunt in impietatis culpa. Tunc ergo noſmetipſos relinquimus, tunc ipſos nos abnegamus, cùm vitamus quod per vetuſtatem fuimus, & ad hoc nitimur, quò per nouitatem vocamur. Penſemus quomodò ſe Paulus abnegauerat, qui dicebat: Viuo aūt iam non ego. Extinctus nanq; fuerat ſæuus ille perſecutor, & viuere cœperat pius prædicator. Si enim ipſe eſſet qui priùs, pius profectò nō eſſet. Sed qui ſe viuere denegat, dicat: Viuo autem iam non ego. Vnde & poſt ſāncta verba, quæ per doctrinam veritatis clamat, ꝓtinùs ſubdit: Viuit verò in me Chriſtus. Ac ſi apertè dicat: Ego quidem à meipſo extinctus ſum, quia carnaliter non viuo: ſed tamen eſſentialiter mortuus nō ſum, quia in Chriſto ſpiritaliter viuo. Dicat ergo veritas, dicat: Si quis

Chriſtus vitijs cōtraria oppoſuit præcepta. *Luc. 14.* *Relinquere ſeſe, q.d ſit.* *Prouer. 11.* *Gal. 2.*

Abnegare ſeipſum. quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum: quia niſi quis à ſemetipſo deficiat, ad eum qui ſuper ipſum eſt, non appropinquat: Nec valet apprehendere quod vltra ipſum eſt, ſi neſcierit mactare quod eſt. Sic olerum plantæ tranſponuntur, vt proficiant, atque (vt ita dixerim) eradicantur vt creſcant. Sic rerum ſemina in terræ admixtione deficiunt, vt in reparatione ſui generis vberiùs aſſurgant. Vnde enim videntur perdidiſſe quod erant, inde accipiunt hoc apparere quod non erant. Sed iam qui ſe à vitijs abnegat, exquirendæ ei virtutes ſunt, in quibus creſcat. (Studere virtutibus.) Nam cùm dictum eſt: Qui vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, protinùs additur: Tollat crucem ſuam quotidiè, &. ſequatur me. Duobus etenim modis crux tollitur, cùm aut per abſtinentiam afficitur corpus, aut per compaſsionem proximi affligitur animus. (Crux duobus tollitur modis.) Penſemus qualiter vtroq; modo Paulus crucem ſuam tulerat, qui dicebat: Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo, ne fortè alijs prædicans, ipſe reprobus efficiar. (1. Corint. 9.) Ecce in afflictione corporis audiuimus crucem carnis, audiamus nunc in cõpaſsione proximi crucem mẽtis. ait enim: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non vror? (2. Cor. 11.) Perfectus quippe prædicator vt exemplum daret abſtinentiæ, crucẽ portabat in corpore: Et quia in ſe trahebat dãna infirmitatis alienæ, crucem portabat in corde. Sed quia ipſis virtutibus quædam vitia iuxtà ſunt, dicendum nobis eſt, quod vitium abſtinentiam carnis, & quod obſideat compaſsionem mentis. E vicino nanque abſtinentiam carnis nonnunquàm vana gloria obſidet, quia dum tenuitas in corpore, dum pallor in vultu reſpicitur, virtus patefacta laudatur. (Vana gloria ſe miſcet abſtinentiæ.) Et tanto ſe celeriùs foras fundit, quanto ad humanos oculos per oſtenſum pallorem exit. Et plerunque fit, vt hoc quod cauſa Dei agi creditur, pro ſolis humanis fauoribus agatur. Quod benè Simon ille ſignificat, qui inuentus in itinere, crucem dominicam in angaria portat. (Matth. 27.) Aliena quippe onera in angaria portantur, quando per vanitatis ſtudium aliquid geritur. Qui ergo per Simonem deſignantur, niſi abſtinentes & arrogantes, qui per abſtinentiam quidem carnem afficiunt, ſed fructum abſtinentiæ interiùs non requirunt? Crucem ergo dominicam in angaria Simon portat, quia cùm ad opus bonum ex bona voluntate non ducitur, rem iuſti ſine fructu peccator operatur. Vnde idem Simon crucem portat, ſed non moritur: quia abſtinentes & arrogantes per abſtinentiam quidem corpus afficiunt, ſed per deſiderium vanæ gloriæ mundo viuunt. Compaſsionem verò animi plerunque latenter obſidet pietas falſa, vt hanc nonnunquam vſque ad condeſcendendum vitijs pertrahat, dum ad culpas quiſque non debeat compaſsionem exercere, ſed zelum. (Paſſio vngit ... fal...) Compaſsio quippe homini, & rectitudo vitijs debetur, vt in vno eodemq́ue homine & diligamus bonum quod factus eſt, & perſequamur mala quæ fecit: ne dum culpas incautè remittimus, non iam per charitatem compati, ſed per negligentiam condeſcendiſſe videamur. Sequitur: *Qui enim voluerit animam ſuam ſaluam facere, perdet eam: & qui perdiderit animam ſuam propter me, ſaluam faciet illam.* Sic dicitur fideli: Qui voluerit animam ſuam ſaluam facere, perdet eam: & qui perdiderit animam ſuam propter me, ſaluam faciet eam: ac ſi agricolæ dicatur: Frumentum ſi ſeruas, perdis: ſi ſeminas, renouas. Quis enim neſciat, quòd frumentum cùm in ſemine mittitur, perit ab oculis, in terra deficit? Sed vnde putreſcit in puluere, inde virideſcit in renouatione. Quia verò ſancta Eccleſia aliud tempus habet perſecutionis, atque aliud pacis, redemptor noſter ipſa eius tempora diſtinguit in præceptis. Nam perſecutionis tempore ponenda eſt anima, pacis autem tempore ea quæ ampliùs dominari poſſunt, frangenda ſunt deſideria terrena. Vnde & nunc dicitur: *Quid enim proficit homo, ſi lucretur totum mundum, ſe autem perdat, & detrimentum ſui faciat?* Cùm perſecutio ab aduerſarijs deeſt, valdè vigilantiùs cor cuſtodiendum eſt. Nam pacis tempore, quia licet viuere, libet etiam ambire. Quæ profectò auaritia benè compeſcitur, ſi ipſe ſtatus ambientis ſolicitè conſideretur. (*Auaritia remedia.*) Nam cur inſtet ad colligendum, quando ſtare non poteſt ipſe qui colligit? Curſum ergo ſuum quiſque conſideret, & cognoſcet ſibi poſſe ſufficere parua quæ habet. Sed fortaſſe metuit, ne in huius vitæ itinere ſumptus deſint. Longa noſtra deſideria increpat via breuis. Incaſsùm multa portantur, cùm iuxtà eſt quò pergitur. Plerunque autem & auaritiam vincimus, ſed adhuc obſtat, quòd vias rectitudinis minori tenemus cuſtodia præfectionis. Nam ſæpè labentia cuncta deſpicimus, ſed tamen adhuc humanæ verecundiæ vſu præpedimur, vt rectitudinem quam ſeruamus in mente, nondùm exprimere valeamus in voce. (*Pernicioſa verecundia.*) Et tanto Dei faciem ad iuſtitiæ defenſionem negligimus, quanto humanas facies contra iuſtitiam veremur. Sed huic quoque vulneri congruum ſubiungitur medicamentum, cùm Dominus dicit: *Qui me erubuerit, & meos ſermones, hunc filius hominis erubeſcet, cùm venerit in maieſtate ſua, & patris, & ſanctorum angelorum.* Sed ecce nunc apud ſe homines dicunt: Nos iam Dominum & ſermones eius non erubeſcimus, quia aperta eum voce profitemur. Quibus ego reſpondeo, Quòd in hac plebe Chriſtiana ſunt nonnulli, qui Chriſtum ideò confitentur, quia cunctos Chriſtianos eſſe aſpiciunt. Nam ſi nomen Chriſti in tanta hodiè gloria non eſſet, tot profeſſores Chriſti ſancta Eccleſia non haberet. Non ergo ad probationem fidei vox ſufficit profeſsionis, quam defendit à verecundia profeſsio generalitatis. Eſt tamen vbi ſe quiſque interroget, vt in confeſsione Chri-

ne Chriſti ſe veraciter probet. Si non iam nomen eius erubeſcit, ſi plena virtute mentis humanum pudorem ſubdidit. Certè enim perſecutionis tempore erubeſcere poterant fideles, ſubſtantijs nudari, de dignitatibus deijci, verberibus affligi. Pacis autem tempore, quia hæc noſtris perſecutionibus deſunt, eſt aliud vbi oſtendamur nobis. Veremur ſæpè à proximis deſpici, dedignamur iniurias verbi tolerare. Si contingat iurgium fortaſſe cum proximo, erubeſcimus priores ſatisfacere. Cor quippe carnale dum vitæ huius gloriam quærit, humilitatem reſpuit. Et plerunque ipſe homo qui iraſcitur, diſcordanti ſibi reconciliari appetit, ſed ire ad ſatisfaciendum prior erubeſcit. Penſemus facta veritatis, vt videamus quo iaceant noſtræ prauitatis actiones. Si enim membra ſummi capitis ſumus, imitari eum cui connectimur, debemus. Quid nanque ad noſtræ eruditionis exemplum Paulus egregius prædicator dicit? Pro Chriſto legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos: obſecramus pro Chriſto, reconciliamini Deo. Ecce inter nos & Deum diſcordiam peccando fecimus, & tamen ad nos Deus ſuos legatos prior miſit, vt noſipſi qui peccauimus, ad pacem Dei rogati veniamus. Erubeſcat ergo humana ſuperbia, confundatur quiſque ſi non ſatisfaciat prior proximo, quando poſt culpam noſtram, vt ei reconciliari debeamus, & ipſe qui offenſus eſt, legatis interuenientibus obſecrat Deus. Sequitur: *Dico autem vobis: Verè ſunt aliqui hic ſtantes, qui non guſtabunt mortem, donec videant regnum Dei.* Regnum Dei, fratres chariſsimi, non ſemper in ſacro eloquio venturum regnum dicitur, ſed nonnunquàm præſens Eccleſia vocatur. Vnde ſcriptum eſt: Mittet filius hominis angelos ſuos, & colligent de regno eius omnia ſcandala. In illo quippe regno ſcandala non erunt, vbi profectò reprobi non admittuntur. Quo videlicet exemplo colligitur, quòd hoc loco regnum Dei præſens Eccleſia vocatur. Et quia nonnulli ex diſcipulis vſqueadeò in corpore victuri erant, vt Eccleſiam Dei conſtructam conſpicerent, & contra huius mundi gloriam rectam, conſolatoria promiſsione nunc dicitur: *Sunt quidam de hic ſtantibus, qui non guſtabunt mortem, donec videant regnum Dei.* Sed cùm tanta Dominus ſubeundæ mortis præcepta ederet, quid neceſſarium fuit, vt ad hanc ſubitò promiſsionem veniret? Quod ſi ſubtiliter perpendamus, quanta diſpenſatione pietatis agatur, agnoſcimus. Diſcipulis enim rudibus etiam de præſenti vita aliquid promittendum fuit, vt poſſent robuſtiùs in futura ſolidari. Sic Iſraelitico populo ex Aegypti terra liberando, repromiſsionis terra promittitur, & cùm vocandus eſſet ad dona cæleſtia, terrenis promiſsionibus ſuadetur. Cur hoc? Vt dum eſſet aliquid, quod è vicino perciperet, illud iam fideliùs crederet, quod de longinquo audire potuiſſet. Carnalis etenim populus ſi parua non acciperet, magna non crederet. Omnipotens ergo Deus largiendo terrena, ſuadet cæleſtia, vt percipiens quod videret, ſperare diſceret quod minimè videbat: & tanto ſolidior de inuiſibilibus fieret, quanto eum ad ſpei certitudinem viſibilia promiſſa fulcirent. Vnde rectè quoque per Pſalmiſtam dicitur: Dedit eis regiones gentium, & labores populorum poſſederunt, vt cuſtodiant iuſtificationes eius, & legem eius requirant. Sic ergo hoc loco rudibus diſcipulis veritas loquens, videndum regnum cælorum promittit in terra, vt hoc ab eis fideliùs in cælo præſumatur. Ex ipſo itaque regno, quod iam videmus in mundo eſſe ſublimatum, ſperemus regnum quod in cælo credimus percipiendum. Nam ſunt nonnulli, qui Chriſtianitatis nomine cenſentur, ſed Chriſtianitatis non habent fidem: ſola eſſe viſibilia æſtimant, inuiſibilia non appetunt, quia nec eſſe ſuſpicantur. Ad ſanctorum martyrum corpora conſiſtimus fratres mei. Nunquid iſti carnem ſuam in mortem darent, niſi eis certiſsimè conſtitiſſet eſſe vitam pro qua mori debuiſſent? Et ecce qui ita crediderunt, miraculis coruſcant. Ad extincta nanque eorum corpora viuentes ægri veniunt, & ſanantur: periuri veniunt, & dæmonio vexantur: dæmoniaci veniunt, & liberantur. Quomodò ergo viuunt illic vbi viuunt, ſi in tot miraculis viuunt hic, vbi mortui ſunt? Rem, fratres, dico breuem verbo, ſed non paruam merito, quam religioſis quibuſdam ſenioribus enarrantibus agnoui. Gothorum tempore matrona quædam fuit valdè religioſa, quæ ad horum martyrum eccleſiam crebrò veniebat. Quadam aūt die dum ex more ad orandum veniſſet, egrediens duos ſtantes ſub peregrino habitu monachos inuenit: peregrinos credidit, dari eis aliquid eleemoſynæ præcepit. Sed priuſquàm eius erogator eis ad largiendam eleemoſynam propinquaſſet, aſtiterunt illi vicinius, & dixerunt: Tu nos modò viſitas, nos te in die iudicij requiremus, & quicquid poſſumus, præſtabimus tibi. Quo dicto, ab eius oculis ablati ſunt. Territa illa ad orandum redijt, ſeſeque in lachrymis prolixiùs effudit, & facta eſt poſt hoc tanto inſtantior in prece, quanto certior de promiſsione. Si autem iuxta Pauli vocem, eſt fides ſperandarum ſubſtantia rerum, argumentum non apparentium: nequaquā iam dicimus, vt venturam vitam credatis, quia ecce ipſi qui in illa viuunt, humanis obtutibus viſibiliter præſentātur. Quod enim videri poteſt, meliùs dicitur ſciri quàm credi. Venturam ergo vitam nos Dominus magìs voluit ſcire quàm credere, qui eos quos inuiſibiliter recipit, apud ſe viuere nobis etiam viſibiliter oſtendit. Hos ergo fratres chariſsimi, in cauſa veſtri examinis, quam cum diſtricto iudice habetis, patronos fa-

Marginal notes: 2.Cor.5. — Regnum Dei, eccleſia. — Matt. 13. — Pſal.104. — Chriſtiani ſolo nomine. — Exemplū de inuocatione Sanctorum. — Heb.11. — Sanctorū captanda patrocinia.

nos facite, hos in die tanti terroris illius defenſores adhibete. Certè ſi apud quendam magnum iudicem cauſa quelibet veſtra eſſet die craſtino ventilanda, totus hodiernus dies in cogitatione duceretur: patronum veſtra fraternitas quæreret, magniſq; precibus ageret, vt apud tantum iudicem ſibi defenſor veniret. Ecce diſtrictus iudex Ieſus venturus eſt, tanti illius angelorum archangelorumque concilij terror adhibetur. In illo conuentu cauſa noſtra diſcutitur, & tamen nos patronos modò non quærimus, quos tunc defenſores habeamus. Aſſunt defenſores noſtri ſancti martyres, rogari volunt, atq; (vt ita dixerim) quærunt vt quærantur. Hos ergo adiutores veſtræ orationis quærite, hos protectores veſtri reatus inuenite: quia ne punire peccatores debeat, rogari vult & ipſe qui iudicat. Vnde & tam longo tempore comminatur iram, & tamen miſericorditer expectat. Sic autem nos miſericordia eius refoueat, vt nullo modo negligentes reddat: Sic peccata noſtra perturbent, vt mens in deſperationem non proruat: Quia & ſi præſumentes metuimus, & metuentes ſperamus, æternum regnum citiùs adepturi ſumus, per eum qui viuit & regnat &c.

IN NATALI VNIVS MARTYRIS, HOMILIA Prima Euſebij Emeſeni.

Matt.16. SI quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, &c. Matth.16. Paulò antè dixerat diſcipulis ſuis Dominus Ieſus, quia oportet eum ire Hieroſolymam, & multa pati à ſenioribus, & ſcribis, & principib. s ſacerdotum, & occidi, & tertia die reſurgere. Et aſſumens eum Petrus, dixit: Abſit à te Domine, non erit tibi hoc. Et conuerſus, dixit Petro: Vade poſt me ſatana. Scandalum es mihi, quia non ſapis quæ Dei ſunt, ſed quæ hominum. Inde verò volens oſtendere, qualiter poſt eum ire, & qualiter illum ſequi debeamus, ſubdidit dicens: *Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum.* In eo enim, quòd Dominus futura prædixit, & ſe ſponte pati oſtēdit, eorum fidem confirmat: ſecundùm quod
Ioan.14. ipſe ait: Et nunc dico vobis priuſquàm fiat, vt cùm factum fuerit credatis. Quòd verò beato Petro ait: Vade poſt me ſatana, ſcandalum es mihi: tale eſt, ac ſi diceret: Vade poſt me, ſequere & imitare me: vt ſicut ego moriar pro te, ita & tu moriaris propter me. Noli mihi eſſe contrarius, noli meæ voluntati reſiſtere, noli diuinis conſilijs obuiare. Sic enim oportet fieri, quia ſic eſt ante tempora prædeſtinatum, & à prophetis
Luc.24. prænūnciatum. Hoc eſt enim, quod alibi ait: O ſtulti & tardi corde ad credendum in omnibus, quæ loquuti ſunt prophetæ. Nónne ſic oportuit pati Chriſtum, & reſurgere à mortuis, & ita intrare in gloriam ſuam? Sapiebat igitur Petrus quæ hominum ſunt, quia hominum conſilium dabat: ſed non ſapiebat quæ Dei ſunt, quia hæc ſecreta diuini conſilij, quibus homo redimeretur, ignorabat. *Tunc Ieſus dixit diſcipulis ſuis: Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum.* Debet enim vnuſquiſque homo negare ſemetipſum, non quòd homo ſit, non quòd fidelis & Chriſtianus ſit: Sed ſi idololatra fuit, ſi infidelis, ſi adulter, & fornicator, ſi cupidus & auarus, talem ſe eſſe neget, talem ſe non eſſe oſtendat. Oſtendat autem non voce tantùm, ſed operatione. Dicat cum Apoſtolo: Viuo autem iam non ego, viuit verò in me Chriſtus. Viuebat enim Apoſtolus, ſed non ipſe: viuebat non Saulus, ſed Paulus. Negauerat igitur ſeipſum, multum differens à ſeipſo. Sequitur: *Et tollat crucem ſuam, & ſequatur me.* Crucem enim ſuam tollit, qui carnem ſuam cum vitijs & concupiſcentijs cruciat & affligit. Sed quia non ſufficit crucem tollere, ideò mox ſubdit, dicens: Et ſequatur me. Qui enim Dominum non ſequitur, ei quidem, neque crucem tollere, neque carnem affligere prodeſt. Et Dominus de ijs, qui omnia opera ſua faciunt vt videantur ab hominibus, quanuis multùm ieiunent, & carnem crucient & affligant, dicit tamen, quia receperunt mercedem ſuam. Non prodeſt igitur Iudæo, non prodeſt hæretico & hypocritæ crucem portare. Quare? Quia non ſequuntur Chriſtum. Chriſtum enim ſequitur, qui eum imitatur. Vis ſequi Chriſtum? Eſto humilis, patiens & miſericors. Eſto ſine odio & ſimulatione. Sis Deo obediens & proximum diligens. Hac enim via Chriſtus incedit: per hanc igitur ambula, ſi vis eum ſequi. Niſi enim per hanc ambulaueris viam, non ſequeris eum, etſi ſequi videaris. Multi enim diabolum ſequuntur, qui Chriſtum ſequi videntur. *Qui enim voluerit animam ſuam ſaluam facere, perdet eam.* Quis igitur ſaluabit animam ſuam, ſi ille eam perdit, qui eam ſaluare contendit? Quæ eſt iſta anima, quam perdere debemus? Iſta enim anima, vita præſens eſt. Qui igitur alterius vitæ oblitus, hanc ſolam præſentem vitam diligit, & hanc quidem perdit, & aliam non habebit. *Qui autem perdiderit animam ſuam propter me, inueniet eam.* Beati itaque Martyres, qui hanc vitam perdiderunt, & animas ſuas vſq; ad mortem non dilexerunt. Iſti enim inuenient vitam, non qualemcunq;, ſed æternam vitam. *Quid enim prodeſt homini, ſi mundum vniuerſum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur?* Quid enim prodeſt Romanorum principibus mundum ad tempus poſſediſſe, & pro animarum ſalute nihil egiſſe, cùm illorum cadauera in puluerem conuertantur, & animæ in inferno torqueantur? Si enim diceretur tibi, Sis toto hoc menſe diues & potens, facias quicquid velis, vtere carnis voluptatibus, ſicut placet, ea tamen con-

Vt ſe negare quis debeat.

Gal.2.

Matt.6.

Chriſtum quis ſequatur.

Anima, pro vita præſente.

men conditione, vt tibi oculi poſteà eruantur, omne ſolatium tollatur, & toto tempore vitæ tuæ in fame & ſiti, in omni cruciatu, & omni miſeria viuas, nunquid tale illud bonum hoc tempore ſuſciperes? Et quidem tota hæc vita præſens, nec menſis eſt, nec vnius diei vel horæ ſpatium, ad illius æternæ felicitatis vel miſeriæ comparationem: Cui miſeriæ neque finis eſt, neque ſimilis pœna inuenitur. *Aut quam dabit homo commutationem pro anima ſua?* Nulla enim commutatio eſt, nullum precium eſt, quo ſaluari poſsit anima, niſi fide & pœnitentia. Si enim quis ſine his de hac vita exierit, iam nullo precio vlteriùs redimi poteſt. Vnde Pſalmiſta ait:
Pſal. 48. Qui confidunt in virtute ſua, & in multitudine diuitiarum ſuarum gloriantur: frater non redimet: redimet homo? Non dabit Deo placationem ſuam, & precium redemptionis animæ ſuæ: ideoque laborabit in æternum: & viuet in æternum vſque in finem. *Filius enim hominis venturus eſt, in gloria patris ſui cum angelis ſuis, & tūc reddet vnicuiq; ſecundùm opera eius.* Venit enim priùs humilis, vt iudicaretur filius hominis. Veniet autem iterùm ſublimis & excelſus in gloria, & honore, & maieſtate paterna, vt iudicet mundum, & reddat vnicuique ſecundùm opera ſua.
Pſalm. 49. Deus enim manifeſtè veniet, Deus noſter, & non ſilebit. Et quaſi aliquis diceret: Vtinam illam gloriam aliquando videamus ſubdidit, dicens: *Amen dico vobis, ſunt quidam de hic ſtantibus, qui nō guſtabunt mortem, donec videant filium hominis venientem in regno ſuo.* Si enim de illo regno & de illa gloria hoc intelligamus, in qua modò cum angelis ſuis ſe iudicaturum venire promiſit, ſtare non poteſt. Nemo enim ibi erat, vbi Dominus dicebat, qui mortem iam non guſtauit, ipſe tamen ad iudicium nondùm venit. Qualiter
Matth. 17. hæc intelligi debeant, ſequentia manifeſtant: Et poſt dies ſex aſſumpſit Ieſus Petrum, & Iacobum & Ioannem fratrem eius, & duxit illos in montem excelſum ſeorſùm, & transfiguratus eſt ante eos. Iſti igitur ſunt, de quibus modò dixerat, qui non guſtabunt mortem, donec videant filium hominis venientem in regno ſuo, id eſt, apparentem in virtute & gloria regni ſui. Transfiguratus enim Dominus, talis tunc in monte tribus iſtis ſuis diſcipulis apparuit, qualis poſt hanc vitam in regno ſuo cunctis ſuis fidelibus apparebit.

IN NATALI VNIVS MARTYRIS, HOMILIA II. Euſebij Emeſeni.

Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, &c. Luc. 14.

CVm enim alibi Dominus dicat: Diliges proximum tuum ſicut teipſum, & non ſolùm hoc, verumetiam, Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos: quid eſt, quòd modò dicit, vt patrem & matrem, vxores & filios, fratres & ſorores, & ipſas animas noſtras odio habeamus? Ioannes quoque Apoſtolus ait: Omnis qui odit fratrem ſuum, homicida eſt. Et Pſalmiſta: Qui enim diligit iniquitatem, odit animam ſuam. Concluditur ergo, vt ſoli iniqui & homicidæ Chriſti diſcipuli eſſe poſsint, ſi quidem ſoli ſunt eius diſcipuli, qui parentes ſuos, & ſeipſos odio habent, quod eſt inconueniens. Dicit ergo: Si pater, aut mater, vel aliquis propinquorum tuorum, te à Chriſti fide ſeparare voluerit, hunc fuge, hunc quaſi hoſtem time, & quaſi membrum ſatanæ odio habe. Vnde & Matthæus manifeſtiùs ait: Qui amat matrem aut patrem pluſquam me, non eſt me dignus. Et alibi: Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum & proijce abs te. Animam autem pro vita poſuit. Vitam enim ſuam odio habent, qui pro iuſtitia & Chriſti fide mori deſiderant, & carnem ſuam cū vitijs & concupiſcētijs crucifigentes, nullas huius vitæ voluptates ſequuntur. Iſti quoque poſt Chriſtum crucem baiulant: quia omnibus derelictis, ſolam carnis mortificationem in corpore ſuo ferentes, toto mentis & cordis deſiderio poſt eum vadunt. Sed valdè notandū eſt, quod ait: Si quis hoc vel illud non fecerit, non poteſt eſſe meus diſcipulus. Aliud eſt Chriſtianum eſſe, aliud Chriſti diſcipulum eſſe. Septuaginta namq; & duos diſcipulos Dominus elegit, præter eos quos apoſtolos nominauit. Iſti autem mundum ſpernentes, omnia relinquentes, Domino adhærentes, Chriſti diſcipuli ſpecialiter dicti ſunt. Horū igitur nomen & locum illi tenent, qui eos vita & moribus imitantur. Vnde & in concluſione huius euangelij dicitur: Sic ergo omnis ex vobis, qui non renunciat omnibus quæ poſsidet, nō poteſt meus eſſe diſcipulus. Ipſi enim diſcipuli quāuis ſecundùm nominis interpretationē, omnes apoſtoli eſſent, non omnes apoſtoli tamen dicuntur. Interpretatur enim Apoſtolus miſſus. De ipſis autem ſcriptū eſt, quòd miſit eos Dominus ante faciem ſuam. Miſsi igitur erant, qui mittebantur. Quare ergo Apoſtoli non vocātur? Ideò quidem, quoniam ſolos duodecim ex eis Dominus elegit, quos & Apoſtolos nominauit. Similiter autem quanuis omnes Chriſtiani Chriſti diſcipuli ſint, ſoli tamen ſeptuagintaduo, & cæteri, qui eos vita & moribus imitantur, hoc tanto nomine digni habentur. His enim præcepit Dominus, non ferre ſacculum, neque peram, neque pecuniam in zonis habere. His præcepit, vt nihil in hoc mundo poſsiderent, & de craſtino non

Matt. 22. *Matt. 5.* *1. Ioan. 3.* *Pſalm. 10.* *Matt. 10.* *Matt. 18.* *Ferre crucem poſt Chriſtum.* *Luc. 10.* *Ibid.* *Ibid.*

rio non cogitarent. His denique præcepit, vt de euangelio viuerent, & alia non haberent. Si ergo hæc omnibus vniuerſaliter dicta ſunt, & nulli de craſtino cogitare licet, quarè domos ædificamus? quarè vineas plantamus? quarè agros ſeminamus? cur frumenta in horrea colligimus? cur in cellaria vinum reponimus? cur denique animalia cuſtodimus, & alia in futurum nobis reſeruamus? Nam neque Zachæus omnibus quæ poſſidebat renunciauit, ſed tantùm dimidium bonorum ſuorum pauperibus dedit, & factus eſt filius Abrahæ. Vnde manifeſtum eſt, alia quibuſdam, & non omnibus: alia perfectis, & alia minùs perfectis Dominum præcepiſſe. Poſſumus tamen intelligere eos etiam, qui multa poſsidét, omnia reliquiſſe, ſi tamen hoc ſecum & in corde ſuo propoſuerunt, vt ſi fortè neceſsitas incubuerit, omnia pro Chriſti nomine & fide tuenda amittere paruipendant. Qui igitur Chriſti diſcipulus eſſe & dici deſiderat, ſedeat priùs & computet, ſi diſcipulorum vitam tenere, patientiam habere, laborem ſuſtinere, & ſimul cum eis turrim poſsit ædificare, contra hoſtes pugnare, & cætera quæ ſequũtur agere valeat. Hoc eſt enim, quod ait: *Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, nonne priùs ſedens computat ſumptus qui neceſſarij ſunt, ſi habeat ad perficiendum? ne poſteaquàm poſuerit fundamentum & non potuerit perficere, omnes qui vident incipiant illudere ei, dicentes: Qui hic homo cœpit ædificare, & non potuit conſummare.* Magnam enim turrim ædificare incipit, qui mundi honores, diuitias, & dignitates contemnens, omnia relinquit, & apoſtolorum vitam & monachorum conuerſationem promittit. Sed iſte priùs computare debet, quàm arctam & laborioſam vitam ingrediatur, & quàm magnum & difficile opus agere incipiat. Debet & cogitare, ſi habeat ſumptus, qui neceſſarij ſunt ad perficiendum, id eſt, ſi humilitatem, patientiam, obedientiam tenere & cuſtodire valeat, ſine quibus hoc ædificium ædificari non poteſt. Si enim aliter egerit, & à bono propoſito declinare cœperit, omnes incipient ei illudere, dicentes: Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit coſummare. Sed quid ei cœpiſſe profuit? Non enim qui cœperit, ſed qui perſeuerauerit, ſaluus erit. Sequitur: *Aut quis rex iturus committere bellum aduersùs alium regem, nonne priùs ſedens cogitat, ſi poſsit cum decẽ millibus occurrere ei, qui cũ viginti millibus venit ad ſe? Alioquin illo adhuc longè agente, legationem mittens, rogat ea quæ pacis ſunt.* Hæc autem ſimilitudo eadem eſt, quæ eſt & ſuperior. Nihil enim aliud his verbis admonemur, niſi ne vltra vires noſtras nos extendamus. Vnde Apoſtolus ait: Si ſe non continet, nubat: melius eſt nubere, quàm vri. Vnuſquiſq; proprium donum habet ex Deo. Probet igitur ſeipſum homo, & ſic ad altiora conſcẽdat. Sit vel ſeruus, qui non poteſt eſſe diſcipulus. Nec omnes epiſcopi, nec omnes ſacerdotes, nec omnes monachi. Quanuis enim, vt Apoſtolus ait, omnes vnum corpus ſumus in Chriſto, omnia tamen membra non eundem actum habent. Rex autem eſt vnuſquiſq; fidelis, qui ſeipſum & virtutum exercitum, qui in eo eſt, benè regere nouit. Hic autem aduersùs regem alium bellum committit, per quem diabolum intelligimus. Quem quidem etſi maiorem exercitum habet, facilè tamen ſuperamus, ſi non in noſtra, ſed in Dei virtute confidamus. Sed ſciendum eſt, quia fortiùs eos diabolus aggreditur, quos ad maiora & Deo propinquiora feſtinare cognoſcit. Vnde ſcriptum eſt: Fili accedens ad ſeruitutem Dei, præpara animam tuam ad tentationem. Ideò & fiduciam habere dicitur, quòd influat Iordanis in os eius. Ad hunc autem legationem mittere & pacem cum eo facere, eſt eius tentationibus acquieſcere. Et ſi quidem primæ tentationi homo ſuccubuerit, adhuc eo longè agente, pacem facit. Multi enim ſunt, qui cum eo pacem non faciunt, quanuis propè ſit, & multo tempore eos violenter impugnet. Sicut igitur iſti, de quibus modò diximus, neque turrim ædificare, neque contra hoſtem pugnare valent, niſi ſecum diligenter priùs pertractent, ſi ſumptus ad ædificandum & vires ad pugnandum habent: Sic omnis, qui non renunciat omnibus quæ poſſidet, non poteſt Chriſti eſſe diſcipulus. Omnibus enim renunciat, qui quanuis aliqua poſſideat, omnia tamen ſi neceſſe ſit, pro Chriſti nomine amittere paruipendit. Nam ipſi quoque Apoſtoli & veſtimenta, & calceamenta qualiacunque habebant, quibus tamen iam ſæpè renunciauerant, & quoties neceſſe eſſet, ea ſimul cum ipſa vita perdere non timebant.

Luc. 19. — Christi diſcipulus qualis eſſe debeat. — Primam hanc turrem dant monachi apoſtatæ. — Matt. 10. — 1. Cor. 7. — Rom. 12. — Eccleſ. 2. — Iob. 40.

IN NATALI VNIVS MARTYRIS, HOMILIA III. Euſebij Emeſeni.

Ego ſum vitis vera, & pater meus agricola eſt. IOAN. 15.

Ecce vitis vocatur Chriſtus, & vitis vera. Sed quarè vitis, & quarè vera? Vitis enim vocatur, quia vinum fert. Omnia enim hæc euangeliorum verba vinum ſunt, & non qualecunque ſed optimum vinum, non de alia, niſi de hac vite vindemiatum & expreſſum. Inde eſt enim, quòd in ſuæ prædicationis initio, aquas Dominus cõuertit in vinum: quatenùs noua vitis nouum vinum funderet, quo illas nuptias & architriclinum inebriaret. Dicitur enim & vitis vera, fortaſſe ad illius vitis diſtinctionem, quæ pro vuis labruſcas, & pro vino dedit acetum. Huius vinum dulce ſemperq; ſuaue: huius verba ſemper vera & nullius falſitatis admiſtione corrupta. Dicat ergo: *Ego ſum vitis vera, & pater meus agricola eſt.* Sed quid facit iſte agricola? Vis audire quid? *Omnẽ palmitem in me non ferentem*

Chriſtus quarè vitis. — Ioan. 2. — Eſa. 5.

Palmites, Chriſtiani *rentem fructum, tollet eum: & omnem qui fert fructum purgabit eum, vt fructum plùs afferat.* Quot ſũt Chriſtiani, tot ſunt & palmites huius vitis. Alij quidem boni, alij autem mali. Et boni quidem fructiferi, mali autem infructuoſi. Tolluntur infructuoſi & incenduntur, fructiferi verò purgantur, & gladio ſpiritus amputãtur, vt fructum plus afferant. *Epheſ.5.* Gladius ſpiritus, eſt verbum Dei, & iſte ſermo ſancti euangelij, de quo ſubditur: *Iam vos mundi eſtis propter ſermonem, quem locutus ſũ vobis.* Audis igitur, quòd ſermo Dei gladius eſt & ferramentum, quo ab omni nociua ſuperfluitate iſti & mundati & purgati ſunt. Primi enim palmites huius vitis, fuerunt apoſtoli, quibus modò Dominus ait: *Manete in me, & ego in vobis.* Et quarè maneant, reddit cauſam. *Sicut palmes non poteſt ferre fructum à ſemetipſo, niſi in vite manſerit: ſic nec vos, niſi in me manſeritis. Ego ſum vitis, & vos palmites.* Ipſe Dominus exponit, qualiter eius verba intelligere debeamus. Siccatur enim palmes, ſi à vite ſeparetur, quoniam humorem totáque vitam habet in vite. Iam & Chriſtianus, ſi à Chriſto ſeparetur, moritur: quia ſeparatur à vita. *Qui manet in me, & ego in eo, hic affert fructum multum.* *Ioan.14.* Ille inquit, affert fructum multum, qui manet in me, & quaſi membrum adhæret mihi, & in quo ego maneo: qui ſapientia ſum & veritas & vita. Ideò enim apoſtoli tantum fructum de ſuæ prædicationis ſemine attulerunt, quia ab eius fide & dilectione nullatenùs ſeparari potuerunt. Inſuper & Dominus ipſe in eis erat, qui eorum ſemini incrementum dabat. Nam, vt Apoſtolus ait, *1.cor.3.* Neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat: ſed qui incrementum dat Deus. Vnde & ſubditur: *Quia ſine me nihil poteſtis facere. Et ſi quis in me non manſerit, mittetur foras ſicut palmes, & areſcet. & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet.* Qui.n. in Chriſti fide non manet, de Eccleſia & ſanctorum collegio foras eijcitur, areſcit & moritur, à malignis ſpiritibus rapitur, in ignem æternum & inextinguibilem mittitur, & ibi ſine fine cruciatur & ardet. *Si manſeritis in me, & verba mea in vobis manſerint, quicquid volueritis petetis, & fiet vobis.* *In Chriſto qui maneant.* Beati igitur, qui manent in Chriſto, & in quibus manent verba Chriſti. Illi autem manent in Chriſto, qui neque amore neque timore, qui neque minis neque blanditijs, qui ab eius dilectione, ab eius fide & amplexibus nulla ratione ſeparari valent. *Rom.8.* Taliter quidem Apoſtolus in Chriſto manebat, qui de ſeipſo ſcribens, ait: Certus ſum autem, quia neque mors, neque vita, neque tribulatio, vel anguſtia, neque altitudo, neque profundum, neque creatura aliqua poterit me ſeparare à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu. *Chriſti verba in quibus maneant.* Manent autem in eis verba Chriſti, qui eius præcepta mente tenent, corde credunt, & nunquàm eorum obliuiſcuntur. *Matt.10.* Præceptum nanque Domini eſt: Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere: ſed potiùs eum timete, qui poteſt animam & corpus perdere in gehennam. Præceptum Domini eſt: *Matt.16.* Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. *Luc.14.* Præceptum Domini eſt: Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Hæc igitur & ſimilia ſunt illa verba, de quibus modò Dominus ait: Si manſeritis in me, & verba mea in vobis manſerint, quodcunque volueritis petetis, & fiet vobis. Magna promiſsio eſt, magnum & incomparabile donum. Qui manent in Chriſto, & in quibus manent verba Chriſti, petant quod volunt, & fiet eis. Si enim voluerint malè, & malè petierint, iam nec ipſi manent in Chriſto, nec in ipſis manent verba Chriſti. Recordentur igitur verborum Chriſti, immò non recordentur, ſed firmiter teneant, ſemperque in memoria habeant, & ſic petant, ſicut verba Chriſti petere docent. *Matt.6.* Quærant igitur primùm regnum Dei & iuſtitiam eius, & hæc omnia adijcientur eis. Petant in fide nihil hæſitantes, & ea petant, quæ ad ſalutem pertinent, & quæ Dei diſpoſitioni, & verbis euangelicis non ſint contraria. Sed hæc ſpecialiter dicuntur apoſtolis, quorum ſanctas petitiones ſemper & vbique Dominus, exaudiuit. *2.Cor.12.* Rogauit enim Apoſtolus Dominum, & ter rogauit, ſeque benè à Domino exauditum intellexit, poſtquàm ſe contra ſeipſum petiſſe cognouit. Exauditur enim homo, ſi fiat, quod vult. factum eſt autem quod Apoſtolus voluit: quia poſtquàm ſuam petitionem contra ſeipſum eſſe cognouit, iam exaudiri noluit. *Ibid.* Vnde & ait: Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus CHRISTI. Nam neque hic ſimpliciter dicitur, Quodcunque petetis, ſed, Quodcunque volueritis, petetis & fiet vobis. *In hoc clarificatus eſt pater meus, vt fructum plurimum afferatis, & efficiamini mei diſcipuli.* In hoc, inquit, & propter hoc, me reuelante & docente, pater meus manifeſtatus & clarificatus eſt vobis, vt vos quoque vbique prædicando & clarificando, fructum plurimum afferatis, & multas gentes ad eum conuertatis, & efficiamini mei diſcipuli, me imitando non ſolùm vita & doctrina, verumetiam in miraculorum operatione. Verè enim illi diſcipuli ſunt, qui magiſtrum per omnia imitantur. Vnde & Dominus alibi ait: Qui credunt in me, opera quæ ego facio, & ipſi facient: & horum quidem non ſolum minora, verumetiam quæ maiora ſunt, facient. Sic enim ſe habet ordo & intelligentia. Sequitur: *Sicut dilexit me pater, & ego dilexi vos: manete in dilectione mea.* Multum enim debet diligere, qui multùm diligitur. *Si præcepta mea ſeruaueritis, manebitis in dilectione mea: ſicut & ego patris mei præcepta ſeruaui, & maneo in eius dilectione. Hæc locutus ſum vobis, vt gaudium meum in vobis ſit, & gaudium veſtrum impleatur.*

In illis eſt gaudium Chriſti, qui tale gaudium habent, quale habet Chriſtus, ſiue de quorum conuerſatione ſancta gaudet Chriſtus. Plenum igitur gaudium habent, ſiquidem in tali gaudio mœror & triſtitia eſſe non poteſt.

DE MARTYRIBVS, SERMO BEATI Leonis Papæ.

Eſt etiam in Sermonibus Auguſtini De Sanctis numero 47.

QVOTIESCVNQVE, fratres chariſsimi, ſanctorum martyrum ſolennia celebramus, ita ipſis intercedentibus expectemus à Domino conſequi temporalia beneficia, vt ipſos martyres imitando, accipere mereamur æterna. Ab eis enim ſanctorum martyrum in veritate feſtiuitatum gaudia celebrantur, qui ipſorum martyrum exempla ſequuntur. Solennitates enim martyrum, exhortationes ſunt martyriorum, vt imitari non pigeat, quod celebrare delectat. Sed nos volumus gaudere cum ſanctis, & tribulationem mundi nolumus ſuſtinere cum illis. Qui enim ſanctos martyres, vel inquantùm potuerit, imitari noluerit, ad eorum beatititudinem non poterit peruenire. Sic enim Apoſtolus Paulus prædicat, dicens: Si fuerimus ſocij paſsionum, erimus & conſolationum. *2 Corint. 1* Et Dominus in Euangelio: Si mundus vos odit, ſcitote quia me priorem vobis odio habuit. *Ioan. 15.* Recuſat eſſe in corpore, qui odium mundi non vult ſuſtinere cum capite. Sed dicit aliquis: Et quis eſt, qui poſsit beatorum martyrum veſtigia ſequi? Huic ego reſpondeo, quia non ſolùm martyres, ſed ipſum Dominum cum ipſius adiutorio, ſi volumus, poſſumus imitari. Audi non me, ſed ipſum Dominum generi humano clamantem: Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde. *Matt. 11.* Audi & beatum Petrum Apoſtolũ admonentem: Chriſtus pro nobis paſſus eſt, relinquens vobis exemplum, vt ſequamini veſtigia eius. *1 Pet. 2.* Ecce CHRISTVS dicit, Diſcite à me, Beatus Petrus dicit: Vt ſequamini veſtigia eius. Similiter Paulus Apoſtolus clamat: Imitatores Dei eſtote, ſicut filij chariſsimi. *Epheſ. 5.* Quid ad hæc reſpondebimus fratres, vel quam excuſationem habere poterimus? Si tibi aliquis dicat, vt virtutes quas fecit Dominus, debeas imitari, iuſta poteſt eſſe excuſatio tua: quia virtutes & miracula facere non omnibus datum eſt. Iuſtè & caſtè viuere, & charitatem cum omnibus cuſtodire ex Dei adiutorio, cunctis præceptum eſt. Nam & ipſe Dominus non dixit: Diſcite à me mortuos ſuſcitare, ſupra aquas ſiccis pedibus ambulare. Non hoc dicit. Sed quid ait? Quia mitis ſum & humilis corde. Et iterùm: Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos, atque orate pro perſequentibus & calumniantibus vos, vt ſitis filij patris veſtri qui in cœlis eſt, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos. *Matt. 5.* Et iterùm: Eſtote & vos perfecti, ſicut & pater veſter cœleſtis perfectus eſt. *Ibidem.* Et licet ſint alia multa, in quibus debeamus Dominum & beatos martyres imitari, iſta tamen duo præcipua ſunt, id eſt, vt mites ſimus & humiles corde, & inimicos noſtros toto affectu diligamus. *Manſuetudo. Humilitas.* De diligendis inimicis, fratres chariſsimi, nullus vnquàm in veritate ſe poterit excuſare. *Dilectio inimicorũ.* Poteſt mihi aliquis dicere, Non poſſum ieiunare, nõ poſſum vigilare, nunquid poteſt dicere, Non poſſum diligere? Poteſt dicere, Non poſſum res meas totas pauperibus erogare, & in monaſterio Deo ſeruire, nunquid poteſt dicere, Non poſſum diligere? Si dixeris, quia non poſſum à vino & carnibus abſtinere, credimus tibi: Si autem dixeris, quòd non poſsis in te peccantibus indulgere, omninò non credimus. Itaque nulla nobis remanet excuſatio, dum non de cellario, ſed de corde iſtam eleemoſynam iubemur implere, vt per viam vitæ ad æternam patriam mereamur peruenire. Duobus enim præceptis, id eſt, Diliges Dominum Deum tuum, &, Diliges proximum, quaſi duobus ſpiritalibus pedibus, ſi per viam veræ charitatis volumus currere, ad cœleſtem poſſumus patriam feliciter pertingere. Iſtis pedibus currebat Paulus Apoſtolus, quando dicebat: Ego igitur ſic curro, non quaſi in incertum. *1.Cor. 9.* Qui ergo dilexerit inimicos ſuos, illud in eo impletur, quod dixit Dominus, videlicet: Vt ſitis filij patris veſtri, qui in cœlis eſt. *Matt. 5.* Elige modò, quod tibi placuerit. Si inimicos dilexeris, non ſolùm amicus, ſed etiam filius Dei eſſe mereberis. Si verò inimicos amare nolueris, propitium Deum habere non poteris, quia ſcriptum eſt: Qui odit fratrem ſuum, homicida eſt. *1.Ioan. 3.* Et iterùm: Qui odit fratrem ſuum, in tenebris eſt, & in tenebris ambulat, & neſcit quò eat, quoniam tenebræ obcæcauerunt oculos eius. *1. Ioan. 2.* Et iterũ alia ſcriptura eſt: Itinera eorũ qui iniuriam retinent, Dominus labefacit in mortem. Nunquid hæc verba mea ſunt, fratres chariſsimi? De catholicis libris & ſanctis libris proferuntur. Vt ergo ne homicidæ ſimus, ne in tenebris remaneamus, ſtudeamus non ſolùm amicos, ſed etiam inimicos diligere: vt pium & miſericordem Dominum poſsimus ſecundùm cautionis ſuæ vinculum libera conſcientia conuenire. Ipſe enim dixit: Si dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater veſter cœleſtis peccata veſtra. *Matt. 6.* Si autem non dimiſeritis, nec pater veſter dimittet vobis peccata veſtra. Diligenter attẽdite fratres, & ſcitote aliud eſſe in Deum

peccare, aliud in hominem. Quādo enim in nos peccant homines, ſi pœnitentibus veniā non indulgemus, peccatū incurrimus. Quādo aliquis in Deū peccauerit, ſi ſine grandi diſtrictione indulgere voluerimus, participes nos peccatis eorum efficimur. Dicit ergo Dominus: Si dimiſeritis hominibus peccata eorū, dimittet & vobis pater veſter cœleſtis peccata veſtra. Rogo fratres, quid dulcius dici poteſt? In poteſtate noſtra poſuit, qualiter in die iudicij iudicemur. Non dixit, Vade in orientem, quære iuſtitiam: nauiga vſque in occidentem, vt accipias indulgentiam. Dimitte inimico tuo, & dimittetur tibi: indulge, & indulgebitur tibi: da, & dabitur tibi. Nihil à te extra te quæritur. Ad teipſum & ad conſcientiam tuam te Deus dirigit. In te enim poſuit, quod requirit. Non itaque medicamenta vulneribus tuis longè habes inquirere. Peccatorum tuorū indulgentiam ſi vis, intùs in cellario cordis tui poteris inuenire. Sed dicit aliquis: Tanta mala me inimicus meus compulit ſuſtinere, vt eum nulla ratione poſſim diligere. Attendis, quid tibi fecerit homo, & non attendis, quid tu feceris Deo. Si conſcientiam tuam diligenter diſcutis & inquiris, ſine vlla compenſatione maiora tu commiſiſti in Deum peccata, quàm in te commiſerit homo. Et qua fronte vis vt tibi Deus dignetur dimittere multum, cùm tu nō acquieſcis dimittere parum? Sed ſi hæc, quæ ſuprà diximus, ſpiritalia medicamenta, ſicut Deo propitiante conſueuiſtis, libenter accipitis, & in armario ſancto conſcientiæ veſtræ recondita diligentiſsimè cuſtoditis, auxiliante Domino venena diaboli non timebitis, & per odium vel iracundiam aut nunquàm vobis amara vulnera ingerentur, aut ſi fortè ſubrepſerint, per charitatem citò ad priſtinam ſalutem reuocantur, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Plùs nos in Deum peccamus, quàm proximi in nos.

DE MARTYRIBVS,
CONCIO EXEGEtica Radulphi Ardentis in Lectionem Epiſtolæ loco.

Sap. 3. *Falſa multorum perſuaſio.*

IVSTORVM ANIMAE *in manu Dei ſunt, & cætera.* Infideles & falſi Chriſtiani cùm vident in hac vita iuſtos deprimi, cōtumelias, iniurias & tribulationes pati, & de hac vita per anguſtias & cruciatus egredi, putant vel Deum non eſſe, vel mortales non curare, & homines anima & corpore deperire. Nobis credentibus animas mori non poſſe, ſed animas iuſtorum ſemper beatè viuere, & animas iniquorum ſemper pœnas luere, dicunt, Vbi ſunt animæ iuſtorum? Contra hos igitur, fratres chariſsimi, loquitur hic ſacra ſcriptura, demonſtrans tria, Vbi ſcilicet animæ iuſtorum ſint, & quòd illi mortui non ſint, & ad quanta bona per tribulationes peruenerint. Primùm igitur oſtendit, vbi animæ iuſtorum ſint, cùm dicit: *Iuſtorum animæ in manu Dei ſunt.* Sed nónne omnia ſunt in manu Dei? Sunt vtique, ſed alio alioque modo. Manus quippe Dei, dicitur *Manus Dei* vel poteſtas Dei, in qua ſine exceptione ſunt omnia, quia in manu eius ſunt omnes fines terræ: vel *Pſal. 94.* pœna à Deo inflicta. Manus Domini, inquit *Iob. 19.* Iob, tetigit me: vel protectio Dei, vnde propheta, *Ezech. 3.* Manus, inquit, Domini erat mecum, confortans me. Sic ergo, fratres mei, iuſtorum animæ ſunt in manu Dei, quoniam ſunt in protectione Dei. Quod exponens, ſubdit: *Et non tanget illos tormentum mortis* æternæ, vel tormentum malitiæ, quod ſcilicet debetur malitiæ reproborum, in perpetuum puniendæ. Animæ igitur iuſtorum ſunt proculdubiò in cœleſtibus æternæ beatitudinis manſionibus, quæ ab initio eis præparatæ ſunt; dicente Domino: In do- *Ioan. 14.* mo patris mei manſiones multæ ſunt: vbi vtique ſunt in manu Dei, omnia bona & iucunda eis largientis, & omnia mala & triſtia ab eis auferentis, iuxta illud: *Apoc. 21.* Abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis ſanctorum, & mors non erit ampliùs, neque luctus, neque clamor. Animæ verò reproborum proculdubiò in pœnis gehennæ perpetuò cruciantur, quam ſubtus terram credimus, dicente propheta: *Pſal. 85.* Liberaſti animam meam ex inferno inferiori: cuius in Siciliæ montibus, perpetuum ignem eructantibus † multi eſſe autumant, eò quòd animæ *† deeſt aliquid.* multæ reproborum à dæmonibus illic deferri viſæ vel auditæ ſint. Refert enim Gregorius, *Lib. 4. Dial. c. 30.* quòd quidam eremita, qui in Sicilia habitabat, viderit animam Theodorici tyranni & hæretici, qui Symmachum & Boëthium viros religioſos occiderat, in illam ollam Vulcani præcipitari. Animas verò peccatorum, qui tamen in confeſsione & pœnitentia, & propoſito emendationis ab hac vita migrauerunt, legimus non in inferno, ſed in pœnalibus locis ſecundùm Dei diſpoſitionem purgari, quouſque *Purgatorium.* penitùs examinatæ, cœleſtes ſubeant manſiones. Vnde legimus in Dialogo, beatum Germanum *Lib. 4. cap. 40.* Capuanum Epiſcopum, Paſchaſij Romani diaconi animam in caloribus balneorum inueniſſe, & eo orante veniam conſecutam fuiſſe. Legimus ibidem quendam ſacerdotem val- *Li. 4. ca. 55.* dè religioſum, cùm quotidiè ad vicina balnea, antequàm Miſſas faceret, iret ſe lauatum, inueniſſe ibi quempiam ſub miſerabili habitu, qui calceamenta detraxit & ei miniſtrauit. Cui cùm

cùm ſequenti die panem deferret, reſpondit ei illic ſe defunctum eſſe, & ibi ſe pœnitentiam agere, nec pane materiali egere, ſed potiùs ſacrificijs & orationibus: Hæc quæſo, inquit, fac pro me, & ſi rediens me non inueneris, ſcias pro certo me indulgentiam conſecutum eſſe. Quod & factum eſt. Animæ verò reproborum, quæ in tormẽtis gehennalibus cruciantur, timẽt iudicij diem aduenire, eò quòd tunc reſumptis corporibus, ſupplicia quoque ſint eis duplicanda. Animæ verò electorum illum deſiderant, eò quòd tunc ſicut in anima, ſic in corpore ſint perfectiùs glorificandæ. Vnde Ioannes in Apocalypſi, Vidi, inquit, ſub altare Dei, id eſt, in ſancta ſecretaque quiete animas interfectorum propter verbum Dei, dicentes voce magna: Vſque quò Domine, ſanctus & verus, non iudicas & non vindicas ſanguinem noſtrum de his, qui habitant in terra? Et datæ ſunt illis ſingulæ ſtolæ albæ, & dictum eſt illis, vt requieſcerent tempus adhuc modicum, donec impleatur numerus fratrum ſuorum. Secundò demonſtratur, quòd iuſti etſi mori videantur, tamen æternaliter & beatè viuũt, cùm ſubditur: *Viſi ſunt oculis inſipientium mori, & exiſtimata eſt afflictio exitus illorum: illi autem ſunt in pace.* Porrò inſipientes habent oculos tantùm corporales, quos habent & bruta animalia: ſpirituales verò non habent oculos, quibus Deus & inuiſibilia videntur. Et ideò nulla alia eſſe æſtimant, niſi quæ carnalibus oculis vident. Et ideò ſola viſibilia proni tanquàm pecudes petũt: inuiſibilia verò non curant, quia nec eſſe ſuſpicantur. *Et exiſtimata eſt*, inquit, *afflictio exitus illorum, & quod à nobis eſt iter exterminij*: ac ſi apertiùs dicatur: Mortem iuſtorum, quæ eſt exitus ad requiem, & iter ab hoc ſeculo ad patriam, exiſtimant tantùm eſſe afflictionem, id eſt, ſupplicium: & exterminium, id eſt, à vita alienationem. Pulchrè ſiquidem mortem ſanctorum vocat exterminij exitum & iter, eò quòd tunc exeant & eant de carcere ad libertatem, de timore ad ſecuritatem, de tenebris ad lucem, de triſtitia ad iucunditatem, de exilio ad patriam, de miſeria ad beatitudinem. *Illi*, inquit, *ſunt in pace*: habentes videlicet pacem ab omnibus & cum omnibus: à dæmonibus, ab hominibus, à propria carne. Iam quippe decæterò non dæmones poſſunt eos infeſtare, qui longiùs relegati ſunt: nec homines poſſunt eos infeſtare, qui ibi niſi quieti eſſe non poſſunt: nec caro rebellionem facere, quæ à voluntate ſpiritus non poterit diſſonare. Pacem cum omnibus, cũ Deo, cum proximis, cum ſemetipſis. Tanta quippe, fratres mei, in illa beata vita eſt conuenientia, quòd ſancti nullatenùs à diuina voluntate, nec abinuicem poterunt diſſonare. Tertiò verò octo bona ponuntur, quæ iuſti per tribulationes huius mundi adipiſcuntur. Primum eſt, immortalitas animæ & corporis, de qua ſubditur: *Etſi coram hominibus tormenta paſſi ſunt, ſpes illorum immortalitate plena eſt.* Et ſpes quidem hypocritarum, qui propter vanam gloriam patiuntur, vacua eſt. Vnde Iob, Spes, inquit, hypocritæ peribit. Spes verò iuſtorum, qui propter Deum patiuntur, deſiderij ſui conſequetur plenitudinem: quoniam abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis ſanctorum, & cætera. Secundùm verò, eſt diuinorum multiplicatio præmiorum, de qua ſubditur: *In paucis vexati, in multis benè diſponentur.* Hoc eſt, quod ait Apoſtolus: Exiſtimo quòd non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriã, quę reuelabitur in nobis. Paſſiones enim præſentes paucæ, modicæ & momentaneæ ſunt: præmia verò multa, ingentia & æterna erunt. Tertium eſt dignitas, de qua ſubditur: *Quoniam Deus tentauit*, id eſt, probauit *illos, & inuenit illos dignos ſe.* Quia nanq; per multas tentationes à Deo ſeparari non potuerunt, ideò digni ſunt meritis, quatenùs ad tantam præmiorum dignitatẽ ſublimentur, vt amici filijque Dei ſint, & nuncupentur hæredes quidem Dei, cohæredes autem CHRISTI. Quartum verò bonum, quod ſancti per tribulationes adipiſcuntur, omnimoda eſt munditia, de qua ſubiungitur: *Tanquàm aurum in fornace probauit eos.* Aurũ per fornacem examinatum redditur & mundum. Sic & ſancti per tribulationes ab omni macula purificantur, & omninò fiunt mundi & puri, quatenùs diuinò ſint conſpectu digni. Quintum, eſt acceptabilitas, de qua ſubiungitur. *Et quaſi holocauſti hoſtiam accepit illos.* Vnum ſolùm verum fuit holocauſtum, id eſt, totum incenſum & concrematum flamma charitatis in cruce, Dominus noſter Ieſus, in quo Deus pater odoratus eſt odorem ſuauitatis. Ad cuius fidem & exemplum ſancti quoque ſe totos in ſacrificium, ardore charitatis incenſum, Deo obtulerunt: in quo quoque Deus odorem ſuauitatis odoratus eſt, & ei beneplacitum eſt. Sextum, eſt fulgor, de quo ſubditur: *Fulgebunt iuſti.* Hoc eſt, quod Dominus in euangelio dicit: Fulgebunt iuſti tanquàm ſol in regno patris mei. Etſi fulgebunt ſicut ſol ſinguli, quanto magìs fulgebunt ſimul vniuerſi? Septimum, eſt poteſtas iudicandi, de qua ſubditur: *Et tanquàm ſcintillæ in arundineto diſcurrent, iudicabunt nationes.* Hoc eſt, quod Dominus in Euangelio dicit: Vos qui ſecuti eſtis me, ſedebitis ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſraël. Porrò per arundines deſignatur congregatio reproborum, qui adinſtar arundinis ſunt leues, vacui & flammæ deſtinati. Per ſcintillas verò, ſententiæ iudiciariæ ſignificantur, quæ adinſtar ſcintillarum ſunt ſubtiles, lucidæ & ſuccendentes. Sancti igitur tanquã ſcintillæ diſcurrent per iudiciariam ſententiam reproborum, eos ſubtiliter diſcernendo, manifeſtè iudicando, eos pro materia cremandorum, magis minuſq; æternis incendijs concremãdo. Octauum, eſt dominium ſiue regnum, de quo ſubdi-

Marginalia: Apo. 6. — Oculi ſtultorum. — Pax beatorum. — Octo bona afflicti obtinent iuſti. — Iob. 8. — Apoc. 21. — Rom. 8. — Rom. 8. — Matt. 13. — Matt. 19. — Luc. 22.

ſubditur: *Et dominabuntur populis.* Hoc eſt, quod Pſalmiſta dicit: Et dominabuntur eorũ iuſti in matutino: haud dubium, quin reproborum. *Et regnabit*, inquit, *Dominus illorum in perpetuum*, cum quo & ipſi regnabunt, Domino eis dicente: Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod vobis paratum eſt ab origine mundi, quibus nos adiungi faciat Deus & Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat Deus, Amen.

Pſal. 48. *Matth. 25.*

DE MARTYRIBVS.

Lucæ VI.

In illo tẽpore: Deſcendens Ieſus de monte, ſtetit in loco campeſtri, & turba diſcipulorum eius, & multitudo copioſa plebis. Et reliqua. Homilia Haymonis.

NOn ſolùm per myſterium incarnatiõis de cœlo in terram deſcendens Dñs Ieſus Chriſt⁹, humanæ infirmitati condeſcendere dignatus eſt, ſed etiã in ſuis ſanctis ſermonibus ad humanã ignorantiã inſtruendã, ita doctrinã ſuã temperauit, vt non ſolũ perfecti, ſed etiã minùs perfecti cibum vitæ inuenire poſſent. Denique vt ſuprà euangeliſta retulit, cùm aſcendiſſet in montem, ſecuti ſunt eum diſcipuli eius: vbi cùm perfectiora mandata quaſi capere valentibus dediſſet, nolens propter eos ſimpliciores turbas relinquere, iterùm deſcendens de monte, ſtetit in loco campeſtri. In quo ſuo facto, oſtendit in prædicatione iuxta capacitatem auditorũ, temperandũ eſſe ſermonem doctorũ. Mons enim in hoc loco perfectiorem ſignificat doctrinam: loca verò campeſtria, humiliorem prædicationem atq; communem. Qui enim tales ſunt, vt cum apoſtolis audire poſſint: Vobis datũ eſt noſſe myſteriũ regni Dei, ſublimiùs inſtruendi ſunt. Qui verò propter mentis infirmitatẽ, ad altiorẽ non poſſunt aſcendere doctrinam, minimis præceptis ſunt erudiendi: vt qui idonei nequaquàm exiſtat ad facienda bona, ſaltẽ non ſint procliues ad perpetranda mala. Quod alibi Dominus ſuo exemplo oſtendit, quum cuidã quærenti, Magiſter, quid faciendo vitam æternam poſſidebo? quaſi in conuallibus moranti reſpondit: Mandata noſti? Non occides, non mœchaberis, non falſum teſtimonium dices, non concupiſces rem proximi tui, honora patrẽ & matrẽ. Sed illo reſpondente, Hæc omnia cuſtodiui à iuuentute mea: oſtendit ei montem perfectioris doctrinæ, dicens: Adhuc vnum tibi deeſt: Si vis perfectus eſſe, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo, & veni ſequere me. Sed quia hunc montem difficilè, qui ſeculi diuitijs onerati ſunt, aſcendere poſſunt, ſubiunctum eſt ilicò: Ille autem abijt triſtis, quia multas habebat poſſeſſiones. Huius quoque exemplum Paulus Apoſtolus ſecutus, cum diſcipulis montem aſcenderat, quibus dicebat: Sapientiam loquimur inter perfectos. Quaſi cũ quibuſdã in conuallibus morabatur, quando dicebat: Ego fratres non potui vobis loqui quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus: tanquam paruulis in Chriſto lac vobis potum dedi, non eſcam. Non enim omnes omnia capiunt, neque omnes æqualiter inſtruuntur. Aliter quippe admonendi ſunt ſuperbi, aliter humiles: aliter caſti, aliter adulteri: aliter ebrioſi, aliter ſobrij: aliter viri, aliter fœminæ: aliter coniugati, aliter virgines: aliter pij, aliter impij: aliter contemptores mundi, aliter amatores: aliter pacifici, aliter diſcordes: aliter ſua dantes, aliter aliena rapientes: vt & iſti audiant de promiſſione æternæ vitæ quod ament, & illi de ſupplicio æterno quod timeant. Sæpè etenim quod vni morbo prodeſt, alteri nocet: & venenum cùm ſit mors hominis, vita eſt ſerpentis: & lenis ſibilus equos mitigat, catulos inſtigat. Iuxta hoc ergo exemplum doctores ſuam prædicationem debent temperare, vt & perfecti inueniãt quod ſemper diſcant, & infirmi talia audiant, in quibus non refugiant. Quod ſuo nobis exemplo beatus patriarcha Iacob oſtendit: qui cùm oues auunculi ſui Laban paſceret, & varia quæque pro mercede recepturus eſſet, tulit virgas populeas & amygdalinas, quas ex parte decorticauit, & ex parte cũ corticibus reliquit: poſuitque eas in canalibus tempore quo ducebantur ad aquandum oues, vt in earum aſpectu conciperent varios fœtus. Iacob enim paſtor ouium, paſtores ſignificat animarum, quorum primo dictũ eſt: Si diligis me, paſce oues meas. Aqua autem ſcripturam ſacram deſignat, iuxta illud Salomonis: Aqua profunda, verba ex ore viri, & torrens redundans fons ſapientiæ. Virgæ autem variæ, ſententiæ ſunt ſcripturarum. Ducũtur ad aquandum oues, cùm ad audiendum verbum Dei conueniunt fideles. Cumque ex eloquijs diuinis diuerſæ ſententiæ ad medium proferuntur, quaſi virgæ in canalibus ponuntur. Quæ ex parte decorticandæ ſunt, & ex parte cum corticibus relinquendæ: quia (vt diximus) perfectiores allegorico ſenſu inſtruendi, ſimplices verò & minùs intelligentes, iuxta veritatem hiſtoriæ ſunt paſcendi. Vnde & Dominus cùm diſcipulos in monte docuit, & turbas in conuallibus curare voluit, oſtendit vt illi qui ex doctrina verborum credere non poterant, ſaltem ex virtutibus miraculorum crederent. Quod (vt diximus) ſuo Dominus exemplo declarauit, quando *deſcendens de monte, ſtetit in loco cãpeſtri, & turba diſcipulorũ eius, & multitudo copioſa plebis ab omni Iudea & Hieruſalẽ, & maritima Tyri & Sidonis, qui venerant vt audirent eum.* Maritima enim hic magni maris loca intelligere debemus, maximè cùm de

Matt. 5. *Sermo accommodãdus captui auditorũ.* *Matt. 13.* *Matt. 19.* *Luc. 18.* *1. Cor. 2.* *1. Cor. 3.* *Ioan. 21.* *Prouer. 18.*

de Tyro & Sidone, quę in corde maris ſitæ ſunt, adfuiſſe memorãtur. In quo loco cognoſcimus, quia virtutes eius non ſolùm ad Iudæorum regnum, ſed etiam ad vicinas & exteras regiones peruenerant, quando omnes concurrebant, non ſolùm vt audirent verbum Dei, ſed vt *ſanarentur à languoribus ſuis*. Vnde & ſubditur: *Et omnis turba quærebat eum tãgere: quia virtus de illo exibat, & ſanabat oẽs*. Multi enim eũ tangere cupiebant, à quo omnis virtus procedit, & qui eſt Dei virtus, & Dei ſapientia, & in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Et ideò quia de illo omnis virtus exibat, omnes volebant eum tangere. Nam & ſuprà tangendo leproſum curauerat, & nunc omnis turba quærebat eum tangere, vt intelligamus quia tactus eius ſanitas eſt. Quod experta eſt illa mulier, quæ ſanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, & cùm tetigiſſet fimbriam veſtimenti eius, ſtatim ſanata eſt ab infirmitate ſua. Ad cuius tactum virtus de illo exibat intantùm, vt quaſi neſcius Dominus quæreret, Quis me tetigit? Et diſcipuli ad eum: Rabbi, turbæ te comprimunt & affligunt, & dicis, Quis me tetigit? Et ille: Tetigit me aliquis, nam & ego noui virtutem de me exiſſe. Spiritualiter verò Chriſtum tangit, qui eum verũ Deũ credit, & recta fide confitetur. At verò pagani, Iudæi & hæretici Chriſtum minimè tangunt, quia eum verum Deum credere contemnunt, & fide recta hunc confiteri nolunt. Vnde & Mariæ, quæ Dominum reſurrexiſſe non credebat, ſed eum mortuum inter mortuos quærebat, volenti illum tangere, dictum eſt: Noli me tangere, nondum enim aſcendi ad patrem meum. Ac ſi ei diceretur: Quia manu fidei me tangere noluiſti, manu corporis noli me tangere. Curatio verò dæmonum, non ſolùm per eius præſentiam fiebat, ſed etiam inuocatione ipſius nominis in ſui abſentia, ſicut diſcipuli quoque Domino gaudentes dicunt: Domine, in tuo nomine etiam dæmonia nobis ſubijciuntur. Sequitur: *Et ipſe eleuatis oculis in diſcipulos, dicebat: Beati pauperes, quia veſtrum eſt regnũ Dei*. Etſi generaliter Dominus omnibus loquebatur, ſpecialiter in diſcipulos oculos leuauit, quos maiori gratia digniores fecit. Eleuatio quippe oculorum Chriſti, amplioris miſericordiæ munera ſignificat. Et in diſcipulos oculos leuauit, quos ſpecialiùs virtutibus ditauit, iuxta quod alibi legimus: Quia cùm dixiſſet ei quidam, Ecce mater tua & fratres tui foris ſtant, quærentes loqui tecum: ipſe eleuatis oculis in diſcipulos ſuos, dicebat: Ecce mater mea, & fratres mei. Quid autem eleuatis oculis dicat, audiamus *Beati pauperes, quia veſtrum eſt regnum Dei*. Et quæ virtus talem inter reliquas beatitudines tenere debet principatum, niſi ſpontanea paupertas? Ex ipſa enim cæteræ virtutes exordium quoddam & originem ſumunt. Sicut denique ex vna radice arboris multi rami & folia prodeunt, ſic ex ſpontanea paupertate multę virtutes generantur. Qui enim ſpontaneam amat paupertatem, erit miſericors per largitatẽ, non tenax per auaritiam. Erit conſequenter & mitis, quia non diuitias quærit per iactantiam, qui paupertatem diligit cum humilitate. Erit etiam pacificus, quia non erit occaſio rixandi, vbi non eſt voluntas acquirendi. Habebit etiam & cordis munditiam, quia ſicut illi qui diuitias diligunt, turbulenti ſunt animo: ita qui ſpontaneã paupertatem amant, ſoliciti ſunt quæ Dei ſunt, quomodò placeant Deo. Sed illud diligenter conſiderandum, quia illa paupertas laudabilis eſt, quæ aut habere non cupit, aut ſi fortè habet, propter Deum diſtribuendo relinquit. Vnde Matthæus euangeliſta vt hanc paupertatem ad beatitudinem pertinere oſtenderet, cum additamendo ait: Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Alij enim ſunt pauperes ſpiritu & rebus, alij nec rebus nec ſpiritu, alij rebus & non ſpiritu, alij ſpiritu & non rebus. Rebus ſunt pauperes & non ſpiritu, qui nihil habentes, multa habere concupiſcunt. Spiritu ſunt pauperes, & non rebus, ſicut illi qui ſecundùm Apoſtolum, tanquàm nihil habentes, & omnia poſsidẽtes ſunt, quales fuerunt Abraham, Iacob & Dauid: qui regali ſolio ſublimatus pauperem ſe oſtendit ſpiritu, dicens: Ego autem mendicus ſum & pauper. Et iterùm: Egens ſum, & in laboribus à iuuentute mea. Nec rebus nec ſpiritu ſunt pauperes, diuites ſuperbi, qui facultatibus locupletati, nihilominùs mente ſunt turgidi: de quibus dicitur in Pſalmo: Ecce ipſi peccatores & abundantes in ſeculo, obtinuerunt diuitias. Rebus & ſpiritu ſunt pauperes perfecti monachi, qui propter Deum omnia relinquentes, nec corporis proprij poteſtatem in ſuo arbitrio relinquunt: & ideò quanto hic propter Deum pauperiores, tanto in futura vita ſunt ditiores, iuxta promiſſionem Domini, dicentis: Omnis qui reliquerit domum, agros, patrem & matrem, fratres & ſorores, vxorem & filios propter me, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit. *Beati qui nũc eſuritis, quia ſaturabimini*. Quid eſurire vel ſitire debeant, qui ad beatitudinem peruenire deſiderant, alius euangeliſta manifeſtiùs declarat, dicens: Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur. Iuſtitiam quippe eſurire & ſitire, eſt præcepta Dei libenter audire, & libentius opere implere. Tales enim ſaturabuntur, quando ad videndum Deum, cuius hic mandata cum magna mentis eſurie ſuſceperunt, perducẽtur, dicentes cũ Pſalmiſta: Ego aũt in iuſtitia apparebo conſpectui tuo, ſatiabor dum manifeſtabitur gloria tua. Vnde Salomon ait: Diligite iuſtitiam, qui iudicatis terram. *Beati qui nũc fletis, quia ridebitis*. Beati dicuntur flentes, non illi qui flent propter temporalium damna commodorum, propter amiſsionem charorum, ſed qui flent propter remiſsionem peccatorum, vel

pro

Marginalia (left): 1. Corinth. 1. — Col. 2. — Luc. 5. — Luc. 8. — Chriſtum qui tãgat. — Ioan. 20. — Luc. 10. — Marc. 3. — Paupertas voluntaria virtutum origo.

Marginalia (right): Matth. 5. Pauperes varij. — 2. Cor. 6. — Pſal. 39. — Pſal. 87. — Pſal. 72. — Matt. 19. — Matt. 5. Iuſtitiam eſurire & ſitire. — Pſal. 16. — Sap. 1.

pro expectatione regni cœlorum, qui veraciter *Pſal. 55.* cum Pſalmiſta dicere poſſunt: Deus vitam meā annunciaui tibi, poſuiſti lachrymas meas in con*Pſal. 41.* ſpectu tuo. Et iterùm: Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidiè, vbi eſt Deus tuus? Tales enim ridebunt, quando implebitur illud quod Dominus ait: *Ioan. 16.* Nunc quidem triſtitiam habetis: iterùm autem videbo vos, & gaudebit cor veſtrum, & gaudiū veſtrum nemo tollet à vobis. Riſum autem hic non pueriliter accipere debemus, ſed mentis *Gen. 21.* exultationem & gaudiū. Vnde & Sara ex repro*Iob. 8.* miſſione prolis lætabunda, ait: Riſum mihi fecit Deus. De quo per beatum Iob dicitur: Et os veracium implebitur riſu. De quo etiam riſu in *Prouer. 31.* laudibus Eccleſiæ dicitur: Accinxit fortitudine lumbos ſuos, & ridebit in die nouiſſimo. Quia verò per humilitatis meritū peruenitur ad martyrij præmium, rectè poſt alias beatitudines ſubinfertur: *Beati eritis cùm vos oderint homines, & cùm ſeparauerint vos, & exprobrauerint, & eiecerint nomen veſtrū tanquàm malum propter filium hominis.* Vbi oſtenditur quia perſecutio prauorum non eſt timenda, ſed potiùs cùm affuerit toleranda: *Iaco. 1.* quia ſicut dixit Iacobus apoſtolus, Beatus vir qui ſuffert tentationem, quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe. Verùm ſubtiliùs diſcernendum eſt, quia non nos ad noſtram perſecutionem prauos homines commouere debemus, ſed potiùs cum iuſtitia & rectitudine quantùm poſſumus cùm fuerint commoti, mitigare. Quòd ſi quieſcere noluerint, magis perſecutionē tolerandam, quàm iuſtitiā relinquendā. Quod *Matt. 5.* alius euangeliſta manifeſtiùs declarat, dicens: Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiā, quoniam ipſorum eſt regnū cœlorum. Suſtinent enim multas tribulationes homicidæ, adulteri, fures, alienarum rerum inuaſores: nec tamen talis perſecutio beatitudinem parit: ſed illa perſecutio ad beatitudinem perducit, quæ propter iu*1. Petr. 4.* ſtitiam ſuſtinetur. Vnde nos admonet B. Petrus, dicens: Nemo veſtrum patiatur quaſi homicida, aut fur, aut adulter, aut rapax. Si autē vt Chri*1. Pet. 3.* ſtianus, non erubeſcat, ſed glorificet Deum in iſto nomine. Et quis eſt qui vobis noceat, ſi boni æmulatores fueritis? Sed & ſi quid patimini propter iuſtitiam, beati. Vnde rectè ſaluator cōcludit, dicēs: *Gaudete in illa die, & exultate: ecce enim merces veſtra multa eſt in cœlo.* Non. n. dolēdum eſt in perſecutionibus, ſed potiùs gaudendum: quia quanto hic quiſq; propter iuſtitiam duriùs affligitur, tanto dulciùs in cœlo remunerabitur. Vn*Iaco. 1.* de Iacobus admonet, dicens: Omne gaudium exiſtimate fratres, cùm in tentationes varias incideritis, ſcientes quòd probatio fidei veſtræ multo precioſior eſt auro, quod per ignem pro*Eccleſ. 27.* batur. Et alia ſcriptura: Vaſa figuli probat fornax, & homines iuſtos tentatio tribulationis. Hinc & ſaluator cùm diſcipulos ad perſecutionem tolerandam hortaretur, ſui exemplum poſuit, dicens: Si me perſecuti ſunt, & vos perſe- *Ioan. 15.* quentur: ſi ſermonem meum ſeruauerunt, & veſtrum ſeruabunt. Et iterùm: Si de mundo fuiſſetis, mundus quod ſuum erat diligeret: quia verò de mundo non eſtis, ſed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. Quapropter ſtudeamus iuxta Domini præceptum vel exemplum, ſeculi huius cunctas aduerſitates æquanimiter ferre: ſcientes quia ſi electi ſumus ab eo, non ad gaudia mundi, ſed ſicut ipſe miſſus eſt à patre, quem pro humani generis redemptione incarnari conſtituit, ad paſsiones mittimur in mundum. Inter ſcandala igitur perſecutorum, tolerantia ſit paſsionum, terrena deſideria quæ ſeparant à Deo, fugientes, vt cæleſtia mereamur conſequi præmia, Amen.

DE MARTYRIBVS.

Lucæ XXI.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Cùm audieritis prælia & ſeditiones, nolite terreri. Oportet primùm hæc fieri, ſed nondùm ſtatim finis. Et reliqua. Homilia beati Gregorij papæ. *Eſt Homil. 35. in Euāgelia.*

Quia longiùs ab vrbe digreſſi ſumus, ne ad reuertendū nos tardior hora præpediat, neceſſe eſt vt expoſitionē ſancti euāgelij breuior ſermo tranſcurrat. Dn̄s ac redemptor noſter perituri mundi præcurrentia mala denūciat, vt eò minùs perturbent venientia, quò fuerint præſcita. Minùs enim iacula feriunt, quæ præuidentur. Et nos tolerabiliùs mala mundi ſuſcipimus, ſi contra hæc per præſcientiæ clypeum munimur. Ecce etenim dicit: *Cùm audieritis prælia & ſeditiones, nolite terreri. Oportet primùm hæc fieri, ſed nondum ſtatim finis.* Penſanda ſunt verba redemptoris no- *Interna & externa afflictiones hominum.* ſtri, per quæ nos aliud interiùs, aliud exteriùs paſſuros eſſe denunciat. Bella quippe ad hoſtes pertinent, ſeditiones ad ciues. Vt ergo nos indicet interiùs exteriuſq; turbari, aliud nos fatetur ab hoſtibus, aliud à fratribus perpeti. Sed his malis præuenientibus, quia non ſtatim finis ſequatur, adiungit: *Surget gens cōtra gentem, & regnū aduerſùs regnum, & terræmotus magni erunt per loca, & peſtilentiæ & fames, terroreſq; de cœlo, & ſigna magna erunt.* Vel (ſicut in quibuſdā codicibus inuenitur) terroreſq; de cœlo, & tempeſtates. Atque poſt ſubditur: Et ſigna magna erūt. Vltima tribulatio multis tribulationibus præuenitur, & per crebra mala quæ præueniūt, indicātur mala perpetua quæ ſubſequūtur. Et ideò poſt bella & ſeditiones nō ſtatim finis: quia multa debēt mala præcurrere, vt malum valeant ſine fine nūciare. Sed

cùm

cùm tot ſigna perturbationis dicta ſint, oportet vt eorum conſiderationem breuiter per ſingula perſtringamus: quia neceſſe eſt vt alia è cælo, alia è terra, alia ab elementis, alia ab hominibus patiamur. Ait enim: Surget gens contra gentem: ecce perturbatio hominum. Erunt terræmotus magni per loca: ecce reſpectus iræ deſuper. Erũt peſtilentiæ: ecce inæqualitas corporum. Erit fames: ecce ſterilitas terræ. Terroreſque de cælo & tempeſtates: ecce inæqualitas aëris. Quia ergo omnia conſummãda ſunt, ante conſummationẽ omnia perturbantur, & qui in cunctis delinquimus, in cunctis ferimur, vt impleatur quod dicitur: Pugnabit pro eo orbis terrarum cõtra inſenſatos. Omnia nanque quæ ad vſum vitæ accepimus, ad vſum conuertimus culpæ. Sed cuncta quę ad vſum prauitatis inflexim⁹, ad vſum nobis vertuntur vltionis. Tranquillitatem quippe humanæ pacis, ad vſum vertimus vanæ ſecuritatis. Peregrinationem terræ pro habitatione dileximus patriæ: ſalutem corporũ redegimus in vſum vitiorum. Vbertatis abundantiam, non ad neceſsitatem carnis, ſed ad peruerſitatẽ intorſimus voluptatis. Ipſa ſerena blandimenta aëris, ad amorem nobis ſeruire coëgimus terrenæ delectationis. Iure igitur reſtat, vt ſimul nos omnia feriant, quæ ſimul omnia vitijs noſtris malè ſubacta ſeruiebant: vt quot priùs in mũdo incolumes habuimus gaudia, tot de ipſo poſtmodùm cogamur ſentire tormenta. Notandum verò quod dicitur, Terroreſque de cælo & tempeſtates. Cùm tempeſtates hyemales venire ex ordine temporum ſoleant, cur hoc loco tempeſtates venire in perditionis ſigno prædicuntur, niſi quòd eas tempeſtates Dominus venire denuntiat, quæ nequaquam ordinem temporum ſeruant? Quæ enim ordinatè veniunt, ſigna non ſunt. Sed tempeſtates in ſignum ſunt, quæ ipſa quoque temporum ſtatuta confundunt. Quod nos quoque nuper experti ſumus, qui æſtiuum tempus omne conuerſum in pluuijs hyemalibus vidimus. Quia autem cuncta hæc non de iniuſtitia ferientis ſunt, ſed de merito mundi patientis, facta prauorum hominum præmittuntur, cùm dicitur: *Sed ante hæc omnia inijcient vobis manus ſuas, & perſequentur: & tradent vos in ſynagogis, ducentes ad reges & ad præſides, propter nomen meum.* Ac ſi apertè dicat: Priùs corda hominum, & pòſt elementa turbantur: vt cùm rerum ordo confunditur, ex qua iam retributione veniat demonſtretur. Nam quanuis finis mundi, ex ipſo ſuo ordine pendeat, peruerſiores tamen quoſque inueniens, quia dignè ruinis illius opprimantur, innoteſcit. Et ſubditur: *Ducentes ad reges & præſides propter nomen meum. Contingent autem hæc vobis in teſtimonium.* In teſtimonium videlicet quorum, niſi eorum qui aut perſequendo mortes inferunt, aut videndo nõ imitantur? Mors quippe iuſtorum, bonis in adiutorium eſt, malis in teſtimonium: vt inde peruerſi ſine excuſatione pereant, vnde electi exemplum capiunt vt viuant. Sed auditis tot terroribus, turbari poterant infirmorum corda: atque ideò conſolatio adiungitur, cùm protinùs ſubinſertur: *Ponite ergo in cordibus veſtris, non præmeditari quemadmodùm reſpondeatis. Ego enim dabo vobis os & ſapientiam, cui non poterunt reſiſtere & contradicere omnes aduerſarij veſtri.* Ac ſi apertè membris ſuis infirmantibus dicat: Nolite terreri, nolite pertimeſcere: vos ad certamen acceditis, ſed ego prælior. Vos verba editis, ſed ego ſum qui loquor. Sequitur: *Trademini autem à parentibus, & fratribus, & cognatis, & amicis: & morte afficient ex vobis.* Minorem dolorem mala ingerunt, quæ ab extraneis inferuntur. Plus verò in nobis ea tormenta ſæuiunt, quæ ab illis patimur, de quorum mentibus præſumebamus: quia cum damno corporis, mala nos cruciant amiſſæ charitatis. Hinc eſt enim, quod de Iuda traditore ſuo per Pſalmiſtã Dominus dicit: Et quidem ſi inimicus meus maledixiſſet mihi, ſupportaſſem vtique. Et ſi is qui oderat me, ſuper me magna locutus fuiſſet, abſcondiſſem me forſitan ab eo. Tu verò homo vnanimis, dux meus, & notus meus, qui ſimul mecum dulces capiebas cibos, in domo Dei ambulauimus cum conſenſu. Et rurſùm: Homo pacis meæ, in quo ſperaui, qui edebat panes meos, ampliauit aduersùm me ſupplantationem. Ac ſi de traditore ſuo apertis vocibus dicat: Tranſgreſsionem eius tanto grauiùs pertuli, quanto hanc ab eo qui meus eſſe videbatur, ſenſi. Omnes ergo electi, quia ſummi capitis membra ſunt, caput quoque ſuum in paſsionibus ſequuntur, & ipſos quoque aduerſarios in ſua morte ſentiunt, de quorum vita præſumebant: vt tanto eius creſcat merces operis, quanto eis virtutis lucrum proficit ex alienæ damno charitatis. Sed quia dura ſunt, quæ prædicuntur de afflictione mortis, protinùs conſolatio ſubditur de gaudio reſurrectionis, cùm dicitur: *Capillus de capite veſtro non peribit.* Scimus fratres, quia caro inciſa dolet, capillus inciſus nõ dolet. Ait ergo martyribus ſuis: Capillus de capite veſtro nõ peribit: videlicet apertè dicens: Cur timetis ne pereat quod inciſum dolet, quando & illud in vobis perire non poteſt, quod inciſum non dolet? Sequitur: *In patientia veſtra poſsidebitis animas veſtras.* Idcircò poſſeſsio animæ in virtute patientiæ ponitur, quia radix omnium cuſtoſque virtutum, patientia eſt. Per patientiam verò poſsidemus animas noſtras: quia dum nobiſipſis dominari diſcimus, hoc ipſum incipimus poſsidere quod ſumus. Patientia verò eſt, aliena mala æquanimiter perpeti, contra eum quoque, qui mala irrogat, nullo dolore morderi. Nam qui ſic proximi mala portat, vt tamen tacitus doleat, & tempus dignæ retributionis quærat, patientiam non exhibet, ſed oſtendit. Scriptum quippe eſt: Charitas patiens eſt, benigna eſt. Patiens nanque eſt, vt aliena mala toleret. Benigna verò eſt, vt ipſos

Margin notes: *Sap. 5.* — *Huius re... non verti... in vlti... nem.* — *...propter ho... nomẽ ... ...* — *Dominus ſuos confirmat.* — *Pſal. 40.* — *Pſal. 54.* — *Anima poſſeſsio cur patientiæ tribuatur.* — *Patientia quid ſit.* — *1. Cor. 13.*

etiam quos portat, amet. Hinc nanque per ſemetipſam veritas dicit: Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro perſequentibus & calumniantibus vos. Virtus itaque eſt coram hominibus, aduerſarios tolerare: ſed coram DEO, diligere: quia hoc ſolum Deus ſacrificium accipit, quod ante oculos eius in altari boni operis flamma charitatis incendit. Sciendum verò, quòd plerunque ideò patientes videmur, quia retribuere mala non poſſumus. Sed qui idcircò malum non retribuit, quia nequaquàm valet, proculdubiò (vt diximus) patiens non eſt: quia patientia non in oſtenſione inquiritur, ſed in corde. Per impatientiæ autem vitium, ipſa virtutum nutrix doctrina diſsipatur. Scriptum nanque eſt: Doctrina viri per patientiam noſcitur. Tanto ergo quiſque minùs oſtenditur doctus, quanto conuincitur minùs patiens. Neque enim poteſt veraciter bona docendo impendere, ſi viuendo neſciat æquanimiter aliena mala tolerare. Quanto enim culmine virtus patientiæ polleat, rursùm Salomon indicat, dicens: Melior eſt patiens viro forti: & qui dominatur animo ſuo, expugnatore vrbium. Minor eſt ergo victoria vrbes expugnare, quia extrà ſunt, quæ vincuntur. Maius autem eſt, quod per patientiam vincitur, quia ipſe à ſe animus ſuperatur: & ſemetipſum ſibimetipſi ſubijcit, quando eum patientia in humilitatis tolerantia ſternit. Sciendum verò eſt, quòd plerunque euenire patientibus ſolet, vt eo quidem tempore, quo aduerſa patiuntur, vel contumelias audiunt, nullo dolore pulſentur, & ſic patientiã exhibeant, vt cuſtodire etiam cordis innocentiam curent. Sed cùm poſt paululum hæc ipſa quæ pertulerint, ad memoriam reuocant, igne vehementiſsimi doloris inſtigantur, argumenta vltionis inquirunt, & manſuetudinem quam tolerantes habuerunt, in retractatione ſua ſemetipſos dijudicantes perdunt. Callidus nanque aduerſarius bellum contra duos mouet, vnum videlicet inflammans, vt contumelias prior inferat: alterum verò prouocans, vt contumelias læſus reddat. Sed quia iam eius victor extitit, quem ad proferendas contumelias commouit, contra eum acriùs dolet, quem ad reddendas iniurias commouere non potuit. Vnde fit, vt tota ſe virtute contra eum erigat, quem contumelias fortiter pertuliſſe conſiderat. Quem quia commouere in ipſa iniuriarum iaculatione non potuit, ab aperto certamine interim recedens, in ſecreta cogitatione deceptionis tempus inquirit: & qui in publico bello perdidit, ad exhibendas occultè inſidias exardeſcit. Quietis nanque iam tempore ad victoris animum redit, & vel damna rerum, vel iniuriarum iacula ad memoriam reducit: cuncta quoq; quæ ſibi illata ſunt, vehementer exaggerans, fuiſſe intolerabilia oſtendit, & quieſcentis animum tanto furore conturbat, vt plerunque vir patiens illa ſe æquanimiter toleraſſe etiam poſt victoriam captiuus erubeſcat, ſeque non reddidiſſe contumelias doleat, & deteriora rependere, ſi occaſio præbeatur, quærat. Quibus ergo iſti ſunt ſimiles, niſi his qui per fortitudinem in campo victores ſunt, ſed per negligentiam poſtmodùm intra vrbis clauſtra capiuntur? Quibus iſti ſunt ſimiles, niſi his quos irruens grauis languor à vita non ſubtrahit, ſed leniter veniens recidiua febris occidit? Ille ergo veraciter patientiam ſeruat, qui & ad tempus aliena mala ſine dolore tolerat, & hęc eadem retractans, pertuliſſe ſe talia exultat: ne bonum patientiæ quietis tempore pereat, quod in perturbationibus cuſtoditur. Sed quia natalé martyris hodierna die colimus, fratres mei, nequaquàm nos à virtute eius patientiæ exiſtimare extraneos debemus. Si enim adiuuante nos Domino virtutem patientiæ ſeruare contendimus, & in pace Eccleſię viuimus, & tamen martyrij palmam tenemus. Duo quippe ſunt martyrij genera, vnum in mente, aliud in mente ſimul & actione. Itaque eſſe martyres poſſumus, etiamſi nullo ferro percutientium trucidemur. Mori quippe à perſequente, martyrium in aperto opere eſt: ferre verò contumelias, odientem diligere, marytrium eſt in occulta cogitatione. Nam quia duo ſint martyrij genera, vnum in occulto opere, aliud in publico, teſtatur veritas, quæ Zebedæi filios requirit, dicens: Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum? Cui cùm protinùs reſponderent, Poſſumus: ilicò Dominus reſpondit, dicens: Calicem quidem meum bibetis. Quid enim per calicem, niſi dolorem paſsionis accipimus? De quo alio loco dicit: Pater, ſi fieri poteſt, tranſeat à me calix iſte. Et Zebedæi filij, id eſt, Iacobus & Ioannes, non vterq; per martyrium occubuit, & tamen quòd vterq; calicem biberet, audiuit. Ioannes nanque nequaquàm per martyrium vitam finiuit: ſed tamen martyr extitit, quia paſsionem quam non ſuſcepit in corpore, ſeruauit in mente. Et nos ergo hoc exemplo ſine ferro martyres eſſe poſſumus, ſi patientiam veraciter in animo cuſtodimus. Non abs re arbitror, fratres chariſsimi, ſi vnum vobis exemplum ſeruandæ patientiæ ad ædificationem loquar. Fuit quidam diebus noſtris Stephanus nomine, pater monaſterij iuxta Reatinæ vrbis mœnia conſtituti, vir valdè ſanctus, patientiæ virtute ſingularis. Et ſuperſunt multi, qui illum nouerunt, eiuſque vel vitam vel obitum narrant. Erat autem huius lingua ruſtica, ſed docta vita. Hic pro amore cæleſtis patriæ cuncta deſpexerat, poſsidere aliquid in hoc mundo fugiebat. Tumultus deuitabat hominum, crebris ac prolixioribus orationibus intentus erat. Virtus tamen patientiæ in eo vehementer excreuerat, ita vt eum ſibi amicum crederet, qui ſibi moleſtiæ aliquid irrogaſſet. Reddebat contumelijs gratias. Si quod in ipſa ſua inopia ei damnum fuiſſet illatum, hoc maximum lucrum pu-

Prou. 19. *Prou. 16.* *Mira dæmonũ fraudes & inſidiæ.* *Martyres in pace.* *Martyrij duplex.* *Matth. 20.* *Matth. 26.* *Exemplũ patientiæ.* *Eximia virtus ſancti viri.*

putabat. Omnes ſuos aduerſarios nihil aliud, quàm adiutores æſtimabat. Hunc cùm dies mortis eius egredi de corpore vrgeret, conuenerunt multi, vt tam ſanctæ animæ de hoc mundo recedenti, ſuas animas commendarent. Cunque circa lectum illius hi qui conuenerant, omnes aſsiſterent, alij corporeis oculis ingredientes angelos viderunt, ſed dicere aliquid nullo modo potuerunt. Alij omninò nihil viderunt, ſed omnes qui aderant, ita vehementiſsimus timor percullit, vt nullus egrediente illa ſancta anima, illic ſtare potuiſſet. Et hi ergo qui viderant, & hi qui omninò nihil viderant, vno omnes timore perculſi & territi fugerunt, nullusque illic aſsiſtere illo moriente potuit. Penſate ergo fratres, omnipotens DEVS qualiter terreat, quando diſtrictus iudex venturus eſt, ſi ſic aſsiſtentes terruit, quando gratus remunerans venit. Aut qualiter timeri poteſt cùm videri poterit, ſi ſic mentes præſentium ſtrauit, & quando videri non potuit? Ecce fratres chariſsimi, ſeruata illa & in eccleſiaſtica pace patientia, ad quantum hunc retributionis culmen euexit. Quid huic ſuus conditor intus dedit, de quo nobis tantam gloriam in die exitus eius & foris innotuit? Quibus hunc credamus, niſi ſanctis martyribus ſociatum, quem atteſtantibus corporeis quoque oculis, à beatis ſpiritibus conſtat eſſe ſuſceptum? Nullo iſte gladio percuſſus occubuit, & tamen coronam patientiæ quam in mente tenuit, in egreſsione percepit. Probamus quotidiè verum eſſe, quod ante nos dictum eſt, quia ſancta Eccleſia, electorum floribus plena, habet in pace lilia, in bello roſas. Sciendum præterea eſt, quòd tribus modis virtus patientiæ exerceri ſolet. Alia nanque ſunt quæ à Deo, alia quæ ab antiquo aduerſario, alia quæ à proximo ſuſtinemus. A proximo nanque perſecutiones, damna & contumelies: ab antiquo aduerſario, tentamenta: à DEO autem flagella toleramus. Sed in omnibus his tribus modis vigilanti oculo ſemetipſam debet mens circunſpicere, ne contra mala proximi pertrahatur ad retributionem mali, ne contra tentamenta aduerſarij ſeducatur ad delectationem vel conſenſum delicti, ne contra flagella opificis, ad exceſſum proruat murmurationis. Perfectè enim aduerſarius vincitur, quando mens noſtra & inter tentamenta eius ad delectationem atque conſenſum non trahitur, & inter contumelias proximi cuſtoditur ab odio, & inter flagella DEI compeſcitur à murmuratione. Nec hæc agentes, retribui nobis præſentia bona requiramus. Nam pro labore patientiæ, bona ſperanda ſunt ſequentis vitæ: vt tunc præmium noſtri laboris incipiat, quando omnis iam labor funditùs ceſſat. Vnde & per Pſalmiſtam dicitur: Non in finem obliuio erit pauperis, patientia pauperum non peribit in finem. Quaſi enim periſſe patientia pauperum cernitur, cùm nil pro illa in hac vita humilibus recompenſatur.

Terror fu... iudicij.

...leſie ro... & lilia.

Quid agē... dum in in... ...ijs.

In tentatio... ...bus. In flagellis.

...l. 9.

Sed patientia pauperum in finem non peribit: quia tunc eius gloria percipitur, cū ſimul omnia laborioſa terminantur. Seruate ergo fratres in mente patientiam, eamque cùm res exigit, exercete in operatione. Nullum veſtrum ad odium proximi contumelioſa verba commoueant, nulla periturarum rerum damna perturbet. Si enim fixa mente manſura damna pertimeſcitis, damna rerum tranſeuntium grauia non putatis. Si æternæ retributionis gloriam concupiſcitis, de temporali iniuria non doletis. Tolerate ergo aduerſarios veſtros, ſed vt fratres diligite quos toleratis. Aeterna præmia pro damnis temporalibus quærite. Nec quiſquam veſtrum ſuis ſe viribus hanc implere poſſe confidat, ſed obtinete precibus, vt ipſe hanc qui imperat, præſtet. Et ſcimus quia petentes libenter exaudit, quando hoc petitur largiri quod iubet. Cùm continuò pulſatur in prece, concitè opitulatur in tentatione Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui cum patre & ſpirituſancto viuit & regnat Deus in ſecula ſeculorum, Amen.

DE MARTYRIBVS, Matth. V.

In illo tempore: Videns Ieſus turbas, aſcendit in montem, & cùm ſediſſet, acceſſerunt ad eum diſcipuli eius: & aperiens os ſuum, docebat eos, dicens: Beati pauperes ſpiritu. Et reliqua. Homilia beati Auguſtini epiſcopi.

Libro. I. De Serm. Domini in monte, in ipſo initio.

SErmonem quem locutus eſt Dominus noſter IESVS Chriſtus in monte, ſicut in Euangelio ſecundùm Matthæum legimus, ſi quis piè ſobrieque conſiderare valuerit, puto quod inueniat in eo, quod ad mores optimos pertinet, perfectum vitæ Chriſtianæ modum. Quod polliceri non temerè audemus, ſed ex ipſis eiuſdem Domini verbis conijcientes. Nam ſic ipſe ſermo concluditur, vt appareat in eo præcepta eſſe omnia, quæ ad informandam vitam pertinent. Sic enim dicit: Omnis ergo qui audit verba mea hæc, & facit ea, aſsimilabo eum viro ſapienti, qui ædificauit domum ſuam ſupra petram. Deſcendit pluuia, venerunt flumina, flauerunt venti, & offenderunt domum illā, & non cecidit. Fundata enim erat ſupra petram. Et omnis qui audit verba mea hæc, & non facit ea, ſimilabo eum viro ſtulto, qui ædificauit domum ſuam ſuper arenam. Deſcendit pluuia, venerunt flumina, flauerunt venti, & offenderunt domum illam, & cecidit: & facta eſt eius ruina magna. Cùm ergo non dicit: Qui audit verba mea tantùm, ſed addidit, dicens: Qui audit verba mea hæc, ſatis (vt arbitror) ſignificauit, hæc verba quæ in monte locutus eſt, tam perfectè inſtruere vitam eorum, qui voluerint ſecundum ea viuere, vt meritò comparentur ædificanti ſuper petram. Super petram autem dixit, vt

Matth. 7.

vt appareat iſtum ſermonem omnibus præceptis, quibus Chriſtiana vita informatur, eſſe perfectum. Nam de hoc capitulo diligentiùs ſuo loco tractabitur. Huius igitur ſermonis initium ſic aſſumitur. *Cùm vidiſſet Ieſus turbas multas, aſcendit in montem. Et cùm ſediſſet, acceſſerunt ad eum diſcipuli eius. Et aperiens os ſuum, docebat eos.*

Maiora & minora præcepta.

Si quæritur quid ſignificet mons, benè intelligitur ſignificare maiora præcepta iuſtitiæ, quia minora erant, quæ Iudæis data ſunt. Vnus tamen Deus per ſanctos prophetas & famulos ſuos, ſecundum ordinatiſsimam diſtributionem temporum, dedit minora præcepta populo, quem adhuc timore alligari oportebat: & per filium ſuum maiora populo, quem charitate iam liberari conuenerat. Cùm autem minora minoribus, maiora maioribus dantur, ab eo dantur, qui ſolus nouit congruentem ſuis temporibus generi humano exhibere medicinam. Nec mirum eſt, quòd dantur præcepta maiora propter regnum cælorum, & minora data ſunt propter regnum terrenum, ab eodem vno DEO, qui fecit cælum & terram. De hac ergo iuſtitia quæ maior eſt, dicitur per prophetam: Iuſtitia tua ſicut montes Dei. *Pſal. 35.* Et hoc benè ſignificat, quòd ab vno magiſtro, ſolo docendis tantis rebus idoneo, docetur in monte. Sedens autem docet, quod pertinet ad dignitatem magiſtri. Et accedunt ad eum diſcipuli eius, vt audiendis illius verbis hi eſſent etiam corpore viciniores, qui præceptis adimplendis etiam animo appropinquabant. Et aperiens os ſuum, docebat eos. Iſta circumlocutio, qua ſcribitur: Et aperiens os ſuum, fortaſsis ipſa mora commendat aliquanto longiorem futurum eſſe ſermonem: niſi fortè non vacet, quòd nunc eum dictum eſt aperuiſſe os ſuum, quòd ipſe in lege veteri aperire ſoleret ora prophetarum. Quid ergo dicit? *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.* Legimus ſcriptum de appetitione rerum temporalium: Omnia vanitas, & præſumptio ſpiritus. *Eccleſ. 6.* Præſumptio autem ſpiritus, audaciam & ſuperbiam ſignificat. Vulgo etiam magnos ſpiritus ſuperbi habere dicuntur: & rectè, quandoquidem ſpiritus etiam ventus vocatur. Vnde ſcriptum eſt: Ignis, grando, nix, glacies, & ſpiritus tempeſtatis. *Pſal. 148.* Quis verò neſciat ſuperbos inflatos dici, tanquàm vento diſtentos? Vnde eſt etiam illud Apoſtoli: Scientia inflat, charitas ædificat. *1. Cor. 8.* Quapropter rectè hic intelliguntur pauperes ſpiritu humiles & timentes DEVM, id eſt, non habentes inflantem ſpiritum. Nec aliundè omninò incipere oportuit beatitudinem, ſi quidem peruentura eſt ad ſummam ſapientiam. Initium autem ſapientiæ timor Domini: *Eccl. 1.* Quoniam & econtrariò, initium omnis peccati ſuperbia ſcribitur. *Eccleſ. 10.* Superbi ergo appetant & diligant regna terrarum: Beati autem pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. *Beati mites, quoniam ipſi hæreditate poßidebunt terram.* Illam credo terram, de qua in Pſalmis dicitur: Spes mea tu es, portio mea in terra viuentium. *Pſal. 141.* Significat enim quandam ſoliditatem & ſtabilitatem hæreditatis perpetuæ, vbi anima per bonum affectum tanquàm in loco ſuo requieſcit, ſicut corpus in terra: & inde cibo ſuo alitur, ſicut corpus ex terra. Ipſa eſt requies & vita ſanctorum.

Mites qui ſint.

Mites autem ſunt, qui cedunt improbitatibus, & non reſiſtunt malo, ſed vincunt in bono malum. *Rom. 12.* Rixentur ergo immites, & dimicens pro terrenis & temporalibus rebus: beati autem mites, quoniam ipſi hæreditate poſſidebunt terram, de qua pelli non poſſunt. *Beati lugentes, quoniam ipſi conſolabuntur.* Luctus eſt triſtitia de amiſsione charorum: conuerſi autem ad DEVM, ea quæ in hoc mundo chara amplectebantur, amittunt. Non enim gaudent his rebus, quibus antè gaudebant, & donec fiat in illis amor æternorum, nonnulla mœſtitia ſauciantur. Conſolabuntur ergo ſpiritu ſancto, qui maximè propterea paracletus nominatur, id eſt, conſolator, vt temporalia amittentes, æterna lætitia perfruantur. *Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur.* Iam iſtos amatores dicit veri & inconcuſsi boni. Illo ergo cibo ſaturabuntur, de quo ipſe Dominus dicit: Meus cibus eſt, vt faciam voluntatem patris mei, *Ioan. 4.* quod eſt iuſtitia. Et illa aqua, de qua quiſquis biberit, vt idem dicit, *Ibid.* fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam. *Beati miſericordes, quoniam ipſorum miſerebitur Deus.* Beatos eſſe dicit, qui ſubueniunt miſeris, quoniam eis ita rependitur, vt à miſeria liberentur. *Beati mundicordes, quoniam ipſi Deum videbunt.* Quàm ergo ſtulti ſunt, qui Deum iſtis exterioribus oculis quærunt, quum corde videatur, ſicut alibi ſcriptum eſt: Et in ſimplicitate cordis quærite illum. *Sapien. 1.* Hoc eſt enim mundum cor, quod eſt ſimplex cor: & quemadmodùm lumen hoc videri non poteſt, niſi oculis mundis: ita nec DEVS videtur, niſi mundum illud ſit, quo videri poteſt. *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.* In pace perfectio eſt, vbi nihil repugnat. Et ideò filij Dei pacifici, quoniam nihil in his reſiſtit DEO, & vtiq; filij ſimilitudinem patris habere debent.

Pacifici in ſuiſeipſis.

Pacifici autem in ſemetipſis ſunt, qui omnes animi motus componentes & ſubijcientes rationi, id eſt, menti & ſpiritui, carnaleſque concupiſcentias habentes edomitas, fiunt regnum Dei: in quo ita ordinata ſunt omnia, vt id quod eſt in homine præcipuum & excellens, hoc imperet cæteris non reluctantibus, quæ ſunt nobis beſtijſq; communia. Atque idipſum quod excellit in homine, id eſt, mens & ratio ſubijciatur potiori, quod eſt ipſa veritas, vnigenitus filius DEI. Neque enim imperare inferioribus poteſt, niſi ſuperiori ſe ipſe ſubijciat. Et hæc eſt pax, quæ datur in terra hominibus bonæ voluntatis: *Luc. 2.* hæc vita conſummati perfectique ſapientis. *Ioan. 12.* De huiuſmodi regno pacatiſsimo & ornatiſsimo miſſus eſt foras princeps

ceps huius ſeculi, qui peruerſis inordinatiſque dominatur. Hac pace intrinſecùs conſtituta atque firmata, quaſcunque perſecutiones ille qui foras miſſus eſt, forinſecùs concitauerit, auget gloriam quæ ſecundùm Deum eſt: non aliquid in illo ædificio labefactās, ſed deficientibus machinis ſuis, innoteſcere faciens, quanta firmitas intùs extructa ſit. Ideò ſequitur: *Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.* Sunt autem omnes iſtæ octo ſententiæ. Iam enim cæteros compellans, loquitur ad illos qui aderant, dicens: Beati eritis, cùm vobis maledicent, & perſequentur vos. Superiores autem ſententias generaliter digeſſerat. Non enim dixit: Beati pauperes ſpiritu, quoniam veſtrum eſt regnum cælorum: ſed, quoniam ipſorum eſt, inquit, regnum cælorum. Neque beati mites, quoniam vos poſſidebitis terram: ſed, quoniam ipſi poſſidebunt terram. Et ita cæteras vſque ad octauam ſententiam, vbi ait: Beati qui perſecutionē patiuntur propter iuſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. Inde iam incipit loqui præſentes compellans, cùm & illa, quæ ſuprà dicta ſunt, ad eos etiam pertinerent, qui præſentes audiebant; & hæc poſteà quæ videntur præſentibus ſpecialiter dici, pertineant etiam ad illos, qui abſentes vel pòſt futuri erant. Quapropter iſte ſententiarum numerus diligenter conſiderandus eſt. Incipit enim beatitudo ab humilitate. Beati pauperes ſpiritu, id eſt, non inflati: dum ſe diuinæ authoritati ſubdit anima, timens poſt hanc vitam ne pergat ad pœnas; etiam ſi fortè in hac vita ſibi beata eſſe videatur. Inde venit ad diuinarum ſcripturarum cognitionem, vbi oportet eam ſe mitem præbere pietate, ne id quod imperitis videtur abſurdum, vituperare audeat, & peruicacibus concertationibus efficiatur indocilis. Inde iam incipit ſcire, quibus nodis ſeculi huius per carnalem conſuetudinem ac peccata teneatur. Itaque in hoc tertio gradu, in quo ſcientia eſt, lugetur amiſſio ſummi boni, quia inhæretur extremis. In quarto autem gradu labor eſt, vbi vehementer incumbitur, vt ſeſe animus auellat ab eis, quibus peſtifera dulcedine innexus eſt. Hìc ergo eſuritur & ſititur iuſtitia, & multùm neceſſaria eſt fortitudo: quia non relinquitur ſine dolore, quod cum delectatione retinetur. Quinto autem gradu, perſeuerantibus in labore, datur euadendi conſilium: quia niſi quiſque adiuuetur à ſuperiore, nullo modo ſibi eſt idoneus, vt ſeſe tantis miſeriarum implicamentis expediat. Eſt autem iuſtum conſilium, vt qui ſe à potentiore adiuuari vult, adiuuet & infirmiorem, in quo eſt ipſe potentior. Ideoque beati miſericordes, quoniam ipſorū miſerebitur Deus. Sexto gradu eſt cordis munditia, de bona conſcientia bonorum operum, valens ad contemplandum illud ſummum bonum, quod ſolo puro & ſereno intellectu cerni poteſt. Poſtremò eſt ſeptima ipſa ſapientia, id eſt, contemplatio veritatis, pacificans totum hominem, & ſuſcipiens ſimilitudinem Dei, quæ ita concluditur: Beati pacifici, quoniam ipſi filij Dei vocabuntur. Octaua tanquam ad caput redit, quia conſummatum perfectumque oſtendit & probat. Itaque in prima & in octaua nominatum eſt regnum cælorum. Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. Et, Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum, cùm iam dicitur: Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? tribulatio? an anguſtia? an perſecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? Septem ſunt ergo quæ perficiunt: nam octaua clarificat, & quod perfectum eſt, demonſtrat: vt per hos gradus perficiantur & ceteri, tanquàm à capite rursùs exordiens. Videtur ergo mihi etiam ſeptiformis operatio ſpiritusſancti, de qua Eſaias loquitur, his gradibus ſententijſque congruere: ſed intereſt ordinis. Nam ibi enumeratio ab excellentioribus cœpit, hîc verò ab inferioribus. Ibi nanq; incipit à ſapientia Dei, & definit ad timorem Dei, ſed initium ſapientiæ timor Domini eſt. Quapropter ſi gradatim tanquam aſcendentes numeremus, primus ibi eſt timor Dei, ſecunda pietas, tertia ſcientia, quarta fortitudo, quintum conſilium, ſextus intellectus, ſeptima ſapientia. Timor Dei congruit humilibus, de quibus hic dicitur: Beati pauperes ſpiritu, id eſt, non inflati, non ſuperbi, de quibus Apoſtolus dicit: Noli altum ſapere, ſed time, id eſt, noli extolli. Pietas congruit mitibus. Qui enim piè quærit, honorat ſanctam ſcripturam, & non reprehendit quod nondum intelligit: & proptereà non reſiſtit, quod eſt mitem eſſe. Vnde hic dicitur: Beati mites, quoniam ipſi hæreditate poſſidebunt terram. Scientia congruit lugentibus, qui iam cognouerunt in ſcripturis, quibus malis vincti teneantur, quæ tanquam bona & vtilia ignorantes appetierunt, de quibus hic dicitur: Beati qui lugent nunc. Fortitudo congruit eſurientibus & ſitientibus. Laborant enim deſiderantes gaudium de veris bonis, & amorem à terrenis & corporalibus auertere cupientes: de quibus hic dicitur: Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam. Conſilium congruit miſericordibus. Hoc enim vnum remedium eſt de tantis malis euadendi, vt dimittamus ſicut nobis dimitti volumus, & adiuuemus in quo poſſumus alios, ſicut & nos in quo non poſſumus, cupimus adiuuari. De quibus hic dicitur: Beati miſericordes. Intellectus congruit mundis corde, tanquam purgato oculo, quo cerni poſſit, quod corporeus oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit: de quibus hic dicitur: Beati mundicordes. Sapientia congruit pacificis, in quibus iam ordinata ſunt omnia, nulluſque motus aduerſùs rationem rebellis eſt, ſed cuncta obtemperant ſpiritui hominis, cùm & ipſe obtemperet Deo, de quibus hic di-

Margin notes (left column): Humilitas, beatitudinis initium. Timor Dei. Pietas. Scientia. Fortitudo. Conſilium. Intellectus. Sapientia.

Margin notes (right column): Rom. 8. Eſai. 11. Pſal. 110. 7. Dona ſpiritus ſancti vt congruant beatitudinibus. Rom. 11. Matth. 6. 1. Cor. 2.

Vide Auguſt. lib. 1. Retract. cap. 19. dicitur: Beati pacifici. Vnum autem præmium, quod eſt regnum cælorum, pro his gradibus variè nominatum eſt. In primo, ſicut oportebat, poſitum eſt regnum cælorum, quod eſt perfectæ ſummæque ſapientiæ animæ rationalis. Sic itaque dictum eſt: Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum: tanquam diceretur, Initium ſapientiæ timor Domini. *Pſal. 110.* Mitibus hæreditas data eſt, tanquam teſtamentum patris cum pietate quærentibus. Beati mites, quoniam ipſi hæreditate poſsidebunt terram. Lugentibus conſolatio, tãquàm ſcientibus quid amiſerint, & quibus merſi ſint. Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur. Eſurientibus & ſitientibus ſaturitas, tanquàm refectio laborantibus fortiterque certantibus ad ſalutem. Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam, quoniam ipſi ſaturabũtur. Miſericordibus miſericordia, tanquàm vero & optimo conſilio vtentibus, vt eis hoc exhibeatur à potentiore, quod inualidioribus ipſi exhibent. Beati miſericordes, quoniam ipſorum miſerebitur Deus. Mundis corde facultas eſt videndi Deum, tanquam purum oculum ad æterna intelligenda gerentibus. Beati mundicordes, quoniam ipſi Deum videbunt. Pacificis Dei ſimilitudo eſt, tanquam perfectè ſapientibus, formatiſque ad imaginem Dei per regenerationem renouati hominis. *Vide Aug. loco ſuprà citato.* Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Et iſta quidem in hac vita compleri poſſunt, ſicut impleta eſſe in Apoſtolis credimus. Nam illa omnimoda, & in angelicam formam mutatio, quæ poſt hanc vitam promittitur, nullis verbis exponi poteſt. Beati ergo qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. Hæc octaua ſententia, quæ ad caput redit, perfectumque hominem declarat, ſignificatur fortaſſe & circuncisione octaua die in veteri teſtamento, & Domini reſurrectione poſt ſabbatum, qui eſt vtique octauus, idemque primus dies, & celebratione octauarum feriarum, quas in generatione noui hominis celebramus, & numero ipſo pentecoſtes. Nam ſeptenario numero ſepties multiplicato, quo fiunt quadragintanouem, quaſi octauus additur, vt quinquaginta compleantur: & tanquam redeatur ad caput, quo die miſſus eſt ſpiritusſanctus, eo in regnum cælorum ducimur, & hæreditatem accipimus, & conſolamur, & paſcimur, & miſericordiam conſequimur, & mundamur, & pacificamur, atque ita perfecti omnes extrinſecùs illatas moleſtias pro veritate & iuſtitia ſuſtinemus. *Beati eritis, inquit, quum vobis maledicent, & vos perſequentur, & dicent omne malum aduersùm vos mẽtientes propter me. Gaudete & exultate, quoniam merces veſtra multa eſt in cælis.* Animaduertat quiſquis delicias huius ſeculi, & facultates rerum temporalium quęrit in nomine Chriſtiano, intrinſecùs eſſe beatitudinem noſtram, ſicut de anima eccleſiaſtica ore prophetico dicitur: *Pſal. 44.* Omnis gloria eius filiæ regis abintùs. Nam extrinſecùs maledicta & perſecutiones detractioneſque promittuntur, de quibus tamen magna merces eſt in cælis, quæ ſentitur in corde patientium, eorum qui iam poſſunt dicere: Gloriamur in tribulationibus, ſcientes quòd tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio verò ſpem: ſpes autem non confundit, quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris, per ſpiritum ſanctum qui datus eſt nobis. *Rom. 5.* Non enim iſta perpeti fructuoſum eſt, ſed iſta pro Chriſti nomine non ſolùm æquo animo, ſed etiam cum exultatione tolerare. Nam multi hæretici in nomine Chriſtiano animas decipientes, multa talia patiuntur. *Hæretici fruſtrà patiuntur.* Sed ideò excluduntur ab iſta mercede, quia non dictum eſt tantùm, Beati qui perſecutionem patiuntur: ſed additum eſt, Propter iuſtitiam. Vbi autem ſana fides non eſt, non poteſt eſſe iuſtitia, quia iuſtus ex fide viuit. *Abac. 2. item ſchiſmatici.* Neque ſchiſmatici aliquid ſibi ex iſta mercede promittant, quia ſimiliter vbi charitas non eſt, non poteſt eſſe iuſtitia. Dilectio enim proximi, malum non operatur. *Rom. 13.* Quam ſi haberent, non dilaniarent corpus Chriſti, quod eſt Eccleſia. Quæri autem poteſt, quid interſit quod ait, Cùm vobis maledicent, & dicent omne malum aduersùm vos: cùm maledicere, hoc ſit malum dicere. Sed aliter maledictum iactatur cum contumelia coram illo, cui maledicitur, ſicut Domino noſtro dictum eſt: Nónne verum dicimus, quia Samaritanus es, & dæmonium habes? *Ioan. 8.* Aliter cùm abſentis fama læditur, ſicut de illo item ſcribitur: Alij dicebãt, quia propheta eſt: alij dicebant, Non, ſed ſeducit populum. *Ioan. 7.* Perſequi autem, eſt vim inferre, vel inſidijs appetere, quod fecit qui eum tradidit, & qui eum crucifixerunt. Quid eſt ſanè, quòd hoc etiam non eſt nudè poſitum, vt diceretur, Et dicent omne malum aduersùm vos: ſed additum eſt, Mentientes: additum eſt etiam, Propter me? Propter eos additum puto, qui volunt de perſecutionibus & de famæ ſuæ turpitudine gloriari: & ideò dicere ad ſe pertinere Chriſtum, quòd multa de illis dicantur mala: cùm & vera dicantur, quando & de illorum errore dicuntur: etſi aliquando etiam nonnulla falſa iactantur, quod temeritate hominum plerunque accidit, non tamen propter Chriſtum iſta patiuntur. Non enim Chriſtum ſequitur, qui non ſecundùm veram fidem & catholicam diſciplinam Chriſtianus vocatur. *Gaudete, inquit, & exultate, quoniam merces veſtra multa eſt in cælis.* Non hic cælos dici puto ſuperiores partes huius viſibilis mundi: Non enim merces noſtra, quæ inconcuſſa & æterna eſſe debet, in rebus volubilibus & temporalibus collocanda eſt: ſed in cælis dictum puto, in ſpiritualibus firmamentis, vbi habitat ſempiterna iuſtitia: in quorum comparatione terra dicitur anima iniqua, cui peccanti dictum eſt: Terra es, & in terram ibis. *Gen. 3.* De his cælis dicit Apoſtolus; Quoniam conuerſatio *Philip. 3.* noſtra

noſtra in cœlis eſt. Sentiunt ergo iam iſtam mercedem, qui gaudent ſpiritalibus bonis: ſed tunc ex omni parte perficietur, cùm etiam mortale hoc induerit immortalitatem.

DE MARTYRIBVS.

Lucæ XII.

Lib. 4. cõmentariorum in Lucæ cap. 12.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Attendite à fermento phariſæorum, quod eſt hypocriſis. Et reliqua. Homilia Venerabilis Bedæ presbyteri.

1. Cor. 5.

AD hoc fermentum pertinent omnia, quæ recumbens apud phariſæum ſuperiùs diſputauerat Dominus, de quo & Apoſtolus præcipit: Itaque epulemur non in fermento malitiæ & nequitiæ, ſed in azymis ſynceritatis & veritatis. Nam ſicut modicũ fermenti totam farinæ, cui miſcetur, maſſam corrũpit, vniuerſamq́; mox conſperſionẽ ſuo ſapore cõmaculat: ſic nimirùm ſimulatio cuius ſemel animũ imbuerit, tota virtutum ſynceritate & veritate fraudabit. *Nihil aũt opertum eſt, quod non reueletur: neq; abſconditum, quod non ſciatur.* Et quomodò in præſenti ſeculo, multorum diù latet hypocryſis? Ergo de futuro tempore intelligendum, quando iudicabit Deus occulta hominum. Nam ſicut vnus amicorum beati Iob veriſsimè dixit: Laus impiorum breuis eſt, & gaudium hypocritæ adinſtar puncti: ſi aſcenderit vſque ad cœlum ſuperbia eius, & caput illius nubes tetigerit, quaſi ſterquilinium in fine perdetur. In fine, inquit, perdetur, qui in principio florere videbatur. Et eſt ſenſus: Attendite ne æmulemini ſimulatores, quia veniet profectò tempus, in quo & veſtra virtus omnibus, & eorum reueletur hypocriſis. Verùm qđ ſequitur, *Quoniã quæ in tenebris dixiſtis, in lumine dicentur: & quod in aurem locuti eſtis in cubiculis, prædicabitur in tectis*: non ſolùm in futuro, quando cuncta cordiũ abſcondita proferentur in lucem, ſed in præſenti etiam tempore poteſt congruenter accipi: quoniam quæ inter tenebras quondam preſſurarum, carcerumq́; vmbras, vel locuti vel paſsi ſunt Apoſtoli, nunc clarificata per orbem Eccleſia, lectis eorum actibus, publicè prædicantur. Sanè quod ait, Prædicabitur in tectis, iuxta morem prouinciæ Paleſtinæ loquitur, vbi ſolent in tectis reſidere. Non.n. tecta noſtro more culminibus ſublimata, ſed plano ſchemate faciunt æqualia. Vnde lex præcepit, vt qui nouam domũ ædificaret, murum tecti poneret in gyro, ne funderetur ibi ſanguis innoxius, labente aliquo, et in præceps ruente. Et in templi conſtructione legimus: Texit quoque domum laquearibus cedrinis, & ædificauit tabulatum ſuper omnẽ domũ quinq; cubitis altitudinis. Ergo prædicabitur in tectis, cunctis audientibus palàm dicetur.

Iob. 20. Impiorũ breuis laus.

Deut. 22.

3. Reg. 6.

Dico aũt vobis amicis meis, ne terreamini ab his qui occidunt corpus, & poſt hæc non habent ampliùs quid faciant. Si perſecutores ſanctorum occiſis corporibus non habent ampliùs, quod contra illos agant, ergo ſuperuacua furiunt inſania, qui mortua martyrum membra feris auibusq́; diſcerpenda projiciunt, vel in auras extenuari, vel in vndas ſolui, vel per flammas in cinerem faciunt redigi: cùm nequaquàm omnipotentiæ Dei, quin ea reſuſcitando viuificet, obſiſtere poſsint. *Oſtendam autem vobis, quem timeatis. Timete eum, qui poſtquàm occiderit, habet poteſtatem mittere in gehennam. Ita dico vobis, hunc timete.* Quia duo ſunt genera perſecutorum, vnum palàm ſæuientium, alterum fictè fraudulenterq́ue blandientium: contra vtrunque munire nos atque inſtituere volens ſaluator, & ſuprà ab hypocriſi phariſæorum attendere, & hic à carnificum cæde præcepit non timere: quia videlicet poſt mortem nec horum crudelitas, nec illorum valeat ſimulatio durare: Domino potiùs, qui ſemper videat, placendum: Dominum qui ſemper punire vel liberare queat, eſſe timendum. *Nónne quinque paſſeres veneunt dipondio, & vnus ex illis non erit in obliuione coram Deo?* Si minutiſsima, inquit, animalia, & quæ quolibet per aëra feruntur volatilia, Deus obliuiſci non poteſt: vos qui ad imaginem facti eſtis creatoris, non debetis terreri ab his, qui occidunt corpus: quia qui irrationabilia gubernat, rationabilia curare non deſinit. Dipondius, quo quinque paſſeres veneunt, id eſt, venduntur, genus eſt ponderis leuiſsimi, ex duobus aſsibus compoſiti. Quærit fortè aliquis, quomodò dicat Apoſtolus: Nunquid de bobus cura eſt Deo? cùm vtique bos paſſere pretioſior exiſtat. Sed aliud eſt cura, aliud verò ſcientia. Denique numerus capillorum, de quo conſequenter ait: *Sed & capilli capitis veſtri omnes numerati ſunt*: non in actu computationis, ſed in facultate cognitionis accipitur. Non .n. ſolicitã Deus curæ numerantis intendit excubiam, ſed cui cognita ſunt omnia, quaſi numerata ſunt omnia. Benè tamẽ numerata dicuntur, quia quæ volumus ſeruare, numeramus. Vbi immenſam erga homines Dei oſtendit prouidentiã, & ineffabilẽ ſignat affectum, ꝙ nihil noſtrũ lateat Deum, & parua etiã ocioſaq́; dicta eius ſcientiã non fugiant. Derident intelligentiã eccleſiaſticam in hoc loco, qui carnis reſurrectionẽ negant: quaſi nos ipſam terrenam materiam, quæ diſcedente anima fit cadauer, ita reſurrectione reparandam dicamus, vt ea quæ dilabuntur, & in alias atque alias aliarum rerum ſpecies formasq́ue vertuntur, quanuìs ad corpus redeant vnde delapſa ſunt, ad eaſdem quoque corporis partes vbi fuerint, redire neceſſe ſit. Alioquìn ſi capillis capitis redit, quod tam crebra tonſura detraxit: ſi vnguibus, quod toties dempſit exectio:

Inſania ſæuorũ, qui ſæuiunt in corpora defuncta ſanctorum.

Perſecutorũ duplex genus.

Prouidentia Dei.

1. Cor. 9.

Corporum noſtrorum qualis futura excitatio. immoderata & indecens cogitantibus, & ideò reſurrectionem carnis non credentibus, occurrit informoſitas. Sed quemadmodùm ſi ſtatua cuiuslibet ſolubilis metalli aut igne liqueſceret, aut contereretur in puluerem, aut confunderetur in maſſam, & eam vellet artifex rursùs ex illius materiæ quantitate reparare, nihil intereſſet ad eius integritatem, quæ particula materiæ cui membro ſtatuæ redderetur, dum tamen totũ ex quo conſtituta fuerit reſumeret: ita Deus mirabiliter atque ineffabiliter artifex, de toto, quo caro noſtra conſtiterat, eam mirabili & ineffabili celeritate reſtituet. Nec aliquid attinebit ad eius redintegrationem, vtrùm capilli ad capillos redeant, & vngues ad vngues, an quicquid eorum perierat, mutetur in carnem, & in partes alias corporis reuocetur, curante artificis prouidentia, ne quid indecens fiat. *Nolite ergo timere: multis paſſeribus pluris eſtis vos.* Non plures eſtis, legendum eſt, quod ad comparationẽ numeri pertinet: ſed, pluris eſtis, hoc eſt, maioris apud Deum meriti, dignitatis & æſtimationis, quàm innumera paſſerum vel corpora vel genera, computamini. *Dico autem vobis: Omnis quicunque confeſſus fuerit me coram hominibus, & filius hominis confitebitur illum coram angelis Dei. Qui autem negauerit me corã hominibus, denegabitur coram angelis Dei.* Reſpicit ad ſuperiora, vbi dictum eſt operta quælibet & abſcondita eſſe reuelanda, concludens hanc reuelationem non in vili quolibet conciliabulo, ſed in conſpectu ſupernæ ciuitatis æternique regis ac iudicis agendam. Et ne ex eo, quòd ait, eos qui ſe negauerint, eſſe denegandos, vna cunctorum, hoc eſt, eorum qui ſtudio, & eorum qui infirmitate vel ignorantia negant, conditio putaretur, continuò ſubiecit: *Et omnis, qui dicit verbum in filium hominis, remittetur illi. Ei autem, qui in ſpiritum ſanctũ blaſphemauerit, non remittetur.* *Blaſphemia in Chriſtũ.* Qui ſcandalizatur carne mea, me hominem tantùm arbitrans, quòd filius ſim fabri, & fratres habeam, Iacobum & Ioſeph & Iudam, & homo vorator ac vini potator ſim: talis opinio ac blaſphemia, quãquàm culpa non careat erroris, tamen habet veniam propter corporis vilitatem. *Blaſphemia in ſpiritum ſanctum.* Qui autem manifeſtè intelligens opera Dei, cùm de virtute negare non poſſit, eadem ſtimulatus inuidia calumniatur, & Chriſtum Deique verbum & opera ſpiritusſancti dicit eſſe Beelzebub, iſti nõ dimittetur neque in præſenti ſeculo, neque in futuro: non quòd negemus & ei, ſi pœnitentiam agere poſſit, poſſe dimitti ab eo, qui vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, ſed quòd ipſi iudici & largitori veniæ credentes, qui & ſe pœnitentiã ſemper accepturum, & hanc blaſphemiam nunquàm dicit eſſe remittendam, credamus hunc blaſphemum, exigentibus meritis, ſicut nunquàm ad remiſsionem, ita nec ad ipſos dignæ pœnitentiæ fructus eſſe peruenturum, iuxta quod Ioannes Euangeliſta de quibuſdam, blaſphemiæ ſuæ merito excæcatis, veriſsimè ſcripſit: Propterea non poterant credere, quia iterùm dixit Eſaias: Excæcauit oculos eorum, & indurauit cor eorum, vt non videant oculis, & intelligant corde, & conuertantur, & ſanem illos. *Ioan. 12. Eſai. 6.* Quidam ſanè volunt, illum dicere verbum vel blaſphemare in ſpiritusſanctum, qui vnitati Eccleſiæ, vbi in ſpirituſancto fit remiſsio peccatorum, corde impœnitenti reſiſtit, dicentes vnum eſſe effugiũ: ne ſit irremiſsibilis blaſphemiæ culpa, cor impœnitens caueatur. Quorum multis ſententia nequaquàm firma videtur, quia videlicet quiſquis vnitati Eccleſiæ corde impœnitenti reſiſtit, ſiue ille Iudæus, ſiue gentilis, ſiue etiam hæreticus ſit, poteſt vtiq; remiſsionem habere peccatorũ in ſpiritu ſancto, ſi ad vnitatem Eccleſiæ corde pœnitenti refugerit. Sed dicunt: Quandiù corde impœnitenti quis ſpiritui gratiæ reſiſtit, tandiù non habet remiſsionem. At illi obijciunt, hanc conditionem in cunctis conſtare criminibus. Quomodò enim quandiù quis fornicationem, idololatriam, adulterium, maſculorum concubitum, cæteraq; flagitia geſſerit, non habet hæreditatem in regno Chriſti & Dei: his verò criminibus abdicatis, poteſt ablui, ſanctificari in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, & in ſpiritu Dei noſtri: ita, inquiunt, etiam impœnitens quandiù cor impœnitens habuerit, nõ poteſt habere veniam: mox verò vt pœnituerit, conſequetur & veniam. *1. Cor. 6.* Nulloq; diſcrimine impœnitentia cæteris obligatior aut irremiſsibilior inuenitur eſſe peccatis, quæ in ſimilitudinem ſcelerum cæterorum vſque ad pœnitentiam manens, mox acta pœnitentia delebitur. Sola autem blaſphemia in ſpiritumſanctum, qua quiſq; in ſimilitudinem diaboli & angelorum eius, contra ſuam conſcientiam maieſtatem deitatis oppugnare non trepidat, non habet remiſsionem in æternum, ſed reus erit æterni delicti, ſicut Euangeliſta Marcus euidenter exprimit: qui poſito hoc Domini teſtimonio, ſubiunxit, atq; ita ait: Quoniam dicebant, immundum ſpiritum habet. *Marc. 3.* Nam neque hi, qui ſpiritum ſanctum non eſſe, neq; qui hunc eſſe quidem, ſed Deum non eſſe, neq; qui hunc Deum quidem eſſe, ſed patre filioq; minorem credunt & confitentur, quia non inuidentia diabolica, ſed humana ignorantia ducti faciunt hoc, irremiſsibilis blaſphamiæ crimine tenentur. Quapropter principes Iudæorum, & quique ſimilis inuidiæ peſte corrupti, maieſtatem blaſphemant, ſine fine peribunt.

DE MARTYRIBVS.

Matth. X.

In illo temporē: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Nihil eſt opertum, quod non reueletur: & occultum, quod nō ſciatur. Et reliqua. Homilia beati Hieronymi. In Commētarijs in Matthaeum.

ET quomodò in præſenti ſeculo multorum vitia neſciuntur? Sed de futuro ſeculo ſcribitur, quando iudicabit Deus abſcondita hominum, & illuminabit latebras tenebrarum, & manifeſta faciet conſilia cordium. (1. Cor. 4.) Et eſt ſenſus: Nolite timere perſecutorum ſæuitiam, & blaſphemantiū rabiem: quia veniet dies iudicij, in quo & veſtra virtus, & eorū nequitia demonſtrabitur. *Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: et quod in aure auditis, prædicate ſuper tecta.* Quod audiſtis in myſterio, apertiùs prædicate: quod didiciſtis aſconditè, publicè loquimini: quod vos erudiui in paruulo Iudææ loco, in vniuerſis vrbibus & in toto mundo audacter dicite. *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam aūt non poſſunt occidere.* Si qui corpus occidunt, animā non poſſunt occidere: ergo anima inuiſibilis & incorporalis eſt: ſecundùm craſsiorē dico corporis noſtri ſubſtantiam. Vel eo certè tempore punietur, & ſupplicia ſentiet, quando priſtinum corpus receperit, vt cum quo peccauit, cum ipſo & puniatur. *Eū timete, qui poteſt & corpus & animam perdere in gehennam ignis.* Nomen gehennæ in veteribus libris non inuenitur, ſed primùm à ſaluatore ponitur. Quæramus ergo, quæ ſit ſermonis huius occaſio. Idolum Baal fuiſſe iuxta Hieruſalē ad radices montis Moria, in quibus Siloa fluit, non ſemel legimus. (3. Reg. 11.) Hæc vallis & parua campi planities irrigua erat, & nemoroſa, plenaq; delicijs, lucuſque in ea idolo conſecratus erat. In tantam aūt populus Iſraël dementiā venerat, vt deſerta templi vicinia, ibi hoſtias immolaret, & rigorem religionis deliciæ vincerent, filioſq; ſuos dæmonijs incenderent, vel initiarent: & appellabatur locus ille Gehennam, id eſt, vallis filiorum Ennom. Hoc Regum volumen, & Paralipomenon, & Ieremias ſcribunt pleniſsimè. (4. Reg. 23. 2. Par. 28. Iere. 7. 19. & 32.) Et comminatur Deus ſe locum illum impleturum cadaueribus mortuorum, vt nequaquàm vocetur Tophet & Baal, ſed vocetur polyandrium, id eſt, tumulus mortuorum. Futura ergo ſupplicia, & pœnæ perpetuæ, quibus peccatores cruciandi ſunt, huius loci vocabulo denotantur. Duplicem aūt eſſe gehennam, nimij ignis, & frigoris in Iob pleniſsimè legimus. (Iob. 24.) *Nónne duo paſſeres aſſe veneunt? Et vnus ex illis non cadet ſuper terram ſine patre veſtro. Veſtri aūt & capilli capitis omnes numerati ſunt. Nolite ergo timere: multis paſſeribus pluris eſtis vos.* Hæret ſibi ſermo dominicus, & ſequentia pendēt ex ſuperioribus. Prudens lector, caue ſemper ſuperſtitioſam intelligentiam, vt nō tuo ſenſui attemperes ſcripturas, ſed ſcripturis iungas ſenſum tuum, & intelligas quid ſequatur. Suprà dixerat: Nolite timere eos, qui corpus occidunt, animam autem non poſſunt occidere: nunc loquitur conſequenter: Nónne duo paſſeres aſſe veneunt, & vnus ex illis non cadet ſuper terrā ſine patre veſtro? Et eſt ſenſus: Si parua animalia & vilia abſque Deo authore nō decidunt, & in omnibus eſt prouidentia, & quæ in his peritura ſunt, ſine Dei voluntate non pereunt: vos qui æterni eſtis, non debetis timere, quòd abſque Dei viuatis prouidentia. Iſte ſenſus & ſuprà dictus eſt: Reſpicite volatia cœli, quoniam non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & pater veſter cœleſtis paſcit illa. (Matt. 6.) Nónne vos pluris eſtis illis? Ac deinceps: Conſiderate lilia agri, quomodò creſcunt, & reliqua. Si autem fœnum agri, quod hodiè eſt, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit: quantò magis vos minimæ fidei? Quidam coactè duos paſſeres, animam interpretantur & corpus: quinque quoque paſſeres, ſecundùm Lucam, qui duobus aſsibus veneunt, ad ſenſus referunt. (Luc. 12.) Sed quomodò illa intelligentia toti Euangelici ſermonis corpori coaptetur, non paruæ eſt difficultatis. *Veſtri aūt & capilli capitis omnes numerati ſunt. Nolite ergo timere: multis paſſeribus meliores eſtis vos.* Manifeſtiùs noſtræ expoſitionis ſuperior ſenſus expreſſus eſt, quòd timere non debeant eos, qui poſſunt corpus occidere, & animam nō poſſunt. Quia ſi ſine Dei ſcientia parua quoque animalia non decidunt: quanto magis homo, qui Apoſtolica fultus eſt dignitate? Quòd autem ait, Veſtri & capilli capitis omnes numerati ſunt, immenſam Dei erga homines oſtendit prouidentiam, & ineffabilem ſignat affectum, quòd nihil noſtrum Deum lateat, etiam parua & ocioſè dicta eius ſcientiam non fugiant. (Prouidētia & beneuolentia Dei erga homines.) Deridentes intelligentiam eccleſiaſticam in hoc loco, qui carnis reſurrectionem negant, quaſi nos & capillos qui numerati ſunt, & à tonſore deciſi, omnes dicamus reſurgere, cùm ſaluator non dixerit, Veſtri autem & capilli omnes ſaluandi ſunt, ſed, numerati ſunt. Vbi numerus eſt, ſcientia numeri demonſtratur, non eiuſdem numeri conſeruatio.

IN NATALI PLVRIMORVM MARTYRVM, HOMILIA Prima Euſebij Emeſeni.

Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit, &c. Luc. 10.

HOc autem ideò Dominus & ſaluator noſter dicere videtur, quòd neq; ipſum, neque diſcipulos eius Samaritani ſuſcipere voluerunt. Sic enim ſuperiùs ait Euangeliſta: (Luc. 9.) quia factum eſt, dum complerentur dies aſſumptionis eius, & ipſe faciem ſuam firmauit, vt iret in Hieruſalem. Et miſit nuncios ante conſpe-

ctum

ctum ſuum: & euntes intrauerunt in ciuitatem Samaritanorum, vt pararent illi, & non receperunt eum, quia facies eius erat euntis in Hieruſalem. Factum eſt, inquit, cùm iam dies aſſumptionis eius complerentur, & tempus eius paſsionis, reſurrectionis & aſcenſionis ſiue aſſumptionis propinquaret, firmauit Dominus vt iret Hieruſalem, ſicut in eius vultu & facie manifeſtè apparebat. Facilè enim in vultu voluntas diſcitur. Et miſit nuncios ante conſpectum ſuum, & euntes intrauerunt in ciuitatem Samaritanorum, & non receperunt eum. Quare? Quia facies eius euntis erat in Hieruſalem. Non
Ioan. 4. enim, vt alibi dicitur, coutuntur Iudæi Samaritanis. Ideoque Samaritani Ieſum recipere noluerunt, quia ſe in Hieruſalem ire velle oſtendebat: Iam quaſi inimicum eum deputantes, ſicut qui eorum diligeret inimicos. Vſque hodiè nanque omnes iniqui ideò Ieſum & eius nuncios, eiuſque Euangelium non recipiunt, quia in Hieruſalem eos, ad pacem, ad miſericordiam & pietatem tendere & feſtinare cognoſcunt. Hieruſalem nanque viſio pacis interpretatur. Cùm audiſſent autem hoc diſcipuli eius, Iacobus & Ioannes, dixerunt: Domine, vis dicimus vt ignis deſcendat de cœlo, & conſumat illos? Et conuerſus, increpauit illos, dicens: Neſcitis, cuius ſpiritus eſtis. Filius hominis non venit animas hominũ perdere, ſed ſaluas facere. Et abierunt in aliud caſtellum: neſciebant enim cuius ſpiritus eſſent, qui ſe tantoperè vindicare cupiebant. Si enim ſe ſpiritus pietatis, patientiæ & manſuetudinis ſeruos & diſcipulos eſſe nouiſſent, nequaquàm aliqua ſui ſpiritus commotione, tot homines irati occidere voluiſſent. Hoc
Luc. 10. enim poſteà probatum eſt, cùm pro inimicis & perſecutoribus orarent. Et ait illis Ieſus: *Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit. Qui aũt me ſpernit, ſpernit eum qui me miſit.* Quod tale eſt, ac ſi diceret: Nõ vos tantùm, ſed & me ſpreuerũt Samaritani. Hæc itaq; verba diſcipulis ſuis eorumq; ſucceſſoribus, epiſcopis ſcilicet & ſacerdotibus, locutus eſt Dominus. Quicunque igitur es, qui epiſcopos & ſacerdotes audire contemnis, & eorum verbis & exhortationibus acquieſcere deſpicis, ſaltem Dominum ipſorum non paruipendas, & eum audire non faſtidias. Deſpicis ſacerdotem audire, ſed non mirum: quia pauper eſt, quia imbellis & humilis eſt, quia vilis & deſpicabilis eſt, quia de pauperibus natus eſt. Audi vel Dominum in eo loquentem,

In epiſcopis & ſacerdotibus Chriſtus attendendus.

2. Cor. 13. per eum te admonentem, & ad vitam reducentem. Apoſtolus enim dicit: An exprimentum quæritis eius, qui in me loquitur Chriſtus? Sic igitur in epiſcopis & ſacerdotibus Chriſtus loquitur, atque in eis ab alijs honoratur, & ab alijs reprobatur. Suſtinet modò, nec facilè vindicat
Eſai. 42. iniurias ſuas. Sed audi eum dicentem: Tacui,
Pſal. 82. Nunquid ſemper tacebo? Dicit Pſalmiſta: Deus quis ſimilis erit tibi? ne taceas, neq; compeſcaris Deus. Quoniam ecce inimici ſui ſonuerunt, & qui te oderunt, extulerunt caput. Noli itaque ſpernere diſcipulos & nuncios Chriſti, immò noli Deum ipſum ſpernere in diſcipulis ſuis. Niſi enim in diſcipulis ſuis ſperneretur, nequaquàm dixiſſet: *Qui vos ſpernit, me ſpernit. Qui aũt me ſpernit, ſpernit eum qui me miſit.* Hoc Iudæi audiant, & audientes timeant, & timentes pœniteant, vt ſic placare valeant, quem offendere non timuerũt. Ipſi enim non ſolùm ſpreuerunt, verùm etiam crucifixerunt Chriſtum Dominum. *Reuerſi ſunt autem ſeptuaginta duo cum gaudio dicentes: Domine, etiam dæmonia ſubijciuntur nobis in nomine tuo.* Hos enim, vt ſuperiùs dicitur, miſerat Dominus Luc. 10.
binos ante faciem ſuam in omnem ciuitatem & locum, quò ipſe erat venturus. Quid autem iſti ſignificent, & quare ſic ante eum Dominus miſerit, cur etiam binos eos ire iuſſerit, iam alibi expoſuimus. Nunc autẽ reuerſi, Domino omnia ſcienti, cũ gaudio referebãt, ea quæ nec ipſi, ſed ipſe in illis fuerat operatus. Gaudebant enim de nomine Chriſti, cuius virtutem experti erant: gaudebant & de gratia immenſa ſibi à Domino attributa: quoniam non ſolùm infirmitates curabant, verùm etiam dæmonibus imperabant, & ſibi ſubditos eſſe videbant, quibus mundi huius principes, reges, omneſque homines iniquos ſubditos eſſe ſciebant. Dicebant ergo: Domine non ſolũ languores, & infirmitates, non ſolùm homines iniqui, ſed & ipſi dæmones ſubijciuntur nobis in nomine tuo, quibus ſubiecta ſunt omnia, quæ longè ſunt à conſortio tuo. *Et ait illis: Videbam ſatanam ſicut fulgur de cœlo cadentem. Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes & ſcorpiones.* Cœlum enim Eccleſia, vel ſanctorum animæ intelliguntur. Videbat igitur Dominus ſatanam de cœlo cadentem, videbat diabolum Eccleſiam vel ſanctorum habitacula fugientem: & hoc quod diſcipuli ei narrabant, iam ſe præuidiſſe & cognouiſſe firmabat. Vnde & alibi ait: Nunc iudicium eſt mundi: nunc Ioan. 12.
princeps huius mundi eijcietur foras. Niſi enim hoc præuidiſſet, quarè in mundum veniſſet, & quarè carnem ſuſcepiſſet? Ad hæc enim Dominus in mundum venit, vt diabolum fugaret, & de illius impia poteſtate animas hominum liberaret. Quod igitur nunc fieri incipiebat, antequam fieret, præuidebat, & hoc ipſum fieri diſponebat. Videmus itaque & nos vſque hodiè ſatanam ſicut fulgur de cœlo cadentem, & cum magno furore & indignatione ſanctam Eccleſiam relinquentem. Quoties enim flagitioſus aliquis ad pœnitentiam redit, toties ſatanas de cœlo cadit. Multi enim adulteri, periuri & homicidæ ſunt in Eccleſia, quæ regnum cœlorũ vocatur: qui ſtatim vt conuertuntur, à diabolo relinquuntur, & non velociùs de cœlo cadit fulgur, quàm de illorum mentibus cadit diabolus. Cadit autem & nunc de cœlo ſatanas, quando aliquis hæreticus ab Eccleſia ſeparatur, qui priùs in

Cœlum, Eccleſia, vel animæ iuſtorum.

in ea per doctrinam magno fulgore ſplendere videbatur. Talis enim erat Simon magus, quem *Simon magus.* beatus Petrus Apoſtolus pro ſuis iniquitatibus priùs de Eccleſia eiecit, poſteà euolare nitentem, de aere præcipitauit. Hinc eſt autem, quod *Apoc. 8.* in Apocalypſi Ioannes Apoſtolus ait: Quia angelus tuba cecinit, & cecidit de cœlo ſtella magna, ardens tanquã facula, & cecidit in tertiam partem fluminũ, & fontes aquarum: & nomen ſtellę dicitur Abſynthium. Toties enim, vt modò diximus, de cœlo ſtella cadit, quoties aliquis ab Eccleſia per hæreſim ſeparatur. Sed quanto ſapientior & aſtutior eſt, tanto maiorem flammam ferre videtur. Et quanuis totus de cœlo cadat, tamen non vbiq; cadit. Cadit autem in tertiam *Flumen hæreticorum.* partem fluminum. Duo nanque flumina, duo ſunt teſtamenta. Fontes autem tot ſunt, quot & doctorum libri. In his autem nemo cadit, quoniam nulla hæreſis in eis eſt. Tertium autẽ flumen in quo hæretici cadunt, ipſum eſt, quod ipſi faciunt: faciunt enim, quoniam eorum error & doctrina in prædictis fluminibus non inuenitur. Multa enim flumina, & multa librorum volumina fecerunt hæretici. Et meritò hæc ſtella Abſynthium vocatur, quoniam ad illius herbæ ſimilitudinem, quæ hoc nomine cenſetur, fellle omniquе amaritudine plena eſt. De qua qui guſtauerit, morte morietur. Fuge igitur has aquas Chriſtiane, noli eas bibere. Nota ſunt flumina, noti ſunt fontes aquarum, ſalientium in vitam æternam: de quibus ſi biberis, non ſities vltrà. Sequitur: *Ecce dedi vobis poteſtatem cal-* *Serpentes & ſcorpiones q. ſint.* *candi ſuper ſerpentes & ſcorpiones, & ſuper omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit.* Serpentes & ſcorpiones non ſolùm maligni ſpiritus, verùm & tyranni, omneſque Eccleſiæ perſecutores intelligi poſſunt, quoniã & venenoſi ſunt, & nunquam recta incedunt via. Virtus autem inimici quid meliùs intelligi poteſt, quàm Nero & Simon magus, Diocletianus, & Maximianus, & ipſe Antichriſtus perditionis filius? Eſt præterea virtus inimici, ſuperbia, auaritia omniſq; luxuria, à quibus multi vincuntur, & diabolo ſub- *Iob. 40.* ijciuntur. Vnde & Iob, cùm de eo loqueretur, ait: Virtus eius in lumbis eius, & fortitudo illius in vmbilico ventris eius. Hæc autem Chriſti diſcipulis non nocebant, Domino eos protegente, & vbique defendente. Non nocebant vtique, quia repugnauerunt, eiſque non aſſenſerunt. Sequitur: *Veruntamen in hoc nolite gaudere, quia ſpiritus vobis ſubijciuntur: gaudete autem, quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis.* Multi enim ſunt, quibus dæmonia ſubijciuntur: quos non gaudiũ quidẽ, ſed luctus & mœror expectat. Quibuſdã *Matt. 7.* enim in iudicio dicentibus, Domine, nónne in tuo nomine prophetauimus, dæmonia eiecim⁹, & virtutes multas fecimus, dicturus eſt Dominus: ite operarij iniquitatis: amen dico vobis, neſcio vos. Non ergo gaudeant Chriſti diſcipuli, quia dæmonia ſubijciuntur eis: gaudeant autem, quia nomina eorum ſcripta ſunt in cœlis. Illud enim gaudium vanũ & temporale eſt: hoc autẽ vtile & æternum. Illud ad vanã gloriam reſpicit, hoc ad gloriam ſpectat æternam. Et illud quidẽ ſimul habere poſſunt & mali & boni, hoc autẽ non habebunt niſi boni.

IN NATALI PLVRIMORVM MARTYRVM, EVſebij Emeſeni Homilia II.

Cùm perſequentur vos in ciuitate iſta, fugite &c. Matth. 10.

TAlia ſunt præmia Chriſti, talia ſunt bella noui teſtamenti. Sic Chriſti fideles pugnare nouerunt. Dixerat eis Dominus ſuperiùs: Ecce ego mitto vos ſicut oues in medio luporum. *Matt. 10.* Præceperat eis, vt eſſent prudentes ſicut ſerpentes: nunc autem dicit eis vt fugiant, & perſecutoribus ſe ſequentibus non reſiſtant. Fugerunt Iſraëlitæ, & Aegyptios vicerunt: fugit & Dauid, & rex à Domino cõſtitutus eſt. Hanc autẽ fugam Iacob patriarcha ſignifica- *Exod. 12.* uit, qui poſt magnam & longam ſeruitutẽ ſimul cum vxoribus & liberis, omniq; poſſeſsione ſua *Gen. 31.* Laban ſocerum ſuum fugiſſe legitur. Quem Laban ipſe ſeptem diebus perſecutus, tandem inuenit eum in monte Galaad. Laban enim, qui candidus interpretatur, hunc mundũ ſignificat. Valdè enim ſibi proxima ſunt, & idem quodammodò hæc duo nomina ſignificare videntur, candidus & mundus. Quòd enim candidus eſt, mun- *Mundus cur ſic dictus.* dus quoque eſſe videtur. Puto autem, quòd fabricam ſuam ideò tali nomine omnipotens Deus vocari voluit: quia vidit cuncta quæ fecerat, *Gen. 1.* & erant valdè bona. Si .n. omnia bona erant, nihil niſi mũdum in eis erat. Ex eo aũt ipſe mundus eſt immundus, ex quo terra in ſanguinibus *Gen. 6.* corrupta narratur. Quòd igitur Iacob ſimul cũ vxoribus & filijs, omniq; ſua poſſeſsione Laban fugiſſe legitur, hoc ſignificare videtur, vt nos quoq; mundum iſtum fugiamus, & amicos, & propinquos, & quoſcunq; poſſumus de eius ſeruitute eripiamus. Septem diebus Laban ſequitur Iacob: quia quandiù viuimus, mundus iſte perſequi nos non ceſſat. Non enim ſunt dies niſi ſeptem. Igitur qui ſeptem diebus nos perſequitur, nullo tempore à perſecutione quieſcit. Quò igitur fugiemus? Fugiamus ad montem Galaad, ibiq; tentoria figamus. Galaad nanq; aceruus teſtimonij interpretatur, per quem vtriuſq; teſtamenti librum intelligimus, in quo omnia legis & prophetarum, Apoſtolorum & doctorum exempla & teſtimonia collecta ſunt: In quo Ioannes Apoſtolus clamat: Nolite diligere mundũ *1. Ioan. 2.* neque ea quæ in mundo ſunt. Vbi ipſe Dominus diſcipulis ait: Si de mundo fuiſſetis, *Ioan. 15.* mun-

mundus quod ſuum erat diligeret. Vos autem de mundo non eſtis, ſed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. Talia & his ſimilia audiuntur in monte Galaad. Illuc igitur fugiamus, & Dominum dicentem audiamus: *cùm vos perſecuti fuerint in ciuitate iſta, fugite in aliam. Amen dico vobis, nõ conſummabitis ciuitates Iſrael, donec veniat filius hominis.* Vbiq; patientiam & innocentiam Dominus docet: nõ reſiſtere, ſed fugere admonet. Fugite (inquit) malos, fugite perſecutores, fugite in aliam ciuitatem, non enim deerunt vobis ciuitates, ad quas fugere poſsitis. Priùs enim veniet filius hominis, priùs ad iudicium reuertetur, quàm vos omnes ciuitates Iſraël conſummetis & ad fidem conuertatis. Mea exempla vos doceant, ad me reſpicite: quod in me fieri videtis, hoc in vobis ne formidetis. *Non eſt enim diſcipulus ſupra magiſtrum: nec ſeruus ſupra dominum ſuum.*

Patientiã & innocẽtiam Christus docet.

Qui me offendere & perſequi non timent, vos quoq; offendere & perſequi non timebunt. *Sufficit diſcipulo, vt ſit ſicut magiſter eius: & ſeruo, ſicut dominus eius.* Hoc autẽ dicens de ſeipſo, ſe Magiſtrũ & Dominum vocat. Si enim magiſter indoctus fuerit, non ſufficit diſcipulo ignorantia magiſtri. Et ſi dominus pauper & miſer fuerit, non ſufficit ſeruo miſeria domini. Si enim ſufficeret, nihil ampliùs quæreret. Quòd autẽ hoc de ſeipſo & nõ de alio dicat, ſequentia manifeſtant. *Si enim patrẽfamilias Beelzebub vocauerunt, quanto magis domeſticos eius?* Ipſe eſt enim paterfamilias, cuius familia eſt omnis Eccleſia, de quo tamen Iudæi dicere non timuerunt: In Beelzebub principe dæmoniorum eijcit dæmonia. *Non ergo timueritis eos*: quia nec ego timui, ſed patienter cuncta ſuſtinui.

Luc. 11.

Hæc autem quæ dico, operta ſunt, nondum videntur: de futuris loquor, omnia in ſuo tempore manifeſtabuntur. *Nihil enim opertum, quod non reueletur: & occultum, quod non ſciatur.* Vnde Apoſtolus: Nolite (inquit) ante tempus iudicare, quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium: *Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine.* Quod in ænigmate & figura auditis, quod vobis in conſilijs manifeſto, dicite palàm & apertè: *& quod in aure auditis, prædicate ſuper tecta.* In aure enim auditur, quòd ſecretè & quaſi ſub ſilentio dicitur. Latent autem, quæ ſub tecto ſunt.

1. Cor. 4.

Super tecta igitur prædicare, eſt in aperto & cunctis audientibus loqui. *Et nolite timere eos, qui occidunt corpus.* Prædicate (inquit) euangelizatẽ, officium veſtrũ implete. Multi quidẽ erũt qui vos perſequentur, qui vos affligent & occident: ſed *nolite timere eos, qui occidunt corpus.* Occiditur enim, quod mortale erat. Nam & ſi non occiderent, moreretur tamen: *animam autem non poſſunt occidere*: anima enim immortalis eſt: quæ dum peccat, moritur, & à vera vita, quæ Chriſtus eſt, ſeparatur: gladijs tamen occidi non poteſt. *Sed potiùs eum timete, qui poteſt animã & corpus perdere in gehennam.* Illi in ſolo corpore, hic in corpore & anima poteſtatẽ habet. Illorum pœna citò tranſit, iſtius nunquàm finitur. Illi quoque nec in ipſo corpore poteſtatem habuiſſent, niſi eis à Domino datum fuiſſet. *Nónne duo paſſeres aſſe veneunt, & vnus ex illis non cadit ſuper terrã ſine patre veſtro?* Si igitur illi, qui tã vili precio venduntur, ſine Dei voluntate & permiſsione cadere non poſſunt: quanto magis vos, qui empti eſtis precio magno, & Chriſti ſanguine redempti eſtis? *Veſtri autem & capilli capitis omnes numerati ſunt.* Sæuiant tyranni quantùm velint, nullo tamen tormentorum genere vos delere & conſumere poterunt. Non eſt autem difficile ei capillos numerare, cui difficile non fuit creare. In hoc autem quòd eorum capillos numeratos eſſe dicit, totam hominis ſubſtantiam reſurgere, & nihil de ea perire ſignificat. Si omnes enim capilli numerati ſunt, omnesq́; reſurgent, quarè & non toti reſurgerent? Quis enim credat, vt capillus ex parte reſurgat, & ex parte pereat? Sed fortaſſe inconueniens tibi eſſe videtur, vt tam longi capilli in homine reſurgant. Neceſſe quidem eſt, vt totus homo reſurgat, ſed non eſt neceſſe, vt tota hominis ſubſtantia ſua in ea parte reſurgat, vbi priùs in corpore fuerat. Sicut enim in vaſis aureis & argenteis quũ iterum conflantur, materia quidem tota ſeruatur, partiũ tamen poſitio non eadem ſeruatur, vt quod videlicet in fundo, vel in ſummitate prioris vaſis fuerat, hoc in eiſdem ſubſequentis partibus fiat: Ita & in homine ſubſtantia tota reſurget, tota tamen in eiſdẽ partibus neceſſariò nõ reſurget. Ac per hoc nihil ſuperfluũ, nihil minus, nihil indecens & inconueniens reſurget in homine. Quod n. in alijs partibus ſuperabundat, alijs partibus ſupplemẽtũ dabit. *Nolite ergo timere: multis paſſeribus, & pluris precij, & melioris eſtis vos.* Qui itaq; de illis curã habet, multo magis vos nõ deſeret neq; derelinquet. *Omnis ergo qui confitebitur me corã hominibus, cõfitebor et ego eũ coram patre meo, qui eſt in cœlis. Qui aũt negauerit me coram hominibus, negabo & ego eũ coram patre meo, qui eſt in cœlis.* Determinanda ſunt eloquia ſaluatoris noſtri. Nam neq; omnes confitebitur Dominus, qui eum confitetur: neq; omnes negabit, qui eum negant. Ipſe enim dicit: Non omnis, qui dicit mihi Domine Domine, intrabit in regnum cœlorum. Beatus quoque Petrus qui eum negauerat, ab eo non negabitur. De illis igitur intelligatur, qui in tormentis poſiti, non in eius nominis confeſsione vſq; ad mortem firmiter fideliterq; perſiſtunt. Qui enim timore mortis Deum negant, niſi digna pœnitentia ſatisfecerint, dubium non eſt, quin pereant in æternum. Omnia enim hæc illis dicuntur, qui pro Chriſti nomine perſequutionem patiuntur.

1. Cor. 6.

Tota hominis ſubſtantia reſurget.

Homines qua ratione reſurgent.

Matt. 7.

IN

IN NATALI PLVRIMORVM MARTYRVM EVſebij Emeſeni Homilia III.

Nolite arbitrari, quia venerim mittere pacem in terram,&c. Matth. 10.

Psal. 71. QVid eſt ergo quod Pſalmiſta ait: Orietur in diebus eius iuſtitia & abũdantia pacis: cùm ipſe Dominus dicat, Non veni mittere pacem? Venit enim mittere pacem, venit & diſtribuere pacem. Venit mittere pacem inter bonos, & gladium inter bonos & malos. Pacem enim habebant illi de quibus dicitur: Multitudinis autem credentium erat cor vnum & anima vna. In talibus igitur orta eſt abundantia pacis. Sed quid eſt, quod Apoſtolus ait: Si fieri poteſt quod ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes? Si enim cum omnibus hominibus pacem habere debemus, inter quos gladium ſaluator noſter mittere venit? Debemus quidem pacem habere cum alijs, vt eos diligamus, eos ad ſalutem animæ inuitemus, & nihil mali eis tractemus. Sit tamen gladius inter nos & illos, vt eos non imitemur, eorum fidem & facta non ſequamur, eorumque conſilijs iniquis non conſentiamus. Venit igitur Dominus mittere pacem, ſed non illam, qua mali inter ſe in malo concordant. Vnde & ſubditur: *Veni enim ſeparare hominem aduersùm patrem ſuum, & filium aduersùs matrẽ ſuam, & nurum aduersùs ſocrum ſuam: & inimici hominis domeſtici eius.* Omnes enim iſti in malo concordabant: omnes iſti pacem & concordiam in malo habebant. Hanc pacem non venit mittere Dominus, hanc concordiam non approbat Ieſus. Iſti ſunt, inter quos non pacem, ſed gladium mittit, gladium vtique ſeparationis, vt alijs in infidelitate perſiſtentibus, alij ad fidem conuertantur. Vnde fit, vt qui priùs erant domeſtici hominis, eiuſdem poſteà inimici fiant, & quaſi hoſtem eum perſequantur. Et ne fortè aliquis diceret; Rem valdè difficilem, ô Domine, & quodammodò intolerabilem iubes, vt videlicet à fratribus & filijs & parentibus tantoperè ſeparemur, ſubdidit dicens: *Qui amat patrem aut matrem pluſquàm me, non eſt me dignus. Et qui amat filiũ aut filiam pluſquàm me, non eſt me dignus.* Et amplius: ac ſi diceret, ſuper hæc, *qui non accipit crucem ſuam & ſequitur me, non eſt me dignus.* Legimus filios Leui ex præcepto Moyſi per medium caſtrorũ tranſiſſe, & fratres & filios, parentes & propinquos, & magnam hominum multitudinem interemiſſe, qui à Domino viuo & vero receſſerant, & vitulum aureum adorauerant. Quibus protinùs ait Moyſes: Conſecraſtis manus veſtras hodiè Domino, vnuſquiſque in filio & fratre ſuo, vt detur vobis benedictio. Abraham quoque non pepercit filio ſuo vnigenito propter dominum, vnde & à Domino audire meruit: Nunc cognoui quod timeas Dominum, eò quod non pepercisti filio tuo vnigenito propter me. Similiter aũt & Iephte filiã vnicã interfecit, ne votũ frãgeret & dominũ offenderet. Tales igitur ſint nobis exemplũ, vt Dominũ plùs omnib[us] diligamus, & neq; filios, neq; fratres, neq; aliquid aliud eius amori præponamus. Audiamus ipſum dicentem: Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum & proijce abs te. Et ſiue pater ſit, ſiue frater, ſiue vxor, ſiue filius ſit, qui nos ab amore eius ſeparare velit, hunc à nobis repellamus, & quaſi hoſtem habeamus. Sequitur: *Et qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus.* Qui enim accipit crucem ſuam, & ſequitur Chriſtum, non ſolùm pluſquàm patrem & matrem, & filium & filiam Chriſtum diligit, verumetiam pluſquàm ſeipſum: ſeipſum autem, dico vitam ſuam. Qui enim vitam ſuam pro Chriſto ponere non timet, plùs vtique diligit Chriſtum, quàm vitam ſuam. Crucem autem accipere dicit, non lignum crucis portando, ſed & eius paſsionem imitando, ſiue & per abſtinentiam carnem domando & cruciando. In cruce enim omnia tormentorum genera deſignãtur: vnde & cruciari dicitur, qui quolibet modo affligitur. Crucem autem ferebat Apoſtolus, qui ait: Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo. *Qui inuenit animam ſuam, perdet illam. Et qui perdiderit animam ſuam propter me, inueniet eam.* Animam enim in hoc loco pro vita poſuit, quoniam omnis vita noſtra in anima eſt. Alij igitur in hoc ſeculo vitam ſuam inueniunt, quoniam amore huius vitæ, non quærunt aliam vitam. Et iſti ſimul quidem perdunt vtranque vitam, quia amore alterius vitæ pro nihilo ducunt iſtam vitam. Et iſti igitur qui perdiderunt hanc vitam, in vitam æternam cuſtodient, & poſsidebunt æternã vitam. Quid enim vitam æternam, niſi in æternum? *Qui recipit vos, me recipit.* Dixit enim ſuperiùs, quia tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die iudicij, quàm illi ciuitati quæ non receperit eos. Nunc autem quantam gratiam à Domino conſequantur, qui eos recipiunt, oſtendit. Quia (inquit) vos membra mea eſtis, & ego in vobis ſum, qui recipit vos, me recipit. Similiter autem quia ego & pater vnum ſumus, & ego ſum in patre, & pater in me eſt: qui me recipit, recipit eum qui miſit me. Vnde manifeſtum eſt, quia & patrem & filium totamque Trinitatem recipit, qui Dei miniſtrum veneratur & recipit. Qui verò Dei miniſtro iniuriam facit, Deo omnipotenti, Trinitati inſeparabili iniuriam facit. Mittitur autem filius à patre, quia vna eſt eademque voluntas totius ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, qua Dei filius in mundum miſſus & incarnatus eſt. *Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet.* Illè enim recipit prophetam in nomine prophetæ, qui

Marginalia: Act. 4. — Rom. 12. — Pax vt colenda cum alijs. — Pax inuiſa Deo quæ ſit. — Exod. 32. — Ibid. — Geneſ. 22. — Iudic. 11. — Matt. 18. — Crucem accipere quid ſit. — Gal. 6. — Matth. 10. — Ioan. 10. — Ioan. 14.

Prophetã in nomine prophetæ recipere. qui non affectu carnis eum recipit, ſed quia Chriſti fidem prophetat & nunciat: ideoque accipiet mercedem prophetæ, quia eandem mercedem habebit iſte de receptione, quam propheta de prophetia. Qui igitur Dei ſacerdotes pro Chriſti nomine veneratur & recipit, mercede ſacerdotis non priuabitur. *Et qui recipit iuſtum in nomine iuſti,* id eſt, quia iuſtus eſt, *mercedem iuſti accipiet.* Meritò enim iuſtitiæ mercedem accipiet, qui intantùm iuſtitiam diligit, vt omnibus hominibus ex affectu ſeruiat, in quibus iuſtitiam eſſe cognoſcit. *Et quicunque potum dederit vni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ tantùm in nomine diſcipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam.* Non tantùm, inquit, de maiori obſequio, ſed de minimo quoque mercedem ſuſcipient, quicunque in nomine diſcipuli vobis ſeruierint. Multi enim ſeruiunt epiſcopis & ſacerdotibus, nõ quia epiſcopi & ſacerdotes ſunt, ſed quia temporalem aliquam retributionem ab eis expectant. Iſti autem in nomine diſcipuli non ſeruiunt. Si igitur hic mercede caruerint, ibi propter hoc mercedem non habebunt.

IN NATALI PLVRIMORVM MARTYRVM, HOMILIA IIII. Euſebij Emeſeni.

Videns Ieſus turbas, aſcendit in montem. Matth. 5.

Luc. 6. MVlta turba ſequebatur Ieſum, & non ſolùm ſequebatur, verùm etiã opprimebat & tangere conabatur: quia virtus de illo exibat, & ſanabat omnes. Fugant ſe contraria, & qui inimici ſunt, ſe viciſſim impugnant. Ideoque languores & infirmitates in eis manere non poterant, qui ad Chriſtum accedebant, & eum tangebant. Ipſe eſt enim ſalus & vita, de quo quia virtus exibat, & ſanabat omnes, ideò poſt eum accurrebant omnes. *Videns autem turbas, aſcendit in montem.* Quòd enim in montem Chriſtus aſcendit, magnum aliquid ſe loquuturum eſſe ſignificat. *Eſai. 40.* Ideò enim Propheta ait: Super montem excelſum aſcende tu, qui euangelizas Sion. Ibi enim diſcipulos docet, quos maioris intelligentiæ eſſe ſciebat. Sed quid eſt quod ait, Aperiens os ſuum, docebat eos? Nunquid enim clauſo ore loqui Dominus conſueuerat? Ipſe enim qui olim ore prophetarum locutus fuerat, nunc proprio ore diſcipulis loquebatur. *Euangelij dicta vt excipiẽda.* Magna igitur veneratione euangeliorum verba ſuſcipi debent, quæ non per alium, ſed per ſeipſum & proprio ore Dei filius locutus eſt. Sed quid dicebat? *Beati pauperes ſpiritu,* Non dicit ſimpliciter Beati pauperes, quoniam nec omnes pauperes beati, nec omnes diuites miſeri ſunt. Multos enim pauperes latrones, homicidas, adulteros, periuros, & proditores videmus, qui in hac vita miſeri ſunt, & poſt hanc vitam infelices erunt. Diuites autem plures fuiſſe legimus, qui in ſancta conuerſatione Domino placuerunt. Talis fuit Abraham, talis Iacob, & Dauid, talis poſteà Zachæus publicanus. Beati igitur pauperes ſpiritu, ſed non omni ſpiritu. Eſt enim ſpiritus bonus, & eſt ſpiritus malus. Beati igitur ſunt, qui ſpiritu malo pauperes ſunt. Illi quoque beati ſunt, qui ſpiritu bono diuites ſunt. Eſt enim ſpiritus ſuperbiæ, ſpiritus fornicationis, ſpiritus diſcordiæ, & multi alij ſpiritus ſunt, quibus cùm pauperes ſunt, beatos eſſe non dubium eſt. Beati ſunt quoque, qui ſpiritu ſapientiæ *Eſai. 11.* & intellectus, ſpiritu conſilij & fortitudinis, ſpiritu ſcientiæ & pietatis, & timoris Domini diuites eſſe meruerunt. Sed quarè beati? *Quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. Beati mites, quoniam ipſi poſsidebunt terram.* Qui enim ſunt mites, niſi *Mites qui.* patientes & humiles? Perit omnis virtus ſine patientia. Vnde & Dominus ait: In patien- *Luc. 21.* tia veſtra poſsidebitis animas veſtras. Qui igitur impatiens eſt, nec animam ſuam, nec terram ſuam poſsidere poteſt. Quomodò animam ſuam poſsidet, qui animi ſui furorem & iram cohibere non valet? Quomodò autem terram ſuam poſsidet, qui neque oculos ab illicito viſu, neque aures ab illicito auditu, neque nares ab illicito odoratu, neque os ab illicito guſtu, neque manus ab illicito tactu compeſcere valet? Poſſumus tamen per hanc terram, terram viuentium intelligere. Ac per hoc non minus poſsiderent mites, quàm poſsiderent pauperes ſpiritu: quoniam cùm illi cælum, iſti verò terram poſsideant, idem tamen per cælum & per terram ſignificatur. Quando verò fidelibus ſuis Chriſtus Dominus noſter talia promittit, nónne tibi in monte, & in regia ſublimitate ſedere videtur? Sequitur: *Luctus improbabilis.* *Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur.* Quid enim ſi pro amiſsione rerum temporalium lugeant? Quid ſi pro morte pignorum lugeãt? Quoſdam enim flere videmus, quoniam illatas ſibi in- *Luctus probabilis.* iurias vindicare non poſſunt. Quas quidem quãdo vindicant, nequaquàm tunc beati ſed miſeri *1. Reg. 15.* ſunt. Sic igitur dicatur: Beati qui lugent peccata, quæ fecerunt. Beati qui ſua & aliorum peccata plorant. Sic enim Samuel flebat Saulem cunctis diebus vitæ ſuæ. Nam & Dauid quia pœnituit & fleuit, beatus eſt. Ait enim: Fuerunt mihi lachry- *Pſal. 41.* mæ meæ panes die ac nocte. Ipſe quoque ſalua- *Ioan. 11.* tor noſter pro morte Lazari lachrymatus eſt. Videns etiam perituram Hieruſalem, fleuit de miſerijs eius. Fleuit beatus Petrus, & beatitudi- *Luc. 19.* nem non amiſit. Beati igitur qui ſic lugent, quo- *Matt. 26.* niam ipſi æterna lætitia conſolabuntur. *Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam.* Illi autem iuſtitiam eſuriunt & ſitiunt, qui ſic in obſeruanda iuſtitia delectantur, ac ſi magnis epulis reficiantur. Vn- *Pſal. 105.* de Pſalmiſta ait: Beati qui cuſtodiunt iudicium, & faciunt iuſtitiam omni tempore. Hoc audi-

ant reges & principes, hoc audiant potentes & iudices. Hoc & nos audiamus, nos, inquam, Epiſcopi & ſacerdotes. Huius capituli ſemper memores ſimus, ſine quo cætera capitula tractare nequimus. Sed nota, quòd non ſolùm illi qui faciunt iuſtitiam, ſed etiam qui eam eſuriunt & ſitiunt, id eſt, qui eam facere concupiſcunt, & ſi non poſsint facere quod deſiderant, tamen beati ſunt: quia quantum in ipſis eſt, faciunt quod deſiderant. Et iſti quidem ſaturabuntur, quando illorum deſideria complebuntur. Sicut enim cibo ſaturatur corpus, ita ſatiatur ſuo deſiderio anima. *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.* Statim poſt iuſtitiam miſericordiam poſuit. Vnde Pſalmiſta ait: Miſericordiam & iudicium cantabo tibi Domine. *Pſal. 100.* Bona eſt iuſtitia, bona eſt & miſericordia. Habet illa ſuum locum, habet & iſta ſuum. Neque verò perit iuſtitia, ſi in quibuſdam cauſis miſericordia temperatur. Eſt autem miſericordia quædam affectio animi, qua affligimur alienis malis. *Miſericordia quid. Inuidia.* Cui inuidia contraria eſt, per quam homo affligitur alienis bonis. Siue igitur in nos delinquentibus parcimus, ſiue miſeris & indigentibus ſubuenimus, ſiue errantes ad viam veritatis reducimus, miſericordia eſt. Qui autem miſericordiam non habuerit, miſericordiam non inueniet. *Luc. 6.* Eadem enim menſura qua menſi fueritis, remetietur vobis. Sequitur: *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* *Matt. 15.* Ex corde enim, vt ait Dominus, exeunt cogitationes malæ, furta, homicidia, adulteria, falſa teſtimonia & ſimilia. Hæc ſunt quæ coinquinant hominem. Tale autem cor mundum non eſt. Si enim mundum eſſet, totum hominem ſuo ſtercore non coinquinaret. Illud igitur cor eſt mundum, ex quo talia non procedunt. Ideò & Dauid rogat Dominum, dicens: *Pſal. 5.* Cor mundum crea in me DEVS, & ſpiritum rectum innoua in viſceribus meis. Si enim cor fuerit mundum à prauis cogitationibus, totus homo erit mundus ab iniquitatibus. Ibi enim oriuntur peccata, ibi radices figunt: quæ vbi ſuccisæ fuerint, non eſt vbi creſcant. *Pſalm. 136.* Vnde ſcriptum eſt: Beatus qui tenebit, & allidet paruulos ſuos ad petram. Vnde & ſacerdotes comam nutrire interdicuntur. Qualiter autem mundi corde Deum videant, vel quibus oculis Deum videant, dubitari quidem poteſt, facilè autem ſolui non poteſt. *1. Cor. 13.* Apoſtolus tamen dicit: Videmus nunc per ſpeculum & in ænigmate, tunc autem facie ad faciem: nunc cognoſco ex parte, tunc cognoſcam, ſicut & cognitus ſum. *1. Ioan. 3.* Et Ioannes Apoſtolus: Scimus, inquit, quia cùm apparuerit, ſimiles ei erimus: quia videbimus eum ſicuti eſt. Magnus erit ille oculus, qui claritate ſui viſus eum, qui continet omnia, comprehendere poterit. *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.* Pacifici ſunt enim, qui diſcordes pacificant, qui mundum DEO reconciliant, qui inter cæteros pacem & concordiam ſeminant. Apoſtolus enim dicit: Pacem ſequimini cum omnibus, ſine qua nemo videbit DEVM. *Heb. 12.* Itemque: Si fieri poteſt quod ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes. *Rom. 12.* Et Pſalmiſta: Cum ijs qui oderunt pacem eram pacificus. *Pſal. 119.* Et benè quidem filij DEI vocabuntur pacifici, quia ipſe eſt pax noſtra, qui fecit vtraque vnum. *Epheſ. 2.* Ipſe eſt rex pacificus, qui in ſeipſo angulari lapide duos parietes coniungens, pacem fecit his qui longè erant, & his qui propè. *Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.* Propter iuſtitiam dicit, non propter mundi honores, non propter diuitias, non propter ſuperbiam & iniquitatem. Multos enim videmus, qui propter hæc & ſimilia perſequuntur alios, & perſequuntur ab alijs. Propter iuſtitiam enim Apoſtoli & martyres perſecutionem ab impijs paſsi ſunt. Si enim à prædicatione iuſtitiæ ceſſare voluiſſent, perſecutionem paſsi non eſſent. Vſque hodiè quoque in ſancta Eccleſia perſecutionem patiuntur, quicunque iuſtitiam prædicare & tenere nituntur. Non igitur omnes qui perſecutionem patiuntur beati ſunt, ſiquidem iniqui ſe inuicem perſequuntur: ſed illi ſoli propter perſequutionem ſunt beati, qui eam propter iuſtitiam patiuntur. Videat autem vnuſquiſque hæc audiens, ſi in aliqua iſtarum beatitudine continetur. Quòd ſi in aliqua ſe inuenerit, ſit ſecurus, beatus erit. Hoc enim veritas dicit. Veritas autem mentiri non poteſt. *Beati eſtis cùm maledixerint vobis homines, & perſecuti vos fuerint & dixerint omne malum aduersùs vos mentientes propter me. Gaudete & exultate: quoniam merces veſtra copioſa eſt in cælis.* Beati, inquit, eſtis, cùm vos homines maledixerint. Ne timueritis eorum maledictiones, ſed potiùs gaudete & exultate: quoniam eorum maledictiones, eorum perſecutiones, eorum maledicta & mendacia, gaudium vobis præparant in cælis, exultationem, magnamque mercedem & retributionem. *Sic enim perſecuti ſunt prophetas, qui fuerunt ante vos.* Non eſt hoc nouum, non eſt inuſitatum: ſic Eſaiam, ſic Hieremiam, ſic & alios prophetas perſecuti ſunt. Illorum igitur exemplum vos doceat, ſi illorum beatitudo vos delectat.

IN NATALI PLVRIMORVM MARTYRVM EVſebij Emeſeni Homilia V.

Cùm audieritis prælia & ſeditiones, nolite terreri, &c. Luc. 21.

Matt. 24. VENERAT Dominus in Hieruſalem, & cùm egrederetur de templo, acceſſerunt diſcipuli eius, vt oſtenderent ei ædificationes templi. Ipſe autem reſpondens, dixit illis: Amen dico vobis, non relinquetur hic lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur. *Excidium Hieroſolymæ.* Hæc autem ſub Tito & Veſpaſiano completa ſunt, quando non ſolùm templum, verumetiam tota ciuitas funditùs deſtructa eſt. Tunc enim multis millibus Iudæorum interfectis, cæteri in captiuitatem ducti ſunt. *Ibid.* Sedente autem eo ſuper montem Olíueti, acceſſerunt ad eum diſcipuli ſecretò, dicentes: Dic nobis quando hæc erunt, & quod ſignum aduentus tui & conſummationis ſeculi? Ipſa interrogatio eorum docet, quid Chriſti diſcipuli intellexerint. Audientes enim templi deſtructionem, ſeculi conſummationem ſubitò & poſt modicum fore putabant. Quòd verò toties in montem Oliueti Dominus aſcendebat, nos pacem & miſericordiam diligere docebat. ἔλεος enim Græcè, Latinè miſericordia dicitur. Et reſpondens Ieſus, dixit eis: Videte ne quis vos ſeducat: Multi enim venient in nomine meo, dicentes: Ego ſum: & multos ſeducent. Hoc enim Simonem magum feciſſe legimus, hoc & Antichriſtum facturum eſſe legimus. *2. Theſ. 2.* Ipſe enim, vt Apoſtolus ait, ſe exaltabit ſupra omne quod dicitur DEVS, aut quod *Luc. 21.* colitur: ita vt in templo Dei ſedeat, oſtendens ſe tanquam ſit DEVS. *Cùm autem audieritis prælia & ſeditiones, nolite terreri, oportet primùm hæc fieri, ſed nondum ſtatim finis.* *Luc. 2.* A Chriſti nanque natiuitate, ex quo angeli cecinerunt, Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis: quanto tempore princeps pacis Dominus noſter in hoc mundo conuerſatus eſt, magna vbique gentium pax & concordia fuit. Quo recedente, paulatim prælia fieri, ſeditiones moueri, & bellorum rumores vndique audiri cœperunt. Sed non erant hæc ſigna finis, ſeculíque cõſummationis. Multo enim maiora illa erunt, magiſque terribilia, quæ mundi finem præcedent, *Matt. 24.* de quibus ſubditur: *Conſurget gens in gentem, & regnum in regnum, & erunt peſtilentiæ, & fames, & terræmotus per loca. Hæc autem omnia, initia ſunt dolorum.* Omnia enim hæc iam præceſſerunt, ſed ad comparationem illorum quæ futura ſunt, tam parua fuerunt, vt illa cùm venerint, pro ſigno habeantur, & iam mundum ſtare, & diutiùs durare non poſſe, manifeſtè denuncient. *Ibid.* Vt enim in ſequentibus dicitur, erit tunc tribulatio talis, qualis non fuit, neque fiet. Quia enim tunc naſcetur perditionis filius, bella, lites & contentiones & omnia mala vbique fieri oportebit. Veluti enim pax præceſsit Chriſtum, ita diſcordia præcedet Antichriſtum. *Matt. 10.* *Tradent enim vos in concilijs, & in ſynagogis ſuis flagellabunt vos, & ante reges & præſides ducemini propter me, vt teſtimonium detis illis de me.* Hæc autem prophetia quia iam completa eſt, expoſitione non indiget. Ipſa enim eius adimpletio, expoſitio fuit. *Ponite ergo in cordibus veſtris, non præmeditari quemadmodùm reſpondeatis.* *Luc. 21.* Quid enim reſponderent, ſi tantùm per ſeipſos reſponderent piſcatores & idiotæ? quid reſponderent ruſtici & illiterati? Ipſi enim ſunt, de quibus Apoſtolus ait: Quæ ſtulta ſunt mundi, *1. Cor. 1.* elegit Deus, vt perdat ſapientia: & infirma mundi elegit DEVS, vt confundat fortia. Non multùm igitur erat præmeditandum eis, quia illius erat, qui loquebatur in eis. Vnde etiam & ſubditur: *Ego enim dabo vobis os & ſapientiam, cui non poterunt reſiſtere & contradicere omnes aduerſarij veſtri.* Sed quarè non os ſine ſapientia? Quarè non ſapientiam ſine ore? Sed ſimul vtrunque, os & ſapientiam ſe daturum eſſe promittit. Nocet enim multoties os ſine ſapientia. Inutilis eſt aliquando ſapientia ſine ore. Vnde ſcriptum eſt: *Eccleſ. 20.* Sapientia occulta & theſaurus abſconditus, quæ vtilitas in vtriſque? Hæretici autem os ſine ſapientia habuerunt, ideoque ſibi & alijs plurimum nocuerunt. Non ſit igitur os ſine ſapientia, neque ſapientia ſine ore. Qui intelligit, loquatur: qui non intelligit, melius eſt vt taceat, quàm vt nociua & fidei non conuenientia loquatur. Propter hoc enim ad tabernaculum conſtruendum, aurum ſimul & argentum, & æs Dominus *Exod. 25.* offerri præcepit. In auro nanque ſapientia, in argento eloquij puritas, in ære verò loquendi facundia intelligitur. Sine his autem Dei tabernaculum ædificari non poteſt. Et de auro quidem ſcriptum eſt, quia deſiderabilis theſaurus requieſcit in ore ſapientis. *Prou. 21.* De argento verò, Eloquia Domini eloquia caſta, argentum igne examinatum. *Pſal. 11.* De ære autem: Si linguis hominum loquar & angelorum, charitatem autem non habeam, factus ſum velut æs ſonans, aut cymbalũ tinniens. *1. Cor. 13.* Os enim & ſapientiam acceperat ille, qui dicebat: Sapientiam loquimur inter perfectos. *1. Cor. 2.* Os autem ſine ſapientia habuit Arrius, qui tot homines ſua loquacitate in errorem induxit. Quia igitur os & ſapientiam habuerunt ſancti, idcircò eis reſiſtere, eiſque contradicere non poterunt omnes aduerſarij Chriſti. Legimus enim phariſæos & ſapientes à ruſticis & illiteratis, inſuper & ab ipſis mulieribus ſæpè loquendo fuiſſe ſuperatos. Scio autem quia mouebitur aliquis, quia multa in hoc volumine vel addita, vel mutata reperiũtur, quæ in illo, de quo excerpta ſunt, non inueniantur. Sed aliter hic, & aliter ibi loquendum fuit: quia aliter pro populo, aliterque ſcholaſticis loqui oportet. *Tradet autem fratrem frater in mortem, & pater filium, & inſurgent filij in parentes, & morte eos afficient: & eritis odio omnibus propter nomen meum: & capillus de capite veſtro non peribit.* *Matt. 10.* *Luc. 21.* Conſiderate modò, quanta crudelitate tyranni cæterique homines iniqui in eos ſæuiant, quibus ipſi quoque parentes & propinqui non parcunt. Quòd autem dicit, quia capillus de capite veſtro non peribit: in eo loco expoſitum eſt,

Luc. 12. Luc. 21. eſt, in quo dicitur, Quia capilli capitis veſtri omnes numerati ſunt. *In patientia veſtra poßidebitis animas veſtras.* Magna eſt virtus patientia, ſine qua perditur, & per quam anima poſsidetur.

DE CONFESSORIBVS, SERMO FVLGENTII Epiſcopi.

DOminicus ſermo, quem debemus omnes non ſolum ſtudioſè, verumetiam ſapienter audire, cui nos oportet humiliter ac delectabiliter obedire, moderationis ſuæ tenens vbique temperiem, vt nec ouibus deſint pabula, nec paſtoribus alimenta: quædam ſpecialiter ſolis præcipit nobis, quædam verò generaliter & nobis & vobis. Nobis nanque, id eſt, ſeruis, quos pater ille familias rerum omnium Dominus, ad hoc in magna ſua domo conſtituit, vt populo eius verbum gratiæ miniſtremus, ſpecialiter iniungitur ſanctæ prædicationis officium: generaliter verò & nobis & vobis ſalutaris indicitur obedientia mandatorum. In quibus denuò mandatis tanquã ditiſsimis ferculis, ſic cæleſtium deliciarum copia ſpiritalis exuberat, vt in verbo Dei abundet, quod perfectus comedat, abundet etiam quod paruulus ſugat. Ibi eſt enim ſimul & lacteus potus, quo tenera fidelium nutriatur infantia: & ſolidus cibus, quo rubuſta perfectorum iuuentus, ſpiritalia ſanctæ virtutis accipiat incrementa. Ibi prorſus ad ſalutẽ vniuerſis conſulitur, quos Dominus ſaluare dignatur. Ibi eſt quod omni ætati congruat, ibi quod omni profeſsioni conueniat. Ibi audimus præcepta quæ faciamus, ibi cognoſcimus præmia quæ ſperemus. Ibi eſt iuſsio, quæ nos per literam doceat & inſtruat ad ſcientiam: ibi promiſsio, quæ per gratiam trahat & perducat ad gloriam. Seruorum igitur, quos populo ſuo præpoſuit Dominus, ſpeciale volens officium demonſtrare, ait quod ex euangelio modò audiuimus: Quiſputas eſt fidelis ſeruus & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, vt det illis in tempore tritici menſuram? Beatus ille ſeruus, quem cùm venerit Dominus, inuenerit ita facientem. Quis eſt iſte Dominus fratres? Chriſtus ſine dubio, qui ſuis diſcipulis ait: Vos vocatis me magiſter & Domine, & benè dicitis, ſum etenim. Quæ eſt etiam huius Domini familia? Nimirùm illa eſt, quam ipſe Dominus de manu inimici redemit, & ſuo dominio mancipauit. Hæc autem familia eſt ſancta Eccleſia Catholica, quæ per orbem terræ copioſa fertilitate diffunditur, & redemptam ſe precioſo ſui Domini ſanguine gloriatur. Filius etenim hominis, ſicut ipſe ait, non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam ſuam redemptionem pro multis. Ipſe eſt etiam paſtor bonus, qui animam ſuam poſuit pro ouibus ſuis. Grex ergò boni paſtoris, ipſa eſt familia redemptoris. Diſpenſator verò quis ſit, quem oportet eſſe fidelem pariter & prudentem, Paulus nobis oſtendat Apoſtolus, qui de ſe ſuiſque ſocijs loquens, ait: Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum DEI. Hic iam quæritur inter diſpenſatores, vt fidelis quis inueniatur. Ne quis autem noſtrum ſolos Apoſtolos diſpenſatores factos exiſtimet, neglectoque militiæ ſpiritalis officio, ſeruus piger infideliter imprudenterque dormitet, ipſe beatus Apoſtolos epiſcopos quoque diſpenſatores eſſe oſtendens, ait: Oportet enim epiſcopum ſine crimine eſſe, ſicut Dei diſpenſatorem. Serui ergo patrisfamilias ſumus, diſpenſatores Domini ſumus, menſuram tritici quam vobis erogemus accepimus. Quæ verò ſit iſta menſura tritici ſi quæramus, ipſam quoque nobis beatus Paulus oſtendit, dicens: Vnicuique ſicut Deus diuiſit menſuram fidei. Quã ergo menſuram tritici Chriſtus nuncupat, ipſam mẽſuram fidei Paulus appellat, vt cognoſcamus non aliud eſſe ſpiritale triticum, quàm Chriſtianæ fidei venerabile ſacramentum. Huius tritici menſurã vobis in nomine Domini damus, quoties illuminati dono gratiæ ſpiritalis, ſecundùm regulam veræ fidei diſputamus: & eandem tritici menſuram per dominicos diſpenſatores accipitis, cùm quotidiè per Dei famulos verbum veritatis auditis. De ipſa ergo nunc tritici menſura loquamur: ex ipſa ſicut Deus diuidit, vniuerſi paſcamur, inde alimenta bonæ vitæ ſumamus, vt ad æternæ vitæ præmia peruenire poſſimus: in illum credentes, in illum ſperantes, illum præ omnibus & in omnibus diligentes, qui ſeipſum nobis & alimentum præſtat, ne deficiamus in via, & præmium ſeruat, vt gaudeamus in patria. Chriſtus eſt enim alimentum noſtrum, Chriſtus erit præmium noſtrum: Chriſtus eſt cibus & conſolatio currentium viatorum, ipſe ſatietas & exultatio quieſcentium beatorum. Ad ipſam itaque tritici menſuram pertinet, quod Dominus ait: Vendite quæ poſsidetis, & date eleemoſynam: facite vobis ſacculos qui non veteraſcunt, theſaurum non deficientem in cælis, quò fur non appropiat, neque tinea corrumpit. Magnum bonum eſt, fratres, valdè congruum, valdè commodum, & maximè Chriſtianis omnibus appetendum, vt vnuſquiſque deficere non delectetur in peius, ſed omnes proficere ſtudeamus in melius. Arbores ſumus in agro dominico conſtitutæ, Deus autem noſter eſt agricola. Ille nos compluit, ille colit. Ipſe fœcunditatem donat, ipſe fructificandi gratiam ſubminiſtrat. Pluuia Dei, eſt ſermo ſanctæ prædicationis: cultura Dei, eſt infuſio gratiæ ſpiritalis. Deus igitur præcepto nos compluit, adiutorio colit. Dum compluit, aufert à nobis ignorantiæ ſiccitatem: dum colit, benè viuendi condonat vbertatem. Dum pluit, terram noſtri cordis irrigat: dum verò colit, de ipſa

Marginal notes: Præcepta Chriſti ſpecialia & communia. — Præpoſito. communia. — Matt. 24. — Ioan. 13. — Diſpenſatio Ec. Catholica. — Matth. 20. — Ioan. 10. — 2. Cor. 4. — Tit. 1. — Rom. 12. — Menſura tritici. — Luc. 12. — Pluuia & cultura Dei.

ipſa terra ſpinas & tribulos mundanæ cupiditatis extirpat. Debemus itaque fœcundari cæleſtibus pluuijs, debemus congrua fructificatione manibus ſuperni reſpondere cultoris. Etſi non poſſunt omnes arbores æquales fructus afferre, nulla tamen debet in agro dominico ſterilis permanere. Multùm metuenda eſt nobis, fratres, illa ſententia comminantis, qua dicitur: Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Quòd ſi ſterilitas in ignem mittitur, rapacitas quid meretur? Aut quid recipiet qui alienum tulerit, ſi ſemper ardebit, qui de ſuo non dederit? Et ſi iudicium ſine miſericordia erit illi, qui non fecit miſericordiam, quale iudicium erit ei, qui fecerit & rapinam? Timeamus ergo fratres, timeamus actus noſtros. Obediens Chriſto vendat quæ poſſidet, & eleemoſynam det, vt de terra cor ad cælum leuet, vt auaritiam calcet, vt ad perfectionis culmen tota mentis intentione feſtinet, vt non ſit ſolicitus quæ ſunt mundi, ſed quæ ſunt Domini, vt mundum ſibi crucifixum habeat, ſeque mundo crucifixum exhibeat, vt ſit omninò pauper in ſeculo, & diues in Chriſto. Quis ignoret boni huius magnitudinem? Videmus autem, non omnibus vendendarum rerum ſuarum ineſſe virtutem. Vnuſquiſque enim proprium habet donum à DEO, alius quidem ſic, alius autem ſic. Ecce hoc tam magnum bonum, implere pauci poſſunt, multi non poſſunt.

Matth. 3.

Contẽnenda huius mundi facultates.

1. Cor. 7.

Nunquid quia paucis donatur iſta perfectio, propterea debent eſſe peſsimi, quicunque in bono nondùm poſſunt eſſe perfecti? Nunquid propterea Chriſtianus debet vitio rapacitatis inſiſtere, quia fortè nondùm poteſt omnia ſua pauperibus erogare? Aut ideò debet aliena concupiſcere, quia propria necdum poteſt omninò contemnere? Abſit hoc, fratres, ab omnibus Chriſtianis, auertat hoc DEVS à fidelibus ſuis. Apoſtolus enim veraciter dicit: Quia neque auari, neque rapaces regnum DEI poſsidebunt. Manifeſtum eſt autem, quia omnes qui à regno DEI alienabuntur, in æterno igne cum diabolo eiuſque angelis damnabuntur. Proinde dilectiſsimi, ſi non omnes poſſunt implere quod Dominus ait, Vendite quæ poſsidetis: illud tamen quod adiecit, dicens: Date eleemoſynam, omnibus eſt poſsibile. Si aſsit bona voluntas, omnibus facile: ſi non obſiſtat dira cupiditas, omnibus ſalubre: ſi ferueat charitas, cunctis debet eſſe commune, vt omnibus donetur æterna felicitas. Qui ergo tantam virtutem accepit à Domino, vt omnia quæ in mundo ſunt, cæleſtis regni amore contemnat, quæ habet vendat, & egenis expendat. Qui verò tantæ virtutis nondum eſt, de his, quæ habet, inquantum habet, eleemoſynam faciat. Tantum operetur bona voluntas, quantum ſuppetit facultas. Perfectus poſsideat primum virtutis locum, imperfectus ſaltem perueniat ad ſecundum. Efficiatur ille glorioſè dignus, ſit iſte laudabiliter largus. Sit ille ſanctæ paupertatis ardentiſsimus amator, ſit iſte ſanctorum pauperum pijſsimus conſolator. Habeat iſte apud Dominum patronos pauperes, quos ille ſe gaudet virtutis habere conſortes. Sit ille talis, qui cum Domino iudicaturus ſedeat: ſit iſte talis, qui ad dexteram iudicandus aſsiſtat: ſit ille talis, qui æterna tabernacula perpetuo iure poſsideat: ſit iſte talis, quem ille recipiat. Admonet enim nos Dominus, dicens: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, qui vos recipiant in æterna tabernacula. Hoc ergo, fratres, neceſſarium eſt omnibus nobis, vt in bonis operibus nemo ſit ſegnis, nemo ſit ſterilis, nemo præſentium delectatione futura contemnat, nemo æterna deſpiciens, ſola temporalia peruerſus aſpiciat, nemo ſpiritalibus corporalia præferat, nemo terrena cæleſtibus anteponat. Theſaurum noſtrum, fratres, in cælis ponamus, vt etiam cor noſtrum in cęlis habere poſſimus. Neceſſe eſt enim, vt quò præceſſerit dilectionis theſaurus, illuc etiam cogitationis ſequatur affectus. Ideò veritas ait: Vbi enim theſaurus veſter eſt, ibi & cor veſtrum erit. Vt ergo in cælis theſaurizemus, cæleſtia diligamus. Vis noſſe vbi theſaurizas? Attende quod amas. Vis noſſe quod amas? Attende quod cogitas. Ita fiet, vt theſaurum tuum ex tuo amore cognoſcas, vt amorem tuum indicio tuæ cogitationis intelligas. Oſtendens autem Dominus, quomodò in cælis theſaurizare poſsimus, ait: Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes. Si iſtum Domini ſermonem ſecundùm literam velimus accipere, nihil in eo commodi ſpiritalis poſſumus inuenire. Quid enim proficit ad animæ ſalutem, ſi aliquis corporaliter aut lumbos ſuos præcingat, aut lucernam accendat? Alia ergo in præcinctis lumbis & lucernis ardentibus quærẽda eſt intelligentia ſpiritalis, quæ ſcilicet diuino ſit præcepto condigna, quæ noſtræ ſaluti congrua reperiatur & commoda. Neque enim fruſtrà quodam loco ipſe Dominus ait: Verba quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt. In lumbis igitur concupiſcentia carnalis oſtenditur, in lucernis verò fides & charitas Chriſtiana monſtratur. Iubens igitur Dominus lumbos noſtros præcingi, concupiſcentias carnales ſine dubio præcepit refrenari. Imperans autem, vt lucernas ardentes habeamus, hoc vtique iubet, vt & lumine verę fidei ſplẽdeamus, & ſanctæ charitatis operibus ferueamus. Iubens vt ſint lumbi noſtri præcincti, mandat vt mala deſideria atque opera fugiamus: Iubens vt ſint lucernæ noſtræ ardentes, monet vt bona diligamus atque faciamus. Iſta quæ de euangelio propoſuimus, cum propheticis ſermonibus conferamus. Vtrunque enim teſtamentum DEVS vnus inſtituit, vnus Dominus dedit. Etſi ſunt vtriuſque teſtamenti diuerſa pro temporibus ſacramenta, concordat tamen in vtroque ſalutis huma-

2. Cor. 6.

Luc. 12.

Luc. 17.

Matth. 6.

Luc. 12.

Ioan. 6.

Lumbi accincti.

Lucernæ ardentes.

humanæ ſententia, qua præcipitur vt non peccemus, & iubetur vt bonis operibus inſiſtamus.
Pſal. 36. Præcepit itaque Dominus per beatum Dauid,
Eſai. 1. dicens: Declina à malo, & fac bonum. Per Eſaiã quoque omnes his admonet verbis: Auferte malum cogitationum veſtrarum ab oculis meis, quieſcite agere peruerſè, diſcite benè facere. Hoc ergo nunc Dominus per ſeipſum præcipit, quod nobis etiam per ſanctos patriarchas prophetaſque mandauit. Quid eſt enim, Sint lumbi veſtri præcincti, niſi, Declinate à malo? Quid eſt, Sint lucernæ ardentes, niſi, Facite bonum? Quid eſt, Sint lumbi veſtri præcincti, niſi, Quieſcite agere peruerſè? Quid eſt, Sint lucernæ ardentes, niſi, Diſcite benè facere? Præcinguntur ergo fidelium lumbi, dum concupiſcentia mala comprimitur, dum iniqua cogitatio cohibetur, dum libidini reſiſtit animus, dum laſciuiæ denegatur effectus, dum calcatur luxuria, dum auaritia contemnitur & rapina, dum proximi læſio deuitatur, dum ſuperbia vincitur, dum inuidia ſuperatur. Ardent verò lucernæ fidelium dum rectæ fidei regulam ſeruant, dum in ſinu matris Eccleſiæ longanimiter perſeuerant, dum terrena contemnunt, & cœleſtia concupiſcunt, dum ſoliciti pacem cuſtodiunt, dum ſe inuicem purè diliigunt, dum mutuo ſe honore præueniunt, dum manſuetudine cordis & humilitate proficiunt, dum miſericordiæ opera libenter atque hilariter faciunt, dumque in operibus bonis non hominibus, ſed Deo placere contendunt. Omnis ergo Chriſtianus præcinctos habeat lumbos, vt fugiat libidinem: ardentem habeat lucernam, vt cuſtodiat caſtitatem. Præcinctos habeat lumbos, vt aliquid alienum nec rapiat, nec furetur: ardentem habeat lucernã, vt de ſuo miſericorditer operetur. Præcinctos habeat lũbos, vt minorẽ non opprimat: ardentem habeat lucernam, vt opreſſo velamen iuſtę duntaxat defenſionis impendat. Præcinctos habeat lumbos, vt habenti non auferat cibum: ardentem habeat lucernam, vt eſurienti tribuat alimentum, Præcinctos habeat lumbos, vt non expoliet veſtitum: ardentem habeat lucernam, vt veſtiat nudum. Præcinctos habeat lumbos, vt domum nullius inuadat: ardentem habeat lucernam, vt peregrinos Chriſti libenter excipiat. Præcinctos habeat lumbos, vt fugiat elationem: ardentem habeat lucernam, vt ſeruet humilitatem. Præcinctos habeat lumbos, vt expellat à ſe inuidiam & liuorem: ardentem habeat lucernam, vt puram cunctis exhibeat charitatem.

Chriſtianis omnibus vt lũbi accingendi, & lucernæ ardentes habendæ.

Rom. 6. Præcinctos habeat lumbos, vt nõ exhibeat membra ſua arma iniquitatis peccato: ardentem habeat lucernam, vt exhibeat membra ſua arma iuſtitiæ Deo. Hæc eſt, fratres, catholicæ fidei vera ſanaq; doctrina, hæc eſt menſura tritici, de qua Domini redemptoris eſt paſcenda familia. Ex hac vobis quantum Dominus tribuit, damus, ipſumque Dominum iugiter exoramus, vt & nos & vos in timore gratiæ ſuæ paſcere dignetur auxilio. Auferat à nobis dominationem prauæ cupiditatis, donet omnibus profectum & perſeuerantiam charitatis. Lumbos noſtros ipſe præcingat, lucernas noſtras ipſe ardere faciat, ardenteſque cuſtodiat, vt nec frigeſcat noſtra charitas, nec aliqua nobis dominetur iniquitas. Sed Dominus ac redemptor noſter omnibus gratiam tribuat, vniuerſis donum ſanctæ illuminationis ac virtutis infundat. Nobis donet, vt quod ab illo audimus, rectè intelligamus, & ſicut oportet faciamus, vobiſque faciendum ſermone ſufficienti congruo prædicemus. Vobis quoque donet, vt quod ab illo per ſeruos eius auditis, & corde intelligatis, & opere faciatis. Hoc ergo diuina miſericordia operetur in omnibus nobis, vt nos quos voluit eſſe diſpenſatores, fideles faciat & prudentes: Vos quoq; faciat obedientes & humiles, vt menſuram tritici dominici, quam vobis damus, communem vobiſcum ſalubriter atque vtiliter habeamus.

DE CONFESSORIBVS,

In lectionem Epiſtolæ loco, Concio exegetica.

HAbemus propoſitum nobis inſigne totius ſanctitatis exemplar, virum beatiſsimum, cuius hodiè feſtum diem celebramus: habituri proculdubiò cũ illo ſummæ & ſempiternæ beatitudinis conſortium, ſi non piguerit eum imitari, cuius eximias virtutes non poſſumus non ſuſcipere & admirari. Eſt autem citra dubium is ſanctæ matris Eccleſiæ ſcopus in celebrandis ſolenniter ſanctorum memorijs, vt, quemadmodùm S. Auguſtinus ait, meritis eorum conſocietur, atque orationibus adiuuetur: vbi præmiſit idem vir ſanctus, fieri hoc etiã ad excitandã imitationem. Non enim debemus otioſi eſſe ſpectatores vel auditores tantùm rerum ab illis præclarè geſtarum, ſed eorum exempla ceu calcar quoddam addere nobis debent ad inſiſtendum illorũ veſtigijs, quantum quidem noſtrarum fert virium imbecillitas. Sed ad lectionem veniamus, quæ ex Eccleſiaſtici capitibus 44. & 45. ita contexta eſt, vt & quæ ſanctis Confeſſoribus conueniant, magno iudicio depromãtur, & hincinde intermittantur pleraque, quæ minùs congruere viſa ſint. *Ecce ſacerdos magnus, qui in diebus ſuis placuit Deo, & inuẽtus eſt iuſtus.* Nullũ veræ ſanctitatis, & iuſtitiæ certius poſsit produci argumentũ, quàm ſic placuiſſe Deo, qui cùm ſit totius virtutis, iuſtitiæ & ſanctitatis fons, immò ipſa ſanctitas & iuſtitia, nihil ei placere poteſt, niſi qđ ſanctũ & iuſtũ ſit. Dicitur autem ſacerdos magnus, putá

Cõtra Fauſtum lib. 20. cap. 21.

gradus vel ordinis dignitate, vitæ ſanctimonia, & cæleſtis beatitudinis ſublimitate & excellentia. Magna eſt ſacerdotij dignitas, ita vt in Malachia propheta ſacerdos angelus Domini exercituũ vocetur: eò cùm accedit excellens virtus, fit multo etiã maior: virtuti auté eximiæ non poteſt nõ contingere præcipuũ in cœlis præmium. *Et in tempore iracundiæ factus eſt reconciliatio.* Ita de Moyſe ſcribit beatus Hieronymus, quòd ſexcentis millibus armatorum hominum impetrarit à Deo veniam: nec cuiquam ambigendum, quin olim in terris degens hic vir ſanctus, crebrò ſuis precibus Dei irã flexerit & auerterit à populo ipſius curæ credito. *Non eſt inuentus ſimilis illi, qui conſeruaret legem excelſi.* Vnuſquiſque ꝓprium donum habet à Deo, inquit Apoſtolus. Ita fit, vt alij atque alij ſancti in alijs & alijs virtutibus excellant, habeantq; ſinguli ſuas quaſdã peculiares dotes. Omnium autem hæc præcipua cura fuit, vt conſeruarent legem Dei excelſi: cumque in quibuſdam alij alios excellerent, in ſingulis, aliquid eiuſmodi gratiæ eminere viſum eſt, vnde vix ſimilem habere putarentur alium, qui illis in ſeruanda lege diuina poſſet æquiparari. *Ideò iureiurando fecit illum Dominus creſcere in plebem ſuam.* creuit in dies ſanctæ vitæ meritis, creuit opinione & fama ſanctitatis, Chriſti bonus odor factus in omni loco, creuit ſacerdotij ampliſsima functione: idque iureiurando, nempe certiſsimo diuinæ prouidentiæ decreto. Eiuſmodi enim ſancti viri ineffabili Dei benignitate in Eccleſia exiſtunt, atque illorum verbis, exemplis, precibus, permulti ab iniquitate reuocantur ad iuſtitiam, & qui boni ſunt, ad ꝑfectionem viuendi rationem magis ac magis incitantur. Nec parui habendum eſt beneficij loco, cùm populo ſuo viros multa ſanctitate conſpicuos præficit Deus, quorũ conſilijs regatur. Diuus Ambroſius ſancti Ioſeph conſilium Aegypto vniuerſæ profuiſſe ſcribit, vt non ſentiret ſeptem annorum ſterilitatem, alioſque populos miſeræ famis leuaret ieiunio. Danielem quoque ex captiuis regalium conſultorum arbitrum factum, conſilijs ſuis emendaſſe præſentia, annuntiaſſe futura. Denique Moyſis omnem Iſraël quotidiè conſilia præſtolatum: vbi etiam addit Ambroſius: Quomodò dubitare homines de eorum mentibus poſſent, quibus Deus tantam conferebat gratiam? Idem ipſe Ambroſius, quemadmodùm in eius vita ſcribit Paulinus, flere ſolebat amariſsimè, quotieſcunq; nuntiatum illi fuiſſent de cuiuſcunque ſancti ſcerdotis obitu. Intelligebat ſapientiſsimus pontifex, quantum decederet populo Dei, ex vita ſubtractis ſanctis epiſcopis. *Benedictionem omniũ gentium dedit illi.* Apud omnes peruulgata eximiæ ſanctitatis eius fama id effecit, vt omnibus admirationi eſſet & venerationi, omnes illum prædicarent & celebrarent: neq; id in illius vita duntaxat: ſed in hunc vſque diem ab omnibus laudatur, & in ſancto ſuo Deus benedicitur. Id verò quanti ſit apud Deum meriti, ita ſe geſsiſſe in vita, vt inde ad omnes promanet gratiſsimus quidam virtutis odor, dici ſatis non poteſt: ſicut è diuerſo ſummè ille Deo inuiſus eſt & hominibꝰ maximè pernicioſus, cuius vita fit alijs occaſio ruinæ & peccandi incitamentum. Væ enim homini illi, per quem ſcandalum venit. *Et teſtamentum ſuum confirmauit ſuper caput eius.* Caput in ſcripturis diuinis nonnunq̃ pro mente ſolet accipi. Itaque teſtamentum ſuper caput ſancti huius confirmatum eſſe, ita poteſt intelligi, ſcripturæ diuinæ magnam notitiam diuinitùs illius animo eſſe collatam, qua poſſet etiam alios pro cuiuſque captu & conditione ſapienter ac copioſè inſtituere. Eius verò tanto fuit doctrina efficacior, & ſermo ad perſuadendum validior, quanto vita ſanctior, & exemplis optimis inſtructior. Facilè enim apud auditoris animum oratio dicentis ſuam quandam vim exerit & energiam, ſi præſtet ipſius opere, quod alijs nititur perſuadere. Quorum auté flagitioſa eſt vita, etſi præclarè docere norunt, at tamen facilè patent contemptui, & audiunt velint nolint, Medice, cura teipſum. *Cognouit eũ in benedictionibus ſuis.* Cognoſcere dicitur Deus, quos approbat: neſcire, quod damnat. Ita dicturus eſt multis in illo iudicij die: Amen dico vobis, neſcio vos: diſcedite à me omnes operarij iniquitatis. At hunc ſanctum virum quàm approbarit, quàm charum habuerit Deus, teſtantur tot egregia animi decora, tot dona chariſmatum, tot virtutum ornamenta, quibus eum toti orbi fecit venerabilem. Nec ille in vacuum accepit Dei gratiam: ſed collata ſibi diuinitùs gratiæ dona ſemper in ſe augere ſtuduit, nunquàm otio torpeſcens, nunquàm inſolenter animo ſeſe efferens, ſed diuino ſemper inhærens timori, quæ retrò ſunt oblitus, in anteriora ſeſe extendebat: vtrinque ſibi diligentiſsimè cauens, ne vel deſidia & ignauia Dei gratiam negligeret, vel ex acceptis chariſmatis animo intumeſceret. *Conſeruauit illi miſericordiam ſuam.* Id nimirùm merebatur ſtudium irremiſſum gratiæ cumulandæ, & animus coram Deo ſyncerè & religioſè ſummiſſus ac humilis, ab omni tum deſidia, tum faſtu alienus. Contra de Saule ad regni faſtigium ſublato ſcriptura diuina commemorat, dixiſſe Samuelem ad illum: Nónne cùm paruulus eſſes in oculis tuis, caput in tribubus Iſraël factus es? Pro eo verò, quòd abieciſti ſermonem Domini, abiecit te Dominus, ne ſis rex. Hoc erat auferre ab illo miſericordiam ſuam: quod maximè formidandum eſt omnibus Chriſtianis, ne malè & flagitioſè viuendo prouocent contra ſe iram Dei, & illius gratia & miſericordia deſtituantur. *Et inuenit gratiam coram oculis Domini.* O verè felices illos, qui gratiam inueniunt apud Deum. Ab angelo Gabriele dictum eſt ad beatiſsimam Mariam: Ne timeas Maria: inueniſti

Malach. 2. *Contra Vigilantium.* *1. Cor. 7.* *Lib. 2. Officiorum. cap. 11.* *Matth. 18.* *Luc. 4.* *Matt. 7. & 25. Luc. 13.* *1. Reg. 15.* *Luc. 1.*

ſti enim gratiam apud Deum. Sed ad tantam gratiam, quantam illa obtinuit, nulla adſpirat creatura: nempe vt concipiat & pariat filium Dei. Placuiſſe Deo, hoc eſt, gratiam inueniſſe coram oculis Domini. Chriſto autem quid poteſt placere, inquit Ambroſius, niſi pax animi, puritas cordis, charitas mentis? Hæc ſunt, quæ hominem efficiunt iuſtum, Deique fauorem ingentem illi conciliant. Multi multis modis, & plerunque parum honeſtis hominum præſertim potentum ambiunt gratiam, & ſibi beati & felices ea adepta videntur. At ſancti Dei homines vni Deo placere vel maximè ſtuduerunt, humanos fauores ex animo declinantes.

Lib. 6. cap. 1. Luca.

At interim tamen ob eximiam virtutem etiam magnis regibus & principibus fuere chariſſimi: & hoc eſt, quod ſequitur: *Magnificauit eum in conſpectu regum.* Tanta res virtus eſt, vt ſui poſſeſſorem quanuìs alioquì vilem & humilem humano iudicio, tamen etiam potentiſſimis dynaſtis reddat venerabilem. De Antonio ſanctiſſimo eremita ſcribit magnus ille Athanaſius, quanto in precio fuerit apud Conſtantinum Auguſtum, eiuſque filios Imperatores. Quis enim non veneretur præſentem in hominis pectore Chriſtum, qui mirabilis eſt in ſanctis ſuis, & per eos mira ac ſtupenda operatur? Herodes ille impius & crudelis tyrannus, ſciens Ioannem Domini præcurſorem iuſtum & ſanctum, libenter illum audiebat, & audito illo multa faciebat. Quidni enim obſeruaret hominem tam ſanctum, in quo diuina maieſtas ſuæ præſentiæ haud obſcura prodebat argumenta? Sed interim tamen viri ſancti non ſolùm non delectantur eiuſmodi regum & hominum fauore, ſed cruciantur etiam. Soli enim Deo placere cupientes, hominum ſalutem ardenti amore & indefatigabili ſtudio promouere nituntur: magni verò fieri ab illis, & haberi in precio, prorsùs nõ appetunt. *Et dedit illi coronam gloriæ.* Hoc videlicet eſt, quod ſancti viri vnicè concupiſcunt, vt digni poſſint haberi apud Deũ, qui ſint participes illius gloriæ ſempiternæ. Quanquàm poteſt etiam accipi de corona pontificiæ dignitatis, qua hunc ſanctum Deus in hac vita inſigniuit, vt authoritate & gloria ſpectabilis haberetur. Extant certæ hiſtoriæ, è quibus diſci poteſt, quàm ſubmiſſè & reuerenter etiam maximi reges erga ſanctos pontifices ſe geſſerint.

In Vita S. Antonij.

Pſalm. 67.

Marc. 6.

Statuit illi teſtamentum ſempiternum: quod quidam de Euangelica lege interpretantur, cui alia non ſuccedet: nempè vt illi conuenienter viueret: quod etiam huic beatiſſimo viro magnæ curæ fuit. *Et dedit illi ſacerdotium magnum,* vt eſſet pontifex, & paſtor gregis ipſi crediti: quod ſacerdotium in Eccleſia excellẽtius eſt, quàm fuit in ſynagoga. *Et beatificauit illũ in gloria:* vbi nunc fruitur in omnem æternitatem gaudio Domini ſui, & percipit ea, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt. *Fungi ſacerdotio, & habere laudem in nomine ipſius.* Nõn exiguæ laudis eſt, nec vulgaris meriti, probè & integrè perfungi ſacerdotio. Itaque ſanctus hic pontifex vel ſacerdos, cuius hodiè ſolennitate lætamur, ob rectè & inculpatè, immò verò etiam præclarè adminiſtratum ſacerdotium nobis debet eſſe admodùm venerabilis. Sunt in tanto honore multæ peccandi & à virtute deflectendi occaſiones: quibus omnibus nihil potuiſſe permoueri, eximiæ virtutis eſt. Habebit itaque hic vir ſanctiſſimus laudem ſempiternam, idq; non in ſuo nomine: (non enim in ſe, ſed in Domino laudari voluit, certiſſimè ſciens, & gratiſſimo animo confitẽs cum Apoſtolo: Gratia Dei ſum id quod ſum) ſed in Dei nomine, qui eum in hac vita tot egregijs illuſtrauit virtutum & chariſmatum ornamentis, & in illa beata æternitate ſuprà quàm dici aut cogitari queat, immenſis affecit gaudijs, & felicitate beauit inæſtimabili & incomprehenſibili. *Et offerre illi incenſum dignũ in odorem ſuauitatis.* Quis verò pro dignitate queat explicare, quas ſanctæ cõpunctionis lachrymas, quæ contriti cordis ſuſpiria, quæ ardẽtiſſimi amoris deſideria tùm pro ſeipſo, tũ pro aliorum ſalute beatiſſimus hic Dei amicus cùm eſſet adhuc in terris, quotidiè Deo obtulerit? Ea verò ſpirant Deo odorem ſuauiſſimum, & eum mirè conciliant. Legimus in Pſalmis Dauidem dicentem: Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo: in quem locum ita ſcribit Euthymius Grecus author: Incenſum olim multa conficiebatur cum impenſa atque munditia iuxta legis mandatum, & gratiſſimus Deo eſſe videbatur is vapor, qui illinc aſcendebat, eò quòd odoratiſſimus eſſet, & quia nouum alium Dei cultum præſignabat: Dirigatur igitur, inquit, oratio mea coram te, non ſecùs atque legale illud incenſum ad te in cœlum dirigitur: oratio, inquam, mea, quæ incenſi inſtar ex corde meo euaporat. Cor etenim meum igne quodam promptitudinis, veluti focus atq; altare quoddam accenſum eſt. Ita Euthymius. Et nos quoque hunc ſanctum Dei confeſſorem imitantes, vt Radulphi Ardentis verbis vtar, diſcamus Deo offerre ſacrificium, non alienum vt Cain, qui ſe deſerens, alienum obtulit: ſed offeramus ſacrificium dignum, cor ſcilicet contritum & humiliatum. Nec offeramus cum igne alieno, id eſt, cùm igne terrenæ cupiditatis, vt Nadab & Abiu, qui ob hoc à Deo percuſſi ſunt: ſed cum igne diuino, id eſt, cum charitate. Nec offeramus illud cum tepore, vt tepidi, qui à Deo euomuntur: ſed cum feruore deuotiſſimæ orationis: quatenùs Deus noſter deuotione odoretur & delectetur. Quod huius ſanctiſſimi Confeſſoris precibus nobis Deus concedere dignetur, Amen.

1. Cor. 2.

Sancti epiſcopi ſummoperè venerandi.

1. Cor. 15.

Pſal. 140.

Exod. 30.

Gen. 4.

Leuit. 10.

Apoc. 3.

DE

DE CONFESSORIBVS,

Matt. XXV.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis parabolam hanc: Homo quidam peregrè proficiſcens, vocauit ſeruos ſuos, & tradidit illis bona ſua. Et reliqua. Homilia beati Gregorij Papæ.

Eſt Homil. 9. in Euangelia.

LEctio Sancti Euangelij, fratres chariſsimi, ſolicitè cōſiderare nos admonet, ne nos qui plus cæteris in hoc mundo accepiſſe aliquid cernimur, ab authore mundi grauiùs inde iudicemur. Cùm enim augentur dona, rationes etiam creſcunt donorum. Tanto ergo eſſe humilior, atque ad ſeruiendum promptior quiſq; debet ex munere, quanto ſe obligatiorē eſſe conſpicit in reddenda ratione. Ecce homo qui peregrè proficiſcitur, ſeruos vocat, eiſque ad negocium talenta partitur: poſt multum verò temporis poſiturus rationem reuertitur: benè operantes pro apportato lucro remunerat, ſeruū verò à bono opere torpentē damnat. Quis itaque homo eſt qui peregrè proficiſcitur, niſi redemptor noſter, qui in ea carne quam aſſumpſerat, abijt in cœlum? Carnis enim locus propriè terra eſt, quæ quaſi ad peregrinādum ducitur, dum per redemptorem noſtrum in cœlo collocatur. Sed homo iſte peregrè proficiſcens, ſeruis ſuis bona ſua tradidit, quia fidelibus ſuis ſpiritalia dona conceſsit. *Et vni quidem dedit quinq; talenta, alij autem duo: alij verò commiſit vnum.* Quinque etenim ſunt ſenſus corporis, videlicet, Viſus, auditus, guſtus, odoratus & tactus. Quinque igitur talentis donum quinque ſenſuum, id eſt, exteriorum ſcientia exprimitur: duobus verò intellectus & operatio deſignatur: vnius autē talenti nomine, intellectus tantummodò deſignatur. *Sed is qui quinq; talenta acceperat, alia quinq; lucratus eſt:* quia ſunt nonnulli, qui & ſi interna ac myſtica penetrare neſciunt, pro intentione tamen ſupernæ patriæ, docent recta quos poſſunt de ipſis exterioribus quæ acceperunt: dumque ſe à carnis petulantia, à terrenarium rerum ambitu, atque à viſibilium voluptate cuſtodiunt, ab his etiam alios admonendo compeſcunt. Et ſunt nōnulli, qui quaſi duobus talentis ditati, intellectum atq; operationē percipiūt, ſubtilia de internis intelligūt, mira in exterioribus operantur: cumque intelligendo & operando alijs prædicant, quaſi duplicatum de negocio lucrum reportant. Bene autem alia duo, vel alia quinq; in lucrū veniſſe referuntur, quia dum vtriq; ſexui prædicatio impenditur, quaſi accepta talenta geminantur. *Sed is qui vnum talentum acceperat, abiens fodit in terram, & abſcondit pecuniam domini ſui.* Talentum in terra abſcōdere, eſt acceptum ingenium in terrenis rebus implicare, lucrum ſpiritale non quærere, cor à terrenis cogitationibus nunquam leuare. Sunt nanque nonnulli, qui domum intelligētiæ perceperunt, ſed tamen ſola quæ carnis ſunt, ſapiunt: de quibus per prophetam dicitur: Sapientes ſunt vt faciant mala, benè autem facere neſcierunt. Sed Dominus qui talenta ſeruis contulit, rationem poſiturus redit: quia is qui nunc piè ſpiritalia dona tribuit, diſtrictè in iudicio merita exquiret: quid quiſquē accepit, conſiderat, & quod lucrum de acceptis reportet, penſat. Seruus qui geminata talenta retulit, à Domino laudatur, atque ad æternam remunerationem intromittitur, cùm ei voce dominica dicitur: *Euge ſerue bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam: intra in gaudiū Domini tui.* Pauca quippe ſunt bona omnia præſentis vitæ, quamlibet multa eſſe videantur. Sed tunc fidelis ſuper multa conſtituitur, quando deuicta omni corruptionis moleſtia, de æternis gaudijs in illa cœleſti ſede gloriatur. Tunc ad Domini ſui gaudium perfectè intromittitur, quando in æterna illa patria aſſumptus, atque angelorum cœtibus admixtus, ſic interiùs gaudet de munere, vt non ſit iam quod exteriùs doleat de corruptione. Seruus autem qui operari de talento noluit, ad Dominum cum verbis excuſationis redit, dicens: *Domine, ſcio quòd homo durus es: metis vbi non ſeminaſti, & cōgregas vbi non ſparſiſti: & timens abij & abſcondi talentum tuum in terra, ecce habes quod tuum eſt.* Notandum quòd inutilis ſeruus durum Dominum vocat, cui tamen ad lucrum deſeruire diſsimulat, & timuiſſe ſe dicit, in lucrum talentum expendere, qui hoc ſolùm timere debuerat, ne hoc ſine lucro ad Dominum reportaret. Sunt enim pleriq; intra ſanctam Eccleſiam, quorum iſte ſeruus imaginem tenet, qui melioris vitæ vias aggredi metuunt, & tamen iacere in ſui torporis ignauia nō pertimeſcunt. Cumque ſe peccatores conſiderant, ſanctitatis vias arripere trepidant, & remanere in ſuis iniquitatibus non formidant. Quorū benè Petrus adhuc in infirmitate poſitus ſpeciem tenet, cùm viſo miraculo piſcium, dixit: Exi à me Domine, quia homo peccator ſum. Immò ſi te peccatorem conſideras, oportet vt à te Dominum non repellas. Sed qui idcircò melioris habitus vias & rectoris vitæ apprehendere arcem nolunt, quia infirmos ſe eſſe conſpiciunt, quaſi & peccatores ſe fatentur, & Dominū repellunt, eumque quem in ſe ſanctificare debuerant, fugiunt, & velut in perturbatione conſilium non habent, dum moriuntur, & vitam timent. Vnde & huic ſeruo protinùs reſpondetur: *Serue male & piger, ſciebas quia meto vbi non ſemino, & cōgrego vbi nō ſpargo, oportuit ergo te dare pecuniā meā nummularijs, et ego veniens, recepiſſem vtiq; quod meū eſt, cum vſura.* Ex verbis ſuis ſeruus piger conſtringitur, cùm Dominus dicit: Meto vbi non ſemino, & congrego vbi non ſparſi. Ac ſi apertè dicat: Si iuxta tuam ſententiam, & illud ex-

Talenta quinq;. Duo. Vnum.

Talentum in terra abſcondere.

Hier. 4.

Super multa conſtitui quid ſit.

Seruus piger, quorū ſit typus.

Luc. 5.

exquiro quod ad erogandum non dedi, quanto magis à te exigo, quod ad erogandum dedi? Oportuerat ergo te dare pecuniam meam nummularijs, & ego veniens vtique recepiſſem quod meum eſt, cum vſura. Pecuniam verò nummularijs dare, eſt eis ſcientiam prædicationis impendere, qui hanc valeant & dictis & operibus exercere. Sed ſicut noſtrum periculum aſpicitis, ſi dominicam pecuniam teneamus, ita veſtrum, fratres chariſsimi, ſolicitè penſate, quia cum vſuris à vobis exigitur, quod audiſtis. In vſura quippe pecunia etiam non data recipitur. Cùm enim hoc redditur, quod acceptum fuerat, etiam illud ſuperimpenditur, quod acceptũ non eſt. Penſate ergo, fratres chariſsimi, quia de accepta hac verbi pecunia vſuras ſoluetis, & curate, vt ex eo quod audiſtis, etiam alia ſtudeatis intelligere quæ non audiſtis, quatenùs alia ex alijs colligentes, etiam illa diſcatis ex vobiſmetipſis agere, quæ necdum ex prædicatoris ore didiciſtis. Pigrum verò ſeruum qua ſententia feriat, audiamus. *Tollite ab eo talentum, & date ei, qui habet decẽ talenta.* Opportunũ valdè videbatur, vt quum à malo ſeruo vnum talentum tollitur, ei potiùs, qui duo, quàm qui quinque talenta acceperat, daretur. Illi enim dare debuit, qui minus quã qui plus habuit. Sed ſicut ſuperiùs diximus, per quinque talenta, quinque videlicet ſenſus, id eſt, exteriorum ſcientia deſignatur: per duo autem, intellectus & operatio exprimitur. Plus ergo habuit qui duo, quàm qui quinque talenta acceperat: quia qui per quinq; talenta exteriorum adminiſtrationem meruit, ab intellectu internorum adhuc vacuus fuit.

Pecunia danda nummularijs.

Vnum ergo talentum, per quod intellectum ſignificari diximus, illi dari debuit, q; benè exteriora quæ acceperat, miniſtrauit. Quod quotidiè in ſancta Eccleſia agi cernimus: quia plerique dum benè miniſtrant exteriora quæ accipiunt, per adiunctam gratiam ad intellectum quoque myſticum perducuntur: vt etiam de interna intelligentia polleant, qui exteriora fideliter adminiſtrant. Generalis etiam mox ſententia ſubditur, qua dicitur: *Omni enim habenti dabitur, & abundabit: ei aũt qui non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo.* Habenti nanq; dabitur, & abundabit: quia quiſquis charitatem habet, etiam dona alia percipit. quiſquis charitatẽ non habet, etiam dona quæ percepiſſe videbatur, amittit. Vnde neceſſe eſt, fratres mei, vt per omne quod agitis, erga charitatis cuſtodiam vigiletis. Charitas autem vera eſt, & amicum diligere in Deo, & inimicũ diligere propter Deum. Quam quiſquis non habet, omne bonum amittit quod habet, talento quod acceperat, priuatur, & iuxta dominicã ſentẽtiam, in tenebras exteriores mittitur. Per pœnam quippè in exteriores cadet, qui per culpã ſuam ſponte in interiores tenebras cecidit. Illic coactus patitur tenebras vltionis, qui hic libenter ſuſtinuit tenebras voluptatis. Sciendum verò eſt, quòd nullus piger ab hac talenti acceptione ſecurus eſt. Nullus nanque eſt, qui veraciter dicat: Talentum minimè accepi, non eſt vnde rationẽ ponere cogar. Talenti enim nomine, cuilibet pauperi etiam hoc ipſum reputabitur, quod vel minimum accepit. Alius nanq; accepit intelligentiam: prædicationis miniſterium debet ex talento. Alius terrenam ſubſtantiam accepit, erogationẽ talenti debet ex rebus. Alius nec intelligentiam internorum, nec rerũ affluentiam accepit, ſed tamen didicit artẽ qua paſcitur: ipſa ars ei in talenti acceptione reputabitur. Alius nihil horum aſſecutus eſt, ſed tamen fortaſſe locum familiaritatis apud diuitem meruit: talentum profectò familiaritatis accepit. Si ergo nihil pro indigentibus loquitur, pro talenti retentione damnatur. Habens igitur intellectum, curet omninò ne taceat. Habens rerum affluentiam, vigilet ne à miſericordiæ largitate torpeſcat. Habens artem qua regitur, magnoperè ſtudeat, vt vſum atque vtilitatem illius cum proximo patiatur. Habens alloquendi locum apud diuitem, damnationem pro retento talento timeat, ſi cùm valet, non apud eum pro pauperibus intercedat. Tantũ quippe ab vnoquoq; noſtrum venturus iudex exigit, quantum dedit. Vt ergo de talenti ſui rationibus redeunte Domino quiſque ſecurus ſit, cum timore penſet quotidiè quod accepit. Ecce nanque iam iuxta eſt, vt ille qui peregrè profectus eſt, redeat. Quaſi peregrè quippe abijt, qui de hac terra, in qua natus eſt, longè diſceſsit. Sed profectò reuertitur, vt de talentis rationes ponat: quia ſi à bona actione torpeſcimus, de ipſis donis quæ contulit, nos diſtrictiùs iudicat. Conſideremus igitur quæ accepimus, atq; in eorum erogatione vigilemus. Nulla nos à ſpirituali opere terrena cura impediat, ne ſi in terra talentum abſconditur, talenti Dominus ad iracundiam prouocetur. Piger etenim ſeruus cùm iam iudex culpas examinat, talentũm de terra leuat: quia ſunt plerique, qui tunc ſe à terrenis deſiderijs vel operibus ſubtrahunt, quando iam per animaduerſionem iudicis ad æternum ſupplicium trahuntur. Antè ergo de talenti noſtri ponenda ratione vigilemus: vt cùm iam iudex ad feriendum imminet, lucrum nos quod fecimus, excuſet.

...ine chari... ...ue cætera ...ná pere... ...n.

...tt. 22.

Nemo talenti expers eſt.

Sera pœnitentia.

DE CONFESSORIBVS,

Matth. XXV.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis parabolam hanc: Homo quidam peregrè proficiſcens, vocauit ſeruos ſuos, & tradidit illis bona ſua. Et reliqua. Homilia Haymonis epiſcopi.

IN ſimilitudinibus, quas ad ignorantiam noſtram iuſtruendam Dominus propoſuit, ſolicitè conſiderandũ eſt, quia ſic quædam ad noſtram proponuntur admonitionem, vt ſpecialiter ad ipſum Dei & hominum pertinant mediatorem. Quod in huius lectionis ſerie comprobatur, cùm dicitur: *Homo quidam peregrè proficiſcens, vocauit ſeruos ſuos, & tradidit illis bona ſua.* Homo enim iſte per ſimilitudinem Dominus Ieſus Chriſtus accipiendus eſt, qui cùm ſit Deus ante ſecula, homo factus eſt in fine ſeculorum, de quo ſcriptum eſt: Homo factus eſt in ea, & ipſe fundauit eam altiſsimus. *Pſal. 86.* Iſte autem homo peregrè profectus eſt, quando carnem, quam ex hominibus aſſumpſit, aſcendendo in cœlum eleuauit. *Gen. 3.* Ex eo enim tempore, quo primo homini dictum eſt: Terra es, & in terram ibis, locus propriè carnis, terra eſt. Sed iſte homo peregrè profectus eſt, quia caro quam aſſumpſit, non corruptionem vidit, ſed poſt reſurrectionem in cælos aſcendit. Huius hominis ſerui, homines ſunt, quos ad ſeruiendum ſibi, ſeque laudandum rationabiles condidit. Huic autem homini ſeruire, ſumma libertas eſt: ab eius ſeruitute recedere, turpiſsima ſeruitus eſt. Huius ſe ſeruũ gloriabatur Paulus Apoſtol⁹ cùm dicebat, Paulus ſeru⁹ Chriſti Ieſu. *Rom. 1.* Et iterùm: Gratias ago Deo meo, cui ſeruio à ꝓgenitoribus meis. *2. Tim. 1.* Et Pſalmiſta: Ego ſeruus tuus, & filius ancillæ tuæ. *Pſalm. 115.* Et iterùm: Serus tuus ſum ego. *Pſal. 118.* Bona autem huius hominis, ſpiritualia dona ſunt, id eſt, virtutes animæ, quæ de eius bónitate ſunt natæ, & illius largitate nobis collatæ: qualis eſt, charitas, pax, patientia, humilitas, caſtitas, ſobrietas, & his ſimilia. Ergo peregrè profecturus, vocatis ſeruis tradidit bona ſua, quia ſpiritualibus ſpiritualia dona conceſsit. Et quia eadem dona non omnes æqualiter acipiũt, ſed ſecundùm dantis diſtributionem, aliùs plùs, alius minùs proficit, rectè dicitur: *Et vni dedit quinque talenta, alij duo, alij verò vnum: vnicuique ſecundùm propriam virtutem: & profectus eſt ſtatim.* Sicut talentum apud antiquos varijs modis librabatur, ita dona ſpiritusſancti diuerſa ſunt iuxta accipientium merita, non in ſe, ſed in illis qui ea accipiunt. Nam ab vno Domino diuerſa dona ſeruis dantur, iuxta illud quod ait Apoſtolus: Alij quidem per ſpiritum datur ſermo ſapientiæ, alij autem ſermo ſcientiæ ſecundùm eundem ſpiritum: alteri fides in eodem ſpiritu, alij gratia ſanitatum in vno ſpiritu, alij operatio virtutum, alij prophetia, alij diſcretio ſpirituũ, alij genera linguarum, alij interpretatio ſermonum. *1. Cor. 12. Varia Dei dona.* Hæc autem omnia operatur vuus atque idem ſpiritus, diuidens ſingulis prout vult. In quinque ergo talentis, quinque ſenſus corporis deſignantur, per quos exterior homo regitur, viſus videlicet, auditus, guſtus, odoratus, & tactus: in duobus autem, intellectus & operatio deſignatur. Et vnius talenti nomine intellectus ſolummodò exprimitur. Plus ergo accipit cui duo, quàm cui quinque talenta commiſſa ſunt: quia ſunt nonnulli, qui per exteriores ſenſus bona q̃ poſſunt operantur, & tamen in intellectu ſpirituali minùs proficiunt. Sunt verò & aliqui, qui & extrinſecùs magna agunt, & interiùs maiora intelligunt. Sunt etiam aliqui, qui vnũ tantùm talentũ accipiunt: quia bona quidẽ intelligunt, ſed operari minimè ſtudent, de quibus ſcriptum eſt: Sapientes ſunt vt faciant mala, benè autem facere neſcierunt. *Iere. 4.* Quòd autem ſtudioſè multiplicandis bonis operibus inſiſtere debeamus, manifeſtatur cùm ſubditur. *Abijt autem qui quinq; talenta acceperat, & operatus eſt in eis, & lucratus eſt alia quinque. Similiter qui duo acceperat, lucratus eſt alia duo.* Iam ſuperiùs per quinq; talenta, quinque corporis ſenſus: & per duo, intellectum & operationem diximus deſignari. Quinque ergo talenta geminare, eſt per exteriores ſenſus deuotiſsimè Deo ſeruire, tribuendo eſurienti cibum, ſitienti potum, nudo veſtitum, in carcere poſitum requirendo, infirmum viſitando, mortuum ſepeliendo, aliaque pietatis opera implendo. *Talenta vt duplicentur.* Quaſi enim talenta multiplicando geminantur, quando nonnulli tardiores in ſenſu, per conſuetudinem boni operis in intellectu ſpirituali proficiunt. Duo quoque talenta geminant, qui benè viuendo & benè docendo Eccleſiam Dei multiplicare non negligunt, illud attendentes, quod ad Timotheum ſcribitur: Doctrinam quam accepiſti à me, fidelibus commenda hominibus, qui idonei ſint & alios docere. *2. Tim. 2.* Taliter accepta talenta ſeruis ſpiritualibus geminare ſuadebat Apoſtolus, cùm dicebat: Habentes donationes ſecundùm gratiam, quæ data eſt nobis, differentes: ſiue prophetiam, ſecundùm rationem fidei: ſiue miniſterium, in miniſtrando: ſiue qui docet, in doctrina: qui exhortatur, in exhortando: qui tribuit, in ſimplicitate: qui præeſt, in ſolicitudine: qui miſeretur, in hilaritate. *Rom. 12.* *Qui autem vnum acceperat, abiens fodit in terram, & abſcondit pecuniam Domini ſui.* Quaſi in vnum talentum in terra abſcondit, qui ingenium quòd à Deo accepit, in terrenis actibus occupat, ſeſeque totum in mundi amore obligat. *Talentum in terra abſcondere.* Sed veniet tempus, quando ſpirituales de acquiſito lucro gaudeant, & mundi amatores pro ſuis cupiditatibus erubeſcant vnde & ſubditur: *Poſt multum verò temporis venit Dominus ſeruorum illorum, & poſuit rationem cum eis.* Poſt multum tempus Dominus redire dicitur, quia longum ſpatium eſt inter Domini aſcenſionem, & ſecundum eius aduentum. Tunc enim ratio cum ſeruis ponetur, quando diſtrictè à nobis exiget dona, quæ miſericorditer nobis tribuit: quando aſtabimus ante tribunal Chriſti, vt Apoſtolus ait, rationem pro his quæ geſsimus, red- *Rom. 14.*

redditurі. Felix autem, qui in illa hora diſcuſsionis talis inuentus fuerit, qualis iſte memoratur, de quo ſubditur: *Et accedens qui quinq; talenta acceperat, obtulit alia quinq; talēta dicens: Domine, quinq; talēta tradidiſti mihi, ecce alia quinq; ſuperlucratus ſū.* Ex quinque enim talentis alia quinque lucratur, qui per quinq; ſenſus corporeos quos ſuprà diximus, bona quæ poteſt, operatur. Sunt enim nonnulli in Eccleſia, qui cùm tardiores videantur ingenio, tamen dum per exterius miniſterium fideliter Deo ſeruiunt, eius munere ad ſpiritualem intellectum perducuntur, intantùm vt etiam aliquando in eccleſiaſticum magiſterium eligantur. Qualem autem mercedem ſit recepturus, manifeſtatur, cùm ſubditur: *Ait illi Dominus eius: Euge ſerue bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam: intra in gaudium Domini tui.* Pauca enim ſunt omnia præſentis vitæ ad comparationem futurorum bonorum, quanuis magna eſſe videantur. Qui ergo ſuper pauca fidelis fuit, ſuper multa conſtituitur: quia is qui terrenam ſubſtantiam benè diſpenſauit, pro rebus tranſitorijs perpetuam

Matt. 25. accipiet mercedem, audiens ab ipſo iudice: Venite benedicti patris mei, percipite regnū quod vobis paratum eſt à conſtitutione mundi. *Acceſſit autem & qui duo talenta acceperat, & ait: Domine duo talenta tradidiſti mihi, ecce alia duo ſuperlucratus ſum.* Similiter alia duo lucratur talenta, qui à Domino duo acceperat, quando is qui intellectum & operationem habet, non ſolùm benè viuendo, ſed etiam benè docendo plurimos ad amorem Dei vocat. Notandum autem, quòd & is qui de quinque talentis decem, & is qui de duobus quatuor reportauit, æquali voce collaudatur, cùm vtrique à Domino dicitur: *Euge ſerue bone & fidelis*, quod eſt, benè gaude. Et qualiter ſeruus cū Domino gaudeat, declaratur, cùm ſubinfertur: *Quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam.* Cui rectè dicitur: *Intra in gaudium Domini tui*: quia cum tantis, & pro tantis mercedem accipiet, quantos benè viuendo, benè docendo lucratus eſt. In quibus verbis intelligimus, quia illi maiorem mercedem ſunt à Domino in æterna vita recepturi, qui benè viuendo (vt diximus) & benè docendo, ad aliorum eruditionem vel doctrinam ſpiritualiter inuigilant. Quod alibi Dominus apertiùs declarat, cùm dicentibus Apoſtolis: Domine, ad nos dicis hanc parabolam, an &

Merces bona vitæ & doctrinæ.

Luc. 12. ad omnes? Reſpondit: Quis putas eſt fidelis ſeruus & prudens, quem conſtituit Dominus ſuus ſuper familiam ſuam, vt det illis cibum in tempore? Beatus ille ſeruus, quem cùm venerit Dominus eius, inuenerit ſic facientem. Amen dico vobis, quoniam ſuper omnia bona ſua conſtituet eum. Qui enim ſuper omnia bona conſtituitur, duplicem mercedem accipiet, non ſolùm quia ſanctè vixit, ſed etiam quia dignè docuit. Vnde Daniel cùm de reſurrectione mortuorum loqueretur, vt oſtenderet magiſtros ſpirituales ſuper omnia bona conſtituendos, ait: Qui autem docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti: Dan. 12. & qui ad iuſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. Quam deſiderabilem vocem, & ineffabile gaudium audire deſiderans beatiſsimus pater noſter, cuius hodiè feſtiuitatē celebramus, talentum ſibi creditum benè docendo & benè viuendo ſtuduit erogare, vt geminatum illud Domino reportaret, non tantùm monendo pios, ſed etiam comprimendo reprobos. Et ideò quia iuxta ſcripturæ vocem, gaudium Prouer. 10. patris eſt filius ſapiens, tanta huius excreſcunt merita gaudiorum, quanta incrementa proficiunt ſpiritalium filiorum. Vnde neceſſe eſt, vt vnuſquiſque noſtrum, fratres chariſsimi, huius beatiſsimi patris noſtri veſtigia ſequentes, talentum quod à Deo accepimus, non in terra abſcondamus, ſed cum magno deſiderio erogare ſtudeamus, vt geminatum Domino referamus. Et quia alius artem legendi, alius cantandi, alius prædicandi, alius pingendi, alius ea quæ ad ornatum eccleſiæ pertinent, fabricandi talentum accepit, alijs hoc quod didicit, ſtudeat erogare.

Diuerſa talenta hominibus collata.

Non ſolùm in eccleſiaſticis miniſterijs, ſed etiam ſunt tales in hoc populo, qui diuerſas artes habent quibus victitant, alij cæmentarij, alij lignarij, alij fabri, alij ſectores: & vnicuique ars qua paſcitur, pro talenti commendatione reputabitur: & ſi in hoc quod ſcit, alios inſtruit, mercedem in futuro recipiet. Qualiter autem huiuſmodi talentum quod accepit, erogare debeat, Dominus oſtendit cùm ait: Gratis acce- Matt. 10. piſtis, gratis date. Vnde neceſſe eſt, fratres dilectiſsimi, vnicuique noſtrum, vt cum ſumma diligentia vigilanter cogitet, quatenùs talentum quod accepit, duplicatum Domino repræſentet. Si autem ſuæ talentum vtilitatis prodeſſe alijs non vult, timeat increpationem, quam is qui talentum vnum in terra abſcondit, à Domino audiuit: *Serue male & piger, quarè non dediſti pecuniā meam nummularijs, & ego veniens, recepiſſē vtiq; quod meum eſt, cum vſura?* Et implebitur, quod ſequitur: *Tollite ab eo talentum, & date illi, qui habet decem talenta.* quia quæcunque ſine charitate operatus eſt, bona in conſpectu Dei non ſunt, quanuis bona coram hominibus videantur. Tanto enim quiſque ampliorem gloriam cum Domino poſſidebit, quanto largiùs talentum acceptum pro eius amore erogauerit: quod ipſe præſtare dignetur, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit &c.

Sine charitate nihil Deo gratum.

DE CONFESSORIBVS,

Lucæ XIX.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis parabolā hanc. Homo quidam nobilis abijt in regionem longinquam accipere ſibi regnum, & reuerti. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri.

Libro 5. Commentariorum in capue 19. Lucæ.

QVONIAM DIſcipuli ſuprà audita Domini paſsione vel reſurrectione Hieroſolymis implenda, non intellegebant, quæ dicebantur, exſtimantes continuò regnum Dei eſſe venturum: hanc eorum ignorantiam illuminans, oſtendit ſe primò ſui regni fidem toto orbe diſperſurum, ac ſic in fine mundi iudicem omnium ſeculorum regemq́ue venturum. Dixit ergo: *Homo quidam nobilis abijt in regionem longinquam, accipere ſibi regnum, & reuerti.* Homo nobilis ille eſt, cui ſuperiùs cæcus clamabat: Fili Dauid, miſere-
Luc. 19. re mei: & venienti Hieroſolymam concinebat,
Ioan. 12. Hoſanna filio Dauid: benedictus qui venit in nomine Domini rex Iſrael. Longinqua regio, Eccleſia eſt ex gentibus, de qua eidem homini
Pſal. 2. nobili, qui loquitur, Ego autem conſtitutus ſum rex ab eo: dicitur à patre: Poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ. Quæ videlicet hæreditas ac poſſeſsio, bifaria ratione regio longinqua vocatur: vel quia à finibus terræ clamat
Pſalm. 118. ad Dominum, vel quia longè eſt à peccatoribus ſalus: & cùm Deus vbique ſit præſens, longè tamen ab eorũ ſenſu, qui idola colunt, Deus verus
Epheſ. 2. abeſt. Sed qui erãt longè, facti ſunt propè in ſanguine Chriſti. *Vocatis autẽ decem ſeruis ſuis, dedit eis decem mnas* Denarius numerus ad legem pertinet propter decalogũ. Vocat igitur paterfamilias decem ſeruos, quia elegit diſcipulos per literã legis imbutos. Dat eis decẽ mnas, quia dicta legis ſpiri-
Luc. 24. tualiter intelligenda reuelat. Poſt paſsionẽ quippe reſurrectionemq́; ſuam aperuit illis ſenſum, vt intelligerent ſcripturas. Mina nanque, quam Græci mnam vocant, centum drachmis appenditur. Et omnis ſcripturæ ſermo, quia vitæ cæleſtis perfectionem ſuggerit, quaſi numeri centenarij pondere fulgeſcit. *Et ait illis: Negociamini dum venio.* Verba, inquit, legis ac prophetarum myſtica interpretatione diſcuſſa populis offerte, atq; ab eis fidei confeſsionem, morũq́; probitatem
Pſal. 80. recipite, iuxta quod Pſalmiſta ſuis auditoribus præcipit, dicens: Sumite pſalmum & date tympanum, hoc eſt, laudem prædicationis in cordis intentione percipite, & deuotionem operis in carnis caſtigatione redhibete. Tympanum quippe, eſt pellis in ligno extenta. Pellis verò in ligno extenta, caro eſt noſtra ad exemplum dominicæ crucis afflicta. *Ciues autem eius oderant eũ, & miſerunt legationem poſt illum, dicentes: Nolumus hunc regnare ſuper nos.* Ciues impios Iudæos dicit,
Ioan. 15. de quibus alibi proteſtatur: Nunc autem & viderunt, & oderunt & me, & patrem meum. Qui non ſolùm præſentem vſque ad mortem crucis oderunt, ſed etiam poſt reſurrectionem eius immiſerunt apoſtolis perſecutionem, & prædicationem regni cæleſtis ſpreuerunt. *Et factum eſt vt rediret accepto regno.* Significat tempus, quando in manifeſtiſsima & eminentiſsima claritate venturus eſt, qui eis humilis apparuit, cùm diceret: Ioan. 18.
Regnum meum non eſt de hoc mundo. *Et iuſſit vocari ſeruos, quibus dedit pecuniam, vt ſciret quantum quiſque negociatus eſſet.* Vt ſciret, inquit: non quòd eum quid lateat, cui veriſsimè dictum
eſt: Domine, tu omnia ſcis: ſed ſcire dicit, id eſt, Ioan. 21.
ſcire omnes faceret. Tunc enim omnium opera & cogitationes palàm omnibus oſtenduntur,
quomodò in Deuteronomio: Tentat, inquit, Deut. 13.
vos Dominus Deus veſter, vt ſciat ſi diligitis eũ, iuxta ſeptuaginta.
hoc eſt, ſciri faciat. Nemo ſanè arbitretur, eos ſolummodò, quibus gratia prædicandi data eſt, nó autem & eos, quibus prædicata eſt, ad iudicium tunc eſſe vocandos: ipſi ſunt enim pecunia, quam boni ſerui acquiſiere mercando: quin etiam ſciat eos quoque, quibus nunquam eſt prædicatum, ibidem eſſe damnandos, de quibus infrà dicemus. *Venit autem primus, dicens: Domine, mna tua decem mnas acquiſiuit.* Primus ſeruus, ordo doctorum eſt in circunciſionem miſſorum, qui vnum mnam negociaturus accepit:
quia vnum Dominum, vnam fidem, vnum baptiſma, vnum Deum prædicare iuſſus eſt. Epheſ. 4.
Sed hæc eadem mna, decem mnas acquiſiuit: quia populum ſub lege conſtitutum, ſibimet docendo ſociauit. *Et ait illi: Euge ſerue bone, quia in modico fuiſti fidelis, eris poteſtatem habens ſupra decem ciuitates.* In modico ſeruus eſt fidelis, qui non adulte-
rat verbum Dei, ſed ſicut ex Deo, coram Deo, in 2. Corinth. 2.
Chriſto loquitur. Quicquid enim in præſenti percipimus donorum, in comparatione futurorum perpaucum eſt & modicum: quia ex parte
cognoſcimus, & ex parte prophetamus: cùm au- 1. Cor. 13.
tem venerit quod perfectum eſt, euacuabitur
quod ex parte eſt. Ciuitates autem decem, ſunt Ciuitates myſticè.
animæ per legis verbum ad gratiam euangelij venientes, quibus tunc iure glorificandus ille præponitur, qui eis pecuniam verbi dignè Deo commodauerat. Vnde quidam negociator egregius ciuitates, quibus præerat, hoc eſt, animas
quas regendas acceperat, alloquens: Quæ eſt, 1. Theſſ. 2.
ait, ſpes noſtra, aut gaudium, aut corona gloriæ? Nónne vos ante Dominum Ieſum? *Et alter venit, dicẽs: Domine, mna tua fecit quinq; mnas.* Seruus iſte, cœtus eſt eorum, qui præputio euangelizare miſſi ſunt: Cui Dominus ad prędicandum eunti, vnam mnam, id eſt, vnam eandemq́ue fidem, quę & circunciſioni credita eſt, præſtiterat. Sed hæc quinque mnas fecit, quia gentes corporis ſenſibus anteà mancipatas, ad fidei euangelicæ gratiam conuertit. *Et huic ait: Et tu eſto ſupra quinq; ciuitates,* hoc eſt, ex earum, quas imbueras, animarum fide & conuerſatione, magnus ſublimiſque
fulgeto. De quibus myſticè dicit Eſaias: In die Eſa. 19.
illa erunt quinque ciuitates in terra Aegypti, loquentes lingua Chanaan. Quinque enim ciuitates in terra Aegypti, quinque ſunt corporis ſenſus, quibus in hoc mundo vtimur, videlicet viſus, au-

ſus, au-

Matth.5. ſus, auditus, guſtus, olfactus, & tactus. Et qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, qui auertit aures ſuas ne audiat pauperem, qui inebriatur vino, in quo eſt luxuria, qui coronari ſe gaudet roſis antequàm marceſcant, cuius ſanguine plenæ ſunt manus, & dextera repleta eſt muneribus: huius quinque ciuitates loquuntur lingua Aegypti, id eſt, vniuerſi ſenſus faciunt opera tenebrarum. Aegyptus enim tenebras ſonat. At qui obturat aures ſuas ne audiat ſanguinem, & claudit oculos ſuos ne videat malum, & qui guſtat & videt quàm ſuauis eſt Dominus, qui caſtigat corpus ſuum, & ſeruituti ſubijcit, qui poteſt dicere cum Apoſtolo: Chriſti bonus odor ſumus Deo: huius ciuitates loquuntur lingua mutata, quod interpretatur Chanaan. Et qui eas à tenebris docendo commutauerit, rectè quinq; ciuitatibus præfici memoratur: quia non de ſuis tantùm, ſed & de auditorum ſuorum quos ad lucem vocauit, profectibus honoratur.

Ephes.5. Sap.2. Pſal.25. Iſa.33. 2.Cor.2.

Et alter venit, dicens: Domine, ecce mna tua quam habui repoſitam in ſudario. Timui enim te, quia homo auſterus es: tollis quod non poſuiſti, & metis quod non ſeminaſti. Seruus qui negociari iuſſus, acceptam Domini pecuniam in ſudario repoſuit, oſtendit eos, qui ad prædicandum idonei, prædicationis officium iubente Domino per Eccleſiam vel ſaltem ſuſcipere, vel ſuſceptum dignè gerere detrectant. Pecuniam quippe in ſudario ligare, eſt percepta dona ſub ocio lenti torporis abſcondere.

Pecuniam in ſudario ligare.

Sunt enim homines hac ſibi peruerſitate blandientes, vt dicant: Sufficit vt de ſe vnuſquiſque rationem reddat, quid opus eſt alijs prædicare, vt etiam de ipſis rationem reddere quiſque cogatur? cùm apud Dominum etiam illi ſint inexcuſabiles, quibus lex data non eſt, neque audito euangelio dormierunt, quia per creaturam poterant creatorem agnoſcere. Hoc eſt enim quaſi metere, vbi non ſeminauit, id eſt, eos etiam impietatis reos tenere, quibus verbum legis aut euangelij miniſtratum non eſt. Hoc autem veluti periculum iudicij deuitantes, pigro languore à verbi miniſtratione conquieſcunt, & hoc eſt quaſi in ſudario ligare quod acceperunt. *Dicit ei: De ore tuo te iudico ſerue nequam.* Seruus nequam vocatur, quia & piger & deſes eſt ad exercendum negocium, & procax, & ſuperbus ad accuſandum Domini iudicium. *Sciebas quòd ego auſterus homo ſum, tollens quod non poſui, & metens quod non ſeminaui. Et quarè non dediſti pecuniam meam ad menſam?* Quod putauerat ſe pro excuſatione dixiſſe, in culpam propriam vertitur. Si, inquit, durum & crudelem eſſe me noueras, & aliena ſectari, ibiq; metere vbi non ſeuerim, quare iſtiuſmodi cogitatio tibi non incuſſit timorem, vt ſcires me mea diligentiùs quæſiturum, & dares pecuniam meam ſiue argentum ad menſam? Vtrunque enim ἀργύριον Græcus ſermo ſignificat. Eloquia Domini, inquit, eloquia caſta, argentum igne examinatum. Pecunia ergo & argentum, prædicatio euangelij eſt, & ſermo diuinus, qui dari debuit ad menſam, hoc eſt, promptis paratiſque fidelium cordibus intimari. Ad quam videlicet menſam, id eſt, auditorum mentem, non alia quàm dominica eſt deferenda pecunia, vt omnis ſermo docentis, ſcripturæ ſenſum ſequatur. Nam quòd hic Dominus non quamlibet pecuniam, ſed ſuam dicit nummularijs eſſe fœnerandam, exponit Apoſtolus, dicens: Si quis loquitur, quaſi ſermones Dei. *Et ego veniẽs, cum vſuris vtiq; exegiſſem illud.* Qui verbi pecuniam à doctore percipit emitque credendo, neceſſe eſt eam cum vſuris ſoluat operando, vt quod auditu didicit, exequatur & actu. In vſura quippe pecunia etiam non data recipitur. Vel certè de accepto verbi fœnore vſuras ſoluit, qui ex eo quod audit, etiam alia ſtudet intelligere, quæ necdum ex prædicatoris ore didicit.

Seruus nequam. Pſal.11. *Pecuniam dare ad menſam.* 1.Petr.4.

Et aſtantibus dicit: Auferte ab illo mnam, & date illi qui decem mnas habet. Et dixerunt ei: Domine, habet decem mnas. Rectè amittit collatam gratiam, quam prædicando alijs communicare neglexit, vt ei augeatur, qui inde laborauit, iuxta quod angelo Epheſi eccleſiæ dicitur: Et mouebo candelabrum tuum de loco ſuo, niſi pœnitentiam egeris. Et cùm regium chriſma, quod ſuperbiendo Saul amiſit, Dauid obediendo promeruit: Spiritus, inquit, Domini diſceſſit à Saul, & directus eſt in Dauid à die illa, & deinceps. Quòd verò ablata à nequam ſeruo mna, ei qui decem mnas habebat, dari iuſſa eſt, myſticè, vt reor, indicat, intrante plenitudine gentium, omnem Iſraël ſaluum futurum, & tunc abundantiam gratiæ ſpiritualis, quam nos modò tepenter exercemus, illius populi doctoribus eſſe conferendam.

Apoc.2. 1.Reg.16. Rom.11.

Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur, & abundabit: ab eo autem qui non habet, & quod habet, auferetur ab eo. Hoc ad ſuperiorem ſententiam reſpicit, docẽs & illum poſſe amittere munus Dei, qui habens non habet, id eſt, non vtitur: & in eo augeri, qui habens habet, hoc eſt, benè vtitur. Quæ gratiarum mutatio, quoniam in hac vita geri ſolet, notandum quòd illud Domini redeuntis examen, etiam nunc ex parte celebratum, ſed tunc eſt vniuerſaliter implendum. Quotidiè namque accepto à patre regno redit, quia peregrinantis in terra Eccleſiæ ſemper ſtatum conſpicit. Quotidiè in tanto fidelium ſeruorum numero, huic pecuniam negociaturo commodat, in altero modum conſummati operis examinat: Hunc fideliter prudenterque laborantem amplioris gratiæ munere donat: Illum deſidias molles & marcida luxu ocia ſectantem, & eo quod dederat, priuat. Verùm vniuerſali manifeſtato iudicio, quod dictu quoque terribile eſt, multi qui ad docendũ videbantur idonei, ob negligentię ſuæ noxã inter indoctos reputabuntur. At alij ſimpliciores fratres, & elementorum penitùs ignari, ob conuerſationis tamen eximiæ deuotionem, inter apoſtolicos doctores præ-

Matth. 10.

mia ſumma percipient. Qui .n. recipit prophetã in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet. In hoc autem quod ſequitur: *Veruntamen inimicos meos illos, qui noluerunt me regnare ſuper ſe, adducite huc, & interficite ante me:* impietatem Iudæorum vel omnium reproborum, ad Chriſtũ conuerti nolentium, ſignificat in die iudicij puniendam: vt per duos fideles ſeruos, vtriuſq; populi doctores: per decem & quinq; mnas, id eſt, credẽtes populi: per ſeruum nequam, mali catholici: per inimicos, qui eum ſuper ſe regnare noluerũt, impietates eorum, qui verbũ fidei aut nunquàm audire, aut malè interpretando corrumpere maluerunt: per meſſionem ruris non ſeminati, eorũ etiam quos verbum Dei nec audire contigit, diſcuſſio ſignetur. Quibus quinque perſonis omne genus humanum, quod in die iudicij futurum eſt, exprimitur.

DE CONFESSORIBVS.

Lucæ XII.

Eſt homil. 13. in Euãgelia.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris. Et vos ſimiles hominibus expectantibus dominum ſuum, quando reuertatur à nuptijs. Et reliqua. Homilia beati Gregorij papæ.

SAncti euangelij fratres charißimi, aperta vobis eſt lectio recitata. Sed ne aliquibus ipſa eius planities alta fortaſſe videatur, eam ſub breuitate tranſcurrimus: quatenùs eius expoſitio ita neſcientibus fiat cognita, vt tamen ſcientibus non ſit oneroſa. Quia viris luxuria in lumbis ſit, fœminis in vmbilico, teſtatur Dominus, qui de diabolo ad beatum Iob loquitur, dicens: Virtus eius in lumbis eius, & fortitudo illius in vmbilico ventris eius.

Iob. 40.

A principali igitur ſexu, lumborum nomine luxuria deſignatur, cùm Dominus dicit: *Sint lumbi veſtri præcincti.* Lumbos enim præcingimus, cùm carnis luxuriam per continentiam coarctamus.

Lumbos præcingere.

Sed quia minus eſt mala non agere, niſi etiã quiſq; ſtudeat & bonis operibus inſudare, protinùs additur: *Et lucernæ ardentes in manibus veſtris.* Lucernas quippe ardẽtes in manibus tenemus, cùm per bona opera proximis noſtris lucis exempla monſtramus.

Lucernæ ardentes.

De quibus profectò operibus Dominus dicit: Luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum qui in cælis eſt.

Matth. 5.

Duo autem ſunt quæ iubentur, & lumbos præcingere, & lucernas tenere: vt & munditia ſit caſtitatis in corpore, & lumen veritatis in operatione. Redemptori etenim noſtro, vnum ſine altero nequaquam placere poteſt, ſi aut is qui bona agit, adhuc luxuriæ inquinamenta nõ deſerit: aut is qui caſtitate præeminet, necdum ſe per bona opera exercet. Nec caſtitas ergo magna eſt ſine bono opere, nec bonum opus eſt aliquid ſine caſtitate. Sed & ſi vtrunque agitur, reſtat vt quiſquis ille eſt, ſpe ad supernã patriam tendat, & nequaquam ſe à vitijs pro mundi huius honeſtate contineat. Qui etſi quædã bona aliquando pro honeſtate inchoat, in ea tamen intentione non debet permanere: nec per bona opera præſentis mundi gloriam quærere, ſed totam ſpem in redẽptoris ſui aduentu conſtituat. Vnde & protinùs ſubditur: *Et vos ſimiles hominibus expectantibus dominum ſuum, quando reuertatur à nuptijs.* Ad nuptias quippe Dominꝰ abijt, quia reſurgens à mortuis, aſcendens in cęlum, ſupernã ſibi angelorum multitudinẽ nouus homo copulauit: Qui tunc reuertitur, cùm nobis iam per iudicium manifeſtatur. Bene autem de ſeruis expectantibus ſubditur: *Vt cùm venerit & pulſauerit, cõfeſtim aperiant ei.* Venit quippe, cùm ad iudicium properat. Pulſat verò, cùm iam per ægritudinis moleſtias eſſe mortẽ vicinam deſignat. Cui confeſtim aperimus, ſi hunc cum amore ſuſcipimus. Aperire enim iudici pulſanti non vult, qui exire de corpore trepidat, & videre eum quem contẽpſiſſe ſe meminit, iudicem formidat. Qui autem de ſua ſpe & operatione ſecurus eſt, pulſanti cõfeſtim aperit, quia lætus iudicem ſuſtinet: & cùm tempus propinquæ mortis agnouerit, de gloria retributionis hilareſcit. Vnde & protinùs ſubditur: *Beati ſunt ſerui illi, quos, quum venerit Dominus, inuenerit vigilantes.* Vigilat, qui ad aſpectum veri luminis mẽtis oculos apertos tenet. Vigilat, qui ſeruat operando quod credit. Vigilat, quia ſe torporis & negligentiæ tenebras repellit. Hinc etenim Paulus dicit: Euigilate iuſti, & nolite peccare. Hinc rurſùs dicit: Hora eſt iam nos de ſomno ſurgere. Sed veniens Dominus, quid vigilantibus ſeruis exhibeat, audiamus: *Amen dico vobis, quòd præcinget ſe & facit illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis.* Præcinget ſe, id eſt, ad retributionem præparat. Et faciet illos diſcumbere, id eſt, in æterna quiete refoueri. Diſcumbere quippe noſtrum, in regno quieſcere eſt. Vnde rurſus Dominus dicit: Venient & recumbent cum Abraham, Iſaac & Iacob. Tranſiẽs autem Dominus miniſtrat, quia lucis ſuæ illuſtratione nos ſatiat. Tranſire verò dictum eſt, cũ de iudicio ad regnum redit. Vel certè nobis Dominus poſt iudicium tranſit, quia ab humanitatis forma, in diuinitatis ſuæ contemplationem nos eleuat. Et tranſire eius, eſt in claritatis ſuæ ſpeculationem nos ducere, cùm eum quem in humanitate in iudicio cernimus, etiam in diuinitate poſt iudicium videmus. Ad iudicium quippe veniens, in forma ſerui omnibus apparet, quia ſcriptum eſt: Videbunt in quem tranſfixerunt. Sed cùm reprobi in ſupplicium corruunt, iuſti ad claritatis eius gloriam pertrahuntur, ſicut ſcriptum eſt: Tollatur impius, ne videat

Vigilare quid ſit.

1. Cor. 15.

Rom. 13.

Matth. 8.

Ioan. 19.

Eſa. 26.

gloriam

gloriam Dei. Sed quid ſi ſerui in prima vigilia negligentes exiſtunt? Prima quippe vigilia, primæ ætatis cuſtodia eſt. Sed neque ſic deſperandum eſt, & à bono opere ceſſandum. Nam longanimitatis ſuæ patientiam inſinuans Dominus, ſubdit: *Et ſi venerit in ſecunda vigilia, & ſi in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit, beati ſunt ſerui illi.* Prima quippe vigilia, primæuum tempus eſt, id eſt, pueritia. Secunda, adoleſcentia vel iuuentus, quæ authoritate ſacri eloquij vnum ſunt, dicente Salomone: Lætare iuuenis in adoleſcentia tua. Tertia autem, ſenectus accipitur. Qui ergo vigilare in prima vigilia noluit, cuſtodiat vel ſecundam: vt qui conuerti à prauitatibus ſuis in pueritia neglexit, ad vias vitæ ſaltem in tempore iuuentutis euigilet. Et qui in ſecunda vigilia vigilare noluit, tertiæ vigiliæ remedia non amittat: vt qui in iuuentute ad vias vitæ non vigilat, ſaltem in ſenectute reſipiſcat. Penſate fratres chariſsimi, quia concluſit pietas Dei duritiam noſtram. Non eſt iam, quid homo excuſationis inueniat. Deus deſpicitur & expectat, contemni ſe videt & reuocat, iniuriam de contemptu ſuo ſuſcipit, & tamen quandoque reuertentibus etiam præmia promittit. Sed nemo hanc eius longanimitatem negligat, quia tanto diſtrictiorem iuſtitiam in iudicio exerit, quanto longiorem patientiam ante iudicium prærogauit. Hinc etenim Paulus dicit: Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundum duritiam autem tuam, & cor impœnitens, theſaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iuſti iudicij Dei. Hinc Pſalmiſta ait: Deus iudex iuſtus, fortis & longanimis. Dicturus quippe longanimem, præmiſit iuſtum: vt quem vides peccata delinquentium diù patienter ferre, ſcias hunc quandoq; etiam diſtrictè iudicare. Hinc per quędam ſapientem dicitur: Altiſsimus enim eſt patiens redditor. Patiens enim redditor dicitur, quia peccata hominum & patitur & reddit. Nam quos diù vt conuertantur tolerat, non conuerſos duriùs damnat. Ad excutiendam verò mentis noſtræ deſidiam, etiam exteriora damna per ſimilitudinem ad medium deducuntur, vt per hæc animus ad ſui cuſtodiam ſuſcitetur. Nam dicitur: *Hoc autem ſcitote, quoniam ſi ſciret paterfamilias qua hora fur veniret, vigilaret vtiq; & non ſineret perfodi domũ ſuam.* Ex qua præmiſſa ſimilitudine etiam exhortatio ſubinfertur, qua dicitur: *Et vos eſtote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis veniet.* Neſciente etenim patrefamilias, fur domũ perfodit: quia dum à ſui cuſtodia ſpiritus dormit, improuiſa mors veniens, carnis noſtræ habitaculum irrumpit, & eum quem dominũ domus inuenerit dormientem, necat: quia cùm ventura damna ſpiritus minimè præuidet, hunc mors ad ſupplicium neſciẽtem rapit. Furi autem reſiſteret ſi vigilaret, quia aduentum iudicis qui occultè animam rapit, præcauens, ei pœnitendo occurreret, ne impœnitens periret. Horam verò vltimam Dominus noſter idcircò nobis voluit eſſe incognitam, vt ſemper poſsit eſſe ſuſpecta: vt dum illã præuidere non poſſumus, ad illam ſine intermiſſione præparemur. Proinde fratres mei, in conditione mortalitatis veſtræ mentis oculos figite, venienti vos iudici per fletus quotidiè & lamenta præparate. Et cùm certa mors maneat omnes, nolite de temporalis vitæ prouidentia incerta cogitare. Terrenarum rerum vos cura non aggrauet. Quantislibet enim auri & argenti molibus circundetur, quibuslibet pretioſis veſtibus induatur caro, quid eſt aliud quàm caro? Nolite ergo attendere quid habetis, ſed conſiderate quid eſtis. Vultis audire quid eſtis? Propheta indicat, dicens: Verè fœnum eſt populus: ſi enim fœnum populus non eſt, vbi ſunt illi, qui ea quæ hodiè colimus, nobiſcum tranſacto anno beati Felicis natalitia celebrauerunt? O quanta & qualia de præſentis vitæ prouiſione cogitabant: ſed ſurripiente mortis articulo, repentè in his quæ præuidere nolebant, inuenti ſunt, & cuncta ſimul temporalia congregata, quæ quaſi ſtabiliter tenere videbantur, amiſerunt. Si ergo tranſacta multitudo generis humani per natiuitatem viruit in carne, per mortem aruit in puluere, videlicet fœnum fuit. Quia igitur momentis ſuis horæ fugiunt, agite fratres chariſsimi, vt in boni operis mercede teneantur. Audite quid ſapiens Salomon dicat: Quodcunq; poteſt manus tua facere, inſtanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec ſcientia, nec ſapientia erunt apud inferos, quò tu properas. Quia ergo & venturæ mortis tempus ignoramus, & poſt mortem operari non poſſumus, ſupereſt vt ante mortem tempora indulta rapiamus. Sic enim, ſic mors ipſa cũ venerit, vincitur, ſi priuſquã veniat, ſemper timeatur.

Prima vigilia. Secunda. Eccleſ.11. Tertia. Dei clemẽtia nõ abutendu. Rom.2. Pſal.7. Eccle.5. Hora mortis cur nobis incerta. Eſai.40. Eccle.9.

DE CONFESSORIBVS.

Lucæ XII.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris. Et reliqua. Homilia Haymonis.

INter cæteras virtutes, quas Dominus noſter Ieſus Chriſtus diſcipulis tradidit, & per diſcipulos nobis, maximam & præcipuam caſtitatẽ oſtendit. Nam cùm ſuperiùs ad ſpontaneã paupertatem amandam nos incitaſſet, dicens: Facite vobis ſacculos qui non veteraſcunt, theſaurum non deficientem in cęlis, quò fur non appropiat, nec tinea corrumpit: continuò de ſeruanda caſtitate adiecit, dicens: *Sint lumbi veſtri præcincti.* Quòd enim luxuria viris in lumbis ſit, & fœminis in vmbilico, Dominus teſtatur, cùm de diabolo loquitur ad beatum Iob: Virtus eius in lumbis eius, & fortitudo eius

Caſtitatis præſtãtia. Luc.12. Iob.40.

do eius in vmbilico ventris eius. Lumborum ergo nomine hic luxuria deſignatur, cùm dicitur: *Sint lumbi veſtri præcincti* Lumbos enim præcingimus, cùm ardorem libidinis amore caſtitatis refrænamus. Taliter lumbos præcinctos habebat Ioannes Baptiſta, de quo ſcriptum eſt: Quia erat veſtitus pilis cameli, & zona pellicea circa lumbos eius: nec erat *Num.5.* de immundis, qui propter fluxum ſeminis eijciebantur extra caſtra: ſed caſtitatem quam in mente habebat, in ipſo habitu corporis demonſtra- *4.Reg.1.* bat. Sic & Elias zonam circa lumbos habebat. Qui enim non propter amorem filiorũ iunguntur, ſed propter libidinem explendam, lumbos præcinctos non habent: ſed potiùs de illis ſunt, qui propter immunditiam extra caſtra eijciun- *1.Cor.6.* tur, comparati iumentis inſipientibus. Qui verò tollens membra Chriſti, facit ea membra meretricis, nequaquàm lumbos habet præcinctos: *Heb.12.* quoniam, ſicut verè ait apoſtolus Paulus, ſine pace & caſtimonia nemo videbit Deum. Quantũ enim incorruptio carnis Deo placeat, ipſe per pro- *Eſa.54.* phetam teſtatur, dicens: Hæc dicit Dominus eunuchis, qui cuſtodierint ſabbata mea, & elegerint quæ volui, tenuerintq; fœdus meum: dabo eis in domo mea & in muris meis locum nominatum, & nomen melius à filijs & filiabus, nomẽ ſempiternum quod non peribit. Et in Apocalyp *Apo.14.* ſi de talibus dicitur: Hi ſunt qui cum mulieribus non ſunt coinquinati, virgines enim ſunt. *Sacris initiati debẽt continenter viuere.* Quod cùm omnibus fidelibus generaliter obſeruandum ſit, ſpecialiter tamen miniſtris eccleſiaſtici ordinis cuſtodiendum iniungitur: quando in veteri lege carnes agni, qui in figura corporis & ſanguinis dominici immolatus eſt, non *Exod.12.* priùs comedere permiſsi ſunt, quàm renes accinctos haberent, Domino dicente: Sic ergo comedetis illum: renes veſtros accingetis, calceamenta habebitis in pedibus. Item: Et dixit Dominus *Leui.21* ad Moyſen: Loquere ad Aron, & ad filios eius: Homo de ſemine veſtro, in quo fuerit macula, non accedat ad altare. Si gibbus fuerit, ſi lippus, ſi albuginem habens in oculo, ſi impetiginem in corpore, vel iugem ſcabiem, ſi cæcus fuerit vel claudus, ſi fracto pede, vel torto naſo, ſi fuerit ponderoſus vel hernioſus. Qui enim ſacra myſteria manib⁹ tractare, & alijs miniſtrare debẽt, dignum eſt, vt ab omni immũda pollutione ſint alieni: vt ſcilicet & mente ſint caſti, & corpore pudici. Quod in opere Dauid diſcimus, qui cùm veniſſet ad Achimelech ſacerdotem, non priùs panes ſanctificatos accipere potuit, quàm ſe ſuoſq; mundos à mulieribus teſtaretur: non vtiq; ſolũ ab alienis, neq; à concubinis, ſed etiam à proprijs vxoribus. Ait enim: Et quidem ſi de mulieribus agitur, continuimus nos ab heri & nudiuſtertius, quando egrediebamur, & fuerunt vaſa puerorum munda. quapropter conſideret vnuſquiſq; conſcientiam ſuam, & ſi ſe incontinentem ſenſerit in corpore, abſtineat ſe à ſacra commu-

nione, ne fortè ad iudicium accipiat, quod fidelibus datum eſt ad remedium, timens illud, quod *1.Cor.11.* terribiliter clamat Apoſtolus, dicens: Quicunq; manducauerit panem, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis Domini. Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini. Vel certè aliter lumbos præcingimus, cùm omnia impedimenta mundi poſtponimus, vt in via mandatorum Dei greſſum mentis firmiter figere valeamus. Qui enim diſcinctus eſt, ipſis ſuis veſtimentis impeditur, ne liberè ambulet. Qui verò præcinctus eſt quaquauersùs libet diſcurrere poteſt. Præcingitur ad prælium miles, & circa renes gladium portat, quo aduerſarium ſuum percutiat. Et tu ergo qui cupis eſſe miles Dei, præcinge lumbos tuos, id eſt, omnia fluxa & impedimenta mundi poſtpone, vt pugnare valeas, non aduerſùs carnem & *Epheſ.6.* ſanguinem, ſed aduerſùs mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cæleſtibus: vt impleatur in te, quod idem Apoſtolus ſubiungit: State ergo ſuccincti lumbos veſtros in veritate, & induti lorica iuſtitiæ, & calceati pedes in præparatione euangelij pacis. Taliter miles ca- *Iob.38.* ſtrorum lumbos præcinxerat, quando audiuit: Accinge ſicut vir lumbos tuos. Vnde & in laude Eccleſiæ dicitur: Accinxit fortitudine lumbos *Prouer.31.* ſuos, & roborauit brachium ſuum. Quiſquis aũt talis eſt, alijs ad exẽplum imitationis proponendus eſt, quia ſicut ait Dominus, Nemo accendit *Luc.8. & 11.* lucernam, & ponit eam ſub modio, ſed ſuper cãdelabrum, vt luceat omnibus qui in domo ſunt. Vnde poſtquàm dixit: Sint lumbi veſtri præcincti, adiunxit: Et lucernæ ardentes. Quid per lu- *Lucernæ ardentes.* cernas, niſi opera deſignantur? Lucernas ardentes habere, eſt bona opera alijs ad imitandum *Matt.5.* oſtendere, iuxta illud, quod Dominus alibi ait: Luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrũ, qui in cælis eſt. Conſiderandum autem illud eſt, quod duo ſunt quæ præcipiuntur, lumbos ſcilicet præcingere, & lucernas ardentes habere: quia nec caſtitas prodeſt ſine bono opere, nec bonum opus aliquid valet ſine caſtitate. Primùm enim præcipitur lumbos reſtringere, & pòſt lucernas tenere: quia ille ad aliorum exemplum promouendus eſt, in cuius pectore ſalutaria deſideria vigent, & cuius mentem carnalis voluptas nõ occupat. Quod in lege præfiguratum eſt, cùm per *Num.8.* Moyſen præcipitur, vt Leuitæ vſq; ad quinquageſimum annum miniſtrent: poſt annum autem quinquageſimũ cuſtodes vaſorum fiant, legitimum tempus attendentes, ſiue ad regendũ, ſiue ad officium prædicationis ſuſcipiendum. Sed quæritur, quarè præcipiat lucernas tenere, cùm alibi dicat: Tu autem cùm oraueris, intra in cubi- *Matt.6.* culum tuum, & clauſo oſtio ora patrem tuum? Ad quod dicendum, quia illis præcipitur bonum

opus

opus ad exemplum aliorum oſtendere, qui tam perfecti ſunt vt ab hominibus laudati non extollantur. Illis autem, qui imperfecti ſunt, aut quos fauor humanus extollit, præcipitur: Tu autem cùm oraueris, intra in cubiculum tuum: & cùm facis eleemoſynam, neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua. Et quia iuxta Ioannis vocem, Si cor noſtrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus in die iudicij: quicunq; lumbos habent præcinctos & lucernas ardentes, aduentum Domini non tam timere debent, quàm diligere. Vnde & ſubditur: *Et vos ſimiles hominibus expectantibus dominũ ſuũ, quando reuertatur à nuptijs: vt cùm venerit & pulſauerit, cõfeſtim aperiant ei.* Ad nuptias quippe Dominus noſter abijt, quando aſcendẽs in cœlum, multitudinem angelorum nouus homo ſibi ſociauit. Tunc autẽ reuertetur ad ſeruos ſuos, quando per iudicium manifeſtari cœperit. Siue certè aliter Dominus nobis quotidiè venit, cùm conſcientias noſtras per ſuam gratiam viſitat, & cor noſtrum ſuo amore inflammat. Pulſat verò, quando per ægritudinis moleſtiam, vicinam mortem denunciat. Cui ille ſtatim aperit, qui lætus de corpore exit, & eius ſpeciem, quem ſemper deſiderauit, videre concupiſcit. Pulſanti iudici aperire timet, qui eius præceptis ſe minimè obtemperaſſe cognoſcit, & videre eum exiens de corpore trepidat, quem contempſiſſe ſe meminit: & quaſi videre iudicem metuit, cuius iuſsis ſe obtemperaſſe non recognoſcit. Sicut enim iudicis aduentum in ciuitate eius iuſti diligunt, fures & latrones timent: ita & aduentum Domini illi timẽt, qui eius præceptis minimè ſe obtemperaſſe ſciunt. Soli autem illi diligunt, qui rectè ſe viuere recolunt, quod illorum eſt facere, qui vitam ſuam, quantùm humana fragilitas patitur, inculpabilem cuſtodiunt, & cor ſuum de terreno amore in cœleſtis patriæ gaudio ponunt. Talis erat Paulus Apoſtolus, qui de bonis actibus ſecurus, dicebat: Ego autem iam delibor, & tempus meæ reſolutionis inſtat. Bonum certamen certaui, curſum cõſummaui, fidem ſeruaui: de reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ. Et iterùm, Cupio diſſolui & eſſe cum Chriſto, multo enim melius. Et rurſùs: Viuo autem iam non ego, viuit verò in me Chriſtus. Taliter pulſanti iudici beatus Martinus aperire paratus erat, quando inter ægritudinis moleſtiam conſtitutus, diſcipulorum fletibus commotus, dicebat: Grauis eſt Domine pugna laboris, qua hucuſq; certaui: ſed ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo propter eos ſubire laborem: fiat voluntas tua. Talibus qualis remuneratio præparata ſit, Dominus manifeſtat, cùm ſubdit: *Beati ſerui illi, quos cùm venerit Dominus, inuenerit vigilantes.* Vigilare enim, eſt in bono opere vnumquenq; ſolicitum eſſe. Ille verò benè vigilat, qui rectè credit & rectè viuit. Vigilat, qui ad aſpectum veri luminis apertos tenet oculos mentis. Vel certè vigilat, qui torporẽ & negligẽtiam à ſe excutit, & diuinis mandatis ardenti animo inhæret. Taliter Paulus Apoſtolus vigilare monebat, quibus dicebat: Euigilate iuſti, & nolite peccare. Et iterùm: Hora eſt iam nos de ſomno ſurgere. Et rurſùs: Vigilate & orate, & ſtate in fide. Adhuc etiam ipſius remunerationis qualitas inſinuatur, cùm ſubditur: *Amẽ dico vobis, quòd præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis.* Præcingi verò Dei, eſt ad retributionem ſe præparare. Noſtrum autem diſcumbere, eſt in æterna beatitudine quieſcere, iuxta quod ipſe alibi ait: Multi venient ab oriente & occidente, & recumbent cum Abraham & Iſaac & Iacob in regno cælorum. Tranſire verò dicitur, cùm poſt iudicium ad regnum properat. Vel certè Dominus tranſiens nobis miniſtrabit, cùm de forma humanitatis vſque ad contemplandam claritatem diuinitatis nos perducet. Omnibus enim in iudicio in forma humanitatis apparebit, iuſtis ſcilicet & iniuſtis, ſicut ſcriptum eſt: Et videbit omnis caro ſalutare Dei noſtri. Sed reprobis iuſto iudicio damnatis, iuxta illud quod ſcriptum eſt: Tollatur impius, ne videat gloriam Dei: ſolis electis tranſiet, quos de viſione humanitatis vſq; ad contemplandam claritatẽ diuinitatis ſublimabit: vt qui modò intuentur tantùm hominẽ, tũc facie ad faciẽ mereãtur videre Deũ, qualiter pater in filio, & filius maneat in patre. Sed quia omnibus præſentis vitæ terminus incertus eſt, rectè ſubiungitur: *Et ſi venerit in ſecunda vigilia, & ſi in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit, beati ſunt ſerui illi.* Antiqui enim noctem in quatuor vigilias diuidebant, ita vt vnaquæque vigilia trinas haberet horas. Varietates nanque horarum, diuerſitatem ſignificant humanæ vocationis. Prima enim vigilia, primæuum eſt tempus noſtræ ætatis, id eſt, pueritia. Secunda vigilia, adoleſcentia, vel iuuentus, quæ penè idem ſunt, Salomone dicente: Lætare iuuenis in adoleſcentia tua. Tertia vigilia, eſt ſenectus. Cùm verò Dominus nonnullos in pueritia benè operantes ab hac vita vocat, quaſi ad ſeruos vigilantes in prima vigilia venit. Cùm verò alios in adoleſcentia vel iuuentute ab hac vita ducit, quaſi in ſecunda vigilia venit. Si quis ergo in prima vigilia vigilare noluerit, ſaltem in ſecunda vigilet: id eſt, ſi quis in pueritia à bono opere torpuit, ſaltem in adoleſcentia vel iuuentute ſomnum torporis à ſe excutiat, & dum virtus corporis viget, in bono opere ſe exerceat. Si quis autem tam negligens & deſidioſus fuerit iuuentus, vt nec in prima, nec in ſecunda vigilia vigilauerit, ſaltem in tertia, id eſt, in ſenectute iã reſipiſcat, & tunc vigilare non timeat, cùm parum vigilaturus eſt. Neque enim ſerò conuerſos diuina pietas deſpicit, qui per prophetam ait: Viuo ego, dicit Dominus, nolo mortem peccatoris, ſed vt conuertatur & viuat. Et iterùm: Peccator quacunq; die conuerſus fuerit & ingemuerit, ſaluus erit. Sed quia ſolet antiquus hoſtis in hac parte tepidos deci-

Marginal notes: 1. Ioan. 3. — 2. Ti. 4. — Philip. 1. — Gal. 2. — Vigilare quid ſit. — 1. Cor. 15. — Rom. 13. — 1. Cor. 16. — Matth. 8. — Eſa. 40. — Luc. 3. — Eſa. 26. — Quatuor noctis vigiliæ. — Eccleſ. 11. — Ezech. 33. — Ezech. 18.

Fallacia ſatanæ. pere Chriſtianos, vt quibus ſuadet culpam, longam promittat & vitam, adhuc Dominus admonendo, ſimilitudinem incerti finis ſubdit, dicens: *Hoc autem ſcitote, quoniam ſi ſciret paterfamilias qua hora fur veniret, vigilaret vtique, & non ſineret perfodi domum ſuam.* Iuxta literam ita eſt, quia paterfamilias theſaurum reconditum habens in domo, ſi furis aduentũ ſciret, vigilias inſtrueret, cuſtodias adhiberet, infirmiora loca muniret, & ne ſua domus aliqua fraude perfodi poſſet, ſolicitꝰ præ-

Animus, paterfamilias. caueret. Spiritualiter aũt paterfamilias iſte, noſter eſt animus, qui tunc malè ſecurus dormit, quando diem mortis obliuiſcens, à bono opere torpet, & breuiſsimum tẽpus vitæ præſentis, qua-

Fur, mors. ſi lõgũ ſibi promittit. Furis aũt aduentus, mors eſt, quæ improuiſa ſubitò dum non ſperatur veniens, theſaurũ animæ noſtræ ad pœnas rapit. Huius ergo furis aduenrum vt præcauere poſsimus, neceſſe eſt vt diem mortis ſemper ante oculos habeamus. Multũ enim nos aduersùs peccatum iuuat, ſi finis vitæ à memoria non recedat, monen-

Eccleſ. 7. te ſcriptura: In omnibus operibus tuis memorare nouiſsima tua, & in æternũ non peccabis. Vnde & Dominus admonendo ſubiungit, dicens: *Et vos eſtote parati, quia qua hora non putatis filius hominis veniet.* Si aũt terminum vitæ noſtræ ſciremus, aliud tempus fortaſſe voluptati, & aliud tempus pœnitentiæ deputaremus. Cùm verò omnibus incerta ſit hora mortis, non debet eſſe conſcien-

1. Tim. 2. tia ſecura à bono opere: quia Dominus omnipotens, qui neminem vult perire, ſed omnes ad cognitionem veritatis venire, ideò voluit nos latere vltimũ diem, vt dum ignoratur vnus, obſeruentur oẽs. Quod aũt ait, Quia qua hora non putatis, filius hominis veniet: ſi ad diem iudicij referamus, manifeſtum eſt quia incertus eſt omni-

Marc. 13. bus & incognitus, ſicut ipſe dicit in euãgelio: De die autem illa & hora nemo ſcit, neque angeli in cœlo, neq; filius hominis, niſi pater ſolus. Et ite-

Matt. 24. rùm: Sicut fuit in diebus Noë, ſic erat aduentus fi-

Ibidem. lij hominis. Et rursùm: Sicut fulgur egreditur ab oriente, & penetrat in occidentem, ſic erit aduẽtus filij hominis. Et poſt ſuã reſurrectionẽ quæ-

Act. 1. rentibus diſcipulis ait: Non eſt veſtrum noſſe tẽpora vel momenta, quæ pater poſuit in ſua pote-

2. Pet. 3. ſtate. Hinc Petrus Apoſtolus dicit: Dies Domini ſicut fur in nocte ita veniet. Sed quod tunc generaliter futurum eſt omnibus in reſurrectione animarum & corporum, quotidiè fit in ſingulis animabus. Dum enim non putamus, filius hominis venit, quando ſubita morte præuenti, ipſum habemus terminum peccandi, quem & viuendi. Et dum mala non deſerimus, ſed à malis deſerimur, ſeram agimus pœnitentiam, non attenden-

Eccle. 5. tes illud quod ſcriptum eſt: Ne tardes conuerti ad Deum, neque differas de die in diem, ne ſubitò veniat ira eius, & in tempore vindictæ diſperdat te.

DE CONFESSORIBVS, Lucæ XI.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Nemo accendit lucernam, & in abſcendito ponit, neq; ſub modio, ſed ſuper candelabrũ, vt qui ingrediuntur, lumen videãt. Et reliq. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri. *Lib. 4. comment. in II. ca. Lucæ.*

DE ſeipſo Dñs hæc loquitur, oſtẽdens etſi ſuprà dixerit nullũ generatiõi nequã, niſi ſignum Ionæ dandũ, nequaquã tamen lucis ſuæ claritatẽ fidelibus occultandã. Ipſe quippe lucernã accendit, qui teſtam humanæ naturæ flãma ſuæ diuinitatis impleuit. Quã profectò lucernã, nec credentibus abſcõdere, nec modio ſupponere, hoc eſt, ſub menſura legis includere, vel intra vnius Iudææ gentis terminos voluit cohibere. *Sed ſupra candelabrũ, inquit, vt qui ingrediuntur, lumen videant.* Candelabrum Eccleſiam dicit, cui lucernam ſuperpoſuit, quia noſtris in frontibus fidem ſuæ incarnationis affixit, vt qui Eccleſiã fideliter ingredi voluerint, lumen veritatis palàm queant intueri. Qua ſententia Iudæorum quoque proceres condemnat, qui ſigna quærentes exteriùs, apertam lucis ianuam noluerint intrare credendò. Deniq; præcipit, ne opera tantummodò, ſed & cogitationes & ipſas etiam cordis intentiones, mundare & caſtigare meminerint. Nam ſequitur: *Lucerna corporis tui, eſt oculus tuus.* Corpus quidem dicit opera, quæ palàm cunctis apparent: oculum verò ipſam mentis intentionem qua operatur, & de cuius merito eadem opera, lucis an tenebrarum ſint opera, diſcernuntur, ſicut ipſe conſequenter exponit, dicens: *Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebroſum erit.* Si (inquit) pura rectaq; intentione, quæ potes agere bona ſtudueris, lucis profectò ſunt opera quæ facis, etiãſi coram hominibns imperfectionis aliquid habere videantur: quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt ſancti. Si autem peruerſa eſt intentio quæ præcedit, prauum eſt omne opus quod ſequitur, quanuis rectum eſſe videatur. *Vide ergo ne lumen quod in te eſt, tenebræ ſunt:* hoc eſt, ne ipſa cordis intentio, quæ lumen eſt animæ, vitiorum caligine fuſcetur, ſedula diſcretione perpende, iuxta quod alibi præcipitur: Omni cuſtodia ſerua cor tuum, quoniam ex ipſo vita procedit. *Si ergo corpus tuum totũ lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum, erit lucidũ totum, & ſicut lucerna fulgoris illuminabit te.* Totũ corpus noſtrũ, omnia opera noſtra dicit: quia & Apoſtolus membra noſtra nuncupat quędã opera, quæ improbat, & mortificanda præcipit, dicens: Morti-

Margin notes (right column): *Luc. 11.* (beside "DE ſeipſo Dñs hæc loquitur"); *Cãdelabrũ eccleſia.* (beside "nos voluit cohibere"); *Oculus, intentio.* (beside "ſtigare meminerint"); *Rom. 8.* (beside "coram hominibns"); *Prouer. 4.* (beside "one perpende")

Col. 3. Mortificate ergo membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, & cætera talia. Si igitur ipſe bonum bona intentione patraueris, non habens in tua conſcientia aliquam partem tenebroſæ cogitationis, etiamſi contigerit aliquem proximorum tua bona actione noceri, verbi gratia, aut de pecunia quam à te indigens & petens acceperat, facere vel pati aliquid mali, aut de verbo exhortationis, quo errantem corrigere volebas, fortè pernicioſiùs errare, tu tamen pro tuo ſimplici & lucido corde, & hic & in futuro lucis gratia donaberis.

DE CONFESSORIBVS, Lucæ X.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri.

Lib. 3. Comment. in 10. ca. Lucæ. Luc. 10.

IN ſuperioribus plãxit Dominus ciuitates, quæ poſt magna miracula atq; virtutes factas in ſe, nõ pœnituerũt, peioresq; gentilibus, qui naturale ſolùmodò ius diſsipabãt, poſt deſcriptũ legis contemptum, filium quoque Dei conculcare, gratiamq; ingrati ſpernere non timuerunt. Et ne quis putaret hanc increpationem illis tantummodò ciuitatibus vel perſonis, quæ Dominum in carne videntes ſpernebant, & non omnibus, qui hodieq; euangelij verba deſpiciunt, conuenire, conſequenter adiunxit, dicens: *Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit:* vt in audiendo quiſque vel ſpernendo euangelij prædicatore, non viles iam quaſque perſonas, ſed Dominum ſaluatorem, immò ipſum patrem ſe ſpernere vel audire diſceret. Nam ſequitur: *Qui autem me ſpernit, ſpernit eum qui miſit me.* Quia proculdubiò in diſcipulo magiſter auditur, & in filio pater honoratur. Poteſt & ita intelligi: Qui vos ſpernit, me ſpernit: qui non facit miſericordiam vni de fratribus meis minimis, nec mihi facit: quia & ipſe pro his formam ſerui, & pauperis habitum ſuſcepi. Qui autem me ſpernit, nolens credere Deum, & filium Dei conculcans, ſpernit eum qui me miſit, quia ego & pater vnum ſumus. *Reuerſi ſunt autẽ ſeptuaginta duo cum gaudio, dicentes: Domine, etiam dæmonia ſubijciuntur nobis in nomine tuo.* Benè quidẽ confeſſi ſunt, deferẽtes honorẽ nomini Chriſti: ſed quia infirma adhuc fide gaudebant in virtutibus, vide quid audiant. *Et ait illis: Videbam ſatanã ſicut fulgur de cœlo cadentem.* Non modò video, ſed priùs videbam quando corruit. Quòd autem ait, ſicut fulgur, vel præcipitem de ſupernis ad ima lapſum ſignificat, vel quia deiectus adhuc transfigurat ſe in angelum lucis. Quia ergo diſcipulos de ſignorum operatione vidit elatos, exemplo eos terret, atque ad humilitatem reuocat, eius qui primus ſuperbiendo cecidit: vt qui hunc ob ſuperbiam de cœlo recordarentur eiectum, multo magìs ſe de terra editos, ſi ſuperbierint, humiliandos agnoſcant. *Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſupra ſerpentes & ſcorpiones, & ſupra omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit:* Hoc eſt, omne genus immundorum ſpirituum de obſeſsis corporibus eijciendi, quanuìs & ad literam rectiſsimè poſſet accipi. Siquidem & Paulus à vipera inuaſus, nil aduerſi patitur, & Ioannes, vt hiſtoria tradit, hauſto veneno non læditur. Hoc ſanè inter ſerpentes qui dente, & ſcorpiones qui cauda nocent, diſtare arbitror, quòd ſerpentes apertè ſæuientes, ſcorpiones clanculò inſidiantes, vel homines vel dæmones ſignificent: Serpentes, qui inchoandis virtutibus venena prauæ perſuaſionis objiciunt: ſcorpiones, qui conſummatas virtutes ad finem vitiare contendunt. *Veruntamen in hoc nolite gaudere, quia ſpiritus vobis ſubijciuntur.* De ſubiectione ſpirituum, cùm caro ſint, gaudere prohibentur: quia ſpiritus eijcere, ſicut & virtutes alias facere, interdùm non eius eſt meriti qui operatur: ſed inuocatio nominis Chriſti hoc agit ad condemnationem eorum qui inuocant, vel ob vtilitatem eorum qui vident & audiunt, conceditur: vt licet homines deſpiciant ſigna facientes, tamen Deum honorent, ad cuius inuocationem fiant tanta miracula. Nam in Actibus apoſtolorum filij Sceuæ videbantur eijcere dæmones, & Iudas apoſtolus cum animo proditoris multa ſigna inter cæteros apoſtolos feciſſe narratur. *Gaudete autem, quòd nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis.* Si ſatanas, inquit, per ſuperbiam cœli ſedem cum ſocijs amiſit, non oportet vos de illorum humiliatione, ſed de veſtra ſublimatione gaudere, quatenùs vnde illi ruêre ſubleuati, vos humiles aſcendatis. Non autem pueriliter ſapiendum, quaſi Deus ad remedium obliuionis bonos in cœlis, malos ſcribat in terris, dicente Ieremia: Vniuerſi qui derelinquunt te, confundentur: recedentes à te, in terra ſcribentur: ſed ſalubriter intelligendum, quòd ſiue cæleſtia, ſiue terreſtria quis opera geſſerit, per hæc quaſi literis annotatus, apud Dei memoriam ſit æternaliter affixus.

Matt. 25. Ioan. 10. 2. Cor. 11. Act. 28. Act. 19. Ierem. 17.

DE CONFESSORIBVS. Matth. V.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Vos eſtis ſal terræ. Quòd ſi ſal euanuerit, in quo ſalietur? Et reliqua. Homilia B. Auguſtini epiſcopi.

Lib. 1. De Sermone Domini in monte.

Sermo.

Veritas odium parit.

SErmone ſuperiori Dñs exemplo adhortatus eſt, quia vera dicentes, ſolent perſecutionẽ pati: nec tamen ideò prophetæ antiqui tẽpore perſecutionis à veritatis prædicatione defecerũt. Rectiſsimè itaque ſequitur: *Vos eſtis ſal terræ*, oſtendens fatuos eſſe iudicandos, qui temporalium bonorũ vel copiam ſectantes, vel inopiam metuentes, amittunt æterna, quæ nec dari poſſunt ab hominibus, nec auferri. *Itaq; ſi ſal infatuatus fuerit, in quo ſalietur?* id eſt, ſi vos, per quos cõdiendi ſunt quodammodò populi, metu perſecutionum temporalium amiſeritis regna cœlorum, qui erunt homines, per quos à vobis error auferatur, cùm vos elegerit Deus, per quos errorem auferat cæterorum? Ergo *ad nihilũ valet ſal infatuatus, niſi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus.* Non itaq; calcatur ab hominibus, qui patitur perſecutionem, ſed qui timendo perſecutionẽ infatuatur. Calcari enim non poteſt, niſi inferior. Sed inferior non eſt, qui quanuìs corpore multa in terra ſuſtineat, corde tamen fixus in cœlo eſt. *Vos eſtis lux mundi.* Quomodò dixit ſuperiùs ſal terræ, ſic nunc dicit lux mundi. Nam neq; ſuperiùs iſta terra accipienda eſt, quam pedibus corporeis calcamus: ſed homines, qui in terra habitant, vel etiam peccatores, quorum condiendis & extinguendis putoribus Apoſtolicum ſalem Dominus miſit. Et hîc mundum non cœlum & terrã, ſed homines qui ſunt in mundo, vel diligunt mundum, oportet intelligi, quibus illuminandis apoſtoli miſſi ſunt.

Mons, iuſtitia inſignis

Non poteſt ciuitas abſcondi, ſuper mõtem cõſtituta, id eſt, fundata ſuper inſignem magnamq; iuſtitiam, quam ſignificat etiam ipſe mons, in quo diſputat Dominus. *Neq; accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio.* Quid putamus ita eſſe dictum ſub modio, vt occultatio tantùm lucernæ accipienda ſit: tanquàm ſi diceret, Nemo accendit lucernam, & occultat illam? An aliquid etiam modius ſignificat, vt hoc ſit ponere lucernam ſub

Lucernam ſub modio ponere.

modio, ſuperiora facere corporis commoda, quàm prædicationem veritatis; vt ideò quiſque veritatem non prædicet, dum timet ne aliquid in rebus corporalibus & temporalibus moleſtiæ patiatur? Et benè modius dicitur, ſiue propter retributionem menſuræ, quia ea quiſque recipiet, quæ geſsit in corpore, vt illic (inquit *2. Cor. 5.* Apoſtolus) recipiat vnuſquiſque quæ geſsit in corpore: & tanquàm de hoc modio corporis alio loco dicitur: In qua enim menſura *Matth. 7.* menſi fueritis, in ea remetietur vobis: Siue quoniam temporalia bona, quæ corpore peraguntur, certam dierum ſignificant menſuram, & inchoantur, & tranſeunt, quam fortaſsis ſignificat modius: æterna verò & ſpiritalia nullo ta- *Ioan. 3.* li fine coërcentur. Non enim ad menſuram dat Deus ſpiritum. Sub modio ergo lucernam po-

Vide Auguſtin. lib. 1. Retractat. cap. 19.

nit, quiſquis lucem doctrinæ bonæ commodis temporalibus obſcurat & tegit: Super candelabrum autem, qui corpus ſuum miniſterio Dei ſubijcit, vt ſuperior ſit prædicatio veritatis, & inferior ſit ſeruitus corporis: per ipſam tamen corporis ſeruitutem excelſior luceat doctrina, quæ per officia corporalia, id eſt, per vocem & linguam, & cæteros corporis motus in bonis operibus inſinuatur diſcentibus. Super candelabrum ergo ponit lucernam Apoſtolus, cùm dicit: Non ſic pugno, tanquàm aërem verberans: *1. Cor. 9.* ſed caſtigo corpus meum, & ſeruituti ſubijcio, ne fortè alijs prædicans, ipſe reprobus inueniar. Quod verò ait: *vt luceat omnibus qui in domo ſunt*, domum puto dictã habitationem hominum, id eſt, ipſum mundum, propter id quod ſuperiùs ait: Vos eſtis lumen mundi. Aut ſi domum quiſquam vult accipere Eccleſiam, neque hoc abſurdum eſt. *Sic luceat (inquit) lux veſtra corã hominibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum qui in cœlis eſt.* Si tantummodò diceret: Sic luceat lumen veſtrum coram hominibus, vt videant bona facta veſtra, finem conſtituiſſe videretur in laudibus hominum, quas quærunt hypocritæ, & qui ambiunt honores, & captant inaniſsimam gloriam: contra quos dicitur, Si adhuc hominibus pla- *Gal. 1.* cerem, Chriſti ſeruus non eſſem. Et per pro- *Pſalm. 52* phetam, Qui hominibus placent, confuſi ſunt, quoniam Deus nihil fecit illos. Et ite- *Ibidem* rùm: Deus confringit oſſa hominibus placentium. Et rursùm Apoſtolus: Non effi- *Gal. 6.* ciamur inanis gloriæ cupidi. Et ipſe iterùm: *Ibidem.* Probet autem ſe homo, & tunc in ſemetipſo gloriam habebit, & non in altero. Non ergo tantùm dixit, Vt videant bona facta veſtra, ſed addidit: Et glorificent patrem veſtrum qui in cœlis eſt: vt hoc ipſo, quòd homo per bona opera placeat hominibus, non ibi finem conſtituat, vt hominibus placeat, ſed referat hoc ad laudem Dei, & propterea placeat hominibus, vt in illo glorificetur Deus. Hoc enim laudantibus expedit, vt non hominem, ſed Deum honorent, ſicut in ipſo homine, quem portabat, Dominus oſtendit: vbi admiratæ turbæ de paralytico ſanato virtutes eius, (ſicut in euangelio *Matth. 9.* ſcriptum eſt) timuerunt & glorificauerunt Deum, qui dedit poteſtatem talem hominibus. Cuius imitator Apoſtolus Paulus dicit: Tantùm *Gal. 1.* audiẽtes erant, quia qui aliquãdo nos perſequebatur, nunc euangelizat fidem, quam aliquando vaſtabat: & in me magnificabant Deum. Poſteà ergo quàm cohortatus eſt audientes, vt ſe præpararent ad omnia ſuſtinenda pro veritate atq; iuſtitia, & vt non abſconderent bonum quod accepturi erant, ſed ea beneuolentia diſcerent, vt cæteros docerent, non ad laudem ſuam, ſed ad gloriam Dei bona ſua opera referentes, incipit iam eos informare & docere quod doceant: tanquam ſi quærerent, dicentes: Ecce volumus

lumus & omnia ſuſtinere pro nomine tuo,& doctrinam tuam non abſcondere:Sed quid eſt hoc ipſum, quod vetas abſcondi, & pro quo iubes omnia tolerare? Nunquid alia dicturus es contra ea, quæ in lege ſcripta ſunt? Non, inquit: *Nolite putare,quoniã veni ſoluere legem, aut prophetas. Non veni ſoluere,ſed adimplere.* In hac ſententia duplex ſenſus eſt: ſecundùm vtrunque tractandum eſt. Nam qui dicit, Non veni ſoluere legẽ, ſed adimplere: aut addendo dicit, quod minùs habet, aut faciendo quod habet. Illud ergo priùs conſideremus, quod primùm poſuimus. Nam qui addit quod minùs habet, non vtique ſoluit quod inuenit,ſed magis perficiendo confirmat. Et ideò ſequitur & dicit: *Amen dico vobis,donec tranſeat cœlum & terra, iota vnum aut vnus apex non præteribit à lege,donec omnia fiant.* Dum enim fiunt etiam illa, quæ adduntur ad perfectionem, multo magis fiunt illa, quæ præmiſſa ſunt ad inchoationem. Quòd autem ait, Iota vnum aut vnus apex non tranſiet à lege: nihil poteſt aliud intelligi, niſi vehemens expreſſio perfectionis, quando per literas ſingulas demonſtrata eſt, inter quas literas iota minus eſt cæteris, quia vno ductu fit: apex autẽ eſt etiã ipſius aliqua in ſummo particula. Quibus verbis oſtendit, in lege ad effectum etiam minima quæque perduci. Deinde ſubiecit: *Qui enim ſoluerit vnum de mandatis iſtis minimis,& docuerit ſic homines,minimus vocabitur in regno cœlorum.* Mandata ergo minima ſignificantur per vnum iota,& per vnum apicem. Qui ergo ſoluerit & docuerit ſic, id eſt, ſecundùm id quod ſoluit, non ſecundùm id quod inuenit & legit, minimus vocabitur in regno cœlorum,& fortaſſe non erit in regno cœlorum, vbi niſi magni eſſe non poſſunt. *Qui autem fecerit & docuerit ſic.* Qui autem fecerit,hoc eſt,qui autem non ſoluerit & docuerit ſic,ſecundùm id quod non ſoluit. Quòd verò magnus vocabitur in regno cœlorum,ſequitur, vt etiam ſit in regno cœlorum, quò magni admittuntur. Ad hoc enim pertinet, quod ſequitur: *Dico enim vobis, quia niſi abũdauerit iuſtitia veſtra pluſquàm ſcribarum & phariſæorum,non intrabitis in regnum cœlorum,* id eſt, niſi non ſolùm illa minima legis præcepta impleueritis, quæ inchoant hominẽ, ſed etiam iſta quæ à me adduntur,qui non veni ſoluere legem, ſed adimplere, non intrabitis in regnum cœlorum. Sed dicis mihi: Si de illis mandatis minimis cùm ſuperiùs loqueretur, dixit minimum vocari in regno cœlorum,quiſquis vnum eorum ſoluerit, & ſecundùm ſuam ſolutionem docuerit: magnum autẽ vocari,quiſquis ea fecerit,& ſic docuerit, & ex eo iam in regno cœlorum futurum eſſe,quia magnus eſt: quid opus eſt addi præceptis legis minimis, ſi iam in regno cœlorum poteſt eſſe, quia magnus eſt, quiſquis ea fecerit, & ſic docuerit? Quapropter ſic eſt accipiẽda illa ſententia: Qui aũt fecerit,& docuerit ſic,magnus vocabitur in regno cœlorũ.i.nõ ſecundùm illa minima,ſed ſecũdùm ea quæ ego dicturus ſum. Quæ ſunt aũt iſta? Vt abundet (inquit) iuſtitia veſtra ſuper ſcribarũ & phariſæorũ: quia niſi abundauerit, nõ intrabitis in regnũ cœlorum. Ergo qui ſoluerit illa minima,& ſic docuerit, minimꝰ vocabitur: qui autem fecerit illa minima,& ſic docuerit, non iã magnus habendus eſt, & idoneus regno cœlorũ, ſed tamen non tam minimus, quàm ille qui ſoluit. Vt aũt ſit magnus atq; illi regno aptus, facere debet & docere, ſicut Chriſtus nunc docet, id eſt, vt abundet iuſtitia eius ſuper ſcribarum & phariſæorũ, per quam intret in regnum Dei, Amen.

Vide Aug. lib. 1. Retract. c. 19.

IN NATALI CONFESSORVM, HOMILIA I.

Euſebij Emeſeni.

Homo quidam peregrè proficiſcens, vocauit ſeruos ſuos, &c. Matth. 25.

HOmo iſte Dñs & Saluator noſter intelligitur, qui de hoc mundo ad patrẽ rediens (hoc eſt.n. peregrè proficiſci) priùs fidelibus ſuis bona ſua largitus eſt. *Et vni dedit quinq; talenta, alij verò duo, alij verò vnũ. Vnicuiq; ſecundu propriã virtute, & profectus eſt ſtatim.* Quinq; enim taléta, quinq; ſunt corporis ſenſus. Duo verò, intellectus & operatio. Vnũ aũt, intellectus tãtùm. Hæc aũt etſi naturaliter ab initio hominibus data ſunt, ea tñ fidelibus ſuis iterùm Dñs dedit, & quodammodò innouauit, dũ magìs interiùs q̃ exteriùs habenda mõſtrauit. Habet enim & anima viſum & auditũ, guſtum & odoratũ & tactum: & quidem multo digniores illis, qui in corpore ſunt. Senſus enim corporis cum animalibus communes habemus. *Abijt autem qui quinq; talenta acceperat, & operatus eſt in eis, & lucratus eſt alia quinq;. Qui autem vnũ acceperat, abiẽs fodit in terram, & abſcondit pecuniam Domini ſui.* Hæc aũt in ſequentibus exponemus. *Poſt multum verò temporis venit Dominus ſeruorum illorum, & poſuit rationem cum illis.* Poſt multum verò temporis venit, quia multum temporis eſt inter primum & ſecundũ aduentum Chriſti. Tunc enim cum ſeruis ſuis rationem Dominus ponet, quia, vt Apoſtolus ait, Omnes aſtabimus ante tribunal Chriſti, vt reddat vnuſquiſque rationem de his quæ geſſit, ſiue bona, ſiue mala fuerint. *Et accedens qui quinq; talenta acceperat, obtulit alia quinque talenta, dicens: Domine, quinq; talenta tradidiſti mihi, ecce alia quinq; ſuperlucratus ſum.* Viſum mihi dediſti, operatus ſum in eo, & multos illuminaui. Quæ vidi, oſtendi: quæ intellexi, docui: non celaui, non abſcondi ea, quæ tu meis oculis reuelare dignatus fuiſti. Habeo igitur hoc talentum multiplicatum. Dediſti mihi & auditum: in hoc quo-

Senſus animæ. 1. Cor. 5. Lucra Viſus. Auditus.

quoque operatus ſum, & multis alijs aures aperui, tuorumque ſecretorum verba eos audire & intelligere docui. Hoc enim talentum Dominus requirebat, cùm diceret: Qui habet aures audiendi, audiat. Itemque: Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei, cæteris autem in parabolis, vt videntes non videant, & audientes non intelligant. Guſtum quoque mihi dediſti, quo tuæ dulcedinis ſaporem intelligens dico: Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, ſuper mel & fauum ori meo. Et in hoc quidem operatus ſum, aliosque mecum ad deguſtandum inuitaui, dicens: Guſtate & videte quàm ſuauis eſt Dominus, beatus vir qui ſperat in eo. Sed quid dicam de odoratu, quo fideles tuos inſtruxi, qua ratione diſcernere valeant inter catholicam doctrinam & fœtentem hæreticam prauitatem? Hoc enim ſerui tui illecti te ſequuntur, dicentes: Trahe nos poſt te, & curremus in odorem vnguentorum tuorum. Pro hoc & ſancta Eccleſia de naſo laudatur, vbi dicitur: Naſus tuus ſicut turris libani, quæ reſpicit contra Damaſcum. At verò & in tactu operatus ſum, & non minùs in eo, quàm in alijs talentis lucratus ſum. Tactus animæ, fides eſt, hoc enim Deus tenetur & tangitur. Quanto enim vnuſquiſque fidelior eſt, tanto familiariùs & propiùs Deum tangit. Alij enim ipſum, alij eius veſtimenti fimbrias tangunt. Hoc autem talentum duplicamus, quando fidem noſtram alijs prædicamus. Sed audiamus, quid huic Dominus reſponderit, qui ei quinq; talenta duplicata obtulit. *Euge ſerue bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam: intra in gaudium Domini tui.* Euge nanque, vox gaudentis eſt. Sed nota, quòd pauca Dominus reputat, quæ in hoc mundo meliora habemus. Qua in re illius regni diuitias inæſtimabiles eſſe oſtendit, de quibus Apoſtolus ait: Quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparauit Deus diligentibus ſe. Parua igitur ſunt hæc talenta, illis diuitijs comparata: ſiquidem eas quales ſunt, per hæc neque videre, neque audire, neque ad plenum cogitare poſſumus. Quis enim illud cogitare valeat, quod in cor hominis non aſcendit? *intra in gaudium Domini tui.* De hoc enim gaudio Pſalmiſta ait: Beati qui habitãt in domo tua domine, in ſeculũ ſeculi laudabunt te. Itemque: Vnam petij à Domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ. Hæc autem de quinque talentis dicta ſunt: nunc verò de duobus audiamus, per quæ intellectum & operationem ſignificari diximus. Quæ nimirum etſi numero ſint pauciora, precio tamẽ & ſignificatione nõ ſunt inferiora. Qui enim benè intelligit, & quæ intelligit operatur, nihil in viſu & auditu, nihil in guſtu & odoratu & tactu minus habet. In his enim duobus illa quinque pleniſſimè continentur: quę quidem ſibi mutuò coniuncta ſunt, & ſine altero alterum non valet. Inutilia enim ſunt & intellectus ſine operatione, & operatio ſine intellectu. Vnde benè dicitur: Intellectus bonus omnibus facientibus eum, laudatio eius manet in ſeculum ſeculi. *Acceßit igitur & qui duo talenta acceperat, & ait: Domine duo talenta tradidiſti mihi, ecce alia duo ſuperlucratus ſum.* Intellectum & operationem mihi dediſti. Tu enim das intelligentiam intelligentibus, tu & bonam voluntatem, & benè operandi affectum tribuis. Vnde Apoſtolus, Neque volẽtis, inquit, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei. Nam neque volentis eſt voluntas, neq; currentis eſt curſus, ſed miſerentis eſt Dei: qui priùs benè agendi voluntatem, deinde benè currendi tribuit facultatem. Duo igitur talenta mihi dediſti, ecce duo ſuperlucratus ſum. Quoniam quid intelligant, & qualiter intelligentes operari debeant, alios docere piger non fui. Huic itaque Dominus reſpondens & congaudens, non minora bona largitur, quàm illi alij modò ſuperiùs largitus fuerat. Beati iſti ſerui, qui Domino ſuo talenta duplicata reddiderunt: beati, in quorum manibus Domini ſui pecunia non eſt minorata: beati, qui animi ſplendorem, quem intùs habebant, alios quoque illuminando foras oſtendebant. Inde eſt enim, quòd arcam de lignis Setim fieri iuſsit, & intùs & extra de auro puriſsimo deaurari præcepit. Arca enim, & tota Eccleſia, & vnuſquiſque fidelis intelligi poſsit, in quibus cœleſtis ſapientiæ theſauri recõditi ſunt. Intùs enim & extrà deauratus eſt, qui ſapientia, qua interiùs eſt illuminatus, foris quoque alios illuminare non ceſſat. Qui enim ſibi datam ſapientiam celant, illi intùs & nõ foris deaurati ſunt. Cùm enim Apoſtolus dicit: Sapientiam loquimur inter perfectos, tunc & intùs & foris ſe deauratum eſſe ſignificat. Hoc enim ſignificabat illa lamina aurea, quam pontifex ex Dei præcepto in fronte ferebat. Inde eſt etiam, quòd menſam propoſitionis & cãdelabrum aureum, non intra velũ, ſed potiùs extrà Dominus poni iuſsit, quatenùs ab omnibus viderentur, & nulli illuc accedere volenti celari potuiſſent. Si enim cibos ſpirituales & fidei lumen Dominus celare voluiſſet, nequaquàm extra velum, ſed potiùs intra, menſam & candelabrum poni præcepiſſet. Nunc autem etiam de illo videamus, qui abiẽs fodit in terram, & abſcondit pecuniam Domini ſui. Per quem ſcilicet eos intelligimus, quibus ingenium & intellectum Dominus dedit, quẽ ipſi in terreno & carneo corde ſuffodientes & abſcondentes, neque in ſua, neque in aliorum ſalute cum expẽdunt. Tales autem multos vidimus, qui ſi voluiſſent, multis prodeſſe potuiſſent. Et iſti quidẽ dignè ſatis amiſſo intellectu, quo malè vſi fuerant, dum ſe excuſare parant, iudicis iram contra ſe prouocant, dicentes: *Domine, ſcio quòd homo durus es, metis vbi non ſeminaſti, & congregas vbi nõ ſparſiſti: & timens abij, & abſcondi talentum tuum in terram, ecce habes quod tuum eſt.* Si enim intellectum habuiſſent, & ſenſum nõ amiſiſſent, nequaquàm durum

Marginalia (left): *Matt 11. & 13. Luc.8.* — *Guſtus, Pſal. 118.* — *Pſal. 33.* — *Odoratus,* — *Cant.1.* — *Cant.7.* — *Tactus.* — *1.Cor.2.* — *Pſal.83.* — *Pſalm. 26.*

Marginalia (right): *Pſal. 110.* — *Rom. 9.* — *Exod.25.* — *Arca, Eccleſia, vel ſinguli Chriſtiani.* — *1.Cor.2.* — *Exod.20.* — *Exod. 26. & 40.* — *Talentum qui abſcondant.*

durum & iniuſtum vocarent, cuius beneuolentiam captabant. Talis igitur excuſatio quàm ſit vana & inutilis, omniſque ingenij & rationis expers, ipſe Dominus oſtendit, dicens: *Serue male & piger, ſciebas quia meto vbi non ſemino, & congrego vbi non ſparſi: oportuit ergo te committere pecuniam meam nummularijs, & ego veniens recepiſſem vtique quod meũ eſt cum vſuris.* Ac ſi diceret: Nõ fuit conueniens, vt meam pecuniam nũmularijs committeres, cũ me tam fortem eſſe cognoueras, vt non ſolùm mea, verumetiam aliena mihi vendicare valeam? Qua in re nullam te excuſationẽ habere manifeſtum eſt. (Pecunia. Nummularij.) Hæc autem pecunia, verba vitæ æternæ ſunt. Nũmularij verò, quibus ea committitur, ſi tamen in ea negociantes, ocioſam eſſe non patiuntur. Hanc autem cum vſura Dominus recipit, quia multi fideles cum fructu boni operis eam acquirunt. Nuſquam eſt autem, vbi Dominus non ſeminauerit, nuſquam eſt, vbi ſuæ gratiæ ſementem non ſparſerit: quia præter hoc, quòd in omnem terram exiuit ſonus Apoſtolorum, (Pſal. 18.) omnibus hominibus rationem & intellectum, memoriam & ingenium largitus eſt. Conſtat igitur hunc malum ſeruum aduerſùs eum eſſe mentitum. De quo Dominus ſubinferens, ait: *Tollite itaque ab eo talentum, & date ei qui habet quinque talenta.* Per quod intelligere poſſumus, ſolos bonos eam beatitudinem poſſidere, quam ſimul cum eis & mali poſſediſſent, ſi in bonitate permanſiſſent. Talentum enim, id eſt, talenti retributionem & meritum ſoli boni habebunt. Vnde & ſubditur: *Omni enim habenti dabitur, & abundabit: ei autem qui non habet, & quod videtur habere, ab eo auferetur.* Quicunque enim hæc talenta duplicata habuerit, ei talentorum meritum dabitur, & omnium diuitiarum plenitudine abundabit. Ei autem qui talentum non habuerit duplicatum ſed ocioſum, & ſine fructu illud eſſe permiſit, & iam id quidem videtur habere, auferetur ab eo: quoniam ſine ratione & intellectu ſtultus & inſipiens apparebit. *Et tunc inutilis ſeruus eijcietur in tenebras exteriores: illic erit fletus & ſtridor dentium.*

IN NATALI VNIVS CONFESSORIS, HOMILIA II. Euſebij Emeſeni.

Homo quidam nobilis abijt in regionem longinquam, accipere ſibi regnum, Luc. 19.

HOMO iſte nobilis ipſe eſt, qui hęc loquitur, Saluator noſter: qui non ſolùm ſecundùm diuinitatem, qua & angelorum & hominum creator & Dominus eſt: verumetiam ſecundùm humanitatem ex nobili genere ortus eſt. De tribu nanque Iuda & de progenie Dauid natus eſt Dominus: quæ inter alias tribus nobilior, regnum tenuit & principatum. *Hic autem abijt in regionem longinquam*, quando cælos aſcendens ad patrem redijt. Vnde ipſe ait: Exiui à patre & veni in mundum: Iterùm relinquo mundum, & vado ad patrem. (Ioan. 16.) Hæc autem regio longinqua eſt, quia cum multo labore illuc peruenitur. Per multas enim tribulationes, ait Apoſtolus, oportet nos intrare in regnum cælorum. (Act. 14.) Ab hac autem vnuſquiſque tanto longiùs eſt, quanto inter cæteros iniquior eſt. Ad hanc igitur Dominus redit *accipere ſibi regnum, & reuerti.* Tunc enim ſibi Dominus regnum accepit, quãdo eius humanitas ſuper cælos exaltata eſt, eique à patre dictum eſt: Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum. (Pſal. 109.) Reſtat igitur vt reuertatur, & ad iudicium rediens, cum ſeruis ſuis rationem ponat. Priùs enim, quàm illuc aſcenderet, *vocatis decem ſeruis ſuis, dedit illis decem minas*, quæ alius euangeliſta talenta vocat. (Matth. 25.) Decem ſunt ſerui, decem ſunt & talenta. Noli dicere pauci ſunt, conſidera priùs quid decem ſignificent. Hoc enim numero nullus alius maior eſt: quia omnes numeri in hoc ſolo continentur. (Denarius numerus omnium maximus.) Decem igitur aliquando multos, aliquando ſignificant omnes. Vocauit igitur decem idem Dominus ſeruos ſuos, & dedit illis decem minas, id eſt, omnia talenta ſua, quod alibi dicitur, Et dedit illis bona ſua: (Matt. 25.) *Et ait ad illos. Negociamini dum venio.* Bonus negociator beatus Paulus, qui omnibus omnia factus eſt, vt omnes lucrifaceret. (1. Cor. 9.) Quotidiè nanque in Eccleſia nundinæ fiunt, quotidiè Dei theſaurus in Eccleſia venditur. Theſaurus enim deſiderabilis requieſcit in ore ſapientis. (Prou. 21.) Dei autem negociatores omnes ſunt ſerui, & nihil aliud niſi ſeruos emunt. Nihil enim aliud de mundi diuitijs, niſi ſolos ſeruos eorum Dominus concupiſcit. Vnde & de templo eos eiecit, qui malè negociantes, illicita ibi vendebant & emebant. (Matt. 21.) Hoc autem de ſeruis dictum eſt, nunc de ciuibus audiamus. *Ciues autem eius oderant illum, & miſerunt legationem poſt illum, dicentes: Nolumus hunc regnare ſuper nos.* Iſti ciues Iudæi ſunt, qui ſuper ſe omnium regem & Dominum Chriſtum Ieſum regnare noluerunt, dicentes: Non habemus regem, niſi Cæſarem. (Ioan. 19.) Et iſti quidem hanc prauam legationem poſt eum mittunt: quia ex quo ab eis receſsit, in hac malà voluntate perſeuerant. Quæ voluntas, quia Chriſtus eam cognoſcit & audit, quaſi quędam legatio in illius ſemper auribus ſonat. *Et factum eſt vt rediret accepto regno: & iuſsit vocari ſeruos, quibus dedit pecuniam, vt ſciret quantùm quiſq; negociatus eſſet.* Hoc autem erit in iudicio, quando boni & mali omnes aſtabunt ante tribunal Chriſti, vt vnuſquiſque pro ſe rationem reddat. *Venit autem primus, dicens: Domine, mina tua decem minas acquiſiuit.* Tunc enim vnum talentum decem acquirit, quando aliqua gratia nobis à Deo conceſſa, in multas virtutes creſcit: aut multos peccatores ad fidem & iuſtitiam conuertit. *Et ait illi: euge ſerue bone, quia in modico fuiſti fidelis, eris poteſtatem habens ſupra decem ciuitates.* Et hoc quidem alius

Matth. 25. *Luc. 12.* euangeliſta manifeſtiùs poſuit, dicens: Supra multa te conſtituam: intra in gaudium Domini tui. Itemque: Beatus ſeruus ille, quem cùm venerit Dominus, inuenerit vigilantem: Amen dico vobis, ſuper omnia bona quæ poſsidet, conſtituet eum. *Decem ciuitates myſticè.* Hoc eſt igitur ſupra decem ciuitates poteſtatem ei dare, quod eſt ſuper omnia quæ poſsidet, eum conſtituere. Dixi enim per decem minas, omnes ſignificari. Et ſupra omnia quidem quæ Dominus poſsidet, vnuſquiſque conſtituitur, quia omnia ei obediunt, eiuſque voluntatem omnia faciunt. Tanta enim ibi concordia erit, vt vnuſquiſque quaſi maior veneretur ab omnibus, & quaſi minor veneretur omnes. *Et alius venit, dicēs: Domine, mina tua fecit quinq; minas.* Iſte quoque in talento ſibi credito operatus eſt, ſed non tantum quantum ille, de quo modò diximus, in eo lucratus eſt. Nam & ſi omnes laborent benè, non æqualiter tamen omnes laborant. *1. Cor. 15.* Vnde Apoſtolus: Ego, inquit, plùs omnibus laboraui: non autem ego, ſed & gratia Dei mecum. Qua in re in talento, & in gratia ſibi data, ſe plùs cæteris laboraſſe oſtendit. *Et huic ait: Et tu eſto ſupra quinque ciuitates.* Sicut enim nec in labore, ita neque in mercede æquales ſunt. *Ibid.* Qui enim plus laborauerit, plus mercedis accipiet. Stella enim, vt Apoſtolus ait, differt à ſtella in claritate: ſic & reſurrectio mortuorum. Quanuis igitur omnes beati erunt, non tamen omnes æquales erunt. Quod quidem in eo ſignificatur, quòd alij ſupra decem, alij ſupra quinque ciuitates conſtituti dicuntur. *Et alius venit, dicens: Domine ecce mina tua, quam habui repoſitam in ſudario. Timui enim te, quia homo auſterus es, tollis quod non poſuiſti, & metis quod non ſeminaſti.* *Talentum in ſudario reponere.* In ſudario nanque talentum reponit, qui gratiam ſibi datam in hac carne, laboribus & fatigationibus tradita, torpeſcere ſinit. Mentitur autem ille malus ſeruus, dum eum auſterum vocat: de cuius dulcedine Pſalmiſta loquitur, dicens: *Pſal. 24.* Dulcis & rectus Dominus, propter hoc legem ſtatuit delinquentibus in via. Talis igitur excuſatio quàm vana & inutilis ſit, ipſe Dominus oſtendit, dicens: *De ore tuo te iudico ſerue nequam. Sciebas,* vt ipſe fingis, *quòd ego auſterus homo ſum, tollens quod non poſui, & metens quod non ſeminaui. Et quare non dediſti pecuniam meam ad menſam, & ego veniens, vtique cum vſuris exegiſſem illam?* Ac ſi dicat: Non fuit conueniens, vt meam pecuniam ad menſam nummulariorum committere timeres, cùm me tam fortem & potentem eſſe cognoueras, vt non ſolùm mea, verùm & aliena vbique mihi vindicare valeam. Qua in re nullam te habere excuſationem manifeſtum eſt. *Pecunia. Menſa. Nummularij.* Hæc autem pecunia, verba vitæ æternæ ſunt: menſa, Eccleſia: nummularij, auditores, quibus omnis iſta pecunia nunciatur & creditur. Hanc autem cum vſura Dominus recipit, quia multos fideles cum fructu boni operis per eam acquirit. Nuſquam autem eſt, vbi Dominus non ſeminauit; nuſquam eſt vbi ſuæ gratiæ ſementem non ſparſerit: quia præter hoc, quòd in omnem terram exiuit ſonus eorum: *Pſalm. 18.* omnibus hominibus rationem & intellectum, memoriam & ingenium largitus eſt. Conſtat igitur hunc ſeruum nequam aduersùs eum eſſe mentitum. De quo ipſe ſubinferens, ait: *Auferte ab illo minam, & date illi qui decem minas habet.* Per quod intelligere poſſumus ſolos bonos eam beatitudinem poſsidere, quam ſimul cum eis & mali poſsiderent, ſi in bonitate perſtitiſſent. *Et dixerunt illi: Domine, habet decem minas.* Decem vtique iam habebat, quibus vna ſuperaddita, vndecim fiunt. Quid eſt quòd non vndecim, ſed decem tantùm habere dicitur: niſi hoc quod ſuperiùs diximus, quia idem ſignificant decem, quod omnes? Secundùm quam ſignificationem magis fuit decem dixiſſe quàm vndecim, quia vndecim non ſignificant niſi vndecim, decem verò ſignificant omnes. Poteſt autem & ſic intelligi, quod dicitur: Domine habet decem minas, ac ſi diceretur: O Domine, decem quidem minas habet, ſatis ei ſufficere poſſunt, cur etiam plus dari iubes? Quibus Dominus ait: *Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur & abundabit: ab eo autem qui non habet, & quod habet, auferetur ab eo.* Omnis enim qui fidem habet, & dignam fidei operationem, ſicut iſti qui talenta ſic multiplicauerunt, dabitur ei Eccleſiæ multitudinis retributio. Ab eo verò qui non habet, etiam hoc quod in opinione hominum habet, id eſt, hoc quod videtur habere, vt alius euangeliſta ſcribit, auferetur ab eo. *Veruntamen inimicos meos illos, qui noluerunt me regnare ſuper ſe, adducite huc, & interficite ante me.* *Matth. 25.* Miſeri Iudæi, aduersùs quos iſta dicũtur, de quibus ſuprà dixerat: Ciues enim eius oderât illum. Iſti enim tunc interficientur, quando dicetur eis: Ite maledicti in ignem æternum, qui præparatus eſt diabololo & angelis eius. *Ibid.* Tunc & boni audient: Venite benedicti patris mei: percipite regnũ, quod vobis paratum eſt ab origine mundi.

IN NATALI CONFESSORVM, HOMILIA III.

Euſebij Emeſeni.

Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris, &c. Luc. 12.

QVòd enim lumbos præcingere nos Dominus præcipit, caſtitatis gloriã & obſeruantiam commendat. In lumbis enim luxuria dominatur: Vnde & de diabolo dicitur. *Iob. 40.* Virtus eius in lumbis eius, & fortitudo illius in vmbilico ventris eius. De Eccleſia quoq; dicitur: *Prou. 31.* Accinxit fortitudine lumbos ſuos, & roborauit brachium ſuum. Itemq;: *Ibid.* Sindonem fecit & vendidit, & cingulum tradidit Chananæo. Inde eſt, quod ſacerdo-

[Leuit.16.] cerdotes in lege balteos & femoralia habere iubentur, ſine quibus ad altare non accedant, neq; tabernaculum ingrediantur. His igitur & ſimilibus comprobatur, quantùm Deo placeat obſeruantia caſtitatis. Sequitur: *Et lucernæ ardentes in manibus veſtris.* Ardent enim lucernæ noſtræ, ſi benè circunquaque fulgeant, alioſq; illuminent [Matt. 5.] & doctrina & opera noſtra. Vnde & Dominus ait: Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videntes opera veſtra bona, glorificent patrem veſtrum, qui in cælis eſt. Illorum enim lucernæ extinctæ ſunt, qui neq; doctrina, neq; operatione alios illuminant. Debemus aũt ſimiles eſſe hominibus Dominum ſuum expectantibus, quando à nuptijs reuertatur, ne nos imparatos & dormientes inueniat. Dominus enim noſter tunc ad nuptias reuertetur, quandò ſponſam ſuam matrem noſtram, ſanctam videlicet Eccleſiam, omni corruptione liberam, caſtis complexibus in æternæ felicitatis thalamum introducet. Venit autem & nunc ad nuptias per ſingulos dies, quando ſanctorum animas, quæ & ipſæ illius ſponſæ ſunt, ad ſe vocat, & ſecum in æternæ beatitudinis cubiculũ collocat. Quotidiè igitur Saluator noſter nuptias facit: quotidiè ad ſe venientibus ſanctorum animabus delicias ſummi boni, & ineffabilis dulce- [Nuptiæ in cælo & in terra.] dinis epulas miniſtrat. Siue ergo per ablatiuum dicatur à nuptijs, ſiue per accuſatiuum ad nuptias, non eſt inconueniens: quoniam & in cælo & in terra nuptiæ fiunt. De nuptijs itaq; ad nuptias Dominus venit, quia & hic & ibi ſpõſam habet. [Cant.5.] Hæc eſt autem illa ſponſa, de qua ſcriptum eſt: Vna eſt columba mea, ſponſa mea, immaculata [Matt. 22.] mea. De his autem nuptijs alibi quoq; Dominus ait: Simile eſt regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio ſuo. Ad has autem nuptias priùs Iudæi inuitati ſunt: ſed quia non fuerãt digni, gentes Dominus vocare præcepit. In his patriarchæ & prophetę, in his Apoſtoli & doctores, magnas & ineffabiles epulas miniſtrant. De his autem nuptijs totus ille liber ſcriptus eſt, qui Canticum Canticorum vocatur. In his ipſe Dominus [Matt.20.] ſponſus eſt & miniſter, qui ait: Non veni miniſtrari, ſed miniſtrare. Vnde etiam ſubditur: *Beati ſerui illi, quos cùm venerit Dominus, inuenerit vigilantes. Amen dico vobis, quòd præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis.* Ibi eſt & Dauid cum Pſalterio & cithara, & ſchola cantorum ibi recumbit, & reficitur omnis ordo ſanctorũ. Beati igitur ſerui illi, quos cùm venerit Dominus, inuenerit vigilantes. De his enim vigilijs A- [1. Cor. 15.] poſtolus ait: Vigilate iuſti, & nolite peccare. Itẽ- [1. Cor.16.] que: Vigilate & orate, & ſtate in fide: viriliter agite & confortamini in Domino: omnia veſtra in charitate fiant. Qui enim ſic vigilauerint, beati erunt. Hos faciet Dominus ſecum diſcumbere, [Luc. 22.] & per hos tranſiens, miniſtrabit eis. Vnde & diſcipulos conſolans, ait: Vos eſtis, qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis: & ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi pater meus, regnum, vt edatis & bibatis ſuper menſam meam in regno meo. In eo verò, quod ait: Quia præcinget ſe: & quia tranſiens miniſtrabit illis: quo affectu, quo amore, quibus charitatis viſceribus eos ſuſcipiat, & in gloriam illis præparatam inducat, manifeſtiſsimè oſtendit. Non enim hoc ad literam intelligi debet, ſed in exteriori apparatu, cordis intentio declaratur. *Et ſi venerit in ſecunda vigilia, & ſi in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit, beati ſunt ſerui illi.* Tres vigiliæ, tria tempora ſunt, ante legem, [Tres vigiliæ, tria tẽpora.] ſub lege, & ſub gratia. Quoniam autem in prima vigilia, neq; per legem, neq; per prophetas mundum Dominus viſitauit, ideò nihil hic de prima vigilia dicitur. In ſecunda autem vigilia non ſolùm per leges & prophetas, verùm etiam per ſeipſum mundum viſitare dignatus eſt. Vnde Apoſtolus ait: Multifariè & multis modis olim Deus patribus loquens in prophetis, nouiſsimè diebus [Heb. 1.] iſtis locutus eſt nobis in filio. Tertia autem vigilia hæc eſt, in qua non ſolum venire, verumetiã ſe ſemper adeſſe teſtatur, dicens: Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus, vſque ad conſummationem ſeculi. [Matt. 28.] Sequitur: *Hoc autem ſcitote, quia ſi ſciret paterfamilias qua hora fur veniret, vigilaret vtiq; & non ſineret perfodi domum ſuam.* Quia igitur neſcit, quia dormiẽs negligit, ſæpè domus perfoditur, & quicquid in ea melius eſt, fit rapina latronũ. Vos aũt eſtote parati, eſtote ſoliciti: & quia illam vnã horam neſcitis, omnibus horis vigilate: ne in illa hora incauti & dormientes inueniamini. Et hoc eſt, quod ait: *Ideò & vos eſtote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis veniet. Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos dicis hanc parabolam, an ad omnes?* His enim verbis intelligere poſſumus, quędã ſpecialiùs ad diſcipulos, quædã generaliùs ad omnes Dominum dixiſſe. Qualia ſunt: Nolite cogi- [Matth. 6.] tare de craſtino: & nolite ſoliciti eſſe animæ ve- [Luc. 12.] ſtræ quid manducetis, neque corpori quid induamini: & multa alia. *Dixit autem Dominus: Quiſputas fidelis eſt diſpenſator & prudens, quem conſtituit Dominus ſupra familiam ſuam, vt det illis in tempore tritici menſuram? Beatus ille ſeruus, quem cùm venerit Dominus, inuenerit ita facientem.* Conſtat igitur, quòd non ſolis Apoſtolis, ſed & cæteris Eccleſiæ miniſtris & diſpenſatoribus, epiſcopis & ſacerdotibus iſta dicantur. Hos enim conſtituit Dominus ſupra familiam ſuam: hos conſtituit ſupra Eccleſiã & domum ſuam, vt eam regerent, eam docerent, ei neceſſaria miniſtrarent, & tritici menſurã pro tempore darent. Hoc enim triticum, doctrina euangelica intelligitur, quam non ſolùm ad menſuram, ſed & ſuo tempore dare oportet. Non enim omne tempus aptum eſt doctrinæ: nec æqualiter omnibus, nec omnia omnibus prædicare cõuenit. Fidelis igitur diſpenſator & prudens diligentiſsimè conſiderare debet, quando, & quid, & [Prudentia diſpenſatoris.] quantum vnicuique tribuat. Vnde in lege quibuſdam ſacrificijs ſolis ſacerdotibus, quibuſdam & alijs veſci licitum erat. Locus quoque & tempora conſtituta erant, in quibus ea offerre licebat.

bat. Beatus igitur ille ſeruus, quem cùm venerit Dominus, inuenerit ita facientem. Vnde autem beatus ſit, audiamus: *Verè dico vobis, quia ſupra omnia quæ poßidet, conſtituet eum.* Supra omnia quidē vnuſquiſque conſtituitur, quia omnia ei obediunt, eiuſque omnia faciunt voluntatem. Tanta enim ibi concordia erit, vt vnuſquiſque quaſi maior veneretur ab omnibus, & quaſi minor veneretur omnes. Non eſt igitur inconueniens, vt vnuſquiſque ibi ſupra omnia conſtituatur.

DE CONFESSORIBVS, HOMILIA IIII. EVSEBII Emeſeni.

Matth. 5. *Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Vos eſtis ſal terræ, &c.*

HAEC autem verba & alia multa tunc diſcipulis ſuis in monte Dominus loquutus eſt, quando octo beatitudines prædicauit. *Vos,* inquit, *eſtis ſal terræ.* Vos eſtis hominum condimentum: veſtro exemplo inſtrui, veſtra ſapientia doceri, veſtra humilitate & patientia cōponi cæteri debent. *Quòd ſi ſal euanuerit,* ſi prædicator vires amiſerit, ſi epiſcopus luxuriæ & vanitati ſe dederit, *in quo ſalietur? Ad nihilum valet vltrà, niſi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus.* Tale enim ſal, quia infatuatum eſt, foras mittitur: quoniam falſus prædicator eiuſque doctrina, quæ vana, ſine ſapore & inutilis eſt, ab Eccleſia pellitur. Conculcatur autem ab hominibus, quia dignus eſt, vt ab omnibus deſpectui habeatur. *Vos eſtis lux mundi.* Quod enim ſol & luna præſtant corpori, hoc Apoſtoli & doctores præſtant animæ. Illi illuminant oculos mentis. Sunt igitur lux mundi, quia maiorem & meliorem mundi partem illuminant. *Non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita.* Sic enim ſunt Apoſtoli & epiſcopi ſupra Eccleſiam, ſicuti ciuitas ſupra montem. Non poſſunt abſcondi, altiùs ſedent, omnium oculi ad eos reſpiciunt. Qui ſi pulchri fuerint, & ſui ordinis decorem & honeſtatem tenuerint, venerantur ab omnibus, mirantur & laudantur ab omnibus. *Neq; accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio, ſed ſupra candelabrum, vt luceat omnibus qui in domo ſunt.* Ad hoc lucerna accenditur vt luceat, ad hoc epiſcopus ordinatur, vt cæteros illuminet. Lucerna enim, epiſcopus eſt: lumen, gratia ſpiritus ſancti, ſiue euangelica prædicatio: candelabrum, Eccleſia. Qui ergo ſuper Eccleſiæ candelabrum poſitus eſt, videat ne gratiā ſpiritusſancti, qua illuminatus eſt, ſub modio ponat, videat ne talentum ſibi traditum terræ ſuffodiat. Scriptum eſt enim: Sapientia occulta, & theſaurus abſconditus, quæ vtilitas in vtriſque? Inde & qui abſcondit frumenta, maledicetur in populis. Vnde & Apoſtolus ait: Si non euangelizauero, væ mihi erit. Vnde Ezechieli Dominus dicit: Fili hominis, ſpeculatorem poſui te domus Iſraël. Si ergo non annunciaueris iniquo iniquitatem ſuam, animam eius de manu tua requirā. Hinc etiam menſam propoſitionis & candelabrum aureum, non intra, ſed extra velum Dominus poni iuſsit, quatenùs ab omnibus viderentur, & nulli abſconderentur, qui vel fidei ſplendore illuminari, vel cibis ſpiritualibus ſatiari deſiderant. Hoc autem ſignificabant & tintinabula aurea, quæ inter mala punica poſita erant in veſte pontificis, vt ſonus audiretur ſemper, & quando ingrediebatur ſanctuarium, & quando egrediebatur de ſanctuario, & non moreretur. Siue enim ingrediatur ſanctuarium, ſiue egrediatur de ſanctuario, hoc agere debet: quia quandiù in Eccleſia eſt, quandiù circa ſe populum cernit, populus ſanctuarium eſt, ſemper ædificationis verba eorum auribus ſonare & inſtillare conuenit. Quod quidem ſi epiſcopus fecerit, nō morietur. Non autem ſermone tantùm, ſed & opere Epiſcopus lucere debet. Vnde & ſubditur: *Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant veſtra bona opera, & glorificent patrem veſtrum qui in cælis eſt.* Lux, inquit, eſtis, & ſermone & opere lucere debetis. Magis enim operando quàm loquendo proficitis: quia maior eſt ſplendor operis, quàm ſermonis. Vnde non ait: Vt audientes veſtrum bonum ſermonem, glorificent patrem veſtrum. Sed quid ait? *Vt videntes veſtra bona opera, glorificent patrem veſtrum qui in cælis eſt. Nolite putare quoniam veni ſoluere legem aut prophetas, non veni ſoluere, ſed adimplere.* Venerat enim Dominus non tantùm ad ſoluendum & exponendum hoc, quod lex & prophetę iubebant, verùm & ad agendum. Venerat præterea Dominus non ad hoc tantùm, vt legem & prophetas ſolueret & exponeret, ſed vt ea quæ minùs habebant adimpleret. Multis enim modis, niſi ipſe veniſſet, lex & prophetæ adimpleri non poterant. Prædixerant eius natiuitatem, paſsionem, reſurrectionem, aſcenſionem, & virtutes quas in homine operatus eſt: quę nequaquàm adimpleri poſſent, niſi ipſe veniſſet. Multum igitur minùs habebant lex & prophetę, ſpiritualem videlicet intelligentiam, quæ niſi per Chriſtum adimpleri non poterant. Hoc enim Ioannes Apoſtolus & Euangeliſta teſtatur: qui cùm multùm fleret, eò quòd nemo inueniri poſſet, qui librum ſeptem ſigillis ſignatum aperiret: dictum eſt ei, ne fleret: quia ecce vicit leo de tribu Iuda, radix Dauid aperire librum, & ſoluere ſeptem ſignacula eius: *Amen dico vobis, donec tranſeat cælum & terra, iota vnum aut vnus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant.* Quomodò enim non fiant, quæ ipſe Dominus ventura eſſe prædixerat? Alioquì mentiretur, qui mentiri nō poteſt. Iota autem & apex, quæ in literis minima ſunt, quamlibet legis & prophetarum paruiſsimam ſententiam ſignificant. Sequitur: *Qui ſoluerit vnum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines, minimus vocabitur in regno cælorum. Qui autem fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum.*

Falſi prædicatores vt habendi.

Lucerna. Lumen. Candelabrum.

Eccleſ. 20. & 41. Prou. 11. 1. Cor. 9. Ezech. 3. & 33.

Exod. 25. & 40. Exod. 28. Apoc. 5.

rum. Non veni, inquit, legem ſoluere & exponere: ſed ea quæ lex præcepit, agere veni & adimplere. Quarè hoc? Vis audire quarè? Quia qui ſcripturas ſolummodò ſoluit & exponit, & non facit quæ ſcripturæ præcipiunt, minimus vocabitur in regno cælorum. In quo regno cælorum? Dicitur enim nõ ſolùm patria cæleſtis, verùm & Eccleſia regnum cælorum. Sed quomodò ibi minimus vocabitur, qui neque magnus, neque minimus erit ibi? De Eccleſia igitur hoc intelligatur, quæ multis in locis regnum cælorum vocatur: In qua ſancti Apoſtoli, martyres, & confeſſores, magni valdè venerantur & habentur, qui legis mandata & fecerunt & docuerunt. Cæteri verò qui minimi ſunt quid attinet dicere, cùm neque in memoria apud homines habeantur, neque in cælis inter ſanctos connumerentur? Et quidem multos tales in Eccleſia videmus, pleroſque fuiſſe non dubitamus, qui benè certè prædicare ſciunt, benè autem facere neſciunt. Iſti igitur non immeritò minimi vocantur & ſunt in regno cælorum: quoniam etſi ab alijs magni videantur, ab illis tamen deſpiciuntur, in quibus cælorum Dominus regnat & habitat. Sed videamus quid ſignificet: Qui ſoluerit vnum de mandatis iſtis minimis. De quibus iſtis, niſi de his quæ in lege continentur, quam ſe non ſoluere, ſed & facere prædixerat? quomodò autem aliquod mandatum minimum eſſe intelligere poſſumus, quod qui non facit vocatur minimus, & qui facit vocatur magnus? Tale enim mandatum non minimum, ſed maximum eſſe videtur. Et ego quidem his verbis ſignificari puto, quòd omnia legis mandata non facientibus minima ſunt, facientibus autem maxima: quoniam illos minimos, iſtos verò maximos faciunt. Sunt prætereà minima in minimis, & magna in magnis, & illi ea habent pro minimo, & iſti ea habent pro maximo. Poteſt autem & ſic intelligi, quod dicitur: Qui ſoluerit vnum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines, minimus vocabitur in regno cælorum. Ac ſi diceretur: Qui legis ac prophetarum mandata etiam quæ minima eſſe putantur, ſoluerit, & non cuſtodierit, & vel ſermone, vel prauo exemplo idipſum facere docuerit alios, minimus & vocabitur & habebitur. Vnde non ait, Minimus erit, ſed, Minimus vocabitur in regno cælorum: quia quanuìs ibi non ſit, ab his tamen qui ibi ſunt, minimus & vocari & haberi poteſt. Quæ ſint autem legis & prophetarum minima mandata, non facilè patet, quanuìs ea quæ maxima ſunt, Domino reuelante, ſciamus. Sic enim ipſe ait: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota mente tua. Hoc eſt maximum & primum mandatum. Secundum autem ſimile eſt huic: Diliges proximum tuum ſicut teipſum. Maxima igitur hæc duo ſunt, & illa decem, quæ digito Dei in tabulis lapideis ſcripta ſunt. Ad horum itaque comparationem, alia omnia vel minora, vel minima intelligi poſſunt. Quæ qui fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum. *Lucerna corporis tui, eſt oculus tuus. Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tenebroſum erit. Si ergo lumen, quod in te eſt, tenebræ ſunt, ipſæ tenebræ quantæ erunt?* Hanc autem ſimilitudinem ad quid attulerit Dominus, non clarè apparet, niſi fortaſſe quia diſcipulis loquebatur, quibus in huius ſermonis exordio dixerat: Vos eſtis ſal terræ, vos eſtis lux mundi: vt per hoc videlicet intelligant, quales in Eccleſiæ corpore epiſcopi & doctores eſſe debeant. Et tale eſt, ac ſi diceret: Sicut oculus eſt lucerna corporis, ita & vos eſtis lucerna Eccleſiæ. Qui ſi ſimplex & ſine macula fuerit, totum corpus lucidum erit. Si verò nequam & ſine lumine fuerit, totum corpus tenebroſum erit. Nam neque manus quò extendantur, neque pedes quò ambulent, neque cætera membra cognoſcent, ad quam partem ſe dirigere debeant. Si ergo lumen, quod in te eſt, tenebræ ſint, & illud in ſe lumine careat, neque ſeipſum illuminare valeat, ſine quo cætera membra lumen non habent, conſidera modò ipſæ tenebræ quantæ erunt? Tantæ vtiq;, quanta & mẽbra. Sicut enim vnius lumine omnia illuminantur, ita vnius tenebris omnia excæcantur. Neceſſe igitur eſt, vt Eccleſiæ oculus, neceſſe eſt vt ſacerdos & epiſcopus ſimplex ſit, ſine macula ſit, ſine errore ſit, quatenùs de eius vita, de eius doctrina, de eius moribus & ſancta conuerſatione omnia membra illuminentur. Si verò quod abſit, nequam fuerit, ſi hæreticus fuerit, ſi fornicator & adulter fuerit, totum corpus tenebroſum erit. Non dixit, Totum corpus nequam erit, ſed, Totum corpus tenebroſum erit: quoniam non omnes eius nequitiam imitantur, quanuìs eius tenebris omnes inuoluantur. Omnes enim inuoluuntur tenebris, quando extincta eſt in eis lucerna luminis. Non enim ex tenebris oritur lumen, neque ex mendacio naſcitur veritas. Si ergo totiùs corporis lumen vertatur in tenebras, ipſæ tenebræ quantæ erunt? Hoc autem & de anima intelligi poteſt, cuius oculus eſt intentio & intellectus. Quæ intentio ſi bona fuerit, omnis eius operatio lucida erit. Vnde & quidam ſapiens ait: Non magnoperè conſiderandũ eſt quid aliquis agat, ſed qua intentione hoc faciat. Vnde & modò ſuperiùs Dominus dixit: Cùm ieiunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes. Exterminant enim facies ſuas, vt appareant hominibus ieiunantes. Iſti autem quia ſtulta & vana intentione hoc faciunt, dicit Dominus, quia receperunt mercedẽ ſuam. Similiter autem & illi, qui omnia opera ſua faciunt, vt videantur ab hominibus, nullam aliam mercedem habebunt. At verò illis, qui bona intentione hoc agunt, præcepit Dominus vt opera ſua coram hominibus faciant. Sic, inquit, luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant veſtra bona opera, & glorificent patrem

Eccleſia, regnum cælorum.

Mandata vt minima & maxima.

Matth. 22.

Epiſcopus qualis eſſe debeat.

Oculus animi, intẽtio

Matt. 6.

Matth. 5.

veſtrum, qui in cælis eſt. Sola igitur intentio fa-
1. Reg. 16. cit, vt opera noſtra vel bona, vel mala Domino
Matth. 7. appareant. Homo videt in facie, Deus autem intuetur corda. Vnde & ipſe ait: Nolite iudicare, & non iudicabimini: nolite condemnare, & non condemnabimini. Iudicatis quæ neſcitis, condemnatis multoties quæ ignoratis. Aliter vobis, & aliter mihi videtur: cognoſcite priùs intentionem, & ſic iudicate. Poteſt enim vnum fieri & ſimile opus, vt non vna intentione fiat. Palàm enim eleemoſynas dare, bona & non bona intentione fieri poteſt. Si enim ideò das, vt ab hominibus videaris, non eſt bona intentio. Si verò ideò das, vt bonum exemplum alijs tribuas, & DEVS inde glorificetur, bona intentio eſt. Sic igitur in omnibus ſola intentio quærenda eſt: quæ ſi bona fuerit, totum corpus virtutum, totaque maſſa operationum lucida erit.

DE VIRGINIBVS, IN EPISTOLAM CONCIO EXegetica Radulphi Ardentis.

2. Cor. 10. QVI *gloriatur, in Domino glorietur*: Hęc lectio tripartita eſt, fratres mei. Primò enim monet Apoſtolus gloriantem in Domino gloriari: Secundò, optat ſuam inſipientiam ſupportari. Tertiò dicit ſe zelare nos zelo Dei. Primùm igitur monet, vt qui gloriatur, in Domino glorietur. Porrò ad hoc, quòd aliquis in Domino glorietur, tria concurrunt: & quòd gaudium ſuum & cauſam eius Deo attribuat, & quòd ei inde gratias agat, & quòd gaudij ſui Deum finem conſtituat. Sunt enim quidam, qui gaudium ſuum & cauſam gaudij ſui, ſibi, non Deo attribu-
Deut. 32. unt, & ſuperbi ſunt: vt illi qui dicunt: Manus noſtra excelſa, & non Dominus fecit hæc omnia. Et ſunt quidam, qui gaudium ſuum & cauſam gaudij ſui Deo attribuunt, ſed non illi debitas
Luc. 17. gratias agunt, & ingrati ſunt: vt nouem leproſi, qui ad reddendum ei gratias, quem curationis ſuæ authorem nouerant, non redierunt. Et ſunt quidam, qui & gaudium ſuum, & cauſam gaudij ſui Deo attribuunt, & ei gratias agunt, ſed finem gaudij ſui ad aliquam vanam intentionem deflectunt, & vani ſunt: vt hypocritæ & omnes
In Domino gloriari quid ſit. vanitatis amatores. Qui ergo & quòd gaudet, & vnde gaudet, Deo attribuit, & inde ei gratias agit, & eiuſdem finem eum conſtituit, in DEO profectò gloriatur, & benè gloriatur, ſi de bono glorietur. Sunt enim quidam, qui de malo in bono gloriantur, vt Paulus & cæteri legis æmuli, qui gloriabantur in perſecutione Apoſtolorum,
Ioan 16. arbitrantes ſe obſequium præſtare Deo. Habe-
Rom. 10. bant quidem zelum Dei, ſed non ſecundùm ſcientiam. Sunt & qui de bono in malo gloriantur, vt hypocritæ, & peiores ſunt: hypocrytæ enim de bono, ſi quod faciunt, vanè gloriantur. Sunt & qui de malo in malo gloriantur, & peſsimi ſunt: vt illi, qui lætantur cùm malè fecerint, & Prou. 2.
exultant in rebus peſsimis. Sunt & qui de bono in bono gloriantur, & boni ſunt: vt illi, qui de bono quod habent, in Deo gloriantur. Qui ergo de bono in bono gloriantur, benè vtique & diſcretè faciunt. Quarè autem homo debeat non in ſe, ſed in DEO gloriari, oſtendit cùm ſubdit: *Non enim qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt, ſed quem Deus commendat*: id eſt: Non ex hoc, quòd aliquis ſe probat, eſt probatus & laudabilis: ſed ex hoc, quòd Deus eum probat & commendat. Sunt enim, qui in conſpectu hominum vanis laudibus vel ſimulatis operibus ſeſe probant, & reprobantur: vt iactatores & hypocritæ. Sunt & alij, qui in conſpectu Dei, de fide & charitate ſua præſumentes, ſeſe probant: & inde non reprobantur, ſed magìs improbantur & humiliantur, vt ſuam recognoſcant infirmitatem: vt Petrus, qui de ſe præſumens, dixit: Etſi oportuerit me Matt. 26.
mori tecum, non te negabo. Permiſſus eſt cadere, vt de cætero ſuam infirmitatem agnoſceret, & non in ſe, ſed in ſolo DEO confideret. Sic & Dauid cùm quaſi de ſe præſumendo di- Pſal. 29.
xiſſet: Ego dixi in abundantia mea, Non mouebor in æternum: mox de hac præſumptione ſe correctum eſſe demonſtrat, cùm ſubdit: Auertiſti faciem tuam à me, & factus ſum conturbatus. Similiter cùm de ſe præſumendo dixiſſet, Pſal. 118.
Iuraui & ſtatui cuſtodire iudicia iuſtitiæ tuæ: mox de hac præſumptione ſe correctum eſſe oſtendit, cùm ſubdit: Humiliatus ſum vſquequaque, Domine viuifica me ſecundùm verbum tuum. Sunt & alij, qui coacti humiliter & ſine debito ſe probant, nec tamen ex hoc reprobantur, ſed potius ex hoc DEVS eos probat & commendat: vt Paulus, qui coactus à pſeudoapoſtolis, ſeſe commendat Corinthijs, vt magìs eum 2. Cor. 11.
audiant prædicantem vera, quàm pſeudoapoſtolos prædicantes falſa. Homo igitur ſe laudat *Laus homi-*
ſolis verbis, DEVS autem laudat hominem *nis.*
factis. Homo ſe laudat, laudabilem tantùm ſe *Laus Dei.*
eſſe dicendo: DEVS verò laudat hominem, eum laudabilem faciendo, conferendo videlicet ei gratias ſuas, & præcipuè virtutem humilitatis, qua inſtruatur ſemper humiliter de ſe ſentire, nihil de ſe, ſed ſemper de DEO præſumere, omnia DEO attribuere, & ad DEVM omnia referre. Hæc hominem probatum atque laudabilem faciunt. Quanto enim quis magìs fugit gloriam, tanto magis eum gloria ſequitur. Secundò, optat Apoſtolus ſuam inſipientiam ſupportari, cùm ſubdit: 1. Cor. 11.
Vtinam ſuſtineretis modicum quid inſipientiæ meæ, ſed & ſupportate me. Porrò ſuam inſipientiam vocat Apoſtolus, hoc quòd ſeipſum commendare eſt compulſus, cùm ſcriptum ſit: Laudet te os alienum, & non tuum. Prou 27.
Nunquàm enim ſunt alicuius probitates ita ſplẽdidæ, quin ex eius ore fiant ſordidæ. Eſſet igitur

tur

tur verè inſipientia; quòd Apoſtolus ſe commendat, niſi hoc humiliter & debito fine faceret, & niſi magis in ſe Deum, quàm ſeipſum commendaret. Tres enim cauſæ inueniuntur in ſacris literis, quibus ſancti coguntur ſua bona humiliter retractare: Videlicet aut quando premuntur vehementi aduerſitate, bona ſua ad cõſolationem & ſpem humiliter retractãt, vt Iob, qui dicebat: Oculus fui cæco, & pes claudo: Aut quando mouere volunt Deũ, ſummum iudicẽ, ad miſericordiam: vt Ezechias, cui cùm dictum eſſet à Domino, Morieris tu, & non viues, ait: Memento Domine, quomodò ambulauerim coram te in veritate: Aut quando volunt perſuadere auditoribus, vt ſibi magis acquieſcant, quàm pſeudoprædicatoribus, vt hîc Paulus: Miniſtri, inquit, Chriſti ſunt, & ego: vt minùs ſapiens dico, Plus ego. Hanc ergo inſipientiam ſuam optat Apoſtolus ſuſtineri, ac ſi dicat, Opto vt meã perſonam cõmendantem non redarguatis, ſed ſuſtineatis: ſed, quod plus eſt ſupportate me. Suſtinemus enim ea, quæ non approbamus: ſupportamus ea, quibus conſentimus. Eſt ergo perinde, ac ſi dicat: Si infirmitates & exceſſus patris veſtri ſpiritualis ſuſtinere & excuſare debetis, & maledictus eſt, qui ſicut Cam pudenda patris irridet: quanto magis vos meam propter vos ſuſceptam inſipientiam ſupportare debetis? Quarè autem eum in hoc ſupportare debeant oſtendit, cùm ſubdit: *Aemulor enim vos Dei æmulatione*: ac ſi apertiùs dicat: Propter hoc debetis me ſupportare in hoc, quia propter dilectionem & ſalutem veſtrã facio totũ hoc. Eſt autem hæc pars tertia, in qua Apoſtolus dicit, ſe nos zelare zelo Dei. Aemulor enim, pro zelo poſitum eſt. Sanè qui zelat ſponſam ſuam, quatuor facit: Eam ardenter amat, eam cultibus exornat, oẽs perſonas ſuſpectas ab ea ſequeſtrat, eam munitionibus, minis & verberibus caſtigat. Sic faciebat Paulus: ſic facere debet omnis paſtor eccleſiaſticus. Debet enim Eccleſiam ſibi commiſſam ardenter amare, bonis moribus & virtutibus eã exornare, hæreticos, criminoſos & omnes animarũ coruptores ab ea ſequeſtrare, eam promiſſis, exhortationibus, minis, verberibus ad caſtitatẽ & ſanctitatem prouocare. Cui autem paſtor eccleſiaſticus debeat zelare Eccleſiam, oſtendit Apoſtolus, cùm ſubdit: *Deſpondi enim vos vni viro virginem caſtam exhibere Chriſto*. Multi enim ſunt paranymphi, ſed vnus ſolus ſponſus eſt Ieſus Chriſtus: & multæ ſunt perſonæ Chriſto deſponſatæ, ſed vna ſola eſt Chriſti ſponſa, videlicet Eccleſia, quæ quanuis tam ex incorruptis q̃ ex corruptis corpore conſtet, tamen propter fidei integritatem inuiolabiliter cõſeruatam, virgo caſta nuncupatur. Quanuis aũt hæc deſponſatio in vtero virginali ſit celebrata, tamen Paulus ait, Deſponſaui: eò quòd deſponſationis nuntius & conciliator, quantùm ad Corinthios, fuit. Porrò in deſponſatione quatuor concurrunt, videlicet, conſenſus, pactio coniugalis, ex parte virginis arrha, & dos ex parte viri. Hæc eadem ſunt in deſpõſatione Chriſti & Eccleſiæ. Conſentit enim Eccleſia, ſiue quælibet fidelis anima ſpontè, vt Chriſto inhæreat per fidem. Cùm enim cætera poſsit homo facere nolens, credere nõ poteſt niſi volens. Paciſcitur ſe in dilectione & obſeruatione mandatorum Dei perſeueraturam. Chriſtus verò ſponſus largitur ei æternæ hæreditatis dotem. Itaque fratres mei, quia ſpopondiſtis in baptiſmo vos per fidem Chriſto ſponſo adhærere, quia pacti eſtis vos in charitate eius & mandatis perſeuerare, quia ſpiritum ſanctum accepiſtis in peccatorum remiſſione: conſiderate diligenter, ſi in his perſeueratis, proculdubiò beati eſtis, quoniam percepturi eſtis dotem æternæ hæreditatis. Quòd ſi conſenſum & pactum deſponſationis veſtræ fregiſtis, feſtinate quàm citiùs poteritis illud per pœnitentiæ remedium renouare: quoniam benignus & miſericors eſt Dominus, qui poſt multas fornicationes animam non ſolùm recipere dignatur, immò vt ad ſeipſum redeat hortatur. Vnde ipſe per Ieremiam dicit: Si recedens à viro ſuo mulier duxerit alterum virum, nunquid reuertetur ad eum vltrà? Nunquid non polluta erit mulier illa? Et tu fornicata es cum amatoribus multis: tamen ad me reuertere, & ego te ſuſcipiam, ait Dominus. Quis viſcera diuinæ miſericordiæ penſare ſufficiat? Homo peccator mulierem poſt fornicationẽ ad ſe redeuntem recipere dedignatur: & Deus, qui ipſa mũditia eſt, animam poſt multas fornicationes, vt ad ſe redeat, hortatur. Iam nobis nullus excuſationis relinquitur locus. Proptereà fratres mei, poſt multas turpitudines & præuaricationes ad Deum reuertamur, ſcelera noſtra lachrymis verę pœnitentiæ duluamus, operibus miſericordiæ redimamus: ieiunijs & afflictionibus corpora noſtra caſtigemus, orationibus & bonis operibus ſuperni ſponſi gratiam imploremus, ad eum totis ſuſpirijs & gemitibus clamemus: quatenùs ad ſuas æternas nuptias nos introducere dignetur, & dotem promiſſam nobis concedat Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat Deus per omnia ſecula, Amen.

Margin notes: Iob. 29. — Iſai. 38. — 2. Cor. 11. — Gen. 9. — Eccleſiam ſibi creditã vt paſtor zelare debeat. — Eccleſia, virgo caſta. — Sponſio baptiſmi. — Ierem. 3. — Hortatio ad pœnitentiam.

DE VIRGINIBVS.

Matt. XIII.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis parabolam hanc: Simile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito in agro: quem qui inuenit homo, abſcondit, & præ gaudio illius vadit, & vendit vniuerſa quæ habet, & emit agrum illum. et reliqua. Homilia Haymonis.

Virtus & ſapientia Dei, Dominus Ieſus Chriſtus non ſolùm ad ſuſcipiendam humanam naturam hominibus compati dignatus eſt, ſed etiã humanæ ignorantiæ condeſcẽdens, ſuis ſanctis ſermonibus, rerum temporaliũ ſimilitudines frequenter adhibuit, vt ex collatione rerum viſibilium, ad inuiſibiliũ amorem animos audientium incitaret. *Similitudines cur à Domino adhibita.* Vnde cùm cœleſtem gloriam ſtudioſè amandam doceret, illarum rerum ſimilitudinẽ adhibuit, quas homines plurimum diligere ſolent, dicens: *Simile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito in agro, quem qui inuenit homo abſcondit.* Vbi theſauri nomine ſpiritualiter cœleſtis patriæ amorẽ intelligere debemus, vbi ſunt diuitiæ quæ non deficiunt, theſaurus qui nunquàm marceſcit: vbi nos Dominus theſaurizare admonet, iuxta quod alibi loquitur, dicens: Theſaurizate vobis theſauros in cœlo, vbi neque ærugo, neque tinea demolitur, & vbi fures non effodiunt, nec furantur: &, Vbi eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum. *Matt. 6.* Qui profectò theſaurus tanto magìs cumulatur, quanto magìs temporalis theſaurus atque facultas ſtudioſiùs pro Deo expenditur. Vnde de eo, qui theſaurum inuenit, dicitur: *Et præ gaudio illius vadit, & vendit vniuerſa quæ habet, & emit agrum illum.* Ager in quo theſaurus abſconditus inuenitur, nos ſumus, ſi tamen in nobis cœleſte manet deſiderium. *Ager in quo theſaurus latet.* Quem ille venditis omnibus comparat, qui corpus ſuum per cœleſtis patriæ diſciplinam affligit in ieiunijs, in vigilijs & orationibus. Sed & ille agrũ cum theſauro inuento datis omnibus emit, qui crucifigens membra ſua cum vitijs & concupiſcentijs, Chriſtum ſequitur, & quodammodò ſpirituali venundatione ſeipſum immutat, declinando à malo, & faciendo bonum. Hunc enim theſaurum abſconditum in agro, cuidam Dominus emere perſuadebat, cùm dicebat: Si vis perfectus eſſe, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo: & veni, ſequere me. *Matt. 19.* Illud autem notandum, quòd theſaurus inuentus abſcõditur vt ſeruetur: quatenùs intelligamus, quàm ſtudioſè in bono opere vanã gloriam cauere debeamus. *Vana gloria cauenda.* Sic eſt enim præſens vita, quaſi via: latrones autem iuxta viam, immundi ſunt ſpiritus, qui illis maximè inuident, quos cum ſpirituali theſauro ad cœleſtem patriam tendere cognoſcunt, ſicut per prophetam de eorũ capite dicitur: Sedet in inſidijs cum diuitibus in occultis, vt interficiat innocentem. *Latrones dæmones.* *Pſal. 9.* Illorum ergo diuitias iſti latrones rapiunt, qui per inanem iactantiam bona ſua opera coram hominibus denudant. Vnde neceſſe eſt, vt cùm opus bonum exteriùs agimus, intentionem Deo placendi ſemper in occulto teneamus, iuxta quod ipſe nos admonet, dicens: Cùm facis eleemoſynam, neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua. *Matt. 6.* Et iterùm: Tu autem cùm oraueris, intra in cubiculum: & clauſo oſtio, ora patrem tuum: & pater tuus qui videt in abſcondito, reddet tibi. *Ibidem.* Ad accendendam autem mentem in amorem cœleſtis deſiderij, alia ſimilitudo datur, cùm ſubinfertur: *Iterùm ſimile eſt regnum calorũ homini negociatori, quærenti bonas margaritas: inuenta autem vna precioſa margarita, abijt & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam.* Vbi precioſæ margaritæ nomine, dulcedo vel claritas æternæ patriæ intelligitur, quæ precioſior eſt cunctis precioſis rebus, & ſuauior omnibus delectationibus. *Precioſa margarita.* Ngeotiatores autem ſpiritualiter nos ſumus, qui de terrenis facultatibus cœleſtẽ gloriam mercari iubemur. Notandum autem quòd ait, Vendidit omnia quæ habuit, & emit eam: quia ille precioſam margaritam vnam, id eſt, cœleſtem patriam datis omnibus emit, qui non ſolùm terrenis facultatibus, ſed etiam proprijs renunciat voluntatibus. *Emere eam quid ſit.* Qui verò ſua pauperibus tribuit, ſed adhuc proprijs voluntatibus ſeruit, precioſam margaritam nondum emit: quia quod charius Deo poterat offerre, retinuit. Non enim Deus noſtra, ſed nos quærit, qui terrenam ſubſtantiam non niſi propter lucrum animarum dare præcepit. Quia ergo negociatori bonas margaritas quærenti, boniſque margaritis ſumus comparati, debemus ſeruare in opere, quod accepimus in nomine. Et ſicut terrenos negociatores non maris pericula ab officio negociandi prohibent, non latronum inſidiæ terrent, non aſperi caſus itineris vetant, non hyemis frigus, non æſtatis calor retinet, tantùm vt terrenum lucrum acquirere poſsint: ita & nos qui ſpirituales ſumus negociatores, ab amore cœleſtis patriæ nulla mundi blandimenta retineant, nulla eius aduerſitas terreat, nec aliqua tribulatio prohibeat, vt precioſam margaritam amantes, cum Apoſtolo dicere valeamus: *Quo ſerre cœleſtia conſectãda.* Quis ergo nos ſeparabit à charitate Chriſti? Tribulatio? an anguſtia? an perſecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? *Rom. 8.* Certus ſum autem, quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque poteſtates, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos ſeparare à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu Domino noſtro. Imitemur & aliud negociatorum opus. Habent enim hoc proprium hi, qui negociandi operibus inſiſtunt, vt ſi in vno negocio damnum incurrerint, ſtudioſiùs negociandi operibus inſiſtant: quouſque quod in vna re perdiderunt, in alia acquirant. Ita ergo & nos, ſi in aliquo caſu damnum animæ inciderimus, ſtudioſiùs incœpto bono operi inſiſtamus, vt qđ per negligentiam amiſimus, per bonum opus recuperemus: quatenùs ad precioſæ magaritæ lucrum peruenire poſsimus, & vocem Domini audire merea-

mur,

Matt.25. mur, dicentis: Euge ſerue bone & fidelis, quia in pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituã: intra in gaudium Domini tui. Margaritæ & caritas & vilitas. Hæc autem margarita tam cara eſt, vt nullis terrenis diuitijs poſsit comparari: tam vilis, vt ſola bona voluntate poſsit acquiri. Hanc margaritam precioſam multis facultatibus Zachæus comparare ſtuduit: Luc.19. qui cùm huius margaritæ largitorem in domo ſua ſuſcepiſſet, præ nimio gaudio dixit: Domine, dimidium bonorum meorum do pauperibus, & ſi cui aliquid tuli, in quadruplum reſtituto. Hanc quoque margaritam vidua illa duobus æris minutis in gazophilacio iactatis Marc.12. comparauit. Cuius precium ipſe teſtis conſcientiæ, Dominus ſcilicet, collaudauit dicens. Amen dico vobis, quia vidua hæc pauper plus omnibus miſit, qui miſerunt in gazophylacium. Omnes enim ex eo quod abundauit illis, miſerunt: hæc verò de penuria ſua quod habuit, miſit totum victum ſuum. Huius margaritæ pulchritudinem, beatiſsima N. cuius hodiè feſtiuam colimus celebritatem, multis diuitijs datis comparauit, quando pro eius amore regni potentiã derelinquens, & thorum regalis matrimonij ſpernens, ad ſpontaneam paupertatem ſe contulit. Vnde ſine dubio quia regis terreni coniugium contempſit, ſponſa effecta eſt regis cœleſtis: & quæ noluit cum terreno rege regnare in mundo, regnat cum Chriſto in cœlo. Et quia ſalutationes & officia refugit regaliũ miniſtrorum, miniſtrat nunc Chriſto, coniuncta cœtibus angelorum. Et ideò dignum eſt, vt qui temporalem reginam honore debito veneramur, hac Deo acceptam reginam deuotis precibus ſupplicemus, vt quia nos ſuo exemplo in nomine Chriſti congregauit, ſuis nos meritis & orationibus in præſenti vita iucundos efficiat, & in futura acceptos reddat. *Iterùm ſimile eſt regnum cœlorũ ſagenæ miſſæ in mare, & ex omni genere piſciũ cõgreganti.* Sagena, Ecclesia. Pulchrè ſagenæ aſsimilatur Eccleſia, quia & piſcatori eſt commiſſa, & intra rete fidei quotidiè homines capit. Sicut enim piſcatorum eſt, cum ſagena de profundis gurgitibus piſces ad litus trahere: ſic quotidiè Eccleſia per doctrinã prædicatorum, de turbulentis & amaris gurgitibus mundi, mentes hominum ad veram lucem trahere ſtudet. Et quoniam quandiù in præſenti vita Eccleſia cum bonis colligit & malos, rectè de eadem ſagena ſubditur: ***Quam, cùm impleta eſſet, educentes, & ſecùs litus ſedentes, elegerunt bonos in vaſa ſua, malos autem foras miſerunt.*** Vbi cùm boni & mali nominantur, præſentis temporis Eccleſia deſignatur. Boni enim ſoli nuſquam ſunt, niſi in cœlo: mali autem nuſquã ſoli ſunt, niſi in inferno. Hæc autem Eccleſia, quæ in medio conſiſtit, vtriuſque partis ciues Psal.39. recipit, ſicut per Pſalmiſtam dicitur: Annunciaui & locutus ſum, multiplicati ſunt ſuper numerum. Vbi conſiderandũ eſt, quia ſupra numerũ electorum modò in Eccleſiam multi reprobi intrare poſſunt, ſed in regnũ cœlorum non poſſunt. Vnde & benè dicitur: *Elegerunt bonos in vaſa ſua, malos autem foras miſerunt.* In quibus verbis manifeſtè diſcretio electorũ & reproborũ in fine ſeculi futura eſſe oſtenditur. Sicut .n. mare ſeculum, Mare. ſic litus maris, finem ſignificat ſeculi. Litus maris. In litore enim ſedentes, elegerunt bonos in vaſa ſua, malos autem foras miſerunt: quia in fine ſeculi electi aſſumentur ad gloriam, & reprobi ſeparabuntur ad pœnam, iuxta quod alibi Dominus ait in Euangelio: In illa nocte erunt duo in lecto vno: Luc.17. vnus aſſumetur, & vnus relinquetur. Vnde & exponens Dominus ſimilitudinem, adiunxit: *Sic erit in cõſummatione ſeculi. Exibunt angeli, & ſeparabunt malos de medio iuſtorũ, & mittent eos in caminũ ignis: ibi erit fletus & ſtridor dentium.* Hoc eſt quod Dominus alibi in Euangelio dicit: Mittet filius hominis angelos ſuos, Matt.13. & colligent de regno eius omnia ſcandala. Et item de zizanijs, quæ inimicus homo ſuperſeminauit tritico, Ibidem. interrogatus ait: Sinite vtraque creſcere vſque ad meſſem, & in tempore meſsis dicam meſſoribus: Colligite primùm zizania, & alligate ea in faſciculos ad comburendum: triticum autem congregate in horreum meum. Idipſum eſt, quod alibi dicitur à Domino: Cùm ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, Matt. 25. cõgregrabuntur ante eum omnes gentes, & ſeparabit eos ab inuicem, ſicut paſtor ſegregat oues ab hædis, &c. In eo autem quod ſubiungitur: *Ibi erit fletus & ſtridor dentium*, manifeſtè qualitas pœnarum deſcribitur. Oculi enim præ nimio fumo fluere lachrymis ſolent, dentes vehementi frigore ſtrideſcere. Pœna inferorum. Cùm verò ait, Ibi erit fletus & ſtridor dentium, oſtendit quia reprobi in gehenna & frigus intolerabile, & calorem inæſtimabilem ſuſtinebunt, iuxta illud, quod per beatum Iob dicitur: Iob.24. Ad calorem nimium tranſibunt ab aquis niuium, & vſque ad inferos peccatum illius: obliuiſcatur eius miſericordia, dulcedo illius vermes. Finita autem ſimilitudine, de eius intellectu ſaluator diſcipulos requirit, oſtendens pijs magiſtris, vt alios poſsint erudire, aliquando interrogare debere. Ait enim: *Intellexiſtis hæc omnia?* Illisq; dicentibus, *Etiam*, de profectu illorum gloriabatur, dicens: *Ideò omnis ſcriba doctus in regno cœlorũ, ſimilis eſt homini patrifamiliâs, qui profert de theſauro ſuo noua & vetera.* Quod ſpecialiter ad apoſtolos pertinere, ex eo manifeſtum eſt, quòd homini patrifamiliâs comparantur, proferenti de theſauro ſuo noua & vetera. Si enim per noua & vetera, vetus & nouum teſtamentum accipimus, Abraham & Moyſen, cæterosque patres, qui ante Domini aduentum fuerunt, noua cum veteribus non protuliſſe cognoſcimus: quia etſi noua narrauerunt, Domini tamen incarnationem nouam corporalibus oculis non viderunt, ſicut ipſe diſcipulis ſuis ait: Luc.10. Multi reges & prophetæ voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt:

runt:& audire quæ auditis,& non audierunt. Apoſtoli autem noua & vetera ſpiritaliter intellexerunt, & noua corporalibus oculis viderunt: quibus ipſe ait: Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem. Siue aliter: Vetera ad pœnam, noua pertinent ad gloriã. Vetuſtum enim erat homini poſt peccatum ire ad pœnam, cui aliquid nouum per redemptoris aduentum cõtigit, quando benè operantibus gloria eſt repromiſſa. Cùm ergo Dominus diſcipulos collaudat, dicens: *Omnis ſcriba doctus in regno cœlorum, ſimilis eſt homini patrifamilias, qui profert de theſauro ſuo noua & vetera:* oſtendit hunc ordinem doctoribus in prædicatione ſeruandum, vt vetera proferant de terrore ſupplicij, & noua de promiſſione præmij. Quod & in huius lectionis ſerie ſuo exemplo Dominus oſtendit, cùm in prioribus ſimilitudinibus incitauit ad præmium, & in ſequentibus cõminatur ſupplicium: oſtendens, vt dictum eſt, doctoribus, quia ſic benè operantibus debent promittere gloriam, vt non ceſſent peccantibus comminari pœnam. Quod etiam in lege figuratè oſtendit, quando per Moyſen tale præceptum dedit, dicens: Non accipies loco pignoris ſuperiorem & inferiorem molam, quia appoſuit tibi animam ſuam. Superior enim & inferior mola, ſpes & timor accipitur. Quaſi enim à debitore pignus accipimus, cùm confeſſionem peccatoris recipimus. Cui ſi pœnitenti ſpem non repromittimus, veniam negamus, ſuperiorem molam tollimus. Si autem peccanti ſecuritatem damus, inferiorem abſtrahimus. Sed vtrunq; obſeruandum eſt, vt ſic pœnitentibus promittamus veniam, quatenùs in peccato perſeuerantibus comminemur pœnam: vt quos non prouocant ad benè agendum præmia promiſſa, ſaltem denunciata terreant ſupplicia.

Ioan. 13. *Concionatori quis ordo ſeruandus.* *Deut. 24.* *Mola ſuperior & inferior.*

DE VIRGINIBVS.

Matt. XXV.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis parabolam hanc: Simile eſt regnum cœlorum decem virginibus, quæ accipientes lampades ſuas, exierunt obuiam ſponſo & ſponſæ. Et reliqua. Homilia beati Auguſtini epiſcopi.

Eſt Serm. 23. de Verbis Domini

QVAE ſint decem virgines dictæ, quarum ſunt quinque prudentes, quinque ſtultæ, non facilè indagari poteſt. Veruntamen ſecundùm ea, quæ continet ipſa lectio, quæ charitati veſtræ de Euangelio hodiè eſt recitata, quantùm mihi Dominus intellectum donare dignatur, non mihi videtur iſta parabola vel ſimilitudo ad eas ſolas pertinere, quæ propria & excellentiori ſanctitete virgines in Eccleſia nominantur, quas etiam vſitatiori vocabulo ſanctimoniales appellare conſueuimus: ſed (niſi fallor) hæc ſimilitudo ad vniuerſam Eccleſiam pertinet: quanuìs etſi illas ſolas intelligeremus, quæ ſanctimoniales vocantur, nunquid decem ſunt? Abſit vt tanta virginum multitudo, ad tam exiguum numerum reuocetur. Fortè aũt dicat aliquis: Quid ſi multæ ſunt nomine, & tam paucæ ſunt in veritate, vt vix decem inueniantur? Non eſt ita: nam ſi ſolas decem vellet intelligi bonas, non ibi oſtenderet eſſe quinque fatuas. Si enim multæ ſunt virgines quæ vocantur, & veræ virgines decem inueniuntur, quarè contra quinque oſtia domus magnæ clauduntur? Intelligamus ergo chariſſimi, ad omnes nos, id eſt, ad vniuerſam omninò Eccleſiam iſtam pertinere parabolam: non ad ſolos præpoſitos, nec ad ſolas plebes, ſed prorſus ad omnes. Quarè ergo quinq; & quinq; virgines iſtæ? Quinq; & quinq; virgines, omnes omninò ſunt animæ Chriſtianorum. Sed vt dicamus vobis, quod Deo inſpirante ſentimus, non qualeſcunq; animæ, ſed tales animæ, quæ habent catholicã fidem, & habere videntur opera bona in Eccleſia Dei: & tamen ex ipſis quinq; ſunt prudentes, & quinq; fatuæ. quarè ergo appellatæ ſunt quinq;, & quarè virgines, priùs videamus, ac deinde cætera conſideremus. Omnis anima in corpore ideò quinario numero cenſetur, quia quinque ſenſibus vtitur. Nihil eſt enim, quod ſentimus in corpore, niſi ianua quinquepartita, aut videndo, aut audiendo, aut odorando, aut guſtando, aut tangendo. Qui ergo ſe abſtinet ab illicito viſu, abſtinet ab illicito auditu, ab illicito odoratu, ab illicito guſtu, ab illicito tactu, propter ipſam integritatem, virginis nomen accepit. Sed ſi bonũ eſt abſtinere ab illicitis ſentiendi motibus, & ideò vnaquæq; anima Chriſtiana nomen virginis habet, quare quinque admittuntur, & quinq; repelluntur? & virgines ſunt, & repelluntur? Parum eſt, quia virgines ſunt: & lampades habent. Virgines propter abſtinentiã ab illicitis ſenſibus, lampades habentes propter opera bona. De quibus operibus Dominus dicit: Luceant opera veſtra bona coram hominibus, vt videant bona facta veſtra, & glorificent patrem veſtrum qui in cœlis eſt. Item diſcipulis dicit: Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris. In lumbis accinctis, virginitas: in lucernis ardentibus, opera bona. Non ſolet vtiq; dici virginitas in coniugatis, & tamen etiam ibi eſt fidei virginitas, quæ exhibet pudicitiam coniugalem. Nam vt nouerit ſanctitas veſtra, nõ importunè ſecundùm animam, & ſecundùm integritatem fidei, qua etiam fide ab illicitis abſtinetur, & bona opera fiunt, vnumquenq; vel vnãquanq; animam virginẽ dici, hoc eſt, totã Eccleſiam, quæ conſtat ex virginibus & pueris, & maritatis fœminis, & vxoratis viris: vno nomine virgo eſt appellata. Vnde hoc probamus?

Virgines ſanctimoniales. *Virgines quæ dicantur.* *Cur quinque.* *Lampades* *Matt. 5.* *Luc. 12.*

Apo-

2. Cor. 11. Apoſtolum audi dicẽtem, non ſolùm ſanctimonialibus, ſed vniuerſæ prorſus Eccleſię: Deſpondi vos vni viro virginem caſtam exhibere Chriſto. Et quia huius virginitatis corruptor diabolus cauendus eſt, cõtinuò ipſe Apoſtolus cùm dixiſſet: Deſpondi vos vni viro virginem caſtã exhibere Chriſto, adiũxit & ait: Timeo autem, ne ſicut ſerpens Euam ſeduxit verſutia ſua, ſic & ſenſus veſtri corrumpantur à caſtitate, quæ eſt in Chriſto. In corpore pauci virginitatem habent, in corde omnes habere debent. Si ergo ab illicitis abſtinentia bona eſt, vnde virginitas nomen accepit, & ſi opera bona laudabilia ſunt, quæ ſignificantur lampadibus, quare quinque admittuntur, & quinque excluduntur? Si & virgo eſt, & lampadem fert, & tamen non admittitur: vbi ſe videt, qui nec virginitatem ab illicitis ſeruat, nec opera bona volens habere, in tenebris ambulat? De iſtis ergo fratres mei, de iſtis

Continentia quinque ſenſuum, & ſtudiũ operum bonorum.

potiùs diſputemus. Qui non vult videre quod malum eſt, qui nõ vult audire quod malum eſt, ab illicitis ſacrificiorum nidoribus auertit odoratum, ab illicitis ſacrificiorum cibis auertit guſtum, fugit complexum alienæ, frangit panem eſurięti, hoſpitem inducit in domum, veſtit nudum, concordat litigioſum, viſitat ægrotum, ſepelit mortuum: ecce virgo, ecce habet lampadem. Quid quærimus ampliùs? Adhuc quæro. Quid adhuc quæris, inquis? Adhuc quæro. Intentũ me fecit Euangeliũ ſanctum. Etiam ipſas virgines, & ferentes lampades, alias dixit prudentes, alias ſtultas. Vnde intuemur, vnde diſcernimus? De oleo. Aliquid magnum ſignificat oleum? Valdè magnum. Putas non charitas

Oleum, charitas.

eſt? Quærendo dicimus, non ſententiam præcipitamus. Vnde mihi videatur per oleum charitas ſignificari, dicam vobis. Apoſtolus dicit:

1. Cor. 12.

Adhuc ſupereminentiorem viam vobis demonſtro. Supereminentiorem viam quã demonſtrat?

1. Cor. 13.

Si linguis hominum loquar & angelorum, charitatem autem non habeam, factus ſum velut æramentum ſonans, aut cymbalum tinniens. Ipſa eſt ſupereminens via, id eſt, charitas, quæ meritò oleo ſignificatur. Omnibus enim humoribus oleũ ſupereminet. Mitte aquã, & ſuperinfunde oleum, oleũ ſupereminet. Mitte oleũ, & ſuperinfunde aquam, oleum ſupereminet. Si ordinem ſeruaueris, vincit: ſi ordinem mutaueris, vincit. Charitas nunquam cadit. Quid ergo fratres? Iam diſceptemus de quinque virginibus prudẽtibus, & quinque fatuis, quæ voluerunt ire obuiàm ſponſo. Quid eſt ire obuiàm ſponſo? Corde ire, expectare eius aduentum. Sed ille tardabat. Dum tardat ille, dormierunt omnes. Quid eſt, omnes? Et ſapientes & fatuæ obdormitauerunt & dormierunt. Putamus bonus eſt ſomnus iſte? Quid eſt ſomnus iſte? Ne fortè tardante ſponſo, quoniam abundat iniquitas, refrigeſcit charitas multorum? Siccine intellecturi ſumus iſtum ſomnum? Non mihi placet, dico quarè.

Ire obuiam ſponſo.

Matt. 24.

Quia ſunt ibi prudentes. Et vtique quãdo dixit Dominus, Quoniam abundabit iniquitas, refrigeſcet charitas multorum, ſubiecit & ait: Qui autem perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit. Vbi vultis eſſe iſtas prudentes? Nónne in his, quæ perſeuerauerunt vſque in finem? Non ob aliud fratres, non ob aliud prorsùs admitterentur intrò, niſi quia perſeuerauerunt vſque in finem. Non ergo eis obrepſit frigus charitatis, non in eis refriguit charitas, ſed ferbuit vſque in finem. Quia feruet vſque in finem, ideò ſponſi ianuæ patuerunt, ideò dictum eſt eis vt intrarẽt, ſicut illi optimo ſeruo: Intra in gaudium domini tui. Quid eſt ergo, Dormitauerunt omnes? Eſt alius ſomnus, quem nemo euadit. Nõ recordamini Apoſtolum dicentẽ? De dormiẽtibus autẽ nolo vos ignorare fratres, id eſt, de his qui mortui ſunt. Quarè enim dormientes vocãtur, niſi quia ſuo die reſuſcitantur? Ergo dormiunt oẽs. Putas quia prudens eſt, ideò non habet mori? Fatua ſit virgo, prudens ſit virgo, ſomnum mortis omnes patiuntur. Aliquando aũt dicunt ſibi homines: Ecce iam dies iudicij venit: tãta mala fiunt, tantæ tribulationes crebreſcunt, ecce omnia quæ prophetæ dixerunt, penè completa ſunt, iam dies iudicij inſtat. Qui hoc dicunt, & fideliter dicunt, tanquàm obuiàm eunt ſponſo cogitationibus talibus. Sed ecce bellum ſuper bellum, tribulatio ſuper tribulationem, terræmotus ſuper terræmotum, fames ſuper famem, gens ſuper gentem, & nondùm ſponſus venit. Cùm ergo expectatur vt veniat, dormiunt omnes illi qui dicunt, Ecce venit, & dies iudicij hîc nos inuenit. Cùm dicit, Dormit: Ergo obſeruet ad ſomnũ ſuum, & perſeueret in charitate vſque ad ſomnum ſuum: expectantem illum inueniat ſomnus. Putas enim, quia dormiunt: Nunquid qui dormit, non adijciet vt reſurgat? Dormierunt ergo omnes, & de illis prudentibus, & de illis fatuis dictum eſt: Dormierunt. *Ecce media nocte clamor factus eſt.* Quid eſt media nocte? Quando non ſperatur, quando non creditur. Noctem poſuit pro ignorantia, ne aliquis quaſi computet ſibi & dicat: Ecce ab Adam tot anni tranſierunt, & ecce complentur ſex millia annorum, & cõtinuò, quomodò quidam tractatores computauerunt, continuò veniet dies iudicij. Et veniunt & trãſeunt computationes, & adhuc remoratur ſponſi aduentus, & dormiunt virgines quæ obuiàm ierant. Ecce dum non ſperatur, dum dicitur, Sex millia annorum expectabantur, & tranſierunt: vnde ſcimus iam, quando veniet? Media nocte veniet. Quid eſt, Media nocte veniet? Dum neſcitur, veniet. Quarè dum neſcitur veniet? Ipſum Dominum audi: Non eſt veſtrum noſſe tempora, quæ pater poſuit in ſua poteſtate. Dies DOMINI, Apoſtolus ait, tanquàm fur in nocte ita veniet. Ergo vigila in nocte, ne furem patiaris. Nam ſomnus mortis, velis nolis, veniet, ſed cùm factus fuerit clamor media nocte. Quis iſte clamor, niſi de quo Apoſtolus

Matt. 25.

Somnus mortis.

1. Theſ. 4.

Pſal. 40.

Clamor media nocte.

Act. 1.

1. Theſ. 5.

1. Cor. 15. ſtolus dicit: In ictu oculi, in nouiſsima tuba? Canet enim tuba, & mortui reſurgent incorrupti, & nos immutabimur. Denique clamore facto media nocte, quo clamabitur, Ecce ſponſus venit, quid ſequitur? *Surrexerunt omnes.* Quid eſt, ſurrexerunt omnes? Veniet hora (dixit ipſe Dominus) quando omnes qui ſunt in monumentis, audient vocem eius, & procedent. Ergo ad tubam nouiſsimam ſurrexerunt omnes. *Prudentes autem illæ tulerunt oleum ſecùm in vaſis ſuis: ſtultæ verò illæ non tulerunt oleũ ſecum.* Quid eſt, Nõ tulerunt oleum ſecùm in vaſis ſuis? quid eſt, In vaſis ſuis? In cordibus ſuis. Vnde dicit Apoſtolus: Gloria noſtra hæc eſt, teſtimoniũ conſcientiæ noſtræ. Ibi oleum, magnum oleum, de dono Dei hoc oleum eſt. Denique homines oleum mittere intrò poſſunt, oliuam creare non poſſunt. Ecce habeo oleum, de Dei dono eſt.

Joan. 5.

2. Cor. 1.

Habes oleum, porta tecum. Quid eſt, Porta tecum? Intùs habe, ibi Deo place. Etenim ecce iſtæ virgines ſtultæ, quæ non portauerunt oleum ſecùm, abſtinentia ſua qua virgines appellantur, & bonis operibus ſuis, quando lampades ferre videntur, hominibus volunt placere, & ſi hominibus volunt placere, & ideò omnia iſta laudabilia faciunt, oleum ſecum non portant. Tu ergo tecum porta, intùs porta, vbi Deus videt: ibi porta teſtimonium conſcientiæ tuæ. Qui autem ambulat ad teſtimonium alienum, oleum non portat ſecum. Si ideò abſtines ab illicitis, & facis opera bona, vt ab hominibus lauderis, non eſt intùs oleum. Denique cùm cœperint homines non laudare, deficient lampades. Intendat itaque charitas veſtra. Antequàm dormirent illæ virgines, nõ eſt dictum, quia extinguebantur lampades illarum. Sapientium lampades ardebant de oleo æterno, de conſcientiæ ſecuritate, de interiori gloria, de intima charitate. Ardebant tamen & illarum fatuarum. Quarè tunc ardebant? Quia non deerant laudes hominum. Poſteà verò quàm ſurrexerunt, id eſt, in reſurrectione à mortuis, cœperunt aptare lampades ſuas, id eſt, præparare Deo operum ſuorum reddere rationem. Et quia tunc nemo eſt qui laudet, omnis homo cauſæ ſuæ vacat, nemo eſt tunc qui non de ſe cogitet. Non ergo erant, qui oleum venderent. Cœperunt deficere lampades, & conuerterunt ſe fatuæ ad quinque prudentes: *Date nobis de oleo veſtro, quia lampades noſtræ extinguuntur. At illæ: Ne forte (inquiunt) non ſufficiat nobis & vobis, ite potiùs ad vendentes, & emite vobis.* Non conſulentium, ſed irridentium eſt iſta reſponſio. Quare irridentium? Quia ſapientes erant, quia ſapientia erat in illis. Non enim ſapientes de ſuo erant, ſed illa in illis erat ſapientia, de qua ſcriptum eſt in quodam libro, quæ dicit contemptoribus ſuis, cùm venerint ad mala, quæ illis minata ſunt: Et ego veſtræ perditioni ſuperridebo. Quid mirum eſt, quia ſapientes irrident fatuas?

Stultitia eorum, qui vanam gloriam aucupantur.

Prouer. 1.

Quid eſt irridere? Ite ad vendentes, & emite vobis, quæ non ſolebatis benè viuere, niſi quia vos homines laudabant, quia vobis oleum vendebant. Quid eſt, Vobis oleum vendebant? Laudes vendebant. Qui vendunt laudes, niſi adulatores? Quanto magìs non acquieſceretis adulatoribus, & intùs oleum portâretis, & propter bonam conſcientiam omnia opera bona faceretis, tunc diceretis: Emendabit me iuſtus in miſericordia, & arguet me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Meliùs, inquit, emendet me iuſtus, arguat me iuſtus, corrigat me iuſtus, colaphizet me iuſtus, quàm impinguet caput meum oleum peccatoris. Quid eſt oleum peccatoris, niſi blandimenta adulatoris? Ite ergo ad vendentes, & emite vobis. hoc enim facere conſueuiſtis: nos autem non vobis damus. Quarè? Ne fortè non ſufficiat nobis & vobis. Quid eſt, non ſufficiat? Non deſperatione dictum eſt, ſed ſobria & pia humilitate. Quanuìs enim bonus habeat bonam conſcientiam, vnde ſcit quemadmodùm iudicet ille, qui neminem fallit? Habet bonam conſcientiam, non illum titillant crimina in corde concepta, ſed propter quotidiana quædam vitæ humanæ peccata, licet conſcientia bona ſit, tamen dicit Deo: Dimitte nobis dibita noſtra, quia fecit quod ſequitur: ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Fregit panem eſurienti ex corde, veſtiuit nudũ ex corde, de oleo interiori fecit opera bona, & tamen in illo iudicio trepidat ipſa bona conſcientia. Vide quid eſt, Date nobis de oleo. Audierunt, Ite potiùs ad vendentes, quia laudibus humanis benè viuere conſueuiſtis, vobiſcùm oleum non portatis: non autem nos damus, ne fortè non ſufficiat nobis & vobis. Vix enim de nobis iudicamus, quanto minùs poſſumus iudicare de vobis? Quid eſt, vix de nobis iudicamuss? Quia cùm rex iuſtus ſederit in throno, quis gloriabitur caſtum ſe habere cor? Fortè tu non inuenies aliquid in conſcientia tua, & inueniet ille qui meliùs videt, cuius acies diuina penetrat altiora. Videt fortè aliquid, inuenit fortè aliquid. Quanto meliùs illi dicis, Ne intres in iudiciũ cum ſeruo tuo? Etiam quãto meliùs dicis: Dimitte nobis debita noſtra? quia & dicitur tibi propter illas faces, propter illas lampades, Eſuriui, & dediſtis mihi manducare. Quid ergo? Et illæ non illud fecerunt? Non fecerunt ante illum. Sed quomodò fecerunt? Quomodò prohibet Deus, qui dixit: Cauete facere iuſtitiã veſtram coram hominibus, vt videamini ab eis: alioquìn non habebitis mercedem apud patrẽ veſtrum, qui in cœlis eſt. Et nolite ſimiles eſſe hypocritis, quando oratis. amant enim ſtare in plateis & orare, vt videantur ab hominibus. Amen dico vobis, quòd perceperunt mercedem ſuam. Emerunt oleum, precium dederunt, emerunt, non ſunt fraudati laudibus humanis: quæſierunt laudes hominum, habuerunt. Iſtæ laudes

Vendunt oleum adulatores.

Pſal. 40.

Matt. 6.

In Dei iudicio trepidat etiam bona conſcientia.

Pſalm. 141.

Matt. 6.

Matt. 25.

Matt. 6.

Matt. 5. des humanæ, in die iudicij non eos adiuuant. Illæ autem quomodò fecerunt? Luceant opera veſtra coram hominibus, vt videant bona facta veſtra & glorificent patrem veſtrum qui in cælis
1.Cor. 4. eſt. Non ait, vos: non enim de tuo habes oleum. Iacta te, & dic: Habeo. Sed non habes. Quid enim habes, quod non accepiſti? Ergo illæ ſic fecerunt, illæ ſic. Non eſt autem mirandum, cùm eunt emere, cùm quærunt à quibus laudentur, & non inueniunt: cùm quærunt à quibus adiuuentur, & non erunt: cùm quærunt à quibus conſolentur, & non inueniunt: aperta eſt ianua, venit ſponſus & ſponſa, tunc glorificata cum Chriſto eccleſia, vt ſingula membra ad totum ſe colligant: & intrauerunt cum eo ad nuptias, & clauſum eſt oſtium, & illæ fatuæ poſteà venerunt. Sed nunquid oleum emerunt, aut à quibus emerent, inuenerunt? Ideò clauſas ianuas
Matt. 7. inuenerunt, pulſare cœperunt, ſed ſerò. Dictum eſt, verum eſt, non fallaciter dictum eſt: Pulſate, & aperietur vobis. Sed quomodò? quando tempus eſt miſericordię, non quando tempus eſt iudicij. Non enim poſſunt confundi iſta tempo-
Pſal. 100. ra, cùm miſericordiam & iudicium cantet Domino ſua Eccleſia. Tẽpus eſt miſericordiæ, age pœnitentiam. Tempore iudicij illam habes agere? Eris in virginibus illis, contra quas clauſum eſt oſtium. *Domine, domine, aperi nobis.* Nunquid non pœnitentiam egerunt, quia ſecùm oleum non portauerunt? Et quid illis profuit ſera pœnitentia, quando illas irridebat vera ſapientia? Clauſum eſt ergo oſtium. Et quid illis dictum eſt? Non noui vos, ait. Non illas nouit, qui omnia nouit? Quid ergo eſt, Non noui vos? Improbo vos, reprobo vos: in arte mea non vos agnoſco: ars mea vitia neſcit. Hoc eſt autem magnũ: & neſcit vitia, & iudicat vitia. Neſcit faciendo, iudicat arguendo. Sic ergo non noui vos. Ierũt ergo, & intrauerunt quinque prudentes. Quàm multi eſtis, fratres mei, in nomine CHRISTI: ſint in vobis quinque prudentes, ſed nolite quinque homines. Sint in vobis quinque prudentes, ad iſtam prudentiam quinarij numeri pertinentes. Veniet enim hora, & quando neſcimus veniet. Media nocte veniet, vigilate. Sic clauſit euangelium: *Vigilate, quia neſcitis diem, neq; horam.* Si ergo dormituri ſumus, quomodò vigilabimus? Corde vigila, fide vigila, ſpe vigila, charitate vigila, operibus vigila. Et quando corpore dormieris, veniet tempus vt ſurgas. Cùm autem ſurrexeris, præpara lampades: tunc non extinguãtur, tunc interiori conſcientiæ oleo vegetentur. Tunc te ſponſus ille incorporeis nexibus amplectetur, tunc te introducet in domũ, vbi nunquàm dormias, vbi nunquàm tua lampas poſſit extingui. Hodiè verò laboramus, & lampades noſtræ inter ventos huius ſeculi tentationesq; fluctuant: ſed ardeat in robore flamma noſtra, vt ventus tentationis augeat ignem potiùs quàm extinguat.

Sera pœnitentia nihil prodeſt.

Vt vigilandum ſit Chriſtiano.

DE VIRGINIBVS.

Matth. XII.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: parabolam hanc: Simile eſt regnum cælorum decem virginibus, quæ accipientes lampades ſuas, exierunt obuiam ſponſo & ſponſæ. Et reliqua. Homilia beati Gregorij papæ. *Eſt homil. 12. in Euangelia.*

SAepe vos, fratres clariſſimi, admoneo praua opera fugere, mundi huius inquinamenta deuitare: ſed hodierna ſancti euangelij lectione compellor dicere, vt & bona quæ agitis, cum magna cautela timeatis: ne per hoc quod à vobis rectũ geritur, fauor & gratia humana requiratur, ne appetitus laudis ſubrepat, & quod foris oſtenditur, intùs à mercede vacuetur. Ecce enim redemptoris voce decem virgines, & omnes dicuntur virgines, & tamen intra beatitudinis ianuam non omnes ſunt receptæ: quia earum quædam dum de virginitate ſua gloriam foris expetunt, in vaſis ſuis oleum habere noluerunt. Sed priùs quærendum nobis eſt, quid ſit regnum cœlorum, aut cur decem virginibus comparetur, quæ etiam virgines prudentes & fatuæ dicantur. Dum enim cœlorum regnum conſtat quia reproborum nullus ingreditur, etiam fatuis virginibus cur ſimile eſſe perhibetur? ſed ſciendum nobis eſt, quòd ſæpè in ſacro eloquio regnum cœlorum præſentis temporis Eccleſia dicitur: de quo alio in loco Dominus dicit: Mittet filius Matt. 13.
hominis angelos ſuos, & colligent de regno eius omnia ſcandala. Neque enim in illo regno beatitudinis, in quo pax ſumma eſt, inueniri ſcandala poterunt quæ colligantur. Et vnde rurſùm dicitur: Qui ergo ſoluerit vnum de man- Matt. 5.
datis iſtis minimis, & docuerit ſic homines, minimus vocabitur in regno cœlorum. Qui autem fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum. Mandatum quippe ſoluit & docet, quando hoc quiſque voce prædicat, quod viuendo non implet. Sed ad regnum æternæ beatitudinis peruenire non valet, qui non vult opere implere quod docet. Quomodò ergo in eo minimus vocabitur, qui ad hoc nullo modo intrare permittitur? Quid itaq; per hanc ſententiam, niſi præſens Eccleſia regnum cœlorum dicitur? In qua doctor qui mandatum ſoluerit minimus vocatur: quia cuius vita deſpicitur, reſtat vt & prædicatio contẽnatur. In quinq; autem ſenſibus corporis vnuſquiſque ſubſiſtit. Geminatus autem quinarius, denarium perficit. Et quia ex vtroque ſexu, fidelium multitudo colligitur, ſancta Eccleſia decem virginibus ſimilis eſſe denunciatur. In qua quia mali cum bonis,

In bonis operibus quid cauendum.

Decem virgines Eccleſia.

bonis, & reprobi cum electis commixti ſunt, recte ſimilis virginibus prudentibus & fatuis eſſe perhibetur. Sunt nanque pleriq; continentes, qui ab exteriori ſe appetitu cuſtodiunt, & ſpe ad interiora rapiuntur: carnem macerant, & toto deſiderio ad ſupernam patriam anhelant: æterna præmia expetunt, pro laboribus ſuis recipere laudes humanas nolunt. Hi nimirùm gloriam ſuam non in ore hominum ponunt, ſed intra conſcientiam contegunt. Et ſunt pleriq;, qui corpus per abſtinentiam affligunt, ſed de ipſa ſua abſtinentia humanos fauores expetunt: doctrinæ inſeruiunt, indigentibus multa largiuntur. Sed fatuæ profectò ſunt virgines, quia ſolam laudis tranſitoriæ retributionem quærunt. Vnde & aptè ſubditur: *Quinq; fatuæ acceptis lampadibus, non ſumpſerunt oleum ſecum: prudentes autem acceperunt oleum in vaſis ſuis cum lampadibus.* Per oleum quippe nitor gloriæ deſignatur. Vaſcula autem noſtra ſunt corda, in quibus ferimus cuncta quæ cogitamus. Prudentes ergo oleum in vaſis habent, quia nitorem gloriæ intra conſcientiam retinent, Paulo atteſtante, qui ait: Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ. Fatuæ autem virgines oleum ſecùm non ſumunt, quia gloriam intra conſcientiam non habent, dum hanc ab ore proximorum quærunt. Notandum verò, quòd omnes lampades habent, ſed oleum omnes non habent: quia plerunque bona in ſe opera cum electis & reprobi oſtendunt. Sed ſoli ad ſponſum cum oleo veniunt, qui de his quæ foris egerint, intùs gloriam requirunt. Vnde per Pſalmiſtam quoque de ſancta electorum Eccleſia dicitur: Omnis gloria eius filiæ regis ab intus. *Moram autem faciente ſponſo, dormitauerunt omnes & dormierunt.* Quia dum venire iudex ad extremum iudicium differt, electi & reprobi in mortis ſomno ſopiuntur. Dormire etenim, mori eſt: ante ſomnum verò dormitare, eſt ante mortem à ſalute langueſcere: quia per pondus ęgritudinis peruenitur ad ſomnum mortis. *Media autem nocte clamor factus eſt, Ecce ſponſus venit, exite obuiam ei.* De aduentu ſponſi clamor in media nocte fit, quia ſic dies iudicij ſurrepit, vt præuideri non valeat quando non venit. Vnde ſcriptum eſt: Dies Domini ſicut fur in nocte ita veniet. Tunc omnes virgines ſurgunt, quia electi & reprobi à ſomno ſuæ mortis excitantur. Lampades ornant, quia ſua ſecum opera numerant, pro quibus æternam recipere beatitudinem expectant. Sed lampades fatuarum virginum extinguuntur, quia earum opera quæ clara hominibus foris apparuerant, in aduentu iudicis intùs obſcurantur, & à Deo retributionem non inueniunt, quia pro eis receperunt ab hominibus laudes, quas amauerunt. Quid eſt autem, quòd tunc à prudentibus oleum petunt, niſi quòd in aduentu iudicis, cùm ſe intùs vacuas inuenerint, teſtimonium foris quærunt? Acſi à ſua fiducia deceptæ, proximis dicant: Quia nos

Oleum. *Vaſcula.* *2. Cor. 1.* *Pſal. 44.* *1. Theſſ. 5.* *Lampades fatuarum extinguuntur.*

quaſi ſine opere repelli conſpicitis, dicite de noſtris operibus quod vidiſtis. Sed prudentes virgines reſpondent, dicentes: *Ne fortè non ſufficiat nobis & vobis.* In illo enim die (quod tamen de quibuſdam in pace Eccleſiæ quieſcentibus loquor) ſibimetipſi teſtimonium vniuſcuiuſque vix ſufficit: quantò minùs & ſibi & proximo? Vnde & protinùs per increpationem ſubdunt: *Ite potiùs ad vendentes, & emite vobis.* Venditores quippe olei, adulatores ſunt. Qui enim accepta qualibet gratia, vanis ſuis laudibus nitorem gloriæ offerunt, quaſi oleum vendunt. De quo profectò oleo Pſalmiſta dicit: Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Principale etenim noſtrum, caput eſt. Appellatione autem capitis, ea quæ principatur corpori mens vocatur. Impinguat ergo caput oleum peccatoris, cùm demulcet mentem fauor adulantis. *Sed dum irent emere, venit ſponſus:* quia cùm vitæ ſuæ teſtimonium à proximis quærunt, iudex venit, qui non ſolùm operum, ſed & cordium teſtis eſt. *Quæ autem paratæ erant, intrauerunt cum eo ad nuptias, & clauſa eſt ianua.* O ſi ſapere in cordis palato poſſit, quid admirationis habeat quod dicitur, Venit ſponſus: quid dulcedinis, Intrauerunt cum eo ad nuptias: quid amaritudinis, & clauſa eſt ianua. Venit quippe ille, qui in aduentu ſuo elementa concutit, in cuius conſpectu cœlum & terra contremiſcit. Vnde etiam per prophetam dicitur: Adhuc ſemel, & ego mouebo non ſolùm terram, ſed etiam cœlum. Ad cuius examen omne humanum genus deducitur, cui ad vindictam malorum, remunerationemque bonorum, angeli, archangeli, throni, principatus & dominationes obſequuntur. Penſate, fratres chariſsimi, ante conſpectum tanti iudicis qui in illo die terror erit, quando iam in pœna remedium non erit: quæ illa confuſio, cui reatu ſuo exigente, continget in conuentu omnium angelorum hominumque erubeſcere: qui pauor, eum quem & tranquillum mens humana capere non valet, etiã iratum videre: Quẽ diem benè propheta intuens, ait: Dies iræ dies illa, dies tribulationis & anguſtiæ, dies calamitatis & miſeriæ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis, dies tubæ & clangoris. Penſate fratres chariſsimi, extremi diem iudicij ſuper corda reproborum qua aſperitate propheta vidit amareſcere, quem tot appellationibus non valet explicare. Quanta verò tunc erit electorum lætitia, qui de eius merentur viſione gaudere, de cuius conſpectu vident & elementa omnia contremiſcere? cum eo ſimul ad nuptias intrare, qui & in ſponſi nuptijs gaudent, & tamen ipſi ſunt ſponſa: quia in illo æterni regni thalamo viſioni noſtræ Deus coniungitur, quæ ſcilicet viſio nunquàm iam in perpetuum ab amoris ſui amplexibus euellitur? Tunc regni ianua lugentibus clauditur, quæ modò quotidiè pœnitentibus aperitur. Erit nanque & tunc

Adulatores oleum vendunt. *Pſalm. 140.* *Agg. 2.* *Soph. 1.* *Dies extremi iudicij quàm horrendus.*

pœni-

Pœnitentia ſera. pœnitentia, ſed fructuoſa iam non erit: quia nequaquàm tunc veniam inueniet, qui modò aptũ veniæ tempus perdit. Hinc etenim Paulus dicit: 2.Cor 6. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies Eſai. 55. ſalutis. Hinc propheta ait: Quærite Dominum dum inueniri poteſt, inuocate eum dum propè eſt. Vnde & eaſdem fatuas virgines inuocantes Dominus non audit, quia intercluſa regni ianua, is qui nunc per exauditionem propè eſſe poterat, propè iam non erit. Nam ſubditur: *Nouiſſimè veniunt & reliquæ virgines, dicentes: Domine, Domine, aperi nobis. At ille reſpondens, ait: Amen dico vobis, neſcio vos.* Ibi iam à Domino non poteſt mereri quod petit, qui hic noluit audire quod iuſſit: quia qui tempus congruæ pœnitentiæ perdidit, fruſtrà ante regni ianuam cum precibus venit. Prou. 1. Hinc eſt enim quod per Salomonem Dominus dicit: Vocaui & renuiſtis: extendi manum meam, & non fuit qui aſpiceret: deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis. Ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo cùm vobis id quod timebatis aduenerit: cùm irruerit repentina calamitas, & interitus quaſi tempeſtas ingruerit, quando venerit ſuper vos tribulatio & anguſtia: tunc inuocabunt me, & non exaudiam: manè conſurgent, & non inuenient me. Ecce aperi clamant, & repulſionis ſuæ dolore compulſæ, appellationem dominãtis ingeminant, dicentes: *Domine, Domine, aperi nobis.* Preces offerunt, ſed neſciuntur: quia tunc velut incognitos Dominus deſerit, quos modò ſuos per vitæ meritum non agnoſcit. Vbi aptè quoque generalis ad diſcipulos exhortatio ſubinfertur, cùm dicitur: *Vigilate itaque, quia neſcitis diem neque horam.* Quia poſt peccata Deus pœnitentiam ſuſcipit, ſi ſciret quiſque de præſenti ſeculo quo tempore exiret, aliud tempus voluptatibus, atque aliud pœnitentiæ aptare potuiſſet. Supremus vitæ dies ſemper metuẽdus. Sed qui pœnitenti veniam ſpopondit, peccanti diem craſtinum non promiſit. Semper ergo extremum diem debemus metuere, quem nunquam poſſumus præuidere. Ecce hunc ipſum diem, in quo loquimur, ad inducias conuerſionis accepimus, & tamen mala quæ fecimus, flere recuſamus. Non ſolùm commiſſa non plangimus, ſed etiam quæ defleantur, augemus. At ſi nos aliqua ægritudo corripiat, ſi ſigna ægritudinis vicinam mortem denuncient, inducias viuendi quærimus, vt peccata noſtra defleamus, & eas cum magno æſtu deſiderij petimus, quas acceptas modò pro nihilo habemus. Exemplũ ſeræ pœnitentiæ. Rem fratres chariſſimi refero, quam ſi intentè vult audire charitas veſtra, ex conſideratione illius vehementer inſtruitur. Quidam vir nobilis in Valeria prouincia nomine Chryſaurius fuit, quem lingua ruſtica populus Chriſerium vocabat: vir valdè idoneus, ſed tantùm plenus vitijs, quantùm rebus: ſuperbia tumidus, carnis ſuæ voluptatibus ſubditus, in acquirendis rebus auaritiæ facibus accenſus. Sed cùm tot malis Dominus finem ponere decreuiſſet, ſicuti à religioſo quodam, qui nunc ſupereſt, propinquo illius didici, corporis languore percuſſus eſt. Qui ad extremum veniens, ea hora qua iam de corpore erat exiturus, apertis oculis vidit tetros & nigerrimos ſpiritus coram ſe aſsiſtere, & vehementer imminere, vt ad inferna clauſtra ſe raperent. Cœpit tremere, palleſcere, ſudare, & magnis vocibus indutias petere, filiumq́; ſuum nomine Maximũ, quem ipſe iam monachus monachũ vidi, nimijs & turbatis clamoribus vocare, dicens, Maxime curre, Maxime curre: nunquàm tibi aliquid mali feci, in fide tua me ſuſcipe. Turbatus mox Maximus affuit, lugens & perſtrepens familia conuenit. Eos autem quos ille inſiſtentes ſibi grauiter tolerabat, ipſi malignos ſpiritus videre non poterant, ſed eorum præſentiam in confuſione & pallore ac tremore illius qui trahebatur, videbant. Pauore autem tetræ *Vide quid patiantur mali, dum exeunt è corpore.* eorum imaginis, huc illucq́ue vertebatur in lectulo. Iacebat in ſiniſtro latere, aſpectum eorum ferre non poterat: vertebatur ad parietem, ibi aderant. Cumq́ue conſtrictus nimis, relaxari ſe iam poſſe deſperaret, cœpit magnis vocibus clamare dicens: Inducias vel vſque manè, inducias vel vſq; manè. Sed cùm hæc clamaret, in ipſis ſuis vocibus de habitaculo ſuæ carnis euulſus eſt. De quo nimirùm conſtat, quia pro nobis iſta, non pro ſe viderit: vt eius viſio nobis proficiat, quos adhuc diuina patientia longanimiter expectat. Nam illi tetros ſpiritus ante mortem vidiſſe, & inducias petijſſe, quid profuit, qui eaſdem inducias quas petijt non accepit? Nos ergo, fratres chariſsimi, nunc ſolicitè iſta cogitemus, ne nobis in vacuum tempora pereant, & tunc quæramus ad benè agendum viuere, cùm iam compellimur de corpore exire. Memento te quid veritas dicat: Orate, ne fiat fuga veſtra hyeme vel ſabbato. *Matt. 24.* Per legis quippe mandatum, ambulare longiùs in ſabbato non licet. Hyems quoque ad ambulandum impedimentum eſt, quia greſſus ambulantium torpor frigoris aſtringit. Ait ergo: Orate, ne fiat fuga veſtra hyeme vel ſabbato. Ac ſi dicat: Videte ne tunc quæratis peccata veſtra fugere, quando iam non licet ambulare. Illud ergo tempus quo fugere nõ licet, nunc debet cogitari dum licet. Illa hora eſt exitus noſtri ſemper intuenda, iſta redemptoris noſtri admonitio ante mentis oculos ſemper ponenda, quia ait: Vigilate itaque, quia neſcitis diem neque horam.

DE VIRGINIBVS, SERMO.

Eſt Homilia 52. ex Opere imperfecto in Matthaum, quod quidam non rectè attribuũt Chryſoſtomo.

T*VNC ſimile eſt regnum cœlorum decem virginibus.* Et reliqua. Notandum quòd priorem quidem parabolam de doctoribus dicit, hanc autem de popularibus: tamen etſi ſpiritua-

ritualem intellectum habeat parabola, nihil nocet interpretari eam etiam carnaliter. *Tunc ſimile erit*, cùm diebus ſuis completis, ſolutus fuerit mundus, cùm venerit iudex omnium occultorum. Modò autem interim omnes homines nobis inuicem mentimur. Alij fingunt ſe iuſtos, cùm ſint iniqui: alij humiliant ſe vt peccatores, cùm ſint ſancti: alij autem turpes actus ſuos vſq; ad mortem abſcondūt, ampliùs homines erubeſcentes, quàm Deum timentes: & ſemper ſunt in vulnere, dum pro tempore nolunt apparere vulnerati. Qui autem Deum timet, homines non erubeſcit. Nec enim peior poteſt eſſe timor terrenus, quàm pœna cœleſtis. Quibus ſimile erit? *Decem virginibus.* Quidam putant hic virgines dici, de quibus Apoſtolus loquitur, vt ſint ſanctæ & corpore & ſpiritu. Et ſapiens quidem virgo eſt, quæ & corpore & animo virgo eſt, vt neq; habeat virum, neq; habere deſideret. Quid enim, ſi aut parentes eius propter votum ſuum in virginitate eam tenuerunt, cùm ipſa tamen poſt votum nubere voluerit? Quid ſi pro aliqua occaſione quæſita, non eſt talis? Hæc ſi non eſt nupta, voluntatem tamen nubendi habuit, corpore quidem virgo eſt, animo autem nupta: quia corpus opere ſordidatur, animus autem voluntate. Quanuis frequenter occaſione neceſsitatis carnalis, Deus præſtet hominibus miſericordiam ſpiritualem, ſi tamen poſteà voluntas neceſsitati conſentiat, non ſolùm autem vt non concupiſcat, ſed etiam abſtineat ſe ab omni re mala: neque faciat, neq; loquatur, neque cogitet quod diſpliceat Deo: quia corpus fornicatur, quando cum viro coniungitur: anima autem, quando diaboli voluntatibus ſociatur. Quæ hæc non ſeruat, fatua eſt ipſa virgo. Et verè fatua eſt, quæ per ſolam virginitatem corporis putat ſe Deo placere. Ecce enim quemadmodùm cùm manducas & bibis, non anima manducat, ſed corpus: res enim incorporalis, corporali cibo non paſcitur: ſic cùm vir mulieri, aut mulier viro coniungitur, non anima copulatur, ſed corpus. Propterea frequenter fit, vt nupta ſi aliâs non peccet, melior ſit quàm illa, quæ virgo eſt, & aliâs peccat. Quoniam ſi illa non peccat quæ nupta eſt, corpore quidem nupta eſt, animo autem virgo eſt. Quæ autem aliâs peccat, & virgo eſt, corpore quidem virgo eſt, animo autem fornicaria. Sed ne deſperare faciamus etiam virgines bonas, quia diximus per concupiſcentiam animas fornicari, ſciendum eſt, quòd aliud eſt concupiſcere, aliud velle. Concupiſcere paſsionis eſt, velle autē arbitrij. Frequenter enim concupiſcimus, etiā quod nolumus. Si ergo concupiſcentiæ non conſentit voluntas, concupiſcentia ſola non damnat, magis autē & glorioſiorem facit virginitatis coronam. Nunc veniamus ad ſpiritualē eius narrationem. Decem virgines, oēs homines dicit, quorum vita decē ſenſibus ſuſtentatur, quinque carnalibus, &

Peccata non abſcondenda.

1. Cor. 7.

Animæ ſcortatio.

Concupiſcere & velle differūt.

Decem virgines, omnes homines.

quinque ſpiritualibus. Omnium .n. hominū duæ ſunt partes: Aut enim peccatores ſunt, aut iuſti. Peccatores, qui ſecundùm carnales ambulāt ſenſus: Iuſti, qui ſecundùm ſpirituales. Ergo & omne genus peccatorū in quinque diuiditur, & omne genus iuſtorum in quinque ſecundùm numerū ſenſuum, non ſecūdùm numerum hominum. Has autem virgines diuidēdas profert Chriſtus, quādo & iuſti ab iniuſtis, & ſancti à peruerſis per verbum ſuum diuidendi ſunt, vt quinq; quidem ponantur ad dexteram iuſti iudicis, hoc eſt, ſapientes: quinque autem ad ſiniſtrā, id eſt, fatuæ. Secundùm autem myſteriū, & Moyſes in duabus tabulis legem ſuſcepit decem verborum: quinq; quidem mandata in tabula vna, quinq; autem in tabula altera. Sicut ergo tabulæ teſtamenti illius in vno quidem hærebant, tamen non poterat fieri, vt ambæ fierent ad dexteram legentis: ſed neceſſe erat vt vna quidem cum quinq; eſſet ad dexteram, altera autem cum quinq; alijs eſſet ad ſiniſtram: ſic omnes Chriſtiani in vna tenentur vocatione. Non eſt autem poſsibile, vt omnes ad dexteram fiant ſedentis: ſed neceſſe eſt vt iuſti quidem fiant ad dexteram, id eſt, quinq; ſapientes: iniuſti autem ad ſiniſtram, id eſt, inſipientes. Quidam putant hanc parabolam ad omnes pertinere, & ad hæreticos, & ad Iudæos, præterquàm ad Gentiles, quoniam illi idolorū cultura corrupti ſunt, & virgines dici non poſſunt. Verè autem nec ad Iudæos pertinet, nec ad hæreticos: quia non poſſunt Iudæi dici virgines, qui proiecto & crucifixo ſponſo, adulterum ſuper ſe diabolum ſuſceperunt. Neque hæretici virgines dici poſſunt, qui & ipſi adulterino ſenſu corrupti ſunt, & virginitatem veritatis Chriſti adulterino ſermone corrumpunt. Sed ad Chriſtianum tantummodò populum pertinet, de quibus ſcriptum eſt: Statui vos vni viro virginem caſtam exhibere Chriſto. Timeo autem ne ſicut ſerpens ſeduxit Euam aſtutia ſua, ſi corrumpantur ſenſus veſtri à caſtitate, quæ eſt in Chriſto Ieſu. Fatuæ autem virgines ſunt, quæ fidem quidē Chriſti integram habent, opera autem iuſtitiæ non habent. Iudæi verò & hæretici neq; fidem habent, neq; opera poſſunt habere. Sed & ſi operum oleum habeant, nihil eis prodeſt: quia lampades fidei non habent, quas accendant. *Tunc ſimile erit.* Bene tunc, quia interim non apparet quæ prudētes ſint, quæ fatuæ: quouſq; tunc multæ fatuæ fient prudentes, & multæ quæ videntur prudētes, fatuæ efficientur. *Quæ acceperunt lampades ſuas.* Lampas, dicitur fides: quia ſicut lampas illuminat domum, in qua eſt: ſic fides illuminat animam, cuius eſt. Accenditur autem hæc lampas igne diuini verbi. Verbum enim Dei ignis eſt, ſicut dicit Dominus: Ignem veni mittere in terram. Item dicente Apoſtolo: Fides ex auditu, auditus autem per verbum Dei. Accipiunt autē homines hanc lāpadem, quando venientes ad Chriſtum, per ſacerdotes accipiunt traditam ſibi ve-

Matt. 25.

Iudæi & hæretici virgines dici non poſſunt.

2. Cor. 11.

Virgines fatuæ.

Luc. 12.

Rom. 10.

bi veritatis doctrinam. Aut, ſicut alius putat, verbum Dei, quod accepimus accedentes ad Chriſtum, lucerna eſt, ſecundùm quod ſcriptum eſt: Lucerna pedibus meis verbum tuum. Oleum autem, doctrina ſacerdotum, aut cæterarum ſcripturarum. Quoniam ſicut lucerna, niſi ei ſubminiſtraueris oleum, extinguetur: ſic verbum fidei noſtræ, quod credentes accepimus, niſi aſſiduis nutriatur doctrinis, aut meditationibus ſcripturarum, extinguitur, & non ſatis illuminat animam. Aut oleum dicitur opus miſericordiæ: Quia ſicut oleum lumen lampadis fouet, ſic opera bona ſubminiſtrant confidentiam fidei, & vigorem accendunt. *Et venerunt obuiam ſponſo & ſponſæ.* Benè ait, Venerunt: Quando? Ex illa die, qua homo credit Chriſto, quaſi de ſeipſo egreſſus, & de mundo, ire videtur obuiam Chriſto: quia quotidiè Chriſti expectat aduentum. Sicut enim qui obuiam vadit alicui, in via ſtat, & expectat eum quandiù veniat: Ita qui credit in CHRISTVM, ſic deberet viuere in hoc ſeculo, quaſi peregrinus: & non in ſuis, ſed in tranſitu poſitus. Proptereà & Iudæi exituri de Aegypto, expediti & præcincti agnum iuſſi ſunt manducare, & ad exeundum parati: oſtendentes nobis, quomodò quicunq; noſtri agni Euchariſtiam manducant, ita debent ſemper eſſe expediti, quaſi quotidiè exituri de mundo. Nec mireris, quia dixit ire obuiàm ſponſo & ſponſæ, cùm Eccleſia inter nos, habeatur ſponſa. Sicut enim Chriſtus cùm ſit inter nos, tamen venturus dicitur, cùm apparuerit in gloria: ſic & Eccleſia quanuis ſit inter nos, tamē ventura dicitur, cùm apparuerit in gloria ſua. Proptereà dicit Apoſtolus: Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo. Cùm autem Chriſtus apparuerit vita veſtra, tunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria. *Fatuæ autem accipientes lampades ſuas, non ſumpſerunt oleum ſecum.* Sicut lampas non ex oleo accenditur, ſed ab igne, per oleum tamen nutritur, & niſi oleum ei ſubminiſtraueris, extinguitur: ſic & fides non ex operibus accenditur, ſed ex verbo Dei, ſicut ait Apoſtolus: tamen per bona opera nutritur, & niſi ſubminiſtraueris ei opera bona, deficit. Sicut enim non poteſt in Deum ſperare, niſi qui aliqua opera bona facit: ſic non poteſt credere Deo, niſi qui facit aliquid dignum Deo. Inde eſt, quòd peccatores non credunt Deo, ſiue cùm de gloria ſanctorum quis eis loquatur, ſiue de pœna peccatorum. Et dum non credunt futurum eſſe quod dicitur, neque de bono futuro delectantur, neque de malo terrentur. Verè fatui ſunt omnes homines, qui aut ſolùm exiſtimant ſibi poſſe ſufficere ad ſalutem, quia credunt in Chriſtum, & Chriſtiani dicuntur, & non feſtinant ſemetipſos bonis operibus commendare, nec audiunt Iacobum dicentem: Quia fides ſine operibus mortua eſt. *Moram autem faciente ſponſo, dormitauerunt omnes virgines, & dormierunt.* Hoc ſignificat ſermo, quia tardante conſummatione, non ſolùm peccatores, ſed etiam iuſti & ſpirituales ad negligentiā ſunt reuoluendi: & relicta via virtutis, ad carnalia delectamenta ſunt aliquatenùs tranſituri, vt & illud impleatur, quod propheta dicebat: Saluum me fac Domine, quoniam defecit ſanctus, quoniam diminuti ſunt fideles à filijs hominum. Et hoc eſt, quod Chriſtus dicebat: Putas cùm venerit filius hominis, inueniet fidem ſuper terram? Nam vigilare, eſt iuſtitiam facere: dormire autem, eſt negligere eam, ſicut dicit: Vigilate ergo, quia neſcitis qua hora veniet Dominus. Et verè non tardat, ſed quantùm ad noſtram inconſtantiam tardare videtur. Nam ſi conſideremus ex quo Chriſtus in cœlum aſcendit, & quantùm viuebant homines ante diluuium, & propè tantum ſpatium eſt, quanto tempore erat vita vniuſcuiuſque eorum. Si quis autem oculos habet apertos, intelligit, quia myſterium huius verbi in nobis impletum eſt. Omne enim ſtudium ſpirituale relinquimus, & ad carnalia delectamenta tranſimus. Quem enim inuenies modò, non dicam laicum, ſed aut presbyterum, aut epiſcopum, qui ad perfectum contemnat ſeculi bona, credens conſummationem eſſe propinquam? Vnuſquiſq; enim dicit in corde ſuo, infidelitatis ſpiritu præualente: Ecce ex quo Chriſtus fuit in terris, ſemper dicitur, Conſummatio veniet, & ecce nondùm venit. Ne fortè non præparandi cauſa, ſed terrendi iſta ſcripturæ loquuntur? Qui autem non verè credit conſummationem eſſe propinquam, non ex verbis quæ dicit aut audit, ſed ex operibus quæ agit, cognoſcitur. Qui enim verè credit conſummationē eſſe propinquam, nihil curat de mundo, nec in poſterum aliquid ſeruat: quia nec peregrè exiturus aliquid ſecum portat in via, niſi fortè panem, quem neceſſarium habet in via. *Media nocte clamor factus eſt,* quaſi clamor præcurrentium & prætubantium angelorum. Qui clamor? *Ecce ſponſus venit, exite obuiam ei.* Vnde putas iubet exire? de domibus, de ciuitatibus? Non: nec enim eſt ratio: ſed vt exeant de mundo, exeant de iniqua carnis natura. Ex eo quòd Apoſtolus ait, In nouiſsima tuba mortuos ſuſcitandos: datur nobis occaſio æſtimandi, clamorem illum eſſe, de quo Dominus dicit: Ecce clamor factus eſt. Aeſtimemus clamorem eſſe tubarum præcedentium, quas Ioannes in reuelatione ſua expoſuit: quarum tubarum clamores ſunt ipſa ſigna, quæ fiunt ab eis. Qui ergo intelligit illa ſigna clamantia ſeculi finem, ille audit clamorem tubarum clamātium, quia venit ſponſus: quarum vocem non corporis auris audit, ſed animæ intellectus. *Tunc ſurrexerunt omnes virgines illæ.* Hoc eſt: Cùm clamor factus fuerit, non ſolùm iuſti, ſed etiam peccatores de ſomno negligentiæ ſurgent. Tunc incipient timere & feſtinare, tunc credent quia verè finiendus eſt mundus. Nam quemadmodùm ſecu-

Marginal references: Pſal. 118. — Exod. 12. — Col. 3. — Fides bonis operibus nutritur. — Iacob. 2. — Pſal. 11. — Luc. 18. — Matth. 24. & 25. — Marc. 13. — 1. Cor. 15. — Apoc. 1. 4. & 8.

Securitas negligētes, timor ſedulos reddit ritas etiam diligentes homines, negligentes facit: ſit timor præſentis periculi etiam negligentes homines, exhibet diligentes. Sed nihil eis proderit diligentia illa, quam generat timor, non fides. Tunc intelligent, quia nihil eſt quod vixerunt in mundo. Tunc incipient ſapere, quòd nihil eis proderit ſapuiſſe. *Et compoſuerunt lampades ſuas.* Id eſt, tunc incipient omnes aſpicere & diſcutere fidem ſuam: tunc conſiderabunt ſinguli opera ſua, qui benè fecerunt, qui malè, & interrogabunt conſcientias ſuas. Quemadmodùm enim ſuperuenturo ſponſo feſtinat ſe ſpōſa componere, ne fortè ex aliqua parte diſpliceat ſponſo: ita ſinguli ſemetipſos iudicabunt apud ſe. Hoc eſt enim præparare fides ſuas. Quòd ſi ſemper nos ita iudicaremus, quemadmodùm tunc iudicaturi ſumus, nunquam peccaremus in Deum. Sicut ergo virgo deformis & debilis ſine cauſa ſe componit, ſic & tunc peccatores ſine cauſa ſe præparabunt. Naturalem rem loquitur. Sicut rex cum tyranno bellum facturus, ſi voluerit aſpicere exercitum, & conſiderare arma illorum, iubet mitti tubam, vt fiant admoniti. Tunc omnes milites feſtinant arma ſua aſpicere, vbi ſit gladius eius, vbi lorica ſit poſita, vbi iaceat ſcutum: & qui ſecuritatis tēpore arma ſua ſtuduit immaculata cuſtodire, paratus & lætus currit ad inſpectionem: & qui tempore ſecuritatis gladium ſuum æruginare dimiſerit, aut loricam ſordeſcere, ſcutum frangi aut rumpi cùm audierit tubam, & ipſe quidē excitatus timore, feſtinat limare gladium ſuum, detergere loricam, ligare aut ſtringere ſcutum, ſed non poterit celare negligentiam ſuam: quia vrgens neceſsitas non permittit longi temporis opus implere. Sic & Domino abſente, malus ſeruus non aſpicit opera ſua, quod facit, quod nō facit, aut quomodò credit: nec cogitat, quia venturus eſt Dominus eius, & opera perſpecturus & fidem: ſed cùm viderit eum venientem de longè, tunc aſpicit opera ſua, tunc incipit feſtinare: ſed nihil ei proderit feſtinatio eius, quia multorum dierum negligentia non poteſt vna hora expleri. *Fatuæ autem ſapientibus dixerunt: Date nobis de oleo veſtro, quia lampades noſtræ extinguuntur.* Extinguitur lampas hominis, quando fides eius deficit ac deſperat. Sicut enim qui benè ſibi conſcius eſt, fiducialiter & magnanimiter agit, quemadmodū ſi quis infuſo oleo addat lumen lucernæ: ſic & ille conſideratiōe operum bonorum ſuorum ſemetipſum confortat, & fidei ſuæ addit audaciam: Qui autem ſibi malè conſcius eſt, ſemper puſillanimis ac timidus eſt: & quemadmodùm ſubducto oleo, minuitur lumen lucernæ: ſic & ille conſideratione operū ſuorum malorum ſemetipſum confundit, & infidelitatis ſuæ adhuc diffidentiam addit. Ideò ergo timentes peccatores, ad ſanctos dicturi ſunt: Date nobis de oleo veſtro: hoc eſt, vos ſancti, qui habetis opera larga iuſtitiæ ſufficientia vobis non ſolùm ad euadendam pœnam, ſed etiam ad gloriam conſequendam, accommodate nobis auxilium operum bonorū veſtrorum, id eſt, intercedite pro nobis peccatoribus ad Dominum: quia iuſtitia veſtra ſufficiens eſt & vos glorificare, & nos excuſare. *Reſponderunt autem prudentes, dicentes: Ne fortè nec nobis, nec vobis ſufficiat.* Oſtendit in his verbis, quòd ita futurum eſt terribile iudicium illud, vt nulla innocentia ſibi confidat. Et verè quis eſt homo natus de muliere, qui credit iuſtū ſe eſſe inueniendum in conſpectu illius, de quo beatiſsimus Iob dicit: Stellę in conſpectu eius non ſunt mundæ, & cælum ſine crimine non eſt? Si ergo impeccabilis natura ſtellarum & cœli, quantum ad iuſtitiam Dei, inuenitur eſſe peccatrix: quomodò ante eū homo appareat iuſtus, cuius & ſine volūtate peccandi, natura ipſa †peccatum eſt? dicente Apoſtolo: Ego autem carnalis ſum, venundatus ſub peccato. Quod enim operor non intelligo: non enim quod volo, hoc ago, ſed quod nolo illud ago: & iam non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum. Tantus ergo timor tunc erit omnium, etiam ſanctorum, vt nemo ſperet ſe iuſtum inueniendum, ſed adhuc timeat ne fortè reus exiſtat. Quis enim poteſt ad perfectum dijudicare conſcientiam ſuam, & cognoſcere cor ſuum, cùm ſcriptum ſit: Quia de omni verbo ocioſo reddituri ſumus rationem? Quomodò ergo pro peccatoribus tunc intercedant ſancti, cùm timeant ipſi de ſe? Nam ſicut tempus miſericordiæ iudicium non ſuſcipit, ſic & tempus iudicij miſericordiam non recipit. Ideò in primo aduentu, cùm tempus eſſet miſericordiæ, dicentibus Apoſtolis ſuper inhumanitatem ciuitatis alicuius: Vis dicamus, vt deſcendat ignis de cœlo? reſpondit Ieſus: Neſcitis cuius ſpiritus eſtis. Non enim veni iudicare mundum, ſed ſaluare. Oſtendens, quia cùm venerit in ſecundo aduentu, iudicij tempus ſimiliter locum miſericordiæ non habebit. Vbi autē miſericordia locum non habet, nec interceſsio valet. Aut hæc ideò dicit, quoniam indignæ ſunt paſsiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Si ergo maior erit gloria, quæ præparata eſt ſanctis à Deo, quàm quod vnuſquiſque ſanctorum meretur: quomodò ſufficiat & alijs ad ſalutem vniuſcuiuſque opus eorum, cùm nec ſibi ſoli ſufficiat ad gloriā illā iuſto iudicio conſequendam? *Ite potiùs ad vēdentes, et emite vobis.* Venditores operū bonorum vel doctrinæ, ſacerdotes ſunt, qui præcepta iuſtitiæ in populo dant, quaſi precium aliquod accipientes fidem ipſorū, qui peccatores per pœnitentiā ſoluunt, precio confeſsionis eorum placati. Aut certè hoc precium doctrinæ accipiunt, quando ſic docentes eos audierit populus. Populus quidem per obediētiam ſuam mercatus eſt ſibi ſalutem: ſacerdotes autem, qui docuerunt & laborauerunt circa eos, recipient à Deo doctrinæ ſuæ labores. Bonum ergo eſt conſilium ſanctorum ad peccatores, vt eant ad ſacerdotes, & fideliter

Incuria multorum arguitur.

Opera bona præſtāt fiduciam.

Iob. 2.

† improprie dicitur peccatum, ſicut & Rom. 7. cōcupiſcētia, quia cauſa & effectus peccati.

Matt. 12.

Luc. 9.

Rom. 8.

Sacerdotes bonorum operum vt ſint venditores.

liter

liter audiant eos:& cùm audierint, faciant:& habebit virtutem olei fides eorum, ſi tamen habuerint tempus. *Abeuntibus autem eis, ecce venit ſponſus: & quæ paratæ erant, intrauerunt cum eo, & clauſa eſt ianua.* Oſtenditur nobis per hæc verba, quòd illo in tempore inter anguſtias diuerſorum terrorum videntes ſe peccatores, anxiabuntur & current huc & illuc ad ſacerdotes, doctrinam & pœnitentiam ſibi quærentes: alij autem interrogantes, quid eos oporteat facere: ſed feſtinante iudicio, & neceſſitatibus alijs ſuper alias venientibus, cùm non ſit docendi licentia, nec tempus faciendæ iuſtitiæ, aut agendæ pœnitentiæ, feſtinatio eorum vacua erit. Hoc enim & in quotidiano vſu videmus fieri. Quotidiè enim ſacerdotes clamãt in Eccleſia: Qui peccauit, pœnitentiã agat: qui non peccauit, permaneat in Deo. Neq; ſeducant vos honores & diuitiæ tẽporales, quia tẽpus veſtrũ propè eſt: & ſi conſummatio veſtra tardauerit, mors veſtra non tardet: & nemo credit, nemo obaudit. Cùm aũt venerit ſuper illos mors, feſtinant & anxiantur, vocant ſacerdotes, pœnitentiã volunt agere, quando iã pœnitentiæ locus non eſt. Itaq; dũ exponunt peccata ſua, dũ accipiunt pœnitentiæ tẽpus, & præcepta iuſtitiæ capitur anima eorũ, & vadunt vacui, magis aũt ligati iuſto iudicio Dei: quia non propter odium peccatorũ diſplicentes ſibi volebant pœnitentiã agere, ſed propter mortis timorẽ. Adhuc enim ſi viuere potuiſſent, nõ ſibi diſplicuiſſent. Alius autẽ venditores olei, id eſt, boni operis, pauperes dicit. Hortantur prudentes virgines fatuas, vt eant ad pauperes, ſi patitur eas tempus, vt facientes eis bona iuſtitiæ, miſericordiam cõſequantur ab eis: quoniã ꝑ miſericordias factas in eos, olei, id eſt, miſericordiæ merces acquiritur. Illæ aũt dum vadunt, volentes tunc aliquid boni facere, propter quod poſſint cum fiducia occurrere Chriſto, vẽturus eſt Chriſtus repentè, & nihil eis proderit anxietas illa, tunc incipientibus benè agere, cùm tempus benè agendi concluditur. *Nouiſſimè aũt venerunt & reliquæ virgines, dicentes: Domine Domine, aperi nobis.* Nihil prodeſt ex neceſſitate repetita confeſſio eius, qui ex voluntate nec ſemel confeſſus eſt. Nã voluntaria cõfeſſio, & modica ſufficit Deo: ex neceſſitate aũt, neque magna. *At ille reſpõdens ait: Amen dico vobis, neſcio vos qui eſtis.* Signa ſpiritûs mei in vobis non video. Sicut enim qui immundum ſpiritum habet, opera bona facere non poteſt: ſic qui ſpiritum ſanctum habet, opera nõ facit mala. Quare igitur vos opera nõ facitis bona, ſed mala? Imaginem meam non cognoſco in vobis. Imago autem mea, eſt fugere malum, & ſequi bonum: vos autem econtrà fugiſtis bonum, & operati eſtis malum. Non poteſtis meorum militum præmia accipere, qui tyranni vexilla portatis. Non poſſum meos dicere, in quibus meum nihil cognoſco.

[Margin: Sacerdotes quid quotidie clamẽt.]

[Margin: Exponere peccata ſua.]

IN NATALI VIRGINIS VNIVS HOMILIA I.

Euſebij Emeſeni.

Simile eſt regnum cælorum theſauro abſcondito in agro, &c. Matth 13.

REgnum cœlorum hoc in loco cœleſtẽ patriã dicit: quæ meritò theſauro in agro abſcõdito cõparatur, quoniã eius diuitię nondũ omnibus manifeſtè apparent. Inuenitur tñ, etſi non ad plenũ: quoniã ſanctorũ prædicatione, qualis quantuſúe ſit, magna ex parte declaratur. Hunc autem theſaurum ipſo Domino prædicante, ſancti apoſtoli inuenerunt, & præ gaudio illius venditis omnibus, eũ emerũt. Si vis, inquit Dominus, perfectus eſſe, vade, vende vniuerſa quæ habes, & da pauperibus, & ſequere me, & habebis theſaurum in cœlo. Sic igitur ager iſte cum theſauro ſuo perfectiſſimè diuiditur. Hunc autem theſaurũ ille abſcondit, qui cognito qualis ſit, corde retinet, mente diligit, eiuſq; nullo modo obliuiſcitur. Illud enim abſcõdimus, quod charũ habemus, & amittere timemus. *Iterùm ſimile eſt regnum cœlorũ homini negociatori, quærẽti bonas margaritas. Inuenta aũt vna precioſa margarita, abijt & vendidit vniuerſa quæ habuit, & emit eam.* Hæc autem ſimilitudo, cũ ea quæ ſuperius dicta eſt, penè idem ſignificat: præter hoc, ꝙ regnum cœlorum, non cœleſtis patria, ſicut ibi, ſed ſancta Eccleſia intelligitur. Quod verò ibi theſaurus dicitur, hic margarita vocatur. Simile igitur eſt regnum cœlorum, id eſt, ſancta Eccleſia, homini negociatori: quoniam ſicut ille vnius margaritæ deſiderio omnia vendidit, & emit eam: ita & iſta pro amore cœleſtis patriæ & ęternę felicitatis, non ſolùm ea quæ habuit, vendidit, verùm & ſeipſam ſeruituti ſubiugauit, vt emere & poſſidere valeat. Callidus enim negociator eſt, qui ex his quæ diù poſſidere non poteſt, tale aliquid emit, quòd nunquam amittere timeat, & in quo vniuerſa poſſidet. Poſſumus autem per hunc negociatorem Dominum noſtrum & ſaluatorem intelligere, qui inuenta vna precioſa margarita, per quam ſanctam Eccleſiam, non habentem maculam aut rugam intelligimus, omnia quæ habuit vendidit, id eſt, ſeipſum vendi & occidi permiſit, & emit eam. Sic enim Apoſtolus ait: Empti enim eſtis precio magno: glorificate & portate Deũ in corpore veſtro. *Iterùm ſimile eſt regnum cœlorũ ſagenę miſſæ in mare, & ex omni genere piſcium congreganti. Quam cùm impleta eſſet, educentes, & ſecus litus ſedentes, elegerũt bonos in vaſa, malos autem foras miſerunt.* Meritò enim regnum cœlorum, id eſt ſancta Eccleſia, ſagenę ſimilis di-

[Margin: Matt. 19.]

[Margin: Theſaurũ abſcõdere]

[Margin: Negociator Eccleſia.]

[Margin: Negociator Chriſtus. Epheſ. 5.]

[Margin: 1.Cor 6.]

Eccleſia, ſagena. citur, quia & piſcatoribus commiſſa eſt, & in aquis baptiſmatis quotidiè innumerabiles piſces concludit & capit, de quibus ipſe Dominus ſuis diſcipulis ait: Venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum. Matt 4. Hanc autem ſagenam tunc in mare Dominus miſit, quando eiſdem diſcipulis præcepit, dicẽs: Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti. Matt.28. Mare enim vocatur mundus iſte, de quo Pſalmiſta: Hoc mare magnũ, inquit, & ſpatioſum: illic reptilia, quorum non eſt numerus. Pſalm. 103. Congregauit autem hæc ſagena ex omni genere piſcium, quando ſancta Eccleſia ad fidem vocauit, & in ſinu ſuo collegit ex omni genere hominũ. Ibi enim ſimul Iudæi & Græci, Latini & Barbari, diuites & pauperes, ſapiẽtes & inſipientes, frumentũ & zizania, granũ & palea, iuſti ſimul & peccatores. Nondũ aut impleta eſt, adhuc piſces ingrediũtur, adhuc homines baptizantur: implebitur verò, quando plenitudo gentium in ea introierit. Tunc igitur eam educẽtes, & ſecus litus ſedentes, bonos piſces eligẽt, malos autem foras proijcient. Litus nanque maris, finis eſt ſeculi. Hoc autem ipſe Dominus exponens, ait: *Sic erit in conſummatione ſeculi. Exibunt angeli & ſeparabunt malos de medio iuſtorũ, & mittent eos in caminum ignis. ibi erit fletus & ſtridor dentium.* Eſa.66. Caminus iſte, infernus eſt, in quo neque vermis moritur, neque ignis extinguitur. In fletu verò & ſtridore dentium, nimietatem & pœnarum intolerantiam ſignificat. *Intellexiſtis hæc omnia? Dicunt ei, Etiam, ait illis: Ideò omnis ſcriba doctus in regno cœlorum, ſimilis eſt homini patrifamiliâs, qui profert de theſauro ſuo noua & vetera.* Ac ſi diceret: Illis in parabolis locutus ſum, & non intellexerunt: vobis autem parabolas ipſas expoſui, & intellexiſtis. Et illis quidem quia veteres ſunt, protuli vetera: vobis autem quia noui eſtis, noua & vetera. Illis prophetarum conſuetudine, vobis doctoris & magiſtri more locutus ſum. Sic igitur loquimini, ſic docete, hanc loquendi regulam tenete. Aliter enim in regno cœlorum, aliter in cõuentu ſcribarum & phariſæorum, aliter in Eccleſia, aliter in ſynagoga loqui oportet. Omnis ſcriba doctus in regno cœlorum: omnis Eccleſiæ doctor & prædicator, ſi ſapiens eſt, ſi doctus eſt, ſimilis eſt homini patrifamiliâs, qui profert de theſauro ſuo, de diuitijs pectoris ſui, noua & vetera. Scribæ Synagogæ & Eccleſiæ. Synagogæ ſcribæ, quia docti non ſunt, proferunt vetera. Eccleſiæ verò ſcribæ, quia docti ſunt, & noua proferunt, & vetera. Illi ſolã literam, iſti & literam ſequuntur & ſpiritum. Matth. 13. Iſtis denique datum eſt noſſe myſterium regni Dei, illis autem non eſt datum: vt videntes non videant, & audientes non intelligant. Incraſſatum eſt enim cor populi huius, & auribus grauiter audierunt, & oculos clauſerunt ne videant & conuertantur, & ſanẽ eos. Hæc enim vetera ſunt, & de libro Eſaiæ prophetæ aſſumpta. Eſa. 6. Cætera autem noua ſunt, quæ in ſimilitudinibus locutus eſt Dominus, ab eo loco, in quo iſta ait. Sic igitur Eccleſiæ doctores ſecundùm magiſtri conſuetudinem proferre debent de theſauro ſuo noua & vetera. Ideò enim binos diſcipulos ante ſe Dominus mittebat: Luc. 10. ideò & duo Cherubin ſe viciſſim reſpiciebant: Exod. 37. ideò abyſſus inuocat abyſſum, Pſal. 41. id eſt, nouum vetus, & vetus nouum inuocat teſtamentum. Abyſſus enim vtrunque teſtamentũ dicitur, propter altam ſapientiæ & ſcientiæ profunditatem. Inde eſt etiam, quod Pſalmiſta Pſal. 67. Eccleſiæ doctoribus loquitur, dicens: Si dormiatis inter medios cleros, eritis pennæ columbæ deargentatæ. Duo nanque cleri, duo ſunt teſtamenta: columba verò, Eccleſia eſt. Quæ ideò deargentata dicitur, quia cunctis virtutibus & præcipuè veritate decorata eſt. Inter hos autem duos cleros, Eccleſiæ doctores & magiſtri dormiunt, ſi in vtriuſque teſtamenti ſcientia & doctrina, quaſi in ſomno & quiete delectantur, & nunc noua veteribus, nunc vetera nouis confirmant. Hoc enim faciendo fiunt pennæ columbæ, quia tam ſapienti & rationabili prædicatione ſanctam Eccleſiam volare docent, & ſecum ad cœleſtia transferunt. Propter hoc enim de ſanctis dicitur, Eſa. 40. quia aſſument pennas vt aquilæ, volabunt & non deficient. Propter hoc & tabernaculum maxima ex parte opere plumario factum eſt, vt omnes alas ſuſcipiamus, & volare diſcamus. Sequitur: Et poſteriora dorſi eius ſequantur vos Pſal. 67. in ſpecie auri. Prima nanque Eccleſiæ pars, apoſtoli fuerunt, & quicunq; eorum in tempore crediderunt. Poſteriores verò nos ſumus, & quicunque vſq; ad ſeculi cõſummationẽ credituri ſunt. Poſteriores itaque ſequuntur primos, & cœleſtis ſapientiæ ſplendore nitentes, & eadem via poſt eos, eiſdemq; virtutum alis ad cœleſtia conuolabunt. Hoc autem ideò fiet: quia ſapientes Eccleſiæ ſcribæ, qui eos docent & prædicãt, inter medios cleros dormientes, de theſauro ſuo proferũt noua & vetera. Hoc enim ipſe Dominus faciebat, hoc & diſcipulos ſuos facere docuit. Et ideò quidem omnis ſcriba doctus in regno cœlorum, ſimilis eſſe debet patrifamiliâs homini, id eſt, Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui profert de theſauro ſuo noua & vetera.

IN NATALI VIRGINVM, HOMILIA II.
Euſebij Emeſeni.

Tunc ſimile eſt regnum cælorum decem virginibus, quæ accipientes lampades ſuas, &c. Matt. 25.

DIxerat ſuperiùs Dominus & ſaluator: De die autem illa & hora nemo ſcit, niſi pater ſolus. Matth. 24. Ideoque eſtote parati, quia neſcitis, qua hora filius hominis venturus eſt. Beatus

tus autem ille ſeruus, quem cùm venerit Dominus, inuenerit vigilantem, poſteà verò dixit: *Tunc* Matt. 25. *ſimile eſt regnum cœlorum decem virginibus.* Sed quare tunc? Nunquid & modò ſimile non eſt? Simile quidem eſt & modò, ſed hæc ſimilitudo nondū manifeſtè apparet. Tunc igitur ſimile eſt, quādo hæc ſimilitudo manifeſta eſt. Nondùm enim apparet, quæ virgines fatuæ ſint, & quæ prudentes. Multæ enim exteriùs videntur eſſe prudentes, quæ interiùs fatuæ ſunt. Quicunque enim opera ſua faciunt, vt videatur ab hominibus: fatui quidem ſunt, & ſi prudentes eſſe videantur. Magna enim fatuitas eſt, ieiunare, vigilare, carnem ſuam affligere & macerare, & per hoc nullam aliā mercedem, niſi vanā gloriā expectare. Matt. 6. De talibus enim Dñs ait: Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam. Ibidem. Itemque: Lucerna corporis tui eſt oculus tuus: qui ſi tenebroſus fuerit, totum corpus tenebroſum erit. Vnde virgines. Inde enim virgines dicūtur omnes, quia boni videantur ab hominibus. Sunt igitur in actione virgines, in intētione corrupti: Vnde corrupti. quia oculum tenebroſum habent, & bona quæ agunt, non caſta & ſyncera intentione faciūt. Sed quarè hæ virgines decem dicuntur? Hic enim numerus omnes ſignificat, quia omnes in ſe numeros continet. Quod ergo ait: *Simile eſt regnū cœlorum decem virginibus:* tale eſt, ac ſi diceret: Similis eſt ſancta Eccleſia cunctis virginibus. Et mox ipſam ſimilitudinē exponit, dicens: *Quæ accipiētes lampades ſuas, exierunt obuiam ſponſo & ſponſæ.* Quia enim quotidiè morti appropinquamus, quotidiè ſponſo & ſponſæ, id eſt, Chriſto & eccleſiæ obuiàm pergimus. Hæc enim via ſimul cū vita finitur. Lāpades, opera bona. Lampades aūt accipimus, ſi bona opera nobiſcum ferimus. Matt. 5. Quòd enim bona opera lampades dicantur, ipſe Dominus oſtendit, dicēs: Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videntes bona opera veſtra, glorificent patrem veſtrum, qui in cœlis eſt. *Quinq; aūt ex eis erāt fatuæ & quinque prudentes.* Quod quidem alios in Eccleſia vanos & fatuos, alios verò prudentes & iuſtos eſſe ſignificat. Quanuis & in ipſo numero aliquid intelligi poteſt. Quinq; enim ſunt corporis ſenſus, quibus aut prudentes, aut fatui, omnes homines fiunt, in quibus & ipſa eorum fatuitas maniféſtiſsimè declaratur. Gen. 34. *Sed quinq; fatuæ acceptis lāpadibus, non ſumpſerunt oleum ſecum.* Talis autem fuit Dina filia Liæ, talesque ſignificabat: quæ dum Iacob moraretur iuxta vrbem Salem, egreſſa eſt ſicut fatua & ſtulta, vt videret mulieres regionis illius: quam Sichem filius Emor princeps illius terræ rapuit, & dormiuit cum ea. Quid enim per Dinam filiam Liæ niſi ſimplices quoſque, fatuos & carnales intelligimus, qui ad matris ſimilitudinem, lippitudinem in oculis habentes, & lampades extinctas ſecum ferentes, facilimè decipi poſſunt? Quid verò per Sichem, qui humerus interpretatur, niſi hæretici intelliguntur, qui quaſi viri fortes quoſcunque decipere poſſunt, in ſuum gregem ferre conantur? Benè autem Sichem filius Emor eſſe dicitur, quoniam Emor aſinus interpretatur. Hic igitur humerus & hic aſinus multos ferunt in perditionem æternam. Hæretici, aſini & filij aſini. Benè autem hæretici aſini, & filij aſini dicū tur, quia ſanum & rationabilem intellectum non habent, magisq; in magna & clamoſa voce, quàm in aliqua ratione confidunt. Egreditur autem Dina ad videndū mulieres regionis illius, quando ſimplices & fatui viri ab Eccleſia ſeparantur, quos hæreticorum & philoſophorum dogmata audire delectat. Mox igitur capiuntur & decipiuntur, & in hæreticorum gregem tranſferuntur. Vnde fit, vt anima Deo deſponſata, ſcortum diaboli eſſe incipiat. Talis igitur fuit Dina, tales & virgines fatuæ, quæ per eas ſignificantur. Sed non talis filia Iephte, quæ ſicut virgo prudentiſsima duobus menſibus virginitatem ſuam fleuiſſe narratur. Iudic. 11. Nota eſt hiſtoria: Iephte enim contra hoſtes pugnaturus, cùm hoſtium exercitum conſpexiſſet, votum vouit Domino, quia ſi ei de inimicis victoriam daret, quicquid ei domum redeunti primùm occurreret, ei immolaret. Commiſit igitur & vicit, eique domum reuertenti, filia eius vnica cum choris & tympanis prima occurrit. Cui ipſe ait: Heu filia mi, decepiſti me & decepta es. Aperui enim labia mea Domino, & aliter eſſe non poterit. Ad quem ipſa: Si, inquit, labia tua Domino aperuiſti, fac in me ſicut promiſiſti. Sed vnum eſt quod poſtulo, vt me permittas flere virginitatem meam duobus menſibus, cum ſodalibus meis. Sed quid per Iephte, niſi viros fideles, & catholicos intelligimus? Iephte typus virorū catholicorum. Iſti quidem contra ſuos pugnant inimicos, quando vitia & malignos ſpiritus, carnis voluptates & concupiſcentias ſuperant. Quid verò per vnicam eius filiā, niſi anima deſignatur, quæ quidem de tali victoria plùs omnibus gratulatur? Hæc autem melior eſt, & ad Dei imaginem & ſimilitudinem facta eſt, digna vtique quæ Deo offeratur. Plangit itaque virginitatem ſuam, quia multùm dolet quòd plùs non laborauit, quòd non maiorem fructum Domino obtulit, & quòd plures boni operis filios non genuerit. Virginitas enim hoc in loco pro ſterilitate ponitur, quoniam quæ virgo eſt, ſterilem quoque eſſe neceſſe eſt. Steriles enim in opprobrium erant in Iſraël. Conſidera igitur, quàm prudens virgo iſta fuerit, quæ non de morte, ſed de ſterilitate potiùs lamentatur. Iephte quoque prudentia laudabilis eſt, qui ne votum frangeret, filiam interfecit. Vide S. Thomā ſecūda ſecundæ quæſt. 88. arti. 2. Qui enim amat animam ſuam, perdet eam. De voto autem Pſalmiſta ait: Vouete, & reddite Domino Deo veſtro omnes, qui in circuitu eius affertis munera. Pſal. 75. Dedimus itaque formam atque exemplum, quæ virgines fatuæ ſint, & quæ prudentes. *Sed quinq; fatuæ acceptis lampadibus, non ſumpſerunt oleum ſecum. Prudentes verò acceperunt oleum in vaſis ſuis cum lampadibus.* Quaſi enim ſine oleo ſunt fatuarum lampades: quia & ſi ad tempus earum opera

opera lucere videantur, ſimul tamen cum eis extinguuntur, quoniam poſt hanc vitá nullum lumen eis miniſtrant. At verò prudentium lampades, quoniam ſyncero pietatis & miſericordiæ oleo nutriuntur, tunc clariùs lucent, quãdo de his tenebris ad vitam transferuntur. Ideoque
1.Cor.4. Apoſtolus ait: Nolite itaque ante tempus iudicare, quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium: & tunc laus erit vnicuique à Deo. Tunc enim quæ lampades habent oleum, & quæ non habent, omnibus reuelabitur. Tunc fiet ſermo, qui ſcriptus eſt de Eccleſia:
Prouer.31. Date ei de fructu manuum ſuarum, & laudent eam in portis opera eius. *Moram autem faciente ſpõſo, dormitauerunt omnes & dormierunt.* Moratur enim ſponſus & venire retardat, donec ad iudicium Dominus veniat. Tanta igitur eſt hæc mora, quantum eſt & huius ſeculi ſpatium. Interea autem omnes dormitant & dormiunt, quia per multos languores, tandem ſomno mortis oculos claudunt. Quaſi enim ante ſomnum dormitare, eſt ante mortem langueſcere & ægrotare. *Media autem nocte clamor factus eſt, Ecce ſponſus venit, exite obuiam ei.* De hoc enim clamore Apoſto
1.Cor.15. lus ait: Clanget enim tuba, & mortui reſurgent incorrupti. Hic autem clamor media nocte
1.Theſſ.5. fiet, quia cunctis ignorantibus dies Domini, ſicut fur in nocte, ita veniet. In nocte enim fit, quod in tenebris ignorantiæ fit. *Tunc ſurrexerunt*
1.Cor.15. *omnes virgines illæ, & ornauerunt lampades ſuas.* Vt autem Apoſtolus ait, Omnes quidem reſurgemus, ſed non omnes immutabimur. Lãpades autem ornant, dum opera ſua ſecum retractant, & dignę reſponſionis verba inuenire interiùs cogitant. Quæ poſtquã fatuæ inuenire non poſſunt, mendicare incipiunt, & de ſuo teſtimonio diffidentes, aliorum pro ſe teſtimonia flagitant. Et hoc quidem ait: *Fatuæ autem ſapientibus dixerunt: Date nobis de oleo veſtro, quia lãpades noſtræ extinguũtur.* Oleum fatuæ quærunt, quoniam miſericordia indigent. Et tale eſt, acſi dicerent: Quia opera noſtra lucere deficiunt, illuminate eas vos teſtimonio veſtro. *Reſponderunt ſapientes, dicentes: Ne fortè non ſufficiat nobis: ite potiùs ad vendentes, & emite vobis.* Non vobis, inquiunt, oleum quæratis, neque nos mentiri admoneatis: ite potiùs ad venditores, ite ad adulatores, qui vili precio laudis & fauoris omnia bona veſtra vobis ſurripuerunt: quoniam ideò cuncta agebatis, vt videremini ab eis. Nos enim de nobiſipſis nondùm ad plenum ſecuræ ſumus, nedum de vobis teſtimonium demus. Vnde beatus Petrus
1.Pet.4. Apoſtolus ait: Et ſi iuſtus vix ſaluabitur, impius & peccator vbi apparebunt? *Dum autem irent emere, venit ſponſus, & quæ paratæ erant, intrauerũt cum eo ad nuptias, & clauſa eſt ianua.* Dũ emere, inquiunt, irent, id eſt, dum ad ea quæ in hoc ſeculo egerant, mente redirent, dum opera ſua qua intentione ea feciſſent, ſecum tractarent, dum ſe pro eis laudis mercedem iam ſuſcepiſſe recogitarent, venit ſponſus. Emere enim tunc nihil aliud erit, niſi emptionis & venditionis modum cogitare. *Nouiſſimè autẽ veniunt & reliquæ virgines, dicentes: Domine Domine aperi nobis. At ille reſpondens ait: Amen dico vobis, neſcio vos.* Deus enim qui omnia ſcit, fatuas virgines ſe neſcire dicit, quoniam earum nomina non ſunt ſcripta in libro vitæ. Neſcire nanq; Dei, reprobare eſt. *Vigilate itaque, quia neſcitis diem neque horam.*

IN DEDICATIONE ECCLESIAE, HOMILIA Euſebij Emeſeni.

Ingreſſus Ieſus, perambulabat Ierico. Et ecce vir nomine Zachæus & hic princeps publicanorum, & ipſe diues. &c. Luc. 19.

EX quo tempore primus homo deſcendit ab Ieruſalem in Iericho, incidit in latrones. Omnes per Iericho ambulamus, quicunque hunc mundum inhabitamus. Iericho nanq; interpretatur Luna, cuius tanta mutabilitas eſt, vt nunquàm in eodẽ ſtatu permaneat. Vnde & non immeritò hunc mundũ Mundi inconſtãtia. ſignificat, cuius mutabilitas perpetua eſt, & niſi mutationibus ſtare non poteſt. Vt enim de cœlo & tempore, de diebus & mẽſibus & anno taceamus, quæ ſemper voluuntur & in ſe replicantur: neq; aer, neque ipſi homines ſuam perpetuã ſeruant figuram. Quorum omniũ mutationes quis vnquam per ſingula enarrare valeat? Meritò ergo mundum iſtum Luna ſignificat, quia ad illius ſimilitudinem tantis ſemper mutationibus variatur. Hanc aũt mutabilitatem Dominus & ſaluator noſter ſecundùm humanitatem ſuſcipere Luc.10. dignatus eſt, vt hominem à latronibus vulneratum ſanaret, & mundum à morte perpetua liberaret. Vnde & meritò per Iericho ambulaſſe dicitur: quia cùm ſit immutabilis ſecundùm diuinitatem, noſtras tamen mutationes in carne ſua ſuſcepit. Eſuriuit enim atq; ſitiuit, & ſuper pute- Ioan.4. um fatigatus ſedit. *Et ecce vir nomine Zachæus*, qui dignè ſatis iuſtificandus interpretatur, quoniam à Deo vocatus & iuſtificatus eſt. Hic autem erat non ſolùm publicanus, verumetiam publicanorum princeps: erat inſuper & diues, quem difficile eſt intrare in regnum cœlorum. Difficile Matt.19. vtique, & apud homines impoſsibile: ſed quæ impoſsibilia ſunt apud homines, poſsibilia ſunt apud Deum. Et quãuis talis eſſet, quærebat tamẽ videre Ieſum. Quærebat quidem, ſed videre non poterat. Sed quarè non poterat? *Præ turba, & quia ſtatura puſillus erat.* Quæ impediant. Hæc enim duo valdè impediunt hominẽ, ne videre valeat Ieſum. Mala turba,

videas Ieſum. ba,quæ à tãto taliq́ue bono hominem deturbat. Turba iſta vitiorum eſt,qua qui circundatus fuerit, Chriſtum videre non poteſt. Statura verò puſillus eſt,qui ad ſcientiæ ætatem & perfectionem nondum peruenit. Vnde Apoſtolus nos admonet dicẽs: Nolite pueri effici ſenſibus,ſed malitia paruuli eſtote. Et iterùm: Tanquàm paruulis in Chriſto, lac vobis potum dedi,non eſcam. Nondùm enim poteratis, ſed necdùm quidem poteſtis,adhuc enim carnales eſtis. Qui igitur vult videre Ieſum,exeat de turba, fugiat vitia & peccata, vitet malorum conſortia, erigat & extendat ſe, creſcat in fide & ſcientia & proficiat in omni bonitate. Hoc ſignificat Zachæus, quando *præcurrens aſcendit in arborem ſicomorum.* In arborem quidem aſcendit, quatenùs inde videret, quem præuidere non poterat. Hæc arbor fides eſt, ad quam multi venientes, & in eam aſcendentes, quanuìs ſtatura paruuli fuiſſent, & nondùm in ſcientia multùm creuiſſent, inde tamen Ieſum videre & cognoſcere meruerunt. Vnde & hic dicitur: *Quia inde erat tranſiturus.* Hac enim via & iuxta hanc fidei arborem tranſit Ieſus: Inde videtur & videt, inde cognoſcitur & cognoſcit. Eos enim Dominus reſpicere & ad ſe vocare dignatur, qui in hanc arborem aſcendunt, cuius fructus ſanguineus eſt,per quem martyres ſignificantur, qui fidei arbori adhærentes, propter fidei conſtantiam proprio ſanguine cruentati ſunt. Tales itaque fructus fert ſicomorus, talia poma fert arbor fidei,quæ tam firmiter ei inhærent,vt potiùs occidi,& proprio ſanguine cruentari,quàm à ſua arbore,id eſt,à Chriſti fide valeant ſeparari. Inde igitur Dominus tranſiens, ſuſpiciens vidit Zachæum,& dixit ad eum: *Zachæe feſtinans deſcende,quia hodiè in domo tua oportet me manere.* Hodiè,inquit,me quærere cœpiſti, hodiè in domo tua oportet me manere. Verum eſt igitur, quod per Prophetam dicitur, quia peccator quacunque hora conuerſus fuerit, & ingemuerit,vita viuet, & non morietur. Quod enim tunc in Zachæo factum eſt, quotidiè in alijs peccatoribus fieri non dubium eſt,ſi ex corde conuertantur,ſi Chriſtum quærant,& fidem teneant. Sequitur: *Et feſtinans deſcendit,& excepit illum gaudẽs.* Iam enim igne fidei interiùs ardebat, qui ſic exteriùs obedientiam & obſequium exhibebat. Multùm iam fide creuerat, & ſi ſtatura puſillus erat. *Et cùm viderent omnes, murmurabant, dicentes: quòd ad hominem peccatorem diuertiſſet.* Omnes enim ſciebant Zachæum eſſe peccatorẽ, vtpotè publicanorum principem. Sed iſte peccator multo melior erat,quàm alij qui murmurabant,& ſe iuſtos eſſe fingebant. Hoc autem ſequentia manifeſtant,dum dicitur: *Stans autẽ Zachæus,dixit ad Dominum: Ecce dimidium bonorũ meorum Domine do pauperibus, & ſi quid aliquẽ defraudaui,reddo quadruplum.* Hac enim vna voce omnes ilicò à murmuratione ceſſauerunt, tam ſubitam publicani pœnitentiam & conuerſionem admirantes. Et fortaſſe nemo ibi erat,qui hanc tantam profeſsionẽ, etiam coactus facere voluiſſet. Dìues enim erat valdè, quem ipſe euangeliſta diuitem fuiſſe teſtatur: & tamen omnium bonorũ ſuorum medietatem ſe pauperibus dare promittit,& in quadruplum reddere, ſi quid aliquem defraudauit. Vide ergo à quanta perfectione cœpit, qui tunc primùm Chriſtum Dominum viderat,& prædicantem audierat. Verum eſt vtique,quòd homines vident in facie, Deus autem corda intuetur. Qualem Dominus hunc, & quàm iuſtum poſt modicum futurum videbat,quem tam peccatorẽ homines iudicabant? *Ait Ieſus ad eum: Quia hodiè ſalus domui facta eſt huic, eò quòd ipſe filius ſit Abrahæ.* Hodiè,inquit,domui huic ſalus facta eſt,& omni ægritudine,omni morbo,omni vitiorum contagione fugata,ſanata eſt, & tota interiùs & exteriùs ſanctificata eſt: eò quòd ipſe,qui huius domus habitator eſt,iam nõ publicanus ſit, ſed filius Abrahæ. Abrahæ nanque filij ſunt,quicunque Abraham imitantur,& Abrahæ opera faciunt. Et Abraham quidem angelos, Zachæus verò angelorum Dominum hoſpitio ſuſcepit. Illis enim diebus, quibus Abraham circunciſus eſt, cùm ſtaret ad ilicem Mambre, vidit tres viros venientes ad ſe, quibus occurrens adorauit & dixit: Domine, ſi inueni gratiam in oculis tuis, tranſite & requieſcite in loco iſto. Illis verò acquieſcentibus, tulit Abraham butytum & lac,& vitulum quem coxerat,& poſuit coram eis. Poſtquàm autem conſederunt,dicunt quòd reuerſo anno eodem tempore habebit Sara filium. Poſtquàm autem Abraham circunciſus eſt, poſtquàm, vt Apoſtolus ait, accepit ſignaculum iuſtitiæ fidei (quod enim ſicomorus Zachæo, hoc circunciſio præſtitit Abrahæ.) Poſtquàm,inquam, hoc fecit,Chriſtum inde adorare & hoſpitio ſuſcipere meruit. Neque enim magis Zachæus fidem & amorem ſuum,arborem aſcendendo oſtendere potuit, quàm Abraham ſeipſum circuncidendo,& carnem propriam vulnerando. Si igitur vtriuſque fides reuelata eſt, alterius per arborẽ, alterius per circunciſionem (quia impoſsibile eſt ſine fide placere Deo) quicunque es qui Ieſum videre deſideras,imitare Zachæum, imitare & Abraham: creſce in fide ſicut illi: qui vt poſſis,clama & dic: Domine, auge nobis fidem. Abraham enim non ſolùm in fide creuit, verùm etiam quodammodò ipſius fidei initium fuit. Quod enim ante id temporis omnibus incognitum fuerat, ipſe diuinitùs inſpiratus in Trinitate Deum vidit, & in vnitate adorauit: Non quòd Trinitatem ipſam viderit,quæ vtiq; inuiſibilis eſt,ſed quia per hoc quod viderat,in Trinitate & vnitate Deũ cognoſcere meruit. Vnde cùm tres viderit, non tamen niſi vnum Deum adorat. De hoc enim in Euãgelio Dominus ait: Abraham pater veſter exultauit vt videret diem

Marginal notes: 1. Cor. 14. — 1. Cor. 3. — Arbor, fides. — Fructus fidei ſanguineus. — Ezech. 18. — Conuerſio perfecta Zachæi. — 1. Reg. 16. — Abrahæ filij qui. — Gen. 18. — Rom. 4. — Heb. 11. — Luc. 17. — Ioan. 8.

diem meum: vidit & gauiſus eſt. Probauit igitur Abraham, probauit & Zachæus quanta ſit virtus fidei, quanta ſit & virtus hoſpitalitatis. *Iob.31.* Beatus quoque Iob de ſeipſo ait, quia non comedit buccellam ſolus, ſed oſtium ſuum viatori patuit. *Luc.24.* Ideò etiam illi duo diſcipuli, qui Dominum & ſaluatorem noſtrum in ſpecie peregrini in ſuum hoſpitium coëgerunt, quem per totum diem nō cognouerant, tandem in hoſpitio, in fractione panis cognoſcere meruerunt. Nunquàm enim ſic cognoſcitur IESVS, ſicut in panis fractione: nunquam ſic oſtenditur Dominus, ſicut in ſanctarum expoſitione ſcripturarum. Hoc enim pane reficitur anima. *Matt.4.* De hoc pane ipſe Dominus ait: Non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Hic autem panis tunc frangitur, quando ſcriptura ſacra exponitur, quando euangelia diligentiſsimè inueſtigantur. Hinc enim eſt, quod Dominus *Exod.30.* Moyſi ait: Sume tibi aromata, ſtacten, onichen, galbanum boni odoris, & thus lucidiſsimum: æqualis ponderis erunt omnia: facieſque thymiama compoſitum opere vnguentarij, miſtum diligenter & purum. Cumque in tenuiſſimum puluerem vniuerſa contuderis, pones *Virtus euangeliorum.* ex eo coram teſtimonio tabernaculi. Quid enim per has quatuor ſpecies odoriferas, quarum virtute naturali vulnera curantur & ſanantur, niſi quatuor euangeliorum libros intelligimus, quorum virtute admirabili omnes languores ſanantur, omnia vitia curantur, & omnes infirmitates pelluntur? Hæc autem quatuor æqualis ponderis ſunt, quoniam vnius eiuſdemque veritatis ſunt & authoritatis. Miſcentur autem omnia ſimul, vt quod in vno euangelio non habetur, in alio reperiatur: atque dum in quibuſdam inter ſe viciſsim concordant, in nullo autem diſcordant, ſuauiorem reddunt odorem. Et hęc *Euangelia vt exponenda.* quidem quando ordine, ratione, & ſecundùm eam veritatem, qua ſcripta ſunt, populis exponuntur, tunc nimirùm fit ex eis thymiama compoſitum opere vnguentarij, miſtum diligenter & purum. Huius autem compoſitionis peritiſsimus vnguētarius Apoſtolus fuit, qui *1. Cor 3.* *1.corint.2.* ſicut ſapiens architectus fundamentum poſuit, *1.Cor.9.* & inter perfectos ſapientiam loquens, omnibus omnia factus eſt, vt omnes lucrifaceret. Hoc etiam thymiamate redolens, ipſe dicebat: Gratias *2 Cor.1. & 2.* ago Domino meo, qui dedit pignus ſpiritus in cordibus noſtris, & odorem notitiæ ſuæ manifeſtat per nos in omni loco in ijs qui ſalui fiunt, & in ijs qui pereunt. Alijs enim ſumus odor vitæ ad vitam, alijs odor mortis ad mortem. Tunc autem in tenuiſsimum puluerem vniuerſa contundimus, quando euangeliorum ſententias ſubtiliter indagantes, & freqventi ruminatione frangentes, ad ſpiritualem intelligentiam redigimus. Sicut enim aromata, quando teruntur, ſuauiùs redolent: ita ſacra ſcriptura, quanto plùs ruminatur & frangitur, tanto ſuauiorem parit odorem. Ponimus autem ex hoc thymiamate coram tabernaculo teſtimonij, quando euangeliorum verba Eccleſiæ nunciamus. Panem itaque frangimus, & in tenuiſsimum puluerem aromata contundimus, quando ſacras ſcripturas diligenter exponimus. In tali igitur fractione cognoſcitur Ieſus. Sic enim diſcipuli eum cognouerunt in fractione panis. Propter quod & Abraham in hoſpitium eum ſuſcepit, & cibos ei appoſuit, quatenùs in comeſtione & ciborum fractione pleniùs eum cognoſcere poſſet. Angeli enim quando volunt, ex aëre corpus aſſumunt, quo videri & tangi & loqui & manducare & bibere poſſunt. *Angeli corpora ſumũt aëre.* Sicut enim verum corpus eſt aër, ita & corpora quæ ſumunt ex aëre. His autem ad tempus induuntur, quæ cùm ſe expoliauerunt, mox in eundem aërem reſoluuntur. Angelus tamen Raphaël ad Tobiā loquens, ait: Pax vobis, nolite timere. *Tob.12.* Etenim cùm eſſem vobiſcum, videbar manducare & bibere: ſed ego cibo inuiſibili & potu, qui ab hominibus videri non poteſt, vtor. Secundùm igitur hanc ſententiam, & cæteros angelos manducare & bibere intelligant, quibuſcunque impoſſibile eſſe videtur, vt angeli manducent & bibant. Moyſes tamē eos comediſſe teſtatur. *Gen.18.* Sequitur: *Venit enim filius hominis quærere & ſaluū facere, quod perierat.* *Matt.9.* Nō enim venit vocare iuſtos ſed peccatores ad pœnitentiam. *Luc.5.* Quia non indigent qui ſani ſunt medico, ſed malè habentes.

HOMILIA EVSEBII EMESENI, DE POENITENTIA NINIUITARUM.

DVM ſacro volumine Ionæ Prophetæ geſta replicantur, forſitan aliquis ſecùm cogitat & dicit: Triduò & Niniue ſubuertetur: *Ion.3.* ſubuertetur planè, cùm calcatis deterioribus *Pœnitētia ſtudia.* ſtudijs, ad meliora conuertetur: ſubuertitur, inquā, dū purpura in ciliciū, affluentia in ieiuniū, lætitia mutatur in fletū. Vbi ſunt, qui negant remedia pœnitentiæ, qui eā vel accipiendā, vel cōmunione poſt labores emeritos munerandā eſſe non credūt? Primo loco hic intelligamus, quàm ſit accepta Deo ſatisfactionis oblatio, ad cuius medicinā vt confugere populus diſceret, cœleſtis illa prouidentia offenſæ ſuę nūcium deſtinauit. Dicit Nouatianus: Pœnitentiā agere debeo, non accipere. Non ita eſt. Nam Deus erudiendis peccatoribus per prophetam adiutoria procurat, neminem ſibi per ſe ſufficere poſſe confirmat. Errant itaque, qui inter dantem & accipientem velut corporale interuenire arbi-

arbitrantur officium. Quid eſt enim dare, niſi remedia demonſtrare peccatis? Quid eſt accipere, niſi obedire præceptis, lachrymis & ieiunijs interpellare miſerationis auditum? Quàm felix abſtinentia, cuius prædicanda deuotio in illa plebe feliciſsima diuino ſemel quidem eſt approbata iudicio, ſed quotidiano multiplicatur & celebratur exemplo. Specialem quondam prætulit fidem, nunc generalem operatur ſalutem. Nam quoties per lectionem profectus eius auditur, fructus illius dilatatur. Quàm felix abſtinentia, quæ actione temporaria fuit, & nũc vtilitate perpetua eſt. Tunc vni ciuitati profuiſſe memoratur, tunc vagitus infantium, pecorum balatus, armẽtorum mugitus, vno in loco ſub dierum paucitate ſonuerunt: nunc miſeri omnem terrã clamoribus replent, & vſque in finem ſeculi perſonabunt. Inter fideles quiſque non dubitet hoſtias precum, holocauſta votorũ, ſacrificia lachrymarum ad diuinum familiariter aſcendere poſſe conſpectum. Ecce ad aurem Domini gemitus etiam brutorum animalium peruenerunt quidem: dum fide hominum militant, cælum cum ſupplicatione hominum penetrarunt. Videamus ſi eos contra hæreticam perſuaſionem, poſt pœnitentiæ opus, in communionem recipit propitiata maieſtas. Quod vtique tunc dicimus impletum, quando ſicut lectio docet, Miſertus eſt (inquit) Dominus ſuper malitiam, quam locutus eſt vt faceret eis. & item: Ego non parcam Niniue ciuitati magnæ? Tunc eis abſque dubio communicauit, quando imminentem cælitùs iram remouit: gratia fuit communicantis, indulgentia remittẽtis. Tunc eis communicauit, quando eorum vota ſuſcepit. Remiſsio illa, reconciliatio & communicatio fuit. Cùm ergo ad prophetam ita Dominus dicat: Putáſne benè iraſceris tu? non tibi videtur, quòd errorem Nouatianorum Dominus arguat in propheta vtique Iona, qui inclinatum pœnitentia populum cùm videat humiliari, nequaquàm optat abſolui? & ideò impugnator occultus apertè beneficium negat, cuius interdicit officium, abſque dubio rebus ipſis eam ſuſcipiendam non eſſe pronunciat, quam perpetua obligatione ſubtracta abſolutionis † fine condemnat. Ergo Niniuitæ pro pœnitentia atque abſtinentia iræ deſuper imminentis ſuſpenderunt ruinam, & paruuli ac pecora pariter abſtinentes, egreſſam à Domino plagam, atq; ſententiam iam cadentem (vt ſic dixerim) retorſerunt: tam manifeſtum iudicantes afflictionis remedium, vt ſibi etiam animalium crederent profuturum eſſe ieiunium. Secundùm hæc valdè ad clementiam diuina ſeueritas inuitatur, quando videt aliquem fœdas peccatorum notas, & veteres maculas intimis animæ viſceribus impreſſas, ſatisfactionis lachrymis & pœnitentiæ remedijs abluentem, quando videt aliquem delicta ſua præoccupato iudice voluntaria diſtrictione & animaduerſione damnantem, & tanquàm inimicum dico, quia nullus nobis tam occultus inimicus eſt, quàm caro noſtra. Quæ dum improbis cupiditatibus fatigat animum, in æternam vtriuſque hominis pœnam, Dei armat offenſam, & ſpiritus generoſitatem ſeruituti † exterioris addicit dominante peccato. Cui vtiq; tantam vim noſtro vitio miniſtramus, vt animam mori faciat, quam non poteſt facere mortalem. Beatus qui hic mala ſua deflere, qui hic debita ſua feſtinat exoluere, & innocentiam, quam iam non poteſt reparare per baptiſmum, recuperare ſtudet per ſummum pœnitentiæ fructum. Qui placiturus eſt Deo, ipſe ſibi diſplicet, ipſe ſibi quodammodò ſub priuatæ cognitionis ſententia & teſtis & accuſator & iudex eſt. Ad tales meritò ipſe Dominus loquitur: Non iudicabo bis in idipſum, id eſt, quod tu in te ſeuerus agnoſcis, ego propitius ignoſcam: quod tu triſtis accuſas, ego lętus abſoluam: quod tu recordaris in publicum, ego obliuiſcar in æternum: & quia per pœnitentiam tuã præueniſti ſententiam meam, recondam gladiũ meum, ac me tibi ad remunerationum tempora reſeruabo. Ergo chariſsimi, vnuſquiſque reſpiciens ſe, arguat intra ſe geſta improba, & ante ſe cõſtituat peccata ſua, pronuncians cum propheta: Et delictum meum contra me eſt ſemper. Ante vos ſit, vt contra vos eſſe non poſsit. Ita illud conuerſatio obliuiſcatur, vt compunctio recordetur. Ita illud reatus confeſsionis oſtendat, vt virtus ſatisfactionis abſcondat. Ita viuat in conſcientia, vt moriatur in vita.

Abſtinentia virtus. — *Ione. 3.* — *Ione. 4.* — *Ibidem.* — *for.† fide.* — *Pœnitentia & abſtinẽtia Niniuitarum placant Deũ.*

Caro quã infeſta ſpiritui. — *† fortè, inferioris.* — *Nahum. 1.* — *Vide pœnitentiæ vim* — *Pſal. 50.*

IN LITANIIS ET DE IEIVNIIS NINIVITARUM Homilia.

LEgimus in prophetis, cùm Niniue ciuitati ſubuerſio diuinitùs immineret, & iuxta ſententiam Dei, deſtruendi illam tempus ingrueret, conſiſtentes in ea aliud non habuiſſe præſidium, niſi vt abiectis crapuloſis epulis, ieiunia continuata ſuſciperet, & diuitiarum ambitione ſepoſita, humilitate ſe paupertatis induerent, ſcilicet vt exinde remedium perciperent, vnde ijs perditio contingebat, hoc eſt, vt iram diuinitatis, quam luxuriando prouocauerant, abſtinendo lenirent, & offenſam, quam in eos ſuperbia contraxerat, humilitas mitigaret. Dicitur enim in illa tribulatione ipſe rex depoſita imperiali purpura, regali ambitione ſubmota, membra ſua cilicio præcinxiſſe, atque in ſacco ſe diebus ac noctibus volutaſſe. Sapiens ergo rex, qui ſciret quemadmodùm aduerſa ſibi ſuperare deberet. Hoſtes enim virtute ſuperabat, Deum autem humilitate vincebat. Sapiens planè rex, qui intelligeret, quibus armis vteretur pro temporis qualitate: cùm enim inſidiantur illi homines, apprehendit arma bellica: cùm iraſcitur ei

Ion. 3. — *Ibidem.*

Deus, corripit arma iuſtitiæ. Sapiens inquam rex, qui pro ſalute ciuium peccatorem ſe magis confitetur eſſe, quàm regem. Obliuiſcitur enim ſe regem eſſe, vbi Deum regem omnium pertimeſcit: nec potentiæ ſuæ meminit, vbi potentiam diuinitatis agnoſcit. Obliuiſcitur ergo ſe regem eſſe, dum proijcit purpuram, dum diadema deponit, cilicio autem veſtitur & ſacco, ieiunijs perſeuerat, orationibus immoratur. Mira res: dum ſe regem hominum eſſe non meminit, rex incipit eſſe iuſtitiæ. Religioſus igitur princeps non perdidit imperium, ſed mutauit: principatū enim antè militaris diſciplinæ tenuit, nunc cæleſtium diſciplinarum obtinet principatum. Non, inquam, perdidit imperium, quia ſiue ferro, ſiue iuſtitia pro ciuium ſalute primus inuigilat: primus planè inuigilat: quia vt tota ciuitas ieiunaret, famem ſibi rex primus indixit, & ſolus omnium cauſa prior cœpit eſurire, quàm miles: neceſſe enim erat, vt qui potentior cunctis fuerat, deuotior fieret vniuerſis. Exemplo igitur ſuo præparat religioni exercitum, non armis, ſed ſola deuotione munitum: iubet omnem ſexum, omnem ætatem à diurnis epulis abſtinere, additur religioſo exercitui numerus, cùm in tali deuotione etiam infantia militare compellitur: pietas enim eſſe creditur in tali cauſa, paruulis quoque cibi ſubſtantiam denegare: non enim ſufficiebat ad placandum Deum peccantium ſatisfactio, niſi ſeniorum quoque peccata paruulorum innocentia deploraret, & fletibus alienis delicta ſua iuuentus ablueret. Iſta autem, fratres, omnia in commonitionem noſtri facta eſſe nemo eſt qui neſciat, vt quotieſcunque tribulationibus perurgemur, ad hæc præſidia concurramus: vt putà, aduerſarius imminet, inimicus in promptu eſt, ieiunemus, & vincamus. Solent quidam homines, quotienſcunque neceſsitatem arduam nimis patiuntur, ad proximas gentes auxilij cauſa deſtinare legatos: nos, quod eſt melius, legationem ad Deum per ieiunia deſtinemus: ab ipſo imploremus auxilia, ad ipſum nos corde & orationibus conferamus: auxilium enim illi non aliunde rogando petiuerunt, ſed de ſuis ieiunando viſceribus exegerunt. Cur ergo petat ab altero, qui intra ſe poteſt inuenire, quod quærit? quanto enim Deo viciniores fuerimus, tanto aduerſarij noſtri à nobis longiùs repellentur. Oportet igitur nos proximos fieri Deo, quoniam dicit propheta: Ecce, qui elongant ſe à te, peribunt. Quòd ſi à Deo qui longè ſunt, peribunt, vtique qui ſunt proximi ſaluabuntur: aliter ergo proximi Deo eſſe non poſſumus, niſi ad eum ieiunijs, orationibus, & eleemoſynis propinquemus. Deus enim ipſe miſericors, ieiunus, & ſanctus eſt: atque ideò qui vult proximus Deo eſſe, debet imitari hoc eſſe, quod DEVS eſt. Tota igitur in tribulatione Niniuitarum ciuitas ieiunauit, benè dixi, tota: non ſolùm enim ſenes, iuuenes & infantes, ſed etiam pecudes legimus ieiunaſſe. Mira res: ieiunat pro ciuitatis peccato, quem peccati conditio non conſtringit. Vnde & nos, fratres, temporum anguſtias ſuſtinentes, omnes pariter ieiunare debemus, & miſericordiam Dei cunctorum abſtinentia deplorare: nam quale ſit hoc, Chriſtianum pro ſalute ſua non facere, quod pecudes pro hominum ſalute fecerunt? niſi quòd ſtolidior pecude eſt, qui indicto pro ſe à ſacerdote ieiunio non ieiunat: nónne enim pecus eſt, qui nó intelligit, quid illi immineat, quid incumbat? & pecus quidem videns declinat foueam, cauet præcipitia: tu autem non vis ieiunando periculum declinare, quod cernis? deſperationis enim genus eſt, tunc te mãducare, cùm abſtinere debeas: tunc gaudere, cùm debeas deplorare. De hac deſperatione Apoſtolus dicit, quod à nobis auertat Deus: Manducemus, & bibamus: cras enim moriemur. Ieiunemus ergo fratres, ſine intermiſsione, vt hoſtes noſtros orationibus, & abſtinentia ſuperare poſsimus.

Exemplū boni principis in rege Niniuitarum.

Dei ira vt auertēda.

Pſal. 12.

Ad Deū propinquemus.

Iona. 3.

Nota amētiam barbaricorū, ieiunia Eccleſiæ reijcientium.

1. Cor. 15.

Eſa. 22.

FINIS HOMILIARVM PATRVM DE tempore, & de Sanctis.

INDEX

INDEX RERVM, VERBORVM, ATQVE SENTENTIARVM COPIOSVS ET CVM PRIMIS NECESSARIVS in homilias Patrum: in quo numerus paginam, a. primam columnam, b. verò ſecundam columnam deſignat.

Aaron de tribu Iuda 24.b
aaron ordinem ſacerdotum deſignat 152.a
aaron virga ſicca, floret 27 b
abel quos deſignet, quidue ſignificet 82.a
abel iuſtus à Cain occiſus 80.82.a
abel gloria martyrij beatus 149 b
abel ſanguis quomodo clamet 100.b
abel cur dictus iuſtus 82.a
abel ſanguinem requiri 80 b
abel Chriſti, Cain Iudæorum typus 324.a
abel eſſe non poteſt, quem Cain malitia nõ exercet 701 b
abies quæ & quos deſignet 37.b
abia, vnde Zacharias ortus, quis 829.b
abnegare nos & noſtra debemus 1008.b
abnegare ſeipſum 1009.a
abominatio deſolationis, Antichriſtus 743 a
abortiuus quis 618.a
abraham vidit Deum paruo tempore, nos verò diù 52.b
abraham cur alijs patribus præponatur 31.a
abraham a cæde filij prohibetur 195.a
abraham tres viros ſuſcepit hoſpitio 203.a
abraham fidei exordium 194.a
abraham trinitatem cognouit 1079.b
abraham Deus cur tentauit 158.a
abraham quem ſecutus 194.b
abraham quanta ſanctimonia enituerit 630.b
abraham Iudæi filij cur dicantur 2.8.a
abraham fidei initium, imitandus 1079.b
abraham quando vidit diem Chriſti 328.a
abram cur dictus Abraham 125 a
abraham primus circumciſus 124.a
abraham vbi viderit Angelos 350.a
abrahæ & diuitis collocutio qualis 256 b
abrahæ quid promiſerit Deus 629.b
abrahæ qui filij 392.a.1079.b
abrahæ ſemini manebit gloria perennis 31.b
abrahæ obedientia promptiſſima 194.b
abrahæ ſinus 553.b
abrahæ promiſſio facta, qualis 118.a
abſoluendus peccator quando 318.b
abſtinentiæ virtus 1082.a
abſtinuiſſe à malo non ſat eſt 583.a
abſtinendum ab vxoribus quando 46 a
abſtinendum à concubinarum conſortio 46 a
abſtinendum à carnalibus deſiderijs 129.a
abundantia maxima quæ 213 a
abuſus rerum vertitur in vltionem 1021.a
abyſſus abyſſum inuocat 1076.b
acceptio perſonarum apud Deum non eſt 119.a
accingere lumbos: roborare brachium 871.b
achas cur ſignum renuit 807.a
achas ſimulata religio 807 b
acies mentis obtunditur ſatietate carnis 25 b
acies hominis interioris purganda 370 b
actibus noſtris non fidendum 448 b
Adam & Noë ſacrificia Deo accepta 121 b
adam vt repararetur, naſcitur Chriſtus 52.a
adam ſecundus à primo partitur 806 a
adam primus, per ſecundum erigitur 38.b
adam homo interpretatur 847.b
adam miſerabiliter ſauciatus 656 a
adam nudus incola fuit paradiſi 656.b
adam cur ſe cooperuerit 7.a
adam & Euam liberare Dominus venit 505 b
adam primus & ſecundus, quales 137.b
adam doli ignarus 383.a
adam iuxta literas quid denotet 303.b
adam cæcos nos genuit 312.a
adam per vxorem ſeducitur 187.b
adam per mundum diſſeminatus 303.b
adam quid accepit à Deo 262.b
adam quando peccauit 113.a
adam vnde tentatus 213.b
adam quando peccauit, erubuit 70.a
adhortatio ad ieiunium 26.b
admiratio ſanctorum qualis 218.a
adoleſcentes quibus impediantur 182.b
adoleſcentuli vt ſe habeant in Eccleſia 693.a
adoratores veri qui 290.b
aduentus Chriſti duo qui 321.a
aduentus Domini cur in Eccleſia celebretur 1.a
aduentus Chriſti quadruplex ibid.
aduentus Chriſti humilis 6.b
aduentus Chriſti eximium beneficium Dei 736.b
aduentus tempore ad pietatem Eccleſia nos incitat 2.a
aduentus ſacramenta quibus reuelauit Dominus 173.b
aduentus Chriſti fecit vnum ouile 9.a
aduentus Chriſti in carnem quibus profuit 350.b
aduentus Chriſti quibuſdam exitialis 987 a
aduentus Domini quid contulerit 114.a
aduentus Chriſti teſtimonium 415.b
aduentus quis, qualis & quadruplex 1 a
aduentus ſponſi incertus 1067 b
aduentum Chriſti omnes orabant patriarchæ 735 b
aduentum Domini qui præceſſerint, qui verò ſecuti 7.b
aduentum impietas formidat 55.a
aduentum Chriſti quid annuntiabit 744.a
aduentũ Domini patres deſiderantiſſimè expetierunt 1.b
aduentum Dei qui prænunciarunt 159.a
aduentũ ſuũ ſecundũ vbi inſinuauerit Dominus 249.b
aduentum expectant, quales 55.a
aduentum Domini qui habere poſſunt 31.a
aduentum iudicis boni diligunt 1051.a
aduentum ſuũ cur Dominus in nocte affuturũ dicat 7.b
aduentũ Domini immaculati ſuſcipere ſatagemus 44.b
aduentuum Domini explicatio breuis 1.a
aduenïens Chriſtus quid attulerit 6.a
aduenæ ſumus & peregrini 429.a
aduerſarius ne inueniat in te occaſionem 526.b
aduerſarius noſter, ſermo dei 613 b
aduerſitates ſeculi tolerandæ 1020.b
aduerſis quis emendetur 39.a
aduerſa quibus nihil noceant 583 a
in aduerſis quid agendum 583 a
aduerſitatibus mundi frangi, vtile eſt 552.b
adulatio à charitate abſit 146.b
adulatores peccata fouent 957.a
adulatores vendunt laudes 1068.b
adulatores qui 55..b
adulatores oleum vendunt 1070.b
adultera ad virum priorem reuerſa 562.a
adulterij immanitas 240.b
Aegri quando cucurrêre ad medicum 112.b
ægrotabant qui 389.b
ægyptum qui inhabitauerint 109.a
æqualitas patris & filij 73.b
æquitatis fundamentum quale 54.b
ætas hominis myſticè diſtributa 178.a
ætas ſenilis non poteſt generare 194.a
ætatis labentis ſeculi ſex, quæ, & quid deſignent 149.b
ætates quatuor quæ 319.a
ætates mundi 177.b

ætates mundi ſex 289.b
Atoma ab æterno dantur 544.b
æternum quomodo ametur 191.b
Affectus induendi qui 141.a
affectus in Chriſto qualis 346.b
affectus beneuolentiæ vbi deeſt dæmonibus nos aſſimilat 10.a
affectus quomodo dirigendi 26.a
affectus quomodo conſtringuntur 175.b
affectus & fidei pugna 107.a
affectus piorum quid efficiant 267.a
affectus coërcendi 4.a
Afflictio medicina ſalutis 345.a
afflictiones huius vitæ vt ſint exiguæ 574.a
afflictiones temporariæ, præmium ſempiternum ibid.b
afflictionum vtilitas 11.b
afflictiones hominum internæ & externæ 1021.a
afflictiones quæ bonæ 583.a
Agar ancilla Abrahæ 295.b
agentes mala, bona quæ in ijs ſunt, non videmus 43.b
ager euangelicus quis 189.a
ager ſanguinis 355.b
ager, mundus 741.b
ager in quo theſaurus latet 1043.b
ager mundus, operarij prædicatores 997.a
Agnes qualis virgo 801.b
agnes oppugnantem diabolum vt vicerit 802.a
agnetis precibus mortuus excitatus 802.b
agnoſce teipſum 1047.a
Agnus Dei Chriſtus eſt, innocens eſt 134 b
agnus in nocte editur 412.a
agnus paſchalis quid denotarit 348.b
agnus Chriſtus, leonem diabolum proſtrauit 376.a
agnus nec aqua coctus, nec crudus comedendus 412.b
agni paſchalis myſtica interpretatio 390.b
agni paſchalis eſus 412.a
Agricolæ qui dicantur 257.b
agricultura myſtica quæ 32.b
Alabaſtrum myſticè 339.b
alæ orationis duæ 205.a
Alexander apud Paulum, qualis 202.b
alexander magnus vt leo 16.a
alexandri Magni inſignis continentia 919.a
alienigenæ Chriſto perhibent teſtimonium 804.b
alienos magis ſuſcipimus 276.b
Allegoria ſcripturæ inſpicienda 82.a
allegoria qui, & quando vti debeat 114 a
allegorijs apud fideles Apoſtolus vtitur 295.b
Alleluia cur Hebraicè cantetur 468.b
alleluia cur omittatur 175.a
alleluia cur intermittatur in Quadrageſima 468.b
alleluia cur inter Paſcha & Pentecoſten frequens 468.a
alma quid ſignificet 807.a
altare quid ſignificet 257.b
altare myſticè quid 82.a
altare ſpirituale, fides vera 580.b
altare Abraham ædificat 195.a
altaria templi duo 82.a.829.a
alter alterius eget opera 141.b
Amalechitæ myſticè 561.a
amando quomodo curramus 175.b
amanti nunciandum erat 974.a
amanti nihil difficile 118 b
amare benè 343.b
ambitio pontificum quæ 341 b
ambitio damnatur 251.b
ambitio taxatur 21.b
ambitio cæca 105.b
ambitione non aſcendendũ ad Eccleſiaſtica officia 77.b
ambitioſi filij 155.b
S. Ambroſius fleuit de morte pij ſacerdotis 1040.a
ambulare ſpiritu 641.b
ambulare cautè negligimus 794.b
ambulandum in Domini via 508.a
amen cur manſerit, & quis ſæpius vſurpet 227.b
amentia noſtra quàm ſerpina 24.a
amentia eorum, qui diabolo obſequuntur 666.b
amicæ & vicinæ virtutes angelicæ 568.a
amicitia vera quæ 39.a
amicus mundi, inimicus Dei 15.a
amicus de via quis 447.b
amicus noſter Deus eſt 45.b
amicus per ſolam fidem reprobatur 792.b
amicus ſummus Deus 447.b
amici quos Domino obuiàm mittimus 161.b
amici dei vnde honorati 990.b
amici & vicini, chori angelorum 567.b
amicum eſſe Dei magna eſt dignitas 989.b
amicos nobis facere debemus 609.a
amor quid faciat 485.a
Amor ſui perdit, odium ſeruat animam 883.a
amor mundi cum Dei amore non congruit 971.a
amor Chriſti exigat, quod alioquin timor 86.b
amor ſpiritus ſanctus eſt 478.b
amor omnia ſuauia facit 174.b
amor diſcipulorum Chriſti imperfectus arguitur 443.b
amor cordis & animæ 686 a
amor naturalis etiam inferis 203 b
amor & exemplum Chriſti nobis propoſita 268.a
amor diuiditur 557.b
amor ſanctus à naturali diſcernitur 557.b
amor carnalis qualis 205 b
amor qui ſeparat bonos à malis 164.a
amor delet culpam 110.a
amor notitia Dei eſt 990.a
amor omnia facit facilia 768 a
amoris ſpiritualis vis 601 a
Amos quomodo occiſus 82.b
Amphora clauſa quæ 165.a
Anabaptiſtæ hæretici 668.b
anabaptiſtæ hæretici diuiſi 568.b
Anachoretæ quales 960.a
Ananias quid ſonet 803.b
ananias qualis diſcipulus 805.a
Andreas quis rectè vocatur 760 b
andreas quomodo Dominum inuenit ibid.a
andreas quàm libens aſcenderit crucem 704.a
Angelus Mariam conſolatur 23.b
angelus quis rectè vocetur 20 a
angelus cur in dextra in ſtola candida ſederit 380.a
angelus teſtamenti Chriſtus 779.a
angelus vnicuique fideli deſignatus 958.a
angelus cur paſtoribus, & ſtella Magis apparuerit 125.b
angelus ad virginem diuino conſecrandam partu mittitur 23.a
angelus quod, quale nomen 20.a
angelus ſtans & ſedens quid 574.b
angelus Chriſtus 21.b
angelus nomen officij 568.b
angelus bonus cui apparet 126.a
angeli exercitus Dei 699.b
angeli Miſſæ aſſiſtunt 545.b
angeli non æqualiter ſancti 573 b
angeli adminiſtratorij ſpiritus 217.a
angeli procuratores Dei 18.b
angeli mediatorem Dei & hominum agnoſcunt 59.b
angeli lætantur 61.a
angeli in cælis ſemper Deum laudant 59.b
angeli duo, duo teſtamenta 406.b
angeli de Domino mirantur 220.a
angeli alij ab alijs mittuntur 570.b
angeli boni vt à malis internoſcantur 819.a
angeli nomen IESV priùs vocant, deinde Apoſtoli, inde & cuncti credentes 52 a
angeli electi dicuntur 968.b
angeli cur cum luce appareant 61.

ang

angeli quomodo apparuerint ſanctis 526.b
angeli nos protegunt 50.b
angeli corpora ſumunt aërea 1080.b
angeli duo in monumento 404.a
angeli orationes noſtras Deo commendāt 953.b
angeli nos non deſpiciunt 56.b
angeli olim permittebant ſe adorari, at modò non ibid.
angeli & Archangeli 569.b
angeli habent linguam 190.a
angeli quare ex nomine deſignentur 23.a
angelo apparente, charitas cur apparuit & quando 59.a
angelorum nouem ordines 562.b
angelorum gaudium quale 319.a
angelorum agmina exercitus Dei 501.b
angelorum exercitus quid operaturus 15.b
angelos charitatis lege contineri 163.a
angelos qui videre mereantur 380.b
angelis virtutes quę placeant 948.a
angelica natura qualis 191.a
angelica ſalutatio omni bdmiratione digna 893.a
Animalia plena oculis retrò & antè, qui 621.b
animalia quæ, paſcuntur quomodo 61.a
animalia vnde alantur 656.a
animalia verbo Dei facta 806.b
Animus carnalis quis, qualis 19.b
animus rector corporis 266.b
animus non lætetur de bono opere 43.b
animus vt in bono perſeueret, quid requiratur 12.a
animus paterfamilias 1050.a
animus noſter vbi ſordeſcat 198.a
animus vt ſit ſtabilis 19 b
animus trahitur amore 495.a
anima virtutum ſtudijs ornanda 749.a
animo non dormiendum 164.b
anima quo pane nutriatur 391.b
animo quo obſtaculo retardatur 502.a
anima quando reddit bonum Deo 871.a
anima quomodo amanda 888.b
anima vita præſens 652.a
anima cæca, leproſa, mortua 592 b
anima ſedes iuſti 262.a
anima hominem totum ſignificat 404.a
anima nauis inſtitoris 871.b
anima à ſordibus expurganda 378.b
anima Deo ſubijci debet 264.a
anima quomodo moritur 318.b
anima noſtra quomodo ſit odienda 1004 a
anima peccatis referta 247.a
anima peccatrix pœnitētia curatur 768.b
anima vt diuinis vacare poſſit, quid ei faciendum 25.b
anima fidelis ſuſcipere debet charitatem 39.a
anima quinario numero cenſetur 1066 a
anima infelix quæ 226.b
anima quomodo ornanda 238.b
anima pro vita præſente 1011.b
anima fœda quomodo mundetur 551.b
anima vt reddat fructum 239.b
anima quomodo ſaturatur 1035.b
anima CHRISTI plenam ſuæ Deitatis habuit notitiam 524.a
anima quomodo aggrauetur 522.a
anima quomodo ſaluetur 1011.b
anima pia templum Spiritus ſancti 660.a
animæ ſomnus 2.a
animæ vita quis 200 b
animæ ſanctorum quibus muniantur 226.b
animæ plena beatitudo 482.b
animæ propinquitas 667.a
animæ nutrientes 742.b
animæ reproborum vbi ſint 1015.b
animæ iuſtorum vbi ſint ibid.
animæ quædam liberatæ à pœna 1017.a
animæ poſſeſſio cur patientiæ tribuatur 1021.a
Animæ ſcortatio 1072.a
Animæ prægnantes 742.b
Animæ, cibus Dei 959.b
Animæ beatæ quæ 38.b
Animæ mors quæ 200.b
Animæ vocabulo quid 87.a
Animæ vir Spiritus rationalis 286.b
Animam prauam vt Deus viſitet 613.b
Animam Deus requirit 727.b
Animam odiſſe & amare quid 343.b
Anima vt ad terram proſternatur 613.a
Animam qui amat perdit 887.a
Animam Deus reuertentem ſuſcipit 1063.b
Animam ſe habere nemo dubitat 193.b
Animarum imbecillitati conſulendum 127.b
Animarum ſalus à nobis negligitur 41.b
Anna typus Eccleſiæ 788 a
Anna qualis mulier 116.117.a
Annæ viduæ laus 807.b
Annona rerum & caritas vnde 269.a
Annorum noſtrorum decimas Deo damus 214.a
Annulus quid indicet 262.b
Annus acceptus qualis 169.b
Anthropophagi immanes 1002.b
Antichriſtus vnde naſciturus 968.a
Antichriſtus à quo Spiritu loquatur 307 b
Antichriſtus qualis erit 305.a
Antichriſtus ſuperbiſſimus, vt Deum blaſphemare gaudeat 16.b
Antichriſtus meritò abominandus 742.b
Antichriſtus Enoch & Heliam occidere curabit 16.b
Antichriſti ſtudium 7.b
Antichriſti tempore tribulatio maxima 16.b
Antichriſti extollentia 350.a
Antichriſti regnum 16.b.743.a
Antichriſti extrema perſecutio 53.a
Antichriſti perſecutio qualis 104.b
Antiochiæ primò cœperunt Chriſtiani 843.a
Antiochius rex prophanat templum Hieroſolymitanum. 755.a
Antonius magnus apud Imperatorem 1041.a
Apex & iota quid 588.b
Apis mellis habet dulcedinem 805.a
Apocalypſis quantæ authoritatis 945.a
Apocalypſim Ioannes ſcripſit 98.b
Apoſtolica retia 587.a
Apoſtolus opibus non inhiabat 184.b
Apoſtolus quid 367.b
Apoſtolus orans non eſt exauditus 93.a
Apoſtolus ab vndis ſeruatus 184.a
Apoſtolus cur non eſt exauditus 446.b
Apoſtolus cur inuiſus Iudæis 817.a
Apoſtolus vult boua eſſe communia 10.a
Apoſtoli quod fecerunt, fecit & Chriſtus 943.a
Apoſtoli tradunt regulas viuendi 119 b
Apoſtoli prophetæ, ſapientes, ſcribæ dicuntur 81.a
Apoſtoli fundamenta 981.a
Apoſtoli quantum laborarint 128.a
Apoſtoli quàm ſint honorandi 994.a
Apoſtoli à Domino corripiuntur 282.a
Apoſtoli in verberibus gaudebant 40.b
Apoſtoli in nomine Ieſu dæmonia eiecerunt 447.a
Apoſtoli ad quid miſſi 417.a
Apoſtoli minus fortes ante aduentum Spiritus ſancti 537.b
Apoſtoli à Galilæa 384.a
Apoſtoli qualia reliquerunt 770.b
Apoſtoli quo muſto ebrij 926.b
Apoſtoli à Chriſto edocti 538.a
Apoſtolis cur prædictum à Chriſto, quid paſſuri eſſent 530.b
Apoſtoli ſorte vſi 797.b
Apoſtoli cur filij phariſæorum 273.b

Apoſtoli quando rogare Ieſum cœperunt 447 a
Apoſtolorum chorus duodenus 966.a.884.a
Apoſtoli dij fuere 848.a
Apoſtoli quam in Chriſto gloriam viderint 77.a
Apoſtoli quibus familiares 212.b
Apoſtoli quando ieiunijs ſe ſubdidere 470.a
Apoſtoli varijs linguis cur locuti 477.a
Apoſtoli operati virtutes in nomine Ieſu 478 a
Apoſtoli cur permiſſi hæſitare 462.a
Apoſtoli prioribus ſanctis prælati 634.b
Apoſtoli quando miſſi ſunt 177.b
Apoſtoli prudentia 884.b
Apoſtolum qui accipit, accipit Chriſtum 361 a
Apoſtolum reuelationes habuiſſe 185.a
Apoſtolorum poteſtas qualis 418.a
Apoſtolorum certitudo 437.b
Apoſtolorum partus 433.b
Apoſtolorum conſilium quale 315.a
Apoſtolorum auditus 765.b
Apoſtolorum inermium audacia 478.a
Apoſtolorum duorum Petri & Pauli beatitudo 857.b
Apoſtolorum nomina diuerſa, ſed vna captura 980.a
Apoſtolorum numerus ſemper perfectus 315.b
Apoſtolorum natalis, populorum lætitia 980.a
Apoſtolorum miniſterium 4.b
Apoſtolorum de Chriſto teſtimonium 530.b
Apoſtolis collata facultas ſignorum 498.b
Apoſtolis ſuccedunt epiſcopi: 72. diſcipulis, presbyteri 997.a
Apparitio angelorum qualis 527.b
Apparitiones a morte Chriſti quinque 394.b
Apparitiones Chriſti reſurgentis quæ & quales 409 a
Appetitiones coercendæ 240.b
Aqua mutata in vinum 132.a
Aqua ſacræ ſcripturæ ſcientia 149.a
Aqua olim in alias ſpecies mutata 132.a
Aqua charitas in ſcriptura 331.b
Aqua ſextæ hydriæ dulciſſima 153.a
Aquæ populi ſunt 101 b
Aquæ motus quid 331.b
Aquam cur Dominus in vinum mutauit 149 b
Aquarij ſigno nati, quales 130.a
Aquila nidum ſuum tuetur 80.b
Aquilæ, ſanctorum animæ 743.a
Aquilo quid deſignet 168.a
Ara crucis extra portam 258.b
Arbitrij liberas 6.a. & 512.b
Arbor homo 601.b.602.b
Arbor mundi quæ 36.a
Arbor mala non facit fructum bonum 651 a
Arbor bona vt non edat malos fructus 602 b
Arbor euangelica, fides eſt 1079 a
Arbor vetita hæretici 887.b
Arbori malæ quid continget 36 a
Arbores homines fructus opera ipſorum 651.b
Arbores maledictionis qui 32.b
Arca & Eccleſia quid 237.b
Arca Eccleſia, vel ſinguli Chriſtiani 1056.b
Arca teſtamenti Chriſtum deſignat 752.b
Arcadius, Theodoſius Imperatores 881.a
Arcæ qualitas qualis 701 b
Archelaus typus Antichriſti 126.a
Archelaus quis & qualiter occiſus 125.b
Archelaus in exilium deportatus 913.a
Architriclinus quis 150.b
Architriclinus myſticè 153.a
Aretas quis fuerit 184.b
Aridi qui dicantur 231.b
ἀργύριον quid inferat 1047.a
Arma, quibus obuiam imus hoſti 657.b
Arma contra dæmones 707.b
Armilla quid 405.b
Aromata quibus vngitur Ieſus 383.a
Arrius non tractus à patre 495 b
arrij error 491.b
arrij piaculum quale 74.a
arrij mors qualis 796.b
arrij peruicacia damnatur 754.b
arrij hæreſis contunditur 74.a
arrianorum lapſus 521 b
arrianis Iudæi prudentiores 337.b
arrogantia quantum malum 348.b
arrogantia quibus damnabilis 153 b
arrogantiæ ſpecies quatuor 846.a
arrogans beſtia non homo 348.b
arroganter non ſentiendum de nobis 147.b
Ars quæ neſciat vitia 1069.a
artifices laudantur in operibus ſuis 33.b
Arundinem ventus agitat 19.b
arundines congregatio reproborum 1017.a
Aſcenſus noſter qualis 72.a
aſcenſus Chriſti occultus 534 a
aſcenſio Chriſti noſtra eſt prouectio 462.b
aſcenſio in cælum quomodo fiat 512.a
aſcenſionem ſuam Chriſtus prædicit 437.b
aſcendente Chriſto chyrographum damnationis abolitum. 461.a
aſcendere ex aduerſo 637.b
aſcendens Dominus in cælum, quid terris reliquerit 6 a
aſer quid ſonet, & quos deſignet 788.b
aſia ad fidem conuerſa 984.b
aſiæ duæ ſunt 946.a
aſinus quem deſignet 58.b
aſinus typus gentilium 940.b
aſina & pullus myſticè 4.b.8.b.349.a
aſina Synagoga, pullus gentiles 343.a
aſinis homines qui comparentur 4 b
Aſpera & moleſta omnia vt facile tolerentur 767.b
aſpera immutantur in vias planas quid 35 b
Aſſiduis precibus nobis vſus eſt 729 b
aſſumptionis feſtiuitas digniſſima 854 a
Aſtrologi reſpuendi 611.a
aſtutia hoſtis illuſa 69.b
Auaritia quid efficiat 377.b
auaritia quàm periculoſa 169.a
auaritiæ deteſtatio 324 b.563.a
auaritia idolorum ſeruitus 269.a
auaritia cuius rei ſit 213.b
auaritia hominum deteſtabilis 912.a
auaritia quid ſit 644.a
auaritiæ remedia 1009.b
auaritiam deteſtantur nonnulli 186.a
auarus difficile intrat in cælum 948.a
auarus cui ſeruiat 658.b
auarus parum largitur 884.a
auari idololatræ 604.a
Auditio verbi Dei operoſa 435.b
auditores beati, qui 189.a
audientes verbum Dei ſpeculo comparantur 442.a
audire filium Dei 236.b
audire verba Dei quid 229.b
audire omnium, facere paucorum 605.b
Auis dominus dictus 461.b
auis rara quæ 582 a
aues qua die excæcantur, quos deſignent 133.a
aues Deo viciniores 522.a
Auguſtinus Confirmationē vocat Sacramentū 489.b
auguſtinus Hippone Stephani miracula expertus 88 a
auguſt. quid vocet modeſtiam 41.a
auguſtini oratio ad B. virginem Mariam deuota 803.b
auguſtus menſis nomen vnde habeat 880.a
auguſtus Cęſar tempore Chriſti apicē regni tenebat 56.b
auguſti Cæſaris triumphus 880.a
auguria qui ſequantur 146.a
aureola quæ ſperatur 102 b

aures

aures cordis quales 186 a
aures claudendæ 423.a
aurora quid 113.a
aurum obſcuratum 959.a
aurum, thus, myrrha, quando offeruntur Deo 134.a
aurum, argentum, & æs anagogicè 499.b
auſter quid innuat 168.a
author generis noſtri quomodo ceciderit 214.b
authoritas Moyſis & prophetarum de reſurrectione Chriſti 396.a
auxilium periclitantis primum 2.b
auxilium Dei quibus proficiat 185.a
BAculi virtutes ſunt 391.a
Balaam & Saul prophetæ 390.b
Balaam cur fleuerit 186.a
Balaam conſilium 672.a
Balaam conſilium & vltio 604.b
Baptiſma qui mereantur 136.a
baptiſma non reiterandum 367 a
Baptiſma quos ſaluat 276.a
baptiſmus per quid deſignetur 233 b
Baptiſmus Chriſti & Baptiſtæ 534.a
baptiſmus non poteſt repeti 234 a 511.a.820 a
Baptiſmus paruulorum 826.b
baptiſmus Ioannis vmbra 4.b
Baptiſmus vt ſit inefficax 564.a
baptiſmus quatenus nihil proſit 490 a
baptiſmus quid præſtet 176.b
baptiſmus per aquam 415.b
baptiſmus cur in Pentecoſte collatus 474 a
baptiſmus Chriſti quis 84 b
baptiſmi gratia dimittuntur omnia peccata 718.a
baptiſmi cæremoniæ 627.a
baptiſmi forma conſulto mutata 486 a
baptiſmi effectus 511 a
à Baptiſmo quid faciendum 54 a
baptiſta diſſimilis alijs 46.b
baptiſta ad certamen paratus 856.a
baptiſta carnem ſuam crucifixit cum vitijs 49.b
baptiſta lucerna ardens 65 b
baptiſta quando apertè Chriſtum prædicauit 50.a
baptiſta redemptionis ſolatium annuntiat 48 b
baptiſta ante & poſt Chriſtum quomodo ſit 47.b
baptiſta ad vocem miſit populum ibid.a
baptiſta corrigiam non poteſt ſoluere 49.b
baptiſta miſſus à Deo 65.b
baptiſtæ & Eliæ comparatio 46.b
baptiſtæ vita qualis 829.a
baptiſtæ vita illuſtris 834.b
baptiſtæ præconium 829.b
baptiſtæ virtutes nobis imitandæ 811 a
baptiſtæ corpus & caput vbi ſepulta 809.a
baptizatum in nomine Ieſu cur 486.a
baptizari à quo debeamus 157.a
baptizari in morte Chriſti quid 586.a
baptizatis aperitur cælum 214.b
Barachias & Ioiada idem 81 b
barachias quid ſonet 80 a
barrabas filius diaboli 356.a
beatus qui fideliter credit 2.b
beatus cuius manum ſapientia tenet 732 b
beatus verè quis dicendus 18.b
beati qui quomodo 272.b
beati qui rectè dicantur 221.b.423.b.853.b
beati ob iuſtitiam 1035.a
beati, qui à Chriſto dicantur 30.a
beati omnes eſſe volunt 515.a
beati quibus contingit maledici 313.a
beati cum quibus ambulat Ieſus 389.b
beatitudo vera vbi ſit 515 a
beatitudo quàm expetenda 79.b
beatitudo cæli 159.b
Beatitudo confitenti quæ continget 74.b
Beatitudo certa vbi ſit 197.b
Beatitudo vna omnes excipiet 46.a
Beatitudinis gradus 969.b
Beatitudine qui ſe priuant, miſeri 724.a
Beatitudines octo quæ 847.b
Beatitudinum initium, humilitas 1025.a
Beelzebub quid 270.a
Behemoth quid nouerit 383.a
Bella quando cœperint 1035.a
Bella vnde veniant 241.a
Bellum perpetuum homini Chriſtiano 54.a
Benedictus, per quem nomen Domini benedicitur 45.a
Benedictio Dei in vnanimes 581.b
Benedicti qui ſint 217.b
Benedictione Dei quis dignus 42.a
Beneficia Dei qualia 140.a.268.b
Beneficia Domino quæ ſoluenda 58 b
Beneficia quæ Iudæis facta 365.b
Beneficia Dei erga homines 180.b
Beneficia impartienda 54.b
Beneficia nobis per Chriſtum exhibita præſtantiora quàm Iudæis data 738.b
Beneficiorum diuinorum & humanorum comparatio quàm inæqualis 181 a
Beneficium præſtandum hilariter 884.a
Beneficiorum Dei obliuiſci nullo modo debemus 63.a
Benignitas quid 581.b
Benignitas Dei ad pœnitentiam te inuitat 508.b
Benignitas Dei in nos 547.a
Beneuolentia Dei quæ 112.b
Bernice filia Salomes, Herodis ſororis 845.a
S. Bernardus imitatione digniſſimus 327.a
D. Bernardi oratio ad beatam virginem deuota 806.a
Berſabeæ cur non ligatur 929.b
Beſtia nulla ſimilis mulieri malæ 910.a
Beſtiarum quatuor apud Danielem explicatio 15b.16.a
Bethania quid ſignificet 358.b
Bethania quale caſtellum 314.b
Bethania quid 368.a.400 b.676 b
Bethaniam Chriſtus frequentauit 221.b
Bethſamis domus ſolis 872.a
Bethleem quid ſonet 56.38.a.132.b
Bethleem cur beata 107.b
Bethſabeæ vt interpretetur 929.a
Bini ad prædicationem miſſi, quid 955.b
Blaſphemia in Chriſtum 1028.a
Blaſphemia in Spiritum ſanctum 1028 a
Blaſphemia in Chriſtum qualis 222.b
Blaſphemos lapidandos 79.a
Boanerges qui vocentur 877.b
Bonus moriendus vt permaneat 84.b
Bona quando diſpenſanda 500.b
Bona temporalia impendenda pauperibus 551.a
Bona in conſpectu Dei quæ 1045.b
Bona qui docet, & mala facit 400.b
Bona temporalia quatenùs petenda 449.a
Bona tepmoraria in hominibus non miranda 709 b
Boni & mali vbi ſoli ſint 1065.a
Boni è quibus cognoſcantur fructibus 601.a
Boni audiunt quæ volunt 256.a
Boni dextera, mali ſiniſtra 398.a
Boni temporalia negligant 553.a
Bonis operibus nauanda opera 691.a
Boni malis permixti in Eccleſia 691.a
Boni & mali ſimiliter verſantur 705 a
Boni bonos, mali malos producunt 821 a
Boni bonam vocem audituri 46.b
Boni & mali Chriſtum quæſierunt 248.b
Bonitati potentia adeſt 739 b
Bonis lætitia, malis triſtitia in die Aduentus Domini 15.b
Bonis melius eſt, quàm malis 108.a
à Bono facilè reſilimus 867.a
bonorum & malorum mos quis 1015.b

bos quem deſignet populum 68.b
bos & aſinus miſticè 672.a
boues qui vendant 302.b
boum iuga quinque, quinque ſenſus 560.b
brauium quod propoſitum nobis 240.a
brachium Domini quid 30.a
butyrum & mel quis comeſturus 801.ab
buxus quos in Eccleſia denotet 37.b
CAecitas cordis 283.b
cæcitas Iudęorum 232.b.
cæcitas Phariſęorum 28?.b
cæcus mendicat 192.b
coccus bis tinctus quid 702.a
coccus tinctus, gemina charitas 958.a
cæcus illuminatus, imitandus 311.b
cæcus Phariſæos arguit 313.a
cæcus ad natatoria Siloe miſſus 157.b
cæcus quid myſticè denotet 190.b.312.a.392.a
cæcus typus humani generis 309.a
cæcus omnis quomodo 272.b
cæci qui ſint 196.b.231.b
cain verbum Dei ſeruare contempſit 479.b
cain & Ioas quos deſignent 80.b
caiphas prophetiæ donum habuit 190.b qualis propheta 341.a neſciens prophetat 342.a
caiphæ prophetia 979.a
calamitas mundi nos ad Deum ire hortatur 13a
calceamenta quæ 262.b quid ſignificent 47.b vnde fiant 43.b ſoluere quid 4.a
calendæ Auguſti ethnicis cur olim celebres 879.b
inter cæleſte & terrenum ædificium quid diſtet 1005.a
cæleſtis ædificatio quæ, qualis 981.a
cæleſtis inuitator quomodo excipiendus 45.b
à cæleſti itinere nemo impediatur 57.a
cæli aperti quid indicant 214.b
cælum Eccleſia vel animæ iuſtorum 1030.b
cælum qui quærit, quid faciendũ 198.a cur dicatur deſertum 567.a vt vim patiatur 38.a
calix paſſionis duobus modis bibitur 878.b
calix, acerbitas paſſionis 877.b
calix Moyſis vetus teſtamentum 541.b
calicis nomine quid deſignetur 254.b
calliditas hominum mundo deditorum 615.a
calumniantur nonnulli verè 1026.b
camelus myſticè quid 996.a
cameli gentiles 748.b.
candelabrum myſticè 76.b
candelabrum eccleſia 1052.b
cantandum vt Deo placeamus 102.a
cantandum Domino in cordibus 171.a
canticum nouum quale 102.a vetus quod ibid.
canticum virgineum quale quotidie in veſperis frequentetur 31.b
cantici virginei expoſitio 29.b
cantica ſpiritualia myſtice intelligenda 852.a
canes prædicatores myſtice 552.b
canum lingua qualis 256.a
capaces vt ſimus Spiritus ſancti 472.a
capharnaum ciuitas Chriſti cur 157.b
capharnaitarum peruerſus intellectus 820.a
capita leuare quid 13.a
caprea & ceruus cur ſæpius nominentur 852.b
capra quos deſignet 217.a
caput Chriſti quis percutiat 356.b
caput noſtrum Chriſtus quando clarificatus 454.b
caput noſtrum, quis 198.b
caput in ſcripturis quid ſignificet 13.a.1040.b
carbones qui congregentur ſuper caput inimici 155.b
carcer, infernus eſt 512.a
caroli primi Imperato encomium 513.a
caro trahit ad culpam 214.a
caro & ſanguis quid faciant 794.a
caro qualis, talis & mater carnalis 855.b
caro Chriſti præſtantior pane angelorum 544.a quid in nobis efficiat 543.a quibus ſapuit 820.a
caro Chriſti, tabernaculum perfectius 325.a
caro refrenanda 250.a quomodo affligenda 214.a
caro redemptoris quid peperit 787.b
caro & ſanguis quid in ſcripturis ſignificent 849.a
caro Chriſti in ſepulchro, anima apud inferos 533.b
caro qũo roboranda 353.b pro quib. accipiatur 587.b
caro Chriſti in Euchariſtia 497.a
caro ſpiritus officina 490.a non eſt trucidanda 176.a
caro quàm ſit infeſta ſpiritui 1081.b
carnis incorruptio placet Deo 1050.a
carnis locus terra eſt 1043.a
carnis actus qui mortificandi 648.b
carnis infirmitas edomanda 136.b
carnis vocabulo quid 67.a
carnis integritas ſub Euangelio creuit 171.a 460.b
carni quæ debeamus 594.a
carnalis generatio quæ, qualis 66.b
carnalia q dimittit pro Dño, ſpiritualia accipiet 808.a
carnales affectus relinquendi 855.a premendi 1004.a
carnes crudas qui comedit qualis 412.b
cæremoniæ reuerenter habendæ 175.b
cæremoniæ baptiſmi 628.a Eccleſiæ 379.b
in cæremonijs Eccleſiæ nihil otioſum 1.a
cæſarea Philippi vnde 793.b
cæſaream Philippi quis ædificauerit 847.a
cæſares Romani reges vnde dicantur 727.a
caſſius epiſcopus ſanctiſsimus 1005.b
caſtellum Eccleſia 647.b
caſtitas noſtra requiritur 240.a
caſtitas cõiugalis bona, cõtinentia vidualis melior 148.a
caſtitas, charitas 784.b
caſtitas & bona opera adiungenda 1049.a
caſtitatis præſtantia Ibid. b
catechumeni qui 310.a
catechumenis non ſe credit Ieſus 819.b
catena Pauli 666.b
catenas quis inuenerit 880.b
cathedra Moyſi quæ 251.a
cathedræ Petri feſtum vnde habuerit initiũ 792.b.793.a
catholica Eccleſia quæ 785.a
catholicæ fidei doctrina 1039.a
catholicæ Eccleſiæ quæ vox 154.b
catholici ab hæreticis quid perpeſsi 212.b
catholici mundis animalibus ſimiles ſunt 64.a
catholicus columba 785.a
catholicos prouocari ad diſputationem 78.a
catonis ſententia memorabilis 593.b
cauendum ne in culpas recidamus 88.a
cauſa virtutis apud Deum mercedem habet 204.a
cauſa acta omnium in quo 155.a
cautus ſiue incautus quis 1073.b
cedrus quæ, qualis 37.a
cedri nomine qui denotentur ibid.
centurio quomodo acceſſerit ad Ieſum 161.a
centurio antefertur Iudæis 201.a
centurio primitiæ gentium 158.b
centurio acceſsit Dominum 157.b acceſsit olim Eliã alius 158.a
centurio miles Romanus 201.a
cenſores rigidi qui 170.a
cenſuram diuinæ ſcripturæ qui minuit, maledictus 75.a
certandum ſtenuè pro optimo bono 31.b
chaldæorum turmæ quid 416.a
chananeæ mulieris exemplũ in orando ſequendũ 243.b
chananæi quales habiti à Iudæis 245.b
chaos magnum 256.b
chariſmata Dominus diſtribuit qualiter 298.b
charitas non vulgaris exigitur à nobis 668.a
charitas vera 449.b
charitas vt omnia credat 463.b
charitas angelos ſuos facit alumnos 191.a

charitas

charitas quid pariat. 190.b
charitas manet in æternum 191.a
charitatis mutua officia 367.b
charitas nos reddit ſpecioſos 551.b
charitas ſymbolum perfectionis 465 a
charitas peccatorum operit multitudinem ibid.
charitas ſemper creſcit 192.a
charitas purgat cordis oculos 551.b
charitas eſt fructus noſter 985.a
charitas in Stephano qualis 78.a
charitas nihil nouit anguſtum 264.a
charitas otioſa non eſt 163 b
charitas vinculum abſolutiſſ eſt 170 b
charitas exulat 162.a
charitas quibus comitata virtutibus 192.a
charitas nulla lege conſtringitur 163.a
charitas glutinum dicitur 981.a
charitas Spiritus ſancti donũ,& virtus theologica 527.a
charitas virtutum omnium cauſa 926.b.989.b.882.a
charitas apud multos refrixit 190.b
charitas cui attribuatur Spiritui ſancto 12.a
charitas vincit dura 184.b
charitas legis ſumma 162.b
charitas qualia membra habeat 540 b
charitas ſemper occupata 566.b
charitas quomodo nutrienda 558.a
charitas diſcernit inter nos 170.b
charitas pura facit pacem & concordiam 9.a
charitas bonorum caput 852.a
charitas perfecta 839.b
charitas perfectaque 39.
charitas vnde 111.a
charitas fons omnis boni 84.b
charitas non fatigatur 111.b
charitas martyres reddit inuictos 83.b
charitas facit diſcrimen inter filios Dei & diaboli 10 a
charitas Chriſti erga nos 268.a
charitas ſimulata quæ 146.b
charitatis quid officij 118.b
charitatis debitum perpetuum 162.b
charitatis præſtantia,commendatio 551.b
charitatis præcepta,duo dies 291.a
charitatis præcepta ſeruantibus regna cœlorum debentur 21.b
Charitatem pro armis habuit.B.Stephanus 84.a
charitate vna quid efficiamus 162.b
charitate quis ſit præditus 989.a
ſine Charitate,nulla eſt virtus 449.b
ſine Charitate cætera non proſunt 985.b
charitate vna diligitur Deus & homo 527.b
charitate ſeruire ſeruire inuicem decet 58.a
Cherubim duo quid 404.a
cherubim duo duorum teſtamentorum indicãt concordiam 997.a
Chiliaſtæ hæretici quales 127.a
Chirographum hoſtis amiſit 69.b
Chirographum peccati quis tulit 236.b
Cholericus moderetur animo 436.a
Chriſma cur in Confirmatione 489.b
Chriſmate cur vncti ſimus 580.a
chriſmate iam olim vncti baptizati 385.a
chriſtiana libertas 297.a
Chriſtianæ fidei ſynceritas & harmonia 93.a
chriſtianæ religionis perfectio 423 a
chriſtianæ religionis ſumma, vt nos mutuo diligamus 10.a
chriſtianæ vitæ forma 1023.b
Chriſtianus quis 40.b
chriſtianus quis non ſit 466.a.227.a
chriſtianus populus per quid deſignetur 234.a
chriſtianus omnis vicinus noſter 390 a
chriſtianus quando probatur 345.a
chriſtianus omnis filius Dei 119.a
chriſtianus mollis & delicatulus texatur 723.a
chriſtianus ſeparatus à Chriſto,moritur 1013.b
chriſtianus vt caueat ne relabatur 425.a
chriſtianus quis dicendus 422 b
chriſtianus diſcipulus Chriſti 949.b
chriſtianus vt ſit moderatus in veſtitu 197.a
chriſtianus vt gaudeat 323.b
chriſtianus populus vnde 59.b
chriſtianus turtur 785.a
chriſtianus populus diuiſus in duodecim tribus 854.a
Chriſtiani à Iuliano Galilæi dicti 810.a
chriſtiani hominis ornatus quis 44.b
chriſtiani ſe doceant pſalmis 171.a
chriſtiani filij Abrahæ 229.b
chriſtiani ſunt membra Chriſti 219.b
chriſtiani ad quas nuptias vocati ſimus 673.a
chriſtiani oues Chriſti 428.a
chriſtiani diſcipuli 378 b
chriſtiani cur & a quo dicamur 57.b
chriſtiani quotidie intrent Eccleſiam 168.b
chriſtiani vita,deſiderium ſanctum eſt 811.b
chriſtiani negligentes 140.b
chriſtiani à ſuauiſſima Domini fiducia receſſimus 41.a
chriſtiani à chriſmate Chriſti dicuntur 568.a
chriſtiani quomodo viuere debeant 269.b
Chriſtianiſmi ſumma 948.b
chriſtiani quales olim 171.a
chriſtiani à Iudæis occiſi 90.a
chriſtiani cur non omnes ſacerdotes 152.a
chriſtiani palmites ſunt 1014.a
chriſtiani faſtidiunt panem 604.a
chriſtiani quibus ſtudijs eſſe dediti debeant 55.a.684.b
chriſtiani eſt benè precari maledicentibus 581.b
chriſtiani dignitas qualis 970.a
chriſtiani vnde dicti 123.a
chriſtiani quid petant 452.b
chriſtiani ſunt citharœdi Dei 101.b
chriſtiani qui ſolo nomine 259.b
chriſtiani hominis notæ quæ 211.b
chriſtiani templa Sp.ſancti 982.a
chriſtiani omnes in vna vocatione ſunt 1072.b
chriſtiani veri qui 416.b.429.b
chriſtiani quomodo cognoſcantur 443.b
chriſtiani vt ſint liberi 430.b
chriſtiani vani quales 378.b
chriſtiani vt ſint vnius animi 581 b
chriſtiani impatientes 154 a
chriſtiani mundo deſpecti 810.b
chriſtiani intelligunt circuncisionem 124.b
chriſtiano quomodo ſit vigilandum 1069.a
chriſtianam quid deceat æquitatem 156.a
Chriſtianum quomodo te oſtendas 566.b
chriſtianum qualia decet loqui 272.b
chriſtianis mundus hic pelagus eſt 575.b
chriſtianis vnde principium 324.a
chriſtianis tempus exultationis ſemper 379.a
chriſtianis qualia gaudia ex paſsione 324.a
chriſtianis quid curandum 55.b
chriſtianos nos dici non ſatis eſt 545 b
Chriſtianorum vitia 604.a mores execrabiles, 854.b. ſpes,858.b profeſsio,241.b.perfectio,850. a. impietas 119.a
Chriſtianos quid faciat perfectos 357.a
inter Chriſtianos veros & falſos quid interſit 723.a
Chriſtus matrem quam voluit, & tempus quod voluit elegit 56 b
chriſtus quomodo ſedeat in cordibus noſtris 6.b
chriſtus petra 864.b
chriſtus quomodo in nobis magnificatur 855.b
chriſtus hinnulo ceruorum comparatur 852.b
chriſtus matrem ſuam cur non agnoſcit 866.b
chriſtus filius Dei viui 848.b
chriſtus ſe medicum dicit 983.a

chriſtus quales quærebat 808. a
chriſtus ſol iuſtitiæ 26. b
chriſtus tentatus quid egerit 213. b
chriſtus ſalutare Dei 791 b
chriſtus quomooo gloriam patriſquæ ſierit 305. b
chriſtus creuit, Ioannes decreuit 35. a. & 328 b
chriſtus cur deſcenderit 58. b
chriſtus rex & ſacerdos 25. a
chriſtus crucifixus intuendus 823. a
chriſtus cur lachrymatus 317. a. 613. a 976. a
chriſti ſaltus 461. b. 852. a
chriſtus fundamentum triplici ratione 981. a
chriſtus cur naſci voluerit de deſponſata virgine 806. b
chriſtus in medio duorũ teſtamentorum agnitus 799. a
chriſtus in Bethleem naſcitur 56. a
chriſtus cur Ioannes arbitratus 848. a
chriſtus matrem ſuam commendauit diſcipulo 149. a
chriſtus vbique eſt 50. b
chriſtus cur filius hominis 847. b
chriſtus ſubiectus ſuis parentibus 143. b
chriſtus cur circunciſus 790 b
chriſtus omnibus ſine offenſione 245. b
chriſtus redẽptor noſter ſine iniquitate conceptus 24. a
chriſtus confirmare voluit promiſſiones patrum 10. b
chriſtus, vt homo liberaretur, factus eſt homo 68. a
chriſtus duas habuit naturas, diuinam & humana 07. a
chriſtus via, veritas & vita 134. a. 816. a
chriſtus finis legis 124. b
chriſtus quid obiecerit diabolo 68. b
chriſtus natus de ſpiritu ſancto & Maria virgine 27. b
chriſtus cur è ſemine Dauid naſci voluit 23. a
chriſtus væ minatur ridentibus, Apoſtolis gaudere iubet, quomodo 40. b
chriſtus eodem modo quo aſcendit, etiam deſcendit 15. b
chriſtus quomodo regnet in domo Iacob. 24. a
chriſtus ſe nobis coniunctiſsimum fecit 10. a
chriſtus facilè nos exaudiet 25. b
chriſtus quid ſuis largietur 444 b
chriſtus omnibus abundans, hic tamen pauperrimus fuit 58. b
chriſtus vt poſſet videri, factus eſt homo 62. a
chriſtus, vt de nobis gaudeat, quid faciendum. 44. b
chriſtus cur pacis tempore natus 57. a
chriſtus non nitorem veſtium, ſed animarum affectum requirit. 44. b.
chriſtus in ſuis membris perſecutus 87. a
chriſtus vt baptizet in Spirituſancto 135. b
chriſtus quid ſuo ieiunio nos docuerit 138. b
chriſtus cur baptizari voluerit 831. a
chriſtus ſine matre ante tempora ex patre generatur 43. a
chriſtus viſibilis corpore, inuiſibilis maieſtate 43. a
chriſtus filius Dauid 933. b
chriſtus pharetra 834. b
chriſtus fictè non inuenitur 733. b
chriſtus erga nos affectum oſtendit 469. a
chriſtus quomodo vitis, leo, agnus 825. a
chriſtus vt ſponſus coniunctus Eccleſiæ 45. b
chriſtus ſuæ Eccleſiæ, architectus 241. a
chriſtus illuſus & flagellatus 254. a
chriſtus lauat pedes ſui proditoris 366. b
chriſtus amari mauult quàm timeri 170. b
chriſtus Eccleſiæ inhabitator 336. a. 357. b
chriſtus cur petra dicatur 761. a
chriſtus mundum venit reconciliare. 765. a
chriſtus quomodo tangi queat 733. a
chriſtus cur agnus dei dictus 759 a
chriſtus regnat in cordibus fidelium 735. a
chriſtus ſuos non vult remanere ieiunos 56. a
chriſtus illuminat tenebras noſtræ ignorantiæ 38. b
chriſtus omnes diligit 98. a
chriſtus quomodo vſus vtroque iumento 8. b
chriſtus cur ex virgine natus 69. a
chriſtus lux mundi 312. a; lux vera 322. b. quomodo lux 76. a.
chriſtus bis venit ad paſcha 301. b
chriſtus quomodo fuit de mundo 2,0. a
chriſtus homo & ſtella 133. a
chriſtus cur nos redemerit 55 b
chriſtus cur ingemuit 628. b
chriſtus fructus honoris & honeſtatis 927. b
chriſtus ob quid venerit 245. a
chriſtus vt dormierit 164. b. 588. a
chriſtus nos non ad figuras reijcit 177. a
chriſtus in quorum cordibus requieſcat 289. b
chriſtus cur ad conuiuia acceſſerit 671. a
chriſtus ſponte ſua paſſus 195. b, 332. b. 504. b
chriſtus ſingula loca perluſtrauit 280. a
chriſtus, arbor vitæ 587. b
chriſtus nobilis ſanguine, genere 306. b
chriſtus non poteſt nobis auferri 103. b
chriſtus quomodo ſuis fidelibus in regno ſuo apparebit 1002. a
chriſtus dies, Apoſtoli horæ 315. b
chriſtus petra qualis 177. a
chriſtus ſuos refecturus eſt 58 b
chriſtus nos lauit 68. b
chriſtus vbi ſit 173. a
chriſtus non venit ſoluere legem 1060. b
chriſtus factis quoque loquitur nobis 595. a
chriſtus ſequendus ſeriò 240. a
chriſtus Dei virtus quomodo 525 a
chriſtus quibus gratus 242. b
chriſtus Eccleſiæ ſponſus 15. a
chriſtus vnde corpus aſſumpſit 20. a
chriſtus inuitis Iudæis ianua ſalutis 539. b
chriſtus cur in cœlum ſuſpiciens ingemuerit 628. a
chriſtus quanta polliceatur 573. b
chriſtus nobis dormiit 167 b
chriſtus à parentibus pauperibus naſci voluit 153. b
chriſtus propheta 667. b
chriſtus qualis inimicis 332. b
chriſtus non ad menſuram accepit ſpiritũ, qui dat 524. a
chriſtus terræ mariſque Dominus 164. a
chriſtus vili auctione æſtimatus, vt ab omnibus emi poſſit 679. a
chriſtus proximus noſter, & quomodo 638. b. 627. a
chriſtus quid ſua vita & doctrina ſpectarit. 689. a
chriſtus vt videretur quid fecit 347. a
chriſtus ſeipſum ſuſcitauit 172. a
chriſtus rex & ſacerdos 942. b
chriſti conuiuium quale 546 b
chriſtus cur duodecim elegerit 253. b
chriſtus in baptiſmate quid præſtabit 176. b
chriſtus quomodo magnus factus 348. a
chriſtus, paterfamilias eſt 181. b
chriſtus propter nos pauper 679. a
chriſtus non eodẽ modo ab omnibus conſpectus 633. a
chriſtus ſpolia Samariæ accepit 286. b
chriſtus in mundo proſperari noluit 193. b
chriſtus imperat hoſtibus quotidiè 167. b
chriſtus non omnes admiſit 200. b
chriſtus dormit vt homo 166. a
chriſtus Ieſus homo peregrè profectus 1044. a
chriſtus cur leproſos ad ſacerdotes miſerit 644. b
chriſtus vitijs contraria præcepta oppoſuit 1008. b
chriſtus cur vitis 1013. b
chriſtus in ſuis odio habetur 986 a
chriſtus angularis lapis 982. a
chriſtus lapis, ſummus & finis 981. b
chriſtus omnium patrum geſſit officium 929. b
chriſtus pulſat 938. b
chriſtus cur vermis 345. b
chriſtus ſimul Deus & homo 72. b
chriſtus creuit in populi æſtimatione 35. a
chriſtus quomodo venerandus 292. b

chriſtus

Chriſtus cur commercium habuerit cũ Gentibus 246.a
Chriſtus fugiens cuius nos admoneat 333.a
Chriſtus medicus 275.a
Chriſtus cur ſe à Sathana tentari permiſerit 215.a
Chriſtus Dominus fleuit 107.a
Chriſtus vt eſt patris ſapientia 525 b
Chriſtus carnem ex Maria habuit 272.a
Chriſtus cur Iudæorum ſæuitiæ ſe ſubduxerit 341.b
Chriſtus natus in alieno 65.a
Chriſtus à quibus occiſus 213.a
Chriſtus maior Moyſe, & Elia 156 b
Chriſtus cur veſtigia vulnerum ſeruarit 395.a.462.b. 396.b
Chriſtus cur circunciſus 122.b
Chriſtus cur ſuam in cœlos aſcenſionẽ diſtulerit 457.b
Chriſtus quomodo venturus ad iudicium 458 b
Chriſtus noſter paracletus 472. b. Spi. ſanctus itẽ ibid.
Chriſtus quomodo ſit cum Eccleſia præſentia corporali 455.a
Chriſtus non filius Spiritus ſancti 529 b
Chriſtus quid ſit 496.a
Chriſtus vno tempore in ſepulchro iacuit & infernum viſitauit 533.b
Chriſtus verbum & caro 529.a
Chriſtus ſacerdos & ſacrificium 532.a
Chriſtus Chriſtianos ſuos ſaluat 951.a
Chriſtus quomodo vicit hoſtem 210.a
Chriſtus nobis quando aderit 409.a
Chriſtus quibus appareat 394 b
Chriſtus ſuũ corpus per clauſas intulit ianuas 423.a
Chriſtus pariter in cælo & in terra 532.b
Chriſtus cur ſe malis non manifeſtet 483.a
Chriſtus prorſus innocens 424.b
Chriſtus verbum, nunquã ſeparatus à patre fuit 893.a
Chriſtus plenus gratia & veritate 529.b
Chriſtus venit verax 492.a
Chriſtus cur mediator 532.a
Chriſtus quomodo omnia nota fecerit & adhuc multa habeat dicere 454.a
Chriſtus nobis imitandus 399.a
Chriſtus orans, nos ad orandum inuitat 407.b
Chriſtus quomodo apparuerit diſcipulis ſuis 457.a
Chriſtus patri æqualis 484.a
Chriſtus quando palam ſit locutus 447.a
Chriſtus placidus aſcendit, redibit terribilis 461.b
Chriſtus ipſa reſurrectiõis die quinquies apparuit 394.a
Chriſtus vt clarificetur 361.b
Chriſtus verus Deus, & vita æterna 496.a
Chriſtus cur paſſus 424 a
Chriſtus vt pro nobis intercedat 445.b
Chriſtus rex declaratus 356.b
Chriſtus pro Eccleſia ſupplicat 360.a
Chriſtus cur ſe oſtenderit peregrinum 387.a
Chriſtus cur de cruce non deſcendit 381 a
Chriſtus mundo viſibilis factus 447.b
Chriſtus quid nobis concrediderit 304.a
Chriſtus à patre quomodo exijt 445.b
Chriſtus nuſquam meliùs, quàm in cõmunione cognoſcitur 391.b
Chriſtus medicus noſter 448.b
Chriſtus à Gentibus crucifixus 356.a
Chriſtus quomodo docendus 386 b
Chriſtus vt omnia traxerit ad ſe 371.b
Chriſtus in fractione panis cognoſcitur 387.a
Chriſtus quomodo in patre, nos in Chriſto, & Chriſtus in nobis 473.a
Chriſtus duos diſcipulos probat 391.b
Chriſtus cur taceat 354.b
Chriſtus veri hominis aſſumpſit affectus 360.b
Chriſtus vt in ruinam & reſurrectionem poſitus 116.b
Chriſtus quomodo vendendus 351.b
Chriſtus pro quibus mortuus 372.a
Chriſtus qualia à Iudæis paſſus 385.b
Chriſtus ad matrem quando ierat 384.a
Chriſtus & agnus, & hœdus 389.b
Chriſtus eſt dies gratiæ 2.b
Chriſtus ſubſtantia noſtræ fragilitatis ſeſe obnubilauit 24.b
Chriſtus per Eccleſiam loquitur nobis 987.b
Chriſtus ad nos intrat 939.a
Chriſtus granum frumenti 886.b
Chriſtus non reſpondet temerè 355.a
Chriſtus verus Meſſias 77.b
Chriſtus cur in præſepi poſitus 71.a
Chriſtus clauſo prodit ſepulchro 375.a
Chriſtus corporaliter editur & bibitur 352.b
Chriſtus nos dilexit 947.b
Chriſtus quomodo venerit in Eccleſiam 695.a
Chriſtus ſanguine intrauit in ſancta 122.a
Chriſtus à turba amatur 232.a
Chriſtus vbi inueniatur 145.a
Chriſtus hinnulus ceruorum 876.b
Chriſtus ſuorum conſiderat actus 45.b
Chriſtus quorum ſit fructus ſpiritaliter 855.b
Chriſtus peccatores non horret 339.b
Chriſtus natus omnibus 128.b
Chriſtus principium 249.a
Chriſtus non poterat adulationis notari 21.b
Chriſtus paupertatem non refugit 59.b
Chriſtus pro nobis quàm ſe abiecerit 128.b
Chriſtus cur de cœlo deſcenderit 822 b
Chriſtus cur ad nuptias ierit 131. b. nec caſu eò venit. 148.b
Chriſtus filius Dei & hominis 47.b
Chriſtus quibus cauſa pœnæ 107.b
Chriſtus omnia in omnibus 50.b
Chriſtus præcepit perfecta 202.a
Chriſtus nobis miniſtrauit 255.b
Chriſtus prorſus ſine peccato 329.a
Chriſtus voluntate natus & paſſus 248.a
Chriſtus quantum ſe humiliauit 21.a
Chriſtus cur ex deſponſata Maria naſci voluerit 23.a
Chriſtus cur baptizari voluerit 137.a
Chriſtus ſuos miniſtros magni facit 17 a
Chriſtus ſapientia Dei 149.a
Chriſtus cur mittat ad ſacerdotes 246.a
Chriſtus angelus dicitur 253.b
Chriſtus quomodo loquitur cum extraneis 227.a
Chriſtus oſtendit Deum & hominem 689.a
Chriſtus ſe nobis in ſacramento præbet 540.a
Chriſtus quantum proſit in Euchariſtia 541.a
chriſtus cur ſe legi ſubmiſerit 111.a
chriſtus quæ de eo prophetæ prædixerunt, opere fecit. 21.b
chriſtus mira ſuauitate locutus 307.a
chriſtus cur in patria ſua multa ſigna fecerit 275.a
chriſtus in iuuentute paſſus 329.b
chriſtus cur natus in mundum 309.a
chriſtus inſerit cœlo, quos impius rex eximit è mundo 129.a
chriſtus filium hominis cur ſe crebrius dicat 254.a
chriſtus cur tam glorioſè Hieruſalem intrauerit. 4.b
chriſtus natus hodiè, quid 59.b
chriſtus nobis ſtertentibus nihil proderit 2.a
chriſtus pro nobis cum hoſte conflixit 67.a
chriſtus cordis videt ſecreta 270.a
chriſtus in quem ingreditur 200.b
chriſtus mortem non detrectauit 220.a
chriſtus quomodo omnes diligat 94.b
chriſtus quomodo nos redemerit 325.a
chriſtus vnus idemque in vtraque forma 530.b
chriſtus traditus à multis 254.a
chriſtus vt vocarit peccatores 939.b
chriſtus voluntate & natus & paſſus eſt 307.a
chriſtus quare agnus 101.a

chriſtus

Christus reſurrectio & vita 316.b
Christus totus apud patrem, & totus apud Mariam matrem 50.b
Christus vbi ſit 133.b
Christus quomodo videndus 816.a
Christus rex Dauid & Eccleſiæ 24.a
Christus ſua diuinitate in mundo 310.a
Christi vna perſona, gemina natura 511.b
Christi triumphus quando incepit 377.b
Christi erga nos incomprehenſa charitas 661.a
Christi minæ in malos 424.b
Christi natiuitas omnibus cauſa lætandi 67.b
Christi potentia & impotentia qualis 74.a
Christi flagella adhuc videntur 254.a
Christi veſtigia ſequi debemus 599.a
Christi ſanguine loti ſumus 947.b
Christi natiuitatem nos Angeli celebrare docent 59.b
Christi miniſtrum eſſe, glorioſum eſt 17.a
Christi immenſus erga nos amor 558.b
Christi reſurrectio vt celebranda 376.b
Christi incarnationis myſteriū incomprehenſibile 43 b
Christi natalis cur celebretur 67.b
Christi paſsio emollit cor durum 540.b
Christi benedictio potens 541.a
Christi frater, ſoror, mater 866.b
Christi clementia in Iudæos 504.b
Christi cibus qualis 397.a
Christi & Eccleſiæ nuptiæ diligendæ 151.a
Christi gratia liberamur à peccatis 150.a
Christi præcepta ſeruanda 589.b
Christi veſtigijs inſiſtendum 142.b. 592.a
Christi veſtis 736.b
Christi mors ignominioſa 810.a
Christi ſignum 744.a
Christi doctrina & ſua & non ſua 307.b
Christi teſtimonium de Ioanne 42.b
Christi & Stephani collatio 83.b
Christi increpatio ad Paulum 859.a
Christi maieſtatis ſedes qui 854.a
Christi plebs qualis 837.b
Christi verba in quibus maneant 1014.a
Christi pedes vngere 875.b
ſine Christi gratia nemo fert fructum 826.a
Christi duæ natiuitates 822.a
Christi propria, qui 76.b
Christi meritum quid nobis conciliauerit 10.b
Christi morte quid effectum 121.b
Christi aſcenſus & deſcenſus qualis 854.b
Christiani à chriſmate Christi dicuntur 760.b
Christi ſchema non ſolùm intuendum 6.a
Christi carnem vt accipiamus 265.b
Christi incarnatio quid contulerit 70.a
in Christo qui maneant 1013.a
Christo qui credit, viuit 316.b
à Christo prorſus pendemus 890.b
à Christo quid diſcere debeamus 212.a
Christo miniſtrare 890.b
de Christo ſentiendum in ſimplicitate 754.a
Christo placere volentes quid agere debeant 19.a
Christo nullum tempus defuit ſine miraculo 101.a
Christo pulſanti aperiendum 938.b
in Christo qui ſcandalizati 19.b
in Christo duæ natiuitates 895.b
Christum non omnes recuſabant 66.a
Christum ſui recipere recuſabant ibid.
ad Christum per pericula venitur 882.a
Christum quomodo induere debeamus 4.a
Christum ſequi debemus 235.b
Christum contemnunt, qui quales 274.b
Christum quis ſequatur 1011.b
Christum qui cruci adigit 259.b
Christum quis tangat 1019.a
per Christum accedimus patrem 699.b
Christum qui diligit, liberatur à malo 96.b
Christum ſuſcipere in vlnas 786.b
Christum quales occiderunt 353.b
ſuper Christum quis ædificet 849.b
Christum quoties inuitamus 154 b
Christum quis verè amet 473.b
Christum vt ſequamur in montem 699.a
Christum induere quid 119.a
Chryſoſtomi excellens virtus 666.b
cibus Christi vt frugifere ſumatur 92.a
cibus qualis apponatur menſæ cæleſti 45.b
cibus Christi qualis 289.a
cibi à quibus abſtinendum 216.a
cilicium habitus pœnitentiæ 278.b
cinnamomum & balſamum quid 898.a
circuncisi omnibus membris 124 a
circuncisio apud quos recepta 120 b
circuncisio prima, ſecunda, quæ 124.b
circuncisio noſtra qualis erit 123.b
circuncisio perpetua 121.a
circuncisio à quo & cur inſtituta 121.b 305.b
circuncisio quid profuit 124.a
circuncisio ſpiritualis 124.a. & 858.b
circuncisio interior quæ 123.b
circuncisio quid ſignificet 120.a
circuncidi octauo die quid ſignificet 150.b
circuncisio quæ à nobis exigitur 117.b
circuncisio tres ob cauſas data 306.a
circuncisio typus baptiſmi ibid.
circuncisio cur die octaua facta 838. a. 792.b
circuncisionis effectus 122.b
circuncisionis myſterium 120.b
circuncisionis dies, typus reſurrectionis Christi 837.a
Citharæ aureæ 840.b
ciuem tria faciunt 980.a
ciues ſumus ciuitatis ſupernæ 980.b
ciuitas Dei, Eccleſia eſt 696.a
ciuitas quæ de cælo deſcendit 744.b
ciuitas animæ 663.b
ciuitas vt ſit tuta 621.a
ciuitates decem myſticè 1046.b
ciuitates quinque, quæ ibid.
Clamantes cur non exaudiantur 345.a
clamare quomodo Spiritus dicatur 111.b
clamat Dominus cur 188.b
clamor media nocte 1067.b
clamor qui exaudiatur 196.b
clamor, id eſt, querela, quando definet 746.a
Claritas Christi ex reſurrectione 455.a
claritas nouæ lucis neceſſe vt appareret 59.a
clarificatio Christi 453.a
clauis data S. Petro 858.b
clauſtra inferorum cuius virtute deiecta 375.a
claudi qui vocentur 23.b
claudi & cæci qui dicantur 561.b
claues regni cælorum 797.b
clauis carnes ſuas configere 36.a
clementia Christi in oue perdita 287.b
Clericus quomodo viuere debeat 960.a
cogitare extrema quid proſit 41.a
cogitamus facilè mala de alijs 18.b
cogitationes quæ reuelandæ 116 a
cogitationes malæ triplices 446.a
cogitationes ad actum veniunt ſæpiùs 243.b
cogitationes quorundam quomodo reuelatæ 782.b
cogitationes noxiæ Dei verbis repellendæ 144.a
cognationum reddenda ratio 1005.a
cognatio terrena cognoſcenda vbi & vbi non 715.a
cognati Christi 566.b
cognati qui amandi, qui fugiendi 1005.b
cognati vt amandi 227.a
cognitio propriæ infirmitatis ab elatione te auocat 660.a

cognitio

Cognitio patris & filij vna 322.a
Cognitio Dei, vita æterna 454 a
Cognitio Dei qualis & quæ 250.b
ad cognitionem Chriſti quomodo perueniatur 502.b
Cognitionem ſequi debet operis effectus 508.b
Cognoſcere quid 428.b
Cognoſcere & diligere Deum quid 687.a
Cohæredes Chriſti eſſe poſſumus 203.a
Coinquinat nos quid 281.b
Collatio Chriſti & Moyſis 308.a
Colloquia non miſcenda cum hæreticis 715.a
Colloquijs pijs adeſt Chriſtus 194.b
Colonus Dei & diaboli 725.b
Columba ſimplicitatem, Turtur caſtitatem indicat 781.b
Columba deſignat Spiritum ſanctum 480 a
Columbæ natura 138.b
Columbę naturam qui ſequantur 135 a
Columbæ ad feneſtras 767.a
Columbæ ſpecie Spiritus deſcendit 135.a
Columbas vendere 959.b 985.a
Columbas qui vendant 222.a.302.b
Columnarum capitella 7.3.a
Columnæ æreæ 752.b
Collybiſtæ ſiue Bellaria 221.a
Comeſſationes vitandæ 3.b
Comeſſationes & ebrietates quando inſtituimus malè 378.b
Comeſſationes quæ ſunt 3.a670.a
Comitas erga peccantes 660.a
Commemoratio Dei beneficiorũ quid afferat 660.b
Commiſeratio erga proximos Deo gratiſſima 6.5 a
Communia omnia quomodo ſint 264.,a
Commune quid apud Iudæos 281. a
Communio eſſe debet fidelium 239 b
Communio lucis ad tenebras nulla 379a
Commutatio corporis & ſanguinis Chriſti 352 a
Communicatio eſt negociatio 147.a
Communicaturis quid cogitandum 541 a
Comparem quem vocat Paulus 24.b
Compaſſioni ſe iungit pietas falſa 1000.b
Compatientia quid 581.a
Compelluntur ad Deum qui 561.a
Compunctionis duo genera 783.a
Cœna agni 399.a
Cœna myſticè 366.b
Cœna Chriſti in anima 358.b
Cœna Euangelia dicuntur 564.a
Conciliorum contemptus in Deum redundat 486 a
Concionatori quis ordo ſeruandus 1060 a
Conciones publicæ quomodo habendæ 128.a
Concordandum vitæ Spirituum beatorum 60.a
Cõcordia eſſe non poteſt, vbi opera diuiſa ſunt 271.a
Concordia Spiritus, animæ & corporis 278.a
Concordia nihil ſuauius 9 b
Concordia creſcit amore 206.a
Concordiam qui diligunt, habent Deum 396.b
Concupiſcentia quid pariat 318.a
Concupiſcentia praua vnde 641.a
Concupiſcere & velle differunt 1072.a
Conditio miſerabilis quæ 228.a
Conditio hominis Deum non amantis 175.b
Conditionis noſtræ memores ſimus 292.b
Conditor adorandus, non creatura 70.a
Conditor noſter patrifamilias ſimilis 177.b
Conditor omnium vnus 39 a
Condonandum quomodo 170.b
Confeſſi ſinguli ſuam imbecillitatem ſancti 613 a.
Confeſſio peccatorum 49.a.116.a.269.a.317.b. 418.a 445.a.856.a.
Confeſsio latronis 173.a
Confeſsio non ſemper vox peccatoris 171.b
Confeſsio peccatorm quid ſit 552.a
confeſsio voluntaria modica ſufficit 1057.a
confeſsio ſacramentalis 721.b,78.b
confeſsio peccatorum eſt initium bonorum 487.b
confeſsio virginitatis Mariæ 50.a
confeſsio oris 764.a
confeſsionem qui facit, ſe à morte exuſcitat 172 a
confeſsionem multi cum tædio faciunt 379.b
confeſsionem Deus requirit 875.b
confeſsionem Deus ab Adam quærit 188.a
confeſſores Chriſti imitandi 1042.a
confiteri quid ſit 494.b
confidentia cauenda, ne labaris 505.a
confirmatio, ſacramentum 489.b
confirmationem ſoli epiſopi conferunt ibid.a
confugiendum ad Deum 41.b
confuſio vera atque bona qualis 92.b
confuſionem vt vitemus, quid agendum 304.a
coniugati habent exempla ſua 801.a
coniugatorum fructus triceſimus 189.b
coniugium inire non eſt malum 102.a
coniugium violatum quàm contriſtet nos 240.b
coniugatos Ieſus non abijcit 151.a
connubium honorabile 790.a
conubia non coniungenda cum alienigenis 245.b
conſcientia bona ad altare Dei accedendum 46.b.85.b
conſcientia mala non latet 92.b
conſcientia tranquilla vbi, quæ 41.b
conſcientia laude digna 873.a
conſcientia infirma 243.a
conſcientia cuſtodienda diligenter 748.a. ſcrutãda 238.b
conſcientia bona trepidat in Dei iudicio 1068.b
conſcientia damnat 350.b
conſcientia ne ſit ſecura à bono opere 103.a
conſcientiæ fœditate pollutus quid mereatur 44 b
conſcientiam pollutam qui habent 280.b
conſcientijs ſimulatricibus quis inhabitet 224.a
conſecratio epiſcopi parietes templi ſanctificat 744.b
conſilium euadendi peccati nexus 1025.b
conſilium nullum contra Deum 639.a
conſilium Chriſti vt à peccatis ſaluemur, quale 748.b
conſolatio certanti bona 54.b
conſolatio fidelium in Chriſto 540.a
conſolatio quibus neceſſaria 40.b
conſolationem Chriſtus nobis offert efficaciſſimã 55.b
conſolationem Deus differt, cur 191.a
conſolari quid nos debeat in tribulatione 41.a.811.b
conſortia mala fugienda 233.a
conſtantia in aduerſis 165.a
conſtantia & humilitas 242.a
conſtãtinus Imper. quãtus in religione Chriſtiana 835 b
conſtantienſis Concilij ſententia de vna Sacramenti ſpecie, ab al js Concilijs approbata 17.a
conſtantinopolis Deo dicata 835.b
conſtitutiones humanæ nequaquàm contemptui habendæ 17.a
conſuetudo peccandi 718.b
conſuetudo mala 318.a.974 a. peſsima quæ 715.b
conſuetudo non peccandi vnde 689 b
conſuetudo priſca non facilè mutatur 881.a
conſuetudo Eccleſiæ ſequenda 465 b
conſuetudo Chriſti quæ 291.b
conſuetudinis malæ moles 977.a
conſuetudine peſsima qui implicati 642.b
contagia noſtra quis tulerit 69.a
contemni nemo debet 119.b
contemnentium mos qualis 311.a
contentio inter Iudæos & Samaritanos 287.a
contempti ſuis rebus abundant 658.b
continentia vtilis & præpoſtera quę 267.b
continentiæ exempla rara 3.b
continentiæ qui cauſentur difficultatem 102.b
continentes quem adferunt fructum 189.b
continenter poſſe viuere 102.a

contraria qui præcipitant 653.b
contumacia quæ 188.a
contumelias qui ferre non poteſt 1022.a
conuerſatio Chriſtiana digna agenda 730.b
conuerſatio qualis habenda 439.b
conuerſio vnius multos ad pœnitentiam inuitat 938.a
conuerſationis piæ decorum ſeruandum 3.a
conuerſationis religioſæ forma 220.b
conuenire quid 53.a
conuentus malignantium 365.b
conuiuium vltimum Domini 399.a
conuiuium bonorum operum 934.b
conuiuæ Chriſti obediant Deo 568.b
conuiuia mutua non improbantur 670.a
conuiuia ne ſint nimis ſumptuoſa 40.b
conuiuia pauperi facienda 569.a
conuiuijs Chriſti intereſſe 110.a
conuiuijs Chriſtus non delectatus 132.a
cooperari debemus gratiæ 294.a
cophinus ſtercoris 680.a
cophini duodecim 301.b.740.a
cor ſurſum habendum 248.a
cor mundum initium omnis boni 1035.a
cor mundum quod 1025.a.vbi ſit 197.b
cor vbi eſſe debeat 458.b
cor maximè conuenit Deo 520.a
cor omnis boni & mali origo 623.a
cor Chriſti vt cæra 436.a
cor requirit Deus 206.b
cor paratum 804 b.altum 370.b
corda debent concurrere 32.b
corda noſſe,diuinitatis eſt 446.a
in Corde terræ quid ſit 273.a
corde Deum qui & qualiter honorauit 281.a
cordis mundities 971.a
cordis duritia huic mundo dediti 768.a
corinthij diuiſi 684.a.973.b
cornelius quàm deditus pietatis operibus 285a
corona ſpinea quid 356.a
corona,diaboli flagitia 434.a
corpus noſtrum quando conforme erit glorioſo corpori Chriſti 724.a
corpus vnum Eccleſiæ 668.a
corpus & anima vt inter ſe differant 729.a
Corpus Chriſti affert vitam æternam 542.b
corpus Chriſti cum mala voluntate nō ſumendū 542.a
corpus Chriſti vita plenum 543.b
corpus Chriſti quando perfectum erit 927.a
corpus Chriſti dignè ſumendum 873.a
corpus qui occidant 365.a
corpus ſordidatur opere,animus voluntate 1072.a
corpus Chriſti ſummo deſiderio ſumendum 545.a
corporis Chriſti feſtum inſtitutum 549.a
corpus Chriſti quomodo ſumendum 356.b
corpus Chriſti & palpabile & incorruptibile 417.a
corpus Chriſti vt ſimus 201.b
corpus vnde regatur 193.b
corpus diaboli quale 273.a
corpus Chriſti 679.a
corpori & animæ vt inſeruiendum 727.b
corpore exuti ad cęlum imus quomodo 178.b
corpora viua & mortua 140.b
corpora noſtra vt ſint hoſtiæ ibid.a
corpora iuſtorum qualia reſurgent 535.b
corpora impiorum 536.a
corpora noſtra vaſa fictilia 116.a
corpora noſtra reſuſcitabuntur 345.a.535.b
corporum noſtrorum qualis futura excitatio 1028.a
correctio ſalutis nō aſpere accipienda 84.a
correptio & oratio peccantibus adhibenda 84.a
correptio ferenda æquanimiter 327.b
coruus quorum typus ſit 139.a
crapula multi pereunt 211.b
crapulam quæ mala ſequantur 3.b
cras vt accipiatur 657.a
creator pannis induitur 71a
creator omnium quis 897.a
creator intus operatur 495.b
creatori,non creaturis ſeruiendum 26.a
creatorem purè quis diligat 59.a
creatio prima qualis 536.b
creatura quomodo fiat immunda 281.b. vt ingemiſcit 576.a
creatura collata creatori 237.a
creatura hominis ſeruat imperium,licet ipſe denegarit creatori obſequium 180.a
creatura quid expectet 574.b
creatura deo obedit 158.b
creatura quomodo mala 450.b
creaturam qui nimium amat,à deo alienus 481.b
crede & fac 603.a
non Credens quo ſe priuat 416.b
credens in Chriſtum cur ſigna non faciat 805.b.819.b
credere non poteſt,niſi volens 444.b
credere debemus in patrem & in filium 897.b
credere & baptizari neceſſarium 312.b
credere Deo,Deum,& in Deum 305.b
credere in Chriſtum quibus proſit 485.a
credere in Chriſtum,quanti meriti ſit 65.b
credere cui debemus 238.a
credentes ſciunt filium Dei 323.a
credulitas Samaritanorum condemnat Iudæorum perfidiam 289.b
criminoſi excommunicantur 539.a
crucem ferre & ſequi Chriſtum 679.a.1003.a
crucis vis & efficacia 347.b.723.a
crucis ſignum dupliciter fertur 967.a
crucis patibulum cur ſubijt Ieſus,& quando 374.a
crucis figura,duo ligna 275.b
crucis ſignum fronti imprimitur 725.b.390.a
crucis ſcandalum 817.b.encomion 880.b
crucis inuentio vbi habeatur 819.a
crucis ſignum exprimere 784.b.ſe munire ibidem
crucis ſigno vti,antiquiſſimum 723.a
crucis Chriſti medicina 824.b
crucis ſignum ponit Conſtantinus 835.b
crucifixus Iudæorum & Gentilium dominus 410.a
crucifixus dominus gloriæ 532.b
crucifixi patientia,& crucifigentium inſania 362.a
crucem ſuam quenque tollere 1011.b
crucem accipere quid ſit 1033.b
crucem pingere in fronte,antiquum 1002.b
crudeles quid paſſuri 220.a
crudeles feris ſimiles 47.a
crux Chriſti apud Iudæos & Philoſophos quid effecerit 262.b
crux non erubeſcenda 336.b
crux duobus modis tollitur 1009.a
crux Chriſti vt ornetur 679.a
crux Chriſti truncus 967.b
crux fertur duobus modis 1004.a
crux Chriſti vt inuenta 820.a
crux Chriſti adoranda 371.a
crux materia gloriandi 820.a
crux Chriſti in fronte 819.a
crux diabolum fugat 276.b
crux Chriſti,credentium gloria 524.b
crux perpetim ferenda 363.a
crux beatitudinis cauſa 816.b
cubiculum quod Chriſto dicatur 204.b
cultor vineæ,Eccleſiæ præfecti 680.b
cultorem ſuum Deus exaudit 311.b
cultus Dei quibus conſtet 12.a
cultus myſticus natalis Domini 45.b
cultus ſuperfluus damnatur 197.a
cultus rationalis quis 140.b

cultus Dei quibus potiſſimum virtutibus conſtet 12.b
cultui Dei oratio noſtra obnoxia 348.a
cupiditas, bonæ voluntatis excidium 766.b
cupiditas quid ſubeat 174.b
cupiditas & timor oſtia 691.a
cupiditas charitatis excidium 569.a
cupiditati renunciaſſe, plurima reliquiſſe eſt 766.a
Cura transferenda ad cæleſtia 41.b
in Curatione ſpirituali quid agendum 626.a
curantur quædam difficilè 234.a
curioſitas damnabilis 560.b
curſus huius vitæ qualis 113.a
curſus Petri & Ioannis 410.b
cuſtos noſter Chriſtus Dominus 657.b
Cyprianus ab hæreſi excuſatur 668.a
cyrenenſes quales 78.a

DAmnatio manet voluptatibus deditis 55.a
Damnationis æternæ indicium 241.a
Damnatis ad pœnam ſeruatur cognitio & memoria 556.b
Dæmon quotidiè expellitur 270.a
ſeptem Dæmonia, vniuerſitas vitiorum 873.a
Dæmoni quando damus aditum 681.a
Dæmonis impulſu qui impelluntur 141.b
Dæmonis maligni inſidiæ 665.b
Dæmonis arma qualia 271.a
Dæmones rectores tenebrarum 707.a
Dæmones in aëre verſantur ibid.
Dæmones inuiti confitentur Deum 548.a
Dæmonum concordia 273.a impudentia 505.a
Dæmonum inſolentia 425.b. verſutia 363.b
Dæmonia malitia occulta deprehendit 807.a
à Dæmonibus quid ſeparet nos 593.a
Damnationis cauſa 553.a
Dans ignorat quo nomine pauper accipit 198.a
Dauid rexit populum temporaliter, at Chriſtus ſpiritualiter 24.a
Dauid myſticè 929.a
Dauid quomodo percuſſus 258.a
Dauid & Petrus turpiter lapſi 665.a
Dauid homicidium in Vria perpetrauit 316.b
Dauid quos confortet 561.a
Dauid quanto ſtudio ferbuerit religionis 827.b
Dauidis hiſtoria breuiter 44.a. eius humilitas ibid.
Dauidis ſepulchrum 891.b
Debita noſtra infinita 715.b
Debitor Dei, omnis homo 716.a
Debitores duo, Iudæi & Gentiles 667.a
Debitores & proximi 606.a
Debitoribus dimittere debemus 277.a
Decalogi præcepta quando implemus 214.a
Decalogi præcepta cur decem ſint 969.b
Deceptio parit inimicitias 699.b
Decimæ ſoluendæ 621.a
Decimæ dandæ Deo quales 214.a
Dedicatio templi ter facta 336.a
Dedicationis peruetuſta ſolennitas 763.b
Defunctus myſticè quem ſignificet 663.a
Defunctus effertur 313.b
Defuncti dormientes vocantur 315.b
Defuncti loculus 664.b
Defuncti adiuuantur precibus & ſuffragijs Eccleſiæ 971.b
Deitatis veræ vis
Dei erga perditum hominem charitas 455.b
Dei manus, Dei virtus 528.b
Dei iudicia quàm exacta 490.a
Dei præceptis cur obediendum 553.b.554.a
Dei membra 307.a
Dei iuſtitia & miſericordia 550.a
Dei habitaculum eſt anima fidelis 529.a
Dei thronus 982.a
Dei vna eſſentia 946.b
517.b

Delectatio mundi non te intricet
Deliciæ animæ in paradiſo poſitæ 563.b
Deliciæ ſint opera pietatis 559.b
Delictum vbi abundauit, ibi abundat & gratia 210.a
Deludunt ſeipſos qui 626.b
Denarius vnus quis 442.a
Denarius omnium vnus 181.b
Denarius vita æterna 178.b
Denarius myſticè vt ſoluendus 812.a
Denarij duo 57.b
Denarij duo, duo teſtamenta 635.a
Denarius numerus omnium maximus 638.b
Dente nemo lædendus 1057.b
Denudatio tegularum quid 138.b
Deo firmiter inhærendum 502.b
Deo qui miniſtrant, qui aſſiſtunt 42.a
Deo quis indignus 571.a
Deo nihil non perſpicuum 984.a
à Deo qui longè recedunt 294.b
Deo quid offerre debeamus 261.a
Deo imponere non potes 130.b
à Deo quid petendum 650.b
Deo non poſſumus reddere æquiualens 193.a.447.a
Deo nihil admirabile 180.b
Deo credendum in omnibus 159.a
Deo vicem reddere non poſſumus 544.a
Deo gratias dicere quantam vim habeat 678.a
in DEO non eſt tempus præteritum aut futurum 268.b 328.a
Deo qui placet, hominibus quoque placet
Deo inuiſus quis 1041.a
Deo ſua imago reddenda ibid.a
in Deo non eſt accidens 728.a
Deploratio peccatoris 727.a
Deſcenſus ab Hieruſalem in Hiericho 317.a
Deſcriptio mũdi, natiuitatis Chriſti tempore facta 639.b
Deſcriptio totius mundi quid ſignificauerit 56.b
Deſertum myſticè 57.a
Deſertum quid ſit 37.a
Deſertores filij quales 215.a
Deſiderium dilecti quietum 486.a
Deſiderium ſumendi corpus Chriſti 853.a
Deſiderium antiquorum quale 177.b
Deſideria carnis premenda 421.a
Deſideria ſancta dilatione creſcunt 640.b
Deſidia ab animo repellenda 303.b
Deſidia noſtra in quærenda animæ ſalute taxatur 159.b
Deſperatio quomodo tollatur 41.b
Deſperationi non eſt locus 146.a
Deſperationem quid adducit 182.a
Deſperare nemo debet 443.a
Deſperandum non eſt in oratione 79.a
Detractio non moueat nos 245.a
Detractatoribus quid continget 19.b
Deum qui videamus 627.b
Deum neſcire, quomodo 550.a
Deum nihil latet 524.b
Deum qui neſciunt, iniqui in famulos eius ſunt 315.b
Deum omnia ſcientem cur precemur 328.a
Deum qui diligit, proximum diligit 657.b
ad Deum in neceſſitate excitamur 985.b
Deum laudare in aduerſis, Chriſtianorum eſt virtus 458.a 693.a
Deum laudamus, cùm nos accuſamus
deum qui multum tentat 172.a
ad Deum confugere quæ nos cogant 216.a
deum quis verè diligat 11.b
deuotionis vt ſimus participes 478.b
deus cur iuſtos permittat affligi hic 39.b
deus plures exaudit 810.b
deus omnium bonorum author 279.b
deus dona ſua non dat temerè 435.a
deus nos ſuis donis capeſſendis idoneos fecit 616.b
730.b

deus mortem filij ſui, & proditoris præuidit iniquitatem 352.a
deus vt ſit per Petrum clarificatus 841.b
deus regno cælorum adeſt 997.b
deus à creaturis coli vult 508.a
deus mirabilis in ſuis ſanctis 883.a
deus vbique totus 522.b
deus videt cogitationes 206.b
deus nos multis modis vocat 562.b
deus quos neſciat 646.b
deus quotidiè viſitat plebem ſuam 667.b
deus vt ſit malis 523.a
deus apud quem faciat manſionem 478.b
deus quomodo locutus per filium 531.a
deus duobus modis pater noſter eſt 577.b
deus cur in cælis habitare dicatur 522.a
deus offenſus, temperat indignationem 156.a
deus prouidit ſaluti humanæ 482.a
deus omnia complet & continet 518.b
deus nuſquam, & vbique deus 510.a
deus ſuos fideles facit fortes 30.a
deus venit tertiò ad homines 680.a
deus vt venerit & quomodo venturus 216.b
deus quomodo cuncta operetur 76.a
deus quàm cupiat ſalutem noſtram 853.a
deus habitat in nobis 550.a
deus in ſeruis ſuis relucet 451.b.312.a
deus in ſanctis mentibus eſt 287.b
deus à quibus inueniatur 38.b
deus humani vultus habitum aſſumpſit 57.b
deus ſæuitiam hoſtis execratus 187.b
deus neminem vult perire 90.b
deus vt ſolus pater & magiſter 252.a
deus ad cor reſpicit 200.a.290.a
deus vbi habitet 285.a
deus quos exaudiat 247.a
deus cur paſſus 345.b
deus in vnitate eſt 411.a
deus vt apparuit patribus 526.a
deus ſeipſum teſtimonio reliquit 39.a
deus quid clamet in Euangelio 122.b
deus author fidei, ſpei & charitatis 11.a
deus non angelum, ſed filium miſit 122.a
deus nobiſcum quàm efficaciter 52.b
deus nobis etiam malis amicus 267.b
deus omnium Dominus eſt 5.b
deus quomodo à nobis impediatur 93.a
deus diligendo nos reparat 38.b
deus nos vocat, noſtrum eſt vocationē certā facere 6.a
deus præmium beatorum 536.b
deus quid reſpiciat in homine 253.a
deus quibus indigeamus, prænoſcit 193.a. vt vocat 562.a
deus vbique glorificandus 249.b
deus vt habitet in homine 551.a
deus vt dicatur miſericors 578.a
deus quid ſit 510.a. vt adſit pijs 523.a. vt iraſcatur 522.b. à quibus contemnatur 654.b
deus homo vocatur 264.a
deus propter quos incarnatus 31.a.67.b
deus, vt mala minus noceant, quid agere debeamus, docet 12.b
deus ad quid nos creauerit 54.b
deus nos vult eſſe bonos 39.a
deus operatur quæ vult 27.b
deus quomodo colatur à nobis 26.a
deus iudex infallibilis 18.a
deus alieno ſubſidio non indiget 30.a
deus ſcrutator eſt animorum 694.a
deus vt videretur, factus eſt homo 67.b
deus lapſos reuocat ad pœnitentiam 571.b
deus plus dare poteſt, quàm oratione petamus 661.b
deus noſtræ humilitatis naturam in vnitatem ſuæ deitatis aſſumpſit 531.b
deus quare aliquos labi permittat 38.b
deus quomodo mundo conſuluerit 67.b
dextra & Siniſtra quæ 206.b. qualia 212.a
dextera quæ in ſcriptura 204.a
diabolus quid per mulierem fecerit 187.a
diabolus quomodo venit 229.b
diabolus quatenùs nos æſtimet 282.a
diabolus quando adeſt homini 226.a. quādo exeat ibid.
diabolus caput iniquorum omnium 213.a
diabolus vbi ſedem ſuam poſuerit 182.a
diabolus quibus aufert verbum 189.a
diabolus vt leo circuit, nullus igitur eſſe debet locus iocandi 268.a
diabolus quomodo bonos tentet 226.b
diabolus corruptor virginitatis 1067.a
diabolus quando regnat, & quando expellitur 126.a
diabolus adulatur vt canis 79.a
diabolus vbi & quando deſtructus 326.a
diabolus inuiſibilis hoſtis 172.b
diabolus inuentor mortis 68.a
diabolus nox omnium peccatorum 8.a
diabolus quibus nos aggrediatur machinamentis 32.a
diabolus ſuam pharetram euacuauit 1002.b
diabolus princeps mundi 438.b. & cuius mundi 484.a
diabolus eſt mundi ciuis 261.b. & vbi dicatur 264.b
diabolus tentat varijs modis 691.a
diabolus vnde occaſionem habeat 251.b
diabolus carnem & ſanguinem inſtigat 707.a
diabolus maiorem habet exercitum 1013.b
diabolus quorum pater 356.a
diabolus vt vincatur 707.b
diabolus noſtri dominabatur 731.a
diabolus pater, ſocijque perditionis relinquendi 255.a
diabolus in hamo captus 405.b. quo deuinctus ſit 382.b
diabolus tot plagas imponit, quot vitijs ſeruire compellit 639.b
diabolus quomodo intret & exeat 274.a
diabolus habet præfixos tentandi certos limites 605.b
diaboli muſcipulam qui vites 165.a
diaboli inuidia mortem peperit 825.a
diaboli ſeuitia in morituros 614.a
diaboli ſatellites 428.b. quales 216.a
diaboli nequitia, improbitas Iudæorum 505.a
ex Diaboli faucibus difficilè eripitur 654.a
diaboli inſidias nota 556.a. per has nos euertit 707.a. quomodo has euadamus 12.a. iactantia 68.b. ornamenta qualia 274.a
diabolo diſcipuli eius nequiores 276.a
diabolo qui renuntiant 549.a. quid videant 133.b
diabolo natiuitatis Sacramentum abſconditum 131.b
diabolo qui ſe ſimiles faciant 119.a
à Diabolo qui præfocentur 155.a. quis poſſideatur 272.b
diabolum quis diligat 651.b
diabolum qui, quomodo ſepeliunt 285.a
diabolum qui ſequuntur, cæci ſunt 196.b
diabolum quid fecerit 141.b
diabolum fugere debemus 109.b
diaconi ſeptem eliguntur 77.b
dicere propriè quid ſit 601.b
dicturos liberos eſſe oportere 78.b
dies Domini occultus, ſed vicinus 25.b
dies quando incrementum accipit 73.b. quando abbreuiata 836.b
dies nouiſſimus ante oculos ponendus 13.b
dies quatuor myſticè 95.b
dies natiuitatis Domini optatiſſimus 40.a
dies extremus terribilis 1070.b
dies quos magis obſeruare debeamus 209.b
dies Domini noſtram arguet vanitatem 4.a
dies vitæ ſupremus ſemper metuendus 1071.a
ad Dies feſtos quomodo nos præparare debeamus 46.a
dies inter Paſcha & Pentecoſten quam vtiles 462.a
dies bonus qualis, quis 329.a

dies octaua ipſa eſt & prima, quid peractum in ea 125.a
dies tres, tria mundi tempora 598.a
dies inuocandus pro illuminatione 973.b
dies extremus timendus 25.b terribilis 960.a. ſeriò cogitandus 484.b
dies mortis neglectus, quid mali afferat 108.a
dies propitiationis & expiationis 828.b
dies mali, præſens vita 708.a. cur mali 697.b
dies boni non hic quærendi 582.b
diem iudicij quis timeat 550.b
diem Domini in proximo eſſe 16.b
diem naſcendi quem elegit Dominus 71.b
differtur, non negatur quod petimus 815.b
difficilè quis, qualis excitatur 314.a
difficile quis ſurgit 978.b
diffidentia reguli 709.b
digitus Dei qualis 270.b
digiti Chriſti 635.b. diſcretio 832.a
digito Dei ſcriptæ tabulæ 293.b
dignatio Dei ineffabilis 58.a. 385.b
dignitas humani generis 38.b. & vindicanda 56.b
dignitas diuinæ maieſtatis quomodo erit in nobis 39.a
dignitas humanæ naturæ quæ & qualis 68.b
dignitates non quærendæ 195.b
dilectio conſtat duobus præceptis 702.a
dilectio Dei vbi probata 540.a
dilectio qua ſe homines diligunt 163.b
dilectio vera non diligit temporaliter 992.a
dilectio mutua expellit ſchiſmata 9.b
dilectio ignis eſt 865. b. quàm efficax 163.a. quid exigat 162. a
dilectio Petri 402.a
dilectio vbi ſit 557.b
dilectio ſola aditus ad vitam æternam 635.a
dilectio fortis vt mors 737 a
dilectionis modus, ordo 688.b
dilectionis nulla excuſatio 202.b
dilectionem qui diligit, Deum diligit 552.a
dilectionem veram qui habeant 554.a
dilectionis probatio 950.a
dilectores ſuos diligit Chriſtus 473.b
dilige & fac quod vis 550.a
diligendi omnes, ſed non omnes familiariter 715.a
dimittere qui nolunt quales 278.b
dimittere iubemur fratribus 999.b
dina quos deſignet 1077.a
dionyſius Areopagita cæleſtis Theologus 570.b
dipondius, pondus quale 1027.b
diſciplina apprehendenda 386. b. 32. b. à quibus exercenda 293. b. vt ſeruanda 909.a
diſcipulus qui recubuit in ſinu Ieſu quis 361.a
diſcipulus vſurpans nomen magiſtri 253.b
diſcipuli duo primi qui 759.b
diſcipuli duo, duo teſtamenta 364.a
diſcipuli quatuor quos deſignarint 801.a
diſcipuli domini qui ſint 497. b. 1003. a. primò rudes 950.b. carnales 196.a. comites 653. a. domeſtici 156.a. quorum filij 270. b. cur ſubditi 164. b variè perſecuti 80.a. bini vocati 76.a
diſcipuli abiectio, detrimentum eſt magiſtri 886.a
diſcipuli duo duorum typus populorum 413.b
diſcipuli credidere Ieſu 132.b
diſcipuli Chriſti comitantur ſanctitatem 164.a
diſcipuli nos docuere 301.a
diſcipuli Ioannis rudes 21.a
diſcipulum Chriſti eſſe, glorioſum eſt 311.a
diſcipulorum cunctatio noſtram confirmat fidem 459.a
diſcipulorum dubitatio vnde 463. a. ignorantia 310. b. obedientia 760.a
diſcipulos ſuos elegit Dominus 925.a
diſcipulos maiora facturos quàm dominum, quomodo 814.a
diſcordia præcedet Antichriſtum 1036.a
diſcordia exordium iniuſtitiæ 163.a
diſcretio, donum optimum 611.a. virtus eximia 212.a. vbique vndique 70.b
diſcrimen inter filios Dei & filios diaboli 269.b
diſcrimen inter delicias ventris & mentis 559.a. 926.b
diſcordia per pacem mortificatur 599.b
diſcordia inter angelos & nos 56. b. quomodo reſarcita ibid.
diſpenſatio in carne redemptoris noſtri eſt mundi reconciliatio 394.b
diſpenſatores epiſcopi 1037.b
diſputatio cum Stephano 78.a
diſtantia inter ſeruum, mercenarium, & filium 262.b
diſtantia nulla inter facere & dicere Chriſti 162.a
diuerſorium Chriſti vbi, quale 71.a
diuidi hominem quid ſit 742.a
diuidere debemus neceſſaria proximis 36.b
diues epulo cuius typus 552.a
diues & impius qui 891.a
diues Deus qui dicatur 764.b
diuitem eſſe aliud eſt, & aliud in diuitijs ſpem habere 996.a
diuites abundant, vt pauperibus ſubueniant 37.a
diuitis fratres quinque 553.a
diuites infelices 556.b
diuites fieri cupimus 41.b. non omnes damnari 655.b. nō facilè ſanari 169.a
diuites quibus vitijs exagitentur 169.a
diuites pauperes eſſe poſſunt 970.a
diuitiæ cur iniquitatis dicantur 606.a
diuitiæ multis modis parantur 606.b
diuitiæ bonę ſunt 108.a. fallaces 185.b. ſpinis comparantur 185. b. impedimenta ſalutis 41. b. optimæ quales 264.b. falſæ 108.b. veræ ibidem
diuitiæ iniquitatis & iuſtitiæ 604.a
diuitiæ vt noceant 609. a. vt proſint 609.a
diuitiæ in cælo reponendæ 558.a
diuitiæ ad quid perducant 256.b
diuitiæ non afferunt ſatietatem 108.b
diuitiarum ſerui, diaboli ſerui 655.a
diuitiarum comites qui 186.b
diuitias vt benè expendas 509.b
diuitias poſſidere, indifferens opus eſt 654.b
diuitias quare Deus dederit 108.b
diuinitas & humanitas Chriſti breuiter complexa 306.b
diuinitas quomodo adiunxerit humanitatem 524.a
diuinitas vbique eſt 117.b. 193.a. 533.b
diuinitas latitans in Chriſto potuit per humanitatem eius intelligi 67.a
diuinitas tempus præteritum & futurū non habet 328.a
diuinitas Chriſtum hominem non dimiſit 533.b
diuinitas Chriſti quomodo reuelata 131.b
diuturniores tempore qui 211.b
docendum verbo & exemplo 176.a
docti ſine doctore qui 105.b
doctrina noua iam recipitur 352.b
doctrina ſecularis nihil habet ſolidi 261.b
doctrina catholica vbi prædicetur 402.a
doctrina Eccleſiæ qualis 313.a
doctrina cotis habet officium 252.a
doctrina tanquam color ingenuus, ſeruanda 643.a
doctrina patris, verbum patris 305.a
doctrinæ venti varij 537.a
doctrinas Dei qui negligunt 281.a
doctus quis ſit 1022.a
doctoris ſermo qui otioſus 480.a
doctores praui quàm arrogantes 183.b
doctores hæretici cauendi 602.a
doctorum munus & virtus 666.b
doctores ne more gentium dominētur ſubditorū 908.a
doctores aperiunt ſenſum ſcripturæ 952.a
doctores Eccleſiæ ſubditos poſſunt interrogare 89.a
doctores curari debere 650.b

Doctorum officij quid 151.a
Dolor minor qui ab extraneis infertur 1014.b
Dolor quis permittendus ob vita functos 939.a
Domeſticum duo faciunt 980.b
Dominica dies quæ 125.a. cur Solis dicatur 482.a
Domina noſtra potens auertere gladium 811.a
Dominus liber peccatis in inferno deambulauit 382.a
Dominus egit foris & intus apud diſcipulos 387.a
Dominus propè eſt, quomodo 4.a
Dominus Spiritu ſemper plenus 137.b
Dominus cur bis ſcribat in terra 292.b
Dominus quærendus & quid offerendum 128.a
Dominus corpore vbi fuerit 201.a. vbi habitet 222.b
Dominus cur in Bethleem natus 58.a
Dominus cur dormiat in naui 167.a
Dominus quaſi medicus viſitauit ægrotos 837.b
Dominus dæmonia ſe loqui prohibuit 507.a
Dominus excitandus 165.a
Dominus quos confitebitur 1032.b
Dominus quomodo in terra tribus diebus & noctibus fuerit 223.b
Dominus noſter ſemper paratus audire 247.b
Dominus quos defleat 612.b
Dominus qualis eſſet oſtendit 208.a
Dominus quorum facit voluntatem 449.a
Dominus ipſe ſaluat populum ſuum 740.b
Dominus diligit portas Sion 994.a
Dñs tranſiens ex mundo, cuius fideles admoneat 366.a
Dominus à quo prælio nos eripuit 23.a
Dominus neminem repellit 160 b
Dominus cur flagellatus 356.a. fugatus 104.a. vbi regnet 27.a
Dominus redemptionem fecit 837.a
Domini vt ſe gerent erga ſeruos 158.a
Dominus omnibus imperat 165.b omnia poteſt 52.b
Dominus vt intret ſub tectum credentium 158.b
Dominus cur ſuos diſcipulos de ſe interrogauerit 847.a
Dominus tanquam hoſpes ſuſceptus 899.a
Dominus quales quærat 139.a. quàm beneficus ſit 147.a
Dominus probat quomodo 230.b
Dominus deſertum poſuit in ſtagna aquarum, quomodo 37.a
Dominus orbis quando cognoſcitur 71.b
Dominus ex paucis creat multa 39.b
Dominus cur ad feſtiuitates venerit celebrandas 303.b
Dominus nobis ſpem ſalutis dat 60 a
Dominus per carnem gentibus innotuit 43.b
Dominus dedit benignitatem 28.b
Dominus quibuſdam in ruinam poſitus 116.b
Dominus natus inter homines quid fecerit 142.b
Domini dictum & factum nihil diſtant 694.b
Domino baptizato cur cæli aperti 137.b
Domino naſcituro mundus deſcribitur 56.a
Domino imminente, ceſſat ſolicitudo ſeculi 41.b
Domino quæ offerenda 793.a
Dominum in quibus debeamus imitari 1025.b
Dominum vt fideliter quæramus 507 b
Domitianus perſecutor Chriſtianorum 99.b
Domus ornata qualis 271.b
Domus Dei, templum Dei 813.a
Domus euerſa, mundus 571.b
Domus Dei quàm piè obſeruanda 302.a
Domus Iudæorum deſerta 83.a
Domus Iacob Eccleſia catholica 24.a
Domus Dei cur ædificata 270.b. qui ea abutuntur ibid
Domus ſcopis mundata & ornata 274.a
Domus ſupra petram fundata 503.b
Domus quæ eligenda 500.b quæ digna pace 998.b
Domus Dei vbi, quotuplex 143.a
Domum redire quid ſit 696.b
Domum noſtram Chriſtus libenter viſitat 753.b
Dona cæleſtia vt mereamur 838.a
Dona ſine charitate pereunt 1043.a
Dona ſeptem ſpiritusſ. 226.b. 274.a. vt congruant beatitudinibus 1025.b
Dona quis multa accipiet 961.b
Dona cæleſtia nos delectent 761.b
Dona varia diſcipulorum 80.a. diuerſa diſtributa 738.a
Dona bonæ voluntatis Deo ob Chriſti natiuitatem offerenda 60.a
dona data hominibus 935.b
Dona gloriæ promiſſa & pugnæ certamina 876.b
Donatiani Hæretici qui 668.a
Donatiſtæ hæretici 668.a
Donatiſtarum inſania 822.a cæca arrogantia 86.a
Donec quid importet 807.a
Donorum ſeptem ſancti ſpiritus explicatio 1025.b
Donum Dei quod 286.a
Donum præcipuum Spiritus ſancti quod 92.b
ad Donum Dei quando properandum nobis 858.a
Donum linguarum olim vſitatum 684.a
Donum & donatum quomodo intelligatur 527.b
Donum Spiritus ſancti non ſtringitur lege 829.b
Donorum rationes quando creſcunt 1043.a
Donis Dei vtendum fideliter 145.b
Donis Dei qui abutantur, qualis eorundē dãnatio 465.b
Donis ſi careas, quid agendum 610.b
Donis noſtris non ſuperbiendum 466.a
Dormire, mori eſt 1070.a
Drachma quando perdita 568.b
Drachma quid indicatur 573.b
Dubietas inerat diſcipulis 407.b
Dulcedo Chriſti qualis 628.b. magna 66.a
Duodenarius numerus Apoſtolorum quare 278.b
Dubia in meliorem partem interpretanda 576.a

EBionitarum hæreſis quæ 115.b
Ebrietas eſt ira 436.b
Ebrietas perdit corpus & animam 698.b
Ebrietas ſpiritualis quæ 699 a
Ebrietatis deterrimi effectus 698.b
Ecce admirantis eſt 52.a
Eccleſia, ſtabulum 61.a
Eccleſia ſupra petram fundata 235.a
Eccleſia quibus hominum generibus conſtet 21.a
Eccleſia noua ſurſum 296.a
Eccleſia non deſtituitur diuinis muneribus 275.b
Eccleſia creuit perſecutionibus 212.b
Eccleſia quando aduerſa paſſura 208.a
Eccleſia per mundum diffuſa 127.b. vnde facta 152.a. 259.a. quomodo collecta 342.a
Eccleſia cur mons Sion 101 a
Eccleſia vniuerſa ligat & ſoluit 97.a
Eccleſia curat, vt Euangelium ſuos habeat fructus 15.a
ab Eccleſia fœdè aberrauimus 3.b
Eccleſia quomodo habeat gaudendi materiam 126.b
Eccleſia Stephani precatione habet Paulum 79.b. 87.a
Eccleſia & templum nobis quæ 182.a
Eccleſia per mundum diffuſa 127 b. 334.b. quomodo collecta 27.b. 342 a
Eccleſia quos amet 139.a
Eccleſia ſurgit nocte 871.b
Eccleſia hic quatitur tentationibus 95.b
Eccleſia quo teneatur vinculo 277.a
Eccleſia & Iudæa diſſentiunt 125.a
Eccleſia indicat Ieſum 342.b
Eccleſia non eſt ſine zizanijs 142.a
Eccleſia ex Apoſtolis gaudio affecta 128.a
Eccleſia ſponſa ſecundi Adam 35.a. 137.b
Eccleſia quando liberatur à malis 96.a
Eccleſia vt oret pro peccatore 242.b
Eccleſia ſedes Dei dicitur 217.a. hæreditas filij 258.b
Eccleſia olim qui murmurauit 263.b
Eccleſia, Ioanne prædicante, creſcere cœpit 22.b

ecclesia concinit beatitudinem virginis Mariæ 35.b
ecclesia quando byſſo induitur 872.a
ecclesia ſuos deplorat, quomodo 110.a. ſuos vt conſoletur 295.b
ecclesia virutum germine quando abundat 105.a
ecclesia virgo, ſed nupta 797.a. caſta 1042.b
ecclesia quid olim ſitierit 286.b
ecclesia vt oret pro peccatore 314.a
ecclesia multas habet maculas 266.a
ecclesia quomodo peccata excutere conetur 14.b
ecclesia eſt noſtra ciuitas 57.a.897.a
ecclesia delectatur odore Chriſti 63 b
ecclesia quibus nubibus fœcundetur 205.b
ecclesia martyrio ſanctorum adornatur 845.a
ecclesia ſagenæ ſimilis 1076.b
ecclesia ad ſpirituale gaudium nos hortatur 40.a
ecclesia decem virginibus ſimilis 1049.b
ecclesia quos fouet & educit 80.b
ecclesia libenter celebrat Mariæ feſtiuitates 852.a
ecclesia eſt duplex 57.a
ecclesia cur vidua dicatur 277.a.313.b
ecclesia vnde claues habeat 96.a
ecclesia toto orbe tentationibus infeſtatur 566.a
ecclesia ſeptiformis in Apocalypſi 596.a
ecclesia arca, extra hanc nemo ſaluatur 152.a
ecclesia ſanguinem Chriſti ſuſcepit 149.a
ecclesia nihil otioſum tractat 175.b
ecclesia quo repleta grano 343.b
ecclesia vnde habeat tot profeſſores 1009.b
ecclesia catholica ſanctorũ adornata paſſionibus 962.b
ecclesia quale Sabbatum habeat 312.b
ecclesia fœcundior, quàm Synagoga 929 a
ecclesia quid ab Apoſtolis didicit 236.b
ecclesia catholica nauis, in qua ſedet Dominus 165.a. 166.b.167.b
ecclesia quid proſit confitenti 172.a
in Ecclesia multi mali, pauci boni 701.b
ecclesia habet officium piſcatorum 1065 a
ecclesia liberari expectat 97.a
ecclesia quanto deſiderio feratur in Deum 104.a
ecclesia ſpoliat diabolum 871.a
ecclesia ex quibus conſtet partibus 162 a.224.a
ecclesia ſæpè oppugnata 165.b
ecclesia non deſerenda propter malos 154.b
ecclesia quando creuit 382.b
ecclesia corpus eſt Chriſti 90.a. quomodo 201.a. Chriſti columba 135.b. Auſtri regina 152.b
ecclesia electorum quo pertingat 398.a
ecclesia bonos & malos habet 399.b
ecclesia à quibus infeſtata 616.b
ecclesia vnanimes habet 127.b
ecclesia collecta ex duobus 428.b
ecclesia quando timida, & quando roborata 461.b
ecclesia non niſi maſculos parit 434.b
ecclesia ante thronum Dei ſtat 908.a
ecclesia tentari permittitur 167.a
ecclesia quàm feliciter nauiget ibid.
ecclesia fraternitas noſtra 666.b
in Ecclesia qui ſolo nomine ſunt 259.b
ecclesia honorabilior omni creatura 1000.b
in Ecclesia multi credunt, ſed non ad ſalutem 192.a
ecclesia inter hereticorũ blaſphemias gratias agit 646.
ecclesia habet firmos & infirmos 865.a
ecclesia ſemper fuit contenta Laicis vna Sacramenti ſpecie 17.b
ecclesia fundata ſuper fidem, non ſuper hominẽ 100.a
ecclesia per duodecim millium numerũ ſignatur 995 a
ecclesia ex bonis operibus redolet 874.b
ecclesia caſtellum dicitur forte 902.a
ecclesia Baptiſtæ natiuitatem celebrat 836.a
ecclesia portis inferi non ceſſit 794.b
ecclesia diuerſis modis exprimitur 908.a
ecclesia fabricata in honorem Michaelis vbi 944.a
Ecclesia Hieruſalem vocatur 789.a
Ecclesia exuenda à labe 982.a
ecclesia ex latere Chriſti, omniũ credẽtiũ mater eſt 748.a
Ecclesia pulſatur quidem, at non deijcitur 167.a. 751.a
in Ecclesia catholica ſedendum 466 b
Ecclesia vinea eſt 177.b regnum celorum 181.b 400.b 689.a 1091.a 1057.b mulier Chananæa 585.b mulier amicta ſole 433.b templum Dei 150.a familia Dei 1052.a mater credentium 644.b
Eccleſię & Chriſti nuptiæ 262.b
Ecclesiæ perſecutores morte vindicandos 104 b
Ecclesiæ varij euentus 756.a ſomnus 353.b
Ecclesiæ iuge ſacrificium 263.a
Ecclesiæ horrea vnde repleta 888.a
Eccesiæ initia in quos homines inciderint 1000.b
Ecclesiæ typus mulier quæ 272.a
Ecclesiæ regnum quis dedit 63.a
Ecclesiæ fortia quæ 872.a
Ecclesiæ origo cœpit in Iudæa 103.b
Ecclesiæ doctorum ſymphonia 263 a
Ecclesiæ regnum quibus traditum 364.a
Ecclesia Gentilium fœdata preſſuris 207.a
Ecclesiæ vitijs qui offendantur 212.a
Ecclesiæ columnæ qui 237.a
Ecclesiæ luctus, ploratus 104.a
Ecclesiæ feſta qualia 263.a
Ecclesiæ cultores, operarij 469.b
Ecclesiæ tempora vltima qualia 104 b
Ecclesiæ ornamenta virginitas 102 b
Ecclesiæ hæreticorum non cohęrent 101.b
Ecclesiæ ouile quos modo ſuſcipiat 179.a
Ecclesiæ conuerſatio qualis 166.b
Ecclesiam collectam per prædicatores 59.a.
Ecclesiæ munditia 125.b
Ecclesiæ prælaturas qui cupiunt, & ambiunt 315.b
Ecclesiæ defenſor Dei filius 167.a
Ecclesiæ imago vbi 158.b
Eccleſię dicendum quid ſit 277.b
Ecclesia mater gratiæ 135.b
Ecclesiæ ſæpius frequentandæ 144.a
Eccleſię vnitas non ſcindenda 212.a
Eccleſię proceres vt ſint fideles 17.b
Ecclesiæ ſolennitatum ſcopus 1049.b
Eccleſię proſpera & aduerſa 208.b
Ecclesiæ miniſtri abſoluunt 317.b
Ecclesiæ aquæ quales 80 b
Ecclesiæ apoſtolus Paulus ſeruatus 184.b
Ecclesiæ ſpes quomodo fundata 235.a
Ecclesiæ Catholicæ ſententijs acquieſcendũ 17.b.127.b
Ecclesiæ ornamento ſunt pij viri 1047.a
Eccleſię peſtes ſunt hæreſes 103 a
Ecclesiæ domus quomodo frequentanda 142.b
Ecclesiæ pax quomodo conſtet 429.a
Ecclesiæ claues ſoluunt 268.b
Ecclesiæ partus in baptiſmo 434.a
Ecclesiæ regnum ſemper manſurum 150.a
Ecclesiæ cibus qualis 434.b authoritas 486.a
Ecclesiæ functiones quibus mandandæ 398.b
Ecclesiæ roſæ & lilia 1023.a
Ecclesiæ viſcera ſumus 139.b.662.b
Ecclesiam quotidiè viſitat Chriſtus 392 b
Ecclesiam Chriſtus quomodo diligat 292.b
Ecclesiam cur Deus tentari permittat 1001.b
extra Ecclesiam nemo ſaluatur 647.a non datur ſpiritus ſanctus 463.a
extra Ecclesiam quàm ſit periculoſum degere 795.a
Ecclesiam hæretici vt lupi deuaſtarunt qui, quales 99.b
Ecclesiã qui aſpernãtur nequaquã ſunt abſoluẽdi 481.b
Ecclesiam ſibi creditam vt paſtor zelare debeat 1063.a
Ecclesiam perſecutiones paſſuram 103.b
Ecclesiam quis fœcundat 358.a qui ædificant 161.b
Ecclesiam vt intres quid agendum 126.a
Ecclesiam futuram per orbem 201.a

Eccleſiam Chriſtus quomodo intrarit 221.b
Eccleſiaſticis functionibus præficiendi, quales eſſe debeant 77.b
Efferri non debemus 616.a
Efficax remedium aduerſus peccata 588.a
Egent qui & quomodo 261.b
Elatio vnde exiſtat 190.b
Elargitionibus non pauperamur 267.a
electi cadunt in faciem 969.a
Electi malorum improbitate fugantur 104.a
Electi quomodo confidant ſe aſcenſuros in cælum 512.a
Electi omnes beati, ſed non æqualiter 1058.a
Electi in libro vitæ ſcripti 56.a.93.b
Electorum & improborum diſcrimen 429.b
Electis omnia cedunt in bonum 982.a
Electio dat gratiæ incrementum 77.b
Eleemoſyna læto animo facienda 88.b
ex Eleemoſyna ſubſtantia creſcit 884.b
Eleemoſyna niteſcit ſanctitas 32.b
Eleemoſyna cuius virtutis 39.b
Eleemoſyna pauperi data cui aſſcribitur 218.a
Eleemoſynam faciens non depauperaberis 884.a
Eleemoſynę virtus quanta 36.b.884.b.laus eximia 558.a quibus proſunt 19?.a.quomodo faciendæ 206.b
Eleemoſynam faciunt infrugiferè qui 204.b
Eleemoſynarum remedia ſalutaria 95.b
Eleemoſynæ quando frequentiùs faciendæ 46.a
Elementa congratulantur Chriſto ſurgenti 379.b
Elementa Paulo, quæ 110.b
Elementa Deum teſtata 129.b
Elementa ad nutum creatoris pendent 132.a
ex Elementis quatuor ſubſiſtimus 214.a
Elias præcurſor iudicis. Ioannes redemptoris 42.b
Eliæ & Ioannis Baptiſtæ opus 830.a
Elizabeth humilitas 29.a.33.b.855.a. dolet 34.b
Elizabeth quid prædicauerit 29.a
Elizabeth voce magna vſa 28.b
Elizabeth futurorum habuit & prçteritorũ notitiã 29.b
Eloquentia quæ inanis 190.b
Emanuel quid ſignificet 52.a.894.b
Ementes in templo 613.b
Empti qui ſint 103.a
encænia feſtiuitas Iudæorum 335.b
Encænia quid ſint 753.a
Encomium matris Dei 532.b
Eudoxia Theodoſij iunioris cõiũx, matrõa ſancta 880.a
Enoch tranſlatus ad cælum 460.b
Enutriti Eccleſiæ lacte qui 178.a
Ephrem Eccleſiam præfigurauit 341.b
Epiphaniæ celebritas quid contineat 131.b
Epiſcopi honorandi 1042.b
Epiſcopi ſunt diſpenſatores Sacramentorum Dei 17.a
Epiſcopi & paſtores quales ſe debeãt pręſtare 17.a.1061.b
Epiſcopi ſucceſſores Apoſtolorum 418.a
in Epiſcopis & ſacerdotibus Chriſtus attendẽdus 1030.a
Epuloni qui ſimiles 559.a
Ericus ſcriptor qualis 81.a
Error de duabus naturis 281.b
Error quò mittat nos 264.b
Error Sabellianorum 800.b
Error Græcorum quis 112.a
Error inſipientium 826.a
Error corũ, qui putant Apoſtolũ habuiſſe vxorẽ 724.b
Errores eorum qui nuptijs contradicunt, quomodo destructi 151.a
Eſaias quomodo occiſus 82.b
Eſca mortem vitamque attulit 547.a
Eſcam vitalem nauſeabundi accipimus 92.b
Eſcis in regno Dei non vtendum 396.a
Eſurientes qui ſatientur 30.b
Ethnicus & publicanus qui 277.b
Ethnici qui dicantur 203.b
Ethnici licet benè viuant, non tamen norunt, quò id referant 491.a
Eua dolorem omnium attulit 52.a.800.b
Euæ inobedientia tollitur 52.a
Euæ & Mariæ quanta diuerſitas 853.b
Euangeliſtæ quatuor flumina 955.a
Euangeliſtæ quid de Chriſto ſcribant 64.b
Euangeliſtæ incarnationis dominicæ diſpenſationem oſtendunt 48.a
Euangeliſtæ ſibi non contrarij 998.a
Euangeliſtæ qui cum domino in terra ambulent 64.a
Euangeliſtæ aliquando non verba ipſa, ſed ſenſum producunt 48.b
euangeliſtæ ſinguli diuerſum ab alijs & initiũ & finem ſcribendi habent ibid.a
Euangeliſtæ à Maria multa didicerunt 64.a
Euangeliſtarum conſenſus 116.b
Euangelium bona nuntiatio 48.a.955.a
Euangelium pacis cur dicatur 708.b
Euangelium omnes ſuſcipit 15.a
Euangelium contemnitur, ſed à quibus 316.a
Euangelium Ioannis dignum quod aureis literis ſcribatur 91.a
Euangelium quibus ſcriptum 955.a
Euangeliſtarum numerus 942.a
Euangelium maiora quam lex exigit 555.b
Euangelium quid dicat nobis 442.b.463.b
Euangelij præcepta maiora quàm legis 591.b
Euangelium nos ſaluat 617.a
Euangelium quibus prædicandum 459.b
Euangelium legem fecit fructiferam & manifeſtam 15.a
Euangelium longè maiora, quam lex exigit 556.a
Euangelium ſonuit per totum orbem 474.b
Euangelij vis 14.b
Euangelij præcepta poſſe impleri 111.b
Euangelij Ioannis ſublimitas 98.a
Euangelij dicta vt excipienda 1034.a
Euangelij myſteria inquirenda 150.a
Euangelio non dignè viuimus 141.a.765.a
Euangelio Chriſti firmiter credendum 64.a
Euangelia vt exponenda 1080.a
Euangelia ſonant vitam Ieſu 889.a
Euangelica doctrina quàm ſtabilis 235.b
Euangeliorum virtus 1080.a
Eucharius presbiter Hiſpanus 87.b
Euchariſtiã ſumens quid accipias 158.b
in Euchariſtiam fides adhibenda 390.b
Euchariſtiæ effectus, ſuauitas. 547.a
Euchariſtia offertur per viuis & defunctis ibid.b
in Euchariſtia Chriſtum videmus 544.b
Euchariſtia ſacramentum & ſacrificium 359.b
Euchariſtia quàm ſyncerè ſumenda 378.b. & quomodo 747.a
Euchariſtiæ ſacroſanctæ reuerentia 747.b
Euchariſtiam qui manducãt, quales eſſe debeant 1073.a
Euchariſtiam ſumpturus lachrymis ſe purget 412.b
Eudoxia rexit Romanum Imperium 880.a
Euſtochium imitanda virginibus 895.b
eutychetes dãnatus in Synodo Chalcedonenſi 272.a. 595.a
Eutychetis error 595.a
Exaltatio Chriſti in cruce 249.b
Exaltatio noſtra vnde 278.b
Exaltationis qui tulerit pœnam 428.a
Exaltare quomodo contingat 252.b
Exaudimur non ſemper 185.b
excõmunicatio à cæleſti menſa quã intollerabilis 747.b
Excommunicare ad quos pertineat 279.a
Excommunicandi qui ſint 781.b
Excuſatio in iudicio extremo nulla 218.b
Excuſatio non ſeria 561.a
Excuſatio nulla nobis relinquitur 999.b
Excuſationem qui poſſunt prætendere 987.b
Excuſationem de peccatis habere non poſſumus 178.a

Excuſatio-

Excuſationem mali operis habere non poterimus 187.a
Exempla ſanctitatis exhibenda 199.a
Exempla benè viuendi quis monſtrauerit 57.b
Exempla credentium primorum nobis imitanda 470.b
Exempla mala quàm noceant 680 a
Exempla bonæ generationis 80.b
Exempla virtutis ab alijs ſumenda 37.b
Exemplo Chriſti quid faciendum 170.b
Exemplũ memorabile narrat D. Gregorius Pôti. 704.a
Exemplum memorabile Theophanij comitis 563 b
Executio vbi facit Chriſtianum 442.b
Exitus noſter lachrymis proſequendus 913.b
Exorciſtæ Iudæorum 570.b
Expectatio noſtra 575.a
Exterminator quis fuerit 504.b
Externa nil iuuat mundities 282.b
Extremi iudicij ſeueritas 31 b

FAber verus quis 275.a
Fabrica mundi prædicat creatorem 766.a
Fabulantes ſub ſacrificio Miſſæ arguuntur 545.a
Fæces Iſrael conuertendas 230.a
Facere & dicere 589.a
Facies decora, magna fides 854.b
Facies Domini qui videnda 81.a
Facies cum oſtenditur, corrigitur peccans 854 b
Faciem lauare 197 b. exterminare 199.a
Factis magis quàm verbis Chriſtianos nos eſſe oporte-re 101.b
Facit contra Deum, qui facit contra dilectionẽ 540 a
Facultates mundi vt habendæ 565.b
Falx verbi Dei 290.b
Fama non negligenda 154.a. peſſima 974.b
Fama de Ieſu paruulo 113 b. latè diſperſa 385 a
Fames animæ 264.b
Fames in regione longinqua 261.b
Famem qui non patietur 542.a
Familia vna ex diuerſis 377 b
Familia ad templum admittenda 671.a
Familia Chriſti Eccleſia catholica 1037.a
Familia Chriſti qui 181.b
Fatuitas Eccleſiæ quæ 757.b
Fatui etiam mundo ſapientes dicuntur 1077.a
Fatum nihil 130.a
Febris auaritiæ, libidinis, luxuriæ, ambitionis, amoris 505.a
Febri qui fauet, quid accidat 393.a
Februarius vnde dictus 792.b
Felicitas quæ manet pios 811 b
Felicitas ſeptem habuit filios 866.b
Felicitas ſeculi calcanda 866.a
Felicitatis inuicta conſtantia 866 b
Felicitas plus quàm martyr 867.a
Felices qui 11.b
Felices viri & fœminæ 375.a
Felix qui fidei ſacramentis imbutus 946 a
Feræ inter homines manentes 15 b
Fercula Chriſti nuptiarum 644.b
Fermentum phariſæorum quale 252.b
Ferrum igni immiſſum ignis efficitur 853 a
Ferrum tribulatio eſt 116.a
Feruor perfectè pœnitentium 567 b
Feſta ad quem finem inſtituta 508.a
Feſtiuitas omnium ſanctorum vnde habuerit initium 963.b
Feſtiuitati corpore & non mente quis interſit 44.b
Feſtiuitates bonis operibus celebrandæ 302 a
Feſtinandum vt videamus Dominum, quomodo 62.a
Feſtucæ & trabis diſcrimen 581 b
Feſtus dies quomodo agatur 335 b
fides reſurrectionis Chriſti & noſtræ nõ fallit nos 395.b
Fides ſanctos reddidit victores 802.b
Fides nobis neceſſaria 307.b. viuida qualis 415 a
Fides & dilectio quid operatur 840.b
Fides vera in quibus 594.b. 212.a
fides ſola nõ ſufficit ad ſalute 42.a. 54.a. 91.a. 239.b 441.
Fides quæ iuſtificet 118.b. iuſtificat peccatorem 69 b
Fides catholica ſola viuificat 514.a
Fides operibus declaranda 194.a. 512.b
fides pro mentis deuotione 119.a
fides catholica de S. Trinitate 537.a
fides ante & poſt Chriſtum vna 350.a
fides vbi mortua 241.a
fides mulieris chananeæ 242.a. leproſi quanta 160 a
fides quam exigit Deus 305.a
fides inutilis ſine charitate 190.b
fides quãto explicatior eſt, eò ſalus noſtra propior 2.b
fides eſt de inuiſibilibus 981.b
fides noſtra vbi potiſſimum conſtabilita ſit 396.a
fides nutritur bonis operibus 1073.a
fides credentium quæ 167.b. cordis 764.a
fides ſine amore frigida 557.b
fides in voluntate eſt 91.a
fides initium ſalutis 515.b. porta caſtelli 901.a. origo virtutum 227.b 438.a via lucis 193.b. vita animæ 319.b
fides vnde ſumpſit conſtantiam 323.b
fides vera 364.a. 419.a. 459.b. 675 b
fides dæmonis quæ 416.b
fides quàm creuerit apud exteras nationes 392.b
fides noſtra tarda eſt 946.b
fides ſaluat quomodo 865 b
fides Genazareth terræ quanta 208.a
fideles omnes paſtores qualiter 62 b
fideles vt ſint corpus Chriſti 497.a
fideles in Eccleſia dimittunt peccata 861.b
fideles ante mundi conſtitutionem dilecti 852.a
fideles Chriſti ſunt vnum cum illo 521.a
fideles verè qui 459.b
fideles quomodo confortentur à Spirituſancto 538.a
fidelium conuerſatio gratum Deo ſacrificium 783.b
fidelium probatio 660.a
fidei merces qualis 305.a. cognitio 338.a
fidei rudimenta Chriſtus quomodo iecerit 151.a
fidei vnitas 936.b
fidei locus pulcherrimus 174.a 622.a
fidei diffinitio 191.b, 194.a 418.b. priuilegium 194.a. efficacia 653.a
fidei adiungenda pœnitentia 386.b
fidei vitæ conuerſatio iungenda 730.a
fidei fundamentum Chriſtus 842.b
fidei obliuio, ſomnus eſt 965.a
per fidem eſſe vocatos non ſatis 703.a
fidem ſolam non ſufficere 176.a. 585 a
Fidem Chriſtianam negantes, mortui ſunt 365.a
Fidem qualem condidit Deus 235.a
Fidem Chriſti qui conentur eripere 259.a
Fidem alienam reſpicit Chriſtus 692.b
Fidem noſtram confirmat curioſitas Iudæorum 388 a
Fidem ſitit Ieſus 286.a
Fidem Dominus eſurit 222.b
Fidem Iudæi qualem habuerant 118.b
ad Fidem veniunt multi 178.b
per Fidem ingredimur ouile 494.a
Fide Chriſtum tangimus 407.a. ſaluamur 736.a
Fide iuſtus viuit, quomodo 66.b
à Fide Catholica aberrant qui 260.b
Fide iacula diaboli retunduntur 708 a
Fidutia bonis actibus paratur 625.b
Fidutiam habere in die iudicij 550 b
Fidutia ſpei qualis 70 a
Ficus Synagoga 222.b. infructuoſa 681.b.
Ficus & mulier contracta myſticè 680.b.
Ficui ſterili qui comparentur 232 b
Filia Sion Eccleſia 394 b
Filia dæmoniaca, anima peccatrix 242 b
Filij Dei charitas erga nos 540.a

filius

filij Dei charitas erga nos 546.a
filius ſenior quis 263.a
filius Dei factus filius hominis 73.a
Filius vnigenitus quomodo traditus pro Gentili populo 266.a
Filius hominis vt deſcendit de cœlo,&c. 511 b
Filius fecit matrem ſuam 53.a
Filius hominis mori potuit 254.a
Filius Dei vt venerit in virginem 532.a
Filius hominis cur à Stephano viſus 85.a
Filius homo cur vocetur à Deo 502.b
Filius ſolus naturam aſſumpſit humanam 531.b
Filius Dei verbum patris vocatur 48.b
Filius Dei naturaliter quis 203.a
Filius Dei ſeruiuit regi homini 58.a
Filius quare nunc æqualis, nunc minor patre dicatur 530.b
Filius qualiter iudicat 323.a
Filius quomodo obſeruet patrem 111.b
Filius altiſſimi quando magnus factus 27.a
Filij Eccleſiæ ſunt hæredes Dei 297.a
Filij Leui, ſacerdotes 680.b
Filij naturæ & gratiæ 295.b
Filij dilectionis ſumus participes 731.a
Filij & ſerui Dei ſumus, quomodo 112.a
Filij Dei qui 601.a regni qui 201.b
Filij parentibus ſociati coniugio olim 1001.b
Filij huius ſeculi 607.b quid agant 393.b
Filij duo 264.a
Filij Iſrael aſcendere in montem nequeunt 156.a
Filij boni Abrahæ 89.a
Filij perſona incarnata & paſſa 249.b
Filij Dei in baptiſmo efficimur 451.a
Filij parentibus prodeſſe non poterunt nec obeſſe 36.a
Filij venenati qui 35.b
Filiorum Iſrael ex Aegypto profectio quid innuat 375.b
Filiorum Zebedæi martyrium 878.b
Filiorum Zebedæi promptus animus 878.a
ex Filijs diaboli facti filij Dei 341.b
Fimbria veſtimenti qui 201.b
Fimbria Chriſti tangenda 735.a
Fimbriæ cuius admoneant 253.a
Firmus vt fias, infirmitatem tuam agnoſce 865.b
flagella Domini patienter ferenda 233.a
flagella quibus proſint 186.b
Flagella incrementa malarum actionum 302.b
Flentes qui beati ſint 961.a
Flentibus quibus addi debeamus 147.b
Flentibus regnum cœlorum rapitur 38.b
Flos de radice Ieſſe quis 168.b
Flos citò areſcit 301.a
Flores ſancti, martyres ſunt 853.b
Flores martyrum qui 107.b
fœdus ſecundum conditum ab eo à quo primum 484 b
fodere circa ficum 680.a
fodere myſticè 506.b
fœmina à diabolo ſeducta 23.a
fœminæ à precioſarum veſtium appetitu compeſcuntur 20.a
fœminæ quando baptiſmum conferre poſſint 489.a
fœminæ reſurrectionem nuntiant 375.a
fœnum quid 595 a
fœnum pro herbis quibuslibet 657 a
fons, beneuolentia 331.b
fons bonorum Deus 509.a
formam quam Dominus aſſumpſit 73 a
forma corporis Chriſti vbi cernatur 276.a
forma legis Dei 609.b
formido ſublata, non pugna 32.a
fornicatio & auaritia quibus familiarior 269.a
fornicatio ſpiritualis quæ 229.a
fortitudo ad omnia neceſſaria 164.b
fortitudo non hominis, ſed Dei eſt 353.a
fragilitati noſtræ quid neceſſarium 177.a
fragilitate Chriſti qui offenſi 306.b
fragiles in fide punientur 165.a
fragmenta colligi iuſſa 299.b 740.a
fragmenta multa 596.b
frater abſens vt reconciliandus 550.b
fratrem qui odit, non diligit Deum 542.b
fratres qui lædunt, quales 119.b
fratres carnales quales 335.a
fratres Chriſtus diſcipulos vocat 375.b
fratres Chriſtiani omnes 112.a 202.b 769.a
fratri precanti ignoſcendum 716.b
fratres Domini 333.b qui dicantur 225.a
frasris vxorem quatenus frater habere poſsit 810.a
fraus Phariſæorum 293.a
fremitus & turbatio quid ſibi velint 322 a
frigora niuis myſticè 872.a
fructus quales afferendi 990.b
fructus bonus non niſi de radice charitatis 625.a
fructus terræ ſublimis 29.a
fructus reddendus qualis 258.b
fructus fidei ſanguineus 1079.a
fructus Mariæ benedictus 28.b
fructus ſpiritus 645.b.873.a
fuga hyeme vel Sabbato 1071.b
fugere in ſolitudinem 434.b
fundamentum quid in ſacra ſcriptura 751.b
fundamentum iuſtitiæ quod 141.b charitatis 190.b
furor mentem præcipitat 79.a
fur diabolus intelligitur 189.a
futura ſemper cogitanda 814.a

GAbriel quid interpretetur 13.a
Gabriel ad Mariam miſſus 569.b conſiliator virginis 53.a
Galaad quid deſignet 1010.b
Galatas quidam ſubuertere nititur 614.b
Galilæa tranſmigratio facta, vel reuelatio 407.b
Galilæa ciuitas Chriſti 692.b Eccleſiã ſignificat 409.b
in Galilæa Dominus videtur 375.b
in Galilæam ire quid 353.a
Gallinæ ſimilitudo 80.82.b
Gallinæ alæ quæ 82.b
Gamaliel qualis fuerit 150.b
Garganus qualis fuerit 944.a
Gaudium in domino neceſſarium 40.b
Gaudium mundi & Dei 40,b
Gaudium magnum cui populo 59.a. plenum quale 444.b. purum vnde 1000.b. validum quod 212.b
Gaudium huius vitæ dolore miſtum 1002.b
Gaudij finis, ad quem dirigendus 1062.a
Gaudio ſpirituali nihil nos impediat 40.b
Gaudia mundi vana 444.b cælorum 665.b
Gaudendi copia ſemper eſt 40.b
Gaudendum de qua re 40.b. quomodo 40 b
Gazophylacium locus qualis 322.a arca Dei 170.a
Gazophylacia myſteria ſcripturarum 322.a
Gehenna vnde nomẽ habeat 1007.b. quid cõtineat 589.b
Gemina induſtria Eccleſiaſticæ diſpenſationis 84.a
Genera humanæ locutionis decem 519.b
Generatio dei ineffabilis 525.a.927.a adultera quę 223.a
Generatio ſpiritualis, carnalis 511.a
Generationis malæ exempla 80.b
Generationes duæ ibid.
Generationes omnes debitis obligatæ 714.b
Genetrix Dei à lege libera 783.b
Genetrix Dei quibus exẽplis præfulſerit vt imitetur 28.b
Genimina viperarum qui 35.b
Gens quæ Chriſtum debet occidere 353.b
Gens tota ignorauit, quem duodecim cognouerũt 853.b
Gentes quando reſipiſcere cœperant 261.b
gentes æquè ac Iudæos Chriſto gratias agere debere 11.a
Gentes iumentis ſimiles 657.b

Gentes quàm precipites ruant in peccata 240.b
Gentes adorant Chriſtum 159.a
Gentes ad Chriſtum pertinuiſſe 485.b
Gentes lapides dicuntur agreſtes 36.a
Gentiles ſignis ad Deum ducuntur 129.b
Gentiles quando vocati 178.a
Gentiles Iudæis feliciores 711.b
Gentiles qui venerant Hieroſolymam 343 a
Gentiles quid Chriſto debeant 10.b
Gentilitas & Iudæa quid à mediatore acceperint 34.b
Gentilitas quid de Chriſto intellexit 339.b
Gentilitas ex Aegypto vocanda 104.b
Gentilitas quibus dedita 275.b
Gentilis populus quale canticum Deo decantet 263 b
Gentilitatis principia quando ceſſata fuere 245.a
Gentilium cæcitas 949 a
Gentium lumen Chriſtus 786.b. plenitudo 886.a
Gentium opiniones falſæ 120.b
Gentibus Chriſtus noluit manifeſtari 230.b
Genua cur non flectamus intra Quinquageſimam 469.b
Genibus flexis efficacius precamur 660.a
Gerazeni quærunt ſalutem 280.b
Germen domini in magnificentia 29.a
Getulia non habet piſcatores 130.a
Gladius in ſcriptura quid 115.b.117.b 787.a
Gladius effectus dominicæ paſſionis 782.a
Gladius ſpiritus 364.b. verbum Dei 708. b.1007.a.
Gladius miſſus quid ſibi vult 1006.a
Gladij duo, duorum teſtament. 364.b
Gladio ſiue pœna qui perituri 354.a
Gloria vana ſe miſcet abſtinentiæ 1009.a
Gloriam Dei qui enarrent 469.a
Gloria quid ſit 454 a
Gloria Chriſti, in Eccleſijs 660.b. magna 330.a
Gloria carnis non magnipendenda 184.a.crucis 371.b
Gloriæ temporalis incertitudo 346.b
Gloria noſtra quæ ſit 1070.a. vnde 529.a
Gloria omnis Deo attribuenda 19.a
Gloria vana cauenda 1064.a. peſtis exitialis 649.a
Gloria vana in benefactis vitanda 535.b
Gloria vana, peccatum eſt 253.a
Gloria quomodo conſeruetur 424.a
Gloriam Deo dare quid 310.b
Gloriam qui quærit, quid meretur 206.a
Gloriam mundi plerique fruſtrà aucupantur 561.b
Gloriam multi venati ſunt 999.a
Gloriam qui mereantur 334.a
Glorificatio quæ cui prodeſt 515.a
Gloriatio noſtra quæ, & vbi 112.a
Glorificatio patris 453.a
Glorificandus quis 673.a
Grabatum ſuum tulit infirmus 157 b
Græcorum imperium ad Germanos translatum 392.b
Gradus eſſe iuſtitiæ 202.a
Grande peccatorum remedium facilis ignoſcentia 721.b
Granum ſinapis minimum 741.a
Gratia Dei, miſericordia reſpectus 1003.a
Gratia & pax cohærent 947.a
Gratia baptiſmi filij Dei efficimur 138 a
Gratia Dei deſtitutus qualis 126.b
Gratia Dei volenti occurrit 298.b
Gratia Dei quibus apparuit 53.b
Gratia Dei, eſt vnum verbum 113.a
Gratia Dei nulli negatur 983.a
Gratia gratis data & gratum faciens 684.a
Gratia Chriſti vt obtinenda 678.b
Gratia iuxta menſuram fidei 159.b
Gratia transfertur ab alijs ad alios 392.
Gratia ſtertentibus non impartitur 758.a
Gratia ſeptiformis 399.a
Gratia paſſionis dominicæ 231.b
Gratia omnium donorum in Spirituſſ. 528.a
Gratia res incomparabilis 490.b
Gratiam infundere quis poteſt 66.a
gratia Dei qui digni ſunt 148.b
Gratia Dei non in vacuum recipienda 211.a
Gratia Dei ſaluamur 53.b
Gratia agit, vt fiant bona 508.b
Gratia gratuita in Chriſto qualis 53.b
Gratia Dei expultrix peccati 297.b
Gratia Spiritus ſancti gratis danda 302.b
Gratia Dei quibus detur 611.b quibus opitulatur 618.b
Gratiæ efficientia 393.a
Gratiæ agendæ in aduerſis 694.a.171.a.692.b
Gratiæ agendæ bene viuendo 59.b
Gratiæ agendæ in precibus, quomodo 41.b
Gratiæ quanta efficacia 481.a
Gratiam Spiritus ſancti quando accipimus 50.a
Gratis qui odit 989.a
Gratis dandum, quod gratis acceptum 985.a
Gratitudo Deo probatur 646.a
Gratitudinem Deus exigit 435.a
Gratos eſſe debere nos 166.a
Gratulandum nobis de infirmitate 503.b
Gregorius pontifex quale narret de quodā exēplū 179.b
Grex boni paſtoris, familia redemptoris 1037.a
Gregem vnum quis faciat 358.a
Gubernatio mundi magnum miraculum 739.a
Gula & ventris ſtudium pernitioſa 723.b

HAbitaculum cordis noſtri dignè ſeruandum 294.a
Habitās in nobis Spirituſſanctus quid efficit 660.b
Habitus corporis quid oſtendat 238.b
Habitus hominis non intuendus 563.a
Hæredes mali vnde 568.b
Hæreditas per quem acquiſita 326.a
Hæreditas cæleſtis quibus debeatur 602.a
Hæreditas quam habebimus qualis 112.b
Hæreditas Domini, filij ſunt 855.b
Hæreditas quando gratiſſima 672.a
Hæreditas noſtra regnum Dei 471.b
Hæretica prauitas quid efficiat 224. quomodo præcipitet mentem 271.b
Hæretica prauitas fœtet 1056.a
Hæreſiarchæ ſeptem 434.a
Hæreſiarchæ inanis gloriæ ſtudio ducuntur 649.b
Hæreticus quomodo Spiritui immundo ſimilis 271.a
Hæreticus quando cadat de cælo 1031.a
Hæreticus Theodorus quis 207.b
Hæreticus munda quærit ſordidare 224.a
Hæreticus vitandus quando 715.a
Hæreticus non prorſus abijciendus 202.a
Hæretici Eccleſiæ filios perdere ſemper ſunt conati 165.b
Hæretici amorem non habent 164.a
Hæretici opera bona reijciunt 629.b
Hæretici confunduntur qui, quales 136.b
Hæretici latitant in angulis 334.b
Hæretici oracula prophetarum negantes 115.b
Hæretici quid obijciant contra merita operum 509.a
Hæretici negātes Chriſtū fuiſſe ante Mariam, qui 99.a
Hæretici aſini, & filij aſini 1076.b
Hæretici ab Eccleſia ſequeſtrandi 1063.a
Hæretici nihil habent commune cum filio Dei 347.a
Hæretici taxantur 282.a
Hæretici damnant eos, qui ab ijs ad Eccleſiā redeūt 89.b
Hæretici extra Eccleſiam pereunt 329.a
Hæretici vt ſint vtiles Eccleſiæ 950 a
Hæretici negantes filium Dei 976.a
Hæretici Chriſtum non tangunt 1019.a
Hæretici mali piſces 402.b
Hæretici non reſecandi 817.b
Hæretici phantaſticum Chriſtum corpus aſſumpſiſſe qui dicunt 208.b
Hæretici ſcandalo ſunt Eccleſiæ 949.a
Hæretici blanda loquuntur 826. a. ſpiritu ſatanico impelluntur 609.b

Hære-

Hæretici cur Chriſtianos perſequantur 297.a
Hæretici quid ſomniant de iudicio extremo 216.b
Hæretici ſemper diſcunt 127.b. fruſtrà patiuntur 1026.b
Hæretici ſcripturis nituntur 540.b
Hæretici Satanæ diſcipuli 540.a
Hæretici Capernaitis ſimiles 540.a
Hæretici Sacramentarij quos imitentur 177.a
Hæretici noſtri Confirmationi infenſi 490.a
Hæretici quid de fide blaterant 486.a
Hæretici oppugnant charitatem 9.b
Hæretici quid diſputationibus quærant 78.a
Hæretici cum vnitate nihil habent commune 581.b
Hæretici in quatuor mundi partibus ſuos prædicatores habuerunt 16.a
Hæretici quomodo ſuam diſceſſionem ab Eccleſia cauſentur 154.b
Hæretici filij diaboli 210 a. leproſi ſunt 643.a
Hæretici quos obruunt opprobrijs 212.b
Hæretici quomodo blandis verbis ſeducant plebē 269.a
Hæretici vinci poſſunt, placari non poſſunt 685.a
Hæretici à fide exciderunt 668.b
Hæretici altare non habent 590.b
Hæretici negantes perpetuam virginitatem Mariæ 791.a
Hæretici Arriani qui 315.a
Hæretici Sacramentarij Chriſti cibum faſtidiunt 92.a
Hæretici vt ſe iactent 127. b. vacui ſpiritu ſancto 477. a. eccleſiam ſcindunt 398.a
Hæretici habent os ſine prudentia 1056.b
Hæretici diſſenſioni ſtudent 465.b
Hæretici indignè ſentiunt de ſacrificio Miſſæ 326.a
Hæretici corruptores diuini verbi 212. a. falſis vera permiſcent 645.b
Hæretici nuptijs qui detrahunt 148.a
Hæretici manent in morte 557.b
Hæretici noſtri miraculis carent 611.a
Hæretici in Chriſti perſonam iniqui 67.a
Hæretici fugiendi 282 a. 490.b. 810.a
Hæretici Spiritum ſanctum non poſſunt dare 397.b
Hæretici ad impietatem erigunt aures 797.a
Hæretici illuminatos ſe gloriantur 49.b
Hæretici cur prauos ſeminent errores 649.b
Hæretici quomodo errant in fidei operibus 624.b
Hæretici cur eijciantur foras 297.a
Hæretici ſemper dubitant 410.a
Hæretici quàm blaſphemi in Deum 406.a
Hæretici pro Dei laudibus blaſphemias dicunt 590.b
Hæretici cur ad diſputandum prouocent 78 a
Hæretici & ſchiſmatici vrſi & leones ſunt 427.b
Hæretici qui Deo aurum denegant 130.b
Hæretici non æquè ſentiunt de vtroque teſtamēto 48.a
Hæretici quid crepent 183.b quomodo confutentur 430. a. vnde vulnerentur 423.a
Hæretici noſtri homines ad ethniciſmum induxere 386.b
Hæreticorum fructus mortiferi 888.b
Hæreticorum dogmata portæ inferi 849.b
Hæreticorum figuræ Phariſæi & Herodiani 728.b
Hæreticorum diſciplinæ non ſuſcipiendæ 499.b
Hæreticorū cōuitia ſurda aure tranſeunda 870.b. 464.a
Hæreticorum arrogantia 870. b. vana iactantia 645.b
Hæreticorum errores de Chriſto 65.a. Ioannes E. hos diligenter refutat ibid.
Hæreticorum inſatiabilis auaritia 183.b
Hęreticorū Eccleſ. demergitur in naufragiū mortis 167.b
Hæreticorum perfidia per mulierem confuſa 272.a
Hæreticorum flumen 1031.a
Hæreticorum fermenta proiecta 377.b
Hæreticorum error de Saluatore 71.b
Hæreticorum tenebras Ioannes depulit 99.b
Hæreticorum fiducia temeraria 42.a
Hæreticorum perſuaſiones vitandæ 423.a
Hæreticorum eſt pernicioſa temeritas 18.a. 247.b
Hæreticorum regnum Arrij & Conſtantij Imp. tempore creuit 15.a
hæreticorum impudentia 643.b
hæreticorum inſania olim miniſtrata 337.b
hæreticorum perfidiam Ioānes Euāgeliſta contūdit 64.b
hæreticos confundendos vt Babel 127.b
hæreticos nuda fide dæmonibus tradendos 54.b
hæreticos ſequitur ignominia 347.b
hæreticos qui damnent 585.b
hæreticos euangeliſtæ confudere 75.b
hæreticis creditur 393.a
hæreticis relinquenda inanis ſua fides 55.b
hæreticis non danda occaſio 211.a. non eſt pax 11.b
ab hæreticis ne decipiamur 601.b
cum hæreticis non contendendum 630.a
hæreſi quomodo reſiſtatur 428.b
hæreſis quomodo cohibita 430.a
hæreſis Simoniaca prohibita 958.b. 221.a
hæreſis Euangelium expellit 127.b
hæreſis Corinthi qualis 395.b
hæreſis Sabelliani confunditur 50.b
hæreſis quid agat 11.b
hæreſis quid patriæ noſtræ minitetur 392.b
hæreſes aut latent in angulo, aut ſcinduntur in plures factiones 458.a
hæreſes de corpore Chriſti 115.b
hæreſes cur adeò inualuere 183.a
hæreſes vnde naſcantur 12.a
hæreſes quomodo deſtruantur 429 b
hæreſes & ſectas quæ, quomodo introducunt 155.a
hæreſes quomodo deſiuerint eſſe 141.a
hæreſes qui ſeminant, mentiuntur 103.a
hæreſes quando agant radices 146.a
hæreſes Euangelium Lucæ ſuſcipiunt 114.a
hæreſum architecti obtrectant Eccleſiæ præfectis 604.b
hebræi ſoli digni eſu carnis agni 927.b
hebræorum infantes quare interfecti ſint 109.a
hebdomada quot habeat horas 545.b
hebdomadæ duæ 783.b. 62. vt ſint completæ 74.a
helena crucem inuenit 880.b
heli filios malè educauit 898.b
heli filij quales 912.b
helias 40. dies ieiunauit 913.b
helias ad quale cælum tranſuectus ſit 460.b
helias hoſpitatus cum vidua 912.a timuit mulierē 910.a
herba emundans quæ 780.a
herodes Chriſtum ſpreuit 82.b. cur ſpreuerit 780.b
herodes natali ſuo indignum dedit ſpectaculum 914.b
herodes quis afflixerit Eccleſiam 844.b
herodes quomodo comparetur vulpi 82.b
herodes quem perdere volebat 103.b
herodes peſſimus ſibi 105 b. regno depulſus 913.b
herodes quare tot occiderit infantes 109.a
herodes typus hypocritarum 130.a
herodes fremit in diabolo 104.b
herodis obitus quid 104.b. fallacia 128.b
herodes fratris ſui habuit vxorem 104.a
herodis ſimulata triſtitia 914.a
herodem quid accuſauerit 106.a
herodem deludere voluit Dominus, cur 58.a
herodis cæca temeritas 920.a
herodum trium differentia 845.a
herodias ad quid inſtigauerit Herodem 910.b
herodiani qui, quales 727.b
heros vineæ vbi occiſus 258.b
hieremias lapidatus 82.b
hiericho cecidit 47.a. quomodo capta 196 a
hiericho quid in ſcriptura 192.a
hiericho typus huius mundi 632.a
hiericho mundum myſticè ſignat 639.b
hieroſolyma celebris 477.a
hieroſolyma vbi nunc condita 612.a
hieroſolyma euerſa typus animæ pereuntis 616.a
hieroſolymæ excidium 612.a. 1036.a
hieruſalem Eccleſiam ſignificat 126 b

hieru-

hieruſalem qui ſint 765.a
hieruſalem congeminatio populi ruina 82.b
hieruſalem noua 745.a
hieruſalem ſanctam deſignat Eccleſiam 144 b
hilaris placet Deo 884.a
hilaritas dantis gratiam habet 146.b
hiſpanica hæreſis 531.a
hiſtoria ciuitatis hiericho 632.b
hœdus typus Chriſti 351.a
hœdus quid referat 263.b
hœdi reprobi dicuntur 217.a
holocauſtum incenſum totum dicitur 783.a
homicidæ quomodo amici Chriſti 1003.a
homicidæ Chriſti quomodo diſperſi 258.b
homicidium eſt, odiſſe animam fratris 558.a
hominis conſenſio produxit mortem 823.a
hominis primi conditio 947.b
hominis præſtantia 655.b
homines quando ſe cognouerunt nudos 262.b
homines contemnunt promiſſa Dei 560.a
homines qui rectè dicantur 794.a
homines nocte ad peccandum audaciores reddũtur 2.b
homines ſcelerati habitacula ſpirituũ immundorũ 663.b
homines perpetuò fuerunt cum Chriſto 409.a
homines mali vt ſe ament 986.a
homines cur contempſerint Chriſtum 408.a
homines ſancti cuius auxilio fecerint miracula 988.b
homines reſurrecturi omnes 352.a. qua ratione 1032.b
homines brutis imprudentiores 3.b
homines quomodo filij Dei fiant 77.a
homines vitiorum ſarcina grauati 128.a
homines ratione præditos quid facere oporteat 3.a
homines qui dicantur 168.a
homines concipimur & naſcimur in peccatis 24.a
homines quando rationales & prudentes facti ſint 5.a
homines multi ſubito caſu pereunt 13.b
homines inter angelos quomodo collocandi 570.a
homines quomodo coërceantur à peccandi licẽtia 631 a
homines ſimplices teſtes reſurrectionis 385.b
hominum ſtatus ante Chriſtum, qualis 425.b
hominum quantum interfuerit, Chriſtũ agnoſcere 128 b
hominum erga Chriſtum ingratitudo 326.b
hominum præpoſteræ curæ 974.a. ſocordia 750.b
hominum genus duplex 819.b. tria, qualia 20.b. quatuor 821. b
hominibus qui placere cupiunt, mercedem apud Deum perdunt 157.b
homo cur ad imaginem Dei conditus 38.b
homo quando non Dei populus 745.b
homo Deo curæ 659.a. Deo non ſeruit 180.b
homo exauditur ob bonum ſuum 1014.b
homo præmortuus, ſeruatus ad vitam 705.a
homo hominem charum habere debet 54.b
homo naſcitur mortuus 316.a.977.b
homo vnde habeat poteſtatem dimittẽdi peccata 696.b
homo omnis bonus 229.a. creatura 469.b. fœnum 56.a
homo vt ſaluaretur, quid fecerit Deus 66.b
homo honeſtis ſtudijs natus 649.b
homo à Deo creatus bonus, malus à diabolo fit 205.b
homo per liberum arbitrium ſe regere volens, quid actum ſit 261 a
homo imitator ſui authoris 295.a
homo malus producit doctrinã bonã nonnunquã 251.a
homo quàm feliciter creatus 187.a. quàm incautus ibid.
homo animal principale 738.a
homo & amicus & inimicus 205.b
homo omnis mendax 323.a. viſibilis hoſtis 172.b
homo quid ſit 188.a
homo lapſus ac redemptus 547.a
homo excuſationem apud Deum non habet 5.b
homo curuus quid 683.a
homo quando orare deſinet 112.b
homo quomodo captus & occiſus 372.a
homo commune omnium vocabulum 404.b
homo ſine operibus legis iuſtificatur 629 b
homo in latrones incidens myſticè quis 636.b
homo nobilis Chriſtus 1046 a
homo nouus 587.b. nouus induendus 241.b
homo vetus 587.a. vetus deponendus 68.b.286.b.688.a
homo obedientiam & contemptum habuit in poteſtate 237.a
homo omnis proximus noſter 649.a
homo ſoluitur vtriuſque teſtamenti fide & doctrina 8.a
homo duplex crimen incurrit quomodo 180.a
homo timuit 373.a. morti adijcitur 187.b
homo ad imaginem Dei conditus 516.a.727.b. cur 38.b 577.a
honor in ſcripturis quid 283.a. quotupliciter accipiatur 280.b
honor Chriſto ſeruientium 887.b
honoris nominatione quid intelligi debeat 145.b
honoris culmen quale 186.a
hora ſexta myſticè 286.a. vndecima quæ ſit 182.a
hora cœnæ 559.b. paſſionis 151.b
horæ canonicæ ſeruandæ 470.b
hortus quibus arboribus conſitus 168.a
hortus concluſus, fons ſignatus 806.a
hoſanna qui interpretetur 7.b
hoſpitalitas commendatur 147.a.387.b
hoſpitalitatis exempla & commendatio 465. a. præmium 37 a
hoſpites & aduenæ qui 981.a
hoſpites ciuitatis Dei pſeudochriſtiani 980.b
hoſtia qualis placeat Deo 791.a viuens quę 140 b
hoſtia quando, & quæ offertur 214.a
hoſtiæ quotidianæ cum eleemoſynis valent 1006 b.
Hoſtilis aduerſitas quomodo victa 357.a
Hoſtis quomodo profuit 107.b. quos decipiat 1051. b. vt vincatur 211.a
Hoſtis ſuo laqueo captus 69.b
Hoſtis nec Chriſto pepercit 210.a
Hoſtis noſter, inimicus orationibus 464.b
Hoſti obuiandum 567.b
Hoſtes, quomodo habebimus 578. a. quibus cum certandum 140,a
Hoſtes habuit Iſraël 139.b
Hoſtes qui nobis inſidiantur 176.b. 241.b
Humana peruerſitas nihil poteſt 252.a
Humana creatura quæ 430.a
Humana malitia contra Deum nihil valet 130.a
Humana iudicia non formidanda 18.a
Humanitas Chriſti omnium ſalus 76.a. vbi commendetur 285.a
Humanitas in Chriſto paſſibilis 250.a
Humanitate Chriſtus noſtri miſeretur 193.a
Humanum iudicium ſæpè fallit 17.b
Humanum genus quod ſuperbia perierat, quomodo reſtauratum 28.a
Humanum genus quomodo vindicatum à morte 198.b
Humiles verbum prædicationis accipiunt 34.b. exaltantur 30.b.44.a
Humiles naſcuntur ex ſpiritu 821.b. requirit ſpiritus ſanctus 476.b
Humiles accipiunt dona 35.a
Humiles, valles ſunt 34.b
Humilitas animi 667.a
Humilitas ſuadetur vbique 920.a. laudabilis 669. a. exaltatur 196.a. meruit virtutem 479. iter ad gloriam 948.a. cuſtos virtutũ 43.b. vulnerum medicina 142.a
Humilitas nati pueri 61.a. publicani 629.a
Humilitas ad quid reuocet 631.b
Humilitas ex corde exeat 252.a
Humilitas in Chriſto, in nobis elatio mentis 710.a
Humilitas vera quæ ſit 137.a. quæ pariat bona 348.b
Humilitas quam grata Deo 626.a. quid mereatur 347.b
Humilitas naturæ noſtræ in Chriſto exaltata 456.b

Humilitas Chriſti filij Dei 196.a
Humilitatis præſtantia 620.b
Humilitate creſcimus 660.a. exaltamur 255.b
Humilitate Dauid charus 150.a
Humiles eſſe debemus 170.a.366.b
Humilium exempla 674.b
Humilimus omnium maximus 564.a
Humilitati ſtudendum 673.a
Humilibus quales nos exhibere debeamus 148.a
Humilior quanto quiſque fuerit, tanto erit ſublimior 564.b.741.b
Hydria praua intelligentia 290.b. amor mundi 289.a
Hydriæ ſex, ſex ſæculi ætates deſignant 149.b
Hydropicus myſticè 668.b. moraliter 671.b
Hydropicum cur ſanarit Ieſus 670.b
Hyems peccati 853.b
Hyems quid. 336.a
Hyena qualis beſtia, quem referat 80.b
Hymni diuiniores pſalmis 171.a
Hypocriſis vbi appareat 18.b
Hypocriſeos maculam ferè plerique habemus 204.a
Hypocriſi qui ornati 224.b
Hypocriſim quid tollat 200.a
Hypocrita quid ſit 204.a.579. b. quis 580.a. 570.a. quid habeat in corde 199.b
Hypocrita eſt alienæ perſonæ ſimulator 726.b
Hypocritæ qui ſint 199.a.283.b. quid quærant 1054.b
Hypocritarum prima potentia 727.a
Hypocritarum mos qualis 198.b
Hyſſopus quid notet 160.b

Iacob Deus per angelum apparuit 52.b
Iacob paſtor ouiū, animarū deſignat paſtores 1019.a
Iacob quomodo credidit dominum 159.a
Iacob quid & quos deſignet 892.a
Iacobus & Ioannes pro Chriſto paſſi 879.a
Iacobus frater domini 618.a
Iacobus occiſus ab Herode 844.b
Iacobus & Ioannes quid paſſi 195.b
Iacobi apoſtoli epiſtolæ authoritas 435.b
Iactantia noſtra reprehenditur 143.b
Iactantia cauenda 624.a
Iactantia vbi eſſe poteſt 197.a
Idiotis data ſapientia 386.a
Iairus Iſraëlis princeps 159.a. quos deſignarit 735.b
Ianuam patriæ cæleſtis ne nobis intercludamus 138.b
Iduare quid ſit 664.a
Ieiunia eccleſiaſtica ex doctrina ſancti ſpiritus inſtituta 25.b
Ieiunandum à peccatis 26.a
Ieiunandum quando 421.a
Ieiunium cordis 216.a.789.b. corporis 216.a
Ieiunium carnale & ſpirituale quale 26.a
Ieiunium quid acquirat 39.b
Ieiunium decimi 32.b. quadrageſimale 350.b
Ieiunium cur diuinitus inſtitutum 32.a
Ieiunium deuotè amplectendum 199.a
Ieiunium quibus temporibus attributum, quid nos doceat 26.a
Ieiunium quadrageſimale ſuſcipiendum 210.b
Ieiunium laudatur 211. b. quale Deus approbat 214.b. quatenus vtile 253.a
Ieiunium 40. dierum myſticè 213.b
Ieiunium ab eſcis & vitijs 676.a
Ieiunium omnibus ſalubre 294.b
Ieiunij virtus, & quomodo celebrandum 26.a
Ieiunij effectus 200.a
Ieiunij quadrageſimalis & poſtea eius relaxationis ratio 421.a
Ieiunio diabolus infenſus 267.a
Ieiunio hoſtis vincitur 1082.a
Ieiunia noſtra qualia 422.a
Ieiunia Pentecoſtes ab Apoſtolis profecta 470.a
Ieiunia cur continuentur numero quadragenario 469.b
Ieſus à quo Spiritu ductus in deſertum 213.a
Ieſus quid ſignificet 51.b
Ieſus diligit omnes 762.b ſaluator omnium 52.a
Ieſus factus nobis aquila 748.b
Ieſus cur venerit in mundum 51.b
Ieſus in panis fractione cognoſcitur 1080.a
Ieſus hortulanus 404.b
Ieſus inter notos quæritur 144.b
Ieſus quomodo creuerit 116.b
Ieſus quale nomen ſit, quàm frugiferum & quibus 27. a
Ieſus quo velamine tegebatur 144.b
Ieſus Nazarenus ſalutaris 380.b
Ieſus fatigatus 285.b
Ieſus cur Iudæis ceſſerit 342.b
Ieſus vbi inueniatur 144.b.222.a.234.b.289.a.808.b
Ieſus cur dictus ſit 123.a
Ieſus in virtute quid egerit 168.b
Ieſus crucifixus hora tertia & hora ſexta quomodo 565. b
Ieſus vbi ſit & quomodo ad eum veniendum 331.a
Ieſus in Nazareth literas legit 168.b
Ieſus in ſcholis nunquam viſus 168.b
Ieſus quomodo veniat ad infirmum 161.a
Ieſus per quos interpellandus 161.a
Ieſus vt adiuuet, excitandus 167.a
Ieſus quando dormiat 167.a
Ieſus venit & præterijt, quid 309.a
Ieſus quando aſcendit ad patrem 404.b
Ieſus fidelis teſtis 947.a. ſequendus opere 193.b
Ieſus verbis ſanabat infirmos 816.b
Ieſus ad pacem ſpectat 1029.a
Ieſus filius Naue cuius typus 152.b
Ieſus fremit & turbatur 317.a
Ιησοῦς χρίςος υἱὸς θεοῦ σωτήρ quid ſonet 800.b
Ieſu & Ioſeph collatio 125.a
Ieſu Chriſti natalem ſuſcepturi quid faciendum nobis 44. b
In Ieſu nomine qui petant 279.b.444.a.991.a
Ieſu nihil abſcondi poſſe 145.a
Ieſu ambulatio quid 759.a
Ieſum ſequi qui contemnit 193.b
Ieſum ne videas quid impediat 1078.b vt habeas, quid agendū 71.b
Ieſum tangere 404.b
Ieſum accedimus quomodo 949.b
Ieſum noſſe volenti quid faciendum 233.a
Iephte typus virorum catholicorum 1076.b
à Ieremia nouitas prænunciata 803.a
Ierichuntis ſitus 625.a
In Iericho roſa 898.a
Ignis conſumens Deus eſt 780.b
Ignis purgatorius 536.a
Ignis & columba ad tempus durarunt 530.b
Ignis diabolo paratus, qualis 218.a
In Ignem quis mittitur 676.a
Ignominiam qui laturi ſint 424.a
Ignorantia mendacij partus 824.a
Ignoſcendum lingua & corde 717.b
Ignoſcēdum proximo quoties peccauerit in te 85.b.717.a
Ignoſcentiæ exempla duo quæ 279.a
Illicita in nocte perpetrantur 2.a
Illicita qui fecit, quid agere debeat 35.b
Illicita qui perpetrauit, ab illicitis abſtineat 571.a
Illuminati ſequuntur Ieſum 197.a
Imago Dei quid requirat 57.b. quomodo in nobis renouetur 39.b
ad imaginem Dei cur creati ſimus 598.a
Imitatione ſimus filij Dei 205.b
Imitatores Dei eſſe debemus 45.a. quales 268.a
Imitatores Pauli vt ſimus 725.a

Imma-

Immaculatum vt te cuſtodias 443.b
Immortalitas nobis confertur ex Euchariſtiæ communione 177.a
Immunditia & malitia quæ 436.b
Immunis ſit à peccato qui alium arguit 292.b
Impatiens inutilis ſibi 1034.a
Impatientia noſtra quæ 86.a
Impedimenta quæ ad Deum conuerti prohibent 713.b
Imperator probat affectum ſuorum 44.b
Imperatoris eſt meliora & plura noſſe cæteris 513.b
Imperatoris natalis dies quanti habeatur 44.a
Imperatores olim baſilicas erexerunt 835.b
Imperium ad Germanos translatum, modò labaſcere videtur 127.b
Impia natio quæ 226.a
Impietas Iudæorum 354.b
Impietas talentum dicitur 749.b
Impietas cæca 129.a
Impij pijs nocere non poſſunt 583.b. pacem non habent 11.a
Impij Chriſtianorum mores 834.a
Impij relinquendi prorſus 598.b
Impij hic lætantur 432.a. deſpiciunt pauperes 46.b
Impij dormiunt ſomnum ſempiternum 79.b
Impij infelices & miſeri 93.a
Impijs quid continget 810.b
Impijs Chriſtus damnator 815.a
ab impijs nos diuidere 931.a
Imprecationes iuſtorum quomodo interpretandæ 202.b
Improbus dicendus quis 112.a
Impotentia dæmonis 614.a
Impudicitiæ qui ſe tradidere 241.b
Inimici plus diligendi, quàm amici 203.b
Inanes relinquantur qui 31.a
Incarnatus dominus quaſi calceatus apparuit 43.b
Incarnatus quis 531.b
Incarnatio, miſſio eſt filij 250.b
Incarnatio ſaluatoris multis ſeculis expectata 148.a
Incarnationis Chriſti neceſſitas 69.a
Incarnationis dominicæ prædicatores qui fuere 700.a
Incarnationem Chriſti nemo comprehendere poteſt 49.b
Incontinentes monendi 960.a
Incurioſus Dei gratiam non poteſt diù tueri 629.a
Indigentibus ſubuenire, quàm laudabile 36.b
Indignus Chriſto quis 1007.b
Indigni reſponſo qui 355.b
Indignos quid nos faciat cæleſti menſa 45.b
Indulgentiæ feſto corporis Chriſti attributę 549.a
Infans exultat in materno vtero 53.a
Infantia ignorantiæ plena 319.a
Infantes planè innocentes 106.a
Inferi portæ 792.a. 794.a. 840.b
Infernus mundi cloaca 21.b
Inferorum exultatio ex Chriſti aduentu 384.a
Inferorum pœnæ 145.a
Infeſtiſſimus omnium amicus eſt 155.b
Infidelitas quid fouit 188.b. quid afferat mali 158.a. quid mereatur 278.a
Infidelitatis virus 450.a
Infideles per ſigna conuerſi 463.b
Infideles mortui 200.b
Infideles quomodo non potuerint videre ſpiritum Dei 472.b
Infideles occidendi qui 49.a
Infirmi Chriſto offeruntur 209.a
Infirmis quomodo medendum 640.a
Ingrati eſſe non debemus 157.a
Ingratitudo pſeudochriſtianorum 747.b
Ingratitudo quorundam 425.b
Ingratus quis 425.a
Inhumanitas filiorum in parentes 283.a
Inimicitiarum paries vbi ruptus 811.b
Inimicus qui ſibi ipſi 268.b
Inimicus noſter vt leo 215.a
Inimicus quomodo deluſus 131.b. quomodo diligendus 202.
Inimicus ne habeat occaſionem calumniandi nos 172.a
Inimici diligendi 79.b. 85.a. 147.b
Inimici noſtri verſa diaboli 172.a
Inimici quos odio habere debent Iudæi 205.a
Inimici vt vincendi 155.b
Inimici domeſtici 793.a
Inimicis repugnandum 118.a
Iniquitas facit miſerum 2.a. cui inimica 369.b
Iniqui cur ferantur 359.a
Iniqui membra diaboli 213.a
Iniquorum multitudo per quod deſignata 260.b
Initia probant exitum 703.a
Initium ſapientiæ, initium peccati 1024.b
Iniurias obliuiſci debemus 932.a
In iniurijs quid agendum 1023.b
Iniuſtus non poteſt aſſiduè precantem contemnere 692.b
Iniuſti de vltione gement 35.b
Innocentia ſimulata 370.a
Innocentia vnde diſcenda 103.b
Innocentes non ſumus 448.b
Innocentes Chriſto dant teſtimonium 221.b
Innocentes martyres quales 103.a
Innocentes cur occidi Chriſtus permiſerit 106.a
Innocentes extra baptiſmum vbi maneant 812.a
Innocens occiditur falſa accuſatione 52.b
Inſidiæ dæmonum 210.a. creſcunt 363.b
Inſidiæ cauendæ 994.b
Inſidijs hoſtis noſtri pulſamur 66.a
Inſipientiæ proprium quid 183.b
Inſipientes oculos habent carnales 1017.a
Intellectus vir animæ 290.a
Intellectus vbi 206.b. 364.a
Intentio imponit operi tuo nomen 1062.a
Intentio animi ſimplex 653.b
Intentio facit opera Deo grata 199.b. vt ſit bona 1052.b
Intentionem Deus conſiderat 623.a
Interceſsio vbi non valeat 1074.b
Interceſsione aliorum nos adiuuari poſſe 693.a
Interiora quis cernat 201.a
Interpretatio verbi Dei mala 283.b
Interpretes diuini verbi fœcundi 299.b
Inteſtina voranda 413.a
Intrare in tentationem 353.b
Inuidi taxantur 683.a
Inuidia hoſtis quomodo creſcat 467.a
Inuidia Principum in Chriſtum 349.a
Inuidia quid mereatur 275.b. qui exarſerunt 222.b. comes virtutibus 693.b
Inuidia quid ſit 1035.b. quid efficiat 105.b
Inuidia diaboli in quos exacuetur 539.a. quid pepererit 67.a
Inuidentia excæcat homines 392.b
Inuocatio & veneratio ſanctorum 1017.a
de inuocatione ſanctorum exemplum 1010.b
Inuocare Dominum verè 764.b
Inuocare Deum in veritate 449.a
Ioannes Baptiſta cui ſocietur 942.a
Ioannes blandiri noluit 824.b
Ioannes baptiſmum docuit & dedit 49.a
Ioannes ſpiritum S. vidit 130.b
Ioannes collis eſt 38.a. aquilæ ſimilis 64.b
S. Ioannis baptiſtæ caput 920.a
S. Ioannis multa nomina 922.a
Ioannes Euangeliſta altius alijs aſcendit 75.b
Ioannes & Iacobus quomodo vitam finierunt 255.a
Ioannes Bapt. magnus 818.a. vox 825.b. virgo 314.b. angelus dicitur 48.a. 825.b. lumen gentium 858.a. quid clama-

clamauerit 838.a
Ioannis baptiſtæ conſtantia 19. b. excellentia 831.a. humilitas 35.a.& 42.b
Ioannes quid proponat Chriſto 19.a
Ioannes Euangeliſta quàm diligenter ſuum ſcripſerit Euangelium 301.b
Ioannes habuit æquales, non maiores 22.a
Ioannes Euangelium vnde auſpicatus & vbi terminauerit 48.a. quando ſcripſerit 99.b
Ioannes ex piſcatore quantus euaſerit 92.b
Ioannes ad magna nos opera admonet 38.a
Ioannes myſterium incarnationis perſcrutari ſe indignum dixit 33.a
Ioannes Euang. quid ſignificet 96.b
Ioannes ſuam agnouit humilitatem 42.b
Ioannes vt mortuus 98.b
Ioannes diù prædicauit ſine ſcripto 99.b
Ioannes quomodo perhibeat teſtimonium ibid.
Ioannes quanti habitus à populo 35.a
Ioannes quare tantoperè amatus à Chriſto 97.98.a
Ioannes Euang. quomodo in ſepulchro dormiat 94.a
Ioannis ſepulchrum apud Epheſos quid patiatur 94.a
Ioannes cur præ cæteris dilectus 98.a
Ioannes Euangeliſta quid è pectore ſaluatoris ſuxerit 64.b. 97.a
Ioannes plus quàm propheta 20.b
Ioannes Chriſtum præſentem oſtendit 22.a
Ioannes mœret 34.a
Ioannes in ſeipſo pœnitentiæ exemplum exhibuit 21.b
Ioannes vt Elias, & non Elias 22.b
Ioannes qualiter veſtitus 20. 21.a
Ioannes arundo non fuit 19.b
Ioannes & Elias perſecutionem paſſi. 913.a
Ioannes potentes æquè ac impotentes arguit 21.b
Ioannes quàm aſperè redarguit peccantes 49.b
Ioannes in carcere quid à Chriſto inquirat 21.a
Ioannes finis legis 2.b
Ioannes Synagoga, Petrus Eccleſia 410.b
Ioannes quem prædicauit 34.a
Ioannes comprobat aliorum Euangeliſtarum Euangelia 940.a
Ioannis ſoliditas in confeſſione 42.b. exilium 98.b
Ioannis Bapt. de Chriſto teſtimonium 799.b
Ioannis gaudium quale 35.a baptiſmus qualis 34.43.b
Ioannis natalis cur potius celebretur quàm aliorũ 830.b
Ioannis excellens gratia ibid.
Ioannis domini gratia dicitur 829.b
Ioanni quid reuelatum 945.b
Ioas beneficiorum oblitus 80.a
Ionas quid prætenderit 275.b. cuius rei ſignũ fuerit 221.a
Ionas typus Chriſti 223.a
Ionæ ſignum ad Chriſtum 273.a
Iordanus typus baptiſmi 125.a
Iordanis fluuius 419.a vnde dictus 770.a quid 125.a
Ioſeph iuſtus quomodo 807.a
Ioſeph teſtis certiſs. integritatis Mariæ 23.a
Ioſeph ſuſpicione liberatur 53.a
Ioſeph humilitas quæ 51.a
Ioſeph Mariæ neceſſaria miniſtrauit 3.a
Ioſeph nutritius Ieſu 113. b. miniſter generationis Chriſti 5.a
Ioſeph iuſtitia quæ 51.a. excuſatur ab iniuſtitia 51.a
Ioſeph cur vir Mariæ dicatur 50.b. cur pater domini 115.a
Ioſeph famulus non maritus virginis 53.a
Ioſeph inuenit Mariã grauidã 53.a cur noluerit Mariã 51.
Ioſeph qui typus Chriſti 285.b
Ioſeph baiulus matris Chriſti 274.b
Ioſias ſalus dicitur 930.b
Iota & apex quid innuant 1055.a
Iouiniani hæreſis quæ 102.b
Ira ab animo profliganda 690.a
Ira & cupiditas in Herode regnarunt 918.b
Ira temperanda 436. a. cauſa peccati 155. a. cur veniat 269.b. quomodo vitanda 73.a
Iræ gradus tres 589.b
Iracundia peſſimum vitium 79.a
Iratus Deus vtilior, quàm propitius homo 728.b
Iraſci cui & quando debeamus 690. b. quatenus liceat 580.b
Iſaac caligans oculis quos deſignarit 130.a
Iſaac & Iſmaëlis luſus 296.b
Iſaac encomium 194.b. obedientia inſignis 194.b
Iſaac quos ſignificat 295.b. typus Chriſti 195.a
Iſmael typus Iudaici populi, Iſaac Chriſtiani 295.b
Iſrael electus olim populus 127.a. ſaluatum iri 1047.b
Iſrael quid interpretetur 31.a qui dicti ſint 159.a
Iſraeliticus populus quomodo conuertendus 555.b
Iter domini, tranſitus ad cælum 644.a
Iudaica gens ab obedientia ſeſe ſubtraxit 131.b
Iudaicus populus puerilis 310.b
Iudæa multis regibus erat ſubiecta 34.a
Iudæa protegi deſpexit 81.a
Iudæam Deus elegerat 66.a
Iudæam reuerſuram ad fidem 125.b
Iudæ deſperatio 355.a
Iudæ qui & qualiter ſimiles 579.b
Iudas cur ſignum dedit 354.a
Iudas noſtrum bonum, ſuum fecit malum 952.b
Iudas ſibi cauſa perditionis 359.b. diaboli miniſter 324.a
Iudas admonetur, ſed fruſtrà 360.a
Iudas malè accepit panem 496. b. quomodo ſuſpenſus crepuerit 796.b
Iudæi ierunt ad negociationem ſuam 705.b
Iudæi beſtiæ non homines 373. b. nunquam ſine peccato 965.a
Iudæi ſuum Meſſiam expectant 765.a
Iudæi exoſi gentium ſalutem 758. a, qua teneantur dementia 753.a
Iudæi mirantur de Chriſto 394.b
Iudæi ad legem ſuam mittuntur 798.a
Iudæi ciues Chriſti, quando interficiendi 1058.b
Iudæi rebellarunt Domino, ſuo malo 369.b
Iudæi malè quærũt Ieſum 332 a quomodo occiderũt 365.
Iudæi ob ingratitudinem repudiati ſunt 485.b
Iudæi quid petant 452 b quales fuere 177.a
Iudæi contra conſcientiam locuti 392.b
Iudæi pœnitentes redempti ſanguine quẽ fuderũt 477.b
Iudæi cum Arrianis fœdè in Chriſto errant 503.a
Iudæi & hæretici virgines dici non poſſunt 1072.b
Iudæi circunciſionem non intelligunt 124.b
Iudæi à quibus damnandi 274.a
Iudæi vt ſuos dies computarint 621.a
Iudæi legem non intelligebant 305.b
Iudæi gentem & locum perdidere 342.a
Iudæi literæ inhærent expertes ſpiritus 564.a
Iudæi ciuiles, Gentiles agreſtes 561.b
Iudæi Chriſtũ blaſphemãt 271.b. & quærũt temerè 330.b
Iudæi & gentiles duo filij 261.a
Iudæi veri qui ſint 290.b
Iudæi Chriſtum perdere omnes quærebant 248.b
Iudæi quotidie ſepeliuntur 257.a
Iudæi quomodo ſeruierant 227.b. quomodo perterriti 318.b
Iudæi quando credituri 83.a.263.b.104.b
Iudæi cur Chriſtum occidere volebant 338.a
Iudæi & Iudas odio tradidere Chriſtum 254.a
Iudæi repugnant Chriſto 133.a
Iudæi ciues impij 1040.a
Iudæi viderunt & audierunt 711.b
Iudæi cur Chriſto nolunt credere 256.b
Iudæi panem portant non comedunt 310.b
Iudæi deteſtantur Samaritanos 285.b
Iudæi qualia ſigna quærebant 223.a
Iudæi locum natiuitatis Chriſti ſciuerunt 129.b
Iudæi cur ſæuierint in Mariam 50.b
Iudæi quomodo mundi, quomodo immũdi redditi 325.b

Iudæi

Iudæi filij Abrahæ eſſe deſierunt 36.a
Iudæi de generis nobilitate ſe oſtentant 36.a
Iudæi filij eorum qui prophetas occiderunt 89.a
Iudæi tandem credent in Chriſtum 263.b& 694.b
Iudæi pauci in Chriſtum crediderunt, gentiles innumeri 710.b
Iudæis cur Euangelium primum prædicatum 984.a
Iudæi quomodo & vbi mirentur Ieſum 145.a
Iudæi vbi quærant Ieſum 144.b
Iudæi habent tempus pœnitentiæ 83.a
Iudæi ſuperbi diſperſi 33.b
Iudæi quomodo Chriſtum nouerunt, & quomodo non nouerunt 306.b
Iudæi lapidea corda habebant 337.b
Iudæi ſtultè reſpondent 249.a
Iudæorum & gentilium collatio 875.a
Iudæorum ſtultitia 850.b. verſutia 726.b. ſuperbia 620.b
Iudæorum nomine inimici Eccleſiæ intelliguntur 423.a
Iudæorum de ſuo Meſſia perſuaſio 254.a. qualem quærant 737.b
Iudæorum mores quales modò 336.b
Iudæorum temeritas in obſeruanda feſtiuitate 359.b. ſuperſtitio in fimbrijs 251.b. cæcitas & zelus præpoſterus 539.a. immanis blaſphemia 305.b. ſtulta perſuaſio 847.b. crudelitas in poſteros 388.b. importunitas 356.a obſtinatio 289.b. obduratio 62.a. duritia 129.b. amentia 375.a. iniquitas 81.a. dolus 538.b
Iudæorũ canones quid cõtineant de die nouiſſimo 15.a
Iudæorum reſponſum temerarium 260.a
Iudæos teſtimonijs prophetarum ad credendum poſſe induci 48.a
Iudæis quid traditum 260.a. quid lex contulerit 245.b
Iudæis Chriſtus multum tribuit 287.b
Iudæis à quibus permiſſum ſuo ritu viuere 818.b
Iudex omnium Chriſtus ſtat & ſedet quomodo 461.a
Iudex Deus terribilis & blandus 375.a
Iudex quos ſeparabit à ſorte fidelium 179.a
Iudex trepidat 369.a
Iudex Deus in iudicio metuendus nimis 13.b.419.b
Iudex ſupernus examinat omnia 178.b
Iudex omnium hominum quis 321.b
Iudex quàm diſtrictè veniat 131.a
Iudicis boni officium quale 430.a
Iudicem qui contemnit 199.a
Iudices quos habuit Ieſus 370.b
Iudicare ſecundùm faciem 30.a
Iudicandum quomodo 581.a
Iudicatus qui non credit 487.b
Iudicaturus eſt Chriſtus viuos & mortuos 415.a
Iudicaturus mundum quis 897.b
Iudicij diem vt Filius neſcire dicatur 524.b
Iudicium mundi 440.b
Iudicium iuſtum quis profert 306.a
Iudicium mundo quale 344.a
Iudicium quale prohibuerit Dominus 578.a
Iudicium extremum quàm ſeuerum erit 41.a
Iudicium rectum iudicandum 931.b
Iudicium ad quos pertineat 581.a
ad Iudicium qui vocandi 1046.b
Iudicium humanum ſæpè fallit 750.b
Iudicij futuri terror 1023.a
Iudici pulſanti quis lætus aperit 1048.b
Iudicia Dei occulta, ſed tamen iuſta 508.b
Iudicia Dei & hominum varia 340.a
Iudicia diuina incomprehenſibilia 710.a
Iudicia temeraria 576.b
Iugum domini leue & ſarcina leuis 117.a.174.a.767.b
Iugum diabolicæ ſeruitutis durißimum 654.a
Iulianus Pelagianus, cui reſpondet Auguſtinus 675.b
Iulianus apoſtata qualis in Chriſtianos 810.b
Iumentum Chriſti, humanitas 640.b
Iumentum, corpus domini 637.b
Iumentis qui comparentur 225.b
Iurare quatenus liceat 914.a
Iuramentum temerarium Herodis 913.b
Iuramentum quibuſuis verbis addere, quàm turpe 715.a
Iuſtitia Phariſæorum & Scribarum 401.a.790.b
Iuſtitia, qualem ſibi facit homo 494.a
Iuſtitia diſcipulorum Chriſti 438.a. fidelium ibid.a. perfectorum 209.b
Iuſtitia, lux eſt 370.a regina 885.a
Iuſtitia eorum qui intraturi ſunt regnum Dei qualis 689.a
Iuſtitia quomodo facienda coram hominibus 206.a
Iuſtitia quid 204.a
Iuſtitia implenda, quomodo 137.a
Iuſtitia vera compaſsionem, falſa dedignationem habet 567.a
Iuſtitiæ officia quæ 54.b. pars 204.a. fructus 596.b
Iuſtitiæ & peccato ſeruire non poſſumus 529.b
Iuſtitiæ coniunctus timor 791.b
Iuſti hic quoque poſſunt bona habere 543.a
Iuſti qui dicantur 635.b qui olim dicti 850.a
Iuſti in cælis ſemper aſpectant damnatos 555.b
Iuſti cur hic affligantur 503.b
Iuſti cur citò è medio tollantur 1002.b
Iuſti pœnitentes 567.b
Iuſti gaudebunt de munere retributionis 35.b
Iuſti in cælis nulla erga damnatos miſeratione mouentur 555.a
Iuſto quomodo lex non ſit poſita 111.b
Iuſtorum vita plena, impiorum inanis 856.a
Iuſtus bonis tribuat exemplum 181.a
Iuſtus charitate ornatur 118.b
Iuuenes ſtudere debent continentiæ 240.a
Iuuentus neglecta quanta mala pariat 3.a

Labor pro regno Dei non recuſandus 55.b
Labor manuarius non refugiendus 211.b
Labor Eccleſiæ varius 207.a
Labor breuis, ſed requies merces æterna 962.b
Laborem noſtrum quem conſtituit Deus 189.b
Labores leues reſpectu mercedis 174.b
Laborum bonorum glorioſus fructus 913.a
Laborare bonum, murmurare malum eſt 183.a
Laborandum, vt Dominum in dextera Dei ſedentem videamus 62.a
Labium æneum 958.a
Lachrymæ piorum multiplices 746.a
Lachrymæ mouent Ieſum 320.a
Lachrymarum piarum effectus 677.a
Lachrymis rigare pedes Ieſu 875.a
Laguaculæ quid denotent 90.a
Lamenta reuocant nos ad patriam 131.a
Lampas fides dicitur 1052.b
Lampades bona opera ſunt 1066.b 1077.a
Lana & linum myſticè 871.a
Languidi myſtica interpretatio 232.a
Lapis lex, & litera legis 320.a 317.b
Lapis, piſcis quid 452.a
Lapidis duritia 450.a
Lapidem qui mittunt 93.b
Lapides ſanctuarij 959.b
Lapides gentiles 617.a
Lapides fundamenti, Apoſtoli, & doctores 751.b
Lapides viui ſumus 294.a
Lapſus hominis 523.b
Lapſi vt reſurgant 126.b
Lætandum ob Chriſti reſurrectionem 388.a
à Lætalibus qui liberatur 488.a
Læti qui domino occurſuri 609.b
Lætitia vera adhibenda 388.b. quomodo agenda 612.b
Lætitia ſeculi quæ, qualis 40.b. ſpiritualis quid requirat 53.b
Latrones vnde & qui 676.b
Latitudo, longitudo, altitudo, profundum 706.a

Mare Galilææ 662.a
Mare ſeculum, littus maris, finis ſeculi 1094.b
Mare myſticè 298.b
Mare quid ſignificet 819.a
Mare rubrum quid 176.b
Mare ſeculum 382.a.397.b. mundus 166.b.585.a
Mare ſeculum, tempeſtas, cupiditas 866.a
Mare rubrum, typus Eccleſiæ 820.a
Mare præſens ſeculum, Petrus typus Eccleſiæ 856.b
Mare qualia ſortiatur nomina 769.b
Margarita in ſterquilinio 557.b
margarita precioſa 1064.b
Margaritæ & caritas & vilitas 1065.a
Maria incitat ad Dei inuocationem omnes 30.a
Maria gladio non eſt occiſa 115.b
Maria verba Chriſti ſeribenda conſeruabat 64.a
Maria egit cum Apoſtolis 891b
Maria ſuæ manſuetudinis ſigna manifeſtat 32.b
Mariæ eximia humilitas 25.a
Maria humilitatis exemplum 28.a
Maria Dei genitrix credenda ac confitenda 67.a
Maria ſciuit à ſe naſciturum Chriſtum 29.b
Maria modum pariendi interrogat 27.b
Maria doctrix Apoſtolorũ, qui & nobis tradiderũt 64.a
Maria vbi habitauerit 26.b
Maria benedicta inter mulieres 23.b
Maria non incredula verbis angeli 24.a.808.b
Maria ſemper clauſa 61.a. cur deſponſata 50.b.252.b. à quibus inuenta 50.b
Maria vt Mariam ſe præbuerit 901.b
Maria mater Ieſu cur ad monumentum non ierit 384.a
Maria magdalene Eccleſiam indicat 383.a
Maria vt Martham ſe præſtiterit 901.a
Maria ſoror Lazari quæ 314.b
Maria & Ioſeph de eadem tribu 934.a
Maria, caſtellum ſingulare 500.b. bellatrix egregia 812.b
Maria exemplis ad fidem inducitur 24 b
Maria mater regis & domini omnium 50 a
Maria mater & virgo 50.b
Maria θεοτόκος dicitur 535.a.851.a
Maria quomodo cõferebat verba Dei in corde ſuo 62 b
Maria commendata Ioſeph 51.a
Maria quid interpretetur 23.b
Maria virgo cælos aſcendit 893.a
Maria montana petit 28.a
Maria indigebat viri auxilio 52.b
Maria virgo genuit 801.a. quem genuerit 50.b. qualem filium pepererit 27.a
Maria & Martha duces Eccleſiaſtici exercitus 903.a
Mariæ virginis fœcunditas quam excellens 892.a
Mariẹ laus 892 a
Mariam imitari debemus 898.b
Maria comparatur auroræ, lunæ 925.a
Maria credendo concepit 53.b
Maria mater noſtra, Chriſtus frater noſter 785.b
Maria à lege maledictionis exempta 27.a
Maria ſuæ verecundiæ habuit reſpectum 29.b
Maria quid in vita egerit 891.a
Maria ſermone Angeli turbata 27.a
Maria quid prophetauerit 29b
Maria aduocata noſtra 925.b. gratia plena 23.b.27. porta paradiſi 853.b. ſemper virgo 52.b. maior Elizabet 28.a ſacerdote præſtantior 707.a
Maria cognouit ſenſum Ieſu 117.a
maria quomodo cognouit prophetias in ſe cõpleri 63.a
Maria Chriſtum cum dolore vidit 115.b
Maria nullis terrenis afficitur 29.b
Maria miniſterium non detractat 28.a
Maria ſerpentis perſuaſione non decepta 52.a
Mariæ exemplo ſimus humiles 31.b
Mariæ exemplum matronis proponitur 855.a
Mariæ duæ duarum gentium typus 374.b
Mariæ propoſitum de virginitate 24.a.897.a
mariæ alloquio Ioannes repletur Spiritu ſancto 28.b
mariæ oblatio qualis 117.a
mariæ dominus magna fecit & quæ 33.b
mariæ anima Dominum magnificat, quomodo 29.b
mariæ exemplo Chriſti famulos nos confiteamur 25.a
mariæ virginitas, ſedulitas 143.b. ſublimitas 898.a. humilitas 700.a. prudentia 785.b. prærogatiua 892.a
mariæ aſſumptio quomodo facta 891.b
mariæ beatitudinem mirantur omnes 30.a
mariæ virginitas plurimos ſui fecit ſectatores 801.b
mariæ exemplo verba Dei ruminanda 64.a
mariæ ſimilis in gratia nullus 27.a
mariæ virginitas diabolo excluſa 54.b
mariæ feſtum cæteris feſtiuitatibus præſtantius 794.b
mariæ Magdalenæ feruor 305.a
mariæ ſepulchrum 891.a
mariæ conuerſatio poſt Chriſti aſcenſionem 892.b
mariæ & Elizabeth colloquium 855.b
mariam Deus à terrenis ad cæleſtia deſideranda ſuſtulit 25.b
marcus teſtimonijs prophetarum vtitur 48.a
marcus Gentiles ad Deum prouocat 48.a
marcus Euangelium ſuum quo vſque perduxerit 48.a
marcus cur Euangelium inchoauerit a filio Dei 48.a
martha quàm moderata 316.b
martha & maria quid ſignificent 902.b
martha & Maria duæ ſorores 501.b
martha ſolicita, maria quieta 319.a
marthæ confeſſio 159.a
martinus paratus ad mortem 1051.a
martyrem quid faciat 190.b
martyres quomodo orãt vt vindicetur 203.a
martyres imitari debemus 890.a.999.b
martyres in pace 1022.b
martyres etiam ſine ferro 952.a
martyres vt efficiamur 879.a
martyres oſculati Chriſtum 340.b
martyres quo loco apud Deum habeantur 105.a
martyres non periiſſe 337.a
martyrij ſpecies quæ 18.b
martyrij monachi exemplum 614.b
martyrij genus & baptiſmatis quale 415.b
martyrij gloriam in pace adipiſci poſſumus 964.a
martyribus plenus eſt orbis 990.b
martyrium duplex 1022.b triplex 77.a
martyrum ordines duo 82.a
martyrũ perſecutores extincti, cum ipſi floreant 700.a
in martyrum nece, geminum bonum 353.b
martyrum caro quando immortalis 754.b
martyrum morte qui lætantur, credunt illos cum Chriſto regnare 858.a
martyrum ſolennitates ſunt exhortationes martyriorũ 1015 a
martyrum nomen triumphale 965.a
martyrum cruciatus varij 999.a
martyrum gloria & patientia 885.b. obitus 432.b. natalitia 372.b.432.b
maryrum caput quid fecerit 365.a
maſculi qui dicantur 434.b
materia mali 256.a
materia gaudendi quæ 40.b
mater obiurgationem filij non moleſtè tulit 112.a
mater & fratres Domini 225.a
mater munditiæ vbi habitauerit 26.b
mater Ieſu ad quid conſeruarit verba Ieſu 145.b
mater Chriſti obſeruat legem 784.a
mater filiorum Zebedæi quid petierit à domino 195.b. 877 a
mater ſpiritalis Chriſti 225.a
matris filiorum Zebedæi ambitio vnde 254.b
matrem Chriſtus quomodo honorarit 148.
matres infantum conſortes præmiorum 10.b

matres ſteriles qui habuerint 828 a
matrimonio iuncti quid cogitent 24.b
mathematicorum opinio quæ 130.a.error 458.a
matthæus conuertit Aethiopes 943.a
matthæus librum ſuum à filio hominis auſpicatur, quouſque perduxerit 49.a
mattheus cur Chriſti generationem ab Abraham incipiat 933.b
matthæus Euangelium ſcripſit Hebraicè 349.b 943.b
matthæus cur facie hominis deſcribatur 929.b
matthæus binomius 937.b.943 a.
matthæi conuiuium myſticè 943.b
matthæi conuerſio 937.b.943.a
matthias è 70. diſcipulis 539.a
matthiæ electio in Apoſtolatum 796.b
maxima pro paruis redduntur 1056.a
mediator dei & hominum quis 95 b
mediator Dei habuit perſonam ſacerdotis & regis, & quid ex vtraque nobis ſperandum 25.a
mediatore opus ad iudicem 962.a
medici gentilium myſticè 734.a
medicina cuius nos commonere debeat 32 a
medicina Chriſti multiplex 634.b
medicus bonus ad radicem reſpicit 695.b
medicus pertulit ægrotos 821 a
medicus ſanans & dimittens peccata 869.b
medicus dominus deus 157.a
medicus animarum Chriſtus 506 a
medici promittentes ſalutem qui 734 a
mendici omnes ſumus 713.b
medico adueniente filia defuncta 736.a
in medio quomodo ſtetit mulier 293.b
melior quis ſit 110 b quis æſtimandus à Chriſto 95 a
membra vt ſint ſancta 140.b
membra terrena 541.b.cæleſtia ibid.
membra neceſſariora affectus ſunt propinquorũ 952.b
membra vnius corporis ſumus 465.a
membra ne ſeruiant immunditiæ 932.a
membra vt in Dei cultum conuertenda 592.b
membra terrena 550. 551 a
memoriale Chriſti 547.a
mendacium vnde ſit 229.b. quis dicat 690 b
mendicatio bona, mala, exprobabilis 1078.a
mendici cur expreſſum nomen, & diuitis ſuppreſſũ 553.b
menſura ſiue remuneratio qualis tibi debeatur 578.b
mens vbi collocanda 252.a
mens noſtra à nociuis cogitationibus mundanda 31 b
mens ſecura optimium bonum 93.a
mens fidelium quomodo erudiatur 614 a
mens quomodo ad manſuetudinem emolliatur 35.b
mens arca Dei ſit 370.a
mens, ratio, memoria, intellectus, vbi ſedẽ habeāt 284 a
mens alia ſcribarum, alia plebis 615.a
mente v-ga qui orant, quales 247 a
mentis altitudo aſcendenda 310 a
mercatores quid non laborũ ſubeant ob pecuniã 174.b
mercatores quantis ſe exponunt periculis 767.b
mercenarius quis 426.a
mercenarius epiſcopus 428 b
mercenarij qui ſint 261.b. 265 a
merces bonæ vitæ & doctrinæ 1045.a
merces operum 420 b
merces ſequitur facilius non expectantem 954.a
merces prophetæ quæ & qualis 36.b
merces timentium deum quæ 433.a
merces iniquitatum, mulier mala 911 a
merces duplex vnius operis 957.a
merces recipientium Apoſtolos 988.b
mercedem duplicem qui accipient 1045.a
merentur ſublimia videre, qui ſolicitè præſunt 56.a
meretrices quid ſignificent 26.b
merita cumulanda 181.a
meritum omne breue eſt compenſatione donorũ 181.a
merita noſtra dona Dei 593.b. ex dei gratia 618.b
meritum humanum Dei amorem ſequitur 445 b
meritorum differentia 8.b
meritum largientis quale, & per quos contingat 45 a
meritis noſtris non ſaluamur 349.a
meſſis fidei quæ 289.a. quomodo diſperſa 289.b
meſſias paſtor certus 425.b
meſſias, Chriſtus, vnctus 287.b 760.a
meſſores Eccleſiæ 291.a
metus ac timor habendus qualis 70.b
michael, Gabriel, Raphael, vt interpretentur 569.a
michael bellum compoſuit 944 b
michaelis memoria vbi præcipuè 945.a
milites cur reſurrectionem domini celarint 373.
militia cæleſtis obuiã venit matri dei 895.a
millenarius numerus 299.a
miluus auis rapaciſsima, quos deſignet 169.a
mna ſeu mina quid denotet 1046.a
miniſtrandi verbo quid intelligatur 909.a
miniſterium quid dicatur 146.a. & cũ modeſtia eo vtendum ibid.
miniſtri Eccleſiæ debent viuere continẽter 1050.a quales eſſe oporteat ibid.b
miniſtri eccleſiæ cui afferunt vinum 153.a
miniſtri myſticè qui 150.b
miniſtri doctores 152.a
miniſtri Chriſti cum illo 887.a
miniſtrare Chriſto quid 887.a
miniſtrant Chriſto qui 343.b
minor in regno cælorum, Saluator 22.a
minores non debent inuidere maioribus 937 b
à minoribus ad maiora ſenſus exurgere debent 47.b
miracula tria eodem die vt ſint facta 762 a
miracula Chriſti aliquid loquũtur nobis 739.a. cur ædita 611.a
miracula Chriſti, vt accipienda 297.b. ad quid inuitare nos debent 192.a
miracula ſpiritalia potiora externis 460.a
miracula vt beneficia cur Chriſtus exhibuit 969.a
miracula Chriſtus plura quàm ſcripta ſunt fecit 318 a
miracula Chriſti maxima quæ 988.b
miracula ſpiritualia Eccleſiæ 498.b
miracula cur Apoſtolis ad iuncta 984.b
miracula Domini quam habeant prærogatiuam 645 a
miracula Dei populis nunciare cuius ſit 160.a
miraculũ maximũ quod dominꝰ fecit quale fuerit 220 b
in miraculis Chriſti etiam myſteria cõtemplanda 711.a
mirandum nobis de Chriſti factis 63.b
mirantur de Ieſu omnes 113 b
mirica arbor infructuoſa 750.a
miſeria vnde, in quem cadat 577.b
miſeria comunis eſt 697.b
miſeriæ noſtræ author quis 528 b
miſeri qui dicantur 11.b 182.a
miſericordia ne auferatur à nobis 1019.b. quomodo obtineatur 210.b
miſecicordia excludat hypocriſim 146 b
miſericordia & iudicium cantatur domino 926.a
miſericordia dei erga repiſcentes 876.a
miſericordia Dei abſoluimur 5.a quanta 33.b.
miſericordia quibus exhibenda 575.a
miſericordia matris Dei 811.a
miſericordia quid ſit 1035.a
miſericordia ἔλεος Græcè *580.a*
miſericordia ipſa deus 180.a
miſericordiæ opera in æterna vita nõ exercẽtur 99.b
miſericordiæ opera ſupernũ acquirũt auxilium 939.a
miſericordiæ opera exercẽda 295 a quãtũ valeāt 39.b
miſericordiæ diuinæ immenſitas 478.a
miſericordiæ incitamẽtũ 170.b. pręſtãtia 723.a. encomiũ 640.b
miſericordiã qui fruſtra petit 256.b. quomodo cõſequimur 170.b qui ex nobis ipſis diſcimus 577.b.

miſeri-

miſericordes oliuæ aſſimilantur 17.b
miſſa ſacrificium incruentum 325.b
miſſa à Ioanne celebrata 98.101.b
miſſa iuge Eccleſiæ ſacrificium 263 a.886.b
miſſa olim celebrata 945.a
miſſæ ſacrificium præſtantius alijs omnibus 780 b
miſſæ ſacrificium quantæ ſit efficaciæ 1005.b
miſſæ ſacrificium in Eccleſia 390.a
non miſſi non debent prædicare 402.a
miſſio filij Dei in mundum 530.a
miſsio Chriſti, incarnatio eſt 249.b
mites qui ſint 1024.b
mittere te deorſum 215.b
mitti quoque incarnari dicitur 417.b
modeſtia quid operetur in nobis 40.b
modicum quale Chriſto 431.b
modus plagarum quis 184.a
modus in reprehendendo quis ſeruandus 579.b
mola, Eccleſia 741.b
mola ſuperior & inferior 1066.a
molares lapides duo, & quid ſignificent 14.b
molere quid ſit 14.a
mollia quis ſuadeat 191.a
mollis veſtitus myſticè quid 20.a
mollibus veſtiti vbi ſint 22.b
momentum nullum in quo Dei beneficio non fruamur 683 a
monachus quomodo vitam ducat 960.b
monachi ad contemplatiuam vitam apti 99.b
monachi olim filij prophetarum 810.b
monachi perfecti pauperes ſpiritu & rebus 1020.a
monachis caput Ioannis reuelatum 922.a
monarcha vt orbi præſit neceſſe eſt 37.a
monaſticæ vitæ profeſſores quomodo tractentur 212.b
moneta diaboli peccatum 720.b
moneta Dei ſumus 728.a
montes tot, quot prophetæ 410.a
in monte apparuit Dominus 407 b
montem populus aſcendere non voluit 49x.a
montes aromatum 596.a
in montem excelſum qui ducantur 216.a
mons iuſtitia inſignis 1054.a. Euangelium 409 b
mons quid ſignificet 1017.b
mons olueti 291.b. myſticè quid 349.a. qui digni aſcendere 352.b
mons Syna coniunctus Hieruſalem 296.a
mons Chriſtus 595.a
mons Pharam 451.b. Dauidis 410.a
monumenta paſtorum vbi 63.a
monumentum Rachaelis 104.a
monumento Chriſti quid diſcimus 414.a
morborum cauſa quæ 211.b.308.b
morbus animi, peccatum 696 a
mores noſtros deus quotidiè intuetur 670 b
mores profeſſioni iungendi 640.b
mores orantium dignè qui 247 a
mori mundo & commori Chriſto 587 b
moriendum peccato 570 b
morimur in baptiſmo vt reſurgamus 84 b
mortalitas quomodo redierit ad æternitatem 362.b
mors Chriſti abolet omnes præuaricationes 326.a
mors Chriſti, mortis mors 588.a
mors vbi non habet locum 746.a
mors ſanctorum precioſa 85.a. illis optabilis 810 a
mors noſtra duplex, Chriſti ſimplex 223.b
mors crucis cur ante ſecula à Domino electa 276.b
mors Chriſti turbauit Apoſtolos 462.a
mors, fur dicitur 1052.a
mors Chriſti cui neceſſaria 215.a
mors animæ, corporis 534.b
mors animæ timenda 974.a
mors animæ periculoſa 665.b
Mors Chriſti à prophetis prædicta 617.a
mors peſsima quæ 314.a
mors in anima vnde 9:7.a
mors ſecunda horrenda 592.a
mors inuida cui præualet 3:6.a
mors Chriſti quaſita à multis 126 b
mors per inuidiam intrauit 487.a
mors Aegyptiorum quid 176.b
mors quos ſecum trahat 113.a
mors vt per fœminã, ita quoque vita per eã 25.a 405.a
mors quomodo intret in animam 662.a
mors iuſtorum in adiutorium illis eſt 1021.b
mors quando non erit 746.b
mortis dies prima 2.3.4.216.a
mortis hora cur nobis incerta 1049.b
mortis & reſurrectionis ſpecies quando apparet 358 a
morti acceleramus quotidie 186.a 647.b
mortem iuſtus libens excipit 1002 a
mortem cur dominus nobis voluit occultam 1002 a
mortem quis fecerit 822.b quis confudit 487.a
mortem qui ſibi tendant 337.a
mortem non guſtare quid 329.b
morte præoccupatur quis 100.b
à morte Chriſtus citò ſurrexit 405.a
morte omnes morimur corporali 496.b
mortifera peccata, quæ, qualia 3.b
mortificatio duplex 818.a
mortificationem membrorum docet ſcriptura 114.b
mortui vt ſepeliant mortuos 285.a 664.a
mortui à domino tres reſuſcitati 666.a 994.a quid ſignificent 314.a 318.a
mortui dormientes dicuntur 754 b 939.b
mortui ſumus cum Chriſto 588.a
mortuus reſidet, quid ſit 664 b
mortuus peccatum dicitur 329.a
mortuus quomodo reſurgat 317.b
mos condendorum cadauerum 351.b
mos ſcriptorum antiquorum 389.a
moyſes præcipuus inter prophetas 389 b
moyſes ieiunauit 213 b
moyſes & Samuel prohibentur orare pro populo 991.b
moyſes vnde nomen habet 415.a
moyſes quid offerri præceperit 160.b
moyſes quomodo viderit Deum 526.a
moyſes an ſit mortuus 94.a
moyſes quomodo ereptus 109.a
moyſes typus Chriſti 109.a ductor 176.b
moyſes, Elias & Chriſtus ieiunarunt 421 a
moyſes fidelis domino 158.b
moyſi libri continent vetus & nouum teſtamentũ 110.b
moyſi ſermones non fuerunt omnipotentes 113.a
moyſi qualis facies 625.b
moyſi nata vna quæ 733.b
moyſi credendum 543.b
mulier bona, quantus theſaurus 910.b
mulier relictis ſãctis ad fõtẽ miſericordię cõfugit 244.b
mulier Chananæa, typus Eccleſiæ 242.b 246.a
mulieris Chananææ prudentia 244.a
mulieri Chananaææ cur non reſponderit Chriſtus ibi.b
mulier quomodo fuerit percuſſa 187.b
mulier, quæ plebs Iſraelitica 289 b
mulier quanti fuerit occaſio mali 910 a
mulier Samaritana Eccleſia 286.b
mulier, Synagoga 393 b
mulier mater peccati 244.a
mulier fortis, Eccleſia 8 1 a
mulier ſanguine fluens, typus Eccleſiæ 733.b
mulier ſancta eſt Eccleſia 432.a
mulier adultera, anima hæretica 292.b
mulieris vocabulo quid ſignificetur 73. a. quid myſticè 595.a
mulieris parientis triſtitia 433.a
mulieri puerperæ cur ingreſſus ab Eccleſia interdicatur 790 a

mulier

Mulier mala peſſima portio 910.a
Mulieri malæ nulla beſtia comparanda 909.b
Mulieres cur olim non numeratæ 596.a
Mulierum conſilio moritur homo 320.a
Mulieribus apparuit Ieſus 377.a
Multi in necem Chriſti conſpirauere 125.a
Multi cur cedant tentationibus 707.b
Multi vocati, pauci electi 681.b
Multitudo maxima ſequuta dominum 298.a
Multitudo hominũ ad cælos quanta peruentura 569.b
Mundanda corda & corpora 45.b
Mundus contemnendus 13.a
Mundus quid in ſcriptura 557.a
Mundus Mariæ reſponſo ſaluatus 803.a
Mundus ſacerdotum peccatis affligitur 959.b
Mundus & cæli myſticè 472.b
Mundus iudicandus à verace 250.b
Mundus, mundi amatores 431.b
Mundus cui crucifixus 679.a
Mundus nos à Deo trahit 709.b
Mundus cur ſic dictus 1031.a
Mundus crebreſcentibus malis ad finem vergit 13.b
Mundus quid habeat 54.b
Mundus quotidiè nouis malis affligitur 13 b
Mundus quos odit, amat Chriſtus 570.a
Mundus ſanguine Chriſti mercatus 166.b
Mundus atrium diaboli 270.b
Mundus conditorem agnoſcere poteſt 59.b
Mundus vt ſaluaretur, quid fecerit deus 66.a
Mundus ſubiectus Chriſto 208.b
Mundus in quorum cordibus floreſcat 966.b
Mundus à Chriſto redargutus 438.a
Mundi iuuentus & ſenectus 13.b
Mundus per quos conuerſus 127.b.575 b
Mundus Paulo crucifixus 818.a
Mundus ſeneſcenti corpori ſimilis eſt 13.b
Mundus per quos & quomodo ſubactus 385.b
Mundi amatores quales 76.b.955 b
Mundus odit mundum 558.a
Mundi tempora tria, quartum vitæ futuræ 596.b
Mundi inconſtantia 1078.b
Mundi nomine qui ſignificentur 66.a.76.b.456.a
Mundi facultates contemnendæ 1038.a
Mundi partes quatuor 168.a. ætates ſex 123.b
à Mundi illicebris vt ſimus immunes 475.b
Munditia cordis quid promeretur 191.b
mundo qui dediti, quales erga pios 810.a
de Mundo qui, & qui non erant 249.a 405.b
Mundo qui benè vtatur 561.b
Mundum quomodo Chriſtus reliquit 445.b
Mundum qui vincat 416.a
Munera Deo reddenda 157.b.
Munera magorum quid indicent 133.b
Murmurans populus percuſſus 512.b
Murmurans non accipit regnum Dei 178.b
Murmuratione vel maximè offenderunt Iſraelitæ Deũ 496.b
Murmurare non decet 39.a.604.b
Murus, virginitas 900.b
Murum opponere 426.b
Mutari nos oportet in eum quem ſumimus 358.b
Mutus quis 628.a
Mutus & ſurdus quis 674.b
Myſteria quæ ſpiritus ſancti teſtimonio reſerata 467 a
Myſteria numeri ſeptuageſimi ſeptimi 717.b. numeri quinquagenarij 469.a
Myſterium mortis & reſurrectionis Chriſti 374.a
Myſterium regni qui noſcant 188.b
Myſterium incarnationis à ſeculis abſconditum 507.b
Myſterio promiſſa vt impleta 359.b
Myſtica interpretatio Chriſti à cruce pendentis 809.b

N

Naaman mundatus 156.b. typus gentium 275.b
Naaman non promptè obediens 648 b
nabaoth lapidatus 82.b
nabuchodonoſor diabolus 150.a
naim ciuitas Galileæ 662.b
nathanael habet Chriſti teſtimonium 761.a
nathanael vir magnus 765 a. melior Nicodemo 823.b
natiuitas Chriſti humilis fuit 809.b. prorſus noua 69.a
natiuitas Chriſti quoties celebretur 61.a
natiuitas Chriſti ad quid homines redegerit ibid.
natiuitati Chriſti quid debeamus 70.b
natiuitatem Chriſti, angelorum cantus indicauit, filium perditionis lites præcedent 15.a
natiuitatem Domini ſuſcepturi quid agere nos oporteat 45.a
natiuitate Chriſti renouari atque inter filios Dei computari poſſumus 22.b
natiuitates duæ, Chriſti & Ioannis celebrantur 836.b
natiuitates duæ in Chriſto 73.b
natiuitas Ioannis rectè celebratur 836.b
natiuitates duæ hominis 820.b
naturam ſummæ diuinitatis ſingulari numero deſignari 528.b
natura noſtra eſt mutabilis & procliuis ad deteriora 32.a
natura vtraque in Chriſto 68.a.76.a.213.b.330.b.359.a 533.a.787a. vbi cõmendetur 303.a. & vna perſona 68.a
natura Dei incommutabilis 455.b
natura noſtra licet ſit imbecillis, habet tamẽ ſemper ſubſidia 32.a
natura viperarum quæ 89.b
natura noſtra peccatum eſt 1074.b
naturæ lex quæ 702 b
naturæ bona quid efficiant 261.a
natus, qui migrauit ex hac vita 432.b
nauicula pectoris quæ 209.a
nauicula ſancta eſt Eccleſia 209.a 584.b
nauicula myſticè 693.b
naues duæ, duo populi 585.a
nauem cur Chriſtus aſcenderit 691.b
nazareth quid ſonet 57.b. myſticè quid 694.b
nazareth ciues quales 274.b
nazareth ciuitas Chriſti 274 b 116.b
nazareth conceptionis, Bethlehem natiuitatis honore celebris 57.b
nazarenus Dominus vocandus 125.b
nazaræus quis rectè vocetur 57.b
neceſſaria nobis nota facta ſunt 995.a
neceſſitas deſpõſandi Ioſeph Mariam 50.a
neſciat ſiniſtra quid faciat dextra, quomodo intelligatur 294.b
negare ſe quomodo quis debeat 1001.b
negant Deum qui 310.b
negligentia noſtra reſarcienda 549.b
negocia quæ iuſtè, & quæ non exequantur 397.b
negotia terrena clerici tractant 959.a
negotiatio à pectoris domo deſit 221.a
negotiator Chriſtus 1078.b
negotiatores nos eſſe debere 1004 b
negocij nomine quid intelligatur 241.a
nemo de peccatorum remiſſione deſperare debet 118.b
nequam ſpiritus ſeptem, qui 224.b
nequam coloni Iudæi 259.a
nero primus perſequitur Chriſtianos 843.b
neſtorij hæreſis 531.a
nicodemus amicus Chriſto 335.a
nicodemus doctor 159.a 819.b
nicodemus quæ à Chriſto didicerit 510.b
niniuitæ peccatis obnoxij 223.b
niniuitæ Iudæos condemnabunt ibid.
niniuitarum rex quàm ſapiens 1082 a
niniuitis Dominus pepercit 1081.a
nocte ſurgendum ad preces 846.b
nolentes non compelluntur 90.b
nomen Chriſti quomodo exaltatum 381.a

nomen diuitis epulonis cui ignoretur 553.b
nomen Ieſus quare datum 122.b
nomen cui diuinitus datum 829.b
nomen honoris, non virtutis qui teneant 235.b
nomina electorum ſcripta in cælis 57.a
nomina ſcripta quorum 256.a
nominis Chriſti dignitas ſeruanda 57.b
non peccare impoſſibile 234.b
nouella germina ſanctitatis 420.a
nouiſſimi ad vitam præordinati nos ſumus 181.b
nota qua diſcipuli Chriſti internoſci poſſint 162.b
noxia imperfectio vbi non nocet 399.b
nox in ſcriptura quid 113.a
nox quando vergere cœpit 113.b
nox & dies quid 105.a
nox, ignorantia 451.a
nox in Chriſti natiuitate quid 61.b
nox impiorum 309.b
nox quæ nobis potiſſimum ſeruanda 376.a
nox antiquæ cæcitatis præceſsit 59.b
nox in quot vigilias diuiſa 1051.b
nubes lucida ſacra ſcriptura 238.a
nubes Chriſtum indicat eſſe regem cælorum 458.b
nubes leuis, virgo Maria 109.a
nubes quæ vocem dederunt 166.a
nudi à veritate, ſe multitudine armant 685.b
nuditatem turpem fecit peccatum 948.b
nudus virtutibus qualis 169.b
numerus quadragenarius 234.a. quinquagenarius 607.a. centenarius 402.b
numeri quinquagenarij myſteria 474.b. ſeptenarij perfectio 711.a denarij ſignificatio 760.a duodenarij perfectio 711.a
numiſma idem quod numus 727.b
numularij pecunia 1057.a
numularij in templo 220.b. qui 302.b
nuptiæ ſpirituales 15 b. bonæ quæ 151.a
nuptiæ Chriſti quotidianæ 675.a. Chriſti & Eccleſiæ 672.b
nuptiæ in cælo & in terra 1059.a
nuptiarum locus primus quis 148.b
nuptias quando fecit Deus filio ſuo 700.a
nuptias qui neglexerint 700.b
ad Nuptias ſanctas intraturi, quibus opus veſtibus 45.b
nupijs cur Chriſtus interfuerit 148.a
nutritor animarum fidelium quis 59.a

OBedientia comes humilitatis 137.a
Obedientia ſacrificio gratior 803.b
Obedientia mandatorũ quibus iniuncta 1038.b quid promereatur 645.a
Obedientia Chriſti quæ 347.b. miniſtri 132 a
Obedientiæ exemplum in Apoſtolis 461.a
Obiurgationes placidè ferendæ 84.a
in Obiurgandis proximis quid obſeruandum 659.b
Oblatio Mariæ quid innotet 117.b
Oblatio pro puero 783.b
Oblectamenta verſa in holocauſta 874.a
Obumbrare quid ſit 24 b
Occaſus finis vitæ 794.b
Occiſor quis ſit 557.b
Occiſi in domini morte qui 369.b. à bimatu qui 103.b
Occulta dei iudicia timenda 984 a
Occurrere quibus debeamus 182.a
Octo bona per afflictiones obtinent iuſti 1017 b
Octonarius & ſeptenarius quid 608.a
Oculus columbinus in Eccleſia 138 b
Oculus myſticè 950.a
Oculus intentionem indicat 198.a
Oculi quales vident Deum 540.b quorum beati 654.a
Oculi in lapide ſeptem qui 149.a
Oculi Ieſu myſticè 298.b
Oculi quotuplices 114.b
Oculi mundi quem viſuri ſint 216.b
Oculorum Chriſti eleuatio 1019.a
Oculos qui illuminat, cor quoque purgat 311.a
Odire animam quam 343.b
Odire animam ſuam 888.b
Odium omne malum ſuggerit 687.a
Odium ira inueterata 591.a
Odium & ira quid differant 579.b
Odium quam pernitioſum vitium 85.b
Odium vt facilè profligetur 558.a
Odij & amoris effectus 686.a
Odij materiam facilè inuenire 558.a
Odio quàm ferueamus 146.b
Odiorum flamma fuganda 446.a
Odium vt profligetur 558.a
Odor ſuauis 898.b
Offenſio nulli danda 266.b
Officium Meſsiæ quale 290.b
Oleum peccatoris 1068.b
Oleum de petra qui ſuxerunt 417.b
Oleum myſticè 607.a
Oleum ἔλαιον Græcè 580.a
Oleum charitas eſt 1067.a
Oliuæ Eccleſiæ quæ 293.a
Oliuæ fructus 750.a
Omne & totum differunt 284.a
Omnes in ſaluatore reſurreximus 388.b
Omnes vnius Domini ſeruos nos eſſe 46.a
Omnes quæ ſua ſunt quærunt 190.b
Omnia propter hominem creata 459.b. 575.a
Omnia vt ſint noſtra 893.b
Omnia in pondere, numero & menſura 428.b
Omnibus dictum, Sequere me 110.a
Omnipotens facit quæ vult 973.a.
ὁμοούσιος quid 521.b
Onera & infirmitates aliorũ nos portare oportet 9.b
Opera ſine viua fide 873.a
Opera ſi defuerint baptizato 54.a
Opera bona charitas 853.b
Opera noſtra ſequitur æterna retributio 384.b
Opera bona ſunt alimenta 985.a
Opera quorumlibet intuenda 602.b
Opera bona ſectanda 412.b. inculcanda diligẽter 153.b
Opera fidei iungenda 614.b
Opera mortua 325.b. tenebrarum quæ 2.b Diaboli qualia 273.a
Operum retributio 354.a
Opera pietatis ſectanda 210.b. tria 39.b. quid promeruerunt 217.b
Opera noſtra quando grata Deo 140.a. 198.a. quomodo Deo placeant 54.a. ſine charitate nulla 190.a
Opera carnis 590.a qualia 641.b
Opera Chriſti qualia 336 b
Opera quælibet debito tempore agenda 2.b
Opera bona aſsiduè facienda 601.a. in quem ſinẽ 198.b præſtant fiduciam 1074.a
Opera noſtra quando grata Deo 140.a 198.a. quomodo Deo placent 54.a
Opera iuſtitiæ abluunt ſordes 198.b
Opera patris per Chriſtum 309.a
Opera noſtra meritum habent vitæ æternæ 54.a
opera charitatis ſpiritualia 217.b
opera Trinitatis qualia 518.b
operum miſericordiæ quanta vis 36.b
operator in vinea quis, qualis 177.b
operari recta debemus ſemper 782.b
operarios mittit Dominus 177 b
operarius dignus ſua mercede 994.b. mercede ſolatur 804 a
operarij in vinea Domini pauci 956.a
operator Chriſtus ſemper 309.b
opera quæ mortificanda 198.a
operũ miſericor. efficacia 716.a dignitas & meritũ 713.b

Operum bonorum præmia 972.b.claues 747.b
in operib.bonis ambulãdũ 55.b.54.a. quid cauẽdũ 1070.a
Opinio peruerſiſſima de fide 442.a
Opinio ſiniſtra in Deum diluitur 114.a
Opiniones diuerſæ de Chriſto vnde 787.a
Opus prophetarum omnium Chriſtus 485.a
Opus bonæ conſciẽtiæ,mercede ſua nõ fruſtratur 959.a
Opus ſeruile quod 310 a
Opus hominis in hac vita 598.b
Orandum pro inimicis quomodo 202.b
Orandũ vbiq; 247.b ſemper 247.b 676.a quomodo 231.a
Orantes cur ad orientem nos vertimus 522.a
Orantes temerè qui 243.b
Orare debemus pro inuicem 567.b
Orare in monte 501.b
Oratio valdè neceſſaria 147.a. plurimorum vtilis 45.a
Oratio Cypriani ad Spiritum ſanctum 476.a
Oratio Chriſti diſcipulorum ædificatio 848.b
Oratio res ſpiritalis 421.a
Oratio nocturna purgat ſordes peccatorum 845.b
Oratio ab Eccleſia pro Petro 845.b
Oratio in peccatum qualis 991.a
Oratio quando purior 846.b
Orandum pro conuerſione infidelium 626.b
Orare ſine intermiſsione vt poſsimus 840.b
Oratio vbi,ibi & infirmatio 247.b
Oratio vt ſit frugifera 619.a
Oratio quid mereatur 39.b
Oratio quæ eſſe poteſt fructuoſa 243.b
Orationis alæ 205.a. virtus 193.a. 196.b. 969.a. 991.a
Orationis virtus thure exprimitur 130.b
Orationes ſanctorum non ſemper exaudiuntur 207.a.& cur 206.b. 279.b
Orationum pauperum non obliuiſcetur Deus 207.a
Orationibus aſsiduis nobis opus eſt 729.b
ab Orationibus opus incipiendum 682.b
Ordo concionatorum 556.a
Ordo in prædicando ſeruandus 408.a
Ordo ſacerdotum Iudæorum 818.b
Ordo hominis vtriuſque optimus quis & qualis 711.b
Ordo correctionis fraternæ 279.a. reſtaurationis 506.a
Ordo ligandi & ſoluendi 279.b
Ordo in correptione adhibendus 277.b
Ordines bonorum & malorum 217.a
Ordines diſtincti & functiones Angelorum 964.b
Ordines tres in Eccleſia 968.a. diuerſi in Eccleſia 38.a
Ordinum cæleſtium breuis explicatio 570.b
Origenes hæreſiarcham deteſtatur 114.b
Origenis hæreſis 48.a
Origenis error de dæmonum reparatione 218.b
Ornamenta diaboli 226.b
Ornamenta cælorum quæ 480.b
Ornari nos oportet ſanctis operibus 350.a
Os in multis offendit 712.a
Oſcitantes eſſe non debemus 55.a
Oſcula coruina qualia 135.a
Oſculum dilectionis ſignum 677.b. 875.a
Oſſa Chriſti quando diſperſa 346.a
Oſtentatio cauenda 157.b.& 985.a
Oſtium ouium Chriſtus 492.a
Oſtium quid ſignificet 205.a. 222.b
Otia neſcit amor 479.a. damnantur 169.b
Otio beatitudo non acquiritur 55.b
Otioſi & quieti qui ſint 20.b
Otioſus quis dicendus 178.a
Oues centum 573. a. myſticè quid 567.a
Oues qui vendant 302.b. quia nouit 493.b
Oues Chriſti paſcere quid ſit 841.a
Oues ſuas cui committat Ieſus 842.b
Oues ſimplices 217.a. Chriſti 336.b
Oues ad paſcua vocandas 61.b
Oues Chriſtus mittit inter lupos 1000.a
Ouis errans 572.a. quæ 805.b. quomodo erret 492 b
Ouile Chriſti, Eccleſia 491.b
Ouile Chriſti ex Iudæis & Gentibus 427.a
Ouum reſurrectionẽ innuit 452.a. ſpem exprimit 450.a

PAcem Eccleſia quando habitura 104.b
Pacem Angeli optant ac mãdant hominibus 60.a
Pacem qui oderunt 154.b
Pacem Eccleſiæ quid conturbet 141.b
Pacem bella præcedunt 810.b
Pacem in mundo qui habeant 363.a
Pacificus vir quo ſigno agnoſcatur 42.a
Pacifici filij Dei 1035.a
Pacifici in ſeipſis 1024.b
Pacis indicium quale 57.a
Pacis author æternæ pacis gaudia prædicauit 57.a
Pacis participes qui non ſunt 42.a
Pacis filij quando dici poſſumus ibid.
Pædagogus pueris adhibetur 118.b
in Paleſtina qualia tecta 1027.a
Palma quid 342.b
Palma victoriam ſignificat 968.b
Palmes vnde ferat fructum 826.a
Palmites infructuoſi 888.a
Palmites omnes quomodo in Chriſto ſunt 215.b
Panem eſurire quàm bonum 494.b
Panem nos eſſe neceſſe erit 132.b
Panem Angelorum quando ſumimus 176.b
Panem nobis quis fregerit 391.b
Panem ocioſa non comedit quid 873.a
Panes tres, Trinitas 447.b
Panes tres qui 451.a
Panes & piſces comedendi 310.b
Panes frangere 301.a. quomodo fracti 299.a
panes quinque, quinque libri Moyſi 298.b
panes vt edantur, quid neceſſe 310.b
panis & vinum mutantur in corpus Chriſti 546.a
panis apparet in ſacramento ſed caro eſt 541.a
panis à Chriſto in cœna vltima datus diſcipulis non effigie, ſed natura mutatus 541.a
panis pro omni cibo 643.a
panis regni Dei quis 670.a
panis qui creſcat 301.a
panis verbo Dei comparatur 261.b. charitas eſt 449.b
panis contradictus 499.a
panis myſticè 452.a
panis viuus vbi natus 132.b
panis nomine quid comprehendatur 215.a 664 644.a48
πανοπλία quid ſonat *706.b*
pantheon quale templum 963.b
par pari referre quorum ſit 154.a
parabolis plebs permouetur 296.a
parabolis Dominum vſum ſæpius 188.b
paracletus quid & quis 472.a
paradiſus typus Eccleſiæ 888.b
paradiſi clauſtra per quam aperta 178.b
paralyticus ſpiritus 695.a
paralytici curatio quid 502.a
paralyſes noſtræ magnæ 692.a
parentes noſtri quando ſe cooperuere 764.b
parentes honorandi quomodo 146.b
parentes quomodo Ieſum perdiderant 244.b
parẽtum imbecillitati quomodo cõſuluerit Deus 280.b
parentum malorum malæ ſoboles 35.b
parentum S. Ioannis integritas 827.b
partem habituri qui 368.b
partes mundi tres vngunt Ieſum 383.b
à Paruis ad maiora deſcenditur 298.a 110.b
paruulus quis ſit 173.a 651.b
paruulus qui ſibi diſplicet 951.a
paruuli non ætate ſed malitia 948.a
paruuli eſſe debemus ibid.
paruuli in hac vita ſumus 191.b
paruuli exemplum proponitur 951.a
paruuli offeruntur Domino, medico 620.a
paruulo vt prouideatur 110.a
paruulorum beatiſſimus quis 832.a

paruulos nos eſſe oportet 103.b
paruulis quid reuelatum 173.b
paſcere qui debeant 62.b
Paſcha vnde habeat nomen 366.a
paſcha cæteras antecellit ſolennitates 411.b
paſcha tranſitus 351.a 368 b. qui celebrent 378. ã. quomodo celebrandũ 268.b. à quibus legitimè celebretur 363.b
ad paſcha qui veniant ſecuri 310.a
paſcha Iudæorum cuius typus 144.b
paſcha quale celebrarint Iudæi 342.b
paſcha agnus dicitur 352.a
paſcha celebrandum 413.b
paſchale feſtum negligere piaculum 362.b. quomodo ſuſcipiendum 239.a
paſchatis tempore quid faciendum 297.b
paſchatis noſtri typus 375.b
paſcua electorum 427.a
paſſer auolans 261.a
paſſeres duo myſticè 160.b
paſsio Chriſti imitanda 412.a. ad quid inuitet 326.b. mouet corda 325.b. quid innuat nobis 422.a. palàm facta 390.b. durat ſemper 363.a
paſſio Chriſti volũtaria 348.b. ãte ſecula pręfinita 360. a
paſſio & reſurrectio Chriſti cur neceſſaria 396.a
paſſionis Chriſti contemplatio quid præſtet 402.b
paſſione Chriſti quid reuelatum 117.a
paſsionem ſuam Chriſtus cur prædixit 253.b
Paſtor quando dormire videtur 167.b
paſtor ouibus quid debet 426.a
paſtor Eccleſiæ lapſus 355.a
paſtor verus quis 217.a. 425.b
paſtor Eccleſiæ quomodo alijs miſereri debeat 380.b
paſtoris ſententia etiam iniuſta timenda 418. b
paſtoris noſtri veſtigijs inſiſtendum 426.a
paſtoris veri ſignum 841.a
paſtores quando fiant lupi 559.a
paſtores mali 842.a boni qui fuerunt 427.b
paſtores cur vigilent 59 a. quos deſignent ibid.
paſtores eccleſiæ myſteria Dei prædicent 62.b
paſtores beati qui 64.a
paſtores, epiſcopi & doctores 61.a
pater & filius quomodo vita 525.b
pater & magiſter noſter quis 253.b
pater Deus ſemper cum filio 262.a
pater quid dederit filio 337.a
pater cæleſtis quomodo vadat & veniat 483.b
pater principium 296.a. verax eſt ibid.b
pater cæleſtis quàm pronus ad miſericordiam 448.a
pater quomodo filium ſanctificarit 337.b
pater ſine filio nunquam fuit 75.b
pater non exercebit iudicium 535 a
pater & filius ſimiles 813.b. vnum 517.a
pater quos trahat ad filium 495.a
pater quomodo traxerit 495.b
pater in Chriſto per duas operatur naturas 534.b
pati de Deo quomodo dicatur 520.a
patientia radix Chriſtianæ ſapientiæ 190. b Chriſtiano neceſſaria 566.a. vt ſeruanda 155. b
patientia quid ſit 1021.b
patientia nobile vincendi genus 79.b
patientia Dei erga peccatores 572 a
patientia Chriſti inſignis 305.b nobis imitanda 327.b
patientiam & innocentiam docet Chriſtus 1022.a
patientia Dei 155. a. 295.a non abutendum ibidem
petientia Dei magna, noſtra aũt impatientia qualis 213 b
patientia in tribulatione 147.a
patientia virtus eximia 242.a. vbi cernatur 170.a
patientiæ exempla 154.a 1022.b
patientiæ exemplum illuſtre 186.b. 571.b
patrem qui neſcit, qualis 306.b
patrem qui neſcit, & filium neſcit 308 b
patrem Deum qui malè vocent 112.b
patres ante Chriſtum veraces 492.a
patres vt viderint Deum 634.b
patres aut magiſtros vocare quomodo liceat 252.a
patresfamilias quomodo ſuã familiã curare debeãt 158 a
patris ſcientia quid operetur 987.a
patri, filio & ſpiritui ſancto proprium 518.a
patria vnde excidimus quærenda 175.b
patria Chriſto cur viluerat 275.a
à Patria cæleſti multo tempore exulauimus 379.a
in Patria cur minoris habeamur 275.b
patria cęleſt. appetẽda 327.a. quàm diligẽter q̃rẽda 350.b
patria Chriſti 275.a
patriarchæ in qua ætatè fuere 152.a
patriarchæ primi ad vitam prædeſtinati 181.b
patriarchæ non martyres 963.b
paucis etiam conſulendum 410.b
Paula viduis imitanda 896.b
paulæ viſio 983.b
Paulus ſtimulum quem habuit 185.a
Paulus Apoſtolus virgo fuit 575.b
Paulus vnde infirmus 805.a. cecidit & ſurrexit 84 b
Paulus de tribu Beniamin 805.a
Paulus quomodo Deum glorificauit 831.b
Paulus Eccleſiæ magiſter 150.b. cur ſeipſum cõmendarit 183.a. ſeipſum inſipientiæ accuſat 184.a. quantus & qualis fuerit 176.a
Paulus in rebus duris gaudebat 40.b. conſenſit lapidationi Stephani 79.a
Paulus omnes Deo exhibere voluit 852.b
Paulus per Chriſtum eruditus 804.b
Pauli ſecuritas de corona 42.a
Pauli peccatum graue 86. b. mors qualis 858.b
Pauli deſiderium 714.b. humilitas 618.b. ſapientia 885.b
Paulus cur ſe abortium dixerit 618.a
in Pauli oculis ſquamæ 806.a
Pauli in ſuos dilectio, modeſtia 852.a
Pauli conuerſio qualis 79.a
Paulum qui carpebant, quomodo hos vocarit 183.a
Pauper vt ſit particeps tuorum bonorum 46.a
Pauperes quid reddent 576.b
Pauperes & debiles ad cœnam veniunt 561.a
Pauperes non ſunt deſpiciendi 555.b venerandi 556.a
Pauperes varij 997.b. quales Dominus requirat 169.a
Pauperes quærendi, vt ſint aduocati 556.b
Pauperes quales beati aut miſeri 960.b
Pauperes qui domino curæ ſint 218.a
Pauperes ſuſtentandi per nos 45.a 219.b
Pauperes ad conuiuia inuitandi 46.b
Pauperes ſpiritu, beati 1034 a
Pauperum quando meminiſſe decet 422.a
Pauperibus dandũ, non ſcortis: non paraſitis adulatoribus 885 a
pauperibus dandum, non diuitibus 864 b
paupertas voluntaria, virtutum origo 1019.b
paupertas quid conciliet 256.b
paupertas Chriſtiana diues ſemper 266.b
paupertatis magnanimæ exempla 970.a
paupertatis exemplum à D. Gregorio propoſitum 557.b
pax imprecanda 956.b
pax & gladius quatenus habenda 1033.a
pax finis noſter 452.b. beata vita 536.b
pax mundi quæ 483.b
pax in mundi deſcriptione deſignata 60 b
pax vbi habitare poſsit 11.b
pax inuiſa Deo quæ 1033.a
pax vt colenda ibidem
pax impiorum, impunita nequitia 612.b
pax animæ quomodo conſeruetur 708.a
pax Chriſti 483.b. quæ, qualis 171.a
pax quid operetur 11.b perfectiſsima quæ 42.a
peccando decalogum tranſgredimur 278.b
à peccando quid deterreat 386.a
peccando homo quid amiſit 374.b
peccando extranei à Deo ſumus 56.b

peccans

Peccans frater vt tractandus 292.a
Peccant qui nolunt confirmari 1002.b
Peccanti remedia data, ne deſperet 406.a
Peccanti fratri ſemper dimittendum 278.b
Peccare in Deum & in hominem differunt 1016.a
Peccare per ignorantiam & per ſuperbiam, quid differat 259.a
Peccata publica debent expiari publicâ pœnitẽtia 735.a
Peccatorum & pœnarum diuerſitas 987.b
Peccata remiſſa an redeant 718.a
Peccata cauſa moleſtiarum 694.a
Peccata mundi quis tollat 135.a
Peccata quanta mala inducant 2.b
Peccata noſtra quomodo tolerat Deus 480.b
Peccata dimiſſa quomodo reſuſcitamus 722.a
Peccata, tenebræ, murus ſunt 127.a
Peccata populi qui comedant 957.b
Peccata quomodo deleantur 116.a.423.b
Peccata quomodo obliterentur 40.b
Peccata etiam condonata, in quibus puniantur 721.a
Peccata non abſcondenda 1072.a.1075.a
Peccata ſolus Deus dimittit 683.a quomodo 502.b
Peccata parua neglecta occidunt 488.a
Peccata quomodo manebunt ibid.
Peccata fruſtra plangi, niſi abſtineatur 297.a
Peccati gradus quatuor 316.a. fructus 593.a
Peccati initium, ſuperbia 30.a
Peccati occaſio vitanda 715.a
Peccati ſeruos eſſe nos non debere 55.a
Peccati fomitem quis ſubminiſtrat 576.b
Peccati ortus & occaſus 683.a ſtipendium 594.a
Peccatis vacare iucundiſsimum 76.b
à Peccatis quis caueat 163.b
Peccatis mori quàm vtile 394.a
à Peccando quid nos auocare debet 605.a.1074.a
in Peccato non mori quomodo 249.a
Peccato carere nequimus 135.b
Peccatis dare veniam, cuius ſit 692.a
Peccator qui mortuus ex culpa 38.b
Peccator quando viuet vita 320.b
Peccator nõ ſaturatur 265.a. difficulter reſuſcitatur 318.a
Peccator moritur iuſto reſurgente 388.a
Peccator dum pœnitet, ſaluatur 648.b
Peccator qua via veniat ad Deum 265.a
Peccator pœnitens ſemper ſuſcipitur 182.a
Peccator non effugiet iram 35.b
peccatores non poſſunt ſurſum reſpicere 680.b
Peccato humanum genus deprauatum 626.a
peccatores redeunt ad vitam 405.b
Peccatores vt à doctoribus ſoluantur 349.b
Peccatores multis modis ſeparantur 648.a
Peccatores quomodo à Deo exaudiantur 311.a
Peccatores, equi diaboli: ſancti, Dei 6.b
Peccatores omnes, decem leproſi 648.a
Peccatores Deus non deſpicit 65.b, 292.a
Peccatori, vt ſoluat debitum, quid agendum 722.a
Peccatorum effectus 833.a
peccatorum diuerſitas meretur ſuppliciorum diuerſitatem 987.b
ob peccatorum molem turbari debes 977.b
peccatorum tria genera 665.b.736.a.974.b
peccatorum nexus quis ſoluat 135.b
peccatricis pœnitentia 875.a
peccatum, fructus malus 602.b
peccatum in luxu & precioſo veſtitu eſſe 20.a
peccatum abſconditum emendandum 45.b
peccatum cogitationis, operis 318.b
peccatum originale quomodo expiatur 306.a
peccatum ad mortẽ 202.b 666.a. non ad mortem 202.b
peccatum ne regnet in nobis 117.b
peccatum & crimen differunt 293.b
peccatum nullum negligendum 591.b
peccatum vnum irremiſsibile 441.a
peccatum maius euadendum 811.a
peccatum prauæ conſuetudinis 319.a
peccamus nos plus in Deum quàm proximi in nos 1016.a
peccemus vt dimittantur nobis peccata, quomodo intelligatur 868.b
pectora tundere 171.b. cur tũdãtur 622.a ſuper pectus Ieſu quis recumbet 110.b
pecudes ieiunarunt 1082.a
pecude quis ſtolidior ibid.
pecunia danda mumularijs 1044.a
pecunia clauſa 956.b
pecunia quid intelligatur 499.a
pecuniæ cui obediant 169.a
pecuniam in ſudario ligare 1047.a
pedes qui ſpecioſi 765.b
pedes quando lauamus mutuò 368.b
pedes Chriſti quomodo Iudæi ſordident 340.a
pelagij error, ſe ſua virtute poſſe ſaluari 734.a
pelagianus error peſsimus 262.a.435.a.618.b.620.b
pelagiani iuſtitiam ſuis viribus obtinere arbitrati 593.b
pelagiani hæretici quid ſenſerint 466.a
pentecoſtes ſolennitas 469.a. eius præſtantia 481.a
pentecoſte in vtroque teſtamento ſolennis 473.b
pera prohibita 499.a
pera, calceamenta quid 976.b
percuſſio gemina, duo ligna crucis 497.a
peregrini ad hoſpitium inducendi 387.a
perfectionis menſura quæ 995.b
perfecti quomodo eſſe queamus 206.a
perfecti in Eccleſia qui 189.b
perfectis & minus perfectis quid iuſſum ſit 1013.a
perfectis quid liceat 184.a
perfidiæ argumenta, per reſurrectionem Chriſti ablata 381.a
pericles quàm patiens 154.a
pericula quæ nos affligunt 147.a.127.b
periculũ animæ maius quàm corporis 16.a
periculum confidentiæ ſui 324.b
pernitioſa ſepe petimus 661.b
per octauas pentecoſtes cur ſtantes oramus 470.a
perſecutio Eccleſiæ quando cæperit 344.a
perſecutionem nos poſſe fugere 304.b
perſecutores bonorum ſibijpſis pernicioſiſsimi 107.b
perſecutores martyrum quid profecerunt 372.b
perſecutorum duplex genus 1027.a
perſequentium furori cedendum 328.b
perſeuerantia, virtutum columna 909.a
perſeuerantia eſt virtus boni operis 303.a
perſeueratio in malitia quid mereatur 219.b
Perſeuerantia exaudiri meretur 242.a
perſeuerantiæ ſtudium optimum 651.b
perſeuerandum in oratione & petendo 451.b.247.a
perſona tertia, cur ſpiritus ſanctus dicatur 516.b
perſonæ vnitas in Chriſto 896.a
perſonæ trinitatis inſeparabiles 519.a
perſona mittentis non orantis ſpectanda 560.a
perſuaſio multorum falſa 1016.a
perunctio olei quid affert 291.b
peſtilentia nobis impendet 12.b
petenda à Deo qualia 450.b
petentium diuerſi affectus 991.a
petentes cur non accipiant ſemper 444.a
petere, quærere, pulſare 448.a
petere quomodo debeamus 444.b
petitionem malam qui non faciunt 279.b
petra ſpiritualis quæ 124.a
petræ maceria & cauerna 139.a
petri authoritas Antiochiæ 792.b
petri ſecuritas in ſummo periculo 845.b
petri nauis non turbatur 583.a
petri primum ſignum 857.a. mors qualis 859.a
petri infirmitas & conſtantia 538.a
petri virtutes quæ, quales 858.b

petri catenæ cuius efficaciæ 881.b
petri circumſpecta reſponſio 840.a.confeſſio de Chriſto 794.a
petri ſolennitates tres 879.a
petri pœnitentia 355.a.feruor 208.b.fides beata 851.a
petri primatus 842.a.priuilegium 583.b.largitas beata 857.b
petro cur Chriſtus apparuerit 617.b
petro Dominus mortem nunciauit 110.a.genus mortis prædictum 841.b
petronia mulier quid meritis reliquiarum Stephani obtinuerit 88.a
petrum quis confirmauit 373.b
petrus & Paulus romę martyriū vna die paſſi 856.a.859.b 844.b
petrus cur tam fœdè lapſus 380.b
petrus quando id nominis primum acceperit 840.b. cur nominatim expreſſus 384.a
petrus non fuit diues 806.b
petrus rete trahit ad littus 398.a
petrus venit Romam 843.a
petrus primus inter Apoſtolos 367.a.368.b.865.a. tum præcipuus 865.b.quomodo primus Apoſtolus 95.b
petrus filius ſpiritus ſancti 794.a.cur filius columbæ dictus 83.a.b
petrus redijt ad officium derelictum 397.b
petrus quàm fortis 481.a
petrus & Paulus alios Apoſtolos præcellunt 856.a
petrus totius Eccleſiæ gubernator 844.a.paſtor 795.a fundamentum 792.a.& vertex Eccleſiæ 848.b
petrus à Chriſto reprehenſus 864.b
petrus quomodo ambulauerit in mari 882.a
S.Petrus arcem iudiciariæ poteſtatis obtinet 850.b
petrus baptizat Cornelium 870.b
petrus vnde nomē habeat 95.b.761.a.cur ex nomine deſignatur 380.a
petrus pauperi qualem dederit eleemoſynam 970.a
petrus lapſus funere quodam 324.b
petrus quando ambulauit ſuper mare, quando merſus fuerit 208.b
petrus quid optauerit 236.a.quid fieri voluit 238.a
petrus diſſolutus à vita agit cum Chriſto 94.b
petrus ſecutus Dominum 97.b
petrus paſtor paſtorum 110.a.842.b. Eccleſiarum petra 881.b
petrus vxorem habuit, Ioannes non 110.b
petrus Chriſtum multum dilexit 94.b
petrus vt noſtra opera bona adiuuet 39.b
petrus quali martyrio occidendus 97.b
petrus mortem crucis vt Chriſtus expertus eſt 94.a
petrus Eccleſiæ typus 278.a
phantaſmata qui putent Dominum 207.b
phantaſma peccatorum 192.b
phariſæus typus Iudæorum peccatrix gentilium 874.b
phariſæus & publicanus quorum typum geſſerint 723.a
phariſæus & mulier peccatrix qui 339.a
phariſæi obſeruabant Chriſtum 671.a
phariſæi ægri fuerunt 567.b
phariſæi qui 620.b.quibus aſſimilentur 47.b
phariſæi & Sadducæi tentant Chriſtum, non tamen vincunt 687.b
phariſæi non ingreſſi per oſtium 491.a
phariſæi cur deteriores ſemper facti 272.b
phariſæis qui ſimiles ſint 251.b
phariſæorum faſtus 252.a malitia qualis 280.b
phariſæorum verſutia Chriſto inſidiantium 674.a
phialæ aureæ 831.b.quid ſignificent 20.b
philippus diaconus 489.a.vocatus ante omnes 762.b
philippus vnus fuit è ſeptem diaconis 5.b
philippus inſtruit Eunuchum 870.a
philippum cur tentarit Dominus 310.a
philippenſes vt ſint modeſti 40.b
philoſophi non verbis, ſed factis 155.b
philoſophi non omnes ſapientes 697.b.fures & latrones 491.a
philoſophi quàm inquieti 93.a.mundi quales 92.b
philoſophi etiam diuitias contempſerunt 807.a
photini error circa Chriſti diuinitatem 754.b
phrenetici ſunt inimici noſtri 203.a
phylacteria Iudæos ferunt 253.b quæ ſint 251.b
phyſica ratio de humani corporis formatione 303.b
pictura & ſcriptura non eodem modo inſpicitur 739.a
pietas congruit mitibus 1025.b.vera qualis 55.a
pietatis opera inſtituenda 350.b.quando potiſsimum exhibenda 555.b.239.a
piger quando emendetur 1043.b
pigritia quàm damnabilis 147.a
pij & reprobi quomodo tractandi 380.b
pij in hoc mundo premuntur 809.b.hic lugent 432.a
pij quando diſcernentur à malis 108.a
pij ſoli Chriſtum viderunt rediuiuum 473.a
Pilatus non eſt inſons 356.a
pilatus cuius caput 213.a
pilati iniquitas 370.b
pios nos debere ſemper inueniri 266.b
piſcari in dextra quid ſit 402.a
piſcari in nocte ibidem
piſcatorem qui mutauit, perſecutorem quoque mutauit 856.b
piſcatores vocati 770.a.769.a
piſcatores doctores 785.a, Apoſtoli 402.a
piſcatorum officium 1065.a
piſcationes duæ, quæ 399.b
piſcem aſſum cur Dominus comederit 398.b
piſces centum quinquaginta tres 398.a
piſces magni qui ſint 400.b
piſces duo 299.a.quid indicent 739.a
piſces quos fugant 402.a
piſciculi pauci 597.b
piſticum vnguentum 351.b
piſcina probatica 231.a
piſcina baptiſmus eſt 310.a
piſcis aſſus & fauus mellis ſemper offerendus 397.a
piſcis fides eſt 450.a
piſcis primus prothomartyr 583.a
pius quiſque humiliter de ſe ſentit 18.a
placere in carne 818.b
planctus iniuſtorum 203.a
plantatio quæ manet, quæ non 281.b
plantationes Dei quæ 283.b
plantationes eradicandæ quæ 283.b
plateæ vnde dictæ 204.b
pluuia & cultura Dei 1037.b
pluuia ſpiritualis quos irriget 203.a
pluuia Dei quæ 205.b
pœna amouetur à confitente 418.b
pœna hominem quomodo detineat 95.a
pœna peccati & malæ conſuetudinis 683.b
pœnitentia publica cui agenda 269.a
pœnitentia peccatorum non reſpuitur 758.b
pœnitentia exordium prædicationis Chriſti 768.b
pœnitentia intolerabilis non imponenda 253.a
pœnitentia neceſſaria ad ſalutem 835.a
pœnitentia ſera 1043.b
pœnitentia Niniuitarum deum placauit 1081.a
pœnitentia in deum non cadit 158.a
pœnitentia ſera 93.b.811.a.vera 234.a.571.a moderata 251.a.quomodo agenda 571.b
pœnitentia agenda tempore miſericordiæ 1069.a
pœnitētia per quid ſignificatur 125.a & quid cōferat ibi.
pœnitentia peccatricis 868.a
pœnitentis peccata Deus obliuiſcitur 920.a
pœnitentiæ ſtudia 1080.b.ordo quis 161.a
pœnitentiæ fructus dignus quis 35.b
pœnitentiæ exempla non negligenda 461.b
pœnitentiæ amaritudo non aſpernanda 193.b

Pœnitentiam agere optimum nuncium 48.a
Pœnitendi modus 355.a
Pœnitentes vt tractandi 640.a
Pœnitere dei quale 238.a
Pœnitudo quando ſera 309.b
Pondus diei & æſtus ferre quid 178.b
Pontifex Iudæorum quomodo intrauerit in ſancta ſanctorum 325.a
Pontifex ſummus Chriſtus 329.a
Pontifex noſter quis 171.b
Populus quis ceſſauerit offerre 709.b
Populus Dei nos ſumus 751.a. ſanctificatus quis 897.b
Populus Iudaicus quàm ad mandatorum obſeruantiam inſtigatus 169.b
Populus Dei tubarum ſonitu quid fecerit 47.a
Populus ad virtutem adhortandus 55.b
Populus vterque ad Euangelium fluxit 58.b
Populus Iudaicus minis à malo coërcebatur 110.b
Porpyhrij & Iuliani inſania 770.b
Porta clauſa quæ 73.b
Portæ cæli & inferi 851.b
Portæ mortis dæmones 382.a
Porcos paſcere quid ſit 261.b. qui paſcant 264.b
Porticus templi quos deſignet 752.b
Porticus Salomonis 336.a
Porticus quinque quid 231.a
Portitores loculi 664.a
portitores mali 513.b
Portitores quatuor 696.a
Portitores, doctores 695.a
Poſſibilia apud Deum omnia 177.a
Potentia Dei vbique 158.a
Potentiam ſuam Dominus quando voluit oſtendit & abſcondit 328.b
Potentes qui dicantur 30.b
Poteſtas Chriſti 453.b.
Poteſtas ligandi atque ſoluendi quibus data 794.b
Poteſtates, principatus, dominationes, throni 569.a
Poteſtate ligandi non temerè vtendum 850.a
Potus aquæ ſalutaris 92.a
Præcepta Dei non impoſſibilia 202.a
Præcepta legis priſcæ, num ſeueriora præceptis Euangelij 553.a
Præcepta Dei vnum ſunt 992.a
Præcepta Dei cognoſcenda & facienda 367.b
Præcepta legis & Euangelij quid promouent 635.a
Præcepta maiora & minora 1024.a
Præceptis duobus innitendum 1015.b
Præceptum Dei quale & quod 992.b
Præceptorum obſeruatio duplex 204.a. quę virtus 666.a
Præconium vteri virginei 30.a
Præcurſor quo tempore acceperit verbum prædicationis 34.a
præcurſoris humilitas qualis 47.b
Prædeſtinare quos Deus dicat 983.a
Prædeſtinatio vt fiat 219.b
Prædeſtinatus ad peccatum nemo ibid.
Prædicandum non propter mercedem aut laudem 957.a
Prædicare qui debeant 364.b
Prædicare benè multi ſciunt, benè facere neſciūt 1061.a
Prædicarunt Chriſtum qui 71.b
Prædicatio vbi contemnitur quid agendum 998.b
Prædicatio quibus ſubtrahitur 984.a.
Prædicatio à malis contemnitur 1069.b
Prædicationis officium quibus iniunctum 1037.b
Prædicationis officium qui non debeant aſſumere 955.a
Prædicantis lingua cur reſtringatur 956.a
Prædicator catholicus parat vias Domini 48.a
Prædicator vt viam faciat planam 35.b
Prædicator vt ſit irreprehenſibilis 176.a
Prædicator qualis eſſe debeat 956.a
Prædicatores voce non armis debent pugnare 47.a
Prædicatores reges terræ 547.b
Prædicatores quando tacent 152.b
Prædicarores Eccleſiæ tubis ſimiles 47.a
Prædicatores verbi Dei excluſerunt Iudæi à ſuis finibus 258.b
Prædicatori quid præſtandum 650.b
Precum nocturnarum vis 646.b
Prædicatores quatenùs ad gentes tranſierint 984.a
Prædicatores fuerunt medicamentum 257.a
Prædicatores conuiuia inſtituunt 943.b
Prædicatores quomodo ſuam prædicationem debeant inſtituere 1017.a
Prædicatoris verba quatenùs ſuſcipienda vel non 252.b
Prædicatorum ordo 560.b
Prædicatoribus æs amputatum 499.b
Præfecti Eccleſiæ non iudicandi à ſubditis 17.b
Præfecti Eccleſiæ extirpent vitia 142.a
Prælati remiſſi quantum noceant 146.a
Prælati iniuſta ſententia non contemnenda 851.b
Prælati vt ſe gerere debeant 252.a
Prælati Eccleſiæ quid attendant 255.b
Præmia magna non habentur ſine magno labore 1003.b
Præmium noſtrum quale 176.a
Præpoſitis Eccleſiæ obediendum 431.a
Præſentia corporalis Chriſti vt non in mundo 456.b
Præſentibus parcè vtendum 658.a
Præſepe, ſcriptura diuina 61.a
Præſidium magnum vera fides 565.b
Præſumptio mala eſt 239.a
Preces quomodo fundere debeamus 464.b
Preces dæmones impediunt 247.a
Precibus fidelium annuit Deus 306.b
Presbyteri Gręcis qui 178.a
Princeps mundi huius diabolus 344.a
Princeps mundi in morte quàm ſæuè aderit 614.b
Principatus electorum confortatus 991.a
Primitiæ Deo offerendæ 435.b
Primitia dormientium Chriſtus 407.b
Primogenita Deo offerenda 781.a
Primogenitus quis 60.b
Primogenitū cur Dominum vocauerit Euangeliſta 58.a
Primus homo qualis 114.b
Priſcillianiſtarum hæreſis qualis 130.a
Procerum Eccleſiæ præcepta ſeruanda 17.a
Proceſſio filij ex patre 329.a
Proceſſiones cum cereis & hymnis in feſto purificationis 792.a
procuratores Dei angeli 182.b
prodire foras quid ſit 172.a
profeſſionis qui obliuiſcimur 429.a
profeſſionem noſtram prophanamus 141.a
profeſsionem fidei tantum habentes 55.a
proles decem imprecante matre diuinitùs puniuntur 88.a
promiſsiones quæ nobis propoſitæ 169.b
propenſio ad malum in nobis 378.a
prophetæ Apoſtolis viam præpararunt 289.b
prophetæ in Iſraël qui 159.a
prophetæ olim vncti 595.b. quid fecerint 291.a
prophetæ præterito tempore aliquando vſi 454.a
prophetæ collocuti cum Domino 964.b
prophetæ qui ſunt 934.a. falſi vt ſciantur 602.b
prophetæ cur in faciem cadebant 115.b
prophetæ miniſterium 20.a
prophetæ de Chriſto prędixerunt 6.a
prophetæ apud ſuos minoris, quàm apud exteros habiti 275.a
prophetam qui ſuſtentat, quæ ei debeatur merces 36.b
prophetam in nomine prophetæ recipere 1033.b
prophetam qualem Dominus promiſerit 837.a
prophetam qui Chriſtum appellauerunt 220.a
prophetarum mira conſenſio 49.a
prophetarum Dominus quis 226.a

Prophetarum officium qualé 22.a
Prophetarum chorus quando miſſus 258.a
Prophetarum voces lectas 392.b
Prophetia quomodo vtendum 145.b
Prophetia poteſt eſſe etiam in malis 604.a
Prophetiæ ſpiritualiter intelligendæ 22.b
Prophetiam habeat etiam mali 341.a
Propinqui fratres vocantur 227.a
Propinqui vt odio habendi 715.a
Proſapia ſpiritalis filiorum Iſraël 963.b
Proſelyti quales 478.a
Proſperitas huius vitæ timenda 555.b
Proſunt qui nocere quærunt 983.b
Prouidentia & beneuolentia Dei erga homines 1029.b
Prouidentia Dei 292.a.1025.b
Proximus non deſpiciendus 179. a. quo loco habendus 147.b.re ipſa diligendus 569. b vt amandus 205.b
Proximus noſter Chriſtus, & poſt hunc qualis 635.b
Proximi tribulationibus qui compatiuntur, myrto ſimiles 37.a
Proximi omnes quomodo ſumus 202.a
Proximi qui cenſendi 39.a
Proximum non diligit, qui ſubtrahit ei neceſſaria 36.b
Proximis quid debeamus 295.a.607.b
Proximis conſolationis temperamenta proferenda 37.b
Prudentia diſpenſatoris 1059.b
Prudentia noſtra ſit ſimplex 914.b
Prudentia diaboli ſtultitia facta 267.b
Prudentiæ, temperantiæ, fortitudinis, iuſtitiæ breuis explicatio 596.a
Pſalmus quis de Chriſto ſcriptus 344.b
Pſalmi qui dicantur 171.a
Pſalterij finis qualis 468.b
Pſeudochriſtiani multi 811.b quales 558.b
Pſeudoprophetæ ſignis ſuis falſis conabuntur ſeducere homines 15.a
Pſeudoprophetæ qui 176.a
Proſperitas timenda 554.b
Publica noxa, publico remedio eget 735.b
Publicanus conuerſus 938.a
Publicani qui dicantur 203.b.938.b
Publicani pœnitentes à Chriſto recepti 935.a
Puer populus Iſraëliticus 739.a. populus Iudaicus 299.a
Puer infirmus, anima 161.a
Puer paralyticus 158.a
Puer non immunis à peccatis 674.b
Puerperæ lex 781.b
Pueri Chriſti incrementum 69.b
Pueri Chriſti laudes quæ 63.b
Pueri Dei, Apoſtoli 451.b
Pueri patrisfamilias 448.a
Puerorum purgatio 789.b
Pugna Gedeonis quid ſignificauerit 89.b
Pugna in quolibet noſtrum 54.a
Pugnæ ſpiritalis apparatus 32.a
Puluis quomodo excutiatur 500.b
Purgatorium 1017.a
Purificationis feſti celebritas 783.a
Puſillos qui ſcandalizat, offendit Deum 952.b

Q Vadrageſima ſalubriter inſtituta 265.b. cur 239.b 468.a
Quadrageſima & Quinquageſima à Chriſto inſtituta 469.a
in Quadrageſima gulæ qui indulgent 422.a
Quales nos expectent in patria cæleſti 459.a
Quærere regnum Dei quid 695.a
Quæſtio ſtulta quæ 178.b
Quæſtiones aliquot de S. ſpiritu 479.b
Queruli plerunque ſumus 39.a
Qui non diligunt, Antichriſti ſunt 540.a
Qui homines inter dominationes, Thronos, Cherubim, Seraphim, Archangelos, Virtutes, Poteſtates, Principatus collocandi 569.b
quinque fratres diuitis 553.b
quinque viri, quinque ſunt ſenſus 286.b
quinque libri Moyſi, quinque viri 290. a. quinque iuga boum 564.a.290.a
quinque panes & ſeptem quid 595.b
quinque panes, quinque libri Moyſi 739.b
in Quinquageſima cur non ieiunemus 482. b. cur inſtituta 468.a
quinquageſimæ ſolennitas 468.a
quiſque accipiet pro meritis 536.a
quo animo eſſe debes in aduerſarium tuum 154.b
quo peruenire quiſque cupiat 200.a
quotidiana Dei miracula 419.b
quouſque operari oporteat 936.b
quotidie Deus impios per electos deplangit 612.b

R Acha quid ſit 589.b
Rachel typus Eccleſiæ 104.a. Eccleſiam ſignificat 100.a
Rachaël prima Eccleſiæ perſona 107.a
Rahab fames dicitur 929.b
Rama quid denotarit 109.b
Ramus oliuæ quos deſignet 139.b
Rami arborum 350.a
Rami infructuoſæ arboris 36.a
Ramos de arboribus qui cædant 9.a
Raphaël ad Tobiam miſſus 569.a
Rapacitas quid mereatur 218.b
Rapacitas iniquiſſima 1037.a
Ratio humana non capit opera Dei 417.a
Ratio quos illuminet 65.a
Rationem redditurí de operibus noſtris 386.a.606.b 960.a
Realem præſentiam in Euchariſtia qui negent 177.a
Reatus quotidiani quomodo remittantur 367.a
Reatu duplici qui obnoxij ſint 754.a
Rebus caducis non inhærendum 458.a
Rebus ſuis malè vtens, peccat 555.b
Recidiuatio peccatorum cauenda 70.a.378.b
Reclinatio capitis quid 200.b
Rectas facere ſemitas Dei 833.a
Rectè & malè factorum retributio 554.a
Rector ſi deſit, quid ſperandum de homine 869.a
Redemptionis conſilium patribus reuelatum 121.b
Redemptionis noſtræ ſumma in quo conſiſtat 23.b
Refectio inæqualis 45.a
Reformatio mentis vt fiat 678.b
Reges crucem pingunt in ſuis frontibus 1002.b
Reges qui ſint 694.a
Reges vbi iraſcuntur 130.b
Reges terræ iuſti 947.b
Reges obediunt fidei 127.b
Reges Romanorum vnde Cæſares dicti 727.a
Regi terreno qui tantùm militent 19.b
Regij viri Chriſtum inquirunt 128.b
Regimini qui præſunt, quales eſſe debeant 957.a
Regina Saba, typus eccleſiæ 748.b
Regina Auſtri, eccleſia 226.a
Regio longinqua 264.b
Regio noſtra quæ, quomodo quærenda 131.a
Regnum Dei æſtati comparatur 13.a
Regnum nihil habet ſiniſtrum 877.a
Regnum Dei quibus paratum 196.a.878.b
Regnum & iuſtitia Dei bonum noſtrum 652.b
Regnum Dei ſacra ſcriptura 259.a
Regnum Dei vbi ſit 273 b. quale 458.a
Regnum cælorum quibus debeatur 255.a. quibus pateat 38.b
Regnum Dei multa ſignificat 657.b
Regnum Dei quibus datum & quibus ablatum 127.a
Regnum cælorum quomodo vim patiatur 38.a

regnum Dei & iuſtitiam eius quærere debemus 449.b
regnum Dei, Eccleſia dicitur 357.b 700.a 741.a 1000.b
regnum Dei quantum valeat vnicuique 766.b
regnum Dei diuiſum 270 a à Iudæis ablatum 260.b
regni cælorum quale precium 963.a
à regno Dei quid nos excludat 578.a
regno Chriſti qui connumerentur 27 a
regulus qualis fide 710.b
reguli & Centurionis collatio 709.a
rei ſub lege ſunt 978.b
relabimur facile ad peccata 684.b
relatio ad aliud aliquid refertur 517.a
religio quomodo declaranda 443.b falſa 564.a
religio ad quid religare nos debeat 509.b
religionis inſignia, arma ſacerdotis 632.b
religionis caput eſt charitas 190.b
religionis Chriſtianæ ſumma 443.b
religioſitatem tenentes quid promerituri 159.b
religioſus à malis improbatur 334.b
religioſus princeps quis 1082.a
relinquere ſeſe quid ſit 1008.b
reliquiarum inſignis commendatio 666 b
reliquiæ ſuperant panem, quomodo 301.a
remedium peccati quis attulerit 68.a
remedia aduerſus peccatum originis 121.b
remedia contra inſultus dæmonum 32.b
remiſſionem peccatorum quis non habeat 1028.b
remiſſionem peccatorum per quem habeamus 527.a
remuneratio quæ maneat iuſtos 1051 b
remuneratio noſtra quæ 44.b
renouari quid 688.b
reparatio per Chriſtum 523.b
repræhendi qui & quomodo debeant 576 b
repræhenſio tua laus eſt 172 a
reprobi à conſortio vnitatis excluſi 644.a
reprobi ad vnam generationem referuntur 801.b
reprobi deteriores ſemper euadunt 328.a agnoſcunt ſua errata, & non ab illis deſiſtunt 913.b
reprobos ignorat Deus 317.a
reprobis omnia cedunt in malum 982.a
requies à morte ſtatim dignis continget 976.a
requies vera in vnitate 398 b
requies vera animi in hac vita 475.b
ad Requiem veram qui tendant 475.a
res geſtæ aliquid faciendum ſignificant 380.a
res quomodo fit melior 269.b
res vna in ſcriptura inuenitur diuerſa ſignificare 900.b
res nulla ſeperat nos à Deo 869.a
reſponſiones mulieris Samaritanæ 267.a
reſurrectio Lazari miraculum præcipuum 975.b
reſurrectio adſtruitur ex Phyſica ratione ibid.a
reſurget tota hominis ſubſtantia 1032.b
reſurrectio duplex, animarum & corporum 535.a
reſurrectio Chriſti promiſsionem impleuit 393.b
reſurrectio corporum aſtruitur 419.b
reſurrectio quã fideliter aſſerta 395 a quid exigat 377.b
reſurrectio prima quæ 392.a
reſurrectio quàm firmiter inculcata hominibus 393.a
reſurrectionis Ieſu ſumma 797.b
reſurrectionis futuræ teſtimonia 973.a ſignum 386.a
reſurrectionis miraculum non incredibile 913 a
reſurrectionẽ domini diſcipuli vix capere potuere 394.a
reſurrectionem ſuam Chriſtus certiſtimè aſtrinxit 457.a
reſurrectionem aſtruit Paulus 616.b
reſurrectioni Chriſti contradicitur 115 b
reſurrectione facta gaudiũ bonorũ amplius erit 976.a
reſurgit difficile, quem moles malæ conſuetudinis premit 317.b
reſuſcitatur anima per pœnitentiam 699.a
rete rumpitur 585.b
retia, libri ſacræ ſcripturæ 769.a
retia, Euangelia 585.a
retia dirupta, ſchiſmata 400.a
retia iuſsit dominus mitti in mare 398.a
retributio gemina 886.a
retributio bonorum & malorum actuum diſtricta 554.a
retributio qualis iuſtis reddetur 855.a
reuerti in ſe quid ſit 261.b. ad vomitum 271.b
reus iudicio, concilio, gehennæ, quid 589.a
rex quis ſit 712.a
rex in ſua imagine honoratur, ſic Chriſtus in homine, 687.a
rex timet puerum 133.a
rex quis & qualis nos ſaluos faciet 815.b
riſus mentis exultatio 1028.a. deteſtabilis 131.b
rixa amica intempeſtiuis compotationibus 4.a
rogando qui excuſant 560 b
roma caput nationum 856.a. quid Petro & Paulo debeat 842.b
romani venerunt in Iudæam 706.a
romana reſpublica vnum habuit præſidentem 34.a
romanus epiſcopus ſeruorum Dei maximus 713.a
romani tulerunt Iudæorum gentem 978.b
romanum imperium cur diuinitus præparatum 843.a
romanorum regnum ad magnam potentiam peruenit 16. quibus ordinibus conſtet ibid.
romula magnis prædita virtutibus 556.a
rota cogitationum noſtrarũ quando conquieſcit 729.b
ruina ſalutaris quæ 115.b
ruſticitas, non lotis manibus manducare 284.a

SAba regio & regina 128.a
Saba regina venit Hieruſalem 224 a
Sabbatiſmus perpetuus 536 b
Sabbatiſmus quibus relinquitur 237.a
Sabbatum ſpiritale 232.b ſeruare ſpiritualiter 310.a
Sabbatum Chriſtus quomodo honorarit 505.b
Sabbatum qui obtinebunt 475 a
Sabbatum mutatum in diem Dominicum 671.a
Sabbati dies ad quietem 189.b
Sabbata apud Iudæos tria præcipua 585 b
Sabbatizare à peccatis 312.b
Sabellius patrem & filium confundit 976.a
Sabbellij error reijcitur 754.b
Sabelliani idem qui & Patripaſſiani 814.a
Sacculus & pera 364.b
Sacerdos & miniſter Chriſti ſuſcipiendus 1034.a
Sacerdos & leuita, vetus lex 636.b
Sacerdos Aaron & eius ſucceſſores 639.b
Sacerdos ſummus incenſum poſuit 979 b
Sacerdos ſummus quis olim dictus 827.b
Sacerdos cur ſemel in anno intrauerit in ſancto ſanctorũ 839.a
Sacerdos quando non diſtat à populo 959 a
Sacerdotes digniores populo 685.b
Sacerdotis ira non ſit præceps 958.b
Sacerdoti non vacuus oſtendendus 159.b
Sacerdotes iniquitatem portant 252.b
Sacerdotes quid clamant quotidiè 1075.a
Sacerdotes bonorum operum vt ſint venditores 1074.b
ſacerdotes qui, tempore Chriſti 34.a
ſacerdotes docent te Chriſtum 145.a
ſacerdotes & confeſſores Chriſti 90.b
ſacerdotes cur femoralia habere iubebantur 1059.a
ſacerdotes qui phariſæo ſimiles 875.b
ſacerdotes Eccleſiæ quid attendunt 221.a
ſacerdotes reuocant animas defunctas 907.b
ſacerdotes Angelos vocari 20.a. 48.b
ſacerdotes mali cui ſimiles 960.a
ſacerdotes ne mortuum accedant 329.a
in ſacerdotibus Chriſtus operatur 545.b
ſacerdotes pro quibus interpellant 161.a
ſacerdotes indiſcreti qui 251.a
ſacerdotes ſuum impleant officium 138.b
ſacerdotes quales eligendi 160.a. qui fieri poſſint 182.b
ſacerdotes curis terrenis non implicentur 409.a

ſacerdotes

Saceedotes adducunt ſurdum 628.a
Sacerdotes vt ſint lucernæ 1061.b
Sacerdotum officium quod 160.b.958.a.miniſterium quale 45.b
Sacerdotibus mundus plenus 955.a
Sacerdotium Iudaicum quid præfigurauit 643.b
Sacerdotium Iudæorum ſciſſum 354.b
Sacerdotij magna dignitas 1040.a. à Chriſto honorata 251.a
Sacerdotale officium quàm ſit honorandum 792.b
Sacramentum corporis Chriſti quam ſit ſalutare 134.b
Sacramentum quando accedimus, quid faciendum 161.b
Sacramenta crucis 661 a
Sacramentum ſalutis nemini negatum 362.b
Sacramenta diuinæ gratiæ inſtrumenta 540.a
Sacramentum aliud, aliud virtus ſacramenti 496.b
Sacramentum corporis & ſanguinis Chriſti Deum nobis adiungit 52.b
Sacramentum ſalutis humanæ non tacendum 359.a
Sacramentum pœnitentiæ 425.a
Sacramentum promiſſum quale 68 b
Sacramenti vna ſpecie nos contentos eſſe debere 17.a
ſacramenti diuini nemo non capax 101.a
ſacramenta malitia magiſtri non impediuntur 821.a
ſacramenta humanitatis ad altiora nos inuitant 142.b
Sacramenta baptiſmi & confirmationis 488.b
Sacramenta Eccleſiæ exhibent gratiam 237.b
Sacramenta ſunt tanquam canales 737.b
Sacramenta noſtræ ſalutis decenter ſumenda 298.a
Sacramentorum inuiſibilis gratia 825.a 814.b
Sacrificium laudis quale dominus acceptet 172.b
Sacrificium legis euangelicæ 780 a nouæ legis 827.a
Sacrificium Eccleſiæ nouum in Pentecoſte 474.b
Sacrificium acceptum Deo quale 181.b
Sacrificium quales requirat 546.b
Sacrificio Chriſti mundus erutus 324.a
Sacrificia olim quid prætenderint 121.b
ſagena euangelica quando implebitur 1076.a
ſagenæ eccleſiæ ſanctæ quæ 218.a
Saginatus vitulus quis 26.b
Sagitta, prophetæ & apoſtoli 833.b
Sagitta vnde venerit 579.a
Sagittæ infantium 372.b
Sal infatuatum 1060.a
Sal prædicatores ſunt 939.a
Saliua Chriſti quid efficit 628 a
Salomon omnium regum ditiſſimus 656 b
Salomonis gloria myſticè 748.b tẽpli altitudo 752.a
Salomonis holocauſta nos ſumus 756.a
Saluator ante virginem fuit 75.b occurrit matri 895.a cur in ruinam venerit 115 a
Saluari volenti quid agendum 801.a
Saluatoris ſententia de humilitate, quomodo intelligenda 622.b
Saluatorem qui eiecerint 504.a
Saluatorem qui cum gaudio expectent 60.a
Saluari nos in Eccleſia tantum 232 a
Salutare in via quid 956.b
Saluatur quis 353.a
Salus in vnitate Eccleſiæ 231.a
Salus quibus allata & aucta 737.a
Salus noſtra per Chriſti aduentum propè facta eſt 2.a
Salus à peccatoribus longè 260.a
Salutis noſtræ ſcopus 581.a
Salutis iter in laudibus Dei 894.b
Salutem noſtram cui aſſcribere debeamus 31.a
ad Salutem quod pertinet, omni die facere licet 308.a
Salutem qui habere non meretur 276.a
de Salute nullus diffidat 935.a
Samaria quid, & quid denotet 286 b
Samaria & Galilæa quæ regiones 644.b
Samaritanus Chriſtus 640.a verus 327.b vnde deſcenderit 632.b myſtice 846.b
Samaritani qui & vnde 637.a
Samaritani ſecuti ſunt Hieroboam 997.b
Samaritanum ſe Chriſtus proteſtatur 329.b
Samſon mandibula aſini multos occidit myſticè 995.a
Samſon capillis vinctus 677.a
Samſon, Gaza, Philiſtæi, quid deſignent 381.b
Samſon plures moriendo, quàm viuendo occidit 382.b
Samſon fortiſſimus deceptus per mulierem 910.b
Sanari qui velit, quid faciendum 208.a
Sanator languentium quis 315.a
Sanctificator quantum honorandus 488.b 169.a
Sanctificatio pro caſtitate 592.b
ſanctificatio noſtra plena 401.a
ſanctimonia vbi maior, maior ſapientia 898.a
ſanctimonialis ad vitam reuocatur 87.b
ſanctus non mouetur de breuitate ſua 43.a quis verè ſit 251.a
ſancti quomodo pugnauerunt 89.b
ſancti antiqui maximum habuerunt deſiderium videndi Chriſtum 634.b
ſancti quando Deum videbunt 377.a
ſancti inuidos oculos non habent 628.b
ſancti in Deo quæ videant 555.b
ſancti veteris teſtamenti 964.b
ſancti quid ſupererogauerint 638.b
ſancti in cælis pro nobis orant 445.a de ira excuſantur 591.b
ſancti qualia habent teſtimonia 708.a
ſancti vt ſua prædicauerint bona 1062.b
ſanctorum murmurare quomodo 178.b
ſanctorum deſiderium 476.a gloria incomparabilis 965.a intellectus eximius 357.a
ſanctorum orationes ſunt odoramenta 840.b
ſanctorum fratres ſunt timentes Deum 996.b
ſanctorum vitæ inſeruiendum 37.b captanda patrocinia 1000.b
ſanctorum interceſsiones expetendæ 243.b
ſanctorum feſtiuitates quomodo inſtitutæ 979.b
ſanctorum animas quomodo ſuſcipiat dominus 815.b
ſanctorum preces excitant dominum 167.a
ſanctorum veſtigia ſequenda 105.a
ſanctorum exempla cur proponantur 801.b
ſanctorum gaudia quid augeat 555.b
ſanctorum nullus contra animæ ſalutem precatur 167.b
ſanctorũ ob exiguas paſsiones retributio immẽſa 962.b
ſanguis Chriſti pro ſalute noſtra fundendus 396.b
ſanguis Chriſti cuius nos admoneat 388.b
ſanguis Chriſti vbi, & quid operetur 54.a quàm efficax 325.b. quibus nihil profit 325 b
ſanguinem agni qui ponũt ſuper vtrunque poſtẽ 390.a
ſanguinem omnium iuſtorum requiri 81 b
ſapiens vnde quis eſſe poſſit 66.a
ſapiens & eruditus quis 18.b
ſapiens verè Chriſtianorum ſtultitia 758.a
ſapiens vbique ſui ſimilis 92.b
ſapientes animæ non mouentur 363.b
ſapientia patris quis ſit 250.b
ſapientia 691.a. mundana 926.a
ſapientia vbi habitet 142.b. vbi habitauerit 898.a
ſapientia conſuetudine acquiritur 144.a. in corde eſt 76.a
ſapientia vbi, ibi tenebræ non ſunt 322.b
ſapientia ſine ore inutilis 1038.a
ſapientia Dei nos protegit 82.b
ſapientia huius mundi & carnis 696.a
ſapientia diuina quos odit 926.b
ſapientia ad quid inducat 92.b
ſapientiam quis nouit apprehendere 91.b
ſara cur ſic dicta 123.a
ſara renaſcentiæ forma 296.b
ſara ſterilis parit 194.b
ſaram ſterilem ſanauit Deus 158.a
ſarcina mundi moleſta 174.a

ſata

Sata tria mundi partes 432.a
Sathanas ſuperbiendo è cælo cecidit 1053.b
Sathanas vt ſe transfigurat 611.a
Sathanas quando cadat de cælo 1030.a
Sathanas vbi habeat locum 271.a
Sathanæ laquæos quis euadat 18.a
Sathanæ calliditas 239.a.triumphus 422.b
Sathan quos ducat in deſertum 215.a
Sathan calumniator 18.a
Sathan occupat Iudam 361.b
Sathan quos ſupra pinnaculum templi ſtatuat 215.b
Satietatem qualem nobis promittat dominus 227.b
Saulus quantum adiuuerit lapidatione Stephani 802.a
Saulus fit Paulus 18.a
Saulus lapidauit Stephanum 179.a
Scandalum quid ſit 281.b
Scandalum multiplex 949.b
Scandalum vitandum etiam in ſcandalis 154.a
Scandala quantopere cauenda 184,b.quomodo vitatur 277.b
Scandala in regno beatitudinis non ſunt 1069.b
Scandalum paſsionis pollicitatione compenſatur 216.b
Scandalizare fratrem magnum malum 952.a
Scelerato quid eueniet 45.b
Scientia legis profunda 299.a
Scientia inflat 143.b
Scientiam qui habeant ad ſui damnationem 190.b
Scire credere eſt 993.b
Schiſma quid 310.a.vbi ſit 253.b.vnde 141.b
Schiſmatici fruſtra patiuntur 1026.b
Schiſmatici ſpiritu Chriſti non viuunt 164.a.271. a. indigni omni gratia 668 b
Schiſmatici longè abſunt à Chriſtiana conſenſione 9.b
Schiſmatici diſpergunt 271.a
Scœnopegia quid præfigurat 334.b
Scopæ malæ quæ 226.b
Scorpio myſticè 450.b
Scortatio malum vitium 240.a
Scribæ Synagogæ & Eccleſiæ 1076 a
Scribæ cur operati ſint bona 253.a
Scribæ & Phariſæi inuident Chriſto 847.b
Scribarum & phariſæorum duritia 330.b
Scribi in cælis quid 635.b
Scripta diuina quo ordine exponenda 542.b
Scriptura diuina vt legenda 8.b
Scriptura diuina vocatur aqua 152.a
Scriptura ſacra omnis lex dicitur 337.b
Scriptura quàm ſibi cohæreat 49.a
Scriptura ornatur veſtimentis diſcipulorum Chriſti 9.a
Scriptura diuina ſequenda 779.b.cum iudicio legenda 9.b.quomodo diſpenſanda 153.a
Scriptura quando ſuauius redoleat 1080. a
Scripturæ ſine dubitatione credendum 49.a
Scripturæ totius ſumma 267 b.378.a.ſcopus 520.b
Scripturæ proprium quid 635.b
Scripturarum fluentis aſſidendum 139 a
Scripturarum conſonantia de Chriſto 70.b
in Scripturis quæ contemplanda 912.b
Scripturis quomodo vtendum,& ad quid 351.a
Scurrilitas quid 268.a
Sectator ſeculi quis 197.a
Sectæ deum non habent 411.a
Securi nunquam eſſe debemus 708.a
Securis quid,& quomodo ad arboris radicem poſita 36.a
Securus quis eat ad concilium 995.a
Securitas multa parit mala 697.a
Securitas negligentes, timor ſedulos reddit 1074.a
Securitatis clypeus 410.a
Sedere pertinet ad magiſtrum 1024.a
Sedere ad Chriſti ſiniſtram,item ad dextram 878.a
Sedere ſiue ſtare Dei quid 78.b
Sedes iudicantium quales 996.a
Sedes Dei quæ 217.a
ſedes Dauid Chriſto data 23.b
ſedes animæ vbi 282,a
ſedes,ſingulæ Eccleſiæ 996.b
ſeditio apud Iudæos propter tributum 727.a
ſeductor Dominus noſter appellatus 373.a
ſeducuntur qui 332.b
ſemen cauſa arboris 420.b
ſemen promiſſum contriuit inimici caput 68.b
ſemen Abrahæ, Chriſtus 930.a
ſemen, verbum Dei 188.b
ſemen Abrahæ qui, quales 31.a
ſeminatores qui 290.b
ſeminatio in ſpiritu 651.a
ſenectus duplex 1002.a
ſenes ſapientia maturiores 264.b
ſenex venerabilis 1002.b
ſenſus animæ 1055.b
ſenſus ſcripturæ qualis ante, & qualis poſt aduētū Chriſti 149.a
ſenſus quinque,externi & interni 727.a
ſenſum viros ſanctos magis attendere,quàm verba 48.b
ſenſuum lucra 1054.b
ſententia grauis ſuper negligentem 45.b
ſentinam exhaurire quid 488.a
ſeptem mali ſpiritus qui,quales 226.b
ſeptenarius numerus myſticè 280.a
ſeptima hora & ſeptima dies 713.a
ſeptimus numerus myſticus 401.a
ſeptuagies ſepties quid ſit 278.a
ſeptuageſimæ tempus Eccleſia cur recolat 175.a
ſepulchrum Chriſti fruſtrà cuſtoditur 356.b
ſepulchrum diligentiſſimè obſeruatum à Iudæis 393.a
ſequi imitari eſt 934.b
ſeraphin ac Cherubin quid 570.a
ſeraphin cur ita dicantur 756.a
ſerenitas pacis quæ 57.a
ſerius nunquam venitur ad vineam 178.a
ſermo ſapientiæ,ſcientiæ 516.b
ſermo omnipotens quomodo venerit 113.b
ſermo Dei non impunè contemnitur 259.b.gladius eſt 1024.a.cibus mentis eſt 186.a
ſermo Dei quid efficiat in homine 480.a
ſermo Dei aduerſarius noſter 592.a
ſermo Dei aromatum inſtar 407.a
ſermo malignus 369.b
ſermones Chriſtianorum quales eſſe debeant 465.b
ſermones inanes qui 269.a
ſerpens æneus, Chriſtus 512.b
ſerpens æneus quid 487.a
ſerpens quomodo infecerit 187.b
ſerpens in ligno 823.a
ſerpens æneus typus Chriſti 502.a
ſerpentes mordentes 823.a
ſerpentes maligni vocantur 994.b
ſerpentes & ſcorpiones qui ſint 1051.a
ſerpentum & ſcorpionum diſcrimen 1053.b
ſerpentum ignitorum plagæ 512.a
ſerpentum pulli 726.a
ſeruare honorem apud homines nihil deſpectius 710.a
ſeruari volenti,quid agendum 75.a
ſeruire Deo ſumma libertas 1044.a
ſeruitus peccati abominabilis 593.b.indigna quæ 183.b
ſeruus piger quorum ſit typus 1043.b
ſeruus malus quando cognoſcit Dominum 323.b
ſeruus nequā 1047.a.fidelis 834 b.diuitiarū quis ſit 655.a
ſerui Chriſti vndique miſſi 554.a.554.b
ſerui primi,patriarchæ & prophetæ 705.b
ſerui boni & mali differentia 992.b
ſerui miſsi ad agricolas 257.b
ſerui diaboli qui 215.a
ſerui quibus ſubeſſe debeant 431.a
ſerui,non filij ſunt,qui ſuam venantur gloriam 466.a
ſerui duo intra Eccleſiam 719.a

Serui tres Chriſti, rationem repoſcendi 719.a
Serui quomodo habendi 239.a
Serui ſecundi qui inuitabant ad nuptias, Apoſtoli 705.a
Serui peccati qui, quales 227.b
Seruum negligentem Dominus damnat 216.b
cum Seruis ratio ponenda 1055.b
Seruiendum Deo libenter 296.b
Seſſio Domini quid 291.b
ſeueritas quibus neceſſaria 239.b
Sex hydriæ, ſex ætates 151.b
Sextilem menſem quomodo egerint pagani 881.a
Sexus vterque gratulatus Chriſto 782.b
Sibillæ Erithreæ vaticinium 800.a
Sichem filius Emor quid 1057.a
Sidonea & Sarepta quid 277.b
Signa & prodigia quid differant 711.a
Signa aduentus Domini quæ fuere, & quæ ſecundum præceſſura ſunt 15.a
Signa tria in vno homine facta 270.a
Signa faciendi facultas quibus & cur data 77.b
Signa propriè quæ 1021.a
Signa quotidiè in Eccleſia 464.a
Signa cur olim facta & modo non fiant 460.a
Signa præcedentia futura indicant 12.b
Signa Eccleſiæ ſpiritualia 460.a
Significatio & ſignificatum 351.a
Signo Chriſti nos credimus 116.b
Signum amoris Dei quale 218.b
Signum cui contradicitur quale 115.b
Silentium ſuppreſſa vox 977.b
Silentia tria quæ 112.b
Siliqua quid deſignet 261.b
Siloe natatoria quid 309.b
Simeon quantum deſiderauit aduentum Chriſti 778.a
Simeon mundum figuratè ſignificat 791.b
Simeōis laus 784.a alacris deuotio 791.a pia ſuſpiria 791.
Similes filio Dei qui 483.a
Similes plerique ſunt anibus pigreſcentibus 751.b
Similitudo quæ paſsionis Chriſti complectitur ſacramētum 257.b
Similitudines cur à domino exhibitæ 1064.b
Simon primus diſcipulus 852.a
Simon magus 1022.b cupidus pecuniæ 487.a quo ſpiritu plenus 138.a hæreſiarcha 488.b
Simon à Petro deteſtatus 870.b
Simon Cyrenenſis quos deſignet 1009.a
Simon Cananæus Gentilem populum deſignat 371.a
Simon ferens crucem quid 356.b
Simon leproſus fuerat 351.b
ſimonis magi impietas 870.a
Simoniaci redarguūtur 222.a à quib. expelli debeāt 616.
Simoniaci in Eccleſia ibid.
Simoniaci ſe excuſare nituntur 975.b
ſimplicitas falſa quæ 146.a quæ placeat Deo 480.a
Simplices ac mundicordes vult Spiritus ſanctus 138.a
Simulata conciliatio 721.a
Simulatio Phariſæorum 728.a
Simulatio nō poteſt celari 593.a fermentum eſt 1027.a
Sina & Seir quid 451.b
ſiniſtra quæ dicatur 204.a
ſingularitas in monaſterijs vitanda 658.
ſinus Abrahæ quis 352.b 256.a
ſion quid & quos ſignificet 897.a
ſiſti in Hieruſalem quid 120.a
ſitis commendabilis 331.a
ſitis domini qualis 285.b
ſixti conſolatio ad Laurentium 882.b
ſobrietas quæ, qualis requiratur 54.b
ſobrij & vigilantes vt ſimus 565.a
ſocietas boni cum malo qualis 44.b
ſocratis patientia 582.a
ſocrus Petri 506.b ſynagoga 284.b
ſocrus myſticè 1007.a
ſol iuſtitiæ in terris 481.b
ſol iuſtitiæ ſpiritualis quibus oritur 203.a
ſol vndique reſplendet 248.a
ſol Chriſtus non habitat cum ira 690.a
ſolis occubitus quid 507.a
ſolem iuſtitiæ qui neglexerunt 831.a
ſolennitas ſcœnopegiæ 331.a
ſolennitas intrandi in ſancta ſanctorum 828.b
ſolennitates vt agendæ 419.b
ſolennitati vt congruamus 749.a
ſolicitudo moderata non prohibita 41.a qualis requiratur 146.a interdicta 644.b quibus 45.b
ſolicitudines ſuffocant verbum 186.b
ſoluendi & ligandi poteſtas vt exercenda 418.a
ſolus Deus vt accipiendus 527.b
ſomnus ſalutis indici 315.b 319.b 958.a
ſomnus Stephani qualis 86.b
ſomnus quàm impediat ſalutem animæ 2.a
ſomnus animæ ibid. mortis 1067.b peccati 320.a
ſomnus mortis imago 846.b dimidium vitæ 211.b
à ſomno ſurgere quid 2.a
ſomniorum interpretatio 611.b
ſordidus ac pollutus quis 44.b
ſors bona quæ, qualis 980.a nobis vna communis 731.a
ſortem fidelium qui non habent 179.a
ſpe præmij nos conſolari in rebus duris debemus 176.a
ſpecula mulierum 950.a
ſpem futurorum habere debemus 203.b
ſpes galea ſalutis 708.b
ſpes quam diu erit 191.b
ſpes ſanctorum à quo pendeat 148.b
ſpes vna vocationis noſtræ 668.a
ſpes orantibus magna relicta 814.a
ſpes habenda firma 38.b. 927.a
ſpes bona de operibus noſtris 54.b
ſpinæ & rubus myſticè 750.b
ſpinæ quid ſignificent 37.a. 189.a
ſpiritus quomodo vadat & vbi maneat 336.a
ſpiritus immundus exit & redit ad Iudæos 271.b
ſpiritus quid effecerit 74.b. confortauit apoſtolos 438.b
ſpiritus ſcientiæ, fortitudinis 467.a
ſpiritus cooperator natiuitatis Chriſti 51.b
ſpiritus Eccleſiæ moderator 127.b. cur bis datus 417.b 481.b. 527.b
ſpiritus quomodo viſcera Mariæ repleuerit 24.a
ſpiritus ſuper Chriſtum 135.a
ſpiritus adiuuat 401.a
ſpiritus vt dicatur relatiuè 116.b
ſpiritus & caro luctantur inuicem 121.a
ſpiritus digitus Dei 273.b
ſpiritus maligni vbi habitent 264.b. quibus nutriantur 264.b
ſpiritus quomodo in nobis manere dicatur 136.a
ſpiritus vt donum Dei 516.b
ſpiritus ſancti nomina in ſcripturis 528.a
proprium quid 441.a
ſpiritus maligni quàm laborent impedire homines ab æterna felicitate 706.a
ſpiritus immundus quando exeat 224.a
ſpirituſſ. Mariam elegit 811.b
ſpirituſſ. nec genitus nec ingenitus 515.b
ſpirituſſ. vt Chriſtum clarificarit 439.a
ſpiritus gratiæ ignoratur 511.b
ſpiritus Deus eſt 290.b qualis doctor 29.a
ſpirituſſ. vt Chriſto teſtimonium perhibuerit 538.a
ſpirituſſ. quomodo ſe declararit 476.b
ſpirituſſ. per apoſtolos arguit mundum 440.b
ſpiritus quorum ſortiantur vocabula 571.a
ſpiritus Chriſti quid efficiat 309.b. 611.a
ſpiritus quomodo teſtificetur 416.a
ſpiritus quid Elizabeth inſpirauerit 29.a
ſpirituſſ. non contriſtandus 439.b
ſpirituſſ. vbi habitet 436.b

ſpirituſſ.

Spirituſſ. aduocatus conſolator 479.a. eccleſiæ moderator 127.b
Spirituſſ. vt non loquatur à ſeipſo 438.b
Spirituſſ. cur dictus paracletus 438.a
Spirituſſ adeſt Eccleſiæ 331.b. tribulatis adeſt 174.b
Spiritus mentis, ipſa mens eſt 689.a
Spiritus ſancti memoria quomodo ruminanda 439.a
Spirituſſ. autor bonorum 212.a. ſua diuidit bona 611.b
Spiritus contribulatus nos Deo commendauit 161.b
Spiritus aqua viua 332.a
Spirituſſ. cur venerit quinquageſimo die 471.a
Spirituſſ. cur in linguis igneis apparuerit 479.b. cur in columbæ ſpecie 158.a
Spirituſſ. à patre & filio procedit 466. cur procedere dicatur 538.b
Spirituſſ. quomodo mittendus & quando 440. in quos veniat 486.b
Spiritus ſancti Aduentus cur dilatus 457.b
Spiritus nequam qui, quales 784.a
Spiritus diuinus quid agat 191.a
Spiritus Dei arrha eſt electis 111.b
Spirituſſ. cur ignis 471.b
Spiritus bonus datur petentibus 450.b
Spirituſſ vt apparuerit 530.a. vt miſſus in mundum ibid.
Spirituiſ. quid reſeruandum 413.a
Spiritui qui faciat contumeliam 559.b
Spiritum qui minorem dicunt patre 74.b
Spiritum adoptionis vnde habeamus 575.b
Spiritumſ. negat, qui Concilijs aduerſatur 17.b
Spirituum diuerſa genera 191.a
in Spiritum propriè quis peccet 441.a
Spiritumſ. qui expectat quid faciendum 463.a
à Spirituſ. quid habeamus 490.b
Spiritu ſancto ſcripſiſſe Euangeliſtas, & viros ſanctos 49.a
Spiritalis generatio quæ, qualis 66.b
Spiritualia qui non intelligant 177.a
Spolia diaboli hoſtis quæ 271.a
Sponſa Chriſti, Eccleſia 148.b
Sponſus, Chriſtus ibid.
ſponſo ire obuiam quid 1067.b
Sportæ ſeptem 597.b
Sputum myſticè 312.a
Sputum Chriſti 623.b. 626.b. quid 309.b
Stabulum, ſtabularius Paulus 640.a, prædicatores 638.a
Stabularij qui dicantur 635.a
Stationes & vigilæ militares 207.a
Status ante lapſum 746.a
Srella ſuper ſtellam 133.b
Stella magis apparens, cæteris illuſtrior 128.b. 131.
Stellæ propter hominem 130.a
Stephanus de Iudæorum cæcitate dolet, & orat pro illis 79.b
Stephanus quale exemplum reliquerit 78.a
Stephanus cur primus martyr 83.a. qualis martyr 77.a. quibus armis præcinctus 83.b
Stephanus Iudæorum impietatem redarguit 77.b
Stephanus Chriſti imitatus exemplum 86.b
Stephani reliquæ, quæ miracula fecerunt 87.a
Stephani animus in cælis 78.b. mira charitas 85.a
Stephano inſidiabantur Iudæi 78.a
Steriles mente 548.a
Sterilitas vineæ Domini 258.a
Stola prima quæ 265.a. qualis 262.b
Stolæ ſingulæ & binæ 445.a. albæ 968.a
Stolas lauare quid 105.a
Studijs qui abutantur 190.b
Stulti gaudent laudari 204.b
ſtultiloquium quid 258.a
Subſtantia quæ nos ſatiat qualis 858.b
Subſtantia diuiſa 261.a. vna in diuinitate 136.a
Subditus præpoſitum ſuum agnoſcere debet ac revereri 17.a.b
Subditi vt obediant, quorum exemplo 145.a
ſublimia rudibus paulatim tradenda 50.a
ſublimis venturus qui humilis venit 219.a
ſudarium capitis 411.a. 414.a
ſudandum hic, vt donis repleamur 661.b
ſudor ſanguineus 364.b
ſuffragia ſanctorum 343.a
ſumma epiſtolarum Pauli 841.b
ſumptus qui nobis neceſſarij 1013.a
ſuperbia deijcitur, humilitas exaltatur 383.a
ſuperbia hoſtis antiqui 69.b
ſuperbia mentis noſtræ quæ, qualis 328.b
ſuperbia alienat nos à Deo 136.a
ſuperbia ſe immiſcet bonis actionibus 368.b
ſuperbia proſtrata, erecta ſanctitas 857.a
ſuperbia noſtra conuincitur 327.b. taxatur 709.a
ſuperbia nobis aufert Deum 611.a. ſcribarum qualis 225.b
ſuperbia deteſtabilis 565.a. quorum deſpicienda 430.b
ſuperbiam noſtram damnari 128.b
ſuperbus, fornicator, cæcus 196.b
ſuperbi inſpiciant ſepulchra 546.a
ſuperbi oratio non exauditur 608.b
ſuperbi inflati dicuntur 1025.a. montes 34.b
ſuperbi qui dicantur, quid agant 30.b
ſuperbos nomine ſapientium intelligi 173.a
ſupplicium quid mereatur 19.a
ſupportate nos inuicem debemus 170.a
ſurdus & mutus, humani generis typus 626.a
ſurdus quis 628.a
ſurgere à vitijs, virtutibus incumbere 647.b
ſurgere, vigilare eſt 707.a
ſuſceptor noſter Deus ob miſericordiam eximiam 179.b
ſuſpenſus cum latronibus vbique adoratur 260.b
ſuſpiciones cauere debemus 18.b
ſycomorus qualis arbor 757.a
ſymbolum breuiter complexum 385.a
ſynagoga defecit creſcente eccleſia 734.b
ſynagoga creditura Chriſto 125.b
ſynagoga repudiata Eccleſia aſciſcitur 296.b
ſynagoga vt antiquior Eccleſia 735.a
ſynagoga non videt Ieſum 313.a
ſynagoga eijci 310.b. quos Iudæi eiecere 539.a
ſynagogę fuerunt variæ apud Iudæos 75.a
ſynagogæ princeps, lex 734.b

TAbernaculum & templum typi Eccleſiæ 749.b
Tabernacula quot neceſsaria 237.b. myſticè quid innuāt ibidem
Tabulæ teſtamenti quid 238.a
Taciturnitas meretur gratiam 443.a
Talentum in ſudario reponere 1058.a in terra abſcondere 1043.b
Talentum non abſcōdendū 20.a. qui abſcondant 1056.b
Talenti nomine quid exponitur 720.a
Talenti expers nemo 1043.a
Talenta duo vnum, quinque 1043.a
talenta vt duplicentur 1044.b
Tangere Chriſtum & eius veſtimenta quid 209.b
Tangere vt nos velit Ieſus 238.a
Tauri & altilia myſticè 700.a
Terræmotus in reſurrectione domini 374.b
Terrena qui loquantur & capiuntur 822.a
Terrena largiendo ſuadentur cæleſtia 1000.a
Terrena altitudo quando confundatur 129.a
Terrena cui promittantur 263.a
Terrenis qui ſemper inhæret Dominus minatur væ 78.b
terra quæ reddit fructum 186.b
terra bona, melior, optima 189.a
terra mitibus promiſſa 970.b
terra qui ſint dicanturue 127.a
terra clamans contra poſſeſſorem 958.b
terra Zabulon & Nephthalim quomodo alleuiata 768.a
terra, corda terrena 479.b

Terra noſtra quale ſuſceperit ſeminarium 813.a
Teſtamentum nouum per quod ſignificatur 216.a
Teſtamenta duo, duæ Eccleſiæ 296.a
Teſtamentum vetus quando amiſit vocem 839.a
teſtamentum vetus Chriſtus compleuit 124.b
teſtamentum vetus & nouum vt differant 326.b 626.a
teſtamenti noui decreta vbi & quomodo, & per quæ con dita 969.b
teſtamenti vtriuſque conſenſus 70.b
teſtes de Chriſto qui, quales 291.a
teſtes qui veri ſunt 323.a falſi 321.b
teſtes diſpenſationis Chriſti multi fuere 827.a
teſtibus idoneis credendum 798.a
teſtimonium Chriſti verum 323.a
teſtimonium inimicorum ſuſpectum 725.b
teſtimonium Chriſti 684.a conſcientiæ 1068.a
teſtimonium veritatis maximæ, eſt ſui humilitas 831.a
teſtimonia natiuitatis Chriſti quæ, qualia 71.b
teſtimonia ſcripturæ de Chriſto 798.b
tetrarchæ qui dicti 913.b
templum Dei 613.b corporis Chriſti 303.a
templum quis ædificauerit & reædificauerit ibid.
templum Hieroſolymis 333.b eius ſitus 620.b
templum Dei nos ſumus 753.b
templum quid deſignet 82.a
templum domini quale ſit 779.a
templum Chriſti, Eccleſia Catholica 302.a 753.b 755.b
templum ſecundo quadraginta & ſex annis ædificatum 756.a
templi dedicatio quoties celebrata 759.a
templi baſes 958.a
tempus viſitationis 565.a
tempus omni rei 156.b
tempus filij perditionis quale 15.a
tempus qui redimunt benè, qui malè 696.a
tẽpus Chriſti 334.a diluculi 291.b operãdi 309.b 651.b
tempora nulla ſine diuiuis muneribus 266.b
tempora ſeculi tria 148.b
tempora variata non fides 492.a
tempora Deus in ſua habet poteſtate 458.a
temporum ordo in Chriſti reſurrectione mutatus 374.b
temporum vices 180.b
temporale quomodo diligatur 191.b
tenacitas damnatur 218.b
tempeſtas in mari cur exorta 164.b
tenebræ damnationis 320.b
tenebræ multiplices 322.b
tenebræ qui vocentur 269.b
tenebræ exteriores & interiores 162.a 703.a
tenebræ impediunt nos 413.b
tenebræ peccatores 65.b
tenebras qui ſequitur quid eueniet 319.b
tentare Deum quomodo dicatur 524.b
tentare bonos diabolus poteſt 274.a
tentari iuſtos plurimum 239.a
tentat nos Deus quomodo 500.a
tentatur pauper & morbo & inopia 554.a
tentatio Abrahæ 630.b
tentatio humana 605.b
tentatio Chriſti quid contulerit nobis 215.a
tentatio probat qui ſint Dei 21.a
tentatio fit tribus modis 213.a 215.a 1023.b
tentatio perſeuerat 493.a eſt vita humana 238.b
tentatio quando acrior 239.a
tentationes vitæ huius 294.a
tentationum duo genera 170.a tria 416.a 602.a
tentationum inundatio tribus modis Eccleſiam impugnat 751.b
in tentationibus, in flagellis quid agendum 1023.a
tepidi ſapientiam non inueniunt 927.b
tepiditas fugienda 147.a
ternarius S. trinitatem deſignat 967.a
terror & blandimenta quibus adhibenda 572.b
teſtimonium patris de Chriſto 236.a
thamar amaritudo eſt 929.a
theodoricus tyrannus vbi viſus 1017.a
theophylus quis fuerit 457.a
theotimi fornicatoris temeritas 505.b
therphanius qualis 362.b
thezaurus quò reponendus 200.a
thezaurus cordis 750.b
thezaurum abſcondere 1075.b
thezaurizandum vbi 1064.a
thomæ conſtantia 319.b
thomæ incredulitas noſtram confirmat fidem 418.b
thomæ dubitatio profuit multis 423.b
thronus Dei quis 745.b. 746.b
thronus Dauid quid innuat 737.a
thronus Eccleſia 746.b
tibicines vt recedant quid 736.b
timendus Deus ne timeatur 419.b
timens non amat Deum 686.a
timentem ſe Chriſtus complectitur 91.b
timentes Deum regnum Dei conſequuntur 156.b
timere quid debeamus 373.b
timor caſtus & non caſtus 551.a
timor timori additur 133.a
timor quotuplex 133.a. 542.a
timor & amor Dei vincit omnia 984.a
timor initium boni 541.b ſeruus charitatis 608.b. introducit charitatem 551.b
timoris vtriuſque exemplum 91.b
timore non operandum bonum 401.b
timotheus curatus à magiſtro ſuo Paulo 984.a
tinea, fauor humanus 199.a
tintinnabula quid 47.a
tintinnabula aurea quid 1060.b
titus & Veſpaſianus vrſi 616.a
tolerantia poſtulanda 236.a
tormentis quid meruerunt 432.b
torpor huius ſeculi execrabilis 92.a
torpori quid apponendum 170.a
tortores, dæmones 722.b
traditiones Apoſtolicæ obſeruandæ 39.b
traditiones Iudæorum quæ 283.a
traditionibus nõ minus quàm ſcripturis differẽdũ 540.a
trapezitæ non ſunt vbique 130.b
transfiguratus Dominus cur 237.a
transfretatio Domini quid 695.a
tranſcendere ad ſuperiora iubemur 72.a
tranſſubſtantiatio ſacramenti altaris 134.b
tribulatio proxima, vicina promiſſio 32.a
in Tribulatione agendæ gratiæ 730.a
tribulationes vltimæ excellunt ſuperiores 14.a
ad Tribunal Chriſti aſtabimus 207.a
ex Tribu Dan oriturus Antichriſtus 972.b
tribus regia & ſacerdotalis ferè ſemper coniunctæ 968.a 25.a
tribus Domini animæ iuſtæ 854.b
triduum myſticè 595.a
trinitas non triplex dicendus Deus 518.a
trinitas ſola nouit ſecretum 741.a
trinitas æqualiter beata 327.a
trinitatis operatones indiuiſæ 543.b
trinitas, vnitas 523.a
trinitas tota vbi vnius perſonæ fit mentio 946.b
trinitas agricola 827.b
trinitas tota vnus deus 27.b. 331.b ſolus verus deus 453.b 900.b
trinitas vt colenda, amanda 513.a
trinitas vbique tota 522.b. æqualiter beata 527.a
trinitas quid habeat commune 441.b
S. trinitas ſemper eſt, viuit, intelligit 537.a. ſuper omnes, per omnes, in omnibus 668.a
trinitas, perſonarum 616.a
trinitas ad hominis lineamenta non æſtimanda 75.a

Trinitatis menſura ſufficit 153.a
Trinitatis vna operatio 263.a.471.a. qualis 308.b
Trinitatis fides 398.b. cognitio 488.b. communio 305. a. dilectio & vnio 416 b. aſſertio firma 509.b
Trinitatis vna ſubſtantia 517.b.521.a
Trinitatis fide capimur 302.b
Trinitatis prouidentia in omnibus 309.b
Trinitatis myſterium exprimitur 133.b.138.a.321.b
Trinitatem quomodo ſuſcipimus 1033.b
Trinitatem vnum eſſe Deum 515.b
Trinitatem neganti quæ maledictiones 75 a
Triſtia ferenda 659.b
Triſtibus læta ſubiunguntur 254.b
Triſtitia Chriſti 353.a
Triſtitia quomodo ſoluatur 41.b
Triticum myſticè 507.a
Tubæ quid ſignificent 47.a.89.b
Tubicines olim ad funus adhibiti 735 b
Tumulus mali mores 662 b
Tunica magis neceſſaria quàm pallium 36.b
Tunicas duas habere non debemus 499.a
Turba ſemper incerta 305.b
Turba docente Domino aſſuit 501.b
Turba quæ nos à clamore impedire conatur quæ 196.b
Turba declinanda 234.b
Turba vitiorum & dæmonum 628.a
Turba plurima 350.a
Turbæ quæ impediunt 192.b
Turbatio ſpiritualis & carnalis 361.a
Turpitudo eliminanda 959.b. quid ſit 268.a
Turris nobis ædificanda magna 1013.a
Turris, humilitas 900.b
Turtures & columbæ cur præ cæteris iuſſa offerri 791.a
Typum qui habeant catechumenorum 304.a
Tyrannus quomodo inſidietur animabus noſtris 363.a
Tyranni crudeles quo loco habituri in iudicio 810.a
Tyrannorum nulla mentio Eccleſiæ manet 1001.b
Tyrus & Sidon quid deſignent 242 b

VAcantes vocati ad laborem 174.a
Vacca rufa quid 329.a
Vaccæ mugientes qui 1004.a
Væ indignis Eccleſiæ miniſtris 77.b
Væ qui vnitatem oderunt 822.b
Vagandi licentia adempta 998.a
Valdè mane quid ſit 383.b
Vale charum lumen, quis dixerit 505.b
Vana omnia terrena 546 b
Vanitas noſtra corripitur 127.a
Vanitatibus ſecularibus occupati, non poſſunt ſcire diuina 807.a
Vaſa iræ & miſericordiæ 295.b
Vaſa ſex, quibus vinum contentum fuit, myſticè quid deſignent 149.a
Vaſtatio Iudæorum 341.a
Vatum diſcrimen verorum & falſorum 579.a
Velum templi ſciſſum 117.a
Venatorum labor 174.b
Vendentes & ementes 221.a. è templo eijciuntur 612.b
Vendentes in templo 613.b
Vendentes vbi ſederint 302.a
Venia cur danda 277.278. à Deo ſperanda 355.a
de Venia non deſperandum 289.a
in Venientibus præſumptio temeritatis 840.a
Venire poſt Ieſum quid 760.a
Venire ad patrem 262.a. ad lucem 487.b
Venter quorum Deus eſt 73.b.& 723.b
Ventris voracitas intractabilis 176.a
Ventus quando ceſſauit 209.a
Ventus contrarius 208.a
Venti intrantes animam tuam quomodo ſedentur 978.a
Venti & fluctus myſticè 978.a
venti quos deſignent 167.a 168.a
venti obediunt ei qui eos creauit 165.a 168.a
vera eſſe de Chriſto omnia ſcripta 115.b
Verba opera quoque ſunt 814.a
Verba Chriſti in quibus maneant 827. b. quibus erunt in damnationem ibid.
Verba ſapientum ſtimuli 20.a
Verba erunt bona, modo opera noſtra fuerint non mala 171.b
Verba Dei memoriæ commendanda 323.b
Verba extrema ſaluatoris noſtri 55 b
Verbum infructuoſum quid 251.a
Verbum Dei cælo validius eſt 1001.a
Verbum Dei auidè audiendum 435.b
Verbum qui audiunt, qui ſpernunt 501.a
Verbum patris ſyllabis non conſtat 76.a
Verbum Dei in manſuetudine audiendum 437.a
Verbum Dei aſpectus eſt 158.b
Verbum otioſum quod ſit 20. b. 436.a. cauendum 20.b. 46.b
Verbum in aqua mundat 825.b
Verbum diuerſimodè auditur 783.a
Verbum Dei corda electorum penetrat 787.b
Verbum natum quod, quale 72.a
Verbum Dei non vno modo ab omnibus auditur 327.b. quomodo impediatur 186.a
Verbum fidei quantum valeat 825.b
Verbum abbreuiatum, charitas eſt 993.b
Verbum Dei quomodo exponendum 465.b
Verbum omne ſignificat aliquid 47.a
Verbo Dei honorati ſumus 575.b
Verborum prophetarum magna concordia 48.b
Verecundia pernicioſa 1009.b
Veritas quibus ſe reuelet 501.b. quibus abſcōdatur 328.b
Veritas ſemper eſſe habet ibid.
Veritas fidei vbi non eſt, quid ſit 167.a
Veritas ſimplex mentiri non poteſt 322.b. nō fallit 387.a
Veritas à quo genita 228.b
Veritas quos odit & damnat 965.b
Veritatem cur mali oderunt 988.a
Veritatis verba immutabilia 744.a
Veritatis ſimplex natura 249.b
Veritatem facere 487.b
Verus Chriſti cultor 363.a
Veſpera Iudæorum quando incepit 208.a
Veſpera quid 113.a
Veſpera quando lux ceſſerit 374.a
Veſperi expelluntur dæmonia 284.b
Veſtales virgines quales olim 102.a
Veſte nuptiali deſtitutus 766.a
Veſtes albæ quid indicent 461.a
Veſtes apoſtolicæ 349.b.
Veſtes precioſæ peccatum 553.b
Veſtis nuptialis, charitas 702.a
Veſtis nuptialis 701.b
Veſtis cui adhærendum quæ 201.b
Veſtigia præcedentium amplecti debemus 963.b
Veſtigia Chriſti alacriter ſequenda 62.a. 424.a. intuenda 439.b
Veſtigia quorum ſequimur, eorum conſortio iungemur 407.b
Veſtimenta & frondes quæ 7.a
Veſtimentum aliud delitiarum, aliud pœnitentiæ 49.b
Veſtimentis precioſis quomodo peccas 553.b
Vetus & nouus homo 787.a
Via laboris præcedat culmen honoris 254.b
Via humilitatis amplectenda 831.b
Via hominis prima & ſecunda qualis 17.b
Via ſanitatis quæ 74.b.234.b. qualis 74.b
Via Domini ad cor quomodo dirigenda 43.a
Via Chriſtus eſt 815.b. fideles vocantur 804.b
Via quæ ducit ad vitam arcta 805. b. ad perditionem lata 701.b

via intrandi & exeundi mundum 46.a
via quæ perdit quæque ſaluat 134.a
via ſalutis arcta 109 b
viæ Domini quæ 156. b. quibus ad nos veniat 47.a
viæ noſtræ ſpinis ſeptæ 562.a
viæ & exitus viarum 701.a
viam parare Domino 832 b. quis paret 34.b
vias rectas qui negligant 47.b
vicini & amici 573.a
vicini congratulati quando 836.a
victoria tentationis vnde 414.b
victoria piorum 167.b
victores pro Chriſto 107.a
videre Domini quid intelligendum 308.b
vidua, typus Eccleſiæ 275.b. quæ 664.a
vigilia prima, ſecunda, tertia 1049.a
vigilia quælibet trium horarum 845.b
vigiliæ probæ ſiue improbæ 211.b
vigiliæ quid innuant 208.a
vigiliæ tres, tria tempora 1059.b
vigilandum in oratione 41.b. in vita 1030.a. ſemper 210.a
vigilandum perpetim aduerſus libidines 919.a
vigilare quid ſit 1027.b. quid nos manere debeat 12.b
vigiles ſancti patres 303.b
villa, concupiſcentia carnalis 261.b
villicus quis 606.a
vincula ægris præſtant ſalutem 881.b
vinea Domini quæ 181.b 257.b. qui excolunt 178 a
vineæ actiones noſtræ 959.a
vinum ex aqua facere diuinitatis eſt 151. b. quomodo fecerit Dominus 150. myſticè 148.
vinum Chriſti quale 137.a
vinum ad quid datum 607.b
vinum quibus conceditur vti 422.a
vinum & oleum quid 637 b
violentia qua regnum Dei acquirimus 21.a
virga de radice Ieſſe quæ 805.b
virga quid deſignet 238.a. quid interdicatur 499.a
virga benedicta & flos 33.a
virgo perpetua ſubdit ſe legi purificationis 784.a
virgo mulieris vocabulo ſignificatur 111.a
virgo qualis eligitur 68.a
virginis quid ſit 808.a
virgini quid reſeruatum 110.a
virginem Deo ſacratam nubere, magnum eſt ſcelus 706.a
virgines imitentur Mariam 855.a
virgines quæ in Euangelio dicantur 1066.b
virgines debent humilitati ſtudere 855.a
virgines fatuæ 1072 b
virgines vnde corruptæ dicantur 1077. a. vnde glorientur 102.b
virgines amat Chriſtus ibid.a
virgines ſolam Mariam habent 802.a
virgines ſeſe non extollant 103.a
virgines decem omnes homines 1072.a
virginum præconium 402.b
virginibus virorum munuſcula reſpuenda 802.a
virginalis perfectio optima 148.a
virginitas ſterilitatem deſignat 1077.b
virginitas non violatur falſa opinione 52.b
virginitas humilitate conſeruatur 103.a
virginitatis ſtudium vita cæleſtis 893.a
virginitatis Mariæ oracula quæ & qualia 50.b
virginitatis meritum in Ioanne 64.b
virginitatem in corpore pauci habent, quam in corde habere debemus 1067.a
virgilij teſtimonium de Chriſto 800 b
vir ſpiritalis vnde agnoſcatur 649.a
vir à dæmonio mundatus quis 506.b
vir animæ fidelis, Deus 562.a
vir Eccleſiæ, Chriſtus 871.b
viri ſancti humilitatis virtutem cuſtodire ſtudent 43.b
Viri ſancti quantum proſint Eccleſ. 1018.b. nunquam de ſe præſumunt 18.a. 43.b
Viri inſignes abſque ſigno circunciſionis 120.b
Viri ſeculares Eccleſiæ quantum proſint 37.b
Viro ſtolidè quid placeat 810.b
Virorum ſanctorum nomina, Noë, Daniel, Ezechiel, ad quos pertineant 21.a
Virorum nomine qui intelligantur 299 a
Virtus baptiſmi ex ſanguine Chriſti 54.a
Virtus poſſeſſorem reddit ſuſpiciendum alijs 92.b
Virtus nuda cælum intrat 948.b. res ardua 713.a
Virtus ineffabilis Spiritus ſancti 481.a
Virtutes ſunt ornamenta noſtra 169.b
Virtutes ſine humilitate congregare quàm vanum ſit 44.a
Virtutes quid 569.a
Virtutes Ieſu diuulgatæ 1019.a
Virtutes quas homo ſectari debet 26.b
Virtutes quæ ornent, & vitia quæ dedecorant 348.a
Virtutes optimè reddent Domino 339.b
Virtutes vt fiant ſine hypocriſi 602.a
Virtutes cardinales quatuor 503.a
Virtutes quæ mereantur corpus & ſanguinem Domini 45. b
Virtutum quarundam explicatio breuis 641.b
Virtutum ſtudium nobis commendari 169.b
Viſcera miſericordiæ induenda 170.a
Viſio Dei quibus oculis cernatur 520.b. cognitio eius eſt 62. b
Viſiones Chriſti poſt reſurrectionem non omnes ſcriptæ 618.a
Viſum qui perdidere 114.b
Viſus appetitum parit 256.a
Vita à curis quieta 50.b
Vita hæc quibus gaudeat 261.a
Vita tranquilla quomodo acquirenda 18.b
Vita cæleſtis qualis 28.a
Vita quæ infirma apud Deum 186.a
Vita temporalis non poteſt æternæ comparari 1003.b
Vita bonorum cedit in gloriam Chriſti 834.a
Vita vera, Chriſtus 749.a. 789.b
Vita beata quorum 62.a
Vita odio habenda 1003 a
Vita & ſalus hominum 757.a
Vita vbi, ibi deeſt mors 319.b
Vita hominis, militia 140.a. 241.b
Vita Deo gratiſſima 829.b
Vita carnalis deſerenda 372.a
Vita immortalis quæ, qualis 96.a
Vita ſpeculatiua vbi inchoatur 99.b
Vita æterna, merces bonorum operum 509.a
Vita ſolitaria tranquilla 901.b
Vita noſtra perfectio dicitur 730.a
Vita gratiæ deficit in nobis, ſi non alimento corporis Chriſti foueamur 92.a
Vita hæc breuis bonis, malis difficilis 594.b
Vita noſtra diſſoluta 484.b
Vita Chriſti noſtræ vitæ exemplar 333.a. 534.a
Vita noſtra fragilis, peccatis non caret 448.b
Vita religioſorum qualis eſſe debeat 221.a
Vita noſtra impura 101. a. quomodo configuratur Chriſto 534.b
Vita occidit mortem 969.a
Vita hæc miſera & breuis 110. a. quomodo amanda 381.b
Vita præſens nidus 721.b
Vita noſtra indiget expoliatione 294.b
Vita actiua & contēplatiua 99. b. placēt Domino 319 a
vita Apoſtolorum archetypus & viuæ leges 723.a
Vitæ noſtræ eſſe debemus expenſores 639.b. 660,b
Vitæ ſpiritualis ſigna 557 b

Vitæ

Vitæ arborē ignorant, qui ſedēt ſub vmbra mortis 768.b
Vitæ æternæ felicitas 962.b.1003.b.
Vitam miſeram ducimus 95.a
ad vitam bonam quando induci poſſumus 178.a
ad vitam quomodo reſurgimus 393.b
Vitia aliorum facilè videmus 667.a
Vitia vt ſuperanda 642.a
Vitia peccator exhorreat 181.a
Vitia corporis & animæ dimittere cuius eſt 503.a
Vitia fugienda 1007.b. quomodo 186.b
Vitia profliganda 210. b. non nominanda à Chriſtianis 268.a
Vitium odio habendum in homine non natura 969.a
Vitiorum ſecreta non velantur 505.b
Vitijs renuntiandum 141.a. qui valedixerunt 642.a
Vitijs indulgens claudit viam Domino 43.a
Vitia vt in alijs caſtiganda 874.a
Vitis vera quis 825.a
Vittæ hyacinthinæ quæ 253.a
Vitulus ſaginatus 262.b
Vituli labiorum 705.a
Viuendo benè miniſtratur Chriſto 874.a
Viuendo luxurioſè quid prodimus 264.b
Viuendum benè ad quid 491.a
Viuentes peruerſè non exaudiuntur 444.a
Viuere qui velit, quid aget 497.a
Viuere Deo in Chriſto 588.a
Viuere debemus ſemper iuſtè 238.b
Viuunt qui pro Chriſto mortui ſunt 106.a
Vlmo qui comparentur 37.b
Vnanimes in Eccleſia ſunt capaces Spiritus ſancti 476.a
Vnctio extrema, Apoſtolicæ traditionis 501.a
Vnctio Spiritus ſancti 479.a
Vndam baptiſmatis cur Chriſtus ſuſceperit 122.a
Vnguentum quo delectatur Dominus 358.b
Vnguentum domum implet 668.b
Vngere ſe oleo, luxurioſi eſt 678.a
Vngere caput & faciem quid 197.b
Vnitas ſpiritus in vinculo pacis 667.a
Vnitas fidei Catholicæ quàm neceſſaria 218.b
Vnitas Chriſti & Eccleſiæ 317.b. credentium 739.a
Vnitas Eccleſiæ ſeruanda 57.b. ſacramentorum tenenda 644.a
Vnitatis ſtudio ad Deum venitur 900.a
Vnum neceſſarium ibid.
Vocati multi 159.b
Voce hominem cognoſcimus 208.b
Voces clamantium Iudæorum quæ 343.a
Volatilia cæli quæ 656.a
Voluntas praua filios facit diaboli 51.b
Voluntas patris quæ 289.a.592.b
Voluntas Dei quæ 141.a.525.a. opus eſt 156.b
Voluntas habendi relinquenda 996.b
Voluntas bona quæ ſit 39.b.60.760. b. ſemper habenda 118.b. ſufficit Deo 768.a
Voluntas eſt opus deuotæ mentis 247.b
Voluntas vt coronetur 116.b
Voluntas vt dignoſcatur 180.b
Voluntas bonorum in manu Dei 256.b
bonæ voluntatis nos eſſe debere 60.a
Voluntati bonę quid facile 175.a
Voluntatem Dei qui ignorent 141.a
Voluntate Chriſtum accedimus 494.b
Voluntate obſtinata peccantes meritò plectuntur 218.b
Voluntate mala & bona fiunt 558.a
Voluptas non ſint Herodem lucem intueri 916.b
Voluptas ſyncera quæ 101.b
Voluptates ſpirituales animi 495.a
voluptates mũdo dediti, expertes ſunt cęleſtis gaudij 11.a
Votum continentiæ 116.a
Vox cordis noſtri ad Dominum exaltanda 192.b
Vox Ioannes, verbum Chriſtus 47.a
Vox habuit figuras multas ibid.
Vox deſiderabilis qualis 217.b
Vox ante verbum 42.b
Vox capitis, ſalus corporis 360.b
Vox turturis eſt prædicatio Euangelij 765.a
Vox ſalutis qualis 493.a
Vox viua excitat 380.a
Vrias lux mea dicitur 929.b
Vrna quid indicat 237.b
Vſus rerum diſcretus qualis 39.b
Vſu malæ conſuetudinis inuolutis quid faciendũ 35.b
Vti licitis quis poſſit ibid.
Vulnera cur Chriſtus pertulerit 425.a
Vulnerum alligatio 737.a
Vulpes ſunt maligni ſpiritus 285.a
Vultus voluntatem indicat hominis 1008.b
Vultus Dei 583.a
Vuluam matris quis aperuit 120.a
Vxor vt ſuum amet virum 686.a
Vxor Petri, Eccleſia 284.b
Vxor vendenda quid 720.a
Vxor Pilati laudatur 355.b
Vxorem qui habeat piè & honeſtè 563.a
Vxorem poſt votum qui ducunt quales 241.b
Vxoris erga virum integer amor vt cognoſcatur 686.a
Vxorem ducere non ita malum ibid.

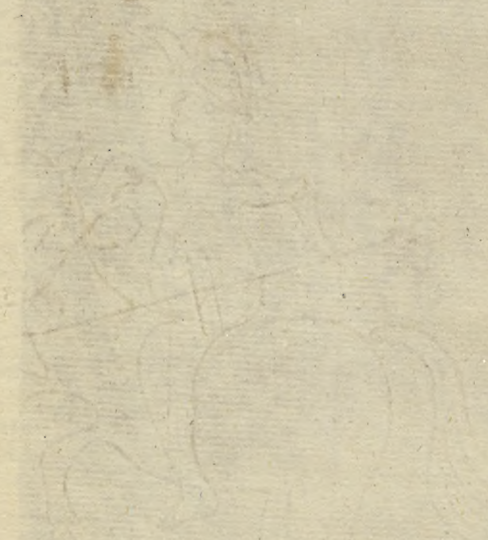
XEnia noua quæ offerantur 107.a

ὕδωρ vnde veniat 671.a
ὑπαντὴ dominica qualis ſolennitas 792.a

ZAcharias quorum typus 82.a
Zacharias memor Domini dicitur 837.a
Zacharias pro populo vt orauit 829.b
Zacharias quis, quomodo occiſus 817.a
Zacharias incredulus 839.a. mutus factus 832.a
zacharias filius Ioiada pontificis 25.a. Chriſtus myſticè 90.b
zacharias princeps ſacerdotum 837.a
zachariæ quando viſus ſit Gabriel 828.a
in zacharia quadriga 954.b
zachæus figura gentium crediturarum 757.a
zachæus vocatus à Deo 1078. b. quomodo Chriſtum ſuſceperit 290.b
zachæi conuerſio perfecta 1079.a
zebedæus quid ſonet 801.a
zebedæi vxor Chriſto familiaris 195.b
zelus bonus 303.a
zelo Dei feruere oportet 148.b
ζηλοτης quam vim habeat 55.a
zizania quo mittantur 218.a
zizania vitiorum ſupplantanda 932.b

FINIS.

i18973308

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm